BIBL. NAZ.
Vitt. Emanuele III
Racc.
de Marinis
C
110
NAPOLI

a 5.

Racc. Di Marini C 110-111

~~1072~~
2

~~567~~

~~338~~

DECRETVM GRATIANI,

EMENDATVM, ET NOTATIONIBVS ILLVSTRATVM;

Vnà cum gloſſis;

GREGORII XIII. PONT. MAX.

IVSSV EDITVM.

Ad exemplar Romanum diligenter recognitum.

CVM ADDITIONIBVS AD DECRETALES

Præclariſs. Iuriſconſ. D. Auguſtini Carauitæ Patritij Ebolitani, & in Sacro Regio Conſ. Neapolit. Conſiliarij,

NVNC RECENS AD ALIA VOLVMINA ACCESSERVNT

Additiones D. Proſperi Carauitæ Patritij Ebolitani, & Iuriſconſ. celeberrimi.

Cum Indice locupletiſſimo, MARGARITA nuncupato.

VENETIIS, *Apud Iuntas*, MDCV.

Laus Deo, [illegible], Physicus

[illegible]

DECRETVM ABBREVIATVM SIGILLATIM CVNCTA ATTINGENS.

LIBER DECRETI DIVISVS EST IN TRES PARTES.

Quarum prima eſt de diſtinctionibus. Secunda de cauſis. Tertia de conſecratione. Prima pars diſtincta eſt in diſtinctiones centum & vnam.

PRIMA diſtinctio tractat de iure naturali & humano, ius ipſum naturaliter eiuſque ſpecies omnes diffiniens, & inter ius ſcriptũ, & non ſcriptum differentiam ponens 1

ij. de iure Quiritum ſiue Romanorum, ipſum per ſpecies diffiniens. 6.

iij. iuris canonici varia nomina diſtinguit, breuiterque exponit 7

iiij. ad quid leges inuentæ ſunt, & quid ſacri canones mandent. 9

v. quomodo ius naturale eſt immobile, nec obſtat quod ibi ponitur. 12.

vi. an illuſiones nocturnę ad peccatum imputentur, & circa finem proſequitur de iuris naturalis dignitate. 14.

vii. ponit legislatores, oſtendendo qualiter ius inceperit 18.

viij. ponit differentiam inter ius naturale & conſuetudinem. 19.

ix. auctoritate & exẽplo probat conſtitutiones hominum iuri naturali cedere.

x. oſtendit quod leges Imperatorum vincuntur a canonibus 27

xi. dicit conſuetudinem legibus approbatis cedere. 33.

xii. habet laudabilem cõſuetudinem eſſe ſeruandam, quæ nec canonib. ſacris, nec ueritati, nec bonis moribus obuiet. 38

xiii. vult quod contra ius naturale non admittatur diſpenſatio, niſi in fuga maioris mali 44

xiiij. quod quis non debet minus peccatum committere, vt aliud malus euitare poſsit. 47

xv. notat de tempore quo ſacri canones, librique & conciiia celebrata fuerunt: & quæ opuſcula ſunt admittenda 48

xvj. ponit quod canones Apoſtolorum ſunt recipiendi. poſtea oſtendit quo tempore & quo reſidente in papatu vel Imperio quodlibet concilium eſt celebratum. 54

xvii. dicit non concilia, ſed conuenticula celebrati ſine papa 62.

xviij. oſtendit quod prouincialia concilia nihil generaliter poſſunt conſtituere, ideo conſequenter declarat ad quid ſint vtilia, & quoties in anno, & quo tempore anni, & cuius auctoritate ſunt celebranda, & quod metropolitanus nihil debet exigere ab epiſcopis ad concilium conuenientib. Addit de pęna epiſcopi, qui vocatus ad ſynodum non venit 66

xix. vim decretalium oſtendẽs dicit mandata eccleſiaſtica deuote ſeruanda.

xx. Dicit quod in cauſis diffiniendis ſacri canones, in exponenda uero ſacra ſcriptura ſancti doctores attenduntur. 81

xxi. Tractat de diuerſis ordinibus, & gradibus miniſtrorum, docendo qui ſunt executores ſiue miniſtri canonum a maiori vſque ad infimum. Et differentias miniſtrorum locorum aſsignat, probans quod maior à minori non debet iudicari 84

xxii. de dignitate Romanæ Eccleſiæ, & quorundam aliarum 91

xxiii. de ordinatione miniſtrorum incipiens a Romano Pontifice, & deſcendens vſque ad oſtiarium. 96.

xxiiii. de examinatione ordinandorum. 108

xxv. de officijs clericorum, incipiendo ab oſtiario, & aſcẽdendo vſque ad epiſcopum. Circa medium diſtinctionis inchoat. xiii. præcepta regulæ apoſtolicæ, ut proſequitur ibi, Oportet epiſcopum eſſe ſine crimine. Et inde nacta occaſione ponit varias ſignificationes huius nominis, crimine. Et oſtendit ſit mortale, & quod veniale. 111

xxvi. exequitur ſecundum pręceptum Apoſtolicæ regulæ. Oportet epm eſſe vnius vxoris virum. 118

xxvii. probat quod nolentes vouere continentiam, ad ſacros ordines promouendi non ſunt, aſsignans differentiam inter ſolenne & ſimplex votum. 122

xxviii. probat quod clericis habere vxores non licet in eccleſia occidentali, addens de ſubdiaconatu, qui olim prohibitus non erat. 125

xxix. oſtendit quædam capitula tradita eſſe ex cauſa, quædam ex cã, quædam ex tempore, quædam ex loco, quædam ex perſona 133.

xxx. quia dictum fuit xxviii. diſ. ſupra, quod ſacerdotes non debent a ſe abiicere uxores ſuas prætextu religionis: hic dicit quod ex cauſa fuit hoc ſtatutum, ſcilicet propter quoſdam hæreticos, qui coniugia deteſtabantur 134

xxxi. probat & ponit exempla in terminis, qualiter clerici contĩnere debent, & quod ab omnib eſt ſeruanda continentia, niſi ab orientalibus. 139

xxxii. adhuc proſequitur de continentia clericorum, & dicit quod conſtituti in quatuor ſacris ordinib. tenentur continere, & ſi habent publicas concubinas, nullus eorum Miſſam audiat 145

xxxiii. oſtendit quod bigami, corpore vitiati, vſurarii publice tenentes, luſores in ſcena ludentes, furioſi, arreptitii, accipientes meretrices in vxores, & concubinas habentes promoueri non poſſunt, 153

xxxiv. ponit quod oportet epiſcopũ vitare nimiam familiaritatem domeſticarum perſonarum, & etiam conſanguineorum, & quod venari non licet. 157

xxxv. agit de tertio capitulo apoſtolicæ regulæ, oportet ordinandum

non eſſe vinolentum. 164.

xxxvi exponendo illud, prudentem dicit quod clerici debent habere peritiam litterarum ſacrarum. 168

xxxvii. oſtendit quod clerici non debent libros gentilium, reſpicere, peritiam tamē ſecularium debent habere. 170

xxxviii. probat quod litteris debet eſſe eruditus ſacerdos, & canones ignorare non debet ignorantia enim ipſi eſt periculoſa. 177

xxxix. oſtendit quod oportet epiſcopum eſſe prudentem in negotii ſæcularibus, vt ſua cautela reddantur eccleſiæ indemnes 182

xl. proſequitur quintum capitulum Apoſtolicæ regulæ, [illegible] epiſcopum eſſe ornatum [illegible] de ornatu interiori, qui [illegible] in virtutibus. 182

xli. tractat de ornatu, qui conſiſtit in grauitate, in ceſſu, habitu, & tēperantia potus & cibi. 188

xlii. declarat illud, hoſpitalem. 181

xliii. illa duo, pudicum, & doctorem. 193

xliiii illud non vinolentum: quod eſt pars eius, quod diximus ſupra xxxv. diſt. 195

xlv illud, non percuſſorem. 202

xlvi illud; non litigioſum. 210

xlvii. illud nō cupidum, domui ſuæ bene præpoſitum. 213

xlviii. illud non neophytum. 218

xlix. prædicta præcepta apoſtolicæ regulæ ſub compendio, & breuiter recapitulat. & ponit cauſas & rationes quare criminoſi & vitioſi non debent in epiſcopos promoueri. 220

L. agit de lapſu, & reparatione clericorum 223

li. de curialibus ſiue officiarii ratiociniis obligatis: iudicibus, & aduocatis ordinandis vel non. 254

lii. de præpoſteratione ſacrorum ordinum, ſiue de clerico per ſaltū promoto 258

liii. [illegible] curiæ annexis in clero, vel monaſterio recipiendis vel non. Et ibi probat quare curiales, & aliter obligati ordinandi non ſunt. 258

liiii de ſeruis à non dominis manumiſsis non promouendis, niſi libertatem ſint conſecuti. 259

lv. de corpore vitiatis, bigamis, illitteratis, publice pœnitentibus ordinandis uel non 270

lvi. de filiis presbyterorum, & natis de fornicatione, & adulterio non ordinandis 275

lvii de baptizatis in ægritudine an ordinentur. 281

lviii. de monachis non ordinandis ſine licentia abbatis. 282

lix. de laicis litteratis non ſubito ordinandis. 282

lx. oſtendit ex quibus ordinibus aliquis eligendus ſit in præpoſitum, uel decanum, uel archipresbyterum uel epiſcopum 284

lxi. oſtendit quod laici non ſunt eligendi in epiſcopos: ſed poſtulandi. 286

lxii. oſtendit quod clericorum eſt eligere, & populi conſentire 295

lxiii. probat quod nullo modo laici debent ſe ingerere electioni epiſcoporum. 296

lxiiii. ponit quo tempore, & quibus præſentibus debent epiſcopi conſecrari, 314

lxv. dicit quod præſentibus omnibus epiſcopis comprouincialibus vel ſe excuſantibus debet epiſcopus conſecrari ab archiepiſcopo. Et ibi dicit, quod ſi cœteris ordinationi epiſcoporum conſentientibus duo uel tres contradicunt, obtineat plurimorum ſententia. 317

lxvi. de promotione archiepiſcopi, qui ab omnibus epiſcopis comprouincialibus eſt ordinandus, & non eſt conſecrandus: & à paucioribus quam à tribus. 322

lxvii. de promotione ſiue ordinatione presbyterorum. 323

lxviii. dicit quod illi qui ſunt ordinati ab illis, quos non conſtat eſſe epiſcopos iterum ſunt ordinandi. Siue determinat de ordinatione non iteranda, & de epiſcopis. 323

lxix. quod prima cenſura clerici de manu abbatis poteſt ſuſcipi. Vel dic quod determinat de non ordinatis, ne in eccleſia Dei miniſtrēt. 327

lxx. tractat ne quis ordinetur ſine titulo. 328

lxxi. ne quis ordinetur à non ſuo epiſcopo 329.

lxxii ne ignotus clericus ſine litteris dimiſſoriis ſiue commendatiis recipiatur 332

lxxiii. oſtendit qualiter litteræ formatæ & dimiſſoriæ fiunt. 333

lxxiv tractat an inuitis ordines conferantur. 335

lxxv. de tempore & die conſecrationis epiſcoporum, necnon de temporibus ordinationum aliorum clericorum 340

lxxvi. de ieiuniis quattuor temporum, & quare ſunt ieiunanda. 342

lxxvii. ponit qualiter clerici ſunt per gradus ordinandi, & etiam tractat de interſtitiis temporum. 349

lxxviii. in qua ætate ſunt ſacerdotes ordinandi. 354

lxxix. reperit de ordinatione ſummi Pontificis, quæ à ſolis Cardinalibus fieri debet. 355

lxxx in quibus locis ſunt ponendi epiſcopi uel archiepiſcopi. 359

lxxxi. epilogando docet, quod ordinandus in epiſcopum debet eſſe ſine crimine, nec clericum mulieribus cohabitare debent. 362

lxxxii. docet quod epiſcopus his qui ſuis manibus laborare non poſſunt, prouidere debet. Et addit ꝑ ſi quis miniſtrorum fornicationem committat, & agat pœnitentiam, ex diſpenſatione poteſt in ordibus remanere. 372

lxxxiii. docetur quod prælatus non ſolum a peccato immunis eſse debet: ſed etiam peccatis aliorum cō ſentire non debet. 377

lxxxiiii. vult quod prælatus ſit vigilans circa defenſionem pauperum, releuationem oppreſsorum, & cautionem monaſteriorum. 379

lxxxv. tractat de hoſpitalitate clericorum, quæ epiſcopis eſt neceſsaria. 382

lxxxvi probat [illegible] oportet epiſcopum eſſe doctum [illegible] vt ſciat ſubditos corrigere: [illegible] liberalem circa patientes [illegible], non circa hiſtriones. 38[illegible]

lxxxvii probat quod [illegible], orphanis & oppreſsis e[illegible] debet dare ſubſidium. 393

lxxxviii. dicit quod clerici cupiditatis cauſa negotiatores eſse non debent: ſed pietatis cauſa coram orphanis & viduis impendere. 396

lxxxix. dicit quod oportet epiſcopū eſse domui ſuæ bene præpoſitum, vt ſciat in diſpenſatione rerum eccleſiæ regulam eſse obſeruandam 401

xc. docetur qualiter litigioſi corripiendi ſunt, & non ordinandi, tractans de licitis & honeſtis operibus. 405

xci. de modo cantandi in eccleſia, etiam de electi poteſtate dicit etiam quod ſi clericis ſua beneficia non ſufficiant: poſſunt ſibi neceſsaria quærere artificio licito. 408

xcii. dicit quod magis corde, quàm vocibus cantandum eſt. 410

xciii. de obedientia minorum erga maiores, & quod nullus debet cōmunicare inimicis Romanæ Eccleſiæ. 414

xciiii. Legato Romani Pontificii qui impediendus non eſt. Et impedientes ſunt excommunicandi. Probat etiam quod maior in officio minori vices ſuas committere poteſt. Et de præſumptione archidiaconorum. 428

xcv. dicit quod etiam præſentibus epiſcopis presbyteri quamuis ſubditi poſsunt ſacra myſteria celebrare, & prædicare 240

xcvi. dicit quod laicis (etiam imperatoribus) non licet aliquem ordinare, vel de rebus eccleſiarum iudicare 435

xcvii dicit quod precibus eccleſiæ Imperator & ceteri principes poſſunt eam iuuare: ſubiiciens, eccleſiam Romanam legationem undecunque ſine ſignatis apicibus non recipere. 447

xcviii. dicit quod clerici peregrini & vltramarini ſine teſtimonio quinque epiſcoporum recipiendi non

di non ſunt. 450.
cix. docet de primatibus, & poteſtate eorũ qualiter nullus eſt appellandus vniuerſalis. 451.
c. Tractat de pallio, & vſu eius. 454.
ci. & vltima dicit vnam prouinciã in duas non diuidendam. 450.

SECVNDA PARS. quæ eſt de Cauſis, diſtincta eſt in cauſas triginta ſex, quarum qualibet plures ſub ſe quæſtiones continet.

Prima Cauſa quæſtiones habet VII.

prima quærit vtrum vendere ſpiritualia ſit peccatum. Solutio. ſic. 461.
ii. an pro ingreſſu eccleſiæ vel monaſterij pecunia ſit exigenda, vel per ſoluenda. Sol. non. 529.
iii. vtrum præbendas eccleſiæ emere ſit ſimonia. Solu. ſic. 535.
iiii. vtrum ille reus criminis ſit cuius pater pro eo ignorante ſimoniam commiſit. Sol. ignorantia facti nõ iuris excuſat eum. 545.
v. vtrum liceat ei retinere, quod pater pro eo ſimonia acquiſiuit, Sol. de rigore iuris non, de miſericordia ſecus. 553.
vi. vtrum ignoranter à ſimoniaco ordinati ſint abiiciendi, vel non. So. probata ignorantia miſericorditer tolerantur 556.
vii. utrum renuntians ſuæ hæreſi in epiſcopali dignitate ſit ſuſcipiendus. So. rigor uult eum deponi: ſed diſpenſatio ſuſtineri. 557.

Secunda cauſa habet VIII. *quæſtiones, & in ea quinta præcedit quartam.*

prima quærit utrum in manifeſtis ordo iuris ſeruandus. Sic, niſi ſint notoria. 575.
ii. utrum ſpoliatus ab aliquo ſit iudicandus. non, ante reſtitutionem. 591.
iii. qua pœna ſint feriendi in accuſatione deficientes. Talione. 592.
iiii. utrum accuſatore deficiente reus ſit cogendus ad purgationem. non, niſi infamia publica laboret. 559.
v. an duorum teſtimonio epiſcopus ſit condemnandus. 612.
vi. quo remedio cauſa ſubleuatur, Appellatione, quæ tamen ei danda non eſt, qui cauſa dilationis appellat. 614.
vii. an laici, uel monachi, uel quilibet inferiorum ordinum ſint admittendi in accuſatione maiorũ, non de iure nouo. 640.
viii. qualiter accuſatio fieri debeat, Sol. in ſcriptis. 667.

Tertia Cauſa quæſtiones XI. *complectitur.*

prima vtrum reſtitutio ſit facienda quibuslibet ſpoliatis. Sol. ſic, niſi in certis caſibus, nam infamatus apoſtata, iuſte ſpoliatus, præciſus, & ſuſpectus non ſunt reſtituendi. 670.
ii. quærit de induciis quo ſpatio ſint dandæ: an poſt reſtitutionem tantum, an poſt uocationem ad cauſam quibuslibet concedendæ ſint Sol. ad arbitrium iudicis. 673.
iii. quo ſpatio menſium ſint utriq. concedendæ. So. ut prius 676.
iiii. utrum infames ſint recipiendi ad teſtimonium. Sol. non, niſi cõtra ſui ſimiles. 860.
v. an teſtes domeſtici uel inimici ſint producendi. So. non. 683
vi. utrum reus extra prouinciam ſit producendus. So non 689.
vii. utrum criminoſus poſſit eſſe iudex. Sol. ſi ab eccleſia toleratur. 697.
viii. vtrum epiſcopus poſſit ab vno iudicari. Sol non, niſi à xii epiſcopis: reſeruata ſententia ſummo pontifici. 704.
ix. vtrum accuſatores teſtes in abſentem vocem accuſationis vel teſtificationis exhibere valeant. Sol. non 705.
x. utrum deficientes in uno capitulo ſint admittendi ad ſequentia. So. non 712.
xi. utrum accuſatus in accuſatorem poſſit conuertere accuſationem. So. non, niſi in maiori crimine. 713

Quarta Cauſa habet VI. *quæſtiones.*

prima an in excommunicatione cõſtitutus alium accuſare valeat. So. non 717.
ii. an infra duodecim annos in criminali cauſa quis teſtificari poſſit. Sol. non 718.
iii. an ab accuſatione prohibitus poſſit eſſe teſtis. Sol. non. 718.
iiii. an idem poſſit eſſe accuſator, & teſtis. Sol. non. 725.
v. an ſi vocatus ad cauſam non ueniat ſit excommunicandus. Sol. ſic. niſi iuſtam abſentiæ cauſam probauerit. 727.
vi. an calumniator in propria cauſa ſit audiendus. ſol. ſic, ſi cauſa non ſit criminalis. 729.

Quinta Cauſa habet VI. *quæſtiones.*

prima qua pœna ſit feriendus, qui famoſum libellum ſcribit. ſolu. anathemate, niſi ſcriptura probauerit. 730.
ii. quoties quis ſit ad cauſam vocandus antequam excommunicetur. Sol. non tantum ſemel: ſed bis. 732
iii. an per procuratorem quis cauſam agere valeat criminalem. Solu. non, niſi ſit perſona illuſtris. Cauſam vero iniuriarum ciuilem ſic. 734
iiii. an abſque ſynodali audientia epiſcopus ſit damnandus. Sol. non 736
v. an ſit habendus pro inimico, qui aliquem accuſat. Sol. non, ſi hoc faciat ex charitate 737
vi. qua pœna ſit plectendus, qui non probat obiecta. Sol. talione. 740.

Sexta Cauſa quæſtiones V. *continet.*

Prima vtrum criminoſi, vel infames religioſum epiſcopum poſſint accuſare de ſimonia. Non. 743
ii. ſi epiſcopus accuſationem in accuſantem cõuertere voluerit: an eius verbo ſimplici fides adhibenda ſit Non. 753
iii. an liceat petere iudicium epiſcopi alterius prouinciæ Non niſi in cauſa damnationis 755
iiii. cuius iudicium ſit expetendum cum epiſcopi prouinciæ in ſua ſententia diſcordant, archiepiſcoporum, & epiſcoporum vicinæ prouinciæ. 757
v. an accuſatore deficiente reus ſit ad probationem cogendus. Non, ſed bene ad purgationem ſi laboret infamia. 756

Septima Cauſa habet II. *quæſtiones.*

Prima vtrũ viuẽte epiſcopo alius poterit in eadem eccleſia ordinari. Non, niſi transferatur vel cadat. Tamen pro infirmitate, vel ſenectute datur ſibi coadiutor 761
ii. vtrum hi qui ceſſerunt cauſa infirmitatis, ſanitate recepta poſſent cathedram repetere. Non. 790

Octaua Cauſa quæſtiones V. *colligit.*

Prima vtrũ liceat epiſcopo ſibi ſucceſſorem eligere Non. 791
ii. an amicorum patrocinia in electione valeat. Non. 802
iii. an ſit ſimonia poſt electionẽ pro indemnitate eccleſiæ iuramentũ præſtare. Sic. ſi pactum ſuper hoc præceſſerit 803
iiii. an liceat clericis declinare iudicia epiſcopi de crimine accuſati ante ſententiæ tempus. Non ante condemnationem, niſi per appellationem. 805

v. an accuſatus coram Apoſtolico: ſine eius literis debeat reuerti Nõ. 805.

Nona Cauſa habet III. quæſtiones.

Prima an ordinatus ab excommunicato eiiciendus ſit. Non. ſi ignorauit illum eſſe excommunicatum 806.
ij. an liceat archiepiſcopo vel epiſcopo clericos alterius ordinare. Nõ. ſine literis proprii epiſcopi. 809.
iij. an liceat archiepiſcopo clericos ſui ſuffraganei abſoluere vel damnare. Non, niſi data negligentia vel appellatione interpoſita. 813.

Decima Cauſa tribus quæſtionibus eſt contenta.

Prima an eccleſia cum omni dote ad epiſcopum pertineat vel ad eius ordinationes. Sol. ſic. 822.
ij. an liceat epiſcopo res eccleſiæ diſtrahere. Sol. non, niſi certis caſibus 827.
iij. quid à ſingulis eccleſijs nomine cathedratici valeat exigere. Sol. duos ſolidos 834.

Vndecima Cauſa habet III. quæſtiones.

Prima an clericus ante ciuilem iudicem ſit trahendus. Non 840.
ij. qua pęna dignus ſit qui clericum ad ſæcularem iudicem traxit. Excommunicatione 859.
iij. qua pœna dignus ſit qui ſententiam epiſcopi non ſeruauerit. De poſitione 859.

Duodecima Cauſa quæſtiones continet V.

Prima an liceat clericis proprium habere. Non, regularibus. 902.
ij. an res eccleſiæ poſſint dare. Non, niſi in caſibus 916.
iij. vtrum clerici acquiſita de rebus eccleſiæ poſſint relinquere quibus voluerint. Non, niſi eccleſię. 951.
iiij. quibus poſſunt clerici relinquere quæ de ſuis, & eccleſiæ rebus prouenerunt. partim eccleſiæ, partim hæredibus. 953.
v. an liceat clericis teſtamentum facere. Sic, de propriis rebus. 954.

Decimatertia Cauſa habet II. *quæſtiones.*

prima vtrum decimæ ſint dandæ ratione territorii vel perſonæ. Sol. ratione vtriuſque 958.
ii. an ius percipiendi, & ſoluendi decimas tollatur ratione temporis. Sol. ſic. 961.

Decimaquarta Cauſa habet VI, quæſtiones.

prima an liceat clericis in iudicio ſua repetere. Sic. 978.
ii. an ſuper reb. eccleſiæ teſtes eiuſdem ſint audiendi. Sic 980.
iii. an præter ſortem aliquid accipere ſit vſura. Sic. 982.
iiii. an liceat clericis vel laicis vſuras accipere. Non. 984.
v. an eleemoſynæ ſint de vſuris faciẽdæ. Non. 987.
vi. an vſurarii poſſint pœnitentiam agere. Non, ſi habeant vnde poſſint reſtituere 992.

Decimaquinta Cauſa habet VIII. quæſtiones.

prima an ea quæ fiunt ab ignorantibus vel mente alienatis ſint eis imputanda. Non, niſi culpa ſua ad ignorantiam deuenerint 995.
ii. an pro impenſis patrocinii liceat clericis munera exigere. Sic. 1003.
iii. an per confeſſionem mulieris cũ qua peccauit ſacerdos ſit condemnandus Non. 1004.
iiii. an die Dominico debeant epiſcopi cauſas audire. Non. 1008.
v. an neganti crimen purgatio ſi indicenda. Sic. ſi laborat infamia. 1009.
vi. an in criminibus confeſſio ſit extorquenda. Non. 1011.
vii. an ſolus epiſcopus diaconum: vel presbyterum deponere poſſit, Non 1015.
viii. ſi confeſſus vel conuictus de his quæ ante ordinationem commiſit, valeat miniſtrare. Non 1017.

Decimaſexta Cauſa habet VII. quæſtiones. Et in ea quinta quæſtio ponitur in tertio loco.

prima an liceat monachis officium celebrare Sol. ſic cum permiſſione epi. & licentia abbatis. 1021.
ii an liceat eis in cappellis ſuis ſacerdotes inſtituere. So. ſic ſi quas poſſideant pleno iure. 1056.
v. an epiſcopus vel abbas iure territorii capellam valeant vendicare. So. non. 1060.
iii. an iura eccleſiæ per præſcriptionem tollantur Sol. ſic. 1061
iiii an eccleſia contra eccleſiam vel monaſterium poſſit præſcribere. Sol. ſic. 1076
vi. ſi qs in rẽ eccleſiæ ab aliquo detẽtã ſua auctoritate irrepſerit: an cadat à can. So. ſic, ſed non eccleſia. 1077.
vii. an liceat alicui eccleſiam de manu laici recipere, Sol. non, niſi eccleſia vel monaſterium habeat ius patronatus. 1002.

Decimaſeptima Cauſa habet IIII. quæſtiones.

prima an reus ſit voti qui à propoſito ſui cordis recedit. Solut. non, quantum ad eccleſiam: niſi ore pronunciauerit, 1098.
ii an beneficia ei reddenda ſit qui eis in infirmitate renunciauit. Sol. ſic, ſi non erat ſui compos 1100.
iii. an liceat illi qui ſe monaſterio tradidit poſtea ad propria redire. Sol. non. 1101.
iiii. an diſcedens de monaſterio ſine ſui abbatis licentia, poſſit ſua vendicare. Sol. non. 1102.

Decimaoctaua Cauſa habet II. quæſtiones.

prima an abbas factus epiſcopus acquirat eccleſiæ vel monaſterio. Solu. dum fuit abbas, acquiſiuit monaſterio, ſed factus epiſcopus eccleſiæ 1119.
ii. an per epiſcopum ſit eligẽdus vel inſtituendus. Sol. ab epiſcopo eſt ordinandus, à fratribus vero eligendus. 1120.

Decimanona Cauſa continet III. *quæſtiones.*

prima an epiſcopus debeat permittere clericos tranſire ad monaſterium. Sol ſic. 1133.
ii. ſi noluerit, an liceat eo inuito trãſire. Sol. ſic 1134.
iii. an liceat canonicis regularibus tranſire ad monaſterium monachorum. Sol. non ſine licentia prælati. 1135.

Viceſima Cauſa quæſtiones IIII. *comprahendit.*

prima vtrum pueri traditi monaſteriis ſint cogendi ibi manere Non, niſi poſtquam venerint ad annos diſcretionis 1140.
ii. ſi præter voluntatem parentum intrauerint monaſterium, an per eos inde poſſint extrahi. Sic, J. annum, & diem; ſi ſint J. annos diſcretioni. 1145.
iii. an qui inuitus cucullam induit cogat eam retinere. non, niſi poſt conſenſerit 1147.
iiii. an liceat ab vno monaſterio ad aliud tranſire. Sic 1150.

Viceſimaprima Cauſa habet V. quæſtiones.

prima an clericus poſſit in duab. eccleſiis inſcribi. Solutio. non. 1152.
ii an liceat clericis à ſua Eccleſia ad aliam tranſire. So. non ſine literis vel

vel licentia ſui prælati. 1155.

iii. an liceat clericis ſuſcipere procurationem ſæcularium negotiorũ. Sol non, niſi cauſa pietatis. 1157.

iiii. an liceat clericis veſtibus fulgidis ornari. Sol. non. 1159.

v. quapœna ſint puniendi clerici ad iudicium ſeculare fugientes. Sol. excommunicationis 1161.

Vigeſimaſecunda Cauſa gerit quaſtiones V.

prima an iuramentum ſit præſtandum. Sic, cauſa neceſſitatis. 1163.

ii. an ſit periurus q iurat falſum, & credit verum. Sic pp intentionem fallendi, tamen poſtea dicitur cõtrarium. 1171.

iii. an liceat clericis denegare epiſcopo conſuetam obedientiam. non ante condemnationem 1181.

iiii. an iuramentum illicitum ſit ſeruandum non. 1183.

v. an periurus ſit qui alium peierare cogit. Sol. ſic. 1193.

Vigeſimatertia Cauſa habet VIII. *queſtiones.*

prima an militare ſit peccatum. non ſi iuſte ſit. 1202.

ii quid ſit bellum iuſtum. So. quod ſit edicto ſuperioris repetendarũ rerum, aut propulſandarum iniuriarum cauſa. 1207.

iii. an iniuria ſociorum ſit armis ꝓpulſanda. Sic. 1209.

iiii. an vindicta ſit inferenda. Sic, ab eo cuius intereſt. 1213.

v. an ſit peccatum iudici, vel miniſtro reos occidere. non, cauſa iuſtitiæ. 1250.

vi. an mali ſint ad bonum cogendi. Sol. Sic. 1272.

vii. an hæretici ſint ſpoliandi ſuis, & eccleſiæ ſuæ bonis. Sic. 1275.

viii. an liceat clericis arma mouere. non, manu propria, niſi cauſa neceſſitatis. 1278.

Vigeſimaquarta Cauſa habet III. *quaſtiones.*

prima an hæreticus aliquem poſſit excommunicare. non. 1295.

ii. an poſt mortem poſſit aliquis excommunicari. Sic, pro hæreſi. 1320.

iii an pro peccato domini, eius familia poſſit excommunicari. non, ſed interdicto ſupponi. 1325.

Vicesimaquinta Cauſa habet II. *quaſtiones.*

prima an auctoritate priuilegii quis contra ius commune valeat ſe tueri. Sol. ſic. 1346.

ii. an ſequentia priuilegia derogent prioribus. Solutio. Sic, ſi ex certa ſcientia fuerint conceſſa. 1352.

Vigeſimaſexta Cauſa quaſtiones VII contingit.

Prima an ſint ſortilegi, qui ſub ficto religionis nomine futura promittunt. Sol ſic. 1363

ii. an ſit peccatum eſſe ſortilegum. Sol. ſic. 1365

iij. à quibus genus diuinationis ſumpſit exordium. Solutio, a Perſis. 1367

iiii. quot ſunt genera diuinationis. Sol. quatuor ſecundũ numerum: duo ſecundum formam: quod videre potes. 1367

v. an ſortilegi ſint excommunicandi. Sol. ſic. 1370

vi. an excommunicatus ab epiſcopo poſſit reconciliari à presbytero. Solu. non, epiſcopo inconſulto, niſi in neceſſitatis articulo. 1378

vij. an morientib ſit pœnitentia imponenda. Sol non, tamen eſt eis innoteſcenda. 1381

Vigeſimaſeptima Cauſa habet quaſtiones II.

Prima, an coniugium poſſit eſſe inter vouentes. Sol. non, ſi votum ſit ſolennizatum, ſecus ſi ſimplex fuerit. 1390

ij. an liceat ſponſo à ſua ſponſa recedere. Solu. non, ſi deſponſatio ſit de præſenti. 1411

Vigeſimaoctaua gerit quaſtiones III.

Prima, an coniugium ſit inter infideles. Sic. 1434

iii. an liceat conuerſo ad fidem ducere aliam viuente priore. Sic, ſi ſit diuiſus ab ipſa infideli. 1449

iiii. an bigamus ſit qui ante baptiſmum vnam vxorem, & poſt aliam habuit. Sic. 1459

Vigeſimanona Cauſa habet II. quaſtiones.

Prima, an ſit coniugiũ inter ſeruum & ingenuam. Sol. ſic: niſi error impediat. 1451

ii. ſi prius putabat hunc eſſe liberum & poſtea deprehenderit ipſum eſſe ſeruum: an poſſit eum deſerere. Sol. ſic. 1454

Trigeſima Cauſa habet V. quaſtiones.

Prima, an liceat reddere debitum vxori, quæ filium de ſacro fonte leuauit Sic, niſi ex conſenſu vtriuſque ſit factum. 1458.

ii. an ſponſalia contrahantur inter infantes Non 1464

iii. an ſpirituales, vel adoptiui filij poſſint naturalibus copulari. Non. 1464

iiii an liceat alicui commatrem vxoris ſuæ ducere in vxorem. Sic mortua vxor. ſi commaternibus matrimonium præceſſerit. 1468

v an clandeſtina deſponſatio manifeſtæ præiudicet. Non apud eccleſiam. 1470

Trigeſimaprima cauſa habet III. *quaſtiones.*

Prima an poſſit duci in vxorem quæ prius fuit polluta per adulterium. Solut. ſic, niſi adulter dederit ei fidem viuente viro, vel machinatus ſit in mortem eius. 1477

ii. an filia ſit inuita alicui in vxorem tradenda. Solutio. non. 1483.

iii. an poſt patris ſponſionem poſſit alii nubere. Sol. ſic, ſi non conſenſerit. 1486.

Trigeſimaſecunda Cauſa habet VIII. *quaſtiones.*

Prima an liceat ducere meretricem in vxorem. Sic 1488

ii. an ſit vxor appellanda, quæ ducitur incontinentiæ cauſæ. Non 1495

iii. an mulier ſequatur arbitrium an liberti, an patris ſerui. Aui. 1504

iiii. an viuente vxore liceat aliqui ex ancilla filios quærere. Non 1504

v. an ea quæ patiatur inuita, pudicitiam perdat Non. 1514.

vi. an adulter adulteram dimittere poſſit. Non 1523.

vii. an viuente dimiſſa aliam accipere poſſit. Non. 1525.

viii. ſi in hoc ſaltem infidelem ducere poſſit ea conditione, vt ad fidẽ conuertatur. Non. 1536

Trigeſimatertia Cauſa habet V. quaſtiones.

Prima an propter impotentiam coeundi ſit aliqua a viro ſeparanda. Sol. ſic. 1537

ii. an ſeparata poſſit ei nubere cum quo prius eſt fornicata. Solutio. ſic pœnitentia peracta 1540

iii. an ſola cordis contritione poſſit peccatum deleri. Solut. ſic, vbi facultas confitendi, non ſuppetit. 1552

NOTANDUM HIC quòd ratione huius tertiæ quæſtionis motæ agitur de Pœnitentia, cuius tractatus per diſtinct. VII. eſt diſtinctus.

Prima quærit, an ſola cordis contritio deleat peccatum. Sic, ſi confitenti facultas deſit 1552

ij. an charitas ſemel habita poſſit amitti. Sol. ſic, in via. ſecus tamen in patria 1601.

iij. an pœnitentia poſſit reiterari. Solu. ſic, præter ſolennem 1633

iiij. an peccata ſemel dimiſſa redeant Sol. non ſimpliciter. 1662.

v. quis modus debeat obſeruari in imponenda & accipienda pœnitētia. Sol ad arbitrium proprij ſacerdotis diſcreti. 1677

vi. cui quis confiteri debeat. Solut. proprio ſacerdoti, ſi ſit diſcretus, alioqui alteri de eius licentia. 1683

vij. an pœnitentia timore mortis accepta ſit fructuoſa Sol. ſic. 1686

iiij quæſtio cauſæ ſupra proximæ eſt, an actus coniugalis ſit prohibitus tempore orationis. Sol. ſic. 1656

v. an vir ſine conſenſu vxoris. & ecōuerſo vouere poſſit continentiā. Sol. Non. 1693

Trigeſimaquarta Cauſa habet II. quæſtiones.

Prima an rea ſit adulterij quę credens maritum mortuum nupſit alteri Sol. non. 1702

ij. an redeunte priore cogenda ſit recedere à ſecunda, & ad priorem redire. Sol. ſic. 1702

Trigeſimaquinta Cauſa habet X. quæſtiones.

Prima an liceat aliquam ducere de propria cognatione Sol. non. 1708

ii. an liceat aliquam ducere de cognatione vxoris ſuæ Sol. Non. 1711

iij. vſque ad quem gradum debeat quis abſtinere a conſanguineis ſuis, & vxoris ſuæ. Sol. olim vſque ad 7. hodie vſque ad 4 1711

iiii. quare vſq; ad 7. gradum computatur conſanguinitas. Sol ad inſtar ſeptem ætatum mundi. 1718.

v. quomodo gradus conſanguinitatis ſunt computandi Sol. ſicut oſtenditur in arbore, 1718

vi. qui iuſiurandum de propinquitate firmare debent. Sol. propinqui & vicini. 1731

vii. an inceſtuoſi filii, reputentur. Sol. Non. 1736.

vii. ſi conſanguinei ignoranter coniuncti ſimul poſſint remanere. Solu. non, niſi ex diſpenſatione Papæ in quinto gradu vel ſupra. 1736

ix an matrimonium per falſos teſtes ſeparatum: ſi poſtea apparuerit eccleſiam fuiſſe deceptam, ſit reintegrandum Sol. ſic. 1739.

x. ſi relicta alicuius in ſecundas nuptias tranſierit. an proles ex eius ſcepta poterit copulari conſanguineis prioris viri. Sol. Non. 1743

Trigeſimaſexta & vltima Cauſa habet II. quæſtiones.

Prima an virginem opprimens raptum committat. Sic. 1745.

ij. an rapta raptori nubere poſſit, vtique. 1747

TERTIA PARS EST de Conſecratione, quæ quinque diſtinctiones duntaxat complectitur.

Prima agit de conſuetudine eccleſiarum & miſſarum celebratione. 1752

ij de ſacramento Euchariſtiæ. 1776.

iij. de feſtiuitatibus per anni circulum celebrandis. 1826

iiii. de baptiſmi ſacramento. 1835.

v. de confirmatione & ieiunio. 1892

DECRE-

DECRETI TOTALIS
MATERIA PER METRA NOTATVR SEQVENTIA.

DECRETVM DOMINI GRATIANI TRES habet partes principales. Prima eſt de diſtinctionibus, quæ ſunt vna ſupra centum. Et ſingulas diſtinctiones ſinguli verſus ſequentes luculenter aperiunt.

1	PRIMO legat quiſque diuinum ius, hominiſque.	pagina 1
2	Altera dat textum, quo noſces iura Quiritum.	6
3	Canonico varia iuri dat nomina terna.	7
4	Quarta docet legum quæ cauſa, moduſque ſtatuit.	9
5	Ius naturale probat immutabile quinta.	12
6	Sexta notat vitium diſtinctio ludificantum.	13
7	Septima ſignat eos, qui leges compoſuere.	15
8	Parte octaua mores, naturaque pugnant.	19
9	Nona ſtatuta tenet naturæ cedere iuri.	24
10	In decima regum leges canon ſuperabit.	27
11	Canonis & ſecli, ſuperatur legibus vſus.	33
12	Id quod Roma tenet, diſcretio ſæpe relinquit.	38
13	Si perplexum te reddunt mala: tunc minus imple.	44
14	Non facias leuia, quo quis vitet grauiora.	47
15	Canonis hæc ortum dabit, apocryphoſque libellos.	48
16	Suadet Apoſtolici vim canonis iſta teneri.	54
17	Auctor ſit Papa, ſi concilium celebratur.	62
18	Dicitur hic quod bis ſynodus celebretur in anno.	66
19	[illegible] Decretum refert quid epiſtola ponit.	7[illegible]
20	[illegible] mit.	[illegible]
21	Inferior ſummam non iudicat hac prohibente.	84
22	Iſta locos diſtinguit, & ordinat eccleſiarum.	92
23	Ordinat hæc omnes maiores ſiue minores.	96
24	Poſt examen honos ordini eſt attribuendus.	108
25	Optat Apoſtolus hic, quod ſit ſine crimine præſul.	111
26	Si poſt baptiſma contentus coniuge ſola.	118
27	Nullus poſt factum præſumat nubere votum.	122
28	Iſta ſacratorum connubia pagina damnat.	125
29	Hac locus, & cauſa, tempus, perſona notantur.	133
30	Connubium ter dena probat contra Manichæos.	134
31	Tangitur hic quod contineant offerre volentes.	139
32	Delere presbyterum, qui ſcorta palam retinebit.	145
33	Luſori bigamoue ſacer non traditur ordo.	154
34	Fœmina Pontifici perſona domeſtica non ſit.	157
35	Non vinolentus præſul. ſed ſobrius eſto.	164
36	Inſtruit hæc prudens quod debeat eſſe ſacrandus.	166
37	Hæc prohibet legere gentilia metra ſacratum.	170
38	Scripturas ſacras ſacrandus ſcire iubetur.	177
39	Vult hæc Pontifices callere negotia ſęcli.	182
40	Internis pars dena quater virtutibus ornat.	182

Pri c. ... ſtolica regulę & 5.

iii ca. iiii. cap. v. ca. pit.

Sit mo-

41 Sit modus ingreſſu, cunctis, verboque, ciboque. 188
42 Clericus hoſpitijs peregrinos collocet omnus. 191
43 Factis & verbis doctor ſis, atque pudicus. 193
44 Vites ingluuiem, conuiuia, ſiue tabernas. 198
45 Atque caue quenquam palma lingua ve ferire. 202
vi. c. vij. 46 Reſpuit hæc hominem diſtinctio litigioſum. 210
& viij. 47 Non bene præpoſitos domui, cupidoſque repelle. 213
48 Abijcitur ſacrandus in hac, ſi neophytus ſit. 218
ix. c. x. c. 49 Crimina non delet reliquorum, crimine vinctus. 220
xi & xij 50 An reparetur habet pars quinquageſima lapſus. 223
xiij. cap. 51 Sacrari vetat hæc homines, quos pondera ſtringunt. 254
52 Præpoſitus primo datur hic præpoſterus ordo. 258
53 Eſt ratione ne quis annexos ordinet vllos. 258
54 Hæc prohibet ſeruos ſine libertate ſacrari. 259
55 Cæſos iſta viros reijcit, membriſque carentes. 270
56 Condemnatur in hac generatio presbyterorum. 275
57 Qui baptizatur æger, manet ordinis expers. 281
58 Hæc vetat abbate monachos nolente ſacrari. 282
59 Officium negat hæc: niſi ſit bene quiſque probatus. 282
60 In ſacris præſul vult ſexageſima quod ſit. 284
61 Non Pontifices laicos aſſumere debes. 286
62 Clerus, plebs, princeps: hic eligit, hæc petit, hic vult. 295
63 Vſurpans laicus id vt eligat, audiat iſtam. 295
64 Pars hæc Pontifices iubet à tribus eſſe ſacrandos. 314
65 Cum diſſenſio ſit, à pluribus edita ſtabunt. 317
66 Vt ſacretur ab omnibus archiepiſcopus, hæc vult. 322
67 Presbyter inſtitui valet hic a præſule ſolo. 323
68 Si dubius præſul quos ordinet, hi reſacrentur. 323
69 Si benedictus erit, lectoratum, dabit abbas. 327
70 Expertes tituli pars ſeptuageſima pellit. 328
71 Reſpice dicta patrum, ne promoueas alienum. 329
72 Vlli non detur miſſoria, ni rogitetur. 332
73 Illius hæc nobis formam diſtinctio præbet. 333
64 Inuitus nullus erit ad ſacra trahendus. 335
75 Diſtinguit tempus hæc in quo promoueatur. 340
76 Temporibus vult hæc nos ieiunare quaternis. 343
77 Rectos indicat hęc modulos interſtitiorum. 349
78 Iſta dat annorum numerum, quo promouearis. 354
79 Ad cardinales ſpectat delectio Papæ. 355
80 Vrbes præſulibus pars octogeſima tradit. 359
81 Crimine quòd careat ſacrandus, in hac replicatur. 372
82 Præſul pauperibus dabis, & lapſos reparabis. 372
83 Nunquam peccatis conſenſum des alienis. 377
[illegible] Sollicitus quod ſis, & monogamus, iubet iſta. 379
85 Non præſul ſides, hoſpites niſi noſceris eſſe. 382
86 Corrigito, doceas: ſed non turpibus vllis. 384
87 Libertos, inopes, viduas defendere debes. 393
88 Reſpuitur clerus opus exercens, & auarus. 396
89 Iſta beneficia te diſpenſare docebit. 401
90 Placat diſcordes pars nonageſima fratres. 406
91 Arte parabis opes: niſi ſit ſatis eccleſiæ res. 408
92 Hæc plus corde probat domino quam voce cauendum. 410
93 cHæ dat obedire maioribus inferiores. 414
94 Sub leuita vices Papæ geſtare valebit. 428

Presbyte-

95 Preſbyteris præſente licent hinc præſule multa. 429
96 Hic ſecli princeps non ordinet eccleſiæ res. 435
97 Eccleſiæ precibus huic princeps auxilietur. 447
98 Vult ius muniri peregrinos quinque ſigillis. 450
99 Vniuerſalem nullum ſinit iſte vocari. 451
100 Pallia prælatis donat centeſima multis. 454
101 Abſit vt vna duos habeat prouincia patres. 459

Decreti ſecunda pars principalis eſt de cauſis. quæ eſt XXXVI.

Prima cauſa.

Cauſa prior labem condemnat ſimonialem.

Septem quæſtiones primæ Cauſæ.

1 Delinquit qui res mercatur ſpirituales. 461
2 Eccleſias intrans non cogatur dare nummos. 529
3 Si pro præbendis dederis quid: dicere ſimon. 535
4 Ignaros maculant natos delicta paterna. 545
5 Vult rigor vt linquat natus ſibi quæ pater emit. 553
6 Ordinet ignaros ſi quos ſimon, tolerantur. 556
7 Abiurans hæreſim præſul poterit tolerari. 557

Secunda cauſa.

Accuſare docet, ac appellare ſecunda.

Octo quæſtiones ſecundæ Cauſæ: & in ea quinta præcedit quartam.

1 Si ſit cauſa patens, iuris non quæritur ordo. 575
2 Nemo ſuis rebus dijudicet expoliatum. 591
3 Talio punit eos, qui falſo crimina ponunt. 592
4 Si cadit accuſans, ſe non purget reus Inde. 599
5 Per teſtes binos præſul conuincitur aptos. 612
6 Qui cauſas differt appellans reijciatur. 614
7 Arguit inferior maiorem crimine vinctum. 640
8 Mandato legis datur accuſatio ſcriptis. 667

Tertia cauſa.

Tertia reſtituens tempus dabit induciarum.

Vndecim queſtiones tertię cauſę.

1 Singula reſtituit ius omnibus expoliatis. 670
2 Inducias debet varias ſpoliatus habere. 673
3 Inducijs varium dat tertia quæſtio tempus. 676
4 Accuſare nequit hominem vir turpis honeſtum. 680
5 Ipſa domeſtica vox nulli nocet, aut inimica. 683
6 Sub ſenſore rerum proprio producere debes. 689
7 Hic non condemnet, ſimilis quem culpa remordet. 697
8 Solus Pontificem iudex non iudicet vnquam. 704
9 Pellitur accuſans abſentem, teſtificanſque. 705
10 Submouet a reliquis teſtem defectus in vno. 712
11 Mutua numquam ſit delatio iure vetante.

Quarta cauſa.

Quarta quis accuſet, quis poſſit teſtificari.

Sexta quæſtiones quintæ Cauſæ.

1 Accuſare nequit aliquos anathemate vinctus. 717
2 Impubes teſtis in cauſa criminis haud eſt. 718
3 Qui nequit accuſare, nequibit teſtificari. 718
4 Teſtis, & accuſans nemo ſimul eſſe valebit. 725
5 Non eſt ſtringendus anathemate, qui nequit eſſe. 727
6 Pontificis delator agit ciuilia tantum. 729

Quinta cauſa.

Quinta vocare docet, delatoremque ferire.

Sex quæſtiones quintæ Cauſæ.

1 Mulctant ſcriptorem famoſi flagra libelli. 730
2 Eſt condemnandus ſemel, & bis vterque vocandus. 732
3 Nemo procuret crimen, ciuilia curet. 734
4 Præſulis in ſynodo ſit condemnatio ſola. 736
5 Celans crimen obeſt multo plus quàm manifeſtans. 737
6 Aut caput, aut lingua delatori capuletur. 740

Sexta Cauſa.

Sexta dat infames, delatos atque forenſe.

Quinque quæſtiones ſextæ Cauſæ.

1 Non accuſabunt infames ſimonialem. 743
2 Accuſans verbo non vincit ſimplice Præſul. 753
3 Quære iudicium nunquam debes alienum. 755
4 Externi veniant, ſi ſit ſententia diſcors. 757
5 Si cadit accuſator, erit reus & exoneratus. 759

Septima Cauſa.

Septima Pontificem tangit catedram repetentem.

Duæ quæſtiones ſeptimæ Cauſæ.

1 Præſule viuente nullus det Pontificatum repetentem. 761
2 Nec Cathedram repetit præſul, quam ſponte relinquit. 790

Octaua Cauſa.

Octaua legitur deſertio Pontificalis.

Quinque quæſtiones Octauæ Cauſæ.

1 Vult ius ne ſtatuat ſucceſſorem ſibi præſul. 791

Nullus

2 Nullus amicorum mihi poſſit vt eligat inde. 802
3 Detur ab electo vitandi cautio damni. 803
4 Linquendus non eſt (niſi ſit ſententia) Præſul. 805
5 Ad dimiſſa redire ne quis papæ ſine ſcriptis. 805

Nona cauſa.

Soluere nona vetat alienos atque ligare.

Tres quæſtiones nonæ cauſæ.

1 Bannitus prǫſul nequit ordinis eſſe miniſter. 806
2 Alterius patriæ clerum tendere vetamus. 809
3 Pontificis clerum primas non ordinet vllum. 813

Decima cauſa.

Dena dat, in ſacra quid ſumat epiſcopus ęde.

Tres quæſtiones decimæ cauſæ.

1 Baſilicæ iuri ſubduntur pontificali. 822
2 Nullus eccleſiæ præſul fructus alienet. 827
3 Nihil præter ſolidos prǫſumat quærere binos. 834

Vndecima cauſa.

Præfigens vndena forum ligat atque relaxat.

Tres quæſtiones vndecimæ cauſæ.

1 Non coram laico clericus producitur vllus. 840
2 Officij punit tales ſuſpenſio culpas. 859
3 Seu bona, ſeu mala ſit ſententia dic timendam. 859

Duodecima cauſa.

Eccleſię res ac propria biſſena docebit.

Quinque quæſtiones vndecimæ cauſæ.

1 Clericus hic aliquid proprium prohibetur habere. 902
2 Accipiens vel emens res eccleſiæ ſibi reddat. 906
3 Linquas eccleſiæ totum quod habebis ab illa. 951
4 Ex re communi quęſitas diuide terras. 953
5 Si fortaſſe voles teſtari, de proprio des. 954

Tertiadecima cauſa.

Tertia poſt decimam decimas, & funera tractat.

Duæ quæſtiones tertiadecimæ cauſæ.

1 Eccleſiæ dandæ baptiſmali decimæ ſunt. 958
2 Tempora longa trahunt ius funeris, & decimarum. 961

Decimaquarta cauſa.

Improbat vſuras poſt denam quarta voraces.

ſex-

Sex quæſtiones decimaquarta Cauſæ.

1 Quiſque poteſt licite ſua quærere, dummodo non plus. 978
2 Pro propria valet eccleſia quis teſtificari. 980
3 Si tulerit plus quam dederit quis fœnus habetur. 982
4 Non petat vſuras laicus, vel clericus vllas. 984
5 Ex male quæſitis eleemoſyna non fit egenis. 987
6 Si male parta tenet, & digne non pœnitet vllus. 992

Decimaquinta Cauſa.

In dena quinta furor, & mulier memorantur.

Octo quæſtiones decimaquinta Cauſæ.

1 In furia pœnam non des, nam ſat furor urget. 995
2 Pro patrociniis non quęrat munera clerus. 1003
3 Sola voce ne quis condemnari mulieris. 1004
4 Nullas luce Dei cauſas tractare ualemus. 1008
5 Infami detur purgatio probra neganti. 1011
6 Extorquenda rei pęnis confeſſio non eſt. 1015
7 Solus non tollit pręſul quem præſtat honorem. 1015
8 Ordine non ſumpto tua te probra facta repellant. 1017

Decimaſexta cauſa.

In ſextadecima prębent monachi ſacramenta.

Septem quæſtiones decimęſextæ Cauſa. Et in ea quintæ quæſtio tertium locum occupat.

1 Dantur in hac monachi paſtores eccleſiarum. 1021
2 Pleno poſſeſſas dabit abbas iure capellas. 1059
3 Eccleſias iure terræ non vindicat abbas. 1060
4 Temporis eccleſiæ tollit pręſcriptio iura. 1061
5 Hęc quadragena dabit dominus ius religioſus. 1076
6 Vſurpans ſine iudicio rem, decidet a re. 2077
7 Si dedit eccleſiam laicus, non hanc retinebis. 2082

Decimaſeptima Cauſa.

Septima poſt decimam prohibet diſſoluere vota.

Quattuor quæſtiones cauſæ decimaſeptima.

1 Nulli facta Deo liceat dimittere vota. 1098
2 Gonſaldus tenuit ſua quæ dimiſerat æger. 1180
3 Abbas ad propria monachum nunquam ſinat ire. 1101
4 Dum reddit illicite, quæ contulit illa manebunt. 1102

Decimaoctaua cauſa.

Fratribus abbatem bis nona dat inſtituendum.

Duæ quæſtiones decimaoctauæ Cauſæ.

1 Si monachus fiat præſul.bona parta bipartit.
2 Inſtituit præſul abbates a grege lectos. 1119
1120

Decimanona Cauſa.

Dat decimanona præſul clero monachatum.

Tres quæſtiones decimanonæ Cauſæ.

1 Pontifices clerum non impediant monachandum.
2 Præſule nolente clauſtrum bene clericus intrat. 1133
3 Multus canonicos canon prohibet monachari. 1134
1136

Vigeſima Cauſa.

Biſdena pueri traduntur religioni.

Quatuor quæſtiones vigeſimæ Cauſæ.

1 Quem pater offert,ſi placet exit cum ſit adultus.
2 Extrahit clauſtræ puerum pater illico, ſi vult. 1140
3 Cogitur inuitus nemo retinere cucullam. 1145
4 Strictius ad clauſtrum monacho tranſire licebit. 1147

Vigeſimaprima Cauſa. 1150

Ter ſeptima docet veſtes geſtare decntes.

Quinque quæſtiones vigeſimaprimæ cauſæ.

1 Prima ſit in titulo,ſit commendata ſecunda.
2 Præſulis eccleſiam ſine ſcriptis nemo relinquat. 1152
3 Hæc prohibet clero tractare negotia ſecli. 1155
5 Si proprium linquas cenſorem;ſis anathema. 1159

Vigeſimatertia cauſa. 1161

Iurantes falſum damnat biſdena ſecunda.

Quinque quæſtiones vigeſimæſecundæ cauſæ.

1 Peccat periurans,non iurans quando neceſſe.
2 Non eſt periurus iurans veluti putat eſſe. 1161
3 Pare maiori quanquam malus eſſe putetur. 1171
4 Debent iurata mutari,turpia ſi ſint. 1183
5 Si periurare cogis,periurus haberis. 1183

Vigeſimaſecunda cauſa. 1193

Biſdena terna tractantur bellica geſta.

Octo quæſtiones vigeſimætertiæ cauſæ.

1 Ex iuſta cauſa multis licet arma mouere.
2 Pro rebus licite bellum geritur repetendis. 1202
3 Ius eſt dum læſis ſociis ſuccurritur armis. 1207
4 Inferri uindicta valet, quæ crimine purget. 1309
5 Occidens iudex peruerſos,inde meretur. 1213
6 Ad bona præcipiunt compelli iura malignos. 1250
7 Eccleſiæ rebus ſunt hæretici ſpoliandi. 1272
8 Si ſis de clero,tu nunquam belliger eſto. 1275
1278

Vigeſi-

Vigeſimaquarta Cauſa.

Hæreſiarcharum dat nomina bis duodena.

Tres quæſtiones vigeſimaquarta cauſæ.

1 Si ſis hæreticus, tua ſit ſententia nulla. 1295
2 Sunt poſt facta mali nonnunquam corripiendi. 1320
3 Ob domini labem non damnetur domus eius. 1325

Vigeſimaquinta cauſa.

Biſdena quinta ſunt priuilegia tacta.

Duæ quæſtiones vigeſimaquinta cauſæ.

1 Tuta ſit eccleſia, quam lex priuata tuetur. 1346
2 Et ſi ſubſequitur lex altera derogat illi. 1352

Vigeſimaſexta cauſa.

Biſdena ſexta ſunt ſortilegi reprobati.

Septem quæſtiones vigeſimæſecundæ cauſæ.

1 Qui ventura ſciunt per ſortes ſortilegi ſunt. 1363
2 Peccat qui ſcriptis vel ſortibus abdita quærit. 1363
3 A perſis reprobæ ſumunt exordia ſortes. 1367
4 Quattuor hic genera Varro fert ſortibus eſſe. 1367
5 Ceſſent ſortilegi, ne ſint anathemate ſtricti. 1370
6 Quando neceſſe ſubeſt, vinctos a præſule ſoluens. 1378
7 Aegris non dentur pœnæ, ſed non licentur. 1383

Vigeſimaſeptima cauſa.

Edocet an ſponſas ducant ter nona vouentes:

Duæ quæſtiones vigeſimaſeptima cauſæ.

1 Si ſit ſolenne, dirimit connubia votum. 1390
2 Sponſum ſponſa, virum non vxor deſerit umquam. 1411

Vigeſimaoctaua cauſa.

Biſdena octaua gentiles nubere noſces.

Tres quæſtiones vigeſimaoctaua cauſæ.

1 Inter gentiles connubia dicimus eſſe. 1424
2 Deſerat vxorem vir Chriſtum deſpicientem. 1449
3 Vir poſt baptiſma reliquam ducens, bigamus fit. 1450

Vigeſimanona Cauſa.

Coniugium ſeruile tenet vigeſimanona.

Duæ quæſtiones vigeſimanona cauſæ.

1 Connubii vires perſonæ diſſipat error. 1451
2 Inſcia, cui nupſit dimittat libera ſeruum. 1454

Trigeſima cauſa.

Terdena claret cognatio ſpiritualis.

Quinque quæſtiones trigeſima cauſæ.

1 Fonte leuans proprium; uerum non vincula ſoluit. 1458
2 Infantes prohibet ius coniugium celebrare. 1464
3 Tu naturalem non iungito ſpirituali. 1464
4 Vxor compatris vxoris non illi nubat. 1468
5 Fœdera non fiant clandeſtina coniugiorum. 1470

Trigeſimaprima cauſa.

Terdena prima mœcho pulluta negatur.

Tres quæſtiones trigeſimaprima cauſæ.

1 Ni certis cauſis mœcham bene ducit adulter. 1477
2 Iam rum ſponſo non det natam pater illi. 1483
3 Tunc niſi conſenſum dederit; reliquo bene nubit. 1486

Trigeſimaſecunda cauſa.

An meretrix nubat, tangit terdena ſecunda.

Octo quæſtiones trigeſimæ ſecundæ Cauſæ.

1 Turpia linquentem bene ducit vir meretricem. 1488
2 Obſtat coniugio ſacro complenda libido 1495
3 Liber auus neptem ſponſat ſeruo patre natam. 1504
4 Illicito prolem coitu quærat ſibi nullus. 1504
5 Non ſine mente caro fertur violata puellæ. 1514
6 Non valet vxorem mœchus vir linquere mœcham. 1523
7 Non aliam ducas, vxore ſuperſtite prima. 1536
8 Non duc gentilem ſi ſpondeat eſſe fidelem.

Trigeſimatertia Cauſa.

Terdena terna friget, compunctio, votum.

Quinque quæſtiones trigeſimatertiæ Cauſæ.

1 Si vir ſit gelidus, ab eo ſeiungitur vxor. 1537
2 Nubere mœcha poteſt mœcho ſeiuncto marito. 1540
3 Quæritur an crimen purget contritio ſola.

Tractatus de pœnitentia habens ſeptem diſtinctiones hic inſeritur.

1 Gratia diuina contritis crimina delet. 1552
2 Perditur hic diuinus amor: non in Paradiſo. 1540
3 Pœnam peccator bene pro vitijs iterabit. 1633
4 Iſta probat dimiſſa ſemel peccata redire. 1662
5 Vt purus fias pro crimine plurima voluas. 1677
6 Crimina presbytero proprio dic qui ſapiens ſit. 2683
7 Tandem lętus erit, qui continue gemet iſtic. 2686

Redeamus ad quartam quæſtionem trigeſimatertiæ Cauſæ.

4 Reddito temporibus poſcenti debita ſacris. 1689
5 Mens vtriuſque niſi ſit, non bene continet alter. 1693

Trigeſimaquarta Cauſa.

Terdenæ quarta nubit viuente marito.

Duæ quæſtiones trigeſimæquartæ Cauſæ.

1 Morte viri dubia quæ nupſit, adultera non ſit. 1702
2 Reddatur primo coniux hæc nupta ſecundo. 1702

Trigeſimaquinta Cauſa.

Cognatibus numerat trigeſimaquinta.

Decem quæſtiones trigeſimæquintæ Cauſæ.

1 Cognatam ducat propriam pro coniuge nemo. 1718
2 Omnes vxoris conſanguineas reprobabis. 1718
3 Copula ſeptennis gradibus, talis prohibetur. 1718

4 Hic graduum numerus ætates reſpicit vrbis. 1718
5 Truncus ponitur hic cum ramis, vt docet arbor. 1718
6 Educet in teſtes aſſumi ſexta parentes. 1731
7 Filius eſſe nequit, inceſtu qui genitus ſit. 1726
8 Diſpenſat ſolus cum iunctis ſanguine Papa. 1736
9 Non bene ſeiuncta conubia priſca reformes. 1739
10 Non conſanguineis prolem viduæ dato primi. 1743

Trigeſimaſexta Cauſa.

Vltima de raptis tractabit cauſa puellis.

Duæ quæſtiones Trigeſimaſexta Cauſæ.

1 Raptus committes per vim rapiendo puellam. 1745
2 Hæc tibi iungetur, purgato crimine raptus. 1747

Decreto tertia pars adiungitur, quæ eſt de conſecratione, quinque diſtinctiones continent.

1 Conſecrat eccleſias, miſſaſque canit tibi prima 1752
2 Sacrati tractat panis ſacramenta ſecunda. 1775
3 Tertia dat ferias, & poſt ieiunia ponit. 1826
4 Tempora baptiſmi diſtinctio quarta notauit. 1835
5 Frontes confirmans dabit vltima pneuma beatum. 1892

Expliciunt verſus peculiares, quibus ſatis clarè vniuerſalis materia Decreti comprehenditur.

Quæſtio centuplex, & ſeptuageſima duplex.
Eſt in cauſarum tractatu rite notata.

Quot quæſtiones habeat quælibet cauſa, oſtenditur per quinque carmina ſequentia, in quibus ſunt tot dictiones, quot ſunt cauſæ, ſcilicet xxxvj. Et quælibet dictio cauſam vnam repræſentat. Prima dictio primam cauſam, ſecunda ſecundam, &c. Item quot ſunt literæ in qualibet dictione, tot ſunt quæſtiones ſub illa cauſa, per illam dictionem repræſentatæ. Verbi gratia, prima dictio, ſcilicet diſcere, quæ primam cauſam repræſentat, ſeptem habet literas: & hoc ſignificat primam cauſam ſeptem quæſtiones continere. Secunda dictio eſt, cauſarũ: vbi ſunt octo literæ ad denotandũ, ꝙ ſecunda cauſa habet octo quæſtiones, & ſic de aliis. Aduerte tamen, quòd ſuperior numerus ſignificat cauſas: & inferior quæſtiones. Verſus.

Prima cauſa ij iij iiij v.
vij vj xj vj vj
Diſcere cauſam quarumlibet ordine membra.
vj vij viij ix x xj xij. xiij xiiij
v ij v iij iij iij v ii vj
Opter vt doceo, ſed non ſis deſes, & anceps.
xv xvj xvij xviij xix. xx xxj xxij.
viij vij iiij ij iij iiii v v
Inſtanti dabitur, quod tu vis, quod petis illud.
xxiij xxiiij xxv xxvj xxvij xxiij xxix xxx
viij iij ij vij ij iij ij v
Efficies. Res id famatum te dat ad omnes.
xxxj xxx j xxxiij xxxiiij xxxv xxxj
iij viij v ij x ij
Vſu doctrinæ totum ſi conſtituas te.

Car-

Crimina ſubiecta eadem prorſus materiam complectuntur, neque ſunt ſententiæ ſalubris experta.

Tempora labuntur venerantibus indita formis.
Diues te lædit res tua, nam miſe res.
Sperne fluentia reſpice: cras ea non tibi ſumes.
Multa recondis, cur? vt moriens ea des.
Da celer. eſt ſi quidem tutum da præueniens te.

Dominus Baptiſta de ſancto Blaſio in repetitione primi tituli Decreti dicit canones eſſe ter mille & nonaginta, ponens tale verſus.

Si numeres caute ter mille capitula lector.
Atque decem nouies, decretum continent ſe.

Cauſæ Decreti ſunt triginta ſex.

Sub magni longa decreti parte ſecunda.
Sex & triginta cauſas reperire licebit.

Cauſæ ipſæ xxxvi. patent per xxxvi. vocabula in ſeptem ſubiectis verſibus poſita, ex quibus non tantum numerum, ſed etiam principalem materiam cuiuslibet facile cognoſcens. Quilibet quinque vocabula complectitur, dempto vltimo, qui ſex habet.

j ij iij iiij v
Simon à appelat b ſpoliatus c teſte d libello e.
vj vij viij ix x
Infames f viuens g ſucceſſor h ſolue i legendo K
xj xij xiij xiiij xv
Cenſuram l teſtator m funus n fœnus o furioſus p.
xvj xvij xviij xix xx
Monachus q occidit r abbates ſ clauſtra t volentes u.
xxj xxij xxiij xxiiij xxv
Comenda x iurans y pugnans z hæreſis a violatas b:
xxvj xxvij xxviij xxix xxx
Sortilegus c ſponſis d infidelis e ſeruiat f infans g.
xxxj xxxij xxxiij xxxiiij xxxv xxxvj
Mœcha h Coit i à mente K dubitans l gradibus m rapiente n.

SECVNDA PARS DECRETI VBI TRACTANTVR Cauſæ, quia longe prolixior, & diffici lior eſt reliquis: ideo diligentius pro eius cognitione elaborandum eſt. Illius profecto obſcuritatem paucis elucidatam conſpiciet quiſquis hic impreſſa diligenter annotauerit.

SImon. Simoniacus eſt, & peccatū cōmittit, qui ſpiritualia vēdit Damnantur epiſcopi, pro pecuniam facientes ordinationes, & tunc leprā non officium conferre dicūtur Simoniacorum ſacramenta effectū gratiæ non habent. Sacerdotes digniores facilius quā reliqui à Deo exaudiunt, Et ibi de dignitate verbi Chriſti, quod eius corpori æquiparatur. c. 1. interrogo. Et in fine de crimine concuſſionis tractatur.

ii Simonia committitur, ſi pro ingreſſu monaſterij pecunia exigatur, vel exacta perſoluatur. Eccleſiaſtica ſtipendia accipere non debet, qui bonis patrimonialibus ſuſtentari poteſt. clericos.

iij. Simonia an cōmittatur, ſi prębendæ emantur. Inueſtitura eccleſiæ à laicis fieri prohibetur. c ſaluator.

iiij Simonia paterna an ſit ignoranti filio nociua. Et ibi tractatur, an pro crimine vnius alter pœnā patiatur.

v. Simoniace acquiſita eccleſia per patrem, an poſſit per filium licite obtineri. Item an poſſit filius fungi ordinatione quam paterna pecunia eſt aſſecutus.

vi. Simoniacus eſt, qui peccatum largitur, vt eligatur.

vij. Simoniaci in ordine male accepto pœnitentiam agere non poſſunt. Et ibi principaliter tractatur an ab hęreſi redeuntes ſint in ſuis ordinibus, & dignitatibus recipiendi, & quod decreta poſſunt temperari, & canones quandoque relaxari.

b Appellat. Appellare non eſt opus à ſententia à non ſuo iudice lata: quia talis ſententia nulla eſt. c. in primis circa fi. Et in prima quæſtione huius ſecundæ cauſæ principaliter tractatur an ordo iudiciarius ſit in manifeſtis obſeruauandus, & quod excommunicatio non eſt ferenda, antequam cauſa fuerit examinata. c. nemo. Et iudex peccatum ſibi ſoli notum damnare non debet. c. ſi peccaueri.

ii. Appellare poſſet ſpoliatus, ſi ante reſtitutionem ſibi factam accuſatori reſpondere cogatur. Nullus enim debet accuſari dum ſuis rebus fuerit ſpoliatus.

iii. Appellandus eſt calumniator, qui ſcienter falſa crimina intendit. Præuaricator, qui vera crimina abſcondit. Tergiuerſator, qui in vniuerſum ab accuſatione deſiſtit §. notandum.

Et in hac tertia q principaliter tractatur, qua pœna feriendi ſunt, qui in accuſatione deficiunt.

iiii. Appellatur purgatio quædam vulgaris, quædam canonica, & ibi tractatur an deficientibus accuſatoribus reus ſit ad purgationem cogendus.

v. Appellatur teſtimonium ſufficiens, quod ore duorū vel trium firmatur. Et ibi tractatur principaliter quot teſtes requiruntur non tantum ad conuincendum epiſcopum, ſed etiam contra quemlibet clericum.

vi. Appellatio eſt remedium contra cauſas vitiatas. Appellatio intra decendium debet interponi c. anteriorum Et ibi de libellis dimiſſorijs, & de iudicibus à quibus appellare non licet.

vii. Appellatur quis altero maior non ratione dignitatis, ſed vitæ. c. quamquam. Dignitas enim non facit epiſcopum, ſed vita cap non omnes epiſcopum. Et ibi tractatur principaliter an laici poſſint epiſcopum accuſare. Chriſtiani per infideles accuſare nō poſſunt nec ſacerdotes per eos, qui ad ſacerdotium prohibentur eligi.

viii. Appellatur, & dicitur accuſatio rite facta, quando fit in ſcriptis. Et regulariter accuſator ſe debet inſcribere ad pęnam talionis, præterquam in ſex caſibus in ſumma poſitis.

c Spoliatus. Spoliatus, & eiectus ante omnia venit reintegrādus. cap. reintegranda. Boni a malis ſemper moleſtantur.

ii. Spoliatus & eiectus poſtquam fuerit reſtitutus quas inducias debet habere antequam cogatur in iudicio reſpondere, & ibi in ſumma Videas de multiplicitate induciarum.

iii. Spoliatis epiſcopis & alijs ad iudicium venientibus inducię ſunt præſtandæ.

iiii. Spoliati communione eccleſiæ, & anathematizati infames, inceſtuoſi, ſacrilegi, detractores, & multi alij ſunt ab accuſatione repellendi. Et ibi dicitur quod anathema differt ab excommunicatione. c. Engeltrudam.

v. Spoliatis, & alijs quibuſcunque inimici iudices eſſe non poſſunt, nec accuſatores, nec teſtes. Vxor enim inimicorum contra nullos eſt audienda. Dicitur etiam ibi, quod teſtes familiares & domeſtici, & etiam conſanguinitnei non ſunt contra extraneos producendi.

vi. Spoliatus & quilibet alius ſi aduerſarium vult conuenire, ipſius forum ſeq debet. c. pulſatus. Nec epiſcopi damnari, nec concilia celebrari poſſunt ſine Papa.

viii. Spoliati & alij volentes litigare non debent aduerſarios ſuos coram infamibus trahere, quoniam tales ſcilicet infames, & criminoſi, non poſſunt eſſe iudices: Solus enim ille iudicare debet alios, qui nihil in ſe habet reprehenſibile c. iudices.

viii Spoliationem vel alium reatum committes epiſcopus, à quot epiſcopis eſt iudicandus.

ix. Spoliatorum, & aliorum teſtes teſtimonium dicant de his tantum, quæ præſentialiter & veraciter nouerunt. Nec contra abſentes ſunt producendi. Abſentes enim non debent iudicari nec accuſari.

x. Spoliatorum & aliorum teſtes in vno deficientes, an ſint in alijs admittendi. Et accuſans de pluribus criminibus ſi in vno deficiat, an in alijs admitti debeat.

xi. Spoliati accuſantes ſuos ſpoliatores & inuaſores ab eis accuſari non poſſunt, quoniam accuſati niſi prius ſe purgauerint, alios accuſare non poſſunt.

d Teſtes. Teſtes iuris diſpoſitione excommunicati non poſſunt ad accuſationem admitti.

ii. Teſtis eſſe non poteſt, qui ad xiiii. annum nondum peruenit.

iii. Teſtificantis perſonam aſſumere non poteſt, qui ab accuſatione prohibitus eſt.

iiii. Teſtis, accuſator, & iudex aliquis ſimul eſſe non poteſt.

v. Teſtantur iura illum non eſſe à communione [illegible] pellendum, qui die ſtatuta ad cauſam ver[illegible] non potuit.

vi. Teſtis eſt iuris diſpoſitio deficientem in epiſcoporū accuſatione non poſſe decreto agere, niſi in ciuili, & proprio duntaxat negotio.

e Libello. Libello famoſo vtentes, & ipſum contra aliquem ſcribentes, qualiter puniēdi ſunt

ii. Libellum diffamatorium ſcribens, aut aliter reus:

tribus citationibus, debet in ius vocari. Et pſcripta nullius accuſatio debet ſuſcipi.

ii. Libelli famoſi ſcriptor, aut aliter criminoſus, an admittatur in iudicio per procuratorem.

iii. Libellus accuſatorius ſi in epiſcopum datur, ideſt, ſi epiſcopus accuſetur: eius cauſa à xij. epiſcopis audiatur.

v. Libellum famoſum ſcribentes, aut aliorum crimina ſponte confitentes, non debent ad accuſationem admitti capi. illi. Et ibi habetur, quod nec qui parcit, eſt amicus: nec qui verberat, eſt inimicus, cap non probetur.

vi. Libellum famoſum in alterum ſcribens, aut alteri crimen inferens, qua pœna feriatur, ſi crimen illatū non probetur.

f **Infames.** Infames, excommunicatos, & criminoſos à ſacerdotum accuſatione ius repellit. Et ibi tractatur, qui dicantur infames, c. infames.

ii. Infamis eſt quodammodo epiſcopus, & reprehendendus, qui ſibi ſoli dicit aliquem crimen ſuum fuiſſe confeſſum. Et ibi dicitur, quod epiſcopis alios accuſantibus non creditur niſi probent quod obiiciunt.

iii. Infamem quodammodo dicimus, & reprehendendum qui ponit falcem in meſſem alienam, c. 1. Et ibi dicitur, quod alicui alterius parochianum iudicare non licet. Et quot ciuitates vnaquæque prouincia habere debeat, c ſcitote. Et quod epiſcopus iudicio primatis, & non aliorum ſe ſubiicere debet.

iiii. Infamia aut criminalis accuſatio, ſi imponatur epiſcopo, ideſt, ſi epiſcopus criminaliter accuſetur, & epiſcopi comprouinciales de cauſa cognoſcentes ſint in ſententia ferenda diſcordes: quid iuris.

v. Infamis eſſet quodammodo, & reprehendendus index, qui vellet reum cogere ad probandum accuſatore in probationib' deficiente. quia negatiua per rerum naturam eſt improbabilis, c. accuſator.

g **Viuens.** Viuens ſi adhuc ſit epiſcopus, alius ſibi ſuccedere non valet, nec in eius locum ſubrogari: quod verum eſt, niſi eſſet depoſitus, vel de licentia papæ renunciaſſet, aut per ambitionem ſe ad aliam eccleſiam tranſtuliſſet. Epiſcopo autem ægrotanti aut nimia ſenectute grauato, dandus eſt coadiutor. Epiſcopus eccleſiam ſuā deſerere non debet, c. ſi vir. Nec etiam eſt à ſuis ſubditis relinquendus, cap. denique. Prælati duo in vna eccleſia eſſe non debent, c. in apibus. Beatus Auguſti. acceſſit, & non ſucceſſit Valerio Hypponenſi epiſcopo, c. non autem.

ii. Viuens epiſcopus aut ſacerdos, qui pro ęgritudine à miſſarum celebratione abſtinuit: an poſſit celebrare, recuperata ſanitate. Et ibi habetur de morbo caduco laborantibus.

h **Succeſſor.** Succeſſor an poſſit eligi ab epiſcopo viuente hoc eſt an ſucceſſorē ſibi poſſit epiſcopus eligere. Et ibi habetur quod locus regiminis eſt fugientibus offerendus. Et epiſcopari poteſt, qui prodeſſe deſiderat, equi epiſcopatum.

ii. Succeſſor epiſcopi mortui non eſt eligendus munerum datione, aut amicorum patrociniis.

iii. Succeſſor epiſcopi an poſt electionem teneatur iuramentum præſtare pro indemnitate eccleſiæ.

iiii. Succeſſus ſeu proſper euentus denegatur clericis qui ante ſententiam ſuſpenſionis vel depoſitionis à ſuo epiſcopo diſcedere pręſumunt. In tales enim ferenda eſt cenſura.

v. Succeſſus non continget epiſcopo à ſede Apoſtolica uocato, ſi ad propria reuertatur, niſi prius fuerit purgatus, & apoſtolicis literis munitus.

i **Solue.** Solue, & ſolui procura. teipſum, ò pręlate excommunicate: alias nō poteris ordinare, nec tuę ordinatio erit rata.

ii. Soluti ſunt clerici vnius prouinciæ à prælato alterius: ideo quod archiepiſcopus, primas, vel patriarcha clericos alterius prouincię non poteſt ordinare.

iiii. Soluere vel damnare ſubditos ſuffraganei non licet archiepiſcopo illo inconſulto. Soluit Papa ab aliis excommunicatos: cuius libet eccleſiæ clericos poteſt ordinare. Eſt enim ordinarius ordinariorum c. cuncta per mundum ibidem.

K **Regendo.** Regendo vnamquamq; parochiā, & res ipſius diſponendo facit epiſcopus quod debet, c regenda, &c. nouerint. Regendi ſunt ſubditi per epiſcopos viſitantes, c. placuit.

ii. Regendi officium epiſcopus tranſgreditur, ſi bona eccleſiarum vſurpare nititur, quamuis de illis precarias facere poſſit.

iii. Regendi ſunt ſubditi ſine exactionibus Et ibi de cathedratico quantum nomine ipſius valeat epiſcopus habere.

l **Cenſuram.** Cenſuram formidare debent, qui clericos ad iudices ſæculares trahunt, c. inſolita, & c placuit Et ibi de coniuratoribus, & eorum punitione.

ii. Cenſura ligatus, ideſt, excommunicatus vel ſuſpenſus celebrans eſt depoſitione dignus.

iii. Cenſura ſiue iuſta, ſiue iniuſta eſt timenda. Cenſura ligati ſunt vitandi pluſquam pagani, c ad mēſam. Cenſura eccleſiaſtica feriri debet, & ore dæmonum diſcerpi, qui ſuo epiſcopo eſt inobediens, cap. abſit. Cenſuram ex ira proferens grauiter delinquit, c ira, & c. cum apud. Cenſura ſiue ſententia vel iudicium quatuor modis peruertitur, c. quatuor modis. Cenſura feriendi ſunt, & Iudæ proditori cōparandi, qui veritatem negant, & occultant, cap quiſquis, & cap. abiit Iudas Cenſura ſiue ſententia iniuſte prolata, viribus caret Epiſcoporum præceptis non ſemper obediendum eſt. Cenſuræ ſeu anathematis forma habetur in c. debent.

m **Teſtor.** Teſtari ſeu teſtamenta facere cum de proprio liceat, an permittatur clericis proprium habere. Clericis cauſas agere non licet, capitulo duo ſunt genera Chriſtianorum.

ii. Teſtamenta condentes clerici, an poſſint quibus voluerint ea relinquere, quæ de bonis eccleſiæ acquiſiuerint. Teſtatur multiplex canon illos eſſe grauiter puniendos, qui res, & prædia eccleſiaſtica inuadunt. De bonis eccleſiæ quatuor ſunt portiones faciendæ, c quatuor. Et ipſarum rerum alienatio an ſit permiſſa, c. ſine exceptione, & c terrulas. Liberti eccleſiæ an poſſint ab ea diſcedere. Res ſacræ ex quibus cauſis alienari valeant, c. aurum habet eccleſia. Pauperibus eſt prouidendum, & gloria epiſcopi.

iii. Teſtamentum an facere poſſint illi, qui prius nihil habentes, tempore ſuæ adminiſtrationis aliqua acquiſiuerunt: & quid iuris de talibus bonis.

iiii. Teſtamenta an facere poſſint clerici de bonis ſuis, & rebus eccleſiæ quæſitis.

v. Teſtamenta facere de rebus eccleſiæ an ſit permiſſum ſacerdotibus. Et quis ſuccedat eis ab inteſtato.

n **Funus.** Funere, & exequias ſuas celebrare, & decimas ſoluere vbi debent illi, qui ſe de vna diœceſi aut parochia ad aliam tranſtulerunt.

ii. Funerandi iura an poſſint præſcribi. Funera, id eſt, corpora mortuorum vbi debeant ſepeliri. Et an pro ſepultura aliquid poſſit exigi. Funerum, id eſt, mortuorum animæ quatuor modis ſoluuntur, c. animæ. Funera, idem, corpora mortuorum defflenda non ſunt, c. quæ præpoſterum.

c **Fœnus.** Fœnus ſiue vſuram quodammodo committit, & peccat, qui vltra debitum

exigit cap. quod debetur. Et ibi principaliter tractatur, an clerici poſſint ſua repetere, & pro illis litigare.

ii. Fœneraria cauſa ſiue criminali aut etiam ciuili an poſſint produci teſtes domeſtici. Et an clerici poſſint pro ſua eccleſia teſtificari.

iii. Fœnus ſeu vſura committitur, ſi præter ſortem aliquid exigitur.

iiii. Fœnera ſeu vſuras nec clericis nec laicis licet exercere.

v. Fœnera ſeu vſuræ an ſint aptæ, vt inde fiant eleemoſynæ.

vi. Fœneratores, & vſurarij veram pœnitentiam agere non poſſunt niſi reſtituant, quæ rapuerunt.

p **Furioſos.** Furioſos punire non decet ex his quæ faciunt, cum ſint mente alienati, & ibi habetur de Loth, & aliis ebrioſis.

ii. Furioſis clerici quodammodo comparandi eſſent, ſi pro patrociniis impenſis munera exigere vellent.

iii. Furioſo iudex comparari poſſet, qui ex mulieris cõfeſſione clericum condemnare vellet. Regulariter enim mulieres contra clericos teſtimonium ferre non poſſunt.

iiii. Furioſi quodammodo ſunt eccleſiæ miniſtri, q diebus Dominicis, & ferriatis cauſas tractare volunt.

v. Furioſo ſimilis dici poſſet iudex, qui neganti purgationem, indiceret: niſi infamia laboraret.

vi. Furoris quodammodo plena res eſſet, ſi à miniſtris & ſubditis confeſſio cruciatibus extorqueretur. Iuramenta, quædam ſunt irritanda, quædam relaxanda cap. auctoritate, & ca. alius, in quo cap. habetur, quod ſolus Romanus Pontifex regem Franciæ, tamquam inutilem depoſuit. Excommunicatis fidelitas ſeruanda non eſt.

vii. Furioſe procederetur, ſi diaconus vel presbyter ſine concilii examinatione deiiceretur.

viii. Furore quodam plenus cenſetur, qui carnis fragilitate ante ordinationem lapſus eſt in iudicio, confeſſus vel conuictus poſtea præſumitur offerre, & in ordine ſuſcepto miniſtrare, quod verum eſt de crimine depoſitionem inducente.

q **Monachus.** Monachus an poſſit licite officia populis celebrare, & pœnitentiam dare, & baptizare. Decimæ de conſenſu epiſcopi ſacerdotibus dari debent, c. reuertimini.

ii. Monachi an poſſint in ſuis capellis presbyteros inſtituere.

iii Monachorum, & eccleſiarum iura, an per præſcriptionem tolli poſſint.

iiii. Monachi an poſſint præſcribere contra eccleſias, & prælatos ſæculares.

v. Monachi, & prælati res eccleſiæ ſua auctoritate repetere non valent.

vi. Monachi epiſcopi, & alii prælati ſi ſua auctoritate vſurpant, quæ ad ſe pertinere putant, an cadant à cauſa.

vii. Monachi, & abbates an poſſint retinere eccleſias, decimas, & iura patronatus de manibus laicorum ſibi conceſſa ſine epiſcopi conſenſu. Et ibi habetur, quod epiſcopus habet diſpoſitionem omnium eccleſiarum, quæ in ſua diœceſi conſtitutæ ſunt, capitul. omnes baſilicæ, & etiam ibi plene de iure patronatus capitul. quicumque, capitul. filiis, capitul. decernimus.

r **Occidit.** Occidit ſeipſum ſpiritualiter, qui à voto reſilit.

ii Occidit quodammodo temporaliter ſeipſum, qui ſuum reſignat beneficium, ſed ſi infirmitate reſignauit, an ſit ei reſtituendum poſtquam conualuerit, & ibi habetur quod ante probationem triennii nullus in monaſterio debet ſuſcipi.

iii. Occidit animam ſuam monachus ad propria rediens poſtquam ſe & ſua monaſterio tradidit.

iiii. Occidens vel percutiens clericos diabolo ſuadente, eſt excommunicatus ipſo ipſo iure, capitul ſi quis ſuadente diabolo, & ibi habetur, quod eccleſiæ conceſſa non ſunt reuocanda, & qui talia aufert, ſacrilegium committit: & eccleſiæ immunitas non eſt violanda.

ſ **Abbates.** Abbates aut monachos factos epiſcopos ius obligat ad relinquendum, quod ante habuerunt, monaſterio: quod poſt eccleſiæ propriæ cap. ſtatutum

ii. Abbates ſunt a propriis fratribus eligendi, & non ab epiſcopis, Abbates expellere non eſt permiſſum monachis, neque commatres facere. Abbates, & monachos poſſunt epiſcopi viſitare, & conditiones exigere tempore dedicationis conſtitutas. Abbas, & monachi cum ſanctimonialibus habitare non debent: quia ſexuum commiſtio eſt periculoſa, c. diffinimus.

t **Clauſtra.** Clauſtra ſiue religionem intrare volentibus clericis non eſt à ſuo epiſcopo denegandus ingreſſus

ii. Clauſtrum ingredi clericis permittitur etiam epiſcopo inuito.

iii. Clauſtrum vnum petere altero derelicto, an ſit permiſſum monachis, & regularibus canonicis ſine permiſſione abbatum.

u **Volentes.** Volentes, & ſpontaneos monaſterium intrantes pueros, an cogant iura religionis propoſitum tenere. Voluntarie puellæ virginitatis propoſitum ſuſcipientes nuptias eligere non poſſunt.

ii Voluntate patris ſpreta, ſi filius religionem ingreditur, an à patre reuocari poſſit?

iii Voluntarie habitum religionis ſuſcipientes, illum deſerere non poſſunt, ſed qui coactus ingreditur, nullo modo obligatur.

iiii Volentes religioſi ab arctius monaſterium tranſire, non ſunt impediendi.

x **Commendat.** Commendatam vnam eccleſiam poteſt habere clericus in altera intitulatus. Commendandi ſunt clerici, qui in vna, & non in pluribus eccleſijs volunt conſcribi. Et ibi habetur, quod duos epiſcopatus poteſt quandoque quis habere. c. relatio.

ij. Commendandi non ſunt clerici, qui ſine litteris dimiſſorijs de vna eccleſia tranſeunt ad alteram. Matrimonium ſpirituale contrahitur inter curatum & eccleſiam ſuam, quæ non debet eſſe ſcortum, ca. ſicut.

iij Commendatio nulla, ſed potius vituperium eſt clericis, qui ſæcularium negotiorum procuratores eſſe volunt.

iiij Commendandi ſunt clerici, qui veſtibus ſibi congruentibus vtuntur, vnguenta & fulgida veſtimenta fugientes.

v. Commendare non debemus clericum, quia ſuo epiſcopo depoſitus Imperatorem, aut iudicem ſæcularem adit.

y **Iurans.** Iurans verum non peccat: ſed ſecus ſi peierat, & per creaturas iurare non licet.

ii. Iurans falſum, quod putat verum, an ſit periurus, Quot comites habeat iuramentum, & quot ſunt genera mendacij.

iij. Periurum prælatum & criminoſum ante ſententiam diffinitiuam derelinquere non licet.

iiij. Iuramenta illicita an ſint ſeruanda.

v. Peierare & contra iuramentum ſuum venire, qui cogit aliquem, licet periurus non ſit, tamen mortaliter peccat. In qua ætate quis cogatur iurare. Et ibi ponitur forma iuramenti fidelitatis. c. de forma.

Pugnas

a **Pugnas.** Pugnas committere ſeu militare an ſit peccatum.
ii. Pugna ſiue bellum quod dicatur iuſtum.
iii. Pugna an debeat committi pro repellenda ſociorum iniuria.
iiii. Pugna non ſemper eſt exercenda contra malos Mali enim ſunt à bonis quãdoque tolerandi, & non abiiciendi. Quædam tamen mala ſunt repellenda & punienda, quædam toleranda. Mali ſunt medicinali ſeueritate ad bonum cogendi, vt Nabuchodonoſor. Et hæretici etiam inuiti ſunt ad ſalutem trahendi. Pugnis, & bellis ſunt coercendi eccleſiaſticæ religionis inimici.
v. Pugnas ſeu bella qui Deo auctore geſſerunt, præcepta non occidendi minime tranſgreſſi ſunt. Et ibi an mali ſint occidendi. Habens gladij poteſtatem poteſt occidere, ſi hoc faciat amore iuſtitiæ.
vj. Pugna, & coactio eſt exercenda in malos, vt teneant bonum iam ſuſceptum. Non autem ſunt ipſi ad bonũ non ſuſceptum cogendi.
vij. Pugna ſi iuſta ſit, poſſunt hæretici & omnes hoſtes licite ſuis rebus ſpoliari.
viij. Pugna ſeu bellum an poſſit per clericos committi, & an poſſint clerici arma ſumere. Qui ſacramenta Dei tractant, iudicium ſanguinis agitare nõ debent.

a **Hæreſis** Hæreſis quælibet ab eccleſia Romana deſtruitur.
Hæreticus an poſſit alium excõicare priuare, vel ſententia notare Excommunicatus alium excommunicare non poteſt. Hæreticorum conſortia & eorum ſacrificia ſunt à catholicis fugienda.
ii Hæretici etiam poſt mortem ſunt excommunicandi. Eccleſia viuentes & non mortuos an ligare poſſit, vel ſoluere.
iii. Hæreticus ſi dominus eſt, aut in crimine irretitus an poſſit excommunicatio ferri in familiam ſuam pro delicto ipſius domini, & in filium pro peccato patris Excommunicandi ſunt, qui corrigi nolunt, & etiam illi, qui duas vxores habent: teſtes falſi, homicidæ, & multi alij, Hæreticorum tandem variæ ſpecies ponuntur.

Violatas. Violatas Romanorum Pontificum cenſuras à nullo decet eſſe.
Violantes ſacros canones in ſpiritum ſanctum blaſphemant. Violanda non ſunt, ſed ſeruanda ſanctorum ſtatuta, & eorum regulæ in ſynodo conſtitutæ.
i. Violari non debent priuilegia eccleſiarum, nec archiepiſcoporum. Violans ciuitas & occidens ſuos præſules, epiſcopali dignitate priuatur. cap. ita nos.

Sortilegus. Sortilegus quis ſit, ſiue qui dicantur ſortilegi.
ii. Sortilegium eſſe an ſit peccatum Sortibus an ſit credendum.
i. Sortes ſiue diuinationes a quibus exordium, ſumpſerunt.
ii. Et de multiplici genere diuinationis. & quot modis dæmones futura prænoſcunt.
. Sortilegi, vel diuinatores an ſint excõicandi, ſi ceſſare voluerint. Sortilegia & magicam artẽ debẽt epi eliminare Sortilegijs vel maleficiis nullo pacto debent ſacerdotes operam dare, alias abijciendi ſunt.
i. Sortilegus vel alius ab epiſcopo excommunicatus an per alium ipſo inconſulto poſſit abſolui, & an presbyteri poſſint conciliare pœnitentes. Pœnitentia morientibus non eſt deneganda, etiam à ſimplici ſacerdote.
i Sortilegis & aliis morientibus non eſt pœnitentia imponenda, ſed bene innoteſcenda. In pœnitentiis imponendis multa ſunt conſideranda. Melius eſt ſacerdotem pœnitentiam imponentem eſſe nimis miſericordem, quam nimis ſeuerum. Sortilegi ſunt & excommunicati, qui dies, menſes, & annos paganorum more obſeruant.

d **Sponſis.** Sponſis Dei ſe Deo dedicantibus, & virginitatem vouentibus nuptias contrahere non licet.
Sponſalia de præſenti, ſiue matrimonia per vouentes ſolenniter contracta non tenent.
ii. Sponſa vnius an poſſit à ſponſo ſuo recedere, & alii nubere.
Sponſa ſine conſenſu ſponſi & econtra, religioſam veſtem ſuſcipere nõ poteſt poſt copulam carnalem, ſecus ante. Sponſalia vera an fuerint inter Ioſeph, & Mariam. Sponſam alterius nullus rapiat, & ibi aliquid de raptu.

o **Infidis.** Infidis ſeu infidelibus coniugium contrahere licet, & inter eos dicit eſſe matrimonium, licet nõ ſit ratum. Infidelis vxor virum cogens ad malum licite dimittitur. Infidelium vt Iudæorum conuiuia, & etiam coniugia ſunt à Chriſticolis vitanda.
ii. Infidelium vnus ſi conuertatur ad fidem altero remanente in infidelitate, an poſſit ad fidem conuerſus aliis ſe copulare.
iii. Infidelis qui ante baptiſmum vnam vxorem habuit, & poſt baptiſmum aliam, bigamus eſt cenſendus, nec poteſt eſſe epiſcopus ca. acutius. ibidem.

f **Seruiat.** Seruire adſtrictus, vt puta ſeruus ſi cõtrahat cum libera: quæ per errorem eum putabat liberum, non eſt inter eos coniugium: quia error perſonæ, & conditionis impediunt, & dirimunt: ſecus autem eſt de errore fortunæ, & qualitatis.
ii. Seruum ſcienter acceptum in maritum non poteſt mulier dimittere: ſecus ſi ignoranter. Serui poſſunt matrimonia contrahere.

g **Infans.** Infans proprius ſi teneatur à patre in ſacro baptiſmate: licet p tale factum ſuæ vxori cõpater efficiatur; nõ propter hoc ab ipſa vxore ſeparabitur: niſi ad ſeruandam continentiam poſſit induci.
ii. Infantes ſponſalia contrahere nequeunt: quia in illa ætate conſentire non poſſunt.
iii. Infantes ſiue filii ſpirituales uel adoptiui, an poſſint naturalibus per matrimonium coniungi.
iiii. Infantem ſiue filium aliquem non debet vxor ſimul cum viro ſuo in baptiſmate ſuſcipere. c. ſi. quia eſſet eius commater. Et ibi dicitur, quod non poteſt quis ducere in vxorem relictam cõpatris ſui a vxoris: nec etiam duas commatres.
v. Infantibus ſi conceditur nuptias cõtrahere, ipſorum, & quorumcunque aliorum nuptiæ ſeu matrimonia non debent clam fieri, ſed publice. & ſic non debent eſſe clandeſtina. Tandẽ inſtituuntur iudices ad cuncta rimandum.

h **Mœcha.** Mœcha ſiue adultera, & ab aliquo per adulterium polluta an poſſit per eum duci in vxorem. Et ibi matrimonia ſecunda conceduntur. cap. quod ſi dormierit.
ii. Mœcham ſæpe mulierem efficit coactio; & ideo nulla mulier eſt cogenda nubere: quia in matrimonio animus plena libertate potiri debet & gaudere.
Non licet uiro vxorem deſerere, vt fecit Lotharius.
iii. Mœchiæ notam an dicantur incurrere filii, & filiæ, qui poſt ſponſionem parentum cum aliis contrahunt, hoc eſt an filii: & filiæ poſt promiſſionem & ſponſionem parentum ſuorum poſſint licite cũ aliis contrahere.

Coit. Coire ſolita (vt eſt meretrix.) poteſt in uxorem duci, ſi de eius correctione ſpes haberetur. Coitus ſiue fornicationis cauſa poteſt vxor dimitti.

ii. Coitus ſiue incontinentiæ cauſa ducta, an ſit coniunx appellanda. Abortum procurantes an ſint homicidæ.

iii. coitui ſiue copulæ coniugali apta puella, ſi habet patrem & ſeruum & auum liberum: in matrimonio contrahendo ſequitur de honeſtate arbitrium aui, & non patris, qui liberum non habet arbitrium, cum ſit ſeruus.

iiii coitu ancillari & illicito non licet prolem quærere. viuente enim vxore ex quacunque cauſa, neque ex ancilla, neque ex alia licet prolem procreare.

Mœchiæ nomine omnis illicitus concubitus intelligitur c meretrices,

v. coitu coacta, & per violentiam accepta, an perdat pudicitiã & virginitatem. Carnis virginitas non ſeruatur ſi mens corrumpitur. Vir uxorem extra fornicationis cauſam derelinquere non licet.

vi. Coiens vir cum alia, & ſic adulter, vxorem adulteram dimittere non poteſt

vii. Coitus ſeu fornicationis cauſa dimittens vxorem ea viuente aliam ducere non poteſt. Coitus contra naturam, & cum perſonis coniunctis eſt grauiſſimum peccatum.

viii. Coitum ſeu incontinentiam incurrere non debet aliquis, vt aliqua ad fidem conuertatur. Et ſic non licet ducere vxorem infidelem ſub ea conditione vt conuertatur, & fidelis efficiatur.

x Mente. Mente ſeu voluntate mulier cupit vt fiat mater, & habeat liberos: tamen eius vir eſt frigidus & maleficiatus: an propter hoc ſit ab eo ſeparanda.

ii. Mens & voluntas eſt mulieri poſt mortem uiri cum illo contrahere, cum quo prius fornicata fuit, an poſſit. Viro vxorem dimittere propria auctoritate, & ſine iudicio eccleſiæ non licet, neque eam occidere. c. admonere.

iii. Mentis ſeu cordis ſola contritione abſque oris confeſſione an poſſint peccata deleri: & vtrum poſſimus Deo ſatisfacere. Iſtam quæſtionem prolixe tractat Gracianus, eius occaſione interſerens tractatum de pœnitentia, ſeptem diſtinctiones continentem.

iiii. Mentis ſcrupulo ceſſante, an poſſit maritus tempore orationis & pęnitentiæ vxori debitum reddere? Et ibi habetur, quod tempore quadrageſimali nuptias celebrare non licet.

v. Mens & uoluntas eſt viro continentiam uouere. Non poteſt hoc facere ſine conſenſu uxoris tacito uel expreſſo, niſi ſit ſponſa nondum cognita. Mulier uiro debebit ſubeſſe, cum uir ſit caput mulieris capit. hęc imago.

l Dubitans. Dubitans vxor de morte mariti, & credens illum eſſe mortuum, ſi contrahat cum alio, an dicatur rea adulterii.

i Dubitans mulier de morte mariti, ſi cum alio contraxit, & poſtea maritus eius rediit, an ſit cogenda ad eum redire, & primum dimittere.

m Gradibus. Gradibus conſanguinitatis nobis contingentes mulieres non poſſumus ducere in vxores. Quare conſtitutum fuit ne conſanguineæ ducantur.

ii. Gradu conſanguinitatis uxori contingente non licet vxorem ducere.

iii. Gradus conſanguinitatis & affinitatis, ſecũdũ decreta vſq; ad ſeptimã generationẽ habent prohibitionem hoc eſt, ꝙ ratione cõſanguinitatis & affinitatis prohibitum eſt matrimonium vſque ad ſeptimum gradum.

iiii. Gradus ſextus conſanguinitatis quare prohibitus eſt ſecundum Canones.

v. Gradus cõſanguinitatis, quomodo computãdi ſunt.

vi. Gradu prohibito coniuncti ad quorum accuſationem vel teſtificationem ſunt ſeparandi. Et ibi de iuramento ſeparationis & reconciliationis. Et de iuramento eorum, qui conſanguinitatem probat. cap. de parentela.

vii. Gradu prohibito coniuncti, ſi adinuicem carnaliter commiſceantur, filij ex tali inceſtuoſo coitu procreati, non ſunt filii appellandi.

viii. Gradus conſanguinitatis & affinitatis quis dicatur eſſe diſpenſabilis. id eſt, quo gradu poſſit diſpenſari cum conſanguineis & affinibus.

ix. Gradu prohibito coniuncti (licet forte ſententia pro matrimonio fuerit lata) poſſunt ſeparari. Sententia enim pro matrimonio uel contra ipſum lata poteſt retractari ueritate comperta; quia talis ſententia nullo curſu temporis tranſit in rem iudicatam. Et ibi dicitur ſententiam etiam Romani Pontificis in melius poſſe mutari. c. ſententiam.

x. Gradus affinitatis, ſiue ipſa affinitas in ſuperſtite nõ deletur. Itẽ ſoboles ex ſecundis ſuſcepta nuptijs conſanguineis prioris uiri copulari non debet, ſecũdũ decreta: ſed hoc corrigitur per cap. non debet. de conſanguin. & affin.

n Rapiente. Rapiente uirginem per uim aliquo raptus committi dicitur.

ii. Rapiens uiolenter puellam, poteſt illam per acta pœnitentia in uxorem ducere. Et ſic rapta raptori de iure canonico nubere poteſt. c. denique & melius extra de rapto. cap. cum cauſa, cum ſimilibus.

riſtus quid fecit,1.q.1. Auguſtin. 507
riſtianis,11.q 1 gelaſius papa 843
riſtiana,32.q.5. innoc. 1523
riſtus panis,de conſ.d.3. Augun. 1805
riſtiano,d.34.Iſido. 159
riſtiano,33.q.4.Aug. 1690
prianus,21 q.3.Cyprianus 1158
cumciſio,de pę.d.2.Paulus Apoſt. 1615
umcelliones,23.q.5.Auguſtinus. 1250
turpem,1.q.1.ambr. 468
us ad hoc,de pęn d 2. gregorius. 628
mens,8.q.1.Petrus Apoſt. 797
mentis librum,diſt.10. Leo papa 55
ri plebis,d.63.Celeſtinus 308
ros, & clericos,d 21. Iſidorus 85
icus profeſſionem,d.41. Cartha. conc.4 190
us 1.d.46. Carthagin.concil.4.
gunt 2 Carthag con.4 212
ibat 3 Carthag conc 4 212
bat lolus, diſt.81.Lucius papa.
bat
bates 1.diſt 91. Carthag. concil.4. 1126
batibus diſt.91. Carthag.concil.4.
batibus
eo 2.q. Conſtanti, 21.q.1. Septima
epiſcopis,6 1152
ex dio,d.35 q. Silueſter papa
excommunicatis, 643
607 anus papa
ut Iudas,11 q.3. Beda
illo,14 q 4 Ambro.
imperatoribus,23.q.3. Carthag. concil.5 1213
infirmis,26.q.7.Theodor. in pœnitentiali 1383
iſto die,35.q.6.Innocen papa 2. 1735
b iſto die,ea.cauſa, & q. Alexan.2. 1733
bſens i.3.q.9.Zepherinus pap. 708
bſens ii.3.q.9.Felix papa 711
bſente i.3.q.9.Calixtus papa 706
Abſente ii.3.q.9.Felix papa 708
Abſit,d.50.Aug. 235
Abſit,11.q 3.Anterius papa 866
Abſque ſynodali,15.q.7.Grat. 1015
Accedens d.50.Greg. 227
Accuſatio i.2.q 7.Anacletus 643
Accuſatio ii.2.q.7.Sixtus papa. 646
Accuſationes,3.q.5.Hadrianus papa in ſynod.Romana 686
Accuſator,6.q.5.Codex 760
Accuſatores,d.49.Carthag.concil.4. 212
Accuſatores i.3.q.5. Anacletus papa 684
Accuſatores ii.3.q 5.Stephanus 686
Accuſatores iii.3.q.7.Calixtus papa 687
Accuſatores,3.q.8 Zepherinus. 704
Accuſatori,3. q.9.Theleſphor. papa. 705
accuſatoribus,3.q.5.Symmachus papa 684
Accuſatum,1.q 6.Sylueſter pa. 1605
Accuſatus,2.q.5.Sixtus papa 2. 691
clericum, 21.q.1.Chalcedon.concil. 1153
clericum,22.q.1.carthagin.concil.4 1166
clericos autem,1.q.2.Hiero, 533
clericos aut laicos,2.q.7. Calcedon. concil. 663
clericos in ſuis, d.71.Chalced.conc. 330
clericos nihil,12.q.1.grat. 902
clericos qui, de conſe.d.1. Sexta ſyn. 1764
cogitatio,de pę.d 1 grat. 1560
cogitationis, de pęn.diſt.1.Digeſtis, 1556
cognoui ex dilecto,1.q.7.Cyril. 568
cognouimus,12.q.2.greg. 910
cognouimus 16.q 6.greg. 1080
cognouimus,18 q.2 greg. 1127
cognoſcamus, d.34 ambro. 162
comeſſationes,d 44.aug. 199
commendauit, de conſ.d.2. Auguſt. 1807
communis filius,d.23.greg. 104
communiter diffinimus, d.33 Pius papa 155
comperimus,14.q.5.greg. 993
comperimus,14.q.3.Greg. 1328
comperimus,de conſec.d 2 gelaſius 1782
comprouinciales,d.64.Anicetus.314
comprouincialium,diſt 65.gratianus 1782
concedimus,de conſ.d.1. Triburien. concil. 1783
conceſſo,12.q.2 gelaſius 929
concilia ſacerdotum,d.17.Symachus papa 65
concubinæ, 32.q.2.Aug. 1497
concubuiſti, 32.q.7.Zacharias papa 1534
1106 pis,1 q 1 Digeſt. 528
Ad fidem,23 eſt, d.50.Carthagin.
Ad hæc,13.q.2. 253
Ad hoc, d.89 Greg & 1346
Ad hoc,16.q.Greg. palea
Ad hoc de conſecra.d.4. Auguſtin. 1837
adhuc inſtant perfidi, de pęnite.d 3. Aug. 1647
adiicimus,16.q.Leo papa 128
ad liminia, 30 q.1. Ioannes papa 8. 1462
ad menſam,11.q.3.Io.Chryſo. 870
admittuntur,d.54.Leo papa 268
adminiſtratores, 23.q 5.Ioannes 8. 1261
admoneant,26.q 7.Aug. 1388
admonemus, 16.q.1,Vrbanus papa palea 1058
admonendo,2 q 7.Greg. 665
admonere,16 q.1.Greg. 1026
admonere,33 q 2.Stephanus papa 5. 1543
ad nuptiarum,de conſe d.1.Aurelianen.conc. 1766
ad reatum,diſ.81.Carthag.concil 4. 372
adrianus i.d.63.Octaua ſyn. 297
adrianus ii.ea.d.Hiſtor eccleſiaſtica 305
ad Romanam i.2.q 6.Marcellus papa 616
ad Romanam ii.Zepherin.papa.617
papa 847
conſpiratores,3.q.4.calixtus 681
conſtantinus,1.d 96 palea 443
conſtantinus,2 d.96 palea 443
conſtantinopolitanæ,d.22.conſtantinopo.ſynodus 1. 94
conſtat autem,d 2.Grat. 6
conſtat baptiſma,de conſ.d.4.Iſido. 1842
conſtat multos,1.q.1 Inno. 528
conſtat ex dictis,de pœ.d. 4. Grego. 1663
conſtitutio,d.3.Iſidorus 6
conſtitutio,d.61.Leo 4. 311
conſtituimus,d.76.Moguntinum cõcil.1 344
conſtituimus, 3.q.5.Euſeb.papa 686
conſtitutum eſt, 7.q.1.carth.conc 5. 775
conſtitutum eſt,16.q.1.Tolet.conc.3 1050
conſtituit ſane, 16.q.7.Mogunt.concil. 1097
conſtituit, 17.q 4.Tole.conc 4. 1112
conſtituit,20.q.3. Moguntıcon. 1150
conſtitutiones,d.10.Grat. 27
conſtitutiones, d.10.in capitula Hadria. 29
conſtitutiones,16.q.7. paſchalis papa 2 1089
conſuetudo autem,d.1.Iſido. 8
conſuetudo,d.8.cyprianus 23
conſuetudo,d.12.codex 40
conſuetudo, 16.q.6 Grego. 1078
conſuetudinis,d.11.codex 33
conſuetudinem,d.11 pius papa 136
conſuluiſti, 2.q 5.Stephanus 5. 609
conſuluit,d.74 Gelaſius 339
conſulto omnium,de conſ.d.1.Euſebius,& Silueſter papa 1767
conſulendum,d.28.Nicolaus 138
continua, 11.q.1.Cod.Theod. 541
contra idolorum,26.q.5.Greg. 1372
contra morem,d.100,Greg. 457
contrarium,4.q.4.Nicolaus 727
contra ſanctorũ,16.q.7.Leo 4 1093
contra ſtatuta,25.q.1.Zozimus 1348
dicimus,35.q.2.& 3.cabilon. 1707
alienatio 913
alienati,2 q.7.Dionyſius papa 647
alieni,3 q 4.Iginus papa 680
alienum,d.50.Leo papa 253
alienum,19 q.2.Leo 1134
alienus,d.90 Octaua ſyn. 406
alienus,24 q 1.Cyprianus 1304
aliter legitimum, 30.q.5. Euariſtus papa 1471
aliter ſe orientalium, d.31. Stephanus papa in conc. 145
aliquando,32.q.2.Aug. 1498
aliquanti,26.quæſ.5.Agathen.conc. 1372
aliquantos,d.51 Innoc. 255
aliquos,15 q.1.Aug. 1000
alligant,26 q.7.Ioan.Chryſ. 1386
altare 1 q 3.Paſchalis 2. 544
altaris palla,de conſ.d.1.Clemens papa 1765
altaria i.de conſ.d.1.Epaunenſe cõc. 1763
altaria ii.de conſ.d.1.Agathenſe concil. 1763
a malis,23.q 4.Aug. 1218

mpu-

ii. Coitus ſiue incontinentiæ cauſa ducta, an ſit coniunx appellanda. Abortum procurantes an ſint homicidæ.
iii. coitui ſiue copulæ coniugali apta puella, ſi habet patrem & ſeruum & auum liberum: in matrimonio contrahendo ſequitur de honeſtate arbitrium aui, & non patris, qui liberum non habet arbitrium, cum ſit ſeruus.
iiii. coitu ancillari & illicito non licet prolem quærere. viuente enim vxore ex quacumque cauſa, neque ex ancilla, neque ex alia licet prolem procreare.
Mœchiæ nomine omnis illicitus concubitus intelligitur e meretrices,
v. coire coacta, & per violentiam accepta, an perdat pudicitiã & virginitatem. Carnis virginitas non ſeruatur ſi mens corrumpitur. Vir uxorem extra fornicationis cauſam derelinquere non licet.
vi. Coiens vir cum alia, & ſic adulter, vxorem adulteram dimittere non poteſt
vii. Coitus ſeu fornicationis cauſa dimittens vxorem ea viuente aliam ducere non poteſt. Coitus contra naturam, & cum perſonis coniunctis eſt grauiſſimum peccatum.
viii. Coitum ſeu incontinentiam incurrere non debet aliquis, vt aliqua ad fidem conuertatur. Et ſic non licet ducere vxorem infidelem ſub ea conditione vt conuertatur, & fidelis efficiatur.

x Mente. Mente ſeu voluntate mulier cupit vt fiat mater, & habeat liberos: tamen eius vir eſt frigidus & maleficiatus: an propter hoc ſit ab eo ſeparanda.
ii. Mens & volun as eſt mulieri poſt mortem uiri cum illo contrahere, cum quo prius fornicata fuit, an poſſit. Viro vxorem dimittere propria auctoritate, & ſine iudicio eccleſiæ non licet, neque eam occidere. c.admonere.
iii. Mentis ſeu cordis ſola contritione abſque oris confeſſione an poſſint peccata deleri: & vtrum poſſimus Deo ſatisfacere. Iſtam quæſtionem prolixe tractat Gracianus, eius occaſione interſerens tractatum de pœnitentia, ſeptem diſtinctiones continentem.
iiii Mentis ſcrupulo ceſſante, an poſſit maritus tempore orationis & penitentiæ vxori debitum reddere? Et ibi habetur, quod tempore quadrageſimali nuptias celebrare non licet.
v. Mens & uoluntas eſt viro continentiam uor: conc. poteſt hoc facere ſine conſenſu uxoris
preſſo, niſi ſit ſponſa nondum
dedebit ſubeſſe, cum

l Dubitans. Dubitans vxor de morte mariti, & credens illum eſſe mortuum, ſi contrahat cum alio, an dicatur rea adulterii.
i Dubitans mulier de morte mariti, ſi cum alio contraxit, & poſtea maritus eius rediit, an ſit cogenda ad eum redire, & primum dimittere.

m Gradibus. Gradibus conſanguinitatis nobis contingentes mulieres non poſſumus ducere in vxores. Quare conſtitutum fuit ne conſanguineæ ducantur.
ii. Gradu conſanguinitatis uxori contingente non licet vxorem ducere.
iii. Gradus conſanguinitatis & affinitatis, ſecũdũ decreta vſq; ad ſeptimã generationẽ habent prohibitionem hoc eſt, quòd ratione cõſanguinitatis & affinitatis prohibitum eſt matrimonium vſque ad ſeptimum gradum.
iiii. Gradus ſextus conſanguinitatis quare prohibitus eſt ſecundum Canones.
v. Gradus cõſanguinitatis, quomodo computãdi ſunt.
vi. Gradu prohibito coniuncti ad quorum accuſationem vel teſtificationem ſunt ſeparandi. Et ibi de iuramento ſeparationis & reconciliationis. Et de iuramento eorum, qui conſanguinitatem probat. c. de parentela.
vii. Gradu prohibito coniuncti, ſi adinuicem carna commiſceantur, filij ex tali inceſtuoſo coitu procreati, non ſunt filii appellandi.
viii. Gradus conſanguinitatis & affinitatis quis dicatur eſſe diſpenſabilis. id eſt, quo gradu poſſit diſp cum conſanguineis & affinibus.
ix. Gradu prohibito coniuncti (licet forte ſententia pro matrimonio fuerit lata) poſſunt ſeparari. S enim pro matrimonio uel contra ipſum retractari ueritate comperta; quia talis lo curſu temporis tranſit in rem iu citur ſententiam etiam Romani poſſe mutari. c ſententiam.
x. Gradus affinitatis, ſiue ip deletur. Itẽ ſoboles ex ſanguineis pri decreta Carthagi ſan

ari 36
colaus 1859
4 au- 1850
ſcopa 294
1481
1200
uterius pa 706
denſe conc. 560
Cabilonenſe con 827
obis, de pœn. diſtinct. 3. 1660
... vero, diſt 4. gratianus 9
... 1142
... 1860
q. 1. gelaſius papa 516
..., de conſ. diſt. 4. Laodicenc. 1860
... baſilicas; de conſec. diſtin. 1 gelaſius papa 1755
... 35
... ſius 562
apoſtolus, ... auguſtinus 1526
apoſtolus, de pœ. diſt. 2. Auguſt. 1627
apoſtolus, 33. q. 4. Auguſtinus 1 93
appellantem, 2. q. 6. Fabia. papa 615
apud miſericordem, 32 q. 5 Gregorius 1492
apud nos, 32. q. 5. Hieronymus 15 2
apud omnipotentem, 36. q 2. Greg. 1749
apud veros, 23. q. 1. Auguſtinus 1207
aquam ſale, de conſe. diſt. 3. Alexander v. à Petro 1831
a quibus ordinibus, diſt. 45. Gratianus 164
a quibus, 26. q. 3. & 4. gratianus 1367
a quodam Iudęo, de conſe. diſt. 4. Nicolaus 1843
archidiaconũ, diſt. 81. Gregorius 371
archidiaconum Florentinum, diſt. 84. Gregorius 382
archiepiſcopus, diſt. 66 gratian. 322
archiepiſcopus, diſt. 66. Anicetus papa 322
archiepiſcopus, 9. quæſt. 3. anicetus papa 816
Beata Maria, 27. q. 2. aug. 1413
Beati Petrus & Paulus, 2. q 7. ambroſius 655
Beatus Paulus, 22. q. 2. gelaſius papa pag. 1173
Beatus Petrus, 6. q. 1. Clemens papa 745
Beatus prædeceſſor, 3. q. 4. anacletus papa 610
Benedictio, 1. q. 1. gregorius 1. 463
Benedictus, de pœn. diſtin. 4. paulus apoſt. 1668
Bene nouit, diſt 61 gregorius 294
Bene quidẽ, diſt 96 Symmachus 436
Bene valet, diſtin. 50. auguſtinus, palea. 234
Biduum, 2. q. 6. Digeſtis 627
Bonæ rei, 12. q. 2. Toletanum concil. 9. 959
Boni principis, diſt. 96 Marcellus papa 447
Bonorum auctori, diſt. 47. gregorius pag. 216
Breuiter quæ diſt. 23 gratianus 96
Breuiter monſtratum, diſt. 62. gratianus 295
Cæterum Dei traditio, diſt. 86. ambroſius 190
celebritatem de conſe diſt 3. Victor papa 12. à petro 1832
cellulas, 17. q 2 agathenſe conc. 1125
cœnomanenſem, diſt. 6. Vrbanus papa 2. 280
cœpiſti habere, 11. q 3. auguſtinus pag. 878
Cœpit Ermigildus, 24. q. 1. gregor. papa 1319
certe ego, 12. q. 1 auguſtinus 918
certis de cauſis, 15 q 3 Digeſtis 1005
certum eſt diſ 10. Felix papa 29
certum eſt, diſ. 10. gelaſius papa 32
certum eſt, 11. q. 3. Tributienſe concil. 877
certũ eſt 24. q. 3. Quinta ſynod. 1332
certum eſt, de conſec diſt. 1. gelaſius papa 1755
charitas quæ, de pœ. diſ. 2. auguſtinus 1604
charitas eſt, de pęn. diſt. 2. proſper & auguſtinus 1604
charitas numquam, de pęn. diſtin. 2. paulus apoſt. 1607
charitas eſt aqua de pęn. diſt. 2. auguſtinus 1609
charitas in quibuſdam, de pęn. diſt. 2 auguſtinus 1613
charitatem tuam, 12. q. 2. gregorius 936
chartæ quas dedit, 3. q. 9. pelagius pag. 711
chorepi, diſt. 68. Damaſus papa 326
Chri-

Chriſtus qui fecit,1.q.1, Auguſtin. 507
Chriſtianis,11.q 1 gelaſius papa 343
Chriſtiani,12.q.5.innoc. 1523
Chriſtus panis,de conſ.d.3. Auguſt. 1105
Chriſtiano,d.34.Iſido. 159
Chriſtiano,33.q.4.Aug. 1690
Cyprianus,21 q.3.Cyprianus 1158
circumciſio,de pę.d.2.Paulus Apoſt. 1615
circumcelliones,23.q.5.Auguſtinus. 1250
cito turpem,1.q.1.ambr. 468
citius ad hoc,de pęn d 2. gregorius. 1628
Clemens,8.q.1.Petrus Apoſt. 797
Clementis librum,diſt.16. Leo papa 55
Cleri plebis,d.63.Celeſtinus 308
cleros,& clericos,d 21.Iſidorus 85
clericus profeſſionem,d.41. Cartha. conc.4 190
clericus 1.d.46. Carthagin.concil.4. 211
clericus 2 Carthag con.4 212
clericus 3 Carthag conc 4 212
clericus ſolus, diſt.81.Lucius papa. 368
clericus 1.diſt 91. Carthag. concil.4. 409
clericus 2 diſt 91. Carthag.concil.4. 410
clericus ab inſtanti, 21.q.1. Septima ſynod. 1152
clericus aduerſus, 1.q. Silueſter papa in conc.Romano 643
clericus vero, 3 q.4. Stephanus papa 682
clericus ſiue laicus,11.q Hadr.papa 858
clericus qui,11.q.3.Carthag.conc.4 874
clericus qui,12.q.1.Hiero. 405
clericus, 24.q.3.Carthag.concil.4. 1338
clerici,d 23 Agathen.conc. 107
clerici,d.23.Nico.papa 156
clerici,d. 44. Carthaginien.concil.4. 200
clerici vel continentes, d.81.Africa. conc. 371
clerici vero,d.91.Aurelianenſe,concil.1. 410
clerici omnes, 1.q.2.Agathen.conc. 535
clerici 13.q.2.Agathen.conc. 968
clerici aut ab indignis, 15.q.4. gelaſius papa 983
clerici, 16.q.3.Agathen.conc. 1068
clerici qui, 16.q.1.Tolet.con.4. 1134
clerici 23 q.Tole.conc.4 1180
clerici iacente,d 50.Vrba.2. 243
clericum ſcurrilem, d.46.Carthagi. conc 4 212
clericum qui diſt.50. Nicolaus papa 225
clericum alienum,d.72.Carthag.cōcil.3 333
clericum cuiuslibet,11.q.1.Marcellinus papa 841
clericum nullus, 11.q.1. Agathenſe concil. 845
clericum nullus,1. Agathen. concil. 858
clericum, 21.q.1.Chalcedon.concil. 1153
clericum,22.q.1.carthagin.concil.4 1166
clericos autem, 1.q.2.Hiero. 533
clericos aut laicos, 2.q.7. Calcedon. concil. 663
clericos in ſuis, d.71.Chalced.conc. 330
clericos nihil, 12.q.1.grat. 902
clericos qui, de conſe.d.1. Sexta ſyn. 1764
cogitatio,de pę.d 1 grat. 1560
cogitationis, de pęn.diſt.1.Digeſtis, 1556
cognoui ex dilecto,1.q.7.Cyril. 568
cognouimus,12 q 2.greg. 930
cognouimus 16.q 6.greg. 1070
cognouimus,18 q.2 greg. 1127
cognoſcamus. d.34 ambro. 162
comeſſationes,d.44.aug. 199
commendauit, de conſ.d.2. Auguſt. 1807
communis filius,d.23.greg. 104
communiter diffinimus, d.33.Pius papa 155
comperimus,14.q.5.greg. 993
comperimus,14.q.3.Greg. 1328
comperimus,de conſec.d 2 gelaſius 1782
comprouinciales,d.64.Anicetus. 314
comprouincialium,diſt 65.gratianus 1782
concedimus,de conſ.d.3. Triburien. concil. 1783
conceſſio,12.q.2.gelaſius 929
concilia ſacerdotum,d.17.Symachus papa 65
concubinæ, 32.q.2.Aug. 1497
concubuiſti, 32.q 7.Zacharias papa 1534
concuſſionis,1 q 1.Digeſt. 528
confirmandum eſt, d.50.Carthagin. conc.5 253
confirmamus,25.q.1.gelaſius 1346
congregato,16.q.7.Vrbanus 2. palea 1083
congregatio,16.q 7.Tole.conc. 1098
coniunx 27 q 2. Aug. 1415
coniuges,27.q.2.Iſidorus 1414
coniunctiones,35 q 3.& 4. Calixtus 1711
coniurationum,11.q.1.Calc.con. 847
connubia,32.q.2.Hiero. 1497
conqueſtus eſt,9.q 3.Nico.papa. 817
conſanguinitas,35.q.4.Iſido. 1718
conſanguinei,3.q 5 Calix papa. 684
conſanguineorum, 3.q.4. Calixtus papa 681
conſanguineos,35.q 6.Fabia. 1731
conſecrationem,de conſ.d.1.Felix.4 1732
conſentire,d.83.grego. 378
conſequens,d.2.Nicol.papa 1. 33
conſequens eſt,diſt.88.Gelaſius papa 397
conſiderandum nobis d. 50. Gregor. 248
conſiderandum,16.q.7.greg. 1095
conſidera,22 q 2 Hiero. 1166
conſideratio,16.q.1.Gelaſius 1026
conſideranda,d.86.Ambro. 389
conſideret,de pœn.d.5. Auguſtinus. 1677
conſpirationum, 11.q. 1. Calixtus papa 847
conſpiratores,3.q.4.calixtus 681
conſtantinus,1.d 96 palea 443
conſtantinus,2 d.96 palea 443
conſtantinopolitanæ,d.22.conſtantinopo.ſynodus 1. 94
conſtat autem,d 2.Grat. 6
conſtat baptiſma,de conſ.d.4.Iſido. 1842
conſtat multos,1.q.1 Inno. 528
conſtat ex dictis,de pœ d. 4. Grego. 1663
conſtitutio,d.3.Iſidorus 6
conſtitutio,d.63.Leo 4. 311
conſtituimus,d.76.Moguntinum cōcil.1 344
conſtituimus, 3.q.5.Euſeb papa 686
conſtitutum eſt, 7.q.1.carth.conc 5. 775
conſtitutum eſt,16.q 1.Tolet.conc.3 1050
conſtituit ſane, 16.q.7.Mogunt.concil. 1097
conſtituit, 17.q 4 Tole.conc 4. 1112
conſtituit,20.q.3. Moguntîcon. 1150
conſtitutiones,d.10.Grat. 27
conſtitutiones, d.10.in capitula Hadria. 29
conſtitutiones,16.q.7. paſchalis papa 2 1089
conſuetudo autem,d.1.Iſido. 8
conſuetudo,d.8.cyprianus 23
conſuetudo,d.12.codex 40
conſuetudo, 16.q.6 Grego. 1078
conſuetudinis, d.11.codex 33
conſuetudinem,d 11 pius papa 136
conſuluiſti, 2.q 5.Stephanus 5. 609
conſuluit,d.74 Gelaſius 339
conſulto omnium,de conſ.d.1.Euſebius,& Silueſter papa 1767
conſulendum,d 28.Nicolaus 133
continua, 11 q.1.Cod.Theod. 841
contra idolorum,26.q.5.Greg. 1372
contra morem,d 100,Greg. 457
contrarium,4 q.4 Nicolaus 727
contra ſanctorū,16.q.7.Leo 4 1093
contra ſtatuta,25.q.1.Zozimus 1348
contradicimus,35.q.2.& 3.cabilon. concil. 1717
contrarium eſt,de pęn.d.5.Leo papa 1681
contraria,de conſecr.d. 5. ambroſius 1897
contumaces clerici,d.50.agath.cōc. 213
conuenit,de conſ.d.5.agath. concil. 1895
conuenior,23 q 8 Greg. 1286
conuenientibus,1.q.7. Septima ſyn. 460
conuertimini,de pę.d.1.Ioel 1555
conuiuia,d 44 Greg. 200
corpus,& ſanguinem,de conſe.d.2. auguſt. 1807
corpus Chriſti,de conſ.d.2. Hilarius 1818
corpore vero vitiati,d.55.Gratianus 270
corpore ſanctorum,de conſ.d.1.Moguntinien.conc.1 1764
corporalia,1 q 1 aug. 490
corporeum,de conſe.d.2. ambroſius 1824
corripiantur,24.q.4 aug. 1334
credo,21.q.3.Nicaſius Epiſco. 1158

credere

Credere in Ieſum, de conſec. diſt 2. Aug. 1806
crimen vel pœna 5.q 4.Digeſt. 546
criminationes.2 q 7.Igin' papa.664
crucis Domini, de conſe.diſt.5.Euſebius papa. 1831
cuius rei,29.q 4 Gregorius 1456
cui eſt illata,11.q 3 Gelaſi papa 878
cui portio, 12 q 1 Ambroſius 905
cui autem, de pœ diſt.6.Gratia.1683
cum autem vinolentus, diſt 44 Gratianus 198
cum autem ad eccleſiam diſt.92.Gratianus 410
cum à Iudæis,23.q.8 Innoc. 1279
cum accuſatus, 3.q.3. Felix 2. 676
cum ad celebrandas, de conſe.diſt.1. Aurelianenſe conc 1. 1774
cum ad verum, diſt.96. Nicolaus papa 439
cum Hadrianus, diſtin.63.Gregorius pag. 310
cum apud Theſſalonicã, 11.q 3 Ruffin eccl. hiſt. 885
cum aliquis 11 q.3. Arauſi conc.900
cum aliquis.24 q.3.Origenes 1331
cum baptizat, de conſe.diſt 4. Auguſtinus 1844
cum beatus, diſt.45.Bracharen. concil. 5. 205
cum beatiſſimus, 24. q.1. Leo papa 1302
cum caput, 33.q.5.Hier. 1700
cum de quorundam, diſt.84 Carthaginenſe conc. 5. 381
cum deuotiſſimã, 12.q.2.Greg. 919
cum eccleſiæ, 3.q 2 Pelag.papa 673
cum enixa, diſt. 5. Gregorius 13
cum ergo, 24.q. 3. Hieron. 1332
cum ergo, 22 q.3.Gratianus 1183
cum exaudiero, diſt. 50.Hieron. 238
cum excõicato, 11 q.3.Iſidor. 867
cum frangitur, de conſ.diſt.3.auguſtinus 1894
cum grauia, 13.q.2.Gregorius 971
cum homo, 23.q.5. Aug. 1258
cum humilitatis, 22.q.2.Aug. 1176
cum igitur, 35 q.1.Aug. 1708
cum in captiuitate, 34.q 1.& 2.Innocentius papa 1703
cum in præterito, diſt 84 Carthaginienſe conc.2. 380
cum in lege 23 q 4 Greg. 1220
cum initiatur, 27.q.2.Ambro. 1414
cum initiatur.27.q 2 Ambro. 1427
cum ita puniatur, de pœn.diſt.4 Hieron 10. 1676
cum itaque.32.q.8. Grat. 1536
cum itaque, diſt. 18.Gratianus 177
cum itaque, de conſe.diſt.4. Leo papa 1873
cum liqueat, 1.q.1.Greg. 467
cũ longe, diſt.63.Tolet.conc.12 307
cum maiores, 6 q.1.Gratianus 757
cum multa, diſt.86 Greg. 386
cũ multæ, 15.q.8.Tolet conc.9 1019
cum miniſter 23.q 5.Aug. 1248
cum omnis auaritia, 1.q.1.Greg.471
cum omnes crimen.de conſe, diſt 2. Iulius papa 1779
cum omnibus diſt.81.Carthag.concil.3. 378
cum ordinaretur, 1.q 1 Ambroſi.468
cum paſtoris, 2 q 7.Gregorius 645
cum Paulus, 1.q.1. Gregorius 479
Cum per bellicam, 34.q 1. & 2.Leo papa 1702
cum percuſſio, 7.q 1.Grego. 762
cum pax, 25.q 2 Gregor. 1355
cum pro vtilitate, 6.q.1. Ilerd.concil. 1034
cum pro paruulis, de conſ.diſt.4. Auguſtinus 1865
cum quibus, 24.q.3.Gelaſius 1340
cum quiſque, 23.q.4 Aug. 1222
cum renuntiatur, 32.q. 1.Amb.1491
cum redemptor 12.q.2.Greg. 946
cum ſancti, 24.q. 3.Greg. 1333
cum ſanctam de pœn, diſt.2. Gregorius 1610
cum ſcriptura, 1.q.1. Ambro. 502
cum ſimus 9 q.3.ſeptima, Synod.815
cum ſocietas, 27.q.2.Leo papa 1417
cum tantum, de conſ.diſt.4. Auguſtinus 1857
cũctis fidelib 16.q.1. Clemens 1040
cuncta per mundum, 9.q.3.Gelaſius papa 820
cuncta per mundum, 9.q.3.Gelaſius 820
curandum ergo, diſt.34.Hilarius papa in ſynod. Romana 161
curæ ſit omnibus, 11.q 3. Honorius papa 867
curiales autem, diſt.53.Gratia. 258
cuſtodi intus, 11.q.3.Augu. 880

D

Daibertũ, 1.q 7.Vrbanus 2. 572
Damnationis, 24. q.2.Leo papa 1323
De abiectione, diſt.61.Arauſican.cõcil.1. 315
De accuſationibus, 3.q.5.Euſeb. 685
De accuſatoribus, 3 q.9.Gratia. 705
De accuſatione vero, 2. q. 8. Gratia. pag. 667
De affinitate, 35.q.2.& 3.Greg.1718
De aliena, diſt.71.Innocentius 330
De Arrianis, de conſec.diſt 4.Arelatenſe conc. 1. 1872
De Benedicto, 32 q.1.Pelagius papa pag. 1490
Debet homo, 23.q 4.aug. 1249
Debent duodecim, 11.q.2.Zacharias papa 900
De Capitulis, diſt.10.Leo 4. 31
De capellis, 16.q.2.Gratianus 1056
De cathecumenis, de conſec.diſt.4. Gerundenſe conc. 1842
De cetero, 1 q.1.Nicolaus Iunior & Alex. 521
Deceſſorum, 25 q.2.Gelaſius 1359
Decernimus vt dum diſt.28. Toletanum conci. 73
Decernimus, 1.28. Innocẽtius, 2 126
Decernimus, 3 q.9. Bonifacius papa pag. 707
Decernimus, 16 q 7. Tolet. conc 9. 1094
Decẽter oĩb.diſt 80.Tol.cõc.10.404
Decimæ, 16.q.1. Aug. 1054
Decimas à populo, 16 q.1.Paſchalis, 2. 1042
Decimas 1 16.q.7. Gregorius 7.in cõcil.Lateranen. 1082
Decimas 2. 16. q. 7. Moguntinenſe conc. 1084
Decimas 3.16.q.7.Mogunt cõ 1085
Decimas 4. 16. q.7. Vrbanus papa 2. pag. 1097
De clericis vero, diſt. 71.Grat. 329
De concilijs diſt.18. Leo 1. 67
De cõione. 24.q.2. Leo papa 1310
De Conſtantinopolitana, diſtin.22. Gregorius 81
De coniugali 27. q. 2. Syricius papa 1433
De conſanguinitate, 35.q.2.& 3.Nicolaus 2. 1715
Decreuit ſancta ſynodus, diſ.88.Melchiades papa 395
Decreuit, 22.q.5.In conc.apud 8.Medardum. 1199
Decreuimus 10.q.1.Tarracõ.con.825
Decreto noſtro, 2.q, 6.greg. 618
Decretis ergo diſt.21 grat. 84
Decreta, 27.q.2.gregorius in regeſto, pag. 1423
Decretum eſt, 2 q.7 Mog.conc. 642
Decretum eſt, 10.q.1.Cabilon. concil 2. 823
Decretales itaque, diſt.20 grat. 81
De crimine, 15.q.3. Codex. 1005
De crimine, 15.q.5.Stephanus 1009
De decimis, 16.q.1.Leo papa 4. 1041
Dedit baptiſmum, 1.q 1 Aug. 418
De diuerſis, 11.q 1 Carth, con.3.856
De ea vero, 35.q 10. grat. 1743
De eccleſiaſticis, 25.q.1.greg. 1355
De eo autem, diſt. 50. Cyprianus 242
De eo autem 14 q.2.grat. 980
De eo quod, 30.q 1. Moguntinenſe conc. 1461
De epiſcopis, 23.q.8.grat. 1278
De epiſtolis, diſt.18.grat. 73
De eſu carnium, de conſe.diſt.3.Leo papa 4. 1828
De eulogijs, diſt 18.Leo 4. 70
De excommunicationis, 24.q.3.gregorius 1314
De fabrica de conſe. diſt. 1. Vigilius pag. 1791
Defenſionis, diſt.87.gelaſius 394
De filia, 27.q.1.Martinus Bracharenſis in conc. 1402
Deficientibus, 2.q.1. grat. 599
De forma, 22.q.5. Fulbertus epiſcopus 1199
De gradibus vero, 35.q.5.grat. 1718
De gradibus vero 35.q 8.gregorius in regeſto 1736
De hac quidem, de conſ.diſt.2. Hieronymus 1867
De hymnis, de conſ. diſt.1. Toletanum conc.4. 1770
De hinc iterum de conſec.diſt.4.Rabanus 1861
De his clericis diſt.50. Nicolaus papa 225
De his clericis, diſt 50 Ilet.conc.242
De his quæ, 10.q 1.Aure conc.1.824
De ijs qui contra, diſt.12. Tolet.concil.11. 43
De his qui, 30.q.1 Nicola, papa 1461
De his qui, 31.q.1 Neo cæſarien.concil. 1480
De his qui, de pœn diſt.5. Aurelianenſe conc. 1. 1682
De his qui, 35.q [2. & 3. Ilerdenſe conc. 1714
De ijs quos, diſt. 28.Toletanum concil 2 127
De his vero, diſt.50 Rabanus 241
De his vero, 20.q.2.gratianus 1145
de his vero, 26.q.6.Nicenu con.1380

De his vero, 26. quæſt. 7. Nicolaus Papa 1384
De his vero, 33. quæſtio. 2. Syricius Papa 1548
De his vero, 35. q. 8. Gratianus 1759
De his vero, de conſ. diſt. 5 Melchiades Papa 1883
De homine, de conſe. diſt 4 Gregor. ir. 1894
De ieiunio, diſtinct. 76. Salegustan. conc. 344
De illicita, 24 q. 3. Pariſi. conc. 1329
De illo clerico, diſt. 32 Grego. 147
De illis autem, 6. q. 3. Meldenſe cõc. palea. 757
De illis presbyteris, 11. q. 3. Ioan. 8. pap. 901
De illis 24. q. 3 Augu. 1331
De inceſtis, 35. q. 2 & 3. Agathen. conc. 1713
Deinde à ſacerdote, de conſ. diſt 4. Rabanus. 1862
Deinde ponitur, diſt 26. Innoc. 120
De inducijs, 3. q 2. Gratian. 673
De inducijs, 3 q 3. Felix 2. 677
De Iudæis, diſt 45 Tolet. conc. 3. 204
Delator, 5. q. 6. Eliberitan conc. 742
Delatori, 5. q. 6 Hadrianus Papa 742
De laicis, 12. quæſt. 2. Vrbanus Papa conc. 936
De lapſis, 16. q. 6. Gregorius 1080
De libellis, diſt. 20 Leo Papa 4. 82
De libertis, 12 q. 2. Con. Tolet. 3. 944
Deliciæ quælibet, diſt 41. Auguſtinus 188
De Liguribus, 13. q. 4. Pelagius Papa pag. 1266
De locorum, de conſ d. 1. Gelaſ 1754
De manifeſta, 2. quæſt. 1. Stephanus, papa 5. 589
De monachis, 16. q 1. Innocent 1022
De monachis, 18. q 2. Agathenſe cõc. pag. 1115
Dæmonium, 26 q 7 Hierony. 1386
De neptis, 31. q 2. Vrbanus 2. 1484
Denique ſacerdotes, diſtinct. 4. Gregorius 11
Denique ſi in epiſtola, diſt. 21. Nicolaus Papa 90
Deniq; hi di 96. Nicolaus Papa 439
Denique, 6. q 3. Nicolaus Papa 756
Denique, 7 q. 1. Cyprianus 765
Denique, 14. 5. Ambroſius 989
Denique, 31. q. 1. Auguſtinus 1477
Deniq; & puellæ, 36. q. 2. Amb. 1749
De nominibus, de conſ. diſt. 1. Innocentius 1776
Denuntiamus, 25. q. 2. Simplicius Papa 1360
De obſeruatione, de conſ. diſ. 3 Arelaten. concilium 1. 1833
De occidendis, 23. q 9. Augu. 1254
De ordinationibus, 1. q 1 Greg. 524
De parẽtela, 35. q. 6. Vrba. Papa 1733
De parentela, 35. q. 6 Inno. 2. 1735
De pœnitentibus, de conſ. diſt. 3. Innocentius Papa 1840
De pertuſo, de pœni. diſt. 4. Gregorius Papa 1674
De perſona, diſt. 65. Leo Papa 318
De perſona, 11 q. 1. Greg. 858
De Petro. diſt Gregorius 215
De precarijs, 10. q. 2. Carthag. conc. palea. 833
De præſentib. 19. q. 1. Pelagius 1028
De presbyterorum, 17 q. 7 Nicolaus Papa 1109
De primatibus, diſt. 99. Gratia. 451
De prima quæſtione, 10. q. 1. Gratianus 822
De prima quæſt 4 q 1. Gratia. 717
De prima, 5 q 1 Gratianus 730
De propinquis, 35 q. 3. & 4. Fabianus. 1712
De pudicitia, 32 q. 5. Auguſt. 1516
De puellis, 36 q. 2. Cabilonenſe concil. pap. 1748
De quarta vero, 4. q. 4 Gratianus pag. 725
De quinta vero, 4. q 5 Gratian. 727
De quibus, di. 20. Inno. Papa 83
De quibuſdam, diſt. 77. Eugenius Papa 2. 175
De quotidianis, de pę. d. 3 Aug. 1639
De raptoribus, 36. q. 1. Aurelianen conc. 1746
De rebus vero, diſt 54 Toletanum conc palea. 218
De rebus, 12. q 2 Nicolaus Papa 927
De redditibus, 12. q. 2. Simplicius Papa. 930
De ſeruorum ordinatione, diſt. 54. Toletanum conc. palea 201
De Syracuſanæ, d. 25 Pelagius 130
Deſignata ſunt, diſt. 51. Inno. 255
De ſpiritu, de conſe. diſt. 5. Epheſinũ conc. 1903
Deſponſatam, 27. q. 2. Euſebius Papa, 1423
Deſponſata, 27. q. 2. Ancyranum conc. 1432
Deteriores, 6 q 1 Anacletus 749
Detractores, 3. q 4 Zepherinus Papa pag. 782
Detrahe verbum, 1. q. 1 Aug. 491
De tempore, 26 q. 7 Gratianus 1383
De tertia, 32 q. Gratianus 1504
De trina mertione, de conſec. diſt. 4. Greg. 1866
De vltima, 15. q. 8 Gratianus 1017
De viduis, 27. q. 2. Tolet. conc. 4 1394
De viduis, 27. q 1. Gelaſius 1410
De viro nefando, 12. q. 2. Nicolaus papa 923
Deuotam, 27. q. . Tole. con. 3. 1402
Deuotis, 20. q. 1 Gelaſius 1144
Deus diffinitionem, de pę. diſ. 1 Ambroſius 1589
Deus ergo, 3 q. 1. Fabianus papa 672
Deus maſculum, 31. q. 1 Aug. 1483
Deus quando, 24. q. 3 Vrbanus 1341
Deus omnipotens, 2. q. 1. Euariſtus papa 590
Diaconus, d. 23 Carthag. con 4 104
Diaconus, diſt 27. Mart Brach. 123
Diaconus, diſt 93. Barth. conc. 4 420
Diaconi eccleſiæ, diſt 93. Cle. 417
Diaconi ita, diſt. 63. Carthaginen. conc. 4. 420
Diaconi qui. diſt 93. Euariſtus 418
Diaconi quicunque, diſt. 28. Ancyrana ſynod. 128
Diaconi ſeptem, diſt. 93. Neocæſarien. conc. 418
Diaconi ſunt d 93. Hierony. 822
Diaconi vel presbyteri, 12. q. 2. Agathenſe conc. 932
Diaconum vero, d. 59. Grg. 402
Diaconos propriam, d. 93. Gelaſius papa 419
Diaconiſſam, 27. q. 1. Cal. conc 1401
Dicat aliquis, 23 q. 5. Ambroſ. 1161
Dicat aliquis, 32. q. 4. Ambroſ 1511
Dicenti, 25. q. 2 pelagius 1356
Dictum eſt nobis diſt. 81. Mogunt. conc. 365
Dictũ eſt, d 54. Cabilonẽſe cõc. 429
Dictum eſt, 1. q. 1 Auguſt. 509
Dictũ eſt, 1. q. 1. Triburienſe con. 519
Dictum eſt, 29. q. 2. Cabilonenſe cõcil. 2 1458
Dictum eſt, 30. quæſt. 1. Cabilonenſe conc. 2. 1461
Dictum eſt nobis, de conſe. d. 5 Tarraconenſe conc. 1894
Didici à diligendo, 1 q 7. Cyril. 567
Didicimus, 24 q. 1. Cyprianus 1311
Didicimus, de conſe. d. 2. Sexta ſynodus 1779
Differt autem, diſt 8 Gratianus 19
Diffinitio, 22. q. 4 Eliberitanũ conc. pag 1187
Diffinimus, d. 22. Octaua ſynod. 96
Diffinimus, 4. q. 1. Carth. conc. 7. 717
Diffinimus, 18. q. 2. Septima ſy. 1128
Diffiniuit, 17. q. 1. Tole. conc 12. 1114
Dignum eſt, 3 q 9. Toletanum concil. 6. 707
Dilectio tua, 16 q. 3. Celaſius 1066
Dilectionis tuæ, d. 76. pelagius 348
Dilectiſſimi, 8. q 2 Gregorius 802
Dilectiſſimis, 13. q. 1 Clemens 903
Dimiſſorias vero, d. 72. Gratian. 332
Diſciplina diſt 45 Greg. 206
Diſcipulos, de conſ. d. 5. Ex d. Apolloni 1898
Diſcordantes, d. 90. Carthaginienſe conci. 4. 405
Diſcutere, 3. q 6. Damaſus papa 691
diſſidentes epiſcopos, di. 90. Carthaginenſe conci 4 407
Diſpar. 23. q. 8. Alexander 2. 1282
Diſpenſatio, d. 43 Nicolaus 197
Diſpenſationes, 1 q. 7. Cyrillus 568
Diſplicet, 23. q. 4. Auguſt. 1238
Diuina clementia, de pęn d. 4. Gelapapa 1646
Diuinæ retributionis, d. 89. Gelaſius 394
Diuinis præceptis, 25. q. Leo 1346
Diuortium, de pęn. diſt. 1. & Digepag. 1560
Diuturni mores, 12. Iuſtinianus inſtitu. 405
Dixit Apoſtolus, 24. q 3. Aug 1338
Dixit dominus, 13. q. 5. Aug. 990
Dixit dominus, 32. q. 1 Hiero. 1488
Dixit dominus, de pę. d 4. Aug 1663
dixit Sara 32. q 4 Ambroſius 1403
Dixit confitebor, de pę. d. 1. Ambr. & Dauid 1554
Doctos, 16. q. i. Ambroſius 1020
Doctorem autem, d. 86 Gratia. 384
Docendus eſt, d. 62 Cęleſtinus 295
Domeſticarum, d. 34 Gratianus 157
Dominus ad illud, 32 quæſt 7. Auguſtinus 1527
Dominus declarauit, 1. q 1. Aug. 505
Dominus noſter, d. 56 Hieron. 278
dominus noſter, d. 53 Cyprian. 426
dominus noſter, 23 q. Aug. 1208
dominus non vult, d. 86. Amb. 389
domino ſancto, d. 50. Iſidorus 235
domini quoque d. 89. Gratianus 401
donare res ſuas, d. 86. Auguſt. 387

Do-

Donatum autem, 1.q 7.Leo 570
Dudum, 3.q.6 Iulius Papa 692
Dudum, 18 q 2. Grego. 1139
Duæ ſunt eleemoſynæ, diſt.45. Aug. 208
Duæ ſunt, 19.q.2 Vrbanus ij. 1124
Duo iſta, 23 q.4 Auguſt. 1236
Duo mala, diſt.13. Toletanum concil. viij. 45
Duo ſunt quippe, diſt 96.Gelaſi 44.
Duo ſunt genera, 12.q.1 Hieron 405
Duo tēpa de conſ.d.4.Leo Papa. 1839
Duobus modis, 27.q.2 Aug. 1433
duodecim, 5.q 4 Zepherin⁹ papa. 736
Dupliciter de conſ.di.2. Hiero. 1801

E

EA enim, 10 q 2 Codex 828
Ea quę à ſāctis, 1.q.3.Vrban.ij. in concil placentino 537
ea vindicta, 23 q.4 Aug. 1248
eadem lege, 1.q.1. D.geſt. 529
ebion 13.q.2 Hieron 963
ecce à quibus, diſ.49.gratianus 230
ecce autem, 24 q.3.proſper 1335
ecce dico, 22.q 5.Augu. 1196
ecce ego dico, diſ 95 Hieron. 432
ecce in præfatione diſ.99.grego. 453
ecce inquiunt, 23 q.4 Aug. 1215
ecce nunc tempus, de pœn.di.1.Ambroſius 1568
ecce oſtenſum, diſ.28 gratian. 125
ecce oſtenſum eſt, di.60.grat. 214
ecce plenarie. diſ 39 grat. 182
ecce quibus diſ.41. gratian. 188
ecce quòd criminoſi, diſ 51.grat 254
ecce quod iſta. 32 q 6 gratian. 1523
ecce quòd in ſacris, diſt.13 grat. 154
eccleſia, 1. q 4. gregorius 548
eccleſia, 16.q.1.Hieron 1024
eccleſia Chriſti, de pęn diſ.1.Ecce B. Hieronymo. 1586
eccleſia de conſecr. diſt. 1. Nicolaus papa 1756
eccleſia de conſ diſ.4.Aug. 1857
eccleſiæ antiquitus, 16.q 1. Cabilonenſe conc. 1041
Eccleſiæ charitas, de conſ.diſt.4 Auguſtinus 1886
eccleſiæ meæ, diſt.97.Bonifacius epiſcopus 447
eccleſiæ principes diſ.35.Hiero. 166
eccleſiæ vel altaria, de conſe. diſt. 1. Meldenſe conc. 1759
eccleſiam j. de conſ diſ.1.Aurelianēſe conc. 1762
eccleſiam ij de conſec, diſt.1. Agrip. conc. 1762
eccleſiarum ſeruos, 12.q.2.Toletanū conc. iij. 947
eccleſijs ſemel, diſt.68 Nicænū concilium 325
eccleſijs ſemel, de conſ.diſt.i.Nicænum conc. 1760
eccleſijs, 13.q.1.Dionyſius papa 958
eccleſias, 16.q 7. Clemens 1093
eccleſias, de conſ.1.diſ.Clemēs 1757
eccleſias, de conſ.diſt.1.Ioannes papa 1760
eccleſiaſtica diſ.23.Bracharen.conc. iij. 103
eccleſiaſtica diſ.38 Hieron. 181
eccleſiaſticæ 25.q.2.grego. 1355
eccleſiaſticis, 12.q.2 grego. 646
eccleſiaſticarum diſt.12.Baſilius 34
ego autem i.q.6.gregor. 518
ego Berēgarius, de cōſ. diſ.2 ex actis ſyn. Rom ſub Nicolao ij. 1796
ego dixi 34.q 1.& 2 Hermes 1706
ego Lodouicus, diſ 63 gregor. 310
ego ſolis, diſ 9. Aug 25
egreſſus itaque, 27.q.2. Hiero. 1429
ægrotantes. de conſec diſ.4.Cartha. conc. iiij. 1864
eiectis, 3.q.2.gaius 674
eiectionem vero. diſtin 79. anacletus papa 359
eijciens Dominus, diſt.88. Ioannes Chryſoſtomus 359
ei qui appellat, 2.q 6.in authen. Conſtituitur 636
eleemoſyna, 14 q.5 gregorius 988
eleutherius, diſ 91 pelagius 409
eleutherius, 18.q. 2 pelagius 1132
emendari, 1.q.2.Eliberit.conc. 518
emeriſſi de conſec. diſt.4. Ambroſius 1868
engeltrudam, 3 quęſ.4.Ioannes papa viij. 653
enimuero, diſ.19.Stephanus papa 76
eodem modo, de conſe.diſ.4. Hieronymus 1866
eos ad ſacrificia, diſ. 31.Innocentius j pag. 141
eos autem, 27 q 1.grego. 1403
eos etiam diſt 81. alexand.ij. 168
eos qui poſt diſ.32. Vrbanus papa ij. pag. 251
eos qui ad eccleſiam, diſt. 87.arauſicanum conc j. 394
eos qui per pecunias, 1 q.1. Tharaſius Conſtan. epiſcopus 472
eos qui, 1.q.5.Vrbanus 554
eos qui, 3 q.10.arelatēſe conc.ij. 711
eos qui, 20.q.3.Chalcedonenſe concil. 1148
eos qui, 36. q 2. Chalcedonenſe concil. 1747
eos quos, de conſec.diſt.4. Felix papa 1875
eos ſacerdotes, 7. q. Damaſus papa pag. 782
eos vero, diſ.5.ancyranum conc 245
Eorum qui accuſantur, 11.q.3. Damaſus 887
eorum qui pauperes diſt.90.Carthaginenſe conc. iiij. 407
epheſius, diſt.4. grego. 197
epiphanium, 5.q 6. gregor. 741
epiſcopus ad ſynodum, diſ. 18.Carthaginen.conc iiij. 70
epiſcopus aut presbyter, diſ.35.Canon apoſt. 165
epiſcopus aut presbyter, diſ.47. Canon apoſtolorum 213
epiſcopus aut presbyter, diſ. 88. Canon apoſt. 397
epiſcopus autem diſ.100. gratianus 454
epiſcopus benedictionem, diſtin.77. agathenſe conc. 351
epiſcopus cum ordinatur, diſ.23. Carthaginenſe conc.iiij. 103
epiſcopus de loco, 7.q.1. Carthaginenſe conc. iiij. 780
epiſcopus Deo, de conſ.diſ.1.anacletus papa 1772
epiſcopus dum fuerit, diſt.61. Gregorius 293
epiſcopus eccleſiaſticarum, 12. q. 1. antiochenum conc. 904
epiſcopus gentilium, diſt.37 Carthaginenſe conc. iiij. 239
epiſcopus gubernationem, diſtin.88. Carthaginenſe conc.iiij. 398
epiſcopus habeat, 10.q 2.Mart.Brachar. ex conc. 833
epiſcopus in eccleſia, diſ.95.Carthaginenſe conc. iiij. 435
epiſcopus in quolibet. diſ 95. Carthaginenſe conc. 4. 435
Ep̄s i dięceſim 7.q.1. Anacletus 776
epiſcopus in ſynodo 35. q. 6. Eutychianus Papa 1734
ep̄s nec, 14 q.1. Carthag conc.4. 979
epiſcopus ſecundum, diſt.17.Gregorius 66
epiſcopus non debet, diſt.18.Turon. conc. 71
epiſcopus non eſt. diſt.65. Antioch. conc. 318
epiſcopus nullius, 15.q.7.Carth.concil. 4. 1017
epiſcopus nullum, de conſ.diſ.1.Carthaginenſe conc 4. 1774
epiſcopus nullam. diſ. 88. Carthaginen. conc 4. 398
epiſcopus pauperibus. diſ.82. Aurelianenſe. conc.1. 378
epiſcopus presbyter 11.q.3.Maguntinenſe conc. 883
epiſcopus qui filios, 12. q 2. Agathenſe conc. 932
epiſcopus qui inuitum, diſ.47. Aurelianenſe conc. 3. 335
epiſcopus qui mancipium, 12. q 2. Toletanum conc.4. 948
epiſcopus ſacerdotibus, diſ.67.Hiſpalenſe conc.2. 223
epiſcopus ſacerdotibus, 15. q.7. Hiſpalenſe conc. 2. 1017
epiſcopus ſi clerico, 6.q.2.Carthaginenſe conc.4. 753
epiſcopus ſi infirmitate, de conſ.diſ. 3.Aurelianenſe conc. 1. 1827
epiſcopus ſi tertiam. 12.q 3. Toletanum conc. 9. 958
epiſcopus ſine concilio diſt.25.Carthaginenſe conc. 100
epiſcopus ſubiecto, d. 72. Leo papa 331
epiſcopus tuitionem, diſ.88.Carthaginenſe conc.4. 398
ep̄s vilem, diſt.41.Carth conc 4 190
epiſcopi ab omnibus, diſt.64.Nicænum conc. 1. 315
ep̄i de rebus, 12.q.1.Agath conc 912
epiſcopi eorumque miniſtri, 26.q.5. Anquirenſe conc. 1373
ep̄i iudicio, d.24. Laudicēſe cōc 110
Ep̄i lectiōi, 2 q.7.Paſchalis papa 666
epiſcopi non in caſtellis, diſt.80.anacletus 360
ep̄i p̄sbiteri 21.q.4.Zucha.papa 1168
epiſcopi q̄ui, 9.q.2.Conſtantinop.ſynod 1. 812
epiſcopi ſi à proprijs, 3.q.1. Fabianus pag. 678
epiſcopi ſi ſacerdotali, 11. q. 3. agathenſe conc. 873
epiſcopi vel presbyteri, 7.q.1.Carthaginenſe conc. 4. 780
epiſcopo non licere, 1.8.q.1.antioch. conc. 792
epiſcopo non liceat, ii.8.q.1.Martinus Barchar. ex conc. 783

Epiſcopo

Epiſcopo non licet, 19 q. 6. Mogunt. concil. 1081
Epiſcopo ſcribit, 9. q. 3. Beda. 828
Epiſcopum aut presbyterum, diſ. 45. Canon Apoſtolorum 205
Epiſcopum de diœceſi, 7. q. 1. antiochenum conc. 776
Epiſcopum non oportet, d. 61. Leodiceuſe conc. 285
Epiſcopum non debere, 9. q. 2. Antiochenum conc. 811
Epiſcopum oportet, d. 64. Ex concil. Martini Bracha. 317
Epiſcopum per cunctas, 10. q. 1. Toletanum, conc. 4. 825
Epiſcopum presbyterum, d. 34. Aurelianenſe conc. 4. 158
Epiſcoporum etiam, d. 74. agath. concil. 336
Epiſcoporum igitur, d. 18 Gratianus 60
Epiſcopos autem diſ. 100. Gratianus 454
Epiſcopos per armiliam, d. 63. Nicolaus Papa 301
Epiſcopos presbyteros, d. 31. Carthaginien. conc. 2 140
Epiſcopos ſecundum, d. 17. Grego. 1. 66
Epiſcopis ſuis, 3. q. 1. Gaius Papa 670
Æqualiter, 35. q. 2. & 3. Iulius Papa 1715
Erga eum, 26 q. 7 Octana ſy no. 1386
Erga ſimoniacos, 1. q. 1. Nicol. iunior. 521
Erit autem d. 4. Iſidorus 9
Error cui non reſiſtitur, d. 83. Innoc. 378
Erubeſcant, d. 32. Vrbanus 2. 152
Eſau venator, d. 86. Hiero. 388
Eſt aliud, 24 q. 1. ambroſius 1300
Eſt etiam contra, 22. q. 4 ambr. 1183
Eſt iniuſta, 23. q. 4. ambroſius 1235
Eſt ordo 33 q. 5. auguſtinus 1603
Eſto ſubiectus, d. 9.. Hiero. 434
Eſtote ergo, 1. q. 1. Greg. 525
Eſt probanda, d. 86 ambroſius 386
Eſt vnitas, de conſ d. 4. auguſt. 1858
Et dixi dominus, de conſ. d. 2. Aug. 1788
Et hoc attendendum, de conſe. d. 1. aug. 1769
Et hoc diximus, 16. q. 7. Orige. 1085
Et hoc quoque, 35. q. 2. & 3. Iulius Papa 1714
Etiam corde, 1. q. 1. auguſtinus 489
Et iurabunt, 22. q. 1. Hiero. 1165
Et purgabit, d. 50 Hiero. 230
Et qui emendat, d. 45. aug. 208
Et quia aliquos, 27. q. 1. Greg. 1406
Et ſi ad tempus, 1 1. q. 3. aug. 880
Et ſi illa, 1. q. 7. Gelaſius papa 571
Et ſi illi, 12. q. 2. Tolet conc 4. 934
Et ſi Iudæorum d. 54. Tolet. conc. 12 palea 261
Et ſi non frequentius, de conſ. diſt 2. Fabianus Papa 1784
Et ſacrorum, 12. q. 2. Greg. 922
Et ſancta, de conſ. d. 2. aug. 1808
Et temporis, 26. q. 1. Greg. 1043
Et venit de pœ. d. 1 Hiero. 1569
Eum qui aſſueverat, d. 50. Codex. 246
Eum qui 7. q. 1. Greg. 781
Eunuchus, d. 55. Cano. apoſtolorum 273
Euphemiam, 2. q. 3. Greg. 595
ex antiquis, d. 54. Gelaſius 262
ex auctoritate, 16 q. 1 Greg. 1030
ex catholica, 1. q. 1. Aug. 482
excellentiſſimus, 11. q. 3. Nicolaus Papa 897
excommunicati, 9 q. 1. Gregor. palea 807
excommunicatos, 11. q. 3. Calixtus Papa 867
excõicatorum, 23. q. 5. Vrba. 2. 1269
exemplum domini, 12. q. 1. auguſtinus 909
ex eo quod prohibet, 15. q. 3 Digeſt. 1005
ex epiſtola, d. 23. hiſpalenſe concil. 105
ex his aũt, 12. q. 1. Canones apoſt. 913
ex hinc iam, de conſ. d. 4. Raba. 1800
exiſtimant quidã, 11. q. 3. Hier. 890
exigunt cauſæ, 1. q. 7 Leo 569
ex merito, 9 q. 1 anterus Papa 748
ex multis temporibus, 1 q. 3. alexan. 2. 541
exorciſtæ, d. 23. Carth. conc. 4. 105
ex pœnitentibus, 40 d. Cartha. conc. 4 248
expedit, 12. q. 1. proſper. 909
experientiæ, 11. q. 1 pelagius 845
expræmiſſis, d. 50. Gratianus 225
ex quo inſtituta de conſ. d 4 auguſt. 1837
extra catholicam. 1. q. 1. aug. 498
extra conſcientiam, d. 64 Inno. Papa 316
extra prouinciam, 3. q. 6 Grat. 689
extraneo clerico, d. 71. Calced. conc. 312
extra ordinaria, 35. q. 2. & 3. Vrbanus 2. 1714

F

FAciat homo, 22. q. 2. aug. 1178
Facientes, d. 16. inno. 8 384
facilius de pœ d 1 proſper. 1564
factus eſt, 7. q. 1. Cyprianus 703
facta ſubditorum, 9. q. 3 anterus Papa 820
factæ ſunt, d. 4. Iſidorus 9
facultates, 13. q. 2. Gelaſius papa. 962
falſas pœnitentias, de pœ. d. 5. Greg. 7 1682
fatendum eſt, 13. q. 2. aug. 976
felix epiſcopus, 15. q. 7. Cartha. conc. 2 1016
felix epiſcopus, 16. q. 1. Carth. conc. 2. 1044
feminæ, 30. q. 3. Iſidorus 1474
feminas, d. 81. Syricius papa 371
ferrum de terra, d. 50. Greg. 232
fertur ſimoniaca, 1. q. 1. Greg. 480
ficta charitas, de pœn. d. 2. ambroſius 1608
fidelis femina, 32. q. 7. Eliberit, conc. 1528
fidelior factus, d. 50. ambroſ. 248
fieri poteſt, 32 q. 7. aug. 1528
filius Dei de conſ. d. 4 aug. 1838
filium veſtrum, 1. q. 1. Greg. 526
filijs vel nepotib. 16. q. 7. Conc. Tol. 9 1093
firma autem, 20. q. 1. Nona ſynodus, 1140
firmum Dei, de pœn. d. 2. hieronym. 1615
firmiſſime. 1. q. 1 aug. 452
firmiſſime, 15. q. 1. aug. 998
firmiſſime, de conſe d. 4 auguſtinus 1856
fixum ab hinc, 12. q. 5. hiſpalenſe cõcil. 956
flagilia, 32. q. 7. aug. 1530
fleat pro te de pœ d. ambro. 1589
floreat: nam archidiaconum, diſ. 25. Greg. 382
forte aliquis, 15. q. 5. aug. 588
forte dicas, de conſ. d. 2. ambr. 1757
forte in populo, 23. q. 4 aug. 1217
forte nata, de pœ. d. 2. aug. 1613
fornicari omnibus, d. 88 aug. 399
fortitudo, 23. q. 3 ambr. 1212
frater, & coepiſcopus, 17. q. 4 Gelaſ. 1105
frater noſter, 16. q. 1. Grego. 1045
fra ter veſter, d. 50. Codex palea 246
fratris, & coepiſcopi, 11. q. 1. Grego. 854
fratrem noſtrum d. 86 Greg. 386
fratres noſtros de pœn. d. 5. Innoc. 2. 1682
fratres non ſolum, 33. q. 4 amb. 1690
fratres quos, 9. q. 3. Sixtus papa. 2. 820
fraternitatis, 12. q. 2 Greg. 920
fraternitatis tuæ, d. 34. pelagius papa 160
fratern itatis veſtræ, 35. q. 10. Grego. 1941
fraternitatem tuam, d 71. Greg. 331
fraternitatem tuam, d. 80. Gregorius 361
fraternitatem veſtram, d 54. Gregor. 266
frequens, d. 54 Gelaſius 263
frigentius, 16. q. 7. Gelaſius 1092
fruſtra, d 9 aug 22
fucare, de conſ. d. 5. aug. 1903
fuerunt autem, d 7 Iſidorus 19
fugitiui, 12. q. 2. agathenſe conc. 909
fuit ſemper, 9. q. 3. athanaſius papa. 818
fur autem, 14. q. 6 Hiero. 994
fures, 13. q. 2. Moguntinenſe conc. palea 977
futuram, 12. quæſt. 1. Melchiades papa 910

G

GEneralis. d. 54. Gelaſius 264
Generali, 25 q. 1 had. papa. 1349
generalia concilia, diſt. 17. Gratianus. 62
generaliter etiam, d 82 gratia. 372
generaliter ſancimus, 16 q. 1. Codex 1038
genuit Ioſeph. 27 q. 2. hiero. 1429
geſta quæ nobis, d 74. grego. 335
gloria epiſcopi, 12. q. 2 hiero. 948
gonſaldus, 17 q. 2 gratianus 1100
gratia ſi non gratis, 1. q. 1. Leo papa 462
gratia quæ per Chriſtum, de conſ. d. 4. auguſt. 1887
gratiam, 1. q. 1. ambro. 408
graue non, 35. q. 9 Innoc. 1748
graue ſatis, 11. q. 3 greg. 887
gregorius, 35 q. 9 Ex põtific. li. 1748
guſtatarius, 23. quæſt. 4. Silueſtius papa 1232

H

HAbeo librum d. 16. petrus ep'ſcopus Nicomediæ 56
habet hoc proprium, 2 q. 5 greg. 601
habemus, 22. q. 1. hieron. 1165

habent

exigit cap. quod debetur. Et ibi principaliter tractatur, an clerici poſſint ſua repetere, & pro illis litigare.

ii. Fœneraria cauſa ſiue criminali aut etiam ciuili an poſſint produci teſtes domeſtici. Et an clerici poſſint pro ſua eccleſia teſtificari.

iii. Fœnus ſeu uſura committitur, ſi præter ſortem aliquid exigitur.

iiii. Fœnera ſeu vſuras nec clericis nec laicis licet exercere.

v. Fœnera ſeu vſuræ an ſint aptæ, vt inde fiant eleemoſynæ.

vi. Fœneratores, & vſurarij veram pœnitentiam agere non poſſunt niſi reſtituant, quæ rapuerunt.

f **Furioſos.** Furioſos punire non decet ex his quæ faciunt, cum ſint mente alienati. Et ibi habetur de Loth, & alijs ebrioſis.

ii. Furioſis clerici quodammodo comparandi eſſent, ſi pro patrociniis impenſis munera exigere vellent.

iii. Furioſo iudex comparari poſſet, qui ex mulieris cõfeſſione clericum condemnare vellet. Regulariter enim mulieres contra clericos teſtimonium ferre non poſſunt.

iiii. Furioſi quodammodo ſunt eccleſiæ miniſtri, q diebus Dominicis, & ferriatis cautas tractare volunt.

v. Furioſo ſimilis dici poſſet iudex, qui neganti purgationem, indiceret: niſi infamia laboraret.

vi. Furoris quodammodo plena res eſſet, ſi à miniſtris & ſubditis confeſſio cruciatibus extorqueretur. Iuramenta, quædam ſunt irritanda, quædam relaxanda cap. auctoritate. & ca. alius, in quo cap. habetur, quod ſolus Romanus Pontifex regem Franciæ, tanquam inutilem depoſuit. Excommunicatis fidelitas ſeruanda non eſt.

vii. Furioſe procederetur, ſi diaconus vel presbyter ſine concilii examinatione deiiceretur.

viii. Furore quodam plenus cenſetur, qui carnis fragilitate ante ordinationem lapſus eſt in iudicio, confeſſus vel conuictus, poſtea præſumitur offerre, & in ordine ſuſcepto miniſtrare, quod verum eſt de crimine depoſitionem inducente.

g **Monachus.** Monachus an poſſit licite officia populis celebrare, & pœnitentiam dare, & baptizare. Decimæ de conſenſu epiſcopi ſacerdotibus dari debent, c. reuertimini.

ii. Monachi an poſſint in ſuis capellis presbyteros inſtituere.

iii Monachorum, & eccleſiarum iura, an per præſcriptionem tolli poſſint.

iiii. Monachi an poſſint præſcribere contra eccleſias, & prælatos ſæculares.

v. Monachi, & prælati res eccleſiæ ſua auctoritate repetere non valent.

vi. Monachi epiſcopi, & alii prælati ſi ſua auctoritate vſurpant, quæ ad ſe pertinere putant, an cadant à cauſa.

vii. Monachi, & abbates an poſſint retinere eccleſias, decimas, & iura patronatus de manibus laicorum ſibi conceſſa ſine epiſcopi conſenſu. Et ibi habetur, quod epiſcopus habet diſpoſitionem omnium eccleſiarum, quæ in ſua diœceſi conſtitutæ ſunt, capitul. omnes baſilicæ, & etiam ibi plene de iure patronatus capitul. quicumque, capitul. filiis, capitul. decernimus.

r **Occidit.** Occidit ſeipſum ſpiritualiter, qui à voto reſilit.

ii Occidit quodammodo temporaliter ſeipſum, qui ſuum reſignat beneficium, ſed ſi infirmitate reſignauit, an ſit ei reſtituendum poſtquam conualuerit, & ibi habetur quod ante probationem triennii nullus in monaſterio debet ſuſcipi.

iii. Occidit animam ſuam monachus ad propria rediens poſtquam ſe & ſua monaſterio tradidit.

iiii. Occidens vel percutiens clericos diabolo ſuadente, eſt excommunicatus ipſo ipſo iure, capitul ſi quis ſuadente diabolo, & ibi habetur, quod eccleſiæ conceſſa non ſunt reuocanda, & qui talia aufert, ſacrilegium committit: & eccleſiæ immunitas non eſt violanda.

ſ **Abbates.** Abbates aut monachos factos epiſcopos ius obligat ad relinquendum, quod ante habuerunt, monaſterio: quod poſt eccleſiæ propriæ cap. ſtatutum

ii. Abbates ſunt a propriis fratribus eligendi, & non ab epiſcopis, Abbates expellere non eſt permiſſum monachis, neque commatres facere. Abbates, & monachos poſſunt epiſcopi viſitare, & conditiones exigere tempore dedicationis conſtitutas. Abbas, & monachi cum ſanctimonialibus habitare non debent: quia ſexuum commiſtio eſt periculoſa, c. diffinimus.

t **Clauſtra.** Clauſtra ſiue religionem intrare volentibus clericis non eſt à ſuo epiſcopo denegandus ingreſſus.

ii. Clauſtrum ingredi clericis permittitur etiam epiſcopo inuito.

iii. Clauſtrum vnum petere altero derelicto, an ſit permiſſum monachis, & regularibus canonicis ſine permiſſione abbatum.

u **Volentes.** Volentes, & ſpontaneos monaſterium intrantes pueros, an cogant iura religionis propoſitum tenere. Voluntarie puellæ virginitatis propoſitum ſuſcipientes nuptias eligere non poſſunt.

ii Voluntate patris ſpreta, ſi filius religionem ingreditur, an à patre reuocari poſſit?

iii Voluntarie habitum religionis ſuſcipientes, illum deſerere non poſſunt, ſed qui coactus ingreditur, nullo modo obligatur.

iiii. Volentes religioſi ab arctius monaſterium tranſire, non ſunt impediendi.

x **Commendat.** Commendatam vnam eccleſiam poteſt habere clericus in altera intitulatus. Commendandi ſunt clerici, qui in vna, & non in pluribus eccleſijs volunt conſcribi. Et ibi habetur, quod duos epiſcopatus poteſt quandoque quis habere. c. relatio.

ij. Commendandi non ſunt clerici, qui ſine litteris dimiſſorijs de vna eccleſia tranſeunt ad alteram. Matrimonium ſpirituale contrahitur inter curatum & eccleſiam ſuam, quæ non debet eſſe ſcortum, ca. ſicut.

iij. Commendatio nulla, ſed potius vituperium eſt clericis, qui ſæcularium negotiorum procuratores eſſe volunt.

iiij. Commendandi ſunt clerici, qui veſtibus ſibi congruentibus vtuntur, vnguenta & fulgida veſtimenta fugientes.

v. Commendare non debemus clericum, quia ſuo epiſcopo depoſitus Imperatorem, aut iudicem ſæcularem adit.

y **Iurans.** Iurans verum non peccat: ſed ſecus ſi peierat, & per creaturas iurare non licet.

ii. Iurans falſum, quod putat verum, an ſit periurus. Quot comites habeat iuramentum, & quot ſunt genera mendacij.

iij. Periurum pralatum & criminoſum ante ſententiam diffinitiuam, derelinquere non licet.

iiij. Iuramenta illicita an ſint ſeruanda.

v. Peierare & contra iuramentum ſuum venire, qui cogit aliquem, licet periurus non ſit, tamen mortaliter peccat. In qua ætate quis cogatur iurare. Et ibi ponitur forma iuramenti fidelitatis. c. de forma.

Pugnas

a **Pugnas.** Pugnas committere ſeu militare an ſit peccatum.

ii. Pugna ſiue bellum quod dicatur iuſtum.

iii. Pugna an debeat committi pro repellenda ſociorum iniuria.

iiii. Pugna non ſemper eſt exercenda contra malos Mali enim ſunt à bonis quãdoque tolerandi, & non abijciendi. Quædam tamen mala ſunt repellenda & puniendi, quædam toleranda. Mali ſunt medicinali ſeueritate ad bonum cogendi, vt Nabuchodonoſor. Et hæretici etiam inuiti ſunt ad ſalutem trahendi. Pugnis, & bellis ſunt coercendi eccleſiaſticæ religionis inimici.

v. Pugnas ſeu bella qui Deo auctore geſſerunt, præcepta non occidendi minime tranſgreſſi ſunt. Et ibi an mali ſint occidendi. Habens gladij poteſtatem poteſt occidere, ſi hoc faciat amore iuſtitiæ.

vj. Pugna, & coactio eſt exercenda in malos, vt teneant bonum iam ſuſceptum. Non autem ſunt ipſi ad bonũ non ſuſceptum cogendi.

vij. Pugna ſi iuſta ſit, poſſunt hæretici & omnes hoſtes licite ſuis rebus ſpoliari.

viij. Pugna ſeu bellum an poſſit per clericos committi, & an poſſint clerici arma ſumere. Qui ſacramenta Dei tractant, iudicium ſanguinis agitare nõ debent.

a **Hæreſis** Hæreſis quælibet ab eccleſia Romana deſtruitur.

Hæreticus an poſſit alium excõicare priuate, vel ſententia notare Excommunicatus alium excommunicare non poteſt. Hæreticorum conſortia & eorum ſacrificia ſunt à catholicis fugienda.

ii Hæretici etiam poſt mortem ſunt excommunicandi. Eccleſia viuentes & non mortuos an ligare poſſit, vel ſoluere.

iiii. Hæreticus ſi dominus eſt, aut in crimine irretitus an poſſit excommunicatio ferri in familiam ſuam pro delicto ipſius domini, & in filium pro peccato patris Excommunicandi ſunt, qui corrigi nolunt, & etiam illi, qui duas vxores habent: teſtes falſi, homicidæ, & multi alij, Hæreticorum tandem variæ ſpecies ponuntur.

b **Violatas.** Violatas Romanorum Pontificum cenſuras à nullo decet eſſe.

Violantes ſacros canones in ſpiritum ſanctum blaſphemant Violanda non ſunt, ſed ſeruanda ſanctorum ſtatuta, & eorum regulæ in ſynodo conſtitutæ.

ii. Violari non debent priuilegia eccleſiarum, nec archiepiſcoporum. Violans ciuitas & occidens ſuos præſules. epiſcopali dignitate priuatur. cap. ita nos.

c **Sortilegus.** Sortilegus quis ſit, ſiue qui dicantur ſortilegi.

ii. Sortilegium eſſe an ſit peccatum Sortibus an ſit credendum.

iii. Sortes ſiue diuinationes a quibus exordium, ſumpſerunt.

iiii. Et de multiplici genere diuinationis. & quot modis dæmones futura præſciunt.

v. Sortilegi, vel diuinatores an ſint excõicandi, ſi ceſſare voluerint. Sortilegia & magicam artẽ debẽt epi eliminare Sortilegijs vel maleficijs nullo pacto debent ſacerdotes operam dare, alias abijciendi ſunt.

vii. Sortilegus vel alius ab epiſcopo excommunicatus an per alium ipſo inconſulto poſſit abſolui, & an presbyteri poſſint conciliare pœnitentes. Pœnitentia morientibus non eſt deneganda, etiam à ſimplici ſacerdote.

vii Sortilegis & aliis morientibus non eſt pœnitentia imponenda, ſed bene innoteſcenda. In pœnitentijs imponendis multa ſunt conſideranda. Melius eſt ſacerdotem pœnitentiam imponentem eſſe nimis miſericordem, quam nimis ſeuerum. Sortilegi ſunt & excommunicati, qui dies, menſes, & annos paganorum more obſeruant.

d **Sponſis.** Sponſis Dei ſe Deo dedicantibus, & virginitatem vouentibus nuptias contrahere non licet.

Sponſalia de præſenti, ſiue matrimonia per vouentes ſolenniter contracta non tenent.

ii. Sponſa vnius an poſſit à ſponſo ſuo recedere, & alii nubere.

Sponſa ſine conſenſu ſponſi & econtra, religioſam veſtem ſuſcipere nõ poteſt poſt copulam carnalem, ſecus ante. Sponſalia, vera an fuerint inter Ioſeph, & Mariam. Sponſam alterius nullus rapiat, & ibi aliquid de raptu.

e **Infidis.** Infidis ſeu infidelibus coniugium contrahere licet, & inter eos dicit eſſe matrimonium, licet nõ ſit ratum. Infidelis vxor virum cogens ad malum licite dimittitur. Infidelium vt Iudæorum conuiuia, & etiam coniugia ſunt à Chriſticolis vitanda.

ii. Infidelium vnus ſi conuertatur ad fidem altero remanente in infidelitate, an poſſit ad fidem conuerſus aliis ſe copulare.

iii. Infidelis qui ante baptiſmum vnam vxorem habuit, & poſt baptiſmum aliam, bigamus eſt cenſendus, nec poteſt eſſe epiſcopus ca. acutius. ibidem.

f **Seruiat.** Seruire adſtrictus, vt puta ſeruus ſi cõtrahat cum libera: quæ per errorem eum putabat liberum, non eſt inter eos coniugium: quia error perſonæ, & conditionis impediunt, & dirimunt: ſecus autem eſt de errore fortunæ, & qualitatis.

ii. Seruum ſcienter acceptum in maritum non poteſt mulier dimittere: ſecus ſi ignoranter. Serui poſſunt matrimonia contrahere.

g **Infans.** Infans proprius ſi teneatur à patre in ſacro baptiſmate: licet p tale factum ſuæ vxori cõpater efficiatur, nõ propter hoc ab ipſa vxore ſeparabitur: niſi ad ſeruandam continentiam poſſit induci.

ii. Infantes ſponſalia contrahere nequeunt: quia in illa ætate conſentire non poſſunt.

iii. Infantes ſiue filii ſpirituales uel adoptiui, an poſſint naturalibus per matrimonium coniungi.

iiii. Infantem ſiue filium aliquem non debet vxor ſimul cum viro ſuo in baptiſmate ſuſcipere. c. ſi quia eſſet eius commater. Et ibi dicitur, quod non poteſt quis ducere in vxorem relictam cõpatris ſuæ vxoris: nec etiam duas commatres.

v. Infantibus ſi conceditur nuptias cõtrahere, ipſorum, & quorumcunque aliorum nuptiæ ſeu matrimonia non debent clam fieri, ſed publice. & ſic non debent eſſe clandeſtina. Tandẽ inſtituuntur iudices ad cuncta rimandum.

h **Mœcha.** Mœcha ſiue adultera, & ab aliquo per adulterium polluta an poſſit per eum duci in vxorem. Et ibi matrimonia ſecunda conceduntur. cap. quod ſi dormierit.

ii. Mœcham ſæpe mulierem efficit coactio; & ideo nulla mulier eſt cogenda nubere: quia in matrimonio animus plena libertate potiri debet & gaudere.

Non licet uiro vxorem deſerere, vt fecit Lotharius.

iii. Mæchiæ notam an dicantur incurrere filii, & filiæ, qui poſt ſponſionem parentum cum aliis contrahunt, hoc eſt an filii: & filiæ poſt promiſſionem & ſponſionem parentum ſuorum poſſint licite cũ aliis contrahere.

Coit. Coire ſolita (vt eſt meretrix.) poteſt in uxorem duci, ſi de eius correctione ſpes habetur. Coitus ſiue fornicationis cauſa poteſt vxor dimitti.

ii. Coitus ſiue incontinentiæ cauſa ducta, an ſit coniunx appellanda. Abortum procurantes an ſint homicidæ.

iii. coitui ſiue copulæ coniugali apta puella, ſi habet patrem & ſeruum & auum liberum: in matrimonio contrahendo ſequitur de honeſtate arbitrium aui, & non patris, qui liberum non habet arbitrium, cum ſit ſeruus.

iiii coitu ancillari & illicito non licet prolem quærere. viuente enim vxore ex quacumque cauſa, neque ex ancilla, neque ex alia licet prolem procreare.

Mœchiæ nomine omnis illicitus concubitus intelligitur c meretrices,

v. coitc coacta, & per violentiam accepta, an perdat pudicitiã & virginitatem. Carnis virginitas non ſeruatur ſi mens corrumpitur. Vir uxorem extra fornicationis cauſam derelinquere non licet.

vi. Coiens vir cum alia, & ſic adulter, vxorem adulteram dimittere non poteſt

vii. Coitus ſeu fornicationis cauſa dimittens vxorem ea viuente aliam ducere non poteſt. Coitus contra naturam, & cum perſonis coniunctis eſt grauiſſimum peccatum.

viii. Coitum ſeu incontinentiam incurrere non debet aliquis, vt aliqua ad fidem conuertatur. Et ſic non licet ducere vxorem infidelem ſub ea conditione vt conuertatur, & fidelis efficiatur.

k Mente. Mente ſeu voluntate mulier cupit vt fiat mater, & habeat liberos: tamen eius vir eſt frigidus & maleficiatus: an propter hoc ſit ab eo ſeparanda.

ii. Mens & voluntas eſt mulieri poſt mortem uiri cum illo contrahere, cum quo prius fornicata fuit, an poſſit. Viro vxorem dimittere propria auctoritate, & ſine iudicio eccleſiæ non licet, neque eam occidere. c.admonere.

iii. Mentis ſeu cordis ſola contritione abſque oris confeſſione an poſſint peccata deleri: & vtrum poſſimus Deo ſatisfacere. Iſtam quæſtionem prolixe tractat Gracianus. eius occaſione interſerens tractatum de pœnitentia, ſeptem diſtinctiones continentem.

iiii Mentis ſcrupulo ceſſante, an poſſit maritus tempore orationis & pœnitentiæ vxori debitum reddere? Et ibi habetur, quod tempore quadrageſimali nuptias celebrare non licet.

v. Mens & uoluntas eſt viro continentiam uouere. Non poteſt hoc facere ſine conſenſu uxoris tacito uel expreſſo, niſi ſit ſponſa nondum cognita Mulier uiro debebit ſubeſſe, cum uir ſit caput mulieris capit. hæc imago.

l Dubitans. Dubitans vxor de morte mariti, & credens illum eſſe mortuum, ſi contrahat cum alio, an dicatur rea adulterii.

ii Dubitans mulier de morte mariti, ſi cum alio contraxit, & poſtea maritus eius rediit, an ſit cogenda ad eum redire, & primum dimittere.

m Gradibus. Gradibus conſanguinitatis nobis contingentes mulieres non poſſumus ducere in vxores. Quare conſtitutum fuit ne conſanguineæ ducantur.

ii. Gradu conſanguinitatis uxori contingente non licet vxorem ducere.

iii. Gradus conſanguinitatis & affinitatis, ſecūdū decreta vſq; ad ſeptimã generationē habent prohibitionem hoc eſt, ꝙ rõne cõſanguinitatis & affinitatis prohibitum eſt matrimonium vſque ad ſeptimum gradum.

iiii. Gradus ſextus conſanguinitatis quare prohibitus eſt ſecundum Canones.

v. Gradus cõſanguinitatis, quomodo computãdi ſunt.

vi. Gradu prohibito coniuncti ad quorum accuſationem vel teſtificationem ſunt ſeparandi. Et ibi de iuramento ſeparationis & reconciliationis. Et de iuramento eorum, qui conſanguinitatem probat. cap. de parentela.

vii. Gradu prohibito coniuncti, ſi adinuicem carnaliter commiſceantur, filij ex tali inceſtuoſo coitu procreati, non ſunt filii appellandi.

viii. Gradus conſanguinitatis & affinitatis quis dicatur eſſe diſpenſabilis. id eſt, quo gradu poſſit diſpenſari cum conſanguineis & affinibus.

ix. Gradu prohibito coniuncti (licet forte ſententia pro matrimonio fuerit lata) poſſunt ſeparari. Sententia enim pro matrimonio uel contra ipſum lata poteſt retractari ueritate comperta; quia talis ſententia nullo curſu temporis tranſit in rem iudicatam. Et ibi dicitur ſententiam etiam Romani Pontificis in melius poſſe mutari. c. ſententiam.

x. Gradus affinitatis, ſiue ipſa affinitas in ſuperſtite [illegible] deletur. Itē ſoboles ex ſecundis ſuſcepta nuptiis conſanguineis prioris uiri copulari non debet, ſecūdū decreta: ſed hoc corrigitur per cap. non debet. de conſanguin. & affin.

n Rapiente. Rapiente uirginem per uim aliquo raptus committi dicitur.

ii. Rapiens uiolenter puellam, poteſt illam per acta pœnitentia in uxorem ducere. Et ſic rapta raptori de iure canonico nubere poteſt. c. denique & melius extra de rapto. cap. cum cauſa, cum ſimilibus.

DECRE-

gunt
Abbat
Abba
Abbat
Abbates
1126
Abbatibus
Abbatibus
Ab eo 2.q.
Ab epiſcopis,d
Ab exordio,d.35
Ab excommunicatis,
607
Abiit Iudas,11 q.3. Beda
Ab illo,14 q.4 Ambro.
Ab Imperatoribus,23.q.8. Carthag.
concil.5 1213
Ab infirmis,26.q.7.Theodor. in pœnitentiali 1383
Ab iſto die,35.q.6.Innocen.papa 2. 1735
Ab iſto die,ea.cauſa, & q.Alexan.2. 1735
Abſens i.3.q.9.Zepherinus pap.
Abſens ii.3.q.9.Felix papa 711
Abſente i.3.q.9.Calixtus papa 706
Abſente ii.3.q.9.Felix papa 708
Abiit,d.50.Aug. 235
Abſit,11.q 3.Anterius papa 866
Abſque ſynodali,15.q.7.Grat. 1015
Accedens d.50.Greg. 227
Accuſatio i.2.q 7.Anacletus 643
Accuſatio ii.2.q.7.Sixtus papa. 646
Accuſationes,3.q.5.Hadrianus papa in ſynod.Romana 626
Accuſator,6 q.5.Codex 760
Accuſatores,d.49.Carthag.concil.4. 212
Acuuſatores i.3.q.5. Anacletus papa 684
Accuſatores ii.3.q 5.Stephanus 686
Accuſatores iii.3.q.7.Calixtus papa 687
Accuſatores,3.q.8 Zepherinus. 704
Accuſatori,3.q.9.Thelephor. papa. 706
accuſatoribus,3.q.5.Symmachus papa 684
Accuſatum,3.q 6.Syluester pa. 1605
Accuſatus,2.q 5.Sixtus papa 2. 691

1100
Ad fidem,23.
Ad hæc,13.q.2.
Ad hoc, d.89.Greg.&
Ad hoc,16.q.Greg.
Ad hoc de conſecra.d.4. Auguſtinus 1887
adhuc inſtant perfidi, de pœnite.d.3. Aug. 1647
adiicimus,16.q.Leo papa 128
ad liminia, 30 q.1. Ioannes papa 8. 1462
ad menſam,11.q.3.Io.Chryſo. 870
admittuntur,d.54.Leo papa 268
adminiſtratores, 23.q.5.Ioannes 8. 1261
admoneant,26.q 7.Aug. 1381
admonemus, 16.q.1,Vrbanus papa pilea 1058
admonendo,2 q 7.Greg. 665
admonere,16.q.1.Greg. 1026
admonere,33 q 2.Stephanus papa 5. 1543
ad nuptiarum,de conſe d.1.Aurelianen.conc. 1766
ad reatum,diſ.81.Carthag.concil 4. 372
adrianus i.d.63.Octaua ſyn. 297
adrianus ii.ea d.Hiſtor eccleſiaſtica 305
ad Romanam i.2.q 6.Marcellus papa 616
ad Romanam ii.Z.

alienati
933
alienati,2 q.7.Dionyſius papa 647
alieni,3 q 4.Iginus papa 680
alienum,d.50.Leo papa 253
alienum,19 q.2.Leo 1134
alienus,d.90 Octaua ſyn. 406
alienus,24 q 1.Cyprianus 1304
aliter legitimum, 30.q.5. Euariſtus papa 1471
aliter ſe orientalium, d.31. Stephanus papa in conc. 145
aliquando,32 q.2.Aug. 1458
aliquanti,26.quæſ.5.Agathen.conc. 1372
aliquantos,d.51 Innoc. 255
aliquos,15 q.1.Aug. 1000
alligant,26 q.7.Ioan.Chryſ. 1386
altare 1 q 3.Paſchalis 2. 544
altaris palla,de conſ.d.1.Clemens papa 1765
altaria i.de conſ.d.1.Epaunenſe cōc. 1763
altaria ii.de conſ.d.1.Agathenſe concil. 1763
a malis,23.q 4.Aug. 1218

mpu-

…o
…27
…n-
…32
…guſti-
36
…colaus
1859
…4 au-
1850
…pa 294
1481
1200
…uterius pa
706
…denſe conc.
560
…Cabilonenſe con
837
…obis,de pœn.diſtinct.3.
1660
…a vero, diſt 4. gratianus 9
…cęterum Dei traditio, diſ.86.ambro-
ſius 390
celebritatem de conſe diſt.3. Victor
papa 12. à petro 1832
cellulas, 17.q 2.agathenſe conc. 1125
cœnomanenſem, diſt.6. Vrbanus pa-
pa 2. 280
cœpiſti habere, 11. q. 3. auguſtinus
pag. 878
Cœpit Ermigildus, 24. q.1. gregor.
papa 1319
certe ego, 12.q.1 auguſtinus 912
certis de cauſis, 15 q 3 Digeſtis 1005
certum eſt diſ 10. Felix papa 29
certum eſt, diſ.30. gelaſius papa 32
certum eſt, 11. q. 3. Tribirienſe concil. 877
certū eſt 24.q.1.Quinta ſynod. 1332
certum eſt, de conſec diſt.1. gelaſius
papa 1755
charitas quæ, de pœ.diſ.2. auguſti-
nus 1604
charitas eſt, de pęn.diſt.2.proſper &
auguſtinus 1604
charitas numquam, de pęn.diſtin.2.
paulus apoſt. 1607
charitas eſt aqua de pęn.diſt.2. augu
ſtinus 1609
charitas in quibuſdam, de pęn.diſt.
2 auguſtinus 1513
charitatem tuam, 12.q.2. gregorius
936
chartæ quas dedit, 3. q. 9. pelagius
pag. 711
chorepi, diſt.68. Damaſus papa 326

Chri-

…1642
…Carthagi-
1860
…q.1.gelaſius papa 516
…s, de conſ. diſt.4. Laodi-
…r. conc. 1860
…ſilicas; de conſec.diſtin.1 gelaſius
papa 1755
Beata Maria, 27.q.2.aug. 1413
Beati Petrus & Paulus, 2.q 7. ambro
ſius 655
Beatus Paulus, 22.q.2. gelaſius papa
pag. 1173
Beatus Petrus, 6.q.1. Clemens papa
745
Beatus prædeceſſor, 3.q.4.anacletus
papa 650
Benedictio, 1.q.1 gregorius r. 463
Benedictus, de pœn.diſtin.4. paulus
apoſt. 1668
Bene nouit, diſt 61 gregorius 294
Bene quidē, diſt 96 Symmachus 436
Bene valet, diſtin 50.auguſtinus, pa-
lea. 234
Biduum, 2.q.6.Digeſtis 627
Bonæ rei, 12. q. 2. Toletanum con-
cil. 9. 959
Boni principis, diſt.96. Marcellus pa
pa 447
Bonorum auctori, diſt.47. gregorius
pag. 216
Breuiter quæ diſt. 23 gratianus 96
Breuiter monſtratum, diſt.62. gratia
nus 295

…1755
…rius 362
…guſtinus 1526
apoſtolus, de pœ.diſt.2. Auguſt. 1627
apoſtolus, 33.q.4. Auguſtinus 1 [illegible]
appellantem, 2.q.6. Fabia.papa 615
apud miſericordem, 32 q.5 Grego-
rius 1492
apud nos, 32.q.5. Hieronymus 15[illegible]2
apud omnipotentem, 36.q 2. Greg.
1749
apud veros, 23.q.1. Auguſtinus 1207
aquam ſale, de conſe diſt.3. Alexan-
der v. à Petro 1831
a quibus ordinibus, diſt.45. Gratia-
nus 164
a quibus, 26.q.3.& 4.gratianus 1367
a quodam Iudęo, de conſe.diſt.4. Ni
colaus 1843
archidiaconū, diſt.81. Gregorius 171
archidiaconum Florentinum, diſt.
84. Gregorius 382
archiepiſcopus, diſt 66 gratian. 322
archiepiſco pus, diſt.66. Anicetus pa
pa 322
archiepiſcopus, 9. quæſt.3. anicetus
papa 816

Chriſtus quid fecit,1.q.1, Auguſtin. 507
Chriſtianis,11.q 1 gelaſius papa 843
Chriſtiana,32.q.5.Innoc. 1523
Chriſtus panis,de conſ.d.3. Auguſt. 1805
Chriſtiano,d.34.Iſido. 159
Chriſtiano,33.q.4.Aug. 1690
Cyprianus,21 q.3.Cyprianus 1158
circumciſio,de pę.d.2.Paulus Apoſt. 1615
circumcelliones,23.q,5.Auguſtinus. 1250
cito turpem,1.q.1.ambr. 468
citius ad hoc,de pęn d 2. gregorius. 1628
Clemens,1.q.1.Petrus Apoſt. 797
Clementis librum,diſt.10. Leo papa 55
Cleri plebis,d.63.Celeſtinus 308
cleros, & clericos,d 21. Iſidorus 85
clericus profeſſionem,d.41. Carthag. conc.4 190
clericus 1.d.46. Carthagin.concil.4. 212
clericus 2 Carthag con.4 213
clericus 3 Carthag conc 4 212
clericus ſolus, diſt.81.Lucius papa. 368
clericus 1.diſt 91. Carthag. concil.4. 409
clericus 2 diſt 91. Carthag.concil.4. 410
clericus ab inſtanti, 21.q.1. Septima ſynod. 1152
clericus aduerſus, 1.q. Silueſter papa in conc.Romano 643
clericus vero, 3 q.4. Stephanus papa 682
clericus ſiue laicus,11.q.Hadr.papa 858
clericus qui,11.q.3.Carthag.conc.4 874
clericus qui,12.q.1.Hiero. 405
clericus , 24.q.3.Carthag.concil.4. 1338
clerici,d.23 Agathen.conc. 107
clerici,d.23.Nico.papa 156
clerici,d. 44. Carthaginien.concil.4. 200
clerici vel continentes , d.81.Africa. conc. 371
clerici vero,d.91.Aurelianenſe,concil.1. 410
clerici omnes, 1.q.2.Agathen.conc. 535
clerici 13.q.2.Agathen.conc. 968
clerici aut ab indignis, 15.q.4. gelaſius papa 983
clerici,16.q.3.Agathen.conc. 1068
clerici qui,19.q.1.Tolet.con.4. 1134
clerici 23.q.Tole.conc.4 1250
clerici iacente,d. 50.Vrba.2. 243
clericum ſcurrilem, d.46.Carthagi. conc 4 212
clericum qui diſt.50. Nicolaus papa 225
clericum alienum,d.72.Carthag.cōcil.3 333
clericum cuiuslibet,11.q.1.Marcellinus papa 841
clericum nullus, 11.q.1. Agathenſe concil. 845
clericum nullus,1. Agathen. concil. 858
clericum, 21.q.1.Chalcedon.concil. 1153
clericum, 22.q.1.carthagin.concil.4 1166
clericos autem, 1.q.2.Hiero. 533
clericos aut laicos, 2. q. 7. Calcedon. concil. 663
clericos in ſuis, d.71.Chalced.conc. 330
clericos nihil,12.q.1.grat. 902
clericos qui, de conſe.d.1.Sexta ſyn. 1764
cogitatio,de pę.d 1 grat. 1560
cogitationis, de pęn.diſt.1.Digeſtis, 1556
cognoui ex dilecto,1.q.7.Cyril. 548
cognouimus,12 q 2.greg. 930
cognouimus 16.q 6.greg. 1080
cognouimus,18 q.2 greg. 1127
cognoſcamus. d.34 ambro. 162
comeſſationes,d 44.aug. 199
commendauit, de conſ.d.2. Auguſt. 1807
communis filius,d.23.greg. 104
communiter diffinimus , d.33 Pius papa 155
comperimus, 14.q.5.greg. 993
comperimus,14.q.3.Greg. 1328
comperimus,de conſec.d 2 gelaſius 1782
comprouinciales,d.64.Anicetus. 314
comprouincialium,diſt 65.gratianus 1712
concedimus,de conſ.d.1. Triburien. concil. 1763
conceſſo,12.q.2.gelaſius 929
concilia ſacerdotum,d.17.Symachus papa 65
concubinæ, 32.q.2.Aug. 1497
concubuiſti, 32.q 7.Zacharias papa 1534
concuſſionis,1 q.1.Digeſt. 528
confirmandum eſt, d.50.Carthagin. conc.5 253
confirmamus,25.q.1.gelaſius 1346
congregato,16.q.7.Vrbanus 2. palea 1083
congregatio,16.q 7.Tole.conc. 1098
coniunx 27.q 2.Aug. 1415
coniuges,27.q.2.Iſidorus 1414
coniunctiones,35 q 3.& 4. Calixtus 1711
coniurationum,11.q.1.Calc.con. 847
connubia,32.q 2.Hiero. 1497
conqueſtus eſt,9.q 3.Nico.papa. 817
conſanguinitas,35.q.4.Iſido. 1718
conſanguinei,3.q 5 Calix papa. 684
conſanguineorum , 3.q.4. Calixtus papa 681
conſanguineos,35.q 6.Fabia. 1731
conſecrationem,de conſ.d.1.Felix.4 1752
conſentire,d.83.grego. 378
conſequens,d.2.Nicol.papa 1. 11
conſequens eſt,diſt.88.Gelaſius papa 397
conſiderandum nobis d. 50. Gregor. 248
conſiderandum, 16.q.7.greg. 1095
conſidera,22 q 2 Hiero. 1166
conſideratio,16.q. 1.Gelaſius 1026
conſideranda,d.86.Ambro. 389
conſideret,de pœn.d.5. Auguſtinus. 1677
conſpirationum , 11.q. 1. Calixtus papa 847
conſpiratores,3.q.4.calixtus 681
conſtantinus,1.d 96 palea 441
conſtantinus,2 d.96 palea 443
conſtantinopolitanæ,d.22.conſtantinopo.ſynodus 1. 94
conſtat autem,d 2.Grat. 6
conſtat baptiſma,de conſ.d.4.Iſido. 1842
conſtat multos,1.q.1 Inno. 321
conſtat ex dictis,de pœ d. 4. Grego. 1663
conſtitutio,d.3.Iſidorus 6
conſtitutio,d.63.Leo 4. 311
conſtituimus,d.76.Moguntinum cōcil.1 344
conſtituimus, 3.q.5.Euſeb.papa. 686
conſtitutum eſt, 7.q 1.carth.conc 5. 775
conſtitutum eſt,16.q.1.Tolet.conc.3 1050
conſtituit ſane, 16.q.7.Mogunt.concil. 1097
conſtituit, 17.q.4.Tole.conc 4. 1112
conſtituit,20.q.3. Moguntic on 1150
conſtitutiones,d.10.Grat. 27
conſtitutiones, d.10.in capitula Hadria. 29
conſtitutiones,16.q.7. paſchalis papa 2 1089
conſuetudo autem,d.1.Iſido. 8
conſuetudo,d.8.cyprianus 23
conſuetudo,d.12.codex 40
conſuetudo, 16.q.6 Grego. 1078
conſuetudinis,d.11.codex 33
conſuetudinem,d.12 pius papa 136
conſuluiſti, 2.q 5.Stephanus 5. 609
conſuluit,d.74 Gelaſius 339
conſulto omnium,de conſ.d.1.Euſebius,& Silueſter papa 1767
conſulendum,d 28.Nicolaus 133
continua, 11.q.1.Cod.Theod. 841
contra idolorum,26.q.5.Greg. 1372
contra morem,d 100,Greg. 457
contrarium,4 q.4.Nicolaus 727
contra ſanctorū,16.q.7 Leo 4 1093
contra ſtatuta,25.q.1.Zozimus 1348
contradicimus,3.5.q 2.& 3.cabilon. concil. 1717
contrarium eſt,de pęn.d.5.Leo papa 1681
contraria,de conſecr.d.5. ambroſius 1897
contumaces clerici,d.50.agath.cōc. 233
conuenit,de conſ.d.5.agath. concil. 1895
conuenior,23 q 8 Greg. 1286
conuenientibus,1.q.7. Septima ſyn. 460
conuertimini,de pę.d.1.Ioel 1565
conuiuia,d 44 Greg. 200
corpus, & ſanguinem,de conſe.d.2. auguſt. 1807
corpus Chriſti,de conſ.d.2. Hilarius 1818
corpore vero vitiati,d. 55 Gratianus 270
corpore ſanctorum,de conſ.d.1.Moguntinien.conc.1 1764
corporalia,1 q 1 aug. 490
corporeum,de conſe.d.2. ambroſius 1824
corripiantur,24.q.4 aug. 1334
credo,21.q.3.Nicaſius Epiſco. 1158

credere

Credere in Ieſum, de conſec. diſt. 8. Aug. 1806
crimen vel pœna 15.q 4.Digeſt. 546
criminationes,2 q 7.Igin' Papa.664
crucis Domini,de conſe.diſt.5.Euſebius papa. 1831
cuius rei,29.q.4 Gregorius 1456
cui eſt illata,11.q 1 Gelaſi.papa 878
cui portio, 12 q 1 Ambroſius 905
cui autem,de pœ diſt.6.Gratia.1683
cum autem vinolentus,diſt 44 Gratianus 198
cum autem ad eccleſiam diſt.92.Gratianus 410
cum à Iudæis,23.q.8.Innoc. 1279
cum accuſatus,3.q.3. Felix 2. 676
cum ad celebrandas,de conſe.diſt.1. Aurelianenſe conc 1. 1774
cum ad verum,diſt.96. Nicolaus papa 419
cum Hadrianus,diſtin.63.Gregorius pag. 310
cum apud Theſſalonicā,11.q 3.Ruffin eccl. hiſt. 885
cum aliquis 11 q.3. Arauſi conc.900
cum aliquis.24 q.3.Origenes 1338
cum baptizat,de conſe.diſt 4. Auguſtinus 1544
cum beatus,diſt.45.Bracharen. concil. 3. 205
cum beatiſſimus, 24. q 1. Leo papa 1302
cum caput,33.q.5.Hier. 1700
cum de quorundam,diſt.84 Carthaginenſe conc 5. 381
cum deuotiſſimā,12.q.2.Greg. 919
cum eccleſiæ,3.q 2 Pelag.papa 673
cum enixa, diſt. 5. Gregorius 13
cum ergo,24.q.3 Hieron. 1332
cum ergo,22 q.3 Gratianus 1183
cum exaudiero,diſt.50.Hieron. 233
cum excōicato,11 q.3.Iſidor. 867
cum frangitur,de conſ.diſt.3.auguſtinus 1894
cum grauia,13.q.2.Gregorius 971
cum homo,23.q.5. Aug. 1238
cum humilitatis, 22.q.2.Aug. 1176
cum igitur, 35 q.1.Aug. 1708
cum in captiuitate,34.q 1.& 2.Innocentius papa 1703
cum in præterito, diſt 84 Carthaginienſe conc.2. 380
cum in lege 23 q 4 Greg. 1220
cum initiatur,27.q.2.Ambro. 1414
cum initiatur,27.q 2.Ambro. 1427
cum ita puniatur,de pœn.diſt.4 Hieron 10. 1676
cum itaque, 32.q.8. Grat. 1536
cum itaque,diſt. 38.Gratianus 177
cum itaque,de conſe.diſt.4. Leo papa 1873
cum liqueat, 1.q.1.Greg. 467
cū longe,diſt.63.Tolet.conc.12. 307
cum maiores,6 q 1 Gratianus 757
cum multa, diſt.86 Greg. 386
cū multæ,15.q.8.Tolet conc.9 1019
cum miniſter 23.q 5.Aug. 1248
cum omnis auaritia, 1.q.1.Greg.471
cum omnes crimen.de conſe.diſt 2. Iulius papa 1779
cum omnibus diſt.81.Carthag.concil.3. 378
cum ordinaretur,1.q 1 Ambroſi.468
cum paſtoris,2.q 7.Gregorius 665
cum Paulus,1.q.1. Gregorius 479
Cum per bellicam,34.q 1. & 2.Leo papa 1702
cum percuſſio,7.q 1.Grego. 762
cum pax,25.q 2 Gregor. 1355
cum pro vtilitate, 6.q.1. Ilerd.concil. 1034
cum pro paruulis,de conſ.diſt.4. Auguſtinus 1865
cum quibus,24.q.3.Gelaſius 1340
cum quiſque,23.q.4 Aug. 1222
cum renuntiatur, 32.q. 1.Amb.1491
cum redemptor 12.q.2.Greg. 946
cum ſancti,24.q. 3.Greg. 1333
cum ſanctam de pœn,diſt.2. Gregorius 1610
cum ſcriptura, 1.q.1. Ambro. 502
cum ſimus 9 q.3.ſeptima,Synod.815
cum ſocietas,27.q.2.Leo papa 1417
cum tantum,de conſ.diſt.4. Auguſtinus 1857
cūctis fidelib 16.q.1. Clemens 1040
cuncta per mundum,9.q.3.Gelaſius papa 820
cuncta per mundum, 9.q.3.Gelaſius 820
curandum ergo,diſt.34.Hilarius papa in ſynod.Romana 161
curæ ſit omnibus,11.q 3. Honorius papa 867
curiales autem,diſt.53.Grasia. 258
cuſtodi intus,11.q.3.Augu. 880

D

DAibertū,1.q 7.Vrbanus 2. 572
Damnationis,24.q 2.Leo papa 1323
De abiectione,diſt.61.Arauſican.cōcil.2. 315
De accuſationibus,3.q.5.Euſeb. 685
De accuſatoribus,3 q.9.Gratia. 705
De accuſatione vero, 2. q. 8. Gratia. pag. 667
De affinitate,35.q.2 & 3.Greg.1718
De aliena,diſt.71.Innocentius 330
De Arrianis, de conſec.diſt 4.Arelatenſe conc. 1. 1872
De Benedicto,32 q.1.Pelagius papa pag. 1490
Debet homo,23.q 4.aug. 1249
Debent duodecim,11.q.2.Zacharias papa 900
De Capitulis, diſt.10.Leo 4. 31
De capellis,16.q.2.Gratianus 1056
De cathecumenis, de conſec.diſt. 4. Gerundenſe conc. 1842
De cetero,1 q 1.Nicolaus Iunior & Alex. 521
Deceſſorum,25.q.2.Gelaſius 1359
Decernimus vt dum diſt.18. Toletanum conci. 75
Decernimus, 1 23. Innocētius,2 126
Decernimus,3 q.9. Bonifacius papa pag. 707
Decernimus, 16 q 7. Tolet. conc. 9. 1094
Decēter oīb.diſt 80.Tol.cōc.10.404
Decimæ,16.q.1. Aug. 1034
Decimas à populo,16 q 1.Paſchalis, 2. 1041
Decimas 1 16.q.7. Gregorius 7.in cōcil.Lateranen. 1082
Decimas 2. 16. q. 7. Moguntinenſe conc. 1084
Decimas 3.16.q.7.Mogunt cō 1085
Decimas 4. 16. q.7. Vrbanus papa.2. pag. 1097
De clericis vero, diſt. 71.Grat. 329
De concilijs diſt.18. Leo 2. 67
De cōione, 24.q.2. Leo papa 1320
De Conſtantinopolitana,diſtin.22. Gregorius 93
De coniugali 27. q. 2. Syricius papa 1433
De conſanguinitate,35.q.2.& 3.Nicolaus 2. 1715
Decreuit ſancta ſynodus,diſ.88.Melchiades papa 396
Decreuit,22.q.5.In conc.apud 3.Medardum. 1199
Decreuimus 10.q.1.Tarracō.con.825
Decreto noſtro, 2.q,6.greg. 618
Decretis ergo diſt.21 grat. 84
Decreta,27.q.2.gregorius in regeſto, pag. 1423
Decretum eſt,2.q.7 Mog.conc. 648
Decretum eſt,10.q.1.Cabilon.concil.2. 823
Decretales itaque,diſt.20.grat. 81
De crimine,15.q.3.Codex. 1005
De crimine,15.q 5.Stephanus 1009
De decimis,16.q.1.Leo papa 4. 1041
Dedit baptiſmum,1.q 1 Aug. 438
De diuerſis,11.q 1 Carth.con.3.856
De ea vero,35.q 10. grat. 1748
De eccleſiaſticis,25.q.2.greg. 1355
De eo autem,diſt.50.Cyprianus 242
De eo autem 14.q.2.grat. 980
De eo quod, 30.q 1. Moguntinenſe conc. 1461
De epiſcopis, 23.q.8.grat. 1278
De epiſtolis, diſt.18.grat. 73
De eiu carminum,de conſe.diſt.3.Leo papa 4. 1828
De eulogijs,diſt 18.Leo 4. 70
De excommunicationis,24.q.3.gregorius 1334
De fabrica de conſe. diſt. 1. Vigilius pag. 1798
De fenſionis,diſt.87.gelaſius 394
De filia,27.q, 1.Martinus Bracharenſis in conc. 1402
Deficientibus,2.q.1. grat. 599
De forma,22.q.5. Fulbertus epiſcopus 1199
De gradibus vero, 35.q.5.grat. 1718
De gradibus vero 35.q 8.gregorius in regeſto 1736
De hac quidem,de conſ.diſt.2. Hieronymus 1867
De hymnis,de conſ. diſt.1. Toletanum conc.4. 1770
De hinc iterum de conſec.diſt.4.Rabanus 1808
De his clericis diſt.50. Nicolaus papa 225
De his clericis,diſt 50 Iler.conc.242
De his quæ, 10.q 1.Aure conc.1.824
De ijs qui contra, diſt.12. Tolet.concil.11. 43
De his qui,30.q.1 Nicola,papa 1461
De his qui,31.q.1 Neo cœſarien conc. 1480
De his qui, de pœn diſt.5. Aurelianenſe conc. 1. 1682
De his qui, 35.q 2. & 3. Ilerdenſe conc. 1714
De his quos,diſt.28.Toletanum concil.2 127
De his vero,diſt.50 Rabanus 241
De his vero,20.q.2 gratianus 1145
de his vero,26.q.6.Nicēnū con.1380
De

De his vero, 26. quæſt. 7. Nicolaus Papa 1374
De his vero, 33. quæſtio. 2. Syricius Papa 1548
De his vero, 35. q. 8 Gratianus 1739
De his vero, de conſ. diſt. 5 Melchiades Papa 1893
De homine, de conſe. diſt 4 Gregor iv. 1894
De ieiunio, diſtinct. 76. Saleguſtan. conſc. 344
De illicita, 24 q. 3. Pariſi. conc. 1329
De illo clerico, diſt. 32 Grego. 147
De illis autem, 6. q. 3. Meldenſe cõc. palea. 757
De illis presbyteris, 11. q. 3. Ioan. 8. pag. 901
De illis 24. q. 3 Augu. 1331
De inceſtis, 35. q. 2 & 3. Agathen. conc. 1713
Deinde à ſacerdote, de conſ. diſt 4. Rabanus. 1862
Deinde ponitur, diſt 26. Innoc. 120
De inducijs, 3 q 2. Gratian. 673
De inducijs, 3 q 3. Felix 2. 677
De Iudæis, diſt 45 Tolet. conc. 3. 204
Delator, 5. q. 6. Eliberitan conc. 742
Delatori, 5 q. 6 Hadrianus Papa 742
De laicis, 12. quæſt. 2. Vrbanus Papa pa. conc. 936
De lapſis, 16. q. 6. Gregorius 1080
De libellis, diſt. 20 Leo Pa pa 4. 82
De libertis, 12 q. 2. Con. Tolet. 3. 944
Deliciæ quælibet, diſt. 41. Auguſtinus 188
De Liguribus, 13. q. 4. Pelagius Papa pag. 1266
De locorum, de conſ d 1. Gelaſ 1754
De manifeſta, 2. quæſt. 1. Stephanus, papa 5. 589
De monachis, 16. q 1. Innocent 1022
De monachis, 18. q. 2. Agathenſe cõc. pag. 1125
Dæmonium, 26 q 7 Hierony. 1386
De neptis, 31. q 2. Vrbanus 2. 1484
Denique ſacerdotes, diſtinct. 4. Gregorius 11
Denique ſi in epiſtola, diſt. 21. Nicolaus Papa 90
Deniq; hi di 96. Nicolaus Papa 419
Denique, 6. q 3. Nicolaus Papa 756
Denique, 7 q. 1. Cyprianus 765
Denique, 14. 5. Ambroſius 989
Denique, 11. q. 1. Auguſtinus 1477
Deniq; & puellæ, 36. q. 2. Amb. 1749
De nominibus, de conſ. diſt. 1. Innocentius 1776
Denuntiamus, 25. q. 2. Simplicius Papa 1360
De obſeruatione, de conſ. diſ. 3 Arelaten. concilium 1. 1833
De occidendis, 23. q 9. Augu. 1254
De ordinationibus, 1. q 1 Greg. 524
De parẽtela, 35. q. 6. Vrba. Papa 1733
De parentela, 35. q. 6 Inno. 2. 1735
De pœnitentibus, de conſ. diſt. 3. Innocentius Papa 1840
De pertuſo, de pœni. diſt. 4. Gregorius Papa 1674
De perſona, diſt. 65. Leo Papa 318
De perſona, 11 q. 1. Greg. 858
De Petro. diſt Gregorius 215
De precarijs, 10. q. 2. Carthag. conc. palea. 833
De præſentib. 19. q. 1. Pelagius 1028
De presbyterorum, 17 q. 7 Nicolaus Papa 1100
De primatibus, diſt. 99. Gratia. 451
De prima quæſtione, 10. q. 1. Gratianus 822
De prima quæſt 4 q 1. Gratia. 717
De prima, 5 q 1 Gratianus 730
De propinquis, 35 q. 3. & 4. Fabianus, 1712
De pudicitia, 32 q 5 Auguſt. 1516
De puellis, 36 q. 2. Cabilonenſe concil. pap. 1748
De quarta vero, 4. q. 4 Gratianus pag. 725
De quinta vero, 4. q 5 Gratian. 727
De quibus, di 20. Inno. Papa 83
De quibuſdam, diſt. 37. Eugenius Papa 2. 175
De quotid anis, de pę d. 3 Aug. 1639
De raptoribus, 36. q. 1. Aurelianen conc. 1745
De rebus vero, diſt 54 Toletanum conc palea. 252
De rebus. 12. q 2 Nicolaus Papa 927
De redditibus, 12. q. 2. Simplicius Papa. 930
De ſeruorum ordinatione, diſt. 54. Toletanum conc. palea 261
De Syracuſanæ, d. 25. Pelagius 130
Deſignata ſunt, diſt. 51. Inno. 255
De ſpiritu, de conſe. diſt. 5. Epheſinũ conc. 1903
Deſponſatam, 27. q. 2. Euſebius Papa, 1423
Deſponſata, 27. q. 2. Ancryanum conc. 1432
Deteriores, 6 q 1 Anacletus 749
Detractores, 3. q 4 Zepherinus Papa pag. 782
Detrahe verbum, 1. q. 1 Aug. 491
De tempore, 26 q 7 Gratianus 1383
De tertia, 32 q. Gratianus 1504
De trina mertione, de conſec. diſt. 4. Greg. 1866
De vltima, 15. q. 8 Gratianus 1017
De viduis, 27. q. 2. Tolet. conc. 4 1394
De viduis, 27. q 1. Gelaſius 1410
De viro neſando, 12. q. 2. Nicolaus papa 923
Deuotam, 27. q. . Tole. con. 3. 1402
Deuotis, 20. q. 1 Gelaſius 1144
Deus diffinitionem, de pę. diſ. 1 Ambroſius 4589
Deus ergo, 3 q. 1. Fabianus papa 672
Deus maſculum, 31. q. 1 Aug. 1483
Deus quando, 24. q. 3 Vrbanus 1341
Deus omnipotens, 2. q. 1. Euariſtus papa 590
Diaconus, d. 23 Carthag. con 4 104
Diaconus, diſt. 27. Mart Brach. 123
Diaconus, diſt 93. Barth. conc. 4 420
Diaconi eccleſiæ, diſt 93. Cle. 417
Diaconi ita, diſt. 63. Carthaginen. conc. 4. 420
Diaconi qui. diſt 93. Euariſtus 418
Diaconi quicunque, diſt. 28. Ancyrana ſynod. 128
Diaconi ſeptem, diſt. 93. Neocæſarien. conc. 418
Diaconi ſunt d 93. Hierony. 822
Diaconi vel presbyteri, 12. q. 2. Agathenſe conc. 932
Diaconum vero, d. 89. Grg. 403
Diaconos propriam, d. 93. Gelaſius papa 419
Diaconiſſam, 27. q. 1. Cal. conc 1401
Dicat aliquis, 23 q. 5. Ambroſ. 1161
Dicat aliquis, 32. q. 4. Ambroſ 1111
Dicenti, 25. q. 2 pelagius 1356
Dictum eſt nobis diſt. 81. Mogunt. conc. 365
Dictũ eſt, d 54 Cabilonẽſe cõc. 429
Dictum eſt, 1. q. 1 Auguſt. 509
Dictũ eſt, 1. q. 1. Triburienſe con. 519
Dictum eſt, 29. q. 2. Cabilonenſe cõcil. 2 1458
Dictum eſt, 30. quæſt. 1. Cabilonenſe conc. 2. 1461
Dictum eſt nobis, de conſe. d. 5 Tarraconenſe conc. 1894
Did ci à diligendo, 1. q 7. Cyril. 567
Didicimus, 24. q. 1. Cyprianus 1311
Didicimus, de conſe. d. 2. Sexta ſynodus 1779
Differt autem, diſt 8 Gratianus 19
Diffinitio, 22. q. 4 Eliberitanũ conc. pag 1187
Diffinimus, d. 22. Octaua ſynod. 96
Diffinimus, 4. q. 1. Carth. conc. 7. 717
Diffinimus, 18. q. 2. Septima ſy. 1128
Diffiniuit, 17. q. 1. Tolc. conc 12. 1114
Dignum eſt, 3 q. 9. Toletanum concil. 6. 707
Dilectio tua, 16 q. 3 Gelaſius 1066
Dilectiones tuæ, d. 76. pelagius 348
Dilectiſſimi, 8. q 2 Gregorius 802
Dilectiſſimis, 13. q. 1 Clemens 903
Dimiſſorias vero, d. 72. Gratian. 332
Diſciplina diſt. 45 Greg. 206
Diſcipulos, de conſ. d. 5. Ex d. Apolloni 1898
Diſcordantes, d. 90. Carthaginienſe conci. 4. 405
Diſcutere, 3. q 6 Damaſus papa 491
diſſidentes epiſcopos, di. 90. Carthaginenſe conci. 4 407
Diſpar. 23. q. 8. Alexander 2. 1282
Diſpenſatio, d. 43 Nicolaus 197
Diſpenſationes, 1 q. 7. Cyrillus 508
Diſplicet, 23. q. 4. Auguſt. 1218
Diuina clementia, de pęn d. 4. Gela. papa 1646
Diuinæ retributionis, d. 89. Gelaſius 394
Diuinis præceptis, 25. q. Leo 1346
Diuortium, de pęn. diſt. 1. & Dige pag. 1560
Diuturni mores, 12. Iuſtinianus inſtitu. 405
Dixit Apoſtolus, 24. q 3. Aug 1238
Dixit dominus, 13. q. 5. Aug. 990
Dixit dominus, 32. q. 1. Hiero. 1488
Dixit dominus, de pę. d 4. Aug 1663
dixit Sara 32. q 4 Ambroſius 1408
Dixit confitebor, de pę. d. 1. Ambr. & Dauid 1554
Doctos, 16. q. 1. Ambroſius 1019
Doctorem autem, d. 86 Gratia. 384
Docendus eſt, d. 62 Cęleſtinus 295
Domeſticatum, d. 34 Gratianus 157
Dominus ad illud, 32 quæſt 7 Auguſtinus 1527
Dominus decclarauit, 1. q 1. Aug. 505
Dominus noſter, d. 56 Hieron. 278
dominũs noſter, d. 93 Cyprian. 426
dominus noſter, 23 q. Aug. 1208
dominus non vult, d. 86. Amb. 389
domino ſancto, d. 50. Iſidorus 236
domini quoque d. 89. Gratianus 401
donare res ſuas, d. 86. Auguſt. 387

Do-

Donatum autem, 1.q.7.Leo 570
Dudum,3.q.6 Iulius Papa 692
Dudum,18 q 2. Grego. 1139
Duæ ſunt eleemoſynæ, diſt.45. Aug. 208
Duæ ſunt,19.q.2 Vrbanus ij. 1124
Duo iſta,23 q.4 Auguſt. 1236
Duo mala, diſt.13. Toletanum concil. viij. 45
Duo ſunt quippe, diſt. 96.Gelaſi 44.
Duo ſunt genera,12.q.1 Hieron 405
Duo 1 pa de conſ. d.4.Leo Papa.1839
Duobus modis,27.q.2 Aug. 1433
duodecim,5.q 4 Zepherin' papa.738
Dupliciter de conſ. di 2. Hiero. 1801

E

Ea enim, 10 q 2. Codex 828
Ea quę à ſáctis, 1.q.3.Vrban.ij. in concil placentino 537
ea vindicta,23 q.4 Aug. 1248
eadem lege,1 q.1.D gelt. 529
ebion 13.q.2 Hieron 963
ecce à quibus,diſ.49.gratianus 220
ecce autem, 24 q.3.proſper 1335
ecce dico,22.q.5.Augu. 1196
ecce ego dico,diſ 95 Hieron. 432
ecce in præfatione diſ.99.grego.453
ecce inquiunt,23 q.4 Aug. 1215
ecce nunc tempus,de pœn.di.1.Ambroſius 1568
ecce oſtenſum,diſ.28 gratian. 125
ecce oſtenſum eſt,di.60.grat. 284
ecce plenarie. diſ 39 grat. 182
ecce quibus diſ.41. gratian. 188
ecce quod criminoſi,diſ 51.grat 254
ecce quod iſta.32 q 6 gratian. 1523
ecce quod in ſacris,diſt.33 grat. 154
eccleſia.1. q.4. gregorius 548
eccleſia,16.q.1.Hieron 1024
eccleſia Chriſti,de pęn diſ.1.Ecce B. Hieronymo. 1526
eccleſia de conſecr. diſt. 1. Nicolaus papa 1756
eccleſia de conſ diſ 4.Aug. 1857
eccleſiæ antiquitus, 16.q 1. Cabilonenſe conc. 1041
Eccleſiæ charitas,de conſ.diſt.4 Auguſtinus 1886
eccleſiæ meæ,diſt.97.Bonifacius epiſcopus 447
eccleſiæ principes diſ.35.Hiero. 166
eccleſiæ vel altaria, de conſe. diſt.1. Meldenſe conc. 1759
eccleſiam j. de conſ.diſ 1.Aurelianẽſe conc. 1762
eccleſiam ij.de conſec.diſt.1. Agrip. conc. 1762
eccleſiarum ſeruos,12.q.2.Toletanũ conc. iij. 947
eccleſijs ſemel,diſt.68 Nicænũ concilium 325
eccleſijs ſemel, de conſ.diſt.i.Nicænum conc. 1760
eccleſijs, 13.q.1.Dionyſius papa 958
eccleſias,16 q 7. Clemens 1093
eccleſias,de conſ.1.diſ.Clemẽs 1757
eccleſias,de conſ.diſt.1.Ioannes papa 1760
eccleſiaſtica diſ.23.Brachaten.conc. iij. 103
eccleſiaſtica diſ.38 Hieron. 181
eccleſiaſticæ 25.q.2.grego. 1355
eccleſiaſticis,12.q.2 grego. 646
eccleſiaſticarum diſt.12.Baſilius 34
ego autem i.q.6.gregor. 559
ego Berẽgarius,de cõſ. diſ. 2 ex actis ſyn. Rom ſub Nicolao ij. 1796
ego dixi 34.q 1.& 2 Hermes 1706
ego Lodouicus,diſ 63 gregor. 310
ego ſolis,diſt 9 Aug 25
egreſſus itaque, 27.q.2. Hiero. 1429
ægrotantes.de conſec.diſ.4.Carthag. conc.iiij. 1864
eiectis, 3.q.2.gaius 674
eiectionem vero.diſtin 59.anacletus papa 359
eijciens Dominus, diſt.88. Ioannes Chryſoſtomus 359
ei qui appellat,2.q 6.in authen. Conſtitutur 636
eleemoſyna,14 q.5 gregorius 958
eleutherius, diſt 91 pelagius 409
eleutherius, 18.q.2 pelagius 1132
emendari,1.q.2.Eliberit.conc. 518
emeriſſiti.de conſec. diſt.4. Ambroſius 1868
engeltrudam,3 quęſ.4.Ioannes papa viij. 683
enimuero,diſ.19.Stephanus papa 76
eodem modo,de conſe.diſt.4. Hieronymus 1866
eos ad ſacrificia,diſ.31.Innocentius j pag. 141
eos autem,27 q.1.grego. 1403
eos etiam diſt 81. alexand.ij. 368
eos qui poſt diſ.32. Vrbanus papa ij. pag. 251
eos qui ad eccleſiam, diſt. 87.arauſicanum conc 1. 394
eos qui per pecunias, 1.q.1. Tharaſius Conſtan. epiſcopus 472
eos qui,1.q.5.Vrbanus 554
eos qui,3.q.10.arelatẽſe conc.ij. 711
eos qui,20.q.3.Chalcedonenſe concil. 1148
eos qui,36.q 2. Chalcedonenſe concil. 1747
eos quos,de conſec.diſt.4. Felix papa 1875
eos ſacerdotes, 7. q. Damaſus papa pag. 782
eos vero,diſ.5.ancyranum conc. 245
Eorum qui accuſantur, 11.q.3. Damaſus 887
eorum qui pauperes diſt.90.Carthaginenſe conc.iiij. 407
epheſius,diſt.4. grego. 197
epiphanium,5.q 6. gregor. 741
epiſcopus ad ſynodum, diſ.18.Carthaginen.conc iiij. 70
epiſcopus aut presbyter, diſ.35.Canon apoſt. 165
epiſcopus aut presbyter, diſ.47. Canon apoſtolorum 213
epiſcopus aut presbyter, diſ.38. Canon apoſt. 397
epiſcopus autem diſ.100. gratianus 454
epiſcopus benedictionem,diſtin.77. agathenſe conc. 351
epiſcopus cum ordinatur,diſ.23.Carthaginenſe conc.iiij. 103
epiſcopus de loco, 7.q.1. Carthaginenſe conc. iiij. 780
epiſcopus Deo, de conſ.diſ.1.anacletus papa 1772
epiſcopus dum fuerit, diſt. 61. Gregorius 293
epiſcopus eccleſiaſticarum, 12. q. 1. antiochenum conc. 904
epiſcopus gentilium,diſt.37 Carthaginenſe conc. iiij. 219
epiſcopus gubernationem,diſtin.88. Carthaginenſe conc.iiij. 398
epiſcopus habeat, 10.q 2 Mart Brachar. ex conc. 833
epiſcopus in eccleſia, diſ.95 Carthaginenſe conc. iiij. 435
epiſcopus in quolibet.diſ 95. Carthaginenſe conc. 4. 435
Eps i diœceſim 7.q.1. Anacletus 776
epiſcopus in ſynodo 35.q. 6. Eutychianus Papa 1734
eps nec,14.q.1. Carthag conc.4. 979
epiſcopus ſecundum, diſt.17.Gregorius 66
epiſcopus non debet,diſt.18.Turon. conc. 71
epiſcopus non eſt. diſt.65. Antioch. conc. 318
epiſcopus nullius,15.q.7.Carth.concil. 4. 1017
epiſcopus nullum,de conſ.diſ.1.Carthaginenſe conc 4. 1774
epiſcopus nullam. diſ. 88. Carthaginen. conc 4. 398
epiſcopus pauperibus. diſ.82. Aurelianenſe. conc.1. 372
epiſcopus presbyter 11.q.3.Maguntinenſe conc. 883
epiſcopus qui filios,12. q 2.Agathenſe conc. 932
epiſcopus qui inuitum,diſ.47. Aurelianenſe conc. 3. 335
epiſcopus qui mancipium, 12. q 2. Toletanum conc.4. 941
epiſcopus ſacerdotibus,diſ.67.Hiſpalenſe conc.2. 323
epiſcopus ſacerdotibus, 15. q.7. Hiſpalenſe conc. 2. 1017
epiſcopus ſi clerico,6.q.2.Carthaginenſe conc.4. 753
epiſcopus ſi infirmitate,de conſ.diſ. 3.Aurelianenſe conc. 1. 1827
epiſcopus ſi tertiam.12.q 3. Toletanum conc.9. 953
epiſcopus ſine concilio diſt.25.Carthaginenſe conc. 100
epiſcopus ſubiecto, d. 72. Leo papa 331
epiſcopus tuitionem,diſ.88.Carthaginenſe conc 4. 398
eps vilem, diſt. 41.Carth conc 4 190
epiſcopi ab omnibus, diſt.64.Nicænum conc. 1. 315
epi de rebus,12,q.1.Agath conc 912
epiſcopi eorumque miniſtri, 26.q.5. Anquirenſe conc. 1373
epi iudicio, d.24. Laudicẽſe cõc 110
Epi lectiói,2 q.7.Paſchalis papa 666
epiſcopi non in caſtellis,diſt.80.anacletus 360
epi pſbiteri 21.q.4.Zucha.papa 1161
epiſcopi qui,9.q.2.Conſtantinop.ſynod 1. 812
epiſcopi ſi à proprijs, 3.q.1. Fabianus pag. 671
epiſcopi ſi ſacerdotali, 11. q. 3. agathenſe conc. 873
epiſcopi vel presbyteri,7.q.1.Carthaginenſe conc. 4. 780
epiſcopo non licere,1.8.q.1.antioch. conc. 792
epiſcopo non liceat, ii.8.q.1.Martinus Barchar. ex conc. 783

Epiſcopo

Epiſcopo non licet, 19 q. 6. Mogunt. concil. 1081
Epiſcopo ſcribit, 9. q. 3. Beda. 828
Epiſcopum aut presbyterum, diſ. 45. Canon Apoſtolorum 205
Epiſcopum de diœceſi, 7. q. 1 antiochenum conc. 776
Epiſcopum non oportet, d. 61. Leodiceuſe conc. 285
Epiſcopum non debere, 9. q. 2. Antiochenum conc. 811
Epiſcopum oportet, d. 64. Ex concil. Martini Bracha. 317
Epiſcopum per cunctas, 10. q 1. Toletanum, conc 4. 825
Epiſcopum presbyterum, d. 34. Aurelianenſe conc 4. 158
Epiſcoporum etiam, d 74. agath. cõcil. 336
Epiſcoporum igitur, d. 18 Gratianus 60
Epiſcopos autem diſ. 100. Gratianus 454
Epiſcopos per aemiliam, d. 63. Nicolaus Papa 301
Epiſcopos presbyteros, d. 31. Carthaginien. conc. 2 140
Epiſcopos ſecundum, d. 17. Grego. 1. 66
Epiſcopis ſuis, 3. q. 1. Gaius Papa 670
Æqualiter, 35. q. 2. & 3. Iulius Papa 1715
Erga eum, 26 q 7 Octaua ſyno. 1386
Erga ſimoniacos, 1. q 1. Nicol. iunior. 521
Erit autem d. 4. Iſidorus 9
Error cui non reſiſtitur, d. 83. Innoc. 378
Erubeſcant, d. 32. Vrbanus 2. 152
Eſau venator, d. 86. Hiero. 388
Eſt aliud, 24 q 1. ambroſius 1300
Eſt etiam contra, 22. q. 4 ambr. 1113
Eſt iniuſta, 23. q. 4. ambroſius 1215
Eſt ordo 33 q. 5. auguſtinus 1608
Eſto ſubiectus, d. 9. Hiero. 434
Eſtote ergo, 1. q. 1. Greg. 525
Eſt probanda, d. 86 ambroſius 386
Eſt vnitas, de conſ d. 4. auguſt. 1258
Et dixit dominus, de conſ. d. 2. Aug. 1788
Et hoc attendendum, de conſe. d. 1. aug. 1769
Et hoc diximus, 16. q 7. Orige. 1085
Et hoc quoque, 35. q. 2. & 3. Iulius Papa 1714
Etiam corde, 1. q. 1. auguſtinus 489
Et iurabunt, 22. q. 1. Hiero. 1166
Et purgabit, d. 50 Hiero. 230
Et qui emendat, d. 45. aug. 208
Et quia aliquos, 27. q. 1. Greg. 1406
Et ſi ad tempus, 11 q 3 aug. 880
Et ſi illa, 1. q. 7. Gelaſius Papa 571
Et ſi illi, 12. q. 2. Tolet conc 4. 934
Et ſi Iudæorum d. 54. Tolet. conc. 12 palea 261
Et ſi non frequentius, de conſ. diſt 2. Fabianus Papa 1784
Et ſacrorum, 12. q. 2. Greg. 932
Et ſancta, de conſ. d 2. aug. 1808
Et temporis, 16. q 1. Greg. 1043
Et venit de pę. d 1 Hiero. 1569
Eum qui aſſueuerat, d. 50. Codex. 246
Eum qui 7. q 1. Greg. 781
Eunuchus, d. 55. Canon apoſtolorum 273
Euphemiam, 2. q. 3. Greg. 595
ex antiquis, d. 54 Gelaſius 262
ex auctoritate, 10 q. 1 Greg. 1030
ex catholica, 1. q. 1. Aug. 482
excellentiſſimus, 11. q. 3. Nicolaus Papa 897
excommunicati, 9 q. 1. Gregor. palea 807
excommunicatos, 11. q. 3. Calixtus Papa 867
excoicatorum, 23. q. 5. Vrba. 2. 1269
exemplum domini, 12. q. 1. auguſtinus 909
ex eo ꝙ ꝓhibet, 15. q. 3 Digeſt. 1005
ex epiſtola, d 23. hiſpalenſe concil. 105
ex his aũt, 12. q. 1. Canones apoſt. 913
ex hinc iam, de conſ. d 4. Raba. 1860
exiſtimant quidã, 11. q. 3. Hier. 890
exigunt cauſæ, 1. q. 7 Leo 563
ex merito, 9. q 1 anterus Papa 748
ex multis temporibus, 1 q. 3. alexan. 2. 541
exorciſtæ, d. 23. Carth. conc. 4. 105
ex pœnitentibus, 40 d. Cartha. conc. 4 245
expedit, 12. q. 1 proſper. 909
experientiæ, 11. q. 1 pelagius 845
expræmiſſis, d. 50. Gratianus 227
ex quo inſtituta de conſ. d 4 auguſt. 1837
extra catholicam. 1. q 1. aug. 498
extra conſcientiam, d. 04 Inno. Papa 316
extra prouinciam, 3. q. 6 Grat. 689
extraneo clerico, d. 71. Calced. conc. 312
extra ordinaria, 35. q 2. & 3. Vrbanus 2. 1714

F

Faciat homo, 22. q. 2. aug. 1178
Facientes, d. 26. inno. 8 384
facilius de pę d 1 proſper. 1564
factus eſt, 7 q 1. Cyprianus 763
facta ſubditorum, 9 q. 3 anterus Papa 820
factæ ſunt, d. 4. Iſidorus 9
facultates, 13. q 2. Gelaſius papa. 962
falſas pœnitentias, de pœ. d. 5. Greg. 7 1682
fatendum eſt, 13 q 2 aug. 976
felix epiſcopus, 15 q. 7. Cartha. conc. 2 1076
felix epiſcopus, 16. q. 1. Carth. conc. 2. 1044
feminæ, 30. q. 3. Iſidorus 1474
feminas, d 81. Syricius papa 371
ferrum de terra, d 50. Greg. 232
fertur ſimoniaca, 1. q. 1. Greg. 480
ficta charitas, de pęn. d 2. ambroſius 1608
fidelis femina, 32. q. 7. Eliberit. conc. 1528
fidelior factus, d 50. ambroſ. 248
fieri poteſt, 32 q. 7. aug. 1528
filius Dei de conſ. d. 4 aug. 1838
filium veſtrum, 1. q. 1. Greg. 520
filijs vel nepotib. 16. q 7. Conc. Tol. 9 1097
firma autem, 10. q 1. Nona ſynodus, 1040
firmum Dei, de pęn. d. 2. hieronym. 1615
firmiſſime, 1. q. 1. aug. 492
firmiſſime, 15. q 1. aug. 998
firmiſſime, de conſe. d. 4 auguſtinus 1856
fixum ab hinc, 12. q 5. hiſpalenſe cõcil. 956
flagilia, 32. q. 7. aug. 1530
fleat pro te de pę d. ambro. 1549
floreat nõn archidiaconum, diſ. 35. Greg. 382
forte aliquis, 15. q. 5. aug. 538
forte dicas, de conſ. d. 2. ambr. 1757
forte in populo, 23. q. 4 aug. 1217
forte nata, de pę d. 2. aug. 1613
fornicari omnibus, d 55 aug. 399
fortitudo, 23. q. 3 ambr. 1212
frater, & coepiſcopus, 17. q 4 Gelaſ. 1105
frater noſter, 16. q. 1. Grego. 1045
frater vetter, d. 50. Codex palea 246
fratris, & coepiſcopi, 11. q. 1. Grego. 854
fratrem noſtrum d. 86 Greg. 386
fratres noſtros de pœn. d. 5. Innoc. 2. 1682
fratres non ſolum, 33. q. 4 amb. 1690
fratres quos, 9. q. 3. Sixtus papa. 2. 820
fraternitatis, 12. q. 2. Greg. 920
fraternitatis tuæ, d. 34. pelagius papa 160
fratern itatis veſtræ, 35. q. 10. Grego. 1943
fraternitatem tuam, d 71. Greg. 331
fraternitatem tuam, d. 80. Gregorius 361
fraternitatem veſtram, d 54. Gregor. 266
frequens, d. 54 Gelaſius 263
frugentius, 16. q. 7. Gelaſius 1092
fruſtra, d 9 aug 28
fucate, de conſ d. 5. aug. 1903
fuerunt autem, d 7 Iſidorus 19
fugitiui, 12. q. 2. agathenſe conc. 909
fuit ſemper, 9. q. 3. athanaſius papa. 818
fur autem, 14. q. 6 Hiero. 994
fures, 13. q. 2. Moguntinenſe conc. palea 977
futuram, 12. quæſt. 1. Melchiades papa 910

G

Generalis. d. 54. Gelaſius 264
Generali, 25 q 1 had. papa. 1349
generalia concilia, diſt. 17. gratianus. 62
generaliter etiam, d 82 gratia. 372
generaliter ſancimus, 16 q. 1. Codex 1038
genuit Ioſeph. 27 q 2. hiero. 1429
geſta quæ nobis, d 74 grego. 335
gloria epiſcopi, 12. q. 2 hiero. 948
gonſaldus, 17 q 2 gratianus 1100
gratia ſi non gratis, 1. q 1. Leo papa 462
gratia quæ per Chriſtum, de conſ. d. 4. auguſt. 1827
gratiam, 1. q. 1. ambro. 458
graue non, 35. q. 9 Innoc. 1742
graueſatis, 11 q 3 greg. 887
gregorius, 35 q 9 Ex põtific. li. 1748
gulſtarius, 23. quæſt. 4. Silueſtius papa 1212

H

Habeo librum d. 16. petrus epiſcopus Nicomediæ 56
habet hoc proprium, 2 q. 5 greg. 601
habemus, 22. q. 1 hieron. 1107

habent

Habent forſitan, 13. q.2. Anaſtaſius papa 975
habuiſſe te, d. 13. Greg. 157
habeat dominus, 12 q.1. Aug. 911
habita dinumeratione, 2. q 6. Codex Theo. 623
habetur quoque, 3. q. 9. Damaſus. 707
habeatur ſemel, d. 18. Nicænum conc. 67
hac conſona. 25. q. 1. Greg. 1349
hic ratione, 31. q. 1. Io. Chryſ. 1480
Hadrianus papa, d. 63. Octaua ſyno. 297
Hadrianus, d 63. ex hiſtor. eccle. 205
hanc conſuetudinem. 10 q. 1. Damaſus papa 827
hanc ergo, 7. q. 4. Greg pal. 1117
hanc regulam, 1. q. 1. Leo 493
hanc ſocietatem, de pę d. 4. Gratian. 1671
hæc autem ſcripſimus, d. 30. Gangrenſe conc. 137
hæc autem verba, de pę d. 1. Digeſtorum 1558
hæc autem vita, 23 q 4 Greg. 1219
hæc de charitate, de pęn. d. 3. Gratia. 1653
hæc de ordinandis. d. 81. Grat. 362
hæc eſt fides. 24. q. 1. Hiero. 1301
hæc huius placiti, 12. q. 3. Ilerden. cõcil. 933
hæc imago, 33 q. 5. Aug. 1699
hæc quæ de priuilegijs, d. 2. Gratian. 12
hæc ſalubriter, 35. q. 8. Greg in regeſto 1737
hæc quippe, 3. q. 9. Io. papa 693
hæreſis 24. q. 3. Hiero. 1338
hæreticus, 24. q. Augu. 1338
hæretici cum a fide, 24. q. 1. Inno. papa 1311
hæretici non, de pę. d. 4. Hieronymo. 1676
hæ vero, 27. q. Innoc. papa 1395
hic ergo, de conſecr. diſt. 1. Clemens 1758
hi de quibus, de conſe. d 4 Leo papa 1851
hi duo ſolummodo, de conſ. d. 1. Leo 9 1771
hi ergo, 27. q 1. Tribur. conc. 1397
hic conſiderandum, d. 64. Gratianus 314
hinc eſt etiam, 16. q. 1. Greg. 1036
hinc etenim, d. 49. Greg. 221
hi qui arbores, d. 50. Nicolaus papa, 246
hi qui altario, d. 50. Ilerdenſe conci. 247
hi qui altario, 15. q. 8. Ilerdenſe concil. 1018
hi qui baptiſmum, 1. q. 1. Leo 590
hi qui de paginis, 26 q. 2. Aug. 1346
hi qui epiſcopos, 3. q. 4. Alexan. papa 1682
hi qu. furtis, 14 q 6. Greg. 994
hi qui eccleſia, 21. q. 3. Cypr. 1159
hi qui intrant, de conſ. d. 2. Tole. concil. 1. 1785
hi qui matrimonium, 32. q 7. Nicol. 1534
Hi qui poſt ſanctam, d. 50. Arelaten. conc. 2 254
hi qui ſe carnali, d. 55. Arelaten. concil. 2 271
hi quoſcunque, 1. q. 1. Hiero. 417
hi a quibus, 23. q. 8. Toletanum concil. 2 1292
his breuiter, de pę. d. 1. Grat. 1552
his igitur, d. 23. Iſidorus 100
his poteſtatis, de pœ. d. 1. Amb. 1575
his qui tempore neceſſitatis, 26. q. 6. Leo epiſcopus 1381
his qui diuerſorum, 26. q. 7. Laodic. concil. 1384
his temporibus, d. 77. Grat. 349
hiſtoria, 13. q. 2 Nicolaus 1541
hi vero qui vxores, 32. q. 7. Gregorius
hi vero hæretici, de conſ. d. 4. Grego. 1867
hoc ad nos, d. 59. Greg. 285
hoc capitulo, d. 17 Grat. 497
hoc eſt quod dicimus, de conſec. d. 2. Augu. 1800
hoc etiam placuit, 2. q. 6. Cartha. cõcil. 1 634
hoc habet, d. 46 Greg. 217
hoc ipſum, 33 q. 2. Iſido. 1544
hoc nequaquam, 7. q. 1. Eugenius hoſtienſis epiſcopus 78
hoc nobis, de pę d. 4. Greg. 1674
hoc quoque, de conſe. d. 1. Soter papa 1773
hoc ſacramentum, de conſ. d. 2. Aug. 1807
hoc ſanctum, 32. q. 2. Tolet. concil 3 1503
hoc ſi in iudicio, 26. q. 7. Octaua ſyn. 1385
hoc ſolum, 33. q. 5. hieron. 1697
hoc tantum, 28. q. 2. Toleta. concil. 4 1120
hoc tamen, 23. q. 5. Auguſtin. palea. 1252
hoc veſtræ, d. 11. Leo Papa 37
hoc videtur, 22. q 5 Aug. 1195
homo Chriſtianus, d 40. Chryſoſto. 184
homini, 1. q. 4. Greg. 547
homines, 22. q. 2 Aug. 1172
homicidium, de pę. d. 4. Auguſtinus 1543
homicidiorum, de pœ. d 1. Clemens 1561
homicidas, 23. q 5. Hiero. 1262
honeſtum, 22 q 5 Cornel papa 1199
honoratus, d. 74, Greg. 338
honorantur, 32. q. 2. Ambr. 1520
horrendus, 32. q 5. Ambro. 1521
hortatu 3 q 9. pelagius 711
hortamur, d. 71. Aug. 512
hortamur, 25. q. 8 Alicuius 1282
hoſpitalia, vero, d 85 Grat. 382
hoſpitalem, d. 42. Grat. 191
hoſpitiolum, d. 32. hiero. 153
hui: ſoli, d. 16. Damaſus papa 1161
huiuſmodi beneficii, 10. q. 2. Codex palea 838
huius obſeruantiæ, diſt. 76. Leo papa 345
humanum genus, d. 1. Grat. 1
humanæ, 22 q. Greg. 1196

I

IAcobus frater, de conſ. d. 1. Sexta ſynodus 1767
iam itaque, 2 q. 4 Aug. 547
iam nunc, 28. q. 1 Aug. 1439
iam vero, 23. q. 6 Greg. 1274
ibi adunati, 7. q. 1. Greg. 879
ibi ſemper, 3. q. 5. Fabia. papa 690
idcirco frater, de pę. d. 7. Aug. 1687
id conſtituimus, 17. q. 4. Aurelianenſe conc. 1 1114
ideo diuina, 24. q. 3. Aug. 1345
ideo huic ſanctæ, 2. q. 6. Iulius papa 617
ideo huic ſanctæ, 2. q. 6. Iul. papa 618
ideo permittente, 25. q. 1. Leo papa 40 1350
ideo prohiberetur, d. 37 Iſido. 176
idololatria, 28. q 1. Aug. 1417
id ſemper, de conſ. d. 5. Gerundenſe conc. 1895
ieiunium, d. 76. Calixtus papa 348
ieiunium quarti, d. 76. hiero. 345
ieiunium, de conſec. d. 3. Melchiades papa 1829
ieiunium, de conſe d. 5. Auguſtinus. 1878
ieiunia de conſe. d. 3. Ex dictis ſancti Apollonii 1830
ieiunia de conſe. d 5. Euſebius papa. 1896
Ieſus, d 50. hiero. 233
legitur cum ſæpe. 23. quæſt. 8. Leo. 4 1280
legitur genus, 26. q. 3. & 4. Aug. 1367
igitur poſt ſanctæ, d 70. Leo pa. 345
igitur ſecundum ſanctorum, 25. q. 2. Leo 1334
ignis ſuccenſus, de pęn. d. 3. Auguſti. 1658
ignorantia, d. 38. Toletanum conc. 4 178
illa anima, de pęn d. 2. Amb. 1617
illa autem, d. 12. Aug. 42
illa cauenda, 15. q. 1. Ambro. 1000
illa præpoſitorum, 11. q 3. Greg. 885
illæ autem, 32. q 5. Leo papa 1520
ille gladium, 23. q 4 Aug. 1236
ille pęnitentiam, de pę. d. 3. Smaragnus 1637
ille proculdubio, d. 93. Anacletus papa 418
ille qui, 22 q 5. Aug. 1194
ille rex, de pę. d. 3. Ambro. 1642
illi autem, 12. q 1. proſper. 915
illi offeiunt, 1. q 1 Hiero. 495
illi qui aut, 5 q 5 Euſebius papa. 759
illi q peregrinos, 24. q. 3 Nico. 1337
illiteratos, d 36. Gelaſius papa. 168
illos planetarios, 26. q. 2. Aug. 1366
illud autem d 30 Grat. 134
illud autem, d. 40. Ambro. 136
illud autem, d. 63. Greg. 422
illud autem, d. 96. Grat. 415
illud autem 20. q. 1. Marcellus papa. 1143
illud breuiter, d. 12. Hiero. 39
illud diuini, 7. q. 1. Toletanum conc. 11 770
illud etiam, 13. q. 2. Gelaſius pa. 965
illud etiam, 23. q 4. Inno. 1245
illud etiam, 30. q. 3 Tribu. cõc. 1467
illud generaliter, d. 94 Nicænum cõcil 1 317
illud inferendum, 8. q. 1 Hiero. 800
illud magnitudinẽ, 10. q. 3. palea. 819
illud nos, d. 77. Gaius papa 349
illud perſcrutari, de conſ. d. 4 Augu. 1837
illud plane, 11. q. 3. Aug. 891
illud quidem, 8. q 2 Greg. 802
illud quod, 12. q. 2. Innoc. 2. 938

Illud quod 26.q.2.Aug. 1365
illud quoque diſtin 50. Syricius papa
illud quoque d.71. Ianuar. eps. 330
illud quoque 21.q.i.Greg. 1154
illud relatum 15.q i Digeſt. 967
illud ſacramentum 35. qō. 6. Ordo Rom. 1733
illud ſane d.80.Leo papa 361
illud ſane 24 q.3.Leo papa 1339
illud ſtatuendum di.25. Carthag. conc. 3. 101
illud ſtatuendum 16 q.6 Gel. 1081
illud ſuperfluum d.95.Inn. 431
illud te volumus 10 q.3 pel. 836
illud vero 4.q.6 Cart.conc.4. 729
illud vero 31.qō.i.in conc.apud Altheum. 1477
illud uero de poe d 3.Amb. 1644
imitare Petrum 6.q 1.Amb. 747
immolans 14.q.5.Aug. 987
impoenitentia de poen.diſt.5. Gratianus. 1677
imperium veſtrum diſtin. 10. Nicol. papa 29
imperiali 25.q.2.gre.in regeſt. 1356
imperatores,d.9 Aug. 24
imperatores 11 q 3.Augu. 895
importuna,de poen.d.hier. 1578
impudicas 27.q 1 Tribu. conc. 1396
in actione de poen.d.i aug. 1592
in adoleſcētia 33 q.2.Leo papa 1549
in altari.de conſ.d 2. Vrbicum concilium 1825
inanis eſt de pœn d 3.aug 1637
in antiquis 12.q.2.Io. papa j. 919
in apibus 7 q.i.hier. 781
in baptiſmate,de conſ.di.4.Moguntin. conc. 1871
in calicem de conſ.d 2.Amb. 1821
in canonicis d.19.aug. 77
in canonibus 16. q.i.Simmachus in ſynod,6.Rom.
incaute iura 2.q.2.Greg. 1177
in cathechiſmo de conſ.d.4. Iginus papa 1871
Incaſſum de pœn.d.4 Greg. 1538
in capite quadrageſimæ diſ.50.Agathenſe conc. 252
inceſtuoſi 23.q.5.Turronē,cō.3 1260
inceſtuoſi 35.q.8.Aurelia,conc. 1738
in cœna domini de conſ.diſ.2.Soter papa 1774
in Chriſto pater de conſ.di.2.Hilarius 1819
in Chriſto ſemel de conſe.d.2. Ambroſius 1802
in clericorū 11.q.i Had.papa 839
incommutabilis 23.q 4.Tolet.conc. 8. 185
in coniugio 32.quæſ.i. Hieronymus 1489
in copulatione 35.q.2.& 3.Vuormacien conc. 1716
in criminalibus 5.qō.3. Hadr. papa 735
in cunctis 11.q 3.Greg. 879
in decima actione 18.q.2.Hiſpalen. conc.2. 1129
indicas 3.q.9 Nicolaus papa 708
indicatum eſt d.89.Greg. 403
in die de conſec.diſt 5 Gregorius,7. 1895
indignum diſt.38.Gregorius, 181
Indigne 12.q.2.Symmachus in ſynodo texta 826
indignatur 32.q 6 Aug. 1525
in dolo 22.q 2.Aug. 1171
in dominicis diebus 9 q.2.Nannetēſe conc. 810
in domo patris de pœn.di.4.Auguſtinus 1669
in duabus 21.q.1 Grat. 1152
induciæ 3.q 3. Eleuther.papæ 677
induciæ 3.q.3 Damaſus palea 677
in ea ſynodo diſt.180.Greg. 456
inebriauerunt Lot 15.q. 1. Auguſtinus 1001
in eccleſia 1 q 1.Leo 496
in eccleſia de conſecra. diſt.4. Auguſtinus 1813
in eccleſiaſtico 13.q.2.Tribu.cō 970
in eo 32.q.4. Hieronymus 1512
in eum, qui 1.q.1.Digeſt.lib.3. 328
infans 20 q.1.Theodo.in pæn. 1542
infamis perſona 3.q.7.Roma.ſyno.
in capitular.Hadriani 697
infames 3.q.7. Digeſt. 658
infames 6 q 1.Stephanus 749
inferior ſedes diſ.21. Nicol.papa [illegible]
interiorum diſt.86 Leo epiſc 384
infideles 23.q 4.Auguſtin. 1221
in Galliarum 25 q.2.Gregorius 1353
in grauibus 3 q 7.Greg. 702
in his rebus diſt.11.Auguſt. 36
in illo ſacramento de conſe.diſt. 2. Ambroſius 1822
in illis vero di.10 Clemēs papa 360
in iſtis tēporalibus diſt 4. Aug. 10
in ipſarum 22.q 2.Auguſtinus 1174
iniquum eſt 32 q.6 Aug. 1525
iniuſtum iudicium 11.q.3. Calixtus papa 892
iniuſtum uidetur 12.q.i.Tonſiacum conc. 940
in lectum 34.q.1.& 2.Triburien.cōcil. 1706
in legib.12.q.2.Euſebius papa 920
in libro 2.q.5.Gregorius 610
in loco 5.q.4.Tolet conc. xj. 737
in malis, 22.q 4.Iſido. 1184
in mandatis diſ.41.Clemens 195
in memoriā di.19.Capit. Caroli 76
in neceſſitate de cōſ.diſ 4.Aug. 1843
Innocens 22.q 4.Ambroſius 1190
in noua actione, 16.q.7.Hiſpal.,concil.ii. 1091
in nouo teſtamento diſ.21. Anac. 83
in nouo teſtamēto 22 q.1,Aug. 1165
innouamus di.60 Innoc.ii. 285
in nomine domini diſt 23.Nicol.papa ii. 97
in nomine patris diſt.73.littera formata 333
in nullo 17.q.2 Greg.in reg. 1128
inſolita 11.q.1. Milcuii conc. 855
in omni 27.q.2.Ambro. 1427
in omnib.diſ 81.Ie prima ſyno. 370
in omnibus,de conſec.diſ.5. Capitul lib.v. 1901
in oratorio diſt.42.Auguſt. 193
in ordinatione diſt.61. Ex regul. B. Benedicti palea 292
in parochia.16 q.1 pelag.papa 1033
in præſenti 12.q.2.Hierony. 972
in primis 2.q 1 Grego. 577
in qualibet ciuitate 23.q. 8. Codex Theodoſianus 1283
inquit apoſtolus de conſ.di. 1 Auguſtin. 1818
in quib.22.q 2.Aug. 1274
in quib.de conſ.diſ.2.Leo 1794
in ſabbato de conſec.diſ.4. Capitul. lib.6. 1876
in ſacerdotibus diſ. 91.Hormiſda papa 286
in ſacramento de conſec.diſt.2 Carthaginen.conc.3. 1779
in ſacramentorum de conſ.diſtin. 2. Alexan. 1776
in ſacris 16.q.1. Anaſtaſ. 1047
in ſalicib de pœn.diſ.3.Amb. 1658
in ſancta Romana diſ 62 Greg 418
in ſancta apoſtolica, de conſe.diſt 1. Sixtus papa 1766
in ſancta Nicæ.2.q 7.Iulius papa 641
in ſcripturis diſt. 69. Nicolaus papa 441
in ſcripturis 2.q 2 Euſebius 590
in ſcripturis 8.q 1 Greg. 795
in ſede 24.q.1. Euſebius papa 1300
in ſingulis diſt.77 Zozimus 349
in ſingulis diſt.86 Ambr. 390
in ſynodo diſt.63 Leo papa 305
in ſynodo de conſ diſ.4.Zacha 1867
inſolitum eſt 11.q 2.Codex 648
inſtitutio eſt 27.q.2.Aug. 1428
inſtitutionis 25 q 2 Greg. 1354
inſtitutio miſſarum de conſ. diſ. 2. Gerundenſe conc. 1789
in tantum diſt.28.Nicol.papa 92
intantum hominum de pæn diſt.3. Auguſt. 1649
integritas 32 q.1.Ambroſius 1494
intelligi 26.q.2. Auguſt. 1365
inter cetera 10.q 3.Tole.cōc.vii. 838
inter cetera 22.q.4 Aug. 1189
interdixit diſt 32.Nicæn.conc. 158
interdicim⁹ 16.q.1.Calixtus ii. 1025
interfectores 33.q 2.Nico.pap. 543
inter hæc 33.q 2 Nicol.papæ 2543
inter hæc de pæn.diſ.1 Greg. 1614
inter hæc hircū de pæn.diſtin.3.Adamantius 1650
inter hæc hircum de pœn.diſt. 3. Iſychius 1652
inter hæreſim 24 q.3.Hieron. 1337
inter memoratos 16. q.3. Innocentius papa 1065
intermittentes de pœn.diſ.4. Paulus Apoſtolus 1674
internos diſ.63.Leo iiii. 311
inter querelas 23.q.4.Gre. 1230
interrogo.1.q 1 Aug. 508
interrogatum eſt 2.q.5. Saleguſtan. conc. 612
interueniente 32 q 7 Aug. 1525
inter uerba 11.q.3.Grego. 810
intra catholicam 1.q.1.Aug 500
in tuis litteris 1.q 2.Ale ii. 790
in uenditionibus 17.quæſt. 4 Agathen.conc. 1116
inuenta eſt 27.q.2.Origenes 1410
inuenimus de conſec. diſtinct. 1 pelagius ii. 1735
inuentum eſt 16.q.7 Cabilonen concil.ii. 1096
in ueteri lege di.77.Tole.cōc.iv. 352
inuitat dominus de conſ.diſt 2 Auguſtinus 1811
inuito uero 19.q 2 Gratianus 1134
in una autem diſ.101.Gratia. 429

Inutile di. 88. Gregorius. 398
Ioannes Chryſoſtomus, di. 50. Martinus Papa i. 228
ipſa pietas 23. q. 4. Aug. 1227
ipſe ligandi, 11. q. 3. Gregorius. 882
ipſi apoſtoli, 2 q. 7. Fab. 656
ipſi ſacerdotes, 1. q 1. Alexander. 568
ipſi ſunt canones, 9 q. 3. Gelaſius papa. 820
Ira ſæpe, 11. q. 3. Ambroſius, 885
irreligioſum, diſt. 87 Gelaſius, 394
irreligioſa, de conſec. diſ. Tolet. cōc. iii. 1827
irriſor eſt, de pę. di. 3. Iſidorus, 1637
irritam eſſe 3. q. 6. Felix papa i. 694
irritam eſſe, 11. q. 3. Carth. cōc. 4. 875
is autem, 22. q. 2 Aug. 1172
Iſmael. di. 56. Auguſt. 279
is qui pœnitentiam, 26. q. 6. Carth. conc. 4. 1390
is qui non habet, diſt. 34. Tolet. concil. i. 159
iſte Abrahæ, 32. q. 4. Aug. 1505
Iſtud eſt. 11. q. 1. Greg. 847
Ita corporis, 11. 3. Nicol. papa. 1094
ita diligere, 30. q 3. Nicol. papa 1465
ita dominus, d iſt 19 Leo papa i. 78
ita ergo, 22. 3. 1. Aug. 1165
ita fit verbum, i. q i. Aug. 502
ita ne, 32. q 5 Aug. 1515
ita nos Scyllacenorum, 25. q. 2. Gelaſius. 1361
ita plane, 23. q 4 Auguſt. 1216
itaq; cēſuimus, 24 q 3 Agat. cō. 1336
item aduerſus, di 13. Gratianus, 44
item aduerſus, di 61 Gratianus 286
item ex monachali, di. 58. Gratianus 282
Itē qui eccleſiaſticis, d. 59 Grat. 282
itē qui in ægritudine, d. 57. Grat. 281
Iteratur quotidie, de conſ diſt 2. Paſchaſius. 1812
iubemus, i. q. i. Codex lib. ix. 528
iubemus eos qui. 16 q. 3. codex. 1074
iubemus, de conſec. d. i. Lucius papa 1773
iudas, 17. q. 4 gelaſius, 1113
iudas pęnituit, de pę. d. 3. Io. Chryſoſtomus, 1653
iudex criminoſum, 2. q i. Conſtantinus imperator. 575
iudex non eſt, 23 q 5. Hierony 1262
Iudæi baptizati, i. qō. 4. Tolet. conc. iiii. 547
iudæi, 28 q i. Tolet. conc. 4. 1445
iudæi quorum. de conſ diſ. 4. Agath. concilium. 1869
Iudęorum, 28. q i. Tolet, conc. 1446
iudicare, 11. q. 3 Greg. 882
Iudicantem, 30. q. 5. Eleuth. 1475
iudices autem, 11. q. i. Nicœnum cōcil. 841
iudices inquit, i. q. i. Hieronym. 476
iudicet ille, 3. q. 7. Ambr. 702
iudicet ſeipſum, de pœn. diſt. i. Aug. 1593
Iudicem vero, 6. q 3 Grat. 755
iulianus. 11 q. 3 Amb. 893
iuramenti, 22 q. 5. Chromatius, 1197
iurauit Dauid, 22. qō. 4. Auguſtinus 1184.
Iuratos, 15. q 6 Vrb ii. 1014
ius generale, d. i. Iſidorus, 2
Ius autem, diſt. i. Iſidorus, 4
Ius naturale d. i. Iſidorus, 4
ius ciuile, d. i. Iſid. 5
ius genitum d. j. Iſid. 5
ius militare, d. i. Iſidorus, 5
ius publicum, d. i. Iſid. 5
ius Quiritum, d j. Iſid. 5
iuſtitiæ, 25. q. i grat. 18
iuſtitię, 25. q. i. Greg. 1350
iuſtū eſt bellū 23. q. 2. iſidorus, 1208
iuſtum eſt principem, di. 9. iſidorus, 24
iuſtum eſt vt qui 23. queſ. 3. Calixtus 1213
iuuenculas, 20. q. i. Greg. in re. geſt. 1 44
iuxta Chalcedonenſis, 16. q. i. Alex. ii. 1025
iuxta ſanctorum, d. 93. Anacletus & Zacharias papæ. 416

L

LAcrimę, de pęn d. i. Ambroſius, 1533
Laici in accuſatione, 2. q. 6. Anacletus, 643
laici uero nullo m odo, d. 63. gratianus, 296
laici presbyteros, 16. q. 6. Moguntin. conc. 1096
laici qui, d. 33. Innoc. i. 156
laico non licet, 2. q. 7. Marcellinus papa 641
laicos non accuſare, i. q. 7. Euſebius 641
laicis quamuis, 16. q. 7. Eulalius epiſcopus 1091
lator Nemeſion, 2 q. 7. Greg. 660
lator præſentium diſt 55. Stephanus 273
lator præſentium, 16. q. 5. greg. 2061
latorem præſentium, i. q i greg. 526
Latorem præſentium, 33 q. 2. Nicolaus papa 1550
lauamini, de pęn. d. 3 Greg. 1638
lector cum ordinatus, d. 23. Carthag. conc 4 160
lector ſi uiduam, d. 34 Martinus Bracharem. 163
lectores cum ad annos, d. 32. Carthagin conc. 3 151
lectis ſagacitatis d. 63. Leo 4. 303
legatur. 24. q. 2. Gelaſius papa, 1320
legant epiſcopi, di. 3. Hieronymus, papa 171
lege imperatorum, d. 10. Nicolaus papa 28
lege Iulia, i q. i. Digeſt. li. 3. pale. 526
legem quam piiſſimus, di. 53. gregorius, 259
leges eccleſiæ, 3. q. 6. Anac. papa 695
legi epiſtolam, 16. q. i. Aug. 1034
legi Syromaſten 23 q. 8. Hier. 1282
legitur quod beatus, d. 81. greg. 370
legimus aliqua, d. 37. Amb. 174
legimus de beato d. 37. Rabanus, 172
legimus in Eſaia, d. 93 Hiero. 424
legimus quoſdam, de conſ. di. 5. Hieronymus, 1900
legum eccleſiaſticarum, 2. q. j. Hinc maius ex cōc. apud Medardū, 582
lex continentiæ, d. 31. Leo papa 142
lex diuinæ, 27 q 2. Benedictus papa palea, 1417
lex eſt, d. 1. iſidorus, 3
lex eſt, d 2. iſidorus, 6
Lex æterna, 23. q. 5. Auguſtin. 1248
Lex illa, 27 q. 2. Gelaſius papa, 1422
lex illa, 36. q. i. gelaſiusr 1745
libenter ignoſco, de pęn. d. i. Ambroſius 1571
liberorum, 32. q 4. Hier. 1512
liberi d. 87. Toletanum, conc. 4. 395
liberi dicti, 32. q 4. iſidorus, 1548
liberti eccl eſiæ, 12. q. 2. Toletanum conc. 4 913
liberti, 12. q. 2. Toletanū cōc 4 945
libertos, d. 87. Agathenſe conc. 395
licet aliquid, 26. q 2. Amb. 1367
liceat appellatori, 2. q. 6. Fabianus papa, 614
licet ergo, 8. q. i. Hieronymus 798
licet in regulis, 16. q. 3 gelaſius, 1064
licet nonnumquam, d. 45. Leo papa, 204
licet omnibus, d. 87 gelaſius, 393
licet plerumque d 45 grego. 4 203
licet etiam, 2. q. 6 Fabianus, 622
licite dimittitur, 32. q. 7. Aug. 1526
ligna eccleſiæ de conſ diſ. i. Hyginus papa 1764
liquido, de conſ d. i. Auguſti, 1803
litigioſus, di. 90 grat. 405
litteras charitatis, d. 63. Pelagius papa 302
litteris veſtris, de conſe. di. 3. Fabianus papa 1830
loca vero in quibus, d. 8 5. gra. 359
loci noſtri, 35. q. 9 Stephanus v. 1739
locutio diuinare, 12 q Tole. cō. 6. 941
lōgingtate, 12 q 2. Tole. cōc. 6. 945
loquitur Dñs, 24 q. i. Cypria. 1303
lotharius, 32. q 2. Nicolaus, 1485
lugdunēſis, 9 q. 2. Vrba. papa, 818
luminoſo, 18. q 2 Gregorius, 1122
luxuriem facit, d. 35. Proſper. 166
luxurioſa r, s, d. 35. Heronym. 165

M

MAgnus epiſcopus, d. 54. Carth. conc. i. palea, 260
Magna pietas, de pœn. diſ. i. Auguſtinus 1154
Magnum quidem, 12. q. i. Ambroſius 849
Magnæ ſapientiæ, 22. q. 4. Aug. 1186
magis, 32 q. 5. aug. 1717
Maiores, 16. q 6 aug. 1085
Maiores, 24. q. i. Gelaſius 1295
Maiorum quiſpiam, 2. q. 7. Zepherinus papa 643
Mala conſuetudo, d. 8. nicolaus papa 21
Maledicam, i q. i Hieronymus 500
Mali ſunt, 23. q 4. aug. 1249
Mancipia Chriſtiana, d. 54 Gre. 265
Mandamus, 10 q. 3. Vrbanus 2. 1135
Mandaſtis, i. q 5. Sixtus papa 3. 604
Manet ergo, 24 q i Leo papa 1298
Manifeſta, 2 q i. ambroſius 585
Manifeſta, 12 qō. i. Mart. Brachar. in concilium 913
Manifeſtum eſt, i. q. i. Leo 496
Manifeſtum eſt, 33 q 5 aug. 1698
Manus impoſitio, i. q. i. auguſ. 499
Manus quoque, de conſe. di. 5. Euſebius papa 1893
Marchion, & Baſilides, i. q i. Hieronimus 495
Maritum duarum, diſtin. 33. Gregorius 155

Mater eccleſia, de conſ. diſt. 4. Auguſtinus. 1886
Matrimonium, 27. q. 1. Iſidorus. 1418
maximianus, diſt. 81. Innoc. 364
maximianus 23. q. 1. Auguſt. 1211
maximum quoque, i. q. 7. Leo. 570
medicina, de pœn. diſt. i. Ambr 1588
medicamentū, de pę. diſ. i. Chry. 1588
meliore, 27. q. i. Auguſtinus ii. 1400
memor ſum. 24. q 1. Sixt. papa ii. 1300
mennam, 2. q. 5. Gregorius, 603
menſuram autem, de pęn. diſt. 1. Hieronymus. 1593
meretrices eſſe, 32. q. 4. Auguſt. 1502
merito quæritur, 15. q. i. Auguſt. 997
merito, 32 q. 2. Auguſtinus, 1503
metropolitano, diſt. 63. Leo i. 304
metropolitanum, 2. q 7. Greg. 661
metuentes, 17. q. 4. Gelaſius. 1112
mihi autem 22. q. 2. Auguſtinus. 1117
miles 23 q. 5 Auguſtinus. 1257
militare, 23. q. 1. Auguſtinus. 1206
miniſtri altaris, diſt. 81. Lucius papa. 368
miniſtri 14 q. 4. Arelatēſe cōc. i. 984
miniſtrum, diſt. 23. Laodicen. cōc 107
miniſtrare, 26. q. 6. Agathenſe conc. 1378
miramur tantum, diſt 61. Leo. 287
miramur, 24. q. 2. Nicolaus, 1315
miratus valde 93. diſt Gregor. 415
mirandū eſt de pęn. diſt. 2. Aug. 1628
miror aūt, de pœn. diſt. 1. Cypr 1577
miror minus, diſt 50. Ioan viii. 325
miror quomodo 17. q. 4. Aug. 1104
miſerum eſt, diſt 61 Innoc. 287
miſſas die, de conſ. diſt. 1. agathenſe concil. 1774
miſſarum ſolennia, de conſ. diſt. 1. Triburienſe conc. 1757
moderamine, 16. q. 1. Gregor. 1030
modo quæritur, 35. q. 4 gratia, 1718
Moyſes, diſt. 7. Iſidorus, [illegible]
moyſes. 8. q. i. Hieronymus. 793
moyſes, 32. q. 2. Auguſtinus, 1500
mollitiis, 21. q. 3. Cyprianus. 1159
monachus vero, d. 77 gelaſius papa. 352
monachus 16 q. 1. Hieronym. 1023
monachi i. 16 q i. Agathēſe cōc 1033
monachi ii. 16. q. 1. Tarrac. cōc. 1034
monachi ſibi, de conſ. diſt. 4 Capitularium liber. 1871
monacho 20. q. 4. Baſilius, 1151
monacho 27. q 1. Aurelia, cōc. 1. 1404
monachū 20. q. i. Tolet. conc. 4. 1141
monachū 20 q 4. Agathēſe cōc. 1151
monachos quoque, 16. q. 1. Syricius Papa. 1032
monaſterium 16. q. 7. Eugenius ii. & Leo 4. 1095
monaſteria 18. q. 2. Arelatenſe, vel Aurenen. conc. 1126
monaſteria, 18. q. 2. Agathenſe conc. pag. 1129
monaſteriis 19. q. 3 Gregorius, 1137
monemus 12. q. 1 Gregorius, 1137
monemus 12. q. 2. Leo 4 in conc. 924
monomachiā, 2. q. 5. Nicolaus papa. 611
mos antiquus, diſt. 55. Nicenū concil. 319
mos eſt, diſt. i. Iſidorus, 3
mos eſt, 12. q. 2. Gregorius. 930
monete 21. q i. Auguſtinus. 1169
mulier debet, 33. q. 5. Ambr. 1701
mulier quamuis diſt. 23. Cartaginenſe conc. 4. 108
mulier quamuis, de conſ. diſt. 4. Carthaginenſe conc. 4. 1834
mulier quæ acceſſerit. 15. q. i. Auguſtinus, 999
mulier ſi fide, 28. q. 4. Auguſt. 1189
mulier ſi quidpiam, 32. q. 2. Ambroſius. 1503
mulier ſi ſine, 33 q. 5. Ex concilio apud Compendium, 1694
mulierem cōſtat, 33. q. 5. augu. 1700
mulieres, diſt. 32. Laodic. conc. 154
mulieres, 27. q. i. Eugen. papa. 1404
multum ſtupeo, 3. q 6 Leo. 692
multi bene, de pę. diſt 2. Greg. 1628
multi corriguntur 2 i. Auguſt. 587
multi ſacerdotes, diſt 40. Ioan. Chryſoſtomus. 187
multi ſæcularium, i q 1. Gregor. 503
multi ſine, 14 q. 5. Hieronym. 988
multi ſunt, de conſe. diſt. 4. Pelagius papa. 1866
multiplex, de pęn. diſt. i Leo. 1572
multipliciter multiq; i. q 1 Taraſius epiſcopus Conſtant. 474
multorū relatione, diſt. 32 Greg 146
multorum relatione. 27 q. 2. Gregorius. 49
multorum auctoritatibus, i. q. 2 gratianus 515
multorū relatione, diſt 32. Greg. 146
multorum relatione, 27. q 2 Gregorius, 349
multorum relatione, 35. q 6. Alexander ii. 1735
multis concilijs, 16. q i. africanum conc. 1044
multis denuo. d 17. Pelag. papa ii. 64
multos de eccleſiaſtica, diſt. 54. Gregorius 269
multæ autem operationes, i. q. i. auguſtinus 484
mutationes. 7. q i anterus papa. 778

N

NAbuchodonoſor, 23. q 4. Auguſtinus. 1225
Nam qui Deo 16. q. 2. Ambroſius pelea. 1059
Nam ſicut diſt. 31. Innocentius i. palea. 141
Nam ſi cōſenſerimus, diſt. 27. pal. 125
naſci de adulterio, diſtinct 56. Hieronymus. 277
naum prophetam de pęn. diſt. 3. Hieronymus. 1646
ne amiſſo, 23. q. 4 Auguſtinus. 1236
nec aliqud, 27. q. 1. Cyprianus, 1393
nec artificioſo. 22. q. 2. Auguſt. 1177
nec damnoſa, 25. q 2 Codex. 1714
nec extra 8. q 9. Damaſus, pelea. 707
nec emeritis, diſ. 61 Cęleſtinus, 291
nec fortis, i. q. 1. Auguſtinus, 483
nec hoc quoq; 14. q 4 Leo. Papa 985
nec illud 30. q. 5. Ambroſius, 1474
nec illud 33. q. 5. Ambroſius, 1701
nec is q3 inuitus 15. q. 1. Ambr. 1001
nec licuit, diſt 17. Greg. al. Pelag. 63
nec mirum. 26. q 5. Auguſtinus. 1375
nec Moyſes de conſ. diſt. 2 Hier. 182
nec nouum, 8. q. 1. Gregor. 799
nec numerus, 10. q. 3. Gelaſius. 836
nec quemquam, de conſe. diſt 4 Cyprianus, 1878
nec quiſquam, 24. q 2. Gelaſius papa pag. 1328
nec ſolo, 22. q 5. Auguſtinus, 1519
nec ſufficere. 8 q 1. Beda, 802
nec vxorem, 33. q 4. Nicolaus, papa, 1693
neceſſe eſt, diſt. 29 Hierony. 134
neceſſe eſt, i. q. 1. Gregorius 508
neceſſe eſt, 3 q. 9 Nicolaus. papa 718
neceſſe eſt. 22 q 4. Tolet conc. 1189
neceſſe eſt, de conſec. diſt. 1. Leo papa 1769
neceſſarium eſt, de conſec. diſt. 4. Auguſtinus. 1835
neceſſaria, i q 7. Gelaſius, 564
neceſſaria, 18. q 1. Eug. ii. & Leo iiii. 904
neceſſario, de conſ diſt 2. ex Epheſino ſymbolo. 1818
nec forte, de pęn diſt. 1 Hier. 1587
ne forte, de pęn diſt. 4. O lec. 1676
neganda i. 3. q 11. Stephanus papa. 713
neganda ii. 3. q. 11 Codex. 714
negare non poſſum, diſt. 9. Auguſtinus. 25
negotium de pęn. diſt. 5. Gregorius, 1682
negotiatorem clericum, diſt, 88. Hieronymus, 599
negligere 2. q 7 Eleuterius papa 665
nemo ad ſecretum, diſt 32. Vrbanus ſecundus. i 1 Melphien Syn. 152
nemo contemnat, 11. q. 1. Ioan. Chry. pag. 874
nemo blandiatur, 32. q. 4. Ambroſius, 1508
nemo de annorum, 16. q 3. 10. viii. 1075
nemo deſperandus, de pęn. diſtin. 7. Leo papa 1686
nemo eccleſiam de conſ. diſt. 1. Aurelianen. conc. 1756
nemo epiſcopus, 2. q. i. Conſtit. apud Iulian anteceſ. 582
nemo epiſcoporum, 11. q. 3. Melden. conc. 877
nemo iudicabit, 9 q 3. Innoc. 819
nemo peritorum, 11. q 3 Auguſtinus 889
nemo per ignorantiā, de conſ. diſt. 1. Clemens papa 1765
nemo poteſt, 16. q 1. Gregorius, 1012
nemo poteſt, de pęn diſt. 1. Ambroſ. 1571
nemo presbyter diſ. 78. Auth. de ſan. epiſcopis 354
nemo quippe diſt. 83 Gregor. 337
nemo qui rapit, 14. q. 5. Hieronym. palea. 988
nemo recte, diſt. 81. Symmachus papa, 363
nemo tollit, de cōſecratio, diſt 4. Auguſtinus, 1817
nemo uel in foro, de pœn. diſt. i. Codex. 1555
nemo vnquam, 11. q. i. Caius papa pag. 140
nemini eſt, 17. q. 4 Nicolaus. 1112
nemini præterquam, 15. q. 3. Iulius papa 1008
nemini regnū, 16. q. 7. Silueſter. 1097

Neminem abſolute, diſt. 70. Chalcedonenſe conc. 3285
neminem exire, 3 q. 6. Romana ſyn. in capitular. Hadriani. 656
neminem putes de pæ. diſt. 1. Auguſtinus, 1569
neminem quiſquam, diſt. 45. Romanum conc. ſub Silueſt. 202
neophytus, diſt. 91. Ambroſius, 290
neophyti. de conſ. diſt. 5. Carthaginenſe. conc. iiii. 1895
ne pro cuiuslibet, 16. q. 1. Greg. 1035
neque ad Cain. diſt. 90. Cyprianus, 406
neq; apud altare, diſ. 88. Cypr. 401
neque decenii, 16. quæſt. 4. Iuſtinian. Nouel. 1077
neque enim, 14. q. 5 Auguſt. 988
neq; furioſius 32. q 7. Fabian. 1535
neque in homine, 1. q. 1 Auguſt. 483
neque poteſt, 1 q. 1. Auguſt. 509
neque quorumlibet, diſt. 9. Auguſtinus, 27
neque viduas, 27. q 1. Grat. 1393
ne quis arbitretur, 22. q 2 Aug. 1177
ne quis ieiunet, de conſ. diſ. 3 Cęſar. Auguſt conc. 1829
ne quod abſit, de conſ. diſt. 4 Gregorius, 1470
neruí teſticulorum, diſt. 12. Greg. 45
ne tales, de conſe. diſt. 5. Hieronymos, 1899
nicœna ſynodus, diſtin. 31. Hiſtoria Tripart. 143
nihil contra, 2. q. 1. Eleutherius epiſcopus, 576
nihil contra, 7 q. 1. Toletanum conc. vii. 700
nihil enim prodeſt, de conſe diſt 5. Pius papa. 1897
nihil enim, de conſe. diſt 5. Ioannes Chryſoſt palea. 1899
nihil eſt aliud, de conſ. diſt. 4 Auguſtinus. 1865
nihil illo, diſ 83 Anaclet⁹ papa, 378
nihil iniquius, 32. q. 6. Auguſt. 1524
nihil in ſacrificiis, de conſec. diſt. 2. Alexander v. à Petro. 1781
nihil Iudæ, de pęn diſt. 3 Hier. 1654
nihil prodeſt, de pęn. diſtin. 3. Pius papa. 1640
nihil ſic debet. 11 q. 3. Auguſt. 874
nihilominus quoque, 3. q 9. Leo 710
nimium certe, 2. q. 8. Ioannes papa viii. 1279
nimium ſunt, q. 4. Auguſt. 1237
niſi aut in cęnobiis, diſ. 56. Vrbanus, 280
niſi bella, 23 q. 1. Gregorius, 1203
nobis dominus, diſt. 63. Leo. 3. 303
nobilis homo, 2. q. 5. Triburienſe conc palea. 605
nobiliſſimus vir. diſtin. 97. Nicolaus papa,
nocte ſancta. de conſec diſt. 1. Theleſphorus papa 1768
noli exiſtimare, 29. q. 1. Auguſt. 1205
noli frater, diſt 9 Auguſt. 26
noli meis litteris, diſt. Auguſt. 42
noli putare de pæn. d. ſtinct 1. Auguſtinus. 1512
nolite errare, diſt. 11 Iulius papa 38
nolite vos exiſtimare, diſt. 21. Nicolaus papa. 90
nolite recedere, 11. 3. Hierony. 888
nolite timere. 11. q. 3. Ioannes Chryſoſtomus. 891
nolite velle, 14. q. 5. Auguſt. 987
nolo vt aliquis, 12. q 1. Auguſt. 907
noluit itaque 33. q. 5. Auguſt. 1700
nomen presbyteri, 2 q. Auguſt. 582
non afferamus, 24 q. 1. Auguſt. 1305
non autem, 7. q. 1. Auguſt. 767
non confidat, diſt. 50. Gelaſius. 250
non cogantur, diſt. 41. Auguſt 189
non debet diſt. 65. Martinus in concil. 318
non debet, 11. q 3. Gregorius, 833
nō debet 30. q. 1 Cęleſtin papa. 1463
non debere, diſ. 80. Laodic. conc. 361
non decet diſ. 12. Calixtus papa i. 38
non dico, de conſec. diſt. 4. Hieronymus, 1891
non dicatis, 12 q. 1 Aug. 918
non dubito, de conſe. diſt. 4. Auguſtinus. 1889
non enim, 12. q 1. Auguſt 1493
non eſt à plebe, 2. q 7. Euariſtus. 641
non eſt aqua, de conſec. diſt. 4. Auguſtinus. 1858
non eſt credendum, 3 q 11. Hadrianus papa. 714
non eſt crudelis 23. quæſt. 5. Hieronymus, 1262
non eſt contra 22 q Auguſt. 1164
non eſt contra 22. q 1 Iſidorus, 1169
non eſt culpandus, 32. q. 1. Hieronymus 1494
non eſt dubium, 27. q 2 Aug. 1417
non eſt facile, diſt. 40. Hieron. 183
non eſt innocentiæ, 23 q 5. Auguſtinus, 1264
non eſt iniquitatis, 23. q. 5. Auguſtinus, 1258
non eſt noſtrum, 23. q. 5. Hier. 1257
non eſt obſeruandum, 22. q. 4. Iſidorus, 1136
non eſt peccatum, diſtinct 5. Iſidorus, 17
non eſt permittendum, diſt 93. Laodicen conc. 299
non eſt putanda 1. q 1 Gregor. 479
non eſt quòd cuiquam, 15. q. 1. Ambroſius 1001
non eſt tam iniuſtus, de pæn diſt. 2. Hieronymus. 1616
non æſtimemus, 13 q. 2 Auguſt. 972
non erit turpis. 32. q. 1 Auguſt. 1491
non exemplo, 26. q. 2. Beda. 1364
non ex quo. de conſe. diſt. 4. Auguſtinus, 1887
non fidelibus, 32. q. 5. Auguſt. 1516
non fruſtra. 23. q. 5. Auguſt. 1258
non fuiem, 7 q. 1. Leo iiii. 766
non habenti, 12. quæſt. 2. africanum conc. 938
non hoc corpus de conſec. diſt. 3. Auguſtinus. 1798
non illud, de conſec. diſt. 4. Auguſtinus, 1847
non imputantur, 1 q. 4. Auguſt. 548
non iſte panis, de conſec. diſt. 2 Ambroſius 1805
non inuenitur, 23. quæſtio 4. Auguſtinus 1242
non inuitati, 6. q. 2. Conſtantinop. ſynod. i. 818
non in perpetuum, 24. quæſtio. 3. Rabanus. 838
non in inferenda, 23. q. 5. Ambroſius 1212
non in uobis, de conſec. diſt. 4. Auguſtinus 18 6
non ita, 2. q. 6. Eutychianus papa 621
non ita 22. q. 2. Auguſtinus, 1177
non licet, diſ 10 Symmach. papa 29
non licet, diſt 46. Laodic. conc. 218
non licet, diſt 63. Martinus papa ex conc. 299
non licet, 11. q. 3. Auguſt. 886
non licet, 26. quæſt. 7. Martinus Bracharen. 1387
non licet, 33. q 4. Martinus Brachar. in conc. 1692
non licet, i. de conſ. diſt 4. Antiſſiodoren. conc. 1871
non licet ii. de conſe diſt. 4. Carthaginenſe conc. iii. 1872
non liceat, diſt. 86 Agathenſe conc. 392
non liceat, 1. diſtin. 23. Bracharenſe conc. 108
non liceat ii diſt. 23. apud Martinum Brachar epiſcopum 108
non liceat, diſt. 44 Martinus Bracharenſis ex conc. 202
non liceat, diſt. 92. Martinus Bracharenſis ex conc. 418
non liceat, 1. q. 1. Martinus, Brachar. ex conc. 496
non liceat, 3. q. 6. Innoc. papa. 605
non liceat, 12 q 2. Symmachus papa. 925
non liceat, 12. q. 2. Chalcedonenſis, conc. 535
non liceat, 12. quæſt. 2. Innocentius papa ii. 937
nō liceat, 19 q. 1. nouella cxxiii. 1139
non liceat, 26. q. 6. Mar. Brac. in concil. 1378
nō liceat, de conſec. diſt. 3. Martinus, Bracharenſis, in conc. 1827
non liceat, de conſe diſt. 4. Martinus Bracharenſis, in conc. 1860
non loca diſt 40. Gregor. 114
non mechaberis, 32. q. 5. Iſidor. 1521
non mechaberis 32 q. 6. Aug. 1525
non mediocriter, de conſ. diſt. 5. Hieronymus, 1897
non multū diſt. 1[illegible] Greg pale. 457
non nocet, 1. q. 1. Gregorius 507
non negamus, diſt. 61. Hormiſda papa 217
nonne vobis, diſt. 37. Hierony. 171
nonne directa, 8. q 4. Symmachus papa 803
nonne Sodomitæ, 1 q. 1. Auguſt. 483
nonne vobis, diſt 37 Hierony. 17
nonnulli diaconi, diſt. 93. Tolet concil. iiii. 4210
nonnulli de pęn. diſt. 1. Ambr. 1579
non nocet, 1. q. 1. Gregor. 507
non nos beatū diſ. 40. Symmach. 113
non obſeruetis, 26. q. 7 Auguſt. 1368
non omnis, diſt. 37 Auguſt. 177
non omnis 5. q. 5 Auguſt. 138
non omnes, 2 q 7. Hierony. 651
non omnis, 32. q. 2. Leo papa 1501
non omnis, de conſec diſt. 2. Auguſtinus. 1807
non omnis, qui. 2. q 7. Auguſt. 652
non oportet, diſt. 18, Laodic. conc 68

non

Non oportet, 1.d 23. Laodicen. conc. 107
non oportet, 2.d.23. Laodicen. conc. 108
non oportet, 3.di.23. Agathen. conc. 108
non oportet, 1.d.42. Laodicen. conc. 193
non oportet, 2.d.42. Laodicen. conc. 193
non oportet, 1.d.44 Laodicen. conc. 199
non oportet, 11.d.44. Laodicen. concil. 201
non oportet, diſ.96. Laodicen. conc. 328
non oportet, diſ.81. Laodicen. conc. 371
non oportet, d. 93. laodicen. con 420
non oportet, diſ 93. laodicenſe conc. 420
non oportet, di.95. laodicenſe conc. 434
non oportet, i.q.i laod. conc. 495
non oportet, 3.q 9. Marcellus 707
non oportet, 7 q.i. Nicæn conc. 774
non oportet, 26.q.5 laod. conc. 1371
nõ oportet, 28.q.i. Agath. conc. 1448
non oportet, 30.qõ. 3. Zacharias & Deuſdedit. 1466
non oportet, 33.q.4 laodicenſe concil. 1692
non oportet 33 q.4 Ilerd. conc. 1692
non oportet, de conſ. di. i. Martinus Bracha in conc. 1763
non oportet, de conſ. diſt. 2. Martinus Bracha in conc. 1778
non oportet, de conſ d. 3. laodicenſe concilium 1828
non oportet, de conſ. d. 5. laodicenſe concilium, 1901
non oportet, de conſ. d 5. laodicenſe conc. 1502
non oſculatur, 5.q. 5. Amb. 738
nõ peierabis, 22.q 4 In leuitico 1187
non pila, 23.q.8. Ambr. 1279
nõ placuit, 16 q.7. Symmachus 1091
non plures, de conſe diſt.4 leo. papa 1871
non poteſt, 2.q.7 Tolet conc. 4. 647
non poteſt, 23 q 4. Aug. 1214
non poteſt, 32.q.5. Iſidorus 1517
non poteſt, de pœn. d. 1 Amb. 1507
non poteſt de pę.d.1. Ioannes Chryſoſtomus 1568
non poteſt de conſ. d. 4. Ioãnes Chryſoſtomus 1857
non prohibeat, de con ſe. diſ. 2. Auguſtinus 1809
non putes, 23 q.5. Aug. 1264
non quales, 1.q.1. Nic. 505
non ratione, de conſe diſ. 9. Syricius papa 1839
non regenerabantur, de conſ. diſt 4. Auguſ. 1885
non reuertebantur, de pęn.d.2 Gregorius 1608
Non ſanat, 1.q.1. Ambr. 490
non ſane, 14 q.5. Aug. 991
non ſatis, d 86. Amproſius 388
non ſatis, 34.q.1.& 2. Hier. 1703
non ſemper, 18.q. 2. Aur conc. 1131
non ſemper, 11.q 3 Aug. 893
nõ ſemper, 22. q.4. Amphroſius 1186.
Non ſolent, 2.q.4. Vlpianus 829
non ſolum, 1.q Beda. 541
nõ ſolum. 11.q 3. Synodus 7. 877
non ſolum ii. 11.q 3. Aug. 890
non ſolum, 22.q 4 Beda 1174
non ſolum, 23.q.5 Hier. 1261
non ſolum, 28 q.1. Aug. 1438
non ſolum, 32.q.7. Iſid. 1530
non ſolum, 31 q.8. Aug. 1516
non ſufficit, de pœn. d 3. Aug. 1583
non ſunt audiendi, 11 q.3. Aug. 801
non ſtatim, 26.q 2 Hier. 1364
non turbatur, 24 q 1. Amb. 1299
non vos hominũ, 23.q 5. Pelag. 1265
non vos iudicetis, 5.q.4 Aug. 737
nos ad fidem, d. 96. Chalcedo. conc. 419
Nos autem de conſ.d 2. Aug. 1795
nos conſecrationẽ, 9.q 1. Greg. 807
nos conſuetudinem, d.12, Greg. 41
nos in hominem 9.q 1. Greg. 809
nos in quemquam, 2.q 1 Aug. 576
nos volumus, 17.q 2 Aug. 1100
nos qui præſumus, d.40. Greg. 183
nos ſacramentum, 2.q 5. Corn papa & Tribur conc. 600
nos ſanctorum, 2 q.5. Cornelius papa & Tribur conc. 600
nos ſanctorum, 15.q 6. Greg. 7. 1024
nos ſequentes 6.q.1. Eleb. papa 750
nos ſi in competentes, 2. q. 7. leo 4. 658 648
noſſe credo, d 67. Amb. 348
noſſe deſideras, 30.q.1 Nicolaus Papa 1460
noſſe tuam, d.63. Stephanus 301
noſse uos, de conſ. 3. Pius Papa 1812
noſtrates, 30.q.5. Nic. 1472
noſtri, 23 q 3 aug. 1211
notandum eſt, 23.q 2. Aug. 1209
notandum eſt, 24 q.3. Vrbanus 1340
notificaſti, 33 q.5. Alex 2. 1694
notificamus, 35 q 6. Vrbanus 1732
notum ſit, 2 q 1 Nic. Papa 582
nouatianus, 7.q.1. Cyprianus 764
nouerint 10.q 1. Tolet. conc. 4. 824
nouiſſime, de conſ.d.5. Raba. 1893
nouit Deus de pœ. di. 4. Auguſtinus 1568
nouit dñs, de pę.d 1. Amb. 1583
nouit fraternitas, d. 12 Greg. 41
nouit ſanctitas, d. 100. greg. 459
nubendi, 27 q.1. Aug. 1400
nullus abbas, 1. 1.q 2. Vrb. papa 531
nullus abbas, 19.q 3. Educenſe conc. ſub Greg. 7. 1155
nullus acolythorum, di. 24. Silueſter papa 109
nullus ad eccleſiaſticum, d.61. Gregorius, 282
nullus aliqua, d.93. Silueſter Papa in conc. generali. 450
nullus, alterius, 9.q.2. Calixtus 809
nullus anathematizatorũ, 3 q 4 Stephanus papa 681
nullus autem, de conſ.d 4 Aug. 1851
nullus clericus, 11.q.1. Silueſter papa 851
nullus clericus, 11.q.j. Matiſcon. c6c. 1 palea. 842
nullus clericorum, 14 q.4 Carthag. conc. 3. 985
nullus clericorum, 17. q.4. Ilerdenſe conc. 1807
Nullius crimen, 1.q.4. Aug. 545
nullus debitę, de pœn. d.1 Aug 1568
nullus decimas, 16.q.2. Leo papa palea. 1059
nullus ducat, 31.q 1. Leo 1477
nullus eorũ, 21.q.4. Sexta ſyn. 1160
nullus eorũ 18 q 1. Sexta ſyno. 1446
nullus epiſcoporum, de pœn. diſt. 2. Hieronymus 1519
nullus epiſcopus d. 58. Clemens papa 181
nullus eps, di 60. Vrbanus in concilio celebrato Auernicæ, 284
nullus epiſcopus, i q 1 Gelaſius ex vi ſynod. 516
nullus eps, i.q. . Greg. 7. 527
nullus eps, 5.q 4. Iulius papa 735
nullus epiſcopus, 11.q 1 Bonifac. 842
nullus eps, 15.q.4. Had papa 1009
nullus eps, 22.q 5. Vrbanus 2. 1208
nullus epiſcopus, de conſ. d. i Zacharias papa 1778
nullus epiſcoporum, d 54. Leo 259
nullus epõru 2 q 2. Steph papa 592
nullus epiſcoporum, 15.q 4. Tarraconenſe conc. 1008
nullus ex eccleſiaſtico, 22.q.5. Rhemenſe conc. 1206
nullus eſt à plebe, 2.q 7. Euariſtus papa 908
nullus expectet, de pę d 7. Aug 1628
nullus fidelis, 30.q 5. Hormilda papa 1481
nullus in epiſcopum, d 62. Calixtus papa 1471
nullus in epiſcopum, di 62. Calixtus papa 296
nullus in epiſcoporum, di 60. Vrbanus papa 285
nullus in præpoſitum, d.60 Calixtus papa 285
nullus inuitis, d. 61. Cæleſtinus 291
nullus introducatur, 4 q 4. Damaſus papa 726
nullus itaque, 1.q.i. Symmachus 525
nullus iudicium, 11.q.1. Caius papa palea, 840
nullus laicus, 2.q.7 Silueſter pa. 642
nullus laicorum, d.63. Hadrianus papa in 8. ſyn. 296
nullus laicorum 16.q.7. paſc 2. 1066
nullus miniſtrorũ, de conſ.d.4. Africanum conc. 1877
nullus miſſam, d. 32 Nicolaus. 147
nullus monachus, 2. q 7. Pelagius 2. 664
nullus monachus, 18.q. Aurel. conc. i. 1129
nullus neque, 36.q 2. Pariſienſe conci. j. 1748
nullus mortuus 13 q 2. Mogun. conc. 1. 971
nullus omnino, 6 q.1. Codex 752
nullus oino, 16.q. 7. Cal. papa 1037
nullus ordinet, d. 24. Car cõ. 3. 119
nullus patriarcharũ, d 99. pelagius 2 451
nullus pœnitentem, d.55 Arelatenſe conc. 3 271
nullus pontifice, d. 79 Bonifacius 3. ex conc. 358
nullus poteſt, 2 q 2. Iulius papa 593
nullus presbyter, 9.q 2. Nannetenſe conc. 810

Nullus presbyter, de conſe.d.i.Silueſter papa 1758
Nullus presbyter, de conſ. diſ.j.Hormiſda papa 1761
nullus presbyterorum, d.44. Nannet concilium 200
nullus presbyterorum de conſe.diſt. 5.Nanneteuſe conc. 1902
Nullus primas, 9.q. 2.Calixtus 810
nullus primas, 9.q.3.Calixtus 816
nullus res eccleſiæ, 17.q 4. Carthaginenſe, conc. 1115
nullus ſacerdotum, 11 q.3. Aruen.cõcilium, 877
nullus ſeruus, 3.q 5.pelix pa.2. 686
nullus vmquam, d.79. Stephanus papa 3 ex conc. 357
nullus vmquam, 4.q.4.Fab. 926
nullius crimen, i. q.4. Aug. 767
nulli archiepiſcopi, diſ.99.Anicetus 452
nulli ciuium, de conſ d 3. Aur.conc. 1. 1827
nulli clerico, d 44 Sexta ſynod. 199
nulli de ſeruili, diſt. 54 Tribur conc. 260
nulli dubium, 3.q.i Alexander papa 672
nulli dubium, 12 q.5. Greg. 955
nulli epi, d.42 Carth conc.3 193
nulli eporum, 3.q Paſchalis 637
nulli eporum, 12 q.j Romana ſynodi habita ab Eugenio 2. 915
nulli epiſcoporum, 16. q.i. Leo papa 4 in conc. 1051
nulli, eſt de conſ. d.4.Aug. 1883
nulli ex propinquitate, 35. q.2.& 3. Lugdunenſe, conc. 1716
nulli fas, diſt 19 Greg.4. 77
nulli fas ſit, 25. quæſ.1. Hilarius papa 1347
nulli liceat, 12.q.2.Bonifacius papa 918
nulli ſacerdotum, di.38. Cœleſtinus 178
nulli vmquam, 3.q.4. Eutychianus papa 1. 182
nulli ædificia, 12. q.i. Nicolaus papa 905
nulla officia, d.54 Tolet.conc 4 266
nulla præter, de conſ.d.4.Auguſtinus 1887
nulla ratio d. 62 Leo papa 295
nulla ratione d.93.ex conc Pariſienſi. 418
nullã damnationẽ, 2 q 4 Leo 3. 613
nullam poteſtatem, 18.q.2. Pelagius papa 1123
nullum abſque forma d.71. Antiochenum conc 312
nullũ ante, 30.q.5. Euariſt.papa 14 5
nullum epiſcoporũ 9.q 2. Antiochenum conc. 810
nullum facere di.28.Greg. 126
nullum in vtroq; 33.q.2.& 3. Iulius papa 1712
nullum ſine dote, 30.q.5. Arelaten. conc. 1473
nunc autem, d.21.Nicol papa 90
nunc autem, 1.q.7 Gratia, 557
nunc autem, 23 q 7 Grat. 1275
nunc autem, de conſ.d.4.Auguſtinus 1857
nunc autem, 32.q.7.Grat. 1525
nunc autem quæritur, 5.q.5.gra. 737
nunc ergo, 1.q.4.gra. 545
nunc quæritur, 12.q 2 grat. 916
nunc quæritur, 12.q.3.grat. 951
nunc quæritur, 35.q.6.grat. 1731
nunc quæritur, 36.q 2.grat. 1747
nunc vero, 9.q. 3.Stephanus epiſ. 521
nuntiatum eſt, d.84.Greg. 380
nunquam aquæ, de conſ.di.4.Chromatius 1839
numquam de manu.de conſ. diſt.5. Hieronymus 1901
numquam de pontificibus, d.96.Gelaſius 443
numquam de vitijs, d.56. Chryſoſtomus 277
numquã diuinatio, 1.q.i Hiero. 478
numquid Cain, de pœn di.1. Cyprianus, 1562
numquid non erunt, 28.q.i.Innocẽtius 1435
numquid non omnia, de conſe.di 5. Stephanus v. 1894
nuptiæ foro populẽſis, 7 q.2 Gelaſ. 790
nuptiæ terram impleſit, 32.q.i. Ambroſius, 1493
Nuptiarum bonum, 27.q.i.Au. 1407

O

OBedientiam, d.93.grat. 414
Obeũtibus, d.63.Inn.in ſyn 313
Obitum victoris d.61.greg. 293
obitum, 13.q 5 greg. 955
obiiciuntur, 32.q 4 Aug. 1510
oblationes deſſidentium, di.90. Carthag conc 4 405
obſeruandum quoque, 15.q.2. Tarraconenſe conc. 1004
obtineri, 23.q.4 greg. 1223
Occidit Phinees, 13.q.8. Io. Chryſoſtomus, 1282
octaua diſcuſſio, 12.q 2. Hiſpalen.cõcilium, 943
odi & proieci, 24 qõ.1. Hieronymus 1310
odio habeatur, d.86. Leo epiſ. 384
odit Deus, 1.q.5. Hier. 495
offerebat, 32.q.7.Ambr. 1530
officii noſtri, 24.q.1. Iulius papa 1301
officia, 23.q 5 Aug. 1458
olim idem erat, d.95.Hier. 432
olim iuſſus, 8.q.1. Auguſt. 794
omnis autem, di 3. Iſidorus 8
omnis Chriſtianus, 11.q 3 Aug 874
omnis Chriſtianus, de conſec.diſt.1. Greg.4 in ſyn Rom 1774
omnis cuiuslibet, 1 q.i.Leo 522
omnis electio, d 63.Septima ſynod. quæ eſt ſecunda Nicæna, 299
omnis ętas, 12 q. Tole.conc.3. 902
omnis homo de conſe.d.2.Eliberitanum conc. 1785
omnis iactantia, 22. q.4.Septima ſyno. 1160
omnis iniquitas, de pœn d.1. Hieronymus 1562
omnis oppreſſus, 2.q.6 Anacletus papa 615
omnis presbyter, de conſ.d.4. Ilerdẽſe conc. 1872
omnis qui aliis, 5.q.6.Hadrianus papa 740
omnis qui gemebat, 7.q.i.pelag. 779
omnis qui iam, de conſ.d.4.Auguſtinus 1870
Omnis qui iuſte d 45 Iſidorus 207
omnis qui non diligit, de pœn.d.1. Ioannes 1567
omnis qui recedit, 24.q.1.Beda 1307
omnis res 27.q.2.Ioannes Chryſoſtomus palea, 1413
omnes cauſationes, 32.q.7.Hieronymus 1527
omnes baſilicæ, 16 q 7. Aurelianenſe conc.1. 1087
omnes baſilicæ, de conſe.d.1.Iginus papa 1754
omnes decimæ, 16.q.7. Rothomagẽſe conc. 1084
omnes deinceps, 28. q.1. Agathenſe concilium, 1446
oẽs eccleſiæ, 17.q 4.Lucius epiſ 1103
omnes epi, 2.q.6.Syxtus papa 616
omnes fęminæ, 27.q.1. Tolet.conc. 2. 1405
omnes fideles, de conſ. diſt.1.canon Apoſtolorum 1772
omnes fideles, de conſ.di 5 Vrbanus papa 1892
omnes hæ ſpecies, d.3 grat. 7
omnes huius, d.47 greg. 214
omnes illi, 6 q.1.Fab. 745
omnes itaque, 11.q.1.Codex Theodoſianus 852
omnes leges d.1.Iſidorus 2
omnes leges 2.q.2.Nicola, papa 592
omnes presbyteri, 17.q.4. Triburienſe conc palea, 1110
omnes pſallentes, d.38. ex dictis Auguſtini 179
omnes qui aduerſus, 3.q.5. pelagius papa 2 687
omnes qui in peregrinatione, d. 98 concilium, Eliberitantum, 451
omnes quos, 3.q.4 Fab.a papa 682
omnes quos, 30.q i. Symmachus papa 1463
omnes quos, de conſ.d.5.Aug. 1834
omnes ſiue patriarchis, diſ.22. Nicolaus papa 2 92
oẽs vero, 6.q 1 Hadr.papa 744
omne genus, 22.q 2 Iſidorus 1179
omne itaque, 27 q. 2.Aug. 1415
omne quod, 22.q 1 Tole cõ.8. 1164
omne qđ, 25 q.1. Marcelli, papa 1348
omne, vim, diſt. 37. Had. papa palea 72
omnino confitemur, d 31.Leo ix. 43
omnino puniendus eſt, 2 q.6.Theodoſiana lex. 624
omni die, de conſ.d 5.Carthaginenſe conc. 4 1895
omni timore, 23 q. 8 Leo papa 1282
omni tempore, de cõſ di 4.Martinus Bracharen.in conc. 1873
omnium ſacerdotum, di.32 Leo papa 145
omnium veſtrum, 23.q.5.Nico 1269
omnia decretalia, 25. q. i. Damaſus papa 1349
omnia quæ aduerſus, 3.qõ.9.Cornelius papa 706
omnia quæcumque de conſ.d.2 Ambroſius 1816
omnia ſacramenta 1.q.1.Aug. 502
omnia talia, diſ.12.Aug. 44
oĩbus cõſideratis 24 q 1.Aug 1305
omnibus modis, 35.q 9 Greg. 1739
oĩbus nobis, 29.q.2. Iulius papa 1455

Omnibus quibus,4.q.6.Carth.conc. vii. 729
Omnibus ſeruis,diſt 34.Extra de cle. ven.c.2.palea. 158
Omnibus vobis,2.q.5.Leo. 607
oportet epiſcopum,28.q.3.Hieronymus 1430
oportet eum 8.q.1 Petrus Apoſt. 799
oportet infantes,20.q.2 Nona ſyn. pag. 1147
oportet etiam ordinandum,diſt.56. Gratianus 168
oportet quoque,diſt.40 Grat. 182
oportet ſacerdotes,diſt.81.Greg. 369
oportet vt primum,3.q.2.Stephanus papa v. 174
oportebat, diſt. 79. Stephanus papa iii. 357
o propheta,1.q.1.Hierony. 501
optatum tibi,diſ.100.Ioan.epiſ. 456
oratorium,diſt.42. ex dictis Benedicti 193
ordinatos,diſt.49.Cæleſtinus 248
ordinationes,diſt.64 Anacletus 315
ordinationes,diſ.75.Anacl.papa 340
ordinationes,diſt.75. Zepherinus papa 341
ordinationes,diſt.75 Gelaſius 343
ordinationes,1.q.1.Greg vii. 522
ordinationes,9.q.1 Vrba.in ſyn. 808
origo.32 q 4.Hieronymus 1509
oſius epiſcopus,6.q.4. Sardicēſe concilium 790
oſius epiſcopus,6.q.4. Sardicēſe concilium 795
oſius papa,di.16.Damaſus papa 276
oſtendit propheta,23.q.Aug. 1213
oſtenſum eſt,19.q 4 Gratianus 1076
oſtenditur illos,de conſe.diſt 4.Auguſtinus 1848
oſtiarius,diſt.23.Carthaginen.conc. iiii. 160
oues paſtorem,6.q.1. Pius papa 746
oues,quæ,2.q.7 Euſebius papa 643

P

PAcem igitur,de conſe.diſt 2. Innoc papa 1781
Pagani,2 q 7.Caius papa 648
palam eſt,diſt.11. Auguſtinus 37
pallium tibi,diſt.100.Greg. 457
pallium vobis,diſt.100 Greg. 459
panis,eſt de conſe diſt.2.Ambr 1803
panis & calix,de cōſ.di.2.Amb 1795
panem cæleſtem,de conſ.diſt 2. Auguſtinus 1808
paratus,23.q 1.Auguſtinus 1204
parentelæ.35.q.5 Zacharias 1721
parſimoniam, diſtin.41. Gangrenſe conc. 190
paruuli,22.q.5.Capitular. 1198
paruuli,de conſ diſt.4.Iſidor. 1864
paruuli,de conſe. diſtinct.4.Gregorius 1872
paruuli,de conſec.diſtin.4.Auguſtinus 1886
paſce fame; diſt.86 Ambroſius 390
paſchæ ſolennitas,de conſect.diſt.3. Carthaginen.conc.iiii. 1832
paſtor eccleſiæ,1.q.2.Proſper. 533
paſtoralis officii,7.q.1.Greg. 782
pater profecto,9.quęſt.3.q.Nicolaus papa 818
pater ſimoniacos,1.q.quæſt.7.Paſchalis papa 574
paternarum,24.q.3.Vrba.papa 1336
patrem,32 q.3.Pelagius 1504
paulus Dyaclinæ.2.q.17. Gregorius pag. 600
paulus dicit,1.q.7.Gregorius 681
paulus petrum,2.quæſt.7. Hieronymus 654
paulum itaque,2.3.Gregorius 595
paulianiſtæ,1.q.3.Innocentius 491
pauper,11.q 3.Iſidorus 886
peccatum,de pęn.diſt.4. Auguſtinus 1664
pecunia 17.q.4.Theod. in pœnitentiali 1107
pęna illorum,23.q.5.Auguſt. 1251
pęnale,14.q.5.Auguſtinus 990
pęne ſicut,de pæn.diſtinct.1.Digeſt. pag. 1558
pænitentia de pęn.diſt.1. Leo. 1585
pænitentia,de pæn.diſtinct.3.Auguſtinus 1655
pænitentiam agere, de pæn. diſt. 3. Gregorius 1636
pænitentiam,33 q.4.Arelatenſe concilium 1693
pænitentia, de pæn diſt.3. Ambroſius 1634
pænitentem,26.q.7. Octaua ſynod. pag. 1385
pænitentes,diſt.50.Agath.conc. 251
pęnitentes, diſt.55.Hilarius in conc. Romano 271
pænitentes,de pęn.diſt.3 Aug. 1637
pęnitentibus,26.q.7.Carthaginenſe conc.iiii. 1385
pennata de pæn.diſt.2. Greg. 1607
per adoptionē,30.q.3.paſch.ii.1467
per aquā,de conſ.diſt.4 Ambr.1838
peracta de conſ.diſt.2.Anacletus papa 1782
per baptiſmum,de conſec.diſt.4 Auguſtinus 1836
per Eſaiam,1.q.1.Auguſtinus 515
per illicitā,1.q.7 Damaſus papa 573
per illicitam, 9.q.1. Damaſus papa palea. 807
perlatum ad nos,de conſ.diſt 3. Gregorius 1833
perlatum eſt,diſt.88.Gregor. 397
perlatū eſt,diſt.90,Victor papa 408
perlatum eſt,19.q.3.Gregor. 1158
perlatum eſt,29.q.2.Tribur.conc.14
perlectis,diſt.25.Iſidorus 111
per laicos,16.q.7.Alexand.ii. 1090
per principalem.1.q.1.Nic. papa 526
per principalē,9.q.3.Nicola,papa 21
per ſcripta,2.q 8.Stephan papa 668
per ſingulas 1 q.3. Martinus Bracharenſis in conc. 813
per ſingulas ii.q.3.Antioch.cōc. 814
per ſingulas,16.q.3.Chalced.conc.& Gelaſius papa,& Tolet,conc.1062
peregrina iudicia, 3.q 6. Sixtus papa iii. 493
perfecta pænitentia de pæn. diſt. 2. Ioan.Chryſoſt. 1616
perfecta pænitentia, de pæn diſt. 3 Ioan Chryſoſt. 1568
perniciosę,de pæn.diſt.1.Aug 1561
perniciosam,18.q 2.Innoc.ii. 1129
peruenit ad nos 18.q.2.Greg. 1127
peruenit ad nos,2.q 7.Greg. 666
peruenit ad nos,7.q.1.Greg. 774
peruenit ad nos diſt.50.Greg. 227
peruenit ad nos,diſt.101.Chalcedonenſe conc. 459
peruenit ad nos,16.q 7.Gre.vii.1089
peruenit ad nos,1.q.3 Greg.vii. 544
peruenit ad nos,30. q.1.Deuſdedit. S R.E epiſcopus 1456
peruenit ad nos,18.q.2.Greg. 1172
peruenit ad nos,26.q 5 Greg. 1372
peruenit ad nos, 16.quęſt.1.paſchalis ii. 1024
peruenit ad nos,diſt 84.Greg. 397
peruenit ad nos,27.q.1.Greg. 1398
peruenit ad nos diſt 93 Greg. 428
peruenit ad nos,11.q 1 Greg. 853
peruenit ad noſtras,diſtinctione,18. Chalced conc. 68
peruenit ad notitiam,de conſ.diſt 2. Rhemenſe conc. 1789
peruenit ad ſanctum, diſ.93. Nicenū conc. 419
peruenit ad ſanctam,diſt.86. Calcedonenſe conc. 393
peruenit ad me.18.q.2.Greg. 1130
perueni ad me,de conſ di gre. 1828
peruenit in ſancta 21.q 3.Nicaſi epiſcop.palea. 1158
peruenit quoque,diſt.95 Greg 42
peſſimam,13.q 2 Innocentius 1293
petimus,11.q 1 Chart.conc iii. 846
petiiſti,7.q 1.Zacharias papa 772
petrus Simoni,1.q.1.Ambr. 471
petrus diaconus,diſt.39 Greg. 172
petrus doluit,de pæn.diſt.1.Ambroſius 1553
petrus poteſtatem,2.q.7 Greg. 657
petrus qui Thabitā,35.q.8 greg 1283
piæ mētis,17.q 7.gelaſius papa 1092
pium eſt,de pæn.diſt 3.Auguſt.1660
pictacium,30.q 3 Zacharias 1465
placet omnibus,diſt.65. Carthagin. conc.ii. 319
placuit communi,16 q.1. Eugenius papa 1024
placuit de Infantibus, 1.q.4. Africa conc. 546
placuit de infantibus,de conſ.diſ.4. Carthag conc. v. 1873
placuit epiſcopos,diſt 32.Carthaginenſe conc.v. 152
placuit eorū,2 q.7.Hadr.papa 664
placuit etiam,diſt 90.Agathen.concilium 407
placuit huic ſanctæ, diſtinct 16.Sexta ſynod 55
placuit huic ſanctæ,19.q 3 gela. 1066
placuit igitur,de conſ diſt.4 Mileuitanum conc. 1891
placuit omnibus,diſt.12 Bracharenſe,conc. 44
placuit omnibus,10 q.1. Bracharenſe conc.ii. 825
placuit oīb.19.q.1.Nicæna ſyn.1022
placuit per omnia,13.q.2. Melchiades papa 966
placuit pro communi,6. q.3. Concilium apud Compendium 759
placuit ſancto conuentui,4.q 2.& 3. Maticenſe concilium 719
placuit vniuerſo,11.quæſt.3. Africanum conc. 864
placuit vt altaria,de conſ.diſt.1. Africanum conc. 864
placuit ut a nullo,7.q.1.Carthaginenſe,conc.iii. 776

Placuit vt quibuſcunque, 2.quæſt 6. Iulius papa 617
placuit vt ante, 20 q.1. Carthag. concil.iii. 1144
placuit vt clericus, 21.q 5. Agat concilium 1161
placuit vt deinceps, 9.q 2. Vrban. palea 810
placuit deinceps, de pœn.diſt.6. Vrbanus papa ii. 1686
placuit vt dies, de conſ.diſt.3. Carth. conc. 1835
placuit vt ii.q.5. Brachar conc. 1775
placuit vt hi, 36.q 2. Aquiſgranenſe conc. 1750
placuit vt nullus, 1.q 1. Brachar.concilium ii. 518
placuit vt nullus, 10.q.5. Bracharenſe conc.ii. 834
placuit vt vnuſquiſque, 1.q.1. Bracharenſe conc ii. 518
placuit vt conſeruato, diſt.18. Cabilon.conc. 67
placuit vt quicunque, de conſ diſt.4. Mileuitanum conc. 1981
placuit vt quicunque, diſt.72. Mileuitanum conc. 339
placuit vt quicunque, diſt.74. Carthaginenſ.conc. 336
placuit vt quicunque, de conſ.diſt.4. Mileuitanum conc. 1892
placuit vt qui, 23. quæſt.5. Brachar. conc.i. 1257
placuit vt quicunque, 16.q.6 Mileu conc. 1078
placuit vt quicunque, 11.q.1 Carthaginenſ.conc.viii. 843
placuit vt quicunque, 16.q.3. Africa. conc. 1070
placuit vt omnes, de conſ.diſ 3. Agathenſe conc. 1828
placuit vt dies venerabilis, de conſ. diſt 3 Carth conc. v. 1833
placuit vt poſtquam, de conſ. diſt 3. Bracharenſe.conc.ii. 1633
placuit vt ante, diſt 77. Carthag concilium iii. 351
placuit vt nemini, 7.q.1. Carthagin conc.v. 774
placuit vt ordinandis, diſt.38. Carthaginenſe conc.iii. 379
placuit vt quiſquis, 11.q.1. Carthag. conc iii. 656
placuit vt presbyteri, 2.q.6. Mileuit. conc. 652
placuit vt presbyteri, 12.q.2. Carthaginenſ.conc vnicum 938
placuit vt quoties, 1 q.2. Brach.concilium ii. 530
placuit vt quotieſcunque, diſ 18. Carthag.conc.v. 71
placuit vt quotieſcunque, 3.q.10. Cartag conc. vii. 718
placuit de infantibus, q.4. African. conc. 546
placuit vt ſi qs, 2 q.4. Brac cōc.2. 613
placuit vt ſi quis, 21.q.2 Hiſpal concilium ii. 1155
placuit, vt pœnitentes, diſt 50. Tolet. conc.i. 254
placuit vt de ordinatione, 1.q.1 Brachar conc.ii. 475
placuit, vt epiſcopi, 12.q. Carthagin conc.iii. 952
placuit vt epiſcopi, 21.q. 3. Carthag. conc.iii. 1158
placuit vt ſi, 6 q.9. Afric.conc. 754
placuit vt ſi 33.quæſt.2. Toletanum conc.i. 1546
placuit vt ſecundum, 32.q.7. Mileut. conc. 1527
placita ſæcularia, 13.q.4. Ex conc. apud Erphesfurt 1009
plebs Diottenſis, di.63. Gelaſius 301
plebiſcita, diſt.2. Iſidorus 6
plerique, 8.q.1 Hilarius papa 791
plerique 14 q.3. Ambroſius 983
plerique de conſe.diſt.4. Toletanum conc.iii. 1866
plerunque boni, 1.q 7. Auguſt. 649
plerunque contingit, 11.q.3. Gregorius 592
pluit dominus, de pœn diſt.3. Gregorius 1656
plures, 16 q i. Pelagius 1046
plurimos ſacerdotes, diſ.82. Syricius papa 374
ponderet, diſt Calixtus i. 229
pontifices, 7 q 1. Nicolaus papa 763
pontifices, 12.q.3 Agath.conc. 932
porro de affinitate, 35.q.5 Greg. 1721
porro duorum 35 q 2.2.& 3. Paſchalis ii. 1717
porro & Hieroſolymitanus, diſt.66. Anacletus 322
porro cuius, 6 q 4 Gratianus 757
porro gloria, de cōſ di.1. Nicol. 1771
porro illi, de pœn.diſt 2 Proſper. 1561
porro Moyſi, diſ 84 Anaclet. 382
porro ſcias, diſt 63 Nicolaus i. 298
porro ſi, 16.q.1. Ioannes papa 8. 1070
poſſeſſio, 16 q.5. Tolet conc.4 1061
poſſeſſiones, 16 quæſt.2 Symmachus papa 1051
poſſeſſiones, 16.q 4. Vrban.ii. 1076
poſt appellationē, 2 q.6 Digeſt. 610
poſt baptiſmum, de conſe.diſt.4 Rabanus 1869
poſt paſcha, diſt.76 Iſidorus 348
poſt quingentos, 16 q 3. Gelaſius papa 1067
poſt ſuſceptū, 30 q.3. Paſchal.ii. 1467
poſt vxori, 3 q 4. paſchalis ii. 1457
poſtea ſignatur, de conſec. diſt. 4 rabanus 1860
poſtea tanguntur, de conſ.diſt.4. rabanus 1801
poſtea quàm, 25.q 2 pelagius 1389
poſtquam aſcenderis de conſ. diſt.4. rabanus 1868
poſtquam hoſtilis, 16.q 1. Greg. 1044
poſtquam pretio, 13 q 2 Hier. 669
poſtquā quemquā, diſ 50 Greg. 228
poſtquam ſe, de conſec diſt 4 rabanus 1860
poſtquam vos credere, de conſ.di 4. Auguſtinus 1865
poſtulatus, 3 q.7. Beda 703
poteſt uiſcurſus de pœn.diſt.2. Gregorius 1608
poteſt fieri, de pœn.diſ 1. Ambr. 1578
præcariæ i.10 q.2 Mediomat cōc. 832
præcariæ ii. 10.q.2. Beluacenſe conc. palea. 832
præcariæ, 12.quæſt.2 Mediomatric. conc. 935
præceptum, 2.q.2. Zephirinus papa 593
præceptum, 32.q.5. Toletanum concilium xii. 1522
præcepta canonum, diſt.55. Gelaſius papa 274
præcepta ſynodalia, de conſ. diſt. 1. Gelaſius 1754
præceptis, 32 q.5. Hierony. 1522
præceptis apoſtolicis, diſt. 12. Greg. papa iiii. 39
præcipimus, diſt 34 Gregor. 131
præcipimus, diſt.90. Innoc ii. 408
præcipimus, diſt.93. Sexta ſyn. 427
præcipimus, 12.q.1. Can.Apoſt. 914
præcipimus, 16.q.1. Gregorius iunior 1046
præcipimus, 16.quæſt 2 Nicolaus ii. palea. 1058
præcipimus, 21.quæſtio 2 Innocentius ii. 1157
præcipimus, 21.q.4 Innoc.ii. 1161
præcipua, ii.q.3 Nicolaus papa 860
præcipiendum eſt. 13.quæſt.2. Varenſe conc. 970
prædia, 12 q 2. Pius papa 918
prædixerat, de pœn, diſt.1. Hieronymus 1587
prædicator, 16.quæſt.i. Septima ſyn. 1052
prædicandum eſt 22 q 1. Euthycianus papa 1170
præſumunt, 2 q 7 Auguſt. 646
præſul non damnabitur, 2.q.4, Sylueſter papa 913
præſulum, 16.q.3. Gelaſius 1063
præſens, 20.q 3 Nicolaus papa 1148
præſcyti concilio, diſt.54. Matiſcon. conc.i. 267
præſenti decreto, 5 q.2. Silueſt. 732
præſente presbytero, diſt.93 Cartha. conc iiii. 420
præſentium latoris 7.q 1. Greg. 762
præſentium potiorem, 1 q.5. Vrbanus ii. 555
presbyter ante, diſt. 78. Neocæſarienſe conc. 254
presbyter aut diaconus, diſt. 81. Canon Apoſtolorum 266
presbyter aut diaconus, 15.q. Nicolaus 1010
prebyter cum ordinatur, diſt. 13. Carthaginenſe conc iii. 103
presbyter dum diœceſi, 12.q 4 Agathenſe conc. 914
presbyter Euchariſtiam, de conſ diſ. 2 Vuormacienſe conc. 1824
prebyter inconſulto i 26 q.6. Carthaginenſe conc iii. 1378
presbyter inconſulto ii.26.q. 1812
presbyter 26.q 9 Euariſt. papa 1379
presbyter mane, diſt.91. Nannetenſe conc. 409
presbyter præſente, diſt.65. Martinus Brachar in conc. 434
presbyter quidā, diſ.32. Greg. 154
presbyter ſi vxorem, diſ.26. Neocæſarienſe conc. 285
presbyter ſi fornicationem, diſt.82. Hybernenſe conc. 357
presbyter ſi per pecuniam, 1.q.1. Ex regeſto Greg. 463
presbyter ſi a plebe, 2.q 5. Ilerdenſe conc. 604
presbyter uel quilibet, 2.q.5. Gregor. papa iii. 605

presby-

Presbyteri bapatizatos, de conſe.diſ. 4.Gregorius in regeſt. 1877
presbyteri diaconi, diſ. 24. Gelaſius papa 109
presbyteri diaconi, diſt 34.Agathenſe conc. 163
presbyteri diaconi, 11.q.3.Mileuitanum conc. 874
presbyteri de occultis, 76.q.6.Euariſtus papa 1379
presbyteri ruris in eccleſia, diſ. 65. Neocæſarienſe conc. 453
presbyteri qui diœceſanas, de cõſ di. 4. Ex conc.apud Valentias 1877
presbyteri qui per diœceſes, diſt.93. Carthaginen conc iv. 431
presbyteri quos diſ.68 Greg.iij.324
presbyteri vero, diſ.67.grat an. 323
presbyterum, diſ. 28. Sexta ſynodus in Trullo. 138
presbyterum, diſ.50.Gregorius 724
presbyterorum etiam, di. 56.Gratianus 275
presbyterorum filios, diſt.56. Vrbanus ij. 275
presbyteros, diſt 50.Ancyranum cõcilium 240
presbyteros, diſ.95.Gratianus 430
presbyteros, 16.q.1 Gregorius 1036
pſbyteris, di.27.Calixtus pap ij.125
presbyteri, de conſe.diſ.4. Innocen. 1876
præter hoc, diſt.32. Alexander ij.147
præterea deuotionis, 23 q. 8. Ioannes viij. 1282
præterea frequẽter, diſ.51.Inno. 265
præterea placuit, diſ. 28. Arelatenſe conc.ij. 128
præterea ſciſcitatis, diſ 23 Nicolaus papa 104
pridẽ præcidimus, 18.q.2.Greg.1128
primus homo, de pę. diſ. 2. ambroſius 1617
prima actione, 16. q. 3. Hiſpalenſe conc.ij. 1069
prima adnotatio, diſt. 16.Beda 69
prima autem, diſt.16.Beda 60
prima conſolatio, de pœ.di.3.Amb. 1656
prima igit, de conſ diſ.4. Aug. 1863
prima q 18.q j Gratianus 1119
prima quidem, de conſ di.2. auguſtinus 1757
prima ſalus 25.q. j. Hormiſda papa. 1348
prima eſt, 22.q.2.Auguſtinus 1175
primũ itaq; diſ.25.Hieronimus 118
primum interrogatur, de conſe diſ. 4.Rabanus 1870
primæ ſedis, diſ 99. Africanum concilium 452
primo gradu, 35.q.5.Iſidorus 1721
primo ſemper, 2.q.j. Melchiades Papa 583
primatus epiſcopus, diſt.71. Carthaginenſe conc.1. 331
primates, 2.q 1.Felix papa j. 577
principatus, j q.j. Leo epiſcopus 479
prĩceps vitiorũ, de pę.diſ 2. Aug.1617
principes, 23 q 5.Auguſtinus 1259
principali, diſt.63.Pelagius 302
principium, de pę.di.2 Greg. 1631
priſca conſuetudo, diſt. 100.Gregorius 455
priſcis igitur, diſt.55.Gelaſius 270
priſcis quidem, 10. q. 3. Emeritenſe concil. 834
priuilegium, 11 q 3 Gregorius 883
priuilegia, diſt.3 Iſidorus 8
priuilegia j 25.q 2.Anacletus 1352
priuilegia ij 25.q 2.Leo Papa 1358
priuilegia iij.25.q 2.Leo papa 1358
prius ergo, 1.q.2. Euſebius papa 674
prius eſt, 3 q.11 Codex 734
priuſquam, diſt.28 Gregorius 126
priuſquam conueniret, 27.q 2.Ioannes Chryſoſtomu 1429
probinum, 16 q j.Pelagius 1027
procliuis, 20.q 3. Toleta.cõc.6.1147
prodeſt, 23.q.5.Auguſtinus 1252
pro dilectione, de conſ.diſ.2.Cyprianus 1825
productior eſt, de pę.di.3.Aug.1636
progeniẽ ſuam, 35.q.2 &3.Gre 1715
prohibẽdũ, diſ.54.Eliberit.cõc. 270
prohibentur, diſ 48 Gratianus 218
prohibentur, diſ.88.Gratianus 396
prohibentur, 2.q.1. Digeſtis 584
ꝓhibere, diſ.23.Anicetus papa 107
pro impẽſis, 15.q.2.Gratianus 1003
pro mẽbris, 13.q.3.Auguſtinus 1212
pronuntiandum, de conſ.diſ. 3. Lugdunen conc. 1825
ꝓ obeũtib.11.q.2.Gre papa 2.973
propter eccleſiaſticas, diſt.18. Antioch.conc. 56
propter eccleſiaſticas.diſ.18.Conc. Martini papæ Brachar.epiſc. 72
propter eos.7.q 1.Chalced cõc. 776
propter gloriam, de conſ diſ.4 ambroſius 1861
propter ſuperfluam, 2. q. 6. Theod. leg. 623
propter totius, diſ.19.Cõſtan.ſyn [illegible]
propter vitandum, de conſe.diſt.4. Toletanum, conc.iv. 1867
proprie, de conſ diſ.4.Leo pap.1480
prophetauit, 1 q.1 Auguſtinus 501
propoſitum, 20 q 3 Leo papa 1147
propoſito, 32 q 5.auguſtinus 1515
propoſuiſti diſ 82.Innocentius 362
pro qualitate.26 q. 7 Octaua ſynodus 1385
ꝓ reuerẽtia, diſ 44.Tolet cõc.3 201
prouidendũ quoq; di 83 Gra. 1377
ꝓuincię di.99.Anacletus papa 451
pſalmiſta diſ. 23.Carthag. concil.iv. 196
pudenda 24.q j Pelagius papa 1312
pudicus diſt.43 Gratianus 193
pudor eſt 32 q.2 ambroſius 1495
pueri ad ſacros, j.q.1.Gregorius 525
puer ante annos, 22.q. 8. Eliberitanum conc. 1198
puella, 20.q.2 Tribrienſe conc 1149
puellæ, 20 q.1.Leo 1142
pulchra etiã, diſ.85. Ambroſius 389
pulſatus, 3.q 6 Fabianus 691
pura & ſimplex, 3 q 9 Amb. 710
purgationẽ 15.q 5.Gratianus 1009
puto Chriſtianum, 32.q 5.Aug.1521
puto ꝙ ſine, 1 q.7 auguſtinus 654
putãt qdã, 14.q. 3.Hieronymus 983

Q

QVa autem, 2. q.3. Gratianus 588
Quacũq; arte, 23.q 5 ibid. 1196
Quadrageſima, diſt.4 Ambroſius 11
Quadrageſima de cõſe.d.5.Gre.896
qualis cõdẽnatio 32 q.7.Clemẽ.1642
qualis debeat 30.q 5.Leo.papa 1472
qualis.n 8.q 1.Hieronymus 801
qualis hinc, diſ.25. Gregorius 117
qualis nos, 23 q.5.pelagius 1267
qualiter epiſcopus, diſ 24 Grat. 101
qualiter ordinati, 7.q.1 Greg. 768
qualiter vero, diſ.74.Gratianus 333
qualitas luci, de pęn.diſ.5. Leo papa 1680
quã magnum, 23 q 4 Auguſt. 1217
quamobrem, de pœn.diſt.1. Hieronymus 1384
quã periculoſum, 7.q.1.Cypria 1217
quam pro meritis, 1.q.2.Bonifacius papa 530
Quã prępoſterũ, 12.q 2 Cypria 975
quã in neceſſariũ, 18 q 2 Gre. 1121
quamuis caute, de pę diſt. 3.Auguſt. 1640
quãuis chorepis, diſt.68. Leo j. 325
quamuis dictum, 22 q.1.Aug 1126
quamuis errare, diſt 38.Aug 180
quãuis liceat 3.q 6 Eleutherius 692
q̃uis plenitudo, de pę.di.1 Leo 1606
quãuis triſte, 7 q 1.Gregorius, 769
quamuis vera, 11 q.3.Aug 180
quãuis vniuerſæ, diſ 21.Gelaus 88
quamuis verum, de conſe.diſ.4 Auguſtinus 1845
quamquam omnes, diſ.23..Toletanum conc xi. 102
quamquam ſacerdotum, 4.q 2.Eug. ij.in ſyno habita Romæ 981
quamquam ſecundum honorũ, 2.q. 7. Auguſtinus 664
quando ab Hieroſolymis, de conſe. diſ.4 Auguſtinus 1889
quando Adam, de pę diſt 2 ambroſius 1617
quando autem, diſt.44 Nannetenſe concilium 201
quando autem, de conſe.diſ.1. Cyprianus 1775
quando epiſcopus, diſt.24 Nannetẽſe conc. 110
quãdo ergo, ij q.3.Hieronymus 870
quando & ubi, diſ. 75. Ordo Romanus 343
quando neceſſitas, diſ. [illegible]. Auguſt. 385
quando presbyteri, diſ 18.Tole.concil iv. 126
quando presbyteri, diſ. 38. Toletanum conc.iv. 178
quando presbyteri, diſt.44 Nannetẽſe conc. 201
quando quis, de conſe.diſt 4 Ioan. Chryſoſtomus 1880
quod vult Deus, 23 q.4 augu. 1240
quãto à nobis. 2 q.5.Gregorius 603
quanto Apoſtolica, diſ.63.gre. 300
quanto tempore, 3 q.2. Ioannes papa pigna 673
q̃tũ dicit, diſt. 50 gelaſius papa 246
quantumlibet, diſ.47 Auguſt. 218
quantus 23.q 4.Auguſt. 1216
quantuslibet, de pę d.ſ.1.Amb.1574
quapropter, 2.q 7.gelaſius 962
quapropter, 27.q.11.Hierony. 1427
qua traditione, diſt.22 gelaſius papa j. 95
quatuor autem, 12 q 12 gelaſius 529
quatuor modis 11.q 3 grego. 888

qua

quę vero ętate, di. 78. Gratianus 354
Quæ ad perpetuam, 25. q. 1. Leo papa 1346
quę Chriſto, 27. q. j. Innoc. 1396
quæ circa ordinandos, diſ. 98. Gratianus 450
quæ contra mores, diſ. 8. Aug. 21
quæ de cauſa, 2. q. 5. Gregorius 603
quæ dignior, 24. q. j ambroſius 1300
quę ipſis ſacerdotib. diſ 37 Aug. 178
quę Lotharius, 2 q j. Nico. pap. 585
quæ ſemel ſunt 19 q 3. Chalced. concilium 1136
quęcunq; contentiones, 11. q. j. Marcellinus papa palea. 842
quæcunq; enim. de pęn. diſ. 4. Beda 1663
quæcunq; à parentib. 25. q. 2 ex Codice Theodoſiana 1359
quæcunque mulier diſt. 30. Gangrẽſe conc. 135
quæcunque res, 10. q. 1. Antioch. cõcilium 832
quædam capitula, diſ. 96. Chalced. conc in vi actione 439
quædam cum fratre, 32 q. 7. Conciliũ quodam, ſiue Capitular. 1533
quædam etiam, diſt. 2. Iſidorus 6
quædam lex terrena, 35. qõ 2. & 3. Greg. 1716
quęlibet occulta, diſ 40 Greg. 186
quę pęnitet, de pęn. diſ 1 Aug 1599
quem progenitores 20. q 1. Tributienſe conc. 1142
quemadmodum, diſ 12. Greg. 41
quemadmodum, 23. q 7. Aug. 1277
quemadmodum, 32. q 7 Aug. 1529
quærat hic aliquis de pęn diſ 3 Hieronymus 1618
querẽdum eſt, 2. q. 7 Calix. pap. 645
quęrẽdũ eſt, de pę. diſ. 2 Beda 1606
quæris a me, de conſe. diſt 4 Auguſtinus 1880
quærit de his, diſ. 74 Gratianus 335
quærit de illis diſ 68 Gratianus 323
quæritur pater 2. q 7. Auguſt. 655
quæritur, 22 q. 2. Auguſtinus 1181
quæro ergo, 6. q 1. auguſtinus 751
quæſitũ eſt, j. q 3. Vrban ex cõc. 516
quæſitũ eſt, 13 q. 2 Mogũ. cõc. ij 977
quæſitũ eſt 23 q. 4 Innocentius 1245
quę ſemel, 19 q. 3. Calced cõc. 1609
queſta eſt nobis, 13 q 2 Greg. 698
quæſiti ſunt, 16. q 1. Mogũt. cõc. 1042
quæſiti nobis ſunt, 17. q 4 Greg. 1117
quæſtionem, 12. q 2. Codex 942
qui abſtulerit, 12 q. 2. Anacletus 918
qui accuſare, 3 q 9 Damhſus 707
qui admiſſa j de pęn. diſt. 3. Gregorius 1638
qui admiſſa ij. de pęn diſt 3. Gregorius 1638
qui admiſit, 15. q. 8. Neocæſarien. cõcil j. 1018
qui aliorũ, 24. q. 3. Tiban papa 1336
qui ambulat, 5. q 5. Prouerb. c. 2. 736
qui apud, 1. q 4 Africa. conc. 546
qui aũt, de pę. diſ. 6 gratianus 1683
qui autem, diſ 91 Gratianus 408
qui autem, 5. q. 6. Gratianus 746
qui bona agunt, 17. q 1. Gregorius in regeſ. 1099
qui bis ignoranter, de conſe. diſt. 4. Theodorus in pęnitentiali 1875
qui bene, de conſe. diſt. 2. Arelatenſe conc. 1845
qui calumnia, 5. q 6 Gregor. 740
qui cathedrã, diſ. 93. Cyprianus 416
qui Chriſti, 12. q. 2 Stephan pap. 917
qui clementiã, diſ 86. Hierony. 391
qui communicauerit, 11. q. 3. Carthaginenſe conciliumi, iv. 1867
qui cõpulſus 22. q. 5. Pius papa 193
qui conſentit, 11. q. Iſidorus 896
qui cõtra, 24. q 1. Liberius pap. 1312
qui contempta diſ. 8. Auguſtinus 22
qui crimen, 2. q Sixtus iij. 668
qui crimen, 3. q 6. Hadrianus papa in capitular. 697
qui crimen, 6. q. 1. Hadria. papa in capitul. 745
qui de mẽſa, diſ. 37. Hieronym. 174
qui deſponſatam, 27. q 2 Greg 1416
qui die ſolenni, de conſe. diſ. 1. Carth. conc. iv. 1774
qui diſcordat, de cõſ. di. 2. Aug 1808
qui diuina, 13. q. 2. Toletanum, concilium, iij. 976
qui diuinationes, 26. q. 5. Ancyra. conc. 1370
qui diuini, de pęn. diſ. 4. Aug 1663
qui dormierit, 27. q. 2. Aurelianenſe conc. 1425
qui dormierit, 32. q. 7 Mog cõ. 1533
qui ea q̃ Dei ſunt, diſ. 38 Greg 180
qui eccleſiaſticis, diſt. 37. Zozimus papa 168
qui eccleſiaſticis, diſt. 69. Zozimus papa 283
qui egerit pęnitentiam, de pęn. diſ. 7 Auguſtinus 1678
qui epiſcopus, di 23. Carth cõc. 99
qui epiſcopatum deſiderat 8. q. 1. Auguſtinus 796
quieſcamus, diſ. 42. Ioannes Chryſoſtomus 192
quieſcite, 9. q j. Felix ij. 748
qui ex diuinis, 12. q. 2 gelaſius 918
qui ex familiis, diſt. 54. Tolet. concilium ix. 261
qui exigit, 22 q. 5. Auguſtinus 1194
qui habetis, 14. q. 5. Auguſt. 990
qui in caſtigatione, 33. q. 4 Io. Chryſoſtomus 1690
qui in maternis de cõſ d 4 Iſi. 1875
qui in aliud, diſ 25. Auguſt. 118
qui in aliquo, di. 51 Tole. cõ. 4. 257
qui in qualibet, 1. q 7. Felix pap. 506
qui in eccleſia, 24 q. 3. Auguſt. 1338
qui in alterius, 5. q. 1. Hadrianus papa in capitular. 730
qui iubẽte, 11. q. 3. Ilerden. con. 876
qui iuſtus eſt, 11. q. 3. Aug. 893
quilibet fratrum, 8. q. 5. Sixtus papa j. 805
qui malos, 23. q 5. Hieronymus 1268
qui manducat, de conſe. diſ 2. Aug. 1817
qui manducat, de conſe. diſt. 2. Auguſtinus 1085
qui merito, 11. q. 3 Cartha. conciliũ ij. 871
qui natus eſt, de pœ. diſ. 1. Ioã. Euange. 1567
qui nec regiminis, 2. q. 7. Aug. 633
qui negligit, 24 q. 3 Hierony. 1328
qui non probauerit, 2. q. 3 Hadrianus papa 594
qui oblationes 13. q 2. Carth. conc. iv. 968
qui oblationes ij. Taſenſe con. j 968
qui occiderit, 17. q. 4. Capitularium lib. 6. 1118
qui omnipotentem, 11. q. 3. Fabianus papa 894
qui partem, diſt. 55. Innocen. 272
qui peccat, 23 q. 4. Auguſtinus 1248
qui peierat, 22. q. 5. Piu papa 1193
q peierare, 22. q 5. Chromatius 1197
qui per pecunias, j. q j. Octaua ſynodus 466
qui perfectionem, j q. j. Inno. 469
qui plures, 21. q. 1 Leo iv. 1158
qui poteſt, 23. q 3. Anaſtaſius & Damaſus papæ 1218
qui presbyterum, 17. q. 4. Mogun. cõcilium 1110
qui propinquam, 35. q 3. & 4. Fab. papa 1712
qui rapit, 17. q 4. Anacletus 1107
qui recte iudicat, 11. q 3 Greg. 884
qui recedit, de pæ di. 4. proſper. 1675
q recedit, 26. q 6. Arauſicũ cõ. 1380
qui religioſis, 18. q. 2. Carth. concil. iiij. 1125
qui reſiſtit, 11. q. 3. Auguſtinus 894
qui ſaccum, diſ. 50. ff. tit de fur. 245
qui ſanctus, de pœu. diſt. 1. Hieronymus 1568
qui ſacramentum, 32. q. 4. Ilerden. concilium 1186
qui ſcelerate, de conſe. diſ. 2. Iſidorus 1786
qui ſecundum carnem, 23. q 4. Hieronymus 1219
qui ſe ſcit, 2. q 6. Vigilius papa 619
qui ſe ſcit, 2. q. 6. Leo papa 620
q ſemel di 50 Martinus papa j. 214
qui ſincera, diſ. 45. Gregorius 208
qui ſine peccato eſt 3. q. 7. Greg. 708
qui ſine crimine diſ 26. Amb. 122
q ſine Saluatore, 25 q 2. Aug 1366
qui ſint, 26. q. 1. gratianus 1368
qui ſitit, 33. q 5. Hieronymus 1697
q ſpirituale, 30. q. 4. Tribu. cõ. 1469
qui ſtudet, 1. q. 1. Gregorius Nazianzenus 466
qui ſub gradu, diſt. 50. Baſilius 239
qui ſubdiaconum, 17. q 4. Capitula. li. 2. 1118
qui ſuis epiſc. diſ 93. Clemens 418
qui uenatoribus i. diſ. 86. Aug. 387
qui venatorib. ij diſ. 86. Aug. 387
qui vero 16 q 1. Chalced. cõc. 1025
qui vero, diſ. 50. Maticen. conc. j. 244
qui vero, diſ 52 Gratianus 258
qui uero, 11 q 3 Gelaſius palea. 876
qui uero, 21. q 2 gratianus 1155
qui viderit, 32. q. 5. Gregorius 1520
qui viriſs. 23. q. 5, auguſt. 1294
qui vos ſpernit, 8. q. 1. Hierony. 797
qui vult confiteri, de pœn. diſ. 6. Auguſtinus 1683
q vult facere de pæn. diſ 2 Aug. 1612
qui vult ordinare, de pœn. diſ. 3. Auguſtinus 1639
qui uxorem ſuam. 33. q. 5. Rhemenſe conc. 1967
quia Agatho, 27. q 2. Greg. 1423
quia alii 13. q. 2. amb. 974
quia aliq̃, i. diſ 87. Syricius papa 375
quia aũt, 20. q. j G. eg in regeſ. 1142

quia cognonimus,10.q.3. Toletanũ concil.iii. 837
quia corpus,de conſe.di 2. Euſebius Emiſſenus 1791
quia dies,de conſe.di.5 Gregor.vii. 1900
quia diuinitatis,de pœ.d.1. Hieron. 1587
quia ea,3.q.2.Pelagius papa 676
quia epiſcopus,5.q.3.Anacletus papa 735
quia ergo,35.q 2 & 3.Grat. 1751
quia ergo,d.22 grat. 92
quia ex ſola,24.q.1 Greg. 1306
quia frater,7.q 1.Pelagius papa 772
quia igitur,d.63.Greg. 299
quia ingredientib.19.q.3 Greg.1138
quia in quibuſdam,di.39. Chalcedonenſe conc. 303
quia Ioannes,12.q Greg. 955
quia iuxta,5 q 6.Gre.in regeſto 740
quia iuxta,16.q 1.Capit.Caroli, & Ludouici 1049
quia morte,de conſ.d.2. Amb. 1801
quia paſſus eſt.de cõſ.d 2.Aug.1592
quia per ambitiones,di.64.Gelaſius 316
quia præſulatus,1.q 4.Leo iv. 546
quia radix,de pœ di.2.Aug. 1609
quia res,11.q.1.Gelaſius papa 859
quia ſacerdotes,10.q.1.Hier. 826
quia ſancta,di 63.Stephanus 308
quia ſanctitas,di.50.Greg. 331
quia ſimplicites,d.56.Vrbanus 281
quia ſunt,d.28 Greg. 129
quia te quaſi,d.50 Steph.v. 243
quia tua fraternitas,12.q.1.Gre.906
quia uero,de pœ d.2.Grat. 1603
quia vero,de pæ.d.4.Grat. 1662
quia vero d 6.Grat. 44
quia epiſcopi 11.q.3.Vrban. 873
quibus peccata,13.q.2.Aug. 971
quibuſdam narrantibus,1.q.1.Greg. 524
quibus temporibus.d.76.Grat. 343
quicquid 1.q.i Tolet.conc xi. 517
quicquid,12.q.2.Agathẽſe conc.932
quicquid,32.q 2 Aug. 1896
quicquid,32.q.5 Nicol.papa 1523
quicquid,pe conſ di 5.Hier. 1899
quicunque,d.31 Grangrenſe cõc.142
quicumque,d.50.Hier. 289
quicumque,d 50 Syricius papa 249
quicumque,d.54 Tolet.con iv. 261
quicumque,d.77 Syricius papa 350
quicumque di 81.Nicenũ conc. 464
quicumque 1.q.1.Greg. 462
quicunque,ſacros,1.q.1.Greg. 467
quicunque,1.q.5 Vrba.in conc.554
quicunque,2.q 6.Theodoſ.lex 623
quicumque,6 q 1 Fabian.papa 750
quicunque,11.q.i.Codex Theo.852
quicumque,11 b.Petrus Apoſt. 865
quicumque,11.q 3 Gelaſius 875
quicumque,11.q 5 Hier 889
quicumque,12.q 5.Tribur.con. 957
quicumque,12.q.Greg.vii. 918
quicunque,12.q 2.Tole cõc iii.949
quicumque,12.q 3.Tole.cõc.ix. 953
quicumque,12.q 5. Brachaſenſe concil iii. 954
quicumque,14 q 4.Iulius papa 986
quicumque,16.q.1,Vuormacien.concil. 1048
quicũque,16.q.3.Tolet.coc.iv. 1073
quicumque,16.q.7 Amb. 1084
quicũq.16.q.7.Tolet.conc.iv. 1093
quicumque,17.q 4.Symmach. 1102
quicumque,7 q 4.Aug. 1118
quicumque,20 q.1.Iſidor. 1141
quicumque,23.q 7.Aug. 1275
quicumque,23.q.8.Melden.cõ.1280
quicumque,23.q.8.Triburienſe concil. 1280
quicumque,23.q.8.Aug. 1294
quicumque 24.q.1 Beda 1310
quicumque,24.q.5. Toletan concil. xiii. 1384
Quicumque,27.q.2 Iſid palea 1414
Quicumque,33.q 2 Pius papa 1543
Quicũque,de pæ.d.1.Codex 1555
Quicumque,de conſe.d.4.Martinus papa iii. 1843
Quid autem,d 45 Greg. 202
Quid autem,8 q.1.Ambr. 801
Quid autem,24.q.3 Leo papa 1338
Quid crudelius,23.q 4.Aug. 1244
Quid culpatur,23.q.1.Aug. 1206
Quid dicam,14.q 4.Aug. 986
Quid enim prodeſt,di.83. Pius papa 378
Quid ergo,11.q.3.Greg. 895
Quid ergo,23.q.4 Aug. 1214
Quid ergo 23 q 5.Hier. 1253
Quid ergo,de pæ.d.3.Ioan.Chryſoſt. 1660
Quid eſt aliud,d 88.Caſſiod. 400
Quid eſt Chriſtum,de conſe.di.2.Auguſt. 17 9
Quid eſt hoc,d.30.Greg. 232
Quid eſt maius,d.78.Leo Papa 354
Quid eſt quicumque,35.q.7.Auguſt. 1736
quid eſt quod dicitur,de pœ.d.4.Gregorius 1673
Quid faciet,23.q 4.Aug. 1229
Quid in omnib.32.q.7.clem. 1531
Quid obeſt,11.q 3.Aug. 879
Quid prodeſt,ieiunare,d.76. Ambr. 388
Quid proderit,d 61.Cæleſt. 289
Quid ſit ſanguinis,de conſ.di.2.Gregor papa 1814
Quid uero,1.q 6.Grat. 556
Quid vero,10 q.Grat. 834
Quidam autem hæretici,24.q.3. Iſidorus 1346
Quidam uero econtrario, 23.qu.4. Aug. 1221
Quidam clerici d.81.Toletanum concil.iv. 371
Quidam Deo,de pæ.d 1.Theopotus archiepiſcopus Gantuar. 1602
Quidam deſponſauit,27 q.1. Triburienſe conc. 1426
Quidam fornicatus,34.qu.1.Triburienſe conc. 1707
quidam maligni,5.q.Greg. 731
Quidam monachi,19.q.1. Calcedonenſe conc. 1027
Quidam monachorum,18.q 2.Chalcedonenſe conc.iv. 1124
Quidam nubentes,d 27.Aug 123
Quilibet fratrum,8.q 5 Sixtus papa 805
Quinque modis,de conſ.di.4. Greg. 1897
Quis aliquando,de pæn.d.1. Ioannes Chryſoſtomus
Quis autem leges,d.54.gelaſius 264
Quis autem,d.10.gelaſius 32
Quis autem de conſ.d 4 Aug. 1887
Quis dubitet,d.96.Greg.vii. 441
Quis enim noſtrũ,22,q 5.Aug 1269
Qui æſtimaret,25.q 7.Aug. 1338
Quis ignorat,32.q.4 Hier. 1710
Quis locus,1 q.4.Aug. 545
Quis neſciat,d 9.Aug. 26
Quis neſciat,d.11.Innoc.i. 37
Quis nos,23 q 4.Augu. 1244
Quiſquis Chriſtianũ 23.q 4.Aug.1249
Quiſquis clericus d.84.Syricus papa 331
Quiſquis cum militibus,de pæ.d.1. Codex 1555
Quiſquis dixerit,de conſe.d.4.Mileuitanum conc.
Quiſquis eps,12.q.2.vii.Syn. 924
quiſquis epiſcoporum,4.q.5.Carthaginenſe conc iii. 728
Quiſquis ex concupiſcentia, de conſe.d.4 Aug. 1886
Quiſquis ille 2.q,8.Eutychian.papa 668
Quiſquis inuentus 17 q 4.Ioan.papa viii. 1108
Quiſquis meros,13.q.3 Aug. 889
Quiſquis in negotii,d.87 Gela. 394
Quiſquis per pecuniã,1 q.1.Gre 1463
Quiſquis per dolum,24.q.3. Gregorius papa 1336
Quiſquis præceptis,14 q 4 Aug 980
Quiſquis prouatus,2.q 6.Mileuitan.conc. 628
Quiſquis pro aliquo,24 q i.Au 1317
Quiſquis rebus,d 41.Aug. 188
Quiſquis uel,23 q 4 Aug. 1215
Quo auſu,23.q.8.gelaſius 1291
Quo iure,d.8.Aug. 19
Quod autem di.9.Grat. 24
Quod autem d.27.Greg. 122
Quod autem,d 47 Grat. 213
Quod autem,di.95 Grat. 429
Quod autem,1.q.1.Grat. 461
Quod autem,2.q.1.Grat. 575
quod autem,2.q.2 Grat. 591
quod autem,3.q 8.Grat. 705
quod autem,4.q.1.Nicolaus 717
quod autem,5.q.3 Grat. 734
quod autem,61.q 4.Greg. 736
quod autem,6 q i.Grat. 643
quod autem,6 q.2 Grat. 753
quod autem,4 q.5 Grat. 759
quod autem,6 q 5.Greg. 760
quod autem,7 q 1 Grat. 766
quod autem,7.q 2.Grat. 790
quod autem,8.q.1.grat. 791
quod autem,8.q.2.grat. 802
quod autem,8 q 4.grat. 803
quod autem,8.q.4 grat. 805
quod autem,9.q 1.grat. 809
quod autem,9 q.3.grat. 813
quod autem,12.q.4 grat. 953
quod autem,14 q 1 grat. 978
quod autem,14.q 3.grat. 972
quod autem,15.q i.grat. 995
quod autem,16 q.3 grat. 1051
quod autem,16 q.6.grat. 1077
quod autem,16 q 7 grat. 1082
quod autem,17.q.3.Grat. 1102
quod autem,20.q.3 grat. 1147
quod autem 21,q.3.grat. 1157

Quod

quod autem 22.q.q.2.Greg. 1171
quod autem,22.q.2.Aug. 1179
quod autem,22.q 4.Grat. 1183
quod autem,22.q 5 grat. 1193
quod autem,23.q. 1.grat. 1213
quod autem,23 q.4 grat. 1218
quod autem,23.q.5.grat. 1250
quod autem,23.q 6.grat. 1272
quod autem,33.q 5 Aug. 1277
quod autem,14.q.1 grat. 1295
quod autem,24.q.11.grat. 1320
quod autem,24.q.3.grat. 1325
quod autem,25.q.11 grat. 1312
quod autem,25 q 11.grat. 1352
quod autem,26.q.ii grat. 1363
quod autem,26 q.5.grat. 1370
quod autem,26.q 6.Grat. 1378
quod autem,37.q 11 Greg. 1424
quod autem,28.q 1 Grat. 1434
quod autem,29 q.1 Grat. 1451
quod autem,30.q 4 Grat. 1458
quod autem,30 q 2 Grat. 1464
quod autem,30.q 4.Vrban.2. 1470
quod autem,31.q.2.Grat. 1483
quod autem,31.q 3.grat. 1486
quod autem,31.q.1.Grat. 1488
quod autem,32.q 1.Aug. 1490
Quod autem,32 q 2.Grat. 1495
Quod autem,32 q.4.Grat. 1504
Quod autem,32.q 5 Grat. 1514
Quod autem,33 q 1 Grat. 1213
Quod autem,33 q 1.Greg. 1531
Quod autem.33.q.2 Grat. 1540
quod autem,33.q 4 grat. 1689
quod autem,33.q 5.Grat. 1693
quod autem,35 q 1 Grat. 1708
quod autem,35.q Alexander 2. 1721
quod autem 35.q 7.Grat. 1736
quod autem 36.q.1.Gratianus 1645
quod autem de conſe.diſt.4.Greg. 1537
quod a patribus, diſt.57.Leo epiſcopus 341
quod a uoto, 17.q 1.Grat. 1098
quod abſque,diſt.12.Grat. 38
quod ad nos,diſt.47.Cyprianus 218
quodam loco,26.q.3.& 4.Auguſtinus. 1370
quod ait Sodomitis,diſt.13 Auguſtinus 47
quod bene,6 q.4.Nicolaus papa 759
quod Chriſtus,23.qu.4.Ambroſius pagina 1229
quod clericus,15.q 1.Gratianus 840
quod conditio,27 q.prima Iſidorus palea. 1414
quodcunque.24 q 1 Aug. 1299
quod Dauit,22 q 4 Auguſt. 1184
quod debetur,14 q 1.Aug. 979
quod Deo pati,33.q.5.Aug. 1695
quod dicit dominus diſt 41 Au. 139
quod dicitis,di.16.Nicola papa 62
quod die Dominico,di.75 Leo 342
quod eps,19.q.1.Grat. 1139
quod errauerat,23.q 6.Aug. 1273
quod interrogaui,diſt 27. Nicolaus papa 124
quod intra,20.q 1.Gratianus 1140
quod iudex,3 q.7.grat. 697
quod iuramentum,22.q 1.grat. 1163
quod militare,23 q 1.grat. 1202
quod monachi,16 q 1.gratia 1021
quod nullus,diſt.25 grat. 111
quod ordinario,9.q 1.grat. 809
quod prædeceſſor,q.12.q.3 Zacharias papa 899
quod priori,13 q 1.Gratianus 958
quod pro remedio,1.q.7.Innocentius papa 564
quod pro neceſſitate,1.q.1.Innocentius 486
quod propoſuiſti,32.q.7.Greg. 1532
quod quidam 1.q.5 Aug. 410
quod quis commiſit,35.q.9.Hilarius in conc. 1740
quod reſtitutio,3.q.1.grat. 670
quod ſi accuſatorum,4.q 6.Gadrianus Papa in c. 729
quod ſi dormierit,31.q 8.Aug. 1483
quod ſi pœnitentiam,27.q.1.Cyprianus 1394
quod ſuſpecti,5.q.5.Nicol.papa 688
quod vero,diſt 11 grat. 33
quod vero,1.q 5.grat. 533
quod vero,2.q 4 grat. 612
quod uero,2 q 7 grat. 640
quod uero,3.q.3.grat. 676
quod vero,13.q 4.grat. 680
quod vero,3.q 5 grat. 683
quod uero,3 q 10 grat. 712
quod vero,11.q.2.grat. 559
quod uero,4 q 2 grat. 984
quod vero,14 q 5 grat. 987
quod uero,14 q 6 grat. 992
quod uero,15.q.4 grat. 1008
quod uero,15 q 6.grat. 1011
quod vero,20.q.4 grat. 1150
quod vero,21.q 4.grat. 1159
quod vero,22.q.3 grat. 1209
quod uero,25.q.1 grat. 1346
quod uero,25 q.2 gregorius 1335
quod uero,28.q.2 grat. 1449
quod vero,31.q.2.Auguſtinus 1499
quod uouentes,27.q.1.grat. 1390
quomodo exaudit,de conſe. diſt.4. Auguſt. 1835
quomodo renouari,de pæ.diſt.2.Auguſt. 1617
quomodo ſacerdos,11.q.3 Hier. 877
quomodo uirginibus,31.q.1 Hieronymus 1482
quoniam a quibuſdam,19.q 3 Septima ſynod. 1137
quoniam de iure,diſt.15 gratia. 48
quoniam diuerſarum,23.2.ſexta ſynodus 1155
quoniam Feſtus,diſt 61 greg. 295
quoniã idẽ,diſt.x. Nicolaus Papa 30
quoniam inueſtituras,16.q 7.grego. vii. 1088
quoniam in quibuſdã diſt.32. Chalcedon.conc. 158
quoniã in quibuſdam,16.q.7.Chalcedonẽſe conc. 1080
quoniam in Romani,diſt.31. Sexta ſynodus 144
quoniam mos,diſt.65 Nicænum cõcilium 319
quoniam multi,diſt.47.Nicænum concilium 313
qm̃ multi,15 q 4 Nicænũ cõc. 985
quoniam multos,11.q.3 gre.uii. 897
quoniam multa,diſt.48 Nicænũ concil. 219
quoniam non cognoui,diſtin.88.Ex verbis auguſt. 400
quoniam quidem diſt.18.Septima ſynodus. 809
quoniam quicquid,1.qu.7.Hilarius papa 563.
quoniam quicquid,19.q.1.Hieronymus 1055
quoniam quidam,diſt.75.Chalcedonenſe conc. 341
quoniam quidam, diſt.100.Pelagius papa 454
quoniam ſanctæ,diſt.19.Sexta ſynodus 57
quoniam ſunt de conſe diſt.4 Nicænum conc. 1828
quoniam.Velint 12.q.1.greg. 910
quoniam vetuſto,24.q 1. Hieronymus 1308
quoniam uidemus,diſt.69.Septima ſynod. 317
quorum uices,diſt.68.Vrba 2. 326
quorundam,clericorum diſt.23.Tolet.conſ.& Hiſpalen. 105
quorundam, diſt.34 Nicol.Papa 157
quorundam, diſt.74.greg. 337
quos a paganis,de conſe. diſt.4.gregorius 1859
quos conſtiterit,1.q.1.gelaſius 464
quos Deus coniunxit,33.q.2.Iſidorus. 1551
quoties a populis,1.q.7.Inno. 567
quoties 24.q.1.Inn.Papa 1300
quoties 1.q 7 greg. 565
quoties epiſcopi,2 q.6 Felix 2. 620
Quoties,2 q.5.Innocentius 606
Quoties,22.q.5 Hieron. 1208
quoties poſt,2.q.6.Theodoſiana lex 623
Quotieſcunque.33.q.4.Aug. 1690
Quotquot,27 q.1,Ancyra ſyn. 1401
Quotidie.de conſe.diſt.2.Auguſtin. 1783

R

Adicata eſt,de pæn.diſt.1.Auguſtinus 1604
raptor,17 q 2 Capitular 1426
rapinam emere,14 q.5.Ambr. 988
raptore igitur,59.qu 2.Symmachus pa. 1748
raptus eſt,27.q.2.Iſidorus 1432
raptus quoque.36.q 1.Iſidorus 1745
ratio nulla,17.q 4.Greg. 1102
rationis ordo diſt 100.Greg. 358
rationis 16 q 7 Greg. 1095
reatina eccleſia,diſt.63.leo 4. 303
rebaptizare,de conſ. diſ.4.Aug. 1872
reccurrat, 32.q.4 Auguſt. 1505
recedite, diſt 45 Hieron. 209
recedite,23.q.4 Aug. 1221
redintegrãda,3 q.1.Ioãnes papa 6 727
redintegranda,3.q.1.Eteb. 672
regũ officiũ,23.q 5.Hieron. 1260
regula diſ.3.Iſidorus 8
regula veſtra,diſ.17.Iulius Papa 1.63
regulæ ſanctorum,diſ.29.Greg. 134
regenda eſt, 10.q 1.leo papa iiii 823
regenerante.de conſ diſ 4.Aug. 1885
relatum nobis,diſt 17.Clemens Papa 1. 176
relatum eſt,35.q.1.Triburien.conc.pa. 1478
relatum eſt de conſecr.diſ 2.Toleta.conc xii. 1962
relatum eſt,10 q 1 Greg. 839
relatum,11 q.1.Alexander 844
relatum eſt,5 q.2 Damaſus 713
relatio,21.q 1 Greg. 1154

re-

relatū eſt, 1.q.1.Toletanū conc. 1824
relegentes, 23.q.5.Pelagius 1267
reliqui ſacerdotes, diſt 67.Anacl. 323
religioſam, 12.q.2 Gregorius 951
relictam, 30.q.4.Gratianus 1468
remittuntur, 25.q.5.Ambroſius 2170
remiſſionem, 1.q.1.Auguſtinus 484
remoto, 7.q.1.Hilarius papa 777
renouantes, diſt.22.Sexta ſynod. 96
reos ſanguinis, 23.q.5.Grego. 1253
reperiuntur, 1.q 1.Ambroſius 464
reperiuntur, de pæn. diſtin.3.Ambroſius 1634
reprehenſibile, 23 q.8 Nicolaus 2235
requiſiti, 32.q.1 Gregorius 1538
requiritis, 1.q 7.Leo 4. 563
res autem, 23.q.5.Leo papa 1260
res eccleſiæ, 1.q 3, Vrbanus papa 543
res eccleſiæ 21.q.1.Vrbanus papa 915
res in epatu 12 q.2 Gregorius 921
reſponſa, diſt.2.Iſidorus 9
reſecandæ, 24 q.3.Hieronymus 1434
reſuſcitatus, de pæn diſt.1 Aug. 1566
reſcripta, 25.q.2 ex Codice 1356
retulerunt. de conſe diſt.4.Zacharias Papa 1867
reū eccleſiam, 17.q 4.Capit.v. 1005
reuertimini, 16.q.1.Hieronymus 1053
reuertat, de pæn. diſt.4.Beda 1663
reuera, de conſe diſt 4.Amb. 1809
reuera, 3 q 9 Nicolaus papa 708
reuera, 23.q 5.Ambroſius 1515
Rex debet, 23 q 5.Cyprian. 1265
rhodiæ, d.2.Iſidorus 7
ridiculum eſt, diſt.12 Nicolaus papa pag. 40
ridiculum eſt 11.q.3.Aug. 878
rogo hortor & moneo, 11.q.3. Gregorius 872
rogamus uos, 24.q 1. Marcellus papa pag. 1191
rogationes, de conſe.diſt. Aurelianenſe conc.1. 1327
Romanus, d 81.Pelagius papa 365
Romanus pontifex, de conſe.d.4 Iſidorus 1843
rurſus 11.q.3.Carthag conc.2. 875

S

SAbbato, de conſe.d.3.Innocen.papa 1922
Sacerdos 26.q.7. Carthag conc.4 pagina 1385
ſacerdos, 1.q.7.Aug. 703
ſacerdos de conſe.diſt.2, Hieronym. pagi 1823
ſacerdos, 1.q.2.proſper 534
ſacerdos, de pœn.d 6 Greg. 1685
ſacerdos, d.81.Eugen.papa 364
ſacerdos, d.50.Aug.pal. 234
ſacerdote, de conſe.d.1.Carthaginenſe conc.iv. 1774
ſacerdotes. de conſe.d 4 Greg. 1861
ſacerdotes, d 38.Hieron. 171
ſacerdotes, 6.q.1 Teleſphorus 746
ſacerdotes 2 q.8.Clemens 642
ſacerdotes, 12.q.4. Toletanum conci. ix. 953
ſacerdotes, 1.q.1.Hieron. 507
ſacerdotes.d.49.Hier. 213
ſacerdotes uero, diſt.93. Clemens pagina 417
ſacerdotes, di 50. Nicolaus papa pagina 241
ſacerdotes, 2.q.7.Damaſ.papa 663
ſacerdotum, de conſec.d 2. Clemens papa 1789
ſacerdotum, 21.q 3. Cyprianus 1159
ſacerdotibus, 11.q.1.Greg. 854
ſacerdotibus, diſt.31.Beda 140
ſacerdotibus, de conſe.d 3. Aurelianenſe conc 1. 1827
ſacerdotale officium, diſt.61. Gregorius 286
ſacratas d 23.Soter papa 107
ſacramentum hactenus, 2.q.5.Cornelius 600
ſacramenta, 1.q.1.Aug. 483
ſacramenta altaris, de conſe.d.1. Africanum conc. 1768
ſacrificium, de pæ.d.1. Ambr.ex Dauid 1553
ſacrificium, de conſe.d.2.Aug. 1760
ſacrilegium, 17.q 4 Greg. 1103
ſacroſancta religio, 1 q.1 Gelaſi. 508
ſacroſancta Romana d.22. Anacletus 93
ſacrorum canonum, d 63. Ex capitular. Carol.Imper. 312
ſacrorum canonum 12.q.2.Greg 922
ſal cæleſtis, de conſe.d.4.Beda 1861
ſaluator, 1.q.1.Vrbanus ij. 539
ſaluator, de conſe.d 5.Didym. 1904
ſalomon. 32.q.3 Greg. 1511
ſalonitanæ, d.43.Greg. 346
ſaluo in omnib.9. q 3 Higinus 815
ſaluberrimum, 1. q.7.Leo 571
ſancimus, 12.q 2.Tolet.conc. 911
ſancimus, 1 q.7.Cod. 537
ſancitum eſt, 23.q.8.Vuormacen. cōcil. 1290
ſancitum eſt ut, 7 q.1.Rothomo concil. 777
ſancta Romana, d 15.Gelaſius 51
ſancta octo, d.16.Ex diuturno li.&c. pag 54
ſancta quippe, 2.q 7 Hier. 665
ſanctum eſt, de conſec di.4.Auguſt. 1849
ſanctiſſimo in Chriſto, d.73.Epiſtola formata 134
ſanctimoniales, 20.q.1 Carthaginenſe conc.3. 1144
ſanctimonialis, d.23. Carthaginenſe conc.4. 107
ſanctus, quippe, 11.q.3.Vrba ij 901
ſanctorum canonum, d.70.Vrbanus ii.ex conc. 328
ſanctorum patrum, 10.q 1.Calix paſ. ii. 826
ſanctorum patrum, 1. q. 1. Calixtus papa 446
ſana quippe d.9.Aug. 27
ſane cauendum, de pæn.d.3 Auguſt. 1638
ſane conſanguinitatis, 35 q.2. Iſidorus 1715
ſane dicimus, 15.q.1.Ambroſius pagina 1000
ſane percuſſor, d.45. Anacletus papa pag. 210
ſane profertur, 24 q.1. Quinta ſyno. pag 1323
ſane quia 16.q 2.Vrbanus ii. 1359
ſane quiſquis. 15 q 3.Codex. 1806
ſane quod ſuper 24 q.2.Vrbanus ii. pag. 1321
ſane ſi communi, diſt.65. Nicænum concil. 317
ſane ſi ex conſenſu, 1.q.6.Carthaginenſe concil.iii. 612
ſane Theſſalonicenſes, 16.q 7. Anaſtaſius bibliotheo 1088
ſapiens non eſt, 6.qu.1. Lucius papa pag. 748
ſapiens nunquam, de pœn.d.2.Ambroſius 1618
ſatagendum, 25.q.1.Pelag.papa 1849
ſatyra, d 2 Iſidorus 7
ſatis euidenter, d 96 Nicolaus Papa pag. 440
ſatis hinc apparet 13 q.1.Aug 1699
ſatis oſtendimus, de conſe.d 4 Aug. 1858
ſatis peruerſum, d.5 Greg. 278
ſatisfactio pœnitentiæ, de pæn d.3. Aug. 1635
ſcelus 2.q.1.Nicolaus papa 591
ſceleratior omnibus, de pœ.d.3.Leo papa 1655
ſcenicis, de conſe.d.3.Carthaginenſe conc.iii. 1825
ſcit ſancta d.12 Leo ix 39
ſcitote, 6.q.3.pelagius papa ii. 755
ſciant cuncti, 2.q.8.Codex 667
ſcias frater, 7 q.1.pelagius papa 778
ſciatis fratres, 33.q.4 Hier. 1689
ſcire debet, di 76.Ambroſius 347
ſcire debes, 7 q.1.Cyprianus 765
ſcire uos oportet, 23 q 8 Leo 1281
ſcimus autem, d 41.Anacletus 197
ſcimus uos non ignorare, 12. q.1.Vrbanus papa 907
ſciendum, 8.q.1.Greg. 796
ſciendum, 16 q 3.& 4 Aug. 1368
ſciendum eſt, 27.q 1 arelaten conc. pag. 1406
ſciendum, de pœ di.2 Greg. 1614
ſciendum, di.29.Iſidorus 131
ſcindite corda de pœn.diſt.1. Ioelis 1564
ſciſcitaris, 7.q.1 Nicolaus papa 786
ſciſcitatur, 30.q.4.Nicol. papa 1468
ſciſcitantibus 15.q 8.Nicolaus papa pag. 1019
ſchiſma 24 q.1 Pelagius 1313
ſchiſmatici. 23.q 6 Aug. 1272
ſcriptura dicit de conſec.diſt.2. Cyprianus 1778
ſcripſit mihi, 7 q.1 Greg. 762
ſcripſit nobis 27.q 2 Nicolaus 1422
ſcriptum eſt, 6 q.3 Greg. 755
ſcriptum eſt 15.q 5 Greg. 919
ſcriptorum ueſtrorum, d.100. Grego. 459
ſæculares, 31 q.5 Carth.conc. 1541
ſæculares, de conſe.diſt.2.agathenſe concil. 1789
ſecunda autem, 4 q.2.& 2.Grat. 718
ſecunda q, 29 q.2.Grat. 1458
ſecunda, de pæn d.1. Hier. 1587
ſecundam, 18 q.2.Grat. 1120
ſecundum canonicam, 18.qu.8.pariſien.conc. 1819
ſecundum catholicā, 11.q.3.Aug 178
ſecundum eccleſiæ, di.19.Anaſtaſius ii. 79
ſecundum uerba, 33 q.5.Auguſtinus pag. 1695
ſecati ſunt, 2.q 7.Beda 652
ſed adhuc, 1.q 3 Grat. 135
ſed cum in epiſcoporum, 2.q.2 Gratianus 827

ſed

Sed continuo, de pœn. diſt. 1. Ambroſius pag. 1570
ſed & illud. 26 q. 2. Hieronymus 1367
ſed illud, diſt 45. Origenes. 210
ſed nec Adam, de pœn. diſti. Ambroſius. 1618
ſed notandum. diſt. 29. Gratianus 133
ſed penſandum, diſt. 6 Gregorius. 16
ſed ponatur, 11. q. 3. Gratianus. 859
ſed quæritur, diſt. 37. Gratianus. 170
ſed ſi forte, diſt. 81. Lucius papa 369
ſeditionarios, diſ. 46. Carthaginenſe conci 4. 212
ſedulo monendi, diſt. 38. Auguſtinus pagina. 180
ſemel Chriſtus. de conſe. diſ. 2. Auguſtinus. 1801
ſemel immolatus, de conſe. diſ. 2. Auguſtinus 1801
ſententia Cham, 2. q. 7. Anacletus Papa. 643
ſētētia paſtoris, 11. q. 3. Gregorius 860
ſententiam Romanæ, 35. q. 9. Nicolaus Papa. 1742
ſenatuſconſultum, diſt. 2. Iſidorus 6
ſenti, 11 q 3. Auguſtinus. 879
ſæpe contingit, diſt. 50. Vuormacienſe conc. 247
ſæpe contingit, 2. q 5. Vuormacienſe concil. 611
ſæpe fit, 12 q. 2. Tolet. conc. vi. 949
ſæpe malorum, 28 q. 1. Toletanum concil 4. 1446
ſæpe principes, 23 q. 8. Toletanum concil 4. 1268
ſæpe ſe uitia, diſt. 41. Gregorius 190
ſeptuaginta, diſt. 16. Athanaſius 61
ſepties cadit, de pæ. diſt. 3. Hieronymus 1641
ſequitur in utraque, diſt, 26. Gratianus 118
ſequitur non percuſſorem, diſti 45. Gratianus. 202
ſequitur non litigioſum, diſ. 46 Gratianus 210
ſequitur ſecūda, 1. q. 1. Gratianus 529
ſeqtur ſecūda, 27. q. 2 Gratianus 1411
ſequitur ſexta 2. q 6. Gratianus 614
ſeruatis priuilegiis, 25. q. 1. Hormiſda papa 1354
ſeruanda eſt, diſt 92 Gratianus 145
ſeruetur, 11 q. 3. Nicænum conc 816
ſerui autem diſt 54 Gratianus 259
ſeruitium, 18 q 2. Vrbanus 2. 1132
ſeries conſanguinitatis, 35. q. 5. Iſidorus 1718
ſeriatim, diſt 32 Leo ix. 152
ſerpens decepit, de pe. diſt. 1. Ambroſius. 1571
ſex differentiæ, 23. q. 3. auguſt. 1210
ſexaginta, diſt. 16 Zepherinus 55
ſexto die, diſt. 35 ambroſius 166
ſexta actione, 15. q. 7. Hiſpalen. concil 2. 1015
ſexta ſynodus, diſt. 16. Beda. 58
ſexta vero, 4. q. . Gratianus. 729
ſextā ſanctam. de conſe. diſti. 3. Gadrianus Papa 1834
ſextam ſynodum, diſt. 16. Hadrianus papa 56
ſi accuſatorū. 3. q. 10. Gelix papa pa. 713
ſi accuſatorum, 4. q 6. Felix papa 729
ſi ad ſcripturas, diſt. 6. auguſtinus 26
Si ad peccatum, 22. q. 4. auguſt. 1188
ſi ad maritis de cōſe. diſ 4. aug. 1874
ſi agamus, de pœn. diſti. 1. Hieronymus 1584
ſi aliquid, 22. q. 4. Beba 1184
ſi aliquid, 22 q. 4 Soterus papa 1187
ſi aliquis, 26. q. Epaunen. conc. 1381
ſi aliqua cauſa, 22. q. 1. Ioannes Chryſoſtomus 1167
ſi apoſtolus, de pæ. diſt. 3. augu. 1635
ſi apud 23. q 5. Gieronymus 1260
ſi audieris, 23. q. 5 Cyprianus 1262
ſi auerterit, de pœn diſtinct. 4. Dominus per Ezechielem. 1074
ſi autem aliquis, 9. q. 3. anicetus, papa 816
ſi autem necdum, 36. q. ca. Meldenſe concil. 1749
ſi autem presbyteri, 15. q. 7. Carthaginenſe conc 3. 1016
ſi autem prouocatum, 2. q. 6. africanum concil. 635
ſi autem ſine, 17. q. 4 Gratianus 1102
ſi autem vobis, 11 q 3. Clemens 865
ſi baptizata eſt de conſe. diſt. 4. auguſtinus 1884
ſi cauſa, 33. q 4. ambroſius 1690
ſi clericus, 11. q. 1. Chacedonenſe concil. 857
ſi Clerici, 11. q. 1 Toletanū cunc. 848
ſi clericatus. 16. q. 1. Hieronym 1031
ſi concupiſcentia. 15. 1. auguſt. 1001
ſi conſuetudinem, diſt. 8. Gregor. 22
ſi credas, de conſ. diſ 2. Ambr 1823
ſi non ſunt de conſ. diſtin. 2. Hilarius epiſcopus 1784
ſic autem, 1. q 1. auguſtinus 482
ſic decet, 25. q 2. Silnerius papa 1360
ſic enim, 28. q. 1. auguſt. 1440
ſic non ſunt. 32. q 4. auguſtin. 1512
ſic in ſanctificando, de conſec. diſt. 2. Cyprianus 1777
ſic omnes diſt. 19. agatho papa 76
ſic populus, 1. q. 1. Hieronymus 494
ſic quidam, 10. q. 1. Toletanum conc. 3. 822
ſic quippe 27. q 2. Gragorius 1531
ſic viue, 16. q 1. Hieronymus 1031
ſicubi, 12 q. 5 Tarraconenſe, con 957
ſi cui etiam, de pœn diſt. 1. aug. 1563
ſi cuius patruus, 35. qu. 10. Innocentius pag. 1644
ſi cuius uxorem, diſti. 34. Neocæſar. concil. 161
ſi cupis. 16. q Hieronymus 1023
ſi cuſtos, 27. q 1 Gregorius 1399
ſicut apoſtoli, 11. q 3. Fabianus epiſcopus 166
ſicut achab de pœn diſt. 3. Greg. 1646
ſicut ait, de pæ. di. 3. Hieronim 1646
ſicut alterius, 7 q 1. Calixus papa 760
ſicut antiquitus. 17. q 4 Nicolaus 1104
ſicut bonum, 17. q. 1. Carthaginenſe conci. 4 1390
ſicut Chriſtus, 1 q. 1 Hieronymus 409
ſicut crudelis, 32. q. 1. Ioannes Chryſoſtomus 1468
ſicut diæceſim, 16. qu. 3. Toletanum concil 4. 1063
ſicut domini, 16. q 7. paſchalis 2.
ſicut eccleſia, 12. q 1 Gregorius 937
ſicut enim, 11. q 1 Clemens 850
ſicut enim, 32. q 5. Ioannes Chryſoſtomus 1517
ſicum epiſcopum, 1. q. 2. Grego. 538
ſicut ergo. 35. q 9. Gratianus 1743
ſicut eunuchus, 1. q 1 auguſtinus 481
ſicut excellētiam, 23. q. 4. Greg. 1246
ſicut ficti, 1. q. 1. auguſtinus 483
ſicut ii. qui, diſt 47. ambroſius 661
ſicut inquit, 2. q. 7 Gregorius 661
ſicut in ſacramentis, de conſe. diſ. 4. auguſtinus 1890
ſicut in unaquaque, 21. q. 2. Rhemenſe conc. 1157
ſicut Iudas, de conſe, diſti. 2. auguſtinus. 1819
ſicut is, 1. q 6. Gregorius 557
ſicut neophytus, diſ 48. Gregor. 220
ſicut non alii de conſe. diſtinc. 1. Felix 1757
ſicut non eſt, 23 q. 4. auguſtinus 1228
ſicut non omnis, 32. qu. 2. Hieronymus 1495
ſicut non ſuo, diſt. 46. Leo papa 213
ſicut noſtris, de conſec. diſt. 4. auguſtinus 1860
ſicut omnino, 12. q. 4. Gregorius 923
ſicut primi, de pœn. diſt 1. auguſt. 1591
ſicut quædam, diſt. 14 Leo papa 48
ſicut quamuis, diſt 96 Gelaſius 446
ſicut qui, 17. q 4 pius papa 1106
ſicut qui monaſteria. 10. q. 1. Eugenius ii. in ſynodo 1143
ſicut ſacerdotes, 2. q. 7. Fabianus 642
ſicut ſancti, diſt. 15. Gregorius 50
ſicut latius, 32. q. 4. Auguſtinus 1411
ſicut ſemel, diſt 68 Gregorius 324
ſicut ſemina, 32 q. 2. Hieronim 1500
ſicut ſera, de pæ. di. 2 Auguſtinus 1612
ſicut ſine, 2. q 1. Gregorius 576
ſicut ſtellas, diſt 38. Zepherinus, papa 179
ſicut tribus, de pæ di. 2. Auguſt. 1613
ſicut uotus, de conſe. diſt. 2. Ambroſius 1822
ſicut vir 7. q. 1. Euariſtus papa 760
ſicut urri, diſt. 40. Iſidorus 189
ſicut urgeri, 1. q. 1. Auguſtinus 489
ſi de area. 26. q. 2. Auguſtinus 1367
ſi decreta, diſti. 20 Nicolaus 1. 83
ſi de rebus, 23 q. 7. Auguſtinus 1276
ſi diaconus, diſt. 81 Aurelianenſe concil. 366
ſi dicat vir. 13. q. 5 Auguſtinus 1693
ſi dominus, 11, q 3. Hieronzmus 893
ſi ductum, 32 q. 6. Auguſtinus 1524
ſi duo forte diſt. 79. Honorius Auguſtinus 358
ſi duo fratres, diſt 50. Triburienſe cōcil. 247
ſi duo vel, 35. qu. 6. Vrbanus in concil. 1732
ſi ea de quibus, 23. q. 4. auguſt. 1248
ſi ea deſtruerem, 25 q. 2. Gregor. 1354
ſi ea eccleſia 23. q 4 Auguſtinus 1243
ſi ægrotans. 5. q 3. Romana ſyn. temnote Hadriani 734
ſi enim, 27. q. 2. Ioan. Chriſoſt. 1340
ſi enim inquit, de pœn. diſt 2 Hieronymus 1620
ſi eos de quibus, de conſe. diſt 4. Auguſti. 1819
ſi epiſcopus, diſt. 50. Agath. conc 226
ſi epiſcopus ante, 11. qu. 3. Sardicenſe concil. 161
ſi epiſcopus, 11. q 3 Epaun. conc. 178
ſi epiſcopus, 3 q. 2. Felix 1. 675
ſi

ſi epiſcopus,19.q. 3.Aurelianenſe, concil.1. 106.9
ſi epiſcop 12,q.2.Tolet.cōc.iii. 950
ſi epiſcopus metropolitanus,di.18. Conci. Agath. 72
ſi epiſcopus,11.q 5 Agath.cōc 956
ſi epiſcopo 2.q.5.Vuormac.cōc.612
ſi epiſcopū,16.q.6.Gregorius 107.9
ſi epiſcoporū,21 q 5.Gregorius 1163
ſi ergo,8.q.1.Origen.ex lib.Nu.790
ſi euangelica diſt.55.Pelagius 274
ſi ex bono de pœn.diſ.4.Augu 1665
ſi ex laicis,10 q 1 Illerdēs.cōc 812
ſi expoſitus diſ 87.Arelat.cōc.1 .396
ſi femina,29 q.2.In conc. apud Vermeriam. 1456
ſi fęnerauerit,14.q.3.Auguſtin 982
ſi forte,diſt 63 Leo Papa 314
ſi forte,de pœn diſt 1.Codex 1555
ſi forte,17 q.4 Clemens 1106
ſi forte,diſ 65 Sard.cēſe cōcilio 320
ſi forte,21.q 5.Arelatenſe,cōc.1162
ſi fortaſſis,16 q.6.Leo iiij. 1081
ſi fur aut latro,13 q.2.Aurel.concil. palea. 977
ſi gens Anglorum,diſt. 56. Bonifacius martyrus 279
ſignificaſtis,1.q.1 Fabianus 505
ſignum eſt,de cōſe.diſ.2.Aug.1790
ſi habes,24.q 3.Auguſtinus 1326
ſi hęreticus,2.q 7 Nouel.Cōſt.apud Iul. 648
ſi homo 35.q 2.& 3. In concilio apud Vermerias. 1712
ſi homo 27.q.1.Gregorius 1400
ſi homicidiū,22.q 5 Auguſt. 1265
ſi igitur,24.q 3 Hieronymus 1322
ſi ille q,d.ſ.50.Hormiſda papa 250
ſi illic 23.q 4 Gelaſius 1231
ſi Impera tor,diſ 96. Ioā papa 442
ſi in adiutorium,diſt.10.Auguſt. 30
ſi infidelis,28 q.2 Gregorius 1449
ſi infidelis,28.q 1.Ambroſius 1438
ſi in laicis,diſt 38.Leo papa 578
ſi inimicus eſt. diſt.93.Petrus in ordinatione Clementis 415
ſi inimicus,11.q 3 Petrus Apoſt.866
ſi in morte,23.q 8.Gregorius 1285
ſi in plebius,diſt.63. Iſidorus 304
ſi in qualibet,20 q.2.Tolet cōc 1145
ſi inter bonos,de conſe. diſt.4 auguſtinus 1344
ſi inter epiſcopos,6.q. 4 Bonifacius papa 758
ſi is qui pręeſt,11.q.3.Iſidorus 896
ſi is qui,23.q.4 Gregorius 1231
ſi iubet,26.q 6.Carthag cōc.2.1378
ſi Iudas,de pę.diſtinctione,4.auguſtinus 1663
ſi iuſtus,1.q.1.auguſtinus 482
ſi iuxta apoſtolorum,diſt.38.& Hieronymus 180
ſi laicus,diſ.31.Hieronymus 141
ſi laici uxor, diſt. 34. Martynus Bracha in conc. 162
ſi lapſus,50 Gregorius 224
ſi legitimi.2.q.5.agathēſe,cōc. 604
ſilueſter,11 q 1.Gelaſius papa 844
ſi mala fama 2.q.5. Hincmarus epiſcopus 606
ſi metropolitanos,6 q.4.alexander palea. 758
ſimiliter,3.q.5.Iulius Papa 687
ſimiliter, 16. q. prima Symmachus in 6.ſynodo 1049
ſimili mō 28.q.prima Eutychianus pagina 1436
ſimilem Dei de pęnitentia, diſt.2. ambroſius 1618
ſi monachus,16.q.1.Inn.Papa 1026
ſi motum fuerit,de conſ.diſt 1.Iginus Papa 1759
ſi mulier,diſt.5.Gregorius 13
ſine exceptione,12.q ſecunda, Leo papa 939
ſine litteris, 8 q 5 Gratianus 805
ſine ornatu,21.q.4 Leo iv. 1161
ſine pęnitentia,de conſe diſt 4 ambroſius 1870
ſi non ſunt,de conſec.diſt.2.Hilar. epiſcopus 1734
ſi non ſanctificatus,de conſ. diſt.4. auguſtinus 1862
ſi nō ex fidei 23.q.4 Gregorius 1246
ſi non licet, 23.q.5 auguſtinus
ſi nulla,23 q.8.Nicolaus papa 1282
ſi nulla de cōſ diſ 4.Leo papa 1874
ſinguli accipiunt de conſe.diſ.2 Hieronymus. 1817
ſingula eccleſiaſtici,diſ. 89. Gregorius 401
ſi nupſerit,diſ.26.Hieronymus 124
ſint manifeſtæ,12 q. prima Canon, apoſto. 913
ſint tibi quotidiana,de conſe diſ.5. Hieronymus 1895
ſint tibi ieiunia,de conſe.diſ.4 Hieronymus 1897
ſi officia,diſt.38 Zozimus 281
ſi omnia in hoc ſęculo, 6.q.1. anacletus 746
ſi papa,diſtinctione,40.Ex dictis Bonifacii 184
ſi pater,30.q.4.Chalcedonenſe cōcilio 1468
ſi Paulus,32.q 5.hieronymus 1518
ſi peccatum eſſet,22.q.prima auguſtinus 1168
ſi peccatum Dauid, de pęn. diſt. 1. Gregorius 1591
ſi peccauerit,2. q.1.auguſtinus 582
ſi per ebrietatem, de conſ.diſ.ſecunda,Beda. 1789
ſi per ordinationem,diſt.63.Pariſiēſe conci. j. 299
ſi p ſortiarias, 13.q.prima ,hincmarus Rhemen.epiſcopus 1540
ſi per negligentiam,de conſ. diſt 2. Pius papa 1789
ſi Petrus, 24 q.1 ambroſius 1302
ſi Petrus,9 q prima,Ioannes iiij.798
ſi plures,16.q.7.Tribur.conc. 1095
ſi poſt ordinationem,diſ.50.Martinus papa j. 228
ſi presbyteri, j.q .j. extra de presby. non bap.palea 494
ſi presbyter,26.q.6.Iulius 1312
ſi primates,5.q.2.Felix papa ij. 733
ſi priuatum 12.q.j. auguſtinus 916
ſi propterea,23.q.5 auguſtinus 1263
ſi propterea,de pœn.diſt prima,auguſtinus 1563
ſi publicis,22. q.4. Tolet. concilio, 8.pagina 1183
ſi qua de rebus,12.q.2.ancyra,ſyno, pagina 935
ſi qua femina,diſt.30.Eliberit,concilio 345
ſi qua fuerit,81.b.1.Eliberitan.concilio 1479
ſi qua monacharum, 37 q 1.Gregorius 1403
ſi qua mulier,35.q 10. Romana ſyno pagina 1745
ſi qua mulier,31 q j Ex concilio apud Vermerias. palea 1479
ſi qua mulier,diſt.30.Gangrenſe,cōcilio 135
ſi qua mulier ſuo,diſ.30 Gangrenſe conc. 136
ſi qua mulier,de conſe di.4 Ex cōc. Mar Bracha. 1875
ſi qua mulier,35.q x.Inn. 1745
ſi qua mulier,35.q.x. Hyginus papa pagina 1745
ſi qua mulier,19 q.3 authen. 1138
ſi qua uidua,diſt.28.Martinus Brach in conci. 130
ſi qua virgo 27.q.1.Chalcedon.concilio 1408
ſi quando videris,de pœn.diſ.3 hieronymus 1660
ſi quādo,2 q 6 hadrianus papa 636
ſi quandoque a ſacerdotibus, 15.q. 7 alexander papa 1011
ſi quatuor,23.q.8.In concilio apud Vermerias. 1294
ſi quæ cauſæ,11.q.j. Innocentius papa 848
ſi quælibet,22.q.2.Gregorius 1179
ſi quē à clericatu.16.q 3 Greg. 1033
ſi quē forte,13.q.j Auguſtinus 1318
ſi quem pœnituerit,2.q.3. Capitularium liber. 597
ſi qui apud,de conſe.diſt.4 auguſtinus 1849
ſi qui à ſimoniacis,j.q.j.Vrbanus papa 520
ſi qui clerici,diſt. 74 Carthaginen. concilio 326
ſi qui clerici.11.q j.Chalce,cōc.847
ſi qui clerici,j.q j.Leo 484
ſi qui clericorum,1. .q.j aurelianē. concilium iij. 848
ſi quis epiſcopi,25.q 2 Leo 1350
ſi quis epiſcopi j.q 1.Leo 487
ſi qui epiſcopi,diſt.92.ancyran.concilium 411
ſi qui ex fratrib 11 q.j Clemnet.748
ſi qui filij diſt 30.Cangren.conc 134
ſi qui inuenti,5. q. j. Eliberitanum concilium 731
ſi quilibet,diſ.54 Gregor.palea 267
ſi qui neceſſitate,de conſec. diſt. 4. Leo papa 1845
ſi qui parentes,31 q.3 Eliberit, concilium 1487
ſi q presbyteri, j.q.7 Cyprianus 557
ſi qui ſine examinatione,diſt 81. Nicænum,conci. 368
ſi qui ſunt vituperatores,2 q.7.Euariſtus papa 645
ſi qui ſunt,diſ.81.Gregorius vij 366
ſi qui vel temeritate,j q.7 Gelaſius pagina 568
ſi qui voluerint,j.q.7 conc.Nicænū pag. 564
ſi qui vero 7.q 1.Nicęn.conc. 771
ſi qui vero,de pœn.diſt 5. Nicęnum concilium 1681
ſi qui vero,diſt.32 Gregorius 146
ſi quidq d de cōſe diſt 4 augu. 1849

ſi quis

ſi quid de quocunque, 15.q.7. Gregorius 1016
ſi qd in eccleſia, 2.q.7. Gelaſius 663
ſi qd inueniſti, 14.q.5. Auguſt. 988
ſi quid veri, diſt. 37. Auguſtinus 175
ſi quid vero, diſt. 86. Gregorius 391
ſi quis abbas, 18.q.2. Triburien. concilium 1826
ſi quis ab epiſcopo, 2.q.7. Aurelianenſe concilium j. 646
ſi quis abſcidit, diſ. 55. Canon. apoſtolorum 871
ſi quis accepit, 33.q.2. In concil. apud Compendium 1539
ſi quis à catholica, 23.q.4. Auguſtinus 1216
ſi quis ad te, 22.q.2. Auguſt. 1179
ſi quis à medicis, diſ.2.55. Nicenum concilium 271
ſi quis apoſtolicæ, diſ. 79. Nicolaus papa ij. 355
ſi quis à proprio, 11.q.3. Antiochenum concilium 860
ſi quis à proprio, 21.q.5. Antiochenum concilium 2162
ſi quis à modo, diſ.81. Alexāder ij. pagina 367
ſi quis ancillā, 29.q.2. Iul Papa 1455
ſi quis ariolos, 26.q.5 Gregorius Iunior. 1370
ſi quis artē, diſ 37. Hieronymus 174
ſi quis auſus, diſ.71. Nicænum concilium 830
ſi quis autem, de conſe. diſ. 4. Leo papa 1841
ſi quis autem diſ. 18. Arelaten. concilium ij. 72
ſi quis autē, 1.q.9 Symmachus 556
ſi quis autem, diſ. 94. Alexan. j. 428
ſi quis autem, de pœn. diſ. 7. Auguſtinus 1687
ſi quis autem, de pœn diſ. 3. Auguſtinus 1661
ſi quis baſilicam. de cōſec. diſ. 1. Bracharen. conci. ij. 1756
ſi quis calendas 26.q.7. Zacharias papa 1387
ſi quis carnem, diſt. 30. Gangrenſe concilium 137
ſi quis circa, 2.q.3. Caius papa 564
ſi quis clericus, diſ. 81. Aurelianēſe, ſynod. iij. 365
ſi quis clericus, 16.q.7. Paſchalis ij. pagina 1089
ſi quis clericus, 14.q.4. Tarraconen. concilium 985
ſi quis clericus, 17 q 4. Ex pœnitentiali Romano 1107
ſi quis clericus, 36 q 5. Aurelianen. concilium 1. 1372
ſi quis clericus, 3 q.6. Sixtus 696
ſi quis clericus, 11.q.1. Silueſter 743
ſi quis clericorum, diſt. 47. Elibernitanum concl. 215
ſi quis coactus 22.q.5. Theodorus in pęnitentiali. 1194
ſi quis confugerit, 1.q.1. Nicœn. concilium 491
ſi quis coniugatus, 27.q.2. Octaua ſynod. 1438
ſi quis contumax 17.q.4. Triburien. concil. 1107
ſi quis contriſtatus, diſt 90. Fabianus papa.
ſi quis conuictus, 12.q 5. Mariſc. cōcil. 1 1194
ſi quis cum clerico. 11.q.1. Carthagin. conc. iij. 857
ſi quis cū duab. 33.q.2. Nico. 1550
ſi quis cum duabus, 34.q.1. & ij. Triburien. conc. 1706
ſi quis cum matre 33.q.2. Nico. 1551
ſi quis cum matre, 34.q.1. & 2. Ex conci. Triburien. 1707
ſi quis cum matre, 35 q 2. & 3. In cōcilio apud Vermer. 1811
ſi qs cū militib. 6 q.1.1. Codex 752
ſi quis cum nouerca, 32.q.7. Triburien conc. 1434
ſi quis cuiuslibet, 21.q.1. Carthaginen. conc. v. 1162
ſi quis dator, 1.q.3. Gregorius 530
ſi quis de alio. de conſ. diſ. 4. Lugdū. conc. 1877
ſi quis de alterius, diſt. 58. Carthagin. conc. v. 282
ſi quis de clericis, 12. quæſt. 2. Agath. conc. 931
ſi quis de clericis, 12.q.2. Aurelianēſe conc. 934
ſi qs de corpore, 26.q.6. Mart. Brac. in conc. 1379
ſi qs dederit 24.q.j. Iulius papa 1318
ſi quis deinceps, 17.q.4. Alexander ij pag. 1109
ſi qs deinceps, 16 q.6 Greg. vij. 1687
ſi quis de ordine, 7.q.1. Meldenſe concil. 777
ſi quis de laicis, diſt. 34. Aurelian. concil. 161
ſi quis de potentibus, 24.q.3. Toletan. conc. 5. 1336
ſi quis dereliquerit, diſ. 30. Grangrēſe conc. 137
ſi quis de religioſo, diſ. 77. Gelaſius papa 352
ſi quis deſpicit, diſt. 42. Gangrenſe concil. 192
ſi quis deſponſata 27.q.2. Amb. 1428
ſi quis deſponſauerit, 27.q.2. Iulius papa 1417
ſi quis deſponſauerit, 27.q.2. in canon pag. 1415
ſi quis diaconus, diſt. 50. Iſidorus, Hormiſda papa 138
ſi quis diſcernit, diſt. 28. Gangrenſe concil. 132
ſi qs diuinis 30.q.5. ī Nouellis 2474
ſi qs dixerit, 11 q 3. Hierony 881
ſi qs docet, di. 30. Gagrenſe cō. 137
ſi quis docuerit, diſ. 28 Canon apoſtolorum 132
ſi quis dogmata, 25.q.2 Nicolaus papa 1358
ſi quis eccleſiam 17.q.4. Iginus papa, palea 1106
ſi quis eorum, diſt. 30 Gangrenſe cōcilium 136
ſi quis eorum, diſ. 31. Sexta ſynodus pagina 150
ſi quis epiſcopus, diſ. 16. Agathenſe concilium 72
ſi quis epiſcopus 87.4.1. Sexta ſynodus in Trullo 1394
ſi quis epiſcopus ordinatus, diſ. 92. antiochenum concil. 412
ſi quis epiſcopus, diſt. 81. Canon apoſtolorum 366
ſi quis epiſcopus, 26.q.5. Tolet. concil. iiij. 1371
ſi quis epiſcopus, 23.q.8. antiochenum concilium 1298
ſi quis epiſc. 1.q.3. Gregorius 536
ſi quis epiſcopus, diſt. 83. Gregorius vij. 377
ſi quis epiſcopus, 46.q.7. Canō apoſtolorum 1088
ſi quis epiſcopus, 7.q.1. Leo epiſcopus 777
ſi quis epiſcopus, 1.q.7. Martinus Bracha ex concil. 571
ſi quis epiſcopus, 11.q.3. Martinus Bracha ex concil. 8863
ſi quis epiſcopus damnatus, 11.q.3. antiochenum concil. 861
ſi quis epiſcopus, 11.q.3. Eutychianus papa 893
ſi quis epiſcopus, 6.q.4. Martinus Bracharenſis in concil. 7758
ſi quis epiſcopus, 2.q.6. Sardicenſe concilium 638
ſi qs epiſc. 2.q.7. Romanaſyno 663
ſi quis epiſcopus per manus diſ. 92. Antiochenum concilium 418
ſi quis eps, diſ. 92 antioch, cōc. 413
ſi quis epiſcopus vacans, diſ. 92. antioch. concilium 418
ſi quis epiſcopus, 6 q 4. antioch cōcilium 759
ſi quis epiſcopus, 6 q 4 antioch. cōcileum 775
ſi quis epiſcopus, 10.q.2. Martinus Bracha in concil. 833
ſi quis epiſcopus, 1.q.1. Chalcedonenſe concilium 465
ſi quis epiſcopus, 21.q.5. Martinus Bracha in concil. 1162
ſi qs epm. 2.q 3. Damaſus papa 594
ſi quis epiſcopum, 16.q 5 Nicolaus papa 1060
ſi quis epiſcoporū, 3iq.6. Fabia 690
ſi quis epiſcoporum diſt. 18. Tarracen. concilium 72
ſi quis erga, 2.q.7. Alexander 644
ſi quis etiam, de conſec diſ. 1. Agathen concilium 1764
ſi quis ex clericis, diſt. 23. Gregorius ij.
ſi quis ex epiſcopis, diſt. 79. Stephanus papa iij. 357
ſi quis ex ſacerdotib. Leo papa iiij. ex concilio 257
ſi quis extra eccleſiam, di. 30. Gangrenſe concilium 137
ſi quis ex uno, 30.q 4. Inno. 1469
ſi quis falsū, 5.q 6. Octaua ſyno. 742
ſi quis filiaſtrum, 30.q.1. Ex conc. apud Vermerias 1450
ſi quis fortitudinem, 23.q 3. Hieronymus 1212
ſi quis frater, 11 q.3. Syn. Octaua 873
ſi quis fuerit, 32.q.7. Martinus Brach. in conci. 1528
ſi quis gentilis, 28.q.1. Eutychia papa pagina 1436
ſi quis habuerit 28 q.2. Meldenſ. cōcilium 1449
ſi quis hæreticæ, 1.q 1 Leo 486
ſi quis hominē, 11.q. Hierony. 882
ſi quis homicidium diſ. 50. Laticen. concilium palea 244
ſi quis iā, 21.q.2. Chalced. conc. 1156

ſi quis

ſi quis in atrio, 17. q. 4. Tribirienſe concilium. 1104
ſi qs ĩ clero. 7. q. 1. Agathẽ. cõcil 776
ſi qs incognitus, 17. q. 2. Bonif. 1101
ſi qs in ægritudine, diſt 57. Neocæſarienſe concilium. 281
ſi quis ingenuus. 29. q. 2. In conc. apud Vermeriam. 456
ſi quis in infirmitate, diſt. 55. Ilerden. concil. 271
ſi quis in metropolitana. diſ. 56. Tarraconen. concil. 320
ſi quis inquit, 1. q. 1. Cyprianus 496
ſi qs iratus 2 q. 3 Fabian. papa. 594
ſi quis iratus, de pœn diſt. 1. In canonibus. 1561
ſi quis iraſcitur, 13. q. 3. Auguſt. 967
ſi quis inſaniẽs. 15. q. 1. Theod. 1002
ſi quis in tanta 1. q. 4. Codex. 553
ſi quis intrat, de conſec. diſt. 2. Martinus Brach. in conc. 1784
ſi quis iudaicę, 28. q. 1. Vrbanen. concil. 1448
ſi quis iudicẽ, 2. q. 6. Fabia. papa. 622
ſi quis laicus, 16. q. 1. Mogunt. concil. 1040
ſi quis laicus, 11. q. 3. Tole. cõc. 1. 872
ſi quis laicus, 22. q. 5. Auguſt. 1200
ſi quis liber, 29. q. 2. Zacharias. 1455
ſi quis membrorum, 23 q. 8. Eutychinus papa. 1292
ſi quis monachus, diſt. 90. Octaua ſynod. 496
ſi qs monach. 16. q. 1. Gelaſius. 1032
ſi quis necandi, de pœniten. diſtin. 1. Codex. 1555
ſi quis neceſſitate, 34. q. 1. & 2. Ex concil. apud Vermerias. 1705
ſi quis neque, 1. q. 1. Grego. 523
ſi quis nõ dicã, 36. q. 2. Codex. 1554
ſi quis non dicam, de pœn. diſ. 1. Codex. 1748
ſi qs non iratus, 15. q. 1 Hieron. 1002
ſi quis non recto, 4 q. 3. Hiero. 1328
ſi quis nuptias, diſtin. 30. Gangrenſe concil. 137
ſi quis obiecerit. 2. q. 3. Paſchalis papa. 538
ſi quis obligatus, diſt. 54. Martinus Bracharen. ex concil. 262
ſi quis oblitus, 14. q. 4. Martinus Bracharen. ex concil. 984
ſi quis oẽm, 1. q. 7. Septima. ſyn. 558
ſi quis ordinatus, diſt. 92. Marti. Bracharen in concil. 412
ſi quis papa, diſtin. 79. Symmachus papa. 356
ſi quis pecunia, diſt. 79. Nicolaus papa ſecundus. 358
ſi quis peierauerit. 22. q. 5. Gelaſius papa. 1194
ſi quis per capillum, 22. q. 1. Pius papa. 1167
ſi quis per ignorantiam. 1. q. 1. Iſidorus. 494
ſi quis per ſuperbiam, diſt. 30 Gangrenſe concil. 136
ſi quis per verus 22 q 2 Greg. 1179
ſi qſpiã. di. 81. Eugenius papa, 369
ſi qs poſt, di. 33. Canon. Apoſt. 154
ſi qs poſitus, de pæ. di. 7. Aug. 1686
ſi quis poſt baptiſmum, diſt. 51. Tolet concil. 256
ſi qs poſt remiſſionẽ. di. 50. Inn. 251
ſi quis poteſtatẽ. 23. q. 4. Ambr. 1233
ſi qs præbendas 1. q. 3. Innoc. ii. 544
ſi quis præpropera, diſt. 50. Cyprianus. 236
ſi quis presbyter. di. 24. Brach. conc. Martini. 1111
ſi quis presbyter. de conſec. diſt. Canones Apoſtolorum. 1865
ſi quis presbyter, 7. q. 1. Antiochen. concil. 775
ſi qs presbyter, 2 q. 5. Greg. iiii 600
ſi quis presbyter, diſt. 30. Ex concil. Martini Brach. 138
ſi quis presbyter, diſt. 50. Martinus Brach. 234
ſi quis presbyter, diſt. 92. Martinus Brach in concil. 414
ſi quis presbyter, 15 q. 8. Martinus Bracha. ex concil. 1019
ſi quis presbyter, 11. q. 3. Cartha. concil. ii. 862
ſi quis præuentus, 22. q. 4. Iſido. 1188
ſi quis principũ. 16. q. 7. Calixtus papa. 1091
ſi quis propter, 1. q. 2. Proſper. 533
ſi quis propter Deum, diſt. 30. Gangren. concil. 135
ſi quis pro ægritudine, diſt. 55. Ex Martino Brach. 273
ſi quis pulſatus, de pæn diſtin. . Digeſtis. 1556
ſi quis putauerit, 2 q. 6. Victor. 617
ſi quis putauerit, 2. q. 6. Sixtus papa ii. 620
ſi quis qualibet, 12. q. 2. Agathen. concil. 540
ſi quiſquam, 11. q. 3. Pelagius. 845
Si quis rapuerit, 27. q. 1. Nouella Iuſtiniani Imperatoris. 1403
ſi quis dereliquerit. di. 30. Gangrenſe concil. 137
ſi quis romipetas, 24. q. 3. Calixtus papa. 1[illegible]6
ſi quis ſacerdos, 30. q. 1. Cęleſti. 1463
ſi qs ſacerdotũ, di. 81. Alex. ii. 367
ſi qs ſacerdotũ. 11 q 1. Pius pap. 846
ſi quis ſacro, 27. q. 1. Aurelianen. concil. 1398
ſi quis ſeruum, 17. q 4. Gangren concil. 1115
ſi qs ſeruũ, 17 q 4 Mart Brach. 1115
ſi quis ſemel, de pœn. diſt. 2 Octaua ſynod. 1603
ſi quis ſponſam, 27 q. 2. Triburienſe concil. 1426
ſi quis ſuadente, 17 q 4. Innoc 1111
ſi quis ſuper his, 2. q 7. Gregor. 660
ſi quis tam fœminam, de pœn. diſt. 1. Digeſt. 1556
ſi quis tãquã, di. 30 Gangr. con. 136
ſi quis triginta, diſt. 78. Bonifacius papa. 354
ſi quis tumidus, 15. q. 7. Carthag cõcil. i. 1016
ſi quis vel virginitatem. di. 30 Gangrenſe concil. 135
ſi quis veſtrũ, 2. q. 6. Sixtus papa. 616
ſi quis vero. 3. q 4. Pius papa. 681
ſi quis vero, 11. q. 3 Ambroſius. 865
ſi quis vero, 11. q. 3. Ambroſius 845
ſi quis viduam, diſtin. 50. Ex Martino Bracharenſi. 226
ſi quis viduam, diſtin. 34. Innocent. papa. 162
ſi quis viduam, diſt. 34. Canones Apoſtolorum. 163
ſi quis viduam, 32. q. 7. Mogutin. cõcil. 1533
ſi quis virginem, 36. q 2. Greg. 1748
ſi quis virorum, diſtin. 30. Gangrenſe concil. 137
ſi quis vituperat, diſtin. 31. Gangrenſe concil. 142
ſi quis viuente, 31. q. 1. Triburienſe concilium. 1478
ſi quis voluntarie, diſtin. 50. Martinus Brach. ex capitulis. 245
ſi quis voluerit, de conſecra. di 4. Ex concilio apud Belluacum. 1877
ſi quis votũ, 27. q. 1. Theodorus 1410
ſi quis vſuram, 14 q. 4. Ambro. 986
ſi quis vult 16 q 7. Bonifacius. 1097
ſi quis vult, di. 36 Hieronymus. 170
ſi quis vxorem, 32. q. 1 Ioann. Chryſoſtom. 1419
ſi quis vxorẽ, 32. q 1. Theodorus in pœniten. 1490
ſi quis vxorẽ, 27. q 2. Gregorius. 1416
ſi qđ verius, 33. q. 2 Auguſtin. 1546
ſi quos de ſeruis, 12. q 2. Agathenſe concil. 940
ſi quos, 23. q. 4 Gregorius. 1245
ſi quotieſcumque de conſecr. diſt. 1. Ambroſius. 1784
ſi refuglentes, de pœn. diſt. 4. Petrus Apoſt. 1674
ſi res aliena, 14 q. 6 Auguſtinus 992
ſi reuera, de conſecr. diſt. 4. Pelagius papa, 1845
ſi rector, diſt. 43. Gregorius. 194
ſi Romanorum, diſtin. 19. Nicolaus papa. 74
ſi ſacerdos, 6. q 1. Anacletus pap. 743
ſi ſacerdos, de pæni. diſt. 1. Hieronymus. 1578
ſi ſacerdotes, 16 quæſt. 3. Tolet. concil. ix. 1068
ſi ſæculi, 12. q. 1. Gregorius. 920
ſi ſe cuiquam, diſt. 28. Aurelianenſe concil i. 130
ſi ſermo meus, de pœn. di. 2. Auguſtinus. 1613
ſi ſeruus, diſ 54. Aurelienen. conc. 1. pag. 267
ſi ſeruus, di. 54. Iuſtin. authẽ. de ſan. epiſc. 267
ſi ſolus, diſt. 8. Cyprianus. 23
ſi ſubdiaconus, diſ 34. Martinus Bracharen. 163
ſi tantum epiſcopus, 6. q 2. Vaſenſe concil i. 754
ſi teſtes omnes, 4. q 2 & 3 Digeſ. 719
ſi tranſitus, diſt. 70. Symmachus papa. 359
ſit rector diſcretus. diſt 43 Greg. 194
ſit tributum, 11. q 1. Ambroſius 849
ſi triginta annorum, diſt. 78 Zacharias. 355
ſi tu abſtines, 17 q. 2 Io Chryſ. 1412
ſiue de coniugii, 33. q 2. Nicolaus papa. 1542
ſiue hæreticus, de conſecr. diſtin 4. Beda. 1358
ſiue paruuli, de conſec. diſt 4 Cæleſtinus papa. 2859
ſi vero qui diſtin. 50. Gerunden concil. 249
ſi verum, 31. q. 2. Vrbanus. 1424

ſi vir ſimplex di 29. Theodorus. 144
ſi vir & vxor. 35. q 2. & 3. Augu. 1715
ſi vir & vxor 27. q. 2. Eugenius Papa in ſynod.
ſi virgo 34 q. 1. & 2. Auguſtinus. 1705
ſi vos contra. 23 q 5. Auguſt. 1263
ſi vobis fratres. 23. quæſtio. 8. Oſius epiſcopus. 1291
ſi vxorem, 32. q. 5. Auguſtinus. 1522
Solet quæri, 32. q 6. Auguſtinus. 1498
Solet etiam, de conſe. diſt 4. Auguſtinus. 1846
ſolent plures, de conſe. diſt. 1. Cabilonen. conc. 1768
ſolennitates, de conſe. diſt. 1. Felix Papa. 1758
ſolennitates, de conſecr diſt. 1. Gregorius. 1759
ſolicitum quoque. di 48. Gratia. 359
ſollicitudo. di. 52 Alexander. ii. 258
ſollicitatores, de pęn diſt. 1. Digeſtis pag. 1556
ſors nō aliquid 26 q 2 Auguſt. 1364
ſortes 26. q 5. Leo iiii. 1372
ſortilegi ſunt, 26. q 5. Iſidorus. 1363
Species & ſimilitudo, de conſe. diſt. 2. Gregorius. 1790
Spiritus ſanctus, 1. q. 1. Auguſt. 493
ſpiritus ſanctus, de conſecratione. diſt 5 Melchiades Papa. 1892
ſponſus ille, diſt 56. Auguſtinus. 278
ſponſus & ſponſa, diſt. 23. Carthaginenſe concilio. iiii. 108
ſponſus & ſponſa, 30 q 5. Carthaginenſe concilio 4. 1473
ſponſalia, 30 q 2 Gratianus. 1464
Statuit quoque, 2. q. 5. Saleguſt. Concil. 612
ſtatuimus 16. q. 1. Anaſtaſius. 1047
ſtatuimus 19 q 3. Vrban ii. 1136
ſtatuimus, 20. q 2. Eutychianus Papa pag. 1146
ſtatuimus, di. 4 Teleſporus. Papa 10
ſtatuimus 12 q. 2. Agath concil. 931
ſtatuimus, diſtinctio 61 Leo. 298
ſtatuimus, 11 q 1 Fabian Papa. 850
ſtatuimus, etiam di. 76 Vrbanus. 345
ſtatuimus, decretum, 1 q 1. Nicolaus papa ii. 519
ſtatuimus vt ſicut. 1. q. 1. Cabilon-cōcilio. 519
ſtatutis, 2 q. 1. Codex. 581
ſtatutū eſt, 27. q. 2. Tolet concil. 1427
ſtatutum eſt, 2. q. 6. Carthaginen cōcilio quinto. 634
ſtatutum eſt, 8. q. 1. In concilio apud Alteum. 1119
ſtudendum eſt, diſt. 90. Carthaginenſe concilio. iiii. 457
ſtatuendum nobis, 16. q. 2. Fauen. cōcilio. 1359
ſtudeat ſanctitas, diſt. 50. Nicolaus Papa, 244
ſtudii veſtri, diſt. 61. Gregorius. 293
Subdiaconus, diſ. 17 Sexta ſyno. 35
ſubdiaconus, diſtinctio 23. Carthaginenſe concilio. iiii. 105
ſubdiaconus. 24. q. 1. Auguſt. 1317
ſubdiacono etiam, di. 94. Gratia. 428
ſubdiaconis tuis diſt 32. Grego. 151
ſubmittitur, diſt 21. Nicol Papa. 91
ſufficit pœnitenti, de pæn diſt. 1. Leo Papa. 1583
ſufficiat ſacerdoti, de conſec, diſtin. 5. Alexander ſecundus. 1769
ſufficiat, 27 q. 2. Nicolaus Papa, 1412
ſuggeſtum nobis eſt, 7. q 1. Libertus Papa. 786
ſuggero, 3. q. 8. Felix epiſcopus in Carthag concilio ſecundo. 705
ſumma iniquitas, 6 q 1. Alexander Papa. 749
ſumma militiæ. 23. q. 1. Grego. 1207
ſummopere 11. q. 3. Gregorius. 886
ſunt in eccleſia, 8. q 1. Auguſt. 800
ſunt namque, diſ. 45. Gregorius. 209
ſunt nonnulli, 16. q 1. Bonifacius Papa. 1030
ſunt nonnulli, 1. q 1 Gregorius. 523
ſunt nonnulli. diſ. 46. Gregorius. 212
ſunt nōnulli, 2. q. 7. Euariſtus, Papa. pag. 646
ſunt plures, de pæn. diſt. 3. Aug. 1617
ſunt plurimi, 6. q. 1. Gregorius papa pag. 747
ſunt quædam, 17. q 1. Auguſt. 1098
ſunt quædam, 23. q. 5. Haym. 1264
ſunt qui arbitrantur, de pæniten. diſt 1. Ambroſius. 1576
ſunt q dicūt, 27 q 2. Gregorius. 1418
ſunt q opes. 17 q. 4 Ambroſius. 1102
ſunt quidam, 1. q. 1. Paſchalis ii. 527
ſunt q dā, 25. q. 1. Vrbanus papa. 1147
ſuper cauſa, 2. q. 5. Alexander. 604
ſuper quibus, 30. q 3. Vrbanus 1466
ſuper tribus, de pænitentia. diſtin. 2. Hieronymus. 1586
ſuper tribus, de pęnitentia diſtin 2. Hieronymus. 1614
ſup prudētia. 14. q. 2. Paſchalis ij. 981
ſuperueniente, 1. q. 1. Gregorius 498
ſuppliciter glorię veſtrę, 23. q. 8. Gregorius. 1284
ſuſcipitis me, di 10. Greg. Nazian. 30
ſuſpectos, 3. q. 5. Pontianus papa. 635
ſuum vere. 21. q 4 Gratianus. 1561
Symbolum de conſecratione diſt 4. Agathen concilium. 1859
ſynodum epiſcoporum. diſtinct. 17. Marcellus papa. 63

T

TAbernaculum, de conſecratione. diſtinctio 1. Felix iiii. 1752
talis mihi, de pænitentia diſtinct. 3. Ioannes Chryſoſtomus. 1645
tali cōiugio, 1. q. 7. Meldēſe cōc. 569
tales ad miniſterium, diſtinct. 23. Clemens. 101
tales & ſi. 16. q 5. Gratianus. 1050
talia q dem 8. q. 3 Pelagius papa 803
talibus Deus, de pęnitentia, diſt. 2. Hieronymus. 1615
tam ſacerdotes, 24. q. 3. Anacletus papa. 1333
tantum valet. 32. q 7. Auguſt. 1535
tantis Daniel. di. 81. Cæleſtinus. 363
tanta nequitia 1. q 7. Gregorius. 566
tanta nequitia, di. 86. Gregorius. 391
tamdiu 3 q 2. Felix ſecundus. 674
tempus quod inter, 15, q. 2. Auguſtinus. 973
tempus autem, diſt 79. Gratian. 340
tempus quoque. diſt. 31. Gratia. 139
tempus vero, de pæn, di. 7. Gra. 1684
temporis qualitas 7. q 1. Greg 783
tempora pœnitudinis. 26. q. 7. Leo papa. 1384
temerarium 11. q. 3. Auguſtinus. 879
tenere debet. diſt. 31. Innocent. i. 141
teneamus 1. q. 1 Auguſtinus. 492
te quidem, 11. q. 1. Clemens. 849
tertio quęritur. 15. q 5 Gratian. 1004
terrulas 12 q. 2. Agathenſe con. 939
teſtamentum diſt. 6 Gregorius. 15
teſtamenta vero, 12 q 5. Gratia. 954
teſtes per quamcumque, 3. q. 9. Calixtus papa. 709
teſtes absq. 2 q. 7. Damaſus pap. 656
teſtes autem, 4 q. 2. & 3. Carthaginēſe concil. vij. 718
teſtimonium, 11. q. 1. Silueſter. 482
teugualdum. 11. q. 3 Nicol. papa. 864
tibi Domino, diſt. 50. Leo iiii. 312
timorem, de conſecratione. diſtin. 2. Baſilius epiſcopus. 1787
tolle charitatem, de pæniten. diſt. 2. Auguſtinus. 1616
tolerandi ſunt. 23 q 4. Auguſt. 1214
tolerabilius, 32 q 5. Ambroſi. 1514
tonſura vero, diſt. 69 Gratianus. 327
totum, 1. q. 3 Auguſtinus. 538
totam pænitentiam, de pæn. diſt. 3. Hieronymus. 1642
tranſmarinos, diſtin. 98. Anaſtaſius j pag. 450
trāsferūt, 24 q. 3 Hieronymus. 1339
tres perſonas, 23. q 4 Auguſt. 1218
tres ſunt autem, de pænitentia. diſ. 1. Auguſtinus. 1589
tria legitima, 36. q. 2. Hierony. 1749
tria ſunt genera, diſtin. 45. Albinus & Alcuinus. 208
trib. ex cauſis, de cōſ. di. 1. Aug 1764
tribus gradibus, de conſecrat. diſt. 2. Clemens papa. 1786
tributum, 23. q. 8. Vrbanus. 1288
triforme eſt de conſecratione. diſ 2. Sergius papa. 1785
tua ſanctitas. 31 q. 2. Hormiſda papa palea. 1484
tu bonus, 21. q. 4 Auguſtinus. 1214
tu dixiſti, 23. q 5. Auguſtinus. 1237
tu malum, 22 q. 1 Auguſtinus. 1166
tūc ſaluabitur, 33. q. 5 Hieron. 1696
tunc vera 11. q 3. Gregorius. 882
tunc eis, de conſ di 2 Auguſt. 1824
tunc valere, de conſ diſt. 4. Aug. 1856
turbat acumen, diſt 37 Beda. 173
turbatur nauicula, 1. q 4. Amb. 551

V

VAlet interdum, 81. di. Iſidor 365
Valentinianus, diſtin. 63. Hiſtoria Tripar. 297
valentino clerico. diſt 34. Pelagius papa. 164
valida eſt, de pæn. di 1 Gregor. 1604
valde neceſſarium di. 94 Greg. 428
vaſa in quibus, de conſecratione. diſt. 1. Triburienſe concilio. 1766
vaſis iræ, 23 q 4 Auguſtinus. 1224
vbi iſta didiciſti, diſtinctio 74. Simplicius papa. 337
vbi nō eſt, 30 q 2. Nicol. papa. 1464
vbi ſana, 24. q. 1. Auguſtinus. 1310
vbi pars eſt, de cōſ diſt 2 Hilar. 1817
vbi nā legiſtis, di 95. Nicolaus. 439
vbicūque. 16. q. 1. Tribur. conc. 1026
vbicūq; 13 di. 2. Tribur. concil. 965
vbicumq; 13. q 2. Io. Chryſoſt. 975
væ eis, de pæn. diſt 4. Oſee. 1675
væ qui dicitis, 11. q. 3. Eſaias. 882
venit ſacerdos, de cōſ. di. 4 Am 1862

Veni-

Veniſti ad fontem de conſec. diſt. 4. Ambr. 1868
Veniam nunc 35. q. 9. Innoc. 1741
Ventum eſt. 1. q. 1. Innoc. 470
Vendentes 1. q. 3. Gregorius 543
Venerabiles, de conſ. diſt. 3 Septima ſynodus. 1834
venerabilis. de conſe. diſt. 4 Gelaſius papa 1842
venter mero, diſt 35. Hierony. 166
verbum Dei, de pæ diſ. 1. Amb. 1573
verus baptiſmus, de conſe. diſt. 4 Proſper. 1890
veritate, diſt. 8. Auguſt. 21
vera iuſtitia, diſt 45 Gregor. 209
Vereor 8 q Hieronymus 801
verum hoc, diſt. 14. Gratianus 47
veſtrā flagitamus, diſ 10. Leo. iiii. 32
veſtimenta eccleſiæ de conſ diſt. 1. Stephanus 1766
victor Honorius, diſt. 97. Honorius ad Bonif papam. 448
vide benignū, de pę. di 1. Hier. 1585
vide quantum 1 q Hierony. 495
vides fili diſt 10 Ioan viii 38
vides vt opinor 23 q 6. Aug. 1273
vident homines, diſt 86. Auguſt. 387
Videmus autem 12 q 1. Vrbanus papa 911
videtur nobis. 35 q 6. Cæleſt. papa. palea. 1731
vidua 27. q. 1. Nicolaus 1405
vidua eſt, diſt. 34 Hieronymus. 163
vidua 20. q. 1. Tolet. conc. x. 1145
viduæ 27. q. 1. Auguſt. 1045
viduæ q. diſ. 81. Carth conc. iii. 372
viduæ, 27. q. 1. Arelat cōc. palea. 1406
viduas 27. q. 1 Gregorius 1392
viduas autem 27. q. 1. Martin. Brach. in conc. 1395
viduas honora. 1. q. 2. Paulus Apoſtolus. 532
viduas 27. q 1. Aurelian conc. 1398
vi ſuis autem diſt. 87. Gratianus 393
viduitatis, 27. q. 1. Arauſic. cōc. 1405
viginti tantum. diſtin. 16. Stephanus papa 62
viliſſimus, 1. q. 1 Symachus 488
vino inebriantur, diſt. 37. Hiero. 178
Vinolentum ſacerdotem, diſ. 35. Hieronymus. 166
violatores, 25. q. 1. Damaſ. papa 1347
vir cum propria 33. q 4 Greg. 1691
virum catholicum, diſt. 47. Leo papa. 215
virginem 27. q 1. Tribur. conc. 1397
virgines non velentur. 20. q. 1. Pius papa 1144
virgines, 27. q. 1. Eliberitanum conc. pag. 1401
virgines quæ. diſt. 47 Hieron. 125
virgines ſacræ 20. q 4. Trib. cōc. 1150
virginibus 27. q. 1. Tribur. conc. 1397
viſum præterea. de conſ diſt. 1. Cabi. conc. ii. 1775
viſis litteris 16. q. 2. Ioan papa 1057
viſitandi 18. q. 2. Gregorius. 1131
vltra prouinciarum, 3 q. 5 Steph 691
vltima voluntas 13. q 2. Greg. 964
vnus ex vobis, 2. q 1. Auguſt. 577
vnaquæque mulier 13 q 2. Aug 963
vnaquæque, 3. q. 6. Anacletus. 696
vna tantum, diſt 26. Ambroſius 122
vna ſola 33 q. 5. Auguſtinus. 1696
vnctio inuiſibilis, de pæn. diſt. 2. Auguſtinus 1607
vnde quæritur, 35. q 9. Gratian 1739
vnde ipſe 8. q. 1. Clemens palea. 792
vndecunque diſt 56 Auguſt. 276
vnio noſtræ 19. q. 3. Tolet. cōc. 16. 835
vnius vxoris, diſt. 26. Hieron. 119
vnicuiq; ii. q. 3. Pelag papa ii. 889
vnicuique fidelium de conſec. diſ 1. Aurelianenſe conc. 1764
vnū abbatē 21. q. 1. Agath. conſ. 1154
vnum orarium. di. 25. Tolet. cōc. iii. pag. 114
vnum ſolum 23. q. 5. Auguſt. 1251
vnuſquiſque 22 q. 4. Ambr. 1185
vobis enim 12. q. 2. Gelaſius 927
vocatio autem 5. q. 2. Gratianus 732
vocatio ad ſyn. 5. q. 2. Dam. 731
volumus vt frater diſt 89. Greg. 402
volumus, 16 q 4. Gregorius 1077
volumus diſt 81. Gregor. 370
volumus 11 q 1. Codex 853
voluiſſent de pæn. diſ. 1. Greg. 1587
vos ante omnia, de conſ. diſ. 4. Auguſtinus 1898
vos autem 16 q 1. Auguſt. 1034
vota ciuium diſt 63 Leo i. 306
volentibus diſt. 27. Hieron. 124
vouentibus 17 q 1. Hieron. 1099
vrbes & Loca diſt 80. Lucius papa 360
vſque adeo 32 q 7. Auguſt. 1535
vſq; adeo diſ. 33 Gelaſius papa 156
vſus auctoritati diſt. 11. Iſidor. 33
vſus naturalis 32 q 7. Auguſt. 1530
vſura eſt. 14. q 3. Agath. conc. 934
vt calix domini. de conſe diſt 1 Rhemen. conc. 1767
vt cognouerunt. de pęn. diſt. 2. Ambroſius 1618
vt conſtitueretur, diſt. 50. Aug. 234
vt epiſcopi de conſe. diſt. 5. Melden. conc. 1894
vt euidenter. 1. q 1. Auguſt. 502
vtilem 22. q. 2. Hierony. 1180
vt ieiuni. de conſec. diſt. 5. Aurelian. conc. 1894
vt illud de conſ. diſt. 1. Soter. 1772
vtinam omni tempore. diſ. 76. Hieronymus 348
vt lex. 27. q. 1. Innoc ii. 1406
vt noueritis 12. q. 1. Auguſt. 1165
vt oſtenderet, de conſe diſt. 4. Auguſtinus 1884
vt pridem 23. q 8. Greg. 1283
vt presbyteri 17. q. 4 Tribur. conc. palea. 1110
vt quod paras de conſec. diſt. 2. Auguſtinus 1799
vtraque quæſtio. 34. q. 1. & 2 Gratianus 1702
vtrum vero 28. q. 3 Gratianus 1450
vtrum ſola de pæn. diſt. 1. Gratianus pag. 1552
vtrum ſub figura de conſ diſt. 2. Auguſtinus. 1818
vt veterum, diſt. 9 Auguſt 25
vulgaris, de pęnit diſtinct. 1. ex Digeſt. 1557
vulteranæ 12 q 2. Gelaſius 928
vxor a viro 32. q 7 Ambr. 1531
vxor Felicis 17. q 4. Gelaſi. 1113
vxor legitima 26. q 1. Auguſt. 1436

FINIS.

NOTATV DIGNA IN GLOSSIS
& nouis notationibus.

AArō ſacrificauit hircum, & ignis egreſſus a domino deuorauit holocauſtū, pag. 1650
Abbas in aliquibus diſpenſat. 1151
Abbas an minores ordines hodie cōferre poſſit. 327
Abbas monachum excōmunicatum abſoluere poteſt. 407
Abbas in epiſcopum quandoq; non eligitur. 1036
Abbas quē ordinē dēt habere. 227
Abbas nihil proprij habet. 269
Abbas factus epiſcopus cui eccleſiæ acquirit. 1119
Abbas non conſecratur. 913
Abbas an poſſit donare. 915
Abbatem ab abbatia poteſt ſolus epiſcopus deponere. 1126
Abbates tenentur ad concilium epiſcopi venire. 72
Abbates & chorepiſcopi minores ordines conferunt. 106
Abbates non exerceant epiſcopalia, pag 1205
Abbatiſſa dēt eſſe ſexagenaria 1144
* Abiurandæ hæreſis modus ex vii. ſynodo. 562
Abolitio fit tripliciter. 594
* Abortium. 1950
Abraham, Paulus, & Iehu, an fuerint mendacii expertes. 1177
Abraham an ſit mentitus. 1181
Abrogare. 10
abſens an poſſit condemnari. 705
abſens in criminali poteſt in bonis puniri. 705
abſens an poſſit excommunicari, & abſolui. 588
abſens non eſt feſtina ſententia condemnandus. 762
abſenti vtrum ſubueniatur. 628
abſentes vnde vocantur ad electionem. 300
abſentes an ſint ad electionem vocandi. 673 & 1379
abſentes poſſunt per litteras conſentire. 315
abſolutio ex cauſa differri poteſt 72
abſolutus ſemel in duobus caſibus accuſari poteſt. 602
abſtinere a licitis quandoque debemus. 370
abſtinere a venialibus difficillimum eſt. 1889
abſtinentia Chriſti & Ioannis Baptiſtæ diuerſa fuit. 189
abſtinendum eſt quandoque ab vxore. 1678
abſtinendum eſt ab omni ſpecie mali. 518
acephali. 1344
acephalitæ. 1342
actor & procurator, & ſyndicus, differunt, 645
actor libellum offerens, duplicem cautionem præſtare debet. 679
actoris punitio reum ad iudicē non ſuum trahentis. 855
actori denegantur induciæ. 678
actore non probante reus abſoluitur regulariter. 760
actio propter culpā reuiuiſcit. 1888
actio perpetuatur litis conteſtatione pag. 173
actio ſecundum canones, non eſt de neceſſitate proponenda. 619
actio vtrum ſit proponenda de iure canonico. 20
actio nō datur ex improbitate. 1188
actiones, ſed non paſſiones, communicantur inter coniuges. 1469
actiones plures habens an vna electa perdet alias. 936
actiones ſeu pactiones interuenire pōt in ſpiritualiū donatione. 456
actiones quattuor ex contractu infamant. 701
accuſans vxorem adulteram qualiter conuincitur de adulterio. 1524
accuſatus lite pendente promotus an ſit deponendus. 363
accuſatus quandoque dat expenſas accuſatori. 660
accuſatoribus quandoque præmium datur. 356
accuſare ſe poſſunt mutuo vir & vxor de adulterio. 1492
accuſare prohibitus, an a teſtimonio repellatur. 718
accuſare ſimul plures, an liceat vni. pag. 584
accuſare an quis cogatur. 1167
accuſare prohibentur aliqui. 729
accuſare quis quandoq; cogitur. 662
accuſare non pōt de crimine conuictus in modum exceptionis. 656
accuſare cogitur aliquis quandoque pag. 728
accuſari poteſt quis poſt mortē. 401
accuſari quis nō poteſt ſimul de pluribus criminibus. 630
accuſari poſſunt plures ſimul. 364
accuſari poteſt quis de crimine per pœnitentiam purgato. 1544
acquiſita de bonis eccleſiæ, & de bonis clericorum, ad quos pertinebunt. 954
accuſari poſt mortem an poſſit aliquis. 1320
accuſator calūnioſus cogitur ſe purgare. 608
accuſator an, & quando poteſt deſiſtere. 742
accuſator pendente accuſatione, poteſt deſiſtere. 407
accuſator, & iudex, poteſt idem eſſe, pag. 1734
accuſator, & teſtis, idē eſſe non poteſt in cauſa matrimoniali. 1731
accuſator deficiens in vno an admittatur. 712
accuſator in quinq. peccare pōt. 593
accuſator non ſemper cogitur ſe ad pœnam talionis inſcribere 667
accuſatori an dādæ ſint induciæ 595
accuſatori in cauſa ſanguinis licet pecuniam dare. 584
accuſato abſente poteſt dari libellus. 668
accuſati punitio. 667
accuſatio præſumitur ſemper inuidiæ cauſa fieri. 618
accuſatio ex charitate debet prouenire. 663
accuſatus an pendente accuſatione poſſit ſuum accuſare. 713
accuſatio, denuntiatio, & infamatio diuerſa ſunt. 667
accuſatio adulterij poſt quinquennium non auditur. 1544
accuſatio epiſcoporum præſumitur ex odio fieri. 423
accuſationem admonitio debet præcedere. 542
accuſationem deſerens qualiter punitur. 597
in accuſationibus non cogitur quis diē cōmiſſi criminis ponere. 1358
* accuſationem deſerenti quomodo B. Gregorius veniam dederit. 599
accuſatus ne quis de diuerſis criminibus. 1268
Adam & Eua confeſſi ſunt. 1571
adam ante peccatum habuit duplicem ſtatum. 1616
adam ſi non peccaſſet ſemper iuuenis fuiſſet. 1891
adam erat immortalis. 1891
adam ſi non peccaſſet nulla in coitu voluptas eſſet. 1495
adam ante peccatū erat nudus. 1570
adam ſi viueret, vxorem habere non poſſet. 1708
adamiani. 1342
admonitio quandoq. eſt neceſſaria, quandoque non. 685
admonitio præcedat denuntiationem. 644
admonitio ſemper vindictam præcedat. 926
adoptio & arrogatio differunt. 926
aduerſarius an debeat aduerſario aperire quæ dicit. 1444
aduocatos, an poſſit operas ſuas locare. 886
aduocatus idem ius ſæpius allegare poteſt. 1278
aduocatus an teneatur ad decimas de patrocinio. 1055
aduocati militant. 1207
aduocati ſunt audiendi. 1742
aduocato quandoque ſilentium imponendum eſt. 699
aduocato qualiter fit ſatisfactio 699
adulatio tripliciter fit. 116
adulterium non fit ſine dolo. 1706
adulterium, & periurium ſolo animo committuntur. 1520

adulterium, & ſimonia poſſunt eſſe ex parte vnius. 1516
adulterium quãdoque cum propria vxore committitur. 1401
adulterium non committitur ſi cõiugata ignorãter cognoſcitur. 1706
adulterium cum ſponſa non committitur. 1426
adulterio polluta, an poſſit a ſuo corruptore duci. 1477
adulterio multa ſunt grauiora. 1531
adultera etiam poſt pœnitentiam accuſari poteſt. 1491
adultera licet interficiatur, dos tñ ad eius filios deuoluitur. 1544
¶ Æmulos varia ſignificata hẽt. 197
aetiani. 1343
aer eſt communis. 903
aetiani. 1343
aetas virilis diuerſimode interpretatur. 352
aetas in honoribus, & multis alijs neceſſaria eſt. 351
aetatis probatio cui incumbit. 354
ætatis ratio in pœnitentiis eſt habenda. 252
¶ Affectus, & effectus non æqualiter puniuntur. 1557
affectus ſine effectu punitur. 539
affinitas ſpiritualis maior eſt carnali. 1425
affinitas tantum per carnis commiſtionem contrahitur. 1712
affinitas non naſcitur ſine carnis cõmiſtione. 1714
affinitatis genus per quam regulam cognoſcitur. 1728
affinitas per coitum nefarium contrahitur. 1728
affinitatis definitio. 1728
affinitatis gradus computantur ſicut gradus conſanguinitatis. 1729
affinitatis arboris formatio. 1729
affinitatis prohibitio inter aſcendentes, & deſcẽdentes eſt ꝑpetua. 1730
affinitas per notabilia declarat. 1729
affirmatiua in negatiuam reſoluitur. pag. 373
afflictio quandoque datur afflictis. pag. 13. & 762
¶ Ager, & manſus, differunt. 1239
agilitas eſt dos corp. glorioſi. 1778
¶ Agonitæ. 1344
¶ Alabaſtri fractio qd ſignificet 1575
* Alaricum ex variis libris uolumen ſuum collegiſſe, & vſum eſſe epiſcoporum opera. 622
alienatio facta ab eccleſia quandoque tenet, quandoque non. 918
alienatio quid comprehendit. 917
alimentorum nomine comprehenduntur veſtes, & habitatio. 833
aliud eſt in uia, aliud in iuuio. 1674
alogii. 1342
altare quando eſt reconſecrandum. pag. 1759
altaris myſterium eſt incomprehenſibile. 503
altaria ante conſecrationem erigi poſſunt. 325
¶ Ambiguitas eſt triplex. 157
* Ambroſium electum a Synodo, nõ ab imperatore. 290
* Ambroſii librum de alendis pauperibus deſiderari. 391
amicos facere de mammona iniquitatis, quid ſit. 903
amittit quis quod nunq̃ habuit. 105
amuſſis. 652
* Anaſtaſius Papa immerito reprehẽſus a Gratiano. 79
anathema. 683
ancilla contrahere permiſſa eripitur in libertatem. 1511
ancilla cum domino contrahens, libera efficitur. 163
ancillam ignoranter ductam etiam poſt manumiſſionem poteſt liber dimittere. 1456
angaria, perangaria. 527
angelici. 1342
angeli non fuerunt ex traduce. 1630
Anianus interpres Pauli. 1721. & 1721
¶ Anima ſine uirtutib. corruit. 502
anima pro homine ponitur. 470
anima plus ſimilitudinis habet cum Deo quam corpus. 1648
anima maribus citius infunditur quam fœminis. 12
anima noſtra unde procedit. 1499
animæ infirmitas eſt duplex. 995
animę unius perditio eſt grauior quã mille corporum. 1194
animæ uis eſt duplex. 995
animalia immunda quæ dicebantur eſſe. 1493
animatum, & non animatum interficiens qualiter punitur. 1500
animoſitas quandoque in bonam, qñdoq; in malã par. ſumitur. 394
animus, & opinio præfertur veritati, & facto. 1173
annus qñque a Martio incępit. 343
annus quo pater filium a religione reuocare poteſt, quando incipit currere. 1146
annus quot dies habet. 271 & 1396
annus biſextilis duos dies fecit haberi pro uno. 271
annus in æſtatem, & hyemem diuiditur. 343
anni excurſus aliqua facit. 945
annulus nuptæ quid notat. 1472
annuli datio, facit præſumi pro matrimonio. 1473
annotatio quid ſit. 1356
antiquitas non dat priuilegiũ. 422
antidicomaritæ. 1343
anthropomorphitæ. 1342
antiochus multa facinora perpetrauit. 411
aphoriſmus vnde dicatur. 1399
¶ Apoſtolus uſus eſt poeticis ſententiis. 173
Apoſtoli utrum potuiſſent conficere in triduo. 1787
Apoſtoli de continentia nihil conſtituerunt, ſed ſolo exemplo illam docuerunt. 374
Apoſtoli de Paſſione Domini doluerunt. 1679
Apoſtoli vtrum omnes fuerint epiſcopi. 322
Apoſtoli uindictam deſiderantes, an peccauerunt, 1229
Apoſtoli qñ fuerunt conſecrati. 11
Apoſtolici. 1342
Apoſtolos non petens intra tempus, vt renunciare appellationi. 630
apoſtolorum locum tenent viri eccleſiaſtici diuerſimode. 911
* Apoſtolicam ſedem in tribus locis eſſe vnam. 17
apoſtata quilibet, an ſit excommunicatus. 107
apoſtatæ qui dicuntur. 254
apocriſarius. 560
apologia. 347
apellitæ. 1342
appollinariſtæ. 1343
* appellatio a iudicibus ex cõſenſu partium electis, an detur. in c. ſine ſi ex conſenſu. 2. q. 6. 632
appellat qui ad ſuperiorem iter arripit. 1515
appellat cõiunctus pro cõiuncto. 629
appellatur de epiſcopis prouinciæ ad metropolitanum. 65
appellat ad Papã omiſſo medio. 615
appellatur a iudice ſæculari ad eccleſiaſticum. 615
appellare tertio nõ licet. 615. & 1486
appellare ante ſententiam ſecundum leges non licet. 451
appellare a iudice communiter electo, an licitum ſit. 632
appellare nõ licet a cõpromiſſario. 631
appellare, aut iudicem ſeculare non ſemper licet. 619
appellare ante ſententiam utrum liceat. 621
appellari non licet a maiori ad minorem. 626
appellari non poteſt in tributis, & decimis. 619
appellari non poteſt ab excommunicatione. 874
appellãdũ ne eſt, iudice præſẽte. 628
appellãdũ nõ eſt omiſſo medio. 755
appellans fruſtatorie iudicem offendit. 235
appellans per calumniam, ad quid punitur. 620
appellans ſecundo multis in caſibus non auditur. 625
appellans a delegato, ad quem appellare debet. 614
appellans abſente iudice quid debet facere. 631
appellans a grauamine iuſte appellat. 628
appellantis iniuſte punitio. 624
appellanti diuerſa tempora dantur ad proſequendum. 636
appellanti impedito, quomodo ſuccurritur. 625
appellatio, & nuntiatio noui operis differunt. 631
appellatio plurium. 631
appellatio ab executore facit fructus ſequeſtrari. 614
appellatio poteſt ad Papam, omiſſo medio, interponi. 96
appellatio in multis caſibus non admittitur. 615
appellationis tempus poteſt iudex moderari. 615
appellationis cauſa eſt eadem cum principali. 615
appellationis cauſa non eſt ad iudicem a quo remittenda. 612
appellationis terminus eſt triplex. 636

appellationis cauſa vtrum ſit aſſignā da 621
appellationis tempus, an ſit vtile, an continuum 624
appellationis dies cōputaẽ in decennio, qđ datur ad appellandū. 614
appellationis diffinitio 614
appellationem pro me factam, an teneat ratificare 929
appellationes friuolas recipiens punitur 619
¶ Apulia eſt patrimonium beati Petri 1137
¶ Aqua an ſit de neceſſitate conſecrationis 1777
aqua baptiſmi an ſit ſacramētū. 492
aqua quæ fluxit de latere Chriſti, an fuerit vera aqua 1777
aqua de petra fuit ſignum ſanguinis Chriſti 1818
aqua in baptiſmo eſt ſacramentum, id eſt, ablutio cum aqua 1835
aqua multipliciter accipitur 1780
aqua de petra populum per deſertū ſecuta eſt 1821
aquarii 1342
¶ Arabici 1344
arboris cōſāguinitatis formatio. 1724
arbitros eligere quandoque coguntur litigantes 857
arbitriū liberū, ad quid ualeat 1892
arbitrium inimici an ſit tolerandum pag. 1278
arbitrorum duo ſunt genera 632
archiepiſcopus, an ſit iudex ordinarius totius prouinciæ 814
archiepiſcopus ſolus cauſam epiſcopi audire poteſt 158
archiepiſcopus in confirmatione nō tenetur primatem conſulere 318
archiepiſcopus de cauſis ſubiectorū epiſcopi cognoſcere non pōt 817
archiepiſcopus quot habeat ſuffraganeos 86
archiepiſcopus non conuocat synodum ante palii ſuſceptionem 457
archiepiſcopus cōſecratur a ſuis ſuffraganeis 459
archiepiſcopus a quibus eſt conſecrā dus 257
archiepiſcopi pallium non petentis negligentiā qui ſupplere dēt. 454
archiepiſcopi ſubsūt Patriarchis 817
archiepiſcopū negligentē circa pallii petitiones, quis monere debet. 455
¶ Archidiaconus, an habeat iuriſdictionem delegatam 419
archidiacon⁹, an poſſit īſtituere 2087
archidiaconus inſtituendos examinare debet 110
archidiaconi sūt oculi epiſcopi 417
archidiaconi multare poſſunt. 419
archidiaconatum quis conferre poteſt 285
¶ Archimandrita 588
archontiaci 1342
archiuium 1459
archiflamines 360
* Arelatenſem archiepiſcopum pertinere non ad Narbonenſem, ſed ad Viennenſem 801
araneæ non ſunt ſine cœmento ligandæ 184
argumentum ab ordine verborū ſumitur 196
argumentum a contrario ſenſu eſt fortiſſimum 629
argumentum ſumi poteſt ex rubricis 1558
argumentum a contrario eſt, in iure fortiſſimum 24
argumentantur quandoque ex iure abrogato 19
argumentamur in iure uariis modis 1111
* Arrianos ſolitos fuiſſe rebaptizare 1873
Ariani 1343
Artotyritæ 1342
articulus ſuper quo eccleſia eſt fundata 78
articulos fidi oēs ſcire tenemur. 1314
* Aſchiſis quid ſit apud Græcos patres 135
aſcriptitii dupliciter fiunt 864
¶ Aſinæ quam Dominus equitauit feſtum non eſt celebrandum. 1831
aſſecla 487
aſſeſſoris officium 1245
aſſiduitas facit, aliquid eſſe peccatū pag. 1166
aſſiſterium quid ſit 1603
aſtronomia nō eſt reprehēdēda. 1371
atrum eſt cœmeterium 1403
attētatio ſola, & ſolus conatus, quā doque puniuntur 1556
* Auguſtini opuſcula de communi vita clericorū ſæpius ſub diuerſis titulis haberi 385
* Auguſtino quæ atribuantur eſſe apud Paſchaſium 500
* Auguſtini ſententiā de veritate ſacramentorum ēt in hæreticis eſſe certiſſimam, licet eam Gratianus tanquam dubiam proponat 515
* Auguſtini epiſtolam ad Iulianum Comitem in recentioribus editionibus haberi ſub titulo de ſalutaribus documentis 703
Auguſtinus qñq. dormitauit 1409
Auguſtinum diſputationes, Hieronymum translationes, & Gregorium moralia commendant 26
¶ Auarus eſt inſatiabilis 216
Auari non dant peccatorum remiſſionem 485
auaritia promouendum impedit. 383
auaritia eſt fornicatio 1437
auaritia eſt idolorum ſeruitus. 471
auctoritas canonis eſt maior auctoritate ſanctorum 82
auctoritas ſanctorum quandoque Papali præfertur auctoritati 82
auctoritas maioris in omnibus pactis eſt excepta 21
authentica ſcriptura, quot modis dicatur 1358
audientia eſt multis deneganda. 98
aures male intelligentibus euellendæ 171
aurum pro ſapientia ponitur 1628
auturgia 925
Azahel fuit rex Damaſci 1386

B

Babylonia eſt in Chaldæa regione 1519
Babylonii per quos reges fuerunt in captiuitate 1318
Balthaſar vaſis Dñi abuſus eſt. 178
balnea multis periculoſa eſt 172
¶ Baptiſmus fit in nomine, & non in nominibus patris, &c. 1859
baptiſmus qñ fuit inſtitutus. 1837
baptiſmus ē ſa ramētorū fidei. 1865
baptiſmus non vitiatur precum vitio 1863
baptiſmus, an poſſit conferri furioſo 1845
baptiſmus paſſionem Chriſti ſignat. pag. 1623
baptiſmus utrū tollat infamiā. 558
baptiſmus, an poſſit dari in nomine Chriſti 1866
baptiſmus eſt prima tabula 1572
baptiſmus, & pœnitentia miniſtrantur tempore interdicti 1587
baptiſmus eſt efficatior pœnitentia. pag. 1871
baptiſmus an poſſit dari p laic. 1850
baptiſmus Ioannis non fuit proprie baptiſmus 1837
baptiſmus Ioannis non conferebat peccatorum remiſſionem 488
baptiſmus, an tollat irregularitatem pag. 288
baptiſmus adultorum, an valeat ſine ſatisfactione 1870
baptiſmus Ioannis non fuit remiſſionis operatiuus 1851
baptiſmus tollit infamiam præcedentem 121
baptiſmus ſolennis bis tantū in anno celebratur 1870
baptiſmus in maris littore factus, nō conſecrat totum mare 492
baptiſmus an præſumatur eſſe in aliquo 1889
baptiſmus vtrum ante paſſionem fuit inſtitutus 1851
baptiſmus, an ficte accedenti dandus eſt, & vide notata ex B. Thoma in glo. in uer. ficti 483
baptiſmus triplex eſt 999
baptiſmus ante Chriſti paſſionē nulli erat neceſſarius 488
baptiſmus omnem peccati maculam tollit 451
baptiſmus delet actualia cum originali 1884
baptiſmus eſt omnium ſacramentorum ianua 350
baptiſmus effectus 1835
baptiſmi forma dēt eſſe ſimpla. 1835 & pag. 1835
baptiſmi definitio 1835
baptiſmi forma corrupte prolata, nō vitiat ipſum 1858
baptiſmi tria ſunt genera 1835
baptiſmi forma, an vitieẽ ſi aliquid ſuperfluū apponat, aut interponatur, aut ſi ipſius ordo muteẽ. 1863
baptiſmi forma apud Græcos, & Latinos eſt eadem 1866
baptiſmi ſacramentum, etiam imperfectum, non iteratur 494
baptiſmi forma 1835
baptiſmi uis, qñ data fuit aquę. 1840
baptiſmi ſeptem ſunt dona 1459
baptiſmo, an fiat iniuria per reiterationem 401
baptiſmo carens neque corpus Domini ſumat, neque prædicet 1961

¶ Ba-

¶ Baptizare ſeipſum nemo pōt. 516 & 1848
* Baptizatum in lecto non conſueuiſſe Romæ in clericū aſſumi. 282
* Baptizari quid ſignificet apud B. Cyprianum. 1880
Baptizare poteſt paganus. 1149
Baptizare ſolenniter laicus non poteſt. 240
Baptizare in nomine Genitoris, &c. an valeat. 1867
baptizādus, ter debet immergi. 1865
baptizandi ius nō habent laici. 511.
baptizando, an ſit opus totū corpus immergere. 1890
baptizando non ſufficit habere bonam conſcientiam. 1890
baptizans debet habere intentionē baptizandi. 1847
baptizatur quis in noīe Chriſti, non autem in nomine Trinitatis. 1843
baptizatus in ægritudine nō eſt promouendus. 281
baptizatus, vel ordinatus pluries, an plures recipiat characteres. 324
baptizatus iocoſe, non eſt baptizatus. 493
baptizatus ſola voluntate, an poſſit cum Chriſtiana contrahere. 1448
baptizati a Ioanne, an debuerint rebaptizari baptiſmo Chriſti. 488
baptizatum ſe dicenti creditur. 324
baſilius a Symmacho rogatus interfuit electioni Papæ. 364
baſilidiani. 1341
* baſilij regulæ citantur nomine octauæ ſyn. 1385
¶ beati immaculati, continet 22. diſ. pag. 1656
becmoth, qualiter interpretaē. 1631
bella an ſint permiſſa, & quib. 1202
bellum poteſt indici a iudice eccleſiaſtico. 1013
bellum dicitur quinque modis iniuſtum. 1208
beneficium conferens indigno pp amorem, ſimoniacus eſt. 524
beneficium quandoq; permittitur, & non officium. 367
beneficium poteſt auferre Papa. 821
beneficiū conferri poteſt inuito. 377
bñficiciū coniugatis interdicitē. 1420
beneficium inuito confertur. 208
beneficium iuris ſpernens, ſibi debet imputare. 1113
beneficium per timorem obtinens, peccat mortaliter. 556
beneficij ſpe ordinem reſpiciens, nō peccat. 291
beneficij renuntiatio, ut alij detur, non eſt ſemper ſimoniaca. 522
beneficij collatori reuerentia debetur. 802
beneficij fructus, an uendi poſſint. pag. 933
beneficio ſine culpa ſua nemo priuari debet. 1096
beneficio priuatur, qui priuatur officio. 535
beneficio quis priuari nō debet, niſi ſecundum ordinem iuris. 605
beneficia ſub conditione non dantur. 782
beneficiatus in diœceſibus duorū epiſcoporū ab vtroq. iudicatur. 1155
beneficiatus, ſuis cōſanguineis ſubuenire poteſt. 143
bñficiatus tranſiens de vna eccleſia ad aliā, an ſtatim pdat primā. 1156
benemeritus quis dicitur. 940
* bibliothecæ, ideſt Bibliorum prologus primus B. Hieronymi. 665
bigamus. 122
bigamus eſt cum corrupta etiā ignoranter contrahens. 152
bigamus propter quattuor rationes promoueri non poteſt. 118
¶ blandiri poſſumus infidelib. 581
¶ bonus & malus quis ſimul eſſe nō poteſt. 1491
bonus non eſt, qui malos non tolerat. 788
bono mortificata per pœnitentiam reuiuiſcunt. 1674
bona ſeipſos interimentum, quādo fiſco applicentur. 1239
bona in peccato facta, quo ad aliqua proſunt. 1669
bona prima per ſequētia mala mortificantur. 1616
bona infanter ſunt facienda. 1578
bona deuouentis ſe religioni, ad quos deuoluuntur. 1394
bona mortificata reuiuiſcunt, ſed non mortua. 1660
bonū facere, vtrū quis cogatur. 1272
bonū quodlibet deſiuium eſt. 1666
bonum facere nemo cogitur. 1257
bonum prouenit ex malo. 1268
* Bonifacij nomine ea interdū referri, quæ habeātur in nouellis apud Iulianum anteceſſorem. 392
* Bonifacij archiepiſcopi Mogūtini & Marty. verba de Pontifi. Romano ex collectione Deus dedit 184
* Bonifacii nomine qui citantur plerumque habentur apud Iulianum anteceſſorem. 841
bonoſiani. 1341
brephotrophium quid. 1219
Britania eſt duplex. 1354
¶ Bulgari qui ſunt. 133
Bulgari cur haberent presbyterum coniugatum. 133
buſtum rogus & pyra differūt. 1216

C

Caiphas prophetauit. 484
Camani. 1348
Calix, an poſſit eſſe ligneus, aut vitreus. 1767
Calumniator non ſemper punitur talione. 594
Calumniator. 598
Calix qualiter ſumitur. 1625
Candor munditiam ſignat. 1869
candelabrum, qualiter ſumitur. 1624
Cana deliberatio. 626
* Canones ſynodi, quæ in Trullo, quo tempore ſint editi, & quam vim habeant ex Theophane, Humberto, Anaſtaſio. 57
Canones præferuntur legibus. 28
Canon canoni, an præiudicet. 237
Canon dicitur regula. 1501
Canone non definiente, diffinire nō licet. 1413
Canones Apoſtolorum, vtrum ſint recipiendi. 54
Canonicus pro canonico teſtificari poteſt. 981
canonicus de communi iure nō poteſt duas præbendas habere. 458
canonicus de gremio prętertur extraneo. 383
canonici contra epm agentes, procuratorem conſtituere poſſunt. 736
captus in bello, an licite poſſit aufugere. 9
capitulum non poteſt licentiare clericum ſede uacante. 331
capitulum uacante ſede non confert præbendas. 109
capitulum eligendo indignū, quandoque diſpenſat. 1024
* capitum numerum interdum citari, ut eſt in codice canonum. 662
capellæ olim nō erāt eccleſiæ. 1763
cardinali noto ſine litteris credi poteſt. 449
cardinales, an ſuppleant defectum mortui Papæ. 358
cardinales presbyteri dicuntur maiores diaconis. 357
* Cardinalem & Cardinalem conſtituere, quid ſignificet. 331
carmina ſingularia circa Euchariſtię ſacramentum. 1801
* caro peccati uocatur interdū quæ habet tantum ſimilitudinem carnis peccati. 1838
carnem Chriſti non manducat, qui ab eo diſcordat. 1808
carnes hędinę, puocāt dęmones. 791
carnes comedere die ſabbathi, utrū ſit licitum. 1828
* caroli magni modeſtia in cauſis eccleſiaſticis. 608
carpocratiani. 1342
* Carthaginenſis unica ſynodus, quæ ſit. 83
caſtitas eſt inter coniugatos. 1493
* carthaginenſis viii. nomine uideri ſignificat Mileuitanum. 848
caſtrati, an poſſit matrimonium cōtrahere. 1535
caſtaldiam emere peccatum eſt. 465
caſtaldus. 540
caſtigatio quibuſdā cōmittitur. 1117
caſſanda ſunt facta ab intruſis. 81
caſus fortuiti nō poſſūt puideri. 247
caſula nō fiat d veſte domecillę 1766
cathari. 1342
cathedra non facit magiſtrum. 202
cathedratici nomine, quid exigendum ſit. 834
cataclyſmus eſt diluuium. 1482
cataphriges. 1342
* cataphriges eſſe baptizandos cum ad catholicam confugiunt. 491
catechumenus ſi moriaē ſine baptiſmo, an ſit īputādū pſbytero. 1842
catechumeni quandoq; ſunt de eccleſia expellendi. 1713
¶ cautio iuratoria, an poſſit peti ab eligendo, uel electo. 803
cautio idonea, quæ eſt. 1364
cautionis nomen per ſe poſitū nudam promiſſione deſignat. 1490
cautela ad obligandas mulieres. 619
cauſa inter clericum & epiſcopum coram quo debet tractari. 816
cauſa quęlibet eccleſiaſtica p Papa laico

laico committi poteſt. 437
Cauſa pendente ſuper matrimonio non eſt denegandũ debitum. 1737
Cauſa pauperis eſt tractanda prius quam diuitis. 578
cauſa reconuentionis eſt eadem cum principali 704
cauſa eſt duplex. 840
cauſa ſecularis eſt duplex. 840
cauſa criminalis ſecundum canones delegatur 1292
cauſa eadem diuerſos effectus non operatur. 121
cauſa ſanguinis multos impedit promoueri. 255
cauſæ matrimoniales, an ſint legib. decidendæ. 31
cauſas mediocres tractant epi. 1045
¶ Cæcus cæco ducatum præſtare nõ debet. 514
cæteri, & alij quandoque ponuntur improprie. 120
Cœli portam, quæ eſt Chriſtus, ingredimur. 1611
¶ Celebrare nullus debet ante digeſtionem. 771
celebrare pranſo non licet. 771
celebrare qñq; licet ſub dio. 1717
cedonani. 1342
cæremoniæ. 203
ceſſante cauſa ceſſat conſtitutio ex ea orta 564
*Cephas, quot modis exponatur 94
*Chriſtum quid ſignificet. 241
character hodie ſine miſſa non confertur. 352
character non amittitur. 511
*Chryſoſtomi, ideſt, auctoris operis imperfecti in Mattheum (qui vere Chryſoſtomus nõ eſt) multas ſententias partim reiiciendas partim pie interpretandas 400
¶ Charitas ſemel habita poteſt amitti 1603. & 1627
charitas, & odium ſunt immediate contraria. 1616
charitas perfecta multa facit 1610
charitas in Maria erat per gratiam confirmata. 1615
charitas in infinitũ creſcere pt. 1569
charitas per pœnitentiam recuperatur. 1615
Charitatem habet qui pro Chriſto ſubſtinere paratus eſt. 1612
charitatem ſe habere an poſſit aliquis cognoſcere. 1619
charitatem habens, multa põt. 1604
chaldæi ignẽ pro Deo colebãt. 1710
cerinthiani. 1342
*Chirothesia interdum ſignificat benedictionẽ nõ ordinationem. 564
chorepiſcopi aliquid habebant vltra presbyteros. 325
chorepiſcopi an fuerit ab Apoſtolis inſtituti. 326
¶ Chriſtus in eccleſia habitat. 1309
Chriſtus ſeipſum cõmunicauit 1802
Chriſtus eſt mihi viuere, &c. quid ſibi vult. 1612
Chriſtus nemini fuit ſubiectus. 149
Chriſtus quare poſt cœnam corpus ſuum dedit. 1803
Chriſtus qualiter nos dilexit. 1813
Chriſtus tres ſuſcitauit, 1613
Chriſtus fecit nos corpus ſuum. 179
Chriſtus officium ſacerdotis, & Imperatoris geſſit. 440
Chriſtus manducatur duobus modis. 1799
Chriſtus quædam vt Imperator & Rex geſſit. 440
Chriſtus pro dæmonibus, & angelis non eſt paſſus 1822
Chriſtus fuit Imperator & Sacerdos. pag. 30
Chriſtus eſt in nobis & nos ſumus in Chriſto. 1820
Chriſtus poſt dies 40 aſcendit in cœlum. 347
Chriſtus qua ætate baptizatꝰ eſt. 354
Chriſtus quare baptizatus fuit 1823
Chriſtus induitur in baptiſmo. 1845
Chriſtus tributum ſoluit. 580
Chriſtus nõ eſt filius adoptiuus Dei. pag 1792
Chriſtus ſeipſum comedit. 1823
Chriſtus pro omnibus mortuus eſt pag 1802
Chriſtus eccleſiæ Romanæ primatũ dedit. 693
Chriſtus eſt aliquid, ſecundũ quod homo eſt. 1301
Chriſtus vtrum Iudam prodiderit. pag 1780
Chriſtus bis in carne transfiguratus eſt 514
Chriſtus nunquid reuelauit crimen iudæ. 959
Chriſtus non pingatur figura agni. pag. 1834
Chriſtus eſt nobiſcum verum. 1820
Xp̃s humilitate ſua nos erexit. 440
Chriſti humanitas magna veneratione eſt adoranda. 1824
Chriſti patres fuerunt duplices. 794
Chriſtum negat qui mortaliter peccat 1876
Chriſtum negãs etiam ſolo ore, peccat. 190
chriſtianum occidere an grauius ſit quam paganum. 187
chriſma vendi non poteſt. 518
chuſarſaton, quid repræſentat. 1585
¶ cibaria omnia ſunt in neceſſitate communia. 390
* Cinctus iudex. 851
circumciſio non fuit facta in deſerto. 1367
circumciſio quare fiebat. 165
circumciſio & baptiſmus, differũt. 165
circũſtãtiæ peccata aggrauantes. 174
circumcelliones. 1343
citatio nulla arctat citatum. 842
citatio peremptoria, an poſſit a quocunque iudice mitti. 133
citatio multis caſibus non ualet, nec aſtringit citatum. 675
citatio de iure debet eſſe trinia. 7-8
citatio peremptoria quantum tempõis continere debet. 133
citandæ ſunt partes in appellationis cauſa. 617
citatus impeditus, an mittere teneatur. 70
citatus die feriato, an debeat comparere. 1009
*citãdi modus Gratiano uſitatꝰ. 581
citati multis cauſis excuſantur. 69
ciuitas pro delicto perſonarum puniri poteſt. 1262
ciuitatis appellatione eius territoria non comprehenduntur. 311
ciuitate tota excõmunicata, qui naſcuntur, quando ſunt excommunicati. 1326
ciuitates ſex deſtruxit Dominus iuxta Iordanem. 1570
ciuitates refugij erant tres. 1000
cyprianus ſemel tantum immergebat. 1866
cithariſtę & alij varijs vtentes inſtrumentis, an peccent. 387
¶ claudus an poſſit promoueri. 273
clauis ſacerdotalis, an ſit una, an plures. 82
clemens noluit eſſe Papa ſtatim poſt Petrum. 798
* clemens vir arma ſumens nõ ęque punitur ac ſeditioſus. 1560
clericus duas hñs eccleſias, vnã contra alterã ſuſtinere non debet 558
clericus coram ſæculari quandoque conuenitur. 845
*clerica ordinatio. 1150
clericus Ciuitatenſi ſeſe extraneo pręferendus 328
clericus an poſſit reconueniri corã iudice ſæculari. 704
clericus infęlix eſurit in plateis. 328
clericus laico præfertur. 353
clericus a laico citatus venire nõ tenetur. 1287
clericus de crimine conuictus, qualiter punitur. 676
clericus laicũ accuſare non põt. 642
clericus perdit adminiſtrationẽ per diutinam abſentiam. 1902
clericus tutor eſſe poteſt, ſi vult. 394
clericos locare per totam diem operas ſuas non poteſt. 409
clericus qui uxorẽ accepit, an ſtatim ſit ſuſpendendus. 367
clericus ſtans cõtra eccleſiam illius beneficium perdit. 441
clericus an de omni crimine poſſit iudicare. 753
clericus legem de interficiendo poteſt exponere. 1293
clericus amplectens mulierem præſumitur bene agere. 806
clericus. ꝑꝑ cuius conqueſtionẽ laicus occiſus eſt, an teneatur 1211
clericus habẽs pauperẽ eccleſiã quærat victum artificio honeſto. 1153
clericus ſtatim traditur curiæ ſæculari in aliquibus caſibus. 846
clericus iniuriam eccleſiæ factã, remittere non poteſt. 644
clericus coniugatus, an teneatur ferre tonſuram. 1148
clericus, inuito epiſcopo, non ſit epiſcopus, ſed bene monachus. 796
clericus arma ferens, an perdat priuilegium. 1107
clericus eccleſiam mutat quinque cauſis. 773
clericus an poſſit foro renũtiare 695
clericus proprijs manibus ſibi victũ quærere poteſt. 408
clericus poteſt relegari. 205
clericus ſine ſui prælati licentia, nõ eſt transferendus. 284

Clericus ſæcularis eſt dignior monacho. 417
clericus per quem caſtigandus eſt epiſcopo iubente. 392
clericus ſolenniter non poteſt pœnitere. 129
clericus depoſitus non ſemper eſt curiæ ſæculari tradendus. 645
clericus ſub pœna ſe poteſt obligare. 103
clericus coniugatus, non gaudet priuilegio clericali. 107
clericus tabernam habere pōt. 399
clericus, an poſſit furem tradere iudici. 993
clericus, an poſſit per epiſcopum cogi tranſire ad maiorē eccleſiā. 780
clericus, an poſſit fideiubere. 849
clericus, an poſſit verberari. 202
clericus contrahens cum corrupta pdit oē priuilegium clericale 382
clerici maiores aliter puniuntur, quā minores. 233
clerici non coguntur teſtificari 982
clerici cum mulierib. conſanguineis habitare poſſunt. 370
clerici non ſunt æqualiter uerberandi. 205
clericus dat decimas de propriis prædiis. 1040
clerici clericos accuſare poſſunt 641
clerici, an obedire teneantur epiſcopo qui ciuitatē ſuam amittit 330
clerici incorrigibiles poſſunt a iudice ſæculari corrigi. 1250
clerici pñt pecuniaIiter puniri. 70
clerici de diœceſi ſunt extraneis præferendi. 332
clerici poſſunt hēre proprium. 902
clerici numquam fuerunt de iuriſdictione ſæculari. 443
clerici debent eſſe deuotiores quam laici. 1785
clerici ſæculares principatus habere poſſunt. 1148
clerici, an poſſint aduocare. 1003
clerici quō appellantur Dii 440
clerici, an poſſint pro teſtimonio torqueri. 739
clerici in tabernis poſſunt quoque comedere. 393
clerici percuſſionem ratificãs, an ſit excommunicatus. 1103
clerici non debent laico fidelitatem iurare. 298
clerici, an libros Gentilium reſpicere poſſint. 170
clerici ſunt a munerib ciuilib. exempti 947
clerici cōiter uiuentes, & monachi habent idem priuilegium. 1042
clerici, an poſſint eſſe tutores 1159
clerici, an poſſint in iudicē nō ſuum conſentire 855
clerici quandoq licite iurant. 600
clerici nihil poſſunt dare in ultima uoluntate. 912
clerici ſine litteris ſuorum ēporum non ſunt recipiendi. 450
clerici ludere aut luſores ſpectare nō debent. 165
clerici, an poſſint emere, & uendere. 139
clerici duo ad minus debent eſſe in eccleſia. 1759
clerici ſoli ad reparationem fabricæ compellantur. 930
clerici, an poſſint ſua repetere. 978
clerici ĩ ſua eccleſia morari dēnt 530
clerici ſæculares nō eligūtur ad prælaturas regulares. 1036
clerici in quattuor ſacris ordinib cōſtituti continere tenentur. 145
clerici quæ bona habent. 915
clerici, an poſſit negotia ſæcularia exercere 1157
clerici non ſunt perſonæ priuatæ 11
clerici inſecutor, an incidat in canonem. 1556
clerico excōmunicato eſt ſubtrahendum beneficium. 148
clerico crimi noſo quis pænitentiam imponit. 1015
clericum percutiens non ſemper incurrit excommunicationem 1111
clericum depoſitum uerberans incidit in canonem. 365
clericis continentiam quis primo indixit. 371
clericis indigentib. eſt prouidendum pag. 534
clericorum arma quę ſunt. 519
clericorum bona, an præſumantur eſſe de bonis eccleſiæ. 913
¶Coactio in ordinibus excuſat. 521
coactio eſt duplex 204.1012.& 1876
coacto ſubuenitur 1272
coactio impedit obligationem 1147
coadiutor debet habere liberã adminiſtrationem. 762
¶Cogitatio ſola punitur. 214
cogitatio ad conſenſum perueniens eſt mortalis. 1556
cognatio eſt triplex 1464
¶Coitus coniugalis, an careat peccato. 45
coitus carnalis ſine peccato exerceri poteſt. 1497
¶Collationumeri ad numerum, &c. eſt in electione facienda. 314
* Collegium apud B Cyprianū ſenſu non ita uſitato 764
collegium, populus, grex, ex quot fiunt. 822
collegiū nunquid iurare poſſit. 374
columba quæ deſcēdit in baptiſmo Chriſti, uera fuit. 1835
columba in aquam deſcenderat antequam Chrs baptizaretur 1852
columba deſcendit ſuper Ieſum, dū baptizaretur, & manſit ſuper ipſum. 1606
colluthiani 1343
¶Comitatus. 452
commendatio ſui ipſius quandoque permittitur 1215
commendare eſt deponere 1153
commendare pōt aliqs ſeipſum 141
commiſſum eſt ſceleratius quod punitur durius 468
communicare quis nō cogitur 118
communitas diſcordiam parit. 330
* Communionem neque in fine dari in aliquot canonibus concilii Eliberitani. 594
Communio, an ſemper detur in fine uitæ. 742
compagi 921
cōpaternitas, an contrahatur ſ. Chriſtianus filiū Iudæi de fonte ſacro ſuſcipiat 1459
compaternitas contrahitur per catechiſmum 1871
compaternitas, an per fornicarium coitum contrahatur 1499
cōpaternitas uiri porrigitur ad uxorem 1469
compaternitas utrum cōtrahatur ex his quę baptiſmū præcedunt 1549
compaternitas an contrahatur per ſacramentum pœnitentiæ 1463
comedere poſſumus ad menſam Saracenorum 1282
comedere ante horam peccatū mortale 116
comedens plus quam debeat, mortaliter non peccat. 1447
cōpenſatio in pænitentiali foro non admittitur. 48
competentes qui dicuntur 1859
compitum. 923
¶Conatus ſolus quandoque punitur. 1748
¶Concedenda ſunt quædam cum inſtantia. 332
conceſſo aliquo, eius cohærens conceditur. 500
conceſſa intelliguntur, quæ prohibita non ſunt. 610
concilium prouinciale, an poſſit de archiepiſcopo cognoſcere 662
concilium eſt multiplex 68
conciliū facit ut quis puniatur 226
concilium quomodo contra Apoſtolum diſpenſet. 376
concubinam, an licuerit olim habere 1512
concubinarii, an ſint in officio ſuſpēdi. 147
Concubinarum duplex genus, in quorum uno permittebatur habētibus communicare. 159
concubinarium promouēs, an uocatur cum ipſo diſpenſare 257
concuſſoris pœna. 1207
concuſſionis pœna 403
concutere quid ſit. 1205
¶Cōdemnatus de crimine, an poſſit accuſare 714
condemnati & iuſte & iniuſte, ſunt ab eccleſia iuuandi 1254
condemnatur aliquando ſine accuſatore 586
conditio l ſi quis in tantam, non hēt locum in rebus eccleſiæ. 1078
conditio affirmatiua, & negatiua diuerſimode exponuntur, 731
conditiones in matrimoniis appoſitæ ſunt in multiplici differentia. pag. 1491
conditiones aliquæ ſunt in iuramentis intelligendæ 1536
confeſſio non eſt diuidenda. 1620
confeſſio extra ius quandoque ualet arg. 709
confeſſio latronis contra latronem auditur. 1008
confeſſio cui facienda eſt. 1026
confeſſio confitenti non nocet, niſi multa interueniant. 576
confeſſio eſt maxima pars pænitentiæ. pagi. 1394

con-

confeſſio oris neceſſaria eſt. 1597
confeſſio eiuſdem peccati quandoque debet iterari. 1595
confeſſio & ſatisfactio mūdāt 1567
confeſſio eſt præcepti. 1569
confeſſio eſt duplex. 1567
confeſſio facta in inſtrumento, an præiudicet. 1485
confeſſio contra aliquem extorta nō præiudicat illi. 1604
confeſſio vnius, an alteri noceat 1612
confeſſio quando facienda eſt 1677
confeſſio vnius q̄nq nocet alteri 293
confeſſio vbi inſtituta. 284
confeſſio, an debeat fieri de uenialibus, pag. 1568
confeſſioni metu tormentorum factæ non ſtatur. 576
confeſſus de crimine, an habeatur pro conuicto. 110
confeſſionē reuelantis punitur. 703
conficere non licet in ſexta feria ante Paſcha. 1776
conficere, an poſſit pranſus. 1803
confirmatio papæ tria operat. 1106
cōfirmatio a ſolis epis confert. 1892
confirmationis papalis effectus. 38
confirmatus q̄nque deponitur. 455
confitens extraneo ſacerdoti nō conſequitur remiſſionem. 89
confitere primo Deo, de hinc ſacerdoti. 1565
confiteri pluribus utile eſt. 1600
¶ Coniugatus in papam electus, an debitum reddere debeat. 359
cōiugatus promoueri pōt, licet vxor religionem non ingrediatur. 329
coniugatis, an poſſint ꝓmoueri. 352
coniugalis prohibitio in ſecta linea perpetua. 1725
coniugale debitum non eſt in eccleſia reddendum. 1693
coniuges, an commiſcendo mereantur. 1419
coniuges infideles ſi efficiātur Chriſtiani, utrum teneantur ſe mutuo recipere. 1436
coniuges quantum ad uotum continentiæ non ſunt pares. 1698
coniugia impaæa dicuntur trib modis. 1451
coniugium infidelium ſi alter conuertatur ad fidem, an poſſit cum infideli habitare. 1434
coniugium ſeparatio non fit ſine eccleſiæ auctoritate. 1422
coniux ne eſt quæ cauſa incontinentiæ ducitur. 1495
coniuratio an ſit licita. 848
¶ Connexorum eſt idem ius. 20
¶ Conſanguinei præferuntur extraneis quando ſuper matrimonio eſt queſt. 1731
cōſanguinitas elidit ſuſpicionē. 833
cōſanguinei & affines, quo iure prohibentur coniungi. 1730
conſanguinitas vſque ad quotū gradum impedit matrimoniū. 1708
conſanguinitatis diffinitio. 1724
conſanguinitas non probatur per cōiuges, niſi fama concurrat. 1732
¶ Cōſcientia dupliciter ſumit 1643
conſcientia ſola damnandos accuſabit. 239
conſcientia ſola non ſufficit. 1773
¶ Conſecratio fit in inſtanti. 1795
conſecratio altaris eſt ſacramētum large ſumptum. 545
conſecratio rei animatæ, & inanimatæ eſt diuerſa. 263
conſecratio rei inanimatæ tollit dominum, ſecus in re animata. 993
conſecratio, an poſſit fieri interueniente promiſſione. 548
conſecratio eccleſiæ in quo cōſiſtit. pag. 1760
conſecratio epiſcopi, & archiepiſcopi differunt. 322
conſecratio eccleſiæ, & altaris eſt diuerſa. 1769
conſecratio epiſcoporum quandoq. differtur vltra annum. 290
conſecratione facta ſubſtātia panis non eſt. 1796
conſecrare, quid eſt. 103
conſecrans eſt inferior cōſecrato. 98
conſecrandus, an ſit ante examinandus pag. 99
conſentit quis tripliciter. 582
cōſenſus maioris partis præiudicat. pag. 318
conſenſus matrimonii, an ſit uoluntarius. 1412
conſenſus in electionibus, & alienationibus debet interuenire. 473
conſenſus clericorum nō ſufficit in contractibus rerum eccleſiaſticarum, pag. 436
conſenſus parētum, an ſit in matrimonio requirendus. 1413
conſenſus plebis eſt in electione requirendus. 295
conſequitur quis ex alterius perſona, quod non habet ex ſua. 427
conſiliarii quandoque plus puniuntur, quam facientes. 392
¶ Conſobrini, qui ſunt. 1713
conſulere ſibi poteſt quis cum alterius iniuria. 1175
conſilio bono eſt acquieſcendū. 979
conſilium neminem obligat. 1177
conſilium facit, ut qs punietur. 226
conſilium facit quem puniri. 1371
¶ Conſtantini tempore multi epiſcopi fuerunt in exilium miſſi. 1306
* Conſtantinopolitani primi concilii canon quintus ſero a Romana ſede receptus. 94
* Conſtantinopolitani primi concilii canonem ſextum & etiam cæteros diu in eccleſia Romana habitos non fuiſſe. 718
Conſtantinopolitani cōcilii canon 6. de excōmunicatis, & ſchiſmaticis ponderatus. 718
cōſtitutio & edictum diuerſa ſunt. 6
conſtitutio a qua Moyſes cæpit iudicia ſua. 18
conſtitutio ſecūda an reuocet priorē de illa mentione non facta. 69
conſtitutio publica promulgatā intra quod tempus ligat. 374
conſtitutionis cauſa ceſſante, an ceſſet ipſa conſtitutio. 290
conſtitutionem præualentia non ſunt iteranda. 1508
¶ Conſuetudo debet eſſe rationabilis, & præſcripta. 434
conſuetudo, an poſſit annuās præſtationes inducere. 1183
conſuetudo quam ſcholares & peregrini debent ſequi. 21
conſuetudo gñalis eſt ſequēda 426
conſuetudo antiqua nō excuſat. 375
cōſuetudo, an poſſit inducere, ut aliquid recipiatur in ſpiritualib. 309
cōſuetudo nō excuſat ſimoniā. 545
conſuetudo in multis præiudicat iuri. pag. 23
conſuetudo vtrum vincat legem. 34
conſuetudo illicitum non facit licitum. 25
conſuetudo eccleſiarum non poteſt eſſe uniformis. 458
conſuetudo utrum præiudicet iuri ſcripto. 8
cōſuetudo in electione attendit 41
conſuetudo quot uicibus inducitur. pagi. 3. & 1362
conſuetudo quandoque excuſat a crimine. 1510
conſuetudo eſt obſeruanda in matrimonio. 152
conſuetudo duplex eſt. 31
conſuetudo multa tribuit. 817
cōſuetudo, an excuſet in delictis. 11
cōſuetudo particularis, a excuſet 36
conſuetudo a Cain, conſtitutio a Moyſe cæpit. 18
conſuetudo Romana nō ſemper eſt ſeruanda. 11
conſuetudo rei debet a iudice ſeruari. pagi. 40
conſuetudo præſumitur iuſta. 42
conſuetudo & præſcriptio differūt. pagi. 1133
conſuetudo attenditur quandoque circa ordinandos. 254
conſuetudo, an egeat inſtitutione. 3
conſuetudinis multæ ſunt conditiones. 23
conſuetudinis, traſgreſſor punitur, vt transgreſſor legis. 36
cōſuetudini præceptū Dei p̄fert. 21
conſuetudine ſolam nunquam ius aliquod quæritur. 1133
cōſuetudo pręſcripta & præſcriptio quomodo differuntur. 1133
ad conſuetudinem probādam multa requiruntur: 1133
conſuetudo ueterum in ſignum repudii. 1577
conſuetudinem in uſu veſtiū debemus obſeruare. 136
conſuluere ſibi poteſt quis cum alterius iniuria. 1175
¶ Cōtinuum dicitur quod etiam interuallum habet. 1896
contractus duo ſunt gratuiti. 982
cōtradicere poteſt unus multis. 144
contrahentes ſe frequēter decipiūt. pagi. 1681
contraria duo quandoque ſunt bona pagi. 153
cōtraria allegans audiri nō dēt. 136
contraria poſſunt proponi agendo uel excipiendo. 1475
contraria contrariis curantur 1376
cōtraria contrariis opponūtur. 462
cōtrahere licet i quadrageſima 478
contra rationem communem pro religione iudicatur. 98

con-

contritio virtus. 1563
cõtritio ſola, an tollat peccatũ. 1553
contritio præcedit remiſſionẽ. 1565
contritio, dilectio, iuſtificatio, & remiſſio ſimul ſunt. 1554
* contritio vera includit propoſitũ confitendi. In notatione marginali. 1552
continentia difficilior eſt virginib. quam viduis. 1392
continentia per cõiuges promiſſa, ſi alter fornicetur, an poſſit reliquus ab eo debitum petere. 1461
continentia eſt duplex: 1517
continentia ratione delicti quãdoq; imperatur. 1494
continentia nil melius. 1348
continere difficile eſt. 231
continuum dicitur quod etiam interuallum habet. 1896
contumax quo ordine punitur. 339
contumax non appellat. 1330
contumacia tanto maior eſt quanto ex re minori conſurgit. 442
contumacia prima, an faciat aliquẽ puniri. 338
¶ Cõuertimini ad me, & ego cõuertar ad vos, qualiter itelligit. 1565
conuerſus, an intelligatur proprijs renuntiaſſe. 1406
conuerſum verberans incidit in canonem. 906
conuentus fit cautus circa ſpoliationem opponendam. 598
conuiuia reprobata. 198
cõuincitur quis quadrupliciter. 576
¶ Corpus Chriſti ſumere volẽs, quale propoſitum debet habere. 1783
corpus Chriſti ſaltem ſemel in anno ſuſcipiatur in laicis. 1782
corpus Domini, an poſſit ab amentibus recipi. 1380
corpus eſt animæ veſtimẽtum. 1622
corpus Cr̃i quotidie ſumimus. 1812
corpus Chriſti ſumitur cum diuinitate, & anima. 1799
corpus Chriſti dupliciter dr̃. 1823
corpus Chriſti ſub alia ſpecie ſumitur triplicatione. 1797
corpus Chriſti ſuſcipere volens, tria debet habere. 1787
corpus Chriſti ſine ſanguine nõ ſumit, nec ſanguis ſine corpore. 1782
corpus Chriſti nunquid erat totum ante fractionem ſub qualibet parte hoſtiæ. 1794
corpus Chriſti, a mure non ſumitur pag. 1825
corpus Chriſti, an circunſcribatur loco. 18,7
corpus glorificatũ lædi nõ põt. 1806
corpus eſt iumentum. 167
corpus Chriſti excedit alia ſacramẽta quo ad reuerentiam. 574
corpus non eſt homo. 1005
corpus Chriſti & ſanguis, an cõſecrẽtur ſeparatim. 1780
corpus Chriſti non conſecratur, nec etiam panis. 504
corpus Chriſti non digeritur, ut exteri cibi. 1805
corpus liberum æſtimationem non recipit. 1293
corpus Chriſti poſſumus quotidie facile comedere. 1806
corpus Domini, an poſſit etiã in fine quibuſdam denegari. 1545
corpus Dñi non datur paruulis. 1845
corpus Chriſti partes quid ſignant. pag. 1786
corporis Chriſti ſumptio q̃d ſignat. pag. 419
corporalia debent eſſe linea certa ratione. 1767
corpore uitiati ſunt a promotione repellendi. 270
cor omne Deo patet. 422
cordis deuotione magis quam vocis iubilatione cantandum eſt. 411
correctio fraterna, an ſit de præcepto pag. 589
correctio occulta eſt præcepti. 1236
corona non debet eſſe magna. 106
corrigẽs debet multa attendere. 202
corruptus in epiſcopum conſecrari poteſt, ſed non corrupta inter virgines. 119
¶ Credit parũ, q incipit credere. 611
creditor aliquando oneratur. 829
credulus non debet quis eſſe nimis. pag. 236
¶ Crimen quodlibet eſt eccleſiaſticum, pag. 395
crimen quadrupliciter dicitur. 114
crimen ſuum in ordinatione, vel in iure, an teneatur quis ꝓdere. 249
crimen ciuiliter probatum depoſitionem inducit. 219
crimen indicans nõ ſemper dicitur maleuolus. 737
crimen quodlibet infamat. 749
crimẽ ante ordinationẽ cõmiſſum, an impediat frui officio. 1017
crimen alterius nocet innocẽti 430
crimen falſi qua pœna punitur 741
crimen fraudatæ annonæ. 584
crimen publicum quod dicitur. 736
crimen concuſſionis. 528
crimen ſacrilegij, & læſæ maieſtatis quando comparantur. 580
criminis probatio, an ſemper remoueat promotum. 578
crimina quę ſunt depoſitione digna pag. 1018
crimina leuia non impediunt celebrationem. 17
crimina ſunt deflenda. 1679
crimina facta palã ſunt occultis grauiora. 1509
crimina quædam nullis ſacrificijs mundabantur. 1653
crimina occulta uindictam non habent, pag. 442
crimina quædam matrimonium impediunt, ſed non dirimunt. 1397
crimina digna depoſitione quæ ſũt, pag. 362
criminoſus etiam a minimo ordine prohibetur. 362
criminoſus poſt pęnitentiam, an poſſit admitti in teſtem. 1523
criminoſus occultus, an debeat uitari a ſcientibus ipſum eſſe talẽ. 754
criminoſus ubi debet puniri. 690
criminoſus quandoque poteſt accuſare. 731
criminoſum ſe dicenti, an ſit credẽdum. 336
criminoſi in exceptis criminibus teſtificari poſſunt. 743
criminalis cauſa, an poſſit delegari, pag. 1243
¶ Crucis ſignaculum in quibus mẽbris debet fieri. 34
¶ Culpa leuis eſt quæ temporaliter punitur. 1659
culpa de latere, & gratia de latere, pag. 1821
culpa lata in lege Cornelia non uenit. 246
culpa, & dolus purgãtur tẽpore 468
culpa eſt ſubiectionis cauſa. 95
cupidus deuiat a ueritate 215
curator datur cauſa cognita dicenti ſe dementem. 1124
curiales qui dicuntur. 255
curiales triplici ratione nõ poſſunt promoueri. 255

D

DAmaſi nomine citari ea, quę in Pontificali etiã poſt ipſius mortem ſumpti ſunt. 276
damnum dediſſe uidetur, qui occaſionem damni dat. 518
damni dans cauſam, damnum feciſſe uidetur. 1422. & 1485
damni dans occaſionem, no ſemper damnum dediſſe uidetur. 1255
dantis affectum cõſiderat Dominus pag 1310
Daniel, & ſocij ſui. 174
dare turpibus, an ſit permiſſum. 387
dare, an poteſt quis quod nõ habet, pag. 1843
dari aliquid pro rebus ſpiritualibus incorporalibus, an liceat. 462
Dauid peccatum multipliciter accuſatur. 1646
Dauid prohibitus eſt ædificare. 229
Dauid etiam poſt pęnitentiam non eſt permiſſus ædificare templum, pag. 558
Dauid quare fuit prohibitus tẽplum ædificare. 1753
Dauid, ꝓ plebe morti ſe obtulit 1044
Dauid Vrias, & Beththabee qualiter interpretatur. 1410
de Babylonica captiuitate. 501
debitum petens impendat, quod debet. 1525
debitor non cogitur ſeruire creditori. 1746
deceptio quãdoq; permittitur. 1208
deceptus ſemel, cautius ſibi cauet. pag. 1630
decretalis epiſtola. 7
decretales canonibus ęquipollẽt. 73
decretales ſunt duplices. 74
decretum non ligat ignorantes. 374
decretum fuit editum anno milleſimo cẽteſimo quinquageſimo. 631
decretum. 7
decimarum quantitati utrum poſſit præſcribi. 1034
decimum numquid poteſt dari laico, pag. 544
decimæ pecorũ ubi ſunt dandę. 900
decimæ qua actione peti poſſunt, pag. 1010
decimæ cui eccleſiæ ſunt dãdæ 958
decimæ, an ſint de illicite acquiſitis dandæ. 1055

Decimæ olim dabãtur quattuor modis 559
decimæ an poſſint cõcedi laicis 1056
decimæ an poſſint præſcribi per laicos 1074
decimæ ſunt ſoluẽdæ eccleſiis baptiſmalibus, & non capellis. 1041
decimæ quo tpe ſunt dandæ 1053
decimæ ſunt tributa egentium 1054
decimæ cui eccleſiæ ſunt ſoluendæ. pag. 1047
decimæ ſunt a colonis partiariis dandæ. 1042
decimæ an poſſint præſcribi. 961
decimas ſoluere pauper non tenetur 507
decimarum dominium eſt penes eccleſiam 1030
de circuncisione Domini 483
decus eccleſiæ hodie cecidit. 1153
defenſio cuilibet eſt permiſſa 1209
defunctus de quibuſdam criminib. poteſt accuſari. 105
defuncti utrum ſciant quæ hic aguntur. 976
defuncti uoluntas, an ſit ſemper ſeruanda. 964
degradatum percutiens incurrit excommunicationem 227
de igne Hieremiæ. 411
delegatus nõ habet plus iuriſdictionis quam delegans. 428
delegatus utrum criminales cauſas audire poſſit. 1045
delegatus epi, an poſſit citare. 854
delegatus etiam papæ poteſt recuſari. 428
delegatus mandatum ſine litteris probare poteſt. 749
delegati inferiorum ſuas ſententias exequi non poſſunt. 622
deleri de libro uitæ, quid ſit 1668
delicta iam dimiſſa, an redeãt. 1635
delicta excuſantur auctoritate maioris. 990
delicta commiſſa in Deum remittere non poſſumus. 216
delicta parta pari pœna ſunt punienda. 1749
delicta maiorũ alios corrumpũt 378
delictum ſuperueniens non uitiat legitime factum. 554
delictorum quadruplex eſt generatio. 548
delictorũ memoria, an ſit bona 365
delinquens in alterius territorio, an teneatur ibi crimẽ confiteri 1022
delinquens publice, publice arguendus eſt. 210
delinquens pluries, pluries pœniteat. 747
delinquentes quandoq. ſunt patienter expectandi 1233
dæmon quare nos perſequitur 187
dæmones an futura prędicere poſſint 1369
dæmones malis prælatis dominantur 652
dæmoniacorum promotorum & promouendorum diſtinctio. 155
* Denominari ad eccleſiam, quid ſignificet. 1093
denuntiatio alia euangelica, alia canonica, 1195
denuntiatio canonica omnibus præcipitur 1228
denuntiatio. 667
denuntiatis punitio. 667
Deo nihil nocet. 1053
Deo p p Deum eſt ſeruiendum 339
depoſitio eſt perpetua 224
deprehenſus in crimine poteſt per xx. horas detineri. 242
deprehenſio ſola in crimine, an ſufficiat ad aliquẽ condemnãdum 218
derogare. 10
deſertor, quis ſit. 1378
deſidia nimia in prælato caſum inducit depoſitionis. 1399
deſperandum eſt de nemine 406
detrahe uerbum ab aqua, &c. quid ſignificat ibi uerbum. 491
detrahere quid ſit. 1562
detractores dicũtur homicidæ 1562
detruſus in monaſteriũ, an cogatur ibi perpetuo eſſe. 365
Deus quomodo ſolus peccata dimittat, in notatione marginali 1552
Deus membra non habet. 1310
Deus a quo poteſt uideri. 1577
Deus nõ iudicat bis in idipſum, qualiter intelligitur 1655
Deus eſt non ſolum miſericors, ſed etiam iuſtus. 1569
Deus quomodo dicatur tradere hominem peccato 1424
Deus uendi non poteſt. 890
Deus nullum ſine cauſa punit. 1562
Deus non eſt auctor mali. 1424
Deus qualiter abſtulit peccatum Dauid. 1642
Deus tripliciter loquitur. 1185
Deus præſumitur plus diligere illos quib plus perfectionis tribuit 1631
Deus quæ a ſe dicta reuocet. 1185
Deum nemo uidit unquam 793
Dei ſerui ſumus omnes. 1298
¶ Diabolus morte Chriſti eſt in inferno religatus. 1616
diabolus a Chr̃o fuit deceptus 1121
diabolus, an ſit auctor omnis peccati. 1621
diabolus dicitur oriens uerus 1308
diabolus crucem timet 1860
diabolus perdit uires per baptiſmũ. pag. 1879
diabolus dr̃ mundi princeps 1495
diabolus dicitur tranſiens. 1519
diabolus, an habuerit charitatẽ 1632
diabolus quõ pater dicitur. 422
diabolus intrat in homines per duas portas. 1621
diabolus eſt pater mendacii 432
diabolus quomodo bonum operetur 1622
diaboli utrum cognouerunt Chriſtũ eſſe filium Dei. 176
diabolum multa latent, & quotidie diſcit 1495
diaconus poteſt baptizare, & corpus Chriſti ægris erogare. 419
diaconi ſeptem debent eſſe in eccleſia Epiſcopali. 418
diaconi Cardinales utrũ præponantur omnibus presbyteris 425
* Diaconus in Latina eccleſia nunquam fuiſſe permiſſum uſum coniugii. 151
dico, præceptiue & admonitiue ponitur 1449
dicto plurium ſtatur. 655
dies & anni non ſunt obſeruandi, pag. 1387
dies quando incipit. 1826
dies pro anno ponitur. 141
dies pro anno inuenitur. 313
die dominico incæpit dominus mũdum facere 167
difficile dupliciter ſumitur 619
dignitas aggrauat peccatum 1018
dignitas. 11
dignitas, an compenſetur cum numero 77
dignitas augmentat utilitatem 458
dignitati regię defertur. 72
dignitate pręditus, minus punitur quam aliter. 668
dignitates & matrimonia non debent eſſe uenalia. 574
dignitates conferantur, ſecundum merita 926
dignitatũ electio ad quos ſpectat 86
dilatione in cauſis dandæ 667
diligens in ſuis debet, & in alienis ſimiliter facere. 1238
diligere proximum ſicut ſeipſum, quid ſit 1606
diluuium aquarum 490
Dina filia Iacob fuit a Sichẽ oppreſſa. 1680
diæceſis pro regione ponitur, & contra. 812
diæceſes fuerunt a Dionyſio diſtinctæ. 836
Dionyſius per prędicationem Pauli fuit conuerſus. 171
* Diptyca. 1324
diſcendum eſt ſemper 1327
diſciplina eccleſiæ non eſt deferenda 1265
diſcordia eſt in pluralitate 1303
diſcretione maiore in maiorib. opus eſt. 192
diſſimulatio eſt multiplex 1301
diſſimulare, an liceat. 1482
diſpar habitus quandoq. eſſe poteſt in eodem choro 1136
diſpenſare. 564
diſpenſare cum ſimoniaco quis poteſt. 542
diſpenſari utrum poſſit cum occulto peccatore 242
diſpenſari quandoq non poteſt 563
diſpenſatur quãque in uno matrimonio, & non in ſecundo, 1558
diſpenſatur cum bigamo facilius, quam cum pœnitente. 254
diſpenſatur facilius in ſumpto quã in ſuſcipiendo ordine 249
diſpenſatur quãdoque in beneficio, non in officio. 249
diſpenſationes quædam mutilandæ ſunt. 572
diſpenſandũ eſt certis ex cauſis 572
diſpenſatio 563
diſpenſatio circa matrimonia inducitur propter tria 1716
diſpenſatio utrum poſſit cum bigamo fieri 163
diſpenſatio quandoque fit. 564
diſpenſatio quandoque eſt debita, pag. 255 & 566

diſp.

diſputari utrum poſſit de fide catholica. 439
diues aut pauper fieri nemo appetat, pagi. 721
diuites aliqui boni ſunt. 138
diuitiæ facilius in ciuitate quam extra congregantur 1158
diuitiæ an bonæ ſunt. 1153
diuitias hr̄e peccatum non eſt 905
diuinatio an poſſit eſſe ꝓphetia 478
diuinus a deitate & a diuinatione dicitur. 1152
diuortio facto non debetur mutua ſeruitus 1529
diuortiū & repudium differūt 1425
diuortiū quid proprie ſignificet 1415
diuortium vnde dicitur. 1525
docere ſe uelle, promittens, Deo obligatur 230
docilis & docibilis differunt 99
doctores reprehendēdi n̄ ſunt 1814
doctorib. bona dona dāda ſunt 699
doctrina eſt ab omnibus accipiēda. pag. 479
doctrina epi in quo conſiſtit 384
dogma & doma, differunt. 440
dogma. 7
dolus in hoſtem bonus eſt 1180
dolus quando bonus 197
doli capax. 461
dolus an poſſit in perpetuum conueniri. 671
domeſtici qui dicantur. 684
dominus non poteſt in ſeruum ſæuire. 245
dominus vobiſcū, vn̄ ſumitur. 1773
dominus eſt iudex in cauſa ſerui ſui, pag. 644
dominus miſcuit aquā cū vino 1779
domina adultera an poſſit a ſeruo ſuo accuſari. 942
dominium an transferatur in uſurarium. 619
dominium non ita facile perditur vt poſſeſſio 1412
dominica & ieiunium ſimul cōcurrere non poſſunt 344
domus, et pro familia et pro eccleſia accipitur 402
domui ſuæ bene præpoſitus quis dicatur 117
donatio in aliquibus tenet, quam maritus uxoris facit 1903
donare et dare differunt 1274
donatiſtæ 1343
dona quæ contrahuntur per cathechiſmum, ad quid proſunt 1460
dormiendum non eſt in ſcholis 1577
doti non renuntiat quæ a uiro legatum recipit 1155
drachma eſt ſiclus 1749
dubitatio facit uitioſa tolerari 869
dubitationis ratione fiūt aliqua 972
dubitandum non eſt de fide 440
dulia fit ſeruo: debetur latria Chriſto 1833
duplicitas reprobatur 980

E

EBionitæ 1343
Ebrietas quandoque eſt mortalis, pag. 116
ebrietatis mala 167
eccleſia poteſt ſine Miſſa conſecrari 340
eccleſia, qualibet poteſt ſibi ius ſtatuere 66
eccleſia in ſex caſibus eſt reconſecranda 1759
eccleſia fugientes ad ſe tuetur 1105
eccleſia non iudicat de occultis 152
eccleſia eſt vox clerici 1703
eccleſia ſine dote conſecrata, a quo debet dotari 1756
eccleſia iudicat aliquādo de his quæ ſunt foris 1446
eccleſia de manu laici non poteſt recipi 1056
eccleſia poteſt pœnam pecuniariam infligere 1047
eccleſia ſucceſſiue ſeparata, non eſt reconſecranda 1761
eccleſia eſt duplex 1309
eccleſia multipliciter dicitur 765
eccleſia eſt mater noſtra 1506
eccleſia pro derelicto habita an poſſit repetire integra 783
eccleſia euicta an poſſit agi cōtra epiſcopum, qui illam contulit 763
eccleſia ab hæreticis conſecrata an ſit reconſecranda 1760
eccleſia præſens dicitur area 1507
eccleſia ſæcularis poteſt conuerti in monaſterium ſed non econtra, pagina 950
eccleſia pro infidelibus orat 1621
eccleſia an nullū cogat cōtinere 127
eccleſia tota deficere non pōt 623
eccleſia habet carcerem 1106
eccleſia eſt Chriſti ſponſa, & non uxor 278
eccleſia in prædio tributario fundata, an teneatur pro illo ad tributa 1290
eccleſia in limite diœceſis poſita cuius eſt 1065
eccleſia ſemper aliquos bonos habet 539
eccleſia ignorat quis ad prædeſtinationem pertineat 2572
eccleſia eſt mater, uxor, & filia 327
eccleſia quandoq; cogit ad eleemoſynam dandam 216
eccleſia an poſſit petere rem ſuam cum augmento 921
eccleſia non ſubiicitur legibus 1286
eccleſia de his quæ foris ſunt quandoque iudicat 1112
eccleſia quare permittit Iudæos mortaliter peccare 103
eccleſia non ſemper uicem defuncti ſuſtinet 916
eccleſia parochialis an poteſt conferri exiſtenti in minoribus 285
eccleſia magnam habet iuriſdictionem in laicos 306
eccleſia, quanto tempore poteſt rem priuati præſcribere 1087
eccleſia non iudicat de occultis 152
eccleſia quod tenet, hoc credendum eſt ab Apoſtolis ēē inſtitutū 1403
eccleſia abūdās, per epiſcopum in plures diuidi poteſt 1157
eccleſia dote ſua non tenetur ad tributa 1289
eccleſia nunquam moritur 270
eccleſia cum eccleſia permutari poteſt 1097
eccleſia an poſſit pro oīb. orare 974
eccleſia potentibus laborare nō debet prouidere 372
eccleſia pōt in duos cōſentire 293
eccleſia non poteſt errare, de qua eccleſia intelligitur 2300
eccleſia ſuum quandoque cum augmento repetit 404
eccleſia qualiter poteſt ligare 1328
eccleſia non diſpenſat in aliquibus caſibus 557
eccleſia ex pluribus adunatur 1793
eccleſia quatuor genera hominum continet 1526
eccleſia ſi ab uno ſuū ius conſecuta eſt, an poſſit alium cōuenire 914
eccleſia & non corpus Chriſti protegit malefactorem 978
eccleſiæ res non confiſcantur 1080
eccleſiæ ſæculari offerens ſe & ſua, an poſſit poſtea contrahere 1406
eccleſiæ prædia de quib. tributum non ſoluitur an poſſint ab Imperatore uendicari 849
eccleſiæ immunitatem uiolans qualiter punitur 1108
eccleſiæ immunitate nō omnes malefactores potiuntur 994
eccleſiæ ſtipendia non ſunt diuitib. danda 533
eccleſię ingreſſus an ſit alicui ꝓ peccato mortali prohibendus 1698
eccleſiæ ſeruire ſpe ſtipendiorum licet 289
eccleſiæ dare aliqua pro ſua ſuſtentatione non licet 534
eccleſiæ bona cum qua ſolennitate ſunt alienanda 917
eccleſiæ & clericorum bona eodem potiuntur priuilegio 1049
eccleſię concedens aliquid, an poſſit illud ab epiſcopi adminiſtratione eripere 823
eccleſiæ data, cum epiſcopo diuidū tur 958
eccleſiæ res confiſcari non pōt 1043
eccleſiæ ingreſſus quibus eſt interdicendus 1384
eccleſiæ res aliquando nullo modo poſſunt alienare 828
eccleſiæ immunitate multi priuantur 1104
eccleſiæ uariis modis uniūtur 1043
eccleſiam recipiens a laico, utrum ſit ſuſpenſus 1088
eccleſiam etiam pauperem tenetur clericus officiare 410
eccleſiam ſuam quilibet defendere tenetur 1672
eccleſiam pauperem quam dicemus eſſe 1153
eccleſiam Romanam nō permittet Deus errare 1299
eccleſiam recipiens a laico, eſt excomunicandus 298
eccleſiam a patre emptam vtrū quis poſſit tenere 553
eccleſiarum maiorum ordo 92
eccleſias plures in ſex caſib. habere licet 2153
eccleſias duas non poteſt quis habere in titulum 334
eccleſiaſtes & eccleſiaſticus 972
Eccleſiaſticum citari nomine Salumonis 35

eccleſiaſticæ res ſunt pauperum 1056
eccleſiaſticæ res in quatuor caſib. licite alienantur 917
eccleſiaſticæ res facilius poſſunt alienari hodie quam olim 911
eccleſiaſticam viritatem impugnare grauiſſimum eſt 1579
eccleſiaſticarum rerum prælati ſunt procuratores, & non domini 1277
eccleſiaſticarum rerum dominium apud quem eſt 909
eccleſiaſticas res male alienans qualiter punitur 912
Aedificium de pecunia eccleſiæ factum an acquiratur ipſi eccleſiæ, pag. 912
Editio facienda eſt ſine die & conſule 1358
edictum ligat tantum eos ad quos peruenit 1182
effectus vini eſt duplex 167
effractor 1559
effuſio duo notat 1054
electus ſemel approbatus, an poſſit poſtea reprobari 803
electus per quæ verba conſentire debet 796
electus a maiori parte capituli dicitur electus ab eccleſia 500
electus quod ius habet 500
electus in archiepiſcopum, & confirmatus electos in epiſcopos confirmat 455
electus ante confirmationem non adminiſtrat 98
electus ſuo ſuperiori multa cum iuramento promittit 102
electus confirmatus a quo debet conſecrari 314
electo ius acquiritur per conſenſum eligentium 300
electum ſalutans electioni eius præbet conſenſum 310
electum laici poſſunt accuſare 102
electio facta per Cardinales ut dicant contra ſe eſſe, quis erit iudex 358
electio uel poſtulatio de clerico alteri ſubdito facta an ualeat 302
electio papę habet aliqua ſpecialia, pag. 355
electio an fieri debeat intra tres menſes 228
electio ſit communis, conſonas & canonica 295
electio facta de bono an ualeat ubi melior eſt 798
electio an poſſit fieri de eo qui non eſt de gremio 292
electio facit quem præſumi meliorem, pag. 288
electio debet fieri in trimeſtre 341
electio eſt periculo eligentium 298
electio principii præſentãda eſt 1121
electio quæ fit in loco non determinato, nulla 98
electio ſola non facit verum Imperatorem 425
electio ad clamorem populi non debet fieri 799
electio vtriuſque electi caſſatur timore ſcandali 314
electio ex cauſa poteſt differri 294
electio canonicorum ad quos ſpectat 84
electio facta ſine decreto tenet 291
electio imperatoris qui credebatur peritus, an debeat caſſari 1741
electio ad quẽ ſpectat de iure cõi 298
electioni an poſſit populus contradicere 798
electioni nullus laicus debet intereſſe 894
electioni abbatis quis conſentire debet 328
electioni epiſcopi qui debent intereſſe 301
electioni pñt laici contradicere 100
electioni qualiter cõſentiẽdũ eſt 795
electionẽ tractatus præcedere dẽt 97
electione dicitur quis tripliciter excludi 313
electis duobus æqualiter, quis alteri præferatur 314
eleemoſyna redimit peccata 1588
eleemoſyna danda eſt anathematizato 531
eleemoſyna quibus eſt danda 192
eleemoſyna liberat a morte 1584
eleemoſyna de male acquiſitis fieri non debet 479. & 987
eleemoſyna an poſſit fieri per uxorẽ ſine licentia uiri 1695
eleemoſyna utrum fieri poſſit de illicite acquiſitis 987
eleemoſyna in peccato facta non eſt proprie eleemoſyna 1639
eleemoſyna magna 208
eleemoſyna de eleemoſynis eſt facienda 300
eleemoſyna unde dicitur 1639
eleemoſynæ dator poteſt uenialiter peccare 208
eleemoſynæ defunctis proſunt 974
eleemoſynæ fieri poſſunt de bonis per oppreſſionem quæſitis 405
eleemoſynam ſibi primo quiſque facere debet 1256
eleemoſynam primo nobis faciamus 15[illegible]
eligi ſeipſum nemo 1318
eligi non debet in epiſcopum habẽs uxorem & filios 133
eligere ſeipſum nemo poteſt 797
eligendus an potius eſt qui peccauit & pænituit, quam qui nunquam peccauit 248
eligendus eſt magis exercitatus 287
eligendus, an debeat eſſe de gremio eccleſiæ 98
eligẽdus in quo ordine dẽt eſſe 284
eligens vnum renuntiat alteri 367
eligentes an uariare poſſunt 130
emanſor quis dicitur 1559
emere adminiſtrationem rei eccleſiaſticæ ſimoniacum eſt 250
emptio adminiſtrationis eccleſiaſticæ eſt ſimoniaca 585
emptor inter præſcribendum ſi percipiat uenditorem non fuiſſe dominum, quid faciet 1705
emphyteuta non ſoluens canonem expellitur 830
emunitas eccleſiæ quæ eſt 919
Emunitas 1104
Enchiridion eſt liber manualis 1638
encratitæ 1342
energumeni 106
energumeni qui ſunt 1395
* Engeldrudam viuere potuiſſe Ioannis 8. tempore 683
epilepticus an poſſit celebrare 790
epimenides Thebanus ſacerdos malus fuit 506
epiphania & theophania idem 1826
epiſcopus poteſt dare quinquageſimam vel centeſimam 950
epiſcopus eccleſiam a ſe totaliter nõ poteſt eximere 1058
epiſcopus an poſſit clericum infamatum cogere ad purgationem 1010
epiſcopus quandoque peccat ſi non diſpenſat 257
epiſcopus, nec per ſe nec per laicum verberet clericos 1251
epiſcopus iurans non tenetur ſacra tangere 843
epiſcopus ſemel monaſterium ingreſſus an poſſit iterum redire ad epiſcopatum 784
ep̃s ſine diacono non celebret 422
epiſcopus in ſua eccleſia nouam conſuetudinem inducere poteſt circa officia 409
ep̃s ſuperintendens dicitur 386
epiſcopus diſpenſat in inceſtu 1397
epiſcopus non corrigens ſubditũ eſt ſuſpendendus 517
epiſcopus an poſſit diſpẽſare in ſimonia ordinis uel beneficii 555
epiſcopus ſeruum eccleſiæ an poſſit manumittere 934
epiſcopus duarum eccleſiarũ an poſſit aliquis eſſe 782
epiſcopus poteſt ſuorum ſubditorũ factum promittere 409
epiſcopus œconomum corrigere poteſt 408
epiſcopus an poſſit ſemper diſpenſare 224
epiſcopus dieb dominicis debet eſſe in eccleſia ſua 1827
epiſcopus quandoque ſumit & quandoque deponit mitram, & baculũ non ſine cauſa 207
epiſcopus non debet eſſe ſolus 361
epiſcopus an maior ſit presbytero cardinali 654
epiſcopus nullam ſecum habeat mulierem 370
epiſcopus an poſſit aliquem pro propria iniuria excommunicare 645
epiſcopus iurans non debet tangere librum 565
epiſcopus non poteſt ſanctum canonizare 1826
epiſcopus in multis caſibus diſpenſare non poteſt 225
epiſcopus non erubeſcat a ſubdito doceri 1327
epiſcopus deponitur & reſtituitur a ſolo papa 883
epiſcopus debet eſſe prudens in negotiis ſæcularibus 182
epiſcopus prædicans habeat mitram, & baculum 1773
ep̃s etiam hæreticus confert ordinẽ, ſed non ordinis executionem 224
epiſcopus paruæ ciuitatis contemnitur ab idiotis 426
epiſcopus non plus poteſt petere ab eccleſiis quam quod ex canonibus ſibi deberi probat 1120

epi-

epiſcopus quando uiſitet monaſteria, pag. 1131
epiſcopus clericum alienũ recipiens eſt puniendus. 1155
epiſcopus procurator dicitur eccleſiaſticarum rerum, ideo illarum conditionem deteriorem facere non poteſt 1231
epiſcopus iniuriantem ſibi non põt excommunicare. 1230
epiſcopus inter ordinandũ dẽt obſeruare interſtitia temporum. 340
epiſcopus ſolus beneficia cõferre nõ poteſt ceſſante conſuetudine 323
epiſcopus beneficio priuare nõ põt clericum, cuius parentes ipſum offenderunt. 546
epiſcopus excommunicat propter conuitium ſibi factum 646
epiſcopus an poſſit ſolus delinquentem condemnare 1017
epiſcopus an poſſit uni auferre, & alteri dare. 1041
epiſcopus an poſſit iniuriam ſibi factam remittere. 307
epiſcopus patri, & eccleſia filio cõparatur. 327
epiſcopus cõuertens eccleſiã ſæcularem in regularẽ quorũ clericorũ conſenſum requirere debeat, 950
epiſcopus poteſt aliquos uerberib. caſtigare 1378
epiſcopus clericum alienum recipiens eſt puniendus. 1155
epiſcopus in quib. criminib. diſpenſat. 224
epiſcopus aliorum doctrina non debet egere 169
epiſcopus a ſuis familiaribus poteſt accuſari. 715
epiſcopus demandat tam ea quę ſũt ordinis, quam ea quæ ſunt iuriſdictionis 430
epiſcopus clericum alterius epiſcopi non ordinet. 809
epiſcopus debet habere capituli cõſenſum in multis 111
epiſcopus ſolus conſecrare non poteſt epiſcopum 130
epiſcopus quid iuris habeat in eccleſia quam fundauit 1060
epiſcopus in cauſa inquiſitionis quos debet conuocare. 391
epiſcopus in hæreſi diſpenſat. 234
epiſcopus an inuitis poſſit dari. 292
epiſcopus eſt iudex corporũ & animarum. 168
epiſcopus utrum ſit iudex omnium clericorum ſuæ diœceſis. 252
epiſcopus per laicum non verberet clericum. 168
epiſcopi ſubditos debent fratres appellare. 434
epiſcopi an poſſin circa beneficiorum pluralitatem diſpẽſare. 1136
epiſcopi conſenſus cum canonicis ſufficit in rei alienatione. 831
epiſcopi duo quandoque poſſunt eſſe, pag. 768
epiſcopi dãnari nõ poſſunt ſine auctoritate Romani pontificis 577
epiſcopi inſcio metropolitano cõſecrati quid facere debent. 320
epiſcopi poſsũt cõdere canones. 1827
epiſcopi morientis bona cui ſunt reſeruanda. 587
epiſcopi præceptum enim difficile adimplendum. 1207
epiſcopi litteratos ſecũ habeãt 434
epiſcopi cauſa a q b. eſt audiẽda 704
epiſcopi clericos ſine examinatione ordinantis punitio. 363
ẽpi an poſſunt intereſſe bellus 1281
ẽpi utrũ hodie poſſint circa bñficiorium pluralitatem diſpenſare. 328
epiſcopi cum multis diſpẽſant. 563
epiſcopi an citius propinquis quam aliis dant. 404
epiſcopi donatio ſine ſubſcriptione non valet. 456
epiſcopi & archiepiſcopi a quo ſunt conſecrandi. 257
epiſcopi duo in uno epiſcopatu eſſe non poſſunt. 1311
epiſcopi & monachi nõ poſſunt eſſe tutores 1038
epi petitio eſt p canones ſitata 1355
epiſcopi ſibi mutuum debent præſtare auxilium. 408
epiſcopi an olim erãt pauperes. 824
epiſcopi dicuntur ſummi. 1893
ẽpi ẽpm deponere non poſſunt 614
epiſcopi non ſunt tantum cuſtodes chartarum. 1281
epiſcopi litteras habeat, qui peregrinari uolet. 1902
epiſcopo viuente an poſſit alius ſubrogari. 761
epiſcopo debet ſynodus prouidere, qui ad eccleſiam ſuam nõ audet accedere. 412
epiſcopo viſitanti dandum eſt lac ad bibendum. 816
epiſcopo inuito an poſſint ĩ ſua diœceſi nouus epiſcopatus fieri. 1045
epiſcopum dãnare quis poteſt. 577
epiſcoporum conſecratio fit hora tertia. 340
epiſcopum conſecrare quid ſit. 96
epiſcoporum conſecratio fit tantũ die Dominico. 342
epiſcopis an liceat leges audire. 170
epiſcopatus ſunt diſtinguendi interuallo conuenienti. 362
epiſcopatus eſt ordo. 419
epiſcopatum ſuſcipere poteſt quis cogi. 254
ẽpatum deſiderare an poſſimus 797
epiſcopatum deſiderare eſt valde periculoſum. 196
epitimium quid ſignificat. 1160
Eremita an ſit pſona religioſa. 1423
eremitæ habent proprium. 1138
eremita licite tranſit ad monachatum. 1032
eremitæ ſubſunt ẽpo. 418. & 1025
eremitæ ſubſunt epiſcopis, & poſſunt ad prælaturã vocari. 1025
errare. 178
errans in meliori conditione an poſſit matrimonium dirimere. 1454
error pelagianorum. 1565
* Error ſynodi quæ in Trullo Cypriani ſynodum probantis. 58
error qualitatis diſſoluit matrimonium ſpirituale. 337
error a multis corrigi poteſt. 1740
error q̃nq; eſt peccatũ mortale, 881
* Error in inſcriptionib. ſæpe oritur ex interpoſitione palearum. 1479
error Monothelitarum. 1856
error Baſilidis hæretici. 495
error Sabellianorum. 470
error pauliniſtarum. 471
error perſonæ non facile committitur. 1452
error aliorum non eſt defendendus, pag. 1395
error eſt contrarius conſenſui. 1454
errores petiliani. 509
eruca. 1034
Aerugo. 1034
Aequum, & ius, differunt. 2
Aeſopus. 224
Eua quare ꝺ coſta Adæ facta ẽ. 1701
Euchariſtia etiam ſuſpendendis in patibulo nõ eſt deneganda. 1379
euchariſtia gladiatorib. non eſt dãda. 611
euchariſtia non eſt danda exiſtenti in crimine notorio. 1825
euchariſtiæ ſacramentum nõ eſt ab hæretico accipiendum. 1318
euchariſtiæ ſacramẽtum a quo fuit inſtitutum. 1777
euchariſtiæ ſacramẽto tria continẽtur. 1777
euchariſtiam infirmus euomens punitur. 1380
euenientia de nouo per quem ſunt diuidenda. 423
eulogia. 839
eulogiæ. 70
eunuchi ſunt triplices. 1528
Eunomiani. 1343
* Euſtathiani & Bogomili quid ſẽſerint de pfecta vitæ ratione. 136
eutychiani. 1344
excedendũ eſt potius circa miſericordiã, quã circa crudelitatẽ 130
exceſſus modicus nõ attendit 1809
exceptio iudicis recuſatoria eſt dilatoria. 679
exceptio in teſtem quando eſt obiicienda. 579
exceptio ſpoliationis ẽ dilatoria. 592
exceptio reuocandi domum. 732
exceptionẽ unum opponens, ad aliam tranſire poteſt. 1074
exceptiones ſunt multiplices, & variis temporibus opponendæ. 690
excipiendo conſequimur quod nõ conſequimur agendo. 1524
excõmunicare poteſt ſimplex preſbyter. 533
excommunicare ſeipſum nemo poteſt. 565 & 896
excommunicare nõ poteſt hæreticus hæreticum. 1259
excommunicari nẽquit eccleſia vel ciuitas. 707
excommunicari poteſt abſens per ſcripturam. 611
excommunicari, & abſolui poteſt quis per litteras. 608
excommunicari poſſunt qui decimas non ſoluunt. 148
excommunicari poteſt quis ſub conditione. 306
excõmunicatur quis a mortuo. 307
excõmunicandus maxime hæreticus, quoties admoneri debet. 1266

Excom-

excommunicandus quis nõ eſt pro minimis cauſis. 442
excommunicandus eſt populus ſuũ non recipiens epiſcopum. 413
excommunicatus an poteſt recõuenire, & excipere, & cõpenſare. 716
excommunicatus nihil poteſt poſſidere nomine eccleſiæ. 776
excommunicati beneficium cui eſt aſſignandum. 410
excommunicatus an poſſit abſolui non præmiſſa ſatisfactione. 1110
excommunicatus an poſſit abſolui aduerſario ignorante. 867
excõmunicatus cõquerẽs metropolitano, an poſſit ab eo abſolui 861
excommunicatus a quo eſt abſoluẽdus. 866
excommunicatus eligere nõ poteſt, pagi. 859
excommunicatus matrimonium poteſt contrahere. 430
excommunicatus vitandus eſt. 872
excommunicatus non intret Eccleſiam. 866
excommunicatus perpetuo tripliciter exponitur. 465
excõmunicatus utrũ quis poſſit eſſe in una eccleſia, & non in alia. 71
excommunicatus ratione ſocietatis toleratur. 188
excommunicatus iniuſte celebrans an ſit puniendus. 883
excommunicatus excommunicari non poteſt. 1297
excommunicatus an ſimplici uerbo poſſit abſolui. 900
excommunicatus an poſſit poſt abſolutionem accuſare. 716
excommunicatus prælatus an poſſit ordines conferre. 806
excommunicatus eſt qui communicat excommunicato a canone, & ante denuntiationem. 1322
excommunicato an debeat fieri ſolutio. 1014
excommunicato communicans, a quo abſolui debet. 878
excommunicatum celebrantem nõ abſoluit epiſcopus. 863
excommunicatum ab epiſcopo non abſoluit archiepiſcopus. 816
excõmunicatio duas hẽt ſpecies 866
excommunicatio an pro ſola contumacia feratur. 863
excommunicatio an feratur per hęc uerba, præcipio ſub pęna excommunicationis. 307
excommunicatio pro modica iniuria non eſt ferenda. 530
excommunicatio dicitur mero epiſcopi. 133
excõmunicatio eſt ꝓxima pęna 583
excommunicatio lata ſub conditione tenet. 627
excommunicatio Domini non liberat uaſallum a ſacramento. 894
excommunicatio & abſolutio ſolo uerbo fieri poſſunt. 1328
excõmunicatio an poſſit poſt mortem in aliquem ferri. 1323
excommunicatio nõ eſt pro quolibet mortali peccato ferẽda. 1410
excõmunicationis ſententia in duobus caſibus non eſt timenda. 860
excommunicationis duo ſunt effectus, pagi. 683
excommunicationem incurrit quãdoque iuſte impeditur. 728
excommunicationem opponere non uxor non poteſt. 898
excommunicatis ſine periculo communicat eorum familia. 898
excõmunicatis communicare non poſſumus, ſed bene paganis. 870
excommunico te, & abſoluo te, an liget uel ſoluat. 897
excuſantur ne hi ad quos a poſtolorum prædicatio non peruenit. 177
executio an poſſit recuſari, & ab eo appellari. 639
executor an poſſit de incidentibus quæſtionibus cognoſcere. 1157
executori & nuntio creditur. 722
executio eſt duplex. 1357
Exhedræ. 970
exempti delinquẽtes in diœceſi epiſcopi, an poſſint ab eo puniri. 756
exempti ſimpliciter, an eximat uniuerſaliter. 1045
exemplis quibus eſt utendum. 84
exẽplaria correctoria quæ ſunt. 26
ex, & de, ſignificãt deformitatẽ. 1312
exiliũ eſt tẽporale, & ꝑpetuũ. 1291
exorciſta. 358
exorcizare quid ſit. 1859
exorciſmi fiunt tribus diebus. 1861
exorciſmi effectus. 1859
expenſæ circa infantem expoſitum an poſſint repeti. 896
expẽſæ ſemper ſunt deducẽdæ. 927
expenſarum materia. 679
expediunt non omnia. 1583
expilare quid ſit. 1559
exponens filium uel ſeruum an poſſit illum recoligere. 396
*Ex preſbyteri nomine apud B Gregorium. 228
extra eccleſiam eſt quiſ cum epiſcopo non eſt. 416
Ezechiæ commendatio. 309

F

Fabulas poetarum prædicando moraliter exponere non multum laudatur. 386
facere amicos de mammona iniquitatis quid ſit. 410
faciat quilibet quæ ſuæ conueniunt conditioni. 1260
facies humana nõ ẽ deturpãda. 186.
facti cauſa eſt inquirenda. 1232
factis mentimur ſicut uerbis. 1200
facto quandoque licet quod non licet uerbo. 1176
facto proprio poteſt quis contrauenire. 912
facta publica debent ab omnibus ſciri. 62
facta per intruſos non ualent. 1748
facta ab inuitis an ſint imputãda. 14
facta tenent multa, quæ fieri prohibentur. 82
factum non dicitur, quod non perſeuerat. 1561
factum legitime irritatur delictoſſu peruenientes. 558
falcidia eſt triplex. 6
fallere & falli quandoq; parum differunt. 1174
falli uitium eſt. 2023
fama per ſe nihil probat. 728
fama an probet. 588
fama non probat. 1350
fama. 584
fama bona cum conſcientia requiritur. 879
fama ſola non ſufficit ut excommunicatus uitari debeat. 415
fama ſola non ſufficit ad depoſitionem, pag. 591
famæ diffinitio. 700
familia an pro delicto domini ſit excommunicanda. 1325
familia pro domini delicto non eſt excommunicanda. 868
familiæ delictum, an dominũ obligget. 912
familiaritas nimia parit contemptũ pag. 385
familiaritas in cibo eſt maior quam in colloquio. 1446
familiares inimici ſunt peſtiferi. 415
famis neceſſitas multas licere facit, pagina. 1512
fatuus eſt qui fatua loquitur. 424
femina uentiloqua Paulum ſæpe ſecuta eſt. 1366
femina calore excuſatur. 1561
femina an poſſit eſſe iudex. 1004
feminis non committi cauſas purgationis presbyterorum, quod ui debatur colligi ex capi. Mennam 2.q.5 & auctori gloſſæ admirationem attulerat. 602
feriatis dieb an poſſit litigari 1008
ferię legitimæ ſunt tres. 376. & 1193
feſtiuitates martyrum habentur loco ſacramentorum. 1826
feudum poteſt auferri excommunicato. 1522
feudum de nouo conceſſum non dicitur nouum ſi prius fuerat conceſſum. 1359
fictio intẽtionis, & fictio operis. 114
fides uera habetur ſine charitate, ſed non uera fidei uirtus. 1846
fides multipliciter dicitur. 1169
fides eſt fundamentum omnium bonorum. 495
fides an ſit exemplo adhibẽda. 1314
fides mala defuncti an noceat ſucceſſori. 578
fides hoſti ſeruãda eſt. 1205. & 1510
fides inter coniuges eſt duplex. 1414
fides recte in principe ſplendet. 458
fidei quæſtio eſt referenda ad ſedem petri. 360
fidei diſputatio cũ hæreticis eſt prohibita. 1340
fidem ſuſcipere nemo cogitur. 102
fidei iubere debenti an ſufficiat dare pignora. 679
fidelis quilibet debet eſſe rex & ſacerdos. 1869
fideles ſunt domus Dei. 542
fideles ſunt in eccleſia, & ipſa in ipſis. pagi. 1886
fideles dicuntur a quilæ. 1794
fideles oẽs ſunt proximi noſtri. 139
Flacteria. 1378
filia nubere poteſt ſine parentũ uoluntate. 1103

filius

Filius in diuinis quidquid habet, à patre habet. 1904
Filius temporalis eſt à lege incognitus. pag. 1498
filius patrem conuenire poteſt. 655
filius quandoque poteſt dici maior patre. 1698
filius pro patre poteſt donationem patris reuocare. 1118
filius ambulans ſuper terram, teſtatur patris incontinentiam. 373
filius matrem quandoque poteſt exhæredare. 684
filius contra patrem, & econuerſo agere poteſt. 1243
filius qui ſe nimis ſociat, exhæredari poteſt. 1825
filius egētē patrem cogitur alere. 4
filius patrē corrigere nō debet. 441
filius non eſt qui bonus nō eſt. 1736
filius in tribus patrē ſequitur. 1919
filius ſacerdotis eccleſiam paternā habere non poteſt. 793
filius Dei quare dicitur verbū. 1573
filius quandoque facit quem præiumi maiorem. 294
filius monialis ex monacho genitus cui monaſterio applicabit. 1396
filius apoſtatæ eſt baptizandus inuito patre. 1324
filius familias teſtari nō poteſt 1138
filii vtrū poſt parētū ſuſpēſionē poſſint cū aliis parētū cōtrahere. 1487
filii ſacerdotum an ſint ſerui eccleſiæ. pag. 278
filii Dei erimus ſecundum animam & corpus. 1672
filii Iudæorum baptizati ſunt a parentibus ſeparandi. 1870
filii presbyterorū duplices ſunt 275
filii ſunt quadruplices. 1573
filii Iacob ex ancilla geniti, cum aliis ei ſucceſſerunt. 1501
filii Dei & filii hominum qui dicuntur. 1710
filium religionem ingreſſum an poſſit pater reuocare. 1145
filium de ſacro fonte leuās, & multi alii pdūt ius debiti exigēdi. 1461
filii ex matrimonio illicito nati poſſunt eſſe legitimi. 1736
filiorum appellatione nepotes continentur. 275
Phinees Hebræum occidit. 1834
fiſci intereſt ſubiectos habere locupletes. 538
flamines. 360
floriani. 1343
fluuius etiam quandoque areſcens dicitur perennis. 347
formatæ ſiue dimiſſoriæ. 325
* Formula viſitata in epiſtolis Pontificum reſtituta. 274
fornicatio vxoris maculat corpus viri. * 1527
* formata & pacifica. 332. & 334
fornicatio eſt crimē canonicū. 1509
fornicatio ſimplex nō eſt digna depoſitione. 660
fornicatio ſeparat coniuges. 767
fornicationis cauſa hoie nemo eſt deponendus. 176
fornicationis ſuſpicio an ſufficiat ad vxorem dimittendam, 1439
fornicationem pauci euitant. 1018
fornicariam abiurans, an cum illa contrahere poſſit. 1740
fornicantur aliqui citius quam furentur. 1605
Forū ſortitur qs multis modis. 688
forum rei ſequi debet actor. 660
forum mutare an alicui liceat. 966
frangenti fidem fides frangatur eidem. 434
frater an ex ſorore in caſu poſſet prolem ſuſcitare. 1709
fraus eſt genus idoli. 362
frigidus naturaliter nullus eſt ſecundum Cardinalem. 1697
frigiditas quandoque mutari non poteſt. 1538
fructus an ab omni poſſeſſore ſint reſtituendi. 925
fructus diu expectatus gratiſſimus eſt. pag. 1428
fructus in ſtipulatione rei quandoque veniunt quādoque non. 1443
fructuarius non præſcribit, 910
funiculus quid ſit. 905
furari intendens quādoque furtum non committit. 938
fur & communicator differunt. 512
fur ad pœnam dupli, vel quadrupli poteſt conueniri. 979
furtum committitur ratione acceſſionis. 245
furtum committens quandoque furti tenetur. 1702
furtum an ſæpius committatur ſi ſæpius eadem res contrectetur. 1517
furtum in duobus cōmittitur. 1747
furtum ſæpe committitur: & tamen furti actio non naſcitur. 1557
furtum nō fit ſola cogitatione. 1557
furtum ſui ipſius quis cōmittit. 267
furti agitur pro modico. 994
furem tenetur quis indicare. 512
furem nocturnum, ſed nō diurnum licet occidere. 1259
fures nocturni acerbiꝰ puniūt. 1559
furor ſatis punit. 708
furioſus conſenſu caret. 1535
futurum pro præterito ponitur. 266

G

GAllia eſt triplex. 1353
Gazophylacium quid ſit. 266
Gerontocomium. 1289
* Gloſſæ error in c. Noli frater, qđ eſt Beati Auguſtini. 27
* Gloſſæ error in c. De capitulis qđ eſt Leonis iiii. Vnde occaſionem ſumpſerit, & ibi locus reſtituendus ex coniectura. 31
* Gloſſæ & fortaſſe Gratiani error in cap. de Conſtinopolitanæ. 95
* Gloſſæ error in c. Fatendum 13. q. 2. ex textu deprauato. 977
* Gloſſæ error putantis Papam minori teſtium numero condemnati, q̄ eos q̄ ſunt in minorib. or. 613
Gnoſtici. 1341
* Gradus aſcendendi ad Pontificatum ex Stephano iii. 356
Gloſſas Ioannes ſuppleuit in multis Bartholomæus Brix. 1
Gradus altior agrauat delictum. 525
Gradatim aſcēditur ad honores. 215
Gradus deſcriptio. 1724
* gratiani mos citandi cauſas. 785
gratianus quādoq. deceptus fuit. 590
gratia omnibus in baptiſmo confertur. 1879
gratiam primam nemo mereri pōt. pag. 1643
gratia confertur in collatione ſacramenti. 340
gratia datur in baptiſmo omnibus æqualiter. 1858
gratia in ſepultura non cōfertur. 517
* græcis poſtquam ad ſacros ordines aſcendiſſent, non licuiſſe contrahere matrimonium. 145
græci in ſacris ordinibus non poſſunt contrahere. 150
græci non obediunt Papæ. 1302
græci conficiunt in panibus fermentatis. 1778
* Gunebo pigni cogebant paruulos iurare. 1198
• Gregorio interdum tribui qđ eſt Ioannis Diaconi. 741
• Gregorii vii ſententiæ de caſtitate ab iis qui ſunt ſacris ordinibus initiati ſeruanda. 367
gemmæ ſunt nodi virgarum. 1901
• Gennadius auctor libri de eccleſiaſticis dogmatibus. 1764
gerens ſe pro milite qui non eſt, punitur. 1762
germani vnde dicuntur. 157
gerulum quid. 1258
gladius materialis ſpiritualem adiuuare debet. 1400

H

HAbere dupliciter ſumitur. 1277
Habenti dare eſt perdere. 390
habitus ſolus non ſolennizat votū. pag. 1391
habitus eſt triplex. 1391
• Hadriani capitula indicari ſynodi Romanæ nomine. 686
hebræi vnde dicuntur. 1710
Helias Iezabel fugiens quibus verbis vſus eſt ad populum. 223
Heluidiani. 1344
• heptateuchum interdum à latinis vocatur Heptaticum. 54
Heptateuchum quid dicitur. 769
hereditas. 4
hereditas parētū debetur filiis. 1052
hæres non adimplens defuncti voluntatem qualiter punitur. 844
hæres an teneatur ex maleficio defuncti. 1080
hæres onera defuncti ſubſtineat 913
hermaphroditus an poſſit eſſe teſtis in teſtō & vtrū poſſit ordinari. 722
hermogeniani. 1342
hæreticus omnis eſt excommunicatus. 1295
hæreticus eſt qui in fide titubat 1315
hæreticus quādo eſt vitandus. 1338
hæreticus nunquàm accuſat. 648
hæretici ignem accendunt in eccleſia. 1612
hæretici baptizare poſſunt. 1858
hæretici diuerſimode ab eccleſia recipiuntur. 1856
hæretici vario modo poſſunt ab eccleſia puniri. 1269
hæretici qualiter ſunt in ſymbolo nobiſcum. 1856

Hæretici nullum poſſunt excommunicare. 1317
hæretici pñt acqrere eccleſiæ 1506
hæretici non conferunt effectum ſacramenti. 489
hæretici ſunt duplices. 1294
hęretici & ſimoniaci eqparant. 516
hæreticum recõciliare poteſt epiſcopus hodie ſine concilio. 242
hæreticus reſiſtendum eſt. 1241
hæreſis, & ſchiſma differunt. 1337
*hæreſis de cõmunione vxorũ 904
hæreti corũ ſacramẽta ſunt vera 482
hæreticorũ bona cui applicant 1275
hierarchitæ. 1349
hierobaal vnde dicatur. 503
*hieronymi nomine ſæpe citari ſcripta Origenis. 170
* hieronymi locus in c ſicut Chrs.i. q 1.§.Sed hoc, explicatus. 500
*hieronymũ citari pro Origene. 789
hieruſalem quando fuit capta. 346
hieruſalem varia habet noĩa. 319
hircus pro peccato principis oblatus nõ fuit à filiis Aarõ comeſtus. 1650
hirci oblati hiſtoria quid repræſentet pag. 1650
* hiſtoria de rebus eccleſiæ non aliunde; dis ex capitulis Gallicis manuſcriptis. 1039
hiſtriones à promotione prohibentur. 389
hoc eſt enim, &c. quid demonſtrat ly hoc. 787
holocauſtum. 491
homo in alia vita apparebit quod eſt filius Dei. 1672
homo non habet natiuitatẽ a Chriſto. 1820
homo liber verberari non dẽt. 1204
homo eſt imago Dei. 1699
homo ratione carens non eſt homo pag. 1400
homo liber an poſſit obligari. 1284
homo ẽ digniſſima creaturarũ 1841
hominis dies ſunt cxx anni. 1557
hominũ genera quattuor ſunt. 574
hominum duo ſunt genera. 1506
homicida eſt ẽt q non occidit. 1274
homicida & adulter an conficere poſſint. 500
homicida ante baptiſmum, an promoueri poſſit. 226
homicida ñ admittiẽ ad ſacr̃a. 1753
homicidium clerici eſt grauius quã laici. 1106
homicidiũ verũ impediat ꝓmouendos, & deiiciat iã promotos. 225
homicidium tres, periurium duos offendit. 45
homicidium quid ſit. 1562
homicidiũ grauius ẽ adulterio. 1546
honor an peti poſſit. 557
honores non ſunt inuitis dandi. 335
honores mutant mores, 501
hoſtem æquiuocando deludere an liceat. 1181
hoſpitale ſine licentia epiſcopi conſtitui non poteſt. 1124
*humberti reſponſionẽ tribui Leoni nono, & librum Ennodii Symmacho, & orationẽ Petri Damiani Nicolao ſecundo 142
humilitas Deum placat. in tex. 1375
humilitas nimia prælatorum contemnitur. 451
* hyperberetæus menſis non idem apud omnes. 68
hypocrita plus peccat quam manifeſte delinquens. 912
hypocritæ non habent Spiritum ſanctum. 1331
hypocritæ videntur deaurati. 1628
hypocritæ ſunt iuncis ſimiles. 1626

I

Iacobus frater Domini nuncupatur. 322
iacobus fuit primus archiepiſcopus pag. 322
iacobus dicebatur frater Dñi. 1767
ioannes & mambres magi tria fecerunt miracula. 492
idem incipit & deſinit in eodem inſtanti. 492
ieiunare per alium vtrum aliquis poſſit. 635
ieiunare ſemper nõ reprobatur. 1829
ieiunari poteſt per alium. 376
ieiunia quattuor temporum. 344
ieiunium plus prodeſt viuis quã defunctis. 973
ieiunium eſt duplex. 1827
ieiunium quadrageſimale eſt decima dierum. 1796
ieiunandum eſt in vigiliis Apoſtolorum. 347
ieiunandum non eſt inter Paſcha, & pentecoſten. 1827
ieiunus quis dicitur. 1768
ieiuno ſtomaco cõficiendũ eſt. 1768
ieiunat nihil, qui per vnum diem deficit. 1827
ieiunantes, in veſpere comedere debent. 376
iezabel ꝓcipitata fuit de turri. 1645
ignis alienus quis dicebatur. 1787
ignis diu occultari miraculoſa inuẽtio. 481
ignominia ſatis punit. 247
ignorãtia iuris qñque excuſat. 1319
Ignorantia facti eſt multiplex. 177
ignorãtia iuris quattuor genera perſonarum excuſat. 552
ignorantia iuris eſt duplex. 552
ignorantia iuris eſt multiplex. 177
ignorantia iuris facilius diſpenſari facit, 375
ignorantia probatur dupliciter. 928
ignorantia iuramento ꝓbatur. 1706
ignorantia eſt triplex. 996
ignorantia eſt duplex, ſcilicet facti, & iuris. 552
ignorantia non excuſat illum qui ſcire potuit per ſe vel per aliũ. 379
ignorãntia quomodo probatur. 374
ignorantiam probare quis cogitur propter præſumptionem. 374
ignorantiam allegans, illam probare debet. 808
ignorantiam allegans, eam probare tenetur. 520
ignoti ſunt examinãdi & nõ alii. 109
illegitimi ſunt poſtulandi. 280
* ille, antiquam eſſe notam. 565
imago eſt triplex. 1579
imago pœnitentiæ. 478
impedimentum non præſtat quod nihil eſt. 470
impedimẽtũ legationis quale ẽ. 1702
impeditus per aliũ expedire poteſt officium ſuum. 416
imperator inferior eſt epiſcopo. 29
imperator imperii res alienare põt. pag 318
imperator an aliquem debeat habere ordinem. 298
imperator vtrum habet iuriſdictionem à papa. 440
imperator pro quo peccato deponi poteſt. 185
imperator iurat papæ. 1199
imperator ab epiſcopo excommunicari poteſt. 1213
imperator lepra percutitur ſi officium ſacerdotale vſurpat. 29
imperator verus quis eſt. 442
imperator imperium diuinitus conſecutus eſt. 442
imperator poteſt à papa deponi 1011
imperator quare dicaẽ Auguſt⁹. 296
imperator poteſt ab epiſcopo excõmunicari. 298. & 865
imperium & ſacerdotium ab eodẽ procedunt. 29
imperium tranſtulit eccleſia Romana. 782
imperii meri eſt de criminibus cognoſcere. 648
imperium non poteſt ſacerdotium impugnare. 446
imperiũ Franci primo, Deinde Theutonici habuerunt. 311
imperium manus eſt ſacerdotio. 442
imperatores duo eodem tempore fuerunt. 91
imperatores multa perdi derunt priuilegia. 366
imperare ſibi nemo poteſt. 871
imperitia non facit quẽ deponi. 181
imperitia culpa adnumeratur. 1265
imperitus non poteſt eſſe iudex eccleſiaſticus. 82
imperfecta duo nõ cõſtituunt vnum perfectum. 105
imperfecta duo faciunt vnum perfectum. 771
impenitentia finalis capitur duobus modis. 1580
imperator lepra percutitur ſi officiũ ſacerdotale vſurpat. 29
impœnitentia finalis eſt peccatum in Spiritum ſanctum. 502
impoſtor quis dicitur. 1637
impoſitio manus eſt multiplex. 499
impoſſibile multipliciter dicit. 794
impoſſibilitas coeũdi ẽ triplex. 1573
impuberes an poſſint iurare. 1189
impuberes teſtificari nõ poſſunt 719
imputatur mihi quod mea culpa accidit. 1350
imputantur multa propter vnum dictum. 225
imputandum non eſt ei per quem non ſtat. 197
incendiarius an ſit ipſo iure excommunicatus. 979
incendiarii qualiter ſunt puniendi pag. 1295
inceſtuoſus an poſſit matrimonium contrahere. 1550
inceſtuoſi quantum ad aliqua ſunt ipſo iure ſuſpenſi. 1713

Incitatio

Incitatio optima ad dicendum. 182
In corporalia dicũtur quandoq. poſ ſideri. 382
Indebitum per errorem ſolutum an poſſit repeti. 553
Indignus minoribus ad maiora non promoueatur. 335
Indignari & dedignari, differũt. 209
Induciæ non dantur ob aduocati abſentiam. 677
Induciæ ſunt arbitrariæ. 675
Induciarum quinq; ſunt genera. 678
Indulgentia an ſit eius. 1543
Inermes non poſſunt inimicis reſiſtere. 593
Infamis ne eſt in adulterio deprehẽſus. 1020
Infamis an poſſit accuſare. 681
Infamis an poſſit eſſe procurator. 697
Infamis infamem regulariter accuſare non poteſt. 684
infamis poteſt eſſe procurator. 228
infamis eſt de bello publico fugiẽs, pag. 511
infamis arbiter eſſe poteſt. 697
infames quandoque poſſunt poſtulare. 693
infames efficiuntur qui mortali peccato aſperguntur. 1832
infamia aboletur in baptiſmo. 1836
infamia ſequitur depoſitum. 555
Infamia irrogat dignitatẽ petẽti. 525
infamia canonis tollitur pœn. 744
infamia an poſſit per pœnitentiam purgari. 744
infamia eſt duplex. 700
infamiã põt epiſcopus tollere. 237
infamiam tollit epiſcopus. 596
infamatus ſuper crimine non eſt ſtatim ſuſpendus. 605
infernus & paradiſus vbi ſunt. 1219
infideles poſtulare nõ poſſunt. 1555
infideles qui dicuntur. 1690
infideles pñt eſſe in eccleſia vſq; ad miſſam cathecumenorum 1869
infirmitas ſæpe nos armat cõtra diabolum. 1574
infirmitas non repellit ab officio diuino. 790
ingenium, & alia tempus ſupplere poſſunt. 353
iniuria an poſſit repelli, & a qb. 1202
iniuria ſociorum an ſit armis repellenda. 1209
iniuria duob. modis remittitur. 1231
iniuriam nobis factã an teneamus remittere. 1231
iniuriam eccleſiæ illatam an poſſit epiſcopus remittere. 1231
inimici ſunt diligendi. 1787
inimicitiæ repellunt ab accuſando, & teſtificando. 684
inimicorũ amicus eſt ſuſpectus. 415
iniquitas omnia præcipitat. 286
initium quandoque ſumitur a tormentis. 943
initium ſpectandum eſt. 479
inobediens prælato, eſt ei inimicus, pag. 238
Inobedientia an ſit capite punienda. 866
innocens pro ſtulto quandoque ſumitur. 1191
innocentiæ tres ſunt gradus. 815
inofficioſa quæ dicuntur. 26
inquirens, quod teſtes amittere debeat. 590
inquiſiti punitio. 667
inquiſitio. 667
inquiſitio an poſſit fieri contra volentem ſe purgare. 601
inquiſitio quando fieri debet. 601
in quo quis deliquid, in eo puniri debet. 487
* inſeruitus. 1456
inſtructio reſpondentis. 489
inſtrumentũ pro parte verum & pro parte falſum eſſe poteſt. 522
inſtrumentum quare ſit. 1359
inſtrumẽtum multa habere dẽt 669
inſtrumẽtum an corruat totũ aliquibus neceſſarijs deficientibus. 456
inſtrumẽta poſſunt pro parte approbari, & pro parte reprobari. 175
intentio quandoque approbatur, & factum reprobatur. 1533
intentio bona malũ factũ excu. 1508
interrogans non confitetur 1181
interrogationes a quibus poſſunt fieri. 1476
interrogans ponit. 1483
interemptores ſunt proxenetæ. 410
interpretatio eſt triplex. 150
inter leprã, & leprã vnde dicatur 82
interdictum. 7
interiora dinoſcũt p exteriora. 1393
interruptio fit tripliciter. 1072
intereſſe conſecutus in bello, vtrum poſſit adhuc de hoc agere in iudicio. 1203
intruſus an recipiat quæ Eccleſiæ contulit. 414
in via & in inuio differunt. 547
ioannes dicitur filius tonitrui. 425
ioſeph fuit pater putatiuus Domini, pag. 1428
ioſeph venditio. 481
ioſeph tempore paſſionis viuebat: & a Virgine ſeperatus fuerat. 1430
ioſeph in ſepulchro maiorum ſepultus fuit certa ratione. 964
iouinianiſtæ. 1344
ipſo facto multa fiunt. 890
ira duos habet effectus. 594
irregularitas tollitur per monachatum. 1039
irregularitas per pœnitentiam non aboletur. 470
* iterari non eſt contra rõnem ſacramenti illius qđ characterem non imprimit in notatione marg. 1634
* Iſidori præfatio in conciliorũ collectionem alia a vulgata, & prope contraria. 54
iube domine benedicere. 350
iudas an motus ſit ante Xp̃m. 1655
iudas quare ſe ſuſpendit. 961
iudas vendens Chriſtum commiſit ſimonia & plagium. 467
iudæ Machabæi ſomnium. 1579
iudæi filios ſuos ad eccleſiam cõuerſos exhæredare non poſſunt. 546
iudæi vtrum conſtitutionibus humanis regantur. 23
iudæi peiores fuerũt Sodomitis. 483
iudæi tenentur ad decimas perſonales. 1055
iudæi an mortaliter peccaſſẽt Chriſtum non crucifiſſent.
iudæi & gentilis ſubſunt Imperio. 5
iudæi lingua ſolum Chriſtum crucifixerunt. 1561
iudæi facilius fallunt animas quam Pagani. 1435
iudæorum ſacra fuerunt vera. 483
iudæorum filij non ſunt per vim baptizandi. 1346
iudæis & Saracenis ſua auferre non debemus. 1276
iudæis non licebat interficere quemquẽ, qualiter intelligit hoc. 1561
iudex ſit amator æquitatis & miſericordiæ. 209
iudex an poſſit quandoq; propriam ſententiam impugnare. 700
iudex appellationis an poſſit de principali cognoſcere. 641. & 663
iudex mediocritatem ſequatur. 206
iudex eccleſiaſticus an de cauſa ſanguinis ſe intromittat. 9
iudex an poſſit ſuis iuris dicere. 700
iudex vſque ad quam horam expectare debet. 627
iudæi ſuſpect' dupliciter deſerit 621
iudex iudicando an loci conſuetudinem ſeruare debeat. 40
iudex opinionem ſuam potius, quã aliorum ſequi debet. 702
iudex corrũpitur multis modis. 889
iudex, aduocatus aſſeſſor & executor non poſſunt eſſe teſtes in cauſa appellationis. 635
iudex pœnam arctare, & ampliare poteſt. 598
iudex ſecundũ allegata iudicet 1475
iudex delegatus an poſſit abſoluere quem excommunicauit. 1400
iudex de quo poteſt ſupplere. 1476
iudex qualiter poteſt habere rigorẽ & miſericordiam. 207
iudex ex offic p̃t aliq d obijcere. 215
iudex per quæ iura debet iudicare 3
iudex ordinarius recuſari poteſt. 683
iudex a quo reſcribere debet iudicei ad quem. 7 9
iudex citans peremptorie, hoc debet exprimere. 732
iudex de ſubditis iuſtitiam nõ exhibens poteſt conueniri. 701
iudex lacrymis flecti non dẽt. 1235
iudex quãque de facto ſupplet. 127
iudex eccleſiaſticus poteſt virga punire. 737
iudex male iudicans qualiter punitur. 78
iudex an poſſit inter partes componere. 733
iudex etiam delegatus die feriato procedere non debet. 1008
iudex non ſit iuris ignarus. 1685
iudex facilius repellitur, q̃ teſtis 787
iudex ad cõcordiã laborare dẽt 405
iudex ã poſſit dari ad arbitriũ rei. 841
iudex falſus non eſt iudex. 209
iudex non iudicet ſecundum conſcientiam ſuam. 1809
iudex male iudicãs facit litẽ ſuã 128
iudex parte non petẽte multa poteſt facere. 647
iudex an ſecundum conſcientiã debeat iudicare. 816
iudex non condemnat, ſed lex. 2

Iudex eccleſiaſticus cauſam ſanguinis alij committere poteſt. 305
Iudex eccleſiæ poteſt in exiliū mittere. 682
Iudicis male iudicantis punitio. 634
Iudicis inſtō, & dicto creditur. 634
iudici qualiter fit contumelia. 856
iudici dans pecuniam vt iuſte iudicet peccat. 884
iudicem duo faciunt. 845
iudicij principium non ſemper conſideratur. 626
iudice Eccleſiaſtico negligente non recurritur ad ſæcularem. 841
iudice recuſato quid fiet. 854
iudices plures ſi in ſententia diſcordant, quid iuris. 638
*Iulij Pauli ſententię citantur noīe Theodoſianarum legum. 612
iumēto noſtro adhibeamus ſecum, paleam & flagellum. 1605
iura vario modo poſsūt exponi. 232
iurare per creaturas non licet. 1166
iurare coguntur presbyteri in ſex caſibus. 565
iurare quid ſit. 1164
iurare nolēs eſt hñdus hęretic⁹ 1165
iuramentum contra bonos mores non obligat. 29
iuramentum non eſt iniquitatis vinculum. 46
iurm, quod Iudæi Gabaonitis præſtiterunt, non fuit ſeruandum. 1190
iuramentum filij an poſſit a patre reuocari. 1503
iurm de calumnia præſeruata a condemnatione expenſarum. 579
iuramentum virum infament. 750
iuramentum non ſemper, eſt adimplendum. 1164
iuramentum an poſſit retractari 759
iuramentum per vim extortum, vtrū obliget. 1012
iuramentum per. coactionē extortū non tenet in quattuor caſib. 1190
iuramentum illicitum an propria auctoritate poſſit infringi. 1191
iuramentum tripliciter dicitur illicitum. 1101
iuramentum expurgationis non dēt clericus præſtare coram laico 1201
iuramentum de ſe illicita factū non infamat. 1187
iurm nō eſt recipiendū ab illo quem ſcimus falſum iuramentum. 1168
iuramentum duplici cauſa eſt inſtitutum. 1164
iuramentum an ſemper ſit mortale peccatum. 116
iuramētum plus operatur, quam triplex promiſſio. 1197
iuramentum ſex modis dicitur illicitum. 1183
iuramenta ſunt & oneris & honoris pag. 1198
iuramenta qualiter ſunt intelligenda. 1195
iuramenti differentia ſecundum tria tempora. 1164
iuramenti forma. 1164
iuratur propter vtilitatem. 1166
iurandum ne eſt de indemnitate eccleſiæ ante electionem. 309
iurans ad epiſcopatum nō accedere, an ſit ab epatu repellendus 313
iurans de cętero nō cognoſcere concubinā, ſi cum illa contrahit, periurium non incurrit. 1478
iurans nunquam mulierem cognoſcere, an poſſit poſtea matrimoniū contrahere. 1410
iurans per Deum an plus obligetur quam iurans per Euangeliū. 1167
iurās p Deos falſos an peccet. 1169
iurans ſoluere certo tempore, ſi poſt ſoluat, non eſt periurus. 1492
iure cuius non eſt auctor, vtrū poſſimus vti. 210
iure ſuo multis modis qs priuat 95
iuri ſuo renuntians, illud repetere non poteſt. 765
iuris abrogati notitia eſt neceſſaria, pag. 75
iuriſdictio epiſcopi ſine cauſa non poteſt declinari. 661
iuriſdictio archidiaconi eſt ordinaria. 112
ius aliquod eſt nec æquum nec iuſtum. 4
ius ciuile quadrupliciter dicitur. 4
ius eligendi in p̄t vno remanere 320
ius patronatus quadrupliciter transfertur. a 1092
ius patronatus qu le eſt. 1092
ius patronatus ad quos hæredes tranſit. 1094
ius patronatus qualiter diuiditur inter hæredes. 1096
ius patronatus tranſire facit nouus hæres. 1092
ius naturale in quattuor differt ab aliis. 12
ius naturale dicitur multipliciter. 4
ius naturale reliquis antiquus eſt. 4
ius multa fingit. 232
ius idē eſt in toto quod in parte. 536
ius commune propter perſonam nō eſt relinquendum. 288
ius ignorare quibus p̄mittitur. 1192
ius canonicū ē excelliēti⁹ ciuili. 1725
ius commune propter tumultum populi non eſt uiolandum. 287
ius primogenituræ an ſit ſpuāla. 765
ius vniuerſitatis penes vnū ſtat. 315
ius vnde incępit. 1632
ius ſpirituale an poſſit redimi. 1085
iuſtiniani pater. 56
iuſtus ſeipſum accuſat. 1807
iuſtorū p̄ces facilius exaudiunt 485
iuſtitiam ſitiens, beatus eſt. 1609

L

LAbor eſt remunerandus. 789
Laicus in epiſcopū poſtulari poteſt. 236
Laicus quandoq; poteſt clericos ſuſpendere & excōmunicare 149
Laicus nunquam eſt eligendus. 290
Laicus nō cōuenit corā iudice eccleſiaſtico, niſi in quinq. caſibus 840
Laicus ſi in neceſſitate peccata mulieris audiuit, an cum ea poſtea cōtrahere poſſit. 1463
Laicus etiam in exceptis criminib. nō admittitur contra clericū. 644
Laicus an poſſit ordinari a non ſuo epiſcopo. 331
Laicus in ediſcopū poſtulatur. 1990
Laicus an poſſit de rebus eccleſiæ iudicare. 358
Laicus poteſt decimas petere quibus ſpoliatus eſt. 979
Laicus an epi auctoritate poſſit in eccleſia aliquid conſtituere. 438
laicus contra clericum teſtificari nequit. 366
Laicus vtrū rem eccleſiæ poſſit præſcribere. 437
Laicus poteſt excōmunicare ex Papæ delegatione. 437
Laici an poſſint ī eccleſia cātare. 412
Laici coram iudice eccleſiaſtico poſſunt quandoque conueniri. 308
Laici iuris peritiā debēt habere. 177
Laici quandoque in clericos habet iuriſdictionem. 1259
laici an poſſint clericos accuſare. 641 & pag. 663
Laici eccleſias aut decimas habere non poſſunt. 1082
Laici ad aliqua ſpiritualia inuitantur. 297
Laici vtrum poſſint aliquando clericos punire. 64
Laici ſuper clericos quandoque iuriſdictionem habent. 446
Laici de rebus eccleſiæ nihil poſsūt conſtituere. 435
Laici an poſſint ſine peccato decimas percipere. 1082
Laici ā poſſint clericos accuſare. 647
Lamech punitio. 1452
Lamech plus peccauit q̄ Cain. 1482
Lamech fuit venator. 165
Lapſorum reparatio tribus regulis declaratur. 323
Lardum an comprehendatur nomine carnis. 1545
Laſciuia & violētia diuerſa sūt. 1559
latronem inſidiantem in itinere licet cuilibet occidere. 1259
latro bonus an fuerit martyr. 1578
latrones occidi poſſunt. 1212
latronum punitio. 1212
latria & dulia quid exigunt. 1833
laus ciuilis ſapientiæ. 143
laudis p̄coniū ſuperbire facit. 424
legatus an poſſit clericos epiſcopi loci iudicare. 1353
legatus utrū poſſit cōciliū facere. 8
legatus quam p̄tātem habeat. 1354
legat⁹ poſterior, ā reuocet priorē. 1353
legatus an uirtute generalis mandati diſpenſare poſſit. 609
legato ſine litteris ſuæ legationis credendum non eſt. 449
legata eccleſię ā poſsīt defalcari 953
leges ſæculares eccleſiam non aſtringunt. 28
leges ubi debent legi. 361
leges allegari poſſunt in cauſis matrimonialibus. 1424
leges poſteriores trahunt ad ſe priores. 1832
leges licet allegare in ſpūalib. 440
leges an habeant locum in matrimonio. 1455
legis auctoritas excuſat a pctō. 1168
legi fit fraus quadrupliciter. 985
legis duodecim tabularū origo. 18
legibus an ſit utendum in cauſis ſpiritualibus. 440
legitimatus a principe nō eſt quo ad eccle-

eccleſiam legitimatus. 283
Legitimatus quo ad temporalia nõ cenſetur quo ad ſpiritualia. 28
Legum contemptor an peccet. 32
legitimus deficientibus aſſumuntur minus legitimi. 270
lenocinium multipliciter committitur. 1492
* leonis iiii. in capitulo. veſtram. petitio exaudita. 41
* leonis ix nomine citatur Humbertus eius legatus. 55
* leonis tertii purgatio quam caute facta ſit. 606
* leonis noni caput in vulgaris Gratiani codicibus orciſſum. 967
lepræ genera ſunt quattuor. 1581
leues qui dicuntur. 608
leuita à leui dicitur. 352
leuitæ officium. 352
lex diuina an recipiat mutationem. pag. 17
lex diocœſana & iuriſdictionis in quo conſiſtunt. 322
lex tripliciter ſumitur. 471
lex vetus vim euangelicam obtinet in moralibus. 1749
libellus eſt in cauſa appellationis porrigendus. 635
libellus repudii quare fuit permiſſus. 1480
* libellus de duodecim gradibus abuſionem ab aliquibus tribuitur Cypriano, 1264
libellum famoſum componens, qua actione punitur. 730
liber qui ignoranter cum ancilla cõtraxit, an ſine iudicio eccleſiæ illam dimittere poſſit. 1456
libri iudæorum ſunt legendi ex præcepto. 1203
liberorum numerus ad quid ꝓdeſt. pag. 8
* liber de eccleſiaſticis dogmatibus cui auctori adſcribebatur. 156
liberalis ĩ neceſſitate eſt nemo 1697
libera quæ ignorãter cũ ſeruo cõtraxit, an ab eo recedere poſſit. 1454
libertus propriis ſumptibus præſtare debet operas patrono. 1032
libertus contra patronum non teſtificatur. 721
libertus dominis poterit ſeruire duobus. 1701
libertus an teneatur ad operas. 943
libertus propter ingratitudinem reuocatur in ſeruitutem. 944
libertus patronum quandoque alere tenetur. 390
liberti patronum in ius ſine venia vocantis ruſticitati parcendũ non eſt. 552
liberti eccleſiæ differunt à libertis priuatorum. 932
libertorum eccleſiæ filii ſunt eccleſię obnoxij. 944
licet poſt, quod non licet ante, 531
licitum dupliciter dicitur. 1690
licentia coacta nulla eſt. 1694
limes diœceſis eſt imprę ſcriptibilis. pag. 1064
lineæ definitio, & eius multiplicitas pag. 1724
litigioſus duplici ratione ordinari non debet. 251
litigioſa res quæ dicitur. 859
litigioſa res certis in caſibus alienari poteſt, 859
litteræ dicuntur falſæ multipliciter pag. 76
litteras eſſe à quocũque ſignatas an ſufficiat. 449
litteris epiſcopi an ſit credendũ 877
litteratura ęquipollet dignitati 113
locus facit ꝓſumi cõtra aliquẽ. 1704
locus non ſanctificat. 276
locus non ſanctificat hominẽ. 1514
loci intemperies excuſat. 104
* lotharii capitulare compoſitum ex canone Eugenii & Leonis. 735
lot etiam ebrius peccauit. 1101
lotio Mediolanenſium. 519
luciferiani. 1343
lucretia adulterium commiſit 1516
ludo perditum an repeti poſſit. 1615
lupanaria caſtitatẽ nõ infamãt 1571
luxuria quandoque plus iuris habet quàm caſtitas 160
luxuria, & immũditia differũt. 1513
luxuriæ ſedes vbi eſt. 1626

M

Macedoniani. 1343
magiſter pro docendo an poſſit collectam facere 175
magiſter perhibet teſtimonium de diſcipulo. 902
magiſter & pater clericum verberantes non incidunt in canonem 1251
* magiſter diuinorum officiorũ imperatoris. 853
magiſtri debent gratis docere. 70
magiſtro plusquam diſcipulis credẽdum eſt. 346
maior eſt dignitas in quibuſdam eccleſiis. 402
maioris auctoritas non ſemper excuſat. 417
maiori licet quod licet minori. 431
maiores in minoribus in electione præferuntur. 383
maius nõ licet cui nõ licet min⁹. 810
maledictũ dicitẽ multipliciter. 1507
male meriti debent egere. 769
maledicẽs an ſemper puniri debeat. pag. 1333
malefici qui ſunt. 686
maleficium nullum ſecundum aliquos eſt perpetuum. 1540
in maleficiis voluntatẽ magis quam exitum ſpectari. 1560
* maledictio mulieris ſterili nõ inuenitur expreſſe in ſcriptura. 1508
mali ſunt bonis miſti. 1858
mali hic proſperantur, & boni patiuntur. 1660
mali dicuntur paleæ, 1854
malum vnde prouenit. 1630
malum minus permittitur, vt maius euitetur. 1364
malum propter bonum non eſt faciendum. 988
malos nõ corrigere, an ſit pecca. 666
mammona iniquitatis quid ſit 1512
mãcipium dicitur nouum quod per annum non ſeruiuit. 1737
mandatum. 7
mandatũ & ꝑceptũ diuerſa ſũt. 950
manducat Chriſtus dupliciter, 1800
mambres & Iamnes magi, tria fecerunt miracula. 910
manichæi. 1348
manifeſtum. 585
manſiones multæ paratæ ſunt in domo domini. 1669
manumiſſi ab eccleſia vbi ſunt conueniendi. 395
mappulæ quid ſignent. 421
maranacha. 1249
marcus Craſſus, Iulius Cęſar, & Pompeius ſunt contemporanei. 512
marcus ſibi pollicem abſcidit. 272
Marcus, Petrus, & Clemens fuerunt contemporanei. 425
marcioniſtæ. 1348
Maria & Ioannes Apoſtolus peccare non potuerunt. 1816
Maria vnicum genuit, 1429
Maria continentiam non vouerat abſolute. 1313
maritus ab vxore, per ſententiam ſeparatus, ſi poſtea adulteretur, an ſit ei reſtituendus. 1526
maritus ab accuſatione adulterii repellitur in caſibus ſeptem. 1523
maritus q vxorem ꝑꝑ fornicationẽ dimiſit, an aliã ducere poſſit. 1525
maritus permittens vxorem velari, an teneatur continere. 1698
maritus ab vxore, quæ ſimulacrum facit, debet recedere. 1438
marit⁹ an poſſit religionẽ intrare ſolo cõſẽſu vxoris interueniẽte 1420
maritus quãq; abſtinere põt ab vxore ẽt contra præceptũ epiſcopi 497
maritus ſine metu bigamię an vxori debitum reddere poſſit, pendente accuſatione adulterii. 161
maritus religioſus ab vxore repetitus an poſſit debitũ exigere. 1421
maritus an poſſit vxorem criminoſam relinquere, vel an debeat eã accuſare. 1438
maritus duplici iure poteſt vxorem accuſare. 727
marit⁹ vxorẽ caſtigare ꝑt. 116. & 170
marit⁹ ꝓpriũ filiũ de fonte ſuſcipiẽs nõ ob hoc eſt ab vxore ſeparãd⁹. 458
maritus continentiam ſine conſenſu vxoris vouere non poteſt 1693
maritus qui inuita vxore vouit religionem, an poſt eius mortem continere debeat. 1694
maritus exactus ſemper tenetur reddere debitum. 1619
maritus vxorem caſtigare poteſt 116
maritus vſque quo poteſt vxorem ſuam reuocare, quæ ſine eius conſenſu religionem ingreſſa eſt. 1695
maritus an poſſit dimitti propter opus Sodomiticum. 1528
maritum leproſum an teneatur mulier ſequi. 1522
* martini papæ concilium appellantur capitula Martini Bracharenſis epiſcopi. 73
martyr dicitur confitens. 1848
martyrium nõ ſemper prodeſt ad ſalutem æternam. 494
martinus dr̃ canonum renouator. 72
mater & pater quandoque pro filio teſtificari poſſunt. 723
mater pro filio agere nõ poteſt. 619

mater non poteſt filiũ religioni tradere, 1146
mater non reuocat à religione filiũ à patre oblatum, 1146
matrimonium an contrahã ſi dicã: iuro q̃ te pro vxore habebo. 1474
matrimonium vnde dicitur. 1389
matrimonium non poteſt contrahi per inceſtuoſos. 1409
matrimonium eſt antiquius & communius aliis ſacramentis. 1389
matrimonium an ſit inter ſponſum & ſponſam. 1412
matrimonium poteſt eſſe inter ſeruum & liberam, 1455
matrimonium ſoluitur voto, ſed nõ iuramento. 1410
matrimonium a vouente contradictum vtrum teneat. 1390
matrimonium inter abſentes contrahi poteſt. 1417. & 1474
matrimonium vtrum per coactionem impediatur. 1389
matrimoniũ nõ tenet, ſi mulier inuita alicui tradita ſtatim fugerit. 521
matrimoniũ ẽ res ſacratiſſima. 1414
matrimonium quandoque fuit de præcepto. 1495
matrimonium infidelium bene diſſoluitur. 1412
matrimonium ſine dote tenet. 1472
matrimoniũ multipliciter impedit ſine conſtitutione eccleſię. 1709
matrimonium ſerui an poſſit ad teſtimonia ſeruorum diſſolui. 1732
matrimonium nouum eſt quod non excedit annum. 1831
matrimonium inter paucas perſonas olim fuit prohibitum. 1708
matrimonium vtrum errore impediatur. 452
matrimonium ſpirituale timore paterno impeditur. 1149
matrimonium coacte factum non tenet. 997
matrimonium vtrum poſſit ſucceſſiue contrahi cum duabus commatribus. 1408
matrimonium per procuratorẽ contrahi poteſt. 1502
matrimonium fideliũ ob duplicem fornicationem ſeparatur. 1437
matrimoniũ claudicare nõ põt 1450
matrimonium raptoris & raptæ tenet. 569 & 1427
matrimoniũ an ſit inter infideles 1435
matrimonio tria sũt neceſſaria. 1404
matrimonium vbi & per quæ verba fuit inſtitutum. 1389
matrimonium verum fuit inter Mariam, & Ioſeph. 1429
matrimonium ad tempus non contrahitur. 1415
matrimonium vtrum impediatur ob delicti enormitatem. 1476
matrimonium quantum ad diuerſos ſoluitur & non ſoluitur. 223
matrimonium fuit inter Dauid & Bethſabee. 1479
matrimonium quandoque ex vna parte tantum tenet. 1499
matrimonium inter liberam & ſeruum contractum poteſt etiam à ſeruo diſſolui, 1456
matrimonium tenet inter raptam & raptorem. 569
matrimonii non contrahendi cauſæ multiplices. 1389
matrimonium inter abſentes cõtrahitur. 1474
matrimonium verum inter aliquos præſumi. 1471
matrimoniũ põt eſſe ſine dote. 1478
matrimoniũ p̃ quid perficitur. 1427
matrimonium poteſt à ſenibus contrahi, ſed non à ſpadonibus aut frigidis. 147
matrimonii contrahendi cauſæ multiplices. 1389
matrimonii bona sũt tria, quicquid dicat Gandulphus. 1415
*matrimonii impedimenta. 1490
matrimonio accuſato poteſt vxor petere vt detur libertati ſuæ. 1542
matrimonio tria sũt neceſſaria, 1464
matrimonio propter conſanguinitatem ſeparato, an filii prius nati ſint legitimi. 1703
matrimonia clandeſtina quæ ſunt, & vtrum teneant. 1470
matrimonialis cauſa eſt mixta. 1731
matrimonialis cauſa ad epiſcopum pertinet. 1541
*maximum de quo in capit. Propter totius, nõ fuiſſe epiſcopum, ideoque ordinatos ab eo non recepiſſe ordinis characterem. 86
mauſoleum quid ſit. 436
medicos pro ſanitate cõferenda poteſt pecuniam recipere. 466
medicus poteſt promoueri. 278
medioeres cauſę quę ſunt. 1045
medium ſeruare difficile eſt. 1610
media via eſt tenenda. 269
melancholia triſtitiã inducit. 1851
melchiſedech vinum lymphatum obtulit. 1821
melchiſedechiani. 1346
*melchiadi cur tribuatur ſcriptum de primitiua eccleſia. 397
mẽbra in ſacra Euchariſtia non ſunt mixta. 1818
membra poteſt quis quandoque diminuere vt Hier. & Iſaias. 272
menandrini. 1341
mendacium eſt triplex, nec eſt ſemper mortale. 1177
mendacium ſaluans aliquem à morte an ſit mortale. 44
mendacio quomodo dicitur quis ad æternam ſalutem. 1175
mẽs potius q̃ verba atteñdi dẽt 1190
mẽſura doloris eſt cõſiderãda. 1312
menſtrui tempore an coniugale debitum debeat reddi. 14
mente alienato an ſit imputandum quod facit. 995
mentiens nihil dicit. 1173
mentiri Deo poſſumus, ſed non ipſum fallere. 493
mentitur quis operibus & ore. 557
meretur nullus niſi in corpore 1879
meretrix. 163
meretrix poteſt duci. 1488
meretricis diffinitio. 1512
meretricibus ſine peccato dari nequit. 887
metangiſmonitæ. 1348
metropolitanus an poſſit circa ordinem diſpenſare. 286
metropolitanus an poſſit abſoluere ſuffraganei ſubditum, quia ad ipſum non appellauit. 1378
metropolitanus clericos ſuffraganei iudicare non poteſt. 813
metropolitanus à ſuffraganeis reprehendi poteſt. 816
metropolitanus neminẽ contemnat cum ſuffraganeũ conſecrat. 315
metropolitanus & ſui ſuffraganei ſi diſſentiant in conſecratione epiſcopi, quis præfertur. 317
metropolitanus in propria ciuitate eſt conſecrandus. 257
metropolitanus de cauſa criminali epiſcopi cognoſcere poteſt. 628
metropolitanus ſuffraganeos excõmunicat. 44
metropolitanus delinquens in alienã diœceſi, an poſſit ibi puniri. 690
metropolitani vtrum poſſint canones condere. 7
metropolitani iuriſdictio. 452
metropolitanos confirmare ad quẽ pertinet. 300
metus attenuat peccatum. 1176
metus deſperationis plerunque retrahit à peccato. 1624
metus qñq. attenuat peccatum. 578
metus verborum excuſat. 19
metus cadens in conſtantem virum qualis eſt. 1011
metus p̃batur p̃ proteſtatione. 1486
meũ amplius meũ eſſe nõ põt. 1283
meum & tuum turbant humanum otium. 963
miles eſſe non poteſt qui caret teſticulis. 274
miles poteſt eſſe clericus. 1148
milites an promoueri poſſint. 256
militari manu poteſt quandoque alicui res auferri. 846
millenarii. 1342
miniſtri ſacramẽtorum debent eſſe boni, 1840
minor agere & conueniri nõ poteſt niſi in certis caſibus. 1006
minor læſus contra quem habet actionem. 394
minor quieſcit præſente maiore. 90
minor xxv anni, cur non debeat eſſe prælatus. 1049
minor ſeruire debet maiori. 417
minores annis dicuntur multis modis. 1190
minores non poſſunt quod maioribus eſt denegatum. 1518
minus malum de duobus eſt faciendum. 47
miraculum eſt qđ raro accidit. 416
miracula bonis & malis ſunt communia. 473
miſericordia qñque eſt iniuſta. 390
miſericordia eſt rigori anteponẽda, pag. 569
miſericordia eſt rigori p̃ferẽda. 569
miſericordia eſt debita. 127
miſericordia eſt p̃ferẽda rigori. 1387
miſſa per vnum inchoata, an poſſit per alterum terminari. 771
miſſa an ſit de conſecrationis ſubſtantia. 1752

Miſſa

Miſſa triplex in natiuitate Domini poteſt cantari. 1767
Miſſa in die dominico eſt de præcepto. 1774
Miſſa a ſolo cantari poteſt. 1773
Miſſa vna an tantum proſit omnib. quantum vni. 1898
Miſſio in poſſeſſionem nõ eſt ſtatim facienda. 638
Moabitæ, & Amonitæ fuerunt idololatræ. 897
Moſes fuit ſacerdos. 84
Moſes petit deleri. 807
Moſes fuit de tribu Leui. 793
Moſes fuit maior Aaron. 95
Moſis oratio pro populo in quo fuit exaudita. 207
Moſem filia Pharaonis in filiũ adoptauit. 1618
Moli debem° inter duos malos. 1571
Monachus ſæpius peccans qualiter punitur. 1394
Monachus ius ſuccedendi non dat monaſterio. 1119
Monachus an poſſit conueniri. 877
Monachus abbati potius quã epiſcopo obedire debet. 894
Monachus factus epiſcopus propriũ habere non poteſt. 906
Monachus plus ſubeſt abbati quam vxor viro. 1700
Monachus non poteſt eſſe ſæcularis canonicus. 337
Monachus albus an poſſit habere locum inter nigros. 1091
Monachus vtrum poſſit præfici eccleſiæ parochiali. 1021
Monachus an poſſit eleemoſynam facere. 1023
Monachus abbati potius quã epiſcopo obedire debet. 894
Monachus poteſt in eccleſia ſæculari eſſe prælatus. 282
Monachus factus papa ſine licentia abbatis redire debet. 1121
Monachus põt eſſe procurator. 1034
Monachus an poſſit eſſe iudex vel aduocatus. 1019
Monachus ad clericalem vitam tranſire permittitur. 1034
Monachus epiſcopus carnes non comedat. 1900
monachi olim non erant clerici. 417
monachi nõ tenent ad decimas. 907
monachi an teneant ad decimas 959
monachi ac vſare poſſunt. 666
monachi an poſſint ad vitam ſtrictiorem copelli. 1494
monachi fugitiui cui eccleſiæ acquirunt. 1126
monachi latent. 268
monachi ſubſunt epiſcopo. 1027
monachi ſunt ad ſucceſſionem admittend³. 1149
monachi leuando cõpatres fieri nõ poſſunt, ſed bene baptizãdo 1127
monachi quo ad renuntiationẽ proprietatis tenẽt locum Apoſt. 1893
monachi an faciant publicam pœnitentiam. 1147
monachi quid iuris habent in ſuis capellis. 1057
monachi tenent locum Apoſtolorũ, pag. 1893
monachi poſſunt terras ad firmã habere. 892
monachi an teneantur ad decimas de agris ſuis. 1040
monacho malo nil deterius. 1594
monachum pluries exeuntem tenet abbas pluries recipere. 1393
monachum a patruo præſentatum, debet epiſcopus inſtituere. 1033
monachum inuito abbate ſibi poteſt epiſcopus ſociare. 666
monachorum laus. 218
monachorum coerctio ad quem ſpectat. 1120
monachis inuitis an diſtrictior vita poſſit imponi. 336
monaſterium ſæpe arguitur negligentiæ. 1403
monaſterium intranti an ſit pœnitentia imponenda. 1594
monaſteriũ intrãte vno coniugiũ an poſſit alter i ſæculo remanere 1.1.)
monaſteriũ ingreſſus ante perfectã ætatem an poſſit poſtea exire. 1140
monaſterium poteſt eſſe ſub iuriſdictione archidiaconi. 1023
monaſterium intrare an poſſit alter coniugum poſt copulam altero cõſentiente. 1421
monaſteriũ cogitur quis intrare propter delictum. 1149
monaſterio deſtructo poſſunt licite ligna comburi. 1137
monaſteria ſunt exempta a lege diœceſana. 838
monaſteria a lege diœceſana nõ ſunt prorſus exempta. 1152
monaſteriorum regimen, ad quem ſpectat. 44
monialis publice nubẽs nunquã poteſt recipere corpus Chriſti. 1402
monialis delinquẽs in uno monaſterio, cum ſit ad aliud cũ ſuis bonis transferenda, an primo præiudicet. 1404
monialem corrumpens, triplex peccatum committit. 1397
moniales vinum non bibant. 1900
moniales velle non habent. 1748
moniales viſitare non licet. 1128
moniales otioſæ eſſe nõ debent. 372
montani. 1343
*monomachiam in qua cauſa prohibuerit Nicolaus papa. 613
*monophyſiæ. 1857
mora poteſt purgari. 398
morbo caduco laborantes an miniſtrare poſſint. 355
moriuntur boni & mali. 863
mors Chriſti ſufficit ad omnia peccata delenda. 1623
mors eſt duplex. 1884
mors & aliæ pœnalitates pro peccato originali ſunt inflictæ. 1592
mortale quodlibet eſt dignum excõmunicatione. 1734
mortali in peccato tria attẽdũt 1568
mortem timere, naturale eſt. 891
morticinũ tãgere quis dicitur. 1879
mortuus ſi ſuſcitatur, an debeat iterum baptizari, & vxorem & bona recipere. 1526
mortuus etiã ſine pœnitentia admittitur ad eccleſiæ orationes, 825
mortui ſemel ſemper uiuamus. 129
mortuum tangens erat ſeptem diebus immundus. 1638
mos & mores differunt. 8
motus primi nõ ſunt puniendi. 1333
motus primi non ſunt in noſtra poteſtate. 1614
mox uaria tẽpora complectitur. 1146
mulier an poſſit eſſe teſtis. 1004
mulier nubens intra tempus luctus, non infamatur. 199
mulier ſi credit maritum mortuum, an poſſit alii nubere. 1702
mulier an poſſit teſtificari in crimine contra clericum. 1004
mulier ad fidem conuerſa debet virum infidelem relinquere, ſed nõ e conuerſo. 1445
mulier ſi dicat ſe incognitam, & vir cõtrarium, cuius probatio admittetur. 1424
mulier prægnans, an baptizari poſſit pag. 1574
mulier prægnans mortua vbi eſt ſepelienda. 1762
mulier, an teneatur ſequi virum vagabundum. 1705
mulier quare dẽt caput uelare. 1701
mulier dat dotem, & vir donationẽ facit. 1426
mulier in plures ſimul conſentiens nihil agit. 1481
mulier intra tp̃s luctus certis ex cauſis contrahere prohibetur. 1415
mulier poſt conceptum deberet continere. 1510
mulier ſumitur diuerſimode. 1503
mulier infidelis an poſſit duci ſub ea conditione vt conuertatur 1536
mulier uacans eſt, quæ virum non habet. 418
mulier quæ ſcienter cũ frigido cõtraxit, an ſeparatione petere poſſit. 1540
mulieris viol. p q̃d cognoſcit. 1699
mulieri quare permittitur coma 252
mulieri intercedenti, ſed non damnũ ſubuenitur. 404
mulieres prædicare poſſunt. 1028
mulieres enixæ non tenentur hodie ab ingreſſu eccleſiæ abſtinere. 12
mulieres ad quid producuntur. 277
mulieres quæ Pharaoni promiſerunt omnes mares interficere, bis ſunt mentitæ. 1180
mulieres filios adoptare poterant ſecundum legem Moyſi. 278
mulieres ordinari non poſſunt, nec characterem recipiunt. 1401
mulieres & pro clerico, & cõtra clericum poſſunt teſtificari. 1129
mulierum cum clericis contrahentium punitio. 371
multi & pauci 567
multitudo eſt reprobata. 101
multitudo nõ excuſat a delicto. 416
multitudini eſt parcendum. 567
multitudine creſcẽte multa fiũt 452
multitudine excreſcente an poſſit eccleſia in alterius parochia ſine ipſius conſenſu conſtrui 452
multitudinem fidelium fecit Deus vnum ſecum. 1744
multiplex Papæ mutatio. 97
munus fraudulentum. 324

Mutaſter baptizare poteſt. 491
Munda animalia cur ingreſſa ſunt arcam in pari numero. 1494
Mutus, & ſurdus teſtificari pñt. 709

N

NAbuchodonoſor. 348
Nabuchodonoſor vidit ſomniū pag. 1584
Natales qui dicuntur. 1692
Natura nihil permittit eſſe in pendenti. 1394
* Narbonenſem Archiepiſcopum Toletanas ſynodos aliquando cōuenire ſolitum. 838
Naues ſunt duplices. 1309
Nazaræi. 1342
Necat qui non alit. 1190
Neceſſitas. 335
Neceſſitas quandoque excuſat, quandoque non. 219
Neceſſitatis occaſione, multa licent, pag 1319
Neceſſitate vrgēte multa licent, quæ alias non licerent. 1899
Neceſſitates publicæ ſunt ab omnib. ſupportandæ 1355
Negatiua eſt triplex. 760
Negatiua teſtis depoſitio eſt benigne interpretanda. 804
Negligentia quandoque dolo comparatur. 365
Negligentia prælati ſuppletur per ſubditos. 402
Negotio maiora an excuſent a iuramento. 1177
Negotia multa ſunt, quę vix ſine peccato ſunt. 117
Negotiatio vix poteſt eſſe ſine peccato. 1055
Negotiationes per clericos quacunque cauſa exerceri nō debent 397
Nemo dat quod non habet. 482
Nemo ſe opponat illi a quo beneficium recipit. 427
Neophitus 219
Neſcio vos, ideſt no approbo. 1680
Neſcire quædam melius eſt, quam ſcire. 1372
Neſcire dicitur qs multipliciter 957
Neſtoriani. 1344
* Nicænum concilium integrum in Armenia. 61
* Nicęnæ ſynodi can eſſe ex Arabico in Latinū ſermonē cōuerſos 1418
Nicolaitæ. 1341
* Nicolai factum a Rheginone recitatum. 864
Nidor quid ſignificat. 1899
Nihil mihi conſcius ſum, qualiter exponitur. 1648
Nobiles an ſint maiori pœna afficiendi quam ignobiles. 1312
Nobiles aliter quam ignobilis puniuntur. 1559
Nobilium, & ignobilium pœna non eſt æqua. 189
nobilitas in electionibus non eſt attendenda. 1308
nobilitatis ratione pro aliquo præſumitur. 187
noctis quatuor ſunt partes. 498
noetiani. 1343
nomen amittitur ex virtute vel peccato. 1507
nomen clericorum quandoque reſtringitur. 313
nomen auferitur a malitia. 654
nomina aliquorum non ſunt in Miſſa exprimenda. 1776
nominatio an tribuat aliquid iuris nominato. 309
non omni verbo credendum. 497
nota quærere licet. 112
Notoria & notaria. 1251
notarius an pro ſcriptura poſſit ab ordinato aliquid recipere. 532
notiſſimum pōt amplius ꝓbari. 1313
notorius non conuincitur teſtibus, nec appellare poteſt. 639
notorium eſt triplex. 585
notorium, & fama per duos teſtes probari poſſunt. 591
notus non examinatur. 210
normanni feroces ſunt. 273
normanni bibunt fortiter, ne eorum anima in ſicco habitet. 1500
nouatiani. 1343
nouellę locus illuſtratus, qui Gratiano negotium dedit. 1007
nouum. 19
nubere de cetero non poſſunt ſanctimonialibus copulati. 1357
nubere non eſt aliqua cogenda 1583
nubere expedit, & non expedit. 1441
nubens poſt votum peior eſt adultero. 124
Nubēs ſecundo nō benedicitur 1898
numerus minor non excludit maiorem. 1711
numeri verbum militare quiq ſignificat 259
nuntij miſſio an habeatur pro appellatione. 650
nuptiarum opera non ſunt mortalia. 1313
nyctages. 1344

O

OBedientia in tribus conſiſtit. 415
Obedientia eſt ſumme neceſſaria. 895
Obedientiæ commendatio. 1135
Obediendum eſt etiā in dubiis. 1206
Obediendum non eſt alicui in malo. 307
Oblatio Cain grata non fuit 1823
Oblationes an ſint debitæ a parochianis. 1775
Oblationes etiam voluntarias in collationes ordinum interdici. 517
Oblationes facere multus eſt vetitum. 405
Obligare ſe poteſt aliquis ſub pœna beneficij. 600
Obligatio nō inducitur tēpore. 737
Obligatio non contrahitur in turpibus. 1183
Obligatio extincta nō renaſcit. 1881
Obligatur nequi rem vitioſam commendat. 1134
Obligatur & ſoluitur quis eodē momento. 1855
Obligant parentes in baptiſmo; ſed non in voto. 1141
Obligatus ad aliquid faciendū non impeditur ingredi monaſteriū 216
Obligatus per alium, per alium liberari poteſt. 1864
Obtemperans caſu fatali nō videtur obtemperare. 1191
Obtēta per ſurreptionem abſente aduerſatio retractantur. 1748
Occidere ſeipſum nemini eſt permiſſum. 1297
Occidere vtrum liceat clerico in neceſſitate. 243
Occidere an ſit alicui permiſſū 1250
Occidēs in ludo an ſit puniēdus. 246
Occidens hominem qua lege tenetur. 610
Octaua dies proferri ſolita nomine multitudinis, ideſt, octauæ. 54
Oculis multa ſubijciuntur. 1724
Occultare licet ex cauſa. 1410
Oculus, & auris quos in eccleſia ſignificant 402
Oculos quos culpa claudit pœna aperit. 1615
Oeconomus debet eſſe clericus. 540
Oeconomus, & procurator diuerſimode iurant. 312
Oeconomus a quo eligatur. 1090
Oeconomus quid. 815
Omega. & alpha, quid ſignent. 969
Offendens in vno factus eſt omnium reus. 1678
Offenſa prima dēt eē impunita 414
Offerentes qui dicuntur 368
Officium quandoq; eſt damnoſum. pag. 775. & 1254
Officio ſubtracto, ſubtrahi debet beneficium. 335
Officioſa & inofficioſa, quæ dicuntur. 26
Officio priuatus, beneficio priuari debet. 362
Officioſa quæ dicuntur. 26
Officia virilia ſunt mulieribus interdicta. 1706
Officia matutina & veſpertina. 414
Officiales ſolum notoria denunciare debent. 737
Oleo quę membra ſunt vngenda. 14
Omnia proceſſerunt ab Adam 1699
Omnia ſunt communia iure naturali. 2
Omnia licent, ſed non omnia expediunt. 852
Operi coniugali an liceat tempore orationis uacare. 1639
opera mortificata vtrum remunerentur a Deo. 1574
opera Trinitas qualiter ſunt inſeparabilia. 1441. & 1707
opera ſunt duplicia. 1904
ophitæ. 1342
opinio publica non eſt fallenda. 370
opinio cōis multum operatur. 697
opinio præfertur veritati. 1174
opinio mutari poteſt. 1273
oportet, non ſemper eſt verbum neceſſitatis. 1346
oppoſitio. 528
oppreſſis debet prælatus patrocinari. 398
optatus malus fuit catholicus. 506
opus coniugale an poſſit ſine peccato exerceri. 1698
opus per ſe laudabile, & ratione temporis reprobatur. 518
opus duplex fuit in Xp̄i paſſione. 408
orare publice, quam clam, melius eſt. 190

Orate

orare nõ deſinit, qui bene facit 1690
orandum eſt uerſus orientem 34
orandum ne eſt pro his, qui in mortali peccato deceſſerunt 973
orarium, quid ſignificat 1404
oratio pro defunctis fiat in omni miſſa 1776
oratio ſit aſſidua 1587
oratio breuis debet eſſe 44
oratio quæ poſt conſecrationem dicitur, ſuperflua non eſt 183
oratione ſpeciali pro hæreticis orare licet 893
orationes malorum noceant 702
ordinari nequit, qui baptizatus non eſt 491
ordinati a papa ſubſunt epiſ 526
ordinandus eſt qui inuitus ſuadente utilitate, aut neceſſitate 315
ordinandi de quibus ſunt examinandi 110
ordinatus ſine titulo, deponi debet, pag 328
ordinatus a ſimoniaco occulto, an recipiat ordinis executionẽ 520
ordinatus ſemel an poſſit iterum ordinari 324
ordinatus prius alii præfertur 343
ordinatus coacte an ordinem recipiat, & continere debeat 317
ordinatus a maiore, maioris eſt dignitatis 427
ordinatus ordinem quem habet, cõfert papa delegante 1893
ordinatus a ſimoniaco caret executione 808
ordinatio clericorum facilius fit, quam depoſitio 116
ordinato quandoque non tenetur epiſcopos prouidere 276
ordinantis intuitiæ punitio 168
ordinantium indignos punitio 487
ordo ſit in honorib. gerendus 525
ordo iuris eſt duplex 575
ordo inter beneficiatos 66
ordo præfertur ſciæ & militiæ 268
ordo purgat infamiam 198
ordo ſeruandus in plurib. quæſtionibus 714
ordo noĩm multum operatur 1820
ordinis ſuſceptio obligat ad continendum 33
ordinem recipere cogitur quis 285
ordinem ſuſcipere non poteſt qui baptizatus non eſt 479
ordine quem pater emit, an quis poſſit fungi 553
ordines conferendi ſunt tantum die ſabbati 342
ordines minores an ſimul conferri poſſint 350
ordinum emptores, & uenditores qualiter pœnitere debent 553
ordinarius, an poſſit eſſe arbiter 700
ordinarius, & delegatus poſſunt eſſe arbitri 632
orientales ab occidentalibus differunt 128
origenes ſe Eunuchum fecit 272
origeniani 1341
originarius filium non habet in poteſtate 1504
originarii qui ſunt 264 & 1427
* Originarii fundis, & poſſeſſionib, addidiſti, vnde emendatus eſt locus in c. Gener di. 54 265
originalia ſecundum aliquos ſunt plura 1691
ornatus exterior clericorum 158
orphanotrophium quid ſit 289
othoniel fuit filius Senem 1586
oua & caſei æquiparantur ſagiminæ ſeu lardo 376

P

PActum ſuper futura iniuria non ualet 1817
pactio in ſpiritualibus, an interuenire poſſit 839
pactio quandoque licite fit in ſpiritualibus 1249
pactio an in ſpiritualibus interuenire poſſit 1231
pactiones interuenire poſſunt in ſpiritualium donatione 456
pagani & Iudæi etiam in exceptis criminibus non ſunt audiendi 648
pagani citius trahuntur ad fidẽ quã Iudæi 1445
paganum interficere an ſit grauius quam Chriſtianum 1327
palla quid ſit 1765
pallium quid confert, & quando peti debet 454
panem ſubtrahens, alium occidit, pag. 390
panes propoſitionis 827
panis ad conficiendum debet eſſe ex frumento 1778
panis ante conſecrationem non eſt ſacramentum 1804
panis conuertitur in corpus, ſed nõ fit corpus 1792
pannis rubeis & uiridib. clerici non utantur 1160
Papa papam inducit in teſtem 808
papa iudicatur a nemine 84. & 154
papa per ſuum mandatum an iuri alterius derogare uelit 453
papa an de ſuo ſucceſſore poſſit cum cardinalibus deliberare 359
papa de homicidio uel adulterio accuſari nequit 183
papa an poſſit eſſe quis nonidoneus pag. 98
papa ſolus condẽnat epiſcopos 39
papa an de crimine accuſari poſſit, pag. 185
papa ſiue Apoſtolicus ſemper præſumitur bonus 183
papa dat gladii poteſtatem 306
papa habens utrumq. gladium tranſtulit Imperium 92
papa in abſentem, an ſentẽtiam ferre poſſit 391
papa delinquens debet ſine venia puniri 819
papa ſeipſum deponere poteſt 658
papa utrũ poſſit in primo, uel ſecundo gradu diſpenſare 1455
papa a quibus & quando eſt eligendus 315
papa an omnia iura habeat in pectore ſuo 104
papa bene diffinitũ reſcindere non poteſt 1743
papa ſibi alios prępõnit 448
papa an poſſit in iuramẽtum diſpenſare 1043
papa iudex eſſe non debet in cauſa propria 1078
papa communicans cum excommunicato non ſoluit 415
papa vtrũ poſſit delegare ſimplici ſacerdoti ut in fronte chriſmet 430
papa quandoque nimium papaliter diſpenſat 603
papa diſpenſare poteſt cum ſimoniace ordinato, licet ordini male ſuſcepto non renunciet 528
papa an habeat utrũq. gladium 36
papa dicitur ſeruus ſeruorum 565
papa utrum poſſit contra Apoſtolũ diſpenſare, uide quæ ibi notantur 1148
papa ſolus cum ſolenniter depoſito diſpenſat 214
papa an quandoque ſubeſt Imperatori 1345
papa tranſtulit imperium 348
papa in aliquib non diſpenſat 1147
papa papam ligari poteſt 1293
papa utrum poſſit accuſari de ſimonia 358
papa non diſpenſat in duobus caſibus 548
papa neminem odio habeat 415
papa laico cauſam ſpiritualem committere poteſt 428
papa an poſſit abſoluere a licito iuramento 1184
papa confeſſori ſuo parere dẽt 810
papa ſolus an clericum depoſitum reſtituat 61
papa ligat in cælo per approbationem 1299
papæ duo non poſſunt eſſe 768
papæ ſtatutis non obediens, an ſit hæreticus 77
papę ſententiæ præfertur ſententiæ omnium epiſcoporum 10
papæ electio olim per triduum differebatur 318
papæ ſoli competens generali mandato non transfertur 63
papæ eſt terminare quæſtionem de fide motam 1306
papæ mentiens, ſacri legus eſt 1578
papam nullus mortalium iudicare poteſt 915
papam imitari debemus 64
papalis confirmationis uires 76
papatus eſt primus locus 136
par in parem quandoque imperium habet 320
par pari poteſt cãm delegare 757
Paritatem non induci epiſcopi Romani & Alexandrini ex ca. Mos antiquus di. 65 319
paradiſus eſt duplex 1857
parentes an poſſint iurare qui filios & filias ad inuidem nupto dabunt 1464
Parochiæ nomẽ cur ſit retentũ 109
pars continetur in toto 426
pars eſt turpis, quæ toti ſuo non cohæret 130
parſimonia 190
partes nõ ſunt de corpore Chri 1796
partiarii coloni qui ſint 1042
partus eſt pars uiſcerum 547
paruulus non confirmatus minorẽ habebit gloriam 1849

pa-

parvuli poſſunt in omni tempore baptizari 1842
parvuli ſine charitate in actu uadũt in patriam 1265
paſcha citra quod & ultra quod tẽpus debet eſſe 1838
paſchaſii & Rabani idem fere opus eſt inſcriptum de ſacramento altaris 1814
paſſio ſupplet defectũ baptiſmi 1248
paſſus quid ſit 1104
paſtinare 968
pater eſt in filio, qualiter intelligitur 1820
pater tenetur dotare filiam, quæ contra uoluntatem nupſit 1747
pater ſpiritualis licite copulatur ſorori filiæ ſpiritualis 1467
pater ſine cauſa filium exheredare non poteſt. 967
pater in cauſa filii poteſt teſtificari, pag. 618
pater etiam impius eſt paſcẽdus 390
pater loquitur de filio, quid ſignificat pag. 1914
pater & mater filium denegare non præſumuntur 396
pater malus an ſit extraneo bono præferendus 138
pater carnalis an plus ſit diligendus quam ſpiritualis 1466
pater filiam [ſed non maritus uxorem] turpiter coeuntem poteſt occidere pag. 1548
pater mundus immundum producit, pag. 1884
peterniani 1344
patri infideli an potius ſubueniendum ſit, quam extraneo fideli 388
patrini filios inſtruere debent 1871
patris delictum etiam grauiſſimum non tollit filio beneficium. pagina. 278
patris delictum an noceat filio 277
patris iniquitas non reſpicit filium, pag. 1663
patria ſi tenuis ſit potius iuuanda quam ſpolianda 1052
patria poteſtas ſoluit adueniente adulta ætate quo ad matrimonium & iuramentum 1505
patricidæ punitio 1559
patritiani 1343
patripaſſiani 1343
patronus tribus cauſis efficitur 1092
patronus an poſſit iuri ſuo renunciare 1195
patrocinium a libertis debitum an poſſit remitti 641
patronus a liberto non poteſt conueniri 942
patronus ſacerdotem accuſat 1094
patronus tria cõſequitur ex iure patronus 1092
patronus plures præſẽtare poteſt ad unam eccleſiam 1060
patronus prælatum de lapidatione accuſare poteſt 364
patronus utrum inſtituere poſſit 303
patronus laicus an poſſit clericum de lapidatione criminaliter accuſare 1051
patronus quæ iura poteſt libertis remittere 261
patrono pauperi debet ab eccleſia ſubueniri 1093
patrono debetur honor, onus, & emolumentum 1092
patroni non exigant xenia ab eccleſia pag. 1756
patronis diſcordantibus, quid faciẽdum eſt 1096
paulus prædicãs nihil accipiebat, pagi. 144
paulus & Barnabas epiſcopi fuerunt pag. 143
paulus Primus Eremita inteſtatus mortuus eſt 1138
pauli charitas magna fuit 654
pauliani 1342
pauper parce uiuendo non meretur, pag. 1624
paupertas in delictis nõ excuſat 921
paupertas quandoque repellit a teſtimonio 514
paupertas non facit mulierem abiectam 426
pauperibus quandoque ſufficit bonis cedere 992
pax non datur in Miſſa defunctorũ nec inter monachos 1781
pax uobis, dicitur primo ab epiſcopo, pagi. 1771
peccare uter magis dicitur, an occulte an manifeſte delinquens 368
peccare grauius eſt in mortuum, quam in uiuum 1324
peccatur vario modo in patrem & filium & ſpiritum ſanctum 117
peccatum comparatur ſalici, & organum orationi 1654
peccatum & peccati pœna diuerſa ſunt 996
peccatum iteratum eſt grauius puniendum 1394
peccatum mortale & non ueniale prohibitum 1413
peccatum in ſpiritum ſanctũ quod dicitur, & quot ſunt eius ſpecies, pag. 1579
peccatum contra naturam peſtilentias inducit 1530
peccatũ diuerſimode accipitur 1591
peccatum originale quando contrahitur 188
peccatum quare dimittitur 1601
peccatum in ſpiritum ſanctum eſt irremiſſibile 1575
peccatum mortale non ſemper delicit iam promotum 213
peccatum ducit ad non eſſe 1506
peccatum ueniale dicitur multifariam 1578
peccatum qñ dicitur donatiuum 1643
peccatum nullum eſt in corpore tantum 1657
peccatum vitam abbreuiat 904
peccatum originale dimiſſum nõ redit 1673
peccatum originale diuerſos habet effectus in hominibus. 1663
peccatum originale non tenemur confiteri 1677
peccatũ dicitur large & ſtricte 1644
peccatum unum committens, multa committit 1176
peccatum ignorãtis minus eſt quam ſcientis, 758
peccatum per pœnitentiam purgatum an poſſit in accuſationem deduci, pagi. 1231
peccatum futurum Deus non indulget. 448
peccatum & delictum an ſint idem pag. 1591
peccatum quo tempore pœnitentiæ remittitur 1598
peccatum diaboli fuit irremediabile, ſed hominis remediabile 1581
peccatum mortale an priuet quemlibet ab introitu eccleſiæ 467
peccati occaſiones ſunt fugiẽdæ 1615
peccati originalis pœna quadruplex pag. 1836
peccati dimiſſio & eiuſdẽ remiſſio ſimul ſunt 1668
peccati cõſcius an poſſit propria auctoritate a communione abſtinere, pag. 1583
peccat qui de minimis ambitioſe loquitur 187
peccat mortaliter qui alium cogit peierare 1193
peccator an tamdiu debeat pœnitere quamdiu fuit malus 214
peccator quilibet occultus eſt ſuſpẽſus 464
peccator habet duo remedia 1171
peccatorem ſe dicens, vtrum peccet pag. 1176
peccatores ſunt cauendi & recipiendi 1386
peccamus quotidie. 1770
peccamus plus ergo patres ſpirituales quam carnales 642
peccatorum uenia eſt triplex 1646
peccans in multo grauius peccat, pagi. 428
peccantibus uoluntarie non relinquitur hoſtia pro peccato, qualiter exponitur 1635
peccata adulti an dimittantur per fidem ante baptiſmum 1431
peccata quis relecat tripliciter 1656
peccata vtrum deleantur ſola contritione 1558
peccata quædam teguntur 1653
peccata ſine charitate non delentur pagi. 1568
peccata ſemel dimiſſa an redeant, ſunt opiniones 1662
peccata non ſunt a Deo creata 1646
peccata actualia, & originalia differunt 1889
peccata per quos remittuntur 1854
peccata nos faciunt miſeros 1798
peccata cardinalia ſunt ſeptem 1531
peccata in patrem & in filium 1614
peccata quædam in baptiſmo ñ ita delent vt non relinquant aliquod impedimenti 1478
peccare ſolius uoluntatis, ſeu uoluntate deleri non poſſunt 1500
peccata publice puniri intereſt 1639
peccata grauia grauiter ſunt punienda 1659
pecunia ſimoniaca cui eſt reſtituenda 536
pecunia pro ſpiritualibus interueniere poteſt in quinque caſibus 462
pecunia quid continet 538
pecuniæ interuentu non uitiatur matri-

trimonium. 1502
pecuniam ſeruare, vtrumſit licitum pagi. 906
pecuniam dans iudici, vt iuſte iudicet, an illam repetere poſſit. 992
peculatum committitur in re ſacra vel religioſa. 1214
peculium ſerui. 262
peculium ſeruus habere pōt, ſed nō liber homo. 193
peculium manumiſſis inter viuos videtur conceſſum. 947
pecus occidi iubetur, cum quo peccauit mulier. 1788
pedes pro affectionib. accipiuntur, pagi. 1577
pedes in litteris ſacris, ſignificant affectiones. 519
pelagiani. 1344
*pelagii integra epiſtola apud Anſelmum. 847
pellices unde dicuntur. 1624
pænitet me feciſſe hominem, qualiter exponitur. 1635
pænitere per alium quis nō poterit, pagi. 1405
pęnitendi tempus. 1577
pęnitētes vti nō poſſūt armis. 1205
pænitētes ſolenniter, extra eccleſiā quanto tēpore debeant eſſe. 252
pœnitens eſt interrogandus ſpecialiter. 1685
pænitens ſolenniter, an poſtea ad honorem redire poſſit. 1549
pænitens uere poteſt digne Chriſti corpus ſumere. 1574
pænitens ſolenniter, an poſtea poſſit matrimonium contrahere. 1548
pænitens uere quis dicitur. 1638
pænitentia quare pro peccatori impo nitur. 1594
pænitentia an poſſit ab hæreticis recipi. 150
pænitentia nouum hominem parturit. 1539
pænitentia non impedit accuſationem. 745
pænitentia ſolennis uō de facili iuuenibus imponitur. 1549
pænitentia in mortis articulo iniuncta vtrum ſit utilis. 1686
pænitentia licet ſacramentum ſit, bene iteratur. 1847
pænitentia eſt arbitrio ſacerdotis iniungenda. 1383
pænitentia non tollit pęnam ciuilē pagi. 1601
pænitentia nō uale ad ſalutem niſi perſeueret vſque in finem. 584
pænitentia eſt arbitraria. 427
pænitentia ſolemnis tantum pro notorio imponitur. 1394
pænitentia publica nō eſt uiolatoribus uoti ſimplici imponēda. 1392
pænitētia ex cauſa minoitur vel augetur. 1136
pænitētia ſeptēnis debetur pro quolibet mortali. 1170
pænitētia impoſita, auctoritate propria mutari non poteſt. 376
pænitentia a ſacerdotibus imponenda. 1652
pænitentia ſit longa ſi longa fuerit culpa. 1636
pęnitentia perſeueranti in peccato an ſit utilis. 1381
pænitentia non eſt morientib. iniūgenda. 1383
pænitentia minor an liberet pænitētem. 1591
pęnitentia eſt iteranda. 1633
pænitentia interiori & exteriori dolendum eſt. 1678
pęnitētia ſolemnis an poſſit agi per ſanctimonialem. 1390
pænitentia unius peccati nō prodeſt ad ſalutem in altero exiſtēti. 1396
pænitentia an poſſit agi in peccato, pagi. 1501
pænitentia ſacerdotis filiam ſpiritualem cognoſcentis. 1463
pænitentia trib. modis agitur. 1589
pænitentia an ſit imponenda illi, q tempore oportuno ſegetē ſecuit, & illa relicta diſceſſit. 1557
pænitentia poſt baptiſmum ſæpius eſt utilis. 1649
pænitentia eſt utilis, licet ſequatur offenſa. 1643
pænitentiā in trib. continetur. 1575
pænitentia fortificat. 231
pænitentia publica utrum per ſacerdotem agi poſſit. 1463
pęnitentia ſeptennis cuilibet mortali debetur. 1957
pænitentia ſolemnis impedit clericatum. 251
pænitentia ſuper uno peccato non eſt deneganda. 1640
pænitentia pfectiſſima quę eſt. 1634
pænitentia uera quæ eſt. 1646
pænitētia ſolemnis nō iteratur. 251
pænitentia infirmis non eſt imponenda. 150
pænitentia an faciat, ut quis reuertatur ad priorem ſtatum. 230
pænitentia puerorum & adultorum debet eſſe diuerſa. 1875
pænitentia publica imponitur ſacerdoti. 1750
pænitentia peracta an ſit licitū ad ſæcularem militiam redire. 1681
pænitentia circa multa eſt attendenda. 1552
pænitentia inceſtorum. 1738
pęnitentia ſepiennis eſt pro mortali imponenda. 1547
pænitentiæ ſunt arbitrariæ. 1547
pænitentiæ effectus quis eſt. 1634
pænitentiæ ordo. 1593
pænitentiæ omnes ſunt arbitrariæ, pagi. 1384
pænitentiæ menſura per canones non ponitur. 1548
pænitentię tractatus ſeptem diſtinctiones continet. 1553
pænitentia iniungens debet eſſe ſine peccato. 1684
pænitentiam a Papa impoſitam, poteſt epiſcopus ex cauſa relaxare, pagi. 1550
pænitentiam ſibimet nullus poteſt iniungere. 1572
pænitentiā ſeptēnem agens, an ſingulis annis in cæna domini dēat in eccleſia introduci. 1830
pænitentiam facere compellitur qs pagi. 1543
pænitentiam an dare poteſt laicus in neceſſitate. 1028
pæna vna in aliam commutatur. pagina. 1191
pæna infligatur ſecundum delictum pagi. 417
pæna ſapientem facit. 380
pæna ſapientiorem efficit. 1192
pæna corporalis ab eccleſia poteſt infligi. 950
pæna legis Corneliæ. 528
pæna eſt triplex. 545
pæna unius non debet eſſe præmiū alterius 275
pęna in dubio intelligitur de minori. 1558
pæna eſt imponenda ſine mora. 319
pæna an poſſit peti cum re. 1359
pæna corporalis eſt duplex. 545
pæna pecuniaria an poſſit infligi ab eccleſia. 919
pæna quare infligitur a Deo. 1636
pęna ſpiritualis eſt quadruplex 545
pæna an poſſit excedere quadruplū, pagi. 919
pęnam & præmium conſequatur qs ex eodem facto 1130
pænam quadrupli quandoqꝫ poteſt iudex excedere. 1109
pænarum mutatio eſt permiſſa. 376
pæna fugientis in bello. 5
pænæ legatos impedientis. 5
pænæ in ſpiritualibus commutari poſſunt. 189
pæna periurij. 1134
percuſſio eſt duplex. 292
perdere uerba leue eſt. 525
perdit quis quod nunquam habuit pagina. 740
perfectus non cito quis ſit. 218
perfectio non eſt præcepti. 1697
perfectum amplius perficitur. 899
peribit qui in eccleſia nō inuenitur pagi. 1398
periculum ad tutorē ſpectat ubi ſcit ſe tutorem, licet ſimpliciter ſciat pagina. 1335
periurus quandoque punitur capite pagi. 1245
periurio non eſt credendum. 719
periuri teſtimonium nō eſt amplius recipiendum. 1284
periurium quattuor modis committitur. 1171
permiſſio fit tripliciter. 8
permiſſio comparatiua. 9
pernoctantes. 947
perpetuum dicitur multipliciter. 829
perplexitatis uarietas. 44
perſeuerantia laudatur. 1666
perſecutio eſt duplex. 787
perſecutiones propter peccata mittuntur. 786
perſona loquentis nō includitur in generali ſermone. 1175
perſona loquentis, an in generali ſermone comprehendatur. 131
perſonæ deteſtatio, an faciat illius dicta reprobari. 484
perſonæ quæ poſſunt corrigere. 205
perſonarum coniunctarum ſpecialiter dura eſt 371
perſonarum acceptio non debet eſſe in iudicio, 746

pes. 1104
pes & naſus an ſint in Euchariſtia coniuncti. 1817
petendum nihil eſt pro ingreſſu monaſterii. 529
petendi inſtantia prodeſt, 455
petra qualiter ſequebatur filios Iſrael pagi. 1810
petrus nō dicitur cecidiſſe qui ſtatim ſurrexit. 1621
petrus propter Chriſtum abnegauit ſeipſum. 533
petrus noluit & voluit pedes ſuos a Chriſto lauari. 1174
petrus quando peccauit, herba non fuit. 1411
petrus præfuit aliis in iuriſdictione pagi. 1300
petrus Malchi aurem abſcidit 1302
petrus cecidit non ſine cauſa 209
petrus per quæ uerba fuit factus papa. 248
petrus in adminiſtratione maior aliis fuit. 88
petrus & Paulus eodem die paſſi ſūt pagi. 89
petrus ſe uocat presbyterum. 425
petrus vtendo gladio peccauit. 1212
petrus poſt paſſionē fuit paſtor creatus. 87
pharao Regem Medorum oppugnauit. 1036
philoſophicum temperamētum. 54
phinees Hebræum occidit. 1233
photiniani. 1443
phutifar gener Pharaonis in ſacerdotio fuit erectus. 481
piaculare flagitium. 463
pietas multa facit. 565
pignus prætorium & conuentionale, pagi. 671
pinguius ius habent monachi in eccleſiis quam laici. 1059
piper frumento additum non tranſit in corpus. 1779
piſcatio non prohibetur. 388
pitacium quid ſit. 1465
plebis nomine qui cenſetur. 308
plurale in ſingulare reſoluitur. 2
plures unū accuſare nō poſſunt. 592
plures eccleſiæ ab eodem quib caſibus haberi poſſint. 1152
plures præbendæ an poſſint alicui conferri. 329
plus punitur conuictus quam cōfeſſus. 225
pollicitatio nuda quandoque obligat, pagi. 907
pollutio nocturna an ſit peccatum pagi. 15
pollutio tripliciter accidit. 15
pollutio nocturna turpem cogitationem ſequens imputatur. 15
pomerio interdicto interdicitur ciuitas. 1550
pontifex debet eſſe humilis. 287
populus utrum legem poſſit conſtituere. 6
populus tantum habet iuriſdictionem, pagi. 1213
porro quandoque copulatiue tenetur, pagi. 1676
portiones quatuor nō ſolum de decimis ſūt, ſed etiam de penſionibus & aliis reditibus. 1052
poſſeſſio ſine cauſa poſſidendi non ſufficit ad præſcriptionem. 837
poſſeſſio ubi eccleſia eſt fundata, debetur ipſi eccleſiæ. 1757
poſſeſſio an ſit de iure diuino an humano. 19
poſſeſſio momentanea. 640
poſſeſſori titulum probare debet quandoque caſibus. 599
poſſeſſor lite pendente fructibus vtitur. 694
poſſidens rem eccleſiæ ſiue ſuo iure alieno nomine an ſemper ſit conueniendus. 918
poſſidens ab Imperatore, nō eſt ſemper tutus. 918
poſterior in duobus caſibus eſt priori præferendus. 336
poſtliminium. 4
poſtliminii diffinitio. 1069
poſtulare. 698
poſtulare quid eſt. 689
poſtulatio qualiter fit. 290
poſtulatus poteſt poſtulantes conuenire ut ſibi prouideant. 291
potentia ad multa refertur. 1178
poteſt quis per alium quod non poteſt per ſe. 398
poteſtas papæ & epiſcoporum diuerſa eſt. 33
poteſtas ligandi & ſoluendi ſolis eſt ſacerdotibus tradita. 1573
potius quandoque prius ſignificat, pagi. 1243
pragmatica ſanctio. 459
pragmaticum ſacrum. 460
præbenda dicitur dupliciter. 535
præbendā poteſt quis habere, & tamen non erit canonicus. 1153
precariæ, precaria, & precarium differunt. 832
preces quandoque ſimoniam inducunt. 522
preces iuſtæ ſunt exaudiendæ. 386
preces pro digno, ſimonia non inducunt. 1741
preces dignas pro ſe poteſt quis offerre. 526
preces carnales pro digno porrectæ ſimoniam non faciunt. 525
preces an inducant ſimoniam. 793
pretium in emptione debet eſſe in numerata pecunia. 472
præceptum in morte expirat ſicut mandatum. 1131
præceptum peccauerit, an ad omnes pertineat. 1264
præcepta etiam moralia quædam ſunt per eccleſiam mutabilia. 346
præcepta decalogi continebantur in duabus tabulis. 1531
præcipere & imperare differūt. 9, 9
præceptio unius cōtrarii eſt alterius prohibitio. 1
præcipitans ſe an mortalis peccet, pagi. 47
præcedentia per ſequentia præſumūtur. 69
præcedentia determinant ſequentia pag. 1527
præda publica eſt domini ſub quo militatur. 1261
prædeſtinatio eſt Deus prædeſtinās 1225
prædeſtinati quodā ſigno diſtinguūtur a damnandis. 1615
prædium eſt duplex. 437
prędia monaſterii inconſulto epiſcopo non poſſunt alienari. 1116
prædicare eſt officiū ſacerdotis 355
prædicare nemo pt niſi mittatur. 82
prædicatores quandoque dicuntur angeli. 337
prædicatio eſt quo ad aliquid efficacior corpore Chriſti. 508
prædicant & veri & falſi prædicatores. 1028
præiudicium eſt prauum iudicium. pagi. 502
prælatus an ſit recipiēdus qui ad eccleſiam dimiſſam redit. 418
prælatus a ſubditis aurum vel argētum non exigat. 1052
prælatus negligentia ſua tenetur, pagina. 542
prælatus ſententialiter depoſitus ſi appellauit an interim poſſit ſubſidium excommunicare. 805
prælatus negligens eſt deponendus pagi. 1126
prælatus quid facere debet. 1222
prælatus quandoque ſuſpenditur a ſubdito ſuo. 774
prælatus modum excedens in correctione an debeat a ſubditis ueniā petere. 385. & 1242
prælatus columbam imitetur. 170
prælatus nolentibus non eſt dandus pag. 88
prælatus utrum pro propria iniuria poſſit punire. 208
prælatus qui poteſt remoueri a teſtimonio, an poſſit repelli a iudicio pagi. 1316
prælatus quid debet facere de re, quam ſcit non eſſe eccleſiæ ſuæ, pagi. 265
prælatus propter prædicationē non deſerat prædicationem. 197
prælatus cū poſſit criminoſus repellere. 1215
prælatus quilibet presbyter eſſe debet. 155
prælatus quandoque debet mortem ſubire. 1256
prælatus tenetur acquirere eccleſiæ ſuæ. 954
prælatus an propter perſecutionem licite poſſit eccleſiā deſerere 787
prælati in multis excedunt. 487
prælati criminoſi ante ſententiā derelinqui poſſunt. 648
prælati tacere non debent. 184
prælati delictum an redundet in eccleſiæ damnum. 1368
prælati non ſunt tutoribus comparandi. 736
prlati cōfeſſio an noceat eccleſię 95
prælati pręceptum etiam iniuſtum eſt faciendum. 457
prælati dicuntur procuratores rerum eccleſiaſticarum. 916
prælati negligentia aufert capitulo ius eligendi. 455
prælato negligenti auferatur iuriſdictio. 821
prælato, qui fecit quod in ſe eſt, imputari non debet. 1410

præ-

prælatorũ exempla mala alios corrumpunt 652
prælatorum eccleſias negligẽtium punitio 233
prælatio qualibet poſt iudicium ceſſabit 405
prælatio inter miniſtros eccleſiæ ad quid facta fuit 425
præordinatio Dei duos habet effectus 1670
præpoſitus & œconom' differũt 540
presbyter ſimplex an poſſit benedicere epiſcopo præſente 432
presbyter pauper pro celebratione miſſæ accipere poteſt 477
presbyter an pro ſimplici fornicatione ſit deponendus 364
presbyter fornicans quo plus punitur quã legitime contrahens 129
presbyter in adulterio deprehenſus quanto tpe detineri poſſit 366
presbyteris non imponebatur pœnitentia more laicorum 139
presbyteræ vel prςſidentes mulieres 153
presbyter an ſine miniſtro poſſit celebrare 188
presbyter excommunicatus tenetur ad horas dicendas 133
presbyter an poſſit ab inferiori epiſcopo iudicari 853
presbyter ſimplex, an poſſit aliquẽ reconciliare eccleſiæ 1378
presbyter malus, coruo ςquiparatur 652
presbyteri plus in decimis habeãt quam diacones 339
presbyteri conductitii qui dicũtur. pag. 1157
presbyterum uerberans plus peccat quam uerberans ſimplicem clericum 1193
præſciẽtiæ duplex eſt effectus 1664
præſcribere non poſſunt aliquæ pſonæ 1069
præſcriptio dupliciter interrumpitur 1062
præſcriptio utrum poſſit currere contra Ro. eccleſiam 1076
præſcriptio non defendit inualidum 1695
præſcriptio an currat contra Citercienſes 1077
præſcriptio quæ & quotuplex eſt, pag. 1062
præſcriptio interrumpitur dupliciter 1062
præſcriptio non habet locũ in multis rebus 1069
præſcriptio non currit in aliquibus caſibus 1070
præſcriptio ad quid eſt inuẽta 1063
præſcriptionis effectus 1062
præſcriptionem probans, an debeat docere de continua poſſeſſ. 1077
præſcriptione cõpleta ſi ſuperueniat mala fides an debeat reſtitui 982
præſcribi poteſt res epiſcopi 1076
præſcribi quid poteſt in alterius diœceſi 1063
præſcribi non poſſunt aliqua 422
præſcribi non poteſt procuratio 825
præſcribitur quandoque triennio iuri epiſcopali 170
præſens, & abſens, qui dñtur 1072
præſens pro futuro quandoque ponitur 1828
præſentari dicitur quis per litteras 318
præſentatus eſt admittendus 1095
præſentia non exhibetur per alium pag. 428
præſumptio contra aliquem & pro aliquo ex multis ſumitur 1128
præſumptio ex ſignis colligitur, pag. 1874
præſumptio an ſemper ſit pro matrimonio 159
præſumptio eſt triplex 746
præſumptio præcedat tormenta, pagina 722
præſumptio uario modo contra aliquem ſumitur 201
præſumptio ſumitur ex ſolitudine & ſocietate 138
prςſumptio ſumitur ratione numeri loci, temporis, & perſonæ 370
præſumitur in multis contra tacentem 321
præſumitur ex præſenti circa præteritum 1703
præſumitur pro illo, qui aliquid facit ex officio 634
præſumitur plus pro illo qui plura habet ſtipendia 283
præſumitur ex præſentib. circa futura 375
præſumitur contra aliquos 646
prætor contra legem neminem tuetur 1440
præuaricator 593
primas & Patriarcha idem 360
primas in concilio archiepiſcopi, non debet intereſſe 67
primatis iuriſdictio 452
primitiæ ut decimæ ſoluendæ ſunt pag. 959
princeps habet omnia iura 1357
princeps etiam ab epiſcopo poteſt excommunicari 442
principis mandato contradicere licet 798
principis cõſenſus eſt electione celebrata requirendus 303
principis ſunt omnia 5
principes eccleſias tueri dẽnt 1240
principium, medium, & finis, an unum trahat aliud 129
principio malo inchoata non conualeſcunt 449
priſcillianiſtæ 1343
priuati dupliciter dicuntur 8
priuata lex in tribus caſib. uidetur præiudicare publicæ 1135
priuati qui ſunt 1312
priuilegium dari non poteſt rei, quæ non eſt 1499
priuilegium a quib. põt dari 1352
priuilegium quãque perſonæ, quandoque rei datur ibid.
priuilegium multis ex cauſis perditur 883
priuilegium exemplatum exhibere utrum ſufficiat 457
priuilegia quædam, licet perſonalia tranſeunt ad ſucceſſores 459
priuilegium a conſuetudine inductum 1316
priuilegium poteſt concedi a primate 1079
priuilegium & confirmatio, differunt 1352
priuilegia unde dicantur 1351
priuilegium contra ius diuinũ, an concedi poteſt 1042
priuilegiũ dẽt eſſe manſurũ 1355
priuilegium unius ad alterum non extenditur 1037
priuilegium, priuilegio quandoque derogat 1352
priuilegium lædens an poſſint tolerari 1356
priuilegium ceſſat ceſſante ipſius cauſa 1362
priuilegii tenor, eſt attendendus, pag. 1354
priuilegio & iuri communi, licet quandoque inniti 458
priuilegiorum uerba cauſaliter ponenda ſunt 8
Priuilegiũ Romanæ eccleſię datum a Conſtantino, & lectionis uarietate ex Balſamone Græco 445
prius quandoque non notat ordinem 1429
probare tenetur qui dicit ſe non citatum 374
probari quis quanto tempore debet 259
probatio per obſtetrices facta, eſt inualida 1393
probatio quæ fit per ſuum contrarium eſt optima 796
probatio quid dicitur 57
probatio quandoque fit ex abundanti 556
probatio non auditur contra iuris præſumptionem 1539
probatio quandoque reo incumbit 263
probatio utrum cõtra præſumptionem admittatur 253. & 266
probatio admittitur contra uiolentam præſumptionem 1714
probatio incumbit actori 1459
probato uno cõiunctorũ probatur reliquum 148
proceſſiones Rogationum 278
procotrophium 1287
procurator in animam domini iurare debet 1118
procurator quandoque cauſam criminalem poteſt tractare 694
procurator in cauſa populari non poteſt dari 734
procurator reuocatus ſi aliqua fecit an teneant 312
procurator in cauſa liberali interuenit 263
procurator in cauſis criminalibus interuenit quandoque 636
procuratoris conſtituendi forma quædam reprobata 1154
procuratorem nõ tenetur mittere hẽns iuſtam cãm abſentiæ 732
procuratores poſſunt eſſe plures, pag. 631
procuratio non ſemper eſt debita epiſcopo 1131
prodere eſt in publico dicere, pagina 249
proditor 898

pro-

proditor multipliciter dicitur 212
profeſſio facta ante 14. annos an ſtatim poſt obliget 1143
* profeſſio fidei quando quis in Romanum Pontificem promouebatur in collectione Deuſdedit Cardinalis 58
profeſſio religionis impedit matrimonium 1390
prohibitio & permiſſio contraria non ſunt 2
prohibitum videtur quod conceſſum non oſtenditur 428
promiſſa ob reuerentiam non ligāt pag. 1185
promiſſiones negatiuæ ad duo obligant 1201
promoueri vtrum poſſit ille, qui ſemel peccauit 118
promoueri non poſſunt rebaptizati etiam ignoranter 1875
pronuntiatio ordinandi facta per Archidiaconum 328
promouendus crimen ſuum confiteri debet 796
prompti ad loquendum ſunt arguēdi 198
præpoſiti nomine quid ſignificetur apud B. Auguſtinum 548
propinqui præferuntur aliis in certis caſibus 1731
proreta eſt nauis rector 786
proſperitas in hoc ſæculo eſt periculoſa 1180
proteſtatio an ualeat 123
protoflamines 360
prouerbiorum locum uarie legi 739
prouerbiorum uomine non ſemper ſignificatur liber prouerbiorum, pag. 1203
prouinciæ quo tempore fuerunt diſtinctæ 451
proximi qui ſint 1030
pſalmi tres & lectiones totidem, dicuntur in hebdomada paſchæ & pentecoſtes 1895
pſalmi dicuntur ſoliloquia 1637
pſalmiſtatus eſt primus ordo 349
prochutrophium quid ſit 1389
Ptochium 1125
pubertas quando finitur 150
publice factis nemo contradicere poteſt 260
pudicitia an poſſit per violentiam auferri 1514
puella nata patre ſeruo & auo libero, cuius conſenſum requirere debet, pag. 1504
puer nouennis nutricem grauidauit pag. 1140
puer quid ſignificat 352
puer in ſacris ordinatus characterē recipit 525
pueri beneficia, ſed non prælaturas habere poſſunt 127
pueri qui ſunt 515
pueri ſeptennes poſſunt mentiri, & verum dicere 1864
pueri dicuntur fideles 1800
pueros in baptiſmo tenere non pñt qui Chriſtiani non ſunt 1872
puniatur quis in eo in quo peccat 428
punitur temporaliter unus pro alio, papi. 549
punitur quis & meretur ex eodem facto 155
punitur ne aliquis in purgatorio pro mortali peccato 116
punitur in futuro qui hic non pænitet pro peccato 1571
puniri nō debet alter pro altero 989
pupillus 393
pupillus vbi debet educari 902
purgatorium non ſentiet qui uere pænituit. 1687
purgatorii pæna eſt acerbior omni mundana 150
purgatio eſt duplex 599
purgatorii duo ſunt ignes 1396
purgans ſe quid debet aſſerere 607
pittacium quid ſit 1465

Q

Quæſtio circa homicidium 1299
Quæſtio duplex circa matrimonium 1475
quæſtio in quibus cauſis fit. 629
Quæſtionum ordo cur a Gratiano mutatus 599
quæ ad alium uſum conuerti non poſſint 1136
quinquageſima hodie non ſeruatur pag. 10
qui nihil habet, nihil dat 573
quinimo dupliciter ponatur 598
qui non habet in ære, ꝑ ſit puniendus in corpore 388
quod approbo, non repropo 725
quod in uno negotio ſtatuitur, ad omnia extenditur 1065
quodcunque legaueris, &c. qualiter intelligitur 1331
quod minus plene fit, eſt iterādum, pag. 573
quod non eſt, non pōt diſſolui 125
quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari 439
quod per ſuperabundantiam dicitur uni ſoli conuenit 304
quod uix fit, fieri dicitur 416

R

Rancorē dimittere, tenemur 268
rancorem, ſed non iniuriam, an tenemur dimittere 408
rapere rem etiam propriam, non licet 5
rapere aliena dicitur, qui ultra neceſſitatem ſibi retinet 138
raptor raptam bene ducit 1747
raptum in ſponſam ſuam quis non committit 1745
rapta nubens raptori punitur ſecundum leges 1748
ratio multorum eſt habenda in pænitentia imponenda 1348
ratihabitio quando comparetur mādato 1104
recedens ab eccleſia an perdat illam 774
recipere licet quæ non licet exigere pag. 510
reconciliatio eſt duplex 1378
reconciliatio, ſiue manus impoſitio qualiter fit 1851
recōuentio ceſſet in certis caſib 794
recuſari poteſt quis, non tamē ab eo appellati 635
recuſatur iudex, facilius quam teſtis pag. 889
recurritur quandoque de ſimilibus ad ſimilia. 174
reditus eorum qui ſunt in eadem eccleſia, debent eſſe pares 1083
redemptio quandoque eſt neceſſaria, pag. 923
redemptus ab eccleſia illi ſeruiat ꝑ quinquennium 528
rediens ab hæreſi an poſſit ordinari, pag. 41
regem Francorum papa deponere poteſt 442
regem imitantur ſubditi 748
reges eligendi ſunt 793
regis filius rex uocari debet 1319
regi an metropolitano potius dēat obedire epiſcopus 1285
regula lineæ rectæ 1725
regula collateralium 1725
regula canonica pro collateralibus in linea æquali 1725
regula ciuilis pro collateralibus in linea æquali 1725
regula canonica in linea inæquali, pag. 1725
regula ciuilis in linea inæquali 1726
regula magiſtralis gradus affinitatis, & genus manifeſtans 1729
regula apoſtolica habet 13. capitula 114
regulæ diffinitio 8
regularis pro culpa leui remouetur, pag. 1097
regum Hiſpaniæ reprehenſio 569
regum filii debent eſſe reges 765
rei venalis commendatio an ſit licita 541
religio intratur dupliciter 1138
religio utrum ſoluat uinculum iuramenti 1423
religio fidei non impedit matrimonium 1449
religio in quo habitu probari dēt, pag. 1101
religio multa ſoluit 1544
religionis aſperitas in quo habitu probanda eſt 259
religionis ingreſſus morti æquiparatur 1024
religionem quandoque cogitur qs intrare 101
religioſus etiam in ueſte proprietatem non habet 909
religioſi poſſunt itrare balnea 1307
religioſorum cōſenſus ſit in epiſcoporum electione requirendus, pagina 313
religioſa veſtis poteſt in domo accipi 1394
remiſſio peccatorum per quid hētur 1855
rembii qui dicuntur 416
renunciatio illicita non præiudicat, pag. 1100
renunciatio illicita an teneat 756
reprehenſio eſt triplex [illegible]
reprobare non poſſum pro me inductum 74
reprobātur, multa ne ſint exemplo pernicioſo. 479
reputamur nos feciſſe quod alter mandato noſtro fecit 1193
requieſcere ſuper dominum quis dicitur 476
re-

Res deſideratã tãto amplius cupit, quãto amplius ſubtrahitur. 1669
res eccleſiæ res publica appellatur, pagi. 1214
res eſt nomen generale. 539
res inanimata conſecrata Domino non eſt reſtituenda. 776
res inter alios acta, aliis regulariter non nocet. 481
res iudicata veritati non præiudicat, pagi. 1740
res eccleſiæ omnibus ſunt communicandæ. 1024
res permutata, donatio, venditioq; paßi. 1052
Res ſacræ an poſſunt uendi. 462
Res ſua quæ dicitur. 723
res ſpirituales emi nõ poſſunt. 538
reſcriptum contra ius eſt reiiciendũ pagi. 1378
reſcriptum quantum ad uerba quãdoque non ſeruatur. 893
reſcripto nõ poteſt quis trahi extra ſuam prouinciam. 696
reſcripta apoſtolica nihil reprehenſibile contineant. 1741
reſtitutio petitur quatuor auxiliis, pagi. 670
reſtitutionem quandoque petit qui poſſidere nequit. 978
reſurrectio negabatur a Sadducæis. pagi. 1489
reuertens in breui non diuertit, pagina. 1570
reuocãtur facta cõtra uiolenter detentum. 70
reus innocentia purgatur. 801
reus in duobus caſibus tenetur edere inſtrumenta. 724
reus eſt omnium, qui in uno offendit. 1311
rex deſinit eſſe rex ſi monachus efficiatur. 1422
rex præbendas dare non poteſt. 64
rigor quandoque præfertur æquitati. 3
rigor, diſpẽſatio, & ius differũt 835
riuales qui dicuntur. 1532
rogo, qualiter ponitur. 878
romana ciuitas non eſt Imperatoris, ſed papæ. 1280
romulus Remum interfecit. 781
rubus ardens qui non comburebatur, quid repræſentabat. 1577
ruſticitas dupliciter ſumitur. 1266

S

SAbelliani. 1143
Sacerdos proprius propter imperitiã põt deſeri, & alius dari. 1446
Sacerdos præcitus conficere poteſt, pagina. 506
Sacerdos melior pro confeſſione eſt eligendus. 1653
ſacerdos debet eſſe hoſpitalis. 191
ſacerdos tempore pęnitentię an poſſit ſuum officium exercere. 242
ſacerdos quilibet infirmum, ſed nõ mortuum abſoluit. 1381
ſacerdos emẽs aliqd, cui acquirit. 952
ſacerdos malus conficit. 501
ſacerdos quilibet pro mortali peccato ſuſpenſus eſt quo ad ſe. 508
ſacerdos parochialis cui dabit cenſum. 1059
ſacerdos poteſt excõmunicare. 1316
ſacerdos tam bonus quã malus gaudet priuilegio clericali. 427
ſacerdos grauius punitur quam epiſcopus. 517
ſacerdos ſimplex pſalmiſtarum conferre poteſt. 56
ſacerdos præconis officium ſuſcipit pagi. 1761
ſacerdos quis non efficitur ſine aliis ordinis. 258
ſacerdos non efficiatur qui vinum bibere non poteſt. 657
ſacerdotibus & diaconis ſemper apud Latinos fuiſſe interdictum vſum coniugii. 139
ſacerdos ſi peccauerit, quis orabit pro eo? an hęc ſententia habeatur in ſcriptura. 253. & 1979
ſacerdotibus in eccleſia Latina nũquam licuiſſe uti coniugio. 281
ſacerdos plenam poteſtatem hẽt circa canones pęnitentiales. 243
ſacerdos poteſt quandoque publicã pænitentiam facere. 243
ſacerdotis fornicarii pænitẽtia. 376
ſacerdotis ſolius eſt prædicare. 471
ſacerdotis imperitia eſt inexcuſabilis. 168
ſacerdotes iubentur litigare per procuratores. 736
ſacerdotes dicuntur medici. 1565
ſacerdotes comedũt peccata populi pagi. 508
ſacerdotium quemlibet ordinem eccleſiaſticum comprehendit. 466
ſacramẽtalia epiſcopalia an poſſint epiſcopo concedente per ſimplicem presbyterum conferri. 1877
ſacramenta non præſumuntur excepto matrimonio. 324
ſacramenta omnia in uirtute Spiritus ſancti perficiuntur. 1903
ſacramenta neceſſitatis ſunt quinq. pagi. 485
ſacramenta triplici ratione fuerunt inſtituta. 1789
ſacramenta ſunt duplicia. 482
ſacramenta dignitatis. 485
ſacramenta conferri poſſunt poſt comeſtionem. 343
ſacramentorum ueritas an ſit apud hæreticos. 79
ſacramentum altaris poteſt dici ſacramenta. 1804
ſacramentum fuit inter Chriſtũm, & ſynagogam. 1710
ſacramentum quadruplex eſt circa cauſas matrimoniales. 1733
ſacramentum uni eſt ſalutiferum, alii mortiferum. 1783
ſacramentum unum eſt altero dignius quatuor modis. 1780
ſacramentum unum dicitur altero maius multifariam. 433
ſacramẽtũ omne ſalutẽ cõfert. 1460
ſacramẽtum duplex eſt in matrimonio deſignatum. 117
ſacramentum quodlibet ſemper habet ſuum effectum. 1854
ſacramentum gratię dat Deus etiã per malos. 489
ſacramentum male acceptum duplici caret effectu. 485
ſacramenti effectus non eſt apud infideles & hæreticos. 497
ſacramenti vulgata definitio ex quibus B. Auguſtini locis colligatur, pagi. 1750
ſacramento cadẽte an cadat corpus Chriſti. 1789
Sacra lectio. 464
ſacrificiũ Deo offerimus non in forma carnis, neque ſanguinis. 1818
ſacrilegus triplici pęna punit. 1109
ſacrilegi an ſint ipſo iure excommunicati. 900. & 1103
ſacrilegi pæna. 1103
ſacrilegi, homicidæ, & uenefici capite puniuntur. 1262
ſacrilegium eſt depoſitione dignũ, pagi. 1329
ſacrilegium tripliciter committitur pagi. 1103
ſacrilegii diffinitio. 1103
ſagimen & lardum die Veneris comedere licet. 376
ſal miſcetur cum aqua benedicta pagi. 1811
ſalomoni bis fuit Deus reuelatus, pagina. 1625
ſalua apoſtolica auctoritate. 570
ſalus æterna non omnibus dabitur, pagina. 1324
ſamuel unxit Dauid. 340
ſancta malis obſunt. 1808
ſanctio. 8
ſanctimonialibus pauperib. debet prouidere epiſcopus. 372
ſanctificabor in his, &c. qualiter exponitur. 1652
ſanguis pro peccato accipitur. 1452
ſanguis Chriſti non eſt ſeruandus, pag. 1825
ſanguis Chriſti verum poſſit ex vino ſine aqua confici. 1778
ſanguis ſubditorum requiretur de manibus prælatorum. 508
ſanguinis ſumptio quid repræſentat pagi. 419
ſanitatis cauſa multa tolerãda ſunt pagi. 1679
ſapientia eſt ſoror mea, dicit Salomon pag. 605
ſara perſequebatur ancillam. 1243
ſaraceni & Iudæi ſunt a nobis diligendi. 1406
ſardicenſis concilij canones a Latinis Latine, à Græcis Græce ſcriptos fuiſſe. 321
ſardicenſis concilii capit. xviij non haberi græce. 330
ſatiandi uox apud B. Cyprianũ qua notione vſurpetur. 766
ſaul adorauit dæmonem. 1413
ſaul prophetauit. 1619
ſcholares quibus confiteri debent, pagi. 1696
ſcãdali rõne tolerantur crimina. 11
ſcandali ratione aliqua tolerantur, pag. 255
ſcenophegię feſtiuitas q̃ erat 1587
ſcientia pręlati ſit ſaltem ſufficiens pag. 488
ſciẽtia aliqua an ſit a diabolo. 1366
ſcientia aliqua dicitur mala. 180
ſcientia mediocris ſufficit. 168
ſcientia unde eſt. 1366

ſcien-

ſcientiæ ſæculares non ſatiant. 172
ſcientiam ignorans ignorat Chriſtum. pagi. 180
ſcire debet quiſque ad alios pertinere quod ſuum non eſt. 423
ſchiſma eſt grauiſſimum peccatum pagi. 1306
ſchiſma eſt non habere caput Romanam Eccleſiam. 1266
ſchiſma an ſit maius peccatum quã hęreſis. 1306
ſchiſma committit qui ſe a bonis ſeparat. 789
ſchiſmaticus oĩs eſt hęreticus 1311
ſchiſmatici ſunt in duplici differentia, pagi. 1314
ſcriptura non mentitur. 25
ſcripta ſanctorum an ſunt ad unguẽ obſeruanda. 25
ſcriptura diuina quadrupliciter exponi poteſt. 347
ſcripturæ lapidis creditur. 1321
ſcripturæ canonicæ an ſint in eadẽ ueneratione. 77
ſcripturas concordabis, ſi tempora concordent 1244
ſculta. 1284
ſcoto topici. 1343
ſecretorum proditor capite punitur pagi. 1199
ſecretarium. 108
ſedes transfertur propter malitiam plebis. 1764
ſede uacante an poſſint clerici de rebus eccleſiæ diſponere. 935
ſeminiuerbius quis dicatur. 196
ſcribi in libro uitæ ſecundum præſcientiam, & prædeſtinationem quid ſit. 1667
ſennacherib fuit Rex Aſſyriorum, pagi. 1270
ſenecæ dictum aureum. 997
ſenectus impedit promouendũ. 383
ſenectuti & ſimplicitati parcẽdum eſt. 392
ſenes nõ debẽt erubeſcere a iuuenibus diſcere. 95
ſenes calceare poteſt. 1407
ſeniores in multis ſunt iunioribus anteponendi. 291
ſenſus ſpiritualis abſconditur indignis, 1365
ſenſus contrarius non eſt ſemper ꝓ lege ſuſcipiendus. 521
ſenſualitas eſt lex. 1518
ſenſualitas rationi repugnat. 1568
ſententia contra ius litigatoris lata ualet. 638
ſententia potius quam uerba attendi debet. 181
ſentẽtia lata contra eum ad quẽ citatio non peruenit an valeat 706
ſẽtẽtia nulla an poſſit retractari 577
ſententia principis an poſſit retractari. 1741
ſententia ſuper crimine in clericum lata in cauſa reconuentionis per iudicem ſæcularem, an ipſum infamet. 587
ſententia triplici modo retractatur, pag. 1739
ſententia a qua nõ eſt appellatum, non eſt retractanda. 1739
ſententia principis etiam nõ ſcripta facit ius. 1354
ſentẽtia poteſt in pariete ſcribi 703
ſententia dictari debet ſecundũ petitionis formam. 537
ſententia lata contra electores prę iudicat electo. 693
ſententia interlocutoria utrum obſit, pag. 695
ſententia ſuper crimine lata ſtatim mandatur executioni, præterquã in caſibus quinque. 835
ſententia non dat nouum ius. 878
ſententia per pecuniam data, eſt nulla. pag. 548
ſententia eſt duplex. 637
ſentẽtia in dubio fertur ꝓ reo. 708
ſententia in confeſſum ferenda eſt, pag. 566
ſententia poteſt pro parte tenere, & pro parte non. 610
ſententia abſolutionem aut condẽnationem continere debet. 627
ſententia eſt triplex. 575
ſentẽtia pro reo ferenda eſt data paritate probationũ, niſi i quattuor caſibus. 720
ſentẽtia dicitur iuſta uel iniuſta tripliciter. 800
ſententia contra res prius iudicatas quandoque valet. 637
ſentẽtia nulla an poſſit ratihabitione confirmari. 809
ſententia eſt multiplex. 860
ſẽtẽtia multipliciter retractat. 1739
ſentẽtia pro matrimonio vel contra ipſum lata retractari poteſt. 1739
ſententia an poſſit corrigi. 1739
ſententia non eſt ſub conditione ferenda. 1741
ſẽtẽtia ſit cõiũcta miſericordiæ 203
ſentẽtia intra quod tempus mandatur executioni. 885
ſententia lata contra unum aliquãdo alteri præiudicat. 363
ſententia legis eſt præferenda ipſius verbis. 1512
ſententia miſſionis in poſſeſſionem requirit ſemiplenam cauſę cognitionem. 575
ſententia poteſt moderari. 1740
ſeparatio a corpore Chriſti eſt quædam damnatio. 1680
ſepeliri poſſunt ſuſpenſi. 977
ſepeliantur corpora in eccleſiis aut cœmeteriis. 971
ſepultura denegatur mortuis in tornеamentis. 1230
ſepultura an poſſit vendi. 968
ſepultura quando contrito denegatur. 1257
ſepulturæ electio vnicuique libera eſt pagi. 961
ſepulturam an poſſit aliquis ſibi eligere. 966
ſepties, id eſt omnibus modis. 1641
ſequeſtratio fit in aliquibus caſibus pagi. 630
ſeruus hæredẽ habere nõ poteſt. 965
ſeruus poteſt agere contra dominũ, pagi. 1243
ſeruus ab eccleſiæ ſacramentis non eſt amouendus. 1454
ſeruus non canonice ordinatus an gaudeat priuilegio clericali. 190
ſeruus priuati ſine libertatẽ non poteſt promoueri. 259
ſerui inutiles ſumus. 1621
ſerui ſine libertate ordinati an ſint in ſeruitutem reuocandi. 262
ſerui Iudæorum ſi volũt baptizari, an eripiantur ſtatim in libertatẽ. pagi. 265
ſerui ordinari poſſunt quandoque propter ingratitudinem in ſeruitutem reuocari. 261
ſeruos manumittere eſt opus miſericordiæ. 269
ſeſcuplum. 213
ſeſcuplæ & ſeſquialteræ uſuræ quæ eſſent. 214
ſethiani. 1342
ſeueriani. 1348
ſeueritati an propter multitudinem uel paucitatem detrahatur. 199
ſica quid ſignat. 1555
ſicera. 1544
ſicilia eſt de patrimonio Petri. 428
ſi Deus præuidit aliquid, neceſſario illud euenit, habet duplicem ſenſum, pagi. 1225
ſigilla nõ ſtatim ſunt recipiẽda. 497
ſigillis ignotis fides non eſt adhibẽda. 450
ſiloe eſt fons. 1359
ſimilago eſt flos farinæ. 515
ſimonia an inducatur per amicorũ patrocinia. 802
ſimonia non fit in modico. 994
ſimonia utrum committatur ſi quis emat ſeipſum ut ꝓmoueatur. 265
ſimonia dicitur hęreſis. 358
ſimonia, & crimen læſæ maieſtatis non omnino conueniunt. 1006
ſimonia eſt dare pecuniam pro hoſpitali. 559
ſimonia an in modico committatur pagi. 513
ſimonia quomodo deletur. 463
ſimonia quattuor exemplis eſt deteſtabilis. 466
ſimonia dicitur a ſimone mago. 461
ſimonia in omni ſacramento committitur. 101
ſimonia eſt emere, uel uendere res corporales eccleſiæ. 539
ſimonia committitur & circa ordinem, & circa beneficium. 466
ſimonia & crimen læſę maieſtatis æquiparantur. 463
ſimonia trib. modis cõtrahitur 456
ſimoniæ diffinitio. 461
ſimoniæ crimen dicitur cæteris grauius. 574
ſimoniam nunquid committit dãs pecuniam pro ſpiritualibus ſicut accipiens. 637
ſimoniam non committit qui cum Deo contrahit. 376
ſimoniacus non ſemper eſt qui pro beneficio ſeruit. 524
ſimoniacus furi comparatur. 518
ſimoniacus an ſit ipſo iure excommunicatus. 454
ſimoniacus an ſocium accuſare poſſit, pagi. 336
ſimoniacus & fornicator tripliciter differunt. 149
ſimoniacus prælatus ſi vult ſubditu

inuitum ordinare, quid iuris. 520
ſimoniachus an quis fiat ſola voluntate. 463
ſimoniachus fit dupliciter. 463
ſimoniachus duobus modis poteſt conuinci. 463
ſimoniachus an ſit ſuſpenſus. 149
ſimoniachus ex ſola voluntate non eſt excommunicandus. 466
ſimoniaci. 1341
ſimoniaci dicuntur ſacrilegi. 527
ſimoniacum eſt emere officium pulſandi campanas. 335
ſimoniacũ quilibet põt accuſare. 461
ſimoniace ordinatus ordinatorem ſuum conuenire nequit. 752
ſimoniaci quadruplex pœna imponitur. 461
* ſimoniacorum, ſacerdotium quomodo dicatur non ſubſiſtere. 469
ſimplicitas eſt duplex. 182. & 1023
ſimplicitas ꝓmouẽdũ impedit. 336
ſimplicitati parcendum eſt. 272
ſimulatio fit ex cauſa duplici. 124
ſimultas. 67
ſi non ſemper conditionẽ notat. 456
ſi peccauerit in te, &c. de quo peccato debet intelligi. 588
ſi vinco vincentem, vinco te quãdoque fallit. 816
ſi vinco vincentẽ te, vinco te. 1302
Socius in crimine non ſemper repellitura teſtimonio. 742
ſocii mei ſocius non eſt meus ſocius pag. 370
* ſocietas inter bonum, & malum trahi poteſt. 1495
Solennitas non eſt de eſſentia ſacramenti. In notatione marg. 1468
ſolennitas actus quandoque probãda eſt. 1485
ſolennitas non eſt de ſubſtantia matrimonij. 1409
ſoliloquium eſt pſalmus. 646
ſolicitudo nimia eſt prohibita. 912
ſol, pro labore ponitur. 1607
ſolus poteſt reo accuſato. 805
ſolutio an poſſit fieri ante tpſ. 1768
ſolutio patris nõ liberat pignus. 1657
ſonus eſt duplex. 492
ſors in electionibus eſt reprobata. pag. 85
ſortes ſunt in duplici differentia. pag. 1363
ſortilegos conſulentes, & ipſi ſortilegi qualiter puniuntur. 1363
Specialitas an ſit generalitati præferenda. 102
ſpecies ſacramentales an deſcendant in ſtomacum. 1786
ſpes vtrum inducat ſimoniam. 283
Spiritus Sanctus quando deſcendit in Apoſtolos. 1894
Spiritus ſanctus a patre & filio procedit. 1903
ſpiritus ſanctus olim viſibiliter, nũc inuiſibiliter operatur. 503
Spiritus ſanctus extingui non poteſt pag. 1421
ſpiritus ſanctus per tres partes non datur. 1879
ſpiritualis iudicat omnia. 1191
Spiritualia tribus modis dicuntur pag. 462
Spoliatus à ſpoliatore recõueniri poteſt. 671
ſpoliatus eſt ſemper reſtituẽdus regulariter. 669
ſpoliatus per vim vel metũ, agit in quadruplum. 671
ſpoliatus reſpondere non tenetur. pag. 674
ſpoliatus reſtitutus an recipiat fructus medii temporis. 604
ſpoliato in multis caſibus denegatur reſtitutio. 649
ſpoliato à ſpoliatore nullum crimen poteſt obijci. 593
ſpoliator an poſſit ſpoliatum poſt reſtitutionem accuſare. 671
ſpoliationis ratione quis conuenitur. 582
ſponſus ſi religionem ingrediatur quanto tempore expectabit ſponſa. 1423
ſponſa vtrum cogatur ſtare cũ ſponſo. 143
ſponſa non eſt vxor. 1415
ſponſa fornicata an erat olim lapidanda. 1410
ſponſalia & matrimonium denotãt duplex ſacramentum. 1474
ſponſalia quæ ſunt nulla, impediũt matrimonia 1417
ſponſalia ſoluuntur multis caſibus pag. 1432
ſponſalia ante ætatem legitimam cõtracta, an ſola taciturnitate poſt aptã ætatem confirmentur. 1465
ſponſalia an inter infantes contrahi poſſunt. 1464
ſponſalium definitio. 1412
ſportula. 172
ſportulæ iudicibus debitæ. 679
ſpurius ſuccedit matri. 1019
Statuta uniuerſalis cõcilii per quem poſſunt interpretari. 64
ſtatuti cauſa eſt aſſignanda. 43
ſtatus ſaluandorum eſt triplex. 1569
ſtatus humanus eſt inſtabilis. 405
ſtipulatio intercedit in baptiſmo, ꝑ quam obligantur paruuli. 1863
ſtrena. 172
Stultitia per verba & ſigna perpendi tur. 211
ſtultus unde dicitur. 57
ſtuprum in quibus perſonis committitur. 1746
ſtuprum in multis cõmittitur. 1509
Subdiaconus an de licẽtię papę poſſit contrahere. 147
ſubdiaconus an olim poterat coniugari. 1420
ſubdiaconus in epiſcopũ poteſt eligi. 284
ſubditus an ſemper teneatur obedire prælato. 46
ſubditum laxare non cogitur quis pag. 383
ſubditi non debet plus eſſe ſubditi, quam expediat. 1123
* Subdiaconos etiam ante legem Beati Gregorii in pleriſque eccleſiis abſtinuiſſe ab vxoribus, nontamẽ in omnibus. 146
ſubſtantię tres non ſunt in trinitate contra Arianos. 1819
ſubſtitutio mortuo an poſſit ꝗ tenẽtiauit, ab eccleſia repeti. 785
Subtilitas reprobatur. 1333
ſucceſſor factum anteceſſoris confirmare tenetur. 876
ſucceſſorum ſibi inſtituere nulli licet. 791
ſucceſſores prædeceſſorum ſtatuta mutare poſſunt. 309
ſuffragii quandoque ſupplent defectum archiepiſcopi. 633
ſumma minima. 625
ſumme malus, aut ſumme bonus qs eſſe non poteſt. 1645
ſumme malus an nullus poteſt eſſe vide quod ibi notatur. 214
ſuperius infinitatum efficitur pars inferioris infinitatis. 1564
ſupplicium patietur æternum qui tẽporale non ſubijt. 1563
ſuſcipiendus non eſt aliquis vltra facultates eccleſiæ. 532
ſuſpectus an poſſit ab omnibus accuſari. 676
ſuſpectus quis eſt. 676
ſuſpenſus quid interim exercere poteſt. 1297
ſuſpenſus in vna eccleſia, eſt in omnibus ſuſpenſus. 728
ſuſpicio eſt triplex. 583
Symbolum. 69
* Symmachi nomine Indicari libellum Ennodii. 113
* Synodum nullam abſque præcepto ſummi pontificis debere generalem uocari, ex dictatu Gregorij vii. 64
Synodi prouinciales quomodo prohibeantur. 64
* Synodus beneuentana tempore Victoris 3. 285
* Synodi octauę nomine ſignificari regulas Beati Baſilii. 570
* Synodi nomine ſignificari Beati Baſilij libellum de inſtitutis Monachorum interprete Ruffino. 406
* Synodi Conſtantinop. ſub Ioan. 8. locos Græce, & noua cum verſione. 724
* Synodus octaua duplex. 873
* Synodo octauæ multa tribui, quę habentur in ſcriptis ad monachos pertinentibus. 873
* Syromaſtes. 1282

T

TAbernaculum.
Tabula qua nauigamus in hoc ſæculo, eſt duplex. 1381
Tacens non conſentit. 1165
Tacens an conſentiat. 803
Tatiani. 1342
Taciturnitas quandoque non obſtat. 649
Taciturnitas in prælatis eſt peccatũ mortale. 116
Taciturnitas in non puniendo ſimoniacum nocet. 463
Telum quid comprehendit. 1555
* Talamaſcus. 201
* Taraſii, epiſtola ad Hadrianum græce & noua conuerſione ex qua apparet flagitioſum mẽdum in impreſſa verſione Balſamonis 474
Templum Hieruſalem ter conſecratum fuit. 1759

Templarii & hoſpitalarii non ſunt laici 108
Tempus feriatum utrum impediat & dirimat matrimonium. 1692
tempus non eſt modus tollendæ obligationis. 527
tempus vnum pro altero ſæpe ponitur. 1819
tempore neceſſitatis omnia ſunt cōmunicanda. 4
temporum interſtitia ſunt in ordibus obſeruanda. 349
Tempora quattuor ieiuniorum in concilio Moguntino non recte accipi, pagin. 344
temporaliter remunerantur aliqui, vt puniatur æternaliter. 1523
tentare non eſt facere. 1305
tergiuerſator. 593
terminus primus an poſſit eſſe peremptorius. 728
territorium quid ſit. 1060
tertia oblationum an pertineat ad epiſcopum. 835
Tertullianiſtæ. 1344
Teſſa reſcedecatitæ. 1344
teſtamentum vtrum per ingreſſum monaſterii rumpatur. 1139
teſtamentum imperfectum nullum eſt. 1638
Teſtamentum ſecundum an reuocet primum. 69
teſtamenta coram quo ſunt aperienda. 398
teſtes an ſint de tempore interrogandi. 723
teſtes quinque capitula iurare debēt pag. 614
teſtes an poſſunt produci poſt publicationem. 725
Teſtes ſi contradicunt inſtrumento quid iuris. 720
teſtes in criminib. exceptis, qui debeant admitti. 465
Teſtes præferendi ſunt qui ꝓ eo deponunt. 372
teſtes deponere poſſunt de actu continuo diuerſis horis viſo. 710
teſtes cōtra quodlibet inſtrumētum admitti poſſunt. 720
teſtes noui publicatis atteſtationib. quādoque poſſunt admitti. 1149
teſtes duo ęquollēt tabellioni 1073
teſtes ſæpius poſs ūt iterrogari. 1742
teſtes an debeant eſſe rogati. 709
Teſtes lite non conteſtata poſſunt quandoque reci pi. 705
teſtes contra matrimonium deponētes quid tenetur facere. 1734
Teſtes ſynodales quid iurant. 1733
Teſtes uiles poſſunt torqueri. 789
Teſtes multi ſub una dilatione poſſunt produci. 677
Teſtes coram utraque parte iurare debent, ſed non deponere. 592
Teſtes in cauſa criminali debent eſſe præſentes. 705
teſtibus eſt præſtanda ſecuritas. 711
Teſtificari quis cogitur. 566
Teſtificari poſſunt quandoque domeſtici. 980
Teſtificari multi prohibentur. 634
teſtificari contra collaterales nemo cogitur. 634
Teſtificari licet de his quæ uiſa ſunt ætate pu pillari. 1874
Teſtificari poteſt quis de eo quod vidi in ętate puerili. 176
Teſtimonium de auditu vtrum valeat. pag. 1195
teſtimonium per litteras poteſt exhiberi. 713
teſtimonium uiſus quandoque tallitur. 1293
Teſtimonium de auditu admittitur in matrimonio. 1733
teſtimonium de auditu ſæpe admittitur. 709
teſtimonium de auditu quandoque proprie ſit. 1195
Teſtimonium patris pro filio admittitur aliquando. 1149
teſtimonio unius creditur in baptiſmo, & in coſecrat. eccleſiæ. 1873
teſtimonia cōiunctorum an faciant fide in cauſa matrimoniali. 1475
teſti ſoli quandoque creditur. 724
teſti s nō eſt talione puniēdus 1700
teſtis qui ſemel contra aliquem depoſuit, an iterum contra eundem teſtificari poſſit. 719
teſtis an deponere dēat de die. 669
teſtis & accuſator an poſſit quis ſimul eſſe. 725
teſtis præſumitur nolle pierare. 574
teſtis rationem ſui dicti aſſignare debet. 1327
teſtis an ſit repellendus propter crimen ſibi obiectum. 656
teſtis repellitur probato crimine cōtra ipſum 745
teſtis obiectus eſt ſuſpectus. 723
Teſtis an teneatur dicere cauſam ſuæ depoſitionis. 724
teſtis quandoque unus ſufficit, quādoque plures duob. requiruut 613
Teſtis eſt de ſua conuerſione examinandus. 645
Teſtium depoſitiones contrariæ an fidem faciant. 719
teſtiū dignitas, an ſit attendēda. 720
Theodoſiani. 1344
Theologi & decretiſtæ docentes, an poſſunt aliquid accipere. 543
Theſaurus inuentus cuius eſt. 918
Thymelici qui ſunt. 1902
Thymele. 1902
Timotheus fuit circuncuſus. 1742
timor tollit meritum. 1263
timor eſt duplex. 232
timor initialis quis eſt. 1613
timor charitatem introducit. 1612
titulus quid ſit. 1062
Titulum patrimonii ad quem quis ordinetur non haberi in capitulo nemninem diſtinctio. 70. 328
toletanu 4 uocari uniuerſale. 945
tonſura prima eſt ordo. 86
tonſura quandoque tres minores ordines comprehendit. 327
tonſuram ferre non tenetur, qui in minoribus contrahit. 254
tormenta non ſunt ſine pręſumptione infligenda. 455
torquere poteſt iudex aliquas perſonas. 1011
tot aſcendent ad gloriam, quot ceciderunt, 1771
Tractoria & tractatoeia,
tragœdi vnde dicuntur. 412
tranſactio in ſpiritualibus interuenire non poteſt, ſed beue amicabilis compoſitio. 537
tranſcriptum an valeat ſine originali. 346
tranſigi licet in aliquibus criminibus pag. 598
tranſire per agrum alienum multis in caſibus licet. 2
tranſitus ad religionem arctiorem permiſſus eſt, non ad parem. 1134
tranſubſtantiatio ſit ad uocem ſacerdotis. 1515
tremiſſis eſt media pars ſoldi. 518
tres dicuntur multi. 323
tres regulę notabiles. 458
tribulatus agere dēt gratias Deo. pagi. 1163
tributum eſt ſignum ſubiectionis. pag. 1288
Trifaria. 54
Triſmegiſtu. 18
triſtitiæ cauſa permittuntur aliqua pag. 1374
tritheitę. 1344
tropologia. 1586
tropologia eſt moralitas. 1586
turpitudinē allegans, auditi non debet. 1485
tutela eſt triplex. 393
Tutelam non tenentur clerici recipere. 393
tutor teſtamentarius nō tenetur ſatiſdare. 811
tutor pupilli nomine non debet uſuras exigere. 213
tutor an teneatur da leuiſſima culpa. pag. 393
tutiorem in partem interpretandū eſt ubi periculum uertitur. 1471
tutoris dolus pupillo nō obeſt. 1181

V

VAlentiani. 1342
Vaſallus eccleſiæ cui dēt fidelitatis iuramentum præſtare. 312
vaſallus dominum ſuo accuſat 1199
vaſallus an teneatur contra omnes. dominum ſuum iuuare. ibi.
vaſallus poteſt ſeruire quandoque per ſubſtitutum. 1550
vectigalia noua a ſolo principe induci poſsunt. 1336
velum quibus diebus imponi dēt. pag. 1144
velum eſt quadruplex. 1143
venatio eſt multiplex. 387
venatio prohibetur, ſed non piſcatio. pag. 388
Vendere quandoque quis compellitur. pag 472
vendere quandoque quis cogitur rem ſuam. 266
vendens duobus ſucceſſiue, & tradens poſteriori ipſum efficit potiorem. pag. 1453
venditio hominis liberi tenet, quque interuenien, ibus. 1457
eruditio tripliciter reſcinditur. 1454
venditio non eſt, ubi in materia erratur. 1453
venditor non tenetur de partu euicto, 1559

ve-

Veneti patriarcham, & epiſcopum habent. 360
Veniam vnius peccati non pōt quis obtinere, niſi de omnibus ſatisfaciat. 1655
Veniale ſine mortali non remittitur. 1684
Veniale poteſt ne quis committere, vt alter euitet mortale. 48
Venialia delentur ſacrificijs. 1931
Venialia triplicia ſunt. 115
venialia remittunē varijs modis. 115
venire poteſt quis coram factum ſuum pag. 270
verbum vnius temporis ſæpe pro alio ponitur. 1518
verbum indefinite prolatum, eſt generaliter intelligendum. 1156
verbum generale omnia debet comprehendere. 75
verba bona quandoq; mala intentione proferuntur. 1196
verba rebus deſeruiunt. 495
verba an ſint ſemp attendēda. 1173
verba ad qđ inſtituta fuerint. [illegible]11
verba in ſacramentis ſunt neceſſaria. 482
verba in contrahendo matrimonio an ſint de neceſſitate. 195
veritas a quocunque dicatur, eſt omnibus præferenda. 25
veritas, figura, & res ſacramenti ſunt in altaris ſacramento. 1813
veritas conſcientiæ a furto excuſat. pag 1171
veritas diſciplinæ quandoque poteſt deſeri. 1222
veritas præiudicat opinioni. 21
verſus circa materiam baptiſm. 1861
veſtes ferantur ſecundum regionis conſuetudinem. 1160
veſtis dñi indiuiſa remanſit. 1313
vetus ius manet ſimul cum nouo niſi expreſſe corrigatur. 1156
vexationem redimere vtrum licitum ſit. 527
via paradiſi eſt arcta. 1629
viæ Domini miſericordia, & veritas. 1322
vicarij conductitii presbyteri dici poſſunt. 1157
vice dñs quis dicatur. 403. & 1090
vicinorum facta præſumitur ſcire. pag. 1205
victimæ impiorum abominabiles dicuntur. 1788
victus & veſtitus ſufficit clerico. 198
victus nomine comprehenditur veſtitus. 143
vidua. 347
vidua non benedicitur. 1410
viduæ poſſunt indiſtincte contrahere. 1482
viduæ ſunt ſumptibus eccleſiæ ſuſtentandæ. 532
viduæ, & pupilli ſunt circa forum priuilegiati. 393
vigilia Pentecoſtes eſt neceſſario ieiunanda. 347
vigilantibus iura ſcripta ſunt. 350
vilitas eſt fugienda. 251
vim vi repellere licet. 316
vim faciens non ſemper vi poſſidet pag. 1641
vindicta infertur duplici ex cā. 1214
vindicta ratione multitudinis relaxatur. 1234
vinum, & aqua vtrum tranſeant in ſanguinem tantum, & vide quod ibi notatur. 1778
vinum tranſubſtantiatur in corpus: hæc propoſitio concedenda non eſt, nec iſta panis tranſubſtantiatur in ſanguinem. 1783
violētia infertur pſonis & reb. 1205
vir & vxor erunt duo in carne una qualiter exponitur. 1419
vir nō ſit vxoris ardēs amator. 1510
vir pro dote nō tenet fide iubere. 914
vir vtrum puniebatur talione in veteri lege. 1699
vir & vxor tenentur duplici ſeruitute. 1450
vir & mulier non debent iudicari ad imparia. 1522
vir debitum vxori non ſemper, nec vbique reddere tenetur. 144
vir quandoque habetur ab vxore, & non habet eam. 1531
vir non pōt eſſe curator vxoris. 1701
vir cur miſceatur vxori cauſæ quatuor. 1497
viro non licet adulterum interficere. 1193
virgo dici poteſt etiam corrupta. 778
virgo velata repræſentat eccleſiam. pag. 1398
virgo beata, & ſanctus Ioannes fuerunt in vtero ſanctificati. 115
virginitas ſoror eſt angelorum. 1498
virginitas æquiuocatur. 1697
virginitatis laudes. 1408
virginitatem Deus reſtuere non poteſt. 1518
Virgilium putare eſſe Platonem eſt impoſſibile. 1452
virtus omnia percunctatur. 1329
virtus non eſt ſine fide, & charitate pag. 1447
virtus quælibet intenditur & remittitur. 1610
virtutis diffinitio. 1516
virtutem ingreditur, qui malitiam egreditur. 1229
virtutes omnes habet, qui vnam habet. 1846
virtutes omnes ab vno vitio detrimentum patiuntur. 423
viſitator an ius habeat in electione. pag. 293
viſitatorē quis conſtituere pōt. 295
viſitatio quoties fieri debet. 825
viſitans ſit contentus euictionibus a iure taxatis. 838
vita an ſit pecunia redimenda. 376
vita actiua non eſt contemplatiuæ præferenda. 666
vita hominis eſt peregrinatio. 1507
vita præſens ſine venialibus non ducitur. 1808
vitæ præſentis tempus breue dicitur eſſe. 424
vitæ mutatio non eſt facilis. 1635
vitam hominum corrigi bonum eſt. 384
vitiis reſiſtere eſt verum poſſe. 1653
vnctio extrema poteſt iterari. 430
vnctio extrema an poſſit fieri ſine oleo. 450
vngere an poſſit quis ſine oleo non conſecrato. 430
vnguntur variis varia membra. 430
vngūtur infirmi pp duas cauſas 430
vnitas perfecta eſt inter nos & Chriſtum. 1819
vnius dicto quandoque creditur. 352
vniuerſitas delinquere poteſt. 761
vniuerſitas an poſſit accuſari. 891
* vniuerſale concilium vocari interdum ipſius Africæ. 729
vniuerſalis ex indefinita colligiē. 542
* vniuerſalis Papæ nomen qua notione Romano conueniat. 453
vnus an puniatur pro alio. 545
vnus vicem plurium ſupplere non poteſt. 401
vocatis ad munera quot dies dentur ad ſe excuſandum. 628
vocem aptare ad clarius cantandum non eſt peccatum. 411
voci vnius quandoque creditur. 449
voci viuæ magis credendū eſt, quam mortuæ. 450
voluntas uerbo aut facto declarari poteſt. 1416
voluntas etiam in bonis non operatur pro facto. 1554
voluntas potius, quàm factum attendi debet. 738
voluntas ſola non punitur. 752
voluntas manifeſtatur ſignis, & voce, & pag. 835
volūtas ſine effectu nō punitur. 1558
voluntas an ſit magis attendenda, quam perſeuerantia. 1560
voluntas bona ſuffic t. 388
voluntas nuda eſt quandoque plectenda. 546
volūtas ſola an facit ſimoniacū. 452
voluntate delinquēdi efficitur quis reus, 1563
voluntates duæ fuerunt in Chriſto. pag. 56
voluptas eſt ſpernenda teſtimonio Horatii. 1900
votum de præſenti plus obligat quā uotum de futuro. 1644
votum continentiæ tribus modis ſolennizatur. 1390
votum quodlibet aliquas conditiones continet. 1173
votum ſolemnizatur tripliciter. 124
votum quoddā eſt expreſſum: quoddam tacitum 1413
votum ſimplex frangens an ſit adultero peior. 1041
votum an impediat, & dirimat matrimonium. 1390
votū an pro opere ſit reputādū. 1554
votum diuerſa ſorti vocabula. 1398
votum ſolemne poteſt fieri coram priuata perſona. 1145
votū vxoris pt maritus impedire 893
votum emittens an ſemper teneatur illud ſeruare. 1103
votum deſerere vtrū ſit permiſſum. pag. 1098
votū ſolēne, quod dicemus eſſe. 1390
voti ſimulatio obligat. 1398
voto nemo obligatur ante legitimā ætatem. 1140
vouere nō oibus eſt permiſſum. 1099

Vouere religionem & vouere continentiam differunt. 1391
Vouentes ſimpliciter an poſſint ad inuicem contrahere. 1410
Vouentes contrahendo, & contrahere volendo peccant. 1408
Vouens ſimpliciter qui contraxit, an mortua vxore continere teneatur. pag. 1409
Vox pconia paucis innoteſcit. 1182
* vrbani 11 decretum ex codice manuſcripto de loco vbi dandæ ſint decimæ. 1042
vrbani 11. capitula duo ex uetuſtis Gratiani codicibus relata. 969
vſucapio quid ſit: & quot in ea exigantur. 1062
vſucapio non currit contra creditores. 1072
vſucapio. 6
vſus quattuor ſpecies. 1493
vſucapi nequeunt res aliquæ. 1075
vſusfructus an tollatur per ingreſſum religionis: vel an quæratur monaſterio. 1139
vſusfructus eccleſiæ relictus durat centum annis. 1051.& 10.76
vſura quandoq; nō ſit licet pro quattuor quinque ſoluantur. 986
vſura centeſima. 828
vſura aliquando non committitur licet vltra ſortē quid accipiatur. pag. 982
vſurarij, & alii multi non poſſunt promoueri. 154
vſurario poſt mortem non eſt communicandum. 1322
vſuræ cauſa damni vitandi poſſunt peti. 935
vſuræ etiam ſecundū leges non ſunt dandæ. 486
vſurpare quis dicitur. 588
vt, dupliciter ponitur. 635
vt, eſt conſecutiuum. 465
vtile per inutile quandoque vitiatur. 711
vtile non debet per inutile vitiari. pag. 1863
vtilitas quando eſt fugienda. 251
vtilitas. 335
vtilitatem ſuam an poſſit quis præferre publicæ. 779
vulnerans occidiſſe dicitur. 1292
* vuirigeldum. 1106 & 1110
vxor quæ a viro diſceſſit, in tribus caſibus ſibi non reſtituitur. pagina. 1540
vxor inconſulte dimiſſa eſt reſtituēda. 1421
vxor adultera perdit dotem. 1544
vxor, & filij de bonis eccleſiæ paſci poſſunt. 244
vxor clerici eſt de foro eccleſiæ. 151
vxor a viro ſeparata, ſub qua cautione, eſt ei reſtituenda. 1490
vxor dans viro licentiam promouendi vouere uidetur. 1420
vxor duplicem ſeruitutem viro debet. 1695
vxor quæ plures viros habuit, cum quo ſepelietur. 964
vxor ſequitur forum viri. 841
vxor an teneatur ſequi virum vagantem. 963
vxor uiro leproſo an debitum reddere teneatur. 470
vxor promoti an matrimonium contrahere poſſit. 552
vxor poteſt accuſare virum de adulterio. 1523
vxori virum impotentem allegantii vtrum ſit credendum. 1539
vxori virum petenti non ſemper fit reſtitutio. 436
vxore adulterante, an perdat vir ius exigendi. 1419
vxorem occidere grauius eſt quam matrem. 1545
vxorem habens, nauiganti in periculis comparatur. 1101
vxorem cognoſcens, cum qua votū emiſit, inceſtum committit. 368
vxores a uiris per dominos nō ſeparentur. 1458
vxores plures ſimul habere nō licet. pag. 1481
vxores quare debent eſſe uiris ſubditę. 1700
vxores ordinandorum quid uouere debeant. 130
vxores viris ſubſunt. 1402
vxores clericorum ſi peccent: quid iuris. 1546

X

XEnodochium. 1289

Z

ZElus domus tuæ comedit me, qualiter exponitur 1241
Zelum bonum quidam ex Iudæis habuerunt. 996
Zizania eſt a tritico ſeparanda. 505

F I N I S.

EA DE QVIBVS LECTOREM principio viſum eſt admonere, hæc ſunt.

IN Eccleſia Romana omnium eccleſiarum magiſtra ſolitos eſſe aſſeruari conciliorum canones, & Pontificum decreta, ac cæteris eccleſiis communicari plane compertum eſt. Atque in vſu præcipue videtur fuiſſe collectio illa, quam Nicolaus Papa in cap. ſi Romanor. diſtinct. 19. Codicem canonum nominat; in quo continebantur canones, & regulæ illæ, quæ recenſentur a Leone IIII. cap. de libellis. diſtin. 20. Huius codicis tria manuſcripta exemplaria Romę habentur in Vaticana bibliotheca. Extat etiam impreſſus Maguntiæ Ann. Salu. 1525.

De codice canonum.

Repertus eſt autem in vetuſtiſſimo Cardinal. Vercellenſis codice Creſconii ad epiſcopum Liberinum quidam quaſi nomocanon; in quo, cum pluribus cauſarum titulis propoſitis, exponatur deinde, quibus ſynodorum, ac Decretalium epiſtolarum locis cauſæ illæ tractentur, capitibus Maguntini codicis, & numeri numeris optime reſpondent: Quæ quidem a Creſconio adhibita diligentia ſatis indicat frequentiſſimum fuiſſe huius collectionis vſum, & hæc ea eſt, quæ in notationibus, quæ nunc eduntur, abſolute Codex canonum vocatur. Ceterum inter priuatos collectores, qui multo plura congerere ſtuduerunt, peranti quus eſt Iſidorus: cuius collectio protenditur a canonibus Apoſtolorum uſque ad conciliorum Hiſpalenſe ſecundum, habeturque in duobus codicibus Vaticanæ bibliothecæ, & vno monaſterii Dominicani Sanctæ Mariæ ſupra Mineruam; extat autem impreſſa in editionibus concilium, in antiquioribus quidem purior, in recentioribus autem, multis aliis conciliis, ſcriptiſque admiſta.

De collatione Iſidori.

Iſidorum hunc Igmarus archiepiſcopus Rhemenſis in libro de ſynodis celeberrimus illum Hiſpalenſem fuiſſe affirmat, a quo teſtatur etiam Trittemius librum Decretorum eſſe conſcriptum: ac certe multa verba, quæ in præfatione huius collectionis leguntur, ſunt in libro quinto Ethymologiarum. In codice autem Dominicanæ bibliothecæ initio præfationis ita legitur, *Iſidorus mercator ſuus Chriſti lectori cõſeruo ſuo &c.* nec multo ſecus in Vaticanis; quo loco in impreſſis eſt. *Iſidorus peccator ſeruus Chriſti, &c.* Secutus deinde eſt [vt de ijs primum quorum opera typis excuſa ſunt, ſequamur] Burchardus Vuormacienſis epiſcopus Othonis III. & Henrici II. Bauari Imperatorum ętate: qui non ordinem temporum, & prouinciarum, vt Iſidorus, ſed rerum, & cauſarum ſibi ſequendum putauit.

Burch. Iuo.

Iiſdem ueſtigiis inſtitit non ita multo poſt Iuo Carnotenſis epiſcopus; ſed exorta interim Berengarii hæreſi multa ad illam confutandam pertinentia addidit, ac multa etiam præterea ex Pandectis, & codice: dum de laicorum quoque officiis ſibi agendum putat, quod Burchardo minus neceſſarium viſum fuerat. Extant autem duo volumina Iuonis nomine inſcripta, eandemque habentia præfationem, quorum vnum, quod Pannormia, alterius, quod abſolute decretum inſcribitur, quaſi epitome quędam eſt. Verum in hoc eodem campo alii etiam grauiſſimi uiri (quorum libri partim in publicis, partim in priuatis bibliothecis manuſcripti habentur) Creſconius, Anſelmus, Deuſdedit Cardinalis, Gregorius presbyter qui volumen ſuum Polycarpum inſcripſit, aliique nonnulli præclare ſe exercuerunt, ſuamque operam probauerunt. Nouiſſimus iſtorum omnium pręter auctorem Pannormiæ (nam is recentior fortaſſe eſt) Gratianus monachus Benedictinus non tantum decretis colligendis, quod ſuperiores fecerant, operam dedit: ſed Iuonis fortaſſe præfatione excitatus eo potiſſimum incubuit, ut certis quæſtionibus propoſitis, quid in utramque partem ex canonibus, qui inter ſe nonnunquam pugnare videbantur, dici poſſet, ipſe & afferret & explicaret, omninoque eorum varietatem, quę ſpeciem diſſenſionis habebat, ad concordiam reuocaret.

Pannorm. Decre. Creſconius. Anſelm. Deuſdedit Cardina. Grego. presbyter auctor Polic. Grat.

Ceterum in longo, ac per difficili opere multa a parum æquis hominibus exagitabantur: nonnulla pij etiam & verecundi interdum deſiderabant. Quamobrem ne huiuſce utiliſſimi, & grauiſſimi codicis uacillaret auctoritas, placuit primum Pio IIII. ac ſubinde Pio V. & Gregorio XIII. (apud quem etiam huius perfecti operis, quemadmodum & aliarum maximarum rerum, laus fuit,) ut illi corrigendo ſumma opera daretur, menda librariorum tollerentur, ſi qua etiam in re Gratianus,

tianus, vt homo minus vidiſſet, modeſte notaretur, ipſaque omnino capita ſuis auctoribus quam diligentiſſime reſtituerentur. Itaque & Romæ Vaticana bibliotheca, & monaſterii dominicani ſupra Mineruam, aliæ quæ non paucæ exceſſæ ſunt, & ex aliis vrbibus, atque regionibus inuitati doctiſſimi homines, qui idem facerent, & ſi quid inueniſſent, quod ad hanc rem pertineret, pro ſua pietate libenter communicarent, atque ad Pontificem mitterent. Qua diligentia illud factum eſt, vt cum iam magnam partem ſuum vnicuique tributum ſit, ac propterea intelligi plerumque poſſit, quæ ſynodorum generalium, quæ ſummorum Pontificum, quæ prouincialium conciliorum, quę patrum decreta, ac ſententiæ, atque inter hæc quæ ſanctæ Romanæ ſedi probata ſint quæ minime, vix quiſquam errare, atque incerta pro certis ſequi, certa uero pro incertis ſuſpecta habere poſt hac queat. Quod ad citationes auctorum pertinet, vbi error euidens erat, aut nonnulla Gratiani exemplaria cum veriore, atque ab aliis collectoribus allata citatione conſentiebant, ſublatis falſis inſcriptionibus veræ ſunt reſtitutæ. Vbi vero, quamuis caput apud alium auctorem eſſet inuentum, fieri tamen poterat, vt illius quoque eſſet, quem Gratianus citaret, (ſunt enim haud raro decreta tralatitia, & ſententiæ ſimiles in bonis auctoribus) retenta Gratiani citatione ſatis viſum eſt locum, vbi hodie habeatur, indicare. Et quoniam interdum aut capitis aliqua quidem pars illius auctoris eſt qui citatur, aliqua vero minime, aut verba valde ſunt mutata, id quoque eſt indicatum, adſcriptumque prętera in margine, quo loco idem caput in gloſſa Bibliorum ordinaria, in libris ſententiarum, & apud cęteros collectores habeatur, eos præſertim, qui in huius operis emendatione magno vſui fuerunt. Animaduerſum vero eſt multa olim fuiſſe (quorum nonnulla hodie etiam habentur) homiliarum ex uariis auctoribus collectarum volumina, quibus homiliis nomen auctoris aut non eſſet præpoſitum, aut etiam mutatum, quod decretorum collectoribus, qui fontes adire in illa librorum penuria plerumque non poterant, errandi interdum dederit occaſionem. Sępe etiam Gratianus multas Patrum ſententias ſimul colligit, atque in vnum caput concludit (quamuis in vulgatis codicibus plerumque in diuerſa capita ſint diſtractæ, ſed fere ſine rubrica,) idque cũ facit, non ipſa prorſus auctorum verba affert: ſed arbitratu ſuo mutat, addit, imminuit, ſummatim complectitur, quod etiam Burchardus, & Iuo faciunt, cum citant hoc modo, *Ex dictis Auguſtini, Ex dictis Hieronymi.*

De citationibus.

In emendando textu, primum initia capitum ob vſitatas doctorum citationes non ſunt mutata: ſed vbi ab originali diſcrepabant: in margine, aut in notatione eſt iudicata germana lectio. Deinde hæc gloſſæ ipſius habita ratio eſt, ut nihil in textu ſit mutatum, vbi mutatio ipſa impeditura erat, quo minus quid ſibi auctor gloſsæ uoluiſſet, animaduerti poſset, ſed eodem modo aut in margine, aut in notatione mendum eſt indicatum. Vbi vero hæc non obſtabant, hæc fere ſeruata corrigendi ratio eſt, vt ſi videretur voluiſse Gratianus auctorum, quos citaret, ipſa prorſus verba referre, ea ex ipſo originali emendarẽtur, & interdum etiam non leui propoſita vtilitate, aliqua adderentur: niſi ſicubi vulgate lectio uiſa eſt melior: nam tunc illa retenta notatum eſt, quomodo originale ipſum habeat. Sinautem Gratianus non eadem prorſus verba afferre uoluerat, ſed aut in ſummam quamdam ipſe redigere, aut ab aliis redacta, ut ab auctore gloſſæ ordinariæ, ab Iuone, & aliis collectoribus referre: tunc nihil fere emendatum, vel additum eſt, niſi forte Patris illius, unde collector acceperat, reſtituta lectio magnam afferre uiſa eſſet utilitatem, multiſque locis id notatum eſt, & verba ipſius originalis allata, ut lector identidem in memoriam huius adhibitæ cautionis reuocaretur, & labore ad originalia adeundi leuaretur. Quod ſi idem caput ex pluribus uicinis alicuius patris locis confectum eſt; (nam quæ multum diſtabant, ſatis plerumque fuit in margine indicare) adiectę ſunt in textu particulę illæ, *& ſupra, & infra*: Scilicet, vbi ſeriem & nexum collectionis impeditura non erant. Vbi vero Gratianus ipſe loquitur, ex manuſcriptis huius libri exemplaribus pura, germanaque lectio eſt reſtituta.

De emendatione text.

In codice canonum capita, quæ ex Græcis ſynodis recitantur, ſunt a Dionyſio Exiguo in linguam latinam conuerſa, cuius præfatio manuſcriptis ipſius codicis exemplaribus præpoſita legitur. Iſidorus autem partim hac ipſa Dionyſii uerſione, quamquam raro, partim fortaſse priſca illa, cuius mentionem in præfatione ſua Dionyſius facit, vſus eſt aut integris, aut aliquantulum immutatis, partim etiam aliis, quæ tunc, vt ipſemet Iſidorus teſtatur, extabant hodie, pręterquam apud illos decretorũ collectores non extant. Quo circa mirandum magnopere non eſt, ſi cęteri collectores, & omnium fere poſtremus Gratianus, qui &

De uerſionibus.

codicem

codicem illum canonum, & Iſidori collectionem,& alias etiam habebant,eundem canonem non ſemper ex eadem verſione recitent.Qua de re ſæpe in notationibus lector eſt admonitus,& vbi neceſſarium viſum eſt, græca canonicis verba cum verſione noua ſunt allata; idemque in ceteris patrum græcorum ſententiis factum eſt. De nomine Paleæ ſunt variæ doctorum hominum ſententiæ. Multi ea capita, in quibus res inanes ac leues continerentur,hoc nomine appellari cenſuerunt;alii quaſi παλαιά, id eſt antiqua:alii quaſi additiones quaſdam deriuata,aut potius deprauata uoce ab aduerbio πάλιν, id eſt,rurſum, quo ſcriptores etiam Latini tempore Gratiani vterentur.Verum Ioan.And.in addition.ad Specul.titu.de diſputation.& allegation.propefinem [quem Imola in rub. de verbo. obligati. Alexandrinus in proœmio Decreta.Iaſon in rubri.tit.de action.& alii ſunt ſecuti] puta quẽdam Brotopaleam,quem Iaſon addit Cardinalem fuiſſe,collectioni Gratiani capita hęc adiunxiſſe.Atque ut in re tam incerta aliquid elici coniectura poſſit,exponetur, quid in collatis exemplaribus obſeruatum fuerit.In tribus,quæ ſunt antiquiſſima,& uidẽtur ſcripta paulo poſt Gratiani ætatem,pauciſſima ex huiuſmodi capitibus habentur.In uno ualde emendato ſunt appoſita in margine ſine ulla nota,ſed non omnia quę in impreſſis,quamuis viciſſim in illo additiones aliquæ ſint,quæ in his non habentur. *De paleis.*

In alio litteris perantiquis deſcripto,Paleæ ipſæ recentiori ſcriptura toti uolumini præponuntur.In cæteris habentur,aut omnes,aut pleræque,& partim quidem cum paleæ nomine,partim vero ſine vllo a cæteris capitibus diſcrimine . Ex qua obſeruatione illud videtur poſſe colligi,has paleas eſſe additiones non eodem tempore factas ad primam collectionẽ Gratiani,in margine primum adſcriptas,ac nonnullas fortaſſe ab ipſomet Gratiano, ut fit, inter componendum,aut relegendum, quas deinde librariorum quidam omiſerint, quidam in contextu poſuerint,interdum coniunctè cum prioribus capitibus,interdum cum aliquo diſcrimine. Falſam vero eſſe illorum opinionem,qui eas contemnendas putant, ex eo conſtat, quòd multæ & in Decretalibus, & apud vetuſtiores Gratiano collectores habentur, quod ſuis locis indicabitur. *De titulo.*

In pleriſque vetuſtis huius collectionis exemplaribus hæc tanquam inſcriptio rubris litteris poſita eſt,*Concordia diſcordantium canonum*,addita in quibuſdam dictione,*incipit*,ſine ulla Gratiani mentione. Verũ in Vaticano illo vetuſtiſſimo,cui uoluminis ipſius initio recentiori ſcriptura paleas eſſe præpoſitas dictum eſt,ante ipſas paleas eſt hic titulus, *Decretum Gratiani monachi S. Felicis Bononienſis, ordinis S. Benedicti, compilatum in dicto monaſterio Anno Domini Milleſimo centeſimo quinquageſimo primo,tempoꝛe Eugenij Papæ tertij.* In aliis uero duobus codicibus,in extremo eſt. *Explicit Decretum compilatum a Gratiano monacho monaſterij S.Felicis de Bononia* . In chronico , ꝙ inſcribitur. *Pomarium Eccleſiæ Rhauennatis*,qui liber in Bibliotheca Vaticana ſeruatur,hæc de Gratiano leguntur: *Anno Chriſti milleſimo centeſimo quinquageſimo primo Gratianus monachus de Claſſa † ciuitate Thuſciæ natus decretum compoſuit apud Bononiam in monaſterio S.Felicis* Idem teſtatur Hugutio vetuſtiſſimus huius codicis interpres ſecunda quæſtione ſexta,capi.poſt appellationem & Vincentius in libro Hiſtoriarum bis,ſemel libro viceſimotertio,cap.trigeſimoprimo,loquens de Iſidoro,& iterum lib.vigeſimoquinto c.octuageſimoquarto,agens de Iuone,& aliis decretorum collectoribus : & S. Antonius parte iii. hiſtor.tit.18.c.6.Trittemius uero in lib.de ſcriptoribus Eccleſiaſticis Gratianum agnoſcit huius collectionis auctorem,itemque in lib.2.de viris illuſtribus ordinis S.Benedicti : quo tamen loco addit(ipſam fortaſſe operis inceptionem ſpectans) fuiſſe ab eo compoſitum Anno Domini Milleſimo centeſimo vigeſimoſeptimo. Hanc collectionem Innocentius III. in epiſtola ad Archiepiſcopum Compoſtellanum vocat corpus Decretum. Ob has igitur auctoritates, & receptam apud omnes opinionem in prima huius voluminis pagina præpoſitus eſt titulus nomine Gratiani. *† Alij, Cluſio,alij Giuſa.*

Quod ad gloſſas pertinet,quæ pios & catholicos auctores habuerunt, quæ in illis errata paulo maioris ponderis pro humani ingenii infirmitate obrepſerunt,ea in margine ſunt notata,& quid catholice ſentiendum ſit,oſtenſum eſt.Hæ autem notę,quibus aſteriſcus affixus eſt neceſſario poſt hac in omnibus impreſſionibus apponendæ erunt . *De notationib. in gloſſas.*

INDEX

INDEX LIBRORVM QVI VARIIS EX LOCIS SVNT HABITI.

A

Ambroſij ſermones aliquot, qui adhuc non extant impreſſi, ex bibliothecis Vaticana, & monaſterij Mediol. San. Amb.

Anſelmi collectio canonũ ex Vaticana. & Hieronymi Pariſetti.

Alexãdi ij epiſtolæ aliquot, partim miſſæ ab Antonio Auguſtino archiepõ Tarraconẽſi, partim ex bibliothecis. vaticana, Nicolai Ormanetti epĩ Patauini Michaelis Thomaſij Epiſcopi Ilerdenſis.

Anaſtaſij bibliothecarii chronicon, & verſio ſeptimę ſynodi, & octauæ ſub Hadriano ex Vaticana, & Cardinalis Sirleti.

B

Bonifacij Papæ concilium ex Hiſpania ex vetuſto codice monaſterij Populeti.

Bonifacii martyris epiſtola ex bibliotheca monaſterij B. Mariæ ſuper Mineruam.

C

Creſconij Nomocanon ex bibliotheca Cardinalis Vercellenſis.

Capitula aliquot Pontificum ex eodem codice monaſterij populeti.

Capitulariũ liber ſeptimus & capitularia adiecta, miſſa a Iacobo Amioto epõ Antiſſiodorenſi ex bibliotheca eccleſiæ Belluacenſis.

Collectio decretorum Romanorum Pontificum ab Auguſtino archiepiſcopo Tarraconenſi.

Codex canonum, qui apud veteres Põtifices in vſu fuit, ex Vaticana, Dñicana, & Cardinalis Sirleti.

Collect ... canonum incerti auctoris ex Vaticana.

Collectio canonum ex bibliotheca eccleſiæ Mutinenſis.

Collectio canonũ pęnitentialium incerti auctoris ex bibliotheca Michaelis Thomaſij epĩ Ilerdenſis.

Conciliorũ Hiſpalẽſium, & Carthaginẽſiũ varietates lectionis ex bibliothecis Regis Catholici, Lucẽſi & Soriẽſi a Cardinali Quiroga.

Centii Camerarii liber de formis iuramentorũ ex bibliotheca Achillis Stathii.

Concilii alicuius fragmenta quædã poſt Anſelmi collectionem in codice Hieronymi Pariſetti.

Cypriani operum exemplaria ex vaticana, & monaſterio S. Saluatoris Bononienſi.

D

Decreti huius vndeuiginti exemplaria manuſcripta, partim ſine gloſſis partium cũ gloſſis, duodecim qdẽ ex vaticana, reliqua uero ex bibliotheca Marcelli Papæ ii. Cardinalium Vercellenſis, & Sirleti, Michaelis Thomaſii epiſcopi Ilerdenſis, Achilis Stathii.

Decretorũ excerpta ex bibliotheca S. Trudonis ab Alberto Leonino nomine vniuerſitatis Louaniẽſis.

Deuſdedit Cardinalis collectio canonum, & libri quatuor de rebus eccleſiaſticis ex Vaticana.

E

Eugenii ii. cõcilium ex Vaticana, et tertii ex Vaticana, & ex Gallia.

Emeritẽſe cõciliũ a Cardi. Quiroga

Epheſini concilii primi antiqua verſio ex Vaticana.

F

Fulberti epiſcopi epiſtola deſcripta ex uetuſto codice eccleſiæ Belluacenſis a Iacobo Amioto epiſcopo Antiſſiodorenſi.

G

Gregorii I. I epiſtola ex bibliotheca monaſterii ſupra Mineruam.

Gelaſii ſcriptura qdã, & aliorũ Pontificum epiſtolæ ex Vaticana.

Gelaſii epiſtola ab Antonio Auguſtino arch epiſcopo Tarraconenſi.

Gregorii I. epiſtolæ manuſcriptę ex vaticana, & epiſcopi Ilerdenſis.

Gregorii vii. regeſtum ex vaticana, & multis priuatis.

Gregorii iv. epiſtola ad vniuerſos epiſcopos per Galliã &c. ex bibliotheca monaſterii ſupra Minerũa.

Gregorii x epiſt ad Regẽ Armeniorũ ex bibliotheca Cardin. Sirlet.

Gręcorum patruum commẽtarii in ſacrã ſcripturã, aliaq; eorumdẽ ſcripta, & concilia ex vaticana.

H

Hũberti legati Leonis ix. ad libellũ Nicetæ contra Latinos reſponſio ex monaſterio S Mariæ nouæ.

I

Iſidori Hiſpalenſis operum codex ex Monaſterio Neapolitano ſancti Auguſtini in Carbonaria.

Iſidori collectio canonũ ex uaticana, & Dñicana ſupra Mineruam.

Ioannis 8. epiſtolæ ex uaticana.

Iſidori collectionis canonum pręfatio alia a vulgata, miſſa ab archiepiſc. Tarraconẽſi, & Aluaro Gomez ex bibliotheca Eccleſ. Tolet.

Iſidori epiſtola ad Lantredum ex bibliotheca ſupra Mineruam.

Innocẽtii ii. conſilium ex vaticana,

Iſidori Hiſpalenſis regula monachorum ex Hiſpania.

L

Leonis iv. epiſtolę duę una ex bibliotheca M Antonii Mureti, altera ex bibliotheca Frãciſci Turriani,

Leonis ii, epiſt. a Cardin. Quiroga ex vetuſto codice regię bibliothecę.

Leonis iv. concilium ex vaticana.

N

Nicolai primi plures epiſtolę ex bibliotheca ſupra Mineruam.

Nicolai conciliũ aduerſus Ioannẽ Rauennæ archiepiſcopũ ex bibliotheca eccleſiæ Mutinenſis.

Nicolaus ad conſulta Bulgarorũ ex vaticana.

P

pontificalia manuſcripta ex uaticana, & Cardinalis Sirleti.

polycarpus, ideſt collectio canonũ Gregorii presbyteri ex uaticana.

petri Damiani oratio de priuilegio Sedis Apoſtolicæ, & diſceptatio inter regium aduocatum, & Romanæ Eccleſiæ defenſorem ex bibliotheca Cardin. Sirleti.

paſchalis primi epiſtola, & decreta ex bibliotheca Ormanetti epĩ patauini, & fragmentum concilii apud Guardaſtallũ ex uaticana.

R

Rhemenſe concilium in pago Troſleiano habitum miſſum, ab epiſcopo Antiſſiodorenſi.

S

Scriptum de moribus, uita & morte Agapiti ex vaticana.

Stephani v epiſtola ĩ collectione canonũ incerti auctoris ex vaticana

Sanctorum uitæ ex bibliotheca, S. Mariæ maioris.

Stephani iv. conciliũ in collectione Deuſdedit Cardinalis ex vaticana.

Synodus octaua ex bibliotheca Cardinalis Sirleti, & uaticana.

T

Ticinẽſe concilium a Iacobo Amioto Epiſcopo Antiſſiodorenſi.

Teodulphi capitula ex bibliotheca M. Antonii Mureti.

Theophanis chronicõ ex vaticana.

Toletanæ eccleſiæ priuilegiorum liber ex Hiſpania.

Toletana cõcilia 24. 25. 26 27. a Cardinali Quiroga, & 26. etiã a Petro Ponuo epiſcopo Placentino.

V

Vrbani ii cõciliũ Placẽtinũ, & fragmẽtũ alterius cõcilii, & epiſtola L ppoſito S. Iuentii ex vaticana ſynodus apud Melphiã ex uaticana, & a Iacobo pãmelio canonico Brugẽſi, & cõcilii Claremõtenſis, apud Aluernia ſũmæ capitũ à Frãciſco Riccardotto epõ Atrebatẽſi ex uetuſto codice Lãberti epĩ Atrebatenſis, eiuſdemq; conciliĩ fragmenta a Iacobo Pammelio.

Z

Zozimi, & epiſcoporum Africanorũ ad ipſum epiſtolę ex vaticana.

Zacharię decreta ex bibliotheca Ormanetti epĩ patauini, Synodus Romana ex uaticana, Frãcia ex Dominicana ſupra Mineruam.

Hæc ſunt, quorum nunc memoria ſuppetit. Ceterum & alia aliunde habita, & omnium fere librorum, quorum in hoc opere mentio fit, editiones cum manuſcriptis codicibus vaticanæ, & aliarum bibliothecarum diligenter collatæ ſunt.

...us Ioã... ſupple... mul... Bartho.

QVONIAM nouis ſuperuenientibus cauſis, nouis eſt remediis ſuccurrendum: idcirco ego Bartholomæus Brixienſis confidens de magnificentia Creatoris, apparatum Decretorum duxi in melius reformandum.

HVmanum genus.] Hęc diſtinctio diuiditur in duas partes. In prima probat per quatuor canones, quòd humanum genus regitur duobus ſcilicet iuribus, & conſuetudinibus.] In ſecunda parte, quæ incidit ibi. [Eſt & alia,] ponit ſeptẽ dñias iurium. Ioan. de Fan. & Pet.

GREGORIVS PAPA XIII.

Vniuerſis Chriſti fidelibus ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.

EMendationem Decretorum, locorumque a Gratiano collectorum, (erat enim is liber mendis, & teſtimoniorum deprauationib. pleniſſimus) a nonnullis Romanis Pontificibus prædeceſſoribus noſtris optimo conſilio ſuſceptam, ſelectiſque ad id negotium Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, & alijs eruditiſſimis viris adhibitis commiſſam, multis autem, varijſque impedimentis hactenus retardatam, nunc tãdem, vetuſtiſſimis codicibus vndique conquiſitis, auctoribuſq́ue ipſis, quorũ teſtimonijs erat Gratianus vſus perlectis, quæq; perperam poſita erant ſuis locis reſtitutis, magna cum diligentia abſolutam, atque perfectam, edi mandauimus. In quo magna ratio habita eſt operis ipſius dignitatis, & publicæ eorum præſertim, qui in hoc ſtudio verſantur, vtilitatis. Iubemus igitur, vt quæ emẽdata, & repoſita ſunt, omnia quam diligentiſſime retineantur, ita vt nihil addatur mutetur, aut imminuatur.

De hoc titulo dictum eſt in præfatione.

CONCORDIA DISCORDANTIVM CANONVM,

Ac primo a de iure diuinæ, & humanæ conſtitutionis.

DISTINCTIO PRIMA.

1 *HVmanũ genus* [a] *duob.* [b] *regitur, naturali* [c] *uidelicet iure, et morib.* [d]*. Ius naturale eſt, quod in*
2 *lege et Euãgelio cõtinetur: quo quiſq; iubetur alij facere, qđ ſibi vult* [e] *fieri: et ꝓhibetur* [f]

CASVS. Iſte ſic ponitur. Dr̃ hic, ꝙ duo ſunt inſtrumẽta, per quę genus humanũ regit, & gubernatur, .i. ius naturale, & cõſuetudo ſiue mos. Ius naturale eſt, qđ in lege & in Euangelio cõtinetur: quo iure quiſque iubetur alii facere, quod ſibi vult fieri: & quo ꝓhibeẽ alii inferre, quod ſibi nolit fieri: & hoc probatur auctoritate Chriſti dicentis. Omnia quæcunque, &c.

a ¶Humanũ genus.] Tractaturus dominus Gratianus de iure canonico, primo incipit a ſimplicioribus. ſcdm naturã. ſ. a iure naturali, qđ antiquus & dignius eſt 1. Cępit eñ ab ipſa rõnali creatura, vt iſt de re diui. §. commodius. Aſſignat ergo multas dñias iuris naturalis ad alia iura, vſque ad 15. d. in qua aggrediẽ principale propoſitũ de iure canonico, originem eius aſſignans.

Ius naturale reliquis antiquius eſt. 1 Vt 5. d. c. 1. in prin.

b ¶Duob.] Signatur cõtrariũ infra 96. di. duo. ſed illis duob. regiẽ tanq̃ auctorib. iſtis tanquam inſtrumentis 11. q. 1. c. ſicut enim. §. ex his.

c ¶Naturali] idest, diuino 2.

2 Idẽ Alex. de Imo. in l. militis. C. de teſt. milita.

d Moribus] i. conſuetudinario iure, vel etiam iure humano, ſiue ſcripto. ſiue non ſcripto. a5. quæ 2. inſtitutionis.

e ¶Vult.] Sed nonne ego volo, qđ alter det mihi rẽ ſuã, non tñ ego volo ei dare rẽ m[e]am? Expone ergo, vult, ideſt dẽt velle, & ſic exponitur ibi, Habe charitatem, & fac quod uis & ſic exponitur lex. ff. de ſolu. l. 1. vel expone iubeẽ, ideſt conſulitur 3 ſic econuerſo verbũ rogãdi ꝓ verbo ꝑcipiendi poniẽ 11. q. 3. rogo.

Volo, ideſt velle debeo.
3 Conſulitur, & male: quia . oĩno præceptum eſt. ſed expone, vult ex eodem naturali dictamine, non autẽ ex perturbatione concupiſcentiæ.

f ¶Prohibetur.] Nunq̃ inuenimus expreſſe prohibitum in lege, vel in Euangelio, niſi per quandã conſequentiã. Nã vbi vnũ cõtrariorũ ꝑcipitur, ꝑ cõſequẽs aliud ꝓhibetur: ſic vbi aliquid iudicatur meũ eſſe, per cõſequens iudicatur tuum non eſſe. ff. de procul. Pomponius. §. 2.

dum, non detrahendo alicui, nec attribuendo mihi gloſſas, quas nõ feci: ſed ſupplendo defectum ſolummõ, vbi correctio neceſſaria videbatur, vel ꝑꝑ ſubtractionem decretalium, & diminutionem earundem, vel propter iura, quæ ſuperuenerunt de nouo. Interdum etiam ſolutiones interpoſui, quæ prætermiſſæ fuerant a Ioanne. Hoc feci ad honorem omnipotentis Dei, & Eccleſiæ Romanæ, & ad communem vtilitatem omnium ſtudentium in iure canonico. Bar.

a ¶ Inferre] Sed nonne iudex vult inferre mortem reo, ſed tñ non vult vt ſibi mors inferatur? Sed dic ꝙ iudex non infligit mortem, ſed lex, vt 23.q.5. homicidas, &c. cum homo. Vel intelligas hæc omnia de operibus miſericordiæ, ad q̃ quilibet tenetur, vt 86.diſt. nõ ſatis. Io.

Iudex non cõdemnat, ſed lex.

alij inferre [a], *quod ſibi nollet fieri. Vnde Chriſtus in Euã-gelio:* [b] *[Oĩa quæcumq; vultis* [c] *vt faciãt vobis homines, & vos eadem facite illis. Hæc eſt enim* [d] *lex & ꝓphetæ.* Matth. 7

Hinc [e] *Iſidorus in quinto lib. etymologicarum, c. 2. ait.*

NOT. α ¶ Ac primum.) *Hoc loco in manuſcriptis codicibus magna eſt varietas. Nam partim nulla eſt hoc loco inſcriptio: partim vero legitur,* De iure ſcripto, & non ſcripto, & quod cui præponatur, & legum auctoribus, & duorum malorum electione, ſiue diſpenſatione. *Aut,* Ac primum de iure conſtitutionis naturæ diuinæ, & humanę. *Aut,* De iure naturę, & humanę conſtitutionis. *quam Dominicus de Geminiano agnoſcit, & extat in nonnullis antiquioribus editionibus. Aut,* De iure naturę, & conſtitutionis: *quæ inſcriptio maxime videtur conuenire tractationi Gratiani, qui ſæpe ad hæc capita reuertitur, vt initio diſtinct. 5. 7. 8. 15 & 11. quæſt. 1. c ſi qua cauſa. hunc totũ locum indicãs ſcribit,* Require in principio, ubi differentia ſignatur inter ius naturale, & ius cõſtitutionis. *Verumtamen in hac tanta varietate, quæ vt aliæ coniectura mittantur, argumẽto eſſe poteſt, nullã hic a Gratiano ipſo poſitã eſſe rubricã, ſatis viſum eſt retẽta vulgata lectione cæteras idicare.*

¶ Diuinæ leges natura, humanæ moribus conſtant. Cap. I.

OMnes leges [f] aut diuinæ ſunt, aut humanæ. Diuinæ natura humanę moribus cõſtant, ideoque hę diſcrepant [g], quoniam aliæ alijs [h] gentibus placẽt. ¶ Fas lex diuina eſt, ius lex humana. ¶ Tranſire per † agrum alienum [i] fas eſt [k], ius non eſt.

† per alienum) in l. ſid. manuſc.

Ex verbis huius auctoritatis euidẽter datur intelligi, in quo differant inter ſe lex diuina & humana: cum omne quod eſt fas, noĩe diuinę uel naturalis legis accipiatur, noĩe vero legis humanæ, mores iure conſcripti, & traditi intelligantur. Eſt autem ius generale, nomen multas ſub ſe continens ſpecies. Vnde in eo. lib. Etymol. c. 3. Iſidorus ait.

¶ Ius genus, lex autem ſpecies eſt Cap. II.

IVs generale [l] nomẽ eſt; lex autẽ iuris eſt ſpecies Ius au

b In Euangelio] Matthei 7.

c ¶ Vultis.] ideſt, debetis velle.

d ¶ Hæc eſt.n.] ideſt. in his cõſiſtit, ſic ponitur ibi, Deum time, & mãdata eius obſerua: hoc eſt omnis homo, Eccleſiaſtici 12. de pæ. diſt. 2. charitas.

e ¶ Hinc] ad probandum diuiſionem ſupradictam.

OMnes leges.] CASVS. Capitulum iſtud diuiditur in tres partes. In prima parte dr̃, ꝙ legum aliæ ſunt diuinæ, aliæ humanæ. diuinæ natura, humanæ autem moribus conſtant, & quia mores hominũ ſunt diuerſi, ꝑ ꝙ quos humanæ leges ſtatuuntur, ideo humanæ leges diſcrepant: qm̃ aliæ alijs placent, & aliæ alijs. In ſecunda parte dr̃ ꝙ hoc nomine fas, lex diuina: hoc nomine, ius, lex humana continetur. In tertia parte dr̃, ꝙ trãſire per agrum alienum fas eſt, id eſt iure diuino permittitũ, ius autem non eſt, id eſt, nõ permittitũ iure humano. Secũda pars ĩcipit ibi,] Fas,] Tertia ibi [Tranſire.]

Plurale in ſingulare ſolitur.

f ¶ Omnes leges] id eſt, omnis lex & ponitur plurale pro ſingulari. ſi enim demõſtrares duas leges, vnam diuinam, & aliam humanam, non poteſt vere dici: iſtæ leges, aut ſunt diuinæ aut humanę. Et valet talis interpretatio in reſcriptis quandoque, cum ita ſcribitur ſi iſta vera ſunt, id eſt ſi hoc verum eſt, & ſi illud verum eſt: ſic extra de appel. ſignificauit, in fin & extra de præben. cum iam dudum & extra de reſcr. ex parte ſic. inf. 2. q. 1. in primis. 1 & ff. de condi. & demon. falſa & ff. de ſtatu homi. ſumma.

1 Ibi, ſi alij accuratores &c.

g ¶ Diſcrepant.] Non tamen ſunt contrariæ. nam tranſire per agrum alienum diuina lex permittit, humana prohibet: ſed prohibitio, & permiſſio non ſunt contraria. nam Dominus permittit vxorem infidelem dimitti, Apoſtolus prohibet, vt 28. q. 1. iam nunc.

h ¶ Alijs.] vt inf 12. diſt. illa & inf. 32. diſt. placuit.

i ¶ Alienum.] Sed nonne iure naturali omnia ſunt communia, vt inf cap. ius naturale. & inf diſt. 8. quo iure, non ergo aliquis ager alienus eſt, ideo expone, alienum ideſt qui eſt alienus modo.

Omnia ſunt cõmunia iure naturali.

K ¶ Fas eſt.] ideſt, ęquum eſt 2. cum ſubeſt cauſa, & innoxius eſt tranſitus, vt 23. q. 2. c. vlt. Item iure diuino licitum eſt comedere vuas in agro alterius, ſed non exportare conterere ſpicas & comedere licitũ eſt 6. q. 3 c. 1. ſed non mittere falcẽ, vt infra de conſe. diſt. 5 diſcipulos. ſed licet ſit æquum iure diuino, tamen non eſt ius id eſt, ius non dat ciuilem actionẽ Vbi enim aliquid mihi prodeſt, & tibi non nocet: æquum eſt, vt mihi non prohibeas, licet ius ibi deficiat, vt ff. de aqua plu. arcen. in ſumma. 1. §. item Varus. Tranſire tñ per agrum alienum licet in caſibus, ſcilicet, ſi ſeruitutem debeat, vt C. de ſerui. per agrum. Item ſi theſaurum ſuum quis vult effodere ff ad exhibit. theſaurus in fi. Item ſi glans mea decidit in agrum tuum. ff. de glan. legen. l. vnica. & dum quæro hominem fugitiuum. ff. de ſer. fugi. diuus. & in alio caſu. 23. q. 2. c. vlt. Item dum via publica deſtructa eſt, vt ff. quemadmodo ſer. amit. ſi locus §. vlt. Io.

a Vel dic, id eſt licitũ

EX VERBIS. CASVS. Concludit Gratianus ex ſupradicto cap. differentiam eſſe inter legem diuinam, & legem humanam: cum omne quod fas eſt, nomine diuinæ uel naturalis legis intelligatur. nomen vero legis humanæ mores conſcripti, & traditi intelligantur. In fine dicit, quod ius eſt generale nomen multas continens ſpecies. & hoc probat per ſequentia.

IVs generale] Caſus trium capitulorum ſequentium planus eſt: & per te videbis.

l ¶ Ius generale.] quia iuſtum eſt: nec iudex dr̃: ni ſi iuſtus

ſe ſcien ... uegno ... ſe.

Rus ſit, vt 23.q.2 c.1. Quandoque eſt aliquod ius quod non eſt æquum nec iuſtum, vt ſi alicuius vxor adultera tur, q illc non poſſit promoueri, vt 34. diſt. ſi cuius, qđ intelligo ſi ille poſtea cognouerit eam 1. quia ſine culpa ſua puniri non debet, vt 19.q.7 inuentum. Itē æquū & iu-

q non refert vtrum conſuetudo ſit ſcripta, an ſola ratione, i deſt ſine ſcriptura conſtet; quoniam & legem ratio commendat. In tertia parte quæ incipit ibi. [Porro] dicitur q lex eſt ratio: quia rationem habet: & conſuetudo erit lex; ideſt, ſeruabitur pro lege, quæ rationem habet, dummodo religioni congruat, diſciplinæ cōueniat, ſaluti proficiat, & dicitur conſuetudo, quia in vſu communi eſt.

tem eſt dictum: quia iuſtum eſt. Omne autem ius legibus, & moribus conſtat.

Iſid. eod. l. e. 3.

¶ Quid ſit lex. Cap. III.

LEx eſt [a] conſtitutio ſcripta.

¶ Quid ſit mos. Cap. IIII.

Iſid ibidem.
Iuo p.4.c.20.
† tantundem.] in ori manuſc. & aliquot Gratiani.

MOs eſt longa [b] conſuetudo de moribus [c] tantummodo † tracta.

¶ *Apud Iſidorum hæc antecedunt.* Mos eſt vetuſtate probata conſuetudo, ſiue lex non ſcripta. Nam lex a legendo vocata eſt, quia ſcripta eſt. Mos autem longa conſuetudo eſt.

¶ Quid ſit conſuetudo. Cap. V.

Iſid ibidem.
Iuo ibidem.
Pann. l. 2 c.161.
Tertullianus in lib. de corona militis.

COnſuetudo autem eſt ius quoddā moribus inſtitutum [d]; quod ꝓ lege ſuſcipitur, cū deficit lex [e]. ¶ Nec differt, an ſcriptura, an ratione conſiſtat, quando & legē

d ¶ Inſtitutum.] Videtur hic manifeſte, q plures vices non ſufficiant ad hoc vt aliquid dicatur conſuetudo: niſi inſtitutū ſit, q illud ꝓ conſuetudine amodo ſeruetur. nam poteſt eſſe q ex gratia, vel tolerātia hoc ſæpius ꝑmiſſum ſit, vt extra de ver. ſig. abbate. & 10.q.3. quia cognouimus vñ licet aliquid ſæpius factū ſit: niſi eo animo factum ſit, vt in poſterum fieret: etiam ſi ſuo iure id faceret, talis vſus non dicitur vſus, vt ff. de itine. actuq; priua. l. 1. §. iulianus recte ait. & l. vlt. Item alia ratione patet, q ſolæ vices non inducunt conſuetudinem: quia licet pluribus vicibus aliquid iudicatum ſit: non ideo in poſterum ita iudicandum eſt: quia non exemplis, ſed legibus eſt iudicandum, vt C. de ſen. & inter. ne mo, ſed ſecundum conſuetudinem bene iudicatur 2. vt extra de eo qui mit. in poſ. cum veniſſent. 12. diſt. illa. & 32. diſt. placuit. Item multa alia requiruntur ad hoc, vt aliqd dicat̃ conſuetudo, vt dicemus infrà. diſt. 8. fruſtra.

Conſuetudo an egeat inſtitutione.

& iuſtum eſt, vt nemo cum alterius iactura locupletetur, vt extra de pœnis, ſuam & ff. de cond. ind nam hoc. & tamen contra illam æquitatem inducta eſt vſucapio ſiue præſcriptio. Item iniquum eſt vt vnus puniatur pro alio: quia non debet vltra progredi pęna quam reperiatur delictum, vt extra de his quæ fiunt a ma par. cap. quæſiuit. tamen contra hanc æquitatem multa iura loquūtur, vt 1.q.4. ecclesia. § item ex peccato Achor. & 6.q.1. ſunt plurimi. §. verum. & extra de ſpō. non eſt vobis Sed dic q in omnibus caſibus ex cauſa, & pro bono pacis vel publico inducitur quandoque rigor contra naturalem æquitatem: quādoq; tantū ſine ratione inducitur rigor cōtra æquitatē: & hoc ſolū pro ratione ſufficit, q ita ſcriptum eſt, vt ff. qui & a qui manu. libe. non fi. l. proſpexit.

...or qñq; ... fertur æ... tati.

a LEx eſt, &c.] iuſtum præcipiens, & contrarium prohibens. 23 q.4. ſi eccleſia, in fi. & dicitur lex eo q legitime ligat 2. diſt. omnis Archi.

...nſuetudo ...ot uicibus ...ducitur.

b MOs eſt longa.] Quam conſuetudinem dicis eſſe longam, vel quot vices dicis inducere conſuetudinē? nunquid illud quod bis factum eſt, vt 25.q.2. ita nos. Vel illam, quæ ter facta eſt, vt extra de elect. venerabilem in fin. Vel illam, quæ ſæpius quam ter eſt facta, vt extra de cauſa poſ. & proprie. cum eccleſia Sutrina. Vel illam, quæ decies facta eſt: ſicut longa præſcriptio dicitur quæ eſt x. annorum, vt C. de præſcrip. lon. temp. per totum. Vel illam cuius non extat memoria, vt 3.q.6. hæc quippe ff. de aqua quoti. hoc iure §. ductus aquæ? Dici conſueuit q in criminalibus duæ vices inducunt conſuetudinem: ſed in alijs tres non ſufficiunt. C. de epi. aud l. 4. in fi. Io. Hoc teneas pro certo, q ſecundum ius canonicum non valet conſuetudo, niſi præſcripta ſit & rationabilis, vt extra de conſue. ca. vlt. videtur tamen hic q quaternarius actus inducat conſuetudinem C. de ſer. l. vlt. Bar. Brix.

...los & mo... ...s differūt.

c ¶ De moribus.] Hæc deſcriptio dupliciter videtur inconueniens, & quia idem ponitur in deſcriptione quod in deſcripto: quia idē ponitur pro ſpecie, & genere. Sed dic, q aliter ſumitur hic hoc nomen, mos; & aliter hoc nomen moribus; & aliter hoc nomen, conſuetudo. Nam mos ſumitur pro iure non ſcripto, conſuetudo ſumitur generaliter pro iure ſcripto & non ſcripto, vt infra cap. proxi. ſed hoc nomen moribus, ſumitur hic pro frequentibus actibus hominum. Ioan.

COnſuetudo.] CASVS. Capitulum iſtud diuiditur in tres partes. In prima parte ponitur diffinitio conſuetudinis, q talis eſt [Conſuetudo eſt ius quoddā, &c.] In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Nec differt.] dicitur

2 Arg. extra de teſtibus Raynucius. § dictus vet. ꝓcedit. de hoc no. 12. diſtin. illud. in glo. arg. cōtra ibi uocas.

e ¶ Cum deficit lex.] Hic videtur q tunc demum recurrendum eſt ad conſuetudinem, cum lex deficit. Et ſic eſt arg. q nūquam ſcđm cōſuetudinē eſt iudicandum, ſi ius contrariū ꝑcipiat, & arg infra 11. diſt. conſuetudinis. & cap. conſequens. & infra diſt. 8. ſi conſuetudinem, & cap conſuetudo, & extra de ſen. & re iud. cum cauſa. & extra de foro comp quod clericis. Rñdetur, q non ſecūdum conſuetudinem, ſed ſecūdum iura eſt iudicandum, vt ff. de ſepul. vio. l. 3 §. diuus. ſecundum hoc multa occurrūt cōtraria, vt infra diſt. 32. placuit. & extra de eo q mit. in poſ. cū veniſſent. & extra de cog. ſpi. ſuper eo. & extra de arbi. dilecti & extra de conſue. ca 2. & extra de teſta. cap. ad hæc. Ex iſtis omnib. habetur, quod conſuetudini ſtatur contra ius ſcriptum. Solutionem aūt iſtius quando conſuetudo ꝑiudicet iuri, dicemus infra 8. diſt. cap. fruſtra. Ioan Hoc tene, q conſuetudo rationabilis & præſcripta iuri ſcripto præiudicat. ita mihi videtur, vt extra de conſue. c. vlt. etiam ſi alia non interueniant, de quibus facit mentionem Ioan in illo cap. fruſtra. B. Sed ad quam conſuetudinem dicis recurrendum? an ad conſuetudinem terrę: an ad Romanam conſuetudinem: an ad conſuetudinem loci ubi contractum fuit: an ad conſuetudinem vicinarum prouinciarum? Videtur q ad conſuetudinē Romanam, ut infra 11 diſt. c. vlt. inſti. de ſatiſd. § vlt Econtra videtur, q ad conſuetudinem loci, ut 12. diſt. illa. & C. de adi priua. an in totum, & iura præalleg. ad hoc inducas. Ad hoc dico, q iudex maxime delegatus primo ſecundū canones iudicabit: deficientibus canonibus iudicet ſecundum leges 3, vt extra de nou. oper. nūc intelleximus. & infra diſt. 10. ſi in adiutoriū. deficiente omni iure procedat ad generalem conſuetudinem 4, vel etiam particularem, cum defuerit generalis. licet quidam tunc dicant recurrendum ad cōſuetudinem Romanam: deficiente iure & conſuetudine procedat de ſimilibus ad ſimilia, ut 20. diſt. de quibus. ff. de legib. l. nō poſſunt. oībus deficiētibus ad Romanā con-

Conſuetudo vtrum præiudicet iuri ſcripto.
Iudex per q iura debet iudicare.
3 De hoc 25. qu. 3. §. cum aurē. nerſi. ſed ſicut.
4 Adde Bal. in l. aduerſus. C. ſi aduer. rem iud. & Alexan. de Imo in l. ſolet. ff de iuriſ. om. iu dic. circa princ.

cōſuetudinē ꝓcedat, vt ff. de leg. & conſt. de quibus. in prin. licet ſit arg. ꝙ ad conſuetudinem vicinarum prouinciarum ſit recurrendum, vt extra de cen. ſuper eo.

a ¶ Ratione.] Arg. ꝙ deficiente lege uel canone poteſt allegari ratio, ut 19. diſt. ſi Romanorū, & diſt. 8. fruſtra.

vel ius gentiū. ſecundum hoc ius canonicum dicitur ius ciu le, ſcdm ꝙ hic ſumitur. Scdo mō dr̄ ius ciuile omne illud qđ non eſt canonicū ius. Tertio modo ius ciuile dr̄ lex xij tab. ff. de orig iur. l. 2. §. exactis. Quarto modo dicitur ius ciuile ad differentiam iuris prætorij. Io.

Ius ciuile quadrupliciter dicitur.

ratio commendat. ¶ Porro ſi ratione [a] lex conſtat: lex erit omne iam quod ratione conſtiterit; duntaxat quod religioni conueniat [b], quod diſciplinæ congruat [c], quod ſaluti proficiat [d]. Vocatur autem conſuetudo, quia incommuni eſt vſu.

Cum itaque dicitur, non differt vtrum conſuetudo ſcriptura, vel ratione conſiſtat: apparet, quòd conſuetudo eſt partim redacta in ſcriptis, partim moribus tantū vtentium eſt reſeruata. Quæ in ſcriptis redacta eſt, conſtitutio ſiue ius vocatur †: *quæ vero in ſcriptis redacta non eſt, generali nomine, conſuetudo videlicet appellatur. Eſt autem & alia diuiſio iuris, vt in eodem lib. 5. c. 4. teſtatur Iſidorus ita dicens.*

† Quando ita ſimpliciter, ut nunc ſtatuitur ſed ſi conſuetudo publica auctoritate in ſcriptis redigitur, & auctoritur, ne deletur, & a probatione opus ſit; nihilominus conſuetudo eſt.

¶ Quæ ſint ſpecies iuris. Cap. VI.

IVs † autem, aut naturale eſt, aut ciuile, aut gentium*.

† *Ius aut naturale.*] orig. & aliquot Gratiani codices.

* Concordat tex. in § ius ſtudij uerſ. dicendum. Inſt. de iu. & i.

¶ Quid ſit ius naturale. Cap. VII.

IVs naturale [e] eſt commune omnium nationum, eo ꝙ vbique inſtinctu naturæ, non conſtitutione aliqua habetur: vt viri, & fœminæ coniunctio [f], liberorum ſucceſſio [g], & educatio [h], communis omnium [i] poſſeſſio, & omnium vna libertas, acquiſitio eorum, quæ cœlo, terra, marique capiuntur [k]: item depoſitæ [l] rei, vel commendatæ † [m] pecuniæ reſtitutio, violentiæ per vim [n] repulſio. ¶ Nam hoc aut ſi quid huic ſimile eſt, numquam iniuſtum, ſed naturale æquumque habetur.

Iſid. eo. l. c. 5.

† *al. commodatæ reſtitutio.*

æ ¶ (Succeſſio.) *In tribus codicibus manuſcriptis Iſidori, & aliquos Gratiani legitur,* liberorum, ſuſceptio, & educatio; *quæ lectio conuenit cum l. 1. ff. de iuſt. & iur. verſ. hinc deſcendit.*

b ¶ Quod religioni cōueniat] multa enim ſunt cōtra rationē *, tamen congruunt religioni. vt virginem peperiſſe.

* *Propriè nō ſunt contra rōnem, ſed ſupra rationem.*

c ¶ Quod diſciplinæ congruat.] quia licet ꝓlatus de rōne poſſit coercere ſubditū delinquentē: tamen diſciplinate tenet ipſm coercere, vt proficiat ei ad ſalutem, vt 45. diſt. cum beatus.

d ¶ Quod ſaluti ꝓficiat.] licet rō * ſit ꝙ homo debeat perſequi inimicum: tamē non proficit hoc ad ſalutem.

* *Eſt rō vel deprauata, vel īfirma, cū non proficit ad ſalutem.*

CVM ITAQVE, CASVS. Infert ex ſupradicto capi. cōſuetudo, dicens, cū non refert, an ſcripta ſit conſuetudo, uel non ſit ſcripta, apparet ꝙ quædam conſuetudo eſt tradita in ſcriptis: quædā moribus utētium reſeruatur, quæ autem ſcripta eſt, cōſtitutio ſiue ius uocatur: q̄ ſcripta non eſt, conſuetudo uocatur. Et dicit etiam ꝙ eſt alia diuiſio iuris, & ad hoc inducit ſequens capitulum, exempla ponendo de quolibet membro diuiſionis.

IVs autem CASVS. Capitulū iſtud diuidit in tres partes. In prima diuidit Iſidorus ius trifariam, in ius naturale, in ius ciuile. & in ius gentiū. In ſcđa parte, quæ incipit. [Ius naturale] dr̄ ꝙ ius naturale eſt cōe omnium nationū, eo ꝙ inſtinctu naturæ ꝓcedit. & non ex conſtitutione aliqua. In tertia quæ incipit ibi, [Vt viri,] ponit viij. quæ ex naturali iure ꝓcedūt, ut uiri & fœminæ cōiunctio, &c. nā iſta aut his ſimilia de iure naturali ꝓcedunt.

e [IVs naturale.] Ad intelligentiam iſtorū nota, ꝙ natura multis modis dr̄, qñq; dicitur natura uis inſita rebus ſimilia de ſimilibus procreans Secundo modo dicitur natura quidā ſtimulus, ſeu inſtinctus creaturæ ex ſenſualitate proueniens ad appetendum, uel ad procreādū, uel ad educandū, 32 q. 5. horrendus ff. de uen. inſpi. l. 1. §. ius naturale, Inſti. de iure na. gen & ciui. in prin. Tertio modo dr̄ inſtinctus naturæ ex rōne ꝓueniens, & ius ex tali natura proueniēs dr̄ naturalis æquitas, & cōmunia, ſcđm hoc ius naturæ, dñr oīa, ideſt, cōicanda tpe neceſſitatis, ut 47. diſt. ſicut Quarto modo dicitur ius naturale præcepta naturalia hoc eſt: Non furtum facies: Non mœchaberis. 32. q. 7. quod adulterio. Inſt. de obl. quæ ex delic. naſ. circa prin. & omne ius diuinū * dr̄ naturale ius, & ſecundū iſtud ius ſimiliter oīa dñt cōia. i. cōicanda: bene enim fuit aliquid proprium * de iure diuino. nam ipſi Adæ fuit dictum. In ſudore uultus tui ueſceris pane tuo, & alibi: Non concupiſces rē ꝓximi tui. 47. diſt. uirum Similiter ius ciuile dicitur uarijs modis. Qñq; dicitur ius ciuile. Illud ius, quod non eſt naturale,

Ius naturale dicitē multipliciter.

* *Declaratur infra diſtin. 6. c. nō eſt peccatū. ꝗ his itaq:*

* *Vide B. Tho. 2. 2. q. 57. ar. 3.*

f ¶ Coniunctio.] ſi intelligas de cōiunctione corporum, ſecundū hoc eſt ius naturale proueniens ex ſenſualitate Si intelligas de cōiunctione animorum 1, eſt ius naturale ex ratione proueniens, extra de biga. debitum.

1 Sub ꝗ coniunctione eſt intelligēdum ſecūdum Bo

g ¶ Succeſſio.] Non intelligas de ſucceſſione quæ ſit per hæreditatem, cum illa nō ſit naturalis: ſed de ſucceſſione per carnis propaginem. Vel etiam intelligi poteſt de illa qua liberi iure naturæ ſuccedunt parentibus ff. unde lib. l. 1 & l. ſcripto, §. non ſic.

h ¶ Educatio.] Patres enim theſaurizant filijs, non filij parentibus. vt 16. q. 1. prædicator ſimiliter filius patrem egentem cogitur alere. 22. q. 4. inter. & C. de alend. lib. l. 1. & 2. & in caſu mater filium, & libertus patronū, ut ff. de lib. agno. ſi quis. §. ibidem in liberis & §. ſolet.

Filius egentem patrē cogit alere

i ¶ Cōis omnium] ideſt, nihil erat propriū alicui iure diuino 2. Vel dic cōis i. cōicanda tpe neceſſitatis, ut 74. diſt. ſicut. nam etiam ſecundū legem Rhod. tpe periculi cibaria maxime erant communia, ut ff. ad le. Rhod. l. 2. §. cum in eadem naue in fi. 12. q. 1. dilectiſſimis.

2 Concordat text in l. ex hoc iure ibi no. ff. de iuſt. & iu. Tpe neceſſitatis omnia cōicanda.

K ¶ Capiuntur.] Hæc enim & alia, quæ in nullius bonis ſunt, cedunt occupanti, ut inſti. de re. diui. § . feræ.

l ¶ Itē depoſitæ] Fallit in duobus caſibus, ut infra 22. q. 2. c. ne quis, & ſi dominus & deponens ſimul petunt rē potius reſtituitur domino, ut ff. depo. bona fides.

m ¶ Commendatæ] commendare idem eſt quod deponere ut ff depo. Lucius Titius.

n ¶ Per uim] quod cuilibet licet, ut ff. de iuſt. & iur vt uim, in fi. extra de ſent. excom. c. 3. §. ſi uero. in fi. De illa materia habes not, 23. q. 1. in ſumma. Ioan.

Ius

I Vs ciuile.] CASVS. Dicitur hic ius ciuile, quod populus, vel ciuitas ſibi proprium conſtituit cauſa Dei, vel hominum.
a ¶Vel quæq; ciuitas.] Sic aliqua eccleſia ius ſibi ſtatuit, vt 3.d.13. catholica. & de cõſec.d.3. pronunciãdum.
b ¶Di-

f ¶Legatorum.] Si quis legatum, vel amicorum, vel hoſtium impedit, ſm canones excommunicatur, 94. diſt ſi quis, 24.q.3. ſi quis ſm leges traditur hoſtibus, vt ſit ſeruus illorum. ff. de lega. l. vlt. Ioannes Theutonicus.
g ¶Alienigenas.] Vt 28.q.1. caue. & cap. ſeq.

Concord. ... x. in §. ius ... tem ciui. ... Ind. de iu nat. gent. ciui.
Concord. ... x. in §. ius ... tem gentium. cum ... o. in verb. ... lla. Inſtit. ... e iure nat. ... ent & ciui.

Iſid. eo. l. c. 5.

¶Quid ſit ius ciuile. Cap. VIII.

I Vs ciuile eſt, quod quiſque populus, vel quæque ciuitas [a] ſibi proprium diuina [b], humanaque cauſa conſtituit †.

Iſid. eod. l. c. 6.

¶Quid ſit ius gentium. Cap. IX.

I Vs gentium eſt ſediũ [c] occupatio, ædificatio, munitio, bella, captiuitates, ſeruitutes [d], poſtliminia [e], fœdera, paces, induciæ †, legatorum [f] non violandorum religio, connubia inter alienigenas [g] prohibita. Hoc † inde ius gentium appellatur, quia eo iure oẽs fere gentes vtũtur.

† Et inde ius gentium, quia eo] ori.

Iſid. eo. l. c. 7.

¶Quid ſit ius militare. Cap. X.

I Vs militare eſt belli inferendi ſolemnitas, fœderis [h] faciẽdi nexus, ſigno dato egreſſio in hoſtem, vel pugnę commiſſio, item ſigno dato receptio, item flagitij militaris diſciplina, ſi locus deſeratur [i], item ſtipendiorum modus [k], dignitatum [l] gradus, præmiorum honor, veluti cũ corona [m], vel torques [n] donantur, item prædæ deciſio, & pro perſonarum qualitatibus & laboribus † iuſta diuiſio, ac principis portio [o].

† Laboris] orig.

Iſid. eo. l. c. 8. l. 1. §. Ius publicum. ff. de iuſt. & iur.

¶Quid ſit ius publicum. Cap. XI.

I Vs publicum eſt [p] in ſacris, & in ſacerdotibus, & in magiſtratibus.

Iſid. ibi. c. 9.

¶Quid ſit ius Quiritum. Cap. XII.

I Vs Quiritum [q] eſt proprie Romanorum, quod nulli [r]

I Vs militare.] CASVS. Hic oſtendit Iſidorus quę ſpectãt ad ius militare: videlicet belli inferendi ſolemnitates, fœderis faciendi nexus, &c.
h ¶Fœderis.] Ideſt, pacis componendæ.
i ¶Deſeratur.] Secũdum canones, q fugit in bello publico, infamis eſt, vt 6.q.1. infames. ſecundum leges capite punitur, vt ff de re mili. omne. §. qui acie. Ioannes Theutonicus.

Pœnæ fugientis in bello.

K ¶Modus.] inf 12. q.2. Vulterranę. & infra. 16.q. vlt. c. 1. & c. contra.
l ¶Dignitatũ.] Quia ſit dignior, vel ſuperior alio.
m ¶Cum corona.] ideſt, maius munus.
n ¶Vel torques.] Ideſt, minus munus.
o ¶Ac principis portio.] Non ergo omnia, quæ capiuntur in bello, ſunt principis: & ſic eſt contra 23. quæſt. 5. dicat. vbi dicitur, quod regis ſunt omnia. Sed dic, quod principis ſunt omnia quo ad tuitionem: ſed ipſe tenetur ea diuidere ſecundum merita perſonarum. 12. q. 2. Vulterranæ, & cap. conceſſo.

b ¶Diuina humanaque.] Ideſt contemplatione Dei de cõnſe. d. 3. & hominum, vt ff. de ſer. l. 1.

I Vs gentium.] CASVS. Hic enumerantur 11. quæ procedunt a iure gentiũ, ſcilicet ſedium occupatio, &c. & dicitur ius gentium: quia fere omnes gentes indifferenter vtuntur eo.

c ¶Sedium] ſ. hoſtium, vt 23.q.7. ſi de rebus & q 5. dicat aliquis. Inſt. de re. di. §. item quæ ex hoſtib. ff de acq. re. do. naturalem. § ſi. Vel dic, ſedium vacantiũ, quæ occupanti cõcedunt, vt Inſt. de rer diuiſ. §. ferę. Alioquin ſi propria auctoritate raperet etiam rem ſuam, cadit a dominio 1, vt inf. 16.q 6 placuit. ff. quod met. cau. extat. C. vnde vi. ſi quis in tantã. niſi forte alio modo nõ poſſet eam conſequi per iudicem, vt 23.q.2.c.1. & 2. & ff. quæ in frau. cre. ait prætor. §. ſi debitorem Ioan.

1 Ad huius dicti declarationem, vide q̃d nota. extra de cauſa poſſeſ. & proprie. paſtoralis. in gl. ſed nunquid. & in gl. ſed ſi non potuit.

Captus in bello an liciте poſſit aufugere.

d ¶Seruitutes.] Alibi dicitur, ꝙ ſeruitus ſit inducta per ebrietatẽ. 35. d. ſexto die. alibi videtur inducta ex præſcriptione ſeptennij, vt dicam inf. diſt. 7. §. ius autẽ, in ſumma. in glo. quæ incipit, a iudicijs. ſuper illo ver. iuſtificationibus. ſed dicitur inducta de iure gẽtium: quia ius gentium eam approbat: non ꝙ eam primo inuenerit. Si ergo bellum iuſtum eſt, qui capitur, fit ſeruus capientis: vt 23.q 5. dicat ſecundum hoc peccat taliter captus, ſi recedat a dominio ſuo, vt 17.q.4. ſi quis ſeruum, ſed ſi bellum non eſt iuſtum, licitum eſt ei fugere dum poteſt, vt ff. de cap. nihil intereſt. Ioan.

e ¶Poſtliminia.] Poſtliminium eſt ius, quo reſtituitur alicui res. quam per captiuitatem amiſerat, vt 16. q. 3. prima actione & 34.q.1. cum per bellicam. niſi ſint arma, quæ non reſtituuntur, quia illa turpiter amiſit, vt ff. de capti. l. 2.

I Vs publicum.] CASVS. Ius publicum conſiſtit in ſacris, ſacerdotibus, & magiſtratibus, quia ſi aliquis iſtos, vel alias publicas perſonas offendit; ius publicum eſt, & contra publicum facit, cum hæ perſonæ principaliter ad ſtatum Reipublicæ ſpectent.

p ¶Ius publicum eſt] Vnde qui lædit ſacerdotes, vel res ſacras, ab omnibus tanquam pro publico crimine poteſt accuſari. arg. 2.q.1. in primis.

I Vs Quiritum.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes in prima dicitur, ꝙ ius Quiritum eſt proprie Romanorum, quod nulli habeant, niſi Romani, vel eis ſubiecti. In ſecunda parte dicitur, ꝙ iure Romanorum agitur de legitimis hæreditatibus, de cretionibus, & tutelis, & de vſucapionibus: quæ omnia tãtum Romanis competunt. Secunda pars ibi. [in quo.]

q ¶Ius Quiritum.] a Quirino, ideſt, Romulo.

r ¶Quod nulli.] Contra C. de Iudęis c. Iudæi. vbi dicitur, ꝙ Iudęi vtũtur Romano iure. Sed ibi oẽs vocantur Romani ſubiecti Romano Imperio: prout dicitur, Proprium Romanorum eſt habere filios in poteſtate: ꝓut etiam gentiles ſunt ſub Romano Imperio. nam Imperator eſt princeps totius mundi, vt 7. q. 1. in apibus. ſed in diuerſis prouincijs diuerſi reges ſub eo conſtitutĩ ſunt. 6. q. 3. ſcitote & ff. ad legem Rhod. de iac. qui leuandæ. & l. deprecatio. Quj ergo non vult eſſe ſub Romano Imperio, nec hæreditatem habere poteſt, nec alia quæ hic de iure Romano enumerantur. argum. 8. diſtin. quo iure,

a ¶De legitimis hæreditatibus.] Ab inteſtato, vel ex teſtamento delatis. Et hæreditas eſt ſucceſſio in vniuerſum ius, quod defunctus habuit tempore mortis, vel quod ſupereſt deducto ære alieno.
b ¶De vſucapionibus.] Vſucapio eſt acquiſitio dominij per continuationem poſſeſſionis tẽporis lege diffiniti. ff. de vſu. l. 3. 1.

electi æquitatis arbitri, qui reſponſiones ſuas ediderunt in ſcriptis, quibus diſſidentium lites ſopiebant.
h ¶Reſponſa.] Olim * licuit cuilibet totã hæreditatem ſuam relinquere alteri: ſed Falcidius ſtatuit, ꝙ quarta pars hæreditatis deberet relinqui legitimis hæredibus. Eſt

* Hæc gloſſa eſt tranſpoſita: pertinet enim ad cap proxime ſeq.

tenent, niſi Quirites, ideſt Romani †. ¶In quo agitur de legitimis hæreditatibus [a], decretionibus α, de tutelis, de vſucapionibus [b], quæ iura apud nullum alium populum reperiuntur, ſed propria ſunt Romanorum, & in eoſdem ſolos conſtituta.

† Tex. eſt ſimi. in §. ius quidem ciuile. cum glo. in ver. ius Quiritiũ, & in verſic. a Quinno. Inſti. de iure nat. gen. & ciui.

1 De hoc dic, vt plene not. 16. q. 1. in prin.

Conſtat autẽ.] Hęc diſtinctio diuidit in duas partes. In prima parte ponit quinq; differentias ſęcularium legũ. Secũda ibi, [Quædã.] Ioa. de Fant.
CASVS In ſuperiori diſtinct. facta fuit mentio de iure Quiritum. iõ Gratianus annectit ſecundam diſtinctionẽ, in qua oſtendit, ꝙ ius Quiritum conſtet ex legibus, plebiſcitis, & ſenatuſconſultis, cõſtitutionibus principum edictis ſenatorum, & prudentum reſponſis. Interſerit etiam de quibuſdã legibus, quæ a nominib. cõditorũ nominantur, vt cõſulares, & tribunitiæ. &c. Et exẽpla ponit de ſingulis. Quatuor autẽ ſequentia capitula plana ſunt, & per te videbis.
c ¶Conſtat]In hac ſecunda diſtinctione agit quæ ſint partes ſiue ſpẽs Romani iuris: agit ẽt quare leges cõſulares, vel tribunitiæ, vel aliæ ſic ſint appellatæ, &c.
d Lex eſt.] Populi. olim populus ſtatuit leges: ſed hodie nõ: quia tranſtulit hanc poteſtatẽ in Imperatorẽ 2, vt Inſtit. de iure nat. §. ſed quod principi.

α ¶Cretionibus.] *Ante legebatur,* vel curationibus, vel de contractibus. E*mendatum eſt ex codicibus Iſidori tam impreſſis, quam manuſcriptis. Quid autẽ ſit cretio, declarat* Vlpianus *in ſuis titulis, c. 22. & ipſemet Iſidorus eo. lib. 5. Etymol. c. 24.*

Alciatus 3. diſpunct. c. 7.

QVAESTIO II.

Onſtat [c] autem ius Quiritum ex legibus, & plebiſcitis, & ſenatuſconſultis, & conſtitutionib. principum, & edictis †, ſiue reſponſis prudentum.

Ex Iſid. ibid.
† antea legebatur, *ex edictis ſenatorum.*
Iſid. eo. l. c. 10.

¶Quid ſit lex. Cap. I.

LEx eſt conſtitutio populi [d], qua maiores natu [e] ſimul cum plebibus aliquid ſanxerunt.

¶Quid ſit plebiſcitum. Cap II.

Iſid. eo. l. c. 10.

PLebiſcita ſunt [f], quæ plebes tantum conſtituunt, & vocantur † plebiſcita, quòd ea plebs ſciat, vel quòd ſciſcitatur, & rogat, vt fiant

† *vocata ſcita*] orig.

¶Quid ſenatuſconſultum. Cap. III.

Iſid. eo. l. c. 12.

SEnatuſconſultum eſt, quod tantum ſenatores populis conſulendo decernunt †.

¶Quid ſit conſtitutio, vel edictum. Cap. IIII.

COnſtitutio, vel edictum eſt, [g] quod Rex, vel Imperator conſtituit, vel edicit.

Iſid. eo. l. c. 13.
† antea legebatur, *edidit.*

¶Quæ ſint reſponſa prudentum. Cap. V.

† Concord. tex. in § cõſtat autem. verſic ſenatuſconſultũ cum glo. in ver. ſenatus. inſti. de iur. nat. gen. & ciuil.

REſponſa [h] prudentum ſunt, quæ Iuriſconſulti reſpondere dicuntur conſulentibus, vnde & reſpõſa Pauli dicta. Fuerunt enim quidam prudentes, & arbitri æquitatis, qui inſtitutiones † ciuilis iuris compoſitas ediderunt, quibus diſſidentium lites, contentioneſque ſopirent [i].

Iſid, eo. l. c. 14.
† *al. conſtitutiones*

¶Quæ ſint tribunitiæ, vel conſulares leges. Cap. VI

QVædã etiã leges dicuntur ab ijs, qui condiderunt,

Iſid. ibi. c. 15.

2 Adde an poſſit facere ſtatutum, & ſi põt: an principe exiſtente in ciuitate non conſentiente, not. Bal. in l. hominum. C. de lega.

3 De hoc nota. ff. de ędil. edic. per totum. Laus.

Vel dic, quod populus hodie poteſt, & quod dicitur ibi, tranſtulit, ideſt, conceſſit.
e ¶Qua maiores natu.] Maiores natu dicuntur nobilitate, & antiquitate dignitate, ſcientia, vt 2. q. 7. quærendum, & c. criminationes.
f PLebiſcita ſunt.] plebiſcita primo facta fuerũt propter diſcordiã, quę fuit inter nobiles & plebeios, vt ff. de origine iuris. l. 2. §. eiſdem temporibus.
g COnſtitutio, vel edictum eſt.] proprie dicuntur conſtitutiones, principum, & edicta prætorũ 3. Dicitur etiam edictum iudicis, vt eſt citatio 24. q. 3. de illicita ff. de re iudi. contumacia.
REſponſa.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ reſponſa ſunt, q̃ Iuriſconſulti interrogantib. reſpondebant, vt fuerunt reſponſa Pauli. Fuerunt enim quidam prudentes

Eſt autẽ triplex Falcidia. Vna eſt debita iure naturæ, q̃ competit legitimo hæredi. Alia eſt debita iure inſtitutionis, quam poteſt iure hæres inſtitutus petere cũ tota hæreditas eſt exhauſta. Io. Et iſtas duas poteſt hodie habere filius inſtitutus extra de teſt. Raynaldus. & ita ceſſat opi. dominorum. C. ad leg. Fal. quamq̃, B Tertia quæ dicitur quarta Trebellianica 4. & competit hæredi inſtituto, qui rogatus eſt hæreditatem alteri reſtituere, vt legitur extra de teſt. Raynutius Ioannes.
i ¶Sopirent.] Nec enim licet iudici ab eorum reſponſis deuiare, vt init de iure natu. §. reſponſa.
QVædam etiam] hæc eſt ſecunda pars diſtinctionis in qua ponit quaſdam leges denominatas a conditoribus. Io. de Fan.
CASVS. Hic enumerantur ſeptem leges denominatæ a no-

4 Adde an appel. Falc. veniat Trebellianica. not. in l. 1. ſi quis ali. teſta prohi. & in l. 1. ff. de iure cod.

nominibus conditorum, quorum quatuor Octauianum Cæſarem præceſſerunt: tres autem fuerunt ſub Octauiano Cæſare. ſcilicet Papius, & Poppæus, qui leges condiderunt, præmia pro ſuſcipiendis, ideſt, ſuſceptis liberis continentes, & Falcidius tribunus plebis, qui parentibus

b SAtyra.] De hac ſatyra nihil habemus: ſed tangitur in C. de lati. lib l. vnica. in prin. & in proœmio digeſtorum §. & antea, in fin. 2.

c RHodiæ.] Iniquiſſima eſt illa lex: ſcilicet quod patientibus naufragium inhabitatores oia auferant, vt ff eo. Modeſtinus. Sed hodie lex illa correcta eſt. C. de. fur. Auth. nauigia. & extra de conſue. c fin. immortales ſunt excõmunicati ipſo iure vt extra de rap. ex communicationi.

z Dr̄ enim hæc lex de latina libertate eſſe, q̄ quaſi per ſatyram fuit introducta ſecundum Hugo.

vt Conſulares, Tribunitiæ, Iuliæ, Corneliæ. Nam & ſub Octauiano Cæſare ſuffecti cõſules Papius *α*, & Poppęus legem tulerunt, quę à nominibus eorũ appellatur Papia Poppęa, continens patrum pręmia [a] pro ſuſcipiendis liberis. Sub eodem quoq; Imperatore Falcidius Tribunus plebis legem fecit, nequis plus extraneis *β* in teſtamento legaret, quàm vt quarta pars ſupereſſet hæredibus, ex cuius nomine lex Falcidia nuncupata eſt.

α ¶ Papius. *Antea legebatur* Papius, & Pompeius. *& paulo poſt*, Papia, & Pompeia. *Emendatum eſt ex manuſcriptis exemplaribus Iſidori. Nam in impreſſis notauerat errorẽ* Alciatus *lib. 3. diſp. c. 3. In tabulis autẽ Capitolinis anno vrbis DCCLXI. ex Kal. Iul. ſuffecti conſules numerantur M. Papius, Q. Poppæus.*

β ¶ Extraneis. *Hac dictio non eſt in* Chronico *Euſebij à B. Hieronymo latinitate donato, ac locupletato (vnde hoc videtur ſumpſiſſe Iſidorus) neque in l. 1. §. 2. ff. ad l.* Falcid. *vbi referuntur propria verba ipſius legis. Eſt tamen apud Iſidorum etiam in codicibus manuſcriptis.*

¶ Quæ ſit lex Satyra. Cap. VII.

Iſid. ibid. c. 16. † *al. Saturã.*

SAtyra † *α* [b] vero lex eſt, quæ de pluribus ſimul rebus loquitur, dicta à copia rerum, & quaſi à ſaturitate, vnde & ſatyram ſcribere eſt poemata varia condere, vt Horatij Iuuenalis, & Perſij.

α ¶ Satyra.] *In aliquot Gratiani manuſcriptis codicibus & vno Iſidori legitur*, Satura, *de qua ita Feſtus*: Satura eſt cibi genus ex varijs rebus conditum, & eſt lex multis alijs conferta legibus. Itaq; in ſanctione legum adſcribitur; neve per ſaturã abrogato, aut derogato. *& alia quadam in hanc ſententiam.*

¶ Quæ ſint Rhodiæ leges. Cap. VIII.

Iſid. ibid. c. 17.

RHodiæ [c] leges naualium commerciorum ſunt, ab inſula Rhodo cognominatæ, in qua antiquitus mercatorum vſus fuit.

DISTINCTIO III.

z ps

OMnes [d] hæ ſpecies ſecularium legum partes ſunt. Sed quia cõſtitutio alia eſt ciuilis, alia eccleſiaſtica: ciuilis vero forenſe, vel ciuile ius appellatur, quo nomine eccleſiaſtica cõſtitutio appelletur, videamus. Eccleſiaſtica conſtitutio, canonis nomine cenſetur.

Quid autem ſit canon, Iſidorus in lib. 6. Etymologiæ. c. 16 declarat, dicens.

OMnes hę.] Hæc diſtin. diuiditur in tres partes. In prima probat quid ſit canon. Secunda ibi. [Porro.] Tertia, ibi, [Officium.] Ioan. de Fan.

CASVS. Ab illo cap. Ius autem naturale. aſſignauit partes legum ſecularium: ſed quia conſtitutio alia eſt ciuilis, quæ ius ciuile, vel forenſe appellatur: alia eccleſiaſtica, de qua principaliter intẽdit tractare ideo ſupponit diſt. 3. in qua oſtendit quo nomine lex eccleſiaſtica cenſeatur, & dicit quod nomine canonis cenſetur. Interſerit etiã quid ſit priuilegiũ, & qd̃ ſit officiũ legis. Caſus autem ſequentis cap. patet per ſe.

d ¶ Omnes.] Sed qa ſup. tractauit de ſpeciebus ſæculariũ legum modo vult tractare de eccleſiaſticis conſtitutionib. q̃ varijs nominib. appellãtur. qñq; illud appellatur canõ, qñque decretũ, qñque decretalis epiſtola. Canõ dicitur id qd̃ ſtatuitur in vniuerſali cõcilio. extra de biga, altercationis. Decretum dicitur, qd̃ Papa ſtatuit de conſilio Cardinaliũ ſuorum ad nullius conſultationem. Decretalis epiſtola dicitur quam ſtatuit Papa vel ſolus, vel cum Cardinalibus ad conſultationem alicuius. 59. diſt. hoc ad nos. 19. diſt. ſi Romanorum. Item adhuc alias inuenimus appellationes canonicæ conſtitutionis, vt dogmã, mandatum, interdictum, ſanctio, vt 25 q. 2. ſi quis dogmata. Dogma eſt, quod conſiſtit in doctrina fidei Chriſtianæ. 23. diſt. qui epiſcopus. Mandatum, quod conſiſtit in doctrina de moribus 13. diſt. his igitur. Interdictum, in quo nulla pœna adijcitur 32. diſt. interdixit. Sanctio, vbi pęna adijcitur, 36, diſt, c. 2.

bus permiſit facere de ſua ſubſtantia quicquid vellent, & extraneis relinquere, præter quartam quam ſuis hæredibus relinquere tenentur iure naturæ. Caſus autem duorum ſeq. cap. planus eſt, & per te pone.

a ¶ Præmia.] Hæc fuerunt præmia, quod ſi quis haberet Romæ tres filios, in Italia quatuor, in prouincia quinque, non poterat vocari ad onus tutelæ, 1 Inſti. de excuſa. cu. in prin. Vel aliter conſtitutum eſt, quod ſi quis habet minus q̃ xxv. an. excluditur ab honoribus: tñ ſi eſſet xx. an. & hẽret quinq; filios, numerus filiorũ ſupplebat numerũ annorũ ff. de mu. & ho. ad rem. & ff. de mino. l. 2.

z Et habere præmiũ. C. qui morbo ſe excu.

 a ¶ Canon.]

a C Anon.] Habet autem canon ſub ſe quatuor ſpeciens, vt 25.q.2.ſi quis dogmata.

R Egula.] C A S V S Regula dicta eſt, eo ꝙ rectè ducit: nec aliorſum nos trahit, q̄ ad rectitudinem. Alij dixerunt regulam eſſe eo ꝙ regat, vel quod normam viuendi præbeat, vel prauum corrigat.

b ¶ Aliorſum] Ergo ſi regula nuuquam trahit aliorſum, omnis regula eſt ius: male ergo dicit lex, quæ ita diffinit regulam. Regula eſt quę rem breuiter enarrat, non vt ex ea ius fiat. ff de reg.iur.l.1. Ad hoc dicas, ꝙ ſi illud appellas regulam, in quo aliquid gn̄aliter ſtatuitur nō adiunctis exceptionibus, ſecūdum hoc ex regula non ſumitur ius: & ita loquitur lex, ſed ſi appellas regulam id quod includit i ſe ſuas exceptiones, ſcd'm hoc regula nunquam fallit: & ita ſumit hic.

PORRO. Hæc eſt ij. pars di. in qua diſtinguitur inter concilia prouincialia, & generalia, & priuilegia. Ioan. de Fan.

CASVS. Facit hic Gra. quandam diſt. ſcilicet, canonū alij ſunt decreta Pōtificum, alij ſunt ſtatuta conciliorum vniuerſalium, alij ſunt ſtatuta prouincialiū conciliorū, quæ q̄nque fiunt auctoritate Papę vel patriarcharum, vel archiepiſcoporum: & hęc quidē generales regulæ dicuntur. Sunt autem quædam priuatæ leges quæ priuilegia appellantur. & ad hoc inducit ſequ. cap. cuius caſus planus eſt.

nes exempli à iure communi: ſiue ſit collegium, ſiue aliqua ſpecialis perſona. 7.q.1. petiſti. Hic patet ratio quare verba poſita in priuilegijs potius ponuntur cauſaliter quam conditionaliter, cum dr̄, ſicut iuſte poſſides, ſi illud verbum inuenis in priuilegio, exponas, ſicut,

Priuilegiorum verba cauſaliter ponenda ſunt.

Quid ſit canon. Cap. I.

C Anon [a] græcè, latinè regula nuncupatur.

¶ Vnde dicatur regula. Cap. II.

R Egula dicta eſt eo, quod recte ducit, nec aliquando aliorſum [b] trahit. Alij dixerūt regulam dictam, vel quòd regat, vel quòd normam rectè viuendi præbeat, vel quòd diſtortum, prauumque † corrigat.

Iſidor. ibidem

† prauumque quia] orig.

2 *Porro canonum alij ſunt decreta Pontificum, alij ſtatuta cōciliorum. Conciliorum vero alia ſunt vniuerſalia, alia prouincialia. Prouincialium alia celebrantur auctoritate Pontificis Romani, præſente videlicet legato ſanctæ Romanæ eccleſiæ: alia vero auctoritate patriarcharū, vel primatuū, vel metropolitanorum eiuſdē prouinciæ. Hæc quidem de generalibus regulis intelligenda ſunt. Sunt autem quædam priuatæ leges tam eccleſiaſticæ, quam ſæculares quæ priuilegia appellantur.*

De quibus 5. lib. etymolog. c. 16. Iſidorus ait.

¶ Quid ſit priuilegium. Cap. III.

P Riuilegia ſunt leges priuatorum [d], quaſi priuatę leges. Nam priuilegium α inde dictum eſt, quòd in priuato [e] feratur.

α ¶ Priuilegium.] *Cicero 3. lib. de legibus hæc habet:* Maiores noſtri in priuatos homines leges ferri noluerūt; id eſt enim priuilegium. *Verum non ſemper eadem notione hanc vocem vſurpari ſolitam fuiſſe Budæus, & alij notarunt.*

3 *Officium vero ſæcularium, ſiue eccleſiaſticarum legū eſt, præcipere ꝙ neceſſe eſt fieri β, aut prohibere quod malū eſt fieri, vel permittere licita, vt premium petere; vel etiam quædam illicita, vt dare libellum repudij, ne fiant grauiora. Vnde in eod. lib c 19. Iſidorus ſcribit dicens.*

β ¶ Fieri.] *Quæ ſequuntur, in aliquot vetuſtis codicibus ſic habent,* prohibere, quod malum eſt fieri; permittere vel licita, vt præmium petere, vel etiam quædam, &c.

¶ Quod ſit officium legis. Cap. IV.

O Mnis autem lex aut permittit [f] aliquid, vt vir fortis

Legatus vtrum poſſit conciliū facere.

c ¶ Legato] Ad hoc ſpecialiter deſtinato, licet enim aliquis ſit generalis legatus, non tamen poteſt facere generale, vel etiam prouinciale concilium: quia ea quæ ſpecialiter Romano Pontifici conceduntur, mandata generali iuriſdictione, non transferuntur, vt extra de of. leg. ꝙ translationem, & mandata generali iuriſdictione, concilium non poteſt exercere is cui mandatur, vt ff. de off eius cui mand eſt iu. l. 2. Sed nunquid Metropolitani in ſuis concilijs, poſſunt condere canones? Non videtur, vt inf. 17. diſt nec licuit. &c. ſeq. Arg. contra inf. 11. diſt. catholica, & de conſe. di. 3. c. 1. Dicas 1, ꝙ de paruis negotijs, & de his quæ ſpectant ad onus, poſſunt cōdere canones de magnis rebus non poſſunt vt 17. diſt. multi. & 24. q. 1. quotiens.

Metropolitani vtrum poſſint canones condere.

1 Hanc ſententiam hic tenet Hugo. no. 18. di. in ſum.

A D [illegible] I T I O. Et de hoc not. 18. diſt. in ſumma. & hanc ſequitur de verbo ad verbum. Ioan.

d P Riuilegia.] Priuatorum.] Priuati dicuntur proprie qui non ſunt conſtituti in aliqua dignitate, vt 24. quæſt. 1. qui contra. Sed hic priuati dicuntur om-

Priuati dupliciter dicuntur.

cut, pro quia: & hac ratione, quia cum priuilegium ſit lex, & lex debet eſſe certa, vt inf. diſ. proxi. c. erit. & verba priuilegij debent eſſe certa 2. hanc rationem aſſignat Innocen. extra de verb. ſign abbate. & ſuper. verb. præteriti temporis moram.

2 Aliās [illegible] tile eſſe [illegible] uilegium extra de [illegible] ui in his [illegible] gu. ff. de [illegible] ga. l. ſi q[illegible] do. Io.

e ¶ In priuato.] Ideſt, in priuatis.

OFFICIVM. Hæc eſt iij. pars in qua dicit quid ſit officium legis. Ioan de Fran.

C A S V S. Dicitur quòd officiùm legis eſt præcipuè neceſſarium; prohibere mala, permittere licita, & quādoq; illicita ne grauiora fiant.

O Mnis autem] C A S V S. Dicitur hic ꝙ quadruplex eſt officium legis: aut enim permittit aliquid, vt ſi vir fortis præmium petat aut vetat, vt monialium, petere nuptias, aut punit, vt qui cædem fecerit capite plectatur; aut præcipit, vt diliges dominum Deum tuum.

f ¶ Permittit.] Tribus modis dicitur aliquid permitti. Vno modo quod nullo iure prohibetur, vt ſcdas nuptias contrahere, vt 31. q. 1 hac rōne, Secundo mō quod contra cōſtitutiones humanas indulget, vt cōtrahere in quinto gradu, vt 35. q. 3. quędam. & eſt hæc vera permiſſio &

Promiſſio triplicite[illegible]

ſio: & dr abſoluta permiſſio. Tertio modo dicit illicitum permitti, ut magis illicitum vitetur, vt commeſſationes die Dominico, ut diſt. 4. denique. & permittitur adulterium ne fiat homicidium, vt 33. q. 2. ſi quod uerius, & permittitur ſubdiacono habere vnam fęminam ne pec-

g ¶Cauſa.] Hic intitulatur 4. diſt. in qua oſtēdit qualiter leges ſint inuentæ. Secundo oſtendit quę ſint conſideranda in conſtituendis legib. Vltimo oſtendit quaſdā leges eſſe abrogatas per contrariam conſuetudinē.

F Actæ. CASVS. Quæſitum fuit ab Iſido. quare leges ſint factæ & inſtitutæ: & reſpōdet, quod triplici de cauſa factæ ſint. Vna, vt earum metu humana audacia coerceatur. Secunda, vt tuta ſit inter improbos innocentia. Tertio, vt vnius ſupplicio aliorum facultas nocendi refrænetur.

h ¶Coerceatur.] nā per leges nemo cogitur bene facere, ſed male facere prohibetur, vt 23. q. 5. ad fidē.

i ¶Tutaque.] idest, vt boni inter malos quietè viuant, vt 23. q. 5. non fruſtra. Ioā.

PRÆTEREA. Hæc eſt ij pars diſt. in qua ponit viij. quæ ſunt ſeruanda in legibus promulgandis Ioan. de Fran.

CASVS Modo dicit Gra. quæ ſint illa, q̄ in lege conſtituenda cōſiderantur, vt contineat, &c. & ad hoc inducit c. ſeq.

E Rit.] CASVS. In hoc cap. enumerat Iſidorus x. quæ lex in ſe continere debet, ita quòd hæc, ſcilicet patriæ, loco, tempori uerè conueniens, pro uno ponantur, ſcilicet honeſta, iuſta, poſſibilis, &c.

petat præmium; aut vetat, vt ſacrarum virginum nuptias nulli petere liceat, aut punit, vt qui cædem [a] fecerit [b] capite plectatur: eius [c] enim præmio [d], aut pœna vita moderatur [e] humana, diuina [α] autem præcipit [f], vt [Diliges Dominum Deum tuum.]

Deus. cap.

α ¶Diuina.] *Hinc vſque ad finem non ſunt in codicibus Iſidori, neque in aliquot exemplaribus Vaticanis Gratiani. In alijs uero omiſſa uoce,* diuina, *legitur,* aut præcipit, vt diliges Dominum Deum tuum.

DISTINCTIO IIII.

1 C*Auſa* [g] *vero conſtitutionis legum eſt, humanam coercere audaciam, & nocendi facultatem refrænare: ſicut in eod. lib. c. 20. Iſidorus teſtatur dicens.*

¶Quare leges factæ ſint. Cap. I.

c. 21. & li. 2. c. 10.

FActę ſunt autem leges, vt earum metu humana coerceatur [h] audacia, tutaque [i] ſit inter improbos innocentia, & in ipſis improbis formidato ſupplicio refrenetur nocendi facultas.

Iuo p. 4. c. 168. Pann. li. 2. c. 142.

2 *Præterea in ipſa conſtitutione legum, maxime qualitas conſtituendarum obſeruanda, ut contineant in ſe honeſtatem, iuſtitiam, poſſibilitatem, conuenientiam, & cætera, quæ in eod. lib. Iſidorus enumerat dicens.*

¶Qualis debeat eſſe lex. Cap. II.

ERit autem lex honeſta [k], iuſta [l] poſſibilis [m] ſecundum naturā [n], ſecundū patriæ conſuetudinē [o], loco [p] temporique [q] conueniens, neceſſaria [r], vtilis [s], manifeſta [t]

Permiſſio cōparatiua.

1 De hoc loquitur 26. q. 2. his qui.

ne peccet cum pluribus, ut extra qui cler. vel vo. ſignificauit. & hæc dicitur comparatiua permiſſio 1. ſed potius appellatur tolerantia, quam permiſſio, & ſecundū hanc permiſſionem dicit canō, q̄ ea, quę permittimus, non approbamus, ut 31. q. 1. hac ratione ſecundum hāc permiſſionem dicit decre. quod multa toleramus, quæ ſi in iudicium deduceremus, caſſarentur, ut extra de præben. cum iam dudum.

Iudex eccleſiaſticus an de cauſa ſanguinis ſe intromittat.

a ¶Vt qui cædem.] Sed nunquid iudex eccleſiaſticus poteſt taliter dictare ſententiā in cauſa ſanguinis: cum nec cauſis ſanguinū poſſit intereſſe, ut 23. q. 8. his à q̄bus? Sed dic quod iudex eccleſiaſticus poteſt dicere ius interroganti: ſed nō poteſt illud præcipere vel conſulere ſic 5. q. vlt. declaratori 23. q. vlt. peſſimā. Ioan. ſed videtur hodie correctum de exceſ. prælat. ex literis. B.

b ¶Fecerit.] V. de pœnit. diſt. ſi quis cum telo.

c ¶Eius.] ideſt, legis.

d ¶Præmio.] ideſt permiſſione.

e ¶Moderatur.] Paſſiuè.

f ¶Diuina autem præcipit.] Hoc reſpicit ſuperiora.

C Auſa.] Hæc diuiditur in quatuor partes. In prima quæritur quare ſint factę leges. Secunda ibi [Præterea] Tertia ibi. [Ideo ait.] Quarta ibi. [Hæc etſi.] Io. de Franc. CASVS. Dixit ſupra quod ſit legis officiū. in hac 4. d. oſtendit ad quid ſit lex inſtituta, & quid in ea contineatur, & quando inſtituitur: & quod etiam quædam capitula ſunt abrogata.

K Honeſta] quia in iure non tam deſideratur iuſtitia, quàm honeſtas. 35. q. 3. porro.

l ¶Iuſta.] Aliter enim non eſt ius. niſi ſit iuſtum, ut ſu. diſt. 1. ius generale.

m ¶Poſſibilis] Quia ſi de impoſſibilitate legis quis tranſgreditur, fruſtra imputaretur ei ad pœnam, ut 15. q. 1. non eſt 23. q. 4. Nabuchodonoſor. & ff. quando appella. ſit l. 1. §. dies autem iſtos

n ¶Secundum naturam] ideſt naturalem rationem. ſup. diſt. 1. conſuetudo. Ioan.

o ¶Secundum patriæ conſuetudinem.] Quia ſi eſt contra conſuetudinem inhabitantiū, per contrariam conſuetudinem abrogatur, ut inf. eo. §. leges. & cap. ſtatuimus. Item quia conſuetudo interpretatur legum, ut extra de uerb. ſign. abbate. ff. de legib. cum de conſuetudine & l. ſi de interpretatione.

p ¶Loco] Quia in aliquibus locis aliqua ſtatuuntur, quæ alibi non reciperentur, ut 31. diſt. ante & c. aliter. Item in iure conſtituendo conſideranda eſt vicinitas locorum, vel remotio, ut 63. diſt. cum longe.

q ¶Temporiq.] Omnia enim debent conuenire ſuis temporibus, ut 23. q. 4. ſi eccleſia & 2. q. 1. ſi peccauerit.

r ¶Neceſſaria.] Quia non niſi inſtante neceſſitate ius ſtatui debet, ut 29. diſt. regulæ.

ſ ¶Vtilis] Quia inutilis eſſet abijcienda. 68. d. choriepiſcopi. 12. diſt. omnia.

t ¶Manifeſta.] 4. q. 3. non in teſtibus.

u ¶Captio-

1 Vide qđ no. 14.q.3. pleriſque & ff.de le. contra lege Io. de Fran.

a ¶Captionem.] ne aliquis captioſe poſſit eam interpretari, vel etiam ne alicui laqueus paretur per eam 1, 27.q.1 de viduis. Ioan.

b ¶Priuato.] Tunc enim eſſet priuilegium.

IDEO AVTEM. Hæc eſt iij. pars diſt. in qua ponit, ꝙ leges per deſuetudinē abrogantur, & per conſuetudinem confirmātur, & hoc probatur per iiij. auctoritates. Ioan.

CASVS Dicit Grat. ꝙ ideo iſta in lege cōſiderantur ſtatuēda: quia cum inſtitutæ fuerint, non erit liberum de ipſis iudicare: ſed poſtquam inſtitutę fuerint, minori iudici non licebit iudicare de ipſis: ſed ſecundū ipſas. & ad hoc inducit cap. ſeq.

IN iſtis.] CASVS. Dicit Aug. ꝙ quando leges inſtituūtur poteſt quis de ipſis iudicare: ſed poſtquā inſtitutę fuerint, minori iudici non licebit de ipſis iudicare ſed ſecundum ipſas.

c ¶Iudicent.] cum ergo Papa vult condere canones, epiſcopi pñt contradicere, & dicere; canon iſte non cōuenit cōſuetudini regionis noſtræ, ut ſupra, capit. proxi. Sed nunquid potius ſtabitur ſententiæ Apoſtolicæ, vel omniu epōrum? videt ꝙ omniū epiſcoporum: quia orbis maior eſt urbe, ut 93. diſt leg. mus. Arg. ꝙ ſententia Papæ præualet. 35 q 9 veniam. nā etiā error principis ius facit, ut ff. de ſup. leg. l. 3. in fi. Dicas, ꝙ ſententiæ Papę ſtabitur cōtra omnes. 9.q.3. nemo, &c. cuncta niſi contra fidem diceret, 25.q.1. ſunt q̄dā.

Papæ ſententia pręfertur ſentētiæ omniū epiſcoporum.

quoque, ne aliquid per obſcuritatem in captionē a [a] contineat, nullo priuato [b] cōmodo, ſed pro communi ciuiū vtilitate conſcripta.

a ¶In captionem.] *Antea legebatur*, incautum captione. *Reſtituta eſt uera lectio ex codicibus Iſidori manuſcriptis, lib. 5. c. 21. & ex impreſſis etiam lib. 2. cap. 10. ubi eadem ſcribuntur, partimque ex antiquis* Gratiani *exemplaribus à quibus abeſt dictio*, cautum. *Simili uero locutione vtitur Paulus lib. 5. ſent. tit. 33. c. 2.* Ne quis, inquit, in captionem verborum in cauendo incidat.

3 *Ideo autem in ipſa conſtitutione iſta cōſideranda ſunt, quia cum leges inſtitutæ fuerint, non erit liberum iudicare de ipſis: ſed oportebit iudicare ſecundum ipſas.*

Vnde Auguſtinus ait in libro de uera religione, c. 31.

¶De legibus tunc eſt iudicandum, cum inſtituuntur, non cum inſtitutæ ſunt. Cap. III.

IN iſtis temporalibus legibus, quamquam de his homines iudicent [c] cum eas inſtituunt, tamen cum fuerint inſtitutæ & firmatæ, non licebit [d] iudici de ipſis iudicare, ſed ſecundum ipſas. Iuo p.4. c.169. Pann. l.2. c.148.

Leges inſtituuntur, cum promulgantur, firmantur, cū moribus utentium approbātur. Sicut enim moribus utentium incōtrarium nonnullæ leges hodie abrogatæ [e] ſunt, ita moribus utentium ipſæ leges confirmantur. Vnde illud Teleſphori Papæ, (qui decreuit, vt generaliter clerici à quinquageſima β *à carnibus, & delitijs ieiunent) quia moribus vtentium approbatum non eſt: aliter agentes, tranſgreſſionis reos non arguit.*

Teleſphorus vrbis Romæ epiſcopus omnibus epiſcopis, epiſt. 1.

β ¶Quinquageſima.] *Poſt hoc verbum in codicibus impreſſis ſequebatur*, ieiunandi propoſitum ſuſciperēt, & a carnibus, & delitijs abſtinerent: *ſed omnes ferè manuſcripti habent eo modo, quo reſtitutum eſt.*

¶Septem hebdomadibus a carne, & delitijs ante Paſcha clerici abſtineant. Cap. IIII.

STatuimus, vt ſeptē [f] hebdomadas plenas ante ſanctū Paſcha oēs clerici in ſortem Domini vocati à carne † Iuo p.4. c.25. Pann. li.2. c.174. † *al. carne, & delitijs.*

d ¶Non licebit.] argum. quod ſemel eſt approbatum, amodo non poteſt reprobari, ut 8.q.2. dilectiſſimi, &c. licet. & 32.q.5. horrendus 2. Ioan. Niſi ex noua cauſa. extra de offi. deleg. cap. inſinuante.

3 Vnde dicas, ꝙ hæc litera loquitur de iferiori iudice: nā ſi inferior iudex vellet aliquid proponere quare lex illa non deberet condi. faci-

LEGES CASVS. Iſte §. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quòd leges inſtituuntur, cum promulgantur; & confirmantur, cum moribus utentiū approbantur. In ſecunda parte, quæ incipit ibi. [Sicut.] dicitur, quòd ſicut leges moribus utentium confirmantur: ita quædam leges ſunt per deſuetudinem abrogatæ: ſicut, & illud Theleſphori abrogatur, quod dixi de propoſito ieiunando ſuſcipiendo a clericis a quinquageſima, & ad hoc inducit ſeq. cap.

e ¶Abrogatæ.] Abrogare eſt in totū tollere legem. derogare eſt pro parte detrahere legi, vt ff de uerb. ſigni. derogatur, ſed qualiter poteſt populus abrogare canonem, cum non poſſit condere canonem? maximè ex quo tota poteſtas tranſlata eſt in principem. ff. de conſtitutionibus principum. l. 1. Sed dic, quod non poteſt abrogare niſi per expreſſum conſenſum Papę: ut extra de præben. cum iam dudum. licet quidam dixerint, quod ſufficere: ceret ſola ſcientia Papæ. Io. Sed credo, ꝙ conſuetudo rationabilis & præſcripta tollat leges, ut extra de conſue. cap. ult. etiam ſine ſcientia principis difficile enim eſſet eum omnes conſuetudines quæ ſeruantur, ſcire. B.

STatuimus.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima dr̄, quod clerici dēnt incipere ieiunium à quinquageſima: vt clericorum uita a laicali diſcernatur. In ſecunda parte, q̄ incipit ibi, [Has ergo] dr̄, ꝙ per ſeptē hebdomadas ante Paſcha clerici ieiunando hymnis, vigilijs, & orationibus inſiſtere dēnt die noctuque.

f ¶Statuimus vt ſeptē.] Iſtis duobus cap. ob inf. de conſec. diſt. 3 a ſacerdotibus. ubi quadrageſima præcipitur ſeruari. Sed dic, ꝙ iſtud c. non tenet, quia hodie quinquageſima non ſeruat̄, cū ipſa celebretur poſt Paſcha. Io.

f ¶Statuimus.] ideſt, abrogamus: vel ponitur ſtatuimus pro conſulimus.

Quinquageſima hodie nō ſeruatur.

litis audi[...] tur prim[...] quā poſte[...] ad hoc a[...] 31. diſt. N[...] cęna. na[...] multa imp[...] diūt prom[...] uendum. [...] ca. 15. q. 1[...] fi. ſecūda[...] Lau.

a ¶Clericorum.] aliàs viles reputentur. 1. quæſt. 1. viliſſimus.

QVadrageſima.] CASVS. iſtius cap. patet per ſe Et hæc duo cap. abrogata ſunt ſicut, & ſeq c in princ. & hoc dicit ſequens. §. quod ſimiliter. Denique.

in fi. cap. quærebatur: an vino ſit vtendum, & reſpondet, φ ſic, vt tamen ebrietatem vitemus.

b ¶Dignitas.] Hic habes, φ quilibet ordo eccleſiaſticus dicitur dignitas vel honor, vt 1. quæſt. 1. reperiuntur quandoque ſæculares poteſtates dicuntur dignitates. 23 q. 5. adminiſtratores quandoque conſtantes homines dñr habere dignitatem, ſecundum, quòd ſerui dñr habere dignitatẽ, vt ff. de vſufru. ſed, & ſi quid. §. 1. Et ex hoc patet clericos nõ eſſe priuatas perſonas: cum illæ ſolæ dicãtur priuatæ perſonæ, quæ non habent dignitatem, vt 24 q 1 qui contra.

ieiunent: quia ſicut diſcreta debet eſſe vita clericorum [a] a laicorum conuerſatione, ita & in ieiunio debet eſſe diſcretio. *& infra.* ¶Has ergo ſeptem hebdomadas oẽs clerici a carne, & delicijs ieiunent, & hymnis, & vigilijs, atq; orationibus Domino inhærere die noctuque ſtudeant.

Item Ambroſius in lib. ſermonum [a].

a ¶Sermonum.] *Inuenti ſunt Romæ in bibliotheca Vaticana, & Mediolani in bibliotheca monaſterij S. Ambroſij ſermones aliquot manuſcripti, Ambroſij nomen præferentes: inter quos eſt ſermo de ſexageſima, cuius initium eſt;* Adeſt tempus. *vnde hoc caput ſumptum eſt.*

¶Septimam hebdomadam Teleſphorus quadrageſimæ addidit. Cap. V.

QVadrageſima ſex ſeptimanas habet, cui addidit Theleſphorus Pontifex ſeptimam hebdomadam, & vocatum eſt hoc tempus quinquageſima.

Quod ſimiliter de eo capitulo eſt intelligendũ, quod B. Gregorius Auguſtino Anglorum epiſcopo ſcribit dicens.

¶A quinquageſima ieiunandi propoſitum ſumant, quos eccleſiaſtici gradus dignitas exornat. Cap. VI.

Iuo p. 4. c. 29.

DEnique ſacerdotes, & diaconi, & reliqui oẽs, quos dignitas [b] eccleſiaſtici gradus exornat, a quinquageſima propoſitũ ieiunandi ſuſcipiant: quo & aliquid ad pẽſum [c] ſanctæ inſtitutionis adijciant, & eorũ, qui in laicali ordine conſiſtunt, obſeruantiã, ſicut loco, [d] ita religione præcellãt. ¶De ipſa vero die Dominica [e] hęſitamus [f], quidnam dicendũ ſit, cum oẽs laici, & ſæculares [g] illa die plus ſolito ceteris dieb. accuratius cibos carnium appetant, & niſi noua quadã auiditate vſq; ad medias noctes ſe ingurgitent; non aliter ſe huius ſacri temporis obſeruationẽ ſuſcipere putant, quod vtiq; non rõni, ſed voluptati, immo cuidam mentis cæcitati adſcribendum eſt, vnde nec a tali conſuetudine [h] auerti poſſunt, & ideo cum venia [i] ſuo ingenio relinquendi ſunt, ne forte peiores [k] exiſtant †, ſi a tali conſuetudine prohibeantur. Vt enim ait Salomon: [Qui multum emũgit, elicit ſanguinem [l].] *& poſt pauca.* ¶Par [m]

Prouerbio. 30.

c ¶Ad penſum.] id eſt, ad quantitatem 1, vt ſint duæ partes.

1 Siue menſuram, ſiue inſtructionẽ

d ¶Sicut loco.] Id eſt, dignitate. Et eſt hic arg φ q pręcedit aliũ dignitate, debet ẽt pręcedere in alijs, vt 1. q j. viliſſimus lo.

e ¶Dominica.] carniſpriuij.

f ¶Hęſitamus.] non quid iuris ſit, ſed qd ſtatuendum ſit, ne ſcandalum oriatur. C. de teſta. l. omniũ. 1. q. 2 quam pio.

g ¶Et ſæculares.] & pio ideſt.

h ¶Conſuetudine.] argu. φ conſuetudo excuſat in delictis, vt hic, & 32 q 4. obijciuntur, & extra de tẽp. ord. ſane. 2. Sed contra, conſuetudo non minuit peccatũ ſed auget, vt 24. q 1. ſchiſma 32 q. 7. flagitia. extra de ſi. non ſatis 3, immo cõſuetudo veniale peccatũ, facit mortale, vt 25. d. vnum orarũ. §. criminis Sol. conſuetudo excuſat apęna temporali, ſed nõ a gehennali.

Conſuetudo an excuſet i delictis.

2 Vbi plenè de hoc, & J. d. 8. mala.

3 Extra de conſue. cum tanto.

† Adde fere ſimile per la[...]nem in l. [...]nctos col. [...]C de ſumma Trin.

DEnique.] CASVS. Iſtud c. diuiditur in quinque partes. In prima parte quærebat Aug a Grego an clerici incipere debeant ieiunium a quinquageſima, & rñd. φ ſic: vt ſicut loco præcellunt laicos, ita & religione præcellant. In ſcdã parte, quæ incipit ibi,]De ipſa vero. [quærebatur an laici, qui in dieb dñicis conſueuerint ſolẽnius epulari, debeant a tali conſuetudine remoueri? & rñd. & nõ, ne deteriores fiãt, & hoc ꝓbatur auctoritate Salo dicentis, φ qui nimis emũgit, elicit ſanguinẽ. In tertia parte, q̃ incipit ibi, [Et poſt pauca.] quęrebat: an tpe ieiuniorũ ſit abſtinendum ab ouis, caſeo, & lacte & rñdet Greg. φ ſic, qa ſicut a carnib ita ab omnibus, quę trahunt ſementinã originẽ carnis, eſt abſtinendum. In quarta parte, q̃ incipit ibi, [Et poſt pauca. Ceterum.] quærebatur an piſcibus in quadrageſima ſit vtendum, reſpon. φ ſic, ad infirmitatis ſolatium, & non ad luxuriam, & non magnis piſcibus, ſed paruis. Quinto loco

i ¶Venia.] Quid eſt ergo quod dicitur alibi nunquam eſſe veniam datam impęnitenti. vt 24 q 2 legatur, ideo intelligas de venia pœnæ, non de venia culpæ.: tolerat ergo Grego. crimen tale propter periculum ſchiſmatis vel ſcandali. Vnde non eſt dicendum. quòd ignoſcatur eis: licet non puniat eos propter multitudinem, vel ſcandalum. ſuſtinenda enim ſunt crimina ratione ſcandali, vel ſchiſmatis, vt 23. quæſtio. 4. non poteſt, & ratione multitudinis, vt 50. diſtinctio. vt conſtitueretur hodie non toleratur, vt extra de vita, & honeſta. clerico. a crapula.

Scandali ratione tolerantur crimina.

K ¶Ne forte peiores.] Hæc eſt comparatiua permiſſio.

l ¶Sanguinem.] Sic qui multum corrigit, offendit, vt 45. diſt. cum beatus, & alibi dicitur. Noli eſſe nimium iuſtus. vt de pęn. diſtinct. 1. ſerpens 2. q. 7. cap. plerunque. §. de his.

m ¶Par.] Ideſt, æquum, & iuſtum.

¶ Ab

a ¶ Ab omnibus.] q.d. ex quo caro prohibetur: ergo & omnia, quæ de carne procedunt.
b ¶ Sementinam.] Ideſt, ſemen.
c ¶ Sumptuoſiora.] Sed paruos piſciculos poteſt homo comedere, vt inf. 82.d. presbyter.
d ¶ Alioqui] Argu. ex quo vnum conceditur: ergo omnia ſimilia intelliguntur eſſe conceſſa, vt inf. diſt proxi. ad eius, & 27 diſt. quod interrogaſti. 22.q.2. ſi qs per teſtamentum t.
HAEC ETSI. Hæc ē 4. pars diſtin. in qua ſoluit ſupradicta. Archid.
CASVS. Dicit Grat. ꝙ hæc tria cap. ſupra dicta ſunt abrogata & ideo qui nō obſeruant ea, non dicunť tranſgreſſores: ſed ſi nō eſſent abrogata, nō obediētes eis ꝓprio priuarentur honore: niſi fortè quis velit dicere, ꝙ hęc ſupradicta cap. loquā tur de conſilio, & non de præcepto.
e ¶ Cōſcripta.] Nam qui exortat, mandatoris opera nō fungitur, ff. de his q no. infa ob. hæc verba.

1 Ad hoc [facit] qd le. & not. 95. d. illud. ī gl. arg. omnia, &c.

lam patitur immutationem. Inſtu. de iure natu. §. penenam l. quid eſt contrarium iuri naturali, illud iniquum eſt ſup. diſt. 1. ius naturale. in fi. Item amplitudine, quia iure naturali omnia ſunt communia: ſed hoc non eſt alio iure. Item ſententiæ rigore: quia contra ius naturale nulla

autem eſt, vt quibus diebus a carne animaliũ abſtinemus, ab omnibus [a] quoque, quæ ſementinam † [b] carnis trahũt originem, ieiunemus. a lacte videlicet, & caſeo, & ouis. *& poſt pauca.* ¶ Cęterum piſcium eſus ita Chriſtiano relinquitur, vt hoc ei infirmitatis ſolatium, non luxurię pariat incendium. Denique qui a carne abſtinet, nequaquã ſumptuoſiora [c] marinarum beluarum conuiuia præparet. Vinum quoque ita bibere permittitur †, vt ebrietatem omnino fugiamus: alioqui [d] reſtat, vt omnia, quæ corpori libent, ſimiliter faciamus.

† *al. ſementinam.*

† *al. permittimur.*

4 *Hæc etſi legibus conſtituta ſunt, tamen quia communi vſu approbata non ſunt, ſe non obſeruantes tranſgreſſionis reos non arguunt: alioquin his non obedientes proprio priuarentur honore, cum illi, qui ſacris neſciunt obedire canonibus, penitus officio iubeantur carere ſuſcepto: niſi forte quis dicat hæc non decernendo eſſe ſtatuta, ſed exhortando conſcripta [e]. Decretum vero neceſſitatem facit: exhortatio autem liberam voluntatem excitat.*

Ex Greg inf. 25.q.1 hac conſona.

QVÆSTIO V.

HAEc q̃.] Hęc diſtin. diuidit in duas partes. In prima probat ꝙ naturale ius non mutať. Secunda ibi, [Sed cũ naturale.] CASVS. Continuat magiſter dicta ab illo. c. priuilegia. huc uſq; dicētis, & dicit ꝙ illa omnia conueniunt tã ſęcularibus q̃ eccleſiaſticis legibus. Nunc autem in hac 5. d. reuertiť ad ius naturale, aſſignã do dr̃iam iuris naturalis ad alia iura: nã

HAec, quæ [f] de priuilegijs, & cæteris infra poſitis ſcripta ſunt, tam ſæcularibus, quã eccleſiaſticis legibus conueniunt. Nunc ad differentiam naturalis iuris, & cæterorũ reuertamur. Naturale ius inter omnia primatum obtinet tempore, & dignitate. Cœpit [g] enim ab exordio rationalis creaturæ, nec variatur tempore, ſed immutabile [h] permanet. 2 Sed cum naturale [i] ius in lege, & Euangelio ſupra dicatur eſſe comprehenſum, quædam autem contraria his, quæ in lege ſtatuta ſunt, nunc inueniantur conceſſa, non videtur ius naturale immutabile permanere. In lege namq; præcipiebatur, vt mulier, ſi maſculum pareret, quadraginta [k]: ſi vero fœminam, octuaginta diebus a templi ceſſaret ingreſſu: nunc autem ſtatim poſt partũ eccleſiam ingredi non prohibetur. Item mulier quæ menſtrua patitur, ex

Leuit. 12.

Ibid. 15.

iſtud ius primatum obtinet inter alia iura tempore, & dignitate. tpe, quia cœpit ab exordio rationalis creaturæ: dignitate, quia non variatur. Sed cum ius naturale dicatur ſupra comprehenſum lege, & Euangelio, quædam autem contraria legi nunc inueniantur conceſſa apparet, ꝙ ius naturale mutabile. * eſt, & variatur, & hoc probatur exemplo mulieris, quæ ſtatim poſt partum, & menſtruum poteſt nunc ingredi eccleſiam: licèt aliter eſſet ſecundum legem, & puer ſtatim cum natus eſt, poteſt baptizari, & ad hoc inducit cap. ſeq.
f ¶ Hæc quæ.] In hac 5. diſt. incipit aſſignare dr̃iam iuris naturalis ad alia iura. Notandum ergo, ꝙ ius naturale in 4 differt ab alijs iuribus, in origine, dignitate, amplitudine, & ſniæ rigore. In origine differt, quia cœpit ab exordio rationalis creaturæ, vt inſti. de rer. diuiſa §. commodus, ſed alia iura ortum hēnt ab inuentione hominũ 2, inf. d. 6. c. vlt. Dignitate differt, quia hoc ius nulla fit diſpenſatio, ſed aduerſus alia iura ſæpe.
g ¶ Cœpit.] Per intelligentiam, non per eſſentiam: imò verius poſſet dici, ꝙ cœpit quo ad vſum 3, quia ius naturale, ideſt naturalis æquitas ab æterno fuit: niſi velis intelligere de iure diuino, illud cum prius fuit, quam eſſet redactum in ſcriptis.
h ¶ Sed immutabile.] Quoad præcepta, & ꝓhibitiones, vt d 6. §. vlt.
i ¶ Sed cum naturale.] Hæc eſt 2. pars diſt. in qua obijcit cōtra id qd̃ dicit, ꝙ ius naturale nō mutať, & ꝓbat per tria ſeq cap. ꝙ mutetur. Sol ponet inf. d. proxi. §. His itaq; Et eſt talis obiectio magr̃i. Puerpera, & menſtruata vſq; ad certum tp̃s prohibebantur intrare eccleſiam: ſed modo neutra prohibetur, & hæc prohibitio eſt de iure naturali: ergo reſtat, ꝙ ius naturale ſit variatum.
K ¶ Quadraginta.] Quia tot diebus mortuus eſt partus ante infuſionem animæ: ſed fœtus fœmineus 80. diebus.

* *Declaratur inf. d. 6. c. nō eſt peccatum, §. his itaque.*
Ius naturale in 4. differt ab alijs.
2 Vt in fi. p̃cedentis, §. & inf. d proxi. §. his itaque.

3 Et exce... tium: ... tunc crea... rę cęper... co vii. Archid.

Anima ma... ribus citi... infunditur q̃ fęmin...

diebus ſecundum hoc videtur, quod tempore quo concepit, dēt abſtinere: ſed ratione dubitationis ſecus eſt: quia neſcitur quo tempore concipit: item quia neſcit vtrum maſculum vel fœminam pariat. Io.

S1 mulier.] CASVS. Mulier ſtatim poſt partum poteſt

b ¶ Pondere peccati] Sed nonne in burchardo legitur in pœnitentiali Theodori, quod fœmina poſt partum maſculi abſtinebit xxxiij. diebus ab ingreſſu eccleſiæ: ſed poſt partum fœminæ lxvj. & ſi ante intrabit, tot diebus pœnitebit in pane & aqua, quot diebus ante intrauit eccleſiam: & qui illis diebus commiſcetur ei, x. diebus pœnitebit in pane & aqua: Item conſuetudo eſt cōtraria illis c. Circ.

Mulieres enixæ non tenentur hodie ab ingreſſu eccle. ſę abſtinere

lege immunda eſſe reputabatur: nunc autem nec ſtatim intrare eccleſiam nec ſacræ communionis myſteria percipere, ſicut nec illa, quæ parit, vel illud, quod gignitur, ſtatim poſt partum baptizari prohibetur. Vnde eidem Auguſtino Anglorum epiſcopo Gregorius ſcribit dicens.

a ¶Nunc ad differentiam.] *In vulgatis legebatur*, Nunc autem ad doctrinam, *Emendatum eſt ex vetuſtis codicibus, & ex principio diſt. 25 vbi hoc repetitur.*

PALEA β Cap. I.

c. 10. ad interrogata Auguſt. Anglorum Epiſcopi.

CVm enixa fuerit mulier, poſt quot dies intrare Eccleſiam debeat, teſtamenti veteris præceptione didiciſti: quia pro maſculo xxxiij. pro fœmina vero lxvj. diebus debet abſtinere; quod tamen ſciendum, quia in myſterio accipitur.

β ¶Palea.] *De paleis vniuerſe in præfatione dictum eſt. Hoc vero, cui primum præponitur nomen Palea, habetur etiam in manuſcriptis exemplaribus (exceptis duobus Vaticanis;) & in quatuor coniunctum eſt cum ſequenti capite*, Si mulier: *addita ad illius initium voce*, Nam; *quemadmodum eſt apud Gregorium.*

Gregorius ibidem continenter. Beda l. 1. de hiſt. Angl. c. 27 Nicolaus ad conſulta Bulgarorum. c. 68.

¶Mulier enixa gratias actura Eccleſiam intrare hora eadem non prohibetur. Cap. II.

† nā in prolis prolatione gemitus.] orig.

SI mulier [a] eadem hora, qua genuerit, actura gratias intrat Eccleſiam; nullo pondere peccati [b] grauatur: voluptas etenim carnis, non dolor in culpa eſt. In carnis autem cōmiſtione voluptas eſt; in† prolis uero partu dolor & gemitus. Vnde & ipſi primæ matri omniū dicitur; [In doloribus paries.] Si itaq; enixam mulierē prohibemus intrare Eccleſiā, ipſam ei pœnā [c] ſuā, in culpā deputamus.

Idem ad eundem.

Greg. ibid. continenter. Burch. l. 4. c. 32. Iuo par. 1. c. 62.

¶Mulierem enixam, vel quod ab ea genitum fuerit, eadem hora nihil prohibet baptizari. Cap. III.

BAptizari aūt, vel enixam mulierem, uel hoc quod genuerit, ſi periculo mortis urgetur, uel ipſa hora eadē quæ gignit, uel hoc quod gignitur, eadem qua natū eſt, nullo modo prohibetur, qa a ſicut ſancti myſterij gratia videntibus, atq; diſcernentibus cum magna diſcretione prouidenda eſt; ita quibus mors imminet, ſine vlla dilatione offerenda eſt; ne, dum adhuc tempus ad præbendū redemptionis myſterium quæritur, interueniente paululum mora [d], inueniri non valeat, qui redimatur.

a ¶Quia ſicut.] *Hinc vſque ad ver.* Ne dum, *addita ſunt ex Beato Gregorio.*

Greg. ibid. continenter. Nicolaus ad conſulta Bulg. c. 68. Beda lib. 1. de hiſt. Angl. c. 27. Iuo par. 8. c. 88.

Item.

¶Antequam puer ablactetur, vel mater purificetur ad eius concubitum vir non accedat. C. IIII.

AD eius vero concubitū vir ſuus accedere nō debet,

Sed illud Theodori intelligas de ea, quæ nō ex deuotione intrat: vel de illa quæ ſine neceſſitate intrat: Sed veri⁹ credo, quod poteſt intrare ſiue ſit neceſſitas, ſiue non, vt extra de pur. poſt partum. volens. conſuetudo tamen in contrarium ſe habet. Io.

c ¶Pœnam.] Afflictis enim non debet afflictio addi. vt 7. q. 1. cū percuſſio. iſtud tamen fallit: quia corrupta per violentiam non conſecrat. intra 26. diſtin. Acutius. & 32. quæſt. 5. ille autem, & mutilati mēbris non promouentur, vt 55. diſtinctio. per totum 1.

Afflictio afflictis quandoq; datur.

BAptizari.] CASVS. Mulier vel quod ex ipſa natum eſt, ſtatim in periculo mortis baptizari poteſt, ne parua mora imminente inueniri nō poſſit quod redimatur.

1 De hoc not. in ſ. ead. ad eius. in glo. hoc eſt, Archid.

d ¶Mora.] argu. quod mora eſt uitāda vbi timetur periculum, vt 28. diſt. de Syracuſanæ de conſec. diſt. 4. ne quod abſit. argumen. contra. ff. de iud ſi debitori. & ff de ſolu. l. quod dicimus Solu. illud in contractibus: iſtud in periculo animæ. Ioan.

AD eius.] CASVS. Tria dicit præſens cap. Primo, quod vir nō debet dormire cū vxore ſua tempore purgationis antequam puer ablactetur: nec alij debet tradi ad

teſt eccleſiam ingredi: nam ex hoc nullo peccato grauatur: quia uoluptas carnis in culpa eſt, non dolor: alioquin dolorem partus ſibi uerteremus, in culpam. h. d.

a ¶Si mulier.] quidam libri habent, cum enixa: ſed illud eſt palea uſque ad hunc locum.

nutriendum cauſa incontinentiæ. Secundo: ibi, [Quæ tamen.] dicit quod mulier tēpore purgationis poteſt eccleſiam ingredi: quia ſuperfluitas non debet culpæ adſcribi. Tertio ibi. [Sancta quoque.] dicit quod mulier tempore partus non eſt arcenda a corpore Chriſti: ſi

tamen

ttamen abſtinet ex deuotione, lauanda eſt.

a ¶Ablactetur.] Tempus ablactationis hic appellatur tempus poſt partum, quando mulier nimis abundat lacte: & niſi extraheretur per puerũ, oporteret ipſam infirmari. ideo autem prohibetur illis temporibus cõmiſceri cum eis, quia ex tali coitu naſcuntur morboſi, & leproſi. ſed quid ſi mulier petat debitũ a uiro tpe menſtrui, vel tẽpore purgationis? Dico, ꝙ nõ reddet debitum ei, niſi timeret fornicatio eius. 33 d. duo mala. Itẽ ſi vir petit debitum tempore menſtrui a muliere: mulier negabit, & exponit ei cauſam quare nõ poteſt. ff. de ſol. l. quod dicimus.

b ¶Prohibeantur.] id eſt, ſub forma prohibitionis diſſuadeatur. ſic exponũt quidam.

c ¶Inuita.] Hoc eſt regulare, vt quod qs inuitus patitur, non afferat ei præiudicium, vt hic, & 50. diſt. pſbyteros. & C. de inſti. & ſub. l. 1. & C. qui pe. tut. l. cum a matrib⁹. C. de app. præſes. Argu contra. inf. 55. diſt. c. vlt. 49. diſt. c. vlt. C. de cõdi. inſer. legatum. Item argu. ꝙ quæ fiunt ab inuitis, & nolẽtibus eis imputari non debent 1. vt de conſec. diſt. 5. diſcipulos. 15. q. 1. aliquos. & q. 6. c. 1. & 31. q. 2. Lotharius. Io. Sol. ſi aliqs cogit coactione abſoluta aliqd facere cõtra Deum, nõ imputatur ei quo ad Deũ. ſecus ſi conditionali coactione, vt ext qd me. cau ſacris. 50. diſtin. pſbyteros. In cõtractib. ſi aliqs cogit per metũ, qui debuerit cadere in cõſtãtẽ virũ, non imputatur ei, ut ibi, & qd met. ca u. ad audientiã niſi culpa ſua incideret in talem metum, vt ff. quod me. cau. ſi mulier. Sed in ordinibus ſecus: nam ſi quis per vim mutiletur, promoueri non poteſt, vt extra de cor. vi. expoſuiſti. etiam corrupta per vim non conſecrabitur inter virgines, ut 32. q. 5. iſte. & hoc fit propter reuerentiam ſacramentorum & defectum myſterij. ſic mihi Bart. Brix. uidetur breuiter diſtinguendum.

d ¶Quod uni perſonæ.] Arg. ꝙ vni conceditur, per cõſequens uidetur alijs eſſe cõceſſum. ſic ſup. diſt. 4. denique. & hoc uerũ eſt ſi de iure cõmuni aliquid conceditur. ſecus ſi ex priuilegio, ut 16. q. 1. hinc eſt. & 7. q. 1. petiſti.

e ¶Agnoſcere.] Arg. contra. inf. 22. q. 2. cum humilitatis. Dic quòd quilibet poteſt dicere ſe peccatorẽ, dumtamen non credat contrarium de pœn. diſt. 3. ad hæc.

f ¶Sine culpa.] Arg. ꝙ non ſemper imputatur factum vbi culpa præcedit. 15 q. 1 ſane.

Menſtrui tẽpore coniugale debitũ, an debeat reddi.

quouſq; qui gignitur, ablactetur [a]. Praua autem in cõiugatorum moribus cõſuetudo ſurrexit, vt mulieres filios, quos gignunt, nutrire cõtemnãt, eoſque alijs mulieribus ad nutriendũ tradant: qd videlicet ex ſola cauſa† incontinentiæ videtur inuentũ; quia dum ſe continere nolunt; deſpiciunt lactare quos giguũt. Hæ itaq;, quæ filios ſuos ex praua cõſuetudine alijs ad nutriendum tradunt, niſi purgationis tempus prius tranſierit†, viris ſuis nõ debẽt admiſceri: quippe cum & ſine partus cauſa, cum in cõſuetis mẽſtruis detinentur, viris ſuis miſceri prohibeantũ [b]: ita vt morte lex ſacra feriat, ſi quis vir ad menſtruatã mulierem accedat. Quæ tamen mulier, dum ex cõſuetudine menſtrua patitur, prohiberi Eccleſiam intrare nõ debet; quia ei naturę ſuperfluitas in culpam nõ valet imputari: & per hoc quod inuita [c] patitur, iuſtũ nõ eſt, vt Eccleſiæ ingreſſu priuetur. Nouimus náque, ꝙ mulier quę ſanguinis fluxũ patiebatur, poſt tergum Domini veniens†, veſtimenti eius fimbriã tetigit, atque ſtatim ab ea ſua infirmitas receſſit. Si ergo in fluxu ſanguinis poſita, laudabiliter potuit Domini veſtimentũ tangere; cur quæ menſtruum ſanguinis patitur, ei non liceat Domini Eccleſiã intrare? *& infra.* ¶Si igitur bene præſumpſit, quę veſtimentũ Domini in languore poſita, tetigit; quod vni perſonę [d] infirmanti conceditur; cur nõ cõcedatur cunctis mulieribus, quæ naturæ ſuæ vitio infirmantur? ¶Sanctæ aũt communionis myſterium in eiſdem diebus percipere non debet prohiberi. Si autem ex veneratione magna percipere nõ præſumit; laudanda eſt: ſed ſi percipiat, non iudicanda. Bonarum quippe mentium eſt ibi etiam [aliquo † modo] culpas ſuas agnoſcere [e], vbi culpa non eſt: quia ſæpe ſine culpa agitur quod uenit ex culpa. Vnde etiam cum eſurimus, ſine culpa [f] comedimus; quibus ex culpa primi hominis factum eſt, vt eſuriremus.

† *al.* *carnis incontinentia.*

† *trãſierunt*] ori. *Leuit.* 15.

Matth. 9.
† *al. humiliter veniens.*

† additæ ſũt iſtę duæ uoces ex B. Greg. & Beda.

Facta ab inuitis an ſint imputanda.
1 Nec talia poſſunt, vt patet in eo quod legi. & no. inf. 13. q. 2. quam præpoſterum.

DISTINCTIO VI.

QVia uero [g] de naturæ ſuperfluitate ſermo cœpit haberi, quæritur, an poſt illuſionem, quæ per ſomniũ ſolet accidere, vel corpus Domini quilibet accipere valeat; vel ſi ſacerdos ſit, ſacra myſteria celebrare. De his ita ſcribit B. Gregorius Auguſt. Anglorũ epõ, reſp. 11.

Ex 11. Interrogatione Auguſt. Anglorũ Epiſcopi.

Bẽda lib. 1. hiſtor. Ang. c. 27.

QVia vero.] CASVS. Grat. quærit an poſt nocturnam pollutionem, vel illuſionem valeat quis ſumere corpus Chriſti: & an ſacerdos Miſſam valeat celebrare? & de hoc quid iuris ſit, in cap. ſeq. diſtinguitur.

¶ ¶Quia uerò.] Hic intitulatur. diſtin. 6. in qua, quia feceiat mentionem de ſuperfluitate naturæ, digreditur a principali propoſito agens de nocturna pollutione,

olten-

oſtendit ergo auctoritate Greg. quibus modis, & ex quibus cauſis contingit, & qñ ſit peccatum, & qñ nõ: poſtea rñdet obiectioni factæ in præmiſſa d. in illo, §. his itaq; Et not. ſm quoſdam, ꝙ nocturna pollutio, & illuſio, q̃ procedit ex infirmitate, nõ eſt peccatũ, ẽt veniale, maxime

liquias prioris voluntatis, ff. de his qui ſui, vel alie. iuris ſunt l. patre furioſo. Imputetur ergo mihi ſaltem ſi initialiter turpiter cogitaui.

Teſtamentum.] CASVS. Capitulum iſtud diuiditur in tres partes. In prima parte dr̃, ꝙ ſi qs pollutus fuerit pollutione nocturna, niſi aqua lot⁹ fuerit, ei vſq; ad veſperã intrare Eccleſiã non concedit. In ſcđa parte q̃ incipit, ibi [Quod tñ] dicit Greg. ꝙ hoc põt intelligi ſpiritualiter ſ. de illo, qui in mente prauis cogitationib. eſt pollutus, qui aqua pnĩę lauandus eſt, & niſi prius ignis tentationis receſſerit, ſe reum vſq; ad veſperam cognoſcat. In tertia par. q̃ incipit ibi, [Sed eſt] dr̃, ꝙ pollutio tripliciter accidit. Aliquãdo. n. accidit ex ſupfluitate naturę, vel infirmitate, aliqñ ex crapula, aliqñ ex precedenti turpi cogitatione. Cũ ex ſupfluitate, vel infirmitate naturę pcedit pollutio, nõ imputat alicui, qa potius eſt pęna q̃ peccatũ. Cum vero pcedit ex crapula, talis pollutio hẽt aliquẽ reatũ, veruntamen, ſi neceſſitas adeſt, pp hoc ſacerdos non prohibet a celebratione miſſarum: ſed ſi alij ſacerdotes adſint, celebrare non debet, ſed a corpore Chriſti non prohibetur, maxime, ſi dormientem turpi imaginatione non concuſſerit pollutio. Cum autem ex turpi cogitatione præcedenti procedit, abſtinere debet ab vtroque, quia animo patet reatus ſuus, quia quod cogitauit ſciens, pertulit neſciens.

Pollutio tripliciter accidit.

¶De multiplici genere illuſionis. Cap. I.

Burch. l. 5. c. 43.
Iuo p. 2. c. 52.
Pann l. 1. c. 160.
Poly. l. 3. tit. 16
† paulo aliter in orig. & apud cæteros collectores.

Teſtamentum [a] veteris legis hunc [b] pollutum Dño dicit, & niſi lotum aqua, etiam vſq; ad veſperã † intrare Eccleſiam non concedit. Quod † tamen aliter intelligens populus ſpiritualis, quaſi per ſomnium enim illud reputat, qui tentatus immunditia [c], veris [α] imaginibus [d] in cogitatione inquinať: Sed lauandus eſt aqua [e], vt culpam cogitationis lacrymis abluat: & niſi prius ignis tentationis receſſerit, reum ſe quaſi vſque ad veſperam [f] cognoſcat. ¶Sed eſt in eadem illuſione valde neceſſaria diſcretio: qua † ſubtiliter penſari debet, ex qua re accidat menti dormientis. Aliquando enim ex crapula, aliquando ex naturæ ſuperfluitate, vel infirmitate, aliquando ex cogitatione contingit. Et quidem cum ex naturæ ſuperfluitate, vel infirmitate euenerit, omnimodo hæc illuſio non eſt timenda, quia hanc animus neſciens pertuliſſe [g] magis dolendus eſt, quàm feciſſe. Cum vero vltra modum appetitus gulæ in ſumendis alimentis rapitur: atq; idcirco humorum receptacula grauantur, habet exinde animus aliquem reatum [h], non tamen vſq; ad prohibitionem percipiendi ſacri myſterij, vel miſſarum ſolemnia celebrandi: cum fortaſſe, aut feſtus dies exigit, aut exhibere † myſterium pro eo, quòd ſacerdos alius in loco deeſt, ipſa neceſſitas [i] compellit. Nam ſi adſint alij, qui implere myſterium valeant, illuſio per crapulam facta, a perceptione ſacri myſterij prohibere non debet: ſed ab immolatione ſacri myſterij abſtinere †, vt arbitror, humiliter [k] de-

† al. quia.
Iuo p. 9. c. 111.

† al. exhiberi.

† al. abſtineri.

xime cũ ſit pœna, vt inf. c. proxi. ibi, oĩno hæc pollutio, vel illuſio non eſt timẽda, qa aĩus, &c. illa vero, q̃ procedit ex crapula, eſt veniale peccatũ, vt inf. c. pxi. ibi, hẽt exinde animus aliquẽ reatũ. ſimiliter illa q̃ prouenit ex cogitatione pcedente, peccatũ eſt, ſed diſtinguitur, quia ſi illa cogitatio nõ proceſſit ad cõſenſum, veniale peccatum eſt 1 pollutio ex ipſa pueniens. Si vero pceſſit, tũc eſt mortale 2 ſm iſtorum opi. accidit, ꝙ aliqs neſciens peccat mortaliter, & venialiter 3 operať bonũ, & etiã meretur vitam æternam, quia ſi corpus dormit aĩa vigilat. Vnde illud. Cor meum vigilat ad te Deus. Idem in furioſo dicũt, ſi culpa ſua deuenit ad furorẽ arg. 15. q. 1. ſi quis in ſi. immo neſciens peccat 32. q. 7. quẽadmodũ. Arg. cõtra. ff. de act. & oblig. ex maleficio, § ſi qs abſens, vbi dr̃, ꝙ neſciẽs nõ peccat. Alij dñt, ꝙ dormientes nõ peccant. 15. q. 1. ſi cõcupiſcẽtia &c aliquos. dormiens. n. furioſo cõparať, ff. de acq poſ. l. 1. §. adipiſcimur, & ita nõ peccat. Si ergo in nocturna pollutione homo nõ venit ad conſenſum, nullo modo peccat: ſi vero peruenit, peccat mortaliter ſm iſtos, niſi forte imaginetur cum vxore ppria, quia tunc dirigit affectum in vxorẽ, & non peccat mortaliter hãc opi. fouet H. & pbať inf. ead. diſt. non eſt. ibi: luxuriæ, &c. Sed hoc nõ eſt verũ, quia nullo modo peccat, vt inf. c. pxi. & 15. q. 1 aliquos. Sed contra priorẽ opi. obijcitur, qđ ſi cogitaui turpiter, ſed antequã dormiui, ſtatim pęnitui, poſt polluor in ſomno, peccaui, vel non? & vr̃ ꝙ ſic. Reſp. licet contritus ſim: tñ veſtigia remanent, & reliquiæ ſicut in liberto veſtigia ſeruitutis, vnde patronus ei ſuccedit inſtit. de ſucc lib. §. ſed noſtra. ſic matrimonium in furioſis manet propter re-

dotes adſint, celebrare non debet, ſed a corpore Chriſti non prohibetur, maxime, ſi dormientem turpi imaginatione non concuſſerit pollutio. Cum autem ex turpi cogitatione præcedenti procedit, abſtinere debet ab vtroque, quia animo patet reatus ſuus, quia quod cogitauit ſciens, pertulit neſciens.

a ¶Teſtamentum.] in Leuitico legitur Dñm dixiſſe, ſi fuerit homo pollutus nocturno ſemine, egrediatur extra caſtra, & nõ reuertať vſq; ad veſperã donec lauetur, & poſt ſolis occaſum reuertatur ad caſtra hoc Greg. exponit hic, & retorquetur ad illos, qui polluuntur mente.

b ¶Hunc.] talem morẽ, de quo quęris, adhuc Romani ſeruant 4. vt 33. q. 4. vir cum propria vxore.

c ¶Immunditia.] id eſt, immunda cogitatione.

d ¶Veris imaginibus.] cum videt mulierem, & delectatur in ea.

e ¶Aqua.] id eſt pęnitentia.

f ¶Ad veſperã.] i. quouſq; receſſit ignis tentationis. ADDITIO. id eſt, prauæ cogitationis. i. quouſq; cedat illa cogitatio reatu: licet. n. peccatum tranſeat actu, remanet tamen reatu 22. q. 7. non ſolum. de conſec. d. 4. non ex quo. Vel dic ad veſperam, id eſt, pęnitentiam, quia veſpera, id eſt finis eſt peccati, & idem ſenſus eſt. Hu.

g ¶Pertuliſſe.] q. d. potius intelligitur tunc pati, quam facere.

h ¶Reatum.] id eſt veniale peccatum, & ideo non prohibet a ſumptione Euchariſtiæ, ſed prohibet vel diſſuadet a confectione, niſi ſit neceſſitas.

i ¶Neceſſitas.] quæ legẽ non habet. de conſe. d. 1. ſicut.

k ¶Humiliter.] ergo eſt conſilium bene. n. poteſt celebrare,

Sicut, & ipſa cogitatio ex qua procedit.

Sub ſicut annuit infra in ſi. c. ſeq. & in palea, ſed penſandum. Hoc inſpicit dictũ antecedens, ibi ſed cogitatio; &c.

Pollutio nocturna turpẽ cogitationẽ ſequens imputatur.

4 Sub. Iudæi a contractu mortui in pollutis. de conſecr. d. 4. nec quenq̃. Hug.

bet: ſi β tamen,[a] dormientem turpi imaginatione illuſio non concuſſerit[b]. Nam ſunt, quibus ita plerumq; illuſio naſcitur, vt eorum animus etiam in ſomno corporis poſitus non fœdetur turpibus imaginationibus. ¶Qua in re vnum ibi oſtenditur, quòd ipſa mens rea[c] non ſit tunc γ: ſed ſuo iudicio penitus libera[d] cum ſe, etſi dormiēti corpore nihil meminit vidiſſe, tñ in vigilijs corporis meminit in ingluuiem cecidiſſe. Si vero ex turpi cogitatione vigilantis oritur illuſio in mente dormientis, patet aio ſuus reatus. Videt.n.a qua radice[e] inquinatio illa proceſſerit; quia†, qđ cogitauit ſciēs, hoc pertulit neſciēs: & δ pp talē pollutionem a ſacro myſterio ea die abſtinere oportet. † *al.qui.*

bare, ſi vult nam, p quibus criminibus non abſtinebit ſacerdos a celebratione miſſarum, ſed pro illibus abſtinebit, pro quibus poſſet excōmunicari, vt de con ſe. diſt. 2 ſi non ſunt & c. quotidie. tamen pro quolibet mortali peccato quilibet eſt ſuſpenſus quo ad ſe, vt extra de coha. cler. & muli. c. vlt. niſi peregerit pęnitentiam, vt extra de tēpo. ord. quæſitū Hu.

a ¶ Tamen.] ideſt, maxime.

b ¶ Non concuſſerit.] pollutio ipſa.

c ¶ Rea.] quaſi dicat, nec mens eſt rea ī ſomno, nec eſt rea poſt ſomnum, cū eſt libera in ſuo iudicio ſed tunc fuit rea qñ ſe ingurgitauit, vnde ſatis patet hic, φ homo in ſomno nō peccat.

d ¶ Libera.] ſupple. ſed prius peccauit.

e ¶ Radice.] ideſt, mala cogitatione.

Non

α ¶Veris.] *In pleriſque codicibus B. Gregorij, & apud Bedam & in collectione Conciliorum Coloniæ* 1530. *impreſſa, legitur,* vanis; *in aliquibus vero B. Gregorij codicibus* varijs; *ſed ob Gloſſam non eſt mutatum.*

β ¶Si tamen.] *In codicibus B. Gregorij, & apud Bedam eſt,* ſi tamen dormientis mentem turpis imaginatio non concuſſerit. *In collectione vero Iſidori etiam manuſcripta,* ſi tamen animum dormientis turpes imaginationes concuſſerunt: *quem ſenſum retinet etiam lectio Panormiæ: nam Burchardus, & Iuo parum ab originali diſcrepant.*

γ ¶Non ſit tunc: ſed ſuo.] *Omnia fere Gratiani manuſcripta exemplaria habent,* vel ſuo: *cæterum magna hoc loco eſt inter cæteros collectores, & Bedam, & B. Gregorij codices varietas. In collectione Iſidori etiam manuſcripta eſt,* qua in re vnum ibi oſtenditur, ipſa mens non rea, nec tamē ſuo iudicio libera. *Verum ob codicum varietatem nihil eſt in contextu mutatum.*

δ ¶Et propter.] *Hæc vſque ad finem, neque in codicibus B. Gregorij, neque apud Bedam, neque in tribus vetuſtis Gratiani exemplaribus habentur. Sunt tamen apud Burchardum, & Iuonem, & Pannormiam, & Polycarpum.*

¶Peccatum non dicitur perpetratum cogitatione ſolum, ſed delectatione, & conſenſu. PALEA. α Cap. II.

Beda. ibidem. Burch. l. 5. c. 43. Iuo p. 2. c. 52.

SEd penſandū eſt, ipſa cogitatio, vtrū in ſuggeſtione, an delectatione, vel (quod maius eſt) peccati conſenſu acciderit. Tribus .n. modis impletur omne peccatū, videlicet ſuggeſtione, delectatione, conſenſu: ſuggeſtio quippe fit per diabolū, delectatio per carnem, conſenſus per ſpiritū, quia & †primo culpam ſerpens ſuggeſſit, Eua velut caro delectata eſt, Adam velut ſpiritus conſenſit. Et neceſſaria eſt magna diſcretio, vt inter ſuggeſtionem β, delectationem, & conſenſum iudex ſui animus præſideat. Cum enim malignus ſpiritus peccatum ſuggerit in mente: ſi nulla peccati delectatio ſequatur, peccatum omnimodo perpetratum non eſt: cum vero caro delectari cœperit, tunc peccatum incipit naſci: ſi autem etiam ad conſenſionem ex deliberatione deſcendit, tunc peccatum cognoſcitur perfici. In ſuggeſtione igitur peccati ſemen eſt: in delectatione fit nutrimentum; in conſenſu perfectio. Et ſæpe contingit, vt hoc, quod malignus ſpiritus ſeminat in cogitatione, caro in delectationem trahat; nec tamen animus eidem delectationi conſentiat. Et cum caro ſine anima delectari nequeat; ipſe tamen animus carnis voluptatibus reluctans in delectatione carnali aliquo modo ligatur inuitus, vt ei ex ratione contradicat, nec conſentiat, & tamen delectatione ligatus ſit; ſed ligatum ſe vehementer ingemiſcat. Vnde & ille cœleſtis exercitus præcipuus mileſ gemebat dicens: [Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ; & captiuum me ducentem in lege † peccati, quæ eſt in mēbris meis.] Si autem γ captiuus erat, minime repugnabat: quapropter, & captiuus erat, & repugnabat. Igiť legi mentis eius lex, quæ in mēbris eſt, repugnabat

† *al.cum primam.*

Rom. 7.

† *al.legem.*

pugnabat

pugnabat:ſi autem repugnabat,captiuus non erat. Ecce itaque homo eſt (vt ita dixerim) captiuus, & liber; liber ex iuſtitia,quam diligit; captiuus ex delectatione, quam portat inuitus.

α ¶Palea.] *Abeſt hæc palea non ſolum a primo & decimo Vaticinis,verum & alijs,quæ aliquot paleas habent. Rubrica autem abeſt ab omnibus. In quibus enim caput hoc reperitur, coniunctè ponitur cum ſuperiore, quemadmodum etiam apud Burchardum,& Iuonem.*

β ¶Suggeſtionem.] *Sic emendatum eſt ex originali, a quo parum diſcrepat Iuo: ante legebatur,* & neceſſaria eſt magna diſcretio inter ſuggeſtionem & delectationem; & inter delectationem atq; conſenſum,iudicē ſui faciat animum præſidem, *Burchardus,*iudicem ſui præſidere animum. *Reliqua ferè,vt Gratianus. Apud Bedam verò,*& inter ſuggeſtionem atque delectationem; inter delectationem & conſenſum, iudex ſui animus præſideat. *In collectione Iſidori,* & neceſſariū eſt magna diſcretione inter ſuggeſtionem & delectationem, atque conſenſum iudicem ſui prodere animum.

γ ¶Si autem.] *Magna etiam hoc loco iudicum varietas eſt: breuiſſima,& ſatis integra lectio eſt in codice epiſtolarum B. Gregorij olim Lutetiæ impreſſo.* Si autem captiuus erat minime pugnabat,ſed pugnabat,quapropter captiuus non erat.Ecce itaque,&c.

Item Iſid.lib.3 ſententiarum de ſummo bono.c.6.

¶Quando ſit peccatum nocturnis imaginibus illudi. Cap. III.

Iuo p.9.cap.112.

NOn eſt peccatum, quando nolentes imaginib. nocturnis illudimur,ſed tunc eſt peccatum; ſi, antequam illudamur,cogitationis affectibus præuenimur.Luxuriæ quippe imagines, quas in veritate geſſimus, ſæpe dormientibus in animo apparent:ſed innoxiæ,ſi non cōcupiſcendo [a] occurrunt. Qui nocturna illuſione polluitur,quamuis extra memoriam turpium cogitationum ſeſe per ſentiat inquinatum; tamen hoc vt tentaretur,culpæ ſuæ tribuat, ſuamque immunditiam ſtatim fletibus tergat.

† al.ita.

His itaque † [b] *reſpondetur. In lege & in Euangelio naturale ius continetur, non tamen quæcumque in lege & Euangelio inueniuntur, naturali iuri cohærere probantur. Sunt enim in lege quædam moralia præcepta, vt non occides:quædam myſtica, vtpote ſacrificiorum præcepta,vt de agno,& alia ſimilia his. Moralia mandata ad naturale ius ſpectant;atque ideo nullam mutabilitatem recepiſſe monſtrantur. Myſtica verò quantum ad ſuperficiem a naturali iure reprobantur ſibi annexa; ac per hoc, & ſi ſecundum ſuperficiem videantur eſſe mutata; tamen ſecundum moralem intelligen-*

NOn eſt.] CASVS. Quæſitum fuit ab Iſidoro,an peccet homo cum dormiens nocturna illuditur pollutione? & reſpondet,q non;niſi adſit concupiſcentia: ſed tunc peccat cum vigilans luxuriam prouocat: ſed tamen quocunque modo accidit pollutio,ſuæ culpæ attribuere debet.

a ¶Non concupiſcendo.] idest abſque libidine præcedentis ardoris.

HIS ITAQVE CASVS. Iſte §. diuiditur in duas partes. In prima parte ſoluit Gratianus qōnem quam fecit

ſa.in illo.c.hæc quæ, de priuilegiis.in ſ.d.de mutabilitate,& variatione iuris naturalis dicens, q ius naturale in lege, & in Euangelio continetur; ſed tñ non oĩa quæ ſunt in lege,& in Euangelio cohærēt iuri naturali q̃tū ad ſuperficiem.Sunt.in lege q̃dam præcepta moralia,vt non occides,&c. Iſta nō mutātur, nec ius naturale in eis:quædam myſtica præcepta,vt de agno ſacrificādo,& his ſimilia iſta mutātur quantū ad ſuperficiē,& non q̃tum ad moralē intelligentiā:& q̃tū ad hoc ius naturale immobile pſeuerat, & permanet, ſicut fuit ab exordio rōnalis creaturæ. In ſecunda parte, q̃ incipit ibi, [Ius vero cōſuetudinis.] dr̄ q ius cōſuetudinis cepit poſt legē naturalē: ex quo hoĩes cœperūt ſimul habitare, qđ crediē factum eo tpe quo Cain legiē ædificaſſe ciuitatē:quod ius cum fere eſſet extinctū propter diluuiū, fuit reparatū a Nembroth ſiue potius immutatum; quia cœpit opprimere homines.& hoc probatur auctoritate Ge.ibi. [Cœpit Nēbroth,&c. b ¶His itaq;.] Hic ponit Magiſter ſol. obiectionis, q̃ fecerat in præcedēti di. Nos ergo cum ipſo plenius diſtinguamus,q eorū,q̃ continent in lege,alia ſūt moralia alia myſtica:moralia ſūt q̃ mores informant,& ſic ſunt intelligenda,vt ipſa verba ſonāt, vt diliges Deū: nō occides. honora patrem, de quib. notatur 32. q. 7. quid in oĩb. myſtica ſunt figuralia, quæ aliud ſignificāt præter id quod litera ſonat:horum alia ſunt ſacramentalia, alia ſunt cęremonialia. Sacramentalia ſunt de quib. ratio reddi poteſt quare ad literam ſic fuerunt præcepta, vt de circuncisione, & obſeruatione ſabbati, de quib. habes extra de bapt maiores. & extra de conſt. translato. Cæremonialia ſunt de quib. rō reddi non pōt quare ad literam ſic mādata.vt non arabis in boue, & aſino, vt 16. q. 7. in in noua. nō feres veſtem de lana,& lino contextā,nō ſeres agrū diuerſo ſemine. Lex ergo quantum ad moralia

tiam mutabilitatem neſcire probantur. Naturale ergo ius ab exordio rationalis creaturæ incipiens, vt ſupra dictum eſt, manet immobile. Ius [a] *verò conſuetudinis poſt naturalem legem exordium habuit; ex quo homines conuenientes in vnum cœperunt ſimul habitare, quod ex eo tempore factum creditur; ex quo Cain ciuitatẽ ædificaſſe legitur: quod cum diluuio propter hominum raritatem fere videatur extinctum* [b], *poſteà a tempore Nembroth reparatum, ſiue potius immutatum exiſtimatur; cum ipſe ſimul cum alijs alios cœpit opprimere, alij ſua imbecillitate eius ditioni cœperunt eſſe ſubiecti, vnde in Geneſi legitur de eo: (Cœpit Nembroth robuſtus venator eſſe coram Domino* [c] *) ideſt* [a] *hominum oppreſſor, & extinctor, quos etiam ad turrim ædificandam allexit.* Gen.4. Gen.7. Gen.10.

a ¶Ideſt.] *Gloſſa ordinaria ad iſtum locum ex Alcuino ita habet,* ideſt hominum oppreſſor & extinctor: quos allexit, vt turrim contra Deum conſtruerent.

DISTINCTIO VII.

I*VS autem* [d] *conſtitutionis cœpit a iuſtificationibus* [e] *quas* [f] *Dominus tradidit Moyſi dicens: (Si emeris ſeruum Hebræum, &c.) Vnde Iſidorus in lib. 5. Etymol. c. 5. 1. ait.* Exod.21.

¶De conditoribus legum. Cap. I.

MOyſes gentis Hebreæ primus omnium diuinas leges ſacris literis explicauit. Phoronæus Rex primus leges, iudiciaq; conſtituit. Mercurius Triſmegiſtus [g] primus leges Aegyptijs tradidit Solõ primus leges Athenienſibus dedit. Licurgus primus Lacedæmonijs iura ex Apollinis auctoritate confinxit. Numa Pompilius, qui Romulo ſucceſſit in regno, primus [h] leges Romanis edidit. Deinde, cum populus ſeditioſos † magiſtratus ferre non poſſet; Decemuiros [i] legibus ſcribendis creauit, qui leges ex libris Solonis in latinum ſermonem tranſlatas xij. tabulis expoſuerunt.

† al. ſeditioſus.

non recipit immutationem, ſed quantum ad ſacramentalia, & cæremonialia mutatur quantum ad ſuperficiem literæ, ſed non ob hoc dicitur eſſe mutatum ius naturale: quia in his non conſiſtebat ius naturale, quo ad ſuperficiem literæ, ſecundum quam hæc ſunt mutata: ſed quo ad myſticam intelligentiam, ſecundum quã nõ ſunt mutata: ſed myſticus eorum intellectus nõ eſt mutatus. vnde lex non dicitur mutata, 1. q. 1. Marchion.

a ¶Ius] Nunc oſtẽdit a quo tẽpore cœpit ius cõſuetudinarium, & conſtitutionis, & dicit, ꝙ a tẽpore Cain cępit ius conſuetudinarium. qui primo ædificauit ciuitatem, quam ex nomine filij ſui vocauit Enoch: ſed ius conſtitutionis a Moyſe 1. 10.

b ¶Extinctum.] Ius ergo non terminatur. i. non finitur in vij. ſicut nec incipere poteſt a vij. quia ad minus x. debent facere plebem, vt inf. 10. q. 3. vnio.

1 Hoc non debet hic eſſe, quia hoc dicitur in ſequen. di. nec hoc ponit Hugo. nec Lau. nec et ponit in antiqua gl. 10.

c ¶Corã Domino.] ideſt corũ, qui ſunt Domini, vel permittẽte Domino, quidquid enim fit iudicio Dei fit, vt 26. q. 5. nec mirum.

IVs autẽ.] Hæc diſtinctio diuiditur in duas partes, 2. ibi. [Paulatim.] CASVS. ſupra oſtenſum eſt, quo tẽpore ius naturale, & ius conſuetudinis incęperunt. Nunc autem oſtẽdit in hac 7. diſ. quo tẽpore incœpit ius conſtitutionis, & dicit Grat. quòd primo incœpit a Moyſe, & poſtea ab aliis, vt dicitur in ſeq. cap.

d ¶Ius autem.] In hac vij. diſt. oſtendit quando, & a quib. cœperunt conſtitutiones humanæ tam Eccleſiaſticę, quam ſæculares. Eccleſiaſticæ cœperunt a Moyſe & tempore Moyſi: Sæculares a diuerſis, & tempore diuerſo cœperunt, vt patet in ſeq. cap.

e ¶A iuſtificationibus.] .i. a iudicijs: Legitur in Exod. ꝙ Dominus dixit filiis Iſrael ꝑ Moyſen. Si emeris ſeruum Hebræũ. ſ. qui ante ſeruus non fuit, 6. an. ſeruiat tibi, niſi annus Iubilæus interueniat in 7. an. egrediatur liber & gratis, cum quali veſte intrauit, ſi habuit prius vxorem cum filiis, cum vxore & liberis exeat: ſi Dominus dedit ei vxorem, mulier cum filiis erit domini: ſed ſi elegerit ſeruus manere cum domino amore domini, vel vxoris, & filiorum, offeret eum dominus diis i. ſacerdotib. & applicabit ad oſtium tabernaculi. & perforabit aurem eius cum ſubula in ſignum perpetuæ ſeruitutis 2, & eius erit ſeruus vſq; dum viuet, vel vſque ad annum Iubilæum: Ab hac conſtitutione cępit Moyſes iudicia ſua, vt dicitur in Exod. Ioan.

2 Et ita hic inducitur ſeruitutus ex ꝑſcriptione ſeptennii, vt [n. t. 1. d. ſ. ius] gentium.

f ¶Quas.] Nam & à diuinis ſcripturis ornatus omnis ſciẽ ſumpſit initium, vt inf. di. 37. legimus, §. hinc etiã.

MOyſes.] CASVS. In prima parte huius enumerantur ſeptem perſonæ quæ primo leges alijs ediderunt, vt Moyſes. Phoronæus, Mercurius, &c: In ſecunda parte, quæ eſt ibi, [Deinde] dicitur, ꝙ populus Romanus ordinauit 10. viros q leges ex libris Solonis 10. tab. tranſtulerunt in latinum ſermonem, & eas poſtea exponentes duas tabulas addiderunt.

g ¶Triſmegiſtus.] Propter tres potentias. ſ. eloquentiã, ſcientia & virtutem, de quibus habes 37. diſt. relatum, & 16. q. ſic viue, C. de profeſ. l. magiſtros.

h ¶Primus.] Immo prius Romulus tradidit: ſed pauca s. ff. de orig. iur. l. 2. & quia paucas: ideo dicitur iſte primus edidit 3.

3 Vt ff. d[e] orig. iur. l. 2. Laur.

i ¶Decemuiros.] Cum enim leges ꝑꝑ diſcordiam plebeiorum cum nobilibus fere per 30. annos in deſuetudinem abiiſſent, creati ſunt 10. viri, qui de Gręcis ciuitatibus leges collectas trãſtulerũt ĩ latinũ, & eas in tabulis eburneis ſcripſerunt poſtea iidem 10. viri accepta ptãte corrigendi, & interpretandi leges, uidentes multa deeſſe tabulis 10. poſtea duas tabulas ſuperaddiderũt: & appellatæ ſunt illæ leges 12. tabularum: qui autẽ fuerunt illi 10. viri ſtatim determinat Iſidorus dicens ſeq. cap.

Fue-

FVerũt.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte ponuntur nomina x. virorum, qui leges primo tranſtulerunt, & dicitur etiam, ꝙ Pompeius primus Conſul, & Cæſar leges cõdere voluerunt, ſed nõ potuerunt perficere. In ſecunda parte dicitur, ꝙ leges propter vetuſtatem ab vſu ceciderunt, quarum notitia eſt neceſſaria, etſi in vſu non ſint. In tertia parte dr̃, ꝙ nouæ a Conſtantino, & eius ſucceſſoribus cœperunt: ſed quia permixtæ, & confuſæ erant Theodoſius minor ad ſimilitudinem Gregoriani, & Hermogeniani codicis, compoſuit codicem ex conſtitutionibus Imperatorum, quem Theodoſianum vocauit. Secunda pars incipit ibi. [Paulatim.] Tertia ibi: [Nouæ.]

a ¶ Metu.] Arg. ꝙ metus verborum excuſat arg. inf. 23. q. 7. conuenior. ibi, dic aliquod verbum in Deum, & morere. & arg. ff. de acquir. hære. l. 6. in fi. arg. contra, extra quod met. cau. ſacris.

b ¶ Neceſſaria.] Sed ſi nullus eſt earum vſus, ut quid membranas occupant. 19 diſt. ſi Romanorum? ſed ideo notitia eſt neceſſaria, vt ſciatur cauſa quare tollantur, Vt C. de cad. tol. l. vna, quia & ipſe Papa argumentatur ex abrogato iure, ut extra de iud. nouit, Vel eſt neceſſaria non vt probentur, ſed vt reprobentur maledicta, vt 37. diſt. legimus. & c. qui de menſa.

c ¶ Vocauit.] Hunc tamen immutauit poſtea Iuſtinianus, & fecit vnum codicem ex tribus. C. de nou. cod. com. verſus princ. Ioan. Theutonicus.

¶ Nomina eorum, qui leges xij. tabularum expoſuerunt. Cap. II.

Iſidorus ibidẽ continentur.

Adde text. in l. 2. iuris ciui. cum §. ff. de ori. iuris.

FVerunt autem hi †, Ap. Cladius, T. Genutius, P. Seſtius, Sp. Veturius, C. Iulius, A. Manlius, Ser. Sulpicius, P. Curatius, T. Romilius, Sp. Poſtumius. Hi Decemuiri legum conſcribendarum electi ſunt. Leges autem redigere in libris† primus Conſul Pompeius inſtituere voluit: ſed non perſeuerauit obtrectatorum metu[a]. Deinde Cæſar cœpit id facere; ſed ante interfectus eſt; Paulatim autem antiquæ leges vetuſtate, atq; incuria abſoluerũt†; quarum etſi nullus iam vſus eſt, notitia tamẽ neceſſaria[b] videtur.† ¶ Nouæ leges à Conſtantino Cęſare cœperũt; & reliquis ſuccedentibus: erantque permixtæ, & inordinatæ. Poſtea Theodoſius minor† Auguſtus ad ſimilitudinem Gregoriani, & Hermogeniani codicem factum conſtitutionum à Cõſtantini temporibus ſub proprio cuiuſque Imperatoris titulo diſpoſuit; quem à ſuo nomine Theodoſianus vocauit[c].

† al. libros.

† exoleuerũt] ori. Iuo. p. 4. c. 170. Pann. l. 2. c. 144.

Adde an abrogata ſit abroganda. no. de lat. lib. l. 1. & C. nou. cod.

† al. iunior.

DISTINCTIO VIII.

† al. naturę.

DIſfert autem[d] *ius naturale† à conſuetudine, & conſtitutione. Nam iure naturali omnia ſunt cõia omnibus: quod non ſolũ inter eos[e] ſeruatũ creditur, de quibus legitur: (Multitudinis autẽ credẽtiũ erat cor vnum, & anima una, &c.) uerum etiam præcedenti tempore à philoſophis traditum inuenitur. Vnde apud Platonem illa ciuitas iuſtiſſime ordinata traditur; in qua quiſque proprios neſcit[f] affectus. Iure uero conſuetudinis, uel conſtitutionis hoc meum eſt, illud alterius.*

Act. 4.

Vnde Auguſtinus ait tract. 6. ad c. 1. Ioannis.

¶ Iure diuino omnia ſunt communia omnibus: iure vero conſtitutionis hoc meum, illud alterius eſt. Cap. I.

Anſel. 12. c. 62. Iuo p. 3. c. 194. Pann. l. 2. c. 63.

QVo iure defendis[g] villas eccleſiæ? diuino, an humano? diuinum ius in ſcripturis hẽmus; humanũ ius in legibus Regum. Vñ quiſq; poſſidet, ꝙ poſſidet? nonne iure humano? Nã iure[h] diuino,) Domini eſt terra,

Pſal. 23.

DIſfert autẽ. Hęc d. diuidit in duas partes, in quarũ prima probat, ꝙ de iure naturali oĩa ſunt communia. Secũda, ibi. [Dignitate.] CASVS. Supra in 3. diſtin. aſſignata fuit differentia iuris naturalis ad alia iura ĩ origine, & dignitate. nunc autem aſſignat dr̃iam iuris naturalis ad alia iura in amplitudine: quia hoc iure omnia ſunt cõia: ſed non alio iure. Repetit etiam de dignitate. Dr̃ ergo in hoc § ꝙ hoc ius naturale differt à conſuetudine, & conſtitutione: nam iure naturali omnia ſunt cõmunia & hoc probatur auctoritate noui teſt. & auctoritate platonis: ſed iure cõſuetudinis dicit hoc meum, illud tuum: & ad hoc inducitur ſeq cap.

d ¶ Differt autem.] In hac 8. diſt. oſtẽdit magiſter, qualiter ius naturale excellat alia iura amplitudine; quia ſecundum hoc ius omnia ſunt communia.

e ¶ Inter eos.] i. Apoſtolos. 12. q. 1. dilectiſſimis.

f ¶ Neſcit.] Quiſque enim tantum diligit alium, vt ſe 1, finxit enim Plato quãdam Rẽpublicam, in qua omnia ſunt communia 12 q. quæſt. 1. cap. 2.

1 Vt de pœniten. diſt. 2. charitas eſt iuxta ſi

QVo iure.] CASVS. Quidam hæretici conquerebantur ſe iniuſtè expoliatos rebus quas nomine eccleſiæ poſſidebant, contra quos inuehitur Auguſt. dicens eos non poſſe conqueri: nam aut poſſident iure diuino, aut iure humano, ſi iure diuino omnia ſunt communia, & ita res eccleſiæ poſſidere non poſſunt: ſi iure humano; ſed iura humana ſunt leges Imperatorum, quæ ſtatuunt, vt hæretici nil nomine eccleſiæ poſſiderent. ergo renunciant legibus Imperatorum, per conſequens & poſſeſſionibus: ſiue noĩe eccleſiæ, uel ꝓprio noĩe velint poſſidere: cum Apoſtolus Reges p̃ceperit honorari.

g ¶ Defendis.] i. petis, vel defendendo retines.

h ¶ Nam iure diuino.] Ex hoc vr̃, ꝙ tantum iure humano aliqua poſſideatur, & nõ diuino. & ſic ob. inf. 23. q. 7. c. 1 vbi dr̃, ꝙ iure diuino aliq̃d poſſidet. Sed non eſt contrarium: quia dr̃ ibi. ꝙ iuſtorum ſunt omnia cum iure

Poſſeſſio non fit de iure diuino ſed humano.

& plenitudo eius.] Pauperes & diuites Deus de vno limo fecit: & pauperes & diuites vna terra ſupportat. Iure tamē humano dicit† ; hæc villa mea eſt; hæc domus mea, hic ſeruus meus eſt[a]. Iura† autem humana, iura Imperatorum ſunt: quare? Quia ipſa iura humana per imperatores, & reges ſæculi Deus diſtribuit generi humano. *Item ibidem paulo inferius.* ¶ Tolle β iura Imperatorum; & quis audet dicere, mea eſt illa villa, aut meus eſt ille ſeruus, aut domus hæc mea e t†; ſi autem, vt teneantur iſta ab hominibus, regum iura fecerūt, vultis, vt reticeamus leges, vt gaudeatis[b]? *Item ibid. paucis interiectis.* ¶ Legantur leges[c], vbi manifeſtè præceperunt Imperatores, eos†, q præter eccleſiæ catholicæ communionem vſurpant ſibi nomen Chriſtianum, nec volunt in pace colere pacis auctorem, nihil nomine eccleſiæ audeant poſſidere[d]. Sed quid nobis & Imperatori? Sed iam dixit, de iure humano agitur, & tamen Apoſtolus voluit ſeruiri regibus, voluit honorari reges, & dixit [Reges reueremini] Nolite dicere[e], quid mihi, & regi? Quid tibi ergo & poſſeſſioni? Per iura regum poſſidentur poſſeſſiones. Dixiſti, quid mihi & regi? Noli dicere poſſeſſiones tuas: quia ipſa† iura humana renunciaſti, quibus poſſidentur poſſeſſiones.

Gen. 2.

†*dicit*] orig. †*Iure ergo humano, iure Imperatorum: quare?*] orig.

† Contextu in hoc iure cō ibi ... ff. de iuſt. & iur.

Cod. lib. 1. tit. 5. cap. 4 & Cod. Theod. lib. 16. ti. 5. c. 41. 52. 54.

† *al. vt.*

1 *Pet.* 2.

α ¶ Eccleſiæ] *Hæc dictio non eſt apud B. Auguſtinum: Nam ibi agit contra* Donatiſtas, *qui legibus* Imperatorum *villas ſibi adēptas, &* Eccleſia *catholica atributas eſſe* q̄rebātur: *Quare, cum Donatiſtæ dicerent,* villas noſtras tulerunt: fundos noſtros tulerunt, *vt eos ipſe cōuincat nullum ius in illis habuiſſe, aut habere, quibuſdā prapoſitis addit iſta.* Quo iure defendis villas? diuino &c. Et *infra* 11. q. 1. *c. ſi qua cauſa, vbi gratianus citat initium huius capitis, iſta dictio,* Eccleſiæ, *non habetur, eſt tamen apud* Anſelmum, Iuonem *& in Pannomia locis indicatis.*

β ¶ Tolle] *Quoniam gloſſa obſtitit, ne omnia emendarētur, aut adderentur, quæcunque addenda videantur, placuit integrum apponere locū B. Auguſtini Apud ipſum igitur poſt ver.* humano *antecedentis paragraphi, hæc ſequuntur,* Vultis legamus leges Iuriſperitorum? & ſecundum ipſas agamus de villis? Si iure humano vultis poſſidere; recitemus leges Imperatorum: videamus, ſi aliquid voluerunt ab hæreticis poſſideri: Sed qd mihi eſt Imperator? ſecundum ius ipſius poſſides terrā. Aut tolle iura Imperatorū, & quis audet dicere, mea eſt illa villa, aut meus eſt ille ſeruus, aut domus hæc mea eſt? Si autē vt teneantur iſta ab omnibus, iura acceperunt regum, vultis recitemus leges, vt gaudeatis, quia vel unum horum habeatis, & non imputetis niſi manſuetudini columbæ, quia vel ibi uobis permittitur permanere? leguntur enim leges manifeſtæ, vbi præceperunt Imperatores, &c.

†*ad. ipſa*] orig. & Iuo.

2 *Dignitate*[f] *vero ius naturale ſimiliter preualet cōſuetu*

iure diuino, & bene poteſt eſſe, quod iure diuino aliqd ſit proprium: ſed ideo dicit hic, ꝙ iure humano poſſidentur poſſeſſiones: quia iura humana potiſſimè tractāt de poſſeſſionibus: ſed ius canonicum principaliter de decimis, vel primitijs. Vel dic, ꝙ ibi ius diuinum ſtrictè ſumitur pro iure canonico: ſed hic ius canonicum comprehēditur ſub iure humano, & hinc 1. habes, ꝙ petenti reſtitutionem obſtat exceptio hæreſis. Hæretico. n. nihil eſt licitū poſſidere, vt 23. q. 5. ſi vos. & q. 8. c. 1. & 2. Item hic eſt arg ꝙ à petēte reſtitutionē poſſumus quærere quo iure petat: an ꝑ interdictum vel iudicis officio. Itē ꝙ cauſam petendi tenetur explicare: & ꝙ ſecūdum iura canonica actio ſit; proponēda: habes extra de iudi. examinata. & extra de libe. obla dilecti. nec obſtat extra de iudi. dilecti 2. Ioan. Sol. ego credo, ꝙ cauſa, & modus agendi eſt proponendus, vt ſecundum illum modum iudex ferat ſententiam, extra de ſimo. licèt Heli. licèt nō cogatur actionē proponere; quia etiā ſecundum leges ſola cauſa ſufficit, vt C. de edict. diui Adri. tol. l. 3. Bar.

1 Illud hic elicitur ſecūdū illam expōnē, quę fit ſup. ea. in ver. defendis. i. petis, ſecundū Io. de Fant.

2 Vbi de hoc & 2. q. 6. decreto.

a ¶ Meus eſt.] Hæc verba meum, & ſuū ſpectāt ad domnū, non ad bonæ fidei poſſeſſorem, vt ff. de re. & ſump. ſu. l. 2. §. j.
b ¶ Gaudeatis.] Retinendo poſſeſſiones, vel eas recuperādo.
c ¶ Leges.] Cōſtitutiones Imperatorū ſuper rebus eccleſiaſticis, non valuiſsēt, niſi poſtea cōfirmatæ fuiſſent ab eccleſia, vt 96. diſt. bene.
d ¶ Poſſidere.] Hoc canones præcipiunt, vt 23. q. 7. c. 1 & 2.
e ¶ Dicere.] Arg. eſt hic, ꝙ qui vnū dicit, dicit, & omnia, quę ſequuntur ex illo, vt 11. q. 3. ęſtimāt &c. ſeq & extra de do. & contum. cum dilectus filius. & ff quod met cau. l. 1. Item arg. ꝙ idem iuris eſt in vno connexorum, quod in reliquo, vt 1. q. 3. ſi quis obiecerit. & 3 q. 6 hæc quippe. Item argu. ꝙ qui renunciat vni, renunciat omnibus, quæ ſequuntur ex illo, & etiam omni-

bus cohærentibus, vt 8. diſtinct. ſi. quis ſacerdotum, & prima. quæſt. prima, ſi quis epiſcopus. & 9. quæſt. 2. nullus primas.

DIGNITATE. CASVS. Oſtendit, ꝙ differt dignitate ab alijs ius naturale: quia ſi conſtitutio, vel conſuetudo aliqua ſit huic contraria, irritatur & hoc probatur ſeq. cap.

f ¶ Dignitate.] Hic incipit 2. pars diſt. in qua oſtendit quare ius naturale ſit dignius q̄ alia iura: nā quæcunq; conſti-

conſtitutio, vel conſuetudo eſt contra illud ius, eſt irrita, & ad hoc inducuntur omnia, c. ſeq.

QVę contra.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ flagitia, quæ ſunt contra mores hominum vitari debent: ita, vt pactū hominum, vel conſuetudo ciuitatis ſeruetur, nec ab aliquo violetur: ſed perpetua gaudet firmitate: Si tamen Deus iubet aliquid fieri contra pactum, vel conſuetudinem, ei eſt obtemperandum: nam ſi regi eſt obtemperandū in regno, vel ciuitate ſua, multo fortius regi vniuerſæ creaturæ eſt obediendum.

res tenentur ſequi conſuetudinē illorū inter quos commorantur? Ar. vř hic, ꝙ ſic 1. & 12. d. illa, & 41 diſt. c. 2. Arg. contra quia viatores non ſortiunt forū illius loci ꝑ quē tranſeunt, vt ff. de iud. hæres, §. 2. Et eſt arg. quod ſoli perpetuo habitantes obligantur legi ciuitatis, vt ff. de pi. debitor.

1 Et eſt hic arg. ꝙ cōſuetudo loci attendenda eſt in ſcacorum ludo ſecundū Lau. ſed argu contra 41 diſ. illud in fine.

dini, & conſtitutioni. Quæcunque enim, vel morib. recepta ſunt, vel ſcriptis comprehenſa: ſi naturali iuri fuerint aduerſa, vana & irrita habenda ſunt.

Unde Auguſtinus ait, lib. 3. confeſſ. c. 8.

¶Aduerſus naturale ius, nulli quidquam agere licet. Cap. II.

Iuo p.4.c.178.

QVæ contra mores [a] hominum ſunt flagitia [b], pro morum diuerſitate [c] vitanda ſunt, vt pactum inter ſe ciuitatis, aut gentis conſuetudine, vel lege firmatum, nulla ciuis, aut peregrini [d] libidine violetur. Turpis enim omnis pars eſt ſuo vniuerſo non congruens. Cum autem Deus aliquid contra morem, aut pactum quorumlibet iubet; etſi nunquam ibi factum eſt, faciendum eſt: & ſi omiſſum, inſtaurandum eſt: & ſi inſtitutum non erat, inſtituendum eſt. Si enim regi licet in ciuitate, cui † regnat, iubere aliquid, quod neque ante illum quiſquam, nec ipſe vnquā iuſſerat; & non contra ſocietatem ciuitatis eius obtemperatur, imò [e] contra ſocietatem non obtemperatur (Generale [f] quippe pactum eſt ſocietatis humanæ obedire regibus ſuis) quanto magis Deo regnatori vniuerſæ creaturæ ſuæ, ad ea quę iuſſerit, ſine dubitatione ſeruiendum eſt? ſicut [g] enim in poteſtatibus ſocietatis humanæ maior [h] poteſtas minori ad obediendum præponitur, ita Deus omnibus.

† al. in qua.

Item Nicolaus Papa Igmaro Remenſi archiepiſcopo.

¶*Caput hoc eſt ex epiſtola Nicolai, qua incipit,* Epiſtola beatitudinis tuæ, *extatque una cum alijs eiuſdem, & aliorum Pontificum epiſtolis manuſcriptis Romæ in Bibliotecha Monaſterij Dominicanorum, ex qua hoc caput emendatum eſt.*

¶Radicitus eſt euellenda pernicioſa conſuetudo. Cap. III.

Iuo p.4.c. 203. Pann.l.2.c.28.

MAla conſuetudo [i], quæ non minus [k] quam pernicioſa corruptela † vitanda eſt, niſi citius radicitus euertatur, in priuilegiorum ius ab improbis aſſumitur: & incipiunt præuaricationes, & variæ † præſumptiones celerrime non compreſſæ, pro legibus venerari, & priuilegiorum more perpetuo celebrari.

Concord. ex. in Auth. habita. cum ... gl. in uer. ... eruerſa cō... uetudine. ... C. ne fil. pro ... at. & in c. ... Meſſana, de ... elect.

† al. vana.

Item Auguſtinus li. de baptiſmo contra Donatiſtas, cap. 6.

Sub perſona Liboſi Vagenſis. Iuo p.4. c 208. Pann.l.2.c.165. inf. ea.c. qui contempta ibid.c. 8. ſub perſona Fœlicis a Buſlacenſis.

¶Veritati & rationi conſuetudo eſt poſtponenda. Cap. IIII.

VEritate [l] manifeſtata [m] cedat conſuetudo ueritati: plane rńdeo, q̄s dubitet [n] veritati manifeſtatę debere cōſuetudinē cedere? *Item.* Nemo cōſuetudinē rōni,

a ¶Mores.] Bonos.
b ¶Flagitia.] ideſt quaſi flagitia, 32. q. 7. flagitia.
c ¶Diuerſitate] ideſt aduerſitate. Io.
d ¶Aut peregrini.] Nunquid ergo peregrini, & ſcholares tenentur ſequi conſuetudinē illorū inter quos commorantur? (continued above)

e ¶Immo.] q. d. non eſt contra pactū humanæ ſocietatis ei obtemperare. immo ſm pactū: quia in oī pacto ſemper intelligit̄ excepta maioris auctoritas, vt extra de iu. iur. venientes.
f ¶Generale.] Ideſt generalis lex.
g ¶Sicut.] In hoc facit ad propoſitū: q2 id qđ Deus præcipit cū ſit de iure naturali, præfertur conſuetudini, vel conſtitutioni.
h ¶Maior.] Ergo magis obedit Monachus epiſcopo quā Abbati 2: quod falſum eſt, vt 58. diſt. ca 1. & 2. ſed de hoc dic, vt not. 11. q. 3. qui reſiſtit.

2 Ad hoc facit quod no. 2. q̄ō 7. cum paſtoralis, contra, 18. q. 2. in ſi Archid.

MAla.] CASVS. Quędam praua conſuetudo inoleuit in Archiep̄atu Remeñ. quare Papa præcipit. Igmaro Remeñ archiep̄o, vt illā cōſuetudinem tollat: quia niſi illa conſuetudo radicit' euellatur; ab impijs in ius aſſumet̄, & pſūptiones incipiēt pro legibus venerari.
i ¶Mala conſuetudo.] Argum. quod id quod alias eſt illicitum, ratione conſuetudinis nō fit licitū. Ar. cōtra, ſu. d 4. deniq; ar. cōtra, ext de cōſue. c. vl. ēt minus rōnabilis cōſuetudo inducit ius. extra de in integ reſt. reſtitutus. Itē hic eſt ar. ꝙ honeſta conſuetudo īducit priuilegiū, vt 9. q. 3. conqueſtus. & 82. diſt. plurimus
k ¶Nō minus] Hæc vij. c. de mala cōſuetudine loquuntur.

CASVS aūt ſequentis cap. planus eſt, & per ſe patet.
l VEritate.] Argum. ꝙ veritas præiudicat opinioni, vt hic. & 81. d. quicunq; & extra de big. nup extra g ſi. ſint legi. ꝑ tuas, & ex de pur. vul. ſignificantibus, & extra de frig. & ma fraternitatis. ar. contra inf. 3. q. 7. infamis. §. tria & ex đ iure pa. cōſultationib. & C. de reſ. l. j.
m ¶Manifeſtata.] Per doctrinam, & reuelationem.
n ¶Dubitet] Quandoque tamen conſuetudo præualet legi. extra de conſue. c. vlt.

& veritati præponat: quia conſuetudinem ratio & veritas ſemper excludit:

Item Gregorius a VVimundo † Auerſano Epiſcopo.

† *al. Guitmundo.*

α ¶Gregorius.] *In aliquot manuſcriptis, & apud Iuonem, eſt* Gregorius VII. *Et in huius Pontificatu Guitmundus Auerſanus epiſcopus ſcripſit de corpore & ſanguine Domini contra Berengarium, qui liber extat.*

¶Quælibet conſuetudo veritati eſt poſtponenda. Cap. V.

SI conſuetudinem fortaſſis opponas; aduertendum eſt, quòd Dominus dicit [a]: [Ego ſum veritas, & vita.] Nō dixit, Ego ſum conſuetudo; ſed, veritas. Et certe (vt beati Cypriani vtamur ſententia) quælibet conſuetudo, quantumuis vetuſta [b], quantumuis vulgata, veritati omnino eſt poſtponenda; & vſus qui veritati eſt contrarius, abolendus.

Iuo p.4.c.213. Panu l.2.c.116. *Ioan.14.* Cyprianus in toto illo ſuo concilio.

Item Aug. lib.3. de baptiſmo contra Donatiſtas, c.5.

Sub perſona Caſti Siccenſis.

¶Veritate reuelata, conſuetudinem ſibi cedere oportet. Cap. VI.

QVi contempta veritate præſumit conſuetudinem ſequi; aut circa fratres inuidus eſt & malignus, quibus veritas reuelatur; aut circa Deum ingratus eſt, cuius inſpiratione eccleſia eius inſtruitur, *& infra.* In Euangelio Dominus, Ego ſum, inquit, veritas: non dixit, ego ſum conſuetudo. Itaque veritate manifeſtata, cedat conſuetudo veritati. *& infra.* ¶Reuelatione facta veritatis, cedat conſuetudo β veritati: quia & Petrus, qui prius circumcidebat [c], ceſſit Paulo veritatem prædicanti. *& infra.* Cum Chriſtus veritas ſit; magis veritatem, quam conſuetudinem ſequi debemus: quia γ conſuetudinem ratio & veritas ſemper excludit.

Iuo p.4.c.234. Ibi.c.6. ſub perſona Liboſi Vagenſis. Ioan.14. ſup. ea.c. veritate. Ibi.n.7. ſub perſona Zozimi a Tharaſſa. Gal.2. ibi.ca.9 ſub perſona Honorati a Tucca. ſup. ea.c. veritate.

β ¶Cedat conſuetudo.] *Apud* B. *Auguſtinum, & Iuonem, & in Pannormia legitur,* cedat error. *Sed vere B. Auguſtinus ex ipſiuſmet Zozimi verbis colligit, quod illi errorem appellabant, fuiſſe conſuetudinem. Ita enim reſpondet.* Noluit quidem iſte dicere, conſuetudinem, ſed errorem: Veruntamen cum dicit, quia & Petrus, qui prius circumcidebat, ceſſit Paulo veritatem prædicanti, ſatis indicat, quòd aliud etiam de baptiſmo fieri ſolebat.

γ ¶Quia conſuetudinem.] *Verba hæc vſque ad finem, apud Iuonem, & Gratianum ſatis commode hic nectuntur, repitita ex verbis Fœlicis, quæ referuntur ſup. c. veritate.*

Idem in lib. 4. de baptiſmo contra Donatiſtas, c.3.

¶Conſuetudo rationi fruſtra opponitur. Cap. VII.

Hic refert B. Auguſtinus uerba B. Cypriani in epiſt. ad Iubaia.

FRuſtra; inquit, quidam qui ratione vincuntur, conſuetudinem [d] nobis obijciunt: quaſi conſuetudo maior ſit veritate: aut non id ſit in ſpiritualibus ſequendum, quod in melius fuerit a Spiritu ſancto reuelatum. ¶Hoc plane verum eſt quia ratio & veritas conſuetudini præponenda eſt. Sed cum conſuetudini veritas ſuffragatur, nihil oportet firmius retineri.

Iuo p.2.c.94. & par. 4.c.235. Hic B. Auguſtinus reſpondet.

SI conſuetudinem.] CASVS. Quidam epiſcopus habebat quandam prauam conſuetudinem. ſcribit ei Greg. & mandat, vt illam aboleat, & ꝙ hoc facere debeat, probat auctoritate Chriſti, qui dixit: Ego ſū veritas, & non dixit: Ego ſum conſuetudo. & ſententia Cypriani. qui dixit, ꝙ q̄tumcunq; ſit vetuſta conſuetudo veritati contraria, eſt abolenda.

a ¶Dicit arg. ꝙ verbis eſt inhærendum. extra de deci. ad audientiam.

b ¶Vetuſta.] 1.q.3. ſi quis præbendas. arg. contra ff. de leg. de quib. §. īueterata cōia prædi. l. venditor. § ſi cōſtat. & extra de conſuetu. cum dilectus. & extra de iurepa. cura paſtoralis, in his ꝓpter diuturnitatem tēporis ſuſtinetur, id qđ eſt minus rōnabile. dic ꝙ vetuſtas eſt ſeruāda, ſi poteſt ſine ſcādalo ſeruari. contra diſt.4. denique.

QVi contempta.] CASVS. Quidā contempta veritate conſuetudinem ſequebantur, quos dicit Aug. facere cōtra fratres, & contra Deum qui dixit: Ego ſū veritas, & non dixit: ego ſū cōſuetudo. & hoc ēt probat exēplo Petri q ceſſit Paulo veritatē prædicanti. Ratio igitur & veritas conſuetudinem excludit.

c ¶Circuncidebat.] Et cibos diſcernebat ꝓpter, quod Paulus ei reſtitit in faciem, 2.q.7.ca. Paulus Petrum. 27. q.1. ſicut enim. ver ecce.

FRuſtra.] CASVS. Quidam contra ſacramenta, & alia ſpiritualia conſuetudinem veritati ꝓponebant, quare q̄ſitū fuit ab Auguſtino, q̄d iuris eſſet: Et rñdet Auguſtinus, ꝙ fruſtra obijciūt conſuetudinem veritati, ſi tamen conſuetudini veritas ſuffragatur, nil oportet firmius retineri.

d ¶Conſuetudinē.] Ex his omnibus ca. videtur, quod ſemper ius præiudicet cōſuetudini. Videamus ergo quando conſuetudo præiudicet iuri. Ecce inuenio in electione conſuetudinem prædicare iuri. nam perſona, quæ alias eſt ineligibilis, ratione conſuetudinis fit eligibilis, vt inf. 12. diſt. nos conſuetudinem. Item rōne conſuetudinis coguntur aliqui eligere de aliena Eccleſia, vt extra

Conſuetudo in multis præiudicat iuri.

extra de conſuetu. cum dilectus.in fi. Item ratione conſuetudinis poteſt eps eligi in præpoſitum. extra de conceſ. præb. cum noſtris. Item ratione conſuetudinis eligit minor eccleſia cum cathedrali. extra de cauſa poſſeſ. & proprie. cum eccleſia. extra de conceſ. præb. & eccl. non

tra de, præb.cum ſiam dudū.Item ꝙ nō per errorē ſit inducta.ff.de leg ꝙ non rōne.inf.ea. cōſuetudo.Itē ꝙ maior pars populi cōſueuerit. illa cōſuetudine vti: quia ſicut maior pars populi non poſſet inducere legem : ſic nec conſuetudinem.Quidam tamen dicunt,ꝙ illa cōſuetudo præiudicat iuri, quę excedit hominū memoriam. Illud.n. loco cōſtituti hētur, vt ff. de aqua quot. & æſti.hoc iure.§ ductus aquæ. & 3 q 6. hæc quippe. Io. Hoc breuiter teneas, qđ ſufficit ſecundum canones,quod ſit rationabilis, & p̄ſcripta, vt extra de conſue. c.vlt.Bar. Brix.

Item Cyprianus in epiſtola ad Pompeium contra epiſtolam Stephani.

¶ Rationem conſuetudo impedire non debet. C. VIII.

Conſuetudo[a],quæ apud quoſdam obrepſerat,impedire non debet,quominus veritas præualeat, & vincat. Nam conſuetudo ſine veritate, vetuſtas erroris eſt : propter quod relicto errore ſequamur veritatem, ſcientes, quia & apud Eſdram,[b] veritas vicit, ſicut ſcriptum

Eſdra 3.4. eſt:[Veritas manet,& inualeſcit in æternum, & viuit,& obtinet in ſæcula ſæculorum.] *Idem in epiſt.ad Iubaianum,circa med.*

1.Tim.1. Ignoſci *a* poteſt ſimpliciter erranti, ſicut de ſeipſo dicit Apoſtolus Paulus [Qui primo, *inquit*, fui blaſphemus,& perſecutor,& iniurioſus:ſed miſericordiam merui; quia ignorans [c] feci.]Poſt inſpirationem vero,& reuelationem factam, qui in eo,quod errauerat, perſeuerat,prudens & ſciens ſine venia ignorantiæ peccat:præſumptione enim atque obſtinatione quadam nititur, cū ratione ſuperetur.

a ¶ Ignoſci.] *Apud B.Cyprianum legitur,* Ignoſci enim poteſt,*& bis antecedunt ea, quæ leguntur ſupra,cap fruſtra.vſque ad ver.*reuelatum.

Idem lib.2.epiſt.3.ad Cæcilium.

¶ Dei veritatem,non hominum conſuetudinem ſequi oportet. Cap. IX.

Anſel.l.9.c.6. Si ſolus [d]Chriſtus audiendus eſt,non debemus attende

Matth.17. re, quid aliquis ante nos faciendum putauerit; ſed

Hic eſt filius meus, &c. quid,qui ante omnes eſt, Chriſtus,prior fecerit. Neque

Eſa 29. enim hominis conſuetudinem ſequi oportet;ſed Dei ve-

Matth.15. ritatem, cum per Eſaiam prophetam Deus loquatur, & dicat,[Sine cauſa autem colunt me, mādata & doctrinas hominum [e] docentes.]

Liquido igitur apparet, quod conſuetudo naturali iuri poſtponitur.

Conſuetudo.] CASVS. Hoc capitulum diuiditur in duas partes. In prima parte dr̄, ꝙ cōſuetudo praua, q̄ apud quoſdā obrepſerat, præiudicare non dēt veritati & rationi. & hoc probatur exemplo Eſdræ, qui dicit; veritas valet, & inualeſcit. In ſecūda parte, quæ incipit ibi, [Idem. Ignoſci.] dr̄ ꝙ ſimpliciter erranti poteſt & dēt ignoſci: & hoc probatur exēplo Pauli dicētis: Miſericordiā merui: qa ignorans feci : ſed q ſcienter facit, veniā non meretur.

a ¶ Conſuetudo.] Pone caſum, vt inf. de conſ diſt.3.c 2. & 3.

b ¶ Eſdram.]Qñ ꝓhibuit Iudęis ne alienigenas ducerēt vxores,niſi eſſent de tribu ſua: ipſi autē duxerūt alienigenas de filijs Chananæorū, vt 28 q 1.§.1.Vel tāgit qualiter bibliotheca et pſalterium à Babylonijs deſtructa, per Eſdram reparata ſit. Vel aliter quæſitum eſt quæ virtus eſſet maior?Reſpondet quidam mulieris,alius regis,alius viri,alius vini,alius veritatis. hanc approbauit Eſdras.

tit.Inno.qā dic ut plenè not. extra de conſue. in prin. ibi videas. & eo.tit.c.vlt. iſi glo. arg. cōtra, quia, & c. quā gl. quidam habent ſignatam ad tit. ex parte. De hoc etiā not. 3. diſt. c.in iſtis.§: leges.ibi videas. Arch.

non vac cum noſtris.&c. literas. Item ratione conſuetudinis ſolus abbas ſine conſenſu fratrū confert ſtipendia, vt extra de his,quæ fi.à p̄la.ſine conſ.c.ea noſcit. Item in ſacro baptiſmi p̄ualet conſuetudo,vt inf. de conſec.diſt. 4 de trina. Item in matrimonio reſpicitur conſuetudo extra de cog. ſpi. ſuper eo. Item in continentia clericorum 84. diſt. cum de quondam. Item in alijs caſibus, quos not.ſup 1 diſt.c. conſuetudo. Scias ergo, ꝙ ad hoc ꝙ conſuetudo p̄iudicet iuri,requiritur, ꝙ ſit præſcripta, vt extra de cā poſ. cū eccleſia. & extra de conſue c. vlt. Item ꝙ obtinuerit in contradictorio iudicio populi, vt extra de verb.ſig.abbate.ff.de leg. cum de conſuetudine. Itē ꝙ eo aio fiat, vt credant ſe ius hr̄e,& in poſterum illud intendant facere. alioquin talis vſus non dr̄ vſus, vt ff de itī.actuq; pri l 1.§.Iulianus rectè ait. Item vt res illa ſit p̄ſcriptibilis,vt 93.diſt. c.illud. Item ꝙ poſſit dici antiqua & approbata, vt extra de poſtula pla. bonæ 2. circa ſi. Item continere debet naturalē æquitatem extra de do.& contu.c. 1. extra de conſue ex parte. Item ꝙ ſit de ſcientia Principis inducta, nō tū de tolerātia 1, vt ex

Conſuetudinis multę ſunt conditiones.

: Idem ſen-

c ¶ Quia ignorans.] Arg.ꝙ ignorantia iuris excuſat, vt hic,& 30.q.1.de his,& 2.q.3.ſi quem.§ notandum a & 24.q.1.ſi quis dederit.& 28 diſt presbyterum.

Si ſolus] CASVS. Dicit Cyprianus in hoc cap. ꝙ non omnis conſuetudo imitanda eſt,ſed Chriſti veritas:& illud quod ipſe fecerit,qui prior eſt ante omnes. Et hoc probatur auctoritate Eſaiæ reprehendentis Iudæos, qui veritatem non ſequebantur.

d ¶ Si ſolus.] Ideſt, nullus ei contrarius ſic infra 8.q.1. ſciendum. in fi.

e ¶ Hominum.] Ergo Iudæi reguntur humanis conſtitutionibus,& ſic econtra.inf.12.diſt.omnia vbi dicitur ꝙ Iudæi tantum diuinis conſtitutionibus reguntur: ſed verum eſt,ꝙ olim regebantur conſtitutionibus humanis, ſcilicet ſcribarum & Phariſæorum, vt hic dicit. ſed hodie non,vt ibi.

a Not etiam 38. diſtin.in princ.de cōſecr. diſt. 2. cap.3.

Iudæi vtriū conſtitutionibus regātur.

DISTINCTIO IX.

QVòd autem [a] & conſtitutio naturali iuri cedat, multiplici auctoritate probatur.
Ait enim Auguſtinus ad Bonifacium comitem, epiſt. 50.

¶ Leges principum naturali iuri præualere non debent.

PALEA. *α* Cap. I.

IMperatores quando pro falſitate contra veritatem cõſtituunt malas leges, probantur bene credentes, & coronantur perſeuerantes: quan do autem pro veritate cõtra falſitatem conſtituunt bonas leges, terrentur ſæuientes, & corriguntur intelligentes.

Quicunque *β* [b] ergo legibus [c] Imperatorum, quæ pro Dei veritate feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande ſupplicium. Quicunq; vero legibus Imperatorum, quæ contra veritatem Dei feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande præmium. Iuo p. 4. c. 84. Pann. l. 2. c. 154.

Nam & temporibus prophetarum omnes reges; qui in populo Dei non prohibuerunt, nec euerterunt, quæ contra Dei præcepta fuerant inſtituta, culpantur: & qui prohibuerunt, & euerterunt, ſuper aliorum merita laudantur. Et rex Nabuchodonoſor, cum ſeruus eſſet idolorum, conſtituit ſacrilegam legem, vt ſimulachrum adoraretur: ſed eius impiæ conſtitutioni qui obedire noluerunt, pie fideliterque fecerunt. Idem tamen rex diuino correctus miraculo, piam, & laudabilem legem pro veritate conſtituit, vt quicumq; diceret blaſphemiam in Deum † Sidrac, Miſac, & Abdenago, cum domo ſua penitus interiret. *Dan. 3. Ibid.* *† Deum verum] orig.*

α ¶ Palea.] *In exemplaribus antiquis Gratiani, in quibus aut nulla, aut pauca ſunt paleæ, hoc loco habetur tantum à verſ.* Quicunque *vſque ad verſ.* Nam & temporibus. *In alijs autẽ in quibus ſunt, habetur integrum hoc caput, & ſine nota Paleæ. Eſt autem totum in eodem B. Auguſtini loco.*

β ¶ Quicunque.] *Commutatus etiam apud Iuonem, & in Pannormia eſt ordo verborum Beati Auguſtini, apud quem qui meretur præmium, priore, qui ſupplicium, poſteriore loco ponitur.*

Item ex uerbis Iſidori, lib. 3. ſententiarum de ſummo bono, cap. 52.

¶ Principes tenentur, & ipſi viuere legibus ſuis.

Cap. II.

IVſtum eſt principem legibus obtemperare ſuis. Tunc enim iura ſua ab omnibus cuſtodienda exiſtimet, quando ipſe illis reuerẽtiam præbet. Principes legibus teneri ſuis nec in ſe conuenit † poſſe damnare iura, quæ in ſubiectis conſtituunt. Iuſta eſt enim vocis eorum auctoritas, ſi quod populis prohibent, ſibi licere non patiantur. Burc. l. 15. c. 42. Iuo. p. 16. c. 43. *† conuenit fruſtrare iura] orig.*

¶ *In aliquot vetuſtis exemplaribus caput hoc non habetur. in alijs vero coniunctum eſt ſuperiori, & non habet rubricam.*

Item Auguſtinus in prologo libri tertij de Trinitate.

¶ Scripturis canonicis tractatorum literæ deſeruiunt. Cap. III. Iuo p. 4 c. 71. Pann. l. 2. c. 120.

NOLI MEIS

QVod aũt.] Hæc diſtinctio diuiditur in duas partes. In prima probatur ꝙ nõ valet cõſuetudo cõtra Deũ. In ſecunda ibi [Noli.] probatur per ix. cap. quod commẽta Sanctorum nõ præiudicant nouo & veteri teſta. Io. de Fan. CASVS. In ſuperiori diſt. oſtenſum eſt, ꝙ ius naturale præponitur cõſuetudini, in hac 9. diſt. oſtẽdit ꝙ ius naturale præponitur cõſtitutioni: & hoc ꝓbatur ꝑ ſequẽtia c. & intellige hoc de iure naturali, qđ cõſiſtit in præceptis & prohibitionibus.

a ¶ Quod autẽ] ſup. in proxi. diſt. 8. oſtẽdit qualiter ius naturale præualet cõſuetudini. In hac 9. diſt. oſtẽdit qualiter ius naturale præiudicat & præualet conſtitutioni hominum: & ſumitur per totam hanc diſtin. ius naturale ꝓ iure diuino, quod continetur in lege & in Euangelio. Item per totam hãc diſtin. vocat canonicam ſcripturam, nouum & vetus teſtamentum.

IMperatores.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ qui bonis legibus, & q̃ ꝓ veritate latæ ſunt, non obtemperat, puniri dẽt: q vero malis legib & q̃ contra Dei voluntatẽ latæ ſunt, non obtemperat, remunerari debet.

b ¶ Quicunque.] Hic incipit cap. aliud eſt palea. & habes idem 23 quæſt. 4. non inuenitur.

c ¶ Ergo legibus.] Not. arg. à cõtrarijs, vt 15. q. 3. de crimine. & 24. q. prima. quodcunque ligaueris. & ea. cauſa. quæſtio. 2. ſanè 35 diſt. qualis & fortiſſimũ eſt argu. à contrarijs 1. ff. de offi. eius cui mand. eſt iuriſd. l. 1. & 11 q. 3. Imperatores.

Argumentũ a contrario, eſt in iure fortiſſimũ.

1 De hoc legi. & not. 8. q. 1. ſciendum. iuxta finem.

NOli meis.] CASVS.

CASVS. Quærebant quidam ab Auguſt. vtrum ſcriptis eius eſſet fides adhibenda tanquam ſcripturis canonicis noui & vete. teſtam. & reſpondet, ꝙ non. In ſcripturis. n. canonicis quod inuenitur, incunctanter credendum eſt, in ſcripturis autem Auguſtini quod reperitur, non poſtea retractauit 1. vt 29. q. 6. vides. 12 q. 1. certè. & 26. q. 4. quodam loco.

1 Ad idem 28. q. 4. c. vlt.

E Go ſolis] CASVS. Quæſiuit Hiero. ab Aug. an credat ſcriptores vete. & noui teſta. erraſſe in ſcribendo. Et reſpondet Aug. ꝙ non: ſed ſi aliquid in illis ſcriptis mendacij inueni tur, dicendũ eſt codicem eſſe mẽdoſum, vel interpretem non bene de Græco in Latinum tranſtuliſſe, aut dicam me nõ intelligere quod ſcriptum eſt. Alijs autem ſcriptoribus nõ eſt credendum, & ſi ſancti ſint: niſi quod ſcripſerint probauerint per canonicas auctoritates.

d Scriptorum.] ideſt, ſcriptoribus.

e ¶Erraſſe.] Nefas enim eſt dicere, ꝙ ſcriptura mẽtiatur, vt 23. q. 5 quid ergo. immo qđ in eis dr̃, defendere dẽmus vſque ad ſanguinis effuſionem vt 25. q. 1. ſunt quidam.

Scriptura nõ mentitur.

f ¶Quãtalibet.] Arg. ꝙ nõ eſt cõſiderãdũ qs dicat, vt 19. diſt. ſm. & eſt arg. pro dictis quorũdã teſtiũ, ꝙ non eſt credendũ magis honorabiliori perſonæ q̃ alij: quia veritas à quocunque prolata ſ ꝑ præferenda eſt, vt 2. q. 7 quęritur, & infra, eo. ſneq; ff. de ſup. leg. l. Labeo Eis. n magis creditur, qui rei aptiora dicũt, vt 4. q. 3. § itẽ in criminali. verſi. ſi teſtes Nec ſanctitas perſonæ prodeſt, vt citius credatur. 50. d. ſi quis ꝑpoſtera. & arg. ad idem 1. q. 1. teneamus. 6 quęſt. 2. placuit & 1 q. 9 c. vlt. Arg. cõtra 2. 11. q. 1. quæcunq; 97. d. nobiliſſimus. & 3. q. 3. c. 1. & 41. diſt ca. 1. & 11. q. 3. abſit.

Veritas a quocumque dicat, omnibus eſt præferenda.

literis, quaſi canonicis [a] ſcripturis inſeruire. Sed in illis, & quod non credebas, cum inueneris, incunctanter crede: in iſtis [b] autem quod certum † non habebas: niſi certum intellexeris, noli firmum † tenere.

† *al. certum habeas.* exemp.] † *al. firmiter retinere.*] orig.

Idem ad Vincentium Victorem, lib. 4. de anima, & eius origine, cap. 1.

¶In tractatorum opuſculis multa corrigenda inueniuntur. Cap. IIII.

Iuo par. 4. c. 73. † *maioribus*] orig. & Iuo.

NEgare [c] non poſſum, nec debeo, ſicut in ipſis maioribus †, ita multa eſſe in tã multis opuſculis meis, quæ poſſint iuſto iudicio, & nulla temeritate damnari.

Idem ad Hieronymum, epiſt. 19.

¶In ſcriptis canonicis mendacia non admittuntur. Cap. V.

Iuo par. 4. c. 74. Pann li. 2. c. 119. † *ſcripturarũ libris*] ori. & Pann. † *eorum auctorem in ſcribẽdo aliquid erraſſe firmiſſimè credam*] ori. Iuo, & Pann. † *præpolleãt*] orig.

EGo ſolis eis ſcriptorum † [d], qui iam canonici appellantur, didici hunc timorem, honoremq; deferre, vt nullum eorũ † ſcribendo erraſſe [e] audeã credere: ac ſi aliquid in eis offendero, quod videatur cõtrarium veritati, nihil aliud quàm vel mendoſum eſſe codicem, vel interpretem non aſſecutũ eſſe quod dictum eſt, vel me minimè intellexiſſe non ambigam. Alios autem ita lego, ut quantalibet [f] ſanctitate, doctrinaq; polleant †, non ideò uerũ putem, quia ipſi ita ſenſerunt, ſed quia mihi per alios α auctores, vel cãnonicas, vel probabiles [g] rationes, quod à vero non abhorreat, perſuadere potuerunt.

α ¶Mihi per alios.] *Sic etiam in manuſcriptis, & in gloſſa. Apud Beatum Auguſtinum eſt*, mihi uel per illos auctores canonicos, vel probabili ratione. *Nec multò ſecus apud Iuonem. Alias uero nonnullas uarietates ſatis uiſum eſt in margine indicare.*

Idem β.

β ¶Idem.] *Verba huius capitis ſunt B. Hieronymi ad Luciniũ Bæticum, epiſt. 28. ſed mutata non eſt inſcriptio ob gloſſam. in ver. Græci.*

¶Libris veterum Hebræa volumina, nouis Græca auctoritatem impendunt. Cap. VI.

† Adde Iac. Butr. & cum aliquid per Bar. in l. intantum, §. ſi cũ lege ſeq. ff de rer. di. & Alexã de Imo. in l. bene ad cognitionẽ col. 9. ff. ſi cer. pet.

VT veterum [h] librorum † fides de Hebræis voluminibus examinanda eſt, ita nouorum Græci [i] ſermo-

2 Iſta contraria omnia quæ ſequũtur, aut nullo modo cõtradicut, aut utilia sũt cõtraria: Vel dic, ꝙ in hoc sũt cõtraria: quia uni ſoli quiq; creditur, ut illa iura probãt ꝑ dignitatẽ perſonæ ſm Ioan. de Fan.

non eſt habendum pro firmo, niſi certum appareat.

a ¶Canonicis.] Quia de canonicis ſcripturis non poſſumus diſputare an iuſtæ ſint, uel non. ut infra ea. quis neſciat.

b ¶In iſtis] Loquitur hic ſecundum illa tp̃a cum adhuc ſcripta Auguſt. & aliorum ſanctorum Patrum non erant authentica, ſed hodie iubẽtur * omnia teneri uſque ad ultimum iota, ut inf 15 diſt., c. vlt. Vel hoc ideo dicit, ut oſtendat ꝙ maior ſit auctoritas ueteris teſtamẽti, quàm ſanctorum Patrum, vt 10 diſt. in canonicis.

* *Hoc in c. ille. ult. ſubẽtur de epiſtola B. Leonis ad Flauianũ.*

NEgare] CASVS. Vinc. reprehendebat opuſcula Augu. dicens ibi eſſe multa mendacia. Et certe non eſt mirum dicit Auguſt. ſi ſua opuſcula culpanda ſunt, cum maiorum opuſcula reprehendantur.

c ¶Negare.] Iuſto iudicio. Vnde Auguſt. multa opera

g ¶Probabiles.] Argu. ꝙ ratio æquiualet canoni, ut ſupra, diſt. 1 conſuetudo. & infra, c. ſanè. Ioan.

VT veterum] CASVS. Dr̃ in hoc cap. ꝙ ſicut recurrendum eſt ad volumina Hebræorum, ſi dubitatio aliqua oriatur de ueteri teſtamento: ſic ſi dubitatur ſuper libris noui teſt. recurrendũ eſt ad Græcorũ ſcripta.

h ¶Veterum.] ideſt, ueteris teſtamenti.

i ¶Græci.] Hieron. in ſcdo prologo Bibliæ contra ait, dicens, ꝙ emendatiora ſunt exemplaria latina, quam græca, & græca quàm hebræa. Sed Augu. ad primitiuam eccleſiam reſpicit, qñ exemplaria græca & hebræa non erant corrupta. ſed procedente tempore cum populus Chriſtianus multũ eſſet auctus, & hæreſes multæ eſſent factæ inter Græcos, in inuidiam Chriſtianorum Iudæi & Græci ſua exemplaria corruperunt; & ſic facta eſt, ꝙ exem-

exemplaria eorum magis corrupta ſunt quàm latinorum, ad quod tempus reſpicit Hiero. Vel reſpicit ad latina exemplaria à fidelibus interpretibus trãſlata. Aug. reſpicit ad exemplaria latina à non fidelibus, & falſatoribus tranſlata,: in quibus ſi quid falſitatis videatur, dicit eundũ eſſe ad originalia.

falſitatis reperiatur in inſtrumento, ꝙ totum redditur ſuſpectum: nec ei creditur, vt ff. de fide inſtr. l. 2. in fi. & hoc notaui in quæſtionibus. Bart. Brixien.

d ¶ Pondere.] ideſt, auctoritate.

QVis neſciat ſanctam.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ qui-

nis [a] normam deſiderat.

Item Auguſtinus ad Hieronymum, epiſt. 9.

¶ Nihil auctoritatis canonicis remanebit ſcripturis, ſi ad eas mendacia fuerint admiſſa. Cap. VII.

SI ad ſcripturas ſanctas admiſſa fuerint, vel † officioſa [b] mendacia; quid in eis [c] remanebit auctoritatis? Quæ tandẽ de ſcripturis illis ſententia proferetur; cuius pondere [d] contentioſæ falſitatis obteretur † improbitas?

Iuo p. 4. c. 235.
† al. velut officioſa] orig. al. fuerint officioſa.
† al. ſubruatur.

Idem de Baptiſmo contra Donatiſtas, lib. 2. c. 3.

¶ Literis omnium epiſcoporum ſacra præponitur ſcriptura. Cap. VIII.

QVis neſciat ſanctam ſcripturam canonicam tam veteris, quam noui teſtamenti certis ſuis terminis [e] contineri, eamq; omnibus poſterioribus epiſcoporum literis ita præponi, vt de illa omnino dubitari, & diſceptari [f] non poſſit, vtrum verum vel vtrum rectũ ſit quidquid in ea ſcriptũ eſſe conſtiterit? Epiſcoporũ autem literas, quæ poſt cõfirmatum canonem vel ſcriptę ſunt, vel ſcribuntur per ſermonẽ forte ſapientiorem cuiuslibet in ea re peritioris, & per aliorũ epiſcoporum grauiorẽ auctoritatem, doctioremq; † prudentiam, & per concilia licere reprehendi, ſi quid in eis forte à veritate deuiatum eſt?

Iuo p. 4. c. 227.
Polyc. li. 3. tit. 21.
† al. doctiorumq;

Idem ad Vincentium epiſt. 48. contra Donatiſtas.

¶ Ex dictis quorumlibet epiſcoporum contra diuina mandata calumniæ non colligantur. Cap. IX.

NOli frater cõtra diuina tam multa, tã clara, tam indubitata teſtimonia colligere velle calũnias [g] ex epiſcoporum ſcriptis, ſiue noſtrorũ, ſicut Hilarij, ſiue (antequam pars Donati [h] ſepararetur) ipſius vnitatis, ſicut Cypriani, & Agrippini: primo, quia hoc genus literarum ab auctoritate canonis diſtinguendum eſt: non enim

Deus dedit p. 2.
Anſel. li. 4. c. 58.
Iuo p. 4. c. 234.

Vel dic, ꝙ in hoc magis credendũ eſt Hieronymo, quã Auguſt. quia inter iſtos tres Aug. Hierony. & Greg. Auguſtino magis credendũ eſt in diſputationibus, Hieronymo in hiſtorijs, & tranſlationibus: Gregorius in moralibus præponitur, quia non oẽs in omnibus, ſed certi ꝑ certa, &c. C. de vete. iu. enu. l. 1. ibi, qa nõ oẽs. Et eſt hic arg. ꝙ quantũcunq; authenticum ſit aliquod inſtrm: ſi tamẽ de ipſo aliquid ĩ dubium reuocatur, ſemper exhibendum ſit illud a quo originẽ ducit, vt 76. diſt. c. ieiuniũ. in prin. & inf. 25. q. 2. ſancimus. & optime extra de ſenten. & re iud. cum inter. Et hoc cõtra dominum Alberic. qui dicit, ꝙ ſi una publica charta originẽ ducit ab alia publica charta, nõ eſt neceſſe exhibere originale. arg. in Authen. ut fratrum filij. §. quia vero. coll. vlt. ſecus in priuata. Authẽ. ut ſpõ. larg. §. & hoc inſuper coll. 8. arg. pro ipſo 19. diſt. ſi Romanorũ. Quid iuris ſit de hoc, dixi inf. 100. diſt. contra morem.

Auguſtinũ diſpenſationes, Hieronymũ tranſlationes, & Gregorium moralia cõmendant.

a ¶ Sermonis.] Totum enim nouum teſtamentum ſcriptum eſt græce præter Euangelium Matthæi, & epiſtolam Pauli ad Roma. quæ eſt ſcripta latinè. Ioan.

SI ad.] CASVS. Dicit Aug. ꝙ ſi in ſacris ſcripturis inueniatur mendacium etiam officioſum, nihil auctoritatis remanebit in eis: nec ex illis põt ſententia ferri.

b ¶ Officioſa] Officioſa dicuntur quæ continent pietatem, quæ nulli obſunt, & alicui proſunt: ſicut inofficioſum dicitur teſtamentum, quod eſt contra officium pietatis, ut ff. de inoff. teſtam. l. 3.

c ¶ Quid in eis.] Argu. ꝙ ſi inſtrumenta, vel atteſtationes pro parte inueniuntur falſæ, ꝙ in totum reprobantur, ut inf. 16 d. canones, & 3. q. 9. puta. & inf. de conſ. d. 3. non liceat & ff. de ædil. edic eiuſdem. Arg. contra. 37. diſt. qui de menſa 12. q. 2. ſi quis, & de conſecr. diſt. 4. ſi non ſanctificatur. & 17. q 4 queſti ſunt. & extra de arbit. cum tempore & de præb. dilectus & C. de tranſac. ſi ex falſis Sol. ſi plura cap. ſibi cõnexa ſunt, vel unũ eſt acceſſoriũ alteri, vno caſſato, cõnexa & acceſſoria caſſantur: ſecus ſi diuerſa & ſeparata ſunt ff. de mi ẽt. §. ſi. & ff. de neg. geſt cum actum. & : quæſt. 6. diffinitiua ver. eſt autem q̃nque. circa ſi. Vel diſtingue, vt diſtinguitur extra de fide inſtr. ex literis 1. Ioan. ego dico, quod ſi aliquid

Officioſa q̃ dicantur.
Inofficioſa quæ dicanẽ.
1 Scilicet ſuper diuerſis articulis ſ ſi ille articul' nõ eſt uitioſus, in quo tota eſt vis quæſtionis, ut in hac decre. ex literis. & ſic intelligitur. C. de teſtam ſi vnus & ff. de fide inſtru. l. 2. ſecundum Io. de Fan.

quilibet debet ſcire ſcripturã ueteris & noui teſta. præponi ſcripturis epiſcoporum: & nemò debet dubitare de ea utrum verum vel ſit rectum quod in ea continetur: ſcripta uero aliorum poſſunt reprehendi per homines peritiores & diligentiores, & qui ſunt maioris auctoritatis.

e ¶ Terminis] ideſt, libris.

f ¶ Diſceptari.] Ita vt in dubium reuocentur quæ ibĩ ſtatuta ſunt. Sed diſputare licèt de eis ad maiorem intelligentiam, non reprobando. 96. diſt. ſatis.

NOli.] CASVS. Vincen. Donatiſta reprehendebat ſcripta noui & vete. teſta. quia in ſcriptis quorundam epiſcoporum quædam reprehendenda inueniebantur. Sed cum reprehendit Auguſt. quia illa reprehendenda non ſunt: hæc uero ſic: quia ab auctoritate canonum diſtinguuntur, vnde reprehendi poſſunt, ſi contra veritatem ſcripta ſunt. Et hoc probatur auctoritate Pauli: Et ſi quid aliter ſapitis, &c.

g ¶ Calumnias.] Verba enim iuris non ſunt calumnianda. inf. 37. diſt. relatum. & ff. ad exhib. l. pen.

h ¶ Donati.] Donatus primo fuit catholicus: ſed poſtea eſt in hæreſim lapſus: cuius hæreſi adhæſerunt Cyprianus, & Agrippinus.

Neque.]

NEque] CASVS. Aug. reprehendebat dicta quorundam peritorũ, de quo Fortunatus eũ reprehendebat. Nunc autem ei reſcribit, & dicit ꝙ non vult adhibere tantam fidem illis ſcripturis quantam adhibet canonicis, & licet eis honor debeatur, tamen vult eas corrigere ſi quid inuenerit in eis corrigendum. Idem vult fieri de ſuis ſcripturis.

a ¶ Diſputationes.] Id eſt, expoſitiones, non. n. ex ipſo læditur fama alicuius per id quod reprobatur teſtimoniũ ſuum, vt extra de excep. denique.

b ¶ Eorum ſcriptis.] Argu. quod quiſq; iuris in alterum ſtatuit, &c ſic. 2. q. 6. qui ſe ſcit 24. q. 5. de forma. ff. quod quiſque iur. l. 1 extra de conſt. cum omnes.

SAna] CASVS Quæſitum fuit ab Aug. vtrum ratio iuris naturalis ſit exemplis anteponenda: Et reſpondet, quod ſic, ſed nõ illis, quæ cum ratione concordant.

ſic leguntur, tanquam ita ex eis teſtimonium proferatur, vt contra ſentire non liceat, ſic vbi forte aliter ſapuerint, quam veritas poſtulat. In eo quippe numero ſumus, vt non dedignemur etiam nobis dictum ab Apoſtolo accipere. [Et ſi quid aliter ſapitis, id quoque Deus vobis reuelauit β.] Philipp 3.

α ¶ Siue antequã.] *Antea legebatur, ſiue Cypriani & Agrippini, antequã pars Donati ſepararetur. Reſtituta eſt vera lectio ex B. Auguſtino, & aliquot exemplarib. Gratiani, & Iuone. Cyprianus enim, & Agrippinus multo ante Donati ſchiſma in Eccleſiæ vnitate deceſſerunt, qua in re errauit auctor gloſſæ.*

β ¶ Reuelauit.] *Ita etiam originale, & Iuo. & aliquot editiones noui teſtamenti. Sed idem B Auguſtinus in Ioannem. tract. 5. 45. 53. & 98 & alibi fere ſemper legit, reuelabit, & explanat. Græcè eſt ἀποκαλύψει.*

Item ad Fortunatianum Epiſt. 112.

¶ Non debetur par auctoritas canonicis ſcripturis, & expoſitionibus earum. Cap. X.

Iuo p. 4. c. 237.

NEque quorumlibet diſputationes [a], quãuis catholicorũ, & laudatorum hoium, velut ſcripturas canonicas habere debemus; vt nobis nõ liceat ſalua honorificẽtia, quæ illis debetur hominibus, aliquid in eorũ ſcriptis [b] improbare, atq; reſpuere; ſi forte inuenerimus, ꝙ aliter ſenſerint, quam veritas habet, diuino adiutorio, vel ab alijs intellecta, vel a nobis. Talis † ego ſum in ſcriptis aliorum, quales † volo eſſe intellectores meorum.

† al. Qualis] orig. Antu. † al. tales.]

Idem ad Marcellinum de ciuitate Dei, lib. 1. c. 13.

¶ Exemplis ratio ſana præfertur. Cap. XI.

Poly. cap. 1. tit. 26.

SAna [c] quippe ratio ẽt exemplis anteponenda eſt: cui [d] quidem, & exempla concordant [e]; ſed illa [f], quæ tanto digniora ſunt imitatione quanto excellentiora [g] pietate [h].

Cum ergo [i] in naturali iure nihil aliud præcipiatur, q̃ quod Deus vult fieri; nihilq; vetetur, quam quod Deus prohibet fieri; denique cum in canonica ſcriptura nihil aliud, quã in diuinis legibus inueniatur: diuinæ vero leges natura conſiſtant, patet, ꝙ quæcumq; diuinæ voluntati, ſeu canonicæ ſcripturæ contraria probantur: eadẽ, & naturali iuri inueniuntur aduerſa. Vnde quęcunq; diuinæ voluntati, ſeu canonicæ ſcripturæ, ſeu diuinis legibus poſtponenda cenſentur, eiſdem naturale ius prę ferri oportet. Conſtitutiones ergo, vel eccleſiaſticæ, vel ſæculares, ſi naturali iuri contrariæ probantur, penitus ſunt excludendæ.

DISTINCTIO. X.

CONSTITV-

c ¶ Sana.] Aliàs ſanè.

d ¶ Cui.] Rationi.

e ¶ Concordant.] Quandoque.

f ¶ Sed illa ſ. exempla.] Hoc ideo dicit. Quia non ſemper imitanda ſunt exempla. C. de ſen. nemo. ſed exemplum Papę eſt ſequendũ, vt 16. quæſt. 3. licet. extra de ſent. & re iud. in cauſis

g ¶ Excellentiora.] Non eſt tale exemplum Lucretiæ 1 32 q. 5. propoſito, verſ. Lucretiam

h ¶ Pietate] Argu. pro miſericordia a iudice impetranda, vt 45. diſt. n. licet plerumque 26. diſt. vlt. alligant. 50. diſt. ponderent. 1 quęſt. 7 diſpenſationes. &c. exigunt. 56. diſtinc. non ſatis. 35. quęſt. 9 veniam. de pęn. diſt. 1. quia diuinitatis 2. Arg. contra 50. diſt. abſit 23. q. 4 eſt iniuſta 35. q. 9. loci. contra 45. diſt ſed illud extra de ſortileg. ex tenore.

1 Sed in ratione, q. d. vbi exemplũ non concordat rõni, nõ eſt ſequendũ. nã illud exemplũ Lucretiæ non concordat rõni. Archid.

2 Et extra d̄ ſortil. c. 2. in parte decisa.

i ¶ Cum ergo.] Infert ex ſupradictis, vel continuat ad inferiora hoc modo. cum in iure naturali nihil pręcipiatur, vel vetet, q̃ quod Deus vult fieri, vel ñ fieri. & in canonica * ſcriptura nihil aliud q̃ quod in diuinis legibus inueniatur: diuinę vero leges natura cõſiſtãt: patet, ꝙ quę contraria diuinæ ſeu canonicæ legi inueniunt, iuri naturali cõtraria ſunt, & iuri naturali poſtponuntur. Et facit hic correlationem iuris naturalis ad canonicã ſcripturam, & diuinas leges

* *Vide ſup. diſ. 6. c. non eſt peccatũ, §. his itaq;*

COnſtitutiones.] Hæc diſt. diuiditur in duas partes, in quarum prima probat per quinq; capitula, quod leges principum non præiudicant canonibus. Secunda ibi, [Ecce.] Io. de Fan.

CASVS.

CASVS. Oſtenſum eſt ſupra, quòd ius naturale præfert conſuetudini, & conſtitutioni tam eccleſiaſticæ, quàm ſæculari. In hac vero 10 d. oſtenditur, ꝙ conſtitutio eccleſiaſtica præfertur ſæculari conſtitutioni, & ad hoc inducuntur ſequentia c.

Imperator legē condere, vt 96.d. bene. 2. niſi hoc eccleſia petat vt 17.d. §. hinc etiam, & niſi in eccleſia priuilegium ſtatuat aliquid, vt 16.q.1. gñaliter, & q.3 nemo. 10.

d ¶Diuiſiones] Arg. ꝙ eps inuito plebano non poteſt diuidere parochiam eius: nec Papa inuito epiſcopo diuidere ep̄atum, vt 16.q.1. multis, quod enim eſt vnum diuidi non poteſt, vt 24 q.3. loquitur, & cap. ſchiſma 10 Sed credo, ꝙ Papa hoc poſſit facere ex cauſa, & etiā epiſcopus 3, vt in ca. Decre. ſicut vnire. Bart.

a ¶Conſtitutiones.] in hac 10.d oſtendit magiſter, ꝙ ſecularis conſtitutio cedit eccleſiaſticæ, quia ſacræ leges non dedignantur ſequi ſacros canones, vt 2.q.3. §. hinc colligitur. extra de iud. clerici 1.

Canones ꝓferuntur legibus. 1

tiones a vero principum eccleſiaſticis conſtitutionibus nō præeminent, ſed obſequuntur.

Vnde Nicolaus Papa ſcribit epiſcopis in concilio apud Conuicinum congregatis.

¶Lex Imperatorum eccleſiaſtica iura diſſoluere non poteſt. Cap. I

Iuo p.4.c.87. Pann. l.2.c.138. Anſ.l.1.c.97. Poly.l.1.tit.27 † *al. Idem.* in c. adiectis, c.17. Burc.l.15.c.20. Iuo p.16.c.11. Pann.l.2.c.139.

LEge a Imperatorum nō in omnib. Eccleſiaſticis controuerſijs vtendū eſt, præſertim cum inueniatur euāgelicæ, ac canonicæ ſanctioni aliquotiēs obuiare β. *Itē.* ¶Lex Imperatorum non eſt ſupra legem Dei, ſed ſubtus, Imperiali iudicio non poſſunt eccleſiaſtica iura diſſolui. Ad quod oſtendendum duorum horum †, ſcilicet Innocētij, & Gregorij ſatis ſufficiunt teſtimonia. Sanctus quidē Innocentius in decretali epiſtola ſua ad Alexandrum Antiochenum epiſcopum ait: [Nam quod ſciſcitaris, verū diuiſis Impiali iudicio prouincijs, b vt duę Metropoles fiāt; ſic duo Metropolitani epiſcopi debeant nominari; non viſum † eſt ad mobilitatem neceſſitatum mundanarum Dei eccleſiam c commutari, honoreſq; , aut diuiſiones d perpeti; quas ꝓ ſuis cauſis faciendas duxerit Imperator.] Beatus autem Gregorius ſcribens ad Theoctiſtam patritiā, inter cætera: [Si inquit, religionis cauſa cōiugia debere diſſolui dicantur: ſciendū eſt, quia etſi hoc lex humana e conceſſit, lex tamen diuina prohibuit.] Ecce quemadmodum imperiali iudicio non poſſunt eccleſiaſtica iura diſſolui. Ecce qualiter, quod lex humana conceſſit, diuina lex prohibuit. ¶Non quod Imperatorum leges (quibus ſæpe eccleſia vtitur contra hæreticos f, ſæpe contra tyrannos, atque contra prauos quoſq; defenditur) dicamus penitus renuendas; ſed quod eas euangelicis, apoſtolicis, atque canonicis decretis (quibus poſtponenda ſunt) nullum poſſe inferre præiudicium aſſeramus.

Innoc.1.epiſ.18.c.2

† *vere viſum*] ori.

Lib.9.reg.epi.39.

Iuo p.4.c.187. Pann.l.2.ca.140. ex c. adiectis, c.17.

a ¶Lege.] *Caput hoc ſumptum eſt ex* Epiſtola Nicolai*, quæ extat in codice bibliotheca Dominicana: de quo dictum eſt ſupra*

1 Concord. tex. in l.1. leges ſacratiſſimæ cū concor.. vulg. C. de epi. & cle.

LEge.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima parte quærebatur a Nicolao, an legib. Imperatorum ſit in omnibus controuerſijs eccleſiaſticis vtendū. Et rñdet, ꝙ nō, vbi leges videtur canonib. obuiare. In ſecunda parte quæ incipit ibi [Itē, &c.] quærebatur an lex Imperatoris præſit diuinæ, vt p eam iura eccleſiaſtica diſſoluantur. Et reſpondet, ꝙ non. & hoc ꝓbatur duorum auctoritate, ſcilicet Innocētij, & Gregorij. Dicit n. Innocentius, ꝙ in vna prouincia nō debet eſſe niſi vnus Metropolitanus: cū eccleſia hoc ſtatuat. Vnde ſi Imperator diuidat vnam prouinciā in duas, non propter hoc erunt ibi duo Metropolitani. Item ſtatutum eſt ab eccleſia, vt dicit Gregorius, vt poſt carnalem commixtionem alter cōiugum non poſſit ad religionem tranſire ſine conſenſu alterius: ſed lex ſæcularis ſtatuit contrariū. ſed ſtatutum eccleſiæ præualet, quia etſi lex humana conceſſit, lex tñ diuina prohibuit. In tertia parte, quæ incipit ibi, [Nōn ꝙ.] Circa fi. dicitur, ꝙ bene vti poſſumus legibus vbi canonibus non contradicunt.

b ¶Diuiſis imperiali iudicio prouincijs] Imperator diuidit prouincias, vt ff. de off. aſſeſ. ſi eadem, & Papa epiſcopatus diuidit, & vnit epiſcopus eccleſias, vt extra de excel. prælat. ſicut vnire. Quid autem iuris ſit dum vniuntur, vel diuiduntur, not. 16.q.1. poſtquam, &c. & temporis. Licet ergo Imperator diuidat vnam prouinciam in duas, non ideo erunt duæ Metropoles, vt hic, & 101. diſ. peruenit. Et eſt hic arg. ꝙ ſi princeps legitimat aliquem in temporalibus, non ideo eſt legitimatus in ſpiritualib. extra qui filij ſint legit. per venerabilē. niſi vbi princeps reſtituat aliquem, qui fuit infamis ratione paterni criminis, vt 6.q.1. §. verum.

Legitimatus quo ad temporalia non cenſetur quo ad ſpiritualia.

c ¶Eccleſiam.] Eccleſia non adſtringitur mundanis legibus. 33.q.2, inter. nec etiam de reb. eccleſiaſticis pōt

Leges ſæcu-

e ¶Lex humana] Vt habes 27.q.2. ſunt qui dicūt. Sed mirum eſt cum Iuſtinianus fuerit valde catholicus Imperator, qualiter illud ſtatuerit cōtra legē Dñi: cū Dñs dixerit, ꝙ ob ſolā cauſam fornicationis mulier poſſit ſeparari a viro, vt 33.q.2. quos Deus Sed dic (vt qdā dicūt) ꝙ ignoranter fecit, & ideo veniā meruit, vt ſup. 8 d conſuetudo. Vel errauit ſicut Hiero vt 26.d c.1 Vel ideo permiſit 4, hoc, vt grauia vitarentur, ſicut vſuras permiſit, vt vitarentur rapinæ, & coniugia permiſit diſſolui vt vitaretur vxoricidium, vt 33.q.2 ſi quid verius.

f ¶Contra hæreticos] Et ſic vtor pro me quo non vtor contra me, inf. 37 d. ſi quid verius, & 2 q 7. ſi hæreticus, & ſic eſt contra 19.d. ſi Romanorum. in fi. 4. q.3. c. ſi teſtes, §. item ſi quis teſtibus.

Non

a NOn licet.] Caſum præſentis capituli pone per te ipſum.
¶Non licet] Arg. contra illas leges, quæ permittunt vſuras exigere. arg. 1. q. 1. quicunq; litem. & 9 diſtin. c. 1. ver. quicunq;. & 96. diſt. bene 11. q. 3. qui omnipotentē. 15. q. 1.

CErtum.] CASVS. Imperator uolebat præeſſe rebus eccleſiaſticis; & prælatis eccleſiarum obedire nolebat: immo quod plus eſt, eis dñari uolebat, & iura p̄figere, quę Fęlix Papa docet eccleſiæ debere colla ſubmittere, & non uelle eius ſacerdotibus dominari ne ſi contra fiat, eatur in contumeliam creatoris.

diſt. 8. c. mala, Titulus autem epiſtolæ, hic eſt, Nicolaus ſeruus ſeruorū Dei, Reuerendiſsimis, ac ſanctiſsimis confratribus noſtris metropolitanis epiſcopis, & cæteris diuerſarū prouinciarum, ac vrbium præſulibus, qui in Conuicinum villam publicam ſecus ciuitatē Siluanectis conueniſtis. *Eadē epiſtola nuper impreſſa eſt in appendice bibliotheca ſanctorum Patrum.*

ß ¶Obuiare.] *Apud Nicolaum ſequitur continenter,* ad quod oſtendendum &c. *Quæ autē apud Gratianum ſunt interiecta, non ſunt hoc loco in epiſtola, neq; in Polycarpo, neq; apud Anſelmum: ſed uerba illa,* Lex Imperatorum non eſt ſupra legem Dei, ſed ſubtus, *a Burchardo, & Iuone citantur ex decretis Pij Papa, c. 3. habentur autē in capitularibus adiectis, c. 17. reliqua autē habentur infra in hoc eodē capite §. ecce quemadmodum.*

& Calix- s epiſc. 1. Marcelli- s in extre a epiſt. 2. in capitu- Hadria- , ca. 76 ex o citant rchar. & p 16. c. 9.

Item Symmachus † Papa in ſexta ſynodo Romana tempore Theodorici Regis.

¶Nihil quod euangelicis regulis obuiet, Imperatori agere licet. Cap. II.

Deus d. p. 1. & 3. Burch. li. 15. c. 8. Iuo p. 4. c. 231. & par. 16. c. 9. Pann. li. 2. c. 141. † In exemplari Veronenſi eſt *Felix iij.*

NOn licet [a] Imperatori, vel cuiquam pietatem cuſtodienti aliquid contra diuina mandata præſumere, nec quidquam quod euangelicis, propheticis, aut apoſtolicis regulis obuiet, agere.

Item † Fœlix Papa.

† Anſel. li 4 c. 11. Polyc. lib. 1. c. 18.

¶In eccleſiaſticis cauſis Regia voluntas ſacerdotibus eſt poſtponenda. Cap. III.

CErtum eſt [b] hoc rebus veſtris eſſe ſalutare, ut cū de cauſis Dei agitur, iuxta ipſius conſtitutionē, regiam voluntatem ſacerdotibus Chriſti ſtudeatis ſubdere, non præferre; & ſacroſancta [c] per eorū præſules potius diſcere, quàm docere; eccleſiaſticam † formam ſequi, nō huic humanitus ſequenda iura præfigere; neq; eius ſanctionibus velle dominari, cuius [d] clemētię Deus uoluit tuę piæ deuotionis colla ſubmittere [e]: ne, dum menſura [f] cęleſtis diſpoſitionis † exceditur, eatur in cōtumeliā diſponentis.

† *al. eccleſiæ.*

† *al. diſpenſationis.*

Item †.

† antea legebatur.] *Idem.* Habetur in ca. Hadriani, nu 39. Deuſdedit p. 1. & 3. Anſel. li. 3. c. 83. Burch. li. 15. c. 9. Iuo par. 5. cap. 38. & par. 16. c. 10. Polyc. li. 1. c. 6.

¶Bonis moribus & decretis Romanorum Pontificū conſtitutiones contraire non poſſunt. Cap. IIII.

COnſtitutiones [g] cōtra canones, & decreta p̄ſulū Romanorū, vel bonos mores [h] nullius ſunt † momenti.

ne] orig.

Item Nicolaus Papa I. in epiſtola ad Michaelem Imperatorem, cuius initium eſt, [*Propoſueramus.*]

¶Quæ ſacerdotum ſunt, Regibus vſurpare non licet. Cap. V.

IMperium veſtrum ſuis publicæ rei quotidianis adminiſtrationibus [i] debet eſſe contentum; non vſurpare quæ ſacerdotibus Domini ſolum conueniunt.

Item Gregorius Nazianzenus in oratione ad ciues Nazianzenos angoris plenos, & Magiſtratum iratum.

b ¶Certū eſt.] Hoc cap. & c. ſuſcipitis. & c. quoniam, loquuntur quaſi de eadem materia.
c ¶Et ſacroſancta.] Ideſt, præcepta
d ¶Cuius.] Scilicet eccleſiæ.
e ¶Submittere] Imperator .n. filius eſt eccleſiæ, non præſul. vt 96 d. ſi Imperator. & inclinabit caput ſuum epis, ut 63. diſ. Valētinianus. & excōmunicari pōt ab epiſcopo, ut 18 diſt. quoniam quidem. & 96 diſt. duo.
f ¶Menſura.] ideſt, Imperator excedit menſuram ſuam.
g COnſtitutiones. Nunquid ergo legibus ſemper derogatur per canones? Abſit, niſi quo ad cās ſpūales, & hoc eſt qđ dr̄ de cōſecr. diſt. 3. celebritatē. ibi alia eſt ratio cauſarum ſecularium, alia diuinarū. arg. ſup. eo. c. 1. utrumque enim ſuo modo rationabiliter cōſtitutū eſt, ſed diuerſo modo. arg. ſup. ea. certū Nec Papa pōt leges tollere, niſi quo ad ſuum forum. Imperium .n. & ſacerdotium ex eodem principio prodierunt, ut in authētica quomodo oporteat epiſcopos. in prin. coll. 1. arg. inf. eadē diſt. quoniam. ſed hoc non credo, ut extra de præſcriptio. quoniā omne.
h ¶Mores] Nec iuramentū obligat cōtra bonos mores, ut ext. de iureiu. quemadmodum. & ff. de leg. 1. ſi quis inquilinos § ult.
i IMperium.] ¶Adminiſtrationibus.] Diſtincta eſt enim poteſtas ſua à poteſtate pōtificali, vt inf. ea. quoniam, & 96. diſt. cum ad uerum. Alioquin ſi uſurpat eorum officia, lepra percutitur, ut Ozias. 2. q. 7. §. item Dauid tamen

Imperator inferior eſt epiſcopo.

Caſus duorū iſtorum capitulorū planus eſt.

Imperiū & ſacerdotiū ex eodē procedunt.

Iuramentū cōtra bonos mores non obligat.

Imperator lepra percutitur, ſi officium ſacerdotale vſurpat.

ſed illud miſſio- eccleſiæ. 15. q. 1. omne quod & c. nulli. & c generali. 23 quæſt. 8. conuenior, arg. contra diſt. 63. cap. Hadrianus 2. 1.

tamen inuenitur, ꝙ Reges conferunt decanatus, ut extra de conſuet.cum inter,in parte deciſa.Ioan.

SVſcipitis.] CASVS. Imperatores Conſtantinopolitani volebant ſuas conſtitutiones præferri eccleſiaſticis:contra quos inuehitur Gregorius Nazianzenus, & dicit ꝙ maiorẽ principatum dedit Chriſtus prꝗſulibus eccleſiarũ & perfectiorẽ, quàm ipſis Imperatoribus. vñ ſi legem ſuſcipiunt Ieſu Chriſti,poteſtati eccleſię ſubijci debent: cum ſpiritus carni præferatur, & lex diuina prꝗferatur humanæ.

a ¶Libertatem.] id eſt,verbum prædicationis.

b ¶Accipitis.]ideſt, accipere debetis.

c ¶Perfectiore.] Vt 95.diſt.duo ſunt.

d ¶Spiritus.]i.eccleſiaſtica conſtitutio.

e ¶Carni.] .i. ſæculari conſtitutioni.

ECCE. Hęc eſt ij. pars diſt in qua probatur per vij. cap. ꝙ quando leges nõ cotradicũt canonibus, amplectendæ ſunt. Archid.

CASVS. § per ſe patet, & ad probandum iſtud quod dicitur in §. inducit Grat.ſeq.cap.

SI in adiutorium.] CASVS. Petilianus defendebat ſe legibus contra Auguſt. & alios catholicos. Auguſt.de hoc ipſum non reprehendit,quoniam & Paulus hoc fecit, cũ teſtatur ſe eſſe ciuem Romanum.

f ¶Si in adiutoriũ.] Hoc ideo dicit,quia non ſunt allegandę 1. leges,niſi in defectum canonũ,vt extra de no.ope.nunc. intelleximus.

1 Ideſt, in cauſis eccleſiaſticis recipiendæ.

g ¶Ciuem.] Ciuem Romanum appellat ſe: quia pater eius ſocietatem cõtraxerat cum Romanis, & in ſignum fuit data ei penula 2.

2 Ad horũ intelligẽtiã ſcias ꝙ glo. 2.tit.3.dicit ſic : Penula veſtis erat Conſularis, qua induebantur Conſules ingrediẽtes curiã.

QVoniam.] CASVS. Iulianus Imperator uendicabat ſibi Imperium & Pontificatum : quod locum habuit in ueteri teſtamento. Sed dicit Cyprianus, quòd poſtquam Chriſtus uenit, ſic officia utriuſq; poteſtatis diſcreuit, ut Imperator terrenis, Pontifex cœleſtibus præſideret : ne propter duplicem poteſtatem homo ſuperbiens rurſum ad inferna demergatur : ſed cum opus eſt, altera poteſtas uiciſſim alteram ſubleuaret. Idem caſus eſt 96.diſt.cum ad uerum.

h ¶Quoniam] Hoc cap. eſt pars illius 96. diſt. cum ad verum.

i ¶Dei & hominum.]ideſt,diuinæ & humanæ naturę. de cõnſec.diſt.2.in Chriſto patet.

k ¶Sic actibus.].ſ.ipſorum officiorum. Quædam enim fecit tanquam Imperator, cum vendentes & ementes flagellãdo de templo eiecit. 1.quæſt.3.ex multis 3. &c. vendentes. Quædam ut ſacerdos, cum ſeipſum obtulit hoſtiam diſcipulis ſuis dicens: Hoc eſt corpus meũ, &c.de conſec diſtin.2.ſacerdos. Sed contrarium probatur per auctoritatem iſtam .ſ. ꝙ Deus noluit ea eſſe diſtincta,cum per ſeipſum vtriuſque poteſtatis actus exercuit. Reſpon.hoc ideo fecit,ut oſtenderet,ꝙ utraq; poteſtas ab eo Proceſſit 4. non quòd una perſona illa duo officia exerceat,uel gerere debeat.hæc enim duo dona, Imperium & Sacerdotium ab eodem principio ſunt, ut in Authen.quomodo oporteat epiſcopos,in princip. colla.1.

4 Ad ... 23.q.4.quæſitum.

l ¶Diſcreuit.] Cum ergo poteſtates iſtæ ſint diſtinctæ eſt hic

¶Tribunalia Regum ſacerdotali ſunt poteſtati ſubiecta. Cap. VI.

SVſcipitis ne libertatem [a] verbi?licenter accipitis [b], ꝙ lex Chriſti ſacerdotali ſubijcit poteſtati, atque iſtis tribunalibus ſubdit? Dedit enim & nobis poteſtatem: dedit & principatum multo perfectiorem [c] principatibus veſtris. Aut nunquid iuſtum vobis videtur,ſi cedat ſpiritus [d] carni [e]; ſi à terrenis cœleſtia ſuperentur, ſi diuinis præferantur humana?

Chriſtus fuit Imperator & ſacerdos. 3. c. accuſator,2.q.7.

2 *Ecce quòd conſtitutiones principum eccleſiaſticis legibus poſtponendæ ſunt. Vbi autem euangelicis, atque canonicis decretis non obuiauerint;omni reuerentia dignæ habeantur. Vnde Auguſtinus ait in dialogo,ideſt lib.2. contra literas Petiliani,c.58.*

¶Leges Imperatorum; in adiutorium eccleſiæ [α] licet aſſumere. † Cap. VII.

SI in adiutorium [f] veſtrũ etiam terreni Imperij leges aſſumendas putatis, non reprehendimus. ¶Fecit hoc Paulus, cum aduerſus iniurioſos ciuem [g] Romanum ſe eſſe teſtatus eſt.

† *al.aſſumi.* Iuo p.4.c.181. Pann. li.2.c.153. *Act.22.*

α ¶Eccleſiæ.] *Auctor huius rubricæ caput hoc ita accepit,quaſi hic agatur de legibus* Imperatorum *in fauorẽ eccleſiæ latis. cum ibi B.* Auguſtinus *Petiliano,* & Donatiſtis *hæreticis concedat, legibus* Imperatorum *ipſos in adiutorium ſuum uti poſſe ; modo id fallaciter non facerent; quod eos feciſſe conuincit.*

Item β *Nicolaus Papa I.in epiſtola 7.ad Michaelem Imperatorem.*

β ¶*Huic capiti in codicibus impreſſis erat præpoſitus hic titulus,* Cyprianus Iuliano Imperatori. *quod eſt contra omnem temporum rationem.* In *manuſcriptis omnibus, excepto undecimo Vaticano abeſt dictio,* Imperatori,*quemadmodum et apud* Iuonem.*Nouum autẽ habet.*Iuliano epiſcopo *aliud peruetuſtum,* Iuliano. *Cæterum integrum hoc caput eſt in epiſtola Nicolai ad Michaelem Imperatorem,quæ incipit,* Propoſueramus,*ex quo refertur infra diſt.96.c.cum ad uerum. una cum alijs uerbis eiuſdem epiſtolæ, ex quibus hæc pendent. Et ſumptum eſt ex Gelaſio in tomo de Anathematis uinculo.*

¶Reges pontificibus pro æternis, & pontifices regibus pro temporalibus indigent. Cap. VIII.

QVoniam [h] idem mediator Dei, & hominum [i] homo Chriſtus Ieſus,ſic actibus [k] proprijs,& dignitatibus diſtinctis officia ptãtis vtriuſq; diſcreuit [l] propterea α,

Iuo p 4.c.188. inf.d. 96.c. cum ad verum. *1.Tim.2.*

Papa an habeat vtrumque gladiū.

eſt hic argu. ꝙ Imperium non habetur a Papa, & quòd Papa non habet vtrumque gladium nam exercitus facit Imperatorem, vt 93. diſt. legimus, & Imperium a ſolo Deo habetur, vt 23. q. 4. quæſitum alioquin ſi ab ipſo haberetur, licite appellaretur in temporalibus ad ipſum, extra qui filij ſint legi cauſam 1. &c. lator. Item Eccleſiæ ſoluuntur tributum Imperatori, vt 11. q. 1. magnum. Sed contra, & cęleſtis, & terreni Imperij iura ſunt ei conceſſa, vt 22. diſtin. c. 1. Item Imperator iura Papæ, vt 63. diſt. tibi domino, & Papa deponit Imperatorem, vt 15. q. 6. alius: Item ipſe tranſtulit imperium de Oriente in Occidentē. extra de elec. venerabilē. Ego credo poteſtates eſſe diſtinctas, licet Papa q̄ſq; vtrumq; poteſtatem ſibi aſſumat, ſcilicet cū legitimat aliquem in ſpiritualib. & temporalibus vt extra qui fil. ſint legi. per venerapilē, ſed illud fuit ad petitionē Regis, q hoc ipsū feciſſe potuit, vt ibi dr̄. Nec ob, ꝙ a ſæculari iudiĉe appellatur ad Papam, quia hoc fit propter defectum iudicis ſæcularis, vt exprimiẽ extra de foro cōp. licet, ſed facit ad petitionem Regis. Nam etiam vacante imperio ſupplet defectū imperij, vt extra de fo. comp. licet.

1. 2. vbi de hoc in gl. ſic patet. & de ead. nouit. in gl. 2.

volens medicinali humilitate hominum corda ſurſum efferri, non humana ſuperbia rurſus in inferna demergi, vt & Chriſtiani Imperatores pro æterna vita pontificibus indigerent, & pontifices pro curſu [a] temporalium tantummodo rerum imperialibus legibus vterentur, quatenus ſpiritalis actio a carnalib. diſtaret incurſibus; & † ideo militans † Deo minime ſe negotijs ſæcularib. implicaret; ac viciſſim non † ille rebus diuinis præſidere videretur, qui eſſet negotijs ſæcularibus implicatus.

† al. militans.
† al. ne.

a ¶Propria.] *In originali eſt*, propriam volens medicinali humilitate ſurſum efferri. *Iuo habet vt Gratianus hic in plerisq; codicibus. In nonnullis tamen eſt*, propria volēs medicinali humilitate ſurſum efferri, *quemadmodum etiam inf. d. 96. c. cū ad verum. Apud Gelaſium loco indicato legitur*, ſic actionibus proprijs, dignitatibusq; diſtinctis officia poteſtatis vtriusq; diſcreuit ſuos volens medicinali humilitate ſaluari, non humana ſuperbia rurſus intercipi, vt & Chriſtiani, &c.

Item Leo IV. Lothario Auguſto.

¶Leges Imperatorum cuſtodiri oportet. Cap. IX.

Iuo p. 4. c. 176. Pann. l. 2. c. 149

DE capitulis, vel præceptis Imperialib. veſtris, veſtrorumq; [β] pontificum [b] prædeceſſorum irrefragabiliter cuſtodiendis, & conſeruandis, quātum valuimus, & valemus Chriſto propitio, & nunc & in æuum † nos conſeruaturos modis omnibus profitemur. Et ſi fortaſſe quilibet aliter vobis dixerit, vel dicturus fuerit, ſciatis eum pro certo mendacem [c].

† al. æternum.

β ¶Veſtrorumque.] *Epiſtola hæc non eſt inuenta, & in iſtis verbis videtur ſubeſſe mendum; ex quo auctor gloſſæ errandi occaſionem ſumpſerit; qui Chriſtrianis Imperatorib. cuiuſmodi fuerāt prædeceſſores Lotharij attribuat illud, qđ Iſidorus de ethnicis dicit, nimirū Imperatores ſolitos fuiſſe appellari pōtifices de qua re optimo Gelaſius in tomo de A[...]thematis vinculo, & inf. d. 21. c. cleros. Apud Iuonē legitur*, veſtris, noſtrorum ēt pontificum prædeceſſorum. *in Pannormia*, noſtris noſtrorumque pontificum, & prædeceſſorum. *Sed fortaſſe cætera quidem recte apud Gratianum habent: tātummodo ante dictionē*, prædeceſſorum, *eſt addenda coniunctio*, &, *quēadmodum eſt in Pannormia. Nā hoc ſignificabitur, Imperatores illos ſolitos fuiſſe edere capitula adhibitis in conſilium pontificibus Regni, quod ueriſſimum eſt. Omnino hæc quæ a Leone ſcribuntur, ſpectare videntur ad capitula Caroli, & Ludouici, quæ Lotharius in uniuerſa Italia ſeruari mandauerat. Nam in legibus Longobardicis, libro tertio, titulo 35. Lotharius ita conſtituiſſe traditur.* Placuit nobis, vt capitula, quæ excerpſimus de capitulari bonæ memor.glorioſiſſimi Domini noſtri Caroli, & genitoris noſtri Ludouici Imperatoris Inuictiſſimi, his omnib. & fidelib. noſtris, & ſanctæ Eccleſiæ in Regno Italiæ conſiſtentib. per legē teneantur.

Cauſæ matrimoniales, an ſint legibus decidendæ.

a ¶Pro curſu.] Arg. ꝙ in matrimonio & cæteris cauſis ſpiritualibus nō ſit vtendū legib Imperialibus ſed contra 35. q. 5. ad ſedem. Dic ergo, quòd illud tantummodo determinat illud verbum, temporaliū: ſed non illud verbum vterentur, vt ſicut ſpirituales cauſæ ad iudicē ſæcularē non pertinent, ſic nec cauſa ſanguinis ad eccleſiaſticum, vt inf. 23. q. 8. ſæpe principes, & c. his a quibus.

DE capitulis.] CASVS. Lotharius audiuerat, quod Leo Papa nolebat leges ſeruare imperiales, vnde interrogauit de hoc Papā, an eſſet verū, quare Leo ſcribit ei, & dicit, ꝙ ipſe vult leges obſeruare irrefragabiliter, & q aliter dicit mēdax eſt.

b ¶Pontificū.] imperatores .n. olim pontifices appellabant, vt 21. d. cleros.

c ¶Mendacem.] ex magna humilitate hic loquitur, ſicut alibi, inf 3. q. 7. non ſi in competenter,

ſum, quod prohibet Alexan. & dicit, ꝙ illa non contingunt ſuam iuriſdictionem extra de app. ſi duobus, &

Vide

VIdes.] CASVS. Duorum ſequentium c. planus eſt.
a ¶ Diſſolui.] inf. 5. q. 2. Imperiali hæc regula ſuppletur per aliã regulam, ꝙ principali deſtructo deſtruitᷣ acceſſorium, & omne qđ ſequitᷣ ex eo. i. vt extra de fi. inſtr. inter dilectos. in fi. ſed hæc regula multas recipit inſtantias. contra legem.n. fit ſi contrahitur poſt ſimplex votum, tñ cõtractus tenet, vt 27. q. 1 nuptiarum. Itẽ prohibetur ne ſnia feratur ſub conditione, tñ ſi lata fuerit tenet, vt 2. q. 6. §. biduum, circa prin. Item prohibetur ne eps conſecret alterius eccleſiã, tamẽ ſi conſecrauerit, tenet conſecratio, vt 7 qõ. 1. eps in Diocęſi. Sed dic, ꝙ hæc regula intelligitur de talib. vbi eſt perpetua cauſa prohibitionis 2. ſ. ne filius contrahat cum matre. Vel dic, ꝙ merentur diſſolui, niſi vbi per conſtitutionem aliam tolerarẽtur. ar. contra. 45. di. de Iudęis: ſed hoc in fauorem fidei. ff. de relig. & ſump. fun. ſunt perſonæ.

1 Ad hoc l. nõ dubium, & ibi no. C. de leg & l. eius, C. đ vſu. & inſt de pupil. ſubſt. §. ſi libertus.

Facta tenent multa quæ fieri prohibentur.

2 De hoc ſatis no. extra de ſpon. duo. tuas. ubi hęc ſolutio approbatur ꝑ Vinc. Tan. Goſ. & Ber. hoc latius vide per Arch.

QVis autem. ¶ Cõtemni.] Qui cõtemnit leges, peccat, non tñ omnis peccat, qui non paret legibus vbi de cõſilio loquũtur, vt 14. q. 1. quiſquis, & ſic aliud eſt contemnere 3, aliud eſt non parere. Ioan.

Legum contemptor an peccet.

3 Ad huius declarationẽ vide, qđ not 2. qõ. 7. Metropolitanum in gl. c. ex contemptu.

CErtum eſt.] CASVS. Quidã nolebant ſeruare leges in negotijs clericorum ſed in negotijs laicorum bene ſeruabant de hoc ſcribit Papa Regi Theodorico, ꝙ ſi leges ſeruantur in negotijs laicorum, multo fortius debẽt ſeruari in negotijs clericorum.
c ¶ Quas.] ideſt, quia eas.
d ¶ In negotijs.] Hoc vult dicere, ꝙ ex quo leges ſeruanᷣ in negotijs laicorum multo fortius ſunt ſeruãdæ in negotiis clericorũ, niſi obuiẽt canonicis inſtitutis.

VEſtrã.] CASVS. Quidã nolebant leges ſeruare, vt poſſent alios licentius offendere. Quare Papa ſcribit Lothario, & rogat eum, vt faciat leges obſeruari ſicut ſunt hactenus obſeruatæ.
e ¶ Et pro nullius.] Quia in nullius perſona omittendũ eſt, quod ſtatutis generalib. continetur, vt 61. d. miramur.
f ¶ Reminiſcitur.] Paſſiue.

Quod

tur, & ſeruentur: & quicunque horum capitulorum cõtemptor extiterit, ſexaginta ſolidis cõponatur. *Id populo Romano, qui iure antiquo Romanorum vti prohiberetur, valde diſplicuit: ſicut c. fi. inf. eadem d. colligi poteſt: diſſeminatusq; etiam rumor fuit eandem eſſe Pontificis ac populi ſententiam. De qua re Leo hac ſe epiſtola videtur purgare voluiſſe, & tamen poſtea pro conſeruanda iure ciuili Romanorum, cum eodem Lothario iterum diligentius egit, quod apparet dicto c. fi.*

Item Ioannes 8. Ludouico Imperatori.

¶ Legis auctoritate diſſoluitur quod contra eam fit. Cap. X.

VIdes fili chariſſime, quia quod contra leges accipitur, per leges diſſolui [a] meretur. Iuo p. 4.

Item Gelaſius Rufino, & Aprili Epiſcopis.

¶ Leges principum, aut regulas patrum contemni non licet. Cap XI.

QVis autem † leges principum, aut regulas patrum, aut admonitiones paternas † dicat debere contẽni [b]: niſi qui impunitum ſibi tantum æſtimet tranſire cõmiſſum? inf. d. 54. c. quis aut. Iuo p 4 c. 179. Pann. l. 2. c. 151. † *al. aut* † *al. modernas.*

Item Theodorico regi.

¶ Leges Romanorum principum ſeruandæ ſunt ab omnibus. Cap. XII.

CErtum eſt magnificentiam veſtram leges Romanorum principum, quas [c] in negotijs [d] hominum cuſtodiendas eſſe præcepit, multo magis circa † reuerentiã beati Petri Apoſtoli pro ſuæ fœlicitatis augmento velle ſeruari. Iuo p. 4. c. 180. Pann. l. 2. c. 151. † *al. propter.*

Item Leo 4. Lothario Auguſto.

¶ Romana lex nullius temeritate debet corrumpi. Cap. XIII

VEſtram [a] flagitamus clementiam, vt ſicut hactenus Romana lex viguit abſq; aduerſis procellis, & ꝓ nullius [e] perſona hominis reminiſcitur [f] eſſe corrupta; ita nunc ſuum robur, propriumque vigorem obtineat. Iuo p. 4. c. 181. Pann. l. 2. c. 152.

a ¶ Veſtram.] *Videtur Lotharius populo Romano, quod hic Leo petijt conceſſiſſe. Nam in legibus Longobardicis, lib. 11. tit. 37 ſic habetur*, vt interrogetur populus Romanus, qua lege vult viuere, *& ſequitur conſtitutio.*

Lotharius Imperator.

¶ Volumus, vt cunctus populus Romanus interrogetur, qua lege vult viuere, vt tali lege, quali lege viuere profeſſi ſunt viuant: illiſque denuncietur, vt hoc vnuſquiſque tam iudices, quàm duces, vel reliquus populus ſciat, quòd ſi offenſionem contra eandem legem fecerint: eidem legi, qua profitentur viuere per diſpenſationem Pontificis, & noſtrã, ſubiacebunt.

DISTINCTIO XI.

In ſynonimis, c. 16. ꝙ malis iuſſionibus non ſit obtemperandum.

1 Gratianus. Quod verò legibus conſuetudo cedat, Iſidorus teſtatur dicens in ſynonimis, lib. 2.

Iuo p. 4. c. 207. Pann. l. 2. c. 165.

¶Prauus vſus ratione ſuperatur, & lege. Cap. I.

VSus [b] auctoritati [c] cedat; prauum vſum lex & ratio vincat [d].

Item Nicolaus Papa I. Michaeli Imperatori.

Sũla elicitur ex epi cuius initium. *Propoſueramus.* Iuo p. 4. c. 221.

¶Non poteſt ſtatutis pontificum conſuetudo cuiuſquam refragari. Cap. II.

COnſequens eſt [e], vt quod ab huius ſedis rectoribus plena [f] auctoritate ſancitur, nullius conſuetudinis [g] præpediente occaſione, proprias tantum ſequendo voluntates, remoueatur: ſed firmiter, atque inconcuſſe teneatur.

Item Iulius Papa ad epiſcopos Orientales, epiſt. 1.

¶A conſuetudine Romanæ eccleſiæ membris diſſentire non licet. Cap. III.

Anſ. l. 1. c. 8. Poly. l. 1. tit. 17. *Hebr. 13.*

NOlite errare fratres mei chariſſimi: Doctrinis varijs, & extraneis nolite abduci. En, inſtituta Apoſtolorum & Apoſtolicorum virorum, canoneſque habetis: his fruimini, his circũdamini [a], his delectamini, his armamini; ut his freti, circundati, delectati, armati, contra cunċta inimicorum iacula perſiſtere valeatis. Satis enim indignum eſt, quemquam vel pontificum, vel ordinum ſubſequentium, hanc regulam refutare, quam beati Petri ſedē & ſequi videat, & docere [h]. Multum enim conuenit, vt totum corpus eccleſiæ in hac ſibimet obſeruatione concordet, quæ inde auctoritatem habet, vbi Dominus eccleſiæ totius poſuit principatum.

Anſ. l. 5. c. 4. Poly. l. 3. tit. 3.

a ¶His circundamini.] *Locupletatus eſt hic locus ex originali, & Anſelmo.*

Item Imperator Conſtantin. Aug. ad Proculum, lib. 8. Cod. tit. Quæ ſit longa conſuetudo.

tit. 53 leg.

¶Non poteſt vſus & conſuetudo legem & rationem vincere. Cap. IIII.

Iuo p. 4. c. 202. Pann. l. 2. c. 163.

COnſuetudinis, vſuſq; longæui non uilis auctoritas eſt, verũ non vſque adeo ſui valitura momento, ut

QVod verò.] Hæc diſt. diuiditur in duas partes: In prima probat Gra. quod conſuetudo cedit legi. ſecunda ibi, [Cum vero.] Io. de Fan. CASVS. Supra in 8. diſt. dictum eſt, ꝙ conſuetudo cedit iuri naturali; nunc autem dicit, quòd conſuetudo cedit diuinæ & humanæ cõſtitutioni. & ad hoc inducit c. ſeq. quorum primum planum eſt, & intelliguntur. c. vſque ad §. [Cum verò] de praua conſuetudine, reliqua vſque ad finem de bona.

Conſuetudo duplex eſt.

a ¶Quod verò.] Hic intitulatur 11. d. in qua dr̃, ꝙ conſuetudo praua cedit legi tam eccleſiaſticę, quã ſeculari. Sed no. ꝙ conſuetudo quædam eſt generalis. quædã eſt ſpecialis. Specialis, vt inf. c. catholica. & 12 diſt. illa, Gñalis eſt, quæ vniuerſaliter conſenſu omnium eſt approbata. & omnes adſtringit, & hæc tanquam canon. vel tãquam lex eſt obſeruanda, vt inf. c. eccleſiaſticarum, &c. quis neſciat. Specialis ſiue particularis eſt illa, quæ homines alicuius loci adſtringit, ꝙ in eodem loco habet legis vigorem, vt inf. ead. diſ. catholica. niſi ſit oneroſa. vt 12. diſt. omnia. 86. diſtin. chorepiſcopi. vel niſi pariat occaſionem malignandi; tunc enim reijcitur. argum. 2. diſt. nos conſuetudinem. Olim enim Donatiſtæ de facili recipiebantur, & de conſuetudine ad primariam promouebantur: & qđ abolitũ eſt: quia hæretica grauitas inde minus cauebatur, vel niſi ſit contraria conſtitutioni 1, vt ſ. eod. c. 2. & 3. Et niſi cõſuetudo ſit prodita ex illis cauſis, vt inf. 29. d. ſciendum, vel niſi princeps cõſentiat. vel niſi ſit ſuper tali articulo, qui indifferẽs eſt, vt inf. proxi diſt. illa Hug. Sed melius diſtingue. vt dixi ſup. 8. d. fruſtra. Io.

1 Ad hoc cõcor. Placen. dicens cõſuetudinẽ legis contrariã nõ tollere ius cõe i eo municipio ubi obtinet: niſi de conſenſu principis, ar. ff. de ſepult. viol. l. 3. § diuus.

b VSus.] Malus.

c ¶ Auctoritati.] Scripturæ.

d ¶Et ratio vincat.] vt ſup. diſt. 8. veritate Io.

COnſequens.] CASVS Ignatius Patriarcha Conſtantinopo. iniuſte fuit a ſuis ſuffraganeis depoſitus fauore Michaelis Imperatoris & auctoritate. ſed Nicolaus Papa eũ reprehẽdit ſe propter cõſuetudinem excuſantẽ. Dicit ergo Nicolaus in hoc cap. ꝙ nulla cõſuetudo põt impedire, qui illud, qđ ſtatuitur a Papa, inconcuſſe ſeruetur.

e ¶Conſequẽs eſt.] Ideſt, conueniens;

f ¶Plena] Papæ auctoritas plena eſt, aliorum epõrum ſemiplena eſt: quia ipſi ſunt in partẽ ſolicitudinis vocati nõ in plenitudinẽ poteſtatis, vt 2 q. 7. decreto, &c. qui ſe ſcit.

Poteſtas Papæ, & epõrũ diuerſa.

g ¶Conſuetudinis.] Niſi talis ſit conſuetudo, quæ poſſit præiudicare iuri, vt not. ſup. 8. d. fruſtra. Io.

NOlite.] CASVS. Quidam epiſcopi deſerentes regulam Rom. ec. varijs doctrinis, & conſuetudinibus multum extraneis abducebantur: quos Iulianus Papa reprehendit dicens eos ſeruare debere regulam, quam Sedem B Petri ſequi videant & docere, vt inde auctoritatem habeant vbi Dominus poſuit principium.

h ¶Et docere.] Patet hic, ꝙ non ſemper conſuetudinẽ Rom eccl tenemur ſequi: niſi ipſa præcipiat eam eſſe ſeruandã, vt inf. ea. c. vult. multa enim ſeruat Ro. ec. quæ aliæ non ſeruant, vt 31. aliter. & de conſec. d. 4. de trina. & d. 1. de hymnis.

Conſuetudo Romana nõ ſemper eſt ſeruanda.

COnſuetudinis.] CASVS. Dicitur hac lege, quod magna eſt auctoritas conſuetudinis; & non nilis verum-

verum tamen non eſt tantæ auctoritatis, vt generaliter vincat rõnem, aut legẽ, ſed tm̃ in eo loco in quo obſeruat vincit. Quidam tñ intelligunt primam partẽ de bona conſuetudine, & ſecundũ de mala: quod non credo.

Conſuetudo virũ vincat legem.

a ¶Vincat.] Arg. ꝙ conſuetudo nunquam tollit legem, vt ſup. 1. d. conſuetudo. Sed obijcitur hæc lex aut loquitur de bona conſuetudine, aut de mala: ſi de bona, illam nulla ratio vincet, ſi de mala, de illa non poteſt dici, ꝙ non ſit vilis eius auctoritas. Ad hoc dicũt quidam, ꝙ principium loquitur de bona, finis autem de mala conſuetudine, ſed ille intellectus ineptus eſt, qui ſeparat caudam a capite, qđ non licet. ex. de bap. maiores. Alii fere omnes ita exponũt, quod hic dicitur nõ vincit 1, legẽ, ſupple. generalem. ſed in eo municipio bene vincit vbi ſeruatur. Sed, certe de hoc nunq̃ aliquis dubitauit, ꝙ conſuetudo particularis non debeat vincere legẽ in omnib. aliis locis: ideo exponas de cõſuetudine particulari, q̃ licet bona ſit, tamen non vincit legem etiam in illo loco, niſi adſint ila, quæ dixi 2. ſupra d. 8 fruſtra.

1 Sub. immo æquiparatur ei. ſu. c. i his.

2 Idem ſentit Io. de Fã. hic.

m ¶Latura.] Ideſt, paſſura.

n ¶Intente.] Ideſt, mente.

o ¶Scriptura.] Veteris, vel no. te. non. n. ſcriptura vete. vel no. te. hoc docuit, ſed docet canonica in fronte, & in alijs membris ſignaculum crucis debere fieri de conſ. diſt 4.

Crucis ſ... culũ in ... bus m... debeat ...

aut rationem vincat [a], aut legem.

2 *Cum verò [b] nec ſacris canonibus, nec humanis legib. [c] conſuetudo obuiare monſtratur, inconcuſſa ſeruanda eſt.*

Vnde ex dictis a Baſilij.

¶Inuiolabilis eſt conſuetudo, quæ nec humanis legibus, nec ſacris canonibus obuiare monſtratur. Cap. V.

Baſilius in li. de Spiritu ſancto, c. 27.

Burc. l. 3 c. 117. Iuo p 4. c. 69. Pann. l. 2. c. 159.

ECcleſiaſticarum inſtitutionum quaſdam ſcipturis, quaſdam verò Apoſtolica traditione [d] per ſucceſſiones in miniſterio [e] confirmatas accepimus; quaſdam verò conſuetudine [f] roboratas approbauit vſus, quibus par ritus, & idem vtriſque pietatis debetur affectus: Vnde [g] quis, vel [h] aliquantulum ſacrarum expertus ſcripturarum hæſitauerit [i]? Si enim attentauerimus conſuetudines eccleſiæ non per ſcripturas [k] a Patribus traditas nihil æſtimare, [l] quantum religio detrimenti ſit latura [m], a intente [n] inſpicientibus liquido conſtabit. ¶ Quæ enim (vt inde ordiamur) ſcriptura [o] ſalutiferæ crucis ſignaculo fideles docuit inſigniri; vel quæ trifariã [p] digeſta ſuper panem & calicem prolixæ orationis, vel conſecrationis verba commendauit? Nã non modo, quod in Euangelio continetur, vel ab Apoſtolo inſertũ eſt, in ſecretis dicimus; ſed & alia plura [q] adijcimus magnam quaſi vim cõmendantia † myſterijs. Quæ orientẽ verſus [r] nos orare literarũ forma docuit; Benedicimus fontẽ baptiſmatis oleo vnctionis. Huc accedit, quòd ter oleo [s] inungimus, quos

† *al. conſumandis accomodantia.*] Burch.

b ¶Cum vero.] Hæc eſt ſecunda pars, in qua probat per vij. c. ꝙ conſuetudo bona eſt amplectenda. Io. de Fan.

CASVS. Ab hoc loco tractat de bona conſuetudine vſque in finem.

c ¶Legibus.] 25. q. 2. ideo. Arch.

ECcleſiaſticarum.] CASVS. Quidam nolebant vti conſuetudine, niſi quæ in ſcriptis eſſet redacta a Patribus quos reprehendit Aug. in hoc c. oſtendens tria genera inſtitutionum eſſe in eccleſia, quaſdam ſcilicet in ſcripturis, quaſdam ab Apoſtolis traditas, & per ſucceſſores in miniſterio confirmatas: quaſdam vero ſola conſuetudine roboratas: quibus omnibus par ritus, & affectus debetur. Alioquin niſi conſuetudines in eccleſia ſeruarentur, Chriſtiana religio multum detrimenti pateretur: & hoc in prima parte. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Quæ enim] probat quòd hæc ſupradicta in eccleſia ſeruari debent, & hoc probatur ſex exemplis, Primum eſt de crucis ſignaculo. Secundum eſt de verbis trifariam digeſtis, ideſt, ter repetitis ſuper panem, & calicem. Tertium de oratione, quæ fit verſus orientem. Quartum de benedictione baptiſmatis cum oleo. Quintum de olei vnctione, quæ fit in baptizato. Sextum de abrenunciatione ſatanæ, & angelorum eius.

¶Caſus ſeq. c. per ſe patet.

d ¶Traditione.] Sine ſcriptis.

e ¶In miniſterio.] Diuino.

f ¶Conſuetudine.] Non ab Apoſtolis ſed neſciẽ a quo, ADDITIO. Scilicet ritu. i. obſeruantia. Hug.

g ¶Vnde.] Ideſt, de quo ritu, vel obſeruantia.

h ¶Vel] ideſt, etiam

i ¶Hæſitauerit.] q d. nemo etiam inſcius hic dubitat.

k ¶Non per ſcripturas.] Sed per conſuetudinem.

l ¶Aeſtimare.] ideſt, valere.

diſtinct. 4 poſtea ſignatur. & diſt. 5. nunquid 3. verum tamen videtur ſignum crucis traxiſſe originem ex vet. teſtam 4. quia cum Angelus deberet occidere primogenita Aegypti, præceptum eſt filijs Iſrael vtrumq; poſtem linire de ſanguine agni ad modum thau literæ, quæ eſt ad modum crucis, & dicitur, ꝙ Iacob cancellatis manibus ſuis benedixit filiis Ioſeph, ſcilicet Effraim, & in Manaſſe. Item in Ezechiele legitur, ꝙ cum apparuiſſent ei ſex viri vaſa habentes in manibus, & quidam vir apparuiſſet in medio eorum habens atramentarium ad renes, Dominus dixit ad eum; ſigna thau in frontibus dolentium, & gementium; ſed illud fuit tantum in figura præceptum, 32. q 2. gloria.

3 Iſte cõco... nõ erãt ſcr... ptẽ tpe Au... & iõ ipſe ... loquitur ... hodie ... ſm Io de ... 4 Vel ut ... in prædicto ... ca. nunqui... Ezech. 8.

p ¶Trifariam.] Trifaria dicuntur verba: quia eadem tertio repetuntur in ſecretis, ſcilicet hoſtiam ſanctam, hoſtiam puram, hoſtiam immaculatam. Hic ordo nec in veteri teſtam. nec in nouo eſt præfixus: ſed a ſanctis Patribus vſualiter traditus: vel ideo dicuntur trifaria quaſi ſub triplici ſilentio ſiant. primum vſque ad ſanctus. ſecundum vſque ad Dominicam orationem. tertium vſque ad agnus Dei.

q ¶Alia plura.] Hæc habes extra de celebr. Miſſarum cum Matthę.

r ¶Quæ orientem verſus.] Scilicet noui. & vet. teſt. Sed tamen legitur, ꝙ Daniel in Babylonica captiuitate orabat verſus templum, & Iudæi ſimiliter. templum autem erat verſus orientem, & in Salomone legitur: mane ad ſolem orabis. ſed dic, quod illa faciebant in veneratione templi.

Orãdum ... verſus ori... tem.

ADDITIO. Poteſt tamen dici ſecundum Io. Damaſ. ꝙ octo ſunt cauſæ quare eccleſiæ ſic ſunt ordinatæ, ꝙ fideles orent verſus orientem, quæ habentur in Archid. hoc loco.

s ¶Oleo] Oleo in ſcapulis, & pectore, vt de conſecrat. diſt. 4.

Oleo q̃ mẽ... bra ſunt ... guenda.

distin. 4. deinde. tertio in vertice fit vnctio: ſed hoc fit criſmate, vt de conſec. diſtin ct. 4. poſtquam aſcendit. ſed larga acceptione hic appellatur oleum criſma. ſicut econuerſo. infr. 61. diſtin. Illud ſuperfluum. Ioan.

baptizamus: verbis abrenunciare Satanę & Angelis eius informamus. Vnde hęc, & alia in hunc modum non pauca, niſi quia tacita & myſtica traditione à Patribus eccleſiaſtico more, reuerentiori diligentia ſunt in monaſteriis obſeruata ſilentio, quam publicata ſcripto?

a ¶ Ex dictis.] *Hoc caput antea citabatur* ex Auguſtino in lib. ex dictis Baſilij, *in codice Vercellenſi eſt*: vnde Auguſtinus ait; vel ex dictis Baſilij, & *retenta eſt poſterior pars huius diſiuncti, quoniam ita citant Burchar. & auctor* Pannormię, *Iuo autem citat ex lib. Baſilij de ſpiritusancto, c. 27. quomodo in margine eſt indicatum. Caeterum, quoniam multis locis gloſſa obſtitit, ne emendaretur, neceſſarium viſum eſt integrum B. Baſilij locum & graece & latine afferre.*

Τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πεφυλαγμένων δογμάτων καὶ κηρυγμάτων, τὰ μὲν ἐκ τῆς ἐγγράφου διδασκαλίας ἔχομεν, τὰ δὲ ἐκ τῆς τῶν ἀποστόλων παραδόσεως διαδοθέντα ἡμῖν ἐν μυστηρίῳ παρεδεξάμεθα· ἅπερ ἀμφότερα τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ἔχει πρὸς τὴν εὐσέβειαν, καὶ τούτοις οὐδεὶς ἀντερεῖ, ὅστις γε κἂν κατὰ μικρὸν γοῦν θεσμῶν ἐκκλησιαστικῶν πεπείραται. εἰ γὰρ ἐπιχειρήσαιμεν τὰ ἄγραφα τῶν ἐθῶν, ὡς οὐ μεγάλην ἔχοντα τὴν δύναμιν παραιτεῖσθαι, λάθοιμεν ἂν εἰς αὐτὰ τὰ καίρια ζημιοῦντες τὸ εὐαγγέλιον, μᾶλλον δὲ εἰς ὄνομα ψιλὸν περιϊστῶντες τὸ κήρυγμα. οἷον, ἵνα τοῦ πρώτου καὶ κοινοτάτου πρῶτον μνησθῶ, τῷ τύπῳ τοῦ σταυροῦ τοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἠλπικότας κατασημαίνεσθαι, τίς ὁ διὰ γράμματος διδάξας; τὸ πρὸς ἀνατολὰς τετράφθαι κατὰ τὴν προσευχήν, ποῖον ἐδίδαξεν ἡμᾶς γράμμα; τὰ τῆς ἐπικλήσεως ῥήματα ἐπὶ τῇ ἀναδείξει τοῦ ἄρτου τῆς εὐχαριστίας καὶ τοῦ ποτηρίου τῆς εὐλογίας τίς τῶν ἁγίων ἐγγράφως ἡμῖν καταλέλοιπεν; οὐ γὰρ δὴ τούτοις ἀρκούμεθα, ὧν ὁ ἀπόστολος, ἢ τὸ εὐαγγέλιον ἐπεμνήσθη, ἀλλὰ καὶ προλέγομεν καὶ ἐπιλέγομεν ἕτερα, ὡς μεγάλην ἔχοντα πρὸς τὸ μυστήριον τὴν ἰσχύν, ἐκ τῆς ἀγράφου διδασκαλίας παραλαβόντες; εὐλογοῦμεν δὲ τὸ ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος, καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως καὶ προσέτι αὐτὸν τὸν βαπτιζόμενον, ἀπὸ ποίων ἐγγράφων; οὐκ ἀπὸ τῆς σιωπωμένης καὶ μυστικῆς παραδόσεως; τί δὲ αὐτὴν τοῦ ἐλαίου τὴν χρῖσιν τίς λόγος γεγραμμένος ἐδίδαξε; τὸ δὲ τρὶς βαπτίζεσθαι τὸν ἄνθρωπον, πόθεν; ἀλλὰ δὲ ὅσα περὶ τὸ βάπτισμα, ἀποτάσσεσθαι τῷ σατανᾷ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, ἐκ ποίας ἐστὶ γραφῆς; οὐκ ἐκ τῆς ἀδημοσιαύτου ταύτης καὶ ἀπορρήτου διδασκαλίας, ἣν ἐν ἀπολυπραγμονήτῳ καὶ ἀπεριεργάστῳ σιγῇ οἱ πατέρες ἡμῶν ἐφύλαξαν; καλῶς ἐκεῖνοι δεδιδαγμένοι τῶν μυστηρίων τὰ σεμνὰ σιωπῇ διασώζεσθαι.

.i. Dogmatum, & inſtitutorum, quę in eccleſia ſeruata ſunt, alia quidem habemus ex doctrina, quę literis conſignata eſt; alia vero ex Apoſtolorum traditione ad nos tranſmiſſa, in miſterio recepimus, Quę utraque eandem uim ad pietatem habent: atque his nemo ſane contradixerit, qui uel exigua legum eccleſiaſticarum peritia ſit pręditus. Nam ſi aggrediamur ea, quę non ſcripto, ſed tantum conſuetudine conſtant, repudiare, imprudentes Euangelio & quidem in pręcipuis ipſius patribus officiemus: uel potius ipſamet inſtituta ad inane quoddam nomen redigemus. Exempli cauſa (vt quod primum, maximeque commune eſt, primo loco commemorem) eos, qui in Domini noſtri Ieſu Chriſti nomine ſpē poſuerunt, figura crucis ſignari, ecquis ſcripto docuit? dum oramus ad orientem ſolem, ecquę nos literę docuerunt? Verba innocationis, cum panis Euchariſtię & calix benedictionis offertur, quis ex ſanctis Patribus ſcripta nobis reliquit? Non enim ijs contenti ſumus, quorum Apoſtolus, & Euangelium mentionem fecerunt; ſed alia quoque cum antea, tum poſt dicimus, vt pote quę magnum momentum ad ipſum myſterium habeant, doctrina non ſcripta, ſed tradita eruditi. Benedicimus aquam baptiſmatis, & oleum vnctionis, atq; illum ipſum prętereà, qui baptizatur, ex qua ſcriptura? nonne occulta, & myſtica traditione? Quid? ipſam olei unctionem quis ſermo ſcriptus docuit? Quòd homo ter mergendus ſit, unde accepimus? Abrenunciare Satanę, atque Angelis eius, & reliqua omnia quęcumque in baptiſmo obſeruamus, quę ſcri-

COnſuetudinem.] CASVS. huius cap. per ſe patet. a ¶ conſuetudinem.] inf. d. 12. cap. nos conſuetudinem, & inf diſt. prox. omnia. contra: ibi enim dicitur, ꝙ quamuis conſuetudo non ſit contra fidem, tamen eſt repellenda. Sol. hic de tolerabili, ibi de ſuperſtitioſa & intolerabili conſuetudine: & omnes auctoritates intelligendæ ſunt, quæ contra illud c. reclamare videntur.

e ¶ Particularis.] Sed contra infra ea. diſt. 100. contra morem, vbi dicitur. ꝙ particularis conſuetudo non excuſat, ſed tantum generalis. Sed hoc uerum eſt in illis, quæ tantum ex priuilegio poſſunt haberi, vbi non valet conſuetudo, niſi vniuerſalis ſit.

Cõſuet particul an excu

Sed

ptūra iuſſit? Annon hæc ipſa minime vulgata, ſed ſecreta doctrina, quam quieto, minimeque curioſo ſilentio Patres noſtri cuſtodierunt; probe quidem illi intelligentes, myſteriorum maieſtatem taciturnitate ſeruari?

Item Pius Papa .i. in decretis, decreto ſeptimo.

¶ Laudabilis eſt conſuetudo, quæ nihil fieri contrarium vſurpat. Cap. VI.

COnſuetudinem laudamus, quæ tamen contra fidẽ[b] catholicam nihil vſurpare dignoſcitur.

Burc. l. 3. c. 124. Anſ. l. 4. c. 42. Iuo p. 4. c. 66. Pann. l. 2. c. 157. Poly. l. 3. tit. 23.

¶ Verba huius capitis, quæ antea tribuebantur B. Auguſtino, leguntur in editione conciliorum Colonienſi tribus tomis inter decreta Pij I decreto ſeptimo, & in epiſt. Ia eiuſdem Pij ex codice ſexdecim librorum, lib. 3 cap. 19 quam etiam citant Burchardus, Iuo, & auctor Pannormiæ: cuius tamen epiſtolæ omnia fere verba habentur 1. lib. regeſti B. Gregorij (qui citantur in Polycarpo) epiſt. 75. & ea, quæ ad hoc caput pertinent, referuntur infra. diſt 13. c. nos conſuetudinem.

Item B. Auguſtinus ad Caſulanum, epiſt. 86.

Anſel. l. 4 c. 42. Burc. l. 3. c. 126. Iuo p. 4. c. 58. Pann. l. 2 c. 129. Poly. l. 3. tit. 23. c. fin.

¶ Vbi auctoritas deficit, mos populi, & maiorum inſtituta pro lege ſeruantur. Cap. VII.

IN his rebus, de quibus nihil certi ſtatuit diuina ſcriptura, mos populi Dei, & inſtituta maiorum pro lege[c] tenenda ſunt. Et ſicut a præuaricatores diuinarum legum, ita contemptores eccleſiaſticarum conſuetudinum[d] coercendi ſunt.

a. Et ſicut.] *Hinc vſque ad finem non ſunt in epiſtola indicata: ſed à Burchardo etiam & Iuone, & in pannormia referuntur.*

Item in libro de fide Chriſtiana.

¶ Hodie inter opera B. Augu. nullum extat hoc titulo. In epiſtola vero ad Ianuarium, quæ eſt 118. cap. 1. & 2. hæc eadem ſententia copioſe exponitur.

¶ Auctoritate & traditione generali, vel ſpeciali eccleſia regitur. Cap. VIII.

CAtholica eccleſia per orbem terrarum diffuſa tribus modis probatur exiſtere. Quidquid enim in ea tenetur, aut auctoritas eſt ſcripturarũ, aut traditio vniuerſalis, aut certe propria & particularis[e] inſtitutio. Sed auctoritate[f] tota[g] conſtringitur, vniuerſali traditione maiorum, nihilominus tota: priuatis vero conſtitutionibus, & proprijs informationibus vnaquæq; pro locorum varietate, prout cuique viſum eſt ſubſiſtit, & regitur[h].

Item in libro contra Manichæos.

b ¶ Contra fidem.] id eſt, contra bonos mores, & ꝙ ita * ſit exponendum; habes de conſecra. diſt 4. ſi nõ ſanctificatur vbi ex neceſſitate oportet facere eãdem expoſitionem.

IN his.] CASVS. Quærebat Caſulanus ab Augu. vtrum conſuetudines eſſent ſeruandæ, vbi nihil ſtatuit diuina ſcriptura certum? Et reſpondet, quod ſic: & tũc ꝓ lege ſeruãdę sũt; & ſicut transgreſſores legum ponũtur, ita & contemptores eccleſiaſticarũ cõſuetudinũ puniri debẽt.

c ¶ Pro lege.] Semper diuturni mores pro lege ſeruantur, vt in ſ. diu. proxi. diuturni. ſic & ead. diſt. cõſuetudinis.

d Cõſuetudinũ.] no. ꝙ æq; punit trãgreſſor conſuetudinis vt transgreſſor legis, vt 1. q. 7 ſi quis omnẽ. & ſup. ca. eccleſiaſticarum vnde ſicut canonice non licet obuiare legi ſine licentia Papæ, ſic nec conſuetudini 1, vt dicitur in hoc eo. c. & tñ de cõmmuni cõſenſu poſſunt venire cõtra conſuetudinem etiam iuramento 2 firmatam ſi cauſa ſubeſt, vt extra de his q̃ fi à ma. par. cap. cum in cunctis. ſed contrarium eſt in ſtatutis. 15. q. 6. auctoritatem Ioan 2.

CAtholica eccleſia.] CASVS Tria ſunt quibus eccleſia per orbem diffuſa regitur, & ſubſiſtit ſ. ſcriptura ue. & no te. & traditio patrũ, & vniuerſalis & particularis inſtitutio, vel cõſuetudo Primis duobus modis vniuerſaliter tota regit eccleſia: particularis vero inſtitutione, vel conſuetudine nõ tota, ſed pro locorũ varietate regitur, & gubernatur, prout vnicuiq; viſum eſt.

f ¶ Sed auctoritate.] Scilicet ſcripturæ.
g ¶ Tota.] Eccleſia.
h ¶ Regitur.] Quia quælibet prouincia abundat in ſuo ſenſu, vt 76. diſt. vtinam. & extra de ſepul. ca. certificari.

Palam.]

Longe rectius exponitur ibi in glo c. ſi non ſanctificatur. de conſec. diſt 4. Vide Turrecre. ſuper hoc cap.

Conſuetudinis trãſgreſſor punitur vt tranſgreſſor legis.

1 Antiquæ conſuetudinis ordo ſub decreto mãdatur obſeruari, vt 10. q. 1. decernimus. in pri.

2 Ad idẽ ex. de iure iur. ſicut noſtrũ Archid.

P Alam.] CASVS. Manichæi dicebant, quod auctoritas Rom. eccl. in re dubia non debat introduci ad fidē faciendā. Contra quos inuehitur Aug. dicē, quod auctoritas Rom. eccl. ad fidem faciendam valet, cum ſit ab ipſis Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus confirmata.

a ¶ Pa- vt 20. diſt. de libellis, & ſic ſeruandæ ſunt leges Apoſtolicæ, ſicut leges Petri. 19. d. ſic omnes.

d ¶ Et tot.] arg. quod priuilegium, quod a pluribus epiſcopis datur prævalet illi quod a paucioribus datur, & argu. 19. diſt. in canonicis c.

¶ Valet ad fidem catholicæ auctoritas eccleſiæ. Cap. IX.

P Alam eſt [a], quòd in re dubia, ad fidem [b] valeat auctoritas eccleſiæ catholicæ [c], quæ ab ipſis fundatiſſimis ſedibus Apoſtolorum vſq; ad hodiernum diem ſuccedentium ſibimet epiſcoporum ſerie, & tot [d] poplorum cōſenſione firmatur.

¶ *Apud B. Auguſtinum lib. 11. contra Fauſtum Manichæum cap. 2. legitur.* Et vides in hac re (de fide exemplarium loquitur) quid eccleſiæ catholicæ valeat auctoritas, quæ ab ipſis, &c. *Hanc verò epiſcoporum ſucceſſionem potiſſimum in ſede Petri, & in libro contra epiſtolam Fundamenti, & in epiſt. 165. de ſchiſmate* Donatiſtarum, *merito certiſſimum putauit eccleſiæ catholicæ indicium.*

Item Leo Papa ad epiſcopos per Siciliam conſtitutos, epiſt. 4. c. 6.

¶ Ab Apoſtolicis inſtitutis non licet recedere. C. X.

Anſel. l. 1. c. 45. Poly. l. 1. tit. 17.

H Oc veſtræ indicimus charitati, vt ab Apoſtolis inſtitutis nullo vlterius recedatur exceſſu, quia inultum poſt hoc [e] eſſe non poterit, ſi quiſquam Apoſtolicas regulas in aliquo crediderit negligendas.

Item Innocentius I. ad Decentium [f] epiſcopum Engubinum, epiſt. 1.

¶ Ab omnibus ſeruari debet, quod Romana ſeruat eccleſia. Cap. XI.

Burc. l. 3. c. 125. Anſ. l. 1. c. 41. Iuo p. 4. c. 67. Poly. l. 1. ti. 17. & l. 3. tit. 24.

Q Vis neſciat, aut non aduertat, id quod a principe Apoſtolorum Petro Romanæ Eccleſiæ traditum eſt, ac nunc vſque cuſtoditur, ab omnibus debere ſeruari? nec ſuperinduci, aut introduci aliquid, quod aut † auctoritatem non habeat, aut aliunde accipere videatur exemplum? præſertim cum ſit manifeſtum in omnem Italiam, Gallias, Hiſpanias, Africam, atque Siciliam, inſulaſque interiacentes, nullum inſtituiſſe eccleſias, niſi eos, quos venerabilis Apoſtolus Petrus [g], aut eius ſucceſſores conſtituerunt ſacerdotes: aut legant, ſi in iſtis prouincijs alius [h] Apoſtolorum inuenitur, aut legitur docuiſſe. Quòd ſi non legunt, quia nuſquam inuenitur, oportet eos hoc ſequi, quod eccleſia Romana cuſtodit, a qua eos principium accepiſſe non dubium eſt, ne dum peregrinis ſermonibus † ſtudent, caput inſtitutionum videantur omittere. † Sæpe dilectionem tuam ad vrbem veniſſe, ac nobiſcum in eccleſia conueniſſe, & quem morem [i], vel in conſecrandis myſterijs, vel in cæteris agendis arcanis teneat [k], cognouiſſe [a]. Quod ſufficere arbitraremur ad informationem eccleſiæ tuę, vel reformationē,

† *al. auctoritatem debeat aliunde accipere, vel exemplum.*

† *al. aſſertionibus.*

† *al. amittere.*

H Oc veſtrę CASVS. Quidam epi nolebant recedere ab inſtitutis, & cōſuetudine Ro. ec. ſed Leo Papa pcipit ne hoc faciāt, qa de cætero non poterit inultum remanere.

e ¶ Poſt hoc.] Arg. quod grauius punitur delictum iteratum, vt 15. q. 8. hi qui.

f ¶ Ad Decentium.] Iſte, fuit electus in epiſcopū, & licet ſciret conſuetudines Rom. eccl. tamen petijt a Papa, vt ſcriberet eas pp maiorē auctoritatem. 23. di. quamquam.

Q Vis neſciat.] CASVS Quidā cui nota erat inſtitutio, & conſuetudo Rom. ecc. electus in epm in ciuitate quadam vbi erant hoīes qui ſuperinducebāt aliter inſtitutiones, & conſuetudines, q̄ B. Petrus docuit, & ſucceſſores ipſius, quod patefaciēs epiſcopus dño Papę ſupplicauit, vt ſibi inſtitutiones Ro. Ec. ſcriberet, quibus ſuum populum erudire volebat. Cui Papa reſpondet, dicēs: Licet noueris conſuetudinē noſtram. in qua toties interfuiſti, vt ſufficiat ad informationē eccleſiæ tuæ: quia tamen auctoritate noſtra tuum vis populū informare: facimus, qd petiſti, vt populum tuū inſtruas, & errātes cōmoneas, aut nobis indices, vt qui ſint ſcire valeamus.

g ¶ Petrus Apoſtolus.] vel aliqs ex eius mādato, vt Paul⁹. nā Petrus Paulo dedit licentiam prędicādi auctoritate Dñi dū dicit: Segregate mihi Paulum & Barnabā vt 75. diſt. quod die.

r Arg. contra text. de pœni. & remiſ. lib. 6 c. indulgentiæ

a Non vt. hęc bona expoſitio quia nullus Apoſtolus fuit Petro contrarius. & ideo alii ſubaudiunt primo ex xii. nulli nisi Petrus, vel ab eo cōmiſſus. Arc.

a ¶ Palam eſt.] In his tribus c. loquitur de generali conſuetudine Rom. eccl. quam etiam in alijs eccleſiis ſtatuit obſeruandam.

b ¶ Ad fidem.] Scilicet adſtruendam.

c ¶ Catholicæ.] ſ. Romanæ, ad quā recurrit in dubijs,

h ¶ Alius.] ideſt contrarius. 2. ſic ponitur 11. q. 3. c. 2.

i ¶ Morem.] Sic conſtrue, ſatis certum haberemus dilectionem tuam agnouiſſe quē morē in celebrandis, &c.

k ¶ Teneat.] Scilicet Rom. Eccl. vel teneat, ideſt, tenere debeat dilectio tua.

a ¶ Haberemus] ſcilicet tuam dilectionem.
b ¶ Duxiſſet.] dilectio tua.
c ¶ Ignorare.] hic indicat eum ſcire, & neſcire: ſed vulgariter loquitur quaſi dicat, ſatis crederetur te ſcire, niſi à me quæſiuiſſes.

ſi prædeceſſores tui minus aliquid, aut aliter tenuerint, & ſatis certum, haberemus [a], niſi de aliqnibus conſulendós nos eſſe duxiſſet [b]: quibus idcirco reſpondemus, non quòd te aliqua ignorare [c] credamus; ſed vt maiori auctoritate [d] tuos inſtituas: vel ſi qui à Romanę eccleſię inſtitutionibus aberrant, aut cómoneas, aut nobis indicare non differas: vt ſcire valeamus, qui ſint, qui aut nouitates [e] inducunt, aut alterius [f] eccleſiæ quam Romanæ, exiſtimant conſuetudinem eſſe ſeruandam.

α ¶ Cognouiſſe.] *Locus hic in originali concilij quatuor tomorum inſerto ſic habet*, cognouiſſe non dubium eſt. Quod ſufficere ad informationem eccleſiæ tuæ, vel reformationē, (ſi prædeceſſores tui minus aliquid, aut aliter tenuerunt) ſatis certum haberem: niſi de aliquibus conſulēdos nos eſſe duxiſſes. *Sed ob gloſſam præcipue in ver. merem non eſt mutatum.*

DISTINCTIO XII.

Q*vod* [g] *abſque diſcretione iuſtitiæ nulli agere licet.*

Vnde Calixtus Papa primus omnibus epiſcopis ait in epiſtola prima ad Benedictum epiſcopum.

¶ Nulli agere licet ſine diſcretione iuſtitię contra diſciplinam Romanæ eccleſiæ. Cap. I.

Anſel. l. 1. c. 12. Poly. l. 1. c. 17.

NOn decet à capite membra [h] diſcedere: ſed iuxta ſacræ ſcripturæ teſtimonium omnia membra caput ſequantur. Nulli vero dubium eſt, quòd Apoſtolica eccleſia mater eſt omnium [i] eccleſiarum, à cuius vos regulis nullatenus conuenit deuiare. Et ſicut Dei filius venit facere voluntatem patris; ſic & vos voluntatem veſtrę impleatis matris, quæ eſt eccleſia: cuius caput, vt prædictū eſt, Romana exiſtit eccleſia. Quidquid ergo ſine diſcretione [k] iuſtitiæ contra huius diſciplinam actum fuerit, ratum haberi ratio nulla permittit.

Item Gregorius β *Papa quartus.*

β ¶ Gregorius.] *Integrum hoc caput inuenitur in epiſtola Gregorij quarti vniuerſis epiſcopis per Galliam, Germaniā, Europā, & vniuerſas prouincias conſtitutis: quæ eſt in codice ſupra citata.*

d ¶ Auctoritate.] cū iſte epiſcopus hoc ſua auctoritate poterat facere, & per confirmationem Papæ nihil noui iuris datur 1, vt inf. diſt. proxi. præceptis, qui enim confirmat, nihil donat; vt extra de fid inſtr. īter dilectos: in quo eſt ergo maioris auctoritatis? Dicunt quidā, quod ſolet plus timeri, & c. vt 23. d. quāquam. immo dico, quod auctoritas Papę, vel eius confirmatio id quod min' fuit validū facit validum, vt extra de trāſac. c. 1. Itē quia nulli præter auctoritatem Roman. Pōt. licet illud reuocare, vt extra de conſir. vti. vel inut c 2. 2. e ¶ Nouitates.] inf. 31. di. & hęc aūt ſcripſimus. & ff. de conſti. prin. i rebus ſup. 4 dil. erit autem lex. f ¶ Alterius] ſcilicet contrariæ bonis moribus, ſic ſoluitur cōtra inf d. prox. noluit. contra ſic Inſt. de ſatiſda. §. vlt.

1 Ad hoc 25 q. 2. non tam nouū. & no. ſup. ea. q. in ſumma. ibi videas. Arch.

Confirmationis Papalis effectus.

2 De hoc & legiſ, & no. 17. q. 4. frater. & extra de tranſa veniēs. ibi' videas. & de conſti c. pe. & per Inn. extra de depoſi. dudum.

QVod abſq;. Hæc diſtinctio diuiditur in tres partes. In quarum prima probat quod bona cōſuetudo ſeruāda eſt ſecūda ibi, [Hoc aūt] tertia ibi, [De his] CASVS. in ſuperiori di. oſtendit, quod cōſuetudo Rom. Ec. eſt ſeruāda Nuc. vero oſtēdit, quod à conſuetudine Rom. ec. non eſt recedēdū ſine cauſa, & ſine diſcretione. Et ad hoc probandum inducit prima duo cap. à contrario ſenſu. Addit etiam, quod bona conſuetudo eſt ſeruanda, mala vero reſecanda: & quòd conſuetudo metropolit. eccleſiæ eſt ſeruanda in prouincia, exceptis monaſterijs.

g ¶ Quod.] ideſt, vt noua conſuetudo teneatur. In hac 12. diſtin. magiſter proſequitur materiam præcedentis diſtin. ſcilicet, quod conſuetudo ſit ſeruanda, quæ non eſt contraria iuri naturali, vel cōſtitutioni. In fine dicit, quod omnes eccleſiæ debeant ſeruare conſuetudinem Metropolitanæ eccleſię, vt inf. ead. diſt. de his. niſi ſint monaſteria, vt ibi dicitur. Ponit autem in principio duo c. per quæ vult interpretari vlt. c. præcedentis diſtin. vbi dicitur, quod à conſuetudine Rom. Ecc. deuiare nō debemus: & ſic intelligit, quòd ſine diſcretione deuiare non debemus: ſed cum ratione poſſumus quod probat per duo. cap. proxi. à contrario ſenſu. Ioan.

ADDITIO. Et male. Nam non eſt in eo argumentandum à contrario ſenſu, ſecundum Lau. ſed contra hoc dictum Lau. eſt 56. diſt. c. 2. in fi. Hu. tenet contra.

NOn decet.] CASVS. quidam epiſcopi deuiabant à regulis Rom. Ecc. quare Calixtus Papa ſcripſit omnibus epiſcopis, vt ipſi tanquam membra Roma. Eccl. quæ eſt caput, non diſcedant ſine diſcretione: ſed voluntatem eius faciant velut ſuæ matris: ſicut Chriſtus venit facere voluntatem patris.

h ¶ Membra.] ſic inf. de conſec. diſt. 3. celebritatem, & in auth de eccle. titu in princip. 3. Et eſt hic ar. idem iuris eſſe in toto, quod in parte 4, vt 1. q. 3. ſi quis epiſcopus vbi idem hoc.

i ¶ Omnium.] ergo & Græcorum, vt 24. q. 1. rogamus.

K ¶ Diſcretione.] nunquid ergo cum diſcretione licitum eſt contra illam agere? certe non, vt 17. q. 4 §. qui autem. vnde hic vacat arg. à contrario ſenſu.

3 Laur[...] 4 Nā q[...] ius eſt i[...] to quo a[...] tū: eſt i[...] te quo[...] partē. [...] adm. t[...] duo. & [...] ſu. qui [...] in prin. [...] cundum [...] de Fant.

Præ-

PRæceptis.] CASVS. Quidam Patriarchæ, vel archiepiſcopi contra ſtatuta Ro. eccleſiæ faciebant epos ſine ſnia ſedis Apoſt. alios deponendo: quos Greg. reprehendit, dicens, quod accuſatio epiſcoporum, & depoſitio ſicut quæſtio fidei tm̃ ad ſedẽ Apoſtolicam ſpectant: ſicut antiqua ſtatuta declarãt; quæ Greg. in hoc c. confirmat, nihil nouum circa hoc ſtatuendo: quare præcipit eis Greg. ne caput ſuum omittant, vnde normam aſſumere debent, & qui contra hoc fecerit, deponetur.

tp, Bibliotheca monaſterij Dominicanorum. Initium vero eſt etiam in epiſtola Anaſtaſii II. ad Anaſtaſium Auguſtum, c. 6.

¶ Apoſtolicis præceptis nullus ſuperbè reſiſtat. C. II.

Anſel. l. 1. c. 20. Polyc. l. 1. tit. 17. †abeſt ab ori. & aliquot vetuſtis Gratiani exemplaribus.

PRæceptis Apoſtolicis non dura[a] ſuperbia reſiſtatur, ſed per obedientiã, quæ a ſancta Romana [eccleſia†], & Apoſtolica auctoritate iuſſa ſunt, ſalutiferè impleantur, ſi eiuſdẽ ſanctæ Dei eccleſiæ, quæ eſt caput veſtrũ, communionem habere deſideratis. *& poſt multa.* ¶ Non nouum[b] aliquid præſenti iuſſione præcipimus; ſed illa, quæ olim videntur indulta, firmamus: cum nulli dubiũ ſit, quod non ſolum Pontificalis cauſatio †[c], ſed omnis ſanctæ [a] religionis relatio ad ſedem Apoſtolicam, quaſi ad caput eccleſiarum debeat referri, & inde normã ſumere, vnde ſumpſit exordium; ne caput inſtitutionis videatur omittere. Cuius auctoritatis ſanctionem omnes teneant ſacerdotes, qui nolunt ab Apoſtolicæ petræ, ſuper quam Chriſtus vniuerſalem fundauit eccleſiam, ſoliditate diuelli. Si quis hæc † Apoſtolicæ ſedis præcepta non obſeruauerit, percepti honoris eſſe hoſtis non dubitetur.

† *al. actuſatio.*

† *al. hoc præcepto ſedis Apoſtolicæ præcepta*] orig.

a ¶ Sanctæ religionis.] *Sic emendatum eſt ex ipſa epiſtola, & aliquot manuſcriptis Gratiani codicibus, inductis his vocibus,* ſpei Romanæ eccleſiæ.

Item Leo IX. Michaeli epiſcopo Conſtantinopolitano, epiſt. 1. c. 29. & Nicolaus I. epiſt. 2. ad Photium.

¶ Non eſt reſiſtendum conſuetudini, cui canonica non obſtat auctoritas. Cap. III.

Iuo p. 4. c. 233. & par. 5. c. 44. Pann. l. 2. c. 155.

SCit ſancta Romana eccleſia, quòd nihil obſunt ſaluti credentium diuerſæ pro loco & tempore conſuetudines[d]; ſi illis canonica non obſiſtat auctoritas, pro qua eis obuiare debeamus: vnde nil iudicamus eis debere, vel poſſe reſiſtere †.

† *al. reſiſti.*

¶ *Caput hoc confectum eſt ex duobus longe diuerſis locis. Nam vſque ad ver.* ſi illis, *ſumptum eſt ex prima epiſtola ſeu libello Leonis IX. aduerſus inauditas præſumptiones Michaelis Conſtantinopolitani, & Leonis Acridani epiſcoporum, c. 29. vbi loquens de Romana eccleſia ait:* Scit namque, quia nihil obſint ſaluti credentium diuerſæ pro loco & tempore conſuetudines, quando vna fides per dilectionem operãs bona, quæ poteſt, vni Deo commendat omnes. *& hæc fere ab Iuone, & in Pannormi. referuntur. Altera vero pars accepta eſt ex epiſtola ſecunda Nicolai ad Photium quæ incipit,* Poſtquam B. Petro. *Ibi enim habentur hæc:* De conſuetudinibus, quas nobis opponere uiſi eſtis, ſcribentes per diuerſas eccleſias diuerſas eſſe conſuetudines: ſi illis canonica non obſiſtat auctoritas, pro qua obuiare debeamus: nihil iudicamus, vel eis reſiſtimus.

Item Hieronymus ad Lucinium, epiſt. 28.

¶ Conſuetudines, quæ fidei non officiunt, vt à maioribus traditæ ſunt, obſeruentur. Cap. IIII.

ILlud breuiter te admonendum puto, traditio-

a ¶ Non dura.] Quamuis graue, & intolerabile ſit, tñ adimplendum eſt, vt 19. diſt. in memoriã. & 100. d. 1. contra morem. vel aſſignetur rõ quare adimpleri nõ poſſit, vt extr. de reſcrip. ſi quando.

b ¶ Non nouum.] arg. quod non dr̃ nouũ, quod qñque ſtatutũ fuit: licet modo renouetur[1], vt 24. q. 1. Achatius. & 24. q. 1. non ſatis. vnde ſi epiſcopus iurauit, quod nõ alienabit nouũ feudum, tñ feudum de nouo vacans poteſt licite alienare, vt extra de feu. ex parte. Item habes hic, quod per cõfirmationẽ Papæ non datur ius nouum, vt extra de confir. vti. vel inuti. cum dicta. Quid iuris ſit, dixi de hoc ſupra diſt. prox. c. vlt.

1 Et eſt arg. contra illos qui innouatas quæſtiones vilipendunt 22. diſ. renouantes. 10. q. 1. antiquos. Lau.

c ¶ Cauſatio epiſcoporum] Solus enim Papa poteſt cõdemnare epm, licet ab alio poſſit abſolui, vt 3. q. 4. quamuis &c. dudũ. & 3. q. 4. duodecim. Item ſolus Papa reſtituit eum, vt 2. q. 6 ideo 1. Item ſolus agit de eorum renunciatione, vt 6 q. 3. denique & de eorum mutatione, vt 7. q. 1 mutationes, & de eorum exemptione, vt 16 q. 1. frater.

Papa ſolus condemnat epiſcopos.

SCit ſctã.] CASVS. Reuertitur modo Gratianus ad propoſitũ ſuum, oſtendens quod conſuetudo quæ non obuiat iuri naturali, vel conſtitutioni, eſt ſeruanda. Dr̃ ergo in hoc c. quod bene poſſunt diuerſæ conſuetudines pro locis & tpibus obſeruari, dũmodo illis canonica auctoritas nõ obſtaret, nec obeſt ſaluti credentiũ.

d ¶ Conſuetudines.] vt 31. di. aliter. & de conſe. diſt. 4 de trina. & de conſecr. diſt. 2. quotidie.

ADDITIO. Ad idem infra, ea. diſt. illa.

ILlud.] CASVS Lucinius inueniebat varias

nes [a] eccleſiaſticas, præſertim [b] quæ fidei non obſiſtunt, ita obſeruandas, vt à maioribus traditæ ſunt, nec aliorū conſuetudinem, aliorum contrario more [c] ſubuerti.

Item Nicolaus Hincmaro archiepiſcopo.

¶ Traditiones a Patribus inſtitutæ non ſunt infringendæ Cap. V.

Iuo p.4.c.212. Pann.l.2.c.156.

Ridiculum eſt [d], & ſatis abominabile dedecus, vt temporibus noſtris vel falſo inſimulari ſanctam Dei eccleſiam permittamus, vel eas traditiones, quas antiquitus á Patribus ſuſcepimus; pro libitu ſemper errantium infringi patiamur.

¶ *Habetur in epiſtola ſcripta Hincmaro, & cæteris archiepiſcopis & epiſcopis in regno Caroli eccleſias regentibus, quæ extra in codice iā memorato Bibliothecæ Dominicanorū, & ex ea caput hoc locupletatum eſt. Nam antea breuius erat, vt etiam apud Iuonem, & in Panormita.*

Item Iuſtinianus Inſtitutionum lib.1.tit.2.

¶ Diuturni mores pro lege ſunt habendi. Cap VI.

Iuo.p.4.c.164. Pann.l.2.c.160.

Diuturni [e] mores conſenſu vtentium approbati legem imitantur.

Item Cod.lib.8.tit.quæ ſit longa conſuetudo.l.1.

¶ Quidquid contra longam conſuetudinem fit, reuocari oportet. Cap. VII.

Iuo p 4 c.202. Pann.l.2.162.

Conſuetudo [f] præcedens, ratio, quæ conſuetudinē ſuaſit, tenēda eſt. Et quidquid contra longā [g] con-

varias conſuetudines, & diuerſa, vnde dubitabat vtrum altera deberet alteri præiudicare & de hoc Hieron conſulebat, qui reſpondit dicens, ꝙ conſuetudines á ſanctis patribus traditæ obſeruari debent quæ fidei non obſtant nec vnius loci conſuetudo alterius loci conſuetudine debet ſubuerti. Tria aūt ſequētia capitula plana ſunt.

a ¶ Traditiones.] i. cōſuetudines 8 diſt. quæ contra mores.

b ¶ Præſertim.] i. tantum: ſic ponitur 11.q.3. ſi quis epiſcopus dānatus, & 16.q.3. per ſingulas 7 q 1. ſi quis presbyter. & 27 q 2 multorū. Et dic non officiant. id eſt, quæ fidei nō aduerſent vel moribus bonis, vt infra ea oia

c ¶ Contrario more.] arg. eſt hic contra epiſcopos qui ſic argumentantur contra eccleſiam aliquam: ex quo aliæ eccleſię hoc, vel illud faciunt: ergo & iſta idem faciet. Reſpōdeatur ergo eis, ꝙ conſuetudo vnius eccleſię non ſubuertitur pp contrarias conſuetudines aliarū. ar tū eſt pro eis, 100. diſt. contra morē extra de cenſi. ex parte i. arg. cōtra extra de ca. mo. dilectus circa fi.lo. Sol. q̄libet eccleſia faciat id qđ aliæ faciūt de iure cōi. 61. diſt miramur niſi preſcripſerit, vt extra de præſcri. auditis. vel niſi habeat priuilegiū 16 q.1 hinc ēt. B. Ex his duobus c. vř ꝙ iudex delegatus iudicabit ſecundū conſuetudinem loci, vt inf ea.d.illa. & ſup.d. 8. c.q̄ cōtra mores, vbi dicitur, nulla ciues, vel peregrini. & extra de conſue. cum olim. in fi. & de cog. ſpiri. ſuper eo. & optime extra de eo, q mit. in poſſ. cum veniſſet. & C. de ædi pri an in totum, vbi dř, ꝙ iudex ſeruabit 2, ea quæ in oppido frequēter ſeruata ſunt 3 Et legatus ſeruabit conſuetudinem prouincię: nam magnum exiſtimant ꝓuinciales ſibi ſeruari cōſuetudines ſuas. ff de offi. procon. obſeruare. Item lex præcipit, ꝙ iudex ſeruet conſuetudinē ꝓuincię. ff. de teſta. l.3. in fi. Econtra ꝓbat. ꝙ iudicabit ſcđm ius Romanum. vt ſup.d.proxi. c.vlt. & c. conſuetudinis, & in ſatiſdatione dicit lex ſeruādā conſuetudinem vrbis Romanæ, vt inſti. de ſatiſd. §.vlt. extra de ſen. & re iud. in cauſis &c. cum cauſa. & 25.q.2. ſeruatis in fi. Itē qa delegatus non ſua, ſed delegātis vice fungitur 4. vt 93. diſt. vlt. extra de offi. dele. ſanè 2. ff. de offi. eius cui māda. eſt iuriſdictio. l.1. & 3. Itē magnum ſequeretur incōueniēs ſi ſcđm conſuetudinem loci iudicaretur, quia ſi illa loca haberent diuerſas conſuetudines in quibus iudicatur iā ſequeretur ꝙ eadem cauſa regeret ſcđm conſuetudines cōtrarias. 12. q 2. monemus. Itē vř, ꝙ ſcđm cōſuetudinem rei ſit iudicādū: tū qa actor ſp ſequitur forū rei, vt 11.q.1. experientiæ: tū qa fauorabiliores rei ſunt, q̄ actores. ff. de reg. iur. fauorabiliores. Ad hoc dicunt quidam, ꝙ ſi aliqui ſe ſponte ſubiiciant iudicio alicuius, vel ſponte petant iudices delegatos, ꝙ ſemper ſecundum conſuetudinem delegantis iudicandū ſit. Si autem inuitis datus ſit iudex: tunc iudicabitur ſecundum conſuetudinem litigantium, & potius ſcđm conſuetudinē rei, q̄ actoris, vt in d.l. fauorabiliores. Melius pt̄ diſtingui, aut appellatur ad Papam aut non: ſi propter appellationem obtinetur iudex, dico tunc delegatum dēre ſequi conſuetudines illius loci a quo eſt appellatum, qa iudex appellationis tenetur ſequi legem prioris ſniæ, vt in authen. coll. 8. vt cum de ap.cog. in princ argu. ad hoc extra de teſt. Raynutius. vbi iudex ap. ſequitur conſuetudinem loci à quo fuit appellatū. Sed ſi ſine ap impetretur iudex: tunc tenetur ſequi conſuetudinem delegantis. arg. ad hoc ff de cond & dem. quæ conditio. in fi.lo. Ego credo, ꝙ iudex iudicabit ſecundum conſuetudinem rei, cum actor forum rei ſequatur: vt extra de for. compe. cum ſit generale. niſi ratione cōtractus, vel maleficij factus ſit de foro alterius: quia tunc ſeruabitur conſuetudo loci vbi contraxit, vel vbi deliquit. vt 8. d. quę contra mores & extra de for. compe. c.vlt. con.

c ¶ Contrario more.] C. de temp. in integ. reſt. l. vlt. contra ubi dicitur, ꝙ abſurdum eſt ex locorum differentia aliquod induci diſcrimen Sol. verum eſt, quod propter loca diuerſa non debet induci ius diuerſum: niſi alia ratio ſubſit 29. diſt. ſciendum.

d Ridiculum eſt.] ff de interdictis, & relegatis, l. relegatorum. § ultimo.

Diuturni. Hoc dicitur Inſti. de iure naturali. §. ex non ſcripto.

f Conſuetudo] ubi non eſt contraria iuri ſcripto.

g ¶ Contra longam.] Sed longum eſt illud quod eſt x. uel xx. annorum, ut C. de preſcri. long. temp. per totum. Non ergo requiritur, ꝙ conſuetudo excedat hominum memoriam, ut dicunt quidam uel etiam, ꝙ ſit præſcripta Sed illud uerum eſt, ubi conſuetudo non eſt contraria, uel quando eſt uetuſtatis ita ut excedat memoriam hominum ff. de aqua plu. arcen. in ſumma §. item uarus. quia tunc habetur loco conſtitutionis. ut l. hoc iure. §.

1 Et c. ſopire vbi de hoc, &c. ſuper eo. vbi de hoc. extra de offi. archi. ca fi. vbi plene đ hoc p Inn. & facit ad hoc quod not extra đ decimis, quoniā. Iudex iudicando an loci conſuetudinem ſeruare dēat.

2 In iudicādo.

3 Scilicet in ſimili genere controuerſiarum. Archid.

4 Idem Bal. in l. aduerſus. C. ſi ad uer. rem iu. & Alex. de Imo. in l. ſolet. ff. de iuriſ. om. iu. circa prin.

Cōſuet[...] rei dēta[...] dic e ſcđm [...]

iure.§.ductus aquæ. ff de aqua quoti. & æſti. ubi autem eſt iuri contraria, requirunt ea, q̄ no. 3. 8. diſt. fruſtra. 1

NOs conſuetudinem.] CASVS. In Numidia erant multi Donatiſtæ, quos cum ad eccleſiam redibant archiepiſcopi, & primates de cõſuetudine in epiſcopos promouebant: cum hæc conſuetudo eſſet contra eccleſiaſticas conſtitutiones. Dicit ergo Papa in cæteris articulis conſuetudinem eſſe ſeruandam. In promotione vero Donatiſtarum ſeruari non debet. licet in dignitatibus ex diſpenſatione tolerentur, cum in quibuſdam antea conſiſtebant.

ſionis & proprie. Item eſt hic argu. quòd perſona, quæ aliàs eſt ineligibilis ratione conſuetudinis fiat eligibilis. & ſic extra de clericis coniug. cũ olim 2. & ff. de decu. non tantum. in fi. arg contra, extra de conſuet. cum venerabilis. Item habes hic, quod diſpenſatur in uno ordine cum aliquo, qui tamen non poteſt ꝓmoueri ad ſuperiorem ordinẽ, ut 34. diſt. lector & 1. q. 5. c. 1. & q. 7. ſaluberrimum. poteſt. n. aliquis habere minorem honorem, qui non poteſt habere maiorem, vt ff. de interd. & rele. relegatorum. §. vlt. & 15. quæſt. vlt. c. 1.

ſuetudinem fiet, ad ſolicitudinem ſuam reuocabit pręſes prouinciæ.

α ¶Quidquid.) *In originali eſt*, & ne quid contra longam conſuetudinem fiat, *ſed quoniam rubrica videtur magis conuen. tę lectioni Gratiani, quæ eſt etiam apud Iuonem, & in Panormita; non eſt mutatum.*

Itē Gregorius vniuerſis epiſcopis Numidiæ, li. epi 75.

¶Immota permaneat conſuetudo, quæ contra fidem catholicam nihil vſurpare dignoſcitur. Cap. VIII.

supra. diſt. 11. c. conſuetudinem. Iuo p. 4. c. 204.

NOs conſuetudinem, quæ tamen contra fidē catholicam nihil vſurpare dignoſcitur, immotam [a] permanere concedimus, ſiue de primatibus [b] conſtituendis, ſiue de cæteris capitulis, exceptis ijs, qui ex Donatiſtis ad epiſcopatum perueniunt: quos prouehi ad primatus dignitatem (etiam cum [c] ordo [d] clericorum β eos ad locũ eundem deferat) modis omnibus prohibemus [e]. Sufficiat autem illis commiſſæ ſibi plebis † curam gerere, non autem etiam illos antiſtites, quos catholica fides in eccleſiæ ſinu & edocuit, & genuit, ad obtinendum culmen primatus anteire.

† *tantum modo*] orig.

β ¶Ordo clericorum.] *Sic etiam legitur in aliquot vetuſtis Gratiani, & in aliquibus B. Gregorij codicibus: ſed auctor gloſſæ non videtur habuiſſe verbum* clericorum: *quemadmodum neque Iuo, neque pleraque Gratiani manuſcripta exemplaria, neque aliqua etiam B. Gregorij operum editiones.*

Idem Gregorius ad Maximum Salonitanum epiſcopum lib. 7. reg. epiſt. 81.

¶Non negantur quæ conſuetudinis ſunt. Cap. IX.

QVemadmodum illicita perpetrari non patimur, ſic [f] quæ ſunt conſuetudinis non negamus.

Idem Gregorius ad Auguſtinum Anglorum epiſcopum, reſp. 3.

¶Non locus conſuetudinem, ſed conſuetudo locum commendat. Cap. X.

Iuo p. 2. c. 80.

NOuit fraternitas tua Romanę eccleſię cõſuetudinē, in qua ſe meminit enutritā. Sed mihi placet, vt ſiue in Romana, ſiue in Gallicorũ † [g], ſiue in qualibet eccleſia aliquid inueniſti, quod plus omnipotēti Deo poſſit placere, ſolicite eligas, & in Anglorum eccleſia, quæ adhuc in

† *Gallicanorum*] orig.

†*Gallicana.*] Iuo.

c ¶Etiā cũ.]. i. q̄uis.

d ¶Ordo.] Licet ſint talis ordinis, ꝙ poſſint eſſe primates.

e ¶Prohibemus.] 23. q. 4. ipſa pietas 3. ver item ſi contra. 1. q. 1. ſi quis hæreticę. 1 q. 1. cap 1. & c. conuenientibus contra. Sol. de iure communi eſt, ꝙ nullus rediens ab hæ eſi poteſt ordinari. 1. q. 7. c. 1. ſed diſpenſatur cum eis multipliciter. Diſpenſat enim cum eis quandoque ſemiplene, quādo ad minores ordines ꝓmouentur, vt 1. q 1. ſi quis hæreticæ, plena eſt, qñ poteſt fieri ſacerdos, & non ultra 1. q. 7 cõuenientibus. plenior quãdo põt fieri epiſcopus: ſed non primas, vt hic, pleniſſima quando ad omnes ordines, & dignitates promouetur 23. q. 4. ipſa pietas. lo.

QVemadmodũ.] CASVS. huius capit. per ſe patet.

f ¶Sic.] ſimilis comparatio eſt. 2 quæſt. prima, ſicut fine lo.

NOuit.] CASVS. Gregorius miſit Auguſtinum monachũ ſuũ ad p̄dicādũ Anglicis, qui iuit, & conuertit eos, & factus eſt ibi epiſcopus. Vnde quæſiuit à Gregorio, an ſcd̄m conſuetudinem Romanæ eccleſiæ, quam Aug. bene nouit, deberet Angliam informare? Et reſpondet Greg. ꝙ ubicunque inuenerit bonas conſuetudines, illas aſſumat, quibus in unũ collectis Anglicorũ mores informet. nec debet ꝑ loci dignitatē cõſuetudinem approbare quia nõ res ꝑ loca, ſed loca ꝑ res, & conſuetudines ſunt amanda.

1 Põt dici id quod dicit in hac decr. plus fieri ꝑ ſcandalũ vitandum: q̄ propter conſuetudinẽ: vt in hoc c. nos conſuetudinem.

3 Hoc cap. potius eſt cõcordātia cũ hoc, & ibi tales permittũtur epari, ſm Hugo: Rediens ab hæreſi an poſſit ordinari.

Cõſuetudo in electione attenditur.

a ¶Immotam.] Contra extra de conſue. cum uenerabilis, ſed ibi de conſuetudine circa ſtatuta canonum, ut 22. q. 1. & iurabunt.

b ¶De primatibus.] ar. eſt hic, ꝙ cõſuetudo attenditur in electione, ut 24. q. 1. pudenda, in fi. & extra de elect. cum inter uniuerſas, & c. cum eccleſia, de cauſa poſſeſ-

g ¶Siue in Gallicorum.] ſup. proxi diſt. c. vlt. contra. Sed ibi de generali conſuetudine. Vel ibi de illa, quæ conſiſtit in ordine. 54. diſt. ex antiquis, hic de illa, quæ conſiſtit in obſequijs.

a ¶Res.]

a ¶Res.] ideſt conſuetudines quaſi dicat non ideo eſt comprobanda conſuetudo mala, quia bonus locus eſt. 40.diſt. non loca.

ADDITIO Nec bona conſuetudo repellenda eſt, ideo quia locus ſit vilis ac ignobilis, ſecundum Hug.

e ¶Liberas.] Hic dicit Aug. ꝙ liberum eſt Sabbato ieiunare quantum ad extraneos, non quantũ ad illos vbi talis cõſuetudo ſeruata eſt. Sed contrariũ dicit Inn.ĩ. de conſecr. diſt. 3. Sabbato. Sed ibi loquitur de conſilio. Vel ſpecialiter illud præcipitur Romanis. 76. diſt. vtinam.

f ¶So-

fide noua eſt, inſtitutione præcipua, quæ de multis eccleſijs colligere poteris †, infundas. Nõ enim pro locis res[a], ſed pro rebus † loca amanda ſunt. Ex ſingulis ergo quibuſque eccleſijs quæ pia, quæ religioſa, quæ recta ſunt, elige: & hæc quaſi in faſciculum collecta apud Anglorũ mentes in conſuetudinem depone.

† *potuiſti*] orig.
† *bonis rebus*] ori.

Item Auguſtinus ad Ianuarium, epiſt. 118. *c.* 1.

¶Quod neque contra fidem, neque contra bonos mores eſſe conuincitur, indifferenter eſt habendum. Cap. XI.

ILla autem, quæ non ſcripta, ſed tradita cuſtodimus, quę quidem toto terrarum orbe obſeruantur, datur intelligi[b] vel ab ipſis Apoſtolis, vel plenarijs concilijs, quorũ eſt in eccleſia ſaluberrima auctoritas, commendata[c], atq; ſtatuta retineri[d]: ſicuti ꝙ Domini paſſio, & reſurrectio, & aſcenſio in cœlũ, & aduentus de cœlo Spiritus ſancti, anniuerſaria ſolennitate celebrantur: & ſi quid aliud tale occurrerit, quod ſeruetur ab vniuerſa, quacumq; ſe diffundit, eccleſia. ¶Alia vero, quæ per loca terrarũ, regioneſq; variantur, ſicuti eſt, quòd alij ieiunant Sabbato, alij vero non; alij quotidie communicãt corpori & ſanguini dominico, alij certis diebus accipiũt; alibi nullus dies intermittitur, quo non offeratur; alibi Sabbato tantũ & dominico, alibi tantũ dominico; & ſi quid aliud huiuſmodi animaduerti poteſt; totum hoc genus rerũ liberas[e] habet obſeruationes. Nec diſciplina vlla eſt in his melior graui, prudentiq; Chriſtiano, quam vt eo modo agat, quo agere viderit eccleſiã, ad quamcunque forte deuenerit. Quod enim neq; contra fidem, neq; contra bonos mores iniungitur †, indifferẽter eſt habendũ; & pro eorum inter quos viuitur, ſocietate[f] ſeruandũ eſt. Mater mea[a], Mediolanũ me conſecuta inuenit eccleſiam Sabbato non ieiunantẽ: cęperat fluctuare quid ageret. Tũc ego cõſului de hac re beatiſſimæ memoriæ virũ Ambroſium. At ille ait; cũ Romam venio, ieiuno Sabbato; cũ Mediolani ſum, non ieiuno. Sic etiã tu, ad quam forte eccleſiam veneris[g], eius morẽ ſerua, ſi cuiquam non vis eſſe ſcandalo, nec quẽquam tibi. Hoc, cũ matri renunciaſſem, libenter amplexa eſt[h].

ibidem c. 2.

fere idem epiſt. 119 cap. 18.

† *al. eſſe conuincitur.*

a ¶Mater mea.] *In hoc capite, quẽadmodũ & in ſequẽti, multa*

ILla autem.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte quærebat Ianuarius ab Auguſtino, quare gñaliter per totũ orbem ſeruẽtur paſſio Dñi, reſurrectio, & aſcenſio: & his ſimilia: cũ non inueniatur in auctoritate, ꝙ illa ſeruar i ꝑcipiat? Et rñdet Augu. ꝙ iõ ſeruantur, quia intelligere debemus, & credere hoc eſſe traditum ab Apoſtolis, vel à cõcilijs ſtatutum. vnde debent ab vniuerſis ſeruari. In ſcđa parte, quæ incipit ibi, [Alia uero] dr̃, ꝙ particulares conſuetudines liberam habẽt obſeruantiã: nec ad alios q ibi non habitant, pertinẽt: ſicut eſt de ieiunio Sabbati, & de quotidiana ſumptiõe corporis Chr̃i, & de his ſimilibus, & hic probatur exẽplo Ambroſij. Nam cũ mater Auguſtini iuiſſet Mediolanũ, & dubitaret utrum deberet ieiunare die Sabbati: cum ibi eccleſia nõ ieiunaret, Aug. conſuluit Ambroſium ſuper hoc, qui reſpondit: Cum ſum Romæ, Sabbato ieiunio: cum ſum Mediolani, nõ ieiuno, & tu Auguſtine ad quã cumq; eccleſiam veneris, eius morẽ ſerua: ne ſcandalum generetur alicui ꝑꝑ te. Hoc cum Au. renũciaſſet mr̃i, libẽter amplexa eſt.

Cõſuetudo præſumitur iuſta.

b ¶Intelligi.] argu. quòd præſumẽdum eſt conſuetudinẽ eſſe iuſtam, & ex iuſta cauſa proceſſiſſe, niſi probetur contrarium arg. contra, infra eadem diſt. omnia, & 68. diſt. choriepiſcopi. & extra de cenſi. peruenit. ubi habes, ꝙ licet ordo choriepiſcoporum diu ſeruatus ab omnibus fuerit: tamen aboletur, quia cauſa inſtitutionis ignoratur 1. Sed illa conſuetudo mala fuit & oneroſa, & ideo fuit extirpata. Hic autem loquitur de bona conſuetudine, & non oneroſa, ut in Auth. de referen. §. fi. Item eſt hic argu. quòd ex tempore præſumitur aliquid eſſe debitum, ut 18 q 2 ſeruitium.

1 Poteſt dici ſecũdum Laur. ꝙ ibi non negat Damaſus eos in concilijs inſtitutos fuiſſe: ſed cauſam inſtitutionis dicit ſe negare.

c ¶Commendata.] eſſe.

d ¶Retineri.] ideſt, ut retineantur.

f ¶Societate.] arg. quòd quilibet tenetur viuere ſecundum conſuetudinem illorum inter quos verſatur, ut ſupra 8. diſtinct. quæ contra. & 41. diſtinct. quiſquis. B. Vnde verſus.

Si fueris Romæ, Romano viuito more:
Et ſi ſis alibi, viuito ſicut ibi.

g ¶Veneris.] arg. ꝙ viatores tenentur ſequi conſuetudinem loci ad quem veniunt, ut hic, & ſup. di. 8. quæ cõtra arg. contra. ff. de iud. hæres abſens. Sol. ut in diſtinct. 100. quæ contra. quia refert an ſint moraturi, an cito receſſuri, vel an ſit conſuetudo apparens uel latens.

h ¶Amplexa eſt.] ſed fortè non libenter ieiunauit.

HOC

HOC AVTEM. Hæc eſt ſecunda pars, in qua dr̄, ꝙ licet conſuetudo non ſit contra fidem, ſi tamen arguat, remouenda eſt ſi pōt fieri ſine ſcandalo. Io. de Fan.

CASVS. Hic aſſignat Gratianus, ꝙ ſupradicta cap. loquuntur de generali cōſuetudine, vel particulari rationabili,

luit religionem Chriſtianam liberā eſſe in pauciſſimis ſacramentis: nec eam voluit ſeruilibus oneribus premi, quæ hodie in tantum eccleſiam premunt, vt tolerabilior ſit conditio Iudæorum quàm noſtra qui licet legē Chriſti non ſuſceperint: legalibus tamen ſacramentis, non præſumptionibus ſubijciuntur humanis.

ſunt emendata ex B. Aug. ac nonnulla etiam addita. Ad hoc tamen loco vſque in finem, quoniam verba B. Auguſtini apte erāt in epitomen redacta, nihil additum eſt.

2 *Hoc autem* [a] *de conſuetudine illa intelligendum eſt, quæ vel vniuerſalis eccleſiæ vſu, vel temporis prolixitate roboratur. Cæterum ſi pro varietate temporum, vel animorum, vel locorum, variæ conſuetudines introducātur, inuenta opportunitate reſecandæ ſunt potius, quam obſeruandæ.*

Vnde Auguſtinus ſcribit ad inquiſitiones Ianuarij, epiſt. 119. c. 19.

¶Reſecanda ſunt quæ neque auctoritate, neque moribus Vniuerſitatis comprobantur. Cap. XII.

Omnia talia, [b] quæ neq; ſanctorum ſcripturarū auctoritatibus continentur, nec in concilijs epiſcoporū ſtatuta inueniuntur, nec conſuetudine vniuerſalis †, eccleſiæ roborata ſunt, ſed diuerſorum locorum diuerſis moribus innumerabiliter variantur, ita vt vix, aut omnino nūquam inueniri poſſint cauſæ [c], quas in eis inſtituendis homines ſecuti ſunt, vbi facultas [d] tribuitur, ſine vlla dubitatione reſecanda exiſtimo. Quamuis. n. neque hoc inueniri poſſit, quomodo contra fidem ſint; ipſam tamen religionem [e], quam pauciſſimis [f], & manifeſtiſſimis [g] celebrationum ſacramētis miſericordia Dei eſſe liberam voluit, ſeruilibus oneribus † premunt, vt tolerabilior ſit conditio Iudæorum qui etiam ſi tempus libertatis non agnouerint, legalibus tamen ſacramentis †, non humanis præſumptionibus ſubijciuntur.

Item ex Concilio Toletano 11. c. 3.

¶Omnes prouinciæ eundem in pſallendo modum teneant, quem metropolitanam ſedem † habere cognouerint. Cap. XIII.

3 De ijs, qui contra Apoſtoli voluntatem [h] circumferuntur omni vento doctrinæ, placuit huic ſancto concilio, vt metropolitanæ ſedis auctoritate coacti vniuſcuiuſq; prouinciæ & ciues [i], rectoreſq; eccleſiarum vnum eundemq; in pſallendo teneant modum, quem in † metropolitana ſede cognouerint inſtitutum, nec aliqua diuer-

Iuo p. 4. c. 206. pann. l. 2. c. 168

† *vniuerſ.*] orig. Iuo, Fann.

† *al. adeo ſeruilib.* † *ſarcinis.*]

† *al. prouinciales.* † *al. eccleſiam.*

Ephеſ. 4.

† *al. à*

non præſumptionibus ſubijciuntur humanis.

b ¶ Omnia talia.] loquitr̄ de cōſuetudine irrōnabili, ne ſit contra ſup. eo. illud.

c ¶Cauſæ] ar. ꝙ nō ſufficit dicere ita ſtatutum eſt, niſi cauſa ſtatuti aſſignetur, vt extra de cenſi. peruenit inf 2. q. 5. conſuluiſti inf. de cōſe. diſ. 1. placuit. inf. 68. d. choriepiſcopi. ar. contra ff de leg. non omnium 1.

Statuti cauſa eſt aſſignāda.

d ¶Facultas.] ideſt, vbi poteſt fieri ſine ſcandalo, vt 50. d. vt conſtitueretur.

1 De hoc extra de reſcr. ſi qn̄. 23. q. 4 Nabuchodonoſor. i prin.

e ¶ Religionem.] Chriſtianam.

f ¶ Quam pauciſſimis.] arg. cōtra illos qui nimias fundunt orationes, ff. qd̄ met. cau. l. 1. quia gaudēt breuitate Moderni, vt not. ff co. tit. l. 1.

g ¶Manifeſtiſſimis.] ſup. d. 4 erit.

De ijs.] Hæc eſt tertia pars, in qua dr̄, ꝙ cōſuetudo ī celebrādis officijs, quā obtinet metropolitana eccleſia dēt obſeruari in omnib. eccleſijs, exceptis monaſterijs in quib. celebrātur officia ſecundum regulā beati Benedicti. Hug.

CASVS. Quidā erāt epī, qui nō ſeruabāt ordinē in diuinis officijs, quē ſeruabat metropolitana eccleſia, quare ſtatutum fuit ī cōcilio Tolet. vt oēs epī eundem modū in officijs ſeruent, qui in eccleſia metropolitana ſeruaī. abbates vero officia publica. i. veſperas, matutinas, & miſſas celebrent ſicut in eccleſia principali celebrantur, alia vero officia dicant ſicut in eorū regula continetur. Et hæc in prima parte. In ſecunda parte quæ incipit ibi. [Quiſquis.] dr̄, ꝙ ſi quis contra hoc fecerit. 6 menſib. excoīcationi ſubdatur. In tertia parte, quæ incipit ibi, [Sub iſta] dr̄, ꝙ metropolitani debent epiſcopos prouinciæ cogere ſupra dictum modum ſeruare, & epiſcopi ſibi ſubiectos rectores ſupradictam regulam ſeruare compellant.

h ¶ Voluntatem.] ſ. doctrinis varijs nolite abduci, vt ſu. d. proxi nolite.

i ¶Ciues.] ciues ergo cantant 1 cum clericis, & dicunt amen. 38. d. ſedulo.

1 Ideſt, reſpondent.

nabili, quæ omnino ſeruari debent, & ſi malæ, vel oneroſæ conſuetudines ſint, reſecari debent opportunitate inuenta. & ad hoc probandum inducit capitulum ſequens.

a ¶ Hoc autem.] quod ſupra dictum eſt de conſuetudine ſeruanda.

Omnia.] CASVS. Quædam conſuetudines oneroſæ inueniebantur, quæ nec auctoritatibus ſcripturarum, nec in concilijs epiſcoporum, nec conſuetudine vniuerſali roboratæ erant, & vix ratio poterat inueniri quare eſſent inuentæ. Vnde Ianuarius ab Auguſtino quæſiuit, an tolerandæ eſſent? Et reſpōdet, ꝙ nō immo reſecandæ cum ſe facultas obtulerit, quia Deus vo-

Monaſteriorum regimē ad quem ſpectet.

a ¶ Sui epiſcopi.] Arg ꝙ regimen oīum monaſteriorum ſpectat ad epm 1 vt 9.q.3.ꝑ ſingulos,& 16.q.1.q. vere. & 61.diſt.obitum.Sed nonne monaſteria monachorum potius ſunt ſm abbatem regenda, ad quem tota poteſtas monaſterij ſpectat 18.q.2.c.nullā? ſed illud verum eſt de regulis viuēdi nō de regulis cātādi 12.q.1. non dicatis.

1 Dicit Hug. ꝙ hoc non colligit hic, & eſt ſenſus ſm voluntatem ſui epiſcopi, quia epiſcopus, hoc etiam velle debet: nō ꝙ eis formam huius rei dare dēat. Arc. inf 16. q. 1. Agapitus.

b ¶ Publica.] Scilicet clericorum ſæcularium, quorum officia publica ſunt, cum ipſi populum habeant: ſed monachi non ſemper habent populum, vnde ipſi non faciunt publica officia, vt 19.q.3 interdicimus.

Metropolitanus ſuffraganeos excommunicat.

c ¶ Adſtringat.] Argu metropolitanum poſſe ſuſpēdere, & excōicare ſuum ſuffraganeum, vt inf. 18 d. placuit, & cap. ſi epiſcopus. inf. 10. q 3 quia cognouimus. 11.q.3 ſi quis epiſcopus.

Placuit.] CASVS. huius, capituli planus eſt, q de eadē materia loquitur cū ſuperiori.

d ¶ Placuit inf de cōſec.d.5 cōuenit. iſtis tamen capitulis derogatur per cōtrariā conſuetudinem 2.

Item aduerſus.] Hæc diſtin. diuiditur in duas partes, ſecūda, ibi, [Eſt tamen.] CASVS. Supra in 5. diſt oſtendit Gratianus ius naturale præferri alijs in origine, & dignitate, & ſup. in 8.d. oſtēdit, quod præfertur amplitudine. In hac vero 13. diſtin. oſtendit, quod præfertur in ſententię rigore, quia nulla diſpēſatio admittitur cōtra ius naturale in ꝓceptis, & ꝓhibitionibus, niſi duo forte mala ita vrgeāt vt neceſſe ſit alterū eligi, & ad hoc probandum inducit ſequentia.

ſitate cuiuſque ordinis, vel officij a metropolitana ſe patiātur ſede diſiungi. Sic enim iuſtum eſt, vt inde vnuſquiſque ſumat regulas magiſterij, vnde honoris cōſecrationē accipit, vt iuxta maiorum decreta, ſedes, quæ vnicuiq; ſacerdotalis dignitatis eſt mater, ſit eccleſiaſticæ magiſtra rationis. Abbatibus ſane, indultis officijs, quæ iuxta volūtatem ſui epiſcopi[a] regulariter illis implenda ſunt, cętera officia publica[b], ideſt veſperas, matutinum, ſiue miſſam aliter quām in principali eccleſia celebrare non liceat. ¶Quiſquis autem horum decretorum violator extiterit, ſex menſibus communione priuatus apud metropolitanū ſub pęnitentiæ cenſura permaneat corrigēdus; quatenus apud illum, & præteritæ tranſgreſſionis culpā lachrymis diluat, & neceſſariam officiorum doctrinam ſtudioſe addiſcat. ¶Sub iſta regula diſciplinæ, non ſolū metropolitanus totius ſuę prouincię pōtifices, vel ſacerdotes adſtringat[c]; ſed etiam cæteri epiſcopi ſubiectos ſibi eccleſiarū rectores obtemperare his inſtitutionibus cogant.

α ¶Prouinciæ ciues.] *In codice Lucenſi peruetuſto bibliotheca Regis catholici, & in concilijs impreſſis, in margine legitur,* prouinciæ pontifices: *quę dictio in fine huius capitis repetita oſtendit hanc eſſe veram lectionem. Verum in omnibus conciliorum editionibus in textu, & duobus codicib. Vaticanis legitur,* ciues.

Item ex concilio Bracarenſi 1.c.19.

¶Ordo ſeruetur in matutinis, & veſpertinis officijs vnus, & idem. Cap. XIV.

Sentētia habetur & in Toletano 4.c.2.

PLacuit[d] omnibus communi conſenſu, vt vnus atque idem pſallendi ordo in matutinis, vel veſpertinis officijs teneatur, & non diuerſæ, ac priuatæ, neque monaſteriorum β conſuetudines cum eccleſiaſtica regula ſint permiſtæ.

β ¶Neq; monaſteriorum.) *In concilio ipſo poſtremo Coloniæ excuſo, abeſt vox,* neque. *In cæteris autem editionib ſic legitur.* priuatæ monaſteriorum conſuetudines cōtra eccleſiaſticas regulas ſint permixtæ.

DISTINCTIO XIII.

ITem aduerſus[e] naturale ius nulla diſpenſatio admittitur, niſi forte duo mala ita vrgeant vt alterum eorum neceſſe ſit eligi.

Vnde in concilio Toletano 8.c.2. legitur.

e ¶ Itē aduerſus.] Aſſignauit magiſter differentiam iuris naturalis ad alia iura in origine, & dignitate, & amplitudine: nunc aſſignat differentiam eiuſdem iuris ad alia iura in ſniæ rigore: nam contra alia iura admittitur diſpenſatio 25. quæſt.1.c. ſi.3. ſed contra ius naturale, quod conſiſtit in præceptis, & prohibitionibus nunquam: magiſter tamē excipit, vnum caſum de ꝑplexitate, & male. Videamus ergo quid iuris ſit de perplexitate. Dicunt quidam, ꝙ aliquis poteſt eſſe perplexus inter duo mortalia, vt Iudæi qui crucifixerunt Chriſtum, peccauerunt mortaliter. de pœn.d.1. periculoſe, & ſi non occidiſſent, ſimiliter peccaſſent mortaliter, quia feciſſent cōtra cōſciētiā, q̄ dictabat eis contrariū, quia dictū erat eis. Quicunq; fecerit ſe filiū Dei, morte moriatur, & oē qđ fit cōtra conſcientiam, ædificat ad gehennā. 28.q.1.c.1.§. ex his. extra de præſcrip. quoniam. Itē vt dicunt, poteſt aliquis eſſe perplexus* inter mortale, & veniale, vt cum aliquis q̄rit aliquē inimicū ſuum, quem ſcio eſſe in loco aliquo, ſi dico quærenti illū eſſe in loco illo, pecco mortaliter 4. quia prodo eū ſi nego eū eſſe, ibi, pecco ſaltem venialiter, vel ēt mortaliter ſi ſum perfectus, vt 22.q 2.ne q̄s. ſi taceo, ex taciturnitate mea præſumitur eum eſſe in loco illo. Itē in alio exemplo. ſi vxor petit debitum a viro, & vir negat,

Perplexitatis varietas.

3 Vt inf. diſ. prox. §. conſuetudinis & c. ſeq.

* Vide D. Tho.3. ſ. d.38 q.1 quarinm.

Mendacium ſaluans aliquē a morte an ſit mortale.

4 27. q. tu 33.q.5. dicat.

negat, peccat mortaliter ſi reddit, vt peccare venialiter; quia delectatio carnis non põt eſſe ſine ueniali pctõ, vt vt 33.q 4.vir cum propria, & ſic eſt perplexus 1. Similiter videtur, ꝙ aliquis poteſt eſſe perplexus inter duo venialia, vt ſi aliquis ſimplici verbo promiſit ſe bibere plus

le opinetur vtrumque eſſe malum.

b ¶Neceſſitas.] idest cauſas, vel refertur ad opi. ſtultam.

c ¶Reſoluere.] idest facere.

d ¶Quod minori.] Secundum ꝙ ipſe opinatur, cum alterum illorum non obligat ipſum.

a Ideſt neceſſitate ad aliquid malum perpetrandum, ſecundũ Laur.

luo p 12.q 17. Pann.li.8.c.119.

† al. tentare] al. temperare] al. temerare.

† obligari] orig. Iuo, Pan & Grat.

† al. pia] al. pio] al. pietatis acumine]

† al. illinc]Grat.

† percutiamur] orig.

† al. hinc]Grat.

¶Minus malum de duobus eligendum eſt. Cap. I.

DVo mala [a], licet ſint omnino cautiſſime præcauenda, tamen ſi periculi neceſſitas [b] ex his vnũ perpetrare † compulerit; id debemus reſoluere [c], quod minori [d] nexu noſcitur obligare †. ¶ Quid autem ex his leuius, quidve ſit grauius, puræ † rationis acumine inuelligemus. Et enim dum peierare [e] compellimur, creatorẽ quidẽ offendimus; & nos tantummodo maculamus. Cũ vero noxia promiſſa complemus, & Dei iuſſa ſuperbe contemnimus, & proximis impia crudelitate nocemus, & nos ipſos crudeliori gladio trucidamus. Illic [f] enim duplici [g] culparum telo perimimur †, hic † [h] tripliciter iugulamur.

¶ In ipſo concilij capite multa antecedunt, & ſequuntur quæ perlegenda ſunt.

e ¶Peierare.] Secundum ꝙ talis opinatur, non enim peierat, licet nõ ſeruet tale iuramentum, vt 22.q. 4 ſi aliquid.

f ¶Illic.] idest iuramento.

g ¶Duplici.] Non intelligas, ꝙ in homicidio tria peccata cõmittant 3. & in periurio duo: ſed ibi dicit, ꝙ in homicidio tres offenduntur: in periurio duo. Et eſt hic ar quod qui plures offendit, plus peccat 94.di. ſi quis aũt legationem, & 11.q. 3 præcipue. Item eſt hic ar ꝙ pro illo potius eſt iudicãdũ pro quo plures rationes faciũt, ut ext. de proba licet, in ſi & q potiora iura oſtenderit obtinebit. 21. d. 1 & C. de edi. diui Hadr. tol. l. ult. Sic & deterior eſt cauſa illius, contra quẽ plura faciunt. vt 28 diſt. de Syracuſana Item contrariũ hic ſignatur. 22.q 5. ille qui. vbi dr̃, ꝙ periurium ſit maius homicidio: ſed ibi ſoluit.

h ¶Hic] Scilicet in homicidio.

Homicidiũ tres, periurium duos oſtendit.

3 Sub. Sed vnũ tantum ſed hoc dicitur ad exaggerationem. arg. 23. q. 5. relegentes ſecundũ Lau.

Iob. 40.

Item Gregorius in moralibus, in c. 40. Iob lib. 32. cap. 18. 19. & 20.

† al. per ſuggeſtionum.

† al. inuẽtionibus] orig.

¶De eodem. Cap. II.

NErui [i] teſticulorũ [k] Leuiathan [l] perplexi ſunt [m] qa ſuggeſtionũ † illius argumenta implicatis [n] inuẽtis. † [o]

plus quã poſſit: ſi plus bibat peccat uenialiter. 25 d. vnũ oratium §. criminis ſi cõtra uerbum ſuum facit, peccat venialiter, vt 22.q.2. primũ. Sed dicẽdũ eſt, ꝙ nullus põt eſſe perplexus inter duo mala, qa ſm hoc ſequeretur, ꝙ aliquis ex neceſſitate tenereẽ facere malũ: ſed dicit canõ, ꝙ Deus nunq̃ redderet interitũ, niſi ſpõtaneũ reperiretur homo habere delictũ, vt 23.q 4. Nabuchodonoſor ver. vaſis iræ. Præterea ſi ex neceſſitate teneremur aliq̃d mali facere, lex q̃ illud ꝓhibet, eſſet impoſſibilis; cum tñ omnis lex debeat eſſe poſſibilis 2 ut 3 d. 4 erit. perplexio ergo quantũ ad rẽ nihil eſt: ſed quantũ ad animũ, & ad ſtultã opin. alicuius perplexio aliqua eſt: vnde Iudæi non erant perplexi niſi quantũ ad animũ, & ideo debuiſſent conſulere peritiores, vt Apoſtolos, vel ſacras ſcripturas. In alio exemplo dr̃, ꝙ ille, q interrogatur debet tacere: nec hoc ei nocet, ſi alter ex taciturnitate ſua aliquid præſumat. Abſit.n. ꝙ ea quæ, &c vt 23.q.5. de occidendis, præterea nõ ſemper ſequitur, ꝙ qui tacet cõſentiat, vt 86.d. tanta. Quod aũt obijcit de vxore, nõ credo ꝙ talis delectatio ſit aliquod peccatũ, vt 32.q.2. quid. Si tamen uis tenere, ꝙ ſit ibi veniale peccatum, dicas cum H vir debet mulierem petentem debitum prudenter eludere, promittendo ſe poſtea factutũ donec ipſa efferueat: & ſi nec ſic illa deſiſteret, tunc vir det ei copiam corporis ſui, vt quàm cito mulier expleuerit libidinem ſuam, ſtatim vir ſecedat, nec procedat ad actum.

a Item q ex neceſſitate peccat, pœnam nõ meretur, quia voluntarios reos, &c. 15. q. 1. illa.

Coitus congugalis, an arcat peccato.

DVo mala.] CASVS. Statutũ fuit in cõcilio Tolet ꝙ quoties duo mala inſtant, ita ꝙ alterum eligi ſit neceſſe: illud debet eligi, quod minus grauat: & illud vitari, quod magis, & hoc in prima parte. In ſcd̃a q̃ incipit ibi, [Quid autẽ.] oſtenditur qd̃ grauius, & quod leuius. Nam ſi iuraui hominẽ interficere, magis pecco interficiendo, quam deierando; quia occidendo tripliciter pecco, deierando tantum dupliciter, & ideo eligendum.

a ¶ Duo mala.] Intellige quantum ad fatuã illius op. qui ſe credit perplexũ; & ſic intelligas omnia verba hic poſita; non enim vtrumque illorum malum eſt: licet il-

NErui teſticulorũ.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte oſtenditur, ꝙ perplexitas prouenit ex ſuggeſtione diaboli. In ſecunda parte, quæ incipit ibi: [Quid melius,] ponuntur tria exẽpla ꝑplexitatis. Vnum eſt de illo, qui iurat ſe celare oĩa ſecreta ſocij ſui, quẽ ſcit velle interficere maritũ adulteræ ſuæ; ſed timet eum propter iuramentũ, qd̃ fecit, manifeſtare. Secundũ de eo, qui malo plato obedientiã fecit, timens ſi nõ obediat ei ẽt in malo, propter obedientiam quam ei fecit. Tertiũ exemplũ eſt de eo, qui per ſimoniã prælaturã acquiſiuit, qui timet peccare ſi gregẽ ſibi cõmiſsũ derelinquat. In tertia parte, quæ incipit ibi. [Eſt tamẽ. datur conſiliũ quid in huiuſmodi perplexitatibus ſit faciendum. Nam dicitur, ꝙ de duobus malis minus malũ eſt eligendum, & hoc probatur exemplo Pauli, qui conceſſit minima, ideſt matrimonia; & coitum cõiugalem cauſa incontinentiæ, ut maiora, & grauiora vitentur, ſcilicet, fornicationes.

i ¶Nerui] ideſt ſuggeſtiones diaboli neruoſæ, ideſt callidæ, & illaqueantes.

k ¶Teſticulorum.] Teſticuli dicuntur ſuggeſtiones eius quia ſicut teſticuli ſunt miniſtri, & inſtrumenta humanæ generationis, & in ſe contiuent omne incentiuum libidinis, ita ſuggeſtiones diaboli generant in hominibus vitia, & ad omnia illicita accedunt. ſup. 6. diſt. ſed penſandum.

¶ Ad hoc 44. diſt. §.

l ¶Leuiathan.] ideſt, diaboli.

m ¶Perplexi ſunt.] ideſt, perplectentes, & ſic omnia verba intelligas actiue

ADDITIO. Perplectentes dicit, quod reddunt hominem perplexum, in ueritate tamen perplexio nihil eſt. Archid.

n ¶Implicatis.] ideſt, implicantibus,

o ¶Inuentis.] ideſt, inuentionibus.

a ¶Pater

illigantur, vt pleroſq; ita peccare faciant, quatenus ſi fortaſſe fugere peccatũ appetant, hoc ſine aliquo peccati laqueo non euadant, & culpã faciant, dũ vitant, ac nequam ſe ab vna valeant ſoluere, niſi in alia cõſentiant ſe ligari. ¶Quod melius oſtẽdimus, ſi qua ex cõuerſatione hoĩuũ illigationis huius exempla proferamus †. *et nonnullis interiectis.* ¶Ecce quidã, dum mundi huius amicitias appetit, cuilibet alteri ſimilẽ ſibi vitã ducenti, quòd ſecreta illius omni ſilentio contegat, ſe iureiurando conſtringit. ſed is, cui iuratum eſt, adulterium perpetrare cognoſcit, ita vt etiam maritum adulteræ occidere conetur. Is aũt, qui iuſiurandũ præbuit ad mentẽ reuertitur, & diuerſis hinc inde cogitationibus impugnatur, atq; hoc ſilere formidat, ne ſilẽtio † adulterij ſimul & homicidij particeps [a] fiat, & prodere trepidat, ne reatu ſe periurij obſtringat [c]. Perplexis ergo teſticulorum neruis ligatus eſt, quia in quãlibet partem declinet, metuit, ne à tranſgreſſionis cõtagione [b] liber nõ ſit. ¶Alius cuncta, quæ mundi ſunt, deſerens, atq; per oĩa frangere proprias voluntates quærens, alieno ſe ſubdere regimini appetit, ſed eũ qui ſibi apud Deũ præeſſe debeat, minus cauta inquiſitione diſcernit: cui fortaſſe is, q ſine iudicio eligit, cũ præeſſe iã cęperit, agere †, q̃ Dei, ſunt, prohibet; q̃ mundi ſunt, iubet. Pẽſans itaq; ſubditus, vel q̃ ſit culpa inobediẽtiæ, vel qđ cõtagiũ ſæcularis vitæ, & obedire trepidat, & nõ obedire, formidat [c], ne aut obediẽs, Deũ à ſuis pceptis deſerat; aut rurſus nõ obediẽs, Deũ in electo priore contẽnat *et inf.* ¶Alius pẽſare põdus honoris eccleſiaſtici negligẽs, ad locũ regiminis pręmijs aſcendit. Sed quia oẽ quod hic eminet, plus mœroribus afficit, q̃ honoribus gaudet, dũ cor tribulationibus premitur, ad memoriam culpa reuocat, doletq;, ſe ad laborẽ cũ culpa perueniſſe, & q̃ ſit iniquũ quod admiſerit, ex ipſa fractus † difficultate cognoſcit: Reum igitur ſe cum impenſis pręmijs agnoſcens, vult adeptæ ſublimitatis locum deſerere: ſed timet, ne grauius delictum ſit ſuſcepti gregis cuſtodiã reliquiſſe; vult ſuſcepti [d] regis curam gerere, ſed formidat, ne deterior culpa ſit, regimina paſtoralis gratiæ † empta poſſidere. Per honoris ergo ambitum, ligatum culpa hinc inde ſe cõſpicit. Eſſe quippe ſine reatu criminis neutrũ videt, ſi aũt ſuſceptus ſemel grex relinquatur, aut rurſum ſacra actio ſæculariter empta teneatur. Vndiq; metuit, & ſuſpectus latus omne pertimeſcit, ne aut ſtans in empto regimine non digne lugeat, quod non etiam deſerens emendat α, aut certe regimen deſerẽs, dũ aliud flere nititur, rurſus aliud de ipſa gregis deſtitutione committat. *& infra.*

2 ¶Eſt tamẽ quod ad deſtituẽdas Beemoth verſutias ſubtiliter †, vt dũ mens inter minora, & maxima peccata conſtringitur, ſi omnino nullus ſine peccato euadendi aditus patet, minora ſemper eligantur: quia & qui murorũ vndique ambitu, ne fugiat, clauditur, ibi ſe in fugam

Ibid. c. 17.

† al. conferamus] orig.

† al. ſilendo.

† agi] orig.

† fructus] orig.

† al. gregis.

Ibid. c. 20.

† vtiliter] orig. vt infra.

Iuramẽtum non eſt iniquitatis vinculum.

Subditus an ſemp teneatur obedire prælato.

1 Ad hoc extra lib. 6. de iureiur. contingit.

2 Iſta etiam fuit ſententia Hug. quã ſequit Laur. Ad hoc 6 q. 3. denique. Archid.

a ¶Participes.] ſm opinionem eorũ ſtultã ſp intelligas. b ¶A tranſgreſſionis contagione.] Iſte admonebit illum ne faciat, vt 2.q.1. ſi peccauerit. Si nolit ceſſare, faciat qđ dr̃ 22.q.5. hoc vr̃, & ſic liberauit ſe, qa ſacramentũ non fuit inuentũ, ut eſſet vinculũ iniquitatis. 22 q. 4. inter cætera, vnde ſi quis iurauit alium non accuſare, tamen poteſt denũciare crimen eius, vt ext. de iureiur. quemadmodũ in fi. cum aũt nõ poteſt probare, debet tacere, vt 2.q.7. plerique. Si autem poteſt probare, faciat quod dicitur 2. q. 1 ſi peccauerit. Vel dicat alij ſic: frater ſcias, quod quidã te vult occidere; nõ tamen nominãdo aliquem. extra de offi. iudi ordina ſi ſacerdos. Contra tamen eſt extra de fur. qui cum fure. ſed nõ eſt contra: quia fur non manifeſtauerat furtum indicanti. c ¶Formidat.] Quid ſi ſubditus credit, ꝙ præceptũ prælati ſit contra Deum? ſecure non obediat: quia licet generaliter iurauerit ei obedire in omnibus, nõ tamen eſt intelligendũ niſi de licitis & iuſtis & honeſtis 1 vt 11.q.3. non ſemper. & ca. ſi dominus. & c. Iulianus, & ext. de iureiuran. ad noſtrã 2. & c. venientes. ff. de pig. obligatione, generali. Sed ſi dubitet an ſit contra Deũ, obedire debet, vt 23.q.1. qđ culpatr̃ in fi. Verũ aũt teneatur recipere ordines ab eo quẽ ſcit ſimoniacum eſſet, no. 1.q.1. ſi quis à ſimoniacis. d ¶Suſcepti.] Iſte ſi vult ſaluari, dimittat locũ, & ſit in ppetua pęnitentia, vt 1.q.1. ſi qs neq; & q. 7. requiritis. & extra de ſimo. Matthæus. non tamen dimittat ſine auctoritate Papę 2. vt 7.q.1. mutationes. & cap ſuggeſtum. Sed credo, vt Ioã. de Fan. dicit, ꝙ bene poteſt dimittere ſine licẽtia Papę, quia rem habet furtiuam: vnde ipſam tenetur ſtatim reſtituere; aliter nõ pęnitet 14.q.6. ſi res aliena & fur ſemper eſt in mora, vt ff. de cõd. fur. ſi ꝓ fure. §. vlt. Sed ar. contra extra de renun. c. niſi & c. poſt tranſlationẽ. Sed illa intelligũtur in his qui non per hoſtiũ intrauerunt, vt 1.q.1. ordinationes.

EST TAMEN. Hæc eſt ſecunda pars diſtinct. in qua con-

conſulit quid in prædictis perplexitatib. faciendum ſit. Arch.

a ¶ Præcipitat.] Quid ſi præcipitet ſe in fugam, & moritur, vtrum peccet mortaliter, quæritur? Et diſtinguendum eſt 2. ꝙ ſi non ita eſſet altus murus, quē bñ præſumebat ...

ſit, ideſt, conceſſum oſtendit.

e ¶ Et quia] Argu. contra H. qui dicit, ꝙ vir nunquam poteſt cognoſcere vxorem ſine peccato, vt not. 33 q 4. vir cum propria.

f ¶ Sed pro ſuſcipienda.] Et cauſa reddendi debitum, vt not. 32. q. 2. quidquid.

præcipitat [a], vbi breuior murus inuenit. Hinc Paulus, cū quoſdam in eccleſia incontinentes aſpiceret, conceſſit [b] minima [c], vt maiora [d] declinarent, dicens. [Propter fornicationem autem vnuſquiſque vxorem ſuam habeat.] Et quia [e] tunc ſolum coniuges in admiſtione ſine culpa ſunt, cum non pro explenda libidine, ſed pro ſuſcipienda [f] prole miſcentur, vt hoc ēt, quod cōceſſerat, ſine culpa (quamuis minima) non eſſe monſtraret, illico adiunxit: [Hoc aūt dico ſecundum indulgentiam, non ſecundum imperiū.] Non enim eſt ſine vitio, quod ignoſcitur, non præcipit. Peccatum profecto vidit quod poſſe indulgeri præuidit. Sed cum in dubijs conſtringimur, vtiliter minimis [g] ſubdimur, ne in magnis ſine venia [h] peccemus. ¶ Itaq; plerūqué neruorū Beemoth iſtius perplexitas ſoluitur, dum ad virtutes maximas per commiſſa minora tranſitur.

1. Cor. 7.

Ibidem 6.

a ¶ Emendat.] *Hoc loco in originali videtur conſtructio verborū perturbata, & reſtituenda ex Gratiano.*

DISTINCTIO XIV.

VErum [i] hoc in vna eademq; perſona intelligitur. Cæterum an in diuerſis eadem diſpenſatio locum habeat, videlicet, vt committamus minora, ne alij grauioribus implicentur, merito quæritur.

De his ita ſcribit Auguſtinus li. Quæſt. ſuper Gen. c. 42.

¶ Non ſunt a nobis aliqua committenda delicta, ne alij grauiora committant. Cap. I.

Iuo p. 9. c. 117.
Gen. 19.

QVod ait [k] Sodomitis Loth: [Sunt mihi duæ filię, quę nondum nouerūt viros: producam illas ad vos, vtimini illis quomodo placuerit vobis, tātum in viros iſtos ne faciatis iniquum:] quoniam proſtituere volebat filias ſuas hac compenſatione, vt viri hoſpites eius nihil a Sodomitis tale paterentur, vtrum admittenda ſit compenſatio flagitiorum, vel quorumcumque peccatorum, vt nos faciamus mali aliquid, ne alius grauius malum faciat; an potius perturbationi Loth, non conſilio tribuendum ſit,

g ¶ Minimus.] Quoties enim ſine captione nihil fieri poteſt, id faciendum eſt qđ minus captioſum eſt vt ff. de reg. iur. quoties, & l. ſemper.

h ¶ Sine venia.] Simile dr̄ alibi Quod permittimus, nolentes præcipimus, vt 32. q. 1 hac ratione.

i VErum.] Hæc d. diuidit in duas partes, ſ quarū Prima ꝓbat, ꝙ nullus debet peccare minus, vt maior ſiue grauior alius nō peccet. Secunda ibi, [Conſuetudinis.] CASVS. Hoc dicit Gr. ꝙ illud quod dictum eſt in ſuperiori diſ. de minori malo eligendo, Intelligendum eſt cū duo mala circa eandem perſonam contingunt, ſed ſi circa diuerſas contingant, vtrū minus malum ſit eligēdum, & faciendum, vt alius vitet maius, quæritur in hac diſt: & probatur qđ nō, ꝑ capitulū ſequens, dr̄ ēt, ꝙ ius conſuetudinis, vel ꝯſtitutionis relaxatur qūq; . i ¶ Verum.] in hac d. 14. quęritur, an aliquis debeat minus malum committere vt alter euitet grauius malum? Et dicēdum eſt ꝙ non, vt inf. c. ꝓxi. & cōtiteatur iſte, §. ad id qđ dixerat ſ ſuperiori diſ. 1. quod cū duo mala nobis inſtant, minus eſt eligendum: ſed hoc non eſt verum circa diuerſas perſonas.

mebat ſe euadere, non peccat mortaliter: aliter ſic. Arg. pro primo. 23. q. 5. de occidendis. pro ſecundo arg. 23. q. 5. ſi non licet & c. non eſt noſtrum, & maxime ſi ex honeſta cauſa ſe præcipitaſſet, vt extra de ſepult. ex parte 2.

b ¶ Conceſſit]. i. conceſſum oſtendit, ſicut alibi exponitur da. i. datum pronuncia, vt 23. q. 5. remittuntur, §. hinc notandum.

c ¶ Minima.] ideſt, matrimonia 2.

d ¶ Maiora.] ideſt, fornicationem. Vel minima appellat immoderatam exactionē debiti coniugalis, & illud potius permiſit Apoſtolus, quam fornicationem, vt 32. q. d. 2 quidquid, & ſecundum hoc proprie ponitur conceſſit ſecundum priorem intellectum ponitur conceſ-

QVod ait Sodomitis.] CASVS. Legitur in Geneſi, ꝙ miſit Dñs duos Angelos in ſpecie iuuenū ad Sodomam ſubuertendam, & cū hoſpitarent in domo Loth, venerunt Sodomitæ ad domum eius volentes eis abuti: Loth autem ne illi violarentur, obtulit eis duas ſuas filias, vt illi Sodomitæ potius cum illis fornicarentur, ꝙ̄ hoſpites aliquid paterentur. ſ. opus Sodomiticum. Modo quærit Augu. an talis compenſatio ſit admittenda ſ. an Loth potius debuit conſentire fornicationi filiarum, quam vt illi cum hoſpitibus opus Sodomiticū facerent. Et reſpondet ꝙ talis compenſatio periculoſa eſt, & hoc eſt attribuendum perturbationi Loth.

k ¶ Qđ ait.] Verba sūt Aug. & incipit ibi, merito ꝗrit.

Minus malū de duob. eſt faciendum.

præcipitans ..., an mortaliter peccet. ... Hęc ſuit ...

... quā ... minima ... ꝯſpectu con... 17. ... nuptiarum.

a ¶ Peti-

quia hoc dixerit, merito quæritur. Et nimirum periculoſiſſime [a] admittitur hæc compenſatio [b]. Si autem perturbationi humanæ tribuitur, & menti tanto malo permotę, nullo modo imitanda eſt.

2 *Conſuetudinis autem, vel conſtitutionis rigor nonnunquam relaxatur.*

Vnde Leo Papa ait ad Ruſticum Narbonenſem epiſcopum, epiſt. 90. ante caput 1.

¶Quæ conſtitutiones valeant temperari, vel quæ non. Cap II.

Sicut quædam ſunt [c], quæ nulla poſſunt ratione côuelli; ita multa ſunt, quæ aut pro neceſſitate temporũ [d], aut pro conſideratione ætatum [e] oporteat temperari: illa conſideratio † [f] ſemper ſeruata, vt in ijs, quæ vel dubia [g] fuerint aut obſcura, id nouerimus ſequendum, quod nec præceptis Euangelicis contrarium; nec decretis ſanctorum Patrum inueniatur aduerſum.

Pann. in prolo. c. 12. Ordo verborum nõ reſtitutus ob gloſsã † *conditione*, ori

DISTINCTIO XV.

Quoniam de iure naturali [h], *& conſtitutione, vel cõſuetudine hactenus diſſeruimus, differentiam, qua inuicem diſcernuntur, aſſignantes; nunc ad eccleſiaſticas conſtitutiones ſtylum vertamus, earum originem & auctoritatem, prout ex libris ſanctorum Patrum colligere poſſumus breuiter aſſignantes.*

¶Quo tempore cœperunt canones generalium conciliorum. Cap. I.

CAnones generaliũ côciliorum (vt Iſidorus ait lib. 6. Pann. l. 2. c. 104.

a ¶Periculoſiſſime.] Hic dicit Aug. ꝙ nemo debet minus malum committere, vt alter euitet maius malum: & intelligunt hoc quidã, quod nemo debet minus mortale committere, vt alius euitet maius mortale, ſed veniale debet committere, vt alter euitet mortale nam etiam animam quis debet ponere pro proximo 1, & ſic mortẽ temporalẽ poteſt aliquis ſubire, ne alter incurrat pęnam ęternam de pœn diſt. 2. charitas. §. & proxi. ſed pro veniali debetur tantũ pœna temporalis 2, pro mortali æterna, 13. q. 1. nemo. ergo aliquis poteſt peccare venialiter, ne alter peccet mortaliter. Itẽ quia Apoſtolus dicit: Optabam eſſe anathema pro fratrib. meis: ſed nemo anathematizatur niſi pro mortali, vt 11. q. 3. nemo. Itẽ cum virtus, & vitiũ ſint contraria, nec ſe compatiantur, vt 32 q. 1. cum renunciatur, ſed venialia ſimul cum virtutibus inſunt homini. non ergo proprie dicuntur vitia, vt de pœn. diſt. 3. ſepties. Alij dicunt, quod nullum peccatum debet homo facere, vel pro ſuo bono, vel alterius, vt 23. q. 5. cũ homo. ver. quid ſi alius non enim Deus vult tale dãnũ cũ tali lucro côpẽſari, vt 33. q. 5. ſi dicat. non enim debet quis crimen ſuum alienis commodis impendere, vt 46. d. ſicut non ſuo. Præterea neq; pro ſalute alterius temporali, vel æternali debet quis peccare venialiter. quia nullus perducendus eſt ad ſalutem 3 opitulãte mẽdacio, vt 22. q. 2. c. faciat, & c. primum. Io. Sed quare redarguitur hic Loth. ab Aug. cum alibi commẽdetur ab Ambroſio, vt 31. q. 7. offerrebas? Sed Ambroſius conſiderauit pietatem quam habuit ad hoſpites. Aug vero delictum filiarum, 26. d. c. 1. & 2.

Veniale põt ne quis committere, vt alter euitet mortale.

1 De pę. d. 2. qui vult. & ſeq.

2 25. d pec. cata.

Ad Rom. 9

3 De hac materia not. ex ne. cler. vel mo. c. 3. in gl. argu ꝙ, &c. Arch.

b ¶Hoc compenſatio.] Arg. ꝙ non eſt admittenda compẽſatio in malis, vt 24. q. 3. forte & 23. q. 5 c. 1. & 32. q. 8 non ſolum, & 1 q. 1. non eſt putanda. admittitur tamen compenſatio in criminibus, vel excipiendo, vel replicando, vt 32. q. 6. nihil, & ff. ſolu matr. viro. verũ eſt in iudicijs admittitur compenſatio, non in foro pœnitentiali. 34. q. 5. quod Deo.

Cõpenſatio in pniali foro nõ admittitur.

CONSVETVDINIS Hæc eſt ſecunda pars huius diſtinctionis: in qua dicitur quando rigor eſt relaxandus, & quando non. Io. de Fan.

CASVS. Iſte §. continuatur ad illud, quod dictum fuit ſupra in principio 13. d vbi dictum fuit, ꝙ aduerſus ius naturale non admittitur diſpenſatio. ſed hic dicitur, ꝙ conſuetudinis, vel conſtitutionis rigor relaxatur, quandoque etiam hoc probatur in ſeq c.

SIcut.] CASVS. Quæſitum fuit a Leone Papa, vtrum contra conſuetudinem, & conſtitutiones poſſit diſpenſari, qui reſpondit, dicens, ꝙ ſicut ſunt quædã côtra quæ diſpenſari non poteſt, vt ius naturale: ſic quædam ſunt, vt conſuetudines, & conſtitutiones, contra quas tamen poteſt diſpenſari: hac habita ratione temporum, & ætatum poteſt diſpenſari: hac habita diſcretione, vt in dubijs nihil contra Euangelium, vel decreta fiat Patrum.

c ¶Sicut quædã ſunt.] Vt præcepta decalogi, & forma 4 baptiſmi, & forma conficiendi 5 corpus Chriſti, de conſec. d 4 proprie, & d. 2. accipite.

4 Extra de bap. c. n

5 De conſ. d. 2. c. 1.

d ¶Temporum.] Vt 1. q. 7. quod pro remedio, & 81. diſ. presbyter, & 34. d. fraternitatis.

e ¶Aetatũ.] Vt 7. 33. q. 2. in adoleſcẽtia 6. & 86. d. tanta.

f ¶Conſideratione.] inf. 19. d ſciendum.

g ¶Vel dubia.] Extra de ſponſ. iuuenis.

QVoniam de iure.] Hæc diſ. diuiditur in duas partes. In prima quæritur, & probat ex quo tempore habuerunt concilia ortum. Secunda ibi, [Quintum vero.]

CASVS. Supra de naturali iure, conſuetudine, & conſtitutione dixit Gratianus, inter iſta differentiam aſſignando. In hac vero d. reuertitur ad conſtitutiones eccleſiaſticas: & earum originem, & auctoritatem breuiter oſtendit.

h ¶Quoniam de iure naturali.] Hactenus tractauit magiſter de naturali 7 iure: hic incipit tractare de iure canonico. aſſignat itaq; rationem, & originẽ ipſius, & oſtendit quæ opuſcula recipiantur ab eccleſia, & quæ non.

6 Hoc c... tur de iure... nili ... ſed ſeq... concor... tur de ſe... ad hoc... q. 7. tẽpo... & c. hoc

7 Sub. c... diuerſio... & dñas... cætera... multipli... aſſignans... cõpetent... adtractat... de iure ca... nico deſ... deret ... ad, &c. H...

CAnones.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In 1 parte oſtenditur, ꝙ a tpe Conſtantini canones generaliũ côciliorũ inceperunt. Ipſe. n primo dedit auctoritatẽ Chriſtianis libere congregandi: cum eccleſia antea fuiſſet paſſa perſecutionem. In 2 parte, quæ incipit ibi, [Inter cætera.] dr, ꝙ ſub quatuor Imperatorib. ſunt quatuor concilia vniuerſalia celebrata. ſ. ſub Côſtantino Theodoſio ſeniore, Theodoſio iuniore, & Martiano, & oſten-

oſtendit qđ in eis fuerit reprobatū. & quòd iſta quatuor concilia & his ſimilia debent inuiolata ſeruari. In tertia parte, quæ incipit ibi; [Synodus.] ponit etymologias iſtorum nominum. ſ. ſynodus concilium, & cœtus.

a ¶Conſtantini.] infra. 16. diſt. Iſidorus. contra. ibi dicitur a tempore Clementis fuerunt celebrata concilia. Reſpon. quod ante fuerunt celebrata: ſed non ita generaliter t: & ita hoc verbum, gñaliter, ſoluit contrarium.

b ¶Apoſtolos] Apoſtoli enim fecerunt primū ſymbolum, ſ. Credo in Deum Patrem ſed Nicæna ſynodus fecit, Credo in vnum Deum 2. & dr̄ aſyn, qđ eſt cum, & bolos: quod eſt morſellus: quia quilibet Apoſtolorum de ſuo morſello aliquid appoſuit.

c ¶Cccxviij.] Alibi dicitur de ccc. epiſcopis, vt 10 q. 1. hanc. Sed dic quòd minor numerus non excludit maiorem. ff. de iniſit. iuran. cum furti.

d ¶Quam de inæqualitate.] Dicebat. n. patrem maiorē filio, & filium maiorem ſpiritu ſancto. 24. q. 3. quidam. ver. Agriani. Hug.

etymol. c. 16.) à temporibus Conſtantini [a] cœperunt. In præcedentibus namque annis perſecutione feruente, docendarum plebium minime dabatur facultas: inde Chriſtianitas in diuerſa hæreſes ſciſſa eſt; quia non erat licentia epiſcopis in vnum conueniendi, niſi tempore ſupradicti Imperatoris; Ipſe enim dedit facultatem Chriſtianis libere congregari. Sub hoc etiam ſancti patres in concilio Nicæno de omni orbe terrarum conuenientes iuxta fidem Euangelicam, & Apoſtolicam, ſecundum poſt Apoſtolos [b] ſymbolum tradiderunt. ¶Inter cætera autem cōcilia, quatuor eſſe ſcimus venerabiles ſynodos, quæ totā principaliter fidem complectuntur, quaſi quatuor Euangelia, vel totidem paradiſi flumina. ¶Harum prima Nicæna ſynodus cccxviij. [c] epiſcoporum Conſtantino Auguſto imperante peracta eſt: in qua Arrianæ perfidiæ condemnata blaſphemia, quam de inæqualitate [d] ſanctæ Trinitatis idem Arrius aſſerebat, conſubſtantialem Deo patri Deum filium eadem ſancta ſynodus per ſymbolum definiuit. ¶Secunda ſynodus cl. Patrum ſub Theodoſio ſeniore Conſtantinopoli [e] congregata eſt, quæ Macedonium [f] ſpiritum ſanctum Deum eſſe negantem condemnans, cōſubſtantialem patri & filio ſpiritū ſanctum demōſtrauit, dans ſymboli formam, quam tota [g] Græcorum & Latinorum confeſſio in eccleſijs prædicat. ¶Tertia ſynodus Epheſina [h] prima cc. epiſcoporum ſub iuniore Theodoſio Auguſto edita eſt, quæ Neſtorium duas perſonas [i] in Chriſto aſſerentem, iuſto anathemate condemnauit, oſtendens manere in duab. naturis vnam [k] Domini noſtri Ieſu Chriſti perſonam. ¶Quarta ſynodus Chalcedonenſis. dcxx. ſacerdotum ſub Martiano principe habita eſt; in qua Eutychem [l] Conſtantinopolitanum abbatem verbi Dei & carnis vnam naturam renunciantem, & eius defenſorem [m] Dioſcorum; quondam Alexandrinum epiſcopū & ipſū rurſus Neſtorium cū reliquis hæreticis vna Patrum ſnīa damnauit, prædicans eadem ſynodus Chriſtum Dominum de Virgine ſic natum, vt in eo ſubſtantiā diuinæ & humanæ confiteamur naturæ. ¶Hæ ſunt quatuor ſynodi principales, fidei [n] doctrinā pleniſſimè prædicantes. Sed, & ſi qua ſunt concilia, quæ ſancti patres ſpiritu Dei pleni ſanxerunt, poſt iſtorum quatuor auctoritatē omni manēt ſtabilita vigore; quorum geſta in hoc opere [o] condita continentur. ¶Synodus aūt ex græco interpretatur comitatus, vel cœtus. Concilij verò nomē tractum eſt ex more Romano. Tempore enim quo cauſę agebantur, cōueniebant omnes in vnum, communiq; intētione tractabant. Vnde concilium a cōi intentione dictum

e ¶Conſtantinopolis.] ſup. ea. ſicut.

f ¶Macedonium.] qui dixit ſpiritum ſanctum ſeruum patris & filij, vt 1. q. 1. eos qui. 24. q. vi. quidam, ver. Macedoniani.

g ¶Quā tota] Hoc nō habemus: q a nō habemus niſi Apoſtolorū, & Nicęnū, & Athanaſii, Quicunque vult.

h ¶Epheſina.] Hoc dicit ad drīam ſecūdæ, q̃ fuit reprobata, vt infra 16. d. quoniam ſanctæ.

i ¶Perſona.] Verbi & hominis.

k ¶Vnā] Vna eſt pſona: ſed hēt duas naturas, ſ. diuinā & humanā. inf. c. ſicut. ver. quintum.

l ¶Euthychē.] Qui poſt reſurrectionem Chrm habuiſſe vnā naturā dixit, ſ. diuinam. 16. diſ. c. 6. ver. quarta.

ADDITIO. Habet . n. vtrāq; ext. de hæreticis, cū Chrs. vbi notat Ala. q ante illam diffinitionē; de qua loqtur ipſa decre. contrariū dicere licebat, cū phibitū nō eſſet: ſed poſt, ne qūaq̄ ergo, qđ prius non ſunt fidei articulus, poſt conſecrationem factus eſt fidei articulus. Archid.

m ¶Defenſorē.] Peccabat ergo i fidē, ex quo erat defenſor hęreticorū, vt 24. q. 1. c. 1. q. 3. qui aliorum. & extra de hæ. vergentis 3. ſicut dicit lex de latrone. C de his qui latr. occ. l. 1. Sed cōtra 21. d. in tm̄. & 24. q. 2. ſane proferē. verſ. item Romanorum, ibi. n. dicitur, q Dioſcorus non peccauit in fide. ſed expone, non peccauit in fide, ideſt non peccauit in fide tantum: quia in hoc peccauit, quod auſus fuit Papam Leonem excommunicare a 1. diſt. in tantum.

3 Parum aut nihil facit, ſed melius eod. tit. ſicut & c. excommunicamus § credentes. Pet.

n ¶Fidei] Articulos.

o ¶In hoc opere.] Iſidori: ne ſit contra 19. diſt. ſi Romanorum verſ. præſertim.

Quid di- ... litera, ge- ... raliter in- ... it ſolutio ... m. Hugo. ... ur. & ar- ... id. Notandū Damaius ... a conſti- ... t, vt ſym- ... lū canta- ... ur in Mi[ſſa] ... ex decre- ... ſancte ſy- ... do vniuer- ... lis apud ... [Co]nſtantino- ... [o]lim cele- ... [b]rata Arch.

D Sicut

quaſi conſilium;conſilium,quaſi conſidum,d. in l.literam tranſeunte: vel concilium dictum eſt a communi intentione,eo quod in vnum dirigant omnem mentis obtutũ. Cilia enim oculorum ſunt: vnde qui ſibimet diſſentiunt, non agunt concilium: quia non conſentiunt in vnum. Cœtus verò conuentus eſt,vel congregatio,a coeundo, ideſt a conueniendo in vnum.Hinc etiam conuentus eſt, nuncupatus, eo quòd ibi homines conueniunt in vnum; ſicut a conuentu cœtus dicitur,ſic & concilium a ſocietas multorum in vnum.

¶ *Caput hoc habetur etiam in conciliorum collectione Iſidori ante ipſius præfationem,non autem in codice bibliothecæ Dominicanæ: in quo tamen vſque ad verſiculum*, Inter cætera. *ponitur etiam(quemadmodum & in aliis)ante initium concilii Nicæni.*

α ¶Manere.) *In pleriſque antiquis Gratiani exemplaribus,& Iſidori codice impreſſo legitur,vt eſt emendatum.Sed in aliis eorundem manuſcriptis, & impreſſis Gratiani legitur,* manere in Chriſto duas naturas,& unam Domini noſtri Ieſu Chriſti perſonam.

β ¶Concilij uerò.] *Apud Iſidorũ in lib.*Etymol.*locus hic mendosè legitur. Verum in præfatione eiuſdem Iſidori editioni Pariſienſi conciliorum præpoſita, quæ cum aliquot vetuſtis codicibus collata eſt;ſic legitur*; Concilij uerò nomen tractum ex cõi intentione, eo quòd in unum dirigant oẽs mentis obtutũ Cilia enim oculorum ſunt.unde & qui ſibimet diſſentiunt, non agunt concilium,quia non ſentiunt unum.Cætus uerò conuentus eſt,uel congregatio a coeundo, i. conueniendo in vnum, unde & conuentus eſt nuncupatus, quòd ibi homines conueniant.Sicut conuentus,cœtus,uel concilium a ſocietate dicitur multorum in unum. *In Gratiani codicibus ſunt multæ varietates, ex quibus ea lectio retenta eſt,quæ viſa eſt melior,quamuis adhuc aliquid fortaſſe deſideretur.*

De quatuor vero † concilijs ſcribit, B. Gregorius ita dicens,lib.1.Regiſti,Epiſt.24. † *al.quoque.*

¶De auctoritate quatuor conciliorum. Cap. II.

Sicut S.Euangelij quatuor libros,ſic quatuor concilia ſuſcipere,& venerari me fateor;Nicænum ſcilicet,in quo peruerſum Arij dogma deſtruitur.Conſtantinopolitanum quoque,in quo Eunomij & Macedonij error cõuincitur,Epheſinum etiam primũ,in quo Neſtorij impietas iudicatur.Chalcedonenſe vero,in quo Eutychis,Dioſcorique prauitas reprobatur,tota deuotione complector, integerrima approbatione cuſtodio: quia in his velut in quadrato lapide,ſanctæ fidei ſtructura conſurgit,& cuiuslibet α vitæ, atque actionis norma conſiſtit.¶Quintum quoque cõcilium pariter veneror, in quo epiſtola,quæ Ibæ dicitur [a],erroris plena reprobatur,in quo Theodorus perſonam mediatoris [b] Dei & hominum in duab. ſubſtantijs [c] ſeparans, ad impietatis perfidiam cecidiſſe conuincitur,& in quo ſcripta quoq; Theodoriti,per quæ B. Cyrilli fides reprehenditur, auſu dementiæ prolata refutantur. Cunctas verò, quas præfata veneranda concilia perſonas reſpuunt, reſpuo;quas venerantur,amplector:dum vniuerſali ſunt conſenſu conſtituta; ſe, & non illa deſtruit, quiſquis præſumit [d] aut ſoluere, quos religant †; aut ligare †,quos ſoluunt. † *al.ligant.* † *al.religare.*

α ¶Cuiuslibet.) *Apud B.Gregorium legitur.* Et cuiuslibet uitæ,atque actionis exiſtat,quiſquis eorum ſoliditatem non tenet, etiam ſi lapis eſſe cernitur, tamen extra ædificium iacet.Quintum,&c. *& in ſequentibus ſignificantur tria capitula,quorum occaſione nonnulli quintam ſynodum non recipiebant.*

De iiſdem etiam Gelaſius in concilio habito Romæ cum lxx. epiſcopis ſcribit dicens.

Sicut ſancti Euangelij.] Casus. In prima parte huius c. dicit Greg. quòd ita vult ſeruare quatuor concilia ſicut quatuor Euãgelii libros: & oſtendit in vtroque iſtorũ quid fuerit reprobatũ. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Quintũ] dicit Greg. ꝙ quintũ conciliũ vult venerari, in quo tria sũt reprobata.ſ.epiſtola erroris plena,q̃ Ibę dicebatur, & opinio Theodori, qui perſonam Chriſti mediatoris Dei & hominũ in duabus ſubſtantiis ſeparabat, ideſt perſonis,dicẽs Chriſtũ duas hr̃e perſonas: & ſcripta Theodoriti,q vitã B. Cyrilli, & fidẽ reprehẽdebat: & qui ſupradicta cõcilia nõ obſeruat, ſeipsũ deſtruit.
a ¶Ibę dicitur.] Ab inuentore.
b ¶Mediatoris.] i. Chriſti. Ioan.
c ¶Subſtãtiis.] Scilicet perſonis.
d ¶Præſumit.] Vr ergo, ꝙ Papa nõ poſſit deſtruere ſtatuta cõcilii: q̃a orbis maior ẽ vrbe 93.d.legim[9]. circa med.vnde req̃rit Papa cõſensũ cõci-

¶ Quæ † concilia ſancta Romana Eccleſia ſuſcipiat. Cap. III.

SAncta Romana Eccleſia poſt illas veteris teſtamenti & noui ſcripturas, quas regulariter ſuſcipimus, etiam has ſuſcipi non prohibet: Sanctam ſynodum Nicęnam cccxviij. patrum, mediante Conſtantino Maximo Auguſto, in qua Arrius hæreticus condemnatus eſt: Sanctam ſynodum Conſtantinopolitanam, mediante Theodoſio ſeniore Auguſto, in qua Macedonius hæreticus debitam damnationem excepit: Sanctam ſynodum Epheſinam, in qua Neſtorius damnatus eſt conſenſu beatiſſimi Papæ Cæleſtini, mediante Cyrillo Alexandrinæ ſedis antiſtite, & Arcadio epiſcopo ab Italia deſtinato: Sanctam ſynodum Chalcedonenſem, mediante Martiano Auguſto, & Anatolio Conſtantinopolitano epiſcopo, in qua Neſtoriana, & Eutychiana hæreſes ſimul cum Dioſcoro, eiuſque complicibus damnatæ ſunt: ſed & ſi qua ſunt concilia à ſanctis patribus hactenus inſtituta, poſt † iſtorum quatuor auctoritatem & cuſtodienda, & recipienda decernimus, & mandamus a. ¶ Iam nunc ſubijciendum eſt de opuſculis ſanctorum patrum, quæ in eccleſia catholica recipiuntur. ¶ Opuſcula beati Cypriani martyris, & Carthaginienſis epiſcopi. ¶ Item opuſcula beati Athanaſij Alexandrini epiſcopi. ¶ Item opuſcula beati Gregorij Nazianzeni epiſcopi. Item opuſcula beati Baſilij Cappadociæ epiſcopi. Item opuſcula beati Ioannis Conſtantinopolitani epiſcopi. ¶ Item opuſcula Theophili Alexandrini epiſcopi. ¶ Item opuſcula beati Cyrilli Alexandrini epiſcopi. ¶ Item opuſcula beati Hilarij Pictauienſis epiſcopi. ¶ Item opuſcula B. Ambroſij Mediolanenſis epiſcopi. ¶ Item opuſcula B. Auguſtini Hipponenſis epiſcopi. ¶ Item opuſcula B. Hieronymi presbyteri. ¶ Item opuſcula B. Proſperi viri religioſiſſimi. ¶ Item epiſtolam beati Leonis Papæ ad Flauianum Conſtantinopolitanum epiſcopum deſtinatam: cuius textum quiſpiam ſi vſq; ad vnum iota diſputauerit, & non eam in omnibus venerabiliter receperit; anathema ſit. ¶ Item opuſcula, atque tractatus omnium patrum orthodoxorum, qui in nullo à ſanctæ Romanæ eccleſiæ conſortio deuiauerunt, nec ab eius fideli † prædicatione ſeiuncti ſunt, ſed communionis ipſius, gratia Dei, vſque ad vltimum diem vitæ ſuæ participes fuerunt, legenda decernimus. ¶ Item decretales epiſtolæ, quas beatiſſimi Papæ diuerſis temporibus ab vrbe Romana pro diuerſorum Patrum conſultatione dederunt, venerabiliter ſuſcipiendæ ſunt. ¶ Item geſta ſanctorum martyrum, qui multiplicibus tormentorum cruciatibus, & mirabilibus confeſſionum triumphis irradiant. Quis ita † eſſe catholicorum dubitet. & maiora eos in agonibus fuiſſe perpeſſos, nec ſuis viribus, ſed gratia Dei, & adiutorio vniuerſa toleraſſe? Sed ideo ſecundum antiquam conſuetudinem ſingulari cautela in ſancta Romana eccleſia non leguntur: quia & eorum, qui conſcripſere, nomina penitus ignorantur, & ab infidelibus, aut idiotis † ſuperflua, aut minus apta, quam rei ordo fuerit, ſcripta eſſe putantur: ſicut cuiuſdam Quirici †, & Iulitæ; ſicut Gregorii, aliorumq; huiuſmodi paſſiones, quæ ab hęreticis perhibentur conſcriptæ. Propter quod, vt dictum eſt, ne vel leuis ſubſannandi oriretur occaſio, in ſancta Romana eccleſia non leguntur. Nos tamen cum prædicta eccleſia omnes martyres, & eorum glorioſos agones, qui Deo magis quam hominibus noti ſunt, omni deuotione veneramur. ¶ Item vitas patrum, Pauli, Antonij, Hilarionis, & omnium Heremitarũ, quas tamen vir beatiſſimus ſcripſit Hieronymus, cum omni honore ſuſcipimus. ¶ Item Actus B. Silueſtri Apoſtolicæ ſedis præſulis, licet eius, qui conſcripſit, nomen ignoremus; à multis tamen in vrbe Roma catholicis legi cognouimus, & pro antiquo vſu multæ hoc imitantur eccleſię. ¶ Item ſcripta de inuentione ſanctæ Crucis Dominicæ, & alia ſcripta de inuentione capitis B. Ioannis Baptiſtæ, nouellæ quidem † reuelationes ſunt, & nonnulli eas catholici legunt: Sed cum ad catholicorum manus peruenerint, B. Pauli Apoſtoli ſententia procedat, [Omnia probate, quod bonum eſt, tenete.] ¶ Item Ruffinus vir religioſus, plurimos eccleſiaſtici operis edidit libros: nonnullas etiam ſcripturas interpretatus eſt: ſed quoniã B. Hieronymus in aliquibus eum de arbitrii libertate notauit, illa ſentimus, quæ prædictum B. Hieronymum ſentire cognoſcimus: & non ſolum de Ruffino, ſed etiam de vniuerſis †, quos vir ſæpius memoratus zelo Dei, & fidei religione † reprehendit. ¶ Item Origenis nonnulla opuſcula, quæ uir beatiſſimus Hieronymus

…cili. 19. diſtin. Anaſtaſius. arg. cõtra. 17. di. §. hinc etiã & extra de electio. ſignificaſti. vbi dr̃ ꝙ conciliũ nõ põt Papę legẽ imponere. & 35. q. 9. veniam. Sed intellige, quod hic dicitur, circa articulos fidei. 25. q. 1. ſunt quidam.

SAncta Romana Eccleſia.] CASVS. In hoc cap. ponũtur fere eadẽ, quæ dicta ſunt in illo cap. canones. & 1 c. ſicut. Dicit .n. Gelaſius, ꝙ ſupra dicta quatuor concilia vult venerari & ſi qua alia fuerunt a sãctis Patrib. inſtituta: & oſtendit q̃ opuſcula ſanctorum Patrũ in eccleſia recipiant.

a ¶ Cy-

…ſiæ cuius initium. [Quamuis.]

† al. illa.

† al. dictis.

† al. Cyrici.

† quedam reuelationes | ori. e. Tref. ſ.

† al diuerſis] orib.

† al. religione.

…. Quas …turas.
… l. 3. c.
… 4. cap.
… l. 2. c.
… c. l. 3. d…
…o.
† al. praeter:
…ſel. l. 6. c.
…9.
…de, vel prædicatione.]
… & Bar…
…icolaus in …piſtola un…
…eſſ. ad epi…
…opos Gal…

a ¶ Cyrici.]al. Quirici.
ADDITIO. Apocryphum dicitur occultum & ſecretum ab apo, quod eſt de; & cryſis, quod eſt ſecretum. inde liber dicitur apocryphus, id eſt, occultus & ſecretus: ſcilicet cuius auctor ignoratur: non tñ ab eccleſia recipitur, ſed reprobatur; quaſi dicat, non in eccleſia, ſed remote & ſecrete ab eccleſia eſt legẽdus, ſecũdum Hug. Vñ dic apocrypha

† al. Chronica] orig.

ronymus non repudiat, legenda ſuſcipimus reliqua autem omnia cum auctore ſuo dicimus eſſe renuenda. ¶ Item Chronicon † Euſebij Cæſarienſis, atq; eiuſdem hiſtoriæ eccleſiaſticæ libros, quamuis in primo narrationis ſuæ libro tepuerit, & poſtea in laudibus, atq; excuſatione Origenis ſchiſmatici vnum cõſcripſerit librum: propter rerum tamen notitiam ſingularem, quę ad inſtructionem pertinet, vſquequaque non dicimus renuendos. ¶ Item Oroſium virum eruditiſſimum collaudamus, quia valde nobis neceſſariam aduerſus Paganorum calumnias ordinauit hiſtoriam, miraque breuitate contexuit. ¶ Item venerabilis viri Sedulij paſchale opus, quod heroicis deſcripſit verſibus, inſigni laude proferimus†. ¶ Item Iuuenci nihilominus laborioſum opus non ſpernimus, ſed miramur. Cæterum, quæ ab hæreticis, ſiue ſchiſmaticis conſcripta, vel prædicata ſunt, nullatenus recipit Catholica, & Apoſtolica eccleſia Romana. ¶ E quibus pauca, quæ ad memoriam venerunt, & à catholicis vitanda ſunt, credimus eſſe ſubdenda. In primis Ariminenſem ſynodum à Conſtantino Cæſare Conſtantini filio congregatam mediante Tauro præfecto, ex tunc, & nunc, & vſque in æternum confitemur eſſe damnatam. Item Itinerarium nomine Petri Apoſtoli, quod appellatur ſancti Clementis lib. viii. apocryphum. Actus nomine Andreæ apoſtoli, apocryphi. Actus nomine Philippi apoſtoli, apocryphi. Actus nomine Petri apoſtoli, apocryphi. Actus nomine Thomæ apoſtoli, apocryphi. Euangelium nomine Thadæi, apocryphum. Euangelium nomine Thomæ apoſtoli, quo vtuntur Manichæi, apocryphum. Euangelium nomine Barnabæ, apocryhum. Euangelium nomine Bartholomæi apoſtoli, apocryphum. Euangelium nomine Andreæ apoſtoli, apocryphum. Euangelia, quæ falſauit Lucianus, apocrypha. Euangelia, quæ falſauit Hyrcius †, apocrypha. Liber de infantia Saluatoris apocryphus. Liber de natiuitate Saluatoris, & de S. Maria, & de obſtetrice Saluatoris, apocryphus. Liber, qui appellatur Paſtoris, apochryphus. Libri omnes, quos fecit Lenticius † diſcipulus diaboli, apocryphi. Liber, qui appellatur fundamentum, apocryphus. Liber, qui appellatur theſaurus, apocryphus. Liber, qui appellatur de filiabus Adæ [vel † Geneſeos, apocryphus. Centimetrum de Chriſto Virgilianis compaginatum verſibus, apocryphum. Liber, qui appellatur Actus Teclę, & Pauli apoſtoli, apocryphus. Liber, qui appellatur Nepotis, apocryphus. Liber prouerbiorum, qui ab hæreticis conſcriptus, & S. Xiſti † nomine ſignatus eſt, apocryphus. Reuelatio, quæ appellatur Pauli apoſtoli, apocrypha. Reuelatio, quę appellatur Thomę apoſtoli, apocrypha. Reuelatio, quę appellatur Stephani, apocrypha. Liber, qui appellatur tranſitus † S. Mariæ, apocryphus. Liber qui appellatur pœnitentię Adę, apocryphus. Liber Ogię nomine gigantis, qui ab hęreticis cum dracone poſt diluuium pugnaſſe perhibetur, apocryphus. Liber qui appellatur teſtamentum Iacob †, apocryphus. Liber, qui appellatur pœnitentia Origenis, apocryphus. Liber, qui appellatur pœnitentia S. Cypriani, apocryphus. Liber, qui appellatur pœnitentia Iamnis, & Mambrę, apocryphus. Liber, qui appellatur, ſortes Apoſtolorum † apocryphus. Liber Luſanę apocryphus. Liber canonum Apoſtolorum, apocryphus. Liber Phyſiologus, qui ab hęreticis conſcriptus eſt, & B. Ambroſij nomine prę ſignatus, apocryphus. Hiſtoria Euſebii Pamphili, apocrypha. Opuſcula Tertulliani †, ſiue Africani, apocrypha. Opuſcula Poſthumiani, & Galli, apocrypha. Opuſcula Montani, Priſcillę, & Maximillę, apocrypha. Opuſcula omnia Fauſti Manichęi, apocrypha †. Opuſcula alterius Clementis Alexandrini, apocrypha †. Opuſcula Caſſiani preſbyteri Galliarum, apocrypha. Opuſcula Victoriani Pictauienſis † apocrypha. Opuſcula Fauſti Rhegienſis Galliarum, apocrypha. Opuſcula Frumentii †, apocrypha. Epiſtola Ieſu ad Agabarum regem, apocrypha. Paſſio Georgii, apocrypha. Paſſio Cyrici [a], & Iulitę, apocryphia. Scriptura, quę appellatur contradictio Salomonis, apocrypha. Philacteria omnia, quę non Angelorum, vt illi confingunt, ſed dœmonum magis arte conſcripta ſunt, apocrypha. ¶ Hęc, & omnia his ſimilia, quę Simon Magus, Nicolaus, Cerinthus, Marcion, Baſilides, Ebion, Paulus etiam Samoſatenus, Photinus & Bonoſus, & qui ſimili errore defecerunt, Montanus quoque cum ſuis obſcœniſſimis ſequacibus, Appollinaris, Valentinus, ſiue Manichęus, Fauſtus †, Sabellius, Arrius, Macedonius, Eunomius, Nouatus, Sabbatius, Cœleſtius †. Donatus, Euſtathius, Iouinianus, Pelagius, Iulia-

† al. præferimus] orig.

Burch. l. 3. c. 221. Iuo par. 4. c. 65. Pann. l. 2. c. 123.

† decem] ori.

† al. Eſitius] al. Heſychius.

† al Lentius] al. Leutius.

† Abeſ... orig.

† al. Sixti...

† tranſitus id eſt aſſumptio] orig.

† al. Iob] orig.

† qui appellatur ... Apoſtolorum] orig.

† Tertulliani ... apocrypha. Opuſcula Lactantij ... apocrypha. Opuſcula Africani ... apocrypha] orig.

† Opuſcula Commodiani apocrypha] orig.

† Opuſcula Tatiani, Cypriani apocrypha. Opuſcula Arnobii apocrypha. Opuſcula Tyconij apocrypha] orig.

† al. Piſtauienſis.

† al. Frumentica c.] ...

† Africani orig.

† al. Caliſtius

† *Iulianus ...clanenſi. ...leſtinus.* ...c.orig. *...iſcilliano ...Hiſpania ...ſtorius Cō ...ntinopolita ...s, Maxi- ...us, Vnicus. ...mper sus. ...Hæretici, ...rumque di ...puli.*] ori. ...arc. lib. 3. ...22. ...o p. 4. c. 67 ...on. lib. 2. ...o.

Iulianus, & † Laclenſis Cœleſtinus, Maximinus, Priſcianus † ab Hiſpania, Lampedius, Dioſcorus, Eutyches, Petrus, & alius Petrus, equibus vnus Alexandriam, alius Antiochiam maculauit, Acacius Conſtantinopolitanus cum conſortibus ſuis, nec nō omnes hæreſes, quas ipſi, eorumque diſcipuli, ſiue ſchiſmatici docuerunt, vel conſcripſerunt: quorum nomina minime retinentur, non ſolum repudiata, verum etiam ab omni Romana, & Apoſtolica eccleſia eliminata, atq; cum ſuis auctoribus, auctorumque ſequacibus ſub anathematis indiſſolubili vinculo in æternum confitemur eſſe damnata. ¶Cæterum, qui libri in eccleſiaſticis officiis per anni circulum a nonnullis legantur, quòd ritum illum Apoſtolica non reprobat, ſed ſequitur eccleſia, pro fidelium ædificatione adnotandum cēſuimus. Quidam, quòd in ſeptuageſima ponunt Pentateuchum (vſq. in 15. diem ante Paſcha, 15. die ponunt Hieremiam vſque in cœnam Dñi. In cœna Domini legunt tres lectiones de lamentatione Hieremiæ. [Quomodo ſedet ſola ciuitas, &c.] & tres de tractatu Sancti Auguſtini in pſalmum 54. ([Exaudi Deus orationem meam, & ne deſpexeris.] & tres de Apoſtolo, vbi ait in epiſtola ad Corinth. [Conuenientibus vobis in vnum.] Secunda lectio incipit: [Similiter & calicem poſtquam cœnauit,] Tertia. [de ſpiritalibus autem nolumus vos ignorare fratres. In Paraſceue tres lectiones de lamentatione Hieremiæ, & tres de tractatu ſancti Auguſtini in pſalmum 63. [Exaudi Deus orationem meam, cum deprecor. [& tres de Apoſtolo, vbi ait in Epiſtola ad Hebræos, [Feſtinemus ingredi in illam requiem, &c.] Secunda lectio, [Omnis namque pontifex.] Tertia. [De quo grandis nobis ſermo.] In Sabbato ſancto tres lectiones de lamentatione Hieremiæ prophetæ, & tres de tractatu ſancti Auguſtini in eundem pſal. 63. [Exaudi Deus orationem meam, cum deprecor.] & tres de Apoſtolo, vbi ait in Epiſtola ad Hebræos, [Chriſtus aſſiſtens pontifex futurorum bonorum.] Secunda lectio, [Vbi enim teſtamentum eſt.] Tertia, Vmbram enim habens lex futurorum bonorum. [In Paſcha Domini homilias ad ipſum diem pertinentes, infra hebdomadam homilias. In octauis) † Paſchæ ponunt actus Apoſtolorum, & epiſtolas canonicas, & Apoclypſim vſque in octauas † Pentecoſtes. In octauis Pentecoſtes ponunt libros Regum, & Paralipomenon vſque in Kalend. Auguſti. In Dominica prima menſis Auguſti ponunt Salomonem vſque in Kalendas Septembris. In Dominica 1. Septemb. ponunt Iob, Tobiam †, Heſter, Eſdram vſque in Kalen. Octobris. In Dominica prima menſis Octobris ponunt librum † Machabæorum vſque in kalendas Nouembr. In Dñica prima menſis Nouembris ponunt Ezechielem, & Danielem, & minores prophetas vſque in kalendas Decemb. In Dominica prima menſis Decembris ponunt Eſaiam prophetam vſque ad † Natiuitatem Domini. In Natali † Domini legunt primum de Eſaia tres lectiones. Prima lectio, [Primo tempore alleuiata eſt terra Zabulon, &c.] Secunda, [Conſolamini, conſolamini.] Tertia, [Conſurge, conſurge.] Deinde leguntur ſermones, vel homiliæ ad ipſum diem pertinentes. In Natali S. Stephani homilia de ipſo die. In Natali S. Ioannis ſimiliter. In Natali Innocentium ſimiliter. In Natali S. Silueſtri ſimiliter. In octaua Natalis Domini homilia de ipſo die. In Dominica prima poſt Natiuitatem Domini ponunt epiſtolas Pauli vſque in Septuageſimam. In Epiphan. lectiones tres de Eſaia. Prima lectio incipit, [Omnes ſitientes.] Secunda,] Surge, illuminare Hieruſalē.] Tertia, [Gaudens gaudebo in Domino.] Deinde leguntur ſermones, vel homiliæ ad ipſum diem pertinentes.

Margin (left): Cor. 11. — Cor. 10. — Heb. 4. — Heb. 5. — Heb. 9. — Heb. 10. — † al. octaua. — † al. octaua.

Margin (right): phia Grçcè, Latinè ſecreta. Et quia in cameris ſoldè virgines abſconditæ & ſecrete morati, ſecundum Io. de Fan. inde eſt, quod virgo in Hebræo alma, in Græco apocrypha, Latine dicitur ſecreta. — † *Iudith. Heſter.*] Iuo. — † *libros.*] Iuo. — † *al. inna talem.* — † *al. in vigiliā natalis Domini*] Bur. & Iuo. & ordo Romanus. — *Eſa. 9.* — *Eſa. 40.* — *Eſa. 51.* — *Eſa. 55.* — *Eſa. 60.* — *Eſa. 61.*

α ¶Mandamus.] *Poſt hoc verbum in* Decreto *Gelaſii ſequitur continenter.* Item opuſcula beati Cypriani, &c. *Sed Burchardus, & Iuo, & Pannormia habent vt Gratianus. Ac certe in toto hoc capite tot modis diſcrepant collectiones ab originali, vt ſatis certo ſtatui non poſſit, quæ vera, & pura ſit Gelaſii lectio; nec magnopere ſit mirandum, ſi nonnulla ſint, quæ difficultatem faciunt. Quamobrem, quæ auxilio codicum tuto emēdari poterant, ea ſunt emendata: cæteris locis partim indicatæ varietates, partim, quoniam omnes indicare infinitum fuiſſet, labor hic ad libros audiendi accurato lectori eſt relictus.*

β ¶Item geſta.) Hinc *vſque ad finem capitis omnia abſunt a pleriſque vetuſtis Gratiani codicibus; quod etiam Archidiaconus adnotauit. Sunt tamen eiuſdem* Gelaſii *vſque ad verſ.* Cęterum qui libri, *& apud Burchardum, &* Iuonem *referuntur proximè poſt ſuperiora.*

γ ¶Iuuenci.) *Antea legebatur,* Item Vincentij, *reſtituta eſt vera lectio ex Gelaſio, Burchardo, &* Iuone. *De quo* Iuuenco *meminit B.* Hiero. *in Catalogo.*

m ¶De S.Maria.] *In collectione Iſidori legitur*, & de Maria obſtetrice. *Apud Burchardum*, & de Maria vel obſtetrice. *Apud Iuonem uero*, & de ſancta Maria, vel de obſtetrice Saluatoris.

s ¶Cæterum.] *Hinc vſque ad finem neque in collectione Iſidori neque in vllo veteri codice Gratiani eorum, quę collata ſunt, inueniuntur. A verbo tamen*, in Septuageſima ponunt, *referuntur a Burchardo, & Iuone ſine auctoris nomine, in Pannormia ex Gelaſio ipſo cum lxx. epiſcopis. Fere autem omnia habentur ſparſim in libro, qui ordo Romanus nuncupatur.*

ζ ¶Pentateuchum:) *Apud Iuonem legitur*, Heptateucum, *vt vltra quinque libros comprehendas librum Ioſue. & Iudicum, qua voce, ac librorum coniunctione Beatus Hieronymus ad Lucinum ſcribens vtitur. Alij verò Heptaticum appellant, vt ſanctus* Gregorius, *lib. 7. in l. 2. epiſt. 48. & li. 10. epi. 21. & alibi, & Rabanus in præfatione in Hieremiam, & ordo Romanus, c. de Septuageſima.*

n ¶In Pſalmum 54.) *Sic etiam apud Iuonem. In ordine Romano, c. de officijs diuinis a Cœna* Domini *vſque in octauas Pentecoſtes, & apud Burchardum legitur*, in pſalmum 63.) *id eſt*, Exaudi Deus orationem meam, cum deprecor. *Itemque in c. de ordine in nocte Paraſceues*, Tres tractatus de Auguſt. pſal. 63.

o ¶In octauis.) *Ipſam diem octauam ſolitam fuiſſe proferri nomine multitudinis, id eſt octauas, notabitur infra de conſec. d. 3. cap. pronunciandum.*

p ¶In Natali Domini.) *Burchardus, & Iuo habent in* Vigilia Natalis Domini, *& ita in ordine Romano, c. quod inſcribitur*, In Chriſti nomine, incipit ordo catholicorum librorum, qui in Eccleſia Romana ponuntur. *Pannormia autem habet, vt Gratianus.*

DISTINCTIO XVI.

1 pg *Apoſtolorum* [a] *verò canones, qui per Clementem Pontificem Romanum, ſicut quidam aſſerunt, dicuntur eſſe tranſlati* a, *ſunt quinquaginta.*

a ¶Tranſlati.) *In titulo qui præponitur canonibus Apoſtolorum in collectione Iſidori, & in concilio Stephani Papæ iiij. (cuius magnam partem Deus dedit Cardinalis in ſua canonum collectione refert) pro voce*, tranſlati, *habetur*, prolati, *Dionyſius certe Exiguus, nullam huius verſionis mentionem facit, & aliqui ſcriptores ſolent epiſtolas Clementis hoc modo citare*, Ex dictis Petri Apoſtoli per Clementē prolatis, *vt auctor Polycarpi, & alii.*

Hos non recipiendos, ſed inter apocrypha deputatos Iſidorus ſcribit dicens.

¶Apoſtolorum canones Apoſtolica reijciuntur auctoritate. Cap. I.

CAnones [b] dicuntur Apoſtolorum, ſeu quia eoſdem nec ſedes apoſtolica recepit, nec ſancti Patres illis aſſenſum præbuerunt, pro eo quòd ab hæreticis ſub nomine Apoſtolorum compoſiti dignoſcuntur, quamuis in eis vtilia [c] inueniantur, tamen ab auctoritate canonica, atque Apoſtolica eorum geſta conſtat eſſe remota, atque inter [d] apocrypha deputata.

¶Caput hoc eſt in præfatione Iſidori ad collectionem conciliorū, quæ ex bibliotheca eccleſiæ Toletanæ deſcripta Romā miſſa eſt. Nam in illa, quæ vulgatæ Iſidori collectioni, de qua initio dictum eſt, præponitur, contrarium pótius videtur dici. & refertur infra c. Placuit, hac eadem diſt. ſi modo idem eſt Iſidorus.

APoſtolorū.] Hac diſtinctio diuiditur in duas partes. Secūda ibi,] Et ſoluta.] CASVS. In hac 16 diſtin. oſtendit Gratianus canones Apoſtolorum eſſe recipiendos: primo tamē ponit quandam cōtrarietatē de canonib. apoſtolorum primo de non recipiendis, & poſtea de recipiēdis, & eam ſoluit.

a ¶ Apoſtolorum.] Hic intitulatur. 16. d. in qua ꝓbat, ꝙ canones Apoſtolorum ſunt recipiendi: poſtea oſtendit quo tēpore, & quo reſidente in Papatu, vel Imperio q̃dlibet concilium eſt celebratum. Et nota, ꝙ Gratianꝰ ponit quandam contrarietatem de canonibus Apoſtolorum, & eam nō ſoluit, ꝓbat enim auctoritate Iſidori, ꝙ canones Apoſtolorum non ſunt recipiendi, q̃a ſunt apocryphi: poſtea probat auctoritate Zephirini, & Leonis, quod ſunt recipiendi, & non ſunt apocryphi. Sol. breuis eſt, q̃a illi canones ſunt recipiendi, q̃a veris Apoſtolis ſunt editi: ſed illi, non quia pſeudo apoſtolis ſunt editi ſu. prox. di. ver. item geſta.

CAnones.] CASVS. Quærebatur ab Iſidoro an canones, qui dñr Apoſtolorum, ſint approbandi: & reſpondet quoniā ab hæreticis ſub noīe apoſtolorū ſunt compoſiti, nec Rom. ecc. nec ſancti Patres eos approbauerunt, quāuis in eis multa vtilia inueniā tur, tamen apochryphi reputantur.

b ¶Canones.] Sic cōſtrue: quamuis in eis canonibus, qui canones dicuntur Apoſtolorum.

c ¶Vtilis.] Argu. ꝙ vtile vitiatur ꝑ inutile 1. vt no. ſup. di. 9. ſi ad ſcripturas.

d ¶ Atque inter

¶ Ad idem 9 q. 9. pute Archid.

apocrypha.] id eſt, ſine certo auctore [b], vt ſapientia Salomonis: liber Ieſu filij Sirach. qui dicitur eccleſiaſticus: & liber Iudicum, & Tobiæ: & liber Machabæorum: hi apocryphi dicuntur, & tamen leguntur, ſed fortè non generaliter.

b Quia nomen libri iſti non apocryphi, ſed canonici ſunt, tamen olim idem eſſe catholici de his dubitarunt. Conc. Triden. ſeſſ. 4. de ca. ſcriptu.

d ¶ Orthodoxæ.] Id eſt, rectę: orthos, rectum; doxa, gloria. Inde dicitur fides orthodoxa, id eſt, catholica recta, ſcilicet in qua rectè gloriamur. Ioan. de Fan.

e PLacuit.] Ex his tribus cap. ſurgit contrarietas, quam Gratianus non ſoluit, nec ponit: ſexta ſynodus dicit lxxxv. capitula canonũ Apoſtolorum eſſe ſeruanda: Zepherinus lx. & Leo quinquaginta. quidã [2]. ita ſoluunt, ꝙ ſexta ſynodus fuit ante Zepherinũ, & Zepherinus añ Leonem, & obſeruabantur lxxxv. canones, prout dicit ſexta ſynodus, ſed poſtea in deſuetudinem abierunt xxv. & remanſerunt lx. vt dicit Zepherinus. procedente vero tempore x. ex illis perierunt, & ſic remanſerunt cantum 10. vt dicit Leo. Sed hæc ſolutio ſtare non poteſt: nam Zepherinus pceſſit. vj. ſynodus fuit celebrata tempore Agathonis, vt inf. ea. diſtin. cap. ſexta. qui longo tẽpore fuit poſt Zepherinũ, vt ex chronicis apparet. Omiſſis alijs ſolutionibus, dic ꝙ non contradicũt ſibi: qa dicebat ſynodus lxxxv. fuiſſe capitula: Leo dicebat quinquaginta fuiſſe capitula: Zepherinus nõ dicit de capitulis, ſed de ſententijs: & poteſt eſſe, quod in vno capitulo ſint ſententiæ plures.

1 ius mũdi. i. de nobis in hoc mundo remanentibus. quid. f. facere debeamus. Io. de Fan. & Hu.

2 Vt Goffredus.

Zepherinus autem econtra ſcribit epiſcopis per Siciliam conſtitutis, epiſt. 1.

Iuo p. 4. c. 107. Pann. l. 2. c. 105. Poly. l. 3. tit. 20.

¶ Apoſtolorum canones ſunt recipiendi. Cap. II.

SExaginta [a] ſententias Apoſtoli præſcripſerunt † cum alijs plurimis epiſcopis, & ſeruandas cenſuerunt.

† al. præſumeront.] ori g.

a ¶ [Sexaginta] *Iuo etiam, & auctor Pannormiæ habent,* Sexaginta *itemque originale in margine. Sed in textu,* Septuaginta. *Polycarpus,* Quinquaginta.

Item Leo [ß] Papa nonus contra epiſtolam Nicetæ abbatis.

Iuo p. 4. c. 105. Pann. l. 2. c. 124.

¶ Exceptis quinquaginta capitulis, canones Apoſtolorum inter apocrypha deputantur. Cap. III.

CLementis [a] librũ, id eſt Petri Apoſtoli itinerarium [b] & Apoſtolorũ canones numerant Patres inter apocrypha, exceptis [c] quinquaginta capitulis, quæ decreuerunt orthodoxæ † [d] fidei adiungenda.

† al. regulis orthodoxis.] al. regulis orthodoxæ]

ß ¶ [Item Leo.] *Hoc caput ſumptum eſt ex reſponſione Humberti legati Leonis noni ad libellum Nicetæ presbyteri, &* Monachi *contra Latinos editum: quæ Romæ in Monaſterio S. Mariæ nouæ, & in multis priuatis bibliothecis extat manuſcripta. Meritò autẽ potuit citari Leo ix. quod eius auctoritate, & iuſſione Humbertus legatus ſedis Apoſtolicæ ea ſcripſerit.*

Item vi. ſynodus, cap. 2.

Cap. III.

Iuo p. 4. c. 106. Pann. l. 2. c. 123.

PLacuit [e] huic ſanctæ ſynodo, vt amodo confirmata & rata ſint canonum Apoſtolorum lxxxv. capitula.

Epiſtola [a] Iſidori in capite canonum.

Iuo p. 4. c. 107. Pann. l. 2. c. 125.

Iſidorus [ß] ſeruus Chriſti lectori ſuo conſeruo. ¶ Propter eorum auctoritatem cęteris concilijs pręponimus [f] canones, qui dicuntur Apoſtolorum, licet a quibuſdam apocryphi dicantur, quoniam plures eos recipiũt, & ſancti Patres eorum ſententias ſynodali auctoritate roborauerunt, & inter canonicas poſuerunt conſtitutiones. *Itẽ infra.* ¶ Primo quidem ordo, vt prędictũ eſt, de celebrando concilio inſertus habetur; & poſtmodum canonum Apoſtolorum, ac primorum apoſtolicorũ (id eſt à Sancto Clemente vſque ad Sanctum Sylueſtrum) decretorum,

ISIDORVS, CASVS Probat Iſidorus in hoc c. canones Apoſtolorum eſſe recipiendos tribus rationibus. Primo, qa plures eos receperũt. Secũdo, quia Sancti Patres eorum ſententias confirmauerũt, & eas inter canonicas conſtitutiones poſuerunt. Tertio, quia poſiti ſunt & inſerti in Breuiario, in quo decreta diuerſorum conciliorum poſita ſunt: quod factum fuit a Clemente vſque ad Silueſtrum. Quę autem ſequuntur, plana ſunt.

SExaginta.] CASVS. Tria ſequentia capitula plana ſunt.

a CLementis.] Id eſt, qui ſub nomine Clementis compoſitus eſt ab hæreticis.

b ¶ Itinerarium.] Qui actus Petri continet, quos per orbem itinerando peregit [1].

c ¶ Exceptis.] Impropria videtur hæc exceptio: quia aut excipitur à veris canonibus, aut à falſis. Non de falſis: quia nullus ex illis obſeruatur. Item non de veris: quia nullus eorum eſt apocryphus. Vel dic, ꝙ hoc nomen, canones, ſumitur largè; tam pro veris, quàm pro falſis canonibus, vt ponitur infra 32. diſt. §. verum.

1 Vel dic, ꝙ ideo itinerarium appellatur, quia ibi agitur de itinere, id eſt actione huius mũdi. i. de nobis in hoc mundo remanentibus. quid. f. facere debeamus. Io. de Fan. & Hu.

f ¶ Præponimus.] Argumen quòd illi qui ſunt maioris auctoritatis, debent habere priorem vocem in electione. 19. diſtinctio. in canonicis 3. vnde licèt Ancyrana ſynodus fuerit prior Nicæna, tamen propter maiorem auctoritatem Nicæna præponitur, vt infra ead. diſtinct. cap. ſexta. ibi. [Prima adnotatio, &c.] argum. extra de reſcript. ab excommunicato.

3 Ad idem ff. de pact. l. maiorẽ. Archid.

atque diuerſorum conciliorum breuiarium interpolatur ſequens ordinem ſuum.

a ¶ Epiſtola.] *Hęc epiſtola ab Iuone vocatur præfatio in opus canonum. & eſt ea, quæ Iſidori nomine eſt prępoſita tomis conciliorum, licet in vetuſtiore editione, in qua purior eſt Iſidori collectio nonnulla verba deſiderentur. Eſt autem confectum hoc caput ex duobus locis illius pręfationis. Nam verba illa,* Propter eorumd auctoritatem, &c. *vſque ad ver.* conſtitutiones, *non longe abſunt ab initio. Reliqua uero ſunt in extremo.*

β ¶ Iſidorus ſeruus.] *In pãnormia eſt eodem modo atque apud Gratianum. Apud Iuonem, & in manuſcriptis collectionis illius codicibus eſt,* Iſidorus Mercator ſeruus Chriſti cõſeruo ſuo, & parenti fidei † in Domino ſalutem. *In vulgatis autem conciliorum editionibus,* Iſidorus peccator, ſeruus, &c.

† al. fideli.

Item cum Hadrianus Papa ſextam ſynodum recipiat cum omnibus canonibus ſuis, cum etiam ſancta octo vniuerſalia concilia profeſſione Romani Pontificis ſint roborata in ſexta † autem ſynodo ſiue in ſeptimo concilio Apoſtolorum canones ſint recepti & approbati: patet, quòd non ſunt inter apocrypha deputandi: Vnde ſcribit Hadrianus Papa Tharaſio Patriarchæ.

† al. ſeptima ſynodo, ſiue concilio.] al. ſexta ſynodo ſiue in ſexto concilio.

¶ Sexta ſynodus auctoritate Hadriani corroboratur. Cap. V.

Ivo p. 4. c. 131.

SExtam a ſynodum ſanctam recipio cum omnibus canonibus ſuis.

a ¶ Sextam.] *Hoc habetur in ſecunda actione ſeptimæ ſynodi in epiſtola Hadriani ad Tharaſium. Sed eo in loco Hadrianus refert uerba ſynodicæ epiſtolæ à Tharaſio ad ſe miſſę. Et hic Gratianus non refert, propriè eius epiſtolæ uerba. In uerſione. n. Anaſtaſij bibliothecarij ſic legitur,* Inuenimus autẽ in prędictæ ſynodica epiſtola ſanctitatis veſtrę, poſt plenitudinem fidei, & confeſſionem ſacri ſymboli, & omnium ſanctarum ſex ſynodorũ, & de ſacris venerabilibus characteribus miraculum laude ac veneratione digniſſimum cõtineri. Quare & eaſdem ſanctas ſex ſynodos ſuſcipio cum omnibus regulis, quę iure, ac diuinitus ab ipſis promulgatę ſunt. *Et hæc quidem poſtrema uerba ſunt etiam in illa ipſa Tharaſij epiſtola, quod ex concilio* Græco, *& noua interpretatione clarè apparet.*

Sed dubitatur de ea, an canones conſcripſerit: quod ex quarta actione ſextæ β ſynodi facile abſoluitur.

β Sextę.] *in ſecundo & xij. Vaticanis, eſt,* ſextę alias ſeptimę, *& uere ſeptima eſt, ſed ob gloſam nihil eſt mutatum.*

Ait enim Petrus epiſcopus Nicomediæ.

Sexta ſynodus canones conſcripſit. Cap. VI.

Ex actione quarta ſeptimæ ſynodi. Ivo. p. 4. c. 128.

HAbeo librum a continentem canones ſanctæ ſextæ ſynodi. Patriarcha dixit: ¶ Quidam ſcandalizantur per ignorantiam pro canonibus iſtis, dicẽtes, nunquid ſexta ſynodus canones fecit? Sciant ergo, quoniam ſancta ſynodus ſexta ſub Conſtantino congregata eſt, contra eos, qui dicebant vnam operationẽ, & vnã voluntatẽ eſſe in Chriſto: in qua ſancti Patres illos, vt hęreticos anathematizauerunt, & orthodoxam fidem explanauerunt. a ¶ Et ſoluta ſynodus eſt Conſtantini c xiiij. anno. Poſt quatuor vero,

SExtam] Sed dubitatur.

CASVS. Probat Gratianus, quod ſexta ſynodus canones fecit: & hoc probat per ſeq. cap.

a ¶ Sextæ ſynodi.] falſa eſt littera, ſed debet ibi eſſe ſeptimæ ſynodi. qualiter. n. dubitaret ſexta ſynodus de eo quod ipſa fecerat.

a Tu dic, quod in c. ſextam ſynodum. facit mentionẽ de ſexta ſynodo congregata, quę debet ſeptima dici: ſed propter eos patres, qui in vtraque fuerunt, non mutat nomen, & per hoc patet, quod illa litera ſeptimę, &c. eſt falſa, & illa ſextę eſt vera, ſecundum Io. de Fant. Arch.

HAbeo.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod ſexta ſynodus canones fecit, quę congregata fuit ſub Conſtãtino Imperatore, reprobãs perfidiam hæreticorum quorũdam dicẽtium, Chriſtum fuiſſe tãtũ operatum ſecundum opera humanitatis, vt comedere & ambulare: alia vero virtutis opera. vt reſuſcitare mortuos. & ambulare ſuper aquas, phantaſtica fuerunt, & non vera. & hoc in prima parte, In ſecũda parte quę incipit ibi,] Et ſoluta.] dicit, quod hæc ſexta ſynodus fuit poſtea cõgregata ſub Iuſtiniano filio Conſtantini: in qua iidẽ plures eoſdem canones condiderunt, qui primo fuerant conditi in eadem ſexta ſynodo. In tertia parte quæ icipit ibi, [Eadem ſancta.] repetit fere, quæ dicta erãt in ſecũda parte. ¶ Caſus §. Planus eſt.

b Voluntatem.] Quidam dicebant tantũ vnam fuiſſe voluntatem in Chriſto. Sed dicẽdum eſt, quod duæ fuerunt voluntates in eo, quod homo fuit, una ſenſualitatis, ſecundum quam ipſe dixit: Pater ſi. fieri poteſt trãſeat à me, &c. alia rationis, ſecundum quam ipſe dicit: uerum tamen non ſicut ego uolo: ſed ſicut tu vis.

Voluntates duę fuerunt in Chriſto.

c ¶ Conſtantini.] Nõ illius magni Cõſtantini, qui fuit tempore Silueſtri: ſub eo. n. fuit Nicænum concilium tempore Silueſtri.

c ¶ Cõſtãtini.] cõtra

Ex ſexta actione ſeptimæ ſynodi.

aut quinque annos ijdem ſancti Patres congregati ſunt ſub Iuſtiniano [a] filio Conſtantini,& prædictos canones promulgauerunt: de quibus nullus dubitet. Qui enim ſub Conſtantino in ſynodo fuerunt, ijdem ipſi epiſcopi ſub Iuſtiniano iſtis canonibus ſubſcripſerunt. Oportebat enim vt ſynodus vniuerſalis canones eccleſiaſticos promulgaret. *Item.* ¶Sancta ſexta ſynodus poſt promulgatam ab ea diffinitionem contra Monothelitas, Conſtantino Imperatore, qui eam congregauerat, non multo poſt defuncto, & Iuſtiniano eius filio regnante pro eo. ¶Eadem [b] ſancta Synodus diuinitus inſpirata, iterum Conſtantinopoli quarto, aut quinto anno congregata eſt, & canones numero cij. ad correctionem eccleſiæ promulgauit.

a ¶Habeo librum] *Verba ſunt Petri epiſcopi Nicomediæ, ac Tharaſij Patriarchæ Conſtantinopolitani actione quarta ſeptimæ ſynodi: quæ quidem ipſi de centum, ac duobus canonibus dixerunt, qui in Trullo tempore* Iuſtiniani *Rhinotmeti ſecundo anno ſuæ reuocationis ad Imperium, editi ſunt. Verum ex his ipſis verbis Tharaſij apparet, eos canones non eſſe proprios ſextæ ſynodi; quia fatetur poſt annos quatuor, aut quinque, quàm ea ſynodus fuerat abſoluta, canones illos fuiſſe editos; quo tempore certiſſimum eſt neque eundē Romanum* Pontificem, *neque eoſdem epiſcopos fuiſſe. Quamquàm in hac ratione temporis potius credendum eſt diligentiſſimis chronologis, Theophani, (cuius etiam verba quæ ad hunc locum pertinent ex originali Græco; quod in bibliotheca Vaticana extat, ſatis fideliter tranſlata leguntur apud Franciſcum* Turrianum *libro 6 7. & octaua ſynodo) & Anaſtaſio, &* Georgio *Cedreno, quam Tharaſio. Illi enim non quatuor, aut quinque, vt Tharaſius, ſed viginti ſeptem annos, a fine ſextæ ſynodi tempore Agathonis habitæ, vſque ad hanc huiuſmodi Decretorum editionem aſſerunt interceſſiſſe: Epiſcopos vero, qui hos ediderunt, noluiſſe ipſos edere tanquam canones ſextæ ſynodi, ſed voluiſſe ſupplere, quod videbatur in quinta, ac ſexta ſynodo deeſſe, ipſamet illorum ad Imperatorem allocutio teſtatur. Itaque noua dicenda eſt hæc epiſcoporum ratio, ideoque Græci illam, ut ſcribit Balſamon πενθέκτην, ideſt quintam ſextam ſynodum appellant. Cæterum non fuiſſe omnes illos canones à Romana eccleſia receptos, duo viri rerum eccleſiaſticarū peritiſſimi. Anaſtaſius Bibliothecarius, & Humbertus Leonis ix. Legatus aperte teſtantur Humbertus quidem his verbis;* Non autē miror, & Agathoni Papæ, & ſanctis Patribus ſextę ſynodi ueſtra imputetis delitamenta, & quę aut corrupiſtis, aut finxiſtis capitula: cum & ipſi Domino Ieſu,& Apoſtolis eius imputetis figmenta. Vnde nos ſcientes ſextam ſynodum ad deſtruendam hæreſim Græcorum Monothelitarum, non autem ad tradendum Romanis nouas conſtitutiones congregatam, capitula, quę nobis ſub eius auctoritate apponitis, omnino refutamus; quia prima & Apoſtolica ſedes nec aliquando ea accepit, nec obſeruat hactenus. *Anaſtaſius vero in præfatione in ſeptimam ſynodum ad Ioannem viij. Romanum Pontificem ita ſcripſit:* Ergo regulas, quę Gręci in ſexta ſynodo perhibent editas, ita in hac ſeptima ſynodo principalis ſedes admittit, ut nullatenus ex his illę recipiantur, quę prioribus canonibus, uel decretis ſanctorum ſedis huius Pontificum, aut certe bonis moribus inueniuntur aduerſę. quamuis omnes hactenus ex toto maneant apud Latinos incognitę, quia nec interpretatę. Sed nec in cęterarum Patriarchalium ſedium, licet Gręca utantur lingua, reperiūtur in archiuijs: nimirum, quia nulla earum, cum ederentur, aut promulgans, aut conſentiens, aut ſaltem pręſens inuenta eſt. Quamquam eoſdem Patres illas Gręci promulgaſſe perhibeant, qui in ſexta ſynodo ſunt inuenti: ſed nullis certis probare poſſunt indicijs.

Ex his ergo colligitur, quòd ſexta ſynodus bis congregata eſt, primo ſub Conſtantino, & nullos canones conſtituit: ſecundo ſub Iuſtiniano filio eius, & præfatos canones promulgauit.

Vnde ſancti Patres in eadem ſynodo ſecundo congregati dixerunt.

¶Conſtitutiones ſynodi ſextæ. Cap. VIII.

QVoniam a ſanctæ [c], & vniuerſales ſynodi, quinta ſub Iuſtiniano Auguſto, ſexta ſub Conſtantino patre tuo Auguſto, de myſterio ß fidei pleniſſime diſputātes, canones nō fecerūt, ſicut cæterę quatuor vniuerſales

Inſti. de do. §. eſt & aliud. Inſti qui. non eſt pot. fa te. § lęt. ubi Iuſtinianus uocat patrem ſuum Iuſtinum. Sed loquitur hic de alio Iuſtiniano, ſub quo ſexta ſynodus celebrata fuit tempore Agathonis Papæ, vt inf. ea cap. ſexta. Sub Iuſtiniano autem, cuius leges leguntur, celebrata eſt quinta ſynodus, ut inf. eo. c. ſexta.

a ¶Sub Iuſtiniano.] Sed certe nec ſic ceſſat cōtrarietas: quia tā Leo quàm ſynodus loquitur de cap. Tu diſtingue tempora, & concordabis ſcripturas. 2. q. 1. multi.

b ¶Eadem.] Not. quòd eadem dicitur ſynodus, quia ijdē patres illuc conuenerunt. ſimile 7. q. 1. deinde. & ff. de iud. proponebatur Et eſt hic argum. quod eadem ſit cauſa [1] appellationis, cū cauſa principali. 2. q. 6. ſi quis in quacumque.

c QVoniam ſanctæ.] CASVS.

1 Idē Spec. & Io. Andr. in tit. de iuram. calum. §. ſequitur verſi. quod de cauſa & plene p Cy. & Salic. in l. i nutus C. de procu. & per Alex. de Imol. in l. ita demum. col. 3. eo. tit.

quia hoc dixerit, merito quæritur. Et nimirum periculoſiſſime [a] admittitur hæc compenſatio [b]. Si autem perturbationi humanæ tribuitur, & menti tanto malo permotę, nullo modo imitanda eſt.

2 *Conſuetudinis autem, vel conſtitutionis rigor nonnunquam relaxatur.*

Vnde Leo Papa ait ad Ruſticum Narbonenſem epiſcopum, epiſt. 90. ante caput 1.

¶Quæ conſtitutiones valeant temperari, vel quæ non. Cap. II.

Sicut quædam ſunt [c], quæ nulla poſſunt ratione conuelli; ita multa ſunt, quæ aut pro neceſſitate temporũ [d], aut pro conſideratione ætatum [e] oporteat temperari: illa conſideratione † [f] ſemper ſeruata, vt in ijs, quæ vel dubia [g] fuerint aut obſcura, id nouerimus ſequendum, quod nec præceptis Euangelicis contrarium; nec decretis ſanctorum Patrum inueniatur aduerſum. — Pann. in prolo. c. 12. Ordo verborum nõ reſtitutus ob gloſſã † *conditione*, ori

DISTINCTIO. XV.

Quoniam de iure naturali [h], & conſtitutione, vel cõſuetudine hactenus differnimus, differentiam, qua inuicem diſcernuntur, aſſignantes; nunc ad eccleſiaſticas conſtitutiones ſtylum vertamus, earum originem & auctoritatem, prout ex libris ſanctorum Patrum colligere poſſumus breuiter aſſignantes.

¶Quo tempore cœperunt canones generalium conciliorum. Cap. I.

Canones generaliũ cõciliorum (vt Iſidorus ait lib. 6. — Pann. l. 2. c. 104.

a ¶Periculoſiſſime.] Hic dicit Aug. ꝙ nemo debet minus malum committere, vt alter euitet maius malum: & intelligunt hoc quidã, quod nemo debet minus mortale committere, vt alius euitet maius mortale, ſed veniale debet committere, vt alter euitet mortale nam etiam animam quis debet ponere pro proximo 1, & ſic mortẽ temporalẽ poteſt aliquis ſubire, ne alter incurrat pęnam æternam de pœn. diſt. 2. charitas. §. & proxi. ſed pro veniali debetur tantũ pœna temporalis 2, pro mortali æterna, 13. q. 1. nemo. ergo aliquis poteſt peccare venialiter, ne alter peccet mortaliter. Item quia Apoſtolus dicit: Orabam eſſe anathema pro fratrib. meis: ſed nemo anathematizatur niſi pro mortali, vt 11. q. 3. nemo. Itẽ cum virtus, & vitiũ ſint contraria, nec ſe compatiantur, vt 32 q. 1. cum renunciatur, ſed venialia ſimul cum virtutibus inſunt homini. non ergo proprie dicuntur vitia, vt de pœn. diſt. 3. ſepties. Alij dicunt, quod nullum peccatum debet homo facere, vel pro ſuo bono, vel alterius, vt 23. q. 5. cũ homo. ver. quid ſi alius non enim Deus vult tale dãnũ cũ tali lucro cõpẽſari, vt 33. q. 5. ſi dicat. non enim debet quis crimen ſuum alienis commodis impendere, vt 46. d. ſicut non ſuo. Præterea neq; pro ſalute alterius temporali, vel æternali debet quis peccare venialiter. quia nullus perducendus eſt ad ſalutem 3 opitulãte mẽdacio, vt 22. q. 2. c. faciat, & c. primum. Io. Sed quare redarguitur hic Loth ab Aug. cum alibi commẽdetur ab Ambroſio, vt 31. q. 7. offerrebas? Sed Ambroſius conſiderauit pietatem quam habuit ad hoſpites. Aug vero delictum filiarum, 26. d. c. 1. & 2.

Veniale põt ne quis committere, vt alter euitet mortale.

1 De pœ. d. 2. quis vult. & ſeq.

2 25. d pec-cata.

Ad Rom. 9

3 De hac materia not. ex ne. cler. vel mo. c. 3. in gl. argu ꝙ, &c. Arch.

b ¶Hoc compenſatio.] Arg. ꝙ non eſt admittenda compẽſatio in malis, vt 24. q. 3. forte & 23. q. 5 c. 1. & 32. q. 8 non ſolum, & 1 q. 1. non eſt putanda. admittitur tamen compenſatio in criminibus, vel excipiendo, vel replicando, vt 32. q. 6. nihil, & ff. ſolu matr. viro. verũ eſt in iudicijs admittitur compenſatio, non in foro pœnitentiali. 34. q. 5. quod Deo.

Cõpenſatio in pniali foro nõ admittitur.

CONSVETVDINIS Hæc eſt ſecunda pars huius diſtinctionis: in qua dicitur quando rigor eſt relaxandus, & quando non. Io. de Fan.

CASVS. Iſte §. continuatur ad illud, quod dictum fuit ſupra in principio 13. d vbi dictum fuit, ꝙ aduerſus ius naturale non admittitur diſpenſatio. ſed hic dicitur, ꝙ conſuetudinis, vel conſtitutionis rigor relaxatur, quandoque etiam hoc probatur in ſeq c.

Sicut.] CASVS. Quæſitum fuit a Leone Papa, vtrum contra conſuetudinem, & conſtitutiones poſſit diſpenſari, qui reſpondit, dicens, ꝙ ſicut ſunt quædã cõtra quæ diſpenſari non poteſt, vt ius naturale: ſic quædam ſunt, vt conſuetudines, & conſtitutiones, contra quas ratione temporum, & ætatum poteſt diſpenſari: hac habita diſcretione, vt in dubijs nihil contra Euangelium, vel decreta fiat Patrum.

c ¶Sicut quædã ſunt.] Vt præcepta decalogi, & forma 4 baptiſmi, & forma conficiendi 5 corpus Chriſti, de conſec. d 4 proprie, & d. 2. accipite.

4 Extra de bap. c. 2.

5 De conſe. d. 2. c. 1.

d ¶Temporum.] Vt 1. q. 7. quod pro remedio, & 81. diſ. presbyter, & 34. d. fraternitatis.

e ¶Aetatũ.] Vt 7 13. q. 2. in adoleſcẽtia 6. & 86. d. tanta.

f ¶Conſideratione.] inf. 19. d ſciendum.

g ¶Vel dubia.] Extra de ſponſ. iuuenis.

Quoniam de iure.] Hæc diſ. diuiditur in duas partes. In prima quæritur, & probat ex quo tempore habuerunt concilia ortum. Secunda ibi, [Quintum vero.]

CASVS. Supra de naturali iure, conſuetudine, & conſtitutione dixit Gratianus, inter iſta differentiam aſſignando. In hac vero d. reuertitur ad conſtitutiones eccleſiaſticas: & earum originem, & auctoritatem breuiter oſtendit.

h ¶Quoniam de iure naturali.] Hactenus tractauit magiſter de naturali 7 iure: hic incipit tractare de iure canonico. aſſignat itaq; rationem, & originẽ ipſius, & oſtendit quæ opuſcula recipiantur ab eccleſia, & quæ non.

Canones.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In 1 parte oſtenditur, ꝙ a tpe Conſtantini canones generaliũ cõciliorũ inceperunt. Ipſe n. primo dedit auctoritatẽ Chriſtianis libere congregandi: cum eccleſia antea fuiſſet paſſa perſecutionem. In 2 parte, quæ incipit ibi, [Inter cætera.] dr, ꝙ ſub quatuor Imperatorib. ſunt quatuor concilia vniuerſalia celebrata. ſ. ſub Cõſtantino Theodoſio ſeniore, Theodoſio iuniore, & Martiano, & oſten-

6 Hoc c[…] tur de iuu[…] nili ætat[…] ſed ſeque[…] concor. l[…] tur de ſe[…] ad hoc. […] q. 7. tẽpo[…] & c hoc […]

7 Sub. c[…] diuerſion[…] & dñas […] cætera i[…] multiplic[…] aſſignans […] cõpetent[…] ad tractan[…] de iure ca[…] nico deſc[…] deret n[…] ad, &c. Hu[…]

oſtendit q̃d in eis fuerit reprobatũ. & quòd iſta quatuor concilia & his ſimilia debent inuiolata ſeruari. In tertia parte, quæ incipit ibi; [Synodus.] ponit etymologias iſtorum nominum. ſ. ſynodus concilium, & cœtus.

a ¶Conſtantini.] infra. 16. diſt. Iſidorus. contra. ibi dicitur

de ſuo morſello aliquid appoſuit.

c ¶Cccxviij.] Alibi dicitur de ccc. epiſcopis. vt 10. q. 1. hanc. Sed dic quod minor numerus non excludit maiorem. ff. de inſtit. iuran. cum furti.

d ¶Quam de inæqualitate.] Dicebat. n. patrem maiorẽ filio, & filium maiorem ſpiritu ſancto. 24. q. 3. quidam. ver. Agriani. Hug.

etymol. c. 16.) a temporibus Conſtantini [a] cœperunt. In præcedentibus namque annis perſecutione feruente, docendarum plebium minime dabatur facultas: inde Chriſtianitas in diuerſa hæreſes ſciſſa eſt; quia non erat licentia epiſcopis in vnum conueniendi, niſi tempore ſupradicti Imperatoris; Ipſe enim dedit facultatem Chriſtianis libere congregari. Sub hoc etiam ſancti patres in concilio Nicæno de omni orbe terrarum conuenientes iuxta fidem Euangelicam, & Apoſtolicam, ſecundum poſt Apoſtolos [b] ſymbolum tradiderunt. ¶Inter cætera autem cõcilia, quatuor eſſe ſcimus venerabiles ſynodos, quæ totã principaliter fidem complectuntur, quaſi quatuor Euangelia, vel totidem paradiſi flumina. ¶Harum prima Nicæna ſynodus cccxviij. [c] epiſcoporum Conſtantino Auguſto imperante peracta eſt: in qua Arrianæ perfidiæ condemnata blaſphemia, quam de inæqualitate [d] ſanctæ Trinitatis idem Arrius aſſerebat, conſubſtantialem Deo patri Deum filium eadem ſancta ſynodus per ſymbolum definiuit. ¶Secunda ſynodus cl. Patrum ſub Theodoſio ſeniore Conſtantinopoli [e] congregata eſt, quæ Macedonium [f] ſpiritum ſanctum Deum eſſe negantem condemnans, cõſubſtantialem patri & filio ſpiritũ ſanctum demõſtrauit, dans ſymboli formam, quam tota [g] Græcorum & Latinorum confeſſio in eccleſijs prædicat. ¶Tertia ſynodus Epheſina [h] prima cc. epiſcoporum ſub iuniore Theodoſio Auguſto edita eſt, quæ Neſtorium duas perſonas [i] in Chriſto aſſerentem, iuſto anathemate condemnauit, oſtendens manere α in duab. naturis vnam [k] Domini noſtri Ieſu Chriſti perſonam. ¶Quarta ſynodus Chalcedonenſis. dcxx. ſacerdotum ſub Martiano principe habita eſt; in qua Eutychem [l] Conſtantinopolitanum abbatem verbi Dei & carnis vnam naturam renunciantem, & eius defenſorem [m] Dioſcorum; quondam Alexandrinum epiſcopũ & ipsũ rurſus Neſtorium cũ reliquis hæreticis vna Patrum ſnĩa damnauit, prædicans eadem ſynodus Chriſtum Dominum de Virgine ſic natum, vt in eo ſubſtantiã diuinæ & humanæ confiteamur naturæ. ¶Hæ ſunt quatuor ſynodi principales, fidei [n] doctrinã pleniſſimè prædicantes. Sed, & ſi qua ſunt concilia, quæ ſancti patres ſpiritu Dei pleni ſanxerunt, poſt iſtorum quatuor auctoritatẽ omni manẽt ſtabilita vigore; quorum geſta in hoc opere [o] condita continentur. ¶Synodus aũt ex græco interpretatur comitatus, vel cœtus. Concilij β verò nomẽ tractum eſt ex more Romano. Tempore enim quo cauſę agebantur, cõueniebant omnes in vnum, communiq; intẽtione tractabant. Vnde concilium a cõi intentione dictum

e ¶Conſtantinopolis.] ſup. ea. ſicut.

f ¶Macedonium.] qui dixit ſpiritum ſanctum ſeruum patris & filij, vt 1. q. 1. eos qui. 24. q. vl. quidam, ver. Macedoniani.

g ¶Quã tota] Hoc nõ habemus: q a nõ habemus niſi Apoſtolorũ, & Nicęnũ, & Athanaſii, Quicunque vult.

h ¶Epheſina.] Hoc dicit ad dñiam ſecũdæ, q̃ fuit reprobata, vt infra 16. d. quoniam ſanctæ.

i ¶Perſona.] Verbi & hominis.

k ¶Vnã] Vna eſt perſona: ſed hẽt duas naturas, ſ. diuinã & humanã. inf. c. ſicut. ver. quintum.

l ¶Euthychẽ.] Qui poſt reſurrectionem Chrm habuiſſe vnã naturã dixit, ſ. diuinam. 16. diſ. c. 6. ver. quarta.

ADDITIO. Habet. n. vtrãq; ext. de hæreticis, cũ Chrs. vbi notat Ala. q̃ ante illam diffinitionẽ; de qua loqtur ipſa decre. contrariũ dicere licebat, cũ ꝓhibitũ nõ eſſet: ſed poſt, nequaq̃ ergo, q̃d prius non fuit fidei articulus, poſt conſecrationem factus eſt fidei articulus. Archid.

m ¶Defenſorẽ.] Peccabat ergo i fidẽ, ex quo erat defenſor hęreticorũ, vt 24. q. 1. c. 1. q. 3. qui aliorum. & extra de hær. vrgentis 3. ſicut dicit lex de latrone. C de his qui latr. occ. l. 1. Sed cõtra 21. d. in tñ. & 24. q. 2. ſane profert. verſ. Item Romanorum, ibi. n. dicitur, q̃ Dioſcorus non peccauit in fide. ſed expone, non peccauit in fide, ideſt non peccauit in fide tantum: quia in hoc peccauit, quod auſus fuit Papam Leonem excommunicare 21. diſt. in tantum.

3 Parum aut nihil facit, ſed melius eod. tit. ſicut & c. excommunicamus § credentes. Pet.

n ¶Fidei] Articulos.

o ¶In hoc opere.] Iſidori: ne ſit contra 19. diſt. ſi Romanorum verſ. præſertim.

citur a tempore Clementis fuerunt celebrata concilia. Reſpon. quod ante fuerunt celebrata: ſed non ita generaliter t: & ita hoc verbum, gñaliter, ſoluit contrarium.

b ¶Apoſtolos.] Apoſtoli enim fecerunt primũ ſymbolum, ſ. Credo in Deum Patrem ſed Nicæna ſynodus fecit, Credo in vnum Deum 2. & dr a ſyn, q̃d eſt cum, & bolos: quod eſt morſellus: quia quilibet Apoſtolorum

Quid d… litera, ge… aliter in… t ſolutio… n. Hugo. …r. & Ar… d. Notandũ Damaſus a conſti… , vt ſym… ũ canta… r in Miſ… x decre… ſanctæ ſy… a vniuer… apud …ſtantino… lim cele… ta Arch.

Sicut ſancti Euangelij.] CASVS. In prima parte huius c. dicit Greg. quod ita vult ſeruare quatuor concilia ſicut quatuor Euãgelii libros: & oſtendit in vtroque iſtorũ quid fuerit reprobatũ. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Quintũ] dicit Greg. ꝙ quintũ conciliũ vult venerari, in quo tria sũt reprobata. ſ. epiſtola erroris plena, q̃ Ibę dicebatur, & opinio Theodori, qui perſonam Chriſti mediatoris Dei & hominũ in duabus ſubſtantiis ſeparabat, ideſt perſonis, dicẽs Chriſtũ duas hr̃e perſonas: & ſcripta Theodoriti, q vitã B. Cyrilli, & fidẽ reprehẽdebat: & qui ſupradicta cõcilia nõ obſeruat, ſeipsũ deſtruit.
a ¶ Ibę dicitur.] Ab inuentore.
b ¶ Mediatoris.] i. Chriſti. Ioan.
c ¶ Subſtãtiis.] Scilicet perſonis.
d ¶ Pręſumit.] Vr ergo, ꝙ Papa nõ poſſit deſtruere ſtatuta cõcilii: q a orbis maior ẽ vrbe 93. d. legim^9. circa med. vnde req rit Papa cõſensũ cõci-

quaſi conſilium; conſilium, quaſi conſidum, d. in l. literam tranſeunte: vel concilium dictum eſt a communi intentione, eo quod in vnum dirigant omnem mentis obtutũ. Cilia enim oculorum ſunt: vnde qui ſibimet diſſentiunt, nou agunt concilium: quia non conſentiunt in vnum. Cœtus verò conuentus eſt, vel congregatio, a coeundo, ideſt a conueniendo in vnum. Hinc etiam conuentus eſt, nuncupatus, eo quòd ibi homines conueniunt in vnum; ſicut a conuentu cœtus dicitur, ſic & concilium a ſocietas multorum in vnum.

¶ *Caput hoc habetur etiam in conciliorum collectione Iſidori ante ipſius præfationem, non autem in codice bibliotheca Dominicana: in quo tamen vſque ad verſiculum*, Inter cætera. *ponitur etiam (quemadmodum & in aliis) ante initium concilii Nicani.*

α ¶ Manere.) *In pleriſque antiquis Gratiani exemplaribus, & Iſidori codice impreſſo legitur, vt eſt emendatum. Sed in aliis eorundem manuſcriptis, & impreſſis Gratiani legitur*, manere in Chriſto duas naturas, & unam Domini noſtri Ieſu Chriſti perſonam.

β ¶ Concilij uerò.] *Apud Iſidorũ in lib. Etymol. locus hic mendosè legitur. Verum in præfatione eiuſdem Iſidori editioni Pariſienſi conciliorum præpoſita, quæ cum aliquot vetuſtis codicibus collata eſt; ſic legitur*; Concilij uerò nomen tractum ex cõi intentione, eo quòd in unum dirigant oẽs mentis obtutũ. Cilia enim oculorum ſunt, unde & qui ſibimet diſſentiunt, non agunt concilium, quia non ſentiunt unum. Cœtus uerò conuentus eſt, uel congregatio a coeundo, i. conueniendo in vnum, unde & conuentus eſt nuncupatus, quòd ibi homines conueniant. Sicut conuentus, cœtus, uel concilium a ſocietate dicitur multorum in unum. *In Gratiani codicibus ſunt multa varietates, ex quibus ea lectio retenta eſt, quæ viſa eſt melior, quamuis adhuc aliquid fortaſſe deſideretur.*

De quatuor vero † concilijs ſcribit, B. Gregorius ita dicens, lib. 1. Regiſti, Epiſt. 24. † al. quoque.

¶ De auctoritate quatuor conciliorum. Cap. II.

Sicut S. Euangelij quatuor libros, ſic quatuor concilia ſuſcipere, & venerari me fateor; Nicænum ſcilicet, in quo peruerſum Arij dogma deſtruitur. Conſtantinopolitanum quoque, in quo Eunomij & Macedonij error cõuincitur, Epheſinum etiam primũ, in quo Neſtorij impietas iudicatur. Chalcedonenſe vero, in quo Eutychis, Dioſcorique prauitas reprobatur, tota deuotione complector, integerrima approbatione cuſtodio: quia in his velut in quadrato lapide, ſanctæ fidei ſtructura cõſurgit, & cuiuslibet α vitæ, atque actionis norma conſiſtit. ¶ Quintum quoque cõcilium pariter veneror, in quo epiſtola, quæ Ibæ dicitur [a], erroris plena reprobatur, in quo Theodorus perſonam mediatoris [b] Dei & hominum in duab. ſubſtantijs [c] ſeparans, ad impietatis perfidiam cecidiſſe conuincitur, & in quo ſcripta quoq; Theodoriti, per quæ B. Cyrilli fides reprehenditur, auſu dementiæ prolata refutantur. Cunctas verò, quas præfata veneranda concilia perſonas reſpuunt, reſpuo; quas venerantur, amplector: dum vniuerſali ſunt conſenſu conſtituta; ſe, & non illa deſtruit, quiſquis præſumit [d] aut ſoluere, quos religant †; aut ligare †, quos ſoluunt. † al. ligans, † al. religare.

α ¶ Cuiuslibet.) *Apud B. Gregorium legitur.* Et cuiuslibet uitæ, atque actionis exiſtat, quiſquis eorum ſoliditatem non tenet, etiam ſi lapis eſſe cernitur, tamen extra ædificium iacet. Quintum, &c. *& in ſequentibus ſignificantur tria capitula, quorum occaſione nonnulli quintam ſynodum non recipiebant.*

De iiſdem etiam Gelaſius in concilio habito Romæ cum lxx. epiſcopis ſcribit dicens.

¶Quæ † concilia ſancta Romana Eccleſia ſuſcipiat. Cap. III.

Quas
vas.
l. 3. c.
4. cap.
l. 2. c.
l. 9. di-

SAncta Romana Eccleſia poſt illas veteris teſtamenti & noui ſcripturas, quas regulariter ſuſcipimus, etiam has ſuſcipi non prohibet: Sanctam ſynodum Nicęnam cccxviij. patrum, mediante Conſtantino Maximo Auguſto, in qua Arrius hæreticus condemnatus eſt: Sanctam ſynodum Conſtantinopolitanam, mediante Theodoſio ſeniore Auguſto, in qua Macedonius hæreticus debitam damnationem excepit: Sanctam ſynodum Epheſinam, in qua Neſtorius damnatus eſt conſenſu beatiſſimi Papæ Cæleſtini, mediante Cyrillo Alexandrinæ ſedis antiſtite, & Arcadio epiſcopo ab Italia deſtinato: Sanctam ſynodum Chalcedonenſem, mediante Martiano Auguſto, & Anatolio Conſtantinopolitano epiſcopo, in qua Neſtoriana, & Eutychiana hæreſes ſimul cum Dioſcoro, eiuſque complicibus damnatæ ſunt: ſed & ſi qua ſunt concilia à ſanctis patribus hactenus inſtituta, poſt † iſtorum quatuor auctoritatem & cuſtodienda, & recipienda decernimus, & mandamus a. ¶ Iam nunc ſubijciendum eſt de opuſculis ſanctorum patrum, quæ in eccleſia catholica recipiuntur. ¶ Opuſcula beati Cypriani martyris, & Carthaginienſis epiſcopi. ¶ Item opuſcula beati Athanaſij Alexandrini epiſcopi. ¶ Item opuſcula beati Gregorij Nazianzeni epiſcopi. Item opuſcula beati Baſilij Cappadociæ epiſcopi. Item opuſcula beati Ioannis Conſtantinopolitani epiſcopi. ¶ Item opuſcula Theophili Alexandrini epiſcopi. ¶ Item opuſcula beati Cyrilli Alexandrini epiſcopi. ¶ Item opuſcula beati Hilarij Pictauienſis epiſcopi. ¶ Item opuſcula B. Ambroſij Mediolanenſis epiſcopi. ¶ Item opuſcula B. Auguſtini Hipponenſis epiſcopi. ¶ Item opuſcula B. Hieronymi presbyteri. ¶ Item opuſcula B. Proſperi viri religioſiſſimi. ¶ Item epiſtolam beati Leonis Papæ ad Flauianum Conſtantinopolitanum epiſcopum deſtinatam: cuius textum quiſpiam ſi vſq; ad vnum iota diſputauerit, & non eam in omnibus venerabiliter receperit; anathema ſit. ¶ Item opuſcula, atque tractatus omnium patrum orthodoxorum, qui in nullo à ſanctæ Romanæ eccleſiæ conſortio deuiauerunt, nec ab eius fideli † prædicatione ſeiuncti ſunt, ſed communionis ipſius, gratia Dei, vſque ad vltimum diem vitæ ſuæ participes fuerunt, legenda decernimus. ¶ Item decretales epiſtolæ, quas beatiſſimi Papæ diuerſis temporibus ab vrbe Romana pro diuerſorum Patrum conſultatione dederunt, venerabiliter ſuſcipiendæ ſunt. ¶ Item geſta † ſanctorum martyrum, qui multiplicibus tormentorum cruciatibus, & mirabilibus confeſſionum triumphis irradiant. Quis ita † eſſe catholicorum dubitet. & maiora eos in agonibus fuiſſe perpeſſos, nec ſuis viribus, ſed gratia Dei, & adiutorio vniuerſa toleraſſe? Sed ideo ſecundum antiquam conſuetudinem ſingulari cautela in ſancta Romana eccleſia non leguntur: quia & eorum, qui conſcripſere, nomina penitus ignorantur, & ab infidelibus, aut idiotis † ſuperflua, aut minus apta, quam rei ordo fuerit, ſcripta eſſe putantur: ſicut cuiuſdam Quirici †, & Iulitæ; ſicut Gregorii, aliorumq; huiuſmodi paſſiones, quæ ab hęreticis perhibentur conſcriptæ. Propter quod, vt dictum eſt, ne vel leuis ſubſannandi oriretur occaſio, in ſancta Romana eccleſia non leguntur. Nos tamen cum prædicta eccleſia omnes martyres, & eorum glorioſos agones, qui Deo magis quam hominibus noti ſunt, omni deuotione veneramur. ¶ Item vitas patrum, Pauli, Antonij, Hilarionis, & omnium Heremitarū, quas tamen vir beatiſſimus ſcripſit Hieronymus, cum omni honore ſuſcipimus. ¶ Item Actus B. Silueſtri Apoſtolicæ ſedis præſulis, licet eius, qui conſcripſit, nomen ignoremus; à multis tamen in vrbe Roma catholicis legi cognouimus, & pro antiquo vſu multæ hoc imitantur eccleſię. ¶ Item ſcripta de inuentione ſanctæ Crucis Dominicæ, & alia ſcripta de inuentione capitis B. Ioannis Baptiſtæ, nouellæ quidem † reuelationes ſunt, & nonnulli eas catholici legunt: Sed cum ad catholicorum manus peruenerint, B. Pauli Apoſtoli ſententia procedat, [Omnia probate, quod bonum eſt, tenete.] ¶ Item Ruffinus vir religioſus, plurimos eccleſiaſtici operis edidit libros: nonnullas etiam ſcripturas interpretatus eſt: ſed quoniã B. Hieronymus in aliquibus eum de arbitrii libertate notauit, illa ſentimus, quæ prædictum B. Hieronymum ſentire cognoſcimus: & non ſolum de Ruffino, ſed etiam de vniuerſis †, quos vir ſæpius memoratus zelo Dei, & fidei religione † reprehendit. ¶ Item Origenis nonnulla opuſcula, quæ uir beatiſſimus Hieronymus

Margin: præter: — ſel. l. 6. c. — de, vel præ ... — ... l. & Bar... — Nicolaus in epiſtola ... — ... epi... Gal.

Margin: ...ſiæ cuius initium. [Quamuis.] — † al. iſta. — † al. dictis. — † al. Cyrici. — † quædam reuelationes] oti. 1. Theſ. 5. — † al. diuerſis] otih. — † al. religione.

cili. 19. diſtin. Anaſtaſius. arg. cōtra. 17. di. §. hinc etiã & extra de electio. ſignificaſti. vbi dr̄ ꝙ conciliũ nō pōt Papę legē imponere. & 35 q. 9. veniam. Sed intellige, quod hic dicitur, circa articulos fidei. 25. q. 1. ſunt quidam.

SAncta Romana Eccleſia.] CASVS. In hoc cap. ponũtur fere eadē, quæ dicta ſunt in illo cap. canones. & 1 c. ſicut. Dicit .n. Gelaſius, ꝙ ſupra dicta quatuor concilia vult venerari & ſi qua alia fuerunt a ſãctis Patrib. inſtituta: & oſtendit q̄ opuſcula ſanctorum Patrũ in eccleſia recipiant. a ¶ Cy-

a ¶ Cyrici.]al. Quirici.

ADDITIO. Apocryphum dicitur occultum & ſecretum ab apo, quod eſt de; & cryſis, quod eſt ſecretum. inde liber dicitur apocryphus, id eſt, occultus & ſecretus: ſcilicet cuius auctor ignoratur: non tñ ab eccleſia recipitur, ſed reprobatur; quaſi dicatq́, non in eccleſia, ſed remote & ſecrete ab eccleſia eſt legẽdus, ſecũdum Hug. Vñ dic apocrypha

† al. Chronica] orig.

ronymus non repudiat; legenda ſuſcipimus reliqua autem omnia cum auctore ſuo dicimus eſſe renuenda. ¶ Item Chronicon † Euſebij Cæſarienſis, atq; eiuſdem hiſtoriæ eccleſiaſticæ libros, quamuis in primo narrationis ſuæ libro tepuerit, & poſtea in laudibus, atq; excuſatione Origenis ſchiſmatici vnum cõſcripſerit librum: propter rerum tamen notitiam ſingularem, quę ad inſtructionem pertinet, vſquequaque non dicimus renuendos. ¶ Item Oroſium virum eruditiſſimum collaudamus, quia valde nobis neceſſariam aduerſus Paganorum calumnias ordinauit hiſtoriam, miraque breuitate contexuit. ¶ Item venerabilis viri Sedulij paſchale opus, quod heroicis deſcripſit verſibus, inſigni laude proferimus†. ¶ Item Iuuenci, nihilominus laborioſum opus non ſpernimus, ſed miramur. Cæterum, quæ ab hæreticis, ſiue ſchiſmaticis conſcripta, vel prædicata ſunt, nullatenus recipit Catholica, & Apoſtolica eccleſia Romana. ¶ E quibus pauca, quæ ad memoriam venerunt, & à catholicis vitanda ſunt, credimus eſſe ſubdenda. In primis Ariminenſem ſynodum à Conſtantino Cæſare Conſtantini filio congregatam mediante Tauro præfecto, ex tunc, & nunc, & vſque in æternum confitemur eſſe damnatam. Item Itinerarium nomine Petri Apoſtoli, quod appellatur ſancti Clementis lib. viii. apocryphum. Actus nomine Andreæ apoſtoli, apocryphi. Actus nomine Philippi apoſtoli, apocryphi. Actus nomine Petri apoſtoli, apocryphi. Actus nomine Thomæ apoſtoli, apocryphi. Euangelium nomine Thadæi, apocryphum. Euangelium nomine Thomæ apoſtoli, quo vtuntur Manichæi, apocryphum. Euangelium nomine Barnabæ, apocryhum. Euangelium nomine Bartholomæi apoſtoli, apocryphum. Euangelium nomine Andreæ apoſtoli, apocryphum. Euangelia, quæ falſauit Lucianus, apocrypha. Euangelia, quæ falſauit Hyrcius †, apocrypha. Liber de infantia Saluatoris apocryphus. Liber de natiuitate Saluatoris, & de S. Maria, & de obſtetrice Saluatoris, apocryphus. Liber, qui appellatur Paſtoris, apochryphus. Libri omnes, quos fecit Lenticius † diſcipulus diaboli, apocryphi. Liber, qui appellatur fundamentum, apocryphus. Liber, qui appellatur theſaurus, apocryphus. Liber, qui appellatur de filiabus Adæ [vel † Geneſeos, apocryphus. Centimetrum de Chriſto Virgilianis compaginatum verſibus, apocryphum. Liber, qui appellatur Actus Teclę, & Pauli apoſtoli, apocryphus. Liber, qui appellatur Nepotis, apocryphus. Liber prouerbiorum, qui ab hæreticis conſcriptus, & S. Xiſti † nomine ſignatus eſt, apocryphus. Reuelatio, quæ appellatur Pauli apoſtoli, apocrypha. Reuelatio, quę appellatur Thomę apoſtoli, apocrypha. Reuelatio, quę appellatur Stephani, apocrypha. Liber, qui appellatur tranſitus † S. Mariæ, apocryphus. Liber qui appellatur pœnitentię Adę, apocryphus. Liber Ogię nomine gigantis, qui ab hereticis cum dracone poſt diluuium pugnaſſe perhibetur, apocryphus. Liber qui appellatur teſtamentum Iacob †, apocryphus. Liber, qui appellatur pœnitentia Origenis, apocryphus. Liber, qui appellatur pœnitentia S. Cypriani, apocryphus. Liber, qui appellatur pœnitentia Iamnis, & Mambrę, apocryphus. Liber, qui appellatur, ſortes Apoſtolorum † apocryphus. Liber Luſanę apocryphus. Liber canonum Apoſtolorum, apocryphus. Liber Phyſiologus, qui ab hęreticis conſcriptus eſt, & B. Ambroſij nomine pręſignatus, apocryphus. Hiſtoria Euſebii Pamphili, apocrypha. Opuſcula Tertulliani †, ſiue Africani, apocrypha. Opuſcula Poſthumiani, & Galli, apocrypha. Opuſcula Montani, Priſcillę, & Maximillę, apocrypha. Opuſcula omnia Fauſti Manichęi, apocrypha †. Opuſcula alterius Clementis Alexandrini, apocrypha †. Opuſcula Caſſiani preſbyteri Galliarum, apocrypha. Opuſcula Victoriani Pictauienſis † apocrypha. Opuſcula Fauſti Rhegienſis Galliarum, apocrypha. Opuſcula Frumentii †, apocrypha. Epiſtola Ieſu ad Agabarum regem, apocrypha. Paſſio Georgii, apocrypha. Paſſio Cyrici [a], & Iulitę, apocryphia. Scriptura, quę appellatur contradictio Salomonis, apocrypha. Philacteria omnia, quę non Angelorum, vt illi confingunt, ſed dœmonum magis arte conſcripta ſunt, apocrypha. ¶ Hęc, & omnia his ſimilia, quę Simon Magus, Nicolaus, Cerinthus, Marcion, Baſilides, Ebion, Paulus etiam Samoſatenus, Photinus & Bonoſus, & qui ſimili errore defecerunt, Montanus quoque cum ſuis obſcœniſſimis ſequacibus, Appollinaris, Valentinus, ſiue Manichęus, Fauſtus †, Sabellius, Arrius, Macedonius, Eunomius, Nouatus, Sabbatius, Cœleſtius †, Donatus, Euſtathius, Iouinianus, Pelagius, Iulia-

† al. præferimus] orig.

Burch. l. 3. c. 221.
Iuo par. 4. c. 65.
Yuon. l. 2. c. 123.

† decem] ori.

† al. Eſitius] al. Heſychius.

† al. Lentinus] al. Leutius.

† Abel… orig.

† al. Sixti.

† tranſitus, id eſt aſſumptio] orig.

† al. Iob] orig.

† qui appellantur, Iani …ſtolorũ] orig.

† Tertulliani apocrypha. Opuſcula Tertulliani apocrypha. Opuſcula Africani apocrypha] orig.

† Opuſcula Commodiani apocrypha] orig.

† Opuſcula Tatij, Cypriani apocrypha. Opuſcula … noui apocrypha. Opuſcula Tyconij apocrypha] orig.

† al. Pictauienſis.

† al. Frumentia c.] orig.

† Africanus] orig.

† al. Caleſtius.

Iulianus, & † Latienſis Cœleſtinus, Maximinus, Priſcianus † ab Hiſpania, Lampedius, Dioſcorus, Eutyches, Petrus, & alius Petrus, equibus vnus Alexandriam, alius Antiochiam maculauit, Acacius Conſtantinopolitanus cum conſortibus ſuis, nec nõ omnes hæreſes, quas ipſi, eorumque diſcipuli, ſiue ſchiſmatici docuerunt, vel conſcripſerunt: quorum nomina minime retinentur, non ſolum repudiata, verum etiam ab omni Romana, & Apoſtolica eccleſia eliminata, atq; cum ſuis auctoribus, auctorumque ſequacibus ſub anathematis indiſſolubili vinculo in æternum confitemur eſſe damnata. ¶Cæterum, qui libri in eccleſiaſticis officiis per anni circulum a nonnullis legantur, quòd ritum illum Apoſtolica non reprobat, ſed ſequitur eccleſia, pro fidelium ædificatione adnotandum cẽſuimus. Quidam, quòd in ſeptuageſima ponunt Pentateuchum (vſq. in 15. diem ante Paſcha, 15. die ponunt Hieremiam vſque in cœnam Dñi. In cœna Domini legunt tres lectiones de lamentatione Hieremiæ. [Quomodo ſedet ſola ciuitas, &c.] & tres de tractatu Sancti Auguſtini in pſalmum 54. ([Exaudi Deus orationem meam, & ne deſpexeris.] & tres de Apoſtolo, vbi ait in epiſtola ad Corinth. [Conuenientibus vobis in vnum.] Secunda lectio incipit: [Similiter & calicem poſtquam cœnauit,] Tertia. [de ſpiritalibus autem nolumus vos ignorare fratres. In Paraſceue tres lectiones de lamentatione Hieremiæ, & tres de tractatu ſancti Auguſtini in pſalmum 63. [Exaudi Deus orationem meam, cum deprecor. [& tres de Apoſtolo, vbi ait in Epiſtola ad Hebræos, [Feſtinemus ingredi in illam requiem, &c.] Secunda lectio, [Omnis namque pontifex.] Tertia. [De quo grandis nobis ſermo.] In Sabbato ſancto tres lectiones de lamentatione Hieremiæ prophetæ, & tres de tractatu ſancti Augnſtini in eundem pſal. 63. [Exaudi Deus orationem meam, cum deprecor.] & tres de Apoſtolo, vbi ait in Epiſtola ad Hebræos, [Chriſtus aſſiſtens pontifex futurorum bonorum.] Secunda lectio, [Vbi enim teſtamentum eſt.] Tertia, Vmbram enim habens lex futurorum bonorum. [In Paſcha Domini homilias ad ipſum diem pertinentes, infra hebdomadam homilias. In octauis) † Paſchæ ponunt actus Apoſtolorum, & epiſtolas canonicas, & Apoclypſim vſque in octauas † Pentecoſtes: In octauis Pentecoſtes ponunt libros Regum; & Paralipomenon vſque in Kalend. Auguſti. In Dominica prima menſis Auguſti ponunt Salomonem vſque in Kalendas Septembris. In Dominica 1. Septemb. ponunt Iob, Tobiam †, Heſter, Eſdram vſque in Kalen. Octobris. In Dominica prima menſis Octobris ponunt librum † Machabæorum vſque in kalendas Nouembr. In Dñica prima menſis Nouembris ponunt Ezechielem, & Danielem, & minores prophetas vſque in kalendas Decemb. In Dominica prima menſis Decembris ponunt Eſaiam prophetam vſque ad † Natiuitatem Domini. In Natali † Domini legunt primum de Eſaia tres lectiones. Prima lectio, [Primo tempore alleuiata eſt terra Zabulon, &c.] Secunda, [Conſolamini, conſolamini.] Tertia, [Conſurge, conſurge.] Deinde leguntur ſermones, vel homiliæ ad ipſum diem pertinentes. In Natali S. Stephani homilia de ipſo die. In Natali S. Ioannis ſimiliter. In Natali Innocentium ſimiliter. In Natali S. Silueſtri ſimiliter. In octaua Natalis Domini homilia de ipſo die. In Dominica prima poſt Natiuitatem Domini ponunt epiſtolas Pauli vſque in Septuageſimam. In Epiphan. lectiones tres de Eſaia. Prima lectio incipit, [Omnes ſitientes.] Secunda,] Surge, illuminare Hieruſalẽ.] Tertia, [Gaudens gaudebo in Domino.] Deinde leguntur ſermones, vel homiliæ ad ipſum diem pertinentes.

pli Græce, Latine ſecreta. Et quia in cameris ſolẽt virgines abſconditi & ſecrete morari, ſecundum Io. de Fan. inde eſt, ꝙ virgo in Hebræo alma, in Græco apocrypha, Latine dicitur ſecreta.

† *Iudith. Heſter.*] Iuo.
† *libros.*] Iuo.
† *al. inna talem.*
† *al. in vigilia natalis Domini*] Bur. & Iuo. & ordo Romanus.
Eſa. 9.
Eſa. 40.
Eſa. 51.
Eſa. 55.
Eſa. 60.
Eſa. 61.

α ¶Mandamus.] *Poſt hoc verbum in Decreto Gelaſii ſequitur continenter.* Item opuſcula beati Cypriani, &c. *Sed Burchardus, & Iuo, & Pannormia habent vt Gratianus. Ac certe in toto hoc capite tot modis diſcrepant collectiones ab originali, vt ſatis certo ſtatui non poſſit, quæ vera, & pura ſit Gelaſii lectio; nec magnopere ſit mirandum, ſi nonnulla ſint, quæ difficultatem faciunt. Quamobrem, quæ auxilio codicum tuto emẽdari poterant, ea ſunt emendata: cæteris locis partim indicata varietates, partim, quoniam omnes indicare infinitum fuiſſet, labor hic ad libros audiendi accurato lectori eſt relictus.*

β ¶Item geſta.) Hinc *vſque ad finem capitis omnia abſunt a pleriſque vetuſtis Gratiani codicibus; quod etiam Archidiaconus adnotauit. Sunt tamen eiuſdem Gelaſii vſque ad verſ.* Cæterum qui libri, *& apud Burchardum, &* Iuonem *referuntur proximè poſt ſuperiora.*

γ ¶Iuuenci.) *Antea legebatur,* Item Vincentij, *reſtituta eſt vera lectio ex Gelaſio, Burchardo, & Iuone. De quo Iuuenco meminit B. Hiero. in Cathalogo.*

d ¶De S.Maria.] *In collectione Iſidori legitur*,& de Maria obſtetrice. *Apud Burchardum*,& de Maria vel obſtetrice. *Apud Iuonem vero*,& de ſancta Maria, vel de obſtetrice Saluatoris.

e ¶Cæterum.] *Hinc vſque ad finem neque in collectione Iſidori neque in vllo veteri codice Gratiani eorum, quę collata ſunt, inueniuntur. A verbo tamen*, in Septuageſima ponunt, *referuntur a Burchardo, & Iuone ſine auctoris nomine, in Pannormia ex Gelaſio ipſo cum lxx. epiſcopis. Fere autem omnia habentur ſparſim in libro, qui ordo Romanus nuncupatur.*

ʒ ¶Pentateuchum.) *Apud Iuonem legitur*, Heptateucum, *vt vltra quinque libros comprehendas librum Ioſue. & Iudicum, qua voce, ac librorum coniunctione Beatus Hieronymus ad Lucinum ſcribens vtitur. Alij verò Heptaticum appellant, vt ſanctus Gregorius, lib. 7. in l. 2. epiſt. 48. & li. 10. epi. 21. & alibi, & Rabanus in præfatione in Hieremiam, & ordo Romanus, c. de Septuageſima.*

n ¶In Pſalmum 54.) *Sic etiam apud Iuonem. In ordine Romano, c. de officijs diuinis a Cœna* Domini *vſque in octauas Pentecoſtes, & apud Burchardum legitur*, in pſalmum 63.) *id eſt*, Exaudi Deus orationem meam, cum deprecor. *Itemque in c. de ordine in nocte Paraſceues*, Tres tractatus de Auguſt. pſal. 63.

o ¶In octauis.) *Ipſum diem octauam ſolitam fuiſſe proferri nomine multitudinis, id eſt octauas, notabitur infra de conſec. d. 3. cap. pronunciandum.*

p ¶In Natali Domini.) *Burchardus, & Iuo habent in* Vigilia Natalis Domini, *& ita in ordine Romano, c. quod inſcribitur*, In Chriſti nomine, incipit ordo catholicorum librorum, qui in Eccleſia Romana ponuntur. *Pannormia autem habet, vt Gratianus.*

DISTINCTIO XVI.

1 gr. *APoſtolorum* [a] *verò canones, qui per Clementem Pontificem Romanum, ſicut quidam aſſerunt, dicuntur eſſe tranſlati a, ſunt quinquaginta.*

a ¶Tranſlati.) *In titulo qui præponitur canonibus Apoſtolorum in collectione Iſidori, & in concilio Stephani Papæ iiij (cuius magnam partem Deus dedit Cardinalis in ſua canonum collectione refert) pro voce*, tranſlati, *habetur*, prolati, *Dionyſius certe Exiguus, nullam huius verſionis mentionem facit, & aliqui ſcriptores ſolent epiſtolas Clementis hoc modo citare*, Ex dictis Petri Apoſtoli per Clementē prolatis, *vt auctor Polycarpi, & alii.*

Hos non recipiendos, ſed inter apocrypha deputatos Iſidorus ſcribit dicens.

¶Apoſtolorum canones Apoſtolica reijciuntur auctoritate. Cap. I.

CAnones [b] dicuntur Apoſtolorum, ſeu quia eoſdem nec ſedes apoſtolica recepit, nec ſancti Patres illis aſſenſum præbuerunt, pro eo quòd ab hæreticis ſub nomine Apoſtolorum compoſiti dignoſcuntur, quamuis in eis vtilia [c] inueniantur, tamen ab auctoritate canonica, atque Apoſtolica eorum geſta conſtat eſſe remota, atque inter [d] apocrypha deputata.

¶Caput hoc eſt in præfatione Iſidori ad collectionem conciliorū, quæ ex bibliotheca eccleſiæ Toletanæ deſcripta Romā miſſa eſt. Nam in illa, quæ vulgatæ Iſidori collectioni, de qua initio dictum eſt, præponitur, contrarium potius videtur dici. & refertur infra c. Placuit, hac eadem diſt. ſi modo idem eſt Iſidorus.

APoſtolorū.] Hæc diſtinctio diuiditur in duas partes. Secūda ibi,] Et ſoluta.] CASVS. In hac 16 diſtin. oſtendit Gratianus canones Apoſtolorum eſſe recipiendos: primo tamē ponit quandam cōtrarietatē de canonib. apoſtolorum primo de non recipiendis, & poſtea de recipiēdis, & eam ſoluit.

a ¶ Apoſtolorum.] Hic intitulatur. 16. d. in qua ꝓbat, ꝙ canones Apoſtolorum ſunt recipiendi: poſtea oſtendit quo tēpore, & quo reſidente in Papatu, vel Imperio qđlibet concilium eſt celebratum. Et nota, ꝙ Gratian⁹ ponit quandam contrarietatem de canonibus Apoſtolorum, & eam nō ſoluit, ꝓbat enim auctoritate Iſidori, ꝙ canones Apoſtolorum non ſunt recipiendi, quia ſunt apocryphi: poſtea probat auctoritate Zephirini, & Leonis, quòd ſunt recipiendi, & non ſunt apocryphi. Sol. breuis eſt, quia illi canones ſunt recipiendi, quia veris Apoſtolis ſunt editi: ſed illi, non quia pſeudo apoſtolis ſunt editi ſu. prox. di. ver. item geſta.

CAnones.] CASVS. Quærebatur ab Iſidoro an canones, qui dr̄ Apoſtolorum, ſint approbandi: & reſpondet quoniā ab hæreticis ſub noīe apoſtolorū ſunt compoſiti, nec Rom. ecc. nec ſancti Patres eos approbauerunt, quāuis in eis multa vtilia inueniātur, tamen apochryphi reputantur.

b ¶Canones.] Sic cōſtrue: quamuis in eis canonibus, qui canones dicuntur Apoſtolorum.

c ¶Vtilis.] Argu. ꝙ vtile vitiatur p inutile 1, vt no. ſup. di. 9. ſi ad ſcripturas.

d ¶ Atque [illegible]

Ad idem 3 q. 9. puta Archid.

…ocrypha.] ideſt, ſine certo auctore *, vt ſapientia Salomonis: liber Ieſu filij Sirach, qui dicitur eccleſiaſticus: & liber Iudicum, & Tobiæ: & liber Machabæorum: apocryphi dicuntur, & tamen leguntur, ſed fortè non …neraliter.
…za.

d ¶ Orthodoxæ.] Ideſt, rectę: orthos, rectum; doxa, gloria. Inde dicitur fides orthodoxa, ideſt, catholica recta, ſcilicet in qua recte gloriamur. Ioan. de Fan.

e PLacuit.] Ex his tribus cap. ſurgit contrarietas, quam Gratianus non ſoluit, nec ponit: ſexta ſynodus dicit lxxxv. capitula canonũ Apoſtolorum eſſe ſeruanda: Zepherinus lx. & Leo quinquaginta. quidã 2. ita ſoluunt, ꝙ ſexta ſynodus fuit ante Zepherinũ, & Zepherinus añ Leonem, & obſeruabantur lxxxv. canones, prout dicit ſexta ſynodus, ſed poſtea in deſuetudinem abierunt xxv. & remanſerunt lx. vt dicit Zepherinus. procedente vero tempore x. ex illis perierunt, & ſic remanſerunt tantum 10. vt dicit Leo. Sed hæc ſolutio ſtare non poteſt: nam Zepherinus p̃ceſſit. vj. ſynodus fuit celebrata tempore Agathonis, vt inf. ea. diſtin. cap. ſexta. qui longo tẽpore fuit poſt Zepherinũ, vt ex chronicis apparet. Omiſſis alijs ſolutionibus, dic ꝙ non contradicũt ſibi: qa dicebat ſynodus lxxxv. fuiſſe capitula: Leo dicebat quinquaginta fuiſſe capitula: Zepherinus nõ dicit de capitulis, ſed de ſententijs: & poteſt eſſe, quod in vno capitulo ſint ſententiæ plures.

ius mũdi. l. de nobis in hoc mundo remanentibus. quid. ſ. facere debeamus. Io. de Fan. & Hu.
2 Vt Goffredus.

x *Zepherinus autem econtra ſcribit epiſcopis per Siciliam conſtitutis, epiſt. 1.*

…o p. 4. c. 107.
…an. l. 2. c. 105.
…ly. l. 3. tit. 20.
…d. *præſcripſerunt*.]
…i g.

¶ Apoſtolorum canones ſunt recipiendi. Cap. II.

SExaginta α ſententias Apoſtoli præſcripſerunt † cum alijs plurimis epiſcopis, & ſeruandas cenſuerunt.

α ¶ [Sexaginta] *Iuo etiam, & auctor Pannormiæ habent,* Sexaginta *itemque originale in margine. Sed in textu,* Septuaginta. *Polycarpus,* Quinquaginta.

Item Leo β Papa nonus contra epiſtolam Nicetæ abbatis.

¶ Exceptis quinquaginta capitulis, canones Apoſtolorum inter apocrypha deputantur. Cap. III.

…o p. 4. c. 105.
…ann. l. 2. c. 124.

CLementis [a] librũ, ideſt Petri Apoſtoli itinerarium [b] & Apoſtolorũ canones numerant Patres inter apocrypha, exceptis [c] quinquaginta capitulis, quæ decreuerunt orthodoxæ † [d] fidei adiungenda.

…d. *regulis orthodo…*]
… *regulis orthodo…*]

β ¶ [Item Leo.] *Hoc caput ſumptum eſt ex reſponſione Humberti legati Leonis noni ad libellum Nicetæ presbyteri, & Monachi contra Latinos editum: quæ Romæ in Monaſterio S. Mariæ nouæ, & in multis priuatis bibliothecis extat manuſcripta. Merito autẽ potuit citari Leo ix. quod eius auctoritate, & iuſſione Humbertus legatus ſedis Apoſtolicæ ea ſcripſerit.*

Item vi. ſynodus, cap. 2.

Cap. III.

…o p. 4. c. 106.
…ann. l. 2. c. 123.

PLacuit [e] huic ſanctæ ſynodo, vt amodo confirmata & rata ſint canonum Apoſtolorum lxxxv. capitula.

Epiſtola α Iſidori in capite canonum.

…uo p. 4. c. 107.
…ann. l. 2. c. 125.

Iſidorus β ſeruus Chriſti lectori ſuo conſeruo. ¶ Propter eorum auctoritatem cęteris concilijs pręponimus [f] canones, qui dicuntur Apoſtolorum, licet a quibuſdam apocryphi dicantur, quoniam plures eos recipiũt, & ſancti Patres eorum ſententias ſynodali auctoritate roborauerunt, & inter canonicas poſuerunt conſtitutiones. *Itẽ infra.* ¶ Primo quidem ordo, vt prędictũ eſt, de celebrando concilio inſertus habetur; & poſtmodum canonum Apoſtolorum, ac primorum apoſtolicorũ (ideſt à Sancto Clemente vſque ad Sanctum Syluestrum) decretorum,

ISIDORVS. CASVS Probat Iſidorus in hoc c. canones Apoſtolorum eſſe recipiendos tribus rationibus. Primo, qa plures eos receperũt. Secũdo, quia Sancti Patres eorum ſententias confirmauerũt, & eas inter canonicas conſtitutiones poſuerunt. Tertio, quia poſiti ſunt & inſerti in Breuiario, in quo decreta diuerſorum conciliorum poſita ſunt: quod factum fuit a Clemente vſque ad Siluestrum Quę autem ſequuntur, plana ſunt.

SExaginta.] CASVS. Tria ſequentia capitula plana ſunt.

a CLementis.] Ideſt, qui ſub nomine Clementis compoſitus eſt ab hæreticis.

b ¶ Itinerarium.] Qui actus Petri continet, quos per orbem itinerando peregit 1.

c ¶ Exceptis.] Impropria videtur hæc exceptio: quia aut excipitur à veris canonibus, aut à falſis. Non de falſis: quia nullus ex illis obſeruatur. Item non de veris: quia nullus eorum eſt apocryphus. Vel dic, ꝙ hoc nomen, canones, ſumitur large; tam pro veris, quàm pro falſis canonibus, vt ponitur infra 32. diſt. §. verum.

f ¶ Præponimus.] Argumen quòd illi qui ſunt maioris auctoritatis, debent habere priorem vocem in electione. 19. diſtinctio. in canonicis 3. vnde licèt Ancyrana ſynodus fuerit prior Nicæna, tamen propter maiorem auctoritatem Nicæna præponitur, vt infra ead. diſtinct. cap. ſexta. ibi. [Prima adnotatio, &c.] argum. extra de reſcript. ab excommunicato.

3 Ad idem ff. de pact. l. maiorẽ. Archid.

atque diuerſorum conciliorum breuiarium interpolatur ſequens ordinem ſuum.

a ¶ Epiſtola.] *Hæc epiſtola ab Iuone vocatur præfatio in opus canonum. & eſt ea, quæ Iſidori nomine eſt præpoſita tomis conciliorum, licet in vetuſtiore editione, in qua purior eſt Iſidori collectio nonnulla verba deſiderentur. Eſt autem confectum hoc caput ex duobus locis illius præfationis. Nam verba illa,* Propter eorum auctoritatem, &c. *vſque ad ver.* conſtitutiones, *non longe abſunt ab initio. Reliqua vero ſunt in extremo.*

β ¶ Iſidorus ſeruus.] *In pãnormia eſt eodem modo atque apud* Gratianum. *Apud Iuonem, & in manuſcriptis collectionis illius codicibus eſt,* Iſidorus Mercator ſeruus Chriſti cõſeruo ſuo, & parenti fidei † in Domino ſalutem *In vulgatis autem conciliorum editionibus*, Iſidorus peccator, ſeruus, &c. †al. fideli.

Item cum Hadrianus Papa ſextam ſynodum recipiat cum omnibus canonibus ſuis, cum etiam ſancta octo vniuerſalia concilia profeſſione Romani Pontificis ſint roborata in ſexta † autem ſynodo ſiue in ſeptimo concilio Apoſtolorum canones ſint recepti, & approbati: patet, quòd non ſunt inter apocrypha deputandi: Vnde ſcribit Hadrianus Papa Tharaſio Patriarchæ. †al. ſeptima ſynodo, ſiue concilio. al. ſexta ſynodo ſiue in ſexto concilio.

¶ Sexta ſynodus auctoritate Hadriani corroboratur. Cap. V.

Ivo p. 4. c. 124.

SExtam a ſynodum ſanctam recipio cum omnibus canonibus ſuis.

a ¶ Sextam.] *Hoc habetur in ſecunda actione ſeptimæ ſynodi in epiſtola Hadriani ad Tharaſium. Sed eo in loco Hadrianus refert verba ſynodicæ epiſtolæ à* Tharaſio *ad ſe miſſæ. Et hic* Gratianus *non refert, propriè eius epiſtolæ verba. In verſione.n. Anaſtaſij bibliothecarij ſic legitur,* Inuenimus autẽ in prędictæ ſynodica epiſtola ſanctitatis veſtrę, poſt plenitudinem fidei, & confeſſionem ſacri ſymboli, & omnium ſanctarum ſex ſynodorũ, & de ſacris venerabilibus characteribus miraculum laude ac veneratione digniſſimum cõtineri. Quare & eaſdem ſanctas ſex ſynodos ſuſcipio cum omnibus regulis, quę iure, ac diuinitus ab ipſis promulgatę ſunt. *Et hæc quidem poſtrema verba ſunt etiam in illa ipſa Tharaſij epiſtola, quod ex concilio* Græco, *& noua interpretatióne clarè apparet.*

Sed dubitatur de ea, an canones conſcripſerit: quod ex quarta actione ſextæ β ſynodi facile abſoluitur.

β Sextę.] *in ſecundo & xij. Vaticanis, eſt,* ſextę alias ſeptimę, *& vere ſeptima eſt, ſed ob gloſam nihil eſt mutatum.*

Ait enim Petrus epiſcopus Nicomediæ.

Sexta ſynodus canones conſcripſit. Cap. VI.

Ex actione quarta ſeptimæ ſynodi. Ivo. p. 4. c. 125.

HAbeo librum a continentem canones ſanctæ ſextæ ſynodi. Patriarcha dixit: ¶ Quidam ſcandalizantur per ignorantiam pro canonibus iſtis, dicẽtes, nunquid ſexta ſynodus canones fecit? Sciant ergo, quoniam ſancta ſynodus ſexta ſub Conſtantino congregata eſt, contra eos, qui dicebant vnam operationẽ, & vnã voluntatẽ b eſſe in Chriſto: in qua ſancti Patres illos, vt hęreticos anathematizauerunt, & orthodoxam fidem explanauerunt. 2 ¶ Et ſoluta ſynodus eſt Conſtantini c xiiij. anno. Poſt quatuor vero,

---

SExtam] Sed dubitatur.
CASVS. Probat Gratianus, quod ſexta ſynodus canones fecit: & hoc probat per ſeq. cap.

a ¶ Sextæ ſynodi.] falſa eſt littera, & debet ibi eſſe ſeptimæ 1 ſynodi. qualiter. n. dubitaret ſexta ſynodus de eo quod ipſa fecerat.

1 Tu dic, quod in c. ſextam ſynodum. facit mentionẽ de ſexta ſynodo congregata, quę debet ſeptima dici: ſed propter eos patres, qui in vtraque fuerunt, non mutat nomen, & per hoc patet, quod illa litera ſeptimę, &c. eſt falſa, & illa ſextę eſt vera, ſecundum Io. de Fant. Arch.

HAbeo.] CASVS Dicitur in hoc cap. quod ſexta ſynodus canones fecit, quæ congregata fuit ſub Conſtantino imperatore, reprobãs perfidiam hæreticorum quorũdam dicẽtium, Chriſtum fuiſſe tãtũ operatum ſecundum opera humanitatis, vt comedere & ambulare: alia vero virtutis opera. vt reſuſcitare mortuos, & ambulare ſuper aquas, phantaſtica fuerunt, & non vera. & hoc in prima parte, in ſecũda parte quæ incipit ibi,] Et ſoluta.] dicit, quod hæc ſexta ſynodus fuit poſtea cõgregata ſub Iuſtiniano filio Conſtantini: in qua ijdẽ plures eoſdem canones condiderunt, qui primo fuerant conditi in eadem ſexta ſynodo. In tertia parte quæ incipit ibi, [Eadem ſancta.] repetit fere, quæ dicta erãt in ſecũda parte. ¶ Caſus §. Planus eſt.

b Voluntatem.] Quidam dicebant tantũ vnam fuiſſe voluntatem in Chriſto. Sed dicẽdum eſt, quod duæ fuerunt voluntates in eo, quod homo fuit, vna ſenſualitatis, ſecundum quam ipſe dixit: Pater ſi fieri poteſt trãſeat à me, &c. alia rationis, ſecundum quam ipſe dicit: uerum tamen non ſicut ego uolo: ſed ſicut tu vis.

Voluntates duę fuerunt in Chriſto.

c ¶ Conſtantini.] Nõ illius magni Cõſtantini, qui fuit tempore Silueſtri: ſub eo. n. fuit Nicænum concilium tempore Silueſtri.

c ¶ Cõſtãtini.] cõtra

aut quinque annos ijdem ſancti Patres congregati ſunt ſub Iuſtiniano [a] filio Conſtantini, & prædictos canones promulgauerunt: de quibus nullus dubitet. Qui enim ſub Conſtantino in ſynodo fuerunt, ijdem ipſi epiſcopi ſub Iuſtiniano iſtis canonibus ſubſcripſerunt. Oportebat enim vt ſynodus vniuerſalis canones eccleſiaſticos promulgaret. *Item.* ¶Sancta ſexta ſynodus poſt promulgatam ab ea diffinitionem contra Monothelitas, Conſtantino Imperatore, qui eam congregauerat, non multo poſt defuncto, & Iuſtiniano eius filio regnante pro eo. ¶Eadem [b] ſancta Synodus diuinitus inſpirata, iterum Conſtantinopoli quarto, aut quinto anno congregata eſt, & canones numero cij. ad correctionem eccleſiæ promulgauit.

a ¶Habeo librum] *Verba ſunt Petri epiſcopi Nicomediæ, ac Tharaſij Patriarchæ Conſtantinopolitani actione quarta ſeptimæ ſynodi: quæ quidem ipſi de centum, ac duobus canonibus dixerunt, qui in Trullo tempore Iuſtiniani Rhinotmeti ſecundo anno ſuæ reuocationis ad Imperium, editi ſunt. Verum ex his ipſis verbis Tharaſij apparet, eos canones non eſſe proprios ſextæ ſynodi; quia fatetur poſt annos quatuor, aut quinque, quàm ea ſynodus fuerat abſoluta, canones illos fuiſſe editos; quo tempore certiſſimum eſt neque eundẽ Romanum Pontificem, neque eoſdem epiſcopos fuiſſe. Quamquàm in hac ratione temporis potius credendum eſt diligentiſſimis chronologis, Theophani, (cuius etiam verba quæ ad hunc locum pertinent ex originali Græco; quod in bibliotheca Vaticana extat, ſatis fideliter tranſlata leguntur apud Franciſcum Turrianum libro 6 7. & octaua ſynodo) & Anaſtaſio, & Georgio Cedreno, quam Tharaſio. Illi enim non quatuor, aut quinque, vt Tharaſius, ſed viginti ſeptem annos, a fine ſextæ ſynodi tempore Agathonis habitæ, vſque ad hanc huiuſmodi Decretorum editionem aſſerunt interceſſiſſe: Epiſcopos vero, qui hos ediderunt, noluiſſe ipſos edere tanquam canones ſextæ ſynodi, ſed voluiſſe ſupplere, quod videbatur in quinta, ac ſexta ſynodo deeſſe, ipſamet illorum ad Imperatorem allocutio teſtatur. Itaque noua dicenda eſt hæc epiſcoporum ratio, ideoque Græci illam, ut ſcribit Balſamon πενθέκτην, ideſt quintam ſextam ſynodum appellant. Cæterum non fuiſſe omnes illos canones à Romana eccleſia receptos, duo viri rerum eccleſiaſticarũ peritiſſimi, Anaſtaſius Bibliothecarius, & Humbertus Leonis ix. Legatus aperte teſtantur Humbertus quidem his verbis;* Non autẽ miror, & Agathoni Papæ, & ſanctis Patribus ſextę ſynodi ueſtra imputeris delitamenta, & quę aut corrupiſtis, aut finxiſtis capitula: cum & ipſi Domino Ieſu, & Apoſtolis eius imputetis figmenta. Vnde nos ſcientes ſextam ſynodum ad deſtruendam hæreſim Græcorum Monothelitarum, non autem ad tradendum Romanis nouas conſtitutiones congregatam, capitula, quę nobis ſub eius auctoritate apponitis, omnino refutamus; quia prima & Apoſtolica ſedes nec aliquando ea accepit, nec obſeruat hactenus. *Anaſtaſius vero in præfatione in ſeptimam ſynodum ad Ioannem viij. Romanum Pontificem ita ſcripſit:* Ergo regulas, quę Gręci in ſexta ſynodo perhibent editas, ita in hac ſeptima ſynodo principalis ſedes admittit, ut nullatenus ex his illę recipiantur, quę prioribus canonibus, uel decretis ſanctorum ſedis huius Pontificum, aut certe bonis moribus inueniuntur aduerſę. quamuis omnes hactenus ex toto maneant apud Latinos incognitę, quia nec interpretatę. Sed nec in cęterarum Patriarchalium ſedium, licet Gręca utantur lingua, reperiũtur in archiuijs: nimirum, quia nulla earum, cum ederentur, aut promulgans, aut conſentiens, aut ſaltem pręſens inuenta eſt. Quamquam eoſdem Patres illas Gręci promulgaſſe perhibeant, qui in ſexta ſynodo ſunt inuenti: ſed nullis certis probare poſſunt indicijs.

Ex his ergo colligitur, quòd ſexta ſynodus bis congregata eſt, primo ſub Conſtantino, & nullos canones conſtituit: ſecundo ſub Iuſtiniano filio eius, & præfatos canones promulgauit.

Vnde ſancti Patres in eadem ſynodo ſecundo congregati dixerunt.

¶Conſtitutiones ſynodi ſextæ.
Cap. VIII.

QVoniam a ſanctæ [c], & vniuerſales ſynodi, quinta ſub Iuſtiniano Auguſto, ſexta ſub Conſtantino patre tuo Auguſto, de myſterio β fidei pleniſſime diſputãtes, canones nõ fecerũt, ſicut cæterę quatuor vniuerſales

Inſti. de do. §. eſt &. aliud. Inſti qui. non eſt pot. fa te. § iet. ubi Iuſtinianus uocat patrem ſuum Iuſtinum. Sed loquitur hic de alio Iuſtiniano, ſub quo ſexta ſynodus celebrata fuit tempore Agathonis Papæ, vt inf. ea cap. ſexta. Sub Iuſtiniano autem, cuius leges leguntur, celebrata eſt quinta ſynodus, ut inf. eo. c. ſexta.

a ¶Sub Iuſtiniano.] Sed certe nec ſic ceſſat cõtrarietas: quia tã Leo quàm ſynodus loquitur de cap. Tu diſtingue tempora, & concordabis ſcripturas. 2. q. 1. multi.

b ¶Eadem.] Not. quòd eadem dicitur ſynodus, quia iidẽ patres illuc conuenerunt. ſimile 7. q. 1. deinde. & 11 de iud. proponebatur Et eſt hic argum. quòd eadem ſit cauſa 1 appellationis, cũ cauſa principali. 2. q. 6. ſi quis in quacumque.

c QVoniam ſanctæ.] CASVS.

Sexta a- ſepti ...odi,

1 Idẽ Spec. & Io. Andr. in tit. de iuram. calum. §. ſequitur verſ. quod de cauſa & plenẽ p Cy. & Salic. in l. i nuitus C. de procu. & per Alex. de Imol. in l. ita demum. col. 3. eo. tit.

Iuo ſeptima uoca Iuo p. 4 c. 123.
In oratione allocutoria Patrũ, q in Trullo conuenerant ad Iuſtinianũ Imperatorẽ.

Dicitur in hoc cap. quòd quinta, & ſexta ſynodus non ita plenè canones fecerunt, ſicut cæteræ ſynodi, & ideo ſancti patres eiuſdẽ ſextæ ſynodi conuenerunt apud Conſtantinopolim, ut canones conderent in eadem ſexta ſynodo ſub Iuſtiniano congregata ſuper quo iam primo fuerant congregati, & dicitur quinta primo cõgregata ſub Iuſtiniano propter maiorem auctoritatem, quia in ea confirmati fuerunt canones facti ſub Conſtantino, quæ etiam ſexta fuit. Sequentia capitula plana ſunt vſque ad c. quod dicitis.

c 2. eius ſynodi.
ſup. ea.cap. placuit.
Iuo par. 4. c.106.
Iuo par. 4. c.134.
Pann.l.2.c. 117.

a SAncta.] viij. hæc concilia dicuntur octo; quia octies ſunt celebrata, vt hic dicuntur, & quatuor locis celebrata, vt ſup. diſt. proxi ſicut.

b SExta ſynodus, &c.

ſales ſynodi; propterea nos conuenientes in hanc imperialem vrbem, ſacros canones conſcripſimus. *Item.* ¶ Placuit huic ſanctæ ſynodo, vt amodo confirmata, & rata ſint canonum Apoſtolorum lxxxv. capitula. *Item.* ¶Confirmamus γ & cæteros ſanctorum canones, & ſynodos, ideſt Nicænam, Ancyranam, Neocæſarienſem, Gangrenſem, Antiochenam, Laodicenſem, Conſtantinopolitanam, Epheſinam primam, Chalcedonenſem, Sardicenſem, & Carthaginienſem δ, & opuſcula Theophili Alexandrini epiſcopi, & Dionyſij ε Alexãdrini epiſcopi, & Petri Alexandrini epiſcopi & martyris, Gregorij Thaumaturgi Neocæſarienſis epiſcopi, Athanaſij epiſcopi Alexandrini, Baſilij Cæſareæ Cappadociæ epiſcopi, Gregorij Nyſſeni epiſcopi, Gregorij Theologi, Amphilochij Iconienſis epiſcopi, Timothæi Alexandrini epiſcopi, Gennadij † Conſtantinopolitani epiſcopi, Cyrilli Alexandrini epiſcopi, Cypriani Carthaginienſis epiſcopi, & ſynodum ζ ſuam.

† al. Germani.

a ¶Quoniam.] *Emendata ſunt multa in hoc capite ex canone ſecundo eorum, qui ſextæ ſynodo tribuuntur, in quo indicantur concilia, & auctores canonum, quibus Græci vtebantur. Sunt autem verba illius canonis apud Gratianum, & Iuonem in ſummam redacta.*

β ¶De myſterio.] Græcè eſt, *τὸ περὶ τῆς πίστεως πατρικῶς διατρανοῦν ἀπαραμύθητον*, ideſt fidei myſterium paterne declarantes.

γ ¶Confirmamus.] *Iuo habet,* confirmamus ſanctorum Patrum canones, & ſynodos, &c. *Græcè eſt, ἐπισφραγίζομεν δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς πάντας ἱεροὺς κανόνας τοὺς ὑπὸ τῶν ἁγίων, καὶ μακαρίων πατέρων ἡμῶν ἐκτεθέντας· τουτέστι τῶν ἐν Νικαίᾳ συναθροισθέντων*, &c. ideſt obſignando autem confirmamus & cæteros omnes ſacros canones, qui à Sanctis, & Beatis Patribus noſtris ſunt editi; ideſt ab iis, qui Niceæ conuenerunt, &c.

δ ¶Carthaginienſem.) *Apud Iuonem ſequitur,* Conſtantinopolitanam ſub Nectario, & opuſcula Theodoſij, al. Theophili, &c. *Græcè autem eſt. καὶ τῶν αὖθις ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ, καὶ βασιλίδι πόλει συνελθόντων ἐπὶ Νεκταρίου τοῦ τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως προέδρου, καὶ Θεοφίλου τοῦ γενομένου Ἀλεξανδρείας ἀρχιεπισκόπου, ideſt, &* eorum, qui rurſus in hac a Deo cuſtodita, & imperiali urbe conuenerunt ſub Nectario imperialis huius ciuitatis præſide, & Theophilo, qui Alexãdriæ fuit archiepiſcopus.

ε ¶Et Dionyſij.) *In canone Græco vulgato ſeru eſt, quemadmodum antea apud* Gratianum, Dionyſij Alexandrini epiſcopi, & martyris. *Sed apud Balſamonem, & Iuonem legitur, quemadmodum reſtitutum eſt,* Dionyſij Archiepiſcopi Alexandrinorum megalopolis, & Petri Alexandriæ archiepiſcopi, & martyris. *Reliquas varietates per ſe accuratus lector notabit.*

ζ ¶Et ſynodum.) *In iſto canonis loco eſt error; quia illa ſynodus Cypriani reprobatur in, qua ipſe cum multis alijs Africæ epiſcopis putauit baptizatos ab hæreticis verum baptiſma non recepiſſe: cum tamen B. Auguſtinus aſſerat aliam extitiſſe traditionem Apoſtolorum, & ipſam Cypriani ſententiam plenario totius orbis concilio excluſam fuiſſe teſtetur.*

Item ex diurno η libro profeſſio Romani Pontificis.

¶Auctoritate Romani Pontificis ſancta octo concilia roborantur.
Cap. VIII.

SAncta a octo vniuerſalia concilia, ideſt, primum Nicænum, ſecundum Conſtantinopolitanum, tertium Epheſinum, quartum Chalcedonenſe, item V. Conſtantinopolitanum, & VI. Item Nicænum VII. Octauum quoque Conſtantinopolitanum vſque ad vnum apicem immutilata ſeruare, & pari honore, & veneratione digna habere, & quæ prædicauerunt & ſtatuerunt modis † omnibus ſequi, & prædicare; quæque condemnauerunt, ore & corde condemnare profiteor.

Iuo p.4.cap. 132.
† al. omnimodis] Iuo.

η ¶Item ex diurno.) *Integram profeſſionem fidei, quando quis in Romanum Pontificem promouebatur, refert Deuſdedit Cardinalis in collectione canonũ, quæ ſeruatur in bibliotheca Vaticana.*

Quo autem tempore ſexta ſynodus, & prima, ſecunda, tertia, quarta, & quinta congregatæ ſunt, Beda in libro de temporibus, cap.65. ſcripſit, dicens.

¶De temporibus conciliorum. C. IX.

SExta ſynodus b vniuerſalis Conſtantinopoli

Iuo cap. 4 125.
Pann.l.2.c. 113.

poli celebrata eſt, & Græco ſermone conſcripta temporibus Papæ Agathonis, exequente: ac reſidente pijſſimo principe Conſtantino intra palatium ſuum ſimulq; legatis Apoſtolicæ ſedis, & epiſcopis cl. reſidentibus. ¶Prima enim vniuerſalis ſynodus in Nicæa congregata eſt contra Arrium cccxviij. Patrum, temporibus Iulij α Papæ ſub Conſtantino principe. ¶Secunda in Conſtantinopoli cl. Patrum contra Macedonium, & Eudoxium temporibus Damaſi Papæ, & Gratiani principis; quando Nectarius eidem vrbi eſt ordinatus epiſcopus. ¶Tertia in Epheſo ducentorum Patrum contra Neſtorium Auguſtæ vrbis epiſcopum ſub Theodoſio magno principe, & Papa Cœleſtino. ¶Quarta in Calcedone Dcxxx. Patrum ſub Leone Papa, temporibus Martiani principis contra Eutychem nefandiſſimorum prælatum monachorum. ¶Quinta item Conſtantinopoli temporibus Vigilij Papæ ſub Iuſtiniano principe contra Theodorum, & omnes hæreticos.

CAP. X.

α ¶Iulij.] *Certum eſt ſynodum Nicænam primam celebratam eſſe tempore Silueſtri. Sed in illa temporum obſcuritate mirandum non eſt Bedam, & alios erraſſe.*

PRima β autem ſynodus in Nicæa cccxviij. Patrum contra Arrium Alexandrinum presbyterum, qui tres gradus in Trinitate aſſerebat, patrem ſcilicet maiorem, filium minorem, Spiritum ſanctum creaturam temporibus Conſtantini principis, & Silueſtri Papę Romani, Macharij Hieroſolimitani, Alexandri γ Alexandrini, qui condemnata eadem hæreſi ſtatuerunt canones viginti; quorum auctor maximè præfatus † Alexander epiſcopus fuit. ¶Secunda in Conſtantinopoli contra Macedonium, Conſtantinopolitanum epiſcopum, qui negabat Spiritum ſanctum Deum eſſe, temporibus Gratiani, & Theodoſij principum, Damaſi Papæ Romani, Cyrilli Hieroſolymitani, [Nectarij δ † Conſtantinopolitani; qui condemnata præfata hæreſi ſtatuerunt canones tres: quorum maximè auctor Nectarius Conſtantinopolitanus fuit. ¶Tertia in Epheſo ducentorum Patrum contra Neſtorium Conſtantinopolitanum epiſcopum, qui dicebat beatam Virginem Mariam non Dei, ſed hominis tantummodo genetricem, vt aliam perſonam carnis, aliam faceret deitatis, temporibus Theodoſij principis † iunioris, Cœleſtini Papæ Romani, Iuuenalis Conſtantinopolitani epiſcopi, Cyrilli epiſcopi Alexandrini: qui duodecim capitula contra Neſtorij blaſphemiarum totidem capitula auctore eodem ſancto Cyrillo anathematizando conſcripſerunt. ¶Quarta in Chalcedone ſexcentorum triginta Patrum, contra Eutychem Conſtantinopolitanum abbatem, qui aſſerebat Chriſtum poſt humanam aſſumptionem non ex duabus naturis exiſtere, ſed ſolam in eo diuinam naturam permanere, temporibus Martiani principis, Leonis Papę Romani, Iuuenalis Hieroſolymitani, Anatolij Conſtantinopolitani; qui condemnata præſcripta hæreſi ſtatuerunt canones vigintiſeptem: quorum auctor maxime idem ſanctus Anatolius Conſtantinopolitanus epiſcopus fuit. ¶Quinta in Conſtantinopoli contra Theodorum Mopſueſtenum, & omnes hæreticos; qui Theodorus dicebat aliud † eſſe Dei verbum, & aliud Chriſtum, & ſacram Virginem Mariam negabat Dei genitricem fuiſſe, temporibus Iuſtiniani principis, Vigilij Papę Romani, Domnini † Antiocheni, Eutychij Conſtantinopolitani, qui quatuordecim capitula anathematizando ſcripſerunt contra Theodori, & ſociorum eius blaſphemias. ¶Sexta in Conſtantinopoli cl. Patrum contra Macharium Antiochenum epiſcopum, & ſocios eius, qui vnam voluntatem, & operationem in Chriſto falſa ſuſpitione aſſerebant, temporibus Conſtantini principis, Agathonis Papæ Romani, Georgij Conſtantinopolitani: qui condemnata hæreſi præfata, anathematizando ſcripſerunt nouem ε capitula inferius annexa.

† Magni principis] orig.

† al. alium Deum eſſe verbum, & alium Chriſtum.

† al. Domni.

β ¶Prima.] *Caput hoc inuenitur, & in recentioribus editionibus conciliorum, & in vetuſtiore Colonienſi Ann. MDXXX. & in manuſcripta collectione, quam dictum eſt aſſeruari in bibliotheca Vaticana: ſed non in collectione, quæ eſt in bibliotheca Monaſterij Dominicanorum. Ponitur autem ante præfationem, quæ nomen Iſidori, mercatoris quidem in manuſcriptis, peccatoris autem in impreſſis præfert. Et ſane in illa præfatione tantum quatuor generalium ſynodorum mentio fit: ſexta vero poſt Iſidori Hiſpalenſis ætatem eſt habita.*

γ ¶Alexandri.] *Apud Anſelmum eſt, vt apud Gratianum. In originali,* Alexandri Conſtantinopolitani. *Sed integra videtur lectio, ſi vtraque coniugatur. Nam, & epiſcopus Conſtantinopolis, & epiſcopus Alexandriæ, tempore illius ſynodi,*

Rima adnotatio.] a ¶Maiorē.] Arg. q non qui prior eſt tẽpore prior eſt iure, ſed melior p̃cedus eſt: quia nõ gradus elegantior, ſed vitæ melior actio cõprobat, vt 23. q. 4. ſicut & 40. d. nõ loca. & c. multi. in fi. in Auth. de monachis. §. ordinatione honeſtioribus n. honores debẽtur, arg. 7 25. d. ca. 1. in fi. & ff. de mune. & hono honores. Arg. cõtra, C. de off. mag. officiorũ nemo agẽtium, & 41. d. miramur. & arg. cõtra 65 d. c pen & vlt. vbi de hoc i fi. & not. d hoc 67 diſt. eps. Archid.

1 De hoc et no inf. 74. d. epiſcorum, & facit ad hoc quod dixi ſu. eo. q̃m i ver. ſexta. ibi videas. Arch.

a ¶Secutulum ſunt hæc verba, ſcripſerunt nomen capitula inferius annexa, quæ apud Anſelmum quoque habentur.

ſynodi, Alexandri nomine vocabantur.

δ ¶Nectarij.) *Antea legebatur quemadmodum etiam apud Anſelmum*, Nectarij Alexandrini. *Emendatum eſt ex originali. Sed fortaſſe, & hoc loco integra lectio hæc eſt*, Nectarij Conſtantinopolitani. & Timothei Alexandrini.

ε ¶Nouem.) *In loco citato ex collectione Iſidori legitur*, ſcripſerunt octo capitula, & *verba illa*, inferius annexa, *ibi non habentur. In concilijs deinde Coloniæ impreſſis poſt actionem ſextæ ſynodi ex vetuſto codice monaſterij S. Benonis referuntur nouem capitula, & ante primum capitulum ſunt hæc verba*, ſcripſerunt nomen capitula inferius annexa, *quæ apud Anſelmum quoque habentur.*

CAP. XI.

Deus dedit Cardinalis Anſelmus I proleg. Ante eadem Iſi lo n collectionem.

P Rimæ adnotatio Ancyranæ ſynodi, quæ ante Nicænam fertur fuiſſe, ſed propter auctoritatẽ maiorẽ ᵃ poſtponitur: in qua Patres xxviij. ſtatuerunt canones xxiiij. † quorum auctor maximè Vitalis Antiochenus eps. extitit. ¶Secunda Neocæſarienſis, quæ poſt Ancyranam, & ante Nicænam β legitur fuiſſe, in qua Patres ſexdecim, ſtatuerunt canones xiiij. † quorum auctor maxime Vitalis epiſcopus Salaminius † extitit. ¶Tertia Gangrenſis, quæ poſt Nicænam legitur fuiſſe, in qua Patres xvj ſtatuerunt canones xx. propter quaſdam neceſſitates eccleſiaſticas: maxime contra Euſtathium, qui dicebat, quod nullus in coniugali ordine poſitus, nec vllus fidelis, qui non omnibus renunciaret quæ poſſideret, ſpem apud Dominum haberet: & multa alia venenoſa, quæ enumerare longum eſt. ¶Quarta Sardicenſis, in qua Patres ſexaginta γ ſtatuerunt canones xxj. quorum auctor maxime Oſius Cordubenſis epiſcopus, & Vincentius Capuanus epiſcopus, & Ianuarius δ Beneuentanus, & Calepodius Neapolitanus S. R. E. legati extiterunt. ¶Quinta Antiochena, in qua Patres xxix. † ſtatuerunt canones xxv. quorum maxime auctor Euſebius Paleſtinenſis epiſcopus extitit. ¶Sexta Laodicenſis, in qua Patres xxxii. ſtatuerunt lix. quorum auctor maxime Theodoſius epiſcopus extitit. ¶Septima Carthaginienſis, in qua Patres ccxxii. † ſtatuerunt canones xxxiii. quorum auctor maxime Aurelius Carthaginienſis epiſcopus extitit. Etiam ſanctus Auguſtinus Hypponenſis epiſcopus in eadem ſynodo legitur fuiſſe, temporibus Honorii Auguſti. ¶Octaua Africana ſub Theodoſio minore Auguſto, in qua Patres ccxvii. recitauerunt, & firmauerunt canones cv. qui per diuerſas concilia Africanæ prouinciæ temporibus Aurelii Carthaginienſis epiſcopi leguntur eſſe conſcripti. ¶Nona Arelatenſis, in qua Patres cc. † ſtatuerunt canones quatuor: quorum auctores maxime Silueſter vrbis Romæ epiſcopus, Sanctus Martinus Arelatenſis epiſcopus extiterunt temporibus Conſtantini Auguſti, ſicut quidam aſſerunt. ¶Decima item Arelatenſis, in qua Patres xix. ſtatuerunt canones: quorum auctor maxime Sanctus Cæſarius Arelatenſis epiſcopus extitit. ¶Vndecima itẽ Arelatenſis, in qua Patres xvi. ſtatuerunt canones. ¶Duodecima item Arelatenſis in Vico Hortenſii †, in qua Patres xi. ſtatuerunt canones: quorum maxime auctor ſanctus Cæſarius Arelatenſis epiſcopus extitit. Tertia decima item Arelatenſis, in qua Patres xix. ſtatuerunt canones; quorum auctor maxime Sarpidius † Arelatenſis epiſcopus extitit. ¶Quartadecima Arauicenſis, in qua Patres xvi. † ſtatuerunt canones: quorum auctor maxime Hilarius epiſcopus extitit. ¶Quintadecima Epaunenſis ζ, in qua Patres xxvi. ſtatuerunt canones xxxix. quorum auctor maxime Cæſarius epiſcopus extitit. ¶Sextadecima Agathenſis, in qua Patres xxix. † ſtatuerunt canones: quorum auctor maxime Cæſarius epiſcopus extitit. ¶Septimadecima η Aurelianenſis, in qua Patres lxxii. ſtatuerunt canones, quorum auctor maxime Aurelius Arelatenſis epiſcopus extitit, temporibus Clodouei Regis. ¶Octauadecima item Aurelianenſis, in qua Patres xxxi. ſtatuerunt canones: quorum auctor maxime Melanius Rhedoneus epiſcopus extitit. ¶Nonadecima item Aurelianenſis, in qua Patres xxx. ſtatuerunt canones; quorum auctor maxime ſanctus Albinus Andegauenſis epiſcopus extitit. ¶Vigeſima Aruernenſis, in qua Patres xv. ſtatuerunt canones: quorum auctor maxime Honoratus Breutenſis † epiſcopus extitit. ¶Vigeſimaprima Maticenſis †, in qua Patres xxi. ſtatuerunt canones: quorum auctor maxime Priſcus Lugdunenſis epiſcopus extitit.

† *In Græco vulgato, & apud Balſamonem ſunt xv.*

† *ibidẽ ſunt xxv.*

† *al. zelamitanus.*

† *al. xxx.*

† *al. ccxx...*

† *Abeſt ... moratus ac... lectione ... Vaticana...*

† al. Hortenſico.

† *al. Sapidus) al. Sapidius.*

† *al. xx...*

† *al. xxxi...*

Hactenus ... collectione Iſidori impreſſa.

† Brientenſis) al. Bri...vicenſis.

† *al. Matiſcenſis.*

¶Vi-

¶Vigeſimaſecunda item Maticenſis, in qua Patres lxxxvj. ſtatuerunt canones: quorum auctor maxime idem Priſcus Lugdunenſis epiſcopus extitit. ¶Vigeſimatertia Lugdunenſis, in qua Patres xviij. ſtatuerunt canones: quorũ auctor maxime Philippus Viennenſis epiſcopus extitit. ¶Vigeſimaquarta item Lugdunenſis, in qua patres xx. conſtituerunt canones: quorum auctor maxime idem Priſcus Lugdunenſis epiſcopus extitit.

α ¶Prima.] *Maior pars huius capitis, ideſt vſque ad finem verſiculi.* Nonadecima *habetur in collectione Iſidori impreſſa, ante præfationem ipſius Iſidori: In Vaticana autem vſque ad finem verſ.* Vigeſimaprima *Deus dedit, & Anſelmus integrum ante ſuas collectiones habent. Neque vero ſummula hæc eiuſdem Iſidori eſſe poteſt: nam neque præfationi ipſius, neque collectioni reſpondet; in qua, vt cætera mittantur varietates, multa referuntur concilia Hiſpaniæ, quorum hic nulla mentio.*

β Ante Nicænam.] *Sic eſt emendatum ex Anſelmo, & Deus dedit, & Vaticana collectione. Nam ante legebatur,* Antiochenam: *In collectione autẽ Iſidori impreſſa legitur quidem,* Nicænam, *ſed deeſt vox;* ante. *Sic autem legendum eſſe, quemadmodum eſt emendatum, oſtendunt verba, quæ ipſum Neocæſarienſe concilium antecedunt* οἵτινες δεύτεροι μὲν εἰσὶ τῶν ἐν ἀγκύρᾳ, τῶν δὲ ἐν νικαίᾳ προγενέστεροι, *ideſt,* qui canones poſteriores quidem Ancyranis, anteriores autem Nicænis ſunt, *quo loco in collectione Iſidori impreſſa mendoſè eſt:* Et hi quidem canones ſecundi ſunt eorum, qui in Ancyra, & Cęſarea expoſiti ſunt, *redũdat enim illud,* & Cæſarea: *quare in recentioribus editionibus conciliorum omiſſum eſt. Similis error eſt in codice canonum Moguntino.*

γ ¶Sexaginta.] *In codice canonum xl. epiſcopi reperiuntur ſubſcripſiſſe, ſed poſtea additur:* & cęteri, & ſubſcripſerunt omnes epiſcopi diuerſarum prouinciarum, uel ciuitatum, nu. cxxi. *Socrates lib. 2. ca. 16. in eo concilio ex occidentis partibus epiſcopos circiter ccc. conueniſſe dicit, ex orientis verò lxxvj. qui etiam ſeceſſionem fecerunt. Idem Nicephorus lib. 9. cap. 12. & Tripartita Theodoritus autem lib. 2. c. 7. docet ex antiquis narrationibus, epiſcopos. ccl. conueniſſe. Omnino & in his. & Patrum, & canonum numeris multa ſunt emendata. Sed in multis etiam ſatis viſum eſt indicare varietates; nonnulla autem lectoris diligentia ſunt reſeruata.*

δ ¶Et Ianuarius.] *Anſelmus hẽt vt Gratianus. In collectione indicata eſt,* & Vincentius Capuanus epiſcopus, & S. R. E. Legatus extiterunt. *In concilio ipſo cap. 18. nominatur* Ianuarius *epũs.* In *ſubſcriptione uero in codice canonum, non nominatur, ſed tantum Vincentius Capuanus S. R. E. Legatus, & Calipodius Depolitanus legatus S. R. E.*

ε ¶Septima] *Hic numeratur tantummodo unica ſynodus Carthaginẽſis, quæ habetur in codice canonum, de qua inferius xx. diſtin. c. de libellis. dicetur.*

ζ ¶Epaunenſis.] *Ita emendatum eſt ex aliquot manuſcriptis, & collectione Iſidori Vaticana; Nam antea legebatur.* Empanenſis. *Verumtamẽ in concilio Epaunenſi impreſſo nullus Cæſarius nominatur; ſed Auiti primum eſt mẽtio.*

η ¶Septimadecima.] *Hic numerantur tria concilia Aurelianenſia, quorum hæc in concilijs impreſſis indicia inueniuntur. In quinto Aurelianenſi, ſubſcribit primo loco Aurelius Arelatenſis. In primo inter alios legitur nomen Melanij Rhedonenſis. In tertio ſubſcribit quarto loco Albinus epiſcopus Andegauenſis.*

s SEptuaginta.] Sed contra 21. diſt in nouo 68. diſt. choriepiſcopi ibi.n. dicitur. ꝙ diſcipuli fuerunt lxxij ſecundum Hug. Dic, ꝙ minor numerus nõ excludit maiorem. arg. 10. q. 1. hanc. ſic no. ſup 15. diſtin. cap. 1. vel harum.

Sed quòd Nicæna ſynodus xx. canones ſupra ſtatuiſſe dicitur, contrarium videtur ei, quod in epiſtola Athanaſij inuenitur.

Scribit enim Athanaſius Alexandrinus epiſcopus Marco Papæ ita dicens.

¶Epiſtola Athanaſij poſtulantis capitula Nicæni concilij. Cap. XII.

In epiſtola Athanaſii, & vniuerſorum Aegypti epõrum ad Marcum Papam: ſed copioſius, quam hic. Iuo par. 4. c. 108. Pann. li. 2. c. 106. Anſel. l. 1. c. 59. Polyc. lib. 3. tit. 20. Ibidem paulo ſuperius. † *Patribus*] orig.

SEptuaginta θ. a Nicæni concilij capitula, quæ de præfata ſynodo, iubente domino meo Alexandro, decreto omnium epiſcoporum attuli, quæ ſunt igne combuſta, optamus, vt à veſtrę ſanctæ ſedis auctoritate percipere per præſentes legatos mereamur. *Item.* ¶Præſentibus nobis octoginta capitula in memorata ſynodo tractata ſunt; quadraginta à Græcis, gręca edita lingua, & quadraginta à Latinis ſimiliter latina edita lingua. Sed viſum eſt cccxviij. epiſcopis † Spiritu ſancto repletis, & maxime iam dicto Alexandro, & Apoſtolicæ ſedis Apocryſarijs, vt decem capitula adunarentur alijs, atque congruis locis insererentur, & ad formam lxx. diſcipulorum, vel totius orbis terrę linguarum, & ſeptuaginta tanti & tam excellentis concilij fierent capitula; quæ omnem Chriſtianorum informarent orbem.

θ ¶Septuaginta.] *Ex his Athanaſij verbis conſtat, non omnes Nicænæ ſynodi canones aut græcè, aut latinè nunc haberi; Et Iulius Papa ad orientales, & Innocentius Victricio, & alij, multos ex illa canones citant, qui non ſunt in his viginti, qui in manibus omnium verſantur. De qua re ſcribit Iſidorus in præfatione conciliorum tomis inſerta. Et ex epiſtola quadam Gregorij decimi ad* Regem

Reg. Armeniorum, cum concilium Lugdunēſe indixiſſet, (quam manuſcriptā habet Cardinalis Sirletus) intelligitur integrum Nicænum concilium in lingua Armeniorum eo tempore extitiſſe. Sic enim ſcribit: Quia uerò multipliciter expedit, ut in eiuſdem celebratione concilij, antiquorum conciliorum copiam habeamus, celſitudinem regiam rogamus, & hortamur attente: quatenus integrum Nicænum concilium, & alia concilia, quæ habere diceris in Armenica litera, cum aliquibus peritis interpretibus, nobis cum ea qua poteris celeritate tranſmittas. *Tunetis quoque & Alexandriæ inuenti ſunt octoginta canones Arabicè ſcripti ſub nomine huius cōcilij, qui Romæ in Arabica & Armenica lingua ſcripti penes eundem Cardinalem Sirletum ſunt, & nuper etiam in latinā linguam conuerſi ſunt, & impreſſi.*

Quomodo ergo viginti tantum capitula in Nicæna ſynodo ſtatuta dicuntur, cum ſeptuaginta capitula (vt Athanaſius ſcribit) in ea ſtatuta monſtrentur? ¶ His ita reſpondetur: Capitulorum Nicænæ ſynodi quædam in deſuetudinem abierunt: viginti tantum in Romana eccleſia habentur.

Vnde Stephanus Papa ſcribit dicens Luythobio Archiepiſcopo Moguntino.

¶Nicæni concilij viginti tantum capitula habentur. Cap. XIII.

Iuo p. 4. c. 232. Pann. li. 2. c. 107.

VIginti [a] tantum capitula Nicæni ſynodi in ſancta Romana eccleſia habentur, ſed quo neglectu alia defecerint, ambiguum eſt. Plurimi arbitrantur ea Antiocheno concilio eſſe inſerta.

¶ *Apud Iuonem parte quarta, ca. 232. habetur magis integrum hoc capur:* Capitula Nicæni concilij teſtimonio Athanaſij ſeptuaginta, in figuram ſeptuaginta diſcipulorum ſcripta non dubitamus, è quibus viginti tantum in eccleſia ſancta Romana, & quæ ſequuntur.

Sardicenſe quoque concilium auctoritate Nicolai Papæ recipitur.

Vnde idem ſcribit clero † Conſtantinopolitano.

¶Auctoritate Apoſtolica Sardicenſe concilium recipitur. Cap. XIIII.

Habetur in epiſtola 6. quæ prima ad Photium eſt. Iuo p. 4 c. 235. Pann. l. 2. c. 117. vers. Quod dicitis. † al. conuenerat.

QVod dicitis neq; Sardicenſe concilium, neque decreta † alia uos habere ſanctorum Pontificum, nō facilè nobis facultas credendi tribuitur maxime cū Sardicenſe concilium, quod penes vos in veſtris regionibus [b] actum eſt, & omnis eccleſia recipit, qua ratione cōuenerit †, vt hoc ſancta Conſtantinopolitana eccleſia abijceret; &, vt dignum eſt, non retineret?

† decretalia vel.

DISTINCTIO XVII.

GEneralia concilia, [c] quorum tempore celebrata ſint, vel quorum auctoritate cæteris præemineāt, ſanctorum auctoritatibus ſupra monſtratum eſt. Auctoritas vero congregandorum conciliorum penes Apoſtolicam ſedem eſt.

a ¶ Viginti.] à Sardicenſi.

QVod dicitis.] CASVS. Clerici Conſtantinopolitani dicebant ſe non habere ſtatuta cōcilij Sardicenſis, vel ſanctorum Patrū, nō recipere: ſed Papa redarguit eos dicens, non eſſe facile credēdum eos nō habere ſtatuta illa, cum publicè penes eos facta fuerint, & cum tota eccleſia ea recipiat, Conſtātinopolitana ea recipere debet.

b ¶ Regionibus.] Hic eſt duplex arg. vnum tale: ex quo oēs alij hoc faciunt ergo, & tu obſeruabis hoc, vt no ī. 12. d. illud. & c. quemadmodū. Itē argu. quòd nulli licet ignorare ea, q̄ publicè facta ſunt. 12. q. 2. qui & humanis. 8. q. 1. licet. 11. q. 3. cui 20. diſt. ſi decreta. 27. diſt. c. vlt. 33. q. 1. paratus. ff. de inſtitoria ac. ſed & ſi. § præſcribere. C. de lib. cau. ſi filia extra de poſtu. præl. ad hanc 1. argu. contra. 82. diſt. propoſuiſti. & 1. q. 1 ſi qui à ſimoniacis. & 24. q. 1. ſi quis dederit. primū regulare, ſm caſuale pp caſum ignorantis. extra qui. ma ac. poſſ. cum in tua.

Facta publica debēt ab omnib. ſciri.

1 Ibi de hoc & extra. de conſtit. cognoſcentes in gl. vlt.

GEneralia. Hęc diſt. diuidit in tres partes. In quarū prima magiſter intēdit ꝓbare, ꝙ nullū robur hēt cōcilium gñale ſine licentia Papæ celebratū. Secūda: ibi, [Quapropter.] Tertia ibi, [Hinc etiā.] CASVS. Supra diſt. 15. c. 1. & 16. c. ſexto. oſtēſum eſt quo t͞pe generalia concilia celebrata fuerunt, & quorū auctoritate cęteris ꝓeminebāt eſt ſimiliter oſtenſum. In hac uero 17. d oſtēdit, ꝙ tm̄ auctoritate ſedis Apoſtolicę poſſunt congregari, & hoc ꝓbat ꝑ c. ſeq. [Generalia.]

c ¶ Concilia.] In hac 17. diſt.

27.diſtin. oſtenditur qui poſſunt facere concilia. Sunt autem conciliorum quædam vniuerſalia, quædã particularia, ſiue prouincialia, quædam epãlia. Vniuerſale eſt quod a Papa, vel eius Legato cum omnibus epiſcopis ſtatuitur 1. particulare, ſiue prouinciale eſt, quod Metropo-

uerſa- cõcili ũ uctori Papæ, us lega lebrari poteſt. .1.& 2. 3.§.pos rchid.

neralem ſynodum ad condendum canones congregare: ſed Marcellus dicit, quod non poteſt ſine licentia Papæ, quamuis poſſit particularem ſynodum facere.

a ¶Synodum.] Scilicet generalem.

ADDITIO. Vel etiam prouincialem ad aliquid generaliter ſtatuendum. Archid.

Vnde Marcellus Papa ſcribit Maxentio a.

a ¶Maxentio.] *Antea legebatur*, Maxentio Epiſcopo, *In tomis autem conciliorum in Epiſtola inſcriptione eſt, ad* Mauentium tyrannum. *ſed in principio Epiſtolæ ipſius eſt*, Marcellus Maxentio. *quæ lectio viſa eſt retinenda.*

¶Abſque Romani Pontificis auctoritate ſynodus congregari non debet. Cap. I.

Anſ.l.1.c.60. Iuo p.4.c.140. Poly.l.1.c.al.tit.13.

SYnodum [a] epiſcoporum abſque huius ſanctæ ſedis auctoritate, (quamquam quoſdam epiſcopos poſſitis cõgregare [b]) non poteſtis regulariter facere. Neq; β vllum epiſcopum, qui ad hanc appellauerit. Apoſtolicam ſedẽ, damnare; antequam hinc ſententia definitiua procedat. Nam ſi ſæculares in publicis iudicijs libellis vtũtur appellatorijs, quanto magis ſacerdotib. hæc eadem agere licet, qui ſup illos ſunt. De quib. dictũ eſt, [Ego dixi, Dij eſtis.]

Pſal.81.

β ¶Neque vllum epiſcopum.] *Hæc vſque ad finem non habentur in aliquot manuſcriptis Gratiani exemplaribus.*

b ¶Cõgregare.] Cũ conueniunt epĩ ad examinandum cãm criminalem alicuius clerici in ſacris, & ſecũdum hoc eſt arg. quod talis congregatio epiſcoporum nõ dicitur ſynodus generalis.

REgula.] CASVS Oriẽtales epĩ facti hæretici multas fecerunt facto concilio cõſtitutiones; cui concilio, nec Papa, nec eius legatus ĩter fuit Et iõ Iulius Papa dicit illud nullas vires habere, vel qđ in eo eſt ſtatutum, & hoc ꝓbat auctoritate canonum dicentium, cõcilium ſine auctoritate ſed. Ap. fieri non debere.

CASVS. ſeq. cap. patet.

Item Iulius Papa primus, in reſcripto contra orientales pro Athanaſio, c. 29.

¶Non eſt ratum concilium, quod auctoritate Romanæ Eccleſiæ fultum non fuerit. Cap. II.

Anſ.l.2.c.47. Poly.l.1.c.13. † *al. legatio.*

REgula veſtra nullas habet vires, nec habere poterit: quoniam nec ab orthodoxis epiſcopis hoc cõciliũ actum eſt, nec Romanæ Eccleſiæ legatus † [c] interfuit; canonibus præcipientibus, ſine eius auctoritate concilia fieri non debere. Nec vllum ratum eſt [d], aut vnquam concilium, quod non fultum fuerit eius auctoritate.

c ¶Legatus Ad hoc ſpãliter deſtinatus: aliàs nõ poſſet legatus facere conciliũ, vt not. ſup. diſt. 3. c. regula. §. porro. & extra de off. leg quod translationem.

d ¶Ratũ eſt.] Argu. ꝙ id, quod nullũ eſt non poteſt ratũ haberi, vt not. 9. q. 2. c. nullius alterius. ext. de elect. auditis.

Item Damaſus Papa I. ad Stephanum, epiſt. 3.

¶Nullus vſurpet conceſſa Romanæ Eccleſiæ. Cap. III.

Anſ.l.1.c.55. Poly.l.1.c.17. *ſancita.*

HVic ſoli † ſedi conceſſa [e] nullus vſurpare ſine eius conſultu præſumat, qui non vult honore eccleſiaſtico indignus, vel contemptor, iudicari.

e HVic ſoli ſedi cõceſſa.] Hic expreſſe hr̃, ꝙ illud ꝙ ſoli Papę cõpetit, nõ transfertur gñali mandato: niſi ſpecialiter mandet, vt ext. de offic. legat. quod translationem, quæ autem illa ſint, dixi. 12. diſt. præceptis, & alia habes extra, de off. leg. quod translationem.

Papæ ſoli cõpetens. generali mãdato non transfertur.

Item Gregorius. † a

† *al. Pelagius Papa Valeriano Patritio.*

¶Abſque Apoſtolicæ ſedis auctoritate ſynodum particularem contra vniuerſalem aliquibus congregare non licet. Cap. IV.

Iuo p.4.c.239. Anſ.l.12.c.48. Poly.l.1.c.14.

NEc licuit alicui aliquãdo, nec licebit, particularem [f]

tropolitanus, vel primas facit cum ſuffraganeis ſuis, vt 18.d.c.1.92.d. ſi quis epũs. Sed vniuerſale non debet fieri ſine auctoritate Papæ, vt hic, nec particulare ſine auctoritate Metropolitani, vel primatis, nec epãle ſine auctoritate epi: Metropolitanus tñ poteſt facere concilium ſine auctoritate primatis, vt 92.d. ſi quis epũs: ſimiliter epũs ſine auctoritate Metropolitani, vt 18 d. quãdo. 12. q. 2. placuit. Nec ob. quod legitur inf. d. proxi. c. propter. in fi. & c pen. quia illud eſt intelligendum de prouincialibus concilijs, vel intellige illud de canonibus conſtituendis Ioan.

SYnodum.] CASVS. Maxẽtius epiſcopus volebat ge-

NEc licuit.] CASVS. Celebrato concilio quinto apud Conſtãtinopolim, epiſcopi Venetiæ, Hiſtriæ, & Liguriæ volentes recipere ſtatuta illius concilij, conuenerunt ad examinandum, an illa ſtatuta eſſent bona, vel mala, contra quos inuehitur Gregorius dicens, ꝙ ſi aliqua dubitatio emerſerit de ſtatutis in eo concilio, mittere debebant ad ſedem Apoſtolicã. Si vero fuerint cõtumaces, ab eccleſia ſunt coercendi, & ſi per eccleſiã non poſſunt, per ſæcularem debent comprimi poteſtatem.

f ¶Particularẽ.] Ad aliquid generaliter ſtatuendum 2, vel ad reuocandum illud, quod in vniuerſalibus concilijs eſt ſtatutum, vt illi epiſcopi, qui volebãt retractare ſtatuta

2 Vel dic, ꝙ particularẽ dicit ꝓpter illos, qui partẽ faciunt, ſ. hæreticos, quib. nullo modo licet conciliũ celebrare, ſecũdum Laur.

ſtatuta Conſtantinopolitanæ ſynodi, videtur hic, ꝙ ad ſolum Papam ſpectat interpretari ſtatuta vniuerſalis concilij, vt extra de concel. præb. & eccle. non vacan. dilectus, Arg. cõtra, ꝙ ab oĩbus epiſcopus, vel a ſeniori parte eorum, qui interfuerunt, põt fieri interpretatio, quia ab eo iudice prodire debet interpretatio. qui ius ſtatuit. extra de ſentẽt excom. inter. de iud. cum veniſſent.

Statuta vniuerſalis concilii per quẽ poſſint interpretari.

chiepiſcopi, vel patriarchæ, & ſi ibi non poteſt terminari, referuetur ad ſynodum epiſcoporum, difficilior res vero quæſtiones ad ſedem Apoſtolicam reſeruantur.

c ¶ Hortatu.] Arg. ꝙ auctoritas ſuperioris non excuſat, vt 12. q. cunq; militu arg. contra 12. q. 2. de reb. 63. diſt. Salo-

ſynodum β congregare: ſed quoties aliqua de vniuerſali ſynodo aliquibus dubitatio naſcitur, ad recipiendum[a] de eo, quod non intelligunt, rationem, aut ſponte ij, qui ſalutem animæ ſuæ deſiderant; ad Apoſtolicam † ſedem pro recipienda † ratione conueniant: aut ſi forte (ſicut de talibus † ſcriptum eſt; [Peccator cum venerit in profundum malorum, contemnit]) ita obſtinati, & contumaces extiterint, vt doceri non velint; eos ab eiſdem Apoſtolicis ſedibus aut attrahi ad ſalutem quoquomodo neceſſe eſt, aut (ne aliorum perditio eſſe poſſint) ſecundum canones per ſæculares[b] comprimi † poteſtates.

† *Apoſtolicas ſedes*] Iuo.
† *al. percipienda.*
† *al. quibuſdam.*
† *al. opprimi.*

Prou. 18.

a ¶ Ad recipiendũ.] Eo ipſo, ꝙ qs errat, non dicitur hæreticus, ſi paratus ẽ corrigi, vt 24. q. 1. hæc eſt fides. Sed ſi dubitat de fide, hæreticus dicitur, vt extra de hære. c. 1.

b ¶ Per ſæculares.] Poſſunt ergo laici coercere clericos ẽt non depoſitos in caſib. vt not. 23. q. 5. principes. aliàs autẽ etiam depoſitũ non poteſt laicus punire: niſi ĩcorrigibilis ſit, vt extra de iud cum nõ ab homine nunquã. n. clericus quantumcunq; ſit criminoſus, tradendus eſt curiæ ſæculari, dummodo poſſit corrigi per eccleſiaſticã poteſtatẽ, vt 81. diſt. dictũ, extra de iud. at ſi clerici, niſi ĩ crimine falſi literarũ apoſtolicarum, vt extra de crim. fal. ad falſariorum. Item habes hic, ꝙ vbicunq; deficit eccleſiaſtica poteſtas, ſemper recurritur ad brachiũ ſæculare, 11. q. 1. petimus, & 23 q. 5. de Liguribus.

Laici vtrum poſſint aliquando clericos punire. Hic videas quod legit, & notat 17. q. 4. de preſbyterorum. Archid.

ADDITIO. Ad idẽ ead. q. adminiſtratores.

α ¶ Gregorius.] *Hoc proculdubio eſt* Pelagij. *ſicut ab Anſelmo, & Iuone citatur. Sunt autem apud* Gratianum *multa capita ex* Pelagio *huius argumenti, ad* Apoſtolicã *ſedẽ recurrendum eſſe. cum aliqua uniuerſali ſynodo eſſet conſtitutum, & valde illos condemnandos, qui Apoſtolicis ſedibus non communicant, vt 23. q. 5. c. non vos, & c. de* Liguribus *Ex hoc autem capite nec licuit, & capite, iſtud 11. q. 1. habetur integra epiſtola* Pelagij, *quemadmodum ab Anſelmo refertur. Verum in* Polycarpo *citatur ex* Gregorio, *& in margine eſt additũ,* ad epiſcopos Mauritianæ *Atq; in ſummarijs capitum dictatus ipſius* Papa, *qui habetur lib. 2. Regeſti* Gregorii *ſeptimi; inter cætera hoc eſt,* quod nullã ſynodus abſq; præcepto ſummi Pont. dẽat generalis uocari

β ¶ Synodum.] *Apud Anſelmum, Iuonem, & in Polycarpo additur hæc,* ad iudicandum uniuerſalem ſynodum. *Hoc. n. eſt, ꝙ prohibetur hic a* Pelagio. *Multi. n. eo tempore aut ignorantia, aut animi peruerſitate adducti, nolebant quintum concilium recipere, (Qua de re B.* Gregorius, *lib. 7. epiſt. 53. & alibi ſæpe) & particularem ſynodum uniuerſali, ac ſedium Apoſtolicarum auctoritati præferebant. Itaque hoc capite non prohibet* Pelagius, *ſiue* Gregorius *ne epiſcopi poſſint* Diœceſanas, *& Metropolitã prouinciales ſynodos conuocare, ſed ne ipſas ad iudicandum uniuerſalem ſynodum congregent, atque ita eſt in rubrica emendatum.*

Item Pelagius II. Epiſcopis, qui conuenerant ad illicitam vocationem Ioannis Conſtantinopolitani, Epiſt. 1. cap. 1.

¶Non eſt concilium, ſed conuenticulum, quod ſine ſedis Apoſtolicæ auctoritate celebratur. Cap. V.

MVltis denuo Apoſtolicis, & canonicis, atq; eccleſiaſticis inſtruimur regulis, non debere abſq; ſententia Romani Pontificis concilia celebrari. ¶Quapropter, vt iam dictum eſt, recte non concilium, ſed veſtrũ cõuenticulum, vel conciliabulum caſſatur, & quidquid eo actũ eſt, irritum habetur, & vacuum. Vos quoq; deinceps videte, vt nullius hortatu[c] talia præſumatis, ſi Apoſtolicæ ſedis communione carere non vultis. *& infra.* ¶Si vero.

Anſ. l. 2. c. 56
Poly. l. 1. c. 14
Cap. 3.

MVltis.] CASVS. Hoc ca. diuidit ĩ duas partes. In prima parte dr̃, ꝙ Conſtantinopolitani e͞pi celebrauerũt cõciliũ ad uocationem Ioãnis, q tunc erat patriarcha, qđ factum fuit abſq; ſedis Apoſtolicę licẽtia quare Papa cõciliũ illud euacuat, & caſſat, & qđqđ ĩ eõ fuit cõſtitutũ, & prohibet ne de cætero talia fiãt. In 2 parte, quæ incipit ibi, [Si vero] dicitur, quod ſi epiſcopi cœperĩt ſuper aliquo diſcrepare negotio, referatur quæſtio ad ſedem Ar-

Salonitanæ 2. Tu dic, quod in leuibus excuſat aliàs nõ.

a ¶Ad

b ¶Ad maiorem.] Ideſt, ad metropolitanum & ita cum appellatur ab omnibus epiſcopis prouinciæ ad metropolitanum, videtur, quòd metropolitanus ſolus maior ſit omnibus epiſcopis prouinciæ, quia de pari ad parem nõ licet appellare. 2. q. 6. c. anteriorũ. ver. illo videlicet Item

COncilia.] CASVS. Quidam epiſcopi ſingulis annis ſine ſede Apoſtolica concilia faciebant: quare Symmachus Papa ea caſſat, cum non inueniatur aliquid conſtitutum ſine auctoritate ſedis apoſtolicæ, immo ſemper ei maiora negotia reſeruantur.

…ppellatur epiſcopis …inciæ metropo…

in qualibet prouincia ortæ fuerint quæſtiones, & inter ipſius prouinciæ epiſcopos diſcrepare cœperit ratio, atque inter ipſos diſſidentes non conueniat; ad maiorem b tunc ſedem referantur. Et ſi illic facile, & iuſte nõ diſcernuntur, vbi fuerit ſynodus regulariter congregata, canonice, & iuſte iudicentur. Maiores h verò & difficiliores † quæſtiones (vt ſancta ſynodus ſtatuit, & beata conſuetudo exigit) ad ſedem Apoſtolicam ſemper referantur.

† al. difficiles.

c ¶Sacerdotum.] Ideſt epiſcoporum.

d ¶ Perdiderunt.] Not. q aliquis dicit perdere quod nunquã habuit. ſic 5. q. 6. quia iuxta. 23. q. 4. Guiliſarius. 23. diſt. quorundã 2, ſic 33. q 2 quod verò, &c. Moyſes.

2 Vbi de hoc. Arch.

HINCETIAM Hęc eſt 2. pars diſt. in qua ponitur quid iuris ſit de ſynodis.

CASVS Iſte §. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, q Symmachus Papa erat de quibuſdam criminibus diffamatus: Vnde Theodoricus Rex veniẽs Romam, concilium cõgregauit, vt examinarentur ea quæ obiiciebãtur Papæ. Tunc ſurgentes epiſcopi Liguriæ & Aemiliæ & Venetiæ dixerunt Imperatori, q ad Papam ſpectabat cõuocare concilium: Imperator ad hoc benigne rñdit oĩa eſſe in poteſtate ſynodi comittẽs negotium auctoritati Pontificum, dũmodo pax in ciuitate Romana ſeruet. In ſcđa parte, quæ incipit ibi, [Epi vero] dicit, q Epi ibi congregati auctoritate eiuſdẽ Symmachi interueniente abſoluerũt ipsũ ab humano iudicio, a ſolo Deo iudicãdũ, & reſtituãdos clericos, q receſſerant a Symmacho Papa in ſuis officiis decreuerũt: dummodo primo Symmacho ſatisfaciãt. Cui ſtatuto primo ſubſcripſit Laurentius eps eccleſiæ Mediolanenſis, ſecundo Rauennas, & poſtea lxxv. epi. Omnia quæ poſtea ſequuntur, plana ſunt vſque ad d. 18.

Item Symmachus Papa.

¶Prouincialia concilia ſine Romani Pontificis præſentia pondere carent. Cap. VI.

In lib. Enno. pro defenſione 4. & 5. ſyn. ſub Sym. Anſ. l. 2. c. 56. Polyc. l. 1. tit. 7.

al. Legite.

COncilia ſacerdotum c eccleſiaſticis legib. quotannis decreta per prouincias, quia præſentiam Papæ non habent, valitudinem perdiderunt a d Legiſtis † inſaniſſimi, aliquãdo in illis præter Apoſtolici apicis ſanctionem aliquid conſtitutum; & non de maiorib. negotiis ad conſultationem †, quid occurrerit, præfatæ ſedis arbitrio fuiſſe ſeruatum?

† collationẽ] orig.

a ¶Perdiderunt.] *Hic in libello Ennodij in recentioribus editionibus eſt nota interrogationis. Sunt enim verba inimicorum Symmachi hoc tanquam abſurdum quidpiam obijciẽtium. Quibus Ennodius in ſequentibus verbis reſpondet,* Legite, &c.

2 *[Hinc etiam cum auctoritas Theodorici regis ex diuerſis prouincijs ad vrbem Romam ſacerdotes conuenire præcepiſſet e, vt ſanctum concilium iudicaret de ijs, quæ venerabili Papæ Symmacho præſuli Apoſtolicæ ſedis ab aduerſarijs ipſius dicebantur impingi, Liguriæ, & Aemiliæ, ſeu Venetiarum epiſcopi ſuggeſſerunt ipsũ, qui dicebatur, impetitus debere ſynodum conuocare, ſciẽtes, quia eius ſedi primum Petri Apoſtoli meritũ, deinde ſecuta iuſſione † Domini f, conciliorum venerandorũ auctoritas ſingularem in eccleſiis tradidit poteſtatem, nec antedictæ ſedis antiſtitem minorũ ſubiacuiſſe iudicio.] & infra. [¶Ad hæc ſereniſſimus Rex, Deo adſpirante reſpondit ſynodalis eſſe arbitrij in tanto negotio ſequenda præſcribere, nec aliquid ad ſe præter reuerentiam g de eccleſiaſticis negotiis pertinere, committens etiam poteſtati Pontificum, vt ſine propoſitum vellent audire, ne-*

Verba oĩa ſumpta ſunt ex quarta ſynodo Romana ſub Symmacho.

† iuſſionem.] Varic. eod. & Nicolaus ad Michaelem Impe. pag. 501.

Item hic appellatur a metropolitano ad concilium metropolitanum. inf. 2. q. 6. omnis. & ſic conciliũ eſt maius 1 ipſo metropolitano. & ſic appellatur ab aliquo ad ſeipſum cum aliis, & eſt ſimile. ff. quando appell. ſit l. 1. §. ſolent. Sed quid eſt, qđ hic dicitur, q ſi diſſentiunt epi, recurratur ad ſuperiorem, quare non ſtatur hic ſententiæ plurium 65. diſt. ſane? Intelligunt quidã, qđ hoc dicitur in cauſa criminali epiſcopi, vbi oportet omnes epiſcopos conſentire, vt 6 q. 4. c. 1. & 2. Sed poteſt intelligi in eo caſu, quando in prouincia dubitatur de negotio aliquo inter epiſcopos: tunc recurritur ad ſedem ſuperiorem. Vel intelligas in eo caſu etiam quando diſſentiunt epiſcopi in ſententia, non quod ſententiam aliquam proferant, ſed videtur quibuſdam vno modo ſententia, aliis alio modo.

h ¶Maiores.] Vt de fide, vt 24 q. 1. quoties.

1 …hoc di… videtur, cõcilium …et co…cere de …is deli…um me…politani, …hoc dicã …q. 1 ſ. cle… ibi vi… Arch.

e ¶Præcepiſſet.] Iſti epi venerunt ad citationem Regis non, q venire tenerentur, ſed vt reuocarent eum ab errore ſuo. Simile ad hoc extra de exceptionibus, olim.

f ¶Iuſſione Domini.] Habet ergo Romana eccleſia auctoritatem a Conciliis, ſed Imperator a populo, vt 93. d. legimus. in fi. Contrarium huic ſignatur 21 d. quamuis & 22. d. omnes. vbi dicitur, q Romana eccleſia habet primatũ a Domino, & nõ a cõciliis. Sed dic principaliter habuit a Domino, ſecundario * a conciliis.

g ¶Reuerẽtiã.] Debet imperator reuerẽntiam eccleſiæ: ſed de rebus eccleſiæ nihil poteſt diſpenſare, vt 96 diſt. bene. vnde nec dignitates, nec præbendas dare pot 3. vt

* *Concilio proprie non dederũt primatum Romanæ eccleſiæ, ſed explicarũt datum a Domino.*

3 Cõtra no. 10. d. Imperium ibi dixi. Archid.

vt 16.q.7.ſi quis deinceps.arg.contra extra de conſuetu. cum inter in parte deciſa.vbi dicitur Rex conferre décanatum:ſed hoc forte ex conſuetudine,& ex priuilegio. 16 q.1.hinc etiam.

a ¶ Immunis.] inf.2.q.7.§.item cum Balaam,in fi.contra,ibi dicitur, ꝙ ſimoniac⁹ poſt reſtitutionẽ tenetur reſpõdere accuſatoribus. Sed dic,quod primo fuit accuſatus de hæreſi,ſed cum appareret calumnia accuſãtis,poſtea fuit abſolutus,vt hic dicit.

b ¶ Ante tempus.] quod fieri non debuit.vt 8.q.4.nonne.§.illud

c ¶ Synodo] vt 96.d.bene.

d ¶ Epiſcopus] ¶ Tépus { Generale eſt, quod qui prius dignitatem receperunt, præferẽdi ſunt aliis 1, vt 74 d.epiſcoporum.& 75.di.cap.vlt.& extra de maio.& obed.cap.1.quoniam ille gradus cæteros antecedit, quem labor prolixior & ſtipendia lõgiora fecerunt anteire,vt C.de offic.ma offi.l.nemo,niſi aliquis receperit dignitaté a principe: ille enim præponit aliis, vt extra de ma io.& obed.pruas & ff.de albo ſcrib.l.2.& niſi ſint loco metropolitani, vel alicuius maioris dignitatis,q licet ſint poſterius ordinati, tamen præponuntur aliis,vt hic in falea,placuit, diſt proxi.

e ¶ Epiſcoporũ.] Hęc diſtinctio diuidit̃ ī tres partes: in prima pbat, ꝙ concilia epiſcoporum debẽt fieri bis in anno;& hoc probat per ſex canones quod tñ correctum eſt.Scda ibi, [Quoniam quidem.] Tertia ibi, [Singuli.] CASVS. Dictum eſt ſupra & oſtenſum, ꝙ epiſcopi non poſſunt celebrare concilia ſine licentia Romanæ ſedis, in quibus aliquid generaliter definiant, vel ſtatuant:ad correctionem tamen cõcilia celebrare, & indicere quæ iam ſtatuta ſunt generaliter, vel ſpecialiter, poſſunt.

e ¶ Epiſcoporũ.] Hic intitulatur 18.diſt. In proxima diſt. magiſter oſtendit 2, quod prouincialia concilia nihil generaliter poſſunt conſtituere: ideo conſequenter oſtendit ad quid ſint vtilia, addit etiam quoties in anno, & quo tempore anni, & cuius auctoritate ſint celebranda 3,& ꝙ metropolitanus nihil debet exigere ab epiſcopis conuenientibus ad cõcilium addit de pœna epiſcopi, qui vocatus ad ſynodum non venit. In fine dicit, ꝙ intra ſex menſes debet epiſcopus indicare ſuis ſub ditis ea,quæ in concilio acta ſunt.

f ¶ Conſtituendum.] Illud non eſt verũ, quia epi bene poſſunt condere canones epales, & arch.epiſcopus prouinciales. quia quilibet populus, & quælibet eccleſia ſibi poteſt ſtatuere aliquod ius, vt ſup.diſt 1.ius ciuile.& 9.d.quę contra.& 11.d cath olica & 12.d.illa.& de conſecra.d.3.c.1.& extra de ſer.conqueſtus.ſed de maioribus negotiis non poſſunt aliquid ſtatuere,vt hic,& 12.diſt.præceptis,vbi de hoc.

gotium ſiue nollent, quod magis putarent vtile deliberarent,dummodo venerandi prouiſione concilii pax in ciuitaté Romana daretur †: epiſcopi verò in ſynodo reſiſtentes congregata auctoritate eiuſdem Symmachi dixerunt: Symmachus Papa ſedis Apoſtolicæ præſul ab huiuſmodi oppoſitionibus † impetitus, quantum ad homines reſpicit ſit immunis [a], & liber,cuius cauſam totam Dei iudicio reſeruamus:] & infra. ¶ De clericis verò memorati Papæ, qui ab epiſcopo ſuo ante tempus [b] contra regulas diſceſſerunt,& ſchiſma fecerunt;hoc fieri decernimus,vt † illi ſatisfacientes epiſcopo ſuo miſericordiam conſequantur,et officiis eccleſiaſticis ſe gaudeant reſtitui.] Ibidem infra.¶ [Laurentius eccleſiæ Mediolanenſis epiſcopus huic ſtatuto noſtro, in quo totam cauſam Dei iudicio commiſimus,ſubſcripſit. Petrus eccleſiæ Rauennatis epiſcopus ſub eiſdem verbis ſubſcripſit,& poſt eũ ſeptuaginta quinque epiſcopi.] Illud de clericis pro pace in vrbe reformãda miſericorditer & diſpenſatiue factum digno ſcitur.¶ Hoc quoque notandum eſt,quòd in hoc concilio, & in alia ſynodo [c] Symmachi Papæ, ante Rauennatem epiſcopum, Mediolanenſẽ ſubſcripſiſſe, & reſpondiſſe legitur: ex quo ſedis prærogatiuam ante eum habere colligitur.

† Chriſtianis omnibus redderetur] orig.

Ibidem infra.

† al.propoſitionib.] orig.

† vt eos ſatisfacientes epiſcopo ſuò miſericordia ſubſequatur] orig.

Ordo inter beneficiatos

1 Contra 16.d 6.ſynodus ver. prima adornatio, vbi de hoc Archid.

Vt enim Gregorius primus lib.7.reg.epiſt.122. Syagrio epiſcopo Auguſtudunenſi.

CAP. VII.

Anſel.l.6.c.134.

Epiſcopos ſecundum ordinationis ſuæ tempus [d], ſiue ad conſidendum in concilio,ſiue ad ſubſcribendum,vel in qualibet alia re ſua attẽdere loca decernimus, & ſuorum ſibi prærogatiuam ordinum vendicare.

Verum tempus ordinationis non ad eccleſias, ſed ad perſonas refertur, ſicut ex conſuetudine Cardinalium ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & epiſcoporum vniuſcuiuſque prouinciæ euidenter apparet.

DISTINCTIO XVIII.

Epiſcoporũ [e] igitur concilia,vt ex præmiſſis apparet,ſunt inualida ad definiendum,& conſtituẽdum [f],non autem ad corrigendũ. Sunt enim neceſſaria epiſcoporum cõcilia ad exhortationem, & correctionem, quæ etſi non habẽt vim conſtitutionis †;habent tamen auctoritatem imponendi, & indicendi, quod alias ſtatutum

† al. conſtituendi.

a ſup.diſt.prox.c.concilia.ſecundum Hugõ-cem.

Eccleſia ... bet pot... ſibi ius ... tuere.

Vt mi... ca.1.2.&... ca peruen... & c.quoniã

De

DE conciliis.] CASVS. In hoc ca. ſtatuit Leo, vt cõcilia epiſcoporum fiãt bis in anno, & ibi clericorũ queſtiones dirimantur: & ſi ibi dirimi nõ poſſunt, referantur ad primatem. & ſi nec ibi poterunt terminari, ad ſedem Apoſtolicam referantur.

eſt, & generaliter, ſeu ſpecialiter obſeruari preceptum.

] Ex concilio Cabilonenſi, c. 6.]

¶ *In peruetuſto Gratiani codice palea hac eſt in extremo precedentis diſtinctionis, conuenitque cum ultimo illius capit,* epiſcopos, *Ex Cabilonenſi autem citant etiam cateri collectores, extat uero in Bracarenſi primo, c. 24. & concordat cum c. 13. concilij Mileuitani, & ca. 53. concilij Africani.*

PALEA. Cap. I.

Burch. l. 1. c. 55. Iuo. p. 5. ca. 165. Pann l. 4. c. 10. † al. ſedendi deferat.

PLacuit, vt conſeruato metropolitani primatu cæteri epiſcopi ſecundum ſuæ ordinationis tempus alius alij deferat † locum.

Vnde Leo primus, epiſt. 82. c. 7. Anaſtaſio Theſſalonicenſi epiſcopo.

¶ Bini conuentus per ſingulos annos ab epiſcopis celebrentur. Cap. II.

Burch. l. 1. c. 43. Iuo p. 4. c. 241. Pann. l. 3. tit. 19. Poly. l. 1 tit. 16. Poly. l. 1. tit. 25.

DE concilijs autẽ epiſcopalibus nõ aliud indicimus, quàm ſancti Patres ſalubriter ordinarunt, vt ſcilicet bini [a] conuentus per annos ſingulos habeantur, in quibus de omnibus [b] querelis, quæ inter diuerſos eccleſiæ ordines [c] naſci aſſolent, iudicetur. At ſi forte inter ipſos, q̃ præſunt, de maioribus (quod abſit) peccatis cauſa naſcatur, quæ prouinciali nequeat examine definiri, fraternitatem tuam de totius negotij qualitate metropolitanus [d] curabit inſtruere [e], & ſi coram poſitis partibus nec tuo fuerit res ſopita iudicio, ad noſtram cognitionem quidquid illud eſt, transferatur.

Item ex Nicano concilio, c. 5.

¶ Quo tempore concilia epiſcoporum ſint celebranda. Cap. III.

Poly. l. 3. tit. 19.

HAbeatur ſemel concilium ante dies Quadrageſimæ [f], vt omnibus, ſi quę ſunt, ſimultatibus [g] amputatis, mundum α ieiunium, & ſolenne Deo poſſit offerri: ſecundum vero agatur circa tempora [h] autumni.

α ¶ Mundum..] *Caput hoc eſt ex uerſione, qua uſus eſt Iſidorus. In ea tamen hoc loco eſt,* mundum ſolenne Deo munus; *quemadmodum & in Polycarpo, & in aliquibus Gratiani codicibus eſt,* mundum, & ſolemne Deo munus. *Græcè eſt* ἵνα πάσης μικροψυχίας ἀναιρουμένης τὸ δῶρον προσφέρηται τῷ θεῷ. id eſt, vt omni ſublata animi anguſtia munus purum Deo offeratur.

Item ex Antiocheno concilio, c. 20.

¶ Ad morum correctionem, & controuerſiarum diſſolutionem bis in anno epiſcopale concilium fiãt. Cap. IIII.

Burch. l. 1 c. 44. Iuo p. 5. c. 154. Pann. l. 1 c. 15. Polyc. l. 3. ti. 19.

PRopter eccleſiaſticas cauſas, & quæ exiſtunt, controuerſias diſſoluendas, ſufficere viſum eſt bis in anno p̃ ſingulas prouincias epiſcoporum concilium fieri, ſemel quidem poſt tertiam hebdomadam Paſchalis feſtiuitatis ita vt in quarta hebdomada, quæ conſequitur, id eſt media α Pentecoſte, concilium compleatur β, Admoneant, [i]

a ¶ Bini.] Hoc corrigitur infra eod. quoniam. & extra de accuſ. ſicut olim.

b ¶ De omnibus.] Ad eos ſpectãtibus.

c ¶ Ordines.] Id eſt, laicos vel clericos. loquitur Primati vel Patriarchę.

d ¶ Metropolitan⁹.] Not. q̃ in magnis negotijs ſemper conſulet archieps ſuũ Primatem, vt hic, & 65. diſtinct. de perſona. & 6. q. 4. ſi inter epiſcopos. Item habes hic, q̃ Primas nõ debet intereſſe concilio Metropolitani, & 92 diſtin. c pen. & 11. queſt. 1. ſi clericus aduerſus.

Primas in concilio archiepiſcopi non debet intereſſe.

e ¶ Inſtruere.] Ergo iudex a quo appellatur, poteſt inſtruere iudicem ad quem appellatur, & eius cauſam quare non recipit ei⁹ appellationẽ, & exemplũ ſibi reddere debet, vt ff de appella. recipi. l. ſciẽdum. non tamen tã quam teſtis, vt 2. q. 6. ſtatuendum.

HAbeatur] Caſus triũ ſequentium capitulorum plani ſunt.

f ¶ Dies Quadrageſimæ.] In ſeq. cap. dicitur, quod poſt tertiam debdomadam Paſchæ: ſed iſte canon præiudicat illi: quia iſte canon eſt Nicani cõcilij 1. vel loquitur ſecundum diuerſas conſuetudines. 16. diſt. ca. ſexta ver. primo.

1 Sub. q̃ inter alia primatum obtinet. 15. diſt. c. 1. & 2.

ADDITIO. Arg 76. diſt. vtinam. Archidiaconus.

g ¶ Simultatibus.] Simultas eſt odium priuatum 65. diſ. ca. tertio.

h ¶ Circa tempora] Idibus Octobris, vt infra cap. ſeq.

i PRopter.] ¶ Admoneant.] Id eſt conuocent, vel p̃priẽ, & ſic eſt argu. quod mora poteſt purgari, licẽt certus dies ſit appoſitus 2, alias quare admoneretur?

2 Id eſt, adiectio diei nõ facit aliquem eſſe in mora. Lau.

retur? ſic inf.ea.diſ.qm̄ & extra de conceſ. prębē. & eccle.nō va. quia diuerſitatem.& ff.de peri. & cōm. rei vē. l.1.§ licèt autem. Arg.contra extra de elect.cū in cūctis. arg contra 7.q.1.pręſentium, & 20.q.2.puella. & C de contrah. ſtip. magnam. & extra de dolo & contuma. cumdilecti. Solu. vbi dies præfigitur à canone, mora poteſt purgari: ſecus ſi ab homine præfigitur dies. argu ff.de arb. ſi cum dies.§ vlt. & l Celſus. Io. Sed hoc nō eſt verum, vt extra de ſup. neg. præ. licet. ibi dici vr, ꝙ mora purgari non poſſit. ſed certe noua decre.dicit, quod in ſolutione penſionis in ora itra breue tps poſſit purgari, vt extra de loc c.vel. ſed illa loquitur in alio caſu quàm decret.licet. Vel d c, quod illa corrigit decret.licet B.

a ¶ Idibus.] Hoc falſū vr: qa idus ſemper eſt i xiij. die uel xv. ſecundum quod nonę pręcedūt: ſi n menſis habet quatuor nonas, sūt idus i xiij die ſi vero ſex nonas ſunt i xv. die. Et ita idus nunquā ſunt in x die. verum eſt apud nos ſed apud Gręcos bene eſt in x.die. Dicunt quidam 1 quod idus qñque dr̄ large, vt hic, ſcilicet totum illud tempus ex quo poſt nonas ſtatim incipiunt cōputari, vt cū dr̄ viij. idus. vij.idus & ſic deinceps. nā in principio menſis dr̄ Kalēdæ, deinde iiij. vel vj. nonas, deinde terminatis nonis dr̄ viij. idus. vij. idus quare ergo dr̄, ꝙ ſit decimus? Sed dicas ꝙ hic vocat hoc nomine, idus, quēlibet diē, qui eſt inter illos dies, q dñr idus, nō vltimum diem iſtorum, qui propriè & abſolutè dicit idus. Alia expoſitio, quæ fit hic, non valet.

1 Vt Laurentius.

b ¶ Hypberetæi mēſis] id eſt, Octobris.

c ¶ Et omnes.] Et, pro, i. alias ſi omnes debent conuenire de prouincia, quare epiſcopus reſeruaret eis omnia ea quæ fierent 2 in ſynodo, vt inf.c. decernimus.

2 De hoc if. eo. ca. pen Laur.

d ¶ Concilia.] Prouincialia, quia quilibet epiſcopus irrequiſito metropolitano poteſt facere concilia epiſcopalia, vt 38.diſt.quando.

ADDITIO. Sic legitur & no.inf.ea.di, c.pen.in fi.Arch.

e ¶ Cauſis conſtat.] Quæ ad ſtatum prouincię ſpectant.

f ¶ Non oportet.] ¶ Doceri.] Licèt enim non debeant indigere doctrina, vt 1. q. 7. conuenientibus 3. tamen diſcere debent. 24.q.3. ſi habes. Laur.

g ¶ Accuſare.] Id eſt, debent excommunicari, vt 2 q. 6.

3 Ad Id 36. diſtin cccc.

autem comprouinciales epiſcopos ij, qui in amplioribus, id eſt in metropolitanis ciuitatibus degunt. ¶ Secundum vero cōcilium Idibus [a] Octobris habeatur, q dies apud Gręcos hyperberetæi † menſis [b], decimus γ inuenitur. In ipſius autem concilijs, & presbyteros, & diaconos pręſentes eſſe oportet, & omnes [c] quotquot ſe læſos exiſtimant, & ſynodicam expectare ſententiam. Nec liceat aliquibus apud ſemetipſos concilia [d] ſine metropolitanorū eſpicoporum conſcientia facere, quibus de omnibus cauſis conſtat [e] permiſſum eſſe iudicium.

† Vide hunc locum Io. Bap. in adnotationum poſteriorū. c 6 Kalendæ ... æ, & id...

α ¶ Id eſt media.] *Antea legebatur*, & in medio temporis inter Paſcha, & Pentecoſten. *nec multo aliter apud* Iuonem, id eſt medio temporis, &c. *Sed poſita eſt hęc lectio ex plerisque Gratiani exemplaribus, & collectione Iſidori, in qua eſt hęc eadem verſio. Nam cęteri collectores ſecuti potius videntur verſionem Dionyſii, quæ eſt in codice canonum: quamuis & Burchardus, & Pannormia hoc loco habeant,* id eſt medio Pentecoſtes, *vel,* in medio Pentecoſte, *vbi in verſione Dioniſii eſt*, ita vt quarta ſeptima Pentecoſtes. *verbum planè è verbo*, Gracè *enim eſt* ὥστε τῇ τετάρτῃ ἑβδομάδι τῆς.

β ¶ Complexu.] *Vocem* ἐπιτελεῖσθαι *Dionyſius vertit* conueniat.

γ ¶ Decimus,] *Prorſus ex Gręco. Dionyſius autem quem Burchardus, & Iuo ſequuntur, habet*, Idibus Octobris, id eſt, quintodecimo die menſis Octobris, quem hyperberetæum Greci cognominant. *In canone autem Apoſtolorum. 37. legitur ſecundam anni ſynodum celebrandam eſſe* ὑπερβερεταίου δωδεκάτῃ, *id eſt*, duodecimo die hyperberetæi. *Non conuenire autem omnino Latinorum menſes cum Gręcorum ſatis conſtat. Suidas quidem ſcribit apud Macedonas hyperberetæum eūdem eſſe q October, Galenus autē Pergami eundē qui September.*

Item ex Concilio Laodicen. c. 40.

¶ Semetipſos accuſant, qui vocati ad ſynodum venire contemnunt. Cap. V.

Burc.l.1.ca.47. Iuo p.5.c.157. †al.abire.

NOn oportet vocatos epiſcopos ad ſynodum, contēnere, ſed adire † debere, & aut docere, aut doceri [f] quęſunt ad eccleſiæ cæterorumque correctionem vtilia: quòd ſi contempſerint, ſeipſos videntur accuſare [g], niſi forte prę infirmitate ire non poſſint.

Item ex concilio Chalcedonenſi. c. 19.

¶ Corripiantur epiſcopi, qui ad concilium vocati, venire contemnunt. Cap. VI.

PEruenit ad noſtras aures, quòd in prouincijs cōſtituta epiſcoporū cōcilia minimè celebrent. Hoc α ex co

Anſe.l.6.c.199. Iuo p 4.c.241.

6. quiſquis probatus.

PEruenit CASVS Quidam erant epiſcopi, qui concilia non celebrabant, quod apparebat ex eo, quod correctione egebant multæ res eccleſiaſticæ quæ iam neglectę fuerant. Quare ſtatutum fuit in ſynodo, vt bis in anno epōrū concilia celebrarentur ad correctionē eorum, quæ fuerant emendanda. Statuit enim quod omnes epiſcopi prouincię interſint: niſi neceſſitate aliqua

edentia ſequẽtia ...nuntur

aliquã excuſentur, alioquin corripiantur.

a ¶Multæ.] Arg. ꝙ per ſequentia intelliguntur, & præſumuntur præcedentia: nã ſi quis ab hæreticis per violentiam tractus fuerit, & per menſem ſteterit cum eis, præſumitur non tractus, vt 1. q. 1. conſtat item arg. contra

diuinis mandatis: & ꝙ metropolitanus nõn habeat licentiam petendi aliquid ab epiſcopis venientibus ad ſynodum, & ſi conuictus fuerit aliquid exigiſſe, in quadruplum reſtituet.

a ¶Quoniam quidem regula.] Illud not ꝙ cũ hæc ſynodus 2. velit corrigere antiquam cõſtitutionem, facit mẽtionem de ipſa & ſic eſt arg ꝙ vna conſtitutio non reuocetur per aliam, niſi faciat mẽtionem illius: ſic eſt in reſcriptis: qa aliter non videtur Papa ex certa ſcientia contrarium conſtituere. Sed hoc nõ dico verum: & licet in reſcriptis & priuilegiis requirit quod fiat mẽtio priorum ad hoc, vt priora reuocentur 3, non tamen eſt ita in conſtitutionibus: & hoc ideo quia conſtitutio procedit ex libero motu domini Papæ: & quia omnia iura habet i ſcrinio ſui pectoris, vt C de teſta omnium. Item & eſt arg. ad hoc ex trade cog. i pr. c. 1. Similiter in teſtamentis nõ requiritur, ꝙ fiat mentio priorum: quia teſtamentum pro lege ſeruatur 13. q. 2. c. vlt. niſi in duobus caſibus, vt ſi ſit teſtamentum factum inter liberos 4, vt C. de teſt. l hac conſultiſſima. §. ex imperfecto. & Auth. hoc inter liberos. & niſi ipſe teſtator legẽ ſibi teſtãdi dixerit: cum dixerit: ſi fecero aliud teſtamentum, nõ valet quia tunc faciendum ſecundum, oportet ꝙ faciat mentionẽ de primo: vt ff. de leg. 3. ſi quis in prin. in conciliis autem antiquus obtinet, ſi eſt potioris auctoritatis, vt 50. diſt. dño ſancto. in ſi. Ioan. Verum eſt, ꝙ in reſcriptis continetur: ſed omnium factorum habere memoriã, potius eſt diuinitatis quam humanitatis. C. de vete. iur. enu. l. 2. §. ſi quis. nec præſumitur Papa ex certa ſcientia indulgere per ſecundum reſcriptum poſt primum ſuper eodẽ: ſed p̃ſumitur, ꝙ hoc faciat immemor prioris. extra de offic. deleg. ex parte 1. Ipſum enim fallit obliuio. 23. diſt. præterea, ſed vt tangitur in gl. Ioan. ipſe habet, vel præſumitur habere omnia iura in ſcrinio pectoris ſui in legibus & conſtitutionibus continentur iura: & poſterior tollit priorẽ, licet non faciat mentionẽ de ipſa. ff. de legibus. nõ eſt nouũ. In teſtamentis aũt alia eſt ratio, ne libertas ſupremi iudicii infringat: qđ eſſe non debet. ff. pro ſocio. cũ duobus. §. idẽ rñdit: quia nihil eſt, qđ magis hominibus debeatur, quam qđ ſupremæ voluntatis liber ſit ſtylus: & liberum qđ iterum non redet arbitrium. C de ſacroſan. eccl. l. 1. in ſi ſed in duobus caſibus ſup. not. in gl. Ioan. eſt ſpeciale. Bar.

ADDITIO. Et 33. quæſt. 2. hoc ipſum in fin. Archidiaconus.

d ¶Excuſatione.] Friuola: nã rationabiles exceptiones ſemper admittuntur 5, vt extra de offic. deleg. ex parte.

Conſtitutio ſcđa an reuocet priorem de illa mẽtione nõ facta.

2 Scilicet, ſeptima, ſecundũ Hug. Io. de Fant.

3 Extra de præſcrip. veniens, & de reſcri. ordinem. Arch.

Teſtamentũ ſui an reuocet primum.

4 Item & ſi primum de rogatorium eſt ſcđo. ff. de leg. 1. ſi mihi & tibi. §. vlt. Archid.

5 Supra eo. c. proxi. inf. cad. ſi eps. Archid.

probatur, quòd multæ [a], quæ correctione opus habent, eccleſiaſticæ res negligantur. Statuit ergo hæc ſancta ſynodus, ſecundum regulas Patrum bis in anno vnum conuenire per ſingulas prouincias epiſcopos, vbi ſingula [β] quæ emerſerint, corrigantur. Qui vero noluerint conuenire epiſcopi, conſtituti in ſuis ciuitatibus, & hoc maxime, cum ſui corporis ſanitate conſiſtentes, etiam ab omnibus aliis urgentibus [neceſſitatibus † [b], & inexcuſabilibus negotiis liberi ſunt, licere eos fraternæ charitatis admonitionibus corripi.

† abeſt, a collectione Iſidori, & Iuone.

a ¶Hoc ex eo.] *In collectione Iſidori, vbi alioquin eadem videtur eſſe verſio, legitur,* ex hoc probatur, quod multæ, &c. *item que apud* Iuonem, *addita tamen particula,* &, Gracè *eſt:* *καὶ ἐκ τούτου πολλὰ, παραμελεῖται τῶν διορθώσεως δεομένων ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων..:* & propterea multæ ex rebus eccleſiaſticis, quæ correctionis egent, negliguntur.

¶Vbi ſingula.] *Ita in collectione Iſidori & apud* Iuonem, *&* *Anſelmum.* Gracè *eſt:* *ἔνθα ἂν ὁ τῆς μητροπόλεως ἐπίσκοπος δοκιμάσει, καὶ διορθοῦν ἕκαστα τὰ ἀνακύπτοντα qua Dioniſius ſic vertit:* Quò metropolitanus antiſtes probauerit, & corrigere ſingula, ſi qua fortaſſis emerſerint.

Item ex ſeptima ſynodo, c. 6.

Ex verſione Anaſtaſii.

¶Canonicis ſubiaceat pœnis metropolitanus, qui ſaltem ſemel in anno celebrare concilium negligit.

Cap. VII.

In concilio Niceno. c. 5. & Antiocheno. c. 20. Iuo p. 5. c. 373. ſu. ea. c. habeatur. & c. propter. Cap. 9.

[a] Quoniam quidem regula [c] eſt, quę dicit, bis in anno per ſingulas prouincias oportere fieri ꝑ cõuentũ epõrum regulares inquiſitiones; ꝑp fatigationẽ, & vt opportunè habeatur ad iter agẽdũ hi, qui cõgregãdi ſunt definierũt ſextę ſynodi ſancti Patres, omni excuſatione [d]

tra prælatos ex vitiis ſubditorum, & contra magiſtros ex vitiis diſcipulorum, vt 18. diſt. priuſquam. & 22. q. 2. quod autem ait. 53. diſt. legem. 12. q. 2 quatuor 44. diſt. multis 34. q. 1. cum per bellicam. & C. de adul. ſi quis.

b ¶Neceſſitatibus.] Quæ neceſſitas excuſet, habes de conſec. diſt. 4. hi qui. 1. Item ſi quis propter tempeſtatem, vel flumen. vel quia vocatus eſt ad teſtimoniũ, vel ad dignitatẽ, vel ſi incipit abeſſe cauſa Reipublicæ, vel ſi domeſtico funere impediť, vel ſi maius negotium ipſum trahit, excuſatur, vt ff. ſi quis cau. l. 1. §. 1. & 2. & l 4. & ff. ex quibus cau. maiores, item hi. vel ſi ad maius tribunal vocatus eſt, vt ff. de re iudi. contra pupillum. § is qui. Item timor hoſtium extra de app. ex parte.

...itati mul...s cauſis ex ...uſantur. Et 23. diſt. ...am omnis ...lius. vbi de ...oc in glo. ...o. quod Ar...id.

Quoniam quidem.] Hęc eſt ſecunda pars huius di. in qua probat, ꝙ ſufficit, ꝙ ſemel in anno fiat prouinciale cõcilium Ioan de Fan. & ꝙ ſingulis annis concilium prouinciale debeat celebrari, ponitur ſub præcepto. Archidiaconus.

CASVS. Hoc capitulum diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ antiqua regula præcipiebat ſynodum bis in anno celebrari? Sed quia hoc difficile erat, ideo ſexta ſynodus ſtatuit ſemel in anno fieri. Princeps verò, qui hoc prohibuerit, excommunicetur, & metropolitanus, qui cõcilium neglexerit celebrare, canonice puniri In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Dum autem.] dicitur, ꝙ donec ſynodus agitur, epi debent eſſe intenti

remota, omnibus modis ſemel in anno fieri, & deprauata corrigi. Hunc ergo canonem & nos renouamus: & ſi quiſquam princeps inuentus fuerit hoc prohibere; communione [a] priuatur: ſi quis verò metropolitanorum hoc neglexerit agere abſq; neceſſitate, vel vi [b], ſeu aliqua rationabili occaſione; canonicis pœnis ſubiaceat. Dum autem ſynodus agitur ſuper canonicis, & euangelicis negotijs; oportet congregatos epiſcopos in meditatione, & ſollicitudine fieri cuſtodiendorum diuinorum, & viuificorum Domini mandatorum: *& poſt pauca.* ¶ Porro non habeat metropolitanus licentiam ex his, quæ defert epiſcopus ſecum, ſiue iumentum, ſiue aliam ſpeciem expetendi. Quòd ſi hoc egiſſe cōuictus fuerit, ſoluat quadruplum [c].

a ¶ Et vt opportune.] *Gracè eſt, καὶ τὸ ἐνδεῖν ἔχειν πρὸς ὁδοιπορίαν. ideſt:* Et quod non bene parati ſunt ad iter faciendum.

Item Leo iiij. ad epiſcopos Britanniæ, c. 3.

¶ Non cogantur presbyteri ad ſacra concilia eulogias deferre. Cap. VIII.

De eulogijs [d] ad ſacra concilia deferendis nihil inuenimus a maioribus terminatum, ſed ſicut vnicuiq; presbytero placuerit. Nam ſi conſtitutum fuerit in illo tempore benedictiones afferri, forſitan minus [e] libenter ad ſynodos occurrent, & magis venire obtrectabunt. Quæ, vt arbitror, non ſunt rationabiliter quærendæ; nec vltro delatæ, reſpuendæ [f].

¶ Habetur hac epiſtola Romæ manuſcripta, ut in indice dictum eſt.

Item ex concilio Carthaginienſi. 4. c. 21.

¶ Sine graui neceſſitate epiſcopus ad ſynodum ire non tardet. Cap. IX.

Epiſcopus ad ſynodum ire non tardet, niſi ſatis graui neceſſitate inhibeatur, ſic tamen, vt in perſona ſua legatum [g] mittat, ſuſcepturus ſalua fidei veritate, quidquid ſynodus ſtatuerit. Anſ. l. 7. c. 192.

¶ Similem ſententiam, & penè eadem uerba referunt Burch. l. cap. 51. & Polycar. l. 2. tit. 16. ex Fœlice.

Item ex concilio Carthaginienſi 5. c. 10.

a ¶ Communione.] Not. principes poſſe excommunicari, quod verum eſt etiam a ſacerdotibus, vt inf. d. 96. duo ſunt. 11. q. 3. ſi autem vobis, & C. vbi de crimi. agi opor. Authen. quia in prouincia.

Reuocantur facta contra violenter detentum.

b ¶ Vel vi.] Videtur ergo, ꝙ ſi aliquis per vim detineatur ab aliquo, & aliquid interim fiat cōtra ipſum, quod retractari poſſit illud. Idē eſt ſi per dolum alterius non veniat, vt extra de integr. reſtit. ex literis. Sed contrarium legitur. ſi quis cau. l. 2. §. vlt. & ff. de eo per quem factum erit. l. vlt. vbi dicitur, ꝙ ſi per dolum, aut per vim alicuius aliquis non venerit ad iudicē, non reuocatur id quod factum eſt, ſed datur actio contra ipſum impedientem. Sed dic, quod non reuocatur ipſo iure: ſed per in integrum reſtitutionem 1, vel in eo caſu reuocat̄ qn̄ detentor non eſt ſoluendo. extra de teſti tu. ſpo. olim.

1 ff de eo per quē factum eſt. l. vlt. §. 1. Archid.

Clerici poſſunt pecuniariter puniri.

c ¶ Quadruplum.] Argu. ꝙ clerici poſſunt pecuniariter puniri & punire, vt 23. diſt. quamquam. in fine. & 17. q. 4. definiuit. & ca. ſi quis deinceps. & 23. q. 5. de Liguribus. Arg. contra, extra de pœn. licet 2. Sed dic, ꝙ vbi pœna ſpiritualis eſt in iure ſtatuta, non debet infligi pecuniaria: alias ſecus. extra vt lit non conteſta. quoniam. in fi. ideo autem punitur in quadruplū: quia crimē cōcuſſionis 3. commiſit quod punitur pœna quadrupli. 1. q. 1. quidam. & q. 7. ſancimus in fine. & tam laicus, q̄ clericus punitur pœna concuſſionis, vt 23. q. 1. militare hic ſignatur contrarium 12. q. 2. fraternitas, vbi dicitur, quod eccleſia non debet ſuum cum augmento recipere. Sed dic, ꝙ hic non recipit nomine eccleſiæ, ſed proprio nomine 16. q. 6. ſi epiſcopum.

2 Dic vt no. inf. 23. e. 5. ſi vos Arch.

3 Aget iſte a quo accepit contra eum ſuperiorem. 11. q. 1. ſi clericus. Archid.

De eulogijs.] CASVS. Quærebat quidā epiſcopus a Papa, vtrum presbyteri tempore ſynodi deberent afferre eulogias, ideſt, munuſcula epiſcopis? Et reſpondet Papa, nil ſe inueniſſe a maioribus definitum: ſed eſt in arbitrio cuiuslibet presbyteri qui voluerit exhibere. Nam ſi definitum eſſet aliquid tempore ſynodi a presbyteris dandum, minus libenter venirent ad ſynodum. Vnde eulogiæ ab aliquo peti non debent: nec delatæ reſpui.

d ¶ Eulogiis.] Eulogiæ dicuntur munera, quæ deferunt ſubditi ſuis prælatis.

e ¶ Minus.] Argu. quòd magiſtri non petant collectam à ſcholaribus, vt libentius veniant ad ſcholas. ſic 1. q. 1. baptizandis & cap. placuit, vt vnuſquiſque 1. quæſt. 2. vendentes.

Magiſtri debent gratis docere.

f ¶ Reſpuendæ.] Arg. ꝙ quædam licitè poſſumus recipere, quæ tamen petere prohibemur, vt 1. q. 2. placuit. ea. quæſtio. quam pio. 13. q. 2. queſta.

ADDITIO Ad idem ff. de orig. iur. l. 2. iuxta finem. §. diuus. vbi de hoc. Archidiaconus.

Epiſcopus.] CASVS. Dicitur, hic, quòd epiſcopus vocatus debet ire ad ſynodum, niſi graui neceſſitate fuerit impeditus: & tunc mittat per legatum, qui ſuſcipiat quæ in ſynodo ſtatuentur.

Citatus impeditus mittere teneatur procuratorem.

g ¶ Legatum.] Arg. quòd licet citatus ad iudicium venire non poſſit: nihilominus tenetur mittere procuratorem 4. quæſtione 3. ſi ægrotans. & extra de appellat. conſtitutus. Argumen. contra extra de procurato. querelam. De hac materia quæras 5. quæſtione 3. ſi ægrotans, ſed illud cap. querelam, loquitur in ardua cauſa.

Placuit]

PLacuit.] CASVS Dicitur in hoc cap. quod epiſcopi niſi fuerint impediti, ſemper debent ad ſynodum ire: & ſi ire non potuerint, ſuas excuſationes in literis mittant: quod ſi neglexerint ad Primatem mittere, communione fratrum priuentur, & eccleſia ſua tantū ſit contenti. Idem fere eſt caſus trium cap. ſequentium: vt per te videbis. Additur tamen ibi, quod priuātur cōmunione fratrū vſque ad ſequentem ſynodum.

¶ Excuſatorias literas dirigant, qui grauati ad ſynodum ire non poſſunt. Cap. X.

Anſel, l. 7. c. 118.

PLacuit, vt quotieſcunque congregandum eſt conciliū, epiſcopi, qui neque ætate, neque ægritudine [a], neque alia grauiori neceſſitate impediuntur, competēter occurrant. *& infra.* ¶ Quòd ſi non potuerint occurrere, excuſationes ſuas literatoriè α [b] conſcribant: niſi autē β rationem [c] impedimenti ſui apud Primatem ſuū reddiderint, eccleſiæ ſuæ communione [d] debent eſſe contenti.

α Literatoriè.] *In concilijs impreſſis legitur,* in tractatoria. *Dubitatum fuit; an legendum eſſet,* in tractatoria. *Nam epiſtola, quibus Imperatores, vel Reges ſuos præſides vocabant, uel euectionem aliquam concedebant, tractoria dicebantur. Sic in Codice Theodoſiano lib. 8. titulus ſextus eſt,* de tractorijs & ſtatiuis. *& ſic uidetur emendandum in lib. Cod. 12. quamuis in impreſſis legatur,* de tractorijs, *quam vocem* tractoriam, *eadem ſignificatione Carolus Magnus in ſuis capitularibus vſurpauit lib. 4. c. 30 & 69. & eadem notione eſt in concilio Meldenſi, c. 71 Sanctus quoq; Auguſtinus in lib. poſt collationē contra Donatiſtas, c. 24. tractoriam pro epiſtola uocatoria uſurpat, his uerbis;* Sic autem a primate ſuo per tractoriam fuerunt euocati. *Atque in hoc canone, ubi de uocandis epiſcopis ad concilium agitur, uox iſta eſſet aptiſſima. Nam in concilio Africano inſerto in Codice canonum, c. 43 ubi hoc idem reperitur, & ca. 57. §. Lucianus, & §. Alypius. in uetuſtis codicibus ſemper legitur,* tractoria, *ubi in impreſſis eſt,* tractatoria. *& in Carthaginenſi græco, c. 91. eſt* ἐσυνοδική. *Verum idem B. Aug. utitur dictione,* tractatoria. *in eam, quæ nunc ſubijcietur ſententiam. Loquens enim de epiſcopis, ſi uocati noluiſſent uenire ad conciliū, & ibi obiecta crimina purgare, epiſt. 162. ait:* Quod ſi non fecerint, ibi etiam eorū prauitas, & peruerſitas innoteſcet. miſſaq; tractatoria ſuper eorum nomine per totum orbem terrarum, quacumq; iam Chriſti eccleſia dilatata eſt, ab omnibus eccleſijs, eorum cōmunio præcidetur. *In concione quoque ſecunda in Pſa. 36. eadem uox quater inuenitur: & epiſtola Syricij, quæ recitatur in concilio Teleptenſi, ibi uocatur tractatoria Cuius mentionem faciens* Innocentius *in epiſtolā ad Exuperium Toloſanum, c. 1. ait:* De his, & beatæ recordationis, viri Syricij epiſcopi monita euidentia commearunt: *quibus uerbis uidetur indicare non ad ſolos Africæ epiſcopos, ſed ad omnes prouincias miſſam fuiſſe illam Syricij tractatoriam. Ita Leo Papa ſecundus, poſtquam ſextum uniuerſale concilium finem habuerat, breuem eius concilij ſummam ad Hiſpaniæ epiſcopos, vt ei ſubſcriberent, miſit: quam tractatoriam uocat: quæ Leonis ij. epiſtola manuſcripta ex Hiſpania Romam ſunt miſſa.*

β ¶ Niſi autem.] *In originali eſt,* vel ſi poſt aduentum tractatoriæ aliquæ neceſſitates repente forſitan ortæ fuerint, niſi rationem impedimenti ſui apud ſuum Primatem reddiderint, ab eccleſiæ communione debere eſſe contemptos. *In Africano c. 43. reliqua eodem modo. Sed in extremo eſt fere vt apud* Gratianum: eccleſiæ ſuæ communione debere eſſe cōtentos. *Itemque in Carthaginenſi græco:* Ὀφείλειν τοὺς τοιούτους τῇ κοινωνίᾳ, τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀρκεῖσθαι ἐκκλησίας *Similis quædā pœna imponitur in eodē cōcilio, infra diſt. 58. c. finali.*

Item ex concilio Turonenſi. c. 2.

a ¶ Neque ægritudine.] Graui, vt infra ead. ſi quis epiſcoporum. non enim excuſat leuis febricula, vel vetus quartana, vt ff. de ædil. edic. l. 1. §. ſed ſciendum.

ADDITIO. Arg. cōtra. 7. q. 1. præſentiū. & extra de procu. q̄dam vbi de hoc. Archidiaconus.

b ¶ Literatoriè.] vel etiam per certum nuncium 1, cui credi poſſit, vt. 97. diſt. nobiliſſimus. extra de offic. deleg. prudētiam. extra de reſcript. ex parte, & c. ſciſcitatus.

1 Tenet hoc idem Hugo.

c ¶ Rationē.] No quod non ſufficit dicere ſe non poſſe venire, niſi rationē impedimēti aſſignet: ſic extra de offi. & po. iu. deleg. prudētiam. & de reſcript. ſciſcitatus. & illam cauſam probabit: vt 4. q. 5. quiſquis in fi. & per vnū teſtem eam poteſt probare, vt extra de procura. ex inſinuatione licet ſit argu. cōtra, extra de ī integ. reſti. ex literis 2, Ioan. Sed certè credo hoc eſſe ſpeciale, vt vni teſti credatur cum ſuo iuramento.

2 Vbi de hoc & extra de teſti. veniēs 2. ibi videas.

d ¶ Communione.] Videtur quod aliquis poteſt eſſe excommunicatus in vna eccleſia, & non in altera, vt hic, & 58. diſtin. ſi quis de alterius. & ſic eſt contra 4. q. 5. quiſquis. Sed dic, quod iſte non eſt excommunicatus: ſed cum alijs epiſcopis non communicabit: quia non venit ad negotia ipſorum, vel ad conſecrandum epiſcopum cum alijs.

Excōicatus vtrum quis poſſit eſſe in vna eccleſia, & nō in alia.

a EPiſcopus.] ¶ Abbatem.] Hoc 1, intelligi poteſt de abbatibus Ciſterciẽ. ordinis, vt extra de ſtatu mo na. c. 1. niſi pro crimine enormi. 11. q. 3. priuilegiũ. Argu. extra de priuile. tuorum. ſed alij abbates debent venire ad concilium, vt 18. q. 2. abbates, & inf. eo. decernimus. & hanc paleam habes 18. q. 2. §. vlt.

1 Hanc glo. quidam nõ habent, ſed illa eſt ĩ antiquo apparatu Io. Abbates tenentur ad conciliũ epiſcopi venire.

2 Cum tribus c. ſeq. ibidem.

PALEA Cap. XI.

Burch. l. 8. c. 78. Iuo p. 7. c. 91.

EPiſcopus non debet abbatem [a] cogere ad ſynodum ire, niſi aliqua rationabilis cauſa exiſtat.

¶ Hac Palea abeſt ab illis tantum exemplaribus, in quibus pauciſſima reperiuntur, & refertur infra 18. q. 2. poſt cap. fin. à Gratiano ex eodem Turonico, quemadmodum & à Burchardo, & Iuone.

Item ex concilio Arelatenſi. 2. c. 19.

¶ A communione ſit alienus, qui ſynodo adeſſe contempſerit. Cap. XII.

Burch. l. 1. c. 50. Poly. l. 2. tit. 15. Iuo p. 5. c. 160. ex concilio Spalenſi, vt Burch.

j SI quis autem ſynodo adeſſe neglexerit, vel cœtum fratrum, antequam [b] diſſoluatur concilium, crediderit deſerendum, alienum ſe à fratrum communione cognoſcat: nec eum recipi liceat, niſi in ſequenti ſynodo [c] fuerit abſolutus.

Item ex concilio Agathenſi, c. 35.

¶ Vſque ad proximam ſynodum à cõmunione abſtineat, qui a metropolitano vocatus, abſque graui neceſſitate ſynodo adeſſe neglexerit. Cap. XIII.

Burch. l. 1. c. 49. Iuo p. 5. ca. 159. Pann. l. 4. c. 17.

SI Epiſcopus metropolitanus ad cõprouinciales epiſcopos epiſtolas direxerit, in quibus eos aut ad ordinationem ſummi Pontificis [d], aut ad ſynodum inuitet, poſtpoſitis omnibus (excepta graui infirmitate corporis aut præceptione [e] regia [f]) ad conſtitutũ diem adeſſe non differant. Quòd ſi defuerint (ſicut priſca canonum præcepit auctoritas) vſque ad proximam ſynodum à charitate fratrum, & eccleſiæ communione priuentur.

Item ex concilio Tarraconenſi, c. 6.

¶ A communione priuetur epiſcopus, qui à metropolitano vocatus ad ſynodum, venire contemnit. Cap. XIV.

Simile in Pannormia l. 4. ca. 18. ex Auernenſi.

ij SI quis epiſcoporum commonitus à metropolitano ad ſynodũ nulla graui intercedente neceſſitate corporali venire contempſerit, ſicut ſtatuta Patrum ſanxerunt †, vſque ad futurum concilium cunctorum epiſcoporum charitatis communione priuetur.

† al. conſueuerunt.

Item ex concilio Martini Papæ.

¶ Presbyteri, & diaconi, & cuncti, qui ſe læſos exiſtimãt, ad metropolitanam ſynodum conueniant. Cap. XV.

Apud Martinũ Bracarenſem epm in c. ſynod. græc. c. 18. Polyc. l. 3. ti. 17.

PRopter eccleſiaſticas cauſas [g], & altercationũ ſolutiones, bene placuit per ſingulas prouincias bis in anno concilium fieri, conuocante metropolitano epiſcopo omnes prouinciales epiſcopos, ita vt ad concilium veniant †omnes presbyteri, & diaconi, vel hi β [h], qui ſe læſos exiſtimant, vt in concilio cauſæ examinatæ ad iuſtum iudicium perducantur. Et ſi qui manifeſte epiſcopi, vel

† procedant] orig.

SI quis autem.] b ¶ Antequã.] ſic infra de conſec. diſt. 1. omnis 2. 11. q. 3. certum.

c ¶ Niſi in ſequenti ſynodo.] Sic ergo quãdoque differtur abſolutio, vt maior rubor ſit ei abſolui coram multitudine: ſimiliter ĩ ſacrilego differtur. vt diuitius confundatur. 17. q. 4. ſi quis ſuadente. ſic differtur abſolutio illius qui multum deliquit, vt 11. q. 3. qui iubente, vnde licet ante voluerit abſolui, nõ auditur, alias regulariter non debet differri, vt extra de appell. qua fronte.

d SI Epiſcopus.] ¶ Summi Pontificis.] Ideſt, epi, vt 2. q. 7. c. accuſatio. vel audire de eis, q̃ ordinauerit ſummus Pontifex.

e ¶ Præceptione.] Licet epiſcopus ſuo metropolitano tanquam maiori teneatur obedire, vt ſup. diſtin. 8. quæ contra mores, tamen hic defertur regiæ dignitati 3, vt 12. q. 2. de rebus 63 diſtinct. Salomon tanæ. Item in hac ſynodali citatione, vnica citatio ſufficit vt hic, & ſimile inf. 4 & 5. quiſquis. ſed in iudiciali trina requiritur, vt 24. q. 3. de illicita.

3 Arg. contra 16. q. 2. nullus. vbi de hoc. Archid.

f ¶ Regia.] a 3. q. vlt. ſi vobis, & c. ſi quis epſ. cõtra, ſed hic loquit de ijs qui hẽnt feudum 4, ibi non: immo & quilibet deberet venire, ſi vocaretur propter negotium regni. vel illud intelligitur cum epſ relicto eccleſiaſtico iudicio pergit ad Imperatorem, petens ibi iuſtitiam: quod nullus clericus debet facere. 11. q. 1. placuit.

4 Et videas quod leg. & no. extra de appella. cũ parati in gl. arg. qũ, &c. Archidiac.

SI quis epiſcoporum. Nihil notatur.

PRopter eccleſiaſticas cauſas. CASVS. Dicitur in hoc cap. q̃ metropolitanus bis in anno debet concilium congregare omnes epos prouinciæ conuocando, ad quod etiam conuenire debent ſacerdotes vel diaconi, vel omnes, qui ſe læſos exiſtimant: & qui in aliquo delicto inuenti fuerint, ſecundum rationẽ excommunicentur. In fine capituli dicitur q̃ nullus epſ poteſt concilium celebrare, niſi fuerit metropolitanus.

g ¶ Propter eccleſiaſticas cauſas.] Martinus, qui fuit ſolicitus pro Republica, renouauit canones, vnde dicitur renouator canonum.

h ¶ Vel hi.] quaſi dicat, vel omnes veniant, vel ſaltem

presbyteri, aut diaconi inuēti fuerint in offenſa, ſecundū rationem excommunicentur, quamdiu communi cōſenſu [a] de his placuerit dare ſententiam [b]. Nulli autem epiſcopo liceat propria apud ſemetipſum concilia [c] facere, præter eos, quibus metropoles ſunt creditæ.

α ¶Martini.] *Gratianus hoc primum citat nomine Martini Papæ, deinceps eodem nomine multa citaturus, quæ omnia ſumpta ſunt ex libro capitulorum Græcarum ſynodorum Martini epiſcopi Bracarenſis, (antiquitus enim Epiſcopi Papæ dicebantur) Hic enim, cum eſſet Græcus, ad vtilitatem eccleſiarū Hiſpaniæ, vbi epiſcopatum obtinebat, ea capitula latina fecit, & in nonnullis quædā addidit, in alijs vero aliqua detraxit, quemadmodum in hoc capite, quod ſumpſit ex Concilio Antiocheno, cap. 20. ſup. ead. c. propter. Aliqua etiam ex Toletanis concilijs in eum libellum retulit.*

β ¶Vel hi.] *In aliquot conciliorum editionibus legitur*, vt eorum, qui ſe læſos exiſtimant, in concilio cauſæ, &c.

[Item ex concilio Bylon.

PALEA γ Cap. XVI.

Annis ſingulis epiſcopus in ſua diœceſi ſynodum faciat de ſuis clericis, necnon abbatibus [e], & diſcutiat alteros clericos, & monachos.

3 *Singuli vero epiſcoporum ſuis eccleſijs notificare ſtudeant, quæ in concilijs ſtatuuntur.*

γ ¶Palea.] *In nullo collatorum exemplarium habetur, ſed uerſiculus* ſinguli. *coniunctus eſt præcedenti capiti:* Propter eccleſiaſticas *ſuntque uerba* Gratiani.

Vnde in concilio Toletano, 16. c. 6.

¶Quæ in concilijs ſtatuuntur, ſinguli epiſcoporum ſuis eccleſijs notificent. Cap. XVII.

Decernimus, vt dum [d] in qualibet prouincia conciliū agitatur, vnuſquiſq; epiſcoporum admonitionibus ſuis intra ſex menſium ſpatia omnes abbates [e], presbyteros, diaconos, atq; clericos, ſeu etiam omnem conuentū ciuitatis ipſius, vbi præeſſe dignoſcitur, necnon & cunctā Diœceſis ſuæ plebem aggregare nequaquam moretū, quatenus δ coram eis pleniſſime omnia referet, quæ eodē anno in concilio acta, vel definita eſſe noſcuntur. *& inf.* ¶Quòd ſi quiſpiam hæc parui pendenda crediderit, ſententia excommunicationis [f] duorum menſium curiculo perſiſtat vſquequaque mulctatus.

δ ¶Quatenus.] *In duobus exemplaribus huius decimi ſexti concilij Toletani, locus hic ita legitur:* quatenus coram eis publice omnia reſerata, de his, quæ eodem anno in concilio acta, vel definita extiterint, pleniſſime notiores efficiantur.

DISTINCTIO XIX.

De epiſtolis [g] *vero decretalibus quæritur, an vim auctoritatis obtineant, cum in corpore canonum non inueniantur. De his ita ſcribit Nicolaus Papa archiepiſcopis, & epiſcopis per Gallias conſtitutis.*

ſaltē hi qui ſunt læſi. 1 non; enim oēs tenentur venire, vt inf. ea. c. proxi.

a ¶Communi conſenſu.] Epiſcoporū, Ioan.

b ¶Sententiam.] Abſolutionis.

c ¶Concilia.] Prouincialia .ſ. cū alijs epiſcopis, ſed epiſcopale 2 poteſt, vt 38. diſt. c. quando. 12. c. q. 2. c. placuit.

SINGVLI VERO. Hæc eſt 3. pars diſt. in qua dicitur, ꝙ ſinguli epiſcopi eccleſijs ſuis notificare debeant quæ in concilijs ſtatuuntur.

Decernimus, vt dum.] CASVS. In hoc ca. dr̄, ꝙ eps̄ poſtquam redierit à cōcilio archiepiſcopi, intra ſex menſes dēt omnes ſuos ſubditos conuocare, & eis indicare q̄ ſunt in ſynodo acta: qđ ſi non fecerit, duobus menſibus excommunicetur.

d ¶Vt dum.] ideſt, poſtquam.

e ¶Abbates.] Immo abbates non uocabit ad ſynodum, vt ſup. ea. in illa palea, Epiſcopos.

f ¶Excommunicationis.] ideſt, ſuſpenſiōis ab officio duorum mēſium ſic 86. diſt. tanta. & 10. q. 3. unio in fi.

De epiſtolis.] Hęc diſt. diuiditur in duas partes. In prima dicitur quod dictū eſt, ſ. ꝙ decretales uim habent canonum. P. Secunda ibi, [Sit ergo.]

CASVS. Supra tractauit Gratianus de auctoritate canonū, & conſtitutionibus ſanctorum in diſt. 18. In hac vero 19. diſt. tractat de epiſtolis, quæ emanant à Papa: & oſtendit, ꝙ decretales epiſtolæ eandem vim habēt & auctoritatē, quam & canones. & hoc per ſequen. c. patet.

g ¶De epiſtolis.] ſu. in prox. diſt. tractauit

1 Vt ſupra, ea cap. propter ubi de hoc.

2 Vel dic, vt ſup. ead. in ſumma, in fine.

Decretales canonibus æquipollēt.

1 Subaudi & conſtitutionibus Sãctorum, vt 25.diſt Decretales sũt duplices.

2 Hanc ſententiam hic ſequit̃ Hug & Laur.

ut magiſter de auctoritate canonum 1. Hic agitur de auctoritate decretaliũ: & oſtendit hic, ꝙ eiuſdẽ ſint auctoritatis decretales, & canones. Sciẽdum itaq; ꝙ quædam decretalis epiſtola eſt generalis: quædam ſpecialis. Gñalis 2. eſt, quæ ad omnes dirigit̃, vt 2.q.5. omnibus. Specialis eſt, quæ ſpecialiter ad aliquos mittitur, vt 35.q.3. ꝙ ſcripſit.7.q.1.petiſti. ſiue ſit gñalis, ſiue ſit ſpecialis: dũmodo aliq̃d definiatur ꝑ eam, pro iure generali habẽda eſt, vt 16.q.3.licet. ext. de ſent. & re iud. in cauſis. niſi ſit tradita ex tempore, ex loco, & ex cauſa, vt 29. diſt. ſciendum. Sed ſi dubiũ eſt an ſit decretalis, recurrendũ eſt ad regiſtrum, vt ſup.d.9. vt veterum. Pręſumitur tamẽ ꝙ ſit decretalis, ſi reperitur inter alias decretales, ad inſtar illius, quæ reperit̃ inter alias moniales, q̃ præſumit̃ ex hoc monialis. arg. 20.q.1. quem progenitores. Vel ſi plures eam tenent tenenda eſt, vt 16.diſt. Iſidorus. diſtingue prout dicit̃ extra de fide inſtru. paſtoralis.

ſtolas cuſtodiri, vt ſi quis in illas commiſerit, puniatur. & ad hoc inducit cap. Gelaſij. In tertia parte, quæ incipit ibi: [His itaque.] concludit ex ſupradicto decreto, tales epiſtolas ſicut canones eſſe recipiendas, breuiter recapitulando ſupradicta.

¶Decretales epiſtolæ vim auctoritatis habent. Cap. I.

Iuo p.5.c.33.

SI Romanorum Pontificum decreto, cęterorũ opuſcula tractatorũ approbantur, vel reprobantur [a]; ita vt, quod ſedes Apoſtolica probauit, hodie teneatur acceptũ; & quod illa repulit, hactenus inefficax habeatur: quãto [b] potius, quæ ipſa pro catholica fide, ꝓ ſanis dogmatibus, ꝓ varijs, & multifarijs eccleſiæ neceſſitatibus, & fideliũ moribus diuerſo tempore ſcripſit; omni debent honore præferri, & ab omnib. prorſus in quibuslibet opportunitatibus diſcretione, vel diſpẽſatione magiſtra reuerenter aſſumi? quamquam quidam veſtrum ſcripſerint, haud illa decretalia priſcorũ Pontificum in toto canonum codicis corpore cõtineri deſcripta†; cũ ipſi æ, vbi hęc ſuæ intentioni ſuffragari [c] cõſpiciunt, illis indifferẽter vtãtur, & ſolũ nunc ad imminutionem ſedis Apoſtolicæ p̃tãtis, & ad ſuorũ augmentũ priuilegiorũ, minus accepta eſſe perhibeant. *Item infra.* ¶Si ideo non eſſe decretales epiſtolas priſcorũ † Pontificũ Romanorum admittendas dicunt, quia in codice canonum nõ habentur adſcriptę, ergo nec Sancti Gregorij, nec vllius alterius, q̃ ante vel poſt ipſũ fuit, eſt aliquod inſtitutũ, uel ſcriptum recipiendum, eo ꝙ in codice canonũ non habeatur adſcriptum. Ergo doctrinã eorũ, & ſanctiones, quæ ab oĩ lingua venerantur, quia in codice canonũ non habentur adſcriptæ, de codicibus ſuis eradant. Vt quid vel mẽbranas [d] occupant, poſt quam non habentur acceptæ? Sed quare multũ imminoramur, cum nec ipſas diuinas ſcripturas veteris & noui teſtamenti iam recipiemus, ſi iſtos dixerimus audiendos? Etenim† neutrũ horũ in codice canonũ eccleſiaſticorum habetur inſertũ. Sed reſponſuri ſunt iſti, qui non ad obediendũ potius, quam ad reſiſtendum ſemper ſunt parati, dicentes †, quod inter canones inueniatur capitulũ Sancti Papæ Innocentij, cuius auctoritate doceatur à nobis vtrumq; teſtamentũ eſſe recipiẽdum, quamquàm in ipſis paternis canonis nullum eorũ ex toto cõtineatur inſertum. Quibus ad hæc aſſerendũ † eſt; quoniam ſi vetus, no-

† *al. ſanctorum.*

Iob.40.

† *al. etiam.*

† *al. aientes.*

Innocen. Papa 1. ad Exuperium epiſt. 3. cap. vlt.

† *al. referendum.*

‡ Concord. ab hoſtibus. §. ſed ꝙ ... pliciter ... ex quib ca... ma & ff. de offi. præſid. l.3.

SI Romanorum.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in tres partes. In prima parte Nicolaus reprehẽdit quoſdam, qui nolebant recipere decretales epiſtolas, quia in corpore canonũ, quod Iſidorus fecit, non habentur inſertæ: & facit hoc Nicolaus tribus rationibus. Prima eſt: quia cũ Papa præſtet auctoritatẽ opuſculis aliorum, multo fortius ſuis. Secunda ratio eſt: quia ipſi recipiunt eas cum pro ſe faciunt: ergo & cum contra eos faciunt, recipere debent. Tertia ratio eſt, ſi ideo non admittunt eas, quia in corpore canonum non habent̃, ergo eadem ratione non debent admitti ſcripturæ B. Gregorij, & aliorum multorum, qui ante ipſum & poſt ipſum fuerunt, & nouum & vetus teſtamentum in corpore canonum nõ inueniuntur. Prima ratio eſt in principio cap Secũda incipit ibi, [Cum & ipſi.] Tertia ibi, [item ſi ideo.] In ſecunda parte, quæ incipit ibi. [Sed rñſuri ſunt.] continetur rñſio illorum dicentium, quod etſi nouum & uetus teſtamentum in corpore canonum non inueniantur: tamen ea admittimus, quia unum c. Innocentij utrumque teſtamentum approbat, & dicit eſſe recipiẽdum: etſi nullum eorum in corpore canonũ ſit inſertum: quibus Nicolaus reſpondet dicens, ꝙ eadem ratione debent recipere decretales epiſtolas: quia vnum cap. Leonis Papæ præcipit omnes decretales epi-

a ¶Reprobantur.] Argu. ꝙ illud, quod Papa approbat, vel reprobat, & nos approbare vel reprobare debemus, vt 24.q.1.hæc eſt fides & 35.q.9.veniam.

b ¶Quanto.] Satis enim abſurdum eſt aliquem alij opitulari, & non ſibi, vt C.de natura. liberis, l. nuper. in fin.

c ¶Suffragari.] Argu ꝙ illud quod pro ſe quis inducit, etiam contra ipſum inductum non debet reprobare, vt inſtrumenta, & ſi qua ſimilia ſunt. arg. diſt. 9. neque quorumlibet. & 4.q.3.placuit. §. item in criminali. ver. ſi quis teſtibus, & 4.q.8. cuius in agendo. extra de cen. cum olim. Argu. contra 2.q 7. ſi hæreticus. contra, diſt. 38. ſi quid ueri. & ſupra, diſt. 10. lege primum regulare. ſecundum ſpeciale in odium hæreticorum, & fauorem fidei & religionis. arg. ad hoc extra de foro competenti, cum ſit generale.

d ¶Mẽbranas.] Licet leges abrogatas, non teneamus, tamen

Papæ imitari debemus.

Reprobare non poſſum pro me inductum.

uumq; teſtamentum recipienda ſunt, non quòd codici canonum ex toto habeantur annexa, ſed ꝙ de his recipiendis ſancti Papæ Innocentij prolata videatur eſſe ſententia; reſtat [a] nimirum, quòd decretales epiſtolæ Romanorum Pontificum ſunt recipiendæ, etiam ſi non ſint codici canonum compaginatæ: quoniam inter ipſos canones vnum B. Leonis capitulum [b] conſtat eſſe permixtum, quo ita omnia decretalia conſtituta ſedis Apoſtolicæ cuſtodiri mandantur, vt ſi quis in illa commiſerit, nouerit ſibi veniam denegari. Ait enim cap. decimo † ſuarum decretalium: [Ne quid vero ſit, quod prætermiſſum a nobis forte credatur, omnia decretalia conſtituta tam beatæ recordationis Innocentij, quam omnium deceſſorum noſtrorum, quæ de eccleſiaſticis ordinibus, & canonum promulgata † ſunt diſciplinis, ita a veſtra dilectione cuſtodiri mandamus, vt ſi quis in illa commiſerit, veniam ſibi deinceps nouerit denegari.] Dicendo [c] vero, [omnia decretalia conſtituta,] nullum de decretalibus conſtitutis prætermiſit, quod non mandauerit eſſe cuſtodiendum. Et rurſus aſſerendo, [omnium deceſſorum noſtrorum,] nullum Pontificum Romanorum, qui ante ſe fuerunt, excepit, cuius ita non præceperit decretalia conſtituta ab omnibus cuſtodiri; vt ſi quis in illa commiſerit, veniam ſibi deinceps nouerit denegari. Itaq; nihil refert, vtrum ſint omnia nec ne decretalia ſedis Apoſtolicæ conſtituta, inter canones conciliorum immixta; cv, omnia in vno corpore compaginari non poſſint, & illa eis interſint, quę firmitatem his, quæ deſunt [d] & vigorem ſuum aſſignent, pręſertim cum ſynodalia geſta, inter quę ipſi canones ſtatuti ſunt, in codice canonum non habeantur, ſed a nobis omni cultu debito venerentur. Conſonat autem huic beatiſſimo Papæ Leoni, ſanctus & facundiſſimus in decretis ſuis Papa Gelaſius, ita inquiens: [Decretales epiſtolas, quas beatiſſimi Papæ diuerſis temporibus ab vrbe Roma pro diuerſorum Patrum conſultatione dederunt, venerabiliteſ ſuſcipiendas decernimus.] In quo notandum eſt, quia non dixit, [decretales epiſtolas, quæ inter canones habentur;] nec tantum, [quas moderni Pontifices ediderunt,] nec tantum, [quas moderni Pontifices ediderunt] ſed, [quas beatiſſimi Papæ diuerſis [e] temporibus ab vrbe Roma dederunt.] Dictis autem [diuerſis temporibus] ēt illa tempora vir ſanctus comprehendit, quæ crebreſcentibus paganorum perſecutionibus, ad ſedem Apoſtolicā deferri cauſas epiſcoporum difficillime permittebāt. His ita diuina fauente gratia prælibatis, oſtendimus nullam differentiam eſſe inter illa decreta, quæ in codice † canonum habentur, ſedis Apoſtolicæ præſulum, & ea, quæ prę multitudine vix per ſingula voluminum corpora reperiuntur: cum omnia, & omnium deceſſorum ſuorum decretalia conſtituta, atq; decretales epiſtolas, quas beatiſſimi Papæ diuerſis temporibus ab vrbe Roma dederunt, venerabiliter fore ſuſcipiendas, & cuſtodiendas, eximios præſules, Leonem. ſ. & Gelaſium mandaſſe probauimus.

Leo PP. 2. epi. 1. ī ſi.

† *al. quinto ſuorū decr.*

† *al. ordinata.*

Gelaſius Papa 1. cū 70. epiſcopis. Habetur ſup. 15. d. c. ſanctæ Romana. §. itē decretales.

† *al. corpore.*

a ¶Cum ipſi.] *Locus fuit emēdatus ex ipſa epiſtola Nicolai, quę Roma manuſcripta habetur & nuper impreſſa eſt in appēdice Bibliotheca ſanctorum Patrum, vt dictum eſt, ſupra d. 10. c. leges*

tamen notitia earū eſt neceſſaria. ſup. d. 7. fuerunt, & eſt hic argu ꝙ nullum verbū poſitū in aliqua ſcriptura debet vacare, vel ſupſlue poni, vt 28. quæſt. 1. ſic enim, & extra de mai. & obed. ſolitæ. 1 & ff de vſuris. l. 4. arg cōtra. C. de fide iuſſoribus. nō recte.

a ¶Reſtat.] Quaſi diceret, quod obtinet in vno, debet obtinere in omnibus ſimilibus, vt 4. d deni que. in fi. & 16. d. de inde.

b ¶Capitulum] Illud cap. eſt 26. q. 1. omnia vbi tamen attribuit Damaſo Papæ, & poteſt eſſe, ꝙ vterq; fecerit illud & eſt ſimile 1. q. 1. de cætero. & de conſec. d. 1. conſulto.

c ¶Dicendo.] Arg. ꝙ verbo generali omnia debent comprehēdi, vt hic, & 1. q. 1. ſunt nōnulli, & 14. q. 3. putāt. & 12. q. 1. dilectiſſimis, & 13. q. 2. nō æſtimemus. Contra de conſecr. d. 2. reuera & inf. 75 d. quod die.

d ¶Deſunt.] Eſt hic arg. ꝙ ſi Papa in aliquo priuilegio, vel reſcripto confirmat alicui eccleſiæ priuilegia exēptionis, vel alterius rei, quam habet in priuilegijs ſuis, ꝙ eo ipſo robur hēant illa priuilegia 2 licet non poſſint exhiberi. dr. n. hic, quod decretales ſint recipiēdę cū capitulū Leonis, quod eſt in corpore canonū, de hoc dicat, q̄uis illæ non ſint in corpore canonum. De hoc dixi ſup. d. 9. vt veterum.

e ¶Diuerſis.] Not. quod verbum indefinite prolatum, generaliter eſt intelligendum, vt 1. q. 3. ſaluator, & 15. q. 1 nec his. 28. q. 1. idololatria. 31. q. 1. ꝙ dormierit. ar. contra. 1. q. 1. ſunt nonnulli.

ADDITIO. Pro prima parte habeē extra de priui qa circa. & extra de teſtn. relatum

Iuris arrogati notitia eſt neceſſaria.

1 Vltra medium capituli verſ. ſin autem. vbi de hoc Archid.

Verbum generale oīa d3 bet comprehendere.

2 Cum iſta glo. concor. not per Bal. Ang. & Io. d3 Imol. l. ſciendū. in princ. ff. de verbo. oblig. & quę notantur p Bal. in auth. ſi quis in aliquo. ī 2. col. C. de eden. & per Ang. in §. hoc in ſup in 1 col. in authen. vt ſponſal. larg. & per Alex. de Imo. in l. admonendi. ff de iureiur.

relatum,2.in princ.vbi de hoc. Archidiaconus.

SIc omnes.] CASVS.huius cap.planus eſt.

a ¶Petri.] Nam Papa ſanctitatem recipit a cathedra,vt 40.d non nos lo.

IN memoriam.] CASVS. Hoc cap.diuiditur in duas partes. In prima parte dr̃,ꝙ Romana eccleſia ob reuerentiã B. Petri intãtum debet honorari, vt ſi ẽt vix ferendum præcipiat,tñ tolerari debet. In ſecunda partæ, quæ incipit ibi.[Si vero.]dicitur quod ſi quis presbyter, vel diaconus arguatur ab Apoſtolica ſede, falſam epiſtolam detuliſſe: licentia ſit ep̃o tenere eũ in carcere, vel alia cuſtodia, donec conſulat Papam per literas, vel legatos, quid de hoc voluerit definite,vt is corrigatur, & cæteris modus imponatur.

b ¶Iugum.] Vt 100. diſt. contra morem 11.q.3 q̃d ergo. idẽ eſt in alijs prælatis, vt 2.q.7. ſacerdotes.

c ¶Falſam.] Dicitur charta falſa ex dicto vel tacito, & in tali falſo diſtinguitur,vt extra de reſcri.ſuper literis, & talis dr̃ bene falſarius, vt ff.de fal. ſi qs obrepſerit. Itẽ dicitur falſa ſcriptura, vt cum ſcribitur,omnes vel maiorem partem fratrum fuiſſe præſentẽ, quæ nõ fuit vere præſens vt extra de his quæ fiunt a præla. ſine cõſen ca quanto, & talis falſarius ſuſpẽditur ab officio,&bñficio,vt extra de teſti. tam literis, in fine. Itẽ ipſo facto dr̃ falſarius, vt ſi charta apparet raſa,vel immutata 1 & talis falſarius deponiẽ,vt extra de crimi. fal. ad audiẽtiam. Qui aũt falſam chartã fabricat de nouo, non ſolum deponitur, ſed & curiæ traditur 2 vt extra de fal.ad falſariorum. Pœna falſitatis ſecundum leges eſt depoſitio, & omnium bonorum confiſcatio in libero: in ſeruo mors.ff.de fal.l.1. Dicitur etiã falſa charta, quæ non habet teſtes inſcriptos, vt extra de procur.1. Item dr̃ falſa quæ habet ſubſcriptiones varijs manibus notatas;& quæ non eſt perfecta eadem manu,vt extra de priuile.c.cum olim in fin. niſi ex hoc ſit ibi diuerſitas, ꝙ ſit ibi calami, vel atramenti mutatio, vt in auth.de fide inſtru. & cau. in princip.coll.6. Item dr̃ falſa ſi eſt alieno ſigillo ſigillata,dummodo ille habuit proprium,vel niſi dixerit, ꝙ tunc non habuit proprium,vt extra de appel.ſignificauit. Item dr̃ falſa ſi eſt contraria alteri ex eadẽ parte prolatæ, vt extra de fide iſt.imputari,& C.de fide inſtr.ſcriptura. Item dñr falſæ literæ Papæ pp falſam grammaticam. extra de reſcrip. ad audientiam. Item dicuntur falſæ,ſi ſint ſuſpectæ, & eis non imponitur fides,vt C.de proba iubemus. Item dicitur falſa charta,ſi ſigillum eſt tractum,vel ſi non eſt annus indictionis appoſitus, vt extra de fide inſt.inter. Item ſi filium eſt ruptum,vt extra de crimine fal.licet. Item ſi ſunt impetratæ literæ pendente appellatione, vt extra de teſti cauſam. Item ſi ſunt impetratæ ſine mandato domini,vt extra de reſcri.nonnulli.

d ¶In carcerem.] Si certum eſt eum eſſe falſatorem 3, 50.d ſi epiſcopus, & extra de crimi.fal.ad falſariorum, ſed vbi eſt dubium, fit quod hic dicitur.

ENimuero.] Caſus iſtius capituli planus eſt.

e ¶In ſpeculum.] Speculum per doctrinam: exemplum

Literæ dicũtur falſę multipliciter.

1 Extra de fide inſtru. cap.3. extra de fal.c. fin. extra de priuileg. cum olim. Arch.

2 Sed quid ſi ille, qui vtitur falſo Inſtrumẽto, vult ſe purgare, quod ignorauit, ẽ ne audiẽdus? Reſpondeo

3 Forſã ſpeciale eſt in falſario literarum Papæ Arch.

in qua epiſtola multa alia habentur ad epiſtolas decretales etiã antiquiſſima pertinentia.

Item Agatho Papa omnibus epiſcopis.

¶Omnes ſanctiones Apoſtolicæ ſedis irrefragabiliter ſunt obſeruandæ. Cap. II.

SIc omnes Apoſtolicę ſedis ſanctiones accipiẽdę ſunt, tanquam ipſius diuini Patri[a] voce firmatæ ſint.

Deus Dedit p.3. Poly.l.1.t.17. Iuo p.4.c.238.

Item ex capitulis a Caroli Imperatoris.

¶Tolerandum eſt iugum, quod a ſancta ſede imponitur, licet importabile videatur. Cap. III.

IN memoriam beati Petri Apoſtoli honoremus ſanctã Romanam,& Apoſtolicam ſedem; vt quæ nobis ſacerdotalis mater eſt dignitatis, eſſe debeat eccleſiaſticę magiſtra rationis. Quare ſeruanda eſt cũ manſuetudine humilitas, vt licet vix ferendum ab illa ſancta ſede imponatur iugum[b], tamen feramus,& pia deuotione toleremus. Si vero(quod nõ decet) quilibet,ſiue ſit presbyter,ſiue diaconus,aliquam perturbationẽ machinando, & noſtro miniſterio inſidiando,redarguatur falſam[c] ab Apoſtolica † ſede detuliſſe epiſtolam,vel aliud quid,quod inde nõ venerit †;ſalua fide β,& integra circa Apoſtolicũ humilitate, penes epiſcopi ſit poteſtas, vtrum eum in carcerem[d],aut aliam detrudat cuſtodiam,vſquequo per epiſtolã,aut per idoneos ſuæ partis legatos Apoſtolicam interpellet ſublimitatem,vt potiſſimum ſua ſancta legatione dignetur decernere,quid de talibus iuſto ordine lex Romana ſtatuet definire,vt & is corrigatur,& cæteris modus imponatur.

Extra in concilio Triburienſi, c.50. Burc.l.1.c.220. Iuo p.5.c.50.

† *al.* Apoſtolico de*tuliſſe.*

† *al. conuenerit.*

α ¶Capitulis.] *Sic emendatum eſt ex aliquot manuſcriptis,& Iuone. Ac Nauclerus volu.2.Gen.28. narrat hoc eſſe vnum ex vigintitribus legum capitulis, quæ Carolus Magnus ad omnes ſuas prouincias miſit. Burchardus autem citat ex concilio Triburienſi,c.30.ubi etiam extat.*

β ¶Salua fide] *Apud Burchardũ eſt.* falſa fide,& nõ integra.

Item Stephanus † Papa.

† *al.Stephanus 5.*

¶Quidquid Romana eccleſia ſtatuit,vel ordinat,ab omnibus obſeruandum eſt. Cap. IV.

ENimuero,quia in ſpeculum[e],& exẽplum ſancta Romana eccleſia,cui nos Chriſtus præeſſe voluit, poſita † eſt,ab omnibus quidquid ſtatuit,quidquid ordinat,perpetuo,& irrefragabiliter obſeruandum eſt.

† *al. poſita eſt omnibus, quidquid.*

plum per bonam operationem. 16 quæſt. 1. prædicator. & cap. nulli 7. q. 1. ſuggeſtum 8. q. 1. ſi ergo. 25. quæſt. 2. inſtitutionis. & 1. q. 1. nulli. & c. omnia. Lau. 12. diſtin. ſcit ſancta. Archid.

NVlli.] CASVS. Quidam erant epiſcopi erigentes cal-

eum damnauit: ſed quia aliàs malus eſt.

c ¶Maioris.] Arg quod quanto aliquis delinquens eſt maior, tanto magis eſt puniendus, vt 40. d. homo Chriſtianus. 11. q. 3. præcipue 25. q. 1. nulli fas.

d ¶Sed etiã alijs.] Arg. ꝙ qui tenetur aliquẽ defendere contra alios, multo fortiꝰ cõtra ſe vt 16. q. 1. ſi canonib. & ff. ſi ſer. ven. alius. 3.

Item Gregorius iiij.

¶A Pontificalibus ſit alienus officijs; qui Apoſtolicis nõ vult obedire præceptis. Cap. V.

Polyc. li. 1. ti. 17. Anſel. li. 2. c. 21. Iuo p. 5. c. 11. & 349.

NVlli fas eſt vel velle, vel poſſe tranſgredi Apoſtolicæ ſedis pręcepta, nec noſtrę diſpẽſationis miniſterium; quod veſtram ſequi oportet charitatẽ. 2. ¶Sit ergo ruinæ ſuæ dolore proſtratus [a] quiſquis Apoſtolicis voluerit cõtraire decretis, nec locũ deinceps inter ſacerdotes habeat, ſed extorris à ſancto miniſterio fiat; nec de eius iudicio [b] quiſquã poſtea curam habeat, quoniam iam dãnatus a ſancta & Apoſtolica eccleſia, ac auctoritate ſua de inobedientia, atq; præſumptione a quoquam eſſe nõ dubitatur: quia maioris [c] excommunicationis deiectione eſt abijciendus †, cui ſanctæ Eccleſiæ cõmiſſa fuerit diſciplina qui non ſolum præfatæ ſanctæ eccleſiæ iuſſionibus parere debuit, ſed etiam alijs [d], ne præterirent, inſinuare. Sitq; alienus à diuinis, & pontificalibus officijs, qui noluit præceptis Apoſtolicis obtemperare †.

† al. eijciendus.

† al. obedire.

¶Caput hoc eſt in eadem epiſtola Gregorij iiij. ex qua ſumptum eſt cap. decreto noſtro. infra 3. q. 6. Extat autem in codice ſæpe memorato bibliothecę Dominicanæ.

Item Auguſtinus de doctrina Chriſtiana, lib. 2. c. 8.

¶Inter canonicas ſcripturas Decretales epiſtolę connumerantur. Cap. VI.

Poly. l. 1. tit. 25. Anſel. li. 3. c. ult. & li. 6. c. 212.

IN Canonicis ſcripturis eccleſiarum catholicorũ quã plurimũ diuinarum ſcripturarũ ſolertiſsimus indagator auctoritatẽ ſequatur, inter quas [e] ſane illę ſint, quas Apoſtolica ſedes habere [f], & ab ea alij meruerunt accipere epiſtolas. Tenebit igitur hunc modũ in ſcripturis canonicis, vt eas, quæ ab omnibus recipiunt eccleſijs præponat [g] eis quas quædã nõ accipiunt. In eis vero, quę nõ accipiuntur ab omnibus præponat eas; quas plures [h], grauioresq; accipiũt eis, quas pauciores, minoriſq; auctoritatis eccleſię tenẽt. Si aũt alias inuenerit à pluribus, alias

IN canonicis.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in duas partes: In prima parte dr̃ ꝙ bonus indagator diuinarũ ſcripturarũ debet ſequi auctoritatem catholicarum eccleſiarũ in ſcripturis recipiendis & ꝑponẽdis: inter quas ſcripturas præponẽdæ erũt ſcripturæ ſedis Apoſtolicę. In ſecũda parte, quę incipit ibi,] Tenebit igitur] Dr̃, ꝙ illæ ſcripturæ, quę recipiuntur ab oĩbus, ſunt ꝑponendæ illis, quas non recipiunt quidam: inter illas vero quæ non recipiunt ab oĩbus, pręponendas eas, quas plures & grauiores recipiũt eis, quas pauciores & minoris auctoritatis recipiũt. Sed ſi aliç a grauiorib. aliç à plurib. recipiũtur, ęqualis erunt auctoritatis licet hoc de facili inueniri non poſſit.

3 Arg extra de natis ex lib. ven c 2. l. altius. in glo. alle. ff. de cond. indeb. frater a fratre, ff. de pact. cum in eo.

e ¶Inter quas.] Canonicę ſcripturę ſũt epiſtolæ.

f ¶Habere.] Meruit ab alia eccleſia.

g ¶Præponat.] Arg. ꝙ ſemper præſumit pro multitudine, vt 61. diſt. nullus inuitis. Itẽ arg. ꝙ a pluribus recipit maioris eſt auctoritatis q̃ ꝙ à paucioribus 4.

4 inf. di præde quib. extra de offic. leg. prudentiam. 65. di. c. 2. & 3. Archid.

1 Papæ ſtatutis nõ obediens, an ſit hæreticus.

2 Intellige cũ determinatione eiꝰ qđ legitur & no. extra de reſcrip ſi q̃ñ. & dicit Hug. quod iſte canon iſte pōt intelligi eſſe latæ ſententiæ. & pro hoc faciũt illa verba, proſtratus. & ibi iã damnatus. Archid.

calcaneum contra Romanam eccleſiam, & nolentes ſedis Apoſtolicæ pręcepta obſeruare, ſed Gręcos reprehẽdit, & hortatur eoſdem ne ab Eccle. Romana recedant: alioquin deponentur. & eorum ſentẽtiæ inutiles erunt: quia quanto maiora eis committuntur, tanto magis puniri debent.

a ¶Proſtratus.] 1 Hic videtur, ꝙ omnis, qui nõ obedit ſtatutis Romanæ ſedis ſit hæreticus. & varios modos hæreſis notaui 24. q. 3. §. quia vero &c quidã Sed intelligas, ꝙ hic dr̃, ꝙ qui dicit Romanam eccleſiam non eſſe caput, nec poſſe cõdere canones, iſte eſt hæreticus, vt 12. diſtin c. 1. & 25. q. 1. violatores. & q. 2 ſi quis dogmata. Sed ſi quis alias tranſgreditur eius mandata, nõ propterea eſt hæreticus, licet peccet. extra de reſcrip. ſi quando. lo. 2.

b ¶Iudicio.] Sed contra 24. q. 1. ſubdiaconus. Sed ibi non admittit damnatũ ab hæreticis: ſed ſi vult pœnitere, admittit eum: ſed hoc non eſt ideo, quia hæreticus

vt 3 16. diſt Iſidorus. & 2 q. 7 puto 69. diſt. c ult. Sed qualiter ſtare poteſt quod hic dicitur? Nonne omnes canonicæ ſcripturæ æqualiter ſunt recipiendæ. arg. 15. diſtinct. ſancta Romana? Quomodo ergo una præponitur alijs? Reſpondeo poteſt eſſe quod omnes recipiantur, non tamẽ quod omnes in eadem veneratione habeantur. Vel intelligas iſtud de localibus canonibus, vt ille præponatur alijs qui à pluribus tenetur: & ſic poteſt intelligi 50. diſtin. Domino ſancto. in ſi. ubi de hoc in glo. nonne.

Scripturæ canon cę nõ ſunt in eadẽ veneratione

h ¶Plures.] Nota quod hic dignitas perſonarum compenſatur cum numero, ſimiliter in teſtibus, ut extra de teſt in noſtra ſimiliter in creditoribus, ut ff. de pactis, maiorem. Sed in electione ſemper par numerus præiudicat, licet maior ſit dignitas ex parte altera, & maius meritum perſonæ, ut extra de elect. dudum 1. licet ſit argum contra 63. diſtin. c. ult. & 76. diſt. ieiunium. §. non autem, 5.

Dignitas an compẽſetur cũ numero.

5 Iuxta ſiñe, ibi æqualis eorũ, &c. Archid.

AD-

ADDITIO. Non eſt contra: ibi enim erant ęquales in numero, non in meritis. Cyn.

a ¶Inueniri.] Arg. ꝙ iura aptantur ad ea, quæ raro accidunt. de conſec. diſt. 4. ſanctum eſt. & ff. ſi pars hæred. pe. antiqui. Arg. contra 28. diſt. de Syracuſanæ. 14. q. 5. deniq; ff. de leg. na ad ea.

ADDITIO. Ad idē in Auth. de conſul. coll. 4. in Auth. vt li. nc prohib. ma. & circa med. coll. 7. Archidiaconus.

K ¶A veteribus.] Arg. ꝙ dicta veterum ſunt ſequenda, vt 37. diſt. relatuum. 24. q. 3. transferunt. & infra diſt. proxi. de quibus.

HOC AVTEM. CASVS. Dictum & probatum eſt ſupra, quod decretales epiſtolę non habeant aucto-

à grauioribus haberi,[l] (quamquā hoc inueniri [a] vix poſſit) æqualis tamen auctoritatis eas habendas puto.

¶*Caput hoc apud B. Auguſtinū loco indicato ſic habet:* In canonicis aūt ſcripturis eccleſiarum catholicarum quampluriū auctoritatem ſequatur: inter quas ſane illæ ſunt, quę Apoſtolicas ſedes habere, & epiſtolas accipere meruerunt. Tenebit igitur hunc modū in ſcripturis canonicis, vt eas, quæ ab omnibus accipiuntur eccleſijs, præponat eis, quas quædam non accipiunt. In eis uero, quæ non accipiuntur ab omnibus, præponat eas, quas plures, grauioreſq; accipiūt, eis, quas pauciores, minoreſq; auctoritatis eccleſiæ tenēt. Si autem alias inuenerit a pluribus, alias a grauioribus haberi, (quamquam hoc † inuenire non poſſit) æqualis tamē auctoritatis eas habendas puto. *Quæ quidem B. Auguſtini ſententia non ad decretales Romanorum Pontificum, ſed ad canonicas, & ſacras ſcripturas referenda eſt.* † *facile] orig. Antuerp.*

Item Leo Papa I. ad epiſcopos Viennenſes, epiſt. 87. † *Miſterij.*

¶Miniſterij † diuini ſe exortem intelligat, qui à ſoliditate Petri recedit. Cap. VII.

ITa Dominus noſter Ieſus Chriſtus humani generis ſaluator inſtituit, vt veritas, quæ antea legis & ꝓphetarum præconio continebatur, per Apoſtolicam tubam in ſalutem vniuerſitatis exiret, ſicut ſcriptum eſt: [In oēm terram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.] Sed huius muneris ſacramentum [b] ita Dominus ad oīum Apoſtolorum officiū pertinere voluit, vt in beatiſſimo Petro Apoſtolorum omniū ſummo, principaliter collocaret, vt ab ipſo quaſi quodā capite dona ſua, velut in corpus omne diffunderet, vt exortē ſe myſterij †, intelligeret eſſe diuini, qui auſus fuiſſet à Petri ſoliditate recedere. Hunc [c] enim in conſortiū indiuiduę [d] vnitatis aſſumptum, id quod ipſe erat [e], voluit nominari, dicēdo, [Tu es Petrus, & ſuper hanc petrā [f] ædificabo eccleſiam meam: vt æterni ædificatio templi mirabili munere gratiæ Dei Petri ſoliditate conſiſteret, hac eccleſiam ſuam firmitate corroborans, vt illam nec humana temeritas poſſet appetere [g], nec portæ [h] contra illā inferi præualerent. Verū hanc petræ iſtius ſacratiſſimam firmitatem Domino, vt diximus, ædificante conſtructam, nimis impia vult præſumptione violare; quiſquis eius poteſtatem tentat infringere, fauendo cupiditatibus [i] ſuis, & id quod accepit à veteribus [k], non ſequendo.

Iuo p. 5. c. 6.

Pſal. 18.

† *al. miniſterij.*

Matth. 16.

Hoc autē [l] *intelligendum eſt de illis ſanctionibus, vel*

ITa Dūs.] CASVS. Quidam epiſcopi contra eccleſiā Romanam erigebāt ceruicem, et obedire nolentes: nec volebant ſequi doctrinam, quàm à ueteribus receperunt cōtra quos inuehitur Leo, probans, quod ab eccleſia Romana non debent recedere. q̃ ita eſt cōfirmata à Dño & corroborata in Petri ſoliditate, ꝙ nec temeritas hominū nec portæ inferi aduerſus eam præualebunt: oſtēdit etiam ꝙ a principio ſic voluit Dominus Euangelicam prędicationem ab Apoſtolis & alijs prædicaturibus per vniuerſum orbē diffundi, vt Petrus cuius vice Papa fungit eſſet quaſi quoddam caput illius prędicationis: & quicūque a Petri ſoliditate recedere uoluerit deponatur.

b ¶Sacramentum.] ideſt, hoc ſanctum munus 1.

1 Scilicet ꝓdicandi, qđ eſt Petro cōceſſum. 11. diſt. n. c. vlt. Sed id ideo dicit ſacramentū, quia oīa habebāt in figura 43. diſt. ſit rector. Archi.

c ¶Hunc] ideſt, Petrum.

d ¶Indiuiduæ.] Scilicet eccleſiæ.

e ¶Erat.] ideſt, ab eo quod ipſe Dominus erat, ſ. petra: voluit eū vocari dominus Petrū. de conſe. diſt. 2. ſeuera.

f ¶Et ſuper hanc petram.] Per hanc dictionem non credo Dominū aliud demonſtraſſe, quam hæc verba, q̃ Petrus reſpondit Domino cum Dixit: Tu es Chriſtus filius Dei viui: quia ſuper illo articulo fidei fundata eſt Eccleſia [ergo ſuper ſeipſo fundauit Deus eccleſiam.]

g ¶Appetere] ideſt laceſſere & calumniari.

h ¶Nec portæ] ideſt, vitia uel etiam hæreſes: quia eccleſia non poteſt errare, vt 24 q. 1. à recta. Nec eccleſia poteſt eſſe nulla, vt 24. q. 1. pudenda, quia ipſe Dominus rogauit pro ea, vt non deficeret, vt 21. diſt. c. 1. in fi.

a ¶Cupiditatibus] ideſt, voluntatibus.

auctoritatis: quod uerum eſt (ſicut dicit Gratianus) de decretalibus, quæ decretis patrum & ſcripturis Euangelicis non contradicunt. Vnde quia Anaſtaſius Papa fauore Anaſtaſij Imperatoris ordinatos ab Acacio hæretico decreuit rite & de iure communi poſſe ſuis officijs fungi: ideo Romana eccleſia eius decretum repudiauit.

l ¶Hoc autem.] Scilicet quod decretales epiſtolæ ſint paris auctoritatis cum canonibus.

a ¶Aca-

decretalibus epiſtolis, in quibus nec præcedētium Patrū decretis, nec Euangelicis præceptis aliquid contrarium inuenitur. Anaſtaſius a *m. ſecundus fauore Anaſtaſii Imperatoris, quos Acacius* [a] *poſt ſententiam in ſe prolatam ſacerdotes, vel leuitas ordinauerat, rite fungi acceptis officijs debere decreuit: ita inquiens.*

a ¶ Anaſtaſius.] *Maxime verum eſt ſenſiſſe Anaſtaſium, ordinatos ab Acacio poſt latam in ipſum ſententiam, rite fungi acceptis officijs voluiſſe. Hoc.n. duntaxat inquit in capite ſequenti, firmam eſſe ſacramenti gratiam ab Acacio traditam quod veriſſimum eſt, ſicut & aliæ omnes ſententiæ, quas in ea epiſtola ex B. Aug. Anaſtaſius accepit, veræ ſunt. Habetur aūt hoc eadem Anaſtaſii Papæ ij. epiſtola in corpore canonum, quod Romana ecclesia ſemper approbauit, vt inf. d. 20. c. de libellis. eſt adnotatū. Itaq; ſine cauſa reprehenditur hoc loco Anaſtaſius a Gratiano.*

Anaſtaſius II. Ad Anaſtaſium Auguſtum, epiſ. 1. c. 7. & 8.

In codice canonum fol. 139. Poly. l. 3 tit. 10 Anſel l. 9 c 62. Iuo p. 1. c. 151.

¶ Nulla læſionis portio attingit eum, qui ab hæreticis b iam damnatis ordinatur. Cap. VIII.

SEcundum [b] eccleſiæ catholicę conſuetudinem ſacratiſſimum ſerenitatis tuæ pectus agnoſcat, ꝙ nullum de his, quos baptizauit [c] Acacius, vel quos ſacerdotes, ſiue leuitas ſecūdum canones ordinauit, vlla ex nomine Acacij portio læſionis attingat, quo forſitan per iniquū tradita ſacramenti gratia minus firma videatur. Nā, & baptiſma (quod ꝓcul ſit ab eccleſia) ſiue ab adultero, vel a fure datum fuerit, ad percipientem munus [d] peruenit illibatum: quia vox [e] illa, quæ ſonuit per columbam [f], omnem maculam humanæ pollutionis excluſit, qua declaratur, ac dicitur: [Hic eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto, & igne [g].] Nam ſi viſibilis [h] ſolis illius radij, cū per loca fœtidiſſima tranſeunt, nulla contactus inquinatione maculantur; multo magis illius, qui iſtum viſibilem fecit, virtus, nulla miniſtri indignitate conſtringitur. Nam, & Iudas, cum fuerit, ſacrilegus, atq; fur, quidquid egit inter Apoſtolos pro dignitate commiſſa, beneficia per indignum data, nulla ex hoc detrimenta ſenſerunt, declarante hoc ipſum Domino manifeſtiſſima voce: [Scribæ, inquit, & Phariſæi ſuper cathedram Moyſi ſedent, quæ dicunt, facite; quæ autem faciunt, facere nolite: dicunt enim, & nō faciunt.] Quidquid ergo ad hominum profectum quilibet in eccleſia miniſter pro officio ſuo videtur operari: hoc totum contineri [i] implente † diuinitatis effectu [k]: ita ille, per quem loquitur

Nicolaus ad conſulta Bulg. c. 15.

Ioan. 1.

Ioan. 12.

Matth. 23.

† al. implendo diuinitatis effectū.

Sacramentorum veritas an ſit apud hæreticos.

a ¶ Acacius.] Hæreticus, & excommunicatus. 24. q. 1 Acacius 1 fuit enim excommunicatus propter hæreſim a Gelaſio, & a Fœlice Papa, vt ibi dicitur.

SEcundum.] CASVS. Acacius hæreticus baptizauit, & ordinauit multos tempore ſuæ hæreſis, quos dicebat quidam non poſſe ſua officia de iure communi exequi: quare Anaſtaſius Imperator de hoc dubitans quæſiuit a Papa: qui reſpondit eos poſſe de iure communi ſuis officijs fungi: nec per malitiam Acacij lædi poſſe. Nam baptiſmata, & ordines a malo collata, per ipſius malitiam non impediuntur. Et probatur hoc 6. rationibus. Prima ratio eſt, quia in ſacramentis virtus Chriſti operatur, quæ omnem maculam repellit. Secunda eſt de radijs ſolis, qui & ſi tranſeant per loca fœtida, tamē non coinquinantur, idem eſt de ſacramentis per malos miniſtratis. Tertia eſt de Iuda, qui licet malus fuiſſet, multa tamen fecit, quæ rata ſunt habita. Quarta eſt de auctoritate Domini, qui ꝑcepit verba Scribarū, & Phariſçorum ſeruāda, & implēda. Quinta ratio eſt, ꝙ hoc bonum a quocunque fiat, fit a Deo. Sexta ratio eſt quia in ſacramētis nō eſt attendendum qualis, vel quis coferat, ſed quid cōferatur, quia incremētū ſolus Deus prębet, & neq; qui plātat neq; qui rigat eſt aliqd: ſed qui incrementū, &c. Poſtea cōcludit ex ſup. dictis, ꝙ ſacra eius ſeruari debent

b ¶ Secūdū.] Varijs modis ponitur caſus huius ca G. inducit quaſi ſit abrogatum, & Melendus ſentit cum eo, & omnes qui dicunt veritatē ſacrorum non eſſe apud hrticos, vt 24. q. 1. ſchiſma, & 1. q. 1 extra eccleſiā. H dicit, ꝙ nec capitulum eſt reprobatū, nec auctor ꝓijs, q̄ hic cōtinentur dānatus fuit: quia nihil hic continetur qđ nō canonice dicatur; ſed iō fuit ille damnatus: quia cōicauit Photino hæretico, & quia voluit reuocare Acaciū hæreticū poſt mortē, & ideo iſte Anaſtaſius fuit dānatus, vt inf. c. Anaſtaſius. Alij dicunt, ꝙ hoc c. cū auctore reprobatū eſt; quia voluit dicere ꝙ ordinati ab hrtico ſine omni diſpenſatione de iure poſſūt ſua officia exercere dicit.n H. ꝙ hæretici habent veritatem ſacrorum, ſed nō habent executione eorū, vt de conſe d. 4 ſicut in ſeris, &c. non i vobis, vt no. 1 q. 1 q perfectionē &c. dūs.

c ¶ Baptizauit.] in forma eccleſiæ.

d ¶ Munus] idest, baptiſma.

e ¶ Quia vox] Hic eſt qui baptizat. de conſec. d. 4 baptiſmus in ſi.

f ¶ Per columbam.] ideſt, per ſpiritum ſanctum in ſpecie columbæ. Hu

g ¶ Et igne.] ideſt charitate.

h ¶ Nam ſi viſibilis] 1. q. 1. ſi fuerit.

i ¶ Contineri] ideſt, perfici.

k ¶ Implēte diuinitatis effectu.] ideſt, Deo cooperante.

a ¶ Radij

a ¶Plantauit.] Prædicando.
b ¶Apollo.] Diſcipulus Pauli.
c ¶Rigauit] Baptizando.
d ¶Incrementum.] .i. gratiã, & remiſſionẽ peccatorũ 1.
e ¶Vel qualis.] Hoc intellige de toleratis. alias bñ q̃ritur, vt 24. diſ. quieſcamus. nã nemo poteſt p̃dicare niſi mittat, vt 16. q. 1. adijcimus & extra de hære. cũ ex iniũcto. Vel loq̃ ſm antiqua tp̃a, qñ oẽs poterãt p̃dicare.
f ¶Prædicet.] Sed quæ prædicet.
g ¶Vt inuidos.] .i. pſeudo apoſtolos 2.
h ¶Affirmet.] Et hoc ĩ epiſtola ad Philippẽſes, cũ dicit ſiue p veritatẽ ſiue alio modo Xp̃s p̃dicet, ĩ hoc gaudeo, & gaudebo.
i ¶Hoc.] .i. inuidiã.
k ¶Et hic.] Scilicet Acacius.
l ¶Alijs.] Scilicet ignorantibus.
m ¶Suæ virtutis.] Quoad veritatem ſacramenti.
n ¶Generaliter.] .i. in omni ſacramẽto.
o ¶Vt imaginẽtur] ſcilicet Acacium.
p ¶Metuere.] .ſ. ſm ſuã opinionẽ falſam. Nam in veritate ſuſceperũt ordinẽ, ſed nõ executionẽ 1. q. 1. ordinationes. 1. q. 7. Daibertum 3.

tur, & tunc ſynodus * maior eſt Papa, vt 15. d. ſicut. in fi. arg. ad hoc 93. d. legimus.
s ¶Qui communicauerat.] contra 11. q. 3. quoniã, vbi dr̃ q̃ excõmunicatio non tranſit in tertiam perſonam: ſed communicauit ei in maleficio, vnde potuit tranſire ad tertiam

1 23. q. 5. c. vlt. Arch.

Chriſtus, Paulus affirmat, (Ego plantaui [a], Apollo [b] rigauit [c]: ſed Deus incrementum [d] dedit. Itaq; neq; qui plantat eſt aliquid, neq; qui rigat; ſed qui incrementũ dat Deus.) Adeo autem non quæritur, quis, vel qualis [e] prædicet [f], ſed quid † prædicet, vt inuidos [g] et bene Chriſtum prædicare affirmet [h]: quo malo ipſe diabolus deiectus eſt, & hoc [i] ipſe † prædicare non deſinit. Ideo ergo & hic [k], cuius nomen dicimus reticendum, male bona miniſtrando ſibi tantum nocuit. Nam inuiolabile ſacramentum, quod per illum datum eſt alijs [l], perfectionem ſuæ virtutis [m] obtinuit. Quod † quidem generaliter [n] verum eſt, niſi aliquorũ in tantum ſe extenderet curioſa ſuſpicio, vt imaginentur [o] prolato a Fęlice Papa iudicio, poſtea inefficaciter in ſacramentis, quæ Acacius vſurpauit, egiſſe; ac proinde eos metuere [p], qui vel in conſecrationibus, vel in baptiſmate myſteria † tradita ſuſceperunt, ne irrita beneficia diuina videantur.

1. Cor. 3.
† al. quem.
Philip. 1.
† al. ipſo.
Cap. 8.
† *Quod cum ita ſit, aliquorum in tantum ſe extendit curioſa*] orig.
† *al. miniſteria.*

2 Sub. qui ex inuidia bonorum, & cã lucri Chriſtũ prædicabãt. 23. q. 1. iam nunc in fin. Arch.

Quia ergo illicite, & non canonice, ſed contra decreta prædeceſſorum, & ſucceſſorum ſuorum hæc reſcripta dedit (vt probat Fœlix, & Gelaſius, qui Acaciũ ante Anaſtaſium excommunicauerunt, & Hormiſda, qui ab ipſo Anaſtaſio tertius eundem Acacium poſtea damnauit) ideo ab eccleſia Romana repudiatur, & a Deo percuſſus legitur fuiſſe hoc modo.

QVIA ERGO. CASVS. Concludit Gratianus ex ſu. dictis & dr̃, q̃ q̃a Anaſtaſius ita decreuit, ideo Fęlix. & Gelaſi⁹ & Hormiſda cũ excõicauerũt. ſed Acaciũ prius

3 Quia concludit Grat. ſm opi. forte ſuã. ſ. quã aſſerit veritatẽ ſacramentorum non eſſe apud hęreticos: qđ falſum eſt. 1o. de Fan.

¶Anaſtaſius a Deo reprobatus, nutu diuino percuſſus eſt. Cap. IX.

Ex libro] (vt in corpore conciliorum citatur) Pontificali, ſuo p. 14. c. 40.

ANaſtaſius [a] ſecundus, natione Romanus, fuit temporib. Theodorici regis. Eodem tempore multi clerici, & presbyteri ſe a cõmunione ipſius abegerunt [q], eo q̃ communicaſſet ſine concilio [r] epiſcoporum, vel presbyterorum, & cleri cunctæ eccleſiæ catholicæ, diacono Theſalonicenſi, nomine Photino, qui communicauerat [s] Acacio, & quia voluit occulte [t] reuocare Acacium, & nõ potuit, nutu diuino [u] percuſſus eſt.

a ¶Anaſtaſius.] *Caput hoc habetur quidem tomo ſecundo conciliorum in vita Anaſtaſij; ſed eſſe omnino confictum, cum ex multis alijs argumentis, tum ex hoc manifeſte oſtenditur, quòd Acacius (ſicut Nicephorus, lib. 16. c. 12 & Euagrius, lib. 3. c. 17 & ſequen. & clariſſimè Anaſtaſius bibliothecarius in chronologia teſtantur) tempore Fœlicis iij. obijt, cui ſucceſſit Gelaſius, & Gelaſio Anaſtaſius, qui initio epiſtola ſua, & c. 1. ad Anaſtaſium Imperatorem, Acacium mortuum iam, & ante iudicem Chriſtum vnà cum Fœlice adſtare ſcripſit, vt Gelaſius quoq; ante ipſum ſcripſerat, & habetur inf, 24. q. 2. c. nec quiſquam, quomodo ergo potuit Anaſtaſius de eo reuocando tractare, qui iam obierat?*

ANaſtaſius.] CASVS. Photinus diaconus Theſſalonicen. cõicauit Acacio in hęreſi. Poſt mortẽ vero Acacij Anaſtaſius Papa cõicauit Photino ſine cõcilio clericorũ, & occulte voluit reuocare Acaciũ defunctũ in hr̃ſi vt orõnes p eo in eccleſia fierent, & iõ multi clerici receſſerũt ab obediẽtia ei⁹ & lepra percuſſus ẽ. ¶CASVS aũt ſequẽtis §. planus eſt.
q ¶Abegerũt.] .i. remouerũt. 32 d. præter hoc §. verũ. Sed cõtra 6. q. 4. nõne. vbi dr̃, q̃ ante tp̃s ſententiæ nõ poſſunt clerici recedere ab ep̃o. Sed hic non receſſerunt ante ſñiam, quia inciderunt in hæreſim iam damnatam, vt 24. q. 1. c. 1. 2. & 3. 4.
r ¶Concilio] Videtur ergo, q̃ Papa tenetur requirere concilium epiſcoporum, quod verũ eſt vbi de fide agitur, & tunc ſynodus * maior eſt Papa

4 Hic videas quod not. 2. q. 7. ſacerdotes.

tertiam perſonam, vt extra de ſent. excom. nuper.
t ¶Occulte.] Magis inde præſumitur cõtra ipsũ, vt extra, vt eccl. benefi. vt noſtrũ extra de offi. deleg. cõſuluit. ſi de ritu nup palam ſi de admi. tut. non exiſtimo. Lau.
u ¶Diuino.] Quia dum aſſellaret, emiſit inteſtina, ignominioſe lapſus.

a ¶Propter

Hinc etiam de Maximo a epiſcopo in Conſtantinopolitana ſynodo ſtatutum eſt ſub Damaſo Papa.

¶Quæ circa indiſciplinatos prælatos, vel ab eis geruntur, in irritum reuocentur. Cap. X.

PRopter totius indiſciplinationis eius doctrinam, quę Conſtantinopoli orta eſt, ſtatutum eſt, ne Maximus fuiſſe, aut eſſe iam putetur epiſcopus, neque hi, qui ab eo ſunt ordinati qualemcunque gradum clericatus obtineant [a], omnibus, ſcilicet, quę circa eum [b], vel ab eo geſta ſunt, in irritum, reuocatis.

a ¶De maximo.] *Ex verbis huius canonis, præſertim Græcis, & interpretatione Balſamonis, ac vita Gregorij Theologi per Gregorium presbyterum deſcripta, et alijs ex locis (tametſi Theodoretus videtur parum diligenter hoc tractaſſe) apparent hunc Maximum nunquam fuiſſe epiſcopum, ac propterea recte ſtatui nullum ab eo potuiſſe imprimi ordinis characterem, quod non erat de Acacio aſſerẽdum. Verba Græca huius canonis hæc ſunt:* Περὶ Μαξίμου τοῦ κυνικοῦ, καὶ τῆς κατ᾽ αὐτὸν ἀταξίας, τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένης, ὥστε μήτε Μάξιμον ἐπίσκοπον ἢ γενέσθαι, ἢ εἶναι, μήτε τοὺς παρ᾽ αὐτοῦ χειροτονηθέντας ἐν οἱῳδή ποτε βαθμῷ κλήρου, πάντων, καὶ τῶν περὶ αὐτὸν, καὶ τῶν παρ᾽ αὐτοῦ γενομένων ἀκυρωθέντων, i. De Maximo cynico, de quæ ijs, rebus, quæ nullo ordine circa ipſum Conſtantinopoli geſta ſunt. Neque Maximum aut fuiſſe, aut eſſe epiſcopum, neque eos, qui ab ipſo ſunt ordinati, in vllo cleri gradu cenſendos: omnibus, quæ & in ipſo, & ab ipſo facta ſunt, infirmatis. *Ac de eodem Maximo, quòd nunquam fuerit epiſcopus, eſt locupletiſſimum teſtimonium in epiſtola Hadriani Papæ ſcripta Baſilio* Imperatori, *quæ habetur actione prima octauæ ſynodi manuſcripta quæ eſt penes* Cardinalem *Sirletum. Citant enim Leonem primum ait:* Dicit enim altiſona tuba, ſanctus videlicet ſedis Apoſtolicæ Papa Leo, cuius ſententiam, quidquid vbique catholicum eſt velut cœleſte miraculum celebrat, & veneratur oraculũ, cum ſæpe quæſtio de male accepto honore naſcitur, quis ambigat nequaquam iſtis eſſe tribuendum, quod non docetur fuiſſe collatum? Neque enim inter Photium mæchum, & Maximum Cynicum ſynodo ſecunda damnatum, vel inter ordinationes huius, & illius, diſtinctionis aliquid eſſe conuicimus.

DISTINCTIO XX.

gr. 1 DEcretales [c] *itaque epiſtolæ canonib. conciliorum pars iure exæquantur. Nunc autem quæretur de expoſitionibus † ſacræ ſcripturæ, an exæquentur, an ſubijciantur eis. Quo enim quiſque magis ratione nititur, eo maioris auctoritatis eius verba eſſe videntur. Plurimi autem tractatorum, ſicut pleniori gratia ſancti Spiritus, ita ampliori ſcientia alijs præcellentes, rationi magis adhæſiſſe probantur. Vnde nonnullorum Pontificum conſtitutis, Auguſtini, Hieronymi, atque aliorum tractatorum dicta videntur eſſe præferenda.*

† al. expoſitoribus] emend.

2 ¶*Sed aliud eſt cauſis terminum imponere: aliud ſacras ſcripturas diligenter exponere. In negotijs definiendis*

1 PRopter.] ¶Obtineant.] Quia præter formã eccleſię contulit. 1. q. 1. extra eccleſiam.

b ¶Quæ circa eum] Arg. quod quidquid fit ab intruſis, vel vitioſe electis, totum caſſatur, vt 12. q. 2. alienationes 25 omne Arg. cõtra. 3 q 7. c. infamis §. veruntamen in prin & C. de ſacroſ. eccl. l. decernimus. 5, ſed hic fauor tutorum eccleſiæ: quia aut ſunt in vtilitatem eccleſiæ, & tunc valent, alias non 16 q. 6 ſi epiſcopum.

5 Dic vt no. de cler. n. hic in gl. vl. & de ſchiſm. ca 1. & de conſe. d. 1 hi ergo. & 1. q. 1 ſi q a pſeudo ibi videas Arc.

DEcretales. CASVS Superioſtẽdit Gratianus decretales epiſtolas parẽ vim habebere cũ canonib. cõciliorũ. In hac vero 20. d. q̃rit an expoſitiones ſctõrũ Patrũ exæquent canonib. & decretalibus, vel p̃ferãtur. Quod præferant videtur, quia maioris auctoritatis videntur, cum pleniori gratia Spiritus ſancti eos præcellãt. Vnde expoſitiones Auguſtini, Hieronymi, & aliorum vidẽtur præponendæ ſtatutis Pontificum, & hoc in prima parte. In ſecũda parte, quæ incipit, ibi, [Sed aliud.] ſoluit Gratianus, & dicit, q͂ in negotiis definiẽdis nõ ſolum neceſſaria eſt ſcientia, ſed etiam poteſtas quod ſignificatur per claues, quas Chriſtus tradidit Petro: In quarũ altera denotatur ſcientia diſcernẽdi inter lepram & lepram in altera vero notatur poteſtas ſoluendi, & ligẽdi. Cum ergo in cauſis definiẽdis neceſſaria ſit poteſtas, apparet, q͂ Põtifices expoſitoribus præferantur, & hoc probatur per ſeq.

c ¶Decretales.] In hac 20 diſtin: magiſter quærit de expoſitionibus ſacræ ſcripturæ an ſint paris au-

auctoritatis cũ canonibus, & dec.etalib. & infra ſoluit, ꝙ quantũ ad ſacram ſcripturã exponẽdã præualet ſanctorum auctoritas: quantum autem ad cauſas definiendas præualet auctoritas Romanorum Pontificium. nes conciliorum & ad decreta, vel decretales Pontificũ, Secundo ad ſanctorum expoſitiones, ſ Hier. & Auguſt. & aliorum ſanctorum, in quibus ſi ueritas non reperiatur, tunc recurrendum eſt ad ſedem Apoſtolicam, cuius ſtatuta qui non recipit, hæreticus eſſe conuincitur.

Auctoritas ſanctorum q̃doque papali prefert auctoritati.

Imperitus non poteſt eſſe iudex eccleſiaſticus.

1 Iſta concor. & proxima ſequens pagi aut mihi faciunt ad hoc. nec eas ponunt Hug. & La. quorum fuit iſtud dictũ. Archid.

a ¶ Scientia.] Arg. ꝙ nullus poteſt eſſe iudex: maxime eccleſiaſticus niſi ſit peritus, vt extra de conſang & affini. ex literis. in fi. & 1. q. 1. vt euidenter. 12. q. 3. & ſi ad tempus. i. 24. q. 3. ſi qs nõ. de pœn. diſt. 5. conſideret. & di. 6. qui vult. & quia leges ſcire tenetur. in authẽ. de iud. col la. 6. §. quia uero. Itẽ quia ſententia ferenda eſt in ſcriptis, ut 2. q. 1. in primis in fine. Item quia iudices per ſe debẽt ſcribere ſententias & recitare, vt C. de aſſeſ. preſides Sed cõtra. C. de iud. capi. certi, vbi dicitur, quòd milites poſſunt eſſe iudices: quia per quotidianum vſum poſſunt habere peritiã iudicandi. Mediocris tamẽ ſcientia ſicut in prælato, ita & in iudice ſufficit, vt extra de elect. cum nobis olim.

b ¶ Prius.] Arg. ex ordine facti aliquid præſumendũ, vt 29. q. 4. diſplicet. & 1. q. 1. vt euidenter. Similiter ex ordine verborũ, vt 43. di. ſit rector, & ext. de reſcri. cum dilecta ff. de ſolut. nec ordo cõtra.

Clauis ſacerdotalis an ſit una an plures.

c ¶ Dedit.] G. hic uidetur uelle, ꝙ alia ſit clauis ligandi, & ſoluẽdi, alia ſciẽ: & ita ꝙ ſint duæ claues. Sed dico tñ vnã eſſe, ſed & dicuntur duæ eſſe ꝑ duos effectus. Sed qualiter ſcientia dr̃ eſſe clauis, cum aliquis poſſit habere ſcientiam, qui non habet clauẽ: & ecõtra? Sed dic, ꝙ licet ſcientia prius non fuiſſet clauis anteq̃ hret ordinem: tñ poſt ordinem incipit eſſe clauis. Si tñ quæras quid proprie ſit clauis ſacerdotalis: dico ipſam poteſtatem ſacerdotalem, per quam ligat, & ſoluit.

non ſolum eſt neceſſaria ſcientia[a], *ſed etiam poteſtas. Vnde Chriſtus dicturus*[c] *Petro: [Quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, &c.] prius*[b] *dedit*[c] *ſibi claues regni cælorum: in altera dans ei ſciẽtiam diſcernendi inter lepram & lepram*[d], *in altera dans ſibi poteſtatem eijciendi aliquos ab eccleſia, vel recipiendi. Cum ergo qualibet negotia finem accipiant vel in abſolutione innocentium, vel in condemnatione delinquentium, abſolutio vero vel condemnatio non ſcientium tantum, ſed etiam poteſtatem præſidentium deſideret; apparet, quòd diuinarum tractatores ſcripturarum, & ſi ſcientia Pontificibus præmineant, tamen, quia dignitatis eorum apicem non ſunt adepti, in ſacrarum quidem ſcripturarum expoſitionibus eis præponuntur: in cauſis vero definiendis ſecundum poſt eos locum merentur.*

Mat. 16.

Vnde Leo Papa IIII. ſcribit epiſcopis Britanniæ.

In ſuo regeſto.

¶ Aliorum ſcripturæ, Romanorum Pontificum decretis non ſunt præponendæ. Cap. I.

DE libellis[e], & commentariis aliorum [f] non conuenit aliquem iudicare, & ſanctorum conciliorũ canones relinquere, vel decretalium regulas, ideſt, quæ habentur apud nos ſimul cum †canonibus. Quibus autem in omnibus eccleſiaſticis vtimur iudiciis, ſunt canones Apoſtolorum†, Nicænorum, Ancyranorum, Neocæſarienſium, Gangrẽſium, Antiochienſium, Laodicenſium, Conſtantinop. Epheſ. Chalcedonenſium, Sardicenſium Africanenſium, Carthaginienſium, & cũ illis regulæ præſulum Romanorum, Syluestri, Syricii, Innocentii, Zozimi, Cœleſtini, Leonis, Gelaſii, Hilarii, Symmachi, Hormiſdæ, Simplicii, & Gregorii iunioris[g]. Iſti omnino ſunt, & per quos iudicant epiſcopi, & per quos epiſcopi ſimul iudicantur, & clerici. Nã ſi tale emerſerit, vel contigerit inuſitatũ negotiũ, quod minime poſſit per iſtos definiri; tũc ſi illorũ[h],

Deus dedit p. 2.
Poly. p. 2. tit. 20.
Anſ. l. 3. c. vlt.
Iuo p. 4 c. 27.
Pan. l. 2. c. 118.
† al. cum illis in canone.
† al. qui dicuntur Apoſtolorum.
Apud anſelmum, & Polycarpũ deſũt omnia Pontificum nomina.

Inter leprã & lepram vnde dicatur.

d ¶ Inter leprã & lepram.] Ideſt, inter cauſam, & cauſam. alludit ei quod fiebat in lege, cum. n. dubitabatur de aliquo an eſſet infectus lepra, ducebatur ad ſacerdotes, & ſm eorum arbitrium, vel recipiebatur, vel eiiciebatur, vt 11. q. 3. quomodo de pœn. diſt. 1. §. ex his verſ. Moyſi.

ADDITIO. Hug. & de pœn. diſ. 1. §. denique ver. Moyſi. & extra qui filii ſint leg. per venerabilem, §. rationibus. Archidiac.

DE libellis.] CASVS. Epi Britanniæ iudicabant cauſas tantũ ſecundum expoſitiones Auguſt. & Hieron. & aliorum poſtponentes canones conciliorum, & decreta Pontificum: quos Leo redarguit, oſtendens ꝙ in cauſis definiendis primo recurrendum eſt ad canones conciliorum & ad decreta, vel decretales Pontificũ, Secundo ad ſanctorum expoſitiones, ſ Hier. & Auguſt. & aliorum ſanctorum, in quibus ſi ueritas non reperiatur, tunc recurrendum eſt ad ſedem Apoſtolicam, cuius ſtatuta qui non recipit, hæreticus eſſe conuincitur.

e ¶ De libellis.] Ideſt, ſecundum libellos, & commentarios.

f ¶ Aliorum.] Ideſt, Hieronymi & Auguſt. per quorum ſcripta non eſt iudicandum omiſſis canonibus. 50. diſtinct. ſi ille,

g ¶ Iunioris.] Ecce hic approbantur dicta Gregorii iunioris, alibi videtur reprobari. 32. q. 7. quod propoſuiſti. & in ſeq § vbi dicit G. ꝙ ſunt contraria Euangelio. ſed illud c. intelligitur de arcta, & ſic bene tenet. Ioan.

Auctoritas canonis maior auctoritate ſanctorum.

h ¶ Illorum.] Hic uidetur, ꝙ potius iudicandum ſit ſecundum illum, qui innititur auctoritati canonis, quam ſecundum illum, qui innititur auctoritati Hieronymi, vel Auguſt. quod verum eſt, niſi Aug. iuuetur auctoritate no. vel veter. teſta. 2. vel etiam aliquo canone. nam licet concilium apud Aquiſgranum factum, conſtituerit, ꝙ raptor non poſſit matrimonialiter iungi cum rapta, vt 36. q. 2. placuit tamen Hieroy. q contrarium ſtatuit, & ei ſtatur, vt 36. q. 2. tria. Sed hoc eſt quia iuuatur auctoritate Meldenſis concilij, ead. cauſa & quæſt. cap. ſi autem.

2 Idem in Auth. hæc. i. C. de ... Alc. de ... in l. ... cognition... col. 8. ... cc. pet. ... cit il lãgl...

a ¶ Con-

quorum meminiſtis, dicta, Hieronymi, Auguſtini, Iſidori, vel cęterorum ſimiliter ſanctorum Doctorum ſimilium reperta fuerint; magnanimiter ſunt retinenda, ac promulganda, vel ad Apoſtolicam ſedem referendum de talibus. Quam ob cauſam luculentius, & magna voce pronunciare non timeo; quia, qui illa, quæ diximus, ſanctorum patrum ſtatuta, quæ apud nos canonum nomine prætitulantur, (ſiue ſit ille epiſcopus, ſiue clericus, ſiue laicus) non γ indifferenter recipere conuincitur [a]; nec catholicam & Apoſtolicam fidem, nec ſancta quatuor Euangelia vtiliter, & efficaciter ad effectum † ſuum retinere, vel credere probatur.

† al. profectum

α ¶ Sunt canones.] *Indicat canones & regulas, ex quibus conſtat corpus, vel codex canonum, de quo in præfatione dictum eſt, quo Romani Pontifices, præſertim in iudicijs vtebantur, in quo codice ſunt canones tantum, non ſynodalia geſta, vt ſuperius Nicolaus, in c. Romanorum. 19. diſt. ſcripſit.*

β ¶ Carthaginenſium.] *In codice canonum vnica eſt ſynodus Carthaginienſis, continens canones triginta tres, qui ex varijs concilijs Carthagini habitis collecti fuerunt. Eos canones ſedes Apoſtolica videtur probaſſe, & vſa eis eſſe, quando in codicem canonum referendos curauit. Eoſdem etiam Græci quo ordine apud Latinos habentur, cum alijs præterea multis Africanarum ſynodorum coniunctos in linguam ſuam verterunt, & hi ipſi ſunt, quos ijſdem numeris Anſelmus, Burchardus & Iuo citant: quamuis Gratianus interdum quidem his vtatur, interdum vero ex ſingulis Carthaginienſibus concilijs canones accipiat: quod ſuis locis indicabitur. Et de hac vnica Carthaginienſi ſynodo intelligendum eſt quod habetur ſupra diſt. 16. c. prima annotatio, ver. ſeptima. quod hic declarandum dilatum fuit.*

γ ¶ Non indifferenter.] *Anſelmus, Deus dedit, & Gregorius presbyter in Polycarpo habent*, qui eadem indifferenter non recipit, ipſe ſe conuincit minime catholicam, & Apoſtolicam fidem ad effectum ſuæ retinere ſalutis.

Item Nicolaus 1. Photio, in epiſtola, cuius initium eſt [Poſtquam Beato Petro.]

Β¶ eadem epiſtola 6. ex qua ſumptum eſt c. quod dicitis, ſupra diſt. 16.

¶Corripiendi ſunt qui decreta Romanorum Pontificum non habent, vel non obſeruant. Cap. II.

Anſel. l. 3. c. 33.

SI decreta Romanorum Pontificum non habetis [b]; de neglectu [c], atque incuria eſtis arguendi. Si vero habetis, & non obſeruatis; de temeritate eſtis corripiendi [d], & increpandi.

Item Innocentius a Papa.

¶Ad quos ſit recurrendum, cum ſacræ ſcripturæ auctoritas non occurrit. Cap. III.

Polyc. l. 7. tit. 3.
Burc. l. 3. c. 128.
Iuo p. 4. c. 70.

† al. Græce.

DE quibus cauſis nulla ſoluendi, ligandiq; auctoritas in libris veteris teſtamenti, & quatuor Euangeliorũ cum totis ſcriptis Apoſtolorũ [e] appareat; ad diuina recurre ſcripta Græca †. Si neque in illis; canones β Apoſtolicæ ſedis intuere. Si nec in illis; ad catholicæ eccleſiæ hiſtorias catholicas à Doctoribus catholicis ſcriptas manum mitte. Si nec in illis, ſanctorum exempla [f] perſpicaciter recordare. Quòd ſi omnibus his inſpectis, huius quę-

a ¶ Conuincitur.] Sed nonne Orientalis eccleſia recipit canones? Videtur quod non, vt 31 diſt. aliter. nunquid ergo ipſa eſt hæretica? Sed dic, quod licet ipſa non recipiat iſtos canones, nõ tñ contemnit eos. Vel dic quod Papa approbat conſuetudinem ipſorum ſup. d prox. ſi Romanorum.

SI decreta.] Caſus huius c planus eſt.

b ¶ Non habetis.] Per ſcientiam.

c ¶ De neglectu.] Nulli. n. eſt licitum ignorare canones, vt iñ. 38. d. nulli. & c. omnes. ſup. d. proxima, ſi Romanorum.

d ¶ Corripiendi.] Arg ſimile. 16. diſtin. quod dicitis.

DE quibus.] CASVS. Quidam quæſiuit, ſi aliqua dubitatio emergat in ſolutione alicuius quæſtionis, ad quas ſcripturas potius ſit recurrendum, & dicitur in hoc cap. quod iſte ordo ſeruandus eſt. Primo enim recurritur ad vetus, & ad nouum teſtamentum, & ad ſcripturas Apoſtolorũ: Etſi in illis nõ appareat quod ſit faciẽdũ, ad Græcorum ſcripturas recurrendum eſt: poſtea ad geſta Conciliorũ & Pontificum: deinde ad Sanctorũ expoſitiones: vltimo ad ſeniores. Sic Beneuenta poſuit caſum Hugo. ſic dicit, quod primum locum obtinet vetus & nouum teſtamentum: ſecundum canones Apoſtolorum & cõciliorum: tertium decreta, & decretales epiſtolæ Romanorũ Pontificum. quartum ſcripta Græca: quintum dicta ſanctorum patrum Latinorum: vltimum exempla ſanctorum patrum: deinde ad ſeniores eſt recurrendum Tu autem pone ſecundum quod litera iacet.

e ¶ Apoſtolorum.] Id eſt, Apoſtolicorũ.

f ¶ Exempla.] Arg. per exempla

exempla poſſe iudicari r. vt 37 diſtin. qui de menſa & 24.q.3. ſi habes arg.contra.C.de ſenten nemo Sed illud intelligitur cum ius habetur. Tunc enim per exempla non eſt iudicandum. Vel dic, ꝙ exemplis priuatorum non eſt vtendum. ſed exemplis publicæ perſonæ ſiue authenticæ, vt exemplis Principis primi, ſiue Apoſtolicorum. vt 16.q.3.licet. extra de ſent & re iudic. in cauſis, vel dic, ꝙ exemplis paucorum non eſt vtendum, ſed plurium bene.

r Ad idem 3. q. 5. quia ſuſpecti. C. de edi. prin. on in totum ff de leg. nā Imperator. 2.q.5. de Liguribus. in ñ Archid.

Exemplis q- bus eſt vtendum.

in nouo teſtamento incępit a Chriſto, qui Petrum & ſummū ſacerdotē conſtituit. xij. Apoſtolos maiores ſacerdotes, lxxij. diſcipulos minores Sed nunc loco Petri eſt Papa: loco xii. Apoſtolorū epi, loco lxxij. diſcipulorū sūt Archip̄sbyteri. Leuitas vero ſtatuerunt Apoſtoli, Eccle-

ſtionis qualitas non lucidè inueſtigatur; ſeniores[a] prouinciæ congrega, & eos interroga. Facilius namq; inuenitur quod a pluribus[b] ſenioribus quæritur. Verus enim repromiſſor Dominus ait: [Si duo ex vobis, vel tres conueniūt ſuper terram in nomine meo, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à patre meo.] *Matth.18.*

a ¶ Seniores.] Ideſt, ſapientes vt 84 diſt. porro

b ¶ Pluribus.] Sic extra de offi. deleg prudentiā. in fi.1. reſpō. nam per ampliores homines manifeſta veritas reueletur, vt C. de fideicō. l. pen. & C.de inge. manu. l.1. Hic patet, ꝙ primo ad conſuetudinē loci recurritur, cum lex deficit, quam ad conſuetudinem Ro. eccle ſic 12. diſtinct. ille.& ff.de leg. & Senatuſconſ. de quibus. Alij dicunt, ꝙ primo ad conſultationem Ro.eccle. recurrendum eſt, vt arg.ſup.11. diſtin.c. vl.Ioan. quid autem de hoc ſeruetur, notaui ſup.12. diſtin.illud.melius 11 diſtin. conſuetudo.

ADDITIO. De hoc etiam not C.quæ ſit long. conſuet.l.1.ibi vide.Archid.

α ¶ Innocentius.] *Caput hoc non eſt inter epiſtolas Innocentij primi, quæ multa extant; neque Innocentij ſecundi eſſe poteſt, cum ante ipſum ſcripſerint Burchardus, & Iuo, à quibus hoc ipſum citatur.*

β ¶ Canones.] *Verba hæc, quę apud Gratianum deerant, ſunt apud Burchardum, & Iuonem, & Polycarpum: in quo Polycarpo habentur hoc ipſo loco, in quem ſunt reſtituta.*

DISTINCTIO XXI.

Decretis [c] ergo Romanorum Pontificum, & ſacris canonib. conciliorū eccleſiaſtica negotia, vt ſupra monſtratum eſt, terminantur. Miniſtri vero ſacrorū canonū, & decretorū Pontificū ſunt ſummi Pontifices, & infra præſules, ac reliqui ſacerdotes, quorū inſtitutio in veteri teſtamento eſt inchoata, & in nouo plenius conſummata. ¶ Summi enim Pontifices, & minores [d] ſacerdotes à Deo ſunt inſtituti per Moyſem, qui ex præcepto Domini, Aaron in ſummum Pontificem, filios vero eius vnxit in minores ſacerdotes: Poſtea vero Dauid, cum miniſteria domus Domini ampliaret, ianitores & cantores inſtituit. Porro Salomon quendam modum exorcizandi inuenit, quo dæmones adiurati, ex obſeſſis corporibus pellebantur: huic officio mancipati, exorciſtæ vocati ſunt de quibus Dominus in Euangelio: [Si ego in Beelzebub eijcio dæmonia. filij veſtri (videlicet exorciſtæ) in quo eijciunt?] Hæc omnia

Exo.8.

1.Par.15.& 2.23.

Luc.11.

Decretis.] Hæc d. diuiditur in tres partes. In quarum prima dicit, quod miniſtri eccleſiæ ſunt ſummi Pontifices & præſules infra poſiti cum reliquis ſacerdotibus. Secunda ibi, [In nouo.] Tertia ibi, [In his.]

CASVS. Supra actum eſt de decretis, & canonib. conciliorum, quibus negotia dirimuntur. In hac vero 21. diſtin. agit Gratianus de miniſtris eccleſiæ & ſacrorum canonum, & dicit ꝙ ſunt ſummi Pontifices & præſules infra poſiti cum reliquis ſacerdotibus. Et hoc in prima parte. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Summi etenim.] dr̄ ꝙ ſummi Pontifices & minores ſacerdotes à Domino per Moyſen ſunt inſtituti in veteri teſtamento, qui vnxit Aaron in ſummum Pontificem, & filios eius in minores Sacerdotes & Leuitas. Dauid inſtituit cantores & ianitores. Salomon exorciſtas: & hæc omnia in nouo teſtamento eccleſia imitatur. Habet .n. oſtiarios, & lectores pro ianitoribus, & habet exorciſtas: pro filijs vero Aaron habet omnes poſitos infra ſummū Pontificē, pro quo ſummo Pontifice ponit̄ Papa. In tertia parte, quæ incipit ibi, [Inter eos] dr̄ ꝙ inter illos eſt diſcretio ſeruanda. Nam alij appellãtur ſimpliciter ſacerdotes, &c. Et hęc diſcretio incipit à Paganis, qui habebant Flamines, & Archiflamines. Similiter

Eccleſia vero ſubdiaconos, & acholythos ſibi conſtituit:

c ¶ Decretis] Hic agitur de eccleſiaſticis ordinibus, & oſtendit originem ipſorum, & vnde 2 ſic appellentur, poſtea oſtendit, quod ille qui eſt in maiori ordine, vel dignitate, non poteſt iudicari à minori, & ſic, Papa à nemine poteſt iudicari.

ADDITIO. Vt infra eod. inferior. & cap. ſubmittitur. Archid.

d ¶ Et minores.] Cum ergo Moyſes elegerit ſacerdotes in veteri teſtamento, & Dn̄s in nouo, vt inf. ead. in nouo, videt̄, ꝙ ad epiſcopum de iure ſpectet electio canonicorum. Et Imperator dicit, ꝙ epiſcopus elegit clericos in Conſtantinopolitana ciuitate, vt in Auth. de menſura ordinandorum clericorum in 1.§.colla. 3. Ad hoc dicas, quod epiſcopus de iure communi cum alijs eliget, vt extra de his quæ fiunt a prælatis ſine conſenſu. cap. nouit, &c. ea noſcitur. conſuetudo tamen eſt ſeruanda, vt extra de elect. cum eccleſia 3. Item videtur ex loco iſto, ꝙ Moyſes fuit ſacerdos, cum vnxerit ſacerdotes, & idem dicit Innocen. extra de maio. & obed. ſolitæ. Sed contra homicida fuit, ergo non potuit eſſe ſacerdos, vt 23 q.3. nō in inferenda. Sed dic, quod olim ſacerdotes bene erant homicidæ, vt 2. quæſt. 7. §. his ita,

2 Ideſt, q[...] re.

Papa à nemine iudica[...]

Electio [...] nonicorū [...] quos ſpe[...] 3 Hæc ſe[...] tia com[...] niter app[...] batur p[...] Vinc. L[...] Goffred. [...] her. in iſ[...] decret. ca[...] eccleſia.

...7. ſi quis oẽm. le conſecr. l.1.c.1. Arc.

ita. Sed Dauid primo fuit prohibitus cõſtruere tẽplum, quia vir ſanguinum erat 1 de conſecrat. diſt. 1. c. Quare autem iudices, & executores teſtes, & aduocati in cauſa ſanguinis promoueri nõ poſſunt, dic vt notaui in quæſtionibus in illa quæſtione, quæ ſic incipit: Aliquis ex offi- huc. extra de ætate & qualitate, a multis.

Cleros.] CASVS. Hoc c. diuidiť in tres partes. In prima oſtendit Iſidorus, quo noĩe generaliter miniſtri eccleſiæ vocantur & dicit, quod generaliter clerici vocantur: & dicit quare ſic vocantur, & ponit nomina & numerũ miniſtrorum. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Ordo vero.] facit quadrimembrem diuiſionem huius nominis epiſcopi. & ponit etymologiam eorum, quę ſub diuiſione illa continentur. In tertia parte, quæ incipit ibi. [Pontifex princeps ſacerdotum,] ponit officia ſingulorum ordinũ interſerendo interpretationes eorum.

in nouo teſtamento eccleſia imitata habet ianitores ſuos, quos oſtiarios appellamus. Pro cantoribus lectores & ſimul cantores inſtituit. Exorciſtas autẽ in nomine antiquo, & officio permanente recipit. Pro filijs verò Aaron, oẽs infra ſummum Pontificem ſacerdotium adminiſtrã tes ſunt conſecrati. ¶Inter eos quædam diſcretio ſeruata eſt, vt alij appellentur ſimpliciter ſacerdotes, alij archipresbyteri, alij choriepiſcopi, alij ẽpi, alij archiẽpi ſeu Metropolitæ, alij primates [a] alij patriarchæ alij ſũmi Pontifices. Horum diſcretio a gentilibus maxime introducta eſt, qui ſuos Flamines, alios ſimpliciter flamines, alios archiflamines, alios protoflamines appellabãt. Simpliciter verò maiorum, & minorum ſacerdotum diſcretio in nouo teſtamẽto ab ipſo Chriſto ſumpſit exordium, qui duodecim Apoſtolos tanquam maiores ſacerdotes, & lxxij. diſcipulos [b] quaſi minores ſacerdotes inſtituit. Petrum verò quaſi in ſummum ſacerdotem elegit, dum ei præ oĩbus, & pro omnib. claues regni cœlorum tribuit, & a ſe petra, Petri ſibi nomen impoſuit, atque pro eius fide ſe ſpecialiter rogaſſe teſtatus eſt, & vt cæteros cõfirmaret, ſibi iniunxit, dicens: [Ego rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua: & tu aliquãdo conuerſus confirma fratres tuos] (Luc. 22.) *Hanc eandem formam Apoſtoli ſecuti in ſingulis ciuitatib. epiſcopos, & presbyteros ordinauerunt. Leuitas autem ab Apoſtolis ordinatos [c] legimus,* (Act. 6.) *quorum maximus fuit beatus Stephanus Subdiaconos [d], & acolythos procedente tempore eccleſia ſibi conſtituit. ¶ De his ita ſcribit B. Iſidorus lib. 7. Etym. c. 12. nomina illorum, & nominum cauſas exponens, ita inquiens.*

¶Vnde nomina eccleſiaſticorum graduum ſumantur. Cap. I.

De officiis l. 2. ca. 1. Rabanus. de inſtit. cler. l. 1. cap. 2. Act. 1.

Cleros [e], & clericos hinc appellatos credimus, quia Matthias [f] ſorte electus eſt, quem primũ [g] per Apoſtolos legimus ordinatũ. Κλῆρος enim Græcè, ſors Latinè, vel hæreditas dicitur. Propterea ergo dicti ſunt clerici, quia de ſorte Domini ſunt; vel quia Domini partem [h] habent. Generaliter autem clerici nuncupantur omnes, qui in eccleſia Chriſti deſeruiunt; quorum gradus, & nomina ſũt hæc, oſtiarius, pſalmiſta [i], lector, exorciſta, acolythus,

e ¶Cleros.] Primo oſtẽdit Iſidorus quo nomine vocentur miniſtri eccleſiæ, & quare ſic vocentur miniſtri eccleſiæ. Secundo ponit quadrimembrem diuiſionem epiſcoporum. Tertio ponit interpretationes omniũ ordinum eccleſiaſticorũ, & eorum officia. Secunda pars incipit ibi, [Ordo vero epiſcoporum.] tertia ibi. [Pontifex]

f ¶Matthias] Cum quo fuit electus Ioſeph 26. q. 2. c. 1.

ADDITIO. Hic habetur, ꝙ hoc nomen clericus a Matthia incepit ipſe cũ ſorte electus eſt Hug.

g ¶Primum in clericum ſcilicet, alius ſcilicet Iacobus fuit primo epiſcopus factus, vt inf. 66. d porrò. Et eſt hic arg. pro ſorte facienda, vt ff. de iud. ſed cum ambo. & ꝙ in electionibus tempore neceſſitatis poſſumus: ſecũdũ ſortem procedere, vt 26. q. 2. nõ exẽplo. contra extra de elect. eccleſia vera. & ita iſta gloſ. non valet. extra de elect. quia propter. Vel dic tunc eſſe vtendum ſorte, cum eſt vtrobiq; paritas in omnibus, & ſubeſt cauſa neceſſitatis, vt cum eſt contentio de electione. 26. q. 2. non exemplo.

Sors in electionib. eſt reprobata.

Temp. fuit ... cer, licet ... im, quidã ... hoc dubi ... uerit. Vi ... gl. in c. a ... ultis. de ... a. & qua ... tat. ordi. ... ſt. ſolis. et ... i. Thomã ... ſent. diſt. ... 4. art. primo. q. 3.

officio ſuo hominem interfecit. De hoc dixi 50. diſt. per torum. Quæſtio venerialis eſt. Archid.

a ¶Alij primates.] Hæc diuiſio non eſt niſi ratione nominum: quia ijdem ſunt primates, quod patriarchæ 99. diſt. c. 1.

b ¶Lxxij diſcipulos.] Contra inf. ea diſt. in nouo. vbi dicitur, ꝙ diſcipuli Dñi, ideſt, Apoſtoli elegerunt lxxij. diſcipulos: hic dicitur, ꝙ a Domino. Sed dic, quod Dñs bene dř feciſſe, quod eius miniſter facit: q a q per aliũ facit, p ſeipsũ facere vř, vt extra de ſent. excom. mulieres.

c ¶Ordinatos.] Vt 93. d. Dominus noſter, & c diaconi.

d ¶Subdiaconos] Non videtur verũ dicere, quia tempore Apoſtolorum aliqui fuerunt ſubdiaconi, vt 85. di. epiſcopus, quia ille eſt canon Apoſtolorum. Sed dic, ꝙ ſubdiaconatus tunc fuit: ſed non * fuit ſacer ordo ad-

h ¶Partem] Ideſt, decimas, & primitias, quæ dicuntur Dei 2. vt 12. q. 2. c. quiſquis. 10. & ſ. abſtulerit.

i ¶Pſalmiſta.] Hic patet, ꝙ pſalmiſta, & oſtiarius, & lector ſunt clerici. 25 diſtinct. perlectis, & 32. diſtin. feriatim. & 72. diſtin. clericum. & 11. q. 1. de perſona. & deponi poſſunt ſicut alii clerici, vt 27. quæſt. 1. ſi quis epiſcopus, & qui iniicit manus in iſtos, excommunicatus eſt, vt 17. q. 4. ſi quis & extra de ſenten. excom. non dubium & c. parochianos. Et per primam tonſuram fit aliquis Pſalmiſta, vel clericus, & illa tonſura eſt ſacramentale

2 Subaudi quãuis Dñi ſit terra & plenitudo eius, vt i pſ. 8. d. quo iure. Arch. Tonſura prima an ſit ordo.

ſubdiaconus,diaconus, presbyter, epiſcopus [a]. ¶Ordo epiſcoporum quadripartitus eſt.i.in patriarchas [b],archiepiſcopos [c], Metropolitanos, atque epiſcopos Patriarcha, Græca lingua , ſummuſ patrum interpretatur: quia primum,ideſt Apoſtolicum α retinet locũ;& ideo,quia ſummo honore fungitur, tali nomine cenſetur, ſicut Romanus,Antiochenus,& Alexandrinus.Archiepiſcopus Græco dicitur vocabulo,ꝙ ſit ſummus epõrũ:tenet enim vicem Apoſtolicam,& pręſidet tam Metropolitanis,quam, cæteris epiſcopis.Metropolitani autem a menſura [d] ciuitatum vocantur; ſingulis enim ꝓuincijs præeminẽt,quorum auctoritati, & doctrinæ † cæteri ſacerdotes ſubiecti ſunt,ſine quibus nihil reliquos agere licet [e] epiſcopos:ſolicitudo enim,totius prouinciæ ipſis commiſſa eſt . Omnes autem ſuperius deſignati ordines vno eodemque vocabulo epiſcopi nominantur : ſed ideo priuato nomine quidam vtũtur,propter diſtinctionem poteſtatum, quam ſingulariter acceperunt.Patriarcha patrum princeps:Αρχων enim princeps; inde archiepiſcopus princeps epiſcoporum,ſicut Metropolitanus a menſura ciuitatum.¶Epiſcopatus autem vocabulum inde ductum, quòd ille, qui efficitur † epiſcopus:ſuperintendebat,ſcilicet curam gerens ſubditorum: Σκοπεῖν enim Græcè,Latinè intendere dicitur. Epiſcopi autem Græcè,Latinè ſpeculatores interpretantur : nam ſpeculator eſt præpoſitus in eccleſia dictus,eo ꝙ ſpeculetur,& perſpiciat populorum infra ſe poſitorum mores,& vitam.¶Pontifex princeps ſacerdotum eſt,quaſi via ſequentium. Ipſe ſummus ſacerdos,ipſe & Pontifex maximus nuncupatur.Ipſe enim efficit ſacerdotes,atque leuitas;ipſe omnes ordines eccleſiaſticos diſponit [f]; ipſe,quid vnuſquiſque facere debeat, oſtendit Antea autem qui Reges erant,& Pontifices erant . Nam maiorum hæc erat conſuetudo,vt Rex eſſet etiam ſacerdos & Pontifex . Vnde & Romani Imperatores Pontifices dicebantur. ¶ Vates a vi mentis appellatus eſt, cuius ſignificatio multiplex eſt: nam modo ſacerdotem, modo prophetam ſignificat, modo poetam.¶Antiſtes ſacerdos dictus eſt , quod anteſtat : Primus eſt enim in ordine eccleſiæ, ſupra ſe nullum habet . ¶Sacerdos autem nomen habet compoſitum ex Græco [g] & Latino , quaſi ſacrum dans: ſicut enim rex a regendo, ita ſacerdos a ſacrificando vocatus eſt ; conſecrat enim , & ſacrificat . Sacerdótes autem gentilium Flamines dicebantur . Hi in capite habebant pileum , in quo erat breuis virga [h] deſuper habens lanæ aliquid , quod cum propter æſtum ferre non poſſent,filo tantvm capita religare cœperunt. Nam nudis [i] penitus eos capitibus incedere nefas erat . Vnde a filo,quo vtebantur , flamines dicti ſunt , quaſi filamines . Verum feſtis diebus filo depoſito pileum imponebant pro ſacerdotij eminentia . ¶Presbyter Græcè Latinè ſenior interpretatur : non modo pro ætate , vel de-

† al. doctrina & poteſtati] orig.

† Superefficitur . ſuperintendat] orig.& Rab.

ſignum,vt 12.q.1.duo.Sed ſi hoc dicatur, tũc erunt nouem ordines.Veruntamen videtur,ꝙ non ſit ordo: quia vbi tractatur, ꝙ clericus alii obedientiam præſtabit, nihil agitur de illis ordinibus,vt 93. diſt.a ſubdiacono. ſimiliter alibi,vt 77.d. illud. Sed dic, ꝙ tantum ſeptem ſunt ordines,q conferuntur cum ſolemnitate,ſed tamen nouem ſunt.Io. Sed certe omnes conferuntur cum ſolemnitate hodie præter Pſalmiſtatum,qui a ſolo ſacerdote confertur , vt 23.diſtin. pſalmiſta.Bar.

a ¶Epiſcopus.] Argu.ꝙ epiſcopatus eſt ordo 1,vt 93.d.diaconi.

b ¶In patriarchas.] Quo nomine comprehendit principales patriarchas , vt Romanum, Cõſtantinopolitanum, Alexandrinum , Hieroſolymitanum , Antiochenum.

c ¶Archiepõs.] Ideſt , primates , quo nomine comprehendit alios patriarchas ſiue primates, vt Aquileienſem 2,Cantuarienſem , Bituricenſem.

d ¶A mẽſura.]Quia x vel xj.debet ſub ſe hr̃e,vt 6.q.3.ſcitote. Vel dicitur a mitros, quod eſt mater , & polis, quod eſt ciuitas , quia eſt mater aliarum ciuitatum. 22.d.de his.

e ¶Licet.] De ijs , quæ ſpectãt ad totã prouinciam . ſed de ijs,quę ad ſuam diœceſim ſpectant , ſine eorum licentia poſſunt diſponere,11.q. 3.c.1.& 2.

f ¶Diſponit.] Ergo epiſcopus confert dignitates eccleſiaſticas,vt 73.diſt.epiſcoporum 3.Argu. contra.93.diſtinctione, legimus.vbi dicitur, quod tantum ad epiſcopum ſpectat confirmatio.ſed hoc refert ad diuerſas cõſuetudines, vt extra de elect.cum in cunctis.&c.cumeccleſia Vulterrana. Io. Ego credo, ꝙ de iure cõmuni tãtum electio dignitatũ ſpectat ad capitulum,cum epiſcopo,vt extra de iis quæ fiunt a prælat, ſine conſenſu.cap.ea.naſcitur. & c.quanto.

g ¶Ex Græco.] Scilicet dos,quod eſt datio.

h ¶Virga.]Qua arcebãt aues a carnibus ſacrificiorum.

i ¶Nudis.]Arg.quod non incedit nudus qui filum fert in capite.

Sacerdos ſimplex pſalmiſtatu conferre poteſt.

1 Quid ſit ordo ħes iſ. 82.diſt.ca.1. ibi , de hoc & ad idem extra de renuncia poſt translationem. §. vlt. vbi de hoc.

2 Sub de quo habetur 9.q.3. nunc vero Arch.

Archiepš quot ſuffraganeos habeat.

3 60.diſ.c.1. Archid.

Dignitatum electio ad quos ſpectet

¶Di

crepita ſenectute, ſed etiam propter honorem, & dignitatem [a], quam acceperunt, presbyteri nominantur. vnde & apud β veteres, ijdem epiſcopi, & presbyteri fuerunt; quia illud nomen dignitatis eſt, & non ætatis γ [b]. ideo autem & presbyteri ſacerdotes vocantur, quia ſacrum dant, ſicut & epiſcopi: qui licet ſint ſacerdotes; tamen Pontificatus apicem non habent: quia nec chriſmate frõtem ſignant, nec paraclitum ſpiritum dant, quòd ſolis

Act. 8.

deberi epiſcopis lectio Actuum Apoſtolorum demonſtrat. Leuitæ ex nomine auctoris vocati. De Leui enim Leuitæ exorti ſunt; à quibus in templo Dei myſtici ſacramenti miniſteria explebantur. Hi Græcè diaconi, Latine miniſtri dicuntur; quia ſicut in ſacerdote conſecratio, ita in diacono miniſterij † diſpenſatio habetur.

† al. myſterij.

Hypodiacones Græcè, quos nos ſubdiaconos dicimus, qui ideo ſic appellantur, quia ſubiacent præceptis, & officijs Leuitarum. Oblationes enim in templo Dei à fidelibus ipſi ſuſcipiunt, & Leuitis ſuperponendas altaribus deferunt: hi apud Hebræos Nathinæi [c] vocantur. Lectores à legendo, pſalmiſtæ à pſalmis canendis vocati: illi enim prædicant [d] populis, quid ſequantur; iſti canunt, vt excitent ad compunctionem animos audientium; licèt & quidam lectores ita miſerabiliter [e] pronuncient, vt quoſdam ad luctum, lamentationemque compellant. Ijdem etiam & pronunciatores vocantur, quod porro † annũcient: Tanta enim & tam clara erit eorum vox, vt quamuis longè poſitorum aures adimpleant.

† al. populo.

Cantor autem vocatus, quia vocem modulatur in cantu. Huius duo genera dicuntur in arte muſica, ſicut ea docti homines Latinè dicere potuerunt, præcentor, & ſuccentor: præcentor ſcilicet, qui vocem præmittit in cantu: ſuccentor autem, qui ſubſequenter canendo reſpondet. Concentor autem dicitur, quia conſonat; qui autem non conſonat, nec concinit; nec cantor, nec concentor erit.

euo p. 6. cap. 8.

Acolythi Græcè, Latinè ceroferarij dicuntur, à deportandis cereis, quando legendum eſt Euangelium, aut ſacrificium offerendum: tuuc enim accenduntur luminaria ab eis, & deportantur, non ad effugandas tenebras, dum ſol eodem tempore rutilet, ſed ad ſignũ lætitiæ demonſtrandum, vt ſub typo luminis corporalis illa lux oſtendatur, de qua in Euangelio legitur: [Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.]

Ioan. 1.

Exorciſtæ ex Græco, in Latinum adiurantes, ſiue increpantes vocantur: inuocant enim ſuper cathecumenos, vel ſuper eos, qui habent ſpiritum immundum, nomen Domini Ieſu, adiurantes per eum, vt egrediatur ab eis. Oſtiarii iidem, & ianitores, qui in veteri teſtamento electi ſunt ad cuſtodiam templi; vt non ingrederetur in illud immundus in omni re. Dicti autem oſtiarii, quòd præſint oſtiis templi. Ipſi enim tenentes clauem, omnia intus, extraque cuſtodiunt, atque inter bonos & malos habentes iudicium, fideles recipiunt, & reſpuunt infideles [f].

a ¶ Dignitatem] Vt 84. diſt. porro.

b ¶ Et non ætatis.] Tãtum ſupple: quia alibi dicitur, quod eſt nomen ætatis, vt 93. diſtinctio. legimus.

c ¶ Nathinęi.] Iſti dicũtur miniſtri miniſtrorum, & interpretantur in humilitate Deo ſeruientes, vel Deo donati: & ſunt dicti ab eo tempore, quo Ioſue Gabaonitas donauit ad miniſterium templi, ſcilicet, vt ligna ibi cęderent in ipſo, & aquam portarent ad opus ſacrificij, de quibus dicitur 22. q. 4. innocens. H. Et not. quod iſti Nathinæi lauabant hoſtias in probatica piſcina. Probaton Græcè dicitur, ouis Latine: ſic ergo dicta erat, quia in ea Nathinæi, &c. ſicut prædixi, vt legitur in hiſtorijs euangelij, ca. poſt hoc erat, &c. Arch.

Probaton qd dicatur.

d ¶ Prædicant.] Ideſt, legunt recitando, non autem prædicando: quia illud eſt officium ſacerdotum. 16. quæſt. 1. adijcimus.

e ¶ Miſerabiliter.] non per prauam, vel raucam vocem: ſed potius per altam vocem & ſonoram, & iſte intellectus patet ex litera ſequenti, vbi dicit, tanta enim, &c.

f ¶ Et reſpuunt infideles.] Ideſt, excommunicatos. Et ita oſtiarius remouet [1] excõicatos ab eccleſia

1 Scilicet ab ingreſſu eccleſiæ corporaliter arcẽdo. Hugo.

α ¶ Ideſt Apoſtolicum.] *Antea legebatur*, poſt Apoſtolicum. *Reſtituta eſt vera lectio non modo ex Iſidori & veterum exemplarium Gratiani fide, ſed ex ipſa ab Iſidoro allata ratione, qui Romanum, Antiochenum, & Alexandrinum Patriarchas propterea vocat: quia Apoſtolicum locum tenent. Hoc idem Beatus Gregorius lib. 6. epiſt. 37. ſcribens Eulogio Alexandrino, declarat his uerbis:* Itaq; cũ multi ſint Apoſtoli.

ſia r.vt hic,& 25.diſtin,perlectis.

I N nouo teſtamento.] Hæc eſt ſecunda pars huius diſtinctionis, in qua probatur, ꝙ Romana eccleſia ſit caput, ab ipſo Domino ſpecialiter inſtituta: ſecundario à concilijs. Ioan. de Fan.

quòd dic & de Iacobo. 66 diſtinct. porro.

c ¶ Prætaxato.] In parte cap. quæ hic non eſt.

d ¶ Operarios.] Arg. hic ſignauerunt doctores 3. ꝙ licèt ſit ſtatutus certus numerus canonicorum, ſi tñ excreſcant eccleſiæ facultates, ꝙ præbendæ debent augeri vt

3 Vt ſua.

1 Arg. contra. 1. q. 1. q ſtudet. in fi. ibi videas ꝙ not ibid. ſic & iã not 23. diſtin. oſtiarius.

C A S V S. In hoc cap. oſtendit Anacletus, ꝙ primus ſacerdos poſt Chriſtũ fuit Petrus, cui data ptãs ligandi & ſoluẽdi: cęteri vero Apoſtoli, qui cum eo parẽ honorem aſſecuti sũt, ipſum in principem elegerunt, loco quorum hodie ſunt epi. Vidẽtes aũt Apoſtoli prædicatores paucos, elegerunt lxxij. diſcipulos, loco quorum ſunt presbyteri in eccleſia. & q hos recipit, Chriſtum recipit; & q hos ſpernit, Chriſtum ſpernit, & ab eo ſpernet.

a ¶ Tu es Petrus.] Videtur ergo, ꝙ per hæc verba; tu es Petrus, &c. datus fuit Petro Pontificatus, & ita ante paſſionẽ; quia ante fuit dictũ: & ita vr̃ contradicere 50. d. conſiderandũ. & ca. fidelior. nã ibi dr̃, ꝙ poſt paſſionẽ fuit datus eccleſiæ paſtor, & non añ. Sol. primo fuit Apoſtolus añ paſſionem: ſed poſt paſſionem fuit paſtor creatus p illa verba: Si diligis me, &c. vt ex de electio. ſignificaſti. qđ ẽt hic innuit cum dicit; tibi dabo claues, &c. 2 hoc. n. eſt promittere, & nõ dare. ADDITIO. Ad huius verbi declarationẽ vide quod legitur & not. 23. q. 6. iã vero. § ex his. iuxta prin. in glo. ſed qualiter. Archid.

2 Idem tenet Alex. de Imo in l. iuriſgentium. col. 3. ff. de pactis.

b ¶ Pari.] Arg. quòd omnis epiſcopus ſit pãr apoſtolico quantum ad ordinem & rationem conſecrationis. 24. q. 1. loquitur. in princ. Petrus tamen maior fuit alijs in adminiſtratione, vt 2. q. 7. puto: poteſt enim aliquis eſſe maior alio in ordine, ſed tamen minor in adminiſtratione, vt archipresbyter maior eſt Archidiacono, vt 25. diſt. perlectis. De Apoſtolis qñ fuerunt conſecrati, non legimus: Dicunt tamen quidam ꝙ in cœna, qñ dictum eſt eis: Hoc facite in meam commemorationem. de conſe. diſt. 2 in Chriſto. in fine. Alij dicunt, ꝙ cum dictum eſt eis: Ite, baptizate omnes. de conſec. diſt. 3. propriè. De Paulo, & Barnaba habemus 75. diſt.

Petrus in adminiſtratione maior alijs fuit. Apoſtoli qñ fuerint conſecrati.

pro ipſo tamen principatu ſola Apoſtolorum principis ſedes in auctoritate conualuit, quæ in tribus locis vnius eſt. Ipſe enim ſublimauit ſedem, in qua etiam quieſcere, & pręſentem vitam finire dignatus eſt: ipſe decorauit ſedem, in qua Euangeliſtam diſcipulum miſit: ipſe firmauit ſedem, in qua ſeptem annis, quamuis diſceſſurus, ſedit *Atque hoc idem ait Anacletus c. ſacroſancta diſt 22.*

β ¶ Vnde & apud.] *Reſtituta hæc ſunt in locum ſuum, quo loco habentur apud Sanctum Iſidorum.*

γ ¶ Et non ætatis.] *In originali eſt*, hoc ætatis. *& ita apud Hieronymum in epiſt. 83. ad Oceanum: ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

Item Anacletus ad epiſcopos Italiæ. epiſt. 2.

¶ Romana eccleſia à Chriſto primatum accepit.

Cap. II.

I N nouo teſtamento poſt Chriſtum Dominum à Petro ſacerdotalis cœpit ordo: quia ipſi primo Pontificatus in eccleſia Chriſti datus eſt, Domino dicẽte ad eum: [Tu es Petrus[a], & ſuper hanc petram ędificabo eccleſiã meã: & portæ inferi nõ præualebunt aduerſus eã: & tibi dabo claues regni cœlorum.] Hic ergo ligandi atq; ſoluendi poteſtatem primus accepit à Domino primuſq; ad fidem populũ virtute ſuæ prædicationis adduxit. Cęteri vero Apoſtoli cum eodem pari[b] conſortio honorem, & poteſtatem acceperunt: ipſumq; principem eorum eſſe voluerunt: qui etiam iubente Domino in toto orbe diſperſi Euangelium prædicauerunt. Ipſis quoq; decedentibus in locum eorum ſucceſſerunt epiſcopi: quorum ordinatio prætaxato[c] debet fieri ordine & modo: quos qui recipit, & verba eorum, Deum recipit; qui autem ſpernit eos; eum, à quo miſſi ſunt, & cuius legatione funguntur, ſpernit; & ipſe indubitanter ſpernetur à Domino. Videntes autem ipſi Apoſtoli meſſem eſſe multã, & operarios[d] paucos; rogauerunt[e] dominum meſſis, vt mitteret operarios in meſſem ſuam; inde ab eis electi ſunt lxxij. diſcipuli; quorum typum gerunt presbyteri, atque in eorum locum ſunt conſtituti in eccleſia.

Anſel. l. 1. c. 1. Burch. l. 1. c. 1. Iuo p. 5. c. 1. Pann. l. 3. c. 82. *Matth. 16.*

Matth. vlt.

Luc. 10. Matth. 9.

Item Gelaſius vrbis Romæ epiſcopus omnibus orthodoxis.

In decretis cum lxx. epiſcopis.

¶ Primatum Romanę eccleſię non aliqua ſynodus, ſed Chriſtus inſtituit. Cap. III.

Poly. l. 1. tit. 2. Anſel. l. 1. c. 69. Burc. l. 3. c. 220. Pann. l. 4. c. 3.

Q Vamuis vniuerſæ per orbẽ catholicæ eccleſiæ vnus thalamus Chriſti ſint; ſancta tamẽ Romana Catho-

ri, vt extra de vita & hone. cleri. qm̃ hoc expeditum eſt, extra de conſti. cum M. Fer. & extra de cenſi. quanto.

e ¶ Rogauerunt.] Arg. ꝙ non niſi volentibus dabitur prælatus, etiam à Papa, vt inf. diſt. proxi. ſacroſancta. ſi. 8. q. 1. ſciendum 4. & c. audacter. Dic. à principio non datur inuitis, ſed ex poſtfacto ſic, ſi ſint negligentes. 61. diſtinct. nullus inuitis.

Prælatus nolentibus nõ eſt dandus. 4 al. ſi ergo.

Q Vamuis.] C A S V S. Dicitur in hoc cap. quòd eccleſia Romana caput eſt aliarum eccleſiarum, & ꝙ præfera-

præferatur alijs. Et hoc probatur duabus rationib. Prima eſt, quia Chriſtus dedit ei primatum & auctoritatem uoce ſua, dicens: Tu es Petrus & ſuper, &c. Secunda eſt: quia Petrus & Paulus vna die glorioſa morte in vrbe Romana ſub Cæſare Nerone coronati, eccleſiam Roma-

Inferior.] CASVS. Omnia cap. ſeq. loquuntur de Ignatio Conſtantinopolitano patriarcha, qui fuit depoſitus à ſuis ſuffraganeis auctoritate & fauore Michaelis Imperatoris, contra quos inuehitur Nicolaus Papa dicens, ꝙ ſuffraganei Ignatium deponere nõ potuerũt, quia inferior ſedes non poteſt ſuperiorem abſoluere vel ligare, & hoc ꝓbatur auctoritate Eſaiæ dicentis. Nunquid gloriabitur ſecuris, &c.

g ¶ Inferior.] Ex hoc c. & inf. ea. denique. tres colliguntur regulæ. Prima eſt hæc: Inferior ſuperiorem nõ poteſt ligare, vel ſoluere 3. Secunda hæc eſt: qui poteſt ligare, poteſt & ſoluere: Tertia talis ꝙ qui põt ſoluere poteſt & ligare. quælibet harum regularũ videtur habere exceptionem. Prima regula vr recipere inſtãtiam cum maior ſe ſubijcit arbitrio minoris, vt 11. q. 1. peruenit. Secunda regula ſimiliter fallit in incẽdiarijs & excõmunicatis, qui debent per Papam abſolui ext. de ſent. excomm tua, & extra de offi. deleg. q̃renti. & in excommunicato propter rem iudicatam ultra annum poſt ſententiam, qui per Papam abſoluitur. Tertia regula fallit inf. de conſec. diſt. 4. ſanctum. vbi habes, ꝙ quidam pœnitens abſoluit alium tempore periculi; quẽ tamen ligare non poſſet. Idem fallit 5 q. 6 quamuis. & C ubi ſenatores. l. 3. Similiter fallit (vt uidetur) cum aliquis confitetur extraneo ſacerdoti, qui ipſum tunc abſoluit, non tamen poſſet ligare. Ioan. Sed illa exceptio non ualet: quia non concedo ꝙ aliquo modo conſequatur quis remiſſionem qui confitetur extraneo ſacerdoti, ut dicitur extra de pœnit. & remiſſ. omnis utriuſque. niſi prius obtenta licentia à proprio ſacerdote, ut dicitur in eã. decre. omnis. niſi in neceſſitate, ut extra eod. tit. ca. vlt. de pœnit. diſt. 1. quem pœnitet. verſ. tanta. Bart. Et eſt hic arg. quod ſi Papa mandat alicui ꝙ excommunicet aliquem, quòd poſſit etiam ipſum abſoluere: quia excommunicatio & abſolutio pari conditione cenſentur, vt cui unum permittitur, & reliquum, ut inf. de pœnitẽti. diſtinct. 1 uerbum. argum. contra 27. quæſtio. 1. ſi homo 4. Sed ibi Papa præcipit non abſolui eius auctoritate, ſecundum quoſdam. In omnibus iſtis cap. vſque in finem loquitur de eadem materia, ſcilicet de facto ſuffraganeorum Ignatij Conſtantinopolitani archiepiſcopi, qui a ſuis ſuffraganeis eſt depoſitus fauore Imperatoris.

3 De hoc & habetur 2. q. 1. in ſumma. Archid.

4 Vbi de hoc extra de ma. & obed. cũ inferior. ibi in gl. 1. dic vt ibi. Archid.

Confitens extraneo ſacerdoti non conſequitur remiſſionẽ.

lica, & Apoſtolica Eccleſia nullis ſynodicis cõſtitutis [a], cæteris eccleſijs ꝑlata eſt, ſed euãgelica voce Domini, & Saluatoris noſtri primatum obtinuit, [Tu es Petrus (inquiens) & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meã: & portæ inferi nõ ꝑualebunt aduerſus eam. Et tibi dabo claues regni cœlorum; & quodcunq; ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis; & quodcunq; ſolueris ſuper terram, erit ſolutũ, & in cœlis.] Cui data eſt etiam ſocietas beatiſſimi Pauli vaſis electionis, qui nõ diuerſo (ſicut hæretici garriunt) ſed vno tempore, vno eodemq; die, [b] glorioſa morte cũ Petro in vrbe Roma ſub Cæſare Nerone agonizans coronatus eſt, & pariter ſupradictam ſanctam Romanam eccleſiam Chriſto domino conſecrarunt [c], eamque omnibus vrbibus in vniuerſo mundo ſua præſentia, atque venerando triumpho, prætulerunt: Eſt ergo prima [d] Petri apoſtoli ſedes Romana eccleſia non habens maculam, neque rugam, nec aliquid [e] eiuſmodi.

Matth. 16.

Inf. diſt. 22. c. ſacroſancta. ex Anacleto.

3 *In his omnibus quãto gradus* [f] *celſior, tanto maior auctoritas inuenitur. In maioribus ſi quidem eſt regendi et iubendi poteſtas, in minoribus obſequendi neceſſitas.*

Unde Nicolaus Papa ad Michaelem Imperatorem in epiſtola, cuius initium eſt [*Propoſueramus.*]

¶ Inferiorum facta ſuperiorum ſententijs obnoxia ſunt. Cap. IIII.

Inferior [g] ſedes ſuperiorem abſoluere non poteſt. Sola ergo potior inferiorem cõuenienter abſoluit. Hinc [h] liquido peruidetur; quia quem non poteſt abſoluere, nõ poteſt iudicio inferior potiorem ligare. *& infra.* Vnde propheta [i] ait: [Nunquid gloriabitur ſecuris contra eum, qui ſecat in ea? aut exaltabitur ſerra contra eũ, qui

Eſai. 10.

Romanam conſecrauerunt, & eam alijs ſui præſentia prætulerunt. Et oſtenditur hic quis miniſter præſit alijs: unde bene facit ad propoſitum Gratiani.

a ¶ Conſtitutis.] Scilicet, tantum.

b ¶ Eodemque die.] Hic videtur ꝙ eodem die Petrus & Paulus fuerunt crucifixi. 2. q 7 beati. dicunt tamen quidam ꝙ reuoluto anni ſpatio Paulus fuit decollatus, ſed eodem die poſt annũ. Hiſtoria 1 tamen dicit, xiiij. ann. Imperij Neronis eos fuiſſe occiſos.

Petrus & Paulus eodẽ die paſſi ſunt.

c ¶ Conſecrarunt.] Sic ergo eccleſia conſecratur ſanguine alicuius. ſicut aliquis baptizatur in ſanguine ſuo, vt de conſecr. diſt 4 baptiſmi vicem.

Scilicet Romana H.

d ¶ Prima.] Dignitate. Nam eccleſia Antiochena præceſſit iſtam, vt 24. q 1 rogamus.

e ¶ Nec aliquid] Argu ꝙ ubicunque ſunt boni, ibi eſt eccleſia.

IN HIS. Hæc eſt tertia pars diſt. in qua ponit ſex cap. de materia de pœnis Ignatij Conſtantinop patriarchæ, qui fuit depoſitus a ſuis ſubditis & excommunicatus, & poſtea per Romanam eccleſiam reſtitutus. 63. diſtin. Hadrianus. Io de Fan.

CASVS. Dicit Gratianus in hoc §. ꝙ quanto gradus eſt celſior, tanto maior eſt auctoritas in maioribus, & regendi poteſtas: In ordinibus obſequendi neceſſitas.

f ¶ Gradus] In ordinibus 2, de quibus ſup. dixi eadem diſt. clero.

Et ordinas. Archid.

h ¶ Hinc.] Arg. ꝙ idem iuris eſt in vno contrariorum, quod in reliquo, vt inf. ea. denique. & 86. diſtin. deinde. & 3. q. 6. hæc quippe. & ff. de verb. oblig. inter.

i ¶ Vnde propheta] Eſaias.

a ¶ Exhi-

a ¶Plantauit.] Prædicando.
b ¶Apollo.] Diſcipulus Pauli.
c ¶Rigauit.] Baptizando.
d ¶Incrementum.] .i. gratiã, & remiſſionẽ peccatorũ 1.
e ¶Vel qualis.] Hoc intellige de toleratis. alias bñ q̃ritur, vt 24. di. quieſcamus. nã nemo poteſt p̃dicare niſi mittatur, vt 16. q. 1. adijcimus & extra de hære. cũ ex iniũcto. Vel loq̃t ſm antiqua tpa, qñ oẽs poterãt p̃dicare.
f ¶Prædicet.] Sed quæ prædicet.
g ¶Vt inuidos.] .i. pſeudo apoſtolos 2.
h ¶Affirmet.] Et hoc ĩ epiſtola ad Philippẽſes, cũ dicit ſiue p veritatẽ ſiue alio modo Xp̃s p̃dicet, ĩ hoc gaudeo, & gaudebo.
i ¶Hoc.] .i. inuidiã.
k ¶Et hic.] Scilicet Acacius.
l ¶Alijs.] Scilicet ignorantibus.
m ¶Suæ virtutis.] Quoad veritatem ſacramenti.
n ¶Generaliter.] .i. in omni ſacramẽto.
o ¶Vt imaginẽtur.] ſcilicet Acacium.
p ¶Metuere.] .ſ. ſm ſuã opinione falſam Nam in veritate ſuſceperũt ordinẽ, ſed nõ executionẽ 1. q. 1. ordinationes. 1. q. 7. Daibertum 3.

tur, & tunc ſynodus * maior eſt Papa, vt 15. d. ſicut. in ſi. arg. ad hoc 93. d. legimus.
ſ ¶Qui communicauerat.] contra 11. q. 3. quoniã, vbi dr̃ ꝙ excommunicatio non tranſit in tertiam perſonam: ſed communicauit ei in maleficio, vnde potuit tranſire ad tertiam

Chriſtus, Paulus affirmat, (Ego plantaui [a], Apollo [b] rigauit [c]: ſed Deus incrementum [d] dedit. Itaq; neq; qui plantat eſt aliquid, neq; qui rigat; ſed qui incrementũ dat Deus.) Adeo autem non quęritur, quis, vel qualis [e] prædicet [f], ſed quid † prædicet, vt inuidos [g] ẽt bene Chriſtum prædicare affirmet [h]: quo malo ipſe diabolus deiectus eſt, & hoc [i] ipſe † prædicare non deſinit. Ideo ergo & hic [k], cuius nomen dicimus reticendum, male bona miniſtrando ſibi tantum nocuit. Nam inuiolabile ſacramentum, quod per illum datum eſt alijs [l], perfectionem ſuę virtutis [m] obtinuit. Quod † quidem generaliter [n] verum eſt, niſi aliquorũ in tantum ſe extenderet curioſa ſuſpicio, vt imaginentur [o] prolato a Fęlice Papa iudicio, poſtea inefficaciter in ſacramentis, quæ Acacius vſurpauit, egiſſe; ac proinde eos metuere [p], qui vel in conſecrationibus, vel in baptiſmate myſteria † tradita ſuſceperunt, ne irrita beneficia diuina videantur.

Quia ergo illicite, & non canonice, ſed contra decreta prædeceſſorum, & ſucceſſorum ſuorum hæc reſcripta dedit (vt probat Fœlix, & Gelaſius, qui Acaciũ ante Anaſtaſium excommunicauerunt, & Hormiſda, qui ab ipſo Anaſtaſio tertius eundem Acacium poſtea damnauit) ideo ab eccleſia Romana repudiatur, & a Deo percuſſus legitur fuiſſe hoc modo.

¶Anaſtaſius a Deo reprobatus, nutu diuino percuſſus eſt. Cap. IX.

Anaſtaſius [α] ſecundus, natione Romanus, fuit temporib. Theodorici regis. Eodem tempore multi clerici, & presbyteri ſe a cõmunione ipſius abegerunt [q], eo ꝙ communicaſſet ſine concilio [r] epiſcoporum, vel preſbyterorum, & cleri cunctæ eccleſiæ catholicæ, diacono Theſalonicenſi, nomine Photino, qui communicauerat [s] Acacio, & quia voluit occulte [t] reuocare Acacium, & nõ potuit, nutu diuino [u] percuſſus eſt.

α ¶Anaſtaſius.] *Caput hoc habetur quidem tomo ſecundo conciliorum in vita Anaſtaſij; ſed eſſe omnino confictum, cum ex multis alijs argumentis, tum ex hoc manifeſte oſtenditur, quòd Acacius (ſicut Nicephorus, lib. 16. c. 12. & Euagrius, lib. 3. c. 17 & ſequen. & clariſſimè Anaſtaſius bibliothecarius in chronologia teſtantur) tempore Fœlicis iij. obijt, cui ſucceſſit Gelaſius, & Gelaſio Anaſtaſius, qui initio epiſtolæ ſuæ, & c. 1. ad Anaſtaſium Imperatorem, Acacium mortuum iam, & ante iudicem Chriſtum vnà cum Fœlice adſtare ſcripſit, vt Gelaſius quoq; ante ipſum ſcripſerat, & habetur inf. 24. q. 2. c. nec quiſquam, quomodo ergo potuit Anaſtaſius de eo reuocando tractare, qui iam obierat?*

1. Cor. 3.

† al. quem.
Philip. 1.
† al. ipſo.
Cap. 8.

† *Quod cum ita ſit, aliquorum in tantum ſe extendit curioſa*] orig.
† *al. miniſteria.*

Ex libro] (vt in corpore conciliorum citatur) Pontificali. Iuo p. 14. c. 40.

1 23 q. 5. c. vlt. Arch.

2 Sub. qui ex inuidia bonorum, & cã lucri Chriſtũ prædicabãt. 28. q. 1. iam nunc in fin. Arch.

3 Quia concludit Grat. ſm opi. forte ſuã. ſ. qua aſſerit veritatẽ ſacramentorum non eſſe apud hęreticos: qđ falſum eſt. Io. de Fan.

4 Hic videas quod not. 2. q. 7. ſacerdotes.

Synodus ſimul cũ Pa pa (de q nunc glo. quitur) maior Pa pa ſolo, ſine, non tenſiue. de Caiet num Ap gia par. 13. ad T recre. ſum ma de ec lib. 3. c. 6 Nec text citati, ſi faciunt lind con dunt.

QVIA ERGO. CASVS. Concludit Gratianus ex ſu. dictis & dr̃, ꝙ qa Anaſtaſius ita decreuit, ideo Fęlix. & Gelaſi⁹ & Hormiſda eũ excõicauerũt. ſed Acaciũ prius

ANaſtaſius.] CASVS. Photinus diaconus Theſſalonicen. cõicauit Acacio in hęreſi. Poſt mortẽ vero Acacij Anaſtaſius Papa cõicauit Photino ſine cõcilio clericorũ, & occulte voluit reuocare Acaciũ defunctũ in hr̃ſi vt orõnes ꝓ eo in eccleſia fierent, & iõ multi clerici receſſerũt ab obediẽtia ei⁹ & lepra percuſſus ẽ. ¶ CASVS. aũt ſequẽtis §. planus eſt.

q ¶Abegerũt.] .i. remouerũt. 32. d. c. p̃ter hoc §. verũ. Sed cõtra 6. q. 4. nõne. vbi dr̃, ꝙ ante tps ſententiæ nõ poſſunt clerici recedere ab ep̃o. Sed hic non receſſerunt ante ſn̄iam, quia inciderunt in hæreſim iam damnatam, vt 24. q. 1. c. 1. 2. & 3. 4.
r ¶Concilio.] Videtur ergo, ꝙ Papa tenetur requirere concilium epiſcoporum, quod verũ eſt vbi de fide agitur,

tertiam perſonam, vt extra de ſent. excom. nuper.
t ¶Occulte.] Magis inde præſumitur cõtra ipſũ, vt extra, vt eccl. benefi. vt noſtrũ extra de offi. deleg. cõſuluit. ff. de ritu nup. palam ff. de admi. tut. non exiſtimo. Lau.
u ¶Diuino.] Quia dum aſſellaret, emiſit inteſtina, ignominioſe lapſus.

a ¶ Propter

Hinc etiam de Maximo a epiſcopo in Conſtantinopolitana ſynodo ſtatutum eſt ſub Damaſo Papa.

¶Quæ circa indiſciplinatos prælatos, vel ab eis geruntur, in irritum reuocentur. Cap. X.

PRopter totius indiſciplinationis eius doctrinam, quę Conſtantinopoli orta eſt, ſtatutum eſt, ne Maximus fuiſſe, aut eſſe iam putetur epiſcopus, neque hi, qui ab eo ſunt ordinati qualemcunque gradum clericatus obtineant [a], omnibus, ſcilicet, quę circa eum [b], vel ab eo geſta ſunt, in irritum, reuocatis.

a ¶De maximo.] *Ex verbis huius canonis, præſertim Græcis, & interpretatione Balſamonis, ac vita Gregorij Theologi per Gregorium presbyterum deſcripta, et alijs ex locis (tametſi Theodoretus videtur parum diligenter hoc tractaſſe) apparent hunc Maximum nunquam fuiſſe epiſcopum, ac propterea recte ſtatui nullum ab eo potuiſſe imprimi ordinis characterem, quod non erat de Acacio aſſerẽdum. Verba Græca huius canonis hæc ſunt:* Περὶ Μαξίμου τοῦ κυνικοῦ, καὶ τῆς κατ᾽ αὐτὸν ἀταξίας, τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένης, ὥστε μήτε Μάξιμον ἐπίσκοπον ἢ γενέσθαι, ἢ εἶναι, μήτε τοὺς παρ᾽ αὐτοῦ χειροτονηθέντας ἐν οἱῳδήποτε βαθμῷ κλήρου, πάντων, καὶ τῶν περὶ αὐτὸν, καὶ τῶν παρ᾽ αὐτοῦ γενομένων ἀκυρωθέντων, i. De Maximo cynico, de quæ ijs, rebus, quæ nullo ordine circa ipſum Conſtantinopoli geſta ſunt. Neque Maximum aut fuiſſe, aut eſſe epiſcopum, neque eos, qui ab ipſo ſunt ordinati, in vllo cleri gradu cenſendos: omnibus, quæ & in ipſo, & ab ipſo facta ſunt, infirmatis. *Ac de eodem Maximo, quòd nunquam fuerit epiſcopus, eſt locupletiſſimum teſtimonium in epiſtola Hadriani Papæ ſcripta Baſilio Imperatori, quæ habetur actione prima octaua ſynodi manuſcripta quæ eſt penes Cardinalem Sirletum. Citant enim Leonem primum ait:* Dicit enim altiſona tuba, ſanctus videlicet ſedis Apoſtolicæ Papa Leo, cuius ſententiam, quidquid vbique catholicum eſt velut cœleſte miraculum celebrat, & veneratur oraculũ, cum ſæpe quæſtio de male accepto honore naſcitur, quis ambigat nequaquam iſtis eſſe tribuendum, quod non docetur fuiſſe collatum? Neque enim inter Photium mæchum, & Maximum Cynicum ſynodo ſecunda damnatum, vel inter ordinationes huius, & illius, diſtinctionis aliquid eſſe conuicimus.

DISTINCTIO XX.

† al. expoſitoribus] ſacrarum.

1 *DEcretales [c] itaque epiſtolæ canonib. conciliorum pari iure exæquantur. Nunc autem quæretur de expoſitionibus † ſacræ ſcripturæ, an exæquentur, an ſubijciantur eis. Quo enim quiſque magis ratione nititur, eo maioris auctoritatis eius verba eſſe videntur. Plurimi autem tractatorum, ſicut pleniori gratia ſancti Spiritus, ita ampliori ſcientia alijs præcellentes, rationi magis adhæſiſſe probantur. Vnde nonnullorum Pontificum conſtitutis, Auguſtini, Hieronymi, atque aliorum tractatorum dicta videntur eſſe præferenda.*

2 ¶*Sed aliud eſt cauſis terminum imponere: aliud ſacras ſcripturas diligenter exponere. In negotijs definiendis*

1 PRopter.] ¶Obtineant.] Qui præter formã eccleſię contulit. 1. q. 1. extra eccleſiam.

b ¶Quæ circa eum.] Arg. quod quidquid fit ab intruſis, vel vitioſe electis, totum caſſatur, vt 12. q. 2. alienationes 25 omne Arg. cõtra. 3. q. 7. c. infamis. §. veruntamen in prin & C. de ſacroſ eccl. l. decernimus 5, ſed hic fauor tutorum eccleſiæ: quia aut ſunt in vtilitatem eccleſiæ, & tunc valent, alios non 16. q. 6. ſi epiſcopum.

5 Dic vt no. de cler. non hil in gl. vl. & de ſchiſm. ca 1. & de conſe. d. 1 hi ergo. & 1. q. 1 ſi q. a pſeudo ibi videas Arc.

DEcretales. CASVS ſupra oſtẽdit Gratianus decretales epiſtolas parẽ vim habere cũ canonib. cõciliorũ. In hac vero 20. d. q̃rit an expoſitiones ſctõrũ Patrũ exæquent canonib. & decretalibus, vel p̃ferãtur. Quod præferant videtur, quia maioris auctoritatis videntur, cum pleniori gratia Spiritus ſancti eos præcellãt. Vnde expoſitiones Auguſtini, Hieronymi, & aliorum vidẽtur præponendæ ſtatutis Pontificum, & hoc in prima parte. In ſecũda parte, quæ incipit, ibi, [Sed aliud.] ſoluit Gratianus, & dicit, ꝙ in negotiis definiẽdis nõ ſolum neceſſaria eſt ſcientia, ſed etiam poteſtas quod ſignificatur per claues, quas Chriſtus tradidit Petro: In quarũ altera denotat̃ ſcientia diſcernẽdi inter lepram & lepram in altera vero notatur poteſtas ſoluendi, & ligẽdi. Cum ergo in cauſis definiẽdis neceſſaria ſit poteſtas, apparet, ꝙ Põtifices expoſitoribus præferantur, & hoc probatur per ſeq.

c ¶Decretales.] In hac 20. diſtin: magiſter quærit de expoſitionibus ſacræ ſcripturæ an ſint pares

quorum meminiſtis, dicta, Hieronymi, Auguſtini, Iſidori, vel cęterorum ſimiliter ſanctorum Doctorum ſimilium reperta fuerint; magnanimiter ſunt retinenda, ac promulganda, vel ad Apoſtolicam ſedem referendum de talibus. Quam ob cauſam luculentius, & magna voce pronunciare non timeo; quia, qui illa, quæ diximus, ſanctorum patrum ſtatuta, quæ apud nos canonum nomine prætitulantur, (ſiue ſit ille epiſcopus, ſiue clericus, ſiue laicus) non γ indifferenter recipere conuincitur [a]; nec catholicam & Apoſtolicam fidem, nec ſancta quatuor Euangelia vtiliter, & efficaciter ad effectum † ſuum retinere, vel credere probatur.

† al. profectum,

α ¶ Sunt canones.] *Indicat canones & regulas, ex quibus conſtat corpus, vel codex canonum, de quo in præfatione dictum eſt, quo Romani Pontifices, præſertim in iudicijs vtebantur, in quo codice ſunt canones tantum, non ſynodalia geſta, vt ſuper ius Nicolaus, in c. Romanorum. 19 diſt. ſcripſit.*

β ¶ Carthaginienſium.] *In codice canonum vnica eſt ſynodus Carthaginienſis, continens canones trigintatres, qui ex varijs cõcilijs Carthagini habitis collecti fuerunt. Eos canones ſedes Apoſtolica videtur probaſſe, & vſa eis eſſe, quando in codicem canonum referendas curauit. Eoſdem etiam Græci quo ordine apud Latinos habentur, cum alijs præterea multis Africanarum ſynodorum coniunctos in linguam ſuam verterunt, & hi ipſi ſunt, quos ijſdem numeris Anſelmus, Burchardus & Iuo citant: quãuis Gratianus interdum quidem his vtatur, interdum vero ex ſingulis Carthaginienſibus concilijs canones accipiat: quod ſuis locis indicabitur. Et de hac vnica Carthaginienſi ſynodo intelligendum eſt quod habetur ſupra diſt. 16. c. prima annotatio, ver. ſeptima. quod hic declarandum dilatum fuit.*

γ ¶ Non indifferenter.] *Anſelmus, Deus dedit, & Gregorius presbyter, in Polycarpo habent*, qui eadem indifferenter non recipit, ipſe ſe conuincit minime catholicam, & Apoſtolicam fidem ad effectum ſuæ retinere ſalutis.

Eſt eadem epiſtola 6. ex qua ſumptum eſt c. quod dicitis, ſupra diſt. 16.

Item Nicolaus 1. Photio, in epiſtola, cuius initium eſt [Poſtquam Beato Petro.]

¶ Corripiendi ſunt qui decreta Romanorum Pontificum non habent, vel non obſeruant. Cap. II.

Anſel. l. 3. c. 33.

SI decreta Romanorum Pontificum non habetis [b]; de neglectu [c], atque incuria eſtis arguendi. Si vero habetis, & non obſeruatis; de temeritate eſtis corripiendi [d], & increpandi.

Item Innocentius a Papa.

¶ Ad quos ſit recurrendum, cum ſacræ ſcripturæ auctoritas non occurrit. Cap. III.

Polyc. l. 7. tit. 3.
Burc. l. 3. c. 128.
Iuo p. 4. c. 70.

DE quibus cauſis nulla ſoluendi, ligandiq; auctoritas in libris veteris teſtamenti, & quatuor Euangeliorũ cum totis ſcriptis Apoſtolorũ [e] appareat; ad diuina recurre ſcripta Græca †. Si neque in illis; canones β Apoſtolicæ ſedis intuere. Si nec in illis; ad catholicæ eccleſiæ hiſtorias catholicas à Doctoribus catholicis ſcriptas manum mitte. Si nec in illis, ſanctorum exempla [f] perſpicaciter recordare. Quòd ſi omnibus his inſpectis, huius quę-

† al. Græce.

a ¶ Conuincitur.] Sed nonne Orientalis eccleſia recipit canones? Videtur q non, vt 31. diſt. aliter. nunquid ergo ipſa eſt hæretica? Sed dic, q licet ipſa non recipiat iſtos canones, nõ tñ contemnit eos. Vel dic quòd Papa approbat conſuetudinem ipſorum ſup. d. prox. ſi Romanorum.

SI decreta.] Caſus huius c. planus eſt.

b ¶ Non habetis.] Per ſcientiam.

c ¶ De neglectu.] Nulli. n. eſt licitum ignorare canones, vt it. 38. d. nulli. & c. omnes. ſup. d. proxima, ſi Romanorum.

d ¶ Corripiendi.] Arg. ſimile. 16. diſtin. quod dicitis.

DE quibus.] CASVS. Quidam quęſiuit, ſi aliqua dubitatio emergat in ſolutione alicuius quæſtionis, ad quas ſcripturas potius ſit recurrendum, & dicitur in hoc cap. quod iſte ordo ſeruandus eſt. Primo enim recurritur ad vetus, & ad nouum teſtamentum, & ad ſcripturas Apoſtolorũ: Et ſi in illis nõ appareat qd ſit faciẽdũ, ad Græcorum ſcripturas recurrendum eſt: poſtea ad geſta Conciliorũ & Pontificum: deinde ad Sanctorũ expoſitiones; vltimò ad ſeniores. Sic Beneuenta poſuit caſum. Hugo ſic dicit, quod primum locum obtinet vetus & nouum teſtamentum: ſecundum canones Apoſtolorum & cõciliorum: tertium decreta, & decretales epiſtolæ Romanorũ Pontificum. quartum ſcripta Græca: quintum dicta ſanctorum patrum Latinorum: vltimum exempla ſanctorum patrum: deinde ad ſeniores eſt recurrendum. Tu autem pone ſecundum quod litera iacet.

e ¶ Apoſtolorum.] Id eſt, Apoſtolicorũ.

f ¶ Exempla.] Arg. p

 exempla

exempla poſſe iudicari r. vt 37 diſtin. qui de menſa & 24.q.3. ſi habes arg.contra.C.de ſenten nemo Sed illud intelligitur cum ius habetur. Tunc enim per exempla non eſt iudicandum. Vel dic, ꝙ exemplis priuatorum non eſt vtendum. ſed exemplis publicæ perſonæ ſiue authenticæ, vt exem plis Principis primi, ſiue Apoſtolicorum. vt 16.q.3.licet. extra de ſent. & re iudic. in cauſis, vel dic, ꝙ exemplis paucorum non eſt vtendum, ſed plurium bene.

in nouo teſtamento incępit a Chriſto, qui Petrum & ſummũ ſacerdotẽ conſtituit. xij. Apoſtolos maiores ſacerdotes, lxxij. diſcipulos minores Sed nunc loco Petri eſt Papa: loco xii. Apoſtolorũ epi; loco lxxij. diſcipulorũ sũt Archipſbyteri. Leuitas vero ſtatuerunt Apoſtoli, Eccle-

r Ad idem 3. q. 5. quia ſuſpecti. C. de edi. prin. ✱ in totum ff de leg. nã Imperator. 2.q.5. de Liguribus. in fi. Archid.

Exemplis q- bus eſt vten- dum.

ſtionis qualitas non lucidè inueſtigatur, ſeniores[a] prouinciæ congrega, & eos interroga. Facilius namq; inuenitur quod à pluribus[b] ſenioribus quæritur. Verus enim repromiſſor Dominus ait: [Si duo ex vobis, vel tres conueniũt ſuper terram in nomine meo, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à patre meo.] *Matth.18.*

α ¶ Innocentius.] Caput hoc non eſt inter epiſtolas Innocentij primi, quæ multa extant; neque Innocentij ſecundi eſſe poteſt, cum ante ipſum ſcripſerint Burchardus, & Iuo, à quibus hoc ipſum citatur.

β ¶ Canones.] Verba hæc, quę apud Gratianum deerant, ſunt apud Burchardum, & Iuonem, & Polycarpum: in quo Polycarpo habentur hoc ipſo loco, in quem ſunt reſtituta.

a ¶ Seniores.] Ideſt, ſapientes vt 24 diſt. porro.

b ¶ Pluribus.] Sic extra de offi. deleg prudentiã. in fi.1. reſpõ. nam per ampliores homines manifeſta veritas reuelatur, vt C. de fideicõ. l. pen. & C.de inge. manu. l.3. Hic patet, ꝙ primo ad conſuetudinẽ loci recurritur, cum lex deficit, quam ad conſuetudinem Ro. eccle ſic 12. diſtinct. ille. & ff.de leg. & Senatuſconſ. de quibus. Alij dicunt, ꝙ primo ad conſultationem Ro.eccle. recurrendum eſt, vt arg.ſup.11. diſtin.c. vl.Ioan. quid autem de hoc ſeruetur, notaui ſup.12. diſtin.il lud.melius in diſtin. conſuetudo.

ADDITIO. De hoc etiam not C.quæ ſit long. conſuet.l.1.ibi vide.Archid.

DISTINCTIO XXI.

DEcretis[c] ergo Romanorum Pontificum, & ſacris canonib. conciliorũ eccleſiaſtica negotia, vt ſupra monſtratum eſt, terminantur. Miniſtri vero ſacrorũ canonũ, & decretorũ Pontificũ ſunt ſummi Pontifices, & infra præſules, ac reliqui ſacerdotes, quorũ inſtitutio in veteri teſtamento eſt inchoata, & in nouo plenius conſummata. ¶ Summi enim Pontifices, & minores[d] ſacerdotes à Deo ſunt inſtituti per Moyſem, qui ex præcepto Domini, Aaron in ſummum Pontificem, filios vero eius vnxit in minores ſacerdotes: *Exo.2.* *Poſtea vero Dauid, cum miniſteria domus Domini ampliaret, ianitores & cantores inſtituit.* *1.Par.15.& 2.23.* *Porro Salomon quendam modum exorcizandi inuenit, quo dæmones adiurati, ex obſeſſis corporibus pellebantur: huic officio mancipati, exorciſtæ vocati ſunt de quibus Dominus in Euangelio: [Si ego in Beelzebub eijcio dæmonia. filij veſtri (videlicet exorciſtæ) in quo eijciunt?]* *Luc.11.* *Hæc omnia Eccleſia vero ſubdiaconos, & acholythos ſibi conſtituit:*

DEcretis.] Hæc d. diuiditur in tres partes. In quarum prima dicit, quod miniſtri eccleſiæ ſunt ſummi Pontifices & præſules infra poſiti cum reliquis ſacerdotibus. Secunda ibi, [In nouo.] Tertia ibi, [In his.]

CASVS. Supra actum eſt de decretis, & canonib. conciliorum, quibus negotia dirimuntur. In hac vero 21. diſtin. agit Gratianus de miniſtris eccleſiæ & ſacrorum canonum, & dicit ꝙ ſunt ſummi Pontifices & præſules infra poſiti cum reliquis ſacerdotibus. Et hoc in prima parte. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Summi etenim.] dr̃ ꝙ ſummi Pontifices & minores ſacerdotes à Domino per Moyſen ſunt inſtituti in veteri teſtamento, qui vnxit Aaron in ſummum Pontificem, & filios eius in minores Sacerdotes & Leuitas. Dauid inſtituit cantores & ianitores. Salomon exorciſtas: & hæc omnia in nouo teſtamento eccleſia imitatur. Habet .n. oſtiarios, & lectores pro ianitoribus, & habet exorciſtas: pro filijs vero Aaron habet omnes poſitos infra ſummũ Pontificẽ, pro quo ſummo Pontifice ponĩt Papa. In tertia parte, quæ incipit ibi, [Inter eos] dr̃ ꝙ inter illos eſt diſcretio ſeruanda. Nam alij appellãtur ſimpliciter ſacerdotes, &c. Et hęc diſcretio incipit à Paganis, qui habebant Flamines, & Archiflamines. Similiter

c ¶ Decretis] Hic agitur de eccleſiaſticis ordinibus, & oſtendit originem ipſorum, & vnde 2 ſic appellentur, poſtea oſtendit, quod ille qui eſt in maiori ordine, vel dignitate, non poteſt iudicari à minori, & ſic Papa à nemine poteſt iudicari.

ADDITIO. Vt infra eod. inferior. & cap. ſubmittitur. Archid.

d ¶ Et minores.] Cum ergo Moyſes elegerit ſacerdotes in veteri teſtamento, & Dñs in nouo, vt inf. ead. in nouo, videſ, ꝙ ad epiſcopum de iure ſpectet electio canonicorum. Et Imperator dicit, ꝙ epiſcopus elegit clericos in Conſtantinopolitana ciuitate, vt in Auth. de menſura ordinandorum clericorum in 1.§.colla. 3. Ad hoc dicas, quod epiſcopus de iure communi cum alijs eliget, vt extra de his quæ fiunt a prælatis ſine conſenſu. cap. nouit, &c. ea noſcitur. conſuetudo tamen eſt ſeruanda, vt extra de elect. cum eccleſia 3. Item videtur ex loco iſto, ꝙ Moyſes fuit ſacerdos, cum vnxerit ſacerdotes, & idem dicit Innocen.extra de maio. & obed. ſolitæ. Sed contra homicida fuit, ergo non potuit eſſe ſacerdos, vt 23 q.3. nõ in inferenda. Sed dic, quod olim ſacerdotes bene erant homicidæ, vt 2. quæſt. 7. §. his ita,

2 Ideſt, que re.

Papa à nemine iudicatur.

Electio canonicorum quos ſpect[at]

3 Hæc ... tia com[muni]ter app[ella]batur ... Vinc. ... Goffred. ... ber. in ... decret. ... eccleſia.

...7. ...quis oēm. ...conſecr. ...1.c.1. Arc.

ita. Sed Dauid primo fuit prohibitus cōſtruere tēplum, quia vir ſanguinum erat 1 de conſecrat. diſt. 1. c. Quare autem iudices, & executores teſtes, & aduocati in cauſa ſanguinis promoueri nō poſſunt, dic vt notaui in quęſtionibus in illa quæſtione, quæ ſic incipit: Aliquis ex offi- huc. extra de ætate & qualitate, a multis.

CLeros.] CASVS. Hoc c. diuidit in tres partes. In prima oſtendit Iſidorus, quo noīe generaliter miniſtri eccleſiæ vocantur & dicit, quòd generaliter clerici: vocantur: & dicit quare ſic vocantur, & ponit nomina & numerū miniſtrorum. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Ordo verò.] facit quadrimembrem diuiſionem huius nominis epiſcopi. & ponit etymologiam eorum, quę ſub diuiſione illa continentur. In tertia parte, quæ incipit ibi. [Pontifex princeps ſacerdotum,] ponit officia ſingulorum ordinū interſerendo interpretationes eorum.

in nouo teſtamento eccleſia imitata habet ianitores ſuos, quos oſtiarios appellamus. Pro cantoribus lectores & ſimul cantores inſtituit. Exorciſtas autē in nomine antiquo, & officio permanente recipit. Pro filijs verò Aaron, oēs infra ſummum Pontificem ſacerdotium adminiſtrātes ſunt conſecrati. ¶ Inter eos quædam diſcretio ſeruata eſt, vt alij appellentur ſimpliciter ſacerdotes, alij archipresbyteri, alij choriepiſcopi, alij ep̄i. alij archiep̄i ſeu Metropolitæ, alij primates [a] alij patriarchæ alij ſūmi Pontifices. Horum diſcretio a gentilibus maxime introducta eſt, qui ſuos Flamines, alios ſimpliciter flamines, alios archiflamines, alios protoflamines appellabāt. Simpliciter verò maiorum, & minorum ſacerdotum diſcretio in nouo teſtamēto ab ipſo Chriſto ſumpſit exordium. qui duodecim Apoſtolos tanquam maiores ſacerdotes, & lxxij. diſcipulos [b] quaſi minores ſacerdotes inſtituit. Petrum verò quaſi in ſummum ſacerdotem elegit, dum ei præ oībus, & pro omnib. claues regni cælorum tribuit, & a ſe petra, Petri ſibi nomen impoſuit, atque pro eius fide ſe ſpecialiter rogaſſe teſtatus eſt, & vt cæteros cōfirmaret, ſibi iniunxit, dicens: [Ego rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua: & tu aliquādo conuerſus confirma fratres tuos] Luc. 22. *Hanc eandem formam Apoſtoli ſecuti in ſingulis ciuitatib. epiſcopos, & presbyteros ordinauerunt.* Act. 6. *Leuitas autem ab Apoſtolis ordinatos [c] legimus, quorum maximus fuit beatus Stephanus Subdiaconos [d], & acolythos procedente tempore eccleſia ſibi conſtituit. ¶ De his ita ſcribit B. Iſidorus lib. 7. Etym. c. 12. nomina illorum, & nominum cauſas exponens, ita inquiens.*

¶ Vnde nomina eccleſiaſticorum graduum ſumantur. Cap. I.

De officiis l. 2. c. 1. Rabanus. de inſtit. cler. l. 1. cap. 2. Act. 1.

CLeros [e], & clericos hinc appellatos credimus, quia Matthias [f] ſorte electus eſt, quem primū [g] per Apoſtolos legimus ordinatū. Κλῆρος enim Grecè, ſors Latine, vel hæreditas dicitur. Propterea ergo dicti ſunt clerici, quia de ſorte Domini ſunt; vel quia Domini partem [h] habent. Generaliter autem clerici nuncupantur omnes, qui in eccleſia Chriſti deſeruiunt; quorum gradus, & nomina ſūt hæc, oſtiarius, pſalmiſta [i], lector, exorciſta, acolythus,

e ¶ Cleros.] Primo oſtēdit Iſidorus quo nomine vocentur miniſtri eccleſiæ, & quare ſic vocentur miniſtri eccleſiæ. Secundo ponit quadrimembrem diuiſionem epiſcoporum. Tertio ponit interpretationes omniū ordinum eccleſiaſticorū, & eorum officia. Secunda pars incipit ibi, [Ordo vero epiſcoporum.] tertia ibi. [Pontifex]

f ¶ Matthias] Cum quo fuit electus Ioſeph 26. q. 2. c. 1. ADDITIO. Hic habetur, ꝙ hoc nomen clericus a Matthia incepit ipſe cū ſorte electus eſt Hug.

g ¶ Primum in clericum ſcilicet, alius ſcilicet Iacobus fuit primo epiſcopus factus, vt inf. 66. d porro. Et eſt hic arg. pro ſorte facienda, vt ff. de iud. ſed cum ambo. & ꝙ in electionibus tempore neceſſitatis poſſumus: ſecūdū ſortem procedere, vt 26. q. 2. nō exēplo. contra extra de elect. eccleſia vera. & ita iſta gloſ. non valet. extra de elect. quia propter. Vel dic tunc eſſe vtendum ſorte, cum eſt vtrobiq; paritas in omnibus, & ſubeſt cauſa neceſſitatis, vt cum eſt contentio de electione. 26. q. 2. non exemplo.

Sors in electionib. eſt reprobata.

ſemp̄ fuit ...cer, licet ...im, quidā ...hoc dubi ...uerīt. Vi ...gl. in c. a ...ultis. de ...a. & qua ...tat. ordi. ...ſolis. et ...Thomā ...ſent. diſt. 4. art. primo. q. 3.

officio ſuo hominem interfecit. De hoc dixi 50. diſt. per torum. Quæſtio venetialis eſt. Archid.

a ¶ Alij primates.] Hæc diuiſio non eſt niſi ratione nominum: quia ijdem ſunt primates, quod patriarchæ 99. diſt. c. 1.

b ¶ Lxxij diſcipulos.] Contra inf. ea. diſt. in nouo. vbi dicitur, ꝙ diſcipuli Dn̄i, ideſt, Apoſtoli elegerunt lxxij. diſcipulos: hic dicitur, ꝙ a Domino. Sed dic, quod Dn̄s bene dr̄ feciſſe, quod eius miniſter facit: qa q per aliū facit, p ſeipsū facere vr̄, vt extra de ſent. excom. mulieres.

c ¶ Ordinatos.] Vt 93. d. Dominus noſter, & c diaconi.

d ¶ Subdiaconos] Non videtur verū dicere, quia tempore Apoſtolorum aliqui fuerunt ſubdiaconi, vt 35. di. epiſcopus, quia ille eſt canon Apoſtolorum. Sed dic, ꝙ ſubdiaconatus tunc fuit: ſed non * fuit ſacer ordo ad-

h ¶ Partem] Ideſt, decimas, & primitias, quæ dicuntur Dei 2. vt 12. q. 2. c. quiſquis. 10. & c. abſtulerit.

i ¶ Pſalmiſta.] Hic patet, ꝙ pſalmiſta, & oſtiarius, & lector ſunt clerici. 25 diſtinct. perlectis, & 32. diſtin. ſeriatim & 72. diſtin. clericum. & 11. q. 1. de perſona. & deponi poſſunt ſicut alii clerici, vt 27. quæſt. 1. ſi quis epiſcopus, & qui iniicit manus in iſtos, excommunicatus eſt, vt 17. q. 4 ſi quis & extra de ſenten. excom. non dubium & c. parochianos. Et per primam tonſuram fit aliquis Pſalmiſta, vel clericus, & illa tonſura eſt ſacramentale ſignum

* Subaudi quāuis Dn̄i ſit terra & plenitudo eius, vt ī pſ. 8. d. quo iure. Arch. Tonſura prima an ſit ordo.

ſignum, vt 12.q.1.duo. Sed ſi hoc dicatur, tūc erunt nouem ordines. Veruntamen videtur, ꝙ non ſit ordo: quia vbi tractatur, ꝙ clericus alii obedientiam præſtabit, nihil agitur de iſtis ordinibus, vt 93. diſt. a ſubdiacono. ſimiliter alibi, vt 77.d. illud. Sed dic, ꝙ tantum ſeptem ſunt ordines, q conferuntur cum ſolemnitate, ſed tamen nouem ſunt. Io. Sed certe omnes conferuntur cum ſolemnitate hodie præter Pſalmiſtatum, qui a ſolo ſacerdote confertur, vt 23. diſtin. pſalmiſta. Bar.

ſine conſenſu. cap. ea. naſcitur. & c. quanto.

g ¶ Ex Græco.] Scilicet dos, quod eſt datio.

h ¶ Virga.] Qua arcebāt aues a carnibus ſacrificiorum.

i ¶ Nudis.] Arg. quod non incedit nudus qui filum fert in capite.

¶Di

ſubdiaconus, diaconus, presbyter, epiſcopus [a]. ¶Ordo epiſcoporum quadripartitus eſt. i. in patriarchas [b], archiepiſcopos [c], Metropolitanos, atque epiſcopos Patriarcha, Græca lingua, ſummuſ patrum interpretatur: quia primum, ideſt Apoſtolicum α retinet locū; & ideo, quia ſummo honore fungitur, tali nomine cenſetur, ſicut Romanus, Antiochenus, & Alexandrinus. Archiepiſcopus Græco dicitur vocabulo, ꝙ ſit ſummus epōrū: tenet enim vicem Apoſtolicam, & pręſidet tam Metropolitanis, quam, cæteris epiſcopis. Metropolitani autem a menſura [d] ciuitatum vocantur; ſingulis enim ꝓuincijs præeminēt, quorum auctoritati, & doctrinæ † cæteri ſacerdotes ſubiecti ſunt, ſine quibus nihil reliquos agere licet [e] epiſcopos: ſolicitudo enim, totius prouinciæ ipſis commiſſa eſt. Omnes autem ſuperius deſignati ordines vno eodemque vocabulo epiſcopi nominantur: ſed ideo priuato nomine quidam vtūtur, propter diſtinctionem poteſtatum, quam ſingulariter acceperunt. Patriarcha patrum princeps: Αρχων enim princeps; inde archiepiſcopus princeps epiſcoporum, ſicut Metropolitanus a menſura ciuitatum. ¶Epiſcopatus autem vocabulum inde ductum, quòd ille, qui efficitur † epiſcopus: ſuperintendebat, ſcilicet curam gerens ſubditorum: Σκοπεῖν enim Græcè, Latinè intendere dicitur. Epiſcopi autem Græcè, Latinè ſpeculatores interpretantur: nam ſpeculator eſt præpoſitus in eccleſia dictus, eo ꝙ ſpeculetur, & perſpiciat populorum infra ſe poſitorum mores, & vitam. ¶Pontifex princeps ſacerdotum eſt, quaſi via ſequentium. Ipſe ſummus ſacerdos, ipſe & Pontifex maximus nuncupatur. Ipſe enim efficit ſacerdotes, atque leuitas; ipſe omnes ordines eccleſiaſticos diſponit [f]; ipſe, quid vnuſquiſque facere debeat, oſtendit Antea autem qui Reges erant, & Pontifices erant. Nam maiorum hæc erat conſuetudo, vt Rex eſſet etiam ſacerdos & Pontifex. Vnde & Romani Imperatores Pontifices dicebantur. ¶ Vates a vi mentis appellatus eſt, cuius ſignificatio multiplex eſt: nam modo ſacerdotem, modo prophetam ſignificat, modo poetam. ¶Antiſtes ſacerdos dictus eſt, quod anteſtat: Primus eſt enim in ordine eccleſiæ, ſupra ſe nullum habet. ¶Sacerdos autem nomen habet compoſitum ex Græco [g] & Latino, quaſi ſacrum dans: ſicut enim rex a regendo, ita ſacerdos a ſacrificando vocatus eſt; conſecrat enim, & ſacrificat. Sacerdotes autem gentilium Flamines dicebantur. Hi in capite habebant pileum, in quo erat breuis virga [h] deſuper habens lanæ aliquid, quod cum propter æſtum ferre non poſſent, filo tantvm capita religare cœperunt. Nam nudis [i] penitus eos capitibus incedere nefas erat. Vnde a filo, quo vtebantur, flamines dicti ſunt, quaſi filamines. Verum feſtis diebus filo depoſito pileum imponebant pro ſacerdotij eminentia. ¶Presbyter Græcè Latinè ſenior interpretatur: non modo pro ætate, vel de-

† al. doctrina & poteſtati] orig.

† Superefficitur. ſuperintendat] orig. & Rab.

a ¶ Epiſcopus.] Argu. ꝙ epiſcopatus eſt ordo 1, vt 93.d. diaconi.

b ¶ In patriarchas.] Quo nomine comprehendit principales patriarchas, vt Romanum, Cōſtantinopolitanum, Alexandrinum, Hieroſolymitanum, Antiochenum.

c ¶ Archiepōs.] Ideſt, primates, quo nomine comprehendit alios patriarchas ſiue primates, vt Aquileienſem 2, Cantuarienſem, Bituricenſem.

d ¶ A mēſura.] Quia x vel xj. debet ſub ſe hr̄e, vt 6.q.3. ſcitote. Vel dicitur a mitros, quod eſt mater, & polis, quod eſt ciuitas, quia eſt mater aliarum ciuitatum. 12.d. de his.

e ¶ Licet.] De ijs, quæ ſpectāt ad totā prouinciam. ſed de ijs, quę ad ſuam diœceſim ſpectant, ſine eorum licentia poſſunt diſponere, 11.q.3.c.1.& 2.

f ¶ Diſponit.] Ergo epiſcopus confert dignitates eccleſiaſticas, vt 73. diſt. epiſcoporum 3. Argu. contra. 93. diſtinctione, legimus. vbi dicitur, quod tantum ad epiſcopum ſpectat confirmatio. ſed hoc refert ad diuerſas conſuetudines, vt extra de elect. cum in cunctis. & c. cum eccleſia Vulterrana. Io. Ego credo, ꝙ de iure cōmuni tātum electio dignitatū ſpectat ad capitulum, cum epiſcopo, vt extra de iis quæ fiunt a prælat.

Sacerdos ſimplex pſalmiſtatu conferre poteſt.

1 Quid ſit ordo Rēs iſ. 82. diſt. ca. 1. ibi, de hoc & ad idem extra de renuncia. poſt translationem. §. vlt. vbi de hoc.

2 Sub. de quo habetur 9.q.3. nunc vero Arch.

Archiepſ quot ſuffraganeos habeat.

3 60. diſ. c. 1. Archid.

Dignitatum electio ad quos ſpectet

decrepita ſenectute, ſed etiam propter honorem, & dignitatem [a], quam acceperunt, presbyteri nominantur. vnde & apud β veteres, ijdem epiſcopi, & presbyteri fuerunt; quia illud nomen dignitatis eſt, & non ætatis γ [b]. ideo autem & presbyteri ſacerdotes vocantur, quia ſacrum dant, ſicut & epiſcopi: qui licet ſint ſacerdotes; tamen Pontificatus apicem non habent: quia nec chriſmate frõtem ſignant, nec paraclitum ſpiritum dant, quòd ſolis deberi epiſcopis lectio Actuum Apoſtolorum demonſtrat. Leuitæ ex nomine auctoris vocati. De Leui enim Leuitæ exorti ſunt; à quibus in templo Dei myſtici ſacramenti miniſteria explebantur. Hi Græcè diaconi, Latinè miniſtri dicuntur; quia ſicut in ſacerdote conſecratio, ita in diacono miniſterij † diſpenſario habetur. Hypo diacones Græcè, quos nos ſubdiaconos dicimus, qui idoo ſic appellantur, quia ſubiacent præceptis, & officijs Leuitarum. Oblationes enim in templo Dei à fidelibus ipſi ſuſcipiunt, & Leuitis ſuperponendas altaribus deferunt: hi apud Hebræos Nathinæi [c] vocantur. Lectores à legendo, pſalmiſtæ à pſalmis canendis vocati: illi enim prædicant [d] populis, quid ſequantur; iſti canunt, vt excitent ad compunctionem animos audientium; licèt & quidam lectores ita miſerabiliter [e] pronuncient, vt quoſdam ad luctum, lamentationemque compellant. Ijdem etiam & pronunciatores vocantur, quod porro † annũcient: Tanta enim & tam clara erit eorum vox, vt quamuis longè poſitorum aures adimpleant. Cantor autem vocatus, quia vocem modulatur in cantu. Huius duo genera dicuntur in arte muſica, ſicut ea docti homines Latinè dicere potuerunt, præcentor, & ſuccentor: præcentor ſcilicet, qui vocem præmittit in cantu: ſuccentor autem, qui ſubſequenter canendo reſpondet. Concentor autem dicitur, quia conſonat; qui autem non conſonat, nec concinit; nec cantor, nec concentor erit. Acolythi Græcè, Latinè ceroſerarij dicuntur, à deportandis cereis, quando legendum eſt Euangelium, aut ſacrificium offerendum: tunc enim accenduntur luminaria ab eis, & deportantur, non ad effugandas tenebras, dum ſol eodem tempore rutilet, ſed ad ſignũ lætitiæ demonſtrandum, vt ſub typo luminis corporalis illa lux oſtendatur, de qua in Euangelio legitur: [Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.] Exorciſtæ ex Græco, in Latinum adiurantes, ſiue increpantes vocantur: inuocant enim ſuper cathecumenos, vel ſuper eos, qui habent ſpiritum immundum, nomen Domini Ieſu, adiurantes per eum, vt egrediatur ab eis. Oſtiarii iidem, & ianitores, qui in veteri teſtamento electi ſunt ad cuſtodiam templi; vt non ingrederetur in illud immundus in omni re. Dicti autem oſtiarii, quòd præſint oſtiis templi. Ipſi enim tenentes clauem, omnia intus, extraque cuſtodiunt, atque inter bonos & malos habentes iudicium, fideles recipiunt, & reſpuunt infideles [f].

Act. 8.

† al. myſterij.

† al. populo.

euo p. 6. cap. 8.

Ioan. 1.

a ¶ Dignitatem] Vt 84. diſt. porro.

b ¶ Et non ætatis.] Tãtum ſupple: quia alibi dicitur, quod eſt nomen ætatis, vt 93. diſtinctio. legimus.

c ¶ Nathinęi.] Iſti dicũtur miniſtri miniſtrorum, & interpretantur in humilitate Deo ſeruientes, vel Deo donati: & ſunt dicti ab eo tempore, quo Ioſue Gabaonitas donauit ad miniſterium templi, ſcilicet, vt ligna ibi cęderent in ipſo, & aquam portarent ad opus ſacrificij, de quibus dicitur 22. q. 4. innocens. H. Et not. quod iſti Nathinæi lauabant hoſtias in probatica piſcina. Probaton Græcè dicitur, ouis Latine: ſic ergo dicta erat, quia in ea Nathinæi, &c. ſicut prædixi, vt legitur in hiſtorijs euangelij, ca. poſt hoc erat, &c. Arch.

Probaton qd dicatur.

d ¶ Prædicant.] Ideſt, legunt recitando, non autem prædicando: quia illud eſt officium ſacerdotum. 16. quæſt. 1. adijcimus.

e ¶ Miſerabiliter.] non per prauam, vel raucam vocem: ſed potius per altam vocem & ſonoram, & iſte intellectus patet ex litera ſequenti, vbi dicit, tanta enim, &c.

f ¶ Et reſpuunt infideles.] Ideſt, excommunicatos. Et ita oſtiarius remouet 1, excõicatos ab eccleſia

1 Scilicet ab ingreſſu eccleſiæ corporaliter arcẽdo. Hugo.

α ¶ Ideſt Apoſtolicum.] *Antea legebatur*, poſt Apoſtolicum. *Reſtituta eſt vera lectio non modo ex Iſidori & veterum exemplarium Gratiani fide, ſed ex ipſa ab Iſidoro allata ratione, qui Romanum*, Antiochenum, *& Alexandrinum Patriarchas propterea vocat: quia Apoſtolicum locum tenent. Hoc idem Beatus Gregorius lib. 6. epiſt.* 37. *ſcribens* Eulogio *Alexandrino, declarat his uerbis:* Itaq; cũ multi ſint Apoſtoli,

ſia r. vt hic, & 25. diſtin, perlectis.

IN nouo teſtamento.] Hæc eſt ſecunda pars huius diſtinctionis, in qua probatur, ꝙ Romana eccleſia ſit caput, ab ipſo Domino ſpecialiter inſtituta: ſecundario a concilijs. Ioan. de Fan.

quòd dic. & de Iacobo. 66 diſtinct. porro.

c ¶ Prætaxato.] In parte cap. quæ hic non eſt.

d ¶ Operarios.] Arg. hic ſignauerunt doctores 3. ꝙ licèt ſit ſtatutus certus numerus canonicorum, ſi tñ excreſcant eccleſiæ facultates, ꝙ præbendæ debent augeri vt

1 Arg. contra. 1. q. 1. q ſtudet. in fi. ibi vi leas ꝙ not ibid. ſic e iã not 23. diſtin. oſtiarius.

3 Vt can.

CASVS. In hoc cap. oſtendit Anacletus, ꝙ primus ſacerdos poſt Chriſtũ fuit Petrus, cui data ptãs ligandi & ſoluẽdi: cęteri vero Apoſtoli, qui cum eo parẽ honorem aſſecuti sũt, ipſum in principem elegerunt, loco quorum hodie ſunt epi. Vidẽtes aũt Apoſtoli prædicatores paucos, elegerunt lxxij. diſcipulos, loco quorum ſunt presbyteri in eccleſia. & q hos recipit, Chriſtum recipit; & q hos ſpernit, Chriſtum ſpernit, & ab eo ſpernet.

a ¶ Tu es Petrus.] Videtur ergo, ꝙ per hæc verba; tu es Petrus, &c. datus fuit Petro Pontificatus, & ita ante paſſionẽ; quia ante fuit dictũ: & ita vr̃ contradicere 50. d. conſiderandũ & ca. fidelior. nã ibi dr̃, ꝙ poſt paſſionẽ fuit datus eccleſiæ paſtor, & non añ. Sol. primo fuit Apoſtolus añ paſſionem: ſed poſt paſſionem fuit paſtor creatus p illa verba: Si diligis me, &c. vt ex de electio. ſignificaſti. qđ ẽt hic innuit cum dicit; tibi dabo claues, &c. a hoc. n. eſt promittere, & nõ dare. ADDITIO. Ad huius verbi declarationẽ vide quod legitur & not. 23. q. 6. iã vero. §. ex his. iuxta prin. in glo. ſed qualiter. Archid.

a Idem tenet Alex. de Imo in l. iuriſgentium. col. 3. ff. de pactis.

b ¶ Pari.] Arg. quòd omnis epiſcopus ſit pãr apoſtolico quantum ad ordinem & rationem conſecrationis. 24. q. 1 loquitur. in princ. Petrus tamen maior fuit alijs in adminiſtratione, vt 2. q. 7. puto: poteſt enim aliquis eſſe maior alio in ordine, ſed tamen minor in adminiſtratione, vt archipresbyter maior eſt Archidiacono, vt 25. diſt. perlectis. De Apoſtolis qñ fuerunt conſecrati, non legimus: Dicunt tamen quidam ꝙ in cœna, qñ dictum eſt eis: Hoc facite in meam commemorationem. de conſe. diſt. 2. in Chriſto. in fine. Alij dicunt, ꝙ cum dictum eſt eis: Ite, baptizate omnes. de conſec. diſt. 3. propriè. De Paulo, & Barnaba habemus 75. diſt. ri, vt extra de vita & hone. cleri. qm̃ hoc expeditum eſt, extra de conſti. cum M. Fer. & extra de cenſi. quanto.

Petrus in adminiſtratione maior alijs fuit. Apoſtoli qñ fuerint conſecrati.

e ¶ Rogauerunt.] Arg. ꝙ non niſi volentibus dabitur prælatus, etiam à Papa, vt inf. diſt. proxi. ſacroſancta. ſi. 8. q. 1. ſciendum 4. & c. audacter. Dic. a principio non datur inuitis, ſed ex poſtfacto ſic, ſi ſint negligentes. 61. diſtinct. nullus inuitis.

Prælatus nolentibus nõ eſt dandus. 4 al. ſi ergo.

QVamuis.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd eccleſia Romana caput eſt aliarum eccleſiarum, & ꝙ præfera-

pro ipſo tamen principatu ſola Apoſtolorum principis ſedes in auctoritate conualuit, quæ in tribus locis vnius eſt. Ipſe enim ſublimauit ſedem, in qua etiam quieſcere, & pręſentem vitam finire dignatus eſt: ipſe decorauit ſedem, in qua Euangeliſtam diſcipulum miſit: ipſe firmauit ſedem, in qua ſeptem annis, quamuis diſceſſurus, ſedit. *Atque hoc idem ait Anacletus c. ſacroſancta diſt. 22.*

β ¶ Vnde & apud.] *Reſtituta hæc ſunt in locum ſuum, quo loco habentur apud Sanctum Iſidorum.*

γ ¶ Et non ætatis.] *In originali eſt*, hoc ætatis. *& ita apud Hieronymum in epiſt. 83. ad Oceanum: ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

Item Anacletus ad epiſcopos Italiæ. epiſt. 2.

¶ Romana eccleſia à Chriſto primatum accepit.

Cap. II.

IN nouo teſtamento poſt Chriſtum Dominum à Petro ſacerdotalis cœpit ordo: quia ipſi primo Pontificatus in eccleſia Chriſti datus eſt, Domino dicẽte ad eum: [Tu es Petrus[a], & ſuper hanc petram ędificabo eccleſiã meã: & portæ inferi nõ præualebunt aduerſus eã: & tibi dabo claues regni cœlorum.] Hic ergo ligandi atq; ſoluendi poteſtatem primus accepit à Domino primuſq; ad fidem populũ virtute ſuæ prædicationis adduxit. Cęteri vero Apoſtoli cum eodem pari[b] conſortio honorem, & poteſtatem acceperunt: ipſumq; principem eorum eſſe voluerunt: qui etiam iubente Domino in toto orbe diſperſi Euangelium prædicauerunt. Ipſis quoq; decedentibus in locum eorum ſucceſſerunt epiſcopi: quorum ordinatio prætaxato[c] debet fieri ordine & modo: quos qui recipit, & verba eorum, Deum recipit; qui autem ſpernit eos; eum, a quo miſſi ſunt, & cuius legatione funguntur, ſpernit; & ipſe indubitanter ſpernetur à Domino. Videntes autem ipſi Apoſtoli meſſem eſſe multã, & operarios[d] paucos; rogauerunt[e] dominum meſſis, vt mitteret operarios in meſſem ſuam; inde ab eis electi ſunt lxxij. diſcipuli; quorum typum gerunt presbyteri, atque in eorum locum ſunt conſtituti in eccleſia.

Anſel. l. 1. c. 1. Burch. l. 1. c. 1. Iuo p. 5. c. 1. Pann. l. 3. c. 82. *Matth. 16.*

Matth. vlt.

Luc. 10. Matth. 9.

Item Gelaſius vrbis Romæ epiſcopus omnibus orthodoxis.

In decretis cum lxx. epiſcopis.

¶ Primatum Romanę eccleſię non aliqua ſynodus, ſed Chriſtus inſtituit. Cap. III.

Poly. l. 1. tit. 2. Anſel. l. 1. c. 69. Burc. l. 3. c. 220. Pann. l. 4. c. 3.

QVamuis vniuerſæ per orbẽ catholicæ eccleſiæ vnus thalamus Chriſti ſint; ſancta tamẽ Romana Catho-

præferatur alijs. Et hoc probatur duabus rationib. Prima eſt, quia Chriſtus dedit ei primatum & auctoritatem uoce ſua, dicens: Tu es Petrus & ſuper, &c. Secunda eſt: quia Petrus & Paulus vna die glorioſa morte in vrbe Romana ſub Cæſare Nerone coronati, eccleſiam Romanam conſecrauerunt, & eam alijs ſui præſentia prætulerunt. Et oſtenditur hic quis miniſter præſit alijs: unde bene facit ad propoſitum Gratiani.

Petrus & Paulus eodē die paſſi ſunt.

a ¶Conſtitutis.] Scilicet, tantum.

b ¶Eodemque die.] Hic videtur ꝙ eodem die Petrus & Paulus fuerunt crucifixi. 2. q. 7 beati. dicunt tamen quidam ꝙ reuoluto anni ſpatio Paulus fuit decollatus, ſed eodem die poſt annū. Hiſtoria 1 tamen dicit, xiiij. ann. Imperij Neronis eos fuiſſe occiſos.

Scilicet Romana H.

c ¶Conſecrarunt.] Sic ergo eccleſia conſecratur ſanguine alicuius, ſicut aliquis baptizatur in ſanguine ſuo, vt de conſecr. diſt. 4 baptiſmi vicem.

d ¶Prima.] Dignitate. Nam eccleſia Antiochena præceſſit iſtam, vt 24. q. 1 rogamus.

e ¶Nec aliquid] Argu ꝙ ubicunque ſunt boni, ibi eſt eccleſia.

IN HIS. Hæc eſt tertia pars diſt. in qua ponit ſex cap. de materia de pœnis Ignatij Conſtantinop. patriarchæ, qui fuit depoſitus a ſuis ſubditis & excommunicatus, & poſtea per Romanam eccleſiam reſtitutus. 63. diſtin. Hadrianus. Io. de Fan.

CASVS. Dicit Gratianus in hoc §. ꝙ quanto gradus eſt celſior, tanto maior eſt auctoritas in maioribus, & regendi poteſtas: In ordinibus obſequendi neceſſitas.

f ¶Gradus] In ordinibus 2, de quibus ſup. dixi eadem diſt. cleros.

Et ordinatis. Archid.

INferior.] CASVS. Omnia cap. ſeq. loquuntur de Ignatio Conſtantinopolitano patriarcha, qui fuit depoſitus a ſuis ſuffraganeis auctoritate & fauore Michaelis Imperatoris, contra quos inuehitur Nicolaus Papa dicens, ꝙ ſuffraganei Ignatium deponere nō potuerūt, quia inferior ſedes non poteſt ſuperiorem abſoluere vel ligare, & hoc ꝓbatur auctoritate Eſaiæ dicentis. Nunquid gloriabitur ſecuris, &c.

g ¶Inferior] Ex hoc c. & inf. ea. denique. tres colliguntur regulæ. Prima eſt hæc: Inferior ſuperiorem nō poteſt ligare, vel ſoluere 3. Secunda hæc eſt: qui poteſt ligare, poteſt & ſoluere: Tertia talis ꝙ qui pōt ſoluere poteſt & ligare. quælibet harum regularū videtur habere exceptionem. Prima regula vr recipere inſtātiam cum maior ſe ſubijcit arbitrio minoris, vt 11. q. 1. peruenit. Secunda regula ſimiliter fallit in incēdiarijs & excōmunicatis, qui debent per Papam abſolui. ext. de ſent. excomm. tua, & extra de offi. deleg. quærenti. & in excommunicato propter rem iudicatam ultra annum poſt ſententiam, qui per Papam abſoluitur. Tertia regula fallit inf. de conſec. diſt. 4. ſanctum. vbi habes, ꝙ quidam pœnitens abſoluit alium tempore periculi; quē tamen ligare non poſſet. Idem fallit 3. q. 6 quamuis. & C ubi ſenatores. l. 3. Similiter fallit (vt uidetur) cum aliquis confitetur extraneo ſacerdoti, qui ipſum tunc abſoluit, non tamen poſſet ligare. Ioan. Sed illa exceptio non ualet: quia non concedo ꝙ aliquo modo conſequatur quis remiſſionem qui confitetur extraneo ſacerdoti, ut dicitur extra de pœnit. & remiſſ. omnis niſi prius obtenta licentia à proprio ſacerdote, ut dicitur in ea. decre. omnis. niſi in neceſſitate, ut extra eod. tit. cauit. de pœnit. diſt. 1. quem pœnitet. verſ. tanta. Bart. Et eſt hic arg. quod ſi Papa mandat alicui ꝙ excommunicet aliquem, quòd poſſit etiam ipſum abſoluere: quia excommunicatio & abſolutio pari conditione cenſentur, vt cui unum permittitur, & reliquum, ut inf. de pœnitēti. diſtinct. 1 uerbum. argum. contra 27. quæſtio. 1. ſi homo 4 Sed ibi Papa præcipit non abſolui eius auctoritate, ſecundum quoſdam. In omnibus iſtis cap. vſque in finem loquitur de eadem materia, ſcilicet de facto ſuffraganeorum Ignatij Conſtantinopolitani archiepiſcopi, qui a ſuis ſuffraganeis eſt depoſitus fauore Imperatoris.

3 De hoc & habetur 2. q. 1. in ſumma. Archid.

Confitens extraneo ſacerdoti non conſequitur remiſſionē.

4 Vbi de hoc extra de ma. & obed. cū inferior. ibi in gl. 1. dic vt ibi. Archid.

h ¶Hinc.] Arg. ꝙ idem iuris eſt in vno contrariorum, quod in reliquo, vt inf. ea. denique. & 26. diſtin. deinde. & 3. q. 6. hæc quippe. & ff. de verb. oblg. inter.

i ¶Vnde propheta] Eſaias.

---

lica, & Apoſtolica Eccleſia nullis ſynodicis cōſtitutis [a], cæteris eccleſijs ꝑlata eſt, ſed euāgelica voce Domini, & Saluatoris noſtri primatum obtinuit, [Tu es Petrus (inquiens) & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meā: & portæ inferi nō preualebunt aduerſus eam. Et tibi dabo claues regni cœlorum; & quodcunq; ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis; & quodcunq; ſolueris ſuper terram, erit ſolutū, & in cœlis.] Cui data eſt etiam ſocietas beatiſſimi Pauli vaſis electionis, qui nō diuerſo (ſicut hæretici garriunt) ſed vno tempore, vno eodemq; die, [b] glorioſa morte cū Petro in vrbe Roma ſub Cæſare Nerone agonizans coronatus eſt, & pariter ſupradictam ſanctam Romanam eccleſiam Chriſto domino conſecrarunt [c], eamque omnibus vrbibus in vniuerſo mundo ſua præſentia, atque venerando triumpho, prætulerunt: Eſt ergo prima [d] Petri apoſtoli ſedes Romana eccleſia non habens maculam, neque rugam, nec aliquid [e] eiuſmodi.

Matth. 16.

Inf. diſt. 22. c. ſacroſancta. ex Anacleto.

3 *In his omnibus quantò gradus [f] celſior, tanto maior auctoritas inuenitur. In maioribus ſi quidem eſt regendi et iubendi poteſtas, in minoribus obſequendi neceſſitas.*

Unde Nicolaus Papa ad Michaelem Imperatorem in epiſtola, cuius initium eſt [*Propoſueramus.*]

¶Inferiorum facta ſuperiorum ſententijs obnoxia ſunt. Cap. IIII.

INferior [g] ſedes ſuperiorem abſoluere non poteſt. Sola ergo potior inferiorem cōuenienter abſoluit. Hinc [h] liquido peruidetur; quia quem non poteſt abſoluere, nō poteſt iudicio inferior potiorem ligare. *& infra.* Vnde propheta [i] ait: [Nunquid gloriabitur ſecuris contra eum, qui ſecat in ea? aut exaltabitur ſerra contra eū, qui

Eſai. 10.

a ¶ Exhibuimus.] ideſt probauimus.

NOlite.] CASVS. Clerici Conſtantinopolitani obijciebant Nicolao Papæ, ꝙ uellet defendere Ignatiũ in malo: quibus Nicolaus rñdet, dicens ſe nolle eum in malo defendere: ſed vult ꝙ filij ſint deuoti pr̃i ſpirituali, & diſcipuli magiſtro: ita ut eos nullo modo iudicẽt, ſed nec etiam reprehendant.

cis ipſe inferior dicit epiſcopo: Iube domne benedicere. & epiſcopus benedictione facta legit.

g ¶ Peccatum.] Argum. quòd aliquid prohibetur, non quòd ipſum malum ſit, ſed quod inde malum poteſt ſequi, vt 22. q. 2. in nouo, & 11. quæſt. 3. nolite. & 63. diſtin.

trahit eam?] His ita ex diuina ſcriptura, & probabilium Patrum doctrina commemoratis, ſole clarius exhibuimus [a], non poſſe quemquam, qui minoris auctoritatis eſt, eum, qui maioris poteſtatis eſt, iudicijs ſuis addicere, aut proprijs definitionibus ſubiugare.

Idem eadem epiſtola.

¶De eodem. Cap. V.

NOlite nos exiſtimare facta cuiuſcunq; proximorũ noſtrorum, quæ ſunt digna reprehenſione, velle defendere; ſed quod ita uelimus filios circa ſpiritalem patrem, & diſcipulum erga magiſtrum deuotos, ac ſobrios eſſe; vt nulla penitus temeritate ad eorum vitam (vt non dicam dijudicandam,) ſed nec ſaltem tenuiter reprehendendam [b] proſiliant.

Idem Nicolans Papa eadem epiſtola.

¶Inferiores maioribus nec benedicere, nec maledicere poſſunt. Cap. VI.

DEnique ſi in epiſtola legimus ad Hebræos [c], quòd minor à maiore benedicitur; reſtat profectò, vt exigente ratione etiam maledicatur [d]. Si quidem hęc vtiq; prænoſcentes periculoſa tẽpora illi qui ante nos fuerũt, prouidam in eccleſijs cõſuetudinem tradiderunt; hodieque in Romana eccleſia, quæ magiſtra eſt omnium eccleſiarum impræтermiſſa † ſeruatur: ita vt nullus ſacerdos maiore [e] ſuo nõ innuente † conſacerdote, cuilibet rei benedictionem † dare nitatur: ſed & anterior ſtans ad pronunciandum aliquam lectionem, benedictionem quidẽ poſtulat, ſed ei quilibet inferior non audet penitus benedicere [f]. Cur hoc? nunquid benedicere peccatum [g] eſt? abſit. De maledicis enim, non de benedicis dicit Apoſtolus; quia regnum Dei non poſſidebunt, ſed per hoc innuitur, quantæ cenſuræ fræno inferiores quique à ſuis præpoſitis iudicandis coercendi ſint, ſi his nec etiam benedicendi ius vllum penitus obtineant.

Idem eadem epiſtola.

¶De eodem. Cap. VII.

NVnc autem diuina inſpiratione non nos pigebit, nec nobis impoſſibile erit, oſtẽdere vobis (ſi tamẽ audire velitis) non poſſe quemquam rite ab ijs, qui inferioris

Hebr. 7.

Anſel. li. 7. c. 144. Iuo par. 5. cap. 17. & par. 6. c. 355.

† *al. impræter-miſſe*
† *al. iubente*
† *al. benedicere nitatur*
Gal. 5.

Poly. li. 1. tit. 20. Anſel. lib. 2. c. 67. al. 65. Iuo p. 5. c. 8. Pann. li. 4. c. 6.

b ¶ Reprehendẽdã.] Sed contra 3. 2. q. 7. oues 1. & c ſecuti. & 9. q. 3. ſi autem, ubi dicitur quòd ſubditi poſſunt reprehendere p̃latos. Sol. triplex eſt reprehẽſio: imperioſa, quæ fit imperio poteſtatis: hęc tantum maioribus conceditur, 43. diſt. ſi rector, ut hic. Alia ſocialis: hęc minoribus cõcedit, 21. diſt. in omnibus. Tertia temeraria eſt, q̃ infamãdi cauſa fit: & hęc nulli cõcedit, vt 5. q. vlt. delator. ADDITIO. Quarta humilis & deuota, vt 2. qõ. 7. nos ſi. §. item cum Balaam.

DEnique.] CASVS Probat Nicolaus in hoc cap. ꝙ maiores pñt iudicare minores, & benedicere, ſed non econtra. Et hoc probat exemplo Melchiſedech, qui ſicut legitur in epiſtola ad Hebræos, benedixit minori, ſcilicet Abrahæ. Similiter hoc ꝓbat conſuetudine eccleſiæ: quia nunquam maior legens lectionẽ, benedicit à minori. Vnde patet, ꝙ maiores poſſunt iudicare minores, cum ab eis benedici non poſſint.

c ¶ Ad Hebræos.] Vbi legitur, quod Melchiſedech benedixit Abrahæ, & per hoc probat Apoſtolus Melchiſedech fuiſſe maiorem.

d ¶ Etiam maledicatur.] Contrariorum enim eadem eſt ratio, ut ſupra, ead. inferior. ff. de uerbo. oblig. inter ſtipulantem.

e ¶ Maiore.] Arg. ꝙ minori iudex non poteſt exercere iuriſdictionem ſuam præſente maiore iudice, vt 95 diſtin presbyter. ff. de offic. proconſul. l. vlt. Arg contra 11. q. 1. peruenit. & C. de donat. in hac 95. diſtin. ecce. Dic, quod ſi minor habet iuriſdictionem à maiore, nihil agit, quod ſit ad derogationem illius, extra de offic. lega. uolentes.

f ¶ Benedicere.] Sed dr̃ epiſcopo, qui poſtulat hanc benedictionem. Ora pro nobis pater ſancte: in q̃buſdã lo-

ſtin. cum Hadrianus. §. verum.

NVnc autem] CASVS. Probat Nicolaus in hoc c ꝙ ſubditi non poſſunt iudicare prælatos. Et hoc tacit duobus exemplis ſcilicet Marcellini Papæ, qui licet confeſſus fuiſſet in ſynodo epiſcoporum ſe à Paganis compulſum grana thuris diabolo immolaſſe: nullus tñ epiſcoporum auſus fuit eum iudicare, ſed omnes dixerunt: Ex ore tuo iudica teipſum: quia prima ſedes non iudicabitur a quoquã. Et exemplo Sixti Papæ. cui cum in concilio ubi Valentinianus Imperator inter fuit, multa obijcerẽtur: tribuit ei Imperator poteſtatem iudicandi ſeipſum: cum ipſe non ſit ſubiectus iudicio minorũ, a Diocle-

1 Hoc c. potius facit ꝓ, quam contra, prout ibi notatur in gl. vlt. Archid.

Reprehẽſio eſt triplex.

Minor quis ſcit præſente maiore.

[...]peratores [...]o eodem [...]pore fue[...]

a ¶Diocletiani.] Nota ſimul duos fuiſſe Imperatores: Dic ꝙ erant duæ perſonæ, ſed tamen erant loco vnius. Sed contra 7.q.1.in apibus. Sed forte vnus habuit dignitatem, alter adminiſtrationem.

ADDITIO. Dic ꝙ huic cõtrario ſtandum eſt, quia non debet.

ꝙ non fuit ſententia quam tulit, ſed quædam interpretatio, & inſuit ei tacita conditio, ſcilicet niſi Deus aliter reuelauerit 2 & Dñs reuelauit aliter, quia ſepultus fuit poſt xxx. dies poſt mortem. Item quæritur, quare iſti epiſcopi non depoſuerunt Papam cum eſſet confeſſus de hereſi, vt 40. diſtin. ſi Papa? Dicit Hugo. quia paratus erat corrigi licet. n. Papa, vel alius ſit hæreticus, ſi tamen paratus eſt corrigi 3 nõ deponitur, vt 24. q.3. dixit Apoſtolus. Vel ideo non debebant ipſum deponere: q̃a coactus fecit. 60. d. presbyteros.

2 Arg ad hoc 27.q.2.§ cũ vero. Arch.

3 Imò dicit Hug. ꝙ nec potuerũt nec debuerũt eũ condemnare in de, q̃a ſpõte, & humiliter cõfeſſus eſt errorem ſuum. Tunc .n. Papa põt condemnari de hęreſi, cũ pertinax fuerit, aliàs nõ. Hugo.

dignitatis, vel ordinis ſunt iudicialib. ſubmitti definitionibus. Siquidem tempore Diocletiani [a], & Maximiani Auguſtorum Marcellinus [b] epiſcopus vrbis Romæ, qui poſtea inſignis martyr effectus eſt, adeo compulſus [c] eſt a paganis, vt in templum eorũ ingreſſus, grana thuris ſuper prunas imponeret: cuius rei gratia collecto numeroſorũ concilio epiſcoporum, & inquiſitione facta, hoc idẽ Pontifex ſe egiſſe confeſſus eſt. Nullus tamen eorũ proferre ſententiã in eum auſus eſt, dũ ei ſępiſſime omnes perhiberent; Tuo ore iudica cauſam tuam, non noſtro iudicio. Et iterum: Noli aiunt audiri in noſtro iudicio: ſed collige in ſinu tuo cauſam tuam, & ruſus: quoniã ex te, inquiunt, iuſtificaberis, aut ex ore [d] tuo condemnaberis. Et iterum dicunt: Prima ſedes non iudicabitur a quoquam. *Idem in eadẽ.* ¶Sed, & cum quidam tempore quodam contra Sixtũ Papam tentaſſent quędam mali † rumoris obijcere, & in cõcilio, cui & Valentinianus Auguſtus intereſſet, dictum fuiſſet. Non licere aduerſus Pontificem dare ſententiam, ſurrexit idem protinus Imperator, & in arbitrio præfati Pontificis tribuit iudicare iudicium ſuum. Etenim nullus Pontificum maiorum, vel inferiorum vrbium ſubactus iudicijs inuenitur.

† *al. non beni*]ori.

c ¶Cõpulſus.] Conditionali non abſoluta coactione ſi .n. fuiſſet abſoluta, non deliquiſſet, vt 50. d. presbyteros.

d ¶Ex ore.] Argu. ꝙ aliquis poteſt eſſe iudex in ꝓpria cauſa. ſic. ff. de adop. l.3. C de fideicom. l. vl. ſed iudex ibi improprie dicitur, ideſt, arbitrator in iuriſdictione contentioſa non poteſt. ſed in voluntaria ſic.

Idem Nicolaus eadem epiſtola

¶Maiores a minoribus iudicari non poſſunt. Cap. VIII.

SVbmittitur Ignatius minorũ, inferiorũ, & ſubiectorũ deliberationibus, cum ſacris canonibus præcipientibus, & exemplis ſanctorum Patrum, ſemper, vbi eſt maior auctoritas, ſit eundum, & in omnib. controuerſijs ad potioris ſedis iudicia (actio † dirigatur. Quod non ſolum a catholicis, verum etiam ab ipſis conſtat obſeruatum hæreticis [e]. Alioquin acephalũ liquet eſſet concilium, vbi de tanta perſona agitur, & maiorum non expectatur ſententia; cũ nec in cauſa clericorum inferioris [f] gradus, ſolius epiſcopi ſui iudicium tantummodo poſtulandum † ſit.

† orig. non habet.

† *al. preſtolandum*

SVbmittitur.] CASVS. Probat Nicolaus in hoc cap. ꝙ Ignatius non potuit deponi a ſubditis, q̃a canones & exempla ſanctorum patrũ præcipiũt ſemper eſſe recurrẽdũ ad maiorem ſedem in cauſis epiſcoporũ, quod non ſolum a catholicis, ſed etiã ab ipſis hæreticis obſeruat, quia etiam clericus a ſolo epiſcopo iudicari non põt: & niſi Dñs Papa interſit vbi epiſcopus iudicatur, acephalum erit tale concilium.

e ¶Hæreticis.] Arg. ꝙ ab exemplis gẽtilium eſt argumentãdum. vt 11.q.1. ſacerdotibus. 13.q.2. queſta. & c. non æſtimemus.

Idem Nicolaus eadem epiſt.

Poly. l.1. tit.20.
Anſ. l.2. c.65.
Iuo p.5. c.8.
Pann. l.4. c.6. & 7.

¶Minorum ſententiæ maiores damnare non valent. Cap. IX.

IN tantũ hãc præſumptionẽ [g] ſancti Patres apud Chal-

debet eſſe niſi vnus. Ad hoc extra de off. ord. quoniam, § 1. & hoc cauſale fuit ſecundum Pet.

b ¶Marcellinus.] Sed de iſto legit, ꝙ concilio congregato confeſſus eſt quod fecerat, & in ſe tulit ſententiã depoſitionis, & veniens coram Diocletiano cõfeſſus eſt ſe Chriſtianum eſſe, & excommunicauit quicunq; eum poſt mortem ſepeliret. Sed videtur, ꝙ hæc ſentẽtia, qua præcepit non ſepeliri corpus ſuum, contineat errorem: vnde nulla deberet eſſe: vt extra de ſent. excommu. per tuas. ſi quis enim præcipiat, ꝙ corpus ſuum non ſepeliatur, hoc præceptum non eſt adimplendum, vt ff. de condit. inſtit. quidam. Præpterea qualiter poterat iſte ſeipſũ excõicare 1 vel deponere cũ par in parẽ non hẽat Imperium, vt extra de electio. innotuit? Ad hoc poteſt dici

[...] Videtur, ꝙ [...]bene. 11.q.3. [...]ſi is qui vbi [...]hoc. Archid.

f ¶Inferioris.] inf. 15.q.7. ſi autem. in fi. contra. vbi dicitur, quòd ſolus epiſcopus illorum cauſas poteſt audire. Sed non excluduntur ibi clerici, ſed alij epiſcopi, 15.q.7. epiſcopus nullius.

IN tantum.] CASVS. Dioſcorus in tribus deliquit, q̃a .ſ. per Regem fuit inthronizatus in eccleſia Conſtantinopolitana, vnde multi clerici receſſerunt ab eo. Item quia factus fuit hæreticus. Poſt hæc duo delicta, auſus fuit excõicare Papam Leonem. vnde ſancti patres apud Chalcedonem congregati ipſum damnauerunt. non tantum de hæreſi, ſed etiam quia auſus fuit ſuum maiorem excommunicare.

g ¶Præſumptionem.] Scilicet depoſitionem Ignatij.

cedonem deteſtati ſunt, vt Dioſcorum [a] Alezandrinum antiſtitem inter cætera, idcirco potiſſimum ſine vlla reſtitutione damnauerint; quia in cõtumacia [α] permanens erga primæ ſedis Romanæ priuilegium, reſipiſcere a ſuis ſuperſtitionibus, vt ſeruaretur a prima ſede Apoſtolica, noluit: & ponens in cęlo os ſuum, & lingua eius tranſeũte ſuper terram, excommunicationem in S. Leonem Papam dictauit, ita vt in ſententia contra ipſum prolata, hoc videantur memorare præcipue, dicentes; [Quoniam ſecundis [b] exceſſibus priorem iniquitatem valde tranſcendit; Pręſumpſit enim, & excommunicationẽ dictare aduerſus ſanctiſſimum, & beatiſſimum archiepiſcopum magnæ Romæ Leonem.] Nunquid ibi legitur inquiſitionem fuiſſe factam, vtrum iuſte, an iniuſte ipſam Dioſcorus excommunicationem dictaſſet? Non plane: ſed abſq; omni controuerſia hoc in eo vlti ſunt: quia cum eſſet inferior, potiorẽ quibuslibet conatus eſt laceſſere cõtumelijs, teſte Anatolio Conſtantinopolitano præſule: qui dicit. [Propter fidem [c] non eſt damnatus Dioſcorus: ſed quia excommunicationem fecit domino archiepiſcopo Leoni.]

Pſal.72.

In concilio Chalcedonen. act.4.

α ¶In contumacia.] *Hinc vſque ad verb.* ponens. *addita ſunt ex originali.*

DISTINCTIO XXII.

QVia [d] ergo maior a minori iudicari non debet, videndum eſt, quæ inter cæteras eccleſias primum locum, quæ ſecundum, vel tertium obtineat. Romana eccleſia (ſicut ſupra dictum eſt) primum locum inter cęteras obtinet, Alexandrina ſecundum, Antiochena eccleſia tertium ab ea locum accepit.

Eccleſiarum maiorũ ordo.

Vnde Nicolaus Papa ij. † ſcribit Mediolanenſibus per Petrum Damianum legatum ſuum.

† *iunior*] Anſ.

¶Romana eccleſia cæterarum primatum tenet. Cap. I.

OMnes [e] ſiue patriarchij cuiuslibet apicęs, ſiue Metropoleon primatus, aut epatuum cathedras, vel eccleſiarum cuiuslibet ordinis dignitates, inſtituit Romana eccleſia. Illam vero ſolus ille fundauit, & ſuper petram fidei mox [f] naſcentis [g] erexit, qui beato æternæ vitę clauigero terreni ſimul, & cęleſtis [h] Imperij iura commiſit. Nõ er-

Anſ.l.1.c.63.al.64.

1 Vt 16.q.7. c.ſanc. Arc.

a ¶Vt Dioſcorum.] Qui inthronizatus fuit per Regem 1. qui poſtea excommunicauit Papam.

b ¶Quoniam ſecundis.] Videtur hic, ꝙ iudex in ſententia tenetur exprimere cauſam, quæ ipſum mouit, vt C.de iud. properandum, §.illo. & ff. de ijs, qui not. infa. l.quod ait, §.penult. arg. contra extra de ſentẽt. & re iudic. ſicut ad hoc dico, ꝙ ſemper tenet exprimere cauſam, ſi tñ nõ expreſſerit, tenet ſnia. 2.q.6. biduum. ADDITIO. De hoc not. in prædi. c. ſicut. & extra lib.6. de ſentent excommu. cum medicinalis. in prin. Archid.

c ¶Fidem.] Tantũ, ne ſit contra, ī 15.d. canones, circa medium, ver. quarta ſynodus.

QVia ergo. Hæc d. diuidit in duas partes. Secunda ibi, [Prima ergo.]

CASVS. Dictum eſt ſupra, quod maior à minori iudicari non poteſt. In hac vero 22. diſ. videndum eſt quæ dicatur prima ſedes, quæ ſecunda, & quæ tertia, & quidem primum locum obtinet Roma. eccl. Alexandrina ſm, Antiochena tertium, & hoc probat Gratianus per 7. cap. ſequentia.

d ¶Quia ergo.] In hanc diſt. oſtendit ordinem maiorum eccleſiarum. Et primo oſtendit quem ordinem habuerunt ſecundum antiqua tẽpora. Secundo oſtendit quem ordinem habuerunt poſtea ſecundum moderna tempora. Secundum antiqua tempora talis fuit ordo. Prima fuit Romana eccleſia: Alexandrina ſecunda: Antiochena tertia: quarta Hieroſolymitana, vt inf. ea. §. 1. & c. 2. ſed Conſtantinopolitana nullũ locum habuit, vt inf. ea. c. qua traditione: ſed poſtq̃ imperium fuit tranſlatum Conſtantinopolim, Cõſtantinopolitana eccleſia obtinuit ſecundum locum poſt Ro. Alexandrina tertium, Antiochena quartum. Hieroſolymitana quintũ: & hoc dicitur inf. ea renouantes. extra de priuil. antiqua

OMnes.] CASVS. Mediolanẽſes nolebãt Ro. ec. ſeq. nec ei reuerentiã exhibere; ſed Nicolaus Papa probat, ꝙ Ro. ec. omnibus eſt prælata, & omnes alias inſtituit: & hoc probat duobus modis. Primo quia illud verbum, per quod cœlum, & terra, & cętera elementa ſunt creata, dedit Petro poteſtatem cęleſtis, & terreni Imperij. Vnde qui priuilegiis Roma. eccl. detrahit, hæreticus eſt qui vero alijs iniuſtitiam facit. Secundo probat exẽplo Ambroſij, qui confeſſus eſt in omnibus ſe velle ſequi Rom. eccleſiam.

e ¶Omnes.] 2 Sic conſtrue. Rom. eccleſ. inſtituit omnes. ſ. prælatos, ſiue apicem cuiuslibet patriarchiæ, ideſt, patriarchatus, & per hoc patet quod ſolus Papa nouas facit dignitates.

2 Ordo ... teræ,

f ¶Mox.] ideſt, ab initio.

g ¶Naſcentis.] Quantum ad nouum teſtamentum.

h ¶Cęleſtis.] 3 Arg. ꝙ Papa habet vtrumque gladium ſcilicet ſpiritualem, & temporalem. 63. diſtinct. tibi domino. & 15. q. 6. alius, & cap. nos ſanctorum. & c. iuratos. & 1. q. 4. quia præſulatus, & 26. diſtinct. duo tranſtulit enim de Gręcia Imperium, vt extra de elect. venerabilem. Arg. 96. diſtinct. duo 4 & 93. diſt. legimus, & 21. diſtin. §. 1.

3 Papa habens vtrumq; gladiũ, tranſtulit impẽrium.

4 Et c. ſi Imperator. in prin. vbi de hoc & 2. q. 6 §. item cum dicit, Arch.

a ¶In-

go quælibet terrena ſententia, ſed illud verbũ, per quod conſtructum eſt cœlum & terra, per quod denique omnia condita ſunt elementa, Romanã fundauit eccleſiam. Illius certe priuilegio fungitur, illius auctoritate fulcitur. Vnde non eſt dubium, quin quiſquis cuilibet eccleſię ius ſuum detrahit, iniuſtitiam[a] facit. Qui autem Romanæ eccleſiæ priuilegium ab ipſo ſummo omnium eccleſiarum capite traditum auferre conatur[b], hic proculdubio in hæreſim labitur; & cum ille vocetur iniuſtus, hic eſt proculdubio dicendus hæreticus. Fidem quippe violat, qui aduerſus illa agit, quæ mater eſt fidei: & illi contumax inuenitur, qui eam cunctis eccleſijs prætuliſſe cognoſcitur. *& infra.* ¶Vnde & ipſe S. Ambroſius ſe in omnibus ſequi magiſtram ſanctam Romanam profitetur[c] eccleſiam.

Lib 3. de ſacramentis. c. 1.

Item Anacletus ſeruus Chriſti Ieſu ad omnes epiſcopos, epiſt. 3. c. 3.

¶Non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo Domino Eccleſia Romana primatum accepit. Cap. II.

* In præfatione concilij Nicæni. Polyc. li. 1 tit. 2. Anſel. l. 1. c. 2. & 65. Pann. li. 4 c. 2. *Matth c 16.* ſup. diſtinct. 2. cap. quamuis.

SAcroſancta Romana & Apoſtolica Eccleſia non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo Domino Saluatore noſtro primatum obtinuit: & eminentiam poteſtatis ſuper vniuerſas eccleſias, ac totum Chriſtiani populi gregem aſſecuta eſt: ſicut ipſe B. Petro Apoſtolo dixit: [Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ędificabo eccleſiam meã; & portę inferi non præualebunt aduerſus eã: & tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcunq; ligaueris ſuper terrã, erit ligatũ & in cęlis: & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutũ & in cęlis.] Adhibita eſt etiã ſocietas in eadem Romana vrbe Beatiſſimi Apoſtoli Pauli vaſis electionis, qui vno die, vnoq; tẽpe glorioſa morte cum Petro ſub principe Nerone agonizãs coronatus eſt: & ambo ſanctã eccleſiam Romanam cõſecrauerunt, alijsq; omnibus vrbibus in vniuerſo mũdo ſua prę̃ſentia, atq; venerãdo triũpho prætulerunt. Et licet pro oibus aſſidua apud Deum omnium Sanctorum effundatur oratio; his tamen verbis Paulus Beatiſſimus Apoſtolus Romanus proprio chyrographo pollicetur dicens: [Teſtis. n. mihi eſt Deus, cui ſeruio in ſpiritu meo in Euangelio filij eius: ꝙ ſine intermiſſione[d] memoriã veſtri facio ſemper in orationibus meis.

Rom. 1.

Pann. li. 4. c. 4.

2 ¶Prima ergo ſedes eſt cœleſti beneficio Rom. eccleſię, quam (vt memoratũ eſt) Beatiſſimi Petrus & Paulus ſuo martyrio cõſecrarunt. Secunda aũt ſedes apud Alexandriam B. Petri nomine à Marco[e] eius diſcipulo atq; Euãgeliſta conſecrata eſt; quia & ipſe in Aegypto primum verbũ veritatis directus à Petro prædicauit: & glorioſũ ſuſcepit martyriũ, cui venerabilis ſucceſsit Abilius. Tertia uero ſedes apud Antiochiam eiuſdẽ, ideſt, B. Petri Apoſtoli nomine habetur honorabilis; quia illic, priuſquã Romã veniret, habitauit, & Ignatium epiſcopum conſtituit: & illic primum[f] nomen Chriſtianorum[g] nouellæ gentis exortũ eſt. *& poſt pauca.* ¶Inter Beatos Apoſtolos quedã fuit diſcretio† poteſtatis; & licet omnes eſſent Apoſtoli, Petro tamẽ à Dño conceſſum eſt (& ipſi inter

† *al. diſcretio, & licet.*

Polyc. li. 1. tit 1. Anſel. li. 1. c. 7. Burc. li. 1. c. 159. Iuo p. 5. c. 269.

a ¶Iniuſtitiã.] Nec Papa dẽt uni eccleſiæ detrahere 1. & dare alteri, vt 99. d. ecce. & ca. nullus. & 25. q. 2. de eccleſiaſticis. niſi ſubſit cã, vt 9. q. 1. cõqueſtus. & c. nunc uero, & cap. per principalem.

b ¶Conatur.] Solus ergo conatus hic punitur, ut 6. q. 1 §. quęro vtrum. & 1. q. 1. qui ſtudet. de pœni. diſt. ſi quis.

c ¶Profitetur.] Arg. ꝙ confeſſio prælati nocet eccleſiæ ſuæ. arg. inf ca. de Cõſtãtinopolitana in ſi.

SAcroſancta.] CASVS. Capitulum hoc diuiditur in tres partes. In prima parte probatur Ro. Ecc. primã eſſe ſiue priorẽ, & alijs præferri. & hoc oſtenditur tribus modis. Primo auctoritate Chriſti dicentis: Tu es Petrus, &c. Scđo in glorioſa morte Petri, & Pauli, qui Ro. Eccl. conſecrauerunt: & eam alijs ſui præſentia prætulerunt. Tertio ſpeciali oratione facta pro Romanis. In ſecunda parte, q̃ incipit ibi, [Prima ergo.] dr̃ ꝙ prima ſedes eſt Romana: Secunda Alexandrina. Tertia Antiochena In tertia parte, quæ incipit: ibi, [Et poſt pauca] diſcretio fuit inter Petrum & alios apoſtolos; quæ hodie eſt inter Papam & alios epiſcopos. Hoc etiã fuit in ueteri teſtamento. Vnde Moyſes & Aaron cæteris præfuerunt ſacerdotibus.

c ¶Caſus aũt ſequẽ: § & c per ſe patet.

d ¶Sine intermiſſione.] Non tamen in quolibet inſtãti, ſed horis conſtitutis 2. ſic 17. 31. d. ſi laicus. & 37. d. de q buſdã.

e ¶A Marco.] Vt 24. q. 1. cũ beatiſſimus.

f ¶Primum.] Vt 7. q. 1. mutationes.

g ¶Chriſtianorũ.] Primo enim omnes fideles fuerunt dicti diſcipuli, de conſecr. diſt,

1 In cuiuſquam enim iniuriam beneficiũ tribuere noſtri moris non eſt, dicit Imperator. C. de emancip. nec auus. ar. ad hoc 14. q. 5 deniq;. Archid.

2 Quaſi fieri ſine intermiſſione dicatur licet medius act⁹ interueniat. ar. ff. de duobus reis. l. duos, § dño Archid.

ſe idipſum voluerunt) vt reliquis omnibus præeſſet Apoſtolis, & Cephas β ideſt caput, & principiũ teneret Apoſtolatus: qui & eandem formam ſuis ſucceſſoribus, & reliquis γ epiſcopis tenendam tradiderunt. Et non ſolum hoc in nouo teſtamento eſt conſtitutum, ſed etiam in veteri fuit: vnde ſcriptum eſt: [Moyſes [a], & Aaron in ſacerdotibus eius.] ideſt primi inter eos fuerũt. *& poſt pauca.* ¶Hæc vero Apoſtolica ſedes cardo & caput (vt prætactum eſt) omnium eccleſiarum à Domino, & non ab alio eſt conſtituta: & ſicut cardine oſtium regitur; ſic huius ſanctæ ſedis auctoritate omnes eccleſiæ (Domino diſponente) reguntur.

Pſal. 98.
Polyc.li.2.tit.1.
Anſel.li.1.c.2.
Burc.li.1.c.178.
Iuo p.5.c.294.

α ¶Quia.] *Hinc vſque ad ver.* Tertia. *addita ſunt ex originali, quemadmodum & alia nonnulla.*

β ¶Cephas.] *In euangelio Ioannis c.1. Cephas (quæ vox Syriaca eſt) exponitur* πέτρος, *quod græce petram ſignificat, idq; docet etiam B. Hieronymus in comm. epiſt. ad Galatas, c.2. neq; credendum eſt ignoraſſe Anacletum, ſed voluiſſe eam dictionẽ ad Græcam linguam eo tempore notiſſimã referre. Quod fecit Cyrillus* Hieroſolymitanus *catecheſi decima in nomine (Ieſus) non modo Hebraicã, ſed etiã Græcã illi etymologiam tribuẽs. Atqui hoc ipſum nomen Cephas, Optatus Afer antiquus & probatus auctor, quem Hieronymus & Auguſtinus magni faciunt, lib ſecundo eodem modo, quo Anacletus, accepit, his vtens verbis:* Igitur negare non potes, ſcire te in vrbe Roma, Petro primo cathedrã ẽpalem eſſe collatam in qua ſederit omnium Apoſtolorum caput Petrus: vnde & Cephas appellatus eſt. *Et Iſidorus lib.7. etym. c.9. ſic de Petro loquitur:* Cephas dictus, eo quod in capite ſit conſtitutus Apoſtolorum: Κεφαλή enim Græce caput dicitur. *Verum apud Burchardum & Iuonem ſic habetur;* vt reliquis omnibus præeſſet Apoſtolis Cephas, ideſt vt Petrus principatum teneret Apoſtolatus.

γ ¶Et reliquis.] *In originali eſt*, & reliqui Apoſtoli epiſcopis.

Hac auctoritate Alexandrina eccleſia ſecundum à prima locum habere cenſetur. Sed poſtea in Conſtantinopolitanæ ſynodo eccleſia Conſtantinop. ſecundum à ſede Apoſtolica locum accepit. Vnde in eadem ſynodo, ideſt, Conſtantinop. 1. c. 5 ita conſtitutum eſt.

¶Secundum à Romano Pontifice Conſtantinopolitanus obtinet locum. Cap. III.

Conſtantinopolitanæ [b] ciuitatis epiſcopum habere oportet primatus honorem poſt Romanum epiſcopum; propterea quòd ſit noua Roma.

Ex priſca verſione,
Poly.li.2.tit.22.

¶*Canon hic ex iјs eſt, quos Apoſtolica Romana ſedes à principio, & longo poſt tempore non recepit; quod ex epiſtola 51. aliàs 53. Leonis Papæ primi ad Anatolium Conſtantinopolitanum; & alijs einſdem epiſtolis facile eſt etiam cognoſcere; itemq; ex duabus epiſtolis Leonis noni, vna aduerſus præſumptiones Michaelis & Leonis. c.28. altera ad eundem Michaelem. Sed multo clarius ex B. Gregorij epiſtola 31. lib.6 ad Eulogium Alexandrinum, & Anaſtaſium Antiochenum: atque ex epiſtola Nicolai primi ad Michaelem Imperatorem; quæ incipit,* Propoſueramus. *Quamquam Conſtantinopolitani epiſcopi, Imperatorum potentia freti ſecundum locum Patriarchalium ſedium ſibi vſurparant: idque tandem pacis & tranquillitatis cauſa fuit ipſis conceſſum; ſicut in antiqua. de priuil. Innocentius Papa iij. declarauit.*

Item Gregorius Ioanni epiſcopo Syracuſano, lib.7. epiſt.63.

diſt.1. prima vel fratres. 11. q.3. c. ad mẽſam. ſed poſtquam Apoſtoli fecerũt cõcilium Antiochenũ, dicti ſunt Chriſtiani 24 q.1. rogamus.

a ¶Moyſes.] Licèt Moyſes & Aarõ primi & ſũmi dicti ſint ſacerdotes: tamen Moyſes fuit maior ꝙ Aaron in adminiſtratione, nõ quo ad conſecrationem ſacerdotalem. In hoc em̃ ambo pares fuerunt: Moyſes tamen hoſtias non offerebat. ſed vota offerebat pro populo, ut 36. d. ſi quis vult. & 88. diſt. decreuit. Itẽ & in hoc erat maior Moyſes, quã Aaron: quia inſtruebat & redarguebat eum tanquam minorẽ [1], vt de pœn. diſt. 3. inter hæc hircum.

[1] Nam in hoc caſu dr̃ quis minor alio. 2. q.7 Paulus Petru. Archid.

b Conſtantinopolitanæ.] ¶Roma noua dicta ẽ Cõſtantinopolis: quia Conſtantinus illuc cum alijs Romanis iuit, & eã cõſtituit. vnde & Cõſtantinopolis & Roma noua eſt dicta. 96. diſt. Cõſtantinus.

De Conſtantinopolitana.] CASVS. Dicit Grego. in hoc ca. ꝙ nullus debet dubitare Cõſtãtinop. eccleſiam eſſe Romæ ſubiectã: & tñ ſi quid boni hẽt ipſa, vel alia eccleſia, libenter ſumere ab ea paratus eſt: qa ſtultus, &c. Nam cũ Conſtant. epiſcopus confiteatur eam eſſe ſubiectam Romanæ eccle. nullus de hoc dubitare debet.

a ¶De

a ¶De Conſtantinopolitana]. Immo ipſe Imperator eā fatetur ſubiectam Rom.eccleſ.vt in Auth. de eccl. ti in princ.coll 9.
ADDITIO. Et C de ſum.Trin.l.inter claras, Lau.
b ¶Stultus] Stultus,ta,tum. dicitur quaſi extultus, ab extollo,lis,quia ſe extollit,vel dicitur ſtultus,quaſi ſtatim vltus,ab vlciſcor, eris,quia ſtultus ſtatim vltionem expetit nec deliberat. Vel dic, ꝙ proprie ſtultus eſt qui per ſtuporem non mouetur iniuria:ſæuitiam enim perfert, nec vltus eſt, nec vllo ignominiæ mouetur dolore,quia ſtultus eſt hebetior corde,vnde quidam ait. Ego me eſſe ſtultum exiſtimo, fatuum eſſe non opinor,ideſt, obtuſis quidem ſenſibus, non tamen nullis ſecundum Pap.& Hug.
c ¶Diſcere.] Arg.eſt hic contra ſeniores,qui erubeſcunt diſcere a iuuenibus.ſic 38.d nullus, & 24.q.3.ſi habes.& 84.d.peruenit.Item habes hic, ꝙ maiores tenentur ſequi exempla minorum ſi bona ſunt.1.q.1.ſi fuerit,&c. neque in homine.& 19.d.ſecundum.
d ¶Bizanzenus.] ideſt, Conſtantinopolitanus primo.n. Conſtantinopolis dicta fuit Bizantium.
e ¶Subiici.] Ita demum ſi qua culpa, &c.
f ¶Neſcio] q.d ex quo Conſtantinop. eṗs fatet̃ ſe eſſe ſubiectũ Rom.ecc.multo magis, & alij tenent̃ fateri.Sic vř,ꝙ confeſſio prælati nocet eccleſiæ,vt ext.de cano.mo. dilectus,& de ſent.& re iu.ſuborta & de poſtul. præl.ad hęc lo. t.quod credo verum eſſe ſi de conſenſu ſui capituli facta eſt in iudicio, vt extra de iu. cauſam & de proc c.1.B.
g ¶Humilitatis.] Hoc vult dicere, ꝙ oẽs eſſent ęquales, ſi oẽs vellẽt eſſe boni: ſed quia aliqui peccare volunt, neceſſe eſt quod aliqui ſint maiores qui puniant peccata eorũ: culpa enim cauſa ſubiectionis eſt nam non peccantes legi nõ ſubiiciuntur, vt in Auth. de inceſt.nup §.ſiue ro.coll.2.19.q.2.duę ſunt Et aliter nõ poſſet conſiſtere genus humanum niſi quidam eſſent maiores, & alii minores,ſicut eſt in Angelis,vt 89. d.ad hoc.

Prælati confeſſio an noceat eccleſię. ſ De hoc teneas vt legit & not. extra lib.6.de reſt. præſentiũ,q̃ eſt Inno.4.& no.ð ele.du dũ.2. Archi.

¶Apoſtolicæ ſedi Conſtanrinopolitanam conſtat eſſe ſubiectam. Cap. IV.

Anſ.l 3.c.66.

DE conſtantinopolitana [a] eccleſia qđ dicunt, quis eā dubitet ſedi Apoſtolicæ eſſ ſubiectam? quod & D. piiſſimus Imperator, & frater noſter Euſebius eiuſdẽ ciuitatis epiſcopus aſſiduè profitentur? Tamen ſi quid boni,vel ipſa,vel altera eccleſia habet,ego & minores meos quod ab illicitis prohibeo, in bonis imitari paratus ſum. Stultus [b] eſt enim,qui in eo ſe primum exiſtimat,vt bona, quæ viderit,diſcere [c] contemnat. *Idem eidem epiſtola 64.* Nã,ꝙ Primas Bizanzenus [d] ſedi Apoſtolicæ dicit ſe ſubijci [e], ſi qua culpa in epiſcopis inuenitur, neſcio [f] quis † ei ſubiectus non ſit,cum vero culpa non exigit, omnes ſecundum rationem humilitatis [g] æquales ſumus.

† al. ei epiſcopus ſubiectus.

¶Hoc caput ſumptum eſt ex duabus epiſtolis eidem Ioanni epiſcopo Syracuſano ſcriptis: ſed in epi.63.ex qua accepta eſt prior pars agitur de Conſtantinopolitana eccleſia: in ſequenti vero 64 agitur de primate Byzãcano prouincia Africa, non autem Conſtantinopolitano,quod videntur, & Gratianus, & Anſelmus, apud quem eodem modo legitur,voluiſſe,adducti fort aſſe ſummula illa,quæ præpoſita eſt epiſtola Gregorij, Auctor quidem gloſſa,quod Gratianum putauit ſenſiſſe,apertè expoſuit.

Item Gelaſius Papa I.ad Fauſtum magiſtrum legationis.

¶Conſtantinopolitanus epiſcopus auctoritate Romani Pontificis deponitur. Cap. V.

Iuo p 5.c.9.

QVa traditione maiorum, Apoſtolicam ſedẽ in iudicium vocant [h]? An ſecũdæ ſedis Antiſtes,& tertię, cæteriq; bene ſibi conſcij ſacerdotes depelli [i] debuerunt, & qui religionis extitit inimicus [k], depelli non debuit? Viderint ergo,ſi alios habent canones, quibus ſuas ineptias exequatur. Cæterum iſti qui ſacri [l],qui eccleſiaſtici, qui legitimi celebrantur,ſedem Apoſtolicam ad iudicium vocare non poſſunt, & Cõſtantinopolitanæ ciuitatis epiſcopus,quæ vtiq; per canones inter ſedes nullũ nomẽ [m]

QVa traditione.] CASVS. Acacius Cõſtantinop. patriarcha cum eſſet in hæreſi excõmunicauit Alexandrinũ, & Antiochenum patriarchas,& eos a ſuis ſedibus fecit expelli, quia ſibi non fauebant in ſuo errore, quare Gelaſius Papa in illa ſynodo cõgregata excõmunicauit Acacium, & Cõſtantinopolitanos ei fauẽtes,qui inciderant in hæreſim iã dãnatã. Acacius vero Cõſtantinopolitanus ẽt & cõplices conquerentes dicebãt, Papam non debuiſſe eos excõmunicaſſe niſi in ſynodo congregata, & ſic volebant cogere Papam congregare concilium, vt de ſuo facto iterum cognoſceretur in ſynodo, & hoc intendebant probare auctoritate quorundam canonum, quos fallaciter inducebant. Sed Gelaſ.contra eos dicit, ꝙ iuſtiſſime ſunt damnati, cum illi iniuſte condemnauerunt Alexandrinum, & Antiochenum patriarchas: nec auctoritates quas allegant, eos defendere poſſunt. z.
g ¶Capitula quæ ſequuntur cum §. plana ſunt vſq; ad finem diſt.
h ¶Vocant.] Ad concilium faciendum 1.
i ¶Depelli.] Ab Acacio Conſtantinop.patriarcha.
K ¶Inimicus] Acacius.
l ¶Qui ſacri.] Ironicè dicit.
m ¶Nullum nomen.] Quia tempore Gelaſii Conſtantinopolitana eccleſia non habuit ſm locum adhuc, vel nullum vocat propter hæreſim ibi ſtatutam.

. Culpa eſt ſubiectionis cauſa.

a De hac materia loquit̃ 24.q.3. cum quibus.
ſ Scilicet ꝑpter damnationem alicuius, quaſi Papa no poſſit ſine concilio aliquẽ damnare, ꝙ falſu eſt Hu

...iores nõ debent erubeſcere a iuuenib. diſcere.

Reuo-

Appellatio pôt ad Papã omiſſo medio interponi.

a R Enouantes.] ¶Similia.] Simile priuilegiũ habet in quibuſdam, quia ad ipſum appellatur medijs prætermiſſis, vt 11.q.1.ſi clericus. Et quia deponit epiſcopum, vt videtur, 3.q.5. quia ſuſpecti. Et Imperator dicit, ꝙ idem iuris hẽt in ſuis ſubditis, qđ Papa in ſuis vt in Auth. de eccle. tit. §.1. coll.9. Similiter [1] Alexandrina eccleſia forte in prædictis ſimile habet priuilegiũ Romanæ, vt 65.d. quoniam, &c. mos antiquus.

Iure ſuo multis modis quis priuatur.

b ¶Priuſquam] Sic ergo aliqua eccleſia priuatur iure ſuo ſine culpa ſua, & hoc fit quandoque propter fauorẽ qñq; ꝓpter odium. Propter fauorem multipliciter, vno modo vt hic alio modo fauore ſacerdotij, vt 54. diſti. frequens. Et alio modo propter vim conſecrationis, vt 14 q. 6 comperimus. Quãdoque propter fauorem religionis, vt extra de eccl. ędi. ad audientiã 2. Qñque ꝓ p ſcandalum, vt extra de cler. ægro. tua Qñque ꝑꝑ defectũ ſacramenti, vt 34.d. ſi cuius. Itẽ ꝑꝑ odiũ alterius, vt 70. diſt. neminem, 16.q 7. decernimus. Propter paupertatẽ 10.q.3.c. vnio. Item ꝑꝑ ordines, vt d 54. frequẽs. Aliàs regulare eſt, ꝙ nemo ſine culpa ſua priuãdus ẽ iure ſuo, vt 16.q.7. inuentum & 56.d. ſatis peruerſum [1]. Hic pôt habere locum diſtinctio, ꝙ qñque perdit priuilegiũ ꝑꝑ fauorem, vt hic: qñque ꝓpter enorme damnum, vt extra de deci. ſuggeſtum. qñque ꝑꝑ abuſum 11.q.3. priuilegiũ. qñque ꝑꝑ delictum. 25.q 2 ita nos qñque ꝑꝑ negligentiã, ff. de nũdinis l.1 qñque ꝑꝑ cõtrariũ factum. extra de priuil ſi de terra. & c. accedentibus. Et no. ꝙ licet quis ſine culpa perdat priuilegium, nũquam tñ ſine cauſa. extra, vt lite non conteſt quoniam frequenter, §. porro vnde verſus.

Paupertas, odium, vitium, fauor, & ſcelus, ordo,
Perſonas ſpolians, & loca iure ſuo.

1 De hoc ſit not. ext. de priuil. antiqua.

2 Scilicet quæ patriarchalibus ſedibus preſident, ut Piſanus, Bituricenſis, Gradẽſis. nã plures debẽt eſſe qui in capite cuiuſque prouinciæ, c.1. 99.d. &c. ſm Hu.

B Reuiter.] Hæc diſtin. diuiditur in ſex partes, in quarum prima ponit quid iuris ſit de electione Romani Pontificis. Secunda ibi.] Epiſcopi vero.] Tertia ibi, [His, igitur.] Quarta ibi, [Dalmaticis.] Quinta ibi.] Quæritur.] Sexta ibi.] Subdiaconus.

accepit: in communionem recidens perfidorum, non debuit ſubmoueri?

Item ex 6. ſynodo ſub Iuſtiniano congregata, c. 36.

¶Conſtantinopolitana eccleſia ſecundum a Romana obtinet locum. Cap. VI.

R Enouantes α ſancti Cõſtantinopolitani decreta cõcilij, petimus †, vt Conſtantinopolitana ſedes ſimilia [1] priuilegia, q̃ ſuperior β Roma habet, accipiat, nec nõ γ in eccleſiaſticis rebus magnificetur vt illa: ſed hæc ſecũda poſt illam exiſtens, prius quàm [b] Alexandrina ſedes numereẽ, deinde Antiochena, & poſt eam Hieroſolymitana.

† ὁρίζομεν, *ideſt, ſtatuimus.*

α ¶Renouantes.] Hic *agitur de quinto illo canone primæ ſynodi Conſtantinopolitanæ, de quo ſupra. ead. c. Conſtantinopolitana. dictum fuit. Et quod attinet ad omnes hos canones, qui ſextæ ſynodo tribuuntur, videnda eſt notatio ad c. ſextum. ſup. 16. d.*

β ¶Superior.] *Ita habetur in aliquot vetuſtis exemplaribus: nã in vulgatis erat,* inferior, *Græcè eſt,* τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης, *ideſt,* antiquioris, vel ſenioris Romæ, *vt inf. c. proximo. Omnino autem caput hoc longe breuius eſt in hac verſione, quàm in Græco exemplari, vno tantum loco copioſius, quod Antiochenam numerat ſedem, cuius in Græco vulgato nulla mentio.*

γ ¶Nec non.] *Sic emendatum eſt ex aliquot manuſcriptis, & Græco, antea enim legebatur,* non tamen,

Hinc datur intelligi, quod Alexandrina eccleſia de ſecunda facta ſit tertia, & Antiochena de tertia ſit quarta, niſi forte quis duas contendat eſſe ſecundas, vt Conſtantinopolitanam, & Alexandrinam parem ſuæ dignitatis velit locum obtinere.

Vnde in 8. *ſynodo habita ſub Hadriano Papa ii. cã.* 21.

¶Quæ in Patriarchalium ſedium, primum, vel deinceps teneant locum. Cap. VII.

D Iſſinimus neminẽ prorſus mundi potentũ, quemquã eorũ, qui Patriarchalibus præſunt ſedibus, inhonorare, aut mouere a proprio throno tentare: ſed oĩ reuerẽtia, & honore dignos iudicare, præcipue quidem ſanctiſſimum Papã ſenioris Romæ, deinceps aũt Conſtantinopoleos Patriarcham, deinde vero Alexãdriæ, ac Antiochiæ, ac Hieroſolymorum.[c]

Deus dedit p. 1. Anſ. l 2. 72.

DISTINCTIO. XXIII.

B Reuiter [d] *quæ inter Eccleſiaſtica officia ſit differentia, monſtrauimus. Nunc a ſum-*

c D Iſſinimus.] ¶Ac Hieroſolymorum] Sunt & alij patriarchæ, vt Bituricen. Aquileien. vt 9.q.3. cõqueſtus, & c. nunc vero. inf. 22 d. erubeſcant.

CASVS. Supra oſtenſum eſt, quæ differentia ſit inter eccleſiaſtica officia, & miniſtros eccleſiæ in illo c. cleros. In hac vero 23 d. oſtenditur qualiter quique debet ordinari a ſummo vſque ad vltimum gradum.

d ¶Breuiter.] In hac diſt. 23. oſtenditur qualiter ſinguli ordines

ordines ſunt conferendi. Et primo oſtendit qualiter debet Papa eligi, & ordinari 1. Secundo qualiter ordinandus in epiſcopum debeat examinari 2. Tertio qualiter epiſcopus, & alii inferiores ſint ordinandi 3. Quarto annectit de habitu clericorum, & quod moniales non debeant

mo incipientes, & vſque ad vltimum gradum deſcendentes, qualiter quiſque eorum debeat ordinari, ſanctorum auctoritatibus oſtendamus.

Vnde Nicolaus Papa ij. in concil. Lateranenſi.

¶Decretum Nicolai Papæ de electione ſummi Pontificis. Cap. I.

Pann.l.3.c.1.

IN nomine [a] Domini noſtri & Saluatoris Ieſu Chriſti. Anno ab Incarnatione eiuſdem MLIX. menſe Aprili, indictione [b] xij. propoſitis ſacroſanctis Euangelijs præſidente quoque reuerendiſſimo †, ac beatiſſimo Nicolao Apoſtolico Papa in baſilica Lateranenſis Patriarchij [c], quæ cognominatur Conſtantiniana, conſidentib. etiam reuerendiſſimis epiſcopis, abbatibus, presbyteris, diaconis, idem venerabilis Pontifex auctoritate Apoſtolica decernens de electione ſummi Pontificis, inquit. ¶ Nouit beatitudo veſtra dilectiſſimi fratres, & coepiſcopi, inferiora quoque membra Chriſti non latuit, defuncto piæ memoriæ Domino Stephano prædeceſſore noſtro, hæc Apoſtolica ſedes, cui auctore Deo, deſeruio, quot aduerſa pertulerit, quot deinde per ſimoniacæ hæreſis trapezitas [d] repetitis malleis, crebriſque tunſionibus ſubiacuerit, adeo [e], vt colūna Dei viuentis iam iā pene videretur concuſſa nutare, & ſagena ſummi piſcatoris procellis intumeſcentibus cogeretur in naufragio profundo ſubmergi. Vnde, ſi placet fraternitati veſtræ, debemus, auxiliante Deo, futuris caſibus [f] prudenter occurrere, & eccleſiaſtico ſtatui, ne recidiua † (quod abſit) mala præualeant, præcauere. Quapropter inſtructi prædeceſſorum noſtrorum, aliorumque ſanctorum Patrum auctoritate, decernimus, atque ſtatuimus, vt obeunte huius Romanæ vniuerſalis eccleſiæ Pontifice, in primis Cardinales epiſcopi diligentiſſime ſimul de electione tractantes [g], mox Chriſti † clericos Cardinales adhibeant: ſicque reliquus clerus, & populus ad conſenſum nouæ electionis accedat, nimirum præcauentes, ne venalitatis morbus aliqua occaſione ſubrepat. Et ideo religioſiſſimi [h] viri præduces [i] ſint in promouenda Pontificis electione, reliqui autem ſequaces. Certus vero, atque

† al.reuerentiſſimo

† al.recidiua.

† al.epiſcopi.

ſiæ, ordinandi Rom. eccl. ſi inthronizari non poteſt. In tertia parte, quæ incipit ibi, [Quod ſi quis contra hoc.] maledicitur ei qui contra hoc decretum fuerit ordinatus cum ſuis fautoribus, pœna depoſitionis adiuncta, & benedicitur omnibus obſeruatoribus. Et no. quod ab illo verbo, [Nouit beatitudo,] vſque in finē. ſunt verba Nicolai.

¶Caſus §. ſeq. per ſe patet

a ¶In nomine] Hæc ſunt verba Notarii vſque ibi, [Nouit beatitudo.]

ADDITIO. Sic 8. q. 3. Artald'. 16. q. 1. hinc eſt etiam, & 1. q. 7. conuenientibus argum.

b ¶Indictione] Indictio dicitur ſpatiū trium luſtrorum.

c ¶Patriarchij.] In quo Papa reſidet.

d ¶Trapezitas.] .i. campſores.

e ¶Adeo] Hic tangitur latenter quod legitur in chronicis, ꝙ Benedictus x. qui ſucceſſit Stephano, eiectus de pontificatu, & factus eſt Papa Ioannes Sabinē. epiſcopus pro pecunia 4, cui impoſitū eſt nomē Syluester. & iſte etiā deiectus eſt; & deinde reparatus, & reſtitutus eſt Benedictus, & iterū eiectus eſt Benedictus, & datus papat' Ioāni archiepresbytero ante portā Latinam, cui impoſitū eſt nomē Gregorius & hic ab Henrico Imperatore eſt depoſitus, & vltra mōtes tranſlatus eſt. hoc totum uno anno factum eſt, & propter hoc datum fuit priuilegiū Henrico de quo hic fit mentio.

Multiplex Papæ mutatio.

4 Nunquid iſte ſic electus, poſſet accuſari de ſimonia? argu. q. ſic. 79. diſt. ſi quis pecunia. vbi de hoc. infra ead. diſt. c. 1.

f ¶Futuris caſib.] No. ad cautelam futurorum aliquid ſtatui, vt 63. diſt. cum Hadrianus. & 1. q. 7. conuenientibus. ff. loc. ſi quis domum. §. 2. arg. contra. quia non imputatur alicui ſi nō damnauit eccleſia, vt extra, vt eccleſ. bene, vt noſtrum ff. ad leg. Aquil. l. ſi putator.

debent contingere ſacra vaſa.

IN nomine Domini.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte ponūtur verba notarii, In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Nouit beatitudo.] dicit Nicolaus, ꝙ mortuo Stephano Papa, eccleſia multas paſſa fuit tribulationes & iniurias: & ideo volēs futuris caſibus prouidere, ſtatuit, vt quoties mortuo Papa electio de ſucceſſore eius imminet facienda, conuenire debeant Cardinales, & vocare qui vocandi ſunt, qui debent eligere vnum de ſeipſis, ſi ibi idoneus inueniatur: alioquin de alia eccleſia eligatur, & conſecrabitur a Cardinalibus, ſicut archiepiſcopi cum epiſcopis ſuis conſecrant, & confirmant epiſcopos & hæc electio fiat in ciuitate Romana, vel alibi in neceſſitate, & ex ſola electione habeat poteſtatē diſponendi de rebus eccle-

g ¶Tractantes.] 5 Videtur, ꝙ electionem ſemper debet præcedere tractatus; alioquin electio nulla eſt, ſicut alienationem debet præcedere tractatus, vt 12. q. 2. ſine 10. quod hodie expreſſum eſt extra de electi. in Geneſi. & c. quia propter B 6.

h ¶Religioſiſſimi.] ideſt, epiſcopi Cardinales.

i ¶Præduces.] inf. diſtinct. 89 c. 1. contra Sed hic dixit præduces, non reſpectu Cardinalium, ſed aliorum clericorum. Vel, religioſos appellat hic epiſcopos Cardinales.

5 Electionē tractatus p̄cedere dēt.

6 Et not. ꝙ hinc ēt colligit, q' clerici prius deberent in aliquem cōſentire, & poſtea aliis religioſis viris, vel laicis renunciare Lau.

legitimus[a] hic electionis ordo perpenditur:ſi perſpectis diuerſorum Patrũ regulis,ſiue geſtis,etiã illa beati Leonis prædeceſſoris noſtri ſententia recolatur : [Nulla[b], inquit, ratio ſinit, vt inter epiſcopos habeantur qui nec a clericis ſunt electi,nec a plebibus expetiti , nec a comprouincialibus epiſcopis cum Metropolitani iudicio conſecrati.]Quia vero ſedes Apoſtolica cunctis in orbe terrarum præfertur eccleſiis;atque ideo ſuper ſe Metropolitanum habere non poteſt : Cardinales epiſcopi proculdubio Metropolitani vice funguntur[c],qui videlicet electum epiſcopum ad Apoſtolici culminis apicem prouehant. Eligitur autem de ipſius eccleſiæ gremio[d],ſi reperitur idoneus, vel ſi de ipſa non inuenitur,ex alia aſſumatur:ſaluo debito honore, & reuerentia dilecti filii noſtri Henrici , qui in præſentiarum Rex habetur, & futurus Imperator Deo concedente, ſperatur ; ſicut iam ſibi conceſſimus,& ſucceſſoribus illius,qui ab hac Apoſtolica ſede pſonaliter hoc[e] ius impetrauerint. Quòd ſi prauorum,atque iniquorum hominum ita peruerſitas inualuerit,vt pura, ſincera, atque gratuita fieri in vrbe[f] non poſſit electio ; Cardinales epiſcopi cum religioſis clericis, catholiciſq; laicis, licet[g] paucis,ius poteſtatis obtineant,eligere Apoſtolicæ ſedis Pontificem, vbi congrue viderint. Plane,poſtquã electio fuerit facta, ſi bellica tempeſtas, vel qualiſcumq; hominum conatus malignitatis ſtudio reſtiterit,vt is qui electus eſt, in Apoſtolica ſede iuxta conſuetudinem inthronizari non valeat:electus tamen , ſicut verus Papa obtineat auctoritatem regendi Romanam eccleſiam,& diſponendi[h] omnes facultates illius : quod beatum Gregorium ante ſuam conſecrationẽ feciſſe cognouimus. Quod , ſi quis contra hoc noſtrum decretum ſynodali ſententia promulgatum,per ſeditionẽ, vel præſumptionẽ,aut quolibet ingenio electus, aut etiam ordinatus,ſeu inthronizatus fuerit, auctoritate diuina,& ſanctorum Apoſtolorũ Petri & Pauli , perpetuo anathemate cũ ſuis auctoribus, fautoribus, & ſequacib. à liminib. ſanctæ Dei eccleſiæ ſeparatus abijcitur, ſicut Antichriſtus inuaſor, & deſtructor totius Chriſtianitatis: nec aliqua† ſuper hoc ei audientia[i] reſeruetur:ſed ab omni eccleſiaſtico gradu,in quocũq; fuerat prius,ſine retractatione deponatur; cui q̃ſquis adhæſerit,uel qualmecũque tamquam Pontifici reuerentiã exhibuerit,aut in aliquo eum defendere præſumpſerit,pari ſententia †ſit mãcipatus.Quiſquis autẽ huius noſtræ † decretalis ſentẽtiæ

inf.diſt.62. nulla ratio,

† al.aliquando.

† al.ſenten.

† al.noſtri.

Conſecrans eſt inferior conſecrato.

Papa an poſſit eſſe quis nõ idoneus.

Eligẽdus an debeat eſſe de gremio eccleſiæ.

1 Et c.Abba serb.22 Arc.

2 Ad hoc extra de ele.cũ nobis olim. immo ſufficit ne malus exiſtat,ut 16 q. fin. inona ſterium.

Electio quæ fit in loco nõ determinato nullæ eſt.

Electus ante conſumationem non administrat.

a ¶ Legitimus.] Ideſt,canonicus.

b ¶ Nullo.] diſt.62.c.1.

c ¶ Funguntur] Non tamen ideo ſunt maiores Papa, quia conſecrant eum, quia ſuffraganei cõſecrant Metropolitanum, non tamen ideo ſunt maiores, vt 66.diſ.c.1.

d ¶ Gremio.] Ergo aliq̃s in Romana eccleſ. põt eſſe nõ idoneus ad papatum, & ſic eſt contra. 81.diſ. quamuis.i ſi. vbi dr. ꝙ ibi non eſt macula,nec ruga,ſed bene poteſt eſſe, ꝙ omnes ſunt ſancti , non tamẽ omnes ſunt idonei ad papatum , vel quia ſunt corpore uitiati, vel aliud habẽt impedimentum. Itẽ habes hic , ꝙ ſemper de clericis ipſius eccleſiæ , eligendus eſt prælat[1], ſi ibi eſt idoneus,vt 61.diſt. nullus. &c. obitũ. & 63. diſt. Metropolitano. idem in abbate , vt 18.q.2 quamuis ſit 1, & tunc ſufficit,quod ſit bonus 2,ſed ſi de altera eccleſia eligitur , requiritur quod ſit optimus, vt dicũt quidã, & eſt argu.ad hoc.ff.de tutori.&curatori. diuus. De hac materia plene inuenies. 8.q. 1. licet lo. & tamen tali iuri poteſt renunciari. vnde ſi maior pars capituli eligit de alia eccleſia , valebit electio. ext.de elect.cum nobis olim. & cap.cum inter canonicos , & capit. in cauſis. licet Ioan. dixerit contra: & ſufficit etiam tũc, quod ſit bonus, vt in prædi decreta. cum nobis B.

e ¶ Perſonaliter hoc.] Ex his verbis apparet perſonale priuilegium hoc fuiſſe : & ideo ad alios non prorogari.ff.de cenſi.ætatem.& 7.q.1 petiſti. & 16.q.j.hinc etiam.

f ¶ Fieri in vrbe.] Sẽper enĩ ibi facienda eſt ordinatio, & examinatio, clericorũ,vt 24.diſt.quã.& ſi alibi fit electio , q̃ in loco ad hoc determinato , electio eſt nulla , vt extra de elect.venerabilem niſi ſubſit cauſa,vt hic dicitur, & 63. diſt.quanto.& extra de elect.bonæ memoriæ.

ADDITIO. Nã duæ partes Cardinalium ſemper debẽt adeſſe.ext.de elec licet niſi ſint valde remoti.Io. de Fã.

g ¶ Laicis licet.]Hoc tamen ad laicos refertur.

h ¶ Et diſponendi.In alijs prælatis ſecus eſt. nam illi ante confirmationem 3 , non habent ius adminiſtrandi, vt extra de elec.noſti. niſi ſint archiepiſcopi tranſmontani:extra de ele.ꝙ ſicut.Vel niſi ſint exẽpti, q ſi tranſmontani ſunt. ſtatim poſſunt adminiſtrare , vt extra de elect.nihil ſed certe videtur , ꝙ in omnibus idem iuris eſt , vt ſi electus non poſſet intrare poſſeſſionem rei ad quam eſt electus, nihilominus pro poſſeſſore eſt habendus, vt 92.diſt. ſi quis epiſcopus.& extra de reſt.ſpol.ſæpe.ſed illa.cap.loquũtur quando impeditur per aduerſarium:ſecus poſſet dici quando impedimentum eſt in ſe ipſo : puta quia nondum eſt conſecratus. ext. de do. & contu contingit.

i ¶ Audientia.] Hic habes caſum ubi alicui denegatur audientia,ſcilicet in caſu intruſionis: & 3. q. 1. § patet. Item

3 Subaudi[...] quidam , [...] inſtallatio[...] nem, Alij [...] cunt ſola [...] firmation[...] ſufficere : [...] hoc veri[...] De hoc [...] Iuno. ext[...] tau.poſ.c[...] ſup. in g[...] ibi uide[...]

Audiẽtia [...] multiplic[...] tes deneg[...] da.

Item & in caſu ſchiſmatis, vt 23.q.5.non vos. Item cum quis recipit eccleſiam de manu laici, vt 16.q.7. ſi quis deinceps. Item cum quis excõicat ſuum maiorem, vt 21.diſt. intantum vnde vr̃ ꝙ ſpoliatus pro aliquo iſtorum caſuũ non poſſit petere reſtitutionẽ, ex quo ei dene gatur audientia. At contra extra de reſt.ſpol.in litteris. loã.Sol quilibet ſpoliatus reſtitui dẽt, niſi ſpoliatus ſit à iudice iuſta de cã, vt extra de reſcrip. dilectus 1.& niſi in caſib.exceptis.vt extra de reſti.ſpol litteras.&c. ex tranſmiſſa.3.q.1.in ſumma.nec excommunicatus di recte poterit reſtitutionem petere 2, vt extra de except. cum inter 3.q.1 in ſumma vbi de hoc. Ber.

a ¶ Furorem.] Id eſt, vindictam.

b ¶ Elementa.] Id eſt, ſiue ſit in terra, ſiue in aqua puniatur.

c ¶ Confundant.] Id eſt, à confuſione non liberent.

d ¶ Oſtendant.] Nec peccauit iſte maledicendo: quia maledictorum duo ſunt genera.24.q.3.cum ſancti.

EPISCOPI VERO. Hæc eſt ſecunda pars diſtin. in qua ponit quę ſunt quærenda in epiſcopo tempore conſecrationis. Ioan de.Fan.

& Caſus huius §.per ſe patet.

temerator extiterit, & Romanam eccleſiam ſua præſumptione confundere, & conturbare contra hoc ſtatutũ tẽtauerit, perpetuo anathemate; atque excommunicatione damnetur; & cum impijs, qui non reſurgent in iudicio, reputetur; omnipotentis iram cõtra ſe ſentiat, & ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli (quorum eccleſiam præſumit confundere) in hac vita, & in futura furorem [a] ſentiat: fiat habitatio eius deſerta, & in tabernaculis eius nõ ſit q. inhabitet: fiãt filij eius orphani, & vxor eius vidua: commotus amoueatur ipſe, & filij eius, & mendicent, & eijciant de habitationib. ſuis: ſcrutetur fœnerator omnem ſubſtantiam eius, & diripiant alieni labores eius: orbis terrarum pugnet cõtra eum, & cuncta elementa [b] ſint ei cõtraria, & omnium ſanctorum quieſcẽtium merita illum confundãt [c]: & in hac vita ſuper eum apertam vindictam oſtendãt [d]. Obſeruatores autem huius noſtri decreti omnipotentis Dei gratia protegat, & auctoritas beatorum apoſtolorum Petri & Pauli ab omnium peccatorum vinculis abſoluat.

Pſal.36. Pſal.68. Pſal.108. Sap.5.

¶ *Huius decreti integrum exemplum eſt in vetuſtiſſimo libro Abbatiæ monaſterij Farfenſis literis Longobardicis ante annos pene quingentos ſcripto, & alibi.*

2 *Epiſcopi vero, & cæteri ordines infra cõſtituti, qualiter ordinari debeant, ex auctoritate Carthaginenſis concilij quarti, c.1. cui interfuit Auguſtinus tẽpore Honorij Auguſti oſtendamus ab eorum examinatione incipientes.*

¶ Quomodo ſit examinandus, qui in epiſcopum eligitur. Cap. II.

Ordo Romanus pag.95. Burch. l.1 c 8. Iuo par.5.c.62. Polyc.l.2.tit.9.

QVi epiſcopus ordinandus [e] eſt, antea examinetur [f], ſi natura ſit prudens, ſi docibilis [g], ſi moribus temperatus [h], ſi vita [i] caſtus, ſi ſobrius, ſi ſp ſuis negotijs cauens [k], ſi humilis, ſi affabilis, ſi miſericors, ſi literatus, ſi in lege Domini inſtructus, ſi in ſcripturarũ ſenſibus cautus, ſi in dogmatibus eccleſiaſticis exercitatus; & ante omnia, ſi fidei documẽta [l] verbis ſimplicibus [m] aſſerat [n], id eſt, patrem, & filium, & ſpiritum ſanctum vnũ Deũ eſſe confirmans totamque Trinitatis deitatem coeſſentialem, & conſubſtantialem, & coæternalem, & coomnipotẽtem prædicans; ſi ſingulas † quaſque in Trinitate perſonas plenum Deum, & totas tres perſonas vnum Deum; ſi

Ad idem ... q. 1. præ... ... ndã. Al. ... idia.

† *Al. ſingulam quamque perſonam.*

Idem no... no. extra ... conceſ. ... ben.cum ... ltris. in ... pen iuxta ... nem, & ſa ... qd nor. ... q 7 §. verũ ... g. ecc. in ... n. Arch.

QVi epiſcopus.] CASVS. In hoc c oſtendit quot & quæ ab electo in epiſcopum & cõfirmando ſint q̃renda tp̃e conſecrationis: i quibus ſi inueniatur inſtructus, ab omnibus epiſcopis conſecretur præſente archiepiſcopo, vel auctoritatẽ præſtante.

e ¶ Ordinandus.] Id eſt cõſecrãdus: quia tunc eſt ſcrutinium faciendum.

Conſecrandus an ſit ante examinandus.

f ¶ Examinet.] Iſta examinatio non eſt facienda, niſi circa ignotos 47 diſt. de Petro. & 94 diſt. valde. & hoc verum eſt de ſcrutinio electionis: niſi forte ſũmatim etiam circa notum quęreret de modo eligendi, & de ijs quę habet extra de elect cum in cunctis. Scrutinium autem quod fit in conſecrando, illud nunquam eſt omittendum, etiam circa notum, vt hic, & 64 di. c.1.2.& 3.& 71. diſt. c.1. immo repellitr̃ & ſi in vno deficiat. 38 diſt. q. ipſis

3 Arg. ad hoc in. diſt. prox nullus vbi de hoc.

g ¶ ſi docibilis.] Melius diceretur, docilis qa homo eſt docilis & doctrinalis liber docibilis: quã loque tamen ponitur vnũ pro alio, vt hic: & Ioan in Euãg. Et erunt omnes docibiles Dei debet autem rationẽ reddere omni poſcenti 36 diſt c. qui eccleſi. §. ecce.

Docilis & docibilis differunt.

h ¶ Temperatus] infra. 11. q 3. illa prępoſitorum.

i ¶ Vita.] infra diſt. 53. legem.

k ¶ Cauens.] Nã propter ſimilitudinẽ repellitur quis vt 39. diſt. Petrus. ſed iam promotus non deponitur: ſed ei coadiutor datur. 7.q.1. quia frater noſter.

l ¶ Fidei documenta.] Id eſt, fidem.

m ¶ Simplicib.] Id eſt, apertis non implicitis, extra de ſum. trin firmiter. & ſup. diſt. 4 erit autem. non inuiſitatis 4. inſt. diſt 36. illiteratos melius 37. diſt. relatum. arg. ad teſtes repellendos: arg 4 q. 3. ſi teſtes. §. item in teſtibus arg. contra inſtrumenta.

n ¶ Aſſerat.] Profiteri debet ꝙ obſeruabit patrum regulas in Authen. quomodo oportet epiſcopos. §. ad nos ergo, circa princ. coll. 1.

4 Vñ Apoſtolus ad Timo. profans vocum nouitates deuitia. Io. de Fan.

a ¶ Non per conditionem.] Ideſt, per creationem 1, vult.n.dicere q non eſt creatus malus, vt quidam dñt, ſed ex libero arbitrio factus eſt malus, immo adhuc habet liberum arbitriũ, ſed illud eſt ad malum tãtũ: alioquin, ſi non haberet liberum arbitriũ, non demereret 23.q.3. vaſis iræ, immo quotidie fit* peior ſimiliter angelus habet liberum arbitriũ, ſed illud eſt tñ ad bonũ, & p id quotidie meretur, & ſic melior. Homo habet liberũ arbitrium æque ad bonũ & ad malũ, vt 23 q 4. Nabuchodonoſor.

b ¶ Dimittantur.] Id eſt* dimiſſa oſtẽdãtur. nã per contritionẽ dimittuntur adulto peccata. non per baptiſmum, 2, aut.n. adultus accedit ad baptiſmum cum charitate, aut non: ſi cũ charitate, iam nullum in eo eſt peccatũ, vt legitur de Cẽturione, vt 26. diſt. deinde. & de conſec. diſt. 4 non dubito, ſi ſine charitate nullũ peccatũ ei dimittitur de conſec. diſt. 4. oſtẽditur Dimittuntur tñ ſatiſfactiones, quas pro peccatis facere debet, vt de conſe diſt 4. ſine paia ſte & originalia dimittũt per baptiſmum adultis, ſeu nullũ mortale, ſi non habet charitatem 1.q.1. vide.

c ¶ Extra eccleſiã.] 1.q.1. extra eccleſiã catholicam. & cap. ex eccleſia.

d ¶ Et laicorũ] Sed quare hic poſt examinationem requirit cõſenſus clericorũ & laicorũ? qui enim electioni cõſẽtit poſtea electo nihil obiicere pot, vt 8 q.2 dilectiſſimi. Sed dicas hic loq de examinatione, quæ fit tempore conſecrationis: nec aliud vult dicere, niſi q cõſecrari debet ſi ita eſt, q oẽs conſenſerint in eum Item patet hic, q laici poſſunt cõtradicere electioni, vt dicam inf. cap. illud &c.

His igitur.] Hęc eſt tertia pars diſt. in qua oſtendit Iſidorus qualiter clerici debeant viuere, & quæ vitare, & quæ obſeruare debeant, vt doctrinæ gratiam poſſint populis miniſtraret. 10. de Fan. & P & hæc ſint loco caſus.

e ¶ Non ſpectaculis.] vbi turpes ludi exercentur, vt infra de conſecr diſt. 1. non oportet, & 34. diſtinct. preſbyteri.

f ¶ Pudica.] Id eſt continentia quo ad ſermones laſciuos 1. & quotidie eſurire debeat, & eſſe cum vacuo ventre, vt infra de conſecr. diſtinct. 5 ſunt tibi.

a ¶ Pecuniæ.]

1 Sub. non neceſſitatẽ.

* Nec diabolus fit peior, nec Angelus melior; neque eorum meritum vel demeritum augetur niſi quo ad pœnam, vel præmiũ accidentale: Vide Beatũ Tho. 4 diſt. 50. ar. 1 q 6 & 1. pa. q. 62. ar. tic 9.

* Per ſacramentum ex attritio quis fit contritus, ideo dimittuntur peccata nõ tantũ oſtenduntur dimiſſa. Vide B. Tho. 4. diſtin. 4. q. 2. art. 1. q 1. ad primum. & diſtin. 6. q. 1. a. 3. q. 1. ad quintũ & 1. par. q. 69. ar. 4. ad ſecundum.

2 Sed remanet iniquitas ipſa, i. fomes peccati de pœn diſt 4 c. ille Rex. & videas quod legitur, not. de conſ. diſt. 4. c. 2. & cap. non ex quo. Arch.

Electioni poſſunt laici contradicere.

incarnationẽ diuinam non in patre, neque in ſpiritu ſancto factam, ſed in filio tantum credat vt qui erat in diuinitate Dei patris filius ipſe fieret i homine hominis matris ex matris viſceribus habens, & animam humanã rationalem, ſimulque in eo veritas vtriuſque naturæ. idem Deus & homo una pſona, vnus filius vnus Chriſtus, vnus Dominus creator omnium, quę ſunt, & auctor, Dominus, & rector cum patre, & ſpirituſancto omnium creaturarum q paſſus ſit vera carnis paſſione; mortuus vera corporis ſui morte, reſurrexerit vera carnis ſuę reſurrectione †, & vera animæ reſumptione; in qua venit iudicare viuos, & mortuos. Quærendum etiam ab eo, ſi noui & veteris teſtamenti, id eſt legis, & Prophetarum, & Apoſtolorum vnũ eundemque credat auctorem, & Deum: ſi diabolus nõ p conditionẽ [1], ſed per arbitrium factus ſit malus. Quærendum etiam ab eo ſi credat huius, quam geſtaemus, & non alterius carnis, reſurrectionem; ſi credat iudicem futurũ, & recepturos ſingulos pro his, quę in carne geſſerũt, vel pœnas, vel pręmia †, ſi nuptias non prohibeat †; ſi ſecũda matrimonia non damnet, ſi carniũ perceptionem nõ culpet; pœnitentibus reconciliatis communicet, ſi in baptiſmate omnia peccata, id eſt tam illud originale cõtractũ, quam illa, quæ vo lũtarie admiſſa ſunt, dimittãtur: [b] ſi extra eccleſiam [c] catholicam nullus ſaluetur. Cum in his omnibus examinatus, fuerit inuẽtus planè inſtructus, tũc cũ conſenſu clericorum, & laicorum [d], & conuẽtu totius prouinciæ epiſcoporũ, maximeque metropolitani vel auctoritate, vel pręſentia, ordinetur epiſcopus. Suſcepto in nomine Chriſti epiſcopatu. nõ ſuæ delectationi, nec ſuis motibus, ſed his Patrum difinitionibus acquieſcat a.

† al. receptione.

† al. gloriam.

† al. improbet.

¶ *Caput hoc integrum: extat in ordine Romano, additis ad initium his vocibus.* Statura eccleſiaſtica, *cui ſimilem titulum tota Chartaginenſi quarto concilio eſſe præpoſitum in aliquot vetuſtis codicibus teſtantur illi, qui tomos conciliorũ ediderũt.*
a ¶ Acquieſcat.] *poſt hoc verbum tam in concilio, quàm in ordine (ſequitur.* In cuius ordinatione etiam ætas requiratur quã ſancti Patres in præeligendis epiſcopis conſtituerunt.

Item Iſidorus de eccleſiaſticis officijs, lib. 2. c. 2.

¶ Qualis eſſe debeat clericorum conuerſatio.
Cap. III.

3 His igitur lege Patrum caueatur, vt à vulgari vita ſecluſi à mundo voluptatibus ſeſe abſtineãt; nõ ſpectaculis [e], nõ pompis interſint; cõuiuia publica fugiãt priuata non tantum pudica [f], ſed & ſobria colant; vſuris nequaquam incumbant, neque turpium occupationes lucrorum, fraudiſque cuiuſquam ſtudium appetant; amo

Refertur in concilio Moguntino primo, c. 10.

3 Scilicet non ... tur ibi ... fiant ... dica, ... honeſti ... di. cõ... ſecunda... Hug.

a ¶Pecuniæ.] Diuites tamen non ſunt abiiciendi cum bonis operibus. 30. diſt. hæc autem ſcripſimus.
b ¶Pro beneficiis.] Et pro ſacramentis eccleſiaſticis, quæ dicuntur medicina; quia ſanant vulnera peccatorum. 13. q. 2. animæ. Ioan. Fan. dixit in omnibus ſacramentis

mica, vt extra de præben. quia inſtantum. & multitudo oneroſa nihil habet honeſti, vt in Auth. de referendariis. in fi. coll. 2. Itẽ eſt hic arg. contra illos, qui allegant multa. de conſec. diſt. 5. non mediocriter. 24. q. 1 odi, & proieci. nam vtilius eſt pauca effundere, &c. C. de vete. iur. enucle. tanta §. quid autem.

rem pecuniæ [a], quaſi materiem cunctorum criminum fugiant, & ſæcularia officia, negotiaque abiiciant; honoris gradus per ambitiones non ſubeant: pro beneficiis [b] medicinæ Dei, munera non accipiant, dolos, & coniurationes caueant: odium, æmulationem, obtrectationem, atq; inuidiam fugiant: non vagis oculis, non effræni lingua, aut petulanti, fluidoque † geſtu incedant; ſed pudorem, & verecundiam mentis ſimplici habitu, inceſſuque oſtendant: obſcœnitatem etiam verborum ſicut & operum penitus euitent. viduarum, & virginum frequentationem [c] † fugiant; contubernia extranearum fœminarum nullatenus appetant; caſtimoniam quoque inuiolati corporis perpetuo conſeruare ſtudeant: aut certe vnius matrimonii vinculo fœderentur; ſenioribus [d] quoque debitam obedientiam præbeant, neque vllo iactantiæ ſtudio ſemetipſos attollant: poſtremo doctrinę lectionibus, pſalmis, hymnis, canticis, exercitio [e] iugiter † incumbant. Tales enim debent eſſe qui diuinis cultibus ſe mancipandos ſtudent exhibere; ſcilicet, vt dum ſcientiæ operam dant, doctrinæ gratiam populis adminiſtrent.

† al. tumidoque greſſu.

† al. viſitationes frequentiſſimas.

† al. iugo.

Idem Clemens ad Iacobum fratrem Domini, epiſt. 2.

¶Qui dignè ſacramenta tractare non poſſunt, ad miniſterium non eligantur diuinum.

Cap. IIII.

Poly. l. 4. tit. 31.

Tales ad miniſterium eligantur clerici, qui digne poſſint Dominica ſacramenta tractare. Melius eſt enim domini ſacerdoti paucos habere miniſtros, qui poſſint digne opus Dei exercere, quam multos [f] inutiles, qui onus graue [g] ordinatori adducant.

Item ex concilio Carthaginienſi. c. 3. c. 40.

Et in conc. Afri. cap. 17.

¶Si electo in epiſcopum aliqua obiiciuntur, quinque vel ſex epiſcopi ad eius purgationem conueniant.

Cap. V.

Poly. l. 2. tit. 8.
Anſ. l. 6. c. 65.
Burch. l. 1. c. 6.
Iuo p. 5. c. 60.

Illud [h] ſtatuendũ eſt, vt quando ad eligendũ [i] epiſcopũ conueniremus; ſi qua cõtradictio fuerit oborta [k] (quã ſępe talia facta ſunt apud nos) nõ pręſumãt ad purgãdũ [l]

g ¶Graue.] Qui ex certa ſcientia indignũ ordinat, aut deponitur, aut priuatur poteſtate ordinandi, vt 50. d. ex pœnitentibus. & 51. di. aliquantos

Illud.] CASVS. Quidam epiſcopi conueniunt ad epiſcopum cõſecrandũ: in ſcrutinio cõtradicunt quidã ne conſecret, & crimina obiicientes, deficiunt in probatione. cogitur clericus ad purgationem ꝓpter infamiã: quærebatur ꝑ quot, vel vbi debeat fieri purgatio: reſpon. ꝙ non tantum cum tribus, ſed cum quinq; vel ſex debet ſe purgare, & debet fieri purgatio coram plebe, cui ipſe eſt præferendus, & facta purgatione ordinari debet. Poteſt & alio modo poni caſus. Quidã epiſcopi conuenerunt ad conſecrãdum epiſcopum. cõtradicitur ei, non debet ordinari niſi de cauſa cognoſcatur. ſed de cauſa illa cum ſit criminalis, nõ debent cognoſcere pauciores ꝗ ſex epi, & ſi tres conuenirent, addantur tres: ſi quatuor, addantur duo; & tunc ſi accuſator deficiat, ille ſe purget publicè, & poſtea ordinetur.

1 De hac materia legitur, & not. 36 d. qui eccleſiaſticis. & ibi dicam. Arc.

...onia in ...i ſacra... ...o com...

...Matrimo... ...etiã ſa... ...amẽtum ...nfert gra... ...am: nec ...xtus alle... ...tus facit ...l propoſi... ...m: & vi... Concil. ...idẽt. ſeſſ. ...ca. 1. & ...Th. 2. 2. ...100. art. ...ad 6. arg. ...4. diſtin. ...q. 3. ar. ...q. 1. ad 2. ...26. q. 2. ...rg. 3. per ...

mentis committi ſimoniam, niſi in matrimonio, ideo forte quia ibi non confertur gratia * Spiritus ſancti, vt 32 q. 2 connubia. ſed in aliis ſacramentis confertur, vt 1 q. 1. quidquid inuiſibilis. Greg. dixit ꝙ ibi committitur ſimonia, cum ſit maius inter ſacramenta, ut dixi 32 q. 2 honorantur.
c ¶Frequentationem.] Nota ſolam frequentationem prohiberi ex eo enim, ꝙ frequenter fit, præſumitur, ꝙ male fiat, vt 81. d. clericus, & ſi quiſpiam. & volumus. & 32 d. hoſpitiolum.
d ¶Senioribus.] ideſt, prælatis.
e ¶Exercitio] inf de conſec d. 5. nunquam.
Tales.] CASVS Quidam epiſcopi multitudinis ordinandorum pompam quærentes. promouebant indignos, quos Papa reprehendit, dicens, ꝙ melius eſt habere paucos & bonos, quam multos & inutiles; qui graue onus ordinatori afferant.
f ¶Multos.] Multitudo enim aliquos facit magis viles, vt 93 diſtin. legimus, & multitudo eſt canonib. ini-

h ¶Illud] Si electo conſecrando obiicitur crimen, non eſt cõſecrandus ante cauſæ examinationem, & ſi prius venerant quatuor epiſcopi ad conſecrationem, adhuc veniant duo: & ſi ante venerant tres, veniant adhuc alii tres ad audiendam cauſam criminis obiecti: & ſm hoc exponas, eligendum, ideſt, conſecrandum 2. & expone, purgandum, ideſt, examinandum & ita intellige, quòd hic obiiciebatur crimẽ in modum accuſationis: nam ſi eſſet obiectum in modum exceptionis, non viderentur neceſſarii tot epi, cum cauſa illa poſſet expediri per procuratorem, vt extra de accu. ſuper his. & ſic patet, ꝙ metropolitanus poſſit audire cauſam criminalem epiſcopi, licet non poſſit eum deponere: tamen requiritur præſentia plurium epiſcoporum. Alii intelligunt tantum de eo qui tenetur ſe purgare. Dic vt 3. q. 6. c. quamuis. & c. accuſatus.
i ¶Ad eligendum.] ideſt, conſecrandum.
k ¶Oborta.] ideſt, quod obiicitur crimen ei.
l ¶Ad purgandum.] ideſt, examinandum.

2 Sub. & ſic tenetur. ſic impròprie exponit eligere, i. cõfirmare. 7 q. 1 remoto & eligere i. cõſecrare. 8 q. 1. epiſcopo. in fi. ſecundum Hug & Io. de Fan.

eum, qui ordinandus eſt, tres [a] tantum † [b]; ſed poſtulentur ad numerum ſupradictorum duo, vel tres, & in eadem [c] plebe [d], cui ordinandus eſt, diſcutiantur primo perſonę contradicentiũ: poſtremo illa ẽt, quę obijciuntur [e], pertractẽtur & cum purgatus fuerit [f] ſub conſpectu publico, ita demum ordinetur. Si hoc cum veſtræ ſanctitatis aĩo concordat, roboretur veſtræ dignitatis † reſponſione. Ab vniuerſis epiſcopis dictum eſt; Satis placet.

† al tantum accedere.

† al. dignationis.

Item ex concilio Toletano x. c. 10.

¶Vota ſuæ promiſſionis ſpondeant, quos eccleſiaſtica promouet diſciplina. Cap. VI.

Ans. l. 7. c. 81.

QVamquam omnes, qui ſacris [g] mancipiantur, ordinib. canonicis regulis teneantur adſtricti; expedibile [h] tamen eſt, vt promiſſionis ſuæ vota ſub cautione [i] ſpondeant, quos ad promotionis gradus eccleſiaſtica probat † diſciplina. Solet enim plus [k] timeri quod ſingulariter pollicetur, quam quod generali ſponſione concluditur. Et ideo placuit huic ſancto cõcilio, vt vnuſquiſque, qui ad eccleſiaſticos gradus eſt adſcenſurus; non ante honoris conſecrationem accipiat, quam placiti † [l] ſui adnotatione [m] promittat, vt fidem [n] catholicam ſincera cordis deuotione cuſtodiens, iuſte & pie viuere debeat, & in nullis operibus ſuis canonicis regulis contradicat; atque vt debitum per omnia honorem, atque obſequij reuerentiam præeminenti ſibi vnuſquiſque dependat, iuxta illud beati Leonis Papæ edictum: [Qui ſe ſcit aliquibus eſſe præpoſitum, non moleſte ferat aliquem ſibi eſſe prælatum: ſed obedientiam, quam exigit, etiam ipſe dependat.] Pœna etiam † iuxta eccleſiaſticæ conſuetudinis morem, & placitis talium

† al. promouebit.

† al. placita ſibi.

Epiſt. 82 ad Anaſtaſium Theſſ. epiſcopum.

† al. tamen] orig.

a ¶Tres.] Qui ſoli poſſent conſecrare eum: ſed ipſi non poſſunt audire cauſam criminalem.
b ¶Tm̃.] Scilicet accedere. alias eſt in textu, accedere.
c ¶Et in eadem.] Ibi enim melius poteſt inquiri de crimine, vbi aliquis conuerſatus eſt, vt 24. q. 1. pudenda. ext. de elec. poſt quã.

d ¶Plebe.] Not. arg. ꝙ laici admittuntur ad accuſandum electũ, vt ſup. ea. q. epiſcopus. in fi. 61. diſt. ſtudii. 63. diſt. vota. nã ep̃s debet habere bonũ teſtimoniũ ab his qui foris sũt, vt 8. q. 1. licet. & de cõſec. d. 1. iubemus. Item quia intereſt ipſorum, vt extra de teſt. ca. de cætero. & arg. ad hoc extra de teſti. ex parte Adæ. & in Authẽ. de ſan. epi. §. ſi quis autem. coll. 9. & eſt argu. ad hoc 81. d. Maximianus arg. contra 28. d. conſulendũ. vbi etiã ad denũciationẽ nõ admittuntur laici, ſi malo zelo ducãtur. Itẽ, ſi ideo dicis admittẽdos laicos, qa ipſorũ intereſt, ergo ſiue ſint bonæ famæ ſiue malæ, admittuntur, quia nullus remouetur ab accuſatione, qui ſuam iniuriam proſequitur, vt 4. q. 6. omnibus. male ergo dicit decretũ, ꝙ laici infames non admittuntur ad accuſationem clericorum 1, vt 2. q. 7. accuſatio. Põt hic dici, ꝙ hic loquitur cũ ciuiliter agit & in eo caſu quilibet admittitur, etiam fœmina, ut extra de teſt. tam literis. Si quæris quare, ergo tot ep̃i conuocantur cum ciuiliter agitur? Reſpon. quia agitur de crimine, licet non criminaliter. Vnde oportet etiam inſcribi ad pœnam extraordinariam, vt extra de accu. ſuper his. Et eſt argu ad hoc. q. 3. q. 6. hęc quippe. vbi xij epiſcopi requiruntur & tamen ibi ciuiliter agitur, vt videtur.
e ¶Illa quæ obijciuntur.] Si ſint grauiora, vel non.
f ¶Et cum purgatus fuerit.] Ideſt, iudicatus innocens.

QVamquam.] CASVS. Quæſitum fuit in concilio Toletã. an clerici qui promouentur ad ordines, & prælaturas promittere debeant ſuis maioribus viuere iuxta fidem catholicam, & eis reuerentiam & obedientiam præſtare. & reſpondet, ꝙ quamuis ad hoc teneantur generaliter: tñ ab eis hoc exigitur expreſſe: Solet n. plus timeri, &c. & qui contra hoc promiſſum venerit, iuxta conſuetudinem, pœnam perſoluat.

g ¶Sacris.] ideſt, eccleſiaſticis.
h ¶Expedibile.] ideſt, iuſtum.
i ¶Cautione.] Scilicet iuratoria.
k ¶Plus.] Si ergo aliquis iure communi ſe poteſt tueri 2, & priuilegio. 87. diſt. quiſquis. & extra de reſcript. c. 1. arg. contra de fid. inſtr. inter. vbi dicitur, ꝙ idem non poteſt dari & confirmari. Itẽ arg. contra. C. de theſau l. vnica de hoc plura arg. inuenies 100. d. contra morem. Sed ita dicat conſilio meo, ſi quæratur ab eo; hoc habeo de iure communi: & ſic hoc non eſſet, habeo ex priuilegio vt extra de præſcrip. veniens Itẽ not. ꝙ plus valet ſpecialis cautio quam generalis, vt hic, & ff. ſi quis cau. l. ſed & ſi. §. quæſitum. Item & plus ſpecialis confirmatio quam generalis. extra de confirmatio. bonæ. Itẽ & ſpecialis appellatio quam generalis, vt extra de appell. ſuper eo. & ſpecialis delegatio quã generalis, vt extra de reſcr. ad hoc. & ſpecialis ſubſcriptio quã gñalis. ff. ad l. Cornel. de fal. diuus. i. reſpon. & ſpeciale mandatum, vt extra de reſcript. c. 1. & melius cap. paſtoralis. alias tamen plus valet generalis correctio, quam ſpecialis, quando multitudo eſt in cauſa. 23. q. 4. non poteſt. & generalis petitio, vt 13. q. 2. non æſtimemus, & generalis quæſtio. ff. de quæſtio. l. 1. §. qui quæſtionem.
l ¶Placiti.] ideſt, pacti.
m ¶Adnotatione,] ideſt, ſcriptura.
n ¶Vt fidem.] Not ꝙ quilibet clericus ſuo p̃lato præſtabit obedientiam, vt infra de conſecr. diſt. 5. in omnibus, & not. quod præſtat electus ſuo maiori iuramentũ de fide & canonib. ſeruandis, vt hic. de indemnitate rerum eccleſiæ ſeruanda, vt 28. d. de Syracuſanæ. de immoderata exactione non facienda. 10. q. vlt. c. 1. in fin. Item de fidelitate. extra de iureiuran. ego N. Item de penſionibus debitis ſoluendis. arg. extra de nou. oper. nuncia. cum ex iniuncto. extra de elect. qualiter. Item de penſionib. non augendis. arg. extra de iu. tua. Item ſuſpectus de inobedientia, iuramentum præſtat de obedientia ſeruan. extra de maiorita. & obed. cum in eccleſiis: in fine: Nec obſtat. contrarium extra de maiori. & obedien. legebatur. quia ibi loquitur de iam promoto, & non ſuſpecto.

a ¶Tranſ-

a Pręterea ex hoc ſequeretur, ꝙ ſiue iſte electus malæ famæ fuerit, ſiue non ſemper admittũtur. laici p̃ illud ca. omnibus quod tamen falſum eſt. 2 q. 1 in prima ... ver. fin. Io. de Fan.

a Scilicet cõtra promittentem. & dic, ſolet enim, &c. q. d. ad cautelam ſit: hic enim non magis tenetur ſi ſpecialiter promittatur, qua ſi generaliter: & quod dicit gloſ. ex priuilegio, d. c. iure ſpeciali, ſcilicet ex ſua promiſſione. Archid.

Specia... an ... ge... ralitati p... ferenda.

Electus ... ſuperiori ... multa ... iuramẽto ... mittit.

a ¶ Tranſgreſſores.] Hic habes, quod clericus ſe pōt obligare ſub pęna ſpirituali. & pecuniaria, ad ſpiritualem pęnam ſe poteſt obligare, ſcilicet ad pęnam depoſitionis vel anathematis, vt 1.q 7. quoties. de conſec. diſt. 2. ego Berengarius. extra de elect. cum dilectus, in fin. ſimiliter ad pecuniariam pœnā ſe poteſt obligare. 2[1] 5. ſi quis cuiuslibet. extra de arbit. cum dilecti 1. Sed nunquid pęna ſoluta poteſt agi ad obedientiam, vel ad id quod promiſſum eſt ſub pęna, vel an ſufficiat tantum pęna eſſe contentum? De hoc dic, vt no. 25. q. 2. quęcunque.

1 De hoc etiam no. 7. q. 6 quis presbyter.

DE HINC. Supra oſtenſum eſt, de electione, & ordinatione Papæ, & de examinatione epōrum, & quales eſſe debeant epi, & alij clerici. Nunc vero oſtendit qualiter debeat fieri ordinatio primo epi, & poſtea cęterorum.

E Piſcopus.] CASVS. Quando ordinatur epiſcopus, duo epiſcopi debent tenere librum Euangeliorum ſuper caput ordinandi. tertius ſuper eum fundat benedictionem: reliqui epiſcopi, qui adſunt, caput eius tangant.

† al. inferenda.

inferenda † & ab ijs, qui tranſgreſſores [a] fuerint, perſoluenda eſt:

Ordo Romanus; pag. 100. Polyc. l. 1. tit. 9. Anſel. l. 6. c. 49. & 55. Ivo p. 5. c. 124. Pann. 3. c. 18.

De hinc diſponitur, qualiter eccleſiaſtica officia ordinantur, in concilio Carthag. 4. c. 2.

¶ Qualiter ordinetur epiſcopus. Cap. VII.

EPiſcopus, cum ordinetur, duo epiſcopi ponant, & teneant Euangeliorum codicem [b] ſuper caput, & ceruicem eius; & vnus ſuper eum fundendo benedictionem, reliqui omnes epiſcopi, qui adſunt, manibus ſuis caput eius tangant:

¶ Caſus ſequentis c. & §. p ſe planus eſt.

b ¶ Codicem.] Conſueuit quęri, an quilibet illorum epiſcoporum ordinet epiſcopum, & an appoſitio libri ſit de ſubſtantia conſecrationis; & poteſt dici, quod nullus ſolus eum ordinat: ſed quilibet eorum conſecrat eum: quia conſecrare eſt cum alio ſacrare, vt 24. q. 1. pudenda. ſicut plures ferūt trabem ita quod nullus per ſe ff. ad legē Aquil. ita vulnerat. §. 1 nō autem credo quolibet ſit de ſubſtantia cōſecrationis.

Epiſcopus ſolus conſecrare nō poteſt epiſcopum.

Conſecrare quid eſt.

Ex eo. concilio c. 3. Poly. 2. tit. 32. Anſel. l. 7. c. 51. Ivo par. 6. 12. Pann. l. 3. c. 18.

¶ Qualiter ordinetur presbyter. Cap. VIII.

PResbyter cum ordinatur, epiſcopo eum benedicente, & manum ſuper caput eius tenente, etiam omnes presbyteri qui pręſentes, ſunt manus ſuas iuxta manum epiſcopi ſuper caput illius teneant. Sicut autem in die ſuæ ordinationis ſacerdos orario vtroque humero ambitur; ita tempore conſecrationis eodem orario debet vti inſtanter.

Vnde in concilio Bracarenſi 3. c. 3. legitur.

¶ Quod quiſque accipit tempore conſecrationis ferat tempore oblationis. Cap. IX.

ECcleſiaſtica, & antiqua inſtitutione præfixum nouimus, vt omnis ſacerdos cum ordinatur orario [c] vtroq. humero ambiatur, ſcilicet vt qui imperturbatus præcipitur conſiſtere inter proſpera & aduerſa, virtutum ſemper ornaméto vtroque circumſeptus appareat humero. Qua ergo ratione tempore ſacrificij non aſſumit quod ſe in ſacramento accepiſſe non dubitat? Proinde modis omnib. conuenit, vt quòd quiſque percepit in conſecratione honoris, hoc retineat & in oblatione, vel perceptione ſuæ ſalutis; ſcilicet, vt cum ſacerdos ad ſolennia miſſarum accedit, aut per ſe Deo ſacrificium oblaturus, ac ſacramentum corporis [d] & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti ſumpturus, non aliter accedat, quam orario vtroque humero circumſeptus, ſicut & tempore ordinationis ſuæ dignoſcitur conſecratus, ita vt de vno eodem que orario ceruicem [e] pariter, & vtrunque humerum premens ſignum in ſuo pectore præparet † crucis. Si quis autem aliter egerit, excommunicationi debitę ſubiaceat.

† præferat.] manuſcr.

4 *Dalmaticis autem nec epiſcopis, nec diaconis abſque Apoſtolica licentia vti permittitur.*

Vnde Gregorius Aregio epiſcopo Francorum lib. 7. epiſt. 111.

E Ccleſiaſtica.] CASVS quidā epiſcopi vel ſacerdotes cū cātabant Miſſam, non habebant orarium, id eſt, ſtolam, quęſitum fuit in concilio Bracharen. quid iuris eſſet? Et reſpondet quod ſicut in die ſuæ ordinationis habuerunt orarium, ſic cum Miſſam cantant orariū teneāt, quod vtriq; humero attribuat; & qui aliter fecerit, debet excōmunicari. Sequens §. patet.

c ¶ Orario. Id eſt, ſtola.

d ¶ Corporis 2 [Mo. quod ſi in ægritudine ſumit ſacerdos Euchariſtiam, circumdabit ſtola vtrumq; humerum.

2 Conſecrationis Euchariſtię. Hug.

e ¶ Ceruicem.] Si ſacerdos legit Euāgelium, nunquid vtetur ſtola ſecundum quod diaconus? Arg. quod ſic, vt 93. diſt. præcipimus. & 94. diſt. c. 1. & 2. Potius credo ſequendam conſuetudinem, vt 12. diſt. ſcit. maximè de his, quæ breuiter ſunt edita, ff. de ventre inſpicien. l. 1. §. vlt. 3.

3 Lu. & Hu. dicunt hoc non ca-

DALMATICIS. Hæc eſt quarta pars vbi quærit quid iuris de dalmaticis. Ioan. de Fan. & [illegible]

¶ Abſque Apoſtolica licentia Dalmaticis nec epiſcopis, nec diaconis vti licet. Cap. X.

COmmunis filius [a] Petrus Diaconus nobis innotuit, quòd fraternitas veſtra tempore, quo hic fuit popoſcerit, vt ſibi & archidiácono ſuo vtendi dalmaticis licentiam præberemus. Sed quia ita hominum ſuorum infirmitate [b] cópulſus feſtinanter abſceſſit, vt nec ipſe mœror incumbens diutius. (vt dignum erat, & res deſiderata poſcebat) ſineret permanere, & nos in multis implicitos, eccleſiaſticæ rationis conſideratio nouum [c] hoc inconſulte, & ſubito nó permitteret indulgere; idcirco poſtulatę rei prolongatus effectus eſt. Nunc vero charitatis tuæ bona reuocantes ad animum, huius auctoritatis noſtrę ſerie, petita concedimus, atque te, & archidiaconum tuum dalmaticarum vſu decorandos eſſe conceſſimus [3], eaſdemque dalmáticas dilectiſſimo filio noſtro Cyriaco abbate deferente tranſmiſimus.

Anſ. l. 6. c. 88. al. 96.

¶ Qualiter ordinetur Diaconus. Cap. XI.

DIaconus dum ordinatur, ſolus epiſcopus [d], qui eum benedicit manum ſuper caput illius ponat; quia nó ad ſacerdotium ſed ad miniſterium conſecratur.

Ex conc. Carth. 4. c. 4. ordo Romanus par. 91. col. 1. Poly l. 2. tit. 32. Anſel. l. 7. c. 52. al. 60. Iuo par. 6. c. 13. Pann. l. 3. c. 34.

¶ *Quæritur autem, an poſt benedictionem manus presbyterorum, & diaconorum chriſmatis liquore debeant perungi.*

De his ita ſcribit Nicolaus Papa Radulpho archiepiſcopo Bituricenſi.

¶ Nec presbyteris, nec diaconis in conſecratione; chriſmate manus perungere licet. Cap. XII.

PRæterea ſciſcitaris, vtrú ſolis presbyteris, an & diaconis debeant, cum ordinantur, manus chriſmatis [e] liquore perungi. Quod in ſancta hac Romana eccleſia, cui Deo auctore deſeruimus, neutris agitur. Sed & quia ſit à nouæ legis miniſtris actum, nuſquam (niſi nos fallat [f] obliuio) legimus. Ergo B. Innocentij Papæ canonica decreta ad ſanctitatem tuam tranſmittimus, & quæ tibi ſint in conſecrationibus, & ordinibus † obſeruanda, principia paginæ ad decentium Eugubinum epiſcopum miſſæ te affatim † edocebunt.

Iuo p. 6. c. 121.

Inno. PP. 2. ep. 1.
† al. ordinationibus.
† Adde de hac dictione affatim, dot. in c. vni. in gl. ſuper ver. affatim, extra de reli. domi. lib. 6. & per Archi. hic.

COmmunis filius. CASVS. Epiſcopi & archidiaconi olim dalmaticis non vtebantur niſi Papæ eis concederet ſpecialiter quare Aregius epiſcopus ſupplicauit Papæ per Petrum diaconú, vt cócederet ſibi, & archidiacono ſuo vſum dalmaticarum: ſed tunc temporis Papa non conceſſit; quia Petrus nuncius epi cito receſſit propter infirmitaté ſuorum hominum, & quia Papa multis implicitus negotijs erat illud nouum ſubito & inconſulte ſibi concedere non potuit: nunc vero concedit eis priuilegiú vtendi dalmaticis, & eas per Cyriacum abbatem ſibi tranſmittit. Quod ſequitur planu eſt vſque ad capitulú, præterea.

a ¶ Communis filius.] Ille diaconus.

b ¶ Suorum infirmitate] Nota quod propter infirmitaté ſuorum poteſt aliqs ſe excuſare, ſicut propter timorem ſuorum, vt extra de appe. ex parte. Item nota ꝙ propter intemperiem loci aliquis excuſatur, vt hic, & 74. diſtin. quondam Argu. contra extra. de do lo & contumac. cum dilecti. in fi. Ioan.

c ¶ Nouú. & Not ꝙ ea q̃ de nouo petunt non ſine magna deliberatione cócedútur, vt hic, & 16. q. 1. in parochia. maxime a Romana eccleſia, q̃ oía cu magna maturitate ſolet tractare, vt 35. q. 9. apoſtolicæ. quia in rebus nouis conſtituẽdis euidés debet eſſe vtilitas, vt eſt ff. de cóſtitut. principú reb. hodie vero oia coni indiſtincte vtútur dalmatica. vt 11. q. 3. eps aut presbyter 76 d. 1. de ieiunio.

d DIaconus dum ordinatur. ſolus epiſcopus. Sacerdoti autem imponunt manus omnes presbyteri aſtantes, vt ſupra ca. presbyter.

QVÆRITVR. Hæc eſt quinta pars diſt. vbi quæritur, vtrum ſacerdotes vngantur oleo vel chriſmate, & reſpódetur quod oleo tantum Ioan. de Fan.

PRæterea.] CASVS. Bituricen. archiepiſcopus quæſiuit a Papa, an manus presbyteris tantum debeant vngi chriſmate. an etiam presbyteris & diaconis, quando ordinantur? & reſpondit Papa, ꝙ neutris debet hoc fieri; ſed tranſmittit eum ad decreta Innoc. ubi in prima pagina ad Decentium epiſcopum miſſa inueniet quæ ſunt in conſecrationibus obſeruanda.

e ¶ Chriſmatis.] Manus ſacerdotis inunguntur oleo ſimiliter inungitur & brachium ſiue humerus principis: ſed & manus & caput epi inungitur chriſmate, vt extra de ſacra vnc. cum veniſſet in fin. contrarium hic aſſignatur 16. q. 1. §. ecce ſufficienter. vbi dr, ꝙ manus ſacerdotis ſicut manus epiſcopi conſecrantur: ſed verum eſt, ꝙ conſecrantur oleo, ſed non chriſmate 2 vt dixi. ff. autem aliquis eſt vnctus oleo pro chriſmate vel econuerſo: nihilominus ordinatus eſt: ſed ſuppleri debet id quod omiſſum eſt, vt extra de ſacra. non ite. paſtoralis.

f ¶ Fallat.] Non ergo Papa habet omnia iura in pectore ſuo 3. vnde etiam Vrbanus dicit, quod non reperitur prohibitum quin vir & vxor ſimul poſſint ſuſcipere puerum, vt 30. q. 4 quod autem. & tamen anteceſſor huius Leo illud prohibuerat. de conſecra. diſtin. 4. non plures. & hoc concedo Quod autem dicitur quod Papa habet omnia iura in pectore ſuo 4 vt C de teſti. omnium. verum eſt per interpretationem: quia omnia

ſe in iure determin tú & ideo ſtatur cóſuetudini, alias credit verú eſſe qđ contra prox. dictum eſt, ſci licet ꝙ debet ſtolam habere vt diaconus, Scripſit etiã Lau. de ſub diacono: ſtola quã portat in manu ſiniſtra con ſuetud ne reperitur, non iure.

Loci intemperies excuſat.

1 Hoc cap. nó videtur hoc probare. quoniã ibi habetur de alba ſic. 93. diſt. diaconus in có uentu. ſed Hug & Lau. intelligunt albam ideſt dalmaticã. ſic etiam exponitur in præcedenti ca. diaconus.

omnia interpretari poteſt. nam & quandoque impeditur minori intelligentia, vt extra de cenſi cu inſtantia.

QVorundam.] CASVS. Vnus in presbyterum, duo in leuitas promoueri volebant: epiſcopus autem cũ pateretur infirmitatem oculorum, manum ſuper caput ordi- & de ordinatis. & reſpondet, vt epiſcopus qui defunctus eſt, relinquatur diuino examini: ordinati uero careant ordine, quem peruerſe acquiſiuerunt.

¶Caſus autem alij qui ſequuntur vſq; in fi. diſtin. plani ſunt. & per te facile videbis.

PALEA Cap. XIII.

Ex conc. Hiſpalen. 2. cap. 5. Burch. l. 1. c. 3. Iuo par. 5. cap. 113. & par. 6. c. 202.

EX *a* epiſtola ſimplicij Papæ Seuero, & Florentino epiſcopis directa. Ad cognitionem noſtri examinis, Gaorenenſis diaconi relatu, peruenit de quibuſdã ipſius eccleſiæ clericis, quorum cum unus ad presbyteriũ, duo ad leuitarum miniſteriũ conſecrarentur, epiſcopus eorum, oculorum dolore detentus fertur manum ſuam ſuper eos tantum poſuiſſe, & presbyter quidam illis cõtra eccleſiaſticum ordinem benedictionem dediſſe: qui propter tãtam præſumptionis audaciam poterat accuſatus iudicio præſenti dãnari, ſi adhuc in corpore poſitus, non fuiſſet mortis vocatione præuentus. Sed quia iã ille examini diuino relictus, humano iudicio accuſari non põt, ij, qui ſuperſunt, & ab eo nõ conſecrationis titulum, ſed ignominiæ potius elogiũ acceperunt, ne ſibi licentiã talis vltra vſurpatio faciat, decreuimus, vt à gradu ſacerdotalis, vel leuitici ordinis, quem peruerſe adepti ſunt, depoſiti æquo iudicio abijciantur. Tales enim merito iudicati ſunt remouendi; quia prauè inuenti ſunt conſtituti.

a ¶Ex epiſtola,] *Hac palea in nullo manuſcripto exemplari eſt inuenta. Burchardus & Iuo ante hoc caput, quod incipit,* Ad cognitionem, *referunt aliud quoddam caput, quod incipit,* Relatio, *ex epiſtola* Simplicij *miſſa* Equitio Florentio. *(ſiue Florentino) & Seuero epiſcopis. Quamobrem inde poteſt huc eſſe tranſlatus titulus. Caterum caput hoc a Burchardo citatur ex concilio Bragga; & Iuone in quinta quidem parte, c. 213. ex Carthaginienſi, in ſexta uero, c. 102. ex Hiſpalenſi 2 c. 5. quo ẽt loco extat & ſequens caput,* Quorundam *eſt quaſi huius ſumma.*

Item quæritur, an eorum ordinatio ſit rata habenda, quibus epiſcopus oculorũ languore detentus manus imponit & presbyter ſuper eos orationem dicit.

De his ita ſtatutum eſt in concilio Toletano.

In concil. Hiſpalen. 2. c. 5.

¶Et ordinator & ordinatus damnationis ſubeat pęnam, cum epiſcopus manum imponit, & alius orationem dicit. Cap. XIIII.

QVorundam clericorum, dum vnus ad presbyteriũ, duo ad leuitarum miniſteriũ ſacrarentur, epiſcopus oculorum dolore detentus, fertur, manum ſuã ſuper eos impoſuiſſe [a] tantum, & presbyter quidam illis cõtra eccleſiaſticum ordinem benedictionem dediſſe. Sed quia iã ille examini diuino relictus, humano iudicio accuſari nõ poteſt [b]; ij, qui ſuperſunt, gradum ſacerdotij, vel leuitici ordinis, quem peruersè adepti ſunt, amittant [c].

Item ex concilio Carthagin. 4. c. 5.

Ordo Romanus pag. 91. Romanus de inſtit. cler. l. 1. c. 8.

6 ¶Qualiter ſubdiaconus ordinetur. Cap. XV.

SVbdiaconus, cum ordinatur, quia ma-

a Impoſuiſſe.] Hic habes q duo imperfecta ſacramenta nõ conſtituunt vnum perfectum [1]. & hoc ideo quia ſacramenta ſunt vnitatis. de conſec. diſt. 2. quia paſſus, & vnitas diuiſionẽ nõ recipit. 24. q. 1 loquitur. 2. Idẽ dico in ſacramento baptiſmi & euchariſtiæ, & in omnibus illis vbi certa forma deſiderat, q duo imperfecta non faciunt vnũ perfectũ. Idẽ eſt in excuſatione tutorum, q duæ impfectę excuſationes nõ faciunt vnã perfectam, vt C. qui numero tutela. l. 1. Idẽ eſt in ſtipulatione, qa illa nõ diuidit ff de verb. obl. l. 1. & l. cõtinuus. Sed ſacramentum ſolennitatis (vt eſt Miſſa) bene diuiditur: & ibi duo imperfecta faciunt vnum perfectũ, vt 7. q. 1. nihil.

1 Arg. cõtra 16. q. 1. §. pſcriptionũ ver. q ſi ab eo. ubi de hoc in glo. ar. aliqua, &c.

2 Adde gl. huic cõtrari. in ca. nihil. in verb. presbytero. inf. 7. q. 1. & concor. eas, ut ibi.

b ¶Non põt.] Quia crimina morte extinguunt, & nullus poſt mortem poteſt accuſari, vt 24. q. 2. c. 1. ff de bonis eorum qui ante ſententiam mortem ſibi conſci. l. ult. & 23. q. 2. admonere. niſi in crimine hęreſis, vt 24. q. 2. ſane 2. vel ſi aliquis hæreticos inſtituit hęredes, vt extra de hæreſi qs epũs, vel ſi in notorio crimine deceſſit, vt 8 d neque. prout conſueuit notari 24 q. 2. in sũma.

Defunctus de quibuſdã criminibus poteſt accuſari.

c ¶ Amittãt.] Et tamen nunquã eũ receperunt: & ita aliquis dicitur amittere quod nunquam habuit, vt 5. q 6 qa. 23. q. 4. Guiliſanus.

ADDITIO. Ad idẽ 17. diſt. concilia ubi de hoc. Archid.

SVbdiacon⁹.] Hæc eſt ſexta pars diſ. in qua pbat p xvij. ca. qualiter minores ordinãtur. Io. de Fã. & P. Ab hoc loco uſque ad finem diſtinctionis pone caſum, quia litera plana eſt.

ordinandorum impoſuit, & presbyter quidam orationem dixit: quærebatur quid deberet fieri de epiſcopo,

a ¶Quia

nus [a] impoſitionem [b] non accipit, patenam de manu epiſcopi accipiat vacuam, & calicem vacuum: de manu vero archidiaconi accipiat vrceolum cum aqua †, mantile, & manutergium.

Item ex eodem concilio, c, 6.

¶Qualiter acolythus ordinetur. Cap. XVI.

ACOlythus cum ordinatur, ab epiſcopo quidem doceatur, qualiter in officio ſuo agere debeat: ſed ab archidiacono accipiat ceroferarium [c] cum cereo, vt ſciat ſe ad accendenda [d] eccleſiæ luminaria mācipari: accipiat & vrceolum [e] vacuum ad ſuggerendum vinum in Euchariſtiam [f] ſanguinis Chriſti.

Item ex eodem c. 7.

¶Qualiter exorciſta ordinetur. Cap. XVII.

EXorciſta cum ordinatur, accipiat de manu epiſcopi libellum, in quo ſcripti ſunt exorciſmi, dicente ſibi epiſcopo:] Accipe & commenda memoriȩ, & habeto poteſtatem imponendi manus ſuper energumenum, [g] ſiue baptizatum, ſiue cathecumenum.

Item ex eod. concilio, c. 8.

¶Qualiter lector ordinetur. Cap. XVIII.

LEctor cum ordinatur, faciat, de illo epiſcopus verbū ad plebem, indicans eius fidem, ac vitam, atq; ingenium: poſt hæc, ſpectante [h] plebe tradat ei codicem, de quo lecturus eſt, dicens ad eum: [Accipe, & eſto relator† verbi Dei, habiturus, ſi fideliter & vtiliter impleueris officium partē cum eis: qui uerbum Dei miniſtrauerint †.]

Item ex eodem, c. 9:

¶Qualiter oſtiarius ordinetur. Cap. XIX.

OStiarius cum ordinatur, poſtquam ab archidiacono inſtructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat conuerſari ad ſuggeſtionē archidiaconi tradat ei epiſcopus claues [i] eccleſiæ de altario, dicens: [Sic age, quaſi reddíturus Deo rationem pro his rebus, quæ his clauibus recluduntur.]

Item ex eodem concilio, cap. 10.

¶Qualiter pſalmiſta ordinetur. Cap. XX.

PSalmiſta, ideſt cantor, poteſt abſq; licentia epiſcopi, ſola [k] iuſsione presbyteri officium ſuſcipere cātandi, dicente ſibi presbytero: [Vide, vt quod ore cantas, corde credas; & quod ore credis, operibus comprobes.]

Clerici comam nutrire prohibentur, quorum caput deſuper in modum ſphæræ raſum eſſe debet.

Vnde Anicetus Papa epiſcopis Galliæ.

a ¶Pro-

Iſidorus lib. 2. offic. cap. 10.
Poly. l. 2. tit. 32.
Anſel. l. 7. c. 58.
Iuo p. 6. c. 14.
Pann. l. 3. c. 35.

Poly. ibidem.
Anſel. li. 7. c. 58.
Iuo p. 6. c. 15.
Pann. l. 3. c. 35.

Poli. l. 2. tit. 32.
Anſel. lib. 7. c. 57.
Iuo p. 6. c. 16.
Pann. li. 3. c. 29.

Poly. ibidem.
Anſ. li. 7. c. 55.
Iuo par. 6. c. 17.
Pann. li. 3. c. 38.
† al. lector.
† bene administrauerunt]

Poly. ibidem.
Anſ. li. 7. c. 54.
Iuo p. 6. c. 18.
Pann. li. 3. c. 39.

Poly. ibidem.
Anſel. li. 6. c. 53.
Iuo p. 9. c. 19.
Pann. lib. 3. c. 40.

a ¶Quia manus.] Scilicet conſecratoriam, ſeu ordinatoriam accipit.

b ¶Impoſitionem.] Verum eſt, ꝙ non imponitur manus ſuper caput 1. ſubdiaconi ſicut ſuper caput diaconi vel ſacerdotis: ſed imponitur manus ſuper ipſum ſm quod impoſitio manus idem eſt, ꝙ ordinatio: & ſic non obſtat contrarium 79. diſt. quoniam. ubi dicitur, ꝙ etiā lectori manus imponit. diſt. perlectis. vbi dr̄, ꝙ collatio illorum ordinum ſpectat ad epm̄: ſed illud verum eſt de ſolemni ordine.

c ACOlythus.] Ceroſerarium.] ideſt, candelabrum.

d ¶Ad accēdenda.] Nō in lampadibus, ſed cum legitur Euāgelium, vt 21. diſt. cleros.

e ¶Vrceolum.] Ad vinum.

f ¶ Euchariſtiam.] ideſt, calicem.

g EXorciſta cum.] ¶Super energumenum. Energumeni dicuntur lunatici & obſeſſi à dæmonibus: ab eo, ꝙ eſt in: & erge, ꝙ eſt labor: & mene, quòd eſt defectus: ꝙ eſt quaſi in opere deficiens. Archid.

h LEctor.] Spectāte.] 67. diſ. reliqui cōtra, vbi dr̄, ꝙ eps minores ordines poteſt conferre ſub teſtimonio triū. Sed hic loquitur de ignotis.

i OStiarius.] ¶Claues.] Vt eijciat excōmunicatos. & infideles 2 vt 21. diſ. c. 1. in fi.

K PSalmiſta.] ¶Sola.] De abbatibus. 3. nō dubitatur & choriepiſcopi, q̄ minores ordines cōferant, inf. 68. diſtin. quamuis & 69. diſt. qm̄. ſimiliter eps, q̄ renunciauit epiſcopatui. extra de eo q̄ renun. epi. requiſiuit. Sed qualiter ſacerdotes conferunt ordinem primum, cum ordinari nemo poſſit ſine titulo, vt 70 diſtin c. 1. & ſolus eps titulum confert, vt 26. q. 7. c. nullus. & ext. de offic. archidia. cum ſatis. Sed hoc uerū eſt de maiorib ordinibus. Vel dic ꝙ poſſunt aſſignare titulū, ſed nō curā animarum. Signatur contrariū 25.

l ¶Debet.] Parum. Nam magnitudo coronæ eſt ſignū conuerſionis, vt extra de ſucceſſ. ab inteſt. cum dilectus in parte deciſa. duodecim. 1. q. 1. duo.

1 Hic videas qđ legitur, & no. 5. 6. quia. 1. reſponſo.

Energumeni.

2 Et recipiat fideles. Arc.

3 Scilicet benedictis: aliàs non eſt uerū ꝙ minores conferant, vt dicā in hoc cap. qm̄. hic alle. Archid.

a PRohibere.] Iuxta Apoſtolum. In epiſtola ad Corinthios dicitur 1 Vir ſi comam nutrit, ignominia eſt ei. mulier ſi coman nutrit, gloria eſt ei.
b ¶Sphere.] inf. 12. q. 1. duo.
Clerici.

Apoſtolus dixit il- ſ gñaliter nde cleri tantum. a Laur.

CLerici.] Etiam vxorati, vt extra de vi. & hon. cler. clericus. 32. diſt. ſi quis vero: ſed illud poteſt intelligi ſi vult gaudere priuilegio clericali, aliàs ſecus, vt 84. diſt. quiſquis. Ioan. Ego dico, ꝙ clericus coniugatus non poteſt gaudere priuilegio clericali: nec debet ferre tõſuram cũ hoc faceret in vituperium ordinis clericalis, vt extra de cler. coniug. c. Ioannes. Bar.
ADDITIO. Adhoc plene notatur 50. d. ca. vl. 20. q. 1. eos. & 32. d ſi qui. Arch.
d ¶ Religionem.] Alioquin perdit priuilegium clericale. extra de vit. & hon. cler. cap. vlt. extra de ſen. excom in audiẽtia. De habitu clericorum plene habes 21. q. 4. in ſumma.
e SI quis.] ¶Comam, vel barbam, vt extra de vi. & hon. cler. c. 5.
f ¶Sit anathema.] videtur ergo, ꝙ omnis apoſtata ſit excommunicatus, vt extra de apoſt. ca. 1. & infamis eſt 3. q. 4. quis a vero † 6. q. 1. infames, quod non concedo 2 & expone ſit, ideſt, fiat: nam & monachus in apoſtaſia poteſt recipere ordinem, vt extra de temp. ord. ex parte. & Innoc. dicit, quod admoneri dẽt priuſ quam ſuſpendatur, vt extra de ſent. excom. ſacro.
g SAnctimonialis] ¶Semper 3. & ẽt in lecto, & i infirmitate vt 20. q. 2. vidua
h SAcratas.] ¶Monachas.] non ſacratas.
i ¶ Sacratas pallas.] ſcilicet corporalia.
k ¶Et ne peſtis.] Sic ſup. 8. d. male.
NOn oportet ſubdiaconos.]
l ¶Sacrarium.] ideſt, altare: ne ſit contra inf. ca. nõ liceat.
m ¶Diaconiũ.] Diãconiũ appellãt altare, quia ibi diaconus miniſtrat Sacerdoti.
n MIniſtrum.] ideſt, ſubdiaconum.
o ¶Derelinquere.] ſed ſumere dẽt eas cũ aliis miniſtris, vt de conſe. d. 2. tribus.
¶Mu-

Clericus cõiugatus non gaudet priuilegio clericali.

Apoſtata qlibet ſit excõicatus.

† al. ſi quis vero a ſuo.
2 Dicas, ꝙ nõ põt veru intelligi in clerico ſæculari, nam in regulari ſecus, vt extra lib. 6. ne cle. vel mon. vt periculoſa. Archid.
3 Et eſt arg. ꝙ monachus electus in epiſcopũ non debet habitum mutare ſm Laur.
Ad idem extra de vit. & hon. cleri. in magno. in fi. & hoc argu. ſumit ex eo, quod hic dicitur, ſemp.

Iuo p. 6. c. 46.

¶Clerici comam nutrire prohibentur. Cap. XXI.

PRohibete fratres per vniuerſas regionum veſtrarum eccleſias, vt clerici iuxta Apoſtolum [a] comam non nutriant, ſed deſuper caput in modum ſphæræ [b] radant.

Item ex concilio Agathenſi, c. 20.

Iuo cõcor. p. 6. c. 265 & 378.

¶De eodem. Cap. XXII.

CLerici [c], qui comam nutriunt, ab archidiacono etiã ſi noluerint inuiti detondeantur. Veſtimenta etiã, vel calceamenta eis, niſi quæ religionem [d] deceant, vti, aut habere non liceat.

Item Gregorius ii. in concilio Romæ habito in Baſilica ſancti Petri, c. 17.

Extra de vit. & ho. cle. c. ſi quis.

De eodem. Cap. XXIII.

SI quis ex clericis relaxauerit comam [e], ſit anathema [f].

Item ex concilio Carthag. 4. c. 11.

Poly. l. 4. tit. 35
Burc. l. 8. c. 23.
Iuo p. 7. c. 43.
† al. ſui.

¶Quibus veſtibus monialis ſit induenda, cum conſecratur. Cap. XXIV.

SAnctimonialis virgo, cum ad conſecrationẽ ſuo † epiſcopo offertur, in talibus veſtibus applicetur, qualib. ſemper [g] vſura eſt, profeſſioni, & ſanctimoniæ aptis.

Vaſa quoque ſacrata, & veſtimenta altaris mulieres Deo dedicatæ contingere, & incenſum circa altaria deferre prohibentur.

Vnde Soter Papa omnibus epiſcopis Italiæ. epiſt. 2.

Poly. 3. tit. 9.
Anſ. l. 7. c. 240.
Bur. l. 3. c. 215.
Iuo p. 2. c. 72. & p. 3 c. 265.
al. ſui.

¶Veſtimenta altaris, & vaſa ſacrata mulieres tangere prohibentur. Cap. XXV.

SAcratas Deo fœminas, vel monachas [h] ſacra vaſa, vel ſacratas pallas [i] penes vos contingere, & incenſum circa altaria deferre perlatum eſt ad apoſtolicam ſedem: quæ omnia reprehenſione plena eſſe, & vituperatione, nulli recte ſapientum dubium eſt. Quamobrem huius ſanctæ ſedis auctoritate hæc omnia vobis reſecare funditus quanto citius poteritis, cenſemus. Et ne peſtis [k] hæc latius diuulgetur, per omnes prouincias abſtergi citiſſime mandamus.

Item ex concilio Laodicenſi, c. 21.

Anſ. l. 7. c. 90.
Iuo p. 3. c. 105.

¶Sacrarium ſubdiaconus ingredi non licet. Cap. XXVI.

NOn oportet ſubdiaconos licentiam habere in ſacrarium [l], ſiue ſecretarium (quod Græci diaconium [m] appellant) ingredi, & contingere vaſa Dominica.

Item ex eodem, c. 22.

Anſ. l. 7 c. 88.

¶De eodem. Cap. XXVII.

MIniſtrum [n] non oportet vti orariis, nec hoſtias [o] derelinquere [o].

a MVlier.] ¶Docere non præſumat.] Hoc n.eſt ſacerdotale officium, vt 16.q.1.adijcimus. idem plenius habet 33.q 5.mulierum.
ADDITIO. Idem Hug.not. hic, ſcilicet, quòd habent a Papa liberam licentiam docendi, & prædicandi populo, ſecundum Laurent.

CASVS. Supradictum eſt, qualiter epiſcopus ſit examinandus, & qualiter ipſe ſit ordinandus. In hac vero 24. diſt. quæritur de ſacerdotibus, & reliquis clericis, an ſine examinatione ſint promouendi, & probat Gratianus auctoritate Pauli, ꝙ examinandi ſunt, dicentis: Manum

a ¶Hoſtias.] *Vera lectio, quæ habetur etiam in aliquot manuſcriptis, eſt,* oſtia, *ſed ob gloſſam non eſt reſtituta.*

Item ex eodem, c 23.

¶De eodem. Cap. XXVIII.

NOn oportet lectores, aut pſalmiſtas orarijs vti, & ſic legere, aut pſallere. Anſ.l.7.c.89.

Item ex concilio Carthagin.4.c.98 & 99.

¶Mulier in conuentu viros docere non permittitur. Cap. XXIX.

MVlier quamuis docta & ſancta, viros in conuentu docere non præſumat.[a] Laicus [b] autem præſentibus [c] clericis (niſi ipſis rogantibus) docere non audeat. Inf de conſe.d.4.c. mulier. Burc.l.8 c.13. Iuo p.7.c.101. & p. 8 c.324. Ibid.c.98.

Item ex concilio Agathenſi c.66.

¶Miniſtris non ſacratis vaſa Dominica contingere non licet. Cap. XXX.

NOn oportet inſacratos [d] miniſtros licentiam habere in ſacrarium (quod Græci diaconium appellant) ingredi, & contingere vaſa Dominica. Fere idem ſu. ea. c. non oportet ſubdiaconos.

Item ex concilio Bracharenſi, 1.n.28.

¶Cuilibet ex lectoribus vaſa ſacra altaris portare non licet. Cap. XXXI.

NOn liceat cuilibet ex lectorib. ſacra altaris vaſa portare [e], nec alijs, nec ijs, qui ab epiſcopo ſubdiaconi fuerunt ordinati. Apud Marti. Bracar. int. c. græc. ſynod, c 41. & c.66.

Item ex concilio Martini Papæ, c.41.

¶De eodem, vt clerici comam non nutriant. Cap. XXXII.

NOn liceat cuilibet miniſteria tangere, niſi ſubdiacono, aut acolytho in ſecretario [f] vaſa Dominica. ¶Nec oportet clericos comam nutrire, & miniſtrare: ſed attonſo capite, patentibus auribus, & ſecundum Aaron talarem veſtem induere, vt ſint in habitu ornato. Iuo p 6.c.377. Ibid.c.66. Iuo p.6.c.378. Exod.28.

Item ex concilio Carthagin.

¶Qualiter ſponſus, & ſponſa ſint benedicendi. Cap. XXXIII.

SPonſus, & ſponſa cum benedicendi ſunt a ſacerdote, a parentibus ſuis, vel a paranymphis [g] offeruntur, qui cum benedictionem acceperint, eadem nocte pro reuerentia ipſius benedictionis in virginitate [h] permaneant. inf 30.q 5.c.Spõſus Burc.l.9 c.5. Iuo p.8.c.143.

DISTINCTIO XXIV.

Qualiter epſ ſit examinãdus & qualiter ipſe ſimul cũ reliquis infra ipſum cõſtitutis ſit ordinãdus, breuiter mõſtratũ eſt. Nũc aũt videndũ eſt de ſacerdotib. & reliqs, an ſine examinatiõe ſint pmonẽdi De his

Templarij, & hoſpitalarij non ſunt laici.

b ¶Laicus.] Arg cõtra templarios & hoſpitalarios. Sed illi non dicuntur laici, cum ſint Deo deuoti, vt 12.q.2.duo. vel ipſi hẽnt hoc ex ſpeciali priuilegio.

c ¶Præſentib.] Maxime: nã nec abſentibus, quomodo enĩ prædicabit quis, niſi mittatur? extra de hær. ad abolendam. & cap. cum ex iniuncto.

d NOn oportet inſacratos.] ideſt, non ſacros.

e NOn liceat.] ¶Portare. In proceſſione, & vocat hæc vaſa ſacra, vbi continentur reliquiæ.

f NOn liceat.] ¶In ſecretario.] Hic ſecretarium dicitur locus, in quo ſacra vaſa ponuntur. & ſic non eſt contra ſupra ead. diſt. non oportet. vbi dicitur, quod ſubdiaconi ſecretarium ingredi non debent.

g SPonſis.] ¶Vel a paranymphis.] ideſt, parentibus vel ancillis, & dicũtur paranymphæ, quaſi parantes nympham.
ADDITIO. Dicas ꝙ paranymphi, vel paranymphæ ſunt cuſtodes puellæ ei aſſiſtentes, & docentes qualiter ſe debeant hrẽ. a para, quod eſt iuxta, & nympha ꝙ eſt puella, ſecũdum Hug. Vel hic, a lympha, ideſt, aqua, ſecũdum Laur.

h ¶In virginitate.] alibi dicitur de biduo, vel triduo, vt 30 q.5.aliter. Sed intelligo, & illud, & illud eſſe conſilium.

QValiter epiſcopus.] Hæc d. diuiditur in tres partes: in quarum prima dicitur, quod probatæ vita debent eſſe ad eccleſiam ſacerdotes: & adhoc tres canones inducunt. Secunda: ibi, [Cum itaque] Tertia, ibi, [Quæritur quid fieri.] Ioan. de Fan.

Manum cito nemini impoſueris, & nihil ſine præiudicio facias, ideſt, præcedente iudicio, ideſt, ſine præexaminatione. item probatur per ſequentia. Et caſus primi capituli per ſe patet.

i ¶Nunc autem.] In hac diſtin. agit magiſter de examinatione clericorum. Primo oſtendit oẽs examinandos eſſe

...c uſ- ...d §. ...ũ itaq; ...hoc fa- ...bilo §. ...a itaque ...ue ad §. ...citur.

eſſe 1. Secundo oſtendit qualiter & quando examinandi ſunt, & à quibus 2. Tertio qualiter puniantur, qui ſine examinatione promouentur.

a ¶Manus.] 78. diſt. quid eſt.

ADDITIO. Et extra de elec. cum nobis olim. & eſt hoc c. le

Epiſtola 1. c. 5. Paulo aliter in orig.

PResbyteri.] CASVS vacante Stomeñ. eccleſia, deficit ſacerdos in eccleſia beati Eleutherij martyris, & cum illa eccleſia epõ indigeret, nec erat eps, qui eũ ordinaret clerici Stomenſis ciuitatis ſupplicauerunt Papæ vt præciperet Cęleſtino epiſcopo, quatenus nomine viſitatoris tantum & non tanquam proprius epiſcopus ordinaret in præfata eccleſia Iulianũ præſbyterum diaconum in locum deficientis presbyteri electum. Præcipit ergo Papa epiſcopo Cęleſtino, vt Iulianum diaconum promoueat in presbyterum in prædicta eccleſia tãtum nomine viſitatoris 3 & Fęliciſſimũ in locum Iuliani ſubſtituat diaconũ, vt eccleſia illa nec ſacerdote indigeat, nec miniſtro

¶Caſus ſequẽtis capituli & §. patet.

e ¶Ciuitatis.] Carẽtis epõ. Sed nonne vacãte ſede epiſcopali capitulũ potuit dare inueſtiturã, vt extra de hære. ad abolendam. & ext de elec. quia diligentia 3? Rñ. ꝙ inueſtitura iſtũ ad epiſcopos ſpectat, vt 16 q. 7. null?. loá. & eſt hodie expreſſum extra ne ſe. vac illa. vbi dicitur, ꝙ capitulũ nõ ſupplet defectum epi in collation b. pbẽdatũ B Vel dic. ꝙ capitulũ, iſtũ diaconum nõ potuit alienare ſede vacãte: qa eccleſiaſticæ res alienari nõ pñt ſede uacãte, vt 12. q. 2 ñ. qua de rebus & 71. diſt. fraternitatem & maior eſt alienatio 4. perſonæ, ꝗ alterius rei, vt 12 q 1. præcipimus, Sed quare non petebãt hoc ab archiepiſcopo? Forte quia eccleſia erat exempta Itẽ quare non petebãt hoc à vicinis epiſcopis, vt 65. diſt. ſi forte? Rñ. forte nolebant: poterant enim ire ad Papam omnibus omiſſis medijs. ſicut ad eum appellatur omiſſis medijs. 2. q 6 ad Romanam. & c. omnes. Vel capitulum ipſum elegit, & petijt a Papa confirmationem. nam idem non poteſt eligere, & confirmare.

3 Iſte decretales non ꝓbant intuẽtũ, ad qđ ꝓbandũ inducuntur.

4 Dic ꝙ per cõfirmationẽ nulla fit alienatio: nec ꝑiudicatur futuro epõ: & ſic loquitur extra de maiorit. & obed. hiſq; &c. cũ olim Io. de Fan.

ita ſcribit Paulus ad Timotheum: [*Manus*[a] *nemini cito impoſueris, & nihil ſine præiudicio*[b] *facias in alteram partem declinando.*

Ex decretis Silueſtri Papæ in Synodo Rom. c. 9.

¶De eodem. Cap. I.

Burch. li. 5. c 34. Iuo p. 2. c. 45.

NVllus acolythorum vel ſubdiaconorum[a] rem conſecratam à presbytero alijs porrigat (quia aliud eſt miniſter, aliud aſſiſtens) niſi tantum ſupportet, quod ei ſacerdos impoſuerit ſuo ore benedictum.

a ¶Vel ſubdiaconorum.] *Verba hæc nõ ſunt in ſynodo Romana ſub Syluestro, ſed habentur apud Burchardum, & Ioannem, & in ijs Vaticanis Gratiani exemplaribus in quibus eſt hoc caput. Nam in antiquioribus non eſt. ſed poſt verſiculum*, declinando, *ſequitur continenter*, Nullus ordinetur.

Item ex concilio Carthagin. 3. c. 22.

¶Ante probationem nullus ordinetur clericus. C. II.

Anſel. li. 6. c. 89.

† *nõ probatur nel*] orig.

NVllus ordinetur clericus niſi † probatus fuerit, vel epiſcoporum examine, vel populi teſtimonio[d].

Item Gelaſius Papa Cæleſtino epiſcopo.

¶Ad miniſterium alicuius eccleſiæ, clerici eiuſdem promoueantur. Cap. III.

Anſel. li. 7. 85. al.

† *Storienſis.*] Anſ.

† *al. miniſteriorũ.*

PResbyteri, diaconi, & vniuerſi clerici Stomenſis† ciuitatis[e] petitorio nobis ſuggeſſere porrecto in eccleſia B. martyris Eleutherij epiſcopi (quæ in ſupradicta ciuitatis parochia[β] probatur eſſe conſtructa) presbyterũ, qui conſtitutus fuerat, defeciſse, atq; in eius locum Iulianum diaconum ipſius eccleſiæ pro celebritate ipſius loci quantocyus debere ordinari. Et ideo frater chariſſime, ſi de eius vita, vel moribus nihil eſt, quod contra canonum veniat ſtatuta, ſuprascriptũ presbyterij honore decorabis, ſciturus[f], eum viſitatoris te nomine, non cardinalis creaſſe[g] pontificis. Pariter etiam & Fęliciſſimũ diaconum in eius eccleſiæ miniſterio, ſi conuerſatio eius patitur; ſubrogabis, vt locus proceſſionis celeberrimus ad myſteriorũ † conſecrationem nec ſacerdote indigeat, nec miniſtro[h].

β ¶Parochia.] *In omnibus antiquis codicibus tam impreſſis, quam manuſcriptis ſic legitur: cuius vocis loco, in recens impreſſis erat poſitum*, parochia. *ſed viſum eſt antiquam lectionem eſſe retinendam: præſertim cum dictio hæc etiam Græcè aptiſſimam habeat etymologiam.*

c. ſecundum Hug. & Lau.

b ¶Præiudicio.] idest, in præcedenti iudicio.

c ¶In alteram.] idest, in contrariam, prout ponitur 2. q. 3. §. notandum ibi præuaricator.

d NVllus ordinet.] ¶Teſtimonio.] Hic habes, ꝙ teſtimonium populi æquiualet examinationi Vñ ſufficit ꝙ clericus ordinandus habeat famam pro ſe: & per hoc etiam patet, ꝙ noti non ſunt examinandi: ſed tantum ignoti, vt 47. diſt. de Petro. 34. diſt. ualde, extra de præſump. mandata, 2.

Ignoti ſunt examinandi & non alij. 2 De hoc no. ſup. diſt. prox. qui eps. in prin. ...

f ¶Sciturus.] Semper hoc ergo eſt exprimendum, ne pro iure poſſit hoc in poſterum ſibi vendicare, vt 5. q. 1. pontifices extra de iure patr. ex literis.

g ¶Creaſſe.] idest ordinaſſe illum.

h ¶Nec miniſtro.] Et ita quælibet eccleſia habebit ſacerdo-

cerdotem & diaconum alibi dicit, ꝙ habebit duos ſacerdotes. 7. q. 1. illud. & extra de fil. pſbytero. propoſuit.

a EPiſcopi.] ¶Qui plurimo.] Tales enim præferendi ſunt alijs in ordine, & in dignitate 1. vt 61. diſt. c ſtatuimus, 75. diſt. c. vlt.

non fuerit in his tribus examinatus, deponendus eſt, vt extra de elect. nihil eſt.

f ¶Iam condemnati.] Sunt ergo tales ipſo iure ſuſpenſi. 1. q. 1. reperiuntur.

ALIAS. Dictũ eſt cõtra. ꝙ clerici collaterales epi dẽnt probare

1 Idẽ Alex. de Imol. in §. cum quid. circa princ. & ſi cer pet.

CVM ITAQVE[1]. Hæc eſt ſecũda pars in qua dr̃, ꝙ ordinandi ſunt examinandi. Ioan de Fan.

QVãdo.] CASVS. Dr̃ in hoc ca ꝙ in feria quarta ante Sabbatũ ordinationis archipresbyteri, & ſacerdotes debẽt præſentare ordinandos in ciuitate; & tũc eps ad examinationem illorum tribus dieb' cõtinuis faciẽdã dẽt eligere viros prudentes: q diligenter de vita & ſtatu eorũ inquirãt: & illi quibus hoc cõmittitur ſint tales, q gratia vel pecunia non corrumpãtur: quod ſi ſecus fecerint, deponantur. & promoti repellantur.

Item ex concilio Lodicenſi, c. 12.

¶Metropolitanorum, & epiſcoporum examine promoueantur epiſcopi. Cap. IIII.

Diſt. 61. cap. epm. ꝙ 63. c. non licet. Burch. li. 1. c. 9. Iuo p. 5. c. 93. † *al. poteſtatem.*

EPiſcopi iudicio metropolitanorum, & eorũ epiſcoporũ, qui circumcirca ſunt, prouehantur ad eccleſiaſticam dignitatem †; ij videlicet, qui plurimo [a] tempore probantur tam verbo fidei, quàm rectæ conuerſationis exemplo.

2 *Cum itaque ſine examinatione nullus ſit ordinandus, quemadmodum, & quo tempore ſacerdotum, & cæterorum infra poſitorum examinatio debeat fieri, conſiderandum eſt.*

De his in concilio Nannetenſi, c. 11. ita legitur.

¶Qui ordinandi ſunt feria quarta ad examinationem conueniant. Cap. V.

Burch. li. 2. c. 1. Iuo p. 6. c. 21. Poly. li. 2. c. 29. Pann. li. 3. c. 21. † *al. presbyteris.*

QVando epiſcopus ordinationes facere diſponit, omnes, qui ad ſacrum miniſteriũ accedere uolunt, feria quarta ante ipſam ordinationem euocandi ſunt ad ciuitatem vna cũ archipresbyteris †, qui eos repreſentare debent & tũc epiſcopus à latere ſuo eligere debet ſacerdotes [b], & alios prudentes viros gnaros diuinæ legis, & exercitatos in eccleſiaſticis ſanctionibus: qui ordinandorũ uitam, genus patriam [c], ætatem inſtitutionem [d], locum, vbi educati ſunt, ſi ſint bene literati, ſi inſtructi in lege Dñi, diligenter inueſtigent [e]; ante oĩa, ſi fidem catholicam firmiter teneant, & verbis ſimplicibus aſſerere queant. Ipſi aũt, quibus hoc committitur, cauere debẽt, ne aut fauoris gratia, aut cuiuſcunq; muneris cupiditate illecti à vero deuient, vt indignum, & minus idoneum ad ſacros gradus ſuſcipiendos epiſcopi manibus applicent. Quod ſi fecerint, & ille, qui indigne acceſſit, ab altari remouebitur; & illi, qui donum ſancti ſpiritus vendere conati ſunt, coram Deo iam condemnati [f] eccleſiaſtica dignitate carebunt. Igitur per tres continuos dies diligenter examinentur: & ſic Sabbato, qui probati inuẽti ſunt, epiſcopo repreſententur.

Alias [g] autem ſine clericorum videlicet concilio, & populi teſtimonio nullum epiſcopus ordinare præſumat.

Vnde in concilio Carthagin. 4. c. 22. legitur.

¶Sine clericorum ſuorum concilio epiſcopus clericos non ordinet. Cap. VI.

† *al. conſilio.* † *aſſenſum. & conniuentiam*] orig.

EPiſcopus ſine concilio † clericorum [h] ſuorum clericos non ordinet, ita vt ciuium conniuentiam †, & teſtimonium quærat.

b ¶Sacerdotes.] Tñ hoc vr̃ eſſe officiũ archidiaconi, & repreſentare abbates ordinandos, & abbatiſſas in ſe deponere: vt ext. de off. archid. ut noſtrũ. Et eſt arg. ad hoc ĩ d ꝓxi. oſtiari'. Et ſm hoc vr̃, ꝙ ſi archidiaconus dẽt examinare inſtituẽdũ, ꝙ tenet ordinato ad bñficiũ cõferẽdũ, ar. 54. d. ſi ſeruus. Arg contra extra de ꝓben eps. Sol. illud eſt qñ eps ordinat ſine repreſentatiõe: vel quãdo repreſentãs nõ eſt ſoluendo. ADDITIO. De hoc no. extra de offi. archi. ad hæc.

Archidiaconus inſtituẽdos examinare debẽt.

c ¶Patriam.] Nã ꝓꝑ natiuitatem, vel patriã carius vel vilius emit mãcipiũ. ff. de æd. edict. quod ſi nolit. §. qui mancipiũ.

d ¶Inſtitutionem.] ideſt, titulum.

e ¶Inueſtigent.] Sed nunq d ordinãdi, ita rigide ſunt examinãdi? qđ vr̃, vt ext. de pur. cano. conſtitutus & extra de elect. cum in cunctis. Argu contra. ff. de ædil edict. ſi quid uenditor in princ. vbi dr̃, ꝙ non ita amare. ſed cum quedã tempeŕamento accipiendum, ut non requiratur nimia perfectio extra de elect. cum nobis olim. Hæc autem tria potiſſime requirenda ſunt[1], ætas legitima, literatura ſufficiens, morum honeſtas, ut extra de elect. cum in cunctis. & ſi

Ordinandi de qb. ſunt examinãdi.

Hæc in monacho non eſt neceſſaria, vt legit & no. J. 16. q. 1. legi.

ꝓbare & examinare ordinandos: & ordinãdi dẽnt eſſe ꝓbati populi teſtimonio. Nuc uero dr̃, ꝙ ſi neutrũ iſtorũ interueniat eps non dẽt præſumere facere ordinõnẽ. ¶Caſus leq. cap cum § patet.

g ¶Alias.] i. ſi nõ ſunt examinati à collateralib. epi. 1. vel ꝓbati ꝑ teſtimoniũ populi. ad hoc ĩ. e nullus.

g EPiſcopus. ¶Clericorum.] Sed contra 15. quæſt. 7. cap.

1 Vt ſup. proxime.

d.vlt. vbi dicitur, ꝙ ſolus epiſcopus honorem dare poteſt: ſolus auferre non poteſt. Sed ibi hæc dictio, ſolus, non excludit clericos fui[...] ſed alios epiſcopos. adhuc ſignatur aliud contrarium 67.diſt.reliqui. Sed illud loquitur de notis clericis, requiritur ergo conſenſus canonicorum

modo exponitur quantum ad ordinandos: alio modo quantũ ad ordinatos. Et quod dicit, ordinatũ deiiciendum, ſi prius fuerit criminoſus, intelligas de maiori crimine: quia ſi quis in minori crimine exiſtens ordinari ſe permiſerit, non deponitur: ſed imponitur ei pœnitentia, vt 68 diſt.cap.1. 82.d. presbyter. extra de renun. niſi.§. ꝑ criminis conſciẽtiã. Qui ergo ãte ordinationis ſuæ tacet crimen ſuum, deponitur, vt 50.diſtin. ex pœnitentibus, vel ſi quis ſine examinatione promotus fuerit, vt 84.d quiſquis, & 81.diſt. ſi qui ſine examinatione. Sed pone, ꝙ in omnibus ſit idoneus, qui ordinatus eſt ſine examinatione: nunquid propter hoc ſolũ deponẽdus eſt ² ꝙ nõ eſt examinatus? ita videtur hic dici: & hoc nõ eſt ꝑ ſuum vitium, ſed propter vitium ordinãtis, vt 70.diſti.c.1. & 16.q.7 decernimus. Item quia nõ intrauit per oſtium, vnde mori debet, vt Remus, ff. de rerum diuiſ.l.vlt. Alij contrarium dicunt: arg. contra extra de præben. cum ſcd'm Io.

b ¶Quod irreprehenſibile] Ergo minores ordines cum examinatione ³ cõferẽdi ſunt Nã, & deponitur quis a minoribus ordinibus, vt 27.q.1.ſi quis epiſcopus

² Hæc depoſitio fieri debet non ab eo qui eum ordinauit: cũ ipſe debeat deponi: ſed ab eius ſuperiore, ſm Hugo. Idem ſentit Goff.

³ Arg. cõtra ſup. ea.d. qñ. ſumpto arg. a contrario sẽſu, ſed iſta hic & ibi ſub maxime Ar.

3 *Quæritur, quid fieri debeat de his, qui ſine examinatione promecti ſunt.*

De his ita legitur in concilio Martini Papæ.

Apud Martin. Bracaren. c.24. Facit ad hoc c. epiſ. 5. Zachariæ ad Bonifacium epm, & 15.q.8. Si qs presbyter. Anſ.l.6.c.13.

¶De iis, qui ſine examinatione ordinantur, & poſtea peccata ſua confitentur. Cap. VII.

SI quis presbyter, aut diaconus ſine aliqua examinatione ordinati ſunt, aut certa, cum diſcuterentur criminoſa peccata ſua confeſſi [a] ſunt, aut poſt ordinationem ab aliis detecti ſunt, abiiciantur ex clero. Similiter vero, & de vniuerſo ordine clericorum ſeruetur. Nam hoc ſibi, quod irreprehenſibile [b] eſt, ſancta catholica defendit eccleſia.

a ¶Confeſſi ſunt.] *In originali eſt*, confeſſi non ſunt, & poſt ordinationem, &c. *Verum in Concilio Niceno, c.9. vnde hoc caput videtur ſumptum, habetur ſine negatione, quemadmodum hic, & inf. d.81.c.ſi qui ſint.*

DISTINCTIO XXV.

QVod nullus ſine examinatione ordinandus ſit, breuiter demonſtratum eſt. Quid autem [c] ad epiſcopum, quid ad vnumquemque inferiorem pertineat, Iſidorus Hiſpalenſis epiſcopus in epiſtola ad Ludifredum † ſcribit ita dicens.

† ad Lanfredum.

¶ *Integra hæc epiſtola habetur in codice bibliothecæ monaſterii Dominicanorum.*

Burch.l.3.c.50. Iuo p.6.c.20. Pann.l.3.c.41.

¶Quod epiſcopi, & cæterorum ſit officium in eccleſia. Cap. I.

PErlectis ſanctitatis tuæ literis gauiſus ſum, ꝙ optatam ſalutem tuam earum relatu cognoui. De his autem, quæ in ſequentibus inſinuare eloquii tui ſermo ſtuduit, gratias ago Deo; ꝙ ſolicitudinem officii paſtoralis impendis, qualiterque eccleſiaſtica officia ordinentur, per

QVod nullus.] Hęc diſt. diuiditur in tres partes. In prima ponuntur officia minorum clericorum, epiſcoporum, & aliarum dignitatum, ſ. archidia. archipresbyt. primicerii, ſacriſtæ, theſaurarii. Petrus. Secunda ibi. [Ex hac.] Tertia ibi [Nunc autem.] Io.de Fan.

CASVS. Supra oſtenſum eſt de examinatione clericorum. In hac vero 25.d. oſtenditur quid ad epiſcopum, & quid ad alios inferiores pertinet, & hoc probat per ſequentia c. Et poſtea interſerit regulam Apoſtoli: Oportet epiſcopum eſſe ſine crimine, &c & eius occaſione ponit ſignificationes huius nominis, crimen.

c ¶Quid autem.] In hac d. oſtendit quid pertineat ad vnumquemque ordinem ⁴ Secundo ponit regulã Apoſtoli. Oportet epiſcopũ eſſe ſine crimine, & inde nacta occaſione ponit varias ſignificationes huius nominis, crimen, & oſtendit quod ſit mortale, quod veniale.

⁴ Et hoc vſque ad §. nũc autem.

PErlectis.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte oſtendit Iſidorus, quæ officia pertineant ad ſingulos ordines. In ſecunda parte: quæ incipit ibi, [Hi ſunt ordines.] oſtendit, ꝙ quatuor dignitates debent eſſe ſub epiſcopo in eccleſia maiori, ſcilicet, archidiaconus, archipresbyter, primicerius, & theſaurarius, & quæ ad ipſos pertineant, & quibus præponantur.

nicorum in ordinibus conferendis, vt hic. Item in cauſarum diffinitionibus, vt 15.q.7. epiſcopus. Item in conferendis beneficiis extra de his quæ fiunt a præla. ſine cõſenſu c. ea noſcitur 93.d. legimus. Item in priuilegiis cõferendis, & aliis negotiis, vt extra, de iis quæ fiunt a præla. quanto 1.

QVAERITVR QVID FIERI. Hæc eſt tertia pars d. in qua dicitur, ꝙ ſi aliqui ſine examinatione ordinantur: ſi criminoſi ſint, deponantur. Io.de Fan.

SI qui] CASVS. Tres caſus in hoc c. continentur. Primus eſt, ꝙ ſi quis presbyter, vel diaconus ſine examinatione fuerit ordinatus, debet deponi. Secundus eſt, & ſi examinatur, & confitetur crimina ſua in examinatione, debet repelli, & non promoueri. Tertius ſi examinatur, & non confitetur crimina ſua: ſi poſtea inde conuincatur, debet deponi. Idem dicendum eſt de cæteris clericis inferioribus.

a ¶Confeſſi.] Si metu probationum aliquis confitetur crimen, talis habetur pro conuicto, ſed ſi ſponte aliquis confitetur crimen nulla examinatione præcedente, ſeruatur qđ legitur 15.q.8. qui admiſerit, & c. ſi quis presbyter, & ponitur hoc verbũ, abiiciantur, improprie vno

cilicet in
penſatio-
terum ec
ſiæ. 12.q.
ĩ qua d re
s.
m in alie
tione. 12.
.. ſine ex-
ptione 20
. hoc ius.
m in om-
us cõibus
gotiis, vt
omnibus
umbit. ab
nib. com
obetur. ex
de præ-
ipſ. acce-
us. Arch.
Confeſſus
crimine
habeatur
o cõuicto.

nantur, quod proſequitur vſque ad §. [Nunc autem.]

Nota quære te licet.

a ¶Cognita.] Not. ꝙ quærere poſſumus ea quæ ſunt nobis nota, vt 11. diſtin. quis neſciat. 24. q. 1. pudenda. verſi. fin.

b ¶Infideles.] Contra inf. de conſec. d. 2. epiſcopus nullum. ſed illud no tenet, quia contraria conſuetudine abrogata ſunt diſti. 4. §. leges.

ADDITIO. Hoc legitur, & no. .q. 1. nõ liceat ibi videas, vel dic, vt no. in prędic. ca. epiſcopus, & 30. q. 3 d inceſtis, in gl. de hac materia, &c. ſed qđ hic not. fuit in ſumma Goffred. Archid.

per eo. & de præben referente. & extra de inſti. cum veniſſet. Arg. contra 16 q. 7. nullus, & extra de offic. Archi. cap. 4. & 5. Item vicarius eſt epiſcopi, vt infra cap. 1. & extra de offic. Archid. cap. 1. ergo habet delegatam iuriſdictionem, non ordinariam. Ad hoc dico, ꝙ Archid. habet

quir:: & licet omnia prudentiæ tuæ ſint cognita[a], tamen, quia affectu fraterno me conſulis, ex parte, qua valeo, expediam, & de omnibus eccleſię gradibus, quid ad quemque pertineat, eloquar. Ad oſtiarium namque pertinent claues eccleſiæ, vt claudat, & aperiat templũ Dei, & omnia, quæ ſunt intus, extraque cuſtodiat: fideles recipiat; excommunicatos, & infideles[b] excipiat; † ¶Ad exorciſtam pertinet exorciſmos memoriter retinere, manuſque ſuper energumenos, & cathecumenos in exorcizando imponere. ¶Ad acolythũ pertinet præparatio luminariorum in ſacrario: ipſe cereum portat: ipſe ſuggeſta † pro Euchariſtia, calices ſubdiaconis præparat. ¶Ad pſalmiſtam pertinet officium canendi, dicere benedictiones[c], laudes †[d], ſacrificium[e], reſponſoria, & quidquid pertinet ad canendi peritiam. ¶Ad lectorem pertinet lectiones[f] pronunciare, & ea quę prophetæ vaticinarũt, populis prædicare.[g] ¶Ad ſubdiaconum pertinet calicem, & patenam ad altare Chriſti deferre, & leuitis tradere, eiſque miniſtrare; vrceoleum quoque, & aquam †, manile, & manitergium tenere; epiſcopoq;, & presbyteris, & Leuitis pro lauandis ante altare manibus aquam præbere. ¶Ad diaconum pertinet aſſiſtere ſacerdotibus, & miniſtrare in omnibus, quæ aguntur in ſacramentis Chriſti: in baptiſmo ſcilicet, in Chriſmate, & patena, & calice; oblationes quoq; inferre, & diſponere in altario: componere etiam menſam Domini, atq; veſtire, crucem ferre, & prædicare Euangelium, & Apoſtolum[h]. Nam ſicut lectoribus vetus teſtamentum, ita diaconis nouum prædicare præceptum eſt: ad ipſum quoque pertinet officium precum[i], & recitatio[k] nominum: ipſe præmonet[l] aures haberi ad Deum: ipſe hortatur clarè[m]: ipſe donat pacem[n], & ipſe annunciat[o]. ¶Ad presbyterum pertinet ſacramentum † corporis, & ſanguinis Domini in altario Dei conficere, orationes dicere, & benedicere dona Dei. ¶Ad epiſcopum pertinet baſilicarum conſecratio, vnctio altaris, & confectio chriſmatis[p]. Ipſe prædicta officia, & ordines eccleſiaſticos diſtribuit: ipſe ſacras virgines benedicit; & dum præcesſit vnuſquiſque in ſingulis; ipſe tamen eſt præordinator in cunctis. ¶Hi ſunt ordines, & miniſteria clericorum; quæ tamen auctoritate Pontificali in archidiaconi cura, & primicerij, ac theſaurarij ſolicitudine diuiduntur. ¶Archidiaconus enim imperat ſubdiaconis, & Leuitis: ad quem iſta miniſteria pertinent, ordinatio veſtiendi altaris a Leuitis, cura incenſi, & ſacrificij[q] neceſſaria ſolicitudo; quis Leuitarum Apoſtolum, & Euangelium legat, quis preces dicat, ſeu reſponſoria † in Dominicis diebus, aut ſolemnitatibus † decantet. Solicitudo quoque parochiarum β †, & ordinatio, & iurgia[r] ad eius pertinent curam pro repa-

† *al. eijciat.*

† *al. vaſa ſuggeſta.*
† *laudes ſacrificium*] orig.

† *aqua manilem*] orig.

† *al. ſacrificium.*

† *al. reſponſorium*
† *ſolemnitatem*] orig. & Pann.
Solemnitatum.] Burc. & Iuo.
† *Parochianorũ*] orig.

c ¶Benedictionis.] ideſt, benedicamus.

d ¶Laudes.] ideſt, alleluia, vel illud. Chriſtus vincit, &c.

e ¶Sacrificium.] id eſt offertorium.

f ¶Lectiones] Legẽdas in matutinis.

g ¶Prædicare.] ideſt, legere: ne ſit contra 16. q. 1. adijcimus

h ¶Apoſtolum.] id eſt, epiſtolam: cum deeſt ſubdiaconus.

i ¶Precum.] Dicendo litanias.

k ¶Et recitatio.] Ordinandorum, & baptizandorũ, & mortuorum, & excommunicatorum 2. q. 1 legum.

l ¶Præmouet.] Cum dicit, Humiliate vos, &c.

m ¶Clarè.] Kyrieeleiſon in Rogationibus. Idem Goff.

n ¶Pacem.] Cum dicit, Dñs vobiſcum. vel pax vobiſcum; ſecundum conſuetudinẽ alterius loci. Vel cum dicit, Agnus Dei, &c. Lau.

o ¶Annunciat.] Feſtiuitates.

p ¶Chriſmatis.] Alia plura ſpectãt ad epiſcopum, vt 63. d. quamuis.

q ¶Et ſacrificii.] portanda ad altare.

r ¶Et iurgia.] Hic videtur, ꝙ archidiaconi habeant ordinariam iuriſdictionẽ, & quod poſſint inſtituere clericos, & ſuſpẽdere, vel excommunicare: vt 63. diſtin. ſi in plebibus, & extra de pœ. licet, & extra de exceſ. præla ad hoc, & de offi. deleg. ſu. habet ordinariã iuriſdictionẽ a. & qđ legitur extra de offi.

a Ad hoc facit qđ no 9. q. 4. nullus primas. in gl. ergo nec. & inf. dicã 24. q. 3. tã ſacerdotes. ibi videas. Arc.

a Idem ... in l. præ... mus. in p... C. de app... A le. de li... in rub. ff. ... offi. eius ... mand. eſt ... riſdict. ... colu. vbi ... hoc multã ... ducit iura.

officia archidiâ.c.4. intelligo cum archidiaconus exten debat manus ad ea quæ ſibi non competebant ex officio niſi conſuetudo ſit præſcripta, vel gñalis aliarũ eccleſiarũ illius diœc. Nec ob. ꝙ dr̃ eſſe vicarius epi quia nihilominus eſt ordinarius iudex. nã & vicarius alicuius ecclesiæ perpetuus dr̃, & ordinarius, vt extra de præben. de monachis. Sic video, ꝙ vicarius iudicis ordinariam habet poteſtatem. quod ex eo patet, quia interponit decretum de non alienandis rebus minorum. C. de off. eius qui vi. alie. gerit. l 2 ſed hoc non poſſet facere, ſi haberet delegatam iuriſdictionem, vt ff. de offic. eius cui man. eſt iuriſd. l 2. videtur tamen ex hoc, ꝙ habeat delegatam iuriſdictionem: quia appellatur ab ipſo ad archiepiſcopum, vt extra de præben. referente: ſed ſi haberet ordinariam iuriſdictionem, gradatim fieret appellatio, vt 2. q. 6. anteriorum Item alia ratione videtur hoc, quia tantum de humilioribus negotiis cognoſcit, vt hic dr̃: ergo eſt pedaneus iudex, vt C. de peda. iudi. l. vlt. ſed pedanei iudices delegati ſunt. vt. C. de peda. iudi. l. penul. Item quia epiſcopus hoc officium delegat alijs, vt, 10. q 1 epiſcopum. Sed iſtud intelligas de illo iure viſitandi, quod epiſcopo competit. H. dicit ipſum habere ordinariam: ſed tamen eam non poteſt exercere ſine auctoritate epiſcopi ſicut Metropolitanus ius habet conſecrandi epiſcopum: illud tamen ius non poteſt exercere ſine aliis epiſcopis. 64. diſtinct. cap. 1. loa. Mihi videtur quòd ſolus epiſcopus in ciuitate ſua debeat eſſe iudex ordinarius. vt 7. q. 1. in apibus. niſi ſecus ſit de conſuetudine iam præſcripta, vt extra de præſcript. de quarta. & c. auditis. & melius de off. Archid. capit. vlt. quod eſt Honorii. B.

† *Parochiam.*
† *Parochitanorũ*] orig.
† *al. & libertatum*

randis [a] diœceſanis baſilicis ipſe ſuggerit ſacerdoti [b]: ipſe inquirit parochias † cum iuſſione [c] epiſcopi, & ornamenta, vel res baſilicarum [d] parochiarum †, geſta libertatum † eccleſiaſticarum epiſcopo idem refert: collectam pecuniam de communione [e] ipſe accipit, & epiſcopo defert, & clericis proprias partes idem diſtribuit. ¶ Ab Archidiacono nunciantur epiſcopo exceſſus diaconorum: ipſe denunciat ſacerdoti in ſacrario ieiuniorum dies, atque ſolemnitatum, & ab ipſo publicè in eccleſia prædicatur γ: quando vero archidiaconus abſens eſt, vicem eius diaconus [f] ſequens adimplet. ¶ Archipresbyter [g] δ verò ſe eſſe ſub archidiacono, eiuſque præceptis ſicut epiſcopi ſui, ſciat obedire: & (quod ſpecialiter ad eius miniſterium pertinet) ſupra omnes presbyteros in ordine poſitos curam agere, & aſſidue in eccleſia ſtare; & quando epiſcopi ſui abſentia contigerit, ipſe vice eius Miſſarum ſolemnia celebret, & collectas [h] dicat, vel cui ipſe iniunxerit. ¶ Ad primicerium pertinent acolythi, exorciſtæ, pſalmiſtæ, atque lectores: ſignum [i] quoque dandum pro officio clericorum, pro vitæ honeſtate, & officij meditandi, & peragendi ſolicitè, lectiones, benedictiones, pſalmũ, laudes, offertorium, & reſponſoria quis clericorum dicere debeat. Ordo quoque, & modus [k] pſallendi † in choro pro ſolemnitate temporum ordinatio quoque pro luminaribus deportandis. Siquid etiam neceſſarium eſt pro reparatione baſilicarum, quæ ſunt in vrbe [l], ipſe denunciat ſacerdoti: epiſtolas epiſcopi pro diebus ieiuniorum parochitanis † per oſtiarios ipſe dirigat: clericos ε, quos delinquere cognoſcit, ipſe diſtringat, quos verò emendare non valet, eorum exceſſus ad agnitionem epiſcopi deferat: baſilicanos † ipſe conſtituat, & matriculam † [o] ipſe diſponat. Quando aut em primicerius abſens eſt, ea, quæ prædicta ſunt, ipſe exquirat, qui ei aut lege † [p] proximus eſt; aut eruditione ζ. ¶ Ad theſaurarium pertinet baſilicarum, & oſtiarij ordinatio † [q], incenſi præparatio, cura chriſmatis conficiendi, tum baptiſterij ordinandi, præparatio, luminariorum in ſacrario, & in ſacrificijs †.

† *al. canendi.*

† *al parochianis.*
† *al. baſilicarios.*
† *al. matriculas*] origin. & manuſcrip.
† *loco*] orig.
† *reparatio*] orig.
† *præparatio ſacrificij)* orig.

α ¶ Clamare. *In epiſtola B, Iſidori. & apud Iuonem legitur:* ipſe hortatur orare, ipſe clamat, & panem ipſe annunciat.
β ¶ Parochiarum.] *In epiſtola legitur,* parochianorum, *quemadmodum & paulo inferius: Vox iſta frequens eſt in*

a ¶ Pro reparandis.] Alibi dicitur, quod hoc ad præpoſitum ſpectet, vt 70. d. ſanctorum, ſed ibi nomen præpoſiti large ſumitur. vt extra de verb. ſignific. quamuis.
a ¶ Sacerdoti,] Id eſt, epiſcopo.
c ¶ Cum iuſſione.] generali, quando recipit archidiaconatum ab epiſcopo.
d ¶ Baſilicarum.] Ruralium: quia ea quæ ſunt in vrbe, cuſtodit primicerius.
e ¶ De communione.] Ideſt, de oblationibus.
f ¶ Diaconus] Cum ergo poſſit vices ſuas delegare, ergo eſt ordinarius, vt C. de iudi. a iudice.
g ¶ Archipsbyter.] In quibuſdam eccleſijs vocatur iſte decanus 50 d. in capite. ſed ille eſt archipresbyter ruralis 2.
h ¶ Collectas.] Scilicet orationes.
i ¶ Signum.] ideſt, pulſatio campanarum.
K Modus] ideſt cum organo, vel ſine eo.
l ¶ In vrbe] Sed archidiaconꝰ ext. vrbẽ, vt ſu. dictũ eſt.
m ¶ Clericos.] Ciuitatenſes.
n ¶ Baſilicanos] ideſt, cuſtodes baſilicarum 2.
o ¶ Et matriculam] .i. tabulam: nam in matricula faciat ſcribi, quod quilibet canonicus legere debeat.
p ¶ Aut lege] .i. ordine. & eſt arg. literaturam æquipollere dignitati.
q ¶ Ordinatio.] i. vt ordinet ea, quæ ſunt neceſſaria ad baſilicam. ſ. claues & candelas.

2 Aliter accipitur 50. di. contu nac es Arch. Literatura æquipollet dignitati.

EX HAC EPISTOLA. Hæc eſt ſecunda pars huius diſt. in qua ponit de ordinatione pſbyterorũ & diaconorũ.

a Audire.] Oportet.] Subditos.

b ¶ Monita.] id eſt, conuerſationem.

c ¶ Diſciplinæ.] id eſt, regulam viuendi, vt 16.q.1. ſicut.

d Vnum.] ¶ In ſiniſtro humero. Et hoc ideo, vt oſtendatur, quod debet tranſire de læua ad dexterã, id eſt, de tẽporalibus ad ſpiritualia: & hoc oſtenditur cum circumflectitur poſtea verſus dexteram.

NVNC AVTEM. Hæc eſt tertia pars huius diſtin. in qua ponuntur 13. capitula apoſtolicæ regulæ: & ſub hac occaſione ponit quatuor acceptiones criminis Io. de Fan.

CASVS. Oſtẽſo qualiter in quolibet ordine ſint examinandi clerici & ordinandi; nunc Gra. breuiter vſque ad 12. cauſam tractat ex quibus ordinibus quis valeat promoueri: & qui poſt lapſum valeant reparari, & quibus culpis deijci mereantur, & quo accuſante, & quibus teſtificantibus poſſint conuinci clerici: & ſub quo iudice ſint abſoluendi, vel damnandi: Et incipiendo ab epiſcopo proſequitur 13. c. apoſtolicæ regulæ. Primũ c. eſt oportet epiſcopum eſſe irreprehenſibilem, vel ſine crimine. Et dicitur primo crimen quodlibet peccatum mortale, vel veniale ex deliberatione procedẽs, vel ſine: de quo dicitur: res pene contra naturam eſt, &c. ſed talis eligatur cuius cõparatione cæteri grex dicatur. Secundo dicit crimen accuſatione & condemnatione dignũ, vel infamia criminalis. Quod autem dicitur: oportet epiſcopum eſſe ſine crimine, intelligitur poſt baptiſmum, & non ante.

e ¶ Propter quod.] id eſt, quia ſimile ponitur 25. diſt. de Conſtantinopolitana. verſ. nam quod.

f ¶ Nunc autem.] Ab hoc loco vſque ad 49. diſt. aſſignat 13. cap. apoſtolicæ regulæ 1. quæ in locis ſuis diſtinguemus, & pertingit hic tractatus vſque ad 12. cauſam, aſſignando quales in quolibet ordine, & ex quo, & in quẽ debeãt promoueri, q. lapſi valeant reparari, & qui non: & ſub quo iudice quilibet accuſetur, & ſub quo iudice ſint ligandi, vel abſoluendi: Si qua autem alia interponit, incidentia ſunt, vt in 6.7.8.9. & 10. cauſis, continua.

¶ Hactenus oſtendimus quales ſint promouendi, & qualiter ſint examinandi. nunc autem oſtendit quales in quolibet ordine debeant ordinari Ioan. de Fan.

g ¶ Breuiter.] id eſt, vſque ad 12. cauſam.

h ¶ Regulam.] Hæc ſunt 13. capitula, quæ proſequitur: Oportet epiſcopum eſſe ſine crimine, Vnius vxoris virum, Non vinolentum, Prudentem, Ornatum, Hoſpitalem, Pudicum, Doctorem. Non percuſſorem, Non litigioſum. Non cupidum, Domui ſuæ bene præpoſitum, Non neophytum.

i ¶ Ad Timotheum.] Scribit.

k ¶ Nomine autẽ.] Gratianus volẽs exponere auctoritatem

antiquis exemplaribus conciliorum Toletanorum.

γ ¶ Prædicatur.] *Sic emendatum eſt ex manuſcr.* Grat. *& originali. Antea legebatur.*

δ ¶ Archipresbyter.] *Hinc vſque ad verſ.* Ad primicerium, *non ſunt in ipſa epiſtola Iſidori, atque in Pannormia, neque apud Burc & extra, c 1. de off. archipresb. citatur ex cõcilio Toletano.*

ε ¶ Clericos.] *In primo Vaticano eſt,* clericos vrbis, *& poſt verbum,* deferat, *additur,* cæteri enim qui ſunt extra vrbem, ad archidiaconi curam pertinent: *quemadmodum & in nonnullis alijs exemplaribus.*

ζ ¶ Eruditione.] *In orig eſt,* eruditione his explendis certus.

2 *Ex hac epiſtola liquet, quid cuiuſque officij ſit. ¶ Eſt etiam alia diſtinctio epiſcoporum, presbyterorũ diaconorum, quam fecit Clemens in epiſtola ſua tertia ita dicẽs.*

¶ Quid ab epiſcopis, quid a presbyteris, quid a diaconis audire oportet. Cap. II.

Audire[a] epiſcopũ attentius oportet; & ab ipſo ſuſcipere doctrinam fidei; monita[b] autẽ vitæ a presbyteris inquirere, a diaconis vero ordinem diſciplinæ[c]. Anſ.l.7.c.76.al.81.

Sacerdos quoque vtrumque humerum orario ambit: diaconus verò ſiniſtro tantum, vt ad miniſterium expeditius diſcurrat.

Vnde in concilio Toletano 4. c.39.

¶ Quare leuita vnum tantum humerum orario ambit. Cap. III.

Vnum[d] orarium oportet leuitam geſtare in ſiniſtro humero[e] propter quod[e] orat, id eſt prædicat; dexteram autem partem oportet habere liberam, vt expeditius ad miniſterium ſacerdotale diſcurrat. Anſ.l.7.c. 80.al. 86.

3 *Nunc autem[f] per ſingulos gradus ordine recurrentes; qui ex quibus ordinibus in quem gradum conſcendere poſſint: qui poſt lapſum valeant reparari, vel qui non, quibus culpis a proprio gradu mereantur deijci. quo accuſante, quibus teſtificantibus poſſint conuinci, cuius ſententia ſint abſoluendi, vel condemnandi, breuiter[g] conſideremus. Ac primum a pontificali gradu incipientes, qualem oporteat eum eſſe, qui in epiſcopum eſt ordinandus, diligenter inueſtigemus, Apoſtoli regulam[h] ſecuti quã in huiuſmodi re Timotheo, & Tito ſcribit dicens: [Oportet epiſcopum irreprehenſibilem eſſe] id eſt, nõ obnoxium reprehenſioni. Hoc ad Timotheum[i]. Ad Titum autẽ: [Oportet epiſcopum ſine crimine eſſe.] quod (vt Hieronymus ſcribit ad Oceanum) idẽ eſt. Nomine autem[k]*

1 Timoth.3. Cap.1.

Ex gloſſa interlineari ad eum locum.

Epiſt.83. & inf. ead. c. primum, & in gloſſa ordinaria ad locũ epiſt. ad Timotheũ.

1 Quam tractat vſque ad 50. diſt. per ordinem. deinum repetit eadem & ordinatẽ a d.51. vſque ad diſt.91. ſi qua alia interponit in diſtinctionibus, vel in cauſis, incidentia ſunt, vt inf. ſequitur in gl. ſ in Hug. Regula apoſtolica habet 13 ca.

tatem Apoſtoli: oportet epiſcopum eſſe ſine crimine, aſſignat hic plures ſignificationes huius nominis, crimen: licet hic quidã quinque ſignificationes aſſignent: ego non aſſigno niſi quatuor. Dicitur enim quãque crimen omne delictum ſiue mortale, ſiue veniale, ſiue ex delibe-

CRIMINIS APPELLATIO. CASVS. Ponitur tertia acceptio huius nominis, crimen. Dicitur.n. crimen quodlibet mortale peccatum, vel veniale qđ ex delibera tione procedit: & non deletur niſi p pœnitentiã *. Quæ vero procedunt ex infirmitate vel ignorantia, præcepit Iacobus * alterutrũ confiteri: quia facile dimittuntur.

*Vide Turrecrematã hic.

* Vide S. Th. 4 diſt. 17. q. 3. art. 4. q. 1. ad 1.

criminis[a] *quodlibet peccatũ intelligitur: unde in eadem epiſtola*[b] *Hieronymus dicit*, [*Res a cõtra naturam pene eſt, vt ſine peccato aliquis ſit: ſed talis eligatur, cuius comparatione cæteri grex dicatur.*] *In epiſtola vero ad Titum, crimen vocatur criminale peccatum, vel criminalis infamia: unde ibi ſlegitur:* [*Crimen eſt querela, id eſt peccatum accuſatione & damnatione dignũ.*] *Quod autem ſine criminatione iubetur eſſe, qui in epiſcopum eligitur; non ante baptiſma, ſed poſt baptiſmum intelligendum eſt: ut a tempore videlicet baptiſmatis nullius criminis conſcientia mentem eius remordeat.* ¶ *Criminis autem appellatio alias late*[f] *patet, complectens omne peccatum, quod ex deliberatione procedit. Vnde Beda ſuper epiſtolã Iacobi,* [*Peccata, quæ ex ignorantia*[g] *vel infirmitate humana committuntur, dicit, & præcipit alterutrum confiteri; quia facile*[h] *dimittuntur: quæcũque vero fiunt ex deliberatione, nõ niſi per pœnitẽtiam.*] ¶ *Hinc etiam*[i] *Auguſtinus ait,* [*Nullum peccatum, eſt adeo veniale, quod non fiat criminale*[k], *dũ placet.*] ¶ *Alias autem ea demum ſignificat, quæ ſemel commiſſa ad damnationem ſufficiunt. Multa enim ex deliberatione procedunt, quæ niſi ſæpius iterata, & in conſuetudinem fuerint deducta; quamuis grauent poſt mortem, non tamen æternaliter perdunt: quia & ſi quadam ratione crimina appellentur; tamen mortifera, & capitalia non ſunt. Vnde Auguſtinus in homilia de igne purgatorio exponens verba Apoſtoli,* [*Si quis ſuper hoc*[l] *fundamentum ædificauerit ligna*[m] *fenum, & ſtipulam, &c.*] [*Multi ſunt, qui lectionem iſtam male intelligentes falſa ſecuritate decipiuntur: dum credunt, quod ſi ſupra fundamentum Chriſti capitalia crimina ædificent, peccata ipſa per ignem tranſitorium poſſint purgari; & ipſi poſtea ad*

In gloſſa, inter lineari.

ca. e. primum.

Iaco. vlt.

Sermone 41. de ſanctis, ſiue 4. de animab. defunctorum.

f ¶ Late.] Sed latius ſup. ibi, noĩe autem. hoc.n. ſolũ mortale & veniale qđ ex deliberatione procedit.

g ¶ Ex ignorantia.] i. venialia peccata.

h ¶ Quia facile.] quia etiã laico* poſſumus ea confiteri, ſi nõ habeatur copia ſacerdotis: ſed mortalia nõ cõfitebimur niſi ſacerdoti dummodo poſſit haberi eius copia: alias laico poſſumus ea confiteri, vt de pœn. d. 1. quẽ pœnitet. & d. 6. q vult. Vel ideo facile, quia per orõnẽ dñicam, vel per eleemoſynas vel p modicũ ieiuniu, vel p aſperſionem aquę benedictæ dimittuntur, vt de pœn diſt. 3 de quotidianis. & diſt. 6 q vult. & de conſe d. 3 aquam.

i ¶ Hinc et.] recipicit ad id qđ dixit, ſi ex deliberatione. Ioan.

ADDITIO. Et expones ſic. Hinc, ideſt, ad oſtendendum, qđ illa quæ committuntur ex deliberatione indigent pœnitẽtia. & poſſunt iſta eſſe verba Grat. vel Bedę introducentis auctoritatem Aug. ſm H.

* Nec venialia nec mortalia poſſumus conficere ſacramentaliter, niſi ſacerdoti, vide B. Th. 4. d 17 q. 3. art. 4 q. 1. 2. & 3.

Venialia remittuntur variis modis.

deliberatione procedat, ſiue ex ignorantia, ſecundum quod dicitur, Nemo ſine crimine viuit & hanc ſignificationem innuit ibi, nomine autem criminis. Quandoq; dicitur crimen infamia procedens ex crimine: prout ibi ſumitur in epiſtola ad Titum Quandoq; dicitur crimen, ſolum id, quod ex deliberatione procedit (ſiue illud ſit mortale, ſiue veniale: prout ibi ſumitur criminis appellatio, &c. Quarto modo dicitur crimen ſolũ, id quod eſt dignum depoſitione, prout ibi ſumitur: alias; ea demum. Ioan Deinde exemplificat quod crimen ſit mortale, quod veniale: oſtendens qđ. mortalia delentur per pœnitentiam, venialia in purgatorio. hæc videas qualiter dixi in caſibus. B.

a ¶ Criminis] In præcedenti auctoritate.

b ¶ Vnde in eadem epiſtola] Sic continua: licet quodlibet delictum dicatur crimen, non tamen ita accipitur in præcedenti auctoritate: quia ſecundum hoc fere nullus eſſet idoneus, &c.

c ¶ Pene.] Inf. de pœni diſt. 2. cap. vlt.

c ¶ Pene.] Pene dicit propter Beatam Virginem & ſanctum Ioannem, qui fuerunt ſanctificati in vtero. vel philoſophicum temperamentum.

d ¶ Grex.] Sic 1. q 1. vilisſimus 81. diſt. in ſacerdotibus.

e ¶ Vel.] Pro ideſt.

K ¶ Criminale.] ideſt, cuius aſſiduitas, & contemptus * vitandi veniale non fiat mortale 1, non.n. vt qđ id quod eſt veniale, poſſit fieri mortale: quia ſm opinionẽ iſtorum nihil poteſt ſpeciem permutare. niſi velis dicere, qđ veniale & mortale non ſint ſpecies peccati, ſed accidẽtia. Vñ ſicut mortale fit veniale recepta pœnitentia, de pœn. diſt. 1. ſerpens ſic econuerſo fit veniale mortale. Alij dicunt, qđ tñ ipſe contemptus venialiũ eſt mortale peccatum; ſm hoc expone, fit mortale. i. tibi per contemptum fit 2 mortale. ſicut ibi exponitur, accedit verbum ad elementum.* & fit ſacramentum. 1. q. 1. detrahe.

ALIAS EA DEMVM. Hic ponitur quarta acceptio huius nominis crimen. ſ. qđ ſemel commiſſum ſufficit ad damnationem & depoſitionem: non tñ infamat & oſtenditur in hoc §. quæ peccata ſint mortalia, & quæ venialia: & quædam ex his enumerant mortalia, quæ per pœnitentiã purgantur; venialia in purgatorio poſt mortẽ. Et dr̃ qđ per lignum magna venialia deſignantur: per fœnum minora. per ſtipulam minima intelliguntur.

l ¶ Super hoc.] ideſt, ſuper fidem, ideſt, poſtquã fidem quis ſuſceperit, ideſt, licet quis poſt fidem ſumptam venialiter peccauerit, nihilominus ſaluus erit.

m ¶ Ligna.] Per hoc innuit tria genera venialium. lignã vocat grauiora venialia; fœnum minora. ſtipulã minima.

* Vide B. Th. 1. 2. q. 88. art. 4 & 5. & q. 74. ar. 8. ad 5.

1 Quod dic vt legitur & not de 15. diſt. 1. c. tres. prope finẽ.

2 ideſt, qđ ſitur. Archid.

* Inepta ſimilitudo.

3 Venialia triplicia.

nima.ligna enim diutius ſunt in igne quàm fœnum: & fœnum diutius quàm ſtipula.

a ¶ Non capitalia] Hac auctoritate dicunt quidam, ꝙ nullus pro * mortali peccato punitur igne purgatorio: ſed tantum pro ueniali. Alij dicunt, quod ſi aliquis cœperit pœnitere pro mortali, & non perfecit hic pœnitentiã perficiet eam in purgatorio ſed ſi hic nõ eſt cõtritus de mortali, non purgabitur pro illo in purgatorio ſic videtur Aug. hic velle, & de pœn. diſt. 1 ſi peccatum & ca. ſicut prim. & de pœn. diſtin. vlt. cap. vlt

Vide B.Th. 4. diſt. 18 q. 1. ar. 2. q. 1. & diſt. 21 q. 1 ar. 1 q. 1.

Punitur ne aliquis, in purgatorio pro mortali peccato.

b ¶ Non omnia.] Scilicet quæ ſunt mortalia, quæ venialia.

c ¶ Vel.] Pro ſaltem.

Ebrietas quandoque eſt mortalis.

d ¶ Ebrietas.] Quæ quandoque eſt mentis obliuio: & hæc eſt pœna, & non eſt aliquod peccatum, vt 15. q. 1. ſanè. quandoq; dicitur ſtudiũ ad inebriandum ſe: & hoc eſt mortale peccatum, vt 35. diſtinct. ante omnia. extra de vi & ho. cle. a crapula quandoq; dicitur frequens actus bibendi: & illud eſt ueniale, vt in verſ. ſequen.

e ¶ Plus accipit] Caſu, non ex contemptu, & non ad ingurgitationem: aliàs eſſet mortale peccatũ, vt 4. diſtinctio. denique.

Taciturnitas in prælatis eſt peccatũ mortale.

f ¶ Plus tacet.] In prælatis eſt taciturnitas mortale peccatum, vt 44 diſtinct. ſic rector. 40. diſtin. ſi Papa. in alijs eſt veniale.

g ¶ Ieiunantibus.] Sed nonne comedere ante horam comedendi eſt mortale peccatum? vt de conſec. diſtinct. 1 ſolent. & diſtinct. 5. quinque modis? Sed non intelligas de ieiuniis ſtatutis: ſed de illis quæ quilibet pro ſua voluntate ſeruat 76. diſtinct. vtinam.

1 Quęrit, nõ aſſerit. nam hoc dicere eſſet durũ. Archi.

h ¶ Tardius] Sic peccatum eſt, aliquid tardius dare. 13. quæſt. 2. qui oblationes. 16 q. 1. decimæ.

ADDITIO. Dic quod ipſum ſurgere non eſt peccatum: ſed tarditas & negligentia. cum iſtis concor. ſecundum Hug.

i ¶ Excepto.] Arg. contra H. qui dixit ꝙ vir non poteſt cognoſcere vxorem quin venialiter peccet, ut dixit ſupra diſtin. 13. nerui.

k ¶ Deſiderio.] Supple. & cauſa reddendi debiti.

l ¶ Neglexerit.] Hoc eſt in prælato mortale, vt 90 d. præcipimus.

m ¶ Seruum.] In hoc caſu ſeruus auditur agens contra dominum ſuum: & dominus talis cogitur eum vendere, vt ff. de his qui ſui vel alieni iuris ſunt. l. 2. §. dominorum. Similiter maritus vxorem tenetur moderate caſtigare, vt 7 q. 1. ſicut in fine. niſi ſit clericus, qui eam durius poteſt caſtigare, vt 33. q. 2. placuit.

Maritus uxorem caſtigare po[teſt]

vitam perpetuã peruenire. Intellectus iſte, fratres cariſſimi, corrigendus eſt: quia ipſi ſeducũt, qui taliter ſibi blandiuntur. Illo. n. tranſitorio igne, de quo dicit Apoſtolus, [Ipſe autem ſaluus erit, ſic tamẽ quaſi per ignẽ.] non capitalia[a], ſed minuta peccata purgantur: de quibus, & ſi nõ oĩa[b], vel aliqua cõmemorãda ſunt; ne aliquis ſe inaniter excuſare conetur; & dicat ſe neſcire, quæ ſũt minuta peccata, vel quæ crimina capitalia. Et quãuis Apoſtolus capitalia plura cõmemorauerit; nos tamẽ, ne deſperationẽ facere videamur, breuiter dicimus q̃ ſũt illa, ſacrilegiũ, homicidiũ, adulteriũ. [fornicatio†] falſum teſtimonium, furtũ, rapina, ſupbia, inuidia, auaritia & ſi lõgo tpe teneatur iracũdia; & ebrietas[d] ſi aſſidua ſit, in eorũ numerũ cõputantur. Quicunq. n. aliquod † de iſtis peccatis in ſe dominari cognouerit, niſi digne ſe emẽdauerit, & ſi habuerit ſpatiũ, longo tpe pœnitentiã egerit, & largas eleemoſinas erogauerit, & a peccatis ipſis abſtinuerit; illo tranſitorio igne, de quo ait Apoſtolus, purgari nõ poterit: ſed æterna illũ flãma ſine vllo remedio cruciabit. Quæ aũt ſint minuta peccata, licet oĩbus nota ſint, tamẽ q̃a longũ eſt, vt oĩa replicẽtur, opus eſt, vt ex eis vel aliqua nominemus. Quoties aliquis in cibo, aut potu plus accipit[e], q̃ neceſſe ſit, ad minuta peccata nouerit pertinere; quoties plus loq̃tur, q̃ oportet, aut plus tacet[f], q̃ expedit, quoties pauperes importune petẽtes exaſperat, quoties cũ ſit ſanus corpore, alijs ieiunantibus[g] prãdere voluerit, aut ſomno deditus, tardius[h] ad eccleſiam ſurgit, quoties, excepto[i] deſiderio[k] filiorum, vxorem ſuã cognouerit, quoties in carcere clauſos, aut in vinculis poſitos tardius requiſierit, quoties infirmos tardius viſitauerit, ſi diſcordes ad concordiam reuocare neglexerit[l], ſi plus aut proximum, aut uxorem, aut filium aut ſeruũ[m] exaſperauerit, quàm oportet, ſi amplius fuerit blanditus, quam expedit, ſi cuicunq; maiori perſonæ, aut ex volũtate, aut ex neceſſitate adulari[n] voluerit: ſi pauperibus eſurientibus nimiũ † delicioſa, vel ſumptuoſa[o] conuiuia ſibi pparauerit. ſi ſe in eccleſia, aut extra eccleſiam fabulis otioſis (de quibus in die iudicij ratio reddenda eſt) occupauerit: ſi dum incaute iuramus[p], & cum hoc per aliquam neceſſitatem implere non poterimus, vtiq;

Ibidem.

Hic omittuntur aliquot B. Aug. verba.

† vox iſta abeſt ab originali.

† *aliqua*] orl.

† *Cibum non dederit, aut nimium.*] orig.

n ¶ Adulari.] 22 q. 2. primum. Contra 11. q. 3. nemo peritorum. & 46 diſt. clericus qui. Solu. Tribus modis adulatur quis: vel attribuendo alicui homini bonum quod non habet. vel nimium extollendo bonum, quod habet. vtrunque iſtorum eſt veniale. vel approbando malum, quod habet: & illud eſt mortale. 11. quæſt. 3. vę. qui dicitis.

Adulatio placit[a]

o ¶ Vel ſumptuoſa.] 41. diſt. non cogantur.

ADDITIO. Hoc vult ſonare iſta concor. ſicut infirmatur diues, ſi vtatur vilibus: ita infirmantur pauperes, ſi utuntur delicioſis, ſecundum H. Archid.

p ¶ Iuramus.] Intellige cũ quis iocando iurat. Nam pro temerario iuramento bene peccat aliquis mortaliter, licet,

Iuramen[tum] an tem[erarium] ſit mo[rtale] peccatum

licet non tanta pœnitentia imponatur ei, ſicut ſi ſolemniter, & ex diſcretione iuraſſet, vt 22.q.4 qui ſacramento. Idem dico in iuramento per metum extorto, vt extr. de iureiur. verum. Contra 2. q.4. nos ſanctorum. Sol. ibi de ſolemni, hic de non ſolemni.

a ¶Te-

peramus, & cum omni facilitate, vel terminate [a] maledicimus, cum ſcriptum ſit: [Neque maledici regnum
1.Cor.6. Dei poſſidebunt.

α ¶Res contra.] *Sic fere in gl. ord. ad vocem illam:* irreprehenſibilem. *& eſt epitome quadam verborum B. Hieronymi in epi. ad Oceanum, explanantis locum Apoſtoli ad Timotheum, & ad Titum.*

β ¶Vnde ibi.] *Ideſt non apud B. Paulum ſed in gl. ord. ad locum B. Pauli. Sumpta autem ſententia eſt ex B. Auguſtino ex tracta tu 41. ad c. 8. Ioannis. eiuſque verba habentur. & apud Bedam ad eundem B. Pauli locum, & infra d. 81. c. Apoſtolus, primo.*

γ ¶Remordeat.] *Sequebatur in vulgatis:* Vnde Hieronymus ſcribit in eadem epiſtola ad Titum:] *qua verba ſunt induſta, quoniam in nullo manuſcripto ſunt inuenta: habentur autē infra ead. ante c. primum.*

δ ¶Vnde Beda.] *In commentarijs ipſius ad c. 5. epiſt. Iacobi ad illa verba:* confitemini alterutrum, *ſic legitur:* In hac autem ſententia, illa debet eſſe diſcretio, vt quotidiana leuiaque peccata alterutrum, coæqualibus confiteamur. eorumque quotidiana credamus oratione ſaluari: porro grauioris lepræ immunditiam iuxta legem ſacerdoti pādamus, atque ad eius arbitrium, quáliter & quanto tempore iuſſerit purificari curemus

ε ¶Nullum peccatum.] *In gl. ord. in c. 11. 1. Corin. ad ea verba:* reus erit corporis, & ſanguinis Domini. *citatur hac ſententia ex B. Aug. homilia 24. in Ioannem, in hac verba* Nullum peccatum veniale eſt. dum placet quantumcunque paruum: ſicut mortale, ſi vere diſplicet, nullum iudicatur.

Item Gregorius Dialo. l. 4. c. 39.

¶Quæ ſunt venialia peccata, quæ poſt hanc vitam purgantur. Cap. IIII.

QValis hic [b] quiſque egreditur, talis in iudicio [c] præſentatur: tamen de quibuſdam leuib. culpis [d] eſſe
Matth.12. ante iudicem purgatorius ignis credendus eſt [e], pro eo, quod veritas dicit: [Quia ſi quis in ſpiritum ſanctum blaſphemiam [f] dixerit, neque in hoc ſæculo remittetur ei neque in futuro.] in qua ſententia datur intelligi, quaſdam culpas in hoc ſœculo, quaſdam verò in futuro poſſe laxari. Quod enim de vno negatur [g], conſequens intellectus patet, quia de quibuſdam conceditur. Sed tamen, vt prædixi, hoc de paruis, minimiſque peccatis fieri poſſe credendum eſt: ſicut eſt aſſiduus otioſus ſermo, immoderatus riſus, vel peccatum curæ familiaris, quæ vix ſine culpa [h] vel ab ipſis agitur, qui culpam qualiter declinare debeant, ſciunt; aut in non grauib. rebus error ignorantiæ, quæ cuncta etiam poſt mortem grauant, ſi adhuc in hac vita poſitis minimè fuerint relaxata.

tabitur homo ante Deum in die iudicij. Et tādet, quòd ſi bonus decedit, bonus repræſentabitur: & ſi malus decedit, malus repræſentabitur. Sed tamen ſunt quædam peccata in iuſto, quę purgantur poſt mortem: ſcilicet venialia, vt ſermo otioſus: riſus immoderatus: & peccatū curæ familiaris & hoc probat aucto ritate Euāgelii dicē tis. Si qs dixerit blaſphemiam in ſpiritū ſanctū, nec in hoc ſæculo, nec in futuro remittet ei. Vñ a cōtrario ſenſu apparet, quod peccata q̄dam in futuro remittentur. nam quod de vno negatur, de aliis conceditur.

b ¶Qualis hinc.] Hoc verū eſt de ſumme bonis, vel ſūme malis. nam qaidam ſunt ſumme boni q̄dam ſumme mali &c.

c ¶In iudicio.] Vt 13.q.2. tempus. Ioa. [1]

d ¶Culpis] Scilicet venialibus.

e ¶Credendus eſt.] Hic vult dicere, quòd quædā culpæ tolluntur per ignem purgatorii, ante diē iudicij.

f ¶Blaſphemia m.] Qui peccat per impotentiā, dicitur peccare in patrem: quia patri attribuitur potentia 24 d. qui epiſcopus. Qui peccat p ignorātiam. dicitur peccare in filiū: quia filio attribuitur ſciētia. 39. diſt ſi iuxta: Sed qui ex contēptu peccat, dr̄ peccare in ſpūm ſctm̄, vt ille qui eſt obſtinatus in peccato, & illud dr̄ irremiſſibile [2], ideſt non ita de facili remittitur ſicut præcedentia. de pœnitent. d. 1. §. poteſt. & d. 2. ſciendum.

g ¶Negatur.] Argu. quod de vno negatur, de alio conceditur, vt 16. q. 3 de crimine ff de iudi. l cū prætor. ſic quod de vno conceditur de alio negatur, vt 45. d. diſciplina. 1. q. 1. p Eſaiam. 33. q. 6. quiſtit [3]. Argum. cōtra C. de natu lib. Authen. item ſi quis. vbi licet vnū nominet, tamen extenditur ad alios. ſi c. 61. diſt. miramur. arg. ff. de cuſto. reo. ſi quis.

h ¶Sine culpa.] Similiter militia, mercatio, procuratio, ſiue

1 De hoc ēt no. extra de cele. miſſa cum Matth. in fi.

Peccatur varior modo in patrem, & filium & ſpiritum ſanctū.

2 Quod dic vt legitur, & not inf. de pœn. d. 1. §. pōt etiam. & d 2. & c. ſciēdū. Arc.

3 In fine.

Negocia multa ſunt quæ vix ſine peccato ſiūt

a Temeritate.] Sed ſi ex odio, eſſet mortale, vnde ſequitur, quoniam.

QValis hinc.] CASVS. Quærebatur qualis repræſen-

ſiue adminiſtratio aliqua vix ſine peccato ſit, de pœn. diſt. 5. falſas. &c. qualitas.

QVi in aliud.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ ſi quis non egit pęnitentiam in hac vita de aliquo veniali, in futuro ſæculo purgabitur igne purgationis, qui ſuperat omnem pœnam, quam aliquis poteſt pati in hoc mundo.

ALIAS. Hic proſequitur Gratianus ſecundum H. quintã acceptionem huius nominis, crimen, dicens, ꝙ crimen, dicitur quandocunq; irrogat perpetuam infamiam.

PRimum.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quod, qui eligitur in epiſcopum, debet eſſe ſine crimine, & ſine criminali infamia poſt baptiſma, nec ſufficit, ſi eo tempore ſit ſine crimine, quo eſt ordinandus, cum forte per pœnitentiã diluerit peccata ſua. Quomodo. n. poterit alios corrigere qui in ſimile corruit delictum?

d ¶ Reſpondeat.] Sic infra diſt. proxi. vna tantum. & 42. d §. 1. & 92. d in ſacerdotibus. §. 1.

SEquitur.] Hæc diſtinct. diuiditur in duas partes. Secunda ibi, [Sicut duabus.] Ioan. de Fan.

CASVS.

[Item Auguſtinus in lib. de vera, & falſa pœnitentia, c. 18.] Infra de pœnit. d. 7. c. vlt. § fin.

¶ De eodem. PALEA. Cap. V.

QVi in aliud ſæculum diſtulit fructum conuerſionis, prius purgabitur igne purgationis. Hic autẽ ignis, & ſi æternus non ſit, miro tamen modo grauis eſt. Excellit enim omnem pœnam, quam vnquam aliquis paſſus eſt in hac vita, vel pati poteſt a.

a ¶ Vel pati poteſt.] *Hæc verba non ſunt in originali, neque infra de pœnit. diſt. 7. c. vlt. § fin. vbi de hoc idem recitatur.*

Alias autem ea tantum delicta ſignificat, quorum eſt perpetua infamia. In commentarijs ad c. 1.

Vnde Hieronymus ſcribit in eadem epiſt. ad Titum. cap. 1.

¶ A die baptiſmi ſine crimine debet inueniri, qui in epiſcopum eſt ordinandus. Cap. VI.

PRimum [a] itaq; ſine crimine iubetur eſſe † epiſcopus, quòd puto alio verbo ad Timotheum, irreprehenſibilẽ nominatum; non quòd eo tantum tempore, quo ordinãdus eſt ſine vllo ſit crimine, & pręteritas maculas noua conuerſione diluerit: ſed quòd ex eo tempore, quo in Chriſtum renatus eſt, nulla peccati conſcientia remordeatur. Quomodo enim poteſt, præſes [b] eccleſiæ auferre malum de medio eius, qui in delicto ſimili corruerit? aut qua libertate corripere [c] peccantẽ poteſt, cum tacitus ſibi ipſe reſpõdeat [d], eadem admiſiſſe, quę corripit.†?

† ſit] orig.

1. Cor. 5.

Ecce, qui ordinandus eſt in epiſcopum, non ſolum tempore ſuæ ordinationis, ſed etiam omni tempore poſt baptiſma a crimine immunis eſſe debet.

† Cõcord... frater a ... tre. ñ de ... di. indeb... l. altius. ... ſec. ve...

DISTINCTIO XXVI.

SEquitur [e] in vtraque epiſtola, [*vnius vxoris virum.*] *poſt baptiſma videlicet, non ante baptiſmum.* 1. Tim. 3. & Tit. 1.

vnde Hieronymus a ſcribit ad Oceanum epiſt. 83.

Promoueri vtrum poſſit ille qui ſemel peccauit.

a ¶ Primum.] Ex hoc ca. tres oriuntur opiniones. dicit H. ꝙ q ſemel peccauit, non poteſt amodo ꝓmoueri, vel aliquos act9 legitimos exercere, vt hic, & 48. d. quã. & 16. q. 7. ſi qs omnem & 50. di. illud. & 6. q. 1. qui crimẽ. & 6. q. 1. ĩ ſcripturis in fi. & extra de tem po ordi. cap. ex tenore. Et arg. ꝓ eis, ff. d ædil edict. qs ſit fugitiuus. l. reſponſo. fur. enim nõ purgat vitium furti licet rẽ reſtituat. ff. de furtis, qui ea mẽte, nec raptor vitiũ rapinę. ff. vi bono. rap. l. penu. Alii dicunt. quod poſt quodlibet mortale acta pœnitentia poteſt quis promoueri, niſi ſit crimen enorme, vt 82. d. Apoſtolus. Et eſt arg. ad hõc 50. diſt. ferrum. ff. de ædil. edic. quod ita ſanatum eſt l. quia ſtatus noſtri tpis, &c. vt 84. d. fraternitatis, & dicunt, quod ille can. non corrigit alios, qui de rigore loquuntur. Tertii dicunt, ꝙ quantumcunque ſit graue delictum, dummodo ſit occultum poſt pęnitentiam non impedit promouendũ, vt 50. diſt. de his. Ego credo, ꝙ ſiue ſit occultum, ſiue manifeſtũ, dũmodo ſit enorme, impedit ꝓmouendum, licet egerit pniam. 50. d miror. Io. Sed certè hoc non eſt verũ, licet Io. hoc dicat. nam ꝓ occulto crimine nemo repellitur poſt pniam, niſi in homicidio, vt dicit noua decr. extra de tẽp. ord c. vlt. quę declarat hoc totum. Ber.

ʒ Ad idem de pœ. diſt. 1. quantuslibet. & c. quã orbem ver. neq; . n. &c. & 32. qõ. 1. qꝫ aũt, in fi. 56 diſt. nunquam. nam Deus vitiis tantum iraſcitur, non hoĩbus. de pœn diſt. 1. quamobrẽ. Arch.

b ¶ Præſes.] Ideſt, epiſcopus.

c ¶ Corripere.] No. quod poteſt quis accuſari de peccato de quo pœnituit. 33. q. 2 admonere.

CASVS. Supra tractatum eſt primum cap. apoſtolicæ regulæ, ſ. oportet epiſcopum eſſè ſine crimine: quod intelligitur non ſolum ſuæ ordinationis tempore, ſed etiam omni tempore poſt baptiſmum. In hac vero 26. diſt. proſequitur ſecundum c. apoſtolicæ regulæ. ſ. oportet epiſcopum eſſe monogamum, ideſt, vnius vxoris virum, i. non plurium. & hoc intelligitur poſt baptiſmum: quod probatur per ſequens capitulum quod abrogatum eſt.

e ¶ Sequitur.] In hac 26 diſt exequitur ſecundum præceptum apoſtolicæ regulæ, oportet epiſcopum eſſe vnius vxoris virum, quod negatiuè exponitur, i. non plurium. tamen in caſu neceſſitatis bigamus promouetur vſque ad ſubdiaconatum, vt 34. d lector. Aſſignantur autem quatuor rationes, quare bigamus non poſſit promoueri. Vna propter defectum ſacramenti ʒ quia non eſt ibi ſacramentum vnitatis, cum carnem ſuam

Bigamus pp quat... rõnes ꝓmo... ueri non ... teſt.

ſuam diuiſerit in plures, vt inf. ea. acutius. Itē pp prærogatiuam ordinum, vt inf. ead. vna. Item pp ſignum incontinentiæ, ex eo, quòd de una tranſiuit ad aliam, vt 82. diſtin. propoſuiſti. Item ex eo, ꝙ non habet frontem hortandi ad viduitatem, vt inf. cau. vna, in fi.

Vnius.]

ACutius.] CASVS. Capitulum hoc diuiditur in duas partes. In prima parte probat Aug. ꝙ ille qui habuit vnā coniugem ante baptiſma, & aliam poſt, promoueri non poteſt, cum ſit bigamus, & hoc ſit non pp peccatum, quod cōtraxit, ſed pp ſacramenti defectum, quod in eo deficit. cū hic non de peccato, ſed de inordinatione agat. Et ſi cathecumena fuerit ante baptiſmū corrupta, licet poſtea baptizetur, tamen nō poterit inter virgines cōſecrari. In ſecunda parte, quæ icipit ibi [Sicut.] dicitur, ꝙ ſicut vnitas vni viro id eſt, Chriſto debet eſſe ſubdita, & non diuerſis, id eſt, Deo, & diabolo, ita à Deo recedere in ſuperſtitionem diaboli non licet. Vel intellige ſic, vt faciat ad propoſitum Gratiani, id eſt, ſicut duobus coniugis nō poteſt aliquis deſeruire ſimul, ſic ab vno cōiugio in aliud ire non licet: quia talis apoſtataret à via ordinandi.

¶ Poſt baptiſmum debet eſſe monogamus, qui in epiſcopum eſt ordinandus. Cap. I.

Beda, & gl. ord 1. Tim. 3. ad, hęc verba.

†Gloſſa nō habet.

VNius [a] vxoris virum, id eſt, monogamum [b] poſt baptiſmum [c] Si enim, & ante coniugem habuit, quæ obierit; non ei imputatur, cui prorſus nouo [homini † [d] nec ſtupra, nec alia, quæ ante fuerunt, iam obſunt.

a ¶ Hieronymum..] *Sententia quidem huius, & ſeq ſunt Patrum qui citantur, id eſt. Hieronymi. & Auguſtini: verba tamen ipſa potius videntur ſumpta ex collectaneis Bedæ, & ex gl. ord huius quidem capitis in primam ad Timot. c. 3. ſeq. vero in epiſtolam ad Titum c. 1.*

† In gl. or. in c. 1. epiſ. ad Titum, ſumpta tamen inde ex. S. Aug. in lib. de bono coniugali, c. 18. 26. q. 3. ca. cautius. Iuo p. 8 c. 294. Pann. l. 6. c 46. Anſ. l. 9. c. 59. Poly. l. 2. tit. 31. 1. Cor. 7.

Auguſtinus vero contra teſtatur ſcribens† in epiſtola ad Titum.

¶ Qui ante baptiſmum habuerit vnam, & poſt baptiſmū] aliam ordinandus non eſt. Cap. II.

ACutius intelligunt, qui nec eū, qui cathecumenus, vel paganus habuit alteram, ordinandū cenſuerūt: quia de ſacramento [e] agitur, non de peccato [a]. Nam in baptiſmo, peccata omnia dimittuntur: & qui dixit, [Si nupſerit virgo, non peccat] ſatis declarauit nuptias non eſſe peccatum. Propter ſanctitatē autem ſacramenti, ſicut fœmina, ſi catechumena vitiata eſt, non poteſt poſt baptiſmū inter Dei virgines conſecrari [f]; ita non abſurdè viſum eſt bigamum non peccaſſe, ſed normam ſacramenti amiſiſſe, non ad vitæ meritum, ſed ad ordinationis eccleſiaſticæ ſignaculum neceſſariam. Et ſicut plures antiquorum patrum vxores, ſignificauerunt futuras ex omnibus gentibus eccleſias, vni viro ſubditas, id eſt Chriſto: ita noſter antiſtes, id eſt, epiſcopus vnius vxoris vir ſignificat [g] ex omnibus gētibus vnitatem vni viro [h] Chriſto: ſubditam [i].

2 ¶ Itaque ſicut duobus dominis ſeruire, ſic ab vno Deo apoſtatare, & in alterius ſuperſtitionem ire, non licet †.

Concor. † in l na. aliter. em uide de epiſc. cler.

Matth. 6.

a ¶ De peccato.] *Sequebatur*, propter ſanctitatem ſacramē-

e ¶ De ſacramento.] Senſus eſt, bigamus non repellitur, quia peccauit, ſed ꝓpter ſacramenti defectū, q eſt in eo. extra de biga. à nobis. & c. nuper Et no. ꝙ in matrimonio triplex deſignatur ſacramētum 1. cōiunctio animorum per verba de pſenti, deſignat coniūctionem fidelis animæ ad Chriſtum, ſed commixtio carnis deſignat coniunctionē Chriſti, & eccleſię, vt extra de biga. debitū. Item deſignat ibi vnio deitatis cum humanitate, unde conſecr. diſt. 2. in Chriſto. & illam deſignat coniunctio corporum.

2 Hic uideas qđ dicā de pęn. diſt. 2. § Adā. ſuper glo. dicens hoc, &c. Archidia.

VNius] CASVS. Quæſitum fuit à Hiero. vtrum cap. apoſtolicæ regulæ; oportet ep̄m eſſe monogamū, intelligatur ante baptiſmum, uel poſt. Et reſpondet, ꝙ poſt baptiſmum, & non ante. ſi enim ante coniugem habuit, non imputatur ei, ſicut nec ſtuprum:

a ¶ Vnius.] Id eſt, non plurium. ſic extra de teſti. licet. Et ſic uerba affirmatiua exponuntur negatiuè, ut 1. q. 1. iud ces. 23 q. 4. ſi ea.

b ¶ Monagamum] Mones unum, gamos mulier uel nuptiæ. inde monagamus, ſcilicet, qui unam tantum habuit uxorem H

c ¶ Poſt baptiſmum.] Non dicit uerum: quia matrimonium non ſoluitur in baptiſmo, ut inf ea. cap. deinde. & malè ſentit hic Hieron. unde Auguſtinus eum corrigit in proximo cap.

d ¶ Nouo homini] Sub eo modo loquendi ſeruus poſt manumiſſionem dicitur nouus homo, ut ff. de adi. leg. ſi ſeruus legatus & alia lex dicit, ꝙ poſt manumiſſionem alius intelligitur, ut ff. de ſolu. qui res. §. aream.

f ¶ Conſecrari.] Quæri conſueuit, cum conſecratio ep̄i maior ſit & dignior q̄ uirginum, quare poſſit conſecrari in epiſcopum, qui non ſolum uxorem habet, ſed etiam poſt mortuam uxorem habuit concubinam, ut 33. diſ. habuiſſe. & 34 diſt c. fraternitatis, & ſi qua fuerit corrupta uel ante baptiſmum uel poſtea, non poſſit inter ſacras uirgines conſecrari, ut 20. q 1. iuuenculas? Rñdetur, ſacra uirgo ſignificat eccleſiam triumphātem, ubi non eſt macula neq; ruga 21. diſt. quamuis. ſed epiſcopus eccleſiam militantem, ubi ſunt boni. & mali. 31. d. quoniam 1. q 1. audi.

Corruptus in ep̄m conſecrari pōt, ſed non corrupta inter virgines.

g ¶ Significat] Et ita * ipſe epiſcopus eſt ſacramentum, ſicut aqua ipſa 1. q 1. detrahe uerbum ab aqua, quid erit niſi aqua?

* *Neq; ep̄s neq; aqua proprie eſt ſacramentum. Vide Turrecremata hic.*

h ¶ Vni uiro] id eſt, Deo, & non diabolo, & ſic bene aptatur ſequens littera.

i ¶ Subditā.] id eſt, nō ab eo diuiſam & bene ſequitur.

DEinde.] CASVS. Hoc c.diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ Ruffus, & Euſebius, & cæteri,epiſcopi Macedoniæ tres prauas opiniones habebant. Prima erat,qđ ille non debet bigamus reputari, qui ante baptiſmum habuit vnam, & poſtea aliã, & eam quã poſt baptiſmum aliquis habuit, videri quaſi nouo homini copulatam. Sed hanc opinionem reprobat Innoc. per duo inconuenientia. Primum eſt, ꝙ ſecũdum illorum opinionem, ſi aliquis ante baptiſmum tres habuerit vxores.& poſt baptiſmum quartã, quæ quarta eſt, erit prima ſecũdum eos. Secundum inconueniens eſt. ꝙ hæc talis q̃ quarto ducta eſt, debet loco virginis reputari Secunda opinio erat, ꝙ totum quidquid agit homo ante baptiſmum, in baptiſmo deletur,qđ Inno. reprobat, cum in baptiſmo tantum peccata deleantur, & non matrimonia, cũ Deo auctore ſint cõſtituta Tertia opinio erat, ꝙ matrimonium ante baptiſmũ non erat legitimum: & hoc improbat tali ratione: quia ſi hoc verum eſt, filij inde nati non erunt legitimi, nec hæreditatem habebunt, ſed erunt ſpurij vel naturales. Hoc etiam improbatur auctoritate Domini: nã interrogatus à Iudæis, ſi liceret homini dimittere vxorem ſuã, reſpõdit: Quos Deus coniunxit, homo nõ ſeparet:& de his tãtum loquebatur, ſcilicet Iudæis, qui ante baptiſmum contraxerunt. In ſecunda parte, quæ incipit ibi,[Quæro,& ſolicitus] reuertitur Innoc. ad ſecundã opi. & eã improbat duabus rationibus vſque in finem. Prima eſt, ꝙ ſecundum hoc filij nati ante baptiſmum & poſt non erunt fratres, nec inter eos erit familiæ erciſcundæ iudicium, quod eſt abſurdum. Secunda eſt quia ſecundum hoc,bona quæ facit aliquis cathecumenus,non proſunt ei, ſi quod ante baptiſmum geſſit, in baptiſmo deletur, quod non fuit verum in Cornelio Gentili, nec in præceptis legalibus diligenter impletis. Et ſic concludit,ꝙ per baptiſmum non aboletur matrimonium,ſed peccatum.

vt ibi;& cum eo alij duo latrones.ſic 56.diſt.Cœnomanentem 1.34.diſtin.ſi quis viduam.8.q̃o.3.Artaldus vnde licet ſic inueniatur ſcriptum in aliquo inſtrumento; hæc eccleſia cum cæteris capellis, per hoc non probatur eccleſiam illam eſſe capellam.

AD-

ti,ſicut ſi fœmina,&c. *Reſtitutus eſt totus hic locus ex gloſ. ord. Nam apud B. Auguſtinum, & reliquos collectores copioſior etiã eſt.*

Item Innocentius Ruffo,& Euſebio, & cęteris epiſcopis Macedon.epiſt.22.c.2.

¶Bigamus[a] probatur,qui ante baptiſmum habuerit vnã, & poſt baptiſmum alteram. Cap. III.

DEinde ponitur non dici oportere bigamum eũ, qui catechumenus habuerit atq; amiſerit vxorẽ,ſi poſt baptiſmum fuerit aliam ſortitus, eamque primam videri, quæ nouo homini copulata ſit:quia illud coniugium per† baptiſmi ſacramentum cum cęteris [a] criminibus ſit ablutum†,Quod cum de vna utique dicitur,certè,ſi tres habuerit in vetere poſitus homine vxores β,erit ei, quæ poſt baptiſmum quarta eſt,ſic interpretantibus prima,& virginis æquè [b] nomen accipiet,quæ quarto ducta eſt loco. Quis(oro)iſtud non videat contra Apoſtoli eſſe pręceptum,qui ait,vnius vxoris virum oportere fieri ſacerdotem? Sed obijcitur [c], quod in baptiſmo totum quidquid in vetere homine geſtum eſt, ſit ſolutũ. Dicite mihi (cum pace veſtra loquor)crimina tantum dimittuntur in baptiſmo,an & illa, quæ ſecundum Domini † præcepta, ac Dei cõſtituta complentur?Vxorem ducere crimen eſt, an non eſt crimen?Si crimen eſt.ergo(præfata venia dixerim)erit auctor in culpa:qui,vt crimina committerẽtur, in paradiſo præcepit γ, cum ipſe eos benedixit. Si vero non eſt crimen,quia quod Deus inſtituit †,nefas ſi crimẽ appellari,& Salomõ addidit,[Etenim à Deo præparatur viro vxor,]quomodo creditur inter crimina eſſe dimiſſũ quod auctore Deo legitur conſummatum? Quid de talium [d] filijs percenſetur? Nunquid non erunt admittendi in hæreditatis conſortio †, quia ex ea ſuſcepti ſunt,quæ ante baptiſmum fuit vxor,eruntque apoellandi vel naturales [e], vel ſpurij;quia non eſt legitimum matrimonium, niſi illud (vt vobis videtur) quod poſt baptiſmum aſſumitur?Ipſe Dominus,cum interrogaretur à Iudęis, ſi liceret dimittere vxorem,atque exponeret fieri non debere,addidit[Quod ergo Deus iunxit,homo non ſeparet.] Ac nę de his locutus eſſe credatur,qui poſt baptiſmum ſortiuntur [f]: meminerint hoc & a Iudęis interrogatum,

Burc.l.4.c.98. Iuo p.1.c.191.& p.8. c.303. Poly.l.6.tit.4.

† *poſt* orig. † *al. ablutum.*

1.*Tim.3.ad Tit.c.1.*

† *legis*] orig.

Gen.1. † *iunxit*] orig. *Prou.19.*

28.q.1.nunquid. † *al. conſortium.*

Matth.19.

Cæteri & a- a] Cũ cæteris.]Impropriè ponitur hæc dictio,cæteris,

ADDITIO. Argu. contra 1.q.7.& ſi illa,in prin.vbi de hoc.Arch.

b ¶ Æquè.]ideſt,ſimili ratione.

c ¶ Sed obijcitur.] Nunc obijcit contra ſecundam opinionem.

d ¶ Quid de talium.] Hic obijcit contra tertiam opi.

e ¶ Vel naturales.] Qui dicuntur legitimi, qui naturales,habes 32.q.4. liberi. qui ſpurij. ff. de ſtatu homi. l. vulgo.

f ¶ Sortiuntur.]Vxores,& viros.

a ¶ Reſpon-

a ¶ Reſponſum.] No. interpretandas eſſe locutiones, ſm perſonas, q̃ loquuntur, quid vel quibus loquuntur, vt hic, & 1. q. 7. dici. & extra de maiorit. & obed. ſolitæ. & q perſona loquens comprehenditur in generali ſermone, argum. ff. de pignor. Paulus. §. vltimo. Sed contra arg. C. de ſolu. inquiſitio, & arg. contra. ff. locati. qui inſulam. § ult. ubi nec dominus, nec familia excipitur in generali ſermone.

Perſona loquentis an in generali ſermone comprehēdatur.

b ¶ Auctoritate.] Quod enim ratione probari non poteſt, extirpandum eſt, vt 68 diſt. choriepiſcopi.

c ¶ Lex præcepit.] 23. q. 1 qui peccat., non peccat legis auctoritate &c.

d ¶ Deſtinatos.] Quid de hoc iuris ſit, habes 23. q. 5. reos.

& Iudæis eſſe reſponſum [a]. ¶ Quęro, & ſolicitus, quæro, ſi vna eademq; ſit vxor eius. qui ante catechumenus, poſtea fit fidelis, filioſq; ex ea, cum eſſet cathecumenus, ſuſceperit: ac poſtea alios, cũ fidelis; verum ſint appellandi, fratres, an non habeant poſtea, defuncto patre, erciſcundæ hæreditatis conſortiũ, quibus filiorũ nomen regeneratio ſpiritualis creditur abſtuliſſe? Quod cum ita ſentire, atq; iudicare abſurdũ eſt, quæ (malum) ratio eſt, hoc defendi, & vacua magis opinione iactari, quàm aliqua auctoritate [b] roborari) cum nõ poſſit inter peccata deputari, quod lex præcepit [c] & Deus iunxit? Nunquid ſi quis cathecumenus virtutibus ſtuduerit, humilitatem ſecutus fuerit, patientiam tenuerit, eleemoſynas fecerit, morti deſtinatos [d] qualibet rõne eripuerit, adulteria exhorruerit, caſtitatem tenuerit: quæro, ſi hæc, cum fuerit factus fidelis, amittit, quia per baptiſmum, eorũ, quod vetus homo geſſerat, putatur auferri? Aſpiciamus gentilem hominem Corneliũ orationibus, atq; eleemoſynis vacantem, angelum audientẽ per reuelationem, ipſumque, Petrum videntem; nunquid per baptiſmum hæc illi ablata ſunt; propter quæ ei baptiſmus videtur eſſe conceſſus [e]? Si ita creditur, mihi credite, non modicum erratur: quia quidquid bene geſtum fuerit, & ſecundum præcepta legalia cuſtoditum, non poteſt facientibus deperire. Nuptiarum ergo copula, quia Dei mandato perficitur, non poteſt dici peccatum, & quod peccatum non eſt ſolui inter peccata [f] credi omnino non debet: eritque integrum æſtimare aboleri non poſſe prioris nomen vxoris, cum non dimiſſum ſit pro peccato, quod † ex Dei ſit voluntate completum.

Act. 10.

† al. quia.

e ¶ Conceſſus] Quaſi dicat. eadem cauſa non operatur contrarios effectus. ſic 57. diſt. ſi qs in ęgritudine, ſicut editum ſolutio non parit liberationem, & repetitionem, vt ff. de ſolut. qui hominem. §. vlt. extra de bap. maiores.

Cauſa eadẽ diuerſos effectus non operatur.

f ¶ Inter peccata.] Videtur ergo, q infamia contracta ante baptiſmũ non tollit per baptiſmũ, & ita q ante baptiſmum fuit infamis, poſtea põt promoueri, vt 48. di. qm̃. & 1. q. 7. ſi quis oẽm. Hoc non credo. ſed dico infamiã & irregularitatẽ ex ꝓprio delicto prouenientẽ tolli in baptiſmo: qa dona baptiſmi ſunt ſine oi pœnitentia, & ſatiſfactione, vt de cõſecr. diſt. ſine. Si eñ peccatum non deleretur quãtũ ad infamiã, adhuc poſt baptiſmũ obeſſet, qḋ negat Ambr. inf. ea. vna. vnde ſi aliquis occidit mille homines ante baptiſmum omnis infamia, & irregularitas tollit, vt 51. diſ. ſi quis poſt acceptum. hoc etiã patet in Paulo: q ante baptiſmũ fuit homicida: & tñ poſtea factus eſt apoſtolus, vt 50. diſt. §. econtra. Si obijcis, q ſm hoc illa, quæ corrupta eſt ante baptiſmũ, poſt baptiſmum non ſit irregularis: & ideo debet conſecrari: bene concedo, q non eſt irregularis: ſed tñ impeditur conſecratione pp defectum ſacramẽti. Sed quare repellit mulier ptextu fornicationis, q̃ ante baptiſmũ cõmiſit, vt ext. de diu. gaudemus in fi. ſic vt in promouẽdo. Sed hoc ideo eſt, quia illud delictum non tm̃ vxorem. ſed ẽt virum maculat, vt 32. q. 1. in coniugio. Sic vides, q per libertatem tollitur delictum, uel infamia quam quis in ſeipſo commiſit: ſed illud

Baptiſmus tollit infamiam pręcedentem.

Arg. 7. de cõſec. diſ. 4. nõ ex quo. in fi. Archid.

α ¶ Bigamus.] *Rubrica huius capitis, & ſequentis, quæ in codicibus impreſſis erant tranſpoſitæ, in ſuum locum ex aliquot manuſcriptis ſunt reſtitutæ.*

β ¶ Homine vxores.] *Sic in omnibus manuſcriptis, & apud Burchardũ, & Iuonẽ par. 1. c. 292. quamuis in originali, & apud eundẽ Iuonem par. 8 cap. 303. paulo aliter, & obſcurius legatur.*

γ ¶ Præcepit.] *In orig. & apud cæteros collect. legitur:* in paradiſo cum ipſe eos iungeret, benedixit.

δ ¶ Qui poſt baptiſmum.] *Apud Burchardum, & Iuonem in prima parte legitur,* quæ poſt baptiſmum ſortiuntur. *Sed in originali, & apud Iuonem p. 8. & in Pannormia, & infra 28. q. 1. cap. nunquid hoc modo,* qui poſt baptiſmum vxores ſortiuntur. *Verum ob gloſſam nihil eſt mutatum.*

ε ¶ Ipſumque Petrum.] *Apud Innocentium in codice canonũ, & Burchardum eſt:* atq; eleemoſynis reuelationem, Petrũque ipſum vidiſſe, *Apud ipſum Innocentium in tomo conciliorum:* per reuelationem angelum, Petrumque ipſum vidiſſe. *apud Iuonem:* Petrum ipſum reuelatione vidiſſe.

illud delictum quod in alio commiſit, non tollitur, ut ff. de his qui not. infa. l. penuit. & l athletas. §. Pomponius. Præterea per baptiſmum tollitur crimen præcedens; non tamen tollitur exceptio competens ex crimine i. ſicut per pœnitentiam tollitur crimen, non tamen exceptio competens ex crimine, vt ĩ diſt. prox. c. ult. & 33. q. 2. admonere. Io. Quod autem hic dr̃, non eſt peccatum, ſed ſequela peccati, ſ infamia ex peccato contracta. ſecus autem eſt in illa quæ nõ ꝓuenit ex peccato, ſed ex conſtitutione eccleſiæ, vt in illa quæ inuita eſt corrupta, vt ſu. ea. c. 2. & in iudice, & executore, vt 50. d. ſi quis viduã, & 55. diſ. aliquãtos. & tamẽ nõ peccant tales. ſi. 23. q. 5. miles. Sed ſm Hug. videtur ſequi inconuenīẽs, ſ. quod melioris conditionis ſunt delinquentes, q̃ illi qui non deliquerũt. 34. diſt. fraternitatis 9. q. 3. mandamus in glo. non quod. ſed hoc contingit uirtuti ſacramenti.

a Idẽ not. Innoc. extra de diuortijs gaudemus. ibi uideas. & idẽ no ĩ. 28. q. 1. ſi quis. Arch.

e ¶Sacerdotis.] Idem de quolibet ſacro ordine. 42 diſt. quieſcamus.

QVi ſine crimine.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ ille qui habuit tantum unam uxorem. & eſt ſine crimine, promoueri poteſt: qui uero bis contraxit, licet non

Item Ambroſius lib. 1. de officijs, c. ult.

¶In baptiſmate culpa dimittitur, non lex coniugij aboletur. Cap. IIII.

VNa tantum, nec repetita nobis copula permittiť, & in ipſo coniugio lex eſt non iterare cõiugium, nec ſecundæ coniugis ſortiri coniunctionem. Quod pleriſq; mirum uidetur, cur etiã ante baptiſmum iterata ᵃ coniugia electioni muneris, & prerogatiuæ ordinationis ᵃ impedimenta generent, cum ẽt delicta obeſſe non ſoleant ᵇ, ſi lauacri remiſſa fuerint ſacramento. Sed intelligere debemus, quia in baptiſmo culpa dimitti põt, lex aboleri non poteſt. In coniugio nõ culpa, ſed lex eſt. Quod culpæ eſt igitur in baptiſmo relaxatur, quod legis eſt, in coniugio non ſoluitur. Quomodo autem poteſt hortator ᶜ eſſe viduitatis, qui ipſe coniugia frequentauerit? Iuo p. 8. c. 291. Pann. li. 6. c. 64.

α ¶Litera.] *Apud B. Ambroſium locus hic variè legitur. Nam in antiquis impreſſionibus habetur,* iterato coniugio, *in recentioribus vero,* iterati coniugij, *itemque in Pannormia, & apud Iuonem. In his tamen, quæ ſequuntur, concordant, ſic legendo,* ad electionem muneris, & prærogatiuam ordinationis impedimenta generentur.

Ioannes etiam Baptiſta dũ Herodem ab inceſtu prohiberet dicens. [*Non licet tibi habere uxorẽ fratres tui*] *euidenter oſtendit inter infideles coniugia eſſe. Vnde datur intelligi, quòd bigami dicuntur nõ ſolum qui poſt baptiſma cõiugia frequentant, ſed etiam qui ante baptiſmum unam, & poſt baptiſmum alteram habuiſſe probantur. Bigamus* ᵈ *uero in ſacerdotem ordinari non debet; non quia deliquerit ſecundam accipiendo vxorem; ſed quia prærogatiua exutus eſt ſacerdotis* ᵉ. Matth. 14.

Vnde Ambroſius ad Vercellenſis, lib. 10. epiſt. 82.

¶Non peccat bigamus, ſed prærogatiua ſacerdotis exuitur. Cap. V.

QVi ſine crimine eſt vnius vxoris vir, tenetur † ad legem ſacerdotij ſuſcipiendi. Qui autẽ iterauerit cõiugium, culpam quidem non habet coinquinati, ſed prærogatiua exuitur ſacerdotis. Iuo p. 8. c. 290. Pann. lib. 6 c. 63. † al. teneatur.

DISTINCTIO XXVII.

Q*Vod au-*

VNa tantum.] CASVS. In hoc cap. dicitur, quod ſi quis iterauerit coniugium, ideſt ſecundam habuit uxorẽ, non poteſt poſtea ꝓmoueri ſecundum legem promotionis: quod quibuſdã mirũ videtur, ſ. vt matrimonia ante baptiſmum contracta obſint: peccata vero non obſint uolentibus promoueri: qđ non debet uideri mirum cum peccata in baptiſmo deleãtur, bigamia uero non. Per §. autem ſequentem, qui planus eſt, probatur, quod bigami reputãtur, nõ ſolum qui ante baptiſmum, ſed etiam qui p[oſt] cõiugia frequẽtauerunt.

¶Caſus ſeq. § pãtet.

a ¶Ordinationis.] Si ĩ 32 d ſeriatim.

b ¶Non ſoleant.] Ergo infamia ex delicto proueniens non nocet quantum ad legem promotionis ſ. per baptiſmum deleta

c ¶Hortator.] Sic 25. diſt. c ult. & 47. diſt. c. ſicut hi. §. neceſſe

d ¶Bigamus.] Bigamus componitur a bis, & gamus, quod eſt mulier, uel uxor. & ſic dicitur bigamus, qui duas habet uel habuit uxores. Arch.

non peccauerit: tamen prærogatiua ſacerdotij eſt exutus, nec poterit promoueri.

QVod autem] Hæc diſt. in diuiditur in duas partes. In prima intendit Gratianus ſuperficialiter allegãdo probare, quod ſi diaconus fuerit protentatus, ꝙ non poterit cõtinere. ſi contrahit, tenet matrimonium ſed hoc eſt falſum. Secunda: ibi, [Quidam.] Io. de Fan.

CASVS.

CASVS. Supra oſtenſum eſt, ꝙ oportet epm eſſe vnius vxoris virū in hac 27.d. quæritur, an tpe adminiſtrationis poſſit eius copule fungi, quam vnicam, & virginem habuit? Et rñ ꝙ non. & hoc probatur per ſequens c.
a ¶Quod autem] In hac 27.diſt.primo ponit inciden-
tem

tem [a] vnius vxoris vir epiſcopus eſſe iubetur, quæritur, an de tempore ordinationis hoc ſit accipiendum, vt tempore ſuæ adminiſtrationis, eius poſſit copula fungi, quā vnicam & virginem ſibi deſponſauit.

Hoc Martinus Papa prohibet dicens.

Apud Martin. Bracarenſem, c.39.

¶Non ordinetur diaconus, niſi caſtitatem fuerit profeſſus. Cap. I.

Diſt.28. diacon. Iuo p.7.c.376. Pann.l.3.c.97.

Diaconus [b] qui eligitur, ſi conteſtatus [c] fuerit pro accipiendo matrimonio, & dixerit non poſſe in caſtitate permanere, hic non ordinetur. Quòd ſi in ordinatione tacuerit [d], & ordinatus fuerit, & poſtea matrimonium deſiderauerit; alienus ſit a miniſterio, & vacat a clero.

Hac auctoritate datur intelligi, quod illi, qui vxores habent vel accipere volunt, nec diaconi, nec ſacerdotes fieri poſſunt niſi continentiam profiteantur. ¶Si vero diaconus a miniſterio ceſſare voluerit, & contracto matrimonio licite [e] poteſt vti. Nam etſi in ordinatione ſua caſtitatis votum obtulerit: tamen tanta eſt vis in ſacramento coniugij quod nec ex violatione voti poteſt diſſolui ipſum coniugium.

Vnde Auguſtinus a. in libro de bono viduitatis ad Iulianam viduam, c.10.

¶Nubentes poſt votum non ſunt abinuicem ſeparandi. Cap. II.

inf 27.q.1. nuptiarum, §.proinde.

2 Qvidam nubentes poſt votum [f] aſſerunt adulteros eſſe. Ego autem dico, quòd grauiter peccant, qui tales diuidunt.

tem 1 quæſtionem.ſ. an epſ poſſit vti matrimonio contracto Secundo ponit contrarietates capitulorum quorundam, quæ loquuntur de vouentibus. & ea ſoluit diſtinguendo inter vouentes ſolemniter, & vouentes ſimpliciter. Et incipit hic tractare de continentia clericorum, & protenditur iſte tractatus vſque ad 36.diſt.

1 Nam vltra propoſitum principale hoc interſerit de cōtinentia clericorū vſq; ad 35.d. vt dixi ſu. in rub. huius libri. Archid. Textum du, plicites exponit.

Diaconus.] CASVS. Aliquis volebat in diaconum promoueri ſed caſtitatem ſeruare nolebat. quæſitum fuit an deberet ordinari? Et reſpondet M.Papa, ꝙ non: ſed ſi cum ordinaretur tacuit, & poſt ordinationē contraxit, deponi debet.

h ¶Diaconus.] Secundum, ꝙ patet per §. ſequentē, hoc c. poteſt intelligi de matrimonio iam contracto, & de cōtrahendo, & ſm hoc diuerſis modis exponitur litera: ſm, ꝙ intelligitur de contracto, planum eſt, quia iſte M. Papa præceſſit Grg. qui indixit continentiam ſubdiaconis. 31.diſt. ante. ſed hoc expone pro accipiendo, ideſt, pro contracto retinendo. Licuit enim etiam tempore Sirij vſque ad Greg. ſubdiaconis vti iam contracto matri. 27.d.quicunque 82.d.propoſuiſti.expone ergo quod dicit matrimonium deſiderauerit 2. ideſt, deſiderauerit, vti iam contracto. Secundum autem, quod loquitur de contrahendo, de diacono fuit tantum quæſitum, & de eo tantum reſponſum. Idem tamen eſt de ſubdiacono inf.d.ſi quis eorum, & ſecundum hoc plana eſt litera. Quod tamen dixi. quod M.præceſſit Gre. H. dicit per chronicam ſuam falſum eſſe, & dicit quod Gregorius præceſſit Martinum lxvj.

2 Scilicet cō affectu, & de facto contraxit. Ar.

c ¶Si conteſtatus] No. ꝙ proteſtatio valet, vt extra de no.ope nun.cum ex iniuncto.& inf diſtin.proxi.diaconi extra quod met.cau.perlatum, & 32.q.1.Lotharius, ff. de neg.ge Neſſennius, ff. qui mo.pig.vel hy.ſol. ſi debitor, §.1. Arg.cōtra, extra de conſti.cu M Ferrarienſis, ſi de ap. ſolicitudinē. lo Hoc credo tenendū ꝙ proteſtatio ſēp valet facta pſente aduerſario niſi cōtra dicat aduerſarius 3. vel iudex ſi facta fuerit re adhuc integra exiſtēte, vt in hoc ca.& extra de iu. integrū reſti. cum veniſſent. niſi in caſib. quibus expreſſum eſt, ꝙ proteſtatio nō valeat vt ibi extra de conſtit. cū M.& de ap.ſolicitudinem.

3 Arg.adhoc extra de cle. Cumana, Arc.

d ¶Tacuerit] No. taciturnitatem haberi pro conſenſu, vt hic & 54 d ſi ſeruus, & 63.d.ſi forte, & 30. q.2.puella.ff ſo. ma. l.2. arg.contra extra de præſcr. nihil Sol. taciturnitas ſemper habetur pro conſenſu, niſi in tribus caſibus.not.2.q.7.plerumque. Item, & in caſibus illis vbi requiritur expreſſus cōſenſus, vt in ſeruitute imponenda nō ſufficit conſenſus tacitus ſed expreſſus, vt ff. de ſer.vrb.præd inuitū. Item in procuratore conſtituendo, ff. de procur. filius.§. inuitum. Itē in furto, vt ff de fur q vas.§ vetare. Item in ſoluendo matrimonio, vt ff.de ritu nupt. in eo iure.§. 3 Vel diſtingue.an tale ſit factum quod poſſit fieri me prohibente.in eo caſu nō obeſt taciturnitas, vt rem meam quis poſſit vendere me inuito, & ideo ibi non nocet taciturnitas, vt ff de contrah.emp rem alienā ſi autem tale factum eſt, quod non poteſt fieri me prohibente, ibi taciturnitas habetur pro conſenſu 4 vt extra de his, quæ fiunt a præla.cap 2.ſic diſtinguit lex.ff. de re iud.ſæpè.ſic 11.q.3. quando, & extra de ſent.& re iudi. quamuis lo.

Tacens an conſentiat.

4 De hoc ēt not.extra de pſump.nonne. ibi. videas. Arch.

HAC AVCTORITATE. CASVS Concludit Gratianus ex ſupredicto c.ꝙ illi qui hēnt vxores, vel habere volunt, nec diaconi nec ſacerdotes fieri poſſunt, ſed ſi diaconus a miniſterio ceſſare voluerit, matrimonio iam cō tracto vti poteſt, quia etſi etiam in ſui ordinatione caſtitatem promittat tamen tanta eſt vis matrimonij. vt ipſum matrimonium non deſſoluatur, & hoc probat per ſequentia. Quod tamen dicitur ab illo ver. [Si vero,] falſum eſt niſi hoc intelligas.in orientali eccleſia.

¶ Caſus autem plani ſunt vſque ad cap. quod interrogaſti.

e ¶Licite.] Allegando dicit.

Qvidam.] Hæc eſt ſecunda pars d. in qua corrigit, & dicit, ꝙ vouentes ſimpliciter, licet non debeant contrahere tamen tenet matrimonium lo.de Fan.

f ¶Poſt votum.] Quidam dicunt illud votum eſſe ſimplex, quod fit per verba de futuro. vt ego voueo, ꝙ poſt mortem vxoris continebo, hoc votum impedit, vt dicunt

a ¶Auguſtinus.] *Verba propria huius capitis non ſunt inuenta apud B. Auguſtinum: ſententia tamen habetur in libello de bono viduitatis. Omnino autem intelligendum hoc eſt de voto ſimplici, vt Gratianus in fine huius diſtinctionis exponit.*

Item Theodorus in pœnitentiali.

¶De eodem. Cap. III.

SI vir ſimplex β votum [a] virginitatis habens adiungitur vxori, poſtea non dimittat vxorem, ſed tribus annis [b] pœniteat.

Ibid. c. ſi quis vot.

β ¶Simplex.] *Abeſt vox iſta ab omnibus manuſcriptis, & infra 27.q.1.c. ſi quis votum etiam ab impreſſis. In aliquos tamen per vetuſtis, eſt gloſſa interlinearis.*

Hieronymus γ vero econtra ſcribit.

¶Damnabile eſt vouentibus virginitatem, velle nubere. Cap. IV.

VOuentibus virginitatem, non ſolum nubere, ſed etiam velle [c] damnabile eſt.

Inf. 27.q.1.c. vouentibus. Sent. 4.d.38.

γ ¶Hieronymus.] *Gratianus hic, & infra 27.q.1.c. vouentibus & magiſter ſententiarum hoc tribuunt Hieronymo, apud quem non eſt inuentum. In gl. eod. 1. Tim. c. 5. ad ea verba*, habentes damnationem. *refertur ex B. Auguſtino, cuius propria verba habentur infra in c. nuptiarum. 27.q.1. poſt principium.*

Idem contra Iouinianum, lib. 1.

¶Damnationem habebit, ſi nupſerit quæ virginitatem vouit. Cap. V.

SI nupſerit virgo [d] non peccat †, non illa virgo, quæ ſemet † Dei cultui dedicauit. Harum. n. ſi qua nupſerit habebit damnationem; quia primam fidem irritam fecit.

Iuo p. 7. c. 124. Pann. l. 3. c. 192. † *peccauit*] Hier. † *al. quæ ſe ſemel.* † Valde variantur hæc nomina in exemplaribus, & Bur. & Iuone.

1. Cor. 7. 1. Tim †.

Item Nicolaus Papa ad Albinum † Vienen. eccleſiæ archiepiſcopum.

¶Quæ ſanctimonialem ſe eſſe finxerat, nubere non valet. Cap. VI.

QVod interrogaſti de fœmina, quæ poſt obitum mariti ſui ſacrum velamen ſuper caput ſuum impoſuit, & finxit [e] ſe ſub eodem velamine ſanctimonialē eſſe; poſtea vero ad nuptias redijt, bonum mihi videtur, quia per hypocriſim eccleſiaſticam regulam conturbare voluit, & non legitimè in voto ſuo permanſit; vt pœnitentiam agat

Burc. l. 8. c. 47. Iuo p. 7. c. 65. & 152.

---

cunt, ſed non dirimit matrimonium. Votum ſolemne eſt quod fit per verba de præſenti, vt ego voueo continentiam, iſtud impedit, & dirimit, extra qui cle. vel uo. meminimus, & c. conſuluit. Ego credo tribus modis votum ſolēnizari, vel per ordinē, vel per habitū, vel ex eo quod corā aliquibus teſtibus deuouit ſe alicui religioni. & dic. vt no. 27. q. 1. ca. 1. Ioan. Quod Io. dicit de habitu, intelligas ſi recipiendo habitū fecit profeſſionē expreſſam, vel tacitam, vt extra de regu. ſtatuimus, & ca. præced. q̄a ſolus habitus non ſolēnizat votum, vt eo. ſit por rectum Bar.

Votum ſolēnizatur tripliciter.

a SI vir ſimplex votum.] id eſt, propoſitum perpetuæ continentiæ habendæ.

b ¶Sed trib. annis.] Alibi dr̄, quod iſti ſunt peiores adulteris, vt 27. q. 1. nuptiarū. Quare ergo iſtis tm̄ triennij pœnitētia indicitur, cum adulteris ſeptēnii indicatur. 33. q. 2. hoc ipſum? Itē cū iſti in Deum peccent, grauius eſſent puniendi quā illi qui in hoīnē peccāt, vt 17. q. 3. ſicut qui. 22. q. 1. mouet Sed illud eſt propter bonum matrimonij adiunctum 1 & ſic habes, q̄ minuit pęna delicti ꝓpter adiunctum bonum, vt 32. q. 2. quid q̄d & q. 4. dixit &c. orig & 22. q. 2. ſi quę libet.

Nubens poſt votu, peior eſt adultero.

1 Ad hoc facit, q̄d not. 1. q. 1. q̄buſd. Inno. hic arg. &c.

c VOuentibus.] ¶Etiā velle.] Sic ergo videtur, q̄ ſola voluntas ēt quo ad eccleſiā punitur, vt 19. d. Anaſtaſius. ſic ergo, licet nubere ꝑ ſe ſit bonū, tñ malu eſt illis, ſicut corp' Chriſti malū fuit Iudæ, vt de conſe. diſtin. 2. ſicut Iudas. & arbor paradiſi mala fuit Adæ, vt 11. q. 3.

d SI quid ergo.

SI nupſerit virgo.] Quæ non vouit.

QVod interrogaſti.] CASVS. Quædam vidua clauſtrum monialium intrauit, & velamen ſuper caput ſuum impoſuit continentiam profitendo, & inter alias monachas ſicut ſanctimonialis eſt morata. poſtea contraxit matrimonium, dicens ſe fictè monaſterium intraſſe: quæſitum eſt, quid fieri debeat. Et reſpondet Nicolaus Papa, quod ipſa debet agere pœnitentiam de illuſione nefanda, & reuerti ad monaſterium, vt ſeruet quod promiſit. Omnia autem quæ ſequuntur, plana ſunt, & per te videbis.

e ¶Et finxit.] Quædam ſimulatio fit ex honeſta cauſa, quædam ex inhoneſta. Ex honeſta, vt 22. q. 2. vtilem, & 23. q. 3. dominus. Similiter ſi aliquis ſimulat ſe religionem intrare propter timorem, talis ſimulatio non nocet; dummodo proteſtatio præcedat 2 vt extra quod met. cau. perlatum. Simulatio autem ex inhoneſta cauſa ſemper facit monachum: nec admitteretur, ſi vellet probare contrarium, vt 27. q. 1. vidua, & extra de regu. viduas, & C. de lat. lib. tol. l. vnica, §. ſed, & qui domini funus pileati. Et no. quod Ioan. Fauentinus diſtinxit: eſt fictio. 3. intentionis, & fictio operis. Fictio intētionis eſt cum quis fictè ad baptiſmum accedit, & licet ficte accedat 4, tamen verum baptiſmum recipit, vt 1. q. 1. ſicut ficti 4. ſimiliter ſi quis ficte fit monachus ad hoc vt poſſit

2 Et hoc iſt q̄a ſ ꝑ preſumitur durare voluntas, niſi ꝓbetur mutata. ſ. de ꝓba. cum qui. & ſ. ... leg. 2. Lucius in fin. legis Arch.

3 Fictio intentionis, & fictio operis. *Vide B. Th. p. 3. q. 68. ar. 7. & q. 68. ar. 9. & 10.*

4 Q̄d leg & no. c. q ſponſus. §. ecce. q̄ū in fin.

poſſit fieri abbas; nihilo minus eſt monachus licet ficta, & non ſincera ſit eius intentio 1. Fictio operis dr, vbi factum fingitur eſſe quod non ſit, ut ff. de ritu nuptia ſimulare. vel cum ſimulat ſe vendere, & donat. & ſecundum quod dr C. plus valere, quod agitur, q̃ quod ſimulatè concipitur. Similiter dico, ꝙ ſi aliquis eo propoſito copulatur alicui mulieri, ꝙ nolit ſtare legitime cum ea. & hoc paratus ſit probare, ꝙ non eſt audiēdus. nam in ſponſalibus recurritur ad communem intelligentiam verborum licet contrahens alium intellectum habuerit, vt extra de ſponſa. ex literis 1. vbi enim uerba non ſunt ambigua, non eſt locus interpretationi, ut ff. de leg. 3. ille aut ille 2.

1 Ad hoc 27. q. 7. per ... icos. Ioan. ... Fan.

de illuſione nefanda, & reuertatur [a] ad id, quod ſpopondit & in ſacro miniſterio † permaneat, quod inchoauit.

† al. miniſterio inchoauit.

PALEA Cap. VII.

Burch. & Iuo ibidē. Pann. li. 3. c. 206.

NAm ſi conſenſerimus, ꝙ omnia ſacramenta eccleſiaſtica quiſq; prout vult, fingat, & non uere faciat; omnis ordo eccleſiaſticus turbabit; nec catholicæ fidei, iura cōſiſtunt nec canōnes ſacri rite obſeruantur. Quid enim profuit Simoni mago baptiſmū ſacrum ficte ſuſcipere, & in Chriſtianitate permanſiſſe ū ſe finxiſſe, cum per Apoſtolum fraude eius detecta, quod ſibi futurum eſſet, prænunciatū fuit? Ait enim [Pecunia tua tecū ſit in perditionem, cor enim tuum non eſt rectum corā Deo. Pœnitentiam itaq; age ab hac nequitia tua; & roga Deum, ſi forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui: in felle. n. amaritudinis, & obligatione iniquitatis uideo te eſſe.] Ideo tales, niſi reſipiſcant, ſpirituū eos gladiē a percutere cēſemus. Non enim fas eſt Spiritui ſancto mentiri, ſicut Ananias, & Saphira mentiti ſunt, & ſtatim perierunt.

Act. 8.

Act. 5.

¶ Caput hoc in multis Gratiani codicibus (in quibus habetur ſine nomine Palea) eſt coniunctum ſuperiori, quemadmodum & apud Burchardum, & Iuonem. In Pannormia autem eſt ſeiunctum.

Item Calixtus Papa ij,

¶ In ſacris ordinibus conſtituti non ducant vxores, & ſi duxerint, ſeparentur. Cap. VIII.

PResbyteris, diaconis [b], ſubdiaconis, & monachis cōcubinas habere, ſeu matrimonia contrahere penitus interdicimus: contra quoq; matrimonia ab huiuſmodi perſonis diſiungi [c], & perſonas ad pœnitentiam redigi debere iuxta ſacrorū canonum diffinitiones iudicamus.

¶ Hic canon inuentus eſt in cod. Vatic. Biblioth. in fragmento eiuſdē concilij ab Vrbano ſecundo habiti c. 2. ex eodem uero concilio ſunt canones, Alienationes 12. q. 2. & Paternarū. 24. q. 3.

Hic diſtinguendum eſt quòd vouētium alii ſunt ſimpliciter voventes de quibus Auguſtinus, & Theodorus locuti ſunt: alij ſunt, quibus poſt votum, benedictio accedit conſecrationis, vel propoſitum religionis, de quibus Hieronymus & Nicolaus, & Calixtus ſcripſerunt.

Vnde idem Hieronymus cōtra eundem Iouinianum libro primo, ſcribens ait.

¶ Inceſtæ ſunt virgines, quæ poſt conſecrationem nubunt. Cap. IX.

Iuo p. 7. c. 124. Pann. li. 3. c. 193.

VIrgines, quę poſt conſecrationem nupſerunt, non tā adulteræ ſunt, quàm inceſtæ [d].

DISTINCTIO XXVIII.

Cce oſten-

a ¶ Reuertat.] Hoc intellige, quādo poſt habitu aſſumptum ſtetit iter moniales, vt 27. q. 1. vidua. alias ſolus habitus nō dirimeret ſequens matrimonium, ut extr. de regulari. porrectū & extra de conuerſione coniugatorum, ex parte in fi.

2 Idem no. etiam Io. & Ber. extra de reg. ut cle. vbi no. de materia huius glo.

b PResbyteris, diaconis.] Vt extra q cle. vel vo c. 1 contra. Sed ibi fuit diſpēſatio cōparatiua.

c ¶ Diſiungi.] Non enim debet diſſimulatione culpabili nefanda ſententia corroborari C. de inceſt. nup. l. ult in fi.

c ¶ Diſiūgi.] Quoad carnis copulā: quia quod non eſt, nō poteſt diſſolui; neque accuſari. extr. de deſpon. impu. ad diſſoluendū. ſed dicit lex quod matrimonium non dicitur diſſolui, quod ab initio nullum fuit, vt in Auth. de nupt. §. ſi uero ab initio.

Quod non eſt, non poteſt diſſolui.

d VIrg.] ¶ Quam inceſtę [Sacrilegæ etiam ſunt. 27. q. 1. virginibus. quia vaſa dñi id ē, ſe ipſas cōtaminant. 3. ſ. d. proxi. decernimus.

ECce.] Hęc diſt. diuidit in xi. partes, in quarū prima probatur, ꝙ nullus debet eſſe ſubdiaconus, niſi pmiſſa caſtitate, & hoc per cap Greg & cap. Innocen. Ioan. de Fan. Quæ autem fuit cauſa inſtitutionis, habetur 31. diſt. §. cauſa. Secunda ibi. [Quando.] Tertia ibi. [Priuſquam.] Quarta ibi, De h s.] Quīta ibi, [Aſſumi.] Sexta

3 Sub & iō in oēm eccleſiā delinquit, ut vī 26. q 2. ſed & illud 55. diſt. in cap ſed illud. in fi. Archid.

Sexta ibi, [Presbyter] Septima ibi, [Quia ſunt.] Octaua ibi, [De Syracuſanæ.] Nona ibi, [Si quis docuerit.] Decima ibi, [Presbyterum.] Vndecima ibi, [Conſulendum.] Ioan. de Fant.

CASVS. Oſtenſum eſt ſupra in illo cap. diaconus. &c. presbyteris ꝙ diaconi, presbyteri & ſubdiaconi debent continentiam promittere. Adhuc in hac 28. diſt. de eodẽ tractat, & annectit de his, q ab infantia eccleſiaſticis officijs mancipantur, & ꝙ relictæ diaconorũ & ſacerdotum non contrahãt, & ꝙ ſacerdotes proprias uxores à ſua cura non abijciant. Sequentia plana ſunt vſque ad c. [Priuſquam.]

e ¶Profeſſionem.] Quid promittere debeat; dixi 24. diſt. quamquam.

PRiuſquam.] Hæc eſt tertia pars, in qua probatur, ꝙ habens filiam paruulã non debet eſſe epiſcopus.

CASVS. Vacante Eccleſia Neapolitana, quidam nomine

ſum eſt [a]*, quòd nolentes vouere continentiam, nec ad ſubdiaconatum, nec ad ſuperiores poſſunt gradus cõſcendere. Vnde ad ſubdiaconatum accedentes, non ſine voto caſtitatis iubentur admitti, auctoritate B. Gregorij, qui ſcribens Petro ſubdiacono, lib. 1. epiſt. 43. in fine ait.*

¶Non fiat ſubdiaconus, qui ſe caſtè victurum non promiſerit. Cap. I.

NVllum facere ſubdiaconum præſumant epiſcopi, niſi qui ſe victurum caſtè promiſerit [b]. *& nonnullis interiectis.* Quia nullus ad miniſterium altaris accedere debet, niſi cuius caſtitas ante ſuſceptum miniſterium fuerit approbata. Infra diſt. 32. c. ante triennium.

Item Innocentius ſecundus in concilio Rom. c. 5.

¶Subdiaconus, & ſupra conſtituti, incontinentes vxorẽ aut concubinam ducentes eccleſiaſtico beneficio, & officio careant. Cap. II.

DEcernimus, vt ij, qui in ordine ſubdiaconatus †, & ſupra, vxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio, atque eccleſiaſtico beneficio careant [c]. Cum enim ipſi templum, vaſa Domini, & ſacrarium Spiritus ſancti debeant eſſe, & dici; indignum eſt eos cubilibus & immunditijs deſeruire.

Pann. li. 3. c. 148.
† *diaconatus*] Pã.

Item ex concilio Toletano, c. 26.

¶Caſtè ſe victuros promittant in diaconos, vel presbyteros ordinandi. Cap. III.

2 QVando presbyteri, aut diaconi [d] per parochias conſtituuntur; oportet eos primũ profeſſionem [e] epiſcopo ſuo facere, vt caſtè, & purè † viuant ſub Dei timore, vt dum eos talis profeſſio obligauerit, vitæ ſanctæ diſciplinam † retineant

Burch li 1. c. 157. Anſel. li. 7. c. 106. Iuo p 3. c. 130. & p. 6. c. 248. Pann. li. 3. c. 22.

† *al. pie.*

Item Gregorius clero, & nobilibus ciuibus Neapolitanis, lib. 8. epiſt. 40.

† *al. diſciplina retineat*] cod. Regius.

¶Qui longam corporis ſui continentiam non habet, in epiſcopum eligi non debet. Cap. IIII.

3 PRiuſquam ad nos ſcripta veſtra diſcurrerent † Ioannẽ diaconũ, q ab altera parte [f] electus eſt paruulã [g]

Anſel. li. 6. c. 9. al. 16. Polyc. li 2. tit. 2.

† *al. recurrerent. al. diſcurriſſent.*

a ¶Ecce oſtenſum eſt 1.] in hac 28 diſt. agit de continentia clericorũ in tribus ordinibus, oſtendit etiam qualiter ſint ordinãdi qui ab infantia eccleſiaſticis officijs adiũguntur. Item oſtendit, quod relictæ presbyterorum & diaconorum non poſſunt alijs nubere, & quòd ſacerdotes à ſua cura nõ debent abijcere mulieres. vltimo, ꝙ ad laicos nõ ſpectat iudicare de ſacerdotibus, licet mali ſint.

1 Hic ſub. ſic ſup. diſt. proxi cap. 1. & pen. eſt oſtenſum, ꝙ diaconi ſubdiaconi & presbyteri debent continentiã promittere, & adhuc in hac, &c. ſecundũ Barth. Brixien.

b NVllũ.] ¶Promiſerit.] Expreſſe vel tacite. expreſſe vt 23. d. quãquam & 27. q. 1. ut lex. Tacite, ut infra ea diaconi. Si quæris quomodo eccleſia ponat alicui neceſſitatem continendi, cum continentia ſit res uoti, non præcepti, vt 32 q 1 integritas? Dico ꝙ eccleſia neminem cogit continere, ſed in ordine quem dat, poteſt imponere legem quam vult, ſicut quilibet alius in traditione rei ſuæ. vt § de pact in traditionibus.

c DEcernimus.] ¶Careant.] Minus agit cum eis decretalis, quæ iubet eos amoueri poſt admonitionem, ut extra de cohab cler. § ut.

ADDITIO. Vt hoc dictum ceſſet; dic, careant ſi præmoniti nõ ceſſauerint: ſecundum Lauren. vel dic, ꝙ decr. loquitur in concubinario clerico, hic autem in eo qui de facto duxit uxorem, qui plus contemnit. Arch.

2 Hæc diſpẽſatio eſt in corpore iuris clauſa. ideo omnib. epiſcopis eſt permiſſa. ſecũdũ Ala & Goffred.

QVando.] Hæc eſt ſecunda pars, in qua probat, quòd prælati eccleſiarum parochialium debent facere profeſſionem epiſcopo, quod honeſte viuent.

d ¶Aut diaconi.] Hodie etiam acolythis conferuntur eccleſiæ ex diſpenſatione 2: vt extra de xta. & qualit. præterea.

ne Ioannes fuit ibi in epiſcopum electus à minori parte capituli, alijs cõtradicentibus: q a filiã hẽbat paruulã, ſupplicabãt Papæ, vt ipſum confirmaret: ſed Gregorius noluit eum cõfirmare, dicens, ꝙ nec ipſi debuerũt eum eligere, nec ipſe debuit electioni conſentire, cũ filia teſte conuincatur ſui corporis continentiam non habere.

f ¶Ab altera parte.] ideſt, medietate: quia nomine partis medietas deſignatur, vt ff. de verbor. ſign. nomen. §. portionis. & ff. de vſufr. l. etiam.

g ¶Paruulam] Paruitas filiæ fuit argumentum, ꝙ non diu fuerat continens. vnde aliud eſſet, ſi habuiſſet magnam filiam 3, vt ſic non obeſt, ut inf. ead. de Syracuſanæ. vnde ibi fuit diſpenſatum. Sed hodie iure communi nullus talis promouendus eſt in epiſcopum, ut 61 diſt. Catinenſis.

3 NS perti ponis procedum quando que purgauit vitium 1. q 1. cito & not. 3. q 1. in primis. Archid.

a ¶Filiam.

a ¶Filiam.] Nota, quod per factum ipſum probatur aliquid, vt 52. diſt. propoſuiſti. 12. q. 2. quatuor, & 18 diſtin. peruenit. Ex hoc cap. videtur, quod iudex ex ſuo officio poſſit aliquid ſupplere de facto quod ſibi non conſtat tanquam iudici, & licet non obijciatur aliquid a partibus.

citur, quod in xviij anno debet perſcrutari conſcientia iuuenum, vtrum velint contrahere, an caſtitatem tenere

CASVS. Hoc capitulum loquitur de illis filiis, qui traduntur a parentibus in eccleſiis ſæcularibus erudiendi. Dicitur enim, quod illi, receptis muneribus ordinib. in pueritia, cũ ad decimuoctauũ annũ peruenerint, interrogari debent, an velint cõtinentiam profiteri, an non. Et ſi dixerint ſe velle continere, poſt 20. annum, debent ad ſubdiaconatum promoueri: & ſi poſtea caſtè vixerint, poſt xxv annum diaconi fiant: ita tamen, quod de cætero ad nuptias, vel furtiuos concubitus non accedant: quod ſi fecerint, deponantur. Si vero dixerint ſe nolle cõtinere, ducãt vxores, ita vt ſi poſtea renũciauerint pari cõſenſu copulæ nuptiali, ad ſacros ordines poterunt promoueri.

habere filiam [a] ex quorundam relatione cognouimus. Vnde, ſi rationem voluiſſent attendere, nec alij eum eligere, nec ipſe debuerat conſentire. Nam qua præſumptione ad epiſcopatum audet accedere, qui adhuc lõgam corporis ſui continentiam filiola [α] teſte conuincitur non habere?

α ¶Filiola.] *Sic emendatum eſt ex originali, Anſelmo, & Polycarpo: cum antea legeretur.* filia. *Superius etiam dixerat,* paruulam filiam. *quibus vocibus recens incontinentia manifeſte exprimitur.*

Item ex concilio Toletano. 2. c. 1.

¶Ad ſubdiaconatum acceſſuri continentiam profiteantur. Cap. V.

Anſ. l. 7. c. 42.

4 DE ijs quos volũtas parentum a primis infantiæ [b] annis clericatus [β] officio mancipauit, ſtatuimus obſeruandũ, vt mox detonſi, vel miniſterio lectorũ [c] traditi, in domo eccleſiæ ſub epiſcopali præſentia a præpoſito ſibi debeant erudiri. At vbi octauumdecimum [d] ætatis ſuæ compleuerint annum, coram totius cleri, plebiſq; cõſpectu voluntas eorum de expetendo coniugio ab epiſcopo perſcrutetur, quibus ſi gratia caſtitatis Deo inſpirãte placuerit, & promiſſionem † caſtimoniæ ſuæ abſq; coniugali neceſſitate ſpoponderint ſe ſeruaturos, hi tanquã appetitores arctiſſimæ viæ, leuiſſimo Domini iugo ſubdantur, ac primo ſubdiaconatus miniſterium habita probatione [e] profeſsionis ſuæ a † vigeſimo anno ſuſcipiant. Quod ſi inculpabiliter, ac inoffenſè vigeſimumquintum annũ ætatis ſuæ peregerint, ad diaconatus officium, (ſi ſcienter implere poſſe ab epiſcopo cõprobantur) promoueri debẽt. Cauendum tamen eſt his; ne quando ſuæ ſponſionis immemores ad terrenas [f] nuptias, aut furtiuos † concubitus vltra recurrãt. Quod ſi forte fecerint, vt ſacrilegij rei † ab eccleſia habeantur extranei. Quibus autem voluntas propria interrogationis tempore deſiderium nubendi perſuaſerit, conceſſam ab Apoſtolo licentiam auferre [g] non poſſumus, ita vt cum prouectæ ætatis in coniugio poſiti renunciaturos ſe pari conſenſu operibus carnis ſpoponderint, ad ſacros ordines † adſpirent.

† al. profeſſionem.

† al. abortiuos.

† rei damnentur, & ab.) orig. manuſcrip. reg.

† al. gradus.

β ¶Clericatus.] *In omnibus editionibus, & duobus codicibus Vaticanis conciliorum legitur,* in clericatus officio, vel monachali. [al monachi] poſuit. *Sed in codice Lucenſi Regio habetur eodem modo atque apud Gratianum.*

b ¶Infantiæ.] i. deſt, pueritiæ, quia infantia non durat niſi vſque ad ſeptenniũ. vt C. de iur. delib. ſi infanti. Sic ergo videtur, quod pueri bene poſsũt habere beneficia eccleſiaſtica, nam & promoueri poſſunt, vt 77. diſt. in ſingulis Sed contra 1. quæſtio. 1 pueri. Sed dic, quod beneficia poſſunt habere, ſed non prælaturas, vt extra de æta. & qualit. indecorum.

Pueri beneficia, ſed non prælaturas habere poſſunt

c ¶Lectorum.] Nomine lectoris hic cõprehẽdit omnes minores ordines. ſup. 25. d. c. 1.

d ¶Octauumdecimum.] In clerico ſæculari requiritur votũ in xviij. anno, vt hic, & 77. diſt. in ſingulis 2. ſed in monacho in 15. vt 20. q. 1. Illud quod ideo fit, ne monachalis habitus propter nuptias deſeratur, niſi vbi dura eſt conuerſatio, vt in inſulis, vbi datur maius ſpatium, vt extra de reg. quia inſulis.

1 Hoc c. nil facit ad hoc quod dicit regitur, &c. Ar.

bus contra perſonam electi: ipſe tamen ſuperior poteſt obijcere 1 Sed hoc ideo ſupplet de facto, quia illud ſpectat ad ſubſtantiam electionis, ſicut ſupplet de tali facto, quod ſpectat ad ſubſtantiam iudicii, vt dixi 2. q. 7. alieni lo. Alias iudex non ſupplet de facto. niſi quod conſtat iudici tanquam iudici, vt C. de temp. appel. l. 1. §. vlt & C. de app. ampliorem. circa princ. & ff. de teſtib. l. 3. § tu magis ſcire. Sed licet poſſit ſupplere, tamen ei ſoli non creditur, vt extra de probatio. quoniam contra falſam. Sed de iure ſupplet. C. vt quæ deſunt aduoca. l. vna: Bar. Brix.

ADDITIO. Hæc palea eſt. 20. q. 1. quia.

e ¶Probatione.] Debet enim longa præcedere continentia, vt ſup eo. proxi. c. & 77 d. quicunque.

f ¶Ad terrenas.] Quia terram replent, virginitas vero paradiſum. 33. q. 1 nuptiæ

g ¶Auferre.] Quod ergo de iure communi competit negandum non eſt. in Auth. de nup. circa finem, §. ſed hoc quia; ff. de re iu. l. 4. §. ſi quis condemnatus.

DE iis.] Hæc eſt quarta pars huius diſtinct. in qua di-

Aſſe-

ASſumi.] Hæc eſt 5. pars diſtin. in qua probatur, quòd nullus debet eſſe ſacerdos, diaconus, vel ſubdiaconus, niſi promiſſa caſtitate. Io. de Fan.

CASVS. Ab hoc loco vſque ad §. ecce omnia cap. inducuntur ad probandum, ꝙ ſubdiaconi non tenentur continere contra priora. ca. Et idem ꝓbat de ſacerdote, & diacono. Inducũt duo prima a contrario ſenſu, & inducũtur omnia ſophiſticè, vel verum eſt quod dicit, ſi de illorum tẽpore intelligatẽ quo continentia cœpit introduci. Omnia quæ ſequuntur vſq; ad cap. diaconi, plana ſunt.

γ ¶Miniſtro lectorum.] *In omnibus codicibus conciliorum, ante citatis (etiam Lucenſi) legitur,* miniſterio electorum. *Verum in epiſtola prima Syricij ad Himerum, c. 9. & Innocentij 24. c. 5. (vbi de eadem fere re agitur) eſt,* lectorum miniſterio, ſeu officio.

Item ex concilio Arelat. 2. c. 2.

¶In coniugio conſtitutus ad ſacerdotium aſſumi non debet. Cap. VI.

ς ASſumi aliquem ad ſacerdotium in coniugij vinculo conſtitutum non oportet, niſi fuerit promiſſa conuerſio. Paulo aliter in orig.

Item ex eodem.

¶Non ordinentur diaconi, qui caſtitatem non profitentur. Cap. VII.

PRæterea placuit, vt deinceps non ordinentur diaconi, niſi qui prius conuerſionis propoſito profeſsi fuerint caſtitatem.

¶*In Arelatenſibus, quæ extant hic, ipſe penitus canon non inuenitur: ſed ſententia in tertio, c. 2. in fi.*

Verum illa priori auctoritate diaconis videtur permitti coniugium, cum ad ſacerdotium tantum coniugati prohibeantur aſſumi. Porro ſequenti auctoritate videtur permitti ſubdiaconis, cum de diaconis ſpecialiter præcipitur, vt ſine probatione caſtitatis non ordinentur. Hoc idem in Ancyrana ſynodo videtur eſſe permiſſum in qua, c. 10. (al. 9.) ſic ſtatutum eſt.

¶Diaconi non prohibeantur a miniſterio ſi in ordinatione dicunt ſe continere non poſſe.
Cap. VIII.

DIaconi[a] quicunque, cum ordinantur, ſi in ipſa ordinatione proteſtati[b] ſunt dicentes, velle ſe habere vxores, nec poſſe ſe continere, hi ſi poſtea[c] ad nuptias venerint, maneant in miniſterio[d], propterea quòd his epiſcopus licentiam dederit. Quicunque ſanè tacuerunt, & ſuſceperunt manus impoſitionem, profeſſi continentiã, ſi poſtea ad nuptias venerint, a miniſterio ceſſare debebunt. Pann. l. 3. c. 87. Poly. l. 4. tit. 31.

Item ex concilio Neocæſarienſi. c. 1.

¶Presbyter ducens vxorem ab ordine deponatur. Cap. IX. Burc. l. 2. c. 108. Iuo p. 6. c. 185. Pann. l. 3. c. 91.

6 PResbyter ſi vxorem duxerit,

DIaconi.] CASVS. ſtatutũ fuit in ſynodo Ancyrana ꝙ ſi aliqui in diaconos ordinentur, & dicãt ſe nolle, vel nõ poſſe continere, & eps nihilominus ordinat eos, ſi poſtea cõtraxerint, ab vxore ſeparabuntur, ſed in miniſterio remanebũt: quia videtur, ꝙ eps eis licentiam dederit ſi vero in ordinatione ſua tacuerint, videntur continentiam profiteri: & ideo ſi poſtea cõtraxerint, officio, & beneficio priuabuntur.

a ¶Diaconi.] Ad intelligentiã horũ capitulorũ notabis, ꝙ in orientali eccleſia, & in occidentali licitè contrahit in minoribus ordinibus vt 32. d. ſi quis eorum, & c. lectores, & c. placuit, ſed cõſtituti in ſuperiori ordine nec apud nos nec apud Græcos poſſunt contrahere, nec poterãt tpe Apoſtolorum, & ſi contrahant, nõ eſt matrimoniũ, & hoc patet ex ſexta ſynodo, quæ in oriente fuit celebrata, & regulam ſtatuit eis, vt diſtin. ſi quis eorum. 31. di. Nicęna & 84. diſt. cum in præterito. In hoc autem eſt differentia inter eos, & nos. ipſi. n. ſiue ſint coniugati, ſiue non, promouentur ad ſacros ordines non promiſſa continentia, vt 31 d. quoniam, ſed occidentales nunquam promouentur niſi continentia promiſſa, vt ſup. eo. nullum, & cap. aſſumi. A tẽpore autem Syricij, & Innocentij non licuit orientalibus ad diaconatum, vel ſupra promoueri, niſi promiſſa continentia, vt 31. diſtinct. propoſuiſti, & cap plurimos. Sed ſubdiaconis vſque ad tempus Gregorij licuit, vt 31. diſtinct. ante triennium. Orientales ergo licitè vtuntur matrimonio cõtracto ante ſacros ordines poſtea in ſacris ordinib. contrahere non licet, vt 31. diſt. qm. & cap. aliter. & extra de cle. coniug. cum olim. ſed poſt receptũ ſacrum ordinem non poſſunt contrahere, vt ibi dicitur. Orientales ab occidentalibus differunt.

b ¶Proteſtati.] Supra d. proxi. diaconus, & extra de in integ reſt c. 1. in fi.

c ¶Poſtea.] Sic extra de cler. coniug. diuerſis, & extra de conceſ. præb. & eccleſ. non va. cum ſuper, in fi. de filiis presbyterorum veniens.

d ¶In miniſterio.] Quia videretur venire contra promiſſionem propriam, vt extra de cond. appo. per tuas.

PResbyter.] Hæc eſt 6. pars, in qua ponitur pęna ſacerdotibus fornicariis. Io. de Fan.

Caſus

CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd ſi presbyter duxerit vxorem, debet deponi. Si vero adulterium, vel fornicationem commiſerit, debet extra eccleſiam abiici, & ad pœnitentiam inter laicos redigi.

a ¶Ab ordine.] Ideſt ab officio, & non beneficio: & ſecundum

habuit mulierē: poſtea factus eſt diaconus: eo mortuo Petrus qui erat bonorum eius procurator, vel qui antea fuerat procurator patrimonij beati Petri, tradidit eam nuptui: propter quod Fantinus, qui nunc erat procurator & defenſor patrimonij beati Petri, volebat ipſum Petrum punire. Vnde ille Petrus de hoc conqueſtus eſt domino Papæ & tribus rationib. ſe excuſauit: quib. ꝓbat, quòd illa mulier non fuit vxor diaconi. Primo quia corrupta venit ad illũ diaconum, cum adhuc clericus erat. Secundo, quia cum ille recepit ordinem ſacrum, illa nõ mutauit veſtem, nec cõtinẽtiam promiſit. Tertio, q̄a antequã ille puenirer ad diaconatum, & poſtea, mulier illa vixit incontinenter. Quare Greg. præcipit cuidam, vt inquirat, vtrũ illa fuerit vxor diaconi: & tradat eũ puniendũ Fantino defenſori: ſi nõ fuerit, nullo mõ puniat.

ab ordine [a] ſuo ille deponi debet: Quòd ſi fornicatus fuerit, vel adulterium commiſerit, extra eccleſiam abijci, & ad pœnitentiam [b] inter laicos redigi oportet.

a ¶Inter laicos.] *Græce legitur, ἐξωθεῖσθαι τέλειον, καὶ ἄγεσθαι αὐτὸν εἰς μέξανοιαν: quæ Dionyſius exiguus vertit,* amplius pelli debet, & ad pœnitentiam redigi. *ubi nulla mentio fit pœnitentiæ inter laicos agendæ; qua de re copioſius dicetur infra 30. diſt. c. finali.*

Item Gregorius lib. 11. epiſt. 58.

¶De eo, qui relictam cuiuſdam diaconi duxit vxorem. Cap. X.

Suo p. 9. c. 128.

Suo p. 6. c. 84.

QVia ſunt [c] culpæ, in quibus culpa eſt relaxare vindictam, quærenda ſemper eſt veritas, vt inquiri debeat, vtrum accuſatum noxa condemnet, an a pœna innocentia patefacta ſubducat. Itaque peruenit ad nos Fantinum defenſorem, vltionem exercere in Petrum latorem præſentium voluiſſe, pro eo, quòd (quantum dicitur) relictam cuiuſdam diaconi, tempore, quo conductor [d] fuit, marito tradiderit. Sed quoniam iſte coniugem diaconi aſſerit non fuiſſe, dicens [e], nec eam virginem † [f] ad eum ueniſſe, denique † nec religioſam [g] mutaſſe veſtem, poſtquã ille in ordine ſacro promotus eſt; adijciens etiam, prius quam ad diaconum perueniret, & poſtea, praua illam opinione vixiſſe: Ideo fraternitatem tuam his hortamur affatibus, vt cum Dei, ſicut decet, timore cauſam hanc ſubtili omnino iuueſtigatione perquiras, vt ſi in coniugio diaconi mulierem, de qua agitur, fuiſſe [h] conſtiterit, & ſupraſcriptus lator memorato defenſori, & rectori patrimonij, ad vindictam modis oĩbus tradatur †, & cum competenti emendatione ij, qui male ſociati ſunt, diſiun-

† *virginem illã*] orig.

† *vt nec religioſã veſtem mutare præſumeret*] in orig. apud Iuonem.

c ¶ Quia ſunt.] ꝙ hęc allegatio valeat, probatur 34. d. ſi quis viduam.

d ¶Conductor.] .i. defenſor.

e ¶Dicēs.] & ita nõ potuit vxor eius cēſeri: quia maritus corruptę non poteſt promoueri.

f ¶ Nec eam virginē.] Hic per duo extrema colligitur mediũ: ex eo enim, q̄d ab initio non erat virgo, & poſtea ille promotus fuit in diaconũ, colligitur eam non fuiſſe vxorem argum. ff. de hære. inſtitu. ſed & ſi. § ſolemus & 53. diſt. capit legem quandoque medium trahit extrema ff. de ſer. ru. præ. qui ſella. § vlt. & l. tria prædia quandoque principium trahitur ad finem, inf 35. diſt ab exordio, ff. de leg. 3. ſi quis. in principio. quandoque finis trahit ad ſe principium vt 13. q. 2. cap. vltima voluntas. ff. de adimen. lega. l. 3. & l. 4.

Principium medium & finis an vnũ trahat aliud

secundum hoc magis punitur ſacerdos, qui fornicatur, quam qui legitime contrahit & hoc ideo, quia facit cõtra ſacrum ordinem, & etiam contra legem: & ideo minus peccat ducendo vxorem: quia credit hoc ſibi licere: ſicut illa minus punitur, quæ publice delinquit, quam quæ priuate delinqueret: quia credit hoc ſibi licere, vt ff. de ri. nup. l. vlt.

b ¶Ad pœnitentiam.] 50. diſt confirmandum. contra. Sed illud intelligitur de ſolenni pœnitentia, quam clericus facere non debet: illud de publica, vt 30. q. 1. ſi quis ſacerdos. & 30. diſt. ſi quis presbyter. ſed ſi depoſitus fuerit, bene poteſt ſolenniter pœnitere, vt de pœnit. diſt. 6. ſacerdos. Adhuc ſignatur contra. 80 diſt. presbyter. vbi dicitur, ꝙ ſacerdos non debet publice pœnitere inter laicos. Sed illud verum eſt quando crimen eſt occultum, ſed hic loquitur quando crimen eſt publicum apud laicos 2. q. 1. ſi peccauerit.

ADDITIO. Et publica delicta publico remedio egent. de pœnit. diſt. 1. quamuis. & § hoc ergo. & videas, quod legitur, & no. 30 q. 1. c. vlt. & 81. diſt. ſi quis epiſcopus. Archid.

QVia ſunt culpæ.] Hæc eſt 7. pars diſt. in qua probatur, ꝙ vxor ſubdiaconi, vel diaconi, vel presbyteri poſt mortem mariti contrahere non poteſt: & probatur per tres auctoritates. Ioan. de Fan.

CASVS. Clericus quidam in conſortio ſuo quandam

g ¶Nec religioſam.] Ideſt, religioſum habitum, quem ſolent ſumere viduæ, vel aliæ deuotæ, licet non conuertantur ad aliquam eccleſiam. Nec enim credo, quod vxor illius qui promouetur ad ſacrum ordinem, teneatur intrare religionem: ſed ſufficit, ꝙ voueat perpetuã continentiam, vt 77. diſtin. epiſcopus. Nec obſt extra de conuer con. ſane. quia illud ſpeciale eſt in vxore epiſcopi. Sed adhuc ob extra de cler. coniug quod a te Sed illud intellige cum ordinatus vult tranſire ad religionem. Sed nec hic Papa aliquid dicit de veſte; ſed Petrus illud allegauit.

Coniugatus promoueri poteſt, licet vxor religionem non ingrediatur.

a Sub. & cõtinẽtiam ꝓfitente, vt extra de cõuer. coniug coniugatus. Ar.

h ¶Fuiſſe.] ſupple, & eum ordinatum ipſa ſciente 2. nã ſi ea inuita ordinaretur, vel ignorante, non fieret ei p̄iudicium. ſed ſi ſciuit & tacuit, fit ei præiudicium, vt poſt mortem illius non poſſit nubere, vt 32 diſt. ſeriatim. Vnde nõ requiritur, quod mulier voueat. ſed ſufficit, ſi ſcit virum ſuum ordinari.

SI ſe cuiquam.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ ſi relicta presbyteri, vel diaconi nupſerit ſecundo ſeparari debent: & ſi caſtigati ideſt, moniti noluerint ſeparari excommunicentur. Si eſt in litera, [caſtitate,] idest, propter caſtitatem ſeruandam.

¶Caſus ſequentis capituli de eadem materia loquitur, & per ſe patet.

Vxores ordinandorũ qd vouere debeant.

a ¶Duplici.] Quantum ad primum.

b ¶Separentur.] Dubitatur de vxoribus ordinãdorum, qualiter vouere debeant, & dare licẽtiam, vr̃ ꝙ ſolo verbo, vt ſu. ead diſt de his. in fi. & cap. quia ſunt culpæ. & 32 diſt. ſeriatim. ſed cõtra extra de conuerſ. coniug. ſane, H 34. diſt. fraternitatis. vbi dicitur, ꝙ vxor promouendi intrabit monaſterium 1. Itẽ alia ratione: quia cœtus clericorũ præeminet cœtui monachorũ: quia vix bonus monachus facit bonum clericum. 16. quæſt. prima, legi. & facit ad hoc extra de conuerſ. coniug. coniugatus. ſed nullus ſuſcipit in monachũ niſi conuertat vxor. 27. qõ. 2. Agathoſa. Dic nõ eſſe neceſſe, ꝙ voueat caſtitatẽ tantũ, niſi de ea habeatur ſuſpicio. extra, de conuer. cõiugato. cũ ſit præditus. Et ſpeciale eſt in illa decre. ſanè in vxore epi. Sed ſubijcit: hęc mulier nõ vouit ſolẽniter: ergo ſi cõtraxerit, tenet matrimoniũ, quod hic negatur. Solu. ſm quoſdam votum iſtud eſt ſolenne ex propria profeſſione †, vt extra qui cler. vel vo. conſuluit. alias non videtur, ꝙ ſola ſcientia mulieris ſolennizet votum, niſi ipſa expreſſe vouerit. Ioan. Sed videtur, ꝙ ſola conſtitutio eccleſiæ hoc matrimonium dirimat non ſcientia, vel votũ: quod ex eo patet, ꝙ Græcus non promittit cõtinentiam dum recipit ſacros ordines, vt 31. d. quoniam. tamen ſi contraxerit poſt ſacros ordines, non tenet matrimonium. hoc ergo non facit votum, ſed ſola conſtitutio eccleſiæ.

1 Dicunt quidam, ꝙ monaſteriũ ſibi aſſignabitur per epm, & ipſius auctoritate fiet ſeparatio, ſiue dabitur licẽtia inf. 27. q. 2. ſi vir. ibi videas. Arc.

† cõfeſſione

...dam minus idoneus ibidem eſt electus, habens filios & vxorem, pro quo Cethegus patricius ſupplicauit Papæ Pelagio, vt eius electionem confirmaret. ſed quia perſona illius electi erat minus idonea, Pelagius non exaudiuit Cethegum, immo diſtulit eum confirmare fere per

gantur. Si verò in eius coniugio non fuit, memoratum Fantinum ex noſtro mandato commonere te volumus, vt ei facere nil præſumat, nec falſa † illum accuſatio apud eum in aliquo prægrauet.

† Eſt etiam apud Iuonem non autem in orig.

Item ex concilio Aurelianenſi 1. c. 15.

¶De vxore presbyteri, vel diaconi, ſi alijs ſe coniunxerit. Cap. XI.

SI ſe cuiquam mulier duplici [a] coniugio, presbyteri, vel diaconi relicta coniunxerit, aut † ſeparentur [b], aut certe, ſi in criminis intentione perſtiterint, pari excommunicatione plectantur.

† *al. caſtigat. al caſtitate ſeruata ſeparentur.*

Item ex concilio Martini Papæ.

¶De eodem. Cap. XII.

SI qua vidua epiſcopi, vel presbyteri; aut diaconi [c] maritum acceperit; nullus clericus, nulla religioſa perſona † cum ea conuiuium ſumat: nunquam communicet: morienti tamen † ei ſacramenta ſubueniant.

Apud Martinum Bracar. cap. 29. & conc. Tol. 1. c. 18.

† abeſt a concil.
† *al. ſanctum.*

Item Pelagius Cethego patricio.

¶Cuiuſdam epiſcopi ordinatio differtur: quia vxorem habet, & filios. Cap. XIII.

8 DE Syracuſanæ vrbis antiſtite optaueramus in ipſo initio, gloriæ veſtræ deſiderijs obedire, niſi nos multiplex rõ ipſius non paucis tẽporib. ordinationẽ differre ſacerdotij coegiſſet, ob hoc, qđ vel perſonæ qualitas (ſicut & vos melius noſtis) vel ſuperſtes vxor, aut filij (per quos eccleſiaſtica ſolet [d] periclitari ſubſtantia) noſtros animos diuitius ab eius ordinatione ſuſpẽderẽt. Et quantum ad cautelam humanam pertinet, integro pene anno diſtulimus, opinantes, quod in melius Syracuſanorũ prouenire poſſet electio. Sed quia in voluntatis ſuę propoſito irreuocabiliter perſtiterũt [e], & nullus eſt alius

Anſ. l. 6. c. 42. al. 46.
Poly. l. 2. tit. 1.

c SI qua. [¶Aut diaconi.] Ideo non facit mentionem de ſubdiaconis: quia tempore Gregorij promouebatur quis in ſubdiaconatum non promiſſa continentia: nec fiebat vxorib. aliquod præiudicium, vt 27. q. 2. multorum.

DE Syracuſanæ.] Hæc eſt 8. par diſt. in qua probat, ꝙ nullus debet fieri epiſcopus habẽs filios & vxorem, niſi ex neceſſitate, & remota cauſa impedimenti, ſcilicet, quod per tales res eccleſiæ non lædantur. Ioan. de Fan.

CASVS. Dum eccleſia Syracuſana paſtore vacaret, qui-

per annum, vt Syracuſana electio in melius proueniret. Sed quia irreuocabiliter in ſuo propoſito perſtiterunt, & in illa eccleſia nõ erat alius idoneus: ne amplius inſanirent (ſicut prætor magnificus Papæ ſignificauit) ideo Papa eius electionem confirmauit: prius tamen ab eo cautione recepta, in qua continebatur, quanta eſſet ſuarum rerum ſubſtantia: & quòd nihil de rebus eccleſiæ vſurpabit: & quæ quæſita tempore epiſcopatus eccleſiæ reſeruabit.

d ¶Solet.] Nota caueri debere ex eo, ꝙ ſolet aliquid fieri, vt 98. d. Afros. & 63. d. noſſe.

e ¶Perſtiterunt.] Nota argu. quòd ambulatoria eſt, voluntas eligentium vſque ad confirmationem, vt 61. diſ. ſtudij. & 62. diſt. quando. & extra de elect. cum terra. & ꝙ nullum ius acquiritur electo ante confirmationem 2, vt extra de accuſat. ſuper his. & 27. q. 2. nõ eſt dubiũ. & extra de elect. cum in cunctis 3. & cap noſti. Arg. contra extra de elec. cum inter. in fine, & per illam decr. dico, quod non poteſt variari. Ioan Sed hodie publicato ſcrutinio variare nequeunt electores, vt extra de elect. pu-

publicato poſtulato autem variatur ſi poſtulantes, diffidunt de iure ſuo. niſi ſit iam præſentata ſuperiori, ut extra de poſtu.præla.bonæ.2.

a ¶ Principalis.] Id eſt, principiũ. vt in authen de ſanc. epi.circa princ. Hic prohibetur in epm eligi habẽs vxorem &

hoc poſſ intelligi, quando filij mali ſunt vel nepotes. nam pp tales ab alijs legitimis actibus patres remouentur, vt 6.q.1.qui crimen. vel quando ita tenere diligit eos, ꝙ præſumitur ratione ipſorum, quod dilapidentur bona eccleſiæ, vt hic dr̃. idem eſt ſi habet patrẽ, vel ſi habet fratres de quib. eſt timor: alias nõ repellitur qs pp vxorẽ vel filios, cu hoc permittat Apoſtolus. Et eſt arg. ad hoc 12. q. 2. epiſcopus, qui filios 1. & extra de teſta.c.1. dũ tñ longa continẽtia pceſſerit, vt ſup.eod. prius quàm. & 77.d. quicunque.

in eadem repertus eccleſia, niſi longioribus adhuc temporum differretur ſpatijs, ne paulo amplius inſanirent (ſicut filij noſtri magnifici viri prætoris teſtificatione didicimus) inter huiuſmodi ambiguitates illud conſultius iudicauimus faciendum, vt congrua prouidentia cauſam, propter quam principalis[a] conſtitutio habentem filios, & vxorem ad epiſcopatus ordinem promoueri prohibet, ſalua diſpoſitione conſilij † muniremus. Qua de re ſummo ſtudio ab eodem Syracuſanæ vrbis epiſcopo, priuſquam à nobis contingeret ordinari, huiuſmodi exegimus cautionem, per quam & ſuam fateretur, quantula eſſet, præſentis temporis habita rerum deſcriptione, ſubſtantiam; & nihil vnquã per ſe, aut per filios, & vxorem, ſiue quamlibet propinquam, aut domeſticam, vel extraneam forte perſonam de rebus vſurparet eccleſiæ, & vniuerſa ſui epiſcopatus quæſita[b] tempore, eccleſiæ ſuæ dominio ſociaret; nihil vltra id, quod modo deſcriptum eſt, filijs ſuis, vel hæredibus relicturus.

Nouella 6. & 123. in princ.

† al. concilij] Grat.

1 Et c. ſacrorum. 12. q. 1. ſint manifeſta.

¶ Item Pelagius.] *Anſelmus, & auctor Polycarpi ex eadem epiſtola referunt hæc; quæ caput iſtud antecedunt:* Quod de ordinando eccleſiæ Catinenſis epiſcopo, ſalubris electione iudicij fieri deſideraſtis, agnouimus: confeſtim ſequenti die cum iuxta morem diſcutientes, tertio, quo venit die, epiſcopum cõſecrauimus: ſimili quidem modo & de Syracuſanę, *& quæ ſequuntur, In Polycarpo tamẽ inſcriptio eſt.* Gelaſius. Papa Ceto. *Iuo autẽ in epiſtola ad Hugonem archiepiſcopũ Lugdunenſem, quæ incipit,* Cauſam Beluacẽſis, &c. *ita ſcribit* Si enim Papa Gelaſius quondam Syracuſanæ vrbis electum vxorem habentem, & filios interueniente Cethego patricio, &c.

Ecce hac auctoritate electus in epiſcopatum non prohibetur a habere vxorem, & filios †. Eligi autem ad epiſcopatum non debet, niſi aut ſacerdos, aut diaconus: ſubdiaconus vero non, niſi neceſſitate cogente[c]: ſiue ergo presbyter, ſiue diaconus, ſiue ſubdiaconus fuerit, apparet, ꝙ in præfatis ordinibus conſtituti licitè † matrimonio vti poſſunt. ¶ Quia ergo auctoritate Gregorij. qui relictam diaconi, marito tradidit, puniendus eſt. ¶ Item in Neocæſarienſi concilio presbyter ducens vxorẽ, non diaconus, iubetur deponi. ¶ Item in Ancyrana ſynodo, diaconi, q in ordinatione ſua dicũt ſe velle habere vxores, ſi poſtea venerint ad nuptias, nõ prohibẽtur à miniſterio: patet, quòd nec diaconi, nec ſubdiaconi ſunt prohibendi à coniugio. Sed quod de electione obijcitur, verum quidem eſt in epiſcopum non eligendum, niſi in ſacris ordinibus conſtitutum: ſed ipſum vxorem habere, & filios, non repugnat præmiſſis auctoritatibus de continentia clericorum. ¶ In laicali enim habitu, vel in minoribus ordinibus conſtitutus potuit habere vxorem, & filios: & ſi poſtea ex conſenſu vxoris continentiã profeſſus ſubdia

† al. legitima

b ¶ Quæſita.] De rebus eccleſiæ, vel intuitu eccleſiæ, vt 12. q.1. manifeſta. & ca. ſeq. & q.5. cap. pen.

ECCE HAC. Iſte §. diuiditur in duas partes. In prima parte concludit Gratianus ex ſupradictis ab illo c. aſſumi. vſq; huc, ꝙ ſiue ſit ſubdiaconus, ſiue diaconus, ſiue presbyter, licite põt vti matrimonio contracto Et ad hoc allegat breuiter ſupradicta recapitulãdo. In ſecunda parte, quę incipit ibi, [Sed ꝙ de electione,] Soluit pdictas obiectiones. qa ꝙ dr̃ in illo c. de Syracuſanæ. nõ ob. quia in minorib. ordinibus conſtitutus, vel in laicali habitu potuit electus ille hẽre vxorem & filios: & poſtea de cõſenſu vxoris cõtinẽtiam profeſſus bene potuit promoueri. illud aũt c. quia ſunt culpę. intelligitur de diacono, cuius eccleſia nondum ſuſceperat votũ continẽtiæ: vel de eo diacono, q ſuſcepit eam in minoribus ordinibus: ſicut dictum eſt de epõ ſyracuſano Alia aũt ca. ex tpe vel loco intelliguntur. Ex tpe: quia nondũ erat indicta cõtinentia miniſtris altaris. Ex loco: quia orientalis eccleſia nondũ ſuceperat votũ cõtinẽtiæ. hoc tñ ſeruatur qa ſi moritur vxor, quæ ducta eſt in minorib. ordinibus, cũ

rem & filios. & 61. diſt. Catinẽſis Item eſt ſi habet nepotes, vt in auth. quomodo oportet epi. § 1. coll. 1. Sed

qua eſt aliqs fact'ſacerdos, ſi poſtea cõtrahit, deponetur.

c ¶ Niſi neceſſitate cogente.] Hodie iure cõeligi-

 tur, vt

tur, vt extra de ætate. & quali. à multis.

a ¶ Gregorij.] Supra ea. quia ſunt.

b ¶ Suſceperat.] Hæc ſolu. non valet 1. quia à tempore Apoſtolorum non licuit in ordine illo contrahere, nec in ſubdiaconatu, vt 84 diſt. cum in præterito.

c ¶ Neocæſarienſis.] ſ. ea. c. presbyter ſi.

d ¶ Ancyranæ.] ſup. eadem, diaconi.

e ¶ Ex tempore.] Illud ſtare non poteſt, quod dicitur in fi. illius ca. diaconi profeſſi continentiam. ADDITIO. Alij vero ſentiunt cū Gratiano, & ſecūdū hoc ꝙ dicit ibi, profeſſi. &c. dic, de cætero: q̄a prius licuit ei cō trahere. Archidiac.

f ¶ Ex loco.] G. ita credebat, ꝙ in orientali ecclesia diaconi poſsēt cōtrahere: ſed hoc non eſt verum.

ITEM OPPONITUR. Adhuc opponit per ſequentia c. quorum prima duo ſunt plana. & poſtea i d. 30. ponit ſolutionē.

SI q̄s.] Hæc eſt 9. pars d. in qua dicit presbyterū religionis cauſa non debere contēnere propriam vxorem.

g ¶ Contemnere.] Quantum ad exhibitionē neceſſariorū, vt 31. d. oīno. & §. p̄t

h SI q̄s diſcernit.] & infra, &c.

PResbyterū.] Hæc eſt 10 pars huius diſt in qua dicit presbyterum non legalibus nuptijs detentū ab officio abſtinere debere.

CASVS. Quidā presbyter oriētalis mortua ſua vxore duxit ſecundam, cum putaret ſibi licere. quæſitum eſt in ſexta ſynodo, quid de eo fieri debeat. Et reſpondetur, ꝙ debet priuari omni ſacro miniſterio: ita ꝙ neque publicè, neque priuatim benedicat: quia benedictionem non habet propter delictum ſuum: ſed imploret veniam a Domino de ſuo delicto: honorem tñ ſuæ cathedræ per diſpenſationem tenebit.

i ¶ Non legalibus.] pōt intelligi de eo qui contraxit ſecundas nuptias per ignorantiam iuris &.

k ¶ Habere.] Scilicet dignitatem: beneficium enim retinebit, & locum in choro, & cātabit cū alijs, & intererit electionibus: ſed hoc ſolum deeſt ei, ꝙ non debet miniſtrare vt ſacerdos, vt 15. quæſt. vlt. qui admiſerit. & cap.

1 Ad idem Flu & Lau. quorū fuit ita gl. Arc.

2 Sic in … git C… diſt. §. v…

conatum, vel diaconatum, vel presbyterij gradum adeptus fuerat, attamen vxori, & filijs ipſum neceſſaria ſubminiſtrare oportebat. ¶ Illud autem Gregorij [a] duobus modis ſoluitur: vel quia eccleſia illa, cui diaconus ille miniſtrauerat†, nondum continentiæ votum ſuſceperat [b] in diaconis, & reliquis miniſtris: vel quia (ſicut de electo in epiſcopum antea ſcriptum eſt) ante ſubdiaconatum memoratus diaconus eam in vxorem duxerat. ¶ Illud autem Neocaſarienſis [c] & Ancyrana [d] ſynodi, uel ex tempore [e], uel ex loco intelligitur. Ex tempore, quia nondum erat introducta continentia miniſtrorum altaris. Ex loco [f], quia utraque ſynodus orientalis eſt, & orientalis eccleſia non ſuſcipit generale uotum caſtitatis: hoc tamen diligenti obſeruatione cuſtodit, ut poſt adeptum ſacerdotium, defuncta priore uxore, cum qua ſacerdos factus fuerat, ſi alteram duxerit, deponatur.

† al. militauerat.

α ¶ Non prohibetur.] *A pleriſque vetuſtis exemplaribus abeſt dictio,* non: *Retenta tamen eſt, quoniam hic* Gratianus *in alteram partem diſputando, ex canonibus prius citatis præ ſe fert hoc probare, ſubdiaconis, diaconis, atque etiam presbyteris non fuiſſe prohibitum uſum coniugij. Quod tamen qualiter accipiendum ſit, ipſe poſtea declarat à ver.* Sed quòd, *uſque ad uerſ.* Illud autem. *Hac de re agetur etiam infra in notatione ad principium diſtinct. 31.*

Item opponitur illud, quod legitur in canone Apoſtolorum, c. 6 al. 5.

¶ Presbyter cauſā religionis non contemnat propriam vxorem. Cap. XIV.

SI quis docuerit ſacerdotem ſub obtentu religionis propriam vxorem contemnere [g], anathema ſit.

Burch. l. 2. c. 78. Iuo p. 5. c. 184. Panu. l. 3. c. 123.

¶ *Gratianus refert ſenſum canonis, cæteri collectores ipſa etiam fere uerba.*

Item ex Concilio Gangrenſi, c. 4.

¶ Anathema ſit, qui presbyterum coniugatum diſcernit à communione, nuptiarum occaſione. Cap. XV.

SI quis diſcernit [h] presbyterum coniugatum tanquam occaſione nuptiarum, quòd offerre non debeat, & ab eius oblatione ſe abſtinet, anathema ſit.

Burch. l. 3. c. 73. Iuo p. 2. c. 125. & p. 3. c. 158.

¶ *Græcè eſt:* Εἴ τις διακρίνοιτο παρὰ πρεσβυτέρου γεγαμηκότος, ὡς μὴ χρῆναι, λειτουργήσαντος αὐτοῦ, προσφορᾶς μεταλαμβάνειν, ἀνάθεμα ἔστω *ideſt.* Si quis ſecernat ſe a presbytero, qui vxorem duxit, tanquam non oporteat, illo liturgiam peragente, de oblatione percipere, anathema ſit. *quæ verſio non multum diſcrepat à uerſione* Dionyſii *exigui.*

Item ex ſexta ſynodo in Trullo, c. 26.

¶ Ab officio abſtineat presbyter non legalibus nuptijs detentus. Cap. XVI.

Simile etiam in 3. canone eiuſdem ſynodi, & apud Baſilium in epiſt. ad Amphilochium, c. 27.

10 PResbyterum per ignorantiā non legalibus [i] nuptijs detentū cathedram quidē habere [k], ſed ꝛ ab officio

cap.ſi quis presbyter. Et not. quòd de vtroque iure eſſet priuandus, vt 84. diſt. quiſquis. ſed hoc beneficium conceditur 1, ſublato officio, vt 50. diſt. presbyteros. & cap. ſtudeat. & ext. de cler. pug. Henricus. & extra de cler. ægro. tua.

a ¶Pro-

tur, dum tamen non faciat hoc officiando ſuam eccleſiam, vt colligitur 11. q. 2. ſi quis epiſcopus,

C Onſulendum.] Hæc eſt xj. pars d. in qua dicit presbyteros non a laicis eſſe iudicandos, licet aliquando ſint reprehenſibiles.

abſtinere præcipimus: ſufficit enim huiuſmodi indulgentia ei: Quia benedicere alijs eum, qui vulnera ſua debet curare, conſequens non eſt. Benedictio enim ſanctificationis traditio eſt. Qui verò hanc non habet propter delictum † [a] ignorantiæ [b], quomodo alijs tradet? Non igitur, publice, neque priuate benedicat: nec Corpus Domini diſpēſet alijs, nec alio modo miniſtret; ſed ſufficiat ei, quod præſidet: & imploret a Deo, vt dimittatur ei iniquitas ignorantiæ ſuæ. Manifeſtum eſt autem, quod huiuſmodi non legitimæ nuptiæ ſoluentur, & nullatenus vir acceſſum habebit ad eam; propter quam ſacro miniſterio priuatus eſt [c].

† τὸ ἐκ τῆς ἀγνοίας παράπτωμα.

y ¶Ab officio.] *Gracè eſt, τῶν δ᾽ ἐλοιπῶν ἱερουργιῶν, id eſt:* a cæteris officijs.

Item Nicolaus ad conſulta Bulgarorum, c. 70.

¶De presbyteris non eſt laicis iudicandum.

Cap. XVII.

13 C Onſulendum decernitis, vtrum presbyterum [α] habentem vxorem debeatis ſuſtentare, & honorare: an a vobis proijcere. Ad quod reſpondemus, quoniā licet ipſi valde ſint reprehenſibiles [d] vos tamen Deum conuenit imitari, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos. Deijcere verò eum a uobis ideo non debetis; quoniam nec Iudam Dominus, cum eſſet mendax diſcipulus, de numero Apoſtolorum eiecit. Verum de presbyteris, vobis, qui laici eſtis, nec iudicandum eſt, nec de eorū uita quidpiam inueſtigandum, ſed epiſcoporum iudicio, quidquid eſt, per omnia reſeruandum.

Iuo p. 2. c. 82. Pann. l. 5. c. 12.

Matth. 5.

α ¶Presbyterum.] *In vltimo capite harum reſponſionum referuntur Bulgarorum verba dicentium multos apud ſe eſſe Græcos, & Armenos, & alios, qui diuerſa docerent. Nondum enim a Romana ſede epiſcopum, aut presbyterum acceperant. Quamobrem nihil mirandum, ſi presbyter, de quo in hoc capite agitur coniugatus erat.*

CASVS. Bulgari sūt populi inter Vngariam & Græciā conſtituti: apud iſtos p̄sbyteri quidā habebant vxores, quare quæſierunt Bulgari (qui laici erāt) a Nicolao Papa, an deberent illos eijcere. Et reſpondet ꝙ non, licet illi ſacerdotes ſint reprehēſibiles. & hoc probatur exēplo Domini, qui Iudam proditorē non eiecit: & quia laici clericos iudicare nō debent: ſed ſi quid mali fecerint, epiſcoporum iudicio reſeruatur.

Bulgari qui ſint.

d ¶Reprehēſibiles.] ſi. 15. q. vlt. c. vlt. Sed contra 12. d. nullus. Sed illud intelligūt [z], cum notorium eſt crimen eius.

z Hunc intellectū approbat hic Lau. qd dic, vt ibi dicam Arc.

S Ed notandū.] Hic intitulatur 29. diſtinct. in qua ſoluit prædictas oppoſitiones Gratianus, & exponit: Et dicit, quòd quædam cap. intelliguntur ex tempore, & loco, & cauſa, & perſona.

e ¶Sed notādū eſt] Quia dixerat ſupra prox. d. §. ecce. in fi. quędam c. eſſe temporalia, vel localia: ideo ad ſoluendum multa cōtraria. oſtēdit in iſta 29. d. quædam capitula tradita eſſe ex cauſa, quędam ex tēpore, quædam ex loco, quædā ex perſona, quædā ex negotio, quędam ex neceſſitate.

DISTINCTIO XXIX.

S *Ed notandum eſt [e], quòd ſecundum Iſidorum pleraque capitula ex cauſa, ex loco, ex tempore, ex perſona conſiderāda ſunt. Ait enim Iſidorus.*

¶Ex tempore, loco, & perſona, & cauſa regulæ canonum intelliguntur. Cap. I.

S Ciendum eſt, quòd pleraque capitula ex cauſa [f].

S Ciēdū.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod quædam c. ex cauſa, & perſona, & tempore deſignant, & qa hoc multi nō reſpiciunt, cadūt in labyrinthum & laqueum erroris: nec recte iudicant, cū non intelligant ad plenum.

a ¶Propter delictum.] Id eſt, quod factum commiſerit per ignorantiam.

b ¶Ignorantiæ.] Arg. quòd licet aliquis ignoret ſe debere continere, qui ordinatur: tamen ex eo, ꝙ recipit ordinem, tenetur continere. 32. d. quamquam.

c ¶Priuatus eſt.] Videtur hic, ꝙ ſi ſacerdos eſt excommunicatus, vel ſuſpenſus, ꝙ non debet priuatim dicere horas ſuas: quod non eſt verum: immo ad hoc tenē-

¶ Caſus ſequentis cap. patet.

f ¶Ex cauſa.] Ex cauſa fuit ſtatutum ne neophyti promoueantur ad epiſcopatus, vt 48. diſt. c. 1. ſcilicet ne in ſuperbia extollerentur: ſed hæc cauſa ceſſauit in Ambroſio, qui catechumenus eſt electus in epiſcopum, vt 61. diſt. §. his omnibus,

ex perſona [a], ex loco [b], ex tempore [c] conſideranda ſunt; quorum modi, quia medullitus non indagantur; in errores labyrinthum nonnulli intricando impinguntur, cum ante iudicant, quam intelligant [d], ante inculpant, quam iterando lecta perquirant [e].

Hinc etiam Gregorius ait.

¶Pro diuerſitate rerum temperantur regulæ ſanctorum. Cap. II.

Regulę ſanctorum Patrum pro tempore, loco, & perſona, & negotio [f], inſtãte neceſſitate [g] traditę ſunt. *Anſ.l.4.c.53.*

Item Hieronymus in proœmio epiſtolæ ad Epheſ.

¶Pro diuerſitate locorum, temporum, & hominum, ſcripturæ intelligendæ ſunt. Cap. III.

Neceſſe eſt, vt iuxta diuerſitates locorum, & temporum, & hominum quibus [α] ſcriptæ ſunt; diuerſas & cauſas [h], & argumenta, & origines habeant. Et quo modo B. Ioannes in Apocalypſi ſua ad ſeptem ſcribens eccleſias, in vnaquaque earum ſpecialia, vel vitia reprehendit, vel virtutes probat; ita & ſanctus apoſtolus Paulus per ſingulas eccleſias vulneribus [i] medetur illatis: nec ad inſtar imperiti medici vno collyrio [k] omnium oculos vult curare. *Apoc.2.*

α ¶Quibus ſcriptæ.] *Antea legebatur:* quibus diuerſæ ſcripturæ factæ ſunt. *Emendatum hoc eſt ex manuſcriptis, & originali quemadmodum & nonnulla alia.*

DISTINCTIO XXX.

Illud autem [l] quod in canone Apoſtolorum, & in Gangrenſi concilio, & in ſexta ſynodo legitur ex cauſa conſideratur, & ex tempore. Cauſa fuit hereſis Manichæorum [β], quia coniugium deteſtabantur, ſicut etiam quorundam [m] ſuperſtitio multa in catholicorum deteſtationem introduxiſſe inuenitur: contra quos in Gangrenſi concilio capitibus ſexdecim ſtatutum legitur.

β ¶Manichæorum.] *Propriè Gangrenſis ſynodus ſtatuit cõtra Euſtathianos, vt ſup.d.16.c.prima adnotatio. Sed hunc errorem Euſtathiani hauſerant a Manichæis.*

¶De multimoda ſuperſtitione hæreticorum, quos Gangrenſe concilium anathematizauit. C. I. *Ino p.8.c.318.*

SI qui filij parentes, maxime.

CASVS. Hic ponitur 30.diſt. in qua adhuc ſoluit oppoſitionẽ quam fecerat 28.d. in quatuor ca. & dicit, ꝙ tria prima cap. intelliguntur ex cauſa, & tempore: cauſa fuit hæreſis Manichæorum, qui coniugia deteſtabantur, ſicut multa ſtatuit eccleſia in deteſtationem hæreticorũ, & ad hoc inducit c. ſequentia. de tempore dicet 31.d.

a ¶Ex perſona.] Vt in Aug. qui factus eſt epiſcopus alio viuente, vt 7 q.1. non autem, & c petiſti.

b ¶Ex loco.] Quia propter propinquitatem, vel remotionem loci aliquid ſtatuitur, vt 64. diſtinct. cum longe. 24.q.1. pudenda. & ſup.d.4 erit autem. Vel ideo dicit: quia quædam ſunt localia, quædã non.

1 Ad idẽ 93. d. iuxta.

c ¶Ex tempore.] ſicut Anglicis datũ fuit propter nouitatem, vt coniungantur in quarto gradu, vt 35 q.3. quædam.

d ¶Intelligãt.] Qđ eſſe non debet. 11. q.3. eorum.

e ¶Perquirant.] Qđ inciuile eſt, vt ff. de leg. inciuile.

f Regulæ ¶Negotio.] id eſt, propter qualitatem negotii aliqd ſtatuitur quod eſt contra ius: ſicut ĩ cauſa matrimonii, conſanguinei admittuntur in teſtimonium, vt 35. q.6. conſanguineos & propter cauſam eccleſiæ ſtatuitur, ꝙ domeſtici admittantur in teſtimonium, vt 14.q.2. ſuper prudentia.2.

2 Dicit Ioã. de Fan. Quod dicit Ioan. non eſt verum: imò de iure cõi eſt, vt domeſtici admittantur C. de repu l. ex cõſenſu. ext. de teſt. inſuper. nam edictũ de teſtib. eſt prohibitoriũ vt quilibet admittatur qui nõ prohibetur. ff de teſt. l.1. Et de hac materia not 3 q. in ſum. cap. 1. Archid.

g ¶Neceſſitate.] Lex non dēt inſtitui niſi propter neceſſitatẽ, vt ſup d.4 erit.

Neceſſe CASVS. Quidã ſcripturas varias, & diuerſas tantum vno mõ intelligebant: quos docet Hieronymus intelligere ſcripturas ſm diuerſitatẽ temporum locorum, & cauſarum. Et hoc ꝓbat exemplo Ioãnis Euangeliſtæ, q ſcribens vij. eccleſijs, in vnaquaq; ſpecialia vitia vario modo corrigebat: nec imitatur medicos, imperitos, qui vno collyrio oculos omnium infirmorum volunt curare.

h ¶Cauſas.] 32. q. 8. occidit.

i ¶Vulnerib.] Not. quod varietas delictorum requirit varietatem pœnarum, vt 45.d. licet. 50 d vt conſtitueretur. 44.d. commeſſationes. 41.d. non cogantur.

k ¶Collyrio.] Argu. contra illos qui tales in omnibus contrarijs ponunt ſolutiones: aliud ſecundum leges, aliud ſecundum canones, vel hoc nouum, illud vetus.

Illud.] Hæc diſtin. diuiditur in tres partes. Secunda ibi,] Hæc autẽ [Tertia ibi,] Si quis presbyter.] In 1. ponuntur quędã ca. cõtra Manichęos.

l ¶Illud autem.] Dictum fuit ſup. 28. diſtinct. capit. ſi quis docuerit. & cap. ſequent. quòd ſacerdotes non debent a ſe abijcere vxores ſuas prætextu religionis. hic dicit, quòd ex cauſa fuit hoc ſtatutum ſcilicet propter quoſdam hæreticos, qui coniugia deteſtabantur.

m ¶Quorundam.] Scilicet hæreticorum.

SI qui filii. CASVS. Quidam filii occaſione illius verbi

fideles [a], deſeruerint occaſione Dei cultus [b], hoc iuſtum eſſe iudicantes; & non potius debitum honorem parentibus reddiderint, vt hoc ipſum [α] in eis venerentur quod fideles ſunt, anathema ſint †.

† *al. fi.*

¶ *In aliquot vetuſtis exemplaribus hac omnia, qua hic citantur ex concilio Gangernſi, vnico capite & coniuncta oratione leguntur. Sunt autem ex priſca verſione. Sed ea, qua eſt Dionyſij exigui, longe magis reſpondet originali Græco, quamuis neque ipſa vſquequaque.*

α ¶ Vt hoc ipſum.] *Græce eſt,* Προτεμωμένης δηλονότι παρ᾽ αὐτοῖς τῆς θεοσεβείας. Quòd ſcilicet diuinus cultus apud ipſos omnibus rebus præfertur.

Idem ex eodem. c. 17.

¶ De eodem. Cap. II.

Burch. l. 8. c. 63. Iuo par. 7. c. 80. & par. 8. c. 320.

QVæcumque [c] mulier religioni β iudicans conuenire comam ſibi amputauerit, quam Deus ad velamē eius γ, & ad memoriam ſubiectionis illi dedit, tanquam reſoluens ius ſubiectionis, anathema ſit †.

β Religioni.] Græce eſt. Διὰ νομιζομένην ἄσκησιν; *id eſt;* Ob eam, quæ exiſtimatur pietatis exercitatio: *quod Dionyſius vertit,* propter diuinum cultum, vt extimat. *Græci enim religioſorum, quos nos dicimus, vitam proprie* ἄσκησιν *nominabant. Burchardus, & Iuo in parte 7 ſecuti ſunt verſionem Dionyſii, in octaua autem Iuo priſcam.*

γ ¶ Ad velamen eius.] *Hæc non ſunt in Græco originali, neque in verſione Dionyſii: Videntur autem ſumpta ex epiſt. prima ad Corinthios, c. xi.*

Item ex eodem, c. 14.

¶ De eodem. Cap. III.

Iuo par. 8. cap. 229. & 317.

SI qua mulier derelicto viro diſcedere [d] voluerit ſoluto vinculo coniugali, nuptias condemnando †, anathema ſit.

† *al. contemnendo.*

Item ex eodem, c. 10.

¶ De eodem. Cap. IIII.

Repetitur inf. d. 31. c. quicumque ex verſione. Diony.

SI quis propter Deum virginitatem profeſſus, in coniugio poſitos per arrogantiam vituperauerit, anathema ſit.

Item ex eodem, c. 9.

¶ De eodem. Cap. V.

Burch. l. 8. c. 64. Iuo par. 7. c. 82. & par. 8. c. 316. & hoc ſecundo loco ex hac eadem uerſione. Burch l. 8. c. 61. Iuo par. 7. c. 79.

SI quis vel virginitatem, vel continentiam profeſſus δ, tanquam abominabiles nuptias iudicat; & non propter hoc ſolum, quòd continentiæ, & virginitatis bonum, ſanctum propoſitum eſt, anathema ſit.

δ ¶ Profeſſus) *Hic erat additum,* in coniugio. *quod neque eſt in canone Græco, neque etiam in Latino, qui citatur infra diſtinct. 31. c. quicumque, neque in multis manuſcriptis Gratiani codicibus.*

Item ex eodem, c. 13.

verbi Euangelij. Qui non reliquerit patrem & matrem propter me, non eſt me dignus: debitum honorem parentibus denegabant, & alimenta eis ſubtrahebāt, putantes hoc religioni conuenire. Dicitur hic ꝙ tales debent anathematizari. Plana ſunt c. vſq; ad cap. ſi quis eorū,

a ¶ Fideles.] Fidelibus & infidelibus parentibus tenent ſubuenire: magis tamē fidelibus. 86 d. non ſatis. Sed pone ꝙ habes patrem hæreticum. nunquid præferes ipſum extraneo bono? P. māducator dixit hanc quæſtionē eſſe nebulā, & tenebroſam aquam in nubibus aeris. Sed dicas ꝙ patrē, qualiſcūq; ſit, debemus ꝓponere extraneo, etiam ſancto, in his quæ ſpectāt ad opus miſericordię in prouidendo ei in neceſſarijs: niſi alter magis indigeat: quia tūc potius tenentur extraneo ſubuenire, vt 86. diſt. paſce. Ambroſius tamen videtur cōtradicere huic opinioni i cāticis in illo loco: Ordinauit in me charitatē. ait enim. Multorum eſt charitas inordinata. quidam enim id, ꝙ eſt primum, ponunt tertiū vel quartum. Sed primo diligēdus eſt Deus [1]: ſecundo parentes: de inde filij, poſtea domeſtici: qui ſi boni ſunt, malis filijs ſunt præponendi. de pœn d. 2. charitas. ſed illa auctoritas intelligēda eſt de affectu interiori, non de bñficiorū exhibitione: nā magis debem' diligere extraneos bonos q̄ ꝓpinquos malos, licet illis potius deāmus ſubuenire. 23. q. 2 nō æſtimem'

Pater malus an ſit extraneo bono præferēdus.

[1] Dicit Beatus Bernar. in li. de diligendo Deū, cā diligendi Deū Deus eſt: modus, ſine mō diligere. ob duplicem. cām Deum ꝓp ſe diligēdū dixerūt: ſiue, qa iuſtius, ſiue quia nil diligi frutuoſius poteſt. Arch.

b ¶ Dei cultus.] Qđ quidam hæretici fecerūt ratione illius auctoritatis, Qui reliquerit patrem & matrem propter me, cētuplum accipiet. 28. q. 1. in princip.

c QVa cūque.] In ſta, de conſe diſt. 5 ſucare. 33. q. 5. mulier. Ioan. 2.

[2] Sed in multis locis moniales. tondentur, vt Rhegij & Mutinæ & amputāt ſibi comas: forte & male faciunt. a. 20. q. 3. c. 3 vbi etiā dicam. Arch.

d SI qua mulier.] ¶ Diſcedere.] ſine eius conſenſu.

Sexta ibi, [Presbyter.] Septima ibi, [Quia ſunt.] Octaua ibi, [De Syracuſanæ.] Nona ibi, [Si quis docuerit.] Decima ibi. [Presbyterum.] Vndecima ibi, [Conſulendum.] Ioan. de Fant.

CASVS. Oſtenſum eſt ſupra in illo cap. diaconus. &c. presbyteris ꝙ diaconi. presbyteri & ſubdiaconi debent continentiam promittere. Adhuc in hac 28. diſt. de codẽ tractat, & annectit de his, q ab infantia eccleſiaſticis officijs mancipantur, & ꝙ relictæ diaconorũ & ſacerdotum non contrahãt, & ꝙ ſacerdotes proprias uxores à ſua cura non abijciant. Sequentia plana ſunt vſque ad c. [priuſquam.]

a ¶ Ecce oſtenſum eſt 1.] in hac 28 diſt. agit de continentia clericorũ in tribus ordinibus, oſtendit etiam qualiter ſint ordinãdi qui ab infantia eccleſiaſticis officijs adiũguntur. Item oſtendit, quod relictæ presbyterorum & diaconorum non poſſunt alijs nubere, & quod ſacerdotes à ſua cura nõ debent abijcere mulieres. vltimo, ꝙ ad laicos nõ ſpectat iudicare de ſacerdotibus, licet mali ſint.

1 Hic ſub. ſic ſup. diſt. proxi cap. 1. & pen. eſt oſtenſum, ꝙ diaconi ſubdiaconi & presbyteri debent continentiã promittere, & adhuc in hac, &c. ſecundũ Barth. Brixien.

b NVllũ.] ¶ Promiſerit.] Expreſſe vel tacite. expreſſe vt 23. d. quãquam & 27. q. 1. ut lex. Tacite, ut infra ea diaconi. Si quęris quomodo eccleſia ponat alicui neceſſitatem continendi, cum continentia ſit res uoti, non præcepti, vt 32 q. 1 integritas? Dico ꝙ eccleſia neminem cogit continere, ſed in ordine quem dat, poteſt imponere legem quam vult, ſicut quilibet alius in traditione rei ſuæ, vt §. de paſt in traditionibus.

c DEcernimus.] ¶ Careant.] Minus agit cum eis decretalis, quę iubet eos amoueri poſt admonitionem, ut extra de cohab. cler. ſicut.

ADDITIO. Vt hoc dictum ceſſet; dic, careant ſi præmoniti nõ ceſſauerint: ſecundum Lauren. vel dic, ꝙ decr. loquitur in concubinario clerico, hic autem in eo qui de facto duxit uxorem, qui plus contemnit. Arch.

2 Hæc diſpẽſatio eſt in corpore iuris clauſa. ideo omnib. epiſcopis eſt permiſſa. ſecũdũ Ala. & Goffred.

QVando.] Hæc eſt ſecunda pars, in qua probat, quod prælati eccleſiarum parochialium debent facere profeſſionem epiſcopo, quod honeſte viuent.

d ¶ Aut diaconi.] Hodie etiam acolythis conferuntur eccleſiæ ex diſpenſatione 2. vt extra de æta. & qualit. præterea.

e ¶ Profeſſionem.] Quid promittere debeat; dixi 24. diſt. quamquam.

PRiuſquam.] Hæc eſt tertia pars, in qua probatur, ꝙ habens filiam paruulã non debet eſſe epiſcopus.

CASVS. Vacante Eccleſia Neapolitana, quidam nomine Ioannes fuit ibi in epiſcopum electus à minori parte capituli, alijs cõtradicentibus: q a filiã hẽbat paruulã. ſupplicabat Papæ, vt ipſum confirmaret: ſed Gregorius noluit eum cõfirmare, dicens, ꝙ nec ipſi debuerũt eum eligere, nec ipſe debuit electioni conſentire, cũ filia teſte conuincatur ſui corporis continentiam non habere.

f ¶ Ab altera parte.] ideſt, medietate: quia nomine partis medietas deſignatur, vt ff. de verbor. ſign. nomen. §. portionis & ff. de vſufr. l. etiam.

g ¶ Paruulam.] Paruitas filiæ fuit argumentum, ꝙ non diu fuerat continens. vnde aliud eſſet, ſi habuiſſet magnam filiam 3, vt ſic non obeſt, ut inf. ead. de Syracuſanæ. vnde ibi fuit diſpenſatum. Sed hodie iure communi nullus talis promouendus eſt in epiſcopum, ut 61 diſt. Catinenſis.

3 Nã per ſponſionem quandoq. purgauit v. tunc 1. q. 1. cito & not. 3. q. 1. in primis. Archid.

ſum eſt [a], quòd nolentes vouere continentiam, nec ad ſubdiaconatum, nec ad ſuperiores poſſunt gradus cõſcendere. Vnde ad ſubdiaconatum accedentes, non ſine voto caſtitatis iubentur admitti, auctoritate B. Gregorij, qui ſcribens Petro ſubdiacono, lib. 1. epiſt. 43. in fine ait.

¶ Non fiat ſubdiaconus, qui ſe caſtè victurum non promiſerit. Cap. I.

NVllum facere ſubdiaconum præſumant epiſcopi, niſi qui ſe victurum caſtè promiſerit [b]. & nonnullis interiectis. Quia nullus ad miniſterium altaris accedere debet, niſi cuius caſtitas ante ſuſceptum miniſterium fuerit approbata. Infra diſt. 31. c. ante triennium.

Item Innocentius ſecundus in concilio Rom. c. 5.

¶ Subdiaconus, & ſupra conſtituti, incontinentes vxorẽ aut concubinam ducentes eccleſiaſtico beneficio, & officio careant. Cap. II.

DEcernimus, vt ij, qui in ordine ſubdiaconatus †, & ſupra, vxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio, atque eccleſiaſtico beneficio careant [c]. Cum enim ipſi templum, vaſa Domini, & ſacrarium Spiritus ſancti debeant eſſe, & dici; indignum eſt eos cubilibus & immunditijs deſeruire.

Pann. li. 8. c. 148.
† *diaconatus*] Pã.

Item ex concilio Toletano, c. 26.

¶ Caſtè ſe victuros promittant in diaconos, vel presbyteros ordinandi. Cap. III.

2 QVando presbyteri, aut diaconi [d] per parochias conſtituuntur; oportet eos primũ profeſſionem [e] epiſcopo ſuo facere, vt caſtè, & purè † viuant ſub Dei timore, vt dum eos talis profeſſio obligauerit, vitæ ſanctæ diſciplinam † retineant.

Burch li. 2. c. 157. Anſel. li. 7. c. 106. Iuo p. 3. c. 130. & p. 6. c. 248. Pann. li. 3. c. 22.
† *al. pie.*
† *al. diſciplina retineat*] cod. Regius.

Item Gregorius clero, & nobilibus ciuibus Neapolitanis, lib. 8. epiſt. 40.

¶ Qui longam corporis ſui continentiam non habet, in epiſcopum eligi non debet. Cap. IIII.

3 PRiuſquam ad nos ſcripta veſtra diſcurrerent † Ioannẽ diaconũ, q ab altera parte [f] electus eſt paruulã [g]

Anſel. li. 6. c. 9. al. 16. Polyc. li. 2. tit. 2.
† *al. recurrerent.*] *al. diſcurriſſent.*

a ¶ Filiam.

a ¶Filiam.] Nota, quod per factum ipſum probatur aliquid, vt 82. diſt. propoſuiſti. 12. q. 2. quatuor, & 18 diſtin. ... peruenit. Ex hoc cap. videtur, quod iudex ex ſuo officio poſſit aliquid ſupplere de facto quod ſibi non conſtat tanquam iudici, Et licet non obijciatur aliquid a partibus contra perſonam electi: ipſe tamen ſuperior poteſt obijcere 1 Sed hoc ideo ſupplet de facto, quia illud ſpectat ad ſubſtantiam electionis, ſicut ſupplet de tali facto, quod ſpectat ad ſubſtantiam iudicii, vt dixi 2. q. 7 alieni. Io. Alias iudex non ſupplet de facto. niſi quod conſtat iudici tanquam iudici, vt C. de temp. appel. l. 1. §. vlt & C. de app. ampliorem. circa princ. & ff. de teſtib. l. 3 §. tu magis ſcire. Sed licet poſſit ſupplere, tamen ei ſoli non creditur, vt extra de probatio quoniam contra falſam Sed de iure ſupplet. C. vt quæ deſunt aduoca. l. vna: Bar. Brix.

...dex quan... que de fa... ſupplet.

...citur, quod in xviij anno debet perſcrutari conſcientia iuuenum, vtrum velint contrahere, an caſtitatem tenere.

CASVS. Hoc capitulum loquitur de illis filiis, qui traduntur a parentibus in eccleſiis ſæcularibus erudiēdi. Dicitur enim, quod illi, receptis minoribus ordinib. in pueritia, cū ad decimū octauū annū peruenerint, interrogari debent, an velint cōtinentiam profiteri, an non. Et ſi dixerint ſe velle continere, poſt 20. annum, debent ad ſubdiaconatum promoueri: & ſi poſtea caſte vixerint, poſt xxv annum diaconi fiant: ita tamen; quod de cætero ad nuptias, vel furtiuos concubitus non accedant: quod ſi fecerint, deponantur. Si vero dixerint ſe nolle cōtinere, ducāt vxores, ita vt ſi poſtea renūciauerint pari cōſenſu copulæ nuptiali, ad ſacros ordines poterunt promoueri.

habere filiam [a] ex quorundam relatione cognouimus. Vnde, ſi rationem voluiſſent attendere, nec alij eum eligere, nec ipſe debuerat conſentire. Nam qua præſumptione ad epiſcopatum audet accedere, qui adhuc lōgam corporis ſui continentiam filiola α teſte conuincitur non habere?

α ¶Filiola.] *Sic emendatum eſt ex originali, Anſelmo, & Polycarpo: cum antea legeretur,* filia. *Superius etiam dixerat,* paruulam filiam. *quibus vocibus recens incontinentia manifeſte exprimitur.*

Item ex concilio Toletano. 2. c. 1.

¶Ad ſubdiaconatum acceſſuri continentiam profiteantur. Cap. V.

Anſ. l. 7. c. 42.

4 DE ijs quos volūtas parentum a primis infantiæ [b] annis clericatus β officio mancipauit, ſtatuimus obſeruandū, vt mox detonſi, vel miniſterio lectorū γ [c] traditi, in domo eccleſiæ ſub epiſcopali præſentia a prępoſito ſibi debeant erudiri. At vbi octauumdecimum [d] ætatis ſuæ compleuerint annum, coram totius cleri, plebiſq; cōſpectu voluntas eorum de expetendo coniugio ab epiſcopo perſcrutetur, quibus ſi gratia caſtitatis Deo inſpirāte placuerit, & promiſſionem† caſtimoniæ ſuæ abſq; coniugali neceſſitate ſpoponderint ſeruaturos; hi tanquā appetitores arctiſſimæ viæ, leuiſſimo Domini iugo ſubdantur; ac primo ſubdiaconatus miniſterium habita probatione [e] profeſsionis ſuæ a † vigeſimo anno ſuſcipiant. Quod ſi inculpabiliter, ac inoffenſè vigeſimumquintum annū ætatis ſuæ peregerint, ad diaconatus officium, (ſi ſcienter implere poſſe ab epiſcopo cōprobantur) promoueri debēt. Cauendum tamen eſt his; ne quando ſuæ ſponſionis immemores ad terrenas [f] nuptias, aut furtiuos † concubitus vltra recurrāt. Quod ſi forte fecerint, vt ſacrilegij rei † ab eccleſia habeantur extranei. Quibus autem voluntas propria interrogationis tempore deſiderium nubendi perſuaſerit, conceſſam ab Apoſtolo licentiam auferre [g] non poſſumus, ita vt cum prouectæ ætatis in coniugio poſiti renunciaturos ſe pari conſenſu operibus carnis ſpoponderint, ad ſacros ordines † adſpirent.

† *al. profeſſionem.*

† *al. abortiuos.*
† *rei damnentur, & ab.*) orig. manuſcrip. reg.

† *al. gradus.*

β ¶Clericatus.] *In omnibus editionibus, & duobus codicibus Vaticanis conciliorum legitur,* in clericatus officio, vel monachali. [al monachi] poſuit. *Sed in codice Lucenſi Regio habetur eodem modo atque apud Gratianum.*

b ¶Infantiæ.] ſcil. pueritiæ, quia infantia non durat niſi vſque ad ſeptenniū. vt C. de iur. delib. ſi infanti. Sic ergo videtur, quod pueri bene poſsūt habere beneficia eccleſiaſtica, nam, & promoueri poſſunt, vt 77. diſti. in ſingulis Sed contra 1. quæſtio. 1 pueri. Sed dic. quod beneficia poſſunt habere, ſed non prælaturas, vt extra de æta & qualit. indecorum.

Pueri beneficia, ſed non prælaturas habere poſſunt

c ¶Lectorum.] Nomine lectoris hic cōprehēdit omnes minores ordines, ſup. 25. d. c. 1.

d ¶Octauumdecimum.] In clerico ſæculari requiritur votū in xviij. anno, vt hic, & 77 diſt. in ſingulis 2. ſed in monacho in 15. vt 20. q. 1. illud quod ideo fit, ne monachalis habitus propter nuptias deſeratur, niſi vbi dura eſt conuerſatio, vt in inſulis, vbi datur maius ſpatium, vt extra de reg. quia inſulis.

ADDITIO. Hæc palea eſt. 20. q. 1. quia.

e ¶Probatione] Debet enim longa præcedere continētia, vt ſup eo. proxi. c. & 77 d quicunque.

f ¶Ad terrenas.] Quia terram replent, virginitas vero paradiſum. 3; q. 1 nuptiæ

g ¶Auferre.] Quod ergo de iure communi competit negandum non eſt. in Auth. de nup. circa finem, §. ſed hoc quia; ff. de re iu. l. 4. §. ſi quis condemnatus.

2 Hoc c. nil facit ad hoc qđ dicit reg... ritur, &c. At.

...dde quod hec ...tio, hic ...itur ex... ſiue.. tex. ſi in l. ra... §. ñ. ff. de ...empt.

Qđ dic, vt ...git, & no. ...t de elect. ...m nobis ...m de po... ...cap 3. & ... adde qđ ...cā inf: q: iudicet. At ...ud.

DE iis.] Hæc eſt quarta pars huius diſtinct. in qua di-

Aſſe-

CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd ſi presbyter duxerit vxorem, debet deponi. Si vero adulterium, vel fornicationem commiſerit, debet extra eccleſiam abiici, & ad pœnitentiam inter laicos redigi.

a ¶Ab ordine.] Ideſt ab officio, & non beneficio: & ſecundum hoc magis punitur ſacerdos, qui fornicatur, quam qui legitime contrahit & hoc ideo, quia facit cõtra ſacrum ordinem, & etiam contra legem: & ideo minus peccat ducendo vxorem: quia credit hoc ſibi licere: ſicut illa minus punitur, quæ publice delinquit, quam quæ priuate delinqueret: quia credit hoc ſibi licere, vt ff. de ri. nup. l. vlt.

b ¶Ad pœnitentiam.] 50. diſt confirmandum. contra. Sed illud intelligitur de ſolenni pœnitentia, quam clericus facere non debet: iſtud de publica, vt 30. q. 1. ſi quis ſacerdos. & 30. diſt. ſi quis presbyter. ſed ſi depoſitus fuerit, bene poteſt ſolenniter pœnitere, vt de pœnit. diſt. 6. ſacerdos. Adhuc ſignatur contra. 80 diſt. presbyter. vbi dicitur, ꝙ ſacerdos non debet publice pœnitere inter laicos. Sed illud verum eſt quando crimen eſt occultum, ſed hic loquitur quando crimen eſt publicum apud laicos 2. q. 1. ſi peccauerit.

ADDITIO. Et publica delicta publico remedio egent. de pœnit. diſt. 1. quamuis. & § hoc ergo. & videas, quod legitur, & no. 30 q. 1. c. vlt. & 81. diſt. ſi quis epiſcopus. Archid.

ab ordine [a] ſuo ille deponi debet: Quòd ſi fornicatus fuerit, vel adulterium commiſerit, extra eccleſiam abijci, & ad pœnitentiam [b] inter laicos redigi oportet.

a ¶Inter laicos.] *Græce legitur, ἐξωθεῖσθαι τέλειον, καὶ ἄγεσθαι αὐτὸν εἰς μέζαρο αν: quæ Dionyſius exiguus vertit,* amplius pelli debet, & ad pœnitentiam redigi. *vbi nulla mentio ſit pœnitentiæ inter laicos agendæ; quæ de re copioſius dicetur infra 30. diſt. c. finali.*

Item Gregorius lib. 11. epiſt. 58.

¶De eo, qui relictam cuiuſdam diaconi duxit vxorem. Cap. X.

Iuo p. 9. c. 128.

Iuo p. 6. c. 14.

QVia ſunt [c] culpæ, in quibus culpa eſt relaxare vindictam, quærenda ſemper eſt veritas, vt inquiri debeat, vtrum accuſatum noxa condemnet, an a pœna innocentia patefacta ſubducat. Itaque peruenit ad nos Fantinum defenſorem, vltionem exercere in Petrum latorem præſentium voluiſſe, pro eo, quòd (quantum dicitur) relictam cuiuſdam diaconi, tempore, quo conductor [d] fuit, marito tradiderit. Sed quoniam iſte coniugem diaconi aſſerit non fuiſſe, dicens [e], nec eam virginem † [f] ad eum uenisſe, denique † nec religioſam [g] mutaſſe veſtem, poſtquã ille in ordine ſacro promotus eſt; adijciens etiam, prius quam ad diaconum perueniret, & poſtea, praua illam opinione vixiſſe: Ideo fraternitatem tuam his hortamur affatibus, vt cum Dei, ſicut decet, timore cauſam hanc ſubtili omnino inueſtigatione perquiras, vt ſi in coniugio diaconi mulierem, de qua agitur, fuiſſe [h] conſtiterit, & ſupraſcriptus lator memorato defenſori, & rectori patrimonij, ad vindictam modis oĩbus tradatur †, & cum competenti emendatione ij, qui male ſociati ſunt, diſiun-

† *virginem illã*] orig.

† *vt nec religioſæ veſtem mutare præſumeret*] in orig. apud Iuonem.

Q Via ſunt culpæ.] Hæc eſt 7. pars diſt. in qua probatur, ꝙ vxor ſubdiaconi, vel diaconi, vel presbyteri poſt mortem mariti contrahere non poteſt: & probatur per tres auctoritates. Ioan. de Fan.

CASVS. Clericus quidam in conſortio ſuo quandam habuit mulierẽ: poſtea factus eſt diaconus: eo mortuo Petrus qui erat bonorum eius procurator, vel qui antea fuerat procurator patrimonij beati Petri, tradidit eam nuptui: propter quod Fantinus, qui nunc erat procurator & defenſor patrimonij beati Petri, volebat ipſum Petrum punire. Vnde ille Petrus de hoc conqueſtus eſt domino Papæ & tribus rationib. ſe excuſauit: quib. ꝓbat, quòd illa mulier non fuit vxor diaconi. Primo quia corrupta venit ad illũ diaconum, cum adhuc clericus erat. Secundo, quia cum ille recepit ordinem ſacrum, illa nõ mutauit veſtem, nec cõtinẽtiam promiſit. Tertio, q̃a antequã ille perueniret ad diaconatum, & poſtea, mulier illa vixit incontinenter. Quare Greg. præcipit cuidam, vt inquirat, vtrũ illa fuerit vxor diaconi: & tradat eũ puniendũ Fantino defenſori: ſi nõ fuerit, nullo mõ puniat.

c ¶ Quia ſunt.] ꝙ hęc allegatio valeat. probatur 14. d. ſi quis viduam.

d ¶Conductor.] .i. defenſor.

e ¶Dicẽs.] & ita nõ potuit vxor eius cẽſeri: quia maritus corruptę non poteſt promoueri.

f ¶ Nec eam virginẽ] Hic per duo extrema colligitur mediũ: ex eo enim, q̃d ab initio non erat virgo, & poſtea ille promotus fuit in diaconũ, colligitur eam non fuiſſe vxorem argum. ff. de hære. inſtitu. ſed & ſi. § ſolemus. & 53. diſt. capit legem quandoque medium trahit extrema ff. de ſer. ru. præ. qui ſella. § vlt. & l. tria prædia quandoque principium trahitur ad finem, inf 35. diſt ab exordio, ff. de leg. 3. ſi quis. in principio. quandoque finis trahit ad ſe principium vt 13. q. 2. cap. vltima voluntas. ff. de adimen. lega. l. 3. & l. 4.

Principium medium & finis an vnũ trahat aliud

g ¶Nec religioſam.] Ideſt, religioſum habitum, quem ſolent ſumere viduæ, vel aliæ deuotæ, licet non conuertantur ad aliquam eccleſiam. Nec enim credo, quod vxor illius qui promouetur ad ſacrum ordinem, teneatur intrare religionem: ſed ſufficit, ꝙ voueat perpetuã continentiam, vt 77. diſtin. epiſcopus. Nec obſt. extra de conuer. con. ſane. quia illud ſpeciale eſt in vxore epiſcopi. Sed adhuc ob. extra de cler. coniug. quod a te. Sed illud intellige cum ordinatus vult tranſire ad religionem. Sed nec hic Papa aliquid dicit de veſte; ſed Petrus illud allegauit.

Coniugatus promoueri poteſt, licet vxor religionem non ingrediatur.

h ¶Fuiſſe.] ſupple, & cum ordinatum ipſa ſciente 2. nã ſi ea inuita ordinaretur, vel ignorante, non fieret ei præiudicium. ſed ſi ſciuit & tacuit, fit ei præiudicium, vt poſt mortem illius non poſſit nubere, vt 32 diſt. ſeriatum. Vnde nõ requiritur, quod mulier voueat. ſed ſufficit, ſi ſcit virum ſuum ordinari.

a Sub. & cõtinẽtiam ꝓfitente, vt extra de cõuer. coniug. coniugatus. Ar.

SI ſe cuiquam.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ ſi relicta presbyteri, vel diaconi nupſerit ſecundo ſeparari debent: & ſi caſtigati ideſt, moniti noluerint ſeparari excommunicentur. Si eſt in litera, [caſtitate,] ideſt, propter caſtitatem ſeruandam.

dam minus idoneus ibidem eſt electus, habens filios & vxorem, pro quo Cethegus patricius ſupplicauit Papæ Pelagio, vt eius electionem confirmaret. ſed quia perſona illius electi erat minus idonea, Pelagius non exaudiuit Cethegum, immo diſtulit eum confirmare fere per

gantur. Si verò in eius coniugio non fuit, memoratum Fantinum ex noſtro mandato commonere te volumus, vt ei facere nil præſumat, nec falſa † illum accuſatio apud eum in aliquo prægrauet.

Item ex concilio Aurelianenſi 1. c. 15.

¶De vxore presbyteri, vel diaconi, ſi alijs ſe coniunxerit. Cap. XI.

SI ſe cuiquam mulier duplici [a] coniugio, presbyteri, vel diaconi relicta coniunxerit, aut † ſeparentur [b], aut certe, ſi in criminis intentione perſtiterint, pari excommunicatione plectantur.

Item ex concilio Martini Papæ.

¶De eodem. Cap. XII.

SI qua vidua epiſcopi, vel presbyteri; aut diaconi [c] maritum acceperit; nullus clericus, nulla religioſa [perſona † cum ea conuiuium ſumat: nunquam communicet: morienti tamen † ei ſacramenta ſubueniant.

Item Pelagius Cethego patricio.

¶Cuiuſdam epiſcopi ordinatio differtur: quia vxorem habet, & filios. Cap. XIII.

8 DE Syracuſanæ vrbis antiſtite optaueramus in ipſo initio, gloriæ veſtræ deſiderijs obedire, niſi nos multiplex rō ipſius non paucis tẽporib. ordinationẽ differre ſacerdotij coegiſſet, ob hoc, qđ vel perſonæ qualitas (ſicut & vos melius noſtis) vel ſuperſtes vxor, aut filij (per quos eccleſiaſtica ſolet [d] periclitari ſubſtantia) noſtros animos diuitius ab eius ordinatioue ſuſpẽderẽt. Et quantum ad cautelam humanam pertinet, integro pene anno diſtulimus, opinantes, quod in melius Syracuſanorũ prouenire poſſet electio. Sed quia in voluntatis ſuę propoſito irreuocabiliter perſtiterũt [e], & nullus eſt alius

† Eſt etiam apud Iuonem non autem in orig.

† *al. caſtigat.* *al. caſtitate ſeruata ſeparentur.*

† *al. crimi-*

Apud Martinum Bracar. cap. 29. & conc. Tol. 1. c. 18.

† abeſt a concil.
† *al. tantum.*

Anſ. l. 6. c. 42. al. 46.
Poly. l. 2. tit. 1.

¶Caſus ſequentis capituli de eadem materia loquitur, & per ſe patet.

Vxores ordinandorũ qd vouere debeant.

a ¶Duplici.] Quantum ad primum.

b ¶Separentur.] Dubitatur de vxoribus ordinãdorum, qualiter vouere debeant, & dare licẽtiam, vr ꝙ ſolo verbo, vt ſu. ead diſt de his. in fi. & cap. quia ſunt culpæ. & 32. diſt. ſeriatim. ſed cõtra extra de conuerſ. coniug. ſane, H 34. diſt. fraternitatis. vbi dicitur, ꝙ vxor promouendi intrabit monaſterium 1. Itẽ alia ratione: quia cœtus clericorũ pręeminet cœtui monachorũ: quia vix bonus monachus facit bonum clericum. 16. quæſt. prima, legi. & facit ad hoc extra de conuerſ. coniug. coniugatus. ſed nullus ſuſcipit in monachũ niſi conuertat vxor. 27. qõ. 2. Agathoſa. Dic nõ eſſe neceſſe, ꝙ voueat caſtitatẽ tantũ, niſi de ea habeatur ſuſpicio. extra, de conuer cõiugato. cũ ſit præditus. Et ſpeciale eſt in illa decre. ſanè in vxore epi. Sed ſubijicit: hęc mulier nõvouit ſolẽniter: ergo ſi cõtraxerit, tenet matrimoniũ, quod hic negatur. Solu. ſm quoſdam votum iſtud eſt ſolenne ex propria profeſſione †, vt extra qui cler. vel vo. conſuluit. alias non videtur, ꝙ ſola ſcientia mulieris ſolennizet votum, niſi ipſa expreſſe vouerit. Ioan. Sed videtur, ꝙ ſola conſtitutio eccleſiæ hoc matrimonium dirimat non ſcientia, vel votũ: quod ex eo patet, ꝙ Græcus non promittit cõtinentiam dum recipit ſacros ordines, vt 31. d. quoniam. tamen ſi contraxerit poſt ſacros ordines, non tenet matrimonium. hoc ergo non facit votum, ſed ſola conſtitutio eccleſiæ.

1 Dicunt quidam, ꝙ monaſteriũ ſibi aſſignabitur per epm, & ipſius auctoritate fiet ſeparatio, ſiue dabitur licẽtia inf. 27. q. 2. ſi vir. ibi videas. Arc.

† cõfeſſione

c SI qua. [¶Aut diaconi.] Ideo non facit mentionem de ſubdiaconis: quia tempore Gregorij promouebatur quis in ſubdiaconatum non promiſſa continentia: nec fiebat vxorib. aliquod præiudicium, vt 27. q. 2. multorum.

DE Syracuſanæ.] Hæc eſt 1. par diſt. in qua probat, ꝙ nullus debet fieri epiſcopus habẽs filios & vxorem, niſi ex neceſſitate, & remota cauſa impedimenti, ſcilicet, quod per tales res eccleſiæ non lædantur. Ioan. de Fan.

CASVS. Dum eccleſia Syracuſana paſtore vacaret, qui-

per annum, vt Syracuſana electio in melius proueniret. Sed quia irreuocabiliter in ſuo propoſito perſtiterunt, & in illa eccleſia nõ erat alius idoneus: ne amplius inſanirent (ſicut prætor magnificus Papæ ſignificauit) ideo Papa eius electionem confirmauit: prius tamen ab eo cautione recepta, in qua continebatur, quanta eſſet ſuarum rerum ſubſtantia: & quòd nihil de rebus eccleſiæ vſurpabit: & quod quæſita tempore epiſcopatus eccleſiæ reſeruabit.

d ¶Solet.] Nota caueri debere ex eo, ꝙ ſolet aliquid fieri, vt 98. d. Afros. & 63. d. noſſe.

e ¶Perſtiterunt.] Nota argu. quòd ambulatoria eſt, voluntas eligentium vſque ad confirmationem, vt 61. diſ. ſtudij. & 61. diſt. quando. & extra de elect. cum terra. & ꝙ nullum ius acquiritur electo ante confirmationem 2, vt extra de accuſat. ſuper his. & 27. q. 2. nõ eſt dubiũ. & extra de elect. cum in cunctis 3. & cap noſti. Arg. contra extra de elec. cum inter. in fine, & per illam decr. dico, quod non poteſt variari. Ioan Sed hodie publicato ſcrutinio variare nequeunt electores, vt extra de elect. pu-

Eligẽti[...] variare p[...] ſint.
2 Hoc e[...] ſum ſed [...] vt not[...] quãto. [...]
3 Ver. [...] autem. [...] multũ [...] gẽ ibi [...] tur hoc [...] vnde di[...] nil aut[...] facit ſi [...] videtur. [...] chid.

publicato poſtulato autem variatur ſi poſtulantes, diffidunt de iure ſuo. niſi ſit iam prælemata ſuperiori, ut extra de poſtu.præla.bonæ.2.
a ¶ Principalis.] Id eſt, principiũ. vt in authen de ſanc. epi.circa princ. Hic prohibetur in epm eligi habẽs vxorem & filios. & 61.diſt.Catinẽſis Item eſt ſi habet nepotes, vt in auth.quomodo oportet epi §.1.coll.1. Sed hoc poſt intelligi, quando filij mali ſunt vel nepotes. nam pp tales ab alijs legitimis actibus patres remouentur, vt 6.q.1.qui crimen.vel quando ita tenere dilligit eos. q̃ præſumitur ratione ipſorum, quod dilapidentur bona eccleſiæ, vt hic dr̃.idem eſt ſi habet patré, vel ſi habet fratres de quib.eſt timor:aliàs nõ repellitur qs pp vxoré vel filios, cũ hoc permittat Apoſtolus. Et eſt arg. ad hoc 12. q. 2. epiſcopus, qui filios 1. & extra de teſta.c.1.dũ tñ longa continẽtia pceſſerit, vt ſup.eod. prius quã m.& 77.d. quicunque.

in eadem repertus eccleſia, niſi longioribus adhuc temporum differretur ſpatijs, ne paulo amplius inſanirent (ſicut filij noſtri magnifici viri prætoris teſtificatione didicimus) inter huiuſmodi ambiguitates illud conſultius iudicauimus faciendum, vt congrua prouidentia cauſam, propter quam principalis [a] conſtitutio habentem filios, & vxorem ad epiſcopatus ordinem promoueri prohibet, ſalua diſpoſitione conſilij † muniremus. Qua de re ſummo ſtudio ab eodem Syracuſanæ vrbis epiſcopo, priuſquam à nobis contingeret ordinari, huiuſmodi exegimus cautionem, per quam & ſuam fateretur, quantula eſſet, præſentis temporis habita rerum deſcriptione, ſubſtantiam; & nihil vnquã per ſe, aut per filios, & vxorem, ſiue quamlibet propinquam, aut domeſticam, vel extraneam forte perſonam de rebus vſurparet eccleſiæ, & vniuerſa ſui epiſcopatus quæſita [b] tempore, eccleſiæ ſuæ dominio ſociaret; nihil vltra id, quod modo deſcriptum eſt, filijs ſuis, vel hæredibus relicturus.

Nouella 6.& 123.in princ.

† al.concilij] Grat.

a ¶ Item Pelagius.] *Anſelmus, & auctor Polycarpi ex eadem epiſtola referunt hæc; quæ caput iſtud antecedunt:* Quod de ordinando eccleſiæ Catinenſis epiſcopo, ſalubris electione iudicij fieri deſideraſtis, agnouimus: confeſtim ſequenti die cum iuxta morem diſcutientes, tertio, quo venit die, epiſcopum cõſecrauimus: ſimili quidem modo & de Syracuſanę, *& quæ ſequuntur, In Polycarpo tamẽ inſcriptio eſt.* Gelaſius. Papa Ceto. *Iuo autẽ in epiſtola ad Hugonem archiepiſcopũ Lugdunenſem, quæ incipit,* Cauſam Beluacẽſis, &c. *ita ſcribit* Si enim Papa Gelaſius quondam Syracuſanæ vrbis electum vxorem habentem, & filios interueniente Cethego patricio, &c.

Ecce hac auctoritate electus in epiſcopatum non prohibetur a habere vxorem, & filios †. Eligi autem ad epiſcopatum non debet, niſi aut ſacerdos, aut diaconus: ſubdiaconus vero non, niſi neceſſitate cogente [c] *: ſiue ergo presbyter, ſiue diaconus, ſiue ſubdiaconus fuerit, apparet, q̃ in præfatis ordinibus conſtituti licitè † matrimonio vti poſſunt. ¶ Quia ergo auctoritate Gregorij. qui relictam diaconi, marito tradidit, puniendus eſt. ¶ Item in Neocaſarienſi concilio presbyter ducens vxorẽ, non diaconus, iubetur deponi. ¶ Item in Ancyrana ſynodo, diaconi, q. in ordinatione ſua dicũt ſe velle habere voxres, ſi poſtea venerint ad nuptias, nõ prohibẽtur à miniſterio: patet, quòd nec diaconi, nec ſubdiaconi ſunt prohibendi à coniugio. Sed quod de electione obijcitur, verum quidem eſt in epiſcopum non eligendum, niſi in ſacris ordinibus conſtitutum: ſed ipſum vxorem habere, & filios, non repugnat præmiſſis auctoritatibus de continentia clericorum. ¶ In laicali enim habitu, vel in minoribus ordinibus conſtitutus potuit habere vxorem, & filios: & ſi poſtea ex conſenſu vxoris continentiã profeſſus ſubdia*

† al.legitimè

1 Et c. ſacrorum.12.q.1. ſint manifeſta.

b ¶ Quæſita.] De rebus eccleſiæ, vel intuitu eccleſiæ, vt 12. q.1.manifeſta. & ca. ſeq. & q.5.cap. pen.
ECCE HAC. iſte §. diuiditur in duas partes. In prima parte concludit Gratianus ex ſupradictis ab illo c.aſſumi. vſq; huc, q̃ ſiue ſit ſubdiaconus, ſiue diaconus, ſiue presbyter, licite põt vti matrimonio contracto Et ad hoc allegat breuiter ſupradicta recapitulãdo. In ſecunda parte, quę incipit ibi, [Sed q̃ de electione,] Soluit pdictas obiectiones, qa q̃ dr̃ in illo c. de Syracuſanæ. nõ ob. quia in minorib. ordinibus conſtitutus, vel in laicali habitu potuit electus ille hẽre vxorem & filios: & poſtea de cõſenſu vxoris cõtinẽtiam profeſſus bene potuit promoueri. illud aũt c. quia ſunt culpę. intelligitur de diacono, cuius eccleſia nondum ſuſceperat votũ continẽtiæ vel de eo diacono, q ſuſcepit eam in minoribus ordinibus: ſicut dictum eſt de epõ ſyracuſano Alia aũt ca. ex tpe vel loco intelliguntur. Ex tpe: quia nondũ erat indicta cõtinentia miniſtris altaris. Ex loco: quia orientalis eccleſia nondũ ſuceperat votũ cõtinẽtiæ. hoc tñ ſeruatur qa ſi moritur vxor, quæ ducta eſt in minorib. ordinibus, cũ qua eſt aliqs fact' ſacerdos, ſi poſtea cõtrahit, deponet.
c ¶ Niſi neceſſitate cogente.] Hodie iure cõ eligi-

tur, vt extra de ætate. & qua'i à multis.

a ¶ Gregorij.] Supra ca. quia ſunt.

h ¶ Suſceperat.] Hæc ſolu. non valet 1. quia à tempore Apoſtolorum non licuit in ordine illo contrahere, nec in ſubdiaconatu, vt 84 diſt. cum in præterito.

1 Ad idem Flu & Lau quorũ tuit ita gl. Arc.

c ¶ Neocæſarienſis.] ſ ea. c. presbyter ſi.

d ¶ Ancyranę.] ſup. eadem, diaconi.

e ¶ Ex tempore.] Illud ſtare non poteſt, quod dicitur in fi. illius ca. diaconi profeſſi continentiam. ADDITIO. Alij vero ſentiunt cũ Gratiano, & ſecũdũ hoc ꝙ dicit ibi, profeſſi. &c. dic, de cætero: qa prius licuit ei cõtrahere. Archidiac.

f ¶ Ex loco.] G. ita credebat, ꝙ in orientali eccleſia diaconi poſsẽt cõtrahere: ſed hoc non eſt verum. ITEM OPPONItur. Adhuc opponit per ſequentia c. quorum prima duo ſunt plana. & poſtea ĩ d. 30. ponit ſolutionẽ.

SI q'.] Hæc eſt 9. pars d. in qua dicit presbyterũ religionis cauſa non debere contẽnere propriam vxorem.

g ¶ Contemnere.] Quantum ad exhibitionẽ neceſſariorũ, vt 31. d. oĩno. & §. pt

h SI qs diſcernit.] & infra, &c.

PResbyterũ.] Hæc eſt 10 pars huius diſt in qua dicit preſbyterum non legalibus nuptijs detentũ ab officio abſtinere debere.

CASVS. Quidã presbyter oriẽtalis mortua ſua vxore duxit ſecundam, cum putaret ſibi licere. quæſitum eſt in ſexta ſynodo, quid de eo fieri debeat. Et reſpondetur, ꝙ debet priuari omni ſacro miniſterio: ita ꝙ neque publicè, neque priuatim benedicat: quia benedictionem non habet propter delictum ſuum: ſed imploret veniam a Domino de ſuo delicto: honorem tñ ſuæ cathedræ per diſpenſationem tenebit.

i ¶ Non legalibus.] põt intelligi de eo qui contraxit ſecundas nuptias per ignorantiam iuris 2.

K ¶ Habere.] Scilicet dignitatem, beneficium enim retinebit, & locum in choro, & cãtabit cũ alijs, & interſit electionibus: ſed hoc ſolum deeſt ei, ꝙ non debet miniſtrare vt ſacerdos, vt 15. quæſt. vlt. qui admiſerit. & cap.

2 Sic in... git Gra... diſt. §. v...

conatum, vel diaconatum, vel presbyterij gradum adeptus fuerat, attamen vxori, & filijs ipſum neceſſaria ſubminiſtrare oportebat. ¶ Illud autem Gregorij [a] *duobus modis ſoluitur: vel quia eccleſia illa, cui diaconus ille miniſtrauerat*†, *nondum continentiæ votum ſuſceperat* [b] *in diaconis, & reliquis miniſtris: vel quia (ſicut de electo in epiſcopum antea ſcriptum eſt) ante ſubdiaconatum memoratus diaconus eam in vxorem duxerat. ¶ Illud autem Neocæſarienſis* [c] *& Ancyrana* [d] *ſynodi, uel ex tempore* [e], *uel ex loco intelligitur. Ex tempore, quia nondum erat introducta continentia miniſtrorum altaris. Ex loco* [f], *quia utraque ſynodus orientalis eſt, & orientalis eccleſia non ſuſcipit generale uotum caſtitatis: hoc tamen diligenti obſeruatione cuſtodit, ut poſt adeptum ſacerdotium, defuncta priore uxore, cum qua ſacerdos factus fuerat, ſi alteram duxerit, deponatur.*

† al. militauerat.

a ¶ Non prohibetur.] *A pleriſque vetuſtis exemplaribus abeſt dictio,* non: *Retenta tamen eſt, quoniam hic* Gratianus *in alteram partem diſputando, ex canonibus prius citatis præ ſe fert hoc probare, ſubdiaconis, diaconis, atque etiam presbyteris non fuiſſe prohibitum uſum coniugij. Quod tamen qualiter accipiendum ſit, ipſe poſtea declarat à ver.* Sed quòd, *uſque ad uerſi.* Illud autem. *Hac de re agetur etiam infra in notatione ad principium diſtinct. 31.*

Item opponitur illud, quod legitur in canone Apoſtolorum, c. 6 al. 5.

¶ Presbyter cauſa religionis non contemnat propriam vxorem. Cap. XIV.

9 SI quis docuerit ſacerdotem ſub obtentu religionis propriam vxorem contemnere [g], anathema ſit.

Burch. l. 1. c. 78. Iuo p. 5. c. 184. Panu. l. 3. c. 123.

¶ Gratianus refert ſenſum canonis, cæteri collectores ipſa etiam fere uerba.

Item ex Concilio Gangrenſi, c. 4.

¶ Anathema ſit, qui presbyterum coniugatum diſcernit à communione, nuptiarum occaſione. Cap. XV.

SI quis diſcernit [h] presbyterum coniugatum tanquam occaſione nuptiarum, quòd offerre non debeat, & ab eius oblatione ſe abſtinet, anathema ſit.

Burch. l. 3. c. 75. Iuo p. 2. c. 125. & p. 3. c. 158.

¶ *Græcè eſt:* Εἴτις διακρίνοιτο παρὰ πρεσβυτέρου γεγαμηκότος, ὡς μὴ χρῆναι, λειτουργήσαντος αὐτοῦ, προσφορᾶς μεταλαμβάνειν, ἀνάθεμα ἔστω *ideſt.* Si quis ſecernat ſe a presbytero, qui vxorem duxit, tanquam non oporteat, illo liturgiam peragente, de oblatione percipere, anathema ſit. *quæ verſio non multum diſcrepat à uerſione* Dionyſii *exigui.*

Item ex ſexta ſynodo in Trullo, c. 26.

¶ Ab officio abſtineat presbyter non legalibus nuptijs detentus. Cap. XVI.

Simile etiam in 3. canone eiuſdem ſynodi, & apud Baſilium in epiſt. ad Amphilochium, c. 27.

10 PResbyterum per ignorantiã non legalibus [i] nuptijs detentũ cathedram quidẽ habere [k], ſed & ab officio

cap.ſi quis presbyter. Et not. quòd de vtroque iure eſſet priuandus, vt 84. diſt. quiſquis. ſed hoc beneficium conceditur ſ, ſublato officio, vt 50. diſt. presbyteros. & cap. ſtudeat. & ext. de cler. pug. Henricus. & extra de cler. ægro. tūa. tur, dum tamen non faciat hoc officiando ſuam eccleſiam, vt colligitur 11. q. 2. ſi quis epiſcopus,

C Onſulendum.] Hæc eſt xj. pars d. in qua dicit presbyteros non a laicis eſſe iudicandos, licet aliquando ſint reprehenſibiles.

a ¶Pro-

abſtinere præcipimus: ſufficit enim huiuſmodi indulgentia ei: Quia benedicere alijs eum, qui vulnera ſua debet curare, conſequens non eſt. Benedictio enim ſanctificationis traditio eſt. Qui verò hanc non habet propter delictum † [a] ignorantiæ [b], quomodo alijs tradet? Non igitur, publice, neque priuate benedicat: nec Corpus Domini diſpēſet alijs, nec alio modo miniſtret; ſed ſufficiat ei, quod præſidet: & imploret a Deo, vt dimittatur ei iniquitas ignorantiæ ſuæ. Manifeſtum eſt autem, quod huiuſmodi non legitimæ nuptiæ ſoluentur, & nullatenus vir acceſſum habebit ad eam; propter quam ſacro miniſterio priuatus eſt [c].

† τὸ ἐκ τῆς ἀγνοίας παράπτωμα.

y ¶Ab officio.] *Græcè eſt, τῶν δ' ἐλοιπῶν ἱερουργιῶν, id eſt: a cæteris officijs.*

Item Nicolaus ad conſulta Bulgarorum, c. 70.

¶De presbyteris non eſt laicis iudicandum.

Cap. XVII.

13 C Onſulendum decernitis, vtrum presbyterum [a] habentem vxorem debeatis ſuſtentare, & honorare: an a vobis proijcere. Ad quod reſpondemus, quoniā licet ipſi valde ſint reprehenſibiles [d] vos tamen Deum conuenit imitari, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos. Deijcere vero eum a uobis ideo non debetis; quoniam nec Iudam Dominus, cum eſſet mendax diſcipulus, de numero Apoſtolorum eiecit. Verum de presbyteris, vobis, qui laici eſtis, nec iudicandum eſt, nec de corū uita quidpiam inueſtigandum, ſed epiſcoporum iudicio, quidquid eſt, per omnia reſeruandum.

Iuo p. 2. c. 82. Pann. l. 5. c. 12.

Matth. 5.

a ¶Presbyterum.] *In vltimo capite harum reſponſionum referuntur Bulgarorum verba dicentium multos apud ſe eſſe Græcos, & Armenos, & alios, qui diuerſa docerent. Nondum enim a Romana ſede epiſcopum, aut presbyterum acceperant. Quamobrem nihil mirandum, ſi presbyter, de quo in hoc capite agitur coniugatus erat.*

CASVS. Bulgari ſūt populi inter Vngariam & Græciā conſtituti: apud iſtos p̄sbyteri quidā habebant vxores. quare quæſierunt Bulgari (qui laici erāt) a Nicolao Papa, an deberent illos eijcere. Et reſpondet ꝙ non, licet illi ſacerdotes ſint reprehēſibiles. & hoc probatur exēplo Domini, qui Iudam proditorē non eiecit: & quia laici clericos iudicare nō debent: ſed ſi quid mali fecerint, epiſcoporum iudicio reſeruatur.

Bulgari qui ſint.

d ¶Reprehēſibiles.] ſi. 15. q. vlt. c. vlt. Sed contra 32. d. nullus. Sed illud intelligit [a], cum notorium eſt crimen eius.

a Hunc intellectū approbat hic Lau. q̄ dic. vtibi dicam Arc.

S Ed notandū.] Hic intitulatur 29. diſtinct. in qua ſoluit prædictas oppoſitiones Gratianus. & exponit: Et dicit, quod quædam cap. intelliguntur ex tempore, & loco, & cauſa, & perſona.

e ¶Sed notādū eſt] Quia dixerat ſupra prox. d. §. ecce. in fi. quędam c. eſſe temporalia, vel localia: ideo ad ſoluendum multa cōtraria. oſtēdit in iſta 29. d. quædam capitula tradita eſſe ex cauſa, quędam ex tēpore, quædam ex loco, quædā ex perſona, quædā ex negotio, quędam ex neceſſitate

DISTINCTIO XXIX.

S *Ed notandum eſt [e], quòd ſecundum Iſidorum pleraque capitula ex cauſa, ex loco, ex tempore, ex perſona conſiderāda ſunt. Ait enim Iſidorus.*

¶Ex tempore, loco, & perſona, & cauſa regulæ canonum intelliguntur. Cap. I.

S Ciendum eſt, quòd pleraque capitula ex cauſa [f].

S Ciēdū.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd quædam c. ex cauſa, & perſona, & tempore deſignant, & q a hoc multi nō reſpiciunt, cadūt in labyrinthum & laqueum erroris: nec recte iudicant, cū non intelligant ad plenum.

¶ Caſus ſequentis cap. patet.

a ¶Propter delictum.] Ideſt, quod factum commiſerit per ignorantiam.

b ¶Ignorantiæ.] Arg. quòd licet aliquis ignoret ſe debere continere, qui ordinatur: tamen ex eo, ꝙ recipit ordinem, tenetur continere. 32. d. quamquam.

c ¶Priuatus eſt.] Videtur hic, ꝙ ſi ſacerdos eſt excommunicatus, vel ſuſpenſus, ꝙ non debet priuatim dicere horas ſuas: quod non eſt verum: immo ad hoc tene-

f ¶Ex cauſa.] Ex cauſa fuit ſtatutum ne neophyti promoueantur ad epiſcopatus, vt 48. diſt. c. 1. ſcilicet ne in ſuperbia extollerentur: ſed hæc cauſa ceſſauit in Ambroſio, qui catechumenus eſt electus in epiſcopum, vt 61. diſt. §. his omnibus,

a ¶Ex perſona.]Vt in Aug.qui factus eſt epiſcopus alio viuente,vt 7 q.1.non autem,& c petiſti.
b ¶Ex loco.]Quia propter propinquitatem, vel remotionem loci aliquid ſtatuitur,vt 64.diſtinct.cum longe. 24.q 1.pudenda. & ſup.d.4 erit autem. Vel ideo dicit: quia quædam ſunt localia,quædã non.

CASVS. Hic ponitur 30.diſt.in qua adhuc ſoluit oppoſitionẽ quam fecerat 28.d.in quatuor ca.& dicit,ꝙ tria prima cap.intelliguntur ex cauſa,& tempore:cauſa fuit hæreſis Manichæorum,qui coniugia deteſtabantur,ſicut multa ſtatuit eccleſia in deteſtationem hæreticorũ, &

1 Ad idẽ 93. d. iuxta.

ex perſona [a],ex loco [b], ex tempore [c] conſideranda ſunt; quorum modi,quia medullitus non indagantur; in erroris labyrinthum nonnulli intricando impinguntur, cum ante iudicant,quam intelligant [d], ante inculpant, quam iterando lecta perquirant [e].

Hinc etiam Gregorius ait.

¶Pro diuerſitate rerum temperantur regulæ ſanctorum. Cap. II.

Anſ.l.4.c.52.

REgulę ſanctorum Patrum pro tempore,loco,& perſona,& negotio [f],inſtãte neceſſitate [g] traditę ſunt.

Item Hieronymus in proœmio epiſtolæ ad Epheſ.

¶Pro diuerſitate locorum,temporum,& hominum, ſcripturæ intelligendæ ſunt. Cap. III.

NEceſſe eſt,vt iuxta diuerſitates locorum,& temporum, & hominum quibus [a] ſcriptæ ſunt; diuerſas & cauſas [h],& argumenta,& origines habeant. Et quo modo B. Ioannes in Apocalypſi ſua ad ſeptem ſcribens eccleſias,in vnaquaque earum ſpecialia, vel vitia reprehendit,vel virtutes probat;ita & ſanctus apoſtolus Paulus per ſingulas eccleſias vulneribus [i] medetur illatis:nec ad inſtar imperiti medici vno collyrio [k] omnium oculos vult curare.

Apoc.1.

a ¶Quibus ſcriptæ.]*Antea legebatur*: quibus diuerſæ ſcripturæ factæ ſunt. *Emendatum hoc eſt ex manuſcriptis,& originali quemadmodum & nonnulla alia.*

DISTINCTIO XXX.

ILlud *autem* [l] *quod in canone Apoſtolorum, & in Gangrenſi concilio, & in ſexta ſynodo legitur ex cauſa conſideratur,& ex tempore. Cauſa fuit hereſis Manichæorum* [β], *quia coniugium deteſtabantur, ſicut etiam quorundam* [m] *ſuperſtitio multa in catholicorum deteſtationem introduxiſſe inuenitur: contra quos in Gangrenſi concilio capitibus ſexdecim ſtatutum legitur.*

β ¶Manichæorum.]*Propriè Gangrenſis ſynodus ſtatuit cõtra Euſtathianos,vt ſup.d.1.6.c.prima adnotatio.Sed hunc errorem Euſtathiani hauſerant a Manichæis.*

¶De multimoda ſuperſtitione hæreticorum, quos Gangrenſe concilium anathematizauit. C. I.

Iuo p.8.c.318.

SI qui filij parentes,maxime.

c ¶Ex tempore.]ſicut Anglicis datũ fuit propter nouitatem, vt coniunganturin quarto gradu, vt 35 q.3. quædam.
d ¶Intelligãt.] Qđ eſſe non debet. 11. q.3.eorum.
e ¶Perquirant.]Qđ inciuile eſt, vt ff. de leg.inciuile.
f REgulæ ¶Negotio]ideſt, propter qualitatem negotii aliqd ſtatuitur quod eſt contra ius:ſicut ĩ cauſa matrimonii, conſanguinei admittuntur in teſtimonium,vt 35. q.6. conſanguineos & propter cauſam eccleſiæ ſtatuitur,ꝙ domeſtici admittantur in teſtimonium, vt 14.q.2. ſuper prudentia.2.
g ¶Neceſſitate.]Lex non dẽt inſtitui niſi propter neceſſitatẽ, vt ſup d.4 erit.

2 Dicit Ioã. de Fan. Quod dicit Ioan non eſt verum: imò de iure cõi eſt, vt domeſtici admittantur. C.de repu l.ex cõſenſu.ext.de teſt inſuper. nam edictũ de teſtib. eſt prohibitoriũ vt quilibet admittatur qui nõ prohibetur.ff de teſt.l 1.Et de hac materia not. 3 q. in ſum. cap. 1. Archid.

NEceſſe CASVS. Quidã ſcripturas varias, & diuerſas tantum vno mõ intelligebant: quos docet Hieronymus ĩtelligere ſcripturas ſm diuerſitatẽ temporum locorum, & cauſarum. Et hoc ꝓbat exemplo Ioãnis Euangeliſtæ, q ſcribens vij.eccleſijs,in vnaquaq; ſpecialia vitia vario modo corrigebat:nec imitatur medicos,imperitos, qui vno collyrio oculos omnium infirmorum volunt curare.
h ¶Cauſas.] 32. q. 8.occidit.
i ¶Vulnerib.] Not. quod varietas delictorum requirit varietatem pœnarum, vt 45.d.licet. 50 d vt conſtitueretur.44.d.commeſſationes.41.d.non cogantur.
k ¶Collyrio.] Argu.contra illos qui tales in omnibus contrarijs ponunt ſolutiones: aliud ſecundum leges, aliud ſecundum canones, vel hoc nouum,illud vetus.

ILlud] Hæc diſtin.diuiditur in tres partes. Secunda ibi,]Hæc autẽ[Tertia ibi,]Si quis presbyter.]In 1.ponuntur quædã ca.cõtra Manichęos, & ad hoc inducit c.ſequentia. de tempore dicet 31.d.
l ¶Illud autem.] Dictum fuit ſup. 28.diſtinct.capit,ſi quis docuerit.& cap.ſequent. quòd ſacerdotes non debent a ſe abijcere vxores ſuas prætextu religionis. hic dicit, quòd ex cauſa fuit hoc ſtatutum ſcilicet propter quoſdam hæreticos, qui coniugia deteſtabantur.
m ¶Quorundam.]Scilicet hæreticorum.

SI qui filii. CASVS. Quidam filii occaſione illius verbi

verbi Euangelij. Qui non reliquerit patrem & matrem propter me, non eſt me dignus: debitum honorem parentibus denegabant, & alimenta eis ſubtrahebãt, putantes hoc religioni conuenire. Dicitur hic ꝙ tales debent anathematizari. Plana ſunt c. ſeq; ad cap. ſi quis eorũ,

fideles [a], deſeruerint occaſione Dei cultus [b], hoc iuſtum eſſe iudicantes; & non potius debitum honorem parentibus reddiderint, vt hoc ipſum [α] in eis venerentur quod fideles ſunt, anathema ſint †.

† al. ſit.

¶ *In aliquot vetuſtis exemplaribus hæc omnia, quæ hic citantur ex concilio Gangrenſi, vnico capite & coniuncta oratione leguntur. Sunt autem ex priſca verſione. Sed ea, quæ eſt Dionyſij exigui, longe magis reſpondet originali Græco, quamuis neque ipſa vſquequaque.*

α ¶ Vt hoc ipſum.] *Græce eſt,* Προτεμωμένης δηλονότι παρ' αὐτοῖς τῆς θεοσεβείας. i. Quòd ſcilicet diuinus cultus apud ipſos omnibus rebus præfertur.

Idem ex eodem. c. 17.

¶ De eodem. Cap. II.

Burch. l. 8. c. 62. Iuo par. 7. c. 80. & par. 8. c. 180.

QVæcumque [c] mulier religioni [β] iudicans conuenire comam ſibi amputauerit, quam Deus ad velamẽ eius [γ], & ad memoriam ſubiectionis illi dedit, tanquam reſoluens ius ſubiectionis, anathema ſit †.

β Religioni.] Græce eſt. Διὰ νομιζομένην ἄσκησιν; *id eſt;* Ob eam, quæ exiſtimatur pietatis exercitatio: *quod Dionyſius vertit,* propter diuinum cultum, vt extimat. *Græci enim vitam religioſorum, quos nos dicimus, vitam proprie* ἄσκησιν *nominabant. Burchardus, & Iuo in parte 7. ſecuti ſunt verſionem Dionyſii, in octaua autem Iuo priſcam.*

γ ¶ Ad velamen eius.] *Hæc non ſunt in Græco originali, neque in verſione Dionyſii: Videntur autem ſumpta ex epiſt. prima ad Corinthios, c. xi.*

Item ex eodem, c. 14.

¶ De eodem. Cap. III.

Iuo par. 8. cap. 229. & 317.

SI qua mulier derelicto viro diſcedere [d] voluerit ſoluto vinculo coniugali, nuptias condemnando †, anathema ſit.

† *al. contemnendo.*

Item ex eodem, c. 10.

¶ De eodem. Cap. IIII.

Repetitur inf. d. 31. c. quicumque ex verſione. Diony.

SI quis propter Deum virginitatem profeſſus, in coniugio poſitos per arrogantiam vituperauerit, anathema ſit.

Item ex eodem, c. 9.

¶ De eodem. Cap. V.

Burch. l. 8. c. 64. Iuo par. 7. c. 82. & par. 8. c. 316. & hoc ſecundo loco ex hac eadem verſione. Burch. l. 8. c. 61. Iuo par. 7. c. 79.

SI quis vel virginitatem, vel continentiam profeſſus [δ], tanquam abominabiles nuptias iudicat; & non propter hoc ſolum, quòd continentiæ, & virginitatis bonum, ſanctum propoſitum eſt, anathema ſit.

δ ¶ Profeſſus) *Hic erat additum,* in coniugio. *quod neque eſt in canone Græco, neque etiam in Latino, qui citatur infra diſtinct. 31. c. quicunque, neque in multis manuſcriptis Gratiani codicibus.*

Item ex eodem, c. 13.

a ¶ Fideles.] Fidelibus & infidelibus parentibus tenent ſubuenire: magis tamẽ fidelibus. 86 d. non ſatis. Sed pone ꝙ habes patrem hæreticum: nunquid præferes ipſum extraneo bono? P. mãducator dixit hanc quæſtionẽ eſſe nebulã, & tenebroſam aquam in nubibus aeris. Sed dicas ꝙ patrẽ, qualiſcũq; ſit, debemus ꝓponere extraneo, etiam ſancto, in his quæ ſpectãt ad opus miſericordię in prouidendo ei in neceſſarijs: niſi alter magis indigeat: quia tũc potius tenemur extraneo ſubuenire, vt 86 diſt. paſce. Ambroſius tamen videtur cõtradicere huic opinioni i cãticis in illo loco: Ordinauit in me charitatẽ. ait enim, Multorum eſt charitas inordinata. quidam enim id, ꝙ eſt primum, ponunt tertiũ vel quartum. Sed primo diligẽdus eſt Deus [1]: ſecundo parentes: deinde filij, poſtea domeſtici: qui ſi boni ſunt, malis filijs ſunt præponendi. de pœn. d. 2. charitas. ſed illa auctoritas intelligẽda eſt de affectu interiori, non de bñficiorũ exhibitione: nã magis debem⁹ diligere extraneos bonos q̃ ꝓpinquos malos, licet illis potius debeamus ſubuenire. 23. q. 2 nõ æſtimem⁹

Pater malus an ſit extraneo bono præferẽdus.

[1] Dicit Beatus Bernar. in li. de diligendo Deũ, cã diligendi Deũ Deus eſt: modus, ſine mõ diligere. ob duplicem. cãm Deum ꝓp ſe diligẽdũ dixerũt: ſiue, qa iuſtius. ſiue quia nil diligi fructuoſius poteſt. Arch.

b ¶ Dei cultus.] Qđ quidam hæretici fecerũt ratione illius auctoritatis. Qui reliquerit patrem & matrem propter me, cẽtuplum accipiet. 28. q. 1. in princip.

[2] Sed in multis locis moniales tondentur, vt Rhegij & Mutinæ & amputãt ſibi comas: forte & male faciunt. a. 30. q. 3. c. 3 vbi etiã dicam. Arch.

c QVæ cũque.] Infra, de conſe. diſt. 5 ſucare. 33. q. 5. mulier. Ioan 2.

d SI quia mulier.] ¶ Diſcedere.] ſine eius conſenſu.

De eodem. Cap. VI.

SI qua mulier ſuo propoſito [a] vtile iudicans, vt virili veſte vtatur; propter hoc virilem habitum imitetur α anathema ſit. Burc.l.8 c.60. Iuo p.7.c.78.

α ¶ Imitetur.] *Græcè legitur* Καὶ ἀντὶ τοῦ εἰωθότος γυναικείου ἀμφιάσματος, ἀνδρεῖον ἀναλάβοι *quæ Dionyſius exiguus apte vertit*, & pro ſolito muliebri amictu virilem ſumit: *ſicque habet Burchardus, & fere etiam Iuo.*

Item ex eodem, c.18.

¶ De eodem. Cap. VII.

SI quis tanquam hoc continentiæ conuenire iudicans, die Dominico ieiunauerit in eiuſdem β diei contemptum [b], anathema ſit. Burc.l.13.c.19. Iuo p.4.c.31.

β ¶ In eiuſdem.] *In originali huius priſca verſionis eſt*, aut in eiuſdem diei contemptum: *quod in verſione Dionyſii, quam attulerunt Burchardus, & Iuo, iſtis vocibus videtur exprimi*, aut contumaciam, *al.* propter contumaciam. *Sed in Græco vulgato nihil eſt, quod iſtis reſpondeat.*

Item ex eodem, c.19.

¶ De eodem. Cap. VIII.

SI quis eorum, qui in propoſito ſunt continentiæ, propter neceſſitatem γ [c] corporalem ſuperbiat, & ieiunia communia putauerit contemnenda, totius eccleſię perfectam in ſua conſcientia iudicans rationem, anathema ſit. Burc.l.13.c.5. Iuo p.4.c.18.

γ ¶ Propter neceſſitatem.] *Nihil mutatum eſt ob gloſſas, cæterum multis modis diſcrepat à priſca verſione, & à* Dionyſiana, *quam ſecuti ſunt Burchardus & Iuo. Priſca ſic habet*: Si quis eorum, qui in propoſito ſunt continentiæ, præter neceſſitatem corporalem, & ſuperbiens ieiunia communia totius eccleſiæ putauerit contemnenda, perfectam in ſua ſcientia vindicans rationem, anathema ſit. *Dionyſiana autem hoc modo.* Si quis eorum, qui continentiæ ſtudent, abſque neceſſitate corporea, tradita in commune ieiunia, & ab eccleſia cuſtodita, ſuperbiendo diſſoluit, ſtimulo ſuę cognitionis impulſus, anathema ſit. *Quæ verſio in cæteris quidem partibus originali Græco, etiam vulgato, ſatis reſpondet: ſed in poſtrema inſignis eſt varietas. Nam vbi Dionyſius habet*, ſtimulo ſuæ cognitionis impulſus, *in Græco vulgato eſt*, ἀποκυροῦντος ἐν αὐτῷ τελείου λογισμοῦ, i. nimirum perfecta, quæ in ipſo eſt, ratiocinatione, ille abrogante. *In manuſcriptis autem huius canonis exemplaribus partim eſt*, ὑποικουροῦντος. *ideſt* perfecta in eo *reſidente ratione, partim* ἐπικουροῦντος. *ideſt* perfecta, quæ in ipſo eſt, ratione ſibi auxilium ferente. *Notantur vero Euſtathiani (quos poſtea Bogomilici ſectati ſunt) qui ita ſtatuebant, peracto certo quodam ieiunio, ad eam ſe perfectæ vitæ rationem perueniſſe, vt poſtea omnia ſibi eſſent indifferentia, nulliſque præceptis obligarentur, ſed ſoluti omnino eſſent, ac ne peccare quidem poſſent: qua de re Balſamon in capitis huius interpretatione.*

Item ex eodem, cap.20.

¶ De eodem. Cap. IX.

SI quis per ſuperbiam tanquam perfectum ſe exiſtimans, conuentus, qui per loca, & baſilicas [d] ſanctorum martyrum fiunt, vel accuſauerit, vel etiam oblationes, quæ ibidem celebrantur, ſpernendas eſſe crediderit, memoriaſque ſanctorum contemnendas, anathema ſit. Pann.l.2.c.8.

Item ex eodem, cap.5.

a SI qua mulier ſuo propoſito.] quia magis eſt habilis, & magis parata in ſeiſſa veſte, quam in clauſa ad meretricandum.

b SI quis. Contemptum.] quia ſi non fuit in contemptum illius diei, etiā omni die bonum eſt ei ſi ieiunat, vt 76. diſtin. vtinam.

SI quis eorū.] CASVS. Beneuētan' ſic ponit caſū. Quidā dū ieiunaſſet, cępit eum fames affligere: ille propter famem ſuperbiens dicebat nō eſſe ieiunādū, & ſufficere ſolā conſcientiam pro facto. de iſto dr̄ ꝙ dēt anathematizari. Ego Bart. Brix. aliter caſum intelligo, ſic ponens. Quidā dum permaneret in ꝓpoſito abſtinentiæ, ideſt, cōtinentiæ: propter neceſſitatē corporalē, ideſt, abſtinentiam, per quam multa neceſſaria corpori ſubtrahūtur, ſuperbiebat, omnia ieiunia parui pēdens, cum plus alijs ieiunaret: perfectā conſtitutionem eccleſiæ iudicans in ſua conſcientia, dicitur ꝙ talis anathema ſit. Seq. cap vſq. ad c. ſi quis virorum patent.

c ¶ Neceſſitatē.] ideſt, continentiam.

d SI quis.] ¶ Baſilicas.] Niſi cum fiunt per inanes reuelationes, vt de cōſecr. diſtin. 1. placuit.

a ¶ Si quis

Burch. li. 3. c. 94.
Iuo p. 3. c. 84.

¶De eodem. Cap. X.

SI quis docet domum Dei contemptibilem eſſe debere, & congregationes quæ in ea fiunt, anathema ſit.

Item ex eodem, c. 6.

Burch. li. 3. c. 95.
† al. conſilio.

¶De eodem. Cap. XI.

SI quis extra [a] eccleſiã priuatim populos congregans, contemnat eccleſiaſticas ſanctiones α; ipſamq; eccleſiam apud ſe ſine concilio † epiſcopi cum presbytero agat, anathema ſit.

α ¶Sanctiones] *Poſt hoc verbum in priſca verſione iſta ſunt interiecta*, aliterque ea, quæ ſunt eccleſiæ, voluerit vſurpare, non conueniente presbytero iuxta decretum epiſcopi, ipſamque, *& cætera, quæ hic ſequuntur. Dionyſij autem verſio, quæ optimè reſpõdet verbis Græcis, & refertur à Burchardo, hæc eſt.* Si quis extra eccleſiam ſeorſum conuentus celebret, & deſpiciens eccleſiam, ea, quæ ſunt eccleſiæ, voluerit vſurpare, non conueniente presbytero, iuxta decretum epiſcopi, anathema ſit.

Item ex eodem, c. 1.

Inf. 31. d. ca. ſi quis nuptias ex verſione Dionyſij.
Burc. l. 8. c. 61.
Iuo p. 7. c. 79.

¶De eodem. Cap. XII.

SI quis nuptias in accuſationem duxerit; & mulierem fidelem, ac religioſam cum viro ſuo dormientem, abominandam crediderit, aut etiam accuſandam, tanquam non poſſe coniugatos in regnum Dei ingredi, anathema ſit.

Item ex eodem, c. 2.

Iuo p. 4. c. 30.
† al. immolatam, & ſuffocatam.

¶De eodem. Cap. XIII.

SI quis carnem manducantem ex fide [b] cum religione, præter ſanguinem, & idolo immolatum † [c], & ſuffocatum, crediderit condemnandum, tanquam ſpem non habentem, qui eam manducat, anathema ſit.

Item ex eodem, c. 15.

Iuo p. 8. c. 318.

¶De eodem. Cap. XIV.

SI quis dereliquerit proprios filios [d] ſuos, & non eos aluerit, & (quod pietatis eſt β) neceſſaria non præbuerit, ſed ſub occaſione continentiæ negligendos putauerit, anathema ſit.

β ¶Quod pietatis eſt.] *Longè fidelius Dionyſius:* & quod ad ſe pertinet, non ad pietatem diuini cultus informat. *Græcè enim eſt,* καὶ τὸ ὅσον ἐπ' αὐτῷ † πρὸς θεοσέβειαν τὴν προσήκουσαν ἀνάγκην. *Subintelligitur autem particula negans, ideſt,* μή, *ex ſuperiore membro.*

† al. ἑαυτῷ.

Item ex eodem, c. 12.

Burch. li. 8. c. 63.
Iuo p. 7. c. 81.
† al. beris.

¶De eodem. Cap. XV.

SI quis virorum putauerit ſancto propoſito (ideſt continentiæ) conuenire, vt pallio vtatur, tanquam ex eo iuſtitiam habiturus; & reprehendat vel iudicet alios, qui cum reuerentia birris vtuntur, & alia veſte [e] communi, quæ in vſu eſt, anathema ſit.

Item ex eodem, c. vltimo.

Iuo p. 8. c. 321.

¶De eodem. Cap. XVI.

2 HÆc autem ſcripſimus non abſcindentes eos, qui

a SI qs extra.] Et domus in qua hæc fiunt publicanda eſt, vt in auth. de eccl. tit. §. ſi quis in ſua domo. collat. 9. Ioan.

b SI quis.] ¶Ex fide.] ideſt, ex bona cõſcientia. extra de præſcrip. quoniam omne.

c ¶Immolatũ.] Idolothytis non debemus veſci, vt hic. & 5. d. presbyteros. & 32 q. 4. ſicut ſatius. Sed contrarium videtur illud Apoſtoli ad Corinth. Si quis infidelium vocat uos ad cenam. omne qđ vobis apponitur mãducare nihil interrogantes. 1. Sed illud, loquitur ſecundum ſua tpa, cum adhuc pauci erant fideles. Quod autẽ dicit de ſãguine & de carne ſuffocata, hodie non tenet: quia tantũ in figura fuit iſtud prohibitum.

1 Vt 11. q 3. ad menſam. & 1. q. 4. §. notandum. Archid.

ADDITIO. 12. q. 2. gloria epi. Archid.

d SI qs.] ¶Filios.] Nam ex iuramento nõ poſſumus adſtringi ad illud, vt 22. q. 4. inter. de hoc habuiſti ſupra diſt. 1. ius naturale.

SI quis virorum.] CASVS. Quidam in quadam pretioſa veſte iuſtitiã ponebat, quaſi propoſito continentiæ cõueniret reprehẽdẽs eos, qui alia veſte vtebantur. dicitur quod talis anathema ſit.

e ¶Veſte.] Sufficit ergo ꝙ quis veſte vtatur ſ͠m conſuetudinem regionis: & ſic tranſmontani non coguntur vti affibulatis veſtibus, vt Italici, nõ obſtante noua cõſtitutione, ext. de vi. & honeſt. cler. clerici. quia lex debet cõuenire cõſuetudini, vt ſupra, diſtin. 4. erit.

Conſuetudinẽ in vſu veſtiũ debemus obſeruare.

HAec aũt ſcripſimus.] Hæc eſt ſecũda pars diſt. in qua cõcilium interpretatur prædicta. Archi. CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ ea quę ſtatuta ſũt in ſupioribus

bus cap. non ſunt ſtatuta, niſi contra eos, qui religionis habitum & propoſitum continentiæ aſſumentes in ſuperbiam efferuntur contra eos, qui ſimpliciter viuunt, facientes noua ſtatuta contra diuinas ſcripturas, & eccleſiaſticos canones: illi vero commendantur, qui continentiam ſeruant, & proprijs abrenunciant cum humilitate: & qui diuitias poſſidēt cū iuſtitia, & bonis operibus.

a ¶Et noua] ff. de conſtit. princ. in rebus.

b ¶Diuites] Hoc verum eſt de talibus, qui faciunt miſericordiam non habentibus, vt 33. queſt. 5. ſecundum. nam &. Dominus habuit pecuniam, vt 12. queſt. 1. exemplum, alias abijcienda eſt pecunia exēplo Cratis, vt 12. queſt. 2. gloria epiſcopi. §. Crates. nam aliena rapere conuincitur qui ultra neceſſaria ſibi retinet, ut 42. diſt. §. 1 lo.

b ¶Diuites.] Nō eſt cōtra illud, facilius eſt camelum per foramen acus trāſire: quia illud de talibus intelligitur, qui in diuitijs ſpem ponentes, gratius intuentur aurum quàm ſolem, de quibus habetur 47. diſtinct. ſicut hi. 1.

Si quis presbyter.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur quod ſi quis pbyter accepta publica pœnitentia in die Dominica ieiunauerit ea intentione qua Manichæi ieiunabāt, anathema ſit. In ſecūda parte, quæ incipit ibi,] Similiter.] dicitur, ꝙ in diebus Dominicis & inter Paſcha & Pentecoſten non debemus flectere genua; ſed vultu erecto orare ad Dominum. tertia parte quæ incipit ibi, [Si qs ēt.] dicitur: [Si quis nō comedit carnes uel olera, in quibus carnes coquuntur, propter execrationem eſcarum, compelli debet deguſtare, & ſi noluerit tanquam hæreticus deponatur

c Si quis.] Propter publicam.] Quam facere poteſt ſacerdos, ſed non ſolennem, ut dixi ſupra 28. diſtinct. presbyter.

d ¶Proſternant.] Vt de conſecr. diſtinct. 3. quoniam ſunt.

e ¶Præguſtet.] Ecce ꝙ ſuſpectus cogitur comedere ſiue guſtare. Sed nunquid idem eſt ſi aliquis eſt ſuſpectus eo ꝙ non cōicat in anno 2. nunquid cogendus eſt cōicare? Non: quia illa non recipitur ſine peccato, ſi recipiens eſt peccator, ſed ad hoc poteſt cogi vt faciat ſe dignum, i. vt pœniteat de conſec diſt. 2. ſi qui intrat. ea. diſt. hi qui. ſecundum Hug. cuius fuit iſta glo.

Diuites aliqui boni ſunt.

Rapere aliena dr̄ qui vltra neceſſitatem ſibi retinet.

1 Et dicit Hieronym. Diuitias habuiſti, requiem perdidiſti. Dū vigilas augmentum diuitiarum cogitas. Dū dormis latronē ſomnias. In die ſolicitus, in nocte pauidus, & ſic ſemp mendicus. Archid.

eccleſię Dei ſecundum ſcripturas ſanctū propoſitū continentię eligunt. ſed eos, qui ſuſcipiūt habitum α eius, & in ſuperbiam efferuntur aduerſus eos, qui ſimplicius viuunt. Sed & hos cōdemnamus, qui ſe extollunt aduerſus ſcripturas, & eccleſiaſticos canones, & noua [a] introducunt præcepta. Nos aūt & virginitatem cum humilitate admiramur, & continentiam cum caſtitate & religione Deo acceptiſſimam dicimus, & renūciationem ſæculariū negotiorum, atq; actuū cum humilitate approbando laudamus; & nuptiarum vinculum β, quod ſecundum caſtitatem † perdurat honoramus: & diuites [b] cum iuſtitia, & operibus bonis non abijcimus γ.

† *caſtitatem ſecū* orig. & Iuo.

α ¶Eos, qui ſuſcipiunt habitum.] *Græcè eſt:* τοὺς λαμβάνοντας τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀσκήσεως εἰς ὑπερηφάνειαν κατὰ τῶν ἀφελέστερον βιούντων ἐπαιρομένους τε καὶ παρὰ τὰς γραφὰς, καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας καινισμοὺς εἰσάγοντας: id eſt qui ex inſtituto exercitationis huiuſmodi, capiūt occaſionem ſeſe offerendi: ſeque extollunt aduerſus eos, qui ſimplicius viuunt, & aduerſus ſcripturas, & eccleſiaſticos canones introducunt nouitates.

β ¶Et nuptiarum vinculum.] *Græcè;* καὶ γάμου συνοίκησιν σεμνὴν, *quæ Dionyſius vertit:* & nuptiarum vinculum.

γ ¶Non abijcimus.] *Poſt hæc verba in concilio ipſo proximè ſequuntur quæ habentur infra c. parſimoniam, diſt. 41.*

Item ex concilio Martini Papæ.

Apud Martinum Bracarenſem, c. 57.

¶Anathematizatur, qui Manichæorum ſuperſtitiones ſequitur. Cap. XVII.

Si quis presbyter α propter publicam [c] pœnitentiam à ſacerdote acceptam, abſque aliqua neceſſitate die Dominica pro quadā religione ieiunauerit, ſicut Manichęi, anathema ſit. Similiter quia β, quod ab Apoſtolis traditū eſt, canon tenet antiquus; placuit, vt per omnes Dominicas, & per omnes dies Paſchæ vſq; ad Pentecoſten †, nō proſternant [d] ſe in oratione cauſa † humilitatis: ſed recto vultu ad Dn̄m fungantur orationis officio: quia in his diebus gaudium reſurrectionis Domini celebramus. Si quis etiam δ non pro abſtinentia, ſed pro execratione eſcarum à carne abſtineat; placuit ſancto concilio vt prę guſtet [e]; & ſic, ſi vult abſtinere, abſtineat. Si autem ſpernit, ita vt olera cocta cum carnibus non deguſtet, iſte nō obediens, nec ſuſpicionem hæreſis à ſe remouens, deponatur de ordine clericatus.

Burc. li. 13. c. 20. Iuo p. 4. c. 52.

† *al. quinquageſimam.*

† abeſt uox iſta ab orig.

Ibid. c. 58.

α ¶Presbyter] *Sequebatur,* vel diaconus, *quæ ſublata ſunt, quoniam abſunt à pleriſq; manuſcriptis, & originali: Cæterum Burchardus, & Iuo ſimilem canonem citant ex concilio Turon. atq; ita habent:* Si quis propter publicā pęnitentiā à ſacer-

2 Vt de cōſ. diſt. 2. ſeculares. cum duobus cap. ſeq ſm Hu. &c. & ſi nō.

Tem-

T Empus quoque.] Hæc diſtinct. diuiditur in ſex partes, in prima corrigitur ſententia Pelagij per Greg. vt in cap. ſequen. Secunda ibi, [Cauſa vero.] Tertia ibi, [1] [Poteſt, & aliter.] Quarta ibi, [Sed obiicit.] [Quinta ibi, [Aliter] Sexta

CASVS. In hac 31. diſtinct. dicit Gratia. quòd illa capit. quæ fuerunt poſita in diſtinct. 38. intelliguntur tempore, quia nondum erat indicta continentia ſacerdotibus, & hoc probat per ſequentia. Dicit etiam quæ eſt cauſa, ſcilicet quod propter munditiam fuit continentia dicta: quod ſacerdotes vxores non abiiciant a ſua cura, q n eis neceſſaria miniſtrent.

dote acceptum, aut pro aliqua neceſſitate. *In aliquot Gratiani manuſcriptis eſt ;* ſi quis præter publicam pœnitentiam, a ſacerdote acceptam, abſq; aliqua neceſſitate, &c. *& quæ optima videtur lectio. Nam in cap. 18. concilij* Gangrenſis, *vnde hoc videtur Martinus ſumpſiſſe nulla presbyteri fit mẽtio, ſed vniuerſè pronunciatur vt ſup. eadem cap. ſi quis tanquam.* Si quis ob pietatis, quemadmodum putatur excitationem, die Dominico ieiunet, anathema ſit, abſq; aliqua neceſsitate, *videtur huc importata ex cap. 19. eiuſdem concilij. Neque vero presbyteris huiuſmodi pœnitentia more laicorum imponebantur. c. illud cum ſequentibus. d. 50. & c. fi. verſ. nec enim. 82. d. Sed quando in grauiſſima crimina publice incurrebant: depoſiti peregrinari iubebantur. c. ſi quis ſacerdos. 30. q. 1. c. ſacerdos de pœn. d. 6.*

β ¶Similiter quia.) *Hoc ſumptum eſt ex canone vltimo concilij Nicæni.*

γ ¶Non proſternant.) *In codice Lucenſi Regio legitur:* non proſtrati, ſed erecto vultu ad dominum fungantur orationis officio.

δ ¶Si quis etiam.) *Hoc ſumptum eſt ex concilio* Ancyrano, *c. 13, al. 14. & in eo mentio fit presbyteri, ac diaconi.*

DISTINCTIO XXXI.

T *Empus quoque, quia nondum* α *erat inſtitutum, vt ſacerdotes continentiam ſeruarent.*

α ¶Nondum.) *Quid ait hic* Gratianus, *fuiſſe tempus, quo nondum erat inſtitutum, vt ſacerdotes continentiam ſeruarent, in ſubdiaconis (Nam, & hi ſacerdotum nomine interdum comprehenduntur, valetq; idem ſacerdotis nomen atque in ſacris conſtitutus, vt infra ad initium diſtinct. 33. notaturque in gloſſa 1. q. 1 qui per pecuniam) locum habere poteſt. Fuit enim tempus, cum ſubdiaconi in aliquibus prouinciis, vt in Sicilia, continentia legibus non adſtringebantur; quod Gregorij locus, qui ſolus ad hanc rem confirmandam proximè a* Gratiano *citabitur, manifeſte probat. Diaconis autem, & presbyteris in Latina eccleſia nunquam licuiſſe vxoribus, quas ante ſacros ordines duxerant, vti ex canonibus, qui poſt primum in hac ead. diſt. citatur, & alijs multis, præſertim epiſtola ſecunda* Syricij *ad Himerium Tarraconenſem clare demonſtratur.*

Unde Gregorius ſcribit Petro ſubdiacono Siciliæ, lib. 1. epiſt. 42.

¶Qui caſtitatem non promiſit, ab vxore ſua ſeparari non cogatur. Cap. I.

Pann. l. 3. c. 89. Poly. l. 4. tit. 31.

A Nte triennium ſubdiaconi omnium eccleſiarũ Siciliæ prohibiti fuerant, vt more Romanæ eccleſiæ nullatenus ſuis vxoribus miſcerentur. Quod mihi du-

a ¶Tempus.] In hac 31. diſtin. oſtendit, quòd a tẽpore Gregor. ſtatutum fuit, vt ſubdiaconi non ordinarẽtur niſi promiſſa continentia 1. Secundo agit de cauſa continentiæ presbyterorum, & diaconorum 2. Tertio dicit ꝙ licet ordinati i ſacris ordinibus vxoribus non debeant cõmiſceri tamen neceſſaria prouidebunt eis 3. Vltimo aſſignat differentiam inter orientales, & occidẽtales.

1 Vt inf. ea. cap. 1.

2 Vt inf. ea. §. cauſa. vſq; ad § ꝙ autẽ

3 Hoc facit ad prędictũ. §. qđ autem vſq; ad c. Nicęna. Arch.

A Nte triẽnium.] Caſus iſtius ca. ex quadam conſtitutione Pelagii pẽdet. vnde ſcire debes, quod vna conſtitutio facta fuit ab Apoſtolis de continẽtia clericorum, vt 84. diſtinct. cum in præterito. Idem fuit poſtea a Syricio repetitum in 82. diſti. plurimos. Tertia fuit facta auctoritate Pelagij, quæ habetur 27. quęſt. 2. multorũ de qua fit hic mentio. Eſt ergo caſus huius cap. Pelagius fecit quandam conſtitutionem per quẽdam diaconum nomine Seruum Dei, vt omnes ſubdiaconi Siciliæ a ſuis vxoribus abſtinerent, quas in minoribus ordinibus duxerant, aut ab officio ceſſarent: quam conſtitutionẽ, q a dura fuit, & iniqua, vt ſubdiaconi compellerẽtur ad continẽtiam Gregor. primus, q ſucceſſit Pelagio retractauit, & ſtatuit, vt nullus de cętero fiat diaconus, niſi cõtinentiã promittat: ita tamen, vt mala præterita, ideſt continentia, quæ ſolet eſſe iuuenibus mala, ideſt, pœnalis, vel mala ſi non ſeruetur, per

Sexta ibi, [Similiter.] Ioan de Fan,

per violentiam non exigatur: & hoc in prima parte. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Qui vero.] commendat illos, qui conſtitutionem illam, quæ facta fuit ante triennium ſeruauerunt: & hortatur eos, vt debeant in ſuo propoſito permanere. Illi vero qui noluerint a ſuis vxoribus abſtinere, promoueri non debent: quia nullus dēt promoueri, niſi eius caſtitas fuerit approbata. Vel ſic: Olim promouebantur ſubdiaconi non promiſſa continentia, & licitè vtebantur vxoribus & beneficijs: Poſtea Pelagius ꝓdeceſſor Gregorij ſtatuit, vt vel contenti eſſent vxoribus tantū, vel beneficiis tantū: de qua cōſtitutione Gregor. facit mentionē 27. q. 2. multorū. Poſtea idem Pela. aliā edidit cōſtitutionē, in qua præciſe ꝓhibuit, vt ſubdiaconi nullo modo commiſceri debeant amodo vxoribus ſuis, & illam cōſtitutionem quidam ſubdiaconi ſeruabant, quidam non, ſed quia illa cōſtitutio fuit iniqua, ſcilicet, ꝙ aliquis, q non promiſit continentiam, cogeretur cōtinere: ideo retractatur hic a Greg. & ſtatuit, ꝙ ſi qui ſubdiaconi nō ſunt, nō cogantur continere, niſi velint. ſi qui autem in futurum ſunt ordinandi, non admittant, niſi promittant continentiam.

CAVSA VERO Hæc eſt ſecunda pars d. in qua dicitur, ꝙ cauſa huius conſtitutionis fuit munditia ſacerdotalis, & hoc probat per 6. c. 10. de Pan.

CASVS. Dicit Gratianus, ꝙ propter munditiam ſacerdotalem inducta fuit continentia in eccleſia, quia cum ſacer-

rum [a], atque incompetens videtur, vt qui vſum eiuſdem continentiæ non inuenit [b], neque caſtitatem ante promiſit, compellatur a ſua vxore ſeparari, atque per hoc (quod abſit) in deterius cadat. Vnde videt mihi, vt a præſenti die epiſcopis omnibus dicatur, vt nullum ſubdiaconum facere præſumant, niſi qui ſe victurū caſtè promiſerit [c] quatenus, & præterita mala [α] [d], quæ per propoſitum mentis appetita non ſunt, violenter non exigantur, & futura cautè caueantur. ¶ Qui vero poſt eandem prohibitionem, quæ ante triennium facta eſt, continentet cum ſuis vxorib. vixerunt laudandi, atque remunerandi ſunt, & vt in bono ſuo † permaneant, exhortandi. ¶ Eos autem, qui poſt prohibitionem factam ſe a ſuis vxoribus cōtinere noluerint, ad ſacrum ordinem nolumus promoueri: quia nullus debet ad miniſterium altaris accedere, niſi cuius caſtitas ante ſuſceptum miniſterium fuerit approbata. — ſup. d. 28. c. nullum. — † *ſic*] orig.

α ¶ Mala.] *Vox iſta abeſt a Polycarpo, & aliquot vetuſtis Gratiani codicibus.*

2 *Cauſa vero huius inſtitutionis munditia ſacerdotalis fuit, vt libere cunctis diebus orationi poſſint vacare. Si enim (vt Paulus ait) ab uxoribus eſt ceſſandum, ut expeditius orationi uacemus: miniſtris utique altaris, quibus quotidiana neceſſitas orandi incumbit, numquam coniugali officio uacare permittitur.* — 1. Cor. 7.

Vnde Beda in commentarijs ſuper Lucam ad c. 1. ait.

¶ Sacerdotibus ſemper caſtitas obſeruanda præcipitur. Cap. II.

SAcerdotibus [e], vt ſemper [f] altari queant aſſiſtere, ſemper ab vxoribus continendum; ſemper caſtitas obſeruanda præcipitur. — Pann. l. 3. c. 98.

Item in concilio Carthaginienſi 2. c. 2.

¶ Qui diuinis ſacramentis inſeruiunt, continentes eſſe oportet. Cap. III.

EPiſcopos [g], presbyteros, & diaconos ita placuit (vt decet ſacros antiſtites, ac Dei ſacerdotes, necnon, & leuitas, vel qui [h] ſacramentis diuinis inſeruiunt) continentes eſſe in omnibus. — inf. d. 84. ca. cum in præterito. Pann. l. 3. c. 95. Raba. pœn. c. 29.

Item Innocentius I. Victricio Rothom. epiſcopo, epiſ. 2. cap. 9.

a ¶ Durum.] ſtatutum Pelagij fuit contra Euangelium, in quo excipitur ſola fornicatio 1 33. q. 2 quos Deus, & ideo reprobatū fuit. Sed quare reprobatur illa conſtitutio Pelagii, in qua ſtatuit, vt aut beneficia, aut vxores dimittant: cum idem ſtatuerit Alexander extra de cler. coniug. capit. 1. Sed dic, cum aliquis in minoribus ordinibus exiſtens poſtea contrahit, poteſt priuari beneficio prius habito, & de illis loquitur Alex. Cum vero aliquis primo contrahit, & poſtea eccleſia ſcienter ei confert beneficium, poſtea non poteſt illud ei auferre, & de illis loquitur Pelagius, & ideo conſtitutio eius fuit iniqua. ſimile ext. de cle. cōiu. diuerſis.

1 Vt 32. q. 1. d xit.

b ¶ Non inuenit.] Ideſt, non ſuſcepit.

c ¶ Promiſerit.] Hoc intelligo ſi habeat licentiam vxoris

d ¶ Mala.] Ideſt, continentia, quæ iuuenibus eſt mala. 33. q. 2. in adoleſcentia 2.

2 Sub, & ad

ſacerdotes ſemper debeant orare, ſemper debent ab vxoribus abſtinere. Et hoc probatur auctoritate Apoſtoli per ſeq. c. quorum prima duo patent.

e SAcerdotibus.] Idem eſt de aliis clericis. Lau.

f ¶ Semper.] i. horis debitis. ſic inf. eo. ſi laicus. 22. d. ſacroſan. & intra 37. diſt. de quibuſdam. 36. diſt. cap. vlt. Archid.

g EPiſcopus.] Hoc c. habetur 84. d. cum in præterito

h ¶ Vel qui.] Ideſt, ſubdiaconi. nam & ſubdiaconi. ſacramentis inſeruiunt. 84. diſt. cum in præterito. Et expone.

pone illud, vel, pro, & ſecundum Hug. & ita per hoc, & per illud infra 32. diſtinct. placuit. ſuppletur illud 24. diſtinct. cum de quorundam. quia hæc tria cap. ſunt. Carthaginienſis cõcilij, & faciunt pro opin. Hug. ſecundum Laur.

Tene-

Ideo quæſiuit à Papa, an presbyteri & Leuitæ deberent viuere continenter? Et reſpondet ꝙ ſic, & hoc probat auctoritate ꝓphetæ dicẽtis; Sãcti eſtote, &c. id eſt, mundi. & exemplo ſacerdotũ vete. teſt. qui in ſua hebdomada à ſuis vxoribus abſtinebant, ſed finita ſua hebdomada ſuis vxoribus commiſcebantur ꝓpter ſobolem procreandam: quia nullus poterat fieri ſacerdos niſi de tribu Aarõ, hodie vero cũ ſacerdotes quotidie debeãt orare, nec requirit, de qua tribu promoueantur, ſemper debent ab vxoribus abſtinere. Sequentia duo c. plana ſũt, & per te videbis.

¶Sacerdotes, & Leuitæ cum vxoribus ſuis miſceri non debent. Cap. IIII.

Burch li. 2. c. 118. Anſel. li. 7. c. 134. Iuo p. 6. c. 94. & 194 Pann. li. 3. c. 94.

TEnere debet omnino eccleſia, vt ſacerdotes, & Leuitæ cum vxoribus ſuis non miſceantur; quia miniſterij quotidiani neceſſitatibus occupãtur. Scriptum eſt enim [Sancti eſtote, quoniam, & ego ſanctus ſum[a] Dominus Deus veſter.] Nam ſi priſcis temporibus anno[b] vicis ſuę de templo Dei ſacerdotes non diſcedebant (ſicut de Zacharia legimus) nec domum ſuam omnino tangebant, quibus vtique propter ſobolis ſucceſſionem, vxoris vſus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu, & præter quã ex ſemine Aaron, ad ſacerdotium nullus accedere præcipiebatur †; quanto magis hi ſacerdotes, vel leuitæ pudicitiam ex die ordinationis ſuæ ſeruare debent, quibus vel ſacerdotium vel miniſterium ſine ſucceſſione eſt, nec præterit dies,[c] qua vel à ſacrificijs diuinis, vel à baptiſmatis[d] officio vacent.

Leuit. 11. *Luc.* 1. *Num.* 18. † *al. præceptus fuerat.*

PALEA Cap. V.

Ibidem cõtinenter Anſel. li 7. c. 132.

NAm ſicut α Paulus ad Corinthios ſcribit dicens: [Abſtinete vos ad tempus, vt vacetis orationi:] & hoc utique laicis præcepit; multo magis ſacerdotes, quibus orandi, & ſacrificandi iuge ſacrificium † eſt, ſemper; debebunt ab huiuſmodi conſortio abſtinere.

1. Cor. 7. † *al. officium.*

α ¶Nam ſicut.] *Hæc palea in duobus Vaticanis (in quibus ſolis reperitur) eſt coniuncta cum ſuperiori capite, quemadmodum etiam in epiſtola Innocentij, & legitur,* Nam ſi Paulus. *Sed non eſt mutatum, quoniam eſt initium capitis.*

Item Exuperio Tholoſano epiſcopo, epiſt. 3. c. 2.

¶Qui ab vxoribus ſuis abſtinent, ad ſacrificia admittantur. Cap. VI.

Infra diſt. 82. c. propoſuiſti. Pann. li. 3. c. 95.

EOs β ad ſacrificia fas ſit admitti, qui vel cum uxore[e] non exercent carnale officium[f].

β ¶Eos.] *Apud Innocentium, & infra diſt. 82. c. propoſuiſti, ubi hoc idem eſt repetitum, legitur,* neque eos ad ſacrificia fas ſit, admitti, qui exercent vel cum uxore carnale conſortium.

Item Hieronymus contra Iouinianum, lib. 1.

¶Sacerdoti, cui eſt ſemper orandum, matrimonio ſemper eſt carendum. Cap. VII.

Pann. li. 3. c. 96.

SI laicus, & quicunque fidelis orare[g] non poteſt, niſi careat officio coniugali; ſacerdoti, cui ſemper pro populo offerenda ſunt ſacrificia, ſemper orandũ eſt: ſi ſemper orandum eſt; ergo ſemper matrimonio carendum[h].

a ¶Quoniam, & ego ſãctus ſum.] Ex quo Dominus ſe commendauit, & Chriſti actio noſtra eſt inſtructa lectio 31. d. legiẽ. ergo & nos poſſumus nos commendare, & Aug. ſe commẽdat, æquiparando ſe prophetis, vt 23. c. 4 & proconſul poteſt ꝓmittere libellũ commendationis ſuæ, vt ff. de off. procon. obſeruare. Similiter ille qui impetrat veniam ætatis, ſe commendat. 1. C de his qui ve. æta. imp. l. 2.

Commẽdate põt aliqs ſeipſum.

b ¶Anno] deſt ſeptimana. ſic alibi ponitur dies ꝓ anno, vt 33. q. 2. hoc ipſũ. & tẽpus pro anno, vt de conſec. diſt. 4. omni tempore. 2.

1 Ad idẽ ꝙ dicit Bald. Cuſtodi animam meam qm̃ ſanctus ſum, & cæt. & in pſalm. Inclina Domine.

2 Ideo autẽ ſit hoc, quia annus dicitur ab an, quod eſt circum. quia circum uoluitur. ſic & qd libet tp̃s. Laur.

c ¶Nec præterit dies.] excepto ſabbato ſancto & die veneris ꝓcedẽte, vt de conſe. diſt. 3. ſabbato. qui duo dies nulli reputantur propter paucitatem. ſic ℸ de cõſ. diſt. 2. reuera. [illegible]

d ¶Vel a baptiſmatis.] dũ ẽ neceſſitas. arg. 5 diſt. baptizari.

e EOs.] Vel cum vxore,] Ne dũ cum alia.

f ¶Officium.] Poſt votum factum.

g SI laicus.] ¶Orare.] Quid de hac materia iuris ſit, habes 33. q. 4. c. 1, & 2.

h ¶Matrimonio carendum.] ar. ꝙ ſi aliqua ſibi cohęrẽt, vel ſi aliquid ſequitur ex alio, uno probato & reliquum eſt probatum 3, ut 33. diſt. ſi quis viduam. 26. diſt. deinde 2. q. 6. hæc quippe, argum. contra de pœn. diſt. 5. ſicut primi in fi.

Probato vno coniunctorũ, ꝓbatur reliquũ.

3 Sic de talibus vno cõceſſo & aliud conceſſum eſt 1. q. ſicut Chriſtus. ubi de hoc. Arch.

TEnere debet] CASVS. Victorius Rothomagen. epiſcopus, habebat quoſdã presbyteros & leuitas in ſua diœceſi, qui nolebant a ſuis uxoribus abſtinere,

Quod

Quod autem [a] *Manichæorum cauſa de coniugio ſacerdotum illud ſupradictum ſit, ex Gangrenſi concilio apparet in quo c. 1. ſic ſtatutum legitur.*

a ¶De coniugio.] *Sequentem canonem Gratianus reſtringit ad coniugia ſacerdotum cum tamen in eo damnentur illi, qui omnino nuptias vituperabant, nec volebant aliquem Chriſtianum etiam laicum, liberis operam dare. Nec fuit editus proprie contra Manicheos, ſed contra quendam Euſtathium, qui hunc errorem cum alijs multis in Armenia diſſeminauerat. Eſt autē caput hoc idem cum capite, ſi quis nuptias. ſupra diſt. 30. ſed ex alia verſione.*

¶Anathema ſit, qui nuptias vituperat. Cap. VIII.

SI quis vituperat nuptias, & dormientem cum viro ſuo fidelem, ac religioſam deteſtatur, aut culpabilem æſtimat, uelut quæ regnum Dei introire non poſſit, anathema ſit.

ſup. diſtin. 30. ca. ſi quis nuptias.

Item ex eodem, c. 8. & 9.

¶De eodem. Cap. IX.

QVicunque virginitatem cuſtodiens, aut continētiæ ſtudens, velut horreſcens nuptias, nec propter hoc, quòd bonum, & ſanctum eſt: nomen virginitatis aſſumit, anathema ſit.

ſup. d. 30. ca. ſi quis vel virginitatem, ex alia verſione. Burch. li. 8. c. 61. Iuo p. 7. c. 79. ſup. diſt. 28. c. ſi quis.

3 *Poteſt & aliter intelligi illud, quod in canone* [b] *Apoſtolorum legitur, ut iſte ſit ſenſus capituli: [ſi quis docet ſacerdotem vxorem ſuam contemnere,] non quam uxorem in ſacerdotio accepit, ſed quam, dum adhuc eſſet laicus, uel in minoribus ordinibus conſtitutus, ſibi copulauit, cum qua continentiam profeſſus eſt, cum ad ſacros ordines aſcenderet, quam nullus debet contemnere, hoc eſt ab animo, & cura ſua abijcere, quin ei neceſſaria prouideat. Probatur autem hæc interpretatio auctoritate Leonis Papæ, qui epiſt. 90. c. 3. ſcribens Ruſtico Narbonenſi epiſcopo ait.*

¶Miniſtris altaris cum epiſcopis, & presbyteris eadem eſt lex continentiæ. Cap. X.

LEx continentiæ eadem eſt altaris miniſtris, quæ epiſcopis, atq; presbyteris, cui cum eſſent laici, ſiue lectores, licitè & uxores ducere, & filios procreare potuerunt: ſed cum ad prædictos peruenerunt gradus, cœpit eis non licere [c], quod licuit. Vnde, vt de carnali fiat ſpirītale coniugium, oportet eos nec dimittere vxores, & quaſi non habeant, ſic habere, quo & ſalua ſit charitas, & ceſſent † opera nuptiarum.

Burc. l. 2. c. 114. Anſel. li. 7. c. 135. & 6. c. 204. Polyc. li. 4. tit. 31. Iuo p. 6. c. 68. Pann. li. 3. c. 106. 1. Cor. 7.

† al. ceſſet exercitatio nuptiarum.

Item Leo [a] *ix. contra epiſtolam Nicetæ abbatis.*

a ¶Leo.] *Habetur in reſponſione Humberti ad libellum Nicetæ presbyteri, & Monachi aduerſus Latinos editum: quam reſponſionē, cum nomine Leonis ix. cuius erat legatus, ſcripſerit, poteſt rectè nomine ipſius citari, ſicut multa ex Ennodij libro nomine Symmachi citata inueniuntur ſupra diſt. 12. c. concilia. et inf. 40. diſt. c. non nos. & 81. diſt. c. nemo rectè. 8. q. 4. c. nonne. & 9. q. 3. cap. aliorum. Ac ſupra diſt. 22. nomine Nicolai ij. citatur cap. Omnes, quod habetur in oratione Petri Damiani.*

QVOD AVTEM. CASVS. Dr̄ in hoc §. ꝙ illud qd̄ dictū ſunt in Gāgrēſi cōc. ſ. 28. d. in c. ſi qs docuerit. & c. ſi qs diſcernit. ex cā fuit ſtatutum, ſ. propter Manicheos, q̃ nuptias condemnabant exēplo ſacerdotum. Et hoc probat duobus ſeq. c. q̄ plana ſunt, & per ſe patent.

a ¶Quod aūt.] Reſpicit tria pen. c. 28. dicens, ꝙ illud ſtatutum fuit ꝑ ꝑ hæreſim Manichęorū, q nuptias cōtemnunt.

QVicūque.] POTEST ET ALITER. Hæc eſt tertia pars d. in qua dr̄, ꝙ illud qd̄ ſupradictū eſt in c. ſi qs docuerit. diſt. 28. ex cauſa vel ex tp̄e intelligit. Nunc aūt aliter exponit, dicēs ꝙ illud c. pōt intelligi de ſacerdotibus noſtri tēporis, vt ſi q̄s docuerit ſacerdotē cōtēnere vxorem; quam in minorib. ordinibus duxit, vel cū erat laicus, vt eam à ſua cura abijciat, cum qua poſtea cum promoueretur continentiā eſt profeſſus, anathema ſit. & hoc probatur per duo cap. ſeq.

b ¶In canone.] ſup. 28. diſt. ſi quis docuerit. lo.

LEx.] CASVS Ruſticus Narbon. Ep̄s q̄ſiuit à Leone, vtrum diaconi poſſint vel dēant cognoſcere vxores ſuas? Qui reſpōdet quod no, ſed debent cōtinere ſicut ep̄i & p̄ſbyteri. nam cū erāt laici vel lectores, hoc eis licebat, ſed poſtquam promoti ſunt ad ſacros ordines, cępit eis non licere quod ante licebat; eas tamen à ſua cura abijcere nō debent, quin eis neceſſaria ſubminiſtrent.

c ¶Eis non licere] Nota quod propter commutationē ſtatus incipit aliquid nō licere quod prius licuit. 1. 12. quæſt. 2. ne quis arbitretur.

1 Ad hoc 27. q. 1. nuptiarum. 32. q. vlt. c. ult. 17. q. 1. ſunt quidam. & habet ēt ad hoc 18. diſt. fornicari. ff. de ſolut. cū quis. 1 reſp. argu contra extra de diuort. gaudemus. Archi.

OMnino.] CASVS. Abbas Nicæta dicebat licere epiſcopo, presbytero, & diacono amplecti vxorē ſuā, & cognoſcere, & hoc probabat auctoritate Apoſtoli dicentis ſe habere poteſtatem circumducendi mulierem ſicut frater Domini, & Cephas. Leo autē Papa cum reprehendit, & ſcribens contra eum dicit non eſſe verum, vt poſſint cum ea dormire more ſolito: tamen debeant eis largiri victum, & veſtitum, & hoc probat exemplo Apoſtolorum, reprehendens eum ex eo, ꝙ male intelligebat illud verbum circumducendi.

Pann.l.3.c.115.

¶Epiſcopus, vel presbyter vxorem propriam a cura ſua non abijciat. Cap. XI.

OMnino confitemur non licere epiſcopo, presbytero, diacono, ſubdiacono propriam vxorem cauſa religionis abijcere a cura ſua .ſ. vt ei victum, & veſtitum [a] largiatur [b], non vt cū illa ex more carnaliter iaceat. Sic, & ſanctos Apoſtolos legimus egiſſe, beato Paulo Apoſtolo dicente [c], [Nunquid non habemus [a] poteſtatem mulierem ſororem [d] circumducendi [e], ſicut fratres Domini, & Cephas:] Vide inſipiens, quia non dixit, [nunquid non habemus poteſtatem ſororem mulierem amplectendi?] ſed, [circumducendi,] ſcilicet vt de mercede [f] prædicationis ſuſtentaretur ab eis: nec tamen forte deinceps inter eos carnale coniugium.

1.Cor.9.

[a] ¶Nunquid non habemus.] *Variæ ſunt huius loci interpretationes, quod inter alios B. Hieronymus in 1. libro contra Iouinianum oſtendit.*

Hinc illud [g] Gregorij, [Presbyter quidam.] Quod require inf. diſt. ſeq. c. penul. ¶*Vt igitur ex his auctoritatib. apparet ſacerdotes vxoribus, quas in laicali habitu, vel in minoribus ordinibus conſtituti ſibi legitime copularunt, neceſſaria miniſtrare, debita vero reddere non valent.*

4 ¶*Sed obijcitur illud tripertitæ hiſtoriæ, lib. 2. c. 14.*

Pann.l.3.c.15.

¶Diſſuaſu Paphnutij Nicæna ſynodus non conſtituit, quòd presbyteri cum ſuis vxoribus non dormirent. Cap. XII.

NIcæna ſynodus corrigere volens hominum vitā in eccleſijs commorantiū, poſuit leges, quas canones vocamus, in quorum tractatu videbatur aliquibus introducere [h] legem, vt epiſcopi, presbyteri, diaconi, & ſubdiaconi [a] cum coniugib. quas ante conſecrationem duxerant, nō dormirent. Surgens autem in medio Paphnutius confeſſor contradixit, honorabiles confeſſus nuptias, & caſtitatem [i] eſſe dicens, cum propria coniuge concubitum †; ſuaſitque concilio, ne talem poneret legē, grauem eſſe aſſerens cauſam, quæ in ipſis, aut eorum coniugibus occaſio fornicationis exiſteret. Et hæc quidem Paphnutius (licet nuptiarum eſſet inexpertus) expoſuit: ſynoduſ-

a ¶Et veſtitum.] ¶Ex quo dicit victum. & veſtitum, videtur, ꝙ nomine victus non comprehendatur veſtitus, vt ff. de tranſ. cum hi. §. qui tranſigit 1 quod non eſt verum, ff. de verb. ſig. verbo, victus.

b ¶Largitur.] Sequeſtrato tamen habitaculo, vt 77. diſtinct. epiſcopus, & hoc cum perſona eſt ſuſpecta.

c ¶Paulo apoſtolo dicente.] Ducebant enim vxores ſecum, vt ſeruirent eis in cibis parandis, & ab eis paſcerentur (cum eſſent pauperes) de mercede pdicationis.

d ¶Sororem.] idelt, quaſi ſororem.

e ¶Circumducendi.] nobiſcum.

d ¶Vt de mercede.] Arg. ꝙ ſi quis habet vxorem, & filios, de bonis eccleſiæ ipſos poteſt paſcere, ſi nō habeat ꝓpria, vt 16. diſt. non ſatis inf d. prox. ſi quis vero, & 50. diſt. ſtudeat in fi. & 37. d. legant. quia nemo carnem ſuam vnquā odio habuit, vt 13. q. 2. non æſtimemus, & hæc vera ſunt ſi indigent 2 alias ſecus, vt 28. di. de Syracuſanæ. vnde & ſi viro relictus eſt vſus alicuius rei, mulier eadem re poteſt vti, vt ff de vſu. & habi. l. cæterum. §. mulier.

ſed hoc verū eſt ... ad ... ſatiſfactionē, aliter bene c... Arch. Beneficiatus ſuis conſanguineis ſubuenire pot.

2 Ad hoc 12 q. 1. habebat. in prin.

g ¶Hinc, & illud.] inf. in illo c. presbyter quidam, quod eſt infra diſt. proxima. Ioan.

VT IGITVR. CASVS. Concludit Gratianus ex ſupradictis ꝙ ſacerdotes debēt ſuis vxorib. cū quibus in minoribus ordinib. vel laicali habitu contraxerint, neceſſaria miniſtrare, ſed debitum reddere non valent. Sed contra hoc duo ſequētia cap. inducuntur. 1. ꝙ ſacerdotes debēt reddere debitum vxoribus ſuis.

SED OBIICITVR. Hæc eſt pars diſt. in qua ponit duos canones orientales, in quib. conceditur clericis habere vxores. Io. de Fan.

NIcæna ſynodus] CASVS. Nicæna ſynodus volebat legē imponere, & neceſſitatem epis, preſbyteris, diaconis, & ſubdiaconis vt ſeruarent caſtitatem cum vxoribus, cum quibus in minoribus ordinibus matrimonium contraxerunt. Sed quia hæc lex erat occaſio fornicandi, ſurrexit Paphnutius confeſſor inexpertus nuptiarum, & ſynodo contradixit ne talem poneret legem, cum caſtitas ſit cognoſcere vxorem propriam ſynodus autem ſententiā eius laudauit, & approbauit.

h ¶Introducere de conſenſu vxoris, alıter eſſet iniquū.

i ¶Caſtitatem.] Sic qui bene comedit, abſtinens eſt 44. d. conuiuia in fi.

a ¶Sen-

a ¶Sententiam.] Vnus ergo poteſt contradicere toti vniuerſitati ſi habet rationabilem cauſam, vt extra de his quæ fi. a ma par. cap. 1. nam ſententia vnius poteſt alios trahere ad partem ſuam, vt extra de eo qui mit. in poſ. cap. cum ſicut. ff. de arb. item ſi vnus. §. vlt. C. de vet. iu. enu. l. prima, §. ſed is, &c

poteſt promoueri ſine licentia vxoris? Dicit H. quod ſic: quia nec fit ei præiudicium aliquod. Sed certe præiudicium fit ei, quia poſt mortem viri non poteſt contrahere 4. Item in alio fit ei præiudicium: quia tempore vitæ ſuæ non debet ei commiſceri: cum etiam ad tempus vis

que laudauit ſententiam [a] eius: & nihil ex hac parte ſanciuit: ſed hoc in vniuſcuiuſque voluntate, non in neceſſitate dimiſit.

α ¶Subdiaconi.] *In aliquot vetuſtis codicibus, & in originali Socratis non ſunt duæ iſtæ voces. Sozomenus tamen lib. 1. c. 22. habet tam Græcè, quam in Latina vetere, & noua verſione, vt etiam Nicephorus.*

Item ſynodus ſexta. c. 13. lib. 8. c. 19.

¶Non in perpetuum, ſed tempore oblationis a complexu ſuarum vxorum ſacerdotes abſtineant.

Cap. XIII.

Q Voniam β in Romani [c] ordine canonis eſſe cognouimus traditum, eos qui ordinati [d] ſunt diaconi, vel presbyteri, debere confiteri, quòd iam ſuis non copulentur vxoribus: nos antiquum ſequentes canonem Apoſtolicæ [e] diligentiæ, & conſtitutiones ſacrorum virorum legales nuptias amodo valere volumus, nullo modo cum vxoribus ſuis eorum connubia diſſoluentes, aut priuantes eos familiaritate adinuicem in tempore opportuno [f]. Quicunq; ergo diligens † [g] inuentus fuerit in ſubdiaconali ordinatione, aut diaconali, aut ſacerdotali, hic nullo modo prohibeatur ad talem aſcendere gradum pro vxoris ſuæ legitimæ cohabitatione. Nec etiam tempore ordinationis ſuæ profiteri cogatur: quod abſtinere debeat a legalis propriæ vxoris familiaritate. *Item infra.* ¶Oportet eos, qui altari miniſtrant: in tempore oblationis † ſanctorum continentes [h] eſſe in omnibus; vt a Deo poſſint conſequi, quæ ſimpliciter poſtulant. ¶Si quis igitur præſumpſerit contra Apoſtolicos canones, aliquos presbyterorum & diaconorum priuare contractu, & communione legalis vxoris, deponatur. Similiter & presbyter, aut diaconus, qui religionis cauſa vxorem ſuam expellit, excommunicetur. Si vero in hoc permanſerit, deponatur.

Panu. l. 3. c. 16.
† *ordinandi*] ſed ob gloſſam non eſt mutatum.

† *leg. dignus*] ſed ob gloſſam non eſt mutatum.

† *al. tractationis.*

β ¶Quoniam.] *Græcè ſic habetur,* ἐπειδὴ ἐν τῇ ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ ἐν τάξει κανόνος παραδεδόσθαι διέγνωμεν. *id eſt.* Quoniam in Romana eccleſia loco canonis traditum eſſe cognouimus, &c. *Hanc vero Eccleſiæ Romanæ traditionem non ſolum B. Hieronymus contra Iouinianum. Humbertus ſupracitatus, & alij Latini ſcriptores defendunt, ſed etiam Balſamon in explanatione huius canonis ſatis aperte probat. Verum de omnibus huiuſmodi canonibus, qui ſextæ ſynodo adſcribuntur, quid ſit ſentiendum, ad caput, Habeo librum d. 16. ſatis explicatum fuit.*

Hoc autem ex loco intelligendum eſt, orientalis n. eccleſia (cui ſexta ſynodus regulam viuendi præſcripſit) votum caſtitatis miniſtris altaris non ſuſcepit.

Q Voniam.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod in canone Romano ſtatutum erat, quod diaconi, & presbyteri orientalis eccleſiæ deberent continentiam profiteri: quod male ſeruabant, quod ſexta ſynodus cognouit ideo ſtatuit iuxta antiquum canonem Apoſtolorum, vt vnuſquiſque clericus ſuam poſſit habere vxorem: nec propter hoc repellatur a promotione ſi dignus fuerit. nec tempore ſuæ ordinationis cogitur continentiam profiteri: eo tamen tempore, quo miniſtrat altari, debet abſtinere. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Si quis.] dicit quod ſi quis presbyteros, vel diaconos a contactu legitimæ vxoris priuauerit, deponi debet, & quicunq; clericus cauſa religionis ſuam vxorem abiecerit, deponi debet: ſi in contumacia perſeuerer.

b ¶Quoniam [id eſt quamuis.

c ¶Romani.] Hic aſſignatur differentia inter orientales, & occidentales.

d ¶Qui ordinati ſunt] id eſt, ordinantur.

e ¶Apoſtolicæ. Quia Apoſtolus præcepit, vt vir reddat debitum vxori, 33. q. 1. c. 1.

f ¶Opportuno.] Iſtud eſt contra Gandulphum & alios, qui dicunt vir quolibet loco et in eccleſia, & quolibet tempore tenetur reddere debitum vxori petenti. Sed hoc non eſt verum: quia ſicut debitor non debet ſemper venire cum ſacro paratus, vt ff. de ſo [illegible] aleſtimus. ſic nec vir ſemper debet eſſe paratus. 33. q. 4. Chriſtiano. 2.

g ¶Diligens] id eſt, dignus.

h ¶Conuenientes] ſed nunquid in orientali eccleſia vir inuita vxore non poſſit orare, vt 33. q. 4. Apoſtolus. ſed ibi expone, orare, id eſt, peregrinari. Io.

HOC AVTEM. CASVS, Modo Gratianus ſoluit ſup ra

Contradicere poteſt vnus multis.

1 Et eſt hic argu. quod vnus canonicus poteſt ſe opponere pro defenſione eccleſiæ ſuæ. Ad idem extra de conceſ. præb. ex parte, vbi dicit Ioan. de Fan. hoc eſſe verum etiam ſi capitulum illius eccleſiæ nollet defendi, & hoc tanore eccleſiæ arg. ff. de lib. cau. l. j. 2. & 3

Vir debitum vxori non ſemper nec vbiq; reddere tenet.

a Melius ea. [illegible] q. c. apoſtolus in gl. vlt.

ſupradictã obiectionem: & dicit, ꝙ hæc duo cap. intelliguntur de clericis orientalis eccleſiæ, qui non ſuſceperunt votum caſtitatis, cui ſexta ſynodis præfuit: licet occidentalis ſic: & hoc probatur per ſequens cap.

A Liter.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ alia eſt traditio

rant votum continentiæ. In cap. presbyterum. non legitimæ nuptiæ intelliguntur ſecundæ ſcilicet, ſi quis diſcernit, locale fuit: vel intelligũtur de vxore, quæ ducta fuit in minoribus ordinibus. Similiter cap. illud. ſi ſubdiaconus. de ſecunda vxore intelligitur.

Vnde Stephanus Papa ait in prima actione ſynodi ab ipſo in Baſilica Lateranenſi congregata.

Occidentalis, non orientalis eccleſia caſtitatis obtulit votum. Cap. XIIII.

Pann. l. 3. c. 84.

5 A Liter ſe orientalium traditio habet eccleſiarum, aliter huius ſanctæ Romanæ eccleſiæ. Nam earum ſacerdotes diaconi, atque ſubdiaconi matrimonio a copulantur [a], iſtius autem eccleſię, occidentalium nullus ſacerdotum a ſubdiacono vſque ad epiſcopum licentiam habet coniugium ſortiendi.

a ¶Matrimonio.] *Ideſt poſſunt ſimul eſſe in ſacris ordinibus, & matrimonio iuncti. Nam neque illis, poſtquam ad ſacros ordines aſcendiſſent, licebat contrahere matrimonium.*

ſup. 82. d. c. vlt.

Similiter & capitulum Nicolai [b] *ex looco conſideratur, quia gens Bulgarorum nouiter ad fidem conuerſa, propoſitum ſacræ religionis ex integro aſſumere nõdum didicerat. ¶Quod autem in c. 6. ſynodi* [c] *presbyter non legitimis nuptijs detentus punitur, non legales nuptiæ ſecundæ intelligendæ ſunt, a quib. auctoritate canonica ſacerdos quilibet debet eſſe immunis. Illud autem Gangrenſis concilij. [Si quis* [d] *diſcernit presbyterum coniugatum &c.] ſimiliter intelligendum eſt, vel localiter traditum, vel coniugatum ab ea appellatum, quam ante tempus ordinationis ſuæ duxerat. Illud quoque Martini Papæ. [ſi ſubdiaconus* [e] *ſecundam duxerit vxorem] non diſſimiliter intelligendum eſt. Primam enim vxorem ante ſubdiaconatum habere permittitur: qua defuncta, vel caſtitatem profeſſa, promouetur iſte ad ſubdiaconatum, Promotus autem ſi ſecundas deſiderauerit nuptias, ſententiæ Martini Papæ ſubiacebit.*

ſup. 28. d. c. presbyterum.

ſup. 28. d. c. ſi quis.

Infra 34. d. c ſi ſubdiaconus ex Martino Bracarenſi,

b ¶Nicolai.] 28. diſt. conſulendum.

c ¶Synodi.] 25. diſt. presbyterum.

d ¶Si quis.] ſup. 28. d ſi quis.

e ¶Si ſubdiaconus.] Infra. 34. diſt. ſi ſubdiaconus.

DISTINCTIO XXXII.

S Eruanda.] hæc d. diuiditur in ſex partes: In prima parte probat. quod in ſacris nullus poteſt habere vxorem; in minoribus autem poteſt: & etiam habere beneficiũ. hoc probat per tres auctoritates. Scda ibi, [Nullus.] Tertia ibi [Verum] Quarta ibi, [Prohibentur.] Quinta ibi, [Interdixit] Sexta ibi, [Presbyteram.] Ioan Fan.

CASVS. Hic intitulatur 32. d in quã dicitur, ꝙ in occidẽtali eccleſia clerici in ſacris ordinib. conſtituti debent continentiam ſeruare, vt probatur per ſequẽs cap Sed in minorib. ordinib. non coguntur: & hoc per c. inf. ea. ſeriatim.

f ¶Seruanda eſt.] In hac 32 d adhuc proſequitur de continẽtia clericorũ. Dicit ergo, ꝙ conſtituti in quatuor ſacris ordinib. tenent cõtinere: & qui nõ fuerint continentes, priuãtur officio & beneficio: & ſi habent publicas concubinas, nullus Miſſam eorũ audiat 2 & vt facilius poſſint ſeruare cõtinentiã, præcipiẽ eis, vt extranea rũ fęminarum familiaritatem vitent 3 Io. Sed numquid quilibet ordo eſt ſacer? Et certe vĩ, ꝙ ſic nam dr̃ in lib 4. ſniarum, 22. d c. 1. in prin, ꝙ ordo eſt ſacrũ ſignaculum in quo traditur ſpiritualis ptãs ordinato, & officium: & in quolibet ordine confertur gratia ſi digne ſumatur, vt ibi dicitur. Solus reuera quilibet ordo 4 ſacer eſt: ſed quatuor præcipue dicuntur ſacri a ſanctimonia, ideſt, caſtitate, & continentia, quam indicunt ſup 28. di. nullum. & cap. decernimus.

Clerici in quatuor ſacris ordinibus conſtituti continere tenentur.

2 Vt inf. ca. nullus. &c. præter hoc. Arch.

3 inf. ead. interdixit. & c. ſeq.

4 Hic quæro an ordo ſit vnum ſacramentũ? Dic ſm Pet. ꝙ vnum dr̃ pfectione vnius finis q̃ conſtituitur ex diuerſis ordinibus ſpecialibus, qui oẽs ordinantur ad vnũ actum conſecrationis, ſicut et domus vna dr̃ Arch.

pars 1

S Eruanda eſt [f] ergo continentia ab omnib. in ſacris ordinibus conſtitutis.

Vnde Leo Papa ad Anaſtaſium epiſt. 82. c. 3. & 4. ait.

¶Neque etiam ſubdiaconis connubium conceditur. Cap. I.

Burc. l. 1. c. 5. & l. 2. c. 148. Aul l. 7. c. 137. & l. 6. c 18. in fi. Iuo p 5 c. 59. & par. 6. c 91. & 211. Pann. l. 2. c. 100.

O Mnium ſacerdotũ tam excellens eſt electio, vt hęc,

tio orientalis eccleſiæ, & alia occidẽtalis, Nam in orientali eccleſia oẽs clerici indiſtincte poſſunt vti mrimonio cõtracto. In occidentali vero eccleſia aliter ſeruatur.

a ¶Copulantur] Ideſt, copulato vtuntur. Multi ex hac litera dixerunt, ꝙ orientales poſſunt contrahere in ſacris ordinibus. ſed eis obſtat infra d. proxi. ſi quis eorũ. ſed ipſi dicunt, quòd ibi ſexta ſynodus nobis præfixit regulam.

SIMILITER. CASVS. In hoc oſtẽdit Gratianus qualiter intelligantur tria cap. in 28. diſt. ſcilicet, conſulendum, & presbyterorum, & ſi quis diſcernit. & vnũ cap. in 34. diſt ſi ſubdiaconus. Dicit n. quod illud cap conſulendum. locale fuit. quia Bulgari nondum ſuſcepe-

O Mnium] CASVS. Quæſitum fuit a Leone, an ſubdiaconi poſſint habere vxores. Et reſpondet, quód clerici in minoribus ordinibus conſtituti ſi contrahant immunes ſunt a culpa: ſed hoc ſubdiaconis non licet

Vnde qui habẽt,ſint tanquam non habentes: & qui nõ habent, permaneãt ſingulares. Et ſi hoc cuſtoditur in ſubdiacono, multo fortius in diacono, presbytero & epiſcopo cuſtodiri oportet.
a ¶ Quæ in aliis.] Ideſt,laicis.
b ¶ Clericorum.] Sacrorum.
c ¶ Singulares.] Ideſt,diuiſi ab eis.
d ¶ In hoc ordine.] Ideſt, ſubdiaconali.
e ¶ A capite.] ideſt, ab epiſcopatu. & ſic videtur q̃ epiſcopatus ſit ordo. 54 diſ ſi ſeruus. & 93. diſ. diacones. & diſt. 21. cleros. ſic 28 diſt. nullũ.
f ¶ Item] Hic habẽt quidam ca. quod eſt 27. quæſtio. 2 multorum,&c
SI qui vero. CASVS. Quæſiuit Aug. Anglorum epiſcopus à Greg. quid deberet fieri de clericis in minoribus ordinib. conſtitutis, qui continere non poſſunt. & reſpondet Greg. quod ipſi debẽt vxores accipere. & ſtipẽdia ſua recipere exterius. Et hoc ꝓbat exemplo patrum, qui diuidebant ſingulis prout quibusque opus erat. Et debẽt viuere ſub regula ſua eccleſiaſtica, & lingua, & corde à malo abſtinere.
g Exterius.] Signatur contrarium 12. quæſt. 1. neceſſaria. & de conſec. diſtin. in omnibus. vbi dicitur, quod omnes clerici ſimul dormiant. Sed dic, vt not. 12. q. 1. quia tua.
h ¶ Inuigilẽt.] Licet enim ſint vxorati tñ abſtinebunt, a negocia

quæ in alijs [a] membris eccleſiæ vacant † à culpa: in illis tamen habeantur illicita. Nam cum extra clericorum [b] ordinem cõſtitutis, nuptiarum ſocietati, & procreationi filiorum ſtudere ſit liberum, ad exhibendam tamen ꝑfectæ continentiæ puritatem, nec ſubdiaconis quidem cõnubium carnale conceditur: vt & qui habent, ſint tanquã non habentes; & qui non habent, permaneant ſingulares[c]. Quod ſi in hoc ordine [d], qui quartus eſt à capite [e] dignum eſt cuſtodiri, quanto magis in primo, vel in ſecũdo, tertioue ſeruandum eſt, ne aut leuitico miniſterio aut presbyterali honore, aut epiſcopali excellentia quiſquã idoneus æſtimetur, qui ſe à voluptate vxoria β necdum frænaſſe detegitur?

† al. non vocantur ad culpam.

β ¶ Vxoria.] *Sic emendatum eſt ex epiſtola Leonis, & cæteris collectoribus præterquam Iuone in parte 6 c. 97. nam ibi eſt vt antea apud Gratianum,* luxuriæ *Ex iſto autem epiſtola loco oſtenditur eo quoque tempore in multis eccleſiis eam fuiſſe conſuetudinem, vt ſubdiaconi à proprijs vxoribus abſtinerent. Quod tamen ante B. Gregorium non erat generatim omnibus eccleſiis præceptum quippe cum in Sicilia aliter obſeruaretur. c. nullum. ſupra diſt. 28. & c. ante triennium. diſt. 31.*

[Item [f] Gregorius Leoni epiſcopo Catin. lib. 3. epiſt. 34.]

PALEA Cap. II.

MVltorum relatione comperimus, hanc apud vos olim conſuetudinem tenuiſſe, vt ſubdiaconi ſuis licite miſcerentur vxoribus: quod ne denuo quiſquam præſumeret, à Seruo dei ſedis noſtræ diacono ex auctoritate noſtri deceſſoris eſt iſto modo prohibitum, vt eodem tempore, ij qui iam vxoribus fuerant copulati, vnũ è duobus eligerent, ideſt, aut à ſuis vxoribus abſtinerẽt, aut certe miniſtrare nulla ratione præſumerent. Et quãtum dicitur, Specioſus tunc ſubdiaconus pro hac re ab adminiſtrationis ſe ſuſpendit officio, & vſque in obitus ſui tempus, notarij quidem geſſit officium, & à miniſterio, quod ſubdiaconum oportuerat exhibere, ceſſauit. *& poſt aliqua.*

Infra 27. q. 2. Anſ. l. 7 c. 138. Poly. l. 4. tit. 31.

¶ De cætero vero fraternitas tua ſit omnino ſolicita, vt quos ad hoc iam officium contigerit promoueri, hoc quam maxime diligenter inſpiciat, ne ſi vxores habent, miſcendi ſe cum eis licentia potiantur; ſed ad ſimilitudinem Apoſtolicæ ſedis, eos cuncta obſeruare ſua nihilominus diſtrictione conſtituat.

Item Gregorius Auguſtino Anglorum epiſcopo, ca. 2. ad ſecundam interrogationem.

¶ Extra ſacros ordines cõſtituti ducant vxores, & ab eccleſia ſtipendia accipiant. Cap. III.

SI qui vero ſunt clerici extra ſacros ordines conſtituti, qui ſe continere non poſſunt, ſortiri vxores debent, & ſtipendia ſua exterius [g] accipere; quia & de eiſdem patribus, de quibus præfati ſumus, nouimus ſcriptum, quod diuidebatur ſingulis, prout cuique opus erat. De eorum ergo ſtipendio cogitandum, atque prouidendum eſt, & ſub eccleſiaſtica regula ſunt tenendi, vt bonis moribus viuant, & canendis pſalmis inuigilent [h], & ab omnibus illicitis cor, & linguam, & corpus Deo auctore conſeruent.

Infra 12. q. 1 quia tua. § fi. qui. Iuo par. 6. c. 86. Pan. l. 3. c. 108. Alſ. 2.

Item Nicolaus Papa Odoni † Vienenſi archiepeſcopo.

† al. Adoni.

cietione & armis. vt 88.diſt. fornicari 20. q.3.eos. ſic extra de elect.tranſmiſſam.& 81 diſt.dictum.

D E illo.] CASVS. Quidam epiſcopus permiſit alicui ſubdiacono ducere vxorem, de quo Nicolaus Papa eum reprehendit, cum tantum clericis infra ſub-

qui contra conſtitutiones eccleſiæ bene diſpenſat 25. q 1.ſunt quidam Ioan. Ego credo ꝙ Papa poſſit * diſpenſare, cum hoc non ſit contra articulos fidei 2 & ipſe habeat plenitudinem poteſtatis, vt 2. q.6. decreto & cap.ſeq B.

* *Vide B. Thom.2.2. q.88.ar.7. & 11. & Caiet. ibidem.*

2 Nec etiam pōt diſpenſare contra Apoſtolum. 25 q 1.ſunt quidam. Io. de Fan. ſed hic uideas ꝙ Io. & no. extra de uoto.c. nō eſt.

¶ Subdiacono vxorem ducere non licet. Cap. IIII.

uo.p.6.c.119. *tal. Aluuco.*

D E illo clerico, Aluerico † nomine, quem per ordines eccleſiaſticos vſque ad ſubdiaconatū caſtè vixiſſe dicitis, cur veſtra auctoritate vxorem duxerit, miramur; eo quòd nulli vnquam (exceptis illis, quibus eccleſiaſtica regula habere permittit) vxorem ducendi † licentiam damus [a]:

tal. habendi.

Item Nicolaus Papa omnibus epiſcopis.

In ſynodo Romana cxiij. epōrum in baſilica Cōſtantiniana.

¶ Non audiatur Miſſa presbyteri concubinam habentis Cap. V.

2 N Vllus Miſſam audiat [b] presbyteri, quē ſcit [c] concubinā indubitanter habere, aut ſubintroductā mulierē. Vnde etiam ipſa ſancta ſynodus hoc capitulum ſub excommunicatione ſtatuit, dicens: [Quicunq; ſacerdotum, & diaconorum, &c.] [*Sicut in ſubſequenti* a *capitulo Alexandri ſecundi continentur.*]

Pann.l.3.c.135.

a ¶ Sicut in ſubſequenti.] *Hæc clauſula eſt Gratiani omittentis referre ex capite Nicolai ea, quo proximè ex Alexandro relaturus erat. Sunt enim eadem uerba. Nam Nicolaus ſecundus in epiſtola, qua extat, omnibus epiſcopis catholicis ſcripſit ſe in concilio, quod Romæ habuit centum tredecim epiſcoporum, hunc canonem edidiſſe, quem poſtea Alexander ſecundus (ut ipſe etiam teſtatur in epiſtola manuſcripta) in concilio à ſe habito iiſdem uerbis repetit. Quare in Pannormia appellatur decretum Nicolai iunioris, & Alexandri.*

In epiſ. ꝓxima notat. indicata.

Item Alexander ſecundus.

¶ Non eſt audienda Miſſa presbyteri, qui concubinam habet: Cap. VI.

Pann. ibidem, & lib.3.c.142.

P Ræter hoc autem præcipiendo mandamus, vt nullus Miſſam audiat presbyteri, quem ſcit concubinam habere indubitanter, vel ſubintroductam mulierem. Vnde etiam ſancta ſynodus hoc capitulum ſub excommunicatione ſtatuit, dicens: ¶ Quicunq; ſacerdos, diaconus, ſubdiaconus poſt conſtitutū beatæ memoriæ prædeceſſoris noſtri ſanctiſſimi Papæ Leonis, ac Nicolai de caſtitate clericorum, concubinam palam duxerit, vel ductā non reliquerit, ex parte omnipotentis Dei, & auctoritate Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli præcipimus, & omnino contradicimus, vt Miſſas nō cantet, nec Euangelium, aut epiſtolam ad miſſam legat, neq; in presbyterio ad diuina officia cum his qui præfatæ conſtitutioni obedien-

Leo ix. in conc. Romano.

N Vllus.] Hæc eſt ſecūda pars diſtinct. in qua dicitur quod in duob. c. ſeq. cōtinetur. Io. de Fan. CASVS Præcipit Nicolaus Papa in hoc cap. vt nullus audiat Miſſam ſacerdotis, quem ſcit indubitanter habere concubinam, aut ſubintroductam mulierem. Synodus ēt hoc ſub excommunicatione ꝑcipit. quod ſequit eſt §. Gratiani.

b ¶ Audiat] Cōtrarium legitur 28. diſt. conſulendū. 15. q. vl. c. vlt. Sed hic loquit de illo, cuius crimen notorium eſt, vel per ſniam, vel p ꝓpriam confeſſionē, vt extra de cohab. cle. & mu. veſtra. Immo ſi adhuc poſt ſententiam corrigi uoluerit, nō dicam eum ſuſpenſum ipſo iure, vt 81. diſt ſi qui ſunt presbyteri, extra de cohab. cleri & mulier. cap. ſicut. B tñ dicit hunc canonē fuiſſe quandoq; latæ ſententiæ: ſed hodie nō eſſe: & hoc quod dixi ſpeciale eſt in hoc crimine fornicationis. vt notorius fornicator ſit ſuſpenſus ipſo iure, & etiā ſimoniacus, vt §. verū. ſed in aliis criminibus nō eſt expreſſū & ideo licet notoria ſint, non eſt ꝓp illa abſtinédum ab officiis ipſorum. vel dic ꝙ licet notorius fornicator ipſo actu ſit ſuſpenſus; tamen ꝓp cōtrarium actū ipſo iure reſtituit ei officium. 81. diſtin. ſi q ſunt. vnde quam cito pœnitet, licitè celebrat. Io. Sed certè

Concubinarij an ſint ī officio fugiendi.

Subdiacones an de licentia Papæ poſſit cōtra here. Scilicet ut contrahant. 25.q.3. quidam & c. ꝙ ſcripſi.

ſubdiaconatum liceat contrahere matrimonium.

a ¶ Damus] Sed nonquid Papa dare poteſt ſubdiacono licentiam contrahendi? Vr ꝙ ſic. Nam diſpenſat eccleſia cum conſanguineis 1. & diſpenſat in aliis uotis, ut extra de vot. & uoti.redemp. ex multa. & in iuramētis vt 15. q. 6. auctoritatem. vbi dr; diſſolue obligationes impietatis Econtra. vr, ut extra de ſtatu mona. cū ad monaſteriū in fi Sola ſi uotum ipſum obliget ordinatum, Papa non poteſt diſpenſare ſed ſi conſtitutio obliget, & non uotum. tunc poteſt Papa diſpenſare

quiquid dicat Io. hoc tene pro certo, ſiue ſit notorium per ſententiam, ſiue per confeſſionem, vel per rei euidentiam de fornicatione ipſius, quod uitari debet, ut extra de cohab cler. cap. vlt. B.

c ¶ Quem ſcit.] Scientia iuris, non facti. Io. 3.

P Ræter.] CASVS. Capitulum hoc diuiditur in duas partes. In prima parte dr, ꝙ nullus debet audire Miſſam presbyteri quem ſcit concubinam indubitanter habere, uel ſubintroductā mulierem. Hoc idem ſtatuit ſynodus ſub excōicatione ſeruandum, præcipiens,

2 Et ꝙ ſic debeat intelligi, probat 20 q c 2 ibi dē hec I gl. arg ꝙ. & c. vbi ita not. Archid.

tes fuerint, maneat, neque partem ab eccleſia [a] ſuſcipiat.
¶ Præcipientes etiam ſtatuimus, vt hi prædictorum ordinum, qui eiuſdem prædeceſſoribus noſtris obedientes caſtitatem ſeruauerint, iuxta eccleſias, quibus ordinati ſunt, (ſicut oportet religioſos clericos) ſimul mãducẽt, & dormiant, & quidquid eis ab eccleſijs competit communiter habeant. Et rogantes [a] monemus, vt ad Apoſtolicã, communem ſcilicet vitã, ſummopere peruenire ſtudeant: quatenus perfectionem cum his cõſecuti, qui centeſimo fructu ditantur, in cęleſti patria mereãtur aſcribi. Deinde, vt decimæ, & primitiæ, ſeu oblationes viuorum & mortuorum eccleſiis Dei fideliter reddantur a laicis; & vt in diſpoſitione [b] epiſcoporum ſint, quas qui retinuerint, à ſanctæ eccleſiæ communione ſeparentur [c]. *Matth. 13.*

[a] ¶ Et rogãtes.] *Hæc vſque ad verſ.* deinde, *addita ſunt ex epiſtola muniſcripta Alexandri, quorũ aliqua etiã ſunt in concilio Nicolai, in quo eſt præterea ſequens* Verſiculus, Deinde. *qui in epiſtola Alexandri non eſt.*

3 *Verum* [d] *præcepta harum auctoritatũ contraire videntur Hieronymo* [e], *& Auguſtino* [f], *& cæteris, qui Chriſti ſacramẽta neq; in bono, neq; in malo hoĩe fugienda oſtendunt; ſicut ſubſequens cauſa ſimoniacorũ plenius demonſtrat. Sed Vrbanus ſecundus in epiſtola* [g] *deſtinata prepoſito Sancti Iuentij* [h] *hanc contrarietatẽ determinat dicẽs: [Ad 3 hoc* [i] *vero quod ſubiungitur in eadem epiſtola, id eſt, vtrum ſit vtẽdum ordinationibus, & reliquis ſacramentis à criminoſis exhibitis; vt ab adulteris, vel ſanctimonialium violatoribus, vel huiuſmodi: Ad hoc, inquam, ita reſpondemus. Si ſchiſmate, vel hæreſi ab* 1. q. 1. neque in homine.

Clerico excõicato eſt ſubtrahendum beneficium.

1 Fortè non bene dicit Io. quia qui nõ facit officium, non debet percipere bñficium. extra de cle. coniug. quod a te & ca. diuerſis. Arch.

2 12. q. 1. neceſſariũ. de conſec. diſt. 5. in omnibus ubi de hoc.

Excõicari poſſunt qui decimas nõ ſoluunt.

3 Quæ continentur 1. q. 3. ſaluator.

vt talis ſacerdos Miſſam nõ cantet, niſi ceſſauerit, nec alia diuina celebret, cum his qui obediunt huic conſtitutioni, nec aliquid ab eccleſia percipiat. In ſcđa parte quæ incipit ibi, [Præcipientes etiam ſtatuimus.] dr̃, ꝙ iſti qui ſeruant caſtitatẽ, ſimul manducent & dormiãt & decimas, & primitias, & oblationes ꝑcipiãt à laicis, quas qui non dederit, excommunicetur.

a ¶ Ab eccleſia] Hoc concedo in ſuſpẽſo à canone. idẽ eſt in excõicato. extra de appel. paſtoralis. non ita dico in ſuſpenſo ab hoĩe, ꝙ ibi ſtatim debeat amittere beneficiũ 1. quia relegato ad tẽpus bona non adimuntur, niſi hoc in ſententia exprimat. C. de pęn. deportatorum, quia cũ alijs rationibus quis conſtringi põt, non ſunt ei ſubſidia ſubtrahenda. C. de execu. rei iud. ſtipendia Io. immo dico, ꝙ nec hæc admitterentur, niſi in ſnĩa exprimeretur. quid de hoc iuris ſit, notatur in quæſtionib. B.

b ¶ In diſpoſitione] arg. pro cõi vita clericorum 2. ut 1. q. 2. ſacerdos Sed, contrariæ ſunt conſuetudines inf. ca. placuit. extra de conſti. cum omnes, & de elect. cũ eccleſia Vulterrana.

c ¶ Separẽtur.] Arg. ꝙ laici excommunicandi ſunt qui decimas vel oblationes ſoluere nolunt. 16. q. 1. ſtatuimus. & c. reuertimini. 13. q. 2. qui oblationes. 12. q. 1. duo ſunt genera.

VERVM. Hæc eſt tertia pars diſt. in qua punit cap. Vrbani in quo dr̃ quæ differentia ſit inter ſacramenta celebrata a malis catholicis, vt in neceſſitate poſſint ſumi. & ſacramenta ab hæreticis, quæ nullo modo poſſunt ſumi, præter baptiſma. Io. de Fan.

CASVS. Dictum eſt ſup. in c. nullus. & cap. pręter hoc ꝙ nullus debet audire Miſſam ſacerdotis quem ſcit concubinã indubitanter habere. ſed hoc uidetur contradicere Hieron. & Augu. & multis alijs, qui dicunt ſacramenta non eſſe ſpernenda in bono vel malo prælato, ut 1 q. 1. in multis cap. Sed hæc contrarietas ſoluitur in epiſtola Vrbani, quæ epiſtola infra ſequitur ſtatim.

d ¶ Verum.] Hic §. diuiditur in tres partes.

e ¶ Hieronymo.] 1. q. 1. ſicut Chriſtus.

f ¶ Auguſtino.] 1 q. 1. ſi fuerit & c. ne que in homine.

g ¶ In epiſtola.] 1. q. 3. ſaluator.

h ¶ Præpoſito Sancti Iuentij.] Epiſtola deſtinata fuit ab hæretico. in qua multa 3. obijciebantur ei, ſ. vtrum uera eſſent ſacramenta uel ſacrificia hæreticorum. cui cum non reſpondere poſſet, miſit eam Papæ Vrbano, ut reſponderet: ipſe uero reſpondit ad ſingula

AD HOC VERO. CASVS. Quidam miſit epiſtolam quandam præpoſito Sancti Iuẽtij, in qua duæ quæſtiones continebantur. quas cum neſciret ſoluere, Vrbanum ſuper hoc conſuluit. Vrbanus uero ei eaſdẽ quæſtiones ſcribit, & ſolutiones ponit. Diuiditur ergo hoc cap. uel hęc epiſtola i duas partes. In prima parte ponuntur duæ quæſtiones: quarum prima eſt. verũ ſacramenta ſint recipiẽda a criminoſis? Rñdet Vrbanus, ꝙ vera ſunt ſacramenta in ſui eſſentia à quocunq; fiant, dummodo fiant in forma eccleſiæ, & ab his qui poteſtatem habent conficiendi, & recipienda ſunt ab eis niſi ſint hæretici, uel ſchiſmatici: & hoc probat auctoritate Aug. Nicolaus tñ & Greg. ꝑceperunt ab officijs ſimoniacorum & iacentium in fornicatione manifeſta abſtinendum eſſe. Secunda queſtio fit complexiuè: Aut non ſunt uera ſacramenta quæ conficiuntur ab iſtis, nec hẽnt uirtutis effectũ; aut ſunt uera. Si non ſunt uera, ergo neq; agentibus, neq; ſuſcipientibus obſunt. Si ſunt uera, ergo ſperni nõ debent. Et rñdet Vrbanus, ꝙ uera ſunt. Veruntñ contra ſtatuta Grego. & Nicolai non ſunt recipienda de manibus eorum. In neceſſitate tñ ab iſtis, ſ. ſimoniaco, & notorio fornicatore poteſt baptiſma ſuſcipi, & etiam euchariſtia In ſecunda parte, quæ incipit ibi,] Hæc de malis] dicitur, ꝙ ſacramenta ſchiſmaticorum, & hæreticorum uera ſunt, ut dicunt doctores eccleſiæ, ſed non habent effectum donec fuerint reconciliati eccleſiæ uel ipſi, uel ordinati ab ipſis per manus impoſitionem; ſed non ſunt recipiendi ab ipſis, in mortis tamen articulo tantum baptiſma ab eis recipi poteſt. Cyprianus tamen, & lxxx. epi cum eo dixerunt baptiſma hæreticorum eſſe lauacrum diaboli Sed reprehenſi ſunt ab Auguſtino, Stephano, Cornelio, & alijs Pontificibus Romanis, cum melius ſit a talibus baptiſmum recipere, quam in æternum perire. Et hanc ſententiam ſequitur tota eccleſia.

i ¶ Ad hoc.] Hic incipit cap. Vrbani.

eccleſia nõ ſeparantur, eorundẽ ordinationes, & reliqua ſacramenta ſancta, & veneranda [a] *non negamus, ſequẽtes Beatum Auguſtinum, qui ſuper Ioannẽ de huiuſmodi tam copioſe, quã ueraciter dixerit. Ait enim:* [*Baptizat ſeruus bonus, ſiue ſeruus malus* [b]*: nõ ſciat ſe ille, qui baptizatur baptizari, niſi ab illo, qui ſibi tenuit baptizãdi poteſtatẽ.*] *et paulo poſt;* [*Non horreat colũba* [c] *miniſterium malorum, reſpiciat Domini poteſtatem.*] & infra.

Tract. 5. ad c. 1. Ioannis, circa medium.

[¶ *Attamen* [d] *deceſſores noſtri Nicolaus, & Gregorius a Miſſis ſacerdotũ, quos tales re uera eſſe conſtiterit* [e] *, fideles abſtinere decreuerunt, ut peccandi licentiam caeteris auferrent, & huiuſmodi ad digna pœnitẽtiae lamenta reuocarẽt. Scribit hoc praedeceſſor noſter Gregorius Rodulpho duci* [f] *Sueuiae, & Rodulpho duci Carentanorum inter caetera:* [*Officiũ ſimoniacorũ, & in fornicatione iacentium ſcienter nullo modo recipiatis, & quantũ poteſtis, tales a ſanctis miniſterijs* †*, aut oportuerit, prohibeatis, &c.*] ¶ *Porro* [h] *ad haec, quae tibi ſyllogiſtice in eadẽ epiſtola obyciũtur, ideſt, ſi corpus & ſanguis Chriſti nõ ſunt, & alia, quae praediximus, proprias non habent uirtutis dignitates quid agentib. obſunt? quod ſi habent, cur ſpernũtur, ſi* [i] *ab indigno praeſumuntur* [k]*: Ad haec inquam, ita reſpondemus proprias quidem habent uirtutis dignitates, ut praefatus Auguſtinus ait ſuper Ioannem contra Donatiſtas ſed agentib.* [l]*, uel ſuſcipientib. eadem ſacramenta contra praefatorum* [m] *Pontificũ inſtituta* [n] *(niſi forte ſola morte interueniente, utpote ne ſine baptiſmate, uel cõione* [o] *quilibet humanis reb. excedat) eis, inquam, in tantũ obſunt, ut uere* | *idololatrae ſint cum talia.* [p] *& ordinationum* [q]*, & ſacramentorũ* [r] *confectio* [s] *& aliter quã praemiſſum eſt ſcienter ſuſceptio, uehementer a ſanctis canonib. prohibentur. Ait enim Samuel propheta: Quoniã quaſi peccatum ariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriae nolle acquieſcere.*] ¶ *Haec de malis* [t] *catholicis qui intra eccleſiã ſunt. Cęterũ ſchiſmaticorũ, et hae-*

Gregorius vij. l. 2. reg. epiſt. 45.

† *Miſterÿs*] orig.

† al. *fore*.

1. Reg. 15.

a ¶Et veneranda.] Et etiam ſuſcipienda, & per hoc reſpondet duabus quaeſtionibus. ſcilicet, quod ipſa ſacramenta venerãda ſunt, & praeterea, ꝙ ſuſcipienda ſunt: & ita facias vim in verbo illo, veneranda.

b ¶Malus.] Nõ ſufficienter probat hoc, cum aliud dici poteſt in baptiſmo, aliud in caeteris nã & a pagano conferri poteſt. de conſe. d. 4. a quodam. ſed melius probat per ſequens, non abhorreat, &c.

c ¶Columba.] ideſt, bonus Chriſtianus.

d ¶Attamen.] Huculque intelligit de malis occultis, & de illis qui tolerantur.

e ¶Conſtiterit.] Per ſententiam, vel per confeſſionem uel per rei euidentiam, ut ſupra. dixi in c. nullus.

f ¶Duci.] Arg. hic ꝙ laicus de mandato ſuperioris poteſt ſuſpendere clericos, & excõmunicatio eſt iuriſdictionis potius quam ordinis. arg. extra de elec. trãſmiſſam. nam electioni poſſunt intereſſe laici 64. diſtin. Hadrianus. & c. in ſynodo & ar. 96. diſtin. bene quidam. &c. nos ad fidẽ. & cauſis matrimonialibus. 35. quaeſt. 5. ad ſedem. circa me. 2. q. 5. Mennam. Ioan. Hoc tamen uidetur alienum a laico, cum de rebus ſpiritualib. ſe non intromittat, vt extra de iudi. decernimus, immo ut ibi dicitur. prohibetur praelatis, ut talia laicis non committant, tamen dominus Papa, qui habet plenitudinem poteſtatis, eis poſſet committere, ut excommunicarent. 2. q. 5. Mennam. Bar.

[Baptizare poteſt Paganus]

[Laicus quãq; poteſt clericos ſuſpendere, & excõicare.]

g ¶Officium.] Hug. iſtud intelligit de notorio ſimoniaco, ſicut de notorio fornicatore. melius credo, ꝙ etiam occultus ſimoniacus ſuſpenſus ſit, ſi eſt ſimoniacus in ordine, vt 1. q. 1. reperiuntur. ſuſpenſus eſt enim quo ad ſe, & quo ad alios. Hoc ideo dicit: qa quilibet peccator ſuſpenſus eſt quo ad ſe, licet non quo ad alios 1. praeter notorium fornicatorem. & occultum ſimoniacum, vnde ab occulto ſimoniaco in ordine, quem ſcis eſſe ſimoniacum, nõ debes recipere ſacramenta, vt dixi 1. q. 1. ſi quis a ſimoniacis. & probat extra de ſimo. p tuas, ſed a quolibet alio, qui adhuc toleratur, potes recipere. qa licet quilibet peccator ſit quo ad ſe ſuſpẽſus, vt 1. q. 1. ſacerdotes nõ tñ quo ad alios, vt hic patet, & 15. q. vlt. c. vlt. ſic quãque aliquis eſt ſuſpẽſus quo ad alios, & non quo ad ſe, vt extra de cler. peregri. tuae.

h ¶Porro.] Hęc ſunt verba Vrbani.

i ¶Si.] Exponitur, ideſt, quamuis.

k ¶Praeſumuntur.] ideſt, praeſumptiue conficiuntur.

l ¶Sed agẽtibus.] Ab illo loco vſq; ad illũ locũ, cęterũ, agit de ſimoniaco, & de fornicatore. & ab illo loco vſq; ibi, ſciẽdũ, loquitur de haeretico, & ſchiſmatico, & tres innuẽtur differẽtię inter hos duos, ſ. ſimoniacũ, & fornicatorẽ, & inter illos duos, ſ. haereticũ & ſchiſmaticũ Prima eſt, ꝙ ſimoniacus & fornicator tpe neceſſitatis conferũt duo ſacramenta ſ. baptiſmum & corpus Chriſti; ſed illi 2, baptiſma tantum. Secunda eſt, quod iſti conferunt ſacramentũ & effectum ſacramenti, illi tantum ſacramentum [*] 3. Tertia: quia ordinati ab iſtis recipiuntur ſine manus impoſitione, ſed ab illis non. 1. q. 1. manus. & ca. quod quidam.

m ¶Contra praefatorum.] Nicolai & Gregorij. Et ſic patet, ꝙ hic tm̃ loquitur de ſimoniacis, & fornicatorib.

n ¶Inſtituta.] Scilicet obſunt.

o ¶Vel communione. Sic ergo ab iſtis recipitur Euchariſtia, ſed non ab haerecicis. vt 24. q. 6. ſi quis dederit 4.

p ¶Talibus.] Sacerdotibus.

q ¶Et ordinationum.] ideſt, ordinum.

r ¶Et ſacramentorum.] Aliorum.

ſ ¶Confectio.] improprie dicuntur ordines confici.

t ¶De malis.] Haec litera bene innuit, ꝙ ab illo loco, porro ad haec, &c. uſque huc, tantũ de malis catholicis intelligitur; non de praeciſis. nec contradicit illud contra Donatiſtas, quia Vrbanus inducit auctoritatem Greg. a minori. Nam hic dicit de ſacramentis Donatiſtarum,

Simoniacus an ſit ſuſpenſus.

1 De hoc ẽt not. 50. d. de his uero: in glo. ulti. ibi, uideas.

Simoniacus & fornicator tripliciter differũt.

2 Scilicet haereticus & ſchiſmatic*.

* *Niſi in caſu neceſſitatis; quia qui a praeciſo accipit ſacramentum extra caſum neceſſitatis, peccat: non item qui a malo. B.*

Th. p. 3. q. 64. ar. 9. ad 3. & art. 9. ad 2. & q. 57. art. 5.

3 Et nõ corpus Chriſti 34. q. 1. c. ul. & quae ſit ratio not. ſup. ea. q. §. ſed illud. Arch.

4 Et hoc eſt ppter ipſius Euchariſtiae reuerẽtiam. arg. de conſe. diſt. 4. per regulam.

ſiarum, & ꝙ habent proprias virtutes, &c.

a ¶ Formam.]ideſt, virtutem habent; quia vera & integra ſunt. 1. q. 1. quod quidam. & de conſe. d. 4. oſtenditur, & cap. ſicut in ſacramentis.

b ¶ Initiati] ideſt conſecrati. ſi de conſecr. d. 2. quia corpus. 12. q. 2. autun. 28. q. 1. caue. ſed aliter accipitur. 26. q. 2. cum initiatur.

k ¶ Neceſſarior.] Immo eſt ianua omnium ſacramentorum. 1. q. 1 ſi quis confugerit. de conſecr. d. 4. his vero. extra de presby non baptiza. veniens.

PROHIBENTVR. Hęc eſt 4 pars diſt. in qua probatur qualiter debeant puniri omnes qui in ſacris recipiunt

reticorum ſacramenta, quoniam extra eccleſiam ſunt, iuxta ſanctorum Patrum traditiones, ſcilicet Pelagii, Gregorii, Cypriani, Auguſtini, & Hieronymi, formā [a] quidem ſacramentorum, non autem virtutis effectum habere profitemur, niſi cum ipſi, vel eorum ſacramentis initiati [b] per manus [c] impoſitionem ad catholicam redierint vnitatem. Sciendum verò, quòd canones Apoſtolorum [d], (quorum [e] auctoritate orientalis, & ex parte [f] Romana vtitur eccleſia) & inſignis Cyprianus martyr, & lxxx. epiſcopi cum eodem baptiſma hereticorū, lauacrum diaboli [g] appellāt [h]. Stephanus verò, & Cornelius martyres, & pontifices Romani, & venerabilis Auguſtinus in libro de baptiſmo eundem Cyprianum, & præfatos epiſcopos ob hanc cauſam vehementer redarguūt, affirmātes baptiſma ſiue ab hæretico, ſiue ſchiſmatico, eccleſiaſtico more celebratum ratum eſſe, & merito: quia alia in baptiſmo [i], & alia in reliquis ſacramentis conſideratio eſt, quippe cum & ordine prior, & neceſſarior [k] ſit. Subito enim morituro prius baptiſmate, quā Dominici corporis communione, vel aliis ſacramentis conſulitur, & dum forte catholicus non inuenitur, ſatis eſt ab hæretico baptiſmi ſacramentum ſumere, quam in æternum perire. Et hanc ſententiam præſcriptorum Pontificum, Cornelii, Stephani, et Auguſtini, ſecuti ſunt Innocentius, † Syricius, Leo Anaſtaſius, & magnus Gregorius, & omnis catholica eccleſia. 4. ¶ Prohibentur ergo de manibus talium ſacerdotum ſacramenta ſuſcipi, non quin ſint vera quantum ad formam, & effectum: ſed quia dum huiuſmodi ſacerdotes ſe a populo contemptos viderint, rubore verecundiæ facilius ad pœnitentiam prouocentur.

Can. 45. 46. 47.

lib 1. epiſt 12. ad Ianuarium, & epiſt. ad Iubaianum, quæ ante illius concilium poſita eſt.

In cōc. Steph. Aug. l. 7. cotra Donatiſtas.

Inn. Victricio epiſt. 1. c. 15. Syricius Himerio. c. 1.

Leo de conſ. d. 4. hi de quib. Anaſtaſius diſt. 19. c. ſecundum.

β ¶ Ad hoc.] *Hinc vſque ad finem capitis omnia accepta ſunt ex epiſtola Vrbani ſecundi L. Præpoſito ſancti Luentii apud Ticinum, quæ habetur in vetuſto codice Bibliothecæ Vaticanæ, cuius epiſtolæ initium, & magna pars habetur infra c ſaluator. 1. q. 3. atque in aliquot vetuſtis Gratiani codicibus eſt caput diſtinctū cum rubrica,* De eodem.

Item ex ſexta ſynodo, c. 6.

¶ Qui vxorem ducere voluerit, ante ordinem ſubdiaconatus hoc faciat. Cap. VII.

SI quis eorum [l], qui ad clerum accedunt, voluerit nu-

Extra de ætate qualita. c. a multis. Pann. l. 3. c. 103.

Pęnitentia an poſſit ab hæreticis recipi.

c ¶ Per manus] 1. q. 1. ſi qui. Sed quid dices de pœnitentia? nunquid eſt ab iſtis præciſis accipienda? Reſpon. in caſu neceſſitatis eis poſſumus confiteri. nam & cuilibet de pœn. d. 1. quem. pœnitet. ſed licet eis confiteamur, tamen non debemus recipere ab illis pœnitentiam: quia nec in eo caſu imponenda eſt pœnitentia, ſed innoteſcenda. 26. q. 7. ab infirmis, vel dic, quod non debemus confiteri. 24 q. 1 §. ſed iſtud in fi. de pœni. d. 6. c. qui vult. & illud ne inducant nos in deſperationem ſicut Iudęi Iudam, cū ei pœnitēti dixerūt quid ad nos tu videris. de pęn. d. 1. is poteſtatis.

d ¶ Apoſtolorū.] Id eſt, qui ſub nomine Apoſtolorum facti ſunt ſed ſunt apocryphi. 15. d. ſancta Romana. 16. d. canones Hu.

e ¶ Quorum] Simplex eſt hæc relatio.

f ¶ Ex parte.] 12. d. aliter.

g ¶ Diaboli.] Si quo ad effectū dixiſſent in deteſtationē criminis hæreſis, bene dixiſſent: ſed hoc dixerunt, quia nō credebant eſſe ſacramentorū veritatem apud hæreticos, & ideo reprehenſi fuerunt ab Aug. H.

h ¶ Appellāt.] inf. de cōſe. d. 4. quomodo.

1 Vt continetur in p̄d. c. nullus. De hoc legiẽ & not. 24 q. 1. §. ſed iſtud. ibi videas.

Purgatorij pęna eſt acerbior omni mūdana.

i ¶ In baptiſmo.] Videtur, ꝙ nec baptiſmus in neceſſitate ab hæretico ſit accipiendus. nam cordis contritio ſufficit, vt de conſec. diſt. 4. baptiſmi vicem. ſi nec corpus Chriſti. 24. q. 1. c. penul. & vlt. quia qui credit manducat de conſecra diſt 2 vt qd paras? Reſp. hęc eſt rō, quia baptiſmus neceſſarior eſt, nam in eo delentur oīa peccata. adeo ꝙ ēt ignis purgatorii pęna non ſentietur. de conſe diſt. 4. ſiue: non autē ita eſt in cordis contritione, vel pęnitentia: nam per ea non poteſt purgatorium euitari 1, quod excedit omnem pęnam quam hic quis poſſit ſuſtinere, ſm quod hæc colliguntur. de pœn. diſt. vlt. c. vlt. & 25. d. qui in aliud.

piunt vxores, vel retinent concubinas, & dicit, ꝙ debēt a clero ſubmoueri, & vxores mancipari ſeruituti: hoc probat per viij. auctoritates ſanctorum patrum. Ioan. de Fan.

CASVS. Concludit Gratianus ex ſupradictis, ꝙ ſacramenta de manibus hæreticorum ſimoniacorum, & in fornicatione iacentium nō ſunt recipienda, non quin ſint vera ſacramenta; ideo fit, vt tales ſacerdotes propter verecundiam facilius ad pęnitentiam prouocentur ſi viderint ſe contemni. Caſus ſeq. cap. patet.

l SI quis eorum iſtud c. euidenter eſt contra illos qui dicunt, ꝙ Gręci poſſunt, contrahere in ſacris ordinibus

Græci in ſacris ordinibus nō poſſunt contrahere.

mibus i, cum hoc cap. ſit ſextæ ſynodi, & ſexta ſynodus præfixit eis regulam viuendi, vt 31. diſt. Nicæna, cap. quoniam. §. hoc autem. patet etiam quod apud eos in ſacris ordinibus non contrahitur matrimonium, nec etiam tempore Apoſtolorum licitum fuit contrahere an

SVbdiaconis.] CASVS. Quæſiuit Bonifacius an ſubdiaconi ſui epiſcopatus poſſint vxores ducere. & reſpondet Greg. quod non: ſed hoc ſtatuit de illis quod decreuit de alijs. nec, quod decretum fuit, alicuius temeritate vult violari.

p e iali iure mulieri copulari, hoc ante ordinem ſubdiaconatus faciat.

Item ex concilio Carthag. 3. c. 19.

¶ Lectores aut vxores ducant, aut continentiam profiteantur. Cap. VIII.

Pann. l. 1. c. 11. LEctores, cum ad annos pubertatis[a] venerint, cogantur[b] aut vxores ducere, aut continentiam profiteri.

Item Gregorius Bonifacio epiſcopo Rhegino, lib. 3. epiſt. 5.

¶ Subdiaconos continentiam ſeruare oportet. Cap. IX.

Pann. l. 3. c. 99. SVbdiaconis tuis hoc, quod de Siculis ſtatuimus, decernimus obſeruari, nec illam deffinitionem noſtram cuiuſquam ſinas contumacia[c] aut temeritate corrumpi.

Item Vrbanus ij. in ſynodo apud Melphiam, c. 13.

¶ Beneficio & officio careant, qui poſt diaconatum vxoribus vacant. Cap. X.

Pann. l. 3. c. 105. EOs, qui[d] poſt ſubdiaconatũ[a] vxoribus vacare volũt, ab omni ſacro ordine remouemus, officioque, atque beneficio eccleſiæ carere decernimus. Quòd ſi ab epiſcopo commoniti non ſe correxerint, principibus indulgemus licentiam, vt eorum fœminas mancipiant ſeruituti: Si vero epiſcopi conſenſerint[e] eorum prauitatibus; ipſi officij interdictione mulctentur.

a ¶ Subdiaconatum.] *Antea legebatur*, diaconatum. *Sed emẽdatum eſt ex aliquot uetuſtis Gratiani exemplaribus, & ex ipſo concilio, cuius unum exemplar eſt in bibliotheca Vaticana, & alterum miſſum eſt è* Gallia. *Diaconis enim nunquam in Latina eccleſia legitur permiſſum fuiſſe coniugium, aut uſum ipſius, quos Syricius, & Innocentius ſemper eadem continentia lege cum epiſcopis, & presbyteris coniunxerunt. Subdiaconis quoque poſt. B.* Gregorium, *& prohibitionem illam, quæ continetur in cap. ante triennium ſupra diſt. 31. eadem lex fuit conſtituta, quam Vrbanus ſecundus hic innouandam ſtatuit.*

Item Dominico Patriarchæ Gradenſi.

c ¶ Cõtumacia.] qa non eſt fauore alicuius perſonæ omittẽdum quod ſtatutis generalib. continet. 61. diſt. miramur.

EOs qui.] CASVS. Quidã diaconi contrahebant de facto, vel vxores quas duxerãt ante ſacros ordines cognoſcebant. Quæſitum fuit quid de eis deberet fieri. & de vxoribus eorum? Et reſpondet Vrbanus, quod clerici ab officio & beneficio ſuſpendantur, & ſi incorrigibiles fuerint, datur licentia principib. vt eorum fœminas mancipiẽt ſeruituti, & ſi epiſcopi huic prauitati cõſenſerint, ſuſpendantur.

d ¶ Eos qui.] Quod hic dicitur, intelligo quando quaſi matrimonialiter[a] ducunt vxores, & in eo caſu filij redigũtur in eccleſiæ ſeruitutem, vt 15. q. vlt. cum multę. primo tamen ipſe epiſcopus rediget in ſeruitutem eas ſi poteſt, vt 81. diſt. quidã clerici: ſed ſi ipſe non ſufficit, tũc itur ad brachium ſæculare, vt hic dicitur. Sed obijcitur, nõne principes habent iuriſdictionẽ ſup. iſtas, cum ſint laicæ? quare ergo eis, indulgetur illud, cũ ipſi eas per ſe poſſunt punire? Si legitima eſſet vxor iſta, tunc planũ eſſet, quia legitima vxor ſortitur forum ex perſona viri, vt ff. de iur. om. iud. cum quædam Sed illa quæ non eſt legitima, non, vt ff. ad munici. de iure. §. vlt. Ad hoc poteſt dici, quod cum ſit de familia ſacerdotis, eſt de foro eccleſiæ, ſicut & alii, qui ſunt de familia eius, vt 89. diſt. indicatum. & 12. q. 2. eccleſiarum ſeruos. vel ideo cenſetur de foro eccleſię, quia deliquit in perſona eccleſiæ; quia ratione delicti dicitur in me princeps habere iuriſdictionem: & ratione delicti fit quis de foro alterius, vt 6. q. 3. placuit.

a Hanc ſententiã ſequitur Vinc. & Inno. extra de cohabi. cler. ca. 2. in fin. vbi ẽt de hoc. Archid.

Vxor clerici eſt de foro eccleſiæ.

in ſubdiaconatu, vt 84. diſt. cum in præterito.

LEctores. CASVS. Clerici quidã in pubertate xviij. ann. poſiti volebant ad ſubdiaconatum non promiſſa continentia promoueri. Quæſitum fuit in concilio Carthag. quid de hoc fieri deberet, & reſponſum fuit, quod iſti aut ducant vxores, aut cogantur continentiam profiteri, ſi volunt ſubdiaconi fieri.

a ¶ Pubertatis.] plena, quę eſt xviij. ann. in ſæcularib. clericis, ſed xv. in monachis. 20. q. 1. illud. 28. diſtinct. de his. hic enim dr̃ plena pubertas, vt Inſtitu. de adopt. §. minorem. Sed quantum ad matrimonium contrahendum, dicitur plena pubertas xiiij. anni in viro, vel xij. anni in muliere. vt extra de ſpon. imp. puberes.

b ¶ Cogantur.] inf. eod. placuit. contra. Sed illud quando eccleſia penuriam non patitur. argumen. 55. diſt. cap. 1.

e ¶ Conſenſerint.] hodie deponitur, vt extra de vita & honeſta. cleric. & clericorum mores. & 83. diſtinct. ſi quis epiſcopus. & extra de ſimo. nemo. Sed illud 3. verum quando prece vel pretio conſenſit, vt ibi dicitur in illa conſtitutione, vt clericorum. Si autem epiſcopus negligens eſſet, ſuſpendatur per duos menſes, vt 1. q. 1. quidquid.

3 Ideſt quod dr̃ in illis c. pdictis Gradẽſi patriarchæ. ille ſub nomine archiepiſcopi continetur, vt patet 21. diſt. in ca. 1. ver. ſi ordo.

ERubeſcant.] CASVS Quæſiuit Patriarcha Gradenſis quid debeat fieri de his qui erant in ſacris ordinibus poſiti: nihilominus tñ mulierculas ſibi habebant. Et reſpon. Vrbanus: niſi eas abiecerint, & vixerint continenter: ſi eſt manifeſtum, ſunt ab omni dignitate eccleſiaſtica remouẽdi: ſi autem occultũ eſt, diuino iudicio reſeruentur. Sequentia duo cap. plana ſunt.

¶ Excludendi ſunt à ſuorum graduum dignitate ſubdiaconi, & deinceps, ſi continentes eſſe nolunt. Cap. XI.

ERubeſcant impij, & aperte intelligant iudicio ſpiritus ſancti eos, qui in ſacris ordinibus, presbyteratu, diaconatu, ſubdiaconatu ſunt poſiti, niſi mulieres abiecerint, & caſte vixerint, excludendos ab omni eorundem graduum dignitate. De manifeſtis quidem loquimur: ſecretorum [a] autem & cognitor Deus, & iudex eſt.

In c. 3 multis. erubeſcant. extra de æta. & qual. Pann. l. 3. c. 103.

Idem in Melphitenſi ſynodo præſidens dixit, c. 12.

¶ Ad ſacros ordines non accedat, niſi virgo, aut probatæ caſtitatis. Cap. XII.

NEmo ad ſacrum ordinem permittatur accedere, niſi aut virgo [b], aut probatæ ſit caſtitatis, & qui vſq; ad ſubdiaconatum vnicam, & virginem vxorem habuerit.

In c. 2 multis extra de æta. & qual. Pann. l. 3. c. 104.

Item in concilio Carthaginienſi 5. c. 3.

¶ In tribus gradibus conſtituti etiam ab vxoribus abſtineant. Cap. XIII.

PLacuit epiſcopos, presbyteros, diaconos α ſecũdum priora ſtatuta β etiam ab vxoribus abſtinere [c]; quod niſi fecerint, ab eccleſiaſtico remoueãtur officio: cęteros vero clericos ad hoc non cogi, ſed ſecundum vniuſcuiuſque [d] eccleſię conſuetudinem obſeruari debere.

Pann. l. 3. c. 105.

α ¶ Diaconos.] *ſequebatur,* ſubdiaconos. *quæ vox ſublata eſt, quoniam abeſt ab originali, & ab Africano, cap. 37. & à Carthaginenſi Græco, c. 71. & infra diſt. 84. cum de quorundam: quamuis habeatur in Carthaginienſi codicis canonum, c. 5.*

β ¶ Secundum priora ſtatuta.] *Græcè eſt* κατὰ τοὺς ἰδίους ὅρους, *& Balſamon interpretatur,* tempore vicis ſuæ: *quod ab originalis ſententia alienum eſt.*

Item Leo IX. contra epiſtolam Nicetæ abbatis.

¶ In minoribus ordinibus conſtituti vxorem ducant; niſi voto, aut religioſo habitu prohibeantur. Cap. XIV.

Humbertus Cenomanen. legatus Leonis ix. in reſponſione contra Nicetam.

SEriatim, & aperte proſequemur, quid ſancta Romana eccleſia in gradibus clericorum agat. Clericos tãtum, oſtiarios, lectores, exorciſtas, acolythos, ſi extra votũ, & habitum [e] monachi inueniantur, & continentiã profiteri noluerũt, vxorẽ ducere virginẽ cũ benedictione ſacerdotali permittit; nõ autem viduam, aut repudiatam: quia propter hoc deinceps nec ad ſubdiaconatũ prouchi poterunt: quia nec laicus non virginem ſortitus vxorẽ, aut bigamus ad clericatum poteſt aſcendere. Quòd ſi qs ex

Pann. l. 3. c. 107.

Eccleſia nõ iudicat de occultis.

a ¶ Secretorum.] ex hoc patet ꝙ eccleſia nõ iudicat de occultis, ſic 32. q. 5. Chriſtiano. 2. q. 5. cõſuluiſti. & 6. q. 1. ſi omnia. Et eſt ar. pro opinione illorũ, qui dicunt ꝙ occultum delictũ non irrogat irregularitatem. Io. quod eſt expreſſum hodie extra de temp. ord cap. vlt. niſi in homicidio & ſimonia i ordine. 1. q. 1. reperiuntur. B.

Bigamus eſt cũ corrupta etiam ignoranter contrahens.

b NEmo] virgo.] quid ſi credit ſe contrahere cũ virgine, & eſt corrupta? Dico eum nõ promouendum, cũ ſit maritus corruptæ, vt 34. d. qui in aliquo. quia ibi nec error nec uiolentia excuſat, vt 32. quæſt. 5. ille autem. ſicut nec caſus excuſat, vt 15. q. 1. cap. vlt. Quid ſi primo corrupi virginem, & poſtea eam deſponſaui? Argu ꝙ promoueri non poſſum, ſi volo eam ducere, vt 30. q. 5. qualis & infra d. proxi. maritum hoc notaui in quæſtio. B.

ADDITIO. Quæſtio dominicalis eſt: & incipit, Aliquis cognouit virginem, &c.

c PLacuit.] Abſtinere.] Ideſt, nõ contrahere.

Conſuetudo eſt obſeruãda in matrimonio.

d Sed ſecundũ vniuſcuiuſque.] nota conſuetudinem ſeruandam i matrimonio, vt hic, & inf. ead. quoniam & extra de cog ſpi. cap. 2. Sed contra extra de ſpõ. duorum tua. & ex hoc videtur quòd epiſcopus in ſua dieceſi poſſit ſtatuere ne acolythi contrahant. Sed credo hanc conſuetudinem referendam ad beneficia, vt ſi conſuetudo ſit vt acolythi vxorati habeant beneficia, ipſa ſeruetur. ſed hodie corrigitur per decreta. extra de cler. coniug. Ioannes. & cap. cum decorem.

SEriatim] CASVS. Abbas Niceta dicebat clericos in ſacris ordinibus poſſe cognoſcere vxores ſuas. Leo autem Papa reprehendens epiſtolam dicit, quòd clerici in minoribus ordinibus, ſi ſunt extra votum vel habitum monachalem, poſſunt vxores ſortiri virgines, nõ viduas vel repudiatas alioquin nec ipſi nec bigami poterunt promoueri poſtea. Si autem poſtea uoluerint promoueri, debet hoc etiam fieri de conſenſu uxoris: quæ poſtea nec maritis nec aliis debet carnaliter copulari viuente marito, vel poſt mortem. Sequen. cap. plana ſunt vſque ad cap. presbyter.

Vxor promoti an matrimoniũ contrahere poſſit.

e ¶ Votum & habitum.] Bene dicit, habitum, & votum: quia ſolus habitus non ſolemnizat votum, vt extra de reg. porrectum.

a ¶ Poſt

a ¶Poſt mortem.] De iſta vxore promoti dic. quod eo ipſo quod dat licentiam, intelligitur uouere: ſimiliter etiam ea cuius maritus ſuſcipit habitũ religionis: vnde neutra debet contrahere. ſi tamen contraxerit, tenet ſecundum quoſdam: nam votum non fuit ſolennizatum 1. Diſtin- pp votum, ſed pp conſtitutionem eccleſiæ, ſ vt non ſit matrimoniũ ſi contrahat. & vt expreſſum 5.28 diſt. qa ſunt H dicit. quod in utraq; vxore promoti, & ingreſſi votum de præſenti dirimit, licet non ſolennizet actum. Ioan. Faber dicit aliud eſſe in vxore ingreſſi, aliud in vxore promoti: qa illa poſt mortem cõtrahit, ſed vxor promoti non. quia eſt ratio diuerſitatis: quia dignior eſt clericatus quam monachatus: nam etiã bigamus põt eſſe monachus. 16.q.1. legi. ſed mirum eſt, quod tantus vir hoc dixerit, cum maniſeſtè obuiet 27.q.2. Agathoſa, &c. ſi quis cõiugatus & 33 q.5. q uxorem. poſſet autẽ dici, quod uotũ vxoris ſolennizatur ex uoto viri promoti: & ita vir uxori communicat uotum, ut 28. diſt. quia ſunt. de hoc not. in d. ca. qui uxorem.

ADDITIO. Idẽ no. Hoſt. extra de regu. ad apoſtolicam. Archidiac.

arg. 27.q. multorũ. de vxore promoti ... uitur, q̃ ... a votũ nõ ... erat. poſt ... i mor- ... n nubere prohibe- ... ſed illud ... ſua ſpõ. ... diſt. c. 1. Dic ergo ... Ioan. de ... n. quod illud ... eſt uerũ ... uxore promoti. 38. di. ... & c. ſeq. ... chid.

præfatis ordinibus deſiderat ad ſubdiaconatum aſcendere, nequibit hoc ſine conſenſu vxoris ſuæ: vt fiat de carnali deinceps ſpirituale coniugium, nemine eos ad hoc cogente. Neq; permittitur poſtea vxor iungi eidem marito ſuo carnaliter, nec cuiquam nubere in vita, aut poſt mortem [a] illius.

Item ex concilio Chalcedonenſi, c. 14.

¶Non liceat clericis alterius ſectæ uxorem accipere. Cap. XV.

Pann. li. 3. c. 110.

QVoniam in quibuſdam prouincijs conceſſum eſt lectoribus & pſalmiſtis vxores ducere [b], ſtatuit ſancta ſynodus, nõ licere cuiquam ex his accipere ſectæ [c] † alterius vxorem.

† ἑτεροδεξῶν.

Item ex concilio Niceno, c. 3.

¶Non habitent cum clericis mulieres, niſi quæ naturali fœdere omnem ſuſpicionem excludunt. Cap. XVI.

Burch. li. 2. c. 109. Anſ. li. 7. c. 113. & 6. c. 202. Iuo p. 6. c. 186. Pann. li. 3. c. 112.

ſ INterdixit per omnia ſancta † ſynodus nõ epiſcopo non presbytero, non diacono vel alicui omnino, q in clero eſt, licere ſubintroductam habere mulierem, niſi forte, aut matrem, aut ſororem [d], aut amitã, aut etiam α eas idoneas [e] perſonas, quæ fugiant ſuſpiciones [f].

α ¶Aut etiam.] *Græce eſt.* ἢ ἀμείνω πρόσωπα πᾶσαν ὑποψίαν διαπέφευγεν, *id eſt*, vel eas tantum perſonas, quæ omnem fugerint ſuſpicionem.

[*Item Hieronymus ad Nepotianum de vita clericorum, & alibi.*]

PALEA. Cap. XVII.

In epiſt. ad Ocea. ibidem. In epiſt ad Nepotianum prope fi. In epiſt. ad Ruſt. In epiſt. ad Ocea. li. 2. contra Iouin.

HOſpitiolum α tuum aut raro, aut nunquam mulierũ pedes terant. ¶Quia non poteſt β toto corde cum Deo habitare, qui fœminarum acceſſibus copulatur. ¶Fœmina γ conſcientiam ſecum pariter habitantis exurit. ¶Nunquam de formis mulierum diſputes. ¶Fœminæ nomen tuum nouerint δ; vultum neſciant. ¶Fœminam, quam bene videris conuerſantem, mente dilige, non corporali frequentia. ε Si bonum eſt mulierem non tangere, malum eſt [g] ergo tangere.

α Hoſpitiolum.] *Caput hoc habetur in multis manuſcriptis, & ſine Palea nomine. Eſt autem collectum ex varijs* B. *Hieronymi locis, in quibus de vitanda mulierum conſuetudine agitur.*

β ¶Non poteſt.] *In epiſtola ad Oceanum. quæ non putatur eſſe* B. *Hieronymi legitur*, Mihi crede, non toto corde cum Domino habitare, &c.

γ ¶Fœmina.] *Ibidem Paulo ſuperius:* flammigero igne percutit fœmina conſcientiam pariter habitantis, exuritque fundamenta mentium.

b QVoniam.] ¶Vxores ducere. i. retinere.

c ¶Sectæ.] inf. 28. q. 1. caue. & c. non oportet. 1.

INterdixit.] Hæc eſt quinta pars diſt. in qua vt clerici facilius cõtineant, ſupponit Gratianus auctoritatem horũ cap. quòd clerici debent vitare familiaritatem & cohabitationem fœminarum extranearum. Ioan. de Fan

1 Illud c. nõ oportet potius cõtradicit: ſed hic, quod loquitur in ſpõſalib. de futuro: q̃ inter tales põt contrahi, vt ibi nota. Hug.

d ¶Aut ſororẽ.] In quib. nil ſæui criminis exiſtimari fœdus naturale pmittit, vt ext. de coh. cle. c. pe.

e ¶Idoneas.] Vt vxores ſeruorũ ſuorum, 81. diſt. uolumus. & c. cum omnibus.

f ¶Suſpiciones.] Quia ſuſpectas mulieres hẽbat, vt ext. de coh. cle. c. 1 & 2.

g HOſpitiolum tuũ ¶Malũ eſt] Arg. a cõtrarijs, ſi vnũ eſt bonum reliquũ eſt malũ, fallit in prodigalitate & auaritia. Item duo contraria qñque inueniuntur bona, vt nubere, & non nubere: quotidie cõicare, & non cõicare. 18. q. 1. ſic enim de conſecr. diſt. 2. quotidie. & arg. C. de procur. exigendi, ibi, ſed multo iuſtius fuit.

Contraria duo qñque ſunt bona.

Diſtingue tñ, utrum huius uxor ſciat ius uel dicatur ſibi, quia tunc uouere intelligit, nõ tñ ſolennizatur uotum. Si uero ignorat, nec ei dicitur non intelligitur uouere, in uxore tamen promoti ſecus poſſet dici non

PResbyter.] CASVS. Quidam de conſenſu uxoris ſuæ factus fuit presbyter: quem Gregorius valde commendat: quia & ſi eam poſt ſacerdotium diligeret, vt ſororem, tñ quo ad carnis officium vitabat vt hoſtem: nec appropinquabat ad eam. Quæ autem poſtea ſequuntur, plana ſunt uſque ad diſtinctionẽ: & per te videbis.

a ¶Presbyteram.] Cum qua in minoribus ordinibus con traxerat.

b ¶Mulieres.] ¶Et matricuriæ.] ideſt, habentes curã de reb. eccl.

ECce.] Hæc di. diuidit in quatuor partes. Iº prima ponuntur x. impedimẽta quæ impediunt promouendos. Secũda ibi, [Cõiter.] Tertia ibi, [Laici.] Quarta ibi. [Cæterum.] Io. de Fan. CASVS. Concludit Gratianus ex ſupradictis ꝙ in ſacris ordinib conſtituti vxores nõ poſſunt hr̃e: nec bigami poſſunt ad ſacros ordines ꝓmoueri. In hac vero 33 diſt. quęritur, an ille, qui præter uxorẽ concubinam habuit, poſſit promoueri? Et rñdet ꝙ nõ. Et accipitur hic concubina quę habetur loco vxoris. Additur etiam in hac diſt. de arreptitijs, dæmoniacis, & caducis maximè.

c ¶ Sed quæritur.] Hic intitulatur 33. diſt. in qua magiſter oſtendit ꝙ bigami, corpore vitiati, vſurarij, publicè pęnitẽtes, luſores, in ſcena ludẽtes, furioſi, arreptitij, accipiẽtes meretrices in vxores, habẽtes cõcubinas, nõ poſſunt promoueri: quandoq; tñ diſpenſat in cõcubinarijs, inf ea. c. vlt. 1 Et nota, ꝙ ĩ primis duob. cap. magiſter accipit concubinã pro vxore 2. quã quis duxit ſine ſolennitate, vt inf. 34. di. §. concubinã. ſed H intelligit verã concubinã: ꝗ ſi qs habuit poſt baptiſmum promoueri non debet, vt 25 diſt c vlt. Io.

Vſurarij & alij multi nõ poſſunt promoueri.

1 Ad idẽ 34. di fraternitatis. Arch. 2 Idẽ tenet Goffr prout no. inf. c. 1.

ſ ¶Nouerint.] *Antea legebatur,* fœminam nomen tuum neſciant. *Emendatum eſt ex aliquot manuſcriptis, & ex epiſtola Hieronymi ad Ruſticum monachum.*

s ¶Frequentia.] *In epiſtola ad Oceanum eſt,* frequentes ornatu.

Item Gregorius in dialogo, lib. 4. c. 1.

¶Presbyter vxorem ſuam quaſi ſororem diligat, & quaſi hoſtem fugiat. Cap. XVIII.

PResbyter quidam ſibi commiſſam regebat eccleſiam cum magno timore Domini; qui ex tempore accepti ordinis presbyteram [a] ſuam, vt ſororẽ diligens, ſed quaſi hoſtem cauens ad ſe propius accedere non ſinebat; eamque ſibi appropinquare nulla occaſione permittens, ab ea ſibi communionem funditus familiaritatis abſcidit. Pann. li. 3. c. 114.

Presbyteram vero quam debeamus accipere Laodicenſe concilium, c. 11. oſtendit dicens.

¶Viduæ, vel ſeniores presbyteræ appellantur. Cap. XIX.

MVlieres a, quæ apud Græcos presbyteræ appellantur, apud nos viduæ, ſeniores, vniuiræ, & matricuriæ [b] appellantur, in eccleſia tanquam ordinatas conſtitui non debere.

a ¶Mulieres.] *Sic habet priſca verſio Græcè:* περὶ τοῦ μὴ δεῖν τὰς λεγομένας πρεσβύτιδας, ἤτοι προκαθημένας ἐκκλησίᾳ καθίστασθαι, *ideſt,* quòd non oportet eas, quæ presbyteræ, vel præſidentes dicuntur, in eccleſia collocari. *qua eſt Dionyſij verſio præterquam: in vltimis verbis. Ille enim habet,* eccleſijs ordinari. *Et videndus eſt Balſamon ad eum locum.*

DISTINCTIO XXXIII.

ps 1. ECce, quòd in ſacris ordinibus conſtituti vxores habere non poſſunt, vel ſi bigami aliqui fuerint inuenti ad ſacros ordines aſcendere non ualent. Sed quæritur [c], ſi quis præter uxorem concubinã habuerit, vtrum in ſacerdotem promoueri ualeat. Talis a ſacris ordinibus auctoritate canonum Apoſtolorum prohibetur, in quibus, can. 17. ſic ſtatutum legitur.

¶Secundis nuptijs poſt baptiſma copulatus, aut concubinam habens ad ſacrum ordinem conſcendere non valet. Cap. I.

SI quis poſt acceptum [d] baptiſma ſecundis nuptijs fuerit copulatus, aut concubinam [e] habuerit, non poteſt † fieri epiſcopus, non presbyter, aut diaconus, aut prorſus eorum, qui miniſterio a ſacro deſeruiunt. Anſel. li 6. c. 143. Iuo p. 8. c. 137. al. 151. † al. eſſe.

a ¶Miniſterio.] *Græcè:* τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ. *ideſt,* qui ſunt in catalogo ſacerdotali.

SI quis.] CASVS. Quidã poſt baptiſma duas habuit vxores, vel vnam vxorem, & aliam concubinam: quæſitum fuit ab Apoſtolis, vtrũ talis poſſit promoueri & rñ. ꝙ non poteſt talis promoueri ad ordinẽ clericalem.

d ¶Poſt acceptum.] Maxime. Idem n eſt ſi ante 3. baptiſma habuit unã, & poſt aliam uxorem vel concubinam: vel determinat uerbum infra poſitum habuerit. 3 26. di. c. tius.

e ¶Aut concubinam.] Poſt primam vxoris: talis tamen

ex

ex diſpenſatione quandoque promouetur.inf.ea.habuiſſe,& 34.d fraternitatis.

DESERVIENTIS. Exponit modo Gratianus qui dicantur ſacro miniſterio deſeruire, & dicit ꝙ ſubdiaconi, & acolythi,& qualiter deſeruiant,dicit. Exponit etiam

punitur quis & meretur, vt ff qui indig.l.1.

c ¶Vel iniuſto.] idest,indignatione,vel ex nimia commotione.ſecus ſi propter neceſſitatem faceret, vt 55.d.ſi quis a medicis.

d ¶Illum.] Talis etiam deponitur.47.d de Petro & cap. quoniam.

Deſeruientes ſacro miniſterio intelliguntur ſubdiaconi qui calicem diacono offerunt, & acolythi, qui cum cereis diaconos pracedunt. vnde, & ceroferarij dicuntur: qui etiam vinum, & aquam praparando calici ſubminiſtrant. Concubina intelligenda eſt prater vxorem, vt iſte ſit ſenſus capituli: [Si quis poſt acceptum ſacrum baptiſma ſecundis nuptijs fuerit copulatus, aut concubinam duxerit:] diſtinguendum eſt, antequam vxorem duxerit ſiue poſt mortem vxoris.

Vnde B. Gregorius a *ait.*

a ¶Gregorius. *Hoc caput ſumptum eſt ex c.72.libelli de eccleſiaſticis dogmatibus, qui inter opera B.Aug.editus eſt; atque ex eo albi ſapiſſime ab ipſo Gratiano citatur. A Trithemio autem adſcribitur Alcuino, ab alijs Iſidoro. Sed plures, & maioris auctoritatis Gennadio tribuunt, ut Valfridus Strabo, lib. de re. eccleſ. c.20. Petrus Lombardus ſent. 2.d.8. S. Thomas quodlib. 12.art. 20. Platina in Simmacho, & alij.*

¶Duarum matronarum maritus poſt baptiſmum, clericus non ordinetur. Cap. II.

Anſ.l.7.c.22.al. 26. Iuo p.8.c.295. Poly.l.2.tit.31.

MAritum duarum poſt baptiſmum matronarum clericum non ordinandum, neque eum qui vnam quidem ſed concubinam [a], non matronam habuit nec illum, qui viduam, aut repudiatam, vel meretricem [b] in matrimonium aſſumpſerit: nec eum, qui ſemetipſum quolibet corporis ſui membro indignatione aliqua, vel iuſto, vel iniuſto [c] timore ſuperatus truncauerit: nec illum [d], qui vſuras accepiſſe conuincitur, aut in ſcena luſiſſe dignoſcitur: nec eum, qui publica pœnitentia [e] mortalia crimina defleuit †: neque illum qui in furiam [f] aliquando verſus, inſaniuit, vel afflictione diaboli vexatus eſt: neque eum, qui per † ambitionem ad imitationem Simonis magi pecuniam obtulerit †.

† *deflet*] orig.
† *al. pro ordinatione.*
† *offert.*] orig.

Item Pius Papa.

¶Arreptitij, vel epileptici ſacris altaribus non miniſtrent. Cap. III.

Burc.l 3.c 72. Iuo p 2.c 125. Poly.l.4 tit.31.

COmmuniter diffinimus, vt nullus de ijs [g], qui aut in terram arrepti a dæmonibus eliduntur, aut quolibet modo vexationis incurſibus efferuntur, vel ſacris audeant

e ¶Pœnitentia.] Vt 51. d. qui in aliquo, & 50.d. de his.

f ¶In furiam.] Tamen promotus non deponitur, vt 7.q 2. quamuis

COmmuniter.] Hæc eſt ſecunda pars huius diſt. in qua probatur per tres auctoritates ſanctorum patrum, ꝙ dæmoniaci, & epileptici, & furioſi non debent promoueri. Io. de Fan.

CASVS. Sequitur in hoc capit. ꝙ illi qui dæmonibus arrepti eliduntur, non debent ſacris altaribus miniſtrare, niſi ſuſpenſi per annum inueniantur ab incurſu dæmonum liberati. Illi vero qui morbo epileptico, vel caduco laborant, non miniſtrent niſi prius inquiratur qualiter illi laborent. qui ſi in terram cadunt, non miniſtrarent. Alijs vero ægritudinibus laborantes non prohibentur. Et no. ꝙ hoc ca. loquitur de iam promotis. Sequens cap. patet.

g ¶De ijs.] Qui ita vexantur, diſtinguendum eſt: nam ſi frequenter cadunt, non debent miniſtrare, vt inf. 7. quæſt. 2. ca. 1 ſi vero raro, & emittunt voces confuſas ſimiliter non debent miniſtrare, vt inf 7. q. 2 c. 2. ſi autem raro nec emittunt voces confuſas, poſſunt ſed habere debent coadiutores, vt 7. q. 1. illud: promoueri autem non poſſunt tales ex quo paſſi ſunt ſemel, vt ſup. ea. ca. maritum. Et hæc eſt opinio H. nec in hoc habet contradictionem. In dæmoniacis ſimiliter nulla eſt contradictio inter H. & alios quo ad promotionem: quia omnes dicunt, ꝙ nullus talis debet promoueri, vt cap. maritum. & c. clerici. In promotis autem diſtinguitur inter H. & alios. Nam dicunt alij, ꝙ ſicut non debet promoueri qui ſemel eſt arreptus a dæmone, ita nec officium poteſt exercere etiam ſi iam promotus ſit: & qui hoc dicunt, illam literam, (qui tamen) aliter intelligunt quam H. nam dicunt, ꝙ hoc relatiuum, qui, refertur ad proxime poſitum, i. epilepticos 1 & eſt ſenſus literæ Epileptici non debent ſe ingerere diuinis ſacramentis, exceptis illis qui ſine

Punitur quis & meretur ex eodem facto.

1 Dic melius: illud non contradicit: nam quantum ad legem prinot onis reus eſt, vt hic: ſed quantum ad gratiam innocens, vt argu. 10. q. 1 c. ſi. 32 q. 5. c. ille Arc.

Morbo caduco laborantes an miniſtrare poſſint.

Dæmoniacorum promotorum, & promouendorum diſtinctio.

a Ad huius verbi declarationem dic, quod epilenſia Græce apprehenſio dicitur eo ꝙ mentem apprehendat pariter. & corpus poſſideat ſit aut ex melancholico humore quoties exuperauerit, & ad cerebrum conuerſus fuerit. Arch.

etiam, ꝙ concubina intelligitur illa quæ ante vxorem ducta fuit, vel poſt mortem vxoris.

MAritum.] CASVS. In hoc ca 2. enumerantur impedimenta pro quibus aliquis repellitur a promotione, vt ſi maritus fuit duarum matronarum: vel præter vxorem concubinam, vel meretricem in matrimonium aſſumpſit, &c

a ¶Concubinam] Arg ꝙ ſi quis habuit virginem concubinam licet poſtea ſumat eam in vxorem, ꝙ non poteſt promoueri, vt 34. d. curandum, & c. præcidimus, & 30. q. 5. qualis.

b ¶Vel meretricem] 32. q. 1. cap. non eſt culpandus. arg. contra. Sol. Illud in figura, & ita ex vno eodemque facto

ſine paſſionibus, id eſt, q ſine vocis confuſæ emiſſione & ſpumę iactatione, qui tamē & ipſi, id eſt, iſti qui hoc non faciunt, ſed tantum cadunt, debent eſſe tandiu ſuſpenſi, donec appareat eos per annum liberatos, id eſt, non occupatos incurſu dæmonum, id eſt, appareat, ꝙ iſta paſſio non eſt dæmoniaca, ſed epileptica. H. vero dicit in dæmoniacis ꝓmotis, ꝙ ſi ꝑ annū ſteterut, & non fuerunt paſſi ſupradicta, poſſunt exercere diuina officia, vnde dicit, ꝙ illud relatiuũ, qui, refert proprie pro dæmoniacis, & improprie ſecundum eum ponitur in ſi. liberati.

a ¶Vel indiſcuſsè.] id eſt, temere.

b ¶Exceptis illis.] epilepticis, qui raro cadunt.

c ¶Paſſionibus.] id eſt, ſine ſpuma, &c.

d ¶Qui tamen.] ſ. dæmoniaci. H.

e ¶Spatio.] 7 q 2 c. vlt. contra. Sed ibi fuit dubiū hic certū.

f Clerici.] Sacri regiminis.] Ex hoc, ꝙ dicit, ſacri regiminis, videtur ꝙ ad minores ordines bene poſſunt promoueri. Lau.

Vſq; adeo.] CASVS. Quidam epiſcopi permittebāt dæmoniacos præsbyteros, caducos, & furioſos, miniſtrare diuina: quos Gelaſius reprehendit, & probat quod hoc fieri non debet, ne per hoc generetur ſcandalum Chriſtianis, & ꝓbat hoc a minori, qa lex Moſaica nō ꝑmittebat ægros corpore tangere ſacra: multo ergo minus in nouo teſtamento dæmoniacis, caducis, & furioſis, debet hoc permitti.

g ¶Opere.] id eſt, diuino obſequio.

h ¶Neceſſitatis.] id eſt, infirmitatis

i ¶Ne quibuslibet] Prima ratio.

K ¶Sauciatū] id eſt, debilitatum, vt 49 d. cap. 1.

l ¶Diuina.] id eſt, Moſaica.

m ¶Quantum magis.] q d. ex quo vitiati corpore remouentur, multo magis vitiati mente: arg 35. d. ſedulo 1.

Laici] CASVS. Fœlix epiſcopus quæſiuit ab Innoc. an laici, qui tempore baptiſmi vxores habuerunt, poſſint promoueri Et reſpon. ꝙ ſic, ſi bonæ fuerint opinionis, niſi præter vxorem, concubinam, vel meretricem vxoris affectu cognouerint.

n ¶Inſtituerunt] id eſt, informauerunt.

o ¶Non pellicem.] Pellicem vocat q nam quis ad tempus habet cauſa ſaturandæ libidinis.

1 Ar. ad hoc 44. d. c. nulli clerico. 16. q. 1. miramur. nam mens maior eſt q̄ corpus 35. d. ſedulo. m. Lau.

altaribus miniſtrare, vel indiſcuſsè[a] ſe ingerant ſacramētis diuinis, exceptis illis[b], qui corporis incommoditatibus dediti ſine huiuſmodi paſſionibus[c] in terram probantur eliſi, qui tamen[d] & ipſi tamdiu erunt ab officij ſui ordine, & loco ſuſpenſi, quouſque vnius anni ſpatio[e] per diſcretionem epiſcopi inueniantur ab incurſu dæmonū liberati †.

† *alieni*] cæteri collectores.

Item Nicolaus Papa.

De eodem. Cap. IV.

Iuo p. 11. c. 104.

Clerici, qui in adoleſcentia a dæmonibus cognoſcuntur obſeſſi, ad ſuperiorem ſacri regiminis[f] gradum aſcendere non poſſunt.

¶*Simile quiddam habetur in concilio Arauſico 1. c. 16. Iuo citat Nicolaum Aluuino Iouanſi archiepiſcopo, ad quem etiam fortaſſe ſcribitur c. quorundam. infra d. 34.*

Item Gelaſius Papa epiſt. ad vniuerſos epiſcopos per Lucaniam conſtitutos, c. 21.

¶De eodem. Cap. V.

Burc. l. 2. c. 20. Poly. l. 3 tit. 9. c. vlt. Iuo p. 2. c. 88. & p. 6. c. 40.

Vſque adeo ſanè comperimus illicita quæq; prorumpere, vt dæmonibus, ſimilibuſq; paſſionibus irretitis miniſteria ſacroſancta tractare tribuatur. Quibus ſi in hoc opere[g] poſitis, aliqd propriæ neceſſitatis[h] occurrat quis fidelium de ſua ſalute confidat, vbi miniſtros ipſos curationis humanæ, tanta perſpexerit calamitate vexari: Atque ideo neceſſario remouendi ſunt, ne quibuslibet[i], pro quibus Chriſtus eſt mortuus, ſcandalum generetur infirmis. Poſtremo, ſi corpore ſauciatum[k] fortaſſis, aut debilem nequaquam ſancta contingere lex diuina[l] permiſit; quanto magis[m] doni cæleſtis diſpenſatores eſſe non conuenit (quod eſt deterius) mente perculſos?

Leuit. 23.

Item Innocentius Papa 1. Fœlici epiſcopo Nucerino, epiſt. 4. c. 4.

¶Qui tempore baptiſmi vxores habent, ſi poſtea religioſe vixerint, clerici fieri non prohibentur. Cap. VI.

Anſ. l. 7. c. 29 al. 34. Iuo p. 6. c. 95. Panu. l. 3. c. 45.

3 Laici qui habentes vxores baptizati ſunt, ac ſic ſe inſtituerunt[n], vt opinio eorum in nullo vacillet, vt aut clericis iuncti ſint, aut monaſterijs, ex quo baptizati ſunt, adhæſerint, ſi non concubinam, non pellicem[o] nouerint, ſi in omnibus bonis operibus vigilauerint; non prohibentur huiuſmodi ad clericatus ſortem aſſumi.

4 *Cæterum ante ſuſceptum ſacrum ordinem quoſdā legimus concubinā habuiſſe, quos tamen ſacri canones non*

CÆTERVM CASVS. Supra dictum eſt, ꝙ ille qui præter vxorem habuit concubinam, promoueri non poteſt. Nunc vero dicit, ꝙ multi inueniuntur concubinas habuiſſe, quos canones non reijciunt, ſi poſt ſacrum ordinem ſe immaculatos cuſtodiunt.

CAETE-

Habuiſſe.]

ſresbyter nicans, s punit, legiti contra- ns.

HAbuiſſe.] CASVS. Andreas Tarentinus epiſcopus habuit concubinam antequam eſſet eps. & hoc Greg bene nouerat. Sed quidam dicebant poſt epiſcopatum eum habuiſſe acceſſum ad eam Greg. autē hoc audiens, cum dubium eſſet, certā noluit ferre ſentētiā, ſed

ſententia, vt 5.q.1.quidam.

b ¶Committendum.] Sed quare non indicit ei hęc pur gatio: quia exilis fuit infamia 1: & ſic quandoque aliquis propriæ conſcientiæ committit: vt ſup diſt 4.c.denique.& 15.q.8.c.1.& 33.q 4. vir cum propriis

1 Sed tunc habet locū circa hocq̄ legit & no. 2 q.5 quanto. Arch.

reiiciunt, ſi poſt ſacrum ordinem ab eius commiſtione ſeſe immaculatos cuſtodiunt.

Vnde Gregorius Andreæ Tarentino epiſcopo, lib.2. epiſt.44. ſiue c.83.

¶De quodam epiſcopo, qui ante ſui epiſcopatus apicem concubinam habuit. Cap. VII.

Burch. li.2 c.195. Iuo p.5 c.130. Polyc. li.4. tit.39.

HAbuiſſe te concubinam manifeſta veritate comperimus a, de qua etiā contraria eſt quibuſdam nata ſuſpicio. Sed quia in rebus ambiguis a abſolutum non debet eſſe iudicium, hoc tuæ conſcientiæ eligimus committendum b. Qua de re, ſi in ſacro ordine conſtitutus eius te permiſtione eſſe recolis maculatū, ſacerdotij honore depoſito c ad miniſtrandū nullo modo præſumas d accedere, ſciturus in animæ tuæ periculo † te miniſtrare, & Deo noſtro te ſine dubio reddere rationem, ſi huius ſceleris conſcius in eo, quo es ordine, celans veritatem permanere uolueris.

† al. periculum.

a ¶Comperimus.] *Sequebatur*, & te illius criminis participationem habere: *quæ verba ſunt etiam in editione operum B. Gregorij Frobeniana. Verum ſublata ſunt, quoniam abſunt & ab alijs editionibus, & a cæteris collectoribus, & a Ioanne diacono lib.2. num.43. uita eiuſdem Gregorij, omninoque ſententiam perturbant.*

c ¶Depoſito.] .i. ſuſpenſo ad tempus quouſq; ſatisfaciat. ſic ponitur 21. q.3. quoniam.

2 Ad idē 35. qō 6. ſi duo ext. de uot. poſtulaſtis. vbi de hoc.

d ¶Præſumas.] Arg. ꝙ occultu delictum reddit hoīem irregularē. Arg. cōtra d. ꝓxi. erubeſcat. Dic ut ibi. hoc forte in eo caſu qñ non pœnituit ſuper crimine.

DOmeſticarū.] Hæc d. diuidit 9 partes. In quarū prima reprehendit Gratianus quendā epm, q erat venator. & cum filia nimiā familiaritatem habebat. ſecunda ibi, [Concubina,] Tertia ibi, [Cęterū.] Quarta, [Qd ergo.] Quinta ibi [Similiter.] Sexta ibi, [Quæ ſunt.] Septima ibi, [Sed poſtea.] Octaua ibi, [Quib autē.] Nona [Vidua.] Io de Fan. CASVS. In hac 34. diſt oſtendit Gratianus abſtinendū eſſe a nimia familiaritate domeſticarū mulierum. Addit etiam qualiter in ſuperioribus c. accipiatur concubina, & de quibuſdam perſonis, quæ a promotione repelluntur.

DISTINCTIO XXXIIII.

1. 2. DOmeſticarum e quoq; perſonarum immoderatam familiaritatem epiſcopum vitare oportet.

Vnde Nicolaus Papa ab Albinum † archiepiſcopum.

† al. Aluinum.

¶Etiam conſanguinearum immoderatam familiaritatem epiſcopum vitare oportet. Cap. I.

QVorundam relatione fideliū, noſtris auribus intimatū eſt, quod Lāfredus epiſcopus, qui & iuuenis eſſe dicitur, venationi ſit deditus, quod vitium plurimos etiā de clericali catalogo, genere duntaxat Germanos f,

e ¶Domeſticarum] In hac 34. diſ. oſtendit, ꝙ clerici etiam domeſticis perſonis non exhibebunt nimiam familiaritatem: & ꝙ clerici non interſunt uenationibus aut aucupationibus. Secundo oſtendit qualiter accipiatur concubina in ſuperioribus, c. ſi qs poſt. c. maritum c habuiſſe. quæ c. ſunt ſup. diſt proxi. Tertio adiungit de multis non promouendis, & quod bigami qñque promouentur ad ſubdiaconatum, ut inf. c. lector. Quarto oſtendit ꝙ clerici non debent intereſſe conuiuijs nuptiarum. In fine oſtendit propter cuius viduæ copulam quis impeditur a promotione.

ſed eum ſuæ cōſcientiæ committens præcepit ei, vt nullo modo accederet ad miniſtrandū, ſi commiſtione illius concubinæ ſe poſt epiſcopatū ſciret eſſe maculatū.

a ¶Ambiguis.] ſup 14. d ſicut cōtra Sed dic ꝙ triplex eſt ambiguitas: ambiguitas iuris, ambiguitas facti, ambiguitas perſonæ: ubi ambiguitas iuris eſt, ibi de ſimilib. ad ſimilia proceditur, ut 20. diſtin. dę libellis, & de tali ambiguitate loquitur illud cap. 14 diſt. ſicut; ſed ubi factum ambiguum eſt tunc nunquam ferenda eſt ſententia in alicuius præiudicium, vt 11. q 3. graue. hoc ideo dico, quia ſi nulli fit præiudicium, vt in baptiſmo, conſecratione, vel ordinatione: bene fertur in dubio certa ſententia, ſcilicet ut baptizetur, uel eccleſia conſecretur, vel denuo ordinetur, ut de conſecra. diſtinct 4. paruulos. & diſt. 1. ſolennitates. & 68. diſt. presbyteri. tamen quandoque dubitatur de facto, & fertur ſententia in præiudicium alterius, ut extra de ſpō. iuuenis. ſed illud eſt propter periculum animæ. Vbi autem eſt ambiguitas perſonæ, ſed factum eſt certum, bene fertur certa

ambiguitas ē triplex.

QVorundam.] CASVS Lanfredus epiſcopus in duobus peccabat. ſcilicet in venatione more Germanorum & Gallorum, & immoderata filiæ ſuæ familiaritate propter quæ mala fama erat orta de ipſo: & ideo ſæpe correptus ab Albino & eius ſuffraganeis fuit: nullatenus tñ emendatus fuit: quare Nicolaus præcepit ut concilio epiſcoporum conuocato moneant illum, ut a ſupradictis ſe abſtineat: quod ſi non fecerit, excommunicetur. tandem ſi contumax fuerit deponatur.

f ¶Germanos.] ideſt, Theutonicos qui ſunt verū germani,

Germani vnde dicunt̄ æ.

men, vel verè nobiles. Arg. ext. de elec. venerabilem. & de præben. venerabilis.
a ¶ Venatorem.] Exiſtentem venatorem: ne obijciatur de Euſtachio. 86. diſ. Eſau. ADDITIO. Sub. qui prius fuit venator. poſtea fuit ſanctus: poteſt tñ aliquis ſimul eſſe venator & ſanctus. Archid.
b ¶ Fama.] Nõ quod aliquid ibi ſaui criminis exiſtimaretur propter fœdus naturæ. 1. ſ. quia corã omnibus eã nimis oſculabatur, & ponebat manus in gremium eius: & ideo fuit ei indicta purgatio. ſic extra. de pur. cano. ex. cum in iuuentute.
c ¶ Epiſcopis.] Arg. quod ſolus metropolitanus nõ poteſt audire cauſam 2. epiſcopi, etiam ciuilem, vt 11. quæſtio. i. ſi clericus. & 6 q 4. ſi inter.
d ¶ Beſtiarum.] Infra 86. diſt. qui venatoribus.
e ¶ Excommunicatus abſcedat.] Vt nõ interſit cum eis negotijs cõmunibus.

1 Ideſt propter ſanguinis ꝓpinquitatem extra de præſum. cũ in iuuentute. C. de epiſc. & cler. cũ qui. Arc.

Archiepš ſolus cauſam epi audire non poteſt.

2 Scilicet mixtã vt hic erat. nam de vitio hic agitur. Arch.

& Gallos irreuerenter implicat. Verum iſte (ſi ita eſt, vt audiuimus) merito iuuenis dicitur; qui iuuenilibus deſiderijs occupatus nulla † grauitate conſtringitur. *& infr.* Nam (vt Beatus dicit Hieronymus) venatorem [a] nunquã legimus ſanctum. *& infra.* Nihilo minus autem de hoc epiſcopo relatum eſt apoſtolatui noſtro; quod cum quadam filia ſua immoderatam teneat familiaritatem; & ob id mala fama [b] ei orta ſit: pro qua re à ſanctitate tua cæteriſq; coepiſcopis ſuis commonitus, atq; correptus eſt, ſed nullatenus emendatus: quæ res in hoc maximè diſplicet, & magis ac magis deteriorem de ſe reddit opinionẽ in quo beatitudinis tuæ, & cæterorum coepiſcoporum ſuorum rationibus non obedit; & per inobedientiam in culpam protoplaſti relabitur. Oportet ergo fraternitatẽ tuam ſynodale cum epiſcopis [c], & ſuffraganeis tuis conuocare conciliũ, & hunc ſalutaribus eloquijs epiſcopum conuenire, atq; illi paſtorali auctoritate præcipere, quatenus ab oĩbus beſtiarum [d] vel volucrum venatione penitus alienus exiſtat; atq; ab immoderata filiæ ſuæ familiaritate ſemet omnino coerceat, in quo ſi parere contẽpſerit, & tam pro venationis declinatione, quàm pro immoderata filiæ ſuæ conuerſatione vitanda vobis admonentibus obedire diſtulerit; a veſtro collegio excommunicatus abſcedat [e]. Quòd ſi in hoc contumax adhuc apparuerit, à miniſterio ceſſare debebit.

† nulla ſenum grauitate]

Ad c. 5. Micheæ & in pſal. 90.

CON-

[*Ex concilio Aurelianenſi* α 4.]

PALEA. Cap. II.

EPiſcopum, presbyterum, aut diaconum canes ad venandum, aut accipitres, aut huiuſmodi res habere nõ licet. Quod ſi quis talium perſonarum in hac voluptate † ſæpius detentus fuerit: ſi epiſcopus eſt, tribus menſibus a communione β ſuſpendatur: diaconus vero ab omni officio & communione ſuſpendatur:

Extra de cler. vẽ. c. 1. Burch l. 2. c. 213. Iuo p. 5. ca. 366. & par. 13 c. 30. Pann. li 3. c. 167.

† al. voluntate ſæpius detectus.

α ¶ Aurelianenſi.] *Hæc palea etiam in decretalibus tit. de cleric. ven. c. 1. citatur ex concilio Aurelianenſi. & in* Pannormia *ex c. 8. Sed in Aurelianenſibus, quæ extant nõ eſt inuenta: Burchardus, &* Iuo *p 6. c. 288. citant ex Meldenſi. Eadẽ uero ſententia eſt in* Agathenſi, *c. 55 (quod etiã citat* Iuo *p. 5. c. 366. & p. 13 c. 30.) et in Epaunenſi, c. 3.*
β ¶ A communione.] *In decretalibus legitur* a cõmunione ſi presbyter, duobus; ſi diaconus, ab omni officio ſuſpendatur. *Apud Burchardum eſt,* ſe a cõmunione ſuſpendat, presbyter duobus. diaconus vno omni officio & † cõmunione ſuſpendatur: *neq; multo aliter apud* Iuonem *par. 6. & in concilio Epaunenſi. In Agathenſi autem, & apud* Iuonem *par. 5.* Se a communione ſuſpendat, presbyter duobus menſibus ſe abſtineat: diaconus uero ab omni officio, & cõmunione ceſſabit. *Verum apud eundem Iuonem par. 13. ex concilio item Agathenſi hoc modo legitur* ſe a communione abſtineat †: presbyter duobus menſibus ſe abſtineat: diaconus vno ab omni officio, vel communione ceſſet.

al. vel.

† al. ſuſpendat.

PALEA. Cap. III.

OMnibus ſeruis Dei venationes, & ſiluaticas vacationes † cum canibus; & vt accipitres, aut falcones habeant, interdicimus.

Ext. de cler. ven. c. 2. Burch. li 2. c 214. Iuo p. 6. c. 289.

† al. fatigationes.

¶ *Hæc etiam Palea habetur eod. tit. de cler. uen. c. 2. ubi ex eodem concilio Aurelianẽſi citatur quemadmodum & apud Burchardum, & Iuonem. Sententia iiſdem penè uerbis eſt in ſynodo Francica ſub Zacharia Papa quæ & conciliorum tomis eſt inſerta, & habetur lib 5. capitular. c. 2. & manuſcripta etiam inter epiſtolas Zachariæ in codice ſæpè memorato monaſterij Dominicanorum.*

Concubina[a] autem hic intelligitur, quæ ceſſantibus legalibus inſtrumentis vnita eſt, & coniugali affectu aſciſcitur[b], hanc coniugem facit affectus, concubinam vero lex[c] nominat.

De hac dicitur in concilio Toletano 1.c.17.

Qui non habet vxorem, ſed loco illius concubinam, a communione non repellitur. Cap. IV.

Iuo p 8.c.64. Pann.l.6.c 49. † al. tantum.

IS,[d] qui non a habet vxorem, & pro vxore concubinā habet, a communione non repellatur: tamen † vt vnius mulieris, aut vxoris, aut concubinæ ſit coniunctione cótentus.

† al. fidelem. † al. tantum.

a ¶ Is qui non.] *Integer cōcilij canon qui apud Iuonem quoque, & in Pannormia refertur, eſt hic.* Si quis habens vxorem fideſis, concubinam habeat; non communicet. Cæterum is, qui non habet vxorem, & pro vxore concubinam habet; a communione non repellatur: tamen †, vt vnius mulieris, aut vxoris, aut concubinæ (vt ei placuerit) ſit coniunctione cótentus. Alias viuens abijciatur, donec deſinat, & ad pęnitentiam reuertatur. *Neque vero omne concubinarum genus eo etiā tempore permittebatur. De quibus quid in legibus gentilium Imperatorum legatur, nihil opus eſt referre. Certe Iuſtinianus nouella 18.c.5. (vt eſt apud Iulianum antecesſorem) quaſdam cōcubinas comparat quodammodo vxoribus: quæ ſine dotalium tabularum ſolemnitate ductæ fuerant. Ad quod concubinarum genus referendum eſt quod ſcripſit B. Auguſtinus in libro de bono coniugali, & refertur inf. 32.q.2.c. ſolet. In quibus hæc tria erant neceſſaria: primum, vt vterq; eſſet ſolutus: deinde fides mutua, quod alteri non iungerentur, neque a procuratione filiorum abhorrerent: tertium, vt vſque ad mortem in ea victa coniunctione manendum ſibi proponerent. Et in his quidem ſcribit B. Auguſtinus poſſe aliquo modo dici, nuptias eſſe & concubitum: quamuis ſic habitam non audeat appellare vxorem: quia non interuenerant inſtrumenta dotalia, & alia, quæ iure ciuili, & canonico requirebantur, vt eſſet legitima vxor: quod habetur in prædicta nouella 18. & inf. 30.q.5.c. aliter. Itaque huiuſmodi mulieres, cum non eſſent vxores, vocabantur concubinæ: ſed ob illa tria ac præcipue, quod in affectu maritali permanere ſtatuerant, permittebatur ipſis communicare: habebanturque tanquam vxores minus ſolemniter ductæ. Et hoc eſt; quod hic, & in ſequenti capite dicitur pro vxore, & loco vxoris habere concubinam. Idque Gratianus ipſe ad finem capitis antecedentis, §. concubina indicauit. Nam concubinarum ad tempus adhibitarum, etiam ſi filiorum procreandorum cauſa haberentur, plano illicitus erat concubinatus: quod aſſerit idem B. Auguſtinus, c. audite. infra ead. & in eodem libro de bono coniugali, c. concubina. infra 32.q.2.*

† al. conſonantia.

Item Iſidorus de diſtantia † noui, & veteris teſtamenti.

¶ De eodem. Cap. V.

Iuo p 8.c.66. Pann.l.6.c.50.

CHriſtiano[f] non dicam plurimas †, ſed nec duas ſimul habere licitū eſt niſi vnam tantum aut vxorem, aut certe loco vxoris, ſi (coniux deeſt) concubinam.

[*Ex dictis Auguſtini in lib. 50. homiliarum, homilia 49.*]

PALEA. Cap. VI.

Bur c.l.9.c.15. Poly.l.6.tit.8. Iuo p.8.c.153. Pann.6.c.43.

AVdite chariſſimi mēbra Chriſti, & matris catholicæ eccleſiæ filij. Quod dico competentibus a & fidelibus, audiāt pęnitētes. Quod dico fideli

CONCVBINA. CASVS. Dicitur hic ꝙ in præcedenti diſ. accipitur concubina q̄ cognoſcitur vxoris affectu: ſed n̄ fuit ducta cum ſolēnitate, & talem lex concubinam vocat. Duo ſequentia capitula plana ſunt.

a ¶ Concubina.] Hic reſpicit id quod dixi ſup. proxi. d.c 1.

b ¶ Aſciſcit.] ideſt, amplectitur.

c ¶ Lex.1.] Canonica. vt inf. cap. proxi. vel etiam lex ciuilis quia cōcubinatus a lege nomen accipit, vt ff de concu. in cōcubinam.

1 Nam & canon lex appellatur 31. dist. Nicæna Arch.

d IS, qui.] 30.q.5. aliter. contra. Sed ibi loquitur quando non conſtat de mutuo conſenſu.

e ¶ Coniunctione.] Secundum leges ita eſt. quod ſi impares ſunt perſonæ cōtrahentium non pręſumitur matrimonium, niſi dotalia inſtrumenta interueniant. C. de nup. imperialis, §. imo & illud. ff. de do. donationes ſecus ſi pares. ff. de ritu nup. in liberę ſm canones ſp præſumitur adulterium niſi appareant legales ſolēnitates vt 30 q.5. aliter 2 extra de clande deſpon. cum inhibitio

2 De hoc no. ea q. noſtras in fi. & 3 q. 4. conſanguineorum. in prin.

f CHriſtiano.] ¶ Cōcubinā.] Ideſt, mulierem nō ſolmniter ductam: ſi tn̄ mutuus conſenſus interuenit. aliàs concubinā non licet habere, vt 32.q.4. nemo 3.

CAETERVM

3 Et 35 q 3. de cōſanguinitate. nam nulli fornicari licet 38 d. fornicari. Hug.

Cum hoc ...x. concor... ...at Alex. de ...mo. in l. & ... poſt tres. ...rca princ. ... ſi qs cau... ...l. in au... ...c. de trien. ... ſe. §. & ꝙ ...epe in ver. ...liorum. & ...oi not. An... ...e. col. 3. ad ...oc quod di...tio, pluri...mas, impor... ...m numerū ...tium. item ...adde Barto. ...in l. ſi gem... ...ma ad fi. ff. ...atbo. fur. c5.

bus,dico & competentibus,& pœnitentibus.Audiant catechumeni;audiant omnes,omnes timeant;nemo contemnat:ſit mihi in conſolationem veſter auditus, ne vobis ſit in teſtimonium dolor meus,Competentibus,dico,fornicari vobis non licet : ſufficiant vobis vxores β : audiat Deus:ſi vos ſurdi eſtis : audiant Angeli, ſi vos contemnitis . Concubinas vobis habere non licet, & ſi non habetis vxores ; tamen non licet vobis habere concubinas, quas poſtea dimittatis , & ducatis vxores , tanto magis damnatio vobis erit, ſi volueritis habere vxores, & concubinas.

α ¶Competentibus.]*Hoc loco verba ſunt ex originali in ſuum ordinem reſtituta. Qui autem vocarentur competentes declarat B. Auguſtinus in ſermone ad competentes, atque intelligi etiam poteſt ex eodem B. Auguſtino alibi,& ex alijs.*

β ¶Vxores.]*In hac præcipue parte non ſunt relata propria verba B. Auguſtini,ſed nonnulla omiſſa, ac mutata . Nam ipſe ita ſcribit:*Sufficiant vobis vxores,aut nec vxores : concubinas vobis habere non licet : Audiat Deus,ſi vos ſurdi eſtis: audiant Angeli eius,ſi vos contemnitis: concubinas vobis habere non licet:ſi audiant competentes,quod dico fidelibus, non habetis vxores , non licet vobis habere concubinas, quas poſtea ducatis vxores; quanto magis damnatio vobis erit,ſi habere volueritis,& cócubinas,& vxores dimittatis?

3 *Cæterum,ſi non talis concubina fuerit, & ætas illius, de quo agitur, futuræ incontinentiæ ſuſpicionem auferre dignoſcitur, apoſtolica conceſſione ad ordinem diaconatus prouehi poteſt.*

Vnde Pelagius Papa ſcribit Florentino † epiſcopo. † *al.Florentia.*

¶Qui poſt mortem vxoris habuerit de ancilla filios, diaconus fieri permittitur. Cap. VII.

Anſ.l.7.c.68.al.73. Poly.l.2.tit.1.

FRaternitatis tuæ relatione ſuſcepta , eius latorem ſecundas quidé nuptias expertum nó fuiſſe didicimus; caſtitatem tamen eum† priori non ſeruaſſe coniugio deſignaſti,& quàuis multa ſint,quæ in huiuſmodi caſibus obſeruari canonicæ iubeat ſublimitatis † auctoritas:tñ quia defectus noſtrorum temporum,quibus non ſolum merita ſed corpora ipſa hominum deferunt , diſtrictionis illius non patitur [a] in omnibus manere cenſuram,& ætas iſtius de quo agitur,futuræ incótinentiæ ſuſpicionem auferre dignoſcitur,vt ad diaconatum poſſit prouehi,temporum vt dictú eſt, condeſcendentes defectui conceſſiſſe nos noueris.*& infra.*¶Micęnam † vero ancillam eius,de qua ſe poſt tranſitum vxoris filios habere confeſſus eſt,iubemus vt tua diſpoſitione cuiquam monaſterio continentiam profeſſura [b] tradatur γ.

† *al.cum.*

† *al ſubtilitatis.*

† *al. Micinam.*

γ ¶Tradatur.]*Apud Anſelmum ſequitur:*vt meliori ſorte ad quod promouetur officium, ſub bonæ poſſit famæ merito miniſtrare:nec aliqua opinionis eius maculandæ relinquatur occaſio.*neque multo aliter Polycarpo.*

Hoc ex diſpenſatione miſericordiæ: cæterum ex rigore diſciplinæ intelligitur illud Aurelianenſis δ concilij.

δ ¶Aurelianenſis.]*Hæc ad verbum habentur in conc.Gerundenſi,c.8.*

CAETERVM. Hæc eſt tertia pars diſ. in qua dicitur, ꝙ cú vero concubinatio ex cauſa pôt diſpenſari Io. de Fan.

CASVS. Dictum eſt ſupra, ꝙ ſi quis præter vxorem habuit vxoris affectu cócubinam promoueri non poteſt:ſed ſi fornicariam habuit,nec habetur ſuſpectus de incontinétia in futuro,poterit ꝓmoueri.

FRaternitatis .] CASVS.Clericus quidam mortua vxore in ſubdiaconum eſt promotus, qui ſecundas nuptias non contraxit, verumtamé cú Micęna ancilla ſua fornicationé commiſit: modo volebat in diaconum ordinari:vnde quæſiuit Florentinus epiſcopus an poſſit ? Et reſpondet Pelagius Papa quod ſic , duabus rationibus. Vna eſt , quia defectus noſtri temporis non patitur rigoré antiquorum canonú valere: & quia ætas iſtius ſubdiaconi ſuſpicioné incontinentiæ a ſe remouere videtur : Micęna vero ancilla,de qua cóſeſſus eſt filios habuiſſe , monaſterio tradatur . Plana ſunt quæ ſequuntur, vſq; ad § quod ergo.

a ¶Non patitur.]Ecce caſus vbi plus iuris habet luxuria quã caſtitas quia caſtus repellat ſi cótraxiſſet cum ſecunda, ſed fornicator non. ad idem facit extra de biga. quia circa. Item per iſtud cap. quidam dicunt derogatum eſſe illi 25. diſt.in cap. vlt. quia cú iſtud ſit æquitas 1. illud rigor, merito æquitas præponitur rigori,vt 45.diſtinct. licet 50.diſt.ponderet.extra de fur. cap. vl C. de iud.placuit.

b ¶Profeſſura.]Alibi dr̃,ꝙ debet,vẽdi, vt 18. d. quidé alibi dr̃,ꝙ redigit̃ in ſeruitutem,vt 32. d. eos. Sed dic,ꝙ diuerſitas pœnarú epiſcopo dat optio-

Luxuria qñque plus iuris habet ꝙ̃ caſtitas.

1 Imò fuit diſpenſatú, vt infra §.ꝓxim.& not. ſup.d. prox. cap.1.

...hoc no. ...2. iſi ... Reli- ...em qñ- cogitur.

optionẽ 1, vt ext.de off.deleg.de cauſis. Vel diſtinguas an ſint publicæ ductæ quaſi vxores, vel non. 51.q.vlt.cũ multæ. Sed qualiter præcipit iſtſ intrare religionẽ, cum hæc res non ſit pcepti, vt 32 q.1. integritas? Dic ꝙ rõne delicti cogit intrare monaſteriũ quũque aliqs ad agendam

ſeruant: vel quia corruptæ erant cum quibus contraxerunt, vel meretricari non ceſſant, licet in vxores ducantur, & hoc probatur per c. quæ ſequuntur.

b ¶Meretricari.] Hæc ratio non valet: quia nunquam maritus corruptæ promouetur.

¶Non admittatur ad clerum, qui præter vxorem, aliam cognouerit. Cap. VIII.

Burc.l.2.c.18. Iuo p.6.c.139.

SI quis de laicis poſt vxorem, aliam cuiuſcunque conditionis cognouerit mulierem, in clericum nullatenus [a] admittatur.

4 *Quod ergo de pellice, & meretrice apud Gregoriũ, & Innocentium ſcribitur; propter ſpem futuræ incontinentiæ conſtitutum creditur: quia difficile continentiam ſeruat, qui ſe illicito concubitu maculare non metuit. Vel † prohibetur ordinari, qui pellicem, vel meretricem cognouerit maritali affectu: vel quia corrupta florem virginitatis amiſerit, vel quia meretricari [b] non deſinit, licet in vxorem ducatur. Vtrumque enim impedimentum quslibet præſtat, quominus ad ſacros ordines pertingere ualeat.*

† al. &

Vnde Hilarius Papa in ſynodo Romana, ca. 2. ſcribit dicens.

¶Qui virginem non duxerit vxorem, ad ſacros ordines non accedat. Cap. IX.

Anſ.l.7.c.35.al.15. Pann.l.2.c.50. † forte] *Syllacino.*

CVrandum † ergo in primis eſt, ne ad ſacros ordines† (ſicut geſtis prioribus ante præſcriptum eſt) quiſquam, qui vxorem non virginem duxit [c], aſpiret.

Item Gregorius urbis Romanæ præſul Squilatino† epiſc. lib. 2. epiſ. 25.

¶Bigamus, vel pœnitens, corpore vitiatus, literas ignorans, curiæ vel conditioni obnoxius, clericus non fiat. Cap. X.

Anſ.7.c.35.al.42. Poly.l.2.tit.31. † *al. pœnitentem al. publice pœnitentem. al. ſolenniter pœnitentem.*

PRæcipimus, ne vnquam illicitas ordinationes facias; nec bigamum, aut qui virginem non eſt ſortitus vxorem, aut ignorantem literas [d], uel in qualibet parte corporis vitiatum [e], vel pœnitentiæ † vel curiæ, aut cuilibet conditioni obnoxium ad ſacros ordines permittas accedere, ſed ſi quos [f] huiuſmodi reperetis, non audeas promouere.

Item in Neoceſarienſi concilio, c. 8.

¶Non fiat ſacerdos cuius vxorem euidenter conſtat adulterium admiſiſſe. Cap. XI.

Anſ.l.7.c.19.

SI cuius vxorem adulterium cõmiſiſſe, cũ eſſet laicus, euidẽter fuerit comprobatum, hic ad miniſterium eccleſiaſticum admitti [g] nó poteſt. Quòd ſi in clericatu iam

CVrandum] CASVS. In hoc c. dr̃, ꝙ ad ſacros ordines promoueri non põt q vxorẽ virginẽ ſortitus non fuerit.

c ¶Virginẽ duxit.] 30.q. 5. qualis.

PRæcipim⁹.] CASVS. Septẽ gñá hominum in hoc c. enumerantur q a ꝓmotione repelluntur, vt bigamus, &c.

d ¶Ignorantem literas.] Scilicet prorſus, vt 36.d. illiteratos 3.

e ¶Vitiatũ.] Enormiter.

f ¶Sed ſi quos.] iã ordinatos ſuppl. aliter idem repeteret.

SI cuius.] CASVS. Aliquis accepit virginem in vxorẽ: ipſa poſtea adulterium cõmiſit: quærebatur vtrum talis deberet promoueri, vel remanere in ordine iã ſuſcepto. Et rñdet, q ſi laicus eſt nó põt poſtea ad eccleſiaſticum ordinẽ promoueri: ſi clericus eſt, dimittat eã, alioquin ſit a miniſterio alienus. Idem eſt ex toto caſu ſequentis capituli

g ¶Admitti.] Sed nonne hic vr̃ nimius rigor, ꝙ aliquis ſine culpa ſua puniatur 4? Propter hoc intelligunt quidam qđ hic dicitur, qñ marit⁹ patronus eſt turpitudinis, & leno: ſed certe tunc repelleretur pp proprium delictũ, vt 32. q.1. c.1. &c. Dic ergo ꝙ ideo prohibet. qa eſt marit⁹ corruptę:

3 Et 1.q.1. §. ecce ſi clericus ver. hoc ſol. ex. l 6. de temp. or. nullus. ver. pœna imponit talẽ ordinãti.

4 Sub. quod fieri nõ dẽt, vt vr̃ 16.q 6. inuentũ 56. d. ſatis 74 d. geſtæ. Arch. Maritus ſine metu bigamiæ an vxori debitũ reddere poſſit pendente accuſatione adulterij.

5 Vbi d hoc. & ext. de adul. c. vlt. ibi videas.

6 Alias incipit vatis irg.

dam pœnitentiam, vt 50. d. ſi ille. & 81. d. ſi quis clericus: vel expone, iubemus, ideſt, conſulimus.

a SI quis. ¶Nullatenus.] Hic de ſtricto iure loquitur, vt 2. illud 25. d. primum.

QVOD ERGO. Hæc eſt quarta pars huius diſt. qua probat per ſex auctoritates ſanctorum patrũ, quod nullus epiſcopus debet ordinare bigamum, vel viduæ maritum, illiteratum pœnitentem, obnoxium curiæ: nec illum qui cognouit vxorem ſuam poſtquam ſciuit illam adulteram. Ioan. de Fan.

...ſub, & il... ...11.q.7. ſi ...omnes.

CASVS. Dictũ eſt ſup in c. fraternitatis, ꝙ ille qui fornicatus eſt, põt promoueri, ſed quia videbat cõtrarium ei, qđ dictum eſt ſu. n. 33. d. in c. maritum. & cap. laici. ideo conſtitutũ eſt, q a tales cũ difficultate continentiã

tñ ſi non cognouit eam poſt adulterium perpetratum, promouetur, vt inf. ead. cap. vlt. Sed pone ꝙ vir accuſet vxorem de adulterio: nunquid pendẽte accuſatione tenetur ei reddere debitum, ſi talis eſt qui vult ꝓmoueri? Dicunt quidã, ꝙ nõ: qa ſi reddit, fit ei præiudiciũ: ſicut nec cogitur reddere debitũ ei quam audiuit eſſe ancillam, vt extra de coniugio ſeruorum, propoſuit 5. Sed tñ ibi alia ratio eſt; quia cum ſerua non eſt matrimonium, ſed hic eſt matrimonium. vnde melius videtur ꝙ ſibi præiudicet cognoſcendò eam, q̃ ꝙ illi iniuriam faciat, ſcilicet, denegando ei debitum. & ſm hoc ſequitur ꝙ aliqs punit ex eo, qđ tenet facere ex neceſſitate, & eſt contra id 23. q. Nabuchodonoſor 6. vbi dicitur quod nemo puniendus eſt, ex eo, qđ neceſſe hẽt facere,

Item ex hoc ſequeretur, ꝙ aliquis pro vno facto merere tur pęnã & præmiũ: quod eſt contra id 8.q.1.ſciendũ. Itẽ ex hoc ſequitur, ꝙ aliquis ꝓ vno facto & meretur & demeretur: quod eſt contra id ff. de neg. geſt. ſiue. meretur enim dum cognoſcit vxorem, vt 33.q.5.cap.1. Et ꝙ vna res habet contrarios effectus: quod eſt contra id ff.de ſol.qui hoiem. §.vl.Ioan. Poſſet tñ dici, ꝙ ſi maritus reddat debitũ vxori corruptæ, non præiudicet ſibi qn poſſit promoueri: quia tunc potius dicitur cognoſci ab vxore, ꝙ̃ cognoſcere ipſam vt 32.q 5.ita ne. ſicut nec facit ſibi ꝓ̃iudiciũ quin poſſit eã accuſare de adulterio: licet ſit argu. contra 33. q.1. ſi qs 1.ff.ſol. mat. cũ mulier. ff. de adulte.ſi vxor §.vlt. qd iuris ſit de hoc, in q̃ſtione notaui, ibi Videas. &c. Poſſet tñ probabiliter dici, ꝙ ſibi præiudicat quo ad legẽ ꝓmotionis, quæ factum ſolũ requirit, non quo ad legem Moſaicam, vt 15 q.1.§ ſi non obſtat, ꝙ inuitus hoc fecit, vel paſſus fuit arg 36.diſt. acutius. hoc totum determinat decre. extra vt lite pen.c.2.Barth.

1 De hoc ea. q.c.1. & 33. q.2.placuit.

SI laici.] PRAEMISSIS. CASVS. Ex ſupradictis infert Gratianus, ꝙ bigami, & qui virgines non habuerũt uxores: promoueri non poſſunt. Nunc incidenter quærit, an ille, q ante baptiſma viduã duxerit vxorem, poſſit ꝓmoueri: & probatur, ꝙ non, per ſeq c.

SI quis viduam] CASVS. Quidam dicebat, quod ſi qs ante baptiſma viduã duxerit in vxorẽ, ꝙ propter hoc non debet repelli a promotione: quia illa vxor non reputatur: quare Victricius Rothomagen. epiſcopus quæſiuit, an hoc eſſet verum? Et reſpondet Innoc. ſiue ante baptiſma ſiue poſt viduam duxit vxorem, repelli debet a promotione: quia eadem cauſa uidetur excluſus qui ante baptiſma duxit eam, qua is qui poſt baptiſma. Nam in baptiſmo vitia dimittuntur, & non conſortium vxoris: alioquin qui ante baptiſma nati ſunt, non debent filii reputari. Omnia quæ ſequuntur vſque ad c. ſi ſubdiaconus. per te videre potes.

a ¶Si quis.] Hoc bene habes in Authen, de ſan. epiſco. § clericos autem non aliter ordinari. coll. 9.

b ¶Laicus] Ideo dicit de laico, quia minus videretur de eo: vel ideo quia ſi clericus hoc faceret, non ſolum non promoueretur, ſed omni priuilegio eccleſiaſticæ dignitatis priuaretur, vt 84.d.quiſquis.

c ¶Vitio.] ideſt, defectu 2.ſi.56.d.quia ſimiliter. & 26. diſt. acutius.

d CＯgnoſcamus. ¶Et presbytero.] Supple & diacono. 81.d.c.1.

e ¶Addidiſſe.] Aug. tamen dicit ꝙ ſecundum interpretationem Apoſtolus intellexit 3. de quolibet ordine, vt 91.d.c.1.

SIMILITER. Hæc eſt 5. pars diſtinct. in qua dicit quod qui contrahit cum ancilla, vel cum ioculatrice, non poteſt fieri epiſcopus, vel presbyter. Ioann. de Fan.

eo conſtituto, adulterauit, dato repudio dimittere eam debet. Si vero retinere eius conſortium velit, non poteſt, ſuſcepto miniſterio perfrui.

Item ex concilio Martini Papæ. — Apud Martinũ Bracarenſem, cap. 28.

¶De eodem. Cap. XII

SI laici † vxor in adulterio fuerit deprehenſa, hic talis ad miniſterium eccleſiaſticum nullo modo adducatur. Si autem poſt ordinationem alicuius clerici vxor adulterata fuerit, dimittat eam. Si autem cum ipſa voluerit permanere, a miniſterio alienus ſit. — † *alicuius laici*] orig.

Præmiſſis auctoritatibus, bigami, & qui virgines non ſunt ſortiti vxores, a ſacris ordinibus prohibentur. Sed quæritur, ſi quis ante baptiſma viduam duxerit uxorem, an propterea ſit prohibendus a ſacris ordinibus?

De his ita ſcribit Innocentius Papa Victricio Rothomagen. epiſcopo, epiſt. 2. c. 5.

¶Qui ante baptiſma, ſeu poſt baptiſma viduam duxit vxorem, non admittatur ad clerum. Cap. XIII.

SI quis [a] viduam (licet laicus [b]) duxerit vxorem, ſiue ante baptiſmum, ſiue poſt baptiſmum, non admittatur ad clerum: quia eodem vitio [c] videtur excluſus. In baptiſmo enim crimina dimittuntur, non acceptæ vxoris conſortium relaxatur. *& infra* ¶ Quòd ſi non putatur vxor eſſe computanda, quæ ante baptiſmum ducta eſt, ergo nec filij, qui ante baptiſmum geniti ſunt, pro filijs habeantur. — Anſ. l.7 c.18. Iuo p.6.c.55. C.6.eiuſdem epiſt.

Prohibentur etiam bigami à quolibet ordine clericatus, iuxta illud Amb. epi. 82. ad Vercellẽſem eccleſiam.

¶Qui ſecunda coniugia ſortitur, clericus non fiat. Cap. XIIII.

COgnoſcamus non ſolum hoc de epiſcopo, & presbytero [d] Apoſtolum ſtatuiſſe; ſed etiam Patres in concilij † Nicæni tractatu addidiſſe [e], neque clericum quemquam debere eſſe, qui ſecunda coniugia ſortitus ſit. — Iuo p.8.c.290. Pann l.6 c.63. † *concilio Nicæno tractatus*] orig.

¶ *Similiter etiam viduarum mariti, vel ancillarum, vel meretricum, clerici fieri non poſſunt.*

Vnde in canonibus Apoſtolorum, c. 18 legitur.

a S I quis.] ¶ Ancillam.] Sed quare hic prohibetur, cũ tamen eo ipſo ꝙ aliquis ducit ancillam ſuam in vxorem, ipſa libera efficiatur? vt C. de la. li. tol. authen. ad hoc. & C. de oper. lib. libertæ. ſimiliter tenet matrimonium cum aliena ancilla, vt 29. q. 2. cap. 1. & 2. Rndeo

...lla cũ contra... libera ...tur.

liter cognoſcendo. Lau.

d ¶ Meretrix.] Alibi dicitur meretrix cuius turpitudo publicè venalis eſt. 32 q 4. meretrices 2.

e ¶ Quæ multorum.] Quæ admiſerit plures quàm 23. millia hominum. vt 45. diſt. diſciplina. vel quæ admiſit 60. vt extra de clerico excommun. cap. latores.

SED POSTEA. Hæc eſt vii. pars huius d. in qua ponit quomodo olim cũ bigamis diſpenſatum fuit vt ſubdiaconi eſſent Io. de Fan.

S I ſubdiaconus.] CASVS. Quidam promotus ad ſubdiaconatum ſecundam duxit vxorẽ, quærebatur quam pœnam pati deberet? Et reſpõdet Martinus Papa, ꝙ dẽt redigi inter minores ordines: epiſtolã vero poſtea legere non debet. Sequens autẽ §. patet.

f ¶ Si ſubdiaconus.] Collige caſum ex eo quod habetur ſupra, 31. diſt. §. ſimiliter. in fine.

g ¶ Inter lectores.] Hoc ex diſpenſatione, ſed de iure communi perdit priuilegium clericale, vt 24 diſt ſiquis, ideo in hoc ex diſpenſatione, ꝙ remanet in ſacris minoribus ordinibus.

L Ector.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ ſi aliquis in minoribus ordinibus cõſtitutus viduam duxit in vxorem, vel bigamus fuerit, ex diſpenſatione poterit ad ſubdiaconatũ promoueri, aliàs nõ.

h ¶ Fiat.] Sic ergo Papa * diſpenſat cõtra Apoſtolũ, vt hic, & 32. d. presbyter. Innocentius tamen dicit, ꝙ non licet diſpenſare cum bigamo, vt extra de bigamis, nuper & hoc idẽ dicit Martinus.

2 Adde glo. deſpon inter opera gl. & Cyn. in leg. mercalẽ. C. de cõ. ob tur. cauſam. Bal. in l. neq; natales C. de pb.

¶ Spectaculis publicis mancipatam vel eiectam, vel ancillam ducens vxorem, diaconus non fiat. Cap. XV.

S I quis viduam, aut eiectam acceperit, aut meretricẽ, aut ancillam[2], vel aliquam de iis, quæ publicis ſpectaculis mancipantur: non poteſt eſſe epiſcopus aut presbyter, aut diaconus, aut ex eorum numero, qui miniſterio ſacro deſeruiunt.

6 *Quę autem ſit vidua, quę eiecta, vel meretrix, Hieronymus epiſt. 128. ad Fabiolam de veſte ſacerdotali oſtendit dicens.*

¶ Quæ ſit vidua, vel eiecta, vel meretrix. Cap. XVI.

Iuo p. 8. c. 297. Pann. l. 6. c. 41.

V Idua eſt [b], cuius maritus [c] eſt mortuus: Eiecta eſt, quæ à marito viuente proijcitur; Meretrix [d], quæ multorum [e] libidini patet.

Apud Martinum Braca c. 44. Ex concil. Toletano 1. c. 4. † Hæc verba *non regulam præfigendo*, abſunt ab aliquot exemplarib.

7 *Sed poſtea temporum defectui condeſcendens Papa Martinus in minoribus ordinibus eos conſtitui permiſit, non † regulam præfigendo, dicens.*

¶ Inter lectores, vel oſtiarios deputetur ſubdiaconus ſecundam ducens vxorem. Cap. XVII.

S I ſubdiaconus [f] ſecundam vxorem duxerit, inter lectores [g] vel oſtiarios habeatur, ita vt Apoſtolum nõ legat.

Neceſſitate tamen exigente bigamus vſque ad ſubdiaconatum poteſt promoueri.

Ibidem. c. 43. Ex conc. Tole. 1. c. 3.

Vnde Martinus Papa ait.

¶ Viduam ducens vxorem ſubdiaconus, ſi neceſſitas exigat, fieri poteſt. Cap. XVIII.

L Ector, ſi viduam alterius, vxorem acceperit, in lectoratu permaneat; aut ſi fortè neceſſitas ſit, ſubdiaconus fiat [h]; nihil autem ſupra. Similiter ſi bigamus fuerit.

Diſpenſatio vtrum poſſit cũ bigamo fieri.

* *Non eſt abſurdum quo ad ius poſitiuum. Vide Beatum Tho. 4 diſt. 2 q. 3.*

8 *Quibus autem propria coniugia prohibentur, interdicitur etiam nuptialibus conuiuijs intereſſe.*

Vnde in Agathenſi concilio, cap. 39. legitur.

¶ Nuptiarum conuiuijs presbyteri intereſſe non debent. Cap. XIX.

Burc. l. 2. c. 134. Iuo p. 8. c. 208. Poly. l. 4. tit. 31.

P Resbyteri, diaconi, ſubdiaconi, vel deinceps, quibus

deo propter prærogatiuã ſacerdotii. Vel ideo quia non videtur ibi eſſe plenum matrimonium, vt 32. q. 2. ſicut non omnis, & ideo non videtur ibi eſſe plenum ſacramentum 1 Vel hoc ideo contingit: quia vilis perſona præſumitur qui contrahit cum ancilla.

b V Idua eſt] Vt hoc melius intelligas, dic ꝙ vidua dicitur quæ a viro idua, ideſt, diuiſa vel ſeparata eſt. Nam iduo. as. dicitur ſeparare vel diuidere & dicitur ſic ab idus quod eſt diuiſio vel ſeparatio, ſecundum Pol. & dic vidua, ſ. licet ex cuius copula quis imp...ſtitur. Hug Ioan. de Fan.

c ¶ Maritus] Qui in eam geſſit maris ritus, eam carna-

1 Ideſt, tale ...imoniũ ...n vt ple-... deſigna- ... Chriſti & ...cleſiæ ſa-...menum, ... & Hug.

30. diſtin. ſi quis viduam Lucius tamen diſpenſauit cum Pannormitano archiepiſcopo, qui fuit bigamus. Item habes hic, ꝙ licet ſic diſpenſatum in vno ordine, non ideo intelligitur diſpenſatum in cæteris, vt 12. diſt. nos conſuetudinem. & 50. diſt. quicumque pœnitens ſic diſpenſatur in primo matrimonio, & non in ſecundo, vt 36 quæſt 2 ſi autem.

P Resbyteri.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ illi quibus non eſt licitum contrahere matrimonia conuiuijs nuptiarum intereſſe non debent, ne propter motus obſcænos & turpia cantica, viſus & auditus eorum contaminentur.

ducendi vxores licentia nõ eſt, a etiam alienarũ [a] nuptiarum euitent cõuiuia; nec his cętibus miſceãtur, vbi amatoria cantantur, & turpia; aut obſcęni motus corporum choreis, & ſaltationibus efferuntur; ne auditus, aut obtutus ſacris myſteriis † deputati turpium ſpectaculorũ, atque verborum contagione polluantur. †*al. miniſteria.*

a ¶ Licentia non eſt.] *In codicibus impreſſio legebatur*, licentia modo non eſt. *Expuncta eſt dictio*, modo. *quæ neque in originali, neque in vetuſtis exemplaribus Gratiani, aut Burch. Iuone, concilio Venetico. c. xi. (vbi de hoc idem reperitur) habetur. Ac presbyteris quidem nunquam, ne apud Græcos quidem licuit ducere vxores.*

Vidua vero intelligenda eſt, ſi poſt ſolenne fœdus nuptiarum, morte interueniente, à viro ſuo diuiſa fuerit. Cæterum, ſi antequam conueniant fatali neceſſitate ab alterutro diuiſi fuerint; licet ex ſponſalibus vxor ſit appellata, non tamen poſt mortem ſponſi, etiam ſi in propria ſit ducta, & cum eo velata, vidua appellatur, nec eius copulà à ſacris ordinibus aliquis prohibetur.

Vnde Pelagius Papa ſcribit.

¶ Qui cum alio velatam, non tamen illi nuptam, vxorem duxit, ſacerdos fieri non prohibetur. Cap. XX.

VAlentino [b] clerico, cui mulier cum alio ante velata, non tamen ei nupta, ſed virgo permanens, poſt mortem eius, cum quo velata erat ſponſa †, coniugali eſt copula ſociata, quia iterum † velamen accepit, nullum in promouendo generetur obſtaculum, quia nihil eſt (quantum ad hunc articulum pertinet) quod ei de canonicis obuiet inſtitutis.

Simile 27. q. 2. c. ꝙ autem. §. item ſi ſponſa.
Iuo p. 6. c. 113.
†*al. ſponſo*
†*al. interim.*

DISTINCTIO XXXV.

A *Quibus* [c] *ordinibus bigami prohibeantur, & vtrum reputentur bigami, qui ante baptiſmum habuerunt vnam, & poſt baptiſmum alteram, & an liceat ſortiri vxores in ſacris ordinibus conſtitutis, multorum auctoritatibus breuiter monſtratum eſt. ¶ Sequitur autem in deſcriptione illa Apoſtolica, vt ſit ſobrius, qui ordinandus eſt, non vinolentus: quod ex auctoritate veteris teſtamenti introductum eſt. Miniſtri enim templi prohibentur vinum, & ſiceram bibere, ne ebrietate grauentur corda eorum, & vt ſenſus eorum vigeat ſemper, & tenuis ſit, vel quia venter* [d] *mero æſtuans facile deſpumat in libidinem: Vnde Noe in ebrietate nudauit fęmora: Loth, quem Sodoma non vicit, vina vicerunt. ¶ Quod tamen † vinolen-*

Prima Tim. 3. & in gloſſa ad eum locũ hñr hæc omnia ex Hiero. epiſt. 83.
1. Tim. 3.
Leuit. 10.
inf. ea. c. venter.
Gen. 9. & 19.
Gl. interlinearis.
1. Tim. 3.
†*al. etiam.*

a ¶ Etiam alienarum.] Et ſi clerici fuerint in aliquo conuiuio, & adueniant ioculatores, ſurgant, & recedant de menſa, vt de conſecr. diſtinct. 5. non oportet.

VIDVA. CASVS. Dictum eſt ſupra ꝙ qui viduam habuit vxorem, repellitur a promotione. Nunc vero dicit, ꝙ vidua eſt cuius vir poſt copulam carnalē eſt defunctus. Veruntamē ſi antequã cognoſcatur à viro ſuo, mortuus fuerit vir eius, non debet ꝑ hoc vidua appellari, licet traducta fuerit & velata. Et ſi qs cũ tali contraxerit, non repellitur a promotione, qđ probatur ſeq. cap.

VAlentino.] CASVS. Valẽtinus duxit quandam in vxorem, quæ antea fuit alteri deſponſata, & cum illo velata ſed non fuit ab eo cognita, qa fuit morte præuentus, & ſic virgo permanſit. Dicitur hic, ꝙ propter hoc Valentino nullum impedimẽtum generatur quin valeat promoueri poſt mortem vxoris, vel ea viuente de cõſenſu ipſius.

b ¶ Valentino] Hũc caſum habes extra de biga. debitum.

A Quibus] CASVS. Dictũ eſt ſupra a quibus ordinibus bigami prohibeantur, & vtrum bigami reputentur q ante baptiſmum vnam, & poſt baptiſmum alterã, vxores habuerunt, & an liceat ſortiri vxores in ſacris ordinibus cõſtitutis. In hac vero 35. diſt. proſequitur Gratianus tertiũ c. Apoſtolicæ regulę, ſcilicet oportet, ordinandum non eſſe vinolẽtum, ſed ſobriũ; quia in vet. teſt. miniſtris templi prohibebatur vinũ & ſiceram bibere, ne propter ebrietatem corda eorum grauarentur: & qa venter mero ęſtuans deſpumat in libidinem. & hoc probatur exemplo Noe, & exemplo Loth: & dicit quod vinolentus eſt qui frequenter vino repletur. Sequens cap. patet.

c ¶ A quibus.] Hic agitur de tertio cap. apoſtolicæ regulæ, oportet ordinandum non eſſe vinolentum, ſed ſobrium, & introducit multa in commendationem abſtinentiæ, & in reprobationē ebrietatis, interſerit etiam de pœna illorũ, qui frequenter indulgent ebrietati, & dicit ꝙ minores corporaliter puniuntur, maiores poſt admonitionē xxx. dieb. cõione priuãtur, vt i f. ea c. vl. 1.

d ¶ Quia venter.] Pinguis venter groſſum generat ſenſum. 44. diſt. §. ſi ergo,

e ¶ Epiſco-

tus eſſe prohibetur, non ſemel, ſed frequenter vino repletus debet intelligi.

Hinc etiam in canonibus Apoſtolorum can. 42. & 43. legitur.

¶Diaconus, presbyter, & epiſcopus ebrietati, & aleæ deſeruientes, niſi deſierint, deponantur †.

Cap. I.

Burc. l. 14. c. 7. Polyc. l. 6. tit 17. Iuo p. 13. c. 73. Pann l. 3. c. 170. Rab. pen. c 28 † communione priuentur.

EPiſcopus, aut presbyter, aut diaconus aleæ [a], atque ebrietati deſeruiens [b] aut deſinat, aut certè damnetur †. Subdiaconus, aut lector, aut cantor ſimilia faciens aut deſinat, aut communione priuetur [d]. Similiter etiam laicus.

Item Hieronymus lib. 1. contra Iouinianum.

¶Eſus carnium, & vini potus, poſt diluuium conceſſus legitur, poſt Chriſti aduentum inhibitus. Cap. II.

ABexordio conditionis humanæ nec carnibus [c] veſcebamur, nec dabamus repudium nec, præputia nobis eripiebantur in ſignum [f]. Hoc curſu ad diluuium vſque peruenimus: Poſt diluuium autem cum datione legis, quam implere [g] nullus potuit, carnes ingeſtæ ſunt ad veſcendum, & repudia conceſſa duritiæ [h], & cultellus circumciſionis appoſitus, quaſi Dei manus plus in nobis creauerit, quam neceſſe eſt. Poſtquam autem Chriſtus venit in fine temporum, & ω. [i] reuoluit ad α, [k] & extremitatem retraxit ad principium, nec repudium nobis dare permittitur, nec circuncidimus, nec comedimus [l] carnes, dicente Apoſtolo: [Bonum eſt vinum non bibere, & carnes non comedere.] Et vinum cum carnibus poſt diluuium dedicatum eſt [m].

Matth. 19. Act. 15. Gal. 5. Rom. 14.

Item lib. 2. contra Iouinianum.

Prou. 14.

¶Alienum eſt a ſapiente potationibus & ebrietatibus vacare. Cap. III.

LVxurioſa res vinum, & tumultuoſa ebrietas, omnis, qui cum his miſcetur, non erit ſapiens.

[Left margin:] Clerici ludere aut luſores ſpectare non debent. ... do perdi... an repe poſſit.

a ¶Epiſcopus.] Aleæ] Clerici non debent ludere, vel ludibus intereſſe, ut ex. de vi. & honeſt cler. nec participes erunt ludentibus, nec inſpectores ludi, vt in Auth. de ſac. epiſc. §. interdicimus collatio. 9. Sed nunquid poteſt repeti id, quod alea perditur? Dicunt quidam 1, quod non, ſed pauperibus eſt eroganda pecunia illa arg. 14. q. 5. non ſane cum enim turpitudo verſatur ex parte vtriuſque, melior eſt conditio poſſidentis. ff. de cond. ob tur. c. iu. l. ſi ob turpem 2. melius credo, quod poſſit repeti, vt ff. de aleatoribus. l. vlt. in fi. etiam vſque ad quinquaginta annos, vt dicit Græca conſtitutio. C. de relig. & ſump. fun. & de alea. Et ſi quis exiſtens in alea rem ſuam vendiderit, tenetur de euictione, vt ff. qua rerum actio non da. ſi filio § 1. licet autem hic prohibeatur ludus, tamen pro conuiuio habendo poteſt ludi. ff. eod. l. vlt.

[Left margin:] Secundum ...turent. ... de condi. ... tur. cau. l. ... autem. ... fuit opi. ... & Bar. ... ad hoc ex ... de cler. ... regi ca. 1. ... de hoc. ... côtra 46 ... qui. & no. ... q. 1. nec ... qua in gl. ... quod.

b ¶Deſeruiens.] Ideſt, valde ſeruiens, vt illa præpoſitio, de, augmentet. ff de, depoſi. l. 1. in princ quandoque priuat. vt ibi.

Sæpe precor mortem, mortem quoque deprecor idẽ.

c ¶Aut deſinat.] Non ergo pro quolibet delicto ſtatim epiſcopi debent fulminare, vt vel excommunicent, vel deponãt 3 ad idem facit 67 diſt. epiſcopus, & 92. diſtin. c vlt. Si quoties peccant homines, ſua fulmina mittat Iupiter, exiguo tempore inermis erit.

d ¶Priuetur] Aut verberetur, vt inf. ead c. vlt.

ABexordio.] CASVS. In hoc cap. triplex ſtatus humani generis denotatur. Nã a principio mũdi carnes nõ comedebam', nec dabamus libellũ repudii, nec circũcidebamur poſt diluuium verò data lege vinũ cum carnibus eſt aſſumptum? & repudii duritia eſt conceſſa, & cultellus circumciſionis eſt dat'. Poſt quã verò Chriſtus venit ω, reuoluit ad α, ideſt, finem ad principiũ: quia hodie circuncidimur, nec damus repudii libellum nec carnes omni die comedimus dicẽte Apoſtolo, Bonum eſt vinũ non bibere, & carnes non comedere.

e ¶Nec carnibus] tamen Lamec fuit venator, ſed illud fuit propter pelles, non propter carnes. 31. q. 1. quomodo. — Lamech fuit venator.

f ¶In ſignum.] Vt per eam fideles diſcernerent ab aliis, vel fuit ſignum interioris circũciſionis, vel fuit ſignum futuri baptiſmi: quia tũc per circunciſionem tollebãtur peccata, ſicut nunc per baptiſmum, vt inf. de conſec. d 4. quod autem apud nos. — Circumciſio quare fiebat

g ¶Implere.] Sup. d 4 erit contra. Sed dic, quod facile nõ põt impleri. Vel dic, quod tunc nullus potuit eã implere quo ad hoc, vt adipiſceret vitã æternã: quia per circumciſionem nõ aperiebatur ianua cœli, licet ianua inferni etiam eſſet præcluſa. ſecus hodie per baptiſmũ ext. de baptiſ. maiores. Vel ideo iſtud dicit, quia contrarietas fuit in lege. Cum enim præceptum fuit, quod ſabbati die nõ fieret aliquod opus 4, item præceptum fuit, quod viij. die circuncideretur puer 5, potuit contingere, quod ſabbatum eſſet dies viij. ab ortu pueri. ſed tamen in hoc non peccabant, quia excuſabantur propter impoſſibilitatem: ideo autem fuerunt eis data dura præcepta, quia ex ſuperbia eorum dixerunt, nõ deeſt qui impleat, ſed deeſt qui iubeat 6 — Circuncifio, & baptiſm' differunt. — 4 Vt Exo. 20. cap. — 5 Gen. 18. — 6 Hoc ſentẽtialiter põt ſumi de 1. li. Reg. c. 8.

h ¶Duritiæ.] cũ peccatũ erat, vt ext. de diuor gaudem'.

i ¶Et α] Quæ eſt vltima litera Græcorum.

K ¶Ad ω] Quæ eſt prima eorundem Græcorum, & eſt ar. quod reſtituta ad priſtinum ſtatu priora iura reſtituuntur, vt 26. q. 6. ſi quis de corpore ff. de ſer. ruſt. præd hi qui. alias, & Attilicinus. Item arg. quod non fit iniuria rei. ſi reſtituuntur ad priſtinum ſtatum ff. de pac. ſi vnus. §. quod in ſpecie dotis. — 7 Vbi de hoc & facit, quod no. 1. q. 7. donatum.

l ¶Nec comedimus.] Ideſt, ſuademus, non comedere, conſilium eſt

m ¶Dedicatum eſt] Ideſt, in vſum aſſumptum.

Ecleſiæ principes. CASVS. Quidam prælati cum populum admonere deberent ad ieiunia ſeruanda, fartis corporibus & rubentibus buccis prædicabāt: contra quos inuehito Hieron. & auctoritate Micheæ prophetæ probat eos deijciendos a prælaturis ſuis in tenebras exteriores: quas vitare poſſunt, ſi imitentur appoſtolos nō ſolum ſermone, ſed etiā vitæ conuerſatione. Quæ autem ſequuntur, plana ſunt vſque ad ca. Sexto die.

a ¶Principes.] ideſt prælatos, vt de cōſe. d. 1. corpora.

b ¶Propheticus.] Scilicet Micheæ.

c ¶Lautiſq.] ideſt, delicatis.

d ¶Epulis conquiſitis.] ideſt, terrenis delicijs, quæ multo labore quæruntur. de conſecr. diſt. 5. ne tales.

e ¶Exteriores.] ideſt ex toto extra lucem. arg. 40. d. quælibet.

f ¶Buccas.] Plenus venter facile de ieiunijs diſputat. 11. q. 2. gloria epiſcopi. Arg. ꝙ Archidiacono, cū viſitat parochias, nō eſt exilis præſtāda procuratio, vt 10. qō. 3. illud. Hoc verum eſt ante viſitationem factam. extra de cenſi. exigit. Greg. X.

Sexto die.] CASVS. Secundum H c. iſtud diuidit in tres partes. In 1. parte Ambr. deteſtatur vitium gulæ, & cōmendat abſtinentiā in cibo: & hoc probat per Adā, qui dū voluit abſtinere a cibo vetito, perſeuerauit in bono, ſed poſtquam nō abſtinuit, ſpoliatus eſt oī bono gratuito, & vulneratus eſt in naturalib. In 2. parte quę incipit ibi, [Et inf.] deteſtat ebrietatē: & hoc per Noe, qui propter ebrietatem nudatus eſt: ex qua ebrietate ſeruit' eſt ſecuta, & per Loth, qui propter ebrietatem commiſit inceſtum cum duab. filiabus ſuis. In tertia parte, quæ incipit ibi, [At non Abraham,] Commēdat ſobrietatem in vino: & hoc per Abraham, qui angelis hoſpitalibus ſuis non vinum: ſed lac appoſuit. Et per Ioannem Baptiſtam, qui nec vinum bibit, nec panem comedit. Beneuentanus aūt ſic ponit caſū. In hoc cap. probat Ambr. vij rationib. & exēplis eſſe abſtinendum

Item in Micheam ad c. 2.

¶Ignominioſum eſt ſacerdoti afluere delicijs, epulis, atque laſciuijs. Cap. IIII.

Ecleſiæ principes [a], qui delitijs affluunt, & inter epulas, atque laſciuias pudicitiam ſeruare ſe credunt, propheticus [b] ſermo deſcribit, quòd eijciendi ſint de ſpatioſis domibus, lautiſque [c] conuiuijs: & multo labore epulis conquiſitis [d], & eijciendi propter malas cogitationes, & opera ſua. Et, ſi vis ſcire, quo eijciendi ſunt; Euangelium lege: in tenebras ſcilicet exteriores [e], vbi erit fletus, & ſtridor dentium. An non confuſio, & ignominia eſt, Ieſum crucifixum, magiſtrum pauperem atque eſurientem fartis prædicare corporibus? ieiuniorumque doctrinam rubentes buccas [f], tumentiaque ora proferre? Si in Apoſtolorum loco ſumus, non ſolum ſermonem eorum imitemur, ſed conuerſationem quoque, & abſtinentiam amplectamur.

Michea 2.

Matth. 21.

[*Idem ad Oceanum, epiſtola* 83.

¶De eodem. PALEA. Cap. V.

Venter mero æſtuans cito diſpumat in libidines. Vbi ebrietas, ibi libido dominatur, & furor.

[*Idem ad Nepotianum de vita clericorum.*]

Sup. initio diſt. Hier. in epiſt. ad Titum ad c. 1.

¶De eodem. PALEA. Cap. VI.

Vinolentum ſacerdotem & Apoſtolus damnat, & vetus lex prohibet. Sacerdotes qui miniſtrant † in templo Dei, prohibentur vinum; & ſiceram bibere, ne in crapula, & ebrietate aggrauentur corda eorum. Sicera hæbreo ſermone omnis potio nuncupatur, quæ inebriare poteſt. *& infra.* ¶ Quidquid inebriat, & ſtatum mentis euertit, fuge ſimiliter, vt vinum. [Nolite, ait Apoſtolus, inebriari vino, in quo eſt luxuria.] *& infra.* ¶Qui altario deſeruiunt, vinum & ſiceram non bibant. Sponſa [a] Chriſti vinum fugiat, vt venenum: vinum & ebrietas incendium eſt.

† *altario ſeruunt*

In epiſt. ad Oceanum.

Leu. 10. nu. 6:
Ad Nepotianum
Epheſ. 5.
Ad Euſtochium. epiſt. 22.

a ¶Sponſa Chriſti.] *In epiſtola ad Euſtochium ſic habetur:* Hoc primum moneo, hoc obteſtor, vt ſponſa Chriſti vinum fugiat pro veneno *& paulo poſt:* vinum & adoleſcentia duplex eſt incendium voluptatis.

Item Proſper de vita contemplatiua, lib. 2. c. 22.

¶De eodem. Cap. VII.

Luxuriam facit, & nutrit vini perceptio nimia, non natura.

Item Ambroſius in libro de Elia, & ieiunio, c. 4. & 5.

¶In Paradiſo abſtinentia, poſt Paradiſum edendi laſciuia incœpit. Cap. VIII.

Sex-

dam à ſuperfluitate ciborum & vini: quia multa mala inde proueniunt. Prima ratio eſt prin cap. Secunda ibi, [Vt ſciamus] Tertia ibi. [In prin.] Quarta ibi, [Manebat.] Quinta ibi, [Legimus.] Sexta ibi, [At non Abraham.] Septima ibi [Denique annunciauit.]

a ¶ Sexto die.] Idest. die veneris. nam Dominico die Dominus, cœpit facere mundum, vt 75. diſtinctio, quod die. Alij dicunt, quod omnia ſimul creauit. vnde Salomon [1] Qui viuit in æternum, omnia ſimul creauit: ſed licet omnia ſimul facta fuerint, non ſimul dici omnia poterāt: & ideo ſcriptura vtitur tali diſtinctione, extra de ſum. trinita. cap. 1.

Die Dominico incœpit Dominus mundū facere.

1 Eccleſiaſtici 18. c.

a ¶ Sexto.]

to [a] die beſtiæ [b] ſunt creatæ, & cum beſtijs orta edendi poteſtas eſt, & vſus eſcarum. Vbi cibus cœpit [c], ibi finis factus eſt mundi: ibi † cœpit ſua incrementa neſcire, vbi † cœperunt diuina opera circa eum feriari [d]. Quo indicio declaratum eſt, quòd per cibos mundus haberet immi nui, per quos deſijt [e] augeri. *& infra.* ¶ Et vt ſciamus nō eſſe nouum ieiunium [f], primam illic legem conſtituit de ieiunio. *& infra.* ¶ Eo uſque nemo prævaricari nouerat, vt adhuc orta nō eſſet, quæ prima eſt prævaricatio. Indictum ieiunium, abſtinentiæ lex à Domino Deo, prævaricatio [g] legis à diabolo; culpa per cibum, latebra [h] poſt cibum; cognitio infirmitatis in cibo, virtus firmitatis in ieiunio. *& infra.* ¶ Serpens gulæ perſuadet, Dominus ieiunare decernit. Itaq; gula de paradiſo regnantem expulit, abſtinentia ad paradiſum reuocauit [i] errantē. *& infra.*

† vbi] orig.
† ibi] orig.

Ibidem c. 5.

¶ In principio generis humani ignorabatur ebrietas: primus Noe vineam plantauit: dedit naturam, ſed ignorauit potentiam. Itaque vinum nec ſuo pepercit auctori. *& infra.* ¶ Sed illius ebrietas nobis ſuadet ſobrietatem. Semel enim inebriatus eſt Noe. Vbi enim malum ebrietatis agnouit, iumentum † ſuum ad remedium temperauit: non effudit ad vitium. ¶ Manebat, antequam vinum inueniretur, omnibus inconcuſſa libertas; nemo ſciebat à conſorte naturæ ſuę obſequia ſeruitutis exigere. Nō eſſet [l] hodie ſeruitus, ſi ebrietas non fuiſſet. Obrepſerat quidem iam fraternæ prælationis inuidia [m], manebat tamen adhuc paternæ pietatis reuerētia. Læſa pietas [n] eſt, dum ridetur ebrietas [o]. Non illis itaque ſolis nocent vina, quos tentant [p], ſed & illis amplius, & quorum oculis temulenta ebriorum membra nudantur. ¶ Legimus etiā, quòd patrem Loth inebriauerint filiæ in monte, ad quē timentes incendium Sodomitarum confugerant, & habitabant in ſpelunca. *& infra.* ¶ Fuit itaque ebrietas origo inceſti, peſſimæ regenerationis partus [q] deterior. ¶ At non Abraham vina in ſuo conuiuio miniſtrabat: ſed immolabat vitulum: butyrum, & lac etiam angelis hoſpitibus exhibebat. Cœli dominum, mundi agnoſcebat auctorem. Vinum ergo exhibere non poterat. Sed rectè illic deerat materia peccati [r], vbi erat remiſſio [s] peccatorum. Denique annunciauit eum Ioannes non manducans panem neque bibens vinum. Qui enim Chriſtum annunciat, ab omni vitiorum incentiuo præſtare ſe debet alienum.

† Iumentum] vera lectio.

Gen. 19.

Gen. 18.

Matth. 11.

Item ex concilio Agathenſi, c. 41.

b ¶ Beſtiæ.] Ideſt, animalia in terra, nam quinto die fuerunt creata volatilia & piſces. Gen 1.

c ¶ Cœpit.] mundus.

d ¶ Feriari.] Ideſt ceſſare.

e ¶ Deſijt.] tunc fuit homo ſpoliatus gratuitis, & vulneratus in naturalibus. de pœnitent. diſtinct. 1. Adam.

f ¶ Ieiunium.] Ideſt, abſtinentia.

g Prævaricatio.] Scilicet fuit.

h ¶ Latebra.] Quia abſcondit ſe Adam a facie Domini, de pœniten. diſtinct. 1. & venit.

i ¶ Reuocauit.] Argum quod primi parentes ſaluati ſunt, vt de pœnit. diſtinctio 1. ſicut primi & de conſecr. diſtin. 1. hic duo.

K ¶ Iumentum.] Id eſt, carnem ſuam quam paſcit homo quaſi iumētum. Vel dicitur corpus iumentum.

Corpus eſt iumentum.

l ¶ Non eſſet.] Supra diſtin. 1. ius gentium. contra ſed ibi ſoluitur.

m ¶ Prælationis inuidia.] Quia Cain interfecit fratrem ſuum.

n ¶ Pietas.] Paterna.

o ¶ Ebrietas.] Ideſt ebrius.

p ¶ Tentant.] Ideſt, inebriant.

Effectus vini eſt duplex.

q ¶ Partus.] Ideſt, effectus, illud vult dicere quod vinum ex ſe duos producit effectus primo ebrietatem; deinde inceſtū. & ebrietas fuit deterior effectus vini [1] Vel aliter: ex ebrietate proceſſit ſeruitus. Item ex ea proceſſit inceſtus, qui deterior eſt. Vel illud vult dicere, quod filia eſt deterior, quam mater: quia Moabitæ & Ammonitæ, quæ ab illis proceſſerunt, fuerunt deteriores, quam matres.

1 Et ſecundū hoc expone regeneratricis, ideſt, vini quod; generauit ebrietatem in inceſtū. Arch.

r ¶ Materia peccati.] Scilicet vinum.

ſ ¶ Remiſſio.] Ideſt, Deus remittens peccata.

a ¶ Sexto.] Illud inducitur ad deteſtandam ebrietatem ſiue gulam. Primo, quia per eam degenerauit humana conditio. Secundo, exemplo Noe. Tertio, quia ſeruitus eſt inducta propter eam. Quarto exemplo Loth. Deinde commendat ſobrietatem exemplo Abrahæ, qui cibum miniſtrauit angelis ſine vino: & exemplo Ioan. Baptiſtæ.

Ebrietatis mala.

ANte omnia.] CASVS Dictum fuit in concil. Agathen. vt prius a clericis vitetur ebrietas, quam alea, quæ cunctorum nutrix eſt vitiorum. ſi quis clericus fuerit inebriatus, ſi eſt in ſacro ordine, xxx. diebus a communione remoueatur: ſi eſt in minorib. ordinib. verberibus ſubijciatur.

tra extra de pur ca. conſtitutus. Sed quid ſi penitus laicus ordinaretur, nunquid reciperet characterem? Sic arg. 2. 1. q. 1. ventum ibi, ſed dicitur. De hoc not. 40. diſt. ſicut, & extra de cle. per ſal. promo. cap. vno.

f ¶ Imminutos] Enormiter.

2 De hoc no. 40. d. cut. & ſ. c. 1. & e de cle. p promo.

g ¶ Se-

¶ Triginta diebus à communione abſtineat clericus, quem ebrium fuiſſe conſtiterit. Cap. IX.

Burc. l. 14. ca. 4. Iuo. p. 13. c. 79.

ANte omnia clericis vitetur ebrietas, quæ omnium vitiorum fomes, ac nutrix eſt. Itaque eum quem ebrium fuiſſe conſtiterit, (vt ordo patitur) aut triginta dierum ſpatio à communione ſtatuimus ſubmouendū, aut corporali [a] ſubdendum ſupplicio.

DISTINCTIO XXXVI.

OPortet [b] etiam ordinandum eſſe prudentem. Quod contra eos notandum, qui ſub nomine ſimplicitatis [c] excuſant ſtultitiam ſacerdotum. Prudentem autem epiſcopum oportet intelligi non ſolum literarum peritis, verum etiam ſæcularium [d] negotiorum diſpoſitione.

Glo. ordinaria. 1. Tim. 3.

Vnde in epiſt. Gelaſii Papæ ad epiſcopos per Lucaniā, cap. 18. & 19.

† al diſpenſatione.

¶ Illiterati, & corpore vitiati non promoueantur ad clerum. Cap. I.

ILliteratos [e], aut aliqua parte corporis vitiatos [α], vel imminutos [f] nullus præſumat ad clericatus ordinem promouere; quia literis carens ſacris non poteſt eſſe aptus officiis: & vitioſum nihil Deo prorſus offerri legalia præcepta ſanxerunt. ¶ Similiter qui ſeipſos [g] abſcindunt.

Burch. l. 2. c. 18. Iuo. par. 6. c. 37. & 75. *Leuit. c. 21. Ibidem c. 19.* Pann. l. 3. c. 46.

α ¶ Vitiatos.] *Hæ duæ voces abſunt à pleriſque vetuſtis exemplaribus Gratiani, & originali, cuius expreſſa eſt potius ſententia, quàm verba relata.*

Item Zozimus Papa epiſt. ad Iſichium epiſcopum Salonitanum.

¶ Ad ſummum ſacerdotium non aſpiret, qui diuinis ſtipendijs, vel diſciplinis non eſt eruditus. Cap. II.

QVi eccleſiaſticis diſciplinis per ordinē nō eſt imbutus, & temporum approbatione diuinis ſtipēdijs [h] eruditus, nequaquam ad ſummum eccleſiæ ſacerdotium aſpirare præſumat; & non ſolum in eo ambitio inefficax habeatur, verum etiā ordinatores eius careāt eo ordine [i].

Infra di. 59. c. 1. Anſ. l. 6. 28. Iuo. p. 5. c. 102.

Epiſcopus per laicum non verberet clericū.

a ¶ Aut corporali] Recipiat 40. ictus, ſed epiſcopus nō verberabit clericū per laicum, vt extra de ſen ten. excom vniuerſitatis. niſi ſit incorrigibilis, vt extra de ſent excō. vt famę 1

1 De hoc ēt nota. 23. q. 5. c. 1. in fin.

OPortet igitur] CASVS. Hic intitulatur 36. d in qua proſequitur quartum c. i. oportet epiſcopum eſſe prudentem, quod verum eſt nō ſolum in literatura, ſed etiam in ſæcularib. negotijs. Et hoc dictum eſt propter eos, qui ſub nomine ſimplicitatis ſtultitiā ſacerdotum excusāt. De literatura tractatur in his tribus diſt. cōtinuis. De peritia vero ſæcularium negotiorum tractatur in 39. diſt.

b ¶ Oportet] Ab hoc loco vſque ad 40. d. oſtendit quam peritiam debeāt habere clerici: & in hac oſtēdit, quod habebunt peritiam literarū ſacrarum in prox. diſtin. oſtēdit, quod etiam habebunt peritiam ſæcularium ſcientiarum. & inde ſumpta occaſione oſtendit in 38. diſtinct. quod ignorantia eſt periculoſa clericis in 39. diſtinct. dicit quod habebunt peritiam ſæcularium negotiorum. Et agit hic de quarto cap. apoſtolicæ regulæ.

Sacerdotis imperitia eſt inexcuſabilis.

c ¶ Simplicitatis.] Nec ſimplicitas, nec aliud poteſt excuſare ſacerdotis imperitiam, vt 38. diſt. ſi in laicis.

Epiſcopus eſt iudex corporū & animarum.

d ¶ Sæcularium] Cū enim epiſcopus ſit iudex & corporū, vt 11. q. 1. de perſona & 12. q. 1. præcipimus, & animarum. 10. q. 1. quæcumq, oportet ipſum tam ſpirituali, quam ſæculari ſcientia ornari 36. diſt. in circa prin.

ILliteratos.] CASVS. Quæſitum fuit a Gelaſio, vtrum illiterati & corpore vitiati, qui ſe ipſos ſponte abſciderunt, poſſint promoueri. & reſpondet quod non: quia ſecundum legem Moyſi nihil vitioſum Deo debet offerri:

Scientia mediocris ſufficit.

e ¶ Illiteratos.] ſcilicet penitus. Sufficit tamen mediocris ſcientia, vt extra de elec. cū nobis olim non enim requiritur in clerico ſumma perfectio. ſic ff. de ædi. edi. ſciendum § illud. & l. ſi quis venditor. licet ſit arg. con

g ¶ Seipſos] Ex indignatione. Ioan.

QVi eccleſiaſtici.] CASVS. Quidam archiepiſcopus promouit quendam ad epiſcopatum, qui non erat literis eruditus, nec diſciplinis eccleſiaſticis imbutus. Quæſitum eſt de eo, & de ordinatoribus quam pœnam debeant pati. Et reſpondet Zozimus, quod ordinatus debet remoueri ab ordine quem ſuſcepit: ordinatores vero careant poteſtate ferendi eundem ordinem, quem illicite tradiderunt.

h ¶ Stipendiis,] Ideſt, officijs.

i ¶ Ordine.] Hic habes quod qui iniuſte confert aliquem ordinem priuatur poteſtate conferendi illum 5. q. 1. ſi qui epiſcopi, alibi ſuſpenditur a celebratione miſſæ per annum,

Ordinans iniuſte priuatio.

quem ſine ordine contra præcepta patrum crediderant præſumendum.

Ecce quòd ſacrarum literarum oportet epiſcopũ habere peritiam: unde in veteri teſtamento inter cætera ornamenta Pontifex rationale ferebat in pectore, in quo ſcribebatur manifeſtatio, & veritas: quia in pectore Pōtificis manifeſta debet eſſe cognitio ueritatis. ¶ Hinc etiã
Exo.28.] ex interpr. lxx. *veſtes, quibus arca portabatur, iugiter annuli erant inſerti; ut cum arca eſſet portanda, nulla fieret mora de in-*
Exo.25. *tromittendis veſtibus: quia prædicatores, per quos Eccleſia circumfertur, ſacris literis ſemper debent inſiſtere; ne tunc quærant[a] diſcere, cũ ex officio alios debeant docere.*
2.Reg.5. *¶ Hinc etiam David prius ex gratia Spiritus ſancti donũ ſcientiæ percepit, & poſtea adminiſtrationem regni aſſecutus eſt. ¶ Salomon quoque non divitias non longa*
3.Reg.3.
2.Paral.1. *tempora huius vitæ, ſed ſapientiam à Deo petijt, & impetrauit. ¶ Hinc etiam Dominus prius poſuit verba ſua*
Hier.1. *in ore prophetæ, & poſtea conſtituit[b] eũ ſuper gentes, & regna, dicens ad Hieremiam: [Ecce dedi verba mea in ore tuo; ecce conſtitui te hodie ſuper gentes, & ſuper re-*
Malac.2. *gna.] ¶ Hinc etiã Malachias ait: [Labia ſacerdotis cuſtodient[c] ſcientiã & legẽ requirẽt de ore eius; quia Angelus Domini exercituũ eſt.] ¶ Hinc ẽt Salvator noſter*
Luc.2. *prius in medio Doctorũ ſedit audiens illos, & interrogãs, & poſtea prædicare cæpit: quia prius quiſq; diſcere, & po-*
Eccleſ.3. *ſtea prædicandi officium uſurpare debet. ¶ Hinc etiam Salomon prius ait [tempus tacendi; & poſtea [tempus loquendi;] quia ueritas prius tacendo diſcitur, & poſtea*
Apocal.2. *loquendo prædicatur. ¶ Hinc idem Dominus ait [Qui audit[d], dicat, ueni[e].] ¶ Hinc etiã prius Apoſtolos docuit,*
Matth.10. *deinde eos ad prædicandũ miſit, dicens [Eſtote ergo prudentes, ſicut ſerpentes[f], & ſimplices[g] ſicut columbæ]. Sic etiam poſt reſurrectionem prius illis ſenſum aperuit, &*
Marc.16. *ſcripturas explanauit; & poſtea dixit eis [Euntes in*
Matth.14. *mundum uniuerſum, &c.] Vnde cum de quinque panibus quinque millia hominũ uellet reficere, prius panes accipiens fregit, & poſtea diſcipulis dedit, & per eos demũm turbis appoſuit: quia ſacramenta legis, & prophetarũ prius diſſerendo expoſuit, & poſtea eorum ſcientiã diſcipulis dedit, & per eos tandem illam fidelibus di-*
1.Pet 3. *ſpenſauit. ¶ Hinc, & Petrus, cũ rectoribus eccleſiæ ſcriberet, ait: [Parati eſſe debetis reddere rationẽ omni poſcenti uos ſatisfactionẽ[h] de ea fide[i] & ſpe[k], quæ in uobis eſt.] ¶ Hinc etiam Paulus ſcribens ad Timotheum*
1.Tim. 4. *ait: [Attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ.] Ex quibus omnibus liquido colligitur, quòd non ſufficit*

nimum, ut 55. diſtinct. nullus alibi deponitur, ut 51. diſtinct. cap. 1. & 62. diſtinct. c. ult. & 81. diſtinct. tantis. cum in hoc ſit pœnarum uarietas, fortè minor amplectitur. 50. diſtinct. eos vel dic, ut no. 21. quæſtio. 2 in ſumma, in fi. Conſueuit diſtingui, quod ſi ex negligentia ordinat quis indignum, tunc ſuſpenditur: ſi ex certa ſcientia, tunc deponitur. Vel aliter, aut ordinat illum cum quo de facili diſpenſare poteſt, vel cum quo diſpenſare non põt, ut ſm hoc magis uel minus puniat, hodie tñ mitius agitur cum talib. ut ext. de præb. graue.

ECCE. CASVS. Beneuc. ſic ponit caſum huius §. in hoc §. probat Gratianus xiiij. rationibus uel auctoritatibus, quod epiſcopus debet eſſe peritus in literis. Prima eſt in principio. Secunda incipit ibi, [Hinc etiam ueſtes.] Tertia, [Hinc etiam David.] Quarta, [Salomon quoque.] Quinta, [Hinc etiam Dominus.] Sexta. [Hinc etiam Malachias.] Septima, [Hinc etiam idem Salvator] Octaua, [Hinc etiam Salomon] Nona, [Hinc idẽ Dominus] Decima, [Hinc etiam prius.] Vndecima. [Hinc Petrus.] Duodecima. [Hinc etiã Paulus] Decimatertia, [Vnde ſacerdotes.] Decimaquarta, [Hinc etiam in canticis.]

a ¶ Quærant.] Nec enim epiſcopus debet egere doctrina aliorum, quoniam alios debet inſtruere, ut 1 quæſt. 7 conuenientibus. 16. q. 1. ſic uiue. Ioan. in Authen de ſanct. epiſcop circa princ. — Eps aliorũ doctrina nõ debet egere.

ADDITIO Si tamẽ epiſcopus minus ſit eruditus, ab alio doceri nõ contemnat, ut patet 18. diſtinct. non oportet. & 22. d. de Cõſtantinopolitana. & 20. q. 3 ſi habes.

b ¶ Conſtituit.] No. ex ordine loquendi probari ordinem factorum ſic 43. d ſit rector. & 20 diſt. §. 1. 10. Ar. 1. q. 1. ut euidenter.

c ¶ Cuſtodiẽt] Quia videre debet quibus prædicet, & quibus non, ut 43. d. in mandatis & 32. q ult. ca. penult.

d ¶ Qui audit] Diſcendo

e ¶ Veni.] Docendo.

f ¶ Serpentes.] Ne eorum dolis ſupplãtemini.

g ¶ Et ſimplices] Ne alijs 1 dolos machinemini. Io. ut 16. q. 1. ſi cupis. — 1 16. q. 1. ſi cupis.

h ¶ Satisfactionem.] Scilicet reſpondendo eis ſatisfaciatis. Et eſt arg. quod prælati tenentur reſpõdere ad omnes quæſtiones: nam tantum debent differre prælati a ſubditis, quantũ granum a palea, ut 25. diſt. §. nomine aut criminis 1. q. 1. viliſſimus & 1. q. 1 licèt. Io

i ¶ De ea fide] .i. de articulis: quod creditis & tenetis. Ioan.

k ¶ Spe.] idest, de his quæ ſperatis.

a ¶ Ocu-

a ¶Oculi.] Scilicet ſponſæ.
b ¶Pleniſſima.] Sic ſemꝑ prælati ſedebũt iuxta fluenta Euangeliorum & ſacræ ſcripturæ: & ſicut columba ſedet ex natura iuxta aquam, vt videat in ipſa aqua vmbrã ſuperuenientis accipitris, & ſic ſibi ꝓcauere conſueuit; ſic prælatus ſibi per ſcripturam præcauebit contra hæreticos. 10. d. in fi. 11. diſt. nolite.

Prælatus columbã imitetur.

SI quis vult.] CASVS. Tria ſunt opera, quę Moyſes & Aaron, faciebant, ſcilicet legere, docere populũ, & orare. hęc tria opera debet epiſcopus facere, ſi vult imitari Moyſen & Aaron. & ſi orauerit epiſcopus, vincet populus ei⁹ dęmones, ſicut populus Iſrael vicit Amalechitas orante Moyſe.

c ¶Non uadit.] Nũquid ergo epi non interſũt bellis? imo 1 quia etiã poſſut alios hortari ad bellũ, vt 23. q. 7. igitur. & c. hortatu. 10.

1 No. in cap. hic allega. 23. q. 8. igit. in fi. Arch.

d ¶Indeſinenter.] Omnino, uel horis ſtatutis. ſic 21. q. 3 hi qui. de conſec. di. 5. nunquam. 31. diſt. ſi laicus. ff de cond. & demonſt. ſi quis ita. 22. diſt. ſacroſancta.

SEd quęritur.] Hæc diſt. diuiditũ in quinque partes Secunda ibi, [Cur ergo.] Tertia ibi, [Relatũ.] Quarta ibi, [Ideo.] Quinta ibi, [vt itaque] CASVS. Ponitur hic 37. diſt. in qua quærit an oporteat clericos eſſe eruditos literis ſæcularibus, ſcilicet libris gentiliũ: Et primo ꝓbat eos non eſſe legendos, vſq; ad §. ſed ecõtra. deinde probat contrarium. poſtea dat ſolutionem inf. eo. §. ſicut ergo. Prima duo cap. plana ſunt.

e ¶Sed quęritur.] In hac 37. diſ. quærit 2. G. an ordinãdus debeat habere peritiã ſæcularium ſcientiarum. Primo autem oſtẽdit, ꝙ clerici nõ debent reſpicere libros gentilium 3 Secundum ponit argu. in contrarium, & talem dat ſolutionem, ꝙ quidam legunt libros gentilium cauſa delectationis & voluptatis, & hoc eſt prohibitum: quidã legunt ad eruditionem, & illud licitum eſt, vt per eos ſciant rectè loqui, & diſcernere verum à falſo. 10. vt inſtra. eo. §. cur ego. Et no. quod in omnibus vſque ad §. ſed contra. videtur ſola voluptas prohiberi.

2 Scilicet incidenter H. Clerici an libros gẽtiliũ reſpicere poſſint.

3 Et hoc facit vſque ad §. int ea. ſed contra.

prælatis bona conuerſatio, & morum honeſtas, niſi addatur ſcientia doctrina. ¶*Vnde ſacerdotes ingreſſuri tabernaculum, prius lauabantur in labro æneo, quod fecerat Moyſes ex ſpeculis mulierum.* ¶*Hinc etiam in canticis canticorum oculi* [a], *per quos prælati eccleſiæ intelliguntur, aſſimilantur columbis, quæ reſident iuxta fluenta pleniſſima* [b]. Exo. 38. Cant. 5.

Hinc etiam Hieronymus [a] *in Leuit.*

¶Sacerdotis eſt legis ſcientiam habere, non bellis, ſed orationibus vacare. Cap. III.

SI quis vult pontifex non tam vocabulo eſſe, quàm merito, imitetur Moyſem, imitetur Aaron. Quid enim dicitur de eis? ꝙ non diſcedunt de tabernaculo Domini. Erat ergo Moyſes indeſinenter in tabernaculo Domini. Quod autem opus eius erat? vt, aut à Deo aliquid diſceret, aut ipſe populum doceret. Hæc duo ſunt Pontificis opera, vt, aut à Deo diſcat legendo ſcripturas diuinas, & ſæpius meditando: aut populum doceat. Sed illa doceat, quæ à Deo ipſe didicerit, non ex proprio corde, vel humano ſenſu, ſed quę Spiritus ſanctus docet. Eſt & aliud opus, quod facit Moyſes: ad bella non vadit [c], non pugnat contra inimicos. Sed quid facit? orat, & donec ille orat, vincit pupulus eius: ſi relaxauerit, & demiſerit † manus, populus eius vincitur, & fugatur. Oret ergo & ſacerdos eccleſiæ indeſinenter [d], vt vincat populus, qui ſub ipſo eſt, hoſtes inuiſibiles Amalechitas: qui ſunt dæmones impugnantes eos, qui volunt pie viuere in Chriſto.

Leuit. 8.
Exo. 17.
† al. admiſerit.

a ¶Hieronymus.] *Citatur ex B. Hieronymo, & extat in homilia ſexta Origenis in Leuiticum: quas quidem homilias cũ alijs multis B. Hieronymus latinas fecit, ſed ita, ut noxia quæque detruncarit, utilia tranſtulerit, Quod ipſemet ad Theophilũ epiſt. 62. ad Vigilantium epiſt. 75. & in prologo ſecundi libri in Michæam profeſſus eſt. Ac frequenter Gratianus ea, quæ ſunt Origenis, Hieronymi nomine citat, vel quia præcipui eccleſiæ doctoris auctoritas maius pondus habet, vel quia Hieronymus eo, quo dictum eſt, modo illa vertendo, pene ſua fecerat.*

DISTINCTIO XXXVII.

SEd quæritur [e], *an ſæcularibus literis oporteat eos eſſe eruditos.*

De his ita ſcribitur in concilio Carthaginienſi, c. 4. 16.

¶Libros gentilium non legat epiſcopus. Cap. I.

EPiſcopus gentilium [f] libros non legat: hęreticorum autem pro neceſſitate, aut tempore.

Anſel. li. 7. c. 202. Burch li. 1. c. 95. Iuo p. 4. c. 160. & p. 5. c. 197. Pann. li. 2. c. 130. Polyc. li. 4. tit. 7.

f ¶Epiſcopus gentilium.] Ergo nec leges audirẽ debent. nam opprobrium eſt eis, ſi ſe velint eſſe peritos

Epiſcopis an liceat leges audire.

Item Hieronymus ad Damaſum Papam de filio prodigo, epiſt. 146.

¶Reprehenduntur ſacerdotes, qui omiſſis Euangelijs comœdias legunt. Cap. II.

Ino p.4.c.162. Pann.l.2.c.118.

SAcerdotes Dei omiſſis Euangelijs, & prophetis videmus comœdias legere, & amatoria bucolicorum verſuum verba canere, Virgilium tenere †, & id, quod in pueris neceſſitatis [a] eſt, crimen in ſe facere voluptatis.

† *al. tenere in manibus.*

Idem ad c.4. epiſt. ad Epheſios, lib. 2. comment.

¶In vanitate, & obſcuritate ſenſus ambulant qui ſæcularibus diſciplinis occupantur. Cap. III.

Eph. 4.

NOnne vobis videtur in vanitate ſenſus, & obſcuritate mētis ingredi, qui diebus ac noctibus in dialectica arte torquetur? qui phyſicus perſcrutator oculos trans cœlum leuat, & vltra profundum terrarum, & abyſſi †, in quoddam inane demergitur, qui iambum ferit α? qui tantam † metrorū ſiluam in ſuo ſtudioſus corde diſtinguit, & congerit? & (vt ad alteram partem tranſeam) qui diuitias per fas, & nefas quærit (qui adulteratur regibus, hæreditates captat alienas, & opes congregat, quas in momento, cui ſit relicturus, ignorat?

† *al. abyſſi quoddā inmane demergit al. tantum.*

α ¶Ferit.] *Antea legebatur,* iambum feruet. *In originali autē impreſſo eſt,* Iambum ſtruit. *Emendatum vero eſt ex antiquo Gratiani exemplari. Nam Terentianus de Iambo ſic ſcribit.*

Iambus ipſe ſex enim locis manet,
Et inde nomen inditum eſt ſenario;
Sed ter feritur, hinc trimetrus dicitur,
Scandendo binos quòd pedes coniungimus. *At de iiſdem ſenarijs Iſidorus l.1. Etymol. c.38. ait,* hos Græci, quia geminos feriunt, trimetros dicunt.

Item lib.9. ad c.28. Eſaiæ.

¶Qui ſcripturas ſacras male intelligit, vel ſæculari ſapientia abutitur, vino inebriatur, & ſicera.

Cap. IIII.

VIno inebriantur, quando ſcripturas ſanctas male intelligunt [b], atque peruertunt, ſicera, quando ſæculari abutuntur ſapientia, & dialecticorum tendiculis, quæ non tam vincula † ſint appellanda, quam phaſmata, ideſt, vmbræ quædam, & imagines, quæ cito pereunt, atque ſoluuntur. *Idem.* ¶Secundum tropologiam [c] pſeudo prophetas eos debemus accipere, qui aliter ſcripturarum verba accipiunt, quàm Spiritus ſanctus ſonat, & diuinos eos qui coniectura mentis ſuæ incerta futurorum quaſi vera pronunciant abſq; diuinorum auctoritate verborum. *Idem.* Quicunque ſcripturas non ita intelligit, vt rei veritas habet, vuam acerbam comedit.

† *al. tendicula.*

Hier. l.5. ad c.29. Ier.

Hier. l.6. comment. ad c.31. Ier.

Item lib.3. ad c.6. ad Epheſ.

¶Reprehenduntur epiſcopi, qui filios ſuos ſæcularibus erudiunt literis. Cap. V.

Ino p.4.c.166.

LEgant epiſcopi, atq; presbyteri, qui filios ſuos ſęcularibus literis erudiunt, & faciunt illos comœdias

---

peritos diſciplinarū forēſium, C. de teſt. conſulta diualia. Sed contra leges ſunt ꝑ ora principum diuinitus promulgatę, vt 16.q.3. nemo 1. Dic quod ad hoc licet audire leges, vt per eas melius intelligātur canones, arg. inf. ead. d. §. ſed ſæculares. Io.

a SAcerdotes.] ¶Neceſſitatis.] Vt ſciant recte loq.

NOnne. CASVS. Quatuor genera hoīum in hoc ca. reprehenduntur .ſ. dialectici, qui quotidie in arte dialectica torquētur, & phyſici, & q oculos trās cęlum leuant, & verſificatores, & cupidi, q diuitias per fas & nefas acquirunt, quas momento cui ſit relicturi, ignorāt.

VIno. CASVS. In hoc ca. exponit quinque Hieron. Dicit em, quod illi inebriantur vino, q ſacras ſcripturas male intelligunt, atq; peruertūt. Secundo inebriantur ſicera, q ſæculari ſciā abutuntur. Tertio exponit, qui dicantur pſeudo prophetæ. Quarto qui ſint diuini. Quinto, quod ille comedit vuam acerbam, qui aliter exponit ſcripturā, quam veritas habet, etſi non contra fidem.

b ¶Intelligunt.] Talibus qui male intelligūt dicta magiſtri, eſſent aures præſcindendæ, vt 24.q.1. ſi Petrus.

c ¶Secundum tropologiā] ideſt, ſm moralem intellectū a tropos, quod eſt conuerſio ꝛ quando verba noſtra conuertimus ad mores informandos, 43.d. ſit rector.

ADDITIO. Iſti contrarium faciebāt, & ſ. cit de pœ d. ſuper tribus. Arch.

LEgant.] CASVS. In hoc c. reprehenduntur ſacerdotes ab Hieronymo q filios ſuos, & nepotes faciebant legere comœdias.

1 Ad idē C. de long. tēp. pręſcrip. l. ſi. 25.q.1. ideo. Arch.

Aures male intelligentibus ſunt ꝑ ſcindendæ.

2 Et longo ſermo. inde tropologia, ideſt cōuerſio ſermonis Hug. de hoc not 76 d. ieiuniū. in fi.

legere,&mimorum turp a ſcripta cantare,de eccłaſticis[a] forſitan ſumptibus eruditos.Et quod in corbonā pro peccato virgo,vel vidua, vel totam ſubſtantiā ſuam effundēs quilibet pauper obtulerat, hoc in Kalendariam ſtrenā[b], & ſaturnalitiam ſportulam[c],& Mineruale munus grāmaticus,& orator,aut in ſumptus domeſticos,templi ſtipes, aut in ſordida ſcorta conuertit. Heli ſacerdos,ipſe ſanctus fuit:ſed quia filios[d] ſuos non erudiuit in omni diſciplina,& correptione,ſupinus cecidit,& mortuus eſt. 1.Reg.2.

[Item ex reſponſione Hadriani a *Papæ ad Carolum, capit.49.]*

PALEA. Cap. VI.

OMnem vim venenorū † ſuorum in dialectica diſputatione conſtituunt hæretici,quæ,philoſophorum ſententia, definitur non adſtruendi vim habere, ſed ſtudium deſtruendi. Sed non in dialectica complacuit Deo ſaluum facere populum ſuum. Regnum enim Dei in ſimplicitate fidei eſt,non in contentione ſermonis.

Iuo p.4 c.229. † al. inuentorum.

a ¶Hadriani.] *Hoc caput antea tribuebatur Vrbano. Sed eſt in ſcripto Hadriani de imaginibus ad Carolum magnum,c.49. & inde emendatum eſt. Eadem vero habentur apud B.Ambroſium lib.1.de fide ad Gratianum Imper c.3.*

Item Rabanus de preſſuris eccleſiaſticis.

¶Beatus Hieronymus ab Angelo verberatur,quia Ciceronis libros legebat. Cap. VII.

LEgimus de beato Hieronymo,quod cum libros[e] legerit Ciceronis,ab Angelo eſt correptus, eo quòd vir Chriſtianus paganorum figmentis intenderet.

Ex Hieronymo ad Euſtochium de cuſtodia vir. Iuo p.4.c.164. Pann.l.2.c 132.

Hinc etiam filius ille prodigus in Euangelio reprehenditur,qui de ſiliquis[f], quas porci manducabant,vētrem ſuum replere cupiebat. ¶Hinc etiam Origines a *ciniphes,& ranas,quibus Aegyptij ſunt percuſſi,vanā dialecticorum garrulitatem, & ſophiſtica argumenta intelligit. Ex quib. omnib. colligitur, ꝙ non eſt ab eccleſiaſticis ſæculariū literarū quærenda peritia. Sed cōtra legitur, ꝙ Moyſes, & Daniel omni ſcientia Aegyptiorum,& Chaldæorum eruditi fuerunt. Legitur etiam,ꝙ pcipit Dominus filijs Iſrael, vt expoliarent[g] Aegyptios auro,& argento,moraliter inſtruēs,vt ſiue aurū ſapiētiæ,ſiue argentū eloquentiæ apud poetas inuenerimus, in vſum ſalutiferæ eruditionis vertamus. ¶In Leuitico ēt primitias[g] mellis.i. dulcedinē humanæ eloquentiæ, Domino iubemur offerre. ¶Magi quoque tria munera obtulerunt Domino,in quib nonnulli tres partes[h] philoſophię volunt intelligi. Deniq.(vt in expoſitione pſalterij Caſſiadorus teſtatur)oīs ſplendor rhetoricę eloquētiæ,oīs modus poeticę locutionis,qlibet varietas decorę pronunciationis a diuinis ſcripturis ſūpſit exordiū. ¶Hinc,& Ambroſius ait ſuper eſtipolā Coloſſenſium. (Oīs ratio ſcientię ſupernę, vel terrenę creaturę in eo eſt,qui eſt caput earū, & auctor: vt q hūc nouit,nihil vltra qrat,quia hic eſt perfecta virtus,et ſapiētia,quidquid alibi qritur,*

Act.7. Dan.1. Exo.3.& 11. Leu.2. Mat.2. Raba ad hunc locū Matth. c.2.

moedias, & poetica carmina, & quia ad hoc peccuniam eccleſiaſticam,& ad alios turpes vſus conuertebant: vnde dicit eos presbyteros puniendos ad inſtar Heli,quia cecidit de ſella ſupinus,& mortuus eſt,quia ſuos filios non correxit. Quæ ſequuntur plana ſunt vſque ad §. ſed contra.

a ¶Eccleſiaſticis.] Arg. contra. ſup.31. d.omnino.

b ¶Strenam.] Strena eſt primū donū, quod datur in principio Kalendarum, & datur ꝓ augurio. 26.q.vlt. non obſeruetis, & dicit ſtrena quaſi ſine tiſtena .i. ſine lamentatione.

c ¶Sportulā.] Quæ datur pro tabulis Saturni celebrandis, vel pro ludis Saturni bonæ fortunæ.

d ¶Sed quia filios.] talis repellitur a teſtimonio:vt 6.q.1.§ crimen. Item nec poteſt eſſe epiſcopus, vt 48.d.neceſſe immo potius diciturcanis, quam eps, vt 2. q.7 qui nec.ſo.

e ¶Egimus.] ¶Libros.] Quia legit eos cā delectationis,nō cauſa eruditionis, vt de cōſe. d.5. non mediocriter

f ¶De ſiliquis.] id eſt ſæcularib. ſcientijs, quæ inflant, nō ſatiant 1.

Scientiæ ſæculares non ſatiant.

1 Sicut em ſiliquæ onerant ventrē & inflāt,ſed non ſatiant, ſic, & illæ a ſpirituali fame non liberant nec cæcitatem expellunt,ſed onere peccatorū, & gehennę reatu grauant,quicūque ergo ad remouēdam cęcitatem ignorantiæ illas artes, & ſcientias diſcere appetit,quaſi ſiliquis ventrē ſuum replere cupit, ſm Hug.

SED CONTRA CASVS. Amodo ꝓbat Gratianus, ꝙ clerici ſæcularib. ſcientijs debēt eſſe eruditi. Et hoc probat ſex rationib. Prima eſt in principio Secūda ibi, [Legitur etiā] Tertia ibi,[In Leuitico.] Quarta ibi, [Magi] Quinta ibi, [Deniq.] Sexta ibi, [Hinc ēt Ambroſ.]

g ¶Vt expoliarent] 14 q.5.dixit.

h ¶Tres partes] ſ. moralem. naturalē, rationalem

a ¶De-

a ¶Deſpecta]Reſpectu aliarum ſcientiarum. Ioan.

TVrbat.] CASVS. Quidam prohibebant Chriſtianos ne legerent libros gentilium, quos Beda reprehendit, dicens, quod bene poſſunt legi ſine peccato, vt vtilia inde ſumantur, ad imitat Moyſi & Danielis, & etiam Pauli,

b ¶Si qua.] Argum. quòd utile non uitiatur per inutile, vt 17. q. 4. quæſt. ſup. diſtinct. 9 li ad ſcripturas. contra. Ioan.

c ¶Magiſter] Nam legitur quod cũ Paulus ueniſſet Athenas, vidit aram ignoti Dei, in qua erat ſcriptum, Hæc eſt ara ignoti Dei [1]. in quo viuimus, moue mur, & ſumus a qua ſcriptura Apoſtolus incepit prædicationem ſuã, & aperuit illis Athenienſibus ſẽſum illius ſcripturæ, proſequens de Deo noſtro, & dicẽs: Quem vos dicitis ignotũ, ego prædico, & colo tunc Dionyſius Areopagita videns quendam cęcũ trãſeuntẽ dixit illi: Si illuminaueris iſtũ cæcum, credã tibi, qui ſtatim inuocato nomine Chriſti illuminatus eſt, & ille credidit.

hic perfectè inuenitur. In Daniele, & Salomone oſtendit infidelibus ſe totius auctorem ſapientiæ. Quod infideles non putant, quia non legunt in Euangelijs, & Prophetis aſtrologiam, geometriã, et alia huiuſmodi: quæ ideo deſpecta [a] ſunt à noſtris, quia nihil valent ad ſalutem, ſed mittunt in errorem; & dum his ſtudent, curam animæ non habent. Qui uero Chriſtum nouit, theſaurum ſapiẽtiæ, & ſcientiæ inuenit; quia id nouit, quod utile eſt.]

α ¶Origenes.] *In homilia 4. ad cap. 7. Exodi, ranas quidem comparat poetis ciniphes autem dialecticis.*

β ¶Primitias.] *Leuitici c. 2 prohibetur fermentum, ac mel adoleri in ſacrificio Domini: primitiæ tamen eorum iubentur offerri, ſed non ſuper altare imponi. Vbi in gloſſa ordinaria mel exponitur gentilis eloquentia, ab Iſychio autem paganorum doctrina, cuius primitiæ ad imitationem Beati Apoſtoli Pauli poſſunt Deo offerri.*

γ ¶Caſſiodorus.] *In prologo pſalterij, c. 15. & ſequenti multis verbis Caſſiodorus diuinæ ſcripturæ eloquentiam explicat, & cõmendat. Sed quæ affert in principio explanationis Pſalmi 6. valde videntur his, quæ nunc referuntur, conuenire.*

δ ¶Ambroſius.] *Ex Beati Ambroſij principio expoſitionis capitis ſecũdi epiſtolæ ad Coloſſenſes, hæc ſummatim collecta ſunt, referunturque in gloſſis ordinarijs, & ab Anſelmo ad idem caput ſecundum, cuius Anſelmi uerbis Gratiani verba magnopere ſunt ſimilia.*

Hinc etiam Beda libro 2. Regum, c. 9. in Samuelis allegoricis expoſitionibus.

¶Non prohibeantur clerici ſacras literas legere. Cap. VIII.

Iuo p. 4. c. 85. Pann. li 2. c. 133 † al. quibus ubi licet inuenta utilia.

TVrbat acumen legentium, & deficere cogit, qui eos à legendis ſæcularibus literis omnimodo æſtimat prohibendos; in quibus † ſi qua [b] inuenta ſunt utilia, quaſi ſua ſumere licèt. Alioquin nec Moyſes, & Daniel ſapientia, vel literis Aegyptiorum paterentur erudiri; quorum tamen ſuperſtitiones ſimul & delitias horrebãt. Nec ipſe magiſter [c] gentium aliquot verſus poetarũ ſuis vel ſcriptis indidiſſet [d], vel dictis.

a *Cur ergo legi prohibentur, quæ tam rationabiliter legenda probantur? Sed ſæculares [e] literas quidam legũt ad voluptatem, poetarum figmentis, & verborum ornatu delectati: quidam uero ad eruditionem eas addiſcũt, vt errores gentiliũ legẽdo deteſtentur, & utilia, quæ in eis inuenerint, ad uſum ſacræ eruditionis deuote conuertant. Tales laudabiliter ſæculares literas addiſcunt. Vnde B. Gregorius quendam epiſcopũ non reprehendit, quia eas didicerat; ſed quia contra epiſcopale officium pro lectione Euangelica, grammaticam populo exponebat.*

l. 6. reg. epiſt. 48 infra 86. diſt. 1. c. cum multa.

Pauli, qui ſuis epiſtolis inſeruit verſus poetarum, ſcilicet, Cretenſes, &c.

d ¶Indidiſſet.] In epiſtola Pauli ad Titum illud Epimenidis poetæ, Cretenſes ſemp mendaces, malæ beſtiæ, ventres pigri. 1. q. 1. Dñs declarauit. Interſeruit ẽt in 1. epiſt. ad Corint. illud Menandri, Sæpe bonos mores corrũpũt colloquia praua. q. 1. ſępè ſtẽ vſus eſt illo verſu. *Odero ſi potero, ſi non, inuitus amabo.* ſed Hieron. de conſec. d. 5. nonnunquã vſus eſt verſibus Virgilij, & Augu. illo Lucani, mẽs hauſti nulla. & c. 26. q. 5 nec mirũ & iuriſperitus auctoritate Virgilij. ff. de rerũ diuiſione. inſtantũ. §. cenotaphiũ. & Homeri, Inſt. de cõtrah. empt. § pretiũ.

CVR ERGO. CASVS. Soluit Gratianus contrarietatem hanc, dicens quod ſęculares ſcias debet quis addiſcere nõ ad voluptatem, ſed ad eruditionem, vt quæ in eis vtilia inueniuntur, ad vſũ ſacrę eruditionis conuertantur, vnde Gregorius quendã epm reprehendit, nõ quia ſæculares ſcias didicerit: ſed quia ad voluptatẽ grammaticã loco Euãgelij exponebat.

e ¶Sed ſæculares.] Vnde beatus Gregorius infra 89. diſtin. c. cum multa.

[1] Alias, ignoto Deo dati ui caſus.

Dionyſius per prædicationẽ Pauli fuit conuerſus.

Apoſtolus vſus eſt ſententijs poeticis.

Legi-

LEgimus aliqua.] CASVS. Totum hoc cap. legi pōt, de ſæcularibus ſcientijs, ſm H. & oſtenditur ratio triplex quare legantur, ſcilicet ne negligantur, ne ignorentur, & ut repudientur. Vel ſic: legimus aliqua ut nouum & ueruſt. teſta ne negligamus. Legimus aliqua, ut artes, ne ignoremus. Legimus aliqua, ut ſcripturas hæreticorū, ut repudiemus.

a ¶Ne neglīgātur.] Vt uetus teſtm.

b ¶Ne ignoremus.] Nam quāuis nullus ſit uſus, tamē ſcientia neceſſaria eſt, vt ſup. d. 7. c. ult.

c ¶Repudiemus] Vt libros hæreticorum, vt 24. q. 3. c. ult.

SI quis.] CASVS. Cap iſtud diuidiť in duas partes. In 1. parte dr̄, ꝙ non eſt reprobandum, ſi qs addiſcit grammaticam vel dialecticā, vt inter uerum & falſum diſcernat. In ſecunda parte, quæ incipit ibi: [Geometria,] dicitur ꝙ quadriuiales ſciētiæ ueritatem in ſe habēt: ſed non ſunt ſciētiæ pietatis, & aſſumendę. Sed vetus & no. teſt. ſunt ſcientię pietatis, & aſſumendę, & grammatica in bonos uſus aſſumpta proficere poteſt.

d ¶Geometria] De aſtronomia nō facit mentionē: quia hæc abijt in deſuetudinem, vt 26. q. 2. §. his ita.

QVi de Menſa.] CASVS. Duæ quæſtiones factæ fuerūt Hieronymo. Prima fuit, an ſit peccatum diſcere doctrinam & ſciētiam paganorum? Et reſpondet Hieronymus, ꝙ non: & hoc probat exēplo quatuor puerorum .ſ. Danielis, Ananiæ, Azariæ, Miſalis, & exēplo Moyſi: qui ſi ſciuiſſent eſſe peccatum, nunquā didiciſſent. Diſcebant enim, vt cū vincerent incredulos, aliter riſui paterēt, ſi de dogmatib. eorum cum eis diſputarent, cum inde nihil ſcirent. Secunda quæſtio fuit, an ſit peccatum recordari ſæculariū legum in prædicatione vel diſputatione? Et reſpondet, ꝙ non: quia hoc ſit ex neceſſitate, ut probemus ea, quæ ſancti dixerunt in libris gentilium contineri.

e ¶Qui de menſa] Daniel, Ananias, Miſael, Azarias 1. nam turpe eſt alicui decretāti ius in quo verſatur ignorare, ut ff. de origine iuris, l. 2. § Seruius.

f ¶Scirent eſſe peccatum.] Ex eo ꝙ Hieronymus hic inducit exemplum Danielis, colligitur arg ꝙ in dubijs recurrendū eſt ad exempla maiorum & aliorum. 16. q. 1. ſunt nonnulli. 22. q. 1. vt noueritis. 1. q. 7. conuenientib. 12. q. 2]

Hinc etiam Ambroſius ſcribit ſuper Lucam in explanatione procemij.

¶Sæculares literæ legendæ ſunt, ne ignorentur. Cap. IX.

LEgimus aliqua, ne negligantur [a] α; legimus, ne ignoremus [b]; legimus, non ut teneamus, ſed vt repudiemus [c]. — Pann. l. 2. c. 34.

α ¶Negligantur.] *Sic etiam in Pannormia, ſed in originali et in uno Gratiani manuſcrip.* ne legantur. *Ibi enim agitur de pſeudeuangelijs. Sed non eſt mutatum ob gloſſam.*

Item Hieronymus ad c. 1. epiſt. ad Titum.

¶Grammatica legenda eſt, vt per eam ſacræ ſcripturæ intelligantur. Cap. X.

SI quis artem grammaticam nouerit, vel dialecticam, vt rationem rectè loquendi habeat, & inter falſa & uera dijudicet, non improbamus α. ¶Geometria [d] quoque, & arithemetica, & muſica habent in ſua ſcientia veritatem: ſed non eſt ſcientia illa, ſcientia pietatis. Scientia pietatis eſt noſſe legem, intelligere prophetas, Euangelio credere, Apoſtolos non ignorare. ¶Grammaticorum β autem doctrina etiam poteſt proficere ad vitam, dum fuerit in meliores vſus aſſumpta.

Pann. li. 2. c. 135.
Iuo p. 4. c. 167.
Pann. li. 2. c. 136.

α ¶Non improbamus.] *Abſunt iſta duæ voces ab originali. Exponens enim* B. *Hieronymus uerba illa ex principio epiſtolæ ad Titum,* & cognitionem ueritatis, quæ eſt iuxta pietatē, *ita ſcripſit:* Eſt plane ueritas, quæ non habet pietatem, ſi quis grammaticam, &c.

β ¶Grammaticorum.] *Hæc non ſunt B. Hieronymi, ſed Iſidori lib. 3. de ſummo bono, c. 13. ex quo citat Iuo.*

Item Hieronymus in primum caput Danielis.

¶Exemplo Danielis probatur non eſſe peccatum ſæcularibus literis erudiri. Cap. XI.

QVi de menſa [e] regis, & de vino potus eius nolunt † comedere, ne polluantur, vtique ſi ipſam ſapientiā, atque doctrinam Babyloniorum ſcirent eſſe peccatum f, nunquam acquieſcerent diſcere, quod non licebat. Diſcunt autem, non vt ſequantur, ſed ut iudicent, atque conuincant, quomodo ſi quiſpiam aduerſus mathematicos uelit ſcribere imperitus mathematis, riſui pateat: & aduerſus philoſophos diſputans, ſi ignorat dogmata philoſophorum. Diſcunt ergo ea mente doctrinam Chaldæorum, qua & Moyſes omnem ſapientiam Ægyptiorū didicerat. *Idem.* ¶Si quando cogimur literarum ſæcularium recordari, & aliqua ex his dicere, quæ olim omi-

Poly. li. 4. tit. 7.
† *non vult.*] orig. & Poly. & ſic deinceps.
Act. 7.
Hier. in prologo in Danielem.

Daniel & ſocij ſui.

1 Iſti alio noīe dicti ſunt Balthaſar, Sidrac, Miſac & Abdenago, ſm Hug. & Lau

12. q. 2. quæſt. 16. q. 3. præſulum. 14. q. 1. c. ult. 26. q. 2. nō ſtatutū. & c. non exemplo C. de leg. & interlo. nemo 2. contra Sol. ubi iura deficiunt, recurrendum eſt de ſimilibus ad ſimilia alias non, ro diſt. de quib. dic. vt ibi. Itē arg. præſumi eo ipſo bonum, q ab aliquo bono ſit facta, vt 7. q. 1. oīs. q. & 34. q. 1. cū beatiſſimus. 9. q. 2. Lugdunenſis. 12. q. 1. expedit. 28. q. 1. ſic enī. 11. diſt. oīno lo.

2 Vt no. a d. c. ſi Recurrur quāq de ſimilib ad ſimilia

a ¶Prædicta.] Scilicet de incarnatione, vt illud Virgilij.
Iam noua progenies cœlo dimittitur alto.
b ¶Contineri.] Vt illud Ouidij.
Odero ſi potero: ſi non inuitus amabo.
De

norem adipiſcendum legunt: non propter vtilitatem aliorum, quare tanquam ſuorum negotiorum geſtores nihil ab auditoribus petere debent, vt ff. de nego. geſt. ſi pupilli, §. 2 Sed contra: qui pro tempore præſtat obſequium, debet conſequi beneficium, vt 12. q. 2 charitatẽ. Item quare non poſſet magiſter vendere doctrinam ſuam, ſicut iuriſperitus conſilium, vt 14. q. 5. nõ ſane? item nonne teſtis gratis teſtatur, & tamen recipit procurationem, id eſt pecuniam procurationis nomine, vt 4. q. 3. cap. venturis, & epiſcopus gratis conſecrat eccleſiam: tamen recipere poteſt procurationem: vt extra de ſimo. cum ſit, & officium magiſtri remunerandum eſt, vt ff. de donatio. Aquilius? Solu tunc petat magiſter collectam cum ei ſua pleniſſime nõ ſufficiunt, vt 10. q. 3. priſcis, & 12. q. 1. epiſcopus eccleſiarum rerum Io. Ego credo quidquid dicat Io. ꝙ magiſter poteſt facere collectam de qua viuat, & procuretur, etiam ſi abũdet[2] quia epiſcopus cum conſecrat eccleſiam, & cũ viſitat, recipit procurationem ẽt ſi abundet, vt in decr. de ſi. cum ſit Romana. & extra de cenſi. cum Apoſtolus, & eo. tit. ſopire, nec vẽdit magiſter ſcientiam, q̃ æſtimari nõ poteſt: ſed pro labore ſuo ꝓmittitur ei præmiũ. nam prædicator nõ dicitur vendere prædicationem, & tamen petere poteſt ſuſtentationem, vt extra de præſcript. cum ex officij, & de cenſi. cum venerabilis, & 13. q. 1. §. quia ergo, & §. his ita Bar.[3]

2 Arg. cõtra. 10 q 5. cauẽdum iux. n. vbi de hoc. & ibi dicam.

ſimus nõ noſtræ eſt voluntatis, ſed, vt ita dicam, grauiſſimæ neceſſitatis, vt probemus ea, quæ a ſanctis prophetis ante ſæcula multa prædicta[a] ſunt, tam Græcorum, quam Latinorum, & aliarum gentium literis contineri[b].

Item ex ſynodo Eugenij[a] Papæ ſecundi.

¶Magiſtros, & Doctores epiſcopi congruis locis conſtituant. Cap. XII.

Iuo p. 4. c. 214. Anſ. l. 7. c. 2. Poly. l. 4. tit. 32.

DE quibuſdam locis ad nos refertur neq; magiſtros,[c] neq; curam inueniri poſſe ſtudio literarum. Idcirco in vniuerſis epiſcopijs, ſubiectiſque[d] plebibus, & alijs locis, in quib. neceſſitas occurrerit, omnino cura, & diligentia adhibeatur, vt magiſtri[e] & Doctores conſtituantur; qui ſtudia literarum, liberaliumq; artium dogmata aſſidue[f] doceant, quia in his maxime diuina manifeſtantur, atque declarantur mandata.

a ¶Eugenij.] *Apud Anſelmum citatur ex ſynodo habita Rom. in conſiſt. Lateranen. a Beato . . . . In Polycarpo eodem modo, & additur nomen Eugenij Papæ II. & in ſynodo Leonis IV. quarum ſynodorum, vt alibi dictum eſt, exemplaria ſunt in Vaticana bibliotheca. In indice etiam ſynodi a Gregorio VII. Romæ habita, talis cuiuſdam capitis hæc ponitur ſumma.* Vt omnes epiſcopi artes literarum in ſuis eccleſijs doceri faciant.

† ſed ibi fuſius.

Item Auguſtinus contra Fauſtum Manichæum, libro 13. c. 15. †

¶Auctoritatibus gentilium, eorum vanitas retunditur; atque conuincitur. Cap. XIII.

SI quid veri[g] de Deo Sybilla, vel Orpheus, alijve gentiũ vates, aut philoſophi prædixiſſe perhibẽtur, valet

DE quibuſdam.] CASVS. Relatum fuit Eugenio in ſynodo ſua, ꝙ in quibuſdam locis non erant magiſtri, qui erudirent alios in liberalibus artibus, & ideo præcipit omnibus epiſcopis, vt in congruis locis magiſtros conſtituant, qui quotidie in doctrinis liberalibus alios doceant.

c ¶Neque magiſtros.] Arg. ꝙ ſcholares 1. in ſcholis de eccleſijs ſuis debent hr̃e præbendas ſup. d. 32. ſi qui. ff ex quib. cau. maio. in integ. nec non. ff de neg. geſt. l. 1. extra de cler. non reſiden. inter quatuor. 1 q. 2. ſacerdos. Sed cõtra 1. q. 2. placuit. inf. de conſec. d. 1. nemo. inf. 12. q. 2. cõceſſa. 16. q. 1. generaliter.

d ¶Subiectiſque.] id eſt, baptiſmalibus eccleſijs.

e ¶Vt magiſter.] Quid iuris ſit de magiſtris, habes extra de magiſt. quia nonnulli, & extra de magiſt. capit. 1. quia a clericis ipſius eccleſiæ, & a pauperibus nihil petent, vt ibi dicitur. Sed nunquid magiſter iure licito poteſt facere collectam? Videtur quod non: quia ſcientia donum Dei eſt: vnde vendi non poteſt, vt 1 quæſt 3 non ſolum. quia profeſſores iuris, & ſi honeſte accipiunt, tamen inhoneſte petunt, vt ff de var. & extraor. cong. gl. 1. §. eſt quidem. Item quia potius debent proijcere pecuniã exemplo Cratis. 12. q. 2 gloria. §. Crates. Itẽ quia propter ho-

Intelligo quem eſſe ſcholis, li aliquan- diuertat eundi ad tiã Roma vel alibi, ſtim reuer us: nã tũc diuerſiſ ff de pœ. diuortiũ ch. Magiſter ꝓ cedo an poſſit collectam facere.

f ¶Aſſidue] id eſt, horis competentibus. ſic ſupra 31 diſtinct. ſacerdotibus. ff. de cond. & demon. ſi quis ita legauerit.

3 De hoc ẽt no. 1. q. 3 vẽdentes, & plene extra de magiſtris. ga Arch.

SI quid veri.] CASVS. Manichæi dicebant, quòd ſi Orpheus, & Sybilla, & alij vates, & philoſophi gẽtiliũ de Deo aliquid dixerunt, tantæ eſt auctoritatis quantæ ſunt verba prophetarum. Et reſpondet Augu. dicens, quod ſi quid veri ibi reperitur, valet ad conuincendum eos: ſed non vt habeatur in auctoritate ſicut verba prophetarum. Et hoc probat ſimilitudine Dæmonum, & Angelorum, qui Dæmones. licet vera dixerunt de Chriſto, non tamen ſunt tantæ auctoritatis quantæ verba Angelorum.

g ¶Si quid veri.] Argum. quod teſtes, vel inſtrumenta poſſunt pro parte rata haberi, pro parte non, vt dixi ſupra diſtin. 9 ſi ad ſacras, ſed illud verum eſt, quando reprobantur ratione perſonæ: ſecus ſi reprobentur propter dicta. Item argum. ꝙ ſi aliquid induxero pro me, ꝙ non teneor recipere contra me. ſu. d. 19. ſi Romanorum.

Inſtrumẽta poſſunt pro parte approbari, & pro parte reprobari.

contra

contra Io. Sol. ſi vtor aliquo contra me, & pro me vti de beo: niſi in caſibus ſpecialibus. 2. q. 7. ſi hæreticus. Dic vt ibi. Bart.

a ¶ Valet quidem.] Arg. eſſe argumentãdum ab exemplis paganorum, & in dubiis ad ea recurrendum int. 13. q. 2. queſta ſup. d. 21. ſubmittitur.

16. q. 1. ſi clericatus, &c. vide. & 36 d. §. ecce.

g ¶ In pueritia.] Arg. ꝙ aliquis pôt teſtificari de eo, qđ vidit in puerili ætate, vt hic, & de conſe. d. 4. cum itaq; & c. placuit. & 26 diſt. deinde. nã & liber factus pôt teſtificari de eo qđ vidit, cum eſſet ſeruus, vt ff. de ver. ſignif.

Teſt iſ... pôt quis ... eo qđ vi... in ætate p... rili.

b ¶ Dæmoniorum] cum dixerunt filio Dei, ad quid veniſti ante tẽpus torquere nos? Apoſtolus tñ in epiſtola ad Corint. vĩ contrarium dicere, cum dicit. Si cognouiſſent eum nunquam Dñm gloriæ Crucifixiſſent. Dic ꝙ ſic perfecte eum non nouerunt: tamẽ credebant eum filiũ Dei, cum viderunt eum ambulãtem ſuper aquas: cum viderunt eum eſurire, nõ credebant.

Diaboli vtrũ cognouerũt Chr̃m eſſe filium Dei.

quidem [a] aliquid ad paganorum vanitatem reuincendã: non tamen ad illorum auctoritatem amplectendam. Quãtum enim diſtat de Chriſti aduentu inter prædicationem Angelorum, & confeſſionem dæmoniorum [b], tantum inter auctoritatem prophetarum, & curioſitatem ſacrilegorum.

Ibidem infra.

Item Clemens Papa I. epiſt. 5. ad ſuos diſcipulos.

¶ Ad intelligentiam ſacrarum ſcripturarum, ſæcularium peritia neceſſaria oſtenditur. Cap. XIV.

3 RElatum eſt nobis, quod quidam in veſtris partib. commorantes aduerſantur ſacris † doctrinis: & prout eis videtur, non ſecundum traditionem [c] patrũ, ſed iuxta ſenſum ſuum, docere videntur. Multas .n. quidam vt audiuimus, veſtrarum † ingenioſi homines ex ijs, quæ legunt, veriſimilitudines [d] capiunt. Et ideo diligenter obſeruandum eſt; vt lex Dei cum legitur non ſecundum propriam ingenij intelligentiam legatur, vel doceatur. Sunt .n. multa verba in ſcripturis diuinis, quæ poſſunt trahi ad eum ſenſum, quem ſibi vnuſquiſq; ſpõte præſumpſit, ſed fieri non oportet. Non enim ſenſum † quem extrinſecus adulteretis, alienum [e], & extraneum debetis quærere, aut quoquo modo ipſum ſcripturarum auctoritate confirmare, ſed ex ipſis ſcripturis ſenſum capere veritatis. Et ideo oportet ab eo intelligentiam diſcere [f] ſcripturarum, qui eam a maioribus ſecundum veritatem ſibi traditam ſeruauit, vt ipſe poſſit ea, quæ recte ſuſcepit, competenter aſſerere. Cum .n. ex diuinis ſcripturis integram quis, & firmã regulam veritatis ſuſceperit; abſurdum non erit, ſi aliquid etiam ex eruditione communi, ac liberalib. ſtudijs, quæ forte in pueritia [g] attigit, ad aſſertionem veri dogmatis conferat: ita tamen, vt vbi vera didicerit, falſa, & ſimulata declinet.

† al. ſanis.

† ſecundum ingenium hominum] orig.

† al. ſenſum extrinſecus alienum.

RELatum.] Hæc eſt 3. pars huius d. in qua dicit. ꝙ a ſapientibus debemus audire, quę leguntur in ſacra ſcriptura. Io. de Fan.

CASVS Quidam erant, qui cum veritatis doctorem non haberent diuinam ſcripturam exponebant pro ſuæ voluntatis arbitrio: & non ſecundum traditionẽ ſanctorum patrum: ex ſuo ingenio quaſdam ſimilitudines capientes: quos Clemens reprehendit, oſtendens quod diuina ſcriptura non debet intelligi ſecundum arbitrium alicuius, nec extraneus ſenſus debet quæri, vel a litera alienus: licet multa ſint in diuinis ſcripturis, quæ poſſunt trahi ad varios, & diuerſos intellectus. Et ideo docet ſcientiam eſſe diſcẽdã ab eo, q veritatẽ a ſuis maiorib. percepit: vt poſſit poſtea veritatem prædicare, & alios recte docere, & ad aſſertionem veri dogmatis artibus liberalibus poterit vti, vt falſa, & ſimulata declinet. ſeq. c. patet.

Item Iſidorus in lib. 3. ſententiarum de ſummo bono, c. 13

¶ Quare prohibetur Chriſtianus poetica figmenta legere. Cap. XV.

4 IDeo prohibetur Chriſtianus figmenta legere poetarum, quia per oblectamenta inanium fabularũ mentem excitant ad incentiua libidinum. Non .n. ſolum thura [h] offerendo, dæmonibus immolatur, ſed etiam eorum dicta libentius capiendo.

Ivo p. 4. c. 167. Pann l. 2. c. 137.

c ¶ Traditionem.] Tales dicuntur transferre terminos patrum, vt 23 q. 3. transferunt.

d ¶ Veriſimilitudines.] id eſt, ſtatim volunt per ſimilitudines procedere in alijs, & licet per ſimilia licitum ſit argumentari 1 vt 20. d. de libellis. non tamen ſemper, vt 17 q. 1 nuptiarum, & 28. q. 1. ſic enim.

e ¶ Alienum.] Niſi illud reperiatur in auctoritate, vt cũ inuenimus annum poni pro die, vel econtra, vt 51. d. tenere. 33. q. 1. hoc ipſum.

f ¶ Diſcere.] Prius enim debet diſcere quam docere, vt

1 Ad hoc extra de conſt. translato. & de reſcr. iter. & de transl. inter. ext. de app. vna. ff. ad l. Aq. illud. Arch.

gnif nationem. § vlt. 2. Arg. contra, quia hæc ætas neſcit quid agat, vt C. de falſa moneta, l. 1. & impubes nihil intelligitur ſcire, vt ff. de iur. & fac. igno. l. vlt. Dic quod ſi fuerit capax doli, bene poteſt de eo quod tunc vidit teſtari de puro facto: ſed de circunſtantiis, ſ. qualiter quid factum ſit nõ. quia in hoc facile potuit falli memoria. Io. quod ſatis credo. argu. Inſtit. de inut. ſtipu. §. pupillus ff. de reg. iur. l. in negotiis. bar.

IDeo prohibetur] Hæc eſt 4 pars huius diſ. in qua dicit cauſam quare fuerit prohibitum ſtudere in libris gentilium. Io. de Fan.

h ¶ Thura.] q. d. non refert, an quod fiat, an eius ſimile, vt 11. q. 3. exiſtimant. & 86. diſtinct. paſce. ff. man. l. vlt.

2 Ad idem facit expreſſe, vt ff. ... Sylla. l. ... piuntur Arch.

VT ITAQVE. CASVS. Concludit Gratia.ex ſupradictis, ꝙ ſacerdotes debent ignorantiam omnino vitare: quia ſi ſacerdotes cæci & ignorantes velint ducere ſubiectos, ambo in foueam cadunt; quod probatur auctoritate pſal. Et licet quis,velit ſe excuſare auctoritate ſed non eſt itaqa in oēm terrā exiuit ſonus eorum 19. diſt.ita dūs.nec excuſatur qs p ignorantiā,q pōt habere copiā peritiorū ti de iuris & facti ignorātia l.regula, vel ſi ſua prudētia facile potuit illud ſcire, C: de ingenuis manumiſſis,l.3.& ff.quis ordo in bonorum poſſeſſione ſeruetur. l. a § in bonorum.

Excuſantur ne hi ad quos Apoſtolorū ꝑdicatio non peruenit?

Ex Greg. in l.1. paſtor.c.

Vt itaque ex præmiſſis apparet, imperitia ſacerdotib. ſemper eſſe debet aduerſa: quia cum per ignorantiam cæcati alijs ducatum præſtare cœperint, ambo in foueam cadunt inde dicitur in pſalmo: Obſcurentur oculi eorū [a]*, ne videant, & dorſum* [b] *eorum ſemper incurua.*] *Cum enim obſcurantur illi, qui præeunt, ad ferenda onera peccatorum, facile ſequentes inclinantur. Elaborandum eſt itaq; ſacerdotibus, vt ignorantiam a ſe quaſi quandam peſtem abijciant. Licet enim ſeruus neſciens voluntatem domini ſui & non faciens, dicatur vapulare paucis, non tamen hoc de omnib. generaliter intelligitur. Ait enim Apoſtolus* [*Qui ignorat, ignorabitur.*] *Quod de eo intelligendum eſt, qui noluit* [d] *intelligere, vt bene ageret.*

Matth.17.

Pſal.68.

Luc.12.

1.Cor.14.

Vnde Auguſtinus ait in lib. quæſt. veteris, ac noui teſtamenti, quæſt.67.

Pſal.35.

Cap. XVI.

NOn omnis ignorans immunis eſt a pœna. Ille enim ignorans poteſt excuſari a pœna [e], qui a quo diſceret, non inuenit. iſtis autem hoc ignoſci petit, qui habentes a quo diſcerent, operam non dederunt. Huiuſmodi non licet ignorare, accipiant ergo veniam, ſi conuertantur.

¶ *Caput hoc in pleriſque vetuſtis Gratiani exemplaribus coniunctum eſt ſuperiori. Eſt autem reſponſio ad quæſtionem, quam præmiſit B. Auguſtinus his verbis.* Quid eſt quod in carne poſitus Saluator ait: [Pater ignoſce illis, non enim ſciunt quid faciunt? Si enim neſciunt, quid eſt, quod ignoſcitur? maxime cum dicat rex Abimelech ad Deum: [Nunquid gentem ignorantem perdes? Non omnis ignorans immunis eſt, &c. [*In extremo autem addita ſunt nonnulla ex ipſo B. Auguſtino, quo ſententia ſit integrior.*

Luc.23.

Gen.20.

DISTINCTIO. XXXVIII.

1 ps CVm itaque [f] *voluntaria ignorantia omnib. noxia ſit, ſacerdotibus eſt periculoſa.*

Vnde in concilio Tolet.4.c.24 legitur.

e NOn omnis] ¶ A pœna] ideſt, a peccato pro quo debet pęna, vel a pęna æterna: aliter n i congrue diceret, nec verum, ēt cum in quolibet ignorante ſit pœna eo ipſo, ꝙ ignorat, ſecūdum Hugo.

CVm itaq;] Hæc diſt. diuiditur in tres partes. In prima intēdit probare, quod omnes ſacerdotes, & alij maiores & minores debent eſſe inſtructi in lege diuina, & præcipue in canonica, & probat hoc per 10. auctoritates. Secunda ibi, [Quamuis.] Tertia ibi, [Sed licet]. Ioa.de Fan. CASVS. Facti mentione ſuperiori de ignorantia in §. vt itaque & in cap. non omnis. ſupponit Grat. 38. diſt. in qua oſtendit, quod ignorantia periculoſa eſt, maxime ſacerdotibus.

f ¶ Cum itaque] ſuperiori d. facta fuit mentio de ignorantia: ideo magiſter annectit iſtam 38 diſt. in qua oſtendit, qđ ignorantia periculoſa eſt, maxime ſacerdotibus. Notandum eſt ergo, quod ignorantia iuris alia eſt iuris naturalis, alia ciuilis, vel canonici. Ignorantia iuris naturalis neminē excuſat. ſi eſt adultus, vel diſcretus: quia in his parum intereſt decipere, vel decipi poſſe, vt 16. q. 1. ſi cupis. de hac dicitur, ignorans ignorabitur. Ignorantia iuris ciuilis, vel canonici neminem excuſat, vt infra ca. ſi in laicis. &c. quæ ipſis. aliquos tamen excuſat, vt milites, mulieres 1, ruſticos, minores. Ioan. damno tamen vitando nulli nocet, vt ff. de iuris & facti igno. error, in fi. niſi in ijs quæ introducta ſunt ad rigorem iuris conteruandum, vt in conſtitutione, quis quis in tantam. C. vn de vi. & præſcriptionibus. Barto. ignorantia facti alia probabilis. & hæc excuſat: quia etiam peritiſſimos fallit, vt infra 1. quæſt. 1. ſi quis a ſimoniacis & 9 quæſt. 1. ordinationes alia eſt craſſa & ſupina, vt cum quis ignorat. id quod publice factum eſt in ciuitate. hæc neminem excuſat. vt 16. diſt. quod dicitis. 12. quæſt. 2. qui & humanis. Hoc plenius inuenies 1. q 4. §. vlt. in fin.

Ignorãtia iuris eſt multiplex.

1 De hoc legi. & no. 22. q. 4 illicitū. feminas tñ nō 14 qibus excuſat ignorantia: ſed in quibuſdā, vt no ff. de iuris & fa. ig. l regula. in princ. & C eo. tit. l. fi. ignorantia facti eſt multiplex.

auctoritate Euangelii dicentis, Seruus neſciens voluntatem domini, &c. non tamen prodeſt, & hoc probatur auctoritate Apoſtoli. Qui ignorat, &c. quod debet intelligi de eo, qui inuenit a quo potuit diſcere: alias punitur. quod probatur auctoritate Auguſtini. Non omnis, &c. Sequens capitulum patet.

c ¶ Oculi eorum.] ideſt, prælati 1, qui regunt alios. ADDITIO. vt 39. d. §. ecce in fi.

Alias oculi eorum. ſ. prælatorū, al, &c.

b ¶ Dorſum.] ideſt, ſubditos qui ſuſtentari debent a prælatis quaſi in dorſo: vel quia ſequuntur dorſum ipſorum. vndecima q 3. præcipue.

c Qui ignorat.] i. qui negligit ſcire, vel contēnit ſcire ADDITIO. Nam ignorantia quæ eſt ex culpa. nocet. 28. q. 1. §. ex his.

d ¶ Qui noluit.] Vł ergo, ꝙ illi ſint excuſati ad quos ꝑdicatio Apoſtolorū non peruenit, vt 82. d. ꝓpoſuiſti

¶Sacerdotibus maxime ignorantia vitanda eſt. Cap. I.

IGnorantia mater cunctorum errorum maxime in ſacerdotib. Dei vitanda eſt, qui docendi officium in populis ſuſceperũt. Sacerdotes enim legere ſanctas ſcripturas frequenter admonet Paulus Apoſtolus dicens ad Timotheum [a] [Attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ;] & [ſemper permane in his.] Sciant igitur ſacerdotes ſcripturas ſanctas, & canones, vt omne opus eorum in prædicatione, & doctrina conſiſtat: atque ædificent cunctos tam fidei ſcientia, quam operum diſciplina.

Burc.l.1.c.110. Iuo p.9.c. 202. Anſ.l.7.c.134. *1.Tim 4.* Ibidem inferius. Conc. Arc.l.4.c.3. Burc l.2.c.157. Anſ.l.7.c.113.

Item ex eodem Tolet.4 c.25.

¶Officialem libellum, ab epiſcopo accipiant presbyteri, cum ordinantur. Cap. II.

QVando presbyteri in parochijs ordinantur, libellũ officialem [b] a ſuo ſacerdote [c] accipiant, vt ad eccleſias ſibi deputatas inſtructi ſuccedant; ne per ignorantiam etiam in ipſis diuinis ſacramentis offendãt. Cum verò ad Litanias [d], vel ad concilium [e] venerint, rationem epiſcopo ſuo reddant, qualiter ſuſceptum officiũ celebrent, vel baptizent.

Iuo p. 3.c.129. Anſ.l.7.c.113. Iuo p 3.c.129. Pann.l.3.c.23.

Item Leo epiſcopus ad clerum, & plebem Conſtantinopolitanæ vrbis epiſt.22.

¶Inſcitia ſacerdotum nec excuſatione digna eſt, nec venia. Cap. III.

SI in laicis [f] vix tolerabilis videtur inſcitia; quanto magis in ijs, qui præſunt, nec excuſatione digna eſt, nec venia?

Anſ l.7.c.119. Poly.l.4.tit.4.

Item Cæleſtinus vniuerſis epiſcopis per Appuliam, & Calabriam conſtitutis, epiſt.3.

¶Canones non licet ſacerdotibus ignorare. Cap. IIII.

NVlli ſacerdotum liceat canones [g] † ignorare, nec quicquam facere quod patrũ poſſit regulis obuiare. Quæ enim a nobis res dignè † ſeruabitur; ſi decretaliũ norma conſtitutorum pro aliquorum libitu, licentia populis permiſſa, frangatur?

Burc.l.2.c.160. Iuo p 6 c. 251. Anſ.l.7 c.108. Poly.l.4 tit. 4.

† *al. ſuos canones.* † *al. digna.*

Item ex dictis Auguſtini.

¶Quæ ſint ſacerdotibus neceſſaria ad diſcendum. Cap. V.

Burc l.2.c.2.& l.19. cap.8. Anſ.l.7.c.109. Poly.l.4.tit.32. Iuo p.6.c.22. Pann.l.3.c.24.

QVæ ipſis ſacerdotib. neceſſaria ſunt ad diſcendũ [h];

IGnorantia] CASVS. Docet hic concilium Tolet. ꝙ ignorantiam ſacerdotes Dei debent vitare, q̃ mater eſt cũctorũ errorũ: & iõ maxime in ſacerdotib. eſt vitanda. Vnde ſacras ſcripturas legere debent, quibus populos ſibi commiſſos valeant erudire tam in ſcientia fidei quam in moribus: & hoc probatur auctoritate Apoſtoli dicentis: Attende lectioni, &c.

a ¶Ad Timotheũ.] Arg. quod vni dr̃ ad omnes extenditur, vt 24.q 1.quodcunque & 16.q.1.prædicator.61 d miramur de pœnit d. 1.§.his auctoritatibus 1. C. de diuer. reſcr.l 1.ff. de pac.iuriſgẽtium. § pactorum. argum. contra 25.diſtinctio. qualis.

1 Verſi. nunc aũt. alias eſt 6. ad idẽ de conſecr.diſt. 4.propriè.

QVãdo. CASVS. Docet. concilium Toletan. quod quando epiſcopi ordinant presbyteros in capellis, debent eos docere qualiter officia debeant celebrare, ne per ignorantiam in diuinis ſacramentis offendãt. & cũ ad litanias venerint, vel ad concilium, debent epiſcopo ſuo reddere rationem qualiter baptizauerint, vel officia celebrauerint. ſequens cap. patet

b ¶Officialem.] In quo continetur officium eccleſiaſticũ.

c ¶A ſacerdote] id eſt, epiſcopo.

d ¶Ad litanias.] id eſt in rogationibus. Et ſic patet, ꝙ omnes ſacerdotes veniẽt ad cathedralẽ eccleſiã in feſto rogationũ ſic infra de conſe.d 3 c 3. de cõſe.d.1.quód hoc.

Proceſſiones rogationum.

e ¶Vel ad cõcliũ.] Sic patet, quod conuentus quem habet epiſcopus cum clericis ſuis, dicitur cõcilium. vt 18.q.2. abbates 2 q 2.placuit 18. d.propter, &c. placuit.

Laici iuris peritiam debent habere

2 Vel dic, ꝙ hoc poteſt intelligi de illis laicis, q in dignitate ſunt conſtituti, de quibus habetur exẽplũ 59. diſtin. ſi officia. Arch.

f SI in laicis.] Videi ergo quod laici habebunt peritiam iuris maxime ſi ſint iudices, cum teneantur ferre ſententiam in ſcriptis, vt dixi 20.d.§.1. Sed poteſt intelligi de iure cõſuetudinario, vel de iure naturali, in quo periculoſa eſt ignorantia, vt 16.q. 1 ſi cupis 1.

NVlli ſacerdotum.] CASVS. Multi populi normam canonum & decretorum non ſeruabant, & epiſcopi cum canones ignorarent, eos non corrigebant. Præcepit ergo Cœlẽſtinus, vt nulli epiſcoporum liceat canones ignorare quatenus cum fuerit neceſſe, corrigant delinquentes.

g ¶Canones.] Pœnitentiales .ſi intelligis de ſacerdotibus, vt 26.q.7. tempora. ſi intelligis de epiſcopo, planũ eſt, vt 23.d. qui epiſcopus.

QVæ ipſis. CASVS Octo exponit in hoc capitulo Auguſtinus, quæ ſunt ſacerdotibus neceſſaria, ad hoc, vt ignorantiam vitent: ſcilicet librum ſacramentorum, &c. de quibus octo ſi vnum defuerit, vix ſacerdotis nomen habebit.

h ¶Ad diſcendum.] Supple hæc ſunt.

3 Ad idem 61. diſt. ſtatuimus. & extra de cõſan. & affi. c. 1. in fin & inſ. co. oẽs.

a ¶Sa-

a ¶ Sacramentorum.] Ideſt, Miſſale.
b ¶ Computus.] Quo addies & menſes.
c ¶ Si vnum.] Arg. quod vbi plura requiruntur ex neceſſitate, ſi vnũ ex his deeſt, nihil agitur, vt de conſec. diſt. 4. in ſynodo. 22. q. 2. animaduertendum, ſic qui offendit in vno factus eſt reus omnium, vt de pœn. diſt. 5. conſideret. & eſt ſimile 1. C. de teſta. ſi vnus. & ff. de tranſa. cum hi §. ſi prætor. Arg. contra 30. q. 5. aliter. ff. de vent. inſpicien. l. 1. in fi. 2.
d ¶ Vix.] Quia vbi res deeſt, nec nomen habebitur, vt 68. d. choriepiſcopi. 7. q. 1. factus. C. de ter. à nullo. 35. q. 7. quid eſt.

1 Scilicet a princip. egl.
2 Hic adde quod leg. & not. 23. q. 5. c. 2. in glo. 2. 23. diſt. quorũdã. Arch.

ideſt liber ſacramentorum[a], lectionarius, antiphonarius, baptiſterium, computus[b], canon pœnitentialis, pſalterium, homiliæ per circulum anni Dominici diebus, & ſingulis feſtiuitatibus aptæ. Ex quibus omnibus ſi vnũ[c] defuerit; ſacerdotis nomen vix[d] in eo conſtabit: quia valde periculoſæ ſunt euangelicæ minæ; quibus dicitur. [Si cæcus cæco ducatum præſtet: ambo in foueam cadunt.]

Matth. 15.

¶ *Cæteri etiam collectores Auguſtinum citant. Fere autem omnia hæc habentur in pœnitentiali Bedæ, & in libro de officijs eccleſiaſticis, & alibi.*

Item ex 7. ſynodo, c. 2.

¶ Quæ oportet ſcire eum, qui epiſcopus eſt ordinandus. Cap. VI.

Pſal. 118.
Mutatus eſt periodi ductus.
Iuo p. 5. c. 372.

OMnes pſallentes repromittimus[e] Deo, [In iuſtificationibus tuis meditabor; non obliuiſcar ſermones tuos.] Quod omnos quidem Chriſtianos obſeruare ſaluberrimum eſt; ſed præcipue hos, qui hierarchicam conſecuti ſunt dignitatem, Vnde definimus omnem, qui ad epiſcopatus prouehendus eſt gradum, modis omnibus pſalterium[f] noſſe; vt ex hoc & omnis clerus, qui ſub ipſo fuerit, ita moneatur, & imbuatur. Inquiratur autẽ diligenter à metropolitano, ſi in promptu habeat legere ſcrutabiliter, & non tranſitorie tam ſacros canones, & ſanctum Euangelium, quàm diuini Apoſtoli librum, & omnem diuinam ſcripturam; atque ſecundum mandata Dei côuerſari, & docere populum ſibi commiſſum. Subſtantia[g] enim ſummũ ſacerdotij noſtri ſunt eloquia diuinitus tradita, ideſt vera diuinarum ſcripturarum diſciplina, quemadmodũ magnus perhibet Dionyſius. Quod ſi diſceptauerit[h], & ita libenter facere, & docere minime ſpoponderit; nullatenus conſecretur. Ait enim prophetice Deus: [Tu ſcientiam repuliſti; & ego repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi.]

Cap. 1. ecc. Hierarchiæ.
Oſeæ 4.

Item ex concilio Carthaginienſi 3. c. 3.

¶ De eodem. Cap. VII.

PLacuit †, vt ordinandis epiſcopis, vel clericis prius ab ordinatoribus ſuis decreta conciliorum auribus eorum inculcentur[i]; ne ſe aliquid contra ſtatuta concilij feciſſe pœniteat †.

Pro declaratione huius cap. vide ... le. de Imo. ... i. ſi quis. ... de pact. & ... igitur ordinandus. in ... authen. non ... epiſc.
† al. penitus]
al. aſſequuntur

Item Zepherinus Papa epiſt. 1. ad epiſcopos Siciliæ.

¶ Sacræ ſcripturæ inhærentes non obſcurantur iniquitate mundana. Cap. VIII.

SIcut ſtellas cœli non extinguit nox; ſic mentes fidelium, firmamento[k] inhærentes ſanctæ ſcripturæ, nõ obſcurat mundana[l] iniquitas.

Item Hieronymus ad Euſtochium in proœmio commentarij in Eſaiam.

OMnes pſallentes.] CASVS. in hoc capitulo ſtatuit ſynodus, vt omnis qui ad epiſcopatum promouendus eſt pſalteriũ ſciat, vt ex eo omnis clerus, qui ſub eo fuerit, inſtruatur: & tẽpore ſuæ ordinationis debet metropolitanus ordinandum epiſcopum interrogare, ſi ſciat legere canones ſacros: & omnẽ diuinam ſcripturam: & ſi inuenitur ignorans, repellatur. Et hoc probatur auctoritate prophetæ dicentis: Tu ſc ẽtiã repuliſti, &c. Si vero legere & alia ſupradicta ſcierit, niſi promittat ſe ſecũdum illa victurũ, non ordinetur. Quæ ſequuntur, plana ſũt vſque ad capitulum, quamuis
e ¶ Repromittimus.] Ideſt, videmur nos obligare, cum dicimus illa verba: In iuſtificationib. tuis meditabor.
f ¶ Pſalterium.] 85. diſt. archidiaconum & 22. diſtinctione, qui epiſcopus.
g ¶ Subſtantia.] Id eſt, de ſubſtantia ſacerdotij videt eſſe, quod ordinandus habeat ſcientiam.
h ¶ Si diſceptauerit.] Ideſt, ſi contradixerit.
i PLacuit.] ¶ Inculcentur.] ſimiliter cum nouum celebratur conciliũ, vt 18. diſtinctio. decernimus. 11. quæſt. 3 curæ.
k SIcut ſtellas.] ¶ Firmamẽto.] Ideſt, meditationi & lectioni. Hug.
l ¶ Mundana.] Vnde dicitur. Ama ſcientiam ſcripturarum, & carnis vitia non amabis, de conſecr. diſt. 5. nunquã. Hug. & Lauren.

3 al. incipit, Florentinũ.

¶ Ignorantia ſcripturarum eſt ignorantia Chriſti. Cap. IX.

1.Cor.1.

SI iuxta Apoſtolum Paulum, Chriſtus Dei virtus eſt, Deique ſapientia, & qui neſcit ſcripturas, neſcit Dei virtutem, eiuſque ſapientiam [a], ignoratio ſcripturarum, ignoratio Chriſti eſt.

Item Gregorius in paſtorali, par.1.c.1.

¶ A Domino ſciuntur, vel ignorantur, qui ea quæ Dei ſunt ſapiunt, vel ignorant. Cap. X.

1.Cor.14.
Lib. Moralium 25. c.23. mutato verborum ordine.

QVi ea, quæ Dei ſunt α, ſapiunt à Dño ſapiuntur [b]: & qui ea, quæ Dei ſunt neſciunt, à Deo neſciunt, Paulo atteſtante, qui ait, [Si quis ignorat [c], ignorabitur, *Item*. Quicũq; ſtultus eſt in culpa, erit ſapiẽs in pœna

α ¶ Dei ſunt.] *In loco indicato legitur*: Qui ea, quæ ſunt Domini neſciunt, a Domino neſciuntur, Paulo atteſtante, &c.

Item Auguſtinus in Enchiridio ad Laurentiũ, c.17.

¶ Non qui aliquid neſcit, ſed qui putat ſe ſcire, quod neſcit, errare probatur. Cap. XI.

Senten.l.3.diſ.38.c. illud.
] *al. error. q.p.c. cauendus*] orig.

2 QVamuis errare† [d], quanta poſſumus cura, cauendum ſit, non ſolum in maioribus, verum etiam in minoribus rebus, nec ſi rerum ignorantia poſſit errari; non tamen conſequens, vt continuo erret quiſquis aliquid neſcit, ſed quiſquis ſe exiſtimat ſcire quod neſcit. Pro vero quippe approbat falſum: quod eſt erroris proprium. Veruntamen in qua re quiſque errat, intereſt plurimum. Nam in una eademque [e] re, & neſcienti ſciẽs, & erranti non errans recta ratione præponitur. In diuerſis autem rebus; id eſt, cum iſte ſcit alia, ille alia; & iſte vtiliora, ille minus vtilia, vel etiam noxia: quis non in eis, quæ ille ſcit, ei præferat neſcientem? ſunt enim quædam, quæ neſcire quam ſcire [f] ſit melius.

3 *Sed licet per ignorantiam grammaticæ artis aliquid vitioſum proferant epiſcopi, vel presbyteri, non tamen ideo à ſcholaſticis ſunt deſpiciendi; quia morum vitia magis quàm verborum ſunt præcauenda.*

Vnde Auguſtinus in libro de catechizandis rudibus, cap.9.

¶ Non contemnant ſcholaſtici eccleſiaſticam ſimplicitatem. Cap. XII.

Ino p.6.c.381.

SEdulo monendi ſunt ſcholaſtici α, vt humilitate induti –

---

a SI iuxta. ¶ Sapientiam.] Sic argumentatur: Chriſtus eſt ſcientia. ergo qui ignorat ſcientiam, ignorat Chriſtum 1, & intellige de tali ignorantia, quæ contemnit diſcere. ſu proxi. cap. ſi. Ioan.

1 Adde quę tenent ſcire Chriſtiani ad beatitudinem conſequẽdam. not. Bald. in gl ſup rubr. C. de ſum. trini. Inno. & Io. And. in c.2.§ pro defectu. de renuncia.

b QVi ea.] ¶ Sapiuntur.] Ideſt, approbantur.

c ¶ Ignorat.] Intellige de eo qui contemnit ſcire, vel de eo qui de facili ſcire poſſet, ſi habuiſſet tractatum cũ peritis, vt C. de inge. ma.l.3. ſup d. proxi.

QVamuis.] Hæc eſt ſecũda pars huius diſt. in qua dicit, quod illi errant, qui falſa pro vero approbant, vel econtrario. Io. de Fan.

CASVS Quidam cõtra Aug. ita argumẽtabatur: non poteſt quis errare niſi ignorantia rerum. ſed ois ignorãtia eſt neſciẽtia. ergo quicunque neſcit errat. Dicit Auguſt. ꝙ ignorãtia eſt vitanda in maioribus. & i minoribus: nõ tamen ſequitur, ꝙ quicunque neſcit, erret. Sed ille dicitur errare, qui putat ſe ſcire quod neſcit: & qui falſum pro vero aſſerit. Veruntamen multum refert in quib. rebus quis erret. Nam ſi in re honeſta, & quæ ad ſalutem animæ proficiat quis erret, ſciẽs præponitur neſcienti, & non errans erranti. In rebus autem diuerſis ſi iſta ſint vtilia, illa inutilia & noxia: in noxijs neſciens præponitur ſcienti: quia talia melius eſt neſcire quam ſcire.

d ¶ Errare.] Errare enim eſt aliud pro alio putare, vt 22.q.2. in quibus 2.

2 Adde qualiter errare, ignorare, neſcire titubare differunt, no. gl. ſup. rubr. ff. de iur. & fac. igno. & in l. de ſtat. ff. de teſta.

e ¶ Eademque.] in his quæ ſpectant ad ſalutem animę nihil intereſt decipi vel decipere, vt 16 q.1. ſi cupis.

f ¶ Quàm ſcire.] Hic videtur quod bonũ ſit ignorare mala, vt 32. diſt. hoſpitalium. Sed contra. omnis ſcientia à Deo eſt 3, ut 37. diſt. §. hinc. & bonum eſt ſcire mala, ut ea vitemus, ut ſup. d. proxi. qui de menſa. &c. ſi quid veri. Dic ꝙ omnis ſcientia bona eſt. ſed dicitur aliqua ſcientia mala, quia mala eſt, illi, cui dat occaſionem peccandi: ſicut Adæ fuit malum pomum paradiſi, vt 2.q.3. quod ergo, & Iudæ buccella, vt 1.q.1. §. opponitur. ver. nec mirum de conſecra. diſt.2. & ſancta.

3 Arg. cõtra. 26. q. 2. qui fine. & q.5. epi. in prin.

Scientia aliqua dicitur mala.

SED LICET. Supra dictum eſt, ꝙ presbyteri debent ignorantiam euitare: ſed licet quandoque per ignorantiam peccent in grammatica, non tamen propter hoc ſunt à grammaticis; ideſt, ſcholaſticis deſpiciendi, quoniam vitia ſunt magis præcauenda quàm verba.

SEdulo.] CASVS. Quidam prælati per ignorãtiã grãmaticæ lectionis Deum cum ſolœc imo & barbariſmo inuocabãt: & ꝓp hoc à peritis ſcholaſticis deſpiciebant. quare q̃ſitum fuit ab Auguſtino, an hoc deberent facere? Et videt ꝙ non. & hoc probatur tribus rõnibus: Prima eſt, quia diſerta lingua ſcholaſticorum caſto cordi non debet præponi. Secunda eſt, quia ſcientia præponitur verbis, ſicut animus corporis: & ſicut

Sedulo,

prudens

Chriſtiana, diſcant non contemnere, quos cognouerint morum vitia, quam verborum amplius deuitare; & cordi caſto linguam exercitatam nec conferre audeant; quam etiam præferre conſueuerant. *& infra.* His etiam maxime vtile eſt noſſe ita eſſe præponendas verbis ſententias [a], vt præponitur animus corpori. Ex quo fit, vt ita malle debeant veriores, quam diſertiores audire ſermones; ſicut malle debent prudentiores, quam formoſiores [b] habere amicos. Nouerint etiam non eſſe vocem ad aures Dei, niſi animi affectum. Ita enim non irridebunt, ſi aliquos antiſtites, & miniſtros eccleſiæ forte animaduerterint, vel cum barbariſmis, & ſolœciſmis Deum inuocare; vel eadem verba, quæ pronunciant non intelligere [c], perturbateque diſtinguere: non quia iſta minime corrigenda ſunt; vt populus ad id, quod plane intelligit, dicat [d], Amen [e]: ſed quia † piè toleranda ſunt ab eis, qui didicerunt, vt ſono [f] in foro, ſic voto in eccleſia benedici. Itaque [g] forenſis illa [h] nonnunquam forte bona dictio [i], nunquam tamen benedictio dici poteſt.

† al. tamen.] orig.

a ¶Scholaſtici.] *Vox iſta abeſt ab originali. Sed in eo hæc præcedunt.* Sunt item quidam de ſcholis vſitatiſſimis grammaticorum, oratorumque venientes; quos neque inter idiotas numerare audeas, neque inter illos doctiſſimus quorum mens magnarum rerum eſt exercitata quæſtionibus. His ergo, qui loquendi arte cęteris hominib. excellere videntur, cum veniunt, vt Chriſtiani fiant, hoc amplius, quam illis illiteratis impartire debemus, quòd ſedulo admonendi ſunt, vt humilitate, &c.

Item Gregorius ad Leandrum epiſcopum Hiſpalenſem, in præfat. Moral. ad finem.

¶De eodem. Cap. XIII.

INdignum vehementer exiſtimo, vt verba cœleſtis oraculi reſtringam ſub regulis Donati.

¶*Hoc, & duo ſequentia capita abſunt a multis antiquis exemplaribus, neque gloſſam habuit.*

[*Item Auguſtinus de vera religione, c.* 49. *&* 50.

PALEA. Cap. XIIII.

LOcutio diuinarum ſcripturarum ſecundum cuiuſque linguæ proprietatem accipienda eſt. Habet enim omnis lingua ſua quædam propria genera locutionum; quæ cum in aliam linguam transferuntur, videntur abſurda.

[*Item Hieronymus ad Pammachium, epiſt.* 52. *cuius initium eſt, Chriſtiani interdum pudoris eſt.*]

PALEA. Cap. XV.

ECcleſiaſtica interpretatio, etiam ſi habet eloquij venuſtatem, diſſimulare eam debet, & fugere †; vt non otioſis philoſophorum ſcholis, paucisque diſcipulis; ſed vniuerſo loquatur hominum generi.

† al. non fugere.

Item Clemens Papa, epiſt. 3.

¶Propter opprobrium ſenectutis, a paruulis, & a minimis non erubeſcat diſcere epiſcopus.

Cap. XVI.

NVllus epiſcopus † propter oppro-

† abeſt ab originali.

prudens amicus formoſo præponitur. Tertia eſt quia Deus magis inſpicit affectum quam vocem, ignorantia tamen talis eſt reprehendenda ſed ab his toleranda qui didicerunt. quia ſicut ſonus in foro, ita votum in eccleſia benedicitur.

a ¶Sententias.] Nota, quod magis conſideranda eſt ſententia quam verba, vt 1. q. 1. marchion, 22 q. 5. humanæ de conſec. di. 4. retulerunt & ſi non ſanctificatur. & potius mens eſt conſiderāda quam verba, vt 11. q. 1 paratus. Arg. contra extra de ſponſa. ex literis. Solu non eſt a verbis recedendum, niſi ex verbis prauus generetur intellectus: & tunc verba ſunt interpretāda.

Sententia potius quam verba attendi debet.

b ¶Quam formoſiores] vnde Seneca. Infirmus non quærit medicum eloquentem, ſed curare ſcientem.

Seneca.

c ¶Intelligere.] Ar. quod non eſt deponendus aliquis propter imperitiam 2. vt 10. q. 1. placuit.

Imperitia non faciat quem deponi.

2 Ad idem 73. d. epiſcoparum in fi. 25. q. 2. i Galliaru in fin.

d ¶Dicat] Arg. contra extra de fi. presbyte. propoſuit. 7. q. 1 illud. ſed nec hic populus reſpondet, Amen, officiando eccleſiam vel Miſſam. Et ita videtur, quod nec ſine miniſtro poteſt presbyter Miſſam dicere, licet H. dixerit, quod bene poſſit cum populo tantum eccleſiam officiare.

3 Presbyter an ſine miniſtro poſſit celebrare.

e ¶Amen] Videtur ergo ſufficere, ſi populus reſpondeat ſacerdoti in Miſſa 4. & ſic eſt contra 7. q. 1. illud. Sed dic, quod non reſpondet populus officiando Miſſam.

4 Dicit Hugo, quod quidem verum eſt, ſed hoc non colligitur hic. non enim dicit quod populus ſic reſpondeat officiando. &c. vt ſequitur. de hoc ſup. in glo. præced. Archid.

f ¶Vt ſono] Hoc eſt dicere, ſicut in concione laici compoſitos ſermones & politos conſiderant: ſic viri eccleſiarum votum & intentionem conſiderare debent ſacerdotis.

g ¶Itaque] i. quis.

h ¶Illa.] Concio.

i ¶Bona dictio.]Nominetur: non tamen poteſt dici benedictio. 23 d presbyterum.

N VII°.] CASVS. Quidā epiſcopi de-

dedignabantur diſcere à iuuentibus vel ignobilibus propter opproprium ſenectutis, vel nobilitatem generis? quos Clemens reprehendit, dicēs ꝙ potius ſunt mēbra diaboli quā Christi: & potius ſunt infideles q̄ fideles.
a ¶ Opprobriū.] Et dicit Augustinus. Ego ſenex à puero nōdum anniculo paratus ſum edoceri vt 24. q. 3. ſi habes. & ſtult' eſt, q bona quę videt diſcere cōtemnit, ut 22. diſt. de Conſtātinopolitanæ & ſi vnum pedē haberem in ſepulchro alium extra, adhuc vellē diſcere ut ff. de fideicom. lib. apud Iulianū. Vnde Seneca, Nulla ætas ſera eſt ad diſcendum.

Incitatio optima ad diſcendum.

Seneca.

E Cce] hęc diſt. breuis eſt: & ideo nō diuidit.
b ¶ Ecce.] In tribus ſupradictis diſt. demonſtratum eſt, epiſcopum debere eſſe, prudentē in literis, tam diuinis q̄ ſæcularib. Nunc vero in hac 39. diſt. oſtendit ꝙ oportet epm̄ eſſe prudentem in negotijs ſæcularibus, ut ſua cautela reddant eccleſiæ indemnes, cuique neceſſaria, ꝑ ſuo modulo miniſtrent: & hoc exēplo Dñi, q turbas ſequentes non ſolum verbis ſpiritualibus, ſed et corporalibus alimētis reficiebat: quam peritiam quia Petrus diaconus nō habuit eſt à dignitate repulſus, ad quam fuerat electus, vt probat ſequens c. quod per ſe patet.

Eps̄ debet eſſe prudēs in negotijs ſęcularibus.

c ¶ Habere peritiā.] Et ita hoc eſt adhuc de illo capitulo, de quo tractatur 39. di. ſcilicet, oportet epiſcopum eſſe Prudentem: ſecundum Hug. & Lau.

g Extrinſeca.] Debet.n. cautus circa ſua negotia eſſe, ut 23. di, qui epiſcopus. & eſt ſimile 86. diſt. fratrum. Ioannes.
O Portet.] Hęc diſ. diuiditur in ſex partes, in quarum prima probat primo & principaliter,

brium[a] ſenectutis, vel nobilitatem generis à paruulis, vel minimis † eruditis, ſi quid fortè eſt utilitatis, aut ſalutis, inquirere negligat. Qui enim rebelliter viuit, & diſcere, atque agere bona recuſat; magis diaboli, quam Christi membrum eſſe oſtenditur, & potius infidelis, quam fidelis monſtratur. † al. minus.

DISTINCTIO. XXXIX.

E Cce[b] plenariè monſtratū eſt, quòd ſacerdotes oportet literarum tam ſacrarum, quā ſæcularium eſſe peritos. Nunc quęritur, an ſæcularium negotiorū oporteat eos habere peritiam[c]. Hāc p̄latis eſſe neceſſariā multis rationibus probatur: Debēt namque prælati ſubditis nō ſolum ſpiritualia, ſed etiā carnalia ſubſidia miniſtrare, exemplo Chriſti, qui turbas ſequentes non ſolum uerbo docebat, ſed etiam uirtute ſanabat, & corporalibus alimentis reficiebat. Vt autem prælati hæc omnia planè poſſint perficere, ſæcularium negotiorum oportet eos habere ſolertiam[d]: ut eorum cautela & eccleſiæ ſeruentur indemnes, & cuique neceſſaria pro ſuo modo[e], miniſtrentur. Vnde quidam in epiſcopum electus, a Beato Gregorio pro ſua ſimplicitate repellitur, ne eius occaſione res eccleſiæ dilapidarentur. Sic enim ſcribit Gregorius clero, & nobilibus Neapol. lib. 8. epiſt. 40.

¶ Sæcularium negotiorum imperiti non ſunt in epiſcopos ordinandi. Cap. I.

P Etrus diaconus, quem a vobis electum aſſeritis omnino (vt dicitur) ſimplex eſt[f], & noſtis, quia talis hoc tēpore in regiminis debet arce conſtitui, qui non ſolū de ſalute animarum, verum etiam de extrinſeca[g] ſubiectorum vtilitate, & cautela ſciat eſſe ſolicitus. Anſ. l. 6. c. 13. Poly. l. 2. tit. 1.

DISTINCTIO XL.

O Portet[h] quoque epiſcopum eſſe ornatū, & 1. Timoth.

d ¶ Solertiam.] Ideſt, induſtriam. & ſolicitudinem. Solers enim antiquitus dicebatur qui erat omni bona arte inſtructus. Et dicit ſolers, quod ſit ſolicitus in arte & vtilis, ſecundum Papiam.
e ¶ Pro ſuo modo.] Quia plus quandoque conferendum eſt uni quam alteri, vt 1. q. 2. cleric. 12. q. Vulterranæ. extra de præb. de multa in ſi.
f P Etrus. [Simplex eſt.] Quædā eſt ſimplicitas, quæ eſt contraria dolori: & illa eſt bona, vt 16. q. 1. ſi cupis. ſed hic vocat ſimplicitatem negligentiā ſiue ſtultitiam, vt 36. diſt. in prin. illa enim impedit promouendum, vt hic. & arg. 74. diſt. epiſcōporum. ſed promotum non deijcit: ſed datur ei coadiutor, vt 7. q. 1. quia frater. & 12. q. 2. vobis tamen iſte Petrus non tantum propter ſimplicitatem fuit remotus, ſed etiam quia ſolidos dedit ad uſuram, vt 47. diſt. de Petro.

Simplicitas eſt duplex. 12. q. 7. ſācta quippe ruſticitas, i. ſimplicitas. Aliquando eſt ſimplicitas cōtraria difficultati. C. de fu. l. vl. in fin. Inſt. de fideicō hęredi. §. quia Arc.

ter, quòd ornatus debet eſſe ſacerdos, & omnes alij clerici, vt honorem faciant ſuis cathedris & dignitatibus. & hoc probat per quatuor aucto. Secunda ibi, [Homo Chriſtianus.] Tertia ibi, [Si Papa.] Quarta ibi [Ante omnia.] Quinta ibi, [Illud] Sexta ibi, [Multi,] Ioan. de Fant.
CASVS. Hic intitulatur 40. diſtin. in qua proſequitur quintum c. Apoſtolicæ regulæ, ſcilicet, oportet epiſcopū eſſe ornatum. ſed per ornamenta virtutes intelliguntur: & hoc probatur auctoritate Pſal. & exemplo ſacerdotum ueteris teſtamenti, qui varijs ueſtibus vtebatur, q̄ deſignant veſtes interiores, ſcilicet uirtutes & bonos mores, quibus ſuæ cathedræ conferant decorem, quem ab eo non accipiunt: nec intelligant ſibi licentiam peccandi cōceſſam ex dignitate ſibi data, ſed neceſſitatem bene viuendi. quod probat ſeq. c. 2.
h ¶ Oportet.] Hic proſequitur cap. Apoſtolice regulæ opor-

oportet epiſcopum eſſe ornatum. Eſt autem duplex ornatus, exterior, & interior. Exterior ornatus conſiſtit in grauitate, & inceſſu, & in habitu, & in temperantia cibi & potus. de illo ornatu agitur in proxima ſeq. diſt. Interior ornatus eſt virtus & de hoc agitur hic: & oſtẽdit tiæ, quam per bona opera acquiſiuit: verumtamẽ nullus debet dubitare ſanctum eſſe quem apex tantæ dignitatis attollit: in quo ſi bona propria deſint, ſufficiunt merita Petri, vt bonæ opinionis habeatur. Quæ ſequuntur uſq. ad cap. ſi Papa. plana ſunt.

hoſpitalem. Ornamenta epiſcopalia virtutes debẽt intelligi, quæ a Domino eis repromittũtur, cum dicitur [Sacerdotes eius induam ſalutari.] Vnde in veteri teſtamẽto varijs veſtib. ex precepto Domini ſacerdotes ornati leguntur, quia multimodis virtutibus debet ſplẽdere vita pontificis vt gradui conferat decorẽ, quem ab eo nõ accepit. Non enim loca ſed vita & mores ſanctum faciũt ſacerdotem. Vnde ex ſuſcepto officio non licẽtiam peccãdi, ſed neceſſitatem bene viuendi ſe nouerint aſſecutos.

Pſal 131.
Exo. 28.

Symmachus Papa ait.

Poly. l. 4. tit. 7.

¶ Officium ſacerdotij non confert, ſed adimit peccandi licentiam. Cap. I.

NOn nos beatum Petrum, ſicut dicitis, à Domino cũ ſedis priuilegijs, vel ſucceſſores eius, peccandi iudicamus licentiam ſuſcepiſſe. Ille perennem meritorum [a] dotem cum hæreditate [b] innocentię miſit ad poſteros. Quod illi cõceſſum eſt pro actuum luce [c], ad illlos pertinet, quos [d] par conuerſationis ſplendor illuminat. Quis enim [e] ſanctum dubitet eſſe, quem apex tantæ dignitatis attollit? In quo ſi deſunt bona acquiſita per meritũ, ſufficiũt, quæ à loci deceſſore pręſtãtur. Aut enim claros ad hæc faſtigia erigit; aut, qui eriguntur illuſtrat [f].

¶ Caput hoc, quod citatur ex Symmacho, eſt in libro, quem pro Simmacho Ennodius ſcripſit: iureq. Symmachi nomine citatur, quod eum librum Symmachus & vniuerſa quinta ſynodus, pro cauſa Symmachi habita ſic approbarunt, vt parem ei cum ſynodis, & Apoſtolicis decretis auctoritatem tribuerint.

Item Hieronymus ad Heliodorum epiſt. 1.

Infra 2. q. 7. c. non omnes.
Poly l 3. tit. 8.
Burc l 1. c. 207.
Iuo. p. 5. c. 322.

¶ Filij ſanctorum ſunt, qui exercent opera eorum. Cap. II.

NOn eſt facile ſtare [g] loco Pauli, tenere gradum Petri iam cum Chriſto regnantium: quia hinc α dicitur; non ſanctorum filii, qui tenent loca ſanctorum; ſed qui exercent opera eorum [h].

α ¶ Quia huic.] *Hac vſque ad finem non ſunt inuenta apud B. Hyeronimum, ex quo tamen, aut ex eius dictis, citant etiam cæteri collectores.*

Item Gregorius.

Burc. l. 1. c. 208.
Iuo. p. 3. c. 322.
Poly. l. 3. tit. 7.

¶ Morum nobilitas, non loci, vel generis ſacerdotes notificet. Cap. III.

NOs qui præſumus, non ex locorum [i], vel generis di

a ¶ Perennem meritorũ.] id eſt, apoſtolicam dignitatẽ per bona merita acquiſitam [1].
b ¶ Cum hæreditate.] Id eſt, ad hoc trãſmiſit, vt eſsẽt hęredes bonitatis ſuæ.
c ¶ Pro actuum luce.] Id eſt, per bonos actus.
d ¶ Quos.] Id eſt, quia eos.
e Quis enim.] Quaſi dicat, & ſi quandoq. forte Apoſtolici non eſſent boni; tñ ſemper præſumũtur eſſe boni. quis enim, &c. Sed nonne cõtrariũ eſt 19. diſt. in Anaſtaſius 21 diſt. nunc autem? Sed non dr̃ hic, ꝙ ſancti ſunt: ſed ꝙ ſancti pręſumuntur donec contrariũ cõſtet: quia hęreditatẽ innocentię recipiũt, vt hic dr̃. Sed quid ſi conſtet de ipſo, ꝙ adulterium cõmiſit, vel homicidium? Dicit Hug. ꝙ licet non poſſit accuſari, inde tamen peccat: & quod hic dicitur, bene facere, intelligitur de his quæ poſſũt æque retorqueri ad bonum vel ad malum: quia ſemper in dubio ꝓ ipſius facto præſumitur. Sed hoc certe idẽ eſt in quolibet ſacerdote, vt 11. q. 3. abſit. & 41. diſt. cap. 1 & 16 q 1. ſi clericatus. Reſpõ. hoc verum eſt: ſed tamẽ magis pręſumitur ꝓ Papa, vt, 93 diſt. c. 1. vnde ſacrilegij inſtar eſſet diſputare de facto 2. ſuo, vt 17. q. 4. §. qui autem. Vel dic ꝙ facta Papæ accuſantur, vt homicidia Sampſonis, & furta Hebræorum, & adulterium Iacob, vt extra de diuor. gaudemus Ioan.

1 Arg. 14. q 1. pudenda.

Papa ſiue Apoſtolicus ſemper præſumitur bonus.

Papa de homicidio vel adulterio accuſari nequit.

2 Iſta fuit ſnia Laur. dicentis quod qui de alijs pſumit vel dubitat, peccat venialiter qui de Papa mortaliter. arg. u. huius §. hic alleg. qui autem.

dit ꝙ locus non dat virtutem, nec dignitas: ſed vitæ meritum. Ioan.

NOn nos.] CASVS. Quidam dicebant, ꝙ Petrus & ſucceſſores eius licentiam peccandi à Domino receperunt cum priuilegio dignitatis. Symmachus autem Papa dicit, non eſſe verũ: quia Petrus tranſmiſit ad poſteros apoſtolicã dignitatem cum hæreditate innocen-

f ¶ Illuſtrat. Id eſt, dat eis occaſionem bene uiuendi, ſit 81. diſt valet.

g NOn eſt.] ¶ Stare.] Digne, ſicut exigit eminentia dignitatis Hug.

h ¶ Opera eorum.] 35. diſt c. eccleſiæ.

i NOs.] ¶ Non ex locorum.] tantum ne ſit contra, [illegible] diſt. valet.

a ¶ Morum.] C. de epiſc. & cler. ſi quem quam.
b ¶ Nobilitate.] Sic inf. 1. q. 1. utiliſſimus
NOn loca, uel ordines.] Tantum quia per ordines confertur gratia, vt 1. q. 1. quidquid. & eſt ſimile 33. q. 4. ſicut. 2.

ſed licet iudicari non poſſit, nihilominus punietur cũ ipſo diabolo in æternum.
c ¶ Taciturnitas.] Taciturnitas mortalis eſt in prelato, vt 43. diſt. c. 1.
f ¶ Mancipio.] Id eſt, diabolo, qui mancipatus eſt gehennæ.

Prelati t... re non d... Papa iud... tur a ne... ne.

gnitate, ſed morum [a] nobilitate [b] innoteſcere debemus: nec urbium claritate, ſed fidei puritate.

Item Gregorius ad Anaſtaſium presbyterum. li. 6. 29. vel. c. 195.

¶ Non loca, vel ordines, ſed merita nos Deo iungunt. Cap. IIII.

Poly. ibidem.

NOn loca, vel ordines [c] creatoris noſtro nos proximos faciunt: ſed ei nos merita bona iungunt, aut mala diſiungunt.

Item Io. Chryſoſtomus, [Ideſt auctor operis imperfecti in Mattheum, homil. 40. ad c. 31.]

¶ Magnitudo peccati, uel dignitatis quemque fortiter deijcit. Cap. V.

2 HOmo Chriſtianus fortiter cadit [d] in peccato propter duas cauſas, aut propter magnitudinem peccati, aut propter altitudinem dignitatis †. †al. geſtis.

Item ex dictis † Bonifacij [a] martyris.

¶ Damnatur Apoſtolicus, qui ſuæ, & fraternæ ſalutis eſt negligens, Cap. VI.

Iuo p. 5. ca. 23.

† Concor... tex. il. nem... C. de ſu... & l. oēs... qui mana... ff. de re ma...

3 SI Papa ſuæ & fraternæ ſalutis negligens deprehenditur inutilis, & remiſſus in operibus ſuis, & inſuper a bono taciturnus, [e] quod magis officit ſibi, & omnibus; nihilominus innumerabiles populos cateruatim ſecum ducit, primo mancipio [f] gehennæ, cum ipſo plagis multis in æternũ vapulaturus †. Huius culpas iſtic redarguere præſumit mortaliũ nullus; quia cunctos ipſe iudicaturus a nemine [g] eſt iudicandus; niſi deprehendatur a fide deuius [h]: pro cuius perpetuo ſtatu uniuerſalis fidelium tanto inſtantius orat, quanto ſuam ſalutem poſt Deum ex illius incolumitate animaduertit propẽſius pẽdere. †al. vapulaturos.

a ¶ Dictis Bonifacij.] *Nauclerius gen. 26. teſtatur hoc fuiſſe dictum Bonifacij martyris. Verũ Deus dedit presbyter Cardinalis, titu. Apoſtolorum in Eudoxia, tempore Victoris Papæ III. libros quatuor de rebus eccleſiaſticis compoſuit, qui in bibliotheca Vaticana ſeruantur. Et libro primo, capit. 231. ex geſtis (ſic habent etiã multi Gratiani codices, & Iuo) Bonifacij martyris, & Archiepiſcopi Mogũtini ſedis Apoſtolicæ legati, hæc ſanctiſſimi illius uiri de Romano Pontifice, ac ſede Apoſtolica verba refero, in*

HOmo.] Hęc eſt ſecuda pars huius diſt. in qua ꝓbat ꝙ unus in eode genere peccati magis punit quam alius: & hoc probat p illud. c. Ioan. de Fan.
d ¶ Cadit.] Id eſt, cadere vr ab eccleſia. Ex hoc capitulo plurimi dicunt, & circũſtãtię loci & tgis & dignitatis & ſciẽtiæ aggrauãt peccatu ita vt magis peccat clericꝰ, ꝙ laicꝰ in eodẽ genere delicti, & magis literatus, ꝙ non literatus, & magis peccatur in loco ſacro vel tẽpore ꝙ extra. arg. 19 diſt. nulli. & 50 di. quia tua & 11. q. 3 præcipuæ. & 25. q. 2 nulli de pęn. diſt. 5. conſideret. & 32. q. 5. q uiderit & augetur peccatũ dignitate peccãtis 2, vt ff. de re milit. omne. §. augẽt. Alij dicũt ꝙ circũſtantię cum ſint bonæ & à Deo nõ debẽt eſſe alicui occaſio mali. vnde dicunt, ꝙ circunſtãtiæ non aggrauant peccatum, ſed ſolus contemptus. ſi ergo laicus ex maiori cõtemptu peccat, magis peccat quam clericus. Sed quia nun conſtat eccleſiæ qualiter quis peccat, an ex cõtẽptu vel alio modo, 24. q. 3. Deus. ideo non poteſt iudicare de peccato ſm. cõtemptum: & ideo iudicat per circũſtãtias, quaſi p quaſdã pſumptiones: & magis punit clericus ꝙ laicus: quia magis præſumitur contra ipſum & licet hic duæ cauſæ tantum enumerentur, quę videntur aggrauare peccatum, tamen plures ſunt. de pœ. diſt. 5. conſideret.

Circũſtãtię. peccata aggrauantes.

1 Adde ad hoc tex. glo. & Doct. in l. & facta. §. 1. ff. de pęn. & de hoc ſatis not. Gof. in ſu. de pęn. & re. §. cõfitetur qs, &c.

2 Ad hoc 5. q. 6. presbyteri C. de ep. & cle. presb.

SI Papa.] Hæc eſt tertia pars huius diſt. in qua probat, quod Papa magis punitur quam alij, ſi male regit eccleſiam Dei. & hoc probat p hoc cap. Io. de Fan. CASVS. Bonifacius martyr conſultus fuit, an Papa ab aliquo poſſit iudicari, ſi inueniatur negligens & remiſſus in operibus ſuis, cum noceat ſibi & omnib. ſubditis ſuis: & ſimpliciter multos ſecum trahit. Et rñdet quod non cum, debeat omnes alios iudicare: niſi hæreticus deprehendatur, pro cuius ſalute, cum ipſe ſit caput eccleſiæ poſt Deum, uniuerſitas fidelium inſtantius orat.

hennæ. de pęn. diſt. 1. mancipium.
g ¶ A nemine.] Papa a nemine poteſt iudicari, vt 9. q. 3 nemo. quod intellige niſi ipſe ſe ſubijciat alij 2. q. 7. nos ſi incompetenter. Sed contra 24. q. 2. ſanè profertur. verſiculo, item Romanorum. vbi dicitur, quod Dioſcorus Papa Romanus fuit excommunicatus, quãuis in fide non peccauerat. Sed ibi appellat Papam patriarcham Conſtantinopolitanum. Item adhuc obſtat 11. q. 2. non liceat. ibi, vnus papa iudicat de ſuo ſucceſſore. Sed ibi non iudicat de ipſo, ſed dicit quod nõ liceat ei alienare res eccleſiæ.
h ¶ A fide deuius.] Quod intelligit Hugo, cum Papa non vult corrigi, ſi enim paratus eſſet corrigi, non poſſet

quibus eſt hoc caput: & quidē ex antecedentibus, & ſequentibus valde illuſtratur. Sancta Romana Eccleſia priuilegio ſpecialis auctoritatis diuinitus, & humanitus caput omniū eccleſiarum per Chriſtum Ieſum electa ſecundum Antiſtitis, uel rectoris ſui qualitatē, & ualetudinē afficit totius Chriſtianitatis membra, ut illius incolumitati ſua reſpondeant incolumitate, & cōgaudeant: & nihilo minus eius languoribus ſuo languore conſentiant: & ſicut eius gloria iuxta

2.Cor.1.

Apoſtolū conglorificantur: ſic eius deiectione deijciuntur, vt illud propheticū in eo præcipue cōpleri deprehendatur:

Eſa.1.

[Omne caput languidū, & omne cor mærens: a planta pedis vſq; ad uerticem non eſt in eo ſanitas.] Proinde tanta reuerentia apicē præfatæ Apoſtolicæ ſedis omnes ſuſcipiunt, vt nonnullā ſanctorū canonum diſciplinam, & antiquam Chriſtianæ religionis inſtitutionē magis ab ore præceſſoris eius, quā a ſacris paginis, & paternis traditionibus expetant: illius uelle, illius nolle tātum explorant, ut ad eius arbitrium ſuam conuerſationem & ipſi remittant, aut intendant. Quod ſi, vt ſummopere ſibi, & omnibus expedit, zelo domus Dei ſine intermiſſione tabeſcens, fidelis diſpenſator & prudens exiſtens, Deo & hominibus, & opere & ſermone irreprehenſibilem ſeſe conſeruare ſtuduerit, ut uerè fatear, vniuerſum pene mundum ſecum attonitum, & ſollicitum poſt Deum currere facit; ex utroq; ſexu populus diuerſæ profeſſionis, conditionis, & ætatis cateruatim Domino ſuo ſuper omnia bona ipſius cōſtituendus ducit. Si vero ſuæ, & fraternæ ſalutis negligens reprehenditur, inutilis, & remiſſus in operibus ſuis, & inſuper à bono taciturnus (quod magis officit ſibi & omnibus) nihilo minus innumerabiles populos cateruatim ſecum ducit, primo mancipio gehennæ cū ipſo plagis multis in æternum uapulaturus: cuius culpas iſtic redarguere præſumit mortalium nullus: quia cunctos ipſe iudicaturus à nemine eſt iudicādus, niſi forte deprehēdatur a fide deuius: pro cuius perpetuo ſtatu vniuerſitas fidelium tanto inſtantius orat, quanto ſuam ſalutem poſt Deū ex illius incolumitate animaduertunt propenſius pendere. Saluo n. diuinæ omnipotentiæ myſterio, vt dignum eſt, loco ab ipſa ſecundo illud B. Iob. non incongrue aptari Sanctę Romanæ eccleſiæ poteſt:

Iob.c 12.

[Si deſtruxerit, nemo eſt qui ædificet: & ſi incluſerit hominem, nullus eſt qui aperiat ei: ſi continuerit aquas omnia ſiccabuntur, & ſi emiſerit eas: ſubuertent terram. nec immerito: cum ipſa ſpecialius in Petro cœli terræque retentet habenas. Hęc cum omnium fidelium in Chriſto ſpiritualis ſit mater nemo debet renuere illius ſeriū diſciplina, vel emendari cenſura, iuxta illa prouerbia Salomonis:

Prouer. 1.6.18.

Eccle.3.

] Ne dimittas legem matris tuæ, liga eam in corde tuo iugiter: qui enim abijcit diſciplinam, infęlix eſt, & ſtultus homo deſpicit matrē ſuam.] & rurſus [Eſt maledictus à Deo, qui exaſperat matrem: & maledictio matris eradicat fundamenta;] illa utique quæ arrogant †, diuerſa ſede illius, cui dictum eſt: [Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam.] & ſuper arenam cōcupiſcentiæ carnalis, ſeu humanæ pręſumptionis probantur poſita: curſus riui minime proſperatur, ſi a ſuo fonte diuidatur.

† fortaſſe] arroganter.

Matth. 16.

Item Auguſtinus ad Valerium epiſt. 148.

¶Non ordines, ſed vitæ merita nos Deo commendant.

Anſel. li. 9. c. 196.
Iuo p 6. c. 386.

4 Cap. VII.

ANte omnia peto, vt cogitet religioſa prudētia tua

poſſet accuſari, vt 24. q. 1. apertè & ca. ait. & c. hęc eſt fides. & 2. q. 7. dixit Apoſt. Sed quare nō poteſt accuſari de alio crimine? ponamus qđ notorium ſit crimē eius vel p confeſſionem vel per facti euidentiam quare non accuſatur vel de crimine ſimonię, vel adulterij: etiam cum admonetur, incorrigibilis eſt, & ſcādalizat eccleſia per factum eius? Certè credo ꝙ ſi notoriū eſt crimen eius, quādocunque, & inde ſcandalizatur eccleſia, & incorrigibilis ſit: ꝙ inde poſſit accuſari. Nam contumacia dicitur hæreſis 1. vt ſi. diſt. ſi qui presbyteri. & contumax dicitur infidelis, vt 38. diſt. nullus. Hic tamen ſpecialiter fit mētio de hęreſi, ideo quia & ſi occulta eſſet hęreſis de illa poſſet accuſari: ſed de alio occulto crimine non poſſet. Item nūquid poteſt denūciari crimen Papæ ſecūdum regulā illam. Si peccauerit in te frater tuus 2. cum nomine fratris quilibet Chriſtianus dicat, ut 11 q. 3. ad menſam. Sed dico ꝙ nō poteſt denūciari crimē de ipſo niſi inde poſſet accuſari. nā inutilis eſſet denunciatio 3. Itē nūqd Papa poſſet ſtatuere, ꝙ nō poſſet accuſari de hæreſi? Rñd. ꝙ nō. qa ex hoc periclitaret tota eccleſia: qđ nō licèt inf. 25. q. 1. ſunt qdā. qa hoc ſit in eo caſu quo deſinit eſſe caput eccleſię, & ita non tenet cōſtitutio. Sed pro quo peccato poteſt Imperator deponi? pro quolibet; ſi eſt incorrigibilis, vnde deponitur, ſi eſt minus utilis. vt 15. q. 6. alios.

ANte oīa.] Hac eſt quarta pars huius d. in qua dicit ꝙ difficile eſt bñ regere ſacros ordines & eccl'icas dignitates, ſed facile eſt male re-

Papa an de crimine accuſari poſſit.

1 Dic. ꝙ hæreticus dicit pluribus modis, ut not. 24 q. 3. inter & extra de hære. firmiſſimè.

2 Vt 2 q 1 ſi peccauerit.

3 Sub. nā denunciatio fit ad correctionem, ad quā compelli nō poteſt: cum ſuperiorem non habeat. Archid.

Imperator ꝓ quo peccato deponi poteſt.

nihil eſſe in hac vita,& maximè hoc tempore facilius, & lætius,& hominibus acceptabilius,epiſcopi aut presbyteri;aut diaconi officio,ſi perfunctoriè [a] arq; adulatoriè res agatur, ſed nihil apud Deum miſerius, & triſtius, & damnabilius.¶Item nihil eſſe in hac vita, & maxime hoc tpe difficilius, laborioſius, periculoſius [b] epiſcopi aut presbyteri aut diaconi officio: ſed apud Deum nihil beatius,ſi eo modo militetur, quo noſter Imperator iubet. Quis autem iſte ſit modus,nec a pueritia, nec ab adoleſcentia mea didici;& eo tempore, quo diſcere cæperam, vis mihi [c] facta eſt merito peccatorum meorum. Nam quid aliud exiſtimẽ neſcio, vt ſecundus locus [d] gubernaculorum mihi traderetur, qui remum tenere non noueram. — Anſel.li. 6 c.186.

Item Iſidorus.

¶Corrumpitur, & ad terram ſacerdotium trahitur, niſi legaliter,& iuſtè ſeruetur. Cap. VIII.

SIcut viri & mulieris digna coniunctio unum facit matrimonium,& ſicut duorum copulatio vnum perficit corpus;ita clericatus [e] & ſacerdotium unũ faciunt preſbyterum;& electio [f] & conſecratio unum faciunt epiſcopum:quæ omnia unum efficiunt corpus: quod citius corrumpitur, & ad terram trahitur, niſi legaliter ſeruetur, niſi iuſtè viuendo laudetur.

Item Ambroſius lib.de Paradiſo,c.4.

¶Grat[illegible]non locus ſaluat animam. Cap. IX.

5 ILlud † autem animaduerte, quia extra Paradiſum [g] vir factus eſt, & mulier intra Paradiſum, vt aduertas,ꝙ non loci [h],nõ generis nobilitate,ſed virtute vnuſquiſq; gratiam ſibi comparat. ¶Deniq; extra Paradiſum factus hoc eſt in inferiore loco,vir melior inuenitur; & illa,quæ in meliore loco,hoc eſt in Paradiſo,facta eſt,inferior reperitur. — † *Quo loci illud aduerte*]orig.

Item Gregorius lib.6.reg.epiſt.5 ſeu c.169.

De eodem. Cap. X.

QVælibet † occulta [i] loca ſine gratia Dei animã ſal- — † *al. Quamlibet.*

---

le regere,& periculoſum: & hoc probat per hoc c. & c. ſeq. Io.de Fan.

CASVS. Aug. factus fuit epiſcopus Hipponenſis eccleſiæ. Vnde Valerius referebat gratias creatori. Aug. dicit,ꝙ ſi quis vtatur officio epi,presbyteri,diaconi tranſitorie & ſemiplenè, nihil eſt leui* & facilius: ſed nihil eſt ei dãnabili*apud Deũ, ſed ſi qs militet eo modo quo Chriſtus iubet nihil eſt difficili*,ſed nihil beatius apud Deũ. Et oſtendit,quod ad tantam dignitatem eligi nõ debuit,cum minora officia non didicerit gubernare. Et hoc ꝓbat nauigãtis exemplo cui cura nauis cõmitti non dẽt,qui remũ tenere nõ nouit.

a ¶Si perſunctorie.] ideſt, negligenter.

b ¶ Periculoſius.] Quia qui ẽpatum deſiderat in terra,inueniet confuſionem in cęlo 8 q 1. q ẽpatũ. & inf ea c multi. — Ẽpatum deſiderare valde periculoſum eſt.

c ¶Mihi]Et ſic aliquis põt cogi, vt fiat ẽps,quod verum eſt, ſi ab initio cogitur, vt fiat de nolẽte uolens,ut 23. qõ 4.diſplicet. ſed ſi perſeueret in uoluntate, non eſſet cogendus, vt 74.diſt.ubi iſta.

d ¶Vt ſecundus locus]Quia primus locus eſt Papatus, ſecũdus locus eſt epiſcopatus. Vel ideo hoc dixit, quia factus eſt epiſcopus aliter, ut 7 q.1. non autem. — Papatus eſt primus locus.

SIcut viri.] CASVS.in hoc c.notat ſimilitudo inter matrimoniũ carnale, & ſpirituale: qa ſicut legitima cõiunctio.ſ.animorũ, vnũ facit matrimoniũ; & ſicut duorũ commixtio vnũ facit corpus, ita clericatus, & ſacerdotium unum faciunt preſbyterum,& electio & conſecratio faciunt unum epiſcopum. Et hæc omnia ſupradicta unum corpus efficiunt, i eccleſiam. quod cito rumpitur, niſi legaliter obſeruetur.

e ¶Clericatus.] i. minor ordo.hic uidetur,ꝙ ſi laicus promoueretur in ſacerdotem, nullum reciperet characterem: ſed ſi haberet aliquem minorem ordinem, & per ſaltum reciperet ſuperiorem, bene reciperet characterem, vt 52.diſt.ſolicitudo.Alij dicunt,ꝙ laicus uerũ ordinem reciperet,dum tamen baptizatus fuerit. arg. 1. q.1 ventum.Io.quod verum 1. credo B.

f ¶Electio.] Cõtueuit iſtud induci, ꝙ ex ſola electione non conſequiẽ aliquis ius,vt de hoc dixi 63.diſt.quãto. — † Idem no. 36. diſt.c.1. in glo.

ILlud] Hæc eſt quinta pars huius diſtin. in qua probatur, quod non eſt ita magnus, quin cadere non poſſet ſi gratiam non haberet: & hoc probatur per hoc c. & duo c ſeq. Io.de Fan.

CASVS. Quidam nimis gloriabantur. de loci nobilitate,ſed Ambro.probat non eſſe gloriandum,quia in loco nobili poteſt eſſe malus, & in vili loco bonus inueniri,& niri, & hoc probat exemplo Adæ & Euæ. nam Adam creatus fuit in agro Damaſceno, & tamen melior eſt inuentus Eua,quæ in Paradiſo eſt creata.

g ¶Extra Paradiſum.] in agro Dameſceno.

h ¶Nõ loci.]Arg ꝙ rone loci uel dignitatis, vel nobilitatis pro aliquo non præſumitur, vt 12.q 2 gloria.arg. cõtra 24.di qñ Et certe ꝓ nobilibus ſemꝑ dẽt pſumi in ijs,quæ ſpectant ad nobilitatem.ar ff de fid.inſt.l.ſi.Io.

QVælibet.]CASVS.Quidam dicebant, ꝙ aliquis non poterãt ſaluari,niſi in locis ſolitarijs: ſed Greg dicit hoc non eſſe uerum. & hoc probat exemplo trium. Nam Loth in ipſa ciuitate fuit iuſtus, & in monte peccauit. Adam in Paradiſo deliciarum peccauit, quo nihil eſt iucundius. Et angelus de cœlo per peccatum deſcendit. Cap. quod ſequitur patet.

i ¶Occulta.]Arg contra heremitas.

a ¶Extra-

a ¶Erratibus.] Id eſt peccatis delictis.
b ¶Peruerſa ciuitate.] Argu. ꝙ non nocet bono malorũ conuerſatio, vel cohabitatio.
c ¶In monte.] 15. q. 1. inebriauerunt 1.
d ¶Cecidit.] Nam ex varietate locorum nullum diſcrimen.

e ADam.] ¶Eiectus eſt.] Gen. 4. de pœn diſt. 1. Adam, & priuatus, vt de pœn. diſt. 1. c. ſerpens, & ca. ſicut primi.

MVlti.] Hæc eſt ſexta pars huius diſt. in qua dicit, ꝙ nomen ſacerdotis debet conſiſtere in re, & nõ tantum in nomine, vt per hoc ca. probatur. Io. de Fan.

CASVS. Reprehenduntur hic quidam, qui erãt presbyteri, vel ſacerdotes nomine tantum, & non re vel vita, qui propter cathedram ſe ſanctificatos putabant ſed male, quia locus nõ ſanctificat hominẽ, ſed homo locum, vnde dicit Io. Chryſo. quod ſi bene docẽt, & bene viuunt, populum inſtruunt, & bene habebunt, & ſi bene docent, & male viuunt, ſeipſos cõdemnant.

f ¶Sed homo locũ.] Sed res accedere debet hominib. & non homo rebus. ff de ędil. edic. iuſtiſſimæ.

IDEM QVICVNQVE. CASVS. Quidã deſiderabant dignitatem, vt præeſſent tantum, & non vt prodeſſent ſed dicit Io. Chryſo. quod tales inuenient confeſionẽ in cęlo, nec inter ſeruos Chriſti computabantur. Nõ enim debet aliquis feſtinare qualiter appareat maior alijs: nam qui iuſtior eſt, maior eſt, & non q maior eſt dignitate, eſt iuſtior.

g ¶Deſiderauerit.] Ad hoc, vt præſit, nõ obeſt 8. q. 1. qui epiſcopatum.

h ¶Tractauerit.] Not. ꝙ eo ſolo quod aliquis loquitur de epiſcopatũ, punitur: ſic eo ipſo, quos qs loquit ambitioſè de minimis, peccat 16. q. 1. ſi cupis, & qui loquitur de mulieribus, vt 32. d. hoſpitiolum.

i ¶In honore.] Quia non gradus elegantior, ſed vitæ melioris actio comprobatur. 23. q. 4 ſicut hi. & 16. quæſt. 1. ſunt nonnulli. Et eſt hic arg. quòd illa pars quæ iuſtiori rationi innititur, maior dicitur, licet ſit minor. ſic 31. diſt. Nicæna. 19. diſtin. in canonicis, 4. q. 3. §. 2. extra de teſtib. in noſtro 3. & 20. diſt. §. 1.

uare non poſſunt: quod aliquando in ipſis quoq; conſpicimus erratibus [a] electorum. Nam Loth in ipſa peruerſa ciuitate [b] fuit iuſtus, in monte [c] peccauit. Sed iſta cur dicimus, cum maiora nouerimus? Quid enim Paradiſo iucũdius, quid cœlo ſecurius? & tamen homo ex Paradiſo, & Angelus de cœlo peccando cecidit.

Gen. 19.

Idem.

¶De eodem. Cap. XI.

ADam primus homo pro peccato de Paradiſo eiectus eſt: hoc eſt, quia Dei nobilitatem a ſe deiecit, nobilitate loci priuatus eſt.

Bur. l. 1. c. 206. Iuo p. 5. c. 230.

¶*Primo libro B. Gregorij in Ezechielem homil. 9 leguntur hæc verba, quæ nonnihil ad hanc rem facere videntur.* Quod autem loca mentem non muniunt, ipſe humani generis primus teſtatur parens, qui & in Paradiſo cecidit.

Item Ioannes Chryſoſtomus, [id eſt auctor operis imperfecti, in Matthæum, hom. 43. ad c. 23.]

¶Non eſt verus ſacerdos omnis, qui nominatur ſacerdos. Cap. XII.

6 MVlti ſacerdotes, & pauci ſacerdotes. multi nomine, pauci opere. Videte ergo, quomodo ſedetis per cathedrã, quia non cathedra facit ſacerdotem, ſed ſacerdos cathedram, non locus ſanctificat hominem, ſed homo locũ [f], non omnis ſacerdos ſanctus, ſed omnis ſanctus ſacerdos. Qui bene ſederit ſup cathedrã, honorẽ accipit ab illa, qui male ſederit, iniuriã facit cathedræ, ideoq; malus ſacerdos de ſacerdotio ſuo crimẽ acquirit, nõ dignitatẽ. In iudicio. n. ſedens, ſi quidem bene vixeris, & bene docueris, omniũ iudex es: ſi aũt bene docueris, & male vixeris, tui ſolius condemnator eris. † Nam bene viuendo, & bene docendo, populũ inſtruis, quomodo debeat viuere: bene aũt docendo, & male viuendo, Deum inſtruis, quomodo te debeat condemnare. *idem.* ¶Quicunque deſiderauerit [g] † primatum in terra, inueniet confuſionem in cælo, nec inter [a] ſeruos Chriſti computabitur, quid de primatu tractauerit [h], nec vnuſquiſque eorum feſtinet, quomodo alijs maior appareat; ſed quomodo omnibus inferior videatur: quoniam non qui maior fuerit in honore [i], ille eſt iuſtior: ſed qui fuerit iuſtior, ille maior. Conuerſatio ergo melior eſt deſideranda, non dignior gradus.

1. Pet. 3.

† *al. es.*

bid ho. 55. ad c. 20.
† *al. deſiderat.*

a ¶Nec inter.] *In hoc loco indicato legitur,* vt iam inter ſeruos Chriſti non ſit de primatu certamen, nec vnuſquiſque, &c. *Sed obſtitit gloſſa, ne mutaretur.*

Peccat qui d minimis ambitioſe loquitur.

3 Ext. de electiõ. ca. venerabilem. §. 2. ibi videas, & dixi plene 31. di. Nicęna Ar.

ſcrimen inducitur. C. de temp. in integ reſtit. l. vlt. argu. contra 32. q. 5. qui viderit.
d ¶Cecidit. 2.] Et hæc eſt cauſa, quare non perſequitur, quia nos illuc debemus aſcendere, vnde ipſe deſcendit 16. q. 2. c. 1.

Ornatus exterior clericorum.

E Cce.] Supra in præcedenti diſt. dictum eſt, ꝙ oportet epiſcopum eſſe ornatū moribus & virtutibus. In hac vero 41. diſtin. dicitur, ꝙ oportet epiſcopum eſſe ornatum in exterioribus, & in habitu ſcilicet, & inceſſu; in habitu, ne fulgidis vel ſordidis veſtibus ſe exornet: quod ꝓbat auctoritate Hieronymi dicētis. Nec affectatæ ſordes, nec exquiſitæ delicię laudes pariunt, quod tā de veſtibus quam de cibis eſt intelligendum. Et ad hoc inducit ſequens capit. De inceſſu autem dicet inf. ea. §. vlt.

a ¶Et inceſſu.] Vt grauitate itineris oſtendat grauitatem mētis, vt inf. ea. §. vl.

Q Viſquis.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ nullus debet vti reb. tranſitoriis ſtrictius vel abūdantius quam ſocij cū quib. viuit, quia remiſſius vtēdo aut hypocriſim ſignificat, aut intemperantiam: abundantius vtendo, vel laudem ſignificat, vel q̄a eſt guloſus, vel ꝓdigus. In ſecunda parte q̄ incipit ibi, [In omnibus.] oſtendit vſum ciborū pretioſorū non eſſe repudiādum, ſi tranquille, & ſine turpitudine, vel voracitate aſſumantur. Et hoc probatur exēplo Chri, q cibū delicatum. ſ. piſcem comedit, & reprehēditur vſus vilium ciborum, ſi nimis ardēter, & cū voracitate aſſumant̄, q̄d probatur exemplo Eſau & iumentorum.

b ¶Viuit.] Nota ꝙ quilibet ſe cōformabit ſociis ſuis i cibo & in moribus, vt di. 8. quæ contra. 12. d. illa. Et eſt arg. ꝙ ratione ſocietatis tolerat̄ excōicatus, quia excōicatus rōne cōtractus ad cōionem admittitur extra de ſen. excom. ſi vere.

Excōicatus ratione ſocietatis tolerat̄.

c ¶Aut intemperans.] ſ. nolens conformare ſe aliis.

d ¶Superſtitioſus.] i. inanis glo. cupidus, vel hypocrita

e ¶Significat.] Forte habet ventrem inſatiabilem, vel cauſa infirmitatis hoc facit.

f ¶Aut flagitioſus.] Prodigus, vel hypocrita.

g ¶Sed libido.] q. d. potius conſiderabimus cauſam facti, quam ipſum factum, ſic 23. q. 8. occidit, & 29. d. ſciendum arg. contra. inf. 32. q. 4. origo.

h ¶Flagitia.] id eſt, non ſtatim dicamus aliquid eſſe vitioſum. nam dubia in meliorem partem ſunt interpretanda. extra de reg. iur. eſtote.

i ¶Piſce veſci.] Hāc hiſtoriā habes de pę. d. 2. § opponit.

k ¶Sed ex cauſa.] Vt inf. 22. q. 4. omnis iactantia.

D Eliciæ.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod ſi quis vtitur cibo delicato ſine immenſo deſiderio, non peccat

DISTINCTIO XLI.

E Cce quibus oporteat ſacerdotem eſſe ornatum moribus, ſed præterea oportet illum eſſe ornatum in exterioribus, habitu videlicet, & inceſſu a*, habitu, vt nec fulgidis, nec ſordidis ſe veſtibus ornet. Vt enim ait Hieronymus, nec affectatæ ſordes, nec exquiſitæ deliciæ laudem pariunt, quod tam de veſtibus, quam de cibis intelligendum eſt.*

α ¶Hieronymus.] *Ad Euſtochium de cuſtodia virg. ſic ſcribit:* nec affectatæ ſordes, nec exquiſitæ munditiæ conueniunt Chriſtiano. *Ad Nepotianum quoque in eandem ferè ſententiā,* veſtes pullas æque deuita, vt candidas, ornatus, vt ſordes pari modo fugiendæ ſunt, quia alterum delicias, alterum gloriam redolet.

Vnde Aug. ait, lib. 3. de doctrina Chriſtiana. c. 12.

¶Pro moribus eorum, cum quibus viuimus, etiam vti debemus alimentis. Cap. I. Iuo p. 4. c. 24. Pann. l. 2. c. 195.

Q Viſquis rebus prætereuntibus reſtrictius vtitur, quam ſeſe habent mores eorum cum quibus viuit [b] aut intemperans [c] α, aut ſuperſtitioſus [d] eſt. Quiſquis vero ſic eis vtitur, vt metas cōſuetudinis bonorum, inter quos verſatur, excedat, aut aliquid ſignificat [e] aut flagitioſus [f] eſt. In omnibus enim talibus non vſus rerum, ſed libido [g] vtentis in culpa eſt. *& infra.* ¶Quid igitur locis, & temporib. & perſonis conueniat, diligenter attendendū eſt, ne temere flagitia [h] reprehendamus. Fieri enim poteſt, vt ſine aliquo vitio cupidinis, vel voracitatis, prætioſiſſimo cibo ſapiens vtatur, inſipiens autem fœdiſſima gulæ flamma in viliſſimum olus ardeſcat, & ſanius † quiſq; maluerit, more Domini, piſce veſci [i], quàm lenticula more Eſau nepotis Abrahæ, aut ordeo, more iumentorum. Non enim propterea continentiores nobis ſunt pleræque beſtiæ, quia vilioribus aluntur eſcis. Nam in omnibus huiuſmodi rebus non ex earum rerum natura, quibus vtimur, ſed ex cauſa [k] vtendi, & modo appetendi, vel probandum, vel improbandum quod facimus.

† *al. ſanus.* *Luc. 24.* *Gen. ſ. 25.*

Idem ſuper epiſtolam Ioannis.

β ¶Intemperans.] *Apud ſanctum Aug. & Iuonem legitur:* temperans. *Sed ob gloſſam eſt mutatum.*

¶Non cibus, ſed appetitus in culpa eſt. Cap. II.

D Eliciæ quælibet, ſi abſq; deſiderio percipiantur, non

peccat, vt Helias, qui carnes comedit. Si quis autem vilem cibũ nimis ardenter appetit reprehendit̃, vt Dauid, qui aquã de ciſterna Bethlee: cõcupiuit nimis ardenter.

NOn cogantur.] CASVS. Quæſitum fuit ab Auguſt. quid debeat fieri de diuitibus, qui tempore pœnitentiæ

26.q.7.1pã. Arg. contra 22.q.5. qui cõpulſus. Dic ꝙ ignobiles magis puniuntur corporali pœna, quam nobiles: ſed pecuniariter magis punitur nobilis quã ignobilis, vt 24 q.1. qui contra, & ff de poe. ſi quis aliquid. & l. q̃dã.

b ¶Diuites.] Cum ſunt in pœnitentia.

Nobiliũ & ignobilium pœna nõ eſt æqua.

2.Reg.23.
3.Reg.17.

officiunt: & viles cibi appetenter accepti impediunt profectum abſtinentiæ. Dauid enim aquam malè concupitam effudit, & Helias carnes comedit.

¶In operibus Beati Auguſtini aut impreſſis, aut manuſcriptis, quæ hactenus ad manus venerint, hæc non ſunt inuenta. Cæterũ apud Proſperum de vita contemplatiua li.2. cap.22. eadem ferè leguntur: Nec deliciæ quælibet, ſi abſq; deſiderio percipiantur, officium: & uiles cibi plerumque abſtinentiæ profectũ, ſi appetenter accipiantur, impediunt. Hinc eſt, quòd ſanctus Dauid aquę in ſe concupiſcen iam caſtigauit, atque eam ſibi a ſuis oblatam, ne deſiderio ſuo ex ea ſatisfacere videretur, effudit: Sancto Heliæ perceptio carnium non concupita non nocuit.

† *ad illa verba*] petite & dabitur uobis] *ſed paulo aliter.*

Idem de verbis Domini ſecundum Matthæum, ſermo.5.†

¶Contra ſuæ infirmitatis conſuetudinem, aliquibus cibis diuites vti non cogantur. Cap. III.

NOn cogantur [a] diuites [b] pauperum cibis veſci: vtantur conſuetudine infirmitatis ſuæ, ſed doleant aliter ſe non poſſe: ſi conſuetudinem [c] mutant, ægrotant. Vtantur ſuperfluis [d], dent inopibus neceſſaria. Vtantur pretioſis, dent pauperibus [e] vilia.

Idem lib.2. quæſt. Euang. c.11.

¶Aequanimitas tolerandi, non vſus uel abſtinentia cibi iuſtitiam facit. Cap. IIII.

Ino par.4.c.23.
Matth.11.
Luc.7.

QVid dicit Dominus in Euangelio [f]; [Iuſtificata eſt ſapientia ab omnibus filijs ſuis.] oſtendit filios ſapientiæ intelligere nec in abſtinendo, nec in manducando eſſe iuſtitiam, ſed in æquanimitatę tolerandi inopiã, & in temperantia per abundantiam non ſe corrumpẽdi, atque opportunè ſumendi, uel non ſumendi ea, quorum non vſus, ſed cõcupiſcẽtia reprehendenda eſt. Non.n. intereſt omnino, quid alimentorũ ſumas, vt ſuccurras neceſſitati corporis, dũmodo cõgruas in generibus alimentorum his, cum quibus tibi uiuendũ eſt. Neq; quantum ſumas intereſt multum: cum uideamus aliorum ſtomachum citius ſaturari, & eos tamen illi ipſi [g] paruo quo ſatiantur, ardenter, & intolerabiliter, & omnino turpiter inhiare, alios autẽ pluſculo quidem ſatiari, ſed tolerabilius inopiã perpeti, & vel ante ora poſitas [h] epulas, ſi id in tpe [i] opus ſit, cum tranquillitate aſpicere, neque [k] tangere. Magis ergo intereſt, non quid, vel quantum ali-

c ¶Si conſuetudinem.] Arg ꝙ cõmutationes pœnarum poſſint fieri in ſpiritualibus. 82 diſtinc. presbyter

Pęna in ſpiritualib. poſſunt commutari.

d ¶Superfluis.] id eſt pretioſis.

e ¶ pauperib. vilia.] Argu. contra inf. 49. d.c. ult. in fi.

QVod dicit] CASVS. Aug exponit hic illum Euangelij ſuper Matth. venit Ioannes nõ manducans neq. bibẽs: & dicunt, dæmoniũ hẽt. Venit filius hominis manducãs & bibẽs: & dñt Iudęi: Ecce hic homo uorator eſt, & potator vini. Sed iuſtificata eſt ſapientia a filijs ſuis. i. Chrs iuſtus eſt oſtenſus a ſuis Apoſtolis. Eſt ergo caſus. Quæſitũ fuit ab Auguſt. vtrum ſit virtus in abſtinẽdo vel mãducando, & reſpondet quod non: ſed iuſtitia eſt in æquanimitate tolerãdi inopiam. & temperãdi, ſe in abundantia ciborum: & nõ ſe corrumpendi. Et hoc ꝓbat exẽplo Apoſtoli dicentis: ſcio eſurire. & ſcio abundare: in cibis.n. nõ multũ intereſt ſiue parum ſiue multum ſumat quis: cũ ille qui parum ſumit, & ardenter, reprehendat, & is qui paulo plus & ante horã cum oportet ſumit ſine auiditate, commendetur.

f ¶ In Euangelio.] Tãgit hic quod Chriſtus in Euang. Matt. 11. dicit de Iudæis: Venit Ioannes non mãducãs carnes neque bibens vinũ & dixiſtis, dæmonium hẽt. venit Ieſus manducans, & bibens, & dixiſtis, ecce uorator & potator vini. ſed licet alij malè opinarent̃ de ipſo: tñ iuſtificatus eſt ab Apoſtolis ſuis [a].

Abſtinẽtia Chri & Io. Baptiſtæ diuerſa fuit.

a Ideſt Chrs iuſtus eſt oſtẽſus a ſuis diſcipulis ſiue Apoſtolis ſm Bar. Brig ipſum oĩa iuſtè facere intellexerũt.

tentiæ non poſſunt uti cibis vilibus & aridis, ut alij pœnitentes? Rñdet Auguſt. ꝙ non debent ad hoc cogi, ſed vtantur pretioſis, & dent pauperibus vilia: quia ſi conſuetudinem mutant, ægrotant: dolere tamen debent ꝙ non poſſunt ſicut alij abſtinere.

a ¶Non cogantur.] Argum. ꝙ mitius agẽdum eſt cum diuitibus & nobilibus, quam cum pauperibus 1. vt 86. diſt. non ſatis, & 84. diſt. peruenit. 50. diſt. contumaces.

Ad idẽ q̃d regi & no. ex. de vo. c.1.

g ¶Ipſi] Datiui caſus.

h ¶Poſitas.] Coram alijs.

i ¶Si id in tempore] id eſt pro tempore. ſcilicet, cum coram aliquibus tempore neceſſitatis citius proponitur cibus.

k ¶Neq.] id eſt nõ ideo debet quis ſtatim comedere,

quod

quod videt alios neceſſitate exigente comedere, & proponitur cibus.
a ¶ Cum.] ideſt, quando.
b ¶ His.] ideſt, eis.
c ¶ Scio.] Sic faciet epiſcopi, cũ venient ad pauperes eccleſias: ne breuis hora conſumat victũ longi temporis. ext. de cenſi. cum Apoſtolus.

mentorum pro congruentia hominum, atq; perſonę ſuæ & pro ſuæ valetudinis neceſſitate quis capiat, ſed quãta facilitate, & ſerenitate animi careat cum [a] his [b] vel oportet, vel neceſſe eſt carere, vt illud in anima Chriſtiani cõpleatur, quod Apoſtolus dicit: [Scio [c] & minus habere: ſcio & abundare: vbique & in omnibus imbutus ſum, & ſatiari, & eſurire, & abundare: & penuriam pati; omnia poſſum in eo, qui me confortat.]

Item ex concilio Gangrenſi, c. vlt.

¶ Temperantia ciborum, & veſtium, non diſſolutio eorum laudatur. Cap. V.

Parſimonia. PArſimoniam.] CASVS. Octo enumerantur in ca. quorũ ſex commendantur, & duo reprobãtur, & ſcire debes, quod parſimonia eſt vſus rerum temporalium cum moderatione.
d ¶ Parſimoniam.] ideſt, temperatum vſum.
e ¶ Diligentiam] ideſt, voluptatem.
f ¶ Infucatum.] id eſt, pretioſum, vel in fucatum, ideſt, non pretioſè fucatum.
Orare publicè quã clam melius eſt. g ¶ In priuatis.] Arg cõtra illos, qui dicunt melius eſſe orandum in priuato loco, & non coram hominibus, quam in eccleſia, ex illa auctoritate: Tu autem cum oraueris intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora Patrem: ſed illud de cubiculo mentis intelligitur.
h ¶ Quæ ſupra.] Nam quidquid ſupererogaueris, reddam tibi, ſic 86. diſt. non ſatis.

PArſimoniam [d] cũ veſte humili non reprobamus, ſicut etiam ornatum præter corporis α diligentiã [e] infucatum [f] laudamus. Diſſolutos autem & fractos in veſtibus inceſſus non recipimus, & domos Dei honoramus, & conuentus, qui in his fiunt, tanquam ſanctos & vtiles recipimus: pietatem in priuatis [g] domibus non concludentes, ſed omnem locum in nomine Dei ædificatum honorantes & congregationem in eccleſia factam ad vtilitatem communem recipimus, & bona opera, quæ ſupra [h] vires β in fratres pauperes exercentur, ſecundum eccleſiaſticas traditiones beatificamus, & omnia, quæ conueniunt traditionibus Apoſtolicis, & ſanctarum ſcripturarum præceptis, in eccleſia fieri exoptamus. Iuo p. 3. c. 321.

α ¶ Præter corporis.] *Ex priſca verſione Græce eſt*: διὰ ἐπιμέλειαν μόνον τοῦ σώματος ἀπερίεργον, *ideſt*, propter corporis tantum curam minime ſuperuacaneam atq; operoſam. *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*
β ¶ Supra vires.] *In priſca illa verſione eſt*: iuxta vires *Dionyſiana habet, vt Grat. Græce autem*: τὰς καθ᾽ ὑπερβολὴν ἀπὸ κὰς τῶν ἀδελφῶν τὰς κατὰ τὰς παραδόσεις, διὰ τῆς ἐκκλησίας εἰς τοὺς πτωχὸ γινομένας. *ideſt*, eximias, atque excellentes fratrum beneficentias, quæ ſecundum traditiones per eccleſiam in pauperes fiunt.

Item Gregorius Ioanni Conſtantinopolitano, libro 1. reg. epiſt. 24.

¶ Sub ſpecie uirtutis ſæpè ſe vitia ingerunt. Cap. VI.

SÆpè.] CASVS. Dicit hic Gregor. ꝙ vitia diligẽter sũt precauenda, qa ſępè ſub ſpẽ virtutũ vitia latenter ſubintrant.
i ¶ Sæpè ſe vitia.] Stulti dũ vitãt vitia in cõtraria currunt.

SÆpè ſe uitia [i] eſſe virtutes mentiuntur, vt tenacitas, parſimonia, effuſio, largitas, crudelitas, zelus iuſtitiæ, remiſſio, pietas uelit uideri.

Item ex concilio Carthaginienſi 4. cap. 15.

¶ Meritis fidei, & vitæ, non diuitijs epiſcopalis auctoritas quæritur. Cap. VII.

k EPiſcop⁹.] ¶ Supellectilem.] Hochodie nõ tenet: qa mõ hñt amplas poſſeſſiones, vt 12. q. 2. expedit. & ſic nõ ẽ cõtra. de cõſe. d. 1. vaſa. & extra de cenſi. cũ Apoſtolus. vbi dicitur quod archiepiſcopi quinquaginta equitaturas habebũt in viſitationib⁹.

EPiſcopus vilem ſupellectilem [k], & menſam, ac victũ pauperem habeat, & dignitatis ſuæ auctoritatem fide & vitæ meritis quærat. ¶ Hoſpitium quoque non longe ab eccleſia habeat. *Ibidem c. 14.*

Item ex eodem, c. 45.

¶ De eodem. Cap. VIII.

CLericus profeſſionem ſuam & habitu, & inceſſu probet, & ideo nec veſtibus, nec calceamentis decorem quærat. Burc. li. 2. c. 209. Iuo p. 6. c. 284. Anſel. li. 7. c. 202.

SICVT ERGO. Concludit Gratianus ex ſupradictis, ꝙ ſicut mores eorum cum quibus viuimus, ſeruãdi ſunt in cibis: ſic etiam in indumentis, & in inceſſu etiam debet eſſe ſacerdos ornatus, vt grauitate itineris mentis oſtendat maturitatem. Si enim incompoſite, & non decenter incedit (vt dicit Aug. mentis inæqualitas indicatur Et hoc probatur exemplo Catilinæ, qui propter varium inceſſum fuit a Salluſtio notatus.

a ¶ Vnde Hiſtoriographus. Salluſtius.

b ¶ Mutabilitatem.] Catilinæ.

Sicut ergo in cibis mores eorum cũ quib. viuimus, obſeruare monemur, ſic & de indumentis intelligendum eſt. Vt.n. alibi dicitur, [Quiſquis contemptis his, cum quibus viuit, lautiora ſibi, vel auſteriora præ cæteris indumenta vel alimenta quærit, aut intemperans ſui aut ſuperſtitioſus eſt.] [In inceſſu aũt debet eſſe ſacerdos ornatus, vt grauitate itineris, mentis maturitatem oſtendat. Incompoſitio.n. corporis (vt Auguſtinus ait) inæqualitatẽ indicat mentis: Vnde hiſtoriographus [a] ille cum eius mutabilitatem [b] deſcriberet cuius conſcientia excita † curis mentem vaſtabat †, inter cætera hoc etiam notabile indicauit, dicens [Citus modo, & tardus inceſſus.]

ſup. ea. c. quiſquis.

epiſt. 209. ad Monachas habetur ſenſus. Salluſtius de Catilina.

† al. excitatam.

† al. exagitatam.

† al. vexabat.

DISTINCTIO XLII.

1. ps

HOſpitalem [c] vero ſacerdotem eſſe oportet, ne ſit in numero eorum quibus in iudicio dicetur [Hoſpes eram, & non ſuſcepiſtis me.] Qui.n. Apoſtolum ſecutus alios ad hoſpitalitatem debet inuitare, quomodo hoſpitalitatis ex hortator poterit eſſe, qui domum propriam hoſpitibus claudit? Si n. ſacerdos primum a ſeipſo [d], & a domeſtica eccleſia ſua debet exigere quod poſtea populis imperet. ſi primum imitando Chriſtum, ipſe debet facere quæ poſtea populum doceat. neceſſe eſt vt pauperes hoſpitio recipiat quo ad hoſpitalitatem facilius ſuo exemplo ſubditos attrahat. ¶ Ordinandus itaque ſacerdos ad memoriam reuocet, quomodo Abraham, & Loth per hoſpitalitatis opera, Deo placuere. & Angelos hoſpitio meruerunt recipere, quõ Angeli Sodomis hoſpitalem domum ingreſſi, Loth cum familia ſua liberauerunt, quomodo clauſas domus cum hoſpitibus ignis ingreſſus perdiderit, quõ etiam ſecundum Hieronymum, aliena [e] rapere conuincitur, qui vltra neceſſaria ſibi retinere probatur: ac ſic ꝑ opera pietatis ſe inſtruat, vt & p̃ſentis uitæ ſubſidia, & æternæ claritatis præmia a Deo percipiat. utrũque.n. pietati promittitur. ¶ Vnde Apoſtolus ſcribens ad Timotheum ait: [Exerce teipſum ad pietatem. Nam corporalis [f] quidem exercitatio ad modicum utilis eſt, pietas autem eſt utilis ad omnia [g], habens promiſſionẽ uitæ quæ nunc eſt, & futuræ.] Ab hac [h] quiſquis alienus [i] fuerit in ſacerdotẽ ordinari nõ poterit. ¶ Si enim uidua [k] in eccleſia recipi prohibetur, quæ pauperes non recipit hoſpitio, quę pedes ſanctorum nõ lauit, quę omne opus bonũ

Matth. 25.

Gen. 18. & 1. e.

Gloſſ. ord. gen. 19. ex Alcuuio.

In regula Monacharum c. de paupertate

1. Tim. 4.

1. Tim. 1.

30. q. 1. quomodo.

ſequitur vſque ad c. quieſcamus. Secunda ibi, [Quieſcamus] Tertia ibi, [Sed licet.] Quarta ibi, [Non oportet] Io. de Fan.

CASVS. In hac 42. diſtinct. proſequitur Gra. ſextum cap. Apoſtolicæ regulæ: ſcilicet, oportet ſacerdotem eſſe hoſpitalem, quod ꝓbat 8 rationibus. Prima eſt in principio. Secunda incipit ibi, [Qui enim Apoſtolum] tertia ibi, [Si eñ ſacerdos.] Quarta, & quinta incipiũt ibi, [Ordinandus itaque] ſexta ibi, [Quomodo etiam ſecundum Hieron] Septima ibi, [Vnde Apoſtolus.] Octaua ibi, [Si enim vidua] Caſus autem ſequentis cap planus eſt.

c ¶ Hoſpitalem] In hac diſtinct. oſtendit Gratianus, quod hoſpitalis erit ordinandus quia non habe ret frontem inuitãdi alios ad hoſpitalitatem, ſi domum ſuã hoſpitibus clauderet & quia hæc pietas remuneratur æternaliter, & temporaliter. Item exemplo Abrahæ, & Loth, qui quoniã hoſpitales erant Angelos hoſpitio recipere meruerunt 1. Addit etiam quod in hoſpitalitate nõ erit electio, vel delectus perſonarum 2 adiungit etiam de conuiuijs in eccleſia non faciendis 3. In fine breuiter tangit 7. c. Apoſtolicę regulę. ſ. oportet epiſcopum eſſe pudicum 4.

1 Vt inf. §. 1

2 Et inf. ea. quieſcamus.

3 Vt If c. nõ debet, & ca. ſeq.

4 Scilicet in §. pudiens.

d ¶ A ſeipſo.] Sic, ff. de nego. ge. l. pupilli. §. vltim ff. de: de iuſ. tutor ff de pa cũ in eod 47. d. §. neceſſe in princ.

e ¶ Aliena.] 47 diſt. ſicut infra 93 diſtin. diaconi. infra 14. quæſtio 4. quid dicam. hic extra de teſt. ſpo. ſæpe. & 16. q. 1. decimæ.

f ¶ Corporalis] Sine operibus pietatis.

ADDITIO Et quod dicit ad modicum, dicas reſpectu eorum per quæ habetur vita æterna. vtilis tamen eſt, quia opportunitatem peccandi aufert. de conſecra. diſtinctio. 5. nunquam. Laur.

g ¶ Ad omnia.] ideſt, ad temporalia, & æterna, vt 16. q. 1. decimę.

h ¶ Ab hac.] Hoſpitalitate.

i ¶ Alienus.] Vt 85. d. Archidiaconum.

K ¶ Vidua.] 31. q. 1. quomodo.

HOſpitalem.] Hæc diſti. diuiditur in quatuor partes, in quarum prima dicitur, ꝙ ſacerdotes dẽnt eſſe hoſpitales, & recipere pauperes Chriſti, & hoc probatur per id quod

Si

SI quis.] HINC ETIAM. Adhuc probat Gratianus hoſpitalitatem eſſe tenendam, & qui eam non habuit, abijcitur ab eccleſia, ſicut Ioan. eiecit quendam Diotrephē, quia pauperes non recipiebat. Et oſtendit & ꝙ oībus indifferenter quib. poſſumus dēmus hoſpitalitatē exhibere: quod probat ſequenti capitulo.

a ¶ Diotrephē.] Proprium nomen, vel adeſt, ſacerdotem.

QVieſcamus] Hęc eſt ſecūda pars huius diſt. in qua dicit, quod in eleemoſynis dandis nō debet eſſe differentia cum petitur pro nutrimento, ſi autem peteret cauſa prædicationis, tūc eſſet diſcernendum. Hoc autē intelligo de eleemoſynis quotidianis non autē de præmeditatis. alias contradiceret Hierony. 16. q. 1 c. fin. vbi dicit, quod in paupere magis eſt attendenda religio, quam paupertas Io. de Fan.

CASVS. Quidam dicebāt, ꝙ in omnib. hoſpitib. recipiendis facienda erat examinatio, ſed dicit Ioā. Chryſ. nō eſſe verū. Nam ſi petat aliquis tanquam prȩlatus facienda eſt examinatio, qa forte nō recte petit, vel eſt intruſus vel excōmunicatus. Non enim datur tātum temporale, ſed etiam accipitur ſpirituale. Si vero petit amore Dei, indifferēter eſt omnibus dandum, exemplo Abraham, qui meruit Angelos recipere, quod forte non feciſſet, ſi diſtinxiſſet ꝑſonas. Quæ ſequuntur, patent vſque ad diſtinctionem.

non eſt executa: multo magis ſunt probibendi a ſacerdotio qui ab opere pietatis probantur alieni Vnde † hoſpitalitatis opera deſpicientes, in Gangrenſi concilio excommunicantur. Sic enim in eo ſtatutum eſt c. 1 1. †al. vnde quidam.

¶Non ſunt deſpiciendi, qui conuiuia pauperibus exhibent. Cap. I.

Bur. l. 19. c. 124. Iuo p. 15 c. 136. Anſ. l. 5. c. 76.

SI quis diſpicit eos, qui fideliter agapas †, ideſt conuiuia pauperibus exhibent, & propter honorē Dei conuocant fratres, & noluerit communicare huiuſcemodi vocationibus, parui pendens quod geritur, anathema ſit.

Hinc etiam Ioannes Euangeliſta in epiſtola ſua quendam Diotrephem [a] excommunicat, qui nec pauperes recipiebat, & recipientes de eccleſia eijciebat. In hoſpitalitate autem non eſt habendus delectus perſonarum; ſed indifferenter quibuſcunque ſufficimus, hoſpitales nos exhibere debemus. Epiſt. 3.

Vnde Ioannes Chryſoſtomus in epiſt. ad Hebræos hom. 11. ad c. 6.

¶In recipiendis hoſpitibus nulla debet eſſe diſtinctio. Cap. II.

2 QVieſcamus ab hac abſurda curioſitate [b], & diabolica, & peremptoria †. Si enim in clero ſe electū eſſe dicat, ſi ſacerdotem ſe nominet, ſcrutare. non enim ſine periculo in talibus indiſcuſſa communicatio eſt: circa maiora periculum [c] vertitur; non enim das, ſed accipis. Si vero pro nutrimento poſtulat [d], nihil in his examines. Inquire, quomodo Abrahā hoſpitalem ſe circa omnes oſtendebat. Si ſcrutator fuiſſet circa refugientes ad ſe nunquam Angelos hoſpitio recepiſſet. Fortaſſis .n. non putans eos Angelos eſſe, cum reliquis, & hos repuliſſet: Sed qm̄ omnes [e] recipiebat, ſuſcepit & Angelos. Non .n. ex vita eorum, quos accipis, mercedem tibi retributurus eſt Deus; ſed ex voluntate tua, ex liberalitate, ex honorificentia multa, ex miſericordia, ex bonitate. †al. pernicioſa.

Diſcretione maiore in maiorib. opus eſt.

b ¶ Curioſitate.] Nō enim ſemper erimus curioſi, nam multa ſunt diſſimulanda, ff. de noua. l. doli. in fi.

c ¶ Periculum.] Si. n. in minoribus adhibēda eſt diſcretio, fortius in maiorib. ſic 7. q. 2. c. vl. ff ad Carb. l. 1. §. 2.

d ¶ Poſtulat.] Ergo indiſtincte, omnib. eſt danda eleemoſyna, vt infra. ea. c. proxi § prox. & 86. di paſce. & 1. q 2. quā pio. & 11. q. 3. qm̄ multos. & 16 q. 1. ſi cupis, & 23. q 3 duo alibi dicitur: omni petenti retribuit. Sed contra dn̄s dicit 1 Deſudet eleemoſyna in manu tua, donec inuenias iuſtum cui des. Et in Canticis, vbi dicitur: Ordinauit in me charitatem. Et dicit Ambro. Ordinata eſt charitas, vt primo Deus, ſecundo parētes, deinde filij, poſtea domeſtici vltimo extranei diligantur. Et alibi dicit Ambroſi. ꝙ delectus perſonarum debet eſſe in miſericordia impendenda, vt 86. diſt. non ſatis. & Hierony. dicit, ꝙ in pauperibus non tam paupertas quam religio eſt attendenda, vt 16. q. 1. quoniam quidquid, & Aug. dicit, Vtilius eſurienti panis tollit, quàm de cibo ſecurus, &c. vt 5. q. 5. non omnes. 23. q. 4. nimium. Diſtingue ergo: eorum qui petunt elemoſynam, alij ſunt cogniti, alij non. Item alij petunt quaſi ex debito, vt prędicatores, & ꝑlati, alij pro ſuſtentatione corporis. Si ergo quis petat, ex debito, & ratione officij, quia dicit ſe ad hoc miſſum, vt ibi prædicet, & tale officium conſtat ei commiſſum eſſe, recipiendus eſt: ſi eſt incognitus, eſt examinandus an ita ſit vt in hoc cap. Si autē quis petit pro nutrimento, tunc indiſtincte omnibus eſt danda, vt hic, & 1 q 1 quam pro & 11. q. 3. quoniam. niſi quis per ſecuritatem cibi negligat iuſtitiam, quia tunc ſubtrahenda eſt ei, vt 5. q 5. non omnis niſi iam fame moriatur, vt 86. diſtinct paſce. ſi autem non poſſumus omnibus ſufficere, tunc danda eſt potius bono, quam malo: conſanguineo, quam extraneo, & ſic loquitur illud, Deſudet eleemoſyna, &c. & illud, Ordinauit in me charitatem, vt 86. d. non ſatis.

Eleemoſyna quibus eſt danda.

H. d. ꝙ hoc dixit in Euāgelio. ſed neſcio, vbi, Sed poteſt ſumi eccleſ. 12.

e ¶ Sed quoniam omnes.]. Argu. ꝙ ratione dubitationis melius eſt exabundanti aliquid facere, q̄ aliquid dimittere,

tere, vt 11. q. 3. nolite 13. q. 2. non æſtimemus 24. q. 3. corripiantur. Et argum. ad quæſtionem cum dubitatur quis ex duobus occiderit hominem, quod potius ambo admittantur ad ordines, q̃ ambo repellantur 1. arg contra 23. q. vlt. ſi quatuor. Quid iuris ſit de hoc notat in quæſtionib.

Dubitatio notabilis. Argum ... hoc 23. q. 4. quam magnum. Lau.

& eſt contra epiſcopos qui nolunt prouincias viſitare, & tñ petunt redimi procurationes, vt 10. q. 1. relata.

b ¶Propter iniuriam.] ideſt, infamiam.

NVlli.] ¶Tranſeuntes [Sic in tabernis poſſunt clerici comedere cauſa neceſſitatis, vt 44. diſtin. clerici. de vi & hon. cler. clerici.

Clerici in tabernis poſſunt quꝗue comedere.

Sed licet ipſa conuiuia deſpicienda non ſint, nõ tamen in eccleſijs celebrari, nec clericos ad ea conuocatos ex eis partes ſib. tollere oportet.

Vnde in Laodicenſi concilio. c. 27.

¶Clerici ad agapem vocati partes ſibi non tollant. Cap. III.

Anſ. l. 5. c. 77. Iuo p. 3. c. 128.

Vide quod no. And. Al... li. præ... permiſſorũ. in dictione, agapes.

NOn oportet miniſtros altaris, vel quoslibet clericos α ad agapem † vocatos, partes [a] tollere propter iniuriam [b] β, quæ ex hac occaſione eccleſiaſtico ordini poſſit deputari.

α ¶Clericos.] *In concilio Græco, & priſca etiam verſione additur*, vel laicos.

β ¶Propter iniuriam.] *Græce eſt:* διὰ τὸ τὴν ὕβριν τῇ τάξει προστρίβεσθαι τῇ ἐκκλησιαστικῇ, eo quod eccleſiaſtico ordini inuratur contumelia.

Item ex eodem, c. 28.

¶In locis Deo ſacratis nec comedare, nec accubitus ſternere liceat. Cap. IIII.

Burc. l. 3. c. 82. Iuo p. 3. c. 32. Anſ. l. 5. c. 78.

4 NOn oportet in baſilicis, ſeu in eccleſijs agapem facere, & intus γ manducare, vel accubitus ſternere.

γ ¶Et intus.] *Græce eſt.* καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ: *quod Dionyſius vertit*, nec intra domum Dei: *ſed apud Balſamonem abeſt vox Dei.*

Item ex concilio Carthag. 3. c. 30.

¶Niſi neceſſitate coacti clerici in eccleſia non conuiuentur. Cap. V.

Burc. l. 3. c. 83. Iuo p. 3. c. 74.

NVlli epiſcopi, vel clerici in eccleſia conuiuentur, niſi forte tranſeunte: [c] hoſpitiorum neceſſitate illic reficiantur. Populi etiam ab huiuſmodi conuiuijs, quantum poteſt fieri, prohibeantur.

In reg. B. Benedicti. cap. 52.

[Item ex dictis B. benedicti abbatis,]

¶De eodem. PALEA. Cap. VI.

Burc. l. 3. c. 81. Iuo p. 3. c. 71.

ORatorium [d] hoc ſit, quod dicitur, nec ibi quidquã aliud [e] geratur, vel condatur, quam quod diuinis miniſterijs † conueniat.

† *al. laudibus.*

Item Auguſtinus epiſt. 109. de regula monachorum.

De eodem. Cap. VII.

Senſus non verba, Iſidorus. Etym. l. 15. c. 4 Smaragdos in reg. B. Benedicti. c. 52. Burch. l. 3. c. 80.

IN oratorio præter orandi, & pſallendi cultum penitus nihil agatur, vt nomini huic & opera iugiter impenſa concordent.

DISTINCTIO XLIII.

Cant. 5. ex glo. interlin. ibi.

PVdicus [f] quoque debet eſſe ſacerdos, vt & moribus, & verbis pudorem indeſinenter exhibeat. Vnde in canticis canticorum genæ [g] ſponſæ, ideſt prædicatores, turturi comparantur. ¶ *Debet [h] etiam gratiam*

d ¶Oratorium] Ab orando quippe dicitur, vt in eo nihil aliud, quam oretur & pſallatur. inf. ead. in oratori.

e ¶Quidq̃ aliud] Tñ eccleſiaſticę cauſæ 2. poſsũt & debẽt tractari in eccleſia, vt 2 q 2. præceptum.

a Sed nõ ſæculares. ext. de immun. eccl. c. 1. ubi de hoc.

PVdicus quoq;] Hęc di. diuidit in quatuor partes, in quarũ prima dicit, ꝙ rector eccleſię dẽt eſſe diſcretus in ſilentio, & vtilis ĩ verbo, ne aut tacẽda dicat, aut dicẽda ſubticeat & ad hoc probandũ inducit c ſeq Secunda ibi. [In mãdatis] Tertia ibi, [Scimus. autem.] Quarta ibi, [Pariter quoque.] Ioan. de Fan.

CASVS. In hac diſt. 43. proſequitur Gratianus 7. c. Apoſtolicæ regulæ. ſ. oportet epm̃ eſſe pudicum: qđ verũ eſt non ſolũ factis, ſed ẽt verbis, vt probatur per cantica canticorum.

f Pudicus] Hic breuiter tangit 7. c. Apoſtolicæ regulę, oportet epm̃ eſſe pudicũ.

g ¶Genę] Sicut enĩ per genas cibi, ſic p pdicationes eccleſię fideles incorporant, vt de conſecr. diſt. 2. quia paſſus.

3 Scilicet maſticantur, & maſticando incorporantur. Hug.

DEBET. In hoc §. proſequitur Gratianus c. 8 Apoſtolicæ regulæ ſ. oportet epiſcopũ eſſe Doctorẽ .i. talẽ q ſciat docere. Nã q̃tum prodeſt bonis per exẽpla bonæ vitæ, tm̃ nocet malis ſi ſileat. Nam prędicatione p̃latorum mali ſunt arcẽdi & corripiẽdi, ſed in ſua prædicatione dẽt prælatus eſſe diſcretus, ne vel tacenda pferat, vel dicenda taceat. Quod ſequentibu, capit probatur.

a NOn oportet, &c.] ¶Partes.] Et donum mittere, ſtionib. & eſt expreſſum de hom. ſignificaſti.

h ¶Debet, &c.] Hic proſequitur viij cap. Apoſtolicæ regu-

regulæ, oportet, ordinandum eſſe Doctorem: id eſt, talem, qui ſciat docere, & prædicare, conſiderabit autem prius quibus & quæ prędicare 1, quia non omnia oibus ſunt prædicanda: hæreticis enim ſecreta fidei non ſunt pandenda 2, nec nimis alta dicet minus capacibus. & ſi ſubditi non obediunt prædicanti. nõ ideo ceſſabit a doctrina & correctione eorum 3.

1 Vt inf. ea. diſt. in mandatis.

2 11. q. 3. nolite. in fine.

3 Vt inf ea. d. ſancimus. cum duob. c. ſeq.

docendi habere: quia, ut Hieronymus ait: [Innocens, & abſque ſermone conuerſatio, quantum exẽplo prodeſt, tãtum ſilentio[a] nocet. Nam latratu[b] canum[c], & baculo[d] paſtorum, lupi ſunt arcendi.] In ipſa autem doctrina diſcretum oportet eſſe rectorem, ne aut tacenda proferat, aut proferenda taceat.

Ad Oceanum 83. & gloſſa ordin 1. Tim 3. in verb. Doctorem

a ¶ Baculo.] *In epiſtola B Hieronymi legitur*, baculoque paſtoris luporum rabies deterrenda eſt. *Sed gloſſa ordinaria cum Gratiano concordat.*

Item Gregorius par. 2 ſui paſtoralis, c. 4. ait.

¶ De diſcretione prædicationis, & ſilentij. Cap. I.

SIt rector diſcretus in ſilentio, utilis in verbo, ne aut tacenda proferat, aut proferenda reticeſcat. Nam, ſicut incauta locutio in errorem pertrahit, ita indiſcretũ ſilentium eos, qui erudiri poterãt, in errore derelinquit. Sæpe namquè rectores improuidi humanam amittere gratiam formidantes, loqui libere recta pertimeſcunt, & iuxta veritatis vocem nequaquam iam gregis cuſtodiæ, paſtorũ ſtudio, ſed mercenariorum uice deſeruiunt: quia veniente[e] lupo fugiunt, dum ſe ſub ſilentio abſcondunt. Hinc namque eos per prophetam Dominus increpat dicens, [Canes muti, non valentes latrare[f].] Hinc rurſus[g] queritur, dicens. [Non aſcendiſtis ex aduerſo, neque oppoſuiſtis murum pro damno Iſrael, vt ſtaretis in prælio in die Domini.] Ex aduerſo quippe aſcendere, eſt pro defenſione gregis, voce libera, huius mundi poteſtatibus contraire. Et in die Domini in prælio ſtare, eſt prauis decertanti bus ex iuſtitiæ amore reſiſtere. Paſtorẽ enim recta timuiſſe dicere[h], qui eſt aliquid; quã tacẽdo[i] terga præbuiſſe? qui nimirũ ſi pro grege ſe obijcit, murũ pro domo Iſrael hoſtibus opponit. Hinc rurſus delinquẽti populo dicitur [Prophetæ tui viderunt tibi falſa, & ſtulta, nec aperiebãt iniquitatem tuã, vt te ad pœnitentiã prouocarent.] Prophetæ quippe in ſacro eloquio nonnũquam Doctores vocantur, qui dum fugitiua[k] eſſe præſentia iudicant, quæ ſunt ventura manifeſtant, quos[l] diuinus ſermo falſa videre redarguit, quia dum culpas corripere metuunt, incaſſum delinquentibus promiſſa ſecuritate[m] blandiuntur, qui iniquitatem peccantium nequaquam aperiunt, quia ab increpationis voce conticeſcunt. Clauis quippe aperitionis eſt ſermo[n] correctionis, quia increpatio culpam detegit, quam ſæpe neſcit[o] ipſe etiam, qui perpetrauit. Hinc Paulus ait, Vt potens ſit in doctrina ſana exhortari, & eos, qui contradicunt, redarguere.] Hinc per Malachiã

Ioan. 10.

Eſa. 56.

Ezech. 13.

Thren. 2.

Ad Ti. 1.

a ¶ Silentio.] Expone negatiuè. ſic 2. q. 7. ſancta.
b ¶ Nam latratu.] Ideſt prædicatione.
c ¶ Canum.] Infra 2. q. 7. qui nec.
d ¶ Et baculo.] Cõminationis

SIt rector.] Hoc c. diuidit in tres partes. In prima parte dicitur, quod rector dẽt eſſe diſcretus, ut ſileat, vel loquatur cum viderit expedire Nam ſicut incauta locutio ponit hominem in errorem, ſic indiſcretum ſilentiũ in errore relinquit. & hoc probatur ix auctoritatib. In ſcda parte, quę incipit ibi, [Sed cum rectori] Dr̃ prędicator debet eſſe vtilis in verbo, ideſt talia proferat, per q̃ corda audientium non lædãtur & hoc probatur tribus auctoritatib. In tertia quæ icipit ibi.] Prouidendu quoq; eſt] dr̃ quod etiam vtilia non debet nimis effundere, quia loquacitas nimis leuis apud homines reputatur, & hoc probat̃ trib. auctoritatibus. CASVS. Primo dicit ꝙ p̃dicator, vel rector nec ſilẽda ꝓferet, nec proferẽda ſilebit. & hoc ꝓbat ix. auctoritatib. Secundo dicit, ꝙ taliã ꝓponat, quæ nõ deducant homines in errorem: & hoc probat trib. auctoritatibus. Tertio oſtẽdit. ꝙ ẽt vtilia non debet nimis effundere. & hoc probat tribus auctoritatibus.
e ¶ Veniente.] Iuxta illud.
Nam ſiluiſſe nocet, multoſque ſilentia damnant.
f ¶ Latrare.] Propter pigritiam.
g ¶ Hinc rurſus.] Primo conquerit̃, & primo ponit verba prophetæ, deinde ea exponit, & ſic ꝓcedit g torũ c.
h ¶ Dicere.] Ideſt, dicitur,

i ¶ Tacendo.] Not. ꝙ tacens & timens fugere dicitur vnde etiam tacens pro contumace habetur, ut 65. diſt. ſi forte, & ff de interro. act. de ætate §. qui tacuit.
K ¶ Quj dum fugitiua] Ideſt tranſitoria.
l Quos.] Simplex relatio, nõ refert̃ ad imediate dictũ.
m ¶ Securitate.] Eo ipſo, ꝙ tacetur, promittitur ſecuritas delinquentibus, vt 83. diſt. error.
n ¶ Sermo.] Doctoris.
o ¶ Neſcit.] Scilicet eſſe peccatum ille cui prædicatur, vel cum eius pœnitentia auditur, quæritur ab eo locus,
&

Et de pę. [..]ſt. 3. c. 1. [..] princ.

& tempus,& perſona cum qua deliquit quæ fortè pec cator propter verecundiam vult occultare, vt de pœniten. diſtinct. ſexta. capitul 1.in fin.2. Tamen in quæſtionibus vbi fit præiudicium alij , non fient ſpeciales interrogationes , vt ff. de quæſtio.l prima.§.qui quæſtionem.

a ¶ Cuſtodiunt.]Id eſt,cuſtodire debent.

b ¶ Quia Angelus.]Id eſt,nuncius Domini.

dicitur Labia ſacerdotis cuſtodiunt[a] ſcientiam ,& legem
Malach. 2. requirũt ex ore eius:quia Angelus[b] Dñi exercituũ eſt.]
Hinc per Eſaiam Dñs admonet dicẽs:[Clama , ne ceſſes ,
quaſi tuba exalta vocem tuam.]Præconis[c] quippe officiũ
Eſa. 58. ſuſcipit,quiſquis ad ſacerdotium accedit,vt ante aduẽtũ
iudicis,qui terribiliter ſequitur,ipſe ſcilicet clamãdo gra
diatur.Sacerdos ergo ſi prædicationis eſt neſcius, quam
clamoris vocẽ daturus eſt pco mutus? Hinc eſt enim, ꝙ
ſuper paſtores[d] primos in linguarum ſpecie ſpiritus ſan-
ctus inſedit;quia nimirũ , quos repleuerit,de ſe protinus
loquentes facit. Hinc Moyſi præcipitur, vt tabernaculũ
Act. 2. ſacerdos ingrediens tintinabulis[e] ambiatur;vt videlicet
prędicationis voces hẽat; ne ſuperni inſpectoris iudiciũ
Exo. 28. ex ſilentio offendat: ſcriptum quippe eſt:[vt audiat ſoni
tus,quando ingreditur,vel egreditur ſanctuarium in cõ-
ſpectu Domini;non moriatur[f].] Sacerdos namque ingre
diens, vel egrediens moritur , ſi de eo ſonitus non audi
tur;quia iram contra ſe occulti iudicis exigit,ſi ſine præ-
dicationis ſonitu incedit . Apte autem tintinabula ve-
ſtimentis illis deſcribuntur inſerta. Veſtimenta enim ſa-
cerdotis quid aliud , quam recta opera debemus accipe-
Pſal. 131. re?propheta teſtante,qui ait : [Sacerdotes tui induantur
† ſial. iuſtitia.] Veſtimentis itaque illius tintinabula inhærẽt ;
vt † vitæ viam cum linguæ ſonitu ipſa quoque bona ope
ra[g] ſacerdotis clament.Sed cum rector ſe ad loquendum
præparat,ſub quanto cautelæ ſtudio loquatur,attendat ;
ne ſi inordinatè ad loquendum rapitur , erroris vulnere
corda audientium feriatur:& cum fortaſſe ſapiens vide-
ri deſiderat , vnitatis compagem inſipienter abſcindat :
Hinc namque veritas dicit [Habete ſal in vobis , & pa-
cem habete inter vos.]Per ſal quippe,verbi ſapientia de-
Mar. 9. ſignatur . Qui ergo loqui ſapienter nititur, magnopere
metuat, ne eius eloquio audientium vnitas confunda-
Rom. 12. tur.Hinc Paulus ait. [Non plus ſapere quàm oportet ſa-
Exo. 28. pere,ſed ſapere[h] ad ſobrietatem[i]]. Hinc in ſacerdotis ve
ſte iuxta diuinam vocem tintinabulis mala punica con-
iunguntur . Quid enim per mala punica,niſi fidei vnitas
deſignatur?Nam ſicut in malo punico,uno exterius cor-
tice multa interius grana muniuntur;ſic innumeros ſan-
ctæ eccleſiæ populos vnitas fidei contegit , quos intus
Mar. 9. diuerſitas meritorum tenet.Ne igitur rector incautus ad
loquendum prorruat;hoc,quod iam præmiſimus , per ſe-
metipſam veritas diſcipulis clamat.[Habete ſal in vobis,
& pacem habete inter vos.] ac ſi figurate per habitum
ſacerdotis dicat ; mala punica tintinabulis iungite , vt
per omne,quod dicitis, vnitatem fidei cauta obſeruatio-
ne teneatis. Prouidendum quoque eſt ſolicita intentio-
ne rectoribus , vt ab eis non ſolum praua nullo modo ,
ſed ne recta quidem nimiè[k] & inordinatè proferantur :
quia ſæpè dictorum virtus perditur,cum apud corda au-
dientium loquacitatis incauta importunitate leuigatur[l].:
& auctorem ſuum hæc eadem loquacitas inquinat, quæ

c ¶ Præconis.]Infra de conſecratio. diſtinctio. quarta , baptiſmus.

d ¶ Paſtores,]Id eſt, Apoſtolos.

e ¶ Tintinabulis.] Octoginta tintinabula,& totidem mala punica in inferiori margine tunicę ſacerdotali pendebãt.

f ¶ Non moriatur.] Anima ſcilicet peccando , vel ut fama eius non ſit mortua

g¶ Opera.] Argum. ꝙ ſi in aliqua permiſerit ſe deſponſari vel arrhari , licèt expreſſè non conſentiat, videtur ꝙ ſponſalia ſint contracta. argumen. 30. quæſt. 5. fœminæ. 27.q.2. ſi quis deſponſauerit , 32.quæſtio.2 honorantur. ff. deſponſa. Sed ea 2. Nam opera probant , vt 46. diſtinctio. cap. 1. 11. quæſt.3. exiſtimant, 22. quæſt 5 cauere , vt extra de his, quæ fiunt à ma part.cap. ex ore argumen ff. de mino. ſi filius.ff de inoffic.teſtamen. l.vltim ff.de ædil. dict. ſi tamen.§ et qui. Ioann. Ego dico , quod ſi contrahentes poſſunt loqui, exprimere debent cõſenſum ſuũ: alioquin nõ iudicaretur pro matrimonio, cum neceſſaria ſint verba quantum ad eccleſiam, vt extra de ſponſ. tuę fraternitatis . quia etiã mutus ſi contrahit , ſignis debet exprimere conſenſum,vt extra de ſpon. cum apud. Bart.

2 Dicas ꝙ ſi parentes contrahant cum filijs, ſufficit eorum taciturnitas , vt in iuribus prędictis & extra de deſpo.impub. acceſſit. & cap.de illis. Archid. Verba in cõtrahẽdo matrimonio , an ſint de neceſſitate .

h ¶ Sed ſapere.] Ad hæc quæ hic dicuntur , bene facit extra de hæret. cum ex iniuncto .

i¶ Ad ſobrietatem.] Id eſt, ſine præſumptione.

K Nimiè.] Id eſt,in multiloquio.

l ¶ Leuigatur.] Id eſt , leuis , & inanis ab auditoribus iudicatur.

ſeruire auditoribus ad vſum profectus ignorat. Vnde bene per Moyſem dicitur:[Vir, qui fluxum ſeminis patitur, immundus eſt [a]]. In mente quippe audientium, ſemen ſecuturæ cogitationis eſt qualitas auditæ locutionis; quia dum per aurem ſermo concipitur, cogitatio in mente generatur. Vnde & ab huius mundi ſapientibus prædicator egregius ſeminiuerbius [b] eſt vocatus. Qui ergo fluxum ſeminis patitur, immundus aſſeritur; quia multiloquio ſubditus, ex eo ſe inquinat, quod ſi ordinatè promeret, prolem rectæ cogitationis edere in audientium corda † potuiſſet: dumque incautus per loquacitatem deſ luit, non ad vſum generis, ſed ad immundiciam ſemen effundit. Vnde Paulus quoque, cum diſcipulum de inſtantia prædicationis admoneret, dixit: [Teſtificor coram Deo, & Chriſto Ieſu, qui iudicaturus eſt viuos & mortuos, per aduentum ipſius, & regnum eius prædica verbum, inſta opportunè, importunè:] dicturus [importunè,] præmiſit [c] [opportunè;] quia ſcilicet apud auditoris mentem ipſa ſua vtilitate ſe deſtruit, ſi habere importunitas [d] opportunitatem neſcit.

Leuit. 15. — *Act. 17.* — † *al. corde* — *2. Tim. 4.*

Item Clemens epiſt. 3. in extremo.

¶ Porcis, & canibus ſacra non ſunt committenda. Cap. II.

2 IN mandatis [e] habemus, vt venientes ad ciuitatem diſcamus prius, quis in ea dignus ſit, vt apud eum cibum ſumamus; quanto magis noſſe conuenit, quis, qualiſue ſit is, cui immortalitatis verba credẽda ſunt? Soliciti enim, & valde ſoliciti eſſe debemus, ne margaritas noſtras mittamus ante porcos. Sed & ob alias cauſas vtile eſt viri huius habere me notitiam. Si enim ſciam, quia in his, de quibus non poteſt [f] dubitari, ꝙ [g] bona ſint, emẽdatus eſt, & inculpabilis, hoc eſt, ſi ſobrius, ſi miſericors, ſi iuſtus, ſi mitis, & humanus (quæ vtique bona eſſe nullus ambigit) tunc conſequens videbitur, vt ei qui obtinet bona virtutum [h], etiam quod deeſt fidei, & ſcientiæ, conferatur: & in quibus maculari eius vita videtur, quæ eſt in reliquis probabilis, emendetur. Si ve-

Matth. 10. — *Mar. 7.* — *Matth. 7.*

Seminiuerbius quis dicatur.

a ¶ Eſt.] Scilicet vſque ad veſperam, vt ſupra diſt. 6. teſtamentum.

b ¶ Seminiuerbius.] A presbyteris Athenienſium dictum eſt de Apoſtolo, quid ſibi vult iſte ſeminator verborum? & ſecundum hoc erit hic ſeminiuerbius, ſed ſi habes ſemiuerbius, tunc dic ꝙ obſcurus erat, vel quia (vt dicitur) vitium linguæ habebat.

ADDITIO Seminiuerbius, ideſt ſeminãs verba, vel ideſt, abbreuians verba, ſecundum Laur. Itẽ Paulus in quadam ſequentia, dicit ſpermologus (ſperma enim Græcè, Latinè dicit ſemen, & logos ſermo, ſecundum Hug.

Argm̃ ab ordine verborũ ſumitur. 1 Alias dr̃ ꝙ de ordine ſcripturę nõ eſt curandũ. ff de ſol. nec enim. Arũhi.

c ¶ Præmiſit] Argu. ꝙ ab ordine 1 verborum eſt argumentandum 20. diſt. §. 1. & 23. q. 4. diſplicet & 1. q. 1. vt euidenter. & 3. q. 7. in grauibus. extra de reſcript. cũ dilecta. Et ſi præcedens verbum eſt dubium, & ſequẽs manifeſtũ, ſequens clauſula eſt ſequenda. ff. de petit. hæred. vtrũ autem: quandoque etiam ſecũdum pręcedentem exponitur ſequens. ff. de leg. 1. ſi ſeruus plurium. in fin.

d ¶ Importunitas] Nota quod propter tria conſueuit induci cap. ſcilicet quod tacens & timens videntur fugere. Item quod æquè aliquid probatur factis vt dictis. Item ordinem verborum attendendum, vt pernotata ſup. poſita patet.

IN mandatis.] Hæc eſt ſecunda pars huius diſt. in qua dicitur, quod hæreticis & paganis non ſunt ſecreta noſtræ fidei manifeſtanda. & hoc cap. ad hoc probandum inducitur Si tu quæras quæ dicta Origenis recipiantur? Reſp. recipit eccleſia tanquam ſua ea, quæ de dictis eius Hiero recipit. alias ſunt cum ſuo auctore damnata per Papam Gelaſium. 15. diſtin. Sancta Romana. verſic. item Origenis. lo. de Fan.

CASVS. Quæſitum fuit ab Origene, vtrum indifferenter ſecreta fidei ſint cuilibet reſeranda? & Reſpondit quòd non duabus rationibus. prima eſt, quia Chriſtus pcepit vt intrantes ciuitatẽ examinemus, quis ſit in ea dignus, vt apud eum cibum ſumamus; multo fortius eſt hoc faciendum in cibo ſpirituali, cum non debeámus proijcere margaritas noſtras ante porcos. Secunda eſt: quia ſi fidelis eſt, & bonus paratus corrigi, reſerare ſibi debemus, vt quod in eo deficit, per nos ſuppleatur, vt ſi qua in eo macula fuerit, emendetur: ſi autem perfidus eſt & incorrigibilis, nulla ſecreta fidei ei ſunt reuelanda, ſed monendus eſt vt reſipiſcat. Si vero nos prouocet dicere quod non decet ipſum audire, debemus cum prudenter eludere; ne ſi nil reſpondeamus, putent auditores inopia reſponſionis nos declinare certamen.

e ¶ In mandatis.] Scilicet Euangelicis, Matth. 10. c. & Matt. 7. vbi Dominus præcepit diſcipulis ſuis: In quamcumque ciuitatem intraueritis, interrogate quis in ea dignus ſit, & ſic ibi manete. Ex verbis illis arguitur hic a minori. Lau.

f ¶ Non poteſt.] Nam timor in dubijs deteriora canit. & Lucanus. Peſſimus in dubiis augu. timor.

g ¶ Quod] Ideſt, quia bona ſint.

h ¶ Virtutum.] Ergo videtur, quod qui non habet fidem poſſit habere virtutem, quod non eſt verum, vt 24 q. 1.

a ¶Quæ palam.] id eſt, indubitanter ſunt mala.
b ¶Permanet.] Sæpius admonitus.
c ¶De ſecretioribus.] Sed ea quæ ſpectant ad admonitionem, non autem ſecreta fidei: quia ſi illa ſciret; facilius non inde impugnaret, vt 11.q.3. nolite.
d ¶Pru-

& a recta æmulatione. i. dilectione: quia beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam.
g ¶Perdant.] id eſt, confundant.
h ¶Aemulatione.] Id eſt, dilectione. Vnde no. Verſum, qui valet ad multas expoſitiones.

ro in ijs, quæ palā [a] ſunt peccatis inuolutus permanet [b], & inquinatus, non me oportet ei aliquid de ſecretioribus [c], & remotis diuinæ ſcientiæ proloqui, ſed magis proſtrari, & conuenire eum, vt peccare deſinat, & actus ſuos a vitijs emendet. Quòd ſi ingeſſerit ſe, & prouocauerit nos dicere, quæ eum minus rectè agentem non oportet audire, prudenter [d] eum debemus eludere [e]. Nam nihil omnino reſpondere, auditorum cauſa, vtile non videtur, ne forte exiſtiment nos reſponſionis penuria [f] declinare certamen, & fides eorum lædatur nō intelligentium propoſitum noſtrum.

Item Anacletus, epiſt. 1. omnibus epiſcopis.

¶Verba prædicationis perſecutoribus ſuis prælati non ſubtrahant. Cap. III.

Iuo p. 5. c. 237. circa medium.
† *al. inſtitue.*
Matth. 5.

3 SCimus autem multos ob id inſeſtare Doctores, vt eos perdant [g], & placita propriæ voluntatis adimpleant. Non propterea tamen Doctores (iniquitatum vires ſuppetunt) a recta æmulatione [h], & bona intentione † recedere [i] debent, ſcientes, quia beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam.

Item Gregorius Venantio lib. 1. epiſt. 33.

¶Non eſt mundus a ſanguine ſubiectorum, qui Dei conſilium illis non annunciat. Cap. IIII.

Act. 20.

EPheſijs Paulus [k] dicit: [Mundæ ſunt manus meæ a ſanguine [l] omnium veſtrum, non enim ſubterfugi, Quominus nunciarem [m] omne conſilium Dei vobis.] Mundus [n] ergo a ſanguine eorum non eſſet, ſi eis Dei cōſilium annunciare noluiſſet; quia cum increpare delinquentes noluerit, eos proculdubio tacendo [o] paſtor occidit.

Item Nicolaus ad Michaelem Imperatorem in epiſ. cuius initium eſt, [Propoſueramus.]

¶Aeternę damnationis pœnam incurrit prædicator, qui ſemen diuini verbi non ſpargit. Cap. V.

† *Diſpenſatione nobis*] orig.

DIſpenſatio † eſt nobis cœleſtis ſeminis iniuncta:

Aemulor inflatur, amat, inuidet, ac imitatur. Bár.
i ¶Recede.] Not. quod propter ſubſannationem, vel perſecutionē non ceſſabit Doctor a docendo, vel prelatus a prædicando, vt hic, & 11.q.3. nolite. quia & ſi illi non proficiant, tñ ipſe faciat quod ſuū eſt, vt 47. diſt. quod apud nos. & 23.q.4. ſicut honeſt. nec obſtat ſup. ca. prox. ubi dic. quod prudenter debemus eludere tales nec etiam illud ob. 24. q. 3. dixit Apoſtol. ubi dicit, hæreticum hoīem poſt primā & ſecundam correctionē deuita. quia vtrumque illorū obtinet in ſecretiorib. fidei, quæ non debemus pr̃dere illis: ſed ab illis q̃ faciunt ad correctionē nunquam ceſſandum eſt, vt 1.q.7. conuenientib. Io. Hodie aūt ſi hæretici non corrigantē, ſtatim tradendi ſunt curiæ ſæculari ad puniendū: ſi aūt corrigātur, & iurent ſtare mādato eccleſiæ, in ꝑpetuo carcere debēt detinendi ad agendam pœnitentiam, vt extra de hæret. c. penul.

Aemulor varia ſignificata habet.

Prelatus pp perſecutionem non deſerat prædicationem.

EPheſijs.] CASVS Venantius eps ſuos ſubditos corrigere nolebat, uel negligebat. de quo eū Grat. reprehēdit: quia peccata ſubditorum niſi eos corrigat, ſibi imputantur. & pro hoc probat auctoritate Pauli; & quia paſtor vr̃ occidere delinquentes, niſi eos corrigat.

Dolus quandoque bonus.

Dic, quod ibi loquitur de hæreticis dānatis: hic de occultis: vel dic quod cū eis poſſumus loqui quātum ad ea q̃ poſſunt eos reducere ad fidem, vt not. infra prox. Archid.

d ¶Prudenter.] Transferendo nos callide ad alienam materiam. cum nec ipſi debeant alieni regni ſcrutari arcana. C. de cōmer. mercatores. & extra de elect. quod ſicut. immo ſubtili ingenio debemus a barbaris extorquere aurum, vt de commercijs, l. 2. & 14.q.4. b illo. & q. 5. c dixit.
e ¶Eludere.] Nota dolum eſſe bonum contra hoſtem. ſic 22.q.2. vtilem. & ff. de do. l. 1.
f ¶Penuria] Arg. contra infra. 24.q.2. cum quibus r.
SCimus.] Hæc eſt tertia pars huius diſt. in qua dr̃, quod ſi prelati non corrigunt ſuos ſubditos, ſanguis ſubditorum de prælatorum manib. requiretur. Si autē faciamus, qđ in nobis eſt, non imputatur nobis malitia ſubditorum & hoc probat per iſta tria cap. Ioan. de Fan.
CASVS. Quidā prælati ceſſabant a correctione, & a recta via, quia infeſtabantur a ſuis ſubditis, ſed dicit Anacletus, quod pp hoc a prędicatione ceſſare non debēt,

K Paulus] In Actibus Apoſtolorum 20. cap.
l ¶A ſanguine.] id eſt, a peccato.
m ¶Annunciarem.] Arg. quod ſi per te non ſtat aliqđ quo minus fiat, nō eſt tibi imputandū, vt 24.q.2. admonere. & 47. diſt. c. vl. & §. neceſſe. & C. de inſt. & ſubſt. l. 1. Ar. contra ext. de eo qui mit. in poſ. cauſa rei ſer. ca 1. Ioan. Sed certe ibi ſtetit non per petentem poſſeſſionem. ff. de reg. iur. l. culpa. Bar.
n ¶Mundus] Arg. a deſtructione antecedentis, vt 24.q.2. ſanè.
o ¶Tacendo.] Infra 83. d. error.

Imputādum non eſt ei per quem non ſtat.

DIſpēſatio] CASVS. In hoc cap Nicolaus papa reprehendit prælatos, qui nolūt corrigere ſubditos, & prædicare: quia væ erit eis, ſi verba cęleſtis ſeminis non prædicauerint, & nō ſparſerint in ſubiectos: & hoc pro-

probat auctoritate Pauli. Præterea ſicut magnū eſt periculū p̄latis ſilere. ſic periculoſū eſt ſubditis nō obedire.
a ¶Væ.] Alias veh.ſ æterna mors.11.q.3 væ.qui.
b ¶Et clamet.] Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius ſup.d.6.ſed penſandum.

comeſſationes noxiæ non ſolum ſacerdotibus, ſed etiā laicis qui dies, feſtiuos celebrare non putant, niſi comeſſationibus deſeruiant.

CVM AVTEM. Hæc diſtinct. ſpectat ad tertium cap. apoſtolicæ regulæ, quæ tractata eſt 35. diſtinct. oportet e-

ADDITIO. Vel dic clamat prædicando: vel ſe timere æternā damnationē, ſecundum Hug.
c ¶Quanto magis.] Arg.a maiori. vt 32. q.5. ſi Paulus. 8.q.1. ſi ergo tantū.
d ¶His] ideſt, ſubditis.
e ¶Parere.] ideſt, obedire.
PARITER. Hęc eſt quarta pars huius d. Dictū eſt ſup. in cap. In mādatis, q̄ ſecreta fidei nō ſunt infidelis reuelanda. Nunc verò dicit Gratian9 q̄ idem eſt de catholicis indignis, & nō intelligentib. ſi autem ſecus fiat, non fit ad eorum vtilitatem, ſed potius ad oſtentationem, vel ſcientiæ iactationē, vel adulationem, vel propter loquacitatem incautam. Et hoc probat per expoſitionē Beati immaculati. Ex quibus omnibus patet, q̄ ſi prælatus in prædicādo diſcretionem nō ſeruat, tanquam torto naſo, ideſt, diſcretione carens, ſacerdotis officio videtur indignus.
f ¶ irreuocabile.] Horatius. [Nam ſemel emiſſum manet irreuocabile verbū] extra de verb. ſignif. forus, & Ouidius. Neſcit vox miſſa reuerti] iuxta illud: Vox emiſſa ſemel, irreditura volat. 1.
g ¶Torto.] Infra d.40.c.1. Hinc etenim naſum cōparat diſcretioni quia per eum perpenditur odor & fętor.

væ [a] ſi non ſparſerimus: væ ſi tacuerimus. Quod cum electionis vas formidet, & clamet [b], quanto magis [c] cuilibet exiguo metuendum eſt: Proinde, ſicut non leue diſcrimē incumbit Pontificibus ſiluiſſe pro diuinitatis cultu & eccleſiæ correctione quod congruit, ita his [d] (quod abſit) non mediocre periculum eſt, qui cum debeant parere [e], deſpiciunt. — 1. Cor. 9.

4 *Pariter quoq; obſeruare debet ſacerdos, ne indignis, & non intelligentibus ſecreta miſteria, ſua prædicatione reſerare incipiat. Qui enim ea docet, quæ ab auditoribus non valent intelligi, non ad eorum vtilitatem, ſed ad ſui oſtentationem facit. Vnde in expoſitione, [Beati immaculati] dicitur. [Vitium eſt ſecreta myſteria vulgare indignis: quod fit, uel loquacitate incauta, dum ſine iudicio uolat irreuocabile [f] uerbum, uel adulatione ut ei placeat †, cui ſecreta reuelat, uel iactatione ſcientiæ ut plura ſcire uideatur.] In quibus omnibus profecto datur intelligi, quanta debeat eſſe diſcretio in prædicatione ſacerdotis: qua ſi fortè caruerit, tanquam torto [g] naſo, ſacerdotalis officij iudicatur indignus.*

Gloſſa ord ex Amb. ſer 2 in pſal. 118. in ver. [Abſcondi eloquia tua.]

† Tex. eſt in fi. in l.1. C. de ſtat. & imag. vbi vide quid ſit adulatio.

DISTINCTIO XLIIII.

CVm autem uinolentus eſſe prohibetur, gulę intemperantiam nequaquam habere permittitur. Neq; enim ebrietas prohibetur, & uoracitas permittitur. Vtrumq; [h] enim inter opera tenebrarum Apoſtolus connumerat ſcribens Romanis: [Non in comeſſationibus, & ebrietatibus.] Ventris namque ingluuies ad luxuriam prouocat facile, & omne opus bonum diſſoluit. Vnde [uenter, & genitalia ſibimetipſis uicina ſunt: ut ex uicinitate membrorum cōfœderatio intelligatur uitiorum.] Hinc etiam Nabuzardam princeps coquorum muros Hieruſalem deſtruxiſſe legitur, quia uenter, cui multitudo coquorum deſeruit, ædificia uirtutum ad ſolum redigit. Sacerdos itaq; de altari uiuere [i], nō luxuriari quę

Rom. 13.

Hierony. in epiſt. ad Amandum, & Aug. de Temp ſerm. 65. Grego in paſtor par. 3. cap. 20.

4. Reg. vlt. ſecundum lxx.

CVm autem.] Hæc di. diuiditur in tres partes: in quarum prima probat de temperantia gulæ, & hoc probat per quatuor auctoritates ſanctorum patrum. Secunda ibi, [Multis.] Tertia ibi, [Non oportet] Io. de Fan.

CASVS. Sup in 35. diſt. dictum eſt, q̄ ſacerdos non debet eſſe vinolentus, ſed ſobrius: quia comeſſatio & voracitas ebrietatis ſunt cohærētia, ideo prohibita ebrietate, prohibetur in hac 44. diſt. voracitas, & gulæ intemperantia. Et probatur tribus rationibus. Prima eſt, quia comeſſatio & ebrietas ab Apoſtolo enumerantur inter opera tenebrarum dicens: non in comeſſationibus, &c. Secunda eſt: quia ventris ingluuies facile prouocat ad luxuriā & omne opus bonum diſſoluit. Tertia probat exemplo Nabuzardam, qui deſtruxit muros Hieruſalem: quia ei multitudo coquorum deſeruit. Sunt autem ordinandum eſſe non vinolentum, ſed ſobrium. ſed nō tractauit ibi niſi de ſobrietate potus: ideo reſumit eam hic, & tractat de temperantia & ſobrietate cibi. Annectit, q̄ laici & clerici qui faciunt magna conuiuia cauſa laſciuiæ delinquunt 2. Item addit, q̄ clerici non debent comedere, vel bibere in tabernis, niſi neceſſitas cogat 4. Deinde dicit, q̄ cibum clericorum ſemper præcedit, & ſequitur oratio. Itē quod in ſacerdotali conuiuio ſemper debet legi lectio ſacræ ſcripturæ.

h ¶Vtrumque.] Argument. quod uno prohibito, vel permiſſo, idem erit in connexo ſibi, vt ſup. diſt. 4 denique & 1.q.1 ſicut Chriſtus. Et eſt hic argum quod ſi Papa, vel epiſcopus ſcienter aliquem ordinat, videtur reſtituere ipſum famæ 4 cum fama & ſacerdotium ſibi ſunt annexa. Ioan. Quod falſum eſt, vt extra de ſchiſma, ca. 2. vbi dicitur quod probare debet ſecum fuiſſe diſpenſatum. Bar.

i ¶Viuere.] Sufficere debet ergo clerico, q̄d viuat, ideſt,

1 Ad idem. 5. q.5. qui ambulat. ff. de ca. & poſt li. reuer. in bello. §. factæ. in authē. de æqua. do §. hinc igitur. in fi. Arch.

Conuiuia reprobata.
2 Sup. ea. c. 1. cōuiuia & ca. multi.
3 Vt inf. ea. non oportet cum duob. c. ſequēti. Et concor. gl in c. nōnulli. in gl. 1 ſu 42. d.
Ordo purgat infamiam.
4 Arg. C. de his qui not. in fam. le. 3. Idem ſentit Hug. Victus & veſtitus ſufficiūt clerico.

Quod ſe. no. 24. q. reſecādæ. 32. q. 2. nō ſunt. gl. vlt.

eſt, ſola neceſſaria habeat: & arctatur illa neceſſitas tm̃ ad victum & veſtitū in 12. q. 1. epiſcopus. Qualiter tamen hoc intelligendum eſt, dixi 21. quæſt. 1. cap. 1.

COmeſſationes.] CASVS. Quæſiuit Aurelius ab Auguſtino, verum laici, qui in diebus feſtiuis deſer- niunt

discipline non eſt exercenda: ſed monendi ſunt non imperioſe, ſed benigne, vt Deus ī noſtro ſermone timeatur. & non nos: & vt cetera multitudo frangatur, incipiēdum eſt à ſpiritualibus, vel ſpiritualibus proximis.

a ¶ Putantur.] à ſtultis videlicet.

In Michæam c. 3. in extremo.

rat, vt ait Hieronymus. [Tibi o ſacerdos de altario viuere, non luxuriari permittitur.] Sunt autem comeſſationes non ſolum ſacerdotibus, ſed etiam laicis noxiæ: qui feſtiuos, & ſolennes dies non aliter ſe digne celebrare putant; niſi comeſſationibus deſeruiant.

Vnde Aug. ſcribit ad Aurelium epiſcopum epiſt. 64.

¶ Non eſt vacandum commeſſationibus, & ebrietatibus. Cap. I.

Iuo p. 13. c. 61.

COmeſſationes, & ebrietates ita conceſſæ, & licitæ putantur[a], vt in honorem etiā beatiſſimorū martyrum non ſolum per ſolennes dies, (quod ipſum quis non lugendum[b] videat, qui hęc non carneis[c] oculis inſpicit?) ſed etiam quotidie celebrentur. *& poſt pauca:* Non ergo aſpere, quantum exiſtimo, non duriter, non modo imperioſo iſta tolluntur; magis docendo, quā iubendo; magis monendo, quam minando. Sic enim agendum eſt cū multitudine[d] [peccatum †. Seueritas autem exercenda eſt in peccata paucorum. Etſi quid minamur, cum dolore fiat, de ſcripturis comminando vindictā futuram; ne nos ipſi in noſtra poteſtate, ſed Deus ī noſtro ſermone timeatur. Ita prius mouebuntur ſpirituales, aut ſpiritualibus proximi; quorū auctoritate, & leniſſimis quidem, ſed inſtantiſſimis admonitionibus cętera multitudo frāgatur.

† abeſt ab orig. Iuo. & aliquot manuſcriptis Gratiani.

Item ex concilio Laodicenſi, c. 24.

¶ Nulli clericorum, aut continentium licet tabernas intrare. Cap. II.

Conc. Aquiſgran. c. 60. Burc. l. 2. c. 131. Iuo p. 6. c. 205.

NOn oportet clericos ſeruientes α à presbyteris vſque[e] ad diaconos, & deinceps ordinis eccleſiaſtici omnes vſq; ad miniſtros aut lectores, aut exorciſtas, aut oſtiarios, aut pſalmiſtas, aut etiam eos, qui in propoſito[f] continentiæ ſunt, tabernas β intrare.

α ¶ Clericos ſeruientes.] *Gracè eſt, ἱερατικούς: quod Dionyſius vertit,* ſacro miniſterio deditos: *quam verſionem concilium Aquiſgranenſe, Burchardus, & Iuo attulerunt.*

β ¶ Tabernas.] *ſequebatur in impreſſis,* niſi cauſa neceſſitatis. *quæ ſunt expuncta, quia neque in pleriſque manuſcriptis, neque in Burchardo, & Iuone, neque in ipſo concilio Laodicenſi, aut Aquiſgranenſi (vbi c. 60 hoc idem repetitur) leguntur: videntur tamen accepta ex can. Apoſt. 54.*

Item ex ſexta ſynodo, c. 9.

¶ Deponatur clericus, qui tabernam, aut ergaſterium habere voluerit. Cap. III.

NVlli clerico licet tabernā α, aut ergaſteriū[g] habere.[8]

b ¶ Lugendum.] Id eſt nonne vnuſquiſque hoc lugendum videat.

c ¶ Carneis.] Scilicet ſpiritualibus.

d ¶ Cum multitudine.] Multi ſunt xl. vt extra de cle. excom. latores. Aliquando 23. millia ſunt pauci: vt 45. d. diſciplina. Et habes hic ꝙ pp multitudinem detrahitur ſeueritati, vt 50. d. vt conſtitueretur. & 1. q. 7. quoties, 23. q. 4. ipſa pietas. & c. non poteſt. Quandoq; & cum paucitate mitius agendum eſt, cū timetur ſcandalum 23. q. 4. cū quiſq;.[5] Vbi ergo aliqd male fit: & quaſi ex auctoritate defenditur, tunc non debet dormire ſeueritas. quādo vero non defenditur, tunc diſſimulari poteſt propter ſcandalum, vt de pœnit. diſtinct. 6. cap. 1. in fi. & 82. diſtinct. plurimos & 50 diſt. domino ſancto. ſed propter ſcandalum nunquam debet deſeri veritas ipſa, vt extra de reg. iu. qui ſcādalizauerit.[6] ſed ſeueritas pœnarum poteſt deſeri, vt hic. Item vbi non habet locum diſpenſationis remedium, vt in matrimonio: propter multitudinem non eſt recedendū à ſeueritate canonica. vt extra de tranſact. ex parte. Bar.[7]

Seueritati an pp multitudinē vel paucitatem detrahatur.

5 Concor. textus in l. decurionū & ibi gl. & Doct. C. de pœn.

6 Vbi de hoc, & extra de temp. ord. ſane. ibi videas.

NOn oportet.] CASVS. Clerici omnes generaliter, & qui votum continentiæ fecerūt, prohibentur ingredi tabernas, niſi cauſa neceſſitatis, vt infra. cap ſequenti. Sequētia duo capitula plana ſunt.

7 Scilicet & tacet quandoque prælatus non propter ſcādalum, ſed propter maius malum quod poſſet eccleſiæ prouenire, vt cum Rex aliquid facit in rebus eccleſię, ſecūdum. Lau.

e ¶ Vſque.] Improprie ponitur hic, vſque, cum nulli ſint in medio.

uiunt comeſſationib. & ebrietatibus, propter hoc debent ſuſpendi vel excommunicari. Et reſpondet quod non: quia multitudo eſt in cauſa, in quam ſeueritas

f ¶ Qui in propoſito.] Vt Deo deuoti conuerſi. 12. q. 1.

g NVlli clerico licet.] ¶ Ergaſteriū.] Ideſt ſtationem.

8 ¶ Quan-

Si enim huiuſmodi, tabernam ingredi prohibetur; quanto magis [a] alijs miniſtrare in ea? ſi quis vero tale quid fecerit, aut ceſſet [b], aut deponatur.

a ¶ Tabernam, aut ergaſterium.] *Græcè eſt*, καπηλικὸν ἐργαστήριον, *id eſt*, cauponariam tabernam.

Item ex concilio Carthagin. 3. c. 27.

¶ Niſi neceſſitate compulſi clerici tabernas non ingrediantur. Cap. IV.

CLerici, edendi vel bibendi cauſa tabernas non ingrediantur, niſi peregrinationis [c] neceſſitate compulſi.

Aquiſgr. conc. c. 90. Burc. l. 2. c. 130. Iuo p. 6. c. 204.

Item Gregorius Natali epiſcopo, lib. 1. reg. indict. 10. epiſt. 14.

¶ Corripiendus eſt epiſcopus, qui conuiuijs occupatur. Cap. V.

2 MVltis ab vrbe tua venientibus, frater chariſſime, didici, paſtorali cura derelicta, ſolis te conuiuijs occupatum, quæ audita nõ crederem, niſi hęc actionũ† [d] tuarum experimentis approbarem. Nã quia nequaquam lectioni ſtudeas, nequaquam exhortationi inuigiles [e], ſed ipſum quoque vſum eccleſiaſtici ordinis ignores, hoc eſt in teſtimonium [f], quod eis, ſub quibus es poſitus, ſeruare reuerentiam neſcis.

†Adde q actio hic accipitur pro a[…] ctu. ſimile […] l. magiſtra[…] tuum C. d[…] ado. & in l[…] 3. ff. de offi. proconſ. & […] infra 100. d. […] ſationis.

Item ad eundem, lib. 2. epiſt. 37.

¶ De eodem. Cap. VI.

COnuiuia, quæ ex intentione impendendę charitatis fiũt, rectè veſtra fraternitas† in ſuis epiſtolis laudat. Sed tamen ſciendum eſt; quòd tũc ex charitate veraciter prodeũt, cum in eis nulla abſentium vita mordetur; [g] nullus ex irriſione reprehenditur; nec in eis inanes ſæculariũ negotiorum fabulæ; ſed verba ſacræ lectionis audiũtur, cum non plus, quàm neceſſe eſt, ſeruitur corpori; ſed ſola eius infirmitas reficitur, vt ad vſum exercendę virtutis habeatur. Hęc itaque ſi vos in veſtris conuiuijs agitis abſtinentium† [h], fateor, magiſtri eſtis.

† al. ſanctitas.

† al. abſtinentiæ.

[Item ex concilio Nannetenſi]

PALEA Cap. VII.

NVllus presbyterorum, quãdo ad anniuerſariũ diem trigeſimum aut ſeptimum, vel tertiũ alicuius defuncti, aut quacumq; vocatione ad collectam presbyteri cõuenerit, ſe inebriare vllatenus præſumat, nec precatus amore† ſanctorũ, vel ipſius animę bibere, aut alios ad bibẽdum cogere, vel ſe aliena precatione ingurgitare; nec

De conſec. diſt. 5. c. nullus. Burc. l. 2. c. 161. Iuo p. 6. c. 258.

† al. in amore.

a ¶ Quanto magis.] Cui non licet minus, non licebit & maius, vt hic; & 24. q. 1. miremur. & 74 diſt. geſta. 14. q 5. pœnale. r. ſicut in caſu conuerſo, ſcilicet cui licet maius. & minus 16 q. 2. viſis.

1 Ad idem 30. q. 3. pyctacium. ff. de inter. & relc. l. 1 elegatorũ. § . vlt. Arch.

b ¶ Aut ceſſet] Sic 35. diſt. c. 5.

c CLerici ¶ Niſi peregrinationis.] No. q permittitur viatori quod alij nõ permittitur, Arg. ſimile infra 11. q. 3. quoniam multos.

MVltis.] Hæc eſt 2. pars huius d. in qua reprehẽditur quidam Natalis epiſcopus, qui ſemper erat in comeſſationibus: ita q officiũ ſuum neſciebat, & ita alijs detrahebat. & hoc probatur per hoc cap. & per c. ſeq. Io. de Fant.

CASVS. In hoc cap. reprehendit Grego. Natalem epiſcopu, qui tantum cõuiuijs deſeruiebat, in quibus vita abſentium reprehendebatur, & inanes fabulæ cantabantur: quod ex eo apparebat, quia neque lectioni, neque exhortationi inſiſtebat: neque ſuis maioribus reuerentiam exhibebat,

d ¶ Actionum.] Arg. præſumi contra aliquem quandoq; propter crimen præteritum 18 di. peruenit 2. 14 q 1. cũ per bellicam. Quandoq; ex præſenti circa præſens, vt hic quandoque circa futurum. 50. d ſi quis diaconus. Quandoque ex præterito circa præteritum. 22. q 1. non eſt. quãdoq; ex præterito circa futurum 23. q. 5. ſi apud & 1a diſt. plurimos

2 Vbi de hoc & extra de præſu. ſcribã & C. de adul. ſi qui. 31 quę. 1. ſi quis viuente. extra de elect. officij Archid.

e ¶ Inuigiles.] Quæ duo, ſcilicet lectioni ſtudere, & exhortationi inuigilare, ſut opera pontificis. 36. diſt. c. vlt.

f ¶ In teſtimoniũ.] Hic vnum factum probat aliud, vt 1. q. 1. conſtat, &c.

COnuiuia.] CASVS dẽ Natalis eps excuſabat ſe, qa reprehenſus fuit pp cõuiuia, q faciebat; dicẽs q bona intentione & cauſa impendendę charitatis hoc faciebat. Sed Gregorius dicit, q tunc fiũt ex charitate, cum vita abſentium non reprehenditur, nec inanes fabulæ recitantur. ſed verba ſacræ lectionis, & cum infirmitas ſola reficitur: & qui hæc in ſuis conuiuijs facit, magiſter eſt abſtinentiæ, quæ autem ſequuntur vſq; ad diſtinctionem, plana ſunt, & per ſe patent.

g Mordetur.] Vnde verſus.

Quiſquis amat dictis abſentium rodere vitam,
Hanc menſam vetitam nouerit eſſe ſibi.

h ¶ Abſtinentium.] Nota quod abſtinens dicitur qui bene

plauſus,& riſus inconditos,& fabulas inanes ibi referre: aut cantare præſumat, aut turpia ioca, vel vrſo v. l tornatricibus ante ſe fieri † patiatur: nec laruas dæmonũ *a* ante ſe ferri conſentiat: quia hoc diabolicum eſt, & à ſacris canonibus prohibitum.

† *al. facere permittat.*

a ¶Dęmonum.] *Burchardus addit*, quas vulgo Talamaſcas dicunt.

[*Item ex eodem.*]

¶De eodem. PALEA. Cap. VIII.

Burch li.2.c.161. Iuo p.6.c.253.] *decanus, aut aliquis.*] Burchar. Matth.26.

QVando autem conuenerint presbyteri ad aliquod conuiuium, aliquis † prior illorum, verſum ante menſam incipiat,& cibum benedicat: & tunc ſecundum ordinem ſedeant, alter alteri honorem præbentes, & per vices cibum & potum benedicant, & aliquis de illorum clericis aliquid de ſancta ſcriptura legat. Et poſt refectionem ſimiliter ſanctum hymnum dicant ad exemplum Domini; ſicut in cœna feciſſe legitur: & ſic ſe contineant omnes presbyteri, maximè in talibus locis, vt non vituperetur miniſterium illorum.

[*Item ex eodem.*]

¶De eodem. PALEA Cap. IX.

Burch.lib.2.c.164. Iuo p.6.c.255. † *al. miniſteriũ.*

QVando presbyteri per Kalendas ſimul conueniunt poſt peractum diuinum myſterium †,ad neceſſariã collationem, non quaſi ad plenam refectionem,ſed quaſi ad prandium, ibi ad tabules reſideant:ne per talia inhoneſta conuiuia ſe inuicem grauent: quia indecens eſt, & onerosum; ſæpe etiã tardè ad eccleſiam redeuntes maius damnum de reprehenſione conſequuntur,quod † de grauedine mutua contrahunt, quàm lucrũ ibi † faciant. Nam de huiuſmodi conuentu Paulus Corinthios reprehendit: qui inconuenienter cœnam Dominicam manducare conueniebant. Sic & qui ad cęnam Dominicam,ideſt ad collationem uerbi ſub occaſione conueniunt,& ex veritate † uentris cauſa coniunguntur;reprehenſibiles coram Deo & hominibus habentur. Et ideo peractis omnibus,qui voluerint, panem cum charitate in domo fratris ſui ſimul cum fratribus frangant,& ſinguli ſingulos bibere faciant; & maximè ultra tertiam uicem poculum non contingant, & ſic ad eccleſias redeant.

† & † *al.cibi* *1.Cor.11.* † *al.ingluuietate.*

Item ex concilio Laodicenſi,c.55.

¶Chriſtiani ex ſymbolis conuiuia non celebrent. Cap. X.

Conc.Aquiſg.c.83. Rab. in pę.c.27. † iſta ſunt addita loco cuiuſdã gloſſæ.

1 NOn oportet [a] miniſtros altaris, vel quoslibet clericos, aut etiam laicos Chriſtianos ex ſymbolis [b], [quæ † vulgus comeſſalia appellat] conuiuia celebrare [c].

Item ex concilio Toletano 3.c.7.

¶Sacrarum ſcripturarum lectio ſacerdotalibus ſemper conuiuijs miſceatur. Cap. XI.

Burc. li.2. c.169. Iuo p.6.c.260. Rab.in pęn. c. 28. Apud Martin.Brac.

PRo reuerentia [d] Dei, & ſacerdotum id vniuerſa ſancta conſtituit ſynodus,vt(quia ſolent crebro menſis otioſis fabulæ interponi) in omni ſacerdotali conuiuio lectio diuinarum ſcripturarum miſceatur. Per hoc enim & animæ ædificantur ad bonum; & fabulæ non neceſſariæ prohibentur.

Item ex concilio Martini Papæ,c.61.& 66.

benè comedit & cõtinens dicitur qui tamẽ cognoſcit vxorem ſuam,vt 31.diſt. Nicæna.

NOn oportet.] Hæc eſt tertia pars diſt. in qua dicitur, quod nullus debet facere cõuiuium de contetis .i. de ſymbolis. quod in vulgari dicitur, eſchot. & ad huc probandũ iſta tria c. inducuntur, Ioan.de Fant.

a ¶Nõ oportet.] Hic habent quidam cap. nullus. quod eſt inf. de conſec.diſt.5. nullus.

b ¶ Ex ſymbolis.] Symbolum eſt quando plures conferunt ad conuiuia facienda. idem eſt confertum.

c ¶Celebrare.] Nam vt ait Iuuenalis. Miſerum eſt aliena viuere quadra.

d PRo reuerẽtia.] infra de conſecra.diſtinct.5.in omnibus.

Non

a NOn liceat.] ¶Hymno.] infra de conſecr. diſt. 2. panis. & calix. & c. didicimus.

SEquitur.] Hæc diſt. diuiditur in quatuor partes. In quarum prima probatur per ſeptem auctoritates, quòd prælati non debent eſſe accenſi ad iram vel per turbationem. Secunda ibi, [Salomon.] Tertia ibi, [Ex his.] Quarta ibi, [Percuſſor.] Io. de Fan.

CASVS. In hac 45. d. proſequitur 9. ca. apoſtolicæ regulæ, oportet epm nõ eſſe percuſſorem: qui nõ dẽt eſſe iraſcibilis & perturbati ſenſus, ſed patiens exẽplo Christi, qui dorſum poſuit ad flagella. Et primo probat ꝙ prælati non dẽnt aliquẽ ꝑcutere vſq; ad §. Salomõ poſtea allegat in contrariũ vſq. ad § [Ex his.] Not. ergo ꝙ eſt percuſſio ſpiritualis: & eſt ꝑcuſſio corporalis. Spiritualis eſt cũ qs indiſcreto ſermone corrigit aliquos, iſta ꝓhibet ut inf. c. vl. Corporalis ẽ illa, quæ manu fit. & iſta vbi fit ex ira uel odio, uel ad hoc vt magis timeat, ꝓhibitũ eſt, vt inf e. c. 1 ſed ſi fit cã correctionis, [1] licita ẽ ei q hẽt ptãtem in eũ, ut inf. ea. cum beatus. & 35 d. añ oĩa hoc tñ ſcias, ꝙ epũs ſuis manibus nemimẽ verberabit, vt 86. d. non liceat. ſed ꝑ aliũ põt, vt 5. q. 5. ult. non tñ ꝑ laicũ, ſed ꝑ clericum, ſi clericus fuerit verberãdus, ut extra de ſent. excõ. uniuerſitatis. niſi penitus ſit incorrigibilis. tũc ẽt ꝑ laicũ põt, vt extra de ſent. excom c. ut famę. Itẽ diſtinguendũ eſt circa qualitatem ipſarum perſonarum, quæ corrigẽdæ ſunt, & etiam circa quantitatem criminum. nam qui ſunt in minoribus ordinibus conſtituti, licitè uerberantur etiam pro minoribus criminibus, ut inf. ea § Salomon & 35. d. ante. maiores non ſunt uerberandi niſi pro maioribus, uel enormibus criminibus, ut inf. ea cum beatus & 35 diſtin ante. Sunt tamen alij caſus, in quibus licitè percutitur clericus, ut not. 15 q. 4 ſi quis ſuadente.

quòd hoc facere non debent. & hoc probat auctoritate Pauli dicentis: Argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina. Et auctoritate concilij, in quo ſtatuitur, ut nullus clericus percutiatur: qui contrafecerit, triduo ſuſpendatur.

¶Canones

Percuſſio eſt duplex.

[1] De hoc membro dic vt leg. & no. ext. de ſent. excom. cum voluntate. ver ꝙ etiam de his.

Corrigens debet multa attendere.

Clericus an poſſit verberari.

¶De confertis nec conuiuia facere, nec ante horam diei tertiam clericis comedere licèt. Cap. XII.

NOn liceat ſacerdotes, vel clericos, ſed nec religioſos laicos conuiuia facere de confertis. ¶Nec oportet clericos, vel laicos religioſos ante ſacram horam diei tertiam inire conuiuia, nec aliquando clericos, niſi hymno [a] dicto, comedere panem; & poſt cibos gratias auctori Deo referre.

Burc. l. 2. c. 165. Iuo p. 6. c. 256. c. 66.

Si ergo laicis comeſſationes damnabiles ſunt, multo magis ſacerdotibus imputantur ad gehennam. Venter enim pinguis (vt Hieronymus ait) craſſum ſenſum generat: cum ſacerdotalis ſenſus contra uigil eſſe debeat, & tenuis: atq; ideo edacitatis uitio obnoxij in ſacerdotes ungi non debent. Hi enim (ut ait Gregorius in moralibus) qui adhuc uitiorum bello ſubiacent, nequaquam per prædicationis uſum præeſſe magiſterio cæterorum debent.

Epiſt. ad Nepotianum.

Lib. 23. c. 12.

DISTINCTIO XLV.

SEquitur, [*non percuſſorem.*] *Non enim oportet epiſcopum ita eſſe iraſcibilem, & perturbati ſenſus, ut percutiat; qui debet eſſe patiens: ſed ſequatur eũ, qui dorſum poſuit ad flagella.*

1. Tim. 3. & ibi glo. ordin. & Anſel. ex Hier. ad Oceanum.

Vnde Gregorius ſcribit Ioanni epiſcopo Conſtantinopol. lib. 2. epiſt. 52. al. c. 91.

¶Verborum correptione, non verberibus timeri debet epiſcopus. Cap. I.

QVid autem de epiſcopis, qui verberibus timeri uolunt, canones [b] dicant †, benè fraternitas veſtra nouit. Paſtores etenim facti ſumus non percuſſores: & egregius prædicator dicit: [Argue, obſecra, increpa in omni patientia, & doctrina.] Noua vero, atq; inaudita eſt iſta prædicatio, quæ uerberibus exigit fidem [c].

Io. Diac. li. 3. c. 9. Polyc. li. 4. tit. 9.

† Ar ꝙ ſufficit allegatie generalis nõ exp̃ſſo li. de quo ꝑ gl. in verbo, conti nebatur in c. continebatur. de deſp impub.

2. *Tim.* 4.

Item in concilio Romano ſub Silueſtro. c. 17.

¶De eodem. Cap. II.

NEminem † [d] quiſquam peccantem clericum cædat attingat, non presbyter, non diaconus non epiſcopus clericum, uel ſeruitorem eccleſiæ ad cædem perducat. Sed ſi ita cauſa exigit clerici triduo [e] priuetur honore, vt pœnitens redeat ad matrem eccleſiam.

† *Nemo*] orig.

QVidam autem.] CASVS. Quidam prælati enim, qui vt magis timerentur, ſuos clericos verberabant. Et præterea homines ad fidem uerberibus, & non prædicatione cogebant: ſed dicit Gregor in hoc capit.

b ¶Canones.] 86. diſt. non liceat.

c ¶Fidem.] Ad fidem enim nemo cogendus eſt, ut 23. q. 5 ad fidem. & inf c de Iudæis. ſed fidem receptam cogitur quis retinere, & ſic non obſtat 23. q. 4. quis nos. & c. 6. iam vero.

Fidem ſuſcipere nemo cogitur.

d ¶Neminem.] ¶Peccantem.] Dum tñ non nimis [2]. enormiter excedat, vel intellige ꝙ clericus in ſacris ordinibus conſtitutus non eſt grauiter & immoderatè uerberandus. & ſic non obſtat extra de ſent. excom. uniuerſitatis Ioan.

[2] Et ſic non ob. extra de ſent. excom. vt famæ. Io de Fan.

e ¶Triduo.] Similis ſuſpenſio eſt 5. q. 3. in loco, &c.

Quj

QVi ſincera.] CASVS Neapolitani verberabãt iudęos, vt ad fidem conuerterentur: nec permittebant eos ſuas feſtiuitates celebrares. De hoc conqueſti fuerunt Iudæi Papæ. Præcipit ergo Papa Neapolitano archiepiſcopo, ne hoc fieri permittat: quoniam non aſpe- ipſi, & parentes eorum hactenus coluerunt, inquietari, non permittat, ſed liberam habeant licentiã celebrandi.
a ¶Blandimentis.] Vel ẽt munerib. vt 23. q. 4. c. vlt. licet arg. ſit contra. 1. q. 2. quam pio. 22. q. 2. primum.
b ¶Cæremonias.] Cæremoniæ dicuntur ſacrificia Iudæorum, quia cereis exercebantur ſupra d. 6 §. his ita.

Item Gregorius Paſchaſio epiſcopo Neapolita. lib. 11. epiſt. 15.

¶Non aſperis, ſed blandis verbis ad fidem ſunt aliqui prouocandi. Cap. III.

QVi ſincera intentione extraneos a Chriſtiana religione ad fidem cupiunt rectam perducere, blandimentis[a] non aſpiritatibus debent ſtudere, ne quorum mentẽ reddita ad † planum ratio poterat reuocare, pellat procul aduerſitas. Nam quicunq; aliter agunt, & eos ſub hoc velamine a conſueta ritus ſui volunt cultura ſuſpendere, ſuas illi magis, quàm Dei cauſas probantur attendere. ¶Iudæi ſiquidem Neapoli conſiſtentes queſti nobis ſunt, aſſerentes, quòd quidam eos a quibuſdam feriarum ſuarum ſolemnitatibus irrationabiliter nitãtur arcere, ne illis ſit licitum feſtiuitatũ ſuarum ſolemnia colere, ſicut eis nunc vſque, & parentibus eorum longis retro temporibus licuit obſeruare. Quò ſi ita ſe veritas habet, ſuperuacuæ rei videntur op ram dare. † Nam quid vtilitatis eſt, quando, & ſi contra longum vſum fuerint vetiti, ad fidem illis, & conuerſionem nihil proficit? Aut cur Iudęis qualiter cæremonias[b] ſuas colere debeant, regulas ponimus, ſi per hoc eos lucrari non poſſumus? Agendum ergo eſt, vt ratione potius, & manſuetudine prouocati ſequi nos velint, non fugere, vt eos, ex eorum codicib. oſtendentes, quæ dicimus, ad ſinum matris Eccleſiæ Deo poſſimus adiuuãte conuertere. Itaq; fraternitas tua eos monitis quidem, prout potuerit, Deo adiuuante, ad conuertendum accendat, & de ſuis illos ſolemnitatibus inquietari denuo non permittat. Sed omnes feſtiuitates, feriaſque ſuas, ſicut hactenus tam ipſi, quàm parentes eorum per longa colentes retro tempora tenuerunt, liberam habeant obſeruandi, celebrandique licentiam[c].

† al. a plano.

Iuo p. 13. c. 105.

† al. adhibere.

c ¶Licentiam.] Sed nonne Iudæi mortaliter peccant iſta faciendo: quomodo ergo dat eis licentiã peccãdi mortaliter? Item ſi peccant mortaliter, quare nõ puniuntur, cum ipſi in alijs delictis puniantur, vt 17. q. 4. conſtituit, ext. de vſu. poſt miſerabilẽ? Sed dic ꝙ non dat eis hic licentiam peccandi: ſed liberationem a pęna, & eſt ſimile 4. diſt. deniq; & 21. q. 2. placuit. 23. q. 1 paratus. Ad aliud rñdeo, ꝙ ſi Iudæi ab hoc ꝓhiberẽtur, ergo iam cogerentur ad ſidem & hæc vera ſunt dũtamen ipſi in contẽptũ noſtræ fidei non exerceãt talia, vt C. de Iudæ. Iudæos, & extra de Iudęis, & ſi Iudæos.

Eccleſia quare permittit Iudæos mortaliter peccare.

1 Nam celebrãt, & exercere illa cæremonialia ẽ peccatũ mortale, vnde Hier. Cultus legis ab aduentu Chri non differt ab idololatria. Arch.

Item Gregorius iiij in epiſtola epiſcopis per Galliam, & Germaniam conſtitutis.

¶Non ſeueritate, ſed beneuolentia ſubditos prælati corripiant. Cap. IV.

LIcet plerumq; accidant in ſacerdotibus, quæ ſunt reprehendenda, plus tamen erga corrigendos agat beneuolentia[d], quam ſeueritas, plus cohortatio, quam comminatio † plus charitas, quam poteſtas, cum nemo noſtrum ſine reprehenſione, aut ſine peccato[e] viuat. Nam ſi Dominus ſtatim poſt trinam negationem beatum Petrũ apoſtolum præceptorem noſtrum iudicaſſet, non tantum ex eo fructum, ſicut fecit, recepiſſet. Expectandi[f] ergo,

Inf. ea. c. licet. Iuo p. 4. c. 368.

† al. commotio.

Matth. 26.

LIcet plerumque accidant.] CASVS. Epiſcopi, in Gallia, Germania, Europa ſtatim cum perpendebant clericos ſuos delinquere, eos iudicabant, & eijciebant de eccleſia ſua: de quo Papa eos reprehendit, & docet, quod ſi aliqñ clerici delinquant, non ſtatim fulminẽt illos: ſed ſupportent cum nec ipſi ſint ſine reprehenſione, & peccato, & hoc probat exemplo Chriſti: qui ſi Petrũ poſt trinam negationem ſtatim iudicaſſet, nõ tantum fructum ex eo recepiſſet. Et auctoritate Euangelii dicentis. Quod tibi non vis fieri, &c.
d ¶Beneuolentia.] nam ſententia, quæ miſericordiã vetat, fugienda eſt 50. diſt. ponderet.
e ¶Sine peccato.] Vt 84. d. Apoſtolus, & 25. §. nunc autem.
f ¶Expectandi.] Argu. ꝙ ſemper iudex potius ſequetur miſericordiam quam iudicium, vel æquitatem quã rigorem, vt 86. diſtinctio. non ſatis. 50. diſtinct. ponderet.

Sententia ſit coniũcta miſericordiæ.

Iudex ſit amator equitatis, & miſericordiæ.

aſperitatibus, ſed rationibus, & auctoritatibus vete. teſti ſunt commouendi, & admonitionibus ad fidẽ ſunt conuertendi, alias eorum conuerſio erit inutilis. ſi autẽ conuerti noluerint, in ferijs, & feſtiuitatibus ſuis, quas

ret 26.q.7.allegant,& 35.q.9.veniam. Ad idem.9.diſt. ſana.

a ¶ Iudicandi]id eſt,damnandi.

b ¶ Scandalorum.] nam ſcandalum eſt, clericū ſtatim puniri poſt delictum. hc 11.q.3.rutius.

c ¶ Non vult.]Sic 2.q.6.qui ſe ſcit.

DE Iudæis] CASVS. Quidā cogebant Iudæos ad fidem, & ideo ſtatutū fuit in concilio Toletano, ne de cætero ad fidē, per vim adducantur: quia cui vult, Deus miſeretur: & quem vult indurat. Admonēdi ergo ſunt, & non cogēdi. Veruntamen ſi iam coacti ſunt ad fidē, ſicut factum fuit tēporibus principis. Siſebuti: quia iam ſacramenta diuiſim receperunt, cogendi ſunt ea ſeruare: ne nomen Domini blaſphemetur in eis: & fides quam ſuſceperunt, cōtemptibilis habeatur. Sequens c. ſatis planum eſt.

d ¶ Saluandi ſunt.] quia nullus inuitus fit bonus, vt 23.q.6. vides.

e ¶ Coacti ſunt.] Coactio conditionalis de qua hic loquit nō impedit ſacramētū baptiſmi nec etiā ſacramentū ordinis, vt 74.diſt. vbi, impedit tā ſacramentum matrimonii 1 vt extra de ſpon. cū locū, ſed ſi fuerit abſoluta coactio, nullus character imprimit, vt extra de bapt. maiores, ſed in dormiētibus & amentibus diſtinguitur: quod ſi prius habeant propoſitum baptizandi, recipiūt characterem: aliter non, vt ibidem dicitur in fine. eo, quod dormiens poſſeſſionem nō acquirit, vt ff. de acqui. poſſeſſ. l. 1. §. 1

(Coactio eſt duplex.)

(1 Arg. cōtra 22.q.4. inter vbi de hoc. ibi videas.)

f ¶ Vilis.] No. pp vilitatem vitādam aliquid fieri. 100.d. priſca, & c. ſeq.

g LIcet.] Et quod prouiſum eſt] ſimile eſt quod dicit decre. qd alicui proprietate cōcedit, nō debet redundare in alterius iniuriam, vt extra de eccleſ. ædifi. c. 2. & extra de app. reprehenſibilis.

h ¶ Concordiam.] Scilicet, vt vnus præeſſet alijs, ne ſie-

atque corrigendi magis ſunt rectores eccleſiæ, quàm ſtatim iudicandi [a]: cum maiora negotia, & difficiliores cauſarum exitus, ſanctorum patrum canones ſpiritu Dei cōditi, & totius mundi reuerentia conſecrati iubeant ſub noſtræ ſententiæ expectatione ſuſpendi, noſtroque moderamine finiri. Vnde neceſſe eſt hæc, & alia eccleſiaſtica quæque negotia poſt multarum experimenta cauſarum ſolicitius perſpici †, & diligentius præcaueri: quatenus per ſpiritum charitatis, & pacis, omnis materies ſcandalorum [b], & præſumptio inuidorum α atq; oppreſſio ſimpliciuni fratrum de eccleſijs Domini auferantur. Et ſicut nō vult quiſquam fratrum ſe aliorum iudicio prægrauari, ita non audeat alij inferre, quod ſibi non vult fieri: Iudæi non ſunt cogendi ad fidem: quam tamen ſi inuiti ſuſceperint, cogendi ſunt retinere.

† *preſpici*] orig.

α ¶ Inuidorum.] *In epiſtola Gregorij IIII. (quæ eſt in ſæpe memorato codice bibliotheca Dominicana) & aliquot vetuſtis exēplaribus Gratiani legitur*, Iudæorum.

Vnde in concilio Toletano 4.c.56. ſtatutum eſt.

¶ Sicut non ſunt Iudæi ad fidem cogendi: ita nec cōuerſi ab ea recedere permittuntur. Cap. V.

Burc. l. 4. c. 82. Iuo p. 1. c. 276. & p. 13. c. 94. Pann. l. 1. c. 72. *Rom.* 10.

DE Iudæis aūt præcipit ſancta ſynodus nemini deinceps ad credendū vim inferri. [Cui enim vult Deus miſeretur, & quem vult indurat.] Non enim tales inuiti ſaluandi ſunt [d], ſed volentes, vt integra ſit forma iuſtitiæ. Sicut enim homo proprij arbitrij voluntate ſerpenti obediens perijt, ſic vocante ſe gratia Dei propriæ mentis cōuerſione homo quiſque credendo ſaluatur. Ergo non vi, ſed liberi arbitrij facultate vt cōuertantur, ſuadēdi ſunt, non potius impellendi. Qui autem iampridem ad Chriſtianitatem coacti ſunt [e] venire (ſicut factum eſt temporibus religioſiſſimi principis Siſebuti) quia iam conſtat eos ſacramentis diuinis ſociatos baptiſmi gratiam ſuſcepiſſe, & chriſmate vnctos eſſe, & corporis, & ſanguinis Domini extitiſſe participes; oportet, vt fidem, quam etiam vi, vel neceſſitate ſuſceperunt, tenere cogantur, ne nomen Domini blaſphemetur, & fides, quam ſuſceperunt, vilis [f], & contemptibilis habeatur.

Item Leo Papa, epiſ.82. ad Anaſtaſium epiſcopum Theſſalonicenſem. c. 1.

¶ Beneuolentia plus quàm ſeueritas erga corrigendos agat. Cap. VI.

LIcet nonnunquam accidant, quæ in ſacerdotalibus ſunt reprehendenda perſonis, plus tā erga corrigendos agat beneuolentia, quàm ſeueritas, plus cohortatio quàm comminatio †: plus charitas, quam poteſtas. Sed hi, qui quæ ſua ſunt, quærunt, non quę Ieſu Chriſti, facile ab hac lege diſcedunt, & dum dominari magis, quàm conſulere ſubditis quærunt, placet honor, inflat ſuperbia, & quod prouiſum eſt [g] ad concordiam [h], tendit ad noxam.

ſup. ead c. Ilcet plerumque. Poly. l. 4 tit. 29. † *al. commo* 10.

fieret ſchiſma, vt 95. diſt. legimus. & 89. diſtinct. ad hoc.

EPiſcopum.] CASVS. Statutum fuit in canone Apoſtolorum, vt nullus epiſcopus, presbyter vel diaconus percutiat fideles delinquentes, vel infideles volens ab eis timeri, quod ſi fecerit, deponatur: qa Dominus hoc nisi pro grauioribus & mortalibus culpis. Et hoc ꝓbat auctoritate Apoſtoli, qui ꝑcipit arguere & obſecrare in patientia & una rõne: qa ſi quis incaute honorabiliora mẽbra pcutit, ſibi debitã ſubtrahit reuerentiã: iuxta illud Sapiẽtis, Leuiter caſtigatus reuerentiam exhibet caſtigãti: & q ſecus fecerit iuxta uerberũ modum pœnam excommunicationis & exilij ſuſtinebit.

Item ex canone Apoſtolorum, c.28. iuxta priſcam verſionem.

¶Deijciantur ab officio presbyter, & diaconus & epiſcopus verberibus timeri quærens. Cap. VII.

Anſel. li. 6. c. 159. Polyc. li. 4. tit. 9.

EPiſcopum, aut presbyterum, aut diaconũ percutientem fideles delinquentes, aut infideles inique agentes, & per huiuſmodi volentem timeri, deijci ab officio ſuo præcipimus; quia nuſquam nos, docuit [a] hoc Dominus. Econtrario uero ipſe cum percuteretur, non repercutiebat: cum malediceretur, non remaledicebat: cum pateretur, non comminabatur. (2. Petri 2.)

Item ex concilio Bracarenſi 3. c. 6.

¶Non verberibus, ſed verbis ſubditos epiſcopi corripiant. Cap. VIII.

CVm beatus Apoſtolus arguere, obſecrare, vel increpare in omni patientia præcipiat, (2. Tim. 4.) extra hanc doctrinam nouimus quoſdam ex fratribus tantis cędibus in honoratos ſubditos † efferueſcere, quantas poterant latrocinantium promereri perſonæ. Et ideo, qui gradus iã eccleſiaſticos meruerunt, id eſt presbyteri, abbates, & leuitæ, qui exceptis grauioribus [b] & mortalibus culpis, nullis debent verberibus ſubiacere, non eſt dignum, vt paſſim unuſquiſque prælatus honorabiliora membra ſua, prout uoluerit, & ei placuerit, verberibus ſubijciat, & dolori: ne, dum incaute ſubdita percutit membra, ipſe quoque debitam ſibi ſubditorũ reuerentiam ſubtrahat [c] iuxta illud, quod quidam ſapiens dixit: [Leuiter † [d] caſtigatus reuerentiam exhibet caſtiganti: aſperitatis autẽ nimiæ increpatio nec correctionem recipit, nec ſalutẽ.] Et ideo; ſi quis aliter, quàm dictum eſt, prædictos honorabiles ſubditos, licentia perceptæ poteſtatis elatus, malitia animi tantum, crediderit uerberandos; iuxta modũ verberum, quæ intulerit, excommunicationis pariter & exilij [e] ſententiam ſuſtinebit.

† ſic in codice regio.

† *Leniter*] orig.

2 *Salomon vero contra admonet dicens: [Percute filiũ tuũ in virga: & liberabis animam eius à morte.] Hinc etiam B. Gregorius ſcribit in dialogo B. Benedictum, quendam monachum virga percutiendo ſanaſſe; quem crebra admonitione curare nõ poterat. Hinc etiã Dominus flagello facto de funiculis, male verſantes in tẽplo*

Prouerb. 23. lib. 2. dial. c. 4. Ioan. 2.

b ¶Grauiorib.] Hic patet ꝙ maiores clerici non ſunt uerberandi, niſi pro maiorib. culpis: ſed minores etiã verberantur ꝓ minoribus, vt 35. d. ante & 21. d. c. denique. 5. q. 5. illi qui ſunt. & aliç perſonç, quæ habẽt coerctionẽ in verberum, ſed temperatam, vt pater dominus, mater, pater familias, magiſter, maritꝰ 1, vt 23. q. 4. duo iſta. & q. 5. c. 1 & 7. q. 1 ſicut vnde ſi pater uerberat filium clericum in minorib. ordinibus conſtitutum, non eſt excõicatus: idem eſt de alijs propinquis, vel de ijs qui familiam habẽt, ut extra de ſenten. excom. cum uoluntate. in fi. Ioan. Tancredus tamen reſpondit, ꝙ ſi pater animo corrigendi verberat filiũ in ſacris ordinibus conſtitutum, quod non eſt excõicatus: quia manus illa nõ eſt iniurioſa: cũ non faciat animo iniuriandi, ut extra de ſent. excommu. c. 1. hoc etiam notaui in quæſtionibus. B. 2.

c ¶Subtrahat.] Arg. ꝙ ex quo prelatus non ſeruat reuerentiam ſubdito, nec ſubditus tenetur ei ſeruare, vt 45. d. eſto. 22 q 5 de forma. 32. q. 5 iniquum.

d ¶Leuiter.] ff. ad leg. Aquiliam. præceptoris.

e ¶Exilij.] Not. clericum poſſe relegari in exilium, vt 2. q 1. in primis. & notatur. 3. q. 4. hi. qui.

Clerici non ſunt ęqualiter uerberãdi.

1 Adde gl. in l. iurantibus. ff. de iuriſd. om. iu. & in Auth. de nup. §. ſi vero. coll. 3.

2 Qui uenerabilis eſt: & incipit Quũ uttũ pater, &c.

Clericus poteſt relegari.

hoc non docuit: immo cum percuteretur, non repercutiebat, ſed patiebatur.

a ¶Docuit.] Sed nonne Dominus flagellis percuſſit, vt 1. q. 3. ſaluator? Sol. Sic ſed non fecit hoc ut timeretur, ſed cauſa correctionis, vt ſup. eodem, in ſumma.

CVm beatus.] CASVS. Quidam epi odio inflammati fratres ſuos honorandos ſcilicet abbates, presbyteros, & diaconos ſic uerberabant cũ delinquebant, ſicut conſueuerunt uerberari latrones. quod reprehendit cõcilium Bracarenſe, & oſtendit hoc non eſſe faciendum,

SALOMON. Hæc eſt ſecunda pars huius diſtinct. in qua probatur quòd ſubditi ſint caſtigandi: & tunc eos prælati diligunt cum eos caſtigant. & hæc probantur per iſtum §. & per quinque auctoritates Sanctorum. Ioan. de Fan.

CASVS. Hactenus probauit, ꝙ eps percutere non debet. Modo probat Gratianus contrarium in hoc §. ſeptem auctoritatibus & exemplis: quod etiam per ſequentia capitula probat.

a ¶Fla-

a ¶Flagellauit.] Vt 1.q 3.Saluator.
b Forn catorem.] infra 2.q.1.de manifeſta.
c ¶Et magnum.] infra 32.q.8.legitur.
d ¶In canonibus.] In hoc libro non inuenio illos canones ſed verba correctionis inueniuntur 28. d. de his. & 12.q.1 c.1.

i ¶Dele.]Sed quare hoc petijt Moyſes 2.cùm nemo deleri poſſit niſi ꝑ peccatum propriū: q̄a Spiritus ſctûs nulli ingerit immeritā pœnā.vt 11.q.3.illud?Dicunt q. dam ꝙ impetu mentis hoc dixit. Alij dicunt,ꝙ ex magna confidentia hoc dixit; q. d. impoſſibile eſt ꝙ me deleas.

2 Sub.ſc... ēt idem ... tijt 23. q. ... iuxta ... Archid.

flagellauit[a]*: & de orationis domo eiecit. Hinc etiam Apoſtolus fornicatorem*[h] *illum ſatanæ corporaliter vexandum tradidit: & magum*[c] *illum corporali cæcitate damnauit. Hinc etiam in canonibus*[d]*, pueri, qui ante rationales annos irrationabiliter uerſantur, uerberibus caſtigari iubentur. Virgines quoque, ſi religionis ueſte depoſita alijs ſe copulauerint, ergaſtulis*[e] *retrudi præcipiuntur.*

1.Co.5.
Act.13.
Siricius Papa epiſt. 1.cap.6.

Hinc etiam Gregorius in moralibus, 20.lib.p.4.c.6.

lib 20. c.6. ad c.29. Iob.
Paſt.par.2.c.6.lib.1. reg.epiſt.24.

¶Diſciplina non eſt ſeruanda, ſine miſericordia, nec miſericordia ſine diſciplina. Cap. IX.

DIſciplina[f], vel miſericordia multū deſtituitur, ſi vna ſine altera teneatur. Sed circa ſubditos ſuos ineſſe rectoribus debet, & iuſte cōſolans miſericordia, & pie ſęuiens diſciplina. Hinc eſt, ꝙ ſemiuiui illius vulneribus, qui à Samaritano in ſtabulum ductus eſt, & vinum adhibetur, & oleū: vt per vinū mordeantur vulnera, per oleū foueantur: quatenus vnuſquiſque, qui ſanādis vulnerib. prçeſt, in uino morsū diſtrictionis adhibeat, in oleo mollitiem pietatis: per uinum mundentur putrida, per oleū ſananda foueantur. Miſcenda[g] eſt ergo lenitas cū ſeueritate, faciendumq; quoddam ex utraq; temperamentum, ut neque multa aſperitate exulcerentur ſubditi, neq; nimia benignitate ſoluātur. Hoc nimirum illa tabernaculi arca ſignificat, in qua cū tabulis uirga ſimul & manna eſt, quia cū ſcripturę ſacrę ſcientia, in boni rectoris pectore ſit, ſi eſt uirga diſtrictionis, ſit & manna dulcedinis. Hinc etiam Dauid ait: [Virga tua, & baculus tuus ipſa me con ſolata ſunt. Virga etenim percutimur, & baculo ſuſtētamur. Si ergo eſt diſtrictio uirgæ, quæ feriat, ſit & conſolatio baculi, quæ ſuſtentet. Sit itaque amor, ſed non emolliens; ſit rigor, ſed nō exaſperans: ſit zelus, ſed nō immoderate ſæuiēs: ſit pietas, ſed nō plus, quàm expediat, parcens. Intueri libet in Moyſi pectore mīam cū ſeueritate ſociatam. Videamus amantem piè, & diſtrictè ſęuientem. ¶Certè cū Iſraeliticus populus ante Dei oculos penè inueniabilem contraxiſſet offenſam, ita vt eius rector audiret, [deſcende; peccauit populus tuus] ac ſi ei diuina uox diceret: qui in tali peccato lapſus eſt, iam meus nō[h] eſt; atq; ſubiungeret, [Dimitte me, ut iraſcat̄ furor meus contra eos, & deleā eos, faciamq; te in gentē magnā.] Ille ſemel & iterū pro populo, cui præerat, obicē ſe ad impetū Dei iraſcētis opponēs ait: [Aut dimitte eis hāc noxā: aut ſi non facis, dele[i] me de libro tuo, quē ſcripſiſti.]

Luc. 10.
Hebr. 9.
Pſal. 22.
Exod. 32.

e ¶Ergaſtulis.] inf. 27.q.1.impudicas.& c peruenit.

DIſciplina.] CASVS In hoc ca. ꝓbat Gratianus (alias Greg.) ꝙ plātus circa correctionem ſubditorū debet in ſe habere miſericordiā & diſciplinam. Et hoc probat quinq; rationibus vel exēplis. ſ. Samaritani, q̄ vulneribus ſemiuiui appoſuit vinum & oleū. & arcæ, in qua virga erat, & māna: & Dauid, q̄ virga & baculo ſanatus eſt: & Moyſi, q̄ circa populū exercuit miſericordiā & ſeueritatē: & exemplo Iob, qui cū ſederet quaſi Rex exercitu circumſtante, erat tamē mærentium conſolator. Et quid hęc ſupra dicta ſignificent, diligenter in hoc cap. exponitur.

Iudex mediocritatē ſequatur.

f ¶Diſciplina.] i. rigor ſiue pœna.
g ¶Miſcenda.] No. ꝙ iudices ſemper ſequentur mediocritatem, vt arg extra de cenſi. ex parte. ff. de pig. act. ſi ſeruus. ff. de iur. & fac. ign. nec ſupina. extra de off. cui c.1 & ff de ver. obl. continuus §.cū ita 1. Arg. contra. ff. de neg. geſt Neſſennius. in fi. lo Sol. iudex potius ſequatur æquitatem, quam rigorem, vt C de iud. placuit. ubi certum eſt ius ab æquitate diſſentire, vt in reſtitutione minorū: niſi ex cā magis ſequeretur rigorē: vbi ſ. multis graſsātibus opus eſt exemplo, vt ff de pœn. aut facta in fi. ubi autem ius ſcriptum non eſt, iudex ſēper ſequetur ęquitatem, vt extra de tranſac c ult. Bart.

1 Ad idē ff. de ſer. leg. l. generaliter. nā ſi legaui tibi ſeruum. nec expreſſi de quo: de mediocri intelligendū.

h ¶Meus non eſt.] Argu. quod de uno conceditur, de alio negatur. ſic 1.q.1. per Eſaiam. 33. q 5 qui ſicit. & 23 q.4 fortè. ſic 25. diſt. qualis ſimiliter cum iudicatur rem meam eſſe per conſequens iudicatur tuam non eſſe, ut ff. de procur. Pomponius. §. 2.

deleas. Aug. tamen dixit, ꝙ hæc dictio, aut, ponitur hic conditionaliter, ideſt ſi non dimittis eis hanc noxam, dele me cum eis. poſtea deſtrue conſequens: ſed nō deles me: ergo dimittes eis hanc noxam. & Gregorius hic conditionaliter exponit. Alij intelligunt hoc de morte

te temporali, prout videtur ſonare litera ſequens.
a ¶Obtinuit.] inf. 50. diſt. ſi quis præpoſtera. contra, ibi dicitur, quod veniam petijt, ſed non obtinuit. Reſpondeo. Obtinuit ad tempus, vel ne punirentur æternaliter, ſed non vt nunquam punirentur. Puniti enim ſunt pro illo peccato in Romana, & Babylonica captiuitatè, vt 76. diſt. ieiunium, vel obtinuit veniam quo ad vitam æternam, non quo ad temporalem: ſicut & Dauid remiſſum fuit peccatum quo ad vitam æternam: ſed tamen punitus fuit temporaliter, vt de pœnit. diſt. 1. ſicut primi.

Moyſis oratio pro populo i quo fuit exaudita.

Penſemus ergo, quibus viſceribus eundem populum amauit, pro cuius vita de libro vitæ deleri ſe petijt. Sed tamē iſte, qui tanto eius populi amore conſtringitur, contra eius culpas penſemus, quanto zelo rectitudinis accēdatur. *Ibidem.* Mox. n. vt petitione prima, ne delerentur, culpæ veniam obtinuit [a], ad eundem populum veniens ait, [Ponat vir gladium ſuum ſuper fœmur ſuum, ite & redite de porta vſque ad portam per medium caſtrorum, & occidat vnuſquiſque fratrem, & amicum, & proximum ſuum, cecideruntque in die illo quaſi viginti tria α millia hominum.] Ecce qui vitam omnium etiam cum ſua morte petijt, paucorum [b] vita gladio extinxit. Intus arſit ignibus amoris, foris accenſus eſt zelo ſeueritatis. Tanta fuit pietas, vt ſe pro illis coram Domino morti offerre non dubitaret, tanta ſeueritas, vt eos, quos diuinitus feriri timuerat, ipſe iudicij gladio feriret. Sic amauit eos, quibus præfuit, vt pro eis nec ſibi parceret, & tamen delinquētes ſic perſecutus eſt, quos amauit, vt eos etiam Domino parcente proſterneret. Vtrobiq; legatus fortis, vtrobiq; mediator admirabilis, cauſam populi apud Deum precibus, cauſam Dei apud populum gladijs allegauit [c]. Intus amans diuinę iræ ſupplicando obſtitit, foris ſæuiens culpam feriendo conſumpſit. Succurrit citius omnibus oſtēſa morte paucorū. Et idcirco omnipotens Deus fidelem famulum ſuum citius exaudiuit agentem pro populo, quia vidit, quid ſuper populnm acturus eſſet ipſe pro Deo. In regimine ergo populi vtrūq; Moyſes miſcuit, vt nec diſciplina deeſſet miſericordiæ, nec miſericordia diſciplinæ. *Iob. 29.* Vnde hic quoque iuxta vtramque virtutem dicitur, [Cumq; ſederem quaſi rex circumſtante exercitu, eram tamen mærentium conſolator.] Sedere quippe circumſtante exercitu, vigor eſt, ac diſciplina regiminis, mærentium vero corda conſolari, miniſterium pietatis.

α ¶Viginti tria.] *Sic etiam legitur in codicibus B. Gregorij, ſed in hebrais paraphraſi* Caldaica, *verſione ſeptuaginta, & vulgata eſt*, tria millia.

Item Iſidorus libro 3. ſententiarum de ſummo bono, cap. 54.

¶Iuſtè iudicans miſericordiam cum iuſtitia ſeruat. Cap. X.

Burc. l. 16. c. 25. §. omnis.

OMnis, qui iuſte iudicat, ſtaterā in manu geſtat, & in vtroque [d] penſo iuſtitiam, & miſericordiam portat [e], ſed per iuſtitiam reddit peccanti ſententiam, per miſericordiam, peccanti temperat pœnam, vt iuſto libramine quædam per æquitatem corrigat, quędam vero per miſerationem indulgeat. Qui Dei iudicia oculis ſuis proponit, ſemper timens, & tremens in omni negotio formidat; ne de iuſtitiæ tramite deuians cadat, & vnde non iuſtificatur, inde potius condemnetur.

Item Auguſtinus in Enchiridio. c. 7.

b ¶Paucorum.] No. 23. millia dici pauca 1 quia pauci fuerut reſpectu aliorum. ſimi. ff. de ver. ſig. maiorem.

1 Adde regulariter quot dicātur pauci, no. gl. in l. ſenatus ff. de do. cau. mor. & in c. cupientes. §. ceterū ē in gl i ver. contradicentiū paucitas. de elect.

ADDITIO. Et 23. quæſt. 4. §. quod autem.

c ¶Allegauit.] Arg. quod idem poteſt eſſe aduocatus vtriuſque partis: & nunc inducere iura pro vna parte, nūc pro altera, quod eſt falſum 2 & ſic tutor duorum litigantium pro vno agit, & pro altero reſpondet, vt ff. de auct. tut. accipientis. Ex hoc loco ſumitur cauſa quare epiſcopus accedens ad altare deponit mitrā & baculum: ſed cum cōuertit ſe ad populum, reſumit cōminationis ſuæ inſignia, vt de conſecra. diſtin. 1. nullus epiſcopus.

2 Adde de hoc late per Io. Andr. in mercu in re. cōtractus in lib. 6.

Epiſcopus quandoq; ſumit. & quandoq; deponit mitram & baculum non ſine ca

OMnis.] CASVS: Dicitur in hoc cap. quòd omnis, qui rectè iudicat, debet in manu geſtare ſtaterā, vt iudicet, & abſoluat iuſte, & in vtroque penſo, ideſt, in condēnatione, vel abſolutione dēt habere ſimul iuſtitiam & miſericordiam, vt per iuſtitiam peccati ſentētiam reddat, & per miſericordiam peccati temperet pœnam in omni negotio timēs ne de iuſtitiæ tramite deuiās cadat.

d ¶In vtroque.] ideſt, in abſoluendo & condemnando.

e ¶Portat.] Sed qualiter illud ſtare poteſt, quod iudex habeat miſericordiam, & rigorem? Primum ea ratione, quia iudex non poteſt mitigare pœnā, & a canone latam, vel lege inflictam, vt 2 quæſt. 3. §. notandum 2 ſed illud ibi expeditum eſt. Item qualiter miſeretur iudex illius, quem

Iudex qualiter poteſt habere rigorē, & miſericordiam.

quem occidit 1? Item quæ miſericordia manet circa illum, qui deponitur? Item quæ miſericordia fit ibi, vbi filius punitur pro delicto patris? vt 6.q.1.§. verum 2. Solu. ideo dicitur iudex ſeruare rigorem, & miſericordiam: non quod ſimul exerceat ea circa aliquem: ſed quia ſi opus fuerit, & cauſa ſubeſt, debet eſſe miſericors in diſpẽſando. ſi cauſa non ſubeſt, debet eẽ rigidus in iudicãdo. Vel dic quod iudex ſemper habebit miſericordiã etiam occidendo hominem: etſi non per mitigationẽ pœnæ, ſaltem per compaſſionem, vt infra ea. vera. Item ex hoc facit miſericordiam, cum facit, vt ille conteratur inter flagella, & ne fiat deterior. Vñ eo ipſo, quod iudex punit aliquem, miſericordiã facit, vt infra ead cap. proxi. & iſte intellectus patere poteſt ex illis cap. 23. q.4. duo iſta, & c ea vindicta, qui enim facit hnem peccato, miſericors eſt, vt de pœn. d. vlt. c. vlt. in fi.

1 Nam iudex iuſte, & licite interficit. 23.q.5. miles nam non eſt crudelitas crimen na, ꝑ Deo punire, ſed pietas 23 q. 8. le. 1. Arc.

non 3. Contraria vero iura in caſibus ſpecialib. loquuntur, in quibus quis cogitur.

SVNT ENIM. Dictum eſt ſupra in cap. proxi. quòd qui corripit & punit, dat eleemoſynam: ideo ponit quot ſunt genera eleemoſynarum, & ad hoc alleg. duo cap.

3 Sup. c. ead. de Iudæis.

¶Qui remittit, & qui corripit, vterque miſeretur. Cap. XL.

4. ſent. d. 15.

ET qui emendat verbere, in quem poteſtas datur, vel coercet aliqua diſciplina, tamen peccatum eius quo ab illo læſus, aut offenſus eſt, dimittit [a] ex corde, vel orat, vt ei dimittatur, nõ ſolum in eo, quod dimittit, atq; orat, verum etiam in eo, quod corripit [b], & aliqua emendatoria pœna plectit, eleemoſynam dat, quia miſericordiam præſtat. Multa enim bona præſtantur inuitis [c], quando eorum conſulitur vtilitati, non voluntati, quia ſibi ipſi inueniuntur eſſe inimici.

Sunt enim multa genera eleemoſynarum, de quibus Albinus † ait.

¶De multiplici genere eleemoſynarnm. Cap. XLI.

Pan. l. 2. c. 192.

TRia ſunt genera eleemoſynarũ: vna corporalis, egenti dare, quidquid [d] poteris: altera ſpiritualis, dimittere [e] a quo læſus fueris; tertia, delinquentes corrigere, & errantes in viam reducere veritatis.

Item Auguſtinus lib. 50. hom. 6.

¶Eleemoſynæ pecuniæ præfertur eleemoſyna cordis. Cap. XLII.

Pan. l. 3. c. 19.

DVæ ſunt eleemoſynæ, vna cordis, altera pecuniæ. Eleemoſyna cordis eſt dimittere ei, a quo læſus eſt. Nã dare aliquid indigenti aliquando quæris, & non habes: indulgere peccanti, quantum volueris redundat [f] tibi. *& infra.* ¶Eleemoſyna cordis multo maior eſt quam eleemoſyna corporis. *& infra.* ¶Charitatis eleemoſyna ſine ſubſtantia terrena ſufficit ſibi; illa vero, quæ corporaliter datur, ſi non benigno corde [g] tribuitur omnino non ſufficit.

3 *Ex his omnibus apparet, quòd nec lenitas manſuetudinis ſine rectitudine ſeueritatis, nec zelus rectitudinis ſine*

ET qui emẽdat.] CASVS. In hoc ca. oſtendit Auguſtinus, quod eleemoſyna dupliciter 1 præſtatur: dimittendo ei a quo læſus eſt: & orãdo pro ipſo, vt ei dimittatur, vel verberando, vel corrigendo delinquentes etiam inuitus: quia multa bona præſtantur inuitis, quando ipſi ſunt ſibi inimici. Capitulum quod ſequitur planum eſt.

a ¶Dimittit.] Quilibet poteſt & tenetur dimittere rancorem, ſed non tenetur dimittere ſatisfactionem, vt 90. d. ſi quis contriſtatus, & 13 q. 4. ſic illic.

Rancorẽ dimittere tenemur.

b ¶Corripit.] Hic videtur, quod aliquis põt verberare, vel excõicare aliquem pro propria iniuria, ſic 23. q. 4. ſi illic. & 2. q 7. ſi quis. Sed contra inf diſt. proxi. ſeditionarios 2. vbi dr̃, quod clerici non debent eſſe vltores propriæ iniuriæ. ſimiliter eſt contra 23 q. 4 inter. vbi dicitur, quod nullus debet alium excommunicare pro propria iniuria, ſimiliter eſt contra 23 q. 5 de occidendis, vbi dr̃, quod iudex pro ſua iniuria non debet reum occidere. Sed ſolue, vt dixi 2. q 7. ſi quis epiſcopus Ioan. Sol. pro propria iniuria poteſt prælatus aliquem punire, dummodo non faciat hoc animo vlciſcendi, vt inf d. proxi ſeditionarios, vel vt magis timeatur, vt ſup ea. d. c 1. ſed ſi animo corrigendi hoc facit, & nõ ex indignatione, bene licet, vt in hoc c. dicitur. Bar.

2 Ad idẽ ad. de ext. de homi. ſignificaſti. 2. in fi. de hoc no. ext. de cle. male. cap. 1. ibi videas. Arch.

c ¶Inuitis.] Argu. quod inuito confert beneficium, vt 23. q. 4. diſplicet, & q 5. non vos. 74. diſt placuit, & c conſuluit, ff. de neg. geſt ſoluendo, ff de lib. cau l. 1. & 2 & ſi. de appell. non tantum. arg. contra 20. q 3 præſens, & 23. quæſt. 5 ad fidem. ff de regulis inuito Solu. ad bonum ſemel receptũ bene cogitur aliquis illud retinere: alias cap. ſeq. Io de Fan. & Hug.

Beneficium inuito confertur.

d TRia ſunt] ¶Quidquid.] Hæc eſt magna eleemoſyna qui dat vltra id quod poteſt 4 vt 41. d. per ſimoniam.

Eleemoſyna magna.

4 Dñs non vult ope[...] di, ſed diſp[...] ſari. 76. d no[...] ſatis. Arch. Eleemoſyna dator poteſt venialiter peccare.

e ¶Dimittere.] Quantum ad rancorem ad minus, vt 90 d. c ſi quis contriſtatus.

DVæ ſunt.] CASVS. Dicit Auguſtinus in hoc ca. duæ ſunt eleemoſynæ, vna cordis, ſcilicet dimittere, & parcere inimicis, alia corporis ſ. pecuniæ, ſed eleemoſyna cordis maior eſt, quam eleemoſyna corporis, quãdoque enim volo facere, ſed non poſſum, cum non habeã cui dem, vel pauperes non inueniam. eleemoſynam vero cordis ſemper facere poſſum, quæ ſine terrena ſubſtantia ſufficit.

f ¶Redundat.] ideſt abundat.

g ¶Benigno corde.] Quia qui dat pauperi eleemoſynã non ex charitate, ſed ideo vt remoueat a ſe importunam petitionem, rem perdit, & meritum, & venialiter peccat 5. vt 25 d § criminis.

5 Sic etiam peccat dando eleemoſynam ad vanam gloriam. §. 1. q. 1. de quantis.

ET HIS OMNIBVS. Hæc eſt tertia pars huius d. in qua probatur, quòd in correctionibus debet ſemper iudex declinare in partem minorem, & tamen punire: &

& hoc probat per quatuor auctoritates. Ioan. de Fan. CASVS. Cõcludit Gratianus ex ſupradictis, q ſeueritas cum manſuetudine, & econuerſo ig eſt habenda. Et ſoluit ſupradictam contrarietatem dicens, quòd in capitulis ſupra dictis vſque ad §. Salomon. illi percuſſores ab erant miſericordes, q omnino rigorem iuſtitiæ negligebant. Alij erãt intantum rigidi, q nullam miſericordiam, vel manſuetudinem habebãt, quos Greg. in hoc cap. reprehendit, dicens q circa delinquentes, & iuſtitiã & miſericordiã ſeruare debẽt, ita q rigor non ſit rigidus, neq; manſuetudo ſit diſſoluta.

manſuetudine in prælatis debet inueniri. Percuſſores ergo, qui præmiſſis auctoritatibus ab epiſcopali officio remouentur, non quilibet corporaliter flagellantes: ſed prætermiſſa manſuetudine ad verbera ſemper parati intelligendi ſunt: qui per flagella non vitia corrigere, ſed timeri appetunt, quibus Petrus ſcribit: 1. Pet. 5. *[Ne ſitis dominantes in clero, ſed forma facti gregis ex animo.] Hinc etiam Gregorius ſcribit in moralibus, lib. 19. par. 4. c. 13.* In c. 29. Iob. c. 16.

¶Manſuetudo, & diſtrictio ab inuicem non ſeparentur. Cap. XIIII.

SVnt namque nonnulli ita diſtricti, vt omnem etiam manſuetudinem benignitatis amittant: & ſunt nonnulli ita manſueti, vt perdant diſtricti iura regiminis. Vnde cunctis rectoribus vtraque ſummopere ſunt tenenda, vt nec in diſciplinę rigore benignitatem manſuetudinis, nec rurſum in manſuetudine diſtrictionem deſerant diſciplinæ, quatenus nec a compaſſione pietatis obdureſcant, cum contumaces corrigunt: nec diſciplinæ rigorẽ molliant, cum infirmorum animos conſolantur. Regat ergo diſciplinæ vigor manſuetudinem, & manſuetudo ornet rigorem: & ſic alterum commendetur ex altero, vt nec rigor ſit rigidus, nec manſuetudo diſſoluta.

Item homilia 34. in Euangel.

¶Vera iuſtitia miſeris compatitur, delinquentibus indignatur. Cap. XV.

VEra iuſtitia compaſſionem habet; falſa verò [a] † dedignationem: quamuis & iuſti ſoleant rectè peccatoribus dedignari. Sed aliud eſt, quod agitur typo ſuperbiæ; aliud, quod zelo diſciplinæ. Dedignantur † etenim, ſed non dedignantes. *& poſt pauca.* ¶At contra hi, qui de falſa iuſtitia ſuperbire ſolent, cæteros quoſque deſpiciunt, nulla infirmantibus miſericordia condeſcendunt, & quo ſe peccatores eſſe non credunt, eo deterius peccatores ſunt.

† *iuſtitia*] orig.

† *al. indignantur.*

Rabani ſunt, non Hiero. ij. commentarij.

Item Hieronymus ad c. 4. Threnorum.

Thren. 4. Eſa. 52.

¶Peccantes manſuetudine prouocentur, non auſteritate abijciantur. Cap. XVI.

REcedite [b], inquiunt, polluti: recedite, abite; nolite nos tangere; nolite in aliquo nobis cõicare. Talis loquela non illuminat cæcum, non ſanat ægrotũ, non curat infirmum; ſed magis occidit, atq; in deſperationem periclitantem mittit. Boni etenim rectores ex ſua infirmitate [c] aliorũ infirmitates penſantes magis per humili-

VEra iuſtitia cõpaſſionẽ.] CASVS. In hoc ca. aſſignatur differẽtia inter veros iuſtos, & falſos hypocritas, quia veri iuſti cõpaſſionem habẽt, & indignantur aduerſus delinquẽtes, eos corrigendo. Falſi vero iuſti deſpiciunt peccatores, & dedignãtur eos, & nulla miſericordia, vel compaſſione delinquentibus cõdeſcendũt, & inquantum ſe ex tollunt, intantũ deteriores fiunt.

a ¶Falſa vero.] Vnde falſa iuſtitia non eſt iuſtitia, & iudex ſi iuſtitia in eo non eſt, non eſt iudex, ſicut nec iniuſta miſericordia, mia, vt 23. q. 4. eſt iniuſta. ſicut falſus denarius [1], nõ eſt denarius: & falſus tutor non eſt tutor, vt ff de ver. ſign. Paulus. Et nota, q facit hic differentiam inter indignari, & dedignari, vt ĩdignatio ſpectet ad malos [2]. & dedignatio ad bonos: & illud odiũ eſt bonũ, quo quis odit peccata, non homines, vt 16 diſt. odio & iuſtus iraſcetur peccatis populorum, vt 7 q. 1. §. cum vero.

Iudex falſus non eſt iudex.

1 Sic dr̃ falſa virtus. 28. qõ. 1. §. ex his. Indignari differunt. 2 Vnde dicas. q dedignari proprie eſt cum ſupbia iraſci, & corripere, & increpare, ſm Hug.

REcedite.] CASVS. In pĩcipio huius c. ponit Hier. verba hypocritarum ſcripta ĩ Hieremia, qb. vtunt̃ hypocritę eijciẽdo peccatores a ſua coione, dicendo: Recedite, &c. Sed dicit Hier. q talis loqla non ſanat, imo peccãtes in deſperõnẽ inducit. Bonus aũt paſtor cõpatiẽ delinquẽti, & p humilitatẽ conat̃ eũ ab errore reuocar̃, ſicut Paulus faciebat, q dixit: Factus ſũ infirmus infirmis.

ab epiſcopali officio repelluntur, qui verberant, non vt vitia corrigant, ſed vt magis timeantur: & qui prætermiſſa manſuetudine ſemper ſunt ad verbera parati, de quibus dicit Petrus, Ne ſitis dominantes, &c.

SVnt namque.] CASVS. Quidam prælati intantum

b ¶Recedite.] Hæc ſunt verba illorum, qui habent falſam iuſtitiam: ſed hæc verba non de corporali, ſed de ſpirituali receſſu intelligenda ſunt, ut 23. q. 4. recedite.

c ¶Infirmitate.] Ideo enim Dominus permiſit Petrum cadere

Petrus cecidit non ſine cauſa.

cadere, vt ex ſua infirmitate ſciret qualiter dēret alio-rum infirmitatibus compati, vt 50.d. conſiderandum.
a ¶ Leuamentum.] Debet enim prælatus ſingulos iuuare pro poſſe. vt q.1. Clemens.

Sed illud.] CASVS. Quidam ſacerdotes volebant videri beneuoli inter ſuos ſubditos, & quia timebant ne homines male loquantur de ipſis, negligūt corrigere delinquētes, quos Hieronymus redarguit: & ꝙ debent eſſe vigiles, & corrigere peccatores, probat quatuor auctoritatibus, ſcilicet, Peccantem corā omnibus, &c. Oſtendit etiā quātum malum ex negligentia prælatorū ſequatur, ſcilicet vno peccante vniuerſa plebs polluitur Quod probat duob. exemplis, ſcilicet Achor, & ouis morbidæ.

ſequitur de percuſſione ſpirituali; quia ſupra dixit de corporali. Arch.
CASVS. Haſtenus expoſuit de pcuſſore corporali: Nūc intendit tractare de ſpirituali, de illo ſcilicet qui inutili ſermone infirmorum animos vulnerat. Hoc probat, per

tatis, & manſuetudinis leuamentum [a] ſtudent peccantes ab erroris laqueo eruere, quam per auſteritatem in foueā perditionis nutantes propellere. Vnde Doctor gentium; [Factus ſum, inquit, infirmus infirmis.] 1.Cor.9.

Item ex Origene, homilia 7. in Ioſue.

¶In populum ira Dei deſæuit, cum prædicator delinquentes palpat, non corripit. Cap. XVII.

Sed illud non otioſe tranſmittendum eſt, quòd vno [b] peccante ira Dei ſuper omnem populum venit: Hoc quando accidit? quando ſacerdotes qui populo præſunt, erga delinquentes benigni videri volunt, & verentes peccantium linguas, ne forte male de eis loquantur, ſacerdotalis ſe veritatis immemores nolunt complere quod ſcriptum eſt. [Peccantem coram omnibus argue, vt cæteri [c] timorem habeant. & iterum: [Auferte malum ex vobis ipſis.] nec zelo Dei ſuccenſi imitantur Apoſtolum dicentem: [Tradidi huiuſmodi hominem Satanæ in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus fiat.] Neque illud Euangelij implere ſtudent, vt ſi viderint peccantem; primo ſecrete cōueniant: poſt etiam duobus [d], vel trib. adhibitis †; quòd ſi contempſerit, & poſt hæc eccleſiæ correctione non fuerit emendatus, de eccleſia expulſum velut gentilem habeant, ac publicanum: & dum vni parcunt, vniuerſæ eccleſiæ moliuntur interitum. Quæ iſta bonitas? quæ iſta miſericordia? vni parcere, & omnes in diſcrimen adducere? Polluitur enim ex vno peccatore populus. Sicut ex vna oue morbida [e] vniuerſus grex inficitur; ſic vno fornicante, vel aliud quodcunque ſcelus committente plebs vniuerſa polluitur.

1.Tim.5. — 1.Cor.5. — *Ibid.* — *Matth.18.* — † *al. arbitris.*

Hinc etiam alibi [f] *dicitur* [*Rectorem ſubditis pietas matrem diſciplinæ verò patrem exhibeat.*] 4¶*Percuſſor quoque dicitur, qui ſermone inutili infirmorum conſcientiam vulnerat.* — Greg.paſt.2.p. c.6.

Vnde Anacletus Papa epiſt. 2. ad epiſcopos Italiæ.

¶Qui ſermone incauto conſcientiam percutit infirmorum, percuſſor vocatur. Cap. XVIII.

Sane percuſſor ille dicitur Doctor, qui ſermone inutili conſcientiam percutit infirmorum. Ideo tenere vos, & omnes fideles oportet eum, qui ſecundum doctrinam eſt, fidelem ſermonem, vt potens ſit conſolari in doctrina ſancta †, & contradicentes redarguere; & recte viuentes, atque rectam fidem tuentes conſolidare. — Ad Titum 1. — †*al. ſana.*

DISTINCTIO XLVI.

S*equi-*

b ¶Vno.] Scilicet Achor, qui furatus fuerat regulam auream de Hierichontino anathemate, vt 1.q.4 §. item peccato ciuium.

c ¶Vt cæteri.] Nota. ꝙ cū quis delinquit publice, publice eſt arguendus, & nō occulte 1, vt ſic cęteris metus incutiatur, & etiam ſcandalū auferatur, vt 2.q 5. ſi mala. & q. 7. ga ꝑpter. & 23.q.4. ita plane. 28.q 2. puenit & 11. q.3.c. vlt. & multis perſonis graſſantib. exēplo opꝰ eſt, vt ff. de pę. aut facta. §. vl.

1 Pone, ꝙ aliquis peccauit publice & ſatisfacere vult in occulto, nūquid ſufficit? Non. Nā d cit canon vbi malum contingit, ibi moratur 2.q.1. ſi peccauerit. Ad hoc pen. d.1.§. hic ergo. Archid.

d¶ Duobus] Ex hoc ca. videtur ꝙ illa auctoritas ſi peccauerit, intelligitur ēt de manifeſto delicto. Quid iuris ſit, dixi 2. q 1. ſi peccauerit.

e ¶Morbida.] infra 1.q 1. fertur. 24.q.3. reſecandæ.

f ¶ Hinc etiā alibi.] arg. ꝙ poſſumus vti iure aliquo, cuius nō habemus auctorē, vt ſup. ca. neminem. & extra de frig. & malef. c.1 de conſec. d. 3. ſanctū. arg. cōtra. ff. de fal l. vlt. vbi dicitur, quòd falſarius eſt qui allegat leges, quarum non habetur auctor. Ioann. Hoc ideo contingit in legibus; quia nulla ſine auctore certo inuenitur B.

Iure cuius non eſt auctor vtrum poſſimꝰ vti.

PERCVSSOR. Hęc eſt quarta pars diſt. in qua pro-

per ſequens cap. cuius caſus facilis eſt, & per te videbis.

Equitur.] Hæc d. diuiditur in tres partes, in quarū prima reprehendit ſupbos Doctores. Secun-

Secunda ibi. [Ecce quare.] Tertia ibi, [Non licet.] Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 46.diſt. in qua proſequitur decimum cap. Apoſtolicæ regulæ, ſ. oportet epm eſſe non litigioſum. Nihil enim deterius eſt arrogantia prælatorū incom-

tur,[a] *[non litigioſum.] Nihil eſt enim impudentius arrogantia ruſticorum, qui garrulitatem auctoritatem putāt & parati ad lites, in ſubiectos tumidi intonant: quod ex arrogantia, & ſuperbia prouenire manifeſtum eſt.*

Vnde Gregorius ſcribit in moralibus, lib 23.par.5.c.12.ad cap.33.Iob.

¶ Arrogantes neſciunt inferre humiliter quæ docent. Cap. I.

HOc habet proprium doctrina arrogantiū, vt humiliter neſciant inferre quod docent, & recta, quæ ſapiunt, recte miniſtrare non poſſint. In verbis [b] enim eorū proditur; quod cum docent, quaſi in quodam ſibi videntur ſublimitatis culmine reſidere: eoſq. quos docent, vt longe infra ſe poſitos, veluti in imo reſpiciunt †; quibus non conſulendo loqui, ſed vix dominando dignantur. recte autem his per prophetam Dominus dicit, [Vos autē cum auſteritate imperabatis eis, & cum potentia.] Cum auſteritate enim, & potentia imperant, qui ſubditos ſuos non tranquille ratiocinando corrigere, ſed aſpere inflectere dominando feſtinant. At contra vera doctrina tanto vehementius hoc elationis vitium fugit per cogitationē †: quanto ardentius verborum ſuorum iaculis ipſum magiſtrum [c] elationis inſequitur. Cauet enim, ne eum magis elatis moribus prædicet, quem in corde audientium ſacris ſermonibus inſectatur [d].

† al. deſpiciunt.

Ezech. 34.

Ibid c. 13.

† al. cogitationem.

2 *Ecce quare litigioſi prohibentur in epiſcopos ordinari. Eſt & alia cauſa huius prohibitionis Litigioſi namque vel adulationibus animos principum ſibi conciliant: vel fratribus ſuis detrahēdo, infamiæ notam ingerunt; vel inter fratres diſcordiam ſeminando, ſeditionem nunquam facere ceſſant: quę omnia in prælatis damnabilia eſſe probantur.*

Vnde Gregorius ſcribit in moralibus, lib.18.par.4.c.3.ad cap.27.Iob.

¶ De ijs, qui peccatoribus adulantur. Cap. II.

SVnt nonnulli, qui dum malefacta hominum laudibus efferunt; augent [e] quæ increpare debuerunt †, Hinc enim per prophetam dicitur, [Væ qui cōſuunt puluillos ſub omni cubito manus; & faciunt ceruicalia ſub capite

Ezech. 13.

...dde tex. ...l captato... ...s.ff.de hæ... ...nſti.gl.in ...& ibi Cy. ...quis ali. ...ia.prohi. ...igioſus ...plic: rōne ...inari nō ...ber. ...Vt inf.ea. ...p.1.

HOc habet, CASVS. In hoc cap. dicitur ꝙ duo genera ſunt prælatorum. Nam alii ſunt arrogantes: alii ſunt humiles. Arrogantes ſunt qui humiliter neſciunt proferre quod docent: qui quaſi in quadam ſublimitate reſidentes, quos docent tanquā in imo poſitos deſpiciunt: & vix dominādo eis loqui dignantur. Et hoc probat auctoritate prophetæ dicentis; Vos autem, &c. Humiles vero ſunt qui tāto vehementius vitium elationis fugiūt, quāto ardentius verborum iaculis ipſum magiſtrum elationis idest, diabolum perſequuntur.

2 Tertia ꝗa cū ipſe ſit litigioſus, & ꝑ conſequētiam prouocet alios ad diſcordiam, non poſſet ad concordiam reuocare: ꝙ tñ tenetur ex officio facere. 93. diſt. c.1. per totū, ſm Hect.

b ¶ In verbis.] Ex verbis eñ perpendimus alicuiꝰ ſtultitiā vt 93.d. legimꝰ. & extra de ſucceſ. ab inte. cū dilectus. & ex verbis perpenditur quāta fides adhibeat teſtib vt ff. de qōn. de minore. qñq; etiam per ſigna perpendit: quia impudicus oculus &c. vt 32 q.5 nec ſolo. & de pœn. diſ. 1. in actione.

Stultitia per verba ac ſigna perpenditur.

c ¶ Magiſtrum.] Id eſt diabolum.

d ¶ Inſectatur.] Id eſt, perſequitur.

ECCE. Hæc eſt ſecunda pars huius diſtin. in qua reprehēdit auaros adulteros maledicos. murmuratores ſeditionarios. & iniuriarū vltores & hoc probat per octo auctoritates. Io. de Fan.

CASVS. Dictum eſt ſupra ꝙ litigioſi nō debent in epiſcopos ordinari. quia neſciunt humiliter docere Ponit Gratianꝰ alias cauſas: quia tales cōſueuerūt eſſe adulatores & detractores. & īter fratres diſcordias ſeminantes: ꝙ oia, ſūt, damnabilia in ꝓlatis Et ad hoc inducunt ſequentia capitula.

incompoſitorum: vnde ruſticis comparantur, qui garrulitatem auctoritatem putant: & parati ad lites, tumide in ſubditos intonant: quod ex ſuperbia prouenit. Et ad hoc inducit ſequens cap.

a ¶ Sequitur.] In hac 46. diſt. exequitur. cap. Apoſtolicæ regulæ, ſ. oportet epm eſſe non litigioſum. talis autem duplici de cā prohibetur ordinari. Vna, quia cum talis ſit arrogans, neſcit humiliter docere: vnde ſubditi vilipendunt eius doctrinam 1. Item alia ratione: quia conſueuerunt tales diſtemperati eſſe in moribus ſolent eñ eſſe adulatores, proditores, & detractores, maledici, inuidi, ſcurriles, ad vleiſcendas iniurias ſuas prompti: quæ ſecundum ordinem hic exequitur 2.

SVnt nonnulli.] CASVS. Quidam prælati cū deberent redarguere peccatores, laudabant illos in peccatis: quos Greg. in hoc cap. reprehendit. Primo auctoritate prophetæ dicētis. Væ qui conſuunt, &c. quam auctoritatem Greg diligenter exponit. Secundo quadam ſimilitudine, quæ incipit ibi, [Hinc rurſus.] Tertio exemplo Iob, quod incipit ibi, [Sed ſanctus vir.] Cuius verba, hic exponit Gregorius. Quæ autem ſequuntur vſq. ad cap. ſicut plana ſunt, & per te formabis.

e ¶ Augent.] Non enim oportet laudando augere malitiam ſerui, vt ff. de ſer. cor. l. 1. § perſuadere. in fi.

vniuerſæ ætatis.] Ad hoc quippe puluillus ponitur, vt mollius quieſcatur. Quiſquis ergo male agentibus adulatur, puluillum ſub capite, vel cubito iacentis ponit, vt q. corripi ex culpa debuerat, in ea fultus laudibus, molliter quieſcat. ¶ Hinc rurſum ſcriptum eſt: [Ipſe ædificabat parietem, illi autem liniebant eum.] Parietis quippe nomine, peccati diritia deſignatur. ędificare ergo parietem, eſt contra ſe quæ piam obſtacula peccati conſtruere. Sed parietem liniunt, qui peccata perpetrantibus adulantur, vt quod illi perverſè agentes ædificant; ipſi adulantes quaſi nitidum reddant. ¶ Sed ſanctus [a] vir ſicut mala de bonis non æſtimat [b], ita iudicare bona de malis recuſat, dicens; [Abſit à me, vt iuſtos vos iudicem: donec deficiam, non recedam ab innocentia mea.] *Ibidem.* *Iob 27.*

Hinc etiam in concilio Carthaginienſi 4. c. 56 legitur.

¶ Adulator, vel proditor clericus ab officio degradetur.

Cap. III.

Clericus, qui adulationibus [c], & proditionibus [d] vacare deprehenditur, ab officio degradetur. Burc. l. 2. c. 176. Iuo p. 6. c. 167. Pann. l. 3. c. 178.

Item ex eodem concilio, c. 55.

¶ Excommunicentur ab epiſcopo qui fratribus non probanda obiiciunt. Cap. IIII.

Accuſatores [e] fratrum epiſcopus excommunicet, qui non probanda fratribus obijciunt. [a] Et ſi emendauerint vitium, recipiat eos ad communionem, non ad clerum [f].

[a] ¶ Qui non probanda fratribus obijciunt.] *Verba iſta neque in originali, neque in multis Gratiani antiquis codicibus habentur.*

Item ex eodem concilio, c. 57.

¶ Remoueatur ab officio clericus maledicus, ſcurra, fratrum profectibus inuidens non promoueantur.

Cap. V.

¶ *Rubrica hæc pertinet ſimul ad hoc caput, & duo ſequentia.*

Clericus maledicus (maximè in ſacerdotibus) cogatur [g] ad poſtulandam veniam: ſi noluerit, degradetur nec vnquam ad officium abſq; ſatisfactione reuocetur. [h] Burc. l. 10. c. 66. Iuo p. 11. c. 11. & p. 13. c. 66.

Item ex eodem concilio, c. 60.

¶ De eodem. Cap. VI.

Clericum ſcurrilem, & verbis turpibus ioculatorem ab officio retrahendum cenſemus. Anſ. l. 7. c. 163. Burc. l. 2. c. 172. Iuo p. 6. c. 263. & p. 11. c. 79. Pann. l. 2. c. 172.

Item ex eodem, c. 54.

¶ De eodem. Cap. VII.

Clericus inuidens fratrum profectibus, donec in vitio eſt non promoueatur. Burch. l. 2. c. 16. Iuo p. 6. c. 33.

Item ex eodem, c. 67.

¶ Non ſunt ordinandi, qui ſeditionibus vacant.

Cap. VIII.

Seditionarios ſtatuimus nunquam ordinādos [i] clericos ſicut nec vſurarios [k], nec iniuriarum, [l] ſuarum vltores. Agat. conc. c. 69. Burc l. 2. c. 17. Iuo par. 6. c. 36.

Item ex concilio Laodicenſi, c. 5.

¶ Vſuras exigere clericis minimè licet. Cap. IX.

Non licèt fœnerari miniſtris altaris, vel in ſacerdotali

---

a ¶ Sed ſanctus] Scilicet Iob: cuius verba Gre. hic exponit.

b ¶ Non æſtimat.] quia dubia in meliorem partē interpretantur, vt extra de regulis iuris, eſtote.

c Clericus] ¶ Qui adulationib.] triplex eſt adulatio, vt dixi 25. d. §. aliàs.

d ¶ Proditionibus.] Proditor dr̄ q pp timorem nō defendit veritatem & qui tacet eā, vt 11. q. 3. nolite 1. Item qui crimē alterius ſibi ſoli notum manifeſtat 2. vt 2 q. 1. ſi peccauerit. Item qui malitioſè circumuenit aliū, & callidè ſeducit, vt in periculum ſalutis trahat. 16. q 1. ſi cupis. Itē qui rē ſibi cōmiſſam exponit hoſtibus 22. q. 5. de forma. Itē qui iuſſa veritatis contēnit. 11. q. 3. abiit. Item qui ſecretum ſibi commiſſum reuelat. 13. diſt. nerui.

Proditor multipliciter dicitur. 1 Et vbi de hoc. 2 Item prodit qui non ꝓbanda defert. 2. q. 7. § de his. in prin. Item qui ſecreta ſibi cōmiſſa reuelat. de pę. diſt. 6. ſacerdos. Archid.

e Accuſatores.] Ideſt, detractores.

f ¶ Non ad clerum.] Optimū eſt hic arg. pro H. qui dicit, q q ſemel fuit excōmunicatus, amodo non admittatur ad actus legitimos; vt dicā 4 q 1. in princi.

g Clericus] ¶ Cogatur.] Per excommunicationē vt 5. q. 2. illi qui & 22. q. 1. prædicandum.

g Hoc cap. nil vr̄ facere ad hoc, quin non refert ſe ad excommunicationem; quę eſt pęna medicinalis: ſed ad vitium quod eſt crimen. Archi.

h ¶ Reuocetur.] Argu. q epiſcopus poſſit depoſitū reſtituere. de hoc dixi infra q. 6 ideo. vel dic degradet: ideſt, ſuſpendatur, & reuocetur per Papam.

i Seditionarios] ¶ Ordinandos.] Et ordinatos deijciēdos.

k ¶ Vſurarios] Quia tales propter auaritiam pro minimo litigant.

l ¶ Nec iniuriarū.] De hoc dixi ſu. diſt. proxi. & q emēdat.

Non licet.] Hæc eſt tertia pars huius diſt. in qua rn̄det & prohibet vſuras præcipue clericis prohi-

prohibet dico per duas auctoritate. Ioan. de Fau.

a ¶Seſcupla] Hic ponitur ſeſcuplum ſeſquialtero, quod continent totum, & eius medietatem. Seſcuplum, i, ſm quod per ſ. ſcribitur, dicitur a ſeſqui, quod eſt totum, & plica: vnde ſeſcupla vſura dicitur cum datur ſumma ali-

vſuræ. Io. Vnde ſi aliquis tutor a me recipit vſuras nomine pupilli: finito officio poſſum petere vſuras a tutore: quia pro alio peccare non debuit, vt dicitur hic: ſecus in aliis contractibus: quia finito officio non conuenitur tutor, vel curator, vt C. de admi tut. ſi nō ſubſcripſiſti. & C. qñ tuto. vel curato. eſſe deſi. 3. l. 1. licet ſecus ſit in procuratore 4, vt ff. de procu. procurator qui pro euictione, quia tutor fit ex neceſſitate, procurator voluntate. ff. de procura. l. 1. Bar.

Seſcuplum 1 Vide Bud. in lib. de aſſe & partib. eius, in prin.

3 Alias, qñ mi. ex facto tuto. l. 1.

4 Adde Paulum de Caſtro, & Alexandrum de Imola in l. ſi quis iniquum. §. ſi procurator. ff. qd quiſque iur. glo. tamen. in l. ſi ſciente, ff de pari. vi detur tenere contrarium, quam ſequitur ibi Bart. & Ange. per l ordinem. §. in fraudē. ff. ad muni. Idem etiam tenet Bar in l. 1 §. incidit. in fin. ff. ad Turpil. & Franciſc. Tigri. in d. § in fraudem facit text. in l. 1. C. vt nemo ad ſuum pa lib. 11. & ibi Ange.

† al. ſeſquipla.

ordine conſtitutis, vel vſuras, vel lucra, quæ ſeſcupla † [a] dicuntur, accipere.

Item Leo Papa epiſcopis per Campaniam, epiſ. 1. c. 4.

¶Nec ſuo nomine, nec alieno clericus fœnerator exiſtat. Cap. X.

Anſ. l. 7. c. 150. Burc. l. 2. c. 121. Iuo p. 6. c. 66.

SIcut non ſuo [b], ita nec alieno nomine aliquis clericorum exercere fœnus attentet. Indecens eſt enim, crimen ſuum commodis [c] alienis impendere: Fœnus autem hoc ſolum aſpicere † & exercere debemus, vt quod hic miſericorditer tribuimus, ab eo Domino, qui multipliciter, & in perpetuum manſura tribuit, recipere valeamus.

† al. accipere.

c ¶Cōmodis.] Quia periculoſa eſt talis compēſatio. 14. diſt. quod ait.

DISTINCTIO XLVII.

QVod autem [d] in fine huius capituli, vſurarij ordinari prohibentur; inde eſt, quod vſuram exercentes cupiditati deſeruire probantur: cupidi autem ab Apoſtolo ordinari prohibentur [e]: quia tales facile a iuſto deuiarent.

1. Tim. 3.

Vnde in canonibus Apoſtolorum, c. 44 legitur.

QVod autem] Hęc d. diuidit in quatuor partes. In quarum prima principaliter prohibet vſuras: & hoc facit per quinq. auctoritates. Secunda ibi, [Vitū.] Tertia ibi, [Neceſſe ē.] Quarta ibi, [Qd tunc] Ioan. de Fan. CASVS. Dictum eſt ſup. in illo c. ſeditionarios. quod vſurarij prohibentur ordinari. In hac vero d. 47. dicit, ꝙ ideo hoc cōtingit, quia tales cupiditati deſeruiūt. cupidi aūt ab Apoſtolo ordinari prohibentur: quia c to. & facile a iuſtitia deuiāt. & proſequitur 11. ca. Apoſtolicæ regulę, ſcilicet, oportet epm nō eſſe cupidū Sequens c patet.

d ¶Quod aūt.] Hic proſequitur 11. cap. Apoſtolicæ regulæ, non cupidum, continuatur illi c ſeditionarios. & ideo prohibetur cupidus, qa facile a vero deuiat.

¶Diaconus, presbyter, & epiſcopus exigens vſuras niſi deſierit, deponatur. Cap. I.

Burc. l. 2. c. 119. Iuo p. 6. c. 195. & p. 13. c. 15.

EPiſcopus, aut presbyter, aut diaconus vſuras a debitoribus exigens [f], aut deſinat, aut certe deponatur.

Item ex concilio Nicæno, c. 17.

¶Vſuras exigens ſiue clericus, ſiue ſubiectus regulæ, deijciatur. Cap. II.

inf. 14. q. 4. c. 8. ex alia verſione. Poly. l. 4. tit. 31. Rab. l. pen. c. 38. Burc. l. 2. c. 129. Anſ. l. 7. c. 153. Iuo p. 6. c. 166. & par. 13. c. 8.

QVoniā multi ſub regula cōſtituti auaritia, & turpia lucra ſectantur, obliti q; diuinæ ſcripturæ dicētis: [Qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram.] mutuum dantes, centeſimas [g] exigunt, iuſtè cenſuit ſancta & magna ſynodus, vt ſi quis inuentus fuerit poſt hanc definitionem vſuras accipiens, [aut † ex adinuentione ali-

Pſal. 14.

† redundat iſta particula.

2 Vt ſenarius ad quaternarium eſt ſeſquiplex: ergo ſi quis daret mutuo 4. ſolidos. & poſtea pro vſura ſuſciperet 6. illa vſura eſt ſeſcupla, quaſi ſeſquiplicata ſeſqui qd eſt totum, & plica, quaſi aliquid totū, i. medietas. & ſcribitur per ſ, nō per x. ſecundum Hug.

aliqua, & recipitur ſumma illa cum ſua plica, ideſt, medietate 2 Sexcuplum ſcriptum per x. dicitur, qualibet res ſexies multiplicata.

SIcut non.] CASVS. Quidam quæſierunt a domino Papa vtrum liceret alicui clerico tutorio, vel curatorio nomine vſuras exercere. Et rñdet, ꝙ ſicut non ſuo, ita nec alieno nomine debet quis facere vſuras Incongruum enim eſt pro aliorum commodis perpetrare delicta. Sed illam ſolam vſuram facere debemus, vt quod in hoc ſæculo miſericorditer operantur, a Domino in futuro ſæculo multiplicatum recipere valeamus.

b ¶Non ſuo] Arg qd quis non poteſt facere ſuo nomine, nec alieno, vt 23. q 8 his a qb. & ff. de admi. re. ad ci. per l. 2. in princ Arg. contra 88. d. epſ. & 2. q 6. ſi epſ. 5. q. 3 cap. vlt. ff quæ res pi. obli. poſ. Atiſt Et eſt, hic argu. ꝙ ſi aliquis quaſi procurator, vel tutor qñque recipit vſuras, quòd non poſſit petere, vt ſibi reddantur

Tutor pupilli nomine non dēt vſuras exigere.

e ¶Prohibentur.] Scilicet in epiſtola ad Timotheum.

f EPiſcopus.] ¶Exigens [Sed non ſuſcipiens. tunc enim deponeretur, vt inf ca ſi quis. cōtra vbi de accipiente dr, vel exigens cum effectu 5, Vel illud pro tempore datum eſt, & nō habet locū hodie, ſed habuit locū t pe Apoſtolorū propter nouitatem eccleſiæ. Et ha bes hic, ꝙ nō quodlibet mortale peccatum deijcit iam promotum, vt 35. diſt. c. 1 & 5. q 4 in loco.

QVoniam multi. CASVS. Quidam clerici obliti diuinæ ſcripturæ dicentis, Qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram. vſuras centeſimas faciebāt, quę in fine anni ſorti æquiparantur. Ideoque ſynodus ſtatuit. vt ſi quis inuentus fuerit vſuras, vel hemiolia de cætero exercere, vel aliquam machinationem circa hoc facere, deponatur.

g ¶Centeſimas] Centeſima dicitur vſura, quæ ſorti æquiparatur in anno 6.

5 Iſta ſententia & præcedens fuit Goff. & Hu. ſm iſtā expoſitionem dic exigens. i. exactum recipiens. Peccatū mortale nō ſemper deijcit promotum.

6 Immo incētum menſibus.

qua, vel quolibet modo negotium trãſigens [a], aut hemiolia, ideſt, ſeſcupla *α* † exigens; vel aliquid tale prorſus excogitans [b] turpis lucri gratia, deijciatur a clero, & alienus exiſtat a regula.

† *al ſeſquipla.*

α Seſcupla †] *Hoc ſeſqui alterarũ vſurarum genus, quamuis grauiſſimum, in frugibus humidis, vel arentib. Conſtantinus lege permiſerat, qua nunc extat ex codice Theodoſiano, lib. 2. titu. vlt. de vſuris l. 1. Eodem pertinet, quod ſcribit B. Hieronymus in commentarijs in Ezechielem, lib. 6. c. 18. his verbis.* Solent in agris frumenti & milij, vini, & olei cæterarumque ſpecierum vſuræ exigi, ſiue, vt appellat ſermo diuinus, ſuperabundantiæ: verbi gratia, vt hiemis tempore demus decem modios, & in meſſe recipiamus quindecim, hoc eſt, amplius partem mediam. *Quambrem hoc canone, quo Patres illi omnes pecuniarias vſuras clerici interdicunt, voluerunt etiam ſeſcuplam frugum expreſſe ijſdem interdicere. Poſtea verò in alijs concilijs, & a Romanis Pontificibus, genus omne vſurarum tanquam iuri naturali, ac diuino cõtrarium tam clericis, quam laicis fuit interdictum: quemadmodum apparet in Decretalibus titu. de vſur.*

† *al. ſequipla.*

Hinc etiam Gregorius in 19. lib. Moralium, c. 25. in 26. c. Iob ſcribit dicens.

¶Temporalibus lucris deſeruientes, Deo nequaquam militare probantur. Cap. III.

OMnes huius ſeculi dilectores in terrenis reb. fortes ſunt, in cęleſtibus debiles. Nam pro temporali gloria vſque ad mortem deſudare appetunt, & pro ſpe perpetua, ne parum quidem in labore ſubſiſtunt: pro terrenis lucris quaslibet iniurias tolerant, & pro cœleſti mercede, vel tenuiſſimi verbi ferre cõtumelias recuſant: terreni iudici toto etiam die aſſiſtere fortes ſunt: in oratione verò coram Domino, vel vnius horæ momento laſſantur: ſæpe nuditatem, deiectionem, famem pro acquirendis, diuitijs atque honoribus tolerant: & earum rerũ ſe abſtinentia cruciant, ad quas adipiſcendas feſtinant; ſuperna autem laborioſe quærere tanto magis diſſimulant, quanto ea retribui tardius putant. ¶Hi itaque quaſi aliarum arborum more deorſum vaſti ſunt, ſurſum anguſti: quia fortes in inferiora ſubſiſtunt, ſed ad ſuperiora deficiunt. At contra ex qualitate palmarum [c] deſignatur proficiens vita iuſtorum, qui nequaquam ſunt in terrenis ſtudijs fortes, & in cœleſtibus debiles; ſed longius, atque diſtantius ſtudioſos ſe Deo exhibent, quam ſæculo fuiſſe meminerunt. ¶Nam cum quibuſdam per prædicatorem noſtrum dicitur: [Humanum dico propter infirmitatem carnis veſtræ. Sicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſeruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra veſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationẽ:] eorum proculdubio infirmitati condeſcenditur, ac ſi eis apertius diceretur; ſi nequaquam amplius [d] poteſtis, ſaltem tales [e] eſtote in fructu bonorum operum, quales fuiſtis dudum in actione vitiorum, ne debiliores

Rom. 6.

a ¶Tranſigens.] Ideſt, quodcunque nouum pactum, vel contractum inueniens in fraudem vſurarum, vt ſi ſumat rẽ in pignore, & nõ cõputat fructus in ſortẽ. c. 1. & 2. extra de vſuris. ADDITIO. Vel dic tranſigens, ideſt, turpia lucra ꝑ negotiũ tranſactionis petẽs, ideſt, vel transformans, vt qa vendit granum cẽtum ſolidos, ſecũdum Goff.

b ¶Excogitãs.] Arg. ꝙ ſola cogitatio punitur, vt 6 q 1. §. ſi qs eum. qđ verũ eſt quo ad Deũ, etſi nõ procedit ad actũ. vt 27. q. 1. nec aliqua.

rAdde an & qñ ſola cogitatio puniatur no. in c. 1. in glo. in verb. nos tñ ſtudioſam de eo qui mi. in poſſ.

OMnes.] CASVS. Cap. illud diuiditur in tres partes. In prima parte inuehitur Greg. cõtra cupidos, q in terrenis ſunt fortes & in cęleſtibus debiles. qin circa terrena ſunt ardentius inſudantes, ſed pro vita æterna vix ꝑ momentũ laborant. In ſcđa parte. q̃ incipit ibi] Hi itaq;] dicitur, ꝙ cupidi & mundanorũ amatores aſſimilantur arborib. quibuſdam, q̃ deorſum vaſtæ ſunt, & ſurſum tenues. Nã hi tales circa terrena ſunt fortes, & in ſuperiorib. deficiunt. Boni verò palmę comparant. q̃ deorſum eſt tenuis, & ſupius ampla. Nã hi tales in cęleſtib. magni ſunt, in terrenis debiles. In tertia parte quæ icipit ibi, [Nam cum quibuſdã.] Hortat nos Grego. ꝙ ſaltẽ ita ſimus fortes circa bonũ, ſicut ſuimus circa vitia corpori ſeruiẽdo

c ¶Palmarũ] ſecundum illud: iuſtus vt palma florebit.

d ¶Amplius.] Tantum faciatis boni, quãtũ fecitis mali, non intelligas ꝙ tã diu debeat pœnitere, quamdiu fuit malus, quia tãta poſſet eſſe contritio, ꝙ momentanea pœnitentia ſufficeret. de conſec. diſtin. 4. baptiſmi.

Peccator an tumdiu debeat pęnitere, quamdiu fuit malus.

e ¶Tales. Videtur hic ꝙ aliquis poſſit tantum creſcere in malitia, quantum in bonitate. quod non eſt verum, quia charitas poteſt in infinitum extendi. iuxta illud, Bonum mihi lex oris tui ſuper millia, &c. ſed malitia non, quia aliquis non poteſt

poteſt eſſe ſummè malus, ut de pœn. diſtin. 2. c. ſi ſermo. §. econtrario *.

a ¶ Aeris. Id eſt, cœleſtis conuerſationis 1.

DE Petro.] CASVS. Petro quem Neapolitani elegerunt in archiepiſcopum, de quo confirmando ſuppli-

ſupplicauerunt Papæ, duo obijciebantur, ſcilicet quod ſolidos dedarat ad vſuras, & quod nimis erat ſimplex. De uſura ſcribit Gregorius Neapolitanis, ut de hoc ve-

ritas inquiratur, quo inuento recedant ab eius electione, & alium eligant. Si aũt hoc falſum fuerit quia perſona eius ſibi nota non erat, & vtrum ſit ita ſimplex, vt dicitur; præcipit vt de cætero Rom. à ueniat, ubi ſi aptus inuentus fuerit iuuante Dño conſecrabitur. Sed. c patet.

vos habeat ſancta libertas aeris [a] *a*, quos in carne validos habuit vſus terrenæ voluptatis.

a Aeris.] *Apud B. Gregorium legitur*, ſancta libertas hæredes: *vel*, ſancta libertas charitatis. quam in carne. *In vno autem exemplari Gratiani Vaticanos*, cœleſtis conuerſationis: *quod in gloſſa ad explanandam dictionem*, aeris, *affertur*.

Item Gregorius clero, & ciuibus Neapolitanis, lib. 8. epiſt. 40.

Anſel. l. 6. c. 9. Poly. 8. tit. 1.

¶ Ad ſacros ordines vſurarij promoueri non debent. Cap. IIII.

DE Petro [b] inſuper ad nos perueniſſe [c] cognoſcite, quòd ſolidos dedit ad vſuram, quod vos oportet cũ omni ſubtilitate [d] perquirere, & ſi ita conſtiterit, alium eligite, & ab huius vos perſona ſine mora ſuſpendite. Nam nos amatoribus vſurarum nulla ratione manus imponimus. Si uero ſubtili habita inquiſitione hoc falſum eſſe patuerit (quia perſona eius nobis ignota [e] eſt, & verũ ita ſit de ſimplicitate eius, quod ad nos perlatũ eſt ignoramus) cum decreto [f] à vobis facto ad nos eum venire neceſſe eſt; vt vitam moreſque illius ſolicitius inquirentes, ſenſum quoque pariter agnoſcamus, vt ſi huic iudicio aptus extiterit, veſtra in eo (adiuuante Domino) deſideria compleamus.

Item ex concil. Eliberitano, c. 20.

Iuo p. 13. ca. 12. Pan. l. 3. c. 156.

¶ Degradetur clericus, qui vſuras accipere deregitur. Cap. V.

SI quis clericorum detectus fuerit vſuras accipere; placuit degradari [g], & abſtinere [h].

Item Leo Anatolio epiſcopo Conſtantinopolitano epi. 51

Anſ. 7. cap. 149.

¶ Nec implicari errore, nec cupiditate violari ſacerdotem oportet. Cap. VI.

Eccle. 18. †al pecunia.

2 VIrum catholicum, & præcipuè Domini ſacerdotẽ, ſicut nullo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate violari, dicente ſancta ſcriptura, [Poſt concupiſcentias tuas non eas.] Mens [i] enim potentiæ [k] auida nec abſtinere nouit à vetitis, nec gaudere cõceſſis, nec *a* pietati adhibere conſenſum.

a Nec pietati.] *Hoc poſtremum orationis membrum abeſt ab originali: ſed habetur etiam apud Anſelmum.*

Item Gregorius, lib. 7. epiſt. 110.

b ¶ De Petro] De eodem Petro habes 39. diſt. Petrus. & 61. diſ. ſtudij. De hac materia notaui ſup. 28. diſtin. priuſquam.

c ¶ Perueniſſe.] Iſte repulſus erat ꝓpter duo, ſ. ꝑꝑ vitiũ vſurarum, & ꝑꝑ ſimplicitatẽ, & tñ neutrũ fuit ei forte oppoſitũ. & ita eſt argu. ꝙ iudex ex officio ſuo poteſt aliqd obijcere. extra de electio. cum nobis. — Iudex ex officio poteſt aliquid obijcere.

d ¶ Subtilitate.] no. ꝙ alicui cõmittitur inquiſitio de ꝓprio facto: ſed hæc inquiſitio erit ſummaria, non plena, alias non committeretur.

e ¶ Ignota.] Per hoc patet, ꝙ q eſt notus, non examinatur, vt 94 diſt valde 35. q 9 veniam. vnde & notus ſine probatione recipitur vt extra de regu. Ad Apoſtolicã. ſed dum conſecratur, bene examinatur, vt 23 diſtinc. qui epiſcopus. — Notus non examinatur

f ¶ Cum decreto.] omnium ſubſcriptionibus roborato, vt 61. diſt. epiſcopus. & 63. diſt quanto 2.

g SI quis clericorum. ¶ Degradari. inf. 14 q 4 qm̃.

h ¶ Et abſtinere a ſacramentis quouſq; pœnitet. — 2 Extra de elect. innotuit. vbi de hoc.

VIrũ catholicũ] Hæc eſt ſecũda pars huius diſtin. in qua probat ꝑ tres auctoritates, ꝙ alias ẽt nõ debemus eſſe cupidi. Io. de Fan.

CASVS. Leo Papa hortatur clericos, & pręcipuè ſacerdotes ne allegẽtur vitio cupiditatis, dicẽte ſcriptura Poſt concupiſcentias tuas nõ eas. Nam mens potentię auida, nec abſtinere nouit a vetitis, nec vti conceſſis, nec pietatem habet. S equẽs c patet. — Cupidus deuiat à veritate,

i ¶ Mens.] Alligata vitio cupiditatis cito deuiat a uero 96. diſt bene in prin. & 85. diſt. nihil.

K ¶ Potentiæ.] Id eſt humanæ dignitatis.

SIcut. CASVS. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima parte inuenitur Ambro. contra auarũ, & eum cõparat inſano: quia ſicut inſanus non videt rei ueritatem, ſed ſuę paſſionis phantaſias, ſic auarus non uidet quod debet, ſemper vſuræ, & cupiditatis deſeruiens, & gratius aurũ, q̃ ſolẽ contemplatur. In ſecũda parte, quę incipit ibi. [Sed ait] Reſpõdet Ambro. obiectioni auari dicẽtis: Nõ pecco ſi propriũ ſeruo diligentius; cũ nõ inuadam aliena. Sed dicit Ambroſius eum non habere ꝓpria, ſed communia ſunt indiligẽtib. quęcunq. poſſidet vltra propriu vſum. In tertia parte quę incipit ibi. [Nunqd iniquus eſt Deus?] reſpondetur alij obiectioni, quã auarus faciebat. Dicebat. n. ſi non ſunt mea, quę poſſideo, & pecco retinẽdo, ergo Deus eſt iniquus, qui tantum mihi dedit, & multis alijs egentibus nihil vel paruum. Sed reſpõdet Ambroſius, io voluit Deus diuitias dare, vt ꝑ vſum diuitiarum diuitem, & ꝑ virtutẽ patientię coronaret egentem; q̃a quidquid vltra neceſſitatem detinet aliquis totum pauperibus rapit; q̃a nõ minus peccat q̃ aufert: q̃ qui indigentibus ſubtrahit neceſſaria.

d ¶ Etiam violenter] Dicitur hic ꝙ ꝑ violentiam dr auferre qui vltra neceſſaria ſibi retinet 2. & 12. q. nolo. q. 2. aurum, quod uerum eſt ſi hoc fiat tẽpe neceſſitatis. nam alias poſt quis ſibi vltra neceſſaria retinere, ut 12. q. 1. expedit. &c. habebat. & q. 1. aureum.

e ¶ Mi-

a Ad hoc 42. diſt. §. 1.

¶ Qui cupiditatem à ſe non abſcindit, bonorum auctori inhærere non valet. Cap. VII.

BOnorum auctori in hærere aliter non valemus, niſi cupiditatem à nobis, (quæ omnium malorum radix eſt) abſcindamus. *1 Tim. 6.*

Item Ambroſius de eo, quod ſcriptũ eſt in euangelio, [*Hominis cuiuſdã diuitis fructus vberes ager attulit*] *Serm. 81. Luc. 12.*

¶ Auari eſt hominum bona inuadere, quorum neceſſitatibus ſubuenire valet. Cap. VIII.

Ex baſilij homilia ad eundem Euangelij locum.

SIcut ij, qui per inſaniam mente tranſlati ſunt, non iam res ipſas ſed paſſionis ſuæ phantaſias vident; ita etiã mens auari ſemel vinculis cupiditatis adſtricta, ſemper aurum, ſemper argentum videt, ſemper reditus computat; gratius aurum intuetur, quàm ſolem†, ipſa eius oratio, & ſupplicatio ad Dominũ, aurũ quærit, *& poſt pauca.* ¶ Interum etiam vſuræ arte nequiſſima ex ipſo auro aurum naſcitur. Sed quid agis; Nec ſatietas [a] vmquam, nec finis aderit cupiditati. *& infra.* ¶ Sed ais, quid iniuſtum eſt, ſi cum aliena [b] non inuadã, propria diligentius ſeruo? O impudens dictum. Propria dicis? quæ? ex quibus recõditis in hunc mũdum detuliſtis? Quãdo in hãc ingreſſus es lucẽ, quando de ventre matris exiſti? quibus, quæſo, facultatibus, quibuſq. ſubſidijs ſtipatus ingreſſus es? *& poſt pauca.* ¶ Proprium nemo dicat, quod eſt commune [a] [c] quod plus quam ſufficere, ſumptum; etiam violenter [d] obtentum eſt. *& infra.* ¶ Nunquid iniquus eſt Deus, ut nobis non æqualiter diſtribuat vitæ ſubſidia? vt tu quidẽ eſſes affluens, & abundans; alijs vero deeſſe, & egerent? An idcirco magis quia & tibi voluit benignitatis ſuę experimẽta conferre, & alium per virtutem patientiæ coronare? Tu vero ſuſceptis Dei muneribus, & ſi in ſinũ tuũ redactis, nihil te putas agere iniquum; ſi tam multorum vitæ ſubſidia ſolus obtineat? Quis enim tam iniuſtus, tã auidus, tam auarus, quàm qui multorum alimenta ſuũ † nõ vſum, ſed abundantiam, & delicias facit? Neque enim minus [e] eſt criminis habenti tollere; quam cum poſſis, & abundes, indigentibus denegare. Eſurientium [f] panis eſt, quem tu detines: nudorum indumentum eſt, quod tu recludis, miſerorum redemptio eſt & abſolutio, pecunia, quam tu in terram defodis. Tot† ergo ſcias inuadere bona, quot poſſis præſtare, quod velis.

†*ſolem videt.*] orig.

†*al. non ſuum.*

†*al. Tantorum.* †*al. quantis.*

a ¶ Satietas] q̃a totus mũdus nec obolus videtur auaro, vt 14 q. 4. quid dicã vnde illud, Semper auarus eget; & illud:
Aeris ſeru' eris: ſi te ſpecies trahat ęris.
vnde in Tobia,
Deſit auaritiæ fax. cui ſua deeſſe ſtupeſcit.
Copia nuda, ſitis ebria, plena fames.
Diues habere cupit quãto plus omnia ſumit.

Auarus eſt inſatiabilis.

a | Commune.] *Apud beatum Ambroſium legitur*, nemo dicat quod e communi plus quam ſufficere, ſumptum, & violenter obtentum eſt. *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

b ¶ Aliena] Quaſi dicat, circa rem ꝓpriã non poteſt quis peccare, ſed certe expedit rei publicę, ne quis re ſua male vtatur, ut inſtitu. de ijs qui ſunt ſui vel alieni iuris § ſed hoc tempore.

a Hoc eſt falſum. nam oẽ quod & cap. 14. q. 4. quid dicam. in fi. 42. diſtinct. §. 1. verſic. quomodo. Archid.

c ¶ Commune.] Id eſt, communicandum tempore neceſſitatis, ut 12. qu. 1. duo. & q. 2. aurũ. 86 diſtin non ſatis. & lex dicit, quod cibaria tempore neceſſitatis ſunt omnibus communicanda, ut ff. ad leg. Rhod. de iact. l. 2. §. cum in eadem. in fi.

e ¶ Minus.] Alibi inuenitur, ꝙ magis delinquit qui aufert, quam qui non dat, ut q. 2. & nulli.

f ¶ Eſurientium.] nunquid ergo pauperes ipſum poſſunt petere? non directo iudicio: ſed denunciare poſſunt eccleſiæ illum, qui non dat; & ſic eccleſia poteſt eum cogere vt det. argumen extra de ſimo. ad Apoſtolicam.

Eccleſia q̃ cog[...] eleemoſ[...] dandam.

NECES.

NECESSE. Hæc eſt tertia pars huius diſt. in qua dicitur & probatur, quod prælatus debet bene eſſe præpoſitus domui ſuæ Io. de Fan.

CASVS. Hic proſequitur 12. c. apo. regulæ, ſcilicet, oportet epiſcopum eſſe domui ſuæ bene præpoſitum, ſcilicet ut uxorem & filios, ſi quos in laicali habitu habuerit, verbo & exẽplo prouocet ad uirtutes, ut prius a domeſticis exigat quod erit poſtea populis præcepturus. Et quod debeat eſſe bene præpoſitus domui ſuæ, probat Gratianus duabus auctoritatibus Pauli, & uno exẽplo, ſ. Iob. qui pro filijs ſuis quotidiana ſacrificia offerebat. Si uero nõ ſit bene præpoſitus, & filios ſuos negligit corrigere, ordinari prohibetur. Et hoc probat duobus exemplis, ſcilicet Hely, & Dauid, & duabus auctoritatibus, ſcilicet Pauli, & Hieremiæ.

Hier. Oceano.
1. Tim. 3. & ibi glo. ord.

3 *Neceſſe eſt* [a] *etiã ut ille, qui ordinandus eſt, [ſuæ domui ſit bene præpoſitus.] ideſt, ſi in laicali habitu uxorẽ habuit uel filios, à uitijs ad virtutũ ſtudia, & verbo, & exemplo prouocet, ut quod poſtea præcepturus eſt populis, prius exigat à domeſticis* [b]. *Vnde Apoſtolus Epheſijs ſcribit, ut uxores ſuas: ſicut ſua corpora diligant, et filios ſuos nõ ad iracũdiã prouocẽt, ſed enutriant illos in omni diſciplina, et correctione Domini. Vnde cũ Paulus ad Timotheum ſcribens dixiſſet, [ſua domus bene præpoſitũ] ſtatim ſubiunxit, [habentem filios ſibi ſubditos in omni caſtitate.] [nõ in accuſatione luxuriæ.] non enim talium cohabitator frontem habet alios redarguẽdi. Vnde de beato Iob legitur, quòd pro filijs ſuis quotidiana afferebat Deo ſacrificia, efferens holocauſta per ſingulos, quos tanta charitatis perfectione in vnum conſtrinxit, vt quiſq; eorum in ſuo die conuiuium fratribus pararet, & ad epulandum ſecum tres ſorores ſuos pariter inuitaret. Quod quia Heli facere diſſimulauit, ac falſa pietate ſuperatus delinquentes filios ferire noluit, (ſicut in libro Regum legitur) apud diſtrictũ iudicem ſemetipſum cũ filijs crudeli damnatione percuſſit: unde ei diuina voce dicitur: [Honoraſti filios tuos magis, quam me.] Hinc etiam Dauid erga filios bonitatem, non diſciplina ſeueritatem exercens eorum iuuentutem experimento didicit pernicioſam, quorum pueritiam vaga licentia permiſit eſſe uoluptuoſam. Vnus* [c] *quippe eorum ſororem* [d] *ſuam ſtupro corrumpens, à fratre eius, Abſalone uidelicet, inter epulas, quas fratribus ſuis fraudolenter parauerat, obtruncatus eſt. Abſalon, uero poſtquam ueniã a patre obtinuit, de regno illum expulit, & ad concubinas eius ingreſſus eſt, demum per inuia deſerti patrem perſequens, quercui inhæſit, atque ita ſuſpenſus interiit. Hinc etiam Paulus ad Timothũ ſcribit dicens: [Qui ſuorum, & maximè domeſticorum curam non habet fidem negauit, & eſt infideli deterior.] Iure ergo qui domui ſuę neſcit præeſſe in epiſcopum ordinari prohibetur: quia qui in re minima, de qua ſibi* [e] *familiarior debet* [f] *cura ineſſe, fidelis non eſt, quomodo in eccleſia Dei, (vbi tot ſunt, & alieni) ſolicitam diligentiam adhibebit? vnde Hieronymus: [Non enim* [g] † *iuſtus polluitur ex uitijs filiorum, ſed libertas* [h] *ab Apoſtolo eccleſiæ principi* [i] *reſeruatur, ut talis fiat, qui non timeat, propter uitia liberorum extraneos reprehendere.]*

Epheſ. 5. — 1. Tit. 3. — Tim. 1. — Iob 1. — 1. Reg. 2. — 2. Reg. 13. — 2. Reg. 16. — 2. Reg. 18. — 1. Tim. 5.

In comm. ad ca. 1. epiſt. ad Titum.
† *Itaque.*] orig.

4 *Quod tunc* [k] *fiet ſi non erit, quod ſibi imputetur.*

a ¶Neceſſe eſt.] Hic proſequitur 12. c. Apoſtolicæ regulæ oportet ordinandum eſſe domui ſuę bene præpoſitum. Tũc dicitur quis bene præpoſitus, domui ſuę, qñ familiam ſuam bene gubernat verbo & exẽplo; quia qui negligẽter ſuos gubernauit, præſumiť contra eum. ꝙ, circa extraneos ſit magis negligens 1. nec haberet frontẽ redarguẽdi alios qui ſuos noluit corripere: tamẽ ſi per eũ non ſtaret quin familia eius emendaretur, nõ imputaretur ei, iuxta ea. cap. pen. & vlt.

Domui ſuæ bene præpoſitus quis dicatur.

1 Et crimen negligentiæ adeo magnũ eſt, ꝙ inducit depoſitionem 8. diſt. dicta. Ray.

b ¶ Domeſticis.] Vxor vero dr̃ domeſtica, vt 33. c. vlt. C. de re mili. quicunq; lib. 2. ff ad Syl l. 1. §. verum.

c ¶ Vnus.] Ammon.

d ¶ Sororem.] Thamar.

e ¶ Sibi.] Sic 8. q. 1. quid autem.

f ¶ Debet.] ideſt, cõſueuit. Hoc ideo dico: qa nemo debet pręferre res ſuas rebus ſibi cõmodatis, ut 8. q. 1. quod autẽ & ff. commoda. ſi vt certo. §. commodatum.

ADDITIO. Ad idẽ 12 q. 4. quicunq; ff. de admin. tut. tutor. & C. arbi. tut. l. quid quid.

g ¶ Non enim.] Sic 2. q. 7. qui nec regiminis.

h ¶ Sed libertas.] Corrigendi 2. alios, cum corripit ſuos.

2 Melius diceret, corripiendi, & ꝫ. ibi corrigit, melius diceret corripit, eo ibi corripere quidẽ, &c.

i ¶ Principi.] i. prælato. &c. Io.

QVOD TVNC. Hęc eſt quarta pars huius diſtin. in qua probať ꝙ non imputatur patri peccatũ filiorum nec prælato peccatũ ſubditorum, ſi per eum non ſtetit, & hoc probat duabus auctoritatibus. Ioan. de Fan.

CASVS. Dictum eſt ſ. in §. neceſſe ꝙ ordinandus ſuæ domui debet eſſe bene præpoſitus, quod tunc fiet, ſi non ſit quod poſſit ei imputari. Nam ſi corripiat quantum in ſe fuerit filios, licet nõ corrigantur, quia non ſunt in eis uiæ domini, nec greſſus eorum a Dño dirigũtur, non eſt ei imputandum, quia pulſare poteſt non aperire, nec eorum animum mutare. Et hoc probat Gratianus ſequenti cap.

k ¶Quod tunc.] ſ. ꝙ domui ſuæ ſit bene præpoſitus:

Quan-

QVantumlibet] CASVS. Auguſt. corrigebat Vincentium Donatiſtam. ſed obijciebat ei Vincentius tu non debes me corrigere, cum monachos tuos corrigere non poſſis. Et reſpondet Auguſt. dicens: non inueni meliores, quàm qui in monaſterijs profecerunt: nec deteriores quã qui in monaſterijs defecerunt, quos licet corrigere non ualeam meis verbis, mihi tamen imputari non debet. Et hoc ꝓbat tribus exemplis, ſcilicet arcę Noe, & domus Abrahę, & domus Iſaac, vbi inter bonos inuenti ſunt ualde mali.

a ¶Inter octo.] Ipſe pater, & tres filij, & quatuor ipſorũ vxores.

b ¶Vnus.] ſ. Cham.

c ¶Dilexi] idest, diligendum præuidi.

d ¶Odio.] Quia ſcilicet præuidi. quod eſſet futurus malus. 1

e ¶Difficile] ideſt, vix, quandoque ponitur pro non, vt 1. q 1. principatus. ſic 2. q. 2. § biduum.

e ¶Difficile] No ꝙ difficile aliqui inueniuntur meliores, q̄ monachi. unde hic euidẽter colligitũ ratio, quare ille, qui ex natalibus maximè eſt irregularis, per monachatum fiat regularis. vt 56. diſt. c. 1. quia cum ſit perfectus in virtutibus, non requiritur quãtum ad alia tanta perfectio in ipſo 16. q. 1. legi. in fi. & adde id quod eſt 19. q. vlt. non liceat in Authen. de monachis. circa prin coll. 1. ubi dicitur ꝙ monachatus malitiã omnem tollit: & ſicut præſumitũ hic pro illis, q in monaſterio profecerunt: ita præſumitur contra illos qui in monaſterio defecerũt. vnde patet, ꝙ ratione loci non præſumitur pro aliquo, vt 40. diſt. non loca. & 12. q 2. gloria in fi. & hoc uerum eſt vbi perſona eſt nota, ſed ubi eſt ignota ſemper pręſumitur pro ipſa ratione loci. 24. iſt. quando.

1 Fuit. n hiſpidus tam mente q̄ corpore. 56. di. naſci. in fi. Hug.

Monachorum laus.

QVod ad] CASVS. Oſtendit Cornelius Papa in hoc cap. ꝙ prælatus debet eſſe ſolicitus in correctione ſubditorum, & ſi nõ corrigantur ad eius monitionem, nihil ſibi imputabitur in die iudicij: ipſi autem: in pœnis perpetuis remanebunt, nec propter perditorum conuitia à recta via debet prælatus recedere, dicente Apoſtolo: Si hominibus placerem, ſeruus Dei non eſſem.

f ¶Inculpatos.] Quia illud non eſt ex vitio noſtro, ſed aliorum, ſicut alibi vitium materiæ non imputatur artifici, Vel aliàs inculpatos. arg. bonũ ſi per aliquẽ non ſtat quo minus aliquid fiat, id non eſt ei imputandum ſimile 22. q. 2. faciat homo, & 23 q. 5. de occidendis 43. diſt. Epheſijs. ſufficit enim utiliter inchoari, licèt non habeat effectum ff. de neg. geſt. ſed an vltro. §. 1.

Cum enim greſſus hominis à Domino dirigantur, nec ſint in homine eius via, corripere quidem poteſt, corrigere autem non valet: pulſare poteſt non aperire: manus comprimere, non animum mutare. Pſal. 36. Hier. 10.

Vnde Auguſt. clero, & populo Hipponenſi, epiſt. 137.

¶Bonorum hominum diſciplina mores immutare non valet. Cap. IX.

QVantumlibet vigilet diſciplina domus meæ, homo ſum, & inter homines viuo: nec mihi arrogare audeo, vt domus mea melior, ſit quam arca. Noe: vbi tamen inter octo [a] homines vnus [b] reprobus inuentus eſt, aut melior ſit, quam domus Abrahæ, vbi dictũ eſt: [Eijce ancillã, & filium eius], aut melior ſit, quam domus Iſaac: cui de duobus geminis dictum eſt: [Iacob dilexi [c], Eſau autẽ odio [d] habui.] *& infra.* ¶Simpliciter autẽ fateor charitati ueſtræ coram Domino noſtro, qui teſtis eſt ſuper animam meã, ex quo Deo ſeruire cœpi quomodo difficile [e] ſum expertus meliores, quàm qui in monaſterijs profecerunt; ita non ſum expertus peiores, quam qui in monaſterijs ceciderunt †, ita ut hinc arbitrer in Apocalypſi ſcriptũ: [Iuſtus iuſtior fiat; & ſordidus ſordeſcat adhuc.] Gen. 9. Gen. 21. Mala. 1. † al. defecer. Apoc. 22.

Item Cyprianus, lib. 1. epiſt. 3. Cornelio Papæ.

¶Conuitia perditorum à via rectitudinis nos mouere non debent. Cap. X.

QVod ad nos attinet, conſcientiæ noſtræ cõuenit, frater, dare operam, ne quis culpa noſtra de eccleſia pereat, ſi quis autẽ ultro, & crimine ſuo perierit, & pęnitentiam agere, atq; ad eccleſiam redire noluerit, nos in die iudicij inculpatos [f] futuros credimus, qui cõſulimus ſanitati †; illos ſolos in pęnis remanſuros, qui noluerint conſilij noſtri ſalubritate ſanari; nec mouere nos debẽt conuitia perditorum, quo minus [g] à via recta, & à certa regula non recedamus [h]; quando & Apoſtolus inſtruat dicens] Si hominibus placerem, Chriſti ſeruus non eſſem. Gal. 1.

† Infero, q? inducit ex eo quod eſt in actu, inducetur ex eo quod eſt in potentia. concor. l. & poſt rem. ff. de tranſa. & l qui in vtero. ff. ſol. matr.

2 Secũdum hoc expone minus, i. nõ magis. quo prout, aut ſiue nõ: Hugo.

g ¶Quo minus.] Si ſupra diſt. 43, fecimus.

h ¶Non recedamus.] Nota hic, minus, & non, faciunt unam affirmationem 2. vt ff. de verb. ſign. duobus.

DISTINCTIO XLVIII.

PRohibentur [i] *etiam neo-*

PRohibentur.] Hic intitulatur 48. diſtinct. in qua proſequitur Gratianus 13. c. A poſtolicæ regulæ, ſ. non neophytum. Neophytus enim ideſt, nouiter ad fidem conuerſus, ordinari prohibetur, ne crederet, ꝙ Chriſtiana religio plurimum eo indigeret. Momentaneus enim ſacerdos humilitatem neſcit, & perſonarum modos: & ſæpe in arrogantiam indicunt facti magiſtri, qui diſcipuli eſſe non nouerunt.

i ¶Prohibentur.] Hic intitulatur 48. diſt. in qua proſequitur

ſequitur 13. & vlt. cap. Apoſtolicæ regulæ, ſcilicet, oportet ordinandum non eſſe neophytum. Dicitur autem neophytus nouellus in fide 1 vel in religione 2 prohibentur autem tales ordinari duplici de cauſa, ſcilicet, ne incidant in ſuperbiam, putantes ꝙ fides Chriſtiana mul-

1 Vt inf. c. 1 2 Vt inf. c. 2.

c ¶Momentaneus.] Longo enim tempore debet eſſe aliquis probatus, vt 24. d. epiſcopi in auth. quomodo oportet epiſcopos, §. ſancimus. coll 1. & graue eſt inexpertos, &c. 19. q. 3. monaſterijs.

d ¶Miſerum eſt.] Miſerum. n. eſt eum fieri magiſtrum, qui nondum formã diſcipuli aſſumpſit. inf. 61 d. miſerum 4.

4 Vt ext. de elect. c. fficij, & c cũ i magiſtrũ. Arc.

1. Tim. 3 gl. or. ibi. & Hier Oceano.

phyti [a] *in epiſcopos ordinari, vt qui heri erat cathecumenus, hodie non fiat epiſcopus, qui erat in theatro* [b], *hodie non ſedeat in eccleſia: qui veſpere erat in circo, hodie non miniſtret altario: qui dudum fuerat fautor hiſtrionum, hodie non ſit conſecrator virginum. Cauſa autem huius prohibitionis eſt ſecundum Apoſtolum, ne elatus in ſuperbiam, tanquam religio Chriſtiana plurimorum egeret, incidat in ruinam diaboli. Momentaneus* [c] *namque ſacerdos neſcit habere humilitatem, obſeruare modos perſonarum, vel ſe contemnere: non ieiunauit, non fleuit, non ſe correxit, non pauperibus erogauit. In arrogantiam (quæ eſt ruina diaboli) incidunt, qui puncto hora nec dum diſcipuli fiunt magiſtri: & ſicut Innocentius ait: [Miſerum eſt* [d] *eum fieri magiſtrum, qui necdum didicit eſſet diſcipulus.]*

Leo apud Anſ. l. 6. c. 30.

Epi. 12. ad Aureliũ.

Vnde in Nicæno concilio, c. 2. legitur.

¶Neophytus in epiſcopum non eſt ordinandus. Cap. I.

Marti. Brac. epiſco. cap. 22

QVoniam multa ſiue per neceſſitatem [e], ſiue ex quacunque α cauſa, cõtra regulam geſta ſunt, ita vt homines ex vita gentili nuper adhuc catechizati, vel inſtructi ſtatim ad ſpiritualem baptiſmum veniſſent [f], & continuo, cum baptizati, etiam ad epiſcopatum, vel presbyrum prouecti ſunt, recte igitur viſum eſt de cætero nihil tale debere fieri. Nam & tẽpore [g] opus eſt, vt ſit catechumenus, & poſt baptiſmum multa probatione indiget. Euidens namq; eſt apoſtolicum præceptum dicens. [Non neophytum, ne forte elatus in iudiciũ incidat, & laqueũ diaboli.] Si vero præcedente† β tempore [h] aliquod † mortale γ peccatum admiſerit, & conuictus duobus, vel trib. teſtibus fuerit, ceſſet [i] a clero, qui in huiuſmodi eſt. Si quis vero præter hæc fecerit [k] tanquam contraria ſtatutis ſancti † cõcilij gerens, ipſe præcipitabitur de ſtatu ſui cleri.

1. *Tim.* 3.

† *al. procedente*] orig.

† *al. magni.*

α ¶Quacumque cauſa.] *Græcè eſt*, ἢ ἄλλως ἐπειγομένων ἀνθρώπων: *quod Dionyſius vertit*, aut alias cogentibus hominibus.

β ¶Præcedente.] προϊόντος, ideſt. procedente, *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

γ ¶Mortale.] *Abeſt vox iſta a priſca verſione. Græce eſt.* ψυχικόν τι ἁμάρτημα, *quod Dionyſius vertit*, delictum animæ.

QVoniã multa.] CASVS. Duo in hoc cap. per Nicœnum concilium ſtatuũtur. Primum eſt, ꝙ neophyti non ordinentur, licet quondam ex quadam neceſſitate contra regulam fuerint ordinati: quoniam opus eſt mora tẽporis, & multa probatione indigẽt antequam tales debeant promoueri, ne elati in ſuperbiã incidant in laqueũ Diaboli. Et hoc probatur auctoritate Apoſtoli. Secundũ eſt, quod ſi quis poſt baptiſma cõuictus fuerit duobus vel trib. teſtibus mortaliter peccaſſe, a promotione repellitur, & qui contra prædicta fecerit, ipſe etiam deponetur.

e ¶Neceſſitatem.] Si propter neceſſitatẽ aliquid fit, vĩ qđ illud licite fit: quia quod non eſt licitũ in lege, neceſſitas facit licitum, extra de reg iu quod non eſt licitum 5. Itẽ neceſſitas legem non hẽt. infra de conſec. diſt. 1. ſicut non. ergo fit contra regulam? Reſpon. neceſſitas quæ reperiẽ in auctoritate, vt neceſſitas vitę, excuſat, vt extra de fur. ſi quis per neceſſitatem. de conſecr. diſt. 5. diſcipulos. ſed in adulterio neceſſitas nõ excuſat ff. de ritu nup palã. §. non eſt Nã potius debemus quęlibet mala tolerare, &c. 32. q 5. ita ne.

Neceſſitas qñq; excuſat, qñq; nõ.

5 Concord. tex. in l. aliqñ. ff de off. procõ. & de ſica. L. furẽs.

multum eis 3 indigeat, vel quia nondum eſt expertus ſtatum eccleſiæ, vnde neſcit ſe alijs conformare. Vtrum autem in aliquo caſu talis valeat ordinari, dicetur inf. d. 61. §. his omnibus.

3 Vt in hoc ver. cauſa.

a ¶Neophyti.] Non facile eſt tyroni committenda cuſtodia nam culpa prodita, is culpæ reus eſt, qui ei commiſit, ff. de cu. reo. non eſt facile.

ADDITIO. Et eſt argum. contra nouos magiſtros. Archid.

b ¶In theatro.] Hæc ſunt verba Hiero. ſuper epiſtolam ad Titum. 10.

f ¶Veniſſent.] inf. de conſec. d. 5 neophyti.

g ¶Et tempore.] d. 50 ponderet, & tempore. per interſtitia temporum, vt 77. d. in ſingulis.

h ¶Tempore.] ideſt, ante ordinationem, & poſt baptiſmum 6. ſic intelligitur inf. q. 7. ſi quis omnem. hoc ideo dico, quia pro crimine commiſſo ante baptiſmum non deponitur, vt 26. d. vna. & c. deinde deponitur.

i ¶Ceſſet.] ideſt, non ordinabitur. Vel ſ m alios etiam ordinatus degradabitur, & ſic vĩ, ꝙ crimen ciuiliter probatum inducit depoſitionem. ſic 24. d. c vlt.

k ¶Fecerit.] Promouendo tales, &c.

6 Sufi. & ſic ordinatus eo ipſo debet deponi 50. d. ex pęnitẽtib. 81. d. quicunque. Crimen ciuiliter probatũ depoſitionẽ inducit.

Sicut

Neophyti vero hodie appellantur, propoſitum ſacræ religionis nouiter aſſumentes.

Vnde B.Gregorius ſcribit Syagrio epiſcopo, & alijs epiſcopis.l.vij.epiſt. 110. Et l. 5.epiſt.51.Vigilio epiſcopo Arela. † *al.in ini*

¶Quis dicatur Neophytus. Cap. II.

SIcut neophytus tunc dicebatur, qui initio† ſanctæ [a] fi dei erat eruditione plantatus, ſic modo neophytus habendus eſt, qui repente [a] in religionis habitu plantatus ad ambiendos honores † ſacros irrepſerit †. ¶Ordinate, ergo ad ordines accedendum eſt. Nam caſum appetit qui ad ſummi † [b] loci faſtigia poſt poſitis gradibus [c] per abrupta quærit aſcenſum. Scimus autem, quòd ædificati parietes non prius tignorum pondus accipiunt, niſi a nouitatis ſuæ humore ſiccentur: ne ſi ante pondera, quam ſolidentur, accipiant, cunctam ſimul fabricam ad terram deponant.

Poly.l.2.tit.1. Anſ.l.6 c.26. Iuo p.5.c.113. *al.ordines.*

† *al.ſumma.*

† Adde tex. in 6. in l.§. ff.ad leg. Iul. de ambi. & ibi Doct. de ambitioſis uactant.

a ¶Initio ſanctæ.] *In lib.7.epiſt.*110.*vbi habetur prior pars huius capitis vſque ad verſ.* Scimus autem.*legitur,* in ſanctæ fidei erat conuerſatione plantatus, *lib.1.autem 5.epiſt.51.ſiue c.51.(vbi & eadem fere ijſdem verbis habentur: ac præterea ſequens pars vſque ad finem) legitur hoc loco,* qui adhuc nouiter erat plantatus in fide.

DISTINCTIO XLIX.

ECce [d], a quibus vitijs debeant eſſe immunes, qui in epiſcopum ſunt ordinandi. Qui enim interceſſores [e] pro populo ad Deum parantur, neceſſe eſt, vt eius gratiam bene viuendo mereantur. Vnde Gregorius ait in paſtorali.¶*Solicite formidandum, ne qui placare poſſe iram Dei creditur, hanc ipſe ex proprio reatu mereatur. Cũcti enim liquido nouimus: quia, cum is, qui diſplicet [f], ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. Qui ergo adhuc deſiderijs terrenis adſtringitur, caueat, ne diſtricti iram iudicis grauius accẽdẽs dum loco delectatur gloriæ fiat ſubditis auctor ruinæ. Solerter ergo ſe quiſq; metiatur, nec † locum regiminis aſſumere audeat ſi in ſe adhuc [g] vitium damnabiliter regnat, nec is, quem crimen deprauat proprium, interceſſor fieri appetat pro culpis aliorum.* par.1.c.11. † *ne*] orig.

Idem in eod. paſtorali eod.c.11.continenter.

SIcut neophytus.] CASVS. Hoc c diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, q neophytus eſt qui de nouo ad fidem eſt conuerſus, vel qui de nouo intrauit religionem. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Ordinare ergo.] dicitur, q neophytus ordinari non debet ante quàm in fide, ſolidetur, aliter enim cauſam appetit cum per abrupta.i. præcipitanter quærit aſcẽſum. Et probatur ſimilitudine parietũ: q niſi prius ſolidentur, & a nouitatis ſuæ humore ſiccentur, tignorum pondera non accipiunt, & ſi apponantur, fabrica tota diruitur.

a ¶Repente.] id eſt, nouiter in monachali habitu talis enim non eſt eligendus in prælatum, vt extra de ele. cum cauſam. & ext.de ele. officij. quæ autem debeant eſſe interſtitia [1] habes 87.d.in ſingulis. &c.monachus.

1 Scilicet quo ad ordines ſuſcipiendos a nouitermo nachato.

b ¶Qui ad ſummi.] infra 1.q.1.pueri. & ſi quis epiſcopus per pecuniam, & 61 diſ. ſtatuimus.

c ¶Gradibus.] id eſt, interſtitijs, nec ob. 52.d.ſolicitudo.

ECce.] CASVS. Hactenus oſtẽdit Gratianus per 13.capit. Apoſtolicæ regulæ, a quibus ordinandus debeat eſſe immunis. Nunc autem ſupponit 49. diſtinct. in qua generaliter oſtẽdit, quod non debet eſſe criminoſus: quia cum is ad intercedendum mittitur, qui diſplicet, cum intercedit, irati animus ad deteriora prouocatur, & fit ſubditis auctor ruinæ: quare cauere debet ne regiminis locum aſſumat aliquis, vt pro culpis aliorum oret, ſi in ſe damnabile vitium recognoſcit.

d ¶Ecce.] A diſtinctione hucuſque tractatum eſt de decimoteitio cap. Apoſtolicæ regulæ. Hic magiſter in his duobus cap. ſub compendio tractat de eiſdem.

e ¶Interceſſores.] Videtur hic, q orationes factæ a ſacerdotibus malis, noceant ſubditis, quod intellige cum ipſi ex certa ſcientia eligunt malum, & cõformem ſuis moribus: alias.ſ.æque operatur remiſſionem per malum vt per bonum ſacerdotem, vt inf.1.q.1.ſi fuerit. ad hoc arg.6.q.1.ex merito, arg.8.q.1.audacter.

f ¶Diſplicet.] 3.q.7.in grauibus.

g ¶Si Adhuc.] Argu. quod quis non poteſt accuſari de crimine, de quo pœnituit 2 & quòd non impeditur a promotione.26 q.5.quicunque ſupra 46.diſt. clericus. 2 & 8 q 1.in ſcripturis Arg contra 33 q 2.admonere. Sol. accuſari poteſt ſi commiſſium eſt poſt baptiſma, vt 25.diſ. primum. B.

2 Adde ad hoc tex.in l. qui ea mẽte de furt.

Hinc

¶Sacrificium Deo non offerat, qui vitijs eſt maculatus. Cap. I.

Leuit. 21.

HInc [a] etiam ſuperna voce ad Moyſem dicatur: [Loquere ad Aaron. homo de ſemine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offerat panes Domino Deo ſuo; nec accedat ad miniſterium eius.] Vbi & repente ſubiungitur: [Si cęcus fuerit, ſi claudus, ſi vel paruo, vel grandi, & torto naſo, ſi fracto pede, vel manu, ſi gibbus, ſi lippus, ſi albuginem habens in oculo, ſi iugem ſcabiem, ſi impetiginem in corpore, vel ponderoſus [b]. Cæcus quippe, eſt qui supernę contemplationis lumen ignorat: qui pręſentis vitæ tenebris preſſus, dum venturam lucẽ nequaquàm diligendo conſpicit, quo greſſus operis porrigat †, neſcit. Hinc etenim prophetante Anna dicit, [Pedes ſanctorũ ſuorum ſeruabit [c], & impij in tenebris [d] conticeſcẽt.] ¶Claudus vero eſt, qui quidem, quo pergere debeat, aſpicit; ſed per infirmitatem mentis, vitę viam perfectę † non valet tenere, quam videt; quia ad virtutis ſtatũ dum fluxa cõſuetudine non erigitur, quo per deſideriũ innititur, illuc greſſus operis efficaciter non ſequuntur. Hinc etenim Paulus dicit: [Remiſſas manus, & diſſoluta genua erigite; & greſſus rectiores facite pedibus veſtris, vt non claudicans quis erret, ſed magis ſanetur.] ¶Paruo aũt naſo, eſt qui ad tenendam menſuram diſcretionis idoneus non eſt. Naſo quippe odores, fœtoreſque diſcernimus. Rectè ergo per naſum diſcretio exprimitur; per quam virtutes eligimus, delicta reprobamus. Vnde & in laude ſponſæ dicitur: [Naſus tuus, ſicut turris, quæ eſt in libano.] Quia nimirum ſancta eccleſia, quæ ex cauſis ſingulis tentamenta prodeant, per diſcretionem conſpicit; & ventura vitiorum bella ex alto deprehendit. Sed ſunt nonnulli, qui dum æſtimari hebetes nolunt, ſæpè ſe quibuſdam exquiſitionibus plus quam neceſſe eſt, exercentes, ex nimia [e] ſubtilitate falluntur. Vnde hic quoq; ſubditur: [vel grandi, & torto naſo.] Naſus enim grandis, & tortus eſt, diſcretionis ſubtilitas immoderata, quæ dum plus quàm decet, excreuerit, actionis ſuæ rectitudinem ipſa confundit. ¶Fracto autem pede, vel manu eſt, qui viam Dei pergere omnino non valet; atque a bonis actibus funditus exors vacat: quatenus hæc, non vt claudus, ſaltem cum infirmitate teneat; ſed ab his omnimodo alienus exiſtat. ¶Gibbus uero eſt; quem terrenæ ſolicitudinis pondus deprimit, ne unquam ad ſuperna reſpiciat; ſed ſolis his, quæ infimis calcantur, intendat: qui & ſi quando aliquid ex bono patriæ cœleſtis audierit, ad hoc nimirum peruerſæ conſuetudinis pondere prægrauatus cordis faciem [f] non attollit: quia cogitationis ſtatum erigere non valet; quem terrenæ ſolicitudinis vſus curuum tenet. Ex horum quippe ſpecie pſalmiſta dicit: [Incuruatus ſum, & humilitatus vſquaque.] Quorum culpam quoque per ſemetipſam veritas reprobans ait; [Semen autem, quod intra ſpinas cecidit, hi ſunt, qui audiunt verbum, & a ſolicitudinibus, & diuitijs, & voluptatibus vitæ euntes ſuffocantur, & nõ referunt fructum.] Lippus uero eſt, cuius quidem ingenium ad cognitionem veritatis emicat; ſed tamen ob carnalia opera obſcurant. In lippis quippe oculis pupillæ ſanæ ſunt, ſed humore defluente infirmantes † palpebræ groſſe-

Marginalia: † *herníoſus*] vulgata. — † *al. dirigat* — *1. Reg. 2.* — † *al. perfectè* — *Hebr. 12.* — *Cant. 7.* — *Pſal. 118.* — *Luc. 8.* — † *infirmata*] orig.

HInc etenim.] CASVS. Probat Gregorius in hoc cap. quod illi qui vitijs ſubiacent, panes Domino non valent offerre: nec ad miniſterium eius accedere, cum aliena peccata non poſſunt diluere: quia in veteri teſtamẽto corpore vitiati & maculati repellebantur a miniſterio. Et hoc probatur xij. exemplis vitiorum quę vitia figuraliter intellecta in nouo teſtamẽto repellunt. Vnde exponit [illegible] quid per vnum quodque vitium deſignetur & quare repellantur a promotione. Sequẽs cap. patet.

a ¶Hinc.] Probat Greg in hoc c. quod vitioſi non poſſunt offerre panes Domino, nec aliorum peccata diluere: quia in veteri teſta. corpore vitiati repellebãtur & hoc probat xij. exemplis: quæ vitia figuraliter intellecta in nouo teſtamento repellunt.

b ¶Vel põderoſus.] ideſt, criminoſus.

c ¶Seruabit.] Ne labatur in hęreſim.

d ¶In tenebris.] Peccatorum.

e ¶Ex nimia.] Nimia ſubtilitas in iure reprobat. extra de iudi. dilecti. & ſic fit aliquid in iure cõtra rationem gratia diſputãdi. ff. ad legem Aqui. ita vulneratus in fi. & magis ualet ſimplicitas quã difficultas Inſt. de fidei commiſſ. hæredi. §. ſed quia ſtipulationes.

f ¶Faciem.] ideſt, rationem, quę eſt facies cordis.

a ¶Et

a ¶ Et eo.] ideſt, ideo.
b ¶ Quo.] .i. quia.
c ¶ Aliarum.] Improprie ponitur, ſic ſupra 26. diſtinctio. deinde, ibi cum cęteris criminibus.
d ¶ Pōderoſus.] Per immundam cogitationem.
e ¶ Ad opus.] Ex hoc videtur quod occultū peccatū impedit promouēdum 1. & ex eo ſequitur ibi, & grauat in abditis. Sed contra argu. 50. diſtin. ſacerdotes. quia latentia peccata non habent vindictam quo ad eccleſiam militātem, vt 32. q. 5. Chriſtiana & 32. diſt. erubeſcant.

1 Hoc hodie determinat extra de tēpo. ord. c. 5.

Sa-

ſcunt: quæ qui infuſione crebra atteruntur: etiá acies pupillæ vitiatur. Et ſunt nonnulli, quorum ſenſum carnalis vitæ operatio ſauciat: qui uidere recta ſubtiliter per ingenium poterant: ſed vſu prauorum actuum caligant. Lippus itaque eſt, cuius ſenſum natura exacuit, ſed cōuerſationis prauitas cōfundit. cui bene per Angelum dicitur: [Collyrio inūge oculos tuos, vt videas.] Collyrio quippe oculos, vt uideamus, inungimus, cum ad cognoſcendam veri luminis claritatem intellectus noſtri aciem medicamine bonæ operationis adiuuamus. ¶Albuginem vero habet in oculo, qui veritatis lucem videre non ſinitur: quia arrogantia ſapientiæ, ſeu iuſtitiæ cæcatur. Pupilla namque oculi nigra videt: albuginem tolerans nihil videt, quia videlicet ſenſus humanę cogitationis, ſi ſtultum ſe peccatorem, quæ intelligit, cognitionem intimæ claritatis apprehendit. Si autem candorem ſibi iuſtitiæ, ſiue ſapientiæ tribuit; à luce ſe ſupernæ cognitionis excludit: & eo [a] claritatem veri luminis nequaquam penetrat, quo [b] ſe apud ſe per arrogātiam exaltat, ſicut de quibuſdam dicitur: [Dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt.] ¶Iugem vero habet ſcabiem, cui carnis petulantia ſine ceſſatione dominatur. In ſcabie etenim feruor viſcerum ad cutem trahitur, per quam rectè luxuria deſignatur, quia ſi cordis tentatio vſque ad operationem proſilit, nimirum feruor intimus vſque ad cutis ſcabiem prorupit, & foris iam corpus ſauciat, quia dum in cogitatione voluptas non reprimitur, etiam in actione dominatur. Quaſi enim cutis pruriginem Paulus curabat abſtergere, cum dicebat: [Tentatio vos non apprehendat, niſi humana:] ac ſi apertè diceret. Humanum quidem eſt tentationem in corde perpeti; dæmoniacum vero eſt in tentationis certamine in operatione ſuperari. ¶Impetiginem quoque habet in corpore, quiſquis auaritia uaſtatur in mente: quæ ſi in paruis non compeſcitur, nimirum ſine menſura dilatatur. Impetigo quippe ſine dolore corpus occupat, & abſque occupati tædio excreſcens membrorum decorem fœdat: quia & auaritia captiuam animam, dum quaſi delectat, exulcerat: dum adipiſcenda quæque cogitationi obijcit, ad inimicitias accedit, & dolorem in vulnere non facit, quia æſtuanti animo ex culpa abundantiam promittit. Sed decor membrorum perditur: quia aliarum [c] quoque virtutum per hanc pulchritudo deprauatur; & quaſi totum corpus exaſperat; quia per vniuerſa vitia animum ſupplantat, Paulo atteſtante, qui ait: [Radix omnium malorum eſt cupiditas.] ¶Ponderoſus [d] vero eſt, qui turpitudinem non exercet opere; ſed tamen ab hac cogitatione continua ſine moderamine grauatur in mente: qui nequaquam quidem vſque ad opus [e] nefarium rapitur; ſed eius animus voluptate luxuriæ ſine vllo repugnationis obſtaculo delectatur. Vitium quippe eſt ponderis, cum humor viſcerum ad virilia labitur; quæ profecto cum moleſtia dedecoris intumeſcunt. Ponderoſus ergo eſt, qui totis cogitationibus ad laſciuiam defluens, pondus turpitudinis geſtat in corde, & quamuis praua non exerceat opere, ab his tamen non euellitur mente, sed ad uſum boni operis in aperto ualeat aſſurgere; quia grauat huc in abditis pondus turpe. ¶Quiſquis ergo quolibet horum uitio ſubigitur; panes Domino offerre prohibetur, ne profecto α diluere aliena delicta non ualeat is, quem adhuc propria deuaſtaut. ¶Quia igitur paucis ad magiſteriū paſtorale dignus qualiter veniat, atq; hoc indignus qualiter pertimeſcat, oſtendimus; nunc is, qui ad illud dignè peruenerit, in eo qualiter viuere debeat, demonſtremus.

Apoc. 3.

Rom. 1.

1. Cor. 10.

1. Tim. 6.

Sic & Arnobius

α ¶Ne profecto.] *Sic etiam in originali impreſſo. In aliquot Gratiani manuſcriptis legitur.* Nec ꝑfecto diluere aliena delicta valet is, que adhuc ꝓpria deuaſtant.

SAcerdotes.] CASVS. Hoc cap diuiditur in duas partes. In prima parte reprehenduntur ſacerdotes, quia nomen Domini deſpiciunt: & quantum in ſe eſt, panem pollutum offerunt: quod fit cum quis indigne ad altare accedit, vel ſacerdotium ſimoniacè acquiſiuit cum do-

e ¶Vſquequo.] Dictum fuit ab Helia fugiente iram Reginæ Iezabellis vniuerſo populo colenti Baal. 3. Regum, 18. nam deficit ambobus qui vult ſeruire duobus, & 26. d. acutius 1.

f ¶illum.] ideſt, alium.

Helias Iezabel fugiens quib. verbis vſus ē ad populum.

Item Hieronymus ſuper Malachiam ad c. 1.

¶Indoctus, terrena lucra ſectans, vitioſus ordinari non debet. Cap. II.

SAcerdotes nomen Domini deſpiciunt, & quantũ ad ſe [a], panem pollutum offerunt, qui ad altare indigne accedunt, quique dato munere ſacerdotium præſumunt. Panem quoq; polluit, qui doctrinam Domini in populo male diſpergit †, & qui honorat potentem [b], & deſpicit pauperem [c] †. *& infra* ¶[Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum eſt? &c.] ſuperius accuſati de panibus nunc accuſantur de victimis. Cæcum animal offert, qui ordinat indoctum loco docti, magiſtrumq; facit, qui vix diſcipulus eſſe poterat. Claudũ offert, qui lucra terrena quærentem locat [d], vt pote pedem in diuerſa ponentem, vnũ in diuinis, alterũ in carnalibus, cui poteſt inferri illud de libro Regum, [Vſquequo claudicatis in duas partes?] Lãguidum, & pigrum probat [α] patientem, dicens illum [f] negligentiæ redarguendum. Indignum eſt enim [g] dare Deo, quod dedignatur homo.

Senſus aliqua ex parte.

Concord. in l. 1. C. vet. iure & in au de mona. coll. 1.

† *al. diſpertit.*

3. *Reg.* 18.

[α] ¶Probat patientem.] *Sic interpungitur etiam in manuſcriptis, & in gloſſa, cum tamen ita poſſet etiam diſtingui.* & pigrũ probat, patientem dicens illum, &c.

g ¶ Indignum eſt.] contra ſupra 41. diſ. nõ cogantur, ſed ibi de rebus: hic de perſonis.

1 Conc. text. in c. 1. de eo. q ar. bel depo. & de feu. c. 1. coll. 10.

DISTINCTIO L.

EX præmiſſis [h] *auctoritatibus liquido monſtratum eſt: quòd varijs criminibus irretiti in ſacerdotes ordinari non poſſunt. Nunc autem de eiſdem quæritur, vtrum poſt peractam † pœnitentiam, vel in proprijs ordinibus remanere, aut ad maiores gradus conſcendere valeant. Multorum auctoritatibus, varijs criminibus irretiti a proprijs ordinibus deijciuntur, & ab acceſſu maiorum prohibentur.*

† *al. actam.*

Vnde Gregorius Conſtantino Mediolanenſi epiſcopo, lib. 4. epiſt. 17. ſiue c. 61.

EX præmiſſis.] Hæc diſt. diuiditur in 7. partes in quarũ prima dicit, ꝙ lapſi nõ poſſunt reparari, & hoc probat per 12. auctoritates. Secunda ibi, [Ecõtra exemplis.] Tertia ibi, [Quũ igitur.] Quarta ibi, [De lapſis.] Quinta ibi, [Qd vero] Sexta ibi [Itẽ obijcit] Septima ibi. [Apoſtatæ] Ioan. de Fan

CASVS. Supra monſtratum eſt, ꝙ criminoſi ordinari nõ poſſunt. In hac vero 50. d quæritur, an tales poſt pœnitentiã poſſint in ſuis ordinib. remanere, & ad ſuperiores ordines aſcendere probat multis auctoritatib. ꝙ ipſi prohibent, nec pñt aſcendere, & hoc facit vſq; ad §. [Econtra.] Demum probat contrarium vſq; ad §. [Quomodo.] & ibi incipit ſoluere.

h ¶ Ex pręmiſſis.] Tractauit hucuſque magiſter de qualitate ordinandorũ. In hac d. 50. tractat primo de iã promotis, an ipſi poſtquã lapſi ſunt, valeant reparari? Et primo allegat, ꝙ nõ poſſunt reparari: poſtea allegat ꝓ parte contraria, & hoc bñ ſoluit inf. ea. [Qũo.] & pro parte prima allegat vſq; ad §. [Ecõtra.] & poſtea inducit multa c. ad probandam ſolutionem ſuã, vſq; ad §. ſed illud vbi aliam ponit: & eam probat per c. ſeq. vſque ad §. [Quod vero.] & poſtea adiungit de lapſis in hæreſim [2] quod non ſit eis communicandum ante reconciliationem. Ab illo § [Quod vero.] ſubiungit tractatum de homicidijs vſque ad illum §. [Præmiſſis] Deinde addit de ſolemniter pœnitentibus, ꝙ non debeant ordinari, vel ad militiam ſæcularem redire: & quòd clericis talis pœnitentia non ſit imponenda, & pro quibus culpis ſit imponenda. Vltimo ſubdit de apoſtatis, qui nec ad habitum ſæcularem, nec ad clericatum aſcendere poſſunt poſt pęnitentiam. Circa lapſos tres regulæ ſunt notandæ [3] quæ continentur infra ead. diſt. vt conſtitueretur. Prima regula ſecundum H. hæc eſt, vt. Qui mortaliter peccauit poſt baptiſmum, non promouca-

2 Scilicet in §. de lapſis. Laur.

Lapſorũ reparatio trib. regulis declaratur.

3 Scilicet in cõe cõtinentes. Laur.

doctrinam populo male diſpergit, deſpicit pauperẽ, honorat potentẽ. In 2 parte, quæ incipit ibi, [Si offeratis.] reprehenduntur qui indignos inſtituũt, & hoc facit auctoritate veteris teſtã. in qua reprehenduntur ſacerdotes vete. teſta. qui Dño offerebant animalia cęca, clauda, & languida, & etiam pigra. quæ vitia hodie figuraliter intellecta repelluntur in nouo teſtamento.

a ¶Ad ſe.] No. ꝙ aliquid dicitur malum quo ad ſe. ſic 1 q. 1 quod quidam, & q. 3. ſaluator. ſic matrimonium dicitur ſolui quo ad ſocerum, qui repudium miſit: non quo ad coniuges. ff. de dona inter vi. & vxo cũ hic ſtatus, §. & ſocer. & facit qđ aliquid ꝗtum in ſeipſo eſt. 11. q. 3. inter verba. ſic 22. q. 2. §. vlt. in fi. de cõſe. d. 4. quęris

b ¶Potentem.] In eo quod potens eſt.

c ¶Pauperem.] inf. 11. q. 3. pauper.

d ¶Locat.] in dignitate.

mouéatur, vt 25. diſt. primum. 1. q. 7. ſi quis omnem. Secunda eſt. Promotus ſi mortaliter peccat deijciendus eſt infra cap. qui ſemel. Tertia eſt, Qui ab ordine deponitur amodo non reſtituitur. inf. ea. c. 1. & 2. & c. peruenit. & vbicunque mitius agitur, diſpenſatio eſt. Iſtæ autem tres regulæ ſecúdum tres opiniones recipiunt interpretationem. Quidá enim dicunt, quod omne peccatum mortale impedit promouendum, & deijcit iam promotú 1. & ſi talis ſit promotus, & egerit pœnitétiam: tamen non poteſt miniſtrare ſine diſpenſatione. Alij intelligunt de magnis criminibus prędictas regulas: quia minora poſt pœnitentiam non repellunt, nec deijciunt, vt 81. diſt. c. Apoſtolus. & diſt. 46. clericus, 5. q. 4. in loco 68 diſt. c. 1. quia nec omne publicum crimé animæ mortem irrogat. Inſt. de pub. iud. § vlt. Tertij intelligunt prædictas tres regulas de manifeſtis occulta ení poſt pœnitentiam non repellút, nec deijciunt imo iure communi promouetur, & ſi promotus eſt, remanet in ordine ſuo if. ead. c. de his vero. & c. præcedendi. & hęc opinio verior eſt, & benignior: hoc tñ excepto, quod maxima peccata etiam occulta repellunt, vt de hoc plene dixi ſup 25. d. c. vlt. De adulterijs autem, & ſimilibus poteſt eps ſimplex diſpéſare. extra de iud. at ſi clerici inf. ea contumaces. de maioribus non inf. ex. minor. & in ſimonia. 1 q. 1. erga, & ſecundum quoſdam in omnibus criminibus diſpenſat vbi non prohibetur. extra de ſent. excó. nuper. & de pœn d. 6. §. 1. in fi. & 82. diſt. presbyter, & in pluribus caſibus inuenio epm poſſe diſpenſare, vt notaui, 1. q. 7. §. niſi rigor. Petrus Hiſpanus contrariu dixit. nam cum in quibuſdam certis caſib. ei permittitur diſpenſare, ergo in alijs prohibetur: argum. 25. diſt. qualis, & C. de procu maritus 2. Quis autem cum depoſito poſſit diſpenſare dixi. 2. 5. ideo. Cum ſuſpenſo auté, vel pœnitente etiá in hæreſi bene diſpenſat eps. inf. ead. presbyteros. Io. Iſtæ opiniones hodie terminantur per decre. Greg in extrauag. de temp. ord. quæſitum vbi reprobatur opi. Io. & credo, quod epiſcopus ſemper poſſit diſpenſare, niſi ei prohibeatur expreſſe a iure, vt 27. q. 2. lex diuinæ in fi. & extra de ſent. excom. nuper B.

1 Mortaliter peccat qui poſt baptiſmum peccauit, ſi ſe promoueri permittit: vel ſi iá ſuſcepto remanet. quátumcunque egerit pnīá: niſi cum eo fuerit diſpenſatum.

Iſti intelligunt regulas prout ſonát. L.

Epiſcopus í quib crimínib. diſpéſet

2 Extra de transl. epi c. 2. ver. nec quod de ceſſione. &c. ſm Lau.

¶Lapſi in ſuum ordinem reparari non poſſunt Cap. I.

SI lapſis [a] ad ſuum ordinem reuertendi licentia conceda tur vigor canonicæ proculdubio frangitur diſciplinę: dum pro reuerſionis ſpe [b], prauæ actionis deſideria quiſque concipere non formidat. *& poſt pauca.* ¶Illud igitur præ omnibus ſtudere, vt lapſos, in ſacrum ordinem nullius vobis ſupplicatio [c] aliquo modo reuocare [d] ſuadeat, ne huiuſmodi non ſtatuta [e], ſed temporaliter data credatur eſſe vindicta.

Anſ. 8. c. 35. & lib. 11. c. 13. Iuo p. 6. c. 80. Pann. l. 3. c. 145.

Item Martinus Papa I. Amando epiſcopo.

¶Qui poſt ſuam ordinationem labitur depoſitus permanebit. Cap. II.

QVi ſemel poſt ſuam ordinationem in lapſum ceciderit, deinceps iam depoſitus erit, nullumq; gradum ſacerdotij poterit adipiſci [f].

Pann. l. 3. c. 141.

Item Gregorius Papa Sabiniano epiſcopo, lib. 7. epiſtola 25.

¶Presbyter poſt lapſum nulla ratione in ſacro ordine reputari valet. Cap. III.

PResbyterum, de quo nos fraternitas tua latoris pręſentium legatione † conſuluit, nulla ratione in ſacro ordine poſt lapſum, aut permanere [g] aut reuocari poſſe cognoſcas. Circa quem tamen mitius [h] agendum eſt: quia commiſſum facinus facili [i] dicitur profeſſione confeſſus.

Anſ. l. 8. c. 26. Pann. l. 3. c. 146. † al. relatione.

Item Ioannes 8. Cœnomantico † Vticenſi epiſcopo.

† al. Cœnomanico Venetienſi.

b ¶Spe.] Quib. facilitas veniæ, &c. vt 15. q. 4. eſt iniuſta, & ext. de vi. & hon. cler. vt clericorum.
c ¶Supplicatio.] Carnalis, ſed ſpūalis bñ inf. ea clerico.
d ¶Reuocare.] inf. 15. q 4. eſt iniuſta.
e ¶Non ſtatuta.] Perpetuo. Qui enim deponitur, perpetuo deponitur, vt hic 3. & 81. diſt. ſi quis clericus. & C. de pœ. ſeruus. Arg contra 33. q. 4. non oportet 2. Ibi ſimpliciter ponitur, ſeparentur: & tamen ſeparantur ad tépus, non perpetuo, vt extra de conſt. ex literis. in fi. Sed certe illa non ſunt contraria: quia ibi nulla ſuit depoſitio & eſt hoc ideo ſtatutum, ne leges ludibrio fiant, vt C. de bon. quæ lib. l. vlt. §. fi. & eſt ſi. quod lex dicit, quod damnatus de crimine ad militiam non recipitur, vt ff. de re mili. qui cum vno. § adulterio.

Depoſitio perpetua.

3 Nō verbi ſtatuere, ita perfectum a gnat. de ... d. 1. §. hoc ... ſm Laur ... quod quique iuris. l. 1.

QVi ſemel] ¶Adipiſci.] Hoc c. intelligitur de rigore 25. d. primum. inf. ead miror. vel in maioribus, vel de manifeſtis criminibus ext. de temp. ord. c. fin. ſic non ob 82. d presbyter. & 15 q. vlt. hi qui.

SI lapſis.] CASVS. Conſtantinus Mediolan. eps quæſiuit a Gregorio, an cuilibet lapſo debeat licentia dari ad ſuum ordiné reuertendi? Et reſpondet quod non. triplici ratione. quia ſi hoc fieret, vigor eccleſiaſticæ diſciplinæ frangeretur: & quilibet propter ſpem reuerſionis praua deſideria concipere non formidaret, & præterea vindictam ſibi inflictam putaret eſſe temporalem, & nó perpetuam Sequens c patet.

Eps an poſſit ſemper diſpenſare.

a ¶Si lapſis.] Hoc cap loquitur de depoſito, vt patet per fin.

PResbyterum.] CASVS. Sacerdos quidam fuit lapſus in crimine, de quo poſtea in iudicio fuit ſponte confeſſus, quare quæſiuit epiſcopus Fabianus, an poſſet in ſacro ordine remanere, vel reuocari deberet? Et reſpondet Gregorius, quod non. Sed quia ſponte confeſſus eſt, mitius eſt agendum cum ipſo. ſ. vt nomen ſacerdotis retineat, vel in minoribus ordinibus remaneat.

g ¶Aut permanere.] Simile ſup 24 d c. vlt. inf. 15. q vlt. ſi quis presbyter. contra. Sol. in inferiori miniſtrauit, vt ibi: ſed in ſuperiori, vt hic.

h ¶Mitius] Argu quod mitius agitur cum confeſſo, quàm cum conuicto 4, vt infra eo de his vero & 16 q. 5 vlt. Si quis presbyter. Si 61. d. quia ſimpliciter. 1 q. 5 præſentiu. Arg. contra 24. d. c. vlt Sed ibi timore probationum eſt confeſſus hic ſponte.

4 Cōco ... in l. 1. & ... gl & Do. C quæ appel non recip.

i ¶Facili.] ideſt, ſponte, vt extra de homic lator.

Miror.]

MIror.) CASVS. Quidam epiſcopus volebat cũ quodam ſacerdote homicida diſpenſare: & perſuadebat dño Papæ, vt ei poſt perpetratũ homicidium concederet miniſtrare. Sed Io. Papa eum reprehendit, dicens hoc fieri non poſſe poſt quantamcunque pœnitentiam: ſed diluat tam immane flagitium lachrymis; vt poſſit inuenire ſuffragium ſalutis.

a ¶ Miror.) Hic habes quòd eps non põt diſpenſare 1 cum homicida: item nec cum ſimoniaco, vt 1.q.1.erga. niſi quandoque, vt 1.q 5.c.1.& vlt. Ioan. De ſimoniaco eſt expreſſum extra de elect. c.penul. vbi dr̃, qđ ſi aliquo ignorante ſit commiſſa ſimonia, eps cum eo poteſt diſpenſare, ſi in ſimplici beneficio ſit commiſſa ſimonia: ſecus ſi in prælatura ſi aũt eo ſciente ſit facta: epiſcopus non poteſt diſpenſare cũ eo. ext. de ſimo. nobis. B. Item nec cum depoſito ſm quoſdam, vt 2.q.6.ideo: item nec cum eo qui excõicatus celebrat. vt 11. q. 3. ſi quis eps. & 7.q.1. ſi quis presbyter, licet ſit arg. contra 2.q.5.quãto. Sed illud de mandato Papæ. Item nec cum eo qui accedit ad iudicium ſæculare, vt 21.q.5. ſi quis eps. Item nec cum bigamo, vt ext. de big. c. de bigamis, & 34. diſt. lector. Io. Nec diſpenſat hodie cũ filiis presbyterorum, vt ext. de fil presby. c.pen. vbi ſcilicet miniſtrauit pater immediate. B. Diſpenſat autem in pleriſque criminib. vt notaui 1.q.7 §. niſi rigor. & generaliter vbi non prohibetur epo diſpenſatio, ſemp̃ diſpenſare põt, vt extra de ſentẽ. excom. nuper licet quidam dicant, ꝙ in illis ſolis caſibus diſpenſabit vbi a iure ei permittitur; quia cum in quibuſdam criminib. ei cõceditur diſpenſatio, vt extra de iud. at ſi clerici. ergo in aliis ei prohibetur. argu. 25. diſt. qualis. & C de procu. maritus. Et licet diſpenſatio ſit ius quod peti non poteſt: tamen qñque eps tenetur diſpenſare, vt infra ea, vt conſtitueretur. in fi. &c. ſi quis diaconus & cap. domino ſancto, & 1. quæſt. 2. diſpenſationes. & 23. q. 1. noli. in fine.

b ¶ Homicidium.) Sponte, vt extra de homic. lator.

c ¶ Suadere.) Plus enim eſt ſuadere, quam compellere. ff. de ſer. cor. l. 1. §. perſuadere & plus punitur ſuaſor, quam faciens. 19. diſt. tanta. Ioan.

¶ Poſt perpetratum homicidium ſacerdotale officium miniſtrari non poteſt. Cap. IIII.

Ino p.6.c.114.& par. 10.c.41. Pann.l.3.c.135.

MIrora minus doctam ſcientiam tuam ſacerdotẽ putare poſt perpetratum homicidium[b] poſſe in ſacerdotio miniſtrare, imò (quod eſt ineptius) uobis ſuadere[c] velle, vt ipſi tali præſumptioni p̃beremus aſſẽſum. Quis enim tam demens, tamque peruerſi ſenſus, tale quid æſtimaret, vel poſt quantamcunque pœnitentiam conceden dum, cum omnino ſit canonicæ diſciplinæ contrarium? Debet ergo ſacerdotio priuatus lachrymarum fonte flagitium tam immane diluere, vt talibus ſaltem remedijs curatus, ſalutis poſſit inuenire ſuffragium.

Item Nicolaus Papa:

¶ Ad maiorem gradum clericus prouehi non poteſt, qui paganum occidit. Cap. V.

Ino p.6.c.120.

CLericum, qui paganum occiderit[d], non oportet ad gradum maiorem prouehi, qui carere etiam debet acquiſito: homicida enim eſt. Nam cum diſcreti ſint milites ſæculi a militibus eccleſiæ, non cõuenit militibus eccleſiæ militare[e] ſæculo, per quod[f] ad effuſionem ſanguinis neceſſe ſit peruenire.

CLericorũ CASVS Clericus quidam occidit pagnnum: poſtea volebat ad ordines promoueri maiores. quæſiuit quidam epiſcopus an poſſet? Et rũdet Papa, quòd non: imò carere debet etiam acquiſito. Nam milites eccleſiæ non debent ſæcularem militiã exercere, per quam neceſſe ſit ad ſanguinis effuſionem peruenire.

d ¶ Occiderit.) Sponte. B.

e Militare.) Per hoc patet qđ loquitur de illo, qui in bello fuit. hortari tamen poteſt clericus aliquos ad defenſionem ſuæ eccleſiæ. 23. q 8. vt pridem. arg. de his qui not. infa. ob hæc verba. § vlt.

f ¶ Per quod.) Arg. quòd ratione vnius delicti imputantur omnia delicta, quæ ſequuntur ex illo, vt 15. q. 1. ſi quis inſaniens. 22. q. 4. inter. ff. quod met. cau. ſi mulier. Argu. contra ext. de ſpon. veniens. ADDITIO. Et facit qđ not. inf ea. quantum in glo. hic patet, ibi dicam. Sed Ber. contra loquitur in matrimonio, in quo licet quis ſua culpa cadat in metum, non nocet, ut extra quòd metus cau. Abbas. Arch.

Imputantur multa p̃p vnũ delictũ.

Item. Osbaldo choriepiſcopo Quadrantino.

¶ Qui defendendo ſe paganum occiderit, ſacerdotali careat officio. Cap. VI.

DE his[g] clericis, pro quibus conſuluiſti, ſcilicet qui ſe

DE his.] CASVS. Quidam clerici defendendo ſe, paganum occiderunt: quare quæſiuit Quadrantinus epiſcopus, an peracta pœnitentia poſſint ad priſtinum gradum redire, vel aſcendere ad altiores? Et reſpondet ꝙ non, quia Papa non dat eis licentiam aliquem hominem occidendi; & ideo melius eſt illis in gradu inferiori irreprehenſibiliter famulari. quam alia indebite appetendo in profundum inferni demergi.

g ¶ De his.] Circa illos, qui cõmittũt homicidiũ, diſtingue ſic. quia aut cõmittit homicidiũ ex neceſſitate, aut ex caſu, aut ex voluntate. Si ex neceſſitate: aut illa neceſſitas eſt euitabilis: aut ineuitabilis. Si eſt euitabilis, ad ſuperiores ordines non poteſt aſcendere: ſed in iam ſuſceptis toleratur 2. ut inf. ead. de his clericis. Si fuit ineuitabilis neceſſitas, ſine omni diſpenſatione poteſt miniſtrare in ordine iam habito ſed ad ſuperiores habendos petet diſpenſationem, vt extra de homicid ſuſcepimus. &c. 2. Nec obſt ext. eod. lator. vbi dr̃, ꝙ ad ſuperiores talis licitè promouetur: q̃a hoc intelligo ex diſpenſatione 3. Ioan. Sed certè quidquid dicat Ioan. de neceſſitate ineuitabili, capitulum videtur expreſſe dicere ꝙ talis neceſſitas in nullo obſit, vt inf. ea quia te quaſi obnoxium. De hoc notaui in quæſtionibus. B. Si uero caſu committitur homicidium: aut dedit operam rei licitæ, aut non. Si dedit operam rei licitæ, ei non imputatur: ſed poteſt miniſtrare in ſuſcepto, & aſcendere ad ſu-

Homicidiũ vtrum impediat promouendos, & deiiciatiam promotos.

2 Scilicet de mia, vt not. ext. de hom. ſicut vbi plenè de hoc.

3 Vel dic ꝙ ibi fuit caſus fortuit', vt not. inf. ea de his clericis. in glo. l. in fi. Arch.

Scilicet in ordine, ſed i beneficio ſic ext. de cler. pugn. in du. clericus, infra, c. p̃sbyteros. & ca. ſtudeat. Di- i põt ꝙ hoc a miror. lo- quitur in ho- micida no- torio, ſiue manifeſto, & volunta- io de hoc, ꝗ & not. ex. eod. de ſ vero Ar.

1 Et c hi qni & ca. ſi duo. niſi forte grande ſcandalum inde oriretur: qa tunc inducitur ei purgatio. ext. eod. ex litteris 1. & no ext. de homic. cum dilectus i gl. qui tñ, & c. q̃ fuit gl. vin.

ſuperiorem, vt extra eo. c. vlt. & inf. ea. ſæpe 1. & ext. eo. Ioannes. Sed ſi illicitæ rei operam dedit, tunc nec in ſuſcepto poteſt miniſtrare, nec ad ſuperiorem aſcendere, vt inf. ea. clerico. & c. ſi quis voluntate. Si vero voluntate occidit nunquam diſpenſandum eſt cum eo ſecundum quod loquitur ca. maior. H. tamen cum ſuo rigore dixit ꝙ in nullo caſu pōt homicida promoueri: quia potius debet quilibet permittere ſe occidi, quam aliũ occidere, vt 32. q. 5. ita ne. & dicit quod hoc verbum, & conſulendi, ponitur pro verbo præcipiendi, vt 28. q. 1. ſic enim. Item ſecundum H. etiam ſi crimen homicidij ſit occultũ: tñ poſt pęnitentiam non pōt exequi ſuũ officiũ ſecus eſt ſm eũ in quolibet crimine alio, vt inf. ea. de his. niſi in ſimonia. Io. Ex hoc expreſſe dī ext. de temp. ord. ca. vlt. & ita duo crimina tñ excipit. ſcilicet ſimoniam, & homicidium. Argu. ext. de accuſ. inquiſitionis. B. Alii autem pleriq; dicũt ꝙ ſiue ſit homicidium, ſiue aliud crimen, dummodo ſit occultum, poſt pęnitentiam bene exequitur officiũ ſuum ſine omni diſpenſatione licet nō poſſit ꝓmoueri. Sed in ſimonia poſt nullam pęnitentiam poteſt exequi officium ſuum. 1. q. 1. ergo. Hodie autē obtinet opinio H. circa crimen occultum. vt ex t de accuſ. inqſitionis. B.

a ¶ Defendēdo.) In caute ſine moderamine. cuilibet eñ licitũ eſt ſe defendere cũ moderamine, vt ſu. di 1. ius naturale. & extra de app. c. ſignificauit. C vnde vi. l. 1.

d ¶ Si quis.) Iudex executor & aſſeſſor in cauſis criminalibus non poſſunt promoueri. hoc non eſt ratione peccati: quia non peccant ita faciendo 2. vt 23. qō 4. quæ ſitum & 5 quæſ. miles. ſed propter irregularitatem, quam ex tali facto contraxerunt.

e ¶ Aut

2 Ideo dicebat Ber. q̃ illud c intelligebatur de illis qui non peccauerunt.

defendendo a, paganum occiderunt, ſi poſtea per pęnitētiam emēdati poſſint ad gradum priſtinum redire, aut ad altiorem cōſcendere, ſcito nos nullam occaſionem dare, nec vllam tribuere eis licētiam quemlibet hominem quolibet modo occidendi. Verum ſi cōtigerit, vt clericus ſacerdotalis ordinis ſaltem paganum occiderit, multum ſibi conſulit, ſi ab officio ſacerdotali receſſerit; ſatiuſq; eſt illi in hac vita Domino ſub inferiori habitu irreprehenſibiliter famulari, quam alta indebite appetendo damnabiliter in profundum demergi.

Item ex concilio Agathenſi, c. 50.

¶Cadat ab officio epiſcopus, presbyter, aut diaconus capitale committens crimen. Cap. VII.

SI epiſcopus, presbyter, aut diaconus capitale crimen commiſerit, aut chartam b falſauerit, aut falſum teſtimonium c dixerit, ab officij honore depoſitus in monaſterium detrudatur, & ibi quamdiu vixerit, laicam tantummodo communionem accipiat.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 26.

¶Qui homicidij, facto, aut præcepto, aut conſilio poſt baptiſmum conſcius fuerit, clericus non ordinetur. Cap. VIII.

Apud Mar. Brac.

SI quis d viduam, aut ab alio dimiſſam † duxerit, non admittatur ad clericatum. Quod ſi irrepſerit, deijciatur. Similiter, ſi homicidij aut facto e, aut præcepto f, aut conſilio g, aut defenſione a h poſt baptiſmum i conſcius fuerit, & per aliquam ſubreptionem ad clericatum venerit, deijciatur, & in fine vitæ ſuæ † laicam cōmunionem tantummodo recipiat.

Anſel. 7 c. 11. Ex cã. 18. Apoſ. † al. relictam. † al. ſua communionem recipiat.

a ¶ Defenſione.) *In codice Lucenſi Regio, (in quo ſunt etiam hæc capitula a Martino Bracarenſi epiſcopo collecta) & apud Anſelmum, & in editione conciliorum tribus tomis in margine legitur,* aſſentione: *cui lectioni conuenit quod legitur in concilio Triburienſi, c. 11. circa finem.*

Item Gregorius Ianuario epiſcopo Calaritano, lib. 3. epiſt. 26.

Conſilium facit vt quis puniatur.

Homicida ante baptiſmum an ꝓmoueri poſſit.

3 Queſtio venialis eſt: de qua habuiſti 21. di. in pri. & ibi de hoc. & & 51. diſt. in ſum. & 26 d. deinde Ar.

SI eps.) CASVS Quæſitum fuit in concilio Agathen. quam pœnam debeat pati eps, presbyter, vel diaconus, qui capitale crimen commiſerit, vel chartam falſauerit, uel falſum teſtimonium dixerit? Et reſpondet, ꝙ deponi debet, & detrudi in monaſterium ad agendam pœnitentiam: vbi donec viuit, non niſi laicam tantummodo communionem accipiat.

b ¶ Aut chartam) Dic vt ſup. 19 diſt in memoriam.

c ¶ Teſtimonium.) infra 5 q. 6 presbyteri 2.

SI quis viduam. CASVS. Statutum fuit in concilio Martini Papæ, ꝙ ſi quis duxerit in vxorem viduam vel relictam: aut homicidium commiſerit facto præcepto, conſilio, vel defenſione, poſt baptiſma promoueri non poteſt: & ſi irrepſerit, deponatur & eijciatur, & in fine ſuæ vitæ communionem accipiat.

e ¶ Aut facto.) Vt miles.

f ¶ Aut præcepto.) Vt iudex.

g ¶ Aut conſilio.) Vt aſſeſſor. & ita ex cōſilio punitur aliquis, contra illud. ff. man. l. 1. in fi. & l. denique. Sed nunquid addi debet de volũtate? arguitur quod ſic 1. q. 4 quia præſulatus. in fine, quod non concedo licet ante quam fiat, vellet illud factum eſſe: vel poſt factum, gratum habeat

h ¶ Defenſione.) Euitabili. B.

i ¶ Poſt baptiſmum.) Ergo ſi ante baptiſmum, poteſt. Bazianus dixit: ſi ante baptiſmum occidit non peccando, vt iudex, non poteſt promoueri quia non tollitur irregularitas: ſed ſi occidit peccãdo, tollitur totum Io. Et ſic melioris conditionis eſt peccans quam non peccãs. De hoc quid iuris ſit, notaui in quæſtionibus. 56. diſt. in gl. videtur. B. 3.

Perue-

PEruenit.) CASVS. Epiſcopus Caralitanus reſtituebat clericos lapſos in crimen fornicationis ante pœnitentiam, vel poſt: prohibet Greg. dicens quòd tales carere debent ſacris ordinibus: & ad altaris miniſterium nunquam accedere.

a ¶ Fue-

Poly. l. 4. tit. 39.
Anſel. l. 8. c. 20.
Iuo par. 6. c. 78.
Pann. l. 3. c. 133.

¶ De ſacris ordinibus lapſi reparari non poſſunt. C. IX.

PEruenit ad nos, quoſdam de ſacris ordinibus lapſos, vel poſt pœnitentiam, vel ante, ad miniſterij ſui officium reuocari: Quod omnino prohibemus, & in hac re ſacratiſſimi quoq; canones contradicunt. Qui igitur poſt acceptum ſacrum ordinem lapſus in peccatũ carnis fuerit a, ſacro ordine ita careat, vt ad altaris miniſterium vlterius non accedat.

Item Venantio Lunenſi epiſcopo, libro 4. epiſt. 5. ſeu. cap. 49.

Polyc. ibidem.
Anſel. l. 8. c. 21.
Iuo par. 6. c. 83.

¶ De eodem. C. X.

ACcedens ad Gorgoniam inſulã fraternitas veſtra diſcutiat id, quod ad nos de Saturnino presbytero b ẽ perlatum eſt. Peruenit namque ad nos, quia poſtquam pro crimine lapſus ſui, à ſacerdotij ordine eſt deiectus, ad explendum miniſterium ſacerdotij præſumit accedere, & omnipotenti Deo hoſtias immolare. Quod ſi ita factum fraternitas veſtra repererit, eum ſacri corporis, & ſanguinis Dominici participatione priuatũ in pœnitentiam redigat: ita vt vſque ad diem obitus ſui in eadem excommunicatione permaneat, & viaticum tantummodo exitus ſui tempore percipiat. Sin autem eum fraternitas tua talem pœnitentiam agere cognouerit, vt ei iuſtè ad recipiẽdam inter laicos communionem, & ante exitum debeat miſereri: hoc in tuæ c fraternitatis ponimus poteſtate: *& infra.*

Eodem li. 4. epiſt. 16. ſeu c. 60.
Pann. lib. 3. c. 132.

¶ Præterea ad fraternitatis tuæ conſulta reſpondentes ſtatuimus, diaconum, & abbatem d de portu Veneris e, quem indicas cecidiſſe f, ad ſacrum ordinem non debere, uel poſſe ullo modo reuocari. Quem quidem ſacro ordine priuatum in pœnitentiam deputare te conuenit: cuius ſi poſtea actus, conuerſatioque meruerit; priorem g inter alios monachos, (vbi tu tamen decreueris) ſtandi locum obtineat h. Subdiaconi quoque, quos ſimilis culpa cõſtringit, ab officio ſuo irreuocabiliter depoſiti, inter laicos communionem accipiant. In portu autem Veneris, loco lapſi diaconi, alium, qui hoc officium implere debeat, ordinabis. Saturninum vero presbyterum, vt nunquam ad ſacri ordinis miniſteriũ præſumat accedere, ſcriptis cauere decreuimus: ſed eũ i inſula Gorgonia, atq; Capraria ſolicitudinẽ i

illi pati deberent. Et rñdet Greg. ꝙ Saturninus presbyter careat communione corporis & ſanguinis Chriſti donec vixerit. in fine tamen viaticum accipiat: niſi antea epiſcopo viſum fuerit ei eſſe miſerendum. & in ſcriptis caueat, vt de cætero Miſſam non cãtet: & gerat curam monaſteriorum in inſula Gorgonia & Capraria ſine p̃iudicio alicuius. Diaconus vero abbas ſemper ab ordine ſacro depoſitus erit; qui tñ poterit inter alios monachos priorẽ locum obtinere ſi eius conuerſatio meruerit; ſed ordinẽ nõ obtinebit, in cuius loco debet ali⁹ ordinari. Subdiaconus uero irreuocabiliter deponetur: laicam tñ cõionem accipiat.

b ¶ Presbytero.) Ergo clericus degradatus nõ retinet ordinem arg. 4. diſtin. ex antiqs & 11. q. 3. epiſcopus & 15. q. vl. ſi qs presbyter & 23. q. vl. clerici. & idem videtur p hoc quod dicitur inf. inter laicos communionẽ. Sed tñ iõ ꝙ characterẽ ſemp retinet. per id quod habes 1. q. 1. qđ quidam. & 32. q. 7. licite arg. 81. diſt dictũ. Vnde qui percutit ipſum incidit in canonem: ſal tem in memoriam priſtinæ dignitatis, vt ff. de decur. l. vl. & ff de quæſt. vnius §. ſeruus & de cõſecr. diſt 4 oſtẽditur. lo. quod non credo cũ careat omni priuilegio clericali 2: nec credo ꝙ cõficiat 3: quia omnẽ poteſtatem amiſit. B.

c ¶ In tuæ.) Ergo epiſcopus poteſt remittere pœnitentiam iniunctam a Papa. ſic. 33. q. 2. latorem.

ADDITIO. Vel de hoc vt ibi. Argu. cõtra 15. diſt. c. 2. in ſi. ibi uideas. De hoc etiam not 26. q. 7 tempora.

Degradatũ percutiẽs incurrit excõicationem.

2 Adde quæ no. in addi. c. 2. de pœn. lib. 6. & ca. dominus in gl. in verſ. ſacrilegiũ. inf. 93. diſt.

3 Hæc fuit opin Rayn. quam rec. Goff. & B. extra de cle. excom. mi. cap 1.

Abbas quẽ ordinem debeat hẽre.

a ¶ Fuerit.) De quo fuerit conuictus vel confeſſus. & hoc 1 verum eſt niſi epiſcopus cum eo diſpenſaſſet, ut extra de iudi. at ſi clerici, Sed nõne canoniſta prohibet epiſcopo diſpenſare in hoc caſu? non: ſed redarguitur indiſcreta diſpenſatio, ut dixi extra de præb. de multa.

1 Scilicet ꝙ canones cõtradicunt in hac re, &c.

ACcedens.) CASVS. Hoc cap. loquitur de quodam presbytero Saturnino, & de quodam diacono abbate, & de quibuſdam ſubdiaconis. presbyter Saturninus propter ſuum delictum depoſitus fuit. & tamẽ poſt depoſitionem Miſſas celebrauit. Diaconus vero abbas & ſubdiaconi mortaliter peccauerant, crimen fornicationis cõmittendo. Vñ Luneñ eps quæſiuit quã pœnam

d ¶ Abbatem.) Ergo abbas poteſt eſſe diaconus: quia abbas potius eſt nomen officij, quàm dignitatis. 18. q. 2. c. 1. immo in minoribus ordinibus cõſtitutus poteſt eſſe 4. abbas extra de ætate & quali. tuam.

4 Verum eſt diſpẽſatiue: & ſic loquit decre. tuam. ibi: ex tua, &c.

e ¶ Veneris.) Exiſtentem.

f ¶ Cecidiſſe.) Per crimen.

g ¶ Priorem.) Ideſt, vt ſit monachus, vt prius fuit: non tamen erit abbas.

h ¶ Obtineat.) non ordinem, vel dignitatem.

i ¶ Solicitudinem.) Vt ſit procurator loci, licet ſit infamis: quia infames non excluduntur a ciuilibus mune-

 nbus,

ribus 1, ſed honorib. Argu. C. de his qui non imple. ſti. ſacra. ſoluti ſunt. l. 1. lib. 10. & extra de æta. & qualit. tuã, & ſic procurator monaſterij poteſt eſſe infamis: ſed non procurator epiſcopi. 5. q. 3. quia eps. quia non requiritur ſumma in eis perfectio integritatis, vt 16. q. 1. legi. vt inf. ea. conſiderandum. vñ non fuit penitus immunis, vt extra de homicid. c. ſicut. §. illi quoque. tñ hoc exemplum non competit, quia iſtud fuit ante baptiſmum. f ¶ Auguſtinus.) Qui fuit Manichæus 3. ſed ante baptiſmum: & ideo non competit exemplum, &c. Ponde-

de monaſterijs gerere, & in eo, in quo eſt ſtatu, ſine cuiuſquam aduerſitate manere permittimus.

a ¶ Presbytero.] *In vetuſto codice epiſtolarum B. Gregorij. & aliquot antiquis exemparibus Gratiani legitur*, ex presbytero; *itemque inferius in hoc eodem capite:* Saturninum vero ex presbyterũ. *ſiue vt in impreſſis B. Gregorij*, ex presbytero. *Depoſitos enim presbyteros, ex presbyteros, & eos, qui monaſteria deſeruerant, ex monachos appellabant. ſicut illi qui conſulatum, aut quæſturã geſſerant, exconſules, aut exquæſtores vocari ſoliti fuerant.*

Idem Mariniano epiſcopo Rauennati, lib. 6. epiſt. 39. ſeu. c. 203.

¶ Loco lapſi alius ordinandus eſt. C. XI.

POſtquam quemquam criminaliter abſcedentem †, in locum, de quo lapſus eſt, nulla permittit ratio reuocari; & ultra tres menſes a ecclesiam vacare Pontifice ſtatuta ſacrorum canonum non permittunt: ne cadente paſtore dominicum gregem antiquus (quod abſit) hoſtis inſidiando dilaniet; fraternitas veſtra deprecationi eorum conſentire, & in loco lapſi debet epiſcopum ordinare.

Item Martinus I. in epiſtola ad Amandum.

¶ Qui poſt ordinationem ſuam in lapſum ceciderit, ſacra myſteria non debet tractare. C. XII.

SI poſt ordinationem ſuam quiſpiam in lapſum ceciderit, & præuaricationis peccato fuerit † deprehenſus] obnoxius, omnimodo prohibendum eſt, cum manibus lutulentis, atque pollutis myſteria noſtræ ſalutis tractare.

2 *Econtra* b *exemplis, & auctoritatibus probatur, poſt actam pœnitentiam proprios gradus licite poſſe adminiſtrare, & ad maiores conſcendere. Maria enim ſoror Aaron poſtquam lepra percuſſa eſt, quia in Moyſem murmurauerat, acta pœnitentia à peccato mundata, & ſanata eſt, & priſtinam gratiam prophetandi recepit. Aaron* c *autem poſt conflatum vitulum, etiam in ſummum ſacerdotem conſecratus eſt. Dauid* d *poſt adulterium, & homicidium ſpiritum prophetiæ recepit, & in proprio † gradu permanſit. Achab quoque poſt mortem Nabuthæ viri ſanctiſſimi per pœnitentiam humiliatus in regia ſede remanſit. Et ut prætereamus multa exempla veteris teſtamenti, Petrus negauit Chriſtum, & tamen poſtea Princeps Apoſtolorum factus eſt: Paulus Stephanum lapidauit* e, *& tamen à Deo in Apoſtolum electus eſt. Multi quoque ab hæreſi ad vnitatem catholicæ fidei reuertentes in ſuis ordinibus ſunt recepti: alij vero ad epiſcopalem etiam gradum ſunt promoti, utpote Auguſtinus* f, *& alij complures.*

¶ De eodem. PALEA. C. XIII.

IOannes Chryſoſtomus a duabus ſynodis orthodoxorũ

Right margin notes: 3 Arg. contra. 23. q. 6. vide ibi de hoc. — † al. cidentem. — Anſel. li. 8. c. 25. — diſt. 75. quoniam. — † al. deprehendatur] orig. — 33. q. 2. c. hoc ipsũ. — Num. 12. — Exo. 32. — 2. Reg. 11. & 12. — † al. priſtino. — 3. Reg. 21. — Matth. 26. — Ioan. 21. — Act. 7 & 9. — Burc. l. 1. c. 233. Iuo in prologo. Pann. in prologo; c. 32.

POſtquam.) CASVS. Epiſcopus qdã depoſitus fuit: canonici uolebãt aliũ eligere Archieps vel primas diſturbabat eũ reſtituere volens: qđ dicit Greg. de iure fieri nõ poſſe: & cum eccleſia vltra tres menſes vacare non debeat, præcipit Greg. Archiepõ, vt deprecationi canonicorum conſentiat, & loco depoſiti alium ordinet.

a ¶ Tres menſes.) Tres dantur ad electionem a die mortis: & alij tres menſes ad conſecrationẽ petendã. inf. 100. d. qm. & 63. d. obeuntibus, & ext. de elec. ne pro defectu. niſi per neceſſitatẽ prorogetur 2: vt 18. d. de Syracuſanæ.

ECONTRA. Hæc ẽ ſecũda pars huius diſtinctionis, in qua magiſter probat cõtrariũ eius quod ſupra probatũ eſt: ſcilicet, ꝙ poſt lapſum poſſunt reparari, ꝓbat inquã ꝑ exẽpla, & per nouẽ auctoritates. Io. de Fant.

CASVS. Supra ꝓbatum eſt, ꝙ lapſi poſt pœnitentiã nõ ſunt reſtituendi. Mõ Gratianus probat cõtra, ſcilicet ꝙ poſſunt reſtitui, & ad altiora cõſcendere: & ꝓbat octo exemplis; ſcilicet Mariæ & Aaron, Dauid, Achab, Petri & Pauli, Auguſtini, & aliorum, quorum nomina in ſequenti palea ponuntur: qui omnes poſt peccatũ ſunt reſtituti.

b ¶ Econtra.) Maria, &c. de hoc dicitur 2. q. 7. §. itẽ obijcitur.

c ¶ Aaron.) Hæc hiſtoria habetur 45. d. diſciplina.

d ¶ Dauid.) Hæc hiſtoria dicitur 2. q. 7. §. item cũ Balaam.

e ¶ Lapidauit.) Ideſt, lapidantib. cõſenſit, cuſtodiendo veſtes,

Left margin notes: 1 Iſta opin. cõiter tenetur per glo. & Docto. in c. cum deputati de iudi. &c. imperatorum de iuram. calum. Spec. in tit. de procu. §. 1. ver. item ꝙ eſt ĩfamis & Alexãder de Imo. in l. reum criminis. in fi. C. de procur. Infamis poteſt eſſe procurator. — Electio an fieri debeat intra tres menſes. — 2 De hoc 61. d. Oſius. &c. bene nouit. ibi de hoc.

epiſcoporum fuit dijudicatus †, ſed iterum fuit reſtitutus. Marcellus epiſcopus Ancyræ Galatiæ depoſitus fuit, ſed poſtmodum proprium recepit epiſcopatũ. Aſclepius dijudicatus a ſynodo, eccleſiam ſuam poſtea recepit. Lucius epiſcopus Adrianopolites damnatus a Papa Iulio recepit eccleſiam ſui epiſcopatus. Cyrillus epiſcopus Hieroſolymitanus depoſitus fuit, poſtea reconciliatus eſt eccleſiæ ſuæ. Simili modo Polychronium eiuſdem eccleſiæ. Hieroſolymitanæ pontificem Sixtus Papa damnauit, & iterum ipſe eum reconciliauit. Innocentius Papa Photinum epiſcopum damnauit, ſed poſtea eum in proprium locum reſtituit eccleſiæ ſuæ. Miſenum ᵃ epiſcopũ a Fœlice Papa damnatum Gelaſius Papa ſucceſſor illius reconciliauit †, & eccleſię ſuę reſtituit. Leontius dum eſſet presbyter, depoſitus fuit, ſed poſtea in Antiochia Patriarcha extitit. Gregorius vero quartus Papa Theodoſium, quem Eugenius eius anteceſſor presbyterij honore priuauerat, ſanctæ eccleſiæ Signinæ conſecrauit epiſcopum. Ibas namque epiſcopus dijudicatus fuit, ſed ſancta ſynodus canonica ſuam illi reſtituit eccleſiam. Rothadũ vero epiſcopum ſanctæ Sueſsionenſis eccleſiæ a ſynodo, cui Carolus interfuit, cõdemnatum, & Sophronium †, Placentinum epiſcopum merito reprobatum, Nicolaus Papa reconciliauit.

¶*Caput hoc a vetuſtioribus codicibus abeſt: in vulgatis ſcribebatur*, Item ex Epiſtola Cyrilli ad Ioannem Antiochenum: *qua inſcriptio ſublata eſt, quoniam quæ in hoc capite tractantur, ex varijs hiſtorijs ſunt collecta, & aliqua longe poſt Cyrillũ, & Hieroſolymitanum, & Alexandrinum contigerunt. Neque apud Burchardum & Iuonem vlla talis inſcriptio eſt, ſed tantũ in Pannormia.*

a ¶ Miſenum.] *Antea legebatur*, Nicænum. *Emendatum eſt ex Burchardo, Iuone, &c. Gregorius. infra 36. q. 9. Atque in Pontificali Romano manuſcripto in vita Nicolai primi hæc legũtur.* Sicut Beatus Papa Fœlix Vitalem, & Miſenum epiſcopos, qui in Petro Alexandrino hæretica fæce coinquinato coacti conſenſerant, ſacerdotali gradu, eccleſiaſtica immo communione priuatur.

Præterea Calixtus Papa I. de huiuſmodi ſcribit, epi. 2. ad epiſcopos Galliarum.

¶Clerici poſt lapſum in ſuis ordinibus reparari poſſunt. C. XIIII.

PONDERET ᵃ vnuſquiſq; ſermones ſuos, & qđ ſibi loqui non vult, alteri non loquatur. Vnde bene ſacra ait ſcriptura: (Quod tibi ᵇ nõ vis fieri, alteri ne facias.) Nos enim tempore ᶜ indigemus, vt aliquid maturius agamus. Nec præcipitemus conſilia, & opera noſtra, neque ordinem corrumpamus. ¶Sed ſi aliquis lapſus quocũq; modo fuerit portemus † eum, & fraterno corripiamus affectu: ſicut ait Beatus Apoſtolus: (ᵈ Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, q ſpiritales eſtis, inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis, cõſiderãs teipſum, ne & tu tenteris. Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legẽ Chriſti.) ¶ Porro ſanctus Dauid ᵉ de criminib. mortiferis egit pęnitentiã & tamen in honore permanſit. ¶Beatus quoque Petrus amariſſimas lachrymas fudit, quãdo Dñm negaſſe pęnituit: ſed tamẽ Apoſtolus per-

PONDERET. CASVS. In hoc c. dicit Calixtus Papa, q clerici poſt lapſum peracta pœnitentia poſſunt in priſtinum ſtatum reſtitui. Et hoc pbat auctoritatib & exemplis xj. Prima eſt in principio capituli. Secunda pbatio incipit ibi. (Sed ſi aliquis lapſus.) Et ad hoc inducit auctoritatem Apoſtoli: Si præoccupatus, &c. Tertia ibi, (Porro ſãctus Dauid.) Quarta ibi, (Beat⁹ quoq;.) Quinta ibi, (Peccator.) Sexta ibi, (Errant itaq.) Septima ibi, (Nũquid q dormit.) Octaua ibi. (Redde mihi.) Nona ibi, (Vade, & amplius noli peccare.) Decima ibi, (Nõ ergo.) Vndecima ibi. (Sniam.)

a ¶ Ponderet.) Grauis erit qlibet i verbis, vt 4. q. 3. §. item in criminalib. ver. in teſtib. & qui cito fatetur ad pniam properat, vt dicit Seneca: & poteſt quis in proprio facto petere inducias ad reſpõdendũ, vt ff. de interrog. act. q interrogãt. an hæres ſit: nam teſtis repentinus, &c. 5. q. 5. §. ſed aliud.

b ¶ Quod tibi.) In Tobia.

c ¶ Tempore.) Nã ratio temporis mutat conſtitutionẽ, vt 34. di. fraternitatis.

d ¶ Apoſtolus.) Ad Galatas.

e ¶ Dauid.) Hoc exẽplum nõ competit, nã nihilomin⁹ dictum ei: Nõ ædificabis mihi domum: quia vir ſanguinum es. inf. de conſe. diſt. 1. c. 1. & 1. q. 7. ſi qs omnem.

a ¶ Miniſ-

† al. iudicatus.

Six. Papa 3.

35. q. 9. c. Gre.

† al. & communicauit.

† al. Seffrenum,) vel Seffredum, vt inf. 6. q. 3. denique Suffredus,

Tob. 4.
Burc. l. 19. c. 42.
Iuo par. 6. c. 48.

† non perdamus eũ, ſed fra.) orig.

Gal. 6.

Dauid prohibitus eſt ædificare.

a ¶ Miniſtrare.] diſpenſatione.ſi crimen eſt manifeſtum:vel ipſo iure,ſi crimen eſt occultum.extra de temp.ord.c.Vlt.
b ¶Qui dormit.] In peccato.
c ¶ Non adiiciet) i. non conabitur bene operando.
d ¶Vt reſurgat.) Per pœnitentiam.
e ¶ Docui.) .i. docturum ſe promiſit: & ſic eo ipſo q̃ quis promittit ſe velle docere, Deo obligatur. ſic.21.diſt. in nouo, vbi ſimiliter arguit: Anacletus ex illa auctoritate: Dabo tibi claues.i.do in corpore mortali: & ſic futurum ponitur p̃ præſenti, vt de conſect d 2 in Chriſto. ſſide ver.ſig. verbum erit. B.ſimile 23.q.5. §. hic notãdum ibi. da.&c.

Docere ſe velle promittens, Deo obligatur.

f ¶Mĩam.) Si enim in aliquo redarguendi ſumus, melius eſt miæ reddere rõnẽ, q̃ crudelitatis.35.q.9.veniã.& J.26.q.7. alligãt & 11.q.2 nemo.J.86.d. nõ ſatis. inf.1.q 7.exigũt.ſu. diſt.9. ſana quippe.

Excedẽdum ẽ potius circa mĩam, q̃ circa crudelitatem.

ET purgabit filios) CASVS. Probat Hier. poſt p̃actam pnĩam ſacerdotes poſſe Deo placere, & ſacrificare ſibi ſicut ante peccatũ faciebant. Et hoc probat auctoritate Malachiæ dicẽtis, ſacerdotes vete. teſta. purgãdos eſſe & colãdos, vt puri remaneãt, ſicut aurũ & argentũ, vt Deo digne offerãt. Ita & alii & Græ.cũ emẽdati fuerint poterũt offerre, & placebit Deo ſacrificiũ eorũ, ſicut dies ſæculi, & anni antiqui Dño placuerũt. .i.ſicut ante peccatũ Domino placuerũt, ita & poſt peccatum emendati placẽt, & placere debent.

g ¶Et purgabit. Verba Malachię ſũt: Ecce veniet Dñs exercituũ, & quis poteſt cogitare diem aduẽtus eius, & q̃s ſtabit ad videndum eum? Ipſe eñ quaſi ignis cõflans, & quaſi herba fullonum, & ſedebit conflans, & emundans quaſi aurũ, & argentũ, & purgabit filios Leui, & colabit eos quaſi aurũ, & argẽtũ, & erũt offerẽtes Dño iuſta ſacrificia, & placebit Domino ſacrificiũ Iuda & Hieruſalem ſicut dies ſæculi, & anni antiqui.
h ¶Tempus.&c.] Verba Petri in epiſtola canonica. ADDITIO Primæ Petri 4.
i ¶A domo.) idẽſt, ſacerdotibus. Omnia enim * mala a ſacerdotibus proceſſerunt.24.q.3. transferunt.
k ¶Et alibi.) In Ezechiele,c.9.

* Vide gloſſam in capite ipſo allegata.

manſit. Et Dominus per prophetam peccantibus pollicetur, dicens: (Peccator in quacunque die conuerſus ingemuerit omnium iniquitatum illius non recordabor amplius:) Errant enim qui putant Domini ſacerdotes poſt lapſum, ſi condignam egerint pœnitentiam, Domino miniſtrare a non poſſe; & ſuis honoribus frui, ſi bonã deinceps vitam duxerint, & ſuum ſacerdotium condigne cuſtodierint. Et ipſi, qui hoc putant, non ſolum errant, ſed etiam contra † traditas eccleſiæ claues diſputare, & agere videntur: de quibus dictum eſt: (Quæcunque ſolueritis in terra, erunt ſoluta & in cœlo.) Alioquin hæc ſententia aut Domini non eſt, aut vera non eſt. ¶Nos vero indubitanter tã Domini ſacerdotes, quam reliquos fideles poſt dignam ſatisfactionem poſſe redire ad honores credimus, teſtante Domino per Prophetam: (Nunquid a qui dormit b, non adiiciet c vt reſurgat d?) Et Propheta Dauid pœnitentiã agens dixit: (Redde mihi lætitiam ſalutaris tui, & ſpiritu principali confirma me.) Ipſe namque poſt pœnitentiam, & alios docuit e, & ſacrificium Deo obtulit, dans exemplum Doctoribus ſanctæ eccleſiæ, ſi lapſi fuerint, & condignam pęnitentiam Deo geſſerint, vtrumque facere poſſe. Docuit enim quãdo dixit: (Docebo iniquos vias tuas, & impij ad te conuertentur.) Et ſacrificium Deo pro ſe obtulit, dum dicebat: (Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus:) Videns enim Propheta ſcelera ſua mundata per pęnitentiam non dubitauit prędicando, & Domino libando curare aliena, *& infra.* ¶ Mundatur ergo homo a peccato; & reſurgit gratia Dei lapſus, & in priſtino manet officio iuxta prædictas auctoritates, Videat, ne amplius peccet, vt ſentẽtia Euangelii maneat in eo: (Vade, & amplius noli peccare.) Vnde ait Apoſtolus: Non ergo regnet peccatum in veſtro mortali corpore, vt obediatis concupiſcentijs eius.) *& infra.* ¶Sententiam, fratres, quæ miſericordiam f vetat, non ſolum tenere, ſed & audire refugite, quia potior eſt miſericordia omnibus holocauſtomatibus, & ſacrificijs.

Ezech. 18.
Poly.4.tit 38. Panu.l.3.c.148.
† al. traditas eccleſiæ claues deſpicere videntur). infra ex Aug.c. vt conſtitueret.
Matth. 18.
Greg.l.7. epiſt.18.
Pſalm.40.
Pſalm.50.
Rom.6.
Ioan.8.

a ¶Nunquid.) In *epiſtola Galiati, & apud collectores indicatos legitur:* nunquid, qui cadit, non adijciet, vt reſurgat? & qui auerſus eſt, non reuertetur? *& alibi:* nolo, inquit Dominus, mortem peccatores, ſed vt conuertatur, & viuat. *Quæ duæ ſententiæ habentur Hier.8. & Ezech. 33. Sed ob gloſſam nihil eſt mutatum.*

Item Hieronymus ad c.3. Malachiæ.

¶In priſtinum gradum per pęnitentiam reuocari poſſunt ſacerdotes. C. XV.

ET purgabit g filios Leui: tempus h eſt enim vt iudiciũ incipiat a domo i Dei. (& alibi k ſcribitur.) A ſan

Malach. 3.
1.Pet.4.

a ¶ Omnem.) Arg. quod de vno dicitur, de omnibus intelligitur, vt 61. diſt. miramur & 24. quæſ. 2. quodcunque.
b ¶ Antiqui.) Id eſt, patres ſancti.
c ¶ In principio.) Ideſt, ante peccatum. arg. inf. prox. c.
d ¶ Sic poſt peccatum.) Immò plus, infra ead. cap. fidelior.

Q Via ſanctitas tua.) CASVS. Secũdinus inueniebat cõtrarias auctoritates de reparatione lapſorũ, quare ſupplicauit Greg. vt ſolueret ei has contrarietates: & ſcriberet ſibi de clericis lapſis, vtrũ poſſint poſt pœnitentiã reparari. Greg. vero ei ſatisfaciẽs oſtendit lapſos peracta pœnitẽtia, poſſe in ſtatũ priſtinũ reduci, ſequens concilia & antiquos patres, & hoc ꝓbat exemplis & rationib. ſex. Prima rõ eſt ibi.) Quid enim. Secundũ exẽplũ vel ratio eſt ibi, (Aut domum.) Tertia ibi, (Gaudent,) Quarta ibi. (Et ouem.) Quinta ibi, (Sicut in Apocalypſi.) Sexta ibi (Quid enim grauius.

ctis meis incipite] In filijs autem Leui omnem [a] ſacerdotalem intellige dignitatem. Si autem ſacerdotes purgãdi ſunt, & colandi, vt purum aurum remaneãt & argentum; quid de cæteris eſt dicendum? Qui cum emundati fuerint, & colati; tunc offerent Domino iuſta ſacrificia, & placebit ſacrificium eorum, quod offerunt pro Iuda, & Hieruſalem, hoc eſt pro ijs, qui Dominum confitentur, & pacem eius mente conſpiciunt (ſicut dies ſæculi, & ſicut anni antiqui [b]:) vt quomodo in principio [c] placuerũt Deo, ſic poſt peccatum [d], & pœnitentiam placere incipiant, cum omni fuerint peccatorum ſorde purgati.

Ezechiel 9.

Item Gregorius Secundino, lib. 7. epiſt. 53.

¶ Lapſi reparari poſſunt; C. XVI.

Rab. in pœ. c. j. Burc. l. 19. c. 43. Iuo par. 6. c. 85. Pann. l. 3. c. 147.

Q Via sãctitas tua hoc à nobis requiſiuit, vt ſibi de ſacerdotali officio poſt lapſum reſurgendi auctoritates ſcriberemus; dum ſe dicit de hoc canones diuerſos legiſſe, & diuerſas ſententias inueniſſe, aliàs reſurgẽdi, aliàs nequaquã poſſe: Ideo nos [a] generales ſynodos à Nicæna incipiẽtes, hãc cũ reliquis quatuor [e] veneramur; quia ipſam ſequentes cæteræ in cunctis canonicis ſententijs vnanimiter cõcordant. Nos vero præcedentes patres ſequi debemus, qui auctore Deo à ſacra doctrina illorũ non diſcordamus. A capite [f] itaque incipientes vſque ad quartum [g] altaris miniſtrum, hanc formã ſeruandam cognoſcimus, vt ſicut minorem maior præcedit in honore; ita & † in crimine [h], & quem maior ſequitur culpa, maiore plectatur vindicta; & ſic poſtea † pœnitentia credatur eſſe fructuoſa. ¶ Quid enim prodeſt triticum [i] ſeminare, & fructum [k] illius non colligere? aut domum cõſtruere, & non illic habitare? Poſt dignam igitur ſatiſfactionem credimus poſſe rediri ad honorem. *& infra.* ¶ Ad fõtem miſericordiæ recurrentes Euangelij proferamus ſententiam. (Guadent [l], inquit; ſuper vno peccatore pœnitentia agente, magis q̃ ſuper nonagintanouem iuſtis, qui nõ indigent pœnitentia.) Et ouem perditam, nonagintanouem [m] non errantibus relictis in deſerto [n] †, humero pij paſtoris ad ouile reportatam Dominus ipſe teſtatur. Si ouis perdita errans poſt inuentionem ad ouile humero reportatur; cur poſt pœnitentiam ad eccleſiæ miniſterium lapſus non reuocetur? Sicut & in Apocalypſi dicitur de miniſtro eccleſiæ. (Memento vnde excideris, & age pœnitentiam, & prima [o] opera fac. Quid enim eſt grauius, aut carnale delictum admittere, ſine quo pauci [p] inueniuntur, aut Dei filium iureiurando negare? In quo tamen hunc ipſum beatum Petrum Apoſtolorum principem, ad cuius ſacrum corpus indigni ſedemus; lapſum eſſe cognoſcimus. Sed poſt negationem pœnitentia ſecura eſt, & poſt pœnitentiam miſericordia data eſt; quia poſtea ab Apoſtolatu eum nõ expulit, qui ante quidem ipſum ſe negare prædixit.

† al. & crimine.
† al. vindicta, quæ poſt pœnitentiam.
e Luc. 15.
† in deſerto.) abeſt ab ori.
Apoc. 2.

e ¶ Quatuor.) Scilicet Cõſtãtinopolitana, Epheſina, Chalcedonenſi, & Ancyrana, de qua habes inf. ea. domino 1.
f ¶ A capite.) Ideſt, epiſcopo.
g ¶ Vſq. ad quartũ.) .i. ſubdiaconatum.
h ¶ Ita & in crimine.) Infr. 24. q. 1. nõ afferamus.
i ¶ Triticum.) ideſt, pœnitentiam.
k ¶ Et fructum.) id eſt, reſtitutionem.
l ¶ Gaudẽt.) Ideo dicit, guadẽt, quia poſt pœnitẽtiã fortior reſurgit hõ, vt infra ea. fidelior 2.
m ¶ Nonagintanouẽ.) Per hũc numerũ deſignãtur nouẽ ordines Angelorũ, de q̃b. habes. Inf. de pœ. diſ. 2 principiũ.
n ¶ In deſerto.) id eſt, i cęlo: q diabolus p caſũ deſeruit.
o ¶ Et prima.) Arg. q reſtituti poſſunt accuſare & teſtificari. ar. 3. ea. ferrum. & c. dño ſancto.
p ¶ Pauci.) difficile .n. eſt cõtinere, vt 28. d. de his & 33. q. 5. q ſitit: nec tamẽ ideo minus delictũ eſt, vt 2 q. 1. multi. in fi. & 32. quæſt. 7. flagitia, & licet iſtud ſit naturale, non tñ excuſat, vt ff. ad leg. Aquil. ſi ſeruus. § ſi fornicarius.

1 De iſtis habeš 15. d. c. 1.

2 Secundum hunc intellectum iſtud, magis, quod eſt in textu tenetur comparatiuè, & legitur de veris iuſtis & loquitur quadam ſimilitudine vulgari. Archid.

QVid eſt.) CASVS. Probat Greg. in hoc ca. ꝙ prælati poſt lapſum peracta pęnitentia, ex officio ſuo prędicare poſſunt & hoc probat exemplo Ezechielis prophetæ, qui cum ſtaret & videret ſimilitudinē quatuor animalium & quatuor rotarum, cecidit in faciē ſuam, flatur: ferrum de terra tollitur. lapis calore ſolutus in æs conuertitur.

e ¶ Incipit.) Arg. ꝙ poſt pęnitentiam reuertitur qs ad priores [1] actus ſi 32. q. 1. cum renunciatur, & q. 5. præceptum. in fi. & 6. q. 1. illi g. & ſup. eo. c. qa ſanctitas tua. in fi.

1 Ad hoc F. eo. quia tua. ver. ſicut in. ubi de hoc & 23. q. 7. vides, iuxta ſi. vbi etiam de hoc.

α ¶ Ideo nos.] *In duabus editionibus epiſtolarum B Gregorij legitur*, ideo generaliſſima, quæ à Niceno concilio incipiūt cum reliquis quatuor inuenimus concordantia. Nam & nos præcedentes, &c. *In uno manuſcripto codice eſt*, generaliſſime *reliqua eodem modo. Apud Burchardum, Iuonem. Pannormiam*. Nam nos generaliter; *cæteroqui parum à Gratiano diſcordant.*

β ¶ Sicut.] *Hinc vſque ad verſ.* Quid enim. *in aliquot codicibus epiſtolarum excuſis, & duabus manuſcriptis, Burchardo, Iuone, & Rabano non habentur.*

Item ſuper Ezechielem, hom. 9. ad c. 2.

¶ Poſt acerrimam pœnitentiam lapſi reparantur. C. XVII.

QVid eſt hoc, quod prophetæ [a] iacenti dicitur: [Sta ſupra pedes tuos, & loquar tecum.] Qui enim iacēti loquebatur, cur nō ſe, niſi ſtanti promittit eſſe locuturum? Sed ſciendū, quia alia ſunt, quæ iacētes, alia, quæ ſtantes audire debeamus. Iacenti enim dicitur, vt ſurgat; ſtanti autem præcipitur, vt ad prædicationem proficiſci debeat. Adhuc enim nobis in infirmitatis confuſione iacentibus præberi non debet auctoritas prædicationis. Sed cum iam in bono opere ſurgimus, cum iam recti ſtare cæperimus, dignum eſt, vt ad lucrandos alios in prędicationem mitti debeamus. Stans [b] ergo propheta viſionem ſpiritalem vidit, & cecidit; cadens vero iam monitionis verbum ſuſcepit, vt ſurgeret: ſurgens autem præceptum audiuit, vt prædicaret: Nam qui adhuc ex ſuperbiæ vertice ſtamus cum iam de ęternitatis timore [c] aliqđ ſentire cæperimus, digum eſt, vt ad pœnitentiam cadamus. Et cum infirmitatem noſtram ſubtiliter cognoſcentes, humiliter iacemus, per diuini verbi conſolationem ſurgere ad fortiora opera iubemur. Ezech. 2.

Item lib. 18. moralium c. 16. ad c. 28. Iob.

De eodem. C. XVIII.

FErrum, [d] de terra tollitur, cum fortis propugnator eccleſiæ à terrena, quā prius tenuit, actione ſeparatur. Non ergo in eo debet deſpici, quod fuit; quia iam incipit [e] eſſe, quod non fuit [f] †.

† Concor. text. in fi. in l. 1. §. in forma. ff. de aqua plu. arc. & in le. prouinciales. ff. de verb. ſig.

Item Hieronymus ad c. 3. Michee.

& Dn̄s dixit ei: Fili hominis, iſta ſupra pedes tuos & loquar tecum. Iacenti ergo in pctō prophetæ dr̄ vt reſurgat ꝑ pœnitentiam, & poſt pœnitentiam ad prædicandum mittitur, ꝓlati ſimiliter in peccato iacentes prædicabūt, ſicut fecit ꝓpheta. Nam cū ſtant in peccato ſuperbiæ prælati, dignum eſt, ut ad bona opera cō ſurgant per pn̄iam. Et no. ꝙ in prædicta auctoritate ſtare dupliciter ſumitur. Nā primo accipit in mala ſignificatione, poſtea in bona.

a ¶ Prophetæ.) Ezechieli. Ezechie 2.

b ¶ Stans.) Hic ſtans accipiaur in mala ſignificatione, & priꝰ in bona, & ita eſt hic arg. ꝙ aduocatus uarijs modis pōt iura exponere, ſicut hæc auctoritas, Verbum caro factum eſt. uel illud: veritas de terra orta eſt, quandoque exponitur, id eſt. Chriſtus de uirgine natus eſt, vt 25. q. 1o. c: 1. quandoque exponitur, ideſt, cōfeſſio de pœnitente. de pę. d. 1. quicunqꝫ argu. contra 23. q. 7. quod autē. Sed hæc diuerſo reſpectu.

Iura vario modo poſſunt exponi.

ADDITIO. Ad idē ext. de ap. ſolicitudinē. in fi. vbi de hoc.

c. ¶ Timore.] Seruili. ſ. cum quo charitas dedignatur habitare. inducit tamē iſte timor filialem ſicut ſeta filum, Vt in ſ. de pęn. d. 2. ſi quis tātā.

Timor eſt du lex.

FErrum.) CASVS Legiē In Iob, Habet argentū uenarū ſuarum principia, & locus eſt auro, in quo cōflatur, ferrū de terra tollitur, & lapis calore ſolutus in æs conuertitur. Per hanc auctoritatē vult Greg. probare, ꝙ poſtquam prælatus ſeparatus eſt per pænitentiā a peccatis, debet lucidus reputari: nec debet cōſpici in eo id quod fuit, ſed quod modo eſt ad inſtar ferri, quod donec eſt ſub terra, obſcurum eſt: ſed poſtquam ſeparatur à terra, fit lucidum, & utile ad ſecandum. Sic prælatus ad prædicandum, & ad verba diuina declarandum.

d ¶ Ferrum.) In Iob. continetur ita: habet argentū uenarum ſuarum principia, & auro locus eſt in quo con- in fi. ff. de ædil. edi. qđ ita ar. contra 61. d. in ſacerdotib. Reſp ꝙ nunquam per pęnitentiam reuertitur ad priorem ſtatum, vt 23. q. 3 admonere. & 81. diſtinct. Romanus, &c. ſi quis clericus ſed per diſpenſationem, ut 2. q. 3. §. notandum. in fi. Ioan. niſi in occultis criminibus, ut extra de temp. ordinan. c. vlt. B.

f ¶ Quod non fuit.) ideſt, qualis nō fuit, & ſic non eſt hic aliqua fictio iuris. Vel dic quod ius fingit eum eſſe nouum hominem ſicut baptizatū. 26. diſt. c. 1. de pœn. diſt. 2 §. Romanos, &c. quomō. verſi. expoliantes. alteratus tamen eſt. 3. quæſ. 7. §. quia ergo. ſic fingit nō eſſe homici-

Ius multa fingit.

homicidam qui eſt homicida 23.q.5.ſi homicidium. ſimiliter fingit aliquē nō tranſiſſe qui tranſiuit, vt 7.q 1. mutationes,& non eſſe ep̄m qui eſt eps, vt 2. q.7. non omnes. & c.qui nec. & eſſe virginem, quæ non eſt virgo, vt 32.q.5. propoſito, & non eſſe matrimoniū quod eſt, vt 30.q.5.

alienigenis compellebantur idolatrare, quas poſtea admonitionem Eſdræ dimiſerunt. De iſto Ieſu Zacharias propheta vidit viſionem quandam, quam recitat ſic: Oſtendit mihi Dominus, ſacerdotem magnū Ieſum coram angelo Dei, & Satā, i. vxor idololatra, ſtabat a dextris eius, & Ieſus erat indutus ſordidis veſtibus. Dixitq; Angelus ad eos q coram ſe ſtabāt: Auferte ei ſordida ueſtimenta, & date ei cādida veſtimēta, & poluerūt ſuper caput eius cidarim, indueruntq; eū candidis ueſtib.

¶ Poſt condignam pœnitentiam priſtina recipiuntur officia. C. XIX.

Zach, 2.

Pſal. 50.

CVm exaudiero [a] eos, dabo eis virtutem ſpiritus mei, & implebo eos iudicio meo, & fortitudine.] Animaduerte in preſenti loco poſſe docere aliquem poſt peccatum; ſi tamen uitia priſtina, pœnitentia digna diluerit. Vnde Dauid poſt adulterium, & homicidium loquitur in pſalmo. [Aſperges me hyſſopo, & mundabor; lauabis me, & ſuper niuem dealbabor.] Nec ſua tantum puritate contentus eſt; ſed infert: [Redde mihi lætitiam ſalutaris tui, & ſpiritu principali confirma me.] cumq; hoc fecerit, [docebo, ait, iniquos vias tuas, & impij ad te conuertentur.

Idem Hieronymus lib. 2. contra Iouinianum.

¶De eodem. C. XX.

inf. de pen. d. 2. c. ſi enim. §. Ieſus,

IEſus filius Ioſedech ſacerdos magnus, quamquam in typo [b] præceſſerit Saluatoris, qui noſtra peccata portauit, & alienigenā ſibi ex gentibus copulauit eccleſiam; tamen ſecundum litteram poſt ſacerdotium ſordidatus [c] inducitur, & ſtat diabolus [d] à dextris eius: & candida [e] illi deinceps ueſtimenta redduntur.

Item ex concilio Agathenſi. cap. 2.

Et capitular. lib. 7. cap. 311.

Ivo p. 6. c. 363.

¶Per Penitentiam clerici correcti gradum ſuum, & dignitatem recipiant. C. XXI.

COntumaces clerici, prout dignitatis ordo [f] permiſerit, ab epiſcopis corrigantur, & ſi qui prioris [g] gradus elati ſuperbia, communionem [h] fortaſſe contempſerint, aut eccleſiam frequentare, vel officium ſuum implere neglexerint [i], peregrina [k] eis cōmunio tribuatur; ita, vt cum eos penitētia correxerit, reſcripti in matricula [l] gradum ſuum, dignitatemq; [m] recipiant.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 17.

Apud Martinū Bracarenſem. 30. q. 5.

b ¶ In typo.) Quia duxit alienigenam; ſicut Chriſtus eccleſiam.

c ¶ Sordidatus.] Quia dimiſit uxorem.

d ¶ Diabolus.] ideſt, vxor, quæ idola coluit.

e ¶ Candida.) Quando ad conſilium Eſdræ reliquit illam, 28 q 1 §. 1 & 2.

COntumaces.) CASVS Quidam clerici cōmunionem fratrum, & intrare eccleſiam contemnebant, officia ſua penitus negligentes. quæſitum fuit in concil. Aga. quam pœnam pati debeant: & rñdet, q puniri dēnt prout ordo permiſerit, id eſt, maiores ſuſpendantur officio & beneficio: & eis peregrina cōio tm̄ tribuat. minores uero acrius puniantur: qui tñ ſi poſtea reſipuerint & penitētiam egerint, in matrice eccleſia reſcribentur, & in ſtatum priſtinum reuertentur.

Clerici maiores aliter puniuntur, q minores.

2 Lau. dicit cōionem. i. cōem obſeruantiam & conuerſationem. Arch. Prælatorum eccleſias negligentiam punitio.

3 De hoc plene no. ex. ut lite nō cōteſtata, §. ſi uero. & 7 q 1. ambitionis. ibi dicā. Ar.

4 Dic quod ſi iuſtā cām abſētię hēt, oīa recuperat. ff. de re milit. ex cā. nā & ſnia reſcindit, ſi ꝑ a ta iuſta cā abſētiæ. extra de re iudi. Berthac.

Probatio verū contra ꝑſumptionē admittatur.

1 Aliàs ſe...us. ff. de re. ...iu. qui duos 3. & 4. ſm Laur. q hāc ...niam tenet ...um Io.

aliter. Sed nunquid per tales fictiones præiudicabitur iuris ueritati: ita ut nun admittatur probatio in contrarium? vr̄ q ſic, ut extra de regularibus. vidua. Videtur contra vt extra de renunc. ſuper eo. & ff. quod met. cau. non eſt uериſimile. & una præſumptio per aliā preſumptionem tollitur. ff de in integ. reſtit. l. diuus. Ego dico breuiter, q contra oēm præſumptionem admittit probatio, niſi ubi ius de iure alicuius non tm̄ pſumit, ſed et certū qd ſtatuit 1. nec multū appretio illam diſtinctionē quorundā q eſt q̄dā pſumptio iuris, q̄dam hominis q̄dam naturæ; de quibus habes extra de deſponſ. is qui. qa lex dicit, q per fictionē iuris ueritas non confunditur, nec deletur, vt C. de iure dotium. in rebus. in prin.

CVm exaudiero) CASVS. Probat Aug. in hoc ca q prælatus ſi diluat peccata ſua per pnīam, docere poteſt ſicut prius. Et hoc probat auctoritate Eſaiæ, quæ eſt in principio c. & exemplo Dauid.

a ¶Cum exaudiero.) Eſaias propheta 37. cap.

IEſus.) CASVS. Iudæi venientes de Ægypto per deſertū, cū viderent uxores ſuas ualde ſqualidas ex labore itineris, abiecerunt eas, & ſuperinduxerūt alienigenas, qd fecit Ieſus filius Ioſedech ſacerdos magnus, a qbus

f ¶Prout dignitatis ordo.) Alio. n. modo ſunt puniendi clerici minorum ordinum, & alio maiorum, vt 35. d. ante omnia & 11. q. 1. ſi clericorum. & 12. q. 2. fraternitas.

g ¶Prioris.) ideſt, altioris.

h ¶Communionem.) ideſt, nolunt eſſe inter alios.

i ¶Neglexerint.) Aufertur eis officium & beneficium. Ioan. per ſuſpenſionem. ſecundum Hug.

K ¶Peregrina.) Quæ aliàs dicit laica. extra de elec. c. 2.

l ¶In matricula.) Sic. 2. q 1. nomen.

m ¶Dignitatemq;.) Si enim a vigilijs deeſt, auferendū eſt ei ſtipendium, ut 91. diſt. clericus victum. ſed ſi prælatus per tres hebdomadas deeſt, per triennium ſuſpenditur: vel etiam ſi diebus ſolennibus deeſt. ut 7. q. 1. ſi quis in clèro, ſi per duos menſes, priuatur eccleſia, vt 6. q. 1. præſentium. niſi uelis dicere hodie correctum, ut extra de cler. non reſiden. ex tuæ 3. Sed an poſſit repetere fructus poſtea cum reuertitur; non videtur, C. de re milit. l prima, libro 12. alioquin ſpe reſtitutionis facilius delinqueret, vt ſupra ea diſt. cap. 1. Item quia pœnæ non ſolent repeti. ff de condictio indeb. pœnæ, & penam quam quis ex ſuo delicto præſtitit, non repetit 4 ff. de procur. qui proprio. §. pœnam. Item hic & in ſequen-

¶ De eodem. C. XXII.

SI quis presbyter, aut diaconus α inuẽtus fuerit aliqd de miniſterijs eccleſiæ venundaſſe; quia ſacrilegium commiſit, placuit eum in ordinatione eccleſiaſtica nõ haberi. In iudicio tamen epiſcopi a dimittendum eſt, ſiue dignus ſit, ſiue indignus in ſuo recipi vt debeat gradu: quia multoties hoc ipſum, quod de ſacroſancto altario contaminatum eſt, in epiſcopi poteſtate dimiſſum eſt.

Burc. lib. 3. 179. ex Bracarenſi.
Iuo p. 3. cap. 173. ex Martino, & 240. ex Bracarenſi.

α ¶ Diaconus.] *Sequebatur:* aut ſubdiaconus. *quæ duæ dictiones expunctæ ſunt, quia neque apud Martinum, aut Burchardum, aut Iuonem, neque in antiquis Gratiani codicibus habentur.*

[*Item Auguſtinus ad Bonifacium.*]

PALEA C. XXIII.

β ¶ Palea.] *In aliquot vetuſtis exemplaribus Gratiani hæ duæ paleæ non habentur: ſed poſt finem capitis:* ſi quis presbyter *ſequitur continenter,* Quomodo igitur: *ſunt tamen in multis, atque in ijs quidem, a quibus plerunque paleæ abſunt. Ac videtur ſumma quadam parte præcedentium capitum,* ponderet. *&* quia ſanctitas *partim ſequentis,* vt conſtitueretur *quod refertur ex Auguſtino ad Bonifacium. Atque inde potuit in has paleas hæc eadem irrepere citatio.*

BEne ualet ſacerdos reſtitui ad honorem ſuum poſt peractam pœnitentiam: licèt in hoc diuerſi diuerſa ſentiant, dicentes, non poſſe reſtitui ad honorem Sed ſic dictum eſt propter ſimulatas pœnitentias quorundam, & propter affectatas honorum dignitates.

PALEA C. XXIIII.

SAcerdos quidem ſi cadit, valet, & habet reſtitutionis locum poſt dignam peractam pœnitentiam, in honorem ſuum, propheta atteſtante, qui ait: [Nunquid qui cadit, non adijciet, vt reſurgat?] Et B. Gregorius hoc dicit ad Secundinum incluſum, amicum ſuum. Etiam ab ipſo propheta in hoc argumentum habemus: qui cum poſt peractum adulterium, & homicidium perpetrauit; tamen poſtea peracta digna pœnitentia per Dei gratiam ad priſtinum officium reſtituitur.

Hiere. 8.
Greg. li. 7. epi. 52.

3 *Quomodo igitur huiuſmodi auctoritatum diſſonãtia ad concordiam reuocari valeat, breuiter inſpiciamus. Sunt quidam, quos non odium criminis, ſed timor utilitatis, & amiſſio proprij gradus, & ambitio celſioris ad pœnitentiam cogit. Hos ſacri canones irrecuperabiliter† deijciunt: quia qui ſimulatione pœnitentiæ, uel affectione honoris, à Deo non conſequitur ueniam, nec ab eccleſia reparationem meretur.*

† *al. irreparabiliter.*

Vnde Auguſtinus ſcribit ad Bonifacium, epiſt. 50.

¶ Quare conſtitutum eſt in eccleſia, ne poſt pœnitentiam quis ad clericatum redeat. C. XXV.

VT cõſtitueretur in eccleſia, ne quiſquã poſt alicuius criminis pœnitentiam clericatum accipiat, vel ad

In capitular. adiectis. c. 132.
Poly. lib. 6. tit. 20.
Anſ. lib. 3. c. 3.
Iuo in prologo. c. 8.

quen c vr q epũs poſſit diſpenſare cum depoſito. Nam & Senatus reſtituit. ff. de poſtu. l. 1. §. de qua autẽ. & Senatus æquiparatur principi. ff. de aqua plu. arcen. quod princeps & eccleſia habet ſuũ ſenatum, vt 16. q. 1. eccleſia. argu. ad hoc 11. q. 3. epiſcopus & C. de epiſ. & cler. placet. Argu. contra extra de cler. non reſiden. ex tuæ. in fi. & dixi de hoc 2. q. 6. ideo. Ioan. Solu. cum depoſito ſolenniter ſolus Papa diſpenſat, vt de pœn. d. 6. c. 1. in fi. B.

Papa ſolus cũ ſolenniter depoſito diſpẽſat.

SI quis.) CASVS. Quæſitum fuit in cõcilio Martini Papę quam pęnam deberet pati presbyter vel diaconus, q in caſu illicito calicẽ, vel librum eccleſię alienat: & reſpondet q non debet haberi in ordine clericorũ: vel debet ab adminiſtratione cauſæ remoueri in iudicio. n. epi dimittitur, ſi cum eo voluerit diſpenſare. a ¶ Iudicio tñ epiſcopi) Hic ergo permittitur epiſcopo diſpenſare in ſacrilegio, ſic & in hæreſi, vt infra ead. presbyteros qui. & in occultis etiam magnis. infra, de his vero. & hoc uerum eſt niſi ſit enorme ſacrilegium, vt 12. q. 2. de viro.

Ẽps in hæreti diſpenſat.

QVOMODO Hæc eſt tertia pars huius diſtinctionis, in qua concordant iura: & dicit quòd qui verè pœnitent, poſſunt reparari: & qui fictè pœnitent, non ſunt reparandi, & hoc probat ex aucto. Io. de Fan.

CASVS. Probauit ſupra Gratianus, quod lapſi reparari nõ poſſunt: poſtea pbauit contrarium. Nunc vero ponit ſolutionem, dicens q illi q agunt fictè pęnitentiam, nõ odio criminis, ſed timore vtilitatis, vel affectione honoris, non dñt reſtitui: ſed qui uerè pœnitentiam agũt, reſtitui poſſunt. Et hanc ſolutionẽ probat per ſequentia c. vſque ad §. quicunque.

VT conſtitueretur.] CASVS. Quæſiuit Bonifa. ab Auguſti. quare in eccleſia ſit ſtatutum vt clerici poſt pnĩam de criminibus non promoueantur, vel deijciantur,

tur, uel non reuocentur, & reſpondet Augu. ꝙ hoc non eſt conſtitutum propter deſperationem indulgentiæ, id eſt, quod eccleſia diſpenſare non poſſit: ſed propter ficte pœnitentes eſt conſtitutum, vt depoſita ſpe temporalis altitudinis, non ſuperbe, ſed humiliter agerent pœnitentiam.

m ¶Detrahendum eſt.) Hic habes ꝙ diſpenſatio quandoque eſt debita, ſcilicet vbi ſtrages multorum iacet, & alibi, vt 45. diſt. licet. & 1 q. 7. diſpenſationes & 11 q. plerumque, 23. q. 1. noli in fine. & infra. ead. conſiderandum. cum. n. diſpēſatio ſit quaſi quædam miſericordia: & eſt certum quod quilibet tenetur eſſe miſericors, vt 86 diſ. nō ſatis & licet debita ſit tamen peti non poteſt: ſicut epiſcopatus debetur bono. & tamen non pōt eum petere, vt 8. q. 1. qui epiſcopatum. quandoque autem prohibetur diſpenſatio, vt 1. q. 1. erga. & ſup. ea. miror. quandoque etiam permittitur diſpenſatio, ut inf. ead. domino, & ſup. ead. ſi quis presbyter. Et no. quod aliud eſt rigor, aliud eſt ius, aliud eſt diſpenſatio. Rigor eſt quidam exceſſus iuris, & quædam auſteritas facta ad terrorem, ſecundum quod dicit canon, quòd pœnitentia imponitur contrahenti ſecundas nuptias, vt 31. quæſt. 1. c. hac ratione, & c. præcedenti, & quod communio non eſt danda etiam in fine vitæ his qui defecerunt in accuſatione clericorum, hoc eſt epiſcoporum, vt 2 q. 3 ſi quis epiſcoporū. & rigor nō eſt ſeruandus 1, niſi vbi timeẗ exemplum mali, vt 45. diſt. ſed illud. quandoque tamen rigor eſt idē quod ſubtilitas iuris, vt extra de reſt. ſpol. in litteris. & extra de noui oper. nun. intelleximus Diſpenſatio eſt idem quod iuris relaxatio: & ea non eſt vtendum, niſi ſit neceſſitas, vel vtilitas, vt 1. q. 7. tali. Ius autem media ſtrata incedit inter rigorem & diſpenſationem. ff. de iuriſd. om. iud. qui iuriſdictioni. & 24. q. 2 legatur.

Diſpenſatio quandoque eſt debita.

clericatū redeat, vel in clericatu maneat non deſperatione[a] indulgentiæ, ſed rigore[b] factum eſt diſciplinæ. Alioqui contra claues datas eccleſiæ diſputabitur, de quib. dictum eſt, [quæ ſolueritis in terra ſoluta erūt & in cœlo.] Sed ne forte etiam de cęteris[c] † criminibus, ſpe honoris eccleſiaſtici animus intumeſcens ſuperbe ageret pœnitentiam, ſeueriſſime placuit, vt poſt actam de crimine damnabili pœnitentiam, nemo ſit clericus: vt deſperatione temporalis altitudinis, medicina maior, & verior eēt humilitatis. Nā & ſanctus Dauid de criminibus mortiferis pœnitentiam egit, & tamen in honore ſuo perſtitit. Et Beatum Petrum, quando amariſſimas lacrymas fudit, vtique Dominum negaſſe pœnituit, & tamē Apoſtolus manſit. Sed non ideo[d] ſuperuacua putanda eſt poſteriorum diligentia, qui vbi ſaluti nihil detrahebatur[e], humilitati aliquid[f] addiderunt[g], quo ſalus totius muniretur, experti, credo, aliquorum fictas pœnitentias per[h] affectatas honorum potentias[i]. Cogunt enim multas inuenire medicinas, multorum experimenta[k] morborum. Verum in huiuſmodi cauſis, vbi per graues diſſenſionum, ſciſſuras nō huius, aut illius hominis eſt periculum, ſed populorum ſtrages[l] iacent, detrahendum eſt[m] aliquid ſeueritati, vt maioribus[n] malis ſanandis charitas ſincera ſubueniat.

† al. deteſtis.

inf. 23. q. 4. ipſa pietas §. verum.

Rigor diſpēſatio, & ius differunt.

Item ex epiſtola Cleri Romani[o] miſſa Papæ Cypriano[p].

Extat inter opera B. Cypriani lib. 2. epi. 7

¶Reparationis beneficium non niſi poſt pœnitentiam poteſt concedi. C. XXVI.

Anſel. 1. c. 20

ABſit a Romana eccleſia vigorem[q] ſuum tā profana facilitate dimittere, & neruos ſeueritatis euerſa fidei[r] maieſtate diſſoluere, vt cum ad huc non tantum

1 Et dic ꝙ iuris rigor ex cauſa multiplici mitigatur, vt not. ext. de ſent. excō. pueris Archid.

tiam. & licet poſſint reparari poſt lapſum, ut Dauid & Petrus: non tamen canones, qui prohibent reparationem, inutiliter ſunt conſtituti: quoniam facti ſunt propter ficte pœnitentes, vt ſecundum varia genera morborum varias medicinas inuenirent: rigor quorum canonum non eſt ſeruandus vbi multitudo eſt in cauſa.

a ¶ Non deſperatione.) Ideſt, ob hoc quod eccleſia deſperet ſe poſſe reſtituere tales.

b ¶ Sed rigore) Hic manifeſte colligitur, quòd canones qui dicunt lapſos non eſſe reparandos vel reſtituendos, de rigore loquuntur.

c ¶ Etiam de cæteris) Ideſt, omnibus, nomine enim cæterorum omnes intelliguntur, ff. de ver. ſign. cæterorum.

d ¶Sed nō ideo.) q. d. licet poſſint reſtitui aliqui ſecundum rigorem.

e ¶ Nihil detrahebatur.) ideſt, vbi non timetur periculum,

f ¶Aliquid.) ideſt rigorem, vt non reſtituerentur, vt ſic fierent magis humiles.

g ¶Addiderunt.) ſ. vt non poſſint reſtitui.

h ¶Per.) ideſt, propter.

i ¶Potentias.) ideſt dignitates.

k ¶Experimenta.) Sic 29 diſt. ſciendum, vel aliter vt quandoque fiat reſtitutio, quandoque non.

l ¶Strages.) Supra 44. diſt. comeſſationes.

ADDITIO. Dicit Hug idem. ſ. ꝙ rigor non eſt, ius ſ imo eſt iuris exceſſus in auſteritate. Ius autem eſt æquitas. i. æqualitas ius ſuum vnicuique tribuens, bonis præmia, malis ſupplicia; hoc debet iudex ſemper obſeruare: arg. C. de iud. placuit. Arch.

n ¶ Maiorib.) Sic diſt. 4 denique.

o ¶Cleri Romani.) Vel Cornelij Papæ.

p ¶ Cypriano.) In chronicis non inuenitur ꝙ aliquis Papa dictus fuerit Cyprianus: tñ ꝙ fuit Papa, habes infra ea de eo. tñ: ſed forte hic & ibi eſt mendoſa litera.

ABſit.) CASVS. Cyprianus ſuaſit Cornelio Papæ vt Nouatianos & ſchiſmaticos facile reciperet, ſed reſpondet Cornelius: abſit vt eos recipiamus tam profana facilitate, cum adhuc iaceant in peccatis, & quotidie cadant de peccato in peccatum, quia per hoc daretur eis & alijs occaſio delinquendi, nam prælatus qui omiſſe pœnitentia delinquentibus parcit, non curat, ſed potius occidit.

q ¶Vigorem) ideſt, rigorem.

r ¶ Fidei.) ideſt, diſciplinæ.

a ¶Sed

iaceant, ſed & cadant [a] euerſorum fratrũ ruinę [b], properata [c] nimis remedia communicationum vtiq; nõ pro futura præſtentur, & noua per miſericordiã falſam vulnera veteribus tranſgreſſionis vulneribus imprimantur, vt miſeris ad euerſionem maiorem eripiatur & pęnitentia. Vbi enim poterit indulgentiæ medicina proficere †, ſi etiam ipſe medicus intercepta [d] pęnitentia indulget periculis? ſi tantummodo operit vulnus, nec ſinit neceſſaria temporis remedia conducere cicatricem? Hoc non eſt curare; ſed ſi dicere verum volumus, occidere.

† al. procederet

¶ *Locupletatum eſt caput hoc ex originali.*

Item Cyprianus in ſermone de lapſis.

¶ Impęnitentibus venia concedi non poteſt.
Cap. XXVII.

Anſel. lib. 8. c. 1[illegible]

SI quis præpropera feſtinatione temerarius remiſſionẽ peccatorum [e] dare ſe cunctis putat poſſe, aut audet Domini pręcepta reſcindere, non tantum nihil prodeſt, ſed obeſt lapſis. Prouocaſſe eſt iram, non ſeruaſſe ſententiam [f] nec miſericordiam prius Dei deprecandam putare; ſed contempto Domino de ſua facilitate præſumere. *& infra.* ¶ Mandant aliqua martyres [g] fieri; ſi iuſta, ſi licita, ſi non contra ipſum Dominum a Dei ſacerdote facienda; ſit obtemperantis, facilis, & prona conſenſio, ſi petentis fuerit religioſa moderatio. Mandant aliquid martyres fieri, ſed ſi ſcripta non ſunt in Domini lege, quæ mandant, ante eſt, vt ſciamus [h] illos de Deo impetraſſe quod poſtulant, tunc facere quod mandant. Neque enim ſtatim videri [i] poteſt de diuina maieſtate conceſſum, quod fuerit humana pollicitatione promiſſum. Nã & Moyſes pro peccatis populi petijt, nec tamen peccantibus veniam cum petijſſet, accepit.

Item Iſidorus ad Maſſanum † epiſcopum.

† al. Maſonem. al. Maſſenum.] orig.

¶ Qui ſunt reparandi poſt lapſum, vel qui non. Cap. XXVIII.

Anſ. l. 8. c. 37. Poly. l. 4. tit. 39. Iuo. p. 6. c. 397. p. 15. 38. & 86. Burc. l. 19. c. 43. & 78 Pann. l. 3. c. 149. Rab. pę. l. 1. c. 1. Concil. Neocæſar. c. 1

DOmino ſancto, meritiſq; beato fratri Maſſano epiſcopo ſalutem. Quod in epiſtolis [k] venerabilis fraternitas tua innotauit, videlicet, qđ in canone Ancyrano, ca. xix. † legitur, poſt lapſum corporalẽ reſtaurandum honoris gradum poſt pęnitentiam, alibi vero legitur, poſt huiuſmodi delictum nequaquam reparãdũ antiqui ordinis meritũ, hæc diuerſitas hoc modo ſoluitur. Illos .n. ad priſtinos gradus redire canones pcipiunt, quos pœ-

a ¶ Sed & cadant.) vlterius.
b ¶ Ruinæ) ideſt euerſi & ruentes fratres.
c ¶ Properata.) Quia quæ committuntur in Deum, remitti non poſſunt ſine pęnitentia, & quia facilitas veniæ incentiuum tribuit delinquendi, vt infra. 23. q. ſi is qui. & c. eſt iniuſta.
d ¶ Intercepta.) ideſt dimiſſa.

SI quis.) CASVS. Cyprianus reprehendit hic quoſdam presbyteros, qui ad mandatum aliquorũ martyrum, ideſt, eremitarum, & religioſorum virorum etiã impœnitentibus remittebant, pœnam peccatorum, & dicit quòd ſi quis hoc facit, prouocat Deum ad iracundiam contra delinquentes. Itẽ oſtendit, quod ſi martyres præcipiant ea, quę ſcripta ſunt, & licita facienda ſunt, quia non ſunt cõtra Deum, ſed vt diſpenſetur cum eo qui vere pęnitet, & non ficte. Si vero pręcipiãt ea, quæ ſcripta non ſunt, expectandum eſt donec probentur ea Deo placere, quoniam non ſtatim concedit Deus quod poſtulat martyr, ſicut Moyſes non ſtatim impetrauit veniam peccatorum populo cum petiit.

e ¶ Remiſſionẽ peccatorum.) Quę enim in nos delinquũtur, poſſumus remittere ſine pęnitentia, ſed non quæ in Deum. 23. q. 4. ſi is qui.

Delicta cõmiſſa i Deũ remittere nõ poteſt.

f ¶ Sententiã.) Qui ergo non ſeruat ſententiã iudicis offendit iudicem, & iniuriam facit iudici, qui fruſtratorie appellat ab ipſo. C. qñ prouo. non eſt neceſſ. l. vl. in fin & hæc poteſt eſſe cauſa, quare iudex debeat eſſe ſuſpectus ei, qui appellauit ab ipſo, vt extra de appell. ad hæc.

Appellãs fruſtratoriè iudicem offendit.

g ¶ Martyres) ideſt Chriſti ſacerdotes.
h ¶ Vt ſciamus.) Per ſigna exteriora conſiderata in pœnitentibus.
i ¶ Videri.) Arg. ꝙ non ſtatim tenetur quis credere etiã bono viro, vt 9. diſt. ego ſolis. ſi. ff. quod cum fal. tuto. l. 2. immo imputatur alicui, ꝙ nimis eſt credulus. 9. q. 3 non ſolum. 86. diſt. ſi quid vero, ff. de eo per quem fac. l. 1. § 1. Non obſtat 23. q. 1. quid culpatur, vbi in dubio obeditur, quia ibi loquitur dum prælatus præcipit quod eſt dubium; hic de martyribus, qui non erant prælati. 26. q. 5. nec mirum.

Credulus non debet quis eſſe.

DOmino ſancto.) CASVS. Maſſanus epiſcopus inuenerat in concilio Ancyrano, quod lapſi in fornicationem poſt pniam poterant reſtitui. Alibi inuenerat eos non eſſe reſtituendos, & ideo rogauit Iſidorum vt hanc contrarietatem ei ſolueret. Et reſpondet, ꝙ illi qui vere pęnitent, ad gradum priſtinum reſtituuntur & honorem, qui vero ficte pœnitent, non reſtituuntur & hoc probat auctoritate Ezechielis & Io. Euangeliſtę. In fine dicit, quòd vbicunque inuenitur diſcors conciliorum ſententia, illa ſuſcipiatur, quæ eſt antiquior, & potior pietate, ideſt, miſericordior.

k ¶ In epiſtolis.) Maſſanus rogat Iſido. vt ſolutionem cano-

canonum contrariorum circa reſtitutionem lapſorum ei reſcriberet.
a ¶ Vendicare.) Ideſt, defendere. ſic etiam econtra ponitur.
b ¶ Superſtitioſa.) Contra. 8. diſt. quo iure.
c ¶ Ne-

ſat, vbi patet ratio diſpenſandi, vt 34 diſtinct. fraternitatis. argu. 2. quæſt. 5. quanto tamen cum ſuperiore agi poteſt officio iudicis, vt flat diſpenſatio, vt extra de iure patro. nullus. licet non poſſit peti iure actionis, ſicut poteſt dici de eleemoſyna pauperi debita. 47. diſtinct. ſicut.

Eps q̄ſiqr peccat ſi nō diſpenſat.

nitentiæ præceſſit ſatisfactio, vel condigna peccatorum confeſſio. At contra hi: qui neque à vitio corruptionis† emendantur, atque hoc ipſum carnale delictum, quod admittunt, vendicare[a] quadã ſuperſtitioſ[b] temeritate nituntur; nec gradum vtique honoris, nec gratiam cõmunionis recipiunt. Ergo ita eſt determinanda ſententia, vt neceſſe[c] ſit illos reſtaurari in locũ honoris, qui per pœnitentiam reconciliationem recepiſſe merentur diuinæ pietatis. Hi enim non immeritò conſequuntur adeptæ† dignitatis ſtatum; qui per emendationem pęnitentiæ recepiſſe noſcuntur remedium vitæ. Id autem ne fortè magis ſit ambiguum, diuinæ auctoritatis ſententia cõfirmetur. Ezechiel quidem propheta ſub typo prçuaricatricis Hieruſalem oſtendit poſt pęnitentiæ ſatisfactionẽ priſtinum poſſe reſtaurari honorem: [Cõfundere, inquit, ò Iuda, & porta ignominiam tuam.] & poſt paululum: [Et tu, inquit, & filię tuę reuertimini ad antiquitatem tuã.] ¶ Quod dixit: [Confundere.] oſtẽdit poſt† peccati opus debere quenque erubeſcere, & poſt confeſſionem pro admiſſis ſceleribus verecundam frontem humi proſtratã demergere, ꝓ eo ꝙ dignũ cõfuſione ꝑpetrauerit opus. Deinde præcepit, vt poſt ignominiam, & deiectionẽ nominis ſui, ſiue dignitatis reuertatur ad ſuã antiquitatẽ[d]. Ergo dum quiſq; poſt opus cõfeſſionis ſuæ cõfunditur, atq; ignominiam[e] portans, depoſitionem[f] ſuã cũ humilitate luget; reuocari ſecundum prophetam ad priorẽ ſtatum poterit. Item Ioannes Euangeliſta Angelo Epheſi eccleſiæ inter cætera quedã ſimilia ſcribit: [Memor eſto vnde cecideris, & age pęnitẽtiã, & prima opera fac; alioqui veniam tibi, & mouebo candelabrum tuum de loco eius.] ¶ Ecce C, in quantum valui, concilii Ancyrani antiquam planè, & plenam auctoritatẽ ſacris teſtimonijs explanaui; oſtẽdẽs eum poſſe reſtaurari in proprio gradu, qui per pęnitentiæ ſatisfactionem nouerit propria delicta deflere. Qui vero negligit, nec luget q̄ geſſit, & lugẽda ſine vllo pudore religionis, vel timore iudicij diuini committit; eum nullo modo poſſe ad priſtinum gradum reſtaurari cognoſcas. In fine γ autem huius epiſtolę hoc adiiciendum putaui, vt quotieſcunq; in geſtis cõciliorum diſcors[g] ſententia inuenitur, illius concilij magis teneatur ſententia, cuius aut antiquior[h], aut potior extat auctoritas.

† al. corporis.

† al. adepta

Ezech. 16.

† al. poſt confuſionẽ, ideſt peccati.

Apoc. 2.

inf. 33. q. 2. cap. hoc ipſum.

α ¶ *Sic habet hoc caput in epiſtola, quæ nuper vnà cũ aliis Iſidori operib. eſt impreſſa Pariſiis: & ita inſcribitur,* Iſidori Hiſpalenſis archiepiſcopi epiſtola ad Maſſanum epiſcopum Domino ſancto, meritiſq; beato, &c. *In epiſtola autem lõgiore, eodẽ argumento, & iiſdem penè verbis, (quæ & ibidẽ & antea Antuerpiæ cũ libris de ſummo bono impreſſa eſt) nõ ſit hoc loco*

d ¶ Antiquitatem.) id eſt, mores antiquos.
e ¶ Atque ignominiã.) Ex hoc verbo, & ex illo verbo, depoſitionem, eſt arg. quod epiſcopus põt depoſitũ & infamem reſtituere 2. quia ignominia idem eſt quod infamia, vt ff. de iis qui not. infa. l. 3. ignominiæ. & ſic patet, ꝙ poteſt tollere infamiam, quod concedo 3. vbicumq; poteſt diſpenſare, vt dixi 2. q. 5. §. hinc colligitur.
f ¶ Depoſitionem.) ideſt, ſuſpenſionem. ſic 46. diſt. clericus.
g ¶ Diſcors) Nonne illa ſententia eſt potius ſequenda, q̄ maiorem continet pietatem? vt 9. d. ſana. licèt enim canõ Apoſtolorum potior ſit, quia antiquior ſit alijs canonib.: tamen prçiudicatur 4, ei per poſteriores, vt 82. d. presbyter. idem patet in canone Hieronym. vt 26. diſtinctio. deinde. & ca. acutius. Item quandoq; præiudicat ille canon, qui non eſt potior, vt 25. quæſt. 1. contra ſtatuta, quod ergo dicitur hic, intellige cũ ambæ cõſtitutiones ſunt particulares, & locales: & de illis loquitur ca. 19. diſtinct. in canonicis, ſed ſi ambæ ſunt generales, ſẽper poſterior præiudicat, vt extra de cogna. ſpiri. capitu 1. ff de legi. non eſt nouum. Sed qualiter præfertur vnus canon alteri, cum omnes ſint promulgati inſtinctu ſpiritus ſancti. 16 q. 3. nemo 5. Reſpon. quod duo canones poſſunt eſſe cõtrarii, & tamen vterque eſt iuſtè inſtitutus, quod enim

Infamiam poteſt eps tollere.

2 De hoc legi. & no. ſu. ead. contumaces.

3 Idem Io de Fan. qui approbat illam totã gl.

Canon canoni an p̄iudicet.

4 Videas q̄ leg & not. 18. diſt. quoniam quidem.

5 Et melius 25. q. 1. violatores, & inf. cap. prox. in princ. & inf. eod. ſi ille. Arc.

c ¶ Neceſſe.] Ex hoc verbo, neceſſe, & ex illo verbo, præcipiunt, quod ſupra ponitur, patet diſpenſationem quandoque eſſe debitam 1. vt ſup. eadem, vt conſtituetur, & ſic patet, quòd epiſcopus peccat ſi non diſpenſat, vnus, ſtatuit, & iuſtè; alter contrarium poteſt ſtatuere, & iuſtè 63. d. §. verum. extra de cõſang. & affi. non debet.
h ¶ Cuius aut antiquior.] Si ambo ſunt æqualis pietatis, 19. diſt. in canonicis.

ad hoc ff. q. 1. noli. de hoc, inf. eod. ſi is. ver. ꝙ vbi & hoc inf. c cõ lerâ dum. tchid

QVI-

QVICVMQVE. CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis breuiter epilogando ſolutionem, quę eſt ſupra in §. quomodo. Sed huic ſolutioni obijcit c.ſequens, & alia vſque ad §. ſed illud.

Si quis) CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte ꝓbat Hormiſda, ꝙ ſi aliquis clericus fuerit in adulterio depꝛhẽſus, uel cõuictus, vel confeſſus: nõ poteſt ad ſuum honorẽ redire. Et hoc ꝓbat per verba Nicęni cõcilij ccc. & xvij. epõrũ, & reprehendẽdo deridet eos, qui dicebant rigorẽ non eſſe ſeruandum circa delinquentes. In ſecunda parte, quæ incipit ibi: (Quod ſi eos) dr̃, ꝙ ſi clerici delinquentes verè pœnitent, reſtitui poſſunt exemplo Dauid. Si vero non reſipiſcũt, non eſt eis indulgẽdum, cum Deus non idulgeat, & ſi eis falſo idulgeamus, i die iudicij dicturi ſunt contra nos, ꝙ nos non debuiſſemus eis induliſſe, nec permiſiſſe eos [illegible] delictis ꝓpter blanditias permanere, vel minas eorum. Et no. ꝙ prima pars facit contra ſolutionẽ Gratiani: ſed ſecunda pro eo. ſequens cap. patet.

a ¶ Si quis diaconus.) Prima pars ca. facit contra ſolutionem Gratiani, idem facit pro ea in ſecũda parte, quæ incipit ibi: (Quod ſi eos.)

b ¶ Ecce.) Vſque ad hunc locum ſũt verba Nicæni concilij.

c ¶ Cccxviij.) Ergo videtur, quod hoc ſit ſtatutum Nicæni concilij, cui tot interfuerunt, vt 15. diſtinct. canones licèt Damaſus Papa de ccc. tantum loquatur. 10. quæſt. 1. hanc conſuetudinem. ſed minor numerus non excludit maiorem.

d ¶ Deprehenſi.) Aliquo ſequentium modorum. Videtur ergo, quòd ſola deprehenſio ſufficit, vt hic, & 81. diſtinct. presbyter. & habes infra ea. de his, ſed non eſt ita niſi ſint coniuncti vel confeſſi, vt ſequitur inf. 2. q. 1. nos in quemquam. & 12. q. 1. non dicatis. Vel intellige, deprehenſi ita ꝙ factum ſit notorium ex facti euidentia 1. vt extra de coha. cleri. & mulie. tua. tales enim qui in maleficio publicè deprehenduntur, ſine iudicio damnantur, vt C. de defen. ciu. l. defenſores lex ſeptima eſt.

e ¶ Non poſſunt.) De iure.

f g ¶ Pietate.) ironicè loquitur.

g ¶ In ſancto.) Supra ead. miror.

h ¶ Remedia.) i. pęnas cõtra illos, q̃ nõ ſeruãt ſtatuta.

i ¶ Omnibus.) Argu. quod qui vni facto contradicit, omnibus contradicit: hic ſupra, 4. diſt. denique. de pœn. diſt. 5. fratres, & extra de regu. iur. deſicat. de conſec. diſt. 2. comperimus.

K ¶ Et inimicos.) Not. ꝙ eo ipſo, ꝙ aliquis non obedit prælato,

menſio concilij Ancyrani: ſed tñ in editione Pariſienſi titulus hic eſt; Iſidori Hiſpalẽſis archiepiſcopi epiſtola de reſtituẽdis in priſtinam dignitatem clericis pœnitentibus *ſeu*, Explanatio canonum aliquot Ancyrani concilij. *Veruntamen in canone illo xix. verſionis Dionſii (qui apud Græcos, & in alijs verſionibus vigeſimus eſt) vbi legitur*, perfectionem conſequi ſecundum priſtinos gradus. *Græcè eſt*, κατὰ τοὺς βαθμοὺς τοὺς προάγοντας, ſecũdum gradus, qui eo deducunt. *& Balſamon longè aliam ſententiam elicit, quam Iſidorus.*

β Ecce.] *Hic in epiſtola longiore multa interiiciuntur.*

γ In fine:] *Hæc nunc leguntur in longiore epiſtola, non autem in alia, quam cæteroqui Gratianus videtur ſecutus.*

Quicumq; igitur pro criminibus ſuis dignè Deo pœnitentiam obtulerint, auctoritate Gregorij, & Auguſtini, & Hieronymi, & Iſidori gradũ priſtinæ dignitatis recipere poſſunt. Qui autem non odio criminis, ſed timore vilitatis, vel ambitione honoris falſas Deo pœnitentias offerunt, in priſtini honoris gradum reparari minime poterunt.

Sed obijcitur illud Hormiſdæ Papæ, qui ſcribit omnibus epiſcopis per vniuerſas prouincias.

¶ Diaconus, aut presbyter in adulterio deprehenſi reparari non poſſunt. C. XXIX.

SI quis a diaconus a, aut presbyter poſt acceptam benedictionem leuiticam cum vxore ſua incontinens inuenitur, ab officio ſuo deijciatur. † ¶ Ecce b manifeſtè cõſtat, quia ſecundum titulos antiquorum Patrum ſancto ſpiritu β ſuggerente conſcriptos, & ſecundum ſententias cccxviij. c epiſcoporum, quas etiam Gallicani canones continere videntur, clerici in adulterio deprehẽſi d, aut ipſi cõfeſſi, aut ab alijs cõuicti ad honorẽ redire nõ poſſunt e. Sed quia fortè nõ deſunt, quib. pro nimia pietate f ſupraſcripta ſanctorum patrũ ſeueritas minimè placeat; ſciant ſe cccxviij. epõrum, qui fuerunt congregati in cõcilio Nicæno, & reliquos ſtatuerunt canones, ſñias reprehendere, vel damnare. Sed fortè maior eſt in illis pietas, quàm in ſupraſcriptis trecentis decẽ & octo epiſcopis? maior eſt in illis miſericordia, quã in ſancto g Ioanne apoſtolico Papa? maior charitas, quàm in reliquis ſãctis ſacerdotibus, qui hoc † exemplo remedia h eccleſiarum ſuis diffinitionibus deliberauerunt? Et ideo aut prompta † voluntate pręceptis illorum cõſentiant; aut non fecerint, omnibus i illis contrarios ſe, & inimicos ſi eſſe cognoſcant. Quę eſt illa iuſtitię inimica benignitas,

Arauſicum, cap 23. & Aurel. 5. c. 4. Pann. l. 3. c. 98. Anſ. l. 11. c. 87.

† Concor. cũ hoc text. in l. ſi adulterium. cum ibi not. [illegible] Bar. ff. de adul.

ſup. c. miror.

† *al. pro exemplo & remedio*] *Anſ.*

† *al. prona.*

Sola deprehẽſio ſufficit ad notã infamiæ inducendam, ff. de ri. nup. palã. §. quæ in adulterio ſecundum Goff. qui ita no. extra de iud. tu non ab homine. Archid.

Inobediens prælato eſt ei inimicus.

prælato eius eſt inimicus, vt 24.q.j.quoniam vetus.ſup. ead.ſi quis præpoſtera.

a ¶ Palpare.) Ideſt, adulari.

b ¶ Deberemus.) No. diſpenſationem eſſe debitam, ut ſupra ea.vt conſtitueretur. & 11.q.3.plerumque.

ADDITIO. Dicas breuiter, quod vbicunque perſona, res, & locus eam exigit, debita eſt. 19 d c.1.& ſup eed diſ duo ver. percipiunt & ver. neceſſe. & inf.ca. conſiderandum. Quod dic vt plane not. in Specu.de legato §.generaliter au-teni: & not.ext.de ſent.excom. pueris. Arch.

AD-palpare a criminoſos, & vulnera eorum vſq; in diem iudicij incurata ſeruare? ¶ Quòd ſi eos duriſſimam pœnitentiam per plures annos videremus agere: tunc nos & ſaluti eorum poſſemus conſulere, & ſtatuta canonum deberemus b temperare. Cum vero in aliquibus nec compunctio humilitatis, nec inſtantia orandi, vel plangendi appareat, nec beatum Dauid imitentur, qui dicit: (Lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lachrymis meis ſtratum meũ rigabo.) & illud: (Cinerem tanquam panem manducabã, & potum meum cum fletu miſcebam.) nec eos ieiunijs: vel lectionibus vacare videamus, poſſumus agnoſcere, ſi ad priſtinos honores redirent, cum quanta negligentia, & cum quanto corpore, & animæ ſuæ inimica ſecuritate permanerent; credentes, quòd ſic eis, non acta pœnitentia digna c, dimiſerit d Deus, quomodo ſacerdotes indulſiſſe uidentur. Verè dico, quia illi ipſi, quibus cum periculoſa, & falſa miſericordia indulgere uidemur, cum ante tribunal Chriſti pro tantis peccatis damnandi aduenerint, contra nos cauſam dicturi e ſunt, dicentes, quòd dum aut aſperitatem linguæ eorum expauimus, aut falſa blandimenta, & periculoſas adulationes ipſorum libenter accepimus, in eiſdem permanere peccatis, eis inutiliter indulgemus f, aut ipſa peccata augere permittimus g; non recolentes illud, quod in vetere teſtamento ſcriptum eſt; quia vno h peccante, contra omnes ira Dei deſæuijt.

Pſal 6.

Pſal.101.

Num. 16.

c ¶ Digna,) Q.d. nulli facit. 24 q legatur.

d ¶ Dimiſerit.) Non .n. tam cito dimittit Deus ſicut ſacerdos abſoluit. de pœn. di. 1 quam pęnitet.

e ¶ Dicturi.) Nũquid uoce tunc loquentur, cũ Apoſtolus dicat, quod tũc linguæ ceſſabunt licet propheta contrarium dicat: Exultationes Dei in gutture eorum. Sed quid ſit, tunc nullus accuſabit alium ſed conſcientia accuſabit quemlibet 9.q.4.aliorum.

Conſcientia ſola dãnandos accuſabit.

f ¶ Indulgemus.) Ideſt, indulſimus.

g ¶ Permittimus.) Ideſt, permiſimus.

h ¶ Quia vno.) Scilicet Achor.8.q.1.audacter.inf j.q 4 §.itẽ peccato Achor. Ioan.

i Qvicunque.) ¶ Diuini.) ideſt eccleſiaſtici.

K ¶ Difficile.) Tale difficile habes.47. d. quantumlibet. alias ponitur pro non. 2.q. 6.§.biduum.ver ſi ad uerſus, & 47.diſt.c. fin.

α ¶ Si quis.) *Hinc vſq; ad verſ.* Ecce *ſunt ex c.23.cõcilij Arauſici, quod videtur citatum fuiſſe ab Hormiſda, ſiue alio quiſquis fuerit huius capitis auctor. Anſelmus quidẽ & ipſe Hormiſdam citat.*

β ¶ Sancto ſpiritu.) *Apud Anſelmum legitur,* a ſancto Ioanne Papa tranſmiſſos.& cccxviij.epiſcoporum ſentẽtias, *quod uidetur cõuenire cum his, quę paulo inferius habentur,* Maior eſt in illis miſericordia, quam in ſancto Ioanne apoſtolico Papa.

Item Hieronymus.†

† *al. ex dictis Hieronymi.*

¶ Difficile eſt poſt lapſum ad priſtinum gradum redire. C. XXX.

Poly.l.4.tit 39. Burc.l.19.c.78: Iuo p.15.ca.91. † *poſt lapſum)* deſunt fere in omnibus exemp.

QVicumque dignitatẽ diuini gradus nõ cuſtodiunt, contenti fiant animam ſaluare. Reuerti eam in priſtinum gradum (poſt lapſum † difficile K eſt.

¶ *Simile quoddam priori parti huius capitis habetur in can. 27. Baſilij ad Amphilochium, & in can. 26. ſynodi in Trullo.*

*Item Baſilius.*α

¶ Lapſus poſt pœnitentiam altario tantum miniſtret. C. XXXI.

Burc l.19.c.80. Iuo p 15.c.93. † *a ſuo gradu.*

QVi ſub gradu l ceciderit, poſt pœnitentiam con-

QVi ſub gradu.) CASVS. Aliquis exiſtens in gradu ſacerdotali mortaliter peccando cecidit. dicitur quod iſte talis debet eſſe contentus baptizare cõionem infirmis dare, diuina officia celebrare: ſed ad ſuperiores ordines non aſcendat, vel diuina officia celebrabit tanquam clericus, ſed non ſacrificabit. Alia litterã habet: Qui ceciderit a gradu. & ſecundum hoc ſic pones caſu: Aliquis ſacerdos depoſitus fuit propter peccatum; qui acta pœnitentia uolebat reſtitui, quæritur an poſſit: r̃ñdet. quod non: ſed in neceſſitate poteſt baptizare, cõionem dare, & altario miniſtrare, nõ tamẽ Miſſam cantabit

l ¶ Sub gradu) Ideſt, in gradu.

¶ a Ba-

tentus fiat baptizare a communionem infirmis dare,& altario tantummodo miniſtrare b.

α ¶ Baſilius.) *In quo citat ex dictis Auguſtini. Habetur nonnihil ad hanc rem faciens in epiſtola Baſilij ad amphilochium, can. 27. Sed proprius etiam ad ſententiam accedit can. 14. concilij Aurelianenſis primi, & canon nonus concilij Neocaſarienſis (qui habetur infra 15. q. 8. qui admiſit.) præcipue ſi hic legatur quemadmodum in pleriſque Gratiani codicibus*, communionem infirmis dare, non autem ſacrificare, & altario miniſtrare. *Similem quandam ſententiam refert ex nouella Leonis Balſamon ad canonem 21. ſynodi in Trullo.*

Item ex concilio Ancyrano, c. 1. & ſequentibus.

¶ De ſacerdotibus, diaconis, & laicis, qui idolis thurificant. C. XXXII.

Bure. l. 5. cap. 40. & 41. Iuo par. 2. c. 49. & 50. Poly. l. 6. tit. 12.

PResbyteros, qui immolauerunt c, & poſtea certamen iterum inierunt d, ſi α ex fide luctati ſunt, & non ex compacto e ad oſtentationē, ut caperentur, ipſi fecerunt: hos placuit honorē f quidem ſedis propriæ retinere, offerre g autem illis, & ſermonem ad populum facere, aut aliquibus ſacerdotalibus officijs fungi h non liceat. ¶ Diaconi ſimiliter, qui immolauerunt, poſtea vero iterum reluctati ſunt, aliás † quidem honorem habere oportet: ceſſare autem debent ab omni ſacro miniſterio, ita vt nec panem, nec calicem i offerant, nec Euangelium pronuncient: niſi forte aliqui epiſcoporum conſcij ſint laboris eorum, & humilitatis, & manſuetudinis, & voluerint eis aliquid amplius tribuere, vel adimere. Penes k ipſos ergo erit de his poteſtas. ¶ Qui autem fugientes comprehenſi ſunt, vel a domeſticis traditi, vel ademptis facultatibus ſuſtinuere tormenta, aut in cuſtodiam intruſi proclamauerunt ſe Chriſtianos eſſe, & eouſque adſtricti ſunt, vt manus eorum comprehendentes violenter attraherent, & funeſtis ſacrificijs admouerent, aut aliquid polluti cibi per neceſſitatem l ſumere cogerentur, confitentes iugiter ſe Chriſtianos eſſe, & luctū rei, quæ contingit, inceſſabiliter oſtendentes omni deiectione & habitu, & humilitate vitæ, hos velut extra delictum conſtitutos, a communionis gratia non prohiberi decernimus. ¶ Si uero prohibiti ſunt ab aliquibus propter ampliorem cautelam m, uel propter quorundam ignorantiam, ſtatim recipiātur. ¶ Hoc autem ſimiliter, & de clericis, & de laicis cæteris obſeruari conuenit. ¶ Perquiſitū eſt autem & illud, ſi poſſunt etiā laici, qui in has neceſſitatis anguſtias inciderunt, ad clericatus

C. 2.

† *illum*) priſca verſio.

(*cap. 3.*)

a ¶ Baptizare.) Sed nonne iſtud laico conceditur, ut 1. q. 1. quod quidam? Sed dic ꝙ iſte poteſt ſolenniter baptizare 1, quod laicus non poteſt, vt 81. diſt. ſi diaconus. Item obijcitur, ꝙ ſi iſte poteſt bapitzare, ergo & ſacrificare, vt dicit Hie 1. q. 1. ſicut Chriſtus. Sed ibi loquitur de adhuc tolerato.

b ¶ Miniſtrare.) non celebrare. Vel dic, quod poteſt remanere 2. in officio ſacerdotali 3 ſed nō poteſt eſſe epiſcopus

PResbyteros.) CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte loquitur de quibuſdam presbyteris, & diaconis, qui coacti coactione conditionali dæmonibus immolauerunt: de quibus quæſitū eſt quomodo debeant puniri, & reſpondet presbyteri & diaconi, q coacti fuerunt coactione conditionali, ſi vere pœnitet eos feciſſe, & poſtea fideliter non ficte paganos impugnauerunt, honorem ſuum retineant, ſed in ſuis officijs nullo modo miniſtrent, niſi epiſcopus laboris eorū poſtea conſcius, cū eis duxerit diſpēſandum. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, (Qui autē fugiētes.) dicitur, quod illi qui fugientes comprehenſi ſunt, & coacti coactione violenta dæmonibus immolare, nec peccauerūt: & nullo modo ſunt puniendi, nec laici propter hoc debent a promotione repelli. In tertia parte, q̄ incipit ibi, (De his autem.) dicitur, ꝙ illi qui ſpōte hoc fecerunt ſicut factū fuit ſub tyrāno Licinio, admitti debēt ad pœnitentiam & cōmunionem eccleſiæ.

c ¶ Qui immolauerunt.) Coacti conditionaliter.

d ¶ Inierunt.) Scilicet ſuperbiæ cauſa.

e ¶ Et non ex cōpacto.) Ideſt, figmēto.

f ¶ Honorem.) Scilicet beneficium.

g ¶ Offerre.) ideſt, officium non retinent 4.

h ¶ Fungi.) Hic diſpenſatur in beneficio, ſed non in officio, vt extra de cler. pugnan. in du. Henricus. & inf. ea. diſt. ſtudeat.

i ¶ Nec calicem.) Ante confectionem, quia poſt confectionem non eſt eis licitum offerre. & ſic non eſt contra 93. diſt. peruenit.

K ¶ Penes.) Hic patet ꝙ epiſcopus diſpenſat in hæreſi, & cum ſchiſmatico. vt ſu. vt conſtitueretur. non tū cum excommunicato miniſtrante. 11. q. 3. ſi quis epiſcopus.

l ¶ Per neceſſitatem.) Famis. imò potius debent mori fame, quā veſci idolothytis. 32. q. 4. ſicut ſatius & inf. 32. q. 5. ita ne. Vel vocat hīc neceſſitatem coactionem.

m ¶ Ampliorem cautelam.) Quandoque enim ad cautelam imponitur alicui pœnitentia, vt 34. q. 2. in lectum.

a ¶ Com-

Baptizare ſolenniter laicus non pōt.

1 Etiam poterit ratione ordinis quod non poterit laicus. Ioan. de Fan.

2 Diſpenſatiue, Hug.

3 Secundum hunc intellectum poterit conficere, corpus Chri & alia facere, & ea ſola pœna hic imponitū in eū, quia non poteſt amplius promoueri, ſecūdum hoc nō eſt cōtra 1. quæſ 1. ſicut Chriſtus.

4 Dic plani offerre. i. in altari conficere q. d. beneficiū retinebit, ſed nō officium ſic i. f. ea. ſtudeat in ſi. 28. diſt. presbyterum ext. de cler. pugn. in du. Henricus. ſic e contra retinet quis officium ſed nō beneficium. 2 q. 5 c. 1 Ioā. de Fan.

a ¶Cõmodari.] Quia reſtituuntur ad communionem, 1. non ad officium vel beneficium: tamen dabitur ſuſtenta tio eis, 16. q. 6. de lapſis. Io. de Fant.
ADDITIO. Sed videtur contra, quod nota 1. q. 7. maximum. & 21. diſt. §. non autem in gl. ſed videtur in fi.

SED ILLVD. CASVS. Modo reſpondet Gratianus tribus c. ſupradictis, ſcilicet illis cap. ſi quis diaconus. & duobus ſequentibus; & cuilibet dat ſuã ſolutionem, & generalem ſolutionem ad omnes ſupradictas contrarietates, dicens ꝙ ea, quæ prohibent reſtitutionem lapſorum, intelligẽda ſunt cũ crimina ſunt manifeſta ante ordinationem, vel poſt: q̃ vero permittunt, de occultis intelliguntur, quib. per occultam pœnitentiã purgatis i ſuis ordinib. remanere poſſunt. Et hoc probat duobus cap ſeq.

ordinem promoueri. ¶Placuit ergo & hos, tanquam qui nihil peccauerint, ſi & præcedens eorum vita probabilis ſit, ad hoc officium prouehi. ¶De his autem, qui negauerunt præter neceſſitatem, aut præter ablationem facultatum, aut præter periculũ, vel aliquid huiuſcemodi (quod factum eſt ſub tyrannide Licinij) placuit ſanctæ ſynodo, quamuis humanitate perhibentur indigni, tamen eis beneuolentiam commodari [a].

Conc. Nicænum 1. c. 11.

α ¶ Si ex fide.] *Hic verba concilij ſunt in compendium redacta: omnino autem verſio Dionyſii, quam attulerunt Burchardus & Iuo, propius accedit ad verba Græca. Sunt tamen nonnulla in hoc capite emendata, & locupletata ex verſionibus, quas Gratianus videtur ſecutus.*

β ¶Nec Euangelium pronuncient.] *In verſione antiquiore eſt,* nec pronuncient, *in alia quam Burchardus attulit,* vel prædicando, *Græcè, κηρύσσειν, quod propriè ſignificat Euangelium, & fidei doctrinam prædicare.*

Sed illud Hormiſdæ [b] Papæ deſidioſos, & negligentes non vere pœnitentes reparari prohibet. ¶Illud autem Hieronymi [c] fatetur hoc eſſe difficile, non impoſſibile. ¶Baſilius [d] autem circa delinquentes rigorem iuſtitiæ ſeruandum oſtendit, quem circa pœnitentes alij relaxandũ miſericorditer affirmant. ¶Poſſunt & aliter diſtingui præmiſſæ auctoritates: Quorum enim crimina manifeſta ſunt ante vel poſt ordinationem a ſacris ordinibus deijciendi ſunt: quorum autem peccata occulta ſunt, & ſatisfactione ſecreta ſecundum ſacerdotis edictum purgata; in proprijs ordinibus remanere poſſunt. Vnde Nicolaus Papa Carolo archiepiſcopo, & eius ſuffraganeis.

Rabba. pœn. c. 1.

In geſtis concilij Vormacieñſis, c. 11. Vide Iuonem par. 10. c. 180.

¶Non poteſt reſtitui in ſacerdotem, cuius crimen fuerit manifeſtum Cap. XXXIII.

Pann. l. 3. c. 196.
† al. aut.

SAcerdotes, ſi in fornicationis laqueum ceciderint, & † criminis manifeſtus [e], ſiue oſtenſus fuerit actus; ſacerdotis non poſſunt [f] † habere honorem ſecundum canonicæ inſtitutionis auctoritatem.

Item Rabanus archiepiſcopus ſcribit ad Heribaldum, lib. pœn. c. 1.

¶Qui valeant reparari poſt lapſum, uel non. Cap. XXXIIII.

Bur. l. 19. c. 150.
Iuo p. 6. c. 400.
Pann. l. 3. c. 152.

DE his vero viſum eſt nobis ſcribendum, qui ſacros ordines habentes, ante vel poſt ordinationem contaminatos ſe eſſe in capitalibus criminibus confitentur. In quibus, vt mihi videtur, hæc diſtantia eſſe debet; vt hi, qui deprehẽſi [g], uel capti fuerint publice in periurio, furto, atq; fornicatione, & cæteris huiuſmodi criminibus; ſecũdum canonũ ſacrorũ inſtituta, a proprio gradu decidant: quia ſcandalũ eſt populo Dei tales perſonas ſupra † ſe poſitas habere quas ultra modũ uitioſas eſſe cõſtat. Nempe inde

† al. ſuperpoſitas.

b ¶Sed illud Hormiſdæ.] Supra ca. ſi quis diaconus.
c ¶Hieronymi.] Su. ead. quicunque.
d ¶Baſilius.] Sup. ca. qui ſub gradu.

SAcerdotes.] CASVS. Carolus archieps q̃ſiuit a Papa vtrum ſacerdotes quorũ fornicatio eſt manifeſta rei euidẽtia, vel per teſtes, poſſint habere honorẽ ſacerdotii. Et rñdet, ꝙ nõ, ſecundũ canonicam inſtitutionẽ.
e ¶Manifeſtus.] Per euidentiam facti.
f ¶Non poſſunt.] Sine diſpenſatione [a]. ſed ſi eſt occultũ poſſunt ſine diſpẽſatione poſt pœnitentiã.

DE his vero.] CASVS. Quidam in ſacris ordinibus conſtituti fecerunt periurium, furtum vel fornicationem, vel huiuſmodi: quare quæſiuit Heribaldus ab archiepiſcopo Rabano, an tales debeãt cadere a primo gradu. Et rñdet q̃ ſic, ſi publica sũt eorum delicta: qa ſcãdalum eſt tales præeſſe, & laici inde detrahũt ſacrificio Dei ſicut factum fuit ꝑ filios Heli. Si autem peccata eorũ ſint occulta, & per occultã pœnitentiam deleãtur, ad conſilium ſacerdotis in ſuis gradib. remanentes indulgentiam a Domĩno conſequuntur.
g ¶Qui deprehenſi.] Et conuicti, vt 15. q. vlt. cap. vlti. & extra de iudi. cum non ab homine. & aduocabit teſtes,

[a] Ad hoc ſr. di. miniſtri. extra de big. quia, &c. & forte cum hoc poteſt diſpenſare epiſcopus. ſecundum, id quod no. Inno. extra de cler. per. in ca 1. in gl. 1. in probatione.

Deprehenſus in crimine poteſt p 30. horas detineri.

per quos probabit ipſum in crimine deprehenſum, & detineat eum per viginti horas. ff. de adul. capite.

a ¶Seruato.] Secundum quoſdam iure communi & promouetur, & manet in ordine ſuſcepto occultus peccator poſt peractam pœnitentiam 1, vt etiam ſentit Gratianus ſu. ea. §. ſed illud. niſi in ſimonia, vbi qs ordinē emit, qui quātum ad ſe & ad alios eſt ſuſpēſus, vt 32 diſt. §. verum & extra de ſi. tēta. licet ſit argum. contra extra de ſi. ex tuæ. ſed ibi non dr̄ ꝙ diſpēſabatur cū eo ſed dr̄ ꝙ prohiberi non poteſt, cum ſit occultum. Sed obijcitur iſtis quod dicit in fide ſpe veniæ. Sed ipſi intelligūt de ſpe veniæ quantum ad peccatum. H. vero dicit, ꝙ in occulto peccato non poteſt diſpenſari: quia de illo nō poteſt quis accuſari vel puniri: quia occulta peccata nō habent vindictam, vt 32. q. 2. Chriſtiana 2. Ad hoc ergo ꝙ occultus peccator poſſit promoueri. confitebitur ep̄o crimē ſuum; & non ei ſoli, ſed coram aliquibus perſonis & ſic poterit diſpenſare ſecum ſed vt dixi ſup. 25. diſt. cap. vlt. peccatū ſiue ſit occultum ſiue manifeſtū, dum tamē ſit enorme ſemꝑ impedit ne poſſit ſine diſpēſatione ꝓmoueri: licet poſſit exequi ſuſceptū ordinē cū eſt occultū peccatū, & ꝙ occultum peccatū impediat promouendum habes extra de tēpo. ord. ex tenor. Io. Sed hæ opiniones hodie ſublatę ſunt per decret. extra de tempo. ordi. c. vlt. B. Sed nunquid ſacerdos tempore pœnitentiæ poteſt exequi officium ſuum? vr̄ ꝙ non, vt ſu diſtin. 6. teſtamentum. de conſec: diſtinct. 2. ſi non ſunt. & cap. quotidie. & ſup. ea. quod eſt hoc: cum quilibet ſit ſuſpenſus quantum ad ſe propter mortale peccatum, vt 1. q. 1 ſacerdotes, & facit ad hoc extra de celebra. miſſa. de homine. Dico ꝙ melius eſt vt abſtineat, ſi credit ſe indignum. ſi autem conteritur, dico ꝙ poteſt; celebrare non obſt ſupra. diſt. 33. habuiſſe. quod eſt contra. ſed illud intelligitur de eo quem non pœnituit adhuc. de pœnit. d. 3. inter hæc. hircum.

1 Hoc facit quod talis ſolum Deū habet vltorem. 6. q. 1. ſi omnia, 32. quæſt. 1. apud. Et Deus non ſanat aliquē, niſi ex toto ſanet. de pœni. diſtin. 3. ſunt plures. extra de bapti. maiores.

a Concor. l. 3. §. mittantur. cū not. ff. de ven. inſpic. l. ab Anaſtaſio. C. manda.

Sacerdos tēpore pœnitētiæ an poſſit ſuum officium exercere.

3 Sub. niſi ſit tale peccatū ꝙ acta pnīa nō poſſit in ordine remanere. extra de tēpo. ordi. ca. paulo vl

DE LAPSIS. Hic incipit quarta pars huius d. in qua loquitur de hæreticis, qui olim ſine cōciliis non reconciliabantur. Ioan. de Fan.

CASVS. Supra dictum eſt de aliis lapſis, nunc vero de lapſis in hæreſim dicit, ꝙ non eſt communicandū, eis ante reconciliationem: quod probatur ſequenti cap. De eo autem CASVS. Quoſdam hæreticos debebat Cyprianus eccleſiæ reconciliare: ſed differebat. q̄ſiuit ergo Antonianus quare differret? Et rn̄det, ideo, vt congregato concilio epiſcoporum de communi conſilio reconcilientur. ante vero reconciliationem nullus eis communicare debet.

b ¶Communicato.] Olim enim epiſcopus ſolus non poterat ſine concilio reconciliare hæreticum, vt 1. q. 7. ſi quis epiſcopus. ſed hodie ſecus 4. extra de hæreti. ad abolendam. § præſenti.

QVOD VERO. Hæc eſt quinta pars huius diſtin. in qua ponitur quid iuris ſit de homicidijs voluntariis vel caſualibus, vel neceſſariis. Ioan. de Fan.

CASVS. Iſte §. reſpicit illa, miror. clericum. & de his. in quibus dicitur, ꝙ clerici homicidæ carere debēt officio percepto quod Gratianus dicit eſſe verum de illis. qui poterant homicidium euitare. Cęterum ſi neceſſitate obſidionis anguſtiati fecerunt homicidium, pœnitentia purgati remaneant in officio, vt probatur ſequenti capitulo.

c ¶Quod vero.] Supra eo. cap. clericum. & c. de his clericis. & c. miror.

de act. inquiſitionis tamen de occulto peccato. non facies manifeſtum Io. de Fant. & facit ad hanc materiā quod legi. & not. extra de tēpo. ordin. & tuarū & de fur. cap. ſi. Archid.

Hæreticum reconciliare pōt epiſcopus hodie ſine concilio.

4 Sub. & hoc pp periculū, qđ hodie etiā nimis inualuit. ad idē extra de purga. c. inter. ſecundū Hoſt.

retrahuntur homines a ſacrificio Dei (ſicut quondā, Heli filijs peccantibus, feciſſe leguntur) & rebelles hinc atque contrarij exiſtētes, eorum prauis exemplis quotidie peiores fiunt. Qui autem de prædictis peccatis abſcondite a ſe admiſſis, per occultam confeſſionem coram oculis † Dei præſente etiam ſacerdote, qui eis indicturus eſt pœnitentiam, confitentur, & ſemetipſos grauiter deliquiſſe queruntur; ſi ſe per ieiunia α, & eleemoſynas, vigiliaſque, & ſacras orationes purgare certauerint, his etiam gradu ſeruato [a], ſpes veniæ de miſericordia Dei promittenda eſt.

1. Reg. 2.

† al. angelis.

α ¶Si ſe per ieiunia.] *Sic etiam in manuſcriptis. & apud Iuonem & Pannormitam. In originali autem legitur* ſi veraciter pœnituerint, & ſe per ieiunia. *Itemque Burchardus, qui cap. hoc citat ex concilio Ilerdenſi.*

4 *De lapſis etiam in hęreſim hoc obſeruandum eſt, vt ante ſententiam concilij nullus eis communicet.*

Vnde Cyprianus Papa Antoniano ait inter cætera, lib. 4. epiſt. 2.

¶A communione abſtineant, qui lapſi ante reſtitutionem communicant. Cap. XXXV.

DE eo autem †, quod ſtatuendum eſſet circa cauſam lapſorum, diſtuli; vt cum quies, & tranquillitas data eſſet, & epiſcopis in vnum conuenire indulgentia diuina permitteret, tunc communicato [b], & liberato de omnium collatione cōſilio, ſtatueremus, quid fieri oporteat: Si quis vero ante conſilium noſtrum, & ante ſententiam de omnium conſilio ſtatutam lapſis temere communicare voluiſſet, ipſe a communicatione abſtineat.

Anſ. l. 8. c. 82.

† al. tamen.

5 *Quod vero [c] ſupra de homicidijs ſtatutū legitur, intelligendum eſt, quando facultas fugiendi datur, nec neceſſitate clauduntur obſidionis. Cæterum, cum neceſſitate anguſtati effugere non poſſunt, ſi tunc homicidium admiſerint purgati per pœnitentiam, & officio, & communioni reddentur.*

Supra ea. c. clericū, & c. de his clericis, & c. miror.

Vnde in concilio Ilerdenſi, c. 7. legitur.

De his

DE his clericis.] CASVS. Quidam ſacerdotes Leuitæ & ſubdiaconi in obſidione poſiti hoſtes interfecerunt. vnde quæſitum fuit de his, an poſſint in ſuis ordinibus remanere? Reſpon. conciliũ ꝙ quilibet clericus, vitare debet ſanguinis effuſionem, ſed ſi in hoc de ante aduentum Paganorum: ſi enim eſſet ineuitabilis neceſſitas non imponeretur eis pœna, vnde dicas, quod ſi eſt neceſſitas ineuitabilis, ſine omni diſpenſatione poteſt celebrare in ordine habito: ſed non debet promoueri ſine diſpenſatione, vt extra de ho. c. continebatur. Sed ob. extra eo. lator. vbi dicitur, ꝙ licitè poteſt promoueri ad ſuperiores ordines. Ioã. Sed illud eſt diſpẽſatio: ꝗ hoc dixi ſupra e. c. de his. Sed melius dicas, ꝙ ibi fuit caſus fortuitus. B.

¶ Poſt duorum annorum pęnitentiam officio, & communioni reſtituantur clerici, qui in obſidionis poſiti neceſſitate ſanguinem fuderunt.

Cap. XXXVI.

DE his clericis, ꝗ in obſeſſionis neceſſitate poſiti fuerint, id ſtatutũ eſt, vt qui altaria miniſtrãt, & Chriſti corpus, & ſanguinem tradunt, vel uaſa ſacro officio deputata contrectant, ab omni humano ſanguine, etiam hoſtili ſe abſtineant. Quòd ſi in hoc [a] inciderint, duobus annis, tam officio, quàm communione corporis Domini priuentur [b], ita vt his duobus annis vigilijs, ieiunijs, orationibus, & eleemoſinis pro uiribus, quas Dominus donauerit, expientur: & ita demum officio, vel communioni reddantur: ea tamen ratione, ne vlterius ad officia potiora proueh antur. Quod ſi in definito tempore negligẽtiores circa ſalutem ſuam extiterint, protelandæ ipſius pœnitentiæ tempus in poteſtate maneat ſacerdotis [c].

Caſu quoque ſi clericus homicidium fecerit in proprio gradu ex diſpenſatione remanere permittitur.

Vnde Vrbanus II. ſcribit Guernerio Nabornenſi epiſcopo.

¶ Qui caſu homicidium facit, ex diſpenſatione in ordine ſuo permaneat. Cap. XXXVII.

Pann. l. 3. c. 154.

CLerico [d] iaciẽte lapidem puer dicitur interemptus: Nos pro amore [e] tuo in ſuo ordine eum permanere permittimus: ut tamen ſemper in pęnitentia [f] & timore permaneat.

Item Stephanus V. Sichiberto Corſicæ epiſcopo.

¶ De eodem. Cap. XXXVIII.

Pann. l. 3. c. 155.

QVia te quaſi obnoxium iudicas [g], eo quòd à Sarracenis captus homines interfeciſſe uideris, bene facis. Sed quoniam non tua ſponte id feciſſe cognoſceris, inde canonicè [h] nullo modo iudicaris.

Si vero ira presbyter commotus aliquem interfecerit, & ſi animum occidendi non habuerit; perpetuo tamen depoſitus erit.

Vnde Nicolaus Papa ſcribit Hosbaldo choriepiſcopo [α] Quadrantino.

α ¶ Chorepiſcopo.] *Antea legebatur,* coepiſcopo; *emendatum eſt ex omnibus, quæ collata ſunt uetuſtis Gratiani exemplaribus, optimeque conuenit verbis Nicolai.*

c ¶ Sacerdotis] Vide quomodo circa canones pęnitentiales habet ipſe ſacerdos plenam poteſtatem [2]. vt 26. q. 7. tẽpora. ſecundum leges duplicatur tempus pęnitentiæ eis qui nõ ſeruãt pęnam, & pęnitentiam iniunctã, vt ff. de pœ. aut damnum. § inter eos.

Sacerdos plenã ptãtẽ hẽt circa canones pœnitentiales.

2 Ad idem de pœn. diſt. 1. menſurã. ibi de hoc.

d CLerico.] Si iſte dedit operam rei licitæ expellẽdo porcos de agro ſuo: tunc intellige, quod minus diligenter fecerit: alias in nullo puniretur, vt dixi ſupra ead. de his.

e ¶ Pro amore.] Spirituali talis. n. amor nõ inducit ſimoniã vt 1. q. 1 filium. & c. latorem. & 35. q. 9. veniam.

f ¶ In pęnitentia.] Interiori: quia ſacerdos non facit publicã pœnitentiam niſi pro enormi crimine vt de pœn. diſt. 6. ſacerdos. & 28. d. preſbyter.

Sacerdos ꝗñq; publicam pniam facere.

QVia te.] CASVS. Sichibertus epiſcopus Corſicæ inter anguſtias, & iacula Sarracenorũ poſitus, ut periculũ euitaret quoſdam interfecit ex illis. Super hoc conſuluit dominum Papam: qui reſpondet ꝙ bene fecit: quia ſe obnoxium putat: ſed quia non ſpontè hoc fecit, ſecundum canones non condemnabitur.

de neceſſitate inciderit, officio & cõione corporis Chriſti duobus annis priuetur, in quibus pœnitentiam agat: qua peracta officio ſuo reddatur: ita tñ quod ad altiora non promoueatur. Si autem in prædicto tpe negligenter pœniteat: in poteſtate epiſcopi erit prolongare tempus pœnitentiæ. Sequens §. cum ſeq. c. patet.

a ¶ In hoc.] Ex neceſſitate.

b ¶ Priuentur.) Ad cautelam, ſecundum H. i. clerico in nulla neceſſitate licitũ eſt occidere: immo potius dẽt permittere ſe occidi: ſed nos intelligimus iſtud de neceſſitate euitabili; quia poterat bene exuiſſe caſtrum

g ¶ Iudicas.) Cum non ſit.

h ¶ Inde canonicè.) i. non ſecundũ rigorẽ canonum: qa tunc nullo modo, vt ſup ea. miror, nunc autem miſericorditer toleratur. Vel intellige quando ineuitabili [3] neceſſitate hoc fecerit.

3 Hãc ſnĩam teneas: quia de ea intelligitur hoc c. vt no. ext. de hom inf. in c. ſicut. i. gl. not dic ẽt Iſi & ſup. ea. de his.

SI VERO. CASVS. Dictum eſt ſup. ꝙ illi qui neceſſitate obſidionis vel caſu aliquos occiderint, poſſũt in ſuis ordinibus remanere. Nunc vero dicit, ꝙ ſi quis ira cõmotus aliquem occiderit, licèt non habeat animum

Q a occiden

occidendi, perpetuo tamen depoſitus erit: quod ſeq. ca. probatur.

S Tudeat) CASVS. Quidam presbyter percuſſit quendam diaconum equitantem: diaconus vero de equo cecidit, & fracta ceruice interijt. vnde Nicolaus Papa pcipit Hosbaldo chorepo Quadrantino, vt ſuadeat epo ſuo aſſociare ſibi ſex vicinos epos: q in ſimul cum Hosbaldo cognoſcant, & ſi inuenerint q diacon' a ſacerdote non eſt percuſſus ad mortē: nec ex percuſſione ipſius, ſed ex ceruicis fractione mortuus eſt: iniuncta ſacerdoti competenti pœnitentia ſuſpendatur ad tps a celebratione Miſſarum: & poſtea ad ſacerdotale redeat officiũ. Si vero ex qualicumq; presbyteri percuſſione diaconus mortu' eſt: licèt non habuit animum occidendi, tamen deponetur: ita vt ſi obediēs apparuerit, aſſignetur ei beneficium de eccleſia ſua, de quo ipſe & ſui poſſint habere ſolatium ſuſtẽtationis.

a ¶ Studeat) Bar intellexit hoc c. prout litera ſonat, q licèt ex percuſſione ceciderit & confregerit ceruicē, nō ideo eſt ſacerdos deponēd'. arg. inf. ea. quātũ nã ſi ſeruum tuum vulneraui, & illa poſtea ex ictu alterius perijt, nō teneor de occiſo. ff. ad l. Aqu. huic ſcripturæ. §. ſi ſeruus. & l. ita vulnerat[a]. Et hãc regulã, Qui occaſionē damni dat, damnũ dediſſe vr: intelligit d' occaſione proxima & ſufficiēti. Sed expſſe eſt contra. extra co. presbyterũ. & ff. ad leg. Cor. de ſic. nihil intereſt vnde intellige, q ſi non cecidit ex percuſſione, ſed alio modo cecidit, tunc non tenetur de morte eius, ſed de eo quod prius ipſum incaute percuſſit.

a Vel dic, p[ro]ximus, id eſt, a[n]teceſſibus, ſicut econtra poni tur. 11 q 3. epi g ſecundum Laur. & Hug.

b ¶ Sex.) Quia tot non erant in prouincia illa. 2.

c ¶ Cadens.) Poſtea.

d ¶ Interijt.) Non ex cauſa percuſſionis: ſed ex alio caſu, quia cecidit.

e ¶ Percuſſione.) Siue directa, ſiue occaſionali.

f ¶ Et ſi voluntatem.) Directum.

g ¶ Prodijt.) Et ſic pp vnum delictum imputantur oĩa quæ ſequuntur ex illo. inf. ead ſæpè. & ſup. ea. clericum.

h ¶ Vt tale beneficiũ.) Hic diſpenſatur in beneficio, non in officio, vt 28. d. presbyterũ. debet autem de iure carere 2. vtroque quia cui interdr vnum, interdr & reliquũ: cum ſint connexa, vt 81. d ſi quis, nã male merenti continua egeſtate laborare debẽt, vt ff. depoſi. bona fides. Sed ideo diſpenſatur, ne propter neceſſitatem victus ad turpia lucra conuertatur, vt 81. d. ad reatum.

Diſpenſatur qñq; in beneficio, nõ in officio.

2 Per ſententiam, no ipſo iure. Archid.

i Et ſui.) Sui. n. filij & ipſe eadẽ perſona intelliguntur, vt 35. q. 3. §. hac auctoritate. in princip. & vxor dicitur pars viri. 33. q. 2. admonere. vnde vr, q licet clericus ſit ſuſpenſus ab homine, vel canone, q tamen ei relinqui debeat vnde ſe & ſuos poſſit ſuſtentare. & eſt ſi. argu. ff. de preca. l. penultim. ff. de vſu & habi. l. 2. maxime cum

Vxor & filij de bonis eccleſiæ paſci poſſunt.

¶ Perpetuo careat officio presbyter, qui ira commotus licèt extra animum, aliquem interfecerit.

Cap. XXXIX.

Iuo p. 10. c. 24.

S Tudeat [a] ſanctitas tua perſuadere epiſcopo tuo, ſibi canonicum ſociare numerum collegarum, id eſt ſex [b] ex vicinis prouincijs fratres, & coepiſcopos ſuos: quibus tecum iunctis, & decernentibus, diligenter inueſtigiare, & omni niſu ſcrutari pcurare, quatenus inuenire valeatis, vtrum percuſſione iam nominati presbyteri, an ceruicis fractione idem diaconus, vt fertur, extinctus eſt. Et ſiquidem à ſæpèfato presbytero non ad mortẽ percuſſus eſt, ſed ex equo cadens [c] ceruice fracta interijt [d]; ſecundũ arbitrium veſtrum pro percuſſione, incautè ageti presbytero pœnitentiam competentem indicite: & aliquanto tẽpore à Miſſarum ſolennijs ſuſpēdatur; denuo poſt hęc ad ſacerdotale rediturus officium. † Quòd ſi veraciter qualicumq; percuſſione [e] iſtius presbyteri, ille mortuus eſt diaconus; nulla hunc ratione miniſtrare ſacerdotis more decernimus: quoniam etſi voluntatem [f] occidendi non habuit; furor tamẽ, & indignatio, ex quibus motio illa mortifera prodijt [g], in omnibus, ſed pręcipuè in Dei miniſtris multipliciter inhibentur, atq; vbiq; damnãtur. Verum ſi presbyter adeo veſtro ſtudio obnoxius † fortè claruerit; præcipimus, vt tale beneficium [h] ſibi eccleſiæ ſuæ concedatur; quo & ipſe, & ſui [i] ſufficienter poſſint habere ſuæ ſuſtentationis ſolatium.

† Adde excõicatus abſolutus pcipiat fructus medij tpis. argu. q non, in l. 1. & l. ſi vt alle gas. C. de re ſta. mili. & in Authẽt cum d' app. cog. §. ſi nõ eo, coll. 8.

† al. noxius.) Iuo.

Item ex concilio Maticen. a c. 6.

a ¶ Maticenſi.) *Burchardus, & Iuo citant ex concilio Moguntino: in nullo tamen eorum, quæ extant, habetur. Simile vero aliquid legitur in concilio* Vormac. c. 29.

¶ De eodem. PALEA. Cap. XL.

Burch. l. 6. c. 33. Iuo p. 10. c. 162.

Q Vi vero odij meditatione, vel propter cupiditatem, Iudæũ, vel Paganum occiderit; quia imaginẽ Dei, & ſpem futuræ conuerſionis exterminat †, quadraginta dies in pane & aqua pœniteat.

† *al. extinxit.*

¶ De eodem. PALEA. Cap. XLI.

Anſ. l. 11. c. 32. † *al. quatuor.*

S I quis homicidium fecerit, ſi epiſcopus eſt, xv. annos pœniteat, & deponatur, cunctos quoque dies vitæ peregrinando finiat. presbyter xij. annis pęniteat, tres † ex his in pane & aqua; deponatur ſuperioris ſententia. Diaconus x. annis pœniteat, tres ex his in pane, & aqua: clericus & laicus ſeptem annis pœniteat, tres in pane

cùm etiam vxor & filij de bonis eccleſiæ paſci poſſunt, vt 31. diſt. omnino. nec totum extorquendum eſt a debitore quod habet: ſed habenda eſt ratio, ne egeat. ff. de re iud. inter eos. in fi. ille autem qui excõicatur, nihil percipiet nomine eccleſiæ, extra de appell. paſtoralis. Eos

talis miniſter Dei dicitur, vt 15. q. 1. nec is.

b ¶ Humana.] ideo magis eſt tenẽda, vt ſup. 9. d. ſanè. Io. Quid iuris ſit de hoc, notaui plenè in quęſtionib. B.

SI qua.] CASVS. Quædam domina furore iracundiæ accenſa, ita acriter ancillam ſuam flagellauit, ꝙ intra diem tertiũ expirauit quæſitũ fuit in concilio Elibritano quando poſſit ad communionem admitti. & rñdet ꝙ ſi volũtariè fecit, poſt ſeptem ann. pęnitentiam: ſi caſu. poſt v. poterit ad cõionem admitti: & non ante, niſi intra hoc tẽpus fuerit infirmata. Sequentem caſum per te videbis.

& aqua; & ad gradum cuius libet ſacerdotij accedere non præſumat.

Ex priſca verſione. Et Tribur. c. 52.

Item ex concilio Ancyrano, c. 22. §. eos vero.

¶ Quinquennio à communione abſtineant, qui caſu homicidium faciunt. C. XLII.

Poly. l. 6. tit. 10. Burc. l. 6. c. 15. Iuo p. 10. c. 25. & 144. † al. humanior.

EOs vero, qui non volũtate, ſed caſu [a] homicidium fecerint, prior quidem regula poſt ſeptem annorum pęnitentiam communioni ſociauit, ſecundum gradus conſtitutos: hæc vero a humana† [b] quinquennij tempus tribuit.

a ¶ Hæc vero.] *Græce eſt, ὁ δὲ δεύτερος τὸν πενταετῆ χρόνον πληρώσει, id eſt*: Secunda vero quinquennij tempus explebit. *Atque ita fere Burchardus, & Iuo ex Dionyſij verſione. & infra ead. cap. ſi quis voluntate.*

Et in conc. Vormac. c. 39.

Item ex concilio Eliberitano, c. 5.

¶ Quibus temporum ſpacijs a communione abſtineat, quæ voluntate, vel caſu ancillam ſuam interfecerit. C. XLIII.

Rab. pœn. c. 14. Burc. l. 6. c. 19. Anſ. l. 11. c. 86. Iuo p. 10. cap. 22. & 148.

SI qua fœmina zeli furore accenſa, flagellis verberauerit ancillam [c] ſuam, ita vt intra tertium diem animam cum cruciatu effundat; eo quòd incertum ſit, voluntate, an caſu occiderit; ſi voluntate, poſt ſeptem annos; ſi caſu, poſt quinque annorum tempora (acta legitima pœnitentia) ad communionem placuit admitti. Quòd, ſi intra tempora conſtituta fuerit infirmata, accipiat communionem.

c ¶ Ancillam.] Hic habes ꝙ æquè punitur dñs occidens ſeruum ſuum ſicut alienum, vt ff. de iis qui ſunt ſui vel alieni iur. l. 1. in fi. modica tamẽ caſtigatio permittitur domino. ff. de iis q ſunt ſui vel alie. iur. l. 2. vñ ſecũdum iura noſtra ſeruus poteſt conqueri de domino, ſi ſęuiat in ipſũ, vt 23. q. 4. ſi eccleſia &c. qui peccat. i fi. Et dic, vt no. ſuper illo c. ſi eccleſia, 2. q. 7. quæritur.

Dñs non poteſt in ſeruum ſæuire.

Item ex capitulis Martini Bracarenſis epiſcopi, c. 78.

¶ De his, qui voluntate, vel caſu homicidium faciunt. C. XLIIII.

Iuo p. 10. c. 39.

SI quis [d] voluntariè homicidium fecerit, ad ianuam eccleſiæ catholicæ ſemper ſubiaceat, & communionem in exitu [e] vitæ ſuæ recipiat: Si autem non voluntariè, ſed caſu aliquo homicidium fecerit; prior canon ſeptem annis agere pœnitentiam iuſſit; ſecundus canon quinque mandauit.

d SI quis.] ¶ Semper] id eſt, horis ſtatutis. ſic 22. d. ſacroſancta. & 26. d. ſi quis vult. & de cõſec. d. 5. nunquam.

e ¶ In exitu.] Supple, ſi moritur ani finitũ tempus pęnitentiæ: quia poſt tempus pęnitentiæ licite communicat, vt 29. q. 7. ſi quis de corpore.

ADDITIO. Hoc fit in quibuſdã criminibus: & præſertim ſi quis pœniteat ſolenniter 26. q. 7. ſi quis. ſecundum H.

Item ff. tit. de furtis. L. qui ſaccum.

¶ De eodem. C. XLV.

Pandect. li. 47. titu. 2. le. 79.

QVi ſaccum habentem pecuniam ſurripuerit; furti actione, etiam ſacci nomine tenetur; quamuis non ſit ei animus [f] ſacci ſurripiendi.

QVi ſaccũ.] CASVS. Quidam furatus fuit ſaccum cum pecunia. Quæſitum fuit an poſſit conueniri actione furti nomine ſacci. Et reſpondet ꝙ ſic: licet non habuit voluntatem furandi ſaccum principaliter.

EOs vero.] CASVS Quæſitum fuit in concilio Neocæſarien. quanta pœnitentia deberet iniungi eis, qui caſu fecerunt homicidium. Et reſpondet ꝙ ſecundum antiquam regulam ſeptem annorum pœnitentia iniungetur poſt quam reddetur communioni. Hæc vero eſt noua regula, quæ humaniorem imponit pœnitentiam quinque annorum tantum.

a ¶ Seu caſu.] Dum tamen culpa præceſſerit caſum 1, aliquis etiam clericus poſſet promoueri. extra eod. ex parte, &c. ſignificaſti. & cap. dilectus, in fin. immo

Aliàs ei non imputatur. argu. 15. q. 1. ſi quis inſaniens. & no. ſup. ea. cleri co. dum tamen daret operam rei licitæ, vt in decret. hic inf. alle. dilectus. & eo. tit. Ioa. & c. Arch i.

f ¶ Animus.] Sed contra furtum ſine affectu furandi non committitur. 13. q. vlt. cap. vlt. & Inſti. de vſucap. §. item ſi is. Sed dic ꝙ ratione acceſſionis cõmittit furtũ: & quæ cõmodatis, vel depoſitis reb. accedunt. depoſita vel commodata intelliguntur ff. commo. l. ſi vt. §. vſque adeo. Vel dic, animus, ſcilicet principaliter: ſed ſecundario & indirectè p quandã conſequentiam fuit ei animus ſaccum furandi: & ſic non eſt contrariũ. ff. de fur.

Furtũ committitur ratione acceſſionis.

ſur.ſi quid ſur. §. 1 .ſic & ff. qđ metus cau.l.ſi mulier. §.pen. 15 q.1.merito.23.q.4.diſplicet.
CONTRA. CASVS. Dictum eſt ſupra in c. ſtudeat ꝙ ſi quis faciat homicidium ſine Voluntate,tamen puni tur.Modo probat contrarium. ſcilicet ꝙ voluntas puni tur,non opus.Et hoc. probat vſque ad. §. Præmiſſis.
a ¶Cōtra.)Hucuſq; oſtendit opus ſine animo puniri: nunc oſtēdit contrarium.

e ¶Qtantum.)ideſt,ſicut.
f ¶Alienos.) Si vis dicere ꝙ iſte furabatur caballos,& ducendo eos collliſit mulierem: tunc quod dicit in fine non puniri per leges,verum eſt. l. Cornelia de ſicar.in qua venit dolus,non lata culpa.ff.de ſica.in lege.tamē de

Culpa lata in l. Cornelia.

Contra a animum,non opus puniri, lib. 9 .eo.tit.ad leg. Cornel de ſicarijs,exemplo ſacrarum litterarum Diocletiani,& Maximiani colligitur.

De eodem. C. XLVI.

Occidens in ludo an ſit puniendus.

EVm, qui aſſeuerat homicidium ſe non voluntate,ſed caſu fortuito feciſſe,cum calcis b ictu mortis occaſio præbita videatur; ſi hoc c ita eſt,neque ſuper hoc ambigi poterit, omni metu, ac ſuſpicione, quam ex admiſſæ rei diſcrimine ſuſtinet;ſecundum id,quod aduotatione d noſtra comprehenſum eſt,volumus liberari.

[Item Imperator Antoninus C.ad leg. Cor.de ſica.l.1.]

PALEA. C. XLVII.

FRater veſter rectius fecerit, ſi ſe pſidi prouinciæ obtulerit.Qui,ſi probauerit nō occidendi animo hominem a ſe eſſe percuſſum, remiſſa homicidij pęna ſecūdum militarem diſciplinam ſententiam proferet. Crimē enim contrahitur,ſi & voluntas nocendi intercedat. Cæterum ea,quæ ex improuiſo,caſu potius,quam fraude accidunt; fato plerumque,non noxæ imputantur.

Hinc,& Gelaſius † Papa.

† al. Pelagius.

¶De eodem. C. XLVIII.

QVantum e dicit iſte Placidus †, anno præterito dictum eſt de vxore illius; quia ſubito inter caballos inuenta eſt,& dum traherentur caballi,colliſa eſt illa, & abortum fecit. ¶ Quod ſi ita eſt; forte ſi caballos alienos f tulerit, inde eſt culpabilis g. Nam de muliere, quæ caſu inter caballos confracta eſt, vbi voluntas illius non agnoſcitur h pernicioſa fuiſſe,non poteſt,nec debet addici per leges.

¶ al. Placidius.

Item Nicolaus Papa.

¶ De eodem. C. XLIX.

HI, qui arbores incidere videntur,ſi contigerit,vt cadens arbor occiderit hominem,inculpabiles i ſunt,

EVm q.) CASVS. Quidā ludendo ictu calcis ſuum ſocium percuſſit,adeo ꝙ mortuus eſt. Iudex loci ꝑꝑ hoc delictū eū voluit punire.conſultus eſt Imperator,an ille dēat puniri. Et reſpondet quòd nō dēt puniri: immo debet liberari ab omni ſuſpicione, & pœna legis Corneliæ: & hoc ſi probauerit ſe caſu, non voluntate hoc crimen commiſiſſe.
b ¶Cū calcis.)Quoniā ſecit ludi cauſa.
c ¶Si hoc.) Scilicet ꝙ in ludo occidit.& illud obtinet cū ludus licitus eſt. ff. ad leg. Aquil.nā ludus. ſed ſi eſt illicitus ludus,nō excuſat 1.vt extra de pręſump c. 1.ex quo autem cōſtat ꝙ in ludo mortuus,eſt,non eſt neceſſe probare ꝙ caſu occiderit. vt ff ad leg. Aquil.l.in lege. extra de ſen.excom. ſuper eo. alias q caſum allegat, ipſum probare tenetur, vt C.de pigno.act.quæ fortuitis,& C.de iniur. ſi non conuitij. Ergo ſi aduerſarius dixit,ꝙ ipſum dolo occiderit, hoc ꝓbabit:quia qui dolum obijcit, ipſum ꝓbabit.ff.de proba.quoties, & intellige ꝙ ludus fuit licitus:& ſecundum hoc intellige quòd non punitur talis lege Cornelia, ex quo nihil fecit dolo: punitur tamen l.Aql.in qua venit leuiſſima culpa.ff.ad leg. Aql.l leg.
d ¶Adnotatione.)ideſt,lege.

1 Si ludus noxius, id eſt, nocens eſt,imputatur. ff. ad l. Aquil. nam ludus. nam omne maleficium præ ne præſumitur actū.hęc tamen præſumptio ex varijs circūſtātiis colligitur 22.q.2 qđ ait, &c. ne quis, & de conſe. di ſtin.4 ſolet. ff.de acti.& oblig.l.3.§. verborū. ff. de iniu. illud.§. poſt. 25.q.1.illud extra de ſē. excom c.1. ſecundum Goff qui ita no.extra de præſump. c. 1.Archid.

QVantum.) CASVS. Cum Placidus traheret caballos de ſtabulo, vxor ſua inter caballos fortuito caſu colliſa eſt: & fecit abortum.confracta: & ideo iudex eum punire volebat tanquam homicidam. Conſultus Papa ſuper hoc reſpondet, quod ſuper hoc puniri non debet ſecundum leges poſtquam voluntas eius pernicioſa non fuit: ſed de furto poteſt puniri, ſi alienos. caballos furatus eſt.Poteſt tñ legi totum illud capitulū de vxore Placidi, quę dum traheret caballos,colliſa eſt fortuito caſu, & fecit abortū, quā dicit Papa nō eſſe puniendā de abortu, nō ſua ſpōte facto:ſed de furto ſi fecit,ꝑt puniri.Et ita dupliciter H.& Bn.poſuerunt caſū,

de culpa bene punitur, vt ſupra eadem cauſa. ſtudeat.
g ¶Culpabilis.) Et ſic patet,quòd licet aliquis de furto teneatur, non tamen tenetur de ijs quæ ſequuntur ex furto.ſic 15.quæſt.1 ſane:ſupra.ꝯ.diſt.ad eius.ff.de furtis,verum:extra de ſponſa.veniens. Argum. contra. ſupra ead. clericum.
h ¶Non agnoſcitur.)Quando eam præmonuit H.
HI,qui.) CASVS. Quidam arbores incidebant,eis cadentibus quidam homines ſunt oppreſſi ab eis Quærebatur an eſſent homicidæ, qui arbores incidebant.Et reſpondetur;ſi non eſt factum eorum voluntate,& debitam cautelam adhibuerūt,inculpabiles ſunt. Si vero eorum culpa vel negligentia mortui ſunt, deponendi ſunt, & non ſuſcipiendi de cætero. Idem eſt caſus ſequentis cap; Caſus illius c.ſi duo facilis eſt, & per te formabis.
i ¶Inculpabiles.) Si fecerunt in priuato loco, tūc.n.nō potue-

ſotuerũt diuinare, vt ff. ad le. Aquil. ſi putator. & extra vt eccl. beneſi. vt noſtrum. Si in publico, debuerunt clamare, caue, vt infra ead. ſi duo.

a S Aepe contingit.) ¶ Vel negligentia.) Arg. q̄ q̄ occaſionem damni dat, &c. 1. ſic 86. diſt. paſce. 16. q. 1. decimæ. & ext. de homic. presbiterorũ 27. q. 2. ſi tu & 31. q. 2. de raptis. & 8. q. 1. placuit 3. B. argu. cõtra 15. q. 1. inebriauerunt. & ff. de ſer. corru. Neratius. § ſi ſeruo. ff. de furtis verum de eo qui fregit oſtium meretricis ſed non ideo punitur amplius, quia ſatis eſt punitus propter ignorantiam.

a Sæ-

atque innoxij; quia nec voluntate eorum, nec deſiderio, homicidium perpetratum eſt. Si vero aliqua culpa eorũ, vel neglectu moriẽtis hominis interitus cognoſcitur adueniſſe; abijciendi ſunt a gradu, & in ſacro ordine, nullatenus ſuſcipiendi.

Item ex concilio Vormacienſi, c. 29.

¶ De eodem. C. L.

Burc. l. 6. c. 21. Iuo p. 10. c. 150.

SAepe contingit, dum quis operi neceſſario inſiſtẽs arborem incidit, vt aliquis ſubtus ipſam veniens deprimatur: Et idcirco, ſi voluntate, vel negligentia a incidentis arborem factum eſt; vt homicida pęnitẽtiæ debet omnino ſubmitti. Quod ſi non voto, non incuria illius, non denique ſcientia contingit; ſed dum ille operi neceſſario fortaſſis incumberet, iſte inſperatus b occurrẽs ſub arbore improuiſus deuenit, & ſub ipſa oppreſſus eſt, inciſor arboris non tenetur pro homicida.

Item ex concilio Triburienſi, c. 36. [*Sed ibi copioſius.*]

¶ De eodem. C. LI.

Burch. l. 6. c. 22. Iuo p. 10. c. 151.

SI duo c fratres in ſilua arbores ſucciderint, & appropinquante caſura ipſius arboris frater dixerit fratri caue, & ille fugiẽs in preſſuram arboris inciderit, & mortuus fuerit, uiuens frater innocens de ſanguine germani dijudicetur.

Præmiſſis d auctoritatibus, lapſis permittitur e, vt poſt pœnitentiam in ſuis ordinibus reparari valeant: ad maiorẽ autẽ cõſcendere poſt lapſum nulla eis auctoritate permittitur, immo penitus prohibetur.

Vnde in Ilerdenſi concilio, c. 5. legitur.

¶ Lapſi in ſuis ordinibus reparari poſſunt, ſed non ad maiora conſcendere. C. LII.

15. q. 8. c. hi qui. Rabanus pęn. c. 1. Burc. l. 19. c. 74. Iuo p. 15. c. 87.

HI, qui ſaltario Dei deſeruiũt, ſi ſubito in flenda carnis fragilitate corruerint, & Domino reſpiciente, dignè pęnituerint, ita vt mortificato corpore, cordis cõtriti ſacrificiũ Deo offerãt; maneat in poteſtate põtificis, vel veraciter afflictos non diu ſuſpendere, vel deſidioſos prolixiore tempore ab eccleſiæ corpore ſegregare: ita tamen, vt ſic officiorum ſuorum loca recipiant, ne poſſint ad altiora officia vlterius promoueri. ¶ Quod ſi iterato α velut canes ad vomitum reuerſi fuerint, & veluti ſues in volutabris luti iacuerit β, non ſolum dignitate officij careant, ſed etiam ſanctam communionem, niſi in exitu, nõ percipiant.

α ¶ Quod ſi iterato.] *Hinc vſque ad finem abſunt à codicibus illis Gratiani, à quibus palea abeſſe ſolent. In alio hic prepoſitum eſt nomen palea.*

β ¶ Et veluti ſues in volutabris luti iacuerint. [*Hæc non leguntur in antiquis editionibus conciliorum, Colonienſi, ac Pariſienſi, duobus codicibus Vaticanis, Lucenſi Regio, neque infra 15. q. 8. c.* Hi qui. *Sunt autem apud Iuonem & in editione Colon. 4. volum.*

1 Sub. damnum dec. ſe videtur. mo plus quãque peccat, vt patet in eo qd̃ i g t & no. 23. q. 5. cum homo Ioan. de Fan.

Ignominiatis punit.

Caſus fortuiti non poſſunt præuideri.

b ¶ Inſperatus.) Fortuiti enim caſus nullo hominum cõſilio prçuideri poſſunt. ff. de admi. rer. ad ciui. perti. l. 2. C. de pign. act. l. quæ fortuitis.

c S I duo) ff. ad legem Aquiliam ſi putator.

PRAEMISSIS. CASVS. ſupra in illo c. de his clericis, quæ in ſubdiaconis, & in capitulo illo clerico dictũ eſt, q̄ clericis lapſis permittitur in ſuis ordinibus miniſtrare, ad maiores vero aſcendere nõ poſſunt. Idẽ dicitur in hoc §. q̄ hoc probat per ſequens cap. Sed poſtea exemplo beati Petri probat, quod lapſi poſt pęnitẽtiã ad maiora poſſunt promoueri.

d ¶ Præmiſſis.) Sup. ca. de his clericis.

e ¶ Permittitur.) Allegãdo dicit propter ſequen. cap. Ioan.

H I, q.) CASVS. Quidam clerici in ſacris ordinibus conſtituti fornicati ſunt; quæſitum fuit, vtrũ ad ſua officia redire poſſint, & ad maiora promoueri. Et reſpondet concilium: ſi digne pœnituerint, in poteſtate ſit epiſcopi vel ueraciter afflictis nõ diu ſuſpẽdere vel deſidioſos prolixiori tempore ab eccleſiæ corpore ſegregare: ita tñ, vt ſua loca retineãt, & ad altiora non promoueantur. qui ſi iterum ipſi lapſi fuerint, omni dignitate carebũt nec habebunt niſi in fine communionem.

f Hi qui.) Hoc cap. habes. 15. q. vl. hi q̄.

Sed exẽplo beati Petri,(qui poſtquã trinæ negationis maculas conceſſione diluit amoris; nõ ſolũ in gradu ſui apoſtolatus remanſit, verum etiam in paſtorẽ totius eccleſiæ à Chriſto inſtitui meruit) probantur lapſi poſt dignã pęnitentiã nõ ſolum propria officia retinere ſed etiã ad maiora poſſe cõſcendere. Quod autem beatus Petrus poſt negationem paſtor eccleſiæ à Domino ſit inſtitutus, probatur auctoritate beati Gregorij, qui in homilia Dominicæ reſurrectionis de eodem principe Apoſtolorum ſcribit, dicens.

Homil. 21. in Euang.

¶ Petrus poſt culpam negationis princeps Apoſtolorum a Domino eſt inſtitutus. Cap. LIII.

CONſiderandum nobis eſt, cur omnipotẽs Deus eum quem cunctæ eccleſiæ præferre diſpoſuerat, ancillæ voce pertimeſcere, & ſe ipſum negare permiſit [a]. ¶ Quo nimirum magnæ actum eſſe pietatis diſpenſatione cognoſcimus, vt is, qui futurus erat paſtor eccleſiæ, in ſua culpa diſceret, qualiter alijs miſereri debuiſſet [b]. Prius itaque eum oſtendit ſibi, & tunc præpoſuit [c] cæteris; vt ex ſua infirmitate cognoſceret, quàm miſericorditer aliena infirma toleraret.

Item Ambroſius in ſerm. 47. de fide Petri.

¶ Poſt negationem in fide, & gradu Petrus profecit. Cap. LIIII.

FIdelior factus eſt Petrus, poſtquã fidem ſe perdidiſſe defleuit, atq; ideo maiorem gratiam [d] repperit, quã amiſit. Tamquam enim bonus paſtor tuẽdum gregẽ accepit, vt qui ſibi antea infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum; & qui ipſa interrogationis tentatione nutauerat, cæteros fidei ſtabilitate fundaret. Denique pro ſoliditate deuotionis eccleſiarum petra dicitur; ſicut ait Dominus: [Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam.] Petra enim dicitur, eo quod primus in nationibus [e] fidei fundamenta poſuerit, & tanquã ſaxum immobile totius corporis † Chriſtianitatis compagem, molemquem contineat.

Matth. 16.

† operis Chriſtiani] orig.
† al. ſolenniter pænitentes.]

6 Item obijcitur pęnitentes † ad ſacros ordines promoueri non debent: non ergo lapſi poſt pęnitentiam ad maiora pertingere poſſunt.

Vnde in concilio Carthaginenſi 4. c. 68. & 69. legitur.

Poly. l. 2. tit. 31.
Anſel. l. 7. cap. 20. & 23.
Burch. l. 2. c. 35.
Iuo p. 6. cap. 136. & par. 15. c. 5.
Pann. l. 3. c. 60.

¶ Non ordinetur clericus ex pœnitentibus. C. LV.

EX pœnitentibus, quamuis ſit bonus, clericus nõ or-

SED EXEMPLO. CASVS. Dictum eſt ſupra, quod lapſi poſt pœnitentiam non poſſunt ad altiora cõſcendere. Modo dicit Gratianus contrarium: ſcilicet ꝙ lapſi non ſolum reſtitui poſſunt ad antiquum ſtatum, ſed etiam ad altiora promoueri: quod probat exemplo beati Petri, q poſt trinã negationem non ſolum permanſit apoſtolus ſed etiam factus eſt paſtor totius eccleſiæ; quod probatur duobus ſequen cap.

COnſiderãdum.] CASVS. Quæritur, hic quare Chriſtus permiſit Petrũ peccare negando ſe ipſum ad vocem ancillę quem facere diſpoſuerat paſtorẽ eccleſiæ. Et reſpondet Gregor. hoc eſſe ꝑmiſſũ ex magnę pietatis diſpenſatione ſcilicet vt Petrus ſuã fragilitatẽ cognoſceret, & ĩ ſua culpa diſceret qualiter aliorum delictis parcere deberet, & alijs miſereri poſſet.

a ¶ Permiſit.] ideſt non prohibuit.

b ¶ Debuiſſet.] Arg. diſpenſationem eſſe debitam.

c ¶ Præpoſuit.] Hoc verbo, Paſce oues meas, factus eſt princeps. 1. extra de elec. ſignificaſti, nõ illo. Tu es Petrus & ſup hãc petrã, &c quia illud fuit ei dictum ante paſſionẽ 22. diſtin ſacroſancta.

Petrus per quæ uerba fuit factus Papa.

1 De hoc plenius 21. diſtin in nouo teſtamẽto. Archi.

FIdelior.] CASVS. Dicit Ambroſ. I hoc ca. quod Petrus poſt negationẽ fortior reſurrexit, & fidelior factus eſt, & maiorẽ gratiã recepit, quam perdiderat. Factus eſt enim paſtor eccleſiæ, vt q infirmus fuerat in fide, cæteros in fidei ſtabilitate firmaret. Et ꝓ ſolida deuotione quam habuit circa eccleſiã, & circa homines conuertendos, dictus eſt petra quod probat auctoritate Euangelij.

d ¶ Gratiam.] Arg. quod potius eſt eligẽdus qui peccauit & pœnituit, q̃ qui ſemper fuit bonus quia magis ſcit compari peccatoribus, ut ſupra, ca. pro. nam infirmus fortior reſurgit de pœn. diſtin. 1. poteſt. & ibidem diſt. 3. ille. Argu. contra 12. diſ nos cõſuetudinem. & 16. q. 1. legi.

Eligendus potius eſt q peccauit & pœnituit, q̃ qui nunquã peccauit.

e ¶ In nationibus.] ideſt, gentilibus.

ITEM OBIICITVR. Hæc eſt ſexta pars huius diſt. in qua loquitur de pœnitentibus cum ſolennitate, & de Bigamis: & niſi ſim ponit xiiij. auctoritates. Ioan. de Fan.

CASVS. Adhuc obijcit Gratianus, quod lapſi non poſſunt aſcendere ad maiora nam pęnitentes promoueri non debent: ergo nec ad maiora aſcendere poſſunt, quod probat ſex ſequentibus ca. quæ loquuntur de ſolenniter pęnitententibus.

EX pænitentibus. CASVS. Quidam epiſcopus ordinauit quendam ſolenniter pęnitentẽ, quærebatur quam

quam pœnam deberet pati epiſcopus vel ordinatus. & reſpondet ꝙ ſi eps ordinauit talem ignoranter, tantum ordinatus deponitur: quia tempore ordinationis ſuæ, ſuum impedimentum non manifeſtauit epo. Si vero eps ordinauerit eum ſcienter, etiam ipſe poteſtate ordinandi cumque modo poteſt. 2. q. 3. § notãdum. & ff. de bo. eo. qui ante ſenté. l. 1. ſic & honorem ſuum. Sed nũquid clerico promouendo præiudicat confeſſio ſua, vt inde debeat puniri? videtur quod ſic, vt extra de elect. per inquiſitionem. immo idem etiam vr ſi extra iudicium fieſet cõfeſſio, vt extra de exceſ. prælat. [quã ſit graue. Dico quod nõ niſi in ſolo quod nõ admittitur ad ordines, vt 25. diſt. quãdo. in fi. ſic extra de exce. denique. & eſt ea ratio: quia licet confeſſus fuerit, tamen non punitur: quia ad hoc non agebat, vt dixi 3. qõ. 6. hoc quippe. idẽ dico ſi teſtis cõfitetur crimen ſuum, vt probatur extra de accuſ. inquiſitionis. Ioan.

c ¶ Priuetur.] Hic ſignantur contraria, q̃ ſoluta ſunt 36. diſt. qui eccleſiaſticis.

Cap. 69. dinetur. Si per ignorantiam [a] epiſcopi factum fuerit; deponatur a clero: quia ſe ordinationis tempore nõ prodidit [b] fuiſſe pœnitentem. Si autem ſciens epiſcopus ordinauerit talem; etiam ipſe ab α epiſcopatu ſuo ordinandi duntaxat poteſtate priuetur [c]. Simili ſententiæ ſubiacebit epiſcopus, ſi ſciens ordinauerit clericum eum, qui viduam, aut repudiatam, vxorem habuit, aut ſecundam.

α ¶ Ipſe ab.] *In originali legitur,* ipſe ab epiſcopatus ſui ordinandi duntaxat, poteſtate priuetur *al.* ipſe epiſcopatus ſui. *quemadmodum & apud Iuonem, par.* 15. *c.* 5.

Item Siricius Papa Himerio epiſcopo, epiſt. 1. *c.* 15.

¶ Bigamus pœnitens, viduæ maritus, ſacræ militiæ ſe ingerens ſine ſpe promotionis in ſuo ordine permaneat. Cap. LVI.

Anſel. lib. 7. cap. 17. 20. 21.

QVicunque pœnitens, quicunque bigamus, quicunq; viduæ maritus, ad ſacram militiam indebitè, & incompetenter irrepſerit; hac ſibi conditione a nobis veniam intelligat relaxatam, ut in magno debeat computare beneficio, ſi adempta ſibi omni ſpe promotionis, in hoc, quo inuenitur [d], ordine perpetua ſtabilitate permaneat.

QVicunque.] CASVS. Quidam pœnitentes, & bigami, & viduarum mariti ordinati fuerunt in minoribus ordinibus, vel forte vſq; ad ſubdiaconatũ q̃ſitũ fuit a Siricio Papa, vtrũ poſſint promoueri ad ſuperiores ordines; Et reſpõdet Papa, ꝙ non imo pro maxime beneficio debent reputare, ſi tolerentur in ordinibus, in quibus inueniuntur, omni ſpe promotionis eis adempta.

Item ex concilio Gerundenſi, c. 9.

¶ Non prohibeatur à clero, qui preſſus languore per cõmunionem pœnitentiæ benedictionem accepit. Cap. LVII.

† *Is vero*] manuſcri. & ori.

SI † α vero [e], qui ægritudinis languore depreſſus pœnitentiã poſtulauit, cui ſacerdos ſolennem pœnitentiã iniunxit, præbendo ſibi cõionẽ corporis Chri. Poſt quam uero conualuit, pniam ſolennem ſibi iniunctam non egit. quæritur an ualeat promoueri? Et tñ. ꝙ ex quo caput ſolenni pniæ non ſuppoſuit, bene põt promoueri, ſi aliàs eſt dignus. ita poſuit Boneuen. hunc caſum, ſed q̃a hoc contra iura vr, ſcũ ille ante ægritudinẽ mortaliter ſm hoc peccaſſet, & poſtea ſimiliter non adimplendo pœnitentiã: ideo ego Bar Brix. cum H intelligo caſum hunc de illo q nõ accipit corpus Chri vſq; ad articulum mortis: vñ nõ videbat uere pœnitens. Qui tñ ſi non egit pniam ſolennem, nec mõ eſt criminoſus, ꝓmoueri põt. Vel forte de illo intelligitur, qui ꝓ occulto, & paruo crimine ſolennem pniam. facere promiſit.

dinandi priuabitur. Eandem pœnam patiatur epiſcopus qui ſcienter ordinauit bigamum, viduæ uel repudiatæ maritum.

a ¶ Si per ignorantiam.] Bene enim poteſt ignorare cũ non ipſe, ſed alij examinent. 24. diſtin. quando. extra de offic. Archid. ut noſtrum.

b ¶ Non prodidit.] Ex hoc cap. vr ꝙ quilibet ordinandus teneatur prodere crimen ſuum 1. vt 24 diſt. c. qñ. & c. ult & 81. diſt. tantis. & c quicunque & 8. q 3. Artaldus. in fi. Sic videtur ꝙ in iure teneatur quilibet confiteri delictum ſuum ſi interrogatus fuerit, vt 11. q. 3. quiſquis. & 35. q. 6. ſi duo. & 15. q. vl. c 1. & penul. Quod H. concedit, & dicit ꝙ quilibet in examinatione & in iudicio tenetur cõfiteri crimen ſuum: ſed in examinatione ſufficit vt dicat ꝙ in gñe confiteatur ſe criminoſum: & ſic petat diſpenſationem. Sed ſi ſpecialiter pro aliquo crimine fuerit interrogatus: tunc reſpondebit, & dicet ſe feciſſe inde pœnitentiam nec obſt. inf. de pœn. diſt. 1. §. his auctoritatibus. vbi dr. non tibi dico prodas. quia illud loquitur de pœnitente, qui ſe non debet publice prodere: niſi enim occultus peccator prodat crimen ſuum, dicit H non poſſet diſpenſari ſecum & coram pluribus debet dicere, & prodere ſe: quia prodere eſt in publico dicere, vt 2. q 1. ſi peccauerit. ſicut enim epiſcopus non poteſt audire cauſam 2. criminalem, niſi cum clericis ſuis, vt 15. q. 7 epiſcopus ſic nec ſolus poteſt diſpenſare, qualiter enim probaret aliquis ſecum diſpenſatum eſſe, niſi coram pluribus factum eſſet, vt extra de ſchiſmat. fraternitatis? Alij dicunt ꝙ nec in iudicio nec in examinatione tenetur aliquis prodere ſe: quia Deus occultat peccatũ. de quo aliquis pœnituit, vt 32. q. 1. apud. & ſic licitum eſt alicui redimere ſanguinem ſuum, quo-

d ¶ Inuenitur.] Sic ergo facilius diſpenſatur in ordine ſumpto q̃ in ſuſcipiendo, vt extra de renunc. niſi cr pridem: quia turpius. &c vt extra de iureiur. quemadmodum: Vel vocat hic ſacram militiã minores ordines, quos pñt ꝓmoueri, vt ĩ ea placuit. & 6. q. 1. c. infames. — Diſpenſatur facilius in ſumpto, q̃ in ſuſcipiendo ordine.

SI vero.] CASVS. Quidam in extremis laborans: pœnitentiã poſtulauit, cui ſacerdos ſolennem pœnitentiã iniunxit, præbendo ſibi cõionẽ corporis Chri. Poſt quam uero conualuit, pniam ſolennem ſibi iniunctam non egit. quæritur an ualeat promoueri? Et tñ. ꝙ ex quo caput ſolenni pniæ non ſuppoſuit, bene põt promoueri, ſi aliàs eſt dignus. ita poſuit Boneuen. hunc caſum, ſed q̃a hoc contra iura vr, ſcũ ille ante ægritudinẽ mortaliter ſm hoc peccaſſet, & poſtea ſimiliter non adimplendo pœnitentiã: ideo ego Bar Brix. cum H intelligo caſum hunc de illo q nõ accipit corpus Chri vſq; ad articulum mortis: vñ nõ videbat uere pœnitens. Qui tñ ſi non egit pniam ſolennem, nec mõ eſt criminoſus, ꝓmoueri põt. Vel forte de illo intelligitur, qui ꝓ occulto, & paruo crimine ſolennem pniam. facere promiſit. — 3 Vt Benedicti.

e ¶ Si uero. Quidã ita ponunt caſum 3. Aliquis tempore ægritudinis tale recepit mãdatum à ſacerdote, vt poſt quam conualeſceret, ſolennem faceret pniam. talis non prohibet à ꝓmotione, dum tamen nõ ſteterit inter pœnitentes. Sed iſte caſus non placet: quia poſtquam ſanatus eſt, talis tenetur ſtare in ordine pœnitentiũ, vt 26. q. 6. qui recedunt 4. Item cum pnia talis non iniungitur, niſi pro graui peccato mortali: ergo poſt mortale peccatum non dẽnt promoueri, ut 26. q. 6. c. vlt. Alij ſic ponunt caſum. Quidam communionem non accepit quouſque

4 Sicut qui iniecit manus violentas in clericum: & ꝓꝑ inualitudinẽ uel aliũ impedimentũ nõ poteſt accedere curiã abſoluitur ab inferiori tñ tenetur accedere reſtituta cõualeſcentia, vel opportunitate cum diſt extra de ſent. excõ de cætero. & in illa decre. ꝑuenit.

imen ſuũ / ordinatio / , vel in iu- / an tenea- / quis pro / te. / Hic nõ ꝓ / tur hoc; / tex. dicit, / enitentẽ, / dicit cri- / inoſũ: nec / c probant / hic indu- / . Archid. / odere eſt / publico / cere. / Scilicet cri / nalẽ, cũ / t ad depo / ionẽ: ſe- / ſi eſſet / vbi agere / ad priua / onẽ benefi / , ſm illud / od leg. & / . 15. q. vlt. / uentum. / chid,

quouſque fuit in periculo mortis. dubitabatur de tali vtrum poſſet promoueri poſt ſanitatem: quia non videbatur tunc vere pœnitens, qui timore mortis pęnituit. Et reſpondetur quod pôt: & hæc fuit cauſa dubitationis: quia ſicut non poteſt promoueri qui in ægritudine baptizatur, quia potius præſumię ex timore, quã ex volũtate libera baptizatus, vt 57. diſt. ſi quis in ægritudine. idem videbatur de pęnitẽte tali, ſed non eſt ſimile: qa multi omnitũt ex deuotione, ꝙ nõ cõicant vt, de conſec. diſtin. 2. quotidie ſed quicunq; differt baptizari, in mora eſt, & etiã in culpa.

ad eundem poteſt redire, vt ibi dicitur.

NOn confidat.) CASVS. In hoc c. nouem impedimenta ponuntur, quæ repellunt a promotione. Sequens cap. patet.

e ¶ Vel ſine litteris.) Supra 36. d. c. illiteratos.

f ¶ Con-

tentiæ [a] benedictionem [b], quam viaticum deputamus, per communionem acceperit, & poſtmodum reconualeſcens caput pœnitentiæ, in eccleſia publicè non ſubdiderit, ſi prohibitis vitijs non detinetur obnoxius, admittatur ad clerum.

Item Hormiſda Papa omnibus epiſcopis per vniuerſas prouincias conſtitutis.

¶ Qui ad pœnitentiam agendam in monaſterio retruditur, presbyter ordinatur. Cap. LVIII.

Supra c. ex pęnitentibus. Poly. lib. 2. tit 31. Anſel. lib 7. c. 22. & lib. 11. c. 87.

SI ille, qui ultro petit pęnitentiam, quamuis eam perfectè agat, nõ poteſt epiſcopus, aut presbyter ordinari; ita ut etiam ſi per ignorãtiam ordinatus fuerit, & poſtea conuincitur pœnitentiam accepiſſe, deijciatur: ille ergo qui inuitus ad pœnitentiam agendam mittitur in monaſterium [c], (qui vtique nihil aliud, quàm pœnitens dicendus eſt [d]) qua conſcientia ad ſacerdotium venire permittitur: nemo mihi alia quælibet contra auctoritatem ſedis Apoſtolicæ, vel cccxviij. epiſcoporum, vel reliquorum canonum conſtituta, obijciat: quia quidquid contra illorum definitionem (in quibus Spiritum ſanctum credimus locutum) dictum fuerit recipere non ſolum temerarium, ſed etiam periculoſum eſſe non dubito.

Item Gelaſius vrbis Romæ epiſcopus omnibus epiſcopis per Lucaniam, &c. cap. 5.

¶ Bigamus, vel quilibet poſt pœnitentiam ſacris non applicetur miniſterijs. Cap. LIX.

Anſ. lib. 7. c. 19.

NOn confidat quiſquam pontificum bigamos †, aut coniugia ſortientes ab alijs derelicta, ſiue quoſlibet poſt pœnitentiã, vel ſine litteris [e], vel corpore vitiatos, vel conditionarios, aut curię, publicarumque rerum nexibus implicatos, aut paſſim nulla temporis congruentis [f] expectatione diſcuſſos, diuinis ſeruituros applicare miniſterijs †.

† al. ſcit. eſſe bigamos.

† al. myſticis.

Item Innocentius Agapito, & cæteris, epiſt. 6.

¶ Pœnitentes nec etiam clerici fieri poſſunt. Cap. LX.

In Concil. Nicæno, cap. 10.

CAnones apud Nicęam conſtituti, pęnitentes [g] etiam ab infimis [h] officijs clericorum excludunt [i].

Hoc non de quibuſlibet pęnitentibus intelligitur, ſed de illis tantum, qui poſt actam pœnitentiam ſæcularis militiæ cingulum accipiunt.

De quibus Innocentius epiſcopus, ſcribit Victricio Rothomagenſi epiſcopo, epiſt. 2. c. 2.

Pnĩa infirmis non eſt imponenda.

a ¶ Pœnitentię) Pœnitentia infirmis nõ eſt imponẽda, ſed innoteſcendã. 26. q. 7. ab infirmis loã. Tu autem videas caſum quem notaui ſupra ibi, alij.

b ¶ Benedictionẽ.) i. communionem.

SI ille.) CASVS. Duæ quæſtiones factæ fuerunt Hormiſdæ Papæ. Prima fuit talis. An ille qui perfectè egit ſolennem pœnitentiam, poſſit epiſcopus vel presbyter fieri. Et reſpondet ꝙ non: & ſi fuerit ordinatus, & de hoc conuincatur debet deponi. Secunda quæſtio fuit, an ille qui inuitus detruſus eſt in monaſterium ad agendã pœnitentiam, poſſit ad ſacerdotium promoueri. Et reſpondet ꝙ nõ: quia nihil aliud dicendum eſt, quam ſolenniter pœnitens ſecundũ decreta ſedis Apoſtolicæ & canones ccc. & xviij. epiſcoporũ. Si aũt cõtra factũ fuerit, non ſolum temerarium, ſed etiam periculoſum eſſe nõ dubito.

c ¶ In monaſteriũ.) Ergo pro aliquo delicto. aliàs. n. non cogeretur ibi manere. 20. q. 1. ſicut & dic vt ibi notaui, & 16. q. 6. de lapſis.

d ¶ Dicendus eſt) Propter ſimilitudinem in ieiunijs & vigilijs: aliàs enim differt publica pœnitentia ab ingreſſu monaſterij, vt inf. 33. q. 2. admonere. 2. q. 1. in primis. Contra. ibi epiſcopi miſſi in monaſterium ad agendam pęnitentiam, poſt ſex menſes reſtituuntur ordini ſuo: ſed ibi temporaliter fuerunt miſſi, hic perpetuo. Vel dic, ꝙ ad ſuperiorem non poteſt promoueri, vt hic; ſed

f ¶ Congruentis.] Infra 77. diſt. in ſingulis, &c.

g CAnones] Pœnitentes. Scilicet ſolenniter.

h Et ab infimis.] Sic. 24. diſt. c. vlt.

i ¶ Excludunt.] Niſi in neceſſitate, vt inf. ead. c. placuit.

HOC NON DE QVIBVSLIBET. CASVS. Dicit Gratianus in hoc §. quod prædi. capitu. loquuntur de pœnitentibus non ordinandis, qui poſt pœnitentiam cingu-

1 In hoc innuitur, internallo dẽt eſſe ter ordinat & ordinem & dic, cõgruentis canonib. ſtituti: ſecundum Hug.

cingulum ſæcularis militiæ ſuſceperunt, qui promoueri non poſſunt, vt probatur ſeq. cap. Alia ponitur ſolutio. inf. ſeq. §. poteſt. qui § patet, & per ſe planus eſt.

SI quis poſt remiſſionem.) Qui ſemel egit pœnitentiam ſolennem, non poteſt fieri clericus, nec etiam miles,

nitentiam, vt ead diſt. falſas.

POTEST ET ALITER. CASVS. Ponit hic aliam ſolutionem Gratianus, ſcilicet ꝙ eſt quædam pœnitentia ſolennis, quæ reiterari non poteſt, ſicut nec baptiſmus. Et hoc probat auctoritate Ambroſij.

¶ Non debet fieri clericus, qui poſt remiſſionem peccatorum, militiæ cingulum habuit. C. LXI.

Anſel. l. 7. c. 13.

SI quis poſt remiſſionem [a] peccatorum, cingulum militię ſæcularis habuerit, ad clericatum admitti omnino non debet.

lib. 2. de pę. c. 10. De pę. di. 3. c. reperiũtur, & c. ſi. Hug. li. de ſacr. p. 14. cap. 4. Ambroſ. ibidem.

Poteſt & aliter intelligi. Eſt quædam pęnitentia, quæ ſolennis appellatur, quæ ſemel tantum in eccleſia conceditur: de qua Ambroſius ait: [Sicut enim eſt baptiſma, ita vnica eſt pęnitentia.] Item. [Non eſt ſecundus locus pœnitentiæ.] [Merito reprehenduntur a, qui ſæpius agendam pœnitentiam putant, quia luxuriantur in Chriſto. Nam ſi vere agerent pœnitentiam, iterandam poſtea non putarent.

a ¶ Reprehenduntur.] *Legebatur*, reperiuntur. **Emendatum** *hic ex originali: quod tñ fieri non potuit infra. c. reperiuntur de pęniten. diſt. 3. quia vox*, reperiuntur, *ibi eſt initium capitis.*

Item Auguſtinus ad Macedonium, epiſt. 54.

¶ De eodem. C. LXII.

inf. de pęn. d. 3. cap. quamuis. Magiſter l. 4. d. 14. c. 3 Iuo p. 15. c. 24.

QVamuis caute, & ſalubriter prouiſum ſit, vt locus illius humillimæ pęnitentiæ ſemel tantum in eccleſia concedatur, ne medicina b c nimis vtilis vilis z habeatur, tamen quotidie peccantibus nunquam per pœnitentiam d venia negatur.

c ¶ Ne medicina.] *In aliquot vetuſtis exemplaribus Gratiani caput hoc eſt coniunctum ſuperiori, Locum enim B. Auguſtini ſuo modo aptat. Apud illum quidem hoc loco ita legitur.* Ne medicina vilis minus vtilis eſſet ægrotis, quæ tanto magis ſalubris eſt, quanto minus contemptibilis fuerit: quis tamen audeat dicere Deo, quare huic homini, qui poſt primam pœnitentiam rurſus ſe laqueis iniquitatis obſtringit, adhuc iterum parcis? &c.

Cap. l. 5. c. 58. & l. 7. c. 310.

Hæc autem pęnitentia quomodo imponēda ſit, in Agathenſi concilio legitur, in quo ſic ſtatutum eſt, c. 15.

¶ Quomodo pęnitentes ad pœnitentiam accedant. C. LXIII.

Burc. l. 19. c. 27. Iuo p. 15. c. 17.

POenitentiam tempore quo pęnitētiā petunt, impoſitionē e manuũ & ciliciũ ſuꝑ caput a ſacerdote (ſicut vbique conſtitutum eſt) conſequātur. Si autem comas f

QVamuis.) CASVS. Macedonius inuenerat, quod pęnitentiæ nõ eſt ſecundus locus, & quod vnica eſt pęnitentia ſicut baptiſma, dubitauit an quotidie peccātibus deberet pœnitentia denegari, & ideo q̄ſiuit ab Auguſti. quid iuris eſſet? qui rñdit ꝙ licet ſolennis pœnitentia ſemel tantũ concedatur ne vilis reputetur, tñ priuata pœnitentia non debet quotidie peccātibus denegari. Seq. § patet, & quod in eo dicitur probat duob. cap. ſeq.

b ¶ Ne medicina) Hæc eſt vna rõ quare non iteratur. ſ. ne vilis habeatur ſolennis pęnitentia, quæ eſt medicina, vt hic. Secũda q̃ eſt ſacramētum, & ſignificat eiectionē Adę de paradiſo 2. inf. ea. in capite, & nõ eſt facienda iniuria ſacramento, vt de conſec. d. 4. oſtenditur. & 1. q. 1. ſacramenta. Gratia. tñ dixit, quòd ſcd̃m conſuetudinem quarundam eccleſiarum iteratur, vt de pęn. diſt. 3. §. ex perſona.

Pœnitentia ſolennis nõ iteratur.

z Sub. quaſi ſemel tantũ facta eſt.

c ¶ Vilis.) Nota ꝙ ꝑ fugiendam vilitatem multa ſtatuũtur, vt hic, & 45. diſt. de Iudæis. 80. diſtin. epiſcopi 27 q. 2. inſtitutum.

Vilitas eſt fugienda.

d ¶ Pęnitentiam.) priuatam.

POenitentes.) CASVS. Dr̃ in hoc cap ꝙ ſacerdotes debēt imponere ſuper capita pœnitentium manum excluſoriam

miles, vt 33. q. 1. admonere. nec laicalem habitum põt deferre, vt inf. ead. c. vl. tamen ſecundum regulam eccleſiaſticam viuet, vt de pęn. diſt. 5. contrarium. & c. falſas, & eſt tamen conueniendus ſub iudice eccleſiaſtico, vt 11 q. 1. aliud Ioan.

a ¶ Remiſſionem peccatorum] id eſt, baptiſma 1. vt 51. diſt. ſi quis poſt acceptum. & intellige de officiali, qui ſæua executus eſt præcepta, vt 51. d. c. 1.

ADDITIO. Vel dic quòd intelligit de illa pœnitentia, in qua prohibitum eſt ei ne ad militiam redeat de pœ. diſtinct. 5. contrarium, & hoc ideo quia forte in ipſa militia commiſerat peccatum propter quod egerat pœ-

ſm hoc facit ad poſitum tiani. H.

vel benedictoriam. & ciliciũ, & tunc ipſi pœnitentes debent deponere comas, & mutare veſtes, quod ſi non fecerint, abiiciantur. Iuuenibus autem ſolennis pœnitentia non facile imponatur propter fragilitatem ætatis; viati cum autem omnibus in morte datur.

e ¶ Impoſitionem.] Ab epiſcopo ad quem, ſolum ſpectat imponere ſolemnem pœnitentiam, vt inf. c. Proxi. & reconciliatio ad ſolum eum ſpectat niſi in neceſſitate, vt 26. q. 6. c. 1. & vlt.

f ¶ Comas.] Sed nunquid deponet mulier comā, cum etiā ei ſolennis pęnitentia imponitur, vt 35. q. 2. de his? Reſpond. non, quia habet eam in ſignum ſubiectionis.

Mulieri quare permittatur coma.

30

Quod de tõſura, & non veſtib. intelligitur. Lau.

30.diſt.c.2.ideo autem comam deponet vir, quia amodo in habitu veniet clericali 1.inſt. de cõſe. diſt.5. dictũ & 81.diſt.dictnm.& 33.q.2.admonere,& inf.ead. c.vlt.

a ¶ Iuuenib.] Et ſi fuerit impoſita, nõ ideo prohibentur contrahere.33.q.2. in adoleſcentia. Alij autem non poſſunt contrahere. 33.q.j. de his. Idẽ dico de decrepitis: q̃a ætatis ratio habenda eſt in pnĩa.26.q.7.tẽpora.& c.hoc ſit. Sic præſumiť magis pro ſene,quàm pro iuuene,vt 34. diſt. fraternitatis.

Ætatis rõ in pœnitentiis eſt habenda

b ¶ Omnib.] 2. q. 5. ſi quis epm contra: illud terroris eſt, vel hoc de pęnitentibus digne ibi ficte. 24.q.2.legatur.

ADDITIO. Vel viaticũ non conceditur. extra de pę. & remi. quod in te.in princi. & de ſent.excom.permittimus, & adde q̃ legitur & not.27.q.1 impudicas i. in fin. Arch.

non debet eps renocare ſententias excommunicationis iuſte latas ab eorum prælatis ſine eorũ conſenſu B

ADDITIO. De hoc not. 11.q.3.qui reſiſtit.Arg.

h ¶ Benedictam.] Vt per eã tollantur venialia peccata vt de conſe.d.3.aquam.& d.4.nec quemquam.

i ¶ Mi.

no depoſuerint, aut veſtimenta non mutauerint abijciantur,& niſi dignè pęnituerint,non recipiantur. Iuuenibus [a] etiam pęnitentia non facile committenda eſt propter ætatis fragilitatem. Viaticum tamen omnibus [b] in morte poſitis non eſt negandum.

Item ex eodem α.

¶ Quæ ſint ſeruanda in ſolenni pęnitentia. Cap. LXIII.

Bur.l.19.c.26. Iuo p.15.c.45.

IN capite Quadrageſimæ omnes pęnitentes,qui publicã ſuſcipiunt,aut ſuſceperunt [c] pęnitentiam ante fores eccleſiæ ſe repræſentent epiſcopo ciuitatis, ſacco [d] induti nudis pedibus, vultibus in terram demiſſis, reos ſe eſſe ipſo habitu,& vultu proteſtantes. Ibi adeſſe debẽt decani,ideſt archipresbyteri [e] parochiarum, & preſbyter β pęnitentium,qui eorum conuerſationem diligẽter inſpicere debent, & ſecundum modum culpæ pęnitentiam per præfatos † [f] gradus iniungere [g]. Poſt hæc eos in eccleſiam introducant †, & cum omni clero ſeptem pœnitentiales pſalmos in terra proſtratus epiſcopus cum lachrymis pro eorum abſolutione decantet: tunc reſurgens ab oratione, iuxta quod canones iubẽt, manus eis imponat,aquam benedictam [h] ſuper eos ſpargat, cinerem prius mittat, deinde cilicio capita eorum operiat,& cum gemitu & crebris ſuſpirijs denũciet eis, quòd ſicut Adam proiectus eſt de paradiſo, ita ipſi pro peccatis ab eccleſia abijciuntur: poſt hæc iubeat miniſtris,vt eos extra ianuas eccleſiæ expellant: clerus vero proſequatur eos cum reſponſorio: [In ſudore vultus tui veſceris pane tuo; &c.] ut uidentes ſanctam eccleſiã pro facinioribus ſuis tremefactam; atque commotam, non paruipendant pœnitentiam.In ſacra autem Domini cęna [k] rurſus ab eorum decanis,& eorum presbyteris,eccleſiæ liminibus repreſententur [l].

† al. præfixos.

† al. introducat.

Gen.3.

I N capite.] CASVS. Dicitur hic q̃ volentes ſolenniter pœnitere, debent in capite Quadrageſimæ ſe cum archipresbyteris, & presbyteris ſuis epiſcopo ciuitatis ante fores eccleſiæ repreſentare in triſti habitu nudis pedibus,& eis in eccleſia itroductis, eps ſeptem pſalmos pœnitentiales decantet, deinde manum eis imponat, cineres & cilicium ſuper capita eorum ponat, eos aqua ſpargendo benedicta.demũ expellantur de eccleſia,ſicut Adã fuit de paradiſo eiectus, & totus clerus eos cũ reſponſorio proſequať,& in cęna Dñi a ſuis archipresbyteris& preſbyteris liminibus eccleſiæ præſententur.

c ¶ Suſceperunt.] Ergo alio tp̃e poteſt pęnitentia imponi a ſacerdote, & poſtea hæc ſolennitas fiat ab epiſcopo.

d ¶ Sacco.] Sicut fecit Achab de pęn.d.3.¶.ecce.

e ¶ Archipresbyteri.] vr̃ ergo quod alius ſit decanus. alius archypresbyter.& ſic eſt contra 60.d.c. c.1. ſed ibi ponitur hæc dictio,aut,ſubdiſiunctiue. Vel loquitur hic de rurali decano.

f ¶ Per præfatos.] in parte cap.quæ hic non eſt.ad hoc facit 33.q.2 latorum.

Eps vtrũ ſit iudex oium clericorũſuę diœceſis.

g ¶ Iniungere.] Arg q̃ eps non poteſt iudicare de ſubditis ſuorum prælatorũ, vt extra de offic. ordi.cum eccleſiarum. Ioan. quod non eſt verum.cum ſit iudex ordinarius oium clericorum ſuæ diœceſis,ſed dr̃ ibi quòd

α ¶ Ex eodem.] *Ex Agathenſi etiã citant Burchardus & Iuo, & Rhebaldus Cardinalis (qui tempore Paſchalis Pontific.claruit) libro ſuo de pœnitentia publice non iteranda. In vno tamen manuſcripto Burchardi exemplari citatur ex Pœnitentiali Romano. Sententia vero huius capitis magna ex parte habetur in Pontificali,& ordine Romano a pag.24. vſque ad 30.*

β ¶ Et presbyteri.] *Apud Burchardum legitur.* i.presbyteri.

i ¶ Miniſtris.] ideſt,oſtiarijs,ad quorum hoc ſpectat officium, vt 21. d.cleros,& 25.d.parlectis.

K ¶ Cœna.] inf. de conſec.d.2.in cœna.

l ¶ Præſententur.] ita ſi quolibet anno 2. vt tali die immittantur in eccleſiam,& licet ſtent in eccleſia,non tñ communicabunt cum alijs in euchariſtia vel oſculo, & ſic erunt vſque ad octauam Paſchæ, & tũc iterum exibunt de eccleſia, & erunt extra eccleſiã vſq; ad talẽ diẽ ſequentis anni,& hoc fiet vſq; ad finem pęnitẽtiæ. etiam ſi bene pœnitet, ſecundo vel tertio anno põt ei reddi ingreſſus eccleſiæ,vt 22.q.2.de viro & 33.q.2 latorem, Quandoque etiam vſque in finem vitæ manebit extra

¶ Sed quare hæc fiant in die cęnæ Domini,not. in conſe.d.1.de pęnitentib. ibi videas in gl. ſed poſt, &c.

Pęnitentes ſolẽniter q̃ tempore debeãt eſſe extra eccleſiã

extra eccleſiam, vt 33. q. 2 admonere, & hæc intromiſſio fit a proprio ſacerdote niſi ſolenniter debet reconciliari eccleſiæ, ſcilicet finito tempore pœnitentiæ: vel etiam ante ſi epo viſum fuerit expedire: hanc. n. ſolus eps poteſt facere, vt 26. q. 6. cap. 1. Item ſolennis pœnitentia

tamen propter hoc eis ſolennis pęnitentia iniungatur, ſicut laicis conſueuit imponi: In fine dicitur, quod rebaptizati ordinari non permittuntur.

a ¶ Pœnitentibus.) Niſi ſit diſpoſitus: tunc poteſt ſolennem pęnitentiam facere. & ſic intelliguntur contraria de pęn. diſt. 6. ſacerdos 1. tamē publicā pœnitentiam poteſt facere ſacerdos, vt 29. diſt. presbyter 50. di. ſi quis presbyter. & 81. diſ. ſi quis epiſcopus & hoc ꝑ publico crimine non pro priuato.

1 Et hoc cōtingit ꝓ, ter ſcādalu, qđ ſubditis immineret. ar. ſup. c. de his vero. 61. diſ. in ſacerdotibus. Ioan. de Fan.

¶ Hanc pœnitentiam nulli vnquam clericorum agere conceditur, atque ideo huiuſmodi pœnitentes ad clerum admitti prohibentur.

Vnde in Carthaginenſi concilio 5. c. xj. ſtatutum eſt.

¶ Clericis non imponatur manus, tanquam pœnitentibus. Cap. LXV.

al. confirmar.] ori. — Burc. lib. 19 c. 72. Iuo p. 15. cap. 85. Capitu l. 5. c. 66.

CONfirmandum † eſt, vt ſi quando presbyteri, vel diaconi in aliqua grauiori culpa conuicti fuerint, qua eos a miniſterio neceſſe ſit remoueri, non eis manus tanquam pœnitentibus [a], vel tanquam fidelibus laicis imponatur, neque vnquam permittendum, vt rebaptizati [b] ad clericatus gradum promoueantur.

Vnde Siricius Papa Himerio, epiſt. 1. c. 14.

¶ Nec clerico pœnitentiam agere, nec pęnitenti clericatum accedere permittitur. Cap. LXVI.

Anſel. l. 7. c. 20. Burc l. 19. c. 49. Iuo p. 6. c. 54. & par. 15. c. 65.

ILlud quoque nos par [c] fuit prouidere, vt ſicut pœnitentiam agere cuiquam non cōceditur clericorum: ita & poſt pœnitudinem, ac reconciliationem, nulli unqnam laico liceat honorem clericatus adipiſci: quia quāuis ſint omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen debent gerendorum ſacramentorum inſtrumenta [d] ſuſcipere, qui dudum [e] fuerunt vaſa vitiorum.

Item Leo Papa Ruſtico Narbonenſi, epiſt. 90. † c. 2.

† al. 19.

¶ Presbyteris, & diaconis tanquam pœnitentibus non debent manus imponi. Cap. LXVII.

Poly. l. 4. tit. 39. Burc. li. 19. c 71. Iuo par. 6. c. 67.

ALienum eſt [f] a conſuetudine eccleſiaſtica, vt qui in presbyterali honore, aut in diaconij gradu fuerint conſecrati, ij pro crimine aliquo ſuo per manus impoſitionem remedium accipiant pœnitendi: quod ſine dubio ex Apoſtolica traditione deſcendit, ſecundum quòd ſcriptum eſt: [Sacerdos *a* ſi peccauerit, quis orabit pro eo?] Vnde huiuſmodi lapſis ad promerendam miſericordiam Dei priuata eſt expetēda ſeceſſio [g] ℭ: vbi illis ſatisfactio, ſi fuerit digna, ſit etiam fructuoſa.

a ¶ Sacerdos.] *Vulgo ſæpè indicatur in margine locus iſte ex. 1. Reg. c. 2. vt infra de pœniten diſt. 1. c. ſi ſacerdos. cum tamen in eo ſcripturæ loco in vulgata legatur.* Si autem in Deū peccauerit, quis orabit pro eo? *Verum B. etiā Gregorius ad illū locum in morali interpretatione, talē ſententiā elicit,* Quis ei inter-

b ¶ Rebaptizati.) Scienter, vt infra de conſe. d 4. qui bis. tū in habitu clericali, uel regulari ſemper erunt, vt de conſecr. diſt 5 dictum.

ILlud.) CASVS. Quæſitum fuit an laici, qui ſolennem pœnitentiā egerunt mundati a cōtagione peccatorum omniū, valeant promoueri? Et reſpōdet Siricius Papa, ꝙ ſicut clericis non permittitur agere ſolēnem pęnitentiam, ſic nullus laicorum poſt ſolennē pœnitentiam poteſt promoueri, cum dudum fuerit vas vitiorum.

c ¶ Par.) i. æquum.

d ¶ Inſtrumēta.] id eſt, ordines, vel vtenſilia

e ¶ Qui dudum.] Si. infra, 61. diſ. in ſacerdotibus. argu. contra ſupra eo ferrū. & 33. q. 2. admonere.

ADDITIO. Itē arg. contra. 23. q. vides, iuxta fi. ubi de hoc. Arch.

ALienum.) CASVS. Quidam quæſiuit a Leone Papa, an presbytero, vel diacono ſolennis pęnitentia ſit imponenda? Et reſpondet quod non, quia ſic eſt traditum ab Apoſtolis, vel Apoſtolicis: Sed hmōi lapſis ſecretus locus eſt requirendus, ſcilicet monaſteriū, vbi ſi dignè pęniteant, valeant ad priſtinum ſtatum reduci. Quod dicitur in ſeq. §. patet.

tentia non eſt imponenda, niſi pro crimine manifeſto & enormi, quod totam vrbem commouit 26. q. 6. c. vlt.

HANC. CASVS. Dicit Gratia. in hoc § ꝙ nulli clericorum permittitur agere ſolennem pęnitentiam: & iō huiuſmodi pœnitentes non admittuntur ad clerum.

COnfirmandum. CASVS. Dicitur in hoc cap. quod ſi presbyter vel diaconus aliquid commiſerit, propter quod debeat a miniſterio eccleſiæ remoueri: non

f ¶ Alienum eſt.) Hæc omnia capitula loquuntur de ſolemni pœnitentia.

g ¶ Seceſſio.) Nec tamen credendum eſt ſtatim, ꝙ cauſa pœnitentiæ ſit in monaſterio. nam quandoq; boni viri ingrediuntur monaſterium: quia meritum augere deſiderant, 17. q. 2. ſunt qui dicunt,

Pla-

PLacuit] CASVS. Statutũ fuit in concilio Toletano, vt ſolenniter pœnitentes non promoueantur, ſi neceſſitas, vel utilitas exegerit, ad minores ordines poterunt promoueri, ita ꝙ ad maiores non promoueantur, in quibus epiſtolam, vel euangelium legere poſſunt: ſi qui tñ eorum promoti fuerint in diacones, inter ſubdiacones relegãtur: ita tñ, vt manum altari nõ imponant, nec ſacra contingant. Item cũ dubitaretur quis eſſet ſolenniter pœnitens, reſponſum fuit in concilio, vt ſolenniter pœnitens diceretur, qui poſt baptiſma pro homicidio, vel pro alio graui crimine publicam gerens pœnitentiã ſub cilicio diuino altari fuerit reconciliatus. Quod ſequitur in §. patet.

tem retinendo eccleſiam dimitteret tonſuram & habitum, vel religioſus religionem 2. ſuam, apoſtata iudicatur, vt extra de apoſta.c.1.& vlt.

f ¶Sæcularẽ.] qdqd interim acquiſierint, cedet monaſterio. 18.q.2. abbates. & C. de epi. & cler. l. vl. §. hoc ẽt.

g ¶Ab Archid.

2 Subd... tat: qđ ... lige, ut ... ſup.§.pr...

ceſſor remanet, cum ille ſe tranſgrediendo præcipitat, qui ad intercedendum pro alijs ordinatus eſt?

β ¶Seceſſio.] *Sic emendatum eſt ex antiquis codicibus, & epiſtola ipſa. & hanc lectionem habuit auctor gloſſa, quod ex manu ſcriptis gloſſis conſtat: idcirco & in ea emendandum. Antea legebatur,* eſt expetenda ſucceſſio.

Probatur etiam auctoritate Toletani concilij primi huiuſcemodi pœnitentes ad clerum non admittendi: in quo, capite 2. ſic ſtatutum eſt.

¶ Cauſa neceſſitatis ad clerum pœnitentes admittantur. Cap. LVIII.

In cap. Martini Bracaren.

Poly. lib. 2. tit. 31. Burc. li. 2. c. 37. Anſ. li. 7. c. 31. Iuo par. 6. c. 138. Pann. l. 3. c. 61.

PLacuit, vt pœnitentes non admittantur ad clerũ; niſi tantum ſi neceſſitas, aut vſus [a] exegerit; & tunc inter oſtiarios deputentur, vel inter lectores, ita ut Euangelia aut Epiſtolam [b] † non legant. ¶Si quis autem ante ordinati ſunt diacones, inter ſubdiacones habeantur, ita ut manum non imponant [c], nec ſacra cõtingant. Eum† vero pœnitentem dicimus, qui poſt baptiſmum, aut pro homicidio, aut pro diuerſis criminibus, grauiſſimiſque peccatis publicam pœnitentiam gerens ſub cilicio † diuino fuerit reconciliatus altaria.

† al. An... lu m) oug...

† *Ex pœnitentem*] in c. Mar. Brac.

† *al. concilio.*

8 *Apoſtatæ* [d] *quoque ad clericatus officium admitti non debent.*

Vnde in concilio Arelatenſi. 2. c. 25.

¶ Ad clericatus officium non admittantur apoſtatæ. Cap. LXIX.

Rab. pœn. c. 33. Bur. li. 19. c. 97. Iuo p. 15. c. 81.

† *ſeculum redeunt)* ...

HI, qui poſt ſanctam religionis profeſſionem apoſtatant, & ad ſæcularem [e] † redeunt conuerſationẽ, & poſtmodum pœnitentiæ remedia non requirunt; ſine pœnitentia communionẽ penitus non accipiant. Quos etiã iubemus ad clericatus officium non admitti. Et quicunq; ille ſit, poſt pœnitentiam ſæcularem [f] habitum accipere non præſumat. Quod ſi præſumpſerit, ab eccleſia [g] alienus habeatur.

Cõſuetudo attendiẽ qñque circa ordinandos.

a ¶Aut vſus.] .i. vtilitas: hæc enim inducunt diſpenſationem. 1. qõ. 7. tali, vel vſus, ideſt, conſuetudo. Sic eſt arg. ꝙ conſuetudo attendiẽ circa ordinandos, vt di xi 12 di. nos conſuetudinem.

Diſpenſatur cũ bigamo facilius, quã cum pœnitente.

b ¶Epiſtolã.] Arg. ꝙ difficilius diſpẽſatur cum pœnitente, quàm cum bigamo 1 vt 34. diſt. lector.

1 Dicit Lau. hoc non eſt uerum: ſed eſt arg. quod magis eſt diſpenſandũ. Sed dictũ eſt verius l quo cõſentit. Io. de Fan.

c ¶Non imponant.] Ideſt, nõ miniſtrent in officio ſubdiaconatus, ſed tm̃ nomẽ habeant, & habeant locũ ſubdiaconorũ in choro, & in cibo. & eſt ſi. 15. q. 8. qui admiſit. & c. ſi quis presbyter.

APOSTATÆ. Hæc eſt ſeptima pars huius diſ. in qua tractat de apoſtatis. Io. de Fan.

Apoſtatæ q dicantur.

d ¶Apoſtatæ.] Apoſtatæ dicuntur retro abeuntes a fide, religione, vel clericatu. 26. q. vlt. non obſeruetis. Io.

DISTINCTIO. LI.

E*Cce ꝙ criminoſi, vel non verè pœnitentes, vel publicã pœnitentiã agentes, a ſacris prohibentur ordinibus. Adiecit quoq;* [h]

HI q.] CASVS. Quidã clerici relicto clericali habitu ad ſeculum redierunt, quære quæſitum fuit in concilio Arelatenſi, an debeant admitti ad cõionem corporis Chriſti? Et rñdet, ꝙ nõ, niſi reſipiſcant, nec ẽt ad clericatus officiũ admittantur. Poſt pœnitentiam uero habitum ſeculare non aſſumant, quod ſi fecerint, excommunicentur.

Tonſuram ferre non tenetur, q in minoribus contrahit.

e ¶Ad ſæcularem] Quod fieri non licet: quia qui ſemel habuit tonſuram clericalem, ſemper vtetur ea, ut 32. diſt. ſi qui clerici. 20. q. 3 eos. Io. Hoc tene pro certo, in minoribus ordinibus conſtitutus poteſt contrahere, & ad ſæculum redire, nec tunc debet ferre tonſurã: nec apoſtata iudicatur, vt extra de cle. coniu. Ioannes Si au-

g ¶Ab eccleſia.) Vt ſup. ea. diſt. ſi quis poſt remiſſionẽ.

ECce.) CASVS. Supra oſtenſum eſt, ꝙ criminoſi, & ſolenniter pœnitentes promoueri non poſſunt. In hac uero 51. diſt. oſtendit Gratianus, quòd curiales, & armata militia utentes, & aduocati promoueri nõ poſſunt, quod probat cap. ſeq.

h ¶Adiecit quoque.) Triplex aſſignatur ratio, quare officiati, ſiue curiales non promouentur. Vna eſt rõ: qa frequenter contrahunt irregularitatem ex officio ſuo, vt inf. c. 1. & 2. Secunda quia multum moleſtatur eccleſia, cũ tales repetunt, vt inf. c. 2. & 3. Tertia rõ, qa præſumi-

ſumitur contra eos, ꝗ non cauſa religionis ordinentur, ſed vt fugiant ratiocina. 53 diſtin. legem 1 Quidam addunt duas alias rationes, ſcilicet, ꝙ eccleſia triſtatur de eis cum repetuntur, de quibus gauderet deberet. Item propter voluptates, quas forte habuerunt in ſuis officijs vt tñ prohibet ne de cætero tale fiat, & ſi contra factum fuerit ordinati cum ſuis ordinatoribus deponentur.

a ¶ Qui poſt.] Hoc ideo dicit, quia quæcunque peccata quis fecerit ante baptiſmum non imputantur ei poſtea, vt inf. ead. ſi quis poſt, & ſu. diſt proxi. ſi quis viduã & cap. placuit, & 26. diſt. vnius.

ſancta mater eccleſia, vel curiales, aut poſt baptiſma militantes, aut in foro decertantes a ſacris prohibeantur ordinibus.

Vnde ait Innocentius Papa epiſcopis in Toletana ſynodo conſtitutis, epiſt. 24. c. 2.

¶ Poſt baptiſmum militantes, vel in foro decertantes, à ſacris prohibentur ordinibus. Cap. I.

ALiquantos † ex his, qui poſt[a] acceptam baptiſmi gratiã in forenſi exercitatione[b] verſati ſunt, & obtinendi pertinaciam ſuſceperũt, accitos ad ſacerdotium[c] eſſe comperimus; è quorum numero Rufinus, & Gregorius prohibentur; aliquantos ex militia[d], qui cum poteſtatibus obedierũt, ſæua † neceſſario præcepta ſunt exequuti: aliquantos ex curialibus[e], qui dum parent poteſtatibus, quæ ſibi ſunt imperata, fecerunt. aliquantos, qui voluptates[f], & editiones[g] populo celebrarunt, ad honorem ſummi ſacerdotij perueniſſe; quorum omnium neminem, ne ad ſocietatem quidem ordinis clericorum oportuerat perueniſſe. Quæ ſi ſingula diſcutienda[h] mandemus non modicos motus, aut ſcandala Hiſpanienſibus prouincijs, quib. mederi cupimus, de ſtudio emendationis inducemus: idcirco remittenda[i] potius hæc putamus. Sed ne deinceps ſimilia committantur, dilectionis veſtræ maturitas prouidere debebit, vt tantæ vſurpationi ſaltem nunc finis neceſſarius imponatur: eo videlicet conſtituto, vt quicunque tales ordinati fuerint, cum ordinatoribus ſuis deponantur.

† Quantos enim.] orig. & per interrogationem.

† ſerua.] ori.

Idem Felici epiſcopo Nuceriano, epiſt. 4. c. 3.

Poly. l. 1 tit. 31. Anſel l. 7. c 10. Iuo p. 6 c. 95.

¶ De quibus laicis aliqui ad clericatum non poſſunt peruenire. Cap. II.

DEſignata ſunt genera laicorũ, de quib. ad clericatũ

b ¶ Exercitatione.] vt aduocati.

c ¶ Ad ſacerdotiũ.] Quicunque fuit accuſator, aut aduocatus, aut iudex, aut teſtis, vel etiam notarius in cauſa ſanguinis, non poteſt promoueri, vt ſupra diſ. proxi. ſi quis viduã. nam conſtat, quod 3 clericus non poteſt eſſe accuſator in cauſa ſanguinis, vt 2. q. 7. ſicut. & c. ſacerdotes 4. nec iudex. 23. q. vl. his a quibus nec teſtis. 11. q 1. teſtimoniũ. nec notarius 23. q. 4. illud, & in extrauag. ne cleri. vel mona. ſententiã Balz. tñ intelligit hoc de aduocato accuſatoris nã cuilibet licitũ eſt defendere reũ. 23. q. 5. reos. & C. de epiſc. audi. addictos. Et ſi obijciatur ei, nõne ſi accuſator deficit, punietur pena talionis & ſic videt hoc imponẽdum aduocato qui obtinẽdi pertinaciã ſuſcepit? Sed ipſe rñdet, quia ad hoc nõ egit aduocatus, vt accuſator puniret, ſed vt reus abſolueret 5. Item quia alio iudicio agendum eſt de calumnia accuſatoris, & dicit clericum appellare poſſe pro conuicto in cauſa ſanguinis: quia ibi quilibet auditur appellans, vt ff. de appellatio. l. non tantum, & ſic cauſam appellationis poteſt exercere. Prior opinio eſt magis tuta, vt nec pro accuſatore, nec pro reo poſſit clericus aduocare 6. nec obſtat 23. q. 5. reos, quia ibi non dicitur, ꝙ aliquis poſſit patrocinari pro damnatis, ſed poſſumus intercedere pro eis, licet enim aduocatus rei non intendat ad hoc, ꝙ accuſator puniatur: tamen per quandam conſequentiam tendit ad hoc, vt 13. q. 1. merito & arg. 1. q. 3. ſi quis obiecerit ad idem argu. opti. ſupra d. prox clericum.

Cauſa ſanguinis multos impedit ꝓmoueri.

3 Alias vt 2. q. 7 ſicut ſacerdotes nec iudex, &c. alias, vt 2. q. 7. ſi quis & c. ſacerdotes

4 11. q. 1. clericũ nullus.

5 Præterea; aduocatus nec agit, nec accuſat, vt ff. de bon. li. cũ maior §. penul.

6 Adde ad hoc text. in c. 1. & ibi Io. And. de poſt & in c. ſniã. ne cle. vel mo Scandali rõne aliqua toleratur.

7 Concor. tex. in l. ſi oleum, ff. de don. & in l. æquiſſimũ. ff de vſuf.

8 Ad hoc 45. d. de Iudæis. Hugo.

vt inf. ead. præterea Dicũtur autẽ large curiales omnes, qui aliquo modo ſunt obligati curiæ ſiue milites, ſiue aduocati forẽſes, ſiue iudices, ſiue officiati, ſiue hiſtriones 2. ſed iſti prohibentur a promotione, vt ſequitur. nullus ergo officialis promoueatur, niſi prius abſolutus a curia poſtea ſic, dum tñ ſæua non exercuerit nec effuderit ſanguinem humanũ, nec turpia & inhoneſta facta fecerit, vt hiſtriones. De iudicibus aũt & aduocatis eſt dicendum, ꝙ ſi tantũ interfuerunt ciuilibus cauſis, non repelluntur, vt 61. diſt. Oſius, & hoc eſt verũ, ſi poſt baptiſma huiuſmodi officium exercuerũt, ſecus ſi ante, vt inf. ea. c. ſi quis. Balz. tamen dicit, ꝙ ſi ante baptiſmũ aliquis ex officio occidit hominẽ, talis poſt baptiſmũ non poteſt ꝓmoueri, quia baptiſmus tm̃ crimina tollit, vt 26. diſt deinde, & cap. vna. B. dicit, ꝙ põt quia non debet eſſe melioris conditionis peccans, quam nõ peccans ad hoc facit, ff. quod vi. aut clam. l. Seruius.

ALiquantos] CASVS. Quatuor genera hominum notantur in hoc capitulo, ſcilicet aduocati, milites, curiales, ideſt, officiales, & hiſtriones: q. poſtquam exercuerunt officia ſua, ſunt in ſacerdotes ordinati ab epiſcopis Hiſpaniæ. Quidam etiam ex eis qui hiſtriones fuerant, facti ſunt epiſcopi. Scribit ergo Innocẽtius Papa cuidam archiepiſcopo, & dicit, ꝙ tales nõ debuerũt promoueri, ſed propter ſcandalum quod inde fieret in prouincijs Hiſpanorum, patienter tolerat eos. Verum

d ¶ Ex militia.] ideſt, milites.

e ¶ Ex curialibus.] ideſt officialibus.

f ¶ Voluptates.] ideſt, ludibria, quibus voluptatibus excitabantur homines.

g ¶ Et editiones.] Quæ narrabantur voluptatis cauſa. ſ. ea quæ edita erant ab hominibus. ſ. turpes fabulas vel cantus.

h ¶ Diſcutienda.] ideſt, corrigenda.

i ¶ Remittenda.] Arg. ratione ſcandali aliquid tolerari, ſic ſup. d. 4. deniq; 29. d. de ſyracuſanæ, & notaui 44. d. comeſſationes 7. Item ꝙ aliquid prohibetur fieri, factum tamen toleratur 8. 7. q. 1. epiſcopus in diœceſi. ſupra d. prox. quicunque. Ioan.

DEſignata.] CASVS. Quærebatur vtrũ illi qui ſæua exer-

exercuerunt iudicibus obtemperando, poſſint promoueri? Et reſpondet Innocentius, Si hoc fecerunt poſtq̃ fideles ſunt facti promoueri non poſſunt. Idem dicit de curialibus, quorum quidam etſi de iure promoueri poſſint, tñ quia eccleſiæ tribulationẽ ſuſtinent, cum a curia repetuntur, promoueri non debent.

do religionis ingreſſu, vt 19 q. 3. cap. 1. Sed contrà videtur quod etiam mortuus debitor non poteſt ſepeliri inuito creditore, niſi ſatisfaciat ei, vt extra de appel. qua fronte. Satis videtur ꝙ poſſit intrare, & ꝙ monaſterium non in amplius tenetur, quam ad ipſum peruenerit: niſi po-

peruenire non poſſunt, ideſt ſi quis fidelis[a] militauerit, ſi quis fidelis cauſas egerit, hoc eſt poſtulauerit; ſi quis fidelis adminiſtrauerit[b]. De curialibus autem manifeſta ratio eſt: quoniam & ſi inueniantur huiuſmodi viri, qui debeant[c] clerici fieri, tamen quoniam ſæpius a curia † repetuntur, cauendum ab his eſt propter tribulationem, quæ ſæpè[d] de his eccleſiæ prouenit.

† al. ad curiam.

Item Victricio epiſcopo Rothomagenſi, epiſt. 2. c. 11.

¶Non admittantur curiales ad clericale officium. Cap. III.

Iuo p. 6. c. 349.

PRæterea frequenter quidam ex fratribus noſtris, curiales, vel quibuslibet publicis functionibus[e] occupatos clericos facere contendunt, quibus poſtea maior triſtitia, cum de reuocandis eis aliquid ab Imperatore p̃cipitur, quàm gratia naſcitur de accito †. ¶Conſtat. n. eos in ipſis muneribus[f] † etiam voluptates exhibere, quas a diabolo inuentas eſſe non dubium eſt, & ludorũ, & † mimorum apparatibus, aut præeſſe, aut forſitan intereſſe. Sit certè in exemplum ſolicitudo, & triſtitia fratrum, quam ſæpè pertulimus Imperatore præſente, cum pro his ſæpius rogaremur, quam ipſe nobiſcum poſitus cognouiſti: quibus † non ſolum inferiores clerici ex curialibus, verum etiam in ſacerdotio conſtituti ingens moleſtia, vt redderentur, inſtabat[g].

† al. adſcitis.
† al. munijs.
† al. vel munerum.
† al ex quib.] orig.

Item ex concilio Toletano primo, cap. octaue.

¶Non promoueatur ad daiconatum, qui poſt baptiſmum ad fidelem necandum accinctus fuerit. Cap. IIII.

SI quis[h] poſt baptiſmum militauerit[i], & chlamydem

a ¶ Fidelis.] ideſt, poſt baptiſmum.

b ¶ Adminiſtrauerit] Curiæ in ſeuis actibus.

c ¶ Qui debeant.] Ex merito vitæ. Et eſt argumentum hic quod ſi aliquid eſt pro me, & aliud contra me, magis nocet mihi, quod eſt contra me, quam p̃ſit id quod eſt pro me. ſic 56. diſ. Iſmael & ff. qu bus ad liber. p̃cla. nõ licet. l. vl 1. & extra de offi. dele. ſuper quæſtionum. §. ſi vero. in fi. arg. contra. ff. de iure fiſ. non intelligitur. §. 1. & extra de ſentẽ. & re iudi. cauſam in fi. Solu. primum regulare p̃pter promptitudinẽ ad malũ. 11. q 1. omnes alias canſalia propter reſtrictionẽ doli mal. extra de do. & cõtu. finem, & quia non eſt delegatus a principe.

1 Ad idẽ ff. ad Syl. ſi qs in graui. & ita quod nocet præualet vt ibi poteſt dici qđ valet præualet. ff. de ſena. emãcipatũ. §. vl. ſecondum Laur.

d ¶ Sæpe.] Arg. aliqđ ſtatui p̃pter cautelã futurorũ, vt 27. d. de Syracuſanæ. 45. d generalis 23. d. in nomine Domini.

PRæterea.] CASVS. Quidã volebãt promouere curiales. conſultus fuit Papa ſuper hoc a quodam archiep̃o ſcilicet, an poſſent promoueri? Et reſpondet ꝙ non propter tres rationes Prima eſt: quia maiorem triſtitiam habet eccleſia de eis reuocandis, quam habuit gaudium de aduentu eorum. Nam Imperator præſens quandoq; inſtitit ſupradicto archiepiſcopo præſente, vt tales in minoribus non ſolum ordinibus ordinati, ſed etiam ad ſacerdotium promoti reducerentur. Secũda ratio eſt: quia tales in ſuis officiis voluptates turpes exercuerunt. Tertia ratio eſt: quia præfuerunt; vel interfuerunt apparitoribus & ludis minorum.

e ¶ Functionibus.] ideſt, officiis, & intelligitur de his qui alicui officio obligati ſunt, vt tutores & curatores vel procuratores, qui finito officio ſuo licite promouentur, vt extra de obliga. ad ratiocin. cap. vnico. Nam qui ex adminiſtratione aliqua eſt obligatus reipublicæ, non poteſt prouehi ad honores, vt ff. de muner. & honor. reſcripto. §. debitores. ſecus ſi obligatus eſt pro aliquo debito, vt ibi dicitur, & C. de epiſco. & cleri. q̃ſquis emerſis. Sed quid ſi aliquis eſt obligatus ab ſcribendum aliquid, forte iuramẽto: nunqđ talis poteſt cõueniri in monaſterio? Dicit Hug. ꝙ ſic: nec fit iniuria illi cui ſeruire tenetur, quia inſtinctu Spiritus ſancti fit: ſic 14. q. 5. dixi argum. pro eo extra de voto, ſcripturæ, & extra de conuerſ. coniuga. ex publico. & cap. vlti. 33 quæſt. 2. cap. admonere. 19 quæſt. 2. duæ. ſicut ſoluitur ingratitu- poſtea ratione ſui ad pinguiorem fortunam perueniat per ſucceſſionem aliquam vt, 29. q. Vlti. ſi qua 2. Vel dic ꝙ in monaſterio exiſtens poteſt exequi tale officium, dum tamen non negligat diuinum obſequium, vt 91. d. clericus.

Obligatus ad aliquid faciendũ nõ impedit ingredi monaſterium.

f ¶ Muneribus.] ideſt officijs munerum minorum.

g ¶ Inſtabat.] Tamen facti ſacerdotes non reſtituuntur 54 d. ex antiquis.

SI quis poſt] CASVS. Aliquis ex præcepto vel auctoritate maioris poſt baptiſma cingulum militare accepit ad vexandum fideles, & necauit: quæſitum fuit in Concillo Toletano, an poſſit promoueri. Et reſpondet ꝙ de iure promoueri non poteſt: & ſi non peccauerit, & diſpenſatiue ad minores ordinẽs fuit promotus: diaconus tamen fieri non poteſt. Vel aliter. Aliquis accinxit gladium ad necandum fideles: non interfecit tamẽ, ſed per eum nõ ſtetit: quæritur vtrũ poſſit promoueri? & rñdet quod non, niſi diſpenſatiue in minoribus ordinib. ita quod diaconus non fiat.

h ¶ Si quis] Pone caſum inf de pœni. d. 1. ſi quis cum telo. Alij ponunt caſum de officiali.

i ¶ Militauerit] Milites (vt videtur) non poſſunt promoueri ſine licentia Papæ. 19. q. 3. monaſteriis. ſed intelligo illud de his q irregularitatẽ cõtraxerunt 3 vnde nõ cõcedo ꝙ hoc ſolum impediat promotionem, ꝙ gladium aſſumpſit, & militiam: niſi ſæua facta exercuit, vt inſ. 53.

2 Sub. ve… quos lib… ſcripſit … tamen … ligo dec… ctis exẽ… eiuſdem … q. 6. de … ff. de cel … his qui … nis ſecu… Lau. Mili… an pro… ri poſſi…

3 Et in … caſu lo… hoc c. … vt no. in… q. 3 p̃ſen… glo. arg… &c.

Infra 55. diſt. legem. ſi vero ſæpe interfuit bellis, & per eum non ſtat quin occidat aliquem: licet non occidat, tamen propter ambiguum duplicitatis admitterem talem ad clerum arg. 23. q. 5. excommunicatorum.

a ¶Aut cingulum.) id eſt, characterem militarem, vt 1. q. 1.

ca conſecretur auctoritate metropolitani: & vbi ipſe elegerit. Metropolitanus vero in ciuitate metropol. ab epis ſuæ prouinciæ cõſecrabit. Et ſi ordinati vel ordinatores cõtra hoc egerint, honoris ſui periculo ſubiacebunt.

d ¶Qui in aliquo.) Primo ponit 26. impedimẽta quæ impediũt promouẽdũ epm. Sc̃do dicit, quod eps ad min' à tribus epis eſt cõſecrãdus ibi, (Vbi metropolitano placuerit.) Metropolitanus aũt eſt conſecrandus in ciuitate metropoli a ſuis ſuffraganeis.

ſumpſerit, aut cingulum [a] ad necandos fideles α, etiam ſi grauia non admiſerit, ſi ad clerum [b] admiſſus fuerit [c], diaconii non accipiat dignitatem.

α ¶ Ad necandos fideles.] *Verba hæc non ſunt in codice Lucenſi Regio.*

Item ex concilio Toletano 4. cap. 18.

A quibus debeat eſſe immunis, qui in epiſcopum ordinatur. Cap. V.

QVi in aliquo [d] crimine detecti ſunt, qui infamiæ [e] nota aſperſi ſunt, qui ſcelera aliqua per publicam pœnitentiam ſe admiſiſſe confeſſi ſunt, qui in hæreſim lapſi ſunt, vel qui in hæreſi baptizati, aut rebaptizati eſſe noſcuntur, qui ſemetipſos abſciderunt, aut naturali defectu membrorũ, aut deciſione aliquid α minus habere noſcuntur, qui ſecundæ vxoris coniunctionem ſortiti ſunt, aut numeroſa coniugia frequentauerunt, qui viduam, vel a marito relictam duxerunt, aut corruptarum mariti fuerunt, qui concubinas, [f] aut fornicarias β habuerunt, qui ſeruili conditioni obnoxii ſunt, qui ignoti ſunt, qui neophyti, vel laici [g] ſunt, qui ſæculari militiæ dediti ſunt, qui curię nexibus obligati ſunt, qui inſcii literarum ſunt, qui nondum ad triginta annos peruenerunt, qui per gradus eccleſiaſticos nõ aſcenderunt, qui ambitu honorem quęrunt, qui muneribus honorem obtinere moliuntur, qui a deceſſoribus [h] in ſacerdotium eliguntur. ¶ Sed nec ille deinceps ſacerdos erit, quem nec clerus, nec populus propriæ ciuitatis elegit, vel auctoritas metropolitani, vel comprouincialium ſacerdotum aſſenſus non exquiſiuit. Quicunque ergo deinceps ad ordinem ſacerdotii poſtulatus, & in his, quæ prædicta ſunt, exquiſitus, in nullo horum deprehenſus fuerit, & examinatus, probabili uita & doctrina extiterit; tunc ſecundum ſynodalia, uel decretalia conſtituta, cum omnium clericorum, vel ciuium uoluntate, ab uniuerſis comprouincialibus epiſcopis, aut certe a tribus, in ſacerdotem die Dominica [i] cõſecrabitur; conuenientibus † cæteris, qui abſentes ſunt, litteris ſuis, & magis auctoritate, uel præſentia eius, qui eſt in metropoli conſtitutus. Epiſcopus autem comprouincialis ibi conſecrandus eſt, ubi metropolitanus elegerit. Metropolitanus autem non niſi in ciuitate metropoli [k], † comprouincialibus ibidem conuenientibus [l]. ¶ Si qui autem deinceps contra

† *al. conuenientibus.*

† *al. à comprouincialibus.*

Epiſcopi & archiepiſcopi, ubi & a quot quibuſue ſunt cõſecrandi.

Concubinarium promouens, an videtur cũ ipſo diſpẽſare.

e ¶Infamiæ.) etiam de facto, vt dixi 2. q. 7. c. ipſi apoſtoli.

f ¶Qui cõcubinas.) Ex hoc videtur, quod eps ipſo facto nõ diſpenſet t. ſi enim ipſo facto diſpenſaret, quare hic puniretur promouens concubinarium, cum tamen cum ipſo poſſit diſpẽſare ipſo facto? vt extra de iud. at ſi clerici. & facit ad hoc 81. d ſi qui. & extra de ſchiſma. fraternitatis. & extra de pb. referẽte. Itẽ ſm hoc eps ſp diceret ſe diſpẽſaſſe, vt ſic nõ puniretur. Quod aũt ipſo facto diſpenſet, probatur ext. de fil. presbyt. veniens. & 28. di. diaconi. & extra. qui matri. accuſ. nõ poſ per tuas. 54. diſt. ſi ſeruus. & extra de reſtit. ſpolia. litteras. §. opinioni. vbi habes, quod eccleſiæ mãdando vel diſſimulãdo diſpenſat. Et hoc credo, quod circa notum ſolo facto diſpẽſat, ſed nõ circa ignotũ: quia noti examinatione non egẽt, vt 47. d de Petro. Conſulo tñ quod teſtes vel litteras habeant ſuper diſpenſatione facta ſibi. Vel dic, quod hic redarguuntur illi qui ex cõtemptu ordinant aliquos non examinando eos, vt 91. di. dictum. & c. quicunque. & tantum indiſcreta diſpenſatio redarguitur hic, & in omnibus ſimilibus, extra de præben. de multa.

1 Ad hoc eſt ficax argu. extra de fil. presbyt. ex tua iuxta fi. vbi dicit, cũ aliquib. clericis diſpenſatũ, &c. ergo a contrario cum quibus diſpenſatum non eſt, poſſunt procedere iudices illi ſecundum, quod eis datũ eſt in mandatis extra de reſer. ſi qñ &c. cũ dilecta. ſecundũ Ho.

q. 1. quod quidam. in fi.

b ¶Si ad clerum.) id eſt, ſubdiaconatum.

c ¶Admiſſus fuerit.) Ex diſpenſatione.

QVi in aliquo.) CASVS. Hoc capitulum diuiditur in duas partes. In prima parte aſſignantur 29 impedimenta, quæ repellunt ab epiſcopatu, vel archiepiſcopatu, vel etiam ab alia dignitate. In ſecunda parte. quæ incipit ibi, (Sed nec ille.) Dicitur quod eps debet eligi a clero, & a populo ciuitatis auctoritate metropolitani: qui poſtea legitime examinatus ab omnib: epis de prouinciis, uel a trib. de conſenſu aliorum, die Dñi-

g ¶Laici.) Non enim repente de laico fiet epiſcopus. 61 diſt. c. 1. & 2.

h ¶Qui à deceſſoribus.) Niſi in hoc Papa diſpenſauerit, vt 7 q. 1 petiſti.

i ¶Dominica.) Hora tertia. 75. diſt. quod die.

k ¶Metropoli.) In propria ciuitate conſecrandus eſt metropolitanus, vt hic, & 63. diſt. metropolitano.

l ¶Conuenientib.) Hic habes quod metropolitanus

Metropolitanus in propria ciuitate eſt conſecrãdus. Archiepiſcopus a quibus eſt cõſecrãdus.

conſecrandus eſt a ſuffraganeis, vt 66. diſtin. cap. 1. extra de tempo ordi. ſi archiepiſcopus, & in Auth. de eccleſia. tit. § 1. coll. 9. Arg. contra 24. q. 1. pudenda, vbi dicit, quod a Papa ſit conſecrandus, ſed primum eſt de iure. Papa tamen iam præſcripſit contra ius illud.

tem habet, vt extra de cler. per ſal. promo. cap. 1. & hoc dummodo ſit baptizatus, nec decret. illa, ex litteris. i aliquo cōtradicit B. Vriales autem.] CASVS. Aſſignatis ſupra quatuor rationibus in 53. diſtinct. in c. deſigna-

extr. de ordi. ab ep̄o qu. renuncia. epiſc. cap. ſe. Archid.

prædicta vetita canonum, ad gradum ſacerdotij indignus aſpirare contenderit, cum ordinatoribus ſuis adepti honoris periculo ſubiacebit.

α ¶ Aut deciſione aliquid.] *Addita hæc ſunt ex concilijs olim Colonia, ac Lutetia impreſſis In nouiſſima vero Colonienſi editione legitur*, vel defectione, *pro*, vel deſectione.

β ¶ Aut fornicarias.] *In codice Lucenſi Regio legitur*, ad fornicationes: *quod videtur intelligendum de concubinis ad tempus adhibitis, vt ſupra diſt. 34. c. is qui, eſt adnotatum.*

DISTINCTIO LII.

Qvi vero prætermiſſis aliquibus gradib. non ſuperbia, ſed negligentia ad maiorem aſcē derit, tandem à maiorib. abſtineat, quouſq; congruo tempore prætermiſſos accipiat.

Vnde Alexander ſecundus ſcribit † Grimaldo Conſtantienſi † epiſcopo.

† al. Rainaldo.) al. Rumaldo.
† al. Conſtantienſi.

¶ De eo, qui ſubdiaconatus ordine poſtpoſito, diaconus & presbyter eſt ordinatus. Cap. I.

SOlicitudo dilectionis tuæ ſtuduit conſulere, vtrū portitor iſtarum litterarum, diaconatus, & presbyteratus officium idoneus ſit peragere, nec ne; cum ad id præpoſtero † curſu, ſubdiaconatus [a] ordine poſtpoſito, negligentia potius, quam ſuperbia cognoſcatur aſcendiſſe. Vnde nos conſulendo charitati tuæ mandamus, vt ab officio ſacerdotali eum prohibeas, donec proximo quatuor temporū ieiunio ſubdiaconatus miniſterium ſibi rite imponas; & ſic deinceps ad maiora officia eum redire concedas.

Iuo p. 6. c. 413.
† al. præpoſtere.

¶ *In libro peruetuſto eſt epiſtola eiuſdem Alexandri ad Geruaſium Rhemenſem archiepiſcopum: cui hoc idem conſiliū dat, quod Rumaldo Conſtantienſi epiſcopo ſe dediſſe narrat.*

DISTINCTIO LIII.

Cvriales [b] autem, vt ſupra ſcriptū eſt, ideo ordinari prohibentur, quia frequenter, dum ab eccleſia repetuntur, plurima incommoda eccleſia conſequitur: vel quia ijdem curiales non voto religionis, ſed vt officiorū ſuorum ratiocinia fugiant, ad eccleſiam ſe transferunt.

diſt. 53. deſignata.

Qvi vero. CASVS. Supra in proxi. cap. dr̄, ꝙ qui p̄ gradus eccleſiaſticos n̄ aſcenderunt, nō debēt eſſe ep̄i, cuiꝰ verbi occaſione ſupponitur hic 25. d. i quo oſtenditur ꝙ ſi quis ꝑtermiſſo ordine minori aſcēderit ad maiores non ſuperbia, ſed negligētia abſtinere debet a maioribus donec ꝑtermiſſum ordinem ſuſcipiat: quod probatur ſequenti capitulo.

SOlicitudo.] CASVS. Quidam clericus ordine ſubdiaconatus ꝑtermiſſo, negligētia potius ꝙ̄ cōtemptu factus eſt diaconus & presbyter. quare quæſiuit Conſtantien̄. epiſcopus an poſſet in officio diaconi vel presbyteri miniſtrare? Et reſpōdet Alexan. Tādiu ceſſet ab officio ſacerdotali, donec ꝓximo quatuor tēporū ieiunio recipiat ſubdiaconatū.

a ¶ Subdiaconatus.] Videtur ergo quod aliquis promouetur in ſacerdotem, qui nullum habuit ordinem, vt laicus, qui fit ſacerdos ſecundū Hug. ſed huic ob. 40 diſtin. ſicut 1. & extra de presbyt. non bapti. veniens. Sed contra extra de cle. per ſal. promo. cap. vnico epiſcopus autem non poteſt eſſe niſi fuiſſet ſacerdos 2, vt extra de exceſ. prælat. ex litteris. in fi. de hoc dixi 40. d. ſicut. Si vero non baptizatus promoueretur vel chriſmaretē, nullum reciperet ſacramentum: quia baptiſmus eſt ianua ſacramentorum, vt 32 diſtinct. §. verum. niſi enim poſitum ſit fundamentum, nihil poteſt ſuperædificari, vt 1. q. 1. cum Paulus. Et eſt arg ꝙ præpoſteratio facti non vitiat factum. Arg. contra. 7. q. 1. nihil. 23. diſt. quorundam. de conſecr. diſt. 4. omnis. Ioan. Sol. dicas ꝙ laicus recipit ordinem ſacerdotii, & etiā epiſcopatus 3. quia character imprimitur, ſi cōferetur in forma eccleſiæ ab eo qui poteſt aſſignata. & in cap. præterea. & in cap. 1. quare curiales a promotione repelluntur: ſubiungit 53 diſtinct. in qua aſſignat quintam rationem: quia ſcilicet non voto religionis fiunt eccleſiaſtici, ſed vt officiorum ſuorum ratiocinia fugiant. & hoc probatur ſequenti capitulo.

b ¶ Curiales.] Hic aſſignat tertiam cauſam quare curiales non promouentur, Ioan.

Sacerdos qs nō efficitur ſine aliis ordinibus.
1 Vbi cōtrario ſtandum eſt ſm H.
2 Idē ſentit Hug. & Lau.
3 Si intelligas ꝙ primo recipiat ſacerdotium, & poſt ep̄atū, verū dicit. Alias falſū eſt: quia nec in ep̄atu imprimit character ſecundū quoſdā. Sed alii contra ar. extra de renunc. poſt tranſlationē. §. vlt. vbi de hoc

a ¶ Legem

LEgem.] CASVS. Hoc capitu. diuiditur in duas partes. In prima parte oſtendit Greg. ꝙ qui militiæ vel qui rationibus ſunt publicis obligati, nec in clero, nec in monaſterio ſuſcipi debent, quia vitam ſæculi nolunt fugere ſed mutare, cum eodem modo viuant in eccleſia ſicut in ſæculo: & hoc probatur per legem Mauritij Imperatoris: ſed ſi uoluerint cauſa religionis intrare monaſterium, non recipiantur, niſi prius a publicis ratiocinijs fuerint abſoluti. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, (Si qui vero) Dicitur, quod milites non ſunt ꝓpropere in monaſterijs ſuſcipiendi niſi vita eorum ſubtiliter inueſtigetur, & per triennium in habitu laicali fuerint probati.

Vnde Gregorius Papa ſcribit lib. 7. reg. epiſt. xi. epiſcopis Siciliæ de lege Mauritij Auguſti.

¶ Quare ſit conſtitutum, ne curiales ordinentur. Cap. I.

Iuo p.10.c.124.

LEgem quam pijſſimus[a] Imperator dedit, ne fortaſſe hi, qui militiæ, uel rationibus ſunt publicis obligati, dum cauſarum ſuarum periculum fugiunt, ad eccleſiaſticum habitum ueniant, vel in monaſterijs côuertantur, veſtræ ſtudui fraternitati tranſmittere; hoc maxime exhortans, quod hi, qui ſæculi actionib. implicati ſunt, in clero eccleſiæ præpropere ſuſcipiendi non ſunt; † quia dum in eccleſiaſtico habitu non diſſimiliter, quàm vixerant, uiuunt; nequaquã ſtudent ſæculũ fugere ſed mutare. Quod ſi etiam tales quoque monaſterium petũt; ſuſcipiẽdi nullo modo ſunt, niſi prius a ratiocinijs † publicis abſoluti fuerint. ¶ Si qui vero ex militaribus[b] viris [α] in monaſterijs conuerti feſtinant; non ſunt temere ſuſcipiendi; niſi eorum vita fuerit ſubtiliter inquiſita. Et iuxta normã regularem debent in ſuo[c] habitu per triẽnium[d] probari; & tunc monachicum habitum Deo auctore, ſuſcipere.

Adde quæ ...ot. in diſt. ...in ſum. ia ...o. vnica.

† al. actionib.) orig.

α ¶ Viris] *In aliquot vetuſtis Gratiani exemplaribus, & apud Iuonem legitur,* numeris, *vt ſignificentur milites in breuiculo, ſeu matricula deſcripti.*

DISTINCTIO LIIII.

SErui[e] *autem ordinari prohibentur, niſi à proprijs dominis libertatẽ legitimam conſequantur.*

Vnde Leo epiſcopus ſcribit epiſt. prima omnibus epiſcopis per Campaniam, &c.

Poly. 2. tit 31.
Anſ. lib. 7. c. 28.

¶ Seruus ad clericatus officium non promoueatur. Cap. I.

NVllus ß epiſcoporum ſeruum alterius ad clericatus

a ¶ Legem, quã pijſſimus No qualiter ex ſequẽti facto & præcedenti probatur medium, vt 27. 28. diſt. q. 2. Nam ex bona vita p̄cedente & ſequente p̄ſumitur medium ſcilicet, ꝙ bono zelo petierit habitum monachalem.

ADDITIO. Ad idem 33. q. 1 c. 1. ſecundum Hug. 1. diſt. peruenit Laur.

b ¶ Ex militarib.) Milites non impedit religio ſacramenti; Quia clerici ſacramento tenentur epiſcopis, ut 25 diſt. quamquam. & tamen eis inuitis poſſunt intrare religionem. 19. q. 2 duæ

...eligionis ...eritas in ... habitu ...anda eſt.

c ¶ In ſuo.) Not ꝙ in ſuo habitu quiſque probandus eſt, vt hic, & 54. diſt. multos. & extra de reg. ſuper eod & 17. q. 2. ſi quis incognitus: Dicunt tamen quidã, quod potius in monachali habitu probandus ſit, quia non ſolum alij ipſum probabunt, ſed ẽt ipſe probabit aſperitatem ordinis & habitus ipſorum, quod non poteſt facere in ſua Veſte. Io. Sed certe licet iura quædam dicãt, ꝙ in proprio habitu ſis probandus quis, conſuetudo tamen ſe in contrariũ habet, & decre. etiam côtradicit extra de reg ſtatuimus.

d ¶ Per triẽnium.) incognitus probabitur per triẽnium, vt hic & 17. q. 2. ſi qs incognitus, ſed laicus cognit' vel clericus ignotus per biennium. 19. q. 3. monaſterijs. clericus notus per annum 14. q. 2. Conſaldus 1. uel forte notus ſtatim pôt recipi. extra de reg. ad apoſtolicam. Sed hodie non debet per decret. Alexand. iiij extra eod. nô ſolum. In cruce ſignatis ſtatuit dimidius annus extra de reg. cap j. 2

Probari qs quanto tempore debet.

1 Vbi de hoc videas.

Not' Ho. ꝙ dicit H. ꝙ ſi uita & conditio hominis ſit nota probatur per annum, & ſic loquitur præce. c. Conſaldus. Si uero conditio nota eſt, ſed uita ignota, tunc per biẽniũ. & ſic loquitur præce c. monaſterijs ꝙ ſi utraq; ſcilicet conditio & vita ſit ignota, uel ſaltem côditio, tũc trienniũ eſt ſpectãdum. & ſic loquitur præce. c. ſi quis ignotus. & illud c. legem. & inf. diſ. ꝓx. multos. Archid.

SErui.) Hæc diſtinctio diuiditur in quinque partes. In prima principaliter tractatur de ſeruis non ordinandis, quod probatur per decem auctoritates, ſanctorum. Secunda ibi, (Hoc tunc) Tertia ibi, (Si ſeruus abſente. (Quarta ibi, (De ſeruis.) Quinta ibi, (Quod autem.) Io. de Fan. CASVS. Hic intitulatur 54 diſt. in qua dicitur, ꝙ ſerui ordinari non debent niſi prius a dominis ſuis plenã libertatẽ fuerint conſecuti. Oſtenditur ſecundo quid iuris ſit ſi ſerui fuerint promoti nõ adepta libertate. Tertio qualiter ſerui Iudæorum, ſiue pagani, ſiue Chriſtiani ab eorum domino debeant liberari.

e ¶ Serui.) Primo oſtendit, quod nec priuatorum, nec eccleſiarũ ſerui ſunt promouendi, niſi libertatem ſint conſecuti. Secũdo oſtendit qd iuris ſit ſi aliter ſint ordinati. Tertio qualiter ſerui Iudæorum a domino ipſorum valeant liberari. Nota ergo, ꝙ nunquam ſeruus priuati eſt promouendus niſi plenam libertatem ſit côſecutus, ita quod nihil iuris retineat in eo dominus, vt inf. eod. quicunq. & in c. nullus. Si vero ſunt eccleſiarum non poſſunt ſimiliter promoueri niſi primo conſequantur libertatem. inf. ead. cap 1. eccleſia tamen nõ poteſt manumittere ſeruos ſuos pleno iure, niſi det prælatus duos eiuſdem meriti 12. q. 2 epiſcopus qui nec tũc pleno iure manumittit. vt ibidem colligitur. De hoc diſtingue vt extra de ſer. non ordin. eo libent. us, & de rebus eccle. non alienan. conſenſu.

Seruus priuati ſine libertate non poteſt promoueri.

NVllus.) CASVS. Prohibet hic Leo Papa ne quis epiſcopus ordinet ſeruum aliquem, niſi prius eo

 ſum

rum volútas acceſſerit, qui in eo ſeruo ſibi aliquid uendicant poteſtatis, ne poſtea in ſeruitutem redigatur, cum immunis eſſe debeat ab omni vinculo, qui caſtr is dominicis applicatur.

a ¶ Eorum petitio.).i.iſtius vel illius, diſtributiue. ſufficit enim vnius volútas ſi plures ſunt domini, vt inſtitut. de dona.§.erat olim. C. de communi ſer. manu.l.1. §.ſi autē.

b ¶ Aut voluntas.) Etiā ſi tacita, vt inf. ead. ſi ſeruus.

c ¶ Qui aliquid.) Argumētum, ꝙ omniū cōſenſus eſt requirēdus, quorum iuri in aliquo detrahit, vt hic & 83.diſt.archidiaconū, & extra de offic. ď l. ſuper eo C. de auctorit. pręſtan. l.vl. & ff. ď aqua pluuia arcen.l.in concedendo.66.diſtinc.archiepiſcopus.8.q.1. licèt.

NVlli.) CASVS. Quæſitum fuit in cōcilio Triburienſi, vtrū ſeruus ſit ꝓmouendus? Et reſpōdet quod non, niſi prius a domino plenam libertatem cōſequatᷣ chartula cuius libertatis prius ī publico legatur, & ſi nullus cōtradixerit ordinetur. Si vero aliquis ſeruus, per obreptionem fuerit ordinatus, deponatur & eiuſdem ſit cōditionis cuius ipſe ante fuit.

Publice factis nemo contradicere poteſt.

d ¶ Cuius &c. in ambone publicè legatur.) Argumentum, quod ſi aliqua ſunt publicè facta, nemo poſtea auditur contradictor. 8.q.1. licet. & 16. diſt. quod dicitis. & 12.q.2. qui & humanis. ſim extra qui ma. accuſa. poſ. cap. vlti. argum. contra 15. quęſtio. 6. c.1. in fi.

e ¶ Ceciderit.) Ita ſit ſeruꝰ ſicut prius: niſi ſit pſbyter, vel diaconus, vt inf. ea. ex antiquis. Sed nunquid gaudebit talis priuilegio clericali quātum ad canonē ſi quis ſuadente. 17. q.4. ar. ꝗ. non extra de foro comp. c.2. & 17. quęſtio. 4. ſi quis deinceps. arg. contra. ff. de decur. l.6. Ad hoc dico, ꝙ ille in omnibus caret priuilegio clericali, præterquā in eo ſolo, ꝙ non poteſt verberari ſine ſacrilegio: quia illud priuilegium datum eſt clericis non tantū fauore ipſorū, ſed etiam odio laicorum: vnde in odiū laicorum vtitur eo, vt extra de ſent. excom. contingit. &c. vniuerſitatis, ſed aliàs accuſari pōt à bigamis, & iudicari a laico 1. licet ſecus ſit in clerico depoſito. 91. diſt. dictū. & hoc iō eſt, quia iſte fecit furtum corporis ſui. & C. de ſeru. fug. l.1. Item nunquid poteſt contrahere matrimoniū? Non, quia noluit quod facere potuit. extra de conuer. coniug. quidam. Ioan. non credo excōmunicatū qui depoſitum percutit, cum ſit priuatus omni dignitate, & priuilegio quod hēbat, arg. ad hoc 84. diſt. quiſquis. B.

officiū promouere pręſumat, niſi forte eorū petitio [a] aut volūtas [b] acceſſerit, qui aliquid [c] ſibi in eo vendicant poteſtatis. Debet enim eſſe immunis ab alijs, qui diuinæ militiæ eſt aggregādus, vt à caſtris dominicis, quibus nomē eius adſcribitur, nulli s neceſſitatis vinculis abſtrahatur.

Burc. l.2.c.22. in fine. Iuo p.6.c.64.

β ¶ Nullus.] *Caput hoc videtur confectum ex titulo, qui in codice canonum preponitur primi decreto* Leonis *primo, & ex parte poſteriore ipſius decreti, in qua exceptio eorum quæ prius ſtatuit continetur: prior autem pars quæ hic deeſt, habetur infra ead. ca. admittuntur.*

Item ex concilio Triburienſi. α.

¶ De ſeruili conditione nullus ad ſacros ordines deueniat. Cap. II.

Poly. ibidem. Burch l.2.c.21. Iuo p.6.c.42. Pann. l.3.c.48.

NVlli de ſeruili conditione ad ſacros ordines promoueantur, niſi prius à proprijs dominis legitimā libertatem conſequantur: cuius libertatis charta ante ordinationem in ambone publicę legatur [d], & ſi nullus cōtra dixerit; rite conſecrabuntur. Porro ſeruus non canonicè conſecratus, poſtquam de gradu ceciderit [e], eius cōditionis ſit, cuius fuerat ante gradum.

α ¶ Concilio Triburienſi.] *Huius capitis in conc. Tribur. c.26. ſententia potius habetur, quam verba: quæ aliqua ex parte videntur conuenire cum ijs, quæ ſcribuntur primo libro capitularium, c.88. de ordinatione ſeruorum. verſ. & quandocunque.*

[*Ex concilio Carthaginenſi β primo, c.8.*]

PALEA. Cap. III.

Extra de oblig. ad ratioc. non ordin. c. magnus. Burch. l.2.c.39. Iuo p.6.c.137.

MAgnus epiſcopus Aſtiagenſis dixit, quid dilectioni veſtræ videtur, procuratores, actores, & executores ſeu curatores pupillorū ſi debebant ordinari? Gratus epiſcopus dixit, ſi poſt depoſita vniuerſa, & reddita ratiocinia, actus vitæ ipſorum fuerint cōprobati in omnibus; debēt, & cum laude, cleri, ſi poſtulati fuerint honore munerari. Si enim ante libertatem negotiorū, vel officiorū ab aliquo ſine cōſideratione fuerint ordinati; eccleſia infamatur *γ* Vniuerſi dixerūt; rectè omnia ſtatuit ſanctitas tua, ideoque ita eſt, & noſtra iſta quoque ſententia.

β ¶ Cartag.] *In codicibus impreſſis citatur ex Moguntinenſi* Emē*datum vero eſt ex* Buchardo, *&* Iuone, *decretal. in cap. vni. de oblig. ad ratioc.*

γ ¶ Eccleſia infamatur.] *Sic emendatum eſt ex concilio, & decretal. et Burchardo, &* Iuone. *Antea legebatur,* ab eccleſia infamentur.

Qvi ex)CASVS. Hoc capitulo loquitur de ſeruis eccleſiarum, qui ordinari nō debet, niſi prius libertatem ab ep̄is conſequantur, & ſi honeſte in clericatu vixerint, poterunt ad minores ordines promoueri: ſi vero ingrati extiterint, in ſeruitutem redigantur. a ¶ Re-

tur remittere. vnde non poſſunt reuocare in ſeruitutem nec tenet lex. C. de ep̄s & cler. ſeruus. vbi habes, quod domino redditur ſeruus ſi deſerit monaſterium, per id quod habes extra de cond. app ca. 2. ſed ſi vult tranſire ad aliud monaſterium, tunc diſtinguitur, vt extra de ſer. non ordi. eo. libentius.

& 2. C. de li. & poſth. & Auth. vt cū. de ap. cog. §. aliud quoq; collat. 8. & Spec. in tit. de iuriſ. om. iud. §. 1.

Item ex concilio Toletano nono, cap. 11.

¶Poſt donum libertatis famuli eccleſiæ reuocentur in clerum. Cap. IIII.

Iuo p 6. c. 372.
† al. famulis.

QVi ex famulijs† eccleſiæ ſeruituti deuocantur in clerum ab epiſcopis ſuis neceſſe eſt, vt libertatis percipiant donum: & ſi honeſtæ vitę claruerint meritis; tunc demum maioribus fungantur officijs. Quos vero flagitij ſordidauerit incorrigibilis noxa, perpetua ſeruitutis cōditio religet [a] in catenam.

Qui autem ordinandi, a dominis ſuis libertatem conſequuntur, ab eorum patrocinio penitus debent eſſe alieni, vt in nullo eorum obſequijs inueniantur obnoxij.

Vnde in concilio Toletano quarto, c. 72. legitur.

Poly. l. 2. tit. 31.
Burc. l. 2. c. 25.
Iuo p. 9. c. 126.
Pann. l. 3. c. 46.
† al. crimine capitali] orig.

¶Ad clericatum ſuſcipiuntur qui nullo obſequio retento a dominis ſuis libertatem percipiunt. Cap. V.

QVicunque libertatem a dominis ſuis ita percipiunt, vt nullum ſibi in eis obſequium [b] patronus retineat, illi ſi ſine crimine † ſunt; ad clericatus ordinem liberi ſuſcipiantur: quia directa manumiſſione abſoluti noſcūtur. Qui vero retento obſequio manumiſſi, ſunt pro eo, quòd adhuc patroni ſeruitute tenentur obnoxii, nullatenus ſunt ad eccleſiaſticum ordinem promouendi; ne, quādo uoluerint eorum Domini, fiant ex clericis [c] ſerui.

Capit. l. 1. c. 88.
Extra de ſeru. non ords. c. 2.
Burc. l. 2. c. 31.
Iuo p. 6. c. 132.
Pann. l. 3. c. 163.
† indiſcrete promouebantur.] capitulo.
† aut latitans.] capitulo.
† ignorauerit] capitul.

[*Ex concilio Toletano a, 82: cap.*]

PALEA. Cap. VI.

DE ſeruorum ordinatione qui paſſim ad gradus eccleſiaſticos promouentur†, placuit omnibus cum ſacris canonibus concordari debere: & ſtatutum eſt, vt nullus epiſcoporum deinceps eos ad ſacros ordines promouere præſumat niſi prius a dominis propriis libertatem conſecuti fuerint. Et ſi quilibet ſeruus dominum ſuum fugiēs, aut † per litteras, aut adhibitis teſtibus munere conductis, vel corruptis, aut qualibet calliditate, vel fraude ad gradus eccleſiaſticos peruenerit; decretum eſt, vt deponatur: & dominus eius eum recipiat. Si vero auus vel pater ab alia patria in aliam migrans in eadem prouincia filium genuerit, & ipſe filius ibidem educatus, & ad gradus eccleſiaſticos promotus fuerit, & vtrum ſeruus ſit, ignotum † ſit; & poſtea veniens dominus illius legibus eum acquiſierit; ſancitum eſt, ut ſi dominus eius illi libertatem dare voluerit, in gradu ſuo permaneat. ¶Si vero eum catena ſeruitutis a caſtris dominicis abſtrahere

QVI AVTEM. CASVS. Dicitur in hoc §. q̄d illi ſerui qui promoueri debent, a dominis ſuis plenam debent conſequi libertatem, ita quod ipſi, in nullo teneantur ſuis dominis obnoxii.

QVicūque.] CASVS. Statutum fuit in concilio Toletano, quod illi liberti ordinētur, qui a dominis ſuis directa manumiſſione ſūt dati libertati: ita q̄ nullū in eis obſequium domini ſuī retineāt, & illi ſine crimine appareāt. ſi vero in eis obſequiū retineatur, ordinari non debent, ne poſſint ſm voluntatem dominorum in ſeruitutem reuocari.

b ¶Nullum ſibi in eis obſequiū.] Dīt quidam, quod obſequium, quod conſiſtit in nō faciendo, ſcilicet de non vocādo in ius, vel quod in reuerentia conſiſtit, vt de aſſurgēdo, nō poteſt patronus remittere: q̄a illud naturaliter debetur, vt C. de bo. lib. l. vlt. C. de in ius voc. l. 2. Sed hoc non eſt verum: quia ſuper eo poteſt libertus tranſigere. ff. de condi. in debit. l. ſi non ſortē. §. libertus. & bene concedo, quod generali remiſſione non tollitur (vt ibi dr̄) ſed ſpeciali [2]. poteſt. Nec tenet quod eſt extra de ſer. non or. cap. nullus. Non enī in eo retineri poteſt aliq̄d iuris, licet ſit arg. contra infr. ead. frequētes. in fi. loā. Vel melius dic, q̄d honeſta cōditio fuit ibi appoſita, quam quia non ſeruabat, degradari iubetur in

Patronus q̄ iura poteſt libertis remittere.

2 Vt ff. de cōdi. & demō. nonnunquā in fine.

...al ordi... poſſent ...andoque ...pter in...titudinē ...ſeruitutē ...ocari. Concor. ..., in l. 1.

a ¶Religet.] Hoc obtinet in ſeruis eccleſiæ tantum, vt propter ingratitudinem reuocentur in ſeruitutē. 12. q. 2. octaua 1. & ſi presbyter ſit, q. 1. diaconi. ſed in laicis ſecus nam illi omne ius quod habent in ſeruos, tenen-

illa decreta. nullus. Bar.

c ¶Ex clericis.] Quod tamen facere non poſſunt, niſi probata cauſa ingratitudinis, vt 15. quæſt. 7. epiſcopus ſacerdotibus.

SI quis.] CASVS. Dicitur hic, quod neque adſcriptitius, neque originarius, neque libertus ordinari debet: niſi probatæ vitę fuerit, & conſenſus patroni acceſſerit.

DE rebus. CAETERVM CASVS. Dicitur hic, quod ſi ſerui ſine libertate ad eccleſiaſticos honores irrepſerint, presbyter amiſſione peculii mulctetur, diaconus vicarium det, vel in ſeruitutē reuocetur. Cęteri vero ab iſtis in ſeruitutē reuocētur: quod probatur: ſeq. cap. Et eſt iſte ſecundus articulus huius diſtinctionis.

a ¶ Cæterum ſi.] Hic agitur quid iuris ſit ſi ſeruus ordinatur non adepta libertate. Vnde no. quod ſi ſciente, & contradicente domino ordinatur, reuocatur in ſeruitutem, etiam ſi ſacerdos factus ſit ſecūdum quoſdam, licet Hugo hoc neget 1. vt inf. eo. quis aut. Si ſciente & non cōtradicente domino in clerum fuerit ordinatus ex hoc ipſe liber ſit; & ingenuus vt inf eo ſi ſeruus ſecūdo. Si autem Domino neſciēte diſtinguitur: aut epiſcopo ſciente, aut ignorante. Si ſciēte epiſcopo vel eo qui præſentat ipſum ordinetur, duplum reſtituet domino epiſcopus vel preſentās & eo. ſi ſeruus abſente. Si vero epiſcopo & præſentatore ignorāte, tunc locum habet hoc cap. proxi. infra.

Serui ſine libertate ordinati, an ſint in ſeruitutē reuocandi.

1 Infra cap. xxi. de hoc extra de ſer. non ord. c. 2

EX antiqs.] CASVS. Quidā epiſcopus ſeruos Amādi eo inſcio, & ignorāte ordinauit quoſdā in clericos quoſdā i diaconos, quos idē Amandus in ſeruitutē reuocare volebat: & ſic quæſtio delata eſt ad ſedem Apoſtolicam. quare Dominus Papa committit cauſam iſtam duob. epiſcopis, ſcilicet Martino, & Iuſto, redarguēdo epiſcopos, quod tales ordinant cōtra canones, & cōcilia: cū ex hoc plurimę quæſtiones ad ſedē Apoſtolicā deferātur. Poſtea præcipit eis, vt ſi præfati Amandi procuratores probauerint aliquos de ſeruis ſuis non canonice promotos ſub hac forma procedant, vt ſi presbyter eſt amiſſione peculij mulctetur, & in ſuo remaneat ordine: Diaconus vero det vicariū, vel reuocetur in ſeruitutem: cęteri vero reddantur dño, & nulla gaudeant defenſione.

a ¶ Ante

voluerit, gradum amittat: qui juxta ſacros canones, vilis perſona manens ſacerdotii dignitate fungi non poteſt.

a ¶ Toletano.] *Sic etiam citatur apud Burchardum, & Iuonē. In Pannormia vero a verſ.* vt quilibet ſeruus. *citatur ex primo libro capitularium, vbi integrum extat hoc caput, atque etiā caput poſt hoc, ſecundum,* De rebus vero illorum.

Item ex concilio Martini Papæ [i. ex ca. Mart. epiſcopi Bracarenſis, c. 46.

Ex conc. Tolet. 1. c. 10.

¶ Sine patroni conſenſu non ordinetur, qui patrocinio cuiuslibet eſt obligatus. Cap. VII.

SI quis obligatus eſt tributo ſeruili, vel aliqua conditione, vel patrocinio cuiuslibet domus non eſt ordinandus clericus: niſi probatæ vitæ fuerit, & patroni conſenſus acceſſerit.

[*Ex concilio Toletano a capitulo ſecundo.*]

PALEA. Cap. VIII.

DE rebus vero illorum, vel peculiari †, qui a proprijs dominis libertate donantur vt ad gradus eccleſiaſticos iure promoueantur, ſtatutum eſt, vt in poteſtate dominorum conſiſtat quidquid ante libertatem habuerunt, vtrum illis concedere, an ſibi retinere † voluerint.

Burc. l. 2. c. 23. Iuo p. 6. c. 38. † *al. peculio.* † *vendicare, capiu.*

a ¶ Toletano.] *Hæc palea in capitularibus habetur coniunctæ cum palea antecedente.* De ſeruorum, *ſed apud* Burchardum, *et Iuonem ex eodem Toletano ſeparatim referuntur.*

Cæterum ſi [1] *à Dominis ſuis libertatem conſecuti non fuerint, & ad eccleſiaſticos ordines aliquo modo irrepſerint; presbyter peculij amiſſione mulctetur; diaconus vero aut vicarium pro ſe præſtabit, aut in ſeruitutem reuocabitur: cæteri vero gradus non poſſunt quenquam à nexu ſeruitutis abſoluere.*

Vnde Gelaſius ſcribit Martino †, *& Iuſto epiſcopis.*

¶ Seruus ſi latenter irrepſerit ad ſacerdotium peculij amiſſione mulctetur. Cap. IX.

† *al. Martyrio.* Senſus in epiſt. ad epiſcopos per Lucaniam, &c. c. 16. Polyc. l. 1. tit. 31. Anſ. l. 7. c. 27. † *al. culpa.*

EX antiquis regulis, & nouella ſynodali explanatione cōprehenſum eſt, perſonas obnoxias ſeruituti, cingulo cæleſtis militiæ nō præcingi †. Sed neſcio, vtrum ignorantia, an voluntate rapiamini, vt ex hac cauſa † nullus pene epiſcoporum videatur extorris. Ita enim nos frequēs, & plurimorum querela circumſtrepit, vt ex hac parte nihil penitus putetur conſtitutum. ¶ Actores ſi quidem illuſtris viri filij noſtri Amandi grauiter cōqueruntur homines ſuo iuri debitos, alios iam clericos, alios iam diaconos ordinatos, cum non ſolum poſt modernum cōcilium (quod tantorum collectione † Pontificum ſub omniū ſaluberrimæ prouiſionis aſſenſu conſtat eſſe perfectum) huiuſcemodi perſonæ ſuſcipi non deberent: verum etiam

Iuo p. 6. c. 353. Pann. l. 3. c. 164. † *al. collatione.*

† Adde ſi omiſſo dñi ſeruitio poſſit religionē ingredi. not. in Authen. de mo. §. cū aūt. coll. 1. in gloſ. in ver. nec ſeruus in ſum. 15. q. 2.

Adde, au quãdo id ſit, not. in l. iubemus. C. de teſt. vbi vide no. in addi. c. ſi. de conſtit. text. ſſ. & Bar. in l. leges. C. de legibus.
2 De hoc not. ſup. ead. c. 2. Ad hoc facit. ſup. 50. diſt. vt cõſtitueretur. in prin. & c. accedens. Archid.

a ¶ Ante fuerint.] Arguitur conſtitutionem extendi ad præterita 1. 3. q. 4. omnes & 10. q. 2. ſic quædam arg. contra extra de conſtitutio. cognoſcentes 2.
b Religioſo priuilegio] Ergo vr̃, ꝙ auferatur ei priuilegium clericale, de hoc arg. 24. diſt. quiſquis.
c ¶ Pecu.

Frequens.] CASVS. Sabinus Marcellianenſis urbis eps ordinauit duos ſeruos Placidæ; Antiochium in presbyterum, & Leontium clericum. Conqueſta eſt Placida Papæ per ſuos procuratores. Papa vero reprehendẽdo eos, qui talia faciũt, committit cauſam tribus epiſcopis. Herculẽtio, Stephano, & Iuſto, ſub hac forma, vt Leontiũ omnino dominę ſuę reddant, ſi iuſte nõ poterant refragari: Antiochiũ vero, qui iã gaudet ſacerdotij prærogatiua, ſi dña vult eum in ſua eccleſia collocare, habeat illũ nõ velut ſeruũ, ſed pro miniſteriorum celebratione ſuſceptũ.

ſi qui forte in diuinæ cultu militiæ ante fuerint [a] ignorantia faciente, ſuſcepti, eliminati prorſus, & exuti religioſo priuilegio [b] ad dominorum ſuorum poſſeſſiones iuſta debuerint admonitione compelli. Et ideo fratres chariſſimi, eos, quos ſupradicti viri auctores in clericatus officio monſtrauerint detineri diſcuſſos, & obnoxios approbatos, cuſtodito legum tramite, ſine intermiſſione reſtituite: ita vt ſi quis iam ex his presbyter, reperitur, in eodem gradu peculij [c] ſui † amiſſione mulctatus maneat. Diaconus vero aut vicarium [d] præſtet, aut ſi non habuerit, ipſe reddatur. Reliqua vero officia ſciant neminem poſſe ab hac obnoxietate, ſi conuincitur, vendicari; quatenus hoc ordine cuſtodito, nec dominorum iura, nec priuilegia vlla ratione turbentur.

† al. ſuſſola.

Item Herculentio, Stephano, & Iuſto epiſcopis.

¶ Seruus, clericus factus, ſeruituti obnoxius maneat. Cap. X.

Polyc. ib idem.
Anſel l 7. c. 30.
† al. poſſeſſoribus.
Iuo p. 6. c. 354.
Pann. l. 5. c. 165.
† al. Cuſillinatis.

Frequens equidem, & aſſidua nos querela circũſtrepit de his põtificibus, qui nec antiquas regulas, nec decreta noſtra nouiter directa cogitãtes, obnoxias poſſeſſionibus †, obligataſque perſonas venientes ad clericalis officij cingulũ non refutant. † Nuper enim actores [e] illuſtris fęminæ Placidæ, petitorij oblatione conqueſti ſunt, Sabinum Marcellianẽſis, ſiue Cluſitanæ † vrbis antiſtitẽ, Antiochium ſeruum iuris patronæ ſuæ (abſentis dominæ occaſione capta) ad presbyterij honorem vſque perduxiſſe, eiuſque fratrem Leontium clericalis officij priuilegio decoraſſe. Et ideo, fratres chariſſimi, inter ſupradictos actores, & eos, qui extremæ cõditionis repetũtur obiectu, cognitionẽ vobis noſtra auctoritate deputamus, vt omni veritate diſcuſſa, ſi reuera obiectã ſibi maculã, iuſtæ refragationis non poterit ratione diluere, [f] Leõtium clericum, quem gradus pręfinitus legib. non defendit, ad ſequendam cõditionis ſuę neceſſitatem modis omnibus reddi [g] iubeatis ac: Antiochum vero, quia propter ſacer-

e ¶ Actores.] idest, procuratores, & ſic in cauſa liberali interuenit procurator cõtra id 2. qõ 6. ſi quã. Sed ibi loquitur de eo qui impetit: hic de eo q impetit. hic habes, ꝙ ciuiliter agitur, & tñ ad depoſitionem, ſic 47. diſt. quã cõtra regulã illã ff. de mu & hon. reſcripto. & extra de accuſatio. qualiter. Sed hoc ideo eſt, qa aliter non poſſet reſtitui domino, niſi deponeretur.

Procurator in cauſa liberali interuenit.

f ¶ Diluere.] Hic habes, ꝙ incũbit onus pbationis 3. reo, cõtra id 6. q vlt. ca vlt. Præterea ei, q eſt in poſſeſſione libertatis, pbatio incũbit. Sed dic, ꝙ nõ hẽt iõ cõmoda poſſeſſoris, quia vitioſe fuit in poſſeſſione, vt C. de probatio. l. uis eius. Vel dic, ꝙ ideo probat, quia ſeruus non põt interuertere poſſeſſionem ſuã, licet ſit fugitiuus ff. de acquirend. poſſeſſion. rem quæ nobis.

Probatio quandoque reo incũbit.
3 Poteſt dici, ꝙ nõ fuit diu in poſſeſſione libertatis. aliàs cõtra diceret. I. ea. ſi ſeruus ſciente, & intelligitur de clerico ſæculari, ſecus de monacho, vt ibi not. ſecũdum Pet.

e ¶ Peculij.] Sed nonne peculium domini eſt? 13. q. 2. illud. quæ ergo eſt hæc pœna? Dic peculij, id eſt, rerum quas poſt ſacerdotium eſt lucratus, vel forte habuit vſum peculij, & ille auferetur ei.
d ¶ Aut vicarium.] Sed vnde dabit, cum nihil habeat? Sed dic, ꝙ ſuum videtur eſſe quod inuenitur apud ipſum. & lucratur conniuentibus oculis domini. ff de ma. l. 3. Dominus enim recipiendo rem a ſeruo ipſius videtur approbare dationem. vt C. de conditioni. ob turpem cauſam. l. vltima ſimiliter ſeruus reipublicæ cum manumittitur, dabit vicarium pro ſe, vt C. de ſerui. reipub. ma l. 1.
d ¶ Vicarium.] Arg. ꝙ quis dando vicarium liberat ſe. ſic 36. qõ. 1. de raptoribus. Sed quid ſi ad pręſens nõ poteſt habere vicarium, nunquid poſtea dando pretiũ liberat ſe? ſatis credo. quod ſic. arg. C. de patri. qui fil. diſtra. l. ſecunda.

Sed quare non conuenit iſtos coram ſæculari iudice, ſeruus fugitiuus, & gerens ſe pro libero, remittendus ad forum domini, licet alibi inueniatur? ut C. vbi & apud quem cauſa ſta. l. 1. Sed hoc facit priuilegium ordinis.
ADDITIO. Dicas, ꝙ in ſpiritualibus, nec incidenter, nec principaliter põt laicus iudex cognoſcere, extra de ordin. cogn. tuam. qui fil. ſint leg. lator. cognoſcet tamẽ ſummatenus an ſit vxor, an non: & huiuſmodi, qđ dic vt extra de ſent. excõ. ſi iudex. lib. 6. & ibi videas. Arch.
g ¶ Reddi.] Quæri conſueuit quare ſeruus alienus cõſecratus domino reddatur, & non res aliena conſecrata, vt 14. q. vlt comperimus? Rñdeo, quia in rebus inanimatis nullus perpenditur dolus, ſic 7. q. 1. epiſcopus. Itẽ quia ibi eſt conſecratio in ſuperficie, ſed in homine eſt in anima, & lex dicit, ꝙ alia eſt ratio in homine, quã in alia re. ff. de leg 1. ſi domus. §. cum alicui. in fin.

Conſecratio rei animatæ & inanimatæ eſt diuerſa.

QVis.] CASVS. Maxima illuſtris fœmina conqueſta eſt domino Papæ per procuratores ſuos, ꝙ Lucerinus epiſcopus duos ſeruos originarios, Silueſtrum. ſ & Candidum contra canones, & ea contradicente, in diacones ordinauit. de quo Papa eum reprehendit, & præcipit Rufino, & Aprili epis, vt ſi uera ſint, a ſacris officijs repellantur, cum nõ ſint legitimè ordinati.

lib. 11. & tales ſine gleba non poſſunt uendi, vt C. de agri. quemadmodum. nec vř eſſe differentia inter eos. & ſeruos. vt C. eod. ne diutius. Adſcriptij autem ſunt qui per 30. annos fuerunt in ſolo. C. eodem. cum ſatis. lo. Adſcriptitij enim duobus modis fiunt: aut præſcriptione,

dotium recõcialiari † non poteſt, ſi in ſua eccleſia in hoc, in quo eſt, honore collocare deſiderat domina, non velut redditum ſibi habeat, ſed pro myſteriorum celebratione ſuſceptum.

† al. retolli.

a Reddi iubeatis.] *In pleriſque ueruſtis exemplaribus Gratiani, Anſelmo, Iuone, & Polycarpo legitur,* redhibere. *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

Item Rufino, & Aprili epiſcopis.

¶ De eodem. Cap. XI.

QVis aut leges principum, aut patrũ regulas, aut admonitiones modernas dicat debere contemni; niſi qui impunitum ſibi tantum æſtimet tranſire commiſſum? Actores ſi quidem filiæ noſtræ illuſtris, & magnificæ fœminæ Maximæ petitorij nobis inſinuatione conqueſti ſunt, Silueſtrum, atq; Candidum originarios ſuos contra conſtitutiones, quæ ſupradictæ ſunt, & contradictione prçeunte à Lucerino pontifice diacones ordinatos. Ideo, fratres chariſſimi, tantæ prçuaricationis exceſſus noueritis ſagacius inquirendos; & ſi conſtiterit querelã veritate fulciri; continuo, qui contradictione prçeunte nõ legitime ſunt creati, à ſacris officijs reppellantur.[a]

Sup. diſtin. 10. c. 12. Iuſti. nouel conſti. 123. circa fi. Deuſdedit p. 4. Iuo p. 6. c. 104. & p. 4. c. 179. Pann. l. 3. c. 150.

Item epiſcopis per Lucaniam, &c epiſt. 1. c. 16.

¶ Nec ad religoſæ vitæ propoſitum, nec ad clericatus officium ſerui ſine dominorum conſenſu admittantur. Cap. XII.

GEneralis etiã querelæ vitanda præſumptio eſt, qua propemodũ cauſantur vniuerſi paſſim ſeruos, &[b] originarios dominorũ iura, poſſeſſionũq; fugientes, ſub religioſç conuerſationis obtentu, vel ad monaſteria ſeſe conferre, vel ad eccleſiaſticum famulatum, conniuentib. quoque præſulibus indifferẽter admitti. Quæ modis omnibus eſt amouenda pernicies, ne per Chriſtiani nominis inſtitutum[c], aut aliena peruadi, aut publica uideatur diſciplina ſubuerti: præcipuè cum nec ipſam miniſterij clericalis ab obligatione fuſcari cõueniat dignitatem; cogaturque pro ſtatu militantium ſibi, conditioneque iurgari[d], aut videri (quod abſit) obnoxia: Quibus ſolicita cõpetẽter interdictione prohibitis, quiſquis epiſcopus, presbyter, aut diaconus, vel eorũ; qui monaſterijs prçeſſe noſcuntur, huiuſmodi perſonas apud ſe tenẽtes nõ reſtituẽdas patronis, aut deinceps uel eccleſiaſticæ ſeruituti[e],

Poly. l. 4. tit. 34. Anſ. l. 7. c. 196. Iuo p. 6. c. 100.

Iuo p. 16. c. 47.

a ¶ Repellãtur.) id eſt, reſtituãtur ei. Et ſic habes hic ꝙ plus valet cõtradictio, q̃ abſẽtia, cõtra regulam extra de elec. ꝙ ſicut 1. Item habes hic, ꝙ id quod poſt probabilẽ contradictionẽ factũ eſt, caſſatur, nunquid eodẽ modo eo ipſo quod aliquid poſt probabilẽ appellationẽ factum eſt caſſandum eſt ſtatim qđ vř, ut 2. q. 6. quoties, in fi. Dico ꝙ nõ, niſi probetur cauſa appellationis, vt extra de teſti. ex parte Adæ. extra de reſtit. ſpo. audita. cum diſtinctione. extra de appe. interpoſita, vel dic ut ibi, vel hoc eſt in optione petẽtis, quod maluerit. 2. q. 1. ſ primis. Sed nonne eſt contrariũ? inf. ea ſi ſeruus ibi. n. epiſcopus ſciens condẽnatur in duplũ. Sed poteſt eſſe, ꝙ epiſcop⁹ condemnetur, & ſeruus reſtituatur.

§ Et c. bonæ me. 2. dicũt quidam iſtã regulam locum habere in his quorũ pſentia, vel contradictio nõ poteſt per totum qđ agitur cõfirmare, uel infirmare ſeu infringere, alias ſecus, vt hic Archid.

GEneral s querelæ.) CASVS. Multi conqueſti sũt Papæ Gelaſio de epis & abbatib. qui ordinauerant, vel receperãt ſeruos ſuos originarios ĩ monaſterij ſuis: & eos indifferenter ad clericatum admittebant quos & reddere cõtradicebant, pp quę clericalis dignitas obſuſcatur, & iõ pręcipit Papa epis, ut tales de cætero non ordinẽt; & abbatib. ne eos ĩ monaſterijs ſuis recipiãt niſi de volũtate dominorũ ipſorum, & ſi quos habent ordinatos vel in monaſterijs receptos, reſtituant, vel legitimè cum dominis tranſigant. Nam nihil eccleſiæ deperit ſi ea quæ ſunt aliena reddantur. Si vero contra fecerint, pœnam depoſitionis & excommunicationis ſubibunt.

b ¶ Et originarios.) Originarij ſunt qui ex adſcriptijs nati ſunt in ipſo ſolo, ut C. de agri. & cenſi. l. colonus.

Originarij qui ſunt,

ptione, aut duplici confeſſione per ſcripturam bis factam, ut C. de agri. & cenſi. cum ſcimus. Ber.

c ¶ Inſtitutum.) Ideſt, ne fauore eccleſiæ aliquid iniuſtè ſtatuatur 2. quia prætextu pietatis non eſt facienda impietas, ut 14. q. 5. forte. & 1. q. 1. non eſt putanda.

d ¶ Iurgari.) ideſt litigari.

e ¶ Seruituti.) ideſt, clericatui.

...monia v... commit..., ſi quis ... ſeipsū ...promo... ...ur.

a ¶ Tranſactione.) Et nonne hoc eſt ſimonia, ut quis ſe emat, ut promoueatur, immo ut promotus maneat in ordine, vt ſup. ead. ex antiquis. Sed dic, ꝙ hic non fit tranſactio ſuper ordine, ſed ſuper libertate, vel ſuper ipſo ſeruo, & ſuper ſeruitio poteſt fieri tranſactio, 36. qō. 2. de

lus, ideſt ex propria ancilla natus: aut emptitius. Si eſt emptitius, aut emit eum antequā fuit Chriſtianus, aut poſt. Item ſi emit eum ante: aut emit eum cauſa ſeruiendi, aut cauſa mercimonij. Vernaculus, ſi vult fieri Chriſtianus, ſtatim eripitur in libertatem nullo pretio dato, vt C. de epi. & cler. Deo nobis §. vl. Si enim emptus ad ſeruiēdum, ſine pretio liberatur, ſi vult fieri chriſtianus: multo magis qui natus eſt ex ancilla ꝓpria, ſine pretio liberatur, ſi vult fieri Chriſtianus. Dicit enim Gregorius pro illo ſolo dandum pretium, q cauſu mercimonij ē emptus, vt infra ea. fraternitatem. Si autem eſt emptus poſtquā fuerit Chriſtianus, liber efficitur nullo pretio dato qa commercium Chriſtiani penitus eſt ei interdictum, vt inf. ead. mancipia. Si autem eſſet emptus dū eſſet paganus: ſi cauſa ſeruitij eſt empt⁹, & vult fieri Chriſtianus, liber efficitur ſine pretio, vt inf. ead. fraternitatem. Si autem cauſa mercimonij eſt emptus. & eū venalem non exponit intra tres menſes, poſtea ſine omni pretio liberatur: qa preſumitur, ꝙ ad ſeruiendum eum emerit. vt ea. cap. fraternitatem. Si autem intra tres menſes eū exponit uenalem, & forte eū uendere nō poteſt: ſi vult fieri Chriſtianus, liberatur relicto ꝑtio duodecim ſolidorum,

Serui Iudęorum ſi volūt baptizari, an eripiātur ſtatim in libertatem.

vel religioſis cōgregationibus putauerint applicādas, niſi uolūtate forſitan dominorū ſub ſcripturæ† teſtimonio primitus abſolutas, vel legitima tranſactione [a] conceſſas; periculum ſe proprij honoris non ambigant, communioniſq; ſubituros, ſi ſuper hac re cuiuſquam verax nos querela pulſauerit. ¶Magnis quippe ſtudijs, ſecundum Beatum Apoſtolum præcauendum eſt, ne fides, & diſciplina Domini blaſphemetur. *Idem C.* ¶ Nihil perire credimus, eccleſiaſticis vtilitatibus, ſi, quæ ſunt aliena [b], reddantur [c].

† *al. ſcriptionis.*

1. *Ad Tim. 6.*
2. *Pet. 2.*

a ¶Poſſeſſionumque.] *Emendatum ſic eſt ex decreto Gelaſij, cum antea legeretur,* poſſeſſionemque. *Nam originarij nō ſolū dominis, ſed fundis, ac poſſeſſionibus addicti erant. l. quemadmodum, & l. originarios. lib. 11. eo. tit. de agricol. Ac propterea ſupra in c. frequens. non eſt mutata vox,* poſſeſſionibus, *quamuis in pleriſque uetuſtis codicibus legatur,* poſſeſſoribus.

β ¶ Idem.] *Hæc non ſunt inuenta apud Gelaſium, neque apud cæteros collectores.*

3 *Hoc nō obſeruandū eſt, cum dominus & ſeruus eiuſdem profeſſionis inueniuntur. Cæterū ſi Iudæus* [d] *mancipium Chriſtianum emerit; iudicis, vel epiſcopi auctoritate, etiam eo inuito ad libertatem debet perduci.*

Vnde Gregorius Libertino præfecto Siciliæ, lib. 2. epiſt. 37. ſeu c. 76.

¶Ad libertatem perducantur mancipia Chriſtiana a Iudæis comparata. Cap. XIII.

C. ne Iudæus Chriſtianum mancipiū. §. nulla.

Mancipia Chriſtiana [e] quæcunque Iudæum comparaſſe patuerit, ad libertatem [f] iuxta legum præcepta ſine omni ambiguitate perducite [g]; ne, quod abſit; Chriſtiana religio Iudæis ſubdita polluatur.

Item ex concilio Toletano 3. c. 14.

1 Vnde dicit illud eſſe in vernaculis Iudæorū ꝑp eorū perfidiā, & magis ſuſpectā eorū cohabitationem. Sed ut prædictū eſt, idem dicendū eſt, in vtriſq; C. de epiſco. & cle. Deo nobis, quia hodie pagani ferè oēs Iudaizant diſcernēdo cibos, & alios ritus exercēdo ſm Laur.

2 Ad idē eſt tex in l. fi. & ibi Bar. & ꝑ totum. C. de iud.

2. de rapt. nec eſt magis ſimonia, quàm ſi quis emeret terrā, vt ibi ædificaret eccleſiam: ſed tñ ipſe ſeruus non poteſt tranſigere cum dño, vt C. de tranſac. interpoſitas.
b ¶Aliena.] Infra 12. q. 2. fraternitas, infra 14. q. 6. ſi res aliena propter quam.
c ¶ Reddantur.] Poſtquam ſcit eccleſia ea eſſe alterius. Sed pone, ꝙ prælatus ſciat rem nō eſſe eccleſię: nūquid ſtatim tenetur reſtituere? vr̄ hic, ꝙ ſic, & extra de ſimo. per tuas. in fin. & extra de poſtula. bonæ 2. quia bonam fidem debet agnoſcere, vt. ſ. mandat quintus. Dico, ꝙ ſi diffidit de iure eccleſiæ: denunciabit illi, quem credit dominum, vt rem petat: nec in hoc facit fraudem, vt ff. de neg geſt. æqui natura. §. cum me abſente. & de hoc infames 14. q. 2. ſi uero.

...prælatus qd debet facere de re, q̄ ſcit non eſſe eccleſiæ ſuæ.

HOC TVNC CASVS. Tangitur hic tertius articulus huius diſt. dictum eſt ſup. ꝙ ſerui non debent ordinari inuitis uel ignorantibus dominis, & ſi ordinati fuerint, ſunt eis reſtituendi: quod uerū eſt cum dñs, & ſeruus ſunt Chriſtiani. Sed ſi Iudæus mācipiū Chriſtianū emerit iudicis uel ep̄i auctoritate debet eo inuito ad libertatem perduci. Et hoc probat per ſequētia capitula.
d Iudæus.) Diſtingue, aut ſeruus Iudæi eſt uernaculus,

extra de Iudæ. cap. 2. Idem per omnia in ſeruis Paganorum: licet Hugo dicat, quod ſi uernaculus Pagani fiat Chriſtianus, tenetur ſeruire Domino ſuo 1. ſecundum illud Apoſt. Quicunque ſerui ſunt ſub iugo infideliū, dominos ſuos omni honore dignos arbitrentur. Et alibi, Serui ſubditi eſtote dominis, &c. Et ſecundum hoc poteſt Paganus eſſe dominus Chriſtiani: ſed non fieri.
Mancipia Chriſtiana.) CASVS. Quidā Iudæi quoſdam ſeruos Chriſtianos emerūt: quæſiuit Libertinus epiſcopus, quid inde eſſet faciendum, & mandat ei Papa Gregorius, ut eos ad libertatem ꝑducat, ne Chriſtiana religio ſubiecta iudæis polluatur.
e ¶Mancipia Chriſtiana.) Ante emptionem.
f ¶Ad libertatem.) infra 17. qō. Iudas qui contra 2. Sed hic de eo agitur quem conſtat eſſe Chriſtianum: ibi de eo qui mentitur eſſe Chriſtianum, vt euadat iugum ſeruitutis.
g ¶Perducite.) i. perductos oſtendite, quia ſtatim liber eſt extra de Iudæ. cap. 2. tamen coloni poſſunt eſſe Iudæorum, vt ibi dicitur. Sed nunquid Chriſtianus poteſt emere Iudæum mancipium? Sic tamen ut cum illo non moretur, vt 28. q. 1. ſæpè. & cap. nullus. Ioan.

Nulla

NVlla officia.) CASVS. In hoc capitulo duo dicuntur. Primum eſt, ꝙ publica officia non ſunt committenda Iudæis, occaſione quorum poſſint offendere Christianos. Secundũ eſt, ꝙ ſerui Chriſtiani ab eis circumciſi, vel iudaico ritu maculati, pretio nullo reddito ad libertatẽ perducantur.

d ¶Venditi fuerint.) i. debent uendi, & tunc cum emptor non inuenitur non perdit ſerui pretium. arg. 16.q.3. placuit. uel fortè venditi fuerant: ſed emptor abſentauit ſe aliqua de cauſa.

ADDITIO. Et tunc dic emptor, ſcilicet Iudæus, qui eos

a ¶Nulla officia.) 17 q.4. conſtituit.

b ¶Occaſio.) Arg. ꝙ nemo cogitur ſibi eligere exoſum, vt 63.diſt.ca. vlt. Ioan. arg. 54.diſt.c.1.

c ¶Non reddito.) Secundum legem decapitatur. C. ne Iudæus Chriſtianum man. l. unica.

DE HIS AVTEM. Supra oſtenſum eſt quid fieri debeat de ſeruis Chriſtianis, quos Iudæi emerũt. Nunc oſtẽdit, qd iuris ſit de ſeruis infidelibus, & emptis ab eis. Et de hoc ſcribit Gregorius Fortunato Neapolitano epiſcopo.

FRaternitatem.) CASVS. Iudæi Neapolim habitantes emerunt ſeruos paganos uel Iudæos cã mercimonij de extraneis finibus, quos Neapoli habebãt, qui uolebãt fieri Chriſtiani: ſed eorũ dñi non permittebant, imo eos uẽdebãt. Quæſiuit Fortunatus epſ Neapolitanus, qd de hoc eſſet faciendũ. Et rñ. Grego. vt ſua ſolicitudine in libertatẽ vẽdicentur. nec alijs vendi patiatur: hac tñ cõſideratione ſeruata circa Paganos, vt intra tres menſes ab eo tpe quo Neapolim ducti ſunt, venales eos exponãt emptores Iudæi: intra quos ſi dum emptor cui vendantur non inuenitur, ad eccleſiam confugerint, Chriſtiani fiant. & pretiũ recipiant à Chriſtiano emptore, vel alius recipiat pro eis ſi abſentes ſunt: idem eſt, & ſi extra eccleſiam dixerint ſe velle fieri Chriſtianos. Si uero intra tres menſes eos venales non expoſuerint, & nolunt fieri Chriſtiani: nullus de cætero emat eos ad ſeruiendum, & nullo reddito pretio ad libertatem perducantur, quia præſumit, ꝙ tm̃ ad ſeruiendum ſibi emerunt, & nõ ad vendendũ: ita poſuit Beneuen. caſum, & ita etiã ſentit Hu. in ſumma ſua. Probabiliter tñ poteſt dici, ꝙ principium cap. vſque ad locum illum, (Hi vero) Intelligitur de Iudæis, vel Paganis ſeruis, qui cauſa mercimonij non habebantur: qui indiſtincte perueniunt ad libertatem, ſi uolunt fieri Chriſtiani. Reliqua uero pars loquitur de illis, qui cauſa mercimonij emuntur. Tu tñ prudens lector deliberabis caſu in melius cõmutando, ſicut tibi uidebitur.

¶ Officia publica Iudæis non ſunt committenda. Cap. XIIII.

NVlla officia [a] publica Iudæis † iniungantur, per quę eis occaſio [b] tribuatur Chriſtianis pęnam inferre. Si qui vero Chriſtiani ab eis iudaiſmi ritu ſunt maculati, vel etiam circumciſi, non reddito [c] pretio ad libertatem, & religionem redeant Chriſtianam.

† al. Iudæis opus eſt agere.

De his autem, qui in infidelitate empti, ad gratiam baptiſmi uenire deſiderant, quid fieri debeat Gregorius Papa ſcribit Fortunato Neapolitano epiſcopo li. 5. epiſt. 31. ſeu cap. 131.

Io. diac. lib. 4. nu. 45.

¶ In libertatem vendicentur ſerui, qui ab infidelitate ad fidem accedunt. Cap. XV.

FRaternitatem ueſtram de his oportet eſſe ſolicitã, Et ſi de Iudęorum ſeruitio non ſolum Iudæus, ſed etiam quiſquam paganorum fieri voluerit Chriſtianus, poſtquã voluntas eius fuerit patefacta ne hunc ſub quolibet ingenio, vel argumento, cuipiam Iudæorũ venundandi facultas ſit, ſed is, qui ad Chriſtianã conuerti fidem deſiderat, defenſione veſtra in libertatem modis omnibus vendicetur. ¶Hi vero, quos huiuſmodi oportet ſeruos amittere, ne forſitan utilitates ſuas irrationabiliter ęſtimẽt impediri, ſolicita vos hæc conuenit conſideratione ſeruare, vt ſi paganos, quos mercimonij cauſa de externis † finib. emerint, intra tres menſes, dum emptor, cui † vẽditi fuerint [d], non inuenitur, fugere ad eccleſiã fortè contigerit, & velle ſe fieri dixerint Chriſtianos, vel etiam extra eccleſiam hanc talem voluntatem prodiderint; pretium eorum à Chriſtiano, ſcilicet emptore percipiant [e]. Si autem poſt præfinitos tres mẽſes quiſquam huiuſmodi ſeruorũ uelle ſuum edixerit, † & fieri voluerit Chriſtianus: nec aliqs eum poſtmodum emerit † [f] nec dominus qualibet occaſionis ſpecie audeat venundare: ſed ad libertatis proculdubio præmia perducatur, quia hunc non ad uendendũ, ſed ad ſeruiendum ſibi dicitur † [g] comparaſſe †.

Iuo p. 13. c. 106. Poly. li. 7. tit. 14.

† al. extraneis.
† cui uendi debeant] orig.
† al. dixerit.
] emere] orig.
† intelligitur] orig.
† al. reſeruaſſe.

eos emerat.

e ¶ Percipiant.) Datis duodecim ſolidis pro meliori mancipio, vt extra de Iudæis. c. 1. Sed quid ſi nemo ipſum vult redimere? quærat pretium oſtiatim, ut ff de manu. l. 3. aut ſeruiat quinque annis. C. de cap. l. vlt. & 36. q. 1. de raptoribus.

e ¶ Percipiant.] Sic ergo aliquis cogitur uendere rem ſuam, vt 14. q. 6. comperimus.

f ¶ Emerit.) Ideſt emet. ſic quandoque ponitur futurum pro præterito, ut 63. diſt. n noſſet ibi ponitur fore peruentum pro perueniſſe. ſic ff. de verbor. ſignific. verbum erit. & ff. de leg. 3. etiam. & ſupra diſtin. 50. ponderet.

g ¶ Dicitur.) Id eſt, præſumitur: & hæc eſt præſumptio iuris. & dicunt quidam, ꝙ contra hanc præſumptionem non admittitur probatio 1. cum hic non tm̃ præſumat; ſed etiã ſtatuat ius, vt extra de reg. vidua. ext. de condit. app.

app. per tuas. Et iſtud concedo ꝙ vbicunque non tantũ præſumit ius, ſed etiam aliquid certi ſtatuit, ꝙ non admittatur probatio in contrarium, licet. hic contrarium dicat, vt 27. q. 1. nec aliqua. & 33. q. 3. extra ordinaria. iſ. 27. q. 4. in venditionibus. Ioan. Ego credo, ꝙ ſemper admittitur probatio in contrarium, niſi ius ſtatuat, quod non admittatur, vt inf. 17. q. 4. in venditionibus. De hoc habes 50. diſt. ferrum B.

SI ſeruus] CASVS. Quæſitum fuit in concilio Aurelianenſi, quam pœnam deberet pati epiſcopus, qui ordinauit quendam ſeruum dño abſente ſiue ignorante. Et reſpõdetur, ſi eps ordinauit eum ſciẽter in presbyterum, vel diaconum, ipſo in ordine permanente duos dño reddat. Si autem ignoranter ordinauit illi qui eum repreſentauerunt epiſcopo, ſimili pœna teneãtur.

a ¶ Abſente] Videtur. n epiſcopus tunc cum eo diſpenſaſſe. ſ. 28. diſtin. diaconi. Et eſt argum adhoc, quod epiſcopus diſpenſat ipſo facto circa notum. vt dixi. 51. d qui in aliquo.

b ¶ Officio.) De diſpenſatione fauore libertatis. dẽret enim deponi: quia furtum comiſit corporis ſui, vt C. de ſer. fug. l. 1. Sed quid ſi iſti non habent vnde ſoluãt? tunc dico iſtum reddendum domino, vt ſu. ea. ex antiquis ar. ff. de eo per quem factum eſt. l. vlt.

Furtum ſui ipſius quis committit.

c ¶ Compenſet.) ſi habet propriũ. alioquin non: quia delictum perſonæ, &c. vt 16. q. 6. ſi epiſcopum extra de appel. reprehenſibilis.

d ¶ Supplicauerint.) & ſic patet, ꝙ nõ ſẽper deponitur ordinatus, q occultat crimẽ ſuum 1. quod eſt contra II. vt dixi d. 50. ex pœnitentibus.

1 Scilicet defectum, quia ſeruitus non eſt crimen, ſed eſt defectus: ſed ordinãdus peccat non manifeſtando defectũ vnde ſi bene inſpicias, non eſt contra, Hug.

e ¶ Teneantur obnoxij.) Item patet hic ꝙ eps non tenetur prouidere ordinato cum alter eũ examinat, vt ſup. 24. diſt. quando.

Ordinato qñ non tenetur eps prouidere.

SI ſeruus.) CASVS. Hoc cap. habetur ex authẽ. de ſanctiſſ. epiſ. §. ſi ſeruus & diuiditur in quatuor partes in prima parte dr̃, ꝙ ſi dñs ſciat ſeruum ordinari, & non contradicat ſtatim eripitur in libertatem. Si vero ignorat, intra, annum recuperabit illum, ſi probauerit ſeruilem fortunam. In ſecunda parte

Ioan. Diaconus l. 4. 4. nu. 46.

[*Idem Ianuario Caralatino epiſcopo, lib. 3. epiſt. 9.*]

PALEA. Cap. XVI.

Iuo p. 13. c. 102.

SI quilibet Iudæorum ſeruus ad venerabilia loca confugerit cauſa fidei, nullatenus eum patiamini præiudicium ſuſtinere: ſed ſiue olim Chriſtianus, ſiue nunc fuerit baptizatus, ſine vllo Chriſtianorum α pauperum damno religioſo eccleſiaſticæ pietatis patrocinio in libertatem modis omnibus defendatur.

α ¶ Chriſtianorum.] *Ioannes diaconus in vita B. Gregorij lib. 4. nu. 46. referens hanc epiſtolam, & Iuo p. 13. c. 102. habent hanc vocem: quæ tamen abeſt a codicibus epiſtolarum S. Gregorij tam impreſſis, quàm manuſcriptis, qui ſunt collati.*

[*Item ex concilio Toletano 12. c. 9.*]

PALEA. Cap. XVII.

Burch. l. 4. c. 86.
Iuo p. 1. c. 280.
† Viſi] orig.

ETſi † Iudæorum ſerui nec dum adhuc conuerſi ad Chriſti gratiam conuolauerint, libertate donẽtur.

[*Item ex concilio Matiſconenſi 1. c. 16.*]

PALEA. Cap. XVIII.

Burch. l. 4. c. 88.
Iuo p. 1. c. 282.

PRæſenti β cõcilio, Deo auctore, ſancimus, vt nullum Chriſtianum mancipium Iudæo deinceps ſeruiat, ſed datis pro quolibet bono mancipio duodecim ſolidis, ipſum mancipium quicunque Chriſtianus, ſeu ad ingenuitatem, ſeu ad ſeruitium licentiam habeat redimendi. Et ſi Chriſtianus deſiderat, & non permittitur, ſimiliter faciat; quia nefas eſt, quem Chriſtus Dominus ſanguinis ſui effuſione redemit, blaſphemum Chriſtianæ religionis in vinculis tenere. Quòd ſi quieſcere his quæ ſtatuimus, quicunque Iudæos noluerit, quamdiu ad pecuniã conſtitutam venire diſtulerit; liceat mancipium † ipſum cum chriſtianis, vbicunque voluerit, habitare.

† *al. mancipio ipſi.*

β ¶ Præſenti.] *Caput hoc eodem modo refertur a Burchardo, & Iuone: in concilio tamen ipſo paulo aliter habetur, & nonnulla deſunt.*

Item ex concilio Aurelianenſi primo, c. 10.

¶ De eodem. Cap. XIX.

Poly. l. 2. tit. 31.
Burc. l. 2. c. 24.
Iuo p. 6. c. 125.

SI ſeruus, abſente [a], vel neſciente domino, epiſcopo tamen ſciente, ꝙ ſeruus ſit diaconus, aut presbyter fuerit ordinatus; ipſo in clericatus officio [b] permanente, epiſcopus cum domino duplici ſatisfactione compenſet [c]. Si vero epiſcopus eum ſeruum neſcierit; qui teſtimonium perhibent, aut eum ſupplicauerint [d] ordinari, ſimul redhibitioni teneantur [e] obnoxij.

Iuſtin. de ſanctiſ. epis §. ſi ſeruus, & in Authentica, ſi ſeruus. C. de epis, & clericis.

Item noua conſtitutio.

¶ De eodem. Cap. XX.

SI ſeruus.

parte dicitur, ꝙ ſi per triennium probatus monachus efficitur, euadit iugum ſeruitutis. In tertia dicitur, quod ordo epiſcopalis, liberat a patria poteſtate, & a ſeruili fortuna, vel adſcriptitia, ſed non a curiali. In quarta dicitur, ꝙ adſcriptitij poſſunt clerici fieri inuitis dominis, ita vt agriculturam adimpleant.

a ¶ Sciẽte.] Argumentũ de taciturnitate 1. extra de his, quæ fiũt a præla. cap. 2. & dixi 21. d. diaconus. & 28. d. diaconi.

b ¶ Vnius.] Sed qualiter hoc ſtare poteſt in presbytero, vel diacono? nam epiſcopus[1] debet ſeruaſe interſtitia temporum, quæ ſunt infra. 77. diſtin. in ſingulis. ſed ſi obſeruauit, conſtat quod plus ſtetit, quam per annum. Reſpon. dicunt quidam, ꝙ iſte fuit ordinatus ſine examinatione, & nõ obſeruatis interſtitiis, vel dic qui, erat grandæuus: vnde vſq; ad annum potuit promoueri in diaconem. vt 77. diſt. monachus. Vel dic ꝙ annus iſte incipiat non a tpe ordinationis, ſed a tpe ſcientię argum. 17. q. 2. ſi quis incognitus.

c ¶ Seruilem] Plus enim valet ordo, q̃ ſcientia & militia, vt ff. de libe. cau. qui de libertate. in fi.

d ¶ Seruum ſuum.] cum diſt. ſu. ea. ex. antiquis.

e ¶ Per triennium.] ad monachatum datur triennium ad clericatum annus, quia clerici ſunt in publico, & monachi latẽt.

f ¶ Epiſcopalis.] Et ẽt ſacerdotalis, vt ſu. ea. ex antiquis.

g ¶ Sed non a curiali.] Quidam dicunt, iſta verba nõ eſſe in ipſa lege: & verũ eſt ꝙ in illa non ponuntur ſed alibi, vt in authẽ de ſanctiſſ. epis. §. ſed hoc quidam coll. 9. ſed ſecundum hęc iura canonica hoc non tenet: quia cũ ordo liberat a ſeruili fortuna, multo fortius a curiali ſoluit epiſcopalis dignitas, quæ autem dignitas liberat a poteſtate patria habes in auth. conſtitutio. quæ de dig. coll. 6. C. de decu. l. vlt lib. 10. & in auth. vt ordinariæ præfec coll. 5.

h ¶ Adimpleant.] Hoc nõ tenet, vt ſu. ea. quicunque 2.

[1] Alias tacens habet pro contumace. ff. eſ. d. c. vlt. in gl. vl. eps inter ordinandũ dẽt obſeruare interſtitia temporum.

Ordo præfertur ſcientię, & militiæ.

Monachi latent.

[2] Et ideo ſubiicit ca. ſeq. qđ hoc corrigit. Io. de Fant.

ſciente[a], & non contradicente domino in clero fuerit ordinatus; ex hoc ipſo, quod conſtitutus eſt, liber, & ingenuus erit. Sed ſi ignorante domino; licèt ei intra ſpatium vnius[b] anni & ſeruilem[c] fortunam probare, & ſeruum ſuum[d] accipere. Verum etiam ſi legitime probato experimẽto monachus efficiatur, euadit iugum ſeruitutis. Debent. n. per triennium[e], antequam monachi efficiantur, in monaſterio permanere: poſtea vero ſi monachi effecti fuerint, liberi efficiuntur. Epiſcopalis[f]. n. ordo liberat a fortuna ſeruili: vel adſcriptitia, ſed non a curiali[g], ſiue officiali: nam & poſt ordinationem durat. Sed & ius patriæ poteſtatis ſoluit epiſcopalis dignitas. Adſcriptitios vero in ipſis poſſeſſionibus clericos etiã præter voluntatem dominorum fieri permittimus: ita tamen, vt clerici facti impoſitam ſibi agriculturam adimpleant[h].

Auth. de monachis, §. Hic autem.

Tit. de ſanctiſſ. epi. §. ſe & quidam.
Auth. epiſtolis, de epiſcopi. & cler. eod.
Auth. ſed epiſtolis eod.

¶ *Extat hoc caput ad verbum in epitomis nouellarum conſtitutionum ab Irnerio deſcriptis; quæ poſt codicem poni ſolent, item que in nouella 123. c. 20. per Iulianum antecesſorem. Verba autem, quæ addita erant in titulo,* Leo Imperator omnibus epiſcopis, *videntur illuc irrepſiſſe ex ſequenti titulo.*

Item Leo Papa omnibus epiſcopis, epiſt. 1. c. 1.

¶ De eodem. Cap. XXI.

Admittuntur paſſim ad ordinem ſacrum, quib. nulla natalium, nulla morum dignitas ſuffragatur: & qui a dominis ſuis libertatem conſequi minime potuerunt, ad faſtigium ſacerdotij (tanquam ſeruilis vilitas hunc honorem iure capiat) prouehuntur. *& infra.* Ab his itaque fratres chariſſimi, omnes veſtrę prouincię abſtineãt ſacerdotes: & non tantum ab his, ſed etiam † ab alijs originarijs[i], vel qui alicui conditioni obligati ſunt, volumus temperari; niſi forte eorum petitio, aut voluntas acceſſerit, qui aliquid ſibi in eos vendicant poteſtatis.

Anſel. l. 7. c. 25.
Burc. l. 2. c. 22.
Iuo p. 6. c. 64.

† *& ab aliis qui aut originali, aut aliena.*] orig.

4 *De ſeruis monaſterij quæritur an eccleſiaſticis officiis poſſint aggregari, an non. Sed famuli eccleſiarum non ſunt ordinandi, ſicut ſupradictum eſt, niſi a proprijs epiſcopis libertatem coſequantur. Porro ſeruus monaſterij libertatem conſequi non valet* a: *non ergo ad clericatũ ſibi accedere licet. Quod autem liber fieri non poſſit, probatur auctoritate octauæ ſynodi, in qua ſic ſtatutũ legit.*

a ¶ Non valet.] *In primo vaticano poſt hac verba ſequitur: q.* n. ſunt monaſterij nullius ius tranſire pſſunt. Vnde nec abbas poteſt dicere, hoc meum eſt non ergo; &c. *Caput aũt:*

g Ad ordines eñ non admittentur ſine licentia dñorum, vt hic, Nec tenet qđ leg. & no. ſu. ca. prox. i fine. Nam illud hic corrigitur Io. de Fan.

Admittantur.] CASVS. Quidam epiſcopi admittebant indiſtincte ad ſacros ordines ſeruos, & originarios, & alijs conditionibus obligatos quos Leo Papa reprehendit, & mandat eis, ꝙ de cætero hoc non faciãt niſi voluntates eorum, qui in eis habent aliquid poteſtatis, acceſſerint.

i ¶ Originarijs.] Tales enim liberi ſunt, vt C. de agri. l. diffinimus. lib. 11. & ne diutius, & extra de Iudæ. cap. 2. 3. Ioan.

DE SERVIS. CASVS. Hic mouet Gratianus quandam quæſtionem, an ſerui monaſterij, poſſint ordinari? ¶ Probat ſophiſtice ꝙ non poſſunt: quia ſerui eccleſiarum promoueri non poſſunt, niſi ab epiſcopis ſuis libertatem conſequantur, ſed ſerui monaſterij libertatem

quod nunc à Gratiano citatur, alibi repertum non eſt quã apud Iſidorum Hiſpalenſem in reg. monach. c. de famil. vita.

¶ Monaſterij ſeruum abbati, vel monacho non licèt liberum facere. Cap. XXII.

Iſidorus Hiſpa. in reg. monach. ca. de famil. vita.

ABbati, vel monacho monaſterij ſeruum non licebit facere liberum [a] Qui enim nihil proprium [b] habet, libertatem rei alienæ dare non poteſt. Nam ſicut etiam ſæculi leges ſanxerunt, nõ poteſt poſſeſſio alienari [c], niſi à proprio [d] domino.

Hac auctoritate prohibentur ſerui adipiſci libertatẽ recedendi ab obſequijs monaſterij: ſed non prohibentur nanciſci libertatẽ promouendi ad ſacros ordines. Poteſt enim in ſacris ordinibus conſtitutus, monaſterij obſequijs perpetuo deſeruire: ac ſic ſeruus monaſterij & libertatẽ adipiſci, & ſacris officijs aſſociari valeat. Vnde in alio capitulo [e] præfatæ conſtitutionis cauſa redditur. [Iniuſtum a eſt enim, vt monachis rurale opus facientibus, ſerui eorum otio torpeant, ac delitijs affluant.]

a ¶ Iniuſtum.] *Infra 17. q. 4. c. in venditionibus. verſ. iniuſtum. hoc ipſum citatur ex concilio Agathenſi, vbi etiam extat, c. 56.*

Quod autem ſerui eccleſiarum (quo nomine etiã monaſterij ſeruos ſignificari intelligimus) ad ſacra religionis propoſitum debeant aſſumi; auctoritate Gregorij probatur, qui in generali ſynodo reſidens † dixit.

† al. præſidens.

¶ Si conuerſationis probatæ fuerit famulus eccleſiæ, poteſt ordinari. Cap. XXIII.

† al. ex.

Ex decretis B. Gregorij in extremo 12. lib. regeſti, & aliqua ex parte l. 4. epiſ. 44. Ioan. diac. l. 2. c. 16. In conc. Tribu. c. 29. Anſ. li. 7. c. 114. Poly. li. 6. tit. 16.

MVltos de † eccleſiaſtica familia, ſeu ſæculari militia nouimus ad omnipotentis Dei ſeruitiũ feſtinare, vt ab humana ſeruitute liberi in diuino ſeruitio valeant familiarius in monaſterijs conuerſari. Quos ſi paſſim dimittimus, omnibus fugiẽdi eccleſiaſtici iuris dominium occaſionem præbemus. Si vero feſtinantes ad omnipotentis Dei ſeruitium incautè retinemus, illi inuenimur negare [f] quædã, qui dedit omnia [g]. Vnde neceſſe eſt, vt quiſquis ex iuris eccleſiaſtici ſeruitute, vel ſecularis militię [h] ad Dei ſeruitiũ conuerti deſiderat; probetur prius in laico habitu cõſtitutus. Et ſi mores illius, atq; conuerſatio bono deſiderio illius teſtimonium fuerint; abſque vlla

tatem conſequi non poſſunt: ergo ad clericatũ promoueri non poſſunt: & ꝙ non poſſunt cõſequi libertatem, probatur ſeq. cap. cuius caſus patet, & per te videbis.

Abbas nihil proprij habet.

a ABbati.] Liberum.] Quia ſi manumittitur ſeruus eccleſiæ, duo dabuntur loco illius, vt 12. q. 2. epis. ſed abbas nihil habet proprij, vt 12. q. 1. non dicatis. vnde non poteſt facere hanc recompenſationem.

b ¶ Propriũ.] Quia nemo poteſt plus iuris in aliũ, &c. ut extra de donat. inter virum & vxo. nuper. & ff. de regu. iuris nemo. 1. q. 7. Daibertũ. ſed fallit extra de elect. ſuffraganeis. ff. de acq. rerum domi. non eſt nouum. 1.

1 De hoc extra de iure patr. curat. ibi videas.

c ¶ Alienari.] 11 q. 3. ſi quis a proprio, niſi in caſibus, vt ff. de pign. act. ſi conuenerit. & Inſtit. quib. ali. non licet § 1. ff. de vſufruct. l. quod noſtrum.

d ¶ Proprio.] Sim extra de iure patr. quod autem.

HAC AVCTO. CASVS.) Dicit Gratianus in hoc §. in quo caſu intelligitur ſupradictum cap. Et dicit ꝙ ſerui monaſteriorum non prohibentur fieri liberi, & ordines recipere, dummodo non recedant ab obſequio monaſteriorum, ſed prohibentur libertatem nanciſci, ſi ab eorum ſeruitio recedere velint: quia turpe eſt vt monachi laborent, & ſerui ſui otio torpeant. ſicut habetur in quadam cõſtitutione 17 q. 4. in vẽditionibus. & quod ſerui monaſteriorum poſſint promoueri probatur ſeq. cap.

e ¶ In alio capitulo.] inf. 17. q. 3. in venditionibus.

MVltos.] CASVS. Quæſitum fuit ab Auguſtino, an ſerui eccleſiarum vel ſecularium virorum ſi velint fieri monachi, ſint indifferenter admittendi. Et reſpondet quod non: quia ſi indifferenter eos admittimus, damus eis occaſionem fugiendi dños ſuos, ſe ad eccleſiam tranſferendo. Si autem indifferenter repellantur, Deo negamus quædam, ideſt, eos qui hoc petunt propter Deũ, qui dedit omnia: & ideo prius in laicali habitu diligenter cõgruo tempore probati, ſi eorum vita inueniatur honeſta, monachi fiant. & ſi poſtea irreprehẽſibiliter vixerint poterunt ad ſacros ordines promoueri per temporum interualla: dummodo nõ ſint illis criminibus maculati, quæ lege veteri morte puniebantur. Quod poſtea ſequitur, planũ eſt vſque ad diſtinctionem.

f ¶ Negare.] Ex hoc videtur, ꝙ ſerui eccleſiarum ſecundũ præſcriptum modũ probati, impediri non poſſunt ſi velint promoueri: cum opus ſit pietatis manumittere ſeruos, 12. qõ. 2. cum redemptor. Sed dic quod Gregorius non dat poteſtatem hic ſeruis conuertendi 2. & ſe ſubtrahendi: ſed prælatos inſtruit, ut non aliter manumittant quam probatione adhibita. Vel dic quod loquitur de iam manumiſſis 3. vt etiam tales indiſtincte non ſint recipiendi, niſi probentur per triennium in laicali habitu.

Seruos manumittere eſt opus miſericordiæ.

2 Alias trãſferendi.

3 Ita intelligit. Lau.

g ¶ Omnia & ita non debemus omnes refutare: nec etiam omnes admittere: & ſic media uia tenenda eſt, vt 45. diſtinctio. diſciplina. ff. de offic. proconſ. l. ſolent.

Media via eſt tenenda.

h ¶ Militiæ.) Non obſt. 19. q. 3. monaſterijs & dixi. 53. diſt. legem.

i ¶ Mor-

a ¶Morte.] Non tñ oĩa nec ſola, quæ tunc puniebãtur morte ı. hodie repellunt a promotione: q̃a furtum, & ſimplex fornicatio non puniebantur morte, vt 36. q. 2. idemq; & alijs multis. vt 12. q. 2. ſi quis per vetus. hæc tñ hic repellunt à promotione. 49. diſtin. hinc etenim. propter hoſtilem rabiem, vt pauci vel nulli ſacerdotes inuenirentur, qui populis miniſtrarent diuina miniſteria: quæſitum fuit a Gelaſio, an de monachis vel laicis poſſint aliqui promoueri? Et reſpondet q͞ ſic, neceſſitate inſtante. dummodo ſint honeſtæ vitæ: ſalua tñ honorificentia

1 De furto probatur de conſec. diſt. 4 diſcipulos & extra de furtis. ſi q̃s Hodie iſta proprie ſumẽdo repellũt a promotione. 81. diſtin. c. 1.

PRohibẽdũ eſt.] b ¶Fuerint.] i vixerint: vel et à eorũ hæredes, vt C. de lib. & eod. li. libertinæ. ſi lius tñ liberi, poteſt vt ff de obſequijs liber hæredes. C. de operis libertorum. q̃d ex liberta. ſecus tñ eſt in libertis eccleſiarum, vt ſup. ead. q̃ ex famulis. q̃a eorũ dña, ſ. eccleſia, nunquam moritur, vt 31 c. 2. liberti.

Eccleſia nũquam moritur.

retractatione ſeruire in monaſterio omnipotenti Deo p̃mittatur, vt à ſeruitio humano liber recedat, qui diuino amore diſtrictiorẽ ſubire appetit ſeruitutem. Si autem & in monaſtico habitu ſecundum Patrum regulas irreprehenſibiliter fuerit conuerſatus: poſt præfixa ſacris canonibus tempora licenter iam ad quodlibet eccleſiaſticum officium prouehatur. ſi tamen illis non fuerit criminibus maculatus, quę in teſtamento veteri morte [a] mulctantur.

Ecce quomodo ſerui ad clericatum aſſumi valeant, vel quomodo non admittantur, Liberti quoque nõ ſunt promouendi ad clerum, niſi ab obſequijs ſui patroni fuerint abſoluti,

Vnde in concilio Eliberitano, c. 80.

¶Abſque patroni aſſenſu liberti non promoueantur ad clerum. Cap. XXIIII.

PRohibendum eſt, vt liberti, quorum patroni in ſęculo fuerint [b], ad clerum non proueha ntur.

DISTINCTIO LV.

COrpore vero vitiati [c] ſimiliter à ſacris officijs prohibentur.

Vnde Gelaſius Papa epiſcopis per Lucaniam & Brutios conſtitutis, epiſt. 1. c. 2. & 3. ſcribit dicens.

¶Qui de monaſterialibus diſciplinis ad clericale munus accedit, & de laicis, ante acta eius vita examinetur. Cap. I.

PRiſcis igitur pro ſui reuerentia manẽtibus cõſtitutis (quæ vbi nulla vel rerum, vel temporũ perurget anguſtia, regulariter conuenit cuſtodiri) eatenus eccleſijs [a] quæ vel cunctis ſunt priuatæ † miniſtris, vel ſufficientibus [b] vſque adeo deſpoliatæ ſeruitijs, vt plebibus ad ſe pertinẽtibus diuina munera ſupplere nõ valeant, tã inſtituẽdi quàm promouẽdi clericalis obſequij ſic ſpatia diſpẽſanda cõcedimus: Vt ſi q̃s monaſterialib⁹ [c] diſciplinis

Iuo p. 3. 142 & 143. Poly. l. 2. tit. 31. Anſel. li. 7. c. 46.

Ibidem c. 3. inf. d. 77. ſi quis.

† Contextu in l. generaliter. 3 ibi Cyn. C. de cle. gloſſ. & Bart. in l. 2. §. fina. ſi de don.

COrpore. Hęc diſtinctio diuidit in duas partes. Et principaliter ĩ hac diſtinctio. tractat q͞ corpore vitiati ſ. impotẽtes vel magnis membris, & apparentibus vnde deformarentur, vel minoribus per culpã ſuam, promouendi non ſunt. Si autem à barbaris, vel dñis, vel ab inimicis ſecti fuiſsẽt, vel à medicis vel caſu, poſſent promoueri: & hoc p̃bat in prima parte p̃ xij. auctoritates iſtorũ. Secunda ibi, Hoc autem. Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 55. di. in qua oſtẽdit, q͞ corpore vitiati promoueri nõ poſſunt: & quę pęna ordinatoribus talium ſit imponenda.

Corpore vitiati ſunt a promotione repellendi.

c ¶Corpore vero vitiati.] Hic agitur de corpore vitiatis: & q̃ pęna debeatur ordinatoribus taliũ. Notandum q͞ ſponte vitiati in quocunque membro, repelluntur a promotione & deijciuntur iam promoti, vt inf. eadem, pœnitẽtes ſunt. n. ſui homicidæ inf. eadem, ſi quis, & cap. qui partem. ſi autem caſu vitiati ſunt corpore, ſ. ab hoſtibus muti, vel p̃p̃ ægritudinem uoluntariũ: ſiue a ſe ſiue a medicis. non obſtat eis. inf. ea. ſi quis a medicis. Si autem alias ſunt uitiati: aut ipſi inſiſtebant operi licito, aut operi illicito. Si illicito, repellũtur: ſi licito, & ſunt vitiati in minimis mẽbris, ſiue occultis, non repelluntur a promotione, ut ſ. ead. qui partem. & 2 eunuchos. Sed ſi in magnis. & manifeſtis, non promouentur, vt infra ea. ſi Euangelica. Si ergo aliquis in principalibus membris. ſ. in oculo vel manu habet enorme vitium, non promouetur: ſecus ſi modicum, & quod non generet ſcandalum, vt extra de cler. ægro vel debili. cap. presbyterum, extra de corpo. vitia. c. 1. & 3. 2. Ioan.

2 Et c. vl. vbi de hoc & in præced. cap. presbyterorũ. Archid.

PRiſcis.) CASVS. Tempore Gelaſij in quadam prouincia eccleſię erant ita deſolatæ officio clericorum rificentia priſcorum canonum, qui tales prohibent, niſi ex neceſſitate p̃ eccleſias ordinari. & hoc in prima parte. In ſecunda parte quæ incipit ibi, (Ne ſit.) ponit undecim impedimenta quæ prohibent ſupradictos promoueri etiam inſtante neceſſitate.

b ¶Vel ſufficientibus.) Vbi. n. non eſt copia aliorum, bene aſſumuntur minus legitimi, vt ff. de decu. generaliter, §. pen. ſic alias in defectum probationum admittitur minus idoneus teſtis, vt 4 q. 3. §. item in criminali. ver. item ſerui. 14. q. 2. c. 2

Legitimis deficientibus aſſumuntur minus legitimi.

c ¶Monaſterialibus.) Hic videtur q͞ monachi nõ poſſunt eſſe prælati eccleſiarum ſæcularium, niſi ex diſpenſatione, extra de capel. mona. c. in eccleſiis extra de ſta. mona 2. Hug. dicit, q͞ de iure poſſunt: dum tñ hẽant & abbatis, & epi conſenſum. 16. q. 1. cum pro utilitate. & cap. doctus. De regularibus habes, quod licitè poſſunt, vt extra de ſtat. monac. cap. quod Dei. Ioan. credo quod de iure communi poſſunt promoueri, ſi poſſunt ſecum habere ſocium ſui ordinis, vt extra eo. tit. mona-

Et illa fuit
is Tan. &
ſ. Dicit
im ꝙ in
a decret.
onachi.
etur ius
e. ex diſpẽ
ione ſtã
i cum cõ-
ſu abba-
põt mo-
chus ſpẽci
cleſiæ pa
hiali.
q. 1. § pa-
chia. c. do
s, cũ pro
litate. c. ſi
onachus.
hoc de
perib. di
nt intelli
Arch.

monachi 1 B De hoc ad plenum. 16. q. 1. in ſumma.

NVllus.] CASVS. Antiquitus facta fuit conſtitutio, vt nullus epiſcopus ordinaret pœnitentẽ, vel bigamum, vel viduæ maritum, vel corpore vitiatum, quam epiſcopi male ſeruabat, & ideo Arelaten. conciliũ nunc ſtatuit regulam ſeueriorem, vt quicunque amodo tales ordinauerit, anno integro ceſſet a celebratione Miſſarum, & ſi celebrauerit, poſt excommunicationem deponetur. Sequens capitulum patet.

a ¶ Seueriorem] Et nõne ſeuerior fuit illa conſtitutio, quæ priuat tales poteſtate ordinandi, vt 36 di. qui eccleſiaſticis, ſic & hic adijcitur alia pœna.

b ¶ Anno.] No. hic annum computari à tempore ſcientiæ, vt 17. q. 2. ſi quis incognitus. 2 q. 6. c. biduum. Quid ſi annus ſit biſſextilis, in quo aliquis ſuſpenſus eſt, nunquid ſufficit abſtinere ccclxv. dieb. non vr: quia illi duo dies habentur pro vno a, vt extra de ver. ſig. quæſiuit, ſed non eſt ita, vt ff. de ſtat. lib. cũ hæres. §. Stichus. quia hoc c. loquitur de vitiatis in anima 3. & quantum ad hoc facit ad propoſitũ magiſtri.

Annus biſſextilis duos dies facit haberi pro uno

a Adde hic ad hoc an. biſſextus cõputet in numero dierũ & mẽſium. no. in gl. ſi. in l. 2. ff. de diuer & tẽporũ præſc. & gl. in l biſſextus. ff de ver. ſig. 313. diſt. viſque. 4 Vbi d hoc. ex. de præb. cũ nõ ignores. in fine.

eruditus ad clericale munus accedit, etiam de laicis ante acta eius vita requiratur. ¶ Ne ſit aliquo facinore infectus, vel illiteratus, vel bigamus, vel ab adoleſcentia ſordidatus, vel corpore vitiatus, vel ſeruilis, vel originariæ conditionis, vel curiæ, vel publicarum rerum nexibus implicatus, vel publica pœnitentia notatus, vel nulla congruentis temporis expectatione diſcuſſus.

α ¶ Eatenus eccleſijs.] *Reſtitutus eſt hic locus ex epiſtola Gelaſii, & Iuone.*

β ¶ Monaſterialibus.] *Hic de induſtria videntur Gelaſii verba mutata, & in compendium redacta: integra autem referuntur infra diſt. 77. c. ſi quis. & ibi legenda.*

Item ex concilio Arelatenſi. 3. c. 3.

¶ Annuæ ſuſpenſioni ſubiaceat, qui pręter canonum formam aliquem ordinat. Cap. II.

NVllus pœnitentem, nullus bigamum, nullus viduarũ maritos in prędictis honoribus audeat ordinare. Et licet hoc iam prope omnium canonum inſtituta contineant; tamen ne cuiquam ſacerdotum ſupplicantium (ſicut iam diximus) importunitas, vel ſuggeſtio iniqua ſubrepat; neceſſe fuit, vt nunc ſeueriorem [a] regulã ſibi velint Domini ſacerdotes imponere. Et ideo, quicũque ab hac die contra ea, quæ ſuperius ſunt comprehẽſa, clericum ordinare præſumpſerit; ab ea die, qua ei potuerit hoc approbari, anno [b] integro Miſſas facere † non præſumat. Quam rem ſi quis obſeruare noluerit, & contra conſtitutum fratrum faciens Miſſas celebrare præſumpſerit; eccleſię communione priuetur, γ & ab omnium fratrum communione † nouerit ſe alienum: quia dignum eſt, vt ſeueritatem eccleſiaſticæ diſciplinæ ſentiat, qui toties ſalubriter a ſanctis patribus inſtituta obſeruare contemnit.

† al. celebrare.

† al. charitate.

γ ¶ Eccleſię communione priuetur.] *Hæc verba non ſunt in ipſo concilio, & videntur idem ſignificare ac ſequentia: ſunt tamen in vetuſtis quoque Gratiani codicibus.*

Item Hilarius in concilio Romano ab ipſo habito, ca. 3. [paulo tamen aliter.]

¶ Non ordinentur pœnitentes, vel illiterati. Cap. III.

Anſel. l. 7. c. 16.

POenitentes vel inſcij litterarum, aut aliqua mẽbrorum damna perpeſſi ad ſacros ordines aſpirare non audeant. Quiſquis autem talium conſecrator extiterit; factum ſuum ipſe diſſoluet [c].

c ¶ POenitentes.] ¶ Diſſoluet.] Argu. aliquẽ venire contra factum propriũ. ſi. 35. q. 9. quod quis. 12 q. 1. certe 4. extra de elect. noſti. argu. contra de cler. coniu. diuerſis fallacijs. extra de conceſ. præben. cum ſuper quæſtione. extra de fil. presby. veniens. Vel dic quòd ipſe dicitur diſſoluere, quia ob ignominiam ſui diſſoluitur. ſic 90. diſtinct. neminem. & 71. quæſt. 2 capit. 1. cum enim ipſe ob hoc ſit dignus depoſitione, ipſemet non diſſoluit. Ioan. Solu. de iure communi non poteſt aliquis venire contra factum ſuum, niſi in caſib. expreſſis in iure 5. B.

5 Adde an & qñ quis poſſit cõtra factum proprium venire. & not. in l. poſt mortẽ. ff. de adop.

Ex priſca verſione.

Corpore autem vitiati intelliguntur non caſu, ſed propria voluntate abſciſſi.

CORPORE. CASVS. Dicit Gratianus hic, quod illi corpore vitiati ordinari prohibentur, qui non caſu, ſed voluntate propria ſe abſciderunt: quod probat ſequentibus capitulis

Vnde in canonibus Apoſtolorum, c. 22. & 23. legitur.

¶ Qui ſemetipſum abſciderit, non ordinetur. Cap. IV.

Anſel. 7. ca. 37.

SI quis.

SI quis.] CASVS. In hoc cap. dicitur, ꝙ ſi quis laicus ſibi virilia abſciderit, ad clericatũ promoueri non poteſt: cum

cum ſit ſui ipſius homicida. Si vero abſcinderet, debet deponi, quia ſui eſt homicida. Sequen cap patet.

a ¶ Abſcidit.] Ex indignatione, vel etiam cauſa continentiæ.

b ¶ Clericus] Sed quid dices de Origene, qui ſe eunuchũ fecit, vt liberius I occulto poſſet prædicare tempore pſecutionis eccleſiæ mulierib. tamen poſtea apud Cæſaream factus eſt ſacerdos? Itẽ Marcus præſcidit ſibi pollicem, vt ſic fieret indignus ſacerdotio: & tamen poſtea factus eſt ſacerdos: vt legitur in hiſtoria eccleſiaſtica. Sed hæc nõ ſunt trahenda ad conſequẽtiam 4.q.1.c.ult.7.q.1.petiſti 1.

Origenes ſe eunuchum fecit.

Marcus ſibi pollicẽ præſcidit.

1 Ad hoc 7.q.2.§.is ita. 4.q.3.c. ult.

SIMILITER. CASVS. Nunc dicit Gratianus, ꝙ illi qui à medicis ſecantur, vel a barbaris, vel qui caſtrantur a dominis, poſſunt promoueri, & ad hoc inducit ſequens capi.

h ¶ Similiter.] Iſtud reſpicit vltimam partem pced. c. Si

abſcidit[a] ſemetipſum; [ideſt †, ſi quis amputauit ſibi virilia.] non fiat clericus[b], quia ſui eſt homicida[c], & Dei cõditionis inimicus. ¶ Si quis cũ clericus fuerit, abſciderit ſemetipſum, omnino damnetur: quia ſui eſt homicida.

† Iſta eſt gloſſa in vetere verſione.

Item ex concilio Arelatenſi 2. c. 7.

¶ Non producantur ad clerum, qui ſeipſos abſcindunt. Cap. V.

HI †, qui ſe carnali vitio[d] repugnare neſcientes, abſcindunt: ad clerum peruenire non poſſunt.

† *Si qui*] orig.

Item Innocentius ſcribit Fœlici Nuceriano epiſcopo, epiſt. 4. c. 1.

¶ Non eſt ordinandus, qui partem digiti volens ſibi abſcidit. Cap. VI.

In conc. Tribur. c. 33. Poly. l. 2. tit. 31. Burch. l. 2. c. 14. Iuo par. 6. c. 58. Anſel. l. 7. c. 35. Pann. l. 3. c. 43.

QVi partem cuiuslibet digiti[e] ſibijpſi volens abſcidit; hunc ad clerum canones non admittũt. Cui vero caſu aliquo contigit, dum aut operi ruſtico curã impendit, aut aliquid faciens ſe non ſpontè percuſſit; hos canones præcipiunt[f] & clericos fieri, & ſi in clero fuerint reperti non abijci †. ¶ In illis enim voluntas eſt iudicata † quæ ſibi auſa fuit ferrum inijcere a: in iſtis vero caſus[g] veniam meruit.

† *al. vindicata.*

a ¶ Inijcere.] *In originali ſequitur*, quòd ſcilicet & alij id facere dubitari non poſſit, in iſtis, &c.

Similiter[h] vero intelligendum eſt de ijs, qui per languorem a medicis ſecantur, aut a barbaris abſcinduntur, aut a dominis caſtrantur.

Vnde in Nicæno concilio, c. 1. legitur.

¶ Qui per languorem a medicis deſecatur ad clerum valet admitti. Cap. VII.

SI quis a medicis[i] propter languorem deſectus eſt[k]; aut a barbaris excisus, hic in clero pmaneat. Si quis autẽ ſeipſum ſanus abſcidit; hunc & in clero conſtitu-

In Tribur. ibi. Anſel. l. 7. c. 36. Poly. ibidem.

c ¶ Homicida.] Non quòd homicida tũc ſit factus: ſed ppter homicidij periculũ, quod ſequi poterat ſectionẽ, dicitur homicida: ſicut qui infantẽ exponit, homicida dicitur. 87. diſt. cap. ult. Et eſt arg. ꝙ non eſt conſiderandũ quid eueniat, ſed quid euenire poſſit, ut 22. q. 1. ĩ nouo 21. diſt. denique. 23 q. 5. relegentes. ff. de his qui deiec. uel effu. l. ſi vero. §. penul. & C. de uſufr. ambiguitatẽ. Arg. cõtra. 23. q. 5. de occidendis.

d HI qui vitio.] ſupra 23. diſtin. maritum, &c.

QVi partem.] CASVS. Duo fuerunt homines, qui ſemetipſos abſciderunt: vnus ſponte, alius caſu, cum ruſticano operi curam impenderet. quæſiuit Nucerianus epiſcopus, an valeant promoueri? Reſpondet Felix Papa, ꝙ ille q ſe abſcidit ſpõte, nõ poteſt: ille vero qui caſu ſe abſcidit, poteſt promoueri: & ſi clericus eſt, non deponetur: quia caſus veniam meretur: ſed voluntas propria vindicanda eſt.

e ¶ Digiti.] Forte ſi haberet ſuperfluos digitos, eos poſſet præcidere: ſicut vngues, vel dentes nimis prolixos præcidere poſſet. & Hieronymus fecit ſibi ſecari dentes: & Eſaias ſuam linguã amputauit, vt 8. q. 1. in ſcripturis. Arg. contra 35 diſt. ab exordio. ubi dicitur, ꝙ Deus nihil ſuperfluũ creauit in nobis, & eſt arg. ad hoc ſup. ea quis ubi dicitur ꝙ Dei conditionis eſt inimicus.

f ¶ Præcipiunt.] ideſt, permittunt ſic 31. q. 1. hac rõne.

g ¶ Caſus.] Sic ſimplicitati & ignorantiæ venia tribuatur. inf. de conſec. diſt 2. c 3. & extra de re. permu. cum uniuerſorum 2. tamen caſus non excuſat in amotione terminorum. ti. de termi mo. l. 2.

Membra poteſt quis q̃ſque dimi nuere. ut Hierony. & Eſa.

1 Concor. tex in l. 1. ff. de do facit tex. in l. tutor ff. de ſuſpe. tuto.

SI quis à medicis.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ ſi quis per lãguorem a medicis ſectus fuerit, vel caſu a barbaris, vel abſciſus, vel a domino caſtratus, poterit promoueri ſi alias eſt dignus, & eſt clericus, non repelletur. Si quis vero cum ſanus eſſet, ſeipſum ſponte abſcidit, non promouebitur, & ſi promotus eſt, debet repelli. Sequens. c. planum eſt.

i ¶ A medicis.] Medicus licite promouetur, ſi eum non remordet conſcientia. extra de ætate & qualit. ad aures ei enim non imputatur euentus mortalitatis. ff. de offic. præſid. illicitas. §. ſicut. & tamen imperitia eius culpæ annumeratur. ff. ad legem Aquil. idem iuris. circa medium.

Medicus poteſt promoueri.

k ¶ Deſectus eſt.] Vt tamen non pariat nimiam deformitatem, ut extra de cle. ægro. presbyterum.

a ¶ Anda-

a ¶ Audentq.] Qui enim ſibi audet manum inferre, multo potius aliis auderet, vt ff. de ædi. edi. cum autem. §. excipitur. 23. q. 5. ſi non licet.
ADDITIO. Et miles, qui ſe ipſum vulnerauit, punitur ſecundũ id quod habetur ff. de re milit. omnes l. qui ſe.
b ¶ Aut domini.] Qui autem ſeruum caſtrat, capite punitur & ſeruus & medicus. ff. de ſic. l. 4. §. vlt. & locus in quo hoc factum eſt, confiſcatur. C. de eunu. l. 1.
c Vnuchus.] Talis. n. vitioſus eſt, vt ff. de ædil. edic. cũ autem. & quãq. pretioſior. ff. ad legẽ. A qui. ſi ſeruus. §. & ſi puerum.

tum † abſtinere conuenit, & deinceps β nullum debere talium promoueri. Sicut autem hoc claret, quod de his, qui hanc rem affectant, audentque [a] ſemetipſos abſcindere, dictum ſit; ſic eos, quos aut barbari, aut domini [b] caſtrauerunt, ſi inueniuntur alias † digniſſimi; tales ad clerum ſuſcipit regula.

† ἐξεταζόμενοι.
† ἄλλως ἄξιοι.

β ¶ Et deinceps.] *His verbis inhil reſpondet in Græco vulgato codice: ſed optime apud Balſamonem quemadmodum & in Carthaginenſi 6. in capitulis Nicænæ ſynodi a Teilone & Theariſto verſis.*

Item ex canone Apoſtolorum vigeſimo primo.

¶ Licite ordinetur epiſcopus, qui per hominum inſidias eunuchizatur. Cap. VIII.

EVnuchus [c], ſi per inſidias α hominũ factus eſt, vel ſi in perſecutione [d], eius ſunt amputata virilia, vel ſi ita natus [e] eſt, & eſt dignus, fiat epiſcopus β.

α ¶ Per inſidias.] *ἐξ ἐπηρείας*, ideſt, ex inſultu, & iniuria.
β Epiſcopus.] *In Græcis exemplaribus non habetur vox iſta, & videtur ſubintelligi, κληρικός.*

Item ex Martino Bracarenſi epiſcopo in capitulis ſynod. Græc. c. 21.

¶ Non excluduntur a clero, qui à medicis, vel à barbaris vel à dominis ſuis caſtrantur. Cap. IX.

Iuo p. 6. c. 374.
Pan. l. 3. c. 36.

SI quis pro ægritudine naturalia à medicis ſecta habuerit, ſimiliter; & qui a barbaris, aut dominis ſuis fuerint caſtrati, & moribus digni fuerint viſi, hos canon admittit ad clericatus officium promoueri. Si quis autem ſanus, non per diſciplinam [f] religionis, & abſtinentię, ſed per abſciſionem plaſmati a Deo corporis exiſtimans poſſe a ſe carnales concupiſcentias amputari, caſtrauerit ſe; non eum admitti decernimus ad aliquod clericatus officium. Quod ſi iam ante fuerit promotus ad clerum; prohibitus a ſuo miniſterio deponatur.

Item ex concilio Ilerdenſi.

Concordat Tribunienſe, c. 33.

¶ Non prohibetur a ſacris ordinibus, qui à medicorum inciſione claudus efficitur. Cap. X.

Burch. l. 2. c. 15.
Iuo par. 6. c. 34.
Pann. l. 3. c. 42.

SI quis in infirmitate poſitus clericus, medicorum inciſione claudus [g] efficitur, promoueri ad ſacros ordines eum non denegamus.

Item Stephanus Roberto Metenſi epiſcopo.

¶ Non prohibetur a clero, qui digitum ſibi caſu abſcidit. Cap. XI.

Iuo p. 6. c. 118.
Pann. l. 3. c. 44.

LAtor præſentium Flauius† ſcilicet clericus ad ſanctã ſedem Apoſtolicam veniens detulit a te nobis directam epiſtolam, qua indagare ſtuduiſti, cum a Normannis [h] nuperrime captum ſiniſtræ [i] manus digitum habere

d ¶ Si in perſecutione.] Non eſt ergo neceſſe ſeruare carnẽ illam, vel puluerem vt dicunt vulgares.
e ¶ Natus.] vt frigidus.

SI quis pro ægritudine.] CASVS. Dicitur in hoc ca. q̃ ſi quis propter infirmitatẽ a medicis ſect⁹ fuerit vel a barbaris vel a domino ſuo caſtratus fuerit: ſi alias dignus eſt, poterit ꝓmoueri Si quis vero cũ ſanus eſſet ſpõte ſibi virilia amputauit, vt a carnali cõcupiſcentia abſtineret: ꝓpter hoc, & nõ propter abſtinentiã nõ poteſt promoueri & ſi promotus eſt dẽt deponi. Sequens cap. patet.
f ¶ Non per diſciplinã.] Vt videatur coram hominib. eius continentia. & forte hoc facit propter hypocriſim: ſic 35. diſt. eccleſiæ principes.
g SI quis claudus.] Nõ tñ vt oporteat ipſum ire cũ baculo ad altare, vt de conſecra. diſt. 1. nullus epiſcopus. tamẽ ſecundum legem veterem claudus non ꝓmouebatur, 49. di. c. 1. & vlt.

Claudus an poſſit promoueri.

LAtor pręſentiũ.] CASVS. Flauius cleric⁹ captus a Normãnis amiſit digitũ ſiniſtræ manus: & ꝓpter hoc Robertus epiſcopus ſuus miſit eum ad Papam cum litteris ſuis: & quæſiuit ſi poſſet promoueri. Et rñ. Papa ſe vidiſſe qđ acciderat. Vnde commendans epm̃ de ſua ſolicitudine dicit, q̃ ſi a barbaris ſectus fuerit, & alias dignus eſt, poterit ꝓmoueri; cum canones in ſimilib. caſib. idem dicant.
h ¶ A Normannis.] de iſtorũ ferocitate habes infra. 7. q. 1. ſciſcitaris 1.
i ¶ Siniſtræ.] Idẽ ſi dextræ

Normanni feroces ſũt.

1 De Vngaris habes de conſec. diſt. 5. c. 1 concedimus Arch,

dextræ dum tamen non ſit deformitas magna. extra eod. cap. 1. & extra de cleric. ægrotan. presbyterorum. maxime ſi non amiſit aliquem de illis, per quos fit ſignũ crucis.

oculum eius eruit. Ideo Rufinus epiſcopus priuauit eum officio presbyterij, poſt hoc factũ poſtulabat diaconus in ſacerdotem promoueri duabus rationibus. Tum quia inuitus oculum amiſerat. Tum quia in recompenſationem ſuæ iniuriæ. quod totum Rufinus epiſco-

abſciſſum: ſciſcitans ſi ob hoc ad eccleſiaſticum ordinem valeat promoueri, an non. ¶Quod & nos reperiẽtes, quia ſolertia tua magis ſuper hoc ſolicita à ſede Apoſtolica doceri flagitat, normam iuſtitiæ ſemper ſequi exoptans, ſtudium tuæ ſanctitatis merito collaudamus, reuerentiam tuam ſcire volentes, quoniam ſi ita eſt quod a Normãnis digitum ipſum habeat obſciſſum, ad promouendum (ſi alias dignus fuerit) nil ei nocebit, eo, quod quid de his, q a dominis vel medicis, ſiue a paganis non ſponte tale quid patiuntur, ſacris cẽſeant canones, dilectionem tuam latere non credimus.

Item Gelaſius Papa Palladio epiſcopo.

¶Tempore ſinceritatis dignitas accepta ſequente debilitate non amittitur. Cap. XII.

PRæcepta canonum, quibus eccleſiaſtica regitur diſciplina, ſicut ad ſacerdotium debiles [a] corpore non patiuntur venire; ita & ſi quis in † eo fuerit conſtitutus, ac tunc fuerit ſauciatus, amittere non poteſt, quod tempore ſuæ ſinceritatis accepit. ¶Stephanus ſi quidem presbyter petitorio nobis defleuit oblato, quod habetur γ in ſubditis, [Olim ſibi ante annos plurimos collatam presbyterii dignitatem, quam re vera immaculati corporis iudicio † ſuſcepiſſet; ſed nuper propter prouinciæ vaſtitatem (quã Thuſciæ præ omnibus, Barbarorum † feritas diuerſa ſectantium, & ambiguitas inuexerit animorum) dũ imminẽtes gladios euadere fugæ præſidio niteretur, acutis ſudibus occurrentia ſibi ſepta tranſiliens, inferiores [b] partes corporis inſeruiſſe ſuggeſſit, quæ vix adhibita curatione biennio potuiſſent obſtergi †.] Et ideo frater chariſſime ſupradicto locum ſuum, dignitatemque reſtitue, quatenus ſacroſancta myſteria, ſicut conſueuit, exerceat. Neq; enim conuenit, ob hoc auferri ante ſuſceptum ordinem, in quo poſtmodum [c] in inualitudinem corporis caſu probatur faciente collapſus.

Anſel. l. 7. c. 39. Iuo p. 6 c. 107. Pann. l. 3. c. 55. Poly. l. 2. tit. 31.

† *in eo actu*) Iuo.

† *al. indicio.*

† *al. abſtringi.*

† Adde ... de iure ... cantur bar- bari. no ... in prox. ... ſti. §. quot ... verb. barbar... ex gentis.

γ Quod habetur.] *Sic eſt emendatum ex Anſelmo & antiquis codicibus Gratiani. Nam hæc eſt uſitata forma in epiſtolis Romanorum Pontificum, ubi propria verba petitionem ſubiungunt. Antea legebatur:* quod habetur.

1 *Hoc autem non de omnibus membris intelligendum eſt. Qui enim oculum caſu amiſerit licet deſit voluntas; tamen ſacerdotium adipiſci non poſſunt.*

Vnde Gelaſius † ſcribit Rufino epiſcopo.

† *al. Pelagius.*

¶Non ſunt præſtanda iura ſacerdotij cui oculus erutus eſt. Cap. XIII.

SI euangelica admonitio iracundiã nec vſque ad verbũ furẽtem proſilire permittit, ut ſi Racha fratri ſuo quis dixerit, reus ſit gehẽnæ ignis: quali putamus pœna plectẽ

Polyc. ibidem. Anſ. l. 11. c. 169. *Matth. 5.*

PRæcepta.] CASVS. Presbyter Stephanus inter acutas ſudes amiſit burſam teſticulorũ, dum præſidio fugæ niteret euadere imminẽtes gladios Barbarorũ qui Thuſciã præ omnibus prouincijs deuaſtabant: & propter hoc Palladius eps̃ priuauit eũ officio & beneficio. Stephanus vero conqueſtus eſt Papæ de facto epiſcopi. præcepit ergo Gelaſi' Palladio epiſcopo, vt ſibi reſtituat vniuerſa quia ſicut canones non patiuntur debilitatos per culpam ſuam in magnis mẽbris promoueri: ita promoti per caſum fortuitum debilitati in membris, non debent repelli.

a ¶ Debiles.] Scilicet voluntate, non caſu.

b ¶ Inferiores.] Videbatur quod iſte non poſſet eſſe ſacerdos. quia nec miles eſſe poſſet niſi haberet ad minus vnum teſticu. ũ. ff. de re mil. qui cum vno.

Miles eſſe non poteſt qui caret teſticulis.

c ¶ Poſtmodũ.] Arg. ꝙ licet quis perueniat ad ſtatũ a quo ñ poteſt incipere, tamẽ toleratur 29. q. 2. per latũ. 30. q. 1. ad limina. 32. q. 7 hi, q &c. neq; arg. cõtra extra d ætate & qual. c. 1. Solu. hic nõ fuit in culpa: ibi ſic. 15 q. 1. c. fi.

HOC AVTEM. Hæc eſt ſecũda pars diſt. in qua dr̃ qđ in prox. cõtinetur. Ioã. de Fan. & ſic continuatur. dictũ eſt ſupra in pluribus capitulis quod nõ repellit a promotione q caſu vel ægritudine vel perſecutione perdidit membrũ. Nũc vero dicit Gratianus ꝙ hoc non intelligitur de quolibet mẽbro. Nam qui oculum qualitercunque amiſit, promoueri non debet ad ſacerdotium.

1 Adde hoc quod le. & not. 1. q. 1. cap. 1. in fin. in gl. in ead. eccleſia. Archid.

SI euangelica.] CASVS. Quidam diaconus ad tantam iracundiam quendam ſacerdotẽ prouocauit, ꝙ ille ſacerdos nõ ſolum percuſſit diaconum fuſte, ſed etiam epiſcopus Papæ ſignificauit. præcipit ergo Gelaſius Papa, vt presbyterum detrudat in monaſterium: & loco eius aliũ ordinet, nec diaconum in ſacerdotẽ promoueat quia

quia ſacri canones nullum caſum in monoculo excipiunt, vt promoueri poſſit, nec ei prodeſt, ꝙ oculum inuit amiſit: maxime cum ad tantam iracundiam ſacerdotem prouocauerit, vt ille officium, & iſte promouendi facultatem amitteret.

a ¶ Iuui-

bijs uel canonia regulari, & hoc probat ꝑ ca. Vrbani, quod ſolum. cap. continet ius commune. Secunda ibi, [Sed hoc.] Tertia ibi.] Contra] Ioan de Fan.

CASVS. Hic intitulatur. 56.diſt. in qua agit Gratianus de filijs. presbyterorum, & oſtendit qui eorum promoueri poſſunt, & qui non, allegando pro vtraque parte, & ſolutionem ponendo.

dum eſſe, qui nõ ſolum pugno impie percuſſit in leuitici hominem officio miniſterio ſeruientem; ſed quaſi nõ ſufficeret ad cędẽ manus, ita (inſtigante ſe diabolo) raptus eſt ad iracundiam, vt fuſte non ſolum percuteret, ſed ẽt erueret oculum fratris? Et quamuis huiuſmodi exceſſus grauiori eſſet pęna plectendus; bene tamen fraternitas tua facit ab officio eum presbyterij remouere. Hoc tamẽ ſolicitudinis tuæ ſit, vt locum ei pœnitẽtiæ cõſtituas, & in aliquo eum monaſterio retrudas, laica tantummodo ſibi communione conceſſa. In loco autem illius alium te neceſſe eſt ordinare presbyterũ. Nam illi, cui erutus eſt oculus, non poſſunt ſecundum canones ſacerdotij iura concedi. Neque enim aliquid ei prodeſt, quòd oculum inuitus [a] amiſit; cum nec volens quiſquam oculũ amiſiſſe credẽdus eſt; nec ſanctiſſimos canones aliquem caſum in amiſſione oculi, qui ad ſacerdotium adipiſcendum non impediret, ſuis excepiſſe [b] regulis inuenimus. ſed hoc tãtummodo ad ꝓhibitionem ſuffeciſſe videmus patribus, vt qui careret oculo, ſacerdotij officium adipiſci nõ poſſit. Sed nec illi vllatenus quaſi in compeſationem iniuriæ [c] ſacratus ordo concedi poterit; qui ad tantam ſacerdotem proprium potuit iracundiam prouocare [d], vt & ille officium, in quo erat, amitteret, & iſte prouectus ſui perderet facultatem.

Iuo p.6.c.118.

DISTINCTIO LVI.

Presbyterorum [e] etiam filij ad ſacra officia non ſunt admittendi.

Vnde Vrbanus Papa ſecundus, ait.

¶ Filij presbyterorum à ſacris prohibentur officijs. C.I.

PResbiterorũ [f] filios [g] à ſacris altaris miniſterijs remouemus; niſi aut in cœnobijs [h], aut in canonijs religioſe probat, fuerint conuerſati.

In conſilio Claramontenſi, c. 25. & Melphitenſi, & in conſilio Inno. 2. c. 19. Setẽtia eſt in conc. Lateran. ſub Alex. iij. p. 19. c. 2. Ex decret. Gregor. 7 & Vrbani 2. Anſ. l. 6. c. 150. Iuo p. 6. c. 41. o. Pann. l. 3. c. 51.

e ¶ Presbyterorũ] de legitimis filijs nõ eſt dubium quin licite promoueantur. infra ead. §. cum ergo. ſed illegitimi non: ſi tamẽ ſint in monaſterijs, vel canonijs regularib. licite promouentur, vt inf. eo. c. 1. & ext. eo. c. 1. et c. ad abolẽdam. quia ingreſſus monaſterij tollit irregularitatẽ 2. vt 16. q. 1 legi. 16 q. vlt. ca. vlt. et in auth. de monachis in prin. coll. 1. Licet quidã cõtrariũ dicant, & dñt, ꝙ religio circa eos nõ plus operatur, niſi ꝙ facilius cũ eis diſpẽſatur arg pro eis. 55. d. ſ c. priſcis. & 50. diſtin. c. ſi. ille. Et dico epm poſſe diſpenſare circa tales, vt ext. eo. veniens. & ca. ex tranſmiſſa 3. ſed ſolus Papa diſpẽſat cũ eis in epatu, vt extra de elect. innotuit. Dicunt tñ quidã, ꝙ circa paternas eccleſias immediate habẽdas ſolꝰ papa poſſit diſpẽſare, arg. ex. eo. ex tua 4. ꝙ non credo, per illã decr. veniens lo. Sed certe ſolus Papa diſpenſat in hoc caſu, vt extra eod. c. dilectus filius: & extra eod c. vlt. vbi de hoc traditur B.

Filij presbyterorum duplices ſunt.

2 Arg. contra extra q cler. uel uouentes. ca. 2. & de apoſt. ca. 2. vbi de hoc: & ibi videas.

3 Innoc. intelligit iſtã decr. de diſpenſatione Papæ. Aliq cõtra eo. ti. conquerẽte. Archid.

4 Dicas ſecundũ Rayne. & Hoſt. ꝙ in talibus eccleſiis poteſt epiſcopus diſpẽſare cum filio illegitimo, ut probatur in hac decr. ex tua. cum ibi reſpondeat ad conſultationẽ. Arch.

a ¶ Inuitus.] Arg. eſt ad qõnẽ, ꝙ ſi ſponſa eſt oppreſſa à ſponſo, nõ poſſet 1. intrare religionẽ, quia non prodeſt ei, ꝙ inuita eſt paſſa. Quid de hoc ſit, in quæſtionibus dixi B. Dic, ꝙ ingredi poterit non obſtante contra ſponſa: quia non debet eſſe melioris conditionis malus quàm bonus. nã nemo ex ſuo dilicto, &c. vt ff. de reg. iur non fraudatur. tamen qui oculum amiſerit, remanet tutor, vt C. de excuſa. tuto. frater tuus.

b ¶ Excepiſſe.] Arg. quod vbi canon non excipit, nec nos excipere debeamus 2. q 5. conſuluiſti.

c ¶ Iniuriæ.] Quia pęna vnius non debet conuerti in præmium alterius ff. ad Sylla l. ſi ſequens. ff. ꝙ met. cau. ſicut in exceptione §. Pedius.

d ¶ Prouocare] Grauius delinquit qui me ad iracundiam prouocat, quàm ego. C. ad l. Iul. de vi priua. quoniam. & 23. q 5. c. ſi homo.

PResbyterorum.] Hęc diſt. diuidiẽ in tres partes. In prima parte probat, qđ nullus il legitime natus promouetur, niſi in cęno-

PResbyterorum. CASVS. Quæſitum fuit an filij preſbyterorum ſint promouendi? Et rñdet, non, niſi in monaſterio vel regulari canonia fuerint conuerſati.

f ¶ Presbyterorum.] Idem de diaconis & ſubdiaconis, quia non eſt alia cauſa prohibitionis, niſi quia timentur in eis exempla paterni criminis. vt 6. q. 1. ſi quis cũ. & etiam propter odium paternum, vt 15. q. vlt. cũ mulier. & 24. diſt. quando.

g ¶ Filios.] Sed nunquid hoc ad nepotes extenditur? & videtur ꝙ ſic: quia nomine filiorum nepotes continentur. ff. de verb. ſign. liberorum. & argu. ff. ad Maced. filium. Sed non eſt ita: quia odia ſunt reſtringenda, et de pęn. diſt. 1. pœna. ff. de liber. & poſthu. cum quidã. tollitur enim vitium per ſuceſſionem. vt inf. ead. dñs. & licet ſenator non poſſit ducere illam cuius pater vel mater artem ludicrãm fecit: tamen poteſt illam ducere cuius auus, uel auia artem ludicram fecit, ut ff. de ritu nup. l. lege Iulia. §. 1.

h ¶ Cęnobijs.] Sed hoc ad facilitatẽ diſpoſitionis refe-

Filiorũ appellatione nepotes cõtinentur.

...enicis. ...ularibus Arg con- . 5. diſt. ...eius, ſe- ...dũ H.

...a vnius ...n debet ...ẽ pmium ...terius.

NVlla officia.) CASVS. In hoc capitulo duo dicuntur. Primum eſt, ꝙ publica officia non ſunt committenda Iudæis, occaſione quorum poſſint offendere Chriſtianos. Secundũ eſt, ꝙ ſerui Chriſtiani ab eis circumciſi, vel iudaico ritu maculati, pretio nullo reddito ad libertatē perducantur.

a ¶ Nulla officia.) 17 q.4. conſtituit.

b ¶ Occaſio.) Arg. ꝙ nemo cogitur ſibi eligere exoſum, vt 63. diſt. ca. vlt. Ioan. arg. 54. diſt. c. 11.

c ¶ Non reddito.) Secundum legem decapitatur. C. ne Iudæus Chriſtianum man. l. unica.

DE HIS AVTEM. Supra oſtenſum eſt quid fieri debeat de ſeruis Chriſtianis, quos Iudæi emerut. Nunc oſtēdit, qd iuris ſit de ſeruis infidelibus, & emptis ab eis. Et de hoc ſcribit Gregorius Fortunato Neapolitano epiſcopo.

FRaternitatem.) CASVS. Iudæi Neapolim habitantes emerunt ſeruos paganos uel Iudæos cã mercimonij de extraneis finibus, quos Neapoli habebãt, qui uolebãt fieri Chriſtiani: ſed eorũ dñi non permittebant, imo eos uēdebãt. Quæſiuit Fortunatus eps Neapolitanus, qd de hoc eſſet faciendũ. Et rñ. Grego. vt ſua ſolicitudine in libertatē vēdicentur. nec alijs vendi patiatur: hac tñ cõſideratione ſeruata circa Paganos, vt intra tres menſes ab eo tpe quo Neapolim ducti ſunt, venales eos exponãt emptores Iudæi: intra quos ſi dum emptor cui vendantur non inuenitur, ad eccleſiam confugerint, Chriſtiani fiant. & pretiũ recipiant à Chriſtiano emptore, vel alius recipiat pro eis ſi abſentes ſunt: idem eſt, & ſi extra eccleſiam dixerint ſe velle fieri Chriſtianos. Si uero intra tres menſes eos venales non expoſuerint, & nolunt fieri Chriſtiani: nullus de cætero emat eos ad ſeruiendum, & nullo reddito pretio ad libertatem perducantur, quia præſumit, ꝙ tñ ad ſeruiendum ſibi emerunt, & nõ ad vendendũ: ita poſuit Beneuen. casum, & ita etiã ſentit Hu. in ſumma ſua. Probabiliter tñ poteſt dici, ꝙ principium cap. vſque ad locum illum, (Hi vero) intelligitur de Iudæis, vel Paganis ſeruis, qui cauſa mercimonij non habebantur: qui indiſtincte perueniunt ad libertatem, ſi uolunt fieri Chriſtiani. Reliqua uero pars loquitur de illis, qui cauſa mercimonij emuntur. Tu tñ prudens lector deliberabis caſum in melius cõmutando, ſicut tibi uidebitur.

d ¶ Venditi fuerint.) i. debent uendi, & tunc cum emptor non inuenitur non perdit ſerui pretium. arg. 16. q. 3. placuit. uel fortè venditi fuerant: ſed emptor abſentauit ſe aliqua de cauſa.

ADDITIO. Et tunc dic emptor, ſcilicet Iudæus, qui eos emerat.

e ¶ Percipiant.) Datis duodecim ſolidis pro meliori mancipio, vt extra de Iudæis. c. 1. Sed quid ſi nemo ipſum vult redimere? quærat pretium oſtiatim, ut ff de manu. l. 3. aut ſeruiat quinque annis. C. de cap. l. vlt. & 16. q. 1. de raptoribus.

e ¶ Percipiant.] Sic ergo aliquis cogitur uendere rem ſuam, vt 14. q. 6. comperimus.

f ¶ Emerit.) Ideſt emet. ſic quandoque ponitur futurum pro præterito, ut 63. diſt. n noſſes, ibi ponitur fore peruentum pro perueniſſe. ſic ff de verbor. ſignific. verbum erit. & ff. de leg. 3. etiam. & ſupra diſtin. 50. ponderet.

g ¶ Dicitur.) Id eſt, præſumitur: & hæc eſt præſumptio iuris. & dicunt quidam, ꝙ contra hanc præſumptionem non admittitur probatio. 1. cum hic non tm̃ præſumat, ſed etiã ſtatuat ius, vt extra de reg. vidua. ext. de condit. app.

¶ Officia publica Iudæis non ſunt committenda.
Cap. XIIII.

NVlla officia [a] publica Iudæis † iniungantur, per quę eis occaſio [b] tribuatur Chriſtianis pęnam inferre. Si qui vero Chriſtiani ab eis iudaiſmi ritu ſunt maculati, vel etiam circumciſi, non reddito [c] pretio ad libertatem, & religionem redeant Chriſtianam.

al. Iudaeis opus eſt agere.

De his autem, qui in infidelitate empti, ad gratiam baptiſmi uenire deſiderant, quid fieri debeat Gregorius Papa ſcribit Fortunato Neapolitano epiſcopo li. 5. epiſt. 31. ſeu cap. 131.

Io. diac. lib 4. ca. 47.

¶ In libertatem vendicentur ſerui, qui ab infidelitate ad fidem accedunt. Cap. XV.

FRaternitatem ueſtram de his oportet eſſe ſolicitã. Et ſi de Iudęorum ſeruitio non ſolum Iudæus, ſed etiam quiſquam paganorum fieri voluerit Chriſtianus, poſtquã voluntas eius fuerit patefacta ne hunc ſub quolibet ingenio, vel argumento, cuipiam Iudæorũ venundandi facultas ſit, ſed is, qui ad Chriſtianã conuerti fidem deſiderat, defenſione veſtra in libertatem modis omnibus vendicetur. ¶ Hi vero, quos huiuſmodi oportet ſeruos amittere, ne forſitan utilitates ſuas irrationabiliter ęſtimēt impediri, ſolicita vos hæc conuenit conſideratione ſeruare, vt ſi paganos, quos mercimonij cauſa de externis† finib. emerint, intra tres menſes, dum emptor, cui† vēditi fuerint [d], non inuenitur, fugere ad eccleſiã fortè contigerit, & velle ſe fieri dixerint Chriſtianos, vel etiam extra eccleſiam hanc talem voluntatem prodiderint; pretium eorum à Chriſtiano, ſcilicet emptore percipiant [e]. Si autem poſt præfinitos tres mēſes quiſquam huiuſmodi ſeruorũ uelle ſuum edixerit,† & fieri voluerit Chriſtianus: nec aliqs eum poſtmodum emerit † [f] nec dominus qualibet occaſionis ſpecie audeat venundare: ſed ad libertatis proculdubio præmia perducatur, quia hunc non ad uendendũ, ſed ad ſeruiendum ſibi dicitur † [g] comparaſſe †.

Iuo p. 13. c. 106. Poly. li. 7. tit. 14.

† *al. extraneis.* † *cui uendi debeant*] orig.

† *al dixerit.* † *emere*] orig. † *intelligitur*] orig. † *al. reſeruaſſe.*

Vēdere quis cogitur rem ſuam. Futurũ pro preterito ponitur. Probatio admittaē cõtra præſumptionem. I Adde ꝙ cõtra præſumptionē iuris, & de iure admittatur probatio, vel tot. in auth. ſed iã neceſſe C. de don. ante nup. gl. in l. iurege tiu. §. quę ferè. ff de p

app. per tuas. Et iſtud concedo ꝙ vbicunque non tantũ præſumit ius, ſed etiam aliquid certi ſtatuit, ꝙ non admittatur probatio in contrarium, licet. hic contrarium dicat, vt 27. q. 1. nec aliqua. & 35. q. 3. extra ordinaria. if. 17. q. 4. in venditionibus. Ioan. Ego credo, ꝙ ſemper admittitur probatio in contrarium, niſi ius ſtatuat, quod non admittatur, vt inf 17. q 4. in venditionibus. De hoc habes 50. diſt. ferrum B.

SI ſeruus] CASVS Quæſitum fuit in concilio Aurelianenſi, quam pœnam deberet pati epiſcopus, qui ordinauit quendam ſeruum dño abſente ſiue ignorante. Et reſpõdetur, ſi eps ordinauit eum ſciẽter in presbyterum, vel diaconum, ipſo in ordine permanente duos dño reddat. Si autem ignoranter ordinauit illi qui eum repreſentauerunt epiſcopo, ſimili pœna teneãtur.

Ioan. Diaconus l. 4. c. nu. 46.

[Idem Iannario Caralatino epiſcopo, lib. 3. epiſt. 9.]

PALEA. Cap. XVI.

Iuo p. 13. c. 102.

SI quilibet Iudæorum ſeruus ad venerabilia loca confugerit cauſa fidei, nullatenus eum patiamini præiudicium ſuſtinere: ſed ſiue olim Chriſtianus, ſiue nunc fuerit baptizatus, ſine vllo Chriſtianorum a pauperum damno religioſo eccleſiaſticæ pietatis patrocinio in libertatem modis omnibus defendatur.

a ¶ Chriſtianorum.] *Ioannes diaconus in vita B. Gregorij lib. 4. nu. 46. referens hanc epiſtolam, & Iuo p 13. c. 102. habent hanc vocem: quæ tamen abeſt a codicibus epiſtolarum S. Gregorij tam impreſſis, quàm manuſcriptis, qui ſunt collati.*

[Item ex concilio Toletano 12. c. 9.

PALEA. Cap. XVII.

Burch. l. 4. c. 86. Iuo p. 1. c. 280. † Viſi] orig.

ETſi † Iudæorum ſerui nec dum adhuc conuerſi ad Chriſti gratiam conuolauerint, libertate donẽtur.

[Item ex concilio Matiſconenſi 1. c. 16.]

PALEA. Cap. XVIII.

Burch. l. 4. c. 88. Iuo p. 1. c. 282.

PRæſenti β cõcilio, Deo auctore, ſancimus, vt nullum Chriſtianum mancipium Iudæo deinceps ſeruiat, ſed datis pro quolibet bono mancipio duodecim ſolidis, ipſum mancipium quicunque Chriſtianus, ſeu ad ingenuitatem, ſeu ad ſeruitium licentiam habeat redimendi. Et ſi Chriſtianus deſiderat, & non permittitur, ſimiliter faciat; quia nefas eſt, quem Chriſtus Dominus ſanguinis ſui effuſione redemit, blaſphemum Chriſtianæ religionis in vinculis tenere. Quòd ſi quieſcere his quæ ſtatuimus, quicunque Iudæos noluerit, quamdiu ad pecuniã conſtitutam venire diſtulerit, liceat mancipium † ipſum cum chriſtianis, vbicunque voluerit, habitare.

† al. mancipio ipſi.

β ¶ Præſenti.] *Caput hoc eodem modo refertur a Burchardo, & Iuone: in concilio tamen ipſo paulo aliter habetur, & nonnulla deſunt.*

Item ex concilio Aurelianenſi primo, c. 10.

¶ De eodem. Cap. XIX.

Poly. l. 2 tit. 31. Burc. l. 2. c. 24. Iuo p. 6. c. 125.

SI ſeruus, abſente a, vel neſciente domino, epiſcopo tamen ſciente, ꝙ ſeruus ſit diaconus, aut presbyter fuerit ordinatus; ipſo in clericatus officio b permanente, epiſcopus eum domino duplici ſatisfactione compenſet c. Si vero epiſcopus eum ſeruum neſcierit; qui teſtimonium perhibent, aut eum ſupplicauerint d ordinari, ſimul redhibitioni teneantur e obnoxij.

Iuſtin. de ſanctiſ. epiſ §. ſi ſeruus, & in Authentica, ſi ſeruus. C. de epis, & clericis.

Item noua conſtitutio.

¶ De eodem. Cap. XX.

SI ſeruus.

a ¶ Abſente] Videtur. n. epiſcopus tunc cum eo diſpenſaſſe. ſi. 28. diſtin. diaconi. Et eſt argum adhoc, quod epiſcopus diſpenſat ipſo facto circa notum, vt dixi. 51. d qui in aliquo.

b ¶ Officio.) De diſpenſatione fauore libertatis. dẽret enim deponi: quia furtum cõmiſit corporis ſui, vt C. de ſer. fug. l. 1. Sed quid ſi illi non habent vnde ſoluãt? tunc dico iſtum reddendum domino, vt ſu. ea. ex antiquis ar. ff. de eo per quem factum eſt. l. vlt.

Furtum ſui ipſius quis committit.

c ¶ Compenſet.) Si habet propriũ. alioquin non: quia delictum perſonæ, &c. vt 16. q. 6. ſi epiſcopum extra de appel. reprehenſibilis.

d ¶ Supplicauerint.) & ſic patet, ꝙ nõ ſẽper deponitur ordinatus, q occultat crimẽ ſuum 1. quod eſt contra H. vt dixi d. 50. ex pœnitentibus.

1 Scilicet defectum, qa ſeruitus non eſt crimen, ſed eſt defectus: ſed ordinãdus peccat non manifeſtando defectũ vnde ſi bene inſpicias, non eſt contra, Hug.

e ¶ Teneantur obnoxij.) Item patet hic ꝙ eps non tenetur prouidere ordinato cum alter eũ examinat, vt ſup. 24. diſt. quando.

Ordinato qñ non tenetur eps prouidere.

SI ſeruus.) CASVS. Hoc cap. habetur ex authẽ de ſanctiſs. epiſ. §. ſi ſeruus & diuiditur in quatuor partes in prima parte dr̃, ꝙ ſi dñs ſciat ſeruum ordinari, & non contradicat ſtatim eripitur in libertatem. Si vero ignorat, intra, annum recuperabit illum, ſi probauerit ſeruilem fortunam. In ſecunda parte

tatem conſequi non poſſunt: ergo ad clericatũ promoueri non poſſunt: & ꝙ non poſſunt cõſequi libertatem, probatur ſeq.cap.cuius caſus patet, & per te videbis.

a ¶ Abbati.] Liberum.] Quia ſi manumittitur ſeruus eccleſiæ, duo dabuntur loco illius, vt 12.q. 2. epiſ. ſed

abbas nihil proprij habet.

ui monaſteriorum non prohibentur fieri liberi, & ordines recipere, dummodo non recedant ab obſequio monaſteriorum, ſed prohibentur libertatem nanciſci, ſi ab eorum ſeruitio recedere velint: quia turpe eſt vt monachi laborent, & ſerui ſui otio torpeant. ſicut habetur in quadam cõſtitutione 17 q.4. in vẽditionibus. & quod ſerui monaſteriorum poſſint promoueri probatur ſeq.cap.

e ¶ In alio capitulo.] inf. 17.q.3. in venditionibus.

quod nunc à Gratiano citatur, alibi repertum non eſt quã apud Iſidorum Hiſpalenſem in reg.monach.c.de famil.vita.

¶ Monaſterij ſeruum abbati, vel monacho non licèt liberum facere. Cap. XXII.

Iſidorus Hiſpa. in reg. monach. ca. de famil. vita.

ABbati, vel monacho monaſterij ſeruum non licebit facere liberum[a] Qui enim nihil proprium[b] habet, libertatem rei alienæ dare non poteſt. Nam ſicut etiam ſæculi leges ſanxerunt, nõ poteſt poſſeſſio alienari[c], niſi à proprio[d] domino.

Hac auctoritate prohibentur ſerui adipiſci libertatẽ recedendi ab obſequijs monaſterij: ſed non prohibentur nanciſci libertatẽ promouendi ad ſacros ordines. Poteſt enim in ſacris ordinibus conſtitutus, monaſterij obſequijs perpetuo deſeruire: ac ſic ſeruus monaſterij & libertatẽ adipiſci, & ſacris officijs aſſociari valeat. Vnde in alio capitulo[e] præfata conſtitutionis cauſa redditur. [Iniuſtum[a] eſt enim, ut monachis rurale opus facientibus, ſerui eorum otio torpeant, ac delitijs affluant.]

a ¶ Iniuſtum.] *Infra 17.q.4.c.in venditionibus.verſ.iniuſtum. hoc ipſum citatur ex concilio Agathenſi, vbi etiam extat, c. 56.*

Quod autem ſerui eccleſiarum (quo nomine etiã monaſterij ſeruos ſignificari intelligimus) ad ſacra religionis propoſitum debeant aſſumi; auctoritate Gregorij probatur, qui in generali ſynodo reſidens † dixit.

† al. præſidens.

¶ Si conuerſationis probatæ fuerit famulus eccleſiæ, poteſt ordinari. Cap. XXIII.

Ex decretis B. Gregorij in extremo 12. lib. regeſti, & aliqua ex parte l. 4. epiſ. 44. Ioan. diac. l. 2. c. 16. In conc. Tribu. c. 29. Anſ. li. 7. c. 114. Poly. li. 6. tit. 16.

† al. ex.

MVltos de † eccleſiaſtica familia, ſeu ſæculari militia nouimus ad omnipotentis Dei ſeruitiũ feſtinare, vt ab humana ſeruitute liberi in diuino ſeruitio valeant familiarius in monaſterijs conuerſari. Quos ſi paſſim dimittimus, omnibus fugiẽdi eccleſiaſtici iuris dominium occaſionem præbemus. Si vero feſtinantes ad omnipotentis Dei ſeruitium incautè retinemus, illi inuenimur negare[f] quãdã, qui dedit omnia[g]. Vnde neceſſe eſt, vt quiſquis ex iuris eccleſiaſtici ſeruitute, vel ſecularis militiæ[h] ad Dei ſeruitiũ conuerti deſiderat; probetur prius in laico habitu cõſtitutus. Et ſi mores illius, atq; conuerſatio bono deſiderio illius teſtimonium fuerint; abſque vlla

MVltos.] CASVS. Quæſitum fuit ab Auguſtino, an ſerui eccleſiarum vel ſecularium virorum ſi velint fieri monachi, ſint indifferenter admittendi. Et reſpondet quod non: quia ſi indifferenter eos admittimus, damus eis occaſionem fugiendi dños ſuos, ſe ad eccleſiam tranſferendo. Si autem indifferenter repellantur, Deo negamus q̃dam, ideſt, eos q hoc petunt propter Deũ, qui dedit omnia: & ideo prius in laicali habitu diligenter cõgruo tempore probati, ſi eorum vita inueniatur honeſta, monachi fiant. & ſi poſtea irreprehẽſibiliter vixerint potuerunt ad ſacros ordines ꝓmoueri per temporum interualla: dumodo nõ ſint illis criminibus maculati, quæ lege veteri morte puniebantur. Quod poſtea ſequitur, planũ eſt vſque ad diſtinctionem.

f ¶ Negare.] Ex hoc videtur, ꝙ ſerui eccleſiarum ſecundũ præſcriptum modũ probati, impediri non poſſunt ſi velint promoueri: cum opus ſit pietatis manumittere ſeruos, 12. qõ. 2. cum redemptor. Sed dic quod Gregorius

Seruos manumittere eſt opus miſericordiæ.

ſed abbas nihil habet proprij, vt 12.q. 1. non dicatis. vnde non poteſt facere hanc recompenſationem.

b ¶ Propriũ.] Quia nemo poteſt plus iuris in aliũ, &c. ut extra de donat. inter virum & vxo. nuper. & ff. de regu. iuris nemo. 1. q. 7. Daibertũ. ſed fallit extra de elect. ſuffraganeis. ff. de acq. rerum domi. non eſt nouum 1.

De hoc extra de iure patr. curat. ibi videas.

c ¶ Alienari.] 11 q. 3. ſi quis a proprio, niſi in caſibus, vt ff. de pign. act. ſi conuenerit. & Inſtit. quib. ali. non licet §. 1. ff. de vſufruct. l. quod noſtrum.

d ¶ Proprio.] Sim extra de iure patr. quod autem.

HAC AVCTO. CASVS.) Dicit Gratianus in hoc §. in quo caſu intelligitur ſupradictum cap. Et dicit ꝙ ſerui

non dat poteſtatem hic ſeruis conuertendi 2. & ſe ſubtrahendi: ſed prælatos inſtruit, ut non aliter manumittant quam probatione adhibita. Vel dic quod loquitur de iam manumiſſis 3. vt etiam tales indiſtincte non ſint recipiendi, niſi probentur per triennium in laicali habitu.

2 Alias trãſferendi.

3 Ita intelligit. Lau.

g ¶ Omnia & ita non debemus omnes refutare: nec etiam omnes admittere: & ſic media uia tenenda eſt, vt 45. diſtinctio. diſciplina. ff. de offic. proconſ. l. ſolent.

Media via eſt tenenda.

h ¶ Militiæ.) Non obſt. 19.q.3. monaſterijs & dixi. 53. diſt. legem.

g ¶ Mor-

a ¶ Morte.] Non tñ oĩa nec ſola, quæ tunc puniebãtur morte 1. hodie repellunt à promotione: qa furtum, & ſimplex fornicatio non puniebantur morte, vt 36. q. 2. idemq; & alijs multis, vt 12. q. 2. ſi quis per vetus. hæc tñ hic repellunt à promotione. 49. diſtin. hinc etenim. propter hoſtilem rabiem, vt pauci vel nulli ſacerdotes inuenirentur, qui populis miniſtrarent diuina miniſteria: quæſitum fuit a Gelaſio, an de monachis vel laicis poſſint aliqui promoueri? Et reſpondet ꝙ ſic, neceſſitate inſtante. dummodo ſint honeſtæ vitæ: ſalua tñ honorificentia

1 De furto probatur de conſec. diſt. 4 diſcipulos & extra de furtis. ſi qs Hodie iſta proprie ſumẽdo repellũt a promotione. 81. diſtin. c. 1.

b ¶ Fuerint.] i. vixerint: vel et à corũ hæredes, vt C. de lib. & eod. li. libertinæ. ſi lius tñ liberi, poteſt vt ff de obſequijs liber hæredes. C. de operis libertorum. qđ ex liberta. ſecus tñ eſt in libertis eccleſiarum, vt ſup. ead. ꝗ ex famulis. qa corũ dña, ſ. eccleſia, nunquam moritur, vt 12. q. 2. liberti.

Eccleſia nũquam moritur.

retractatione ſeruire in monaſterio omnipotenti Deo ꝑmittatur, vt à ſeruitio humano liber recedat, qui diuino amore diſtrictiorẽ ſubire appetit ſeruitutem. Si autem & in monaſtico habitu ſecundum Patrum regulas irreprehenſibiliter fuerit conuerſatus: poſt præfixa ſacris canonibus tempora licenter iam ad quodlibet eccleſiaſticum officium prouehatur. ſi tamen illis non fuerit criminibus maculatus, quę in teſtamento veteri morte [a] mulctantur.

Ecce quomodo ſerui ad clericatum aſſumi valeant, vel quomodo non admittantur, Liberti quoque nõ ſunt promouendi ad clerum, niſi ab obſequijs ſui patroni fuerint abſoluti,

Vnde in concilio Eliberitano, c. 80.

¶ Abſque patroni aſſenſu liberti non promoueantur ad clerum. Cap. XXIIII.

PRohibendum eſt, vt liberti, quorum patroni in ſęculo fuerint [b], ad clerum non proueha ntur.

DISTINCTIO LV.

COrpore vero vitiati [c] ſimiliter à ſacris officijs prohibentur.

Vnde Gelaſius Papa epiſcopis per Lucaniam & Brutios conſtitutis, epiſt. 1. c. 2. & 3. ſcribit dicens.

¶ Qui de monaſterialibus diſciplinis ad clericale munus accedit, & de laicis, ante acta eius vita examinetur. Cap. I.

PRiſcis igitur pro ſui reuerentia manẽtibus cõſtitutis (quæ vbi nulla vel rerum, vel temporũ perurget anguſtia, regulariter conuenit cuſtodiri) eatenus eccleſijs, quæ vel cunctis ſunt priuatæ † miniſtris, vel ſufficientibus [b] vſque adeo deſpoliatæ ſeruitijs, vt plebibus ad ſe pertinẽtibus diuina munera ſupplere nõ valeant, tã inſtituẽdi quàm promouẽdi clericalis obſequij ſic ſpatia diſpẽſanda cõcedimus: Vt ſi qs monaſterialib⁹ [c] diſciplinis

Iuo p. 3. 142 & 143. Poly. l. 2. tit. 31. Anſel. li. 7. c. 46.

ibidem c. 3. inf. d. 77. ſi quis.

† Contextus in 1. generaliter. & ibi Cyn. C. de ecle. gloſſ. & Bart in l. 2. §. fina. ff. de don.

COrpore.] Hęc diſtinctio diuidit in duas partes Et principaliter ĩ hac diſtinctio. tractat ꝙ corpore vitiati ſ. impotẽtes vel magnis membris, & apparentibus vnde deformarentur, vel minoribus per culpã ſuam, promouendi non ſunt. Si autem à barbaris, vel dñis, vel ab inimicis ſecti fuiſſẽt, vel à medicis vel caſu, poſſent promoueri: & hoc ꝓbat in prima parte ꝑ xij. auctoritates ĩſtorũ. Secunda ibi, Hoc autem. Io. de Pant.

CASVS. Hic intitulatur 55 di. in qua oſtẽdit, ꝙ corpore vitiati promoueri nõ poſſunt: & quę pęna ordinatoribus talium ſit imponenda.

Corpore vitiati ſunt a promotione repellendi.

c ¶ Corpore vero vitiati.] Hic agitur de corpore vitiatis: & ꝗ pęna debeatur ordinatoribus taliũ. Notandum ꝙ ſponte vitiati in quocunque membro, repelluntur a promotione & deijciuntur iam promoti, vt inf. eadem, pœnitẽtes ſunt. n. ſui homicidæ inf. eadem, ſi quis, & cap. qui partem. ſi autem caſu vitiati ſunt corpore, ſ. ab hoſtibus inuiti, vel ꝑꝑ ægritudinem uoluntariã: ſiue a ſe ſiue a medicis. non obſtat eis. inf. ea. ſi quis a medicis. Si autem alias ſunt uitiati: aut ipſi inſiſtebant operi licito, aut operi illicito. Si illicito, repellũtur: ſi licito, & ſunt vitiati in minimis mẽbris, ſiue occultis, non repelluntur a promotione, ut J. ead. qui partem. & 2 eunuchos. Sed ſi in magnis. & manifeſtis, non promouentur, vt infra ea. ſi Euangelica. Si ergo aliquis in principalibus membris. ſ. in oculo vel manu habet enorme vitium, non promouetur: ſecus ſi modicum, & quod non generet ſcandalum, vt extra de cler. ægro vel debili. cap preſbyterum, extra de corpo. vitia. c. 1. & 3. 2. Ioan.

2 Et c. vl. vbi de hoc & in præced. cap. preſbytero. tũ. Archid.

PRiſcis.) CASVS. Tempore Gelaſij in quadam prouincia eccleſię erant ita deſolatæ officio clericorum rificentia priſcorum canonum, qui tales prohibent, niſi ex neceſſitate ꝑ eccleſias ordinari. & hoc in prima parte. In ſecunda parte quæ incipit ibi, (Ne ſit.) ponit undecim impedimenta quæ prohibent ſupradictos promoueri etiam inſtante neceſſitate.

b ¶ Vel ſufficientibus.) Vbi. n. non eſt copia aliorum, bene aſſumuntur minus legitimi, vt ff. de decu. generaliter, §. pen. ſic alias in defectum probationum admittitur minus idoneus teſtis, vt 4 q. 3. §. item in criminali. ver. item ſerui. 14. q. 2. c. 2

Legitimis deficientibus aſſumuntur minus legitimi.

c ¶ Monaſterialibus.) Hic videtur ꝙ monachi nõ poſſunt eſſe prælati eccleſiarum ſæcularium. niſi ex diſpenſatione, extra de capel. mona. c in eccleſiis extra de ſta. mona c. 2. Hug. dicit, ꝙ de iure poſſunt: dum tñ hẽant & abbatis, & epi conſenſum. 16. q 1. cum pro utilitate. & cap. doctos. De regularibus habes, quod licitè poſſunt, vt extra de ſtat. monac. cap. quod Dei. Ioan. credo quod de iure communi poſſunt promoueri, ſi poſſunt ſecum habere ſocium ſui ordinis, vt extra eo. tit. mona-

Et iſta fuit ... da Tan. & ... ſof. Dicũt ... im ꝙ in ... a decret. ... onachi.ↄ- ... etur ius ... e.ex diſpẽ ... ione tñ ... i cum cõ- ... ſu abba- ... põt mo- ... chus pficĩ ... cleſiæ pa ... chiali. ... q.1. I pa- ... chia. c. do ... s, cũ pro ... litate. c. ſi ... nachus. ... hoc de ... perib. di ... nt intelli ... Arch.

monachi 1 B De hoc ad plenum. 16. q. 1. in ſumma.

N Vllus.] CASVS. Antiquitus facta fuit conſtitutio, vt nullus epiſcopus ordinaret pœnitentẽ, vel bigamum, vel viduæ maritum, vel corpore vitiatum, quam epiſcopi male ſeruabat, & ideo Arelaten. conciliũ nunc ſtatuit regulam ſeueriorem, vt quicunque amodo tales ordinauerit, anno integro ceſſet a celebratione Miſſarum, & ſi celebrauerit, poſt excommunicationem deponetur. Sequens capitulum patet.

a ¶ Seueriorem] Et nõne ſeuerior fuit illa conſtitutio, quæ priuat tales poteſtate ordinandi, vt 36 di. qui eccleſiaſticis, ſic & hic adijcitur alia pœna.

eruditus ad clericale munus accedit, etiam de laicis ante acta eius vita requiratur. ¶ Ne ſit aliquo facinore infectus, vel illiteratus, vel bigamus, vel ab adoleſcentia ſordidatus, vel corpore vitiatus, vel ſeruilis, vel originariæ conditionis, vel curiæ, vel publicarum rerum nexibus implicatus, vel publica pœnitentia notatus, vel nulla congruentis temporis expectatione diſcuſſus.

α ¶ Eatenus eccleſijs.] *Reſtitutus eſt hic locus ex epiſtola Gelaſii, & Iuone.*

β ¶ Monaſterialibus.] *Hic de induſtria videntur Gelaſii verba mutata, & in compendium redacta: integra autem referuntur infra diſt. 77. c. ſi quis. & ibi legenda.*

Item ex concilio Arelatenſi. 3. c. 3.

¶ Annuæ ſuſpenſioni ſubiaceat, qui præter canonum formam aliquem ordinat. Cap. II.

NVllus pœnitentem, nullus bigamum, nullus viduarũ maritos in prædictis honoribus audeat ordinare. Et licet hoc iam prope omnium canonum inſtituta contineant; tamen ne cuiquam ſacerdotum ſupplicantium (ſicut iam diximus) importunitas, vel ſuggeſtio iniqua ſubrepat; neceſſe fuit, vt nunc ſeueriorem [a] regulã ſibi velint Domini ſacerdotes imponere. Et ideo, quicũque ab hac die contra ea, quæ ſuperius ſunt comprehẽſa, clericum ordinare præſumpſerit; ab ea die, qua ei potuerit hoc approbari, anno [b] integro Miſſas facere † non præſumat. Quam rem ſi quis obſeruare noluerit, & contra conſtitutum fratrum faciens Miſſas celebrare præſumpſerit; eccleſiæ communione priuetur, γ & ab omnium fratrum communione † nouerit ſe alienum: quia dignum eſt, vt ſeueritatem eccleſiaſticæ diſciplinæ ſentiat, qui toties ſalubriter a ſanctis patribus inſtituta obſeruare contemnit.

† *al. celebrare.*

† *al. charitate.*

γ ¶ Eccleſiæ communione priuetur.] *Hæc verba non ſunt in ipſo concilio, & videntur idem ſignificare ac ſequentia: ſunt tamen in vetuſtis quoque Gratiani codicibus.*

Item Hilarius in concilio Romano ab ipſo habito, ca. 3. [paulo tamen aliter.]

¶ Non ordinentur pœnitentes, vel illiterati. Cap. III.

Anſel. l. 7. c. 16.

POenitentes vel inſcij litterarum, aut aliqua mẽbrorum damna perpeſſi ad ſacros ordines aſpirare non audeant. Quiſquis autem talium conſecrator extiterit; factum ſuum ipſe diſſoluet [c].

Ex priſca verſione.

Corpore autem vitiati intelliguntur non caſu, ſed propria voluntate abſciſſi.

Vnde in canonibus Apoſtolorum, c. 22. & 23. legitur.

¶ Qui ſemetipſum abſciderit, non ordinetur. Cap. IV.

Anſel. 7. ca. 37.

S I quis.

b ¶ Anno.] No. hic annum computari à tempore ſcientiæ, vt 17. q. 2. ſi quis incognitus. 2 q. 6. c. biduum. Quid ſi annus ſit biſſextilis, in quo aliquis ſuſpenſus eſt, nunquid ſufficit abſtinere ccclxv. dieb. non vĩ: quia illi duo dies habentur pro vno [a], vt extra de ver. ſig. quæſiuit, ſed non eſt ita, vt ff. de ſtat. lib. cũ hæres. §. Stichus. quia hoc c. loquitur de vitiatis in anima [3]. & quantum ad hoc facit ad propoſitũ magiſtri.

Annus biſſextilis duos dies facit haberi ꝓ uno

a Adde hic ad hoc an. biſſextus cõputet in numero dierũ & mẽſium. no. in gl. ſi. in l. 2. ff. de diuer. & tẽporũ præſc. & gl. in l biſſextus. ff de ver. ſig. 313. diſt. vſque. 4 Vbi d hoc. ex. de præb. cũ nõ ignores. in fine.

P Oenitentes.]

c ¶ Diſſoluet.] Argu. aliquẽ venire contra factum propriũ ſi. 35. q. 9. quod quis. 12 q. 1. certe 4. extra de elect. noſti. argu. contra de cler. coniu. diuerſis fallacijs. extra de conceſ. præben. cum ſuper quæſtione. extra de fil. presby. veniens. Vel dic quod ipſe dicitur diſſoluere, quia ob ignominiam ſui diſſoluitur. ſic 90. diſtinct. neminem. & 71. quæſt. 2 capit. 1. cum enim ipſe ob hoc ſit dignus depoſitione, ipſemet non diſſoluit. Ioan. Solu. de iure communi non poteſt aliquis venire contra factum ſuum, niſi in caſib. expreſſis in iure [5]. B.

CORPORE. CASVS. Dicit Gratianus hic, quòd illi corpore vitiati ordinari prohibentur, qui non caſu, ſed voluntate propria ſe abſciderunt: quod probat ſequentibus capitulis.

5 Adde an & qñ quis poſſit contra factum proprium venire. & not. in l. poſt mortẽ. ff. de adop.

S I quis.] CASVS. In hoc cap. dicitur, ꝙ ſi quis laicus ſibi virilia abſciderit, ad clericatũ promoueri non poteſt: cum

cum ſit ſui ipſius homicida. Si vero abſcinderet, debet deponi, quia ſui eſt homicida. Sequen cap patet.

a ¶ Abſcidit.] Ex indignatione, vel etiam cauſa continentiæ.

Origenes ſe eunuchum fecit.

b ¶ Clericus] Sed quid dices de Origene, qui ſe eunuchū fecit, vt liberius I occulto poſſet prædicare tempore pſecutionis eccleſiæ mulierib. tamen poſtea apud Cæſaream factus eſt ſacerdos? Itē

Marcus ſibi pollicē præſcidit.

Marcus præſcidit ſibi pollicem, vt ſic fieret indignus ſacerdotio: & tamen poſtea factus eſt ſacerdos: vt legitur in hiſtoria eccleſiaſtica. Sed hæc nō ſunt trahenda ad conſequētiam 4. q. 1. c. ult. 7. q. 1. petiſti 1.

1 Ad hoc 7. q 2. §. is ita. 4. q. 3. c. ult.

c ¶ Homicida.] Non quod homicida tūc ſit factus: ſed ꝓpter homicidij periculū, quod ſequi poterat ſectionē, dicitur homicida: ſicut qui infantē exponit, homicida dicitur. 87. diſt. cap ult. Et eſt arg. ꝙ non eſt conſiderandū quid eueniat, ſed quid euenire poſſit, ut 22. q. 1. i nono 21. diſt. denique. 23 q 5. relegentes. ff. de his qui deiec. uel effu. l. ſi vero. §. penul. & C. de uſufr. ambiguitatē. Arg. cōtra. 23. q. 5. de occidendis.

d HI quo vitio.] ſupra 23. diſtin. maritum, &c.

QVi partem.] CASVS. Duo fuerunt homines, qui ſemetipſos abſciderunt: vnus ſponte. alius caſu, cum ruſticano operi curam impenderet. quæſiuit Nucerianus episcopus, an valeant promoueri? Reſpondet Felix Papa, ꝙ ille q ſe abſcidit ſpōte, nō poteſt: ille vero qui caſu ſe abſcidit, poteſt promoueri: & ſi clericus eſt, non deponetur: quia caſus veniam meretur: ſed voluntas propria vindicanda eſt.

SIMILITER. CASVS Nunc dicit Gratianus, ꝙ illi qui à medicis ſecantur, vel a barbaris, vel qui caſtrantur a dominis, poſſunt promoueri, & ad hoc inducit ſequens capi.

h ¶ Similiter.] Iſtud reſpicit vltimam partem ꝓced. c. Si

abſcidit[a] ſemetipſum; [ideſt †, ſi quis amputauit ſibi virilia.] non fiat clericus[b], quia ſui eſt homicida[c], & Dei cōditionis inimicus. ¶ Si quis cū clericus fuerit, abſciderit ſemetipſum, omnino damnetur: quia ſui eſt homicida.

† Iſta eſt gloſſa in vetere verſione.

Cap. 31.

Item ex concilio Arelatenſi 2. c. 7.

¶ Non producantur ad clerum, qui ſeipſos abſcindunt. Cap. V.

HI †, qui ſe carnali vitio[d] repugnare neſcientes, abſcindunt: ad clerum peruenire non poſſunt.

† Si qui] orig.

Item Innocentius ſcribit Fœlici Nuceriano epiſcopo, epiſt. 4. c. 1.

¶ Non eſt ordinandus, qui partem digiti volens ſibi abſcidit. Cap. VI.

In conc. Tribur. c. 31. Poly. l. 2. tit. 31. Burch. l. 2. c. 14. Iuo par. 6. c. 58. Anſel. l. 7. c. 35. Pann. l. 3. c. 43.

QVi partem cuiuslibet digiti[e] ſibijpſi volens abſcidit; hunc ad clerum canones non admittūt. Cui vero caſu aliquo contigit, dum aut operi ruſtico curā impendit, aut aliquid faciens ſe non ſpontè percuſſit; hos canones præcipiunt[f] & clericos fieri, & ſi in clero fuerint reperti non abijci †. ¶ In illis enim voluntas eſt iudicata † quæ ſibi auſa fuit ferrum inijcere α: in iſtis vero caſus[g] veniam meruit.

† Inferi... ex iſto te... ꝙ aliqu... impedit ... ciēdum ... factum ... net. l. ... dubium. C. de leg. & l. 2. §. bidu... ff. quan... app. lit.

† al. vindicata.

α ¶ Inijcere.] *In originali ſequitur*, quòd ſcilicet & alij id facere dubitari non poſſit, in iſtis, &c.

Similiter[h] vero intelligendum eſt de iis, qui per languorem a medicis ſecantur, aut a barbaris abſcinduntur, aut a dominis caſtrantur.

Vnde in Nicano concilio, c. 1. legitur.

¶ Qui per languorem a medicis deſecatur ad clerum valet admitti. Cap. VII.

SI quis a medicis[i] propter languorem deſectus eſt[k]; aut a barbaris exciſus, hic in clero ꝑmaneat. Si quis autē ſeipſum ſanus abſcidit; hunc & in clero conſtitu-

In Tribur. ibi. Anſel. l. 7. c. 36. Poly. ibidem.

Membra poteſt quis q̄ſi que diminuere. ut Hierony. & Eſa.

e ¶ Digiti.] Forte ſi haberet ſuperfluos digitos, eos poſſet præcidere: ſicut vngues, vel dentes nimis prolixos præcidere poſſet. & Hieronymus fecit ſibi ſecari dentes: & Eſaias ſuam linguā amputauit, vt 8. q 1. in ſcripturis. Arg. contra 35 diſt. ab exordio. ubi dicitur, ꝙ Deus nihil ſuperfluū creauit in nobis, & eſt arg. ad hoc ſup. ea. quis. ubi dicitur ꝙ Dei conditionis eſt inimicus.

1 Concor. tex in l. 1. ff. de do. facit tex. in l. tutor ff. de ſuſpe. tuto.

f ¶ Præcipiunt.] ideſt, permittunt ſic 31. q. 1. hac rōne.

g ¶ Caſus.] Sic ſimplicitati & ignorantiæ venia tribuatur. inf de conſec. diſt 2. c 3. & extra de re. permu. cum uniuerſorum 2. tamen caſus non excuſat in amotione terminorum. ff. de termi mo. l. 2.

SI quis à medicis.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ ſi quis per lāguorem a medicis ſectus fuerit, vel caſu a barbaris, vel abſciſus, vel a domino caſtratus, poterit promoueri ſi alias eſt dignus, & eſt clericus, non repelletur. Si quis vero cum ſanus eſſet, ſeipſum ſponte abſcidit, non promouebitur, & ſi promotus eſt, debet repelli Sequens. c. planum eſt.

i ¶ A medicis.] Medicus licite promouetur, ſi eum non remordet conſcientia. extra de ætate & qualit. ad aures ei enim non imputatur euentus mortalitatis. ff. de offic. præſid. illicitas. §. ſicut. & tamen imperitia eius culpæ annumeratur. ff. ad legem Aquil. idem iuris. circa medium.

Medicus poteſt promoueri.

K ¶ Defectus eſt.] Vt tamen non pariat nimiam deformitatem, ut extra de cle. ægro. presbyterum.

a ¶ Anda-

a ¶ Audentq.] Qui enim ſibi audet manum inferre, multo potius aliis auderet, vt ff. de ædi. edi. cum autem. §. excipitur. 23. q. 5. ſi non licet.
ADDITIO. Et miles, qui ſe ipſum vulnerauit, punitur ſecundũ id quod habetur ff. de re milit. omnes l. qui ſe.
b ¶ Aut domini.] Qui autem ſeruum caſtrat, capite punitur & ſeruus & medicus. ff. de ſic. l. 4. §. vlt. & locus in quo hoc factum eſt, confiſcatur. C. de eunu. l. 1.
c Vnuchus.] Talis. n. vitioſus eſt, vt ff. de ædil. edic. cũ autem. & quãq. pretioſior. ff. ad legẽ. A qui. ſi ſeruus. §. & ſi puerum.

tum † abſtinere conuenit, & deinceps β nullum debere talium promoueri. Sicut autem hoc claret, quod de his, qui in hanc rem affectant, audentque a ſemetipſos abſcindere, dictum ſit; ſic eos, quos aut barbari, aut domini b caſtrauerunt, ſi inueniuntur alias † digniſſimi; tales ad clerum ſuſcipit regula.

† ἐξεταζόμενον.
† ἄλλως ἄξιοι.

β ¶ Et deinceps.] *His verbis nihil reſpondet in Græco vulgato codic i: ſed optime apud Balſamonem quemadmodum & in Carthaginenſi 6. in capitulis Nicanæ ſynodi a Tcilone & Thearisto verſis.*

Item ex canone Apoſtolorum vigeſimo primo.

¶ Licite ordinetur epiſcopus, qui per hominum inſidias eunuchizatur. Cap. VIII.

EVnuchus c, ſi per inſidias α hominũ factus eſt, vel ſi in perſecutione d, eius ſunt amputata virilia, vel ſi ita natus e eſt, & eſt dignus, fiat epiſcopus β.

α ¶ Per inſidias.] ἐξ ἐπηρείας, id eſt, ex inſultu, & iniuria.
β Epiſcopus.] *In Græcis exemplaribus non habetur vox iſta, & videtur ſubintelligi, κληρικός.*

Item ex Martino Bracarenſi epiſcopo in capitulis ſynod. Græc. c. 21.

¶ Non excluduntur a clero, qui à medicis, vel à barbaris vel à dominis ſuis caſtrantur. Cap. IX.

Iuo p. 6. c. 374. Pann. l. 3. c. 56.

SI quis pro ægritudine naturalia à medicis ſecta habuerit, ſimiliter; & qui a barbaris, aut dominis ſuis fuerint caſtrati, & moribus digni fuerint viſi, hos canon admittit ad clericatus officium promoueri. Si quis autem ſanus, non per diſciplinam f religionis, & abſtinentię, ſed per abſciſionem plaſmati a Deo corporis exiſtimans poſſe a ſe carnales concupiſcentias amputari, caſtrauerit ſe; non eum admitti decernimus ad aliquod clericatus officium. Quod ſi iam ante fuerit promotus ad clerum; prohibitus a ſuo miniſterio deponatur.

Item ex concilio Ilerdenſi.

Concordat Tributienſe, c. 33.

¶ Non prohibetur a ſacris ordinibus, qui à medicorum inciſione claudus efficitur. Cap. X.

Burch. l. 2. c. 15. Iuo par. 6. c. 34. Pann. l. 3. c. 42.

SI quis in infirmitate poſitus clericus, medicorum inciſione claudus g efficitur, promoueri ad ſacros ordines eum non denegamus.

Item Stephanus Roberto Metenſi epiſcopo.

¶ Non prohibetur a clero, qui digitum ſibi caſu abſcidit. Cap. XI.

Iuo p. 6. c. 118. Pann. l. 3. c. 44.

LAtor præſentium Flauius† ſcilicet clericus ad ſanctã ſedem Apoſtolicam veniens detulit a te nobis directam epiſtolam, qua indagare ſtuduiſti, eum a Normannis h nuperrime captum ſiniſtræ i manus digitum habere

d ¶ Si in perſecutione.] Non eſt ergo neceſſe ſeruare carnẽ illam, vel puluerem vt dicunt vulgares.
e ¶ Natus.] vt frigidus.

SI quis pro ægritudine.] CASVS. Dicitur in hoc ca. ꝙ ſi quis propter infirmitatẽ a medicis ſect⁹ fuerit vel a barbaris vel a domino ſuo caſtratus fuerit: ſi alias dignus eſt, poterit ꝓmoueri. Si quis vero cũ ſanus eſſet ĩpõte ſibi virilia amputauit, vt a carnali cõcupiſcentia abſtineret: ꝓpter hoc, & nõ propter abſtinentiã nõ poteſt promoueri & ſi promotus eſt dẽt deponi. Sequens cap. patet.
f ¶ Non per diſciplinã.] Vt videatur coram hominib. eius continentia. & forte hoc facit propter hypocriſim: ſic 35. diſt. eccleſiæ principes.
g SI quis claudus.] Nõ tñ vt oporteat ipſum ire cũ baculo ad altare, vt de conſecra. diſt. 1. nullus epiſcopus. tamẽ ſecundum legem veterem claudus non ꝓmouebatur, 49. di. c. 1. & vlt.

Claudus an poſſit promoueri.

LAtor pręſentiũ.] CASVS. Flauius cleric⁹ captus a Normãnis amiſit digitũ ſiniſtræ manus: & ꝓpter hoc Robertus epiſcopus ſuus miſit eum ad Papam cum litteris ſuis: & quæſiuit ſi poſſet promoueri. Et rñ. Papa ſe vidiſſe qđ acciderat. Vnde commendans epm̃ de ſua ſolicitudine dicit, ꝙ ſi a barbaris ſectus fuerit, &c. alias dignus eſt, poterit ꝓmoueri: cum canones in ſim. lib. caſib. idem dicant.
h ¶ A Normannis.] de iſtorũ ferocitate habes infra. 7. q. 1. ſciſcitaris 1.
i ¶ Siniſtræ.] Idẽ ſi dextræ

Normanni feroces sũt.

† De Vngaris habes de conſec. diſt. 1 concedimus Arch,

dextræ dum tamen non ſit deformitas magna. extra eod. cap. 1. & extra de cleric. ægrotan. presbyterorum. maxime ſi non amiſit aliquem de illis, per quos fit ſignũ crucis.

oculum eius eruit. Ideo Rufinus epiſcopus priuauit eum officio presbyterij, poſt hoc factũ poſtulabat diaconus in ſacerdotem promoueri duabus rationibus. Tum quia inuitus oculum amiſerat. Tum quia in recompenſationem ſuæ iniuriæ. quod totum Rufinus epiſco-

PRæcepta.] CASVS. Presbyter Stephanus inter acutas ſudes amiſit burſam teſticulorũ, dum præſidio fugæ niteret euadere imminẽtes gladios Barbarorũ qui Thuſciã præ omnibus prouincijs deuaſtabant: & propter hoc Palladius eps priuauit eũ officio & beneficio. Stephanus vero conqueſtus eſt Papæ de facto epiſcopi. præcepit ergo Gelaſi⁹ Palladio epiſcopo, vt ſibi reſtituat vniuerſa quia ſicut canones non patiuntur debilitatos per culpam ſuam in magnis mẽbris promoueri: ita promoti per caſum fortuitum debilitati in membris, non debent repelli.

a ¶ Debiles.] Scilicet voluntate, non caſu.

b ¶ Inferiores.] Videbatur quod iſte non poſſet eſſe ſacerdos. quia nec miles eſſe poſſet niſi haberet ad minus vnum teſticulũ. ff. de re mil. qui cum vno.

Miles eſſe non poteſt qui caret teſticulis.

c ¶ Poſtmodũ.] Arg. ꝙ licet quis perueniat ad ſtatũ a quo ñ poteſt incipere, tamẽ toleratur 29. q. 2. per latũ. 30. q. 1. ad limina. 32. q. 7 hi, q &c. neq; arg. cõtra extra de ætate & qual. c. 1. So lu. hic nõ fuit in culpa: ibi ſic. 15 q. 1. c. ſi.

HOC AVTEM. Hæc eſt ſecũda pars diſt. in qua dr̃ qđ in prox. cõtinetur. ſed. de Fan. & ſic continuatur. dictũ eſt ſupra in pluribus capitulis quod nõ repellit a promotione q caſu vel ægritudine vel perſecutione perdidit membrũ. Nũc vero dicit Gratianus ꝙ hoc non intelligitur de quolibet mẽbro. Nam qui oculum qualitercunque amiſit, promoueri non debet ad ſacerdotium.

1 Adde hoc quod le. & not. 1. q. 1. cap. 1. in fin. in gl. in ead. eccleſia. Archid.

abſciſſum: ſciſcitans ſi ob hoc ad eccleſiaſticum ordinem valeat promoueri, an non. ¶Quod & nos reperiẽtes, quia ſolertia tua magis ſuper hoc ſolicita à ſede Apoſtolica doceri flagitat, normam iuſtitiæ ſemper ſequi exoptans, ſtudium tuæ ſanctitatis merito collaudamus, reuerentiam tuam ſcire volentes, quoniam ſi ita eſt quod a Normãnis digitum ipſum habeat obſciſſum, ad promouendum (ſi alias dignus fuerit) nil ei nocebit, eo, quod quid de his, q a dominis vel medicis, ſiue a paganis non ſponte tale quid patiuntur, ſacris cẽſeant canones, dilectionem tuam latere non credimus.

Item Gelaſius Papa Palladio epiſcopo.

¶Tempore ſinceritatis dignitas accepta ſequente debilitate non amittitur. Cap. XII.

PRæcepta canonum, quibus eccleſiaſtica regitur diſciplina, ſicut ad ſacerdotium debiles [a] corpore non patiuntur venire; ita & ſi quis in † eo fuerit conſtitutus, ac tunc fuerit ſauciatus, amittere non poteſt, quod tempore ſuæ ſinceritatis accepit. ¶Stephanus ſi quidem presbyter petitorio nobis defleuit oblato, quod habetur γ in ſubditis, [Olim ſibi ante annos plurimos collatam presbyterii dignitatem, quam re vera immaculati corporis iudicio † ſuſcepiſſet; ſed nuper propter prouinciæ vaſtitatem (quã Thuſciæ præ omnibus, Barbarorum † feritas diuerſa ſectantium, & ambiguitas inuexerit animorum) dũ imminẽtes gladios euadere fugæ præſidio niteretur, acutis ſudibus occurrentia ſibi ſepta tranſiliens, inferiores [b] partes corporis inſeruiſſe ſuggeſſit, quæ vix adhibita curatione biennio potuiſſent obſtergi †.] Et ideo frater chariſſime ſupradicto locum ſuum, dignitatemque reſtitue, quatenus ſacroſancta myſteria, ſicut conſueuit, exerceat. Neq; enim conuenit, ob hoc auferri ante ſuſceptum ordinem, in quo poſtmodum [c] in inualitudinem corporis caſu probatur faciente collapſus.

Anſel. l. 7. c. 39. Iuo p. 6 c. 107. Pann. l. 3. c. 55. Poly. l. 2. tit. 38.

† *in eo actu*) Iuo.

† *al. indicio.*

† Adde cui de iure dicantur barbari. no. glo. in proœ. inſti. §. quæ verb. barbaræ gentes.

† *al. abſtringi.*

γ Quod habetur.] *Sic eſt emendatum ex Anſelmo & antiquis codicibus Gratiani. Nam hac eſt uſitata forma in epiſtolis Romanorum Pontificum, vbi propria verba petitionem ſubiungunt. Antea legebatur:* quod habetur.

1 *Hoc autem non de omnibus membris intelligendum eſt. Qui enim oculum caſu amiſerit licet deſit voluntas; tamen ſacerdotium adipiſci non poſſunt.*

Vnde Gelaſius † ſcribit Rufino epiſcopo.

† *al. Pelagius.*

¶Non ſunt præſtanda iura ſacerdotij cui oculus erutus eſt. Cap. XIII.

SI euangelica admonitio iracundiã nec vſque ad verbũ furẽtem proſilire permittit, ut ſi Racha fratri ſuo quis dixerit, reus ſit gehẽnę ignis: quali putamus pœna plectẽ

Polyc. ibidem. Anſ. l. 11. c. 169. *Matth. 5.*

SI euangelica.] CASVS. Quidam diaconus ad tantam iracundiam quendam ſacerdotẽ prouocauit, ꝙ ille ſacerdos nõ ſolum percuſſit diaconum ſuſte, ſed etiam

epiſcopus Papæ ſignificauit. præcipit ergo Gelaſius Papa, vt presbyterum detrudat in monaſterium: & loco eius aliũ ordinet, nec diaconum in ſacerdotẽ promoueat quia

quia ſacri canones nullum caſum in monoculo excipiunt, vt promoueri poſſit, nec ei prodeſt, ꝙ oculum inuit amiſit: maxime cum ad tantam iracundiam ſacerdotem prouocauerit, vt ille officium, & iſte promouendi facultatem amitteret.

bijs uel canonia regulari, & hoc probat p ca. Vrbani, quod ſolum. cap. continet ius commune. Secunda ibi, [Sed hoc.] Tertia ibi.] Contra] Ioan de Fan.

CASVS. Hic intitulatur. 56.diſt. in qua agit Gratianus de filijs. presbyterorum, & oſtendit qui eorum promoueri poſſunt, & qui non, allegando pro vtraque parte, & ſolutionem ponendo.

a ſimi-

dum eſſe, qui nõ ſolum pugno impie percuſſit in leuitici hominem officio miniſtorio ſeruientem; ſed quaſi nõ ſufficeret ad cædẽ manus, ita (inſtigante ſe diabolo) raptus eſt ad iracundiam, vt fuſte non ſolum percuteret, ſed ẽt erueret oculum fratris? Et quamuis huiuſmodi exceſſus grauiori eſſet pęna plectendus; bene tamen fraternitas tua facit ab officio eum presbyterij remouere. Hoc tamẽ ſolicitudinis tuæ ſit, vt locum ei pœnitẽtiæ cõſtituas, & in aliquo eum monaſterio retrudas, laica tantummodo ſibi communione conceſſa. In loco autem illius alium te neceſſe eſt ordinare presbyterũ. Nam illi, cui erutus eſt oculus, non poſſunt ſecundum canones ſacerdotij iura concedi. Neque enim aliquid ei prodeſt, quòd oculum inuitus [a] amiſit; cum nec volens quiſquam oculũ amiſiſſe credẽdus eſt; nec ſanctiſſimos canones aliquem caſum in amiſſione oculi, qui ad ſacerdotium adipiſcendum non impediret, ſuis excepiſſe [b] regulis inuenimus. ſed hoc tãtummodo ad ꝓhibitionem ſuffeciſſe videmus patribus, vt qui careret oculo, ſacerdotij officium adipiſci nõ poſſit. Sed nec illi vllatenus quaſi in compẽſationem iniuriæ [c] ſacratus ordo concedi poterit; qui ad tantam ſacerdotem proprium potuit iracundiam prouocare [d], vt & ille officium, in quo erat, amitteret, & iſte prouectus ſui perderet facultatem.

Iuo p.6.c.115.

e ¶ Presbyterorũ] de legitimis filijs nõ eſt dubium quin licite promoueantur. infra ead. §. cum ergo. ſed illegitimi non: ſi tamẽ ſint in monaſterijs, vel canonijs regularib. licite promouentur, vt inf. eo. c. 1. & ext. eo. c. 1. et c. ad abolẽdam. quia ingreſſus monaſterij tollit irregularitatẽ 2. vt 16. q. 1 legi. 16 q. vlt. ca. vlt. et in auth. de monachis in prin. coll. 1. Licet quidã cõtrariũ dicant, & dñt, ꝙ religio circa eos nõ plus operatur, niſi ꝙ facilius cũ eis diſpẽſatur arg pro eis. 55. diſ c. priſcis. & 50. diſtin. c. ſi. ille. Et dico epm poſſe diſpenſare circa tales, vt ext. eo. veniens. & ca. ex tranſmiſſa 3. ſed ſolus Papa diſpẽſat cũ eis in epatu, vt extra de elect. innotuit. Dicunt tñ quidã, ꝙ circa paternas eccleſias immediate habẽdas ſol9 papa poſſit diſpẽſare, arg. ex. eo. ex tua 4. ꝙ non credo, per illã decr. veniens lo. Sed certe ſolus Papa diſpenſat in hoc caſu, vt extra eod. c dilectus filius: & extra eod c. vlt. vbi de hoc traditur B.

Filij presbyterorum duplices ſunt.

2 Arg. contra extra q cler. uel uouentes. ca. 2. & de apoſt. ca. 2. vbi de hoc: & ibi videas.

3 Innoc. intelligit iſtã decr. de diſpenſatione Papæ. Aliq cõtra eo. ti. conquerẽte. Archid.

4 Dicas ſecundũ Rayne. & Hoſt. ꝙ in talibus eccleſiis poteſt epiſcopus diſpẽſare cum filio illegitimo, ut probatur in hac decr. ex tua. cum ibi reſpondeat ad conſultationẽ. Arch.

DISTINCTIO LVI.

P Resbyterorum [e] *etiam filij ad ſacra officia non ſunt admittendi.*

Vnde Vrbanus Papa ſecundus, ait.

In conſilio Claramontenſi, c. 25. & Melphitenſi, & in conſilio Inno. 2. c. 19. Setẽtia eſt in conc. Lateran. ſub Alex. iij. p. 19. c. 2. Ex decret. Gregor. 7 & Vrbani 2. Anſ. l. 6. c. 150. Iuo p. 6. c. 41. o. Pann. l. 3. c. 51.

¶ Filij presbyterorum à ſacris prohibentur officijs. C. I.

PResbiterorũ [f] filios [g] à ſacris altaris miniſterijs remouemus; niſi aut in cœnobijs [h], aut in canonijs religioſe probat, fuerint conuerſati.

a ¶ Inuitus.] Arg. eſt ad qõnẽ, ꝙ ſi ſponſa eſt oppreſſa à ſponſo, nõ poſſet 1. intrare religionẽ, quia non prodeſt ei, ꝙ inuita eſt paſſa. Quid de hoc ſit, in quæſtionibus dixi B. Dic, ꝙ ingredi poterit non obſtante corruptela: quia non debet eſſe melioris conditionis malus quàm bonus. nã nemo ex ſuo dilicto, &c. vt ff. de reg. iur non fraudatur. tamen qui oculum amiſerit, remanet tutor, vt C. de excuſa. tuto. frater tuus.

b ¶ Excepiſſe.] Arg. quod vbi canon non excipit, nec nos excipere debeamus 2. q 5. conſuluiſti.

c ¶ Iniuriæ.] Quia pęna vnius non debet conuerti in præmium alterius ff. ad Sylla l. ſi ſequens. ff. ꝙ met. cau. ſicut in exceptione §. Pedius.

d ¶ Prouocare] Grauius delinquit qui me ad iracundiam prouocat, quàm ego. C ad l. Iul. de vi priua. quoniam. & 23. q 5. c. ſi homo.

PResbyterorum.] Hęc diſt. diuidiť in tres partes. In prima parte probat, qđ nullus illegitime natus promouetur, niſi in cœno-

PResbyterorum. CASVS. Quæſitum fuit an filij preſbyterorum ſint promouendi? Et rñdet, non, niſi in monaſterio vel regulari canonia fuerint conuerſati.

f ¶ Presbyterorum.] Idem de diaconis & ſubdiaconis, quia non eſt alia cauſa prohibitionis, niſi quia timentur in eis exempla paterni criminis. vt 6. q. 1. ſi quis cũ. & etiam propter odium paternum, vt 15. q. vlt. cũ mulier. & 24. diſt. quando.

g ¶ Filios.] Sed nunquid hoc ad nepotes extenditur? & videtur ꝙ ſic: quia nomine filiorum nepotes continentur. ff. de verb. ſign. liberorum. & argu. ff. ad Maced. filium. Sed non eſt ita: quia odia ſunt reſtrigenda, et de pęn. diſt. 1. pœna. ff. de liber. & poſthu. cum quidã. tollitur enim vitium per ſuceſſionem. vt infr. ead. dñs. & licet ſenator non poſſit ducere illam cuius pater vel mater artem ludicrãm fecit: tamen poteſt illam ducere cuius auus, uel auia artem ludicram fecit, ut ff. de ritu nup. l. lege Iulia. §. 1.

Filiorũ appellatione nepotes cõtinentur.

h ¶ Cęnobijs.] Sed hoc ad facilitatẽ diſpoſitionis refe-

Locus non ſanctificat.

ras, ut quidam dicunt. Idem eſt vbicunque conuerſentur religioſi: quia locus non ſanctificat hominem, ut 40. diſt. non loca. nam conuerſati in monaſterijs ſæpe deteriores ſunt alijs, ut 47. diſt. quantumlibet.

b ¶ Nulla eſt.] Similis locutio: Veſtes quas geritis, ſordida lana fuit.

a ¶ ſed

2 *Sed hoc intelligendum eſt* [a] *de illis, qui paterna incōtinentiæ imitatores fuerint. Verum ſi morū honeſtas eos commendabiles fecerit; exemplis & auctoritatibus non ſolum ſacerdotes, ſed etiam ſummi ſacerdotes fieri poſſunt.*

In Pontificali.

[*Vnde Damaſus Papa ſcribit.*]

PALEA Cap. II.

OSius Papa fuit filius Stephani ſubdiaconi. Bonifaci⁹ Papa fuit filius Iucūdi presbyteri. Fęlix Papa filius Fęlicis pręsbyteri de titulo faſciolę. Agapitus Papa filius Gratiani presbyteri. Theodorus Papa fili⁹ Theodori epiſcopi de ciuitate Hieroſolyma. Siluerius Papa filius Silnerij† epiſcopi Romæ. Deuſdedit Papa filius Stephani ſubdiaconi. Fęlix enim tertius, natione Romanus, ex patre Fęlice presbytero fuit. Item Gelaſius natione Afer, ex patre epiſcopo Valerio natus eſt. Itē Agapitus natione Romanus, ex patre Gordiano presbytero originē duxit. Cōplures etiam alij inueniūtur, qui de ſacerdotibus nati Apoſtolicæ ſedi præfuerunt.

† al Homiſda.
Iuo in prolo.
Pann in prologo .c. 30.& lib.3.c.52.

¶ *In nullo vetuſto Gratiani codice adſcribitur hic nomē Paleæ: In decimo Vaticano, & alijs quibuſdam habetur coniunctè cū verbis ſuperioribus Gratiani. à verſ.* Fęlix enim tertius, *vſque ad finem. In alio autem ſatis etiam emēdato iſta eadē cohærēt cum ſuperioribus; ſed poſt illa verba,* ex patre Gordiano presbytero originē duxit, *ſequitur:* vnde Damaſus Papa ſcribit. Deuſdedit Papa filius Stephani ſubdiaconi, Bonifacius Papa filius Iucūdi presbyteri, Fęlix Papa filius Fęlicis presbyteri de titulo faſciolæ, Agapitus Papa filius Gordiani presbyteri, Theodorus Papa filius Theodori epiſcopi de ciuitate Hieroſolyma, Siluerius Papa filius Hormiſdæ epiſcopi Romæ. Complures etiam, &c. *Nec vero magnopere mirandū eſt hæc omnia ex Damaſo citari, q vixit ante iſtos, qui hic enumerātur. Liber enim qui Pōtificalis dicitur, vbi hæc ſcripta ſuis locis leguntur, à Damaſo captus eſt ſcribi: ideoque licet ab alijs multa deinde ſint addita, retinuit tamē primi auctoris nomen: Iuo quidē etiā fere iſta refert ex Geſtis Romanorum Pontificū. Omnino partem aliquam huius capitis, ſaltem illam, quæ in decimo Vaticano habetur, ab ipſo Gratiano ſcriptā eſſe conſtat ex verbis Gratiani in extremo præcedente capite, & capite penultimo huius diſtinctionis. Auctor vero Paleę, dum vnum per ſe caput conficere voluit, ordinem perturbauit, præſertim in repetitione Fœlicis tertij, & illud Oſio temere adiunxit, quod nulli Romanorum Pontificum nomen fuit.*

Hinc Auguſtinus ait libro de bono coniug. cap. 16.

¶ Vitia parentum, filijs non imputantur. Cap. III.

Sent.4.diſt.33. in fine 32.q.4. ſicut, §. vndecunque.
Iuo in plogo. & p.6.c.415.
Pann. in prologo. c. 29.

VNdecumque homines naſcātur, ſi parentū vitia nō ſectentur, & Deū rectè colāt; honeſti & ſalui erūt. Semen enim hominis ex qualicunque homine, Dei creatura eſt, & eo male vtentibus male erit, nō ipſum aliquando malum erit. Sicut autē boni filij adulterorū, nulla [b] eſt

SED HOC. Hæc eſt ſecunda pars huius diſtinctionis in qua probare vult, ꝙ ſi boni fuerint, non nocent illis natales parētum. & hoc vult probare per 8. auctoritates. Ioan. de Fan. CASVS. Dicit Gratianus, quòd ſupradicta intelligunt de filijs ſacerdotum, q paternam incontinentiam imitantur. Sed ſi ſunt bonæ uitæ, non ſolum ſacerdotes, ſed etiam Papæ fieri poſſunt. Qđ probatur exēplo Bonifacij, & Fœlicis, & Agapiti, & multorū aliorum, qui fuerut filij ſacerdotum, & tamen ad ſummum ſacerdotium ſunt pmoti.

a ¶ Sed hoc intelligendum eſt.] iſtud ſpectat ad principiū capituli.

OSius.] Aliàs Oroſius. Omnia iſta exempla intellige de his, qui laicali ſtatu, vel minoribus ordinibus orationibus parentum ſuſcepti ſunt: quādo ſuis parentib. licebat uti vxoribus ſuis infra eo. cum ergo. Archi.

VNdecunq.] CASVS. Ab hoc loco vſque ad [§ Contra.] Probat Gratianus peccata parentum filijs non imputari. eſt ergo caſus iſtius cap. talis. Duæ q̄ſtiones factæ fuerunt Auguſt. Prima fuit, an peccata parentum filijs imputentur. Et reſpōdet, ꝙ non ſi paterna uitia non ſequantur. Semen enim hominis ex quocunq; homine bonum eſt, & Dei creatura eſt. Secunda fuit, an mali filij coniugatorū nuptias vituperent, & reſpondet ꝙ non: ſicut nec boni filij adulterorum eos ab adulterio excuſant.

a ¶ Sic mali filii.] Nota ꝙ bonū pcedens non excuſat malum ſequens: nec bonū ſequens purgat malum præcedens, vt 23.q.5.ſi legentes. & 14.q.5. forte & cap. neque. Sed verum eſt, ꝙ non nocet delictum patris filio quantum ad vitam æternam, nocet tñ quo ad ordines item quo ad ſucceſſionem, vt 6. q. 1. ſi quis cum. item quo ad alias pœnas, vt 1. q 4. §. item peccato. Mitius tamen loquitur lex de illis qui ſpurii ſunt, ꝙ non obſtet eis hoc, quin poſſint eligi ad decurionatum, quia non eſt impedienda dignitas eius, qui nihil admiſit 3, vt ff. de duco ſpurii. in prin. & l. generaliter. §. ſpurios. & Boetius: quid genus aut proauos, &c. & Iuuenalis.

Tolle tuum Hannibalem. Malo pater ibi Terſites, dummodo tu ſis Æacidæ ſimilis, Vulcaniaque arma capeſſas: Quam te Terſite ſimilem producat Achilles.

¶ al. adulteriorum) orig.
Ad illa verba, *Iudas aūt genuit, &c.*

defenſio adulterii †, ſic mali filii [a] coniugatorum nullum eſt crimen nuptiarum.

Item Ioannes Chryſoſtomus homilia tertia in Matthæum.

¶De eodem. Cap. IIII.

Sent. ibidem. Iuo p.6.c.414.

NVnquam de vitiis erubeſcamus parentum, ſed vnum illud quæramus α, & amplectamur, virtutem videlicet. Huiuſmodi enim etiam ſi alienigenam quis habeat matrem, etiam ſi fornicatione pollutam, vel quolibet huiuſmodi decore ſordidatam; nihil tamen de eius aut vilitate fuſcabitur, aut crimine polluetur. Quod ſi fornicatorē ipſum ad meliora conuerſum nequaquam prior vita commaculat, multo magis ex meretrice natus, & adultera ſi propria virtute decoretur, parentum ſuorum nō decoratur opprobriis. *Item infra.* ¶Non eſt omnino nec de virtute, nec vitio parentum aut laudandus aliquis, aut culpandus: nemo inde vere aut obſcurus aut clarus eſt: immo etiam (ſi quiddam a communi β opinione abhorrens dicendum eſt) neſcio [b] quomodo ille magis reſplendet qui ex parentibus [c] a virtutibus prorſus alienis, ipſe tamen fuerit virtute mirabilis.

α ¶Quæramus.] *In verſione, quæ nunc vulgata eſt legitur,* atq; omnibus ſtudijs aſſequamur nobilitari propriarum honorē virtutum. *Græce integer locus ita habet*, παιδεύων καὶ ὑμᾶς διδάσκοντων μηδέποτε ἐγκαλύπτεσθαι ἐπὶ τῇ τῶν προγόνων κακίᾳ, ἀλλ᾽ ἓν μόνον ἐπιζητεῖν τὴν ἀρετήν.

β ¶Si quiddam a communi] *Sic eſt emendatum ex Græco* εἰ δὲ χρή τι καὶ παράδοξον εἰπεῖν. *Antea legebatur, quemadmodum fere & in vulgata verſione, & apud Iuonem,* vt conſideratius aliquid dicamus, aut expreſſius.

Item Hieronymus in epiſtola ad Pammachium contra errores Ioannis Hieroſolymitani.

¶Non parentum, ſed propria culpa quemque condemnat. Cap. V.

Iuo p.6.c.413.

NAſci de adulterio, non eſt eius culpa, qui naſcitur, ſed illius qui generat. Quomodo in ſeminibus non peccat terra, quæ fouet; nō ſemen, quod in ſulcis iacitur, non humor & calor, quibus temperata frumenta in germen pullulant; ſed verbi gratia, fur & latro, qui fraude & vi eripit ſemina; ſic in generatione hominū recipit terra, ideſt vulua, quod ſuum eſt [d], receptum confouet, confotum corporat, corporatum in mēbra diſtinguit, & inter illas ſecretas ventris anguſtias Dei manus ſemꝑ operatur idemq; eſt corporis creator & animæ. Noli deſpicere bonitatē figuli tui, q̄ te plaſmauit, & fecit, ut uoluit. Ipſe eſt Dei uirtus, & Dei ſapiētia, q̄ in utero uirginis ędificauit

Eccle.33.
1.Cor.1.
2.Iud.11.

NVnquam.] CASVS. Dicit Io. Chryſo. quod nunquā filius debet erubeſcere de vitiis parentum, dummodo ſit virtuoſus. Nam quācumcūque quis matrem habeat vilē & pollutam, nūquā de eius vilitate obfuſcabit vel polluet: qa ſi fornicatrix, vel fornicator poſt pœnitentiā ex vita nō maculatur, multo minus maculatur filius de meretrice natus, ſi virtute propria decoratur: imo magis laudandus eſt quam natus ex bonis & nobilib. parētibus, ſi malitiam ſequatur, & malus ſit.

b ¶ Neſcio.] Hoc vult dicere, ꝙ ille, q natus eſt ex parentibus prorſus alienis a virtutibus, dum tamen ipſe ſit bonus, melior eſt quam ille q natus eſt de bonis parētibus, licet ipſe etiam ſit bonus 2.

c ¶Parentib.] ideſt ratione parentum.

2 Magis.n. admirabilis eſt, qui exēplar non habuit, & bonus eſt: quā qui habuit, & bonus eſt. arg. 96. diſt. in ſcripturis. Ac clud.

NAſci.] CASVS. Rufinus natus fuit ex adulterio, & iō deſpiciebat creatorem, qui ſic eū formauerat, & culpabilem & peccatorē ſe propter hoc reputabat. Sed Io. Chryſoſtomus, ſcribit cōtra eum, & docet, ꝙ propter hoc non debet deſpicere Dominū, nec ſe peccatorē reputare quia nō ipſe, ſed qui eum de adulterio generauit, peccauit, ſemine abutēdo: ſicut nec peccat ſemē, quid in ſulcis naſcitur, ſed peccat fur qui rapit: & conſolatur eum duobus exemplis ſ. Iepte, qui licet fuerit filius meretricis, tñ ſāctus fuit Et exēplo Eſau, qui licet natus fuerit de legitimo coniugio, tamen malus fuit & peſſimus.

d ¶ Quod ſuum eſt.] Mulieres enim ad hoc natura genuit, vt partus ederent 3, vt C. de indict. vidui. l. 2. & pudor eſt fœminis nuptiarum præmia non habere, ut 32.q.2. pudor.

Mulieres ad quid prōducuntur.

3 Et eſt maximum in mulieribus concipere & c. ff. de ędil edi. quęritur. §. 1.

ſibi domum Iepte inter viros ſanctos [a] Apoſtoli voce nu meratus meretricis eſt filius. Sed audi. Eſau de Rebecca, & Iſaac genitus hiſpidus tam mente, quam corpore, quaſi bonum triticum [b] in lolium; auenaſque degenerat: quia non in ſeminibus, ſed in uoluntate naſcentis cauſa uitiorum eſt atque uirtutum.

Item Auguſtinus contra Fauſtum, lib. 22. c. 64.

¶ Iniquitates parentum filijs obeſſe non poſſunt. Cap. VI.

SPonſus [c] ille, qui uocaturus erat ad nuptias bonos & malos, ſuis congruens inuitatis, naſci etiam uoluit de bonis & malis: quo exemplo diſcant fideles parentum ſuorum iniquitates ſibi obeſſe non poſſe.

Matth. 22.

¶ *Apud B. Auguſtinum, lib. 22. contra Fauſtum, c. 64 ſic legitur,* Fideles enim eius uenturi ex omnibus gentibus, etiam exemplo carnis ipſius diſcere debuerunt, parentum ſuorum iniquitates ſibi obeſſe non poſſe. Proinde ſponſus ille ſuis congruens inuitatis, qui uocaturus erat ad nuptias bonos & malos, etiam naſci voluit de bonis, & malis. *Et ex his cōpoſitum eſt hoc caput.*

Item Gregorius ad Columbum epiſcopum Numidiæ, lib. 10. epiſt. 8.

¶ Non aliena culpa, ſed propria aliquem ab eo, quo fungitur, deiicit gradu. Cap. VII.

SAtis peruerſum [d], & contra eccleſiaſticam probatur eſſe cenſuram, ut fruſtra pro quorūdam uoluntatibus quis priuetur, quem ſua culpa, uel facinus ab officio, quo fungitur gradu, non deiicit.

Item Hieronymus.

¶ Ex adulterinis nati coniunctionibus a ſacerdotio non prohibentur. Cap. VIII.

DOminus noſter Ieſus Chriſtus uoluit non ſolum de alienigenis, ſed etiam de adulterinis commiſtionib. naſci nobis magnam fiduciam præſtans, ut qualicunque modo naſcamur dum tamē eius veſtigia imitemur, ab ipſius corpore non ſeparemur, cuius per fidem membra effecti ſumus. Et ſicut ille uerus eſt pontifex ex adulterinis natus coniunctionibus, ita qualicunque ordine natus ſit aliquis tantum † ut perfectam fidem habeat, & quod fide tenet, operibus impleat, ſitque litteratus, & uir unius uxoris, nequaquam a ſacerdotio [e] repellitur [f]. Iudas enim

Anſ. l. 6. c. 149. Poly. l. 2. tit. 31.

† *al. tamen.*

a ¶Sanctus.] Tamen in hoc non fuit ſanctus, ꝙ temerarium iurām voluit ſeruare, vt 22. q. 4. vnuſquiſque. ADDITIO. Ibi inuenies hanc hiſtoriam, ſecundū Hu.

b ¶Triticum 24. q. 1. quoniam vetus.

SPonſus.] CASVS. Dr in hoc c. ꝙ Chriſtus, qui quotidie vocat bonos & malos ad nuptias ſuas naſci voluit ex bonis & malis parētib. vt eius exemplo diſcamus, vitia parentum nobis non obeſſe.

Eccleſia eſt Chriſti ſpōſa, & non vxor.

c ¶Sponſus.] Eccleſia vocatur ſponſa Chriſti: quia adhuc per delictum ſeparari * poteſt ab ipſo, ſicut ſpōſa a ſponſo ante cōſummatum matrimonium, ſed in futuro ſæculo dicetur vxor, quæ modo ſponſa dicitur. 7. q. 1. ſicut vir.

* *Non tota, ſed in partib.*

SAtis.] CASVS. Quidam epiſcopus volebat priuare quoſdā clericos officio & beneficio propter peccata parentum. Sed dicit Greg. ſatis eſſe peruerſum, vt deijciatur ab officiis vel gradu, quē propriū facinus, vel culpa non deiicit.

d ¶Satis peruerſum] Iſtud e intelligitur de iā promoto, talis enim pp delictum alterius nō priuatur iure ſuo. non enim priuādus eſt quis iure ſuo, niſi pro grauiſſimo delicto, vt 16. q. 7. inuentum. & 74. diſtin. geſta. excipiūt quidam caſum in eo, qui ignoranter adeptus eſt beneficium pecunia patris, vt 1. q. 5. cap. 1. Sed illud iō perdit quia furtiuū eſt. Sed quid ſi pater cōmiſit crimen leſæ maieſtatis, nonne filius priuandus eſt beneficio, cum ſit infamis factus? vt 6. q. 1. ſi qs cum. & infames promoti etiam deiiciūtur, vt 6. q. 1. iſames. Nō, quia cum clericus ſit, eſt a iuriſdictione principis exemptus † vt 96. diſt. duo. 2. q. 4. §. eoō tra. in fi. Itē fallit illud extra de eccle. ædi. adi. ad audiētiam a. & ext. de cle. ægro. c. 2. vbi quis ſine culpa, priuatur iure ſuo: hoc tamen ſcias, ꝙ multoties quis punitur ſine culpa, ſed non ſine cauſa. vt extra vt lit. nō conteſt. quoniam. ſupra 34. diſt. ſi cuius vxorem.

Patris delictum etiam grauiſſimū non tollit filio beneficium.

† Exēptum idē Alber. l. quiſquis. C. ad leg. Iul. maieſt. Lud. Ro. ſin 526. Ang. tracta. male. verbo [illegible]

DOminus noſter.] CASVS. Hiero. fuit interrogatus an ille qui naſcitur de adulterio, repellatur a ſacerdotio, Et reſpōdet ꝙ nō, ſi eſt bonæ vitæ. & hoc probat exemplo Chriſti; qui naſci voluit de adulterinis commiſtionibus & alienigenis, dans nobis fiduciam vt vndecunque naſcamur, ſi boni erimus, quod non repellimur a ſacerdotio, & quod Chriſtus natus fuerit de adulterinis commiſtionibus probat per genealogiam, incipiens a Iuda Patriarcha, qui cum Thamar nuru ſua inceſtum & adulterium commiſit, & ex illa generatione plures nati ſunt, poſt quos Dauid, ex quibus Chriſtus originem duxit

dito in ma patria col. 7. Gen cap. [illegible] cōmiſſi. de har. in 6. lz. c. cum laicis de in pa. ſed Ioa. Imo. in prin. ſo. m. Phi. Franc. Felicis. §. ſi quis. in glo. ver. Pontificalē, de pœnis in 6. & Præpoſ. hic dicunt gl. d ſe veram in maieſtate [illegible] porali ſec[illegible] in eccleſia[illegible] ca idē Hēa[illegible] Bohic in c. vergētis, de hæret.

e ¶A ſacerdotio.] Nō intelligas, ꝙ ipſo iure poſſit promoueri: ſed hoc ideo dicit: quia eps tenetur in hoc caſu diſpenſare, quia diſpenſatio quandoque eſt debita, vt dixi 50. diſt. vt conſtitueretur.

Filii ſacerdotum an ſint ſerui eccleſiæ.

f ¶Repellitur.] Sed nonne filii ſacerdotum ſerui ſunt eccle-

ecclesiæ, vt q. 13. q. vlt. cũ multæ. qualiter ergo promo-ueatur non adepta libertate? Sed dic, quòd illud loquitur de his, qui quaſi legitimè & ſolenniter ducunt 1. Vel derogatum eſt ei contraria conſuetudine. 4. diſt. §. leges.

teas imagines, & alias ſibi nocendo.

a ¶Fraterna diſcordia.] Quam habuit contra Iſaac. 32. q. 4. recurrat.

b ¶Poteſtas.] Hanc olim habuerunt poteſtatem mulieres, vt de licẽtia, vel ptãte ipſarũ viri poſſent accedere ad ancillas ſuas 2, & filii ita nati dicebãtur potius filii dñæ q̃ ancillæ: ſed erat legalis filius dominæ, & carnalis filius ancillæ. ita ſecundũ legem Moſaicã mulieres poterant adoptare filios 3. ſed ſecundum legem Iuſtiniani non poſſunt, niſi filii eius ſint in acie amiſſi, vt Inſtit. de adop. §. fœminæ.

CONTRA. Hæc eſt tertia pars huius diſti. in qua probat contrariũ eius quod præmittitur. Ioa. de Fan.

CASVS. Haſtenus probauit q; peccata parentũ filiis nõ imputantur. Nũc vult probare cõtrarium per ſequens cap.

Scilicet vt uxores, non concubinas, & ita et intelligitur. ... d. quidã m Vincen. Goff. & Inno. qui ita o. extra de cohabi. cler. & cap. 2. De hoc no. 23. diſtin. eos. Arch.

2 Vt 32. q. 3. dixit.

3 Adde ſacerdotes habere idẽ ius cum mulieribus. nota. in l. 2. §. Iud. & in l. ſi pater. §. fi. & in l. ſi arrogator, penu. de adop.

Iſmael. Gen. 16. / Ruth. 4.

patriarcha concubuit cum Thamar nuru ſua, & ex illo concubitu nati ſunt Phares, & Zaran. inde poſtea Salmon, qui fuit dux in deſerto: inde Obeth a; inde quoque Booz, inde poſtea Ieſſe, qui fuit pater Dauid. Ex illa ergo progenie origo ducitur Chriſti, qui verus ſacerdos eſt: ideoque ſi filii eius ſumus, quæ ipſe fecit, nos imitari debemus.

a ¶ Inde Obeth.] *In primo capite Euangelij S. Matthæi, Booz dicitur genuiſſe Obeth.*

Item Auguſtinus de vnico baptiſmo contra Donatiſtas, lib. 1. c. 15.

¶A populo Dei non ſeparat aliquem materna conditio, ſed propria culpa. Cap. IX.

Iuo p. 8. c. 61. / Pann. l. 6. c. 41.

ISmael, vt ſepararetur a populo Dei, non obfuit mater ancilla, ſed obfuit fraterna diſcordia a: nec profuit poteſtas b vxoris, cuius magis filius erat; quia per ipſius iura coniugalia, & in ancilla ſeminatus erat, & ex ancilla ſuſceptus.

3 *Contra Bonifacius martyr ſcribens Echeldobaldo Regi Anglorum.*

¶ Vitia parentum etiam ad poſteros transferuntur. Cap. X.

Iuo p. 8. c. 224.

SI gens Anglorum (ſicut per iſtas prouincias diuulgatum eſt, & nobis in Francia, & Italia improperatur, & ab ipſis paganis improperium eſt) ſpretis legalibus connubiis, adulterando, & luxuriando ad inſtar Sodomiticæ gentis fœdam vitam duxerit; de tali commiſtione meretricum æſtimãdum eſt degeneres c populos, & ignobiles, & furentes libidine fore procreandos, & ad extremum vniuerſam plebem ad deteriora, & ignobiliora vergentem, & nouiſſimè nec in bello ſæculari fortem, nec in fide ſtabilem: & nec honorabilem hominibus, nec Deo amabilem eſſe venturam: ſicut aliis gentibus Hiſpaniæ, & Prouinciæ, & Burgundiorum populis contigit: quę ſic a Deo recedentes fornicatæ ſunt, donec iudex † omnipotens talium criminum vltrices pœnas per ignorantes legem Dei, ideſt † per Sarracenos uenire, & ſæuire permiſit d.

† al. vindex. / † al. etiam.

β ¶ Per ignorantes.] *In epiſtola B. Bonifacij martyris, (quæ vna cum multis alijs extat manuſcripta in codice ſæpe memorato bibliothecæ Dominicanæ) legitur:* per ignorantiam legis Dei, & per Saracenos, &c. *cum qua lectione concordant aliquot vetuſta Gratiani exemplaria, & fere etiam Iuo.*

ſup. ead. c. presbyterorum.

Vnde e Vrbanus in fine ſuperioris capitis diſtinguendo ſubiunxit.

SI gẽs. CASVS. Improperabat Bonifacio in Italia & Frãcia, & ẽt ab ipſis paganis, q; gẽs Anglorum ducebat fœdam vitã adulterando & fornicãdo ad inſtar Sodomiticæ gentis. Scribit ergo Bonifacius martyr Regi Anglorũ, dicẽs non eſſe mirum, ſi nuper fuit in bello deuictus: cũ ex tali cõmiſtione vilis gẽs oriat. & libidinoſa, nec Deo amabilis: & hoc probat exemplo Hiſpanorum & Prouincialiũ & Burgũdiorũ, qui tã diu fornicati sũt donec per Sarracenos puniti & deuicti fuerũt.

c ¶Degeneres] Quo ad fortitudinẽ & nobilitatem, vt 35. q. 2. quædam.

d ¶Permiſit.] Not. q; p p delictũ pmittit: Deus Iterri 4 pœnas vt 5. q. 5. nõ omnis. 19. q. 1. & tẽporis. & c. reuertimini. & 7. q. 1. ſciſcitaris.

VNDE. Iſtud vnde, ita continuatur: peccata parentum nocent filijs: vnde non poſſunt promoueri niſi in cœnobiis: vel niſi diſpenſetur cũ eis. Quod ſequitur, planum eſt vſque ad cap. apoſtolica.

4 Ad hoc 23. q. 5. remittuntur, & §. hinc notandum. & quęſt. 4. ſi quos. Arch.

ISmael. CASVS. Abraham auctoritate & licentia vxoris ſuæ, ſcilicet Saræ cognouit Agar ancillã, & ex ea genuit Iſmaelem: qui repulſus fuit a populo Dei. non ideo quia natus fuerat de ancilla, ſed quia faciebat iniuriam fratri ſuo Iſaac, compellendo ipſum adorare terreas imagines, & alias ſibi nocendo.

e ¶Vnde.] Illud vnde, continuatur ei quod dixi ſupra in illo §. ſed hoc in prin.

APoſtolica.]CASVS. In quadam eccleſia epiſcopali duo fuerunt clerici: vnus fuit electus ab eccleſia, & canonicè, qui dignior erat, altero electo ab eccleſia, & digniori obijciebatur, ꝙ erat filius ſacerdotis. Super hoc fuit conſultus Papa, qui mandat electum canonicè conſecrandũ, nõ obſtante eo quod dicitur filius ſacerdotis: ſi alias dignus inueniatur.

gitimi ſine diſpenſatione promouerentur.
QVOD AVTEM CASVS. Obijcit Gratianus ſibi in hoc §. & poſtea ſoluit dicens, ꝙ illud quod dictum eſt ſup. in c. vndecumque, ꝙ vitium originis non imputatur ſemini: videtur contrariũ ei, quod dicitur in Eccleſiaſtico.

¶ Si religioſi inuenti fuerint filij ſacerdotum, ordinentur. Cap. XI.

¶ *Rubrica huius capitis abeſt ab aliquot vetuſtis (neque enim eſt vlla capitis diſtinctio.) & præponitur ſequenti capiti, apoſto ılica.*

NIſi aut in cœnobijs; aut in canonijs † religioſè probati fuerint conſeruari. † *al. canonicis.*

Item Alexander II.

¶ De eodem. Cap. XII.

APoſtolica auctoritate præcipimus vobis, vt ſi eum, qui ab eccleſia [a] electus eſt, altero digniorem eſſe, canonicamq; eius electionem probaueritis; fulti noſtra auctoritate conſecretis. Nam pro eo, quòd filius ſacerdotis dicitur, ſi cæterę [b] virtutes in eum cõueniant, nõ reijcimus; ſed ſuffragantibus meritis conniuendo eum recipimus. Anſ. l. 6. c. 29.

Hoc autem, quod de filijs ſacerdotum dicitur, ex diſpenſatione eccleſiæ introductum videtur, & quod ex diſpenſatione introducitur, ad conſequentiam regulæ trahi non poterit.

Vnde Vrbanus Papa II. ſcribit Bartholomeo Turon. archiepiſcopo.

¶ Filij ſacerdotum non prohibentur ab epiſcopatu, ſi cęteræ virtutes in eis inueniantur. Cap. XIII.

COenomanenſem electum [c] pro eo, quòd filius ſacerdotis dicitur, ſi cæteræ virtutes in eum cõueniũt, non reijcimus: ſed ſuffragantibus meritis patienter ſuſcipimus: non tamen, vt hoc pro regula in poſterum aſſumatur: ſed ad tempus [d] eccleſiæ periculo conſulitur. Anſ. l. 6. c. 29. Pann. l. 3. c. 53.

Cum ergo [e] ex ſacerdotibus nati, in ſummos Põtifices ſupra leguntur eſſe promoti, non ſunt intelligendi de fornicatione [f], ſed de legitimis coniugijs nati: quæ ſacerdotibus ante prohibitionem vbique licita erant, & in orientali eccleſia vſque hodie eis licere probatur. ſupra c. Oſius.

Quòd autẽ vitiũ originis ſemini imputari negatur [g], videtur eſſe contrarium illi ſentẽtiæ: [Adulterorum filij abominatio ſunt Domino.] Sed ſicut ſupra dictum eſt de presbyterorum filiis; ita & hoc de filijs adulterorum intelligendum videtur, vt illi dicantur eſſe abominatio Domino, ad quos paterna flagitia hæreditaria ſucceſſione deſcẽdunt. Similiter & illud Vrbani intelligendum eſt, quod ipſe ſcribit Petronio Legionen. epiſcopo. Sapien. 3 Sed pa ulo aliter.

a ¶ Ab eccleſia.]No. quòd dicitur ab eccleſia electus, qui à maiori parte capituli eſt electus, ut extra de elect cum nobis ff. ad munici. q̃ maior. extr. de elec. cum inter. in prin.

Electus à maiori parte capituli dicitur electus ab eccleſia.

b ¶ Cæteræ.] improprie ponitur, ſic 26. diſt. deinde 1. vel nomine cæterorũ, omnes 2. comprehẽduntur, vt ff. de verb. ſig. cæterorum.

a Sic infra e proxi.
a De hoc ẽt leg. & not. 50. diſ. vt cõſtitueretur. & ſecũdum hoc dic, cæteræ, id eſt, ſi omnes, Arch.

HOC AVTEM. Dicit Gratianus, ꝙ ſupradicta cap. in quibus dictum eſt ꝙ filij presbyterorũ poſſunt promoueri, ex diſpenſatione loquũtur, nec faciunt regulam generalẽ, quod probat ſeq. cap.

Cœnomanenſẽ.] CASVS. In eccleſia Cœnomanen. electus fuit in epiſcopum quidam filius ſacerdotis: quare quæſiuit Barth. Turonẽ. archiepiſcopus, an propter hoc eum deberent repellere. Et reſpondet Papa, ꝙ non, ſi aliàs bonus eſt: non tamen uolumus vt in poſterum hæc regula recipiatur, ſed vt ad tempus neceſſitati eccleſiæ conſulatur.

c ¶ Electum.] Hodie non ſunt tales eligẽdi, ſed poſtulãdi a ſolo Papa, quia metropolitanus cum electo in epiſcopũ non poſſet diſpenſare, ut extra de electio. innotuit.

Illegitimi ſunt poſtulandi.

d ¶ Sed ad tempus.] inf. 1. q. 8 tali Ioan.

CVMERGO. Iſte §. reſpicit illũ §. ſup. ſed hoc intelligẽdũ. Et dicit Gratianus, ꝙ illi qui dicuntur ibi eſſe promoti in ſummos põtifices, intelliguntur eſſe nati non de fornicatione, ſed de coniugio legitimo: quod olim fuit licitum omnibus ſacerdotibus: nunc autem licet tantum orientalibus.

e ¶ Cum ergo.] Reſpicit primum §. huius diſt.

f ¶ De fornicatione.] Non dicis bene: quia ſi eſſent le-

ſiaſtico, ꝙ adulterorum filij abominatio ſunt Domino. Sed dicit illud ſic eſſe intelligendum, ſicut intelligitur quod ſupra dictum eſt de filijs presbyterorum, ut illi tãtum dicantur abominatio eſſe Domino, qui paterna vitia vel flagitia eorum ſequuntur.

g ¶ Negatur.] Supra ead. vndecumque.

Quia.]

QVia.] CASVS. Hoc c. intelligitur ex diſpenſatione, ſicut illud cap. Cœnoma. Petronius qui de adulterio natus eſt, fuit in epiſcopum Legion. electus qui poſt electionem ad Apoſtolicum veniens humiliter eſt confeſſus: Papa uero audiens ipſum eſſe bonæ famæ, & bonæ uitæ ab his qui ſecum erant, ipſum confirmauit in dignitate ex diſpenſatione.

ITē qui in ægritudine] CASVS. Hic intitulatur 57. diſt. in qua dī hominē in ægritudine baptizatum non promouendum.

d ¶Aegritudine.] In hac diſt. traditur, ꝙ qui baptizat in ęgritudine, non eſt promouendus: & eſt intelligendum de tali, q cū ſanus eſſet, diſtulit baptizari: ſed timore mortis petijt baptiſmū, cauſa aūt huius cōſtitutionis eſt, quia præſumitur nō verè pœnitens, qui mortis cauſa eſt pœnitēs, & ſic p̄ſumuntur peccata non eſſe ei dimiſſa: ſi tñ ſtatim moreretur, p̄ſumeret eccleſia peccata ei dimiſſa eſſe, vt de pęn. diſ. 7. nullus. & ſic eccleſia circa idem factū habet cōtrarias præſumptiones, ſed diuerſo reſpectu de conſect. di. ſtin. 3. perlatum.

Baptizatus in ęgritudine non eſt promouendus,

a ¶Sacerdotibus.] *His oſtēdit apertè Gratianus ſe in ea fuiſſe opinione, aliquando in Latina eccleſia presbyteris etiam licuiſſe vti coniugio, quod in eccleſia Græcorum & olim, & nunc permiſſum eſt. Id vero minimè ita eſſe ſuperius initio diſt. 31. eſt adnotatum. De illis vero, quos antea narrauit creatos fuiſſe ſummos Pontifices, dicendum eſt eos, antequam patres ipſorum vllo ſacro ordine eſſent decorati, fuiſſe generatos.*

¶ De eodem. Cap. XIIII.

Pann. li. 3. c. 54.

QVia ſimpliciter ad ſedem Apoſtolicam veniens humiliter peccatum confeſſus es, quod pontificij tui videbatur officium impedire; videlicet, quòd ex matre non legitima procreatus ſis, quam viuente propria vxore pater tuus cognouiſſe dignoſcitur † [a]: Nos Apoſtolicæ manſuetudinis gratia admonente, à cæteris, quæ ſacerdotium impediūt, criminibus, tam tui profeſſione, quàm fratrū teſtimonio, qui tecum ſunt, immunē te agnoſcentes, & vitam [b] tuam religioſam audientes, ab huius te peccati vinculo abſolutum in ſuſcepto ſacerdotali officio confirmamus [c].

† al. dicitur.

DISTINCTIO LVII.

ITem, qui in ægritudine [d] *conſtitutus baptizatur, presbyter ordinari non debet.*

Unde in Neocaſarienſi concilio, cap. 12. legitur.

Poly. li. 2. tit. 31. Burch. li. 4. c. 43. Iuo p. 1. c. 227. & p. 6. c. 101.

¶ Non ordinetur presbyter, qui in ægritudine conſtitutus baptizatur. Cap. I.

SI quis [e] in ægritudine conſtitutus, fuerit baptizatus, presbyter ordinari non debet. Non enim fides illius voluntaria, ſed ex neceſſitate eſt [f]: niſi fortè poſtea [g] ipſius ſtudium, & fides probabilis fuerit, aut † hominū raritas [h] exegerit.

† al. &

¶*Quod canō hic ſtatuit, videtur multo ante in Romana eccleſia obſeruatum, quemadmodū ex epiſtola Cornelij Papæ de Nouatiano patet, cuius verba relata ab Euſebio Hiſtoria Eccle. lib. 6. c. 35 iſtuc ſpectantia hæc ſunt:* Qui quidem, vbi exorciſtarū præſidio, ſpiritu illo malo eſſet liberatus, & poſt in tam grauem morbum, vt iam ferme mori putaretur, incidiſſet: in lecto, in quo decumbebat, aqua circumfuſus baptiſmū accepit: *& paulo poſt, cum de ipſius ordinatione agit, adiungit:* Qui quidem epiſcopus, nō ſolum ab vniuerſo clero: ſed etiam à

SI quis.] CASVS. Quæſitum fuit in cōcilio Neocęſarien. an ille, q eſt in ęgritudine baptizat' debeat ordinari presbyter. Et rñ. quod nō; quia fides illius non præſumitur uoluntaria, ſed metu mortis facta: ſi tamē poſtea bonę uitæ apparuerit, aut raritas hominum exegerit, poterit promoueri.

e ¶Si quis] Intellige adultus: nam pueri ab hęreticis baptizati promouentur, vt 1. q. 4. placuit.

f ¶Sed ex neceſſitate eſt.] Præſumitur. & ſic canō pręſumit hoc in deteriorē partem 2. ſimiliter 30. q. 5. aliter. Sed cū hęc irregularitas proueniat à peccato & baptiſmus tollat peccatum: quare nō tollit irregularitatē ipſius? Rñd. quia baptiſm' inducit hanc irregularitatē: vnde nō poteſt eā tollere: quia eadē res nō pōt h̄re contrarios effectus. arg. extra de bap. maiores. vltra medium, ibi: ſed hæc tāquā impoſſibilia, ſic ſup. 26. diſt. deinde. ſic eadē cauſa nō pōt parere obligationē & liberationē, vt ff de ſol. qui hominem. c. vlt.

Baptiſmus, an tollat irregularitatem.

2 Scilicet, ꝙ peccata nō ſunt ei dimiſſa: & hęc p̄ſumptio nō pōt tolli per baptiſmū: cū ſm Lau. & Io. eā inducat: ſed tollitur per aliā p̄ſumptionē. ſ. per ſequentē bonā conuerſationē, vt in c. continuz.

g ¶Poſtea.] Et ita per ſequens factum eliditur præcedens præſumptio. ſic de conſecr. diſtin. 4. tunc ualere 34. q. 1. cum per bellicam, ſic quandoque præſumptio ſequens elidit præcedentem, vt ff. de in integ. reſti. diuus.

h ¶Raritas.] Arg. ꝙ propter raritatem hominum aliqua conceduntur, vt 55. diſt. cap. priſcis. 1. q. 7. talis.

a ¶Dignoſcitur.] Arg. contra. ff. de acq hæredi. ſed & ſi de ſua.

b ¶Et vitam.] Ex quo plura fecerunt pro ipſo, & tantum unum faciebat contra ipſum, & non debuit impediri eius promotio. 28. diſt. de Syracuſanæ. & 13. diſtin. duo mala 1.

Vbi de hoc. Sed ſi aliqd eſt pro me, &c. ■ not. 31. diſt. c. 2.

c ¶Confirmamus.] Et hoc ſit ex diſpenſatione, Ioan.

licet

Vel aliter ...51.d.quæ ... aliquo ſe ... mētionē ... illiteratis ... de promo ... ſine inter ... itiis tēpo- ... ,inde ſum ... occaſio- ... ſpecialē ... onit Grat. ... ctatū de ... , docens ... les nō eſſe ... omouen- ... s ſm B.

priſcis, ꝙ nullus ordinandus eſt niſi ſeruatis interſtitijs temporum, ideo oſtendit hic, ꝙ ad inſtar ſæcularium dignitatum nullus per ſaltum eſt ordinandus 1.

SI officia.] CASVS. Quæſitum fuit an epiſcopi debeant promouere aliquos in epiſcopos vel presbyteros, qui in minorib. ordinib. non ſint examinati, vel ſine temporū interſtitiis promoti: Et rñdet Vrbanus, ꝙ non, ſed docet eſſe per ordinē aſſueſcendum, vt primo aſſueſcat in minoribus ordinibus, qui ad maiores voluerit promoueri, ne dux eſſe deſideret cum tyro prius non fuerit. Et hoc probat ad inſtar curiæ ſæcularis, vbi gradatim aliquis promouetur. Et reprehendit quoſdam epiſcopos qui quærentes pompam in multitudine preſbyterorum, ordinabant eos in locis ſolitarijs, vt eis ordines conferrent, quibus aliud conferre non poſſunt.

¶Non aſpiret ad ſummum ſacerdotium, qui eccleſiaſticis diſciplinis non eſt imbutus. Cap. I.

Anſel. l. 6. c. 28. Iuo p. 5. c. 102.

QVi eccleſiaſticis diſciplinis imbutus per ordinem non eſt, & temporum † approbatione diuinis ſtipendijs eruditus, nequaquam ad ſummum eccleſiæ ſacerdotiū aſpirare præſumat: & non ſolū in eū ambitio ineſficax habeatur, verum etiam in † ordinatores eius: vt careant eo ordine, quem ſine ordine contra præcepta Patrum crediderant præſumendum.

† *tempus.*] orig.

† *al. ordinatores eius careant.*

Idem a eadem epiſtola.

¶Ad ſacerdotale officium nullus, niſi per ſingulos gradus probatus accedat. Cap. II.

Anſel. l. 6. c. 28.

SI officia ſæcularia [a] principem locum, non veſtibulū actionis ingreſſis, ſed per ſingulos † gradus examinatis, temporibus deferunt, quis [b] ille tam arrogans, tam impudens inuenitur, vt in cœleſti militia, quæ propenſius ponderanda eſt, & ſicut aurum, repetitis ignibus exploranda, ſtatim dux eſſe deſideret, cum tyro ante non fuerit, & prius velit docere, quam diſcere. Aſſueſcat in Domini caſtris in lectorem primitus gradu diuini rudimenta ſeruitii, nec illi vile ſit exorciſtam, acolythum, ſubdiaconum, diaconum per ordinem fieri; nec hoc ſaltu [c], ſed ſtatutis maiorum ordinatione temporibus. Iam vero ad presbyterii faſtigium talis accedat, vt & nomen ætas impleat, & meritum probitatis ſtipendia [d] ante acta teſtentur. Iure inde ſummi Pontificis locum ſperare debebit. Facit hoc nimia remiſſio cum ſacerdotum noſtrorū, qui pompam multitudinis quærunt, & putant ex hac turba aliquid ſibi dignitatis acquiri. Hinc paſſim numeroſa popularitas etiam his locis, vbi ſolitudo eſt, talium reperitur, dum † parochias extendi cupiunt, aut quibus aliud præſtare non poſſunt, diuinos ordines largiuntur. Quod oportet diſtricti ſemper eſſe iudicii. Rarum [e] eſt enim omne, quod magnum eſt.

† *al. plurimos*] orig.

† *al. dum per parochias.*

a ¶Idem.] *Caput hoc antea tribuebatur Vrbano. Emendata eſt inſcriptio ex pleriſque vetuſtis Gratiani exemplaribus: habetur in eadem epiſtola.*

Item Gregorius lib. 7. Reg. epiſt. 110.

¶Cuiuslibet meriti laicus ad ſummum non aſpiret ſacerdotium. Cap. III.

Anſel. l. 6. c. 32. Poly. l. 2. tit. 1.

HOc ad nos perueniſſe nō diſſimili dignū deteſtatione complectitur, ꝙ quidam deſiderio honoris inflati, defunctis epiſcopis tonſurantur [f], & fiunt repente

a ¶Si officia ſæcularia.] id eſt, ſæculares non deferunt principem locum ingreſſis, &c.

b ¶Quis.] Nota modum argumentandi, ex quo ita eſt apud ſæculares iudices eodem modo erit apud eccleſiam. ſi. 31. diſti. tenere. &c. ſi laicus 3. q. 5. quia. 19. qō. 3. monaſteriis. ſic 12. q. 1. cū deuotiſſimā. Et eſt argum. ad quæſtionem illā, ꝙ ſi aliquis eſt legitimatus a principe, ꝙ apud eccleſiam eſt legitimus, qđ non credo, arg. ad hoc ext. q ſi. ſint legi. per venerabilem. de hoc not. 10. di. c. 1. ibi videas. Arch.

Legitimatus a principe ā eſt apud eccleſiam legitimatus.

c ¶Saltu.] Gradatim .n. deferēdi ſunt honores, vt 93. diſ. legimus, & in ſi. & ff de mu. & ho. vt gradatī. nā caſum appetit q̄ p̄ abrupta aſcenſum quærit, vt 48. di. ſicut

Gradatim aſcenditur ad honores.

d ¶Stipendia.] Nota ꝙ magis præſumitur pro illo qui plura ſtipendia hēt in eccleſia: qa is gradus cæteros antecedit, quē labor p̄lixior, & ſtipendia longiora fecerunt anteire, vt C. de off. ma. off. nemo. & 61. diſt. miramur.

Præſumitur plus pro illo qui plura habet ſtipēdia

e ¶Rarum.] Sic inf. 93. d. legimus 2.

2 Et 2. q. 7. in ſancta, & ſub hoc, & ideo cum hoc nō ſit rarum, nō eſt magnu. Lau.

HOc] CASVS. Quidam ex laicis honoris deſiderio inflāmati repente fiebant ſacerdotes, & epī: qui licet nondū didiciſſent in eccleſiaſtica militia famulari: tamēn duces eſſe volebant, & locum regiminis obtinere: qđ reprehendit Gregorius, & prohibet ne fiat.

f ¶Tōſurantē.] Arg. ꝙ nullus debet tonſurari ad hoc, vt dignitatē cōſequatur 3. vt 16. q. 7. p̄ laicos. Quid iuris ſit de hoc, ibi notaui: licet ſit arg. contra 63. d. bene Io. H. dicit ꝙ ipſa ſpes non inducit ſimoniam, dum tñ non interueniat pactio: quia ſola animi deſtinatio non inducit ſimoniā, vt extra, vt eccleſia, bene, vt noſtrum. Alii contrarium dicunt, vt arg. 8. q. 3. Attaldus. Io. & certe decretalis vī dicere, ꝙ ſola ſpes inducat ſymoniam, extra de ſymon, c. vlt.

3 Ad hoc ex. de elec cum ad noſtram. Spes vtrum inducat ſimoniam.

c. vlt. & talis ſimonia per ſolam pœnitentiã aboletur, vt ibi dicitur. hoc tamen credo. ꝙ ſpes pro honeſto ſeruitio non inducit ſimoniam.

a ¶Inculpati.] Nota, ꝙ ſemper præſumitur, ꝙ in fraudem receperit ordinem, qui ſubito recepit, licet benemeritus ſit, aliàs ſic præſumif, ꝙ libertas in fraudem data ſit q̃ñque, licet ſeruus ſit bene meritus; vt ff. qui & a quibus ma. l. 1. in fi argu. ad hoc 61. d. miramur. 1.

nus: nec aliquem faciat archipresbyterum, vel decanũ niſi ſit presbyter.

g ¶Nullus.] Hæc duo ca. dicit H. abrogata per id quod eſt inf c. pe. & vlt. ext. de ele. cum in cunctis 3. vbi dicit, ꝙ qui eſt in ſacris ordinibus, poteſt eligi in præpoſitum vel

3 §. inferiora, & in hoc facit, quod ibi de ſacro ordine nulla habetur mentio: ſed tantum de ætate, moribus & ſcientia, vt ibi p[er]miſit,

ex laicis ſacerdotes: atq; inuerecunde religioſi propoſiti † dicatum arripiunt, qui nec eſſe adhuc milites didicerũt. Quid putamus quod iſti ſubiectis præſtaturi ſunt, q antequam diſcipulatus limen attingant, tenere magiſterij locum non formidant? Qua de re neceſſe eſt, vt quãuis inculpati [a] quiſque ſit meriti; ante tamen per diſtinctos ordines eccleſiaſticis exerceatur officijs.

† al. propoſiti.

Item Cœleſtinus epiſcopis Galliarum, epiſt. ſecunda, c. tertio.

¶Non aſpiret ad ſummum ſacerdotium, qui eccleſiaſticis diſciplinis non eſt imbutus. Cap. IIII.

Burch. l. 1. c. 22. Iuo p. 5. c. 27.

ORdinatos [b] vero quoſdam, fratres chariſſimi, epiſcopos, qui nullis eccleſiaſticis ordinibus ad tantæ dignitatis faſtigium fuerint inſtituti, contra Patrum decreta, huius vſurpatione, qui ſe hoc recognoſcit feciſſe, didicimus, cum ad epiſcopatum his gradibus, quibus frequẽtiſſimè, cautum eſt, debeat perueniri, vt minoribus initiati officiis ad maiora firmentur. Debet enim ante eſſe diſcipulus, quiſquis doctor eſſe deſiderat, vt poſſit docere, quod didicit: omnis vitæ inſtitutio hac ad id, quo tendit, ſe ratione [c] confirmat [d]. Qui minime litteris operam dederit, præceptor non poteſt eſſe literarum. Qui non per ſingula ſtipendia creuerit, ad meritum ordinem ſtipẽdij non poteſt peruenire. Solum ſacerdotium inter iſta, rogo, vilius eſt, quod facilius tribuitur, cum difficilius [e] impleatur.

3 Et huc facit ar. quod ẽt in perſona probata, & exercitata non eſt permittendum, quod in ſtatutis genera lib. continetur, vt ibi dicitur. Item. 81. d. c. 1. ſecundum H.

ORdinatos.] CASVS. Quidã archiepiſcopi ex laicis & parum litteratis in epiſcopos ordinabãt quod Papæ innotuit ex confeſſione cuiuſdam eorũ: vnde præſumit Cæleſtinus alios ſimilia feciſſe: & ideo prohibet, vt ad tantam dignitatem non promoueantur, qui per ſingula non creuerint officia, & qui non fuerint eruditi. Nã prius debet eſſe diſcipulus antequam ſit magiſter, vt poſſit docere quod didicit.

Confeſſio vnius q̃ñque nocet alteri.

2 Sequuntur iſtam gl. Cy. Ale. & Imo. Mod. in l. ſi duo. ff. de iureiur.

b ¶Ordinatos.] Not. ꝙ cõfeſſio vnius nocet alij 2, quod eſt cõtra id 2. q. 5. interrogatũ, ſed hoc eſt propter cauſæ connexionẽ, vt 81. diſt. tãtis, & not. 3. q. 6. hæc q̃ppe. Vel dic, ꝙ nõ nocet, niſi quo ad præſumptionẽ, ſicut dictum vnius nocet quo ad præſumptionem, vt 46 diſt. tanta.

c ¶Rõne.] Vt prius ſit diſcipulus.

d ¶Cõfirmat.] Ideſt confirmare debet.

e ¶Difficilius.] ſup. 40. d. ante omnia.

DISTINCTIO LX.

ECce [f] oſtenſum ex parte eſt, qui poſſint ad ſacerdotij ordinẽ promoueri, & qui non. Nunc autem conſiderandum eſt, ex quibus ordinibus in archipresbyterum, vel præpoſitum, vel epiſcopum, vel archiepiſcopum ſint eligendi.

De his ita ſtatutum eſt in concilio Vrbani Papæ celebrato Aluerniç.

¶Archipresbyter, vel decanus, aut archidiaconus non niſi diaconus, aut presbyter ordinetur. Cap. I.

NVllus [g] epi-

ECce.] CASVS. Supra oſtenſum eſt qui poſſint ad ſacros ordines promoueri, & qui non. in hac vero 60. diſtinct. oſtendit ex quibus ordinibus ſit aliquis eligendus in archipresbyterum vel præpoſitum, vel epiſcopũ, vel archiepiſcopum.

Eligendus in quo ordine dẽat eſſe.

f ¶Ecce.] Hic oſtendit ex quibus ordinibus aliquis eligendus ſit in præpoſitum, vel decanum. vel archipresbyterum, vel epiſcopum, & dicit, ꝙ nullus eligendus eſt in præpoſitum niſi ſit diaconus, vel presbyter; nullus in archidiaconum, niſi ſit diaconus, nullus in decanum vel archipresbyterum, niſi presbyter, nullus in epiſcopum, niſi ad minus ſit ſubdiaconus.

NVllus.] CASVS. Prohibetur in iſto c. vt epiſcopus non faciat aliquem archidiaconum, niſi ſit diaco

vel archidiaconum. Sed ſubdiaconatus eſt hodie facer ordo. extra de ætate & qualitate, a multis. §. verum. & hoc ſatis ſuſtineri poteſt, cum acholythus etiã poſſit eligi ad prælaturam, vt extra de ætat. & qual præterea. vbi dicitur, ꝙ diſpenſatiue poteſt eligi. Vel dic ꝙ exponitur hæc dictio, ſit, ideſt, ſiat. ſufficit enim ſi talis ſit, ꝙ in breui poſſit promoueri ad iſtos ordines, vt extra de æta. & qua. præterea. non enim refert an iam ſit. an cito ſiat, vt extra de ver. ſig. ca 3. & de conſe diſt. 4. qũ. Sed quare ſtatuitur iſtud de iſtis dignitatibus, cum in epm poſſit eligi ſubdiaconus, vt inf. ead. c. vlt. Sed huius rationem aſſignat

Eccleſia parochialis poteſt conferri exiſtenti in minoribus.

Subdiaconus in epm poteſt eligi.

ſignat Gratia.infra ead diſt.§.horum.& de epo. inf. ca §.alterum.ſ.pp ordinis dignitatē In quo autem ordine debeat eſſe cantor,vel primicerius, conſuetudini relinquo.32.diſt.placuit. Licitè ergo poteſt quis in minoribus ordinibus eligi ad has dignitates: dum tamen habeat

a Epiſcopus] Supra ergo collatio archidiaconatus ſpectat ad epm 74.diſt.epiſcoporum.& 25.diſt.cap. 1 & 21. diſt.c.1.& 59 diſt.uolumus.Sed cōtra 93. diſt. legimus. extra de elect.cum in cunctis vbi dicitur, ꝙ ad canonicos ſpectat. Dic, ꝙ ad epiſcopum tantum ſpectat confirmatio,ad canonicos electio de iure: in talibus tamen cōſideranda eſt cōſuetudo, vt extra de electio cum eccleſia 2.

ſcopus [a] in eccleſia ſua, niſi diaconus ſit, archidiaconum inſtituere,nec archipresbyterum,aut decanū,niſi presbyteri [b] ſint,ordinare præſumat.Quod,vt diſtrictius teneatur,apoſtolica auctoritate prohibemus,& interdicimus.

¶ *In capitibus manuſcriptis concilij Claramontenſis habiti ab Vrbano II.(quæ non ſunt decreta ipſius concilij,ſed ſumma quadam ipſorum)in tertio hæc leguntur, quæ ad præſentem canonē faciunt:* vt nullus fiat decanus in eccleſia,niſi presbyter; nullus archidiaconus,niſi leuita.

Item Calixtus Papa.

¶ Nullus in præpoſitum,vel archi presbyterum,niſi presbyter; nullus in archidiaconum, niſi diaconus ordinetur. Cap. II.

NVllus in præpoſitum,nullus in archipresbyterum, nullus in decanum, niſi presbyter; nullus in archidiaconum,niſi diaconus ordinetur.

Concordat Eugenius II. in concil. Rhemenſi, c.6. Pann. li.3.c.140.

¶ *Et rubrica,& caput emēdata ſunt ex manuſcriptis codicibus.*

Item Innocentius ſecundus in concilio Romano,c.10.

De eodem. Cap, III.

INnouamus aūt,& præcipimus,vt nullus in archidiaconum,vel decanum,niſi diaconus ,vel presbyter [c] ordinetur. Archidiaconi uero,vel decani, vel præpoſiti, qui infra ordines prænominatos exiſtunt, ſi inobedientes ordinari [d] contempſerint,honore ſuſcepto priuentur.Prohibemus autem,ne adoleſcentibus [e], vel infra ſacros ordines conſtitutis,ſed qui prudentia,& merito vitę clareſcunt,prædicti concedantur honores.

Horum vnum propter procacitatem quorundam ſtatutum eſt,qui nomen præpoſituræ adepti,officiū contemnunt,nolentes fieri ſacerdotes:aliàs enim inane eſſet,cum etiam in epiſcopum eligi poſſint in ſubdiaconatu conſtituti,iuxta illud Vrbani a Papæ.

a ¶ Vrbani.] *In c.multis.extra de ætа.& qualit. tanquam decretum Vrbani primi citatur: Apud Iuonem vero,& in Pannormia ex ſynode Beneuentana,quæ tempore Victoris tertij, cui Vrbanus ſecundus ſucceſſit,habita fuit: Nam Vrbanus primus centum,plus minus annis Nicænam ſynodum anteceſſit.*

¶ Non eligatur in epiſcopum, niſi in ſacris ordinibus conſtitutus. Cap. IIII.

NVllus in epiſcopum eligatur, niſi in

Iuo par.5.c.72. Pann. li.3.c.5.

b ¶Niſi presbyteri.] inf 23.q.4.ſicut excellentiam. contra. ubi dicitur, ꝙ non gradus elegantior, ſed vitæ melioris, &c. Sed dic,ꝙ non tantum ordo cōſideratur, ſed ordo & meritum.

NVllus.] CASVS. Dicit Calixtus, ꝙ nullus in præpoſitum,vel archiepiſcopum, vel archidiaconū eligatur, niſi ſit diaconus, nec aliqs in decanū vel archipresbyterū eligatur, niſi ſit presbyter.

INnouamus.] CASVS. Quidā erant electi in archidiaconos,qui nō erāt diaconi: quidam in archipresbyteros, vel decanos, q nō erant presbyteri. Inn. igitr ſecundus cōfirmans antiqua decreta prohibet ne hoc de cętero fiat, & ſi qui infra prænominatos ordines exiſtētes pſumpſerint ordinari, ſuſcepto priuentur honore. Itē prohibet, ne adoleſcētibus, & in minoribus ordinibus conſtitutis, & indignis prædicti conferantur honores.

c ¶Vel pſbyter.] red de ſingula ſingulis.

d ¶Ordinari.] Cogitur ergo aliquis recipere ordinem, & ſic eſt contra hoc.74 diſtin. geſta. ſed illud ratione adiuncti ordinis.73.diſt.c ſi.

e ¶ Ne adoleſcentibus.] Intra xxv. an. 3.ut extra de elect. cum in cunctis.§.inferiora.

Archidiaconatum quis conferre poteſt.

2 Quidam dīt,ꝙ nō licèt epiſcopo eligere archidiaconū aliunde,niſi de eccleſia cathedrali, & hoc p decret. ext.de his,quę fiūt à pręla.tua, in prin ibi, aſſumatur.

Ordinem recipere cogitur quis.

3 Nec.n. ferendū eſt cū legitimā tutelā agere, C. de legit. tut l.vlt. Io, de Fant.

1 Vt extra lib.6. de æta. & quali. [illegible]

beat ætatem 1. Sed his ob. extra de elect. dudum. 1. in fi.ſi uis ſuſtinere dictum H. expone quod dicit illud c. præterea diſpenſatiuè ſ.ex diſpenſatione canonis. Non ob.cap.dudum in fi.quia poteſt intelligi de defectu tali; qui impediat promouendum ad talem dignitatem, de quo ibi fit mentio.vnde dicitur,quod acolythus poſſit eligi ad illam dignitatem, vt uidetur dicere littera ſic ſcilicet intelligenda.

HORVM CASVS. Dicit Gratianus,ꝙ illud qđ dictū eſt de clericis non promouendis in archipresbyteros, vel decanos, niſi ſint presbyteri, & in archidiaconos, niſi ſint diaconi,ſtatutum fuit ex cauſa.ſ.pp illos q pmoueri contemnebant adeptis dignitatibus. Nam ēt in epiſcopos diaconi promouentur, quod probatur ſeq.c.

NVllus in epiſcopum.] CASVS. Statuit hic Vrbanus,vt nullus eligatur in epiſcopū,niſi fuerit in ſacris

cris ordinibus conſtitutus. Sacros autē ordines dicimus diaconatum, & presbyteratum, quos ſolum legitur primitiua eccleſia habuiſſe. Subdiaconi uero neceſſitate exigente de licentia Romani pontificis, vel archiepiſcopi, ſi bonæ vitæ fuerint, poſſunt in epiſcopos eligi.

Sacerdotale.] CASVS. Brunichilda Regina Francorū faciebat laicos in epiſcopos promoueri. vnde Gregorius ipſam redarguit, & reprehendit.

f ¶Subito.] Et ita iniquè, & malè. Iniquitas.n.omnia præcipitat, vt infra de pœn.diſ.3.inter hec hircum.ſi tamen

Iniquitas omnia præcipitat.

Laicus in epm poſtulari poteſt.

a ¶In ſacris] Poſtulari tñ poteſt in epiſcopū laicus. 61.diſ. cap.Oſius.& 63 diſ. c. Valentinianus.

b ¶Habuiſſe.] Supple ſacros nā et ſubdiaconatus fuit tpe Apoſtolorum., vt 35. diſt.epiſcopus.

c ¶Romani pontificis.] Hodie licitè eligitur, vt extra de q̄ta.& qual. à multis.

Metropolitanus, an poſſit circa ordinem diſpenſare.

d ¶Metropolitani.] Sicut ergo olim metropolitanus potuit diſpenſare circa ordinem, ſic uidetur, q̄ adhuc poſſit, cum nō auferatur ei hæc diſpenſatio, ſiue iuriſdictio, argu.extra de ſent.excom.nuper. 1.

γ Et iō dñt quidam, q̄ auctoritate mētis iſtius iuris adhuc hodie poſſit diſpenſare, acolytho eadem rōne, & hanc ſententiam videtur ſequi T anc.Vinc. Gof.& B extra de ætate & qualit. a multis.

ALTERVM VERO. CASVS. Reſpicit hoc illū. §. horū vnū.ubi dictū eſt aliquē non eſſe eligendum in archidiaconū, niſi ſit diacon⁹, vel in archipresbyterum, niſi ſit presbyter. hoc fuit ſtatutū pp cōtumaciā illorū, qui ꝓmoueri nolebāt Nuc aūt dicit, q̄ alterū eſt ſtatutū pp ordinis dignitatem.ſ.vt nō eligatur in epiſcopū, niſi ſit in ſacris ordinibus.

ſacris [a] ordinibus religioſè viuens fuerit inuentus. Sacros autem ordines dicimus diaconatum, & presbyteratum. Hos ſiquidem ſolos † primitiua legitur habuiſſe [h] eccleſia: ſubdiaconos vero, quia & ipſi altaribus miniſtrant, opportunitate exigente concedimus; ſi tamen ſpectatæ ſint religionis & ſcientiæ. Quod ipſum non ſine Romani Pontificis [c], vel metropolitani [d] licentia † β fieri permittimus.

† al. ſacros.

† al. ſcientia.

Alterum vero, vt in epiſcopum, vel archiepiſcopum, niſi in ſacris ordinibus conſtitutus non eligatur, propter dignitatem ordinis ſtatutum eſt.

β ¶Licentia.] *Sic mutatum eſt ex dicto cap. a multis. Iuonẽ, & Pannormia, quamuis etiam in vetuſtis Gratiani codicibus legatur,* ſcientia.

DISTINCTIO LXI.

ITem laici [e] non ſunt in epiſcopos eligendi: ſed per ſingulos ordines prius ſunt probandi.

Vnde Gregorius Brunichildæ Reginæ Francorum, lib.7.reg.epiſt.113.

¶Sacerdotes ex laicis non ſunt ordinandi. Cap. I.

Anſel.li.6. c.77. Poly.li.2.tit.1.

SAcerdotale officium veſtris in partibus in tantā (ſicut didicimus) ambitionem perductum eſt, vt ſacerdotes ſubito [f], quod graue nimis eſt, ex laicis ordinentur.

Item Hormiſda Papa epiſcopis per Hiſpaniam conſtitutis, epiſt.3.cap.1.

¶De eodem. Cap. II.

IN ſacerdotibus eligendis curam oportet eſſe perſpicuam. Irreprehenſibiles enim eſſe conuenit, quos preeſſe neceſſe eſt corrigendis [g] *& infra.* ¶ Longa [h] debet vitam ſuam probatione monſtrare, cui gubernacula committuntur eccleſiæ.

Polyc. ibidem. Anſel.li.6.c.22.

Item eodem loco continentur.

ITem laici.] hæc diſt. diuidit in quatuor partes in quarū prima probat per xvij. auct.ſanctorū, q̄ ex laicis, licèt ſint boni, non debet creari eps. Sed a ibi, [Econtra.] Tertia ibi, ſed aliud.] Quarta ibi.[Item clerici.] Io.de Fan.

CASVS. Hic ponitur 61.diſt.in qua dr, q̄ laici nō ſunt in epiſcopos eligēdi, niſi prius p ſingulos ordines fuerint probati. & hoc ꝓbatur vſq; ad §. [His omnibus.] Poſtea probatur cōtrariū in eod. §.& ibi dat ſolutionē. Et additur ēt q̄ clerici alterius eccleſiæ non ſunt præferendi clericis de propria eccleſia benemeritis in electione. Tractatur etiam in vlt.c.de viſitatione eccl.

e ¶Item laici.] Hic oſtendit, q̄ laici non ſunt eligendi in epos, ſed poſſunt poſtulari 2. Itē oſtendit, q̄ tm de propria eccleſia facienda eſt electio Deinde oſtendit de viſitatore, q̄ nihil debet præſumere de rebus illius eccleſiæ, cui datus eſt viſitator. Et not q̄ uocat hic laicos illos, qui non ſunt ordinati, & illos qui repente ſunt ordinati, & nec iſti, nec illi ſunt eligendi. Ioan.

2 Vt inf. ea. §. his omnibus. in c.Oſius. §. ſed aliud.

men neceſſitas eſt, in anno, & dimidio poteſt laicus recipere omnes ordines; ut 77.diſtinctio. monachus.cap. ſequen.

IN ſacerdotibus] CASVS. Duo prohibet Hormiſda in hoc cap. Primum eſt, laicos in epiſcopos non eſſe eligendos, etiam ſi fuerint probatæ uitæ, & bonæ conuerſationis. probatus enim debet eſſe quis antequam eligatur, & diſcere antequam doceat. Nam reprehenſibilis & emendatus eſſe debet, qui præfertur, & orat pro ꝓpulo. Secundum eſt, quod pœnitentes ad gradum epiſcopalem aſpirare non poſſunt: nam præferens memorandi criminis labem non habet lucidam ſacerdotij dignitatem.

g ¶Corrigendis] Sic 3.q.7.iudicet & c.ſeq.

h ¶Longa] Sic ſupra 28.diſt. priuſquam.

Non

a N On negamus.] ¶ Præſtare.] Vnde non petere exemplum, ſed dare dignus erat ad idem. 16. q. 1. prædicator.

b ¶ Emendatiorē] Sic 8. q. 1. qualis. 1 q 1. c. viliſſimus.

c ¶ Humilitatis.] Quia nihil ita ſplendet in pontifice ſicut humilitas, vt 100. diſt. contra morem.

d ¶ Teſte.] Quia publica publico egēt remedio delicta vt de pœ. d. 1. §. hoc ergo. & capit. quamuis.

e ¶ Memorandi.] Et hoc propter memoriam præteriti delicti. ſi. 25. diſt. cap. vlt. & 48. diſt. c. 1. & 3. q. 4. c. 2. & ff de decu. l. vlt.

f M Iſerum eſt.] ¶ Qui nunquam.] ſup. 59. diſt. ordinatos. 2.

entifex de ... t eſſe hu- ... ilis.

¶ De eodem. Cap. III.

Anſ. ibidem.
Polyc. ibidem.

N On negamus eſſe in laicis Deo placitos mores; ſed milites ſuos probatos ſibi quærunt inſtituta fidelium. Diſcere prius quiſque debet, antequam doceat, & exemplum religioſæ conuerſationis de ſe potius alijs pręſtare [a] quàm ſumere. Emendatiorem [b] eſſe conuenit populo. Longa obſeruatione religioſus cultus tradatur, vt luceat: & clericalibus obſequijs erudiendus inſeruiat, vt ad venerandi gradus ſummā perductus, quis ſit fructus humilitatis [c], oſtendat. *& infra*. ¶ Nec tantum de laicis conſecrari inhibemus; ſed nec de pœnitentibus quidem quiſquam ad huiuſmodi gradum profanus temerator aſpiret. Satis illi poſtulanti ſit venia: qua conſcientia abſoluat reum, qui ſe peccata ſua populo ſcit teſte [d] confeſſum? Quis enim quem paulo ante vidit iacentem, veretur antiſtitem? Præferens memorandi [e] † criminis labem, non habet lucidam ſacerdotij dignitatem.

† *al. miſerādi* orig.

¶ In pleriſque vetuſtis Gratiani codicibus caput hoc coniunctū eſt ſuperiori, quemadmodum eſt in ipſa Hormiſdæ epiſtola.

Item Innocentius Papa ad Aurelium Carthaginenſem epiſcopum, epiſt. 12.

¶ De eodem. Cap. IV.

Polyc. ibid.
Anſel. l. 6. c. 34.

M Iſerum eſt, eum magiſtrum fieri, qui nunquam [f] diſcipulus fuit; eum ſummum fieri ſacerdotum, qui nunquam in vllo gradu obſecutus fuerit ſacerdoti.

Item Leo epiſcopus ad epiſcopos Africanos epiſt. 85. al. 87. c. 1.

¶ De eodem. Cap. V.

Iuo p. 5. c. 105.

M Iramur tñ apud vos per occaſionē tps impacati aut ambientium pręſumptionem, aut tumultum [g] valuiſſe popularē, vt indignis quibuſq;, & longe extra ſacerdotale meritum conſtitutis, paſtorale faſtigium, & gubernatio eccleſiæ crederetur. Non eſt hoc conſulere populis, ſed nocere, nec præſtare regimen, ſed augere diſcrimen [h]. Integritas. n. præſidentum [i], ſalus eſt ſubditorum; & vbi eſt incolumitas obediētiæ, ibi ſana eſt forma doctrinæ. ¶ Principatus, [k] autem quem aut ſeditio extorſit, aut ambitus occupauit, ēt ſi moribus, atq; actibus nō offendit, ipſius † tñ initii ſui eſt pernicioſus exēplo. Et difficile eſt, ut bono peragantur exitu, quæ malo ſūt inchoata principio. ¶ Quod ſi in qbuslibet eccleſię gradibus prudenter, ſcienterq; curādum eſt, vt in Dñi domo nihil ſit inordinatum [l], nihilq; præpoſterum; quanto [m] magis elaborādū eſt, vt in electione eius, qui ſupra

1. q. 1. c. principatus.
Polyc. ibid.
Anſ. l. 6. c. 2.
† *al. ipſo.*

Nam pec... ntem pu... ice, & c. 45 ... ſed illud. ... q. 3. ne...

M Iramur.] CASVS. Quidam archiepi quoſdā laicos in epos promouebant occaſione guerræ ſedandæ, & popularis tumultus remouendi: quare Leo Papa eos ex hoc reprehendit, dicens, quod pro nullius perſona faciendum eſt contra decreta ſanctorū patrum. Et quod archiepi hoc facere nō dēant, pbat quatuor rationibus. Prima eſt quia qui tales ſublimat, nō cōſulit populo, ſed nocet. Secūda eſt, qa qđ habet malū initium, vix eſt vt bono peragat exitu. Tertia eſt quia ſi minores ordines non dantur ſine diſcuſſione, multo minus ordo epiſcopalis eſt ſine diſcuſſione dandus. Quarta eſt, quia ſi laicus laboris inexpertus notari ſolet ambitus, ſi dignitatem appetat ſæcularē multo magis eius notari ambitus ſolet, q ambit adminiſtrationem diuinorum.

g ¶ Aut tumultum.] Arg. q non eſt deuiādum a iure communi ppter tumultum popularem, nec propter ſedandā diſcordiam, vt 62. diſtincti. docendus. 18. quęſ. 2. ſi quis abbas 8. q. 1. licet. ſic C. de pœ. l. decurionum, & argum. extra de appe. conſtitutus. argum. contra. ff ad l. Cor. de ſica. l. pen. & 28. diſtinct. de Syracuſanæ, & 11. q. 3. anteceſſor. & 50. d. vt conſtitueretur. extra de reg. iur. qui ſcādalizauerit.

h ¶ Diſcrimē.] ideſt periculum.

i ¶ Præſidentium.] ideſt, ſacris officiis deputatorum.

K ¶ Principatus.] Prima. q. 1. I principatus

l ¶ Inordinatū.] Scilicet, vt potius eligat ille q diu militauerit in eccleſia, vt inf. eo. q ā pderit, vel ēt ille qui eſt in maiori ordine cōſtitutus 3. vt 75. d. c. vl.

m ¶ Quanto.] Nota quanto res eſt maior tanto maior

a Ad idem 48. diſtinct. Sed vī ſufficere ſi per duos mēſes ſit apud magiſterium. ff. de leg. 3. ſeruis. §. ornatricib. Io. de Fan.

Ius cōe pp tumultū populi non eſt violandum.

Eligēdus ſit magis exercitatus.

a 59 d. epiſcoporum.

eſt

eſt inquiſitio facienda, vt 59 diſt. ordinatos, & 47. diſt. quantumlibet 42. diſtin. quieſcamus. & 7. q 2. cap. vlt. & eſt hoc contra illos qui dñt, ꝙ in cauſis matrimonialibus non eſt ita diſtricta examinatio facienda circa teſtes. capituli ſui vt extra de his quæ fiunt à prælatis, notuit.

a ¶ Multo.] Sic ſupra d 59. cap. vlt. & ſup. ead. in ſacerdotibus.

Quid

omnes gradus conſtituitur, non erretur? Nam totius familiæ Domini ſtatus, & ordo nutabit; ſi quod requiritur in corpore, non inueniatur in capite. Vbi eſt illa Beati Pauli Apoſtoli per ſpiritum Dei emiſſa præceptio? qua in perſona Timothei omnium [a] ſacerdotum Chriſti numerus eruditur; & proinde vnicuique noſtrum dicitur: [Manus cito nemini impoſueris, neq; communicaueris peccatis alienis.] Quid eſt β cito [b] manus imponere niſi ante maturitatem ætatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris †, ante experientiam diſciplinæ ſacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid eſt communicare peccatis alienis: niſi talem effici ordinantem, qualis ille eſt, qui non meruit ordinari? ¶ Sicut enim boni operis ſibi comparat fructum, qui rectum tenet † in eligendo ſacerdote iudicium; ita graui ſemetipſum afficit damno qui ad ſuæ dignitatis collegium ſublimat, indignum. Non. n. in cuiuſquam perſona [c] prætermittendũ eſt, quod inſtitutis generalibus continetur: nec putandus eſt honor ille legitimus, qui fuerit contra † diuinæ legis præcepta collatus. *& infra*. ¶ Merito ſanctorum Patrum venerabiles ſanctiones, cum de ſacerdotum electione loquerentur, eos demum idoneos ſacris adminiſtrationibus cenſuere, quorum omnis ætas a puerilibus exordijs vſq; ad perfectiores † annos per diſciplinæ eccleſiaſticæ ſtipendia cucurriſſet: vt vnicuique teſtimonium prior vita præberet, nec poſſet de eius prouectione dubitari; cui pro laboribus [d] multis, pro moribus caſtis, pro actibus ſtrenuis celſioris loci præmium deberetur. ¶ Si. n. ad honores mundi ſine ſuffragio temporis, ſine merito laboris indignũ eſt peruenire, & notari ambitus ſolent; quos probitatis documenta [e] non adiuuant; quam diligens, & quam prudens habenda eſt diſpenſatio diuinorum munerum, & cęleſtium dignitatum?

Anſe. l. 6. c. 35.

1. Tim. 5. inf. diſt. 78. quid eſt manus.

† *al. obedientia.*

Polyc. ibidem.

† *al. ſectatur*

† *de præuaricatione collatus.*] orig.

† *al. prouectiores.*

a † Principatus.] *In pleriſque manuſcriptis* Gratiani *codicib. legitur*. principatus, & cætera: & infra. Quòd ſi, &c. *Id autẽ factum videtur, quia inf. 1. q. 1. c principatus. citatur hic verſiculus prout notatur in gloſſa, quæ in illis etiam vetuſtis exemplaribus eſt: in quibus alia gloſſa non habentur.*

β † Quid eſt.] *Sic in ijſdem manuſcriptis legitur*. Quid eſt cito manus imponere, &c. & infra: Sic enim. *& in margine citatur*, inf. 78. quid eſt manus.

a ¶ Omnium.] Argu quod vni dicitur, ad alios extenditur, vt dixi. 38. d. ĩgnorãtia. Et arg. 32. q 7. apoſtolus, & 11. q. 1. qđ. ſi. & C. de naturali. liber. auth. itẽ ſi quis.

b ¶ Quid eſt cito.] vt 78. diſt. c. quid eſt manus, & 86. d. tanta.

Ius cõe propter perſonã non eſt relinquendum.

c ¶ Perſona.] Nota ꝙ ꝓpter perſonã [t] non receditur a iure cõi, vt hic 50. d. ex pœnitentibus, & 89. diſti. ſingula 59. diſtin. hoc ad nos. tamen quandoque receditur a iure ꝓpter perſonã, vt fuit in Auguſtino, vt 7. q. 1. non autẽ. Itẽ ꝓpter ſcandalum, qđ timetur in perſona, vt 23. q. 4. nõ poteſt. Similiter pro miſeratione, perſonę, vt 86. diſt tanta. Sed dic ꝙ ibi pſonæ fauore nõ receditur a iure: ſed ꝓpter vtilitatẽ ꝓuenientem ex perſona.

t Ideſt pp amorem perſonæ non receditur. i. nõ debet recedi ſic no. 1. q. 7. §. pro perſona.

d ¶ Pro laborib.] Nota ꝙ eo ipſo ꝙ qs electus eſt, præſumitur eſſe melior aliis, vt diſt. 49 c. 1. & diſt. 59. c. 1. & 40. diſt. c. 1. Ar. cõtra. 8. q. 1. illud.

Electio facit quem præſumi meliorẽ.

e ¶ Documẽta.] Hic mala vita probat aliquẽ ambitioſe perueniſſe ad dignitatem: ſic econuerſo merita alicuius excuſant ipſum à ambitione, vt 1. q. 1. quibuſdam [a].

a Et eſt bonũ. ſ. ad hoc quod hic dicit. 1. q. 7. ſãcimus. 1. reſponſo. C. de re. mili. adfi. Io. de Fan.

Episcopum] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod epiſcopus conſecrari non debet ſine conſcientia & iudicio metropolitani, & ſuorum ſuffraganeorum, & quod non debet eligi niſi probatæ vitæ & qui ante longo tẽpore probatus fuerit in ſermone fidei, & conuerſatione.

f ¶ Cõſtituti.] Ideſt, conſecrari. Solus. n. non debet conſecrare epiſcopũ, licet ſolus ipſum poſſit confirmare, vt 64. diſt. c. 1. & 51. di. c. vlt. cum tamẽ adſit cõſenſus

Item ex concilio Laodicenſi, c. 12.

¶ Non ſunt eligendi ad epiſcopatum, niſi quos probabilis vita commendat. Cap. VI.

Episcopum non oportet præter iudiciũ metropolitanorum, & finitorum epiſcoporum conſtitui [f] ad eccleſiæ principatũ. Nec eligantur, niſi hi, quos multo [a] ante nota probabiliſq; vita commendat; & nihilominus, ſi in ſermone fidei, & † recta operatione per ſuam conuerſationem fuerint probati.

ſu. diſ. 24. c. epiſcopi.

† καὶ τῇ τοῦ εὐθέος λόγου πολιτείᾳ.

QVid proderit.] CASVS. Cæleſtinus redarguit omnes, qui laicos eligunt vel ordinant in epos. q̃a ſi hoc fieret, nihil ꝓdeſſet clericis diu in caſtris Dominicis militaſſe: quare ꝓhibet, ne hoc de cœtero fiat, ſi contra fiat, pœnam depoſitionis minatur promouen- ſulnit. Arg. contra. 8. q. 1. ſunt in eccleſia, & 12. q. 1. habebat. 1. Sed dic quòd ſperare poteſt, dum tamen nō principaliter ad hoc ſeruiat, vt 77. diſtin. in ſingulis. & 1. q. 1. qui epiſcopatum.

b ¶ Alienum.] Id eſt, alijs debitum: ſic ſupra 13. diſtin. c. 1. ff de adop. l. ſi.

1 Itē argu. contra extra de elec. cum ad noſtram. ibi de hoc. et adde quod not 59. diſt. hoc ad nos. Arch.

Item Cæleſtinus ad epiſcopos Apuliæ, & Calabriæ, epiſt. 3. cap. 2.

De eodem. C. VII.

Nicol. ad Mic. Impo. in epiſtola, q̃ incipit. *Principatum* Polyc. ibidem. Anſel. 7. c 33. † *al. præpoſtero.*

QVid proderit [a] per ſingula clericos ſtipendia militaſſe, & omnē egiſſe in Dominicis caſtris ętatem? ſi hi, qui pręfuturi ſunt, ex laicis requirantur? q̃ vacantes ſæculo, & omnem eccleſiaſticum ordinem neſcientes, ſaltu præpropero † in alienum [b] honorem ambiunt immoderata cupiditate tranſcendere, & in aliud vitæ genus (calcata reuerentia eccleſiaſticæ diſciplinæ) tranſire? Talibus itaque fratres chariſſimi, qui iuris noſtri, id eſt canonum gubernacula cuſtodimus neceſſe eſt obuiemus; ne quis laicum ad ordinem clericatus admittat, & ſinat fieri; vnde & illum decipiat, & ſibi cauſas generet, qui bus reus conſtitutorum † decretalium fiat.

† *conſtitutis decretalibus*] orig.

Item Leo, epiſt. 85 al. 87. c. 1 ad epiſcopos Africanos.

Polyc. Ibidem Anſ. l. 9. ca. 138. Iuo p. 5. c. 205. in fine.

¶ Rudibus, & imperitis gubernacula eccleſiæ non ſunt committenda. C. VIII.

STatuimus [a], ne in aliquo Apoſtolica, & canonica decreta violentur; & ne his eccleſia Domini regēda credatur, qui legitimarum inſtitutionum neſcij †, & totius humilitatis ignari, non ab infimis [c] ſumere, incremētum, ſed à ſummis volunt habere principium, cū valde iniquū ſit, & abſurdum, vt imperiti magiſtris, noui [d] antiquis, & rudes præferantur emeritis.

a ¶ Statuimus.] *In epiſtola ipſa cōiūgūtur verba huius capitis cum extremis verbis capitis, Miramur, ſupra eo hoc modo:* quā diligens. & quam prudens habenda eſt diſpenſatio diuinorum munerum, & cœleſtium dignitatum; ne in aliquo apoſtolica, & canonica decreta violentur, & his eccleſia Domini &c. *totaque per interogationem profertur.*

His omnibus [e] auctoritatibus laici prohibētur in epiſcopatum eligi.

2 *Econtra Beatus Nicolaus ex laico electus eſt in epiſcopū: beatus Seuerus ex lanificio aſſumptus eſt in archiepiſcopū: beatus Ambroſius, cū nondum eſſet baptizatus, in archiepiſcopum eſt electus. ¶ Sed ſciendum eſt, quòd eccleſiaſtica ꝓhibitiones proprias habēt cauſas, quibus ceſſantibus ceſſant & ipſa †. Vt enim laicus in epiſcopum nō eligeretur, hac cauſa fuit, quia vita laicalis eccleſiaſticis diſciplinis per ordinem nō erudita neſcit exempla religionis de ſe præſtare alijs, quæ in ſeipſa experimento nō didicit. Cum ergo quilibet laicus merito ſuæ ꝑfectionis cleri-*

STatuimus.] CASVS. Dr in hoc c. q̃ illis eccleſia regēda non debet committi, qui neſciūt legitimas inſtitutiones, & q̃ in minorībus ordinibus incrementū non ſuſceperunt, ſed a ſummis volūt habere principium: cum abſurdū ſit, vt imperiti magiſtris, & noui antiquis præferantur.

c ¶ Ab infimis.] Sic 48. diſt. ſicut.

d ¶ Noui] Seniores in eccleſia ſēꝑ ꝑponendi ſunt iunioribus ī electione 2. ī reſponſione, in ſubſcriptione, vt 75. diſ. ca. vlt. & 74. diſt. epiſcoporū. & 17. diſt. §. hinc etiam. & c. ſequenti. 96. diſt. bene quidem.

2 De hoc. no. 85. diſt. Arch.

HIS OMNIBVS. CASVS. ſu. probatū eſt laicos nō eſſe eligendos. Nunc autē probatur contrariū tribus exemplis. ſ. Nicolai, Seueri, & Ambroſij. ſed hanc contrarietatē ſoluit Gratianus, dicens, ideo eſſe prohibitū laicos promoueri, quoniā laici inſcij eſſe conſueuerunt, & imperiti; ſed ſi periti sūt & clericos in bonitate tranſcēdunt, eligi poſſunt, & promoueri exemplo Nicolai, Seueri, & Ambroſij. Et hāc ſolutionem probat ſequens cap.

e ¶ His omnibus.] Hæc ſolutio non valet, q̃a laicus quantumcunque ſit ꝑfectus, non eſt eligendus, ſed tantum poſtulandus, vt inf ca. obitum. & ſup ca. in ſacerdotibus. & ſup. diſt. 59. hoc ad nos. quod autem dicitur de his tribus, nō obſtat, quia diuina inſpiratione fuit factū 4. q. 3. §. vlt. 3. vel dic quòd iſti poſtulati fuerunt.

3 Subau cui nemo dign eſſet pōt. 19. q. 2. cap. 2.

uentibus & promotis.

a ¶ Proderit.] Nota, q̃ licitū eſt alicui ſeruire eccleſię ſpe ſtipendiorū, vt ſu. 59. diſt. officia, & 74 diſt. con-

ECONTRA. Hæc eſt 2. pars, in qua probat contrarium ſupradictis, Ioan. de Fan.

NEophytus]CASVS. Vercellēſes vituperabant electionem Ambroſij: quia neophytus erat: & neophytos Apoſtolus prohibuit ordinari. Sed reſpondet Ambroſius hoc ideo eſſe prohibitum ab Apoſtolo, q͞a neophyti conſueuerūt propter honores ſuperbire: ſed ſi humiles inueniātur, poſſunt ordinari, quia ceſſante cauſa ceſſare debet effectus. vnde occidentales epiſcopi electionē ſuā legitimā eſſe iudicauerunt: & orientales eam exēplo approbauerunt: qui multos tales elegerunt.

k ¶ Presbyteri.] Hoc totum non poteſt fieri intra tres menſes: & ita differri poteſt conſecratio epiſcoporum, quandoque vltra annum, vt q. 1. conſtitutum. & 28. diſ. de Syracuſanæ.

SED ALIVD. Hæc eſt tertia pars diſtinct. in qua diſtin-

Conſ ... epiſcopo... q͞nq; diffe... tur ltra ... num.

calem vitā tranſcēdit; exemplo beati Nicolai, & Seueri, & Ambroſii, eius electio poteſt rata haberi.

Vnde idem Ambroſius in epiſtola 82. ad Vercellēſes ait de ſe ipſo.

Cap. IX.

NEophytus prohibetur ordinari, ne extollatur in ſuperbiā[a]. Sed ſi non deeſt humilitas competēs ſacerdotio; vbi cauſa[b] non hæret, vitium nō imputatur. Itaq; ordinationem meam occidētales epiſcopi iudicio[c], oriētales etiam exemplo[d] probarunt †.

† Conc... 1 §. ſem... cū ibi ... ff. de p... & l. ſi ... tem. cu... C. de co... ob. ca...

¶ In aliquot vetuſtis exemplaribus caput hoc coniunctū eſt ſuperiori. Nam Gratianus (quod ſępe facit) ſententiam potius beati Ambroſii afferre voluit: quā ipſa omnino atque eodem ſeruato ordine verba referre: locus enim in eg͞re ſic habet. Quàm reſiſtebam, ne ordinarer; poſtremo cum cogerer, ſaltem ordinatio protelaretur. Sed non valuit præſcriptio, valuit impreſſio. Tamē ordinationem meam occidentales epiſcopi iudicio; orientales etiam exemplo probarunt. Et tamen neophytus prohibetur ordinari, ne extolatur ſuperbia. Si dilatio ordinationi defuit; vis cogētis eſt: ſi non deeſt humilitas cōpetēs ſacerdotio, vbi cauſa non hęret, vitium non imputatur.

Item obijcitur illud Sardicenſis concilij c. 13.

¶ Scholaſticus ex foro; aut ex adminiſtratione poſtulari poteſt epiſcopus. Cap. X.

OSius epiſcopus dixit. Et hoc neceſſarium arbitror, vt diligentiſſime tractetur: ſi forte aut diues laicus[e] α, aut ſcholaſticus[f] de foro[g] aut de † adminiſtratione[h] β epiſcopus fuerit poſtulatus; vt nō prius ordinet, niſi ante & lectoris[i] munere, & officio diaconi, aut presbyteri[k] fuerit perfunctus: & ita per ſingulos gradus (ſi dignus fuerit) aſcendat ad culmen epiſcopatus.

Burc. l. 1. c. 27. Iuo. p. 5 c. 71. † al. ex adminiſtratore.

α ¶ Laicus.] *Abeſt uox iſta a concilio: ſed ob gloſſam nō eſt inducta.*

β ¶ De foro, aut de adminiſtratione.] *Gracè tantūmodo eſt, ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς.*

3 Sed aliud eſt[l] poſtulari, aliud eligi: poſtulatur nexibus curiæ adſtrictus ab Imperatore: clericus alterius ciuitatis a ſuo epiſcopo; ſed nō eligitur aliquis niſi in ſacris ordinibus conſtitutus. Fit enim electio cū ſolēnitate decreti omniū ſubſcriptionib. roborati; poſtulatio verò ſimplici pe

In ordine Romano.

a ¶ Superbiam.] ſu. 48. d. quoniam.

b ¶ Cauſa. Videtur ergo q̄ vbi prohibetur electio ex cauſa, q̄ ceſsāte illa cauſa poſſit fieri electio; vt hic, & 28. diſt. de Syracuſanæ. 5. q. 1. q͞d pro neceſſitate. Arg. contra 32. q. 1. dixit, & 59. q. 2. duæ ſunt. Vno modo ſic poteſt exponi, ceſſante cauſa ceſſat, & conſtitutio, id eſt, quando cauſa ceſſat actu & exemplo, id eſt, vt non poſſit trahi in perniciem exempli, 64. diſt. §. verum. Vel dic, q̄ ceſſat circa perſonā illam ad hoc tantum, vt diſpenſari poſſit ſecū. Vel dic, q̄ tunc ceſſat, quādo hoc in iure exprimitur q̄ ceſſare debeat: uel dic, q͞n omnis cauſa ceſſat & impulſiua & finalis, & efficiēs & occaſionalis: tunc ceſſat conſtitutio: ff. de poſt. l. 1. §. ſextū.

Cōſtitutionis cauſa ceſſante an ceſſet ipſa cōſtitutio.

1 Arg. ff. de pœnis l. ſi q̄s aliquid. § abortionis. 1. q. 1. principatus.

c ¶ Iudicio] Id eſt, per ſententiam.

d ¶ Exemplo.] Similes ordinādo: ſed diſpenſatiuè. & ſic planum eſt.

OSi°.] CASVS. dicitur in hoc ca. q̄ ſi diues, vel literatus laicus, vel q̄s curialis fuit in epiſcopum poſtulatus, nō debet cōſecrari, niſi per ſingulos ordines fuerit legitimè approbatus, deinde poterit ad epiſcopatum aſcendēre.

e ¶ Aut diues laicus.] Qui de ſuis facultatibus aliquid dedit eccleſiæ, nō tamen eſt recipiēdus ideo; niſi alias dignus ſit, vt 1. q. 3. ex multis. nec enim diuites ſunt reijciendi, vt 30. diſt. hæc ſcripſimus.

f ¶ Scholaſticus.] Id eſt, literatus.

g ¶ De foro.] Scilicet cauſarum eccleſiaſticarum.

h ¶ De adminiſtratione.] Ciuili uel curiali.

i ¶ Ab & lectoris.] inf. 77. d. quicunque & 18. q. 2. q͞ſit, diſtinguit, & bene Ioan. de Fan.

CASVS. Nunc aſſignat Gratianus differentiam inter poſtulare & eligere. Nam poſtulatu qui eſt alteri ſubditus laicus uel clericus. & ſit hoc ſimplici petitione. Ille vero eligitur qui eſt in ſacris ordinibus cōſtitutus & hęc electio fit cum ſolennitate decreti. Vt hæc differentia probatur ſequenti capitulo.

l ¶ Sed aliud eſt.] Poſtulatio fit his verbis, petimus vt facias te promoueritur, quia volumus te eligere; & tunc dicitur poſtulari a ſeipſo. Ab alio autē fit poſtulatio,

Poſtulatio qualiter ... 2 De hoc ... tis no l... extra de ... ſtu c. ſi ... videas.

vt

vt ſi clericus, vel laicus, ſit de epatu alterius: tunc poſtulatur ab epo loci, vt 71. diſt. primatus. & etiā a ſeipſo, quia vnius conſenſus non ſufficeret. Si autē laicus diceret: nolo tonſurari, niſi certus ſim de electione, uel clericus diceret: nolo ordinari, niſi certus ſim de epatu: de hoc.

bonæ 2. Itē clericus alterius eccleſiæ benè poteſt eligi ſed poteſt electionē eſt poſtulandus, vt 76. diſt. dilectionis. 63. diſt. litteras 85. diſt. Florentinū. Sed laicus primo eſt poſtulādus: deinde eligēdus ext. de ele. 1 cauſis.

blicatum, ab ea poſtulatione recedere non poſſunt, & ita no. Hu. extr. de poſtul. c. vlt. de elec. in cauſis in glo. vlt. &c. publicato.

Et alibi ſæpe. & infra ead. c. obitum.

titione. Quam diſtinctionem B. Gregorius innuit in regeſto, lib. 2. epiſt. 19. ſcribens Benenato epiſcopo.

¶ Electio epiſcopi debet fieri cum ſolemnitate decreti, omnium ſubſcriptionibus roborati. Cap. XI.

EPiſcopus[a], dum fuerit poſtulatus, cū ſolemnitate decreti ſubſcriptionibus [b]omniū roborati, & dilectionis tuæ teſtimonio literarum ad nos ſacrādus occurrat.

Sic beatus Ambroſius a ante ſuſceptum baptiſma ab Imperatore eſt poſtulatus, non electus.

a ¶ Ambroſius.] *Quòd ſynodus elegerit Ambroſium, & non Imperator; oſtenditur in c. Valentinianus. infra diſt. 63. Ac de ſua electione ipſemet Ambroſius refert aliqua lib. 1. offic. cap. 1. & de pœnit. lib. 2. cap. 8. & in epiſtola ad Vercellenſes.*

4 *Item clerici alterius eccleſiæ non ſunt præferendi in electione iis, qui benè militant in propria eccleſia. Vnde Celeſtinus Papa ad epiſcopos Galliæ, epiſt. 2. c. 4.*

¶ Extranei emeritis in ſuis eccleſijs non præponantur. Cap. XII.

Poly. ibidem. Anſe. l. 6. c. 11. Deuſdedit p. 1.

NEc emeritis [c] in ſuis eccleſijs clericis, peregrini, & extranei, & qui ante ignorati ſunt, ad excluſionē eorum, qui benè de ſuorum ciuium merētur teſtimonio, præponantur.

Item ead. epiſt. c. 5.

Deuſdedit ibi. Polycar. ibidem. Anſel. l. 6. c. 25. Burch l. 1. c. 7. Iuo par. 5. c. 61. Pann. l. 3. c. 7.

¶ De eodem. Cap. XIII.

NVllus.

EPiſcopus.] CASVS. Quidā canonici volebant quendam clericum alterius ciuitatis poſtulare in epiſcopum. præcepit ergo Gregorius cuidam epō viſitatori illius eccleſiæ, ut prius poſtulet, & poſtea eligatur: deinde Romā cum ſolēnitate decreti, & cum epiſtola viſitatoris conſecrandus occurrat. a ¶ Epiſcopus.] id eſt, dum aliquis poſtulatur, vt fiat eps, vt 63. diſt. literas. b ¶ Subſcriptionib.] in quibus cōtinetur de vita electi, vt inf. ea. Catinenſis. & 7. q. 1. qualiter. Sed nū quid adeo requirit hoc decretum, vt electio ſine decreto facta ſit nulla? Videtur, q ſic, ut hic. & 36. diſt. de Petro. & 2. q. 1. legum. & 7. q. 2 qualiter. & 8. q. 3. talia. & 12. q. 2. ſine exceptione. & 63. diſt. quanto. Sed dico, q licet in electione requiratur decretum cū ſubſcriptionibus canonicorū: tñ electio facta ſine ipſo tenet. Duab. n. de cauſis fit ſubſcriptio: vna cauſa ut ſi

Electio facta ſine decreto tenet.

Beneficij ordinē ipiēs nō cas.

de hoc nullum pactum eſt interponendum, ut 59. diſt. hoc ad nos & 16. q. 7. per laicos. nec peccat, qui hac ſpe recipit ordinem, dum tñ principaliter eo propoſito nō ordinetur: ſed ad hoc ut poſſit prodeſſe. 8. q. 1. ſunt in eccleſia. Si ergo clericus eſt de eodem epatu, ille non poſtulatur, & eſt monendus, & ēt cogendus ſuſcipere ſacros ordines, vt infra ea. bene. ſed laicus de eodem epatu a ſeipſo poſtulat, vt ſup. ea. Oſius. Ille aūt à quo poſtulatur, nō cogitur dare poſtulatū niſi uelit, ut 63. di. literas. 15. diſ. archidiaconū. 76. diſt. dilectionis. in auth. de ſan. epiſ. § nullū. coll. 9 pōt tñ per ſuperiorē cogi, vt ipſum det qñ non ſubeſt iuſta cā omittendi. arg. extra de iure patr. nullus. Sed quæro ad quem titulum ordinetur iſte, cum adhuc non ſit electus, nec aliquod habet beneficium? dico ad titulum eccleſiæ, ad quem eſt poſtulatus. Pone ergo, q alium poſtea eligant, hoc enim facere pñt, quia per poſtulationē non eſt ius quæſitum poſtulato, vt extra de poſtula. bonæ. & ca poſtulationē. & ita tenebit electio alterius. Dico, q licet nil iuris ſit quæſitum poſtulato, tñ poteſt eos conuenire, vt prouideant ei in ſtipendio conuenienti, ut extra de iure pat. paſtoralis. non enim debuerunt mutare conſilium in alterius iniuriam, ut 22. q. 2. primum. ff. de reg. iur. nemo. ſi autem nondum elegerunt alium, poteſt eos conuenire, ut eligant ipſum ad illum epiſcopatum, & hoc modo poteſt dici, q poſſunt uariare, ſi aliquis a ſeipſo poſtulatur: ſi uero poſtulatur a ſuperiore, & poſtulatio præſentata 1 eſt ei, & ille conſentit, ſatis poteſt dici, q non poſſunt variare poſtulationem, ut extra de poſtu-

oſtulatus eſt poſtu tes cōue e, ut ſibi uideant.

Maximè iquam rit Seruum pu-

quis vellet uariare uota ſua, inciperet ei obuiare propria confeſſio, vt 1. q. 7. ſaluberrimum, alia rōne, ut per ſubſcriptionem ſciatur, an omnes canonici fuerint præſentes in electione, arg. extra de his, quæ fiunt à prælat. quanto in fi. licet ergo ſcriptura requiratur in electione: tñ ſi fiat ſine ipſa, tenet. & eſt ſimile: Nam in matrimonio multa requiruntur interuenire, & tñ ſi non interueniant, tenet matrimonium. 30. q. 5. noſtrates. Io. contra, extra de elect. innotuit. B.

SIC BEATVS. CASVS. Dicitur hic, q ſupra ficto modo fuit Ambr. poſtulatus ab Imperatore, & non electus. Et contradicit iſte §. illi. § ſup. his omnibus. Item probat Gratianus, q clerici alterius eccleſiæ non ſunt præferendi illis, qui in propria eccleſia benè militauerunt, quod probat per ſequentia capit.

ITEM CLERICI. Hæc eſt 4. pars diſt. in qua probat quandam incidentiam. & dicitur, q nullus alterius eccleſiæ debet eligi, niſi primò omnes clerici illius eccleſiæ fuerint reprobati. Ad ſecundum inducit ſeptem auctoritates ſupple hic, niſi maior pars eligat aliunde, quia licitum eſt eis renunciare iuri ſuo. extra de elect. cum inter. Ioan.

NEc emeritis.] CASVS. Dicitur in hoc c q ignoti & extranei non debēt pponi benè in ſua eccleſia militantibus, & qui habent bonū teſtimoniū ciuiū ſuorū. c ¶ Emeritis.] id eſt, benè meritis in vita & ſcientia. 1. q. 1. utiliſſimis.

NVllus.] CASVS. Quæſitum fuit à Cœleſtino, an clericus inuitus epiſcopus dari debeat, de aliena eccleſiæ

cleſia? Et reſponderet ꝙ non, ne alter ſubripiat honorem alterius. Clerici enim debent habere liberam electionē; & tunc de aliena eccleſia eligantur: qñ in propria nullus inuenitur idoneus, & ſi clerici, ſe viderint in hoc prægrauari, ſit eis facultas appellandi, & contra dicendi.

de hoc ñot. extra de elect. cum inter canonicos. Sed qd ſi omnes eligunt de aliena eccleſia præter vnū, qui eligit de propria? Hic dico non valere electionem vnius: quia nullum de propria poteſt eligere, cū quilibet eorum conſenſit in alium: vnde in ſeipſum non poteſt con-

Epiſcopus, an inuitis poſſit dari.

inuitis [a] detur epiſcopus. Cleri α, plebis, & ordinis conſenſus, & deſiderium requiratur. Tunc autem alter de altera eligatur eccleſia; de ciuitatis [b] ipſius clero, cui eſt epiſcopus ordinandus, nullus dignus (quod euenire non credimus [c]) poterit reperiri. Primùm enim illi reprobandi ſunt; vt aliqui de alienis eccleſijs meritò præferantur. Habeat vnuſquiſque fructum [d] ſuæ militiæ in eccleſia, in qua ſuam per omnia officia tranſegit ætatem. In aliena ſtipendia minime alter obrepat: nec alij debitam alter ſibi vendicare audeat mercedem. Sit facultas clericis renitendi, ſi ſe viderint prægrauari, & quos ſibi ingeri ex trāſuerſo agnouerint: non timeant refutare. Qui etſi non debitū præmium [e], vel liberum [f] de eo, qui eos recturus eſt, debent habere iudicium.

α ¶ Cleri.] *Hinc vſque ad verſ.* Tunc *ſunt addita ex orig. & feruntur infra 63.c.cleri.*

PALEA Cap. XIIII.

Ex regula S. Benedicti, c. 64.

IN ordinatione prępoſiti illa ſemper cōſideretur ratio, ut hic conſtituatur, quem ſibi omni concors cōgregatio ſecundum timorem Dei, ſiue etiam pars congregationis (quamuis parua) ſaniori conſilio elegerit. Vitæ autem merito, & ſapientia eligatur, qui ordinandus eſt, etiā ſi ultimus fuerit in ordine congregationis. Quòd ſi etiā omnis congregatio vitijs ſuis (quod abſit) conſentientē perſonam pari conſilio elegerit, & vitia ipſa aliquatenus in notitiam epiſcopi, ad cuius dięceſim pertinet locus ipſe, vel † ad alios vicinos prępoſitos, vel Chriſtianos claruerint; prohibeant paruorum pręualere conſenſum, & domui Dei conſtituant dignum diſpenſatorem.

† *vel abbatibus, vel Chriſtianis vicinis claruerint.*

a ¶ Nullus inuitis.] à principio. ſed ſi ꝑ negligentiam nemi nē elegiſſent, benè daretur eis inuitis, vt 80. diſt. volumus. ſimiliter vbi minor pars cōtradicit, nec habet iuſtam cauſā contradictionis, benè detur eis epiſcopus inuitis. Idē poteſt dici de laicis, ꝙ eis inuitis non eſt dandus epiſcopus ſi hñt iuſtā cauſam cōtradictionis, ut 63. diſt. ſi forte. De hoc no. 23. di. c. illud

Electio an poſſit fieri d eo, qui non eſt de gremio.

b ¶ Ciuitatis.] Nunquid per hoc intelliges prius clericos totius ciuitatis vel dięceſis eſſe reprobandos? Vř ꝙ ſic, ut inf. 61. diſt. ſacrorum & c. plebs. & c. noſſe. & extra de uſu pal. cū ſuper, illi enim vidētur eſſe de aliena eccleſia, cum totū nō ſit aliud à parte, ut ext. de elect. cū nobis olim. & qui incōtinentibus ædificijs demorantur, Romæ morari uidentur, ut ff. de verb. ſig. l. qui incontinentibus. & l ædifica & l. pupillus. §. incola. ſicut ī tutela reprobandi ſunt oēs de ciuitate antequam eatur ad vicinas ciuitates, vt ff. de tut. & cur. l. diuus. & præſes debet eſſe de diœceſi, vt C de incol. l. verum. lib. 10. & hoc concedit H. Sed credo ſufficere, quòd reprobati ſunt omnes de maiori capitulo. arg. extra de uerb. ſig. cum clerici. & de reſcript. cum Rodulphus. Sed quid, ſi maior pars eligit extraneum, & minor eligit de gremio ſuo 1? Videtur quòd hic præualebit electio paucorū, vt 7. q. 1. denique. nam in poſtulatione omnes erant concordes, vt 63. diſt. literas. Io. Sol. hoc falſum eſt. ſufficit enim, ꝙ duæ partes conſentiant in poſtulatione de elect. ſcriptum. B. Item minor pars iuſtam habet cauſam contradicendi. Vnde licet ſint pauciores, auditur eorum contradictio, vt extra de his quæ fi. à maior. par. cap. cum in cunctis 31. diſt. Nicæna. Arg. cōtra extra de elect. cū nobis. olim. & c cum inter Dico tenere electionem minoris partis, cum eligunt ſecundum formam canonum de ſuo gremio. Vnde ſi diuerſi ſunt clerici: prius examinatur ille, qui eſt de propria, ꝗ qui eſt de aliena eccleſia, vt diſtin. 35. archidiaconum Florentinum. Nec obſtant præmiſſæ decre. Ideo enim tenuit ibi electio maioris partis, qa nullus fuit ibi ex aduerſo electus. Sed adhuc ob. extra eo tit in cauſis. vbi præualet poſtulatio trium de aliena eccleſia electioni duorū de propria. Sed hoc fuit propter formam mandati: quia ita conuenerant, vt in quem maior pars conueniret, ille eſſet potior, & conſentire. Item quid ſi data eſt aliquibus poteſtas vt eligant, & ipſi poſtulant extraneum? Tenet poſtulatio. vt extra de renunc. poſt tranſlationem. extra de elect. in cauſis. de poſtulat. bonæ. licèt, autem apertè ſint expreſſiones mandati, tñ fecerunt id, quod eſt vicinum mandato, vt ff iudi ſol. iam tū §. ult. Ioan. Quidquid dicat Ioan. eius opinio non ſeruatur de electione 2. minoris partis de eadem eccleſia. vnde cum totum capitulum facere videatur, quod fit à maiori parte capituli, vt extra de his quæ fi. à maio. par. cap cum in cunctis: tenebit electio extranei, vt dicit T. per decre. ſuperius allegatas: quia multa fieri non debent, tamen facta tenent: nam melior eligi debet, ut qō 1. licet tamen: ſufficit ſi bonus eligatur, vt extra de elect. cum nobis. & cap. cum dilecti. & C. de ſtatu. & ima. l. ult. Bar.

1 Ad hoc extra de electio. c. eccleſia 2. vbi de hoc plene ꝑ Phi. Arg. cōtra eo. lit. licet. in fi. De hoc not. a 31. diſt cap. 1. in glo. ergo aliquis. ibi uideas.

2 Idē ſenti Goff. extra de elect. in cauſis.

c ¶ Non credimus.] No. benignam præſumptionem, ꝙ ſemper præſumitur, ꝙ aliquis ſit dignus in eccleſia, vt in inf. ea obitum.

d ¶ Fructum.] Sic. ff. de adopt. nec ei. §. præterea.

e ¶ Præmium.] Scilicet obtinet, ut aliquis de ipſis eligatur. Per hoc uidetur, quod licèt aliqui perdiderint ius eligendi, quo poſſunt excipere contra illum, qui datur eis: videtur tamen, quod excipere non poſſunt, ſed tantum agere, vt extra de app. conſtitutus, in fi.

f ¶ Vel liberum.] Vel, ideſt, ſaltem.

Studij.]

a ¶Palea.] *Hæc palea abeſt ab omnibus vetuſtis exemplaribus Gratiani, quæ ſunt collata. Extat autem in regul. S. Benedicti, ex qua nonnulla ſunt emendata.*

Item Gregorius clero, & nobilibus ciuibus Neapolitanis lib. 8. reg. epiſt. 48.

¶De eodem. Cap. XV.

Anſel. l. 6. c. 13. † vt ſi forte huic ordini hic non videatur idoneus. Ioan.

STudij vetuſti, ſit etiam alium, qui aptus ſit, prouidere, vt † ſi forte Petrus, quem à vobis electum aſſeritis, huic ordini non videatur idoneus; ſit in quem † ſe veſtra declinare [a] poſſit, electio. Nam graue cleri illius erit opprobrium, vt ſi hic fortaſſe approbatus non fuerit, alium ſe dicant, qui eligi debeant, non habere.

Item Gregorius Barbaro epiſcopo, lib. 1. epiſt. 16.

¶De eodem. Cap. XVI.

Io. dia. l. 3. c. 21. Deuſdedit p. 1.

OBitum Victoris Panormitanæ ciuitatis antiſtitis directa relatio patefecit. Quapropter viſitationis deſtitutæ eccleſiæ fraternitati tuæ operam ſolemniter [b] delegamus. Quam ita te conuenit exhibere, vt nihil de prouentib. clericorum, redditu, ornatu, miniſterijſque, vel quidquid eſt in patrimonio eiuſdem a quoquam præſumatur, eccleſiæ. Et ideo dilectio tua ad prædictam eccleſiam properabit, & aſſiduis adhortationibus clerum, plebemque eiuſdem eccleſiæ admonere feſtinet, vt remoto ſtudio [c], vno eodemque conſenſu talem ſibi præficiēdum expetant ſacerdotem, qui tanto miniſterio dignus valeat reperiri, & à venerandis canonibus nullatenus reſpuatur. Qui dum fuerit poſtulatus, cum ſolennitate decreti omnium ſubſcriptionibus roborati, & dilectionis tuæ teſtimonio literarum ad nos ſacrandus occurrat. ¶Commonemus etiam fraternitatem tuam, vt nullum de altera eligi permittas eccleſia; (niſi forte inter clericos ipſius ciuitatis, in qua viſitationis impendis officium, nullus ad epiſcopatum dignus, quod euenire non credimus, potuerit inueniri) prouiſurus ante omnia; ne ad hoc [a], cuiuslibet conuerſationis, vel meriti laicæ perſonæ aſpirare præſumant; ne & conatus eorum habeatur inefficax, & periculum [d] ordinis tui (quod abſit) incurras. Monaſteria autē, ſi qua ſunt in ipſius conſtituta parochia [e], ſub tua cura, diſpoſitioneque, quouſque illic proprius fuerit ordinatus epiſcopus, eſſe concedimus.

Polyc. ibidem.

a ¶Ne ad hoc.] *Similis clauſula eſt etiam eodem lib. proxima epiſtola 17. & lib. 2. indict. 10. epiſt. 19. Benenato epiſcopo, &*

STudij. CASVS. Neapolitani elegerūt Petrum in epiſcopū. ſed quia dicebatur ſimplex & vſurarius, mādat Gregorius, vt alium eligant cū illo de eadem ciuitate, vt ſi ille fuerit reprobatus, ſecundus confirmet. ſic dixit H. in ſumma. Beneuen. ſic dixit: Neapolitani elegerunt Petrum minus idoneum: quia idoneus non inuenitur, præcipit Greg. vt alium inueniant de eadem ciuitate, in quem electio eorum valeat declinare, quē ſi non inuenerint, graue ipſius cleri erit opprobrium. Poteſt tamen dici, ꝙ antequam inuentus eſſet minus idoneus, mandauit eis, vt alium inuenirent in eadem ciuitate, & hoc videtur melius literæ conſonare.

a ¶Declinare.] Argu. ꝙ eccleſia pōt in duos conſentire, vt ſi vnus non obtineat [1], alter ſaltem obtineat. arg. 85. diſt. archidiaconum, & 8. q. 1. in ſcripturis maxime vbi diffidūt de iure ſuo, vt extra de poſtu. bonæ. Sed nō ne priuati debēt eſſe iure ſuo, vt extra. de elec. cū in cūctis? Sed hæc & ſimilia loquunē in eo caſu, qñ eligētes latebat vitiū electi. ſic 28. diſt. de Syracuſanæ ſm alios ſecūdus pōt eligi ſub cōditione, vt ſi primus non obtineat, ſecundus maneat, vt 85. diſt archidiaconum Florentinum, ſi extra de electio. cū terra. ſic 7 q. 1. quamuis. & ca. paſtoralis. Hodie euacuatur totum per cap. Inno. 4. quod incipit, in electionibus. de ele. lib. 6.

OBitū.] CASVS. Mortuo epō Panormitano Gregorius poſuit ibi quendam viſitatorē, cui quatuor commiſit, vt admoneat clerū & plebem dignā pſonā in epiſcopum eligere: & vt de alia eccleſia nullū ibi eligi patiatur, niſi ī ea non inueniretur idoneus. Nec aliquis laicus ad hoc officium aſpirare pſumat: & vt omnia monaſteria eius diſpoſitione regātur, quouſque illis pprius epiſcop⁹ fuerit ordinatus.

b ¶Solenniter.] Id eſt ita plene quaſi epiſcopus omnia diſponet, vt 12. q. 1. quoniam Velina.

c ¶Studio.] Idē, diſſēſione, vel inuidia.

d ¶Et in periculū.] Et ita videt ꝙ ſi vitioſa ſit electio, imputaē viſitatori. Et per hoc c. dicit Hu. viſitatorem habere ius ī electione, vt ſ. c. proximo. & 63. d. plebs. alias non vr̄ quare pateretur pœnam. Sed dico, ꝙ nō plus habet iuris, q̄ p canonem exprimat. argu 18. q. 2. hoc tantum. vnde non dico ipſum poſſe eligere, vt 63. di. §. ex his. ea autem facit viſitator, quæ per ſacerdotes non poſſunt expediri, vt 7. q. 1 pontifices. Item niſi intra annū procuret, ꝙ ſit ibi eps ipſe remouetur. 8. q. 1. conſtitutum. & viuet de rebus eccleſiæ. 12. q. 2. charitatem. &c. eccleſiaſticis. Item viſitator dare poteſt prębēdas & eccleſias vacantes. vt hic inuenit in fi. c. & 12 q 2. nō liceat.

e ¶Parochia.] In tota diœceſi habebit ille puiſionem vt 12 q. 1. quoniam Velina, vt patet in fine capituli.

Eccleſia poteſt in duos conſentire.

1 Dicas ꝙ hic non dr̄ quod alium debeat eligere antequā Petrus reprobetur: dicit, vt puideant alium quem Petro reprobato eligant & hoc planum eſt. Archid.

Viſitator an ius habeat ī electione.

CAtinẽſis eccleſiæ.] CASVS. Defuncto epiſcopo Catinẽſi Pelagius commiſit Eucarpo epiſcopo illius eccleſiæ viſitationem, & negotia gubernanda donec ibi per ipſum paſtor dignus eligatur: præcipit ergo ei vt illuc pergat, & de eodem clero talem eligi faciat, qui nec vxorem habeat, nec filios, & qui non ſit criminoſus: & eo electo Romam veniat conſecrandus.

a ¶Impoſſibile.] id eſt, non cõmode aliter fieri potuit: quia iſte erat vicinus 1. ſic ſumit ff. de ver. ſign. nepos proculo. Item dicitur impoſſibile quod non eſt honeſtum. ff. de con di. inſtitu. filius. Itẽ quod non iuſtè ſit. 24 q 2 ſane. 22. q. 2. faciat homo.

b ¶Nec filios] Tamen alias quãtũ ad ſæculares honores ꝓſunt filii, vbi filius pro anno cõputatur ff. de minor. l 2. Sed nunquid iſtud eſt cõtra præceptum Apoſtoli, qui dixit vnius vxoris virum? Solu. hic loquitur quãdo præſumptio eſt, ꝙ ꝓpter filios dilapidet bona eccleſiæ. ſic 28. diſtinct. de Syracuſanæ. & tũc dabit cautionẽ, & faciet inuẽtarium 12. quæſt. 1. ſint manifeſtæ. Idẽ dico d nepotibus, vt in authe. quomodo oportet epiſcopos. § 1. coll. 1.

c ¶Compellat.] Ergo aliquis poteſt cogi ad epiſcopatũ 2. ſicut ad alios ordines; vt 40 diſt. ante omnia. 92. diſtinct. ſi quis epiſcopus per manus. 74. diſt. placuit Ioan.

BEne nouit] CASVS. Aprutiana eccleſia diu fuit deſtituta paſtore, & lõgo tẽpore quæſiuit Gregorius, nec ibi dignũ potuit inueni re. Tandem inuentus eſt ibi quidã Opportunus laudabilis vitæ quare præcipit Gregorius Paſſiuo epõ, vt illũ Opportunum moueat, vt in bonis ſtudiis creſcat: & ſi nulla crimina ei obſtant, monachus vel diaconus fiat: & demum epiſcopus conſecretur.

d ¶Vbi diu.] Argumentum, quod differri poteſt electio 3. cum non inuenitur idoneus & licet aliqui intra tempus ſtatutum iuſto impedimento detenti non eligant, non priuantur electione, vt extra de electione ne pro defectu. nã non currit præſcriptio contra illum, qui non poterat eligere, vt extra de conceſ. præben & eccle. non vacan quia diuerſitatem. & argu. C. de anna. excep l. 1. in fi. C. de inoffi. teſt. contra. §. ex quibus cauſis ma. l. quod quidam 4.

e ¶Vel monachus.] Sed quare monachus? forte quia erat monaſterium cui deerat prælatus. Vel ideo quia ſi eſt monachus, citius poteſt promoueri ad ſacros ordines, vt 77. diſtinct. o monachus. Sed nonne hic diutius expectabitur, quàm per tres menſes: quod eſſe non debet. vt 50. diſt. poſtquam. ſic ſu. cod. Oſius, & 7. quæſt. 1. conſtitutum.

Impoſſibile multipliciter dicitur.

1 Ad hoc C. de cur. fur. l penu. ff. de ele. & eſſu. cum ſane. ff locati. cum plures. §. 2.

Filius qñq; facit quem præſumi maiorem.

Epiſcopatũ ſuſcipere poteſt quis cogi.

2 Hoc non habetur hic ſed potius clerici ſunt compellendi ad faciendam electionem ſecundum Hug. & ſic nõ bene arguit glo. Arch.

Electio ex cauſa poteſt differri.

3 Etiã cuiuſcunq; beneficii Laur. Et q hoc vide quod leg. & not. 85. d. c. 2.

4 Ex pdictis patet, q ... pus depu... tum ad ce... ctionem ce... lebrandam eſt vtile non continuan... nam nõ c... rit iuſto im... pedimen... decẽtis: ad ... etiam ip... rantibus ... Archi.

epiſt. 26. Ioanni epiſcopo Scyllaceno, & lib. 7. indict. 2. epiſt. 25. Fortunato epiſcopo Neapolitano. Ex quibus locis, collatis veteribus codicibus harum epiſtolarum emendatus eſt hic locus, ut nõ multùm diſcrepet ab antiqua lectione Gratiani. Verùm in recentioribus editionibus epiſtolarum. B. Gregorij in epiſtola hic citata legitur. ne ad id cuiuslibet conuerſationis, vel meriti laicam perſonam aſpirare permittas.

Item Pelagius Papa Eucarpo Meſſanenſi epiſcopo.

¶De eodem Cap. XVII.

Polyc. ibidem. Anſel. l. 6. c. 44.

CAtinenſis eccleſiæ viſitationem tibi iniungimus, cuius epiſcopum de hac luce tranſiſſe ſuſcepta cleri relatione didicimus. Impoſſibile [a] enim eſt, vt nos in prouincia illa duntaxat in Syracuſanis partibus alij cuilibet cauſas, quę ad Deum pertinent, committamus, niſi fortè talem per te Deus nunc in Catinenſi eccleſia eligere voluerit; de cuius conſcientia poſſimus eſſe ſecuri, vt à te labores iſtos paululum remouere poſſimus. Mox ergo dilectio tua ad ſupradictam Catinenſem eccleſiam pergat, & hominem de clero, qui nec vxorẽ habeat, nec filios [b], nec crimen aliquod canonibus inimicum, eligi cum auxilio Dei compellat [c], atque ſuadeat: & ſtatim eum ad vrbẽ Romam cum decreto, & teſtificatione relationis tuę tranſmitte.

Item Gregorius Paſſiuo epiſcopo, lib. 10. epiſt. 13.

¶Qui in epiſcopum eligitur, non ſit reus criminum, quæ ſacra lex morte punit. Cap. XVIII.

BEne nouit fraternitas veſtra, quàm longo ſit tempore Aprutium † paſtorali ſolicitudine deſtitutum †: vbi diu [d] quæſiuimus, qui ordinari debuiſſet, & nequaquã potuimus inuenire. Sed quia Opportunus mihi in moribus ſuis, in pſalmodiæ ſtudio, in amore orationis valde laudatur, & religioſam vitam omnimodo agere dicitur; hunc volumus, vt fraternitas veſtra ad ſe faciat venire, & de anima ſua admoneat, quatenus in nobis ſtudijs creſcat. Et ſi nulla ei crimina, quæ per legis ſacræ regulam morte mulctanda ſunt, obuiant, tunc hortandus eſt, vt vel monachus [e] vel à vobis ſubdiaconus fiat: & poſt aliquantum temporis, ſi Deo placuerit ipſe ad paſtoralem curam debeat promoueri.

† *Aprutium ciuitas.*] orig.
† *deſtituta.*] orig.

Cui autem viſitatio iniungitur, nihil de rebus eiuſdem eccleſiæ a quoquam præſumi patiatur.

Vnde Gregorius Gaudentio epiſcopo, lib. 4 epiſt. 12. ſeu cap. 56.

Quoniam

QVoniam Feſtus.]CASVS. Capuanus archiepiſcopus Romæ defunctus eſt, & ideo Papa præcipit cuidam epiſcopo, vt illuc viſitator accedat, & nil de rebus eccleſiæ minui patiatur, ſed & clerum & plebē illius loci moneat. vt in vigilijs mortuorum, & in obſequio

¶ Non patiatur à quoquam præſumi de rebus eccleſiæ, cui eius fuerit iniuncta viſitatio. Cap. XIX.

Anſ.l.5.c.11.

QVoniam Feſtus Capuanæ eccleſiæ epiſcopus in Romana ciuitate poſitus de hac luce migrauit; curæ nobis fuit (quæ vniuerſis eccleſijs a nobis impenditur) ad fraternitatem tuam præſentia ſcripta dirigere, vt memoratæ eccleſiæ viſitator [a] accedas; ſic tamen, ut nihil de prouentionibus † clericorū, redditu [b], ornatu, miniſterijſque, vel quidquid præfati loci eſſe patuerit, à quoquam præſumi patiaris; ſed omnem vigilantiam, atque cautelam circa clerum, plebemque eiuſdem eccleſiæ exhibere conuenit, vt in vigilijs, obſequioque eccleſiaſtico ſedulò, ac deuotè debeant deſeruire.

† al. proceſſionibus.

DISTINCTIO LXII.

BReuiter [c] monſtratum eſt, ex quibus ordinibus in quos gradus ſunt eligendi. Nūc videndum eſt, a quibus ſunt eligendi, & cōſecrādi Electio, clericorū eſt a petitio plebis. Vnde Leo Papa Ruſtico Narbonenſi epiſcopo, epiſt. 90. al. 92. c. 1.

a ¶ Eſt.] *In vulgatis codicibus ſequebatur*, conſenſus principis. *In manu ſcriptis verò partim legitur*, conſenſus plebis, *partim*, petitio plebis.

¶ Non ſunt habendi inter epiſcopos, qui nec à clericis eliguntur, nec à plebibus expetuntur. Cap. I.

Poly. l. 2 tit. 7.
Burch. l. 1 c. 2.
Anſ. l. 6. c. 74.
Iuo p 5. c. 65.
† al. comprouincialibus.
† al. non.
infra 1. qō. 1. ſi qui.

NVlla ratio ſinit, vt inter epiſcopos habeātur, qui nec à clericis ſunt electi; nec à plebibus [d] expetiti, nec à prouincialibus † epiſcopis cum metropolitani iudicio conſecrati. Vnde cum ſæpe quæſtio de malè accepto honore naſcatur, quis ambigat nequaquam iſtis eſſe tribuēdum [e], quod nec † docetur [f] fuiſſe collatum? Si qui [g] autem clerici ab iſtis pſeudo epiſcopis in eis eccleſijs ordinati ſunt, *&c. vt infra in cauſa ſimoniacorum.*

Item Cœleſtinus, Papa ad epiſcopos Appuliæ, & Calabriæ, epiſt. c. 3.

Polyc l. 6 tit. 2.
Burc. l. 15. c. 13.
Iuo p. 16. c. 14.
Deuſdedit p. 1.

¶ Populus non debet præire, ſed ſubſequi. C. II.

DOcendus eſt populus non ſequendus: noſque, ſi ne-

---

ri, & ꝙ laici non debeant in epōs eligi. Nunc vero docet, quod clericorum eſt eligere. & populi conſentire.

c ¶ Breuiter.]Nunc hic oſtendit, ꝙ clericorum ſit eligere, populi cōſentire. Oſtēdit etiā ꝙ ſi aliqs fuerit cōſecratus ſine auctoritate metropolitani, deponitur. 51. diſt. q in aliquo. ver. ſi.

NVlla rō.] CASVS. Quidā epiſcopi non fuerunt electi à clericis, nec à populo experiti: nec metropolitani iudicio conſecrati. Quæritur de iſtis talibus epiſcopis, & de ordinatis ab eis, an debeant inter epiſcopos, & ordinatos reputari? Et rñ. Leo Papa ꝙ non: poteſt tñ diſpenſari cu clericis ab eis ordinatis, vt infra 1. q. 1. ſi qs à pſeudo epīs.

d ¶ Nec a plebib.] Conſenſus plebis requirit in electione, & eo ipſo cōſentiūt, ꝙ perhibent ei teſtimonium, quia teſtimonium plebis æquale electioni, ut 24. diſt. c. 1 & 67. di. reliqui. Sed qd ſi aliqs eſt cōſecratus, qui non habuit cōſenſū plebis, nunquid caſſabitur conſecratio? rñ ꝙ ſic, in odium conſecrantium & eligentium cū contēptus eſt: licet ex gratia populus ſit requirendus vel vocādus, vt 16. qō 7. decernimus. 31. q. 2. cap. 1. & 70. diſ. c. 1. Nā ſemꝑ conſenſus plebis eſt requirendus, vt 8 q. 1. licet. Item quia laicus poteſt excipere cōtra electū, & dicere ꝙ ei inuito nō eſt dandus epſ, ut infra 63 di. c. ſi forte. &c. Hadrianus. H. dicit ſi oritur ſcandalum ex hoc, ꝙ caſſanda ſit electio, & conſecratio, ſed dico [1] nō iō caſſandā, licet nō affuerit, quia plura exiguntur, quæ tñ omiſſa non vitiant factum. argum. 30. qō. 5. noſtrates, quia huiuſmodi, leuia omiſſa non vitiant rem, vt ff. de ventre inſpicien. l. 1. in fin. eo ipſo autem intelligitur laicus conſentire, ſi non diſſenrit, vt 54. diſt. ſi ſeruus. ff. ſolut. matr. l. 2. §. ult.

Conſenſus plebis eſt in electione requirendus.

1 Et beneſecundū Lau. & Io. de Fā-

quio diuino ſedulè ſeruiat & deuotè.

a Viſitator.] Hic habes, ꝙ Papa viſitationis committit officium. Sed an metropolitanus poſſit viſitatorem conſtituere, ſicut præſes curatorem, ut Inſtitu. de curat. §. ult. Non credo. Ioan. Ego dico, quod ſic, cum non inueniam ꝓhibitum argumentum. extra de ſent. excom. nuper. B.

Viſitatorē ... is conſti- ... ere pôt.

b ¶ Redditu.] A quo cuſtodiri debent, bona vacantis eccleſiæ, notaui infra 2. q. 2. charitatem, &c illud

BReuiter.] CASVS. Supra dictum eſt, ex quo ordine, & in quem debeat quis promoue-

e ¶ Tribuendum.] Iſti tamen dant ordinem, & habent eum: ſed nō iuſtè, vt inf. de conſec. diſt. 4. nulius autem.

f ¶ Nec docetur.] Si extra de iure pat. quod autem.

g ¶ Si qui.] 1 qō 1. ſacerdores. & cap. ſi qui à pſeudo epiſcopis.

DOcendus.] CASVS. Quidam populus nolebat epiſcopum eligere, nec permittebat eligere clericos

quæ ſitum fuit à Cœleſtino quid in hoc caſu ſit faciendum. Et reſpondet, populum eſſe docendum . vt prohibita non attentet: qui ſi non corrigitur, punietur eccleſiaſtica ſeueritate, ſcilicet excommunicatione.

a ¶ Per ſeueritatem .] Scilicet excommunicationem . ferro.n.reſecãda sũt vulnera, & c. vt 16.q. 1. in canonibus.

NISI. CASVS. In hoc. §. & ſeq. c. dr̃, ꝙ epiſcopus cõſecrari nõ debet, niſi fuerit canonicè electus. & caſum ꝑ te videbis.

b NVllus.] ¶ Deponatur] 1. q. 1. ſi quis epiſcop' &c. ſi qui epiſcopi. ſup. diſt. 50 ex pœnitentib. ſup 36. diſtin. qui eccleſiaſticis .

LAici .] Hęc diſt. diuiditur in quatuor partes. In prima ꝓbat ꝑ 8. auctoritates ſanctorum , quod laici non debent eligere, nec electioni intereſſe niſi vocati. Secunda ibi, [Cõtra.] Tertia ibi, [Principib'.] Quarta ibi, [Verum q̃a.] Ioan. de Fan.

CASVS. Supra dictũ eſt, ꝙ electio eſt clericorũ Sed quia laici volebãt intereſſe electionib' clericorum, ideo ſupponit hanc 63. diſt in qua primo oſtendit, ꝙ laici non debent intereſſe electionibus vſque ad §. [His omnibus.] Deinde probatur contrarium. Deinde in §. [Electiones] ponit ſolutionem.

quicunque laicus canonicam electionem voluerit diſturbare. debet Anathematizare donec obediat.

d ¶ Communem] Cum ergo hæc tria requiruntur .ſ. communis, conſonans, & canonica, ſi vnum iſtorum deeſt, vitioſa eſt electio , vt arg. 38. diſt. quæ ipſis non. n. ſufficit

Electio ſi cõis, conſonans, & canonica,

ſciunt eos quid liceat, quidve non liceat, commonere, nõ his conſenſum prębere debemus. Quiſquis verò conatus fuerit tentare prohibita: ſentiet cenſuram ſedis Apoſtolicæ minimè defuturam. Quæ enim ſola admonitionis auctoritate nõ corrigimus, neceſſe eſt, vt per ſeueritatem [a] congruentem regulis vindicemus . Per totas ergo hoc, quæ proprijs rectoribus carent, eccleſias, volumus innoteſcat, vt nullus ſibi aliqua ſpe forſitan blanditus illudat.

Niſi autem canonicè electus fuerit, cõſecrari non dẽt. Vnde Calixtus Papa ſecundus.

¶ Non conſecretur in epiſcopum ; niſi canonicè electus. Cap. III.

NVllus [b] in epiſcopum, niſi canonicè electum conſecret. Quod ſi præſumptum fuerit, & conſecrans & conſecratus abſque recuperationis ſpe deponatur.

In Pontificali eſt mentio huius decreti.

DISTINCTIO LXIII.

LAici [a] verò nullo modo ſe debent inſerere electioni.

Vnde Hadrianus Papa in octaua ſynodo Conſtantinopoli ſub ipſo celebrata.

¶ Laici electioni Pontificum non ſe inſerant. Cap. I.

NVllus laicorum principum, vel potentum ſemet inſerat electioni, aut ꝓmotioni Patriarchę, metropolitę, aut cuiuslibet epiſcopi, ne videlicet inordinata hinc, & incongrua fiat confuſio, vel contentio; pręſertim cum nullam in talibus poteſtatem quenquam poteſtatiuorũ, vel cæterorum laicorum habere conueniat. *& infra.*

Anſ. l. 6. c. 23. & 72. Iuo p. 5. c. 222. Pann. l. 3. c. 8. Deuſdedit. p. 1.

¶ Quiſquis autem ſæcularium principum, & potentium, vel alterius dignitatis laicus aduerſus communem [d] & conſonantem , atque canonicam electionem eccleſiaſtici ordinis agere tentauerit: anathema ſit, donec obediat, & cõſentiat, quidquid eccleſia [c] de electione, & ordinatione proprij præſulis ſe velle monſtrauerit.

inf. c proximo. Poly. l. 2. tit. 1.

c ¶ Laici] In precedenti diſt. oſtenſum eſt, quod laici tantũ debent cõſentire electioni plenius hic ꝓſequitur, ꝙ nullo modo debent intereſſe 1. & hoc facit uſque ad illum §. [His omnibus.] deinde probat cõtrarium vſque ad illum §. [Electiones.] & ibi ſoluit, deinde oſtẽdit q̃ priuilegia fuerunt Imperatoribus data circa electiones , quæ poſtmodum fuerunt eis ex cauſa ablata. Vltimo dicit, ꝙ religioſi viri nõ ſunt excludẽdi ab electionibus. ergo hęc veritas, ꝙ nullus laicus debet intereſſe electioni. & in cõuentuali eccleſia, niſi hoc habeat ex cõſuetudine præſcripta, vt extra de iure pat. nobis 2. licèt. H. dixerit, ꝙ ibi poteſt benè patronus intereſſe, ut 18. q. 2 abbatem. & hoc c. dicit intelligi de non patronis: æqualiter autem eſt patronus, qui minus dat, ſicut qui plus, q̃a vnus põt ſupplere per operam, quod ei deeſt in patrimonio. ff pro ſolut. l. 5 & plenius no. 16. q. 7 pie.

1 Vel facias continuationem non ad proximã diſtin. ſed ad 61. diſt. ubi dicit, ꝙ laici non debent eligi, ſic nec eligere, vt in hac diſt. Io. de Fan.

Electione nullus laic' debet intereſſe.

2 Idem not. infra ea. diſ. ſcatuna.

NVllus .] CASVS . Hadrianus Papa prohibet in hoc c. vt nullus laicus, etiam in maxima poſitus dignitate ſe inſerat electioni Patriarchæ, & archiepiſcopi ; & ſufficit electionem eſſe communem , niſi ſit canonica, vt hic. & 79. diſt. c. 1. & c antepen. 3. Item eſt hic arg ꝙ ſi aliqui ſeparatim cõſenſerunt in aliquem , quod talis conſenſus non valet , quia nominationem citra concilium publicum factæ non valent, vt 2. q. 6. nominationes , & priuata conuenticula in electionibus prohibentur, vt 79 diſt c. 1. & c. nullus. H. arg. contra 63. diſt. quanto. extra de electio. quod ſicut , & extra de poſtu' bonæ 2. io. fi. & ſeruitus ſeparatim conceditur. ff. de ſerui ruſtico. prædi. per fundum . Dico nulla talem eſſe electionem, cum ſit clandeſtina , vt extra de electio. quia propter. ad finem. Ioan. Hoc hodie determinatum eſt extra de elect. in Geneſi. vbi dicitur, quod ſingulares electiones non valent. Bar.

3 Arg ... hoc ... ca. pe. & ... de hoc. ... ad hoc ... q. 2. ... abbas.

e ¶ Eccleſia.] Eccleſiam hic vocat viros eccleſiaſticos ; quandoque vocatur congregatio fidelium, vt infra de conſecra. diſt. 1. eccleſia. De hoc dixi 7. q. ſcire.

Hadria-

HAdrianus.] CASVS. Ignatius Patriarcha Conſtantinopolitanus iniuſtè fuit depoſitus, & Photius loco eius ſubſtitutus quam præſumptionem Nicolaus voluit remouere, ſed morte præuentus non potuit, ſed Hadrianus ſucceſſor eius miſit nuncios tres Conſtantinopolim ad Baſilium Imperatorem, & ad filios eius, cũ quibus fuit Cancellarius Romanæ ſedis, & ibi octaua ſynodus congregata, duo fecit. Primo Photium depoſuit, & Ignatium reſtituit. Secundo conſtituit, ut clericorum ſit electio tantũ, & quod nullus laicus interſit electioni Patriarchæ metropolitani vel epiſcopi, ſed ſilere debet, & attendere quid clerus faciat, niſi à clericis inuitaretur ad remouendos, & impugnandos malos.

a ¶Diſpoſuerat] Arg. ſucceſſorem debere conſummare quod anteceſſor inchoatur, ut hic 1. & 12. q. 2. hęc huius & q. 5. quia. ADDITIO. Ad idẽ extra de reſcrip. litteris. ubi de hoc & 11. q. 3. ſi epiſcopus antè damnati. Papa tamen non tenebatur ad hoc, nec hoc dicẽtur quòd teneretur: bene tamen fecit. B.

1 Et 1°. q. 1. dudum.

¶*Hic citantur partes quædam vigeſimi ſecundi canonis octauæ ſynodi ſub Hadriano Papa II. habita, & ab Anaſtaſio Bibliothecario latinitate donata.*

Item ex octaua ſynodo, actione prima.

¶De eodem. Cap. II.

Anſ. li. 6 c. 23. Iuo p. 5. c. 122. Pann. li. 3. c. 8. Deuſdedit p. 1.

Cap. 22.

HAdrianus Papa ſecundus (quod Nicolaus prædeceſſor eius diſpoſuerat [a]) miſſos ſuos, Donatum ſ. Hoſtienſem epiſcopum, & Stephanum Nepheſinum epiſcopum, & Marinum diaconum ſanctæ Romanæ eccleſiæ ad Baſilium Imperatorẽ, & ad filios eius Conſtantinũ & Leonem Auguſtos [b] Conſtantinopolim direxit, cum quibus & Anaſtaſius bibliothecarius [c] Romanæ ſedis, vtriuſq; linguæ Græcę & Latinę peritus perrexit, & ſynodo congregata (quam octauam vniuerſalem ſynodum illuc conuenientes appellauerunt) exortũ ſchiſma de Ignatij depoſitione, & Photij ordinatione ſedauerunt, Photium anathematizantes, & Ignatium reſtituentes. In qua ſic ſtatutum eſt: Conſecrationes † [d], & promotiones epiſcoporum concordans prioribus cõcilijs clericorum electione, ac decreto epiſcoporum collegij fieri ſancta hæc & uniuerſalis ſynodus deffinit & ſtatuit: atque iure promulgat; neminem laicorum [e] principum, vel potentum ſemet inſerere electioni, vel promotioni Patriarchæ, vel metropolitæ, aut cuiuslibet epiſcopi; ne videlicet inordinata hic, & incongrua fiat confuſio, vel contentio; pręſertim cum in talibus nullam poteſtatem quemquam poteſtatiuorum, vel cęterorum laicorum habere cõueniat, ſed ſilere, & attendere ſibi vſquequo regulariter à collegio eccleſiæ ſuſcipiat finem electio futuri pontificis. Si vero quiſquam laicorum ad contractandum † [f], & cooperandum inuitatur [g] ab eccleſia, licet huiuſmodi, cum reuerentia, ſi fortè voluerit, obtemperare ſe aſciſcentibus: Taliter enim dignum paſtorem ſibi regulariter ad ſuam eccleſia † ſalutem promouet. [a]

Poly. li. 2. tit. 1. † *Promotiones & conſecrationes.*] orig.

† *al. concertandum*] orig. & alij collect.

† *al. & Eccleſia.*

b ¶Auguſtos.] No. quod filij Imperatorum dicuntur etiã Auguſti, quia ſperabatur, quod eſſent futuri Imperatores. & quaſi per augurium hoc ſperabatur. Vel ſicut Imperator dicitur Auguſtus, quia illius propoſiti debet eſſe, quod augeat; ſic & filius põt dici Auguſtus, quia & hoc propoſitũ debet hr̃e, cũ habebit imperium 2.

Imperator quare dicat Auguſtus.

c ¶Bibliothecarius] .i. cãcellarius, ſupra 21. diſt. ſubmittitur.

2 Hoc valet ad ſolutionẽ eius qđ habetur 21. diſ. nũc autem. 7. q. 1. in apibus. L.

d ¶Cõſecrationes] hæc ſunt verba concilij

e ¶Laicorum.] infra 96 diſt. bene quidẽ.

f ¶Ad contractandum.] ideſt, ſimul tractandum.

g ¶Inuitatur.] Hinc inuitantur laici ad electionem, alibi ad ſermonẽ faciendũ, vt 23 diſtin. mulier. quandoq; ad cauſas mr̃imoniales, vt 35. q. 5. ad ſedem cauſis autem fidei interſunt etiam nõ uocati, vt 96. di vbi nam. Sed nunquid ſubſcribent laici? arg. quod ſic 7. q. 1. epſ de loco. 3.

Laici ad aliqua ſpũalia inuitantur.

Caput teſt collectoris arbitratu compoſitum.

a ¶Promouet.] *Si hic additur ver.* Quiſquis. *ex capite antecedente, erit integer 22. canon 8 ſynodi. In vulgatis ſequebatur vox,* clerus, *quæ in vetuſtioribus eſt gloſſa interlinearis.*

Item ex hiſtoria Tripartita, lib. 7. c. 8.

¶Electioni epiſcoporum Imperator intereſſe non debet. Cap. III.

VAlentinianus Imperator veniẽs ab oriẽte ad Heſperias partes (vt refert hiſtoria eccleſiaſtica) mortuo. Auxẽtio Arrianæ perfidiæ magiſtro, qui Mediolanenſem

VAlentinianus.] CASVS. Cũ eccleſia Mediolan. vacaret paſtore, mortuo Auxentio hæretico, qui Mediolan. eccleſiã, vt lupus dilaniarat, venit ab Oriente Valentinianus Imperator, & ſuaſit epĩs cõgregatis, vt talẽ in archiepiſcopũ eligerẽt, cui etiã ipſe Imperator ſe ſyncere ſubmittere poſſit: epiſcopi vero cum rogarunt Imperatorem, vt eligeret, ipſe noluit aſſentiri. demum Ambroſium elegerunt nondũ baptizatum. vnde Imperator gratias referens, quod electus eſſet ad ſaluandas animas: cui curam corporum commiſerat, confortauit eum

3 Ad idem quod leg. & no. inf. ead. quanto. in gl. ex hoc loco. in fi. &c.

cum vt non timeret, dicens: Deus te adiuuabit, & ego te ſemper defendam, & pro te pugnabo.

a ¶ Epiſcopos.] Ergo electioni metropolitani intererunt omnes epi comprouinciales, vt inf. eo. metropolitano, & 66. diſt. c. 1. Io. ſed in his non attendo 1. niſi cōſuetudinem, vt extra de ele. cum eccleſia. & extra de poſtu. bo nę. Io. De iure cōmuni omnis electio ſpectat ad capitulū, vt extra de cau. poſſ. & ꝓprie. cū eccleſia. B.

Electio ad quē ſpectat de iure cōi. 1 Vt eſt eccleſia Rauēnas.

b ¶ Solo.] Sic magiſtri moribus, & facū dia alios debent pcedere, vt C. de ꝓfeſ. & me. magiſtros li. 10.

c ¶ Teſtemq;.] Nota, ꝙ conuerſatio p̄bet alicui teſtimonium, vt 1. q. 7. cum paſtoris.

d ¶ Submittamus.] Arg. ꝙ Imperator eſt minor quolibet epiſcopo, & excōicari pōt ab epo, vt hic inſinuat, & 18. diſ. qm̄ quidem. 96 diſt duo ſũt. Imperator eſt maior in tpalibus illis, qui ab eo recipiunt temporalia, ſed minor eſt in ſpiritualibus. extra de ma. & obed. ſolitæ. 2. q. 7. §. item cum Dauid.

Imperator pōt ab epiſcopo excōmunicari.

e ¶ Sup vos.] Ideſt, ad uos ſpectat. ſic reſpōdit Theodoricus 17. diſtin. §. hinc. vel ideo hic dicit, ſuper uos; quia electio eſt periculo eligentiū 2. ſi quis enim malum nominat, tenetur de omni damno, & diſpēdio, quod per eū acciderit. C. de periculo noīatorum l. 1. lib. 11. Item ſi inhabilē nominet, & appellatur, tenetur date ſumptus, quos fecerant aduerſarij. C. de decur. l. 2. li. 10. 3.

Electio eſt periculo eligentium. 2 Vt 61. diſt. quid prod. 2 it & c. obitum.

f ¶ Electus.] Et ita maledicit G. ꝙ fuerit poſtulatus 5. 61. di. §. his oib. & §. ſic btūs. in ſi. Sed potes dicere, ꝙ fuit elect' in poſtulādū 4. vt extra de renunc. poſt tranſlationem. Io & dicit T. ꝙ clericus alterius eccleſiæ in ſacris ordinibus conſtitutus eligi poteſt. Ita not in illa decre. poſt tranſlationē. niſi ſit eps, vt vr̄ dicere dec, ext. de ele. cū inter canonicos. & poſtea dēt poſtulari B.

3 Et de ſūp. ſecu. l. vna. lib 10. Arch. 4 Sic ēt no. inf. c. quāto. in glo. 1. Ad idem ext. de elec. in cauſis.

Electio tñ ſic celebrata non eſt initialis, ſed p̄paratoria ad electionē faciēdam ſm Io. & Goff. 5 Adde Bal. plenè hoc

g ¶ Corpora.] Et ita fuit curialis, ſed abſolutus fuerat, nec ex officio contraxerat irregularitatem, alioquin non promoueretur. 51. diſt ſi quis poſt.

h ¶ Ordinem.] Ex hoc verbo dixerunt quidam, ꝙ Imperator debet habere ordinem ſubdiaconalem, ſed non eſt verū 5. quia habet militarē characterē, vt 1. q. 1. qđ quidā. gerit tñ officium ſubdiaconi cum miniſtrat epo.

PОrro.] CASVS. Lotharius Rex non permittebat aliquē ad epiſcopatum eligi in regno ſuo, niſi fauentē ſibi, ideſt, niſi eſſet amicus ſuus, vel niſi ſibi iuraret ideo præcipit ei Nicolaus, vt in eccleſia Treuerēſi, & in Agrippina Colonia nullum eligi patiatur in epiſcopū, niſi prius ſedi Apoſtolicæ referatur.

i ¶ Fauentem.] In crimine adulterij cum Gualdrada. Vel fortè fecit eos iurare ei fidelitatē quod clerici non debent facere laico. 22. q vlt. c. vlt. niſi habeant ab ipſo regalia 22. q. 5. de forma.

K ¶ Eligi.] Videtur ergo, ꝙ in illis duabus eccleſijs non poſſit fieri electio, niſi voluntas Papæ requiratur. ſicut eſt in eccleſia Rauennate, vel iſtud pro tempore fuit ſtatutum. Vel dic eligi, ideſt, conſecrari 6. vel inſtitui. Si per

examinātē, & tenetur pro opinione gl. in ꝓ. G. & doc. in c. venerabilem. ext. de elec. & Spec. in tit de leg. §. nūc oſtendendū. verſ. 39.

6 Sic & exponitur 1. q. 1. ſi epiſcopo. 2. in fine. Eccleſiā recipiens a laico, eſt excōicandus.

eccleſiam vt lupus dilaniauerat, cū vellet catholicū, Deo ordinante, ibi conſecrare epiſcopum, euocās epiſcopos a hæc eis locutus eſt. Noſtis apertè, eruditi quippe diuinis eloquijs, qualem oporteat eſſe pontificem, & quòd non deceat eum verbo ſolo [b], ſed etiam conuerſatione gubernare ſubiectos, & totius ſemetipſum imitatorem virtutis oſtendere, teſtemque [c] doctrinæ conuerſationem bonam habere. Talem itaque in pontificali cōſtituite ſede, cui & uos, qui gubernamus imperium, ſincerè noſtra capita ſubmittamus [d], & eius monita, dum tanquam homines delinqueremus neceſſariò, velut curātis medicamenta ſuſcipiamus. Hæc cum dixiſſet Imperator, poſcit ſynodus, vt magis ipſe decerneret ſapiens, & pius exiſtens. At ille, ſuper vos a [e] eſt, inquit, talis electio. vos enim gratia diuina potiti, & illo ſplendore fulgentes, melius poteritis eligere. Tunc ſacerdotes egreſſi de epiſcopali ſede tractabant. *& infra.* ¶ Cum autem ordinatione diuina Ambroſius nondū baptizatus, electus [f] fuiſſet; exultans Imperator ait. Gratias ago tibi domine Deus omnipotens, & ſaluator noſter, quoniam huic viro ego quidem cōmiſeram corpora [g]; tu autem animas, & meam ſententiam oſtendiſti tuæ iuſtitiæ conuenire. Cumque S. Ambroſius contriſtaretur de hoc quod acciderat (vt idem in ſuis epiſtolis ſcribit) confortauit eum Imperator, & ait: Noli timere, quia Deus, qui te elegit, ſemper te adiuuabit, & ego adiutor, & defenſor tuus (vt meum ordinem [h] decet) ſemper exiſtam. In epiſt. ad Vercellenſe.

a ¶ Super vos.] *Vera lectio eſt,* ſupra nos, μεῖζον ἢ καθ' ἡμᾶς. *Sed ob gloſſam non eſt reſtituta.*

Item Nicolaus Papa I. Lothario Regi.

¶ Auctoritate apoſtolica, non Regio fauore epiſcopus eſt eligendus. Cap. IV.

PОrrò ſcias, quia relatum eſt nobis, quòd quicunque ad epiſcoparum in regno tuo prouehendus eſt; nō niſi fauentem [i] tibi permittas eligi [k]. Idcirco Apoſtolica auctoritatē ſub diuini iudicij obteſtatione iniungimus tibi, vt in Treuerenſi vrbe, & in Agrippina Colonia nullū eligi patiaris antequam relatum ſuper hoc, noſtro Apoſtolatui fiat. Iuo p. 5. c. 357.

Item ex concilio Pariſienſi, c. 8.

¶Non recipiatur à comprouincialibus, qui regia ordinatione, epiſcopale culmen eſt adeptus. Cap. V.

Iuo p.5.c.123. Pann.l.3.c.9. † al. epiſcopus.

SI per ordinationem regiam honoris iſtius culmen peruadere aliquis nimia temeritate præſumpſerit, a comprouincialib. loci ipſius epiſcopis † recipi [a] nullatenus mereatur, quem indebitè ordinatum cognoſcunt. Si quis de comprouincialibus recipere eum contra interdicta † præſumpſerit, ſit a fratribus omnibus ſegregatus, & ab ipſorum omnium charitate ſemotus.

† al. indicta.] orig.

Item ex concilio Laodicenſi, c.13.

¶De eodem. Cap. VI.

Burc.l.2.c.8. Iuo p.6 c.28. Anſel.l.6 c.38.al.45. Deuſdedit par.1.& 4

NOn eſt permittendum turbis, electionem eorum facere, qui ſunt ad ſacerdotium promouendi.

Item ex ſeptima α ſynodo quæ eſt ſecunda Nicæna, eccl. epiſcoporum.

¶Irrita ſit electio epiſcopi, vel presbyteri, vel diaconi a principibus facta. Cap. VII.

Can. Apoſt. 31, inf. 16 q.7.c.ſi quis. Iuo p.5.c.120. Anſel.l.6.c.8. Burc.l.3.c.109. Deuſdedit ibidem.

OMnis electio epiſcopi, vel presbyteri, vel diaconi a principibus facta, irrita maneat, ſecundum regulam [b], quæ dicit: [Si quis epiſcopus ſæcularibus poteſtatib. vſus eccleſiam per ipſos obtinuerit, deponatur; ſegregentur β ab eccleſia omnes, qui illi communicant.

α ¶Ex ſeptima.] *Citabatur antea ex ſecunda actione ſextæ ſynodi. Reſtitutus eſt locus ex Iuone.*
β ¶Et ſegregentur.] *In aliquot vetuſtis* Gratiani *exemplaribus eſt:* ſegregetur. *Sed pleriſque cum vulgata lectione conuenit. In canone 31. Apoſtolorum Græcè ſic legitur.* καθαιρείσθω καὶ ἀφοριζέσθω, καὶ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες, *& infra 16 q.7.cap. ſi quis epūs vbi hic idem canon ex alia refertur verſione, legitur:* & ſegregetur, omneſque, qui illi communicāt *eodemq; modo eſt apud Anſelmum, verum in verſione Anaſtaſij bibliothecarij legitur quemadmodum apud* Gratianum, *& conuenit cum verſione priſca, ac Dionyſiana.*

Apud Martinum Bracarenſem, c.1.

Item ex concilio Martini Papæ, c.1.

¶Non eligantur à populo, qui ſunt promouendi ad clerum. Cap. VIII.

ſu.d. 24. epi & d.62. epiſcopum. Burch.l.1.c.10. Iuo p.5.c.64. Anſel.l.6.c.6.al.12.

NOn licet populo electionem facere eorum, qui ad ſacerdotium promouentur: ſed in iudicio epiſcoporum ſit, vt ipſi eum probent, ſi in ſermone, & fide, & ſpirituali vita edoctus ſit.

His omnibus auctoritatibus laici excluduntur ab electione ſacerdotum: atq; iniungitur eis neceſſitas obediendi, non libertas imperandi.

2 *Contra* [c] *verò ſcribit B. Gregorius Ioanni epiſcopo primæ* [d] *Iuſtinianæ † Illyricæ, lib.4. epiſt.15. ſen c.59.*

† Et primæ Iuſtiniani magni, qui eſt Taureſio natali ſolo vili Dalmatiæ pago metropolim fecit, & de ſuo nomine nuncupauit, vt in nouel. conſtit. 131. de eccleſiaſti. cano. & priuil.

¶Voluntas principis in ordinatione Pontificis deſideratur. Cap. IX.

Anſel.l.6.c.95.

QVia igitur ſuſcepta fratrum, & coepiſcoporū noſtrorum relatio ad locum vos ſacerdotij, totius

SI per ordinationem.] CASVS. Statutum fuit in concilio Pariſienſi, vt nullus per regiam poteſtatem ad honorem aſcendat prælaturæ: & ſi quis præſumpſerit, ab alijs epiſcopis non recipiatur & qui eum receperit, ab aliorum epōrū cōione ſegregabiť. Sequentia tria cap. per ſe patent.
a ¶Recipi.] tñ ille ꝙ recipit eccleſiā a laico, non eſt excōmunicatus, ſed eſt excōicādus vt extra de iure pat. præterea niſi a ſacramentis. 16.q.vl. c. quoniā, & c. ſi quis deinceps. ſi tñ poſt dñm laici. acceſſerit conſenſus epi, cōfirmatur donatio 1, vt extra d iure pat. cura paſtoralis. Ioā. hodie etiam talis intelligibilis ſit, vt extra de electio. quiſquis. Bar.

1 Scilicet facta ab ipſo laico, vt donatario, ñ vt a prælato puta quia ius dat patronatus nō enim intelligo, qđ pſcribat eccleſia quam quis habeat a laico, vt a prælato: ſecundū Laur.

OMnis electio.] b ¶Regulā.] 16. q.7. quis deinceps.
NOn licet.] his.] CASVS. Haſtenus probauit, ꝙ laicus nō debet intereſſe electioni. Modò vult Gratianus probare contrarium.
CONTRA. Hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua probat ſophiſticè, ꝙ laici poſſunt & debent intereſſe electioni epiſcopi & archidiaco. Ioā. d Fan. dicit c. ad hoc induſta eſſe intelligenda quod tantum debēt conſentire, non autē eligere, niſi hoc habeant ex priuilegio ſpeciali: vel ſunt vocandi ad tempus ex cauſa.
c ¶Cōtra.] Tu dicas, ꝙ laici debent intereſſe nō ad eligendum ſed ad continendum inf. ead. noſſe 2.

2 Vt inf. ea. §. electionis.

d ¶ Primæ Iuſtinianæ.] idest, Salonitanæ, quæ ſic dicta eſt quia Iuſtinianus ibi natus eſt. Alij dicūt d' auēna, qa vtraq; eſt Illyrica, vel adiacet Illyrico mari.
QVia.] CASVS. Ioannes de cōmuni voluntate

lantate totius concilij & principis electus eſt in epiſcopum primæ Iuſtinianæ: quod cum audiſſet Grego. retulit gratias Deo, & confirmauit eundem: & rogauit Deũ, vt ipſum cuſtodiret.

iuris acquiratur nominato: videtur ꝙ ſic. vt 16. q. 7. conſtat ſanctorum, & 2. q. 6. nominationes, & 71. diſt. in. placuit, & extra de elec. auditis. Arg. cõtra extra de elec. ꝙ ſicut, & cap. innotuit Dico ꝙ a. ſi nominatio eſt tractatus præcedens electionẽ, per nominationem nihil iuris acquiritur:

a Iſta etiam fuit hic ſententia H. ꝙ fouet Goff. extra de tranſlatio.

concilij[a] vnito conſenſu, & ſereniſſimi principis voluntate declarat accerſiri, gratias omnipotenti Deo creatori noſtro magna cum exultatione retulimus, qui vitam actuſq; veſtros ita de præteritis fecit eſſe probabiles, vt omnium vos, quod eſt valde laudabile, faceret placere iudicio. Quibus nos quoq; in perſonam fraternitatis tuæ per omnia conſentimus[b]: atq; omnipotentem Dominũ deprecamur, vt charitatem veſtram, ſicut ſua gratia elegit, ita in omnibus ſua protectione cuſtodiat.

Idem Gregorius Ioanni ſubdiacono, lib. 2. Indict. 11. epiſt. 30. ſeu c. 69.

¶Clerus, & populus Pontificis electioni interſint. Cap. X.

Anſel. l. 6. c. 26. Polyc. l. 1. tit. 5.

QVantò Apoſtolica ſedes, Deo auctore, cũctis prælata cõſtat eccleſijs: tantò inter multiplices curas & illa nos valde ſolicitat, vbi ad conſecrandum antiſtitem, noſtrum expectatur arbitriũ. Defuncto igitur Laurentio eccleſię Mediolanenſi epiſcopo, ſua nobis relatione clerus innotuit, in electione ſe filij noſtri Cõſtantini diaconi ſui vnanimiter conſenſiſſe. Sed quoniam eadem non fuit ſubſcripta relatio[c], ne quid, quòd ad cautelam pertinet omittamus, huius idcirco præcepti auctoritate ſuffultum Genuã[d] te proficiſci neceſſe eſt. Et quia multi

Metropolitanos confirmare ad quẽ pertinet.

a ¶Concilij.] id eſt collegij.

b ¶Conſentimus.] confirmando electionem tuam: & ita Papa confirmat omnes metropolitanos, vt infra. ead. quanto, & c. Salonitanæ, & 100. diſtinct. quoniam, quod verum eſt, cum non habent primatem ſed ei nullo medio ſubsũt, vt inf. ea. cum longe, & infra. diſt. proxim. quia per ambitiones. niſi velis dicere, ꝙ eo ipſo ꝙ qs recipit palliũ a Papa intelligitur cõfirmari ab ipſo. imò & plerique archiepiſcopi non confirmantur. nec cõſecrantur, niſi a ſuis ſubditis: nec petitur cõfirmatio a Papa, ſed tantũ pallium, vt dixi. De hoc 51. diſtin. qui in aliquo.

QVantò] CASVS. Laurentio Mediolanenſium archiepiſcopo ſublatõ de medio, Cõſtãtinus diaconus electus eſt in eius locum vnanimi conſenſu a clericis, qui ſupplicauerunt Papæ, vt ipſum confirmaret. Sed quia in petitione eorum non continebantur clericorũ ſubſcriptiones, ideo Gregorius præcipit Ioanni ſubdiacono, vt Genuam proficiſceretur: & voluntates Mediolanenſiũ, qui illic coacti barbarica ſeueritate detinebantur inueſtigaret, & ſi omnium voluntatis in electione eius perdurare cognoſceret, auctoritate apoſtolica faceret a ſuffraganeis conſecrari.

c ¶Relatio.] Ex hoc loco quidam dixerunt, ꝙ electio poſſet variari vſque ad ſubſcriptionem: ſed poſt non. argu. 1. q. 7. ſaluberrimum, & 27. q. 1. omnes fœminæ, & argu. pro eis extra de cen. olim. Alij dicunt vſque ad cõfirmationem eſſe ambulatoriã voluntatem eligentium, vt extra de prebẽ. cũ non ignores, & ex eo ꝙ dicit hic, perdurare. inf. ea. Salonitanæ. 28. diſt. de Syracuſanæ 71. diſt. ſtudij, vnde & propria ſtipẽdia retinet electus vſq; ad confirmationem, vt extra de electio. cum in cunctis. nec cogitur inſcribere qui excipit contra electum non confirmatum, quia non deijcitur ab obtento, ſed ab obtinendo, vt extra de accuſa. ſuper his. item quia ante cõfirmationem non renunciat electus epiſcopatui, cum adhuc nihil iuris ſit conſecutus, vt extra de tranſla. inter. Sed tu dicas, ꝙ per conſenſum eligentiũ ius eſt acquiſitum electo: dum tamen ipſe conſentiat 1, vel conſentire velit, vt extra de electio. cum inter canonicos. in fine. Ioan. nec poſſunt poſt electionem variare: ſed ante publicationem ſcrutinij poſſunt, vt extra de elec. publicato. B. Si q̃ras quale ius acquiritur electo per electionem, dico ꝙ ius prælaturæ, & ius adminiſtrandi. ſed nõ exercitium prælaturæ vel adminiſtrationis. per confirmationem enim nihil iuris non acquiritur, ſed tantum exercitium: extra de reſcript. paſtoralis in fine. 16. q. 1. §. ecce. electio enim facit Imperatorem, vt 93. diſt. legimus. Sed quæritur vtrum per nominationem aliquid acquiritur: nam per talem nominationem exprimitur conſenſus de futuro, & eſt ſenſus; nomino talem, id eſt, nomino eum eligendum ſicut etiam aliquis eligitur in poſtulandũ, vt extra de renun. poſt trãslationẽ. & ſu. ea. Valentinianus. ſicut non contrahitur matrimoniũ carnale per hæc verba; nomino te in mulierem, ſed ſi per denominationem exprimitur conſenſus de præſenti, tunc denominato ius eſt acquiſitum: quia non refert quibus verbis quis exprimat conſenſum. vt 22. q. 5. humanæ: maxime ſi conſuetudo eſt alicuius eccleſiæ, ꝙ per talia verba celebretur electio: tunc in talibus ad communem intelligentiam verborum eſt recurrendum, vt extra de ſpon. ex litteris 1. Quid de poſtulatione iuris ſit, dixi. ſu. 61. diſt. §. ſed aliud. Sed quare reprobatur hic electio propter defectũ ſubſcriptionis? ſed intellige ꝙ hic non erant duæ partes præſentes 3. quæ ad minus debent eſſe in electione, & ideo in fraudem nolebant ſubſcribere, ne eorum paucitas reprehenderetur. vnde cum ab initio non fuerit conſenſus eorum legitimus, bene dicit Papa ſi perdurat ſic ſu. 28. d. de Syracuſanæ & 39. d. Petrus. Sed videtur, ꝙ non eſſet denuo requirendus eorum conſenſus, vt ff. de ſer. rub. præd. per fundum, ſed illud non eſt ſimile: quia ſeruitus concedi poteſt ſeparatim, ſed electio debet eſſe communis, vt hic dicitur, & ſu. ead. c. 1 ſed cum Gratianus intelligat hoc c. ꝙ conſenſus laicorum hic requirebatur quare ergo dicit ſubſcripta relatione, cum laici non ſubſcribant? Videtur ꝙ ſubſcribant, vt 7. q. 1. epiſcopus de loco, & 1. q. 6. ſi quis autẽ epiſcopatum. Item ſubſcriptio non eſt de electione, ſed de ſolennitate, vt 61. diſt. epiſcopus.

d ¶Genuã.] Not. ꝙ vocantur abſentes a Mediolano vſque ad Genuam: ſed non vſque ad 12. dietas, vt extra de elect. cum inter. Quid de hoc iuris ſit, dixi 8. q. 7. factus. extra de elect. in geneſi.

Electo ius acquiritur per conſenſum eligentium.

1 intellige ſm id quod habetur extra lib. 6. de elect. quam ſit. Greg. 10.

Electus quid ius habet.

Nominatio an tribuat aliquod ius nominato.

3 Vel eligãt indignũ: ſecundum Vincen. & B. quod dic vt not. extra de poſtu. bonæ 2. glo. ideo dicit, &c.

Abſentes vnde vocantur ad electionem.

a ¶Bar-

a ¶ Barbarica.] Propter hoc verbum inducit magiſter cap. vt etiam conſenſus laicorum requiratur.
b ¶ Perdurare.] Arg. quod non eſt conſenſus, niſi duret, ut de pœn. diſt. 1. diuortium. extra de verb. ſign. nam & ego ff. de inrem ver. ſi pro patre. §. verſum.
c ¶ A-

tatores illius eccleſiæ reprobauerunt; quod cum audiſſet Gelaſius, præcepit viſitatoribus, ut omni turba clericorum, & laicorum conuocata moneant eos talem perſonam eligere in prælatum, quæ non poſſet pati repulſam.

illic Mediolanenſiū coacti barbarica [a] feritate conſiſtūt, eorum te voluntates oportet cōuocatis eis in commune perſcrutari. Et ſi nulla eos diuerſitas ab electionis unitate diſterminat, ſiquidem in prædicto filio noſtro Conſtantino omnium voluntates, atque conſenſum perdurare [b] cognoſcis; tunc eum a proprijs epiſcopis, ſicut antiquitatis mos exigit, cum noſtræ auctoritatis aſſenſu [c] ſolatiante & auxiliante Domino, facias conſecrari, quatenus huiuſmodi ſeruata conſuetudine, & Apoſtolica ſedes proprium uigorem retineat, & à ſe conceſſa alijs ſua iura nō minuat.

† al. Gerontio.

Item Gelaſius Papa Philippo, & Geruntino † epiſcopis.

¶ In electione epiſcopi populus debet adeſſe. C. XI.

Anſ. l. 5. c. 30.

PLebs Diotrenſis data nobis petitione defleuit diu ſe ſine rectoris proprij gubernatione diſpergi. Ac ſicut aſſeritur, is qui à uobis iam probatus dicitur, à paucis, & tenuibus [d] putatur electus, cum ad uos † pertineat, vniuerſos aſſiduâ admonitione cōpellere, ut omnes in unū, quem dignum ſacerdotio viderint, & ſine aliqua reprehenſione, conſentiant. Et ideo fratres chariſſimi diuerſos ex omnibus [e] ſæpè dicti loci parochijs presbyteros, diaconos, & vniuerſam turbam vos [f] oportet ſæpius conuocare, quatenus non, prout cuilibet libuerit, ſed concordantibus animis talem, vobis admonentibus [g], ſi quærant ſola diuinitatis attentione perſonam, quam nulla contrarietas, à conſtitutis poſſit reuocare præſcriptis.

† al. nos.

Item Stephanus epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei Romano archiepiſcopo Rauennati.

¶ De eodem. C. XII.

Anſ. l. 6. c. 36.

NOſſe tuam fraternitatem volumus ad noſtras aures fore peruentum, Imolenſem [h] epiſcopum ab hac luce migraſſe, in cuius ſucceſſoris electione, populi diuiſionem proueniſſe audiuimus. Quod quia ſæpè [i] contingere ſolet (quærentibus ſingulis quæ ſua ſunt, non quę Ieſu Chriſti) non adeo miramur. Veruntamen in hoc tuam plurimum oportet adhiberi ſolicitudinem, ut conuocato clero [k] & populo, talis ibi eligatur per Dei miſericordiam; cui ſacri non obuient canones. Sacerdotum quippe eſt electio, & fidelis populi conſenſus adhibendus eſt; quia docendus eſt populus, non ſequendus.

Philip. 2.

ſup. 62. diſt. c. docendus.

Item Nicolaus Papa Ioanni Rauennati archiepiſcopo.

¶ De eodem. C. XIII.

EPiſcopos per Aemiliam [l] non conſecres, niſi poſt electionem cleri, & populi.

d ¶ Et tenuibus.] Id eſt, modicę auctoritatis. & ſic non tantum numerus, ſed etiam auctoritas eligentium conſideratur. argum. 19. diſtinctio. in canonicis. Argum. contra extra de elect. dudum.

e ¶ Ex omnibus.] Ergo in electione epiſcopi totus clerus ciuitatis intererit, ut hic, & inf. ea. obeuntibus. & 8. q. 1. licèt. ſed verum eſt, quod interrerunt ad conſentiendum, non ad eligendū, uel interſunt ſi eſt conſuetudo lōga. extra de cau. poſ. & proprie. cum eccleſia.

Electioni epiſcopi qui debeant intereſſe.

f ¶ Turbam.] Hoc c. & omnia quæ dīt laicos vocari ad electionē, intelligit H. de patronis. Dic ut ſup. in prin. hu' di.

g Admonentibus.] Ergo patet hic, quod viſitator non eligit, vt dixi 61. diſt. obitum.

NOſſe.] CASVS. Defuncto Imolenſi epiſcopo vota populi ſe diuiſerunt in partes in electione ſucceſſoris. Vnde præcipit Stephanus archiepō Rauēnati, vt clero, & populo conuocato monente eo talis in epm eligatur, cui non poſſint canones obuiare. Dicit ēt quod clericorū eſt eligere: populi vero conſentire. Sequens cap. patet.

h ¶ Imolenſem.] Tū tēpore Stephani non erat Imola ſedes epiſcopalis. ſed iuxta, i caſtro ſācti Caſſiani i. Et ſic eſt arg. quod non uitiatur reſcriptum, licèt quis nominet epiſcopus nō nomine cathedræ, ſed hoc ideo fecit, quia locus ille celebrior erat.

i Tpe' Imperatoris Friderici antiqui. & Othonis quarti epiſcop' Imolenſis. appellabatur epiſcopus Corneliensis. ſic uidi contineri in priuilegio prędicti Othonis, qđ eſt ipſios epiſcopi Imolēſis. & eccleſia uocabatur eccleſia Cornelien. Arch.

c ¶ Aſſenſu.] Hic habes, quòd Papa confirmat electionem metropolitani, ut dixi ſupra cap. proximo.

PLebs. CASVS. Vacante eccleſia Diotrenſi, electus eſt ibi quidam a paucis, & tenuibus, cæteris diſcordantibus, cuius electionem Philippus, & Geruntius viſi-

i ¶ Sæpè.] In fra ea. cap. vlt. & infra 8. q. 1. nec nouum.
K ¶ Clero & populo.] Et nota uerbum ſemel hic poſitum, æquiuocè poni: ſic 28. diſt. presbyterorum.
l EPiſcopos per Aemiliam.] Aemilia dicitur a Rauenna uſque ad Placentiam.

Lite-

¶ *In vetuſto codice Mutinenſi ſex Cõcilij Romæ habiti referuntur capitula, quorum ſecundum eſt hoc. Et de hac eadẽ re habentur multa in pontificali manuſcripto in geſtis Nicolai primi.*

Item Pelagius Papa Iuliano epiſcopo Grumentino.

¶ De eodem. C. XIIII.

LIteras charitatis tuæ ſuſcepimus, quibus ſignificas, Latinum diaconum tuum ad epiſcopatum Eccleſiæ Marcellianenſis à clero, & omnibus, qui illic conueniũt, poſtulari. *& infra.* ¶ Sed nunc, & hoc dicimus, ut ſi eum omnes [a] eligunt, & vis [b] eum concedere, gratum nobis eſſe cognoſce; & ſi poteſt, ante diem ſanctum feſtinet occurrere; ut uel ſabbato ipſo noctis magnæ poſt baptiſmũ cum Dei gratia valeat ordinari.

Infra diſt. 76. c. vlti. Poly. l. 2. tit. 29. Anſ. l. 6. c. 60. Iuo p. 6. c. 112.

Item Laurentio epiſcopo Centumcellenſi.

¶ Ex ſacra principis qui ordinatur. C. XV.

Anſ. l. 7. c. 94.

PRincipali [c] deuotiſſimorum militum, qui illic in ciuitate Centumcellenſi conſiſtunt, relatione ad nos directa ſacrã inſinuant ſe clementiſſimi principis [d] impetraſſe, quæ eis presbyterum, diaconum, & ſubiaconum fieri debere præcepit. Ideo hortamur dilectionem tuam, ut perſonas ipſas videas, & diligẽter inquiras, ne aliquid cõtra canones cõmiſiſſent; & ſi eos inculpabiles repereris,

LIteras. CASVS. Iulianus epiſcopus Grumentinus ſignauit Pelagio, ꝙ clerus, & populus Marcellian. eccleſiæ poſtulabat in epiſcopum Latinum diaconum ſuum. Papa vero reſcribit, quod ſi gaudet, ſi vult ipſum concedere. & deinde ſi poteſt electus occurrat ante Paſcha, ut & tunc in ſabbato immediatè poſt Paſcha ordinet.

a ¶ Omnes.] Hic colligitur, ꝙ omnes cõſentire debent in poſtulatione extranei, vt dixi ſup. 61. diſt. nullus. & ideo dicit decret. ꝙ poſtulatio nõ admittitur in diſcordia, ut ext. de poſtul. præ. bonæ. quod tamen uerum eſt ſecundum diſtinctionem eius, quod legitur extra de electio. ſcriptum eſt.

b Et vis.] Hic habes quod clericus alterius epi eſt poſtulandus, ut 61. diſt §. ſed aliud & c. Oſius. & laicus etiã eſt poſtulandus, ut ibi dicitur: & illegitimus, vt extra de elect. innotuit. Item hic habes, quod epiſcopus non cogitur dare poſtulatum, ut 85. diſt. Florentinum Nemo enim cogitur emancipare filium ſuũ, ut Inſtitut qui mo. iuſ. patr. pote. ſol. §. vlti. Sed pone quod eligatur talis clericus, & epiſcopus eius poſtea non conſentiat, nunquid iſti ſunt priuati electione, quia elegerunt eum, quem non poterant habere: vel nunquid conſenſus illius a quo erat poſtulandus confirmat electionem? argu. ꝙ non confirmat extra eod auditis. Argum. quod ſic, extra eo. quod ſicut. & extra de iure pat. cura paſtoralis. Ad hoc dico, ꝙ ſi eligitur in poſtulandum [1] bene tenet talis electio, vt extra de renunc. poſt tranſlationem. Vel dic, quod ſi elegerunt eo propoſito, vt ſtatim debeat tenere electio, non ratificatur per ſequentem conſenſum illius a quo eſſet poſtulandus. Si vero ſciebant electionem per ſe inualidam eſſe, ſed ſperabant, quod Dominus Papa eam ratam haberet: tunc ratiſiatione Domini Papæ confirmatur ſic 9. quæſt. 2. Lugdunenſis. Similem diſtinctionem facit lex. ff. de ſol. ſi quis offerenti. Vel dic, ꝙ non eſt inconueniens, ſi clericus alienus eligatur, quia talis primo debet eligi, & poſtea poſtulari, ut dixi 61. diſt. §. ſed aliud. Item obijcitur, cum clericus contradicente epiſcopo poſſit fieri Monachus, vt 19. q. 2. c. 1. ergo multo fortius poteſt promoueri ad epiſcopale regimen, cum illa tranſeat pro priuata utilitate, iſte pro communi, quæ præiudicat priuatæ, ut 7. qõ. 1. ſcias. & 8. quæſtio 1. in ſcripturis. extra de poſtu. bonæ [2] Reſpon. monachus tranſit ad locum deiectionis ubi nulla præſumitur ambitio: his uero præſumitur ambitio ex eo, quod nolente epiſcopo ultro ſe ingerit, qui potius trahi deberet, ut 8. qõ. 1. ſciendum [2] male tamen fecit epiſcopus, ſi eum abſque iuſtitia negat, vt 7. quæſt. 1. omnis qui. & per ſuperiorem cogi poteſt. argum. extra de iure patr. nullus principali.

PRincipali.] CASVS. Milites Centumcellenſes impetrarunt reſcriptum a principe, in quo dabat eis licẽtiã, ut in eccleſia Centũcellenſi. ordinaretur vnus presbyter, & vnus diaconus, & ſubdiaconus: quod cũ Papæ ſignificaſſent, præcepit Laurentino epiſcopo, ut ſi perſonas illas inculpabiles inueniret, & bonæ uitæ, & laudabilis teſtimonij, adueniente medianą hebdomada vnũquemque per præfata officia promoueret. Et dicit H. ꝙ iſta 4. c. intelliguntur de eccleſijs, in quibus Imperator habebat iuſpatronatus, uel iſti erant curiales, qui poſtulati fuerunt ab Imperatore. Nota ꝙ iſta tria ſeq. c. ſ. Reetina. nobis. & electis. de vno, & eodem clerico loquuntur. ſ. Colono. & illud c. lectis præcedit alia duo cap. & primo debet legi ſecundum naturã rei geſtæ. Eſt ergo caſus illius c. lectis. Reatina eccleſia paſtore deſtituta, Colonus diaconus ab oĩbus unanimiter eſt electus pro quo ordinando, & conſacrando Guido comes Stephano Papæ ſupplicauit. Stephanus vero noluit eum ordinare: quia Imperialem epiſtolam abſolutionis iuxta morem non detulerat. & ideo ne moleſtaretur Imperialis animus, eius petitionem non admiſit, ſed ſuadet comiti, ut acquirat epiſtolam Imperialem, & tũc habita licentia iuxta eius uoluntatem conſecrabitur.

c ¶ Principali.] Ex cap. iſto & ſequen. dicit H patronum debere eligere cum alijs in eccleſia conuentuali: alii dicunt quod eccleſia epiſcopalis non habet patronum.

d ¶ Principis.] Sed quare petebatur iſtud ab Imperatore quia fortè iſti curiales erant, uel fortè patronus erat. Et ita eſt argum. ꝙ patronus non tantum prælatum, ſed etiam ſubdiaconum, & diaconũ poteſt inſtituere. argu. 19. q. 2. Eleutherius. 16. qõ. 2. ſi quis epõrum. in auth. de ſan. epi. §. ſi quis oratorii domum, coll. 9. & extra de fil. presby. ex tranſmiſſa. dum tamen hoc fiat cum conſenſu prælati ut extra eod. tit. propoſuit. Sed verius credo hoc ſpectare ad ipſum [3] prælatum, ut ipſe poſſit miniſtros præficere, quos uelit, ut extra de iure patr. poſtulaſti. § Quid iuris habeat in electione patronus, dicit decre. extra de iure patro. nobis. B.

Electio uel poſtulatio de clerico alteri ſubdito facta an ualeat.

1 Idẽ ſi ſimpliciter eligitur, ut ſatis patet 76. diſ. dilectionis. extra de ele. eccleſia 2. & extra lib. 6. eod. tit. cap. quam ſit.

2 Et c. epiſtolam 1. qõ. 5. ſicut. C. de epiſ. & cler. ſi quemquã. ſm Ioan. de Fa. qui ſequitur hæc oĩa contradicta. ſu

3 Iſtã ſniam ſequitur Ho. 16. q. 7. decernimus [4]. ubi dixit, Non credo, ꝙ patronus debeat eligere niſi prælatũ: vel intereſſe electioni niſi prælati. Ar.

a ¶ Me-

† al. hebdomada

& vitæ ipſorum laudabile teſtimonium videris, veniente mediana ſeptimana [a] † Paſchæ, ſi Dominus voluerit, & ſi vixerimus [b] vnumquemque per officia, quæ prædiximus, non differas promouere.

a ¶Ex ſacra.] *Emendata eſt hæc rubrica, vt indicet illum de quo agitur fuiſſe ad petitionem Imperatoris ordinatum: ſacrã enim epiſtolam Imperatoris ſignificat.*

Item Leo quartus Lothario, & Ludouico Auguſtis.

¶Papa rogat Auguſtos, vt Reatinam eccleſiam cuidam electo dignentur concedere. Cap. XVI.

REatina [c] eccleſia, quæ per tot temporum ſpatia paſtoralibus curis deſtituta conſiſtit; dignum eſt, vt brachio amplitudinis veſtræ ſubleuetur, ac gubernationis regimine protegatur. Vnde ſalutationis alloquio præmiſſo veſtram manſuetudinem deprecamur, quatenus Colono humili diacono eandem eccleſiam ad regendũ concedere dignemini; vt veſtra licentia [d] accepta [e] ibidem eum, Deo adiuuante, conſecrare valeamus epiſcopum. Sin autem in prædicta eccleſia nolueritis †, vt præficiatur epiſcopus, Tuſculanam † eccleſiam, quæ viduata exiſtit, illi veſtra ſerenitas dignetur concedere, vt cõſecratus a noſtro præſulatu Deo omnipotenti, veſtroque imperio grates [f] peragere valeat.

† al. volueritis.
† al. Aſculanam.

Item Rita Comitiſſa.

¶Regio præcepto ab Apoſtolico Colonus Reatinæ eccleſiæ ordinatur epiſcopus. Cap. XVII.

NObis dominus Imperator [g], & Imperatrix per ſuas epiſtolas direxerunt, vt Colonum in Reatina eccleſia, quæ paſtoris officio per longa iam tempora deſtituta videbatur, epiſcopum facere deberemus, ſicut & fecimus.

Item Stephanus Guidoni Comiti.

S. Ant. p. 2. tit. 16. c. 1. §. 1.

¶Imperatoris epiſtola in electionis confirmatione deſideratur. Cap. XVIII.

LEctis ſagacitatis veſtræ apicib. qui defuncto eccleſiæ Reatinæ antiſtite, clerum, & plebem eiuſdem eccleſiæ elegiſſe ſibi futurum antiſtitem, nobiſq; conſecrandum veſtro ſtudio directũ eſſe, ne ipſa eccleſia diu [h] ſine proprio conſtet paſtore, fatebãtur; nos de obitu prioris dolentes, nunc ipſum electum vnanimitate, † & canonica ipſius eccleſiæ electione, vt mandaſtis, tã citiſſimè ordinare omiſimus, quòd imperialem nobis, ut mos, eſt abſolutionis minimè detulit epiſtolam. Pro qua ſcilicet reambiguum eſt nobis: ideo uolũtati ueſtræ in hoc parere diſtulimus; ne Auguſtalis animus duriſſimè hoc quocũque modo perciperet. Sed ſcientes eccleſiam Dei ſine ꝓprio diu paſtore non debere cõſiſtere, gloriæ ueſtræ mãdamus, qm̃ aliter nos agere non debuimus, ut ueſtra † ſolertia, Imperiali, ut priſca conſuetudo dictat, percepta licentia, & nobis, quemadmodum uos ſcire credimus, imperatoria directa epiſtola, tunc uoluntati ueſtræ de hoc parebimus, eundemque electum, Domino adiuuante,

† al. vnanimi.
† al. vt à veſtra.

a ¶Mediana ſeptimana.] ſcilicet cum cantat, Sitientes. Ioã.
b ¶Si vixerimus] Si habes: vixeritis, planum eſt: ſi habes vixerimus, eſt argu. ꝙ mãdatũ & præceptũ, morte mandantis re integra [1] ſoluitur extra de offi. delega. gratum. ſo.

[1] De hoc ſ. 13. q. 1. c. vl. dicvi ibi.

REatina] CASVS. Leo Papa præmiſſo ſalutationis alloquio rogauit Imperatorem Lotharium, & Ludouicũ, vt eccleſiam Reatinam dudũ deſtitutã paſtore concederet gubernãdam Colono diacono, quod ſi nollet facere concederet ei Tuſculanam eccleſiã, quæ diu vacauit vt conſecratus Deo, & ſibi gratias agere poſſit.
c ¶Reatina.] Hoc c. & duo ſeq. loquũtur in eadem materia.
d ¶Licentia] Conſẽſus principis eſt requirendus electione celebrata, vt extra de elect. quòd ſicut, niſi aliud ſuadeat ſcandalũ. extra eo. quia vel præſcripta conſuetudo [2], vt extra de iure patro. nobis.
e ¶Accepta.] 16. q. 7. decernimus.
f ¶Grates] Spirituales, nõ carnales. 1 q. ſilum hoc enim eſſet ſimonia, vt 1. q. 1. ſunt nonnulli, & q. 2. ſicut. Immo videtur, ꝙ non ſit ſimonia, dũmodo ex poſt facto mere, ſine aliqua ambitione petentis 1. q. 1. ſicut epiſcopum.

Principis cõſenſus eſt electione celebrata requirendus.

[2] Idem notatum eſt in eod. in ſumma, dic quod ius eligendi in collegiata eccleſia nõ cadit in laicum. ſecus 16. q. 1. in parochia. & q. 7. decernimus. Arch.

NObis.] CASVS. In hoc ca. dicitur qualiter Imperator miſit literas ſuas Papæ, in quibus dedit ei licentiam cõſecrandi dictũ Colonum in eccleſia Reatina, quod & Papa fecit.
g ¶Dominus Imperator.] Ex humilitate hoc fecit. cum ipſe ſit filius eccleſiæ, vt 96. d. ſi Imperator.
h LEctis. ¶Diu.] idest, vltra tres menſes, vt 50. diſtin. poſtquam niſi cauſa

1 Ad hoc ſu. 61. d. Oſius, &c bene. & ibi hoc. extra de elec. ne pro defectu.

cauſa neceſſitatis 1. vt 75. diſt. quoniam & 7. q. 1. conſtitutum. Et ita reſtringitur quandoque vaga ſignificatio alicuius verbi, vt 65. d. de perſona.

Metropolitano.] CASVS. Dicitur hic, quod defuncto metropolitano omnes ſuffraganei debent ad ſedē archiepiſcopalem conuenire, vt omniū ciuium, & clericorū volūtate diſcuſſa, ex presbyteris, vel diaconis eiuſdem eccleſiæ optimus teneatur

tinopoli, & tunc temporis electus dabat quandā ſummam pecuniæ Imperatori, ad quam ſummam releuandam miſit Agatho Ioannē epiſcopum Portuen. Cōſtantinopolim, qui in octaua Paſchæ in eccleſia ſanctæ Sophiæ latinè Miſſam coram Patriarcha & principe celebrauit

bat, quonia loquitur in cōmiſſione curæ animarū, hoc autē c. ſi in plebibus. loquitur de cuſtodia vacantis eccleſiæ, quod dic vt not. 19. q. 7. cap. nullo. Arch.

conſecrabimus, quod, chariſſime fili, moleſtè nullo modo ſuſcipias.

Item Leo papa primus ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem epiſcopum, epiſt. 82. aliàs 84. c. 6.

¶Clericorum, & ciuium voluntate metropolitanus eſt ordinandus. Cap. XIX.

Anſel. l. 6. c. 19 al. 15
Iuo p. 5. c. 348.
Deuſdedit p. 1.
† al. metropolitanā.

Metropolitano defuncto, cū in loco eius alius fuerit ſubrogandus, prouinciales epiſcopi ad ciuitatem metropolim † [a] conuenire debebunt, vt omnium clericorum, atq; ciuiū volūtate diſcuſſa ex presbyteris [b] eiuſdem eccleſiæ, vel diaconis [c] optimus [d] ordinetur.

Item Iſidorus in lib. officiorum.

¶Cum clero, & populo archipresbyteri fiat electio. Cap. XX.

Si in plebibus archipresbyteri obierint, aut pro aliquo reatu exinde eiecti fuerint, archidiaconus, quātocius proficiſcatur [e] illuc, & cum clericis, & populis † ipſius plebis electionem faciat, quatenus dignus paſtor domui Dei conſtituatur, & dum ordinatur, eius prouidentia ipſa plebs cuſtodiatur.

† al. presbyteris.

Item ex geſtis Romanorum Pontificum.

¶Electus in Romanum Pontificem non ordinetur, niſi eius decretum Imperatori primum præſentetur. Cap. XXI.

In Pontificali Vaticano. in decretis Agathonis, & Tomo. 2. conc. in decretis eiuſdem.

Agatho natione Siculus, cuius legatione fungens Ioannes epiſcopus Portuenſis Dominico die octauarum Paſchæ in eccleſia S. Sophiæ publicas Miſſas coram principe, & patriarcha latinè celebrauit, hic ſuſcepit diualem † ſecundum ſuam poſtulationem, per quam releuata eſt quantitas, quæ ſolita [f] erat dari pro ordinatione pontificis facienda †; ſic tamen vt ſi contigerit poſt eius tranſitum electionem fieri, non debeat ordinari, qui electus fuerit, niſi prius decretum generale introducatur in regiam † vrbem ſecundum antiquam conſuetudinem, vt cum eius ſcientia, & iuſſione debeat ordinatio prouenire †. ¶Item Vitalianus natione Signienſis direxit reſponſales ſuos cum ſynodica epiſtola iuxta conſuetudinem in regiam vrbem ad pijſſimos principes ſignificans de ordinatione ſua.

† al. iuſſionē.] orig.
† al. faciendi.
† al. regia vrbe.
† al. proſperari.
In Pontific. in geſtis Vitaliani Papæ.

a ¶Ad ciuitatem metropolim.] ibi enim conſecrandus eſt metropolitanus, vt 51. d. qui aliquo. Et eſt arg. hic quod prouinciales epiſcopi intererunt electioni metropolitani 2. vt ſu. eod. valentinianus.

2 Faci ad hoc 63. d. c. 1

b ¶Ex presbyteris.] presbyterum præmittit, qui enim prior eſt in ordine, erit prior in electione 3. 75. diſtin. c. vlt. & 61. diſt. ſtatuimus, vnde hęc dictio, vel nō dat illis optionē ſic, vel ſic eligendi, ſed ordo verborum oſtendit quo ordine debeant eligere. ſic inf. de conſe. diſtin. 1. in Chriſto 2. & optime hoc dr. ff. ad Tre. l. heredes in fi.

3 ideſt, vt prius eligat. argu. ad hoc 64. d. epõrū, ſm Lau.

c ¶Vel diaconis.] hodie ex ſubdiaconis põt eligi, ext. de ætate & quali. a multis.

d ¶Optimus] Si. in Authē. de monachis §. ordinationē col. 1. Sed quis dicet optimus? qui & principalem locum tenet, quod enim per ſuperabundantiam dicitur, vni ſoli cōuenit, vt ff. de verb. obliga. vbi autē non apparet. 1. reſpō ff. de ædil. edic. ſi venditor. §. vlt. Qualiter iſtud intelligatur, inuenies. 8. q. 1. licet.

Quod per ſuperabundantiam dr, vni ſoli cōuenit.

Si in plebib.] CASVS. Iſidorus docet hic, quod ad officiū archidiaconi pertinet, vt defuncto, vel depoſito archipresbitero alicuius loci archidiaconus illuc vadat, & a clero, & populo facit electionem fieri, & ipſam plebem regat donec archipresbyter ibi ordinetur.

e ¶Proficiſcatur.] Speciali auctoritate epiſcopi, aliàs non liceret 4. vt extra de offi. archid. cum ſatis. niſi hoc habeat conſuetudine præſcripta: & ſic intelligo extra de exceſ. prælat. ad hoc. & extra de appe. bone. & extra de inſtitu. cum veniſſent. Quid tamen de hoc iuris ſit dixi 15. d. perlectis.

4 Argu. epi. 94 d. c. elt in ſi. decre. hic alleg. cum ſatis. non pro

Agatho.] CASVS. Conſuetudo erat, quod electio Papæ ſubſcripta repræſentaretur Imperatori Conſtan-

brauit, & ad ſuam poſtulationem accepit imperiale reſcriptum, per quod ſolita quantitas eſt ei relaxata: ita tamen, vt electio pontificis Imperatori ſemper repræſentaretur, vt cum imperatoris conſcientia, & iuſſione pontificis ordinatio deberet proſperè fieri; ſicut factum fuit de Vitaliano, cuius electio fuit præſentata ipſis principibus, ſicut conſuetudo erat.

f ¶Quæ ſolita.] Quilibet enim epiſcopus dare conſueuit aliquid Imperatori in electione, vt infra. ead. quia dummodo redditus epiſcopales excederent duas libras auri, vt in Authen. de ſanct. epiſco. §. 4. forte tunc cum

mos

Ad hoc fa
cit, qđ not.
Ioan. B. &
l. extra de
imo. ſuam.
t infra ead.
uia.
Ad hoc
ide. quod
g. & not.
tra de re-
m dom.
onſtitutus.

nos erat, crimen non erat 1. ut 32. q. 4. obijciuntur. Sed nonne Imperator commiſit ſimoniam relaxando illud ius ſub hac conditione, ut conſenſus eius requiratur in electione? Sed dic, quod non, quia prius vtrumque ius habuit, unde modo alterum potuit 2 remittere. ideo

ut 23. q. 5. princeps. & ſi nollent eã defendere, poſſunt excommunicari. 22. q. 5 adminiſtratores. Ioan.

b ¶ Patriciatus] Vt puniret crimina, & ſecundum hoc poteſt intelligi. 2. q. 6. omnis oppreſſus. Et ita iudex eccleſiaſticus alij poteſt committere cauſam ſanguinis. Vel intellige qđ eſt aduocatus Romæ, ut extra de elect. venerabilem.

c ¶ Per ſingulas.] Ergo in Francia[1], & in Hiſpania. vnus 3 eſt enim Imperator, ut 7. q. 1. in apibus: qđ cõcedo, niſi probant ſe exẽptos ab Imperatore, ut 24. q. 8. §. ecce. vnde adhuc de capite ſuo dabũt tributũ Imperatori omnes, cum nõ probent ſe exemptos ab Imperatore, ut ff. đ cẽſi. l. vlti. ſi enim dicunt ſe nõ ſubeſſe Romano Imperio, per conſequens dicunt ſe nõ habere aliquid proprij, ut ſu. diſt. 1. ius Quiritũ fateamur 4. ergo Imperatorẽ eſſe dñm mundi; ut ff. ad legẽ Rhod. deprecatio. Obſtat 5 ꝙ Reges Hiſpaniæ cũ non ſubeſſent Imperio, Regnum ab oſtium faucibus eruerunt.

d ¶ Publicari.] Hic eccleſia publicat bona laicorũ, & qñq; đponit laicos a dignitatibus. 32. q. 5. præceptum. in fi. vel dic ꝙ hic docet eccleſia quid fieri debeat. ſic 24. q. 3. de illicita. & 5 q. vlt. delatori.

Item ex hiſtoria eccleſiaſtica.

¶ Imperator ius habet eligendi Pontificem.

C. XXII.

Pann. l. 8. c. 135.

HAdrianus Papa Romam venire Carolum Regem ad defendendas [a] res eccleſiæ poſtulauit. Carolus vero Romam veniens Papam obſedit: ibique relicto exercitu in ſancta reſurrectione ab Hadriano Papa Romæ honorifice ſuſceptus eſt. Poſt ſanctam vero reſurrectionem reuerſus Papiam cepit Deſiderium Regem: deinde Romam reuerſus conſtituit ibi ſynodum cum Hadriano Papa in Patriarchio Lateranẽſi in eccleſia ſancti ſaluatoris: quæ ſynodus celebrata eſt a CLIII. epiſcopis religioſis, & abbatibus. Hadrianus autem Papa cum uniuerſa ſynodo tradiderũt Carolo ius, & poteſtatem eligendi Pontificem, & ordinandi Apoſtolicã ſedem. Dignitatem quoque patriciatus [b] ei cõceſſerunt. Inſuper archiepiſcopos, & epiſcopos per ſingulas [c] prouincias ab eo inueſtiturã accipere diffiniuit: & ut niſi a Rege laudetur, & inueſtiatur, epiſcopus a nemime conſecretur: & quicunque contra hoc decretum ageret, anathematis uinculo eum innodauit, & niſi reſipiſceret, bona eius publicari [d] præcepit.

Item Leo papa.

¶ Electio Romani Pontificis ad ius pertinet Imperatoris. C. XXIII.

Pann. l. 8. c. 136.

IN ſynodo a congregata Romæ in eccleſia ſancti Saluatoris. Ad exemplum beati Hadriani Apoſtolicæ ſedis antiſtitis, qui domino Carolo victorioſiſſimo Regi Fráco rum, & Longobardorum; Patriciatus dignitatem, ac ordinationem Apoſtolicæ ſedis, & inueſtituram epiſcoporum conceſſit: ego quoque Leo epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei cum toto clero, ac Romano populo conſtituimus, & confirmamus [e], & corroboramus, & per noſtram Apoſtolicam auctoritatem concedimus, atque largimur domino Othoni primo [f] Regi Teutonicorum, eiuſq; ſucceſſorib. huius Regni Italiæ in perpetuũ facultatẽ eligendi ſucceſſorem [g], atque ſummæ ſedis Apoſtolicæ Pontifi

ideo aũt petijt a Papa[1] hanc conſuetudinem tolli, quia continebat ſpeciem mali, ut 1. q. 1. emendari. 2

HAdrianus.] CASVS. Deſiderius Rex morabatur Papiæ. qui totam Italiam ſtimulauit: propter quem repellendum Hadrianus Papa fecit Carolum uenire: qui Papiæ dimiſſo exercitu, Romam iuit. ibique honorifice receptus, Papiam rediit: & tandiu eam obſedit, donec Deſiderium Regem cepit. Deinde Romam reuerſus ſynodum congregauit, ubi Hadrianus cum centum quinquagintatribus epiſcopis dedit Carolo poteſtatem eligendi Papam, & ordinandi ſedem Apoſtolicam, & confirmandi omnes epiſcopos, & archiepiſcopos per prouincias: & quicunque contra hoc priuilegium veniret, anathema eſſet: & niſi reſipiſceret, bona eius publicari præcepit.

a ¶ Defendendas. ¶ Ad hoc tenentur omnes principes,

IN ſynodo.] CASVS. In hoc c cõtinetur, quod ſicut Hadrianus conceſſit priuilegiũ Carolo: ita Leo Papa in ſynodo Romę congregata conceſſit idem priuilegium Othoni primo, Regi Teutonicorum, & eius ſucceſſoribus, ut ipſe eligat ſibi ſucceſſorem, & ordinet Romanorum Pontificem, & ep̃os & archiep̃os, ut ab eo inueſtiturã accipiant: niſi aliquorum inueſtitura cõceſſerit Romanis pontificib. vel archiep̃is: & q cõtra uenerit decreuit excõicationi ſubiacere, ꝙ niſi reſipiſceret. irreuocabiliter exulař: vel ſi laicus eſt, vlt. ſupplicatio affici.

e ¶ Confirmamus.] Arg. ꝙ idẽ poteſt dare. & confirmare 23. diſt. in nomine. extra de elec. cum inter. Arg. cõtra extra de fi. inſtr. c. inter dilectos 6. dic. ꝙ non põt eodẽ reſpectu: ſed diuerſis, ut in d. c. cũ inter. & ff. de iuriſd. om. iud. & qa qñq; ẽt dr̃ dare, id eſt, datũ oſtendere, ut 23. q. 5. § hinc notandum. ff. de teſta hęredes §. ſi quid.

f ¶ Primo.] Non dicas primo Regi, ſed primo Othoni, id eſt, ante quem nullus alius fuit, ſic extra de uerb. ſignif. Ioſeph. & ff. de verb. ſignifi. proximus.

g ¶ Succeſſorẽ.] Hoc ſpeciale fuit cõtra d. 8. q. 1. Moyſes.

3 Vnus eſt. Soli intelligitur per ſingulas prouincias ſui Imperii.
4 Iſtam gl. ſequuntur Cyn. Bart. & Bald. Sali. & Ia in l. 1. col. 2 C de Summa Trin.
5 Adde hic an Reges Frãcię ſubiiciantur Imperio, gl. in cap. 1. in prin. de pa. iuram. ſir tenet, ꝙ ſic. Cõmmuniter tamen tenetur cõtrarium ꝑ text. in cap. per venerabilẽ extra qui fil. ſint legi. Spe. in ti. de app. §. nunc tractemus. in princ. Bart. in l. hoſtes. in 2. col. ff. de cap. & Bal. in d. c. 1. de pa. iur. fir. reprobata ibi glo. & etiã ibi ponit And de Yſer. itẽ pro hoc adde cõſor. in apoſtil. ad Iaſ. in l 1. C. de ſũma Trinit. Idem de rege Hiſpaniæ glo. magna ad fi in c & neceſſe đ dona. int. vir. & vxo. Pan. c. venerabilẽ. col. đ elec. Iaſ. l. Id qđ apud hoſtes de le 1.
6 Ibi diſtinguitur, vtrũ eſſet ibi donatiuum uel confirmatiuum. nam non poteſt,

iudex eccleaſticus cau m ſangui- s alii com ittere po ſt.

donare ſi iſ douatū erat vt in hac decre in fi. Inſtitu. de do. circa fin. nec idē dare, & confirmare ſimul & ſemel, niſi oſtēdatur cōceſſio principalis primo. ff de iu.om. iudic. L. & quia Arch. Papa dat gladij poteſtatem.

ſic 7.q.petiſti.hic patet, ꝙ maximam habet poteſtatem Papa circa Imperium Sed dic ꝙ tantum in Italia permittit ei facere ſucceſſorem.
a ¶ Ac per hoc.] Quaſi dicat: ex quo in Romana eccleſia hoc permittitur: ergo & in minoribus. Et eſt argu. ꝙ idē iuris eſt in membris, quod in capite, vt 16.q 2.ca.1.12.q. 2.cognouimus. & q. 1.præcipimus, & 1.q. 3. ſi quis epiſcopus. 24.q.1.rogamus.
b ¶ Conceſſit.] Videtur ergo quòd imperator poſſit dare priuilegiū libertatis, ut extra de reſtitu.in in teg.auditis.
c ¶ Sit patricius.] Et ſic Papa dat hic gladij poteſtatem: cuius tamen exercitium ipſe nō habet. Io extra de electio. ſuffraganeis B.
d ¶ Apoſtolicam.] Sed nunquid Papa poſſet ei poteſtatem dare ut deponeret ipſum? ſic in hæreſi. & de conſenſu Cardinalium: immo in omnibus ſe pōt ſubijcere ei, ut 2 q 7. nos ſi.
e ¶ Exilio.] Not. eccleſiā poſſe aliquem mittere in exilium, vt 3 q.4 hi qui.
f ¶ Affici.] Cum hęc priuilegia fuerint omnibus ſucceſſoribus data, quare non vtuntur eis? Reſpon. quia Imperatores eis renunciauerunt, ut infra. ead. tibi. Item quia per abuſum ea perdiderunt, ut infra ead. §. verum. Itē quia ex cauſa fuerunt eis conceſſa. vnde ceſſante cauſa, ipſa ceſſauerunt, ut in 1 q.7. quod pro remedio. Nec obſt. qđ hic dr̄ de ſucceſſoribus: quia hoc intelligendū eſt de illis ſucceſſoribus, q hoc impetrare poſſunt, ut 23 diſt. in nomine.

Imperatores multa pdiderunt priuilegia.

cem ordinandi, ac per hoc [a] archiepiſcopos, ſeu epiſcopos, vt ipſi ab eo inueſtituram accipiant, & conſecrationem, vnde debent, exceptis his, quos Imperator Pontificibus, & archiepiſcopis conceſſit [b]: & vt nemo deinceps cuiuſque dignitatis, uel religioſitatis eligendi, uel patricium, vel Pontificem ſummę ſedis Apoſtolicæ, aut quemcumque epiſcopum ordinandi habeat facultatem abſque conſenſu ipſius Imperatoris. (quod tamen fiat abſque omni pecunia) & ut ipſe ſit patricius [c], & rex. Quod ſi a clero, & populo quis eligatur epiſcopus, niſi a ſupradicto rege laudetur, & inueſtiatur, non conſecretur. Si quis contra hanc regulam, & Apoſtolicam [d] auctoritatem aliquid molietur, hunc excommunicationi ſubiacere decernimus: & niſi reſipuerit, irreuocabili exilio [e] puniri, vel vltimis ſupplicijs affici [f].

a ¶ In ſynodo.] *Initium huius capitis uidetur eſſe iſtud*: Ad exemplum, &c. *verba autem, quæ antecedunt, ipſa quoque pertinere ad titulum, ut integer titulus ita habeat:* Leo Papa in ſynodo congregata Romæ in eccleſia Sancti Saluatoris: *Et autem Leo octauus, de quo multa ſcribit Luitprandus in fine libri ſexti, &* S. *Antoninus par.2.tit.6.c.16.*

Item Gregorius lib.4.reg.epiſt.34.ſeu cap.78.ad Conſtantiam Auguſtam.

¶ Præcepto principum Maximo remittitur, quod abſque auctoritate Apoſtolica ordinatur.

C. XXIIII.

Salonitanæ ciuitatis epiſcopus, me, ac reſponſali meo neſciente, ordinatus eſt; & facta res eſt, quæ ſub nullis anterioribus principibus euenit. Quod ego audiens, ad eundem præuaricatorem, qui inordinate ordinatus eſt, protinus miſi, ut omnino Miſſarum ſolēnia celebrare nullo modo pręſumeret, niſi prius a ſereniſſimis dominis cognoſcerem, ſi hoc fieri ipſi iuſſiſſent [g]. Quod ei ſub excōmunicationis [h] interpoſitione mādaui. Qui † contempto me, atque deſpecto, in audaciam quorundam ſæcularium hominum, quibus, denudata ſua eccleſia præmia multa præbere dicitur, nunc vſq; Miſſas facere præſumit, atque

Poly.l.1.tit.5.

† *al.* Et] orig.

Salonitanæ.] CASVS. Maximus dicebatur in quatuor deliquiſſe. Primò; quia per ſimoniā archiepātum Salonitanæ ciuitatis acquiſierat. Secundò; quia ordinatus fuerat Papa irrequiſito, uel eius rñſali. Tertiò; quia contra excōicationē a Papa latā ſub conditione ſi diuina celebraret, eo ꝙ ſi fuerat ordinatus, Miſſas cantare præſumpſit audacia quorundā ſęculariū, quibus multa præmia, ſua eccleſia ſpoliata, dare dicebat. Quarto, ꝙ fornicationis uitio laborabat. Sed ad preces principum Conſtantinopolitanæ ciuitatis ratam habuit eius ordinationem. Alia uero mala illius indiſcuſſa relinquere noluit: ideoque pręcepit ſibi, ut Romam uenire non differret: & ſi non uenerit, diſtrictione canonica ferietur.
g ¶ Iuſſiſſent.] Arg. ꝙ auctoritas maioris excuſat 1. vt 14.q.5. dixit, 28.d. diaconi, 23.q.5. miles: Ar. cōtra 12.q.2 qcunq; & 16.q.1. in canonibus. Io. Sol. in malo nulli eſt obediendum. nec aliquis excuſatur, ut 11.q.3. ſi dńs. B.
h ¶ Sub excōicationis.] Ex hoc uidetur ꝙ per talia uerba fiat excōicatio: cum ſic dr̄; præcipio tibi hoc ſub pœna excōicationis. Et eſt arg. ad idem extra de eo qui or. fur. rece. c 1. Arg. cōtra extra de iure patro. relatū. in fin. & de ſagitariis. c. vno ubi de hoc. H. dicit ꝙ ſi talis prohibitio fiat a canone, nō fit excōicatio per illa verba, ut 30. diſtin. per totum. ſecus ſi ab homine 2. quia canon mitius agit, quam homo, ut 26.q.7. alligant, & ff de arbit. Celſus. Alij dicunt, ꝙ refert an diffiniendo illa verba proferantur; ut tunc per ea fiat excommunicatio an conſtituendo ius, & tunc non fiat excommunicatio per illa uerba. Sed hęc ueritas eſt, ꝙ illa uerba non hēnt uim ſententiæ, ſed tantum comminationis, ut C. commina. epiſtolas, per totum. Hoc autem ſcias, ꝙ ſub conditione poteſt quis excommunicari: & taliter hoc intelligo latam ſententiā: unde exiſtente conditiones ligat excōicatio, & nō prius: & tamē a tali excōicatione poteſt appellari. licet H. contrariū ſcripſerit, ut extra de app. præterea 2. & hoc ideo, quia excōicatio tunc non trahit ſecum ſuam

z Etiam in atrociorib', quod ad qđ vt not 36.d. an putatis.

Obediendū non eſt alicui in malo. Excommunicatio an feratur per hęc uerba pręcipio ſub pęna excommunicationis.

a Quis tamen eſt legatus, vt hic. & extra de appe. præterea, & de eo. q fur. ordi. rece. c. 1. ſecundum Lau. qui [illegible] ſequitur [illegible] ſententiam Hug.

Excommunicari p[illegible] quis ſub conditione.

ſuam executionem, quia non cadit, nec venit dies ante exiſtentium conditionẽ, vt ff. de ver. ſig. cedere. Sed q͂d ſi excommunicans moritur priuſquã exiſtat conditio? tunc dico excõicatum q̃n extat conditio; & ita aliquis excommunicatur à mortuo 1. Vtrum autem conditione exiſtente

Excõicatur quis a mortuo.

1 Arg. contra 27. q. 1. c. 2. in prin.

ad me venire, ſecundùm iuſſionem dominorum noluit. Ego autem præceptioni pietatis eorũ obediens,[a] eidem Maximo, qui me neſciente ordinatus eſt, hoc, quod in ordinatione ſua me, vel reſponſalem meum prætermittere præſumpſit, ita ex corde laxaui[b], ac ſi me[c] auctore fuiſſet ordinatus. Alia vero peruerſa illius, ſcilicet mala corporalia, quę cognoui[d], vel quia cum pecunijs eſt electus, vel quia excommunicatus Miſſas facere prẹſumpſit, propter Deum irrequiſita relinquere non poſſum. *& infra.* ¶ Et ſi ad me me diu venire diſtulerit, in eo exercere diſtrictionem canonicam nullo modo ceſſabo.

Item ex concilio Toletano. 12. c. 6.

¶ In electione epiſcoporum, principis deſideratur aſſenſus. Cap. XXV.

† Dum] orig. in quo hæc oratio pendet ab alio principio.

CVm † longe lateq. diffuſo tractu terrarum, commeantium impeditur celeritas nunciorum, quo aut non queat regis auribus decedentis præſulis tranſitus innoteſci, aut de ſucceſſore morientis epiſcopi libera principis electio præſtolari; naſcitur ſępe, & noſtro ordini de relatione talium difficultas, & regiæ poteſtati[e], dum conſultum noſtrum pro ſubrogandis pontificibus ſuſtinet, innumeroſa † neceſſitas. Vnde placuit omnibus pontificibus Hiſpaniæ, atq. Galliciæ †[f], vt ſaluo priuilegio[g] vniuſcuiuſq. prouinciæ, licitum maneat[h] deinceps Toletano pontifici, quoſcumque regalis poteſtas elegerit, & iam dicti Toletani epiſcopi iudicium dignos eſſe probauerit, in quibuslibet prouincijs, & in præcedentium ſedibus præficere præſules, & decedentibus epiſcopis[i] eligere ſucceſſores; ſic tamen, vt quiſquis ille fuerit ordinatus, poſt ordinationis ſuæ tempus infra[k] trium menſium ſpatium proprij metropolitani præſentiam viſurus accedat.

† al. iniurioſa.
† al. Gallia.

Electiones quoq; ſummorũ Pontificum, atque aliorũ infra præſulum quondam Imperatoribus repræſentabã

CVm longe.] CASVS. Conſuetudo erat in Hiſpania, ꝙ quoties moriebatur ep̃s, omnes ep̃i comprouinciales congregabantur, vt regi de obitu præſulis ſignificarent. Sed quia q̃nq; nunciorum impediebatur celeritas, ita ꝙ ſine magno incõmodo electio principis non valebat expectari: & ſi recederet, oportebat eos iterum cõuenire ad conſecrationem electi, & ſic eis difficultas maxĩma incumbebat: ſimiliter, et regi imminebat difficultas, cũ alijs negotijs impeditus nõ poſſet tã cito conſulto ep̃orũ rñdere, quod cõſultũ numeroſa neceſſitas expectabat: iõ placuit omnib. ep̃is Hiſpaniæ. vt archiepiſcopus Toletanus haberet poteſtatẽ cõfirmandi, & ordinãdi in quibuslibet ꝓuinciis ep̃os, ꝙ regalis poteſtas eligat ſaluo priuilegio cuiuslibet ꝓuincię: ita tamen vt quicũque fuerit ordinatus, poſt ſuam ordinationem intra ſpatium trium menſium proprio archiepiſcopo ſe præſentet.

e ¶ Poteſtati.] Nihil tamen hic regi ſubtrahitur, quia ſicut prius eligebat, ita & modo poſt priuilegium Toletano ep̃o conceſſum B.

f ¶ Atque Galliciæ] connumerat hic Galliciam Hiſpaniæ, cũ tamẽ ſit pars eius, & ita pars connumeratũ ſuo toti. ſic infra ca. ego. & C. de excu. tu. exactores. vbi dr̃ oneribus & tutelis. ADDITIO. cum tamen omnis tutela ſit onus. & ita ius non reſpicit talem connumerationem. Vel locus eſt: ſicut [illegible] loquuntur peregrini. vel non eſt pars eius, ſecundum Laur.

existente intelligatur retro fuiſſe excommunicatus, per id quod legitur. ff. qui pot. in pign. hab. l. potior. & ff. de manumiſ. teſt. Neratius. Vel tantum a tempore conditionis extantis, per id quod eſt. ff. de ędil. edi. bouẽ §. ſi. ſub cõditione. diſputationi relinquo. Ioan. Ego credo, ꝙ à die exiſtentis conditionis, per decre. illã, præterea. extra de appel. B

a ¶ Obediens.] Hoc dicit ex humilitate, quia ei ꝑcipere non poterant. H.

b ¶ Laxaui.] Not. epiſcopũ remittere poſſe q̃ ad ipſum ſpectant, non quæ ad Deũ 2, arg. 23. q. 4. ſi is qui prælatus. Sed nonne, quæ fiunt in perſonã epiſcopi, vel alterius prælati, fiunt in contemptum eccleſiæ, & ideo in Deum? vtique: ſed principaliter in prælatum, ſupra. diſt. 45. & qui emendat. & 23. q. 4. inter.

Ep̃s an poſſit iniuriam ſibi factam remittere.

2 Adde ad hanc gloſſ. tex. in l. ſi q̃s in hoc ſua Authẽ. C. de ſan. epiſ.

c ¶ Ac ſi me.] Arg. ꝙ ratihabitio ſequens facit aliquid legitimum, quod ab initio factum fuit illegitime, extra de iure pat. cura. 18. q. 2. de monachis. 9. q. 2. Lugdunẽ.

d ¶ Cognoui.] Per auditum 2. q. 5. quanto. 22. q. 5. hoc videtur. non tanquam iudex. 2. q. 1. §. quando,

g ¶ Priuilegio.] Ideſt, iure. ſic 9. q. 3. ſaluo 8. ff. quib. mod. pig. uel hypo ſol. ſi debitor § 1. potius ergo onus q̃ ius primatiæ conceſſum fuit huic Toletano epiſc. cum enim rex eligeret olim de conſilio omnium epiſcoporum, hoc conſilium conceditur ei hic.

h ¶ Maneat] Arg. propter loci & temporis difficultatem electionem fieri a quo non debeat: ſic extra de iure pat. ſi verò. & 24. q. 1. pudenda. 93. diſt. iuxta.

i ¶ Epiſcopis.] Id eſt, à rege electos conſecrare, & confirmare.

K ¶ Infra.] diſt. 93. iuxta extra de iure pat. ſi verò infra 65. diſt. ſi quis contra ſed non eſt contra. 4.

3 Et ſic nota, ꝙ cõſentit aliq͂d ſaluo iure ſuo.

4 Sub. immo potius concordat, cum hic dr̃ intra trium menſiũ, &c. in duobus menſib. impletis, quod idem eſt. ſecundum Io.

ELECTIONES. CASVS. Iſte §. reſpicit proximum ca. cum longe. Non ſolum in Hiſpania eligebantur epiſcopi per reges, ſed etiam electiones ſummorum pontificũ & epiſcoporum quondam Imperatoribus repræſentabantur, ſicut factum eſt de Ambro. & Greg. Vnde appa-

Y a ita

xet laicos ab electione non eſſe excludendos. Hanc uero contrarietatē ſoluit Gratianus, dicēs ꝙ laici non debent vocari ad electionē faciendam, ſed ad præbendum electioni conſenſum. Nam clericorum eſt eligere, & populi conſentire, ſicut ſupra in cap. noſſe. in fi. Et ꝙ laici vocētur ad electionē, nō ut eligant, ſed ut cōſentiāt electioni, probat per duo ſequētia capitula, quo rum primum patet.

a ¶ Et beati Gregorij.] Non in hoc uolumine, niſi arg. ſu. ead. Agatho.

b Stephani. ſupra diſt. noſſe.

tur: ſicut de electione beati Ambroſij, & beati Gregorij[a] legitur. Quibus exemplis, & præmiſſis auctoritatibus liquidò colligitur laicos non eſſe excludēdos ab electione, neque principes reijciendos ab ordinatione eccleſiarū. Sed quod populus iubetur electioni intereſſe: non præcipitur ad uocari ad electionem faciendam, ſed ad cōſenſum electioni adhibendum. Sacerdotū n. (vt in fine ſuperioris capituli Stephani[b] Papæ legitur) eſt electio: & fidelis populi eſt humiliter conſentire. Deſideriū ergo plebis requiritur, vt clericorū electioni concordet. Tunc n. in eccleſia Dei rite præficietur antiſtes, cum populus pariter in eū acclamauerit, quem clerus communi voto elegerit.

Sup. ead. c. noſ. ſe.

Vnde Cæleſtinus Papa ait ad epos Galliæ, epiſt. 2. c. 5.

¶ Plebis non eſt eligere, ſed electioni conſentire. Cap. XXVI.

CLeri, plebis, & ordinis conſenſus, & deſiderium requiratur.

Sup. diſt. 61. ca. nullus. Poly. l. 1. ti. 1. & cæteri, ut ſup.

Item Leo primus ad epiſcopos Viennenſis prouinciæ, epiſt. 87. al. 89. [Sed paulo aliter; & copioſius.]

¶ De eodem. Cap. XXVII.

VOta[c] ciuium[d], teſtimonia populorū, honoratorū[e] arbitrium[f], electio clericorum in ordinationib.[g] ſacerdotum expectantur. & infra. ¶ Per pacem, & quietem ſacerdotes, qui præfuturi ſunt, poſtulentur: teneatur ſubſcriptio clericorum, honoratorum teſtimonium, ordinis conſenſus[h], & plebis[i].

VOta]CASVS Dicitur in hoc cap. quæ debeant in electione concurrere: ſcilicet conueniētia. & conſenſus ciuiū. bona fama populi, maiorum laicorum arbitriū & uoluntas & electio clericorum, & ſubſcriptio.

c ¶ Vota.] id eſt, cōniuentia & conſenſus, vt ſu. diſt in 24. epiſcopus.

d ¶ Ciuium] Nō ruſticorum extra ciuitatem conſiſtentiū.

e ¶ Honoratorum.] Scilicet maiorum de populo, & clero. ſu. ea. Hadrianus in fi.

f ¶ Arbitriū] ſup. diſt. 23. c. 1. 24. diſt. c. nullus.

g ¶ In ordinationibus] i. electionib.

h Ordinis conſenſus.] Quia dicitur ordo cerdonum, pelliparioru m, vel alterius corporis.

i ¶ Et plebis.] Nomine plebis cēsēt illi, qui nō ſunt collecti ad aliquod corpus 1 faciendum: de quo corpore habes. ff ꝙ cuiuſq. vniuer. l 1. & eſt ad hoc bonū ſimile. C. de epiſco. aud l. iubemus

Plebis nomine q cenſeantur.

1 De hoc le. & no. extra de exceſ. præ lat. delicta. & p Innoc. extra, de off. ord. cum ab eccleſiarum. Arch.

3 Principibus verò, atque Imperatoribus electiones Romanorum Pōtificum, atque aliorū epiſcoporū referēdas vſus, & conſtitutio tradidit pro ſchiſmaticorum, atq. hæreticorum diſſenſionibus; quibus nonnunquam eccleſia Dei concuſſa periclitabatur. Contra quos legibus[k] fideliſſimorū Imperatorū frequenter eccleſia munita legitur. ¶ Repræſentabatur ergo electio Pontificū catholicorum principibus, vt eorū auctoritate roborata nullus hæreticorum, vel ſchiſmaticorum auderet contrariare, & vt ipſi principes, tanquam deuotiſſimi filij in eum cōſentirēt, quem ſibi in patrem eligi viderent, vt ei in omnibus ſuffragatores exiſterent: ſicut Valētinianus beato Ambroſio ſupra legitur dixiſſe: [Noli timere: quia & Deus, qui te elegit, ſemp te adiuuabit, & ego adiutor, & & defenſor tuus, ut meum ordinem decet, ſemp exiſtā.]

ſup. c. Valentinianus.

Vnde Stephanus Papa ſtatuit, dicens.

PRINCIPIBVS. Hæc eſt tertia pars huius diſ. i qua reddit rōnem, quare uocabant principes ad electiones. Archid. CASVS: Hic duplex ratio redditur, quare quondam Regib. & Imperatorib. electiones repræſentabantur, ſ. vt nullus hæreticorū & ſchiſmaticorum electioni cōtrauenirét, pro quibus ſæpe eccleſia periclitabatur, & ut ipſi principes tanquam filij deuotiſſimi conſentirent in electum, quem ſibi viderint in patrem eligi: ſicut de Ambro. fecit Valentinianus Et quod principes intereſſent propter hæreticos, & ſchiſmaticos, probat per ſequens capitulum.

k Legibus.]23. q. 7. c 1. & diſt. 8. quo iure.

¶ Præſentibus legatis Imperatoris ordinetur Pontifex Romanus. Cap. XXVIII.

QVia ſancta Romana eccleſia, cui auctore Deo, præſidemus, à pluribus patitur violentias, Pontifice

Pann. l. 3. c. 1. §. Stephanus Papa.

Quia.] QVia.] CASVS. Romana eccleſiā ſæpe patiebaē moleſtias in obitu Papæ, & in electione ſucceſſoris, quia

quia nuncii Imperatoris defuerant: ideo ſtatuit Stephanus, ꝙ electio Papæ non fieret niſi præſente populo, & Senatu, & Imperatore, vel eius legatis: ſcandala remoueantur, & eis præſentibus conſecretur: & nullus audeat extorquere iuramenta, vel promiſſiones, niſi quæ fuerint ſeruetur talis conſuetudo, vt dicit illa conſtitutio, ad apoſtolicam. H. tamen dicit, ꝙ iſtud referatur ad legatos Imperatoris, vt non aliud Romana eccleſia petat ab eis, q̄ ipſi ſoliti ſunt facere, ſcilicet Papa non cogat eos aliud iuramentum facere Papæ, quam iuramentū fidelitatis, quod Imperator cōſueuit præſtare, vt inf. ea ti bi. & hoc indicat illud verbum, minuatur.

extra de ſimon. tuam & facit ad hoc ꝙ conſuetudo facit non delictum, quod alias eſſet delictum. 32. q. 4. obiicitur. Ad idē habes argu. opt. extra de tēp. ord. cap. 2. ibi videas Arch.

obeunte; quæ ab hoc inferuntur, quia abſque Imperiali notitia Pontificis fit conſecratio: nec canonico ritu, & cōſuetudine ab Imperatore directi interſunt nuncij, qui ſcādala fieri vetent, volumus vt cum inſtituendus eſt Pontifex conuenientibus epiſcopis, & vniuerſo clero eligatur præſente [a] Senatu, & populo, qui ordinandus eſt; & ſic ab omnibus electus præſentibus legatis Imperialibus conſecretur; nulluſq; ſine periculo ſui iuramēta [b], vel promiſſiones aliquas noua adinuentione audeat extorquere: niſi quæ antiqua exigit conſuetudo [c]: ne vel eccleſia ſcandalizetur, & Imperialis honorificentia minuatur:

4 *Verùm quia Imperatores quandoq; modum ſuum ignorantes non in numero conſentientium, ſed primi diſtribuentium, imò exterminantium eſſe voluerunt, frequenter ēt in hæreticorum perfidiam prolapſi catholicæ matris eccleſiæ vnitatē impugnare conati ſunt; ideo ſanctorum Patrum ſtatuta aduerſus eos prodierūt, vt ſemet electioni non inſererent: & quiſquis eorum ſuffragio eccleſiam obtineret; anathematis vinculo innodaretur: ſicut ſcriptura quoque diuina dicit, quod Ezechias diſſipauit excelſa* [d] *& contriuit ſtatuas, & ſuccidit lucos, & fregit ſerpentem æneum, quem fecit Moyſes, videlicet, quia illum ſerpentem Deus fieri iuſſerat, ne ſerpentina morte populus interiret, ideo* [e] *ipſe populus colere, & venerari eum cœperat: & idcirco deſtruxit* [f] *iſte, quem iubēte Deo fecerat ille: Ac per hoc magna auctoritas iſta eſt habenda in eccleſia; vt nonnulli ex prædeceſſoribus, & maioribus noſtris fecerunt aliqua, quę illo tempore potuerunt eſſe ſine culpa, & poſtea vertuntur in errorem, & ſuperſtitionem, ſine tarditate aliqua, & cum magna auctoritate a poſteris deſtruantur* [g]. *Poſtremo præſentibus legatis Imperatorum, & inconſultis, electiones Romanorum Pontificum leguntur celebratæ, & tandem iidem Imperatores religioſo mentis affectu præfatis priuilegiis renunciauerunt, multa inſuper donaria eccleſiæ conferentes.*

4. Reg. 18.

Vnde Gregorius a ſcribit.

VERVM. Hæc eſt quarta pars huius diſt. in qua dicitur, quare principes poſtea fuerūt prohibiti, ſcilicet, quia impedimentum præſtabant: & quia ipſi renunciauerunt. Ioan. de Fan.

CASVS. Dictum eſt ſupra in cap. quia quod conſtitutio facta fuit quondam, quod Imperatores deberent intereſſe electioni papę & epiſcoporum, vt ſupra. patet in multis cap. Nunc vero dicit Gratianus in hoc. §. ꝙ poſtea ſtatutum fuit contrarium ꝑꝑ tres rationes. Prima ratio eſt, q̄a Imperatores abutebant priuilegio ſuo: quia non ſolum conſentire volebant, ſed etiā electionibus ſe ingerebant. Secunda ratio fuit, quia in hæreſim labebantur, & ſæpe eccleſiam impugnabant. Et ꝙ Apoſtolici potuerunt in contrarium ſtatuere, & deſtruere conſtitutiones, quas anteceſſores fecerunt pro bono, probat exēplo Ezechiæ, qui ſerpentem æneum, quē fecerat Moyſes pro liberatione populi, deſtruxit. cum populus illum coleret: ſicut Deum. Tertia ratio eſt, quia Imperatores ſuis peiuilegiis renunciauerunt: & poſtea electiones Apoſtolicorum celebratæ ſunt præſentibus & inconſultis legatis Imperatoris: quod probat ſequens capi.

...rādum ne ... ſt de indemnitate eccle... æ ante electionem.

...Conſuetudo ... n poſſit inducere, vt aliquid recipiatur in ſpiritualibus.

...r Quia hoc ...aſſertiue poſ...unt. Ioa. B. & Hoſti.

fuerint de antiqua conſuetudine.

a ¶Præſente.] Infra 79 diſt. nullus.

b ¶Iuramenta.] Videatur ergo, quod ante electionem non ſit præſtandum iuramentum de indemnitate eccleſiæ, vt, 8. q. 3. Artaldus & ſu. 28. diſt. Syracuſanæ. præſumetur enim hac ideo facere vt eligeretur Dicunt tamē quidam, ꝙ ſi eſt, conſuetudo, quod præſtetur, præſtari poteſt: & ſic intelligunt q̄d dicitur hic in fi. Quid tamē iuris ſit de hoc, habes 8. q. 3. in ſumma.

c ¶Conſuetudo.] Per hoc videtur, quòd in ſpiritualibus ſeruanda ſit conſuetudo in recipiendis muneribus 1. vt ſu. ca. Agatho. & in auth. de ſanct. epiſco. §. 4. coll. 9. & 1. q. 3. q̄ſitum. & 9. q. 3. cōqueſtus. & extra de ſimo. ad apoſtolicam. Arg. contra extra de ſimon. cum in eccleſiæ. & c. ſicut. Ad hoc dicunt quidam, quòd licitum eſt aliquid petere, in ſpiritualibus, ſed non pro ſpiritualibus, vt non petatur pro conſecratione, ſed pro conſuetudine. Vel dic quòd ſi conſuetudo illa pietatem continet, non poteſt peti: tamen ſuperior cogere poteſt, vt

d ¶Excelſa.] id eſt, templa idolorum in excelſis poſita.

e ¶Ideo.] Quia iuſſu domini factus erat: & quia eum reſpicientes, liberabantur.

f ¶Deſtruxit.] Hic Ezechias commendatur ex deſtructione imaginis, quæ erat occaſio ſuperſtitionis. quare ergo Maſſilienſis epiſcopus condemnatur, qui deſtruxit imagines, in quibus populus idololatriā committebat. vt de conſec. diſt. 3. perlatum? Dic ꝙ ſerpēs iſte fuit tēporalis ad ſananda vulnera. vnde ceſſante cauſa ceſſare debuit effectus: ſed cauſa imaginum perpetua eſt, vt habeatur in eis memoria Dei.

Ezechiæ cōmendatio.

g ¶Deſtruantur.] Argu ſucceſſores debere mutare facta & inſtituta prædeceſſorū etiā bona, ſi viderint eſſe ea perniciosa exēplo. 7 q. 1. vidētes. 35. q. 1 c. & 96. diſt. bene,

Succeſſores, prædeceſſorum ſtatuta mutare poſſunt.

bū. in fi. d. 63. choriepiſcopi, & extra de dec. ſuggeſtum: vbi eſt arg. ꝙ priuilegium quod eſt exemplum mali, remouendum eſt Inſt. vi bon. rap. §. ſed nedum talia.

Cum Hadrianus.] CASVS. Hadrianus ſecundus ab eccleſia ſanctæ Mariæ maioris deportatus eſt a clero & populo & proceribus certatim ad patriarchiū Lateranenſe. quod audientes nuncii Ludouici Imperatoris, moleſte tulerūt ꝙ cum præſentes eſſent, vocati non fuerunt: qui audientes ꝙ nō fuit factum in contēptum eorum, ſed ad cautelam futuri temporis, omnē indignationem medullitus ſedauerunt, & acceſſerunt humiliter ad ſalutādum electum. quietè poſſederūt. In ſecunda parte dicitur, ꝙ qñ Papa de hoc mundo migrauerit, nullus electionem ſucceſſoris cuiuſcunque ſit gentis impediat, vel electionib. contradicat ſcilicet Cardinalibus: ſed eo electo & conſecrato nuncij dirigantur ad Regem Francorum ad pacem, &

¶ Inconſultis legatis Imperatoris Hadrianus. II. ad Pontificatum eligitur. Cap. XXIX.

Cvm Hadrianus ſecundus ad Romanum Pontificatū ab eccleſia Dei genitricis Dominæ noſtræ, quæ dicitur ad præſepe, traheretur [a] ad Lateranēſe patriarchium: certatim à clero, & proceribus, & plebe deportatus eſt. Quod audiētes miſſi Ludouici Imperatoris moleſte tulerunt, indignati ſcilicet, quòd dum præſentes eſſent, non fuerunt inuitati, nec optatę à ſe futuri præſulis electioni intereſſe meruerunt. Qui accepta ratione, quòd non cauſa contemptus Auguſti, ſed futuri temporis [b] proſpectu omiſſum hoc fuerit † (ne videlicet legatos principum in electione Romanorum præſulum expectandi mos, per huiuſmodi fomitem inoleſceret) omnem indignationem medullitus ſedauerunt, & ad ſalutandum [c] electum etiam ipſi humiliter acceſſerunt β. Iuo p. 5. c. 16.

† Concor. text. in l. ſi exhæredatus. & in l. ſi pponas. §. 1. de inoffic. teſtam.

a ¶ Traheretur.] Debet enim ire quaſi ſ... uitus. vt argum. 1. q. 6. ſicut is. C. de epiſ. & cler ſi quēquā. ſic enim appellanē quaſi proprio nomine: & quia portat Papa in manibus, ne offendat ad lapidem.

b ¶ Tēporis.] Nota quę nō ſūnt mala, interdum debēt omitti, ne ſint exēplo pniciola, vt ſupra di. 23. in nomine. ſupra di. 21 denique. 12 q 2. liberti. 2 q. 7. accuſatio. & 30 q. c 1. Inſtitu. ui bon. rap. §. ſed nedum.

c ¶ Et ad ſalutādū.] Arg. eos conſentiſſe electioni ex quo interfuerunt, & eū ſalutauerunt, & nō reclamauerunt, ſic extra de his quæ fi. à ma. par. cap. ex ore. in fi. & extra de priuile. cū olim. in fi & extra de ſent. excō. ſi aliquando 1. & eo ipſo ꝙ qs ſalutat alium, videtur cōſentire ei, vt 24. q. 1. omnis. Sic ex eo ꝙ quis non vult ſalutare alium pręſumitur inimicus, vt extra de off. dele. cum ſuper in parte deciſa. & eo ipſo, ꝙ Stephan⁹ dixit perlegatur intelligitur coſentiſſe, vt 97. diſt. bene, ſic inf. de cōſec. diſt. 2. pacem.

Electum ſalutans electioni eius præbet conſenſum.

1 Ad hoc facit quod le. & not. extra de præbend. dilecto in gl. ad hoc vi debatur. Sed pōt dici, ꝙ ibi epiſcopus ignorabat illū minus canonice fuiſſe receptum: & ideo non obſtat argu. ff. de interrog. ac. de ætate. §. vlt. Archi.

α ¶ Gregorius.] *Hoc antea citabatur ex Gregorio quarto, cuius eſſe non poteſt, cum Hadrianus ſecundus, de quo hic mentio fit, poſterior ſit Gregorio quarto. In pontificalibus verò manuſcriptis inter geſta Hadriani ſecundi, itemque in collectione manuſcripta decretorum Romanorum Pontificum in decretis eiuſdem* Ha*driani ſecundi habetur*

β ¶ Acceſſerunt.] *In iiſdem pontificalib. hæc continenter ſequuntur:* Audiens hoc Ludouicus Imperator Chriſtianiſſimus: mox Imperialem ſcribens epiſtolam, cūctos Romanos, qui dignum tanto peregiſſent officio præſulem collaudauit: per quam epiſtolam videlicet innotuit, nulli quidpiam. pręmij pro conſecratione Romani Pontificis quoquomodo pollicendum, cum ipſe hanc non ſuorum ſuggeſtione, ſed Romanorum potius vnanimitate ardētiſsime cuperet prouenire, maxime cum reddi, quæ ablata fuerant, non auferri à Romana eccleſia vel deperire quidquam ſe diceret anhelare.

Item pactum conſtitutionis Imperatoris primi Ludouici cum Romanis Pontificibus.

¶ Electio Romanorum Pontificum à Ludouico conceditur Romanis. Cap. XXX.

Ego Ludouicus Imperator Auguſtus ſtatuo, & concedo per hoc pactū confirmationis [d] noſtræ tibi beato Petro principi Apoſtolorum, & per te Vicario tuo domino Paſchali ſummo Pontifici, & vniuerſali Papę, & ſucceſſoribus eius in perpetuum; ſicut à prædeceſſoribus noſtris vſque nunc in veſtra poteſtate & ditione tenuiſtis, & diſpoſuiſtis Romanam ciuitatem cum ducatu ſuo, & ſuburbanis, atque viculis † [e] omnibus & territo- S. Antoninus p. 2. tit. 16. c. 1. §. 2. volater. l. 3. Anſel. l. 4. c. 35. Iuo p. 5. c. 51.

† *al. villulis.*

Ego Ludouicus.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes in prima parte dicit ꝙ Imperator Ludouicus conceſſit & confirmauit Paſchali & eius ſucceſſoribus Romam cum toto ſuo Ducatu & territorio in perpetuum tenere, & habere quietè, ſicut ſui anteceſſores & amicitiam inter eos ſociandam Secunda pars incipit ibi. Idem quando diuinæ. Sequens cap patet.

d ¶ Confirmationis.] Argu. quod aliquid ſimul datur & confirmatur, vt no. ſup. ca. in ſynodo.

e ¶ Viculis.] Id eſt Villulis. ff. ad muni. qui ex vico nec poſſet

poſſet Imperator illam donationem reuocare. nam dicit; lex, ꝙ ſola immenſitas eſt menſura rerum donatarũ in eccleſia. C de ſacroſan. eccl. authen. ſed hodie immo nec concedit hic: ſed conceſſa confirmat. nam omnia hæc & alia plura iam prius fuerant eccleſiæ conceſſa. inf. 96.

inf. 96. diſt. Conſtantinus. ꝑterea ꝗa Imperator poteſt alienare [1] res imperij, ut ff. de leg. 1. apud Iulianũ. §. vl. Itẽ quia per hanc conceſſionẽ non leditur imperiũ, ex quo res redit ad primum ſtatum, ut ff. de pac. ſi unus. §. pactus. & 15. diſt. ab exordio. nõ ob 12. q. 2. non liceat. quia ille non poterat legẽ imponere ſuo ſucceſſori extra de elect. innotuit.

rijs [a] eius montanis, & maritimis littoribus, & portubus ſeu [b] cũctis ciuitatibus, caſtellis, oppidis, ac villis in Thuſciæ partibus. *Item infra.* ¶ Quãdo diuina vocatione huius ſacratiſſimæ ſedis Pontifex de hoc mundo migrauerit [c]; nullus ex Regno noſtro, aut Francus, aut Longobardus, aut de qualibet gente homo ſub noſtra poteſtate cõſtitutus, licentiam habeat contra Romanos aut publice, aut priuatim veniendi, aut electionem faciendi, nulluſq; in ciuitatibus, aut in te rritorijs ad eccleſiæ beati Petri apoſtoli poteſtatem pertinentibus aliquod malum ꝑpter hoc facere præſumat: ſed liceat Romanis cum omni uene ratione, & ſine qualibet perturbatione honorificam ſuo Põtifici exhibere ſepulturam, & eum, quem diuina inſpiratione, & beati Petri interceſſione omnes Romani [d] vno conſilio, atque concordia ſine qualibet promiſſione ad Pontificatus ordinẽ elegerint, ſine aliqua ambiguitate, vel contradictione more canonico conſecrare; & dũ conſecratus fuerit; legati ad nos, uel ad noſtros ſucceſſores Reges Francorum [e] dirigantur; qui inter nos, & illam amicitiam, & charitatem, ac pacem ſocient.

[*Item Leo quartus Lothario, & Ludouico Auguſtis.*]

¶ Electio, & conſecratio Romani Pontificis non niſi iuſtè, & canonicè fiat. PALEA, Cap. XXXI.

S. Antoninus ibidem.

INter nos, & vos pacti ſerie ſtatutum eſt, & cõfirmatũ, quòd electio; & conſecratio futuri Romani Pontificis non niſi iuſtè & canonicè fieri debeat.

[*Item conſtitutio [a] primi Henrici, & primi Othonis cum Romanis pontificibus.*

¶ Ab Imperatore, vel nuncijs eius, electioni Romani Pontificis nullum obſtaculum generetur. PALEA. Cap. XXXII.

Anſ. 4. ca. 37. & l. 6. cap. 7. Iuo p. 5. c. 52.

In legib. Longob. l. 3. titu. de Pontifi. leg. 1.

Abeſt a Grat. & Iuo.]

COnſtitutio primi Henrici, & primi Othonis cũ Romanis Pontificibus. Vt nullus miſſorum noſtrorum cuiuſcunque impeditionis argumentum in electione Romani Pontificis cõponere audeat, omnino prohibemus. *Item.* In electione Romanorum Põtificum neque liber, neque ſeruus ad hoc venire præſumat, vt illis Romanis, quos ad hanc electionem per conſtitutionem ſanctorum Patrum antiqua admiſit conſuetudo, faciat aliquod impedimentum. Quòd ſi quis contra hanc noſtram cõſtitutionem facere] præſumpſerit, exilio tradatur.

a ¶ Conſtitutio] *Ex antiquo exemplari Gratiani reſtitutus eſt hic titulus: in quo exemplari poſt titulum ipſum, interpoſita rubrica, incipit caput.* vt nullus &c. *vt etiam apud* Iuonem. *Verũ, quia receptum eſt, vt initium huius capitis ſit à dictione,* Conſtitutio *relicta ſunt hac verba etiam in principio ipſius. Extat verò hoc capitulum vetuſtis quoque exemplaribus, in quibus paleæ eſſe non ſolent.*

d ¶ Et territorijs.] Quid ſit territoriũ, quid ſit oppidũ, q d vrbs, habes ff. de verbor. ſign. pupillus. §. territoriũ. Et ſic eſt arg ꝙ noĩe ciuitatis non comprehẽduntur eius territoria, vt 12. q. 2. c. vlt. & ff. de arbit. ſi cum dies, ff. ſi arbiter. Argum. cõtra. de verb. ſig. qui in continentibus. et l. ędificia. ff de iudi inſulæ. ff. de offi. præ. vrb. l. 1. ibi, [Cum vrbem.]

b ¶ Seu] Hæc dictio ſeu, potius auget donationẽ, quã diſiũgat inter res donatas, ut ff. d aur. & arg. leg. ſi quis ita.

c ¶ Migrauerit.] Olim etiam nullus audebat tractare de electione Papæ ante tertiũ diẽ poſt ſepulturam prædmortui, vt inf. di. 79. nullus, ſed per contrariam conſuetudinem hoc hodie abrogatum eſt. ADDITIO. Idẽ ſentiunt hic Hug. & I. quorum fuit hac gl.

d ¶ Oẽs Romani.] nota ꝙ olim omnes Romani intererant electioni ex conſuetudine. inf. c. proxi. & c. ſeq.

e ¶ Frãcorum.] Not. imperium prius Frãcorum [2] fuiſſe: ſed poſtea Theutonici virtutib. promouerũt imperiũ, vt 28. q. 1. §. ex his. in quos hodie translatũ eſt imperium. extra de elec c uenerabilem.

COnſtitutio] CASVS Dĩ hic, ꝙ primus Hẽricus, & primus Otho cõſtituerunt cum Romanis pontificibus, ut nullus eorum nuncius, vel alius cuiuſcũque ſit gentis vel cõditionis ĩ electione Romani pontificis audeat contradicere;

Imperator imperij res alienare poteſt.

1 Ad hoc facit opt. ꝙ le. & no. 16. qõ. 1. placuit 1 ſecundum Ioan.

Ciuitatis appellatione in eius territoria nõ comprehenduntur.

Papæ electio olim ꝑ triduũ differebatur.

Imperium Franci primo, deinde Theutonici, habuerunt.

2 Nota hic, ꝙ tunc Frãciam tenebat Romanus. Imperator.

cere, & qui contradicere voluerit, exilio perpetuo tradatur.

Tibi domino. CASVS. In hoc cap. continetur qualiter Otho iurauerit fidelitatem Ioanni Papæ per ſuum procuratorem: in quo dicitur, ꝙ in s. c. tenetur.

pater & filius cenſentur vna perſona, vt 35. q. 3. §. hac auctoritate Ioan.

c ¶ Meo.] Aliàs, meorum: ſed quam cautionem poteſt de hoc facere, ꝙ ſui non dent damnum, cōtra id ff. com mod. ad eos? Vel qualiter poteſt ſe obligare ad alienū factum, [8]

8 ſtipulatio iſta in princ. & in l. cum filius. §. 1. cū ibi no. ff. de verb. obl.

Item conſtitutio Othonis.

¶ Iuramentum Othonis, quod fecit domino Papæ Ioanni. Cap. XXXIII.

Tibi domino [a] Ioanni Papæ ego rex Otho promittere, & iurare [b] facio per patrem, & filium, & ſpiritū ſanctum, & per lignum hoc viuificæ crucis, & per has reliquias ſanctorum, quòd ſi permittente Domino Romam venero, ſanctam Romanam Eccleſiam, & te rectorem ipſius exaltabo ſecundùm poſſe meum; & nunquam vitam, aut membra, & ipſum honorē, quem habes, mea voluntate, aut meo [c] conſilio, aut meo conſenſu, aut mea exhortatione perdes, & in Romana vrbe nullum placitum, aut ordinationem faciam de omnibus, quæ ad te, aut ad Romanos pertinent, ſine tuo conſilio, & quidquid de terra ſancti Petri ad noſtram poteſtatem peruenerit, tibi reddam: & cuicunque Italicum regnum cōmiſero, iurare faciam illum, vt adiutor tui ſit ad defendendum terram ſancti Petri ſecundùm ſuum poſſe. Sic me Deus [a] adiuuet, & hæc ſancta Dei Euangelia.

S. Antoninus. p. 2. ti. 16. c. 1. §. 16. in medio. Anſel. l. 1. c. 90. & l. 4. c. 16.

a ¶ Sic me Deus.] *Addita hæc ſunt ex Centio Camerario, in cuius libro habentur multæ formæ iuramentorum, & extat manuſcriptus Romæ.*

Item ex primo libro Capitulorum † Caroli, & Ludouici Imperatorum, c. 84.

† al. capitularium.

¶ Liberum ſit clero, & populo de propria diœceſi epiſcopum eligere. Cap. XXXIIII.

Anſel. l. 6. c. 6.

Sacrorum canonum non ignari, vt in Dei nomine ſancta eccleſia ſuo liberius potiretur honore, aſſenſum ordini eccleſiaſtico præbuimus, vt ſcilicet epiſcopi per electionem [d] cleri, & populi, ſecundum ſtatuta canonum de propria diœceſi [e], remota perſonarum [f], & mune-

Vaſallus eccleſiæ cui debet fidelitatis iuramentis præſtare.

a ¶ Tibi domino] arg. ꝙ qui feudū recipit ab eccleſia, iuramētum fidelitatis non ſolum eccleſiæ, ſed etiā prælatis præſtare debet, vt extra de iureiurā. Ego. N. epiſcopus. [1] ſup. diſ. 23. quanquā. & 22. q. 5. de forma. immo etiam ipſi capitulo, vt extra de his quæ fi. a præ. cum clerici. cum ipſi ſint pars corporis ſui, vt 16. q. 1. ſi quis cum [2] Non ob. extra de ſimo. ex diligenti. quia ibi non erat ius feudi, de quo iure plene habetur in cōſtitutione Friderici, de feudis.

1 Melius. eo. tit. ea te. §. nunc igitur. in prin. & de preſcri. cum non liceat. §. ideo que. in prin. Archid.

2 Aliàs §. verum. Oeconomus, & procurator diuerſimode iurant.

b ¶ Et iurare.] No. ꝙ œconomus, ſiue ſyndicus iurat in animā propriā: ext. de iurañ in pertractādis, ſed procurator iurat in animam dñi, vt hic, & 100. diſtin. optatum. & 17. q. 4. metuētes & extr. de offi. leg. nouit. in parte deciſa. Fit autem hoc iuramētum ſub talibus verbis. Ego iuro in animam dñi mei, ꝙ ipſe hoc ſeruabit [3]. Vel ſic iurat Dñs meus iurat per me, ꝙ hoc ſeruabit: ſic ipſum Deus adiuuet. Sed qualiter obligat aliqs alium per iuramētū, cōtra id, quod legit Inſtit. de inuti. ſtip. § ſi quis alij? Sed dic, ꝙ dominus ſemet obligat, ſed p aliū, vt extra de ſent. excom. mulieres. ff. de admittitur. ita autem §. geſſiſſe. Sed quid ſi dominus reuocet mandatum [4] nunquid intelligitur obligatus per tale iuramentum; ita, ſi non peruenit reuocatio ad procuratorem, ſicut id quod facit iudex, tenet, donec ignorat reuocatum mandatum, vt extra de appell. ſi duob. & ratione ignorantiæ tenet ſnīa, vt 3. q. 7. §. tria in princip. & 9. q. 1. ordinationes ff. de offic. præſi. ſi forte. ff. de procur. ſi procuratorem. in fi. ff. mand. ſi mandaſſem. Ioan. Si autem lis eſſet conteſtata, oporteret quòd reuocatio perueniret ad iudicem uel aduerſarium: alioquin firmum eſt quod fit cum procuratore, vt extra de procura. mandato. Si autem non ſit lis conteſtata, uidetur ſufficere ſi reuocatio peruenit ad procuratorem, ut dicit expreſſe decre. extra de procu. ex inſinuatione. & cap ſequen. B. Sunt tamen ſpeciales caſus, in quibus requiritur perſeuerantia: ſicut cum matrimonium contrahitur per nuncium, ſi dominus reuocat mandatum, non dico dominum obligatum, licet nuncius ignoret reuocatum [5]. & cum pater mandat filio, ut aliquem manumittat ff. de manu. vind. ſi pater. & hoc ideo, quia

3 De conſimili mat. no. Inn. in l 6. de teſt. præſentium. quæ eſt Inn. in glo. ſcilicet totius, c.

Procurator reuocatus ſi aliqua facit, an teneant.

4 Idem no. Inno. extra de ſponſ. ſuper tubr. & ſatis etiam no. J. 30. q. 6. nec illud. ibi uideas. & hæc ſnīa etiam hodie approbatur extra lib. 6. de proc. ca. procurator.

5 Concor. text. in l. ſij.

factum, contra id Inſti. de inuti. ſtip. §. ſi quis alij? nec enim tenetur quis de facto familiæ ſuæ, ſi ipſe non mandauit, nec ratum habuit, vt 1. q. 4. quia præſulatus. ext. de reſti. ſpol. cum ad ſedem. ff. de vi, & vi arma. l. 1. § ait prætor. Sed dic, ꝙ intelligitur obligaſſe. 6. ſe curaturum, ne ab eis damnum daret. 22. qō. 5. de forma, ſicut eſt cū quis promittit aliū ſiſti in iudicio: tantùm ad hoc tenetur vt operam det quā poteſt. ff. de verb. oblig. quoties quis. Sed litera illa, meorū, non eſt in libro meo Ioan.

Familiæ delictū, an dominum obliget.

9 De hac. ma. no. ext. de ſpon. ſicut. Arch.

Sacrorum.] CASVS. Carolus, & Ludouicus conſtituerunt, ut epiſcopi à clero. & populo de ſua diœceſi eligerētur ob vitæ meritū, & ſapiētiores remota acceptione munerum & perſonarum: quatenus uerbo & exēplo ſuis poſſint prodeſſe ſubiectis.

d ¶ Per electionem.] Hoc nomen propriè, & impropriè ſumitur hic cum illis genitiuis, cleri & populi: argum. ff. commo. ſi vt certo. §. commodatum.

e ¶ Diœceſi.] Nota pro Hug. ꝙ examinandi ſunt omnes de diœceſi prius quàm eligatur extraneus, ut dixi 61. diſt. nullus.

f ¶ Perſonarum.] Sic. 8. q. 2. dilectiſſimi. & extra de inſtit. ad decorem,

a ¶ Et

a ¶Et munerum.] Cum talis eligatur: a Deo dicitur eligi. 8.q.1. ſi ergo. Hug.
b ¶Vt exemplo.] Nam cœpit Ieſus facere & docere. vt 26.diſt. ecce. & §.ex his.
EX HIS. CASVS. Concludit Gratianus ex ſupra dictis,

vacationis epiſcopalis eccleſia vacare nõ debeat: canonici ſub vinculo excommunicationis non faciant electionem epiſcoporum religioſis excluſis, vt eorum conſilio idonea eligatur perſona. Si autem fuerit aliter factum, irritum erit & vacuum. Nunc quærit Gratianus incidenter, ſi duo a partibus eligantur, quis ſit alteri præferendus, quod per ſequen. c. declaratur.
e ¶Sub anathematis.] Quid de hoc tenere debeas, dixi ſup. ead. Salonitanæ.
f ¶Excludant] Dicit, H iſtos tripliciter excludi tũc propriè excludunt, cum nõ uocant, vel ſi vocati nõ audiunt, vel ſi ſponte veniãt, nõ admittantur. Credo hoc cap. non tenere [1] aliud enim ſeruatur, & religioſi hic vocantur clerici ciuitatis, uel prælati epiſcopatus arg. 79. diſt. ſi quis pecunia.
g Religioſiſſimos.] ideſt, prælatos aliarum eccleſiarum.
h ¶Excluſis.] Quia inuitæ nuptiæ, &c. 31.q.2.§.1.
i ¶Aſſenſu] Videtur, ꝙ non tantum cõſilium religioſorum, ſed etiam conſenſus ipſorum requirendus eſt, & ita videtur quòd religioſorum perſonæ faciant partem in electione. arg. extra de electio. cum ueteri. nam ſequaces ſunt aliorum in electione, vt 79. diſt. c.1. & ſi qs pecunia & 23. diſt. c.1. & ſatis põt dici, ꝙ niſi conſiliũ ipſorũ fuerit requiſitũ, quòd nulla ſit electio: ſi tamẽ fuit

Electione dicitur qs tripliciter excludi.

[1] Cum hoc dicto vr cõcor. Hug. q no. hoc, qa in multis eccleſijs derogatũ eſt huic canoni ex cõtraria cõſuetudine, q̃ Papa ſcit, & non improbat, & ſic videtur tacite approbare. Archid.

Religioſorũ cõſenſus, an ſit in eporũ electione requirendus.

rum[a] acceptione, ob vitæ meritum, & ſapientiæ donum eligantur, vt exemplo[b], & verbis ſibi ſubiectis vſquequaque prodeſſe valeant.

Ex conſtitutionibus his, & pacto Ludouici Imperatoris deprehenditur, Imperatores illis renunciaſſe priuilegijs, quæ de electione ſummi Pontificis Hadrianus Papa Carolo Imperatori, & ad imitationem eius Leo Papa Othoni primo regi Theutonicorum fecerat. Cum ergo præmiſſis auctoritatibus cunctis liceat electionem clericorum tantummodo eſſe: quæritur, quorum ſit ipſa electio: an clericorum maioris[c] eccleſiæ tantum, an etiam aliorum religioſorũ, qui in eadem ciuitate fuerint. Sed (ſicut in breuiatione canonum Fulgentij Carthaginẽſis eccleſiæ diaconi inuenitur) in ſeptimo capitulo † Nicæni concilij, & Gangrenſi ſtatutum eſt, vt ad eligendum epiſcopum ſufficiat eccleſiæ matricis arbitrium. Nunc autẽ ſicut electio ſummi Pontificis non à Cardinalibus[d], tantùm, verùm etiam ab alijs religioſis clericis auctoritate Nicolai Papæ eſt facienda: ita & epiſcoporum electio nõ à canonicis tantum, ſed etiam ab alijs religioſiſſimis clericis, ſicut in generali ſynodo Innocentij Papæ Romæ habita conſtitutum eſt. Ait enim.

† al. ſeptimo Nicæno concilio.

Nicolaus ij. al. 1. in conc. Ro. c. 1. Innoc. ij. c. 28.

¶Abſque religioſorum virorum conſilio canonici maioris eccleſiæ epiſcopum non eligant. Cap. XXXV.

OBeuntibus ſanè epiſcopis, quoniã vltra tres menſes vacare eccleſiam ſanctorum patrum prohibent ſanctiones: ſub anathematis[e] vinculo interdicimus, ne canonici de ſede epiſcopi ab electione epiſcoporum excludant[f] religioſiſſimos[g] viros, ſed eorum conſilio honeſta, & idonea perſona in epiſcopum eligatur. Quod ſi excluſis[h] eiuſdem religioſis electio fuerit celebrata, quod abſque aſſenſu[i] eorum[k], & conniuentia[l] factum fuerit, irritum habeatur & vacuum.

Nunc ergo quæritur[m]: ſi vota eligentium in duas ſe

dictis, ꝙ Imperatores renunciauerunt priuilegijs, q̃ ſibi conceſſa fuerant de electione ſummi Pontificis. Et cum conſtet ex ſupradictis, ꝙ electio eſt clericorum tantummodo, tunc quæritur incidenter, an ſit tm̃ canonicorum matricis eccleſiæ, an etiam aliorum religioſorum eiuſdem ciuitatis. Cui quæſtioni reſpondens primò ꝓbat auctoritate Nicæni & Gangrenſis concilij, ꝙ ſufficiant clerici matricis eccleſiæ ad epm̃ eligendum. Poſtea uidetur hoc corrigere per auctoritatem Nicolai, dicens, ꝙ ſicut electio Papæ non fit à Cardinalibus tantum, ſed & ab alijs religioſis: ſic & electio epiſcopi non a canonicis tantùm, ſed etiam a religioſis fieri debet, quod probat auctoritate Innocentij Papæ.
c ¶Maioris.] Sic ergo nomen clericorũ reſtringitur ad maioris eccleſiæ canonicos [1]. vt 10.q.1. antiquos. 8.q.1. c.2. extra de uerb. ſign. cũ clerici. benigne eſt in talibus ſeruanda conſuetudo, ut extra de cã poſſ. cũ eccleſia.
d ¶Non a Cardinalibus.] Vt ſup. diſt. 23. cap. 1. &c.
OBeuntibus] CASVS. Conſtituit in hoc cap. Innocen. Papa, quòd, cum ultra tres menſes a tempore

Nomen clericorum quãque reſtringitur.

[1] Adde, ꝙ etiam aliqñ ad prælatos. glo. eſt nota. in auth. de ſan. epiſc. §. presbyterorum coll. 9.

habitum conſilium, & non conſenſus, tenet electio, vt extra de arbitr. cum olim. & eſt ſi ff. de adminiſtr. tuto. quidam decedens. §. Papinianus. & extra de regu. licet. C. de iure emphy. l. ult. Et expone conſenſu requiſito, licet non habito.
k ¶Eorum.] Arg. quòd non ſufficit religioſorum præſentia, niſi habeatur conſilium. arg. inf. 10. q.2. caſellas. arg. 12. q.2. ſine exceptione. §.1.
l ¶Et conuenientia] Arg. qđ aliquorum conſenſu fieri debet; eorum diſſenſu impeditur faciendum, & diſſoluitur factũ, ut ſup. diſt. 51. qui in aliquo. & 32.q.2. ſi uerũ ſup. diſt. 62. nulla ratio. 1.q.1. ordinationes. 10.q.1. caſellus. 12.q.2. alienationes. & cap. ſine 15.q.7. epiſcopus nullius. 33.q.5. qđ Deo. & c. manifeſtũ. 20.q.2. puella.
m ¶Nunc ergo quærit.] Super iſto §. poſuit H. diſt. quia cum eligentes diſſentiunt, tria conſideranda ſunt. auctoritas, numerus, & bonus zelus. Auctoritas conſideratur in dignitatibus. zelus conſiſtit in animo, vt ſine carnali amore eligant, ſed ſm̃ meritũ pſonæ. De numero patet, & dicit, ꝙ vbicunque duo ex iſtis concurrunt

præ-

Collatio numeri ad numerum &c. eſt in electione facienda.

præponderant tertio. vñ ſi ex una parte eſt auctoritas, & bonus zelus, & ex altera numerus: pro parte iudicatur, ut 23. diſt. c. 1. & 93. diſt. miratus 7. q. 1. deniq. Item ſi ex una parte eſt numerus & auctoritas, & ex altera eſt bonus zelus, pro primo iudicatur. arg. 28. diſt. de Syracuſanæ. Ibi enim bono zelo contradicebant, qui ſignificabant Papæ electum habere uxorem, & filios: ſed tamen, quia plures erant ex alia parte, & maioris auctoritatis, conſenſit Papa illis. Item ſi numerus, & bonus zelus eſt ex vna parte, & ex altera parte auctoritas, ſtatur primo. 65. diſt. c. 1. & 2. Hanc diſt. non approbo. quia licet ex una parte ſit auctoritas & melior zelus, ex altera numerus: ſtatur pro numero, ut extra de elect. dudũ 1; & extra de appel. conſtitutus. niſi numerus eſſet in parvo maior: & auctoritas aliorũ longe præcelleret: & poſſet eo caſu fieri compenſatio, ut extra de teſti. in noſtra. nã ubi eſt par debitum, & diſpar numerus creditorum, ſemp numerus pfertur, vt C. qui bo. ced. poſ. l. vlt. §. 1. tunc enim decurritur ad dignitatem cum par numerus eſt hincinde. ff. de pact. maiorem. Similiter dico ad zelum decurrendum, cum par uel fere par numerus eſt hincinde. Sed quid ſi par eſt zelus, numerus & auctoritas hincinde? tũc recurratur ad meritum perſonæ, vt inf. c. proxi. Sed ſi omnia ſunt æqualia, tunc caſſetur 1 vtriuſq. electio, & nouus eligatur, vt 79. di. ſi duo. Vel iudex cogat eos ad cõcordiam, vt Inſtit. de ſatiſda tut. §. ſin autẽ. Vel res ſorte dirimatur, vt in Matthia, vt 21. diſt. cleros. & C. cõmu. de leg. l. vlt. in princ. & ff. de iudi. ſed cum ambo. Vel metropolitanus gratificet cui velit, vt extra de paroch. c. 1. & arg ff. ad Sylla. l. 3. §. ſi cum omnes. & ff. de relig. l. vl. Vel præferatur ille, qui prius ordinatus eſt, vt 75. diſt. c. vlt. vel ſenior præ feratur, vt 15. q. 6. c. 1. ff. de fide inſtru. l. vlt. Vel ille qui prius nominatus eſt, vt in auct. de monas. § pen. coll. 1. Vel præferatur ille, qui quandoque deliquit, illi qui ſemper bonus fuit. Vel præferatur ille qui diutius militauit in eccleſia, vt 61. diſt. quid proderit. Si autem utraque electio eſt uitioſa: vtraque caſſatur, ut extra de elect. conſiderauimus.

Electis duobus æqualiter, quis alteri præfert.

1 Planè tene tanquam veriorem. De hoc nota. extra de elect. eccleſia ueſtra 2. ibi uideas, & quod no. Goff. in sũ. de iur. patr. §. ſi plures. uerſic. ſed ſi præſentata.

b ¶Iudicio.] Sed quid ſi metropolitanus non vult ipſum conſecrare? videtur ꝙ tunc a ſuffraganeis petenda ſit conſecratio, vt 89. diſt. uolumus. Sed melius eſt, ꝙ a ſuperiore petatur 2. vt 9. q. 3. nunc vero. & 8. qõ. 3. Artaldus. extra de iure patron. nullus.

2 De hoc not. inf. 65. diſt. c. 1.

diuiſerint partes, quis eorum alteri ſit præferendus.

De his ita ſcribit Leo epiſcopus ad Anaſtaſiũ Theſſalonicenſem epiſcopũ, epiſt. 82. al. 84. c. 5. [ſed paulò aliter.]

¶Cum vota eligentium in duas ſe diuiſerint partes, quis ſit præferendus alteri. Cap. XXXVI.

SI forte [quod nec reprehenſibile a, nec irreligioſum iudicamus] vota eligentium in duas ſe diuiſerint [a] partes; metropolitani iudicio [b] is alteri præferatur, qui maioribus & ſtudijs [c] iuuatur, & meritis; tantùm, vt nullus [d] inuitis, & nõ petentibus ordinetur; ne ciuitas† epiſcopum non optatum, aut contemnat, aut oderit.

Poly. li. 2. tit. 1. Anſel. li. 6. c. 19. Iuo p. 5. c. 347. Pann. li. 3. c. 6.

† al. plebi inuita.

a ¶Quod nec reprehenſibile, nec irreligioſum iudicamus.] *Hæc verba, quæ à cæteris collectoribus non referuntur, non ſunt inuenta apud Leonem, ſed apud Gregorium, ex quo referuntur infra 8. q. 1. nec nouum.*

DISTINCTIO LXIIII.

HInc conſiderãdum [e] eſt, à quibus, vel quo tempore ſacri ordines ſunt tribuendi; vel quibus in locis patriarchæ, primates, archiepiſcopi, epiſcopi, choriepiſcopi, & reliqui ſacerdotes ſint ordinandi.

A quibus ordinentur epiſcopi, in Nicæno primo concilio definitum eſt, in quo ſic legitur, cap. 4.

SI fortè.] CASVS. Quæſitum fuit à Leone, ſi duo ad epiſcopatum eligantur, quis ſit alteri præferendus? Et reſpondet ꝙ iudicio metropolitani præfertur ille, qui maioribus iuuatur meritis & ſtudijs, & licèt poſſit archiepiſcopus alterum alteri præferre; tamen omnibus canonicis inuitis vel plebe non poteſt epiſcopum dare: ne quem nolunt, odiant, & contemnant.

a ¶Se diuiſerint.] Quia natura hominis prona eſt ad diſſentiendum. ff. de arbi. item ſi unus. §. vlt. ar. 20. q. 3. procliuius. Et præſumit hic canon. ꝙ licèt diſcordia ſit in electione, ꝙ vtraque pars bono zelo moueatur, ut 8. q. 1. nec nouum. Sed contra, ſup. ea noſſe. Illud frequentius, hoc autem rarum. 12. q. 1. omnis ætas.

c ¶Studijs.] Eligentium, quia magis appetit iſte quàm ille.

d Tantum ut nullus.] Quaſi dicat, ſi timetur ſcandalũ, tunc utriuſque electio caſſabitur. ut 79. diſt. ſi duo. tunc enim eſt aliquid detrahendum ſeueritati, vt 50. diſt. vt conſtitueretur.

Electio vtriuſque electi caſſatur amore ſcandali.

HInc conſiderandum.] Hæc diſt. diuiditur in tres partes. In prima probat, ꝙ eps debet cõſecrari in loco vbi mandauerit metropolitanus. Secunda ibi. [Quia per ambitionis.] Tertia ibi, [Epm,] Io. de Fan. CASVS. Supra oſtenſum eſt, à quibus epi ſint eligendi. Amodo vult oſtendere Gratianus, à quibus ſacri ordines ſint cõferendi: & quo tempore ſint tradendi; & in quibus locis patriarchæ, primates, archi epiſcopi, epiſcopi, choriepiſcopi & reliqui ſacerdotes ſint ordinandi. Et durat tractatus vſque ad 81. diſt. videlicet à quibus ordinentur epiſcopi, in Nicæno concilio diffinitum eſt. Vnde in hac 64. diſt. docet, ꝙ epiſcopi ſunt ordinandi ab archiepiſcopo cum omnibus ſuffraganeis, uel ſaltem a tribus poſſunt ordinari de mandato archiepiſcopi.

3 Et in ſequenti vſq; ad 75. diſt.

e ¶Hinc conſiderandum.] Hic depingitur 64. diſt. In præcedenti diſtinctione docuit ad quos pertineat epõrum electio in hac orditur tractatum ſuum uſque ad 81. diſtinct. oſtendendo à quibus ſacri ordines ſunt diſtribuendi, & quo tempore, & in quibus locis. A quibus, hoc facit in hac diſtinctione 3. Ex quo tempore, hoc facit in 75 diſt. In quib. locis, hoc facit in 80. diſt. Primò dicit de conſecratione epiſcoporum. Nota ergo, ꝙ electus in epiſcopum confirmatus debet conſecrari a metropolitano cum ſuis ſuffraganeis: vbi autem metropolitanus adeſſe non poteſt, uel etiam non vult, præſtabit auctoritatem hoc faciendi 4. tribus ad minus alijs omnibus per literas ſuas conſenſum præbentibus. Item, metro-

Electus confirmatus à quo debeat conſecrari.

4 Qui metropolitan' hoc delegare poſſit, probatur extra de ele. ſuffraganeis, & de transla c. 2. & de offic. ord. quod ſedem.

metropolitanus ab omnibus ſuis ſuffraganeis debet cō ſecrari, aut ſaltem a tribus.

E Piſcopi.] CASVS. Quæſitum fu it in concilio a quot epiſcopis ſit aliquis ordinādus in epiſcopum? Et reſpondet, ꝙ ab omnibus comprouincialibus epiſcopis aut

ad hoc inf. ea. c. 3. loā. Sed certe *ibi* non eſt præter, nec contradicit B.

b ¶ Literis.] Argu. ꝙ in quocunque contractu, vel cauſa conſenſus aliquorum deſideratur, nil refert, an præſentes conſenſum exprimant, an abſentes per literas conſentiant 1, vt 100. di. optatum Et eſt argu de conſenſu abſentium, vt diſt. 63. quā to, & diſt 18. placuit Et eſt, arg matrimonium contrahi inter abſentes, vt inf. 30. q. 5. nec illud, & extra d̄ cōuer cōiu. ex parte. ff. de ſponſa. l. vlti. Nam in conſenſu nō exigitur verborū ſolennitas de actio. & obli. conſenſu. Sed licèt ita ſit, in cōſecratione, ſecus eſt in electione, niſi, ꝑ procuratorē fieret electio vt extra de elect. qa propter. lo.

Abſentes poſſunt per literas conſentire.

1 Adde ad hoc nota. ꝑ Barto in l. ſi qs mihi bona. § iuſſum ff de acquir. hæred.

¶ Ab omnibus, comprouincialibus epiſcopi ordinentur. Cap. I.

In concilio Niceno 2. c. 3. Anſel. l. 6. c. 14. & 54. Iuo p. 5. c. 117. Burc. l. 1. c. 27. concordat.

E Piſcopi ab omnibus, qui ſunt in prouincia ſua, debēt ordinari. Si verò hoc difficile fuerit, vel aliqua vrgente neceſſitate, vel itineris longitudine, certe tres epiſcopi [a] debent in vnum congregari; ita, vt etiam cæterorū, qui abſentes ſunt, conſenſum in literis [b] teneant, & ita faciant ordinationem. Poteſtas [c] ſane, vel confirmatio pertinebit per ſingulas prouincias ad metropolitanum epiſcopum.

Item Anacletus ad epiſcopos Italiæ, epiſt. 2.

¶ De eodem. Cap. II.

Diſt. 75. ordinationes Anſel. l. 6. c. 53. Burch. l. 1. c. 15. Iuo p. 5. c. 69. Pann. l. 3. c. 12. & 17. Poly. l. 2. tit. 6.

O Rdinationes epiſcoporum auctoritate [d] Apoſtolica ab omnibus, qui in eadem fuerint prouincia, epiſcopis ſunt celebrandæ. *& infra.* ¶ Quòd ſi ſimul omnes cō uenire minime poterunt; aſſenſum [e] tamen ſuis apicib. [a] præbeant, vt ab ipſa ordinatione animo non deſint.

a ¶ Apicibus.] *In epiſtola eſt*, precibus. *Apud Iuonem, & Burchardum*, precibus, & ſcriptis.

[*Ex concilio Arauſicano primo, c. 21.*

PALEA Cap. III.

Burc. l. 1. c. 30. Iuo p. 5. c. 141. Pann. l. 3. c. 20. † *al. veſtris.* † *al. conſecrare.*

D E abiectione eius, quem duo præſumpſerint ordinare epiſcopi in noſtris † prouincijs, placuit de præſumptoribus, vt ſic vbi contigerit duos epiſcopos tertium ordinare †; & ipſe ß, & auctores damnabuntur, quò cautius ea, quæ ſunt antiquitus inſtituta, ſeruentur.

¶ *In concilio ipſo hoc eſt initium huius capitis*, Duo præſumpſerint, ordinare epiſcopum, &c. *ac deinde tota res plenius exponitur. Apud cæteros verò collectores eodem fere modo habeo, atque hic & in multis vetuſtis Gratiani codicibus.*

ß ¶ Et ipſe.] *Sic emendatum eſt ex originali, & cæteris collectoribus Antea legebatur*, & epiſcopi, & auctores.

Item Anicetus in epiſtola ad epiſcopos Galliæ.

¶ Cæteris aſſentientibus cum tribus prouincialibus ordinetur epiſcopus. Cap. IV.

Poly. l. 2. tit. 8. Burc. l. 1. c. 28. Pann. l. 3. c. 10. Iuo p. 5. c. 139.

C Omprouinciales epiſcopi, ſi neceſſe fuerit, cæteris conſentientibus, à tribus iuſſu [f] archiepiſcopi cō ſecrari poſſunt epiſcopis.

Item Innocentius Papa ad Vitricum epiſcopum Rothomagen. epiſt. 2. c. 1.

c Poteſtas.] Quò ad confirmandum. nam cōſecrare non poteſt epiſcopum contempto minimo epiſcopo, qui in prouincia ſit, nec hic reciperet executionem: nec dico: cum plus poſſe hoc caſu, quam alium epm. arg. 9. q. 3. c. 1. & 2. Confirmare autem debet ſtatim vel infirmare, ſi ei notus eſt electus, etiam ſimplici verbo, & in camera extra de appel. qua fonte. Sufficit enim ſi eſt notus, vt dicat; eligatis magis idoneū, argumen. 28. diſtin. priuſquam. 39. diſ. Petrus. vbi eſt ignotus, examinet eum. in conſecratione verò ſemꝑ examinet, vt 23. diſ. qui epiſcopus.

Metropolitanus neminē contēnat cū ſuffraganeū conſecrat.

d O Rdinationes.] ¶ auctoritate. generali, vt huius ca. & ſimilium.

Ius vniuerſitatis penes vnum ſtat.

e ¶ Aſſenſum.] Sed quomodo præſtabūt aſſenſum, cum eis forte notus non ſit, qui eligitur, nec eū, viderunt, vnquam, vel audierunt aliquid de eo? Sed dic,

aut a tribus ſaltem præſente metropolitano, vel eo mādante, ita, vt illi qui intereſſe no poſſunt. ſuum conſenſum literis præbeant. Poteſtas autem conuocandi, vel cō firmandi epiſcopos, ſpectat ad metropolitanum Duo capitula ſequentia plana ſunt.

a ¶ Tres epiſcopi] Abſq; metropolitano extra de tēp. ord. cap. nec epiſcopi. Vel dic, quod, duo ſufficiunt cum metropolitano, & ſecundum hoc dic, quod hæc dictio, præter, ibi ponitur incluſiue. ut 15. quæſt. 7. felix. argu.

quòd ſufficit ſi non contradicant. Vel dic, quod quem indignum eſſe non nouit quis, dignum debet æſtimare, & ei teſtimonium ferre, vt extra de ſcru. in ordi. ſa ex parte.

f C Omprouinciales.] Iuſſu.] Sed ſi eccleſia archiepiſcopo vacat, cuius auctoritate hoc facient, & cōuenient? Reſpon. Apoſtolici, vel capituli matricis eccleſiæ. extra de hæred. ad abolendam, & extra de elect. quia diligentia. Nam & penes vnum ſtat ius vniuerſitatis

tis 12.q.2. non liceat alicui.ff. quod cuiuſque vniuer.ſi-cut,& 65.d.ſi forte.

Extra conſcientiam.] CASVS. Innocentius duo prohibet in hoc capitulo. Primum eſt, vt nullus in epiſcopum ordinetur præter conſcientiam metropolitani: quia integrum eſt iudicium,&c. Secūdum eſt, vt vnus epiſcopus alium ordinare nō præſumat epiſcopum. Et hoc probat auctoritate Nicænæ ſynodi.

a ¶Plurimorum.] nam dicit lex, ꝙ per ampliores homines perfecta veritas reuelatur. C de fidec.l.vl. & eſt ſimile extra de offic. delega. prudentiam. 1. reſpon. in fine.

b ¶Ne furtiuū.] Iſ dicit furtiuū, quia qđ ad oēſſpectat, iſti ſubripiunt, nil tamen vnus iure cōfert 66. diſt.c. 2. potius ergo hoc dicendo reſpexit ſimilitudinem facti. quam rei eſſentiam Laur.

Qvia per ambitiones.] Hæc eſt ſecunda pars diſtin. in qua probat, quòd metropolitanus dēt a ſuis ſuffraganeis conſecrari & non ab alijs licèt litera ſit obſcura, ab iſto intellectu non recedatur. Ioan. de Fan.

CASVS. ab antiquo fuit ſtatutū, vt archiepiſcopus cum omnibus ſuis ſuffraganeis ordinaret & conſecraret ſuos epiſcopos: & ſuffraganei cōſecrarent ſuum archiepm. Sed hoc male in Dardania ſeruabat: immo archiepiſcopus alienos ſuffraganeos, & ſuffraganei archiepiſcopum alienum conſecrabant. Et ideo Gelaſius monet omnes epiſcopos per Dardaniam, vel quamlibet prouinciam conſtitutos, vt ab antiqua cōſuetudine non recedant, ita ꝙ nullus archiepiſcopus ordinare pſumat alterius ſuffraganeos, & null. epiſcopi conſecrarent archiepiſcopum alienum, & præcepit eis vt regulas veterum ſeruent ſicut patres noſtri fecerunt. Sequens capit. eundem habet caſum cū primo cap. huius diſtin.

c ¶Ambitiones] ideſt, diſſenſiones.

d ¶Illicitas.] Dimitte, quia,& incipe ibi, non pudet.

e ¶Metropolitanis,] in conſecrandis epiſcopis.

f ¶Epiſcopis.] in metropolitanis conſecrandis.

g ¶Antiquitas] Nota ꝙ conſuetudo priuilegium inducit 9.q.3. conqueſtus & præſtationes, quæ fiunt a ruſticis tempore acquiruntur C. de agri. litibus l.11. Argum. contra 10.q.3. quia & dixi 18.q.2 ſeruitium.

Priuilegium a conſuetudine inducitur.

h ¶Vel impune.] ideſt, ſaltem de facto. Laur. aliàs eſt in tex. velut impune.

i ¶Sinceritatis.] Quia catholicam ſinceritatem non obſeruant.

k ¶Duximus.] Hic reſume, quia, quaſi dicat: quia hoc & hoc eſt ideo duximus eam,&c.

l ¶Meminiſtis.] Et ideo debitum honorem eis exhibeatis.

m ¶Et.] ideſt, etiam.

n ¶Decernentes.] in cōmune, communem vtilitatem conſiderantes, & ad ſcrutinium venientes: vos omnes in quam vnanimiter.

o ¶Statuatis.] & hoc fieri.

p ¶Antiſtites.] Subſtitui loco defunctorum, ſicut vetus, &c.

q ¶Et viciſſim.] Omnibus modis cenſeatis. metropolitanum ſubaudi.

r ¶Sacrari.] a comprouincialibus epis, ſi metropolitanus de hac vita, &c. hic eſt verus intellectus huius literæ: nec hēt contrarium. Alij intelligunt ſic, ꝙ mortuo metropolitano ſuffraganei poſſunt interim aliquē electū conſecrare, ſm hoc hæc dictio, ſacrari, ponit paſſiue & nō ſubaudit ibi metropolitanus, 63. diſt. ſi forte. Sed contra 100. d. qm. ibi. dicit ꝙ vacante ſede metropolitana non debent epiſcopi ordinari, nec enim eccleſia ſuſtinet ſemper vicem defuncti epiſcopi, vt 12. q.2. ſi qua & extra de præſ c.1. Sed illud c. qm poteſt intelligi quando ille fuit in mora petendi pallium. Io.

Eccleſia non ſemper vicē defuncti ſuſtinet.

s ¶Patiamini.] Et ita reſiſtere pōt quis pro iure ſuo 1. arg. C. vnde vi. l.1. ff. ad leg. Aquil. l. ſcientiā. §. pen. arg. Vnde verſus. Cuilibet eſt homini licitum ſua iura tueri. Quod que reſiſto tibi: non potes inde queri 23.q.vl. igitur cū ſæpe. ff. de peti. hæredi. illud, & 91. d. nullus.

Vim vi repellere licet.

2 Argu. ad idem. 7.q.1. quia frater ibi ſpiritu contumaci ſumpto a ſ a cōtrario ſenſu & hoc no. 11.q.3. non debet.

¶Non ordinetur epiſcopus extra conſcientiam metropolitani. Cap. V.

Extra conſcientiam metropolitani epiſcopi nullus audeat ordinare epiſcopum. Integrum.n. eſt iudicium quod plurimorum [a] ſententijs confirmatur. Nec vnus epiſcopus ordinare præſumat epiſcopum, ne furtiuum [b] præſtitum beneficium videatur. Hoc enim & ſynodus Nicæna conſtituit, atque definiuit.

Polyc. ibidem. Iuo p.5.c.119. Anſel.6.c.56.

Item Gelaſius vniuerſis per Dardaniam conſtitutis.

¶Epiſcopi a ſuo metropolitano, & ipſe ab eiſdem conſecretur. Cap. VI.

2 Qvia per ambitiones [c] illicitas [d] nō pudet quoſdā eccleſiarū iura turbare, ac priuilegia, quę metropolitanis, vel prouincialib. epiſcopis [f] decreuit antiquitas [g] temeraria præſumptione peruadere: propter qđ ēt communionis Apoſtolicæ deſiderant diſſidiū tenere, quo.ſ. ab eius auctoritate diuiſi, vel impune [h] proprias vſurpationes exerceant; nō reſpicientes, quia æterno iudici rationem de catholicæ ſinceritatis [i] iniuria, quàm de traditionum præiudicijs paternarū, nō ſine perpetuę ſint dānationis interitu reddituri, ſi in hac obſtinatione permanſerint; charitatem veſtram duximus [k] inſtruendam †, vt vos omnes in cōmune fratres, ſiue per Dardaniam, ſiue per quamq; contiguam prouinciam conſtituti, qui vos ſub metropolitanis veſtris eſſe meminiſtis [l], & [m] ab eiſdem ſubſtituti decernentes † [n], ſicut vetus cōſuetudo depoſcit, vnanimiter ſtatuatis [o] antiſtites [p], & viciſſim [q] ſi metropolitanus humanæ cōditionis ſorte deceſſerit, à cōprouincialib. epiſcopis, ſicut forma trāſmiſit, ſacrari [r] modis omnib. cenſeatis: nec quemquam ſibi, qđ vobis antiqua diſpoſitione conceſſum eſt, patiamini [s]

Anſel.l.6.c.41. al. 39. ex Gelaſio ad Natalem epm prope idem.

† *decedentes*] vera lectio:

† Concor. l. præſes C. de ſer. & l.2. C. vt ne. pım.

ADDITIO. Nota tamen, ꝙ quis dicitur mouere controuerſiam etiam reſiſtendo. ff. de procur. non ſolum. §. ſi datus. C. de euict. ſi controuerſiam. & not. ff. ad Senatuſconſ. Trebel. Lucius Titius, §. 1. Archid.

EPiſcopum.] Hæc eſt tertia pars diſt. in qua idem dicit quod iam dictum erat, ſcilicet ꝙ ſine conſenſu archiepiſcopi ordinari non debet. Ioan. de Fan.

COmprouincialium.] Hęc diſtinctio diuiditur in tres partes. Secunda ibi: [Si autem] Tertia ibi. [His auctoritatib.] Io. de Fan. CASVS. Dictum eſt ſupra, ꝙ comprouinciales epi debent intereſſe conſecrationi epiſcopi. Nũc uero ĩ hac 65 diſt. dicit, ꝙ ſi aliqui cõtradixerint, obtinere debet ſententia plurimorum. & eſt primus articulus huius diſtinctionis, quæ quatuor habet articulos: qui per quatuor §. diſtinguuntur.

vendicare: quatenus & inter ipſas aduerſantium voluntatum procellas, veterum regulas nullatenus cuſtodire ceſſetis, ſicut perſecutionum tempore aduerſarũ patres noſtros conſtanter feciſſe non dubium eſt.

Item ex Concilio Martini Papæ.

¶ De eodem. Cap. VII.

In capitulis Martini Braca. cap. 4. ex concil. Nic. 4. c.

EPiſcopum oportet [a] maxime quidem ab omni concilio cõſtitui. Sed ſi hoc pro neceſſitate, aut pro longinquitate itineris difficile [b] fuerit, ex omnibus tres eligantur †, & omnium præſentium, vel abſentiũ ſubſcriptiones teneantur; & ſic poſtea ordinatio fiat. ¶ Huius autem rei poteſtas in omni prouincia ad metropolitanum pertineat epiſcopum.

† al. colligantur.

Item ex concilio Nicæno, 1. c. 6.

¶ Non erit epiſcopus, qui præter metropolitani ſententiam fuerit ordinatus. Cap. VIII.

Anſel. lib. 6. c. 42. Deuſdedit p. 1.

ILlud generaliter eſt clarum; quòd ſi quis [c] præter ſententiam metropolitani fuerit factus epiſcopus, hunc magna ſynodus diffiniuit epiſcopum eſſe non oportere.

DSTINCTIO LXV.

COmprouincialium [d] epiſcoporum vniuerſaliter deſideratur cõſenſus in ordinatione epiſcopi. Quòd ſi aliqui animoſitate ducti contradicere voluerint, obtinet ſententia plurimorum.

Vnde in Nicæno concilio, c. 6.

¶ Si cæteris conſentientibus ordinationi epiſcoporum, duo, vel tres contradicant, obtineat ſententia plurimorum. Cap. I.

SAne ſi communi omnium conſenſu *a* rationabiliter probato ſecundùm eccleſiaſticam regulam, duo, vel tres animoſitate [e] ducti per contentionẽ contradicant [f], obtineat plurimorum ſententia ſacerdotum.

In c. Martini Brac. c. 3. ex conc. Antioch. c. 19.

a ¶ Conſenſu.] *Græcè legitur,* ψή φῳ εὐλόγῳ ὄυτῃ, καὶ κατὰ κανόνα ἐκκλησιαςικὸν. *quod Dyoniſius vertit,* decreto rationabili, & ſecundum eccleſiaſticam regulam comprobato.

Item ex concilio Martini Papæ.

d ¶ Comprouincialium.] Hęc intitulatur 65 diſtin. in qua quatuor articuli ponũtur [2]. Primus eſt, q̃d iuris ſit in ordinatione ſi aliq̃ epi diſſentiunt. Secundus, ꝙ metropolitanus non debet conſecrare epiſcopũ pręter conſcientiã primatis, vbi primãs eſt. Tertius, ꝙ epiſcopus nõ conſecratus in præſentia archiepiſcopi dẽt eum intra ſpatium trium menſium viſitare. Quartus eſt, ꝙ ſi vnum tantũ epm̃ contingit in prouincia ſupereſſe, inuitare dẽt vicinæ ꝓuinciæ epiſcopos, & cũ eis conſecrare comprouinciales epiſcopos: aut ſi ipſe negligit, epiſcopi conuenient ipſo contradicente, & cõſecrabunt epiſcopos. In primo ergo articulo obtinebit ſententia plurimorum.

Hęc diſt. quatuor articulos comprehendit.

[a] Concor. l. nominationum. C. de decu. lib. 10. & l. nulli. cũ ſeq. & ꝙ cuiuſque vniuerſi.

SAne.] CASVS. In Nicæno concilio quæſitũ fuit ſi in ordinatione epiſcopi duo, vel tres contradicãt pluribus, quorum ſn̄ia obtineat? Rũdet, ꝙ plurimorum ſn̄ia obtinebit.

e ¶ Animoſitate.] Per hoc patet eos malo [3] zelo duci: q̃ a cũcta mala miniſtrat impetus. de pęn. diſtin. 3. inter hæc hircum, aliàs ſecus. idem ſi non animoſitate. 31. diſt. Nicæna.

[3] Aliàs hoc verbum ſumitur in bona ſignificatione, vt 57. diſt. quiſq̃s.

[1] Sic ponitur 25. q. 1. cap. 1.

a ¶ Oportet]ideſt, congruum & opportunũ eſt. Laur. [2]

b ¶ Difficile.] ſup. diſt. 61. Catinenſis. ibi, vt impoſſibile, & c. Laur. ita ſumitur hic, difficile, vt ibi; impoſſibile.

ILlud generaliter.] CASVS. Statuitur in hoc cap. ꝙ ſi quis præter conſcientiam metropolitani fuit ordinatus in epiſcopum debet deponi, uel melius ab executione epiſcopalis officij remoueri.

c ¶ Si quis.] Infra diſt. prox. c. 2. & 3. & 1. q. 1. ordinationes. & q. vlt. quoniam quidquid. §. 1.

f ¶ Contradicant.] Sed quid ſi archiepiſcopus ſolus contradicat, nec vult conſecrare, & omnes alij volunt: vel ipſe vult, & ipſi nolũt? Dico archiepm̃ præferendũ, niſi ille malo zelo moueretur, vel niſi ipſi cauſam diſſenſus aſſignarent, & ordinabit ipſum cũ epiſcopis uicinæ prouinciæ, ſecundũ Hug. Tu dic, ꝙ ſi archiepiſcopus cauſam non aſſignet ſuæ contradictionis, pro conſentiente habetur: argu. ff. ſoluto matrimo. dotem. extra de his, quæ fiunt à maio. parte capit. cum in cunctis. ff de leg.

Metropolitanus, & ſui ſuffraganei ſi diſſentiãt in conſecratione epiſcopi quis præferatur.

de lega.1 filiusfamilias.§ diuus.extra de iure patr. paſtoralis, & vnus omnibus reſiſteret, ſi cauſam aſſignauerit 31. diſtin. Nicæna.immo ſi non audiretur, deponeretur, & ordinator, & ordinatus.81.diſt.tantis, & in auth de ſanct. epiſ.§.2.colla.9. Vel dic, ꝙ petetur cōſecratio a ſuperiore 1. vt dixi 63.diſt c.vlt.

epi, vt 6.q.4,c.1.& 2. & in re cōi, vt ff cō. diui.Sabinus. & in iudicibus delegatis à principe 4. Vt.C.de appella. in offerendis .& in cauſa liberali, vt C.de com.ſer.ma.l. 1.§.2.& dum quis plus iuris habet in re, vt C.de dona. ſancimus.§.ne autem. Item dū quis facit hoc, qđ religio

4 De hoc vi[de] de qđ no. 2. q. 6. §. itē ſi plures. in gl. 1.

1 Hæc fuit ſn̄ia Hu. qui itelligit hoc eſſe verum vbi metropolitanus non vult cōſecrare, & omnes alij volunt. Archid.

¶De eodem. Cap. II.

NOn debet ordinari epiſcopus abſque conſilio, & præſentia † metropolitani epiſcopi. Adeſſe autem oportet omnes, qui ſunt in prouincia ſacerdotes; quos p ſuam debet epiſtolam metropolitanus conuocare. Et quidem ſi omnes occurrerint †, bene; ſi autem hoc difficile fuerit, plures oportet occurrere [a]. Qui autem non conuenerint, præſentiam [b] ſui per epiſtolas faciant; & ſic oīum facto conſenſu, ordinationem epiſcopi fieri oportet. Si autem aliter, præter quod terminatum eſt à nobis, fuerit factum; talem ordinationem nihil valere decernimus. 2 ¶Si autem ſecundum canones ordinatio epiſcopi fuerit facta; & aliquis cum malitia in aliquo contradixerit, plurimorum conſenſus obtineat.

† al. conſcientia.

† al. concurrerint.

Item ex concilio Antiocheno.c.19. Cap. 18.

¶De eodem. Cap. III.

EPiſcopus non eſt ordinandus, ſine concilio, & præſentia metropolitani epiſcopi; cui melius erit, ſi ex omni prouincia congregentur epi. Quod ſi fieri non pōt: hi, qui adeſſe non poſſunt, propriis literis [c] conſenſum ſuum de ipſo deſignent: & tunc demum poſt plurimorum, ſiue per præſentiam, ſiue per literas conſenſum, ſententia conſona ordinetur. Quòd ſi aliter, quàm ſtatutum eſt, fiat; nihil valere huiuſmodi ordinationem. ¶ Si verò etiam ſecundum definitas regulas ordinatio celebretur, contra dicant autē aliqui propter proprias, & domeſticas ſimultates; his cōtemptis [d], ſententia de eo obtineat plurimorum [e].

¶Verbis Græcis multò meliùs reſpondet altera verſio, quæ Dionyſij ſt, ideoque illa conſulenda.

Si autem prouinciam primatem habere conſtiterit, nec etiam à metropolitano abſque eius conſcientia epiſcopum [f] conſecrare licebit. Vnde Leo Papa Anaſtaſio epiſcopo, epiſt.82.al.84.c.6.

Archieps. [...] confirmatione non tenetur primatē conſulere.

¶ Abſque primatis conſenſu metropolitanus epiſcopum non ordinet. Cap. IIII.

DE perſona autem conſecrandi epiſcopi, & de cleri, plebiſq; conſenſu metropolitanus epiſcopus ad fra

Deuſdedit p.1. Iuo p.5 c.348.

NOn dēt.] Quæſitum fuit qualiter debeat fieri ordinatio epiſcopi. Et reſpondet, ꝙ debet fieri ab omnibus cō prouincialibus epiſcopis, & metropolitano præſentē, qui per ſuam epiſtolam conuocabit omnes comprouinciales epiſcopos, & ſi oēs intereſſe non pn̄t, ſaltē tres conuenire debent, cæteris præſtant.b. conſenſum per ſuas literas, & ſi aliter fiat ordinatio, nō valebit Si vero duo, vel tres maliſioſè cōtradicant, obtineat ſn̄ia plurimorū. Idē eſt caſus cap. ſequen.

a ¶Oportet concurrere.] Duos ad minus.66. diſt. porro.

Preſentari dicitur quis p literas.

b ¶ Præſentiam.] Exhibet ergo qs per ſuas literas tm̄ præſentiā ſuā, & exoneratur procurator à ſatiſdatione, ac ſi pſens eſſet cū literis de rato ff.de pcu. ſi procuratorem. Arg. cōtra de pœn diſ.1. quē pœnitet in fi. In tit.de aucto tuto.§. 1 & ff de aucto. tut. obligari § pupillus. ſimiliter per l.gratū repræſentatur ſuperioris auctoritas. 93. diſt c.1. & extra de ap cum parati. Lau. SI AVTEM. Hæc eſt ſecunda pars diſ. ſecundū Io.de Fant. & dicit hic Hug ꝙ generaliter non ſeruatur, quod hic dr̄.

2 De hoc articulo no. extra de pcur. accedens. in glo.2.& cap. mandato in gl. de mādato &c. adde quod dicam 16. q.1. monachi. in additio. de canone. Arch.

EPiſcopus.] c ¶ Propriis literis.] Si etiam oēs contradicerent, & vnus conſentiret, nō poteſt ille vnus reuocare conſenſum ſuum. ff. quorum lega.l.1. § alter. contrarium not ſupra.63.diſt.quanto.

SI VERO. Hic eſt ſecundus articulus huius diſt. vbi dicitur, ꝙ ſi prouincia primatem habeat, archiepiſcopus ſine eius conſcientia epm conſecrare non debet.

3 Concor. text. in l. & ſub hæredē. §.ſi & l ſeq. ff de pac. & l qꝫ maior. ff ad munic,

d ¶ Contemptis.] idēſt, omiſſis. ff de mino. ſi iudex. 11. q.3. qui reſiſtit. nam neminem debemus contemnere.

e ¶ Plurimorum.] Regulare eſt, ꝙ præiudicet conſenſus maioris partis, vt hic dicitur 3. niſi caſu, vt extra de reſcript. paſtorali. & in cauſa patronorum, vt extra de iure pat. quoniā, & cū examinatur cauſa criminalis

gio reqrit, vel natura rei, vt Inſti. de rer diu.§.religioſū.

f ¶Epm.] Ex quo ergo primatē hēt archieps, ſp conſulat eū ſuper conſecratione epi, & ſi Primas fortè non vult conſentire, dicit H. cum ſuperiore eſſe agendum. arg.8.q 3. Attaldus. Vel fortè ex tunc Archieps poterit conſecrare. In confirmatione autem facienda non dico primatem conſulendum, quia non inuenio expreſſum 5. nec Primas conſulat Papam ſuper conſecratione ſui ſuffraganei, vt arg.63 diſt.cum longè. aliàs nulla vel modica eſſet auctoritas primatis. Quid iuris primas habet, dixi ſupra 18.diſt.cap.1. &c.

5 Sub & [...] finitum eſt, [...] primates, rel[...] Patriarchas [...] nil, & c. 9. q 3 conqueſtus.extra de offic. ordin. duo. ſic 1 q. 1. q a cogeuimus.16 q. 1.nulli epo-rum & 18.q. 3. hoc tm̄. 25. q 2. amputato. Archid.

DE perſona.] CASVS. Anaſtaſius Patriarcha quæſiuit

ſtuit à Leone, vtrum archiepiſcopus ſine eius conſenſu debeat epiſcopum conſecrare. Et reſpondet ꝙ non: ſed archiepiſcopus de electione, & conſecratione ep̄i ſibi debet notificare, & quod in prouincia factum eſt, vt ſua fraternitas ipſum confirmet, & approbet ſine mora, ne gre- epiſcopi electionem, vt no.63.d.quia igitur, alias non reperitur, ꝙ maiorem habeat iuriſdictionem in eum: nã concilium ſine eo celebrare poteſt arg.92.d.c. pc.18.d. c.1.vbi not.Ioan.de Fan.

b ¶Confirmet.] infra.16.q.7. nullus omnino.

ternitatem tuam [a] referat, quodq; in prouincia bene placuit ſcire te faciat, vt ordinationem rite celebrandum tua quoq; confirmet [b] auctoritas. Quæ rectis diſpoſitionibus nihil moræ [c], aut difficultatis debet afferre, ne gregibus Domini diu deſit cura paſtorum.

Item ex concilio Carthaginenſi.2.c.12.

¶ De eodem Cap. V.

PLacet omnibus, vt inconſulto primate cuiuslibet ꝓuinciæ, tam facile nemo præſumat, licet cum multis epiſcopis, in quocunq; [d] loco ſine eius, vt dictum eſt, præcepto, epiſcopum ordinare. ¶Si autem neceſſitas fuerit [e], tres epiſcopi, in quocunq; loco ſint, cum primatis præcepto ordinare debeant epiſcopum.

Item ex concilio Nicano, c.6.

¶Vnicuique eccleſiæ proprius honor ſeruetur. Cap. VI.

Anſel.l.4.c.46.
Polyc.l.2.tit.22.
† *perduret*] κρατείτω.

MOs antiquus [f] perdurat † in Aegypto, vel Libia, & Pentapoli [g], vt Alexandrinus epiſcopus horũ omnium habeat poteſtatem: quandoquidem & epiſcopo Romano parilis [h] *α* mos eſt, ¶ Similiter autẽ, & apud Antiochiam, cæteraſq; prouincias honor ſuus vnicuiq; ſeruetur eccleſiæ [i].

α ¶[Parilis.] *Græcè legitur,* ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο συνηθές ἐστιν, *ideſt*: quoniam, & Romæ Pontifici hoc vſitatum eſt. *Quibus verbis nulla paritas Romani & Alexandrini Patriarchatus inducitur, vt quidnam male interpratati ſunt. De qua re optime Nicolaus primus in epiſtola ad Michaelem Imperatorẽ, qua incipit,* Propoſueramus. *ſic ſcripſit:* Nicæna ſynodus nouerat Romanæ eccleſiæ omnia Domini ſermone conceſſerit. Deniqueſi inſtituta Nicænæ ſynodi diligenter inſpiciantur; inuenietur profecto, quia Romanæ eccleſiæ nullum eadem ſynodus Alexandrinæ eccleſiæ tribueret, particulariter ſumpſit exemplum. *Hactenus Nicolaus. Statutum igitur ita in Alexandrina eccleſia obſeruandum, quia ſic fieret in Romana.*

Item ex eodem, c.7.

¶ De eodem. Cap. VII.

† *al. Hierolyma.*

QVoniam mos antiquus obtinuit, & vetuſta traditio vt Aeliæ [k], ideſt Hieroſolymorum † epiſcopo ho-

c ¶Moræ.] Sic 2.q.1 ſicut & extra de ſent. & re.iud iurgantium imo, & vbi pęna eſt imponẽda, nulla mora debet interuenire de pę.di.1.Adã.argu. contra 11.q.3. cum apud negotia ergo cũ celeritate: expedienda ſunt.

Pœna eſt imponenda ſine mora.

PLacet.] CASVS. hoc ca. duas hẽt partes in prima dr̃, ꝙ archieps inconſulto primate nõ debet epm cõſecrare. In ſecũda dicitur, ꝙ ſi archiepiſcopus abeſt ex ꝑcepto primatis, tres epiſcopi poſſunt epiſcopum ordinare. Secunda pars incipit ibi, [Si autem]

d ¶In quocunque.] dum tñ honeſto. nã dicit lex, ꝙ cũ dicit, quidam ſunt alijs ꝑferendi. intelligẽdũ eſt ſi ſint honeſti.ff. de mun.& ho. vt gradatim.ff.de recept. arbit. ſi cũ dies.§.ſi arbiter.

e ¶Si autem neceſſitas fuerit.] deſt, ſi archiepiſcopus non eſt in prouincia.

MOs antiquus.] CASVS. Dicit in hoc c. ꝙ ſecũdum antiquam conſuetudinẽ honor proprius reſeruatur ꝑ ſuas ꝓuincias Alexandrino patriarchæ: qui ſimilis eſt Romano. Idẽ dicit, de Antiocheno & alijs patriarchis. Io ſequẽ cap. dicit ꝙ honor proprius deferat Hieroſolymitano patriarchæ, ita quod non fiat præiudicium metropolitano.

f ¶Mos antiquus.] arg. pro cõſuetudine ſeruanda vt 9 q.3. cõqueſtus.

1 Melius, & planius ſecũdum Hu.

g ¶Et Pẽtapoli.] Regio eſt.

Hieruſalem varia habet nomina.

h ¶Parilis.] ideſt, ſimili in quibuſdã: q̃a vterque deponit ep̄os. Vel dic 1 Romano. ideſt, Conſtãtinopolitano ſic ponitur 24.q.2, ſane profertur. hæc.n. ſubeſt Papæ ſicut aliæ. 9.q.3. cuncta. & 24.q.1. quoties.

i ¶Eccleſiæ.] infra d.99.ecce.

2 Quæſtor: immo ab Helio Hadriano Imperatore. Euſeb. hiſt.eccleſ.l.4.c.6.

gregibus Domini diu deſit cura paſtoralis.

a ¶Fraternitatem tuam.] O Anaſtaſi patriarcha.

ADDITIO. Subaudi, cui Papa loquitur, ſcilicet, vt ei aſſenſum præbeat. in hoc enim verſatur primatis iuriſdictio. Similiter ꝙ a metropolitano ad eum appellatur: & ꝙ maiores cauſæ ad eum deferuntur. 9. q. 3. conqueſtus. 2.q.7.cap.2.diſtinct.c.1. Similiter confirmat archi-

k QVoniam.] ¶ Vt Aeliæ.] Aelia vocata eſt ciuitas Hieroſolyma ab Helio quæſtore 2, qui ſitum ciuitatis mutauit cum primo dicta fuit Salem, po-

ſtea

ſtea Hierus, poſtea Sal omonia a Salomone, inde dicta eſt Hieroſolyma a Hieron.quod eſt ſacra, & Salomon, quaſi ciuitas ſacra Salomonis.
a ¶Manente.] Vt nō minuatur ab eo: electio enim epiſcoporum ad ſolum metropolitanum eſt referenda, ſed conſecratio non debet fieri ſine notitia primatis.

ꝙ vniuerſitas ſtet in vno. vt ff.quod cuiuſq; vni.l. ſicut immo potius in contrarium poteſt induci, cum iſte ſolus non poſſit id, quod vniuerſitas potuit, vnde dico, ꝙ vniuerſitas periſt cum redigitur ad vnum caput.argu.ff. de leg.1.ſi grege. Vnde ſatis dici poteſt, ꝙ ſi omnes delin-

nor deferatur, habeat, cōſequenter honore m:manente [a] tamen metropolitanæ ciuitati propria dignitate.

Qui verò a comprouincialibus ſuis cum metropolitani licentia fuerit ordinatus, infrà conſtituta tempora cum ſe repræſentet aſpectibus.

Vnde in Tarraconenſi concilio, cap.5. legitur.

¶Metropolitano ſe repræſentet nuper factus epiſcopus Cap. VIII.

SI quis in metropolitana ciuitate non fuerit [b] epiſcopus ordinatus, poſtquam ſuſcepta benedictione per metropolitani literas honorem fuerit epiſcopi adeptus: id optimum eſſe decreuimus, vt poſtmodum ſtatuto tépore, ideſt impletis [c] duobus [d] menſibus, ſe metropolitani ſui repræſentet aſpectibus; vt ab illo monitis eccleſiaſticis inſtructus plenius, quod obſeruare debeat, recognoſcat. Quòd ſi forte hoc implere neglexerit, in ſynodo increpatus a fratribus corrigatur. Et ſi forte infirmitate [e] aliqua, ne hoc impleat, fuerit præpeditus, hoc ſuis literis metropolitano indicare procuret.

3 *His auctoritatibus datur intelligi, quòd epiſcopi a cōprouincialibus ſuis debeant ordinari. Sed quæritur, ſi in prouincia plurimi epiſcopi fuerint † & contigerit forte vnum remanere epiſcopum, quid fieri debeat ille, quia ſolus eſt, ordinare non poteſt epiſcopum: comprouinciales enim non habet, cum quibus epiſcopum conſecrare valeat. Cum ergo talis neceſſitas fuerit, quid faciendū ſit, in Sardicenſi concilio definitur; in quo cap. quinto ſic ſtatutum legitur.*

† *al. non fuerint.*

¶Si forte vnus tantum in prouincia remanſerit epiſcopus; ad conſecrationem epiſcopi de vicina prouincia conuocentur. Cap. IX.

SI forte [f] in prouincia vnū tantum cōtigerit remanere epiſcopum; ſuperſtes [g] eps conuocet [h] epiſcopos

Burc.l.1.c.26.
Iuo p.5.c.137.

QVI VERO. CASVS. Hic eſt tertius articulus, vbi dicit, ꝙ eps cōſecratus de metropolitani licentia abſente, tamē eius ſe cōſpectui pſentet intra tres menſes.

SI quis.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ ſi eps in ſede metropolitana non fuerit ordinatus, intra tres menſes a tēpore ordinationis cōſpectui metropolitani ſe repræſentet, vt ab illo doceat qd debeat obſeruare: ꝙ ſi negligat epiſcopus, in ſynodo corrigatur. Si vero ire non poteſt, hoc ſuis literis ſtudeat indicare.

b ¶Non fuerit.] Vbi enim vult metropolitanus, ibi ordinādus eſt epiſcopus, vt 51.d. qui in aliquo.

c ¶Impletis] Sic ergo eps cōſecratus pter cōſcientiā metropolitani eius conſpectui debet præſentari intra tres menſes, vt ſu.d.63.cum lōge, ſed ordinati a Papa dēnt ſe pſentare conſpectui eius ſingulis annis 93.d iuxta ſanctorum.

d ¶Duobus.] ſupra d 63 cum longe. contra. ſed potius conſonat: quia ibi & hic intra tertium menſem hoc facit.

Epiſcopi inſcio metropolitano conſecrati quid facere dēnt.

1 Quidam dicſit, ꝙ hoc dictum non eſt verum, qa hic non loquitur, de eo, qui præter conſcientiā eſt pmotus ad ordines, ſed loqtur qn̄ ordinat ex mādato archiepiſcopi confirmati nō cōſecrati. & ſic eſt ſimile extra de elec. ſuffraganeis & hoc hic tenebat Io. de Alu. Arch. tn̄ contra.

e ¶Et ſi forte infirmitate.] Simile ſu.d.18 epiſcopus ad ſynodum 5 q.3.c.1. vbi de hoc tractaui, & ff de leg.1. ſi grege.§ ſi.idem eſt in aliis impedimentis. & hoc ponitur gratia exempli.

HIS AVCTORITATIBVS. CASVS Supra dictum eſt, ꝙ epiſcopi a comprouincialibus epiſcopis debent ordinari: ſed nunc quæritur quid fieri debeat, ſi tantū vnus epiſcopus in prouincia remanſerit cæteris defunctis. Et de hoc quid fieri debeat, in ſequen. cap dicetur.

SI forte.] CASVS Quæſitū fuit in concilio Sardicenſi ſi cōtingat, ꝙ omnes epiſcopi prouinciæ ſint defuncti præter vnum. & aliquis velit in epiſcopum promoueri ſiue ordinari, a quibus ſit ordinandus. Et reſpondet ꝙ ille ſuperſtes debet epiſcopos vicinæ prouinciæ conuocare, & cum ipſis ordinet. Si autem hoc negligat facere. populi conueniant epiſcopos vicinæ prouinciæ & illum ſolum epiſcopum, qui in prouincia romanſit, ipſi epiſcopi citabunt, vt veniat. Si vero non venerit ipſi nihilo minus eum ordinabunt.

f ¶Si forte] Hoc ca. ſemper ad hoc conſueuit induci,

linquant in eligendo præter vnum, ꝙ ille ſolus non pōt eligere, cum non conſtet in eo ius vniuerſitatis. Io. qđ credo falſum, vt ff. quod cuiuſq; vniuer.l. ſicut municipij, in fi. & extra de elect. bonæ memoriæ 2. Vnde dico ꝙ ſi omnes peccent præter vnum, ꝙ ille ſolus poteſt eligere per iura ſuperius poſita.

g ¶Superſtes.] Et ita ius vniuerſitatis deuoluitur ad vnum. inſti. de leg. §. ſi præt. ff qđ cuiuſq; vniuer. ſicut. §. in decurionibus. B. Sed quis dabit ipſis epiſcopis expenſas? Eccleſia quæ vacat. arg 4 q. 3. vēturis, & 10. q. 1. cauendū, & 12. q 2. charitatē. ſi eſt tenuis, comedent de ſuo, vt extra de vita & honeſta cler. cum ab omni.

h ¶Conuocet.] Sed nūquid tenētur illi conuenire ad cōuocationem illius? Tenentur quidem, & niſi venirent peccarent, arg. 11. q. 1. ſicut enim arg d. 90. præcipimus. & deberent tunc cogi ab ipſorum prælato. Vel Papa. H dicit ꝙ ab iſto compelli poſſunt auctoritate huius canonis nam quandoque par in parem, 2 habet imperium, vt 2 q.6 placuit 2.q.6.q.4.c.1.

h ¶Conuocet.] Arg ꝙ vacāte eccleſia clerici poſſunt vicinos

Ius eligendi pōt in vno remanere.

Par. in parē qn̄q; imperium habet.

2 Certe in hoc caſu iſte epiſcopus ñ eſt par. imo eſt ſuperior quoad vocationem auctoritate huius canonis.

vicinæ prouinciæ, & cum eis ordinet comprouinciales ſibi epiſcopos. Quod ſi facere neglexerit [a], populi [b] conueniant epiſcopos prouinciæ vicinæ, & illius prius commoneant epiſcopum, qui in eadem prouincia commoratur, & oſtendant, quòd populi petant ſibi epiſcopum rectorem, & doceant iuſtum eſſe, vt veniat ipſe α, & cum eis ordinet epiſcopum. Quòd ſi literis conuentus tacuerit [c], & diſſimulauerit, nihilq; reſcripſerit; tunc ſatisfaciendum eſt populis, vt conueniant ex vicina prouincia epiſcopi, & ordinent epiſcopum.

¶ *Capitulum hoc, quomodo refertur à Gratiano, præcipuè in priore parte, neque cum Latino, quod geminum eſt in tomis conciliorum, multoque minus cum Græco canone conuenit: quinetiam apud Burchardum, & Iuonem variè legitur.* Huius verò concilij *canones à Latinis Latinè, & Græcis Græcè à principio ſcriptos fuiſſe* Nicolaus Papa Photio *ſcribens in epiſtola, quæ incipit,* Innumerabilium, *his verbis indicat.* Quomodo autem non eſſe apud vos Sardicenſes canones, tu ſolus adſtruere poteris, quando non ſolum à Latinæ, verum etiam cum alijs à Græcæ linguæ hominibus ſtatuti ſunt, & promulgati? Qua de re credibile non eſt, quod ibi diffinitum eſt, vnumquemque ipſorum minimè propriæ linguæ tradidiſſe. *Dionyſius quoque exiguus in epiſtola ad Stephanum epiſcopum, qua ei ſuam Græcorum canonum interpretationem obtulit, Sardicenſe concilium à principio inter Latinos Latinè editum fuiſſe his verbis ſignificat:* Tunc ſancti Chalcedonenſis concilij decreta ſubdentes, in his Græcorum canonum finem eſſe declaramus, ne quid præterea notitiæ veſtræ credamur velle ſubtrahere. Statuta quoque Sardicenſis concilij, atque Africani quæ Latinè ſunt edita, ſuis à ſe numeris cernuntur eſſe diſtincta.

α ¶Vt veniat ipſe.] *Tam in concilio, quod eſt in codice canonum, quàm, quod in collectione Iſidori, & apud Burchardum, & Iuonem legitur,* vt & ipſi veniant, & cum ipſo ordinent epiſcopum. *Græcus autem canon ita habet.*

Ὅσιος ἐπίσκοπος εἶπεν. ἐὰν συμβῇ ἐν μιᾷ ἐπαρχίᾳ, ἐν ᾗ πλεῖστοι ἐπίσκοποι τυγχάνουσιν, ἕνα ἐπίσκοπον ἀπομεῖναι, κἀκεῖνος κατά τινα ἀμέλειαν μὴ βουληθῇ συνελθεῖν καὶ συναινέσαι τῇ καταστάσει τῶν ἐπισκόπων, τὰ δὲ πλήθη συναθροισθέντα παρακαλοῖεν γίγνεσθαι τὴν κατάστασιν τοῦ παρ' αὐτῶν ἐπιζητουμένου ἐπισκόπου, χρὴ πρότερον ἐκεῖνον τὸν ἐναπομείναντα ἐπίσκοπον ὑπομιμνήσκεσθαι γραμμάτων τοῦ ἐξάρχου τῆς ἐπαρχίας (λέγω δὴ τοῦ ἐπισκόπου τῆς μητροπόλεως) ὅτι ἀξιοῖ τὰ πλήθη ποιμένα αὐτοῖς δοθῆναι, ἡγοῦμαι καλῶς ἔχειν καὶ τοῦτον ἐκδέχεσθαι, ἵνα παραγένηται. Εἰ δὲ μὴ διὰ γραμμάτων ἀξιωθεὶς παραγένηται, μήτε μὴν ἀντιγράφοι, τὸ ἱκανὸν τῇ βουλήσει τοῦ πλήθους χρὴ γενέσθαι. χρὴ δὲ καὶ μετακαλεῖσθαι, καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς πλησιοχώρου ἐπαρχίας ἐπισκόπους, πρὸς τὴν κατάστασιν τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου.

Ideſt, Oſius epiſcopus dixit. Si qua in prouincia, in qua plurimi ſunt epiſcopi, contigerit, vnum epiſcopum morari abſentem, neque is propter negligentiam quandam conuenire voluerit, neque epiſcoporum creationi conſentire; populi vero congregati poſtulent eum, quem ipſi expetunt, epiſcopum cõſtitui: primum oportet epiſcopum illum, qui abſens moratur, admoneri literis primatis prouinciæ (nimirum epiſcopi metropolitani) de populorum poſtulatu, paſtorem ſibi dari petentium: rectè autem ſi habere puto, eum quoque, vt interſit

a ¶Neglexerit.] Argum. quod ſi ſubditi negligũt facere quæ debent, ea debeant ſuppleri à maiori, vel per ſe, vel per alium, & econuerſo. arg. 9. q. 3. cum ſimus. argu. 89. diſt. volumus. 2. q. 5. Attaldus.

b ¶Populi] Largè ſumitur hic populus quia cauſa cõis eſt, & ita nõ eſt contra. 9. q. 3. cum ſimus.

c ¶Tacuerit.] Hic tacens pro contumace hr. Alibi pro fugiente. 63. diſt. ſit rector. Alibi pro contradicente, vt ff. de procu. filiusfamilias. §. inuitus. 78. diſt. tanta. Alibi pro conſentiẽte. 54. diſ. ſi ſeruus. ff. de interrog. act. de ætate. §. qui tacuit. Alibi pro neutro, ff. de regul. iur. qui tacet.

(margin, preceding note column:) elnos epiſcopos inuocare, vt 7. q. 1. Pontifices.

Præſumitur in multis cõtra tacentẽ.

Ar-

ſit, expectari †. Quòd ſi neque per literas rogatus affuerit, ac ne reſcripſerit quidem; ſatisfaciendũ populi voluntati eſt. Conuocari autem oportet ex vicina etiam prouincia epiſcopos ad metropolitani epiſcopi creationem. † *al. admitti.*

DISTINCTIO LXVI.

ARchiepiſcopus [a] *autem ab omnibus ſuæ prouinciæ epiſcopis debet ordinari.* † *Vnde Anicetus Papa in epiſt. ad epiſcopos Galliæ.*

† Sic Iuſtin. nouell. 131. in prin.

¶Ab omnibus ſuffraganeis ſuis archiepiſcopus ordinetur. Cap. I.

ARchiepiſcopus [b] *α* ab omnibus ſuæ prouinciæ epiſcopis ordinetur. *& infra β* ¶Illud tamen, quod de archiepiſcopi conſecratione prædictum eſt, atque præceptum, ideſt, vt omnes ſuffraganei eum ordinent, nullatenus immutari licet: quia qui illis præeſt, ab omnibus [c] epiſcopis, quibus præeſt, debet conſtitui. Sin aliter præſumptum fuerit; viribus carere non dubium eſt; quia irrita [d] erit eius ſecus acta ordinatio.

Ext. de temp. ord. c. ſi archieps. Poly. l. 2. tit. 8. Anſ. l. 6. c. 59. Burc. l. 1. c. 28. Iuo p. 5. c. 139. Pann. l. 3. c. 10.

α ¶Archiepiſcopus.] *Hac prior pars in epiſtola ipſa & apud cæteros collectores fuſius exponitur.*

β ¶Et infra.] *Hic eſt epiſtola cum multa alia ſunt interiecta, tum cap.* comprouinciales *ſupra diſt. 64.*

De epiſcopis autem non ordinandis à paucioribus quã tribus [e] epiſcopis; Anacletus epiſt. 2. ad epiſcopos Italiæ ſcribit, dicens.

¶Epiſcopus non minus, quàm à tribus epiſcopis ordinatur. Cap. II.

POrrò & Hieroſolymitarum primus archiepiſcopus [f] beatus Iacobus, qui iuſtus dicebatur, & ſecundùm carnem Domini nuncupatus [g] eſt frater, à Petro, Iacobo, & Ioanne apoſtolis eſt ordinatus [h], ſucceſſoribus videlicet

Idem repetitur in epi. Aniceti. Poly. ibidem. Anſ. l. 6. c. 53. Burc. l. 1. c. 15. Iuo p. 5. c. 139. Pann. l. 3. c. 17.

ARchiepiſcopus.] Hæc diſt. diuiditur in duas partes. Secunda ibi,] De epiſcopis.] Io. de Fant.

CASVS. Supra in duab. proximis diſt. dictũ eſt de ordinib. epiſcoporũ: nunc vero dicit Gratianus de ordinatione archiepiſcoporum in hac 66. diſt. in qua dicitur, quòd debet ab omnibus epiſcopis prouinciæ ordinari, & repetit de ordinatione epiſcoporum.

Conſecratio epi & archiepi differũt.

a ¶Archiepiſcopus.] Hic depingitur 66. diſt. in qua oſtendit magiſter duo: ſcilicet qui debeant intereſſe in conſecratione metropolitani: quia omnes ſuffraganei, & qđ nullus debeat conſecrari in epiſcopum à paucioribus, quam à [...]ibus. Dicit ergo Hu. hoc referre inter conſecrationem epiſcopi, & archiepiſcopi; quia in cõſecratione archiepiſcopi omnes epiſcopi intererunt niſi eſſet vrgẽtiſſima neceſſitas, in conſecratione epiſcopi etiã ſi nõ ſit grauis, dum tamen aliqua ſit neceſſitas; ſufficit per literas conſentire. 51. diſt. c. ſi.

ARchiepiſcopus ab omnibus.] CASVS. Anicetus Papa ſtatuit in hoc ca. vt archiepiſcopus ordinetur ab omnibus epiſcopis ſuę prouinciæ: nec debet hoc mutari: qa qui omnibus epiſcopis debet præeſſe, dẽt ab omnibus approbari & conſtitui: quòd ſi aliter factum eſt, vel fuerit, irritum erit. Sequens. §. pater. in quo dicitur, quòd epiſcopus debet ordinari, ſaltem à tribus epiſcopis.

b ¶Archiepiſcopus.] Argu. ꝙ ſi eligitur abbas alicuius monaſterij, qui præeſt aliis monaſteriis, omnes abbates illorum monaſteriorum debent conſentire, & electioni intereſſe.

Electioni abbatis qs conſentire dẽt.

c ¶Ab. omnibus.] Arg. quòd omnes tangit, ab omnibus debet approbari, vt 8. q. 1. licet C. de auctoritate præſtan. l. vlt. & 54. diſt. c. 1.

d ¶Irrita.] Quò ad officii executionem.

e ¶Quàm tribus.] Sed quare tres epiſcopi debent intereſſe? quia in tribus eſt fidei fundamentum: quàm puris & ſimplicibus verbis confiteri tenentur. 23. diſt. qui epiſcopus. & 24. diſt. quando.

POrrò.] CASVS. Quæſitum fuit ab Anacleto vtrum epiſcopus poſſet ordinari à paucioribus quàm à tribus epiſcopis. Et reſpondet quòd non, & hoc exemplo Iacobi Hieroſolymitani archiepiſcopi, qui fuit ordinatus à tribus: ſcilicet a Petro, Iacobo, & Ioanne. Et in hoc dederunt formam ſuis ſucceſſoribus, vt ad minus à tribus epiſcopis cæteris conſentientibus conſecretur epiſcopus.

Iacobus fuit prim⁹ archieps. Iacobus frater Dñi nuncupabatur.

f ¶Archiepiſcopus.] Supra 31. diſt. cleros. contra. Sed Matthias fuit primus ordinatus in clericum; iſte primus in archiepiſcopum.

g ¶Nuncupatus.] Quia filius fuit ſororis matris Domini: vel quia fuit ei ſimilis prorſus in perſona: vel q̃a mater ſua fuit filia fratris Ioſeph, qui putabatur pater Domini 1. 27. q. 2. coniunx.

h ¶Ordinatus.] Ideſt, ad certi loci adminiſtrationem electus: vel ordinatus ſimpliciter. Sed nõne omnes apoſtoli erant epiſcopi? Videtur quòd ſic: quia Petro primò fuit datus pontificatus: & omnes alii fuerunt pari poteſtate præditi, vt 21. diſt. in nouo 1. Item epiſcopi ſucceſſerunt in locum apoſtolorum, vt 68. diſtin. quorum. ergo apoſtoli fuerunt epiſcopi. Item legitur de Iuda, quòd epiſcopatum eius accipiat alter. Ad hoc dicunt quidam, quòd omnes apoſtoli erant ſimplices ſacerdotes, & tamen conſecrare poterant. nam Moyſes ſimplex ſa-

1 Ar. 22. q. 1. quæritur. Apoſtoli oẽs vtrũ fuerunt epiſcopi. 2 Et 24. q. 1. loquitur. iuxta princ.

Ad hoc vĩ ... ecere quod ... Pſ. Moy- ... & Aaron ... ſacerdoti- ... s eius. ... ic ſecundũ ... Hu. Cardi. ... reuera nõ ... gitur quòd ... oyſes fue- ... ſacerdos ... ſi qa ali- ... a fecit q ... rtinent ad ... cerdotem, ... Pſal. dicit ... oyſes & ... aron, &c.

ſacerdos erat.i. & tamen conſecrauit Aaron, vt 32. diſt. §.1. nec tunc differentia erat inter epiſcopum & ſacerdotem, vt 95. diſt. olim. Vel dic ꝙ tantum viſibili unctione hi tres conſecrauerũt eum: ſed prius erat inuiſibiliter vnctus à Domino, vel dic, ꝙ non ordinauerunt eum: ſed tantùm formam ordinandi alijs oſtenderunt: Vel dic, ꝙ non in epiſcopum, ſed in archiepiſcopum eũ ordinauerũt. Vel dic, ordinauerunt, ideſt, inthronizauerunt eum ad adminiſtrationem certi loci. prius enim erat epiſcopus ſine titulo.

ordinatio à ieiunantibus fiat. In ordinatione verò cæterorum ſufficiũt tres teſtes, & epiſcopi approbatio. Quod ſequitur planum eſt.

b ¶ Vt ciues]. Quibus debent præeſſe.

c ¶ Sacerdotes.] Quibus dẽt aſſociari: uel de quorum collegio eſt. Vel de clericis maioris eccleſię dicit ſine quorũ cõſẽſu epiſcopus clericos ordinare nõ debet, vt dixi 24. d. epiſcopus.

ſuis dantibus formam, ut non minus, quàm à tribus epiſcopis, reliquiſq; omnibus aſſenſum præbentibus, vllatenus epiſcopus ordinetur, & communi uoto ordinatio celebretur.

DISTINCTIO LXVII.

Presbyteri [a] *verò, & choriepiſcopi ab vno epiſcopo ordinari poſſunt.*

Vnde Anacletus epiſ. 2. ad epiſcopos Italię

¶ Sacerdotes ab epiſcopo poſſunt ordinari. Cap. I.

Polyc. ibidem. Anſel. l. 6, c. 53.

Reliqui ſacerdotes a proprio ordinẽtur epiſcopo, ita vt ciues [b] & alij ſacerdotes [c] aſſenſum præbeãt, & ieiunantes [d] ordinationem celebrent. Similiter & diaconi [e] ordinẽtur. Cęterorum autem graduum diſtributioni trium [f] veracium teſtimonium, cum epiſcopi ſcilicet approbatione, ſufficere poteſt.

Item in Hiſpalenſi concilio ſecundo capite 6. legitur.

15. q. 7. c. ſexta. &c. epiſcopus.

¶ De eodem. Cap. II.

Epiſcopus ſacerdotibus, ac miniſtris ſolus [g] honorem dare poteſt, ſolus auferre [h] non poteſt.

DISTINCTIO. LXVIII.

Quæritur [i] *de illis, qui ordinantur ab his, quos non cõſtat fuiſſe epiſcopos, an ſint iterum conſecrandi, an non. Quòd verò conſecrandi nõ ſint, probatur auctoritate Gregorij, qui ſcribens Ioanni Rauennati, epiſcopo, lib. 2. epiſt. 32. ait.*

d ¶ Ieiunantes.] Tã ordinãtes, quàm ordinati, vt inf. de conſecr diſt. 5. vt epiſcopi. inf. d. 75. quod à patribus.

e ¶ Diaconi.] Nam eccleſię pręcipue cõmittuntur presbyteris & diaconis. 12. q. 2. diaconi.

f ¶ Trium.] Infra 1. q. 1. placuit vt de ordinatione ver. multorũ. contra. Sed ibi multi poſſunt dici tres. inſti. de iure p̃ſo. §. vlt ſup. diſt. 23. epiſcopus. cõtra, ſupra d 23. lector. contra. Sed hoc de notis intelligitur: illud de ignotis. Vel hic, cũ occultè ordinat, & ſine ſolemnitate: illud cũ publiće, &c.

Tres dicuntur multi.

Epiſcopus, &c.] Hæc eſt ſecũda pars diſtinctionis. & habes hoc 15. q. 7. capitu. 1. Ioan. de Fan.

g ¶ Solus.] ideſt, ſine alijs epiſcopis poteſt ordinare aliquos: ſed ſine alijs epiſcopis nõ põt deponere, vt 14. q. 7. fęlix. nõ autem excluduntur clerici: quia nec ſine illis poteſt beneficia conferre, niſi hoc habeat ex conſuetudine, vt ęxtra de his, quæ fiunt à maiori parte cap. ea noſcitur.

Epiſcopus ſolus beneficia conferre non poteſt ceſſante conſuetudine.

h ¶ Auferre] Infr. 11. q. 3. epiſcopus & 15. q. 7. c. vlt.

Presbyteri.] Hæc diſt. diuiditur in duas partes. Secunda ibi, [Epiſcopus.] Ioan. de Fan. CASVS. Expedito tractatu de ordinatione epiſcoporum & archiepiſcoporum: nunc in hac 67. diſt. oſtendit Gratianus à quib preſbyteri, choriepiſcopi, & reliqui clerici ſint ordinandi. Et quòd ab vno epiſcopo ſunt ordinandi, & non à pluribus.

a ¶ Presbyteri.] Hinc depingitur 67. diſtin. oſtenſo quòd epiſcopus non poteſt ordinari niſi à pluribus: oſtendit hic quod reliq ſacerdotes & clerici ordinari poſſunt ab uno ſolo epiſcopo. In ordinatione tamen ſacerdotum & diaconorum alij ſacerdotes & ciues aſſenſum debent præſtare. In reliquorum ordinatione ſufficit teſtimoniũ trium.

Reliqui.] CASVS Dicitur hic. quòd reliqui ſacerdotes & diaconi à proprio epiſcopo ſunt ordinandi: ita ꝙ ciues & alij ſacerdotes conſentiant: ita quod

Quæritur.] Hæc diſtin diuiditur in quatuor partes, in quarũ prima quæritur ſi aliqs fuerit ordinatus ab eo, de quo dubitatur, an eſſet epiſcopus, vtrum debeat iterum ordinari, & primo probatur ꝙ nõ, ſupficialiter. Secũda ibi, [Inter epiſcopos.] Tertia ibi, [Hi vero.] Quarta ibi, (Quod aũt.) Io. ande Fant. CASVS. Supra oſtendit Grat. de ordinatione eorum, quos conſtat eſſe epiſcopos. in hac vero 68. diſt. quæritur, an illi ſint reconſecrãdi qui ordinãtur ab illis, quos non conſtat eſſe epiſcopos. Et primo probat, ꝙ nõ ſunt reconſecrandi qui ordinãtur ab illis, quos cõſtat non eſſe epiſcopos. Poſtea probat contra. Tandem dat; ſolutionem inf. in §. (Quod ergo.)

i ¶ Quæritur.) Hic depingitur 68. diſt. in qua magiſter oſtendit quid iuris ſit de clericis, qui ordinantur ab eis, quos non conſtat eſſe ep̃os: & quæ dr̃ia ſit inter ep̃os & choriep̃os 2. & quare choriep̃i receſſerunt ab aula domini. quarto oſtẽdit, qui ſucceſſerũt in loco Apoſtolorum.

a Quia magiſter. ſu. diſtin. 'xxi. in prin. fecerat mentionem d choriepis: ideo de ipſis interſerit in hac diſtinctione: ſecũdum H.

SIcut] CASVS. Ioan. archiepſ Rauennæ de duobus quæſiuit. Primò vtrum ſacerdotes ſemel conſecrati eſſent iterum conſecrandi. Et rñt ꝙ nõ: ſicut ut nõ ſunt rebaptizandi. Secundo vtrum illi, qui cum leui culpa ſunt ordinati presbyteri, debeant deponi. Et rñdet quòd non ſed, eis debet pœnitentia imponi.

a ¶ Sicut.] Hoc ca. nõ facit ad propoſitum Gra. qui hoc c. loquitur, de illis, q ſũt ordinati à talib. quos cõſtat eſſe epiſcopos: & illud cõt. qđ ſequit, ſimiliter male inducitur: qa nullo mõ eſt cõtrariũ: & ita ſuperficialis eſt argumẽtatio magiſtri.

b ¶. Cõſecratus,] Prima q. 1. ſi qs cõfugerit. cõt & 1. q. 7. Daibertũ cõt. ibi dr ꝙ ordinatus male vel baptizatus, iterũ ordinat. Sed illud verũ eſt, cũ ext. formã eccleſiæ eſt ordinat' vel baptizatus: aliàs ſecus. de cõſec. diſt. 4. oſtenditur. uer. ſi. &c. quomodo.

c ¶ Cum leui culpa] Dicunt quidam, veniali. arg. 25. diſt. §. criminis. Alii leui, i. ideſt, mortali pręcẽte, non tñ permanẽte: nã peccauit, ſed pœnituit. Sed qa poſt talem culpam ſe ꝑmiſit ꝓmoueri, aliã culpam cõtraxit, cũ qua promotus eſt: ď qua hic loquitur. Tu dic, ꝙ promoueri ꝑt cum culpa exiſtente & manẽte mortali, dũ tñ leui. De hmõi culpis collige exẽpla 5. queſtio. 4. in loco.

Ordinatus ſemel, an poſſit iterũ ordinari.

ı Hæc fuit ſnĩa H. & L. & hic uideas quod no. 15. q. vlt. in ſumma & quod quædã mortalia ſint grauiora, quędã leuiora, habetur de cõſe. d. 3. de pœnitẽtib. Ar.

ris: quare in ſacramẽto matrimonii potius præſumitur ꝓ ipſo, q̃ cont. ipſũ vt 33. q 1. ſi quis acceperit? Rñ ſine omni periculo eſt, ſi ſacramenta illa iterentur. Sed periculum eſſet, ſi iudicaretur nõ eſſe matrimoniũ vbi eſt. item quare nõ creditur hic verbo illius, qui ſe, dicit ordinatum:

Baptizatum ſe dicẽti creditur.

¶ Semel conſecratus iterum conſecrari non debet. Cap. I.

SIcut [a] ſemel baptizatus iterum baptizari nõ debet; ita qui conſecratus [b] eſt ſemel, in eodem iterum ordine nõ debet conſecrari. Sed ſi quis forſitan cum leui culpa [c] ad ſacerdotium venit, pro culpa, pœnitentia indici debet, & tamen ordo ſeruari.

4 ſent. diſt 25.
Poly. l. 2. tit. 36.
Ant. l. 7. c. 104.
Pann. l. 3. c. 76.
Iuo par. 6. c. 82.

Contra Gregorius tertius ad Bonifacium epiſcopum, epiſtola 2. ſcribens teſtatur.

¶ De presbyteris, qui ordinantur ab eis, quos conſtat, epiſcopos non fuiſſe. Cap. II.

PResbyteris, quos ibidẽ reppeteriſti, ſi incogniti fuerint illi, qui †ordinãt [d], & dubiũ eſt, eos epiſcopos fuiſſe, an nõ, qui eos ordinauerint; ſi bonę actionis, & catholici uiri ſunt ipſi presbyteri, & in miniſterio Chriſti, omnique lege ſancta edocti, ab epiſcopo ſuo benedictionem presbyteratus ſuſcipiant, & conſecrentur [e]: & ſic miniſterio ſacro fungantur.

Anſ. l. 7. c. 115.
Iuo p. 6. c. 117.
† a quibus fuerint ordinati.] orig.

Quòd ergo conſecratus, in eodem ordine iterum conſecrari prohibetur, de eo intelligendũ eſt, q cõſecratus eſt ab illo, quem certum erat conſecrandi ius habere. Qui autem ab illo conſecratur, quem nõ conſtat ius conſecrãdi habuiſſe, iterum conſecrandus eſt; quia ſi ille conſecrãdi ius nõ habuit, iſte ex olei effuſione nil cõſecrationis accepit. Et quia in ipſo ordine conſecratus nõ erat, nũc quaſi primum ad cõſecrationẽ veniens ab epiſcopo ſacerdotalem benedictionem & conſecrationẽ conſequitur. Si autem ius conſecrãdi habuit, in prima vnctione cõſecutus eſt conſecrationẽ: in ſecunda verò non reiteratur [f] cõſecratio, ſed ſola vnctio: ſicut, de quo dubiũ ẽ, an ſit baptizatus, vel nõ, dẽt baptizari: q ſi prius baptizat' nõ fuerat,

a 1. q. 6. c. vlt. 28. diſt. cap. vlt. de cõſec. diſt. 2 relatum. Sed hic nota, quòd omnes concordantiæ iſtę de promotis loquuntur. ſed ſi enorme peccatum tacuiſſet, ſecus eſſet, vt 50. diſt. ex pœnitentibus. 10 niſi eſſet occultum peccatũ, vt extra de temp. ordin. quæſitum niſi in homicidio, ut ibi. B.

ECONTRA. CASVS. Modò vult probare contrarium ſcilicet, quòd ſint reconſecrandi.

PResbyteri] CASVS. Quidam cum putarentur epĩ, quoſdam presbyteros ordinauerunt: ſed poſtea dubitabatur, vtrum fuerint epĩ in veritate, an non: unde fuit quæſitum à Gregorio, utrum illi ſint iterum à proprio epiſcopo ordinandi & conſecrandi. Et rñdetur ꝙ ſic, ex quo ſcilicet dubitabatur: ſi tamen ſint bonæ uitæ, & eruditi in miniſterio Chriſti, & in lege diuina.

d ¶ Qui ordinant. Vera litera eſt ordinant, ad hoc facit 3. q. 4. quos.

e ¶ conſecrentur.]. Hic in dubio potius præſumitur non ordinatus q̃ ordinatus, ſimiliter in dubio præſumitur potius non baptizatus, q̃ baptizatus ut de conſecr. diſt. 4. paruulos. & in dubio. potius præſumitur eccleſia nõ conſecrata q̃ conſecrata. ut de conſecrati: diſt. 1. ſolẽnitates. Sed cum ita præſumitur in his ſacramentis: quare non ſic in ordinatum. ſicut creditur ei q ſe dicit baptizatum, ut de conſecra. diſt. 4. placuit. & cap. de infantibus? Reſpon. qa ſola fides confert alicui ſacramentũ baptiſmi, ut extra de presby non habet. c. 2. ſed ſola fides non dat ordinem: ad hoc facit 1. q. 1. ca ſpiritus ſanctus 2. §. ecce qñque. Item licèt in viua ꝓſumatur aliquis potius non baptizatus, tñ in mortuo præſumitur 3 baptizatus, ut de conſe. diſt 4. c. ſi eos. ſupple ut ſuffragia eccleſiæ ei proficiant. 13. q. 2. non æſtimemus. & cap. animæ.

Sacramenta non præſumuntur, excepto matrimonio.

QVOD ERGO. Soluit Gratianus contrarietẽ prædictam, dicens ꝙ illud c. ſicut. intelligitur de eo quem conſtabat eſſe epm. & ideo nõ deberet reordinari ordinatus ab eo. Illud aũt c. ꝑsbyteri, intelligitur de eo, quẽ non conſtabat fuiſſe epiſcopum: & ideo ab eo ordinati reordinãtur: qui ſi prius non fuerint ordinati ſecunda ordinatione uerè recipiunt ordines: ſi uerò in prima ordinatione ordines receperunt, in ſecũda nihil recipiũt niſi ſolam vnctionem. Et hoc probat ad iuſtar baptiſmi. & idem dicit eſſe faciendum de eccelſijs.

f ¶ Non reiteratur.] Hæc ſolutio eſt canonica. dixit tñ G ꝙ ſi miles ordinatur presbyter, tot presbyterales ordines recipit quot recipit ſacerdotia. Idẽ dicit de baptiſmo, aliter. n. quomodo fieret iniuria ſacramento, vt inf. de

2 al. 1. q. 1. §. cũ honoris:
3 In hoc pũcto uideas qd not. 3. q. 4. conſanguineorum. & extra de præſum. illud. in gloſ. ult quare. & extra qui fil. ſint legi tator, in gl. ſed vr. Arch.

Baptizatus vel ordinatus pluries an plures recipiat characteres.

vt inf.de conſecra.diſt 4.oſtenditur.vel qũo diceretur quis bis baptizari, vt inf.de conſecrat.diſt.4. qui bis.ca. eos.Item cum dicatur, accedat verbũ ad clementũ, &c. 1.quæſtio.1. detrahe. ergo quoties dicuntur verba illa, & apponuntur elementum, fit nouum ſacramentum.1. Nam

1 Dicas φ ſacra.dicuntur iterari quò ad opinionẽ vel quò ad facti ſpeciẽ. arg. C.de adult. cũ qui. Nam ibi ſecundum matrimonium eſt, & dicit lex, φ res mea nõ põt amplius eſſe mea. Inſtitu. de act §. ſic itaque.extra de fi. inſtru. inter dilectos, Arch.

b ¶Semine.] Fornicario.nam dicit [illegible] φ etiam in eccleſia vir vxori tenetur debitum reddere, ſed male.arg. ff.de ſol.quod dicimus.

c ¶Propterea.] Adde aliũ caſũ de cõſe.diſ.1.ſi motum.

INTER EPISCOPOS. Hęc eſt ſecunda pars diſtinctionis, in quo ponit differentiam inter epiſcopos.& choriepiſcopos.Io. de Fan.

conſequitur gratiam baptiſmi: ſi autem baptizatus erat, nihil accipit in ſecunda vnctione:† nec pertinet hoc ad reiterationem baptiſmi, ſed ad cautelam ſalutis. Hoc & de eccleſiis conſecrandis ſimiliter obſeruandum eſt.

† latiõ,

Vnde in Nicano concilio legitur.

¶Non debet iterum conſecrari eccleſia ſemel conſecrata: Cap. III.

De conſecr.diſt. 1. c.eccleſijs,

ECcleſijs [a] ſemel conſecratis Deo, non iterũ debet cõſecratio adhiberi, niſi aut ab igne exuſtæ, aut ſanguinis effuſione, aut cuiuſcunque ſemine [b] fuerint pollutæ: quia ſicut infans à qualicũq; ſacerdote in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti ſemel baptizatus, non debet iterum baptizari; ita nec locus Deo dicatus eſt iterũ conſecrandus, niſi propter eas [c] cauſas, quas ſuperiùs nominauimus; ſi tamen fidẽ ſanctæ Trinitatis tenuerunt, qui eum conſecrauerunt.

2 *Inter epiſcopos [d] & choriepiſcopos autem hac eſt differentia, quod epiſcopi non niſi in ciuitatib. choriepiſcopi ẽt in vicis ordinari poſſunt: epiſcopi formatas [e] tribuunt; choriepiſcopi non niſi commendatitias, [f] & pacificas dare valent. Epiſcopi ius conſecrandi habent; choriepiſcopi tantùm minores ordines tribuunt; leuiticam [g] autem & ſacerdotalem benedictionem non valent præſtare. de his ita ſcribit Leo I. ad epiſcopos Germaniæ, & Galliæ, epiſt. 86. al. 88.*

¶In quibus choriepiſcopi ab epiſcopis differant. Cap. IIII.

Iuo p.7.cap.72. Anſ.l.7.cap.122. Poly.l.4. tit. 26.

QVamuis choriepiſcopis, & presbyteris plurima [h] cũ epiſcopis miniſteriorum communis ſit diſpẽſatio, quædam tantùm auctoritate veteris legis, quędam nouellis, & eccleſiaſticis regulis ſibi prohibita nouerint: ſicut eſt presbyterorũ & diaconorum, aut virginum conſecratio, ſicut conſtitutio altaris, ac benedictio, vel vnctio. Si quidem nec erigere [i] eis altaria, nec eccleſijs: vel altaria

CASVS. In hoc.§.aſſignat Gratianus differentiam triplicem inter ẽpos & choriepiſcopos, q ẽpi ponuntur tantum in ciuitatib. choriepiſcopi in vicis. epiſcopi formatas tribuunt literas choriepiſcopi commendatitias ſiue pacificas tantũ. Item epiſcopi conferunt ſacros ordines, choriepiſcopi tantũ minores.

d ¶Inter ẽpos.] Ponit tres differentias inter epiſcopos, & choriepiſcopos. Iſti autem choriepiſcopi aliquid habebant ſupra presbyteros, ſed non bene determinat quid.

Choriẽpi aliquid habebant vltra p̃sbyteros.

e ¶Formatas.] Formatæ ſiue dimiſſoriç dicunt literç, quibus quis eximitur à iuriſdictione ſui epiſcopi, quæ olim cũ ſolemnitate magna fiebant, vt 73. diſt.c. 1. Commendatitię ſiue pacificę dicũtur, quæ dantur clerico viatori, quib. cõmendatur vt pacificè poſſit exequi officiũ ſuum. Et licet Gratianus dicat, φ archiepiſcopi dare tales poterant; illud non credo 2. ſed ſolus epiſcopus, vt de cõſecr. diſt. 5. nõ oportet 71 diſt. extraneo. Quòd archidiaconus eas dare non poſſit, habes extra de offi.arch.ſignificaſti.

Formatæ ſiue dimiſſoriæ.

2 Et bene Io.de Fan.& ita eſt arg φ chorieps nõ poteſt dare licẽtiam clericis, vel laicis, vt eãt in peregrinationem, quia non poſſunt formatas dare ſecundum L. & Hug.

Nam & ſæpius ſumit aliqs corpus Chriſti: & ſæpius excõicat aliqs, & ex plurib. cauſis aliquis poſſidet rẽ aliquã, vt ff. de acq. poſ. poſſideri, § ex plurib. Sed certè ſecundum hoc ſi centies aliqs contraheret cũ aliqua, tot eſſent matrimonia, φ falſum eſt. 81.q.1.qũo: Item poſſet ſecundum hoc deponi ab vno ſacerdotio, & retinere aliud. Dicas ergo φ nõ iterat niſi vnctio exterior, & ſicut ſcda manumiſſio nihil adijcit primę, vt C. de manumiſ. vindi. l. 2 ſic in ſacro. Vltima opinio verior eſt.

ECcleſijs.] CASVS. Quæſitum eſt in Nicæno concilio, vtrum eccleſiæ ſemel conſecratæ ſint iterum reconſecrandæ. Reſpondetur, φ non, ſi in forma eccleſiæ ſint conſecratæ, niſi alicuius ſemine, vel ſanguinis effuſione ſint pollutæ. vel combuſtæ Nam ſicut ſemel baptizatus non debet iterum baptizari, ſic locus in forma eccleſiæ conſecratus non debet iterum conſecrari, niſi propter ſupradictas cauſas.

a ¶Eccleſiis.] Quid iuris ſit de hac materia, notaui de conſecr, diſt. 1. eccleſiis.

f ¶Commendatitias.] Arg contra 71.diſt.extraneo.

g ¶Leuiticam.] Nec ſubdiaconalem, niſi tantum lectoratum, vt in fra prox. diſt.c.1.in fi. Sed G. fuit deceptus ex c. ſeq. vbi non dicitur niſi de duob. ordinibus tantum. Ioan. de Fan.

QVamuis.] CASVS. In hoc cap. 10. enumerantur, quæ pertinent ad officium epiſcoporum, quæ choriepiſcopi ſibi vſurpare non debent, licèt multa ſint communia choriepiſcoporum, & presbyterorum cum epiſcopis.

h ¶Plurima.] Quò ad minores ordines conferendos, quò ad prædicationem, quò ad confeſſionem, ita tamẽ quod non poſſit conferre niſi lectoratum, & inferiores, oſtiariatum, & pſalmiſtatum.

i ¶Erigere.] In eccleſia conſecrata, nã ante conſecrationẽ licet presbyteris cõſtituere altaria, ſed poſt non niſi de conſenſu epiſcopi: quòd ſi fecerit, deportatur,

Altaria ante conſecrationem erigi poſſunt.

arg. inf. de conſec. diſt. 1. nullus presbyter. hæc expoſitio eſt illius verbi, conſtitutio altaris.
a ¶ Fidelibus baptizatis.] Hugo intelligit literam ſic, baptizatis, ſcilicet extra eccleſiam, & redeuntibus ad eã, vt de conſec. diſt. 4. ab antiqua. quod poſtea ſequitur, de hæreticis ĩtelligit.

rum, ſi nõ ſubeſt cauſa, vel ſi oneroſum eſt, extirpandũ eſt, vt 12. diſt. omnia. inf. de conſec. diſt. 1. placuit. 10. q. 1. hanc, & 63. diſt. §. verum. extra de cenſi. peruenit.
h ¶ Et quod ratione.] inſtitutionis. Et eſt argumentum, pro ratione reddenda 2. vt extra de cenſi. peruenit, & C. de

conſecrare licet, nec per impoſitionem manuum, fidelibus baptizatis,[a] † vel conuerſis hæreticis † [b] paracletum Spiritumſanctũ tradere, nec chriſma conficere, nec chriſmate baptizatorum frontes ſignare, nec publicè[c] quidem in miſſa quenquam pœnitentem reconciliare, nec formatas cuilibet epiſtolas mittere. Hæc enim oĩa illicita ſunt choriepiſcopis, qui ad exemplum, & formam 72. † diſcipulorum eſſe noſcuntur, vel presbyteris, qui eandem geſtãt figuram: quoniam quamquam conſecrationem habeant, pontificatus tamen apicem non habent.

† *baptizandis.*] orig. & Iuo.
† *ex hæreſi.*] orig.
† *al. 70.*

3 *Hi verò propter inſolentiam ſuam, qui officia epiſcoporum ſibi vſurpabant: ab eccleſia hodie prohibiti ſunt. Vnde Damaſus*[d] *Papa ait ad epiſcopos Africa, epiſt. 4.*

¶ Ordo choriepiſcoporum à ſacra ſede reprobatur.
Cap. V.

Polyc. ibidem. Anſ. l. 7. c. 123.

CHoriepiſcopi tam ab hac ſacra ſede, quàm à totius orbis fuerãt epiſcopis prohibiti. Nimis ergo eorum inſtitutio improba, nimis eſt praua, quia: vt hi de ſummo ſacerdotis miniſterio aliquid præſumant, omni auctoritate caret. *& infra.* ¶ Nam non amplius, quàm duos ordines inter diſcipulos Domini eſſe cognouimus, ideſt duodecim Apoſtolorum, & ſeptuaginta † diſcipulorum. Vnde[e] iſte tertius proceſſerit,[f] funditus ignoramus.[g] Et quod ratione,[h] caret, extirpari neceſſe eſt.

† *al. 72.*

4 ¶ Quòd autem † epiſcopi non ſint, qui minus, quàm à tribus ſunt ordinati epiſcopis, & omnibus patet: quoniã, vt bene noſtris, prohibitum a ſanctis eſt patribus, vt qui ab vno, vel a duobus ſunt ordinati epiſcopis, nec nominẽtur epiſcopi. Si nomen non habent,[i] qualiter officium habebunt?

In Pſal. 44.

Item Vrbanus ſecundus.

¶ Apoſtolorum in eccleſia locum epiſcopi teneant.
Cap. VI.

QVorum vices[k] in eccleſia habeant epiſcopi, & quis eis hanc dignitatẽ dare debeat, ſanctus Auguſtinus oſtendit, inquiens:] Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij.

† *al. enim.*

in eccleſia baptizatis. Vel dic, q idẽ repetitur in ſeq. litera. Alii intelligunt de inſolemniter baptizatis. in neceſſitate à patre, vel à matre. 30. q. 1. ad limina, quibus poſtea epiſcopus in confirmatione debet ea conferre, quæ collata eis non fuerunt, vt hic, 1. q. § ecce. ſequens vero litera intelligitur de baptizatis nõ in neceſſitate, & ita non repetit idem 1.
b ¶ Hæreticis.] inf. de conſec. diſtinct. 4. quamuis.
c ¶ Nec publice.] q ſolus epiſcopus poteſt. 50. diſt. in ea. niſi in neceſſitate, vt 26. q. 6. c. vlt. & c. 1.
HI VERO. Hæc eſt tertia pars diſt. in qua probat, q choriepiſcopi receſſerũt ab aula. Io. de Fant.
CASVS. Dicitur in hoc §. q choriepiſcopi epiſcoporum officia vſurpabant, & ideo ordo eorum eſt hodie extirpatus.
d ¶ Vnde Damaſus.] Sed tamẽ hũc Nicolaus eſt ſecut⁹, & ſic eſt contra diſ. 50. ſtudeat; ſed iã tempore Nicolai aboleuerat conſtitutio Damaſi, vel fuerunt prohibiti, non qa eſſent, ſed ne eſſent, vt prius.

1 Hoc dicit La. ſed litera hoc non patitur, qa aperte loquitur de hæreticis Ioan. de Fant.

CHoriepĩ.] CASVS. Quæſitum fuit à Damaſo Papa quare ordo choriepõrũ ſit hodie phibitus. Et rñdet pp duas rõnes. Prima eſt, quia ſibi improbe vſurpabãt officia epõrum. Secunda eſt: quia tantum duos fuiſſe ordines legitur inter diſcipulos Chriſti, ſ. duodecim Apoſtolorum, & ſeptuaginta duorum diſcipulorum, & cũ non poſſit ratio reddi, vnde iſte tertius ordo proceſſerit, ideo merito extirpari debet. Et illud quod poſtea ſequitur, eſt pars c. vt dicit Hug. Alii tamen dicunt, quod eſt. §. Caſus patet per ſe.
e ¶ Vnde.] ideſt, ex qua cauſa.
f ¶ Proceſſerit.] Quo ad talem præſumptionem.
g ¶ Ignoramus.] Sed nonne per totum orbem fuerunt choriepiſcopi; ergo præſumendum eſt, q fuerũt ab apoſtolis vel concilijs inſtituti, vt 12. diſt. illa. Sed hic non negat illos ab apoſtolis inſtitutos, ſed cauſam inſtitutionis ignorat. Et eſt hic argu. q à quocunque auctore aliquid ſit inſtitutum, & quantumcunque diu obten-

Choriepĩ an fuerent ab Apoſtolis inſtituti.

C. de codicillis. l. pen. ff. ſol. mat. dotem.
QVOD AVTEM. Hæc eſt quarta pars diſt. in qua probat, q filij eccleſiæ poſſunt fieri patres ſcilicet poſſunt fieri epiſcopi loco Apoſtolorum. Io. de Fan.
i ¶ Nomen non habent.] Argu. [Si re priueris, nec nomen 3 habere mereris.] 32. q. 4. dicat in fin. C. de fer. à nullo. arg. 86. diſt. fratrem. 16. q. 1. ſi cupis.
QVorum vices.] CASVS. Quæſitum fuit ab Vrbano quorum locum epiſcopi hodie teneant in eccleſia, & quorum vice fungantur. Et reſpondet, quod locum tenent apoſtolorum, & eorum vice funguntur. Et probatur auctoritate Auguſtini dicentis; Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij, &c. quæ auctoritas durat vſque in finem.
k ¶ Quorum vices.] infra 12. q. 1. videntes. ſup. diſt. 21. in nouo.

2 Ad idem extra de præſcrip. ſi quis, do vbi de hoc. & 133. q. 4. de ſyñ.

3 Vide Nicol. Eu... de doc... ab etym... gia, coll. ...

¶ Ec-

cleſia eſt ...ter, vxor, ...ilia.

a Eccleſia.] Ergo eſt eccleſia mater & filia. Item eccleſia quãque dr̃ vxor. 7. q. 2. ſicut. & 21. qõ 2. ſicut, quãque mater. 12. q. 1. qui abſtulerit. quandoque dicitur filia, ut de conſec. diſtin. 1. eccleſia. nam catholicorum collectio, quæ eſt eccleſia, per epiſcoporum prædicationem

CASVS. Hic intitulatur diſtin. in qua oſtendit, ꝙ non ſolùm epiſcopi poſſunt conferre minores ordines, ſed etiam abbates in proprijs monaſterijs poſſunt conferre lectoratum: quibus abbatibus ab epiſcopo manus impoſitio facta eſt.

Quid eſt pro patribus tuis nati ſunt tibi filij? Patres miſſi ſunt Apoſtoli: pro Apoſtolis filij nati ſunt tibi. conſtituti ſunt epiſcopi. Hodie enim epiſcopi, qui ſunt per totũ mũdum, vnde nati ſunt? Ipſa eccleſia [a] patres [b] illos appellat, ipſa illos genuit [c], & ipſa illos [d] conſtituit in ſedib. patrum. Non ergo te putes deſertam, quia non vides Petrũ quia non vides Paulum; quia non vides illos, per quos [e] nata es [f]. de prole tua tibi creuit paternitas. Pro patribus tui nati: ſunt tibi filij; conſtitues eos principes ſuper omnem terram. & infra [filios genuit eccleſia; conſtituit eos pro patribus ſuis principes ſuper omnem terram.]

DISTINCTIO LXIX.

1 Es

Tonſura verò [g] clerici de manu abbatis ſuſcipi poteſt, ſi eidem abbati manus impoſitio ab epiſcopo facta noſcatur.

Vnde in ſeptima ſynodo cap. quartodecimo legitur.

¶ Abbates, quibus ab epiſcopo manus imponitur, aliquos tonſurare poſſunt. Cap. I.

1. p. 5. c. 376.

QVoniam videmus ſine manus impoſitione à paruula ætate tonſuram [h] cleri, quoſdam accipientes, nõdumque ab epiſcopo manus impoſitione ſuper ambone irregulariter in collecta legentes, præcipimus amodò id minime fieri. Idipſum quoque obſeruandum eſt etiam inter monachos. 2. ¶ Lectoris [i] autem manus impoſitione † [k] licentia eſt abbati ſolummodo in proprio monaſterio [l] faciendi, ſi duntaxat eidẽ abbati manus impoſitio [m] facta noſcatur ab epiſcopo, [ſecundùm † morem [n] præficiendorum abbatum dum conſtet illum eſſe præsbyterum. 3 ¶ Simili etiam modo ſecundùm antiquam conſuetudinem, choriepiſcopos præceptione [o] oportet epiſcopi promouere lectores.

† al. impoſitionem.
† Hæc non ſunt in Græco canone.

nem generatur, vt 23. q. 4. recurrat. Item eccleſia etiam dicitur locus, vbi Deum timentes veniam poſtulant. in Auth. vt liceat ma. & auiæ. §. quia verò. coll. 8.

b ¶ Patres.] Quia eam protegunt, & defendunt.

c ¶ Genuit.] Per baptiſmum. & ita eccleſiæ filius datur ei curator, quod etiam lex dicit ff de tuto. & curat. datis ab his qui. dic vt notatur 12. q. 1. c. vlt.

d ¶ illos.] In hoc comparatur patri epiſcopus, & eccleſia filio, quia ſicut filius non põt ſine auctoritate patris litigare, ut D. de bonis, quæ lib. l. vl. ſic eccleſia ſine auctoritate prælati, vt extra de iud. cauſam. & 16. qõ. 1. monachi. Item ſicut filius nõ cõuenitũ ſed pr̃ nomine filij, Vt C. de bo. mat. l. 1. C. de anna. excep. l. 1. ſic ipſe p̃latus eſt cõueniẽdus, non eccleſia, niſi negotia eccleſiæ diſtincta ſint à negotijs p̃lati, vt ext. de re ſer. c. edoceri.

Epiſcopus patri, & eccleſia filio comparatur.

e ¶ Per quos.] Per eos pullulauit, & creuit, cum nulla eſſet tunc temporis.

f ¶ Nata es.] ideſt, augmentata.

TOnſura.] Hæc diſt. diuiditur in tres partes. Secunda ibi, [Lectoris,] Tertia ibi, [Simili modo.] Ioan. de Fan.

g ¶ Tonſura verò.] in hac 69. di. tractat d̃ collatione minorũ ordinũ vſque ad lectoratũ. Et nomine tonſuræ, accipe hic tres minores ordines, pſalmiſtarũ, oſtiariatũ, & lectoratum, & hoc licet abbati tantùm in ſuo monaſterio exorciſtam tamen facere, vel acolythum non licet. inf. ea. c. ult.

Tonſura q̃ſi que tres ordines comprehendit.

QVoniam.] Hoc capitulum diuiditur in duas partes. In prima parte prohibetur ne aliquis ſuper pulpitio i eccleſia. uel. monaſterio legat epiſtolã vel lectionem, niſi primo fuerit ordinatus. & tonſuram habeat ad modũ clerici. In ſecunda parte dicitur, ꝙ abbates & ſacerdotes, quib. ab epiſcopo manus imponitur iuxta morẽ præficiendorum abbatum conferre poſſunt in ſuis monaſterijs lectoratum. Id licebat quondam choriepiſcopis. Et nota, ꝙ legere epiſtolam pertinet ad ſubdiaconum, legere lectiones ad lectorem pertinet.

h ¶ Tonſuram.] id eſt coronam nã aliã tonſuram poſſet. fœmina dare.

i ¶ Lectoris.] Vel etiam oſtiarij nõ autem 1. exorciſtæ. vel acolythi faciendi ius habet: licèt ſit arg. contra. ext. de or. ab epiſcopo, qui renũ. epiſ. c. 1. ſed & ſi abbas ex priuilegio habeat, ut oẽs minores cõferat bene poteſt. Sed nunquid hodie abbas poteſt conferre iſtos ordines? Credo 2. ꝙ ſic, ſi tñ manus ei eſt impoſita extra de æta. & qualit. ord. cum contingat. Ioan. Ego nõ credo, ꝙ poſſint conferre tales ordines abbates, niſi lectoratum, vt vr̃ dicere hoc cap. & decre. cum cõtingat. Si aũt eſſet ſacerdos, abbas poſſet ẽt conferre pſalmiſtatum ut 23. diſt. pſalmiſta, quia pſalmiſtatum dat ſimplex ſacerdos, vt 23 diſt. pſalmiſta.

K Manus impoſitione.] ſup. 23. di. ſubdiaconus. cõtra 3.

l ¶ Monaſterio.] Sed & monachos alterius monaſterij põt ordinare, ſi inuitatus fuit. 9. q. 2. Lugdunenſis.

m ¶ Impoſitio.] Quæ non eſt, niſi benedictio, vt 1. q. 1. manus.

n ¶ Secundũ morẽ.] De quo habes 12. qõ. 2. alienationes. nec hoc poſtulabit à ſuperiore. nã ſufficit ſemel à iure concedi. ff de condi. inſtio l. ſi ſub conditione § ſi

o ¶ Præceptione.] Generali, arg. 16. q. 1. cunctis. 64. diſtin. ordinationes & 75. diſt. ordinationes.

1 Hæc fuit ſnĩa H. & Lau. qui dicunt idem ꝙ prox. ſequitur.

2 Cedo. Ang. Clauaſ. ver. ordo 2 §. 1. ſemp req̃rit iuriſdictionẽ quaſi epiſcopalem in omni ordine conferendo.

3 Hoc c. nõ obſtat, quia hic loquitur ſi impoſitione manus ordinaria, ſed contrarium de conſecratoria, ſm H. & idem ſentit Gof. extr. de ætat. & qual. cum contingat. Archi.

NOn oportet.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ non debent exorcizare in eccleſiis, uel in domibus priuatorum, qui non ſunt ab epiſcopis conſecrati. Et nota quod vnum vel duo, neque ſuperabundant.

a ¶ Exorcizare.] Id eſt, legere exorciſmos.

b ¶ Promoti.] Ad ordinem exorciſtæ.

c ¶ In domibus.] Id eſt in eccleſiis nō ſacratis. Superfluunt, duo, neque. Ioan.

h ¶ Abſolutè.] Id eſt, ſine titulo.

i ¶ Ciuitatis.] Hoc ideo dixit, quia potius eſt pſtandus clericus, qui eſt de ciuitate, quam extraneus, ut infra diſt. proxi. hortamur. C. de epiſc. & cler. in eccleſiis.

K ¶ Siue poſſeſſionis.] Id eſt, ſi ordinatur ad titulum patrimo-

Clericus ciuitatēſis extraneo præferendus.

Item ex Concilio Laodicenſi, cap. 29.

¶ Non exorcizent, qui ab epiſcopo prouecti non ſunt. Cap. II.

NOn oportet exorcizare [a] eos, qui necdum ab epiſcopis ſunt promoti † [b], neque in eccleſijs, neque in domibus [c]. † *al. prouecti.*

DISTINCTIO LXX.

AB epiſcopis [d] alterius [e] ciuitatis clericus ordinari nn poterit, nec etiam a proprio [f] abſolute ordinandus eſt: abſoluta enim ordinatio Chalcedonenſi concilio prohibetur, & vacuam habere manus impoſitionem præcipitur.

In quo ſic ſtatutum eſt can. 6.

¶ Nemo ordinandus eſt abſolute. Cap. I.

Anſ. l. 7. c. 105. Poly. l. 2. tit. 32. Burch. l. 2. c. 6. Iuo p. 6. c. 26. Pann. l. 3. c. 27.

NEminem [g] abſolute [h] ordinari presbyterū, uel diaconū, uel quemlibet in eccleſiaſtica ordinatione conſtitutum, niſi manifeſte α in eccleſia ciuitatis [i], ſiue poſſeſſionis [k], aut in martyrio [l] aut in monaſterio, qui ordinatur, mereatur ordinationis publicatæ uocabulū. Eum autem, qui abſolutè ordinatur, decreuit ſancta ſynodus vacuam [m] habere manus impoſitionem, & nullum tale factum β valere ad iniuriam [n] ipſius, qui eum ordinauit.

α ¶ Niſi manifeſte.] *Græce legitur:* εἰ μὴ ἰδικῶς ἐν ἐκκλησίᾳ πόλεως, ἢ κώμης, ἢ μαρτυρίᾳ, ἢ μοναστηρίῳ ὁ χειροτονούμενος ἐπικηρύττοιτο, *hoc eſt:* niſi proprie in eccleſia ciuitatis, uel pagi, aut martyrio, aut monaſterio, qui ordinatur, pronuncietur. *In ordine autē Romano ſit mentio talis pronunciationis, epiſcopi nomine per archidiaconum facta.* De titulo S. Stephani eligimus Petrum ad lectorem ad eundem titulum.

β ¶ Nullum tale eſſe factum.] *Græcè:* μηδαμοῦ δύνασθαι ἐνεργεῖν, *id eſt,* nunquam poſſe operari.

Item ex concilio Vrbani II. habito Placentiæ.

¶ Irrita ſit ordinatio ſine titulo facta. Cap. II.

SAnctorum canonum ſtatutis conſona ſanctitate decernimus, ut ſine titulo facta ordinatio irrita habea- S. Antoninus p. 2. c. 1. §. 22.

AB epis.] CASVS. Supra oſtenſum eſt, ꝙ clerici ſunt a proprio epiſcopo ordinandi, nunc autē vult oſtendere Gratianus, ꝙ nullus epiſcopus debet ordinare clericū alterius, ſine eius licentia, quod oſtendit. inf. 71. diſtin. Et oſtēdit, quod nullus debet ordinari, ſine titulo: & ſi ordinetur irrita erit talis ordinatio quo ad executionem: qđ oſtendit in hac 70. diſtinctio. in ca. 1. & 2. Io. de Fant.

Ordinatus ſine titulo deponi debet.

d ¶ Ab epiſcopis.] Hic depingitur 70. diſtin. Quia dixerat presbyteros, & reliquos clericos ab epiſcopo debere ordinari: vñ ſumpta occaſione oſtēdit, ꝙ nullus ordinandus eſt ſine titulo, i. ſine eccleſia, uel eccleſiaſtico bñficio, & ſi fuerit ordinatus, dēt deponi tam in iniuriā ordinantis ꝙ ordinati; quia ꝑmiſit ſe ſic promoueri. 16. qō. 7. decernimus 21. q. 2. cap. 1. ſed qm̄ epiſcopi hanc pęnam nullam reputabant, hodie prouiſum eſt, ut remaneant promoti, & eps̄, vel etiam eius ſucceſſor eis prouideat. extra de præb. epiſcopus extra eod. tit. cum ſecundum.

e ¶ Alterius.] Hoc exequitur in diſt. ſequenti.

f ¶ A Proprio.] Hoc exequitur in iſta diſt &c.

NEminem] CASVS. Statutum fuit in Nicæno concilio, ut nullus eps̄ ordinet aliquem clericum, ſine certo titulo alicuius eccleſiæ in ciuitate uel extra ciuitatē. & ſi ordinauerit aliquem clericum, ſine titulo, in opprobrium ordinantis officii executione carebit.

g ¶ Neminem.] Etiam in minoribus ordinibus non debet ordinari. arg. 12. q. 1. uidentes. 32. diſtin. ſi qui vero. cum enim habeat officium in eccleſia, ergo & beneficium debet habere extra de præben. dilectus. extra de fil. presbyt. propoſuit. ne dicatur Mendicat in plateis infelix clericus, ut 93. diſt. diaconi.

Clericus infelix eſurit in plateis.

trimonii ſui, ut extra de præben. c. tuis. Vel hoc ideo dicit, quia potius ſunt illi clerici inſtituendi, de quorū bonis fundata 1. eſt eccleſia, ut extra de reſcrip. cum adeo.

l ¶ In martyrio.] Vbi ſunt reliquiæ martyrū. uel loquit de regulari eccleſia. Colligitur ēt hic ex eo, ꝙ dicit ſiue poſſeſſionis. arg. ꝙ ſi quis habet patrimonium ſufficiēs, ordinari poteſt ſine titulo. extra de præben. epiſcopus.

m ¶ Vacuam.] Quo ād executionem.

n ¶ Ad iniuriam] Et etiam ſuum delictum: quia ſe ſic permiſit promoueri, alias alterius odio non debet alius prægrauari. C. de inoffic. teſtam. ſi quis in ſuo. extra de his quæ fiunt a maio. parte capit. c. quæſiuit. in fine.

SAnctorum.] CASVS. In hoc cap. quinque per concilium

1 Fundam Idem Arch. Præpoſ. vide Rec. Curt. de iur. patr. vel honorificum q. 18.

cilium Vrbani ſtatuuntur. Primum eſt, vt ordinatio ſine titulo facta irrita habeatur. Secundum eſt, ut clericus perpetuò perſeueret in eccleſia, in qua eſt intitulatus. Tertium e.t, vt clericus nõ intituletur in duobus eccleſijs: qa licèt ex diſpẽſatione epiſcopi clericus poſſit duabus

re prius ſtipendium vt ibidem dr̃ extra de præben. quia in tantum. de cle. non reſi. quia nonnulli ergo diſpenſare non poteſt. Non ſequitur: quia eps̃ punitur qui ordinat clericum concubinariũ, vt 51. diſt. qui in aliquo. & tñ cum ipſo diſpenſare poteſt: ſed ideo punitur. q2 in diſcrete diſpenſat. Si obijcis, quod dicit ibi per ſedem apoſtolicã: ergo non poteſt per alium, non ſeqtur: quia eodem modo decretum dicit, ꝙ ordinationes epiſcoporum faciendæ ſunt auctoritate apoſtol. 64. diſt. ordinationes & tamẽ propria auctoritate fieri poſſunt. Sic etiam alibi dicitur, ꝙ quilibet presbyter poteſt & debet baptizare, vel celebrare de licentia epĩ, vt 16. q. 1. cũctis. & tñ ſuo iure poteſt baptizare: ſed ideo dicit hoc, ꝙ eius auctoritate ſaltẽ generali dẽat fieri diſpenſatio. Vel dic, ꝙ tunc ſolus Papa diſpẽſat, cũ qs diuerſa bñficia in diuerſis epiſcopatibus vult hr̃e, ꝓpter repugnantiam, q̃ ex hoc proueniret: quia nemo duob⁹ dominis põt ſeruire 4. vt 21. q. 1. cap. 1. Ioan. Hęc gloſſ. nihil valet: qa

An plures ꝑbendæ poſſint alicui conferri. infra princ. §. ſed eſt, &c. Archid.

tur, & in qua eccleſia quilibet titulatus eſt, in ea perpetuò [a] perſeueret.

¶Omnino autem duabus [b] aliquem titulari non liceat, ſed vnuſquiſque in qua titulatus in ea tantum canonicus habeatur. Licet enĩ epiſcopi diſpoſitione vnus diuerſis [c] præeſſe poſſit eccleſijs, canonicus tamen præbendarius, niſi vnius eccleſiæ, in qua conſcriptus eſt, eſſe non debet.

¶Si quæ tamẽ capellæ ſunt, quæ ſuis redditibus clericos ſuſtentare nõ poſſunt; ea cura [d] ac diſpoſitio præpoſito [e] maioris eccleſiæ, cui capellæ ſubditæ eſſe videntur, immineat; & tam de poſſeſſionibus [f], quàm de eccleſiaſticis capellarum officijs ipſe prouideat [g].

In eodem etiã concilio antiquis nouem [h] præfationib. decima addita eſt, quæ ita ſe habet: [Aequũ & ſalutare & te in ven. vel aſſumptione B. Mariæ collaudare, benedi. & prædi. quæ, & vnigenitum tuum S. S. obumb. cõcep. & virginitatis gloria permanente lumen æter. mundo effudit; Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum.]

DISTINCTIO LXXI.

D*E clericis [i] verò non ordinandis ab epiſcopo alterius ciuitatis, in Sardicenſi concilio, c. 18. & 19. ſtatutum eſt.*

In quo Ianuarius epũs dixiſſe legitur.

duabus eccleſijs præſidere, canonicus tamen præbendarius in duabus eccleſijs eſſe non poteſt. Quartum eſt, vt præpoſitus maioris eccleſiæ curam habeat de eccleſijs pauperibus, quæ clericos ſuos ſuſtentare nõ poſſunt. Quintum eſt, vt præter nouem præfationes decima dicatur, quæ incipit: Aequum & ſalutare.

a ¶Perpetuo.] Ideſt, dum viuit 1. ff. pro ſo. l. 1. filius. n. non debet eſſe temporalis, nec hæres. ff. de adop. quæſitum 2. & Inſtit. de hære. inſti. §. hæres.

b ¶In duabus.] Qui. n. titulum habet in vna eccleſia, ſi recipit ſecundam eccleſiam vel præbendam ꝓ titulo, perdit primam, ut extra de conceſſ. præb. & eccleſ. non vacan. literas. ſed ſi recipit ipſam quaſi beneficium, & quaſi commendatum ſiue ſtipendium, tunc ſecus ꝙ tũc non eſt canonicus ſecundæ præbendæ, nec cum eis põt eligere. Si quæras quare canon iſte permittit epõ diſpenſare in eccleſijs, & non in præbendis. dico ꝙ ęque põt diſpenſare in præbendis, ſicut in eccleſiis, dummodo ſint de eodẽ epiſcopatu. Eſt ergo hæc veritas, ꝙ de iure cõi non põt quis habere duas eccleſias, vel præbendas in eod. epiſcopatu, vel in diuerſis, niſi in caſib. notatis 21. q. 1 in ſumma. Sed nunquid hodie beneficium huius canonis eſt ſublatum epiſcopis per illã nouã conſtitutionem, de multa, in tit. de præben. ex eo. ꝙ dr̃ ibi, per ſedem apoſtolicam poterit diſpenſari 3? Dico, ꝙ non: ſed tantum vaga & indiſcreta diſpenſatio eſt ablata ab eis, non probabilis, ſicut per remotionem appellationis non remouetur neceſſaria appellatio, vel probabilis, extra de appell. paſtoralis. ſic cum dñs ꝓhibuit iurare, non prohibuit iuramentum neceſſarium, ſed temerarium, ut 12. q. 1. cap. ita. ſic cum dñs ꝓhibuit uxorem ſeparari à viro, intelligendum eſt tantum de illa ſeparatione, quæ fit ſine ratione, vt 33. q. 2. quos Deus. Si obijcias, ꝙ punitur epiſcopus q. ꝑmittit ipſum habe-

Papa tñ diſpenſat circa plures eccleſias habentes curam animarum, & plures dignitates, vt expreſſè dicit decre. de multa. ſed circa plura beneficia ſimplicia non uidetur epiſcopo diſpenſare prohibitum.

b ¶In duabus.] Nec iure ciuili quis in duobus collegijs poteſt connumerari. ff. de coll. l. 1. §. 1. neq; duas militias habere. C. qui mili. non poſ. l. 5 §. in poſterum. nec duos honores. ff. ad munic. l. libertus. §. præſcriptio.

c ¶Diuerſis.] Non conuentualibus: cum enim nec canonicus in diuerſis conuentualibus eſſe poſſit. ergo multo magis, nec prælatus, ita quòd ſit in eis canonicus.

d ¶Cura.] 12. q. 2. bonæ rei. Lau.

e ¶Præpoſito.] Ideſt, epiſcopo, qui eſt ordinator in cunctis, ut in contrario hic ſignato. 25. diſt. c. 1. Vel dic pręposito, ideſt, archidiacono. arg. extra de uerb. ſig. quamuis & ſic nec illud erit contrarium.

f ¶Tam de poſſeſſionibus] Arg. pro capel. ut decimæ debitæ maiori eccleſiæ ſic communicentur illis. Argu. contra 12. q. 1. videntes 5. q. 1. c. 1.

g ¶Prouideat.] Vt dentur vni, vel ſimul vniantur, ut 10. quæſt. 3. vnio. de conſecr. diſtinct. 1. cap. 2. & extra de præb. expoſuiſti.

h ¶Nouem.] De conſec. diſt. 1. inuenimus.

D E clericis.] CASVS. Hic ponitur 71. diſt. in qua oſtendit Gratianus, ꝙ clericus unius epiſcopi non eſt ab alio epiſcopo ordinandus, vel in eccleſia recipiendus ſine licentia & literis ſui epiſcopi: alioquin irrita eſt ordinatio & receptio, niſi cauſa hoſtilitatis fuerit ab eccleſia ſua eiectus clericus: quia tunc dum durat hoſtilitas, recipi poteſt, ut 7. q. 1. paſtoralis Ioan. de Fan.

i ¶De clericis uero.] In hac diſt. 71. oſtendit Gratianus, ꝙ clericus unius epĩ nõ eſt ab alio ordinãdus epõ, vel in aliqua eccleſia inſtituendus ſine literis ſui epi,

quod

Adde qd proprie dicatur ꝑpetuũ, & qd æternũ: not. in l. eum debere ſolum nam. ff. de ſer. vrb. prædio.

3 Aliàs incipit ſi tibi. Epiſcopi utrum hodie poſſint circa bñficiorũ pluralitatẽ diſpenſare.

3 Sed nunquid in caſu poterit legatus Cardinalis? Dicit Roſſe. bene ꝙ curia tenet, ꝙ non: quia hoc ſpecialiter ſedi apoſtolicæ reſeruat̃. & hoc ipſe notat in ſuo libello iuris canonici. B.

4 De hoc ẽt not. 21 q. 2. c. 1. & idem ſentit. Hu. c. cauſa. qõ. 1. in prin. & Goffred. & Vinc. extra de præbend. de multa. Archid.

5 Et 16. q. 1. quicunque. ubi de hoc. ext. de pſa ſcri. ex trãſmiſſa vbi de hoc. Archid.

quod ſi factum fuerit, irritabitur, niſi hoſtilitatis cauſa clericus exularet. infra eod clericus.

ILlud. CASVS. Quidam epi ordinabāt & recipiebāt in ſuis eccleſijs aliorum eporum clericos, eis irrequiſitis: vnde contentiones & diſcordiæ naſcebantur: & ideo ſtatutum fuit in cōcilio Sardicen. ne hoc de cætero fieret, niſi cum licētia ſuorum epiſcoporū. alioquin irrita erit talis ordinatio. Duo ſequentia ca plana ſunt, quæ ferè idem dicunt cum iſto.

rati one beneficij, ſed etiam ratione ordinis eſt prælatus ſuus. Alij dicunt in pendenti eſſe utrum ſit prælatus. nā ſi poſtea liberatur eccleſia, remanet eccleſiæ prælatus aliàs non. 7. q. 1. paſtoralis. Et arguitur ad hoc extra de cleri. non reſiden. fraternitati. 3 Item pone, q eps dat ei li-

3 Ad idē 7. q. 1. paſtoralis. nā multa ſunt in pendenti. ff. ſi cer pet. proinde. Sed argum. cōtra C. de ſentē. paſ. l. ult. & chid.

¶ Clerici ab epiſcopo alterius ciuitatis non ordinentur. Cap. I.

ILlud quoque ſanctitas veſtra ſtatuat, vt nulli epiſcopo liceat alterius ciuitatis eccleſiaſticum hominem a ſolicitare, & in ſua diœceſi clericum ordinare. Vniuerſi dixerunt, Placet: quia ex his contentionibus a ſolent naſci diſcordiæ, & ideo prohibet omnium ſententia, ne quis hoc facere audeat. ¶Oſius epiſcopus dixit. Et hoc vniuerſi conſtituimus, vt quicūque ex alia parochia uoluerit alienum miniſtrum ſine conſenſu epiſcopi ipſius, & ſine voluntate b ordinare, non ſit rata ordinatio c eius. Cap. 19.

Communitas diſcordiam parit.

a ¶Contentionib.] Nā cōmunitas mater diſcordiæ eſt. ff. de leg. 2. cum pater. §. dulciſſimis.

b ¶Et ſine voluntate] Arg. expreſſum ad id quod dixi 7. q. 1. placuit.

c ¶Ordinatio.] Niſi poſtea ratum haberet ſuus epiſcopus / 1. vt 63 diſtin. Salonitanæ.

1 Ex iſta gl. infertur, q rat. habitio retrahitur. Cōcor. text. in l. uero. §. ſed & ſi. & ibi Bar. ff. de ſolu. & in l. obſeruare §. ſi ff. de offi. procon.

d DE aliena. ¶Exoratus.] Sed nunquid ſufficeret, vt diſſimularet 2 3. Non, vt 85. diſt. Florentinum & 63. diſtin literas. vt no. infra 7. q. 1. cap. placuit.

2 Dicit ibi Bar. ſufficeret facere, vt canonicū, non ut prælatum.

e SI quis auſus.] conſenſum.] Ergo cum conſenſu eius poterit. C. de ſacroſanct. eccle. qui ſub prætextu. & expreſſo cōſenſu, nō tacito ff de procur. filiusfam. §. inuitus.

CLericos.] CASVS. Quæſitum fuit in Calcedon. cōcilio, vtrū epiſcopo liceat ordinare i ſua ciuitate clericos alterius ciuitatis? Et diffinitū eſt, q non: ſed unuſquiſq; clericus pſeueret i ea eccleſia, in qua ab initio cōſueuit: exceptis illis, qui cā hoſtilitatis, & neceſſitatis ſuas eccleſias perdiderūt & ciuitates, &

a ¶Hominem.] *In concilio latinè legitur:* eccleſiaſticum miniſtrum ſolicitare; & in ſuis parochijs clericum, &c. *Infra ea. 2 primatus. (vbi huius canonis ſententia videtur referri) legitur,* vt nemo alterius plebis hominem vſurpet. *Græcè autē caput iſtud, quod in latino decimum octauum eſt, non habetur.*

Item Innocentius ad Victricium Rothomagenſem epiſcopum, epiſt. 2. c. 7.

De eodem. Cap. II.

DE aliena eccleſia ordinare clericum nullus præſumat †, niſi eius epiſcopus precibus exoratus d concedere uoluerit. Pann. l. 3. c. 64.

Item ex Nicano concilio, c. 16. in fine.

¶Qui ſine epiſcopi conſenſu ordinatur, irrita ſit eius ordinatio. Cap. III.

SI quis auſus fuerit, aliquem, qui ad alterum pertinet, in ſua eccleſia ordinare, cum non habeat conſenſum e illius epiſcopi, à quo receſſit clericus; irrita ſit huiuſmodi ordinatio. Burc. li. 2. c. 109. Iuo p. 5. c. 11. ex alia verſione.

Item ex concilio Chalcedonenſi, c. 20.

¶Clericus vnius eccleſiæ in alia non ordinetur. Cap. IIII.

CLericos in ſuis eccleſijs cōſtitutos, ſicut iā diffiniuimus, nō liceat in alteri⁹ ciuitatis eccleſijs ordinari: ſed quieſcāt f in ea, in qua ab initio miniſtrare meruerūt: exceptis illis, qui proprias ciuitates perdiderūt, & ex neceſſitate g ad alias eccleſias migrauerūt. Si verò quicunq. Anſ. l. 6. c. 125. & li. 7. c. 109. Iuo p. 9. c. 36.

quicunq. eps cōtrafecerit, excōicatus pmanebit cū eo, quē ſuſcepit donec ad ſuā eccleſiā reuertatur clericus.

f ¶Sed quieſcant.] Niſi uocentur, & eligantur ad aliàs eccleſias tunc enim auctoritate maioris poſſunt tranſire ad aliàs, vt 7. q. 1. epiſcopus de loco.

g ¶Ex neceſſitate.] Sed pone, q presbyter amiſit eccleſiam ſuam, eps ciuitatē ſuā; tñ remanet in aliqua parte ſui epiſcopatus: nunquid clericus recedet, quo uoluerit ſine literis epi? Dicunt quidā, q non nam adhuc prælatus remanet amiſſæ eccleſiæ. Alij dñt cōtrariū, ut dixi 7. q. 1. paſtoralis. Sed uerior eſt rō prior, qa epiſcopus adhuc non deſinit eſſe ſuus prælatus; quia non tantum

Clerici an obedire teneantur epiſcopo, qui ei mutat in ſuā amiſit.

ei licentiam tranſeundi ad alium epiſcopatum ſub ea conditione, ut ſi redierit prior eccleſia ad libertalē, redeat ad eā; nunqd epiſcopus interim eſt prælatus eius? Sic: non tñ pōt eū excōicare, niſi forte eccleſia liberata, non uelit redire, licèt enim interim ſit eius prælatus ligatam tñ habet executionem. Item ſi ad aliam eccleſiam uellet eum reuocare, non poſſet niſi ad ſuam, ex quo ei licentiam dedit, niſi ei ſub hac conditione licentiam dediſſet, ut poſſet eum qñq. vellet reuocare. Item ſi totus epiſcopatus occupatus eſt à Saracenis: nunquid remanent clerici iſtius epiſcopi, cum omnes ſint in epiſcopatū alterius? Dico, q remanēt, ſed non hēt iuriſdictionem

ctionem liberam in eos. Item nunquid poſſunt eos vicini epiſcopi recipere ſine literis eius? Sic: ipſe tamen ſi epiſcopatus eius eſſet liberatus, poſſet eos reuocare, etiam ſi eis licentiam dediſſet: niſi forte licentiando eos abſolueret, Vel dic, quòd prior deſinit eſſe Prælatus ipſorum, vt no. 7. q. 1 paſtoralis.

a ¶Tamdiu.] inf. 21. quæſt 4. epiſcopi. Argum. inf. 7. q. 2. cap 2. &c.

FRaternitatem.] CASVS. In eccleſia Benafrana erat quidam diaconus nomine Gratianus, quem Fortunatus eps volebat in ſua eccleſia ordinare. & eum propter hoc poſtulauit a Papa, & quia in eccleſia Benafrana nõ erat epiſcopus hoſtilitate faciẽte, a quo peti poſſet diaconus ille, Papa eum ſibi ſine mora conceſſit.

b ¶Habituro.] Abſolute ponitur ſine ver. 63 d. Agatho.

c ¶Licentiam.] Sed nunquid capitulum dũ eccleſia vacat, poſſet ipſum licentiare? Non: quia quædam alienatio eſt, q̃ non põt fieri vacante eccleſia 12. q 2. ſi qua. de hac materia hẽs 24. diſtin. c. 2. Io. Sed quid ſi eccleſia hẽt viſitatorem ? Videtur ꝙ iſte poſſit alienare, vt Inſtit. de cur. § vlt nã auctoritate metropolitani debet conſtitui viſitator. Sed videtur contra qđ dicit lex: quia ad ea quæ ſolemnitatẽ iuris deſiderant, tutore opus eſt, ff de cõſenſu & auct. præſtã. l. curatorem, vnde nõ credo hæc fieri poſſe per viſitatorem, cum ſolemnitatem exigant 10 q. 2. hoc ius. Ioan.

Capitulum non poteſt licẽtiare clericum ſede vacante.

Sub. quoniam debet conſtitui auctoritate metropolitani. Laur. quod dic, vt plenè dixi 61. d. c. vlt. & ibi debet.

PRimatus.] CASVS. Eps Vegeſelitanus ſurrexit in concilio Carthagin. & ſuggeſſit concilio, vt ſtatueret, ne aliqs eps vſurparet clericum, vel parochianũ alterius, nec apud ſe retineret ſine alterius epi licentia, cuius dictum Gratus eps approbauit: & per concilium Sardicen confirmauit: & auctorizauit. Sequẽs c. patet.

d ¶Sine literis.] Infra px. diſt. c. 2. & 3. & inf. 76. diſ. c. vlt. & ſup. c. px. & ſup 61. diſ. Oſius & 85. diſti. Florentinũ, in fin. & ſup. 63. diſt. literas.

d ¶Sine literas] Crederem tñ teſtes ſufficere. C. de fi. inſtr. in exercẽdis, & extra de

e ¶Obtineat.] Sed nonne extraneus epiſcopus poteſt ordinare laicum de alterius epiſcopatu. cũ laicus poſſit transferre domicilium quo voluerit? Dico ꝙ ſic: ſed domicilio non tranſlato non põt eum ordinare: ſicut nec alia ſacra-

Laicus an poſſit ordinari a non ſuo epiſcopo.

epiſcopus poſt definitionem iſtam, ad alium epiſcopum pertinentem clericum, ſuſceperit; placuit ſanctæ ſynodo, & eum, qui ſuſcepit, & eum, qui ſuſceptus eſt, tamdiu [a] excommunicatos manere, quamdiu ipſe clericus reuertatur ad propriam eccleſiam.

Item Gregorius Fortunato epiſcopo Neapolitano, l. 5. epiſt. 11. ſeu c. 111.

¶Apoſtolica permiſſione vnius eccleſiæ clericus in altera valet ordinari. Cap. V.

Io diac. l. 3. c. 20.
Polyc. l. 1 tit. 7.
Anſ. l. 7. c. 80.

FRaternitatem tuam a nobis petiiſſe recolimus, vt Gratianum eccleſiæ Benafranæ diaconum tuæ concederemus eccleſiæ ordinandum [α]. Et quoniam, nec epiſcopum, cui obſecundare, nec propriam habet eccleſiã, hoſte. ſ. prohibente, cui ſuum debeat miniſterium exhibere; petitionem tuam non præuidimus differendam. Idcirco ſcriptis tibi præſentibus eum neceſſariò duximus concedendum, habituro [b] licentiam [c] diaconum illum, noſtra interueniente auctoritate, eccleſiæ tuæ, Deo propitio, conſtituere Cardinalem.

α ¶Cardinalium.] *Antea legebatur*, ordinandum. *Emendatum eſt ex ipſa epiſtola. Cardinare verò ſeu Cardinalem conſtituere, (quod eſt in fine huius capitis) ita videtur B. Gregorius accepiſſe, vt canonicam translationem ſignificet. Nam cũ tempore B. Gregorij canon ſextus concilij Chalcedonenſis accurate obſeruaretur, vt nullo modo daretur alicui locus in eccleſia (qui nunc titulus vocatur) niſi ſimul ad eum locum ordinaretur, cum aliquis iam ordinatus, neceſſitate aliqua in aliam eccleſiam transferebatur, vt in illa in eodem gradu, quo in prima ordinatus erat, deſeruiret: in ſecunda dicebatur incardinari: quod ex iſto nunc indicato loco patere poteſt, ex lib. 3 epiſt. 14. & alibi. Quod etiam in epiſcopis B. Gregorius faciebat, lib. 2. indict. 10. epiſt. 6. & epiſt. 25. (quod refertur infra. 7. q. 1. ca. paſtoralis, & in diſt. 11. epiſt. 13. & ſeq. quòd habetur inf. 21. q. 1. c. relatio. De hac re Ioannes diaconus, lib. 3. c. 8 & 11. & 16. Gregorium verò Ioan. 8. & facto ipſo, & vocabulo in eadem notione accepto, eſt imitatus: quod ex aliquibus manu ſcriptis ipſius epiſtolis conſtat.*

Item ex concilio Carthaginenſi. 1. c. 5.

¶Sine literis epiſcopi ſui in aliqua eccleſia clericus non ſuſcipiatur. Cap. VI.

† Ex iſto text. infertur, ꝙ literæ epiſcopi ſunt authenticæ: cũ (vt hic) faciant fidem. Concor tex. in l. monumentorum, & ibi glo. & Doc. & C. de fideli. & ſump. ſu. No. Bal. Pet. de Bel. perti. & Cy. in l. ſi qua p calũniã, C. đ epiſ. & cler.

Burc. l. 2. c. 43.
Iuo p. 6. c. 144.
Anſel. l. 6. c. 124.
† al. Primatus.
† ordinet] ori.

PRimatus † epiſcopus Vegeſelitanus dixit. Suggero ſanctitati veſtræ, vt ſtatuatis non licere clericũ alienum ab aliquo ſuſcipi ſine literis [d] epiſcopi ſui, † neq; apud ſe retinere; nec laicum vſurpare ſibi de plebe aliena, vt eum obtineat † [e] ſine conſcientia eius epi-

ſacramenta ab extraneo recipere poſſet, vt de pœn. diſt. 6. placuit. de conſecrat. diſt. 2. tribus. nec peregrinari poteſt laicus ſine licentia epiſcopi. de conſecra. diſt. 5. non oportet.

a ¶Eius epiſcopi.] Sic. C. de offi. ma. mi. milites. vbi dicitur, ꝙ ſine licentia. Imperatoris, &c.

b ¶A collega ſuo.] ſed pone, ꝙ eum concedat: vbi dr̃ iſte habere domiciliũ? Dic ꝙ ſi vtrunq; beneficiũ retinet, vtrobiq; 1. ff. ad munic. l. Labeo. & l. aſſumptio, §. a viris prudentibus.

1 Ad hoc C. de incol. ciues, l. 10.

c EXtraneo clerico.] ¶Commẽdatitijs.] inf de conſec. diſt. 2. trib. extra de cler. pereg. ca. tuæ. & 20. q. vlt. cap. vlt. & 19. q. 2. duæ. & C. de epiſc & cler. ſi qua.

HOrtamur.] CASVS. In hoc ca. monet Augu. patronos, ne aliquem clericũ in ſuis eccleſiis eligant, niſi fuerit ordinatus ab ep̃o, in cuius diœceſi ſita eſt eccleſia: vel niſi recipiatur ab eo per literas commendatitias. Sequens c. patet per ſe.

d ¶Veniẽs.] Hoc verũ eſt, cũ ille qui clericum præſentat, laicus eſt: quia quãdiu idoneus eſt in ſuo ep̃atu, non præſtabit extraneum. eps enim vndecumque poſſet præſentare, vt infra 16. q. 2. ſi quis epiſcoporum 2.

Clerici de diœceſi sũt extraneis p̃ferendi.

e NVllum abſq;.] ¶Peregrinorum.] Clerici peregrini large poſſunt appellari oẽs, qui non ſunt de epiſcopatu ordinantis: ſiue ſint clerici, ſiue laici: qa nulla talium debent recipi ab aliquo epiſcopo ad dignitatem, vel ordines, vel alia ſacra eccleſiaſtica. ſupra ead. diſtin. per totũ, & ſpecialiter. eo. tit. primatus, & hoc extra de cle. peregri. c. 2. & 3. & ꝙ omnes tales dicantur peregrini, & extranei, eſt arg. 3. q. 6. peregrina. 6. q. 3. c. 1. & 2 Ignoti dicuntur quorum origo, vita, & ſingularitas ſunt ignota epiſcopo, non diſtincto. ſint de eodem epiſcopatu, vel ælio. 24. d. quando. 24. diſtin. quieſcamus. ver. ſi enim in clero, &c Arg 2. q. 7. quærendum, ver. quorum vita, ſecundum Ra. & Gof.

2 Quod nota. extra de iure patr. ſignificaſti. ſed quod ſupra dictũ eſt per Joã. per oĩa & Laur. approbatur cuius fuit itta gl & idẽ per oĩa ſenſit Hugo. & Jo. de Fant.

DImiſſorias.] CASVS. Supra in proxi. diſtinctio. dictum eſt, qui clericus alienus ſine literis dimiſſorijs, vel commẽdatitijs ſui ep̃i, & ſine eius licentia recipi non debet, ideo ſupponit hanc 72. diſt. in qua oſtendit, ꝙ clerico non debet patere licentia ſine litteris dimiſſorijs: quas epiſcopus non debet dare, niſi rogatus. Et caſus omnes plani ſunt.

f ¶Dimiſſorias.] Hic depingitur 72. diſt. Dixerat ſupra magiſter, clericum ſine commendatitiis literis ſui epiſcopi non eſſe recipiendum: nunc oſtendit, ꝙ epiſcopus non debet eas dare niſi inſtanter rogatus.

g EPiſcopus] ¶Ni ſi ab ipſo.] ſ. qui eum habere deſiderat, & poſtulat: ſicut cum quis tranſit in familiam alterius, vt. ff. de adop. l. 2. ſic ſupra 70. d. 2.

Concedẽda ſunt quædam inſtantia.

h ¶Poſtulatus.] Sunt enim quædam, quæ non conceduntur

ſcopi, [a] de cuius plebe eſt. Gratus epiſcopus dixit. Hæc obſeruantia pacem cuſtodit: Nam, & memini in ſanctiſſimo concilio Sardicenſi ſtatutum, vt nemo alterius plebis hominem vſurpet: Sed ſi forte erit neceſſarius; petat a collega [b] ſuo, & per conſenſum habeat.

Item ex concilio Chalcedonenſi, c. 13.

¶Sine literis commendatitijs clericus extra ſuam eccleſiam non miniſtret. Cap. VII.

EXtraneo clerico, & lectori & extra ciuitatem ſuam ſine commendatitijs [c] literis proprij epiſcopi nuſquam penitus liceat miniſtrare. Burc. l. 2. c. 139. Anſ. l. 7. c. 161. Poly. l. 4. tit. 31.

Item ex ſermone S. Auguſtini ad populum.

¶De eodem. Cap. VIII.

HOrtamur chriſtianitatem veſtram iuxta ſanctorũ canonum inſtituta, vt in eccleſijs a vobis fundatis aliunde veniens [d] presbyter non ſuſcipiatur; niſi a veſtræ fuerit eccleſiæ conſecratus epiſcopo, aut ab eo per commendatitias literas ſuſcipiatur. Burc. l. 15. c. 10. Iuo p. 16. c. 31.

Item ex concilio Antiocheno, c. 7.

¶Abſque formata clerici peregrini non ſuſcipiantur. Cap. IX.

NVllum abſq; formata, α quam Græci epiſtolam dicunt, peregrinorum [e] clericorum ſuſcipi oportet.

α ¶Formata.] *Græcè eſt. μηδένα ἄνευ εἰρηνικῶν δ'έχεσθαι τῶν ξένων, quod Dionyſius vertit.* nullus peregrinorum ſine pacificis; id eſt commendatitijs ſuſcipiatur epiſtola. *atque ita Burc. & Iuo habent.*

DISTINCTIO LXXII.

DImiſſorias [f] verò literas epiſcopus; niſi rogatus, non tribuat: ſicut ſtatutum eſt in ſynodo habita Romæ.

Vnde Leo Papa ait.

¶Niſi eodem petente, nulli dimiſſoriæ literæ præſtentur. Cap. I.

EPiſcopus [g] ſubiecto ſibi ſacerdoti, vel alij clerico, niſi ab ipſo poſtolatus, [h] dimiſſorias non faciat; ne ouis quaſi perdita, aut errans inueniatur. Anſ. l. 6. c. 122.

Item ex concilio Carthaginenſi 3. c. 21.

¶De eodem. Cap. II.

Burc. li. 2. c. 42. Iuo p. 6. c. 149.

CLericum [a] alienum, niſi concedente eius epiſcopo, nemo audeat vel retinere, vel promouere in eccleſia ſibi credita. Clericorum [b] autem nomen etiam lectores, & pſalmiſtæ, & oſtiarij retinent †.

† *al. retineant.*

Item ex concilio Meleuitano, c. 15.

¶In vna eccleſia ordinatus, in alia non ſuſcipiatur †. Cap. III.

† *al. teneatur.*

Conc. Africanum, cap. 57.

PLacuit, vt quicunque in vna eccleſia, vel ſemel eligitur; [c] *a* ab alia eccleſia ad clericatum non teneatur.

a ¶Eligitur.] *In concilio Mileuitano eſt*, uel ſemel legerit; *itemque in concilio Carthaginenſi Græco, c. 92.* κἂν ἅπαξ ἀναγνῷ, *In Africano autem c. 57.* vel ſemel ſuſcepto officio legerit.

DSTINCTIO LXXIII.

Ex Attico ad finem concilij Chalcedonenſis. Anſ. li. 6. c. 121. Iuo p. 6. c. 433.

QValiter verò commendatitia, vel dimiſſoria, ſeu formata epiſtola facienda ſit, videndum eſt. Debent namq; literæ Græcæ interponi in ea epiſtola, & non ſine cauſa. Græca enim elementa literarum, numeros etiam exprimere, nullus qui vel tenuiter Græci ſermonis notitiam habet, ignorat. Ne igitur in faciendis epiſtolis canonicis, quas mos Latinus formatas vocat, aliqua fraus falſitatis temere præſumeretur, hoc à patribus cccxviij. Nicææ congregatis ſaluberrime inuentū eſt, & conſtitutum; vt formatæ epiſtolæ hanc calculationis, ſeu ſupputationis habeant rationem, ideſt, vt aſſumantur in ſui ſupputatione prima Græca elementa Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, hoc eſt π, υ, α: *quæ elementa octogenarium, & quadringenteſimum, & primū ſignificant numerum. Petri quoq; Apoſtoli prima litera, ideſt,* π, *quæ numerū octoginta ſignificat: eius quoque, qui ſcribit, epiſcopi † prima litera cui ſcribitur, ſecunda litera, accipientis, tertia litera ciuitatis quoq;, de qua ſcribitur quarta, & indictionis, quæcunq; eſt illius † temporis, numerus aſſumatur. Atq; ita his omnibus Græcis literis, quæ, vtcunque fuerit collecta, ſummam epiſtola teneat: hanc qui ſuſcipit, omni cum cautela requirat expreſsè †. Addat præterea ſeparatim in epiſtola etiam nonagenarium, & nonum numerum, qui ſecundùm Græca elementa ſignificat* ἀμήν.

† *al. epiſtolam.*

† *al. id.*

† *al. expreſſam.*

¶Exemplar formatæ epiſtolæ, quæ in Nicæna ſynodo à cccxviij. Patribus facta eſt. Cap. I.

Burc. li. 2. c. 227. Iuo p. 6. c. 434. ſimile quidam multoq. magis. c. 435.

IN nomine Patris π. & Filij, υ. & Spiritus ſancti. α. π. Vualterio Spirenſi epiſcopo. Ego Burchardus ſanctę Vuormacienſis eccleſiæ deuotus, gregis Chriſti famulus, in Deo vero ſummæ fœlicitatis beatitudinem. Cum ſancta catholica eccleſia prompta ſit ſequi documenta Euangelica; quæ dicunt: [Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, accipiet mercedem prophetæ: & qui recipit iuſtum in nomine iuſti, mercedem iuſti accipiet, &c.] & Apoſtolus iubeat hoſpitalitatem ſectari, & neceſſitatibus ſanctorum virorum cōicare; tamen

Matt. 10.

Rom. 12.

duntur niſi cum inſtantia, vt pallium. 100. diſtin. priſca & apoſtoli, 2. q. 6 poſt appellationem. bene accedit ad hoc, quia qui præeſt, parciſſimū debet commeatum dare. ff. de re milit. officium.

a CLericū.] ¶Epiſcopo.] Sic C. de emācip. iubem⁹.

b ¶Clericorū autē.] ſup. diſ. 21 cleros. ergo & qui eos verberat, incidit in canonem. 17. q. 4. ſi quis ſuadente.

c PLacuit.] Eligitur.] Arg. ex electione 135 aegri 1 quidā tñ dicunt contrariū, & exponunt, ſemel. i. perfectè, ita ꝙ confirmatus ſit, arg. extra de off. deleg. in literis. & etiā ſi nondum eſt trāſlatus, vt eſt arg. ff. de dona. qui ſaxum.

1 Quod dic. vt no 63. diſtin. quāto. & 16. q. 7. cont. ſanctorum. ibi lo. itelligit hoc ca. in nominatione. Acquiri, dic vt in cle. 1. vt lite pend.

QValiter.] CASVS. Hic intitulatur 73. diſt. quæ in ſcholis non legitur: quia ea quæ ibi continentur, in deſuetudinem abierunt: nec modò locum habent: ibi enī continetur qualiter & quibus literis vel Græcis, vel Latinis formatæ debent fieri: ſed nunc non ſic fiunt. & ideo quia in ea nulla vel modica vtilitas continetur, ideo membranas occupare nō debet. 19. diſt. ſi Romanorum.

Quæ-

tamen propter eos,qui cauteriatam habent ſuam conſcientiam, dicentes ſe eſſe ſimplices, cum ſint aſtutia diabolica repleti; & pro opere pietatis,dicunt,ſe de loco ad locum tranſire, cum ſint, ſua malitia faciente, fugitiui; dicunt,ſe eſſe miniſterio ſacro inſertos, cum non ſint; ſtatutum eſt a ſanctis patribus, neminem clericum alienum, & ignotum recipi ab aliquo epiſcopo, & inthronizari in ſua eccleſia, niſi habeat a proprio epiſcopo epiſtolam, quæ in canonibus nominatur formata. Ideo notum facimus fraternitati † veſtræ; quòd præſens frater noſter harum literarum portitor nomine Hermannus †, non pro ſua nequitia expulſus eſt à nobis; ſed poſtulantibus fratribus, eo quòd ex familia noſtra fuit,& noſter baptizatus,fecimus ei libertatem receptam in † cornu altaris canonicè,& ordinauimus eum ad gradum presbyterij. Cui etiam has dimiſſorias, ſiue commendatitias literas facimus: & eum ad veſtram dilectam fraternitatem dirigimus, vt in ueſtra parochia ſub ueſtro ſacro regimine, & defenſione conſiſtere valeat. Ego, inquam, Burchardus humilis epiſcopus in nomine Patris, † & Filij,& Spiritus ſancti, & in vnitate ſanctæ eccleſiæ,in qua Petro datum eſt ius ligandi, atque ſoluendi, abſoluo Hermannum presbyterum de ciuitate Vuormacienſi indictione x. & licentiam do vobis inthronizandi eum in quacumque eccleſia vultis veſtræ parochiæ. ¶Hanc ergo epiſtolam Græcis literis hincinde munire decreuimus, & annulo noſtræ eccleſiæ firmare cenſuimus. Fraternitatem veſtram Chriſtus nobis incolumen conſeruet. α. π. υ α. π. β. ε. ζ. ξ. ἀμὴν. Data Vuormaciæ Idibus Martij,anno Dominicæ incarnationis M XII. Indictione X.

† *al. prætermitti.*
† *Eommannus*] Burch.
† *al. Patris π & Filij υ. & Spiritus ſancti α.*
Iuo par.6. c.434.ſimile.

α Conſeruet.] *In hoc & ſequenti capite ea tantùm ſunt emendata, quæ exemplarium auxilio reſtitui poterant. Cæterùm quæ loco ſequuntur, etiam apud Burchardum ſunt deprauata. Facilè autem reſtitui poſſunt ex regulis initio diſtinctionis traditis, Quibus quidem regulis optimè reſpondet exemplum ab* Iuone *allatum, par. 6. c.435. ſi litera in extremo 434. capitis poſita, ponantur loco earum quæ in ipſo 435. afferuntur. Addita enim illis dictione,* ἀμὴν *reſultat numerus ibi notatus. i. ICCCLXXVIII. Bene etiam procedet exemplum c.434. ſi vbi nunc ſumma eſt 1539. fiat 1439. ſatis ſit locũ indicaſſe.*

¶Incipit epiſtola formata à cccxviij. epiſcopis, & ab Attico Conſtantinopolitanæ vrbis epiſcopo edita. Cap. II.

SAnctiſſimo in Chriſto fratri ſumma dulcedine charitatis amplectendo. A. illius ciuitatis epiſcopo, υ. illius eccleſiæ præſul perpetuæ beatitudinis optat in Chriſto ſalutem. π. υ. α. π. De cætero nouerit ſancta fraternitas ueſtra, quod iſte clericus Hermannus nomine, noſtra in parochia inſtructus, ac detonſus paruitatem noſtram rogauit; quatenus illi commendatitias literas conſcriberemus; quibus veſtræ celſitudini commendatus ſub tuitione veſtri regiminis degere poſſet:cuius voluntati conſentientes, ſecundùm canonicam auctoritatem literas ei dimiſſorias dedimus; per quas & ipſi concedimus, vt ſub veſtro magiſterio diuinæ ſeruituti inſiſtens ſuæ deſeruiat vtilitati; & uobis licentiam tribuimus, vt,ſi dignum eum iudicaueritis, ad ſacros ordines promoueatis. Commendatum ergo eum curæ veſtræ, ſuſcipite, & noſtris ex partibus abſolutum in veſtrarum ouium numero cuſtodite. Quas literas, vt vigore veritatis firmatæ,indubitanter à vobis ſuſcipiantur; literis Græcis, vt canonica docet auctoritas,confirmare ſategimus. Sancta Trinitas veſtram beatitudinem ad regimen ſanctæ ſuæ eccleſiæ perpetualiter bene valere concedat, ἀμὴν, vel ſic, ϟθ (quæ eandem ſummam exprimunt) indictione x. Continet hæc formata epiſtola ſummam numeri M CCCXV. † Y. Græcam in nomine illius primam ponimus, quia Græci eam in quibuſdam locis pro, u, conſonante, ſicut eſt Δαβὶδ & εὐαγγέλιον.

† *al.* M *cccxxv.*

α ¶Ab Attico.] *Antea legebatur*, abbatibus. *Reſtitutus eſt loco; ex coniectura (quod perrarò factum eſt) quoniam euidenti ratione nitebatur.*

¶ſ αἰμὴν.

Q Varitur.] Hæc diſt. diuiditur in tres partes, in quarum prima probat magiſter, ꝙ clerici nõ ſunt ad ordines cõpellendi. Secunda ibi, [Sane.] Tertia ibi, [Verũ.] Io. de Fant. CASVS. Supra in pluribus locis facta eſt mentio de promotione clericorum. Sed quia clerici quãdoque nolunt promoueri: ideo Gra annectit hãc 74. d. in qua quæritur, an aliquis inuitus ſit promouendus. Et hoc ordine procedit. Primo probat, ꝙ clerici inuiti promoueri non debent. per duo prima. c. poſtea probat contrarium deinde ſolutionem dat. inf. ea. §. verum.

¶ duūr, vel ſic, ५९] *Addita ſunt hæc ex aliquot vetuſtis ex plaribus, & vtriſque iſtis notis idem numerus nonageſimusnonus ſignificatur. In codicibus verò impreſſis, vel nihil erat; vel dictio,* amen, *latine ſcripta; in qua nulla eſt numeri ſignificatio.*

DISTINCTIO LXXIV.

† al. ordinari.

Q *Varitur* [a] *de his, qui ab epiſcopis ſuis promoueri* † *contemnunt, an inuiti ſint ſublimandi, an non.*

De his ita ſtatutum inuenitur in concilio Aurelianenſi 3. c. 7.

Annuæ ſuſpenſioni ſubiaceat epiſcopus, qui inuitum ordinare præſumit. Cap. I.

EPiſcopus, qui inuitum [b], aut reclamantem [c] præſumpſerit ordinare, annuali pęnitentię ſubditus Miſſas facere non præſumat [d].

Item Gregorius Natali epiſcopo Salonitano, in primo lib reg. epiſt. 19.

¶ Nullus promoueatur inuitus. Cap. II.

Poly. l. 2. tit. 33. Iuo p. 6. c. 369. † al. adducitur.

GEſta [e], quæ nobis in concilij veſtri cõfecta ſecretario [f] direxiſtis, in quibus archidiaconus Honoratus adducitur, † plena eſſe cognouimus ſemine iurgiorũ, cũ

a ¶ Quæritur.] Hic depingitur 74. diſt. in qua quęritur an quis inuitus ſit ordinandus: & præciſe continetur in quibuſdam ca. ꝙ nõ, in quibuſdam quod ſic, vt ſcilicet de nolentibus ſint volentes, cum ergo nec aliquis vult promoueri, nec neceſſitas vel vtilitas eccleſiæ exigant: non eſt cogendus, vt infra. ead. c. 1 & 2. ſi autem neceſſitas eccleſię hoc exigit, cogiẽ. iuxta illud qđ habes inf. e. c. 3. & 4. & 23. q. 4. diſplicet: ſi autẽ exigat vtilitas eccleſiæ, tunc debet cogi: iuxta id quod habes inf. ea. c. vlt. 1. Hæc tamen diſtinctio videtur reprobari inf. ea. c. epiſcoporum. & extra de ęta. & quali. ord. quęris. & ideo dici poteſt omnia hæc referendo ad arbitrium iudicis. Præterea quando dices ꝙ vtilitas ſit, & non neceſſitas? tũc dico vtilitatem eſſe tantum, cum eccleſia indiget promotione aliquorum, qui nolunt promoueri, & tamen aliqui ſunt in eadem eccleſia, qui promoueri poſſunt, vt inf. ea. c. vlt. Tũc autem dico neceſſitatem eſſe, quãdo eccleſia indiget promotione aliquorũ: nec alii ſunt in eccleſia qui dignè poſſint promoueri, vt inf. ead. c. 4. Si vis diſtinguere ſm diſtinctio. H. ſ. quis ſit promouẽdus d c promouendus ad dignitatẽ cogiẽ p ſubtractionem beneficiorum. Alij dicunt, ꝙ per attractionem etiam corporis ad ordines, vt inf. 1. q 6. c. vlti. 8. quæſt. 1. in ſcripturis, 23. q. 4. diſplicet. ſi tamen ſit ſemper inuitus, non cogitur. 20. q. 3. præſens. inf. ead. c vbi. Inuitis enim non dandi honores. ff. de decur. l, 2. & 3. §. vlti, Sed promouẽdus ad ordines, vel honores ſuadente vtilitate, tantum cogitur ſecundum quod habes inf. ea. c. vlt. ſ. ꝙ maiores ſunt pluribus beneficijs honorandi, vt ibi dicet. Neceſſitate cogẽte cogitur ſuſpenſione ab officio: inf ea. ſi qui & cap placuit, in quo intelligo & priuationem beneficij. regulariter enim vno ſubtracto, & reliquũ eſt ſubtractũ, vt 81. diſt. ſi qs amodo. Credo tñ ꝙ debeat pręcedere ſuſpẽſio ab officio, quaſi quędam excõmunicatio: quam ſi contẽnit, ſequiẽ beneficij ſubtractio, vt 60. diſ. innouamus. 23. q. 4. c. fortẽ. Si vero, nec neceſſitas, nec vtilitas exigit, non eſt cogendus, & ſi epiſcopus eum cogat, videtur cauſa odij & ingratitudinis eum cogere. inf. c. epiſcopus. & c. geſta. Quidam tamen volunt remouere diſtinctionẽ de neceſſitate, & vtilitate argu. inf. ea. epiſcoporum. & dicunt ꝙ diuerſi canones diuerſas pœnas imponũt nolẽtibus ꝓmoueri: & eſt in arbitrio epiſcopi q̃ imponat. Aliter tñ ſoluiẽ hęc contrarietas ext. de ęta. & quali. quæris. Ioã. Quidquid dicat Ioan. decre. illa, quæris, dicit, quod cogi poſſunt. ſi vtilitas, vel neceſſitas exigat, per ſubtractionẽ officij & beneficij. & tũc dico vtilitatem eſſe eccleſię, cum ille qui promoueri petitur, vtilior eſt in officio quam alter, quiẽ iam eſt promotus: & vtile eſt plures eſſe in eccleſia in eodem officio. Neceſſitas eſt cum iam promotus non ſufficit: uel non eſt aliquis promotus. B.

Officio ſubtracto ſubtrahi debet beneficium.

...dinãdus ... qs inui... ſuadẽte ... vtilitate ... neceſſi...e.

...Vbi dehoc ... gl. 1.

Honores ...on ſunt in...tus dandi.

EPiſcopus. CASVS. Dicitur in hoc ca. quod epiſcopus non debet promouere aliquem inuitum vel reclamantem: quod ſi fecerit à celebratione Miſſarum ſuſpenſus, annuæ pęnitentiæ ſubiacebit.

b ¶ Qui inuitum] Aliquo iudicio alio quàm voce voluntatem oſtendente.

c ¶ Aut reclamantem.] Voce vel ſigno. 50. d. ſi quis diaconus, quamuis enim eſſet inuitus: ſi nec uoce, nec aliquo indicio reclamaret, præſumeretur voluntarius. 54. d. c. ſi ſeruus. aut reclamantem ſigno ſaltem. nam & per ſigna ita appereret voluntas, ſicut per vocem 2. 32. q. 5. nec ſolo 20. q. 2. c. 1. & 2. Et ſic no. differentiam inter inuitum & reclamantem, vt ff. de ſerui. vrb. præd. inuitu.

Volũtas manifeſtatur ſignis & voce.

d ¶ Nõ præſumat.] Nihilominus deponeẽ, Vt inf. ea. vbi.

GEſta.] CASVS. Natalis epiſcopus cum haberet archidiaconum ſuum exoſum nomine Honoratum, quia contradicebat ſibi, ne vaſa ſacra parentib. largireẽ illum inuitum vno eodemque tempore in ſacerdotem promouit: & ab archidiaconato remouit. Quod cum ſignificatum eſſet Grego. & cum deprehenderet, quòd hoc malo zelo factum fuiſſet, reprehendit epiſcopum, dicens quòd ſicut nemo compellitur promoueri inuitus, ita aliquis ab ordine non debet eijci ſine culpa.

a Ad idem ext. de ſpon. cum apud. Item adde Bal. in. l. q̃uis. C. de impu & ali. ſubſt.

Indignus minoribus ad maiora non promoueatur.

e ¶ Geſta.] Hoc cap. & c. Honoratus loquuntur de eadem materia: & idem eſt caſus vtriuſque.

f ¶ Secretario.] Aliter ſumitur 23. d. non oportet.

a ¶ perſo-

a ¶Perſona.] Argu.non debere promoueri ad maiora,q minoribus indignus iudicatur arg.24.q.1.miramur, & d.44 nulli liceat ff. de Senatuſcon. qui indignus, & cui interdicitur pomerium, &c. ff. de ſer. export. cui pacto.ff.de interdict.& releg.l.relegatorum.§.vlt.

in quo caſu minor maiori, vel poſterior priori non eſt præponendus, niſi prior obedire contēnat. Secunda pars loquitur de archidiacono iā promoto, qui ſi eſt nimis ſimplex, habebit tantū nomen archidiaconatus, & alius quem epiſcopus elegerit præponendum, habebit admi- niſtra-

vno eodemque tempore vna perſona [a] nolens ad ſacerdotij ordinem prouehitur, quæ tanquam [b] immerita a diaconatus officio remouetur. Et: ſicut iuſtum eſt, vt nemo creſcere [c] compellatur inuitus; ita cenſendum puto ſimiliter, ne quiſquam inſons ab ordinis ſui miniſterio deijciatur iniuſtè.

Cōtraria allegans at dici non debet

b ¶Quæ tanquam.] id eſt, & illa. Argu.ꝙ cōtraria allegans nō. eſt audiendus.13.qō.2. quàm præpoſterū. de conſecratio. diſti. 2.reuera.13.quæſtio. 7.capitu.23. extr. de appellatio.ſolicitudinem.

Contra inuenitur in conc.Carth.c.31.

In codice canonum.

¶Qui ab epiſcopis ſuis promoueri contemnunt, a locis ſuis deijciantur. Cap. III.

In p.6.c.41.

SIqui α clerici ab epiſcopis ſuis promoueri contempſerint; nec illic maneant, vnde recedere [d] noluerunt.

α ¶Si qui.] *Verba huius capitis ſunt titulus ſequentis capitis.* Placuit. *qui eſt proprius canon trigeſimusprimus concilij Carthaginenſis in codice canonum, & apud Græcos.*

¶ De eodem. Cap. IV.

Burc.l.2.c.178.
Iuo p.6.c.42.
Anſ.l.6.c.103.

PLacuit, vt quicunq; clerici, vel diaconi pro neceſſitatibus eccleſiaſticarum † rerum non obtemperauerint epiſcopis ſuis volentibus eos ad honorem ampliorem in eccleſia ſua promouere; nec illic miniſtrent in ſuo gradu; vnde noluerunt recedere.

† *eccleſiarum non obtemperauerint.*

β ¶Pro neceſſitatibus.] *Græcè eſt,* διά τινας ἀναγκαστικὰς αἰτίας τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν. *Ideſt,* ob quaſdam cogentes cauſas ſuarum eccleſiarum.

Item ex concilio Agathenſi, c.23.

¶Poſteriores prioribus epiſcopi non præponant. Cap. V.

† *al.ne.*] orig.

EPiſcoporum [e] ēt, quorum vita non reprehenditur, poſteriorē priori nullus præponat, niſi † forte ſuperbia elatus, quod pro neceſſitate eccleſiç epiſcopus iuſſerit, implere contemnat. 2. ¶Sanè [f] ſi officium archidiaconatus † propter ſimpliciorem [g] naturā implere, aut expedire nequiuerit, illè loci ſui nomē teneat, & ordinationē [h] α eccleſiæ, quem elegerit epiſcopus præponendum.

† *al. archidiaconus.*

Monachis inuitis an diſtrictior vita poſſit imponi.

c ¶Creſcere.] Argu. ꝙ monachis, vel canonicis inuitis diſtrictior vita non poſſit imponi. ar.15.quæſ.1.non eſt. & 20.q.3. præſens.Io.32.q.1.integritas. B.

a Hoc aſſertiue ponunt T & B. ext. ne cleri. vel monach. relatū ſed hoc dictum forte verū ē in clericis non profeſſis. Archid.

CONTRA. CASVS. Hucuſque probauit, quòd aliquis non ſit promouendus inuitus. mō vult probare contrarium per quatuor ſequentia cap.

SI qui.] CASVS. Quæſitum fuit in concilio Carthaginenſi, quam pœnam debeat pati clericus, qui propter neceſſitatem eccleſiæ ſuæ ad maiores ordines recuſat aſcendere. Et reſpondet, quòd debet remoueri ab officio illius ordinis, a quo recedere noluit. Idem eſt caſus ſequ. cap.

d ¶Recedere.] Non quòd amittat, quis ordines inferiores, ſi promoueatur ad maiores: ſed dicitur recedere quo ad executionem ſolemnē, qa non ita ſolēniter, exequitur quis inferiores ordines: vel recedit quò ad appellationem. Quòd recedat a priore, eſt argum.17.diſtinctio.qui de menſa.92.diſtinct.c.in ſancta. Sed (vt prædixi) recedit quo ad onus 2, non quo ad honorem argu. opti. ff.ad muni.l.muncipes. Sed quid ſi ſe dicit criminoſum, eſt ne ei credendum? videtur quòd nun; quia mota iam ſibi controuerſia hoc dicit. arg. extra de teſti.licet.extra qui maio accuſ. poſſ. cū in tua.& cap.peruenit. Sed dic ei credendū. extra de æta.& quali. quæris a nobis. Similiter ſi ſe dicit inſufficientem, audiendus eſt.arg.inf.ead.ep̄orū. aliàs ſi non auditur eius excuſatio, p̄t appellare C.de appe.ciues.& l.q ad ciuilia.

Onus vnde nō imminēte neceſſitate non poſſet compelli in inferiori miniſtrare. Panc.c.2.de vi.& ho.cle.

Criminosū ſe dicēti, an ſit credendū

EPiſcoporum.] CASVS. Quidam epiſcopi, vel prælati præponebant clericos poſteriores tempore, vel ordine clericis prioribus: & ideo prohibitum fuit in cōcilio Agathen. ne hoc de cætero fieret, niſi in duob.caſibus, ſcilicet ſi prior contemneret ordinari, vel nimis eſſet ſimplex, in quibus caſibus ille minor præponetur, quem epiſcopus elegerit præponendum. Vel aliter, hoc ca. duas habet partes. prima loquitur de promouendo, in quo caſu minor maiori, vel poſterior priori non eſt præponendus ... niſtrationem. Secunda par s incipit ibi. [Sanè.]

e ¶Epiſcoporum.] Sic conſtrue. Nullus epiſcoporum præponat poſteriorem priori, quamuis poſterior ſit de numero eorum, &c. Et nota ſecūdum opi. H. ꝙ prior debet ſemper eligi, & de priori, vt dicit, ſufficit ne malus exiſtat, licèt poſterior melior ſit, vt inf.75.d.ca.vlti. Alij dicunt ſemper meliorem præferendum: etiam ſi poſterior ſit arg.16.ſynodus.verſ. prima.

Poſterior in duobus caſibus eſt priori præferendus.

f ¶Sanè.] Hanc literam intelligunt quidam de promouendo, & etiam totum cap & ita aſſignantur duo caſus, in quibus poſterior præfertur priori ſ. cum renuit prior promoueri, vel cum eſt ſimplicior quàm eſſe debeat in officio ad quod eligitur, & tunc lege, ille. ſ. poſterior, tenebit nomen loci ſui, i. debiti ſibi priori, vel debiti ratione prioritatis.

g ¶Propter ſimpliciorem.] 7.q.1.quia, & c.petiſti.contra ſu.d.39.Petrus, & d.47.de Petro.

Simplicitas promouendū impedit.

h Et ordinationem.] ideſt adminiſtrationem, & dicit Archid.ſ. dandi, & ita ſimplicitas impedit promouendum

Adde quia ... ſim- ... ex no. in ... in prin. ... de ædil. ...

dum i, ſed nō deijcit iam promotū. Si vis intelligere de iam promoto, dic ille ſcilicet ſimplex tenebit, id eſt, habebit honorē & dignitatē: qa nō remouebitur, ſed dabitur ei coadiutor, & hoc eſt, quod dicit. & ordinationem, id eſt, adminiſtrationem teneat ille, quem elegerit. pæ, vt priſtino loco reſtitueretur. Scribit ergo Papa Ioāni ſucceſſori Maximiani, quatenus eum in priſtinū ſtatum reducat, niſi iuſta cauſa ſit iratus contra epiſcopum. & ſi eſt aliqua cauſa culpæ præcipit ſibi, vt eam ſibi inſinuando manifeſtet.

a ¶Et ordinationem.] *Quamuis in recentioribus conciliorum editionibus Colonienſibus legatur,* & ordinationi, eccleſiæ, quē elegerit epiſcopus, præponatur: *tamen in vetere Colonienſi, duobus Pariſienſibus, & duobus codicibus conciliorum Vaticanis eſt eodem modo, atque apud* Gratianum.

Item Gregorius Ioanni epiſcopo Syracuſano, lib. 11. epiſtola 34.

¶In quo loco quiſque ordinatus eſt, inuitus teneri non debet. Cap. VI.

QVorundam ad nos relatione peruenit, Coſmam, qui ex monacho monaſterii ſanctæ Luciæ à deceſſore veſtro memorandæ † memoriæ Maximiano in eccleſia Syracuſana [a] factus ſubdiaconus, atque à vobis poſtea in poſſeſſione, quæ Iuliana dicitur, presbyter eſt ordinatus, ita nimia triſtitia, & loci qualitate [b] vehementer afflictū, vt vitam ſibi pœnam exiſtimet, & contritionis † ſuæ fugam quærit auxilium. Et ideo [c], quia tales erga ſubiectos noſtros [d] debemus exiſtere, quales nobis, ſi ſubiecti fuiſſemus, noſtros volueramus eſſe præpoſitos † magnæ benignitatis eſt, ſi eum in eccleſiam, vbi ſubdiaconi eſt functus officio, ſanctitas veſtra reducere atque illic presbyterum voluerit conſtituere cardinalem. Quod, & facere, quantum arbitramur, debebitis; ſi tamen nihil eſt, quod iuſtè contra ipſum animos veſtros exaſperet. Si verò aliqua culpa eſt, ſuis nobis hoc epiſtolis veſtra fraternitas, vt ſcire poſſimus, inſinuet.

† al. venerandæ.

Adde tex. l. iuſtitia. iuris præcepta. ff. de iu. & iur.

† al. contriſtationis.

¶ *Verum illud Gregorij de his intelligendum eſt, qui non cauſa neceſſitatis, ſed cauſa ingratitudinis callide ab epiſcopis ſuis promoueri quæruntur. Illud autem Carthaginienſis concilij de his intelligitur, qui nolunt obtemperare epiſcopis ſuis propter neceſſitatem eccleſiæ volentibus eos ad altiora promouere.*

Hanc diſtinctionem ex decreto Symplicij Papæ quilibet corroborare valet, quia ſcribens Ioanni epiſcopo Rauennati, epiſt. 2. ait inter cætera.

Secundum ... ſenten- ... vlt. vide- ... φ coad ... nō ſit ... prælatus, & ... videtur ... contra quod ... gitur. & ... extra de ... ru c. 3. ... dicunt ... an. Gof. & ... φ coadiu ... eſt præla ... ex quo ... habet curā ... animarū vt ... & eodē ... ibi ... tus vide.

Poly. l. 2. tit. 33. Anſ. l. 6. c. 66 & 67. Burc. l. 1. c. 29. Iuo p. 5. c. 140. † al. electione.

¶ Non eſt aliquis inuitus ad epiſcopatum pertrahendus. Cap. VII.

VBi iſta didiciſti, quę in fratrem, & coepiſcopum noſtrum Gregoriū non dilectione † ſed, inuidia perpetraſti? quem inexcuſabili violentia pertrahi ad te paſſus es, atque vexari, vt ei honorē [e] tantum, nō per animi tranquillitatem, ſed per amentiā, ſicut dicendū eſt, irrogares?

a ¶Syracuſana.] Quæ monachorum eſt, ſicut & Cantuarienſis. Et ita nō eſt argum. hic quod monachus poſſit eſſe ſæcularis canonicus: licèt enim poſſit eſſe prælatus, tamen non poteſt præbendam habere, quæ priuatæ eſt vtilitatis. H. contra ſentit, vt dixi 92. diſtin. c. 2 & 16 q. 7. in nona.

Monachus non pōt eſſe ſæcularis canonicus.

b ¶Qualiter] Arg. φ ſi qs trāslatus eſt de vna eccleſia i aliā eccleſiā, & deceptus eſt qualitate loci reſtituendus eſt. Et ita error qualitatis diſſoluit matrimoniū ſpirituale 3, & adde quod dixi. 23. diſtin. communis.

Error qualitatis diſſoluit matrimonium ſpirituale.

3 Idem dicerem in ſocio Laur. & facit pro reſtitutione illius argu. ff de adop. & ſi puber Io. de Fant.

c ¶Et ideo.] Vt in Auth. vt cum, de appel. cog. §. conſiderare. coll. 8.

d ¶Subiectos nſos.] ſic. 95. d. eſto. 22. q. 5. de forma.

VERVM. Hæc eſt tertia pars huius diſtin. in qua ſoluit & dic, φ præciſe non eſt quis compellendus ad aliquā dignitatem. & hoc probat tribus auctoritatib. Io. de Fan.

CASVS. Soluit Gratianus prædictā contrarietatē, dicēs, φ illud capitul geſta intelligitur de his. qui non cauſa neceſſitatis, ſed cauſa odij volūt clericos promouere. Illa vero c ſi q. & placuit intelligūtur de his clericis. q cauſa neceſſitatis, contēnunt promoueri. Et hanc diſtinctionem probat ſequens. cap.

VBi.] CASVS. Io. Archieps Rauēnas conſecrauit quēdam Gregorium inuitum in epiſcopū, de quo conqueſtus eſt Papæ. quare Papa ſcribit archiepiſcopo, & redarguit eum ſuper hoc. & ſi de cætero talia fecerit, priuabit eum ordinatione Rauennatis, & Aemilien. Eccleſiæ. Nam priuilegium meretur amittere, &c.

Ordinatus coacte an ordinem recipiat & cōtinere debeat.

QVorundam.] CASVS. Maximianus epiſcopus Syracuſanus ordinauit in eccleſia ſanctæ Luciæ Coſmam monachum in ſubdiaconum. Poſtea Io. fecit eum presbyterum, qui ſucceſſor Maximiani fuit, & poſuit eum in poſſeſſione, quæ dicitur Iuliana, vbi ex loci qualitate & triſtitia affligebatur intantum, vt vitam ſibi pœnam exiſtimaret propter quod ſupplicauit Pa-

e ¶Honorem.] Hic patet, φ licèt, quis coactus ordinetur, tñ recipit ordinem. arg. 1. q. 1. quod quidam. & 45. diſt. de Iudæis. Sed ſi abſoluta eſſet coactio, tunc nullum reci-

Neque enim talia potuiſſent fieri ſanitate conſilij. Nolumus exaggerare, quod geſtum eſt, ne cogamur iudicare, quod dignum eſt. Nam priuilegiũ meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate, *& infra* †. ¶ Denunciamus autem, quòd ſi poſt hac quidquam tale præſumpſeris, & aliquem ſeu epiſcopum, ſeu presbyterum, ſeu diaconum, inuitum [a] facere fortè credideris; ordinationes tibi Rauennatis eccleſiæ, vel Aemilienſis noueris auferendas.

11.q.3.cap. priuilegium.
25.q.2.c. denunciamus autem.

† Concor. tex. in l qui ſint ff. de neg. geſt. & in l. Iudæos. C. de pa. ſacri. & temp.

Item Gregorius Antonino ſuqdiacono, lib. 2. epiſt. ſextadecima, indictione X.

¶ De eodem. Cap. VIII.

HOnoratus archidiaconus eccleſiæ Salonitanæ [b] à ſanctæ memoriæ deceſſore meo, miſſa ſupplicatione popoſcerat, ut ab antiſtite ſuo inuitus prouehi ad fortioris gradus ordinẽ contra morẽ nullatenus cogeretur. Hoc enim fieri ſibi nõ prouehendi gratia, ſed cauſa ingratitudinis [c] perhibebat. Pro qua re tunc iam ſanctæ memoriæ deceſſor noſter ſcriptis ſuis Natali fratri, coepiſcopoque noſtro interdixerat, ne prædictum Honoratum archidiaconum inuitum proueheret, neve dolorem conceptæ ingratitudinis diutius in corde retineret. Cumq; & à nobis hæc idem ſummopere fuerint interdicta; non ſolum mandata Dei negligens, ſed & ſcripta noſtra cõtemnens, præfatum archidiaconum quaſi ad fortiorem honorem [d] prouehens conatus eſt arte callida degradare. Vnde actum eſt, ut de eo archidiaconatus loco ſummoto, alium aſciſceret, qui eius obtemperare moribus potuiſſet. Quem Honoratum archidiaconũ arbitramur antiſtiti ſuo aliunde diſplicere non potuiſſe; niſi, quòd, eum uaſa ſacra ſuis dare parentibus prohibeat. Quam cauſam, ſubtili uoluimus, & tũc ſanctæ memoriæ deceſſor meus; & nunc ego indagatione diſcutere; ſed ipſe ſuorum ſibi actuum conſcius [e], perſonam ad iudicium poſtpoſuit, deſtinare. Proinde experientiam tuam præſentis præcepti auctoritate duximus fulciendam, quatenus conueniens in Salona, Natalem fratrem, coepiſcopumq; noſtrũ ſaltẽ tot ſcriptis [f] admonitum ſtudeat adhortari, ut ſupra memoratum archidiaconum in ſuo ſtatim loco ſuſcipiat

Anſ. l.7.c.75.

recipere et ordinem vt extra de baptiſmo, maiores. Sed nunquid ille qui conditionali coactione ordinatus eſt, tenetur continere? Videtur ꝙ ſic, ut 45. diſt. de Iudæis. Itẽ quia coacta voluntas eſt voluntas, ut 15 q.1. merito. maximè ſecundum illos qui dicunt, quòd ordini ſit uotum annexum, vt 27. diſt. diaconus 84. diſt. cũ in præterito. Dicunt quidam 1, ꝙ talis teneat continere, & licet non debeat quis cogi ad recipiendum ordinem, tamen receptũ cogitur ſeruare. Sed hoc non credo, vbi metus talis eſt, qui cadit in conſtantem virum, ex extra quod metus cauſa, c. perlatum. &c. cum dilectus. qa integritas eſt res uoti. & nõ præcepti. 32.q 1. c. integritas. & continẽtia nõ debet eſſe niſi uoluntaria. ut 31. diſ. c. ante triẽnium. & 20. q.3. c. præſens nec dico talẽ in aliquo habere priuilegium clerici. ſi tamen vult vti eo, poteſt; ſed tũc cõtinere tenetur. Secus autem in baptiſmo; qa illud eſt ſacramẽtum ſalutis, & neceſſitatis. ideo illud cogitur retinere. vt in c. de Iudæis.

1 Vt Lau. de hoc ſatis no. Goff. & Rayne. in ſuis ſummis, ut dixi ſup. 45. diſt. de Iudæis. ibi videas & not. ext. de ba. maiores. §. ult.

a ¶ Inuitum. inf. 32. q.4 ca. diſplicet tibi contra, iuf. 1.q.6 ſicut is. & cõtra. & inf. 7. quæſt. 1. c. ſcias. 2. C. de epiſc & cler. l. ſi quemquam cõtra. Sed dico, ꝙ ſemper ab initio debet eſſe inuitus, ut dixi inf. 8. q. 1. in ſcripturis lo.

2 Vbi ꝗ hoc plene habetur.

HOnoratus.] CASVS. Archidiaconus Honoratus cõtradicebat 2 epiſcopo Natali, ne ſacra uaſa conſanguineis daret, propter quod, ut eũ callide degradaret, volebat ipſum inuitum cõpellere ad ſacerdotium, quod anteceſſor Greg. prohibuit ſibi pſcripta ad ſupplicationem dicti archidiaconi. ipſe vero contemnẽs eius prohibitionem, & etiam Gregor. Honoratum inuitum in ſacerdotem ordinauit, & ab archidiaconatu eum eiiciens, alium loco eius ſubſtituit, qui ſuis moribus obtemperaret, propter quod Honoratus conqueſtus eſt poſtea Greg. Gregorius vero cum ſæpe citaſſet Natalem, ut Romam ueniret, & ſꝑ contemneret, cõmiſit Antonino ſubdiacono, vt pergens in Saloniam moneat epiſcopum Natalem, quatenus Honoratum in archidiaconatu reſtituat: quod ſi facere contempſerit auctoritate Apoſtolica primo ei vſum pallii auferat, & ſi adhuc contumax fuerit, communione corporis, & ſanguinis Chriſti priuetur.

b ¶ Salonitanæ.] Infra diſt. miratus.

c ¶ Sed cauſa ingratitudinis.] Qui alium propter odiũ, vel ingratitudinem nominat ad dignitatem, tenetur ei ad omne damnum, quod ei inde accidit. C. ſi propter inimicitias creatio facta ſit. l prima, lib. 16.

d ¶ Honorem.] Nam dicit lex, ꝙ ex quo quis promouetur ad maiorem dignitatẽ: amittit priorẽ. C. de primice. l.1 lib. 12. Et eſt arg. ff. ad municip. l. municeps.

e ¶ Conſcius.] Argu. ꝙ qui uocatus non uenit, hoc ipſo videtur diffidere de cauſa. 11.q. 1. Chriſtianus. 3.q.9. decernimus.

f ¶ Tot ſcriptis.] Arg hic ꝙ nemo puniendus eſt pro prima contumacia. 92. diſtin. cap. vlti. & 84. diſt. c. 1. ſed fieri debet prout canon dicit. 32. qu. 4. ſorte. quod non eſt verum, ut dixi 4. quæſt. 5. quiſquis 3. In hoc conueniunt T. Hug. & Iac. ꝙ puniri dẽt in expenſis citatus ſi in prima cita-

Contumacia primam faciat aliq puniri.

3 In glo. ſed obiicit. ibi uideas propter id qi ſequitur.

ma citatione non veniat, licèt ius ei concedat trinam citationẽ: vt 24 q. 3. de illicita. & C. quomodo & qñ iudex. Auth. qui ſemel. nec dicitur antea contumax quantum ad excommunicationem 1, vel miſſionem in poſſeſſionem: puniri tamen debet in expenſis, ſi in prima citatione

contemnens promoueri, doleat minores ſibi eſſe platos in ordine, & præbenda: & ſic de nolente fiat volẽs.

CONſuluit] CASVS. Victor epiſcopus conſuluit Gelaſium quid eſſet ſibi faciendum, cum diaconi ſui pro utilitate & neceſſitate eccleſiæ, ꝓmoueri in ſacerdotes cõtemnant: q̃ rñdet dicẽs, ꝙ inuiti compllendi non ſunt. ſed dbet acolythos, vel ſubdiaconos (ſi digni ſunt) in pſbyteros ordinare, eis maiora beneficia aſſignando, ut hac ratione cõſtricti & honorem quærant, & quæſtum.

Arg. contra infra 24. 4. ſi quis. ... poten... b. vbi de oc.

Quòd ſi facere hoc contumaciter, vt conſueuit, forte diſtulerit, vſum ei pallij, qui ab hac ſede conceſſus eſt, ex auctoritate ſedis Apoſtolicæ interdices† [a]. Quem ſi etiam amiſſo pallio adhuc [b] in eadem pertinacia perſeuerare perſpexeris; dominici quoque corporis & ſanguinis eundem antiſtitem participatione priuabis [c].

† al. contradicito] orig.

Adhibenda eſt etiam diſciplina qua nolentes promoueri ad ſacros ordines, ad obediendum epiſcopis ſuis promouentur. In minoribus ſi quidem ordinibus conſtituti paulatim per ſingulos gradus ſunt promouendi; vt contemnẽtes ſuis obedire epiſcopis, doleant ſibi eſſe prælatos, quos prius habebant ſubiectos.

† al. epiſcopo Alexandrino.

Vnde Gelaſius ſcribit Victori epiſcopo.

¶ Cum maiores ordinari contempſerint, de minorib. promoueantur ordinibus.

CONſuluit dilectio tua de ſuorum promotione clericorũ, perhibens, quòd diaconi ad presbyterij gradũ (quo eccleſiam tuam memoras indigere [d]) venire detrectant. Quapropter quia inuitos fieri eccleſiaſtica moderatio, grauitaſque non patitur; vt ex nolentibus fiant volẽtes, ordinatio illa poteſt perficere†; ſi† quos habes uel in acolythis, vel ſubdiaconis maturiores ætate, & quorum ſit vita probabilis, hos in presbyteratum ſtudeas promouere, vt qui in ſuis ordinibus proficere noluerint, reddãtur ſuis inferioribus, poſt, minores†; ipſaque commoda [e] presbyteri propenſius [f], quàm diaconi conſequantur: vt hac [g] ſaltem ratione [h] conſtricti & honorem, quem refugerant, appetere nitantur [i], & quæſtum.

Anſ. l. 7. ca. 102. Iuo p. 6. ca. 106. Poly. l. 2. tit. 31.

† al. proficere.
† al. quia ſcilicet ſi quos.

Iuo p. 6. ca. 43.
† al. poſteriores.

d ¶ Indigere.] Hoc verbum tẽperat H. ita ꝙ ſonat in vtilitatem, non in neceſſitatem. Dicitur n. quis indigere eo q̃ bonum & vtile eſt ſibi habere. ſi enim neceſſitas eſſet, cõpelleret per ſubtractionẽ beneficij vel officij. ſup. ea. c. 3. 4. & 5. licet ſit arg. cõtra ſup. ea. epõrũ. ex. de ætã. & qual. quæris ſm quàm potes ſoluere canones iſtos. illa tñ loquitur de his qui hñt plura bñficia, prout ipſa litera dicit, & quid ibi dicit, priuabis, dic parte ſtipendiorũ, nõ oibus. Io. q d- quid dicatur; illi decret. q̃ris ſtabis. B.

e ¶ Commoda.] Nã exhortatione pmiorum, &c. ff. de iuſti. & iur. l. 1. & 24. q 4. c. vlt. Ioan.

Presbyteri plus in decimis habeat quàm diaconi.

citatione non venit 2. ff. ſi quis ius dicenti nõ ob temp. l. vna. & ita in publico conuentu reſponderunt la. T. & H. Et eſt arg. contra H. ſententiam, quam nor. 4. q. 1. in ſumma. Nam ſi poſt contumaciam infamis eſſet, non retineret eccleſiaſticam dignitatem. C. de digni. l. 2 li. 12. extra de exceſſ. prælato. inter.

a ¶ Interdices] Attende archiepiſcopum à ſubdito excommunicari poſſe. & eiuſdem cenſuræ ſimilitudine poſſe deponi illius auctoritate perſonæ, à quo fuit deſtinatus, vt 2. q. 6. ſi epiſcopus Bar.

b ¶ Adhunc.] Arg. ꝙ creſcente cõtumacia debet creſcere & pœna. ff. de inter. & releg. relegatorum. Et iſte ordo eſt ſeruandus, cum aliquis punitur pro contumacia, ut poſt admonitionẽ ſuſpendatur, ſecũdo excommunicetur, tertiò deponatur, quarto curiæ tradatur, vt 23. q. 4. fortè. in ſi 34. diſt. quorundã. Sed ſi pro crimine quis punitur, tunc primò deponitur, poſtea excommunicatur, vt 81. diſt. dictũ, extra de iud. cũ non ab homine 3.

c ¶ Priuabis.] idest, priuatum eſſe oſtendes: nam eo ipſo, quod contumax erat, priuatus erat. uel priuabis quo ad hoc, vt poſſit vitari ab alijs in ſacramentis.

ADHIBENDA EST. CASVS. Supra in c. placuit. & ſup. c. ſiqui. oſtenſum eſt qualiter in tempore neceſſitatis uolens prómoueri ſit puniendus. Nunc uero docet Gratianus, ꝙ ſi eſt vtilis eccleſiæ, & non vult ꝓmoueri qualiter ꝓcedatur, ut epiſcopo ſuo in hoc obediat. Dicit enim, ꝙ minores paulatim ſunt promouendi: ut

Adde ad ... Bar. & ... ald. & Al... r. de Roſa. ... l. ſãcimus ... d iuridic.

Contumax ... o ordine ... nitur.

vbi de ... c, & ext. ... teſt. cog. ... am ſuper.

f ¶ Propenſius.] Sed quomodo hoc ꝓcedat, vbi pbendæ omnes æquales ſunt, poteſt dici quod decurrentur præbendæ eorum. Vel dic conſequantur ſpe, non re.

f ¶ Propenſius.] Eſt hic augumen. de iure cõmuni plus presbyteros, quàm diaconos de oblationib. & decimis debere habere: argumen. 32. diſt. præter hoc, qđ verum eſt: ſed de ſpecialitate quandoque aliter fit. 1. q 2. cap. vlt.

ADDITIO. De hoc etiam not. 1. q. 2. c. vlti. ubi uideas. 16 q. 7. c. 1. Archid.

e ¶ Vt hac.] Hic, ut conſecutiuum eſt. 1. q. 1. quiſquis. ſi enim eſſet cauſatiuum, ſimoniam cõmitteret, qui ꝓpter quæſtũ Deo ſeruiret. Deo enim propter Deum ſeruiendum eſt principaliter, vt 8. q. 1. ſunt in eccleſia. & 1 qõ. 1. n on eſt. & ſi eſſet cauſatiuum, uideretur eos inuitare ad inuidendum alijs. Item argum. beneficium ſicut priuilegium quandoque concedi 4. alicui; odio alterius.

h ¶ Ratione.] Graue enim uidetur, quòd plus detur ſocio q̃ ſibi etiam fratri. C. de bon. quælib. cũ oportet. 1. reſponſo nec de eadem ſocietate debet vnus plus quàm alius conſequi. ff. pro ſoc. verum. §. ſi cum tres. nec eſt alicui conferendum vnde alij ſcrupuloſo corde moueantur, vt 16 q. 7. c. 1.

i ¶ Nitantur.] Argu. quòd ſit quandoque ſecundario quod principaliter fieri non poteſt, ut hic, & ff. de poſtula. l. 1. §. peñ. & vlt.

Deo ꝓpter Deũ eſt ſeruiendum.

4 Dic quod hoc totum, ideo eſt, q a habetur reſpectus ad vtilitatẽ eccleſiæ: alias in odium alterius nõ eſſet priuilegium conferendum alicui. C. de ſta. & ima. l. fin. Argum. ff. ad Treb. ſi cum ab her. ff. de admi. tut. im puberi. §. tempus. Ioan. de Fan.

TEmpus autem.] Hæc diſt. diuiditur in quinque partes: in quarum prima dicitur, ꝙ die Dominica, & hora tertia, & ieiuni debent epiſcopi, & conſecrari quocumq; tempore: & hoc probat per c.ſeq. Secunda ibi: [Tempus aūt.] Tertia ibi, [Cæterorum.] Quarta ibi, [Quod dic.] Quinta ibi, [Ordinationes. Io. de Fan.

CASVS. Oſtenſo qualiter. & à quibus ſit clericorum ordinatio facienda, nunc oſtendit Grat. quo tempore ſit ordinatio facienda. Et primo de ordinatione epōrum, poſtea de ordinatione cęterorū explicat, & dicit hic, ꝙ in conſecratione epī certum tēpus non eligitur: dūmodo in die Dominica, & hora tertia, & ieiunantibus fiat, vt inf. ea. c. 1. Cætero rum vero ordinationes fiunt in certis tēporib. ut inf. ea. c. vl.

a ¶ Tempus autē.] Hic depingit 75. diſt. in qua agit magiſter de cōſecratione epiſcoporum, & de temporib. ordinationū. ſubiungit etiā de ordinatione aliorū clericorū. Debet aūt ordinatio epiſcoporū fieri hora tertia, die Dominica. inf. ea c. 1. & cap. quod dic: cæterorum vero in ſex partibus anni. ſcilicet in quatuor temporibus, & in ſabbato mediæ hebdomadæ quadrageſimæ, & in ſabbato ſancto infra ea. c. vlt. extra de temp. ordi. c. 3. & 63. diſt. literas.

b ¶ Non eligitur.] Id eſt, non electum, uel determinatum in canone.

c ¶ Omni enim tempore.] .i. omni menſe, uel ſeptimana. ſimiliter reſtringitur de conſec. diſt. 4. omni tempore: ibi exponitur, id eſt, omni anno.

ADDITIO. De hoc etiam no. 31. diſt. tenere. Archid.

ORdinationes.] CASVS. Anacletus docet in hoc c. quod ordinationes, id eſt. conſecrationes epiſcoporum debent fieri ab omnibus comprouincialibus epiſcopis die Dominica, & hora tertia, ſacra vnctione interueniente, exemplo prophetarum, & Apoſtolorum, & Moy. Nam Samuel iniunxit Dauid. & Heliſæus Iehu Regem. Apoſtoli Iacobum, & Moyſes Aaron.

d ¶ Ordinationes.] CASVS. Oſtenditur a quibus, qualiter, qua hora, qua die, epiſcopus debeat ordinari.

e ¶ Auctoritate] Generali. extra de elect. cum in cunctis 26. q 1. cunctis.

f ¶ Scrutinium.] Id eſt, examinationem, de qua habes diſt. 23. qui epiſcopus.

g ¶ Manus.] Duo ponent ſuper caput conſecrandi codicem Euangeliorum: tertius fundet benedictionem: alii omnes ponent manus ſuper caput eius ut 23. diſt. epī.

Epiſcoporū conſecratio ſit hora tertia.

h ¶ Tertia.] Multiplex eſt ratio de hora tertia: quia debet tunc Miſſa publicè celebrari, ut de conſec. diſt. 1. nocte. ſine qua Miſſa non poteſt conſecrari: quia nec eccleſia ſine Miſſa conſecratur: de conſecr. diſt. 1. oēs. licèt quidam dicant contra, ꝙ ſcilicet non ſit de ſubſtātia cōſecrationis: quibus ego aſſentior 1, quia non eſt de ſubſtantia vnctio ipſa, de qua magis videtur, ꝙ ſit de ſubſtantia. immo ſi omiſſa eſt, ſuppletur. ext. de ſacra vnct. c. 1. in princ. Alij tamen dicunt omnia iſta eſſe de ſubſtantia: arg 23. diſt. quorundam præter tempus, uel horam, quia quocumque tēpe ordinatur, recipit ordinem. arg. inf. 77. diſt. ſubdiaconus. extra de temp. ord. ſane. nā quāque citius, quāque tardius Miſſa celebratur. Item ideo eſt facienda conſecratio hora tertia: quia Spiritus ſanctus in igneis linguis hora tertia, &c. de conſec. diſ. 1. nocte. quorum loco ſuccedunt epī, 21. diſt. in nouo. & quia hora illa dominus eſt crucifixus, ut ibidem dicitur. & tali hora Apoſtoli conſecrauerunt Paulum, & Barnabam, &c. infra ead. quod dic.

Eccleſia poteſt ſine Miſſa cōſecrari.

1 Et bene ſe

DISTINCTIO LXXV.

TEmpus autem[a] *conſecrationis, ſicut in ordine Romano habetur, ad epiſcopi benedictionem non eligitur*[b]. *Omni enim tempore*[c] *benedicuntur; dummodo ieiuni, & hora tertia benedictionem accipiant.*

Unde Anacletus Papa ſcribit ad epiſcopos Italiæ, epiſt. 2. in princ.

¶ Ordinationes epiſcoporum qua hora fieri debeant. Cap. I.

ORdinationes[d] epiſcoporum auctoritate[e] Apoſtolica ab omnibus, qui in eadem fuerint prouincia, epiſcopis ſunt celebrandæ. Qui ſimul conuenientes ſcrutinium[f] diligenter agant, ieiuniumque cum omnibus celebrent precibus, & manus[g] in ſanctis Euangelijs, quæ prędicaturi ſunt imponentes, Dominica die, hora tertia[h] orantes, ſacraque vnctione, exemplo †[i] prophetarum, & Regum capita eorum, more Apoſtolorū[k], & Moſis[l] vngentes; quia omnis ſanctificatio[m] conſtat in ſpiritu ſancto: cuius uirtus inuiſibilis, ſancto chriſmati[n] eſt permixta; & hoc ritu ſolennem celebrent ordinationem.

ſup. diſt. 64. ordinationes epiſcoporū, Burch. l. 1. c. 15. Iuo par. 5. c. 69. Anſ. l. 6. c. 53. Pann. l. 3. c. 12. Poly. l. 2. tit. 6. De prophetis. 3. Reg. 15. De Moyſe Exo. 29. De regibus. 1. Regum 10,

† al. prophetarum exemplo regum capita perm[…] gentium, […] more, &c.

2 *Tempus autem cōſecrationis, trium menſium ſpatio clauditur: vltra quod, niſi neceſſitate cogente, epiſcoporū*

i ¶ Exemplo.] Quia Samuel inunxit Dauid, & Saulem; Heliſæus Iehu in Regem Iſrael,

K ¶ More Apoſtolorum.] Qui inunxerunt Iacobum. ſupra 66. diſt. porro.

l ¶ Et Moſis.] Qui inunxit Aaron, & filios eius. 21. diſtinct § 1.

m ¶ Sanctificatio.] Id eſt, omnis vnctio ſanctificans & efficax eſt 2. a Spiritu ſancto. Et ſic patet, ꝙ in collatione ſacramenti confertur gratia: & illa gratia inuiſibiliter operatur. 1. q. 1. multi, & ſi ſacramentum aliquod confertur digno, tunc corroborat virtutem priorem, ut de conſec diſtinct. 5. nouiſſimè, & augetur in eo gratia. de conſec. diſt. 4 non ex quo. Sed ſi ſacramentum confertur indigno, ſolum ſacramentum recipit, & illud recipit ad ſui malum: ſed non recipit rem ſacramenti. Hæc materia optime tractatur, extra de ſacra vnctio. cum ueniſſet.

n ¶ Chiſmati.] Et ita chriſma eſt ſacramentum; quod concedo, ſic & aqua. 1. q. 1. detrahe. & c. multi.

TEMPVS. Hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua dicitur, ꝙ eccleſia epiſcopalis vltra tres menſes vacare non debet: & poſtquam electus fuerit uſque ad alios tres menſes conſecratur. interim eccleſia per œconomum gubernatur. & hoc probat per c. ſeq. Ioan. de Fan.

eundē Hu[…] & Lau. c[…] ius fuit glo[…] iſta. de ho[…] plenè not. ext. de elec[…] ꝙ ſicut ub[…] idē dicitur.

Samuel in[…]unxit David.

Gratia confertur ī collatione ſacramenti.

2 Id eſt hē[…] eſſe conſti[…] & efficax […] ſpiritu ſancto ſignificat .n. gratiā, q̄ a ſpiritu ſancto eſt, nec tā[…] effectus. ſi[…]gnificatio vnctionis […]pt eſſe […] quid in […] quo, niſi […] ſpiritu ſancto ueni[…] quia ꝙ gratia ſubit […]ctioni, h[…] eſt a ſpir[…] ſancto, […]

CASVS.

CASVS. Supra dictum eſt quã die: & qua hora debet epiſcopus conſecrari. nunc autem dicit intra quod tempus à tempore electionis & confirmationis debeat conſecrari. Et dicit Gratianus quod intra tres menſes, niſi per neceſſitatem differretur.

b ¶Neceſſitas.] Propter quã & qñque poſſet differri per totam vitam electi, maximè confirmati, vt ſi vitiatur in corpore argu. extra de elect. cum in cunctis. licèt ſit arg. contra extra de æta. & quali. c. 1. vel ſi non reperitur idoneus in eccleſia, niſi in minoribus ordinibus, vt 7. q. 1 conſtitutũ. ſup d. 6. Oſius 28. d. de Syracuſanæ.

Quo- *conſecrationes poſt electionem differri non licet.*

Vnde in Chalcedonenſi concilio, c. 25. legitur.

Vltra tres menſes non differratur epiſcoporum ordinatio. Cap. II.

Poly. l. 2. tit. 18. Burc. l. 1. cap. 24. Anſ. l. 6. cap. 40. Iuo p. 5. c. 135.

QVoniam quidam metropolitanorũ, ſicut ad nos perlatũ eſt negligunt creditos ſibi greges, & differunt ordinationes facere epiſcoporũ; placuit ſanctę ſynodo intra tres [a] menſes fieri ordinationes epiſcoporũ, niſi fortè inexcuſabilis neceſſitas [b] coegerit tempus ordinationis † amplius protelari. Si autem quis *a* epiſcoporum [c] hæc non obſeruauerit, ipſum debere eccleſiaſticæ cõdemnationi ſubiacere; redditus verò eiuſdem viduatæ eccleſiæ integros reſeruari apud œconomum [d] eiuſdem eccleſiæ placuit.

† τῆς ἀναβολῆς.

a ¶Si autem quis.] *Sic etiam in priſca verſione. Gracè eſt: εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιήσοι, ὑποκεῖσθαι αὐτὸν (al. αὐτῷ) ἐκκλησιαστικῷ ἐπιτιμίῳ. quæ alter interpres vertit.* Quod ſi hoc minime fecerit, correptioni eccleſiaſticæ ſubiacebit. *De metropolitano enim loquitur.*

c ¶Epiſcoporũ.] Vel metropolitanorum. vel electorum, q epiſcopi ſunt deſtinatione. cõtra vtroſque n. pęna eſt ſtatuta 100. diſt. quoniam.

d ¶Apud ęconomũ.] de hac materia dixi inf. 12. q. 2. illud.

3 *Cæterorum verò ordinationes non niſi in temporibus certis, & diebus, maximè ſacerdotum; & leuitarum fieri debent; veſpera videlicet ſabbati, vel mane diei Dominicæ continuato ieiunio.*

CAETERORVM. Hæc eſt tertia pars huius diſt. in qua dicitur, q ordinationes clericorum non debent fieri niſi congruo tempore. Ioan. de Fan.

CASVS. Supra dictũ eſt, quo tempore ordinentur epiſcopi. Nunc vero docet Gratianus quo tempore cæteri debeant ordinari. Et dicit, quòd certis temporibus, ſcilicet ſex, i. in quatuor temporib. anni, & in ſabbato ſancto, & in ſabbato qđ eſt ante Dominicã de paſſione Dñi, vt inf. eo. ca. vl. Minores etiam ordines poſſunt conferri in die Dominica ab epiſcopis, vt extra de temp. ordi.

Vnde Zepherinus Papa ſcribit ad epiſcopos Aegypti, epiſt. 2.

¶Ordinationes presbyterorum, vel leuitarum qua hora fieri debeant. Cap. III.

Poly. l. 2. tit. 28. Anſ. l. 7. cap 43. Burc. l. 2. cap. 3. Iuo p. 6. c. 23. & 57.

ORdinationes [e] presbyterorum, leuitarumque, tempore [f] congruo, multis coram adſtantibus, ſolemniter agite; & probabiles, ac doctos viros ad hoc opus prouehite, vt de eorum ſocietate, & adiumẽto plurimum gaudeatis.

¶Caſus ſeq. cap. planus eſt.

e ORdinationes ¶Leuitarum.] Hoc idem in ſubdiacono: niſi in Papa tãtum. extra de temp. ordi c. 1. ſed ſm hæc decreta nõdum ſubdiaconatus erat ſacer ordo. arg inf. e. c. pœn. 60. diſt. c ſi.

f ¶Tempore.] Et in maiori eccleſia, vt arg ſu. d. 67. reliq. & arg. 24. diſt c. vlt. minores autẽ ordines, vbi, & qñ libuerit põt epiſcopus cõferre 1, vt extra eo. c 3. & omnes ſimul ſi conſuetudo habeat hoc in prouincia extra de eo qui fur. or. recep. cum ſ. lator.

Item Leo epiſcopus Dioſcoro Alexandrino epiſcopo, epiſt. 79. c. 1.

¶Presbyteri, & leuitæ qua hora ordinandi ſunt. Cap. IIII.

Polyc. ibidem. Anſ l. 7 cap. 44. Iuo p. 6. c. 71.

QVòd à patrib. noſtris propenſiore cura nouimus eſſe ſeruatum, a vobis quoque volumus cuſtodiri; vt nõ paſſim diebus oĩb. ſacerdotalis, vel leuitica ordinatio

QVoniam.] CASVS. Duo dicuntur in hoc c. Primum eſt q nullus archiepiſcopus differat ordinationes epiſcoporum vltra tres mẽſes, niſi neceſſitas compulerit amplius protelari. Secundum eſt, q redditus viduatæ eccleſiæ debent eſſe in poteſtate ęconomi, donec epiſcopus eligatur, & confirmetur.

Electio dẽt fieri intra trimeſtre. a ¶Tres.] vſque ad tres menſes fit electio. 50 diſt. poſtquam & vſque ad alios tres menſes conſecratio, vt hic dicitur, & 100. diſt. quoniam.

QVòd à patrib.] CASVS. Quæſiuit Dioſcorus Alexandrinus patriarcha à Leone, vtrum indifferenter omnib. diebus ſacri ordines poſſint, vel debeãt conferri. Et reſpondet q nõ: ſed tantum poſt diem ſabbati, & poſt exordia noctis, quæ luceſcit in prima ſabbati, vel in Dominica in mane continuato ieiunio ſabbati vſque ad diem Dominicam, in quibus, id eſt inter

1 Ad idẽ infra quando plena eſt.

celebraretur; ſed poſt diem ſabbati [a] eius noctis, quæ luceſcit in prima [b] ſabbati, exordia † conſecrandi eligantur, [c] in quibus his, qui conſecrandi ſunt, ieiunis, & à ieiunantibus ſacra benedictio conferatur. Quod eiuſdem [d] obſeruantiæ erit, ſi mane, ipſo Dominico die continuato [e] ieiunio [f] ſabbati celebretur: à quo tempore præcedentis noctis initia non recedunt, quod † ad diem reſurrectionis (ſicut etiam in Paſcha Domini declaratur [g]) pertinere nō dubium eſt.

† *Exordia deligantur, hoc eſt ſub lege diuini officij ſubſtituantur.*) orig.
† *quam*) orig.

Item eodem capite.

¶Quare die Dominico ſacerdotum ordinationes celebrentur. Cap. V.

QVòd a die [h] Dominico † ordinationes ſacerdotum [i] celebrentur, non tantum ex conſuetudine, ſed etiam ex Apoſtolica nouimus venire doctrina; ſcriptura manifeſtante, quòd cum Apoſtoli Paulum & Barnabam ex præcepto ſpiritus ſancti ad Euangelium gentibus mitterent prædicandum, ieiunantes, & orantes impoſuerunt eis manus; vt intelligamus, quanta & dantium, & accipientium deuotione curandum ſit, ne tantę benedictionis ſacramentum negligenter videatur impletum. Et ideo pie, & laudabiliter Apoſtolicis morem geſſeris inſtitutis; ſi hanc ordinandorum ſacerdotum formam per eccleſias, quibus Dominus præeſſe te voluit, etiam ipſe

Iuo p. 6. c. 70.
Pann. l. 3. c. 13.
Act. 13.

quæ tempora ieiunis, & à ieiunantib. debet fieri conſecratio. ſic vt videtur Beneuen. & etiam mihi caſus ponendus: licèt non ſeruetur de conſuetudine.

a Sabbati.] Quidam intelligunt hoc capit. de ſabbato paſchali, vt ſi quis tunc velit conferre ordines, debeat eos conferre in occaſum ſolis: quia Miſſa tunc non eſt cantanda niſi illa finita: 1. vt inf. de conſecra. diſt. 3. ſabbato; quod patet ex eo quod dr̃ tunc: Deus, q hanc ſacratiſſimam noctem. H. dicit ꝙ oẽs ordines ſunt conferendi die Dñico. Et dicit ꝙ veſpera præcedentis noctis trahitur ad diem ſequẽtem 2. vt ſiue de veſpere in ſabbato, ſiue de mane in Dñico conferantur, ſemper in die Dominico videantur conferri. ſed certè ſecundũ hoc nõ eſſet neceſſaria continuatio ieiunij. Præterea omnia iura dicunt, quod tã tum in ſabbato cõſerẽdi ſunt ordines, vt extra. eo. c. 3. Alij dicũt, quod omnes ordines ſabbato conferuntur, & dicunt, ꝙ mane Dñicę diei potius trahitur ad veſperam præcedẽtem quam veſpera ad mane. Et ita ſiue conferãtur veſpere in ſabbato, ſiue in mane ſequentis ſemper fictione canonica conferentur ſabbato: & ſecundùm hoc de iure debet continuari ieiunium. Innoc. autem non determinat, an mane trahatur ad veſperam præcedentem, an veſpera ad mane. de temp. ordi. literas. conſuetudo tamen habet, ꝙ tantum circa horam nonam ſabbati fiunt ordinationes. ſecundum H. exponitur poſt diem ſabbati 1. poſt finitum diem ſabbati. Alii exponunt poſt diẽ ſabbati, ideſt, poſt incœptum diẽ ſabbati. Io. certe H. opinio vera videtur: & malè reprehendũtur de cõtinuatione ieiunij: quia iam incepta eſt dies Dominica: & ideo eſt neceſſarium ieiunium, licèt non ſeruetur de conſuetudine. niſi velis dicere, ꝙ hæc cap. ſint abrogata ꝑ decre. extra eo. tit. c. 3. B. in conſecratione autem epiſcopi non eſt neceſſaria continuatio ieiunij: cum tantùm die Dominico conſecretur: & in mane quilibet intelligatur ieiunus, ut extra eod. literas. ſed licèt quis poſſit ordinare aliquem in ſacerdotem in ſabbato, & in mane in epiſcopum 3. tamen alium ordinem non poſſet eidem conferre in mane cui vnum contulerat in ſabbato. extra eo. literas. Sed nunquid Dominico die in mane poteſt quis ordinari in ſacerdotem, & eadem die hora tertia in epiſcopum? H. dicit, ꝙ ſic, quia nunquam inuenitur prohibitum.

3 Ad hoc de conſecr. d. 1. §. i ieiunijs. ibi videas.

2 Adde qualiter accipiatur dies pro itellectu huius gl. Bart. in l. 2 ff. de verb. ſign & in l. more Romano. ff. de feri. & l. aut facta. §. tempus. ff. ad Sylla.

Epiſcoporũ conſecratio ſit tantũ die Dominico.

2 Hoc etiam de plano cõcedunt Vin. & Inn. vt no. extra de tẽp. ord. literas. Sacramenta cõferri poſſunt poſt cõmeſtionem.

b ¶In prima] ideſt, mane die Dominico.

c ¶Eligantur.] ideſt, electi conſecrentur. Hypallage. 1 R. quæſt. c. diffinimus.

d ¶Quod eiuſdem.] ideſt, conferantur ordines.

e ¶Cõtinuato.] Ab ordinatoribus vel ordinandis. Lau.

f ¶Ieiunio.] Quid ſi pranſus conferat ordinem: nunquid confertur ordo? H. dicit ꝙ ſic, & idẽ dicit in aliis ſacramentis præterquam in Euchariſtia, & fortè idem poſſet dici de Euchariſtia. arg. de conſec. diſt. 2. liquido. quod concedo, quia pranſus bene poteſt conficere, licet non debeat, arg illius, c. liquido.

g ¶Declaratur.] Legitur enim in quadam homilia Bedæ, quæ legitur nocte illa ſuper Euangelio illo: Veſpere autem ſabbati, vbi dicit Beda, ꝙ in die iſta noctes incipiũt præcedere dies, ideo 4. fortè, vt tres dies & noctes haberi poſſint, in quibus Dominus fuit in vẽtre terræ, quod, nec ſic habetur niſi ſynecdochice. 5. vel declaratur, quia Miſſa non decantatur in ſabbato, ſed in principio ſequentis noctis & dicitur: Deus qui hanc ſacratiſſimam noctem, &c. & ita eſt de die Dominica nox illa. Lau.

QVòd die.] Hæc eſt quarta pars huius diſtinctionis, in qua probat, ꝙ epi ſemper debẽt conſecrari die Dominico more Apoſtolorum, qui de mandato Domini impoſuerunt manus Paulo & Barnabæ, & quia eodẽ die Dominus reſurrexit Io de Fan.

CASVS. Leo Papa in hoc oſtẽdit, ꝙ ordinationes ſacerdotum dẽnt tãtùm in die Dominica fieri, quæ dies Dominica initium habet à veſpera ſabbati: quod probat per conſuetudinẽ, & etiam per doctrinam Apoſtolorũ qui die Dominica Paulum, & Barnabam conſecrauerunt. Nam in hac die mundus ſumpſit exordium, & vita principium, & mors interitum habuit.

h ¶Quod die.] H. ponit fundamentum ſuæ opinionis in c. iſto ꝙ ſcilicet in die Dñico poſſunt ordines cõferri. quod patet ꝑ hoc qđ dicit ordinationes ſacerdotum, & per id quod dicit initium, & c. nos qui contrariũ dicimus, exponimus, ordinationes ſacerdotũ, ideſt epiſcoporũ cõſecrationes ſex ꝓ quo intellectu bene facit ꝙ infra ſubiicit, ex Apoſtolica, &c. Nam Paulus & Barnabas epiſcopi fuerũt, vnde per eorũ exemplum nihil probatũ niſi de epiſcopis: & quod dicit, cui initium. &c. dic nihil facere ad rem, ſed dicit incidenter, immo adſcribitur ei fictione canonis, non veritate.

i ¶Sacerdotum.] Ideſt epiſcoporũ, ſic non erit pru H.

a ¶ Vt quidquid.] 16.q.1.c.vlt.de conſecr.diſt.4.queris. ADDITIO. Ex hoc colligitur, quòd generalis ſermo non accipitur generaliter, ut ibi not. Archid.

ORdinationes.] CASVS. Duo dicuntur in hoc cap. Primum eſt, quod ordinationes ſacerdotũ, diaconorum, & ſubdiaconorum non ſunt faciendæ, niſi in ſex tpibus anni.ſ.in quatuor tpibus, & in ſabbato ante dominicam de Paſſione Dñi, & in ſabbato ſancto. Secundum eſt, ꝙ nullus eps debet præferre poſteriorē priori.

f ¶ Medianæ.] In qua cantatur, Sitientes, quæ præcedit Dominicam de Paſſione.
ADDITIO. Et extra de temp.ord cap.3.

g ¶ Seu presbyterum.] De hoc dixi ſup.74.diſt.epiſcoporum.8.q.1 licet ergo.

ſeruaueris, vt his, qui conſecrandi ſunt, nunquam benedictio †, niſi in die Dominicæ reſurrectionis tribuatur: cui a veſpera ſabbati initiũ conſtat adſcribi [a], & quę tantis diuinarum diſpenſationum † myſterijs eſt conſecrata, ut quidquid [a] eſt à Domino inſignius conſtitutum, in huius diei dignitate ſit geſtum. In hac mundus ſumpſit exordiũ: in hac per reſurrectionem Chriſti, & mors interitum, & vita accepit initium. In hac, &c.

† *al. benedictiones tribuãtur.*] orig.
† *diſpoſitionum.*

Concor. ... in l.mo ... Romano, ... de feriis. ... ar. in l.aue ... cta.§. tpe. ... ad Sylla.

a ¶ Quòd dic.] *Sumptum eſt caput hoc ex eodem loco, vnde & antecedens, mutato tamen verborum ordine, & nonnullis initio adiectis. In ipſa enim epiſtola poſt vltima verba præcedentis capitis, ſequitur continenter.* Nam præter auctoritatem conſuetudinis, quam ex Apoſtolica nouimus venire doctrina, etiam ſacra ſcriptura manifeſtat, quòd cum Apoſtoli, &c.

[*Item ordine Romano, c. de gradibus eccleſiæ.*]

¶ De eodem. PALEA. Cap. VI.

Anſ.l.7.c.61.
† *al. non.*
Et Gregorius 2. epiſt. 3.

QVando & vbi libitum fuerit, vſq; ad ſubdiaconatus officium ordinantur clerici: diaconi vero, atq; preſbyteri nunquam † niſi in publica ordinatiõne.

Item Gelaſius ad epiſcopos per Lucaniam, epiſt. 1. c. 13.

¶ De temporibus ordinationis. Cap. VII.

Poly 2 tit.28.
Anſel.l.7.c.45.
Iuo p.6.c.74.
Pann.l.3.cap.25.
† *mediana quadrageſima die ſabbati ieiunio*] orig.

ORdinationes presbyterorum, & diaconorum, niſi certis temporibus, & diebus exerceri non debent; id eſt quarti [b] menſis ieiunio, ſeptimi [c], & decimi [d], ſed & etiam quadrageſimalis [e] initij, ac medianæ † [f] hebdomadæ, & ſabbati ieiunio circa ueſperam nouerint celebrandas, nec cuiuslibet vtilitatis cauſa, ſeu presbyterum [g], ſeu diaconum his præferre [h], qui ante ipſos fuerint ordinati.

h ¶ Præferre.] Ecce hic, habes ꝙ prius ordinati præferuntur [1] alijs, ut i habẽdis honoribus, &, in alijs, uti 7 diſt. §. hinc. & extr. de ma. & obed. c.1.& 74.diſt. epiſcoporum etiam. licèt poſteriores ſint meliores. non obſtat 23. q 4. ſicut 7. q.1. licet ut ibi notatur, licèt ſit argu. contra. ſup. diſt. 16. ſexta 2. ver. Io. Hodie ſufficit ſi electus a maiori parte capituli ſit bonus, ut extra dē elec. cum nobis. B.

1 Et ita attenditur hic tpis prioritas. ſic 17.d. § vlt ext de ma.& obed. c. 1. & alibi excellentia ordinantis, ff. de albo. ſcri.l. ult extra de maio. & obed. per tuas. Archi. 2.Al.Sancta.

DISTINCTIO LXXVI.

QVibus temporibus [i] ieiunia celebranda ſint, Calixtus Papa determinat ſcribens Benedicto epiſcopo, epiſtola prima.

QVibus temporib.] Hęc diſt. diuidit i tres partes, in quarũ prima dicitur qñ debēt fieri ieiunia quatuor tẽporum, & hoc ꝓbat per ſex auctoritates. ſm ea.in fin. non tenet, neq; prima pars tertij cap. tenet, ſed ſecunda pars tenet ſecundum Io. de Fan. Scđa ibi, [Primum.] Tertia ibi, [Non autem.] Io. de Fant.

CASVS. Supra facta eſt mẽtio de quatuor tpibus: & ideo Gratianus ſupponit diſt. 76 in qua primo oſtẽdit quando quatuor tpa ſunt celebranda, & vnde originem habuerunt. Addit etiã quòd inter Paſcha, & Pentecoſtem nõ ſunt ieiunia indicenda: nec genua flectenda.

i ¶ Quibus tpibus.] In hac diſtin. 76. agit magiſter de temporibus ieiuniorum. Oſtendit etiam diuerſas origines eorum. Poſtea ponit differentiã inter nos, & Hebræos in computatione menſium [3]. Oſtendit etiam, quòd non ſit ieiunandum a Paſcha Domini vſq; ad Pentecoſtem, nec eſſe flectenda genua. [4]

3 Vt inf. ea. ieiunium.
4 Vt inf. ea. ſcire. & cap. ſeq.

¶ Quibus temporibus ieiunia celebrentur. Cap. I.

Poly l.3.tit.15.
Iuo p.4.c.27.
Pann.l.2.c. 175.

IEiunium, quod ter in anno apud nos celebrare didiciſti, conuenientius nunc per quatuor tempora fieri decernimus; vt ſicut annus per quatuor voluitur [k] tẽpora,

b ¶ Quarti.] Id eſt, ieiunij. hoc ſemper in omni ſeptimana Pentecoſtes occurrit, & loquitur ſecundum antiquam computationem Latinorum, qui incipiebant annum a Martio.

Annus a Martio quãdoque incępit.

c ¶ Septimi.] Id eſt, Septembris.

d ¶ Decimi.] Id eſt, Decembris.

e ¶ Quadrageſimalis.] Id eſt, in prima ſeptimana quadrageſimæ.

IEiunium.] CASVS. Quæſiuit Benedictus epiſcopus a Calixto quoties quatuor tempora eſſent in anno celebranda, qui reſpondit dicens, quod hactenus ter celebrata fuerunt: ſed melius eſt, ut quater in anno celebretur ſolemne ieiunium, ad inſtar quatuor temporum anni, per quæ uoluitur annus.

k ¶ Voluitur.] Lex tamen in æſtatem, & hyemem annum diſtinguit. ff. de aqua quotidiana, & æſtiua, l. 1. §. hoc interdictum.

Annus in æſtatẽ & hyemem diuidĩtur.

ſic & nos quaternum ſolenne agemus ieiūnium per anni quatuor tempora.

Item ex concilio Moguntino primo, cap.34.[ſed ibi fuſius; hic ſummatim.]

De eodem. Cap. II.

CONſtituimus [a], vt quatuor tempora anni ab omnibus communi † ieiunio obſeruentur, ideſt in menſe Martio, hebdomada prima; in Iunio; ſecunda; in Septembri, tertia; in Decembri, quarta.

¶ *Auctor Micrologi, cap.24.& 25.de hoc ipſo Moguntini concilij canone diſputans, aperte ait hoc ex ignoratione traditionis eccleſiaſticæ fuiſſe profectū. Vnde Leo Papa ait,* Huius obſeruatione, &c *quòd refertur infra ead. diſt.c.6. Et ne quis occaſione horum conciliorum Germanicorum deciperetur; Gregorius ſeptimus (quod in eodem Micrologo narratur) veterem Romanæ eccleſiæ cōſuetudinē renouauit. De qua re in cōcilio Claremōtenſi Vrbani ſecundi: canone primo ſic ſtatuitur.* primum ieiuniū quatuor temporum ſemper fiet prima hebdomada Quadrageſimæ; Secundum in hebdomada Pentecoſtes abſque genuū flexione, cum alleluia, & Gloria in excelſis Deo, & veſtibus ſolennib. fiet; tertium plena hebdomada ante Natale Domini uigilia eiuſdem excepta. *Et idem repetitur in altero cōcilio Placentiæ poſtea habito, quod eſt in bibliotheca Vaticana, & citatur infra ead c ſtatuimus.*

Item ex concilio Salegunſtæ habito, c.2.

¶ De eodem. Cap. III.

DE ieiunio autem incerto quatuor tēporū hanc certitudinem ſtatuimus, vt ſi Kalēdæ Martię [b] in quarta feria, ſiue antea euenerint, eadē hebdomada ieiuniū celebretur. Si aūt Kal. Martiæ in 5. feriam, aut 6. aut ſabbatū diſtenduntur: in ſequentē hebdomadā ieiuniū differatur. Simili quoq. modo, ſi Kal. Iunij [c] in 4. feria, aut antea euenerint; in ſubſequēti hebdomada ieiuniū celebretur: & ſi in 5. aut 6. feria, aut ſabbato cōtigerint; ieiuniū in tertiā hebdomadam reſeruetur. ¶ Et hoc ſciendum eſt, [d] ꝙ ſi quā ieiunium menſis Iunij in vigilia Pentecoſtes ſecundum prædictam regulam euenerit; non ibi celebrandū erit, ſed in ipſa hebdomada ſolenni Pentecoſtes: [quia vigilia *a* ſimul & ieiunium celebrari [e] non debent. & tunc propter ſolennitatē ſpiritus ſancti, diaconi dalmaticis induātur, & alleluia cantetur; & flectamus genua, non dicatur.
¶ Eodem modo de Septembris ieiunio cōſtitutum eſt, vt ſi Kalendę Septembris in quarta feria euenerint, aut antea; ieiunium [f] in tertia hebdomada celebretur; & ſi in quinta, aut ſexta, aut ſabbato cōtigerint, in quarta hebdomada ieiuniandum erit. ¶ In Decembri [g] vero illud obſeruandum erit, ut proximo ſabbato ante vigiliā natalis Domini celebretur ieiuniū, quia ſi vigilia in ſabbato euenerit, ſimul vigiliam & ieiunium celebrare non conuenit.

a ¶ Quia uigilia. [*Hacuſque ad uerbum*, debent, *non ſunt in ipſo concilio impreſſo ex Burchardo: eadem vero ſententia repetitur in fine capitis.*

Capitul. 5. c. 86. Burch. l. 13. c. 2. Iuo par 4. c. 35. Pann. l. 2. c. 180.

† al. [illegible]

Burc. in fine. Iuo p. 4. c. 35. Pān. l. 2. c. 180.

Dominica & ieiunium ſimul cōcurrere nō poſſunt.

Ieiunia quatuor temporum.

1 Nominatiui caſus, & fœminini generis.

a COnſtituim⁹.] Hoc c. eſt abrogatum.

DE ieiunio.] CASVS Hoc c. habet duas partes. Prima eſt abrogata, q̄a non habet locū, q̄d in ea dicitur. Sc̄da eſt authēnica, ubi dicitur, ꝙ ieiuniū [1] æſtiuum celebrandū eſt in prima hebdomada poſt Pentecoſtē: in quo t̄pe diaconi dalmaticis induant̄ & alleluia cantetur, ſed genua nō flectamus. Ieiuniū vero autūnale celebratur in Septembri in 3. die Mercurij Septēbris, cōputādo à prima die Mercurij eiuſdē menſis. Hiemale autem ieiunium celebrandum eſt in mēſe Decēbri ante vigil. natiuitatis Dn̄i. Secūda pars incipit ibi, & hoc ſciēdum.

b ¶ Martiæ.] Non ſemper, imò prima ſeptimana quadrageſimæ.

c ¶ Iunij.] Nec hoc ſemper, immo in ſeptimana Pētecoſtes.

d ¶ Et hoc ſciendū eſt.] Quod abhinc dicitur, manet immutatū, ſuperiora p ſequētem canonē mutantur. ſ ſtatuimus, & ita vtile nō vitiatur per inutile. contra. 9 diſt. ſi ad ſacras. Lau.

e ¶ Celebrari.] Cedit ergo in ieiunio min⁹ dignū digniori. arg. ff. de mino. verū §. vlt ext. d̄ cōſe. eccl. vel alta. c. q̄ū in dubijs. Et eſt arg. ꝙ ſi feſtū alicuius Apoſtoli die lunæ euenerit, ſabbato, vigilia ieiunāda eſt. quia ieiunium, & Dn̄ica ſimul concurrere nō poſſunt ext. de obſer ieiu, c. 1. arg. cōtra extra de verbor. ſig. quæſiuit. Lau.

f ¶ Ieiuniū.] Inf. de cōſe. diſt. quoniam.

g ¶ In Decembri.] Prima quadragenæ ſeruat ieiunia Veris Pneumatis hebdomadā ſeruare ſc̄da iubetis. Tertia Septēbris cultū fert mercuris 1 iſtum Sabba ta ieiu-

ta ieiunent vigilem præeuntia Chriſtum.] Lau.

STatuimus.] CASVS. In hoc rectè continetur in quibus temporibus ieiunia quatuor temporum ſunt celebranda: & corrigit & emendat illud c. conſtituimus, & primam partem illius capituli, de ieiunio.

a ſin

HVius.] CASVS. Dicitur in hoc cap ꝙ ex doctrina ſancti ſpiritus conſtitutum eſt, vt quaternum ieiunium celebretur in quatuor tpibus anni, ſ. in vere, & æſtate, & autumno, & in hieme; ad inſtar quatuor elementorum, & quatuor Cardinum mundi, & quatuor Euangeliorū. Et primū eſt ieiunium in Quadrageſima. Secūdū ſ. æſtiuum poſt Pentecoſtē. Autūnale eſt in Septembri. Hiemale ī Decēbri. PRIMVM. Hæc eſt ſecunda pars huius diſt. in qua dr̄ unde habuerunt ortum ieiunia Iudæorum, q aliter cōputāt quàm nos. Io. de Fan.

Contra Vrbanus in concilio Placentino, c. 15.

¶De eodem. Cap. IIII.

Poly. li. 3. tit. 25.

STatuimus etiam, vt ieiunia quatuor temporum hoc ordine celebrentur: primum in initio Quadrageſimæ: ſecundum in hebdomada Pentecoſtes: tertium verò in Septembri [a]: quartum in Decembri more ſolito fiat.

Item Leo Papa, ſermone primo de ieiunio Pentecoſtes.

De eodem. Cap. V.

Poly. ibidem.

IGitur poſt ſanctæ lætitiæ dies, quos in honorem Domini à mortuis reſurgentis, ac deinde in cœlos aſcendentis exegimus, poſtque acceptum ſancti ſpiritus donū, ſalubriter, & neceſſariè conſuetudo eſt ordinata ieiunij, vt ſi quid fortè inter ipſa feſtiuitatis gaudia negligens libertas, & licentia inordinata præſumpſit, hoc religioſę abſtinentiæ cenſura caſtiget.

Item ſermone octauo de ieiunio decimi menſis.

¶De eodem. Cap. VI.

HVius obſeruantię vtilitas, dilectiſſimi, in eccleſiaſticis præcipuè eſt conſtituta ieiunijs; quæ ex doctrina Sancti ſpiritus ita per totius anni circulum diſtributa ſunt, ut lex abſtinentiæ omnibus ſit adſcripta tēporibus. Si quidem ieiunium uernum in Quadrageſima, æſtiuum in Pentecoſte, autumnale in menſe primo, hyemale autē in hoc, qui eſt decimus, celebramus; intelligentes diuinis nihil vacuum eſſe præceptis, & verbo Dei ad eruditionē noſtram omnia elementa ſeruire, dum per ipſius mundi cardines, quaſi per quatuor Euangelia inceſſabili tuba diſcimus, quod & prædicemus, & agamus.

a *Primum* [b] *verò menſem, quartum, ſeptimum, & decimum, nō Hebræorum ratione, ſed noſtra debemus accipere. Primus enim menſis apud illos eſt Aprilis, quartus Iulius, ſeptimus October, decimus Ianuarius. In quibus, & præterea in quinto menſe, qui eſt Auguſtus, quæ fuerit eis cauſa ieiunij, Hieronymus in commentarijs ad c. octauum Zachariæ exponit dicens.*

¶Quare in ſupraſcriptis menſibus ieiunia lex imperauit. Cap. VII.

Poly. ibidem.

IEiunium [c] quarti, & ieiunium quinti, & ieiuniū ſeptimi, & ieiuniū decimi (ἀπὸ κοινοῦ enim ſubauditur menſis) domui Iudę, & Hieruſalem in dies feſtos vertetur, &

CASVS. Iſte §. reſpicit illud c. ordinationes, ſup. 75. diſtin. in quo facta eſt mentio de primo menſe, quarto, ſeptimo, & decimo. Et dicit Gratianus, ꝙ debemus ibi intelligere primum menſem, & cęterus ſm̄ computationem noſtram, & non ſm̄ cōputationem Hebræorum. apud quos Aprilis eſt primus menſis. quartus Iulius: ſeptimus October: & Ianuarius decimus. Sed Romani olim primum menſem dicebant Martium; nūc vero Ianuariū. Præterea quare Hebræi ieiunabant in Auguſto, qui eſt eis quintus menſis, rationem aſſignat Zacharias in ſeq. cap.

b ¶Primū.] Accipe in ſuperiori diſ. c. 6.

IEiuniū.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima ponit Hiero. verba Zachariæ, ubi dicitur, ꝙ Hebræi ieiunant in quarto, quinto, ſeptimo, & decimo mēſe, & oſtēdit, ꝙ Latini expoſitores hunc locū varijs modis expoſuerunt, & diſſonantibus. In ſcd̄a pte ponit multiplices cauſas quare ieiunāt Iudæi in p̄dictis menſibus. In tertia parte primò exponit uerba Zachariæ ſm̄ literam: poſtea ſm̄ anagogicum intellectum. Secunda pars incipit ibi [Cogimur.] Tertia ibi. [Hoc igitur eſt omne.] Et verba ſunt ꝓphetæ vſq; illud. [In hoc loco.] & quod dr̄ ibi, [Quarti, &c] ſubauditur menſis. [in hoc loco,] verba ſunt Hier. inſerta illi auctoritati.

a ¶In Septembri.] ſm̄ diſtinctionem, c. ſuperioris. in fi.

IGitur.] CASVS. Docet Leo, ꝙ poſt quinquaginta dies lætitiæ, computandos à die reſurrectionis, quos in honorem Domini celebrauimus, inducitur ieiuniū, vt ſi quid per abundantiam lætitiæ deliquimus, abſtinentia ieiunij caſtigetur.

c ¶Ieiunium quarti.] Subauditur menſis, & arg ſumi

poteſt

Præcepta etiam moralia unt per eccleſiã mutabilia.

poteſt ex hoc c. quòd etiam ea, quæ moralia ſunt, immutantur per eccleſiam hodie. Nam alijs temporibus celebrabantur olim hæc ieiunia, alijs nunc.

a ¶ In hoc loco.] Verba Hiero.

b ¶ Dixerunt.] Oſtendendo cauſas conſtitutionis mulis uel talis ieiunii.

l ¶ Hieroſolymis.] Legitur ꝛ in pſalterio. Vt quid Deus repuliſti, ꝙ Hieruſalem capta eſt eo tempore, quo interfecerunt Ieſum Chriſtum, ſ. in Paſcha poſſumus dicere, quòd tunc fuerit capta: ſed illæſa conſeruata in ſe vſque ad Auguſtum, quando fuit accenſa ab Iſmael, qui Iudæus erat, & a quibuſdam aliis.

gaudium: veritatem tãtum Deus quęrit, & pacem. In hoc loco [a], noſtrorũ multi multa dixerunt [b], & inter ſe diſſonantia. *& paucis interiectis.* ¶ Cogimur igitur ad Habręos recurrere; & ſciæ veritatem de fonte [c] magis, quàm de riuulis [d] quærere [e] †. *& paulo poſt.* ¶ Ieiunium quarti [f] mẽſis, qui apud latinos uocatur Iulius, die ſeptima, & decima eiuſdẽ menſis illud arbitrantur, qñ deſcendens Moyſes de monte Sinà tabulas legis abiecit [g] atque cõfregit, & iuxta Hieremiã muri primũ rupti ſunt ciuitatis [h]. In 5. menſe, qui apud latinos appellatur Auguſtus, cum propter exploratores terræ sãctæ ſeditio orta eſſet in populo, iuſſi ſunt montẽ non aſcẽdere, ſed per quadraginta annos longis à † terra ſancta circumire diſpendijs, ut exceptis duobus, Chaleb, & Ioſue, oẽs [i] in ſolitudine caderẽt. In hoc menſe, & à Nabuchodonoſor, & multa [k] poſt ſæcula a Tito, & Veſpaſiano templum Hieroſolymis [l] incenſum eſt, atque deſtructũ: capta vrbs Bethel, ad quam multa millia confugerant Iudæorum: aratum tẽplum in ignominiam gentis oppreſſæ à Tito Annio Rufo. In ſeptimo verò, qui apud nos appellatur October, ſicut ſupra diximus, occiſus eſt Godolias, & Iudæ tribus, ac Hieruſalem reliquię diſſipatæ. Legamus Hieremiam. Menſe decimo (qui apud nos Ianuarius dicitur, eo quòd ianua anni ſit, atque principium) Ezechiel in captiuitate poſitus audiuit, & cunctus populus captiuorum, quinto menſe templum eſſe ſubuerſum: quod pleniſſimè in eodem propheta cognoſcimus. Hoc eſt igitur omne [m], quod dicitur. Dies planctus, & ieiuniorum, quos hactenus habuiſtis in luctum, ſciatis vobis (quia cogitaui, ut benefaciam Hieruſalem, & domui Iuda) in lætitiam & gaudium, & ſolemnitates eſſe uertendos: ita duntaxat, ſi veritatem diligatis, & pacem. Iuxta anagogẽ [n], quia tunc ieiunamus, quando ſponſus aufertur à nobis, & non meremur eius habere præſentiam: cum reuerſus fuerit Dominus ad nos, & cogitauerit, ut bene faciat nobis; omnis triſtitia vertetur in gaudium, & fames [o] priſtina ſermõnis Dei pręſentiã doctrinarum eius, & cęleſtis panis ſaturitate penſabitur.

Exod. 32.
Hier. 52.
Num. 14.
† *ad terram ſan*[illegible]*.*] orig.
4. *Reg. 25.*
Hier. 39. & 41.
Hier. 52.
Ezechiel. 33.
Ioan. 16.

Magiſtro pluſquã diſcipulis credendum eſt.

c ¶ De fonte.] Collige in dubijs ad rei originem recurrendũ: & plus magiſtro quã diſcipulis credendũ, vt dixi diſt. 9. vt veterum. & diſ. 20. de quibus 24. q. 1. loquitur. ſup. 12. præceptis Argum. contra nunquã ad rei originem recurrendum. ff. de leg. & ſenatuſ. & ideo. nã dicit lex, quod non de omnibus, quę cõſtituta ſunt reddi ratio poteſt, &c. ff. tit. eo non omnium.

Tranſcriptũ an ualeat ſine originali.

d ¶ De riuulis.] Arg. nõ ualere trãſumptũ ſine originali. C. de eden. Authen. ibi poſita. arg. cõtra ext de fideiuſ. peruenit. Dicit Alberic. ꝙ ſi eſt tranſcriptũ per manũ tabellionis valet: arg. ff de admin. tu. chyrographis. Azo dicit non ualere, niſi per iudicẽ fiat translatio, ut in authen. ut fratrũ filij. §. illud coll. 9. C. de teſt. publicati. Io. Hæc quõ determinatur hodie per decre. quã habes extra de fide inſtr. cap. vlt. vbi dr̃, ꝙ exẽplata inſtrumenta aliqua iuſta cã auctoritate iudicis ſcripta eandem uim habeãt cum authenticis, & originalibus. B.

ADDITIO. De hoc not. 100. diſt. contra morem. & extra de verborum ſignificat. abbate. Archid.

e ¶ Quærere.] Sup. diſt. 9. vt veterum.

f ¶ Quarti.] Menſis, ſcilicet ſecundum Hebraicam computationem.

g ¶ Abiecit] Cum inueniſſet Iudęos conflaſſe uitulum, vt 45 diſt. diſciplina. inf de pę. diſt. 2. §. item opponitur.

h ¶ Ciuitatis.] A Nabucodonoſor, qui cum Chaldæis cępit in ciuitatem Hieruſalem 23. q. 5. §. hinc. in fine.

i ¶ Omnes.] Qui diffidere cęperunt, ſed cum Moyſes non diffideret, & eſſet maior xx. annis, quare non intrauit terram promiſſionis? rationem habes 23. q. 4. §. his omnibus Et dic, omnes, qui a 20. annis, & ſupra exiuerunt de Aegypto.

K ¶ Multa.] Sed quare inducit hoc de Tito, & Veſpaſiano, cum ante per multa tẽpora fuerit illud ieiunium cõſtitutum? & dicimus, quod iſtud non facit ad propoſitum unde eſt arg. ꝙ quandoq; aliqua inſeruntur decretis, quę non faciunt ad propoſitum principale. arg. ſup. prox. diſt. quod dic. ver. cui initium.

m ¶ Hoc igitur eſt omne.] Id eſt, hoc ſignat apud nos: nam apud Gręcos decimus inuenitur October, ut ſupra diſt. 18. propter.

n ¶ Anagogen.] Id eſt, ſuperiorem, & ſpiritualem, uel moralem intellectum: nam ana, ſupra: goge, ducere: inde pedagogus quaſi ductor. hoc modo exponitur. hic eſt enim quidam intellectus hiſtoricus 2, allegoricus, moralis, ſiue tropologicus, & anagogicus: ſicut diximus ſupra. diſtinctio. 37. vino, ſic hæc vox, Hieruſalem, hiſtoricè ſignat ciuitatem illam terreſtrem: allegorice eccleſiam: moraliter animam fidelem: anagogicè cœleſtem Hieruſalem. Moralis intellectus attendit, quæ iuxta nos ſunt: allegoricus, quæ intra nos: anagogicus, quæ ſupra nos. hic ergo ponitur anagogicus pro allegorico.

o ¶ Et fames] Infra. 8. q. 1. audacter.

ꝛ Dic legitur, id eſt. habetur in Ioſepho: ſecundũ Goff. Hieruſalem quando fuit capta.

NON

NON AVTEM. Hæc eſt tertia pars huius diſt. in qua dicitur, ꝙ a paſcha vſque ad pentecoſtem non debemus de neceſſitate ieiunare. Io. de Fan.
CASVS. Dictum eſt ſupra in c. de ieiunio, ꝙ poſt pentecoſtem ieiunium quatuor temporum eſt celebrandum: modo

3 *Non autem videtur* [a] *ieiunia quarti menſis poſſe celebrari ante diem Pentecoſtes. A die enim Dominicæ reſurrectionis vſque in diem Pentecoſtes inducuntur obſeruanda ieiunia* [b].

Vnde Ambroſius in eiuſdem diei ſermone ſexageſimoprimo, qui ſic incipit.

¶ De eodem Cap. VIII.

SCire deber [a] ſanctitas veſtra. Per hos quinquaginta dies nobis eſt iugis, & cõtinuata feſtiuitas: ita vt hoc omni tempore neq; ad obſeruãdum indicamus ieiunia, neq; ad exorandum Deum genib. ſuccedamus † [c]. *& infra.* ¶Inſtar ergo Dñicæ, tota quinquaginta dierum curricula celebrantur, & omnes iſti dies, velut dominici deputantur. Reſurrectio. n. Dominica eſt. Nam in Dominica reſurgens ſaluator reuerſus ad homines eſt, & poſt reſurrectionem tota quinquageſima [d] cum hominib. commoratus eſt. Aequalis ergo eorum [e] neceſſariũ, vt eſſet feſtiuitas, quorum æqualis eſſet ſanctitas †. Sic. n. diſpoſuit Dñs, vt ſic eius paſſione in quadrageſimæ ieiunijs contriſtaremur; ita eius reſurrectione in quinquageſimæ ferijs lætaremur. Nõ igitur ieiunamus in quinquageſima; quia in his dieb. nobiſcum Dominus commoratur. ¶*Item in Apologia* [f] *Dauid.* Hunc numerũ [quinquageſimum videlicet] læti celebramus poſt Dñi paſſionẽ remiſſo culpæ totius debito, chirographo quoq; [g] euacuato [h], ab omni nexu liberi, & ſuſcipimus aduenientẽ in nos gratiam Spiritusſancti: die Pentecoſtes vacante ieiunio laus dicitur Deo, alleluia cantatur [i].

† *ſuccidamus*] orig. & aliquot Gratiani exẽplaria vetuſta, & recentes editiones.

† *ſic quantitas*] orig.

C. 8.
Gloſſ. 2.

a ¶Scire deber.] *In multis manuſcriptis exemplaribus a capite,* ieiunium. *vſque ad c.* poſt Paſcha. *in aliquot etiam vſq; ad vltimum, nulla eſt diſtinctio capitum. Tanquam. n. vnico cõtextu continentur multa auctoritates a Gratiano citata: Ideo verba iſta,* Scire debet ſanctitas veſtra. *cohærent cum extremis verbis Gratiani ad finem præcedentis capitis, atque ita legendum,* Vnde Ambroſius in eiuſdem diei ſermone 61. qui incipit, Scire debet ſanctitas veſtra; *ac deinde ſubiungendũ,* Per hos quinquaginta, &c. *Suo enim modo aptauit hunc locum Gratianus. Nã apud B. Ambroſium paulo aliter habetur.*

Neceſſariò ergo eccleſia conſtituit, vt poſt diem Pentecoſtes ieiunia celebrentur. Sed quòd in illis quinquaginta diebus ieiunandum eſſe negatur; ex obſeruãtia [k] *neceſſitate intelligitur.*

Vel dic conſuetudinem ſequen. dam. 1. 12. diſt. illa.

SCire deber.] CASVS. Docet Ambro. ꝙ quinquaginta dies a paſcha reſurrectionis vſque ad pentecoſ. reputantur velut dies reſurrectionis, & dies Dominici: quia reſurrectio die Dñica fuit: & hos dies cum hominibus & diſcipulis ſuis ſtetit, & ideo ſicut in reſurrectione gaudendum eſt, & non ieiunamus: ſic & in his quinquaginta diebus gaudendum eſt, nec ieiunia ſunt indicenda: nec genua flectimus.
c ¶Succedamus.] quia vnum genu ſuccedit alij: & ita factũ notat.
d ¶Quinquageſima.] ſi quadrageſimam dixiſſet, melius dixiſſet: nam poſt quadraginta dies aſcendit in cælum. de conſecr. diſt. 5. ieiunium, & ſic ponitur totum pro parte. ſic 23. q. 4. cum ſuperna. ſic econuerſo pars ponitur pro toto. 14. q. 5. pœnale.
e ¶Eorum.] Arg. pro omnib. vigiliis Apoſtolorum ieiuniãdis, vel pro nullis: quod falſum eſt: eccleſia tamen Romana conſueuit in vigilijs omnium ieiunare. extra de obſer. ieiunio. conſilium. niſi Ioannis, Philippi, & Iacobi, vt ibi Lau.
f ¶In apologia.] id eſt ſermone excuſatorio de adulterio, quod Dauid commiſit cum Berſabee ab apo, quod eſt re: & logos, quod eſt ſermo: quaſi reſponſio pro aliquo.
g ¶Chirographo quoque.] id eſt, peccato quo tenebamur diabolo obligati tanquã chirographo.
h ¶Euacuato.] vt C. de plus pe. l. vna. & eſt arg. ꝙ cancellato inſtrumento liberatur debitor a. quod verum eſt niſi creditor probet contrariũ. ff. de prob. l. ſi chirographum.

modò vult hic Gratianus oſtendere, quare non ante. ſ. quia a Paſcha reſurrectionis vſq; ad pentecoſtẽ non inducuntur ieiunia ex neceſſitate, & hoc probat per ſeq. c.
a ¶Non autem videntur.] Improbat quod dictum eſt ſu. de ieiunijs. lu. ea. c. ſtatuimus, & 2 de ieiunio in princ.
b Ieiunia.] inf. de conſe. diſt. 3. rogationes. cõtra Sol. licèt ibi ieiunemus tribus diebus, nihilominus tñ eſt ibi cõtinuata feſtiuitas. Nã dicit lex ꝙ perẽnis eſt ſiue cõtinuus fluuius, licèt quãdoq; exareſcat. ff. de flu. l. 1. reſp.

i ¶Cãtatur.] inf. de conſec. d. 3. ne quis, & c. ieiunium.
NECESSARIO. CASVS. Concludit Gratianus ſupradicto cap. dicens ꝙ eccleſia neceſſario inſtituit ieiunium poſt pentecoſtem: quod dicitur non eſſe ieiunandum in his quinquaginta diebus, intelligitur ex neceſſitate: de facto tamen ieiunamus in vigilia pẽtecoſtes. ſicut in vigilia reſurrectionis, & ad hoc inducitur ſequẽs cap.
k ¶Obſeruantiæ.] Hic malè dicit, & in ſeq. §. immo vigilia

1 Scilicet an illa tres dies, de quib. loquit præd. c. rogationes ſint ieiunandi. Io.

Chriſtus poſt dies 40. aſcẽdit in cœlũ.

Ieiunandum eſt i vigilijs omnium Apoſtolorũ niſi Ioannis Philippi, & Iacobi.

2 De hoc no. extra de renunc ſaac in glo. & ſic. & extra vt lite pen. eccleſi. 2. in ſi Arch.

Vigilia pentecoſtes eſt neceſſario ieiunanda.

huius etiã
ſque are-
ens dicitur
cennis.

gilia pentecoſtes neceſſario ieiunanda eſt, vt infra cap. noſſe. & ſu. cap ieiunio. non obſtat c. ſcire, quia pro vno die, nec plus nec minus r, ſed ꝙ ieiunare debeat hoc habet eccleſiæ conſuetudo generalis.

r De conſe. d. 2. ſeuera, & vide quod dixi 63. d. c. j

NOſſe credo.] CASVS. Docetur hic, quòd cum tanto gaudio celebrandus eſt dies pentecoſtes, quanto dies reſurrectionis. Et hoc probat per ſimilē obſeruantiam: quia vigilia Pentecoſtes celebratur ſicut vigilia reſurrectionis, vnde ſimilis obſeruantia ſimili debet gaudere lętitia.

a ¶ Pernoctantes.] per totam noctem ſignificat. ff. de verbo. ſign. vrbana. ff. pernoctare.

b ¶ Neceſſe eſt.] Id eſt conueniens eſt s ſecundum G. nam conſilium eſt. non enim quidquid conſulitur, iuris neceſſitati ſubijcitur. de pœn. diſt. 6. c. in fi. ff. de iudic. non quidquid.

s Adde glo. concor. in l. de pupil. §. meminiſſe, ff de no. op. nun. & in l. 1. ff. de offi. præfec. præto. Arch.

OBSERVANTIA. CASVS. dicit Gratianus, quòd ſimilis obſeruantia eſt, quo ad factum, & non quo ad neceſſitatem, conſuetudo tamen eccleſiæ præiudicat ei quod Gratianus dicit.

POſt Paſcha.] CASVS. Quęſitū fuit ab Iſidoro, vtrum monachi, vel clerici vel laici poſſint ieiunare a reſurrectione vſque ad pentecoſtem? qui reſpondet dicens, quod licèt eccleſia relaxet ieiunia, & abſtinentiæ rigorem, ſi quis tamē vult ieiunare, pōt ad inſtar Antonii & Pauli, & cæterorū patrū. qui in his diebus in eremo ieiunauerunt, exceptis diebus Dominicis.

c ¶ Relaxauerit.] Interdicendo ieiunia.

VTinā.] CASVS. Lucinius quæſiuit a Hieronymo an ſit peccatum ieiunare in 50. dieb. poſt Paſcha reſurrectionis, & in diebus dominicis. Et reſpondet ꝙ non. Et hoc probat exemplo Pauli, & aliorum credentium, qui in illis diebus ieiunauerunt: non tamen cogitur quis ieiunare, ſed vnaquæque prouincia in ſenſu ſuo abundat & leges maiorum interpretatur.

d ¶ In actibus.] ſu. 30. d. ſi quis tanquam, contra.

e ¶ Contextas.] id eſt, interiectas ſolemnitates, vel contextas id eſt, iuges & continuatas ſupra. ea. ſcire.

f ¶ Auferam.] Dicendo tunc eſſe ieiunandum. ADDITIO. q. d. Nolo his diebus indicere ieiunium. Archid.

g ¶ In ſuo.] Vt morem obſeruet in ieiuniis, ſicut dicitur de vigilia Bartholomæi. extra de obſer. ieiu. conſilium.

h ¶ Apoſtolicas.] Conſuetudo enim interpretatur legē ff. de verb. ſig. anniculus.

Dilectionis.] Hoc c. inducitur ad oſtendēdum varietatē computationis inter Latinos, & Hebręos Nā ſecundum Latinos quartus eſt menſis Iunius: ſecundū Hæbreos Iulius: & ita facit ad propoſitum Gra. eſt ergo caſus. Latinus diaconus eccleſiæ Grumentinæ fuit electus ab omnibus in epiſcopum Marcellianēſem, quod negotium

Vnde idem Ambroſius in eiuſdem diei ſermone 60. qui ſic incipit.

¶ De eodem. Cap. IX.

NOſſe credo a vos fratres. Non minore lętitia celebramus diem Pentecoſtes, quàm ſanctum Paſcha curauimus. Tunc. n. ſicut modo fecimus, ieiunauimus ſabbato, vigilias celebrauimus: orationibus pernoctantes [a] † inſtitimus; vnde neceſſe eſt [b], ſimilem † obſeruantiam ſimilis lætitia ſubſequatur.

† *pernoctantes.*] orig.
† *ſimilis obſeruantia ſimilem lætitiā ſubſequatur.*] orig.

a ¶ Noſſe credo.] *Idem euenit in hoc capite: quod in ſuperiore eueniſſe notatum eſt. Cohæret enim cum ſuperioribus, prima ſermonis periodo, quaſi in ſummam redacta.*

Obſeruantia verò ſimilis dicitur quod ad factum, non quò ad neceſſitatem.

Vnde Iſidorus lib. 1. de eccleſiaſticis officijs, c. 42.

¶ De eodem. Cap. X.

POſt Paſcha vſq; ad Pentecoſtem, licet traditio eccleſiarum abſtinentiæ rigorem prandijs relaxauerit [c]; tamen ſi qui monachorum, vel clericorum ieiunare cupiunt, non ſunt prohibendi; quia Antonius, & Paulus, & cæteri patres antiqui etiam his diebus in eremo leguntur abſtinuiſſe, neque ſoluiſſe abſtinentiam, niſi tantum die Dominico.

Item Hieronymus ad Lucinium, epiſt. 28.

¶ De eodem. Cap. XI.

VTinam omni tempore ieiunare poſſimus; quod in actibus [d] Apoſtolorum diebus Pentecoſtes, & die Dominico Apoſtolum Paulum, & cum eo credentes feciſſe legimus. *& infra.* ¶ Nec hoc dico, quòd Dominicis † diebus ieiunandum putem, & contextas [e] quinquaginta † diebus ferias auferam [f]: ſed vnaquæque prouincia abundet in ſuo [g] ſenſu: & præcepta maiorum, leges Apoſtolicas [h], arbitretur.

Poly. l. 3. tit. 23. Act. 13. 20. & 27.
† *al. feſtinis.*
† *al. ſexaginta*] ori.

Item Pelagius Papa Petro epiſcopo Potentino.

¶ Sabbato magno poſt horam baptiſmi epiſcopus valeat ordinari. Cap. XII.

DIlectionis tuæ ſcripta ſuſcepimus, quib. ſignificas Latinum eccleſiæ Grumentinæ diaconū ad epiſcopatū Marcellianēſis eccleſiæ, ſiue Cluſitanæ † ab omnib. fuiſſe electū: quod iam ante hoc tēpus retuliſti; & iuſſi-

ſu. d. 63. literas. Poly. l. 2. tit. 28. Ant. l. 6. c. 59.
† *al. Cuſilinatis.*

gotium totum Petrus Pontinus epiſcopus Papæ ſignificauit. Reſcribit ergo Pelagius, q iam iuſſerat Latinum prædictum Romam venire, credens eum habere literas dimiſſorias à ſuo epiſcopo: quod ſi verum eſt, mādat Petro, vt faciat eum venire ad Vrbem in Sabbato ſancto: quia

quicunq. alia in monachis, quia monachus ex diſpenſatione intra annum promouetur, laicus intra annum & dimidium, vt infra ea. monachus & docet no. huius diſt. quòd gradatim debet fieri ordinatio.

d ¶His temporibus.] Hic intitulatur 77. diſtin. in qua

ſup. diſt. 54. ca. frequens.

mus, vt veniret [a]; credentes eos de perſona eiuſdem ab epiſcopo [b] ſuo dimiſſorias accepiſſe. Quod ſi modo fecerunt, facite eum velociter ad vrbem Romam accurrere, vt ſi Deus iuſſerit, in Sabbato magno poſt horā baptiſmi ordinetur. Quòd ſi ante memoratum diem non accurrerit, cogetur vſque ad quarti [c] menſis ieiunia ſuſtinere.

DISTINCTIO LXXVII.

Epiſt. 81. Anaſtaſio.

His temporibus [d] ſecūdum Anacletum, Zepherinum, Gelaſium, & Pelagium, epiſcopi, presbyteri, & diaconi ſunt ordinandi. Metropolitanus iuxta Leonem ex presbyteris eiuſdem eccleſiæ, vel ex diaconis optimus ordinetur. Ex monachis autem, vel laicis nullus niſi per gradus eccleſiæ, debet ad ſummum ſacerdotium peruenire.

Vnde Caius Papa Fœlici epiſcopo, epiſt. vnica in extremo.

¶Non niſi per diſtinctos gradus quiſquam ad ſacerdotium aſpiret. Cap. I.

ILlud nos ſtatuentes vobis, & omnibus ſeruare mādamus, vt ad ordines eccleſiaſticos ſic aſcendant in eccleſia, qui ordinari merentur: ideſt, ſi quis epiſcopus eſſe meretur; ſit primū [c] oſtiarius, deinde lector, poſtea exorciſta, inde ſacretur acolythus, demū verò ſubdiaconus, deinde diaconus, & poſtea presbyter; & exinde, ſi meretur, epiſcopus ordinetur.

Vnde Zozimus epiſcopus vrbis Romæ ait ad Iſychium, epiſt. 1. c. 3.

¶Quæ interualla temporis in ſingulis gradibus ſeruanda ſint. Cap. II.

Anſ. lib. 7. cap 49. Rabanus de inſtit. cler. l. 1. c. 13.

IN ſingulis gradibus hæc tempora ſunt obſeruanda

traſtat de interſtitijs temporū obſeruandis. No. ergo, q ſi qs ab infantia ſit mancipatus militiæ clericali, anno 7. pōt ordinari clericus, oſtiarius, lector, & exorciſta, & ſic ſtabit vſq; ad annum 12. exinde acolythus vſque ad annum 20. & poſtea in 21. ſubdiaconus, in 25. ann. diaconus, in 31. presbyter, exinde poteſt eſſe epiſcopus, vt inf. ead. in ſingulis. & c. quicunque. 28. diſt. de his. ſed ſi adultus velit ordinari, ſic poteſt fieri ordinatio, vt per 7. annos recipiat ordines omnes in duob. primis quatuor minores, in reliquis quinque ordinetur acolythus, ſubdiaconus, diaconus, presbyter, & eps ſi electus fuerit. ead. quicunque. Si autē ſecus factum fuerit, deponi debet. ead. diſt. ſubdiaconus ex generali tamen conſuetudine his omnibus capitulis derogatū eſt. ubi uero maior neceſſitas eccleſiæ incumbit, laicus p annū & dimidiū, monachus vero per annum poteſt recipere oēs ordines, vt infra ead. c. vlt.

Temporum interſtitia. ſunt in ordinib. obſeruanda.

ILlud.] CASVS. Docet Gelaſius in hoc c. quòd ſi quis vult ad epiſcopatum aſcendere debet gradatim promoueri, ut primo oſtiarius, deinde lector, &c. quod oportet per interſtitia temporum fieri.

quia ſi nunc non venerit, cogetur ſubſiſtere, ad vſque ieiunia quarti menſis, ideſt, Iulij.

a ¶Vt veniret.] Quia forte ſuberat Papæ iſte epiſcopus nullo medio.

b ¶Ab epiſcopo.] Arg. quòd clericus alicuius epiſcopi in alia prouincia non debet eligi, nec ipſe debet cōſentire niſi habeat literas dimiſſorias, quibus abſoluatur ab obnoxietate ſui epiſcopi. arg. 85. diſtin. Florentinum archidiaconum. & diſt. 71. fraternitatem arg. contra, quòd ſcilicet non exigatur conſenſus epiſcopi, inſtit. de adopt. §. ſed ſi quis nepotis. De hoc dixi ſupra 61. diſt. §. ſed aliud.

c ¶Ad quarti.] Supra 71. diſt. ordinationes.

HIs temporibus. CASVS. Oſtenſo quibus tēporibus ſint clerici ordinandi, nunc in hac 77. diſtin. oſtendit quæ vel quanta interſtitia temporum in ſingulis ordinibus ſint ſeruanda, & ſuper hoc triplex regula ſeruatur. Nam alia ſeruātur in pueris, qui per interſtitia promoentur, q ſunt inf. ead. in ſingulis. & quicunq. alia in grandæuis, qui intra 7. an. recipiunt ordines, vt inf. ead.

e ¶Primū.] Supra 21. diſt. cleros. contra. ſup. diſt. 32 ſeriatim contra ſ. 44. diſt. non oportet 1. contra 59. diſt. ſi offic. cōtra. nā ibi colligit, q pſalmiſtatus ſit ordo primus; ſed melius colligitur ext. de æta. & qual. cū contingat. Sed dic, q hæc dictio, primū ſequētia reſpicit, nō q ſit prim⁹ ordo oſtiarius, ſed primus eſt reſpū ſequētiū. ADDITIO. Iſta fuit ſententia Laur. Vel poteſt dici, q ideo tacet de pſalmiſta hic, & 52. diſtin. à ſubdiacono. quia ille ordo à ſimplici ſacerdote poteſt conferri. 23. diſtin. pſalmiſta. & noluit enumerare, niſi illos qui ab epiſcopis conferuntur ſecundum Hug.

1 Pſalmiſtatus eſt primus ordo.

IN ſingulis.] CASVS. Zozimus docet hic, tēpora eſſe ſeruanda in ordinibus ſuſcipiendis, vt ſi ab infantia literas didicerit à ſeptennio vſque ad annos duodecim recipit tres minores ordines, poſt annū 12. fiat acolythus. in 21. ſubdiaconus fiat. poſt 25. diaconus. poſt triginta presbyter: deinde mereatur epiſcopus ordinari. Eadem interſtitia ſeruentur in defenſoribus, ideſt,

patronis

patrornis eccleſiæ, ſi uolueint ad clericatũ promoueri.
a ¶Si ab infantia.] Ideſt ſeptimo anno. C. de iure delib. l. ſi infanti. Ioan.
b ¶Nomẽ.] Vt ſcribaẽ in matricula. 50. di. contumaces.
c ¶Quinquennio.] Poſt ſeptẽniũ. inf. e. c. ſubdiaconus.

pi tibi, [Qui verò iſ.] Sed duo ſequentia c. plana ſunt.
l ¶Pubertatis.] Ideſt annum xiiij. ſecundum quoſdam ſm H. ante xij Inſti. quib. mo. tute. fin. in prin. extra de deſpõ. impub. puberes. 20. q. 1. illud vbi incipit adoleſcẽtia, ex ſufflatur & exulat pubertas. Ioã. quod dicit H. de xij.

Pubertas finitur.

ſi ab infantia [a] α eccleſiaſticis miniſterijs nomẽ [b] dederit, vt inter lectores & exorciſtas quinquennio [c] teneatur, exinde [d] acolythus, vel ſubdiaconus [e] xiiij. annis [f] fiat; & ſic ad benedictionem diaconatus, ſi mereatur, accedat: in quo ordine quinque annis, ſi inculpatè ſe geſſerit, hærere debebit. Exinde ſuffragantibus ſtipẽdijs, per tot gradus datis propriç fidei documentis, presbyterij ſacerdotium poterit promereri: de quo loco (ſi eum exactior ad bonos mores vita perduxerit) ſummum Pontificatum [g] ſperare debebit. *& infra.* ¶Defenſores [h] etiam eccleſiæ, qui ex laicis [i] fiunt, ſupradicta obſeruatione teneantur, ſi meruerunt eſſe in ordine [k] clericatus.

α ¶Si ab infantia.] *Prior hæc huius capitis pars ſummatim refertur. Integre locus ſic habet.* Si ab infantia eccleſiaſticis miniſterijs nomen dederit, inter lectores vſq; ad vigeſimũ ætatis annum continuata obſeruatione perduret. Si maior iam, & grandæuus acceſſerit, ita tamen vt poſt baptiſmum ſtatim ſe diuinæ militiæ deſideret mancipari, ſiue inter lectores, ſiue inter exorciſtas quinquennio teneatur; exinde acolythus, vel ſubdiaconus quatuor annis: & ſic ad benedictionem. &c. *Ac ſanè in vno etiam peruetuſto Gratiani codice, & apud Rabanum, lib. 1. c. 13. de inſtitut. cler. legitur,* quatuor annis, *non,* quatuordecim. *Sed ob gloſſas nihil mutatum, additumve eſt.*

Item Syricius Papa ad Hymerium Tarraconenſem, epiſt. 1. cap. 9.

¶De eodem. Cap. III.

QVicunque itaq; ſe eccleſiæ vouerit obſequijs à ſua infantia; ante pubertatis [l] annos baptizari [m], & lectorum debet miniſterio ſociari. Qui ab acceſſu adoleſcentiæ, vſq; ad vigeſimũ α ætatis annum; ſi probabiliter vixerit, vna tantùm, & ea quam virginem communi, per ſacerdotẽ bñdictione perceperit, vxore cõtentus; acolythus [n], & ſubdiaconus eſſe debebit; poſteaque ad diaconij [o] gradum (ſi ſeipſum primitus, cõtinentia præeunte, dignũ probauerit) accedat. Vbi ſi vltra β quinque annos

Iuo p. 6. c. 91. & 92.

d ¶Exinde.] Poſt xij. annos cum voluerit.
e ¶Vel ſubdiaconus.] Vel pro, ideſt, hoc probatur in cap. ſeq arg. C. de verbo. ſign. l. ult. argu. extra de eo qui fur. or. re. cap. 2.
f ¶Xiiij. annis.] Cõputatis à tempore ſeptemnij. hoc reſpicit quod dicit de infantia, ideſt ſeptennio, & ita in xxj, an. ſubdiaconus fiat.
f ¶Xiiij. annis] Hæc determinatio xiiij. ann. non reſpicit, niſi tantum ſubdiaconatũ. quod patet ex cap. ſeq. ubi dicitur, quòd ab acceſſu adoleſcentiæ: vſque ad xx. annum fiat acolythus, & ſubdiaconus, ſed in xv. anno acolythus, in xxj. ſubdiaconus.
g ¶Pontificatum.] inf. de conſec. diſt 5. de his verò. ſup. diſt. 28 ſi epiſcopus. & diſtin. 59. ſi officia.
h ¶Defenſores.] Ideſt aduocati caſtaldi. 1 q. 3. ſaluator 1.
i ¶Ex laicis] infra diſt. 29. indicatũ. cõtra. Sed hic iſti laici erant de foro eccleſiæ, ibi non & conſtitui debent iſti quò ad temporalia, non quo ad ſpiritualia. 16. q. 7. in nona.
K ¶in ordine.] Contra. Nonne iſti ſunt grandæui, cũ eis cõmittatur adminiſtratio. ergo per ſeptem annos tñ poſſunt aſcendere ad omnes ordines, vt infra c. prox quare ergo hic dicit, ſupradicta obſeruatione. Reſpon. ideo ut gradatim omnes ordines recipiant, & nullum prætermittant. nec tamen per tanta interſtitia, vel hoc corrigitur. Io.

1 Adde hic, ꝙ defenſor appellaẽ patronus ſiue aduocatus eccleſiæ ext. de elect. venerabilem. Item reus dr̃ defenſor. 4. q 4. ca. 1. Itẽ cuſtos patroni Romanæ eccleſiæ. 28. diſt. quia ſũt culpæ. Item cuſtos cuiuſlibet eccleſiæ, vt hic. Item exorciſta. inf. ead. monachus nouitius. At ebid.

QVicunque.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima proſequitur de pueris: in ſecunda de grandæuis. In prima igitur dicitur, ꝙ pueri ante pubertatis annos baptizari debẽt, & fieri oſtiarij, lectores, & exorciſtæ, deinde, vſque ad xx ann ita quod, vſque, teneatur incluſiue: inde fiat acolythus, & ſubdiaconus: poſt xxv. diaconus: poſt xxx. presbyter, poſt decennium computãdum à xx ann. fiat epiſcopus, quia poſtquam eſt presbyter ſtatim poteſt fieri epiſcopus. In ſecũda vero parte dr̃, ꝙ ſi quis eſt grandis ætatis, prius baptizeẽ, & in primo biennio fiat oſtiarius, lector & exorciſta In ſequenti quinquennio fiat acolythus & ſubdiaconus, poſtea diaconus, poſtea presbyter, poſtea eps̃. Scd̃a pars inci-

xij. annis, non eſt uerum in maſculo, ſed in puella, ut Inſtit. quib. mod ſi. tute. in prima colum B.
m ¶Baptizari] Sed quare dicit, ꝙ tunc debeat baptizari, cum ſit dubium & periculoſum intantum differri baptiſma, vt de conſec. diſt. 4. qũ quis. &c. ne qđ abſit? ideo dicit, quia cum baptiſma ſit ianua omnium ſacramentorum, vt 32. diſt. §. verum. in fi. non poſſet ordinari ſi non eſſet baptizatus, ext de presbyt. non bapti. c. 3. nõ ꝙ debeat differri, ſed ſi caſu dilatum eſt, baptizari dẽt.
n ¶Acolythus] Et ita uidetur, ꝙ de iure non debeant minores ordines ſimul conferri: quod credo, niſi diſpenſatiuè: vel niſi ſit conſuetudo, vt extra de eo. qui fur. or. re. cum H. lator.
o ¶Ad diaconij] Continentia præeunte: ideo hic non dixit de ſubdiaconatu, quia nondum erat ſacer ordo tempore Syricij, qui antiquiſſimus fuit. 32. diſt. erubeſcant. hodie vero eſt ſacer ordo.

Baptiſma eſt om[...] ſacram[...] rum ian[...]

Ordine[...] nores [...] mul co[...] ri poſſu[...]

a ¶Exin-

a ¶Exindb.]inf.ea.d, epiſcopus.contra. Sed referas hoc ad 20.annum, de quo ſermo præceſſit, non ad quinquennium proximum, & ſic erit in 30.anno. vt ibi dicitur, & extra de el ec.cum in cunctis, vel dicas eſſe conſtitutionum varietatem. Hug.

b ¶Gran- in canone 26.d qui ſine. diſtingue tñ inter ordinem, & ordinem, & ita arbitrio boni viri relinquitur. extra de offic. deleg. de cauſis, ff. de iure delib. l.1.

c ¶ Aliud.] a biennio ſi eſſet in 15.anno. nec refertur ad antecedens quinquennium: qa non præceſſit aliud, ſic. C. quomodo, & quãdo iudex. Auth. qui ſemel.

laudabiliter miniſtrauerit, congrue presbyterium conſequatur. Exinde [a] poſt decennium epiſcopalem cathedram potuerit adipiſci: ſi tamen per hæc tempora integritas vitæ, ac fidei eius fuerit approbata. Qui vero iam ætate grandæuus [b] melioris propoſiti cõuerſatione prouocatus, ex laico ad ſacram militiam prouenire feſtinat; deſiderij ſui fructum non aliter obtinebit, niſi eo, quo baptizatur, tempore, ſtatim [c] lectorum, aut exorciſtarũ numero ſocietur: ſi tamen, eum vnam habuiſſe, vel habere [d], & hanc virginem accepiſſe, conſtet vxorem. Qui dũ initiatus fuerit, expleto biennio, per quinquennium aliud [e] acolythus, & ſubdiaconus fiat; & ſic ad diaconatum (ſi per hæc tempora dignus iudicatus fuerit) proue hatur. Exinde tam acceſſu temporum, presbyterio, vel epiſcopatui, ſi eum cleri, ac plebis euocauerit electio, non immerito ſocietur.

Iaidem c.10.

α ¶Vigeſimum.] *In pleriſque vetuſtis exemplaribus, & Gratiani, & epiſtola, atque apud Iuonem legitur, trigeſimum. Sed in epiſtola Zozimi, cuius pars relata eſt in antecedente notatione,* vigeſimum.

β ¶Vltra.] *Sic legitur in omnibus manuſcriptis, & in originali ipſo. In vulgatis erat,* intra.

Item ex ſexta ſynodo, c.15.

¶De eodem. Cap. IV.

SVbdiaconus non minor viginti annorum [f] ordinet. ¶Si quis verò in aliquo ordine ſacerdotali præter conſtituta tempora ordinatus fuerit, deponatur.

Item ex concilio Carthaginienſi 3.c.4.

¶De eodem. Cap. V.

Et conc. Carth. codicis can.16. Burc.l.2.c.11. Iuo p.6.c.31. Pann.l.3 c.30. Poly.l.2.tit 27. Anſ.l.7.c.96.

PLacuit [g], vt ante vigintiquinque annos ætatis, nec diaconi ordinentur, nec virgines conſecrentur, & vt lectores populum non ſalutent [h].

Item ex concilio Agathenſi, c.16. & 17.

¶Minoribus 25. annis leuitica non præſtetur benedictio. Cap. VI.

Iuo p.5.c.135.

EPiſcopus benedictionem diaconatus minori b. quã 25.annorum penitus non committat. ¶Sanè ſi coniugati iuuenes [i] conſenſerint ordinari, ẽt vxorum vo-

f SVbdiaconus.] ¶non minor 20. annorum. Ita, vt conpleuerit 20. annum. hoc enim requiritur in honoribus eccleſiaſticis, vt extra de elec. cum in cunctis. licèt ſecus ſit in honoribus ciuilibus 3, vbi ſufficit attigiſſe 25 annum, vt ff. de mu. & ho. ad rem licèt ſit arg contra inf. diſtin. proxi. c. preſbyter. In vſucapionibus ſufficit attigiſſe vltimum diem, vt ff. de diuerſi. & tempo. præſcrip. in vſucapione, & ſimiliter quantum ad factionem teſtamenti ſufficit attigiſſe vltimum diem 14. anni, vt ff. de teſtamen. qua ætate. Sed quantum ad excuſationẽ ciuilium munerum requiritur qđ annus ſit completus, vt ff. de iure immuni. maiores. Sed quantũ ad beneficium reſtitutionis ſit computatio, de momento ad momentum, vt ff. de mune l.3. §. minorem. Sed in temporalibus actionibus oportet, vt vltimus dies ſit completus, vt ff. de actio. & ob. l. in omnibus temporalibus. Ioan.

Aetas in honoribns, & multis aliis neceſſaria,

3 [Etiã fortè eſt rõ, quia honores eccleſiæ potiꝰ ſpectant ad onus quàm honorem 8. q. 1. illud. Io. de Fan.

g PLacuit inf. 20.q. 1. placuit.

h ¶Salutent.] Solebant forte lecturi in pulpito aliquam ſalutationem nobis ignotam præmittere, vel dicebant, Dominus vobiſcum. vbi modo dicunt: Iube domne benedicere. 23. diſtinct. de nique.

b ¶ Grãdæuus] ſ. xxiij. anno 1, vel xxx. quia hæc eſt virilis ætas. inf ea. c. epiſcopus 2. ætas enim multum facit ad eruditionem. 16. q 7 hoc ſit, & ſi ſit xxij. annorũ, ita recipit omnes ordines intra xxx. annũ. ſicut. quilibet alius qui à pueritia deſeruiuit eccleſiæ. Vel grandæuus. ſ. xviij annorum: arg. 28. diſt. de his. & 32. diſt. lectores.

c ¶ Statim.] ſu. diſt. 47. §. 1 argum contra Sed non dicit ſtatim, id eſt, incontinenti: ſed ſtatim, id eſt, paulo poſt. tale ſtatim habes ff. de procura. qui procuratorem, vel ibi non prohibetur, niſi de epiſcopatu & presbyteratu:

d ¶ Vel habere.] Ita tñ ꝙ dudũ iam promiſerit continẽtiam nam præire debet continentia, vt 22. diſt. cap. priuſquam. præterea de iſto grandæuo non exprimitur

EPiſcopus benedictionem.] CASVS. Hoc diuiditur in tres partes. In prima parte dicit. ꝙ minor xxv. annorum fieri diaconus non debet. In ſecunda parte. dicitur, ꝙ ſi coniugatus iuuenis voluerit ordinari, requirenda eſt vxoris volũtas: & ſequeſtrato cubiculo & religione promiſſa ordinetur. In tertia parte dicitur, quod ante xxx. annum presbyter vel epiſcopus non ordinetur. Secunda pars incipit ibi, [Sanè.] Tertia ibi, [presbyterum vero.]

i ¶ Iuuenes.] Idem eſt de alijs regulariter. arg. 32. q. 5. per totu. ſi ſunt ſenes bene poteſt alter cõuerti: & alter in ſeculo remanere. extra de conuer. coniug. cum ſis.

a ¶ Se-

lũtas ita requirenda eſt vt, ſequeſtrato [a] manſionis cubiculo, religione [b] promiſſa, poſteaquam pariter cõuerſi fuerint, ordinentur. ¶ presbyterum vero, vel epiſcopũ ante triginta annos, id eſt anteq̃ [c] ad viri perfecti ętatem perueniat, & diaconos ante vigintiquinque, nullus metropolitanorum ordinare præſumat: ne per ętatem [d] (quod aliquoties euenit) aliquo errore culpentur.

C.17. Burc. l.2.c.9. Iuo. p.6.c.29. Pann. l.3.c.28.

Item ex concilio Toletano 4. c. 19.

¶ De eodem. C. VII.

IN veteri lege ab anno vigeſimoquinto leuitæ [e] in tabernaculo [f] ſeruire mandantur: cuius auctoritatẽ in canonibus & ſancti patres ſecuti ſunt. Nos [g] & diuinæ legis & conciliorum præcepti immemores, infantes, & pueros [h] leuitas facimus ante legitimam ætatem, ante experientiam vitæ: ideoque, ne vlterius fiat à nobis, & diuina lege, & canonicis admonemur † ſententijs, vt † à vigintiquinque annis ętatis læuitæ [i] conſecrentur, & à triginta presbyteri ordinentur.

Poly. l.2.tit.27. Burch. l.2.c.16. Iuo p.6.c.31. Pann. l.3.c.31. Nura.1.

† In codice regio.] admonemus exemplis.

Item Gelaſius Papa ad epiſcopos per Lucaniam, epi. prima, c. tertio.

¶ Per quę interualla temporum ordinetur, qui de monachis in clericatum eligitur. C. VIII.

SI quis de religioſo propoſito, & diſciplinis monaſterialib. eruditus ad clericale munus [k] accedat, in primis eius vita præteritis acta temporibus inquiratur, ſi nullo graui facinore probatur infectus, ſi ſecundam nõ habuit fortaſſis vxorem, nec à marito relictam ſortitus oſtẽditur; ſi pœnitentiam [α] publicam fortaſſis non geſſit, nec vlla corporis parte vitiatus apparet, ſi ſeruili, aut originariæ non eſt conditioni obnoxius, ſi curiæ iam ꝓbatur nexibus abſolutus, ſi aſſecutus eſt literas, ſine quibus vix fortaſſis oſtiarij poſſit implere miniſterium.

ſu. diſt. 55. c. 1. Anſ. l.7.c.47. Iuo p.3.c.143.

α ¶ Si pœnitentiam.] *Hinc vſque ad finem addita ſunt ex epiſtola ipſa, vt melius percipiatur nexus ſequentis capitis. Nã poſt verbum,* miniſterium, *continenter apud Geloſium ſequitur:* vt filius omnibus, quæ ſunt prædicta, fulcitus; continuo lector, &c.

Item eodem capite, & ſequenti.

¶ De eodem. C. IX.

MOna-

a ¶ Sequeſtrato.] Infra 81. diſtin. volumus. contra. Sed hic de ſuſpectis. Vel dic quod thalamus tantum debet ſequeſtrari, non autem manſio 1. & hoc obtinet in vxore promouendi: ſecus eſt in vxore illius qui vult cõuerti: quia tunc vxor intrabit religionem. vel ſi eſt ſenex promitteret continentiam, vt extra de conuer. coniu. cum ſis. & de illa materia not. 28 diſt. quia ſunt culpæ. Quid ſi vxoratum promouet epiſcopus ad minores ordines, debet ne ab eo exigere continentiam, cum ſine titulo, cũ nõ debeat ꝓmouere & beneficium ſimul cũ vxore habere nõ poſſit extra de cler. cõi. c. 1 &c. diuerſis? Sic: ſi tñ promouet, nec exegerit, habebit beneficiũ: ar. 12. diſ. ſi qui. ab eo autẽ qui vxorẽ nõ habet non eſt exigenda cõtinentia 15. q. 3. §. cũ autem Ioan.

1 Vt litera idem dicere cum dicat ſequeſtrato manſionis cubiculo. de hoc le. et no. extra de cõuer. coniug. coniugatus: ibi vide.

Coniugati an poſſint ꝓmoueri.

b ¶ Religione.] i. caſtitate: q̃ qualiter ꝓmitti debet, dixi 32. diſ. feriatim. nec eñ iſta debet religionẽ intrare: quia nec vir eius intrat. ſecus eſt ĩ vxore monachi vel epiſcopi. extra de cõuer. coniug. ſane.

c ¶ Antequam] No. ꝙ canon aliter interpretatur virilem ętatẽ, aliter interpretat lex. ff. de minorib. l. 1. C. de his q veni. æta. impe. l. vlt. ſed diuerſificãt: quia diuerſos habẽt reſpectus. Prætor nõ habuit reſpectum niſi ad rerum ſuarum adminiſtrationem.

Aetas virilis diuerſimode interpretatur.

d ¶ Ne per ętatem.] Argu: ratione ętatis p̃ſumi' ꝓ aliquo, vel contra, vt ſu. 34. diſt. quorundam 33. q. 2. antiqui.

IN veteri.] CASVS. Quidam ẽpi ante xxv. annũ. leuitas ordinabãt, ſed Toletanũ concil. ꝓhibet ne hoc de cætero fiat: ſed poſt xxv. annum leuitæ ordinentur; & presbyteri poſt xxx. quod probat auctoritate legis Moſaicæ & canonicæ.

e ¶ Leuitæ.] In veteri lege à xxv. anno Leuitæ deſeruiebant tabernaculo, & cuſtodiebant vaſa tabernaculi aurea: antea non.

Leuitæ officium.

f ¶ Tabernaculo.] Quid ſit tabernaculum, habes ff. de verb. ſig. l. inde tabernacula.

Tabernaculum.

g ¶ Nos] Commiſcet ſe alijs. vt citius reprehendat.

h ¶ Pueros.] Puer quãdoque ſeruum, quãdoque puellam ſignificat. ff. de ver. ſig. pueri. quandoque dicitur puer. 18. annorum. ff. de ali. & ci. le. l. Mela.

Puer quid ſignificat.

i ¶ Leuitæ.] Oẽs qui in templo ſeruiebant, dicebant Leuitæ quia de tribu Leui aſſumebantur. Sed nunquid conferebatũ eis tunc character? Sic argu. de conſecratio diſtinct. 1. c. 1. ſed non idem qui hodie. argu extra de ſacra. vnct. cum veniſſet. in fin. 23. diſtinct. c. 1. quod eſt contra opi Hug. quam dixi ſu 75. diſt. c. 1. ꝙ ſcilicet ſine Miſſa conferatur character. Sed hodie immutata eſt forma per Chriſtum vnde nec Aaron ſine Miſſa conferret hodie characterem.

Leuita ... dictus ...

Char... hodie ... Miſſa ... conf...

SI quis.] CASVS. Dicitur hic ꝙ ſi quis monachus voluerit promoueri, vita eius præterita requiri dẽt, ſi fuerit crimino ſus, vel irregularis, contrahendo cũ ſecunda vxore. vel repudiata.

k ¶ Munus.] id eſt ſi vult ad ordinem promoueri. Archidiaconus.

MOnachus] CASVS. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima loquitur de monacho. In ſecũda de laico.

ſaco. In prima ergo dr ꝙ monachus nouitius, ſi bonæ vitæ & bonæ conuerſationis fuerit, intra annũ poteſt omnes ordines recipere p interſtitia breuia in ea aſſignata, vt deuotio ſancti propoſiti legitima ſuppleat interſtitia. In ſecunda parte dicitur, ꝙ laicus intra annum

dius eũ ſcripſit literas non eſſe notas. ff. de bon. poſſeſ. ſed cum patrono. §. notis. Notæ autem quandoq; dicuntur cicatrices. vñ lex dicit, quod notæ & nomina fugitiuorũ ad magiſtratus ſunt referenda. ff. de ſer. fug. l. 2. iuxta illud. [Folijſque notas & nomina mandat.]

chus α [a] verò nouitius [b] morum honeſtate fulcitus, continuo lector vel notarius [c], aut certe defenſor [d] effectus, poſt tres menſes exiſtat acolythus: maximè ſi huic ætas etiã ſuffragatur: ſexto menſe ſubdiaconi nomen accipiat; at ſi modeſtæ conuerſationis, honeſtæque voluntatis exiſtit, nono menſe diaconus, completoque anno ſit presbyter: cui tamen, quod annorum interſtitia fuerant collatura, ſancti propoſiti ſponte ſuſcepta doceatur præſtitiſſe deuotio [e]. ¶Si verò laicus quiſpiam eccleſiaſticis eſt aggregandus officijs; tanto ſollicitius in ſingulis, quæ ſuperius comprehenſa ſunt, huiuſmodi decet examinari [f] perſonam; quantum inter mundanã, religioſamq; vitam conſtat eſſe diſcriminis: quia vtique conuenientia [g] eccleſiæ miniſteria reparanda † ſunt, non inconuenientibus meritis ingerenda: tantoque magis, quod ſacris aptum poſſit eſſe ſeruitijs, in eorum quærendum eſt inſtitutis, quantum de tempore, quo fuerant hæc aſſequenda, decerpitur; vt morum habere doceatur hoc probitas, quod prolixior conſuetudo non contulit; ne† per occaſionem ſupplendæ penuriæ clericalis, vitia [h] potius diuinis cultibus intuliſſe †, non legitimæ familiæ Domini computemur procuraſſe compendia [i]: Quorum [k] promotionibus, ſuper anni metas [l], ſex menſes nihilo minus ſubrogamus: quoniam, ſicut dictum eſt, diſtare [m] conuenit inter perſonam diuino cultui deditam, & de laicorum conuerſatione venientem. Quæ tamen eatenus indulgenda credidimus, vt β eccleſijs ab hac occaſione ceſſantibus [n] canonum paternorum vetus forma ſeruetur.

Ibidem. c. 4.

† al. deputanda.

† al. vel.

† al. intuliſſe iudicemur.

α Monachus.] *Quo modo hic locus in originali habeatur proxima ſuperiore notatione indicatum eſt.*

β ¶Vt eccleſijs.] *Hæc multo plenius à Gelaſio exponuntur*: Vt illis, inquit, eccleſijs, quibus infeſtatione bellorum vel nulla penitus, vel exigua remanſerunt miniſteria, remouentur: quatenus his, Deo propitio, reſtitutus, in eccleſiaſticis gradibus ſubrogandis canonum paternorum vetus forma ſeruetur; nec contra eos vlla ratione præualeat, quod pro accidentis defectus remedio prouidetur, non aduerſus ſcita maiorum noua lege proponitur; cæteris eccleſijs ab hac occaſione ceſſantibus, quas non ſimili clade vaſtatas, priſtinam faciendis ordinationib. conuenit tenere ſententiam.

d ¶Defenſor.] Exorciſta. nã prius ſit oſtiarius, poſt exorciſta. ſu. ea. c. 1. dr exorciſta defenſor: q̃a defendit corpus a dæmonibus.

e ¶Deuotio.] Sicut enim ingenium ſupplet tempus in bene ſtudẽte, ſic & bonitas ætatem: & ita compenſatur probitas cum tempore. ſic ergo bonitas ſupplet ætatem ſicut tempus, vt C. de prępoſi. ſacro ſcrin. l. 1. li. 12. ſic & malitia dicitur ętatem ſupplere. C. ſi mi. ma. ſe. dixe. l. 3. extra de deſpõſa. impuberum. de illis, ita probitas & honeſtas ſupplet tẽpus. C. de his qui veniã ætat. impe. l. omnes. & ff. de decre. ab or. fa. l. 1. ſic aliquid quod eſt minus, æquiparat alii, q̃d eſt maius, facta compenſatione hinc inde. 7. q. 1. quam & 79. diſtin. canonicis. Iſtud idẽ conſiderat in teſtib. quia ſit cõpẽſatio auctoritatis ad numerũ. extra de teſti. in noſtra.

Ingeniũ & alia tempus ſupplere poſſunt.

f ¶Examinari.] Argu. ꝙ ſi laicus inducitur in teſtẽ diligentius eſt examinãdus quã clericus, ꝓpter maiorem duritiem. 12. q. 1. duo.

g ¶Conuenientia.] ideſt. conuenientib. miniſtris.

h ¶Vitia.] Ideſt, vitioſos clericos.

i ¶Compendia.] ideſt vtilitates. vel vtiles miniſtros.

K ¶Quorum.] Argumentum poteſt colligi ex hoc, ꝙ tantum

num & dimidium poterit promoueri ad omnes ordines, ſi fuerit cõmendabilis vitæ, vt quod deeſt tempori, & quod prolixior conſuetudo non contulit, ſuppleat in eo morum probitas: & hæc omnia fiunt de diſpenſatione propter neceſſitatem: qua ceſſante vetus forma ſeruetur. ſecunda pars incipit ibi. [Si vero laicus.]

a ¶Monachus.] Hoc cap. loquitur ſecundum caſum illum ſup. diſt. 55. priſcis. ſ. de diſpenſatione, procedente de iure communi.

b ¶Nouitius.] Quia de nouitio maior dubietas videbatur eſſe.

c ¶Vel notarius.] A notis ideſt, literis legendis. 1. Pe-

valeat teſtimonium quatuor clericorum, quantum ſex laicorum. nam in ſeſquialtera proportione videtur, quòd ſe habeant, ſicut ſe habent ſex & quatuor: quia tantum poteſt clericus facere per annum, quantum laicus per annum & dimidium. 46. diſtinct. cap. penul.

Clericus laico præfert.

l ¶Metas.] ſup. diſt. ead. quicunque. contra. Sed ibi de neophyto: hic de renato ab infantia loquitur. Vel illud regulariter & de iure communi: hoc ſpecialiter ex diſpenſatione. vnde ſubijcit, quæ tamen, &c.

m ¶Diſtare.] inf. 8. q. 1. nec ſufficere. 2.

n ¶Ceſſantib.] Ceſſante cauſa ſucceſſionis ceſſare debet pariter & conceſſum, vt 1. quæſt. 7. quod pro reme-

2 Ad idem 61. diſt. in ſacerdotibus. ſup. 4. diſtin. ſtatuimus, &c. deniq. 1. q. 1. vtiliſſimus.

dio.& c.exigunt.ſu.diſt.55.priſcis.56. diſt.Iſmael.argu. contra.C.fami erciſ.l.2.Lau.

ADDITIO. Dic vt not.61.diſtin.neophytus. & 19.q.2. dux.Archid.

Qva verò ætate.] CASVS. Supra in proxima diſt.in cap.epiſcopus benedictionem. dictum eſt quod qui ordinatur in presbyterum debet eſſe 30. annorũ. Nunc verò in hac 78. diſt. idem repetit, vt addat cauſam quare tunc,& nõ ante:ſcilicet quia Chriſtus ĩ 30 anno baptizatus fuit, & poſtea cœpit prædicare. vt int ca.presbyter. Et omnia plana ſunt vſque ad c quid eſt.

a ¶Qua vero.] Hic intitulatur 78. di.in qua oſtendit magiſter nõ debere ordinari ſacerdotes de iure cõi ante triginta annos completos: qa in tali ætate Dñs baptizatus eſt,& p̃dicare cœpit & quidã alii prophetæ. ſed quia & ante hoc tẽpus prophetæ ad prędicãdum miſſi ſunt, poſſent neceſſitate imminente a 25.anno ordinari inf.ead. d c.vl.ar. ff. ad Treb. filium §.1.

b ¶Si quis.] ¶Non impleuerit.] Extra de elec. cum in cunctis.

c ¶Sit dignus.] Arg. eſt non debere derogari iuri cõmuni propter perſonam ſu.d. 50.ex pęnitẽtibus.d. 61.miramur. Sed pp neceſſitatẽ,vel vtilitatẽ derogaĩ iuri. licet nõ propter dignitatem tãtum,vt 1.q. 7.cap.tali.1.

Qvid eſt manus.] CASVS Super epiſtolam ad Timotheum habetur. Manus cito nemini impoſueris, nec communicaueris peccatis alienis. Nunc vero Leo Papa exponit literam Apoſtoli,& dicit, ꝙ ille cito manum imponit, qui ordinat aliquem ante congruã ætatem,& ante examinationem,& anteq̃ ſit diſciplinatus. Et ille communicat peccatis alienis, q efficitur malus: ſicut eſt ille quem ordinat,& in malo eſt ei ſimilis.

d ¶Quid eſt.] Hoc eſt in epiſtola ad Timotheũ 1: Manus [illegible] nemini impoſueris: neque communices peccatis alienis.

e ¶Communicare.] Communicat peccatis alienis,qui illos [illegible] arg.diſt.86 c.1.& culpam. & c.facientis. [illegible] cap quid enim & c.error.

Presbyter ante.] CASVS Dicitur hic, quòd presbyter ante xxx. annos ordinari non debet. licet ſit vitæ probabilis: quia Chriſtus tantum in trigeſimo anno cœpit prædicare,& baptizatus eſt.

f ¶Ante triginta.] Põt tamen ei concedi in vigeſimo quinto anno regimen parochialis 3. eccleſiæ, extra de electio.cum in cunctis. Sed cui incumbet probatio de ætate,ſi dubitaĩ de ætate? Dico,ꝙ ei,qui agit,ſcilicet qui petit ordinem.vnde maior eſt actor,ipſe probabit ſe maiorem,ſiue minorem 4,vt C.de proba.cũ te.C de in integ.reſtitu.mi.ſi minorẽ. ff. de non. minor ex aſpectu. Sed ſi minor eſt reus, tunc aduerſarius probabit, vt C. qui & aduerſus quos.l.1 ff.de mino. de ætate.

g ¶Prædicauit.] Sed ſacerdotis officium eſt prædicare vt 16.q.1.adijcimus.Vñ eſt hic arg.contra id quod diximus,ꝙ debeat implere trigeſimũ annũ. Dicit Io.Chryſoſt. ꝙ de trigeſimo anno nondũ attigerat Ieſus niſi 30. dies ſicut in Euangelio continetur: Erat Ieſus quaſi annorũ 30. Sed eſt arg.ſuperficiale 5. ſed probatur per hoc quod ante 30.annum non poſſit promoueri.

DISTINCTIO LXXVIII.

Qva verò [a] ætate ſacerdotes ordinari debeant, Bonifacius Papa diffiniuit dicens.

a ¶Bonifacius.] *Cæteri collectores citant ex decretis Fabiani. Extat apud Martinum Bracarenſem epiſcopum in cap.græc.ſynod.cap.20.ex Neocæſarien.c.11.*

¶Ante annos triginta presbyter non ordinetur. Cap. I.

SI quis [b] triginta ætatis ſuæ annos non impleuerit,nullo modo presbyter ordinetur, etiam ſi valde ſit dignus [c].

Poly.l.2.tit.20. Burc.l.2 c.10. Iuo p.16 c.30. Pann.l.3.c.26.

[*Item in nouellis in Authentica de ſanctiſs. epiſcopis §.clericos.apud Iulian. Ante c.conſt.123.cap.19.*]

¶De eodem. PALEA. Cap. II.

NEmo presbyter conſecretur,qui minor triginta annis ſit:nemo diaconus,vel ſubdiaconus fiat,qui minor vigintiquinque annis ſit: nemo lectoribus cõnumeretur,qui minor 18. annis fuerit: nemo inter diaconiſſas conſecretur ſacroſanctæ eccleſiæ,quæ minor 40. annis, vel ad ſecundum matrimonium peruenerit.

Poly.l.2.tit.27.

Chriſt⁹ qua ætate baptizatus eſt.

Item Leo Papa ad epiſcopos Africanos,epiſt.85.c.1.

¶Non eſt ordinandus ſacerdos,niſi longo probatus examine. Cap. III.

QVid eſt manus [d] cito imponere,niſi ante ætatẽ maturitatis,ante tempus examinis, ante meritũ obedientiæ †,ante experientiam diſciplinæ,ſacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid eſt communicare [e] peccatis alienis, niſi talem effici ordinantem, qualis ille eſt,qui non meruit ordinari?

ſup 61.c.miramur. verſ. quid eſt cito.] Anſ.l.6.c.34. Iuo p.5.c.105.

† *al. laboris.*

1 Ac idem 15.q. vlti.c. vl & de hoc etiam not. inf.ea. c.vlt.

Item ex concilio Neocæſarienſi,c.11.

¶Ante triginta annorum ætatem presbyter non ordinetur. Cap. IIII.

PResbyter ante xxx. [f] annorum ætatem non ordinetur; quamuis ſit probabilis vitæ: ſed obſeruet vſq; ad præfinitum tempus. Dominus enim noſter Ieſus Chriſtus trigeſimo anno baptizatus eſt;& tunc prædicauit [g].

Poly l.2.tit. 27. Anſ.l. 7.c.95. Pann.l.3.c.29.

2 Cap. 1.

3 Hec for[illegible] intelligitur de conuentuali ſecundum Laur. ſed intelligas indiſtin[illegible] ctẽ, vt [illegible] tur extra [illegible] 6 de elec. [illegible] cet canon. [illegible] qđ eſt conſ[illegible] liũ. Greg. [illegible]

Aetatis probatio, cui incumbit.

4 Adde in de ętate filij credaĩ libro patris, vel eius aſſertioni;no.gl. in l.etiã. ff. de proba. Bald. in l. neque natales. C. eo.tit.

5 Nã facta domini non eſt trahenda ad cõſequẽtiam ſm [illegible]

HOC

HOC REGVLARE EST. CASVS. Dicit nunc Grat. ꝙ hæc quæ dicta ſunt ſup. de 30. ann. uera ſunt, & ſeruanda de iure cômuni. Et hoc probat exemplo Chriſti, & Ioannis Bap. & Ezechielis, qui tantum in 30. anno prędicare cœperunt, ſed diſpenſatione ante tale tempus.

Et hoc probat per ſex auctoritates. Secunda ibi.] Nullus Pontifice] Tertia ibi, [Sed quæritur.] Quarta ibi, [Hoc autem.] Quinta ibi, [Electio.] Sexta ibi, [Sicut ſin pra.] Ioan. de Fan.

S. Greg. in Ezechiele hom. 2.

Hoc regulare eſt; vnde & Chriſtus, & Ioannes Baptiſta, & Ezechiel, & nonnulli prophetarum non leguntur ante hoc tempus prophetaſſe, vel prædicaſſe [a]*. Verũ, quia Hieremias, & Daniel ante iuuenilem ætatẽ ſpiritũ prophetiæ accepiſſe leguntur: Dauid, & Salomon in adoleſcentia vncti inueniuntur, Ioannes etiam Euangeliſta; cum adhuc eſſet adoleſcens, à Domino in Apoſtolum electus; & cum alijs ad prædicandum miſſus inuenitur; Paulus quoque apoſtolus in adoleſcentia à Domino electus, & ad prædicandum miſſus aſſeritur; eccleſia ſimiliter, neceſſitate exigente, nonnullos ante triginta annos ordinare conſueuit.*

Hier. 1. Daniel. 13. Matth. 4. Act. 9.

Vnde Zacharias Papa Bonifacio epiſcopo, epiſt. 6. cuius initium [Benedictus Deus.]

¶ Neceſſitate exigente 25. annorum presbyteri ordinentur. Cap. V.

SI triginta annorũ non reperiuntur, & neceſſitas [b] † expoſcit; à vigintiquinque annis & ſupra leuitæ, & ſacerdotes ordinentur.

† Ex iſto tex. infertur plura fiũt neceſſitatis cauſa: quæ aliàs nõ fierent. conc. I. non ſolum. ...ff. de ex ...atur.

DISTINCTIO LXXIX.

APoſtolicus autẽ [c] non niſi à Cardinalibus, & religioſis clericis eſt inthronizandus. Vnde Nicolaus Papa II. ait in epiſtola, qua ſynodum à ſe Romæ habitam refert, cap. 1.

¶ De eo, qui ſine concordi Cardinalium electione inthronizatur. Cap. I.

Poly c. l. 1. tit. 4. Anſel. l. 6. c. 15. inf. c. ſi quis pecunia.

SI quis Apoſtolicæ ſedi ſine concordi, & canonica [d] electione Cardinaliũ eiuſdem eccleſiæ, ac deinde ſequẽtium [e] religioſorum [f] clericorum inthronizatur, nõ

CASVS. Supra in 23. diſt. c. 1. tractatum eſt de electione & confirmatione Papę: nunc vero in hac 79. diſtin. idem repetit, vt aliquid addat. Continet enim hæc diſt. quatuor articulos. In primo dicit, ꝙ Papa non debet eligi niſi à Cardinalibus. In ſecundo dicitur quid iuris ſit ſi duo apoſtolici eligũtur. In tertio dicitur, ꝙ electio ſucceſſoris debet fieri cũ deliberatione pdeceſſoris. In quarto dicitur, ꝙ electio Apoſtolicorũ ſoli Deo reſeruatur. quæ omnia per ſuos §§. patebunt.

c ¶ Apoſtolicus autẽ.] Hic depingitur 79. diſt. in qua ſpecialiter magiſter agit de electione ſũmi Pontificis, oſtendens à quibus dẽat eligi: & dicit, ꝙ à Cardinalibus, & qñ. quia die tertia poſt depoſitionem defuncti, ut inf. eo. nullus. ſubdit etiam quid [1] iuris ſit, cũ duo malo zelo eliguntur, ut ī. ea. ſi duo. vel cũ ſimoniace aliquis eligitur, vt inf. ea. ſi quis pecunia 1. & dicit, quòd à ſolo Deo poteſt deijci. de ordinatione eius non tractatur hic, quia de ea dictum eſt ſu. 23. diſt. in nomine.

Papa à quibus & quando eſt eligẽdus.

1 Et inf. ea. cap. 1.

ADDITIO. Illud c. non fuit ibi introductum, niſi propter ordinationem: & ideo repetit hoc de electione & inthronizatione, & nõ de ordinatione, ſecundum Hug.

pus poteſt aliquis ad dignitatem presbyterij promoueri, & hoc probat ſex exemplis: ſcilicet Hieremiæ & Danielis, Dauid & Salomonis, Ioannis euangeliſtæ & Pauli, qui omnes ab adoleſcentia acceperunt officium prædicandi, & gubernationem ſuper alios. Et ad hoc probandum: inducit ſequens cap. cuius caſus per ſe patet.

a ¶ Prædicaſſe.] Ante hoc tempus.

b SI 30. annorum.] ¶ Neceſſitas.] Vel vtilitas, cum illa etiam inducat diſpenſationem, vt 1. q. 7. tali. imo de iure cõi (vt vr.) cum enim in 25. anno ad regimẽ eccleſiæ poſſit aſſumi, vt extra de elect. cum in cunctis. & quilibet prælatus debeat eſſe presbyter. 11. q. 2. ſicut cum etiam talis debeat eligi, qui per breue tempus poſſit promoueri, ut extra de ætа. & quali. præterea. Et breue tempus eſt, ut non vacet eccleſia, niſi per tres mẽſes ad plus, vt 50 diſt. poſtquam ergo prędicta ea videntur correcta: Ioan. quod non credo, vt extra de elect. dudum & extra de præben. cum iam dudum. in fi.

...prælatus q... ...debet presby... ...er eſſe dẽt.

APoſtolicus] Hæc diſt. diuiditur in ſex partes in quarum prima dicitur, ꝙ nullus debet eligi in eccleſia Romana niſi à Cardinalibus: nec ante mortem Papæ aliquo verbo, uel facto de Papatu dẽt promitti.

SI quis.] CASVS. Statuit Nicolaus in hoc c. ꝙ ſi quis ſine concordi & canonica electione Cardinalium & aliorum religioſorum clericorum fuerit electus, vel inthronizatus, nõ habeatur apoſtolicus, ſed apoſtaticus.

d ¶ Et canonica.] Quam electionem uocas canonicã? nunquid dicens idem eſſe, quod in aliorum electionibus, ſaltem quo ad hoc, vt debeat eſſe de eadem eccleſia 2, vel, ut melior eligi debeat 3, uel etiam prior 4, uel, vt non ſit aliquo modo irregularis? Sed breuiter dico, ꝙ ſi eſt electus à duabus partibus, amodo nulla admittitur contra ipſum exceptio, nec de vitio eligentiũ uel electi: qa nõ eſſet corã quo iudice exceptiones illæ præponerẽtur. vñ ſi tertia pars vellet probare electionẽ eſſe ſimoniacam 5, non audiretur, ut extra de elect. licet. q tñ ſic eligũt, peccant: & electio talis vitioſa eſt.

Electio Papæ habet áliqua ſpecialia.

2 Vt 61 diſt nullus.

3 Vt 63. diſt metropolitanus

4 Vt 75 diſt c. vlt. in fi.

5 De hoc if. c ſi quis pecunia. Arch.

e ¶ Sequentium.] Hi conſentire debent. non tamẽ uocandi ſunt de neceſſitate.

f ¶ Religioſorum.] Sup. diſt 23 c. 1. contra. ſed ibi dicit religioſos uiros præduces, non reſpectu Cardinalium, ſed reſpectu laicorum.

¶ Papa, vel apoſtolicus, ſed apoſtaticus habeatur.

a ¶ Si quis.] *Verba Nicolai in epiſtola, quæ in uoluminibus conciliorum impreſſis poſt decreta Nicolai primi habetur, hæc ſunt.* Primo namque inſpectore Deo eſt ſtatutum, vt electio Romani Pontificis in poteſtate Cardinalium epiſcoporum ſit ita; ut ſi quis Apoſtolicæ ſedis ſine præmiſſa concordi & canonica electione eorum, ac deinde ſequẽtium ordinum religioſorum, clericorum, & laicorum conſenſu inthronizatur, &c. *Idem ferè habetur ad finem illius ſynodi, & refertur infra c. ſi quis pecunia.*

Item Symmachus Papa in ſynodo Romana prima, c. 3. & 5.

¶ Papa ſuperſtite, eo inconſulto, de electione futuri Pontificis nemo audeat loqui. Cap. II.

SI quis Papa α ſuperſtite, pró Romano [a] Põtificatu, cuiquam quolibet modo fauorem præſtare cõuincitur; loci ſui honore, vel cõmunione priuetur β. Si quis presbyter, aut diaconus, aut clericus, Papa incolumi, & eo incõſulto, aut ſubſcriptionẽ [b] pro Romano pontificatu cõmodare, aut pyctacia [c] promittere, aut ſacramentum præbere tentauerit, aut aliquod certè ſuffragiũ polliceri, vel de hac cauſa priuatis cõuenticulis factis deliberare, atq; decernere, loci ſui dignitate, atque † communione priuetur. *& infra.* ¶ Propter occultas fraudes, & coniurationum ſecretas inſidias, quas huius ſentẽtia diſtrictionis [d] conſequitur †, ſi quis ad eccleſiaſticam pertulerit [e] notitiã conſilia eorũ, qui contra hanc ſynodum de pontificali egerint ambitu, & rationabili probatione conuicerit; particeps actionis huiuſmodi non ſolum purgatus ab omni culpa ſit, ſed etiam remuneratione [f], quæ non indigna ſit ſubleuetur. Vniuerſa ſynodus, &c.

Burc. l. 1. c. 225. Iuo p. 5. ca. 336. Poly. l. 1. titu. 4. Anſ. l. 6. c. 1.

† al. vel

C. 5. Poly. ibidem.

† al. perſequitur.

α ¶ Si quis Papa.] *Initium hoc vſque ad verſiculum.* Si quis presbyter. *eſt caput ſecundũ ſuggeſtionis Fulgentij archidiaconi Romanæ eccleſiæ: quod vna cum tribus alijs capitulis in tomis cõciliorum, præcedit primam, vel ſecundam ſynodum ſub Symmacho, cum hac inſcriptione:* Capitula primæ ſynodi Romanæ

SI quis Papa.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dr̄, ꝙ ille debet deponi qui Papa uiuo & incolumi præſtiterit fauorem carnalem pro Romano Pontificatu: vel qui eo inconſulto ſubſcriptionẽ fecerit: vel ſacramentum dederit alicui, uel ſuum ſuffragium polliceatur propter hoc: vel qui hac de cauſa priuata cõuenticula facit. In ſecunda parte dicitur quód quicunq; huiuſmodi coniurationes & inſidias patefecerit & probauerit, indulgẽtiam promerebitur, & præmium. Secunda pars incipit ibi, [Propter occultas fraudes]

a ¶ Pro Romano.] maximè: argum. infra ead. nullus Pontifex.

b ¶ Aut ſubſcriptionem.] Alias ſubſcriptiones.

c ¶ Pyctacia.] Pyctacia hic dicuntur ſcripta obligatoria. 30. q. 3. pyctacium. & ſecundum hoc dicitur pyctacium à pingendo, vel dicuntur munera quædam: & ſecundum hoc dicitur à petendo. ADDITIO. Quidam dicunt ꝙ eſt generis fœminini: vnde in quibuſdam libris inuenitur hæc pyctacia; ſed dico eſſe literã corruptam: uel eſſe accuſatiuum pluralem: & quod dicitur pyctaciolas. inf. q. 7. non obſeruetis dico non eſſe verum: ſed debet eſſe pyctaciola. Hug.

d ¶ Diſtrictionis.] idest, diſtrictæ cõſtitutionis ſententia.

e ¶ Pertulerit.] Arg. in ſimonia aliquem de ſe cõfeſſum audiri contra ſocios eiuſdem criminis 1. Sed eſt argu. contra 15. q. 3. nemini, ſed ſubintelligendum eſt ibi cum ſimonia: & ita per hoc ea determinatur & ſuppletur illud. vnde colligitur ꝙ crimen ſimoniæ. & crimen læſæ maieſtatis æquiualent, & æquis paſſibus ambulant, ut 15. q. 3. ſanè. & quidem quæcunque perſonæ recipiuntur in accuſatione in crimine læſæ maieſtatis, recipiuntur in crimine ſimoniæ: & cum ibi recipiantur ſocij initę factionis cõtra ſe, ſimiliter & hic. Itẽ hic habetur ꝙ aliquis illũ cũ quo ſimoniã commiſit, de ſimonia põt accuſare: & ille punietur, & iſte non: quod Hug. intelligit vbi res non proceſſit ad áctũ: ſcilicet ad donationẽ, vel receptionẽ pecuniæ. Tunc. 2 vterq; debet deponi. Io. quod ego non credo: cũ crimen iſtud procedat ad inſtar criminis læſæ maieſtatis, vt 15. q. 3. ſane. in quo ſi ſocius criminis probat crimen, remuneratur, ut 6. q. 1. ſi quis 2. 3 arg. extra de teſti. veniens. Dicunt tñ quidam, ꝙ nunquam in ſimonia ſocius ſociũ accuſat. 15. q. 3. nemini. niſi qñ ſimul committitur crimẽ læſæ maieſtatis, vt hic. Et ad c. ſanè, reſpondeo ꝙ quo ad quędam, non quo ad omnia ſimonia ęquis paſſibus ambulat cum crimine læſæ maieſtatis. Sed vr̄ ꝙ ille qui accuſat illum, quem dicit fuiſſe ſocium in crimine, non eſſet audiendus: tum ideo, quia ſtatim puniendus eſſet, ex quo ſponte confeſſus eſt crimen ſuum, vt 2. q. 1. nos in quenquam. tum quia turpitudinẽ ſuã allegans non auditur, vt extra de don. inter dilectos. Sed dic eſſe ſpeciale in hoc crimine, ut allegans ſuam turpitudinem audiatur, & ut confeſſio eius non puniatur, 3. tum quia nõ eſt directa confeſſio, qñ quis ideo confitetur ut accuſet. Sed licèt cõfeſſio accuſatoris non puniatur in ſimonia, tñ confeſſio teſtis punitur, ut extra de elect. ꝑ inquiſitionem. Sed quid ſi confeſſus non poteſt probare crimẽ quód intendit? Vr̄ ꝙ tunc puniendus ſit: qa tacere debuit crimen quod probare non potuit, vt 2. q. 7. plerique 6. q. 2. ſi tantum, quod concedo. Io.

f ¶ Remuneratione.] Non ipſo facto, ſed à iudice eam impetret, vt C. quib. ex cau. ſer. pro præmio li. acci. l. 1. & ita inuitatur aliquis per præmium ad accuſandum, vt 6. q. 1. §. verum. & l. ſi quis cum.

1 Adde tex. cu ibi no. in l. qm̃. C. de acc.

2 al. § verũ. Simoniacus an ſociũ accuſare poſſit.

3 Itẽ q[…] agit ad […] vt crim[…] ſuũ pub[…] tur: erg[…] fiet ei […] cium, […] de li. […] 1. in fi. A[…] Accuſato[…] bus quę[…] miũ […]

Opor-

ſub Symmacho Papa. *In codice verò canonum prænotantur his verbis*: Tituli decretorum Papæ Symmachi numero quatuor.

β ¶[Si quis presbyter.] *Hæc ſunt propria verba capitis tertij ipſius ſynodi; quod eſt ſecundum in codice canonum.*

Item ex Concilio Stephani Papę III. [*Deuſdedit addit, habito in baſilica Conſtantiniana, act. 3.*]

¶In apoſtolatus culmen nullus, niſi ex Cardinalibus promoueatur. Cap. III.

Deuſdedit p. 1. Anſ. l. 6. cap. 25. Polyc. l. 1. tit. 4.

OPortebat, vt hæc ſacroſancta domina noſtra Romana eccleſia (iuxta quod à beato Petro, & eius ſucceſſoribus inſtitutum eſt) rite ordinaretur; & in Apoſtolatus culmen vnus de Cardinalibus presbyteris, aut diaconis conſecraretur.

Item ex eodem.

¶De eodem. Cap. IV.

S. Anſ. l. 6. cap. 4. Deuſdedit ibi. Polyc. ibidem. Anſ. l. 9. cap. 24.

NVllus vnquam laicorum, neque ex alio ordine præſumat, niſi per diſtinctos gradus aſcendens, diaconus, aut presbyter Cardinalis factus fuerit, ad ſacri Pontificatus honorem promoueri.

¶*In Pontificalibus manuſcriptis vno vaticano, & altero Cardinalis Sirleti in vita Stephani Papæ III. referendo ſynodum ipſius tempore habitam, hæc leguntur ad caput hoc pertonentia.* Tunc allatis ſacratiſſimis canonibus, eiſque liquido perſcrutatis, prolata eſt ſententia ab eodem ſacerdotali concilio, ſub anathemate interdicẽtes, ne vllus vnquam præſumat laicorum, neque ex alio ordine, niſi per diſtinctos gradus aſcendens, diaconus, aut presbyter Cardinalis factus fuerit, ad ſacri Põtificatus honorẽ promoueri: & alia plura, quæ canonica indigebãt correctione, in eodem cõcilio ſtatuerũt emẽdanda.

Item ex eodem.

¶Anathematizetur epiſcopus, monachus, vel laicus Romanam eccleſiam inuadens & in gradum filiorum eius prorumpens. Cap. V.

Deuſdedit ibi. Anſ. l. 6. c. 26. & 27. In Pontificali Roma. manuſc.

3 SI quis ex epiſcopis, vel presbyteris, vel monachis, vel laicis contra canonũ, & ſanctorum patrũ ſtatuta prorumpẽs, in gradum filiorum ſanctæ Romanæ eccleſię, ideſt presbyterorum [a] Cardinalium, & diaconorum ire præſumpſerit, & hanc Apoſtolicam ſedem inuadere quilibet ex ſupradictis tentauerit, & ad ſummum Pontificalem honorem aſcendere voluerit; ipſi, & ſibi fauentibus fiat perpetuum [b] anathema. *& infra.* ¶ Si quis reſiſtere præſumpſerit ſacerdotibus, atque primatib. eccleſiæ, vel cuncto clero ad eligendum ſibi Romanum Pontificem ſecundum canonicam † traditionem, anathema ſit.

† al. hanc canonicã.

¶*Deuſdedit presbyter Cardinalis tituli Apoſtolorum in Eudoxia, par. 2. c. 131. refert multa ex ſynodo habita à Stephano tertio, in quibus caput integrum continetur.*

Item ex Concilio Leonis Papæ IIII.

¶Anathema ſit, qui canonicæ electioni Romani Pontificis contradicere præſumpſerit. Cap. VI.

Deuſdedit ibi. Anſ. l. 6. c. 28.

4 SI quis ex ſacerdotibus, ſeu primatibus [c] nobilibus, ſeu cuncto clero ſanctæ Romanæ eccleſię, electioni Romani Pontificis contradicere præſumpſerit; ſicut in concilio Bonifacij, & Stephani Papæ legitur ſtatutum, anathema ſit.

Item ex concilio Bonifacij Papæ III.

OPortebat.] CASVS. Hoc ca. & ſequens idem dicũt: ſcilicet quòd nullus debet eligi in Papã niſi de Cardinalibus presbyteris vel diaconis. dummodo inter eos idoneus inueniatur.

SI quis ex epiſcopis] CASVS. Hoc c. & ſequens ferè eũdem habent caſum. Dicitur enim hic, ꝙ ſi qs clericus, vel laicus electioni Cardinalium contradixerit, vel ſedẽ apoſtolicam voluerit vſurpare, anathema ſit: & nõ ſolum ipſe, ſed etiam oẽs ei fauentes. In ſequẽti. c. dicitur, ꝙ ſi quis contradixerit eligentibus Romanum Pontificem, anathema ſit.

a ¶Presbyterorum.] Argu. Cardinales pſbyteros maiores eſſe diaconis †. & ex illis primo debere eligi, & poſtea ex diaconis, ſi in illis nõ ĩueniatur idoneus arg. ſup. d. 13. in nomine. Arg. contra. ſup cap. proxi. quia ibi prius dicit diaconus, &c. Sed ordini literæ nõ eſt ſtandum. ff. de ſolu. nec enim.

† Adde no. per Albe. de Roſ. in rub. C de ſum. trin. Spe. infra. de li. cõte. §. iã nunc videndum. ver ſi verè omnia.

ADDITIO. Et videas, qđ de hac materia not. 63. d. c. metropolitano. Arch.

b ¶Perpetuũ.] Donec pęniteat. 10. q. 1. qa ſacerdotes. ſimile. extra de conſt. ex literis. & inſt. locati. §. adeo. Aliter ſumitur. ff ꝓ ſo. l. 1. & 10. q. 2. perpetua. ex. de iureiu. veritatis.

ADDITIO. De hoc no. 70. diſtin. ſanctorum. in t. gl. & 1 q. 1. reperiuntur. in fi. Archid.

c SI qs.] ¶Seu primatibus.] Primates appellat quoſdam forte nobiles, qui interſunt, vt populum arceãt ꝛ, qui ſi iuſtè mouerentur, exaudirentur.

ꝛ Ad hoc 63. diſt qua ſancta. 64 d. quia ꝑ ambitiones. Archid.

Nullus.

NVllus.] CASVS. Mortuo Apoſtolico, vel epõ aliquo. Cardinales, vel Canonici intantũ feſtinabãt, ꝙ nihil curabant de ſepultura defuncti: quare ſtatutũ fuit, quod nec Papa, nec epiſcopo viuente, nec etiam eo defuncto electio fiat ſucceſſoris, niſi tertia die poſt ſepulturam.

a ¶Viuente.] Idem dicit extra de elec. bonæ. Sed nunquid mortuo Papa. eccleſia erit mõſtrũ ſine capite, uel nunquid vniuerſitas Cardinaliũ erit caput? Si hoc dicas Cardinales tũc tẽporis poſſunt deponere epiſcopũ: eadem ratione canonici mortuo epiſcopo poſsũt deponere clericũ aliquẽ: Dic ergo & eccleſiam tũc viuere, & tamen carere capite. Arg. tamẽ eſt, q̃d Cardinales ſuppleãt defectũ mortui Papæ inf. eo. ſi quis lo. melius extra de maior. & obedient. his, quæ. & c. cum olim, B.

Cardinales au ſuppleãt defectũ mortui Papæ.

SED QVAERITVR CASVS. Hic eſt ſecundus articulus, vbi quæritur q̃d iuris ſit, ſi duo Apoſtolici eligantur temeritate certãtiũ. & quis alteri ſit præferẽdus: & q̃d de hoc fit, legitur ſequẽti c.

b ¶Honorius.] Sed quid ſpectat ad Imperatorẽ ſtatuere aliquid de electionib. contra id 96. diſt. bene? Sed iſtud fecit rogatu eccleſiæ. Et eſt arg. ad quæſtionẽ illamꝙ laicus de rebus eccleſiaſticis vel ſpiritualib. poſſit iudicare. Arg. contra ſu. diſt. 96 denique ſed ibi intelligitur præter auctoritatem eccleſiaſtici prelati. De hoc dixi extra de arbi. contingit.

Laicus an poſſit de rebus eccleſiæ iudicare.

¶Nullius epiſcopi fiat electio, niſi poſt diem tertium depoſitionis alterius. Cap. VII.

2 NVllus, Pontifice Romano viuente [a], aut epiſcopo ciuitatis ſuæ, præſumat loqui, aut patres ſibi facere; niſi tertio die depoſitionis eius, adunato clero, & filijs eccleſiæ: & tunc electio fiat.

In Põtificali Rom. manuſc. Anſ. l. 7. c. 11. Deuſdedit p. 2.

3 *Sed quæritur, ſi duo, concertantium temeritate, electi fuerint; quis eorum alteri præferendus ſit?*

De his ita ſcribit Honorius [b] Auguſtus ad Bonifacium Papam.

In tomis conciliorum inter epiſtolas Bonif.

¶Si temeritate concertantium, duo fuerint ordinati. Cap. VIII.

SI duo forte contra fas [c] temeritate concertantium † fuerint ordinati, nullum [d] ex his futurum penitus ſacerdotem, ſed illum ſolum in ſede apoſtolica permanſurum, quem ex numero clericorum, noua ordinatione diuinum iudicium, & vniuerſitatis conſenſus elegerit.

Inf. diſt. 77 c. victor Honorius. Anſ. l. 6. c. 17.

† certantium] orig.

4 *Hoc autem capitulum, nõ de eo intelligendum eſt, qui vno per apoſtaſiam ordinato, à Cardinalibus, & religioſis clericis Apoſtolicæ ſedi inthronizatur; etiam ſi ille apoſtaticus ita cathedram beati Petri violenter tenuerit, vt canonica electio intra Vrbem fieri non valeat.*

Vnde Nicolaus Papa II. in concilio Romano ſtatuit dicens.

In fine.

¶De eo, qui per pecuniam, vel populari tumultu, non canonica electione ordinatur. Cap. IX.

5 SI quis pecunia, vel gratia humana, vel populari, ſeu militari tumultu, ſine concordi, & canonica electione, ac benedictione Cardinalium epiſcoporum, ac deinde ſequentium ordinum religioſorum clericorũ, fuerit Apoſtolicæ ſedi inthronizatus, non Apoſtolicus [a], ſed apoſtaticus habeatur, liceatque Cardinalibus epiſcopis,

ſu. fere idẽ diſt. ea. c. ſi quis Apoſtolicæ. Anſ. l. 6. c. 16. Poly. l. 1. tit. 4. Iuo p. 4. c. 8.

SI duo.] CASVS. Bonifacius Papa rogauit Imperatorẽ Honoriũ, vt concederet legem, qua doceretur q̃d eſſet faciendum, ſi duo Apoſtolici temeritate certantiũ eligantur. Conſtituit ergo Honorius, quòd neuter illorum duorum ſit Papa. ſed noua electione communi cõſenſu tertius eligatur.

c ¶Contra fas.] Et ideo neuter obtinet, vt extra de elec. conſideramus. nec priuantur Cardinales hoc caſu poteſtate eligendi, contra id, extra de elec. cum in cunctis. Sed quis erit iudex de hoc, an electio ſit contra fas? Non ipſi Cardinales: quia ſi ſic, eſſent iudices in proprio. nam nullus ſuperior poteſt inueniri, vt extra de elect. licèt. in fin. Dic iſtud c. locum habere quando neuter eſt electus à duabus partibus. Vel dic quod concilium conuocabitur.

Electio facta per Cardinales ſi dicatur cõtra fas eſſe, quis erit iudex.

d ¶nullum.] Supra diſt. 63. ſi fortè contra. Sed quod hic dicitur, fit cum vtraque pars ducitur malo zelo. ibi cum vtraque pars bono zelo ducitur & hoc patet per hæc verba, contra fas.

HOC AVTEM. CASVS. Dicit nunc Gratianus, quòd c. ſi duo. intelligitur quando vterque male eſt electus: & non intelligitur quando vnus per apoſtaſiam ordinatur, & alter canonice: cuius electio facta fuit extra Vrbem propter intruſionem alterius.

SI quis pecunia.] CASVS. Conſtituit Nicolaus Papa, quod ꝙ ſi quis pecunia, vel alio modo illicito vſurpet ſedem apoſtolicam: nõ apoſtolicus, ſed apoſtaticus habeatur: & liceat Cardinalibus eũ anathematizare, & laicorum auxilio eum repellere: & ſi electio ſucceſſoris intra vrbem fieri non poteſt, fiat extra & electus habeat plenã poteſtatem diſponendi res in vtilitatem eccleſiæ, & faciendi omnia quaſi eſſet inthronizatus.

a ¶Non apoſtolicus.] Videtur per principium iſtius c. ꝙ Papa de ſimonia poſſit accuſari: quia non eſt apoſtolicus, ſed apoſtaticus, & quia ſimonia hæreſis eſt 1. q. 1. eos qui. & ca. fertur. & ca. liqueat. & per primum cap. huius. diſt. quod nõ credo & loquitur hic de eo qui per ſimoniã electus eſt ab illis, qui non habebãt poteſtatẽ eligendi, nõ à Cardinalibus. Simonia autem largè dicitur hæreſis, non ſm ꝙ Papa vel alius de hæreſi poteſt accuſari. cum ſcilicet errat aliquis in articulis fidei, ſed antequam eligatur Papa, exceptione cuiuslibet criminis repelli poterit. Sed pone ꝙ aliquis accuſat Cardinales, quod ſimoniace elegerint Papam (hoc enim licite poteſt fieri, vt inf. cap. proxi.) nunquid ſi probata fuerit ſimonia, Papa deponetur? Non argum. 2. quæſt. 2. interrogatum ff. de adulte. denũciaſſe. Sed quid ſi dum uxor tua creditur mortua, eligeris in Papã & conſecraris, &

Papa vtrũ poſſit accuſari de ſimonia.

Simonia dicitur hæreſis.

vxor

vxor tua te repetit, tu ei reddendus es; vel ſi tu neges eam tuam vxorem eſſe, apud quem cognoſcetur, cum Papa iudicari non poſſit, niſi de hæreſi? Reſp. ſi reuocetur in dubiũ, nõ eſt cogẽdus ſtare iudicio alicuius, immo excipere poteſt, Dominus eſt qui me iudicat. 9. q. 3. alio.

in quo non ſufficit altera pœna 23 q. 5. cap. quid ergo.

b ¶ Inthronizatus.] Si 23. diſt. in nomine.

ELECTIO CASVS. Hic eſt tertius articulus, ubi dicitur ꝙ electio ſucceſſoris debet fieri cum deliberatione anteceſſoris.

cum religioſis, & Deum timentibus clericis, & laicis [a] inuaſorem etiam cũ anathemate, & humano auxilio, & ſtudio à ſede Apoſtolica repellere, & quem dignum iudicauerit, præponere. Quòd ſi hoc intra vrbem perficere nequiuerint, noſtra auctoritate Apoſtolica congregati in loco, qui eis placuerit, eligant, quem digniorem, & utiliorem Apoſtolicæ ſedi perſpexerint, cõceſſa ei auctoritate regendi, & diſponendi res, & † vtilitatem ſanctæ Romanæ eccleſiæ, ſecundum ꝙ ei melius videbitur, iuxta qualitatem temporis, quaſi iam omnino inthronizatus [b] ſit.

† al. in

5 *Electio vero Romani Pontificis etiam cum deliberatione prædeceſſoris fieri debet.*

Vnde Symmachus Papa ait in ſynodo Romana prima, cap. 4.

Deuſdedit ibi. Polyc. ibid. Anſ. l. 6. cap. 1. Pan n. l. 3. ca. 2. † al. conuenerit.

¶ Si Papa de electione ſui ſucceſſoris ante decernere nõ potuerit. Cap. X.

SI tranſitus Papæ (quòd abſit) inopinatus euenerit, vt de ſui electione ſucceſſoris (vt ſupra placuit) nõ poſſit [c] ante decernere; ſi quidem in vnum totius inclinauerit † eccleſiaſtici ordinis electio, conſecretur electus epiſcopus. Si autem vt fieri ſolet, ſtudia cœperint eſſe diuerſa eorũ, de quibus certamen emerſerit; vincat ſententia plurimorum [d]; ſic tamen, vt ſacerdotio careat [e], qui captus promiſſione, & non recto iudicio de electione decreuerit Synodus dixit, Placet, &c.

6 *Sicut ſupra monſtratum eſt, electio ſummorum ſacerdotum à Cardinalibus, & religioſis clericis fieri debet; electio vero eorum, iudicio diuino reſeruata eſt.*

Vnde Anacletus Papa ait ad epõs Italiæ, epiſt. 2. c. 2.

Iuo p. 5. c. 238.

¶ Summorum Pontificum electionem ſibi Dominus reſeruauit. Cap. XI.

ELectionem [f] verò ſummorum a ſacerdotum ſibi Dominus reſeruauit, licet electionem eorum bonis ſacerdotibus, & ſpiritualibus populis conceſſiſſet.

a ¶ Summorum.] *ſequebatur*, Pontificum uel ſacerdotum, *Sublata ſunt dua priores voces, quia neque in originali, neque apud Iuonem, neq; in vetuſtis Gratiani exemplaribus leguntur.*

DISTINCTIO LXXX.

1 L O-

ps

SI tranſitus.] CASVS. Symmachus Papa ſtatuit, ut ſi mors inopinata cõtingat, ita vt anteceſſor, non poſſit ante decernere de electione ſui ſucceſſoris, ſi quidẽ ab omnibus fuerit canonice electus, conſecretur. Si autem (ut fieri conſueuit) duo eligãtur, electus à plurib præferatur, niſi fuerit ſimoniace electus.

c ¶ Non poſſit.] Inf. 8 q. 1 epiſcopo non. cõtra. Solutio. aliud eſt de ſui ſucceſſoris electione cũ fratrib. deliberare, qđ poſſet fieri, vt hic ꝑmittitur, & aliud eſt ex teſtamento quaſi dignitatis ſuæ hæredẽ ſubſtituere, qđ ibi penitus prohibetur, quia nec Papæ licèt 3. qa hoc nec Moyſes potuit 8. quæſt 1. Moyſes. nec eſt trahendũ ad conſequẽtiam factũ Petri Clementẽ ſubſtituentis ſibi. 8. q. 1. c. 1. quia & ad eius vmbrã curabantur infirmi. de hoc dici conuenit. 1. q. 1. Petrus.

d ¶ Sententia plurimorum.] ſ. duarum partium. extra de elect. licet.

e ¶ Careat.] Accuſabitur ergo iſte de ſimonia, nec præiudicabitur Papæ. arg. 2. q. 5. interrogatũ eſt,

SICVT.] CASVS. Hic eſt quartus articulus, i quo dicitur, ꝙ electio ſummorũ Pontificum ſoli Deo reſeruatur, licèt electio à Cardinalibus fiat, Quod probatur ſequenti c. cuius caſus planus eſt.

Papa an de ſuo ſucceſſore poſſit cũ Cardinalib. deliberare.

3 Sed nunquid Papa poteſt dare licentiam alij vt eligat ſibi ſucceſſorem; certe ſic. 7. q. 1. petiſti quare ergo nõ poteſt ſibi eligere? Rñdet H ꝙ multa ſunt q̃ alijs indulgemus licite, nobis tñ talia idulgere non licet. Epũs cũ ſæpe cum alijs diſpenſat priuilegiũ uel honorem dat alijs Sed nũquid talia poſſit ſibi ĩpendere? nõ; quia nemo aſſumit ſibĩ honorem. 8. q. 1. in ſcripturis ſecundum H.

Coniugatus in Papã electus, an debitũ reddere debea.

1 Aliàs prohibetur in malis. hoc ſpecialiter, &c.

2 De hoc 16. q. 1. ſtatuimus.

aliorum. Si autem certum eſt, tenetur ei reddere debitum, niſi mulier induci poſſit ad continentiam obſeruandam, vel abrenunciabit papatui, & ſatisfaciet uxori, &c.

a ¶ Laicis.] Infra d. 96. c. 1. contra. Sed illud generaliter prohibetur 1 in alijs qđ ſpecialiter cõtra inuaſorẽ Apo. ſedis permittitur, vel ſingulis referẽda ſunt ſingula: licèt clericis anathematizare, & laicis humano auxilio a ſede Apoſto pellere. Et ſic aliquis punitur ſimul pœna canonica & ciuili 2. contra id extra vt lit. non conteſt. quoniam. in fi. Sed hoc ſpeciale eſt in intruſo,

f ELectionem. Et ita fallit regula, ad quem ſpectat inſtitutio, & deſtitutio. 16. q. 2. viſis. qui benedicere poteſt, & maledicere, qui ligare, & abſoluere poteſt, vt 21. diſt. inferior, &c. denique.

LOca vero.] Hæc diſtin. diuiditur in duas partes, in quarum prima queritur ubi debeat fieri ſedes patriarchalis, uel primatuum uel metropolitanorum, vel epiſcoporum, uel aliorum minorum. Secunda ibi, [Sedes autem. lo de F. CASVS. Supra oſtendit quando & à quibus clerici debeant ordinari. nunc vero in hac 80. diſtin. oſtendit in

quibus locis debeant pponi Patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi,& presbyteri. Patriarchæ debent poni in capitibus prouinciarum, vt inf.99.d.prouinciæ. archiepi̅ in ſingulis prouincijs,vt inf.6..q.3. ſcitote. epi̅ vero in ciuitatibus, Presbyteri per caſtella & villas,vt i̅f.eo.epi̅.

f ¶ In fide.] Inf.24.q.1.quoties contra.inf.16.q.1.frater noſter.contra vbi dr̄, ꝙ tantum ad Petrum eſt referenda quæſtio fidei,ſed expone hoc in fide,id eſt, fideliter Vel poſſunt agitare cauſas fidei, ſed non procedere ad ſententiam. vel diſtingue qui ſint qui dubitant; nam ſi

Fidei quæſtio eſt referenda ad ſedem Petri.

a ¶ Loca.] Hic intitulatur 80. d. ſupra magiſter oſtendit à quib. & quando ſint ordinādi clerici, nūc ſubdit in quibus locis ordinādi debeant ordinari, & quidem primates ibi conſtituūtur, vbi olim ponebātur protoflamines gētiliū. archiepiſcopi vbi archiflamines. epiſcopi vbi eorū flamines. & hoc ex maxima parte factum eſt inſtitutione beati Petri; vt inf. eo. cap. 1. & 2.

Protoflamines. Archiflamines. Flamines.

V Rbes.] CASVS. Hoc c. loquitur de primatibus gentilium & Chriſtianorum. Eſt ergo caſus. Lucius cōſultus fuit in quibus locis primates Chriſtianorū ſunt collocandi: qui reſpondet dicens, ꝙ multo tempore ante aduentum Chriſti vrbes ſunt ſtatutæ, in quibus erant primates gentilium, ad quos ipſi gentiles ꝓ maioribus negotijs appellabāt, & in eiſdem locis poſt aduētum Chriſti Apoſtoli & eorum ſucceſſores poſuerūt primates Chriſtianorum, ad quos (Salua apoſtolica auctoritate) epiſcoporum maiora negotia ſunt referenda.

b ¶ Statutę.] A gentibus: & ita eſt arg. ꝙ conſtitutiones gētilium ſunt authenticæ arg 99.d. cap.1. Nec eſt contra 13. q. 1. cap. 1. nam illud de parochijs, hoc de ciuitatibus.

c ¶ Appellabāt.] Ergo bene dicitur. appello Papam, appello ſedem Apoſtolicam & Apoſtolus dixit, Cæſarem appello.

d ¶ Patriarchas.] Repetitio eſt eiuſdem, quia idem eſt primas, ꝙ patriarcha. 99. diſt. c. 1. ſitur. & dicit lex. differentia tantum nominis eſt inter pignus & hypothecam ff. de pign res hypothecæ. §. inter pignus.

Primas, & patriarcha idem.

I N illis.] CASVS. Gentiles habebant tres ordines ſacerdotum, ſcilicet primiflamines, archiflamines. & flamines. Loco primiflaminū Petrus iuſſit poni patriarchas, qui de maioribus aliorū epōrum cauſis cognoſcunt. Loco archiflaminum, archiepōs. Loco flaminum epōs, qui in ſingulis ciuitatibus ſinguli eſſe debent.

e ¶ Petrus.] Argu a tempore Petri eſſe limitatas prouincias.

Ca[a] vero in quibus primates, Patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, presbyteri ſunt ordinandi; hæc ſunt ſecundum Lucium Papam, & Clementem, atque Anacletum.

Ait enim Lucius Papa.

Extat apud Stephanū 1. epiſt. 2. c. 5.

¶ In quibus locis primates, vel patriarchæ debeant ordinari. Cap. I.

Anſ. l. 6, c. 118.

VRbes & loca, quibus primates prĕſidere debent, nō à modernis, ſed etiam multis ante aduentum Chriſti ſunt ſtatutæ[b] temporibus; quarum primates etiam gētiles, pro maioribus etiam negotijs appellabant[c]. In ipſis vero vrbibus poſt Chriſti aduētum, Apoſtoli & ſucceſſores eorum, patriarchas[d], vel primates poſuerūt, ad quos epiſcoporum negotia (ſalua in omnibus Apoſtolica auctoritate) & maiores cauſæ, poſt Apoſtolicam ſedem ſunt referendæ.

Item Clemens Papa ad Iacobum, epiſt. 1.

¶ De eodem. Cap. II.

Leo 9. epiſt. 5. Poly. l. 2. tit. 22. Burch. 1. c. 155. Anſ. l. 6. cap. 13. † *iudicia*] ori.

† *al. archiflamines.*

IN illis verò ciuitatibus, in quibus olim apud ethnicos primi † flamines eorū, atque primi leges Doctores erant, epiſcoporum primates poni vel Patriarchas B. Petrus[e] prĕcepit, qui reliquorum epiſcoporum cauſas †, & maiora, quoties neceſſe foret, negotia in fide[f] agitarent. *& paulo poſt.* ¶ In illis autem ciuitatibus, in quibus dudū apud prĕdictos erant archiflamines, quos tamen minores tenebant[g], quàm memoratos primates, archiepiſcopos inſtitui præcepti: *& infra.* ¶ In ſingulis verò reliquis ciuitatibus † ſingulos[h], & non binos, vel ternos, aut plures epiſcopos conſtitui præcepit, qui non primatuū, aut archiepiſcoporum; aut metropolitanorū nomine, quia matres ciuitatum non tenent, ſed epiſcoporum tantum uocabulo potirentur: quoniam nec inter ipſos Apoſtolos par[k] inſtitutio fuit: ſed vnus omnibus præfuit.

† Adde quid ſit ciuitas, quid uilla, & quid caſtrum. not. Bart. in l. 1. §. ſi aūt. [illegible] no. ope. nūc & in l. ſi hæres. §. de le g. 1.

Idē eſt Clementis in epiſt. proxime citata. Burc. l. 1. cap 4. Iuo p. 5. c. 58. & 98.

Item Anacletus epiſt. 3. c. 2.

¶ De eodem. Cap. III.

EPiſcopi.

ſi laici, videtur, ꝙ epiſcopi poſſunt determinare extra de hære. ad abolendam ſi clerici, Papa extra eodem tit. cum Chriſtus.

g ¶ Tenebant.] ideſt, reputabant.

h ¶ Singulos.] Arg. in vna ciuitate non plures eſſe debere epiſcopos 1, de Auguſtino & valerio fuit ſpeciale, vt inf. 7. q. 1. non autem. Sed quid de Venetis, qui patriarcham, & epiſcopum habent? Sed dic ꝙ non eſt Patriarcha Venetorum, ſed Gradenſis, qui locus differt multum à Venetijs.

1 Ad hoc contra de [illegible] ord. quoniā 22 q. 2. ūc.

i ¶ Vocabulo.] Nam olim, &c. 95. diſt. olim.

K ¶ Par.] Sup. diſt. 21. in nouo. contra. 24. q. 1. loquitur. contra. Sed par fuit quo ad conſecrationem, non quo ad adminiſtrationem.

Veneti patriarcham & epiſcopū habent.

E Piſcopi.] CASVS. In hoc cap. notatur duplex differentia inter epōs & presbyteros, Prima eſt, quia

epiſcopi

epiſcopi nō debent poni in ciuitatibus, quin etiam ſint magnæ, & non paruæ. presbyteri uero per caſtella. Secunda differentia eſt, quia epiſcopus non poteſt conſecrari ab uno epiſcopo, ſed presbyter ſic.

a ¶Non in caſtellis.] Quandoque tamen epiſcopus eſt in

d ¶Vileſcat.] Quantum ad vulgi opinionem nam propter hoc non eſt vilior epiſcopus, vt 93.di. legimus. Similiter ſponſa non eſt ſtatim tradenda, ne vileſcat deſideranti, vt 27.q.2. inſtitutum eſt. ſimile in fide ſuſcepta per vim, vt 45. diſt. de Iudæis. Sic eps non erit ſolus ne vileſcat per hoc. 93. diſt. diaconi, qui. Idē eſt in pœnitētia non iteranda. de pœni. diſt. 3. quamuis. & d. quamuis.

Epiſcopus nō debet eſſe ſolus.

non in caſtellis [a], aut modicis [b] ciuitatibus debent conſtitui: ſed presbyteri per caſtella, & modicas ciuitates, atq; villas debent ab epiſcopis ordinari, & poni: ſinguli [c] tamen per ſingulos titulos ſuos: Et epiſcopus non ab vno, ſed à pluribus debet epiſcopis ordinari, & ut dictum eſt, non ad modicam ciuitatem, ne vileſcat [d] nomen epiſcopi: ſed ad honorabilem urbem titulandus, & denominandus eſt. Presbyter verò ad qualemcunque † locum, vel eccleſiam in eo conſtitutam eſt præficiendus.

† *quamcūque*] orig.

Item Leo Papa ad epiſcopos Africæ, epiſt. 85. cap. 1.

De eodem. Cap. IIII.

Poly. lib. 2 tit. 23. Burc. li. 1. c. 38. Iuo p. 5. c. 107. 143.

ILlud ſanè, quòd ad ſacerdotalem pertinet dignitatem, inter omnia uolumus canonum ſtatuta ſeruari, vt nō in quibuslibet locis, neque quibuslibet caſtellis, & vbi [e] ante non fuerunt, epiſcopi conſecrentur [f]: cum ubi minores ſunt plebes, minoresque conuentus, presbyterorum cura ſufficiat: epiſcopalia autem gubernacula, non niſi maioribus populis, & frequentioribus ciuitatibus oporteat præſidere; ne, quod ſanctorum Patrum diuinitus inſpirata decreta vetuerunt, viculis, & poſſeſſionibus, vel obſcuris, & ſolitarijs municipijs tribuatur ſacerdotale faſtigium.

ext. de priuil. cap. 1.

ILlud.] CASVS. Statuitur in hoc ca. ut in minoribus locis, & ubi eſt paucitas hominum ponantur presbyteri. & eorum cura ſufficiat: epiſcopi vero in frequentibus ciuitatibus, & maioribus populis.

e ¶Et vbi.] Vt & J. 16 q. 1. felix epiſcopus & c. multis cōcilijs. & 16. q. 1. plures.

f ¶Conſecrentur.] niſi multitudo excreuerit, vel gens de nouo ſit cōuerſa ad fidem, ut inf. 16. q. 1. præcipimus. argu d. 99. nulli archiepiſcopi. extra de eccl. ędific. ad audientiā 3.

3 Idē & in alio caſu 7. q. 1. temporis. 12. q 2. abbatibus.

Item ex concilio Laodicenſi, cap. 57.

¶De eodem. Cap. V.

NOn debere in vicis, & villis † epiſcopos ordinari; ſed viſitatores [g] α, ideſt, qui circumeant, conſtitui: hos autem, qui ante hac ordinati ſunt, nihil agere cenſemus ſine conſcientia epiſcopi ciuitatis. Similiter etiam presbyteri [h] nihil ſine præcepto [i], & conſilio epiſcopi agant.

† *al. caſtellis.*

NOn dēre.] CASVS. Laodicēſe concilium ſtatuit, vt epiſcopi nō ponantur per vicos & villas, ſed viſitatores ideſt archipresbyteri, qui debent viſitare parochias; qui ſine concilio & conſcientia epiſcopi ciuitatis nihil agere debent.

d ¶Sed viſitatores.] .i. archidiaconos, vel archipresbyteros.

h ¶Similiter etiam presbyteri.] inf. 12. q 2. abbatibus.

i ¶Sine præcepto.] ſi uoluit res eccleſię alienare. 12. q. 2. abbatibus, vel intellige de præcepto generali 4. vt 16. q. 1. in cunctis.

α ¶Sed viſitatores.] *In codice Græco impreſſo legitur, ὕπερες ἐδευτὰς, in tribus autem manuſcriptis, ἀλλὰ περιοδευτὰς.*

† *ἄνδ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου.*

2 *Sedes autem epiſcoporum non longo internallo debet diſiungi, vt ad conſecrationem ſui comprouincialis ſine difficultate poſſint occurrere.*

Vnde Gregorius Auguſtino Anglorum epiſcopo, reſponſo octauo.

SEDES AVTEM. Hæc eſt ſecūda pars diſt. in qua dicitur quod epiſcopales ſedes debent eſſe vicinæ. Ioan. de Fan.

4 Sic etiam not. 75. diſt. cap. 1. & hoc ratione officij eccleſiaſtici ſecundum H.

¶Epiſcopales ſedes non longo interuallo à ſe debent diſiungi. Cap. VI.

Pann. lib. 3. c. 16.

FRaternitatem tuam ita volumus in Anglia epiſcopos ordinare, vt ipſi ſibi epiſcopi lōgo [k] interuallo mini-

FRaternitatem tuam.] CASVS. Præcepit Gregorius Auguſtino Anglorum epiſcopo, vt ordinaret epiſcopos non longo interuallo inter ſe diſtantes, vt leuiter poſſint conuenire ad epiſcoporum ordinationem faciendum: quæ ad minus cum tribus epiſcopis, vel quatuor fieri debet, & conuenit.

Leges vbi debent legi. ... Concor. l. ... C. de ſtu. ... li. vrba. Ro. ... l. 12. ... 70. diſtin. ... ſanctorum.

in caſtro. 16. q. 1. & temporis. ubi dicitur, Comani caſtri ſacerdos.

b ¶Aut modicis.] Similiter leges in maioribus ciuitatibus & regalibus tm̄ ſunt docēdæ, ut in procemio. ff. 1.

c ¶Singuli.] Argu. nullum debere in duabus eccleſijs intitulari 2.

k ¶Longo.] Dīt quidam longo, vt xx. miliariū. arg ff. de

de verbor.ſign.l.3 melius hoc relinquitur arbitrio boni viri, ideſt, iudicis.ar.ff.de iure deliber.l.1 [illegible]a de offic. iudi.deleg.de cauſis. vnde ſi multum diſtant ciuitates illæ inter ſe, in locis intermedijs debet poni eps, conuenienti ergo interuallo debet diſtingui, habita conſideratiõe ſtatus & qualitatis regionis ipſius, & difficultatis viarum.ſic 16.q.1.& temporis.

Ep̃atus ſunt diſtinguẽdi interuallo cõuenienti.

ſticum officium.& ita patet, ꝙ criminoſus etiam à minimo ordine prohibetur, vt hic, & 33.diſtin. cap.1.& 2. 34.diſt. cognoſcamus.24.diſt.c.vlt. hoc hodie terminatur.extra de temp.ordi.c.vlt.

Criminoſus etiam à minimo ordine prohibetur.

f ¶Reprobaretur.] inf.de pœn.d.3.ſeptles.§.Niniuitę.

g ¶Ordi-

me diſiunguntur: quatenus nulla ſit neceſſitas, vt in ordinatione alicuius epiſcopi cõuenire nõ poſſint. Nam epiſcoporũ ordinatio ſine aggregatis tribus [a], vel quatuor epiſcopis fieri non debet.

a ¶Tribus.] Ad minus. ſ.d.51.c. ult. ſ. diſt. 64. epiſcopum.

DISTINCTIO LXXXI.

HAec de ordinandis.] In hac diſ. incipit ſexta pars tractatus diſtinctionũ, & protenditur vſq; ad 93. diſ. Et diuiditur hæc diſt. in quatuor partes: in quarum prima probat qualiter intelligĩt illud uerbum, [Oportet epiſcopum eſſe ſine crimine] Secunda ibi. [Quolibet.] Tertia ibi, [Clericus] Quarta ibi, [Oportet.] Io. de Fa.

CASVS. Egit ſupra Gratianus de ordinationib. & officijs ſingulorum. Ab hoc vero loco vſque ad 93. diſt. breuiter epilogat quędam c. apoſtolicę regulę, vt addat quædã quæ prætermiſerat. Et continuans dicta dicẽdis. primo ponit de primo c. apoſtolicæ regulæ. ſ. oportet epm eſſe ſine crimine, id eſt, ſine peccato mortali: quod uerum eſt nõ ſolum de epiſcopo, ſed etiam de quolibet prælato: quod probat per ſeq. cap.

HAec de ordinandis [b] & ordinationibus, atque de ſingulorum graduum diſtinctionibus, & officijs dixiſſe nos ſufficiat. Verum quia aliquãtulum diffuſius in his immorati ſumus, quædam præcedentibus cohærentia ſub epilogo [c] ad memoriam ſubijciamus. Debet ordinandus in epiſcopum (vt Apoſtolus ſcribit) eſſe ſine crimine, ideſt ſine peccato mortali: quod non ſolùm de epiſcopo, ſed etiam de quolibet electo ad aliquam præpoſituram eccleſiæ oportet intelligi. Ad Titum. 1.

Vnde Auguſtinus ſcribit tractatu 41. ad c. 8. Ioannis.

¶Sine crimine, & graui peccato debet eſſe, qui ordinatur epiſcopus. Cap. I.

APoſtolus Paulus quando elegit [d] ordinandos, vel presbyteros, vel diaconos, & quicunque ordinandus eſt ad præpoſituram [e] eccleſię; nõ ait, ſi quis ſine peccato eſt (hoc enim ſi diceret, omnis homo reprobaretur [f], nullus ordinaretur [g]:) ſed ait: [ſi quis ſine crimine eſt.] ſicut eſt homicidium, adulterium, aliqua immunditia fornicationis, furtum, fraus [h], ſacrilegium, & cætera huiuſmodi. *Item.* ¶Crimen autem eſt peccatum graue accuſatione, & damnatione [i] digniſſimum.

Beda ad Tit. 1.

Ad Titum 1. & 1. Tim. 3.

Aug. ibid.

2 *Quolibet itaque horum implicatus ordinari non debet; vel ſi iam ordinatus, ante tempus, vel poſt tempus ſuæ ordinationis aliquod eorum admiſiſſe conuincitur, ſuſcepti gradus officio priuabitur.*

ſup. d. 25. ca. vnum orarium.

Vnde Symmachus Papa ait.

Ex libello Ennodij pro defenſione ſynodorum Romanarum.

b ¶Hæc de ordinandis.] A 25. diſt. uſque ad 50. tractauit magiſter xiij cap. apoſtolicæ regulæ. Sed quia quædã omiſit, ideo ab hac 81. diſt. vſque ad 93. diſt. nouem ca. apoſtolicæ regulæ repetit: non ordine. illo quo illa executus eſt in hac exequitur illud: oportet epm eſſe ſine crimine addit: etiam de incontinentibus: in quo includitur ſecundum c. apoſtolicæ regulæ, & ꝙ qui priuatur officio, debet priuari beneficio 1. & quod archidiaconus ſolus non debet accedere ſub prætextu humilitatis tabernacula matronarum 2.

1 Vt inf. c. ſi quis ſacerdotum. Archi.

2 Vt inf. ca: clericus. & c. ſequentib.

c ¶Sub epilogo.] Ideſt, breuiter petitione ſuperiorum. ADDITIO. Et dicitur ab epi. quod eſt ſupra: & logos, quod eſt ſermo. Archid.

APoſtolus.] CASVS. Paulus apoſtolus docuit, quòd quando eligitur aliquis ad ordines, vel ad aliquam dignitatem, debet eſſe ſine crimine, quod ſit dignum accuſatione, & depoſitione, vt homicidium, & adulterium, & huiuſmodi. Sed non ait ſine peccato: quia ſi hoc dixiſſet, omnis homo repelleretur.

d ¶Qñ elegit] Ideſt, eligi præcepit 6. q. 1. ſi ſacerdos.

e ¶Ad præpoſituram.] ideſt, ad quodcumque eccleſiaſticum officium. & ita patet, ꝙ criminoſus etiam à minimo ordine prohibetur, vt hic, & 33. diſtin. cap. 1. & 2. 34. diſt. cognoſcamus. 24. diſt. c. vlt. hoc hodie terminatur. extra de temp. ordi. c. vlt.

g ¶Ordinaretur.] Simile de pœn diſt. 3. ca. pen. & diſt. 2. ſi enim.

h ¶Fraus.] Hoc uerum eſt, cum fraudi dolus ineſt. nam omnis dolus eſt fraus: ſed non conuertitur. ff de pact. jurisgentium. §. dolo. & ſic ſumitur extra de reſcript. cæterum, quando largè ſumitur fraus, ff. de regul. iuris, fraudis.

Fraus eſt [illegible] nus doli.

i ¶Et damnatione.] Solet quæri propter quæ crimina quis deponi 3. debet non enim pro quolibet deponitur 5. q. 4. in loco. Et eſt ſuper hoc duplex opinio. Quidam dicunt, ꝙ pro quolibet crimine deponitur, niſi expreſſum ſit in contrarium, ꝙ pro eo deponi non debet. alij dicunt, ꝙ nunquam deponi debet pro aliquo, niſi expreſſum ſit. pro quo ego dico, quod pro quolibet crimine, in quo quis eſt incorrigibilis, deponi debet: ſed ſtatim tamen non deponitur aliquis pro prima contumacia, vt 45. diſt. licèt & 74. diſt. honoratus. illud autem non eſt crimen. 5. quæſt. 4. in loco. nec illa quorũ exempla poſui 68. diſt. cap. 1. & multa exempla de hoc poſui. 15. q. 8. in ſumma.

Crimin[illegible] gna depoſitione q̃ [illegible]

3 Ad hoc [illegible] tra de [illegible] cum non [illegible] homine. [illegible] chid.

QVOLIBET. Hic incipit ſecunda pars huius diſtinct. in qua

in qua probat per 16. auctor. ſanctorum patrum, ꝙ ſi clericus ceciderit in lapſum criminis poſt ordinationẽ debet deponi.
CASVS. Supra dictum eſt in c. Apoſtolus, ꝙ ordinandus dẽt eſſe ſine crimine, vt homicidio, & adulterio, & ſimil.

accuſator per annũ tacuerit, poſtea poteſt promoueri electus, vt ff. de mune. & hon. reus. ſed in epiſcopatu tãtum tres menſes dantur, vt in auth. de ſanct. epiſc. §. 3. collat. 9. niſi iudex. breuius tempus fuerit moderatus, vt 5. q. 5. quiſquis. arg. ext. de fide inſtr. accepimus extra de appell. perſonas, in fi.

Gof. ꝙ ſi aliquis pẽdente ac. uſatione, vel denũcia: ione ꝓmoueri dẽt, quãuis innoxius de re mil. q ſtatu. & l. qui cũ vno. §. reus.

¶Monitoris perſonam non recte ſuſcipit, qui verbis, non operibus docet. Cap. II.

NEmo recte monitoris [a] perſonam ſuſcipit, niſi qui actibus ſuis errata [b] condemnat, & amorem innocentiæ conuerſatione demonſtrat.

Item Cæleſtinus ad epiſcopos Galliæ, epiſt. 2. c. 3.

¶Careat ordine, quem præſtat, qui indignum ſublimare non metuit. Cap. III.

TAntis Daniel grauatus teſtimonijs, tãta facinorum accuſatione pulſatus, ſacrarum, vt dicitur, virginũ pollutus inceſtu, epiſcopus aſſeritur ordinatus. Et, vt in noſtri libellis ſcrinij continetur, quorum ad vos quoque exemplaria direximus, in pontificij dignitatem, hoc tẽpore, quo ad cauſam dicendam, miſſis à nobis literis [c], vocabatur, obrepſit [d]. Sacro nomini abſit iniuria. Facilius eſt, vt hanc dignitatem tali dando, ipſe amiſerit ordinator, quam eam obtineat ordinatus. Cui conuicto [e] ſociabitur [f], qui ſibi eum credidit, largiendo pontificem, ſociandum. Qualis enim ipſe ſit, quiſquis tales ordinauerit, oſtendit.

Item ex concilio Niceno, c. 9.

¶Non recipit ordo eccleſiaſticus eum, qui ſine examinatione, vel poſtea confeſſus ordinatur. Cap. IIII.

Rab. lib. pę. c. 2.
Burc. li. 2. c. 13.
Iuo par. 6. c. 33.
Anſel. lib. 8. c. 13.
ſup. diſt. 24. c. vlt.

SI qui ſine examinatione [g] promoti presbyteri ſunt, & poſtea examinati [h] confeſſi ſunt peccata ſua: & cum

e ¶Conuicto.] De crimine: vel quod poſt accuſationem fuerit ordinatus.
f ¶Sociabitur.] Sic ergo ſententia lata contra ordinatũ prę iudicat ordinatori, vt hic, & 59. diſt. ordinatos. & hoc videtur propter cauſę cognitionem, vt dixi 3. q. 6. hæc qppe. Vel dic, quòd tunc præiudicat ordinatori ſentẽtia lata contra ordinatum, quando præſens eſt, & ſcit cauſã agi ordinati, cum enim quaſi ſua cauſa agi videtur, & tacet; nec defendit cauſam, ſibi præiudicat, vt extra de ſent. & re iudi. quãuis. & ff. de reg. iur. ſæpè.
SI qui.] CASVS. Quidam presbyteri promoti ſunt ſine examinatione. & poſtea cũ examinarent, ipſi in iudicio cõfeſſi ſunt oĩa peccata ſua. Alij ante ordinationem cũ examinarentur, cõfeſſi ſunt peccata ſua & tamen epi promouerunt eos, quæſitum eſt in Niceno concilio, vtrum iſti debeant recipi & defendi in ſuis ordinibus? Et reſpondet quod non. Sic ponit caſum Beneuen. H. vero intelligit de eiſdem perſonis caſum ſic. Aliqui ſine examinatione in presbyteros ſunt promoti: poſtea examinati in iure, confeſſi ſunt peccata ſua, nihilo minus tamẽ promoti ſunt ad epiſcopatum, vel ad aliam dignitatẽ; quæſitum eſt in concil. utrum tales debeant recipi? Et reſpondet quòd non.

& ſimilibus. Nunc autem dicit, ꝙ ſi his criminibus aliquis eſt obnoxius, promoueri non debet, nec ordinari, & ſi eſt ordinatus & talia cõuincitur cõmiſiſſe ante ordinationẽ, uel poſt, dẽt deponi, ut probatur per ſeq. ca.
NEmo.] CASVS. Dicit Symmachus in hoc cap. quod nullus debet aſſumere prædicandi officium, niſi qui ſuis actibus errata condemnat: & amorem innocentiæ ſua conuerſatione demonſtrat.
a ¶Monitoris.] ideſt, prædicatoris.
b ¶Errata.] ideſt, maiora 1. 68. d. c. 1. aliàs contradiceret propoſito Gratia. ſic 25. d. c. vlt. & 3. q. 7. iudicet.
TAntis.] CASVS. Daniel cum eſſet electus in epiſcopum, accuſatus fuit apud Celeſtinum de multis criminibus, & præcipuè de inceſtu cum monialibus: propter quæ crimina inueſtiganda citatus fuit, vt Romam veniret, qui contemptis literis Papæ, in epiſcopum eſt promotus. committit igitur cauſam quibuſdam Cęleſtinus: & præcipit eis, vt de his cognoſcant, quæ ſi uera eſſe inuenerint, ipſum, & ordinatorem ipſius deponãt: quia qui talem ordinat, oſtendit ſe eſſe ſimilem illi.
c ¶Literis. & ita res iam erat litigioſa. extra de iudic. delegati.
d ¶Obrepſit.] Ex quo autem ſe promoueri fecit, lite pendente deponendus eſt, etiam ſi innocens inuenit 2. extra de accuſ. Deus omnipotẽs, 3. ff de li. cauſa qui de libertate. lo. quod falſum credo, prout notaui in quæſtionibus. B. de hoc notaui. 8. q. 4 nonne. Ioan. ſi autem

Hæc eſt a litera Laur. & de Fan.
accuſatus lite pendente promotus an deponendus.
Cum iſta cõcor. gl. in l. reus ... ſtatus ff. de mun. & ho.
Ibi not.

g ¶Sine examinatione] Sed quid de epiſcopo, q ſine examinatione tales ordinat? Dicit lex & canon, cum deponendum. in auth. quomodo opor. epiſc. § oportet. & 1. q. 1. ſi qui epiſcopi & ſup. diſt. 24 §. ult. & diſt. 50 de his uero. & c. ex pęnitentib. Item quid ſi dicat epiſcopus ſe diſpenſaſſe cum eis? non eſt, ei credendum, niſi probet ſe cum eis diſpenſaſſe: vel niſi ſibi bonas literas dederit. nam hæc res commiſſa eſt epiſcopo quærenda, non negligenda ff de tranſact cum hi. §. ſi prætor. 4. debet ergo probari diſpenſatio, vt eſt expreſſum extra de ſchiſma c. 2. maxime cum epiſcopus diſpenſare non debeat ſine conſenſu capituli, vel maioris partis: aliàs poſt errores ſuos ſemper mentiretur epiſcopus ſe cum eis diſpenſaſſe: quod uerum credo etiam circa notum. hoc tamen 5. non nego, quin circa notam perſonam ſolo facto diſpenſat epiſcopus, vt dixi ſup. diſt. 51. cap ult. punitur tamen epiſcopus ſi indiſcretè diſpenſat.
h ¶Examinati.] cum ad maiora promouentur, ſcilicet ad epiſcopatum.

Epi clericos ſine examinatione ordinantis, punitio.
4 Et ſic intelligitur extr. de filijs pſbyt. veniens ſm Laur.
5 Licet ita habeatur in antiqs apparatibus: tamen ſm iſtã correctionẽ B. Brix. non eſt de gl. ſed ita debet eſſe, vt hic eſt poſita cum additione B. Brix ſed lo. de Fant. hoc ponit in ſuo apparatu ſicut iacet.

a ¶Contra

a ¶ Contra regulam.] Quæ interdicit tales ordinari.

QVicunque] CASVS. Quidam criminoſi ordinati ſunt ignoranter ab epiſcopis quidam verò ſcienter. Quæritur, an debeant deponi? Et reſpon. quod ſic.

b ¶ Per ignorantiam.] Ordinantium: & dic ignorantiam iuris vel facti, ſecundum Hug.

c ¶ Vel contemptu.] ideſt eis ſcientibus.

d ¶ Nõ præiudicat.] Facto enim prætoris iuri publico non derogat. ff. de fer. l. 1.

e ¶ Compertũ] Arg. ꝙ quandocunque de veritate conſtat, ſequenda eſt 8. diſt. q contempta. nam diuturnitas tẽporis, &c. extra de ſimo nõ ſatis. inducit tamen diſpẽſationem. 35. qõ. 8. de gradibus 1. & extra qui ma. accu. poſ. per tuas.

a Aliqui habẽt hoc extra qui ma. accuſ. poſſ. per tuas, ut hic habeť: ſed non debet eſſe: q̃a illa decreta, eſt remota: fuit tamẽ in tertia cõpilatione, eo. tit.

K ¶ Remoueantur.] Ergo presbyter propter ſimplicẽ fornicationem deponitur, vt 27. q. 1. vt lex. contra. & ſ. 82. diſt. cap. presbyter. & 34. diſt. fraternitatis. Io. Communiter autem dicitur, quod pro ſimplici fornicatione quis deponi non debet, cum pauci ſine illo uitio inueniantur, vt 50. diſt. quia ſanctitas tua.

presbyter an pro ſimplici ſit fornicatione deponẽdus.

confeſſi fuiſſent, contra regulam [a] venientes homines eis manus impoſuerunt: hos eccleſiaſticus ordo nõ recipit. In omnibus enim, quod irreprehenſibile eſt, ſancta † defendit eccleſia.

† al. catholeca] ſic in epi. 2, Cali. 2.

Item eiſdem concilij, c. 10.

¶ Lapſi per ignorantiam, aut contemptu ordinantium, ordinati deijciuntur. Cap. V.

QVicunque ex his, qui lapſi ſunt, per ignorantiam, ſunt ordinati, vel contemptu α [c] eorum, qui eos ordinauerunt; hoc non præiudicat [d] regulæ eccleſiaſticæ. Cum enim compertum [e] fuerit, deponuntur.

α ¶ Contemptu.] *Græce eſt in concilio vulgato, ἢ καὶ προειδότων τῶν προχειρισαμένων. Ideſt,* vel etiam iis antea ſcientibus, qui ordinauerunt.

MAximianus.] CASVS. quidã presbyteri ex concubinis filios habuerũt: quos Maximianus zelo Dei accenſus, coram Apoſtolico accuſauit. commiſit ergo cauſam Innocentius quibuſdam, & præcepit eis, ſi hæc vera inuenerĩt, remoueant eos ab officio ſacerdotali.

f ¶ Maximianus.] ſ. 3. q. 2. quia ea.

g ¶ Qualem querelam.] Subaudi criminalem. nam clericus erat iſte. nõ. n. laicus poſſet iſtos accuſare 2. q. 7. per totum: niſi forte patronus' prçlatũ de dilapidatione: quia tũc ſua intereſt. ar. 16. q. 7. filijs. aliàs laicus non audit de hoc crimine, ut 28. diſt. conſulendum.

Patronus prælatum d̃ dilapidatione accuſare poteſt.

h ¶ Libelli.] Per hoc ꝙ dicit, libelli, & poſtea p̃sbyteris. argumentatur, ꝙ quis in eodẽ libello plures accuſare poſſit Ioan. Quid iuris ſit d̃ hoc no plene 2. q. 1. prohibentur in glo. quæ incipit, queſtus.

Accuſari poſſunt plures ſimul.

h ¶ Libelli.] id eſt, chartæ, q̃ papa miſit 30. q. 3. Fyctacij. B.

i ¶ Perſpecto] Videtur ergo, ꝙ non ſufficiat ſi authẽtice ipſum exhiberet; ſed ut etiam teneatur exhibere libellum quem porrexerat Papæ, vt 6. q. 1. prçſentium. & 15. diſt. præcepta. & maxime vbi procurator impetrauerat literas, & dubitatur an ille de hoc habuerit ſpeciale mandatũ. ut extra de reſcrip. nonnulli, vel an fuerit excommunicatus, ut extra de proba. cap. poſt ceſſionem.

Item Innocentius ad Maximum, & Seuerum, epiſt. 5.

¶ Alienus fiat miniſterio, qui illud, viuendo illicite, polluit. Cap. VI.

MAximianus † [f] filius noſter agens in rebus huiuſmodi, qualẽ [g] querelã detulerit, libelli [h] eius ſeries annexa declarat. Qui zelo fidei, & diſciplinæ ductus, nõ patitur eccleſiam pollui ab indignis presbyteris, quos in presbyterio filios aſſerit procreaſſe. Quod non licere exponere, niſi noſſem veſtram prudentiã legis totius habere notitiã. Et ideo fratres chariſſimi, libelli, qui ſubiectus eſt, tenore perſpecto [i], eos, qui talia perpetraſſe dicuntur, iubebitis in medio collocari; diſcuſſiſque obiectionibus, quæ ipſis presbyteris impinguntur, ſi conuicti fuerint à ſacerdotali remoueantur [k] officio (quia, qui ſancti non ſunt, ſancta tractare non poſſunt, atque alieni efficiãtur à miniſterio, quòd viuendo illicite, polluerunt. [l]

Poly. l. 4. tit. 39. Anſ. l. 8. c. 15. Iuo par. 6. c. 96. † al. Maximilianus.

Item Eugenius Papa.

¶ Cuilibet ab ordine depoſito; epiſcopi prouidentia, locus pœnitentiæ deputetur. Cap. VII.

SAcerdos, aut quiuis alius in ordine eccleſiaſtico prouectus, ſi in eo [m] ſcelere inuenitur, quo abijciendus comprobatur; depoſitus, prouidentia epiſcopi, bene prouiſo [n] loco conſtituatur; vbi peccata lugeat, & vlterius non committat.

Anſ. l. 5. in prin.

l ¶ Polluerunt] Quantum ad ſe. 49. diſt. cap. vlt.

SAcerdos CASVS. Dicit in hoc c. ꝙ ſi ſacerdos de aliquo crimine cõuincatur, deponi debet, & eps ei locũ prouidere debet, in quo pęnitentiam agere poſſit.

m ¶ Si in eo.] Ergo pro omni cauſa non deponitur. B.

n Prouiſo loco.] ideſt monaſterio, vt cap. ſeq.

Dictum

D Ictum.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſi ſacerdos ꝑꝑ delictum vel negligentiam ſuã fuerit degradatus, detrudi debet in monaſterium, vel canoniam regularem ad pñiam agendam, nec debet amodo viuere ſæculariter, & ſi contra facere præſumpſerit, excõicari debet. a ¶Negli-

c ¶Sæculariter.] Hic patet, ꝙ depoſitus ſm regulam eccleſiaſticam tenetur viuere. arg ad hoc. 32. diſtinc. ſi qui vero. & 20. q. 3. eos. vnde verberans eos incidit in canonem: & eccleſia eos tueri debet, niſi ſint incorrigibiles, vt extra de iud. cũ non ab homine. Io. quod falſum credo, cũ ſit exauctoratus, & nudatus ol priuilegio 2. B. Sed nũquid q hoc modo detrudit in monaſterium, ibi cogitur eſſe ꝑpetuo, qđ videt d 50 c 1. inf. ea. ſi qs clericus. Sed dic, hoc eſſe in arbitrio iudicis, & ſm qualitatẽ delicti; nã qñq; ad tempus detrudit, vt 2. q. 1. in primis. qñq; iubet peregrinari per orbẽ, ut de pę. d. 6 ſacerdos qñque traditur curiæ ſæculari, vt 11. q. 1. ſtatuimus: aliàs n ũquã cogitur quis inuitus ingredi monaſterium, niſi propter delictum, vt 20. q. 1. ſicut & 55. d. ſi euangelica. Ioan.

Clericũ depoſitũ uerberans incidit in canonem.

2 Argu. ad hoc 54 diſt. c. 2. in fi. vbi de hoc.

Detruſus in monaſteriũ an cogatur ibi perpetuo eſſe.

¶Retrudantur in monaſterium presbyteri, qui pœnitentiam agere contemnunt. Cap. VIII.

In conc. Cabilonenſi, c. 40.
Burc. lib. 2. c. 191.
Iuo p. 6. c. 236.

D Ictum eſt nobis presbyteros propter ſuã negligentiam [a] canonicè degradatos, & ſæculariter, gradu amiſſo, viuere, & pœnitentiæ agendæ bonum negligere. Vnde ſtatuimus, vt gradu [b] amiſſo, agendæ pœnitentiæ gratia, in monaſterium α, aut in canoniam regularem mittantur. ¶Si verò hoc fieri cauſa quælibet prohibuerit, vbicumque ſint, pœnitentiam agere non deſiſtant. Si autem amiſſo gradu ſæculariter [c] viuere voluerint, & pœnitentiam agere neglexerint, ab eccleſię communione ſeparentur.

α ¶In monaſterium.] *In concilio Cabilonenſi, vbi hic canon habetur (licèt Burchardus etiam & Iuo ex Moguntino citent) & apud cæteros collectores legitur,* in monaſterio, aut canonico, aut regulari: *in vno autem peruetuſto Gratiani codice,* in monaſterio iuxta canonicam regulam.

Item Iſidorus, ſententiarũ de ſummo bono, li. 2. c. 10.

¶Mutatio loci aliquando valet conuerſis ad pœnitentiam. Cap. IX.

V Alet [d] interdum [e] cõuerſis pro animę ſalute mutatio loci. Plerumq; enim dum mutatur locus [f], mutatur & mentis affectus. Congruum eſt enim inde etiam corporaliter auelli, vbi quiſque illecebris deſeruiuit. Nã locus, vbi quiſque praue vixit, hoc in aſpectu [g] mentis apponit, quod ſæpè ibi vel cogitauit, vel geſſit.

V Alet.] CASVS. Statuitur hîc, ꝙ ſi aliquis de crimine fuerit conuictus, debet ſeparari à loco ĩ quo cõmiſit delictũ ad pñiam peragendã. Nã interdum valet loci mutatio cũ affectus mentis ſępè cũ loco mutet, cũ nõ videat, vbi malè geſſit. Sequentia duo c. plana ſunt, q̃ de hac materia loquuntur.
d ¶Valet.] Gratia cooperante.
e ¶Interdum.] Interdum nocet, ut ſup. d. 74. quorundã. & C. quomodo, & quãdo iudi. l. 5. ſed ualet ſi fiat ex charitate.
f ¶Mutatur locus.] 35 q. 6. ab iſto die. inf. d. 86. fratrem.
g ¶In aſpectu.] Memoria delictorũ, q̃ eſt cõcupiſcẽtia, deteſtabilis eſt 3 15. q. 1. mulier, quę autẽ eſt ad cõpunctionẽ, illa bona eſt. Nullũ enim tale delictorũ remedium eſt ſicut eorum continua memoria. de pœn. diſt. 3. Iudas. de pœ. diſt. 1. §. his auctoritatibus ver. non tibi dico, & verſi. nunc autem. & quandoque bona eſt memoria rei ad terrorem, vt 7. q. 1. denique, in fi.

Delictorum memoria an ſit bona.

3 Ad hoc 32. q. 7. non ſolũ. in princ. vbi de hoc.

Item ex tertia ſynodo Aurelianenſi, c. 7.

¶Clericus adulteraſſe conuictus, vel confeſſus, in monaſterium detrudatur. Cap. X.

Iuo p. 8. c. 285.
Pann. li. 3. c. 143.

S I quis clericus adulteraſſe aut cõfeſſus, aut cõuictus fuerit, depoſitus ab officio, communione [h] conceſſa, in monaſterium, totò vitæ ſuæ tempore detrudatur.

Item Pelagius Papa Conſtantino defenſori.

¶De eodem. Cap. XI.

Pann. li. 3. c. 144.

R Omanus eccleſiæ Thæanenſis clericus pro crimine adulterij, quod admiſiſſe perhibetur, à clericatus ordine depoſitus, in monaſterium hic in vrbe Romana [i] ad agendam pęnitentiam ex noſtra iuſſione detruſus eſt.

Item ex canone Apoſtolorum 25.

Negligentia quãque dolo cõparatur.

a ¶Negligentiam.] No. ꝙ aliquis æquè deponitur ꝑꝑ negligentiam, ſicut ꝑꝑ dolum. 86 diſt cap. 1. & 11. q. 3. placuit. & 100. diſt. qm. & extra de ſtatu mona. cum ad monaſterium. in fi. & C. de offic. præfe. ori. ſi quos. & ff. de cuſt. & exhib. re. l. carceri. & l. milites quod intelligo cum craſſa eſt negligentia, ut 1. q. 1. quicquid. & ff. de verb. ſignif. magna.

1 Arg. cõtra 1. q. 1. quod qdam. verſ. ſi forte.

b ¶Gradu] Arg. pro illis qui dicunt exauctoratũ priuari ſacramento 1. vnde colligitur talem poſſe verberari ſine ſacrilegio, arg. eſt ad hoc 50. diſt. accedens.

h ¶S I quis clericus.] Communione.] i. fidelium & ſacramentorum. H. Alij dicunt. i fidelium. non autem fratrum. arg. infra eod. ſi diaconus. Archid.

i ¶R Omanus.] ¶Romana] Sed qua ratione detruditur ibi, cum aliunde eſſet? quia ibi fortè commiſerat, vt in Auth vt nulli iudi, §. ſi uero.

presby-

PResbyter.] CASVS. Quæſitum fuit ab Apoſtolis, quam pœnam pati debet presbyter vel diaconus, qui publice in adulterio, vel fornicatione, periurio, vel homicidio fuerit deprehenſus. Et reſpondet, ꝙ debet deponi, ſed excommunicari non debet, cum non debeat duplici cõtritione flagellari, more tamen laicorum debet pęnitẽtiam agere, cum eius crimen ſit manifeſtum.

g ¶Neceſſitatis.] Argu. alicui licere cauſa neceſſitatis baptiſmum conferre, cui non licèt aliud ſacramentum conferre, infra de conſec. diſtinct. 4. conſtat. 1. q. 1. ſicut Chriſtus. contra. ſupra diſt. 50. c. qui ſub gradu.

h ¶Liceat.] Cum ſolẽnitate, aliàs & laicus hoc poſſit.

i ¶Bapti- [continued below]

¶In crimine captus presbyter, uel diaconus deponatur, non tamen communione priuetur. Cap. XII.

PResbyter †, aut diaconus, qui in fornicatione, aut periurio, aut furto [a], aut homicidio α captus eſt, [b] deponatur: non tamen cõmunione priuetur β. Dicit enim ſcriptura [c]: [Non vindicabit Dominus bis [d] in idipſum.]

In conc. Trib. c. 11. Raban. l. pœnitent. c. 1. Anſ. li. 11. c. 29. Burc. li. 2. c. 189. Iuo p. 6. c. 234. Poly. lib. 4. tit. 31.

† οὐκ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτό. Naum 1. ſecundũ lxx.

† Ψi ... presbyter aut diaconus] orig...

α ¶Aut homicidio.] *Hæc dictio non eſt in canone 25. Apoſtolorum. Sed in concilio Triburienſi, cum patres illi ita dixiſſent,* legimus in canonibus Apoſtolorum, ꝙ epiſcopus, presbyter, & diaconus, qui in fornicatione, aut periurio, aut furto captus eſt, deponatur: *hinc argumẽtantur, idem multo magis ſtatuendum eſſe de homicida: quæ fortaſſe cauſſa fuit, quamobrem à Gratiano, & alijs collectoribus ea dictio huic canoni adiecta ſit. In canone autem 32. Baſilij idem ſtatuitur de clericis peccantibus peccatum ad mortem, quod etiam de fornicatoribus expoſitum erat in canone tertio.*

β ¶Priuetur.] *In codicibus impreſſis ſequebatur,* ſi paruerit ſententiæ, *quæ verba ſunt expuncta, quia neque in originali, neque in vetuſtis Gratiani exemplaribus leguntur.*

Item.

¶De eodem. Cap. XIII.

ij SI quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus poſt diaconij gradum acceptum fuerit fornicatus, aut mœchatus, deponatur: & ab eccleſia proiectus, inter γ laicos [e] agat pœnitentiam.

ſup. diſt. 28. c. preſbyter. Anſ. lib. 11. c. 31.

¶*Proprius auctor huius capitis non eſt inuentus: ſed ſimile habetur in concilio Neocæſarienſi, cap. primo, & in capitulo Martini Bracarenſis, c. 27.*

γ ¶Inter laicos.] *Hæ duæ dictiones non leguntur in cap. 1. concilij Neocæſarienſis citato ſupra diſt. 28. cap. presbyter, (vt ibi notatum eſt) neque in capitulis Martini Bracarenſis.*

Item ex concilio Aurelianenſi primo, c. 11. & 14.

¶De eodem. Cap. XIIII.

SI diaconus, aut presbyter crimen capitale cõmiſerit, ſimul & ab officio, & à communione [f] pellatur. Si verò pro reatu ſuo ſe ab altaris communione ſub pœnitentis profeſſione ſubmouerit; is † quoque ſi alij defuerint, & cauſa certæ neceſſitatis [g] exoritur † poſcentem baptiſma liceat [h] baptizare [i].

Iuo p. 6. c. 361. & p. 15. c. 18. c. 14.

† al. ſiu.

† Concord. tex. in l. ſi ... bertus. ſi de ... bo. lib. & l ... ſed. & hẽ. § ... prætor. ff. de procur.

Item Gregorius ſeptimus omnibus per regnum Italicum, & Theutonicorum debitam S. Petro obedientiam exhibentibus.

¶Non ingrediantur eccleſiã presbyteri, diaconi, ſubdiaconi, qui in fornicatione crimine iacent. Cap. XV.

iij SI qui sũt presbyteri, diaconi, vel ſubdiaconi, qui in crimine fornicationis, iaceant, interdicimus eis ex

Anſ li. 6. c. 177. Pann. l. 3. c. 134.

a ¶Aut furto.] Sed qualiter laici probabunt iſtud eſſe, cum non poſſint teſtificari contra clericum. 2 q. 7. epiſcopi.

Laicus contra clericũ teſtificari nequit.

b ¶Captus eſt] Et cõuictus. ext. de iud. cum non ab homine. de hoc dixi 50. d. de his 1. & c. ſi quis diaconus. 1 unde cũ capitur, detineri dẽt p xx horas diurnas, & nocturnas, vt videatur, vt ff. de adul. capite. ſed nec teſtibus admiſſis credit, niſi a principio clericum in adulterio viderint, nec laicis credetur de hoc; qa laici oppido nobis infeſti ſunt. 2. q. 7. laici. Vel dic, captus p ſententiam, vel p cõfeſſionẽ 2. propriã, vel rei euidentiam, vt extra de cohab. cler. veſtra. & c. ult.

1 Adde quãliter probat adulterium vel fornicatio no. Bar. in l. 2. §. fin. ff. de adult. & in l. quærebatur. ff. de teſta. mil.

2 Non. n. ſufficit ſi capiatur, niſi alias conuincatur, vel confiteatur arg. 12. q. 1 non dicatis. 15. q. ult. cap vlt licèt cõtra videatur, hic dici, vt 50. diſ. de his vero, &c. ſi quis diaconus, ſm H.

c ¶Scriptura.] Extra de iudi. at ſi clerici. de pœn. d. 3. §. auctoritas. ff. nau. caup licèt. §. vlt.

d ¶Bis.] i. perfectè.

SI qs epiſcopus.] e ¶Inter laicos.] hoc intellige, quando crimen uenit in notitiam populi, vt ſupra 27. diſtinctio. presbyter 3.

3 Vel cũ ex hoc magnũ ſcandalũ ortum eſt, ut 50 diſt. ſacerdotes.

SI diaconus.] CASVS. Dicit hic, ꝙ ſi diaconus, vel pſbyter commiſit crimẽ aliquod dignum depoſitione, ab officio & cõione debet repelli: ſi vero non eſt depoſitus, ſed ſe pp delictum ab altaris miniſterio remouit more pęnitẽtis, ſi alij presbyteri deſunt, poterit in neceſſitate baptizare.

f ¶A cõmunione] corporis Chriſti, vel ad tempus, & ſic ſoluitur contra illud c. presbyter. uel expone, ideſt beneficio, & ſic ſoluitur contra, ſup. ca. c presbyter. 4.

4 Nõ eſt extranea iſta expoſitio, quia beneficia clericorũ e ... ſunt 32 diſt. ca. pter hæc. 16. q. 1. cap. ſi.

i ¶Baptizare.] Dic, vt 50. diſt. qui ſub gradu.

SI qui.] CASVS. In Italia & Theutonia pſbyteri, diaconi &

coni & ſubdiaconi publicè tenebant concubinas, quibus omnibus Greg. officium interdixit, donec pœnitentiam agerent, & ſi vellent in crimine perſeuerare, præcepit omnibus, vt eorum officia non audirent: quia eorum benedictio in maledictionem conuertetur, & hoc probat

b ¶ Emēdent.] Ex hoc videtur, quod ſicut tales ipſo facto ſuſpenduntur, ſic ipſo facto per contrarium reſtituerit eis officium vt dixi. 32 diſt. nullus. argu. ad hoc 15 q. 6. nos ſanctorum & 16. q. 7. ſi quis deinceps 1.

c ¶ Audire.] ſu. 32 diſt. nullus, &c. præter hoc. ſed 3 15. q. 8 ſciſcitātibus. cōtra ſed ibi ſoluam

1 Dicit Lau. hoc ſpeciale eſſe in notorio.

parte Dei omnipotentis, & ſancti Petri auctoritate, eccleſiæ introitum, vſque dum pœniteant [a], & emendent [b]. Si qui verò in ſuo peccato perſeuerare maluerint, nullus veſtrum officium eorū audire [c] præſumat: quia benedictio eorum vertitur in maledictionem, & oratio in peccatum, teſtante Domino per prophetam: [Maledicam [d], inquit, benedictionibus veſtris.] Qui verò huic ſaluberrimo præcepto obedire noluerit, idololatriæ peccatum incurrit, Samuele teſtante, & beato Gregorio adſtruente: Peccatum ariolandi eſt non obedire, & quaſi ſcelus idololatriæ, non acquieſcere.] Peccatum igitur paganitatis [e] incurrit, quiſquis dum Chriſtianum ſe aſſerit, ſedi Apoſtolicæ obedire contemnit [f].

Malach. 2.
Iuo p. 5 c. 36.
lib. 35. moral. c. 12.
8. q. 1. ſciendum.
1. Reg. 15.

¶ In regeſto epiſtolarū Gregorij ſeptimi, non eſt inuenta hæc epiſtola, in qua ſint omnia prorſus verba huius capitis. Sūt tamē in eo multa, quæ huius decreti faciunt mentionē. Libro primo epiſt. la 30. Archiepō Salzburgenſi, & lib. 1. epiſt. 61. Leodienſi epiſcopo, et ſequenti epiſtola Sicardo Aquilegienſi. De quo decreto, vt ipſum exequi omnino curarent, eodem lib. 2. epiſt. 66. Burchardo Halberſtatenſi epiſcopo, & epiſt. ſequenti, Annoni Colonienſi archiepiſcopo diligentiſſimè ſcribit; & lib. 3. epiſt. 4. Sigifredo archiepiſcopo Moguntino idem mandat, & lib. 4 epiſt. 10. comitiſſæ Flandrienſi & ſequenti comiti de eadem reſcribit. Inter decreta etiam Innocentij 11. fit iſtius decreti mentio. Verum propria verba huius capitis: vſque ad verſ. Qui vero huic ſaluberrimo, *Marianus Scotus refert in fine chronicorum. Sequentia autem verba valde ſunt ipſi Gregorio 7. familiaria.*

Item Alexander ſecundus, epiſcopis, & regi Dalmatiarum.

¶ Officio & beneficio priuetur epiſcopus, presbyter, vel diaconus fœminam accipiens, vel acceptam retinens, Cap. XVI.

Pann. l. 3. c. 138.

3 SI quis amodo epiſcopus, presbyter, aut diaconus [g] fœminam acceperit, vel acceptam retinuerit, proprio gradu decidat [h] vſque dum ad ſatisfactionem veniat: nec in choro pſallentium maneat, nec aliquam portionem de rebus eccleſiaſticis habeat.

Item clero Mediolanenſi.

¶ De eodem. Cap. XVII.

Pann. l. 3. c. 139.

4 SI quis ſacerdotum, vel diaconorum, vel ſubdiaconorum officium [i] contumaciter deſerens fœminam ſibi potius eligit: ſicut ſponte ob fornicationem dimittit officium; ita ob præuaricationem dimittere cogatur [k] etiā in vitus beneficium.

Idem Paulo Mediolanenſi.

d ¶ Maledicam.) id eſt, reprobabo, vel reputabo maledictionem, cum benedixerint 2. vobis.

e ¶ Paganitatis.) Id eſt, infidelitatis.

f ¶ Cōtemnit.) Qualiter ſit hoc intelligendum dixi 22. diſt. omnes 19. di. in memoriam & ca. nulli. 10.

2 Vel dic vt nor. 1. q. 1 in cap. maledicā & c. multi. Archid.

SI quis.] CASVS. Hęc quatuor cōſequētia cap. eundē habēt caſum: in quibus dicitur, quod ſi qui in ſacris ordinibus fuerint conſtituti, ad cōcubinas, vel vxores accedere nō debent: quòd ſi contumaciter fecerint, officio & beneficio carere debent.

g ¶ Diaconus.] Vel ſubdiaconus, vt in c. ſequenti.

h ¶ Decidat.] Quo ad executionem: vt patet in ſequenti litera. ſed nec ſtatī debet ſuſpendi, ſed expectari debet per quadraginta dies. extra de coha. cle. ſicut ad extirpandum, ſed illud diſpenſatio eſt: ius enim erit, quod ſtatim deponatur ſup. ead c 1.

Cleric⁹ qui vxorē accepit, an ſtatim ſit ſuſpēdendus.

i SI quis ſacerdotum ¶ Officiū.] Ex his duobus capitulis habes, quod cui interdicitur officium, & beneficium quandoque tamen permittitur beneficium, & nō officiū, vt 50. diſt. ſtudeat, & 28 diſ. presbyterum. quādoque econuerſo, vt 1. q. 5. c. 1. quādoque etiam punit in perſona, & nō in rebus. vt 16. q. 6. cognouimus. & c. illud.

Beneficium quandoque permittitur & non officiū.

K ¶ Cogatur.] Ergo per electionē vnius vel per renunciationem intelligitur aliſ alt renūciatum. ſu. 2. diſt. quo iure. C. de ſurt. l. 2. ff. de tribut. qđ in hæredē, §. eligere. ff. đ reg. iu. l. nemo. §. quoties Arg cōtra ff. quo leg. l. 1. §. 3. & arg. plura de hoc inuenies 13. q. 1. in fi. 10. Sol. vbi ſunt aliqua repugnantia, eligendo vnum renuntiat alteri, aliàs ſecus. B. de pœn. d. 1. § itē ſi antequam.

Eligens vnū renunciat alteri,

probat auctoritate prophetæ dicentis: Maledicam inquit, &c. Et quicumque præceptis noſtris non obedierit peccatum idolatriæ, & paganitatis incurret.

a ¶ Dum pęniteant.] Ex hoc determinantur contraria ſup. diſt. 51. miramur, verſi. ſicut enim.

Eos

a Eos beneficio.] inf.16.q.6.illud arg.ff.de pecu.l.1. C de vſur.l.vlti.

b Miniſtri.] Propriæ vxoris.] maximè: quia idem eſt in aliena. Et no. ꝙ dicit inuadere, quia iam nō eſt vxor quo ad debitum reddendum. ſup.77.diſ. epiſcopus. cum qua votum emiſit 1: & ſi eam cognoſcat, inceſtum cōmittit, & filij. erunt illegitimi. & ſerui. 15 q. vltim. cum multæ. eſt tamen vxor quo ad adminiſtrationē. 31.d. lex. & plus peccat cum iſta, quam cum ſoluta. Hug. art. contra infra. di. ,pxi. propoſuiſti.

Vxorem cognoſcens cū qua votum emiſit, inceſtum committit.

1 Ad hoc 35 q. 5. quod Deo, ſed videas, quod not. 30. q. 1. noſſe. in gl. ille tamen in fi.

de quo ſi conuincitur, & ille depōnatur, & illa excōmunicetur.

h ¶Fęmina.] Argu. ex ſolitudine, vel ſocietate præſumi pro aliquo, vel contra. infra. ea. in omnibus, & c. clerici. arg. 18. q. 2. in decima, & c. diffinimus.

Præſumptio ſumitur ... ſolitudine & ſocietate.

¶De eodem. Cap. XVIII.

Eos etiam, qui vt fornicari eis liceat, diuinum officium derelinquunt, & a Deo recedentes, diabolo & operibus eius ſeruiunt; ſicut ſe iuſtiſſimè ab officio alienos faciunt; ita beneficio [a] eccleſiarum priuatos eſſe adiudicamus.

Pann.l.3.c.140.

Item Lucius Papa.

¶De eodem. Cap. XIX.

Miniſtri altaris presbyteri, ſiue diaconi ad Dominica tales eligantur officia, qui continentiā ſeruent. ¶Si verò poſt ordinationem ſuam miniſtros contigerit propriæ vxoris [b] inuadere cubile, ſacrarij non intrent limina, neque ſacrarij [c] α portitores fiant, neq; altare contingant, neq; ab offerentibus [d] holocauſti [e] oblationem ſuſcipiant; neq; ad Dominici corporis portionem † accedant [f]; neq; propinent β, neq; ſine maioris natu auctoritate minora [g] gerant officia: vrceum ſanè ad altare, vel calicem ne ſuggerant.

Habent in epiſtola 2 Clementis ad Iacobum fratrem Dñi. Anſ.l.8.c.2 Poly.l.4.tit.31. Iuo p.6.c.87.

† *al. portationem.*

c ¶Sacrarij.] Ideſt, ſacrorum valorum.

d ¶Ab offerentibus.] Ideſt ſacerdotibus, qui offerunt, id eſt, conficiunt. Vel expone: nec ad oblationē alijs porrigendum; quaſi dicat, nec ipſi ſumant corpus Chriſti, nec alijs porrigant. Vel melius hoc vult dicere: diaconi nec exerceāt officiū diaconale. nec presbyteri p̄ſbyterale. Vel expone nec ab offerentibus, ideſt, ſubdiaconis, q offerre ſolent diacono patenam cum euchariſtia.

ADDITIO. 91.diſt. cleros.

e ¶Holocauſti.] ideſt euchariſtiæ, & dic intranſitiue.

f ¶Accedant] Preſbyteri, ideſt non cōficiant.

g ¶Minora.] ideſt, minorum ordinum officia ſine licentia ſuperioris: & planū eſt capitulum, vt 16. q 6. illud. Ar. contra C. de vſufru. l. vlt. & ff. de ſupel. leg. l. 1.

α ¶Sacrarij.] *In epiſtola ſecunda Clementis (vnde caput hoc ſumptum videri poteſt, & vnde citat Iuo) legitur:* ſacrificij. *in vno autem vetuſto* Gratiani *codice,* ſacri.

β ¶Neque prouenient.] *In epiſtola Clementis eſt:* nec aqua ſacerdotibus porrigat ad manus; oſtia foriſecus claudat minora gerat officia, vrceum, ſiue calicem ad altare non ſufferat]: *Apud Iuonem vero.* Sed aquam tantum ſacerdotiſ manibus porrigat, oſtia foriſecus claudat, minora geſtet officia: vrceum ſanè ad altare ſuggerat.

† *al. ſuggerat.*

Idem.

¶Clericus matronarum domicilia frequentans deponatur. Cap. XX.

Clemens Papa ibidē paulo inferius. Iuo p.6 c.89. Anſ.l.7.c.147. Poly.l.4.tit.31.

3 Clericus ſolus ad fęminę tabernaculum non accedat, nec properet † ſine maioris natu ſacerdotis † iuſſione γ; nec ſolus presbyter, cum ſola fęmina [h], fabulas miſceat. Nec archidiaconus ſub prætextu humilitatis [i], aut officij frequentet [k] inter domicilia matronarum; aut forte per clericos, aut domeſticos † matronę mandet aliquid † ſecrete [l]. Si agnitum fuerit; & ille deponatur, & illa a liminibus arceatur eccleſiæ.

† *al. frequentet* † *al. ac ſacerdotis*] † *al. principis*

† *al. domeſticos eius* † *al. ſecreti aliquid.*

2 Concor. tex. in l. ... alius, ... curat. ... in l. ... C. de ... quælib.

Clericus.] Hęc eſt tertia pars d. in qua dicitur, ꝙ archidiaconus non debet frequentare domos matronarū, vel aliarum mulierum, nec mittere xenia p clericos, & hoc probatur in ſeq. cap. Ioan. de Fan.

γ ¶Iuſſione.] *In epiſtola clementis ſequitur.* Nec presbyter ſolus cum ſola adiungatur: ſed duobus adductis teſtib. viſitet infirmam: nec ſolus cū ſola fęmina fabulas miſceat; nec

CASVS. Hoc cap. de tribus perſonis loquitur, ſcilicet de clerico, presbytero, & archidiacono. Dicitur ergo, hic ꝙ clericus ſolus non debet intrare tabernaculum mulierum: nec etiam cum ſocio ſine iuſſu prælati. nec presbyter cum ſola fœmina confabuletur. Archidiaconus vero ſub prætextu officij ſui non frequentet domicilia matronarum: nec illis per clericos ſuos, vel domeſticos aliquid ſecrete mittat:

i ¶Humilitatis.] Prætextu enim pietatis non eſt committenda impietas. ff. depoſi. ſi hominem, & 30. q. 1. noſſe. & 14. d. quod ait.

K ¶Frequentet.] Ratione frequentiæ pro aliquo, vel contra aliquem præſumitur 2, ſimiliter ex longa mora. arg. 34. d quorundam. 19. d. Anaſtaſius.

l ¶Secrete.] Magis enim peccat occultè peccans, quàm manifeſte

Peccare ... magis ... culte, an ... nifeſte ... quens.

archidiaconus, aut diaconus ſub prætextu officij humilitatis frequentet, &c.

Idem.

Clemens ibidem continenter.
Polyc. ibidem,

¶De eodem. PALEA. Cap. XXI.

SEd ſi forte aliqua interceſſio fuerit, epiſcopo ſuggeratur. Et ſi talis eſt, ad quam debeat ire pio interuētu, ipſe pergat: ſin autem, de latere ſuo dirigat α, cum duobus, aut tribus teſtibus. Nemo tamen cum extranea habitet fęmina, niſi proxima, aut ſoror fuerit. Et hoc cum magna ſolicitudine fiat. Non enim ignoramus malitias Satanæ.

2. Cor. 2.

¶*Hac Palea in plerisque vetuſtis exemplaribus habetur coniuncta capiti antecedenti.*

α ¶Dirigat.] *In epiſtola S. Clementis ſequitur*: cum duobus, ac tribus, qui hoc ſanare † debeant. Sanè ad viſitandum mulierem infirmam nullus clericus ingrediatur, niſi cum duobus, aut tribus. Nemo tamen, &c.

† *al. ſcire.*

[*Ex decreto β Eugenij Papæ.*]

¶De eodem. PALEA. Cap. XXII.

Poly. l. 4. titu. 31. ex Lucio.
Anſ. l. 8. c. 9. ex pp. Romano.

SI quiſpiam ſacerdotum, ideſt presbyter, vel diaconus, vel ſubdiaconus de quacunque fœmina crimine fornicationis ſuſpectus, poſt primam, ſecundam, & tertiam admonitionem γ inueniatur fabulari cum ea, vel aliquo modo conuerſari, excommunicetur: fœmina verò canonice iudicetur [a].

β ¶Ex decreto.] *Hic canon in concilio Romano primum ab Eugenio ſecundo editus, & poſtea à Leone quarto etiam in concilio fuit repetitus, & citatur in decretalib. tit. de cohab. cler. & mul. Et in plerisque vetuſtis exemplaribus eſt ſine nomine.*

γ ¶Admonitionem.] *In eodem canone ſequitur*, metropolitani, vel alterius epiſcopi, aut eius, cui ſubiacere videatur.

Item Gregorius.

¶Simul cum mulieribus ſacerdotes habitare non licet. Cap. XXIII.

Iuo p. 6. c. 76.
Poly. l. 4. tit. 31.

4 OPortet ſacerdotes, quibus Domini populus commiſſus eſt, cum magna animi conſtantia vigilare ſuper dominicas oues, ne lupinis morſibus, ideſt diaboli ſtimulis lanientur. ¶Neque enim hoc ſilere debeo, quod cum graui animi triſtitia dico: ſacerdotes cum fęminis habitare conſpicio: quod nefarium [b] eſt dicere, vel audire. & contra ſanctorum canonum ſancita. Vbi enim talis fuerit cōmorantium cohabitatio, antiqui hoſtis ſtimuli [c] non deſunt. Ideoq; admonendi ſunt, vt nō antiqui hoſtis [d] decipiantur fraude; quatenus iuxta Apoſtoli vocem, non vituperetur miniſterium noſtrū. Cauere enim nos oportet, fratres, ab illicitis, ut mundas ualeamus, ad dominū leuare manus: ſcriptum eſt enim: [Sācti eſtote, quoniā ſanctus ego ſum Dominus Deus veſter.] Si quis verò præſumpſerit aliter agere, ſacerdotij ſui honore priuetur. Vnde omnimodo cauēdū eſt, fartres, ne fallamus [d] populū, & illud prophetæ dictū impleatur in nob.s: [Sacerdotes mei cōtaminānt ſancta, & reprobāt legē.] quos & alius propheta increpat dicēs. [O vos ſacerdotes, q fallitis [e] nomē meū,

2. Cor. 6.
2. Tim. 2.
Leuit. 20.
Soph. 3.
ſecundum 70.
Malach. 1.
ſecundum 70.

manifeſtè, vt 19. diſ. Anaſtaſius. Sed contra. ff. de rit nup. l. vl. ff. de aucto. tut. pupillus. §. vlti. qui enim male agit, odit lucē. 18. q. 2. pernicioſam. extra de offi. iudi. de leg cōſuluit. & extra vt eccl. benefi. vt noſtrum. Ioā. Sol. * vbi quis magis contēnit ibi magis peccat, ſiue ſecrete ſiue palā. De hoc 40 diſtin. homo Chriſtianus 1.

*Textus hic nō loquitur de peccato publico, vel ſecreto: ſed damnat ea, qua ſecreta facta afferunt ſuſpicionem, non autem facta palam.

SI quiſpiam.] Hæc palea habetur extra coha. cle. & mul. c. 2. ibi exponitur.

a ¶Iudicet] Not ꝙ rōne delicti, mulier efficit de foro eccleſiæ. Archid.

OPortet.] Hęc eſt quarta pars di. in qua ꝓbat per 10. cap. ſanctorum patrum, quòd cum clericis non debent cohabitare ſuſpectæ mulieres, nec ſolus cum ſola debet cōfabulari Io. de Fan.

1 Et extra de cel. miſſar. de homine, & 32. diſtinc. mo ibi videas.

CASVS. Gre. monet hic presbyteros eſſe vigilantes ſuper gregē ſibi commiſſum: ne lupi morſibus, id eſt, diaboli laniētur. & reprehēdit eos de conſortio mulierum quia ubi fuerit cum mulieribus cohabitatio, antiqui hoſtis ſtimulus nō deerit, cum quibus ſi fornicentur, ſacrificare nō debēt. Quod probat tribus auctoritatib. prophetarū, ſcilicet Moyſi, Sophonię & Malachiæ. Sequēs cap. patet.

b ¶Nefariū.] ideſt, horribile. nā ſi nefariū eſſet dicere, male faceret Greg. dicendo.

c ¶Stimuli] Nam ex cohabitatione ꝓſumitur acceſſus. 18. q. 2. diffinimus.

d ¶Ne fallamus.] Publicū .n. teſtimoniū & opinio nō eſt fallēda C. d la. li. tol. l. 1. §. ſed & q ſcim⁹. ar. 27. d. qđ iterrogaſti.

e ¶Qui fallitis.] Dicunt enim fallere, ex quo habēt uolūtatē fallēdi 2, nec minus peccāt de pę. d. c. ſi cui. aliàs ſut nō fallunt,

2 Adde glo. in l. uendicatio. ff. de reci vendi. Bart. in l. quæ de tota. co, ...

ſunt 24.q.3. Deus.mentiri enim Deo,&c. de conſec.diuin.2.panem.

a ¶Pollutio.] Quantum ad ſacerdotes 49.diſt.c.vlt. ADDITIO. Ad hoc 49.diſt.c.vlt.de conſec.diſt 4. quæris.& 1.q.1.quod quidam.Archid.

tum,vt clericus cum talibus perſonis, & in tali loco, & tempore, cum mulieribus loquatur, vt omnis ſuſpicio remoueatur. Nam ſi clericus vult ire ad domum alicuius fœminæ, melius vadat cum alio,quam ſolus: ne ſi ceciderit, non ſit qui ſubleuet eum.

g ¶Vt

& dixiſtis,in qua re fallimus nomen tuum?quibus reſponſum eſt:offerentes ad altare meum panes pollutos [a]. Nõ eſt mihi voluntas in vobis,dicit Dominus, & ſacrificium non accipiam de manibus veſtris;quia polluti eſtis.]

Ibidem.

b ¶Volumus.] Qđ dicitur in iſtis cap. videtur corrigi extra de coha.cle. & mul.cap.1. Et intellige illud quando perſonæ ſunt ſuſpectæ,vel ſecum habẽt ſuſpectas. Sed vſque ad quem gradũ licet clericis cum conſanguineis habitare? Dici poteſt, quòd vſq; ad 3m in linea tranſuerſali inf.ea cũ omnibus. ſed in aſcendẽte vſq; ad ſeptimũ vel hodie vſque ad quintũ: quia cũ his naturale fœdus nihil ſæui criminis,&c. vt extra đ cohabi. cler. a nobis,& C.de epiſ. & cle. cum qui. etiã ſi illæ perſonæ iuuenes ſint. Vltra ſecundum verò diſtingue, aut ſuſpectæ ſunt quia iuuenes ſunt:aut nõ, quia ſunt ſenes; & tũc poteſt. in primo caſu nõ:ſic etiam diſtingue in ancillis,& ſic intellige ꝗ ea fœminas. Sed cõtra,nõ ne clerici debent ſimul dormire 12.q.2.neceſſaria?ſed hoc de alijs, q ſimul nõ viuũt lo. Et no ꝙ illi decre. a nobis eſt ſtãdũ:ꝗ vltima eſt in illa materia, & corrigit decre. primam illius tituli.B.

Clerici cum melioribus conſanguineis habitare poſſunt.

c ¶Vel vxore.]ſu.d.77.epiſcopus. argu. contra:ſed hoc de ſenibus; illud de ſuſpectis. Vel loquit ſecũdum antiqua tempora,vel ſolue, vt ibi dixi. & quod dicit caſte. quia caſtitas,&c.31.diſt. Nicæna.

Item Symmacho defenſori,lib.1.reg.indict.9.epiſt.50.

¶De eodem Cap. XXIIII.

VOlumus [b], vt ſacerdotes † prohiberi debeãt, ne cũ mulieribus conuerſentur:excepta duntaxat matre, ſorore,vel vxore [c],quæ caſte regenda eſt.

Iuo.p 6. c.82.
† *ſacerdotes, qui in Corſica cõmorantur.*]

Item lib.7.epiſt.39.

¶De eodem. Cap. XXV.

LEgitur [d],quòd beatus Auguſtinus,nec cũ ſorore habitare conſenſerit † dicens: quæ cum ſorore mea [e] ſunt,ſorores meæ [f] non ſunt. Docti ergo viri cautela,magna nobis debet eſſe inſtructio.

Apud Poſſidonium in vita Auguſtini.
† *al. conſueuerit.*

Item ex 7.ſynodo.

¶De eodem. Cap. XXVI

IN omnibus obſeruare conuenit, vt certus [g] quis, & certo tempore,& certo loco [h],& certis perſonis,uel apparere clericus,uel loqui debeat mulierib9,vt excludatur omnis nefanda ſuſpicio.Certe ſolum,& ad ſolam accedere,nulla religionis ratio permittit. Melius eſt enim duos [i] eſſe ſimul,quàm unum. Simul enim & fidelius,& tutius res geritur.[Væ enim uni;quia ſi ceciderit,non eſt qui erigat eum.

Eccl 4.

Ibidem.

¶*Caput hoc etiam in aliquot manuſcriptis citatur ex ſeptima ſynodo, in cuius ſane poſtremo capite aliqua huc ſpectantia habentur.Cæterum pleriſque citatur ex octaua;& ſententia videtur ſumpta ex c.83.Aſcetiorum B.Baſilij cuius regula: ſub nomine octaua ſynodi ſæpe citari alibi notatum eſt.*

Item ex concilio Carthaginienſi 3.c.17.

¶De eodem. Cap. XXVII.

CVm omnib; omnino clericis extraneæ fœminæ nõ co habitent,ſed ſolæ matres,auiæ,& materteræ,ami

LEgitur] CASVS. Dicitur hic,ꝙ ſacerdotes non debent cum mulieribus habitare. Et hoc probatur exemplo Augu. qui etiam cum ſorore noluit habitare propter alias mulieres, quæ cum ſorore erant.

d ¶Legitur.] Arg ꝙ etiam a licitis debemus abſtinere ſi eorum occaſione peruenitur ad illicita.arg.diſ.63.§.verum 11.q.3.priuilegium & 21.diſt. denique.

Abſtinere a licitis, quandoque debemus.

e ¶Mea.] Et hoc intellige cum tales ſunt conſanguineæ,quæ ſine aliis eſſe non poſſunt.Vel intellige de epiſcopo,cui non liceat aliquã habere ſecum. C.de epiſc. & cler.Authen.epiſcopo.Laur.

Epiſcopus nullã ſecum habeat mulierem.

f ¶Sorores meæ] Quia ſocius ſocii mei, ſocius meus non eſt.ff pro ſocio.nam ſocii.nec vaſallus mei vaſalli, meus vaſallus eſt:ſicut nec libertus mei liberti,libertus meus eſt ff.de verb.ſign. Modeſtinus. nec frater fratris mei,frater meus.ff đ rit nup.gñali.§. ĩter priuignos.

Socii mei ſocius non eſt meus ſocius

IN omnibus] CASVS.In octava ſynodo fuit cõſtitu-

g ¶Vt certus] ideſt, ille ad cuius ſpectat officium. 88. q.2.in decima.

h ¶Loco.] In hoc cap. habes præſumi contra aliquem & pro aliquo ratione numeri, loci, temporis, ratione etiam perſonæ,& cauſæ.23.q.8.occidit & 29.diſt.ſciendum & 18.q.2. diffinimus.

Præſumptio ſumitur ratione numeri,loci,temporis, & perſonæ.

i ¶Duos.) Arg.ꝙ melius eſt eſſe duos ſimul,ꝗ vnũ, vt 7.q.1.illud 12.q.2 nobis. arg.contra.ff de admi.tut.l.3. §.ꝙ in tutorib.ſi.ff de exerc.act.ne i plures, & Adã dũ ſolus fuit,non peccauit,vt de pœn.diſt.2.qñ Adam.arg. contra 21.diſt.ſicut.7.q.1.in apibus.Solu.horum.brocardorum eſt,vt referas te ad id de quo agitur: licet enim binarius reprobetur.32.q.1 nuptiæ,non tñ quo ad omnem ſignificationẽ.28.q.1. ſæpe.ideſt,non quo ad omnem locum,in quo ponitur.& ſolue per cap.ſæpe.

CVm omnibus.] CASVS. Statuitur in hoc ca.ꝙ clerici non habitẽt cum mulieribus,niſi ſint ſibi cõiunctæ in primo gradu, vel ſecundo conſanguinitatis, vt mater,auia,ſoror,& amita. Itẽ cũ ancillis & pediſſequis,

quis quę cum eis erãt antequam ordinarentur. Item cum nuribus, & uxoribus ſeruorum ſuorum.

Perſonarum coniunctarum ſeparatio dura eſt.

a ¶ Ex familia.] Quis enim ferret coniuges à viris, uel patres à filijs ſeparari? C.cõm. vtriuſq.iud.poſſeſſionũ. arg.ad hoc 11.q.3.qm̃ multos.dura enim eſſet talis ſeparatio

N On oportet.] CASVS. Prohibetur hic ne aliquis clericus, vel continens, nec etiam aliquis Chriſtianus communia lauacra cũ mulieribus habeat: quia etiã gentiles hoc maximè reprehendunt.

c ¶ Omnino.] Vnde ſi vir accedit ad balenum extraneæ mulieris, priuatũ donatione propter nuptias, & mulier ſa dote, ſi cũ viro alio habuit balneum. C. de repu. l. vlt immo etiam infamis eſt, q tenet mulieres cuſtodientes balneatorũ ueſtes, ut ff. de ijs q not. infam. athletas.

Balna multis periculoſa ſunt

tę, ſorores, & filię fratrum, aut ſororum, & quæcunq. ex familia [a] domeſtica neceſſitate, etiam ante quam [b] ordinarentur, iam cũ eis habitabãt; vel ſi filij eorũ iam ordinatis parentibus, vxores acceperunt; aut ſeruis non habẽtibus in domo, quas ducant, aliunde ducere neceſſitas fuerit.

Item ex concilio Laodicenſi, c. 30.

¶ De eodem. Cap. XXVIII.

N On oportet miniſtros altaris, vel etiã clericos quoſlibet, aut cõtinentes ſe, aut omnem omnino [c] Chriſtianum cum mulieribus lauacra habere communia. Hæc eſt enim apud gentiles prima reprehenſio.

Item Gregorius ad Iannarium epiſcopũ Caralitanum, lib. 3. epiſt. 26.

¶ De eodem. Cap. XXIX.

Anſ. l. 6. c. 136.

A Rchidiaconum tuum, ut audio, habitare cum mulieribus prohibuiſti: & nũc vſque in ea prohibitione deſpiceris; qui niſi [d] iuſſioni tuæ paruerit, eum ſacro ordine volumus eſſe priuatum [e].

Item ex concilio Toletano quarto, c. 42.

¶ Venundentur ab epiſcopo, quæ appetunt conſortia clericorum illicita. Cap. XXX.

Anſ. l. 7. cap. 148. Poly. l. 4. tit. 36.

Q Vidam clerici legitimum non habentes coniugiũ, extranearum mulierum [f], vel ancillarum ſuarum interdicta ſibi conſortia appetunt. Ideo, quæ coniunctæ taliter cum clericis ſunt, ab epiſcopo auferantur, & uenundentur [1] illis pro tempore relegatis ad pęnitentiam, quos ſua libidine infecerunt.

Item Syricius Papa Himerio epiſcopo. epiſt. 1. cap. 12.

¶ Non habitent fœminæ cum clericis, niſi quas neceſſitudo excuſat. Cap. XXXI.

Poly. l. 4. tit. 31. Burc. l. 2. cap. 110. Iuo p. 6. c. 52. & 187. Anſ. l. 7. cap. 149. C. 3.

F Oeminas nõ alias eſſe patimur in domibus clericorũ, niſi eas tantum, quas propter ſolas neceſſitudinũ cauſas habitare cum ijſdem ſynodus Nicæna [h] permiſit.

Item ex concilio Africano, c. 5.

Concord. Carthag. 3. c. 25.

¶ Niſi maiorum iuſſione ad fœminarum domicilia clerici non accedant. Cap. XXXII.

Anſ. l. 1. c. 151.

C Lerici, vel cõtinentes [i] ad viduas, vel virgines, niſi ex iuſſu, vel permiſſu epiſcoporũ, aut presbyterorum, non accedant. Et hoc non ſoli faciant, ſed cum conclericis, vel cum quibus epiſcopus, aut presbyter iuſſerit. Nec ipſi epiſcopi, & presbyteri ſoli habeant acceſſum ad

A Rchidiaconũ.] CASVS. Ianuarius epiſcopus bis ꝓhibuerat archidiacono ſuo ne cũ mulieribus habitaret. Sed ipſe propter hoc nõ dimittebat: præcepit ergo Grego. ut eum tertio admoneat, & ſi contemnit, eum ab officio deponat.

d ¶ Qui niſi.] Vs 24. q. 3. de illicita.

e ¶ Priuatum.] Poſt trinam cõmonitionem 1. ut extra de cohab. cle. & mulie. ſi quiſquiam.

1 Et dicunt quidam, ꝙ non eſt canõ latæ ſententiæ, ſed ferendæ, ut patet in decret. hic alleg. ſi quiſpiam. Arch.

Q Vidã.] CASVS. Quidam clerici cum non haberẽt vxores, appetebant extranearum mulierum, vel ſuarum ancillarum conſortia. Quare Tolet. concilium ſtatuit, vt epiſcopus uendat tales mulieres, clericis ꝓ tempore ad pęnitentiam relegatis. Caſus ſequentis c. patet.

f ¶ Mulierum.] Id eſt, ancillarum.

h ¶ Et venundẽtur.] Et hoc ſi filios non habuerint. Si autem filios habuerĩt, clauduntur in monaſterio, vt diſt. 34. fraternitatis, ne filij pereãt propter eorum abſentiam. itẽ hic ſubaudi quando contrahunt cum eis tanquam cũ uxoribus, aliàs non concedo, ꝙ uenundari deãnt, vel in ſeruitutem redigi propter ſimplicem fornicationem arg. 15. q. ult. c. vlt. ut no. 32. diſtinct. eos & 34. diſt. fraternitatis.

Mulierum cum clericis contrahentiũ punitio.

paratio ff. de fun. inſtrum. quæſitum. §. ſaltuarium.

b ¶ Etiam antequam ordinarentur.] Idem ſi poſt: ſed ideo dicit, quia forte non haberet neceſſe tot perſonas recipere iam ordinatus, ut filius duceret vxorẽ in domũ patris clerici: ſed ſi prius ante ordinationem patris iam eam habebat in domo, non debet eam eijcere. Nam, Turpius eijcitur, quam non admittitur hoſpes. extra de iureiurando, quemadmodum.

h F Oeminas.] Synodus Nicæna.] Quæ eſt ſup. ea. in omnibus.

C Lerici] CASVS. Idem fere eſt caſus iſtius cap. cum illo ſup eo clericus ſolus. Duo cap. ſeq. plana ſunt.

i ¶ Continentes.] Vt ſunt conuerſi & deuoti.

ADDITIO. 2. q. 2. duo 27. q. 1, vt lex.

huiuſmodi fœminas; ſed vbi aut clerici præſentes ſunt, aut graues aliqui [a] Chriſtiani.

Item ex concilio Carthaginienſi 4.c.102.

¶ Epiſcopi prouideant, ne occaſione temporalium, clericorum familiaritatibus virgines ſocientur. Cap. XXXIII.

AD reatum epiſcopi pertinet, vel presbyteri, qui parochiæ præeſt, ſi ſuſtentandæ vitæ [b] præſentis cauſa adoloſcentes uiduæ, uel ſanctimoniales clericorum familiaritatibus ſubijciantur.

Poly.l.4.tit.37. Burc.l.7.c.55. Iuo p.7.c.73.

Item ex eodem, c.103.

¶ De eodem. Cap. XXXIIII.

VIduæ [c], quæ ſtipendio eccleſiæ ſuſtentantur, tam aſſiduæ in Dei opere eſſe debẽt, ut & meritis, & orationibus ſuis eccleſiam adiuuent.

Polyc. ibidem. Iuo p.5.c.327.

DISTINCTIO LXXXII.

GEneraliter [d] etiam pauperibus, & ijs, qui ſuis [e] manibus laborare non poſſunt [f], epiſcopus neceſſaria prouideat.

Vnde in concilio Aurelianenſi 1. cap. 18. legitur.

¶ De eodem. Cap. I.

EPiſcopus pauperibus [g], uel infirmis, qui, debilitate faciente, non poſſunt ſuis manibus laborare, uictũ, & veſtitum (inquantum † ſibi poſſibile fuerit) largiatur.

† *poſſibilitas habueris*]ori.

Item Innocentius [h] Exuperio Toloſano epiſcopo, epiſt. 3.cap.1.

¶ Qui voluptatem officio præpoſuerit, modis omnibus ſubmoueatur. Cap. II.

PRopoſuiſti, quid de his obſeruari debeat, quos in

Pann.l.3.c.137. Iuo p.6.c.57. Poly.l.4.tit.38. Anſel.l.8. c.8.

Teſtes præferendi ſunt qui Pro reo deponunt.

1 Ad hoc facit quod not. in authen.de hære. & fal.§.ſi non abſunt. vbi dicitur, ꝙ talis aſſertio habet in ſe implicitã affirmatiuã Arch.

Sanctimonialib. pauperibus debet prouidere epſ.

Moniales otioſæ eſſe non debent.

a ¶ Aliqui.] Hoc non põt intelligi, niſi de laicis propter literam præcedentem. Sed quid ſi duo clerici dicunt, me commiſiſſe fornicationem cũ aliqua, tali die, duo laici dicunt me fuiſſe ſecum tota die in alio loco: dico præponendos laicos 1; quià ſtant pro reo. & ita patet hic, ꝙ clericus põt ſe purgare quandoque cum laicis. ut 18.q.2.in decima. vt ibi dixi.

b ADreatũ.] § Vitæ.] Coguntur enim quandoq; ſanctimoniales propter defectum rerũ, operas aliquas facere clericis, vel alijs, & ꝑ talẽ familiaritatẽ, & propter rerum defectum coguntur aliqua turpia facere. ꝑcipit ergo hic, ꝙ ſi aliquæ ſint paupes, ꝙ epiſcopus eis prouideat, & hoc faciat de quarta pauperũ. Si obijcias inf de cõſec.di. 5. nunquam vbi nunquam ꝑmittitur. immo iubetur ne ſint otioſæ, ſed faciant calathos, vel ſimilia, illud intellige, ꝙ eccleſiæ poſsũt facere operas, nõ extraneo 54.diſt. ſi ſeruus in fin.

c VIduæ] Inf.87. diſt cap 1.

d GEneraliter.] Hęc d. diuiditur in tres partes, in quarũ prima dicitur, ꝙ epiſcopus debet ꝓuidere pauperibus ſecundũ poſſe ſuum, ſcilicet illis qui laborare nõ poſſunt. Secunda ibi, [Propoſuiſti.] Tertia ibi, [Qui autem.] Io.de F an.

CASVS. Hic intitulatur diſt.82.in qua oſtendit, ꝙ clerici in ſacris ordinibus conſtituti, nec ſuis vxoribus, nec cum alienis mulieribus debent commiſceri carnaliter. & qualiter ſint puniendi, qui poſt promiſſam continentiam fornicantur, vel de facto contrahunt, vel ſuis uxoribus commiſcentur, & quæ pœnitentia iniungatur presbytero fornicanti. Et ſpectat hoc ad cap. apoſtolicæ regulę, oportet epiſcopum eſſe ſine crimine. uel ad hoc, oportet epiſcopum eſſe monogamum. In principio tamen ponit de hoſpitalitate. Et primum capitu. huius diſt. planum eſt.

d ¶ Generaliter.] Hic depingitur 82.diſtin. in qua tractat adhuc magiſter de continentia miniſtrorum, & addit, ꝙ ſi quis miniſtrorum fornicationem cõmittit, & agat pęnitentiam, ex diſpenſatione põt remanere in ordinibus, vt inf.ea.c. vlt. & referuntur hæc duo, quæ dicuntur in hac diſtin. ad id; oportet epiſcopum eſſe ſine crimine: & ad id; oportet epiſcopum eſſe monogamum. tamen permittit cap.1. qualiter epiſcopi pauperibus. & infirmis debeant prouidere.

e ¶ Qui ſuis.] Pauper enim qui laborare poteſt, ſi ſe immiſcet eleemoſynæ Imperatoris, redigitur in ſeruitutẽ. C. de mendi. vali. l. 1. lib. 11.

f ¶ Non poſſunt.] Ei qui poteſt laborare, non debet eccleſia prouidere: integritas enim & robur membrorũ in conferenda eleemoſyna eſt attendenda. C. de mendi. val. l. 1. lib. 11. quia robuſti de cibo ſecuri ſine labore, frequenter iuſtitiam negligunt. vt 5.q.5. non omnis & dicit gloſ. ſuper Matthæum. Iuſtius feceris ſi iniuſte petentem correxeris, quàm ſi ei dederis, &c.

g EPiſcopus pauperibus.] Inf. diſt. 87. cap. 1. & 2.

h Innocentius.] Qui fuit tertius à Syricio.

PRopoſuiſti. Hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua dr̃, ꝙ puniãtur ſacerdotes & diaconi, qui non ſeruauerũt ſẽtentiam Syricij de caſtitate. Ioan. de Fan.

CASVS. In archiepiſcopatu Toloſano ſacerdotes, & leuitæ incontinenter viuebant: quod manifeſtabant filij ab eis generati, quod cum vidiſſet Exuperius archiepiſcopus Toloſanus, quæſiuit ab Innocentio quid eſſet de his faciendum. Sed antequam reſpondeat; dicit ſuper hoc, conſtitutionem factam à Syricio, quæ tales præcipiebat ab omni honore eccleſiaſtico remoueri. Deinde oſtendit, quòd ſacerdotes, & leuitæ debent uiuere continenter, ita etiam ut cum uxoribus carnaliter non commiſceantur. Et hoc probat uno exemplo, ſcilicet ſacerdotum, & leuitarum ueteris teſtamenti, qui in hebdomada ſua uiuebant continenter, ita etiam ut cum uxoribus nõ commiſcerentur carnaliter: nec diſcedebant à templo: quibus propter. ſobolis ſucceſſionem vxoris uſus fuerat relaxatus. Multo magis ſacerdotes debent abſtinere: cum quotidie ſacrificent, & poſſint eligi de qualibet natione: Et una auctoritate Pauli Apoſtoli, Poſtea docet, quod illi clerici, qui

qui in ſacris ordinibus contraxerunt, vel ſuis vxoribus ſe iunxerunt: ſi poſſunt probare constitutionē Syricij non perueniſſe ad eos, in ſuis ordinibus remaneant: ſed ad altiores non aſcendant: de cætero tamen abſtineant. qui aūt cōtra Syricij conſtitutionē ſcienter cōtraxerint de

g ¶Cum vxore.] Multo ergo fortius ſi cum alia. ADDITIO. Dicit ꝙ ꝑ reuerentiam ſacramentorū, vult eos eſſe ſanctos, ideſt mundos ab omni labe mortali, vel veniali: ſpirituali, vel corporali: quod non pōt eſſe qū carnaliter vxoribus commiſcentur, ſecundum Hug.

diaconij [a] miniſterio, aut in officio presbyterij poſitos, jncontinentes eſſe, aut fuiſſe, generati filij [b] prodiderūt.
inf. c. ſequen. De his & diuinarum legum manifeſta eſt diſciplina, & beatæ recordationis viri Syricij epiſcopi monita euidentia commearunt, vt incontinentes, in officijs talibus poſiti, omni eccleſiaſtico honore priuarentur, nec admittantur ad tale miniſterium, quod ſola [c] continentia oportet
Luc. 1. Paralip. 24. impleri. Eſt enim vetus admodum ſacræ legis auctoritas iam inde [d] ab initio cuſtodita, quòd in templo [e], anno vicis [f] ſuæ habitare præcepti ſunt ſacerdotes, vt ſeruientes ſacris oblationibus, puros † & ab omni labe purgato † ſibi vendicent diuina miniſteria, neque eos ad ſacra † officia fas ſit admitti, qui exercent, vel cum vxore [g] carnale cōſortium: quia ſcriptum eſt [h]: [Sancti eſtote [i], quia & ego ſanctus ſum, Dominus Deus veſter.] Quibus vtique propter ſobolis ſucceſſionem; vxoris vſus fuerat relaxatus: quia ex alia tribu, & præterquam ex ſemine Aaron, ad ſacerdotium nullus fuerat præceptus accedere.
† al. puri, & purgati. † al. ſacrificia ſup. d. 31. c. eos. Leuit. 11. & 20. Num. 18.
† Quanto.] orig. Quo † magis [k] hi ſacerdotes, vel leuitæ pudicitiam ex die ordinationis ſuæ ſeruare debent, quibus vel ſacerdotium, vel miniſterium ſine ſucceſſione eſt, nec præterit dies [l], qua vel à ſacrificijs diuinis, vel baptiſmatis [m] † officio vacent.
† al. orationis. 1. Cor. 7. Nam ſi beatus Paulus apoſtolus ad Corinthios ſcribit dicens: [Abſtinete vos ad tempus, vt vacetis orationi.] & hoc vtique laicis præcepit [n]; multo magis ſacerdotes, quibus & orandi, & ſacrificandi iuge officium eſt, ſemper debebunt ab huiuſmodi conſortio abſtinere:
† al. quid. qui †, ſi contaminatus fuerit carnali concupiſcentia, quo pudore, vel ſacrificare vſurpabit, aut qua conſcientia, quoue merito exaudiri ſe credit, cum dictū
Tit. 1. ſit: (Omnia munda mundis, coinquinatis autem, & infidelibus nihil mundum?) Sed fortaſſe hoc licere credit, quia
1. Tim. 3. ſcriptum eſt; (vnius vxoris [o] uirum.) Non ꝗ dixit hoc, vt permaneret [p] in concupiſcentia generandi, ſed propter incontinentiam [q] futurum [r]. Neque enim integros cor-
1. Cor. 7. pore non admiſit, qui ait. (Velle autem omnes ſic eſſe, ſicut & ego.) Quod & apertius declarat dicens: (Qui
Rom. 8. autem in carne ſunt [s], Deo placere non poſſunt. Vos autem iam non eſtis in carne, ſed in ſpiritu.) Et (ha-
1. Tim. 3. bentem filios,) non, generantem dixit. Sed ea plane [t],

h ¶Scriptum eſt.] Sufficit ergo ita ſcriptū eſſe, licet ſit durū. arg. 19. d. in memoriā. ff. qui & à q. li. ma. l. proſpexit.

Sufficit ita eſſe ſcriptū.

i ¶Eſtote.] Arg. cōtra 31. diſt. Nicæna. nam caſtitas eſt cum propria coniuge.

k ¶Quo magis.] i. quanto magis.

Idem tenet Specu. in tit. de eo q mi. in poi. uer. porro. & Bar. in l. mulier. §. ꝓponebatur. ff. ad Turp.

l ¶Nec ꝑterit dies.] pręter ſabbatum magnum, & idem pręcedētem, vt de conſe. di. 3. in ſabbato. Vel dic, ſacrificijs ideſt officiis diuinis.

m ¶Vel baptiſmatis.] cum neceſſitas exigit. aliàs baptiſmus q fit cū cerei benedictione, & 9. lectionibus, bis in anno tantum fit. de cōſec. d. 4. proprie.

n ¶Præcepit.] Ideſt perſuaſit, vt 33. q. 4. Chriſtiano. Vel ꝑcepit vxoribus nolentib. cōtinere. Vel dic ꝑceptū eſſe cū vir accipit corpus Chriſti. vt ſcilicet nō exigat 2, ſed reddere tenetur omni tempore.

2 De hoc le. & no. de cōſec. d. 2. omnis homo.

o ¶Vxoris.] Ideſt, nō iō dicit eum eſſe virum vxoris vnius, vt ea vtatur tempore ſacerdotii.

p ¶Vt permaneret.] Argu. voces affirmatiuas reſoluendas in negatiuas. argu. ſup. diſt. 26. vna tantum. & cap. vnius 3.

Affirmatiua in negatiuā reſoluitur.

3 Concor. tex. in l non debet. ff. de don. & in l. nam etiam. ff. de inoffi. teſta.

q ¶Sed propter incōtinentiam.] ideſt, vt ea mortua cōtineat. & ſecundā nō ducat, & ſic negatiue legitur, vnius, ideſt non plurium: argu. extra de teſti. licet.

* Vide ſupra diſt. 21. in princ. in gl. uerbo ſubdiaconos.

Filius ambulans ſuper terrā teſtat patris incontinentiam.

Dies pro anno inuenitur.

de facto, vel ſe propriis uxoribus miſcuerit, deponant.

a ¶Diaconii.] Ideo non dicit de ſubdiaconis, quia nō erat * tunc ſacer ordo: non tamen poterant contrahere. 32. diſt. ſi qui.

b ¶Filii.] Filius enim eſt argumentum ambulās ſuper terram de incontinentia patris. 28. diſt. priuſquam.

c ¶Quod ſola] ideſt a ſolis continentibus, ut 84. diſt. cum in præterito.

d ¶Iam inde] ideſt de hoc articulo.

e ¶Quod in templo.] Sufficit ergo ſcholari ad hoc, ut ſtipendium conſequatur, ut ſua uice ſeruiat eccleſiæ, ſcilicet cum ibi eſt.

f ¶Vicis.] ideſt ſeptimanæ. aliàs eſt dies pro anno, ut 33. q. 2. hoc ipſum.

r ¶Futuram] ideſt quam timebat.

s ¶In carne ſunt.] ideſt carnaliter uiuentes.

t ¶Sed ea plane.] Hic rńdet conſultationi. & reuertitur ad cōſtitutionem Syricii, de qua dixerat. Dicit aūt Hug. & alii ꝙ Syricius bis emiſit conſtitutionē: primo illam quæ erat data ab Apoſtolis, ſcilicet ut in ſacris ordinib. nullus cōtraheret, & ſi cōtraheret, deponeret, ut 84. d. cū in ꝑterito. hæc fuit primo ab Apoſtolis ſtatuta: ſed q̃a aboleuerat, renouata eſt a Syricio. ꝓcedentē tp̄e referebat quæſtio de talibus de quibus Innoc. hic loquitur. ſed quia quidam prætendebant ignorantiam primæ conſtitutionis Syricii, inde ſumpta occaſione Syricius aliam edidit humaniorem: mitigando rigorem primæ, ſcilicet ut ignorantes excuſarentur, ut inf. ead.

Clericis cōtinentiam quis primo indixit.

diſpar,& diuerſa [a] ſententia eſt. Nam ſi ad aliquos forma illa eccleſiaſticæ vitæ pariter & diſciplinæ,quæ ab epiſcopo Syricio ad prouincias [b] cómeauit,nó probatur [b] †peruenisſe;his ignorantibus [d] † venia non negabitur [e]: ita vt de cætero penitus incipiant abſtinere:& ita gradus ſuos, in quibus inuenti fuerint, retineant , vt eis non liceat ad potiora conſcendere: quib. in beneficio eſſe debet;quòd hunc ipſum locum,quem retinent,non amittant. ¶Si qui autem ſciſſe formam viuendi miſſam Syricio detegun-tur [f] †, neque ſtatim cupiditates libidinis abiecisſe, illi ſunt modis omnibus ſubmouendi : quia poſt admonitionem cognitam,præponendam arbitrati ſunt voluptatem.

† *probabitur.*] orig.
† *al. ignorationis.*
† *al. detegentur.*

α Concupiſcentia.] *Emendatus ,& locupleatus eſt hic locus ex ipſa epiſtola* Innocentij*,quemadmodum & multa alia in hoc capite,vbi per gloſſam licuit. In epiſtola autem Syricij,quæ refertur in concilio Teleptenſi(ita enim pro Tellenſi legendum videtor)ſic legitur.*Quid faciet?excuſabit? quo pudore? qua mente vſurpabit? qua conſcientia,quo merito hic exaudiri ſe credit?

β ¶Non dixit hoc.] *In originali ſic legitur.*non ad permanentem in concupiſcentia generandi hoc dixit.

Item Syricius Papa ad Himerium Tarracon. epiſcopum epiſt.1.c.7.

¶De eodem. Cap. III.

PLurimos ſacerdotes Chriſti, atque leuitas poſt longa

Iuo p.6.c 50.
Poly.l.4.tit.31.

plurimos. & hanc formam ſcribit , ſcilicet ſecundæ Innocétius. Exuperio,& quod ſcripſit bis Syricius, patet ex hoc cap.& ſequen.vbi dicitur,ꝙ quidam excuſantur ignorantia conſtitutionis Syricij . Sed qualiter hoc,dicetur in prima conſtitutione. Quidam dicunt, ꝙ non dedit de hoc facto niſi ſemel conſtitutionem,renouando cóſtitutionem Apoſtolorum,& mitigando eam cum ſua diſtinctione. & ſecundum hoc eadem eſt cauſa deciſionis Innocentij:niſi quòd Innocentius vtitur diſtinctione circa conſtitutionē Syricij: & Syricius circa conſtitutionem Apoſtolorum . Tertij dicūt,ꝙ Syricius duas emiſit cōſtitutiones, ſed in nullo renouauit Apoſtolorū cōſtitutionem : quia Apoſtoli nihil conſtituerūt de continentia. arg. 31.d quoniam, & dicit Hu.ꝙ quædā cōſtituit eccleſia , quæ non fuerunt ſtatuta ab Apoſtolis,vt đ cōtinentia miniſtrorū. 35 q.1.§.hac itaque in fi.Quod autem dicitur inf.84. di.cum in pterito. quod ſcilicet Apoſtoli docuerūt: verum eſt exemplo.31.diſtinct.omnino. non conſtitutione. ſed de hoc dixi 28.diſt.diaconi. Prima ergo cōſtitutio Syricij fuit de continentia , vt quicunque vellet promoueri ad ſacros ordines, faceret hoc: non tantum promiſſa, ſed ēt præeunte continentia .hoc innui videtur,77.di.quicunque . Sed quia illa nō ſeruabatur à quibuſdam prætendentibus ignorātiam, ideo aliam fecit cum diſtinctione.infra ead.plurimos. nec fecit primam niſi in promouendis . promotos enim . non poſſe adſtringere ſine ſuo velle,ſicut nec poſſet Papa conſtituere de acolythis iam promotis ne cōtraherent.arg. 32.q.1.integritas.lo. quod falſum eſt 1 cum habeat plenitudinem poteſtatis 2 q.6.decreto.nec legibus adſtringitur,vt ff.de legib.& conſtitutio,princeps.& C. eod. digna vor. Bar. nec in primo vel in ſecūdo capitu. habes, ꝙ Syricius aliquam conſtitutionem fecerit : ſed inuehitur in ſecundo cāp. contra incontinentes:de quib. conſultus fuerat,diſtinguendo,immo potius diſpēſando: quod patet ex verbo, monita, in principio cap. & per verbum,admonitionē in fi.& dic commeauit non cōſtituendo,ſed ignoſcendo & diſpenſando,vt infra.ead presbyter.

a ¶Et diuerſa.] Diuerſa & bimembris nam recipit diuiſionem,ideſt, diſtinctionem & hoc de ſecunda.

b ¶Prouincias] Pro maiori parte.

c ¶Non probatur.] Ex hoc vr̄ ꝙ dicit citationem ad ſe non perueniſſe,ꝙ hoc non tenetur probare: ſed potius aduerſarius tenetur probare ꝙ peruenerit ad eū : cum talis negatiua non poſſit probari, vt extra de ele.bonæ. Sed non eſt verum , quia credendum eſt verbo nuncij, donec contrarium probetur,vt not. 4.q.3.§.item in criminali.ver.itē teſtes,quos. ſic ergo expone,nō ꝓbatur perueniſſe, ideſt probatur non perueniſſe: cum enim conſtitutio ſit publice promulgata,quilibet eā tenetur. ſcire.vt 16.diſtin quod dicitis. extra de poſtu præla. ad hæc.32.q 1.qui & humanis,& ſecundum leges tenetur eam quilibet ſcire vſque ad duos menſes .vt in authen. vt factæ nouæ cōſtitutio nes.§.1. colla.9. ſecundum canones vſque ad ſex menſes,vt 12.diſt. decernimus,quia ergo præſumebatur perueniſſe ad iſtos , tenebantur ipſi probare ignorantiā:& hoc eſt generale qđ propter præſumptionem cogitur probare aliquis ignorantiam , vt hic,& extra de ele.innotuit. & 1.q.1. ſi q à ſimoniacis. & C de pri. tut.l. penul. alias qui dicit aliquē ſciuiſſe, hoc tenetur probare 2.vt 3. q.9.indicas. & ff.de adminiſtr.tuto.l.hoc autē.quid enim peccat,qui præſentis legis inſcius priſtinam ſequitur obſeruantiam ? vt C. de teſt.iubemus.in fi. Sed qualiter.probat ſe aliquis ignoraſſe? dico ſuo ſacramento. 3.vt 34. q.2. in lectū extra de ſenten.excom.ſi vero,vt no 4.q.5.quiſquis, in fi. 4. Ioan . Vel etiam alio modo ſi poteſt probare ſe fuiſſe in alio loco:& forte ſi præſumptio eſt contra eum,non crederem iuramento ſuo. B. Sed quid ſi collegium, vel aliquis conuentus dicit ſe ignoraſſe, nunquid tunc omnes iurabunt?dico,quòd ſufficit,ſi epiſcopus cum maioribus de capitulo iurat,vt ff.de condi.& demonſt. municipibus . Alii dicunt, ꝙ eo ipſo probatur ignorantia, quod non probatur ſcientia, vt C.qui mili.non poſ.ſuper ſeruis lib.12.

d ¶Ignorantibus.] Decretum non ligat ignorantes. ff. de decre.ab ordi fac.l.vlt.ff.loca.l.ſi.ignorans.

ADDITIO. Ad idem 12.q.1. de laicis, vbi de hoc. Dic. ꝙ decretum ſecundum canones ligat ignorantes, vt dixi,19.diſt 1.ſuper ſumma.ibi videas.Archid.

e ¶Negabitur.] Arg. neminem ligari antequam conſtitutio ad eum perueniat:arg.di.31.ante triennium.36.q. vlti.ſi autem. 12.q.5.ſicubi.& 47. diſt.quoniam, 14.q.4. ſi quis oblitus. 54 .diſt.ex antiquis.

f ¶Detegūtur.] Eo ipſo,quòd non probant ignorantiam,cum ad omnes commeauerit.

PLurimos ſacerdotes.]CASVS. Quidam ſignificauerunt Syricio Papæ,ꝙ plurimi ſacerdotes poſt longa tempora ſuæ ordinationis filios habuerunt tam ante ſacros ordines, quàm de vxoribus, quas poſtea de facto duxerunt : quorum quidam allegabant, hoc ſibi licere ad inſtar ſacerdotum , & leuitarum veteris teſtamenti.

Quidam

Apoſtoli de continentia nihil conſtituerunt. ſed ſolo exēplo illam docuerunt.

1 Argum.ad hoc ſu.32.diſtin. placuit. vbi de hoc ſed dictum hoc oīno falſum eſt, niſi intelligas de promouēdis & ſic no. H.28.diſ.de his in fi.

Probare tenetur qui dicit ſe non citatum.

Conſtitutio publice promulgata in

tra qđ tempus ligat.

Ignorātiam ꝓbare quis cogitur propter pſumptionem.

2 Dicunt ꝙ iuris apicibus inuigilant, regulare eſſe ignorantiam nō debere probari:ſed ſcientiam.

3 Ad hoc facit quod leg. & no.ext.de ſen. excō.ſi verò , & de homic. ſignificaſti 1. & ſ iur.calum.c. 2. Idem latē Iaſ. §. ſed iſtæ.Inſti de act.

4 Cōcor.glo. fi.in l. ſi cui & ibi Barto. ff.de accuſa.

Collegium nunquid iurare poſſit.

Decretū nō ligat ignorantes.

Quidam verò dicebant ſe per ignorantiā lapſos : & inde dolebant : quare Syricius Papa reprehendit eos , qui ſuum crimen defendebant exēplo ſacerdotū veteris teſtamenti: cum alia cauſa fuerit in illis q̄ in iſtis : & dicit eos eſſe deponendos : cum ex certa ſcientia deliquerint. Illi verò qui per ignorantiā dolēt, ſe lapſos fuiſſet, ad altiora non aſcendāt:ſed in ſuis ordinib. remaneant ita tñ ꝙ de cætero viuāt continenter . Sequens,§. patet.
a ¶ Solius ſucceſſionis cauſa.] Præcipuè. nam & cauſa incontinentiæ. 32. q.2.§.his ita.

conſecrationis ſuæ tempora,tam de cōiugibus proprijs, quam etiam de turpi coitu;ſobolem didicimus procreaſſe,& crimen ſuum hac præſcriptione defendere, quia in veteri teſtamento ſacerdotibus, ac miniſtris generandi facultas legitur attributa . Dicat mihi nunc,quiſquis ille eſt ſectator libidinū,præceptorque vitiorum,ſi æſtimat, quòd in lege Moyſis paſſim ſacris ordinibus à Deo noſtro laxata ſunt fræna luxuriæ,cur eos,quibus committebantur ſancta ſanctorum,pręmonet dicens:[Sancti eſtote,quia & ego ſanctus ſum Dominus Deus veſter ?]Cur etiam procul à ſuis domibus, anno vicis ſuæ , in templo habitare iuſſi ſunt ſacerdotes? Hac uidelicet ratione , ne vel cum vxoribus poſſent carnale exercere commerciū , vt conſcientiæ integritate fulgētes,acceptabile Deo munus offerrent . Quibus, etiam expleto,deſeruitionis ſuæ tempore, vxorius uſus ſolius ſucceſſionis cauſa [a] fuerat relaxatus : quia non ex alia,niſi ex tribu Leui, quiſquam ad Dei miniſterium fuerat præceptus admitti.

Leuit 20.
Luc.1.

Item paulo inferius.

¶ De eodem. Cap. IIII.

Polyc.ibidem.
Iuo p.6.c.50.§.q2.
† *ignoratione*] orig.
† *al.deiecti.*

QVia aliquanti,de quibus loquimur,vt tua [b] ſanctitas retulit,ignorantia† ſe lapſos [c] eſſe defleant; his hac conditione miſericordiam [d] dicimus non negandam , ut ſine vllo honoris augmento , in hoc,quo deiecti† [e] ſunt, quamdiu vixerint,officio perſeuerent : ſi tamen poſt hac cōtinentes ſe ſtuduerint exhibere. Hi vero,qui illiciti priuilegij [f] excuſatione nituntur, & ſibi aſſerun t veteri hoc lege conceſſum; nouerint ſe ab omni eccleſiaſtico honore,quo indigne vſi ſunt, Apoſtolicæ ſedis auctoritate deiectos:nec vnquam poſſe veneranda attrectare myſteria, quibus ſe ipſi,dum obſcęnis cupiditatibus inhiant,priuauerunt. Et quia exempla præſentia cauere [g] nos præmonent in futurum; ſi quilibet epiſcopus,presbyter,atq;diaconus(quòd non optamus)deinceps fuerit talis inuētus iam nunc ſibi omnem per nos indulgentię aditum intelligat obſeratum; quia ferro neceſſe eſt,vt abſcindantur [h] † vulnera,quæ fomentorum non ſenſerint medici nam.

† *excidantur*] orig.

¶ *Caput hoc in aliquot manuſcriptis Gratiani exemplaribus cōiunctum eſt ſuperiori.*

3 *Qui autem propter peccata iubentur deponi; poſt condignam pœnitentiam in ſuo ordine poterunt reparari.*

Vnde in concilio Hybernenſi a.

a ¶ Hybernenſi.] *Caput hoc citabatur ex concilio Gāgrēſi, in quo non legitur. Emendatum eſt ex Polycarpo, & alio libro manuſcripto peruetuſto, in quo libro ſunt multi canones pœnitentiales: & hic refertur ex Theodoro archiepiſcopo Hybernenſi.*

Poly l.4.tit 39.
Can.Apoſt.25.

¶ Quæ pęnitentia ſit imponenda ſacerdoti,qui de fornicatione conuictus fuerit. Cap. V.

PResby-

b QVia aliquāti.] ¶ Et tua .] Cum ergo hic ſcribat uni : & in præcedenti. cap. dicatur, ꝙ conſtitutio Syricij Papæ ad omnes prouincias commeauit:patet ꝙ duas emiſit Syricius cōſtitutiones:& etiam quia hic dicit ignorantiā reſpectu primæ.
c ¶ Lapſos.] Reſpectu ſcilicet ſecundæ conſtitutionis.
d ¶ Miſericordiam.] Quia illa ignorantia iuris nō eos excuſat [i] à toto:ſed quia facilius cum eis diſpēſatur. Alij dicunt ꝙ vnam tātum emiſit: & dicunt , ignorantia Apoſtolicæ conſtitutionis.
e ¶ Deiecti .] ideſt lapſi.
f ¶ Priuilegij.] Argu. contra eos, qui prætendunt ſe non debere dare decimas , quia prædeceſſores ſui nō dederūt:& ſic vti volūt priuilegijs ſuorū antiquorū. extra de deci c.2.&c. quamuis. Item arg. contra illos, qui pro ſui iuris tuitione conſuetudines antiquas allegant. vt 32.q.4.nemo.& 1.q.4.c.ult.
g ¶ Cauere.] Arg.ex præſentibus futura pſumi.arg.diſt. 50.ſi quis diaconus.d. 51. præterea.
ADDITIO. Hoc no. 18 diſt. peruenit.
h ¶ Vt abſcindātur.] ſic 16.q 1.in canonibus 24.q. 3.ecce.
QVI AVTEM. Hic īcipit tertia pars huius d. in qua quæritur, qualiter pęnitentia imponatur:ſacerdoti lapſo in fornicationem,ita ꝙ poſſit poſtea celebrare . Et reſp.quod decem annis debet pęnitere Ioan de Fan.
PResbyter.] CASVS.Hoc ca.loquitur de manifeſta fornicatione,ꝑ qua, tempore Apoſtolorū,clerici deponebātur.

i Adde ꝙ quūque iuris ignorantia excuſat à pęna pp ruſticitatem, nō autem excuſat à nullitate actus , ut not.in l.1.C. de interdict. matri. inter pup.
Conſuetudo antiqua non excuſat.

Præſumitur ex præſentibus circa futura.

ter [a],ſi fornicationem fecerit, quamquam ſecundũ canones Apoſtolorum [b] debeat deponi;tñ iuxta auctoritatẽ [c] beati Papæ Silueſtri,ſi in vitio non perdurauerit, ſed ſua ſponte confeſſus adiecit,vt reſurgat;decẽ annis [d] in hũc modum pęniteat; tribus quidem mẽſibus priuato loco à cęteris remotus pane & aqua à veſpera in veſperã [e] vtatur;tãtũ aũt diebus Dñicis, & præcipuis feſtis modico vino,& piſciculis,atq; leguminibus recreetur ſine carne,& ſagimine, ouis,& caſeo ꝑ:ſacco-indutus humi adhæreat; die ac nocte iugiter miſericordiã Dei omnipotẽtis imploret:finitis tribus mẽſibus cõtinuis exeat:tñ in publicũ nõ ꝓcedat; ne grex fidelis in eo ſcandalum patiatur.Nec enĩ † debet ſacerdos publice pęnitere [f],ſicut laicus.Poſtea aliquãtiſper reſumptis viribus, vnum annum,& dimidiũ in pane & aqua expleat,exceptis Dominicis,& pręcipuis feſtis,in quibus vino,& ſagimine [g] †,ouis,& caſeo iuxta canonicam menſuram vti poterit. Finito primo anno & dimidio,corporis & sãguinis Domini,ne indureſcat,particeps fiat,& ad pacem veniat; pſalmos cum fratribus in choro [h] vltimus cãtet;ad cornu altaris nõ accedat; iuxta beati Clementis vocem [i],minora gerat officia.Deinde vero vſque ad expletionem ſeptimi anni, omni quidem tẽpore, exceptis paſchalibus diebus,tres legitimas ferias [k] in vnaquaq; hebdomada in pane & aqua ieiunet. Expleto [l] ſeptimo anni circulo:ſi ſui confratres,apud quos pęnituit,eius condignam pęnitentiam collaudauerint; epiſcopus in priſtinum honorem, iuxta beati Calixti Papæ auctoritatem,eum reuocare poterit.Sanè ſciendum eſt, ꝙ ſecundam feriam vnum pſalterium canendo, aut vnũ denarium [m] pauperibus dando(ſi opus † eſt) redimere [n] poterit. Finitis autem ſeptem annis, deinde vſque ad finem decimi anni,ſextam feriam [o]·(nulla interueniente

† *a letiam*

† *al.ſanguine*

Epiſt.2.

Epiſt.2.

† *al.operarium.*

Polyc.

Fornicationis cauſa hodie nemo eſt deponẽdus.

Concilium contra Apoſtolum diſpenſat.

Sacerdotis fornicarij pęnitentia.

Ieiunantes in ueſpere comedere debent.

Sagimen & lardum die veneris comedere licet.

Feriæ legitimæ ſũt tres.

tur, ſed ſancti patres in Gangrenſi concilio congregati hunc rigorem temperarunt, ſtatuentes, vt ſi presbyter ſponte confiteatur delictum ſuum, & velit pœnitere, decem annis pęniteat iuxta modum, qui in hoc ca. exprimitur: poſtea poterit in honorem priſtinum reuocari. Eadem pœnitentia erit ſacerdotibus imponenda pro ſingulis delictis, quę depoſitionem inducũt.

a ¶ Presbyter.] Hoc c. intelligunt quidã de diſpẽſatione, alij de iure: qa ẽps poſt peractam pœnitentiã tenetur diſpenſare:arg. 50.d. dño ſancto.&c vt conſtitueretur. unde dicũt hodie pro fornicatione neminem deponendum. niſi in ea perduret, & ideo quia hodie fragiliora sũt corpora noſtra, quã olim erant. 34. diſt. fraternitatis, licet eadem ratione debes dicere de quolibet crimine, vt inf.eo.c. verſ eadem quoque. & not ſup.prox.diſt. c. Maximianus.

b ¶ Apoſtolorum.] Hic concilium diſpẽſat contra Apoſtolũ in pęnis, vt ſup. diſt. proxi. presbyter. ſic ſup.24.d. cognoſcamus.&c lector.

c ¶ Auctoritatem.] Hanc non habemus in corpore canonum B. Silueſtri.

d ¶ Decẽ annis.] Alibi dicitur, ꝙ ſacerdoti pro fornicatione imponitur pęna xij. annorũ, & epiſcopo xv.30.q.1. ſi quis ſacerdos. &c.non dẽt. alibi.vij vt 33.quæſt.2 hoc ipſum. Sed varietas delicti inducit varietatem pęnę:ſcilicet cum fornicatio eſt ſimplex, vel inceſtuoſa, poterit ſacerdos mitigare pœnam pro quantitate criminis, & qualitate perſonæ, 26. q.7. tempora.

e ¶ In ueſperam.] Nam ea hora debent comedere ieiunantes.de conſec. diſt. 1.ſolent.

f ¶ Pęnitere.] Supra diſt. proxi. ſi quis epiſcopus contra & 28. diſt. presbyter. contra. Sed expone publice, ideſt, ſolenniter.

g ¶ Sagimine.] Argu. ꝙ licet comedere de ſanguine illis diebus quibus oua, & caſeum licet comedere. 4. diſtinct. denique

h ¶ In choro.] Vt ibi miniſtret.

i ¶ Vocem.] Quam non habemus in hoc corpore.

k ¶ Tres legitimas ferias] Scilicet 2.& 4.& 6. feria, ut infra ead. innuitur. de conſec. diſtin. 3. ieiunia. & 22.q.5. cap.1.

l ¶ Expleto.] Ergo reconciliandus eſt quis per acta parte pœnitentiæ: etiã tota finita non ſit, vt 12.q.2. de viro. extra de fur. ex literis.

m ¶ Denarium.] Et ita poteſt dare denarium pro ieiunio, quod ſpirituale eſt: nec tamen ſimoniam committit: quia cum Deo intelligitur contrahere; ſicut nec lex Iulia de ambitu, locum habet in Romana ciuitate imo ſpirituale datur hic tantum, ſcilicet eleemoſyna ꝓ ſpirituali bene facit ad hoc, quia ſicut ære peccatorum iſte ſe vendidit, ut 15. q. 1. non eſt, quòd cuiquam ita & pecunia ſua ſe redimat de pœn. diſtin. 1. medicina. Et eſt arg.

eſt argu. pro commutatione pęnæ, 36. q. 1. de rap. Nunquid autem poteſt hic ieiunare per alium? ꝙ uidetur 2. quia denarium poteſt dare ut ſe redimat à ieiunio: ergo multo fortius per alterius ieiunium poteſt liberari. Itẽ quia ieiunium viui liberat mortuum, ut 13. q 2. animæ. de pęn. diſt. 6. c. 1. quòd concedo ſi per propinquam ꝑſonam ieiunet. & debet iſte denarius eſſe talis, quòd nõ euincatur ab eo cui donatur. aliàs non contingeret liberatio, ut C. de ſent. ꝙ inter libera. ff. de lega. 3. qui cõcubinam. §. ſi hæres. quia non intelligitur datum, quod euinci poteſt, ut ibi dicitur: argu. 14. q 5. immolans. Sed nunquid pœnitens ſua auctoritate poteſt hanc commutationem facere? Dicunt quidam ꝙ ſic, 3. quod nõ concedo in pœnitentia impoſita ab homine 4. vt extra de uo. & vo. redemp. ex multa in ſi. Ioan. Sed certe, quod hic dicitur de denario, auctoritate huius canonis facere poteſt, pęnitens: nec decret. illa in aliquo contradicit. Bart.

n ¶ Redimere.] Argu. ea quæ facere tenemur, aliã æquiualentia faciendo poſſe recompenſari: & ita commutatione pęnarum poſſe fieri; argum. 35. quæſtio. 1. de raptorib. diſt. 11. non cogantur. contra 1. q 1. nullus epiſcopus 2:

o ¶ Sextam feriam] Ergo quartã poſſet redimere. qđ

cum

1 Adde nec ẽt ſimonia not gloſ. & Bar i l. Barbarius. ff. de offi. præt. & in l. 1. gloſ. 1. ff. ad leg. Iulia đ ambi. Ieiunari poteſt ꝑ aliũ.

2 Ad hoc facit quia liberatur quis iurando ꝑ aliũ, vt not. 63. diſt. tibi. argu. contra ext. de offic. đ leg. c. fin. cum ſimilibus Arch. Pœnitentia impoſita auctoritate ꝓpria mutari non põt.

3 Adde bonum text. in l. plerumq; ff. de iu. dot. & in l. 2. ff. de il. le.

4 Videtur innuere, quòd ſit ſecus in ieiunijs indictis ab eccleſia. [illegible] poteſt dici ſm Inno ꝙ licet ieiunia indicta ab eccleſia nõ debeãt commutari, [illegible] redimi ſine cauſa: tamẽ ea poſſunt mutari ſicut ieiunium feſti, quod eſt in die lunæ fiat in ſabbato. & dicitur ꝙ in quibuſdam locis Franciæ, ſ. vbi ſunt eccleſiæ ſancti Quintini non ieiunatur in vigilia omnium ſanctorum. ſed tertia præcedenti die ſecundũ Inn. Arch.

redemptione) obſeruet in pane & aqua. Eadem [a] quoque pœnitentia erit ſacerdoti, de omnibus alijs peccatis, & criminibus, quæ eum in depoſitionem inducunt. Neque hoc cuilibet videatur oneroſum, ſi ſacerdos poſt lapſum, digne, vt ſupra dictum eſt, pœnitens, ad priſtinos redeat honores.

a ¶E caſeo.] *In vulgatis, ſequebatur*, vtatur: *quæ vox ſublata eſt auctoritate & omnium ferè exemplarium Gratiani manuſcriptorum, & Polycarpi, & libri manuſcripti in ſuperiore notatione indicati.*

DISTINCTIO LXXXIII.

In libello Ennodij.

P*Rouidendũ* [b] *quoque eſt, ne is, qui ad ordinandum eligitur, & ſi à proprio vitio nideatur alienus, cõſentiẽdo alienis, inquinetur. Vt enim Symmachus Papa ait; nõ eſt grandis differentia, an lethũ inferas* [c], *an admittas. Mortem enim languentibus probatur infligere, qui hanc, cum poſſit, non excludit.*

Hinc Gregorius VII. ait in reg. lib. 6. c. 12. Romana ſynodi celebrata Anno Domini 1080. *al.* 1078.

In li. 6. c. 177.

¶Suſpendatur epiſcopus ab officio, clericorum ſuorum fornicationi conſentiens. Cap. I.

SI quis epiſcopus fornicationem presbyterorum, diaconorum, ſubdiaconorum a, vel crimen inceſtus in ſua parochia, pretio [d] interueniente, vel precibus cõſenſerit vel commiſſum, ſibique compertum auctoritate officij ſui non impugnauerit; ab officio ſuſpendatur [e].

a ¶Subdiaconorum.] *Additum hoc eſt ex originali, & Anſelmo; quemadmodum & paulò poſt verba illa,* ſibique compertum. *Notum autem eſt à tempore Gregorij primi ſubdiaconos eadem lege continentiæ, qua presbyteros, adſtrictos fuiſſe.*

Item Gregorius prima parte paſtoralis, c. 2.

Poly. li. 4. tit. 31.
Burc. li. 1. c. 209.
Iuo p. 5. c. 325.

¶Maximè eccleſiam lædit, qui ſub nomine ſanctitatis delinquit. Cap. II.

NEmo quippè in eccleſia nocet amplius, quàm qui

---

enim de una negatur, de alia concedi uidetur. 23. diſtin. qualis.

a ¶Eadem.] Non tamen eadem diſpenſatio eſt in omnibus, quia in aliquibus prohibetur. 50. diſt. miror.

Proui-

PRouidendum.] Hæc diſt. diuiditur in duas partes: in quarum prima punit negligentes prælatos. & qui gaudẽt adulationibus: & hoc probat per 7. auctorit. Secunda ibi, [Quamquam] Ioan. de Fan.

CASVS. Huculque tractauit Gratianus, ꝙ oportet prælatum eſſe ſine crimine, quod in faciendo conſiſtit. ſed quia conſentiens malo aliorum dicitur committere crimen, ideo ſubiungit hanc 83. d. in qua oſtendit, ꝙ prælatus etiam conſentire non debet peccatis alienis. quia parum differt, vtrum quis homicidium committat propria manu, uel facienti conſentiat? quia mortem probatur inferre, qui hanc cum poteſt, non excludit.

b ¶Prouidendum.] In duabus ſuperioribus diſtinctionibus tractauit magiſter, quod ordinandus debet eſſe ſine crimine proprio. In hac diſtinctione oſtendit, ꝙ non debet alienis criminibus conſentire.

c ¶Inferas.] Simile eſt inf. 86. d. paſce. & extra de ſent. excommu. quantæ. & patet hic, ꝙ medicus gratis tenetur curare pauperem infirmum: quia plus debet ualere apud eum vita illius, quàm propria pecunia, vt 86. diſt. non ſatis. Sed quid ſi infirmus diues eſt, & nihil vult dare medico: nunquid gratis tenetur eum curare? Videtur ꝙ non: cum nemo de ſuo cogitur facere beneficium, vt 10. q. 2. precariæ, cum etiam medicus licitè poteſt recipere mercedem [1] vt 14. queſt. 5. non ſanè. Dico ꝙ tenetur eũ curare ſuis impenſis [2]: & ſi cõualuerit, repetat expenſas: quia utiliter geſſit negotiũ eius, vt ff. de negot. geſt. Pomponius. etiam ſi moriatur æger, põt petere impenſas: quia ſufficit ſi vtiliter cœpit gerere, licet euẽtus nõ ſit ſecutus, vt ff. eo. ti. ſed an vltro. ff. de off. præſid. illicitas. §. ſicuti. nec poteſt ei obijci, ꝙ cauſa pietatis fecerit ſũptus illos, niſi eſſet propinquus infirmo [3], vt C. eo. alimẽta. Sed quid ſi infirmus prohibet ne aliquæ medicinæ dẽtur ei? tunc dicunt quidã, quod medicus nullam habet actionẽ, vt C. de nego. geſto. l. ult. Sed dico, quòd eum inuitum poteſt curare: ſicut inuitũ poſſet extrahere de domo ruitura 23. q. 3. ipſa pietas. Inuito enim poteſt conferri beneficium, vt 45. diſt. & qui emendat [4], immo præſumo ipſum fuiſſe furioſum, cum illa uerba dixit in ægritudine, vt ff. de condit. inſti. quidam. & extra de ſucceſſ. ab inteſta. c. fina. Sed quid dices, ſi quis vult me interficere niſi dem ei pecuniam, nunquid teneor ei dare ut me liberem à morte? ita uidetur, per hoc quod hic dr̃, & 86. diſtin. non ſatis. in princ. Dicunt tamen quidam, ſolos prælatos ad hoc teneri, ut 12. q. 2. gloria. & 16. q. 1. c. ult. Alij dicunt, ꝙ quilibet tenetur redimere uitam alterius. Vtrum autem quilibet teneatur defendere alium. dixi 23. q. 3. non in inferenda.

SI quis epŝ] CASVS. Quidam epiſcopi pretio interuenientibus, vel precibus conſentiebant clericis ſuæ diœceſis in fornicatione ſtare, vel inceſtu: & eos nõ puniebant. Quæſitũ fuit à Gregorio quã pœnam pati debeãt? Et rñdet ꝙ ſuſpendi debent ab officio & bñficio.

d ¶Pretio.] De hac materia inuenies 16. q. 7. decimas. & 1. q. 1. c. ult. & cap. nullus epiſcopus. infra 23. q. 4. c. ſi is qui & cap. ſi illic.

e ¶Suſpendatur] ideſt deponatur. 1. q. 3. ſi quis epiſcopus. alias eſſet contra 11. q. 3. Teugualdum.

ADDITIO. Vel dic, ꝙ ponit pœnam ſolus conſenſus ſecundum L. cuius etiam fuerunt verba, quæ præcedũt. De hoc legitur & not. ſup. 32. d. eos in fi. ibi uideas.

NEmo.] CASVS. Dicitur hic, quòd nemo magis in eccleſia nocet, quam prælatus delinquens quia

---

1 De hoc not 1. q. 1. quod ſtudet. ibi videas.

2 Adde arg. ad hoc bonũ in l. non tantũ. ff. de app. & ff. de reli. & ſũpt. fu. l. at ſi qs. §. Labeo.

3 Si eſt coniuncta perſona videtur donaſſe, niſi proteſtetur. ſecus ſi eſſet extraneus. i funere eodẽ modo diſtinguitur, ff de relig & ſũp. fun. ſi qs. §. ſed interdũ. Archid.

4 Adde ad hoc not. in l. ſoluendo. in gloſ. 2. ff. de neg. geſt. & in l. ſolutionem. ff. de ſolu.

nullus audet eum redarguere propter ordinis reuerentiam: & alij ſumunt ab eo exemplum delinquendi: & ideo epiſcopus qui tales non corrigit, magis dicendus eſt canis impudicus, quàm epiſcopus.

a ¶Redarguere.] Sup. diſt. 40. ſi Papa. 6. q. 1. oues quia vult magis placere ſilendo, quàm diſplicere redarguendo.

b ¶Extenditur.] Delicta enim maiorum trahuntur ab alijs in exemplum, vt 11. q. 3. præcipuè.

c ¶Nō corrigit] Cū eſt clamor de talib. ext. de ſi. licet Heli.

Delicta maiorum alios corrūpunt.

peruerſe agens nomē, vel ordinem ſanctitatis habet. Delinquentem namq. hunc nemo redarguere [a] præſumit; & in exemplum culpa vehementer extenditur [b]; quādo pro reuerentia ordinis, peccator honoratur. Epiſcopus *a* itaque, qui talium crimina non corrigit [c], magis dicendus eſt canis impudicus, quàm epiſcopus.

Bur. li. 1. c. 203. Iuo p. 5. c. 317. ex Gregorio.

a Epiſcopus.] *Hæc non ſunt ibi apud B. Gregorium. Similia citantur infra 2. q. 7. c. qui nec regiminis, ex Auguſtino (cui etiā reliqua huius capitis antea tribuebantur) & ex eodem à Burchardo, & Iuone citantur. Cæterùm ijdem collectores, Burchardus quidem lib. 1. c. 13. Iuo autem parte 5. c. 67. referunt aliqua ex Origene, quæ cum his aliquantulum conueniunt.*

Item Innocentius.

¶Qui non reſiſtit erroribus, conſentit. Cap. III.

Error cui non reſiſtitur, approbatur; & veritas, cum minimè defenſatur, opprimitur. Negligere quippe, cum poſſis [d] deturbare peruerſos, nihil aliud eſt, quàm fouere. Nec caret ſcrupulo ſocietatis [e] occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiaſſe.

Deuſdedit p. 2. Eleuterius Papa ad Galliæ prouincias, & orientales in epiſ. ad Iulium, & Aegyptij in epiſt. ad Fœlicem II.

Item Pius, epiſt. 1. ad omnes Chriſti fideles.

¶Non prodeſt ſuo errore non pollui, qui alieno conſentit. Cap. IIII.

Quid enim prodeſt illi ſuo errore non pollui [f], qui [g] conſenſum [h] præſtat erranti?

Item Gregorius a.

¶Qui non occurrit, conſentit erranti. Cap. V.

Conſentire videtur erranti, qui ad reſecanda, quæ corrigi [i] debent, non occurrit [k].

Poly lib. 4. tit. 31.

a ¶Gregorius.] *In epiſtolis impreſſis Beati Gregorij non habetur. Verum lib. 7. epiſt. 117. Syagrio epiſcopo Auguſtudunenſi poſt ea verba,* qui non reſtiterit, *in regeſto manuſcripto peruetuſto, & in Polycarpo, vbi ipſa epiſtola integra refertur, hæc ſequuntur.* Nam conſentire videtur erranti, qui corrigenda, vt reſecari debeant, non occurrit. Quia uero, &c.

Sicut autem aliorum vitia palpare non debet, ita nec malorum laudibus delectari.

Vnde Anacletus Papa epiſt. 1. epiſcopis omnibus.

¶Miſerrimus eſt epiſcopus, qui malorum laudibus gloriatur. Cap. VI.

Nihil illo eſt paſtore miſerius, qui luporū [l] laudibus gloriatur. Quibus ſi placere voluerit, atque ab his amari delegerit, erit hinc ouibus magna pernicies. Null[us]

Anſ. li. 6. c. 154. Iuo p. 5. c. 237. in fi.

Error.] CASVS. Dicitur hic, q ſi poſſum reſiſtere erroribus, & perturbare peruerſos, & negligo: mala eorum videor approbare p cōſenſum: & ſocius criminis ſum, cum manifeſto facinori non obuiem. Sequentia autem duo c. plana ſunt.

d ¶Cum poſſis.] Ex officio. hoc enim intelligunt quidam de prælato. arg. 23. q. 4. ita plane. Sed H. de quolibet. 24. q. 3. 11 ſacerdotes.

e ¶Societatis.] Impropriè ſumitur hoc nomē ſocietatis: q̄a inhoneſtarū rerum ſocietas nulla eſt. ff. pro ſocio. nec prætermittendum.

f Quid enim.] ¶Non pollui.] directæ. nam occaſione alterius bene polluitur, ſi ei conſenſerit.

g ¶Qui] Infra 22. q. 5 ſi quis.

h ¶Conſenſum.] De triplici conſenſu dī 2. q. 1. notum, in fi.

i Conſentire vī.] ¶Corrigi.] inf. 11. q. 3. qui cōſentit. inf. 23. q. 3. oſtēdit. & 24. q. 3. qui aliorum.

k ¶Non occurrit.] Si. ff. de iure pat. adigere. ff. de noxa. ſi ſeruus. in fi. ff. de ijs qui no. infa. quid ergo. §. 1.

SICVT AVTEM. CASVS. Huculque oſtendit, q aliquis peccatis alienis conſentire non debet. Nunc vero oſtendit, q laudib. malorum aliquis gloriari non debet, nec gratulari.

Nihil.] CASVS. Quidam prælati gloriabantur laudibus malorum. Sed dicit Anacletus, q ex hoc facto maxima pernicies oritur circa ſubiectos, quia prælatus, qui laudibus gloriatur, timet corrigere delinquentes: & ſicut nouerca odit priuignum, ita negligentia, correctionem & diſciplinam.

l ¶Luporum.] id eſt laicorum 1: qui quandoque dicuntur oues, ut 2. q. 7. oues.

a ¶Pla-

a ¶Placere.] Sic 21 q.i.cap.1. ſimile extra de cleri.coniug. cap.diuerſis. ſimile.ff.de oper.liber.duorum.
b ¶Labiorum.] id eſt, prædicandi, vel etiam redarguendi.
c ¶Obligata.] Sl.infra.8.q.2.c.vlti. & cap.dilectiſſimi.
d ¶Ne-

SOlicitum.] Hæc diſt. diuiditur in quatuor partes: quarum prima reprehendit deſides epiſcopos. & hoc per duo c Secunda.ibi [Quâ autem.] Tertia ibi. [Similiter] Quarta ibi, [Presbyterorum.] Io.de Fan.

† al. Sicut autem.

ergo paſtorum, placere [a] lupis, & gregibus ouium pôt. Perdit enim labiorum [b] α memoriam mês terrenis obligata [c] carceribus. Sicut † artium in ſuo quoque opere inuenitur mater inſtantia; ita nouerca eruditionis eſt negligentia [d].

α ¶Labiorum.] *In epiſtola Anacleti legitur*, laboris: *apud Anſelmum, & in vno ex vetuſtis codicibus Gratiani*, laborũ, *vnde potuit irrepſiſſe mendum: quod tamen ob gloſſam non eſt ſublatum.*

Burc l.1.c.204.ex dictis.Hier. Iuo.p.5.c.318.

2 *Quamquam ſacerdotem, tam à ſuis, quàm ab alienis criminibus, oportet eſſe immunem; tamen ſi aliorſum ſeſe habuerit, non ideo verba ſua prædicationis debent contemni. Sicut enim Hieronymus ait, vt lixiniũ per cinerem humidum fluens lauat, & non lauatur; ita bona doctrina per malum doctorem, animas credentiũ lauat a ſordibus peccatorum.*

CASVS. Supra oſtenſum eſt, ꝙ prælatus debet eſſe ſine crimine. Nunc verò ſupponit 84 diſtin. in qua oſtendit Gratia. quòd prælatus debet habere ſolicitudinem circa ſubiectos. Et habet hæc diſt. 4 articulos. In primo dicitur, quòd epiſcopus, debet eſſe ſolicitus circa tuitionem pauperum & monaſteriorũ In ſecũdo agit de mũditia ſacerdotũ. In tertio, ꝙ eps debet eẽ monogamus. In quarto vnde dicatur presbyter.

e ¶Solicitũ.] Tria.c. apoſtolicę regulę hic breuiter tãgit, ꝙ epiſcopus debet eſſe prudens 1. continens monogamus

DISTINCTIO LXXXIV.

SOlicitum [e] *quoq; , & vigilantem oportet eſſe epiſcopũ, circa defenſionem pauperum, releuationem oppreſſorum, tuitionem monaſteriorum. Quod ſi facere neglexerit, aſpere corripiendus eſt.*

Vnde Gregorius Anthemio ſubdiacono Campaniæ, lib.9.epiſt.29.

¶Corripiatur epiſcopus, qui circa officium ſuum negligens extiterit. Cap. I.

† al. vel pauperes.
† his] orig.

PEruenit ad nos, fratrem, & coepiſcopum noſtrum Paſchaſium ita deſidem, negligentemque in cunctis exiſtere; vt in nullo, quia eſt epiſcopus, agnoſcatur. adeo vt neque eccleſia ipſius, neque monaſteria, ſiue filij eccleſiæ, vel oppreſſi pauperes † [f] eius erga ſe dilectionis ſtudium ſentiant; nec aliquam ſupplicantibus ſibi † in quibus iuſtum eſt, opem defenſionis, accommodet; & (quod adhuc dici eſt grauius) conſilia [g] ſapiẽ-

PEruenit ad nos.] CASVS. Paſchaſius eps in duobus delinquebat ſcilicet, ꝙ nõ curabat defendere monaſteria, & pauperes, & oppreſſos; & præterea conſilia ſapiẽtum audire nolebat. Scribit ergo Greg. Anthemio ſubdiacono reprehẽdẽdo eũ, ꝙ talia pmittebat, & mandat ei, vt eum corrigat coram alijs epiſcopis, vel coram quibuſdã de nobilibus ſubiectis, ꝙ ſi ſe non corrigat, Romã eſt tranſmittendus: vbi ſaltẽ diſcat qualẽ cõueniat eſſe ſacerdotẽ, vel plalatum eccleſiaſticũ.
f ¶Pauperes.] Quorũ curã non p ſe, ſed per archipresbyterũ, vel archidiaconũ gerere debet, vt inf. 15.d epiſcopus gubernationem.

1 Prudentia conſiſtit in ſcientia literarum: ſed non videtur eſſe aſtutus qui in his q debet agere per vigil nõ eſt. & ſolicitus, & ita patet, ꝙ eẽ ſolicitũ refertur ad eſſe prudentem ſm Hug.

d ¶Negligentia.] Supra 38.d.ignorantia.
QVAMQVAM. Hæc ſecunda pars huius d. in qua dicit, ꝙ licet mali ſacerdotes ſint culpandi: tamẽ non deſpiciendi. Io.de Fan.
ADDITIO. Et nota. hic malum prælatum lixiuio comparari: alibi lapideo canali, vt in prædic. cap. ſi fuerit. Alibi monetario. 1.q.1 quod quidã, & vide ꝙ dixi 44.d. cap.1. & in ſumma, & dic, lauat, ſcilicet conditionaliter, ſecundum Hug.
CASVS. Dictum eſt ſupra, ꝙ prælatus debet eſſe immunis a ſuis peccatis, & alienis, ſed quamuis ſit peccator: non tamen eius doctrina debet contemni: quia ſicut lixiuium per cinerem fluens lauat ſordes, & nõ lauatur: ſic doctrina per malum ſacerdotem miniſtrata lauat auditores a ſorde delictorum.

g ¶Conſilia.] Vnde Augu. dicit, ꝙ a puero nondum anniculo paratus eſt doceri, vt 24.q. 3 ſi hẽs. aliàs ſtultus eſſe conuincitur, vt 22. diſ. de Conſtantinopolitana. Qui .n. bono cõſilio nõ acquieſcit. amittere debet dignitatẽ exemplo Roboã, qui ſenioribus non acquieuit. 7 q. 1. denique, vel ad inſtar vxoris Loth, quæ conuerſa eſt in ſtatuam ſalis, & dicit lex, ꝙ ex firmitate nituntur, q cõſilio geruñt. C. de repu.l.1. cum etiam conſilio clericorũ debeat eps diſponere de rebus eccleſiæ. extra d ijs quæ fi. a præla. ſine cõſe. cap. nouit. & iſte nõ excuſat qñ potuit ſcire, ſed noluit. 38. diſtin. qui ea nec iudici licet deuiare a reſponſis prudentum. inſtit. de iure nat §. reſponſa. & dicit lex: quòd tunc non prodeſt alicui ignorantia, qñ potuit ſcire per ſe, vel per alium. ff. de bono. poſſ.

Doctrina ẽ ab oĩb accipienda. Conſilio bono ẽ acquieſcendum.
a Ad hoc. 37.d.§.vlt.c. non omnis.
Ignorantia nõ excuſat illũ qui ſcire potuit p ſe, vel per alium.

poſſ. in bonorum, ff. de iuris facti ign. regula.
a ¶ Sapientum.] Prima q. 1. eſtote.
b ¶ Ab altero.] Supra, diſt. 38. c. vlt.
c ¶ Poſſit.] Nam omne artificium, &c. ff. de leg. 3. ſeruis legatis, §. ornatricibus.

CVm in prterito.] Hæc duo cap. intelligit H. & B. de matrimonio non contrahendo in tribus ſacris ordinibus, & in eccleſia orietali. Eſt ergo caſus. In primo concilio Carthaginen. conſtitutũ fuit, vt epi, presbyteri, diaconi, & ſubdiaconi abſtinerent a matrimonio cõtrahen-

tum [a], & recta ſuadentium nulla patiatur ratione ſuſcipere, vt quod per ſe nequit attendere, ab altero [b] ſaltem poſſit [c] addiſcere. *& infra.* ¶ Quod ſi ita eſt, non ſine culpa tua eſſe cognoſcas, qui eum obligare, atque coercere, vt dignum eſt, diſtuliſti [d]. Quia ergo hoc totum non ſolum ipſum reprobat, ſed etiam ad ſacerdotalis [e] officij pertinere probatur opprobrium; volumus, vt eum coram alijs ſacerdotibus, & † quibuſdam de filijs ſuis nobilibus conteſtari pro hac re debeas, & hortari. Si verò (quod nõ credimus) poſt hanc adhortationem noſtram ſolito adhuc more negligens eſſe tentauerit; ad nos eſt modis omnibus transmittendus, vt hic poſitus diſcere [f] poſſit, quid, vel qualiter ſecundum Dei timorem [g] agere conueniat

Paulo. plenius apud B. Greg.

† *vel*] orig.

Ibidem paulo inferius,

Idem ad eundem lib. epiſt. 33.

¶ De eodem. Cap. II.

NVnciatum eſt nobis Campanię epiſcopos ita negligentes exiſtere, vt immemores honoris ſui, neq; erga eccleſias, neque erga filios ſuos paternæ vigilantiæ curam exhibeant, vel monaſteriorum ſolicitudinem gerãt, ſeu in oppreſſorum, & pauperũ ſe tuitionem impendant. Ideo hac tibi auctoritate præcipimus; vt eis a † te conuocatis, ex noſtro illos mandato diſtricte commoneas; quatenus deſides vlterius eſſe nõ debeant: ſed ſacerdotalem ſe habere zelum, & ſolicitudinem opere doceant; atque ita in his, quæ eos iuſte ſecundum Deum agere conuenit, vigilantes [h] exiſtant, vt nullum nos de eis denuo murmur exaſperet. Si quem vero eorum poſt hæc negligentem eſſe cognoueris; ad nos eum ſine aliqua excuſatione [i] tranſmitte: vt quàm ſit graue, nolle ab his, quæ reprehenſibilia, & valdè vituperanda ſunt, corrigi; regulari in ſe valeat [k] diſtrictione ſentire.

† *al. ad.*

2 *Quod autem de munditia caſtitatis ſacerdotibus imperatur, hoc etiam de quibuslibet altari ſeruientibus intelligendum eſt.*

Vnde in Carthaginienſi concilio 2. c. 2. Aurelius epiſcopus dixiſſe legitur.

In Carthag. codicis canon. c. 3. & 4.

¶ Qui ſacramentis diuinis inſeruiunt, continentiam in omnibus ſeruent. Cap. III.

CVm in prçterito [l] concilio de continentię, & caſtitatis moderamine tractaret, & gradus iſti tres cõſcriptione † quadam caſtitati per cõſecrationes annexi ſint Epiſcopos, inquam, presbyteros, & diaconos ita placuit, vt decet ſacroſanctos antiſtites, & Dei ſacerdotes,

† *al. conſtrictione caſtitatis per.*

d ¶ Diſtuliſti] Hoc. ideo, quia iſte erat legatus iſtius prouinciæ.
e ¶ Sacerdotalis.] id eſt, epiſcopalis.
ADDITIO. Hoc ideo, vt magis verecundetur. H. & hoc ſi publice peccauit. 41. diſtinct. ſed illud alias ſecus, vt in gl. ſeq. alleg. 15. q. 5. c. 1 ſecũdum Io. de Fan.
f ¶ Diſcere.] 15. q. 5. cap. 1.
g ¶ Dei timorẽ.] 28 d. quia ſunt.

Vigilantib. iura ſcripta ſunt.

NVnciatũ.] CASVS. Epiſcopi Cãpaniæ negligentes erant circa eccleſias, & monaſteria, & circa pauperes, & oppreſſos. Scribit ergo Grego. Antemio ſubdiacono, vt epiſcopos in vnum conuocet, & eos ſuper his reb. ita corrigat, & emendet, ꝙ de cætero apud Papã, querela iterari nõ poſſit. quod ſi negligentes fuerint, Romã tranſmittantur, vt ibi per diſtrictionẽ ſentiãt quàm graue ſit a prauis non corrigi.
h ¶ Vigilãtes.] Nam vigilantibus ius ciuile ſcriptum eſt, ff. de ijs quæ in frau. cred. pupillus in fine.
i ¶ Aliqua excuſatione.] Argu. in hoc caſu nõ licere appellare 1. Arg. ſ. 27. q. 1. ſi cuſtos. & c. ſi homo arg. extra de appell. cũ ſit Romana. & c. reprehẽſibilis. dic. in ſufficienti, ne ſit contra extra de offic. de leg. c. ex parte.
K ¶ In ſe valeat.] Vt ſi ſtultus fuit in culpa, ſapiens ſit in pœna, vt 38. d qui cap. & 27 q. 1. ſic cuſtos & c. ſi homo.

1 Hoc ideo qa videtur appellatio iterponi ad malitiã confouendã. ar. C. de offic. prę. prat. or. l 1. extra de appe. ſuggeſtum, &c. ad noſtra. Sed tu dic excuſatione non ſufficienti. alias ſecus, extra de offi. de leg. ex parte ſm Io. de Fant.

QVOD AVTEM. Hæc eſt ſecũda pars huius diſtin. in qua probat duab. auctoritatibus, ꝙ diaconi, presbyteri, & ſubdiaconi debent eſſe caſti. Io. de Fant.
CASVS Supra in 82, diſt. oſtenſum eſt de munditia ſacerdotũ, & diaconorum. Nunc verò dicit idẽ eſſe intelligendum de ſubdiaconis, & eſt iſte ſecundus articulus

trahendo ſicut a tempore Apoſtolorum fuit obſeruatum. Poſtea ſecundo fuit congregatum concilium ab ipſis epiſcopis: & forte alij plures etiam prædictam conſtitutionem confirmauerunt, & approbauerunt.
l ¶ Cum in præterito.] Scilicet in primo Concilio Car-

i Quod eſt 32.diſt. placuit. cui interfuit Aug. ut 16.diſtin. ſexta.uerſ. ſeptima. ſecundum Io. de Fant.

Carthag.]¹ Hoc cap. & ſequens intelligit H. de matrimonio contrahendo, quod ſcilicet non licet presbyteris, vel diaconis.

a Qui ſacramentis diuinis inſeruiunt.] ideſt, ſubdiaconi, & quod dicit inf. ea. ab uxoribus abſtinendum, dicas de latis, aut de facto. Nã dicunt, ꝙ iſta * cap. facta fuerunt ante tp̃s Gregorij, qui introduxit continentiam miniſtris. 31.d. ante triennium, ideſt ſubdiaconis: presbyteris verò & diaconis Syricius introduxit. immo dicunt, ꝙ olim ſacerdotes potuerunt cõtrahere añ Syriciũ, vnde & Moyſes cõtraxit. Exponũt ergo Apoſtoli docuerunt exẽplo & ope, & admonitione. ſecundum Hug non inſtitutione, vel conſtitutione ſecundum alios.

* Vide notata ſupra diſt. 31. in uerb. Grat. in princ.

diſt. 31. c. aliter.

necnon & leuitas, vel qui ſacramẽtis diuinis inſeruiũt [a], continentes eſſe in omnibus; quo poſſint ſimpliciter, qđ à Deo poſtulant, impetrare: vt qđ Apoſtoli docuerunt α, & ipſa ſeruauit antiquitas [b] nos quoq; cuſtodiamus. β Ab vniuerſis epiſcopis dictum eſt. Omnibus placet, vt epiſcopi, presbyteri, & diaconi, vel † qui ſacramenta cõtrectãt, pudicitiæ cuſtodes, etiam ab vxoribus abſtineant. Ab omnibus dictum eſt; Placet, vt in omnibus, & ab omnibus pudicitia cuſtodiatur, qui altario deſeruiunt.

† al. &

α ¶ Docuerunt.] *In vulgatis codicibus ſequebatur*, exemplo, *quod eſt ſublatum: quia neq; in ipſo ſecũdo Carthaginienſi, aut impreſſo, aut manuſcripto, neque in vnico codice canonum, cum quo Græcus canon conuenit, neque in uetuſtis Gratiani exemplaribus habetur: & ex gloſſa uidetur translatum in textum.*

β ¶ Cuſtodiamus.] *In codice canonum cap. 5. unici Carthaginienſis ſequuntur hæc.* Fauſtinus epiſcopus eccleſiæ Potentinæ prouinciæ Piceni, Legatus eccleſiæ Romanæ dixit, Placet vt epiſcopi, &c. *quæ in recentioribus Colonienſibus conciliorum editionibus adſcripta ſunt alijs characteribus. Verùm in priſca Colonienſi, duabus Pariſienſibus, & codicibus Vaticanis legitur, quemadmodum apud Gratianum.*

Item ex concilio Carthaginienſi 5. c. 3.

In cod. can. cap. 25. In Africa c. 37. diſt. 32. cap placuit. † *al. propria.*

De eodem. Cap. IIII.

CVm de quorundam [c] clericorum, quamuis erga vxores [d] proprias, incontinentia referretur; placuit epiſcopos, & presbyteros, & diaconos [e] ſecundum priora † ſtatuta etiam ab uxoribus continere; quòd niſi fecerint, ab eccleſiaſtico remoueantur [f] officio: cæteros autem clericos ad hoc non cogi; ſed ſecundum vniuſcuiuſque eccleſiæ conſuetudinem [g] obſeruari debere γ.

γ ¶ Debere.] *In codicibus impreſſis hæc ſequebantur*, contra Martinus Papa [ſi lector viduam duxerit,] vt ſupra legitur. Sed illud, vbi neceſſitas; hoc, vbi nulla neceſſitas vrget. *Quæ ſunt expuncta; quia in uetuſtis codicibus, aut non habentur, aut ſunt adſcripta in margine.*

3 *Similiter, quòd Monogamus epiſcopus eſſe iubetur, etiam ad reliquos ordines eccleſiaſticos deriuari oportet.*

Vnde Syricius Papa Himerio Tarraconen. epiſcopo, epiſt. 1. cap. 11.

Anſ. lib. 8. c. 5. Iuo p. 6. cap. 51.

¶ Laica ſit tantùm communione contentus clericus viduam, aut ſecundam ducens vxorem. Cap. V.

QVisquis

b ¶ Antiquitas.] A tempore Syricij hic vocat antiquitatem. 32. diſt. plurimos.

CVm de quorundam.] CASVS. In concilio Carthag. 6. relatũ fuit, ꝙ quidam clerici cõtinentiam non ſeruabant, & ideo ſtatutũ fuit, vt ep̃i, presbyteri, diaconi, & ſubdiaconi abſtineãt ab vxoribus ducendis; & ſi duxerint, deponantur. Cæteri aũt clerici ad hoc cogi nõ debẽt, ſed vniuſcuiuſque eccleſiæ cõſuetudo debet ſeruari. ſed ergo Barth. Brixien. ſatis credo, ꝙ hæc duo ca. intelligi poſsũt in eccleſia occidentali, & de matrimonio iã contracto, quo vti non debent clerici in ſacris ordinibus conſtituti. Et ita formabis caſũ, vt ſupradicti nõ vtãtur matrimonio iam contracto promiſſa iam continentia cum uxoribus, & bene ẽt dixit quoſdam ſic intelligere.

c ¶ De quorũdam.] ordo. cum referretur de incõtinentia quorundam clericorum, placuit.

d ¶ Vxores.] Cum quibus profeſſi erãt continentiã ſeruare.

e ¶ Et diaconos.] Et ſubdiaconos. 32. diſ. placuit. ubi ſunt eadem uerba.

f ¶ Remoueantur.] ſup. d. 81. miniſtri.

g ¶ Conſuetudinẽ.] 32. diſt. cap. placuit. & cap. quoniam in quibuſdam.

cas de ducendis: & ſecundum hoc ſuppletur hic, qđ dicitur in c. ſeq. in quo non fit mentio de ſubdiaconis, per illud quod habemus 32. diſtin. placuit. in quo ſunt ferè eadẽ uerba, & eſt ſimiliter Carthag. concil. & hic dicit H. ꝙ Apoſtoli non inſtituerunt nõ utẽdo iã contracto: quia ſi Apoſtoli hoc inſtituiſſent, orientales hoc admiſiſſent 2: Alij uerò intelligũt ea de cõtracto. & qđ dicit infra, etiam ab vxoribus, dicũt aut legitimè ſibi copu-

Vt contra ... d. aliter.

SIMILITER. Hæc eſt tertia pars huius diſt. in qua probatur, quòd nullus bigamus poteſt eſſe clericus. Io. de Fant.

CASVS. Supra 26. d. dictũ eſt, quòd ep̃s debet eſſe monogamus. Nunc autem dicit Gratia. idem eſſe ſeruandum in alijs clericis, & iſte eſt tertius articulus.

QVisquis.] CASVS. Tarraconenſis epiſcopus quæſiuit

ſuit à Syricio Papa quid debeat fieri de clericis, qui ducunt uiduas, vel ſecundam uxorem. Et reſpondet, ꝙ debent deponi, & inter laicos redigi.

a ¶Clericus]In minoribus ordinibus conſtitutus, quia de alijs non poſſet intelligi 1.

nongentis annis & amplius, nullus tamen dictus eſt presbyter, ideſt, ſenior, niſi Abraham, qui paucioribus annis legitur uixiſſe.

g ¶Sapientiam.] inf. 35.q.6.c.2. ſic 20. d. de quibus. ff. de iure immu. ſemper, ff. de fide inſtru. l. 2. & l. ult. arg. con-

1 Nam ſi primo tales cõtraxiſſent bigamiã, ordinari nõ poſſent 32. d. ſi quis uiduarum. 50 d. non confidat. Arch.

b ¶Viduam]ſup. d. 34. lector. contra Io.

c ¶Duxerit] Et ita non incidit in canonem, qui eum verberauit. & hoc uerum erat tẽpore Syricij, qui præceſſit Innocẽtium, qui edidit illud. 17. q. 4. ſi quis ſuadente. Sed quid hodie? H dicit, ꝙ incidit, quia iſte coronam tenetur portare. extra de vit. & hone. cle. clericus. Tu dic, ꝙ vbi contraxerit cũ corrupta, uel vidua, ſtatim priuatur omni priuilegio, prout hoc, c. dicit, & c altercationis. conſtit. Greg. X. de big. lib. 6. Si uero cũ virgine, tunc eſt in eius optione, an uelit retinere priuilegiũ, an non. Si vult retinere, portabit coronã, & viuet clericaliter: ſi non, exuitur omni dignitate & honore clericali, licet quidã cõtradicant. Io. hoc hodie corrigitur per decre. extra de cler. coniug. Ioã B. Item patet hic, quod priuilegiũ perditur per actum contrarium, ut extra de conſtit. cum acceſſiſſent, & cap. cum M.

Clericus cõtrahens cum corrupta ꝑdit oẽ priuilegiũ clericale.

d ¶Quam.] Scilicet communionem.

e ¶Poſſidere.] Argu. incorporalia poſſidere, de hoc dixi 2. q. 2. nullus 2. & ſciẽtia poſſidetur 2. vt 16. q 1. reuertimini. imò lex dicit planè, quod ius poſſidetur ff. communia præd l. 3. extra de cau poſſ. cum eccleſia. & ita facit ad hoc, quod reſtitutio communis poſſit peti, ut aliarum rerum

Incorporalia dñr qñq; poſſidere.

2 Et iõ ius eligendi ꝑſcribitur, ꝙ dic, ut plenè nc. Goff ext. de elect humana. & hic adde qđ no. 1. q. 1. nullus epiſcopus.

clericus [a], aut viduam [b], aut certè ſecundam coniugem duxerit [c], omni eccleſiaſticæ dignitatis priuilegio mox nudetur; laica ſibi tantum cõmunione conceſſa. Quam [d] ita demum poterit poſſidere [e], ſi nihil poſtea, propter quod hanc perdat, admittat.

4 *Presbyterorum verò nomen, quamquam à ſenectute ſit ſumptum, magis tamen maturitatem [f] indicat ſapientia, quàm caniciem corporis.*

Unde Anacletus ad epiſcopos Italia, epiſt. 2.

¶Presbyteri ſeniores dicuntur non tam ætate, quàm ſapientia. Cap. VI.

POrrò Moyſi præcipitur, vt eligat presbyteros [† ideſt ſeniores.] Vnde & in prouerbijs dicitur [Gloria ſenũ canicies,] hæc † verò canicies ſapientiam [g] deſignat, de qua ſcriptum eſt [Canicies hominum prudentia eſt.] Cumque nongentos & amplius annos ab Adam vſq; ad Abraham vixiſſe homines legerimus; nullus alius [h] prius appellatus eſt presbyter, ideſt ſenior, niſi Abraham, qui multo paucioribus vixiſſe annis conuincitur. Non ergo propter decrepitam ſenectutem: ſed propter ſapientiam presbyteri nominantur.

Anſel. lib. 7. c. 96. Burch. li. 2. c. 5. Iuo p. 6. c 25. *Prouerb. 20.* † *al. hic.*

Num. 11. Exod. 24. † Abſu[...] iſta ab [...] *Sap. 4.* *Apud.* [...]

DISTINCTIO LXXXV.

H*Oſpitalitas verò vſque adeò epiſcopis eſt neceſſaria, vt ſi ab ea inueniantur alieni, iure prohibeantur ordinari.*

Vnde Gregorius ſcribit Ioanni epiſcopo, lib. 12. epiſt. 6.

¶Hoſpitalitatem neſciens non fiat epiſcopus. Cap. I. Io. Dia. li. 3. c. 11.

ARchidiaco-

PRESBYTERORVM. Hæc eſt 4. pars diſt. in qua dicitur, quod ſenes presbyteri non uocantur niſi propter ſapientiam tantum, non autem propter ætatem. Ioan. de Fan.

CASVS. Hic eſt quartus articulus, ubi oſtendit, ꝙ licèt presbyter dicatur propter ſenectutem, magis tamen cõgruè dicatur propter ſapientiam.

f ¶Maturitatem.] ideſt, ſapientia, ſcientia, & moribus. 1. q. 1. uiliſſimus.

POrro] CASVS. Anacletus probat in hoc c. ꝙ duplici de cauſa dicitur presbyter, ſcilicet propter ætatẽ, & hoc oſtendit exemplo Moyſis; qui cum nõ poſſet ſuſtinere laborem ad populũ gubernandũ, elegit ex præcepto Domini 70. presbyteros, ideſt ſeniores Iſrael, qui cũ eo populũ gubernarẽt. Similiter oſtendit, ꝙ presbyter vel ſenior dr̃ ꝑꝑ ſapientiã. & hoc probatur exemplo Abrahæ, vſq; ad tempus eius, licèt homines vixiſſent

contra. ff de ædil. edi. præcipiunt ædiles. ſi. habes extra de elect. cum nobis olim 3.

h ¶Alius.] Ante Abraham. Melchiſedech enim fuit ſacerdos contemporaneus Abrahæ.

ADDITIO. Quidam opponunt textui de iſto Melchiſedech ſed dic ſecundum Lau ꝙ non legimus eum appellatum presbyterum, licet ſacerdotem. De hoc etiam no. 63. diſt. porrò. Archid.

3 Vbi [...] ꝙ gs [...] litur ꝑ [...] fectũ [...] Archid.

HOſpitalitatis] Hic ponitur 85. diſt. in qua de hoſpitalitate tractatur, quam ſi quis nõ habuerit, ordinari prohibetur.

ARchidiaconum] CASVS. Vacante eccleſia Anconitana, tres fuerũt ibi electi, non temeritate concertantiũ, ſed bono zelo Primo, archidiaconus eiuſdẽ eccleſiæ, qui dicebatur Florentinus. Scđo, fuit electus Ruſticus diaconus eiuſdẽ eccleſiæ. Tertio, Florentius diaconus eccleſiæ Rauẽnatis: ſed archidiacono Florentino tria obijciebãtur. ſ. ꝙ erat ſenex, & nullo mõ ad regimen aſſurgere poſſet; & ꝙ ſic erat tenax, ꝙ in domo ſua nunquã amicus ad charitatẽ intraſſet, & ꝗa iurauerat ſe nunꝗ fore epm. Ruſtico ve-

ro, li-

†*al.Florentinum, al.Florentinum archidiaconum.*

num † Florentinũ [a] eccleſiæ Anconitanæ, qui ad epiſcopatum fuerat electus, ſcripturæ quidem ſacræ ſcientiam habere; ſed ita ætatis ſenio [b] iam confectum accepimus, vt ad regiminis officium non poſſit aſſurgere: adijcientes etiam ita illum tenacem [c] exiſtere, vt in domo eius amicus ad charitatem nunquam introeat. Ruſticus autem diaconus eiuſdem eccleſiæ, qui ſimiliter electus fuerat, vigilans quidem homo dicitur; ſed, quantum aſſeritur, pſalmos ignorat. Florentium verò diaconum eccleſiæ Rauennatis, qui ab omnibus [d] electus dicitur, ſolicitum eſſe nouimus; ſed qualis ſit interius, omnino non ſcimus. Ideoque fraternitas tua vna cum fratre, & coepiſcopo noſtro Armenio ſupraſcriptæ eccleſię Anconitanę viſitatore illuc feſtinet accedere, & diligenter de moribus † ſingulorum [e] requirere, ſi de nullo ſibi ſunt crimine conſcij, quod eos ad hoc officium vetet accedere. Pariter etiam requirendum eſt, ſi hoc, quod de præfato archidiacono dictum eſt, quia nunquam amicus domum eius ingreſſus eſt, ſi ita ſe veritas habeat, & vtrum ex neceſſitate, an ex tenacia † talis ſit; aut ſi ita ſenex eſt, vt ad regendum non poſſit aſſurgere; vel ſi tactis ſacroſanctis [f] Euangelijs (ſicut nobis nunciatum eſt) iuſiurandum præbuerit, nunquam ſe ad epiſcopatum accedere. Sed & de Ruſtico diacono, quantos [g] pſalmos minus teneat, perſcrutandum eſt. Florentio autem diacono Rauennati, ſi nullum, ſicut diximus, crimen eſt, quod obſiſtat, apud epiſcopum [h] eius agi neceſſe eſt, vt ei dēat ceſſionem concedere: non tamen ex noſtro mandato, vel dicto; ne contra ſuam voluntatem [i] eum cedere † videat.

†*al.de vita, & moribus.*

†*al.tenacitate.*

†*al.concedere*] in recentiorib. editionibus

ro, licèt homo vigilās eſſet, obijciebant, quòd pſalmodiam ignoraret. Florentius verò Rauennatis eccleſiæ diaconus neſciebatur qualis eſſet, licèt ſolicitus diceretur. Scribit ergo Gregor. Ioanni epiſcopo, vna cum epiſcopo Armenio Anconitanæ eccleſiæ viſitatore, vt inquirant iſta, primo de archidiacono & poſtea de Ruſtico: qui ſi inuenti fuerint indigni, confirment tertium, ſi crimen ei non obſtat, & hoc de voluntate archiepiſcopi ſui.

a ¶Archidiaconum Florentinum] Alias Florentium archidiaconum proprium nomen, vel quia inde fuit.

b ¶Senio.] Ecce ꝙ ſenectus impedit promouendum, ſed non deijcit promotum, vt 7.q.1 petiſti. extra de renũcia. literas.

c ¶Ita tenacem.] Nota, ꝙ auaritia impedit promouendum, vt 41.d.§ 1.1. nam domus clerici erit omnib. communis 16.q.1. quoniam.

d ¶Qui ab omnibus.] Ideſt a minori parte capituli. Vel dic, quòd hic plures ſimul fuerunt electi, vt ſi quis reprobaretur, alter aſſumeretur, vt 16.d. ſtudij, & 59.d apoſtolica.

e ¶Singulorum.] Item hic patet, ꝙ primo examinantur electi de propria eccleſia, quàm de extranea: & ſatis patet hic, ꝙ licèt extraneus electus ſit a maiori parte, ꝙ tamen præfertur ille qui eſt de gremio eccleſiæ, vt dixi 61. d.c. nullus inuitis, & c. quid proderit Item hic prius examinatur archidiaconus tanquam maior, quam diaconus: quia maiores, & ſeniores ſemper præferuntur in electione minoribus, vt 74.d. epiſcoporum, & 75. diſtinct. cap. vlt.

f ¶Sacroſanctis.] videtur ergo, ꝙ propter tale iuramentum aliquis repellitur ab ep̄atu. quare .n. iuberetur de hoc inquiri, ſi propter hoc non repelleretur? H. diſtinguit ſi iurās hoc intellexit, ꝙ nollet recipere epiſcopatum quæcunque neceſſitas inſtaret, iuramentum tale nullum fuit: nec tenetur illud ſeruare, vt 7.q.1. ſcias. 8. q.1. in ſcripturis [2]. Sed ſi alio modo intellexit, venialiter peccauit, quia temere iurauit, vt 22. q.4.§. ſi licitum. Sē per autem intelligitur iuramentum eſſe temerarium, cum nō ſubeſt neceſſitas, [3], vt extra de iureiur. & ſi Chriſtus. Si autem ignoratur, an generaliter intellexerit, vel nō: tunc p̄ſumo, ꝙ tantum de licitis iurauerit, licet generaliter iurauerit, vt extra de iureiu. ad noſtram. Sed nunqd tale iuramentũ excludit electũ? Non vī, vt extra de renũ. cũ inter in fine, extra de iureiurā. ſicut noſtris. Nec temerarium iuramētũ repellit a beneficio, vt extra de teſti. ſpo. ſolicite. nec a teſtimonio, vt extra d̄ teſtim. intimauit. extra de teſtib. cog. peruenit. cũ pęnitentia vnius anni imponat pro temerario iuramento, vt 22. quæſt. 4. qui ſacramento. E cōtra videtur, quod nō poſſit eligi, vt hic patet: ſicut nec eligere pōt, qui illud iurauit, vt extra quod me. cau. ad aures. Itē, quia etſi eſſet illicitum, tamen propria auctoritate non poteſt venire contra illud, vt 22.q. 4. innocens. extra de electio. venerabilem. Item quia lex dicit, ꝙ gratia ei facienda eſt, qui hoc iurauit. ſ. ſe ordini non interfuturum, vt. ff ad municip. Imperatores non ergo eſt ius commune. Sol. credo quod poſſit eligi dummodo pęnituerit de tali delicto: quia temerariũ iuramētum non irrogat perpetuam infamiam iudicio meo, ſed tantum ſolemne. Ioan. Ego credo Ioannem benedicere. B.

g ¶Quantos.] De iure debet totum pſalterium ſcire. 38 d. omnes, & 23.d. qui epiſcopus. extra de elect. cum nobis olim.

h ¶Apud epiſcopum.] Not. ꝙ aliqs ante poteſt eligi, quam poſtulari a ſuo epiſcopo 76.d dilectionis, & 63.d. literas, extra de renun. poſt translationem.

i ¶Voluntatem] Arg. ep̄m non debere cogi, vt cōcedat clericum ſuum ſine voluntate ſua. arg. d. 63. literas 76.d. dilectionis, nam nemo cogitur aliquem a ſua poteſtate liberare, C. de emanci. nec auus, nec cogitur quis inuitus mutare familiam, C. de adop. l. pen. §. 1. ſimiliter, nec abbas compellendus eſt monachum ſuum concedere 1 q. 1. quam pio. & 58.d.c. 1. & 2. ita nec epiſcopus in Auth. de ſanctis epiſcop. §. nullum autem epiſcopum. Item argum. quod mandatum Papæ ſic eſt interpretandum, vt nulli faciat præiudicium [4] vt 9.q.3. nunc vero, extra de offic. deleg. ſuper eo. 99. diſtinct. cccc. C. de emancip. nec auus,

2 Ad idem 16.q.1.§ nos autem ſecundum Laur.

3 Vel dī temerarium i. de re illecita factũ, vt no. 22.q.4. diffinitio. Arch.

Subditũ laxare non cogitur quis.

4 Scilicet multum, ſic no. Io. & B. extra de verbo ſigni. olim. in gl. vl. in fi. Arch.

enectus im-
edit promo
endum.
uaritia pro
mouendum
mpedit.
1 Adde ad
oc qđ le. &
ot. extra de
ſtib. cũ iam
dũ 16.q.7
hoc. in fi.
r. & arbi-
or.
Canonicus
.gremio p̄
tur, & ex-
neo.
aiores mi-
rib. in ele
one præſe
ntur.
ās ad epi
patũ non
edere, an
ab epiſco
u repell ē

Docto-

DOctorem.] Hęc di. diuiditur in 8. partes; in quarum prima probat tribus auctoritatibus, quod eps & quilibet prælatus debet ſubditos corrigere benigne: ſin autē, eorū peccata imputantur illis Secūda ibi. [Si aūt.] Tertia ibi, [In doctrina.] Quarta ibi. [Liberale.] Quinta ibi, [In ipſa. Sexta ibi, [Similiter.] Septima ibi, [Vel percuſſor.] Octaua ibi, [Prohibetur.] Io. de Fan.

CASVS. Repetit hic Gratianus illud cap. apoſtolicæ regulæ oportet epiſcopum eſſe Doctorem, vt inferiorum culpæ in eū non refundantur: quod fieret ſi neſciret docere, vel negligeret] Et habet hęc 86. d. 7. articulos, qui in ſuis locis diſtinguentur.

a Doctorem autē.] In hac di. 86. repetit illud capitulum apoſtolicæ regulæ: oportet epiſcopū eſſe doctorem. Hæc autem doctrina debet cōſiſtere in diſciplina correctionis, & i ſermone predicationis In diſciplina, vt corrigat ex charitate, & cū lenitate: nō ex odio: nec modū excedat in correctione. ſed ſi exceſſerit, veniā cogit a ſubditis poſtulare 1. In ſermone prędicationis. ſcilicet, vt prædicet ſciētiā ſacræ ſcripturæ, non humanę. infra ead. cum multa. Replicat etiā in hac diſtinctione capitulum, oportet epiſcopum eſſe hoſpitalē: ſed verbis aliis, ſcilicet, oportet epiſcopum eſſe liberalem. Lau.

Doctrina epi in quo conſiſtat.

1 vt inf. ea. c. quando.

d ¶Non homines.] 23. q. 4. duo iſta. inf. de pęn. d. 1. quamobrem ſupra d. 45. ſunt namque.

e ¶Non ſæuientis.] Quia hoc ſolum bene agitur, vt vita hominum corrigatur, &c. infra. de pęn. d. 1. importuna, &c. quia diuinitatis 24. q. 3. cum ſancti.

Vitam hominum corrigi bonum eſt.

f ¶Sed

DISTINCTIO LXXXVI.

DOctorem autem [a] epiſcopum oportet eſſe, ne inferiorum culpa in eum refundantur, qui docendi officium accepit, quod exequi neſcit, vel negligit.

Vnde Leo epiſcopus ſcribit Aquileienſi epiſcopo, epiſt. 3. & 84 ſeu 86.

¶Negligentiæ rectorum imputantur culpæ inferiorum Cap. I.

INferiorum culpæ [b] ordinum, ad nullos magis referendæ ſunt, quàm ad deſides, negligētesque [c] rectores: qui multam ſæpe nutriunt peſtilentiam, dum auſteriorem [a] diſſimulant adhibere medicinam.

Anſ. l. 6. c. 155.

a ¶Auſteriorem:] *Sic legitur in epiſtola 84. Verum in epiſtola tertia eiuſdem Leonis legitur,* neceſſariam. *Reliqua vtrobique eadem ſunt.*

Item Leo epiſcopus Ruſtico Narbonenſi epiſcopo, epiſt. 90 ſeu 92. in princ.

¶Homines ſunt diligendi, peccata odio habenda. Cap. II.

ODio habeātur peccata, non homines [d]: corripiantur tumidi, tolerentur infirmi: & quod in peccatis ſeuerius caſtigari neceſſe eſt, non ſæuientis [e] plectatur animo, ſed medentis [f].

Item Ioannes VIII.

¶Qui negligit emendare quod valet, facientis culpam habet. Cap. III.

FAcientis [g] culpam proculdubio habet, qui, quod poteſt corrigere, negligit emendare [h]. Scriptum quippe eſt: [Non ſolum, qui faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus: participes iudicātur. ¶Et libat Domino proſpera, qui ab afflictis pellit aduerſa. Et negligere, cū poſſis deturbare peruerſos; nihil aliud eſt, quàm fouere.

Greg. l. 7. reg. epiſt. 114. indict. 2. Pelagius. 2. ep. 3. Eleuterius ſu. d. 83. c. error. 2. q. 7. negligere & 23. q. 3. ca. qui poteſt. Iuo p. 6. c. 115.

ADDITIO. vt inf. ea. fratrem cum ca. ſeq. vſque ad §: ſimiliter, vbi repetit cap. non parcus, ſed alio modo. in ca. ſi. repetit cap. non cupidus. Archid.

INferiorum culpæ.] CASVS. Aquileien. patriarcha nō corrigebat vitia ſubditorum: vnde Leo ipſum reprehendit: & oſtendit, quod inferiorum culpæ prælatis negligentibus imputantur: & dum vitia corrigere negligunt, faciunt in populo peſtilentiam.

b ¶Inferiorum culpæ] Nota quòd per culpam ſubditorum probatur negligentia prælati, vt 18 d propter, & ca. peruenit.

c ¶Negligenteſque.] Propter negligentiam ergo bene punitur aliquis. de conſecr. d. 1. nemo. 2. ff. ad leg. Aquil. ſi ſeruus, §. ſi fornicarius. 81. d. dictum Io.

ODio.] CASVS. Dicitur hic, quòd peccatores tumidi ſunt corrigendi, & infirmi, qui ex fragilitate peccant, tolerandi, & cum correctio fit, ex charitate fiat. nō ex odio,

f ¶Sed medentis.] Vt 23. q. 5. prodeſt, eſt etiam opinio ſimilis in auth. de manda prin. §. non permittas. 2. coll. 3. Laur.

FAcientis.] Aliàs incipit, culpam proculdubio facientis.

a Aliàs incipit qui delinquentes,

CASVS. Quidam prælati in propriis perſonis non delinquebant, ſed delinquentes corrigere negligebant: ſed dicit Ioan. Papa. Non ſufficit prælatos non peccare in propria perſona, ſi delinquentes non corrigant: ideo hortatur eos, vt ſint vigiles circa delinquentes corrigendos: ne prælatis culpæ delinquentium imputentur.

g ¶Facientis.] Hic Io. ligat arenas ſine cæmento, & idē decies dicit. B.

Arenæ ſine cæmento ligantur

h ¶Aemendare] Culpam habet facientis qui negligit. hoc exaudi poſt admonitionem, arg. 23. q. 1. ſi cuſtos nā alias eſſet eadem pœna negligentiæ, & cooperationis, quod falſum eſt. 1. q. 1. quidquid.

a ¶Et

ocentiæ sūt gra-

a ¶Et primus.] Nam tres ſunt innocentiæ gradus. 23. q.4. ita planè primus eſt, malum non facere; ſecundus eſt facientibus non conſentire: tertius peccantes ſi poteſt corrigere. 45. diſt. c. tria. & c. duæ.
b ¶Alieno.] inf. 6. q. 1. qui crimen. in fi. 37. diſt. legant vnde

corrigendo. Quæſitum fuit ab Aug. vtrum debeant petere veniam à ſubiectis reſpondet, quod non, ne propter nimiam humilitatem prælati vilipendātur à ſubditis: ſed à domino petere debent, qui nouit, quod ex benignitate hoc fecerint.

Nec caret ſcrupulo conſenſionis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare. Et probat odiſſe ſe uitia, qui condemnat errantes. Nec relinquit ſibi locum deuiandi, qui non pepercerit excedenti. Et primus [a] innocentiæ gradus eſt odiſſe nefanda. Et latum pandit delinquentibus aditum, qui iungit cum prauitate conſenſum. Et nihil prodeſt alicui non puniri proprio, qui puniēdus eſt alieno [b] peccato.

¶*Caput hoc ex varijs ſententijs hinc inde collectis confectum eſt: quarum prima vſque ad ver. emendare ſumpta eſt ex epiſtola B. Gregorij 114. lib. 7. indic. 2. Theodorico, & Theoberto Regibus Francorum.*

2 *Si autem in corripiendo quis modum excesserit, non à ſubditis, ſed à Domino veniam petat.*
Vnde Auguſtinus de vita [a] clericorum.

¶Veniam à ſubditis non petat, qui in corripiendo modum exceſſerit. Cap. IIII.

Sup. p. 6. c. 384.
† *In ipſis*] orig.

QVando neceſſitas diſciplinæ, minoribus coercendis dicere vos verba dura [c] compellit; ſi etiam ipſi † modum vos exceſſiſſe ſentitis: non a vobis exigitur, vt ab eis veniam poſtuletis; ne apud eos [d], quos oportet eſſe ſubiectos, dum nimia ſeruatur humilitas, regendi frāgatur auctoritas [e]. Sed tamen petenda eſt venia ab omnium Domino, qui nouit etiam eos, quos plus iuſto forte corripitis, quando beneuolentia diligatis [f].

a ¶De vita.] *Inter opuſcula B. Auguſtini anno Domini 1481. Parmæ impreſſa, ſunt tres ſermones de cōmuni vita clericorum; ex quibus in vulgatis tomis operum B. Auguſtini, tomo decimo referuntur duo ſub nu. 52. & 53. ad fratres in heremo. Tertius autem cum epiſtola 109. omnino conuenit: ſed quæ in epiſtola diriguntur ad monachas, in ſermone diriguntur ad viros. Ex iſtis tribus ſermonibus de communi vita clericorum multa capita accepit Gratianus (vt ſuis locis notabitur) et hoc quidem ex tertio.*

3 *In doctrina verò ſacræ ſcripturæ, auctoritatem debet epiſcopus præferre, non ſæcularium literarum peritiam oſtentare. Non enim epiſcopalis officij eſt grammaticā exponere, ne laudes [g] Iouis perſonent ore pontificis.*
Vnde Gregorius ſcribit Deſiderio epiſcopo, lib. 9. epiſtola 47.

c ¶Dura.] Nimiū & tunc peccat prælatus venialiter. 23 q. 4. ꝙ peccat. in fi. ſic & ꝙ pauperem exaſperat importunè petētem 25. di. §. criminis infra. 2. quæſt. 7. nos ſi contra. Sed illud ex humilitatis leuitate: hoc ex auctoritate ꝑlaturæ: vel ſubaudi, illud eſt cauſale, & volūtarium. hoc autē regulare, & neceſſarium. Vbi autem ꝑlatus ex odio modū exceſſit, debet veniā poſtulare: quia tenetur iniuriarum. ff. ad legem Aquil. quemadmodum. §. magiſtratus. Iō autem magis parcitur prælatis. ſupra in hoc caſu, quàm in aliis: quia vix poteſt quis in cura rei familiaris peccatum euitare. 25. d. qualis. Vel hoc exaudi vbi modum ignoranter exceſſit: quo caſu nō tenetur. ff. vi bo. rap. l. 2. §. ſi publicanus. officiatis enim facilius parcitur quàm aliis, vt ibi patet, vt extra de ſenten. excom. ſi vero.
d ¶Ne apud eos.] 2. q. 7. nos ſi incompetenter. contra.
e ¶Frāgatur auctoritas.] Augere enim ex ingenio debet dignitatem: quia ſæpe nimia familiaritas contemptū generat. ff. de officio pſi. obſeruandum. ff. de officio proconſ. nè quid quam. §. circa, quod verum eſt inter fatuos, ita exponebat Azo, vt ab eo audiui. Io. illa ergo auctoritas. Vade prius reconciliari fratri tuo anteq̄ offeras ad altare, de prælatis non intelligitur, niſi quando ex odio procedunt.

Prælatus modum excedens in correctione, audeat à ſubditis veniā petere.

Familiaritas nimia parit contēptum.

vnde expone, ideſt, alieno, de conſenſu alieni peccati. nā regulariter de alieno peccato nullus punitur, ſaltem in alio ſæculo. 1. q. 4. iam itaq;. & c. crimen. & 83. diſt. quid prodeſt. & ꝭ. ea. quid prodeſt. 7. q. 1. §. cū aūt Io.
SI AVTEM. Hæc eſt ſecunda pars huius diſtin. & ſecundus articulus, vbi dicitur, quod ſi prælatus excedat corrigendo, non debet petere veniam a ſubditis, ſed à domino.
QVando] CASVS Quidam prælati dum ex charitate corrigerent ſubditos; exceſſerunt modum in

f ¶Diligatis.] Ideſt, diligere debeatis.
IN DOCTRINA. Hæc 3. pars diſt. & tertius articulus, vbi continetur, quod prælati debēt proferre auctoritates diuinæ ſcripturæ in ſua doctrina, & non grammaticam exponere: quia in ore pontificis non bene ſonant laudes Iouis.
g ¶Ne laudes] Iupiter ex alto periuria ridet amantum.

¶Sacram ſcripturam, non Grammaticam debet epiſcopus exponere. Cap. V.

Burc. l. 1. c. 97. Iuo p. 4. c. 161. & p. 5. c. 199.

CVm multa nobis bona de veſtris fuiſſent ſtudijs nũciata, ita cordi noſtro nata eſt lætitia, vt negare [a] ea, quæ ſibi fraternitas veſtra concedenda popoſcit, minimè valeremus. Sed poſt hoc peruenit ad nos (quòd ſine verecundia memorare non poſſumus) fraternitatem tuam, Grammaticam [b] quibuſdam exponere. Quam rem ita moleſte ſuſcepimus, ac ſumus vehementius aſpernati, vt ea, quæ prius dicta fuerunt in gemitum & triſtitiam verteremus [c]: quia in vno ſe ore cum Iouis laudibus [d] Chriſti laudes non capiunt [e]. Et quam graue, nefandumque ſit epiſcopis canere, [f] quod nec laico religioſo conueniat, ipſe conſidera.

4 *Liberalem [g] quoque neceſſitatem patientibus ſacerdotem eſſe oportet: aliàs autem vacuum portabit nomen epiſcopi.*

Unde Gregorius ſcribit, lib. 5. epiſt. 29. ſeu. cap. 129. Secundino ſeruo Dei inter cætera.

¶Sine liberalitate inane portatur nomen epiſcopi. Cap. VI.

FRatrem noſtrum Marinianum [h] epiſcopum verbis, quibus vales, excita: quia obdormiſſe eũ ſuſpicor, *et infra.* ¶Dic ergo ei, vt cum loco mutet [i] & mentem. Non ſibi credat ſolam lectionem, & orationem ſufficere, vt remotus [k] ſtudeat ſedere, & de manu minime fructificare: ſed largam manum habeat; neceſſitatem patientibus [l] concurrat; alienam inopiam, ſuam credat: quia ſi hæc non habet, vacuum [m] epiſcopi nomen [n] tenet.

5 *In ipſa autem liberalitate modus adhibendus eſt rerum, & perſonarum: rerum, vt non omnia, vni, ſed ſingulis quædam præſtentur: vt pluribus prodeſſe poſſimus: iuxta illud Prophetæ: [Diſperſit, dedit pauperibus:] perſonarum, vt primum iuſtis, deinde peccatoribus: quibus tamen dare prohibemur, non quia homines ſunt, ſed quia peccatores.* Pſal. 111.

CVm multa. CASVS. Multa bona relata ſunt Greg. de epiſcopo Deſiderio: de quibus lætatus eſt Papa intantum etiam, quòd quicquid dignum peteretur ab eo, concederet. Poſtea fuit ei ſignificatum, quod Grammaticam ſuo populo exponeret, propter quod intantum Gregor. eſt contriſtatus, quòd totum gaudium, quod prius habuit, conuertebatur in luctum. Scribit ergo ei Greg. & docet ne de cętero tali a ſciat: quia laudes Iouis cum Chriſti laudib. non conueniũt.

a ¶Vt negare.] Arg. quòd ſi ſubditus honeſtus eſt, prælatus eius iuſtas preces eius debet exaudire. inf. 12. q. 2. religioſam & 35. q. 9. veniam.

Preces iuſtæ ſunt exaudiendæ.

b ¶Grammaticam.] Sed quõ iſte exponebat grammaticam populo, quia fortè dicebat: cum ego dico, homo, intelligatis tã de mare, quàm de fęmina; quia communis generis eſt. ff. de verbo ſign. hominis appellatione. Sed melius dic, quòd grãmaticã hic appellat ſcientiam auctorũ. Recitabat enim in eccleſia fabulas Iouis, & eas moraliter exponebat in prædicatione ſua 1.

Fabulas poetarum prædicando, moraliter exponere non multum laudatur.

1 Et hoc patet ibi, cum laudibus Iouis, &c. Lau.

c ¶Verteremus.] .i. deberemus vertere.

d ¶Laudibus.] ſup. diſtinct. 37. cap. 1. & 2. cap. legimus, & §. cur ergo.

e ¶Non capiũt.] Vnde Ouidius. [Non bene cõueniũt, nec in vna ſede morantur Maieſtas, & amor, &c.

Ouidius.

f ¶Cauere.] Laudes Iouis agmina Chriſti.

LIBERALEM. Hæc eſt quarta pars diſtin. & quartus articulus; vbi dicitur quòd epiſcopus debet eſſe liberalis circa egentes: alias vanum habet nomen epiſcopi.

g ¶Liberalem.] Hic § reſpicit illum § proxi. ſupra d. 85 hoſpitalitas.

ADDITIO. Et ſcias, quòd hoſpitalitas dicitur in recipiendo & procurando ſecum in domo: liberalis eſt aliàs largus, & munificus, licet non hoſpitetur alios, ſecundum Hug.

FRatrem noſtrum.] CASVS. Marinianus de monacho factus eſt epiſcopus: & nolebat aliud facere, niſi legere & orare, ſicut in monaſterio conſueuit facere: ſed de pauperibus, & hoſpitibus nullam curam habebat. Vnde Greg. ſcribit Secundino ſeruo Dei, vt moneat eum quatenus habeat largam manum, & pauperibus prouideat.

h ¶Marinianum.] Iſte de monacho factus fuit epiſcopus: & tota die volebat legere, vt in monaſterio faciebat.

i ¶Mutet.] Supra d. 61. valebat, infra d. 10 totidnis.

k ¶Vt remotus.] Infra d. 88 epiſcopus nullam, contra. Sed aliud eſt nulla neceſſitate faciente curã rei familiaris ſuſcipere, & lectionum atq; orationum ſtudio tepide inhærere; quod interdicitur: aliud in neceſſitate alijs ſubuenire: & propter proximos contemplationis ſtudium temperare: quod hic præcipitur.

l ¶Patientibus.] Magis tamen religioſis ſuccurrat. 16. q. 1. c. vlt.

m ¶Vacuum.] Quo ad etymologiam: quia nõ eſt ſuper intendens. 8. q. 1 qui epiſcopatum.

Epiſcop... ſuperin... dẽs dicit...

n ¶Nomen.] Immo nomine & re priuandus eſt, vt 88. d. quæ ipſis. 68. d. choriepiſcopi 2.

2 2. q. 7. ... quibus ep... C. de ſer... nullo Ar...

IN IPSA. Hæc eſt quinta pars diſt. in qua dicitur, quòd epiſcopus non debet dare hiſtrionibus, nec venatoribus, nec meretricibus: niſi forſan in ſumma neceſſitate intuitu naturæ, & hoc probat 10. auctoritatibus, Ioã. de Fant.

CASVS. Hic eſt quintus articulus, vbi docetur quòd in liberalitate habendus eſt modus rerum, & perſonarum

Re-

Rerum, vt non omnia dentur vni, ſed ſingulis diuidātur, quod probatur auctoritate pſalmi. Perſonarum. vt primo iuſtis ſubueniamus, poſtea peccatoribus, quib. debemus ſubuenire in eo, quod ſunt homines, & nō in eo, quod ſunt peccatores. quod per ſequentia probat. ¶ Pro-

mulat, qui populum vocibus delectat, vt 92. diſtinct. in ſancta. ſed ad laudē Dei bene, vel ob aliam iuſtam cauſam: puta recreationis: quia debilis eſt vel infirmus eſt, de conſec. diſt. 3. peruenit. verſi. fin.

ADDITIO. Dum tamen obſcœnos motus corporum ante ſe fieri nō patiatur. 34. diſt. presbyteri. de conſecr. diſtinct. 5. nō oportet. Archid.

c ¶ Peccator.] infra q. 4. duo.

Vnde Auguſtinus tract. 100. ad c. 16. Ioannis.

¶ Immane peccatum eſt res ſuas donare hiſtrionibus. C. VII.

Iuo p. 11. c. 54.

DOnare res ſuas hiſtrionibus[a] vitium eſt immane, nō virtus. Et ſcitis de talibus[b] quàm ſit frequens fama cum laude: quia ſicut ſcriptum eſt: [Laudat peccator[c] in deſiderijs animæ ſuæ; & qui iniqua gerit, benedicetur.]

Pſalm. 9.

Idem in Pſ. 120. ad verſi. [Faciens miſericordias.]

¶ Grauiter delinquunt, qui venatori aliquid donant. C. VIII.

Iuo p. 13. c. 31. † amat] or. & ſic deinceps. † al. publicant

i QVi venatoribus[d] donāt: quare donāt? dicant mihi; quare donant venatori? Hoc in illo amāt †, in quo nequiſſimus eſt; hoc in illo paſcunt; hoc in illo veſtiunt ipſam nequitiam publicam † ſpectaculis omniū. Qui donant hiſtrionibus. qui donant aurigis, qui donant meretricibus[e], quare donant? nunquid non & ipſi hominibus donant? Non tamen ibi attendunt naturam operis Dei, ſed nequitiam operis humani.

Idem ibidem paulo inferius

¶ De eodem. C. IX.

Iuo ibidem.

ij QVi venatoribus donant: nō homini donant, ſed arti nequiſſimæ. Nam ſi homo tantū eſſet, & venator non eſſet, non donares: honoras in eo vitiū, non naturam.

Idem in Pſ. 147.

¶ De eodem. C. X.

Iuo. p. 15. c. 32.

VIdent homines venatorem, & delectantur: væ miſeris, ſi nō ſe correxerint. Qui enim vident venatorē & delectantur, videbunt Saluatorem, & contriſtabuntur.

Inter opera adſcripta Hieronymo, tomo 7.

Item Hieronymus in Pſ. 90. ad verſ. [Sperabo in Domino.]

Venatio eſt multiplex.

QVi venatorib.] Not. ꝙ venatio quędam oppreſſiua eſt, & hæc illicita eſt, vt ſupra diſtin. 6. §. vlt. quædam arenaria, quędam ſaltuoſa. Arenaria eſt, cum quis pugnat in arena cum beſtia dētata, & ad hoc locat operas ſuas, hāc qui exercet, peccat mortaliter & qui eā aſpicit: & qui eam exercet, infamis eſt: niſi gratia virium ſuarum experiendarum. ff. de poſtulat. l. 1. ff. item ſenatus. De hac loquitur hoc cap. & duo ſeq. & 3 q. 7. §. tria. Saltuoſa eſt, quę fit in ſiluis & ſaltibus, & hæc licita eſt: tamen eſt, illicita ex tempore, vt in Quadrageſima, & diebus ieiuniorum. inf. ea. l. an putatis. niſi in neceſſitate. argum. inf. 23 q. 8. ſi nulla. Item ex pſona: quia clerico nō eſt licita, etiam ſi pauper ſit ſecundum quoſdam, vt 34. diſt. quorundam, qui poteſt aliàs victū quęrere. 91. diſtinctio. clericus. nam faciat ciſtas & calathos & retia. de conſecr. diſtinct. 5. nunquam. Laico licita ob eſt neceſſitatem pro pellibus & carnibus, non ob voluptatem: & hoc de ea, quæ cum clamore fit. Ponere autem laqueum, vel rete ſine ſtrepitu & clamore & canibus licet etiam clericis: cum monacho etiam liceat texere linum pro capiendis piſcibus. de conſec. diſt. 5. nunquam. De ſaltuoſa loquitur. infra ead. Eſau. & duo ſeq. cap.

¶ Prohibemur. [Aliter debemus.

DOnare.] CASVS. In iſtis quatuor ca. ſ. donare, qui venatoribus. vident. reprehēdit Auguſtinus illos qui donant hiſtrionibus, venatoribus, & meretricibus ea tantum cauſa, vt malam exerceant artem. non attēdentes in eis naturam Dei, ſed nequiſſimam artem: ſed ſi donarent eis, quia homines ſunt, non eſſet peccatum.

a ¶ Hiſtrionibus] Iſti hiſtriones prohibentur à promotione. 33. diſt. maritum, & a corpore Chriſti. de cōſec. diſt. 2. pro dilectione. & infames ſunt 4. q. 1. c. 1. & ff. de ijs. qui no. infa. l. 1. §. ait prætor.

b ¶ Talibus.] Dare cauſa vanæ gloriæ ꝓ exercitio ſui vitij, immane peccatum eſt, ſed in neceſſitate i. non, Idem de venatoribus & meretricibus in talibus enim non vitium eſt fouendum, ſed natura ſuſtentanda eſt. Sed quid de cithariſtis & alijs, qui varijs vtuntur inſtrumentis, nunquid eſt licitum audire ea vel tangere, vel talibus perſonis aliquid dare? Et quidem ſi ad voluptatem vel luxuriam, non; quia Deum manibus ſtimulat, qui populum vocibus delectat ...

Meretricib. ſine peccato dari nequit.

¶ Meretricibus] Meretrix tamen non turpiter accipit, licet turpiter meretricium faciat. ff. de condi. ob turp. cau. l. 4. § ſed quod meretrici. Sed nonne cauſa affectionis meretricibus dare poſſumus ff. de do. affectionis? Dicunt quidam, ꝙ ſic, pactione non præcedente, ſed cauſa remunerandi bene poſſumus poſt factum, quod non credo, quia ſemper peccatum eſt dare. arg. 16. q. 1. legi. ff. de dona. inter vir. & vxor. l. 3. §. 1. Rem autem quam dedi meretrici, repetere non poſſum. Sed per genus. non pignorantia ſed rei vendicatione poſſum, vt C. de condic. ob tur. cau. l. 2. non in text. ſed in glo. Hugu. quia conuenitur tunc tanquam quilibet alius poſſeſſor 2 ff. ad exib. de eo. § hæres.

2 Arg. cōtra C. de dona. l. 1. vbi ď hoc.

E Sau.] CASVS. Hæc tria cap. intelliguntur de ijs, qui venantur cauſa delectationis. Dicitur ergo hic, ꝙ Eſau non venaretur niſi peccator fuiſſet. Nam piſcatorem ſanctum inuenimus, ſed venatorem non.

a ¶ Venator erat.] Dum venator permanet, ne obijciatur de Euſtachio. 50. diſt. ferrum.

b ¶ Piſcatores.] Sed quare prohibet venari, & non piſcari? q̃a forte piſcatio fit ſine clamore, venatio nõ: vel q̃a maior eſt delectatio in venatione: dum n. q̃s eſt in venatione, nihil poteſt de diuinis cogitare.

Venatio prohibetur, ſed nõ piſcatio,

Q Vid prodeſt.] CASVS. Dicit hic, quod non prodeſt abſtinentia ad vitam æternam, ſi q̃s luxuriari in venationibus velit. Idẽ dr̃, in ſequenti capitu. immo (quod plus eſt) nõ ſolum tenetur de ſuis peccatis, ſed etiã de peccatis ſeruorum ſuorum, quos ſecum ducit.

c ¶ Ieiunare.] Efficaciter ad ſalutem.

A N putatis.]

d ¶ Seruulos.] Non tamen ſerui debẽt ei obedire. 11. q. 3. non ſemper. excuſantur tamen quo ad quid, vt 22. quæſt. 5. qui compulſus C. de ſepul. vio. l. 2. C de ijs qui ſibi in teſt. aſſeri l. vlt. non in totum: quia in atrocibus non debent obedire. ff. de regu. iur. ad ea ff. de ac. & obl. ſeruus. & dominus tenetur pro omnibus peccatis eorum. extra de teſt. ſicut. & 22. quæſt. 5. qui compulſus.

tractantur in cap. præſenti vſq; ibi, pulchra etiam liberalitas. vbi tractatur præcipue de modo, vſq; ibi, ſuper Lucam. exinde oſtendit præceptum de miſericordia impendenda eſſe commune & generale omnibus.

i ¶ Domeſticos.] Niſi extraneus indigeret ad mortem, &

¶ De eodem. Cap. XI.

E Sau venator erat [a]; quoniam peccator erat. Et penitus non inuenimus in ſcripturis ſanctis ſanctum aliquem venatorem; piſcatores [b] inuenimus ſanctos. Iuo p. 13. c. 33.

Item Ambroſius in homilia 33. de quadrageſima.

¶ De eodem. Cap. XII.

Q Vid prodeſt ieiunare [c] viſceribus, & luxuriare venatibus? abſtinere cibis, errare peccatis? Iuo p. 13. c. 34.

Idem ibidem paulo inferius.

¶ De eodem. Cap. XIII.

A N putatis illũ ieiunare fratres, qui primo diluculo non ad eccleſiam vigilat, non beatorum martyrum loca ſancta perquirit: ſed ſurgens congregat ſeruulos [d], diſponit retia, canes producit, ſaltus ſiluaſq; perluſtrat? ſeruulos, inquam, ſecum pertrahit, fortaſſe magis ad eccleſiam feſtinantes, voluptatibus ſuis peccata accumulat aliena neſciens reum ſe futurum tam de ſuo delicto, quam de perditione ſeruorum. Iuo ibidem.

Item Ambroſius lib. 1. de officijs, c. 30.

¶ Quæ ſint in liberalitate ſeruanda. Cap. XIIII. Anſ. l. 13. c. 28. Poly. l. 6. tit. 20.

N On æ ſatis eſt bene velle [e], ſed etiã benefacere. Nec ſatis eſt iterũ benefacere: niſi id ex bono [f] fonte, hoc eſt ex bona [g] volũtate proficiſcatur. *& infra.* ¶ Perfecta liberalitas [h] fide, cauſa loco, tempore commendatur, vt primum operis circa domeſticos [i] fidei. Grandis culpa, ſi ſciente fidelis egeat †; ſi ſcias eum ſine ſumptu eſſe, fame laborare, ærumnam perpeti; qui præſertim egere erubeſcat: ſi in cauſam ceciderit aut captiuitatem ſuorum [k], aut calumniæ, & non adiuues: ſi ſit in carcere, & pœnis, & ſupplicijs propter debitum [l] aliquod iuſtus excrucie- Gal. 6.

ADDITIO. Argu. ad hoc. C. de accuſa. l. non ideo. Archid.

N On ſatis.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima dicitur, ꝙ non ſufficit opera charitatis velle, niſi opus addat exterius, ſi fieri põt, & econuerſo. in ſecunda parte oſtendit, ꝙ in operibus charitatis nouem ſunt cõſideranda. ſ. fides, cauſa, locus, tempus, modus, ꝓximitas, ætas, debilitas, & nobilitas. In tertia dicitur, ꝙ mĩa communis, & generalis eſt omnibus, & ab ea nullus excluditur. Secunda pars incipit ibi. [Item perfecta] Tertia, ibi,] Nam & ſi.] Sequens c. patet.

e ¶ Velle.] Cum facultas adeſt, & neceſſitas inſtat. aliàs ſufficit bona voluntas cum charitate 45. diſtin. dux. ſi. extra de eo, qui mit in poſſ. conſtitutus.

Voluntas bona ſufficit.

f ¶ Ex bono.] Alias non eſt bonum arg. ff. mand. l. 1. §. 3. & l. ſi procuratorem. 32 q. 5. ſicut.

g ¶ Ex bona.] Informata. ſ. charitate. Laur. 1.

h ¶ Liberalitas.] No. in liberalitate eſſe attẽdendam fidem, cauſam, locum, tempus, modum, neceſſitudinem, ætatẽ, debilitatem, conditionẽ, quę diligenter & ordine

† Vt 12. q. 5. ſic n. ſcdm Hug.

& domeſtici non: tunc. n. prius extraneo ſubuenirem. Sed quid ſi pater meus eſt infidelis, & æqualiter indiget cum fideli, cui teneor magis? Pet. Manducator vocauit hanc quæſtionem tenebroſam aquam in nubibus aeris. poſſet tamen dici, ꝙ magis fideli: quia hic dicit, fideli & infra, ea. cauſam præſtat natura, non gratia. Hug. præferi patrem infidelem, vt dixi. 30. di. c. 1. 2. arg. 23. q. 8. §. ecce. in fi.

k ¶ Suorum.] Quia quis magis timet in filijs, quàm in ſe ff quod met. cau. iſti. quidem §. vlti.

l ¶ Propter debitum.] Hic loquitur ſecundum ea. tpa, quando ſi debitor non erat ſoluendo dabatur creditoribus ad puniendum ipſum, hodie autem ſi aliquis conuenitur maleficio, & non eſt ſoluendo puniri; poteſt. 14. quæſt. b res. ff. de pœn. l. 1. §. 2. 4. & hoc caſu non eſt ei ſubueniendum, nec redimenda eſt pęna eius: quia eius pœna pretio remitti prohibetur. 1. q. 1. iubemus. ſi autem conuenitur ex contractu, non eſt cruciandus, ſed ſufficit, ꝙ cedat bonis. C. qui bo. ced. poſ. l. 1. & inanis eſt actio &c. ff. de do. mal. l. nã is. tenetur tñ ſi poſt perue-

niat

† Tex. eſt ... milis in l ... ob turp ... ff. de co ... ob tur. ... ſam, & in ... 3. §. exp ... rib. comi ... no. ff. de a ... qui. poſ. Patri inf ... li an pot ... ſubuenien ... dũ ſit ... traneo ... li. 2. Et. 52. di ... geſcamus. vbi vide. Qui nõ ... in ære. ... puniẽdus ... corpore. 4 Et 5. q ... quia ... iu om. ... l. ſi quis ...

tur[a] (nam etſi omnibus debetur miſericordia, tamen iuſto amplius:) ſi tempore afflictionis ſuæ nihil a te impetret: ſi tempore periculi, quo rapitur ad mortem[b] plus, apud te pecunia tua valeat, quàm vita morituri; non eſt leue peccatum β.

α ¶Non ſatis.] *Hinc vſque ad c. ſi quid verò in aliquos vetuſtis Gratiani exemplaribus, & apud Anſelmum eſt vnicum caput.*

β ¶Non eſt leue peccatum.] *Verba hæc non ſunt ibi apud Ambroſium, ſed tamen apud Anſelmum, & in Polycarpo.*

Poly. ibidem. Anſ. ibidem. † al. Dom.] orig. 3. Reg. 19.

Idem ibidem paulo inferius.

¶De eodem. Cap. XV.

DOminus † non vult ſimul effundi opes, ſed diſpenſari, niſi forte, vt Heliſæus, qui boues ſuos occidit & pauit pauperes ex eo, quod habuit: vt nulla cura teneretur domeſtica; ſed relictis omnibus in diſciplinam ſe propheticam daret.

Anſ. ibidem. Poly. ibidem.

Idem ibidem continenter.

¶De eodem. Cap. XVI.

EST probanda illa etiam liberalitas, vt proximos ſeminis tui nō deſpicias, ſi egere cognoſcas. Melius[c] eſt enim, vt ipſe ſubuenias tuis, quibus pudor eſt ab alijs ſumptū depoſcere, aut alicui poſtulare ſubſidium neceſſitatis: non tamen, vt illi ditiores eo fieri velint[d], quod tu poſſes conferre inopibus: cauſam enim γ natura[e] præſtat, non gratia[f]. Neque enim propterea te Domino dicaſti, vt tuos diuites facias; ſed vt vitam tibi perpetuam fructu boni operis acquiras: & pretio miſerationis peccata redimas tua. Putant[g] ſe parum poſcere? pretium † tuum quærunt; vitæ tuæ fructum adimere contendunt: & accuſant †, quòd eos diuites nō feceris: cum te illi velint æternæ vitæ fraudare?

† al. præmium. † accuſat.] orig. & ſic deinceps.

γ ¶Cauſam enim.] *Apud B. Ambroſium legitur,* cauſa enim præſtat non gratia *itemque apud Anſelmum, & in Polycarpo. Sed vetuſti codices Gratiani, & gloſſa cum impreſſis concordāt. Alia autem nonnulla ex ipſo Ambroſio ſunt emendata.*

Poly. ibidem. Anſ. ibidem.

Item ibidem paulo inferius.

¶De eodem. Cap. XVII.

COnſideranda eſt[h] etiam in largiendo ætas, atque debilitas, nonnunquam etiam verecundia, quæ ingenuos[i] prodit natales, vt ſenibus plus largiaris, qui ſibi labore iam non queunt victum quærere. Similiter & debilitas corporis, & hæc iuuanda promptius: tum ſi quis ex diuitiis cecidit in egeſtatem[k]: & maximè[l], ſi non vitio ſuo, ſed aut latrocinijs, aut proſcriptione †, aut calumniis, quæ habebat, amiſit.

† al. præſcriptione.

Idem libro ſecundo officiorum, c. 21.

¶De eodem. Cap. XVIII.

Anſ. ibidem. Poly. ibidem.

PVlchra[m] α etiā liberalitas eſt in ipſo quoque pauperis dato,[n] menſuram tenere, vt abundes pluribus, nō conciliādi fauoris gratia vltra modum fluere. Quidquid ex affectu puro, & ſincero promitur, hoc eſt decorū: non ſuperfluas ædificationes aggredi, nec prætermittere neceſſarias[o]. Et maximè ſacerdoti hoc conuenit, ornare Dei templum honore †[p] congruo, vt

† decore.] orig.

niat ad pinguiorem fortunam. ff. de oeſſ. bo. is qui 1.

a ¶Excrucietur:] De facto, nō de iure. extra de pign. c. 2. C. de act. & obli. ob æs in Auth. vt nu. l iud. §. quia vero. col. 9 Lau.

b ¶Ad mortē] Qualiter hoc intelligi debeat, inuenies 23. q. 5. reos.

c EST probanda. ¶Melius] Ar. C. de ſeruitutibus l. reos.

d Velint.] Nam tāquā pauperib. debes dare, aliàs non 12. q. 2 quiſquis.

e ¶Natura.] Nā omnes fideles proximi sūt noſtri. vt de pœ. diſt. 2 charitas verſi. proximos.

f ¶Non gratia.] Vnde ſupple, & affectio.

g & Putant.] Parētes tui, qui volunt te dare bona eccleſiæ illis.

h COnſiderāda ē.] hic de ætate

i ¶Ingenuos.] Hic de conditione.

K ¶In egeſtatē.] Dicit Boethius. Inter oēs aduerſitates fortunæ infœliciſſimū genus infortunij eſt fuiſſe fœlicem.

l ¶Et maximè.] .i. tantum. Nam aliter non teneor 2. ei ſubuenire, vt ff. depo. l. bona fides. & 5. q 5. non omnis. ſed verum eſt, quod redimere nō teneor: ſed dare eleemoſynam bene.

m PVlchra.] hic iterum repetit de modo.

n ¶Dato.] Quāto. n. minora ſunt, q ſparguntur, tanto plures recipientes erunt in Authē. de conſul. §. ſi autē. coll. 4 vnde pauperibus nō ſunt facienda ſumptuoſa conuiuia, vt 25. diſt. § alias: in fin.

o ¶Neceſſarias.] ff. de cu. fu. l. vltim. §. 2 Laur.

p ¶Honore.] infra de conſec. diſt. 1. c. 3. inf. 12. q. 2. gloſſa cōtra.

1 Et C. qui bo. ce. poſſ. l qui bonis. extra d ſol. Odoardus. Ad idem. C. de re. vxo. act. l. vnica. §. cum amē Arch.

Fideles oēs ſunt pximi noſtri.

2 Videas quæ leg. & not. 12. q. 2: omnino.

Sed ibi notantur illi, qui hoc ita faciunt, ꝙ ſuper Dei paupere non intendunt: hoc non ita fieri præcipitur, vt cura pauperum relinquatur.
ADDITIO. Arg. contra 12. q. 2. gloria. Sed ibi loquitur contra prælatos, ꝙ neglectis pauperibus, templa gemmis & auro ornabãt: hic autem ad vtrumque inuitat ſcilicet ad curam pauperum & ad ornatum eccleſiarum mediocritas enim ſeruanda eſt. Omne enim qđ non ꝑꝑ neceſſitatem ſed ꝑꝑ venuſtatem accipit, elationis habet calumniã §. 1. q. 4. c. 1. H. Idem Laur. & Io. de Fant.

quam perdere, vt 1. q. 2. paſtor.
l C Æterum.] ¶Quod loco] id eſt, qua auctoritate.
m Inſolentẽ.] Quæ erat, q̃a ipſi filij ſua omnia dabant eccleſijs, vel ſacerdotibus, & nolebant paſcere parẽtes. 30. diſ. c. 1. Nam etſi impius pater ſit, tñ paſcendus eſt,

Pater & impius eſt paſcendus.

etiam hoc cultu aulã Domini reſplendeat; impenſas miſericordiæ conuenientes frequẽtare; quantum oporteat; largiri peregrinis, non ſuperflua [a], ſed competentia, &c.

eod. lib. c. 28.

Idem.

¶Compatiamur alienis calamitatibus: neceſſitates aliorum, quantum poſſumus, iuuemus; & plus interdũ, quam poſſumus [b]. Melius eſt enim pro miſericordia cauſas [c] præſtare, vel inuidiam perpeti, quàm prætendere inclementiam, vt nos aliquando in inuidiam incidimus, qui confregerimus [d] vaſa myſtica, vt captiuos redimeremus.

a ¶Pulchra etiam.] *Apud B. Ambroſium legitur:* pulchra liberalitas erga ipſos quoque pauperes menſuram tenere. *Sed apud Anſelmum, & in Polycarpo habetur, vt apud Gratianum, & adeſt gloſſa in voce, dato.*

Idem ad c. 3. Lucæ, in verſ. [Generatio viperarum.]

¶De eodem. Cap. XIX.

IN ſingulis quoque generibus hominum conueniens tribuit S. Ioannes Baptiſta' reſponſum, vnum [e] omnibus [f], ita publicanis, ne vltra præſcriptum exigant: militibus, ne calumniam faciant, ne prædam requirant, docens idcirco ſtipendia cõſtituta militiæ, ne dum ſumptus quæritur, prædo graſſetur [g]. Sed hæc, & alia officiorum præcepta propria ſingulorum; miſericordia † communis eſt vſus. Ideo commune præceptum omnibus officijs omnibus ætatibus neceſſaria, & ab omnibus deferenda. Non publicanus, non miles excipitur, non agricola, vel vrbanus: diues, & pauper [h], omnes in commune admonentur, ut conferant [i] non habenti [k]. Miſercoridia enim plenitudo virtutum eſt. Et ideo omnibus eſt propoſita perfectæ forma virtutis, ne veſtimentis, alimentiſque ſuis parcant. Miſericordiæ tamen ipſius pro poſſibilitate conditionis humanæ menſura ſeruetur, vt non ſibi vnuſquiſque totũ eripiat, ſed quod habet, cum paupere partietur.

† *Semilis quoque*] orig.

† *al. miſericordia.*

Idem ad c. 18. Lucæ.

¶De eodem. Cap. XX.

CAeterum Dei traditio eſt, vt prius paſchas parentes. Nam ſi iuxta diuinum oraculum contumelia parentis morte luitur, quanto magis fames, quæ morte grauior eſt? Quo loco [l] inſolentem [m] Dominus infrenat iactantiam, &c.

Matth. 15. Leuit. 20. Exod. 21.

Idem in libro de officijs a.

¶De eodem. Cap. XXI.

PAſce [n] fame morientem. Quiſquis enim paſcendo hominem ſeruare poteras, ſi non pauiſti, occidiſti [o] †.

Anſ. l. 13. c. 28. Poly. l. 6. tit. 20. D. T. 2. 2. q. 32. ar. 5.

b ¶Poſſumus.] Qđ fit cum nobis neceſſaria ſubtrahim': ad quod non tenemur. 82. diſt. §. 1. ſi autem hoc facimus. cõmendandi ſumus. vt 41. diſtin. parſimoniam. Nã dicit lex, ꝙ tunc tenetur libertus patronũ alere. qñ ſuper eſt ſibi, & deẽ alsi, vt ff. de lib. agno. ſi qs. §. de alimentis. C. de oper. lib. l. 1. & dicit canon, ꝙ. intantũ debet dare, quantum ſibi poſſibile eſt 82. d. c. 1. dic ergo hic, quãtum poſſumus, ideſt quantum debemus, & tenemur ex præcepto.

Libertus patronũ qñq; alere tenet.

c ¶Cauſas.] Sic ſup. diſtin. 50. ponderet. in fi. & 11. q 3. nemo. & 29. q. 7. alligant arg. contra. ff depo. ſi hominem. vbi punitur pietas: ſed ibi miſericordia dolo proxima fuit 1. & eſt qñque iniuſta miſericordia. 23. q. 3. eſt iniuſta.

1 Ad hoc argu. ff. de do. l. eleganter. §. idem Labeo Archid. Mĩa qñque eſt iniuſta.

d ¶Qui confregerimus.] infra 12. q. 2. aurum.

e IN ſingulis. ¶Vnũ] infra 23. q. 1' militare.

f ¶Omnibus.] De miſericordia impendenda.

g ¶Graſſetur.] ideſt, impinguatur rapiendo & ſpoliando homines. L.

h ¶Pauper.] Arg. ꝙ paupere de eleemoſynis quas colligit, debet eleemoſynam facere infra. 12. q. 1. habeat.

Eleemoſyna de eleemoſynis eſt faciẽda.

i ¶Vt conferant.] Quidquid enim habes vltra id quod tibi ſufficit, aliorum eſt, vt 47. diſt. ſicut hi.

k ¶Non habenti.] Quia habenti dare, nihil aliud eſt

Hñti dare eſt perdere.

eſt, vt Auth. de inceſt. nup. §. ſi verò contingit. colla. 2.

n PAſce.] Tempore enim neceſſitatis cibaria oĩa communia ſunt. ff. ad legem Rhodiam, de iac. le. 2. §. idem etiam.

o ¶Occidiſti.] Occidit quis alium per ſubtractionem panis

† Concord... cum hoc c... & ſua gl... tex. in l. ne... care. & ... gl. ff. de lib... agno.

Cibaria ... ſunt in ne... ceſſitate c... munia.

Panem ... tra hens al... occidit.

Ad idem .q.claudatur. Arch.

pœnis corporalis, vt hic, & 14 q.5.immolans,& ſpiritualis 1, vt diſt.43. Epheſijs . Detractione occidit quis odio,actu,mente,ut inf de pęnit.diſt.1.homicidiorum. &c.omnis.Negligentia inf.di.prox.c.ult.& 55.d. ſi quis abſciderit.& eſt ſi.ff.de lib.agno.necare.inf.16.q.1.decimæ ff.

& tunc cum oportuerit,culpam feriat delinquentis.
b ¶ Si quid] 15.q.7.c.2.Qualiter hoc cap.debeas intelligere.habes extra de ſimo.licet Hely.
c ¶ Non credas.]Inf.22.q.5.innocẽs.cõtra ibi de incredulitate,quæ inter ſocios habẽda non eſt, loquitur:ſed hic de illa,quæ ad iudecem pertinet. Vel refert vtrũ bona uel mala de aliqua dicãtur.De hac materia, no.23.q.4. quam magnum.

a ¶ De officijs.]*Caput hoc non eſt inuentum apud B. Ambroſium:ſed apud Anſelmum, & in Polycarpo ex eodem citatur, & Bartholomæus Vrbinas Eremita in Milleloquio, quod collegit ex dictis B. Ambroſij, affert hũc locum ex eodem Ambroſio in libro de alendis pauperibus, qui libet hactenus deſideratur.*

Item Hieronymus in commentarijs ad Galatas, cap. 6. in ver. [Alter alterius.]

¶ De eodem. Cap. XXII.

† adimplebit] orig.

QVi clementiam non habet, nec indutus eſt viſcera miſericordiæ,& lacrimarum,quamuis [a] ſpiritalis ſit,non adimplet † legem Chriſti.

6 Similiter etiam oportet epiſcopum non eſſe percuſſorem idest non ad uindictam facilem.

Vnde Gregorius ſcribit Ioanni epiſcopo Panormitano, lib. 11. epiſt. 49.

¶ Ad uindictam epiſcopus facilis eſſe non debet. Cap. XXIII.

15.q.7.ſi quid.

SI quid [b] vero de quocunque clerico ad aures tuas peruenerit,quod te iuſte poſſit offendere, facile non credas [c];nec ad uindictam te res accendat incognita: ſed pręſentibus ſenioribus eccleſiæ [d] tuæ, diligenter eſt veritas perſcrutanda:& tunc ſi qualitas rei popoſcerit, canonica diſtrictio culpam feriat delinquentis.

Idem Ianuario epiſcopo, lib. 7. indict. 2. epiſt. 1.

¶ De quodam epiſcopo, qui antequam Miſſarum ſolennia celebraret, die Dominico ad exarandam meſſem cuiuſdam profectus eſt. Cap. XXIIII.

2.q.7.tanta. Burc.l.1.c.197. Iuo p.2.c.78.& par. 5.c 312.

TAnta [c] nequitia ad aures meas de tua ſenectute peruenit,ut eã niſi adhuc humanitus pẽſaremus, fixa [f] iam maledictione feriremus.Dictũ quippe mihi eſt, quòd Dominico die,priuſquam Miſſarum ſolennia celebrares,

d ¶ Eccleſiæ.] Cum hoc cap. de cauſa inquiſitionis loquatur, vt extra de accuſa qualiter 2. ergo in cauſa inquiſitionis, non hẽt neceſſe eps alios cõuocare, niſi canonicos tantum. Nã nomine eccleſiæ tuæ maior eccleſia intelligitur. argum. extra de uerb. ſign. cum clerici. Arg. cõtra. 18.q.2. ſi quis abbas & extenditur hoc nomen, eccleſiæ tuæ, ad omnes eccleſias diœceſis. ext. de vſupal. ca.1. Idẽ, eſt arg. hic, ꝙ eps non uocatis alijs epiſcopis poſſit ſacerdotẽ cõdemnare. Sed dic, ꝙ ſeniores hic uocat epiſcopos: cum iſte Corinthiorũ eſſet archiepiſcopus 2. Vel loquitur tantum de cauſa pecuniaria, quam poteſt tractare epiſcopus tantum cum ſuis clericis. Vel eſt derogatum huic ꝑ alios canones. Vel canonica diſtrictio dicatur pęna ſuſpẽſionis 3. quam eps cum ſuis clericis põt inferre. Vel loquitur de clericis infra ſacros ordines conſtitutis: quorum cauſas etiã criminales põt eps cũ ſuis clericis tractare & decidere.arg. 15.q.7.ſi autẽ. Quid de hoc iuris ſit,inuenies 15 q.7.in ſumma.Io.

Epiſcopus in cauſa inquiſitionis quos dẽãt conuocare.

2 Subaud. & ſuffraganei ſint de clero metropolitanæ eccleſię,ut colligitur 93.d. miratus. Io. de Fan.

3 Scilicet ꝑpetuæ ſecus in temporalibus. quod dic vt not. Inn. extra de exceſ. præl. c.1.

mæ ff. de re mili. omnes.§.qui præpoſitum. 11.q.3 non ſolum. 12.q.2.aurum.ſup.diſt.50.ſæpe contingit. inf. 30. q 5.nullum ante.ſup diſt.47.ſicut.

a QVi clementiam.] ¶ Quamuis.]ideſt, quamuis faciant opera ſpiritualia.Laurent.

SIMILITER Hæc eſt 6. pars di.in qua dicit,ꝙ prælatus cum diſcretione debet punire ſubditos ſuos: quod probat duabus auctoritatibus. Ioan.de Fant.

CASVS. Hic eſt ſextus articulus huius diſtinctionis,in quo proſequitur illud capitulũ apoſtolicæ regulæ,oportet epiſcopum eſſe non percuſſorem.Et exponit alio modo quàm ſup in 45.diſt. expoſuerit: quoniam hic dicitur,ꝙ non dẽt eſſe percuſſor,ideſt,facilis ad uindictam quod probat duobus ſequentibus capitulis.

SI quid]CASVS. Ioan.Eps Corinthiorũ ſtatim cum audiebat aliquẽ deliquiſſe, cauſa incognita puniebat de quo Greg.eum reprehendit,& docet,ꝙ ſi aliquid dicatur ſibi de aliquo clerico, non ſtatim credat:ſed ꝑſentibus ſenioribus eccleſiæ ſuæ veritatem inueſtiget:

TAnta nequitia.]CASVS Ianuarius eps cum habuiſſet rixam cum quodam ſuo ſubiecto:conſilio quorundam malorum meſſes illius ante Miſſarum celebrationem & die Dominica exarauit:& poſt Miſſam illic reuertens, terminos agri euulſit & amouit. Quod cum Greg audiſſet, non credebat:ſed poſtea certificatus eſt per abbatem Cyriacum. Sed quia Ianuarius nimis erat ſimplex,& ſenex,propterea Papa ei pręcipit: monẽs eũ ut de cætero talia non faciat. conſiliarios tamen ipſius ſpatio duorum menſium communione corporis & ſanguinis Chriſti priuauit.

e ¶ Tanta.]Inf.2.q.7.tanta.

f ¶ Fixa.]ideſt certa.Sed cũ iſte abſens eſſet, quomodo Papa ferret in eum ſententiam? Dic ꝙ hic loquitur de ſententia comminatoria,ſcilicet comminando ei. Vel citatus fuit, & noluit uenire: & dominus Papa recepit teſtes eo abſente. De uno habes hic. De duobus

Papa in abſentem an ſententiam ferre poſſit

habes 11.q.1.fratris. Alij dicunt ſententiam fuiſſe latam ſub conditione, ſi ſcilicet conſtaret de jis, quæ dicta fuerunt de ipſo.

a ¶ Etiam terminos.] In hoc peccauit grauiter, & ſm leges talis punitur pœna quinquaginta aureorum, uel relegatione, vt ff de termi moto. l.2.& 3. cũ diſtinctione utrũ ſit iuuenis, an ſenex ut ibi dicitur, ſecundum legem autem diuinã maledictus reputatur 12.quæſ.2.in legibus.

b ¶ Sed filius.] Arg. ꝙ credit dicto uni[1], vt int 8.q.3. talia & 97.d.nobiliſſim[a]. In forma iudicij 1. quãtum ad veram probationem uni teſti non creditur, ut extra de teſtibus. licet. in fin. & eo.ti. veniens. ſed quantum ad præſumptionẽ ut C. de reb. cred. in bonæ niſi caſus aliquis ſpecialis ueniatur, vt extra de in integr. reſtit. ex literis. & de procur. ex inſinuatione. & extra qđ met cau. c. ultim. & extra de teſti. in omni. ſoã. Similiter ubi non ſit præiudicium alij, creditur uni teſti, ut de conſe. diſtinctio.4. cum itaque. B.

c ¶ Quia ſimplicitatem] Not quod parcitur ſenectuti vt 34. diſtinctio. fraternitatis 26. quæſt.7. hoc ſit. & c. tempora. Itẽ parcitur ſimplicitati, de conſecra. diſt. 2 ca.3. & extra de re permu. cum uniuerſorum.

d ¶ Tacemus. Non ergo ſemper qui tacet conſentit 2 nec ſemper idem eſt tacere qđ voce conſentire. arg. de conſe. diſt. 4. cum ꝓ paruulis. & 65. diſt c. ſi forte. de hoc 27. diſtin. diaconus.

e ¶ Eos.] ff. de re. iur. conſilij. Lau.

ADDITIO. Videas quod legitur. & nota. inſtit. mandati. §. tua gratia. verſic. cuius generis.

Vnius dicto quandoq; creditur.

1 Concord. text. in l. ſi quis decurio, C. đ fal.

2 Sit ẽt no. 1.q 7. tanta.

3 Sic aliqñ pius punitur cõſulẽs q̃ ſi ipſe idẽ facerer qđ cõtra ſoluit, ut. ff. ad l. Pomp. de partici. utrũ, & not. eod. tit. l. ut pater exemplum in medico qui filio dedit uenenũ ut daret patri. nã in hoc caſu plus punitur medicus, q̃ ſi ipſe patrẽ illius filij uenenaſſet. ut ibi patet.

ad exarandam meſſem latoris præſentium perrexiſti, & poſt exarationem eius, Miſſarum ſolẽnia celebraſti; poſt Miſſarũ ſolennia etiam terminos [a] poſſeſſionis illius eradicare minime timuiſti. Quod factum quæ pœna debeat inſequi, omnes qui audiunt, ſciunt. Dubij autem de tanta hac peruerſitate fueramus, ſed filius [b] noſter Cyriacus abbas à nobis requiſitus, dũ eſſet Caralis, ita ſe cognouiſſe perhibuit. Et quia adhuc canis tuis parcimus hortamur† ut aliquando reſipiſcas miſer ſenex, atque à tanta te leuitate morum, & operum peruerſitate compeſcas.† Quanto morti uicinior efficeris, tanto fieri ſolicitior, atque timidior debes. Et quidem pœnæ ſententia in te fuerat iaculanda: ſed quia ſimplicitatem [c] tuam † cum ſenectute nouimus; interim tacemus [d]. Eos [e] vero, quorum cõſilio hæc egiſti, in duobus menſibus excommunicatos [f] eſſe decernimus: ita tamen, ut ſi quid eis intra duorum menſium ſpatium humanitus aduenerit; benedictione uiatici non priuentur. Deinceps autem ab eorum cõſilijs cautus exiſte: te quoque ſolicite cuſtodi, ne ſi eis in malo diſcipulus fueris, quibus in bono magiſter eſſe debuiſti, nec ſimplicitati tuæ vlterius, nec ſenectuti parcamus.

† al. hortamur: aliquando reſipiſce.

† al. compeſce.

† Concor... 2. ff. de de... tutor. ſi... ſuſpect. u...

7 *Vel percuſſor eſſe prohibetur, ne videlicet proprijs manibus aliquem cædat.*

Vnde in Agathenſi[a] concilio legitur.

¶ Non liceat epiſcopo proprijs manibus aliquem cædere. Cap. XXV.

NOn liceat [g] epiſcopo manibus [h] ſuis aliquem cædere. Hoc enim alienum à ſacerdote eſſe debet.

Bur. li. 1. c. 202. Iuo p. 5. c. 316.

a ¶ Agathenſi] *Hoc caput nõ habetur in Agathenſi, quod extat Burchardus & Iuo citãt ex decretis Bonifacij Papæ. Habetur autem in nouellis conſt. 123. ca. 16. apud* Iulianum *anteceſſ. Nõ diſſimilis etiam eſt canon 28. Apoſtolorum, quẽ interpretatur ſynodus Conſtantinopolitana, quæ prima, & ſecunda dicta eſt, c. 9.*

8 *Prohibetur etiam epiſcopus turpis lucri eſſe cupidus, ne aliquo inhoneſto negotio uictus, uel cętera ſibi neceſſaria quærat. Quod generaliter de omnibus diuino cultui mãcipatis, ideſt clericis, & monachis intelligi oportet.*

Clericus ... quem eſſe ... gandus ... epo iubẽ...

Vnde in Chalcedon. concilio, c. 3. legitur.

f ¶ Excommunicatos.] Arg ꝙ quandoque magis puniuntur conſiliarij, quam facientes 3. diſt. 96. duo. 11. q.3. qui conſentit. & 24. q.3. qui aliorum. Sed hoc ideo factum eſt, quia in iſtis non conueniebant illa propter quæ fieret diſpenſatio circa eos. Sed licet iſte debuit puniri, tamen indultum eſt ei ratione ætatis & ſimplicitatis.

VEL PERCVSSOR Septima pars.

CASVS. Expoluit ſupra Gratianus, ne epiſcopus ſit percuſſor, ideſt, ad uindictam facilis: modo exponit & alio modo, ſcilicet ne percutiat aliquẽ propria manu, ut infra ca proxi cuius caſus planus eſt.

g NOn liceat.] Quod tamen poteſt per alium. etſi non per ſe, ut 5. q. 5. illi qui. & 14. q. 6. ca. 1. ſicut & aliquis gerit & facit per aliũ. 88. diſ. epiſcopus gubernationem, ita tñ ꝙ ſit clericus. ſi n. per laicum pcutit, incidit in canonem. extra de ſent. excom. uniuerſitatis Sed quid ſi clericum non habet? Tunc verberet per ſe, vt dixi 45. diſt in ſumma.

h ¶ Manibus] C. de epiſc. & cler. Auth. ſed neque proprijs manibus.

PROHIBETVR. Hæc eſt octaua pars diſt. in qua dicit ur: ꝙ clerici non debent tractare res laicorum, & nec poſſeſſiones eorũ cõducere, nec eſſe tutores, niſi ſuorũ propinquorum, ideſt, quibus ſuccederunt ab inteſtato,

niſi de

niſi de mandato epiſcopi egiſſent cauſas pauperum. Ioan. de Fant.

CASVS. Hic ponitur ſeptimus articulus, in quo repetit Gratianus illud cap. Apoſtolicæ regulæ, ſcilicet, oportet epiſcopum non eſſe cupidum, & turpis lucri ſectatoré, quod

Cyprianus. contra. Sed illud Cypriani de teſtamentaria tutela ſiue datiua, hic autem de legitima tutela intelligitur. Item 16. q. 1. generaliter contra. Ad hoc dic, quòd clerici nõ coguntur recipere aliquam tutelam: poſſunt tamen legitimam recipere tutelam ſi uolunt: ut hic dicitur, & eſt hoc priuilegiũ clericorum, ꝙ licet ipſi poſſunt ſuccedere alicui ab inteſtato. non tamen tenentur recipere tutelã, licèt alias illud obtineat. vt inſt. de legi. pa. tu §. 1. Sed epiſcop' vel monachus etiã uolens non poſſet recipere legitimã tutelam. in Auth. de ſacroſan. epiſ. §. Deo amabiles. Vel dic, ꝙ illi Auth præiudicat per canonem iſtũ, vt epiſcopus & monachus ſi velint poſſint recipere legitimã tutelã, ſed non datiuã, vel teſtamentariam, ſed ad tutelã miſerabiliũ perſonarũ omnes clerici ſiue monachi [2] tenent, ut 88. diſt. c. 1. & c. epĩs gubernationem.

Tutela eſt triplex.

Tutelã non tenent clerici recipere.

2 Vt hic, & ſu[pra] proxi. dictum eſt de monachis. intelligo cũ de comminatione eius quã hr̃ 16. q. 1. qui vere, &c. monaſterio. Arch.

e ¶ Correctioni.] .i. ſuſpenſioni. Lau.

¶Qui connumerantur in clero, turpibus lucris non inſeruiant. Cap. XXVI.

Buro. li. 2. c. 145. Iuo p. 9. c. 218.

† al. ſæcularium.

PEruenit ad ſanctam ſynodum, quia de ijs, qui in clero connumerantur, quidam propter turpis lucri gratiam, alienarũ poſſeſſionũ conductiones[a], & cauſas[b] ſeculares † ſuſcipiunt; & à ſacris quidem officijs ſe per deſidiã ſeparant; ad domos autem ſecularium cõcurrunt, & ſubſtantiarum eorum gubernationes auaritiæ[c] cauſa ſuſcipiunt. Decreuit ergo ſancta & magna ſynodus, neminem horum deinceps, hoc eſt epiſcopum, ſiue clericũ, aut monachum conducere poſſeſſiones, aut miſceri ſæcularibus procurationibus, niſi fortè, qui legibus ad minorũ ętatũ tutelas[d], ſiue curationes inexcuſabiles attrahuntur, aut cui ciuitatis ipſius epiſcopus eccleſiaſticarum rerũ commiſerit gubernacula, vel orphanorum, ac viduarum, quæ indefenſæ ſunt, & earum perſonarum, quæ maximè eccleſiaſtico indigent adminiculo propter timorẽ Dei. Si quis verò tranſgreſſus fuerit hæc præcepta, correctioni[e] eccleſiaſticæ ſubiaceat.

DISTINCTIO LXXXVII.

1 gs *VIduis[f] autem & orphanis eccleſiæ præſidium implorãtibus epiſcopi debent adeſſe: & contra improborum violentias, protectionis patrocinium, negare non debent.*

Vnde Gelaſius Gerontio †, & Petro epiſcopis.

† al. Leontio.

¶Implorantibus patrocinium, epiſcopi debent adeſſe. Cap. I.

LIcèt[g] omnibus de nobis ſperantibus nõ debeamus, inquantũ poſſumus, nos negare; plus tñ † viduarum

VIduis autẽ] Hęc diſtinct. diuidit in tres partes, in quarũ prima probat per ſex auctoritates ſanctorũ patrũ, quod viduis & orphanis debet ſuſtentationis beneficium præberi ab eccleſia. Secunda ibi, [Libertos.] Tertia ibi, [Si expoſitus.] Io. de Fant.

CASVS. Supra dictũ eſt, ꝙ epiſcopus debet eſſe liberalis: ſed quia hoc non ſufficit niſi miſerabiles perſonas tueatur: ideo ſubiungit hanc 87. diſt. in qua oſtendit, quod epiſcopi debent defendere viduas & miſerabiles perſonas, & etiam libertos, qui ſunt eccleſiæ commendati.

f ¶ Viduas.] In hac diſt 87. oſtendit magiſter, ꝙ viduis & pupillis, libertis & oppreſſis tenetur prælatus patrocinium impendere, & etiam manumiſſos defendere. Ad ultimum ſubiungit de expoſitis, infra ea. c. ult.

Oppreſſis debet prælatus patrocinari.

quod de omnibus clericis generaliter eſt intelligendũ.

PEruenit.] CASVS. Quidam epiſcopi clerici vel monachi poſſeſſiones laicorum cauſa cupiditatis conducebant, cum ſuæ poſſeſſiones eis ſufficerent, & procurationes ſæcularium negociorum propter lucrum ſuſcipiebant, officia ſua penitus dimittentes: præcipit ergo Concil. Chalcedo. ne hoc de cætero fiat, excepta legitima tutela, vel cura miſerabilium perſonarum, quã clerici ſuſcipere debent ad iuſſionem ſuorum epõrum, & quicunq; contra hoc ſtatutum fecerit, dẽt excõicari.

a ¶ Conductiones.] Contra extra de deci. c. dilecti nam ibi non reprobantur monachi, qui hñt terras ad firmã, ſed dic, ꝙ illud eſt, cum ſua eis non ſufficiunt, [1] vel cũ ipſimet excolunt non vt inde plus lucrentur, ſed ut fructibus uiuant. Adeo autem hoc prohibet clericis, ꝙ ſi propter hoc deprehendantur in fraude, non ſubuenitur eis extra ne cle. uel mon c. ſacerdotibus.

Monachi põt terras ad firmam habere.

1 Adde qđ le. & no extra ne clerici vel mo. c. 2 & 21. q. 3. placuit. Arc.

b ¶ Cauſas.] De hoc notaui 15 q 2 in ſumma.

c ¶ Auaritiæ.] Nam propter neceſſitatem bene poſſent. 91. diſt. cap. 2.

ADDITIO. Adde quod le. & no. 88. diſtinct. cap. 1. in princ. ibi uideas.

d ¶ Tutelas] inf. diſtinct. 88. cap. vlt. contra 21. quæſt. 3.

LIcèt] CASVS. Quædam viduæ & quidam orphani conqueſti ſunt Gelaſio Papæ de violentia quorundam, vnde præcipit duobus epiſcopis, ſcilicet Petro & Gerontio, ut eas perſonas tueantur. Et ꝙ hoc facere debent, probatur aſſertione diuina.

g ¶ Licet] 21. q. 1. Chriſtianus.

h ¶ Plus tamen.] No. ꝙ etiam cauſæ pauperum & oppreſſorum & peregrinorum ſpectant ad eccleſiã, vt 24. q. 3. ſi quis de potentibus. & c. ſeq. & ĩ c. proxi. extra de verb. ſig. ſuper quibuſdam in ſi. ſpectant etiam ad iudicium regis, vt 23 q. 5. regum, &c. adminiſtratores. Similiter uiduis & pupillis cõceſſit Imperator magnum priuilegium, ſcilicet, ꝙ aliquis non poſſit illos trahere ad iudiciũ extra prouinciam, ipſi tamen poſſunt alios tra-

Viduæ & pupilli ſunt circa forũ priuilegiati.

trahere. C. qñ Impe. inter pup. & viduas. l. vna. Vidua eſt quæ etiam maritum non habuit. ff. de verb. ſig. malum, §. viduam. Pupillus eſt qui intra pubertatem deſijt eſſe in patris poteſtate. ff. eo. pupillus reſpon. 1.

DEfenſionis.] CASVS. Maximus & Ianuarius clerici paruuli deſolati erant auxilio parentũ, & propinquorũ, q cũ non poſſent violentias quorũdã ſuſtinere, Gelaſio ſunt conqueſti. Præcepit ergo Gelaſius Anaſtaſio epõ, ut eos tueatur a violentia improborũ, cum diuina auctoritas hoc præcipiat. Seq. duo c. plana ſunt.

quidquid. Et quod dicit, fidei, eſt ar. contra perfidos aduocatos, qui plena fide clientulos non defendunt. argu. 2. q. 3. §. notandum.

K ¶ Paruulos.] Nota ꝙ ſi minor lædatur in contractu, habet actionem aduerſus dantem, & accipientem 2. C. ſi tu-

& orphanorum cauſas, & impenſius ducimus exequendas: quas tueri à nobis, vel ab omnibus diuina manifeſtat aſſertio.

Idem Anaſtaſio epiſcopo.

¶ De eoem. Cap. II.

DEfenſionis ꝓpriæ deſolatis auxilio, & qui ſuis actibus adeſſe † pro ætatis infirmitate nõ poſſunt, exoratum pontificem decet ſubuenire: quia pupillis [a] tuitionem etiam diuinitas iuſſit impendi. Et ideò Maximo, & Ianuario, clericalis officij (qui ſe ſolatio parentum, vel propinquorum aſſerunt deſtitutos) auxilium ex noſtra delegatione præſtabis: vt aduerſus improbitates aduerſariorum ſuorum protecti, tuæ executionis [b] anniſu noxia commenta [c] non ſentiant.

† *al. prodeſſe.*

a ¶ Pupillis.] *In codicibus impreſſis ſequebatur,* & viduis. *quæ voces expuncta ſunt, quia abſunt à pleriſque vetuſtis. Et quæ antecedunt, ac ſequuntur, oſtendunt agi hic tantùm de pupillis.*

Idem Leontio, & Petro epiſcopis.

De eodem. Cap. III.

QVíſquis in negotijs ſuis noſtri nominis interceſſione ſperat ſibi remedia [d] poſſe conferri, pron a nos [e] conuenit animoſitate [f] præſtare.

Idem Lonorio epiſcopo.

De eodem. Cap. IIII.

DIuinæ retributionis [g] memor ad pontificalem conſcientiam non ambigas pertinere, egentium commodis piam ſolicitudinem non negare.

Idem Fortunato epiſcopo.

¶ Tueatur eccleſia, quos in ſui defenſionem ſuſcepit. Cap. V.

IRreligioſum [h] prorſus, & execrabile iudicamus, ſi quiſquam a vel extraneos in ſua tuitione ſuſceptos, nõ omni fide, [i] & tota animi ſui educauerit ſanctitate. Ac cum Olympius diaconus dilectionis tuę, Fęlicis, & Olympij ſuggeratur auunculus, eoſque paruulos [k] tutelæ vice ſuſceperit nutriendos; vltra latrocinium eſſe iudicamus, ꝙ eos boniſculis † parentum (ſicut aſſerunt) reliquit extorres; alia retinendo, alia contra leges [l], & iura vendendo.

Iuo p. 6. c. 109.

† *al. bonuſculis.*

b ¶ Pupillis.] Pupillo tu eris adiutor.

b ¶ Executionis.]. i. defenſionis.

c ¶ Commenta.] i. fraudes.

d QVíſqs.] ¶ Remedia.] Arg. ꝙ debeat, qs de hoc de quo cert' eſt, vel ſecurus, priuilegium ſedis impetrare, vt hic elicitur, cum omnes teneamur defendere tales ſpecialius. arg. ext. de teſti. licet uniuerſis. ar. d. 21. quamquam. Lau.

e ¶ Nos.] Vt tamen primo coram ſuo iudice deferatur querela, vt extra de foro comp. ex tranſmiſſa. & in defectu iudicis ſæcularis.

Animoſitas quãq; in bonã, quãq; in malam partẽ ſumitur.

f ¶ Animoſitate.] In bona ſignificatione ſumitur, aliàs in mala 65. d. ſanè.

g DIuinæ retributionis.] Quia nullum bonum irremuneratum de pęn. d. 3. pium eſt. nec aliquod malum impunitum de pęn. diſt. 1. nullus & eſt ſi. 81. d. cap. pen.

IRreligioſum.] CASVS. Olympi' diacon' ſuſcepit curã duorum ſuorum nepotũ, ſ. Fęlicis & Olympij. Sed cũ deberet res illorum fideliter adminiſtrare, partem illarum rerum uendidit, & partem ſibi retinuit, quare Papa præcepit epiſcopo Fortunato, ut eos defendat, & omnia eis reſtitui faciat.

Clericus tutor eſſe poteſt ſi vult.

h ¶ Irreligioſum.] Per hoc cap. & ſupra proxi. diſt. peruenit. colligitur, quod clericus bene poteſt legitimam tutelam ſuſcipere, ſed & etiam extranearum perſonarum ſi vult 1. Lau.

i ¶ Non omni fide.] Et ita videtur, ꝙ tutor teneatur ét de leuiſſima culpa. C. de peric tuto. & cur. tutorib argu. contra, quòd ſcilicet non teneat niſi de leuj. C. arbi. aut.

1 Adde ad hoc gloſ. in Auth. preſbyteros. C. de epiſc. & cler. & inſti. de exc. tuto. §. idẽ in mil lite. no. B. in legitimas. §. ſi. ff. de legi. tuto.

2 Argu. contra. ff. de minor. in cauſa 2. in prin. ſed non ob. qa illud intelligit qñ cõtra eundẽ hẽt ordinarium auxilium & extraordinarium. ſecus ſi contra diuerſos. Arc.

ſi tuto. vel cur. inter. l. etiam. ſi uerò lædatur in iudicio, habet actionem aduerſus tutorẽ tantùm. C. de iud. properandum. in ſi. Sed cõtra ff. de mino. l. etiam. §. 1. Sed illa lex, properãdum, intelligitur quando tantum circa inſtantiam iudicij læſus eſt. Illa lex etiam in principali cauſa loquitur, cum reſtituatur in iudicijs minor, vt ff. de mino. etiam. §. ex cauſa. & C. ſi aduerſus rem iud. per totum. Io immo etiam reſtituitur minor, etſi contumax fuerit, ut ff de mino. l. minor etiam B.

l ¶ Contra leges.] C. de prædi. mino. per totum.

Eos]

EOs.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima dicitur, ꝙ qui ad eccleſiam cõfugiunt, propter loci reuerentiam debent ab eccleſia defendi. In ſecunda parte dicitur, ꝙ ſi quis mancipia eccleſiæ occupauerit propter ſua, quæ ad eccleſiam confugerint, excommunicari

a ¶Quiſquam.] *In vulgatis codicibus ſequebatur vox,* clericos. *quæ in aliquot manuſcriptis, & apud Iuonem non habetur, ideoque ſublata eſt. Non enim hic clericos cum laicis, ſed extraneos cum ſanguine iunctis comparat.*

Item ex concilio Arauſicano primo, c. 5. & ſeq.

¶Confugientes ad eccleſiam extrahere non licet. C. VI.

Raba. pœ. c. 22. Burc. l. 3. c 195. Iuo p. 3. c. 112. Ibidem c. 6.

EOs, qui ad eccleſiam [a] confugerint, tradi non oportere, ſed loci ſancti reuerentia, & interceſſione defendi. ¶Si quis aũt mancipia clericorum pro ſuis mancipijs [b] ad eccleſiã confugientib. crediderit occupanda, per omnes [c] eccleſias diſtrictiſſima damnatione feriatur.

C. 7. Iuo p. 1. cap. 154. & 245. Pann. l. 2. c. 84. † *coercebitur*] ori.

¶In eccleſia quoque manumiſſos, & per teſtamentum [d]. eccleſiæ cõmendatos, ſi quis in ſeruitutem, vel obſequiũ, vel ad colonariam conditionem reuocare tentauerit, animaduerſione eccleſiaſtica coerceatur † [e].

Item ex concilio Agathenſi, c. 29.

¶In libertate eccleſia tueatur libertos. Cap. VII.

Iuo p. 3. c. 159. & p. 16. c. 51. Pann. l. 2. c. 82.

a LIbertos legitimè a dominis ſuis factos, eccleſia, ſi neceſſitas exegerit, tueatur: quos ſi quis ante audientiam aut peruadere, aut expoliare præſumpſerit, ab eccleſia repellatur.

Item ex concilio Toletano 4. c. 71.

¶A ſacerdotibus defendantur liberti, ne in ſeruitutem reuocentur. Cap. VIII.

Burc. l. 3. c. 186. Iuo p. 6. c. 246. & p. 16. c. 52. Pann. l. 2. c. 83.

LIberti, qui a quibuſcumq; manumiſſi ſunt, & eccleſię patrocinio commendati exiſtunt, ſicut regulæ antiquorum patrum conſtituerunt, ſacerdotali defenſione a cuiuslibet inſolentia protegantur, ſiue in ſtatu libertatis eorum, ſiue in peculio [f], quod habere noſcuntur.

Item ex concilio Arelatenſi ſecundo, c. 32.

ciſa, ꝙ ſemper primo conueniendus eſt, qui eis litem facit ſub iudice ſuo ſæculari. Ioan. niſi hoc forte faceret laicus in fraudem. extra de iure patr. relatum. § ad hæc. B. Sed quæro, ad quid ergo eccleſia recipit libertos ſub protectione ſua: cum illud ius ſit in aliis omnibus, ꝙ ſi aliquis nõ poteſt habere iuſtitiam corã iudice ſæculari, accedit ad iudicem eccleſiaſticũ, vt extra de foro comp. ex tranſmiſſa? Videtur ergo ꝙ liberti ſpectãt ad iudicium eccleſię, vt 11 q. 1. Chriſtianis. Vel dic, ꝙ licèt iſtæ perſonæ, & aliæ, de qbus hic agitur, recipiãtur ſub protectione eccleſiæ: non tñ eximuntur a iudicio ſæculari, vt extra de priu. recepimus, & eſt expreſſum in iudicijs extra de foro compe. ex tenore.

Manumittũtur in eccleſia, & charta manumiſſionis legitur in ambone. 54. d. nulli, & tales generaliter eccleſia defendet, ſm Hu.

c ¶Per omnes.] In vna excommunicet, in alijs denũcietur. Si dices, ꝙ nemo poteſt pluries excõmunicari, dic vt not. 3. q. 4. c. vlt. & extra de ſenten. excommunica officij.

d ¶Et per teſtamentum.] Extra de ſeru. non ordinan. c. 1.

e ¶Coerceať.] Niſi admonitus ſatisfaciat, & eſt arg. hic, ꝙ omne crimen eſt eccleſiaſticũ. 11. q. 6. epiſcopus in ſynodo. ADDITIO. Argu. ad hoc inf. ca. prox. vbi Laur. idem ſentit dicens, quòd hoc etiã poteſt videri per auctoritatem domini, ſi peccauerit. 2. q. 1. ſi peccauerit. extra de iud. nouit. De hac ma. le. & not. ext. de offi. ord. cap. 1. & de purg. cano. nos quidem. Archid.

Crimẽ quodlibet eſt eccleſiaſticum.

municari debet. In tertia parte dicitur, ꝙ ſi quis vult reuocare in ſeruitutem, vel ad obſequium, vel ad colonariam conditionem manumiſſos in eccleſia, & eccleſiæ commendatos, cenſura eccleſiaſtica coerceatur.] Secunda pars incipit ibi, [Si quis autem.] Tertia ibi, [In eccleſia.]

Manumiſſi ab eccleſia, vbi ſint conueniendi.

a ¶Ad eccleſiam.] inf. 17. q. 4. reum.

b ¶Mancipijs.] De iſtis manumiſſis ab eccleſia, vel de commendatis eccleſiæ dicit H. ꝙ ſi poſtea impetantur ſuper libertate, ipſi coram eccleſiaſtico iudice debent reſpondere, vnde & ſi quis eos detinens nollet reſpondere, niſi ſub ſæculari iudice, poſſet ſtatim eccleſia ipſum excõicare, ſi verò non eſt manumiſſus in eccleſia, tunc primo debet conueniri, qui eos moleſtat, ſub ſæculari iudice, & ſi non vult ſatisfacere ꝑ eum, tunc eccleſia eũ cõpellet excõicando, vel alio modo. Lau. dicit ꝙ vbicunq; manumittantur, niſi manumittantur in eccleſia 1, vt clerici fierẽt, vt ext. de ſer. nõ or. c. 1, in parte de

Quidã. n.

LIbertos.] Hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua dicitur, ꝙ eccleſia debet libertos defendere, præſertim eos qui eius patrocinio commendantur. Io. de Fan. CASVS. Hæc duo c. libertos. & liberti, vt dicit Beneuen. loquuntur de libertis eccleſiæ commendatis, quos ſi aliquis inuadere ſua auctoritate voluerit, vel in ſeruitutẽ reuocare, vel bona eorum auferre conatur, & eccleſia, & epiſcopus debent eos defendere.

f LIberti.] Peculio.] Sed nunquid liber homo habet peculium? Non: quia ſicut ſeruus non habet bona, ita paterfamilias non habet peculium, ff. de verborum ſignificatio. paterfamilias, ſed loquitur hic ſm tempus, quo ſeruus erat, vel peculium ſumitur hic improprie. arg. C. de inoffi. teſtam. l. vltima. ff. ad Trebellia. l. cogita. 1. ꝛñ. De peculio autem ſerui, qui manumittitur, hoc in ſumma notabis, ꝙ ſi manumittitur inter viuos, dominus videtur ei concedere peculium, niſi adimat expreſſe, Si autem in teſtamento libertas ei relinquitur

Peculiũ ſeruus hẽre põt, ſed non liber homo.

¶Expoſitos defendat eccleſia, ſi quis eorum calumniator extiterit. Cap. I X.

3 SI expoſitus [a] ante eccleſiam cuiuſcunque fuerit miſeratione collectus, conteſtationis ponat † epiſtolam, vt ſi is qui collectus eſt, intra decem dies [b] quæſitus, agnituſque non fuerit, ſecurus habeat [c] qui collegit. Sane, qui poſt prædictum tempus calumniator extiterit, vt homicidia, eccleſiaſtica diſtrictione damnabitur, ſicut Patrum ſanxit auctoritas.

Capit. l. 6. c. 142. concor. Vaſenſe 1. c. 9. Burc. l. 3. c. 201. Iuo p. 3. c. 13. Poly. l. 3. tit. 13.

† al. ponatur epiſtola

DISTINCTIO LXXXVIII.

PRohibentur [d] ergo clerici cupiditatis negotia ſuſcipere, non pietatis curam viduis, & orphanis impendere.

Vnde Melchiades Papa.

¶De eodem. Cap. I.

In ſcripto de primitiua eccleſia, & munificentia Conſtantini ex concilio Chalcedon. c. 3.

DEcreuit ſancta ſynodus nullum deinceps clericum aut poſſeſſiones conducere [e], aut negotijs ſæculari-

linquitur peculiũ apud hæredem remanet, niſi expreſſe ei concedatur. C. de pecu. eius qui li. me. l. vna.

SI expoſitus.] Hæc eſt tertia pars diſtinctionis, in qua ponit de infantibus expoſitis Io. de Fant.

CASVS. Quæſitum fuit in concilio Toletano, quid fieri debet cum aliquis colligit puerũ expoſitum ante eccleſiam. Et reſpondet, quod debet in publicũ duci, vt cuiuſcũque ſit ille puer, ſiue ſit dominus ſiue pater, veniat intra decẽ dies, & puerũ recipiat: ſi autem poſt decem dies venerit, audiri nõ debet: ſed tanquã homicida puniatur.

Exponens filium, vel ſeruum an poſſit illũ recolligere.

a ¶Expoſitus.] Exponit aũt aliquis a patre vel domino, vel ab extraneo. Si a patre vel domino, aut neceſſitate, vel ſpõte Si ſponte, nunquam poteſt recolligere eũ poſtea: nec n. ſuum dicere poterit quem pereuntem contempſit. C de infan. expo. l. prima, & ſecunda. Si neceſſitate, repetit quandocunque, quia inuitus videtur expoſuiſſe. C. de infan. expoſi. l. 1. & in his caſibus locum non habet conteſtatio. quod tamen dixi de [2] neceſſitate, videtur male dictum, nam dicit lex, quod ſi ipſe nõ poteſt eum alere, debet enim in xenodochium [1] mittere. C. de lati. li. tol. l. vna. §. ſed ſcimus. Sed quod dixi 2. intelligas cũ nullum talem locum inuenit: & intelligas maximè hoc de filiis: nam de ſeruo videtur, quod potius debeat eum vendere, quàm exponere, & eſt iſte caſus, in quo ſeruus habitus pro derelicto, ſtatim in libertatem eripitur, vt C de lat. lib tollen. l. vna. in authen. de nup. §. hoc amplius, & §. multo magis. coll. 4. aliàs occupanti conceditur. Si autem ab extraneo, & ſciente domino, vel patre; tunc locum habet quod hic dicitur. Si vero ignorante, ſemper poteſt repetere quandocunque voluerit, C. de infan. expo. l. 1 Hug. dicit, quod tantum vſque ad decem dies auditur pater in hoc caſu, quod verius credo 3. quia de ijs quæ publicè fiunt, non poteſt prætendi ignorantia, vt 17. diſtin. quod dicitur. Idem poteſt dici quando pater propria voluntate expoſuit. Ioannes. Hoc teneas breuiter, quod ſi a patre infans exponitur, vel ab alio, eo ſciente, vel ratum habente, ſtatim liberatur a patria poteſtate, & ſi dominus idem facit; ſeruus ſtatim eripitur in libertatem, & libertus in ignorantiã. Idem eſt ſi alimenta fuerint iſtis languentibus denegata, aut ſi iſti languentes expoſiti fuerunt, cuiuſcunque fuerint ætatis: & qui eos ſuſcipiunt, non habent aliquo ius in ipſis, vt extra de infan. vel lactantibus expoſitis, c. 1. Bar.

1 Ideſt hoſpitale.

2 Scilicet de neceſſitate.

3 Adde de iſta quæſtione, & alijs in mate. expoſitorũ no. in l. 1. & 2. p Albe. de Ro. C. de infan. expoſi. & gl. in l. nemini C. de epiſc. audien.

b ¶Intra decem dies.] De his decem diebus dic, quòd currunt a tempore ſcientiæ, & ſunt continui, & ſi in tali loco eſt, quo venire non poteſt, reſtituitur per clauſulam generalem: argum ff. ex quibus cauſis maiores. l prima. Alij dicunt, quod ſunt vtiles: cum. ſ. experiri poteſt, ff. de ædil. edict cum ſex. & de diuer. & temp. præ. l. prima. Si vero ille qui collegit expendit aliqua in puero erudiendo in aliqua arte, repetit a recolligente, C. de infantibus expoſitis, l 1. quod autem cauſa alimenti expendit, non repetit niſi in duobus caſibus, ſcilicet cum proteſtatus eſt, ff. de nego. geſtis, Neſſeunius, vel vbi eo cum collectus non vult ducere filiam ſuam in vxorem, C. de nuptijs patrem.

Expenſæ circa infantem expoſitũ factæ an poſſint repeti.

c ¶Habeat.] Non in ſeruum, C. de infantibus expoſitis. l. vltima, & ideo dicit iſte eum habere, quia alius iam non poteſt petere puerum, puer tamen bene recedet ab eo cum voluerit, & continebit epiſtola. ſ. quòd ſi quis in eo aliquid iuris ſibi vendicet, & exeat, & probet eſſe ſuum: aliàs non crederetur ei. Arg. Contra, extra qui filij ſint legitimi, tranſmiſſæ, vbi creditur patri, & matri dicentibus aliquem non eſſe filium ſuum, quia non eſt præſumendum aliquem denegare filium ſuum.

Pater, & mater filiũ denegare nõ præſumuntur.

PRohibentur.] In hac diſtinctione prohibetur cupiditas, & mercatio omnibus clericis. Et diuiditur in duas partes: in quarum prima probat per decem auctoritates ſanctorum patrum, quod clerici non debent eſſe mercatores. Secunda ibi, [Neque apud Ioannes de Fant.

CASVS. Facta interpoſitione miſerabilium perſonarum in hac 88. d. redit Gratianus ad materiam ſuam ſ. ad capitulum cupiditatis: cuius cupiditatis negocia clerici ſuſcipere prohibentur: ſed non prohibentur opera pietatis orphanis, & viduis impendere.

d ¶Prohibentur.] Facta interpoſitione de viduis, & libertis, & expoſitis, reuertitur in hac d. 88. ad propoſitũ ſuum. ſ. ad illud capitulum, non cupidum, & oſtendit clericos cauſa turpitudinis, & cupiditatis non debere opera exercere, tandem ſubijcit, ꝙ nullus, presbyterum in teſtamento debet nominare tutorem, &c.

DEcreuit.] CASVS. Statuit Melchiades Papa in ſynodo ſua, ꝙ clerici cauſa cupiditatis, & lucri non conducant poſſeſſiones, nec negocijs ſæcularibus ſe immiſceant: niſi in duobus caſibus. ſ. propter curam miſerabilium perſonarum, & propter curam eccleſiaſticam ab epiſcopis ſibi commiſſam, & ꝙ curam talem debeãt ſuſcipere clerici, probat duobus exemplis. ſ. Moyſi, & angelorum aſcendentium, & deſcendentium per ſcalam, quam vidit Iacob: ad inſtar quorum, prælati eccleſiæ debent aſcendere contemplando, & deſcendere curam ſubditorum habendo

e ¶Conducere] Scilicet cauſa cupiditatis, vt notatur 86. d. cap. vlt. & ſemper intelligo cauſa cupiditatis hoc fieri, niſi neceſſitas probetur. argumen. 12. quæſtio. 1. cap. 1.

a ¶Vbi liquida patet] Ideſt, propter quod patet. b ¶ Angelos.] Per angelos intelliguntur prædicatores qui pro ingenio auditorum debent ſe aptare, vt 8 q. 1. c. oportet & diſtin. 43. ſit rector. §. vlt. unde non propter Iacob, ſed propter angelos inducitur hæc auctoritas.

† Abſunt iſtæ duæ voces fere ab omnibus manuſcriptis.

bus ſe miſcere, niſi propter curam pupillorum, [& † orfanorum] ac viduarum, aut ſi forte epiſcopus ciuitatis eccleſiaſticarum rerum ſolicitudinem habere præcipiat. Vbi liquido patet [a], quia alia ſunt negotia ſæcularia, alia eccleſiaſtica. Nonne Moyſes in ſeculo erat, cum crebro tabernaculum intraret, & exiret; qui intus cõtemplatione raptus, foris infirmantiũ negotijs vrgebatur? *et infra.* ¶Sic & Iacob aſcendentes, & deſcendentes Angelos [b] vidit: quia videlicet rectores eccleſiæ non ſolum Deo contemplando ſuperna appetunt, ſed deorſum quoq; ad mẽbra illius miſerando deſcendunt. Et Domini ſacerdotes horum facta imitantur, & ſe cuſtodiunt, & ſubditorum onera portant.

Exod. 33.

Gen. 28.

a ¶Melchiades.] *Caput hoc habetur inſcripto de primitiua eccleſia & munificentia Conſtantini, quod in antiquis conciliorũ voluminibus continenter ſequitur poſt decreta Melchiadis (quãuis illa coniunctione fortaſſe factum eſt, vt hoc quoq; ſcriptum olim decreti Melchiadis adnumerari ſolitum eſſet, cum tamen in eo de Nicæno cõcilio & alijs, quæ poſt Melchiadem geſta ſunt, mentio fiat quod ex capite, ad futuram. infra 12. quæſt. 1. apparet.*

Item Gelaſius Papa ad epiſcopos per Lucaniam, c. 17.

¶De eodem. Cap. II.

Concil. Aquiſgranen. c. 93. 14. q. 4. c. clerici. Poly. li. 4. tit. 31.

CONſequẽs [c] eſt, vt illa quoq; de Piceni partibus nuper ad nos miſſa relatio nunciauit, nõ ptereunda putaremus: id plurimos clericorum negociationibus inhoneſtis, & lucris turpibus imminere†, nullo pudore cernẽtes euangelicã lectionem, qua ipſe Dominus negotiatores è templo verberatos flagellis aſſeritur expuliſſe, nec Apoſtoli verba recolentes, quibus ait: [Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſæcularibus.] Pſalmiſtam quoque Dauid ſurda diſſimulantes aure, cantantem [d]: [Quoniam non cognoui negotiationes [e], introibo in potentias Domini.] Proinde huiuſmodi aut ab indignis poſt hac quæſtibus nouerint abſtinendum, & ab omni cuiuſlibet negotiationis ingenio [f], vel cupiditate ceſſandum [g]: aut in quocunque gradu ſint poſiti, mox à clericalibus officijs abſtinere cogantur: quoniam domus Dei, domus orationis & eſſe debet, & dici, ne per† officia negotiationis potius ſit latronum ſpelunca.

† *al. inhiare.* *Matth.* 21.

2. *Tim.* 2.

Pſal. 70. vide infra ca. quoniam.

Luc. 19. † *ne officia negotiationis, & ſpelunca potius ſit latronum*] orig.

Item Gregorius Romano defenſori lib. 8. epiſt. xj.

¶In ſacris ordinibus conſtitutus ſæculares curas aſſumere non debet. Cap. III.

j EPiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, nequaquam ſæculares curas [h] aſſumat; ſin aliter, deijciatur.

Item ex ſeptimo canone Apoſtolorum.

¶Epiſcopus ſæcularibus cauſis occupari non debet. Cap. IIII.

Anſ. lib. 6. c. 179.

PErlatum eſt ad nos reuerendiſſimum fratrem noſtrum Baſilium epiſcopum, velut unum de laicis in cauſis

CONſequẽs.] CASVS. Clerici in Picenis partib' turpibus negociationibus & lucris inhoneſtis immiſcebantur: ſed Gelaſius docet hoc non eſſe faciendum. & hoc probat exemplo Chriſti, q negotiatores de tẽplo expulit. Et duabus auctoritatib'. ſ. Pauli, vt nemo militãs Deo, &c. & Dauid quoniã non cognoui, &c. Si qs aũt negotiari voluerit, officio carere debet. Sequens c. planũ eſt.

c ¶Cõſequẽs.] Quia ſacerdotes erant inſtituti, vt 2. q. 7. accuſatio. Lau.

d ¶Cantantem] ideſt, metrice deſcribẽtem.

e ¶ Negociatores] .i. falſam traditionẽ Iudæorum: quia ſcilicet credebãt ſe iuſtificari ex operibus legis, figuras legis ſectãtes, à gratia reſilientes: vel negociationis, .i. vt uilius emẽt, & carius vẽdãt.

f ¶Ingenio.] Argu. q nec ſub qualibet fraude excogitata poſsũt exerceri negociationes. ergo nec cauſa neceſſitatis, vt quidã aſſerũt, nec cauſa lucri captãdi ad opus pauperũ. 1. q. 3. ſi qs obiecerit. Arg. contra extra ne cle. vel mona ca. 1. 91. d. clericus. La.

g ¶Ceſſandum, aut in, &c.] Videt ergo, q in eius optione ſit an uelit abſtinere à q̃ſtu, an ab officio. ff. de iure do. plerũq; §. ultimo: quod falſum eſt. Sed hic, aut. cõminatiuum. 1. eſt 11. q. 1. placuit.

h EPiſcopus. [¶Curas. [infra 21. q. 1. c. 1. 2. & 3. & 11. quæſt. 1. te quidem.

PErlatũ.] CASVS. Baſilius eps tanquam aliquis laicus ibat extra ſuum epiſcopatum coram iudicibus ſæcularibus aduo-

Negociationes per clericos quacũque cauſa exerceri nõ debent.

1 Et eſt ſenſus ſi moniti ceſſant diſpenſatur cũ eis: aliàs abijciuntur à clero: & nõ minus à negociatione ceſſabunt. Arg. 3. q. 9. c. 1 & 31. diſtin. ſi quis. Archid.

ſæcularibus occupari,& prætorijs [a] inutiliter deſeruire. quæ res quoniam & ipſum vilem reddit, & reuerentiam ſacerdotalē annihilat;ſtatim,vt experientia tua hoc præceptum [b] ſuſceperit;eum ita ad reuertendū diſtricta executione compellat, quatenus ei illic,te inſiſtente, quinq; diebus,[c] ſub qualibet excuſatione,immorari non liceat; ne ſi quolibet modo eum ibidem amplius moram habere permiſeris; cum ipſo,apud nos grauiter incipias eſſe culpabilis.

Item ex concilio Carthaginienſi 4.c.18.

¶Teſtamentorum tuitionem, & curam rei familiaris epiſcopus non ſuſcipiat. Cap. V.

ij EPiſcopus tuitionem, [d] teſtamentorum non ſuſcipiat. Poly.lib.4.tit.5.

*Item ex eodem cap.*20.

¶De eodem. Cap. VI.

iij EPiſcopus nullam rei familiaris curam ad ſe reuocet [e]; ſed lectioni,& orationi,& verbi Dei prædicationi tantummodo uacet.

*Item ex eodem c.*17.

¶De eodem. Cap. VII.

iiij EPiſcopus gubernationem [f] viduarum,& pupillorum ac peregrinorum non per ſeipſum, ſed per archipresbyterum,aut per archidiaconum agat.

*Item Gregorius Quertino ex præfecto,epiſt.*30.*lib.*10.

¶Ratiociniorum cauſas clericus ſuſcipere non debet. Cap. VIII.

INutile, & ualde laborioſum eſt, hominem literatum, ratiociniorum cauſas aſſumere, & in eis ſe, quod non expedit, obligare.

Item Hieronymus ad Nepotianum de vita clericorum.

aduocando. Quod cum audiſſet Gregorius, præcepit Romano defenſori, ut præfatum Baſilium intra quinque dies cogat reuerti: quoniam, propter hoc dignitas ep̄alis uileſcit. Nam ſi ibi amplius eum ſtare permiſerit, uterq. grauiter punietur. Sequentia capitula plana ſunt vſq. ad paleam: illam. [Eijciens.] quæ in ſcholis non legitur,ſed in ea ratio aſſignatur quare in domo, uel re conſimili non eſt vſura, ſed pecunia ſic: & hoc triplici ratione. Prima eſt: quia pecunia nō eſt diſpoſita niſi ad emendum. Secunda eſt: quia ex agro eum arādo fructum capio,& ex domo vſum māſionis: & ideo domū locando vel fundū, videor quaſi permutare lucrum cum lucro,ſed ex pecunia repoſita nullum fructum capio. Tertia ratio eſt: quia ager;vel domus veteraſcit,ſed nō pecunia, & hoc eſt in prima columna, ubi dicitur, primo q̄dē.

dere gladium 4. licet. ei non liceat eo uti per ſe. 23. q. vlt.c.ſæpè.Similiter inuenitur:quod licet nobis p alios, & per nos,ut di. 95. illud ſuperfluum. & econuerſo, qđ non licet nobis per nos,nec per alios.46. diſt. ſicut.23. q.ult.his à quibus. & conſequitur quis per aliū qđ non poteſt.

a ¶Et prætorijs.]id eſt, locis iudicij tractandi Quid ſit prætorium habemus. ff. de iuſti & iur.l.pen.

b ¶Præceptum.] Infra 23.q.4.iuſtum infra 14.q.4.clerici.

c ¶Quinq; diebus] Arg morē poſſe purgari 1.Item nota.inducias & expectationes quinque dierū: & hoc à tēpore quo ſuſcepit literas. extra de ap.ſup eo 4.q.4.c.1.& q.5.c.j. quādoque duorum. 5.q.2 c.præſenti.

d EPiſcop' tuitionē.]Ideſt,aperitionem, vt ſcilicet corā eo non aperiantur:ſed coram magiſtro cenſus.C.de teſta.l.cōſulta. Vel dic tuitionē,ideſt, ꝙ ſit aduocatus. aliàs per eū debet adimpleri 2 quod in teſtamentis relictum eſt extra de teſt.ſi.hæredes. & ff. de pet. hæredita. in ſi.Ioan.Dico ergo,ut dixi,non ſuſcipiet ex hoc officium aduocationis.

e EPiſcopus.] Ad ſe reuocet.] Principaliter,vel per ſe: & tunc non eſt contra 86.diſt. fratrem.

f EPiſcopus gubernationem.] Sed per archipresbyterum,nam partiri debet onera ſua. extra de offi.archipresby.c.ult. arg per alios nobis licere quæ nobis p nos non licent 3.arg 5.q.3.c.ult.ar.12.q.1. præcipimus. Et ualet ad quæſtionem ꝙ eccleſia poſſit alicui concedere gladium 4. licet ... poteſt.per ſe.ff.de ſta.ho. Imperator. & id per ſe, quod non per alium.C.de ijs qui ve.æta.imp.l.2. ff.de adopt. poſt mortem.§.neque 23.diſt. quorundam.[& quandoque plus per ſe valet factum quam per alium. de conſec.diſt.4.illud Io.Sol.generale.eſt,quod quis poteſt per ſe quod poteſt per alium,& econtra.ſed in caſibus ſpecialibus fallit quandoque ratione perſonæ, quæ prohibetur per ſe facere, ut in hoc cap. ſed per alium non prohibetur 5: vel ratione rei: quia in cauſa criminali aliquis

1 Adde an & qñ poſſit mora purgari, vel non: no. Bar. in l. ſi inſulā. ff. de verb.obl. Bald. in l. ſi poſt tres ff.ſi quis cau.gl. & Doc in c. potuit.de loca.

2 Dic ꝙ ubi ꝑſona à teſtātore deputata eſt: illa exequit̄. 12. q.2.de laicis in fi. Archi. Poteſt q̄s ꝑ aliū qđ non poteſt ꝑ ſe.

3 An hoc ꝓcedat regulantes.

l. Labeo. de vſuc. ... in regula, alteri *lib.* bonus tex & ibi Bar Bal.in l.r. ne aūt.C. ead.tol. 4.93.diſ. ... drianus 2.

5 Hic vide qđ le.& no de conſec.d. 4.quando 2,

¶Fugiendus eſt clericus negociator. Cap. IX.

NEgociatorem [a] clericum, & ex inope diuité ex ignobili glorioſum, quaſi quandam peſtem fuge.

Item Auguſtinus in libro quæſtionum veteris, & noui teſtamenti, c. 127.

¶ Clerico negociari non licèt. Cap. X.

Iuo p. 6 c. 89 Pann. l. 7. c. 26.

FOrnicari omnibus ſemper non licèt [b]: negociari vero aliquando licèt, aliquando non licèt. Antequam enim eccleſiaſticus quis ſit, licèt ei negociari: facto iam, non licet [c].

Item Ioannes Chryſ. ſuper Matthæum, [ideſt Auctor operis imperfecti, hom. 38. c. 31. Matt.]

¶De eodem. PALEA. Cap. XI.

Paulo aliter.

EIiciens Dominus vendentes, & ementes de templo, ſignificauit, quia homo mercator vix, aut nunquam poteſt Deo placere. Et ideo nullus Chriſtianus debet eſſe mercator: aut ſi voluerit eſſe, proijciatur de eccleſia Dei; dicente propheta: [Quia non cognoui negociationes; introibo in potentias Domini.] Quemadmodum enim qui ambulat inter duos inimicos ambobus placere volens, & ſe cómendare, ſine maliloquio eſſe non poteſt (neceſſe eſt enim, vt iſti malè loquatur de illo, & illi malè de iſto) ſic qui emit, & vendit, ſine mendacio, & periurio eſſe nō poteſt. *& paucis interiectis*. ¶Sed eſt nec ſtabilis ſubſtantia eorum, neque ad bonum proficit, quod de malo congregatur. Quemadmodum enim ſi triticum, aut aliud † tale cernas in cribro; dum huc & illuc iactatur, grana omnia paulatim deorſum cadunt; & tandem in cribro nihil remanet, niſi ſtercus ſolum; ſic de ſubſtantia negociatorum nouiſſimè nil remanet, niſi ſolum peccatum. Sed omnes homines videntur eſſe mercatores. Oſtendam ergo, quis non eſt negociator; vt quí talis non fuerit, cū intelligas eſſe negociatorem; vt. Quicunque rem comparat, non, vt ipſam rem integram, & immutatam vendat; ſed vt materia ſibi ſit inde aliquid operandi; ille non eſt negociator. Qui autem comparat rem, vt illam ipſam integram, & immutatam dādo lucretur; ille eſt mercator, qui de templo Dei eijcitur. Vnde ſuper omnes mercatores plus maledictus eſt vſurarius. Ipſe namque rem datam a Deo vendit, non comparatam, vt mercator; & poſt fœnus rem ſuam repetit, tollens aliena cum ſuis; mercator autem non repetit rem venditam. Adhuc dicit aliquis. Qui agrum locat, vt agraiam recipiat, aut domum, vt penſiones recipiat, nonne eſt ſimilis ei, qui pecuniam dat ad vſuram? Abſit. Primum quidem, quoniam pecunia non ad aliquem vſum diſpoſita eſt, niſi ad emendum. Secundo, quoniam agrum habens, arando accipit ex eo fructum, habens domum, vſum manſionis capit ex ea. Ideo qui locat agrum vel domum, ſuum vſum dare videtur, & pecuniā accipere, & quodammodo quaſi commutare videtur cum lucro lucrum: ex pecunia repoſita nullum vſum capis. Tertio ager, uel domus utendo ueteraſcit: Pecunia autem cum fuerit mutuata, nec minuitur, nec ueteraſcit: [Et menſas nummulariorum ſubuertit.] Pecunia ſpiritualiter homines intelliguntur; quia ſicut nummus habet;

charagma.

Pſalm. 70.

† aliquam bladi ſpeciem.

Matth. 21.

aliquis agit per ſe, & non per aliū, vt 5. q. 2. in criminalib. B. ADDITIO. Circa hoc dicas, ꝙ quādo aliquis poteſt aliqd facere ſua auctoritate: tūc nō eſt vis ſiue per ſe, ſiue per alium faciat, niſi ſpecialiter prohibeatur: ſed vbi ſua auctoritate non poteſt facere, ſed alterius: tunc locum habet, ꝙ non poteſt alteri committere, extra de off. de leg. quoniam apoſtolica, vbi Innocen. ſic no. Archid.

a NEgociatorē.] Sed nunquid licèt clerico habere tabernam [1]? videtur quòd ſic. C. de epiſco. & cler. l. 2. ſed dicimus, quòd licèt lex concedat, canon tamen non permittit. 15. q. 3. cū autem Vel dic, quod poteſt habere tabernā propter neceſſariā, & honeſtam negotiationem.

Clericus tabernā habere poteſt.

1 Adde qd veniat appellatione taberne no ta. in leg. tabernæ. ff. de verbo. ſign. & in l. qui tabernas ff. de cōtrah.

b FOrnicari.] ¶Sēper non licet.] Ideſt, nunquam. 32. q. 4. nemo. Ar. cōtra 31. q. 1. hac ratione. ſed licèt aliquādo licētia pęnę, ſed licentia culpæ nō, qa nō euadit culpam. diſt. 4 c. denique. 2.

2 Dic ꝙ fornicatio nulli vnq̄ impunè conceditur. 27. q. 1. nubendi. Archidia.

c ¶Non licèt.] Arg. quod propter mutationem ſtatus, quod ipſi erat licitum, fit illicitū & cōtra. arg. d. 31. c. lex continentiæ. Argu. contra 12. q. 1. non dicatis.

Neque

charagma Cęſaris,ſic homo Habet charagma Dei. Et quemadmodum ſolidus,qui non habet charagma Cæſaris,reprobus eſt; & ita & homo, qui non oſtendit in ſe imaginem Dei, reprobus æſtimatur. Vnde Eſaias dicebat ad Hieruſalem: [Pecunia tua reproba eſt, caupones tui miſcent uinum cum aqua,&c.]Ideo ergo menſas nummulariorum euertit,ſignificans,quia in tẽplo Dei non debent eſſe nummi,niſi ſpirituales,ideſt, qui Dei imaginem,nõ diaboli portant. Aut certè menſas nummulariorum,ſacerdotum dicit ſcripturas. Nouo enim teſtamento ſuccedente priori,euerſæ ſunt ſcripturæ illorum. *Eſa.1.*

¶ Hac Palea (quemadmodum,& ſequens) eſt in aliquot vetuſtis exemplaribus, in quibus Palea raro habentur. Eſt autem ſumpta ex auctore operis imperfecti (cuius multa ſententia partim reijcienda,partim in bonam partem interpretanda ſunt.) & quidem multis locis de induſtria, quod ibi plenius hic, in ſummam redactum eſt,incolumi ferè ſententia. Quamobrem ea tantum mutata aut locupletata ſunt; qua valde conducere viſum eſt. Quod etiam in ſequenti capite eſt obſeruatum.

Item ex verbis Auguſtini: [hinc inde collectis,& in ſummam redactis ad Pſal.70.verſi. Quoniam non cognoui.]

¶De eodem. PALEA. Cap. XII.

QVoniam non cognoui literaturam.]aliqui codices habent: [negotiationes;]in quo diuerſitas interpretum ſenſum oſtendit,non errorem inducit. Ergo ſi propterea iſte tota die laudem Dei dicit, quia non cognouit negotiationes;corrigant ſe Chriſtiani,non negotientur.Sed ait mihi negotiator: Affero ex longinquo merces;mercedem laboris mei,vnde viuam, peto:dignus eſt operarius mercede ſua.De mendacio,de periurio agitur, nõ de negotio.Ego enim mentior,non negotium.Poſſem enim dicere;tãto emi tanto vẽdam;ſi placet,eme. Quomodo ergo reuocas a negotiatione?omnes artifices mentiuntur, ſutores, agricolæ. Vis, vt optem carum tps,vt poſſim vendere annonam,quam ſeruaui?Sed non hoc faciunt,inquis,agricolæ boni:nec illa negotiatores boni.Quid enim?Etiam & filios habere malum eſt; quia,quãdo eis caput dolet, malæ & infideles matres ligaturas ſacrilegas,& incantationes quærunt?omnia iſta hominom,nõ rerum peccata ſunt.Quęre ergo epiſcope (dicit mihi negotiator) quomodo pſalmiſtam intelligas, & noli me prohibere à negotiatione;negotiatio enim me nõ facit malum, ſed iniquitas mea,& mendacium meum.Quæramus ergo negotiatores, qui præſumunt gloriari ex ſuis operibus; ſi ſunt contra illam gratiam,quã hic pſalmiſta cõmendat,vt nemo de ſuis operibus glorietur. Et ſicut cõtra medicos ſuperbos ſalutis pollicitatores vigilat,hoc,quod dictum eſt:[tota die ſalutẽ tuam.]ſic contra negotiatores de operibus ſuis gloriantes vigilat,hoc quod dictum eſt: [os meum annũciabit iuſtitiã † tuam.] Vnde,& Dominus expulit illos de templo volentes ſuam iuſtitiam ſtatuere, & ignorantes iuſtitiam Dei.Merito dictum negotium,quia negat otium,quod malum eſt,neq; quærit veram quietem,quæ eſt Deus.

Luc.10.

Pſal.87.

†iuſtitiam tuam] ideſt non meam, &c. Aug.

Pſal.70.

Item Caſſiodorus in eundem Pſal.70.in eundem verſiculum.

¶De eodem. Cap. XIII.

QVid eſt aliud negotium †,niſi quæ poſſint vilius cõparari,carius velle diſtrahere? *& infra.* Negotiatores ergo illi abominabiles exiſtimãtur, qui iuſtitiam Dei minimè conſiderantes per immoderatum pecuniæ ambitum polluuntur,merces ſuas plus periurij onerando, quàm pretijs. Tales eiecit Dominus de templo dicens;Nolite facere domum patris mei,domum negotiationis.

† al.negotiari.

Io.2.

Item Cyprianus ad clerum,& plebem Furnitanorum,lib.1.epiſt.9.

Nomine

NEque.] Hæc eſt 2. pars diſt. & eſt. pars illius 21. q. 2 Cyprianus.

CASVS. Statutum fuit in concil. Chalcedon. ſu. 86 diſt in ca. peruenit, vt nullus laicus clericum in teſtamento ad tutelam nominaret: contra quam conſtitutionem Victor mittitur, ſed pluribus: ſic epiſcopus in eccleſiaſticis officijs obſeruabit, ſingula officia ſingulis cõmittẽdo: ita tamen, ꝙ adminiſtrationem rerum eccleſiæ laicis non committat. Et habet hæc diſtinct. quatuor articulos.

b ¶Domui.] Hoc extractauit magiſter. ſu. 47. diſt. §. neceſſe. ſed aliter hic, & aliter ibi. 4. ibi. n. expoſuit, domui, ideſt, familiæ ſuæ: hic aliter, domui ſuæ, ideſt, eccleſiæ ſuæ, & illud eſt quaſi pparatorium ad iſtud vt in hoc §. [illegible] C. Oſtẽdit ergo in hac diſt. 89. qualiter, prælatus eccleſiaſtica beneficia debeat diſpenſare: quia plura nõ debet committere 5. vni: & ꝙ nõ debet laicos œconomos cõſtituere in eccleſia, vel vicedominos 6, & ꝙ eccleſiaſtica officia propinquis nõ cõcedat. La. inf. ead. decenter.

4 Qualiter i ſtatutis, & qualiter in legibus capiat hoc nomẽ, domus vide p Bart. in l. lex Cornelio. §. domũ, ff. de iniur. & l. que domũ, & l. nec Labeo. ff. de adult.
5 Vt inf. c. 1.
6 Vt inf. ca. quia & cap. ſeq.

¶Nomine ſacerdotis careat, qui Dei miniſtros à ſuis auocat officijs. Cap. XIIII.

Iuo p. 6. c. 391.

2 NEque apud altare Dei [a] meretur nominari in ſacerdotum prece, qui ab altari ſacerdotes, & miniſtros voluit auocare. Et ideo Victor, cum contra formam nuper in concilio a ſacerdotibus datam Geminium Fauſtinum presbyterum auſus ſit tutorem conſtituere; non eſt, quòd pro dormitione eius apud vos fiat oblatio; aut deprecatio aliqua nomine eius in eccleſia frequentetur: vt ſacerdotum decretum religiosè, & neceſſarie factum ſeruetur à nobis.

1 Tit. 3.

DISTINCTIO LXXXIX.

1 p.

DOmui [b] quoque ſuæ oportet epiſcopum bene eſſe præpoſitum, vt quædam inde quodammodo futuræ diſpenſationis argumenta ſumantur. In diſpenſatione verò eccleſiæ hanc regulam obſeruandam nouerit, vt nulli quàntumlibet exercitatæ perſonæ duo ſimul officia committat: neque ſecularibus viris res eccleſiaſticas gubernandas committat.

Vnde Gregorius ſcribit omnibus epiſcopis.

Poly. l 4. tit. 23.
Anſ. l 4. c. 108.
Iuo p. 6. c. 344.

¶Vni perſonæ duo non committantur officia. C. I.

SIngula [c] eccleſiaſtici [d] iuris officia ſingulis [e] quibuſq; perſonis ſingulatim committi iubemus. Sicut enim

SIngula.] CASVS. Epi plura officia vni committebant perſonæ: ſed docet Greg. hoc nõ eſſe faciendum. Nam ſicut in humano corpore ſingula mẽbra ſuum habent officium: ita in eccleſia Dei (ſecũdũ Pauli ſententiã) ſinguli ſingula debẽt habere officia: nec vni pſonę [illegible] cumque exercitatæ vno tempore ſunt plura officia committenda: & ſicut varietas membroru per officia diuerſa præſtat corpori fortitudinem, & uenuſtatem, ſic perſonarum uarietas per ſingula officia diſtributa eccleſiæ præſtat fortitudinem, & uenuſtatem: alioquin eſſet ibi confuſio.

Victor, cum moriebatur, presbyterum Geminium Fauſtinum in teſtamento ſuo, fecit tutorem: & ideo præcepit Cyprianus, vt pro eo nullæ orationes in eccleſia fiant, nec oblationes recipiantur.

a ¶Dei.] Et nonne accuſatur iſte poſt mortem, contra id. 23. diſt. quorundam. C. ſi reus, vel accu. mor. fue. l. 1. & 2? Sol. dicunt quidã, ꝙ accuſari poteſt, qui poſt mortem per inſtrumentũ, ſicut hic: quia apparebat per inſtrumentum, ideſt, per teſtamentum eum deceſſiſſe in mortali peccato. Sed H. dicit, ꝙ iſte non accuſatur: quia notorium erat eum impœnitentem deceſſiſſe 2: alias nõ poſſet accuſari poſt mortem niſi de hæreſi. 21. quæſt. 2. ſanè, & in illo caſu. Item & in aliis ſm quoſdam, vt 24. q 2. in ſumma. C. ad legem iul ma. l. vlt. Sed nonne dẽt præſumi pro iſto: quia etiã in ultimo inſtanti potuit pęnitere, vt 26 q. 6. qui recedunt. &c. cognouimus? Argu. contra. de pœn. d. 1 c. agite. Dicit ergo H ꝙ cum mortaliter peccauerit, nec pœnituerit, non debet pro eo orari. 13. q. ult. c. ult. & punitur hic in quo deliquit. 12. q 2. de viro. vel hoc intelligas quo ad ſepulturam tantum extra de tornea. c. 1. lo. Credo 3. hoc ad terrorem inſtitutum: nec modo locum habere. Quod vltimo dicitur, ſeruatur, de facto 86. diſt. vlt B.

Accuſari poteſt qs poſt mortem.
1 Adde ꝙ regulariter non põt. l. 1. 2. & 3. C. ſi re. vel accuſ.
2 Fecerat. n. cõtra. id, qđ in concilio continet: & ita notoriũ erat eum impęnitentem deceſſiſſe & ideo non fit pro eo oblatio in altari. 13. qõ. 2. pro obeuntib. Arch.
3 Idem no. hic Lau. & idem credit Archid.

DOmui quoque ſuæ.] Hęc diſt. diuiditur in tres partes: in quaru prima dicitur, ꝙ vni perſonæ non debẽt committi duæ dignitates vel officia. Secunda ibi. [Volumus] Tertia ibi, [Propinquis.] Ioan. de Fan.

CASVS. In hac 89. diſt. repetit illud ca. apoſtolicæ regula: Oportet ordinandum domui ſuæ eſſe bene præpoſitum. Et oſtendit ꝙ in hoc debet eſſe prouidus, vt ſicut in domo ſæculari diuerſa officia uni perſonæ nõ com-

c ¶Singula.] Nota, ꝙ difficile eſt, ut unus uicem duorũ obtineat 7. ff. de pact. ſi plures. C. de aſſeſſo. nemo. extra de teſt. ad hæc C de teſta. conſulta. ubi dr̃, ꝙ abſurdum eſt, ſi promiſcuis actib. rerum turbentur officia. Arg contra inf. 21 q 1 ca. vlt. & ff. quod cuiuſq; uniuer. ſicut. § ult. Similiter lex dicit, quod non poteſt, quis per plures ciuitates plures habere poteſtatas. ff. ad munic. libertus. §. præſcriptio. Solu. regulare eſt, quod una perſona non ſuppleat uicem plurium 8. niſi in cauſa neceſſitatis, ut idem ſit carnalis, & ſpiritualis pater 9. 30. q. 1. ad limina. Vel prælatus in diuerſis eccleſijs. 10. q. 3. unio. uel idem ſit eligens, & confirmans. extra de elec. cum inter. uel ut ipſemet tradat ſibi poſſeſſionem ff. de contrah. empt ſi tutius. §. fundum. uel niſi cauſa utilitatis, ut cum duæ eccleſiæ uni committantur. 16. q 1 & temporis uel ut idem ſeruus uicem pluriũ dominorum ſuſtineat. ff. de ſtipul. ſer. l. 1. §. communis, vel, vt apud ſemetipſum aliquis emancipetur, vel adoptetur. ff. de adop. ſi conſul Lau.

ADDITIO. Vbi de hoc, & extra de proba. ex literis. ibi videas.

d ¶Eccleſiaſtici.] Non ordinum, ſed dignitatum. unus enim bene habet omnes ordines: licet ab uno tantum denominetur.

e ¶Singulis.] Infra 21. quæſt. 1. c. vlt. contra. Sed illud ex ſpeciali priuilegio, hoc ex generali iure. 16. q. 1. hinc. Lauren.

7 Ad hoc 2. qõ. 1. §. ſed ſciendum in fin. & c. multi. 16. qõ. 1. pſbyteros. Vnus uicem plurium ſupplere nõ poteſt.
8 Concor. tex. l. ſi plures. cum cõcor. ibi addi. ff. de pac.
9 Ad hoc ff. de auct. iu. l. accipientis argu. ff. de ma. vin. cogatur §. vlt. licet videatur. contra. ff de off. conſul. l. 1. §. fi. ſm Io. de Fan.

a ¶Cnmmittendum eſt.] Aiius habebit Archidiaconatum: alius autem archipresbyteratum: & ſic de aliis 1. arg.infra 13.q.1.c.1.& 2.Laur.

b ¶Quantumlibet.] Arg.non eſſe derogandum iuri generali propter perſonæ prærogatiuam. ſupra diſtin. 61. miramur.ſupra diſt. 78.ſi quis Laur.

ADDITIO. Sed tamen propter perſonæ vtilitatem bene receditur. 1.q.ſi. tal. 15.q.vlt.c.1.lo.de Fant

c ¶Oculus.] ideſt, ſi omne officium attribuitur. ei, qui dicit in eccleſia oculus, vbi erit auditus, i. auris: i.officiũ qđ ei attribuitur, qui dicitur in eccleſia auris? Per oculũ intelligũtur maiores in eccleſia. qui ſibi & aliis ꝓuidẽt. Per aurem in eccleſia diſcreti intelligunẽ & ſciẽtes. Vel referas hoc ad illud, qđ dixit, ꝙ diuerſitas officiorum ſit in eccleſia alias nõ obſtare: qa ſi totũ, &c. quaſi dicat, ſi omnes in eccleſia eſſent vnius officii, quõ implere corpus eccleſiæ, cum diuerſis opus eſt?

d ¶Et pulchritudinẽ.] Singula quæq; locum teneant ſortita decenter. Laur.

Volumus.] Hæc eſt ſecũda pars d. qua probat ꝑ quatuor c. ꝙ i qualibet eccleſia debet eſſe œconom⁹. Io. de Fã.

CASVS. Paſchaſius epiſcopus nec vicedñm, nec maiorem domus in ſua eccleſia ordinabat, q cauſis intereſſet, & hoſpitibus ꝓuideret. Quare Gregorius p̃cipit Anathemio ſubdiacono, vt moneat Paſchaſiũ quatenus vicedominũ, & maiorẽ domus in ſua eccleſia ordinet. Si verò hoc negligat, clerus eccleſiæ eligat aliquos, quorũ perſonæ ad hoc valeant ordinari.

Ad hoc plene facit qđ no. extra de conceſ.prææbẽ. literas.

Oculus & auris quos in eccleſia ſignificant.

pria perſona tractare talia negotia. 5. q.3. quia epiſcopus. & referas, quod dicitur de hoſpitibus, ad vicedominum.

h ¶Clerus.] Arg. ꝙ ſi præfatus non volt, vel negligit facere ea, quæ debet, debent ſuppleri ꝑ ſubditos: & econuerſo.

Negligentia prælati ſuppletur per ſubditos.

in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita in eccleſiæ corpore ſecundum veridicam Pauli ſententiam, in vno eodemque ſpiritu alij conferendum eſt hoc officium, alij committendum eſt [a] illud: neque vni, quantumlibet [b] exercitatæ perſonæ, vno tempore duarum rerum officia cõmittenda ſunt: quia ſi totum corpus eſt oculus[c], vbi auditus? Sicut enim varietas membrorum per diuerſa officia, & robur corporis ſeruat, & pulchritudinem [d] repræſentat; ita varietas perſonarum diuerſa nihilo minus officia diſtributa & fortitudinem, & venuſtatem ſanctæ Dei eccleſiæ manifeſtat. Et ſicut indecorum eſt, vt in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio; ita nimirum noxium, ſimulque turpiſſimum, ſi ſingula rerũ miniſteria perſonis totidem non fuerint diſtributa.

Rom. 12.

a ¶Gregorius] *Caput hoc a collectorib. ita citatur, quaſi ſint verba alicuius epiſtolæ B. Gregorij. Verum a Ioanne diacono lib. 2. vita eiuſdem ſancti Pontificis, nu.54 ſic referuntur.* Singula eccleſiaſtici iuris officia ſingulis quibuſque perſonis ſingulatim committi debere dicebat; aſſerens, quia ſicut in vno, &c. *ex eo autem nonnulla ſunt emendata.*

Item Gregorius Anthemio ſubdiacono, lib.9. epiſt.66.

¶Quilibet epiſcopus vicedominum, & œconomum habeat. Cap. II.

a Volumus, vt frater noſter Paſchaſius & vicedominum [e] ſibi ordinet, & maiorem [f] domus: quatenus poſſit, vel hoſpitib. [g] ſuperuenientibus, vel cauſis, quæ eueniunt, idoneus, & paratus exiſtere. Si verò & negligentem eum proſpicis, & ea, quæ diximus, implere differentem; omnis clerus [h] eius adhiberi debet; vt communi conſilio ipſi eligant, quorum perſonæ ad ea, quæ prædiximus valeant ordinari.

Poly.lib.4.tit.22. Anſ.l.6.c.145.

Hinc a colligi poteſt archidiaconi electionem a cũcto clero, ſi epiſcopus negligens, vel differens fuerit, canonice fieri poſſe. Officium vicedomini eſt epiſcopatum † diſponere.

† epiſcopum.

Vnde Gregorius Clementinæ patriciæ, lib.1. epiſtol. 11. poſt alia.

a ¶Hinc.] *Verba hæc vſque ad verſ.* officium *abſunt a pleriſq; vetuſtis exemplaribus.*

¶Quid ſit officium vicedomini. Cap. III.

Diaconum verò Anatolium, quẽ ad nos dirigi popoſciſtis, hoc nos facere nõ poſſe, cauſæ magis mod⁹

Anſ.l.7.c.77.

a Argu ad hoc ext. de accu. ſicut. & de foro compet c transmiſſa. nam eps eſt ꝑ admonitione C. de iure emphy. l. 2 extra de locato, potius Archid.

e ¶Et vicedominũ] Exponit H. i œconomum rerum epiſcopalium, qui rebus epiſcopalibus, & hoſpitib. ſuperueniẽtib. ꝓuideat.

f ¶Et maiorem.] ideſt, œconomum rerum canonicorum, & iſte intellectus habetur ex rubrica quadam. Vel maioratus eſt quędam dignitas quæ eſt in quibuſdam eccleſiis, vt Vercellis in eccleſia S. Mariæ.

g ¶Vel hoſpitibus.] Quia epiſcopus non poteſt in pro-

Maioratus dignitas eſt in quibuſdam eccleſiis.

uerſo. art. inf. q. 3. cum ſimus, & videtur ꝙ in talibus non ſit neceſſaria admonitio 2. vt extra de ſup. ne præ. c.licet. extra de conceſ præb eccle. non va. quia in ſi.

OFFICIVM. CASVS. Hic eſt ſecundus articulus: in quo docetur, ꝙ officium vicedñi eſt epatum diſponere.

Diaconum.] CASVS. Clementina patricia poſtulauit a Grego. Anatolium diaconũ: ſed quia fecerat eum.

cum vicedominum, Vt gubernaret res epiſcopatus, nõ potuit eum ſibi concedere: & magis propter hanc cauſam, quam propter aliquam aliam duritiam eum ſibi non conceſſit.

Vicedominus.

a ¶ Vicedominum.] Ex hoc cap patet, ꝙ vice dominus eſt

b ¶ Epiſcopos.] Vel etiam alios prælatos. quilibet enim prælatus debet œconomum conſtituere C de epiſcopis & clericis.omnes.§.hoc nihilo minus arg 9.qõ 3.cũ ſimus extra de offic. ordi. cum vox. De officio œconomi, ſyndici, actoris, not. 16.q.7.quoniã. Arg. ꝙ epiſcopum poſſet corrigere œconomus res eccleſiæ diſpenſantem, ſicut & archidiaconus 1. argu.diſtin.74. honoratus.

Epm œconomus corrigere poteſt. 1 Immo & patronus. & quilibet alius ſubditus 16. q.7. filius. argu. ſm Hu.

quàm rigoris auſteritas facit. Vicedominum[a] enim eum conſtituimus, cuius arbitrio epiſcopum commiſimus diſponendum.

¶ De eodem C. IIII.

16.q.7. quoniam in quibuſdam.
Anſ.l.6.c.143.
Poly.l 4.tit.26.
Deus dedit.p.4.

Qvia in quibuſdam eccleſijs, ſicut ad nos peruenit, ſine œconomo epiſcopi res eccleſiaſticas tractant: placuit omnes eccleſias habentes epiſcopos[b], etiam œconomum habere de proprio clero, qui gubernet eccleſiæ res cum arbitrio ſui epiſcopi, vt non ſine teſtimonio[c] ſit gubernatio ipſarum rerum eccleſiaſticarũ, ex hoc eueniat res eiuſdem eccleſiæ diſpergi, & ſacerdotali dignitati obtrectatio generetur. Si vero quis hoc non obſeruauerit, diuinis ſubiaceat regulis.

¶ Hic idem canon refertur infra 16.q.7.c.quoniam in quibuſdam. ex verſione Dionyſii. Hic enim eſt ex priſca, quæ extat in collectione Iſidori.

Item Gregorius Iannario Carolitano epiſcopo, libr.7. epiſt.66.

¶ Sæcularibus viris res eccleſiaſticæ non committantur. C. V.

Anſ.l.6.c.146.
† committenteſ] orig.

INdicatum eſt nobis, quòd laicis quibuſdam curam veſtri patrimonij commiſeritis †, qui poſtmodum in ruſticorum veſtrorum deprędationib. atque & fatigationibus fuerint deprehenſi; & reddere res, quas indecenter retinent habitas, quaſi ſuę ditionis, quippe veſtrę nõ ſuppoſiti curationi, poſtponant, vobiſque deſpiciant actuũ ſuorum reddere rationem. Quod ſi ita eſt, diſtricte à vobis diſcuti cõuenit, atque inter eos[d], eccleſiæque veſtrę ruſticos cauſã examinare ſubtilius. Et qdquid in eis fuerit fraudis inuentum, cum pœna[e] legibus ſtatuta reddere compellantur. De cætero vero cauendum à fraternitate veſtra eſt, ne ſæcularibus viris, atque non ſub regula noſtra de gentibus, res eccleſiaſticæ committantur, ſed probatis de veſtro officio clericis. In quibus, ſi quid reperiri

c ¶ Teſtimonio.] epiſcopo enim phibent teſtimonium œconomi ſuæ adminiſtrationis: ſed cubicularij ſui perhibent teſtimonium ſuæ conuerſationis, vt 2.q.7. cum paſtoris lo.

INdicatũ eſt.] CASVS. Ioan. epiſcopus Carolitanus cõmiſerat curã epiſcopatus in tpalibus quibuſdã laicis, qui ruſticos eccleſiæ ſuis bonis expoliauerũt: de quo ruſtici fuerũt Papę cõqueſti. pręcipit ergo Papa Ioanni epiſcopo. vt rei veritatẽ inquirat: & ſi laici inueniãt in culpa cum pœna legali compellantur reddere vniuerſa, & de cętero non committat curã epiſcopatus laicis ſed clericis quos corrigere poſſit.

d ¶ Inter eos.] Sed nõne iſti erant laici? ergo debẽt cõueniri ſub ſæculari iudice, vt 11.q.1.experientiæ? Sed ideo conueniunt coram eccleſiaſtico, qa rapuerunt bona eccleſiæ, vt ext. de foro compe.c.cũ ſit generale. & eſt hoc cõtra rectores ciuitatũ qui compellunt ruſticos eccleſiarum ſub ſe reſpondere 2. Alii dicũt ſeruos & libertos eccleſiæ ſequi forũ dominæ id eſt, eccleſiæ, vt dixi 11 q.1.c.2. ruſticos autem non, ſed ſæculares: niſi eccleſia ab Imperatore conſecuta eſſet iuriſdictionem ſuper eos. argu. 63. diſt.c. ego. extra de app. ſi duobus verius dr̃ hic laicos iſtos conueniri in foro eccleſiæ ratione prædicta, & quia adhuc erãt in adminiſtratione, vnde ratione adminiſtrationis. ruſtici conueniri poterant ſub epiſcopo. argu 2.q.6.c.ei qui.§. nulli quoq. offici poſt depoſitam adminiſtrationẽ non, niſi forte in breui, vel niſi fugerẽt. in authẽ. vt iu. ſine quo quo ſuf.§. quis autem. & §. neceſſitatem. Alij dicunt, quod iſte epiſcopus reprehenſus fuerat: quia œconomum fecerat aliquem de iſtis laicis, qui tantum clericus eſſe debet: alias bene poſſet eis committere curam ruſticorum & aliorum bonorum epatus 77.diſt.c.2.in fi.

e ¶ Cum pœna.] Iſti committebant crimen concuſſionis: cuius pœna quadruplum eſt, vt 18.diſt. quoniam, & hoc

Laici corã iudice eccleſiaſtico poſſunt quandoque conueniri.

2 Dicit hic Hug. & in hoc punctu ptãs Bono. voluit obtinere contra nõ epm. ſed non potuit. de hoc not. 16.q.1. cap. gñaliter. §. nouarum, in ver. iuxta. Archi.

Concuſſionis pœna.

eſt, qui habet poteſtatem ſuper res ipſius epiſcopatus. œconomus, qui ſuper res canonicorum: cui ſcilicet res eccleſiaſtica gubernanda mandatur. C. de ſacroſanct. eccle. iubemus. in Princip. Et ſicut epiſcopus diſpenſat res epiſcopales ſub teſtimonio vicedomini: ſic canonici res eccleſiaſticas ſub teſtimonio œconomi: & econuerſo. vt 16 q.7. quoniam. & 12.q.1. manifeſta. Iſte œconomus in quibuſdam eccleſijs appellatur præpoſitus.

QVia in quibuſdam.] CASVS. Dictum fuit in concilio Chalcedonen. ꝙ quidam ſine œconomis eccleſiæ gubernabant. præcepit ergo concilium, vt vnuſquiſque epiſcopus habeat œconomum de proprio clero qui arbitrio epiſcopi res eccleſię gubernet, ne propter abſentiam œconomi res eccleſię diſpergantur, & epiſcopo infamia generetur; & qui contra hoc fecerit, diuinis regulis ſubiacebit.

Eccleſia ſuum quãq; cũ augmento repetit.
a De hoc le. & no. 18. di. quoniam in ſibi videas.

& hoc cum ciuiliter agitur. cum vero criminaliter punitur pro arbitrio iudicis, vt 1 q. 1. concuſſionis. & ſic eccleſia ſuum quandoque poteſt cum augmento repetere, vt 12. q. 2. c. in legibus l. ſed argum contra. ead. q. fraternitas.
a ¶ Vt in ſubditis.] videtur ergo ꝙ pdicti laici nõ ſint de foro eccleſię: ſed ideo hoc dicit, quia facilius coercentur Clerici quàm laici.
b ¶ Quàm accuſent.] Id eſt accuſabiles oſtendant.
PROPINQVIS. Hęc eſt tertia pars d. in qua dicit, ꝙ epiſcopus hoc officium nõ debet cõmittere ſuis conſanguineis. Ioan. de Fan.
CASVS. Hic eſt tertius articulus, vbi dicitur, quòd epiſcopus non debet committere conſanguineis vel fauore ſibi coniunctis res eccleſiæ gubernandas.
DEcenter.] CASVS. Querimonia facta fuit in côcilio Toletano, ꝙ quidam epiſcopi res eccleſię dabant gubernãdas cõſanguineis, vel fauore ſibi coniunctis, per quos res eccleſię lędebantur. Ideo ſtatuit cõciliũ, vt talibus adminiſtratio non committatur: quod adminiſtratione remoueantur, & epi excõmunicationi annuæ ſubiacebũt, & quę male ablata ſunt, reddantur in duplum ab ijs, qui abſtulerunt.
c ¶ Aut ſanguine.] Sic decima qõ. 2. hoc ius in fin. Vel intellige de ijs, qui malę vitę ſunt. alias videtur eſſe contra ſupra diſtinctio 86. nõ ſatis. quis enim carnem ſuã odio habuit. 13. quæſt 2. non æſtimemus Sed quare ꝓhibet hoc de propinquis? ideo, quia magis proni ſunt epiſcopi ad dandum coniunctis perſonis quàm alijs. Sic ſæpius & fortius prohibetur fornicatio; quia potius peccatur hoc genere peccati 50. diſtinct. quia tua. Item ſicut magis punitur, qui interficit vxorem. quàm matrem: quia proniores ſunt homines ad illud faciendum, vt. 33. quæſtio. 2. admonere. Item ſicut hac ratione ſubuenitur mulieri, cum intercedit, nõ tamen cum dat: quia pronior eſt ad intercedendum. quàm ad dandum. vt ff. ad Velleian l. 4. Itẽ & alia ratione prohibetur dare propinquis: quia ſemper præſumitur, quod res eccleſiæ latenter lædant

Epi citius ꝓpinquis, ꝙ alijs dant.

Mulieri intercedenti, ſed non dãti ſubuenitur.

per eos 1 q. 3. peruenit. & 10. q. 8. epiſcopus.
d ¶ In duplum.] Sic 12 q 2. cap. in legibus.
ADDITIO. Hoc cap. videtur potius contra. ſed ibi dicam, & pro contrario hic alleg. Hug.
PORRO. CASVS. Hic eſt quartus articulus, vbi ratio reddit quare vni pſonæ nõ ſunt danda diuerſa officia.
AD hoc diſpenſationis.] CASVS. Gregorius & Bonifacius dicunt, ꝙ ideo eſt conſtitutum, vt diuerſa officia diuerſis committantur perſonis, quatenus ex obedientia minores, & ex dilectione maiorum erga minores, recta fiat adminiſtratio ſingulorum officiorum. aliter enim uniuerſitas rerum rationabiliter gubernari non poſſet. & quod in eccleſia Dei debeant eſſe officia diuerſa, probatur ad inſtar curiæ cœleſtis, vbi quidam angeli ſunt minores, & quidam maiores.
c ¶ Diuerſos.] Inter prælatum & ſubditum.

poterit prauitati 5, vt in ſubditis [a], emẽdare quod illicite geſtum fuerit, valeatis: quo videlicet β apud vos habitus ſui officium magis conuenienter adminiſtrent, quam accuſent [b].

α ¶ Atque fatigationibus.] *In pleriſque manuſcriptis legitur*, atque ex fatigationibus, *in editionib epiſtolarum B. Gregorij*, atque per hoc & fatigationibus. *in vno autem vetuſto earundem epiſtolarum, codice*, atque per hoc ex fugationibus.
β ¶ Quo videlicet.] *Apud B. Gregoriũ legitur*, quod apud vos habitus ſui magis officium commendet, quàm excuſet.

3 *Propinquis etiam, vel fauore ſibi coniunctis eccleſiaſtica officia epiſcopus committere non audeat.*
Vnde in Toletano concilio 10. c. 3. legitur.

¶ Eccleſiaſtica officia non committat epiſcopus propinquis, vel fauore coniunctis. C. VI.

DEcenter omnibus placet, & in pſenti tale reſcindere factum, & non eſſe de cætero faciẽdum. Quicũque † igitur pontificum deinceps, aut ſanguine [c] propinquis, aut fauore perſonis quibuſcumque ſibi coniũctis † talia lucra † commendare tentauerit; ad ſuum nefandę pſumptionis excidium, & quod iuſſum fuerit, deuocet in irritum; & qui ordinauerit, annuæ excommunicationi ſubiaceat. Quæ vero ablata fortaſſe fuerint, ab eo, qui tulerit, reddantur in duplum [d].

† *Nam quiſquis*] orig.
† *deuictis*], or.
† *al. loca*.

4 *Poro ipſa officia, quare ita ſint diſtinguẽda, & non vni perſonæ omnia committenda, ex auctoritate Gregorij, & Bonifacij Papæ datur intelligi: qui ſic aiunt.*

¶ *Caput hoc penè ijſdem verbis legitur in epiſtola Bonifacij* II. *ad Eulalium, &* Gregorij I. *ad epiſcopos* Galliarum, *lib. 4. epiſto. 52. Sic quoque in alijs epiſtolis B. Gregorij multa leguntur, quæ in ſcriptis ſuperiorum Pontificum habentur.*

¶ Graduum & ordinum diſtributio, eccleſiaſticam vnitatem conſeruat. Cap. VII.

AD hoc diſpẽſationis † diuinæ prouiſio, gradus diuerſos [c], & ordines, conſtituit eſſe diſtinctos, vt dum

† *al. diſpoſitionis.*

a ¶ Et

reuerentiam minores potioribus exhiberēt, & potiores [a] minoribus dilectionem impenderent; vera [b] † concordia fieret, & ex diuerſitate contextio, [c] & rectè officiorum gereretur adminiſtratio ſingulorum. Neque enim vniuerſitas [d], alia poterat ratio: e ſubſiſtere, niſi huiuſmodi magnus eam differētiæ ordo ſeruaret. Quia verò quæq; creatura in vna eademque qualitate [e] † gubernari, vel viuere non poteſt; cœleſtium militiarum exemplar nos inſtruit; quia dum ſunt Angeli, & ſunt Archangeli; liquet, quia nō ſunt æquales, ſed in poteſtate & ordine (ſicut noſtis) differt alter † ab altero.

† *vna concordia fieret diuerſitate contexio.*] orig.

† *æqualitate*] Bon.

† *al. vno.*

DISDINCTIO XC.

*L*Itigioſus [f] *quoque prohibetur ordinari; quia qui ſua poteſtate diſcordantes ad concordiam debet attrahere, qui oblationes diffidentium prohibetur recipere; nequaquam litigandi facilitate alios ad diſſidium debet prouocare.*

Vnde in concilio Carthaginienſi quarto, c. 59. legitur.

¶Clerici diſcordes deijciantur, vel reuocentur ad concordiam. Cap. I.

DIſcordantes clericos epiſcopus, vel ratione [h], vel poteſtate [h] ad concordiam trahat: inobedientes ſynodus per audientiam damnet.

Burc. l. 2. c. 215. Iuo p. 6. c. 290.

Item ex eodem, c. 93. & 94.

¶Diſſidentium fratrum, in eccleſia oblationes dona non recipiantur. Cap. II.

OBlationes [l] diſſidentiū fratrum neq; in ſacrario, neq; in gazophylacio [k] recipiantur. *Similiter* †. Dona

Bur. l. 5. c. 38 & 39. Iuo p. 2. c. 47. & 48. inf. c. eorum.

al. ſimiliter ... eorum.

a ¶Et potiores.] Hoc erit vſque in diem iudicij tantū. Dicit. n. Apoſtolus, Dum mundus iſte durabit, homines præerunt hominibus, dæmones dæmonibus, Angeli Angelis. Cum autem Deus erit omnia in omnibus, ceſſabit omnis prælatio, non tamē ordo vel maioritas. aliquis enim maior erit alio. nam in domo patris mei, & c. de pœn. diſt. 4. in domo. ſed non præerit ei, & vide quomodo prælatus & ſubditus ſibi conectuntur, vt 95. diſt. eſto. & hæc diuerſitas ordinum propter maiorem concordiam eſt ſtatuta, vt 45 diſt. licet 2.

b ¶Vera.] id eſt, per veram concordiam. Io.

c ¶Contextio.] Infra 95. diſt. eſto. Io.

d ¶Vniuerſitas.] Creaturarum.

e ¶Qualitate.] Quia qualitas corporum non pōt manere in vno ſtatu. de conſec diſt. 5. ne tales, & dicit lex, quod circa ſtatum humanum nihil eſt ſtabile, vt in Authen. de non alie aut permu. § vt autem coll. 2. vel dic, qualitate, id eſt, æqualitate, quia non omnes poſſunt eſſe epiſcopi.

LItigioſus.] Hæc diſtin diuiditur in duas partes. in quorum prima probatur, quòd clerici non debent eſſe litigioſi: quia ex officio ſuo tenentur alios ad concordiam reuocare, & ſi talis fuerit ordinari non debet: & hoc probat ex auct. ſanctorum. Secunda ibi, [Præcipimus] Ioan. de Faut.

CASVS. Repetit hic illud c. Apoſtolicæ regulæ, non litigioſum, qui ordinari prohibetur. Nam cum diſcordantes debeat concordare, & oblationes diſſidentium non recipere. non debet eſſe talis, vt inter alios diſcordiā ponat. hæc continuatio mihi placet: & litera hoc videtur velle. Sed Beneuen. & H. ſic continuant. ſu. 46 diſt. oſtēdit Grat. epiſcopum non debere eſſe litigioſum in ſe. i. ꝙ non debet lites amare. Nunc autem aliter repetit, ſcilicet, vt non amet litigia inter alios: ſed diſcordātes reconciliet. Et eſt caſus primus planus.

f ¶Litigioſus.] In hac diſt. 90. tractat hoc c. nō litigioſum, q̄d tractauit 46. diſt. ſeu diſſimiliter. ibi. n oſtēdit, ꝙ epiſcopus nō debet eſſe litigioſus hic vero, ꝙ diſcordantes debet ad concordiā reuocare. vltimo addit, quòd epi debent ſibi viciſſim præſtare auxilium ad pacem ſeruandam.

g DIſcordantes.] Ratione.] i. amicabili cōpoſitione ext. iudiciū. & d̄ plano nam iudex ad concordiā laborare debet. 5 q. 2. ſi primates 1 & litigātes recōciliare. ff. de vſufr. ſi cuius. §. æquiſſimū. & d̄ eſ. pŭi. illicitas. ne potētiores. Si ergo inter ſe cōpoſitio nē faciāt, remanebūt crimina impunita, cōtra illud ff. ad le. Aquil. ita vulneratū 2 ſed hoc in crimine iniuriarū obtinet, ꝙ q libet pt remittere. ſed ſi criminaliter ageret, eſſet falſum: ſed ſi delictū tāgeret eccleſiā, ibi n̄ poſſet ſubditus componere cū prælato, vt 23. q. 4. ſi is qui. poteſt tamen renunciare accuſationi, vt ex. de acc. veniens.

Iudex ad cō cordiam laborare dēt. 1 Cōcor. tex. in Auth. de māda. prin. §. deinde. coll. 3. non tū pōt co. cogere. tex. eſt in § fin. in Auth. vt lit. iu.

2 Et extra de ſen. excō mun. vt famæ ff. de fideiu. ſi a reo, §. vlt.

ADDITIO. Ad idem in Auth. de man. princ. §. deinde. coll. 3. Pacis enim turbator capite plectendus eſt. ff. de re mili. qui metu. Arch.

h ¶Vel poteſtate] Scilicet coerctione. vt ff. de officio præſidis, congruit, & infra eo placuit.

OBlationes.] CASVS. Dicitur, ꝙ ſacerdos non debet recipere oblationes diſcordātium fratrum, nec eorum qui pauperes opprimunt.

i ¶Oblationes] Cum odium eorum apertū eſt, & notorium. hoc intellige de uoluntariis oblationibus, non de decimis, & primitiis. ext. de deci. de terris. 16. q. 1. decimæ Lau.

K ¶In gazophylacio.] id eſt, arca, vel locus eſt ubi reponuntur oblationes, a gaza, quod eſt diuitiæ, & phylatia id, quod eſt ſeruare.

l ¶Dona.] Dicit Hug. hoc generaliter intelligendum eſſe de quolibet. qui eſt in mortali peccato 3. & gratia exēpli eſt illud poſitum, ſ. diſſidentium. In melius dic, ꝙ cū hæc ſit pœna, non dēt extendi niſi quatenus reperitur delictum. nam ſpecialiter de quibuſdam perſonis inuenitur prohibitum, vt hic de iſto. Itē de eo, qui pauperē opprimit: Item de ſacrilego, vt 12. q. 2. de uiro.

...ſtalario q̄ll ...er poſt in- ...licium ceſ- ...ſabit.

...arus hu- ...anus eſt i- ...bilis.

Item de eo, qui vi extrahit ſeruum ad eccleſiam confugientem, vt 17. q. 4. miror. Itẽ de raptore, extra de rapt. ſuper eo. Item de vſurario. extra de vſuris, quia in omnibus, ſed etiam pœnitentes quandoque prohibentur oblationes facere, de conſec. diſt. 4. eos. Idem dico de meretrice I.

rantes in deſerto) agere debet pœnitentiam ad arbitriũ ſacerdotis, iuxta magnitudinem peccati ſui.
f ¶Opus eius.] ideſt, oratio eius ſi clericus eſt, opus. n. eius eſt orare. 36. diſt. cap. vlt. vel ſi eſt laicus, opus eius, ideſt, oblatio eius ſu. ea. diſt. oblationes, & 12. q. 1. duo.
g ¶Neque.]

eorum, qui pauperes opprimunt [a], à ſacerdotibus refutanda ſunt.

Item Cyprianus, de vnitate eccleſiæ.

¶Extra eccleſiam eſſe probatur, qui pacem cum proximo non habet. Cap. III.

NEque ad Cain munera reſpexit Deus, Neque enim pacatũ habere Deum poterat, qui cum fratre pacẽ per zeli diſcordiam non habebat. Quam ſibi igitur pacem promittũt inimici fratrum? quę ſacrificia celebrare ſe credũt æmuli ſacerdotum? An ſecum eſſe Chriſtum cum collecti fuerint, opinantur, qui extra Chriſti eccleſiam [b] colliguntur? Tales etiam ſi occiſi in confeſſione nominis fuerint, macula iſta nec ſanguine [c] abluitur [d]. Inexpiabilis [e], & grauis culpa diſcordiæ, nec paſſione purgatur.

Item ex octaua ſynodo.

¶Murmurantes à fratrum vnitate alieni efficiantur. Cap. IIII.

ALienus ſit a fratrum vnitate, qui murmurat; & opus eius [f] abijciatur, qui murmurãs [α] extiterit: ne pœnam murmurantiũ incurrat: de qua Apoſtolus dicit: [Neque [g] murmuraueritis, ſicut quidã murmurauerunt [h], & perierunt ab exterminatore [i].] Iuxta [β] menſuram itaque operis peccator (quod in hac ſententia Apoſtoli plenius declaratur) ſacerdotis iudicio pœniteat.

Burc. l. 10. c. 58. & 54.
Iuo p. 13. cap. 55. & 53. ex concil. Moguntino.
1. Cor. 10.

¶*In libello B. Baſilij de inſtitutis monachorum Rufino interprete (qui nuper Colonia cum regula B.* Benedicti *eſt impreſſus.) c. 42. in vltima reſponſione habetur prima pars huius capitis vſque aduer.* abijciatur.
α ¶Qui murmurans.] *Eiuſdem libelli, c. 50. penultima interrogatio ſic habet,* Si verò etiam quis murmuret propter eſcam, quæ erga eum ſentẽtia ſeruabitur? Reſp. Ea, quæ circa eos, qui murmurauerunt, in deſerto. Dicit enim Apoſtolus: [Neque murmurauerit is, ſicut quidam eorum murmurauerunt & perierunt ab exterminatore.]
β ¶Iuxta.] *Hæc pars non habetur in eo Baſilij loco. Apud Burchardum verò, & Iuonem (à quibus citatur ex concilio Meguntino) ſic legitur,* iuxta menſuram, opuſque peccati, quia in hoc ſententia, &c.

Item ex eodem.

¶Corripiantur. qui rixas, & contentiones amant: Cap. V.

SI quis monachus. † contentiones, vel rixas amauerit,

In regula Iſidori, c. 17.
Burc. l. 10. c. 62.
Iuo p. 13. c. 63.
† abeſt à multis exempl.

I Argu. ad hoc bonum in Auth. de leno. in pri. & quod ibi not. coll. 3.

a ¶Opprimunt.] Si quis tamẽ officiatus opprimit ruſticos; quia fortè debet habere decem, & accipit duodecim: dona eius non ſunt reſpuẽda de iure ſm quoſdã: qa trãsfertur dominium. in huiuſmodi, & fieri poteſt inde eleemoſyna: nec eſt vera rapina. arg. 14. q. 5. nõ ſanè. ſi tamẽ propterea correctus nollet ceſſare, debẽt reſpui. Vel dic ꝙ inde põt fieri eleemoſyna, non tamen oblatio. Idẽ dico in meretrice, vt dixi. 14. q. 5. in prin.

NEq;.] CASVS. Quidam inimici fratrũ & inuidi cõfiſi ꝺ illo verbo Euãgelii: Vbicunq; fuerint congregati duo, vel tres in nomine meo, &c. inſimul collecti ſacrificabãt Domino. Sed dicit Cyprianus, ꝙ Deus eorũ ſacrificia non reſpicit. ſicut ad ſacrificia Cain nõ reſpexit: talis enim culpa diſcordiæ nõ dimittitũ, etiã ſi paſſionem patiãtr pro Chriſto.
b ¶Eccleſiã.] Extra quam qui inueniuntur. exterminabuntur. 24. q. 1. quia ex ſola. Lau.
c ¶Nec ſanguine.] Si impœnitẽs decedat hoc ad exaggerationem huius criminis dr; qa idẽ eſt in quolibet alio crimine.
d ¶Abluitur.] Quo ad vitã æternam. ſed valet martyriũ quo ad minorẽ pœnam. de pęn. d. 4. ſi qs autem non habens.
e ¶Inexpiabilis.] verum eſt poſt mortẽ, aliàs de nemine deſperãdũ eſt, vt de pę. diſt. 7. nemo. 32. q. 2. ancillam. nam qui impęnitens decedit in martyrio, nõ ſaluatur 2. de pœn d. 1. c. vlt. ſed mitius punitur, vt ibidem dicitur, & de pœn, diſt. 3. §. poteſt.

Deſperandũ eſt de nemine.

a Ad hoc vide qđ le. & no. 1. q. 1. vide.

ALienus.] C A S V S. Dicitur in hoc c. ꝙ quicunque murmurat & diſcordat a fratribus, abijciẽdus eſt ipſe, & factũ eius: qui ne exterminetur ab angelo exterminatore (ſicut fuerunt exterminati Iudæi murmu-

g ¶Neque.] Sic 2. q. 7. §. de his etiam.
h ¶Murmurauerunt.] Et perierunt in deſerto illa pœna eſt, vt citius moriatur. 11. q. 3 epiſcopi ſi ſacerdotali.
i ¶Ab exterminatore.] i. ab angelo malo, q exterminauit murmurantes in deſerto à terra promiſſionis.

SI quis monachus.] CASVS. Quæſitum fuit quantam pœnam debeat pati monachus, qui rixatur, vel fratribus

tribus conuitiis infert) & reſpondet, iuxta modum peccati diuturna pœna purgentur ad arbitrium ſui prælati. Idē eſt, & ſi fuerit murmurator. Sequēs c. planum eſt.
a ¶ Vel manifeſtum.] Ideſt manifeſte.
b ¶ Diurna.] Videtur, ꝙ tanto tempore debeat quis eſſe

doque maior. de pœ. diſtinct. 3. productior.
c ¶ Prioris.] Ideſt, abbatis. abbas enim poteſt abſoluere monachum ſuum inijcientem manus in monachū ſuum, vel alterius, ſed non poteſt ſi percuſſerit clericum ſæcularem 1. vt extra de ſen. excom. cum illorum, &c.

Abbas monachum excōicatū abſoluere poteſt.
1 Iſto caſu dēt abſolui à diœceſano epō :: quod dicitur ext. de ſen. excō. religioſo. ibi videas.

In 1. ſententiarum Patrum, c. 96. ex ſtatutis ſeniorum. Burc. l. 10. c. 53. Iuo p. 13. c. 54.

vel manifeſtum [a] conuitium fratri intulerit, iuxta arbitrium rectoris, modumque peccati, diurna [b] expietur pœnitentia. *Item.* ¶ Qui contentioſus aut murmurans extiterit, ſecundum arbitrium prioris [c] tamdiu β pœniteat, quam diu culpæ qualitas extat.

α ¶ Si quis monachus.] *Hanc priorem partem Burchardus, & Iuo citant ex concilio Agathenſi, in quo etiam habetur ex codice librorum ſexdecim, lib. 5. c. 22. abeſt autem ferè vbique, etiā in multis Gratiani exemplaribus vox,* monachus.
β ¶ Tamdiu.] *Apud Burchardum, & Iuonem (qui citant hanc partem poſteriorem ex Moguntino, habetur autem in libro ſententiarum Patrum, c. 96. ex ſtatutis ſeniorum.) legitur,* ita pœniteat, qualiter culpæ qualitas extat.

Item ex concilio Carthaginienſi 4. c. 25.

¶ Diſſidentes epiſcopi ad concordiam redire cogantur. Cap. VI.

Bur. c. l. c. 62. Iuo p. 5. c. 173.

Diſſidentes epiſcopos, ſi non timor Dei, ſynodus reconciliet.

Item ex eodem, c. 16.

¶ De eodem. Cap. VII.

Burc. l. 1. c. 101. Iuo p. 5. c. 203. † *cohortentur.*] vera lectio.

Studendum eſt epiſcopis, vt diſſidentes fratres, ſiue clericos, ſiue laicos, ad pacem [d] magis, quam ad iudiciū coerceant † [e].

Item ex eodem, c. 94.

¶ Non recipiantur dona eorum, qui pauperes opprimunt. Cap. VIII.

ſu. ead. oblationes. Burc. l. 5. c. 39. Iuo p. 2. c. 48.

Eorum, qui pauperes opprimunt, dona à ſacerdotibus ſunt refutanda.

Item ex concilio Agathenſi, c. 31.

¶ A cœtu alienentur fidelium, qui ad concordiam redire contemnunt. Cap. IX.

Burc. l. 10. c. 61. Iuo p. 13. c. 62. † *al. diutina intentione.*

Placuit etiam, vt (ſicut plerumq; fit) quicumque odio aut longinqua inter ſe lite diſſenſerint, & ad pacē reuocari diuturna † obſtinatione nequierint, à ſacerdotib. ciuitatis primitus arguantur [f]; Qui ſi inimicitias deponere pernicioſa intentione noluerint, de eccleſiæ cœtu iuſtiſſima excommunicatione [g] pellantur.

Item Fabianus Papa.

Studendum.] CASVS. Dicitur hic. ꝙ epiſcopus diſcordātes cleric. vel laicos dēt ad cōcordiā reuocare, potius ꝙ̄ ad iudicium vocare. & cōſueuit hoc capitulū intelligi in crimine iniuriarū. Seq. cap. patet.
d ¶ Ad pacem.] Hæc & ſimilia intelligo cū ciuiliter agitur de crimine: vel in cauſa ciuili: ſecus vbi criminaliter ageret. expedit enim peccata nocentiū nota eſſe. ff. de iniur. cum qui. & extra de col. deteg. c. 1. Ioan. vel cū agitur actione iniuriarum, vt dictum eſt ſupra ead. cap 1. B.
e ¶ Coerceant.] Ar. quod epiſcopus ſi quis coram eo accuſauerit aliquem, & velit deſiſtere, & ille velit ei remittere, non debeat eos cogere proſequi cauſam illam 2. etiam lite cōteſtata: & ꝙ illi poſſint deſiſtere cum epiſcopus dēat magis hortari ad pacē quam ad contentionem. arg. 5. q. 2. ſi primates lo. qd̄ verum credo in crimine iniuriarum, vel cū agiē ciuiliter: aliàs nō 3. vt extra de col. c 2. B.
Placuit etiā] CASVS. Dicitur hic ꝙ ſi qs habet diſcordiam cum aliquo, debet moneri, vt ad pacem redeat: & ſi contempſerit. debet excommunicari.
f ¶ Arguantur.] Ar. ꝙ admonitio ſemꝑ debet præcedere vindictā. arg. 12. q. 2. indignè.
ADDITIO Ad idē 32. q. 5. præceptū. ff. de fideicom. lib. cum vero §. ſubiectum & §. ſeq. Ad idem 45. diſtinct. licet. plerumque, Archidiac.
g ¶ Excōmunicatione.] Videtur tamen, quòd primo iudex ſæcularis coget 4 eos ad concordiam, & ſi hoc non ſufficiat, quòd tunc excommunicabuntur. 17. quæſt. 4. de presbyterorum, &c.

Accuſator pēdente accuſatione pōt deſiſtere.
2 Adde an & qñ poteſt accuſator deſiſtere notat Cy. in l. ſi. C. de accuſa. & in l. 2. C. de exibēte. B. in l athletas. ff. de fal.
3 Et eſt ratio qui expedit peccata nocentiū &c. vt dr̄ in gloſſ. præ ſecundum R.
4 Coget. VI de legiſtas l. qdā æſtimauerunt ſ cer. peta.

eſſe in pœnitentia, quanto fuit in peccato. 5. q. 2. c. 1. Sed dicimus hoc ponendum in arbitrio prælati. nam quandoque inuenitur, ꝙ debet eſſe tanta. de pœ. diſt. 1. quamobrem, quandoque minor, de pœ. diſt. vlt. cap. vlt. quandoque maior.

SI quis contriſtatus.] CASVS. Quidam ſatisfacere nolebat alicui cui iniuriã fecerat: ſed iniuriã paſſus reconciliari volebat. Quęſitum fuit, quid de illo fieri debeat? reſpondet & ꝙ debet fame macerari, donec, de nolente fiat volens. conſecra diſt. 4 propter vitandum. ubi tamen conſuetudo eſt diuerſa, nihil efficit, vt de conſecra. diſtinct. 4. de trina.

c ¶ Concordare] Cum metropolitana eccleſia. 12. di. c. pen. de conſe. diſt. 1. altaria. & d. 3. c. litteris. 10.

¶ Inedijs maceretur acerrimis, qui fratri ſuo reconciliari noluerit. Cap. X.

SI quis contriſtatus voluerit reconciliari fratri ſuo, ſatisfaciente [a] eo qui, contriſtauit, acerrimis maceretur inedijs, [b] vſque dum gratanti animo ſatisfactionem recipiat.

Bruc. l. 10. c. 59. Iuo p. 13. c. 60. ex Fabiano.

Item Innocentius ſecundus.

¶ Epiſcopi ad pacem firmiter tenendam viciſſim ſibi cõſilium & auxilium præſtent. Cap. XI.

PRęcipimus [c], vt epiſcopi ad ſolum Deum, & ſalutẽ populi habentes reſpectum, omni tepiditate ſemota, ad pacem firmiter tenendam mutuum ſibi cõſiliũ, & auxilium præbeant: neque hoc alicuius amore, vel odio prætermittãt. Quòd ſi quis in hoc Dei opere tepidus inuentus fuerit, damnum propriæ dignitatis incurrat.

In conc. Lateranen. c. 9. extra de tregua, & pace. c. 1. §. præcipimus ex Alex. 3.

Item Victor Papa ad Afros, epiſt. 2.

¶ Expellendi ſunt à communione fidelium, qui ſibi inuicem reconciliari noluerint. Cap. XII.

PErlatum eſt ad ſedem Apoſtolicam, aliquos veſtrum nocere fratribus † velle, & vt cadant, decertare: ſimiliter in ſacramentis, diſcrepare [d], & ob id contentiones, & æmulationes fieri inter vos: à quibus diſſenſionibus vos auertere, & in his omnibus concordare [e], & opem ferrè viciſſim mandamus. Nam ſi hoc agere cito neglexeritis, & viciſſim reconciliari non ſtudueritis; ab Apoſtolicæ ſedis, & totius eccleſiæ communione vos pelli non dubitetis.

Poly. l. 5. tit. 13. † al. fratres.

DISTINCTIO XCI.

QVi autem [f] turpi lucro, inhoneſto negocio victum ſibi quærere prohibentur; de oblationibus eccleſiæ ſtipendia conſequantur. Quod ſi eccleſia ei ſufficere non poterit; proprio artificiolo †, vel agricultura (exemplo Apoſtoli, qui de labore manuum viuebat) ſibi neceſſaria inueniat: ita tamẽ, vt occaſione ſui opis vigilijs eccleſia non deſit. Quod abſq;

† al. artificio. Act. 20. & 1. cor. 4. 1. Theſ. 2. & 2. Theſſ. 3.

a ¶ Satisfaciẽte.] Immo etiam non ſatiſfaciente eo, rancorẽ tenetur dimittere, vt de pę. diſt. 5. c. ult. quia non eſt licitũ nobis aliquẽ odio habere ut 23. q. 4. cum in lege. 11. q. 3. iter verba. ſed actionem iniuriarũ, ideſt, ſatisfactionem, nõ tenemur dimittere, nã ad remittẽdam iniuriam nullus cogendus 1. 23. q. 4. ſi illic. immo bene facit q dimiſſio rancore agit iniuriarum 45. diſt. & quie mendat. 23. q. 5. de occidendis.

Rancorem ſed non iniuriam tenemur dimittere.

Et vide qđ nor. 1. qõ 4. quia prælatus in gl. ar. ep, &c. verſi. ſed nũquid &c. Archid.

b ¶ Inedijs.] Ideſt pęnis excommunicationis.

PRæcipimus.] hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua probat ꝙ epiſcopi debent ſibi præſtare conſilium, & auxilium ad pacẽ tenendam. Io. de Fan. CASVS. Dicitur hic, ꝙ ad pacem firmiter tenendam & obſeruandam, debent epiſcopi ſibi mutuum auxiliũ exhibere: & qui hoc non fecerit, deponatur.

c ¶ Præcipimus.] Per iſta ca. patet, ꝙ ad iudicium eccleſiæ ſpectat facere pacem, ut hic, & extra de tregua & pace treguas. Itẽ patet hic ꝙ epiſcopi puniũtur, q ſibi non præſtant mutuũ auxiliũ, vt 3. q. 1. nulli. & etiam mortuo epiſcopo uel infirmo uicini epiſcopi tenẽtur ſupplere defectũ epiſcopi, ut 7. q. 1. põtifices Ioan.

Epi ſibi mutuũ dẽnt pſtare auxilium.

ADDITIO. Hinc eliciunt aliqui quare per diuerſa anni tẽpora treguæ conſtituantur, extra de treg. c. 1. vt ſcilicet eo tempore paci reformandæ detur opera arg. C. de fer l. dies. arg. 33 q. 2. placuit. Io de Fan. & hic adde. & videas, quod dicam 24. q. 3. illi qui Arch.

PErlatum.] CASVS. Quidam conabantur, vt alij ab officio caderent, & ordinibus; in ſacramentis, ab alijs diſcordantes, vt in baptiſmo & alijs ſacramentis vnde diſcordiæ ortæ ſunt inter eos. Quod cum Victor Papa audiuiſſet, præcipit vt ad pacẽ velociter redirent, & auxilium ſibi viciſſim conferrent. Si vero contempſerint, a communione eccleſiæ repellantur.

d ¶ Diſcrepare.] Hoc dicit canon, vt ſimplam teneamus baptiſmi formam propter ſchiſma vitandum, de

Baptiſmi forma dẽt eſſe ſimpla.

QVi autem turpi.] CASVS. Supra in diſt. 88. dictum eſt, quòd clerici negociari non debent. Sed quia dubitari poſſet, vnde viuere debeant: ideo ſubiungit hanc diſtinct. Gratianus, vbi docet ꝙ viuere debent de oblationib. & de decimis: quæ ſi deficiant, ad inſtar Pauli quærant ſibi victum de aliquo artificiolo: dummodo propter hoc officia ſua non negligant, niſi eſſent infirmi.

f ¶ Qui autem.] Dictum eſt ſu. 88. diſt. clericis non licere negociari: vnde oſtenditur in hac 91. diſt. ex quo debeant ſuſtentari, de eccleſiaſtic s ſtipendijs, vbi autẽ clerico non ſufficit eccleſia; proprijs manibus ſibi quærere victum debet iuxta Apoſtolum: non tamen ꝙ ex hac occaſione ſubtrahatur ab eccleſiaſticis officijs. H.

Clericus proprijs manibus ſibi victum quærere poteſt.

a ¶ Quod

a ¶Quod abſque inæqualitate.] idest, niſi cum inæquale eſt corpus exuberantia, vel defectu humorum: hoc eſt ex cauſa infirmitatis.

Eleutherius] CASVS. Pelagius quando conſecrauit Eleutherium, compulit eum ad præſtandam cautionem, vt uigilias quotidianas in eccleſia ſua faceret ritè celebrari: in quo cũ clerici ſibi non obedirent, ſed potiùs negotiationi intenderent, conqueſtus eſt. Papæ: præcipit ergo Papa cuidam, vt illos clericos contumaces compellat uigilijs inſiſtere omnibus modis.

b ¶Promiſit.] q̃ promittẽda ſũt, notaui 23. d. quãquam.

c ¶Vigiliæ.] idest, mortuorũ exequiæ: vel generali ex eccleſiaſtica officia 1 6 1. diſtin. quoniam feſtus & propter cauſam hæc cautio fuit exacta ab ẽpo illo: q͠a clerici ſui negligentes erant circa diuina officia: aliàs de iure cõi huiuſmodi cautio non eſt in ordinatione ẽpi exigẽda. Sed videtur, ꝙ Eleutherius hoc modo ꝓ ſuis clericis obligari nõ potuit, promittendo eorum factũ 2. inſti de inutil. ſtip. §. ſi q̃s aliũ: Sed dic, ꝙ bene potuit, cũ ad eius officiũ ſpectaret eos ad hoc cogere: & ita ſua interfuit 3. pręterea ꝑ illa uerba vr̃ promiſiſſe ſe curaturum, vt illi interſint: ſicut cũ q̃s promittit aliũ iudicio ſiſti: argu. ff de verb. obliga. quoties q̃s aliũ & eſt ſi. ſup. 63 diſ tibi domino. Itẽ eſt arg. hic, ꝙ ẽps põt inducere conſuetudinem nouam in ſua eccleſia, quò ad officia celebrãda. 12. di nouit. & de conſ. diſt. 3 c 1.

inæqualitate [a] *ſui corporis nulli impune conceditur.*

† al. Gelaſius.

Vnde Pelagius † Papa.

¶Corripiantur clerici, qui officijs matutinis, vel veſpertinis ſe ſubtrahunt. Cap. I.

Anſ. lib. 7. c. 165.

Eleutherius frater, & coepiſcopus noſter queritur clericos ſuos ſibi contra canones ſuperbire; & id, quod nobis iubentibus facta in ſcrinio cautione promiſit [b], vt quotidianis diebus vigiliæ [c] in eius celebrarentur eccleſia, illis contemnentibus implere non poſſit: ſed magis vnumquemque ſuis (poſtpoſito eccleſiæ ſeruitio) vacare negotijs. Et ideo experientia tua eos, quos tibi eſſe oſtenderit contumaces, debita obiurgatione compeſce, & modis omnibus, vigilijs vacare compelle.

[Item ex concilio Nannetenſi.]

De eodem. PALEA. Cap. II.

extra de celeb. miſ. c. 1. ex Agathenſi. Bur. l. 2. c. 104. Iuo p. 6. c. 181. ex Nannetenſi.

Presbyter mane, matutinali officio expleto, penſum ſeruitutis ſuæ canendo primam, tertiam, ſextam, nonamque perſoluat: ita tamen ut poſtea horis competentibus, & ſignis deſignantibus iuxta poſſibilitatem aut à ſe, aut à ſcholaribus publicè compleantur. Deinde peractis horis, infirmis viſitatis, ſi voluerit, ad opus rurale exeat ieiun[9]; vt iterum neceſſitatibus peregrinorum, & hoſpitum, ſiue diuerſorum commeantium, infirmorum quoque, atq; defunctorum ſuccurrere poſſit vſq; ad ſtatutam horam pro qualitate temporis, & opportunitate †, *Item ex dictis S. Benedicti.* ¶Propheta dicente: [Septies in die laudẽ dixi tibi:] qui ſeptenarius ſacratus numerus à nobis ſic implebitur, ſi matutinæ, primæ, tertiæ, ſextæ, nonæ, veſperę, cõpletorijq; tempore noſtrę ſeruitutis officia perſoluamus quia de his dixit propheta: [Septies in die laudem dixi: tibi.] Nam de nocturnis vigilijs idem ipſe propheta ait: [Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi.] Ergo his temporibus referamus laudes creatori noſtro ſuper iudicia iuſtitiæ tuæ.

Pſal. 118. † al. opportunitatis. In reg. S. Benedicti cap. 16. Burc. li. 2. c. 105. Iuo p 6. c. 182. Pſal. 118.

Item in concilio quarto Carthaginenſi, c. 52. & 49.

¶Sine officij detrimento, artificiolo ſibi clericus neceſſaria quærat. Cap. III.

Clericus victum, & veſtimentum ſibi artificiolo, vel agricultura [d], abſq; officij [e] ſui duntaxat detrimento, paret †. *Item.* ¶Clericus qui abſq; corpuſculi ſui inæqualitate vigilijs [f] deeſt, ſtipendio priuatus a excõicetur.

Burc. li. 2. c. 103. Iuo p. 6. c. 180. † al. præparet. c. 49.

Clericus] CASVS. Dicit in hoc c. ꝙ clericus q̃rere dẽt ſibi victu de artificiolo, vel agricultura: dũmodo officiũ ſuũ non negligat: & ſi clericus (niſi ꝓꝑ infirmitatẽ ſuã) officium ſuum dimiſerit, excõicari debet. Idẽ dicit in ſeq ca. Addit tñ, ꝙ ſi clericus uadat vagãdo ꝑ nũdinas, deponi debet: & ꝙ ſi ꝓꝑ emptiones ab officio declinet, remouebitur ab officio. Aliud ca. quod poſtea ſequit, planum eſt.

d ¶Agricultura.] argu. C de epi & cler. l. nam mercari non poteſt. 88. diſt. fornicari. H.

ADDITIO Subaudi, vt ibi dicit, ſed ipſa mercatio debet eſſe honeſtatis cõſcia, ut ibi etiam dicitur, quod erit ſecundùm Azo. ſi faceret libros & poſtea uẽderet. ad hoc 14. q 4. c. 1. & 10. q. 3. cauendum in fi. quod dic, ut not. 14 q. 3. in ſumma. in fi. & q 4. c. 3. & 88. diſt. cap 1 & 2. Archid

e ¶Officij.] Ergo clericus nõ põt operas ſuas per totã diẽ locare, cũ nõ dẽt officio deeſſe, vt 54. diſt. ſi ſeruus.

Clericus locare per totam diẽ operas ſuas non poteſt.

f ¶Vigilijs.] Non tamen videnť puniendi ſi deſinit diuinis

uinis officijs, cum non poſſint percipere neceſſaria ab eccleſia, cum de altario debeant viuere: ſecus tamen eſt, quia fecerunt ſibi præiudicium, quando permiſerunt ſe promoueri ad tam tenuem eccleſiam, ſicut in matrimonio carnali. arg. 32. q. 5. horrendus. Vnde ſicut vir tenetur miniſtrare neceſſaria vxori, quæ tñ eſt talis, ꝙ ei debitum reddere non valet, vt 32. q. 7. q̄d propoſuiſti. & c. 2. qui. ita iſte tenet officiare eccleſiā: licet pauper ſit, & dicere cū Apoſtolo: Scio & abūdare, & eſurire, & 45. d. ꝓdicit, & miniſtrent ei manus. 21. q. 1. clericus. in fine. imò vr̄, q̄d debeat auferri ei eccleſia, eo ꝙ ad tenue beneficiū ſe promouendū cōſenſit, vt dr̄ extra de præb. cap. ult. Sed quid ſi à principio fuit diues eccleſia cū ad eā promotus eſt, ſed poſt uergit ad exiguitatē? Dices clericū ad hoc teneri? ſic. epiſcopus tamen in hoc caſu, & præmiſſo debet eā vnire eccleſijs alijs. 10. q. 3. unio. de conſec. diſt. 1. omnes.

¶ Stipendio priuatus.] Sed cui applicabitur hoc? Poteſt dici, quod canonicis inſimul cū epō. Hoc verum eſt in eo, ꝙ de cōmuni percipiebatur: aliás videtur, ꝙ tantum canonicis arg. C. de hære. decurio. & naui. l. 1. 2. & 3. niſi cū iniuſte priuatus eſt. tunc enim omnia ipſe recuperat q̄ amiſit. ff. de re milit. l. pen. C. eo. l. 1. lib. 2. Laurentius. Sed certè ego credo, ꝙ ſuum beneficium debet aſſignari alicui q celebret pro eod. nec ipſe eſt excōmunicatus, ut ex. de appel peruenit B.

CASVS. Proxima diſtinctione ſupra dictum eſt, ꝙ clerici debent vigilijs inſiſtere, & conuenire ad officia celebranda. Nunc vero in hac 92. diſt. oſtendit Gratianus qualiter debeant celebrare, cātando ſcilicet magis corde, quam ore. Et continet quinque articulos.

d ¶ Cum

a ¶ Priuatus.] *In poſtrema Colonienſi conciliorum editione legitur*, priuetur. *Sed in vetuſtioribus Colonienſibus, duabus Pariſienſibus, exemplaribus duobus huius concilij manuſcriptis Vaticanis, & vno Sorienſi regio legitur quemadmodum apud Gratianum.*

De eodem. Cap. IIII.

CLericus, quātumlibet verbo Dei eruditus, artificiolo[a] victū quærat. *Item.* ¶ Omnes clerici, qui ad operandū validi ſunt, & artificiola, & literas diſcāt. Qui uerò nō pro emendo aliquid in nundinis, vel in foro deambulant, ab officio ſuo degradentur. Interemptores a [b] autem ab officio declinantes [c], vel negligentius agentes, ab officio ſuo remoueantur:

Burc. l. 2. c. 102. Iuo p. 6. cap. 179. & 180. Cap. 53.
Burć. li. 2. c. 210. Cap. 41.
Iuo p. 6. c. 285. Cap. 50.
Burc. li. 2. c. 51.

¶ *Caput hoc confectum eſt ex multis capitibus Carthaginienſis quarti non ſuo ordine diſpoſitis.*

a ¶ Interemptores.] *In exemplaribus concilij etiam manuſcriptis legitur*, clericum inter tentationes ab officio ſuo declinantem; vel negligentius agentem, ab officio ſuo remouendum. *Contra enim canone 42. iubent*, clericum inter tentationes officio ſuo incubantem, gradibus ſublimandum. *Sed ob gloſſam non eſt mutatū. De tentationibus uerò, ob quas) præter tyrannorum perſecutionem) aliqui clerici officium ſuum deſerebant, agit B. Ambroſius, epiſt. 17.*

Item ex concilio Aurelianenſi, 1. c. 30.

¶ De eodem. Cap. V.

CLerici verò, qui ad opus ſanctum adeſſe contempſerint, ſecūdum arbitrium epiſcopi eccleſiaſticam ſuſcipiant diſciplinam.

DISTINCTIO XCII.

C*Vm autem* [d] *ad eccleſiam venerint, corde magis, quàm voce Deo cantandum meminerint.*

Vnde Hieronymus lib. 3. commen. ad c. 5. epiſtola ad Epheſios.

¶ Corde, non voce tantum Deum laudare debemus. Cap. I.

Anſel. li. 7. c. 70.
Epheſ. 5.

CAntan-

a CLericus.] ¶ Artificiolo.] Ex quali artificio clericus poteſt ſuſtentare ſe, notaui 14. q. 3. in ſumma.

b ¶ Inter emptores.] Ideſt, illud ſecundum quod ſolet eſſe inter emptores? & ſic idem reperit. & tunc ſunt duę partes, ſecundum quod eſt hic interremptores, eſt una pars, & uocat interemptores proxenetas, de quibus habes ff de proxeneticis. l. 2.

c ¶ Declinantes.] Scilicet clerici. Io.

CVm autem.] Hæc diſt. diuiditur in quatuor partes. in quarum prima dr̄, ꝙ corde Deo eſt cantandum: non tantum uoce: & hoc probat duabus auctoritatibus. Secunda ibi, [A quibus.] Tertia ibi, [Quod autē.] Ioan. de fan.

d ¶ Cum autem.] Oſtendit magiſter in præcedenti diſt. ꝙ clerici debent celebrare diuina officia in eccleſia. In hac 92 diſt. oſtendit magiſter qualiter, quia. ſ. non debent uocis modulationi inſiſtere. 1. adijcitur ēt, ꝙ in eccleſia Romana diaconi cantare non debent, ſed uerbo prædicationis uacare. 2. Poſtea mouet incidentem q. verum epi, qui non recipiuntur in ſua eccleſia, poſſint in alia parochia epiſcopale officium exercere 3.

1 Vt inf. ea. c. 1.
2 Vt inf. ea. c. 2.
3 Vt inf. ea. §. de epis. cū cap. ſeq.

CAntantes]CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ponuntur verba Apoſtoli; vſque ibi [Audiant.] In ſecunda parte ponuntur uerba Hieronymi, quibus reprehendit eos, qui in eccleſia voce tantum cantant, & non corde, & vngunt fauces & guttur, ut dulcius reſonent in conſpectu populi.

a ¶ Can-

a Cantantes.] Hæc ſunt verba Apoſtoli.
b ¶ Audiant.] Verba Hieronymi exponentis.
c ¶ Non voce.] Tantum. nam & voce decantandum eſt, vt de conſ. diſt. 5. nō mediocriter, & ibi pſallite, Deo in iubilatione, tamē magis cordis deuotione, quàm vocis

Cordis deuotione magis quàm vocis iubilatione cantandum.

tando tragœdias, & dicuntur a tragos, quod eſt hircus: & oda, quod eſt laus, quia hirco remunerabantur, propter fœtidam naturam hirci.

Tragœdi vnde dicuntur.

AB OFFICIO. CASVS. Dictum eſt ſupra, quòd corde cantandum eſt. Nunc vero oſtendit, quòd diaconi ab officio cātādi, sūt exempti, ne dum ſtudēt cātilenis, ab altaris officio remoueantur. Et hic eſt ſecundus articulus.

tes[a], & pſallentes in cordibus veſtris Domino.] Audiant hæc adoleſcentuli: audiant[b] ij, quibus pſallendi in eccleſia officium eſt: Deo non voce[c], ſed corde cātandum: nec in tragœdorum modum guttur, & fauces dulci medicamine liniendæ † [d] ſunt, vt in eccleſia theatrales[e] moduli audiantur, & cantica; ſed in timore, in opere, in ſcientia ſcripturarum.

† al. colliniendum, vt.

Ab officio autem cantandi, & pſallendi diaconi inueniuntur exempti[f], ne dum vocis modulationi ſtudent, altaris miniſteria negligant.

Vnde Gregorius lib. 4. epiſt. 44. ſeu c. 88. & lib. 12. poſt finem epiſtolarum in concilio ab ipſo habito.

¶ Cantandi officium diaconi ſibi non vſurpent. Cap. II.

Anſ. l. 7. c. 69.
Poly. l. 4. tit. 31.
Iuo p. 2. c. 79.

IN ſancta Romana eccleſia dudum conſuetudo eſt valde reprehenſibilis exorta, vt quidam ad ſacri altaris miniſteriū[a] cantores eligantur, & in diaconatus ordine cōſtituti, modulationi vocis inſeruiant, quos ad prædicationis[g] officium, & eleemoſynarum ſtudium vacare cōgruebat. Vnde fit plerumque, vt ad ſacrum miniſterium dum blanda vox quæritur, quæri congrua vita negligatur, & cātor miniſter Deum moribus ſtimulet[h], cum populū vocibus delectat. Qua de re præſenti decreto cōſtituo, vt in hac ſede[i] ſacri altaris miniſtri cantare non debeant, ſolūque[k] Euangelicæ lectionis officium inter Miſſarum ſolēnia exoluant; pſalmos verò, ac reliquas lectiones cenſeo per ſubdiaconos, vel ſi neceſſitas exigit, per minores ordines exhiberi. Si quis autem contra hoc decretum meum venire tentauerit, anathema ſit.

a ¶ Miniſterium.] *In impreſſis ſequebatur.* conſtitui, *quæ vox expuncta eſt, quoniam neque in vetuſtis Gratiani exemplarib. eſt, neque apud B. Gregorium, neque apud alios collectores, & videtur addi in gloſſa ad verſ.* miniſterium, *quæ etiam gloſſa nō eſt inter vetuſtiores.*

2 *A quibus ordinandos oporteat eſſe immunes breuiter monſtratum eſt, De quorū verò manibus ordines ſuſcipere debeant, facile patet. Sacerdos enim, & cuncti infra ipſum conſtituti ab epiſcopis ſuis debent ordinari.*

f ¶ Exēptis.] Hoc intellige quādo induti ſunt in eccleſia ad cantandum Euangelium, & ſic intellige ſequens cap.

IN ſācta] CASVS. In ciuitate Romana cantores aſſumebantur ad miniſtrādum altari: & diaconi dū deberēt inſiſtere officio prædicādi vel eleemoſynarum largitioni, cantib. operā dabant; & ſæpe ad iactantiam cātabant, vt a populo laudarentur, ex quo Deus ſtimulabat, ꝙ Gregorius valde reprehendit: vnde ſtatuit, vt diaconi tantum Euangelium dicāt: alia vero officia .ſ. cantandi pſalmos & lectiones per ſubdiaconos expleanť, & per minores ordines in neceſſitate. Et dicunt quidā, ꝙ hoc c. loquitur de diaconis Romanæ curiæ poteſt tñ intelligi de aliis diaconis, qui dum miniſtrant altari, cantibus non debēt intēdere, cū duo officia ſimul exercere non poſſint.

g ¶ Prædicationis.] infra 16. quæſtio. 1. adijcimus, contra, ſed illud ex cauſa dictū eſt propter quoſdam improbos, monachos hoc ſibi vſurpantes 16. q. 1. peruenit alias etiā diaconi poſſunt prędicare Vel hoc intellige ex delegatione, aliàs ſolius ſacerdotis officium eſt prædicare. Vel prædicationem appellat lectionem Euangelicam.

Sacerdotis ſolius eſt prędicare.

cis iubilatione, vt 38. d. ſedulo. Vnde verſus.
[Non vox, ſed votum: non chordula muſica, ſed cor:
Non clamans, ſed amans cantat in aure Dei.

d ¶ Liniendæ.] Vt populum delectent: nam nec ipſa veritas pronuncianda ſic eſt, vt quis hominibus placeat 22. q. 2. primum. linire autem vt melius cantent, & pronuncient, vel vti electuario, peccatum non eſt, ſi ad laudem Dei, & non gratia laudis conſequendæ deliniantur. arg. 32. q. 4 obijciuntur, procurare. n. debet, vt clara voce non rauca pronunciet, vt 21. diſtinctio. capit. 1. vt populus planè intelligens dicat, Amen. vt 38. diſtinct. ſedulo.

Vocem aptare ad clarius cantandum, non eſt peccatum.

e ¶ Theatrales.] Tragœdi ſic faciebāt in theatro decan-

h ¶ Stimulet.] ideſt, exaſperet contra ſe.

i ¶ In hac ſede.] Apoſtolica. Ex hoc dicunt quidā hanc prohibitionem in eccleſia Romana tantum locum habere: alij tantum de Cardinalibus intelligunt. H. vero gñaliter intelligit eſſe prohibitum, cum. ſ. ad legendum Euangelium induti ſunt, quod patet ex illo verbo, quod infra dicit inter Miſſarum, & cauſa huius conſtitutionis fuit honeſtas.

K ¶ Solumque.] Arg. ꝙ diaconus nō niſi cauſa neceſſitatis debet legere epiſtolam 25. d. c. 1. &c.

A QVIBVS. Hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua dicitur

tur, ꝙ nullus debet cantare in pulpito, niſi ſit ordinatus & hoc probat per c. ſeq. Io. de Fant.
CASVS. Dictum eſt ſu. a quibus clerici debeant eſſe immunes. Nunc verò oſtendit, ꝙ presbyteri, & cæteri inferiores a ſuis epiſcopis debent ordinari, quod probatur ſeq capit. cuius caſus planus eſt: & eſt tertius articulus.

d ¶Pro cõtẽtione populi.] Arg. cõtra 16. q. vlt. ſi plures.
e [Aut pro aliqua.] ſ. de iure: quia dicunt ſe non elegiſſe eum, vel dicunt, ꝙ renunciauit epiſcopatui.
f ¶Contingere,] i. non epiſcopalia, niſi inuitatus ſit ar. extra de eo qui renun. epiſ. c. 1. inf. 7. q. 1. c. epiſcopi.
g ¶In-

Vnde in concilio Martini Papæ legitur.

In capitulis Martini Bracarenſi, c. 45.

¶Qui non ſunt ordinati ab epiſcopo, in pulpito non pſallant, neque legant. Cap. III.

Laici an poſſint in eccleſia cantare.

a NOn liceat.] ¶pſallere.] ar. pro laicis, qui nõ cãtãt in pulpito, ſed alibi in eccleſia.
b ¶Qui ab ep̃o.] Vel abbate. 69. diſtin. ca. 1. vel etiã a ſacerdote, vt 23. diſtin. pſalmiſta. Sed aliter accipitur ibi pſalmiſta.
DE EPISCOPIS. CASVS. Oſtẽſum eſt ſupra, a quibus, & in quib. locis epiſcopi ſunt ordinandi. Nũc verò incidenter quęrit de epiſcopis ordinatis, qui a parochianis ſuis non recipiũtur, vel aliqua d̄ cauſa illuc ire nolũt, an in alterius ep̃i parochia poſſint ep̃ale officium exercere. Et rñdet, ꝙ nõ, niſi inuitarentur: ſed officiũ ſacerdotale pñt exercere. Et eſt iſte quartus articulus.
NVNC AVTEM. Hęc eſt tertia pars d. in qua dicit, ꝙ ſi ep̃s ad parochiã ad quã ordinatus eſt, nõ p̃t venire ex cauſa, põt exercere officiũ ſuũ in eccleſia p̃sbyterali, vbi prius fuerat, ita ꝙ nõ ſit epiſcopo iniurioſus, in cuius parochia fuerit. & hoc probat per quinque auctoritates ſanctorum patrum. Ioann. de Fan.
SIquis ordinatus.] CASVS. Aliqs ordinatus in ep̃m non poterat ire ad eccleſiam, ad quã electus erat, nõ ſua culpa interueniente, ſed pp̱ populi cõtentionẽ, vel aliam iuſtam cauſam Quæſitũ eſt, an in parochia alterius poſſit officia celebrare: Et reſpondet, ꝙ ſic tanquam ſacerdos, ita tñ, vt de rebus eccleſiæ, vbi diuina celebrat, nihil ſua auctoritate vſurpet, ſed expectet quid ſynodus de eo ſtatuat. Idem eſt caſus ſequentis c. & quod dicitur ibi, honoris, i. honorabilis officii. i. presbyterii.

NOn liceat in pulpito pſallere [a] aut legere; niſi qui ab epiſcopo [b] lectores ſunt ordinati.

De epiſcopis autem, a quibus vel in quib. locis ordinari debeant, ſupra definitum eſt. 3. ¶Nunc autem quæritur de his, qui ordinati, a parochijs ſuis non recipiuntur, vel pro aliqua cauſa eas adire noluerint, an in alterius parochia epiſcopale poſſint officium celebrare.

De his in concilio Martini Papæ ſic ſtatutum eſt.

Capit. Martini Bracarẽſis c. 10.

¶Sacerdotis tantum officium gerat epiſcopus, quem ſua parochia non recepit. Cap. IV.

Vnde Pelag. 1. in epi. ad Benignum, Poly. l. 2. tit. 13. Burc. l. 1. c. 41. Iuo p. 5. c. 151. † *al. conuenit.*

SI quis [c] ordinatus epiſcopus α, pro contentione β populi [d], aut pro aliqua [e] ratione, non pro ſua culpa in parochiam, quæ ei fuerit data, non ierit; hunc oportet honorem ſacerdotij tãtummodo contingere [f]; ita vt de reb. eccleſiæ, in quam venit †, nihil ſibi præſumat. ſuſtineat autem, quod de eo ſanctum concilium iudicare [g] voluerit.

α ¶Epiſcopus.] *In vulgatis ſequebatur*, ad parochiam cuius eſt electus: *quæ inducta ſunt auctoritate manuſcriptorum, & originalis, ac cæterorum collectorum.*
β ¶Contentione.] *In duobus vetuſtis exemplaribus Gratiani, & vno conciliorum Regis catholici legitur*, contemptione.

Item ex concilio Antiocheno, c. 18.

In epiſt Pela. 1. Poly. ibidem. Burc. l. 1. c. 45. Iuo p. 5. c. 152. † *al. cui.*

¶De epiſcopo ordinato, quem ſua parochia non recipit. Cap. V.

SI quis epiſcopus ordinatus ad parochiam, cuius, [h] † eſt electus, minimè acceſſerit, non ſuo vitio, ſed ꝙ eum aut populus vetet α †, aut propter aliam [i] cauſam, non tamen eius vitio perpetratam, hic & honoris [k] ſit, & miniſterij participis: dummodo rebus eccleſiæ, vbi miniſtrare cognoſcitur, in nullo moleſtus exiſtat. Quem etiam obſeruare β conuenit; quidquid ſynodus perfecta γ prouinciæ [l] iudicando decreuerit.

† *al. vitet.*

Epiſcope debet ſynodus prouidere q ad eccleſiã non audet accedere.

c ¶Si quis.] Hæc tria capitula loquuntur de eadem materia, ſcilicet cum quis eſt ordinatus epiſcopus ad aliquã eccleſiam, ſed non audet ire illuc propter ſcandalum, vel propter hoſtilitatem, vel quia ibi non recipitur aliqua de cauſa; ſine culpa tamen ſua iſte non debet aliquid præſumere de rebus eccleſiæ ad quam diuertit, & expectabit quouſque prouideat ei ſynodus alibi. 7. q. 1. paſtoralis.

g ¶Iudicare.] Nam aliam eccleſiam, ſi vacat, debent ei conferre. 7. q. 1. paſtoralis 1. ſed & populus eſt excommunicandus, qui eum non recipit, cum iſtam cauſam non prætendat; niſi ſcandalũ timeatur, ſicut, & ipſe excõicatur cum ad eccleſiam illam ire non vult, inf. eo. c. 3. 10.
h SI quis] ¶Cuius eſt.] i. ad quam.
i ¶Aliam.] Quam forte allegat.
k ¶Et honoris.] Videtur contra ſu prox. c. ſed dic, honoris i. honorabilis miniſterii: quia in veſtibus epiſcopalibus exercebit ſacerdotale officium, non epiſcopale niſi inuitatus ſit, vt dixi ſu prox. & maior reuerentia exhibebitur ei, quàm alii presbytero ſimplici.
ADDITIO. Et hoc in memoriam dignitatis, vt ff. de decur. l. vlt.
l ¶Prouinciæ.] Quæ ſcilicet habet decem, vel vndecim epiſco-

1 Et inf. e[o] c. pe ſed hoc c. paſtoralis. hoc non pro bat; quia lo quitur in p[...] pali conc[...] ſione. Arch diac.
Excommunicandus e[ſt] populus [qui] non recip[it] epiſcopa[m].

epiſcopos & metro politanum. 6 q. 3. ſcitote. Lau.

SI qui.] CASVS. Quæſitum eſt, quid debeat fieri de illis epis, qui cum in ſuis epātibus, nō recipiantur, per ſeditiones plebes alienas uolūt vſurpare? Et r̄ndet ꝙ ſi volunt pacifice miniſtrare in ordine p̄sbyterij, in quo prius erant, antequam eſſent, ep̄i, non ſunt repellendi. Si autem facere uoluerint ſeditiones, repelli debent. ſic intelligit caſum H. licet Beneuen. in medio c. vt aliter intelligat dicens: Si uelint pacificè ꝑmanere, vt p̄byteri in eccleſijs, ut prius fuerāt, nō abijciantur, &c.

a ¶Si qui epi ordinati ſunt.] idest, ſi qui clerici ordinati ſunt epiſcopi.

b ¶Vbi prius.] ideſt, in quo loco: vel in quo ordine. Sed nunquid prior eccleſia tenetur eos recipere? vř ꝙ non 72. di. placuit. arg. cōtra. 21. q. 2. ſi quis iam tranſlatus. Ad hoc dic, ꝙ ſi habuit corporalem poſſeſſionem per ſe, vel alium eius eccleſiæ, ad quam modo non recipitur, non tenetur prior eccleſia eum recipere, licèt nondum eius beneficium ſit collatū. Si non habuit poſſeſſionē r. tenet: licèt iā alijs conceſſa fuerint eius bn̄ficia, vt extra de ele. cū in cunctis. 7. q. 1. eos C. de repud. hære l. ult. Per aliū dixi quia idē eſt ac ſi per ſe extat de præben. accedens. arg. 3. q. 1. c. 1. in § 1. lo hæc glo. non adaptat ad textū. B.

c ¶Non abijciant.] Arg. ꝙ nō debet electus in alia ꝓuincia priuari bn̄ficio priori antequam transferatur ad aliam.

d ¶Dignitate.] Sed nunquid eſt clericus hui' ep̄i? Diſtingue: quia ſi non vult renunciare ep̄atui ad quem electus eſt, nō erit clericus eius: remanebit tn̄ ei prius beneficiū, quod conſeruauit ei. Si uero renunciauit, eius clericus erit, & ab eo iudicabitur, ext. de renū. ad ſupplicationē. niſi in criminali cauſa. tn̄ non poteſt eū deponere in memoriam priſtinæ dignitatis. ff de decu. l. vlt. Quod ergo dicit, auferatur honor, dic ꝙ per Papam: arg C. vbi ſena vel clariſ. l. vlt. circa mediū Ratione aūt delicti poterit eū excōicare ſi exceſſerit in ſua diœceſi, licèt nō abrenūciet ep̄atui: qa & poſſet quēlibet archiepiſcopum non ſuū. argum. 6. quæſt. 3. placuit. ff. de offi. præſi. præſes. Hoc tamē tene, ꝙ ſine licētia Papæ non abrenunciabit. extra de tranſlat. epiſcopo. inter corporalia. Lau.

1 Scilicet pacificam, vel per rū ſterit quo minus eā habuerit extra lib. 6. de præben. licet epiſcopus. Archid.

α ¶Vetet.] διὰ τὴν τοῦ λαοῦ παραίτησιν, eo ꝙ populus recuſet.

β ¶Obſeruare.] ἐκδέχεσθαι, ideſt expectare & ſuſcipere.

γ ¶Perfecta.] *Antea legebatur,* perfectæ. *Reſtituta eſt uera lectio ex originali, & Burchardo, & Iuone. Quid autem ſit ſynodus quæ hic perfecta, & paulò poſt ſequentibus capitibus integra dicitur, exponitur infra ead. c. ſi quis epiſcopus, tertio.*

Item ex concilio Ancyrano, c. 18.

¶A ſua parochia non recepti, alijs moleſtiam non inferant. Cap. VI.

Poly. ibidem. Burc li. 1. c 36. Iuo p. 5 c. 147. † ἀφορίζεσθαι. ſegregari.

SI qui epiſcopi ordinati ſunt [a], nec recepti ab illa parochia, in qua fuerant denominati, voluerintque alias occupare parochias, & vim præſulibus earum inferre, ſeditiones aduerſus eos excitando; hos abijci † placuit. Quòd ſi uoluerint in presbyterij ordine, vbi prius [b] fuerant, vt presbyteri reſidere; non abijciantur [c] à propria dignitate [d]. Si autem ſeditiones commouent ibidem cōſtitutis epiſcopis, presbyterij quoq; honor talibus auferatur, fiantque damnatione † notabiles.

† ἐκκηρύκτους, i. abdicatos.

Item ex concilio Antiocheno, c. 17.

¶Communione priuetur epiſcopus, qui ſibi commiſſam eccleſiam adire neglexerit. Cap. VII.

Poly. lib. 2. tit. 12. Burc. li. 1. c. 37. Iuo p. 5. c. 148.

iij SI quis epiſcopus per manus impoſitionem [e] epiſcopatum acceperit, & ſibi α commiſſum miniſterium ſubire neglexerit, nec acquieuerit [f] ire ad eccleſiam ſibi commiſſam; hunc oportet communione priuari, donec ſuſceperit coactus officium, aut certè de eo aliquid integra decreuerit eiuſdem prouinciæ ſynodus ſacerdotum.

α ¶Et ſibi.] *Ita etiam Burchardus, & Iuo. Sed in verſione Dionyſij quam in cæteris partibus referunt, legitur:* & præeſſe populo conſtitutus miniſterium ſubire, &c *quod ad uerbum de Græco expreſſum eſt.*

SI quis epiſcop'.] CASVS. Dicitur hic, quod ſi quis epiſcopus negligit ire ad eccleſiam ſuam, debet communione priuari, donec coactus vadat: vel donec ſynodus aliquid decreuerit de ipſo.

e ¶Impoſitionem.] ideſt, ordinem epiſcopalem.

f ¶Nec acquieuerit.] Intra tres menſes, infra 100 diſt. quoniam ſponſa tamen intra duos menſes, &c. extra de conuer. coniug. ex. publico. Io.

Item ex eodem, c. 16.

¶Sine concilio integri ordinis vacantem epiſcopus vacans eccleſiam non adeat. Cap. VIII.

Apud Martinum. Bracar. c. 9. Burc. li. 1. c. 38. Iuo p. 5. c. 150.

iiij SI quis epiſcopus vacans [g] in eccleſiam non habentem epiſcopum ſurripiens populos ſine concilio

SI quis ep̄s.] CASVS. Quæſitum eſt, quid debeat fieri de ep̄o, qui cum non habeat eccleſiam propriam ſurripit ſine conſilio metropolitani vacantem ep̄atum? Et reſpōdet, quod debet abijci: etiam ſi populus, quem ſeduxit, velit ipſum habere.

g ¶Epiſcopus uacans] ideſt, vacans epiſcopatu, vel epiſcopatum non habens: ſicut dicitur mulier uacans, quæ virum non habet. ff ad leg. Iuliam de vi publica. qui cœtu. § qui vacantem. Ioan.

Muliar uacans eſt quæ virum non habet.

Prælatus an ſit recipiendus qui ad eccleſiā dimiſſam redit,

a ¶Irruerit.]

Intruſus, an recipit quæ eccleſiæ contulit.

a ¶ Irruerit.] Sed quid ſi iſte intruſus aliqua contulerit ipſi eccleſiæ? tenetur ei eccleſia reſtituere: ſicut de ſimoniaco. extra de ſimo. veniens. & quia nihil perit eccleſiæ 54 diſt. generalis Sed ſi bene promotus eſſet, eccleſia non tenetur ei reſtituere: & ideò bonus deterioris eſt conditionis ꝙ malus Io. Sed contra ext. de ſimo. de hoc. Sol. in ſimoniaco dicunt quidã, ꝙ nihil debet ei reſtitui: & qđ dicit iſta decre. veniens. diſpenſatio fuit. Alij dicũt, quòd propter delictũ abbatis & monachorũ hoc contingit T. dicit, ꝙ clerico in ſęculo remanenti nil reſtituit. ſecus ſi ad religionem tranſit, ut 27. q. 1. ſi quis rapuerit. De clerico autem ſęculari, qui remouet̃ ab eccleſia, quid iuris ſit ſi aliqua cõtulit 1. not. extra de cleri. coniug quod à te B.

ADDITIO. Sed aliter ibi exponitur ſecundùm Lau. vt ibi dicam. Archid.

f ¶ Conuenerit.] Nam ex pręcepto tenentur clerici ad horas extra de celeb. miſſ. dolentes. in fi. ibi videas. Arc.

g ¶ Caſtigatus.] Nota, quòd pro prima offenſa non eſt quis puniendus, ut 74. diſt honoratus. & extra de offic. custo cap. 1.

Offenſa prima dẽt eſſe impunita.

integri ordinis irruerit[a], etiam ſi populus, quem ſeduxit, deſideret [b] illum; alienum eum ab eccleſia eſſe oportet. Integrum autem & perfectum [c] concilium dicimus illud, cui metropolitanus α epiſcopus interfuit.

α Hac verſio, quam & Gratianus, & Burchardus, & Ivo ſequuntur, eadem ferè eſt atque illa Martini Bracarenſis. Dionyſiana verò longè magis accedit ad verba Græca.

α ¶ Metropolitanus.] *Addendum eſt*, Metropolitanus etiã. *Sic enim Græcè :* ὅτης μητροπόλεως.

4 *Quòd autem ſupra clerici, ſe vigilijs ſubtrahentes excommunicari iubentur, de his intelligendum eſt, qui ab epiſcopo frequenter admoniti negligentiam ſuam corrigere contemnunt.*

ſup. diſt. 91. c. clericus victum.

Vnde in concilio Martini Papæ legitur.

¶ Excommunicetur clericus, qui ab epiſcopo commonitus, matutinis, vel veſpertinis horis adeſſe neglexerit. Cap. IX.

In ca. Martini Bracar. c. 64 ex Tolet. 1. cap. 5.

v SI quis presbyter, aut diaconus, vel quilibet clericus eccleſiæ deputatus [d], ſi intra ciuitatem fuerit, aut in quolibet loco, in quo eccleſia eſt, & ad quotidianũ pſallendi officium † matutinis [e], vel veſpertinis horis ad eccleſiam non conuenerit [f], deponatur à clero: ſi tamen caſtigatus veniam ab epiſcopo, per ſatisfactionem noluerit promereri.

† *al. ſacrificium.*

1 In ipſo initio.

b ¶ Deſideret] Arg. ꝙ quę malo ſunt inchoata principio, nõ cõualeſcunt, quamuis ad eũ caſum deueniant, à quo rectè poſſent incipi, vt 7. q. 1 epiſcopum. ext. de elec. auditis 2. Ar. cõtra ext. de iure patro. cura paſtoralis: extra de cõuer coniug. placet. Ioã. Dic, quod ipſo iure nullum eſt, non conualeſcit. aliàs ſecus 3. ext. de elec. auditis. & c. quod ſicut. B. Item arg. quod non ualet electio cõcors, niſi canonica ſit 18. q. 2. ſi quis abbas. 63. d. c. 1.

2 Dic, ut dixi 61 diſt. Salonitanæ. Archid.

3 Concord. tex. in auth. vt. iu. ſine quo. ſuffra. § cogitatio. coll. 2.

DISTINCTIO XCIII.

O*Bedientiam* [h] *autem inferiores ordines* † *ſuperioribus debent. Summo enim Pontifici ea debetur ab omnibus obedientia, vt nulli liceat ei communicare, cui pro actibus ſuis inimicus ipſe extiterit: nec in eccleſia eſſe poterit, qui eius cathedram deſerit.*

† *al. ex ordine.*

d ¶ Et perfectum.] Et nota ꝙ concilium dicitur perfectum, licet non adſit primas, vt 18. diſt. c. 1.

QVOD AVTEM Hæc eſt quarta pars diſt in qua dicitur, quòd omnis ſacerdos cõpellatur intereſſe officijs Ioan. de Fant.

CASVS. Supra in capitulo, clericus uictum. diſt. 91 dictũ eſt, ꝙ clerici debent excõicari, qui vigilijs ſe ſubtrahunt, & artificijs ſe applicant. Nunc autem dicit illud eſſe intelligendum de illis, qui frequenter ab epis commoniti nolunt obedire: quod probat ſeq. cap. Et eſt iſte quintus articulus huius diſtinctionis.

SI quis presbyter.] CASVS. Dicitur in hoc cap ꝙ ſi quis clericus noluerit diuinis officijs admonitus intereſſe, deponi debet.

d ¶ Deputatus.] Per hanc literam dicunt quidam, illum teneri ad hoc tantum, qui alicui eccleſiæ intitulatus eſt: aliàs non, etiam ſi ordinatus ſit ad titulum ſuæ poſſeſſionis. extra de præb. epis. Tu dic eũ & quemlibet clericum teneri ad hoc: licet nõ teneatur ſpecialiter ad hãc uel illam eccleſiam ſic ſubaudi extra de reg. ſuper eo.

Offic'a matutina & veſpertina.

e ¶ Matutinis.] Matutina dicuntur officia, quæ celebrãtur à mane vſque ad nonã, veſpertina à nona vſq; ad noctem. 11. quæſt. 3. ſi quis epiſcopus in concilio,

4 Excluſiuè tenetur: ſm Hug.

OBedientiam.] In hac diſtinctione incipit vij. pars tractatus diſtinctionum. Et hæc diſtinctio diuiditur in ſeptem partes; in quarum prima tractat de obedientia, quam debent omnes catholici eccleſiæ Romanæ capiti ſuo. & hoc probat quatuor auctoritatibus. Secunda ibi, [Reliqui.] Tertia ibi, [Vt igitur ex præmiſſis.] Quarta ibi, [Compagis.] Quinta ibi, [Diaconi.] Sexta ibi, [Hoc capitulo.] Septima ibi, [Hoc autem.] Io. de Fan.

CASVS. Supra oſtenſum eſt in quibus locis prælati debeant ordinari: ſed quia prælatura contemptibilis eſt ſine obedientia minorum: ideò in hac 93. diſt. oſtendit, quòd minores gradatim debent maioribus reuerentiam exhibere: & primo docet, quòd Papæ omnes ſubiecti ſunt generaliter, intantùm ut nulli liceat ei communicare, cui ipſe Papa pro ſuis malis actibus non communicat.

h ¶ Obedientiam.] Hic intitulatur 93. diſtinctio. in qua oſtendit magiſter hactenus & qualiter & à quibus & in quibus locis clerici & prælati debeãt ordinari: ſed quia dignitas prælatorum ſine obedientia contẽptibilis eſt: ideò

ideo oſtendit hic de obedientia, quam debeant inferiores ſuperioribus. Et primo de obedientia, quæ debet̃ Papæ. Secundo de obedientia, quam debent minores maioribus ratione ordinis: poſtea de obedientia quam ſubditi clerici debent ep̃is ſuis, oſtendit etiam differentiã inter presby-

pro ſuis actibus non cõicare: ſed recederent ab eo ſine aliqua cõione, quamuis eis a Clemente non dicatur: ad hoc, vt ille peccator erubeſcat, & citius ad obediẽtiã reuertatur, & petat recõciliari. Si q̃s vero contra fecerit, hoſtis eſt eccleſiæ, & nequior hoſtis, q̃ illi qui ſunt foris

Vnde Beatus Apoſtolorum Princeps Petrus in ordinatione Clementis [a] *populum alloquens inter cætera ait.*

Clemens epi. 1. A[illegible]cletus epi. 3. A[illegible] epi. 1. Fab[illegible]anus ep. 1. Conc. Vaſen 1. c. 6. 2. q. 3. c. 5. Iuo p. 14. c. 22. Anſel. 1. 1. c. 6. Poly. l. 1. tit. 16

¶Cui pro actibus ſuis Apoſtolicus inimicatur, communicare non debemus. Cap. I.

SI inimicus eſt [b] iſte Clemens alicui pro actib. ſuis, vos nolite [c] expectare [d], vt ipſe vobis dicat [e], cũ illo nolite [f] amici eſſe: ſed prudenter obſeruare debetis, & voluntatis eius abſque commonitione obſecũdare, & auertere vos ab eo, cui ipſum ſentitis aduerſum: ſed nec loqui his quib. ipſe non loquitur [g]: vt vnuſquiſque, qui in culpa eſt, dum cupit omnium veſtrum amicitias ferre †, feſtinet citius recõciliari ei, qui omnib. præeſt, & per hoc redeat ad ſalutem, cum obedire cœperit monitis præſidentis. Si vero quis amicus fuerit his, quibus ipſe amicus nõ eſt, & locutus fuerit his, quibus ipſe nõ loquitur, vnus eſt, & ipſe ex illis, qui exterminare [h] Dei eccleſiam volunt, & cũ corpore vobiſcum eſſe uideatur, mente & animo contra uos eſt. Et multo nequior hoſtis [i] hic quam illi qui foris ſunt, & euidenter inimici ſunt. Hic enim per amicitiarum ſpeciem, quæ ſunt inimica, gerit, & eccleſiam diſpergit, ac obſtat. ideoq; [α] chariſſimi his Apoſtolicis inſtitutis uos monentes inſtruimus, ut effecta certior charitas ueſtra ſolicitius deinceps agere ſtudeat, & cautius; ne peruerſi, & infideles homines lædendi fideles, ac beneuolos habeant facultatem.

† *al habere.] al gratiam reparare.*

α ¶Ideoque.] *Hinc vſque ad finem ſunt in Fabiani tantummodo epiſtola. Quamobrem ex ipſo potiſſimum videtur Gratianus cætera etiam ſumpſiſſe.*

Item Gregorius lib. 5. epiſtola 26. ſeu c. 126.

¶A nullo debet ſuſcipi, quem Romana depellit eccleſia. Cap. II.

Anſ. l. 12. c. 11.

MIratus ualde ſum, quia in tãto Salonitanæ eccleſię

b ¶Si inimicus eſt.] inimicus dicitur hic quo ad opinionem excõicati: ſicut iudex dicit crudelis latroni. 23. q. 5. nõ eſt crudelis. aliàs Papa neminẽ debet habere odio imo pacẽ cũ omnibus habebit. 11. q. 3. inter verba. Vel inimicus eſt actibus vt 86 d. odio.

Papa nemin͂e odio habeat.

c ¶Nolite.] Sic 7. q. 1. ſcire. 11. q. 3 quib. epiſc. Arg. contra 6. q. 2. ſi tãtum, ſed ibi ſolutum eſt.

d ¶Expectare.] Ergo denunciatio non eſt expectanda. extra de ſen. excomu. cum non ab homine, tamen ſola fama ſemper non ſufficit ad hoc, vt quis vitandus ſit, vt extra de exceſ. prælat. inter. licet ſit ar. contra. extra de elec. venerabilem. Sed q̃d ſi Papa communicauit excõmunicato? Nõ incidit ideo in canonem quia Papa nõ ligatur a canone, vt extra de ele. innotuit. ff de recep. l. pen. Nec eo ipſo eũ abſoluit: ar. extra de ſent. excõ. cũ deſideres. Si tamen ei cõmunicaret intẽdendo eum abſoluere facto, etiam ſi nõ verbo, habendus eſt pro abſoluto: cũ princeps ſola volũtate libertatem concedat ff. de manumiſ. l. apud, & facit ad hoc extra de ſenten. excomm. ſi aliquando, extra de priuileg. cum olim, C. de fideicommiſſ. liberta. l. ſi voluntate.

Fama ſola non ſufficit, vt excõicatus vitari debeat.

Papa cõ[illegible] excommunicato, nõ incidit in excõi[illegible] eum abſoluit.

presbyteros, & diaconos: qñque loquens contra iſtos: qñque contra illos ad vltimum oſtendit presbyteros maiores eſſe diaconis. Nota autem q̃ obedientia conſiſtit in tribus, in reuerentia exhibenda, in mandato ſuſcipiendo, in iudicio ſubeundo. Reuerentiam debet minor vt aſſurgat maiori, & cedat ei primum locũ in ſedẽdo, & eundo: niſi minori maior adminiſtratio commiſſa ſit, vnde archipresbyter, vel presbyter archidiacono debet reuerentiam, licèt ordine maior ſit ratione maioris adminiſtrationis. 25 d. c. 1. hac conſideratione qñque presbyter tenetur obedire diacono prælato. In mandato autem, & iudicio nemo tenetur obedire, niſi ei qui habet adminiſtrationem, vel iuriſdictionem ſuper eum: & niſi ab eo abſoluatur per appellationem, vel recuſationem, vel ſi ei controuerſiam 1. moueat: vel ſi prælatus deponatur. 8. q 4. in ſumma, & c nonne. Lau.

a ¶Clementis.] In presbyterum. nam Petro viuente nõ fuit Clemens Papa. 8. q 1. ſi Petrus.

ADDITIO. Ad hoc 14 q 6. c. alius, & cap ſequen. Archidiac.

SI inimicus eſt.] CASVS. Petrus apoſtolus cum inſtituit ſibi Clementẽ ſucceſſorem, docuit populos, & oẽs ſubiectos, vt nulli cõicarent cui viderent Clementẽ

e ¶Dicat.] Non enim debet certiorari qui non ignorauit, ff. de actio. empt. l. 1.

f ¶Nolite.] Nam eo ipſo quis ſuſpectus eſt, q̃ inimicorũ eſt amicus. arg. 3. q. 5. c. 3. & ob hoc filius matrem exhæredat, C. de inoffic. teſt. l. liben. Et eſt ſimile ext. de accuſa. cum oporteat.

Inimicorum amicus eſt ſuſpectus.

g ¶Non loquitur.] Hoc verum eſt in hoc caſu, qui. ſ. excommunicati ſunt: ſecus ſi propter priuatum odium alicui non loqueretur.

h ¶Qui exterminare.] inf. 24 q. 1. quoniam vetus.

i ¶Hoſtis.] Vnde Boetius. Nulla peſtis efficacior eſt ad nocendum: quam familiaris inimicus. Arg. C. de dolo l. lata. vnde Non eſt deterior hoſtis, quàm fictus amicus. Non odium grauius, quàm ſimulatus amor, vnde illud etiam Mus in pera, &c. Augu. 23. q. 1. §. item præcepit. ſi mi. eſt. 12. q. 1 certe lo.

Familiares inimici sũt peſtiferi

MIratus valde ſum.] CASVS. Gregorius excommunicauit Maximũ archiep̃m Salonitan. q̃ fuerat ſimoniace ordinatus, a cuius cõmunione nullus ſe remouit,

uit, niſi epiſcopus Paulinus, & Honoratus eius eccleſiæ archidiaconus. Vnde Gregorius omnes alios reprehendit, quia quem Apoſtolica ſedes repellit, omnes debent habere repulſum, donec ab illatis criminibus mundetur. Sequens capitulum patet.

g ¶Præſententur.] Per ſe, vel per alios. extra de iureiur. ego N.

h ¶De longinquo.] Argum. ratione loci permittit. quod alias non permittitur, argum. 24. q. 1. pudenda ſu. dulin. 63. cum longe. ſu. diſt. 29. c. 1. & 2. ſu. di. 4. exit. ſu. diſt. 63. c. 1. &

a ¶Clero.] Et ita, qui libet eps ſuffraganeus eſt de clero metropolitani. arg ext. de poſtul pla. bona. arg. 26. diſt. ſi q d vero. Fortè ille fuerat canonicus, & adhoc retinebat ibi p̄bēdā.

b ¶Vix.] Quod ergo vix fit, tamē fit. ff. de iud. vix. 19 d. in memoriā. arg cōtra ff. ad Velleia. tutor, qa ibi dicit vix fieri vt quis pro ſe apud eũdem intercedat, & ita vix, ideſt, nunq̄, ſic 2. q. 6. §. biduum, ver. ſi aduerſus.

Quod vix fit, ueri dr̄.

c ¶Ordinibus.] Arg. pro eis, qui multitudinē nō ſequunt, vt 7. q. 1. denique, & ꝙ multitudo non excuſat a delicto, vel pœna ar. 2 q. 1. multi. ſu. d. 23. in nomine. arg. cōtra ſupra d. 19. in canonicis.

Multitudo non excuſat a delicto.

d ¶Filii.] Qui ergo priuati ſunt a ſacramētis, filij ſūt eccleſiæ, quia ſunt epiſcopi ... i, cũ certum eſt, ꝙ qui non eſt cũ epiſcopo. extra eccleſiā eſt. ar. 7. q. 1. ſcite. Vel dic, ꝙ iam erant abſoluti, vel qa cauſa humilitatis hoc di ... c. 7. non ſi incompetenter.

Extra eccleſiā eſt q cũ epo non eſt.

clero [a], vel populo, vix [b] duo ex ſacris ordinibus [c] inuenti ſunt, frater ſcilicet, & coepiſcopu noſter Paulinus, & dilectiſſimus filius meus Honoratus archidiaconus eiuſdem eccleſiæ, qui communicare Maximo ſacerdotum rapienti, minimè conſentirent, & ſe Chriſtianos eſſe cognoſcerent. Debuiſtis enim filii [d] chariſſimi penſare ordines veſtros, & quē ſedes Apoſtolica repellebat, repulſum cognoſcere; vt prius, ſi poſſet, ab illatis criminibus mundaretur; & tunc ei veſtra dilectio communicaret, ne particeps obligationis eius exiſteret.

Item Cyprianus de vnitate eccleſiæ.

¶Non eſt in eccleſia, qui cathedram Petri non ſequitur. Cap. III.

Qvi cathedram Petri ſuper quam † fundata eſt eccleſia, deſerit; in eccleſia ſe eſſe, non confidat. — Iuo e. 5 c. 161. † *al. quem.*

¶*Apud Cyprianum Romæ impreſſum hæc leguntur.* Hanc eccleſiæ vnitatem qui non tenet, tenere ſe fidem credit? Qui eccleſiæ renititur, & reſiſtit, in eccleſia ſe eſſe confidit? *Verũ in Vaticana bibliotheca præter octo integra Cypriani exemplaria eſt etiam aliud, in quo tantum opuſcula quædam continentur, & inter ea hic tractatus: Atque in eo codice, itemque in altero integro Monaſterij S. Saluatoris Bononiæ ſunt verba hæc, quæ a Gratiano, & Iuone afferuntur. Ac ſanè paulo ante Cyprianus hanc ipſam Petri cathedram eſſe oſtenderat vnde, vnitas eccleſiæ penderet.*

Epiſcopi verò, qui Apoſtolicæ ordinationi ſubiacent, etiam hanc reuer ... debent, vt ſeſe ſingulis annis Apoſtolorum liminibus repræſentent.

Vnde Anacletus, & Zacharias Papa.

¶Singulis annis Apoſtolorum limina viſitent epiſcopi qui ordinationibus Apoſtolis ſubiacent. Cap. IV.

Qvi cathedrā epiſcopi] CASVS Dictum eſt ſu. ꝙ omnes debent obedire Papæ. nunc autē dicit, quod epiſcopi q ſubſunt Papæ immediate, hanc ei reuerētiam debent, vt ſingulis annis curiam viſitent, & hoc probatur ſeq. c.

Ivxta [e] ſanctorum Patrum, & canonum inſtituta omnes epiſcopi, qui huius Apoſtolicæ ſedis ordinationi ſubiacēt, qui propinqui [f] ſunt, annue, circa † Idus Maij ſanctorũ principum Apoſtolorum Petri, & Pauli liminibus præſententur [g] omni occaſione ſepoſita: Qui verò de longinquo [h], iuxta [i] chyrographum [k] ſuum impleat. Qui autem huius conſtitutiones contemptor extiterit, præterquam ſi ægritudine fuerit detentus; ſciat ſe canonicis [l] ſubiacere ſententijs.

Leo epiſ. 4. c. 7. Poly. l. 4. tit. 25. Anſ. l. 6. c. 164. † *al. Idibus Maij.*

¶*Hic eſt canon quartus ſynodi Romæ habitæ ſub Zacharia Papa, quæ extat in bibliotheca Vaticana, ex qua nonnulla ſunt in hoc capite emendata.*

Ivxta.] CASVS. dicit hic, ꝙ epiſcopi qui ſubſūt Ro. eccl. nullo mediāte, ſi vicini ſunt, quolibet anno, ſedē Apoſtol. viſitēt p ſe, vel p aliũ. Si verò ſunt remoti, faciant ſicut in chyrographo ſuo cōtinet. Et q cũq, hoc cōtēpſerit, niſi ſit valetudine impeditus, canonicis regulis ſubiacebit.

e ¶Iuxta.] Hoc c. loquitur de eis, qui ſubſunt Domino Papæ nullo medio.

f ¶Propinqui ſunt.] Qui ſ. in eadem prouincia ſunt illos vocat lex p̄ntes, C. de præſcr. decem ann. l. vlt.

ADDITIO. Ad hoc extra de maio. & obe. humilis, vbi de hoc.

c. 1. & 2. Et dic de longinquo, vt ſunt vltra Italiam conſtituti, vt extra de elec. nihileſt quod eccleſiæ. Vel remotos vocat vltra duas dietas, vt extra de reſcri p. non nulli.

Remoti q dicuntur.

i ¶Iuxta] Argu. ꝙ expediri per alios ſufficit quod iuſtè impeditum per ſe facere non poteſt. 18. d. epiſcopus.

Impeditus p aliũ ex dire pōt officium.

K ¶Chyrographum] Extra de elec. ſignificaſti. in parte deciſa. ſupra 65. d. ſi quis 5. q 3. ſi ægrotans.

l ¶Canonicis.] Supra d. 18. ſi quis epiſcoporum.

RELI-

RELIQVI. Hæc eſt ſecunda pars huius diſtin in qua dr, ꝙ omnes minores, in ordine, vel dignitate debent ſuis maioribus reuerentiam præſtare, & hoc probat per 7. auct.

CASVS. Dictū eſt ſupra qualiter omnes debent obedire Papæ.

2 *Reliqui verò in eccleſia minores ſemper debent maioribus ſubeſſe, ſicut in ſynodo Romana S. Silueſtri, c. 7. legitur.*

Burc. l. 2. c. 224. Iuo p. 6. c. 299. Anſ. l. 7. c. 66.

¶Minores maioribus obedientiam exhibeant.

Cap. V.

† Nota ex hoc text ꝙ hæc dictio, a excludit, ſimilem tex. habes in l. ratione. § fi. ff. de adio. empt.

A Subdiacono † vſque ad lectores [a] omnes ſubditi ſint diacono Cardinali vrbis Romę, in eccleſia repræſentantes ei honorem [b]. Porro Pontifici presbyter, presbytero diaconus, diacono ſubdiaconus, ſubdiacono acolythus, acolytho exorciſta, exorciſtæ lector, lectori oſtiarius, oſtiario abbas [c], abbati monachus in omni loco repræſentent obſequium ſiue in publico, ſiue in gremio [d] eccleſiæ.

¶*Caput hoc, & apud Gratianum, & in ipſius ſynodi editionibus videtur valde mendoſum Burchardus & Iuo ſic habent.* A ſubdiacono vſq; ad lectorem, omnes ſubditi ſint diacono Cardinali vrbis Romæ; in eccleſia honorem repræſentantes tantum. Pontifici verò presbyter, diaconus, ſubdiaconus, acolythus, exorciſta, lector, abbas, monachus in omni loco repræſentent obſequium, ſiue in publico, ſiue in gremio eccleſiæ. *Verbum ob magnam codicum varietatem, & propter gloſſas, ac doctorum dicta nihil fere in textu mutatum eſt.*

Et l. 2. cōnſ. c. 48.

a ¶Abbas.] *De abbate, & monacho in ſynodi editionibus nulla mentio eſt.*

Item ex epiſt. 1. Clementis ad Iacobum fratrem Domini.

¶Quod ſit officium diaconorum. Cap. VI.

DIaconi eccleſiæ tamquam oculi [e] ſint epiſcopi, oberrantes [f], & circumluſtrantes cum verecundia actus totius eccleſiæ, & perſcrutantes diligentius, ſi quem videant vicinum fieri præcipitio [g], & proximum eſſe peccato, vt referant hæc ad epiſcopum. *& infra* β. ¶Sed & de peregrinis ſimiliter epiſcopo ſuggerant refouendis; & cætera his ſimilia, quæ ad cultum eccleſiæ, & diſciplinam eius pertinent, diaconis curæ ſint.

β ¶Et infra.] *Sic legitur in pleriſque manuſcriptis. In vulgatis legebatur.* & ita. *alia verò nonnulla verba reſtituta ſunt ex originali.*

Item ex eodem, eadem epiſtola.

Anſ. l. 7. c. 67.

¶De eodem. Cap. VII.

SAcerdotes verò beatus Petrus ſal terræ [h], & mundi lumen docens, præcepit in ſplendore bonorum operum patrem glorificare Deum; de quibus Dominus ait: [Beati eſtis, cum maledixerint [i] vobis homines, & rel. & iterum. [Vos eſtis ſal terræ.]

Matth. 5.

b ¶Honorem.] Ratione ordinis. hæc eſt n. iuſtitia. vt minor ſeruiat maiori. 13. q. vlt. eſt ordo. niſi minor in adminiſtratione maioris ſit 95. di. c. 1. vel niſi obtineat locū ſuperioris. inf. eo c. vlt.

c ¶Abbas] Loquitur ſecundum ea tēpora cū monachi non erant clerici, vt inf. 16. q. 1. generaliter. Vel forte q̄libet cleric' dignior eſt, quolibet monacho. arg. 16. q. 1. alia eſt cauſa &c. legi. hodie maior honor debetur abbatibus, quā aliis clericis. ar. ex. d̄ ætat. & quali c. 1. 69. d. c. 1.

Monachi olim non erāt clerici. Clericus ſæcularis eſt dignior monacho.

d ¶Siue in gremio.] Arg. cōtra 95. di. epiſcopus 2. nam ibi dicit, ꝙ in domo collega, debet eſſe prælatus in eccleſia.

DIaconi] CASVS. Dicit hic, ꝙ diaconi velut oculi epiſcopi debēt omnia conſiderare, & ſi viderint aliqua corrigenda, ſignificēt epiſcopo, & per hoc oſtēditur, quod debēt epiſcopo obedire.

e ¶Oculi.] Et no ꝙ loco diaconorū ſucceſſerunt archidiaconi, qui dicunt oculi epiſcopi, q perluſtrant. alia cauſa habet inf ead. diaconi.

Archidiaconi ſunt oculi epiſcopi.

f ¶Oberrātes] Sunt & alii oculi circūluſtrātes ſynodales teſtes 35. q. 6. epiſcop' in ſynodo. Vel ibi loquitur de exceſſibus laicorum, hic clericorum. Hug.

g ¶Præcipitio.] Ergo non tm tenet q̄s denūciare iā cōmiſſum crimē, ſed etiā cōmittēdum, qd̄ verū eſt. 22. q. 5. hoc vi ar. extra de cog. ſpi. tua de conſe. diſt 2. cum omne crimen.

SAcerdotes vero.] CASVS. Probat Clemēs in hoc capitulo, ꝙ reuerētia eſt ſacerdotib. exhibenda, & hoc ꝓbat auctoritate Petri dicētis. Vos eſtis ſal terræ, & auctoritate Domini dicentis, Beati eſtis, &c.

h ¶Sal terræ.] In omnibus enim operibus noſtris ſal offerre debemus de conſecr. diſt. 4. ſal & per ſal ſapientia intelligitur 43 diſt. rector.

i ¶Maledixerint.] Non, ꝙ ex maledictione benedictionem quis conſequatur, ſed ex patientia quam ſuſtinet. 11. q. 3. qui iuſtus Lau.

Papæ. Nunc autem dicit Gratianus, quòd in eccleſia ab oſtiario vſque ad epiſcopum gradatim minor debet obedire ſuperiori. quod probat per ſequens capitulum.

A Subdiacono] CASVS. Dr hic, ꝙ a ſubdiacono vſq; ad lectores dēnt oēs obedire Cardinali diacono, deinde Pontifici presbyter, presbytero diaconus, &c.

a ¶Ad lectores.] Hic nomine lectorum omnes inferiores ordines comprehendit.

NVlla CASVS.] Quæſitum fuit, quid debeat fieri de illis clericis, qui ſub nullius epiſcopi diſciplina gubernantur? Et reſpondet, ꝙ debent a ſuo officio remoueri. tales enim acephali dicuntur: qui verò ſuis maioribus recte obediunt, donum conſequuntur a Deo. Sequē. capitulum patet.

a ¶Nulla.] infra. 18. q. 2. abbatibus.

b ¶Acephalos] Priuilegiati tamen, qui Papæ ſubſunt, non ſunt acephali: quia Papa epiſcopus eorū eſt. at extra de priuileg. recipimus. tales ſicut excõicatos debet quilibet excludere ꝺ eccleſia ſua. ext. de paroch. & alie. pa 10. c 2. Et eſt hic arg. pro prælatis. ꝙ etiā eremitę ſubſunt epiſcopo; in cuius territorio ſunt, vt 16. q. 1. qui vere. Io.

1 Adde ꝗ acephali dicuntur illi q ſunt ſine capite, ut hic cócor. gl. in Auth. de appe. generalē coll 4. Eremitæ ſub ſunt epiſcopo.

c ¶Ille proculdubio ſcādalizatur] Id eſt ſcādalizat Deum 8 q 1. qui vos Io.

ADDITIO. Ad idē 3 q 1. nulli. ſu. 21. diſ. in nouo. Archid.

DIaconi.] CASVS. præcipit Euariſtus, vt i qualibet ciuitate ſint ſeptē diaconi. q cuſtodiant epiſcopum à malis hominibus, ne prædicatio eius impediatur, & ne ipſe deſpiciatur. Sequēs capitulū patet.

d ¶Diaconi.] Hoc capitulū loquit de epiſcopali eccleſia, vbi debent eſſe ſeptē diaconi, vt de cõſecratio. d 2. epiſcopus Deo. Et vbi facultates ſuppetunt, 7. q. 1. illud.

Diaconi ſeptē debent eſſe in eccleſia epiſcopali.

e ¶Ne aut ipſe epiſcop⁹.] Quoquo modo infeſtetur, aut lędat ab illis inſidiatorib. id eſt hæreticis: vel ita, ne quoquo modo offendat ab illis, aut lędatur a ſuis clericis p oppſſionē. Et ideo dēt craſtare, & ab eo auertere huiuſmodi oppſſiones.

f ¶Aut verba.] Hæc eſt ſecunda cauſa huius conſtitutionis.

g ¶Detrahendo.] Timore hæreticorum 2. ſcilicet ſubticēdo.

2 Quia fortè timore hæreticorum nō audet ſolus prędicare. & hæc expoſitio congruit illi literæ, q habent polluantur, aut. deſpiciani.

h ¶Redoleat.] i. extra in publicū ex frequenti ardore.

i ¶Cum voluntate.] infra de conſec. diſt. 2. reuera. Io.

k ¶Actuum] 6 vbi agitur de ſeptem diaconis ordinatis ab apoſtolis. Io.

DIaconi.] CASVS. Supra in cap. à ſubdiacono. dictum eſt, ꝙ ſicut presbyteri obedire dēnt epiſcopis, ſic diaconi presbyteris.

VT IGITVR EX PRÆMISSIS. Hæc eſt tertia pars huius diſtinctionis, in qua dicitur, ꝙ diaconi dēnt ſubdere ſe presbyteris, & non præferre. & hoc probat per nouem auctoritates Io. de Fan.

Item ex concilio Pariſienſi.

¶Hi non ſunt habendi clerici, qui epiſcopali prouidentia non gubernantur. Cap. VIII.

Concordat conc. Mogunt. ſub Carolo, c. 22. Burc. l. 2. c 226. Iuo p. 6. c. 301.

NVlla [a] ratione clerici, aut ſacerdotes habendi ſunt, qui ſub nullius epiſcopi diſciplina, & prouidentia gubernantur. Tales enim acephalos [b], id eſt ſine capite priſca eccleſię conſuetudo nominauit.

Item ex epiſt. 3. Clementis.

¶De eodem. Cap. IX.

QVi ſuis epiſcopis non obediunt, indubitanter rei, & reprobi exiſtunt. Porro ipſi a Deo donum ſummi muneris conſequuntur, qui per iuſtitiæ, & præceptorum eius ſemitas incedentes, doctoribus ſuis, qui recte epiſcopi intelliguntur, libenter obediunt.

Item Anacletus epiſt. 1.

¶Illi in Deum ſcandalizantur, qui ſuo non obediunt epiſcopo. Cap. X.

Iuo p 6. c. 245.

ILle proculdubio ſcandalizatur [c] in Deum, qui recte non docet, & qui eius ſcandalizat epiſcopum, vel ſacerdotem.

Item Euariſtus ad epiſcopos Africanos, epiſt. 1.

¶Septem debent eſſe diaconi in vnaquaque ciuitate. Cap. XI.

Poly. l. 2. tit. 38. Anſ. l. 7. c. 69.

DIaconi [d] (qui quaſi oculi videntur eſſe epiſcopi) in vnaquaque ciuitate iuxta Apoſtolorum conſtituta, ſeptem debent eſſe, qui cuſtodiant epiſcopum prædicantem; ne aut ipſe epiſcopus † [e] ab inſidiatorib. quoquo modo infeſtetur, aut lædatur a ſuis: aut verba [f] diuina, detrahendo [g] aut inſidiando polluantur, vel deſpiciantur; ſed veritas ſpirituali redoleat [h] feruore, & pax prædicata labijs, animi cum voluntate [i] concordet.

† abeſt ab ori.

Item ex concilio Neocęſarienſi, c. 19.

¶De eodem. Cap. XII.

Ex priſca verſione. Ordo Rom. c. 9. Conc. Aquiſg. c. 64. Act. 6. Burc. l. 2. c. 219. Iuo p. 6. cap. 294. & 31...

DIaconi ſeptem eſſe debent ſecundum regulam, quāuis magna α fit ciuitas. Reguiæ autem auctoritas iſta eſt, quod & liber actuum [k] Apoſtolorum idem inſinuat.

α ¶Quamuis magna.] *Antea legebatur,* quamuis non magna. *Emendatum eſt ex canone Græco, (qui etiam recitatur in ſexta ſynodo, c. 16. & ex vulgatis etiam verſionibus. In canonib. prima. Nicænæ ſynodi, qui ex Arabico in Latinum conuerſi nuper editi ſunt, canone 62. multa habentur ad hāc rem pertinentia: quem fortaſſe canonem ſignificauit Andreas* Colloſſenſis *ſeptima actio. ſynodi Florentinæ.*

3 *Vt igitur ex præmiſſis* [l] *apparet, diaconi debent obe-*

ris. Sed quia diaconi non ſolum volebāt adæquari presbyteris, ſed etiam præferri: ideo, vt eorum ſuperbia opprimatur, ſtatutum fuit, vt ſacerdotibus dignam reuerētiam exhibeant, & ſibi nihil vſurpent.

l ¶Ex præmiſſis.] Ab iſto loco incipit magiſter altercationem

tionem ſuam inter presbyteros & diaconos. Et primo allegat pro presbyteris, quòd diaconi debent eis ſubeſſe, vſque ad illud cap. diaconi. poſt in illo cap. diaconi. allegat pro diaconis. vltimo In cap. legimus. dabit ſententiam contra diaconos. H.

d ¶ Neceſſitas.] Not. ꝙ vbi neceſſitas exigit & presbyter eſt abſens, poteſt diaconus etiā iure ſuo baptizare, & corpus Chriſti erogare infirmis, ſi conſecratu eſt: ſed in eccleſia in pſentia presbyteri nō poteſt, etiam ſi neceſſitas exigit. niſi iuſſus a presbytero: puta cum multi ſunt qui indigent baptiſmo & presbyter non poteſt omnibus ſufficere, ſimiliter ſi multi ſunt, qui volūt accipere corpus Chriſti, nec presbyter ſufficit omnibus.

.Diaconus pōt baptizare, & corpus Chriſti ægris erogare.

Diaco-*dientiam presbyteris, ſicut presbyteri epiſcopis. Sed diaconi ſuperbientes ſacerdotibus æquari, vel potius præferri quærebant: contra quorum inſolentiam multorum auctoritates manauerunt, eorum ſupercilium reprimentes atque vt ſacerdotibus condignam obedientiam exhibeant, decernentes.*

Unde Gelaſius a *Papa in epiſt. ad epiſcopos per Lucaniam c. 9. & 10. ait.*

a ¶ Gelaſius. *Sic eſt in plerisque manuſcriptis, & apud Burg. & Iuonem. Nam in impreſſis erat, Pelagius.*

¶ Nihil eorum quæ ſunt decreta primis ordinibus, vendicent diaconi. Cap. XIII.

Poly. l. 1. tit 10. Anſ. l. 7 c. 63. Burc. l. 4. c. 57. Iuo p. 1. c. 252. & pal. 6. c. 99.

DIaconus propriam conſtituimus ſeruare mēſuram, nec vltra tenorem paternis canonibus deputatū [a] quidpiam tentare permittimus. Nihil eorum ſuo miniſterio penitus applicare, quæ primis [b] ordinibus proprie decreuit antiquitas. Abſque epiſcopo [c], vel presbytero baptizare non audeant niſi prædictis fortaſſis ordinibus † longius cōſtitutis, neceſſitas [d] extrema compellat. Quod & laicis Chriſtianis [e] facere plerumque conceditur. *& infra.* ¶ Sacri corporis prærogationem † ſub conſpectu pontificis, ſeu presbyteri (niſi his abſentibus) ius non habeant exercendi.

† officijs. ſoti.

C. 10 in medio. † *al. erogationem.*

In Aquiſgr. c. 41.

Item in concilio Nicæno, c. 14. ſeu 18.

¶ Inferiores presbyteris ſe diaconi cognoſcant. C. XIV.

Iuo p. 2. c. 26. Burc. l. 5. c. 36.

PEruenit ad ſanctorum concilium, ꝙ in locis quibuſdā & ciuitatibus, presbyteris ſacramenta [f] diaconi porrigant. Hoc neque regula, neque conſuetudo tradidit, vt hi qui offerendi ſacrificij non habent poteſtatem, his qui offerunt, corpus Chriſti porrigant. Sed & illud innotuit, quòd quidam diaconi etiā ante epiſcopos [g] ſacramēta ſumunt. Hæc ergo omnia amputentur: & in ſua diaconi menſura permaneant; ſcientes, quòd epiſcoporum quidē miniſtri ſunt, inferiores autem presbyteris habētur. Per ordinem ergo poſt presbyteros gratiam ſacræ communionis accipiant, aut epiſcopo, aut presbytero porrigente. Sed nec ſedere in medio [h] presbyterorum diaconis li-

e ¶ Chriſtianis.] Et etiam hæreticis, 1, vt inf. 1. q. 1. quod quidam, &c.

1 Quod eſt ergo iſtorū priuilegium? Dicit. vt no. 50. diſt. quā ſub gradu.

PEruenit.] CASVS. Diaconi in tribus delinquebant Primo, quia poſt conſecrationem porrigebant hoſtiam ſacerdotibus. Secundo quia ſumebant ſacramenta in Miſſa prius quam epiſcopi. Tertio quia ſedebant in medio presbyterorum. Statutum ergo fuit in Nicæno concilio, vt de cætero talia non faciant: ſed in ſua mēſura permaneant: & ſi quis obedire noluerit, ceſſet ab officio. Capitula, quæ ſequūtur, plana ſunt vſque ad c. nonnulli.

f ¶ Sacramenta.] Id eſt Euchariſtiam cōfectam: & ſanguinē autē bene porrigunt infra ead. diaconi ſunt. & ver. ſacerdoti bus, & hæc eſt ratio quare ſacerdos corpus Chriſti per ſe ſumat, calicem autem de altari presbyteris ſumere nō licet, ſed diaconus eis porriget, quia ſūptio corporis futuram reſurrectionem corporū ſignificat, quā Deus ſua virtute faciet ſine omni miniſterio. Sed ſumptio ſanguinis ſignificat redemptionem peccatorum, quæ fit interceſſionibus aliorum 13 q. 3. animæ, ſupra diſt 50 presbyteros qui contra. ibi in pœnam dicitur de diaconis, panem offerant: quare de iure licitum eſſe videtur. Ioan. Sed illud intelligitur quando in principio ſecretorum diaconus accipiens patenam cum pane offert ſacerdoti. Imponitur ergo diaconis ad pœnam, ne panem offerant altario miniſtrando: hic autem prohibetur ne poſt ſacramenta confecta corpus Chriſti porrigant ſacerdoti, vt ſumant. B.

Corporis Chriſti ſumptio, quid ſignat.

Sanguinis ſūptio, quid repręſentat.

DIaconos. CASVS] Diaconi vſurpant officia epōrum & presbyterorum. baptizabant enim eis præſentibus, & non præcipientibus: & corpus Domini propria auctoritate populis diſtribuebant. quare Pelagius ſtatuit ne de cætero talia faciant ſine præcepto eorum, niſi in neceſſitate presbyteris abſentibus.

a ¶ Deputatum.] Scilicet diaconis, ſic 18. q. 2. hoc tm̄.

b ¶ Primis.] Id eſt maioribus epiſcopali ſcilicet, & presbyterali: & ita epiſcopatus eſt ordo, vt 23. diſt. cum in præterito 21. diſt. clericos ad idem 21. diſt. c. 1.

c ¶ Abſque epiſcopo] Id eſt abſente epiſcopo, vel presbytero, quibus ſolum baptizandi miniſterium permiſſum eſt, vt de conſe. diſt. 4 conſtat & dic ꝙ abſque epiſcopo, id eſt præter auctoritatem eius.

g ¶ etiam ante epiſcopos.] Id eſt, antequam epiſcopi ſumant.

h ¶ In medio.] Secundum conſuetudinem diuerſorum locorum hæc variantur. 2. in quibuſdam enim locis hæc obſeruantur: in quibuſdam non.

2 Arg ad hoc ff. de offi. procon. l. obſeruare. § antequam. & l. idemqz ff. manda.

ceat: quia ſi hoc fiat præter regulam, & ordiné probatur exiſtere. Si quis autem etiam poſt has definitiones obedire noluerit, à miniſterio ceſſare debebit.

¶ *Prior pars huius capitis vſque ad ver.* ampu:entur. *eſt ex priſca verſione in canone quartodecimo. Reliqua vero pars eſt ex verſione Dionyſii in canone 18. quam quidem totam afferunt, & codex canonum, & Burchardus, & Iuo.*

γ ¶ Sacraméta ſumũt.] *Græce eſt,* τὴς ἐυχαριςίας ἅπτοιντας, *quod Dionyſius vertit,* oblata contingant *quæ quam Burchardus, & Iuo hoc vno fere loco diſcrepãtes habent, ille quidẽ,* ſacra oblata contingant: *hic vero,* ſacram oblationé contingãt,

Item ex concilio Laodicenſi, c. 20. — ꝙ in Agat. c. 65. & Aquiſg. c. 77.

¶ Diaconus honorem exhibeat presbytero, & ipſe ab inferioribus honoretur. Cap. XV.

δ NOn oportet diaconum coram presbytero ſedere: ſed iuſſione[a] presbyteri ſedeat: ſimiliter autem diaconus honorem habeat à ſequentibus, ideſt, à ſubdiaconis, & omnibus clericis. — Anſ. l. 7. c. 66. Burc. l. 2. c. 228. Iuo p. 6. c. 298.

Item ex eodem, c. 23. — Aquiſgran. c. 7.

¶ Calicem benedicere, & panem dare diaconis non licet. Cap. XVI.

ij NOn oportet diaconos α panem [b]dare, nec calicem benedicere.

α ¶ Diaconos.] *In vetuſtioribus priſcæ verſionis editionibus eſt,* diaconem. *Græce eſt,* ὑπηρέτας, *quod Dionyſius vertit,* ſubdiaconos: *& ſic habetur in conſilio Aquiſgranenſi.*

Item ex concilio Carthaginienſi quarto β *c. 37.*

Sicut epiſcopis, ita & presbyteris diaconi miniſtrent. Cap. XVII.

DIaconi ita ſe [c] presbyteri, ſicut epiſcopi miniſtros eſſe cognoſcant. — Poly. l. 2. tit. 39. Anſ. l. 7. c. 62.

β ¶ Quarto.] *Caput hoc cum duobus ſequentibus habetur in concilio quarto Carthaginienſi, & in codicibus Gratiani etiam manuſcriptis, itemque apud Anſelmum titulo huius capitis erat additum:* Carthaginienſi quarto, cui Papa Zozimus interfuit per Vicarios, *quod minime conuenire oſtendunt acta ſextæ ſynodi Charthaginienſis: ad quam Zozimus Fauſtinum potẽtiæ eccleſiæ epiſcopum, Philippum, & Aſellum legatos miſit. Nam quarta habita eſt Honorio iiij. & Eutychiano Coſſ. ſexta vero Honorio xij. & Theodoſio viij. Coſſ. ideſt anno vigeſimo poſt: Quo anno (prout ex Africano concilio can. 76. & ſequentibus apparet) contra Pelagij, & Cæleſtij hæreſim quædam ſunt definita; cum Cæleſtius ad Zozimum Papam appellaſſet: quod ex nonnullis manuſcriptis Zozimi, & epiſcoporum Africæ ad ipſum epiſtolis, quæ in bibliotheca Vaticana ſeruantur, demonſtratur. Quare, cum Zozimus in Pontificatu duos tantum annos, & menſes aliquot vixerit neceſſarium eſt multo ante ipſius Pontificatum quartam ſynodum Carthaginienſem habitam fuiſſe.*

Item ex eodem, c. 38.

¶ De eodem. Cap. XVIII.

PRæſente presbytero diaconus Euchariſtiam corporis Chriſti populo, ſi neceſſitas cogat, iuſſus eroget[d]. — Poly. ibidem. Anſ. l. 7. c. 66. Burc. l. 5. c. 13. Iuo. p. 2. c. 23.

Item ex eodem, c. 39. & 40. & 41.

¶ De eodem. Cap. XIX.

DIaconus ſedeat quolibet loco [e], iubente presbytero. Item Diaconus in conuento [f] presbyterorum interrogatus loquatur [g]. — Anſ. ibidem.

a NOn oportet.] ¶ Sed iuſſione.] Hoc obſeruatur ſecundum conſuetudinem quarundam eccleſiarum cum reditũ à lectione Euangelij. Lau.

b NOn oportet.] ¶ Panem] id eſt corpus Domini. Dare, ideſt, porrigere, ſcilicet alijs poſt confectionem ſine licentia ſacerdotis. Vel dic, dare, ideſt conficere: quod ad ſolum presbyterum pertinet. 1. quæſt. 1. dictum. extra de ſumma trini. firmiter.

c DIaconi ita ſe.] In Miſſa: nam alibi magis ſunt miniſtri epiſcopi.

d PRæſente.] ¶ Eroget.] Iuſſus vel non iuſſus, longe tñ poſitis epiſcopo vel presbytero ſupra ea. diaconus.

e DIaconus.] ¶ Loco.] ideſt, in aliquo de omni i, tñ honeſto. ff. de arbitr. ſi cum dies. §. ſi arbiter. & ff. de mune. & hono. vt gradatim. § 1.

ꝛ Sic 1. q. 7. ſi quis omné. 25. q. 1. mulier.

f ¶ Diaconus in conuentu.] Vbi conueniunt ad ſynodum.

g ¶ Loquatur.] ideſt piæ.

prædicet, nam officium prędicandi presbyterorum eſt. 16.q.1.adiicimus.Hug.
a ¶Alba.] ideſt, dalmatica.arg.11.q.3. epiſcopus preſbyter.
b ¶Vel lectionis.] Euangelii.
Non-

cis competunt:& hoc probat per duo capitula. Ioan.de Fant.
CASVS. Supra in cap. diaconi prohibitum eſt, ne diaconi vſurpent officia epõrum, vel presbyterorum. Nũc verò dicit; q non debent vti compagis, ideſt, calceamẽtis epiſcoporũ, quib. nulli diaconorũ vti licèt abſq; apoſtolica licentia: ſicut nec mappulis vti debẽt abſque eiuſdem auctoritate, quas cõceſſit Cõſtantinus Cardinalibus, vt inf. 96. d. in illa palea, Conſtantinus.

Alba [a] verò tempore oblationis tantum, vel lectionis [b] vtatur †. († al. induatur.)

Item ex concilio Toletano 4.c.38.

¶Diaconi presbyteris ſe ſuperiores non cognoſcant. Cap. XX.

(Burc.2.c.222. Iuo p.6.c.297.)

NOnnulli diaconi in tãtam erumpunt ſuperbiam, vt ſeſe presbyteris anteponant, atque in primo [c] choro ipſi priores ſtare præſumant, presbyteris in ſecundo choro conſtitutis. Ergo, vt ſublimiores [d] ſe † presbyteros agnoſcant, tam hi, quàm illi in vtroque [a] conſiſtant. († pal. ſibi.)

a ¶In vtroque.] *Licet in vulgatis Gratiani codicibus legatur, in vtroque ordine & in tomis conciliorum impreſſis, in vtroq; choro: tamen in vetuſto codice conciliorum Regis Catholici, & pleriſq; vetuſtis Gratiani, etiam impreſſis neutra vox habetur.*

4 *Compagis* [e] *verò calciari abſque Apoſtolici licentia diaconis non permittitur, ſicut nec mappulis* [f] *vti abſque eiuſdem auctoritate quibuslibet clericis conceditur.*

Vnde Gregorius Ioanni epiſcopo Syracuſano, lib. 6. epiſt. 28. indict. prima. (Eo. diac. l. 4. 8.)

¶Abſque Apoſtolica licentia Diaconi compagis vti non præſumant. Cap. XXI.

PEruenit ad nos, diaconos eccleſiæ Catinenſis calciatos compagis procedere præſumpſiſſe: quod, quia nulli hactenus per totã Siciliam licuit, niſi ſolis tantummodo diaconis eccleſiæ Meſſanenſis, quibus olim à prædeceſſoribus noſtris non dubitatur eſſe conceſſum, bene recolitis. Quia ergo tantæ temeritatis auſus nõ eſt leuiter attendendus, cũ omni hoc fraternitas veſtra ſubtilitate perquirat: & ſi ita [ß], ſicut ad nos peruenit, inuenerit verũ eſſe; vtrum vel a ſe, vel alicuius [g] hoc auctoritate [h] præſumpſerint, nobis ſubtiliter innoteſcat: vt cognita veritate, quid fieri debeat, diſponamus. Nam ſi negligenter ea, quæ male vſurpantur, omittimus, exceſſus viã [i] alijs aperimus. (Anſ.l.7.c.74.)

ß ¶Et ſi ita.] *Hic & paulo inferius addita ſunt aliquot verba ex originali.*

Item Ioanni Rauennati epiſcopo, lib. 2. epiſt. 64. ſeu cap. 93. (Ioa. dia. l. 4. c. 2.)

e ¶Cõpagis] ideſt, ſandalibus, & dicuntur cõpagi ſandalia, vel caligæ epiſcopales: & eſt maſculini generis. Ioan. (Compagi.)
ADDITIO. Scilicet compagus compagi. Hug.
f ¶Nec mappulis.] Ideſt, ornamentis equorũ, quæ Conſtãtinus cõceſſit Cardĩnalib. inf. 96 d. Conſtantinus. nam mappa ornamentum eſt equi. ſimiliter in Authen. de conſuli. §. quãtacũq; [2] & ſunt q̃dã alba lintcamina quibus cooperiũtur equi Cardinaliũ cũ proceſſionem faciunt. Alii dicunt, q mappulæ ſunt mitræ epiſcopales. (Mappulæ qd ſignent.) ([2] Idem arg. C. nulli licere in frenis. & c. l. vnica lib. 11.)

PEruenit] CASVS. Apoſtolicus conceſſerat ſolis diaconis eccleſiæ Meſſanen. vti cõpagis, quos tñ poſtea diaconus Catinenſis eccleſiæ portare pręſumpſit. Præcepit ergo Gregorius Ioanni epiſcopo Syracuſano, vt ſubtiliter inueſtiget, an per ſe, an alterius auctoritate hoc fecerit: q a ſi male vſurpat & nõ puniatur, via delinquentibus aliis aperitur.

NOnnulli.] CASVS. Quidam diaconi in choro volebant eſſe in loco digniori, volentes ſacerdotibus præferri, ſed conciliũ Toletanũ ſtatuit, vt tam diaconi quã presbyteri perſeuerẽt in locis ſibi deputatis: ita ut diaconi cognoſcant presbyteros eſſe maiores ſe.
c ¶Atque in primo] ideſt, in primo ordine, vt fit Pariſius. (Ideſt maiores, quam [illegible] in vtroque choro niſi, ita q presbyteri [illegible] imo, diaconi in ſecũ. Pet.)
d ¶Vt ſublimiores 1.] Sic cõſtrue. ergo tam illi, quàm illi cõſiſtant in vtroque or. ita ſcilicet, vt diaconi agnoſcãt presbyteros ſublimiores, ſe, ſcilicet diaconis, & ſtabunt ſm tempus ſuæ ordinationis. 17. diſt. cap. eps
COMPAGIS. Hæc eſt quarta pars huius d. in qua dicitur, q compagi, ideſt, ſandalia & mappulæ, ideſt, linteamina, quæ portant Cardinales, ſolis Romanis cleri-

g ¶Alicuius.] Argu. ex hoc & ſeq. c. habet, quod illud videtur prohibitum, quod non oſtenditur eſſe conceſſum argu. diſt. 100 contra morem arg. 25. q. 2. amputato. arg. 10. quæſt. 1. hanc argu. 2. q. 1. conſuluiſti 2. Et eſt hoc verum in ijs, quæ ſunt de iure ſpeciali. aliàs, quod non eſt prohibitum intelligitur eſſe conceſſum 27. q. 2. lex diuina. & 30. quęſt. 3. illud. & de deſpon. impu. c. 1. in fi. (Prohibitum. vñ, quod cõceſſum non oſtenditur.) ([2] Et extra ne ſe. vacan. illa. vbi d̃ hoc & extra. de tranſ. inter [3] De hoc not. 86. diſt. an putatis.)
h ¶Auctoritate.] Nam ſi maiori auctoritate hoc feciſſet hoc eſſet, vtcumque excuſabile, arg diſt. 63. Salonitanæ. & diſt. 93 diaconi.
i ¶Viam.] C. de indi. vidu. l. 2. in fi. C. vnde vi. meminerint. inf 21. q. 2. c. 2. inf 23. q. 4 eſt iniuſta. 1. q. 7. exigunt contra inf. 35. q 9. loci noſtri,

I [l]lud.] CASVS. Ioannes archiepiſcopus Rauēnas ſupplicauit Pap. vt liceret ſuis clericis vti mappulis: ſed Papa ei reſcribit dicens, ꝙ Cardinales ei fortiter obuiauerunt, aſſerentes hoc nulli eccleſiæ fuiſſe conceſſum, niſi Romanæ, & ſi eſſet ab aliquibus vſurpatum, nō fieret per hoc præiudicium eccleſię Romanæ.

tiæ ei namque cor omne patet: & omnis loquitur voluntas, vt 24. q. 3. Deus 1.

g ¶Colloquentes.] Quo ad contemplationem: vel hoc dum ſunt in oratione de conſecr. d. 1. quando.

h ¶Patri.] Hoc poteſt intelligi hiſtorice quando Moyſes

1 Cōcor. in l. 2. ff. don. inter ... tum. & vx...

¶Mappulis clerici ſine Apoſtolici licentia vti non debent. Cap. XXII.

Anſ. l. 7. c. 168.

I Llud autem, quod pro vtendis a clero veſtro mappulis ſcripſiſtis, à noſtris eſt clericis fortiter obuiatū, dicentibus nulli hoc vnquam alii cuilibet eccleſiæ conceſſum fuiſſe; nec Rauēnates clericos illic, vel in Romana ciuitate tale aliquid cū ſua cōſcientia præſumpſiſſe, nec ſi tētatum eſſet, ex furtiua vſurpatione ſibi præiudicium generari. Sed etiam, ſi in qualibet eccleſia hoc præſumptum [a] fuerit, aſſerunt emendandum, quod non conceſſione Romani Pontificis, ſed ſola ſubreptione præſumitur †.

† al. præſumit.

Item Hieronymus de ſeptem ordinibus eccleſiæ. c. 5.

Inter opera B. Hiero. tom. 4. vel. 9.

¶Sicut in miniſterio, ita in diſpenſatione ſine diacono epiſcopus non viuat. Cap. XXIII.

Polv. l. 2. tit. 39.
Anſ. l. 7. c. 72.

Apoc. 1.

§ D Iaconi ſunt, quos in Apocalypſi legimus, ſeptem Angeli [b] eccleſiarum: hi ſunt ſeptem candelabra [c] aurea: hi voces [d] tonitruorum. *& infra.* ¶Virtutum operatione præclari, humilitate prędιti, quieti, humiles, euāgelizantes pacem, annunciātes bona, diſſenſiones, & rixas, & ſcandala reſecantes, [docentes † [e], ſoli Deo [f] colloquentes [g], in templo nihil de mundo penitus cogitantes, dicentes patri [h], & matri [i], non noui † [k] vos, & filios [l] ſuos non agnoſcentes [m]. *& paulo poſt.* ¶Sine hoc ſacerdos nomen † non habet, ortum non habet [n], officium non habet. Hic miniſter [o] Dei dicitur, quia ſcriptum eſt: [Quis maior eſt, qui miniſtrat, an cui miniſtratur?] Et ſicut in ſacerdotio miniſtratio † [p], ita in miniſtro eſt ſacramenti [q] diſpenſatio. *& paulo poſt.* ¶Sacerdotibus etiam propter præſumptionem non licet de menſa Domini tollere calicem; niſi eis traditus fuerit a diacono. *& paucis interiectis.* ¶Ita enim Deus noſter omnipotens vniuerſa diſpoſuit, vt qui maiorem [r] ſe eſſe crediderit, minor ſit, & qui videretur minor, maior

† abeſt ab ord.
Deuter. 33.
† *al. nouimus.*

† *al. nomen habet.*

Marc. 10.

† *conſecratio*] vera lectio.

Antiquitas non dat priuilegium.

a ¶Præſumptum.] Arg. antiquitatē, vel longam conſuetudinem non dare priuilegium, vt diſt. 100. cōtra morē, & ar. cōtra. 63 d. quia. & 9. q. 3 conqueſtus. Et eſt ratio: quia hoc poſſideri non poterat de iure cōmuni arg extra de præſcrip. cauſam. Nam & ſunt alia iura, quæ non præſcribūtur, vt ſubiectio, vel procuratio ext. de pręſcr. cū ex officij. vel via publica ff. de via pub. viā arg. C. de aquæduc. diligenter. lib. 11. & eſt ſi. C. de fundis rei priua. & ſal. diuinæ domus. vſus aquæ. lib. 11.

Pręſcribi nō poſſunt aliqua.

ADDITIO. Dicas, ꝙ ſunt multa quæ non præſcribuntur: quod dic, vt leg. & not extra de præſcrip. cum liceat. in fi. & 16. q. clerici, in fine. Archidiac.

D Iaconi.] Hæc eſt quinta pars huius di. in qua laudat diaconos quatuor modis: ſcilicet a ſignificatione, qa ſignificant ſeptē cādelabra aurea. A virtute, quia debēt eſſe virtuoſi. Ab officio, quia ſine illis epiſcopi cantare nō dēnt. Ab inſtitutione, quia à Domino fuerunt inſtituti. Ioan. de Fant.

CASVS. Supra dictum eſt diaconos ſubeſſe ſacerdotib. ſed ne ſacerdotes nimium inſuperbirent, commendat Hieronymus in hoc c. diaconos. Diuiditur ergo hoc c. in tres partes. In prima parte commendat Hieron. diaconos quadruplici rōne. Rōne ſignificationis, quia ſignificantur per ſeptem cādelabra aurea, & ſeptem angelos eccleſiarum. Rōne vitæ & conuerſationis. Rōne miniſterii: quia ſine his ſacerdos miniſtrare nō poteſt, & maior eſt, qui miniſtrat, ꝗ̄ cui miniſtratur. Et rōne inſtitutionis: qa a Deo ſunt inſtituti. in ſcđa parte reprehēdit rapacitatē eporum, qui volūt oīa rapere, & oīa ſibi vendicant. In tertia parte oſtendit, ꝙ ſicut in hoc mundo raptor punitur a iudice, ita eps qui bona clericorum rapit a Dño punietur, niſi vniuerſa reddat. Scđa pars incipit ibi, [Nunc autem.] Tertia ibi, [Certè, vt ipſe.

b ¶Angeli.] ideſt prælati.

c ¶Candelabra.] Quæ erant in templo Domini.

d ¶Voces.] Auditæ a Ioanne in Apocalypſi.

Cor omne Deo patet.

e ¶Docentes.] Populum quo ad vitam actiuam.

f ¶Soli Deo.] Quod ſolus Deo nouit eorum conſcien-

ſes in vltionem idolatriæ 2. vituli conflati, præcepit leuitis, vt nemini parcerēt: nec etiam patri: ſimiliter diaconi non deberent eos cognoſcere, ideſt, amori Dei amorem eorum pręponere. Vel poteſt intelligi myſtice de diabolo, & de concupiſcentia carnis, & eius moribus, vt in gl. hic depictis.

2 Hęc hiſtoria not. 4... d. diſciplin... Diabolus p... ter dicitur.

i ¶Et matri.] ideſt, carnali concupiſcentię.

k ¶Non noui.] ideſt, nolo pręponere veſtrum amorem amori Dei.

l ¶Et filios.] ideſt, illicitos motus.

m ¶Non agnoſcentes.] ideſt, non nutrientes: ſed ad petram illidentes.

n ¶Habet.] Quia ſine diacono epiſcopus Miſſam celebrare non poterit, niſi neceſſitate inſtante. tūc enim etſi non poſſet habere diaconum, abſque eo Miſſam celebrare, poterit.

Eps ſine diacono nō celebret.

o ¶Miniſter.] Hic commendat eos a miniſterio.

p ¶Miniſtratio.] ideſt, conſecratio Euchariſtiæ.

q ¶Sacramenti.] Scilicet pręſentibus, ſacerdotibus coram eis. vt ſupra diſt. ead. diaconi.

r ¶Maiorem.] ideſt, meliorem, vel hoc cum bene adminiſtrat.

a ¶Orant.]

a ¶ Orant.] Ideſt, prædicant, vt diſ. 25. vnum & 11. q. 1. ſicut enim. Vnde exponendo ſubdit tunc demum, quod autem dicitur in altari anteponi, reſpicit, quod de calice præmiſerat, calicem non tollere, niſi eis traditus fuerit à diaconis. Vel dic, orant, ideſt, ad orandum inuitant eum in vete. teſta. fuit inſtitutum. 77. diſt. in veteri arg. extra de ſenten. ex com. mulieres.

f ¶ Perijt. lex de ſacerdote.] Verba Eſaiæ. ideſt, multi ſacerdotes non adimplent legem.

g ¶ Et viſio], ideſt, gratia prophetizandi propter auaritiam; quia omnes virtutes patiuntur detrimentum ab vno vitio, &c. de pœni. diſt. 5. c. 1.

Virtutes oẽs ab vno vitio detrimentum patiuntur.

existeret. Denique quàm hoc verum ſit, ipſe perpende. Leuitæ inferunt oblationes in altari: Leuitæ componũt menſam Domini: Leuitæ cum ſacerdotibus, dum ſacramenta benedicunt†, aſſiſtunt: Leuitæ ante ſacerdotes orant[a], vt ſi diſtinctio locorum creditur, etiam in altari Dei videant ſibi epiſcopi, ſi ſuperbi ſunt, diaconos anteponi. Si humilitatem diligunt: maiores ſe eſſe in eo, quòd ſunt humiles, cognoſcant. Tunc demum†[b], vt aures habeamus ad Dominum, diaconus acclamat: ipſe prædicat[c], ipſe hortatur, ipſe commonet adſtantibus ſacerdotibus[d] ne leuiter hanc vocẽ, quæ loquitur hæc; & pacẽ annunciat, aut negligenter aſpicias, aut contemnendam putes. Sufficit huic[e] ordini, tantum per Dominum fuiſſe conceſſum, vt non ſolus ſacerdos in templo totum agere, & implere, videatur. *& infra.* ¶ Nunc autem ex quo in eccleſijs, ſicut in Romano Imperio, creuit auaritia; perijt lex de ſacerdote[f], & viſio[g] de propheta. Singuli quique per† potentiam[h] epiſcopalis nominis, quam ſibi ipſi illicite abſque eccleſia[i] vendicarunt*, totũ, quod leuitarum eſt; in vſus ſuos redigũt; nec hoc ſibi, quod ſcriptum † eſt, vendicant, ſed cunctis auferunt vniuerſa. Mendicat infœlix clericus in plateis; & ciuili † operi mancipatus publicam à quolibet depoſcit alimoniam †. Et quidem[k] ex eo deſpicitur cunctis ſacerdotale officium, dum miſericordia deſolatus iuſte[l] putatur ad hanc ignominiam deueniſſe. *& infra.* ¶ Solus incubat bonis †, ſolus miniſterio vtitur[m], ſolus vniuerſa ſibi vendicat, ſolus partes inuadit alienas[n], ſolus occidit[o] vniuerſos. *& paulo poſt.* ¶ Hinc propter ſacerdotum auaritiam odia conſurgunt: hinc epiſcopi accuſantur[p] à clericis; hinc principiũ † lites; hinc detractionis† cauſa; hinc origo criminis. Et enim ſi vnuſquiſque ita in hoc mundo uiſibili aliquid poſſidere[q] iubetur, ut ſua tantum poſſeſſione contentus ſit, ac res non inuadat alienas, non agrum pauperi tollat, non uineam, non ſubuectorium † aliquod, non famulos, non fructus; quanto magis, q̃ eccleſiæ Dei præeſt, debet ita in omnibus ſeruare iuſtitiam, ut ſibi[r] hoc tantum uendicet, quod ſui iuris eſſe cognoſcat; aliena non rapiat; aliena non contingat; æqualem[s] ſe cæteris faciat; & ſicut ſine his in miniſterio non uiuit, ita in diſpenſatione[t] non uiuat.

† *al. benedicuntur.*

† *deinde*] ori.

Ezech. 7.

* Quod eſt contra iuris præceptum, ve. ff. de iuſt. & iure. l. iuſtitia. §. iuris præceptum. & inſt. eod. tit.

† *propotentia*] orig.

† *al. adſcriptum.*

† *al. ſeruili*

† *al. eleemoſinam;*

† *diuitijs*] or.

† *al. donis*

† *al principium litis.*

† *deſolationum cauſa*] orig.

† *hunc mundum viſibiliter poſsis.*] orig.

† *al. ſubiectorum.*] *al. ſubminiſtorum.*

h ¶ Per potentiam.] Inuehitur in epiſcopos.

i ¶ Abſque eccleſia.] Scilicet in tali modo vt aliena vſurpent. aliter videntur contra. infra ead. c. prox 95 d. olim.

k ¶ Quidem.] Supra d. 86 non ſatis.

l ¶ Iuſte.] Ideſt, ſuis meritis.

m ¶ Vti.] Ideſt, non vult partiri onera ad miniſtrationis cum fratribus. extra de o f fi. Archid. c vlt. & de præſum mãdata. Vel dic, ideſt, de rebus eccleſiaſticis.

n ¶ Alienas.] Cum, quod ſuum non eſt, ſcire, debet ad alios pertinere. C.. vnde vi. cum quærebatur.

o ¶ Occidit] Hoc refertur ad laicos, quibus occaſionem mortis præſtant. 11. q̃. 3. præcipue. 86. diſt. paſce.

p ¶ Accuſantur] Nã epiſcopi omnia etiã ea, quæ de nouo eueniunt, inſimul, cum alijs debent diuidere. arg. 12. q. 2. cognouimus. Item nec ea diſtribuere debet ſine conſenſu canonicorum, extra. de his quæ fiunt à prælã. ſine conſen. cap. nouit. licet ſit pręordinator in cunctis. 25. diſt. perlectis niſi hoc ſibi vendicaret epiſcopos ex conſuetudine, ext. de his q̃ fiũt à præla. ea noſcitur. Et eſt arg. quod ſemper præſumit q̃ accuſatio epiſcoporum fiat ex odio, vt no. 2. q. 7. ſi quis epiſcopus Arg. contra. 6 q. ſi omnia.

Euenientiæ de nouo per quem ſunt diuidendæ.

Accuſatio ẽporum præſumitur ex odio fieri.

cum dicunt; flectamus genua.

b ¶ Tunc demum.] Scilicet circa finem Miſſæ. cum diaconus clamando dicit populo: Humiliate vos ad benedictionem.

c ¶ Prædicat] Infra 11. q. 1. ſicut enim. ſcilicet legendo Euangelium.

d ¶ Sacerdotibus.] Quædam hic referuntur, quæ ex toto bene non intelliguntur. quia non in omnibus eccleſijs hæc officia habet diaconus.

e ¶ Huic.] Commendat hic eos ab inſtitutione. inf ead. dominus contra tu diſ. 58. §. 1. contra. Sed intelligas tantum per Deum principaliter. quia eius auctoritate hoc

q ¶ Poſſidere.] Hoc ad laicos refertur. vnde caute dixit in hoc mundo. & in clericis ſecus, vt infra. 12. q. 1. cap. duo ſunt.

r ¶ Sibi.] Arg. pro diſtributione portionum inter clericos.

ſ ¶ Æqualem.] Si 95. diſt. epiſcopus 2. & iſte eſt vnus gradus humilitatis, vt ſupra diſt. 2 1. de Conſtantinopolitana.

t ¶ In diſpenſatione.] Id eſt, diſtributione præbendarum.

¶Certe, vt ipſe noſti, qui uiſibiliter in hoc mundo iuſs inuadit alienum; accuſatur à paupere, damnatur a iudice: Ita & in eccleſia Dei, cum vnuſquiſque ſtipendia ſua perdit, clamat ad Deum; exauditur à Chriſto: nec differtur in hac parte vltionis [a] ſententia, ſi nō reddūtur vniuerſa. Moderatio enim Dei †, ac pietas ſolum noſtrum reditum quærit; ac nos cupit ſua longa † bonitate ſaluari. Sed ſi non conuertimur, ſi duri corde ſumus, ſi in peccatis vſque ad mortem illicite perduramus; aſſiduè [b] peccanti, ſicut ſcriptum eſt, Deus non miſeretur.

† *Dei preces, ac ſolum*] orig. † abeſt ab orig.

a ¶Nomen non habet.] *Sic etiam in originali, ſed in multis Gratiani manuſcriptis, & apud Anſelmum eſt*, nomen habet, officium non habet.

6 *Hoc capitulo ſacerdotum auaritia reprehenditur, diaconorum dignitas ſiue officium commendatur. Sed quia, vt ſupradictum eſt, diaconi inſoleſcentes [c] etiam presbyteris ſe præferendos arbitrati ſunt; contra eorum ſupercilium ſcribit Hieronymus ad Euagrium epiſcopum, epiſt. 85. tomo. 2.*

¶Diaconi presbyteris debent ſubeſſe.

Cap. XXIIII.

Eſaia. 32. Pola. ibidem. Anſ. l. 7. c. 87.

Legimus in Eſaia [d] [Fatuus fatua [e] loquetur.] Audio quendam in tãtam erupiſſe vecordiam, vt diaconos presbyteris, ideſt epiſcopis anteferret. Nam cum Apoſtolus perſpicue doceat eoſdem eſſe presbyteros, quos epiſcopos; quid † patitur menſuram [f], & viduarum miniſter, vt ſupra eos ſe tumidus efferat, ad quorũ preces Chriſti corpus, ſanguiſque conficitur? Quæris auctoritatem? Audi [g] teſtimonium: [Paulus, & Timotheus ſerui Chriſti Ieſu omnibus ſanctis in Chriſto Ieſu, qui sũt Philippis [h], cum epiſcopis [i], & diaconis.] Vis & aliud exemplum? in actibus Apoſtolorum ad vnius eccleſiæ ſacerdotes ita Paulus loquitur: [Attendite vobis, & cũcto gregi, in quo vos ſpiritus ſanctus poſuit epiſcopos [k], vt regeretis eccleſiam Domini, quam acquiſiuit ſanguine ſuo.] Ac ne quis cõtentioſe [l] in vna eccleſia plures epiſcopos fuiſſe cõtendat, audi & aliud teſtimonium; in quo maniſeſtiſſime comprobatur, eundem eſſe epiſcopum atq; presbyterum: [Propter hoc reliqui [m] te in Creta, vt quæ deerant, corrigeres, & conſtitueres presbyteros per ciuitates, ſicut & ego tibi mãdaui. Si quis eſt ſine crimine, vnius vxoris vir, filios habens fideles, non in accuſatione luxuriæ [n], aut nõ ſubditos. Oportet enim epiſcopũ ſine crimine eſſe, quaſi

† *al. quis patiatur.*

Philip. 1.

Act. 20.

Ad Titum 1.

Vitæ præſentis tp̃s breue dr̃ eſſe.

a ¶Vltionis.] Ex toto: quod non dr̃ differri, quia eorum tempus huius vitæ breuiſſimum reputatur. de pœniten diſt. 5. conſideret. Nam quod quandoque pœna differatur, eſt expreſſum infra. 23. q. 4. quod Chriſtus. 45. diſt. licet 1. & eſt ratio quare q̃tiq; differatur. vt de pœnit. diſt. 3. qui d ergo. de pœn. diſt. 1. prædixerat.

b ¶Aſſiduè.] Ideſt, iterato non miſeretũ de facili. nã vulnus iteratũ tardius ſanatur, vt inſ. de pœn. d. 3. inanis.

HOC CAPITVLO. Hæc eſt ſexta pars huius d. in qua laudat presbyteros, & humiliat diaconos. Io. de Fant.

CASVS. Supra proximo. ca. diaconi ſunt cõmendati, ſed qa nimis cõtra presbyteros ſuperbiebant, iõ Hieronymus contra eorum ſupercilium ſcribit.

Laudis præconium ſuperbire facit

c ¶Inſoleſcentes] Quia ſæpe ex laudis præconio innaſcitur ſuperbiæ inflatio, vt 6. q. 1. ſunt plurimi. ſuperbiebãt forte ex eo, q̃ ſupra c. proxi. commendati ſunt.

Legimus.] CASVS. Euagrius epiſcopus quæſiuit a Hieronymo, vtrũ ſacerdotes eſſent diaconis præferendi: Et reſpondet, q̃ ſic, & probat tripliciter ſcilicet ratione nominis ſiue appellationis: quia olim idẽ dicebatur presbyter & epiſcopus. Et hoc probatur ſeptem auctoritatibus. Ratione officii, ſiue inſtitutionis. quia ad maius officium ſunt inſtituti presbyteri q̃ diaconi: qa ſacerdotes orant & prædicãt: ſed diaconi miniſtrant. Et reſpondet obiectioni, quam fecit ſibi ipſi de diaconis ratione eccleſiæ, & ratione promotionis: quia diaconus promouetur in ſacerdotem, & non econuerſo. & hæc promotio non fit, niſi de minori ad maius. Ratio officii incipit ibi, [Quid enim facit.] Ratio prohibitionis eſt ibi, [Qui prohibetur a minori]

d ¶In Eſaia.] 32. cap.

Fatuus eſt q̃ fatua loquitur.

e ¶Fatua loquetur] Nota. argu. q̃ qui fatua loquitur, fatuus eſt, vt 23. q. 8. conuenior. & ff. de cond. inſti. quidam, infra de pœn. diſt. 1. §. poteſt. & 1. q. 1. ita fit.

f ¶Menſarum.] Quam iniuria patitur.

g ¶Audi.] Ideo dicit teſtimonium, quia duo ſunt per quos probat.

h ¶Philippis] Nomen ciuitatis in Macedonia.

i ¶Cum epiſcopis.] Cum in vna ciuitate plures epĩ nõ debeant eſſe. arg. diſt. 80. in illis, & c. epi. & 13. q. 2. c. 1. & ideo hoc ipſo nomine presbyteri intelliguntur.

k ¶Epiſcopos.] Ideſt, presbyteros, cum in vna eccleſia epiſcopi plures eſſe non debent.

l ¶Contentioſe.] Quia ſingularum eccleſiarum ſinguli ſunt epiſcopi, vt 7. q. 1. in apibus.

m ¶Reliqui.] Verba Apoſtoli ad Titum cap. 1. poſt ſequitur ad Timotheum.

n ¶Luxuriæ.] Ideſt, de luxuria accuſabiles. ideo non ſubditos, quia propter peccata filiorum citius rapitur quis morte. 47. diſt. §. neceſſe cum ſcilicet ipſe eſt negligens.

a ¶Per

1.*Tim*.4. Dei diſpenſatorem.] Et ad Timotheum: [noli negligere gratiam: quæ in te eſt, quę tibi data eſt per prophetiã[a] per impoſitionem manum presbyterij[b].] Sed & Petrus

1.*Pet*.5. in prima epiſtola: [Presbyteros, inqt, in vobis precor cõpresbyter[c], & teſtis paſſionum Chriſti, & futurę glorię, quæ reuelanda eſt particeps, regite gregẽ Chriſti, & inſpicite non ex neceſſitate[d], ſed voluntariè iuxta Deum.] Quod quidẽ gręcè ſignificantius[e] dicitur ἐπισκοπεύντες, ideſt ſuperintendentes: vnde & nomen epiſcopi tractum eſt. Parua tibi videntur tantorum virorum teſtimonia? Clangat tuba Euangelica, filius[f] tonitrui, quẽ Ieſus amauit plurimum; quid de pectore Saluatoris doctrinarum fluenta portauit.

Mat.3. [Presbyter[g] Electæ[h] dñæ, filijs eius, quos ego in veritate diligo.]

2.*Ioannis*. Et in alia epiſtola: [Presbyter Caio[i] chariſſimo; quem ego diligo in veritate.]

3.*Ioannis*. Quòd autem poſtea[k] electus eſt, qui cæteris præponeretur, in ſchiſmatis remedium factum eſt; ne vnuſquiſq; ad ſe trahens Chriſti eccleſiam rumperet. Nam & Alexandriæ à Marco Euangeliſta vſq; ad Heraclam, & Dionyſium, epiſcopus, & presbyteri ſemper vnũ ex ſe electũ, in excelſiori gradu collocatum, epiſcopum nominabãt: quomodo ſi exercitus Imperatorẽ[l] faciat, aut diaconi[m] eligãt[n] de ſe, quẽ induſtriũ nouerint, & archidiaconum uocent. Quid enim facit, excepta ordinatione[o], epiſcopus, quod presbyter non faciat? Nec altera[p] Romanæ vrbis eccleſia; altera totius[q] orbis exiſtimãda eſt. Et Galliæ, & Britanniæ, & Africa, & Perſis, & Oriens, & India, & omnes barbaræ nationes vnum Chriſtum adorant, vnam obſer-

Petrus ſe vocat presbyterum.

a ¶Per prophetiam.] ideſt, per electionem.
b ¶Presbyterij.] Scilicet presbyteri mei, & ſic loquitur de ſeipſo: cum tamen ipſe Paulus eſſet epiſcopus, cum eum ordinaret.
c ¶Cõpresbyter.] Ecce Petrus ſe uocat presbyterum, cum tamen eſſet epiſcopus & ſummus, ſup. d.75. quòd dic Dominico. ver ſacerdotum.
d ¶Non ex neceſſitate.] ideſt, ex gratia turpis lucri; argum. infra diſtinctio 95. eſto. Et ita eſt argumen. quod presbyter non debet locare operas ſuas argum. 21. q.2. præcipimus.
e ¶Significantius.] Scilicet, quòd epiſcopus dr̃ presbyter. q d. ubi pro epiſcopo dicitur presbyter, ſignificantius diceretur ſic: ſcilicet epiſcopum: quia magis accedit ad ſignificationem uocabuli epiſcopus, quàm hoc nomen presbyter.

Ioannes dr̃ filius tonitrui.

f ¶Filius.] ideſt Ioannes: quia altius intonuit, & quia cum Iacobo aſſumptus in montem ſeorſum audierunt vocem nubis: Hic eſt filius meus dilectus.
g ¶Presbyter.] Ecce Ioannes uocat ſe presbyterum, cũ tamen eſſet epiſcopus.
h ¶Electæ] Proprium nomen.
i ¶Caio] Mitto ſalutem.

Prælatio inter miniſtros eccleſiæ ad quid facta ſuit.

K ¶Poſtea] Hic reſpondet tacitæ obiectioni quare hoc immutandũ eſt. & ad hoc reſpondet. Sed quæritur quomodo facta fuit hæc prælatio? Si dicatur, ꝙ in officio; contra, de conſec diſt 5. manus. quia exercere epiſcopaſia nõ licuit, niſi his qui ſucceſſerunt in locũ Apoſtolorum. 68. diſt. quorum vices. 21. diſtin. in nouo. & ita hęc prælatio ab initio facta fuit. Si autem dicatur, ꝙ in nomine, obſtat 80 diſt in illis, quia ibi dicitur, ꝙ quidam præpoſiti ſunt qui tantum epiſcoporum uocabulo, &c. Ad hoc dicunt quidam, ꝙ in prima primitiua eccleſia cõe erat officiũ epiſcoporum & ſacerdotum, & nomina erant communia 99. diſt. olim. & officium erat cõmune, ſed in ſecunda primitiua cœperunt diſtingui & nomina & officia H. dic. 1. ꝙ tantum in nomine fuit facta prælatio primo enim omnes dicebantur ſacerdotes: licet quidam alijs prælati eſſent quantum ad officium. Et quod dicitur 80 diſt. in illis, qui tãtum epiſcoporum uocabulo potiẽtur, expone, ideſt, nõ archiepiſcoporu, nec primatuũ: & ita excluditur ſuperius, non inferius. Tertij dñt, ꝙ prælatio hæc facta fuit & quo ad nomẽ, & quo ad adminiſtrationem, & quo ad quędã miniſteria, quę ſpectãt tãtũ ad officiũ epiſcopale: fuit hæc pręlatio facta a tempore Petri, & hoc innuit hæc litera ibi. Nam & Alexãdrię à Marco euangeliſta uſq; Heraclam & Dionyſium: quia Marcus fuit contemporaneus Petro & Clemẽti, arg. 25. q.1. cũ beatiſſimus. Heracla autem & Dyoniſius fuerunt cõtemporanei ipſi Hieronymo: & ita eſt illud cõtra ſed tum, 80. diſt. in illis. & illud de cõſec. diſtin. 5. manus. Ante prælationẽ ergo iſta nomina, pſ̃byter, epiſcop⁹ erãt prorſus ſynonyma, & etiã adminiſtratio communis erat: communi conſilio ſacerdotum regebantur eccleſiæ. 95. diſtinct olim in ſchiſmatis ergo remedium (vt hic dicitur) facta eſt prælatio, ut unus præeſſet & quo ad nomen, & quo ad adminiſtrationem, & quo ad quædam ſacramenta, quæ modo appropriantur epiſcopis
l ¶Imperatorem.] Ex ſola enim electione principum dico eum uerum Imperatorem antequam à Papa confirmetur Argu hic. licèt non ita appelletur, vt dixi 63. diſt quanto. contrarium eſt uerum, extra de elec. venerabilem. 23. diſt. in nomine 2.
m ¶Diaconi.] Supple & quomodo diaconi eligunt, &c
n ¶Eligant.] Ecce quod epiſcopi non eſt archidiaconum eligere, &c. Arg contra, 74. diſt. epiſcoporum. Sed variæ ſunt conſuetudines 21 diſt. §. 1. extra de electio. eccleſia Vulterana.
o ¶Ordinatione] In ordinatione cætera intelliguntur quæ non fiunt, niſi ab epiſcopis. hæc continentur ſup. d.68. quamuis choriepiſcopis
p ¶Nec altera.] Reſponſio eſt ad tacitam quæſtionem nonne diaconi Cardinales Romani præponuntur omnibus presbyteris, exceptis presbyteris Cardinalibus, quibus uidentur parificari? Reſpon. quod conſuedo Romanæ eccleſiæ non eſt trahenda ad conſequentiam, vel reſponſio eſt hic in princip. cap. 1. ibi, audio quædam, &c dicebant enim quidam, quod ſicut Romę honorabiles erant diaconi. ita debebant eſſe ubique locorum.
q ¶Totius.] Immo fideles ſunt una eccleſia: & hoc eſt quod ſequitur. & Galliæ, &c.

1 Ipſe Hug. ſic dicit. ego credo, ꝙ ab initio dr̃ fuit inter epõs & ſimplices ſacerdotes ſicut mõ eſt & in adminiſtratione, & in plãtione. & in officijs, & in ſacramentis; ſed quo ad appellationẽ non erat differentia: q a cõiter & indifferẽter illi & illi dicebãtur epi & presbyteri. Arch. †

† *Et hæc Archid. de differentia epi & presbyteri ſententia tenẽda eſt, vide Conc. Trid. ſeſſ 23. c.4. & Can. 7. S.Tho. 2.2. q.184. 6.1.*

Marcus, Petrus, & Clemens, fuerunt cõtemporanei.

Electio ſola nõ facit uerum imperatorem.

2 Adde Alb. de Roſa. in l. bene à Zeno. argu. C. de quadrim. pręſcript. & Bar. i extrauag. ad reprimendũ. in ver. rege.

Diaconi Cardinales vrbis præponũtur oĩbus presbyteris.

a ¶Maior

Cõſuetudo gñalis eſt ſequenda.

a ¶Maior eſt.] Et ideò magis ſequenda eſt conſuetudo generalis, vt ſup.diſt.12.nouit.ſupra diſt.40.nos qui.&c. non loca 1. Et eſt.hic ar.ꝙ ſtatuta concilij præiudicant ſtatuto Papæ ſi contradicant, ut dixi.9.q.3.nemo.

Concord. tex in l obſeruare.ff.de offi .procon. in l. deque. mandati.

b ¶Eiuſdem meriti.] Quantum ad ſapientes & peritos & diſcretos.Ná idiotę & vulgares, epiſcopum paruæ ciuitatis contemnere ſolent arg.d.10. epiſcopi.

Eps paruæ ciuitatis cõtemnitur ab idiotis.

c ¶Et paupertatis.] Nam paupertas ciuitatis nõ minuit prærogatiuam regni, ut inf 96.diſ.ſicut. nec mulier propter paupertatem dicitur humilis, vel abiecta. C. de inceſt.nup. l. humilem. Ar.contra.in anth.de defen. ci.§.nos igitur coll.3. 2.

Paupertas nõ facit mulierem abiectam.

d ¶Diaconi] Hoc nõ ſolum Romę, fit, ſed etiam aliarũ eccleſiarum conſuetudo obſeruat:ſed forte tpe Hieronymi nõ fiebat. hodie fit, ext.de ſcru.or.fa c.1.

Ad idem 16. q 1. ſunt nonnulli in fine.

e ¶Vrbis]ſup.d.11. quis neſciat. contra. & c. nolite . contra. Sed ibi de ea conſuetudine agitur, quam eccleſia Romana ſeruat, & alijs mandat ſeruandam : hic uerò de ea, quam ſola ſeruat, nec vult ab alijs ſeruari . vnde ibi dicitꝰ, quam Romanam eccleſiam viderit ſequi & docere de conſecr.diſt. 1.baſilicas.

f ¶Côſuetudinem.] Q. d. non quod fiat, ſed qđ fieri debeat conſiderandũ eſt, vt ext.de elec. c. uenerabilem.12.q 2 gloria in fi.de offi pręſid. ſed licet.

g ¶Paucitatē.] Quia pauci erãt tales diaconi: & ideo ſuperbiebant . quidquid enim raro accidit, miraculũ eſt, in authent. de conſuet §. itaque. colla 3.

Miraculum eſt quod raro accidit.

h ¶Pretioſius] ſicut & pretia rerũ in quibuſdam locis variantur ſecũdum plus & minus ff.de eo quod cer.lo l.ideo.

i ¶Mẽſis]Viduarũ, & pauperum,ſed tantum inſtemus prædicationi.

k ¶Dignitatis] inf 8.q 1.qui epiſcopatum contra,ſed ibi.iuxta etymologiam uis nominis deſignatur, hic qđ ex vſu loquendi ex nomine concipitur . Vel dicendum quod non eſt nomen honoris tantum, ſed etiam oneris.8.q.1.illud inferendum.

l ¶Continetur.] Nam in toto continetur, & pars,vt 4. quæſt.4.pœnale.& ff.de reg.iu.in toto. & eſt li. ff.quod met. cauſ.l. 1.

Pars cõtinetur in toto.

m ¶De minori.] Hoc bene dicitur. ff. de mu.& hon.vt gradatim.

ADDITIO. Extra de tranſla. cap.1 & cap.licet.

n ¶Sacerdotibus.] infra de pœniten. diſtin.1.§.ex his itaque.

uant regulam veritatis. Si auctoritas quæritur, orbis maior eſt [a] vrbe . Vbicunque fuerit epiſcopus, ſiue Romæ ſiue Eugubij, ſiue Conſtantinopoli, ſiue Rhegij, ſiue Alexandriæ, ſiue Tanis; eiuſdem meriti [b], eiuſdem eſt & ſacerdotij. Potentia diuitiarum, & paupertatis [c] humilitas vel ſublimiorem, vel inferiorem epiſcopum non facit: cęterũ omnes Apoſtolorum ſucceſſores ſunt. ¶Sed dicis, quomodo Romę ad teſtimonium diaconi [d] presbyter ordinatur? Quid mihi profers, vnius vrbis [e] conſuetudinem [f]? Quid paucitatẽ [g] de qua ortum eſt ſupercilium, in leges eccleſiæ vendicas? Omne, quod rarum eſt, plus appetitur. Pulegium apud Indos pipere pretioſius [h] eſt. Diaconos paucitas honorabiles, presbyteros turba cõtemptibiles facit. Cæterùm etiam in eccleſia Romæ presbyteri ſedent, & ſtant diaconi; licèt paulatim increbreſcentibus vitijs inter presbyteros abſente epiſcopo, ſedere diaconum viderim, & in domeſticis conuiuijs benedictiones presbyteris dare. Diſcant, qui hoc faciunt, non ſe rectè facere, & audiant Apoſtolos; [Non eſt dignum, vt relinquentes uerbum Dei, miniſtremus menſis. [i]] Sciant, quare diaconi conſtituti ſint. Legant acta Apoſtolorum: recordentur cõditionis ſuæ. Presbyter, & epiſcopus, aliud ætatis, aliud dignitatis [k] eſt nomen. Vnde & ad Titum, & ad Timotheum de ordinatione epiſcopi, & diaconi dicitur: de presbyteris omnino reticetur: quia in epiſcopo & presbyter continetur [l]. Qui prouehitur, de minori [m] ad maius prouehitur. Aut igitur ex presbytero ordinetur diaconus, vt presbyter minor diacono comprobetur, in quem creſcit ex paruo: aut ſi ex diacono ordinatur presbyter, nouerit ſe [β] laicis maiorem, ſacerdotibus [n] eſſe minorem.

† al. benedictionẽ corã presbyteris.

Act. 6.

α ¶Per prophetiam.] *Sic in vulgata editione, & græcè διὰ προφητείας. ſed hìc apud B. Hieronymum*, prophetiæ.

β ¶ Nouerit ſe.] *In originali eſt*, nouerit ſe lucris minorẽ, ſacerdotio eſſe maiorem. *Quo etiam pertinet, quòd idem Hieronymus ad caput ultimum Ezechielis ſcribit.* Leuitarum multitudinem intelligere ſe à ſacerdotali gradu eſſe diſiunctã, & ad decutiendam ſuperbiam miniſtrorum, qui ignorantes humilitatem ſtatus ſui vltra ſacerdotes, hoc eſt presbyteros intumeſcunt, & dignitatem non meritò, ſed diuitijs æſtimant. *Verùm ob gloſſam non eſt mutatum.*

Item Cyprianus lib.3.epiſt.9.

¶De eodem . Cap. XXV.

DOminus noſter ipſe Ieſus Chriſtus rex, & iudex, & Deus noſter vſque ad paſſionis diẽ ſeruauit hono-

Iuo p.5.c.355.

DOminus.] CASVS. Cyprianus probat, ꝙ diaconi debent reuereri ſacerdotes tanquam maiores. Et hoc probat duobus exemplis Chriſti, qui ſacerdotibꝰ & ponti-

pontificibus Iudæorum, licèt mali eſſent, reuerentiam exhibuit. Et vna ratione: quia ſacerdotes a Domino, diaconi verò poſt Aſcenſionem ab Apoſtolis ſunt inſtituti. Primum exemplum eſt ibi, [Nam cum leproſum] Secundum eſt ibi, [Item ſubditus.] Tertium eſt, ibi. [Memi-

d ¶Conſtituerunt] Hoc in nouo teſtamento. nam in veteri vtrique a Domino ſunt electi. ſupra ead.c.diaconi.contra. Sed illud in veteri teſta hoc in nouo. vel per dominum fit quod ab Apoſtolis ſtatuitur, vt 28.q.1 ſic enim. tamen auctoritate eius. de conſecra. diſtinctio 4. quando.

rem pontificibus, & ſacerdotibus; quamuis illi, nec timorem Dei, nec agnitionem Chriſti ſeruaſſent. Nam cum leproſum emundaſſet, dixit illi: [Vade, & monſtra te ſacerdoti, & offer donum.] Humilitate ea, qua nos quoq; eſſe humiles docuit, ſacerdotem adhuc appellabat, quem ſciebat eſſe ſacrilegum [a]. Item ſub ictu paſſionis cum alapam accepiſſet, & ei diceretur.]ſic reſpondes Pontifici?] nihil ille contumelioſe locutus eſt in perſonam Pontificis: ſed magis innocentiam ſuam tutatus eſt, dicens: [Si male locutus ſum, exprobra de malo: ſi autem bene, quid me cædis?] quæ omnia ab eo ideo facta ſunt humiliter, atque patienter, vt nos [b] humilitatis, ac patientiæ haberemus exemplū. Docuit enim ſacerdotes veros legitimè, & plenè honorari dum circa falſos ſacerdotes ipſe talis extitit †. Meminiſſe autem diaconi debent; quoniam Apoſtolos, id eſt epiſcopos, & præpoſitos † Dominus elegit [c]: diaconos autem poſt aſcenſum Domini in cælos Apoſtoli ſibi conſtituerunt [d] epiſcopatus ſui, & eccleſiæ miniſtros. Quòd ſi nos aliquid audere contra Deum poſſumus, qui epiſcopos facit; poſſunt, & contra nos audere diaconi, a quibus fiunt [e].

Luc. 5.

Io. 18.

† al. extitit.

† al. presbyteros.

¶ Hoc autem, quod de diaconorum minoritate dicitur, vbique ſeruandum eſt, niſi cum locum diaconus habuerit aut proprij patriarchæ, aut ſui metropolitani.

Unde in ſexta ſynodo, cap. 7. legitur.

¶Diaconus ſacerdotibus non præferatur; niſi locum metropolitani ſui obtineat.
Cap. XXVI.

Ino p. 6. c. 123.

PRæcipimus, ne diaconus (quamuis etiam in dignitate hoc eſt, in officio quolibet eccleſiaſtico ſit) ante preſbyterum [f] ſedeat, niſi cum locū habuerit proprij patriarchæ, aut metropolitani ſui pro aliquo capitulo. Tunc [g] enim ſicut illius locum tenens honorabitur. Si quis verò præſumpſerit hoc tyrannice facere, a proprio gradu repulſus, vltimus [h] omnium fiat in ordine ſuo.

e ¶A quibus fiunt.] Arg. quod nemo debet ſe opponere illi, a quo recipit beneficiū, vt 22 q 5. d for ma. & ext. de poſtu. cap vlt ff de inoffic. teſtamen ſi pars. in fi §. hoc autem. 8.q. 2. illud 1.

Nemo ſe opponat illi a quo beneficiū recipit.

HOC AVTEM. Hæc ē ſeptima pars huius diſtin. in qua dicitur, quod quando diaconus vel ſubdiaconus tenet locū patriarchæ, ſuperior eſt Io. de Fant.

1 96. d. ſi imperator 1. q. 7. §. 1.

CASVS. Supra dictum eſt, quod officium diaconorum minus eſt, quam officium Sacerdotum, quod verum eſt generaliter, niſi cum diaconus eſt legatus patriarchæ, vel archiepiſco. vt ſeq. cap.

PRæcipimus.] CASVS. Statutum fuit in ſexta ſynodo, quod diaconus non ſedeat ante presbyterum, niſi ſit legatus patriarchæ, vel archiepiſcop. pro aliquo negocio decidendo. In quo caſu honorādus eſt: ſicut ille cuius vice fungitur, & ſi quis diaconus aliter facere præſumpſerit, repellitur ab officio ſuo.

f ¶Ante presbyterū ſedeat.] In concilio 17 diſt epiſcopos. in fine.

g ¶Tunc] Argumē. aliquem tādiu habere priuilegium, quādiu tenet eius locū 2 16. quæſt. 1. generaliter. C. de teſtamen. milita. l. vltima, & hæc dictio, tunc, extremitatem, id eſt, finem iuriſdictionis complectitur. argumen. de conditio. & demōſt. l. quarta. §. ſi ita. item argumen. quod quis conſequitur ex alterius perſona, quod non habet ex ſua. ff quæ rer. pigno. obligatio. poſſunt. l. Ariſto. Et dicit lex, quod ſi non poteſt prohibere me euntem per fundum, nec aliquem nomine meo, ff de verborum obligatione, ſi ſtipulatus. tamen ea tantum habet iſte, quæ iuriſdictionis ſunt, non quæ ordinis. argumen. ad primum. extra de offic. delega. ſanè 2.

a Concor. tex. in l. pe. in fin. C. de aquædu. l. 11. & Alex. de Imol. in rub. de offi: eius cui mā da. eſt iuriſ coll. 4.

[Meminiſſe autem.]

a ¶Sacrilegum.] Argu. quòd ſi dominus Papa aliquem ſuis priuilegijs primatem appellat, ex ipſa nominatione ius ei acquiritur. 23 quæſt. 4. dicat. in fine. 16. q. vlti. contra ſauctorum. argu. contra 3. quæſtio. 6. hæc quippe extra de præſump. illud C. de iuris & facti ignoran. non idcirco. Et eſt argumen. ex hoc, quòd tam bonus quàm malus ſacerdos gaudet priuilegio clericali. 11. q. 1. ſacerdotibus.

Sacerdos tā bonus quam malus gaudet priuilegio clericali.

b ¶Vt nos.] Sed debent eſſe fortes, id eſt, debent præſtare exemplum facti boni ex animo: id eſt, ex dilectione, & non velint dominari.

c ¶Elegit.] Not. q̄ quanto a maiori quis ordinatur, tanto eſt maioris dignitatis, vt 1. q. 1. filium extra de maio. & obed. per tuas.

Ordinatus a maiori maioris eſt dignitatis.

h ¶Vltimus.] Nota, q̄ qui deliquit in aliquo ordine, in hoc punitur, q̄ poſt ponitur alijs ſui ordinis, vt 50. d. accedens. & 19. q 3. mandamus. 25. q. 2. ſic decet 24. d. § 2. & 1. q. 7. c. 7.

Subdiaco-

SVbdiacono.] Hæc diſtinct diuiditur in tres partes, in quarum prima dicitur, ꝙ etiam ſummus Pontifex poteſt ſubdiacono committere vices ſuas, & hoc probat per capit. ſequen. ſecunda ibi, [Legatum.] Tertia ibi, [Archidiaconus.] Ioan. de Fant. ſequentes. Ioannes de Fant.

CASVS. Hic eſt ſecundus articulus, vbi dicitur, ꝙ qui impedit legatum Apoſtolicæ ſedis, excõicari debet.

h ¶Patrocinium.] Ergo Sicilia eſt de patrocinio B. Petri vt ar. 10. q. 3. relatum. 11. q. 1. peruenit.

Si quis] † Sicilia eſt de patrocinio Petri.

DISTINCTIO XCIV.

SVbdiacono [a] *etiam ſummus patriarcha vices ſuas committere valet.*

Vnde Gregorius α *ad epiſcopus Siciliæ lib. 1. epiſt. 1. ait.*

α ¶Gregorius.] *Reſtituta eſt inſcriptio ex Polycar. nam antea legebatur*, Symmachus Papa.

¶Etiam ſubdiaconis vices ſuas Apoſtolica committit eccleſia. Cap. I.

VAlde neceſſarium eſſe perſpeximus, vt ſicut prædeceſſorum noſtrorum fuit iudicium, ita vni, eidemq; perſonæ omnia [b] committamus, vt vbi nos præſentes [c] eſſe non poſſumus, noſtra per eum, cui præcipimus [d], repræſentetur [e] auctoritas [f]. Quamobrem Petro ſubdiacono ſedis noſtræ, intra prouinciam Siciliam vices noſtras, Deo auxiliante, commiſimus. Nec enim de eius actibus dubitare [g] poſſumus, cui Deo auxiliante totum noſtræ eccleſiæ noſcimur patrocinium † [h] commiſiſſe. — Poly. l. 1. tit. 14. Anſ. l. 1. c. 26. — † *al. patrimoniũ.*

2 *Legatum vero Apoſtolicæ ſedis quicunque impedierit vſque ad ſatisfactionem excommunicetur.* — Conc. Triburienſe, cap. 9.

Vnde Alexander Papa 1. epiſt. 2. omnibus epiſcopis. — Burc. l. 15. c. 37.

¶Excommunicetur, qui legatum ſedis Apoſtolicæ impedire tentauerit. Cap. II. — † *al. euertit.*

SI quis autẽ legationem [i] impedit, non vnius, ſed multorum [k] profectum auertit †. Et ſicut multis nocet [l], ita a multis arguendus eſt; & bonorum ſocietate priuandus †. Et quia Dei cauſam impedit [m] & ſtatum conturbat eccleſiæ; ideo ab eius liminibus [n] arceatur †. Ab omnibus — † *al. arcendus.*

CASVS. Dictũ eſt ſu. ꝙ diacono poteſt patriarcha, vel archiepiſcopus vices ſuas cõmittere. Nunc autẽ dicit Gratianus in hac 94. d. ꝙ etiam ſubdiacono põt ſummus patriarcha committere vices ſuas. Et iſte eſt primus articulus huius diſ. quæ tres habet articulos.

a ¶Subdiacono.] hic intitulatur 94. diſ. in qua magiſter idẽ dicit d̃ ſubdiacono, ꝙ dictũ erat in ſuperiori ca. de diacono, ꝙ ſcilicet etiã legatus Papæ poteſt eſſe. Exponit tres. §§. & in §. ſingulis. mutat materia. in primo dicit, quod dixi. In ſecũdo ꝙ ſi quis impedit legatum dñi Papę, excõicãdus eſt. In tertio, quod archidiaconus vltra ſuum ſtatum exigere non debet. Ioan.

VAlde.] CASVS. Symmachus intra Siciliã prouinciã cõmiſit vices ſuas Petro ſubdiacono. Vnde ſcripſit Symmach⁹ vt de eo nõ dubitẽt, quem ipſe præuidit præferendum, ſed eum recipiant.

b ¶Omnia.] Supra d. 89. ſingula. contra, ſed hic, omnia quo ad cognitionem cauſarum, non quo ad dignitates, vel officia eccleſiaſtica, vt ibi.

c ¶Præſentes.] Arg. ꝙ præſentia non exhibetur per aliũ arg. contra. 65. d. c. 2.

d ¶Præcipimus.] Arg ꝙ Papa etiam laico cauſam ſpiritualem committere poſſit. 32. d. §. verum. & § ad hoc

e ¶Repræſentetur] Nam idem ipſe videtur cognoſcere qui dedit iudicem, vt extra de off. deleg. ſanè. C. vbi, & apud quem reſtitutio petit debet. l. 3 C de iud. l. vlti.

f ¶Auctoritas] Not. ꝙ delegatus non hẽt plus iuris, q̃ delegans, ſiue par ſit aliàs delegatus ar ff. de dam. inf. q bona. §. vl. ſiue ſit maior, ff. de off eius cui man. eſt iu & ſi prætor. qñq; tñ habet minus quis ſi ex delegatione cognoſcat, quam ſi ex iure ſuo extra de offi. dele. ſuper quæſtionum, §. ſi vero arg. C. de procu. maritus.

g ¶Dubitare.] Arg ꝙ ſi Papa ex certa ſcientia dat iudicem, ꝙ ille non poteſt recuſari. ff. de offi præfe præto. l. vnica inf. 17 q 4 §. qui autem extra de rerum permuta. cum olim. & extra de appel, nouit. Sed contra extra de app. cum ſpeciali. & cap. poſtremo Ioan. Solu. iudex poterit ſemper recuſari iuſta cauſa interueniente 1. ẽt ſi eſſet legatus Papæ, vt ext. de offi lega licet. cum legitimæ exceptiones cuilibet referuentur, vt extra de officio deleg ex parte B.

LEGATVM Hæc eſt ſecunda pars huius diſtinctionis, in qua dicit, ꝙ nullus debet impedire legatos Romanæ eccleſiæ, & ſi fecerit, excommunicetur, vt in ca.

SI quis.] CASVS. Dicit Alexander in hoc c. ꝙ quicunque legatum impedit, non vnius, ſed multorum profectum turbat, & ideo a multis eſt arguendus, & a liminibus eccleſiæ arcendus donec reſipiſcat.

i ¶Legationem.] Immo qui legatum hominum impedit, tradendus eſt hoſtibus, vt ff de leg l. vlt.

K ¶Sed multorum.] Argu ꝙ qui peccat in multos, grauius peccat. extra de teſti. ſicut 23. q. 5. qui compulſus. ſicut qui circa eandem perſonam multis modis peccat, grauius peccat. 23 q. 5 relegantes. Sed nunquid qui eum capit poteſt ab eo abſolui? ſic, extra de ſent excom. ad eminentiam Et no. ꝙ legatus huiuſmodi non poteſt epiſcopum deponere, nec mutare de loco ad locum, nec in manibus eius põt epiſcopus reſignare, niſi ad hoc haberet ſpeciale mandatum. extra de offic. leg. c quod tranſlationem ar. ff. de offi eius cui mand. eſt iur. l. 1. Bar. legebat hoc c truſando. ſi quis impedit legatum, non auertit pro fectum vnius tantum. ſ. Cardinalis: ſed multorũ, ideſt. familiæ ſuæ, & parentum, & ſicut multis nocet ille. ſ. Cardinalis, ita a multis eſt redarguendus, & ita vſque in finem.

l ¶Nocet]Ergo quicumque aliquid nocumenti ſentit, admittitur ad agendum, vel accuſandum, vt 12. q 2. non liceat.

m ¶Impedit.]Nec legatus delegatum impedire debet extra de offi leg ſtuduiſti.

n ¶Liminibus.] Arg. in quo quis delinquit, in eo debere puniri. 12 q. 2. qui & humanis. 27. q 4 frater. & coepiſcopus.

Præſentia non exhibetur per aliũ.

Papa laico cãm ſpũalẽ committere poteſt.

Delegatus nõ hẽt plus iuriſdictionis, q̃ delegans.

Delegatus ẽt Papæ põt recuſari.

† Ad hoc ext. de offic. delega. cum olim magiſter. vbi de hoc. Arch.

† Concor. tex. in §. itẽ l. Iulia. de vi. cum gl. per quam habes concor. intr. de pu. iud.

Peccans in multos grauius peccat.

Punitur quis in eo in quo peccat.

ARCHI-

ARCHIDIACONVS. Hæc eſt tertia pars diſtinctionis, in qua dicitur, ꝙ Archidiaconi non debent facere collectas in ſubditos; & hoc probatur per c.ſeq Io. de Fan. CASVS Hic eſt tertius articulus, vbi dicit, ꝙ archidiaconi non debent grauare clericos auferẽdo eis pecuniã & di- dic.l 2 §. vlt. extra de offic.deleg ex literis Illud ergo exaudi cum pecuniaria pœna non timetur. alias ſi illa magis timetur. imponenda eſt 23. q 5. prodeſt. cum tamen pœna pro eodem peccato non indigatur niſi ter in anno. C. de mo.mul.eos.

tra de elec. dudum 2 & de offic. Archid cap. vlt. Arch.

† al. quoque.

itaque † talis eſt cauendus, & non in communionem fidelium, vſque ad ſanctificationem recipiendus.

a ¶ Legationem.] *In epiſtola ipſa, cõcilio Triburienſi, & apud Burchardum additur.* veſtram. *Ea enim legatio videtur ſignificari, qua Apoſtolos, & epiſcopos pro Chriſto fungi docuit beatus Paulus 2. Cor. c. 5.*

3 *Archidiaconus verò, quamuis ex officio ſuo clericorũ vitam diligenti examinatione debeat inquirere & quę corrigenda inuenit, epiſcopo nũciare; tamẽ dominationẽ ſuper eos exercere, & cenſum ab eis exigere prohibetur.*

Vnde in Cabilonenſi conſilio, c. 15. legitur.

¶ Archidiaconi ſuper presbyteros iuriſdictionem non exerceant. Cap. III.

Iuo p.3.c.134.

DIctum eſt, quòd in pleriſque locis archidiaconi ſuper presbyteros parochianos quandam exercent dominationem, & ab eis cenſum exigunt. Quod magis ad tyrannidem, quàm ad rectitudinis [a] pertinet ordinem. ¶ Si enim iuxta Apoſtoli [b] ſententiam epiſcopi non debent eſſe dominantes in clero, ſed forma facti gregis ex animo [c], multò minus facere illi hoc debent; ſed contenti ſint regularibus diſciplinis, & teneant propriam menſuram: & quod ab epiſcopis eis iniungitur [d], hoc per parochias ſuas exercere ſtudeant, nihil per cupiditatem; & auaritiam præſumentes.

1. Pet. 5.

b ¶ Apoſtoli] ideſt, Petri: licet alibi dicat, ꝙ nomine apoſtoli, Paulus deſignatur. 16. q. 1 p̃dicator. 10. q 3 quia cognouimus.

c ¶ Ex animo] Ideſt, ex dilectione, vt non uelit dominari.

d ¶ Iniungitur.] Videtur ergo, ꝙ archidiaconus nõ habeat niſi demãdatã iuriſdictionẽ. De hoc notaui 25. d. perlectis.

Archid. an habeat iuriſdictionem delegatam.

QVod autẽ] Hęc diſt diuiditur in tres partes, in quarũ prima quæritur vtrũ ſacerdotes poſſint chriſmare, ſiue cõfirmare pueros in frõte? & dicas. ꝙ nõ: tñ vult probare p c. Greg. ꝙ poſſunt, ĩ 95 diſt. à ſubdiacono. H. Secũda ibi, [ſed q̃ritur.] Tertia ibi,] Chriſma.] Io. de Fan.

CASVS. Dictũ eſt ĩ. ꝙ ſacerdotes epiſcopis debent obedire. Nunc in hac 95. diſt, dicit Gratianus, ꝙ hoc nõ dẽt intelligi q̃ñ poſſint Miſſã corã epiſcopo celebrare: ſed q̃a debent eis ſicut filij obedire. Et primo ponit quadã cõtrarietatẽ: poſtea ſoluit eam in §. ſed iſtud. Poſtea auctoritate Innocentij ſoluit duas q̃ſtiones, ĩ. ea iſtud. Ad vltimũ repetit de dignitate p̃sbyterorũ, oſtendens multa eis licita etiam in epiſcoporum pręſentia.

DISTINCTIO XCV.

1 pars QVod autem [e] *ſacerdotes ſupra iubentur epiſcopis tanquam ſubditis obedire, non ita intelligendum eſt, quaſi non liceat eis, pręſentibus epiſcopis ſacra myſteria celebrare (ſicut epiſcopali ſupercilio quidã ab his volebant presbyteros prohibere:) ſed quia presbyteri Pontificalibus tanquam filij parentibus debent obedire. Baptizatos etiam chriſmate [f] eis tangere conceditur.*

Vnde Gregorius ſcribit Ianuario epiſcopo Caralitano, lib. 3. epiſt. 26. indic. 12.

De conſec: diſtin. 4. presbyteri baptizatos. Poly. li. 3. tit 10. Magiſter 4. ſenten. diſt. 7. cap. 1.

¶ Vbi epiſcopi deſunt, baptizatos in frontibus presbyteri chriſmate tangant. Cap. I.

PEruenit quoq; ad nos, quoſdam ſcandalizatos fuiſſe, ꝙ presbyteros chriſmate tãgere in frõte eos, qui ba-

e ¶ Quod aũt.] Hic intitulatur 95. diſ. in qua ponit Gratianus quandam contrarietatem & eam, ſoluit 2. poſtea ponit duas quæſtiones, & eas ſoluit auctoritate Innocentij. Repetit poſtea de dignitate presbyterorum, oſtendens multa licere presbyteris in epiſcoporum præſentia.

& dominationẽ in eos exercendo, licet quæ corrigenda uiderint, debeant epiſcopo nunciare.

DIctum CASVS. Quidã archidiaconi dominationem exercebant in presbyteros, & parochianos ſuos. & ab eis cenſum exigebant: quod ẽt ẽpis facere non licet, iuxta Apoſtoli ſniam: ideo prohibetur ne archidiaconi de cætero illam cupiditatem exerceant; ſed teneant ꝓpriã menſurã, & faciant, quod epiſcopi eis præceperint.

Archidiaconi mulctare poſſunt.

a ¶ Rectitudinis.] Sed nunquid de conſuetudine præſcripta poſſunt archidiaconi mulctare? videtur, ꝙ non extra de pœ. licet. Sed dic, ꝙ bene poſſunt, ex quo iudicare poſſunt de conſuetudine præſcripta 1, arg. ff. de iu-

2 Ad hos

f ¶ Chriſmate.] inf. de conſecr. d. 5. manus. contra, &c. nouiſſime. cõtra ĩ. d 21. cleros. contra. Hoc ad tempus pro ſedando ſcandalo fuit conceſſum: nunc uero antiquatum, vel in primitiua eccleſia presbyteri chriſmabant, nunc uerò minimè extra de conſuet. quanto. Io.

PEruenit.] CASVS Quidã presbyteri pueros in fronte chriſmabant, quod cum Greg. prohibuiſſet, quidã ex hoc ſcandalizati fuerunt; & ideo propter ſcandalum

Papa vtrū in poſſit delegare ſimplici ſacerdoti, ut in fronte chriſmet.

lum remouendum conceſſit presbyteris, ut in abſentia epiſcoporum chriſmarent.

a ¶Concedimus] Hoc expeditū eſt, ꝙ presbyter chriſmando ſi ſua auctoritate hoc facit. nihil agit. nec pueri aliquid recipiunt. extra. de conſue. quanto. Sed nūquid Papa ei demandare hoc poteſt? Quidam dicūt, ꝙ ſic 1. ex quo omnia ſacramenta, quæ recipit p̄sbyter ex delegatione Papę conferre poteſt. arg. hic unde diaconus poteſt conferre diaconatū, & cōfirmare in fronte? ſed non poteſt Papa ei demādare, vt conferat ordinem, quem nō habet, vel etiam ut cōficiat corpus Chriſti: quia ſolis presbyteris dictum eſt: Hoc facite in meam cōmemorationem. ar. 1. q. 1. dictum hoc * dicit H. alij dicūt, ꝙ nō poteſt Papa delegare presbytero, vt chriſmet in fronte. vnde iſti nihil conferebant. Si obijciatur quare hoc permiſit Greg. illis, cū in hoc videatur eis dare licentiā peccandi? Dicunt quidā, ꝙ hoc inuitus permiſit ob nimium ſcandalū: nec dabat eis occaſionē mali, ĕq3 inuitus hoc concedebat. 35. q. 3. quod ſcripſi, & 23. q. 2. ſi quod uerius. Alij dicunt, ꝙ hoc cap. loquitur ſecundum antiqua tempora, ſed hoc nihil eſt: quia litera huius cap. contradicit, ibi. ſecundum ueterem uſum & quia ſecundum hoc Gregor nihil hic concederet. Sed nunquid Papa poſſet eis concedere, vt chriſma conficerent? H. dicit quod non Item quæritur, nunquid epiſcopus demandare poteſt ea, quæ ſunt ordinis epiſcopalis? Sic 2. ſed ea non poteſt demandare niſi epiſcopo argu. extra de conſec. eccl. aqua. Ea vero quæ iuriſdictionis ſunt poteſt etiam demandare presbytero, ſicut & reconciliare. 26. q. 6. presbyter. &c. Aurelius. Sed etiam inter ea, quæ iuriſdictionis ſunt, quædam nō poſſunt demandari niſi eis qui adminiculo ordinis illa exercere poſſunt, ut deponere, verberare clericum. Alia ſunt quæ ēt laicis demandari poſſunt: ſicut iudicare in cauſa ciuili. Item dico ꝙ epiſcopus nihil habet hodie, quod ſit meri imperij, quod demandari non poſſit. de quia lex loquitur. ff de offic. eius cui man eſt iuriſ l 1. quia omnia alij epiſcopo demandare poteſt, niſi vſum palij. extra de vſu palij ad hoc.

1 Iſtud dictum cōfirmatur extra de conſuet. quanto. § j. 1. ibi, ſua temeritate, &c. quaſi dicat ibi ex noſtra auctoritate bene poſſent. & ſic ibi intelligit. Ho.

* Vide B. Tho 3. p. q. 72 11. primum. & 4. ſent. d. 7. q.

2 Sub. licet ab apoſtolis fuerit inſtitutum, vt à ſolis epis cōficeretur. de cōſec. diſt. 5. manus. In multis. n. ſtatutis apoſtolorū licita ē diſpenſatio, ſm Hug. Ep̄s demandat tam ea quæ ſunt ordinis, q̄ ea quæ ſunt iuriſdictionis.

oleo ſanctificato poſſunt vngere infirmos presbyteri: & hoc probatur auctoritate Iacobi: Sed quęritur an ep̄iſcopis licèt eodem modo vngere infirmos: & an illa unctio ſit impœnitentibus concedenda, quæ quæſtiones proximo cap. ſoluuntur.

b ¶ Sed

ptizati † ſunt, prohibuimus. Et nos quidem ſecundum vſum veterem eccleſiæ noſtræ fecimus. Sed ſi omnino hac de re aliqui contriſtantur; vbi epiſcopi deſunt, vt presbyteri etiam in frontibus baptizatos † chriſmate tāgere debeant, concedimus [a].

† baptiZādi] orig

† baptiZandos] orig.

Item Leo ep̄s contra: [Quamuis choriepiſcopis, &c.] dist. 68.

Item Gelaſius Papa ep̄is per Lucaniā, &c. epiſt. 1. c. 8.

¶Vltra ſuum modum presbyteri tendere non præſumant. Cap. II.

PResbyteros vltra ſuum modum tēdere prohibemus: nec epiſcopali faſtigio debita ſibimet audacter aſſumere; non conficiendi chriſmatis, non cōſignationis pontificalis adhibendæ ſibimet arripere facultatem.

Sed iſtud [b] Gregorij pro ſcandalo ſedando ſemel conceſſum legitur. Illud autem Leonis Papæ, & Gelaſij, vſu approbante præualuit; niſi fortè, vbi aliquorum conſuetudo hoc admiſit, ut in abſentia epiſcopi, extrema neceſſitate cogente, ex conceſſione Gregorij, presbyteri baptizatos in fronte liniant. ¶Probibitio verò Leonis, & Gelaſij in eo caſu intelligatur cum epiſcopi præſentes ſunt, vel cum non cogit vltima neceſſitas. Oleo verò ſanctificato [c] permittitur eis vngere infirmos. Vnde Iacobus ait: [Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros eccleſiæ, qui orent ſuper eum, vngentes cum oleo in nōīe Domini; & oratio fidei ſaluabit infirmum.] Iacob. 5.

2 ¶ *Sed quæritur, an epiſcopis liceat eodem oleo ungere*

SVPRA CASVS. Modo vult probare contrarium: & inducit c ſupra 68. diſt cap. quamuis. & cap. ſequens: cuius caſus patet.

PResbyteros] SED ISTVD. CASVS. Soluit Gratianus dicens, quod illud quod Grego. conceſſit ſupra in c. 1. huius diſt. factum fuit propter ſcandalum vitandum. & quod dicitur ſupra in ca. quamuis. & cap. presbyteros. eſt generaliter obſeruandum. Ponitur & alia ſolutio, ſcilicet ubi conſuetudo eſt, abſente epiſcopo & in neceſſitate poſſunt presbyteri hæc facere: & ex conceſſione Gregor Cap vero quamuis. & cap presbyteros. intelliguntur cum epiſcopi ſunt præſentes. Sed de iure

b ¶Sed illud.] Hoc allegando dicit, aliàs conſuetudo non iuuaret in hoc, vt extra de conſue. quanto.

c ¶Sanctificato.] Quo deficiente admiſcetur aliud. extra de conſec. eccl. uel alta. c. quod in dubijs. Et eſt duplex cauſa quare infirmi inunguntur: ſcilicet quia uenialia delentur: & præſtat augmentum uirtutibus: arg. de conſecr. diſt. 5. c 1. & 2. & extra de ſacra. vn. c. 1. & q a infirmus citius liberatur ab infirmitate corporali. arg. hic Sed quid ſi quis non habet oleum, & inungit chriſmate, tenet vnctio? Videtur quod ſic: quia prope eadem vſia eſt: quia chriſma non eſt niſi oleum balſamo admixtum extra de ſac. vnc. c. 1. ſicut & tenet emptio cum acetum venditur pro vino, quia eſt propè eadem vſia, vt ff. de contrahen. empt. l. in uenditionibus. ſed fortè ſecus, quia non eſt fortè propè eadem vſia. Item? nunquid confert hoc ſacramentum, ſi quis inungit oleo nō conſecrato vr̄ quòd ſic, quia & baptiſmus confertur in aqua non conſecrata. de conſec. diſt 4. cap ſi quis. Alij dicunt contra nec eſt ſimile *, quia vis baptiſmi tota eſt in uerbis: hæc autem vis eſt in re ipſa: ſcilicet in oleo. Sed iſta ratio calumniam habet extra de bapt. cap. ſpem. Sed nunquid poteſt hoc ſacramentum iterari? Dicunt quidam quod non, 1. q. 1. quod quidam. de conſec. diſt. 4. oſtenditur. Si obijciatur de matrimonio, non ualet: quia veritate inſpecta matrimoniū non iteratur. 31. q. 1 hac ratione prius enim vnum deletur, quàm ſecundum contrahatur. Alij dicunt, ꝙ poteſt iterari: quia cū quis ſecundo infirmatur, deſinit in eo eſſe illud ſacramentum quod prius accepit *.

SED QVAERITVR. Hæc eſt ſecunda pars diſtin. in qua quæritur, ſi epiſcopus poteſt inungere infirmos, eſt dicendum quod, ſic infra cap. proxi. Ioan. de Fant.

Illud.]

Vngun[tur] infirmi [p]... duas cauſ[as]

Vnctio extrema ... ſit fieri ... oleo.

Vngere ... poſſit ... oleo nō conſecrato.

* Vide S. Tho. 3. p. q. 82. 3. & 4. ſen. diſt. 7. q. 1. 2. 3.

Vnctio extrema poteſt iterari.

* Vide S. Tho. 4. diſt. 23. art. 3.

ILlud CASVS. Quidam epiſcopus cum legeret in epiſtola Iacobi, inuenit eum dixiſſe tantum de presbyteris, vt vngant infirmos: quare quæſitum eſt ab. Inno. an epiſcopus oleo ſanctificato infirmos vngere poſſit. Et reſpondet ꝙ ſic: & ideo tantum de presbyteris Iacobus … bus fecit mentionem, quia epiſcopi aliis negociis impediti, non poſſunt infirmos viſitare. Secundo quæ ſiuit an hæc vnctio ſit impœnitentibus concedenda. Et reſpondet quod non, quia, cui negantur cætera ſacramenta, non debet illud concedi.

a ¶ Vt de epo.] Argu. qđ licèt minori ex officio, multo fortius maiori licere, arg. 33. q. 2. hiſtoria. 35. q. 6. ſi duo, argu. contra 88. d. epiſcopus gubernationem. argu. ſi per contrarium. 8. q. 1. ſi ergo.

b ¶ Dictum] A Iacobo, vbi dixit, infirmatur quis, &c. quamuis. in hoc nomine presbyteri poſſunt intelligi epi. ar. contra d. 50. placuit, ver. vt manum imponant.

infirmos; vel ſi impœnitentibus huiuſmodi vnctio ſit concedenda. De his verò ita ſcribit Innocentius Papa ad Decentium Eugubinum epiſcopum, epiſt. 1. c. vlt.

Alcuinus de diuinis officijs, pagi 94. Conc. Vuormacienſe, c. 72. Iuo p. 2. c. 75.

¶ Oleo ſanctificato non prohibetur epiſcopus infirmos tangere. Cap. III.

ILlud ſuperfluum videmus adiectum, vt de epiſcopo [a] ambigatur; quod presbyteris licere nõ dubium eſt. Nã idcirco de presbyteris dictum [b] eſt; quia epiſcopi occupationibus alijs impediti ad omnes lãguidos ire non poſſunt. Cæterum ſi epiſcopus aut poteſt, aut dignum ducit aliquem a ſe viſitandum; & benedicere, & tangere chriſmate [c] ſine cunctatione poteſt cuius eſt ipſum chriſma conficere. Nam non α pœnitentibus [d] illud infundi nõ poteſt [e]; quia genus eſt ſacramenti. Nam quibus reliqua ſacramenta negantur [f], quomodo vnum genus putatur poſſe concedi? His ergo, frater chariſſimè, omnibus, quæ tua dilectio voluit a nobis exponi, prout potuimus, reſpondere curauimus.

α ¶ Non pœnitentibus.] *In epiſtolis Innocentij tam impreſſis, quàm manuſcriptis (licet aliter teſtetur auctor gloſſæ) in concilio Vuormacienſi, in quo hoc idem repetitur, apud Alcuinum, et Iuonem, & in aliquot Gratiani codicibus legitur ſine negatione. Et in glo. (vt eſt in antiquis exemplarib.) vtraq; lectio exponitur.*

3 *Chriſma verò a ſuis epiſcopis ad baptiſmi ſanctificationem presbyteri petant.*

Vnde in concilio Carthaginienſi 4. c. 36.

¶ Chriſma ſingulis annis a proprio petatur epiſcopo. Cap. IV.

De conſe. d. 4. presbyteri. Burc. l. 4. c. 76. Iuo p. 2. c. 270. Pann. l. 1. c. 101.

PResbyteri, qui [g] per diœceſes eccleſias regunt, non a quibuslibet epiſcopis [h], ſed a ſuis; nec per iuniorem clericum, ſed omni anno β [i] aut per ſeipſos, aut per illũ, qui ſacrarium tenet [k], ante paſchæ ſolemnitatem chriſma patent.

¶ *Huic capiti rubrica eſt præpoſita ex aliquot vetuſtis exemplaribus.*

β ¶ Omni anno.] *Verba hæc non ſunt in editionibus conciliorũ Colonienſibus duobus, & quatuor tomis impreſſorum: neq; infra de conſecra. d. 4. vbi hoc idem, ſed ex concilio apud Valentias, refertur. Verum & in Colonienſi priſca, ac trium tomorum, & duobus Pariſienſibus, duobuſque codicibus Vaticanis habentur. Et in c. literis. de conſecra. d. 3. a Fabiano Papa ſingulis annis nouũ chriſma fieri præcipitur.*

c ¶ Chriſmate]. i. oleo, vel vt dicũt quidam epiſcopus chriſmate, presbyter oleo inungit H.

d ¶ Non pœnitentib.] Ita continua, verè ei quẽ epiſcopus dignũ duxerit ad viſitãdũ, & ita in originali habetur, non pœnitentibus: qđ intelligit de ſolẽniter pœnitẽtib.

e ¶ Non poteſt.] Sic 50. d. c. vlt.

f ¶ Negantur.] Arg. ꝙ excommunicatus vel anathematizatus non poſſit cõtrahere matrimoniũ [1]. quod non eſt verum, vt extra de eo qui du. in matrimoniũ quam polluit per adu. ſignificaſti in fi. H.

[1] Adde etiam poſſit fieri monachus no. Bal. in l. qui ſub prætextu. C. de ſacroſ. eccl.

f ¶ Negantur.] Arg. omnia eiuſdẽ generis eodem iure cenſeri. arg ſu. diſt. 4. denique. arg ſupra diſ. 2. comperimus. Arg. cõtra. 50. d. ſtudeat arg. d. 81. ſi quis ſacerdotum.

CHRISMA. Hæc eſt tertia pars di. in qua dicitur, ꝙ presbyteri debẽt chriſma a ſuo epiſcopo recipere: & epiſcopi debent honorare presbyteros: quia, & ipſi presbyteri ſunt, & inſimul đbent Dei eccleſiam gubernare. Quia autem vnus epiſcopus eſt maior, hoc fuit đ cõſuetudine* & hoc probat per otto capitula. Io. de Fan.

* *Vide notata ſupra d. 93. ca. legimus. in glo. ad verſ. poſtea.*

CASVS. Nũc vero dicit, quod presbyteri debent petere chriſma a ſuis epiſcopis quolibet anno non per clericum minorẽ, ſed aut per ſe, aut per ſacriſtã, vt infra ſeq. cap. cuius caſus idem dicit.

g PResbyteri qui] infra de conſec. d. 4. presbyteri.

h ¶ Epiſcopis.] Peccant ergo abbates, qui volunt potius hoc accipere ab aliis, quam a ſuis: niſi forte priuilegiati ſint, vt poſſint petere a quibuſcunque velint.

i ¶ Omni anno.] Hoc exponitur. de conſe. d. 4. omni tẽpore.

K ¶ Per illum qui ſacrarium tenet.] .i. per diaconum 23. diſt. non. oportet 5. & nota ꝙ ex quo res datur certo nuncio

…aiori licèt …uod licet …inori

nuncio, eius eſt iam periculo cuius eſt nuncius, ſi nuncio rem dari voluit ſecus ſi miſit nuncium .i. vt eum ad moneret, quod ei res mitteretur, & hæc colliguntur, ff. com. eum qui rem. §. ſi rem. & legibus duabus ſequentibus, & eſt arg. ff. de ſolu. ſi quis, & l. ſi ſoluturus. extra de p g. ſignificante.

e ¶Duplici.] A clericis.ſ. & laicis, vel quo ad obedientiam in ſpiritualibus, & ſubminiſtrationem in temporalibus. Vel duplici .i. officio prædicandi & ſumendi tympanum, ideſt, temporalia: iuxta illud. Sumite pſalmum, &c.

f ¶Bene-

1 Si malum miſit imputatur. vt lega. & not. 3. q. 7. in grauib. in prin. De hocēt no. in c. conſueuit ff. nau. caup. ſtab l. fin. ff. ſeruorū. Archid.

Item Hieronymus ad caput primum epiſtolæ ad Titum, ad ea verba: [& conſtituas.]

¶Presbyter idem eſt qui epiſcopus, ac ſola conſuetudine[e] præſunt epiſcopi presbyteris. Cap. V.

Anſ. l. 7 c. 127.
Poly. l. 2. tit. 59

OLim † idem erat presbyter, qui & epiſcopus. Et ante quam diaboli inſtinctu ſtudia in religione fierent, & diceretur in populis: [Ego ſum Pauli[a], ego Apollo, ego autem Cephæ.] communi presbyterorum conſilio eccleſiæ gubernabantur. Poſtquam verò vnuſquiſq; eos, quos baptizauerat, ſuos putabat eſſe, nō Chri; in toto orbe decretum eſt, vt vnus de presbyteris electus ſuperponeretur † cæteris ad quem omnis eccleſiæ cura pertineret, & ſchiſmatum ſemina tollerentur[b]. *paulo poſt.* ¶Sicut ergo presbyteri ſciunt ſe ex eccleſiæ conſuetudine ei, qui ſibi præpoſitus fuerit, eſſe ſubiectos; ita epiſcopi nouerint ſe magis conſuetudine[c], quam diſpenſationis † Dominicæ veritate presbyteris eſſe maiores, & in commune debere eccleſiam regere.

† *Idem ergo eſt presbyter.*] orig.
1. Cor. 1.
† *ſupponeretur*] or.
† *diſpoſitionis*] ori.

OLim.] CASVS. Nūc repetit Gratianus de dignitate presbyterorū. Eſt ergo caſus. Infra oſtendit Hiero. in hoc ca. ꝙ olim idē erat preſbyter qđ epiſcopus, ꝙ eccleſiæ regebantur communi eorū conſilio. Poſtea vero cum ſchiſma ortum eſſet, & vnus diceret, ego ſum Pauli; ego ſum Cephæ, ego ſum Apollo: quaſi ſum melior te, qa ſum baptizatus a meliori: ideo ſtatutum fuit, ꝙ vnus de presbyteris præeſſe omnibus ſicut ergo cōſuetudine, presbyteri epiſcopis ſubiiciuntur, ita epiſcopi ſciāt ſe magis cōſuetudine quam conſtitutione aliqua p̄ferri: nec ſine presbyterorum conſenſu diſponant eccleſias.

a ¶Pauli.] ideſt, baptizatus baptiſmo Pauli 2.

2 Sub. & iō ſū melior. Hæc dicebant qdam credētes merita baptizātiū aliquid operari in baptiſmo. ꝙ falſum eſt. d conſe. d. 4. ſi inter. & ca. b puſmus. H.

b ¶Tollerentur.] Et dicit lex. ꝙ cōmodiꝰ eſt ſingulas res ſingulis nominibus ſiue appellationibus diſtingui. inſt. q. mo. teſt. infi. § ſed qa diſtinctio nominū differentiam rerum declarat, vt 21. d cleros. ſic C. de codi. nec codicillos.

c ¶Conſuetudine.] Nihilo minus eſt inſtitutione. vt ſupra d. 93. legimus, & ita exaudi quod ſequitur, magis cōſuetudine communi: argum. extra de his quæ fi. a præla. nouit.

Idem ad Ruſticum Narbonēſem epiſcopum de ſeptē gradibus eccleſiæ.

Inter opera Hiero. tom. 4. vel 9.

¶Coram epiſcopis, presbyteris docere licet †. Cap. VI.

† *al. non licet.*
Anſ. l. 7. c. 128.

ECce[a] ego dico, præſentibus epiſcopis ſuis, atq; adſtantibus in altari presbyteros poſſe ſacramenta cōficere. *& infra.* ¶Sed quia[d] ſcriptum eſt: [Presbyteri duplici[e] honore honorentur, maximè qui laborant in verbo Domini.] Prædicare eos decet, vtile eſt benedicere[f], congruum confirmare[g], conuenit reddere communionem, neceſſe eſt viſitare infirmos, orare pro inualidis, atque omnia[h] Dei ſacramenta complere, *& infra.*

1. Tim. 5.

ECce ego.] CASVS Ruſticus Narbonen. epiſcop. non permittebat presbyteros prædicare, nec populum benedicere reprehendit ergo Hieronym. ipſum dicens ꝙ presbyteri prædicare poſſunt, & benedicere. Et hoc probat 4. rationibus: Prima eſt, quia presbyteri debent honorari duplici honore, ideſt, officio & beneficio. Secunda eſt, quia cōceſſum eſt eis conficere corpus Chriſti: cui nihil poteſt anteponi. multo fortius eis concedi debent quæ ſunt minora. Tertia eſt: quia ex hoc maxima calamitas creſcit in gregibus Domini. ſ. ſi ſacerdotes remoueantur tanquam vitioſi. Quarta eſt, quia ab initio preſbyteri fuerunt mandati iudices, & etiam appellati ſunt epiſcopi. Quod probat 4. auctoritatibus. Prima eſt circa principium. Secunda ibi [Etenim ab euntibus.] Tertia ibi. [Quis igitur hic rogo] Quarta ibi. [presbyteri negociorum]

d ¶Sed quia.] Ita continua. Dico ꝙ præſentibus epiſ poſſunt conficere. quia non ſolum hæc, ſed alia poſſunt facere. Ex vi literæ, & etiam probationis videtur, ꝙ epiſcopi non prohibent presbyteros Miſſam cantare, ſed benedicere, & prædicare, & cætera quæ ſequuntur.

f ¶Benedicere.] Cum epiſcopus abeſt. Sed hæc ſol. non valet, quia hic loquitur cum præſens eſt epiſcopus. Vel intelligas iſtud, quādo benedicit priuatim ſine ſolemnitate 3 alias contra 21. diſt. deniq; item contra. 27. q. 6. miniſtrare. Sed & illud ſimiliter intelligitur de ſolemni benedictione. Vel dic quod quādo cantat Miſſam præſente epiſcopo, debet innuere epiſcopo, vt ipſe benedicat, & ſi vult epiſcopus benedicere, non benedicet preſbyter. argu. de conſecra. diſt. 1. cum ad celebrandas. aliter presbyter ſuo iure poteſt benedicere. nam eo ipſo quod ei dat poteſtatem benedicendi, ſupponitur ei tanquam minor: & poteſt ab eo benedici: arg ff. de iuriſdi. omn. iud. l. eſt receptum, ff. ad Trebel. ille a quo, § tempeſtiuum. Hug. Vel dic, quod eo ipſo, quòd permittit ei Miſſam celebrare, per conſequens omnia quæ ſine Miſſa eſſe non poſſunt, vt extra de offic. delega. præterea.

g ¶Confirmare.] In fide 11. quæſtio. 3. quòd prædeceſſor. vel inungere oleo infirmorum, vel chriſmate in vertice.

ADDITIO. Prima expoſitio præualet ſecundum Hug. & hoc patet per Hierony. quod ſequitur, exhortentur. Archid.

h ¶Omnia.] Quæ ad eos pertinent. arg. vocabulum generaliter prolatum non omnia particularia comprehendere. arg. contra 18. d. de Syracuſanæ 4.

Presby… ſimplex, … poſſit be… dicere … præſente. 3 Sed nec… les bene… ctiones li… p̄sbyteris d… re in pō… ep̄orum … licētia … vt in ca. … alle. 21. di… denique ſe… cundū H… 4 Adde p… cōcordia … ius gl. an … qn verbum … gnaliter p… latū reſtin… gatur glo … l. r. vnuſq… que, Cod. … ſac. ſan ec… Bar. i l. 1. § … hoc autē, … de no. op… nunc.

a ¶Bene-

a ¶Benedicere.] Ideſt, abſoluere, vel priuatis reconciliati, non ſolemniter, vt 26.q.6.c.1.

b ¶Non debet.] Argu. cui licet plus, licet & minus, vt 16.q.2.cap.1. Sed maius tripliciter dicitur efficacia, vt baptiſmus. vt 32.di. §.verũ.ſ. q̃a mortalia tollit & venialia propter rẽ ſubiectã, & ſanctitatẽ. vt corpus Chriſti, vt hic auctoritate miniſtrãtiũ, vt quę ad ep̃os ſolos ptinen. vt inf. de cõſe.d.5.manus. & quarto modo p̃ ſignificationẽ, vt matrimoniũ, q̃d ſignificat Chriſti & eccleſiæ cõiunctionẽ. extra de biga. debitũ. quinto propter multitudinem conuerſorũ 1.q.1. interrogo.

c ¶Nomen.] Arg C. de cura fur. cũ alijs. in fin.

d ¶Damnum gibbi inferatis.] .i. remoueatis presbyteros a cõſecratione & prædicatione, ſicut illũ, q gibbum hẽt, vt ſu. di 69. hinc etenim. vel demũ gibbi, q̃a non p̃dicantib. preſbyteris incuruat populus in delictis, & quaſi gibbos efficit.

e ¶Patrimonii.] i. rerum eccleſię, ſupra 21. d. in nouo.

f ¶Negociorum.] Id eſt, cauſarum, vt 11. q.1. relatum. & 2.q. 5.ſi quis.

g ¶Sacerdotum.] Id eſt, ep̃orum, ergo & omnes intererũt cõcilio metropolitani, vt 18 d.c pen. & vlt.

h ¶Error] Hic collige, ꝙ ea quę p errorem ſtatuta ſunt, ex diuturna vtentiũ approbatione ius faciunt. lo. q̃d falſum eſt, cũ cõſuetudo debeat eſſe rationabilis, ꝙ pręſcripta 1, vt extra de conſue. ca. fi. nec iſta litera cõtradicit. B. vt ratione multitudinis excuſentur a pœna, nõ a culpa, vt ſu. diſt. 4. denique. q̃d em̃ factũ eſt, infectum eſſe nõ poteſt. in Auth. de æqua. do. §.1. coll. 4. ff. ne capt. l. in bello. §. factæ.

1 Adde quæ ſit conſuetudo rationabilis, & præſcripta in l. de quib. ff. de legibus.

i ¶Vel ad præſens.] Ideſt, amodo.

k ¶Quod Romæ.] Scilicet vbi minores exercẽt ſua officia p̄ſentibus maioribus.

b ¶Non

¶Nemo hinc epiſcoporum inuidia diabolicæ tentationis inflatus iraſcatur in templo, ſi presbyteri interdũ exhortentur plebem, ſi in eccleſijs prædicent, ſi plebibus, vt ſcriptum eſt, benedicant. Etenim abnuenti mihi iſta ſic dicam: qui nõ vult presbyteros facere, quę iubẽtur a Deo; dicat quis maior eſt Chriſto? aut quid corpori eius, aut ſanguini poterit anteponi? Si presbyter Chriſtum conſecrat, cum in altario Dei ſacramenta benedicit, benedicere[a] populo non debet[b] qui Chriſtum etiam meruit conſecrare? *& poſt paulo.* ¶Circa laicos, β ac mulieres iubentibus vobis, ò iniuſtiſſimi ſacerdotes, presbyter Dei, benedictionis perdit officium, amittit linguæ opus, non habet conſiſtentiam prædicandi, truncatus eſt omni parte virtutum, ſolum presbyteri nomẽ[c] habet, plenitudinem, ac perfectionem, quæ conſecrationi eius competit, non retentat. ¶Quis hic, rogo, ò ſacerdotes, honor veſter eſt, vt damnum gibbi † inſeratis[d]? Quoniam cum paſtoribus per potentiam veſtram aufertur Deo digna diligentia, contagium quoddam, & calamitas creſcit in gregibus; ac Dominici patrimonij[e] damna conquiritis, dum ſoli vultis in eccleſia potentari. *& paucis interiectis.* ¶Presbyteri ab initio, vt legimus, negociorum[f] iudices eſſe mandati ſunt, presbyteri intereſſe ſacerdotum[g] cõcilio †: quoniam & ipſi presbyteri, vt legimus, epiſcopi nuncupantur, ſecundum, quod ſcriptum eſt ad epiſcopum ♪: [Noli negligere gratiam, quæ data eſt tibi per impoſitionem manuum presbyterij.] & alibi ad maiores natu: [Qui vos poſuit epiſcopos regere eccleſiam Dei. *et infra.* ¶Sed oderunt hoc ſacerdotes ſuperbi, in presbyterij nomẽ, qui nolunt eſſe hoc, quod Chriſtus, qui diſcipulorum pedes lauit qui baptizatus eſt a Ioanne, licet baptizandum ſe Ioannes a Domino proclamaret. Propterea hæc ſcribo, vt ſi preterijt temporis error[h] non poteſt iam reuocari, vel ad præſens[i] in eccleſijs ſeruetur humilitas, vt presbyteri hoc in eccleſijs ſuis faciant, quod Romæ[k], ſiue quod in Oriente, quod in Italia, quod in Creta, quod in Cypro, quod in Africa, quod in Illyrico, quod in Hiſpania, quod in Britannia, quod etiam ex parte per Gallias, quod in omnibus locis, vbi humilitas perſeuerat, quod in cœlis fit (quod maius eſt) vbi ſedes angelorum † legis eſſe diſpoſitas.

† gregibus.] vera lectio.

2.Tim.3.

† conſilia.] Ioti.

1.Tim.4.

Act.20.

Ioan.13.

Matth.3.

† eorum.

α ¶Ecce ego.] *Principium huius capitis longe aliter legitur in libello de ſeptem gradibus, & additur negatio*, Nec ego dico præſentibus epiſcopis, atque adſtantibus altari, presbyteros poſſe ſacramenta conficere: ſed ſi forte vſus exegerit, vt venientes ad eccleſiam ſacerdotes eiſdem horis, quibus aut oblatio parata non ſit, aut non poſſit offerri, non debere epiſcopum repudiare Euchariſtiam presbyterorum, &c.

β ¶Circa laicos. *In libello ſic legitur*, tamen credendum eſt ſummi ſacerdotis iudicio, & hoc faciendum, quod iuſſerit circa laicos, & mulieres. Iubentibus vobis iniuſtiſſimis ſacerdotibus, non recte presbyter Dei, benedictionis, &c.

y ¶Ac dominici.] *Ibidem eſt,* ac Deo noſtro non patrimonij ſui damna conquiritis, dum ſoli vultis in eccleſijs potentari?

♪ ¶Ad epiſcopum.] *Hoc loco longe plenior eſt oratio libello, & pro hac auctoritate Apoſtoli ad Timotheum, multa alia afferuntur.*

Item ad Nepotianum. epiſt. 2.

¶Epiſcopi, & clerici inuicem ſibi honorem exhibeant. Cap. VII.

Esto ſubiectus pontifici tuo, & quaſi animæ parētem ſuſcipe, *& paulo poſt.* ¶ Sed epiſcopi ſacerdotes ſe eſſe nouerint, non dominos, honorent clericos quaſi clericos [a], vt & ipſis a clericis, quaſi epiſcopis honor deferatur [b]. ¶Scitum eſt [c] illud oratoris Domitij, Cur ego te inquit, habeam, vt principem [d], cum tu me [e] non habeas, vt Senatorem; ¶Quod Aaron & filios eius, hoc epiſcopum. & presbyteros eſſe nouerimus. ¶Vnus Dominus, vnum templum; vnum ſit etiam miniſterium. ¶Recordemur ſem per, quid Apoſtolus Petrus præcipiat ſacerdotibus: [Paſcite eum, qui in vobis eſt gregem Domini, prouidentes non coacte, ſed ſpontanee, ſecundum Deum; neq; vt turpis lucri gratia, ſed voluntarie; neque, vt dominantes in clerum, ſed forma facti gregis † ex animo, vt cum apparuerit princeps paſtorum, percipiatis immarceſcibilem gloriæ coronam.] Peſſimæ conſuetudinis eſt in quibuſdam eccleſijs tacere presbyteros, & præſentibus epiſcopis non loqui: quaſi aut inuideant [f]; aut non dignētur audire: [Et alij, inquit Apoſtolus Paulus, fuerit reuelatum [g] ſedenti [h], prior taceat [i],] *& paulo poſt.* ¶[Gloria patris eſt filius ſapiens.] Gaudeat epiſcopus iudicio ſuo cum tales Chriſto elegerit ſacerdotes.

Anſ. l. 7. c. 121.

1. Pet. 5.

† *al. gregis.*

1. Cor. 14.

Prou. 10. & 13.

Item ex concilio Laodicenſi, c. 56.

¶Presbyteri epiſcopos oon præcedant; ſed comitentur, vel ſubſequantur. Cap. VIII.

Non oportet [k] presbyteros ante ingreſſum epiſcopi ingredi, & ſedere [l] in tribunalibus [m], ſed cum epiſcopo ingredi; niſi forte, aut ægrotet epiſcopus, aut in peregrinationis [n] commodo a eum abeſſe conſtiterit.

a ¶In peregrinationis commodo.] *Sic priſca uerſio: ſed Dionyſius longe propius ad uerba græca*, niſi forſitan infirmitate detineatur aut proficiſcatur epiſcopus. παλὶν ἢ μὴ ἀνωμαλοίη, ἢ ἀποδημοῖ ὁ ἐπίσκοπος,

Esto ſubiectus.] CASVS. Quædam conſuetudo peſſima erat in quibuſdam eccleſijs. ſ. presbyteri præſentibus epiſcopis non audebant prædicare, vel loqui. Sed Hierony. oſtendit, ꝙ ſubditi debent obedire prælato, & prælatus non debet ſubtrahere ſubditis debita. & hoc probat quinque rationibus. Prima eſt ibi, [Scitū eſt illud.] Secunda ibi, [Quod aūt Aaron.] Tertia ibi, vnus dominus.] Quarta ibi, [Recordemur.] Quīta ibi,] Sed ſi aliqd, vt inquit] Omnia capitula, quæ ſequuntur vſque ad diſt. plana ſunt.

a ¶Quaſi clericos.] Hoc eſt cōtra ſupercilium epiſcoporum q ſubditos appellāt filios cū debeāt eos appellare fratres, vt 8. qō. 1. quid aūt, vel ſocios, vt 10. q. 3. cauendum. caueant tñ clerici, ne cū ſcribūt epiſcopo, vocēt eum fratrem, prout dicit dominus Imperator qđ iudices ſuperioribus honorem dēnt facere in ſalutatione. C. de offi. diuer. iu. l. 2. arg. C. de præfe. vr. l. 1. vbi hoc idem dicitur.

Epi ſubditos debent fratres appellare.

b ¶Deferatur.] Sed pone, ꝙ epiſcopus aliter ſe habeat contra iſtum, quàm debeat: nunquid iſte iure poteſt ei obedientiam negare? Videtur, quod ſic, arg. 45 diſt. cum beatus. 22. qō. 5. de forma. & fides non eſt ſeruanda nō ſeruanti 1. extra de iure iur. peruenit 2. ſecus tamen eſt 2. conſulo tamē ei, vt agat per ſuperiorem. argu. 11. q 3. ſi epiſcopis. 9. q. 3 nunc vero.

Frangenti fidem fides te frangatur eidem.

1 Ad hoc facit, qđ dr in gl ſeq. argu. quod, &c.

2 Adde not. gl. in l. vt reſponſum, & ibi Bal. C. de tranſ. glo. in l. cū proponas. C. de pact.

c ¶Scitum eſt.] i. ſapienter dictum eſt. H. & ideo ſciri dignū Lau. hoc eſt. ita ſe debet habere epiſcopus erga presbyteros, ſicut Aaron habuit ſe erga filios ſacerdotes.

d ¶Vt principem.] Factum reſpicit. nam de iure tolerandus eſt prælatus vſque ad ſententiam 8. q. 4. nonne.

e ¶Me] Argu. ꝙ fruſtra petit debitum, qui quod debet non impendit, vt 28. q. 1, b infidelis. 32 q. 5. nō mœchaberis. & c. ſi ducturi. ſu. diſt. 9. neq;. in fin. 10. q. 1. placuit 32. q. vlt. de formis. 18. q. 2. abbatibus arg. cōtra. 11. q. 3. inter verba. 93. d dominus. 33. q. 5. quod Deo. H.

f ¶Inuideant.] Arg contra epiſcopos, qui malunt habere illiteratos quàm literatos circa ſe,

Epi literatos ſecum habeant.

g ¶Reuelatum.] Supra diſt. 8. fruſtra. C. de offic. rec. pro. l. potioris.

h ¶Sedenti.] In loco inferiori.

i ¶Taceat.] Deliberando In ſermone, cum non debeat interrumpere verbum eius.

K ¶Non

K Non oportet.] Tempore ſollennium officiorum, vel cum redeunt à proceſſione ad chorum.

l ¶Et ſedere.] Cōiūgas īgredi & ſedere. alias falsū eſſet.

m ¶In tribunalibus] Ar. C. de hære. & manichæ cūctr.

m In tribunalibus.] Ideſt, in ſede iudiciaria, vt iudicent ſine eo.

n ¶In peregrinationis.] De licētia ſuperioris inf de cōſe. diſt. 5 nō oportet & de cōſenſu ipſius eccleſiæ. extra de vot. & vo. redemp. c. magnæ ꝙ etiam domini Papæ.

a ¶Epi-

a Epiſcopus. [¶ Non patiatur.] Ita ꝙ non liceat ei ſedere: niſi presbyter aſſumeret ſibi officium ſtandi C. de poſtula. quis. §. vlti.

b Epiſcopus.] ¶ Collegam ſe.] Ita tamen ꝙ nõ cõtẽnatur. ff. de officio præto. obſeruandum. Ioan.

c Presbyter.] ¶ Non ſignet.] In vertice: quia in frõte non poteſt etiam auctoritate epiſcopi, vt de conſe. diſt. 4. presbyteri.

Item ex concilio Carthaginienſi 4. c. 34

¶ Epiſcopus non dominum, ſed collegam ſe presbyterorum cognoſcat. Cap. IX.

Iuo. p. 5. c. 337.

Epiſcopus in quolibet loco ſedens ſtare presbyterum non patiatur[a].

¶ De eodem. Cap. X

Item ex eodem. c. 35.

In capitu. Martini Brac. c. 52. de conſ. diſt. 4. c. omni tẽpore Mart. Bra. c. 56.

Epiſcopus in eccleſia, & in conſeſſu presbyterorum ſublimior ſedeat. Intra domum vero collegam ſe[b] presbyterorum eſſe cognoſcat.

Item ex concilio Martini Papæ.

Anſ l. 7. c. 188. Burc. l. 5. c. 94. Iuo p. 2. c. 53. ἐν τῷ κυριακῷ.

¶ Sine præcepto epiſcopi presbyter non ſignet infantes Cap. XI.

Presbyter præſente epiſcopo non ſignet[c] infantes, niſi ab epiſcopo fuerit illi præceptum.

Item ex conſilio Neocæſarienſi, α c. 13.

¶ De eodem]. PALEA. Cap. XII.

Presbyter præſente epiſcopo non ſignet[c] infantes, niſi ab epiſcopo fuerit illi præceptum.

Panem ſacrificatum β dare, calicemque porrigere. Si vero abſentes hi fuerint, & ad dandam orationem γ vocentur ſoli, dare debebunt.

α Neocæſarienſi.] *Ante citabatur ex Genuenſi. Reſtituta eſt inſcriptio ex cęteris collectoribus. Eſt autem hæc fere Dionyſij verſio.*

β ¶ Sacrificatum) *Alibi vbique legitur,* ſanctificatum, *Grecè eſt in conſilio impreſſo* ἄρτον δ' ἰδόντα εὐχῆ: *Sed Apud Balſamonem* ἄρτον εὐχῆς. *i.* panem myſticæ prædicationis.

γ ¶ Ad dandam orationem.] καὶ εἰς εὐχὴν κληθῶσι μόνοι, διδόασιν; *i.* & ſolus ad myſticam precationem vocatus fuerit, dat.

DISTINCTIO XCVI.

ſu diſtin. 69. c. ſi duo.

1 pᵃ Illud autem[d] Honorij Auguſti, quod de electione ſummi Põtificis ſupra cõſtitutũ ſe legitur, nullius eſſe mométi probatur: cũ nõ ſolum de ordinibus, ſed nec etiã de rebus eccleſiaſticis legatur aliquando laicis attributa diſponendi facultas. Vnde quæcumque à principibus in ordinibus, vel in eccleſiaſticis rebus decreta inueniũtur, nullius auctoritatis eſſe monſtrantur.*

In ſyno Rom 3 ſub. Symmacho c. 1. & ſeq.

Vnde Symmachus epiſcopus catholicæ eccleſiæ vrbis Romæ ſynodo præſidens dixit.

Illud aũt In hac diſt. ꝓbatur. ꝙ cõſtitutiones laicorum non præiudicãt eccleſijs qa nihil iuris laicis de rebus eccleſiaſticis cõceſſum eſt, niſi ſola defenſio: & hoc probat per 12. auctor. Ioannes de Fant.

CASVS. Supra in di. 79. poſuit Gratia. cõſtitutionẽ Honorij latã ſuper electione Romani Pontificis: ſed ne aliquis crederet, ꝙ laicis eſſet attributa poteſtas diſponẽdi aliqd de rebus eccleſiæ. & faciẽdi conſtitutionẽ ſuper ipſis, iõ Gratianus nunc dicit, quod illa conſtitutio nullius fuit momenti. cum à laico facta fuerit: quia non habet poteſtatem aliquid diſponendi de rebus eccleſiæ: quare conſtitutio Baſilij nihil valebat, vt inf. ead. cap. 1. bene tamen dicit, quod conſtitutio Honorij facta fuit auctoritate Papę: ideo valuit.

d ¶ Illud autẽ.] Hic dipingitur 96 diſt. magiſter poſuit conſtitutionem Honorij Auguſti latam ſuper electione Romani põtificis 79. d. ſi duo. Sed ne viderẽtur laici habere poteſtatẽ conſtituendi vel diſponẽdi de rebus eccleſiæ; ideo reducit hic illam cõſtitutionem ad memoriam, vt oſtendat ꝙ laicus non habet poteſtatẽ ſuo iure conſtituẽdi aliquid de rebus eccleſię. bene tamẽ poſſunt laici rogati conciliis intereſſe. & de rebus eccleſiaſticis conſtituere: non tñ vt valeat eorum cõſtitutio, quia ipſi cõſtituerũt; ſed quia ratum habet eccleſia, vt dicit Gratianus infra diſtinctio. proxi. §. 1 &c.

Laici de rebus eccleſiæ nihil pſſun conſtituere

BEne quidem] CASVS Symmachus Papa ęgrotans cum de ſalute corporis deſperaret, timens ſchiſma poſſe contigere poſt mortem ſuam, iniunxit Baſilio vt intereſſet electioni ſucceſſoris poſt mortem ſuam propter ſchiſma remouēdum. tempore procedente quidam epiſcopi tractabant de electione ſucceſſoris, Symmacho adhuc viuente. quo audito Baſilius congregauit concilium & fecit cōſtitutionē ne liceret electionē Papę fieri ſine eius pſentia; nec liceret Papę alienare res eccleſię: & ſi alienatæ eſſent, reuocari debere; & quædā alia, q̄ in capitulo recitantur, conſtituit. Symmach⁹ aūt poſtea recōualeſcēs poſt mortem Baſilij congregata ſynodo oīa poſt recitationē eorū retractauit. Et no ꝙ qñq; loquit Symmachus, vt in principio: qñq; notarius, q cōtinuat verba diuerſorum ꝑ totū hoc capit. qñq; Synodus, qñq; Baſilius: quandoque aliqs de ſynodo: & ego cum Hugo. ad maiorem intelligentiam aliquantulum latius poſuit caſum, quam bene. duo ca. ſeq per te videbis.

a ¶ Bene.] Symmachus Papa laborabat in extremis, & timuit ne in electione ſui ſucceſſoris ꝓpter ſtrepitus hæreticorum ſchiſma interueniret: rogauit Patriciū Baſiliū, q gerebat vices Odoacris regis, quod ipſe intereſſet in electione ſui ſucceſſoris. Baſilius ſtatim Symmacho viuēte fecit quandā cōſtitutionē ſcilicet ꝙ ſine ei⁹ cōſultatione non fieret electio ſummi Pōtificis. Præterea, ꝙ nō liceret alicui prędium ipſius eccleſiæ alienare: q̄ conſtitutio retractatur hic; tū quia ibi quædam conſtituta ſunt, quæ à laico non poſſunt conſtitui: tum quia res eſſet mali exempli, 63 diſt. §. verum.

Baſilius à Symmacho rogatus interſuit electioni Papę

f ¶ Inde diſputem.] Non eſt diſputandum de eo de quo ſtatim conſtare poteſt. ſi ergo vxor petat ſibi virū reſtitui, & vir paratus eſt incontinenti probare conſanguinitatem, non eſt audienda. ff vt in poſſeſſio. leg: ſi is a quo arg contra. exara de reſt. ſpol. c. literas

g ¶ Synodus.

¶ de rebus eccleſiaſticis diſponendis laicis nulla facultas relinquitur. Cap. I.

BEne[a] quidem fraternitas veſtra eccleſiaſticis legibus obſecuta ſub diuini timore iudicij, quę erāt ſtatuēda definiuit; & ad iuſtitię cumulū peruenit, dum ſufficiēter vniuerſa complectitur: nec adiectione indiget plenitudo[b], maxime[c] de clericis, quos amor dominationis inuaſit, & iugum diſciplinę eccleſiaſticę fecit reſpuere, *& paulo poſt*, ¶ Quorū exceſſus enarrare difficile eſt: vnum tamē, quod occurit, venerādo ordini veſtro intimare nō differo. Dixerunt inter alia, ſcripturam quādam illuſtris memoriæ[d] Baſilium, quaſi pro eccleſiaſticæ amore ſubſtātię, cōſcripſiſſe; in qua nullus Romanę eccleſiæ, nec interfuit, nec ſubſcripſit[e] antiſtes, per quē potuiſſet ſortiri legitimam firmitatem. Ne vero ego inde diſputem[f], vnde† poteſt verum iudicare concilium; requiratur, & deferatur in medium, vt ex lectione cognoſcatis, cuiuſmodi poſſit habere ſubſtātiam. ¶ Sancta ſynodus[g] reſpōdit, deferatur in medium, vt cuiuſmodi ſit, poſſit agnoſci. Et dum diceret Hormiſda diaconis recitauit. [Cum in † Mauſoleo[h], quod eſt apud beatum Petrum apoſtolorum, reſideret † ſublimis, & eminentiſſimus vir præfectus prętorio, atque patricius, agens etiam vices præcellentiſſimi Regis Odoacris Baſilius, dixit: Quāquā ſtudij veſtri †, & religionis interſit, vt in epiſcpatus electione[i] concordia principaliter ſeruetur eccleſiæ: ne tamen † per occaſionem ſeditionis, ſtatus ciuitatis † vocetur in dubiū, admonitione† beatiſſimi viri Papæ noſtri ſymmachi † Simplicij, quam ante oculos ſemper habere debemus, hoc nobis meminiſtis ſub obteſtatione fuiſſe mandatum, vt propter illum ſtrepitū, & venerabilis eccleſiæ detrimentū, ſi eū de hac luce tranſire contigerit, non ſine noſtra cōſultatione, cuiuſlibet celebretur electio.] Hæc cum legerentur, Creſconius epiſcopus ciuitatis Tudertinæ eccleſię ſurgens è cōſeſſu dixit: [Hic perpēdat ſancta ſynodus, vti† prętermiſſis† perſonis religioſis, quibus maxime curæ eſt de tāto Pōtificē, electionem laici in ſuam redegerint poteſtatē: quod contra canones eſſe, manifeſtū eſt.] ¶ Item Hormiſda diaconus legit: [Nā & cū quid confuſionis[k], atque diſpēdij venerabilis eccleſia ſuſtineret, miramur, prętermiſſis nobis, quid quā de reb. eccleſię fuiſſe tētatum, cū etiā

† *ſed vt poſſit*] orig.

† *in vnū apud beatum*] orig. † *reſedißent, ſublimes*] ori.

† *noſtri*] orig.

† *al. ne per*

† *al. ciuilitatis.*

† *al. tamen admonitione.*

† *al vtrum*

† *prætermiſſas perſonas religioſas*) codex can. verba. Baſilij.

optarum videas. l. adde in bus caſib grat ſub ptio not in l. diuin ſenatus. de fal.

Verba Baſilij.

† abeſt dictio [Symmachi] Symmachi] orig. ſed et ori. & gloſſa habuit.

Ibid.

Conſenſus clericorum non ſufficit in contractibus rerum eccleſiaſticarum.

De hoc 80. 100, diſt.

b ¶ *Plenitudo.*] Infra 6 q. 1. ſi omnia.

c ¶ Maxime] Bene diffiniuit, ſupple.

d ¶ Memoriæ.] Ergo iam deceſſerat Baſilius tempore huius ſynodi.

e ¶ Vel ſubſcripſit.] Arg. in contractibus rerum eccleſiaſticarum non ſufficere conſenſum clericorum: nec in alienationibus, niſi ſpecialiter ſubſcribant 1. arg. 19. q. 2. caſellas, 12. q. 2. abbatibus, &c. ſine exceptione,

g ¶ Synodus.] Verba notarij.

h ¶ In mauſoleo.] Verba ſunt ſcriptoris. Mauſoleum propriè eſt ſepulchrū principis. Et dicitur à Mauſoleo rege, cui vxor Arthemiſia pudicitiæ inſignis conſtruxit ſepulchrum miræ pulchritudinis. Vnde alia ſepulchra ſic ſunt appellata.

Mauſoleum quid ſit.

i [Electione.] Non tamen, vt aliquid inde conſtitueres. & ita exceſſiſti finem mandati Baſilij.

K ¶ Cū qd cōfuſionis] Proſecutio legis, & continuant verba ſic, non celebretur de electione Papæ, &c. ac ne.

a ¶ Nihil

a ¶Nobis debuiſſet.] Hoc dicit propter quoſdam, qui viuente priore Symmacho tentauerunt eligere, vt diſt. 79 ſi quis Papa, & c. nullus 10.
b ¶Præferentes] Id eſt, primo ſtatuentes.
c ¶Ruſticum] Quid ſit ruſticum prædium, & quid ſit vrbanum

ne Papæ bene: argu 32. diſtin. §. veru m 10. q. 3. cap. vlti. Sed vtrum epiſcopus laico poſſit hoc committere, iam dicemus infra eadem, capit. quod non. M tamen dicit contra quia mucro eſt epiſcopi; immo nec presbyter hoc poteſt.

Laicus pōt excommunicare ex Papę delegatione

ſacerdote noſtro ſuperſtite nihil ſine nobis debuiſſet [a] aſſumi. Quare ſi amplitudini veſtræ † vel ſanctitati placet, incolumia omnia, quæ ad futuri antiſtitis electionem reſpiciunt, religioſa veneratione ſeruemus, hanc legem ſpecialiter præferentes [b], quam nobis, hæredibusq; noſtris, Chriſtianæ mentis deuotione ſancimus: ne vnquam prædium, ſeu ruſticum [c], ſeu vrbanum, vel ornamenta, aut miniſteria eccleſiarū, quę nunc ſunt, vel quæ ex quibuslibet titulis [d] ad eccleſiarum iura peruenerint; ab eo, qui nunc antiſtes ſub electione cōmuni fuerit ordinādus, & illis, qui futuris ſęculis ſequentur, quocumq. titulo, atque cōmento alienari liceat. Si quis verò aliquid eorum alienare voluerit; inefficax, atque irritum iudicetur; ſitque facienti, vel conſentienti, accipientique anathema. ¶Maximus [e] epiſcopus Bleranæ eccleſiæ dixit. [Modo ſancta ſynodus dignetur edicere, ſi licuit laico [f] homini anathema in ordinem eccleſiaſticum dictare: aut ſi potuit laicus ſacerdoti anathema dicere, & contra canones, quod ei non competebat conſtituere. Dicite, vobis quid videtur? De me licuit laico legem dare?] Sancta ſynodus dixit, Non licuit? & adiecit, lege ſequentia. ¶Hormiſda diaconus legit: [Et is, qui prædium ruſticum, vel vrbanum iuris eccleſiaſtici fuerit conſecutus, nouerit ſe nulla lege, vel præſcriptione munitum [g], ſed ſiue is, qui alienauerit, ſiue qui eum † ſequetur, voluntate contraria prædium huiuſmodi alienatum reuocare ß voluerit, id cum fructibus reſtituat, quos † illic fuerit conſecutus.] ¶Hæc cum legeret; Stephanus epiſcopus Venuſinæ eccleſiæ ſurgens è conſeſſu dixit, perlegatur [h]. Hormiſda diaconus legit: [Qua, pęna placuit accipientis etiam hæredes [i] aſſicere. In qua re cuilibet clericorum contradicendi libera ſit facultas. Iniquum eſt enim, & ſacrilegij inſtar, vt quæ, vel pro ſalute, vel pro requie animarum ſuarum † vnuſquiſque venerabili eccleſiæ, pauperum cauſa, contulerit, aut certe reliquerit [k]; ab his quo hæc maxima ſeruare conuenerat, in alterum † transferatur. Planè quæcumque in gemmis, vel auro, atque argento, necnon & veſtibus minus apta vſibus, vel ornatui videbuntur eccleſiæ, quæ ſeruari, ac diu manere non poſſunt, ſub iuſta æſtimatione vendantur [l] & erogationi † religioſæ proficiant [m].] ¶Cumque lecta fuiſſet: Laurentius epiſcopus Mediolanenſis [n] eccleſiæ dixit: [Iſta ſcriptura nullum Romanæ ciuitatis potuit obligare Pontificem: quia non licuit laicos ſtatuendi in eccleſia, præter Romanum [o] Pontificem, habere aliquam poteſtatem: quos obſequendi

† veſtræ ſanctitatis.

Verba Baſilii.

† al. conſequentes.
† al. qui illud.

c. 3. verba Baſilii.

† al. ſuorum.

† al. alienitatem.

† al. erogatio religioni proficia.

g ¶Munitum.] Nā ſi quis emit rem eccleſiæ, vel aliā rem in caſu illicito, nō pōt præſcribere Nam dicit lex, q̄ non eſt dubium eū male fidei poſſeſſorem, qui cōtra legum interdicta mercatur. C. de agricolis, & cenſi. l. 11. quemadmodum. na nec iuris ignorantia pōt eum excuſare. ff. de iuris, & facti ignorantia. l. iuris. & hoc benigne ſtatuerat ſecus tn̄ eſt dē iure: quia bene præſcribit laicus rem eccleſiæ cum fructib. etiam percipiendis, ſi ſit malæ fidei poſſeſſor. de reſtit ſpol. grauius.
ADDITIO. Ad hoc extra de pręſcrip ad audientiam iuxta finem. Super hoc videas quæſtionem B. q̄ incipit, eſto, q̄ res eccleſiaſtica, &c. & qđ no. inf. 16. qō. 3. vniuerſas in gl. non dicit Archid.
h ¶Perlegatur.] ff. de legi. & ſenatuſconſ. l. inciuile.
i ¶Hęredes.] Turpia enim lucra ab hæredib. ſunt extorquenda ext. dē vſuris, tua. ff. de calū. in hęredē. Sed & alienator poſſet conueniri, vt no. 12. q. 2. monemus.
K ¶Reliquerit] In morte reliquēdi nāque verbum, &c. ff. de tabulis exhib. l. i. § vlt. 1.
l ¶Vendantur.] Arg. C. de admi. tut. lex.
m ¶Proficiant.] Hic terminatur lex ipſa.
n ¶Mediolanenſis.] Arg. Mediolanenſis prærogatiuam ſedis habere ante Rauennatē, cum ante eū reſpōdet, ſicut in alia ſynodo ante eū ſcripſiſſe legitur. ſupra

Laicus vtrū rem eccleſię poſſit pręſcribere.

1 Et habes hoc qđ hic dicit. 16. q. 1. in canonibus. Archi.

vrbanum prædium, habemus ff. de ſer. ruſt. præd. & ff. de ſer. vrb. præd per totum.
d ¶Titulis.] Siue donationis, ſiue emptionis.
e ¶Maximus.] Sic & iuriſperiti dicunt quid ſentiant. ff. de his, quæ in teſtamen. delen. l. proximè.
f ¶Laico] Nā nō licuit laico iure ſuo. ſed ex delegatione

Prædium eſt duplex.

diſtinct. 27. §. hinc, & §. illud igitur. G. tamen aliter hoc ſoluit. d. 17. §. illud.
o ¶Præter Romanū.] i. Papæ auctoritatem, & conſenſum eius. Sed contra. 16. vlt. in nona actione, Sed ibi non ꝓhibet, q̄ eps laico nō poſſit cōmittere officiū ad tps: ſed ne iuriſdictionem largiatur ei in perpetuum. Et eſt argumētū, Papam quamlibet cauſam eccleſiaſticam

Cauſa qlibet eccleſiaſtica per Papam laico cōmitti pō

cam committere poſſe laico: arg. 23.diſt.mulier. & 94. diſtin.valde.5 q.3.qui epiſcopus.contra.79. diſt. ſi duo. inf.ea.denique contra. Intelligendum eſt non ſua auctoritate Sed nūquid auctoritate epiſcopi poteſt laicus aliquid conſtituere in eccleſia? videtur, ꝙ prędicare poteſt inuitatus à clericis.23. d.mulier.argu.extra de foro compet.nullus iudicum. Dic cū Hug.ꝙ,nō poteſt ex delegatione epiſcopi cauſas ſpirituales tractare nec excōicare, vnde nihil faciūt,qui per pueros excommunicant, & ꝑ ſeruiētes. Cauſam autē ciuilem laicis epiſcopus cōmittere poteſt, & ita intellige prædictā decretalē,in nona. Et qđ dicit de prædicatione,ſpeciale eſt Quid ergo dices de tēplarijs?nonne ipſi poſſunt excommunicare fratrem ſuum? Dici poteſt, quod ſic.quia ipſi nō ſunt laici.arg.12.q 1 duo. Credo,ꝙ nō poſsūt niſi ſint presbyteri. extra de ſenten. excom.canonica.

tione auctoritatis aliqua repelli, licet ſint bona.arg 16. diſtin c 1.1.qō.1.principatus ff.de re mili.l.3.§.in bello arg.contra.1.q.1.Dominus declarauit.argum. contra.1. q.1.nonne Sodomitæ.

a ¶Actio-

Laicus an epī auctoritate poſſit in eccleſia aliquid conſtituere.

manet neceſſitas,non auctoritas imperandi [a]: maximè cū nec Papa Romanus ſubſcripſerit,nec alicuius ſecundum canones metropolitani legatur [b] aſſenſus.] ¶Petrus epiſcopus Rauennatis eccleſiæ dixit: [Scripturam quæ in noſtra congregatione vulgata eſt, nullis eam viribus ſubſiſtere manifeſtum eſt; quia, nec canonibus [c] conuenit,& a laica perſona concepta videtur: maxime,quia in ea nullus præſul ſedis Apoſtolicæ interfuiſſe,vel propria ſubſcriptione firmaſſe monſtratur:] ¶Eulalius Epiſcopus Syracuſanæ eccleſiæ dixit: [Scripturam, quæ in aſcerdotali concilio recitata eſt, euidentiſſimis documentis conſtat eſſe inualidam. Primum quòd contra Patrum regulas a laicis,quamuis religioſis [d] (quibus nulla de eccleſiaſticis facultatibus aliquid diſponendi legitur vnquam attributa facultas)facta videtur:deinde,quòd nullius præſulis Apoſtolicæ ſedis ſubſcriptione firmata docetur. Quòd ſi cuiuslibet prouinciæ ſacerdotes intra terminos ſuos concilio habito, quidquid ſine metropolitani ſui auctoritate tentauerint, irritum eſſe debere [e] ſancti Patres ſanxerunt; quanto magis, quod in Apoſtolica ſede, non † exiſtente præſule (qui merito † [f] beati Petri Apoſtoli per vniuerſum orbem primatum [g] obtinens ſacerdotij, ſtatutis ſynodalibus conſueuit tribuere [h] firmitatem) à laicis (licet conſentientibus aliquantis epiſcopis, qui tamen Pontifici, a quo conſecrati † probantur, præiudicium inferre non potuerunt) præſumptum fuiſſe cognoſcitur, viribus carere [i] non dubium eſt, nec poſſe inter eccleſiaſtica vllo modo ſtatuta cenſeri?] ¶Sancta ſynodus dixit: Licet † ſecundum proſecutionem venerabilium fratrum noſtrorum, Laurentij, Petri, Eulalii, Creſconij, Maximi, vel Srephani [k], nec apud nos incertum habetur, hanc ipſam ſcripturam nullius eſſe momenti; veruntamen etiam ſi aliqua poſſet ratione ſubſiſtere, modis omnibus in ſynodali conuentu prouida beatitudinis veſtræ ſententia eneruari conueniebat,& in irritum deduci: ne in exemplum remaneret præſumendi quibuslibet laicis, quamuis religioſis,vel potentibus in quacunque ciuitate quolibet modo aliquid decernere de eccleſiaſticis facultatibus; quarum ſolis ſacerdotibus diſponendi indiſcuſſe a Deo cura commiſſa docetur.

inf.9.q 3.c.2.

† al nunc.
† al prærogatiua.

† al.conſecrari.

† al.L quot.

a ¶Imperandi.] inf 16.q vl. nō placuit.
b ¶Legatur.] Verū eſt,ꝙ nō legit aſſenſus metropolitanorum ſm canones.id eſt,legitimus: benetamē legitur cōſenſus epiſcoporum a r. inf.ea c.1 illa autem determinatio, quæ præcedit, ſm canones ſoluit contra.
c ¶Nec canonibus.] Coniunctim accipe hæc duo diuiſa.
d ¶Religioſis] Infra 16.q.vlt.laicis.
e ¶Debere.] Inf.9. q.3.cap 2.
f ¶Qui merito.] ſupra 40 diſt.non vos.
g ¶Primatū.] Infra 9.q.3 nemo, & cap. antiquis.
h ¶Tribuere.] Supra diſt.16.c 1. & 2.
i ¶Carere.] Supra diſtin.21.in tantum.
k ¶Vel Stephani.] Iſte tñ Stephanus, nō dixit, niſi perlegatur, & ſic per tale verbum intelligitur aliquis cōſentire,vt not.ſupra.63.d.cum Hadrianus.
l ¶Ratione.] Ar. ca-

α ¶Cum in Mauſoleo.] *Hoc initium ſcriptura Baſilij in tomis conciliorum & codice canonum ſic habet,* Cum in vnum apud beatum Petrum Apoſtolum reſediſſent, ſublimis, &c. *Omnino autem multa ſunt huius capituli varietates in exemplaribus Gratiani, in varijs conciliorum editionibus, & in codice canonum ex quib. ea tantum partim indicata, partim notata ſunt, quæ maioris ponderis ſunt viſa.*

β ¶Reuocare.] *Sic emendatum ex omnibus concilij exemplaribus & impreſſis, & manuſcriptis, cum antea legeretur,* retinere.
γ ¶Qua pœna.] *In omnibus editionibus conciliorum legitur.* Quam pœnam placuit accipientis hæredes prohæredeſque

a ¶ Actione.] Dicitur prima actio: quia fiebat pro prima die in ſynodo. 16. q. 7. in nona.

b NOs.] ¶ Intereſſe.] Similiter ſolebat intereſſe electioni Papæ propter hæreticorum ſcandalum. arg. diſt. 63. quia ſancta.

c ¶ In-

peratoris. Reprehẽdit ergo hic Nicolaus Imperatores, qui concilijs epiſcoporum intereſſe volebant, quod non eſt faciendum, niſi vbi de fide tractatur, quæ communiter pertinet ad omnes tam clericos quàm laicos.

f ¶ Vbi nam.] Hęc quatuor cap [1]. loquuntur. de materia Ignatij, de quo dicitur ſ u 21. d. ſubmittitur. Arg. omiſſum intelligi quod ſcriptũ non inuenitur. ar. 10. q. 1. hanc conſuetudinem. de conſe. d. 4. cum itaque. &c. ſeq. ff. de verb. obli. quidquid.

1 Scilicet iſtud & tria ſeq.

reſpicere. *In codice vero canonum manuſcripto non eſt dictio,* pro, hæredeſque.

Vnde in ſexta actione[a] *Chalcedonienſis conſilij Martianus Imperator dixit inter cætera.*

Anſ. l. 3. c. 107. ¶ Imperatores ad fidem cõfirmandam, non ad potentiã oſtendendam ſynodo intereſſe debent. Cap. II.

NOs ad fidem confirmandam, nõ ad potentiam oſtẽdendam, exemplo religioſiſſimi principis Cõſtantini ſynodo intereſſe[b] volumus; vt inuenta veritate[c], nõ vltra multitudo prauis doctrinis attracta diſcordet.

Item ex eadem ſexta actione, in fine.

¶ De eodem. Cap. III.

Anſel ibidem. Deuſdedit p. 3. QVædam capitula ſunt, quę ad honorem veſtrę reuerentiæ vobis ſeruauimus[d], decorum eſſe iudicãtes a vobis hæc regulariter potius firmari per ſynodũ, quàm noſtra lege ſanciri[e].

Item Nicolaus Papa in epiſtola ad Mihaelem Impe. quę incipit: [*Propoſueramus.*]

¶ Synodali conuentui Imperatores intereſſe non conuenit, niſi vbi de fide agitur. Cap. IIII.

Anſ. l. 1. c. 75. VBi nam[f] legiſtis, Imperatores anteceſſores veſtros ſynodalibus conuentibus interfuiſſe[g], niſi forſitã in quibus de fide tractatum eſt, quæ vniuerſalis eſt; quæ omnium communis eſt; quæ non ſolum ad clericos[h], verum etiam ad laicos, & ad omnes omnino pertinet[i] Chriſtianos?

Idem in eadem epiſtola.

¶ De præſulibus diuinarum rerum, qui humanis rebus præſunt, iudicare non poſſunt. Cap. V.

Anſ. ibidem. DEnique[k] hi, quibus tantum humanis rebus, & non diuinis præeſſe permiſſum eſt, quomodo de his per quos diuina miniſtrantur, iudicare[l] pręſumant[m], penitus ignoramus.

Idem paulo inferius.

¶ Nec etiam Imperator iura Pontificis, nec Pontifex iura regia vſurpet. Cap. VI.

ſu. di. 10. c. quoniam. Anſ. ibidem. CVm[n] ad verum[o] ventum eſt: vltra ſibi nec Imperator iura Pontificatus arripuit, nec Põtifex nomẽ

g ¶ Interfuiſſe.] Niſi rogatos 2. 63. d. Hadrianus.

2 Et ſm hoc ceſſat cõtrariũ 35. q. 1. ad ſedem. Arch.

h ¶ Ad clericos.] Dic ꝙ hoc nomen, clericos, ſtrictè accipitur vnde per fidẽ & ad omnes, &c. comprehendit Deo deuotos & tales perſonas. Vel dic prout ſonat.

i ¶ Pertinet.] Arg ꝙ omnes tãgit, ab omnibus debere tractari, & approbari. 3. ar. d. 66. c. 1. C. de. au. pręſtan. veterem. de hoc extra de ijs, quæ fi. à præla. c. fi.

Quod omnes tangit, dẽt ab oib. approbari.

3 Concor. extra de his quæ fi. a pl. ſi. conſ. cap. vlti. ibi. videas.

DEnique.] CASVS. Statuit hic Nicolaus, vt Imperatores, qui tantum rebus humanis præſident, ſe de rebus eccleſiaſticis nõ intromittãt, nec de clericis iudicent.

K ¶ Denique.] Arg. ꝙ epiſcopus in cauſis eccleſiaſticis laicum non poſſit præficere. Arg. cõtra. ſupra ea. bene quidem.

l ¶ Iudicare.] Infra 17. q 4. diffiniuit. cõtra in fi. ſed ibi dic, principis, ideſt principalis perſonæ: vel ideſt epiſcopi. 15. d. eccleſię.

m ¶ Pręſumant.] Ar. ꝙ clericus diffinitionib. principũ & laicorũ nõ debeat ſupponi 4. niſi per reconuentionem.

4 Concor. tex. in l. j. C. de ſum. tri. & in l. mercatores. C. de con. & merca. & in l. 2. cum gl. C. deunuc.

c ¶ Inuenta veritate.] Et ita vr̃ ꝙ poſſit de fide catholica diſputari ar. contra. C. de ſum. trin nemo. 24. q. 3 cum quibus Reſpondeo: dubitando non licet diſputare de ea: qa dubius in fide hæreticus eſt ext. de hære. dubius. aliàs diſputatur, infra ea. ſatis 23. quæſt. 6. vides. C. de epiſc. & cle. quoniam.

Diſputari vtrum poſſit de fide catholica.

QVædam] Infra ea ſatis.

d ¶ Seruauimus.] Confirmanda & terminanda. Hugo.

e ¶ Sanciri.] q. d volumus eam per noſtram legem ſiue conſtitutionem determinari & confirmari. H.

VBi nam. [CASVS. Hæc quatuor cap. de ignatio loquũtur iniuſtè depoſito auctoritate Michaelis Im-

CVm ad verũ.] CASVS. Michael Imperator. authoritatem præſtitit & pręcepit, vt Ignatius Conſtantinopolitanus patriarcha ab ep̃is deponeretur: qđ factũ eſt, ſed dicit Nicolaus Papa, ꝙ hoc facere non potuit nec debuit: nã cũ in veteri teſtamento eadem pſona Rex erat & ſacerdos, & tpalia ſimul cum ſpiritualibus adminiſtrabat. Sed poſtq̃ Chriſtus venit in mundũ pcepit vt Rex tm̃ terrenis pſideret: Pontifex vero cęleſtia diſpenſaret: ne pp ſuperbiã dignitatis vtriuſq; alteruter ſupbiret ſed ſibi inuicem (ſi neceſſe fuerit) auxilium præbeãt.

n ¶ Cum.] Hoc cap. expoſitum eſt ſupra. 10 diſt. quoniam ideo hic non labores.

o ¶ Ad verũ.] i. ac diſcuſſionẽ veri: vel. i. ad tps Chriſti,

Imperatorium vſurpauit [a]:quoniam idem mediator Dei, & hominum homo Chriſtus Ieſus ſic actibus proprijs [b], & dignitatibus diſtinctis,& officia poteſtatis vtriuſq; diſcreuit [c],ꝓpria volés medicinali humilitate ſurſum efferri,non humana ſuperbia rurſus [d] in infernum† demergi, vt & Chriſtiani Imperatores pro æterna [e] vita Pótificib. indigerent,& Pontifices pro curſu téporalium [f] tantummodo [g] rerum Imperialibus legibus vterentur:quatenus ſpiritalis actio carnalibus diſtaret incurſibus:& ideò militans Deo minimè ſe negocijs ſæcularibus implicaret; ac viciſſim non ille rebus diuinis præſidere videretur, qui eſſet negocijs ſæcularibus implicatus.

† *al.inferna.*

2.Tim.2.

a ¶ Ad verum.] *Poſt ultima verba capitis antecedentis ſequitur continenter in eadem Nicolai epiſtola*. Fuerunt hæc ante aduentum Chriſti, vt quidam typice reges ſimul & ſacerdotes exiſterent, Quod ſanctum Melchiſedech fuiſſe ſancta prodit hiſtoria; quoq. in membris ſuis diabolus imitatus. (vtpote,qui ſemper quæ diuino cultui côueniunt,ſibimet tyrannico ſpiritu contendit) vt pagani Imperatores iidem & maximi Pontifices dicerentur. Sed cum ad uerum uentũ eſt,eundem Regem atq; Pontificem,vltra ſibi,&c. *Nihil autem mutatum eſt & ob gloſſam, & quoniam eſt initium capitis. Nonnulla verò alia huc pertinentia notata ſunt ſupra diſt. 10.c.quoniam.*

Gen.14.

Idem in eadem paucis interiectis.

¶ A ſæculari poteſtate Pontifex prorſus nec ſolui, nec ligari valet. Cap. VII.

SAtis euidenter oſtenditur [h], à ſæculari poteſtate nec ligari prorſus,nec ſolui poſſe Pontificé; quem cóſtat à pio principe Conſtantino(quod longè ſuperius memorauimus) Deum appellatum [i]: nec poſſe Deum ab hominibus iudicari manifeſtũ eſt. Sed & Theodoſius minor ſanctæ ſynodo ſcribens Epheſinæ primę [k],dixit: [Deputatus eſt igitur Candidianus magnificentiſſimus comes ſtrenuorum domeſticorum tranſire vſq; ad ſanctiſſimam ſynodum veſtram & in nullo quidem iis,ſeu potius [l] expoſitiones,côicare. Illicitum namq. eſt eum,qui nõ ſit ex ordine ſanctiſſimorum epiſcoporum, eccleſiaſticis inter-

Anſel.li.1.c.72.

Ruſinus in hiſt. lib. 1 c.2.

a Vſurpauit.] Arg.cum iſtæ poteſtates ſint diuiſæ. Imperator non habet gladium a Papa, vt inf.ea in ſcripturis, & c duo & c ſi Imperator.& 93. diſt.legimus, & ꝗa Imperium a ſolo Deo eſt.23.q 4 quæſitu E. Argu.contra.63.diſtin.cap.1.& c.tibi domino. Item quia Petro ſunt datę claues cęleſtis & terreni Imperij.22.d c 1. Itẽ ꝗa deponit Imperatorẽ] 15 q.6. alius. & c. iuratos.& 1.q 4 ꝗa præuiatus 2 quęre. ſ de hac materia 10. d c quoniam.

b ¶ Proprijs.] ideſt, Imperij & ſacerdotij: vel proprijs quo ad Chriſtũ.quędã.n. geſſit tanquã Imperator: puta cum eiecit de templo,&c.2. q.7.accuſatio. & cũ coronam de ſpinis portauit. qđ eſt ſignum regni.12.q 1. duo quædã geſſit, vt ſacerdos: quando ſeipſum obtulit in ara crucis pro ſacrificio.

c ¶ Diſcreuit.] Imo videtur contra: quia non diſcreuit.ſed cõfudit cum ipſe vnus & idẽ vtrumq; officiũ geſſit. Sed dic,ꝙ ideo ipſe vtrumq. officiũ geſſit per ſe. vt notaret,ꝙ ex eodem fonte ꝓceſſerunt.21. diſt c cros.in fin.nã dicit lex,quod ſumma nobis dona à Deo conceſſa ſunt, ſcilicet ſacerdotium & Imperium in Authẽ. quomodo oportet epiſcopos,i prin. coll 1.

d ¶ Rurſus]Primus per ſuperbiã cecidit. vnde homines in infernũ demergebantur. Chriſtus autem nos humilitate ſua ſurſum erexit: ſed ſi haberẽt oẽs cia officia,ſuperbirent, ita ꝙ iterũ demergerentur in infernum.

e ¶ Pro æterna.]inf. de pęn.diſt.2. multiplex.

f ¶ Temporalium.] Arg ꝙ in cauſis ſpiritualibus (ut in matrimonio) non ſit utendũ legibus imperialibus.arg.32. q.2. inter hæc 11.q 1.continua arg.de conſec.diſt.3.celebritatem. Sed in alijs licet eis uti,ſi nõ obuient canonibus 3.arg.d 10. ſi in adiutorium.arg.d.54.ex antiquis.ſ.er.

g ¶ Tantummodo.] Hoc aduerbium determinat tantum illud adiectiuum,temporalium,non illud verbum vterentur: & ſic eſt falſum hic notatum ab Hug. arg. ꝙ in cauſis ſpiritualibus.&c. Nam bene licet leges allegare in ſpiritualibus, 35.q.5.ad ſedem.15.q 3.§. cum autẽ Lau.4.vel dic tantummodo,ideſt, maximè ſic econtra. 31.q 5.ſi quis epiſcopus.

SAtis.] CASVS Oſtendit hic Nicolaus, ꝙ Ignatius auctoritate Michaelis Imperatoris deponi non potuit & hoc probat duobus exemplis,ſcilicet Conſtantini & Theodoſij Imperatorum.

h Oſtenditur.] In alia parte c.quæ hic non eſt.

i ¶ Appellatum.] Legitur.n. omnes clericos Deos appellaſſe,vt 11.q.1.ſacerdotibus.12 quæſt.1.futurã.ſecundũ hanc rationem nec ab epiſcopo poſſent iudicari clerici, ſed hoc dixit, vt oſtenderet, quanti ſint habendi.ſi.extra de iudi.nouit.

K ¶ Epheſinæ primæ.] Quia ſecunda non eſt recepta in auctoritate.

l ¶ Seu potius.] Optimè corrigit ſe: quia quæſtiones non debent fieri ſuper fide dubitando. argumen. extra de hære.dubius. Dogma autem per g,eſt doctrina in fide:ſine g, eſt angulus; vnde illud, ſedebat domare domus,25.q 2.ſi quis.

Imperator vtrum hẽat iuriſdictionẽ à Papa.

1 Concord. tex.in Auth. vt ꝓpo. no. amp ĩ prin. coll.6.

2 In princ. ſed parum facit.

Chriſtus q̃dam,vt Imperator, & quadam vt Rex geſſit.

Chriſtus officiũ ſacerdotis & Imperatoris geſſit.

Chriſtus humilitate ſua omnes erexit.

Legibus an ſit utẽdum in cauſis ſpiritualibus.

3 Adde qđ qñ contrariantur canonib. not. Cy 1 l ſi C. de iter. ma. inter pu. & tuto. & in authẽ.caſſa. C.de ſacroſanct eccl.

4 Adde ad

hoc Cyn. … Pet.de … Petri in l. … C. quæ … lõga côſue… & in l. cu… clericis. C… de epiſc. … cler.

i ¶ Appel-

Dubitan… non eſt … fide.

Dogma … doma …

Inſcri-

IN ſcripturis.] CASVS Ludouicus Imperator quando audiebat ſacerdotem deliquiſſe, ſtatim erat paratus credere & punire. Sed Nicolaus docet, hoc non eſſe faciendum, ſed potius eſſe defendendum, & peccatum eorum celandum: quod probat duobus exemplis, ſcilicet Conſtantini, & exemplo filiorum Noè, ſcilicet Sem & Iaphet, qui verenda patris operuerunt.

a ¶In ſcripturis] 11.q.1 c ſacerdotibus.

b ¶Cooperirem.] ff. de iniur. eum qui nocentẽ. contra. Sed hoc de occulto qđ poſſet probari: quia talia non habẽt vindictam: & ſic ſolue cõtrarium illud 83. di. c 2. illud autẽ in manifeſtis, in quibus etiam nõ deberet eum prodere, vt no. 2. q. 1. ſi peccauerit.

Crimina occulta vindictam nõ habent.

c ¶Contegatis.] Et tñ corripiatis 2. q. 1. ſi peccauerit hoc de occultis intelligitur. nã de manifeſtis cogimur accuſare, præmiſſa tñ admonitione. 2. q. 7. quapropter. Arg cõtra inf. 5 q. 2 c vl. & q. 5. c. 1.

miſceri tractatibus †.] *& poſt pauca.* ¶His itaque manifeſte repertis apparet comminiſtrum noſtrum Ignatium per Imperialem tantummodo ſentẽtiam, nullo modo potuiſſe prorſus expelli. In cuius damnatione, quia præſulum quoq; aſſenſus eſt ſubſecutus, apparet id cauſa fuiſſe patratum adulationis, non legitimæ ſanctionis.

† *σκέμμασιν.*

a ¶Theodoſius minor.] *Verba hæc ſunt accepta ex epiſtola Theodoſij, ac Valentiniani Imperatorum ſynodo Epheſinæ per Candidianum miſſa, quæ eſt in extremo primæ actionis ipſius ſynodi. In verſione antiqua, quæ ſeruatur in bibliotheca Vaticana, & quæ Lutetiæ edita eſt. eadem planè hoc loco habentur verba cũ his, quæ refert Nicolaus, & optime cõueniunt cum Græcis.*

Idem Ludouico Imperatori.

Habentur aliqua in ead. epiſt. ad Michaelem. Anſ. ibidem.

¶Facta Pontificum Imperator iudicare non debet. Cap. VIII.

IN ſcripturis[a] narratur Cõſtantinus Imperator dixiſſe: [Vere ſi proprijs oculis vidiſſem ſacerdotem Dei, aut aliquem eorũ, qui monachico habitu circumamicti ſunt, peccantem, & chlamidem meam expoliarem†, & cooperirem[b] eũ, ne ab aliquo videretur.] In quibus deſiderątiſſime fili neceſſariò cõmonemini, vt quemadmodum fide, & religione, ac honoris parilitate ei adæquati videmini: ita quoque humilitate, atq; deuotione æquiparati nihilominꝰ anheletis: ita ut in nullo inferiores eo, ſed potiores inueniamini poſt illius exempla, qui talẽ ſe exhibuit ante alia † prorſus exempla. Sed hoc quidem diximus cautos vos reddere cupientes, vt ſi de Domini ſacerdotibus, qui iure Patres dicuntur, aliquid contigerit vos audire, quod confuſionem pijs mentibus ingerat, nõ infrunitum, ſed pudoratos filios Noè imitantes paternam de reliquo verecundiam cõtegatis[c], vt affluenti, quemmodum & illi benedictione rẽpleri, moderante Domino mereamini.

† *explicaſſem, & cooperuiſſem eũ*] Nicolaus in epiſto. ad Mich.

† *al. talia.*

Gen. 9.

Q Vis dubitet.] CASVS. Hermanus ẽps interrogauit, an põtifices regibus & principibus ſint ſubijciendi. Et rñdet, ꝙ non; & hoc probat duob. ſimilibus, ſ. filij & diſcipuli: qui inſani reputãtur, ſi uelint ſibi patrem & magiſtrum ſubiugare.

1 Scilicet ad textum capituli.

d ¶Si filius.] 21. diſ. nolite. ſic in Auth. đ nup §. ſi verò. colla. 4. ubi dicit, ꝙ erubeſcit lex filios eſſe correctores patrum. ſi tñ pater caderet in furorem, filius daretur tutor, ut eũ regeret ff. de tut. & cura. da. ab his. l. hi qui 6. q 1 oues. & c. ſacerdotes.

Filius patrẽ corrigere nõ debet.

Item ex epiſtola Gregorij ſeptimi ad Hermanum Metenſem epiſcopum lib. 8. epiſt. 21.

¶Regum & principum patres; & magiſtri ſacerdotes eſſe cenſentur. Cap. IX.

Anſ. li. 1. c. 84. Iuo p. 5. c 378. Pann. li. 5. c. 108.

Concord. Alc. 3 Imo. in l. gñaliter col. 2. ff. de in ius voc.

QVis dubitet ſacerdotes Chriſti, regum & principũ omniumque fideliũ patres, & magiſtros cenſeri †. Nonne miſerabilis inſaniæ eſſe cognoſcitur, ſi filius[d] patrem, diſcipulus magiſtrum ſibi conetur ſubiugare, & iniquis obligationibus illum ſuæ poteſtati ſubijcere, à quo credit non ſolum in terra, ſed etiam cœlis ſe ligari, poſſe, & ſolui?

In eadem epiſt. Gregor. vij. Cap. li 5. c. 167. Conc. Pariſ. li. 1. c. 3. Poly. li 1. tit. 278. Anſel. li. 1 c. 73. Pann. li. 5 c 109.

Item Gelaſius Papa Anaſtaſio Imperatori.

¶Auctoritas ſacra Pontificum, & regalis poteſtas, huius mundi gubernacula regunt. Cap. X.

DVo a

DVo sũt. CASVS. Gelaſius Papa, & Anaſtaſius Imperator contendebant de præeminentia vnius ad alterũ, & de præeminentia dignitatum, ſed Gelaſius oſtẽdit hic, ꝙ auctoritas põtificalis longè maior eſt, quàm culmẽ Imperiale. Et hoc probat duabus rationibus. Prima ratio eſt: quia Papa de anima Imperatoris & aliorũ redditurus eſt rationẽ. Secũda eſt: quia colla regum & principum ſubmittuntur genibus ſacerdotum. Et hoc ꝓbat duobꝰ exẽplis. ſ. Innocentij, & Ambroſij: qui Arcadium, & Theodoſiũ propter

propter ſuos exceſſus excommunicauerunt. Prima ratio eſt ibi, [In quibus tanto grauius.] Secunda eſt in fine. Exempla ſunt in medio.

a ¶ Duo ſunt.] In Authen. quomodo oportet epiſco. in princ. coll. 1. ſupra diſt. 1. humanum.

les ſunt, eſſe eccleſiæ ſubiectos. Si verò cõtra hanc Dei diſpoſitionẽ facere voluerit Imperator tanquam ingratus perdat poteſtatem, quam ab ipſo eſt conſecutus.

m ¶ Filius eſt.] inf. 23. q. vlt. conuenior, qui tamen prælati eccleſiarum dicantur, dixi 11. q. 3. præcipuè.

n ¶ Non

ſunt [a] quippe Imperator Auguſte; quibus [b] principaliter hic mundus regitur: auctoritas [c] ſacra Pontificum, & regalis poteſtas. In quibus [d] tãto grauius pondus eſt ſacerdotũ; quanto etiã pro ipſis regibus † hominum, in diuino ſunt reddituri examine rationẽ [e]. † *& poſt pauca.* [Noſti ita que inter hæc ex illorum te pendere [f] iudicio [g]; nõ illos ad tuam redigi poſſe † voluntatem.] ¶ Talibus igitur inſtitutis, talibuſque fulti auctoritatibus pleriq; Pontificum, alij Reges, alij Imperatores excommunicauerũt. Nam ſi ſpeciale aliquod de perſonis principum requiratur exemplum; beatus Innocentius Papa Arcadium Imperatorem (quia conſenſit [h], vt ſanctus Ioannes Chryſoſtomus à ſua ſede pelleretur) excommunicauit [i] β. Beatus etiam Ambroſius, licet ſanctus, nõ tamen vniuerſalis eccleſiæ epiſcopus pro culpa, quæ alijs ſacerdotibus nõ adeò grauis videbatur [k], Theodoſium magnum Imperatorem excommunicans ab eccleſia excluſit: qui etiam in ſcriptis oſtendit; quòd aurũ non tam pretioſius ſit plumbo; quàm regia poteſtate ſit altior dignitas ſacerdotalis, hoc modo circa principium ſui Paſtoralis ſcribens] Honor, fratres, & ſublimitas epiſcopalis nullis poterit comparationibus adæquari. Si Regem fulgori compares, & principum diademati; longè erit inferius, quàm ſi plumbi metallum ad auri fulgorem [l] compares: quippè cum videas regum colla, & principum ſubmitti genibus ſacerdotum; & oſculata eorum dextera: orationibus eorum credant ſe communiri.

† *al. regiminibus.*

† *al. uelle.*

Amb. de digni. Sacerd. c. 2.

ADDITIO. Ibi ſoluitur. facit ad iſta 2. q. 8 §. item cum Dauid. Archid.

b ¶ Quibus.] Vt ab eis. ſunt autem alia duo quibus aut per quæ regitur, vt ſ. d. 1: humanum genus.

c ¶ Auctoritas] Neuter pẽdet ex reliquo & ita eſt ar. pro Imperatore; quia diuinitus cõſecutus eſt Imperiũ. inf. ea ca. pxi.

Imperator Imperiũ diuinitus eſt conſecutus.

d ¶ In quibus.] id eſt, per quos. nam dicit lex, quod parum eſt ius in ciuitate eſſe, niſi ſint per quos ius reddatur. ff de orig. iu. l. 2. § poſt originẽ.

e ¶ Rationẽ.] Infra 13 q. 2. cognouimus.

f ¶ Te pẽdere.] Quo ad ſpiritualia, inf. de pœ. d. 1. multiplex.

g ¶ Iudicio.] Zacharias quoq; Papa Regem Francorum depoſuit, & in locum eius Pipinum ſubſtituit, ut ſ. 15 q. 6 ali⁹.

Regem Frãcorum Papa deponere poteſt.

h ¶ Conſenſit.] Arg. cõſentientem maiori pœna adſtringi quàm facientem arg. 24. q. 3 qui aliorum. arg. ſup. 86. diſtin. tanta nequitia.

i ¶ Excõicauit.] No. principem poſſe excommunicari etiam à quouis epiſcopo ſ d. 63. Valentinianus arg. inf. 11. q. 3. ſi autem vobis. videtur, tamẽ, quod hoc fecerit ex delegatione ſynodi: quod innuitur ex illo pro culpa, quæ ab alijs ſacerdotibus, &c. Sed primum eſt verum.

Princeps & ab epiſcopo excommunicari põt.

k ¶ Videbatur.] Sed malè: quia licet pro minimis cauſis non ſit quis excõicãdus, vt 11. q. 3. epi. tñ quilibet contumacia digna eſt excõmunicatione, immo tanto maior uidetur contumacia, quanto ex re minori conſurgit, 2. q. 7 non poteſt.

Excõicand⁹ quis nõ eſt pro minimis cauſis. Cõtumacia tanto maior eſt, quanto ex re minori conſurgit.

l ¶ Fulgorem.] Et quanta eſt differentia inter Solem, & Lunam, tanta eſt differentia inter Imperium & ſacerdotium extra de maio. & obed. ſolitæ.

Imperium minus eſt ſacerdotio.

α ¶ Duo ſunt.] *Caput hoc ſumptum ex eadem epiſtola Gregorij ſeptimi, ex qua antecedens: & ab hoc initio uſque ad uerb.* uoluntatem, *ſunt uerba ipſius Gelaſij ex epiſtola, qua habetur impreſſa, citata a Gregorio ſeptimo.*

β ¶ Excommuncauit.] *Si hic interponatur caput,* Alius item *infra 15. q. 6. hæc pars epiſtolæ integra habebitur.*

Item Ioannes Papa.

¶ Imperatores debent Pontificibus ſubeſſe, non præeſſe. Cap. XI.

SI Imperator catholicus eſt, (quòd ſalua pace ipſius dixerimus) filius eſt [m], nõ præſul eccleſiæ. quod ad religionẽ competit, diſcere ei conuenit, nõ docere [n] habet priuilegia ſuæ poteſtatis, quæ adminiſtrandis legibus publicis diuinitus [o] cõſecutus eſt; vt eius bñficijs nõ ingratus

Poly. li. 1. tit. 19. Ans. li 4. cap. 12. ex Ioanne viij.

SI Imperator.] CASVS. Imperator volebat iudicare de cauſis clericorũ & ſacerdotum: Sed Papa probat, quod hoc facere non debet: quia ipſe filius eſt eccleſiæ, & nõ præſul: & quia Deus uoluit ſæculi principes, ſi fide-

n ¶ Non docere.] infra 16. q. 1. adijcimus.

o ¶ Diuinitus.] Non ergo à Papa. nam Imperium à ſolo Deo eſt, ut 23. q. 4 quæſitum. nam à cœleſti maieſtate habet gladij poteſtatem. C. de vet. iu enu. l. 1. in prin. quod concedo de vero Imperatore. Sed quis eſt uerus Imperator? Dicunt quidam, quod Cõſtantinopolitanus: ſed iſte alius procurator eſt ſiue defenſor Romanæ eccleſiæ. arg. de conſe diſt. 5. in diẽ. §. hinc. & huic Rom eccl. cõcedit gladij ptãtem, & coronam. Sed contra extra de elect,

Imperator verus quis eſt.

Papa tranſtu & Imperiū.

de elec. venerabilem. Dicitur ibi quòd Ro.ecc. tranſtulit Imperium in occidentem a Græcis, & ita iſte Romanus eſt verus Imperator.
ADDITIO. Ad hoc extra de iud. ſignificauerunt in prin. Archid.
a ¶ Quas.

pro talibus perſonis pro quib. licitum ſit ei contra quē libet agere: quas habes. ff. de poſtul. hi qui. & 3 q 7. §. tria in fin. l. in propria cauſa, vel parentum ſuorum, vel pupillorum ſuorum. Simile eſt inter vaſallum, & Dominum, vt infra 22. quæſtio. vltim. de forma. Simile de aduocatis. C. de aduoc. diuerſ. iudic. l. 2. C. de reuo do. l. 1. & 7. q. 1. q a frater. & dixi de hoc 3. qō. 1. nulli. Hoc tamen exaudio de eccleſia, ad quam intitulatus eſt, pro qua ſtare pōt contra quālibet eccleſiā, ēt in qua habet beneficium; quia ſaluum fuit ius primæ: immo ſi aliquod munus ei iniungitur ab eccleſia, nullā excuſationē poteſt ꝑtendere, C. de excu tut. libertos. 23. q. 1. in ſumma.

contra diſpoſitionem cœleſtis ordinis nil vſurpet. Ad ſacerdotes enim Deus voluit, quę eccleſię diſponēda ſunt, pertinere, non ad ſæculi poteſtates, quas[a], ſi fideles ſunt, eccleſiæ ſuæ ſacerdotibus voluit eſſe ſubiectas. Non ſibi vindicet alienum ius[b], & miniſterium, quod alteri deputatum eſt: ne contra eum tendat abrumpi, a quo omnia cōſtituta ſunt, & contra illius beneficia[c] pugnare videatur, a quo propriam conſecutus eſt poteſtatem. Non a legib. publicis non a poteſtatibus ſæculi, ſed a pontificibus, & ſacerdotibus omnipotens Deus Chriſtianę religionis clericos, & ſacerdotes voluit ordinari, & diſcuti[d], recipiq; de errore remeantes. Imperatores Chriſtiani ſubdere debent executiones ſuas eccleſiaſticis prę ſulibus[e], non prę ferre.

d ¶ Et diſcuti.] Ergo antequàm eſſet aliqua cōſtitutio, etiā clerici nō erāt de iuriſdictione ſęculari, vnde omnes conſtitutiones, quæ emanauerunt, quod clerici non ſunt iudicādi, niſi ab epiſcopis, non ſunt niſi iuris declaratio. Ioan.

Item Gelaſius ad epiſcopos Orientales.

¶ De eodem. Cap. XII.

In originali hæc pēdent ex ſuperiorib. Polyc. ibidem. Anſ. l. 4. c. 157.

NVnquam de pontificibus, niſi eccleſiam iudicaſſe: nō eſſe humanarum legum de talibus ferre ſnīam, abſque eccleſiæ principaliter conſtitutis pontificibus, obſequi ſolere principes Chriſtianos decretis eccleſię, nō ſuā præponere poteſtatem; epiſcopis caput ſubdere principem ſolitum, non de eorum capitibus iudicare.

Clerici nunquā fuerunt đ iuriſdictione ſæculari.

e ¶ Præſulibus.] Hic benedicit nam dicit lex, ꝙ ſi iudex ſęcularis iudicauerit clericū eſſe dānandum primo debet exui priuilegio clericali, vt 11 q. 1. ſi qs in Authē vt cler. apud ꝓprios § illud planè coll. 6. licet illud hodie nō teneat. ſi. ext. đ iu. at ſi clerici, &c.

NVnquam.] CASVS. Decreuit Io. Papa, vt de pōtificib. & alijs clericis tm̄ eccleſia iudicaret, & nō Imperatores; q ſubeſſe debēt, & non præferri.

Anſ. l. 4. c. 32. Deuſdedit l. 4. c. 1.

¶ [De eodem.] PALEA. Cap. XIII.

j COnſtātinus Imperator coronam, & omnem regiā dignitatem in vrbe Romana; & in Italia, & in partibus occidentalibus Apoſtolico conceſſit. Nam in geſtis beati Sylueſtri (quæ beatus Papa Gelaſius in cōcilio 70. epiſcoporum a catholicis legi commemorat, & pro antiquo vſu multas hoc imitari dicit eccleſias) ita legitur.

¶ *Apud Anſelmum lib. 4. pro rubr. cap. 32 hæc habentur.* Quòd Conſtantinus Imperator Papæ conceſſit coronam, & oēm regiam dignitatem in vrbe Romana, & Italia, & in partib. occidentalibus. *In principio verò eiuſdem cap. 32. hæc leguntur* In geſtis beati Sylueſtri, &c. *vſque ad finem huius, & ſeq. paleæ, quemadmodum etiam in collectione* Deuſdedit.

COnſtantinus Imperator.] CASVS. Palea iſta non legitur in ſcholis, in qua cōtinetꝰ priuilegiū ꝙ Cōſtātinus cōceſſit Romanę eccleſiæ, ſcilicet vt primatum inter omnes eccleſias obtineret, & in quo poſſeſſiones, & inſignia dignitatis conceſſit, & hoc fecit eo tempore quo Conſtantinus ad partes Orientales ſe tranſtulit, cum in eodem loco duo Pontifices non bene morarentur. Et ſtatuit, vt nullus contra hoc priuilegium veniret, & pœnam minatur contra facientibus.

¶ [De eodem.] PALEA. Cap. XIV.

In edicto Conſtantini, quod eſt poſt cōc. Neo cæſarienſe. Anſ. l. 4. c. 32. Deuſdedit ibi.

ij COnſtantinus *a* Imperator quarta die ſui baptiſmi priuilegiū Romanæ eccleſiæ pontifici contulit, vt in toto orbe Romano ſacerdotes ita hūc caput habeāt, ſicut iudices Regem. In eo priuilegio ita inter cętera legitur. [Vtile ꝧ iudicamus vna cum omnibus Satrapis noſtris, & vniuerſo Senatu, optimatibuſque meis, etiam &

Concor. [...]. in l. qui [...]m maior. [...]pen. & fi. [...]m ibi no. [...]de bo. lib.

a ¶ Quas.] Ergo debet dici, bona poteſtas eſt iſta.
b ¶ Ius.] Supra d. 10. Imperium, & c. certum eſt 11. q. 1. ſi tributum.
c ¶ Beneficia.] Arg. clericum ſtantem contra eccleſiam vnde habet beneficium debere illo priuari, i. niſi forte

Cun-

cũcto populo Romanæ gloriæ imperio ſubiacenti, vt ſicut beatus Petrus in terris Vicarius filij Dei eſſe videtur conſtitutus; ita & Pontifices, qui ipſius principis Apoſtolorum gerunt vices, principatus poteſtatem, amplius, quàm terrena Imperialis noſtræ ſerenitatis manſuetudo habere videtur, conceſſam a nobis, noſtroq; Imperio obtineant, eligentes nobis ipſum principem Apoſtolorum, vel † eius vicariũ, firmos apud Deum eſſe patronos. Et ſicut noſtram terrenam Imperialem potentiam, ſic eius ſacroſanctam Romanam eccleſiam decreuimus veneranter honorari. & amplius quàm noſtrum imperium, & terrenum thronum, ſedem ſacratiſſimam beati Petri glorioſe exaltari; tribuentes, ei poteſtatem, & gloriæ dignitatem, atq; vigorem, & honorificentiam Imperialem. Atque decernentes ſancimus, vt principatum teneat tam ſuper quatuor præcipuas ſedes Alexandrinam, Antiochenam †, Hieroſolymitanam, Conſtantinopolitanam, quàm etiam ſuper omnes in vniuerſo orbe terrarum eccleſias Dei; & Pontifex, qui pro tempore ipſius ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ extiterit, celſior, & princeps cunctis ſacerdotibus totius mundi exiſtat; & eius iudicio, quæque ad cultum Dei, vel fidei Chriſtianorum ſtabilitatem procuranda fuerint, diſponantur. *& infra*. ¶ Eccleſijs beatorum apoſtolorum Petri, & Pauli pro continuatione † luminariorum, poſſeſſionum prædia contulimus, & rebus diuerſis eas ditauimus, & per noſtram Imperialem iuſſionem ſacram tam in Oriente, quã in Occidente, vel etiam Septentrionali, & meridiana plaga, videlicet in Iudæa, Græcia, Aſia, Thracia, Africa, & Italia, vel diuerſis inſulis noſtra largitate ei † conceſſimus; ea prorſus ratione, vt per manus beatiſſimi patris noſtri Silueſtri ſummi Pontificis, ſucceſſorumque eius omnia diſponantur. *& infra*. ¶ Beato Syluestro patri noſtro, ſummo Pontifici, & vniuerſalis vrbis Romę Papæ, & omnibus eius ſucceſſoribus pontificibus, qui vſque in finem mundi in ſede beati Petri erunt ſeſſuri, de præſenti contradimus palatium Imperij noſtri Lateranenſe, deinde diadema, videlicet coronam capitis noſtri, ſimulque phrygium †, nec non, & ſuperhumerale, videlicet lorum, quod Imperiale circundare aſſolet collum; verum etiam, & chlamidem purpuream, atque tunicam coccineam, & omnia Imperialia indumenta; ſed & dignitatem Imperialium pręſidentium 7 equitum, conferentes etiam, & Imperialia ſceptra, ſimulque cuncta ſigna, atque banda, & diuerſa ornamenta Imperialia, & omnem proceſſionem Imperialis culminis, & gloriam poteſtatis noſtræ. Viris autem reuerendiſſimis clericis in diuerſis ordinibus eidem ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ſeruientibus illud culmen, ſingularitate, potentia, & præcellentia habere ſancimus; cuius ampliſſimus noſter ſenatus videtur gloria adornari, ideſt patricios ♪, atque Conſules effici, nec non, & cæteris dignitatibus Imperialibus eos promulgamus decorari. Et ſicut Imperialis militia ornatur; ita & clerum ſanctæ Romanæ eccleſiæ ornari decernimus. Et quemadmodum Imperialis potentia officijs diuerſis, & cubicularium nempe, & oſtiarium, atque omnium excubitorum ornatur, ita, & ſanctam Romanam eccleſiam decorari volumus. Et vt ampliſſimè pontificale decus præfulgeat, decernimus & hoc, clericorum eiuſdem ſanctæ Romanæ eccleſiæ, manipulis, & linteaminibus, id eſt candidiſſimo colore decorari equos, ita, & equitare. Et ſicut noſter ſenatus calceamentis vtitur cum ſ vdonibus, id eſt candido linteamine illuſtratis; ſic vtantur, & clerici, vt ſicut cęleſtia, ita, & terrena ad laudem Dei decorentur. Præomnibus autem licentiam tribuimus ipſi ſanctiſſimo patri noſtro Syluestro, & ſucceſſoribus eius ex noſtro indicto, vt quem ζ placatus proprio conſilio clericare voluerit, & in religioſorum numero clericorum connumerare; nullus ex omnibus præſumat ſuperbe agere. Decreuimus itaque & hoc, vt ipſe, & ſucceſſores eius diademate, videlicet corona, quam ex capite noſtro illi conceſſimus, ex auro puriſſimo, & gemmis pretioſis vti debeant, & in capite ad laudem Dei pro honore beati Petri geſtare. Ipſe verò beatiſſimus Papa, quia ſuper coronam clericatus, quam gerit ad gloriam Beati Petri, omnino ipſa ex auro non eſt paſſus vti corona; nos phrygium candido † nitore ſplendidum reſurrectionem Dominicam deſignans, eius ſacratiſſimo vertici manibus noſtris impoſuimus, & tenentes frænum equi ipſius pro reuerentia Beati Petri, ſtratoris officium illi exhibuimus, ſtatuentes eodem phrygio omnes eius ſucceſſores ſingulariter vti in proceſſionibus ad imitationem Imperij noſtri. Vnde, vt pontificalis apex non vileſcat, ſed magis, quam terreni Imperij dignitas gloria †, & po-

Marginal notes:

† al. & eius ſucceſſores.

† Antioc. Alexand.] orig. Impreſſum.

† al. continuatione.

† al. eis libertate conceſſimus.

Iuo p. 5. c. 49. Pau. l. 4. c. 1.

† al. phrygium id eſt mitram.

Suidas in hoc verbo Βάνδον.

† al. candidi nitoris ſplendidam

† al. & gloria potentia

& potentia decoretur, ecce tam palatium noſtrum, ut prædictũ eſt, quàm Romanam vrbem, & omnes Italiæ, ſeu occidentalium regionum prouincias, loca, & ciuitates, præfato Beatiſſimo Pontifici noſtro Syluestro vniuerſali Papæ contradimus, atque relinquimus: & ab eo, & a ſucceſſoribus eius per hanc diualem noſtram & pragmaticum conſtitutum decernimus diſponenda, atque iuri ſanctæ Romanæ eccleſiæ concedimus permanſura. Vnde congruum perſpeximus noſtrum Imperium, & regni poteſtatem in orientalibus transferri regionibus, & in Byzantiæ prouinciæ optimo loco, nomini noſtro ciuitatem ædificari, & noſtrum illic conſtitui Imperium: quoniam vbi principatus ſacerdotum, & Chriſtianæ religionis caput ab Imperatore cœleſti conſtitutum eſt, iuſtum non eſt, ut illic Imperator terrenus habeat poteſtatem. Hæc verò omnia, quæ per hanc noſtram imperialem ſacram, & per alia diualia decreta ſtatuimus, atque confirmauimus, vſque in finem mundi illibata, & inconcuſſa permanere decernimus. Vnde coram Deo viuo, qui nos regnare pręcepit, & coram terribili eius iudicio obteſtamur per hoc noſtrum Imperiale cõſtitutum omnes noſtros ſucceſſores Imperatores, vel cunctos Optimates, Satrapas etiam, ampliſſimum ſenatum, & vniuerſum populum in toto orbe terrarum, nunc & in poſterum, cũctis retro temporibus Imperio noſtro ſubiacentem, nulli eorum quo quomodo licere aut infringere, aut in quoquam conuellere. Si quis autem, quod non credimus, in hoc temerator, aut contemptor extiterit, æternis condemnationibus ſubiaceat innodatus, & ſanctos Dei, Principes Apoſtolorum Petrum & Paulũ ſibi in præſenti, & in futura vita ſentiat contrarios; atque in inferno inferiori concrematus, cum diabolo, & omnibus deficiat impijs. Huius verò Imperialis decreti noſtri paginam proprijs manibus roborantes, ſuper venerandũ corpus beati Petri principis Apoſtolorum poſuimus. Datum Romæ iij. Kal. Aprilis, Domino noſtro Flauio Conſtantino Auguſto quater, & Gallicano v.c. Coſſ.

¶ *Hæc palea in multis habetur exemplaribus, in quibus aliæ paleæ eſſe non ſolent.*

α ¶ Conſtantinus.] *Verba hæc vſque ad verſ.* In eo, priuil. *non ſolum habentur apud Anſelmum, & Deuſdedit, ſed etiam in geſtis B. Sylue. in his, quæ à Conſtantino per octo dies poſt baptiſmum acta referuntur.*

β ¶ Vtile.] *Hinc vſque ad finem ſumpta ſunt ex geſtis ſeu actis ſancti Syluestri, in quibus multa præcedunt ac multa deinceps plenius narrantur. Sed hic ea tantùm videntur relata, quæ in collectionibus Anſelmi, & Deuſdedit habentur. Titulus proprius huius partis in geſtis ipſis eſt huiuſmodi.* Priuilegium ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, quod conſtituit D. Conſtantinus Auguſtus ſancto Syluestro epiſcopo vrbis Romæ, & omnibus ſucceſſoribus eius vſque in perpetuum, & obtulit ſuper corpus beati Petri Apoſtol. *De quo item priuilegio Leo nonus in epiſtola prima, ſeu libello aduerſus inauditas præſumptiones Michaelis Conſtantinopolitani, & Leonis Arcidani epiſcoporum, cap. 13. ſic loquitur.* Pauca ex priuilegio eiuſdem Conſtantini manu cum cruce aurea ſuper cœleſtis clauigeri uenerabile corpus poſito ad medium proferemus. *De ijſdem geſtis, ſiue actis Gelaſius in concilio LXX. Epiſcoporum (& refertur ſupra diſtinct. 15. in cap. ſancta Romana) ſic loquitur, vt ea videatur approbare. Et in martyrologio Romano, & Vſuardi in feſto Sancti Syluestri legitur.* cuius actus clari habentur. *Inueniuntur verò etiam hodie peruetuſtis literis deſcripta in bibliotheca Vaticana, & Abbatia Nouantula: quorum interpres in proœmio hæc ait:* Hiſtoriographus noſter Euſebius Cæſareæ Paleſtinæ vrbis epiſcopus cum hiſtoriam eccleſiaſticam ſcriberet, prætermiſit ea, quæ in alijs opuſculis ſunt, vel quæ ſe meminit retuliſſe. Nam uiginti libros omnium penè prouinciarum, paſſiones martyrum, epiſcoporum, & confeſſorum, & ſacrarum virginum, ac mulierum continere fecit. Deinde ſecutus, & ab Apoſtolo Petro, omnium epiſcoporum nomina, & geſta conſcripſit, & earum vrbium, quæ arcem pontificatus per Apoſtolicas ſedes tenere noſcuntur, ut vrbs Roma, Antiochia, Hieroſolyma, Epheſus, & Alexandria. Harum vrbium epiſcoporum omnium prçteritorum nomina vſque ad tempus ſuum, & geſta Gręco ſermone conſcripſit. Ex quo numero unum Epiſcopum vrbis Romæ ſanctum Syluestrum me de Greco in Latinum transferre præcipiſti domine ſancte, ac beate pater. *Quibus verbis, quicunque ſit auctor iſtius proœmij; eadem geſta ab Euſebio Græcè ſcripta fuiſſe clarè profitetur. Quæ etiam in vetuſtiſſimis Pontificalibus, & codicibus, in quibus ſanctorum vitæ ſunt deſcriptæ, in vita Beati Syluestri referuntur. Partem horum actorum (quod ad baptiſmum Conſtantini, & imagines ſanctorum Petri, & Pauli ſpectat) refert Hadrianus Papa in epiſtola Conſtantino Imperatori, & matri Irenæ ſcripta, quæ in ſecunda actione ſeptimæ vniuerſalis ſynodi habetur. Ipſum autem priuilegium ferè integrum refert Leo nonus loco ſuperius indicato, & Theodorus Balſamon in Photij nono canone, tit. 9. cap. 1. quanquam alijs verbis (quod Græci plerumque ſolent) Romanæ eccle-*

ſ a

ſia non ſatis aquus. Hanc eandem donationem ante Gratianum recitarant Anſelmus, Deuſdedit, Iuo locis notatis: Quò ea pertinent, quæ Petrus Damianus in diſceptatione ſynodali inter regium aduocatum, & Romanæ eccleſiæ defenſorem ſcripſit. Lege, inquit, Conſtantini Imperatoris edictum, ubi ſedis Apoſtolicæ conſtituit ſuper omnes in orbe terrarum eccleſias principatum. Nam poſtquam ſupra corpus beati Petri baſilicam fundator erexit, poſtquam patriarchium Lateranenſe in beati Saluatoris honore conſtruxit: mox per Imperialis reſcripti ſeriem Romanæ eccleſiæ conſtituit dignitatem, vbi nimirum Beato Syluestro, ſuisque ſucceſſoribus obtulit, vt regali more, & aurea corona plecterētur in capite, & cæteras regij cultus inſulas vſurparent: Verū Beatus Syluester ornamenta, quæ ſacerdotali congruere iudicabat officio, in proprios vſus aſſumpſit: coronam verò, vel cætera quæ magis ambitioſa, quam myſtica videbantur, omiſit. Cui etiam Conſtantinus Lateranenſe palatium, quod eatenus aula regalis extiterat, perpetuò iure conceſſit, regnum Italiæ iudicandum tradidit. Nam ipſius Regis hæc verba ſunt, Vnde congruū, inquit proſpeximus noſtrum Imperium, & regni poteſtatem orientalibus transferri, ac mutari regionibus, & in Bizantina prouincia in optimo loco nomini noſtro ciuitatem ædificari, & noſtrum illic conſtitui Imperium: quoniam, ubi principatus ſacerdotum, & Chriſtianæ religionis caput ab Imperatore cœleſti conſtitutum eſt, iuſtum non eſt, ut illic Imperator terrenus habeat poteſtatem. *De hac eadem reſcribit Ado Viennenſis in commentario ætatis ſextæ, & Gotfredus Viterbienſis in chronicis par. 6. c. 2.*

γ ¶Præſidentium equitum.] *Græcè eſt apud Balſamonem,* καὶ ἀξιώματα τῶν βασιλικῶν ἀλόγων, *ideſt,* & dignitates Imperialium equorum.

δ Ideſt patricios.] *Locus hic Græcè ſic habet,* καὶ ἔχειν ἐκείνην τὴν ὑψηλότητα, καὶ μεγαλοσύνην, ἣν κεκόσμηται ἡ μεγάλη σύγκλητος ἡμῶν, ἤτοι οἱ πατρίκιοι, καὶ οἱ κόνσουλοι, ἤτοι οἱ ὕπατοι, καὶ λοιπὰ ἀξιώματα. i. & illam habere celſitatem, atque amplitudinem, quo ornatus eſt magnus noſter ſenatus, ſiue patricij & conſules, ſiue hypati, & reliquæ dignitates.

ε ¶Cū vdonibus.] *Græcè totus hic locus habet paulò aliter,* καὶ ὡς ἡ ἡμετέρα σύγκλητος φορεῖ ὑποδήματα ἤτοι σανδάλια λευκὰ διὰ ὀθονίων, οὕτως, καὶ τὰ οὐράνια ὡς καὶ ταπεινὰ πρὸς αἴνεσιν τοῦ θεοῦ. Et quemadmodū ſenatus noſter fert calceos, ſeu ſandalia cum linteis; ita etiam cœleſtia, ſicut terreſtria ad Dei laudem,

ζ Quem placatus.] ἵνα ἐάν τις τῆς συγκλήτου βουληθῇ μετὰ ἰδίου θελήματος, καὶ εὐαρέστου γενέσθαι κληρικὸς, καὶ ἐν τῷ τῶν ἁγίων κληρικῶν συναριθμεῖσθαι μήτις τολμᾷ ἀπὸ πάντων ἐμποδίζειν τούτῳ. i. ut ſi quis ex ſenatu ſponte ſua, quodq; ita ipſi libeat, voluerit fieri clericus, & in ſanctorum clericorum numerum adſcribi, ne quis ex omnibus hoc audeat impedire.

η ¶Hæc verò omnia.] Hic *quoque eſt magna verborum varietas, ſed eadem ferè ſnīa.*

S Icut quamuis.] CASVS. Hoc cap. habet duas partes. In prima dī, q̄ ſicut aliqua parua ciuitas nō minuit prærogatiuā regni, etiam ſi ſit ibi ſedes regalis; ſic Imperator prærogatiuā eccleſiæ minuere nō pōt. In ſecūda dī, q̄ Pontifex quātūcunq; ſit malus: dummodo nō ſit hæreticꝰ, ab Imperatore puniri nō poteſt: Secunda pars incipit ibi, [Semp eſt.] a ¶Sicut.] Sēſus eſt: ſicut parua ciuitas non poteſt regnum impugnare: ita nec Imperium ſacerdotium. Vel ſic, licet epiſcopus ſit in parua ciuitate, Rex tñ non pōt iudicare de clericis eius, ſecūdū hoc, dic diſpenſationis religioſæ, ideſt, epiſcopi cōſtituti in parua ciuitate.
Imperium non pōt ſacerdotiū impugnare.
b ¶Humanitus.] [redacted] eſt, conſuetudine humana, ideſt, fragilitate humanæ naturæ [redacted].
c ¶Non tamen contra religionem.] Nā in eo caſu poſſet à quocumque redargui 40. diſt. ſi Papa. vel etiam ſi ſchiſma faceret 23 q. 5. de Liguribus. Et plures caſus in q̄bus laici habent iuriſdictionem ſuper clericos, dixi 23 q. 5. principes.
Laici ſuper clericos quãque iuriſdictionem habent.
d ¶Nullatenus.] 63. diſt. Valentinianus.
Boni

Item Gelaſius ad epiſcopos Dardaniæ.

¶Imperialis auctoritas religioſæ diſpenſationis menſuram non mutat. Cap. XV.

SIcut a quamuis parua ciuitas prærogatiuam præſentis regni non minuit, ſic Imperialis præſentia menſuram diſpenſationis religioſæ nō mutat. *& infra.* ¶Semper a eſt effectum in ſacerdotali concilio de ſacerdotibus iudicia prouenire. Nam qualeſcumque Pontifices ſint, & ſi errore humanitus b accidente, non tamen contra religionem c vllatenus excedentes, nullatenus d videntur à ſæculari poteſtate poſſe percelli.

B Oni principis.] CASVS. Hic dicitur, ꝙ officiũ principis eſt, eccleſias deſtructas reſtaurare, nouas ædificare, & clericos potius defendere quam deſtruere, vel aliquo modo ſubiugare.
a ¶ Contritas 25.q.1.diuinis,&c.
b ¶ Reſtaura-

CASVS. Hic intitulatur 97. diſt. in qua concludit Gratianus ex illo capitulo, bene quidẽ, ꝙ nulli laico de rebus eccleſiaſticis iudicare licet ſine auctoritate eccleſiæ, & ſimiliter factum fuerit, irritum erit, niſi eccleſia ſubſcribat, vel auctoritatem præſtet. Et ideo videtur, ꝙ conſtitutio. ꝙ fecit Honorius Imperator ſu. 79. di. ſi duo. non valuit, cũ fuerit a laico facta: poſtea ſoluit dicẽs, ꝙ ſi laicus inuitetur ab eccleſia vt de reb. eccleſiaſticis faciat conſtitutionẽ, ſicut fuit Honorius a Bonifacio inuitatus, valebit conſtitutio.

a ¶[Semper.] *Mutatus eſt a collectore orationis ductus, ne quę antecedunt, recitanda eſſent.*

Item Marcellus Papa Maxentio a.

a ¶[Maxentio.] *In impreſſis addebatur,* epiſcopo, *qua vox abeſt ab omnibus manuſcriptis.*

Anſ. l. 6. c. 192. † al. regis.

¶ Eccleſias reſtaurare contritas, non Pontifices perſequi boni principis eſt. Cap. XVI.

BOni principis eſt, ac religioſi †, eccleſias contritas[a] atque conſciſſas reſtaurare[b], nouas ædificare, & Dei ſacerdotes honorare, atq; tueri. Vnde ſanctos Apoſtolos, eorumq; ſucceſſores ſub diuina conteſtatione conſtituiſſe legimus, non debere fieri perſecutiones, nec inferri fluctuationes, nec inuidere laborantibus in agro Dominico, neque expellere æterni regis diſpenſatores.

DISTINCTIO XCVII.

† al. Pontificum. Diſt. 79. ſi duo.

HOc capitulo patenter[c] oſtenditur, quòd, nec imperatori, nec cuilibet laico licèt decernere, vel de electione Pontificis †, vel de rebus eccleſiaſticis. Quæcũque autem ab eis conſtituta fuerint, pro infectis habenda ſunt: niſi ſubſcriptione Romani Pontificis fuerint roborata. Vnde illud Honorij[d] Auguſti, vt ſupra dictum eſt, vanum eſſe videtur, quod contra auctoritatem ſacrorũ canonum de electione ſummi Pontificis decernere tentauerit. Sed ſicut ex eodem capitulo habetur, eccleſia precibus imperator in præſumptores valet decernere: ſicut pro defenſione fidei quondam decreuiſſe leguntur, ne hæretici[e] aliquid nomine eccleſiæ poſſiderent. Ab ea autẽ non inuitati[f] de rebus eccleſiaſticis aliquid diſponendi non habent facultatem. Honorius verò Auguſtus non ſua auctoritate, ſed beato Bonifacio ſupplicante, eccleſiaſtica quieti conſulere, & concertantium ambitionem punire curauit.

Vnde idem Bonifacius epiſcopus ſupplicationis epiſtolam Honorio Auguſto deſtinauit, dicens.

Epiſt. 1. ad Honoriũ.

¶ Epiſtola Bonifacij ad Honorium Auguſtum. Cap. I.

ECcleſiæ[g] meę, cui Deus noſter meum ſacerdotiũ, vobis res humanas regentibus, deputauit, nos cura conſtringit ne cauſis eius, quamuis adhuc corporis incommoditate detinear, propter conuentus[h], qui a ſacerdotibus vniuerſis, & clericis, & Chriſtianæ plebis perturbationibus agitãtur[i], apud aures Chriſtianiſſimi principis deſim. Si.n. ſecus quàm oporteat, eueniat; non vos id facere[k], qui cuncta æqua moderatione cõponitis, ſed nos per noſtram tacentẽ †[l] deſidiam videbimur, quod ciuitatis quie-

† al. tacentes.

c ¶ Hoc capitulo.] Reſpicit in hac d. 97 illud c. bene quidem 96. diſt. & aſſignat in hoc § quandam cõtrarietatẽ, & dat poſtea ſolutionem.
d ¶ Honorii.] Supra d. 79. ſi duo.
e ¶ Ne hęretici.] ſu. d. 8. quo iure. & 23. q. 7. c. 1. & 2 & 27. q. 3. c. nimium.
f ¶ Inuitati.] ſu. d. 63 Hadrianus, & ca. in ſynodo.

ECcleſiæ.] CASVS. Hæc eſt epiſtola Papę Bonifacii in qua ſupplicat Honorio Imperatori. In prima parte oſtẽdit Bonifacius, ꝙ ipſe ẽ ſolicitus de eccleſiaſtico ſtatu, ne ſi negligens inueniat, ſit redarguẽdus. In ſecũda rogat Honoriũ ꝙ pace, & quiete eccleſiæ ſeruãda, ei multipliciter applaudẽdo In tertio rogat eũ, vt ſuos legatos honorificè recipiat Secũda ibi [Ipſa enim eccleſia] Tertia incipit ibi, [Habet refugiũ.]
g ¶ Eccleſiæ. inf. ca. proxi victor. cõtra. Sed vt ibi dicitur: iã erat in cõualeſcẽtia; adhuc tamen erat debilis, vt hic.
h ¶ Conuentus.] .i. conuenticulas. C. de epiſ. & cle. conuenticulam.
i ¶ Agitantur.] q. d. licet adhuc ſimus inualidi tñ cura eccleſiæ nos cõpellit, vt inuigilemus eccleſiaſticis negociis, & pro eis intercedamus apud vos, quia multi clerici turbant eccleſiam Dei. Archidiaconus.

b ¶ Reſtaurare] 27. q. 4. diffiniuit. 16. q. 1. ſtatuimus.
HOc capitulo patenter.] Hæc diſtinctio diuiditur in duas partes. Secunda ibi. [Sine ſignatis.] Io. de Fant.
k ¶ Facere] .ſ. videmini
l ¶ Tacentem.] Extra de teſta. quia ingredientibus, & 63. diſt. c. 1.

a ¶ Sub

tē̄m, & eccleſiæ pacem peruertere valeat, admiſiſſe. Cum enim humanis rebus diuinę cultor religionis domino fa uente prouideas †: noſtra culpa erit, ſi non id ſub veſtra gloria (quam certum eſt diuinis ſemper rebus animo prõ ptiore fauiſſe) firmo, & ſtabili iure cuſtodiatur, quod per tot, annorum ſeriem, & ſub illis[a] etiam principibus obtinuit, quos α nulla noſtræ religionis cura cõſtrinxit, ideſt, vt licita ſeruentur, & ſub veſtræ Imperio clementiæ minime, quæ ſunt illicita, formidentur[b]. ¶ Ipſa enim eccleſia deuotionem tuam Chriſtianiſſime Imperator, meo †quidem ſermone, ſed ſuo venerabili appellat affectu †, quam Chriſtus Deus noſter, veſtri fidus rector, & gubernator Imperij, vni deſponſatam ſibi, & intactam virginem[c] ſeruat: ne in eam aliquos patiamini inſidiantium procellarum[d] fluctus illudi, & quietam faciem[e] tempeſtatis inſolito tumore turbari, glorioſiſſime, & tranquilliſſime Imperator Auguſte †. Ipſa ergo (quæ vni deſponſata, noſtra †tamen mater eſt) Eccleſia, hac pietatem veſtram legatione, quam ſuis ſacerdotib. commiſit, appellat, præterita[f] præſentiaque repetit[g]. Vobis, inquit, religioſe imperantib. β creuit meus, qui modo tuus eſt, populus, tam fidus Deo, quam tibi[h], qui es princeps Chriſtianus. Ecce enim inter ipſa myſteria, inter preces ſuas, quas pro veſtri fęlicitate dependit Imperij, teſte (apud quem, & de cuius ſede agitur) ſancto Petro, ſolicitis pro religionis obſeruantia vocibus clamat; cum ſolicita petitione miſcetur oratio, ne humana γ res ſolito tentatore occulte ſolicitante ſemel euulſa[i] diſcordia diſtrahat. Angeretur pluribus, princeps chriſtianiſſime, mater Eccleſia; niſi apud te ſitarum eſſet cura † cauſarum †, & niſi in oppreſſionibus idolorum, in hæreticorum correctionibus, fide tua, diuino cultu pariter cum Imperio ſemper florente, viciſſet. ¶ Habet refugium, pium tuæ manſuetudinis animum, cum ſuæ religionis veneratione coniunctum; cum quidquid huic proficiat, vos agatis, & conferatis fratribus, & conſacerdotib. meis, probatiſſimis viris, a me, & ab omnibus (qui eccleſiam faciunt †) legatis: quibus (precamur.) ſacræ cauſam religionis proſequentibus[k], in vrbe veſtræ manſuetudinis hoc animo, quo poſtulatis[l] annuitis, in perpetuum ſtatui vniuerſalis eccleſiæ conſulatis.

† al. preſideas.
† al. non meo.
† al. affatu.
† al. ſemper Augu ſte.
† al. veſtra.
† ſecura] ori.
† faciunt iſtiuſmo di] orig.

α ¶ [Ideſt, vt licita.] *In epiſtola ipſa legitur*, ideſt, vt fidens vtar licitis.
β ¶ [Imperantibus.] *Additis aliquot ex epiſtola vocibus emendatus eſt hic locus*, creuit meus, qui modo tuus eſt, populus.
γ Ne humanas.] *In pleriſque uetuſtis legitur*, ne hos in varias res ſolito, &c. *In originali uerò*, ne hos, *alias*, vos, in varias res ſemel euulſa diſtrahat a cultu ſolito, tentatore ſolicitante, diſcordia.

¶ Reſcriptum Honorij ad Bonifacium Papam. Cap. II.

Victor[m] Honorius inclytus triumphator ſemper Auguſtus Sancto, ac venerabili Bonifacio Papæ vrbis æternæ. Scripta Beatitudinis tuæ debita reuerẽtiæ gratulatione ſuſcepimus: quibus recenſitis egimus omnipotenti Deo Maximas gratias, quòd ſanctimoniam tuam pòſt

a ¶ Sub illis.] Vt 11. q. 1. ſacerdotibus.
b ¶ Formidentur.] A Chriſtianis.
c ¶ Virginē.] Vt 27. q. 1. nuptiaru. in fi.
d ¶ Procellarum.] i. hæreticorum.
e ¶ Faciem.] Eccleſiæ.
f ¶ Præterita.] Scilicet beneficia. ſic intelligitur de cõſe. diſtin. 2. panis, q. ſ. pro omni munere debemus Deo gratias referre, præſenti ſ. & p̄terito, nõ futuro, q a nec Deus futurũ peccatum indulget. inf. de pęn. diſtin. 3. ſane cauendum, nec pactum valet, ſi fiat q non agam de futura iniuria, ff. de pactis, ſi vnus. § pacta.

Peccatum futurum. Deus nõ indulget.

g ¶ Repetit.] ideſt, recolit, & ad memoriam reducit.
h ¶ Tibi.] Ne ſis ingratus.
i ¶ Euulſa.] Per affectum: ideſt, euellent.
k ¶ Proſequẽtibus.] Legationem noſtrã Arg ad quæſtionem magiſtri P. q Archieps Bracaren. potuit eum ſpoliare.
l ¶ Poſtulatis.] Datiui caſus.

Victor.] CASVS. Honorius nũc reſcribit Bonifacio: & primo ſalutat eũ referendo gratias Deo de ſanitate ſibi reddita, & deprecatur ipſum, vt debeat orare pro ipſo, cõmẽdans eum in ſolicitudine ſua, & ſignificat ei, q ad poſtulationem ſuorũ legatorum, fecit conſtitutionem, per quã ſatis putat eſſe prouiſum eccleſiaſticę q eti. tandem rogat, ut cõſtitutionem illam publicet, quatenus oẽs clerici ſciant ab ambitionib. apoſtolicæ ſedis eſſe ceſſandum, quia de cętero ad hõc nullæ diſſenſiones valebunt.

m ¶ Victor.] Sed quare p̄miſit hic Imperator nomẽ ſuũ. Forte hæc cõſuetudo erat olim. C. d, ſu. tri. inter claras. Papa tñ alios ſibi p̄ponit. 12. q. 1.

quæſt.1.dilectiſſimis.Vel forte tunc nouella erat Eccleſia, & adhuc obtinebat illud. Quare fremuerunt gentes, & c.1.poſtea autem Imperator ſubiecit ſe Papæ, vt 23.q.4.diſplicet.

23.q.4.nō ſcaimus.

a ¶Sua ſtudia.] Idem, conſpirationes. ſimile 61.diſtin. obitum,

olim.in fi.& C.de fide inſtru.l.vlt. Sed nunquid ſufficit mandatum ſine literis? Dico, ꝙ legato non ſufficit probare mandatum, C.de man. princ. l.1. quia legati non ſine periculo recipiuntur. Vnde maior eſt in eis facienda examinatio, vt 42 diſ.quieſcamus. Sed delegatus poteſt ꝓbare mandatū ſine literis, vt in authen. deliti, §. oēm colla 9. & arg.extra de offi dele. prudentiam, & extra de reſcrip.ex parte.Ioan. Tan. & quidam alii dicūt, quod in iudice delegato non ſufficit ꝓbare amiſſionem reſcripti, niſi oſtēdat authēticū, vt extra de offi.dele.cū in iure.25.q.2.ſancimus, & extra de fide inſt.c.1. Ita notat T. ſuper illa decre cum olim. Sed pone, ꝙ partes viderūt & approbauerunt reſcriptum, & poſtea redactum fuit in publicā formā per tabellionem nunquid amiſſo poſtea reſcripto iudex ꝓcedere poterit? Satis credo, ꝙ ſic lo. vt notaui in quæſtionibus 3. B. Sed cum hic indiſtincte dicat, ꝙ literę debeant eſſe ſignatę, videtur a quocunque ſint ſignatæ, ꝙ ſufficiat ad hoc, vt ſcriptura dicatur authētica, vt extra de appel perſonas. & ext. de fideiuſſ. ꝑuenit. Nā & eps ſigillat ſigillo eccleſiæ ſuæ, vt 71. diſt. in nomine Domini in fi. itē & alieno annulo pōt qs ſignare teſtamētū, vt Inſt. de teſt.§. poſsūt aūt itē & alienū ſigillū 4. etiā nō iudicis ſui fidem facit, vt infra di.prox.

Ipſe Ioan. & H in præce. decre. de pri ui. cu. olim in glo. hoc eſt. vbi dicūt & Goff. cum eis hoc eſſe verum niſi honeſtus, & notus eſſet; & debet ei credi, vt in hoc ca. nobiliſſimus. Arch.

Delegatus mandatū ſine literis ꝓbare poteſt.

longum incōmodum optatæ redditam didicimus ſanitati. Et idem reuertentibus venerabilibus viris gaudiū noſtrum ſacrorū apicum atteſtatione ſignamus, ac petimus, vti quotidianis orationib. Apoſtolatus tuus ſtudium, ac votum ſuum circa ſalutem, atque Imperium noſtrum dignetur impendere. Illud autem pietati noſtræ ſatis placitum eſſe cognoſce, quod ſanctimonia tua de eccleſiarū, aut populi perturbatione ſolicita eſt. Quæ, ne aliqua ratione poſſit euenire, ſatis clementia noſtra credidit eſſe prouiſum. Denique beatitudine tua prædicante id ad cunctorum clericorum notitiam volumus peruenire, vt ſiquid forte religioni tuæ (quod non optamus) humana ſorte contigerit, ſciant omnes ab ambitionibus eſſe ceſſandum. Ac ſi duo, *vt ſupra, Et infra.* ¶Vnde id obſeruandum eſt, vt omnes tranquillam mentem, & pacificos animos ex ſerenitatis noſtræ admonitione cuſtodiāt, nec aliquid ſeditioſis conſpirationibus tentare conentur: cū certum ſit, nulli partium ſua ſtudia [a] profutura.

Diſt.69.ſi duo.

2 Sine ſignatis apicibus non eſt mos Romanæ eccleſiæ vndecunque legationem ſuſcipere a.

Vnde Nicolaus Papa.

a ¶Suſcipere.] *In vulgatis ſequebatur*, neque mittere: *quæ abſunt a vetuſtis, neque conueniunt cum his, quæ ſequenti capite afferuntur.*

¶Romana non conſueuit eccleſia ſine ſignatis apicibus legationem vndecunque ſuſcipere.

Cap. III.

3 Quæſtio dñicalis eſt & incipit. quidam impetrauit reſcriptum, &c. Literas eſſe a quocunq; ſignatas ſufficiat.

NObiliſſimus [b] vir, atque ſtrenuus veſtræ ſublimitatis legatus, licet nullam epiſtolam iuxta conſuetudinem a vobis noſtro Pōtificio detuliſſet, licet nunquam Apoſtolicæ ſedis modus † fuerit abſque ſignatis [c] apicibus vndecunque legationem ſuſcipere; Nos tamen vos in illo honorantes, eiuſque grauitatem, & eloquiorum illius veridicas cognoſcentes aſſertiones; nihilominus [d] eum, & ſicut decuit, ſuſcepimus, & ei, ſicut honeſtū fuit, credidimus [e].

† al. moris.

4 Dū tñ ſit auhenticū. Argu. C. de bo. proſc. ſi qs intra. in ttt. de Atti. tu.§ penult. Arch.

obitum. aliàs in bonam partem ead.diſt. ſtudii.Io.

SINE.CASVS. Quia in ſuperiori ca. facta fuit mentio de ſignatis apicibus: ideo nunc vult oſtendere, ꝙ eccleſiæ Romanę mos eſt non ſuſcipere legatum ſine ſignatis apicibus.

NObiliſſimus.] CASVS. Mandat Nicolaus Papa cuidam principi, ꝙ licet mos ſit Romanæ eccleſiæ non recipere legatum alicuius ſine literis ſigillatis: tamen legatum illius principis ſine literis recepit honorifice: & verbis eius fidem adhibuit, honorans principem in perſona ipſius.

b ¶Nobiliſſimus.] Arg. quòd ſine literis non eſt adhibenda fides legatis. 11.q.2. Lugdunenſis.

c ¶Signatis.] Oportet ergo, ꝙ legatus exhibeat literas legationis ſuæ ad hoc, vt credatur ei, vt hic, & 63.diſt. lectis. C.de man.princ.l. vnica. Sed quid ſi perdidit literas, & vult probare 2. amiſſionem? Dico ꝙ poteſt. non tamen ſufficit probare tenorem literæ, niſi & probetur, & illa litera fuerit ſine vitio, vt extra de priui. cum ca.1.& 2. Sed dic, ꝙ alienum ſigillum facit fidem, ſi nō habetur proprium: aliàs non. vt extra de appel. ſignificauit. & 65.diſt. epiſcopus. Item literæ nō dicuntur ſignatæ ſi legi nō poſſunt characteres, vt extra de fide inſtr. inter. & ff.de teſt. ad teſtium. §. ſi ſigna. & §. ſi ſignum. Item ſi filum ruptū ſit, non dicuntur ſignatæ, vt extra de cri.fal.c.licet. Si autē filum ex toto nō eſt fractū, bene dicuntur ſignatæ, vt ff.de bon.poſſ. ſecundum tab.l.1.§. ſi linum. extra de fide inſtr. ſicut.

...gato ſine ...eris ſuæ ...ationis ...edendum ...n eſt. Quod dic, ...ēt notat,

d ¶Nihilominus.] Ergo & Cardinali, qui bene notus eſt in aliqua prouincia, credēdum eſſet ſine literis: maximè cum non contingat Cardinalem vnquam abeſſe niſi legationis cauſa. Ioan.

e ¶Credidimus.] Argu ꝙ interdum voci, & aſſertioni vnius credendū ſit, ſi ꝑſona ſit honeſta & authen. 5. ar. 8.q.3.c.1. Ar. contra 9.d. ego ſolis. ſic è conuerſo ex ꝑſona ꝓferētis inſtrumentū minus creditur inſtrumento. vt ff.ce edē. ſi qs §.1. ſic ſi malus aliquid dicat, nō facile ei creditur, vt 24.q.1. quiſquis. Argu. contra 19.d. ſam

Cardinali non ſine literis credi pōt

Voci vnius qñq; credit

5 Concor. tex. I l ſi qs decurio. C. de ſal. & I l, Theopōpus. ff.de do. præle. regulariter tñ eſt cōtra.

DISTINCTIO XCVIII.

Væ circa [a] ordinãdos ſint obſeruanda, quę in eorum electione diligenter ſint conſideranda, multorum auctoritatibus monſtrata ſunt. Sed quia veritas rei nonnunquã obſcuratur mutatione prouinciæ; decretũ eſt ſacris canonibus, vt peregrini, niſi quinque, vel eo amplius ſuorum epiſcoporum fuerint commendati chyrographis non ordinentur.

Vnde Syluester Papa generali concilio præſidens dixit.

¶Niſi quinque epiſcoporum literis deſignatum tranſmarinum hominem ad clericatum nullus ſuſcipiat. Cap. I.

In fine epilogi concilij ſub Syluestro. ſed paulo aliter. Poly. l. 2. tit 31. Anſ. l. 7. c. 23.

NVllus aliqua [b] ratione tranſmarinum hominem penes vos † in clericatus gradus ſuſcipiat, niſi quinque [c] aut † eo amplius] epiſcoporum deſignatus ſit chyrographis.

† al. nos.
† Abſunt ab originali & aliquot Gra. codicibus.

Item Anaſtaſius I. vrbis Romæ epiſcopus ad omnes Germaniæ, ac Burgundiæ epiſcopos, epiſt. 1.

¶De eodem. Cap. II.

Poly. ibidem. Anſ. l. 7. c. 24. † *al. honore nolite ſuſcipere.*] orig.

TRanſmarinos [d] homines in clericatus honorẽ † nemo ſuſcipiat, niſi quinque, aut eo amplius epiſcoporum chyrographis [e] ſint deſignati: quia multa per ſubreptionem [f] ſolent euenire.

Item Gregorius Romanæ eccleſiæ præſul Squillatino epiſcopo, lib. 2. epiſt. 25.

¶De eodem. Cap. III.

Polyc. ibidem. Anſ. l. 7. c. 25. Iuo p. 6. c. 351.

AFros [g] paſſim, vel incognitos peregrinos, ad eccleſiaſticos ordines tendentes nulla ratione ſuſcipias [h]. quia Afri quidem aliqui Manichæi, aliqui rebaptizati; peregrini verò plurimi etiam in minoribus ordinib. conſtituti fortiores [a] [i] de ſe prætendiſſe honores ſæpè probati ſunt.

a ¶Fortiores.] *Sic legitur in vetuſtis Gratiani & B. Gregorij codicibus; verum in Frobentana, ac Lugdunenſi eiuſdem B. Gregorij operum editione*, ad fortiores prætendiſſe honores.

QVæ circa ordinandos.] CASVS. Egit ſu. Gra. diligenter de ordinatione, & electione clericorum: ſed quia per mutationem locorũ veritas occultatur: ideo in hac diſt. 98. oſtẽditur, vt clerici peregrini non recipiantur, niſi cum literis quinquæ epiſcoporũ, cũ a proprio epiſcopo fuerint commendati.

Clerici ſine literis ſuorũ epiſcoporum nõ ſunt recipiẽdi.

a ¶Quæ circa] Hic depingitur 98. di. in cuius principio vtitũ Gratia. tranſitu: in quo oſtendit, quid dixerit hactenus, & quid in hac dicturus ſit Nam quia clerici ſæpe mittuntur de prouincia ad ꝓuinciam, breuiter oſtendit, ꝙ non ſunt recipiẽdi in alia prouincia ſine literis epiſcoporum ſuorum.

NVllus.] CASVS. Dicit hic, ꝙ nullus epiſcopus debet recipere clericũ trãſmarinũ in ſua eccleſia, niſi habuerit literas ſigillatas quinque epiſcoporũ, vel eo amplius fuerit cõmẽdatus: qa multa per ſubreptionem ſolent euenire. Idem dicitur in ſeq. cap.

b ¶Nullus aliqua.] Iſta c. introducta sũt ad cautelã: vel legũtur de primitiua eccleſia: & ſic ſecus hodie.

c ¶Niſi quinq;.] Cõtra 71. diſt. ca 2. Sed hæc capitula loquũtur, quãdo ita remoti ſunt, ꝙ ſigilla epiſcoporum & etiã loca ignota ſunt: illud quãdo epiſcopus ꝓpinquus eſt, & ei⁹ ſigillum bene cognoſcitur: & hoc colligitur extra de cler. pereg tuæ. Sed pone. ꝙ nõ habet literas: eſt ne recipiẽdus ſi probet ꝑ teſtes? ita. extra de cleri. pereg. c. vlti. Nam magis credendum eſt viuæ voci, quàm mortuæ, in authen. de fide inſtru §. ſi vero. coll. 6. H. intelligit hæc capitula abrogata. olim enim habuit locũ hoc capitulum propter multitudinem hæreticorum. Sed illud capitulum, tuæ. euacuat opinionem iſtam. Sed certè non vr̃ recipiendus, & ſi mille ſigilla haberet ignota: quia nõ plus fidei præſtant mille ignota, quam vnũ ignotum, præterea in teſtamento ita inuenis, ꝙ cum ſigna ſunt ignota, conuocantur omnes illi quorum dicuntur ſigilla, vt ſciatur an recognoſcant ſua ſigna: vt ff. quemadmodũ teſtamenta aperiãtur cũ ab initio. ex hoc cõcedo, ꝙ niſi aliqualis habeatur notitia de ſigillis & de illis remotis eccleſijs, ꝙ non ſit ei credendũ, & ſi mille ſint: arg. ext. de fide inſtr. cap. quod ſuper his

Voci viuæ magis credẽdum eſt, q̃ mortuæ.

Sigillis ignotis fides nõ eſt adhibenda.

d TRanſmarinos.] Idem intellige de quolibet ignoto, qui ſigilla præſentat ignota. Ioan. r.

e ¶Chyroghraphis.] Ideſt, literis, in quibus continebitur de vita, de moribus, de ordinibus, & de irregularitate ſua.

f ¶ Per

t Cõcm... per Bar. l. Lucius. de fide in & l. ad teſt. ff. de teſt.

f ¶Per ſubreptionem.] Si extra. de procur. cap. 1. & 3. q. 3. induciæ.

AFros.] CASVS. Præcipit Grego. in hoc c. epiſcopo Squillatino, vt afros, & peregrinos clericos ad ordines non ſuſcipiat, quia quidam eorum ſunt hæretici: quidam ſunt rebaptizati: quidam verò ſunt peregrini: & ordines, quos non habent, ſe mentiuntur habere.

g ¶Afros.] Ratione prouinciæ præſumitur contra aliquem. arg 24. diſt. quando, ff. de æd. li. edi. quòd ſi nolit. §. qui mancipia 2.

h ¶Suſcipias.] Vt officient populum. alias bene: extra de cler. pereg c. pen.

i ¶Fortiores.] Hæc eſt vna ratio, quare non admittuntur, aliæ aſſignantur. 19. q. 2. duæ.

a Arg ... tra ext de ... iud. cũ d... tati. ext... inſti. ad... corẽ. An...

Omnes]

Item ex concilio Eliberitano, c. 24.

Ivo p.6.c.358.
† al. in peregrinatione

¶ Non ſunt promouendi ad clerum, qui peregrę fuerint baptizati. Cap. IV.

OMnes[a], qui peregre† fuerint baptizati, eo quòd eorum minime ſit cognita vita, placuit ad clerum nõ eſſe promouendos in alienis prouincijs.

DISTINCTIO XCIX.

DE primatibus[b] autem (quorum ſupra mentionem fecimus) quæritur, quem gradum in eccleſiæ obtineant; an in aliquo à patriarchis differant, quam obedientiam archiepiſcopi eis debeant. Primates & patriarchæ diuerſorum ſunt nominum, ſed eiuſdem officij. Ab archiepiſcopis autem quoties neceſſe fuerit, epiſcopi ad primates appellant; ſed à primatib. ad archiepiſcopos appellare non licet. Debent ergo obedientiam primatibus archiepiſcopi in omnibus, quæ ſibi ab eis iuſtè fuerint imperata.

Vnde Anacletus Papa ait ad epiſcopos Italiæ, epiſt. 2.

Poly.l.5.tit.58.
Pann.l.5.c.23.

¶ Quæ obedientia ſit exhibenda primatibus, & patriarchis. Cap. I.

PRouinciæ multo ante Chriſti aduentum[c] tempore diuiſę ſunt maxima ex parte, & poſtea ab Apoſtolis, & beato Clemẽte prædeceſſore noſtro ipſa diuiſio eſt renouata. Et in capite prouinciarum (vbi dudum primates legis† ſęculi erãt, ac prima iudiciaria poteſtas, ad quos qui per reliquas ciuitates commorabãtur, quãdo eis neceſſe erat, qui ad aulam Imperatoris, vel Regum confugere non poterant, vel quibus permiſſum[d] non erat[e], confugiebant pro oppreſſionibus, vel iniuſtitijs ſuis; ipſoſque appellabant, quoties[f] opus erat ſicut in lege eorum præceptũ erat;) ipſis[g] quoq; in ciuitatib. vel locis, noſtros† patriarchas, vel primates, qui vnam formã[h] tenent, licet diuerſa ſint nomina, leges diuinę, & eccleſiaſticę poni, &

† al. leges.
† al. noſtris.

OMnes.] CASVS. In hoc cap. ſtatuitur, vt illi qui in peregrinationes ſunt baptizati, non promoueãtur: quia eorum vita eſt incognita, & poſſunt eſſe irregulares.

a ¶ Omnes.] Hoc cap. loquitur de adultis. Sed nonne baptiſmus tollit omnẽ peccati maculam? Vtique ſic inf. de pęn. diſt. vlt. cap. vlt. hoc ergo ideo quia fortè iſti bigami vel aliàs. irregulares ſunt, quia ante baptiſmum fortè fuerunt bigami.

Baptiſmus omnẽ peccati maculam tollit.

DE primatibus.] Hæc diſtin. diuiditur in tres partes, in quarum prima dicitur, quòd vbi erant primates gentilium olim: ibi ſunt modo primates, ideſt, patriarchæ, qui idem habent officium, licet nomina ſint diuerſa. Secunda ibi [Nulli archiepiſcopi.] Tertia ibi, [Vniuerſitatis] Ioan. de Fant.

CASVS. Quia ſupra in 80. diſtinct. c. 1. Gratianus fecerat mentionem de primatibus & patriarchis, nec aſſignauerat differentiam inter eos, ideo ſupponit hanc 99. diſt. in qua oſtendit, quod primates & patriarchæ quo ad officia non differunt, ſed quo ad vocabula, ad quos primates vel patriarchas ab archiepiſcopis appellant epiſcopi. Oſtendit etiam quòd archiepiſcopi debent primatibus obedire in his, quæ iuſtè fuerint imperata.

b ¶ De primatibus] Fecerat Gratianus. ſu. in diſtin. 80. mentionem de primatibus & patriarchis: ſed ne quis crederet propter nominum diuerſitatẽ aliquam eſſe realem differentiam: ideo oſtendit in hac diſt. differentiam eſſe tantum in nomine. Oſtẽdit etiam de reuerẽtia, quam debent archiepiſcopi ſuis primatibus. Oſtendit ẽt ꝙ nec Romanus Põtifex debet vniuerſalis appellari.

PRouinciæ.] CASVS. Quæſitum fuit ab Anacleto in quibus locis primates inſtituendi ſint: & an archiepiſcopi eis debeant obedire. Et reſpõdet ꝙ leges eccleſiaſticę iuſſerũt poni primates, vel patriarchas, q eandẽ formã tenent. (licet diuerſa ſint vocabula) in capitib' ꝓuinciarũ, vbi olim erant primates paganorũ: ad quos primates vel patriarchas ab archiepiſcopis appellãt. In alijs vero ciuitatibus metropolitanis debent archiepiſcopi reſidere, qui debent prędictis primatibus obedire, nec nominari primates, ſed archiepiſcopi vel metropolitani.

c ¶ Ante Chriſti aduentum.] Ergo ante tẽpus Gelaſij & Dionyſij diſtinctæ erant prouinciæ. vnde reprobatur quædam ſolutio, quę ponitur 10. quæſt. 3. nec numerus, quòd ſcilicet tunc nõ erant ꝓuinciæ limitatæ. Sed dic quòd prouinciæ fuerunt diuiſæ, vt hic, ſed diœceſes non, niſi a tpe Dionyſii. 13. q. 1. c. 1. Vel ſolue per illam literam, maxima ex parte: quaſi dicat, non omnes.

Prouinciæ quo tempore fuerint diſtinctæ.

d ¶ Quibus permiſſum.] Quia modica erat ſumma 2. q. 6 anteriorum. §. illud.

e ¶ Non erat] Vt clericis, qui in cauſis eccleſiaſticis nõ poſſunt appellare ad principem, vt inf. 11. q. 1. placuit.

f ¶ Quoties. Ideſt, bis ante ſententiam: vel poſt ſententiam ſecundum canones. Et no. ꝙ dicit, quoties, ſecundum leges ſed tamen non licet ſecundum leges appellare ad principem, niſi in caſu ante ſententiam: & ita eſt arg. ad expoſitionem illius 2. q. 6. omnis oppreſſus.

Appellare ante ſnīam ſm leges nõ licet.

g ¶ Ipſis] Repetit quod dixerat.

h ¶ Formam.] Arg. C. de codic. ſi idem. contra, quia diuerſitas nominum debet deſignare diuerſitatem rerum vt 21. diſt. cleros.

a ¶ Comitibus.] Ideſt, comitantibus vel ſequentibus eos, vel comitatibus. ideſt epiſcopis. Commitatus enim dicitur 1, diſtrictus alicuius ciuitatis, vbi eſt epiſcopus. Vel hoc vult notare, ꝙ archiepiſcopus maiorem habet poteſtatem in prouincia & iuriſdictionē ꝙ primas, nam eſt cum ille locus eſſet, in quo excreuit multitudo fideliū iam deputatus alicui epiſcopatui, alias non.

g PRimæ. Ideſt patriarchalis.

PVNIVERSALIS. Hæc eſt tertia pars diſtinctionis: in qua dicitur, quod Papa non debet vocari vniuerſalis.

r Adde qđ ſit cōmitatus, & i quo differt à ciuitate, diſtrictu. vel territo. io tex. in l. 1. C. quando impe inter. pu. & vidu.

Metropolitani iuriſdictio.

Primatis iuriſdictio.

metropolitanus eſt iudex ordinarius oīum epiſcoporū prouinciæ: primas tantum archiepiſcopi, vnde ſecūdum hoc maior eſt patriarchis.

a ¶ Comitibus.] Ideſt, propter cōmites & propter epiſcopos ſuffraganeos.

b ¶ Nomine.] Ar. ex nominib. ſemper res nominum ideſt res ſignificatus ꝑ nomina debere attendi.

NVlli archiepiſcopi] CASVS. Quæſitū fuit ab Aniceto Papa, vtrum archiepiſcopi ſint appellādi primates vel patriarchæ. Et reſpōdet ꝙ non, niſi multitudo populorū intantum excreſcat, vt d archiepiſcopo fiat patriarcha.

c ¶ Vocentur.] C. de lib. cau. iubemus. C. de proba. nec epiſtolis.

d ¶ Qui primas.] Sicut Romanus, Antiochenus, Alexādrin⁹, ſupra 22. diſt. cleros. Quid de Veneto? dic ergo qđ eſt primas reſpectu inferiorum extra de priuile. c. antiqua.

Multitudine creſcente multa fiunt.

e ¶ Ad fidem conuertatur.] Nam & apes accreſcentes 7. q. 1. in apibus de cōſe. diſt. 5. nunquam. & iuuentus Romana excreſcēs nouam ſibi ciuitatem ædificauit: argu. C. de ſac. ſan eccl. iubemus. Et bene dicit, conuertatur: nam aliàs vix poſſet contingere, ꝙ in aliquo loco intantū excreſceret populus, vt primate indigeret, vt 34. d. fraternitatis.

Multitudine excreſcēte an poſſit eccleſia, in alterius parochia ſine ipſius conſenſu condi.

f ¶ Conſtitui.] Arg. infra parochiam alicuius non debere cōſtitui eccleſiam, niſi multitudo fidelium excreuerit. Sed nunquid illo inuito cuius eſt parochia, poterit hoc fieri & irrequiſito? Nō, vt 16. q. 1. multis cōcilijs, & 16. q. 1. felix, & c. ſeq. Sed ſi requiſitus nollet cōſentire: non minus tñ fieret per maiorem, ſcilicet per Papam, extra de eccleſ. ædi. c. 3. eius tamen conſenſu primo requiſito. Et not. ꝙ huiuſmodi requiſitio facienda ... ſis. Ioan. de Fant.

eſſe iuſſerunt ad quos epiſcopi, ſi neceſſe fuerit, confugerent, eoſque appellarent; & ipſi primatū nomine fruerētur, & non alij. Reliquæ vero metropolitanæ ciuitates, quæ minores iudices habebant (licet maiores † comitibus [a] eſſent) haberēt metropolitanos ſuos, qui prædictis iuſte obedirent primatib. ſicut & in legibus ſeculi olim ordinatum erat: qui non primatum, ſed aut metropolitanorum, aut archiepiſcoporum nomine [b] fruerentur. *† al. maiorum comitũ.*

¶ *Hoc caput integrum reperitur à Gregorio VIII. lib. 6. reg. epiſt. 35. Rothomagenſi Turonenſi, ac Senonenſi archiepiſcopo ſcripta, ex qua & originali nonnulla ſunt reſtituta.*

Item Anicetus ad epiſcopos Galliæ.

¶ Non vocentur primates, niſi qui primas ſedes tenent. Cap. II.

NVlli archiepiſcopi primates vocentur [c], niſi illi, qui primas [d] tenent ciuitates †; quarū epiſcopos Apoſtoli & ſucceſſores Apoſtolorū; regulariter patriarchas & primates eſſe conſtituerunt: niſi aliqua gens deinceps ad fidem conuertatur [e], cui neceſſe ſit propter multitudinem eorum †, primatem cōſtitui [f]. Reliqui vero, qui alias metropolitanas ſedes adepti ſunt, non primates, ſed metropolitani nominentur.

Poly. l. 2. tit. 21. Iuo p. 5. c. 54. Pann l. 4. c. 25. *† al. ſedes* *† al. epiſcoporum.*

Item ex concilio Africano.

Et Carthag. 3. c. 26.

¶ Primæ ſedis epiſcopus non appelletur princeps ſacerdotum, vel ſummus ſacerdos. Cap. III.

PRimæ [g] ſedis epiſcopus non appelletur princeps ſacerdotum, vel ſummus ſacerdos, aut aliquid huiuſmodi: ſed tantum primæ ſedis epiſcopus.

Poly. l. 2. tit. 26. Burch. l. 1. c. 3. Iuo par. 5. c. 57.

3 *Vniuerſalis aūt nec ēt Romanus Pōtifex appelletur.*

Vnde Pelagius II. epiſt. omnibus epiſcopis illicite à Ioanne Conſtantinop. conuocatis, &c.

¶ Nec etiam Romanus Pontifex vniuerſalis eſt appellandus. Cap. IV.

NVllus patriarcharum vniuerſalitatis † vocabulo vnquam vtatur; quia ſi vnus † patriarcha vniuerſalis dicitur, patriarcharum nomen cęteris derogatur. Sed abſit hoc, abſit à fidelis cuiuſquam mente, hoc ſibi vel velle quempiam arripere, vnde honorem fratrum ſuorū ſuorum imminuere ex quantulacumque parte videatur. Quapropter charitas veſtra neminem vnquā ſuis in epiſtolis vniuerſalem nominet: ne ſibi debitum ſubtrahat, cum alteri honorem offert indebitum.

Poly. l. 2. tit. 20. Anſel. l. 6. c. 13. *† al. ſummus*] orig. *† al. hoc tā profano vocabulo*] or.

NVllus patriarcharum.] CASVS Epiſcopi in ſuis epiſtolis appellabant patriarchas vniuerſales: quare ꝓhibet Pelagius omnibus epiſcopis vt neminem de cætero appellent vniuerſalem: quia ſi vnus appellatur vniuerſalis, cæteris honor debitus ſubtrahitur.

Io. Dia. l. 3. c. 11.

Item Gregorius Eulogio patriarchæ Alexandrino, lib. 7. epiſt. 30. indic. 1.

Pol. 2. tit. 26. Anſ. l. 6. c. 131.

¶De eodem. C. V.

ECce in præfatione epiſtolæ, quam ad me ipſum; qui prohibui, direxiſtis, ſuperbæ appellationis verbum, vniuerſalem me papam dicentes imprimere curaſtis. Qđ, peto, dulciſſima mihi ſanctitas veſtra ultra non faciat: qa vobis ſubtrahitur, [a] quod alteri plus quam ratio exigit, præbetur. [b] Ego enim non verbis quæro proſperari, ſed moribus; nec honorem eſſe deputo, in quo fratres meos honorem ſuum perdere cognoſco. Meus namque honor, eſt honor vniuerſalis eccleſiæ: meus honor, eſt fratrum meorum ſolidus vigor. Tunc ego vere honoratus ſum, cum ſingulis quibuſque honor debitus non negatur. [c] Si enim vniuerſalem me papam veſtra ſanctitas dicit, negat, ſe hoc eſſe, [d] quod me fatetur vniuerſum. Sed abſit hoc. Recedant verba, quæ uanitatem inflant, & charitatem vulnerant.

¶*Apud* B. *Gregorium, hæc ſequuntur.* Et quidē in ſancta Chalcedonenſi ſynodo, atque poſt a ſubſequentibus patrib. hoc deceſſoribus meis oblatum veſtra ſanctitas nouit. Sed tamen nullus eorum uti unquam vocabulo uoluit, ut dum in hoc mũdo honorem ſacerdotum diligenter omnium, apud omnipotentem Deum cuſtodirent ſuum. *Quam non etiā plenius exponit, li. 4 epiſt. 32. Refert autem B. Tho. in opuſc. contra errores Græcorum totam illam ſynodum ſancto Leoni ſic acclamaſſe,* Leo ſanctiſſimus Apoſtolicus, & œcumenicus, i. vniuerſalis Patriarcha per multos annos viuat. *Et Leo ix. Michaeli Conſtantinopolitano archiepiſcopo de hac eadem appellatione ſcribens ait:* Licet magno Leoni prædeceſſori noſtro, & ſucceſſorib. ipſius hoc ſancta decreuit Chalcedonēſis ſynodus. *Sed in multis quoque libellis, qui actione tertia eiuſdem ſynodi habentur, hæc eſt inſcriptio,* Sanctiſſimo, ac beatiſſimo uniuerſali Patriarchę magnæ Romæ Leoni, *Et in codicib. multarum epiſtolarum ad Rom.* Pontifices, *quæ manuſcripta in Vaticana bibliotheca ſeruantur (quam multa exempla ſunt penes priuatos) ad* Hormiſdam *papam plus quam trecenti Archimandritæ, ac monachi ſecundæ* Syriæ *ſic ſcribunt,* Sanctiſſimo, ac beatiſſimo orbis terræ patriarchæ Hormiſdæ continenti ſedem principis Apoſtolorum Petri, deprecatio, & ſupplicatio minimorum Archimandritarum, & cęterorum Monachorum ſecundæ Syriæ. *Et in media ſua epiſtola.* Quoniam Chriſtus Deus noſter principem paſtorum, & doctorem medicum animarum conſtituit uos noſtrum ſanctum Angelum, dignum eſt paſſiones, quæ nobis contigerunt exponere, &c. *Auitus quoque Galliæ epiſcopus ad eundem* Hormiſdam *ſic ſcribit.* Dum religionis ſtatui, & plenis catholicæ fidei regulis perſpicitis cõuenire, ut gregē per tota uobis uniuerſalis eccleſiæ membra commiſſum, peruigil. cura me adhortationib. informat. *Et Ioan. epiſcopus* Nicopolitanus *ad eũdem:* Decenter ad ueſtras orationes concurro, ut iuxta conſuetudinē Apoſtolicæ ſedis ueſtræ cunctarũ eccleſiarum curam. & Nicopolitanorũ hēre dignemini, ſm antiquam ſpecialem diſpoſitionem ueſtram. *Et in breuiario Liberati, c. 22, epiſcopus Pataræ hæc Imperatori de Syluerio papa ait,* multos eſſe in hoc mundo reges, & non eſſe unum, ſicut ille Papa eſt ſuper eccleſiam mundi totius.

ECce.] CASVS. Eulogius Alexandrinus patriarcha in ſua epiſt. Gregorium vniuerſalē appellauit, ꝙ ipſe Gregorius ante prohibuerat, quare præcipit ſibi, ut hoc de cętero non faciat: quia nõ uerbis, ſed moribus quærit proſperari, & ipſe vniuerſalis appelletur, nullus honor cæteris remanebit, quod ei non placet: quia tunc ipſe honoratur cũ aliis honor debitus non negatur.

a ¶Subtrahitur] arg. ꝙ papa per ſuũ mandatum non vult derogari iuri alicuius inf. 25. q. 2. quod vero dicitis. inf. 9 q. 3. nunc vero. inf. 11. q. 1. peruenit. ſup 63. d quanto ſup. 85. d. Arch. Florentinum in fi. [1] Arg. contra. 8 qu 3. Atrald 9. q. 3. conqueſtus. in fi. ſic ext. de offi dele. ſuper eo. vbi dicitur, non eſt intentionis noſtræ alicui derogare per reſcriptum noſtrũ. & ita arg. quod uni attribuitur, alii ſubtrahitur, arg 45. d. diſciplina. ff de iud. cũ prætor. in fi & ext. de 2. reſc olim in fi. 65. d. archid. arg. nemini conſulendum cum alterius iactura, ut infra 9 q 3. ſi quis uero. not. 22. q. 2 primum. 14. q. 5 denique.

b ¶ Præbetur.] Non enim debent plus eſſe ſubditi, quam expedit. 2. q 7 ad monendi. nec prælati ita humiles ut cõtemnātur 86. d. qñ. ff de offic. præſi. obſeruandum.

c ¶ Non negatur.] C. de ead tolen l. 1. §. vlt. C. de nup. imperialis in prin nec .n. publice prodeſt, & c. 3. C. de ſenten. præf. prę. l. t.

d ¶ Negat ſe hoc eſſe] i. eſſe de uniuerſitate, cum tamē Romana eccleſia non ſit uniuerſalis, licet ſit de uniuerſitate. Ioan.

Papa per ſuũ mandatũ an iuri alterius derogari uelit.

1 Adde ad hoc dubium tex. in l. nec auus. [C. de eman lib. & in l. 3. §. ſi quis a principe, ff. ne quid in lo. pub.

2 Alias ext. de præſcr. cũ olim.

Humilitas nimia prælatorum contemnitur.

3 Singulis legum adminicula denegari. Arch.

EPiſcopoſ.] Hæc diſtinctio diuiditur in quinque partes. & loquitur de p llio, quod eſt pontificalis officii plenitudo, & ideo poſuit in fine. In quarum prima parte dicitur, quod metropolitanus ſine pallio, ordinare epiſcopos nõ debet, & hoc probat per cap. ſeq. Secunda ibi (Priſca.) tertia ibi. [Cauſarum] Quarta ibi, (pallium.] Quinta ibi. [priuilegia] Io. de Fant.

CASVS. Supra tractatũ eſt de patriarchis & archiepiſcopis. ſed quia eorum dignitas eſt imperfecta ſine pallio, idẽ ſupponit hic centeſimam diſtinctionem in qua ſpecialiter de pallio tractatur, oſtendens primo, ꝙ patriarchis, uel archiep. ſine pallio cõſecrare non licet Secundo, ꝙ intra tres menſes a tẽpore conſecrationis pallium ſit petẽdum, ut inf. c. quoniam. Tertio oſtẽdit quib palliũ ſit dandum. ſ. bene meritis, & inſtanter poſtulantib. ut inf. eo. c. priſca. Quarto quo tempore pallio ſit vtendum, ſ. tantũ in celebratione miſſæ, ut inf ea palliũ. Quinto uero, quod cum donatione pallii noua priuilegia conceduntur vel vetera cõfirmantur, vt infra eadem rationis.

quinque diſtulerit, nec ibi, nec alibi in epiſcopum conſecrabitur, immo iudicio ſui metropolitani cedat, & ab renunciet, vel recedat. Secunda pars incipit ibi, [Si vero conſecrandi.]

b ¶ Fidem].i. fidelitatem, uel etiam ſymbolum, ut infra ead,

Et Regino Germanus lib. 11. *Chronicorum de* Nicolao *primo loquens, ſæpe illum uocat uniuerſalem pontificem. Sed iſtius dictionis,* vniuerſale, *duæ ſunt notiones, quod* Innoc. *iij. lib.* 2. *epiſ.* 206. (*quę incipit*, Apoſtolicæ ſedis) *Patriarchę* Conſtantinop. *ſcribens exponit his uerbis*. Dicitur enim uniuerſalis eccleſia, quæ de uniuerſis conſtat eccleſiis, quæ græco ſermone catholica nominatur, & ſecundum hanc acceptionem uocabuli eccleſia Romana non eſt uniuerſalis eccleſia, ſed pars uniuerſalis eccleſiæ, prima uidelicet, & præcipua, ueluti caput in corpore; quoniam in ea plenitudo poteſtatis exiſtit, ad cæteras autem pars aliqua plenitudinis deriuatur. Et dicitur uniuerſalis eccleſia illa una, quæ ſub ſe continet eccleſias uniuerſas. Et ſecundum hanc nominis rationem Romana tantum eccleſia uniuerſalis nuncupatur; quoniam ipſa ſola ſingularis priuilegio dignitatis cæteris eſt prælata, ſicut & Deus uniuerſalis dominus appellatur (non quaſi iam diuiſus in ſpecies aut ſpecialiſſimas, aut etiam ſubalternas) quoniam omnia ſub eius dominio continentur. Eſt enim una generalis eccleſia, de qua ueritas inquit ad Petrum, & [Tu es petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam.] *Matth.* 16.

DISTINCTIO C.

EPiſcopos [a] *autem ordinare ante pallium acceptum nec archiepiſcopo, nec primati, nec Patriarchæ licet. Quod ex auctoritate Pelagij Papæ (licet minus euidenter) datur intelligi. Ait enim Pelagius Papa.*

¶ Intra tres menſes fidem ſuam exponere, & pallium poſtulare a Romana eccleſia quiſque metropolitanus ſtudeat. C. I.

QVoniam quidam metropolitanorum fidem [b] ſuam ſecundũ priſcam conſuetudinem ſanctæ ſedi Apoſtolicæ exponere detrectãtes, vſum pallii neque expetunt, neque percipiunt, ac per hoc epiſcoporum [c]

Poly l. 2. tit. 10. Burc. l. 1. c. 25. Anſ. l. 6. c 92. Iuo p. 5 c. 136. pann. l. 3. c. 11.

a ¶ Epiſcopos.] Hic intitulatur 100. d. & quia fecerat mentionem de primatib & archiepiſcopis, & eorum dignitas uidetur eſſe imperfecta ſine pallio, vt ext de ele ſignificaſti, ideo ſpecialiter tractat de pallio oſtendens, ꝙ niſi habeant pallium, non poſſunt epiſcopalia exercere officia. Ponit etiam intra quod tempus debeat peti & dari, quia intra tres menſes, & quibus, quia bene meritis, & fortiter poſtulantibus 1 & quo tempore ſit eo vtendum, ut in alio tempore uti eo non poſſit: quia tantum in celebratione miſſę, niſi plus ex priuilegio alicui conceſſum ſit, ut in alio tempore uti poſſit, & qualiter ſit dandum: quia cum donatione noui priuilegii, vel renouatione ueteris, inf ead optatum.

QVoniam quidem] CASVS. Hoc c. in duas partes diuiditur. in prima dr, ꝙ ſi archiepiſcopus ultra tres menſes a tempore conſecrationis pallium petere diſtulerit, carere debet dignitate ſibi commiſſa, & alii metropolitani cum conſilio ſummi Pontificis viduatæ eccleſiæ prouidebunt. In ſecunda parte, quæ loquitur de epiſcopo, dicitur, ꝙ epiſcopus intra tres menſes a tempore electionis debet conſecrari. Sed ſi ultra menſes

c ¶ Epiſcoporum.] Sed quare differunt per hoc conſecrationes epõrum, cum eccleſia uacante comprouinciales epi aliquem conſecrare in epm poſſint, vt 64. diſt. quia. ext. de elec. quia diligentia? Item etſi ipſe non hẽat pallium, tñ aliis mandare poſſet conſecrationem, ut extra de elect. ſuffragan. eis 2. Ad hoc poteſt dici, ꝙ illud ca. loquitur quando electus eſt in mora petendi pallium. ſ. poſt tres menſes elapſos: vnde ipſe aliis non poteſt committere conſecrationem, nec etiam tunc ſuffraganei ſui poſſunt conſecrare aliquem, ut per hoc maior rubor incutiatur electo, cum uiderit ſuum ſuffraganeum conſecrari ab extraneis; quia nõ multum curaret, ſi a ſuis conſecraretur, ſed uſque ad tres menſes antequam ſit in mora petendi pallium ſatis vr. ꝙ comprouinciales epiſcopi poſſunt epiſcopalia iura ſupplere. cum ſemper vicini epiſcopi ſuppleatur defectum alterius vacãtis eccleſiæ, ut

Palliũ quid refert, & qñ peti debet.

1 Vt inf. ea. c. priſca.

Archiepiſcopi palliũ nõ petentis negligentiam quis ſupplere debet.

2 Quidam dicunt qđ iſta decr. non tenet. Sed dic, ut notat. ext. de trans la. c. 1. in gl. pen. Arch.

vt 7 q. 1. pontifices. 65. diſtin. ſi fortè. Sed ipſe electus licet ſi conſecratus, iura epiſcopalia non poteſt exercere ante receptum pallium: nec virgines conſecrare, nec ordinare clericos, nec ſynodum celebrare, vt ext. de elect. quod ſicut. in ſi. ext. ea. ſignificaſti. Sed nunquid electus in

terminatio poſt ſecundam, &c. determinat illud verbum careat. & ſecundum hoc eſt hic arg. q mora pôt purgari. Alij dicunt, q hæc admonitio debet fieri tantummodo a ſuffraganeis metropolitani, ad quos (vt dicunt) tranſlata eſt poteſtas, cum metropolitanus negligens exiſtat.

Electus in archiepiſcopū, confirmat electos in epiſcopos cō...

conſecratio viduitatis [a] eccleſiis non ſine periculo protelatur; placuit, vt quiſquis metropolitanus vltra tres meſes [b] cōſecrationis [c] ſuæ ad fidem ſuam exponendam, palliumque ſuſcipiendum, ad Apoſtolicam ſedem non miſerit, cōmiſſa ſibi careat dignitate, ſitq; metropolitanis aliis licentia poſt ſecundam [d] & tertiam commonitionem viduatis eccleſiis cum conſilio [e] Romani pontificis ordinando epiſcopos †, ſubuenire. ¶ Si vero conſecrandi epiſcopi negligentia prouenerit, vt vltra tres menſes [f] eccleſia viduata conſiſtat, communione priuetur quouſq; aut loco cedat [g], aut ſe cōſecrandū offerre † nō differat. Quòd ſi vltra quinque menſes per ſuam negligentiam retinuerit viduatā eccleſiam; neque ibi, neq; alibi conſecrationis donum percipiat: immo metropolitani ſui iudicio cedat.

† al. epiſcop.
Inno. iij. l. 1. epi. 117.
† al. præbere.

¶ Burchardus, Anſelmus, & auctor Pānormiæ citant ex decr. Damaſi; *Iuo vero citat, vt Gratianus, itemque Innocentius iij. lib. 1. epiſt. 117. Bituricenſi archiepiſcopo (qua incipit,* Ne ſi vniuerſi.) *refert paragraphum,* Si vero conſecrandi, *ex eodem Pelagio.*

Item Gregorius Papa Brunichildæ Reginæ, lib. 7. epiſt. 5.

¶ Honor pallii non detur, niſi meritis exigentibus, & fortiter poſtulanti. C. II.

Anſ. l. 6. c. 93.
Poly. l. 2. tit. 14.

2 PRiſca conſuetudo obtinuit, vt honor pallii, niſi exigentibus cauſarum meritis, & fortiter [h] poſtulanti dari non debeat.

Io. Dia. l. 3. c. 5.

[*Idem Ioanni Corinthiorum epiſcopo, lib. 4. epiſt. 55. ſeu c. 99.*]

¶ De eodem. PALEA. C. III.

Anſ. l. 6. c. 90.
Poly. l. 2. tit. 1.
† al. fraternitas veſtra.] orig.
1. q. 1. c. de ordinationibus.

NOuit ſanctitas † tua; quia prius palliū, niſi dato commodo, non dabatur. Quod quoniam incógruū erat, facto concilio ante corpus beati Petri Apoſtolorum principis, tam de hoc, quàm de ordinationibus aliquid accipere ſub diſtricta interdictione vetuimus. Oportet ergo, vt neque per commodum, neque per gratiam, aut quo-

Si ergo ſuffraganei poſt admonitionem neglexerint conſecrare vel eligere, vicini metropolitani conſecrabunt conſilio Papę. Sed quare aufertur capitulo poteſtas eligendi? Reſp. Quia neglexerunt admonere ſuum electū ad petendum pallium: aliàs dico reuerti ad eos ius eligendi. Sed quare deſcendit ad metropolitanum, cū tantū ad Papā deuoluuntur epiſcopatus, vt extra de conceſ. præben. & eccle. non va. dilectus? Sed hic pciſe non deſcendit ad Metropolitanum, ſed ad Papā cum eis: vel tunc deſcendit ad Papā, cum aliquis eſt negligēs in eligendo. 1 Et eſt ſi. 65 d. ſi forte. Io. Hodie ſolus Papa facit hoc p decre. illam dilectus B.

Prelati negligentia aufert capitulo ius eligendi.

e ¶ Cum cōſilio.] Dicunt quidam hoc generale eſſe, q vbicūque per negligentiā vnius trāſfertur poteſtas ad aliū, ille nō procedet, niſi prius requirat auctoritatē ſuperioris: ſed hoc nego. & ē hic ſpeciale: aliàs, ſecus. 9. q. 3. cū ſimus. arg. ff de condi. inſtit quæ ſub conditione. §. vlt.

1 Hoc eſt falſum: vt ex. de elec. ne p defectu. ubi dr. q ad proximū ſuperiorē deuoluitur in hoc caſu: qd dic, vt extra lib. 6. eo. ti. quàquam.

f ¶ Vltra tres menſes.] Sed quare non damus niſi tres menſes archiepiſcopo, vt ſup eo. c. quia maius periculum eſt in mora metropolitani 42. d. quieſcamus.

In archiepiſcopum, & confirmatus, poteſt cōfirmare eos qui ſunt electi in epiſcopos? Dico, quod ſic. ext. de electio. noſti. & c. tranſmiſſam, de tranſl. cum ex illo. immo & capitulum poteſt confirmare, quia ſupplet vicem prælati. arg. extra de hære. ad abolendam. & arg. de conceſ. præben. nulla. Sed dico, quod nec capitulum ſupplet in hoc defectum prælati, vt ex. ne ſe va. illa. licet ſit arg. quod ſolus Papa poſſit. 24. d. presbyteri. extr. de conceſ. præb. quia diuerſitatem.

a ¶ Viduatis.] olim. nā poſt confirmationem electi iam eſt matrimonium inter eū & eccleſiā. de tranſl. prælato: inter corporalia. Vel dic, q vidua eſt quo ad epiſcopalia.

b ¶ Tres menſes.] Accuſatus de hoc corā Papa: alias non.

c ¶ Conſecrationis.] id eſt, confirmationis, ſi ante erat epiſcopus.

d ¶ Poſt ſecundam.] Dicunt quidam faciendam ipſi metropolitano intra alios duos menſes antequam deponatur: ſicut poſt ſequitur de epiſcopis. quod enim dicitur de epiſcopis int. hoc exaudi de metropoli. vnde hæc de

Archiepiſcopus negligens circa pallii petitionē quis monere debet.

g ¶ Cedat.] Ergo metropolitanus poteſt deponere electum, contra 7. q. 1. mutationes, & 3. q. 6. quamuis. ext. de tranſl. inter. Sed hoc ſpeciale eſt vt confirmatum poſſit metropolitanus deponere, & hoc in odium negligentiæ. Alius eſt caſus 92. diſt. ſi quis epiſcopus per manus. Tertius 23. diſt. illud. Sed certè hic non deponitur niſi ab obtinendo, non ab ordine quem habet, vt extra de accuſa. c. ſuper his.

Cōfirmatus quādoq; depoſitus.

PRiſca.] CASVS. Docet hic Greg. Brunichildam Reginam, quod pallium non datur niſi bene merito, & fortiter poſtulanti.

h ¶ Et fortiter.] Sed ſi fortiter poſtulet, nonne poteſt notari ambitio? Non: quia cum quis ſuo iure vtatur, prodeſt inſtantia de pœn. di. 1. importuna. 72. d. c. 1. & 2. q. 5. poſt appellationem.

Petendi inſtantia prodeſt.

NOuit.] CASVS. Palea eſt, in qua præcipitur, vt pro recipiendo pallio nihil detur, ſicut olim conſuetudo erat, cum hoc habeat ſpeciem ſimoniæ.

CAVSA-

rundam ſupplicationem aliquos ad ſacros ordin[illegible] conſentiatis, vel permittatis adduci.

¶ *Hæc palea habetur pleriſque vetuſtis exemplaribus.*

¶ *Cauſarum vero merita accipienda ſunt, vt & is, qui poſtulat mereatur accipere, & fidei ſuæ profeſſionem prius iuramento cōfirmet, & apoſtolicis decretis, atque ſynodalibus ſtatutis ſe obediturum nihilominus caueat. Pallio autem non niſi certis diebus, & intra eccleſiam ad Miſſarum ſolemnia cuiquam Metropolitano vti licebit.*

Vnde Ioannes *epiſcopus Vuliberto* a *Agrippinenſi epiſcopo.*

a ¶ Vuliberto.] *Reſtitutum eſt hoc nomen ex Anſelmo.* Nam an*tea, erat,* Giliberto.] Nam *regino in ea ætate, qua* Ioannes *octauus Romanæ eccleſiæ præfuit meminit Vuliberti epiſcopi Agrippinenſis: & inter epiſtolas* Ioannis *Papæ octaui, in bibliotheca Vaticana ſeruantur, eſt epiſtola alterius argumenti ad eundem, &* D*euſdedit refert integram eiuſdem* Ioannis *epiſtolam ad eundem Vulibertum.*

¶ Niſi poſt conſuetam fidei profeſſionem pallium dari non debet. C. IIII.

Anſ. l. 6. c. 92.

OPtatum tibi pallium nūc conferre nequiuimus: quia fidei tuæ paginam minus[a] quàm oporteat, cōtinere reperimus: cum videlicet in ea nullam ſanctarum vniuerſalium ſynodorum, in quibus fidei noſtræ ſymbolum continetur, nec decretalium Pontificum Romanorum conſtitutorum ſecundum morem feceris mentionem:[b] ſed nec illam propria ſubſcriptione[c] munieris, nec aliquem,[d] qui hanc iureiurando[e] firmaret, miſeris.

Item Gregorius Aregio Epiſcopo Francorum, lib. 7. epiſt. 111.

¶ Qui pallium deſiderat accipere, prius a ſe remouere illicita promittat. C. V.

Anſ. l. 6. c. 90.

IN ea ſynodo, quam contra ſimoniacam hæreſim per fratrem, & coepiſcopum noſtrum Syagrium decreuimus congregari, ſanctitatem veſtram volumus intereſſe, atq; eidem fratri ita pallium, quod trāſmiſimus,[f] tribui, ſi prius ſe promiſerit illicita, quæ prohibuimus, per defini-

CAVSARVM. Hæc eſt 8. pars huius diſt. in qua dicitur ꝙ qui pallium accipit, obediētiam iurare debet, & quod canones ſeruet: quod niſi fecerit, pallium non habebit. & hoc probat tribus cap. Io. de Fan.

CASVS. In hoc. § exponit Gratianus quæ ſunt merita cauſarum, ſcilicet, vt is qui poſtulat palliū mereē recipere, & fidem ſuam iuramento adſtringat, vt apoſtolicis decretis & ſtatutis ſynodalibus obediat. Poſtea oſtendit ꝙ pallio non vtēdū niſi certis diebus & inter miſſarum ſolennia. & ad hoc probandum inducit ſequentia capitula.

licita, quæ prohibita ſunt in ſynodo ab eccleſia remouere. Item præcipit ei, vt omnem veritatem & ordinem de illa ſynodo ſcriptis planis & apertis debeat ſignificare. Capitulum quod poſtea ſequitur, planum eſt: in quo dicitur quando archiepiſcopus, & vbi pallio vti debet.

OPtatum] CASVS. Vulibertus Agrippinēſis epiſcopus ꝑ ſuū nuncium à Ioanne palliū poſtulauit, ſed ei ꝑ ꝑ quatuor cauſas non conceſſit, ſ. quia fidē catholicam ad plenum in epiſtola ſua nō expoſuit: & qa nec vniuerſaliū cōciliorum nec decretalium Pōtificum Romanorū vllā fecerat mētionē & præterea in illa epiſtola non ſubſcripſerat: item nec aliquē nūcium miſerat, qui pro eo iuraret.

a ¶ Minus.] Arg. totū contractū vel reſcriptum, vel inſtrumentu nil valere, & eſſe irritandum, ſi aliqua neceſſaria deſint in eo arg 38. diſ quæ ipſis. 3. qō. 9. pura. & idē facit plus quod minus, vt 9. diſ. ſi ad ſcripturas ſacras 1. arg contra: quia ſuperflua non vitiant, vt de conſec. diſt 4. ſi non ſanctificatur. ff. de regul. iuris. non ſolent.

y Adde tex. in l. ſi quis ex argentariis. §. ſi initium. ff de eden. no. in auth. vt præpo. no imp. inprin. & §. ſi qua. colla. 5.

b ¶ Mentionem] Decis cōſeruādis Quid autem iurare debeat qui pallium petit, habes extra de iureiu. ego & de elect. ſignificaſti. & notatur 22. diſt. quanquam.

Epiſcopi donatio ſine ſubſcriptione nō valet.

c ¶ Subſcriptione.] Argum. donationem epiſcopi nihil valere, niſi eius ſubſcriptione firmetur, ſicut cum concedit aliquem locum, vel iuriſdictionē alicuius loci alicui loco uel hoſpitali arg. diſt. 96. bene. arg. 12. q. 2 ſine exceptione, & c. cum redemptor.

d ¶ Aliquem.] Arg. quem per alium iurare. ſup. diſt. 63. tibi domino, inf 17. q 4 metuente.

e ¶ Iureiurando.] Extra de iura. calum. inhærentes.

IN ea ſynodo quam.] CASVS. Gregorius præcepit Syagrio archiepiſcopo, vt deberet contra ſimoniacam hæreſim ſynodum congregare: Huic ſynodo vult Aregium epiſcopum Francorum intereſſe. præcipit ergo Grego epiſcopo, vt illuc uadat, & pallium quod trāſmiſit Syagrio epiſcopo concedat, ſi prius promiſerit il-

f ¶ Quod tranſmiſimus.] Arg. pactionem in donatione ſpiritualium poſſe interuenire, & conditiones arg contra 1. q. 2 quam pio. Sed ibi intelligitur pactio & conditio illicita, ſed hæc eſt licita: cum ad eam nihilominus teneretur. Vel ante electionem nulla debet eſſe, ſed poſt electionem ante conſecrationem poteſt eſſe ſaltē licita, vt de rebus & conſuetudine eccleſiæ & fidei articulis, & huiuſmodi obſeruandis & hoc à maiori non à minori exigi poteſt: arg. 28 d. 5 de Syracuſanæ, vt no. 8. q. 3. in ſumma, vel dic ꝙ hæc dictio, ſi, non notat hic conditionem, ſed quandam modificationem. arg. ff de tutel. muto, §. ſecundo, ſic ponitur. extra de elect. [illegible]ſignificaſti a. immo nec dicitur conditio, cum intelligatur. ff. de condi. & demon. conditiones Arg. contra. quia conditio eſt. Nam ſi dico: date illi ſi iurauerit: hoc eſt dicere, non dt illi niſi iurauerit. ff. de cond. & demon quibus dietus.

Actiones interuenire pōt in ſpiritualium donatione.

Si, non ſemper cōditionem notat.

a Immo expo[illegible] quia, vt [illegible] ext. de ſpo[illegible] du c[illegible] ſi de for[illegible]tio. Arc[illegible]

bus. §. 1. Io. Ego credo ꝙ honeſta & licita conditio ap- poni poteſt in collatione ſpiritualium, ut extra de ele. ſignificaſti. & extra de ſer. non or eo libentius. B.

a ¶Diſcurrentibus.] id eſt, cito directis.

P Allium tibi.] ¶Intra tuam eccleſiam.] id eſt, eccleſiam

à Gregorio reprehenderetur, defendebat ſe priuilegijs Apoſtolicorũ: in quibus omnes conſuetudines ſuę eccleſiæ erant confirmatæ. quare Papa ſcribit ei dicens: Aut defendit ſe conſuetudine generali, aut priuilegio. Generali conſuetudine ſe tueri non poteſt, quia alij archiepiſcopi hoc nõ faciũt.

tionẽ ſynodicam à ſancta eccleſia remouere. De qua ſynodo omnem nobis ſubtiliter ordinem tuam fraternitatem volumus ſcriptis diſcurrentibus [a] nunciare; vt ipſe, cuius nobis ſanctitas valde experta eſt, nos reddas de omnibus certiores.

Idem Virgilio epiſcopo Arelatenſi, lib. 4. epiſt. 51. ſeu cap. 95.

¶Non niſi ad Miſſarum ſolennia archiepiſcopo uti pallio licet. Cap. VI.

Anſ. li. 6. c. 98.

4 PAllium tibi tranſmiſimus, quo fraternitas tua intra eccleſiam ad ſola Miſſarum [b] ſolennia vtatur.

[*Item Ioanni Rauennati epiſcopo, lib. 2. epiſt. 54. ſeu c. 93. indict. 11.*]

Anſel. 6. c. 87.

¶De eodem. PALEA. Cap. VII.

NOn multũ temporis interuallum eſt, ꝙ quædam nobis de tua fraternitate fuerunt nunciata, de quibus vobis ueniente illuc Caſtorio notario ſanctæ, cui Deo auctore præſidemus, eccleſiæ, ſubtiliter nos indicaſſe meminimus. Peruenerat namq; ad nos quædam in eccleſia veſtra contra conſuetudinis, atq; humilitatis [a] tramitem geri; quæ ſola, vt bene noſtis, eſt officij ſacerdotalis erectio. Quę ſi ſapientia veſtra manſuete, vel cum epiſcopali ſuſcepiſſet ſtudio, non de illis accendi debuerat; ſed oportuerat te hæc eadem cum gratiarum actione corrigere.

a ¶ Humilitatis.] *Reſtitutus eſt hic locus ex ipſa epiſtola. Antea enim legebatur*, contra vtilitatem eccleſiæ, & conſuetudinis tramitem geri: quæ ſola ut bene noſtis, eſt officij ſacerdotalis exceptio.

Item Ioanni epiſcopo Rauennati, in eadem epiſtola.

¶De eodem. Cap. VIII.

Anſel. li. 6. c. 95.
Poly. li. 2. tit. 20.
† *al. correptio.*

COntra morem quippè eccleſiaſticũ eſt, ſi non patientiſſime [c] toleratur, (quod à vobis abſit) etiam iniuſta correctio †. *& infra*. ¶ Illud frater chariſſime tibi non putamus ignotũ, quòd pene de nullo metropolitano in quibuslibet mundi partibus ſit auditum, extra Miſſarum tempus, vſum ſibi pallij vindicaſſe. Et ꝙ bene hanc conſuetudinẽ generalis eccleſiæ noueritis, veſtris nobis manifeſtiſſime ſignificaſtis epiſtolis: quibus præceptũ beatæ memorię deceſſoris noſtri Ioãnis Papę nobis in ſubditis tranſmiſiſtis annexũ, continens oẽs conſuetudines [d] ex

Si vero priuilegio ſe tuetur, neceſſe eſt, vt illud oſtendat: quod ſi oſtendere non poteſt à tali pſumptione de cætero ceſſet ne eius exemplo alij archiepiſcopi talia ſibi velint vſurpare.

c ¶Patientiſſimè.] Arg. ꝙ licet videat iniuſtum, quod præcipit prælatus, patiẽter tamẽ ferendum eſt 7 d. 31 ante triẽniũ & di. 19. in memoriam. 23. q. 1. qd culpatur.

Prælati præceptũ etiam iniuſtum eſt faciendum.

e ¶Conſuetudine.] Sed nunqd valet priuilegiũ ita generale? Sic ut 19. d. ſi Romanorum. Et eſt ſi. 9. quæſt. 2. epiſcopi. 23. diſt. præterea ff. de leg. 1. l. ſi quãdo. tamen cum hoc priuilegiũ obſcurè loquatur: & facit mentionem alterius priuilegij vel conſuetudinis, neceſſe eſt, vt illud exhibeatur. vt 76. diſtin. ieiunium. in princip. & extra de verb. ſign abbate. vt not. 7 d. 9. ut ueterum. Ad hoc dicũt quidam ꝙ ſi in hoc priuilegio inſeritur totus tenor primi, non eſt neceſſe primũ exhiberi. extra de iur. cal. inhærentes. C. de do ſi donatio. ff. de don. ex hac ſcriptura. ff. de adm. tut. chyrographis. Sed certè illud non ſufficit. nam adhuc põt eſſe falſitas in bulla vel filo, vt ext. de priuil. cum olim, in ſi. Alij dicunt, ꝙ ſi auctoritate iudicis eſt reſcriptũ publicatũ, nõ eſt neceſſe exhiberi; ſecus ſi per tabellionẽ: quia

Priuilegiũ exẽplatum exhibere vtrum ſufficiat.

ſiam quamcunque tuæ diœceſis extra de uſu pal. c. 1. non autem poteſt uti pallio alterius, ut extra eo. cap. ad hæc. nec in alterius diœceſi eo. tit. cap. ad honorem.

b ¶Miſſarum.] Et in ſynodo etiam vti poteſt: ſed non poteſt ſynodum congregare ad ſuſceptionem pallii, vt extra de elec. ſignificaſti. tamen c proxi. dicere videtur, quod tantum in eccleſia debeat uti pallio nec in proceſſione vtetur eo, ut ext. eo. cap. 1.

Archiepiſcopus ante pallij ſuſceptionẽ non conuocat ſynodum.

COntra.] CASVS. Ioannes archieps Rauen ext. Miſſarum ſolennia pallio vtebatur: ſuper quo cum

publicatio facta coram iudice fidem facit, licet poſtea perdatur, ut C. de teſta. publicati. & iudex diligentius ſingula conſiderat quàm tabellio. Sed iſtis ob. extra de ſent & re iud cum inter 1. in ſi. Ad hoc dico, quòd ſufficit ſi coram iudice eſt publicatum: ita vt non teneatur exhibere prius inſtrumentum niſi aduerſarius dicat ſe uelle probare falſum tunc enim debet illud exhibere, licet prius fuerit ei fides impoſita: niſi inter illud ſe perdidiſſe ut C. de fide inſtr. l. ult. Io. Hoc hodie determinatur de fide inſtru. ç. ult. B.

1 In fine ver ueritate. ubi dr̃, ꝙ oĩa geſta p̃ſumuntur p̃ oĩa ritè celebrata, ſi geſta à tabellione ſi ſibi tur. Ar. h.

priuilegio [a] prædeceſſorum noſtrorum conceſſas, vobis, eccleſiæque veſtrę debere ſeruari. Confitemini igitur, aliam eſſe generalis eccleſiæ conſuetudinem; poſtquam eaſque vos geritis, vobis ex priuilegio vendicatis. Nulla ergo vobis in hac re, vt arbitramur, poterit remanere du bietas. Aut enim mos omnium [b] metropolitanorū etiam à tua eſt fraternitate ſeruandus: aut ſi tuæ eccleſię aliqd ſpecialiter dicis eſſe conceſſum, præceptumve à prioribus Romanę Vrbis pontificibus; ꝙ hæc Rauenati eccleſiæ ſunt conceſſa, a vobis oportet oſtendi [c]. Quòd ſi hoc non oſtenditur [d], reſtat poſtquam talia agere neque con ſuetudine generali, neque priuilegio vendicas, vt vſurpaſſe te comprobes [e], quod feciſti, *& infra.* ¶ Decorari pallio volumus, forſan moribus indecori; dum nihil in epiſcopali ceruice ſplendidius [f] fulget, quàm humilitas. Oportet igitur fraternitatem tuam, ſi honores ſuos ſibi quibuſlibet argumentis ſtabili propoſuit mente defendere, aut generalitatis vſum ex non ſcripto [g] † ſequi, aut ſcriptis † priuilegijs ſe tueri [h]. Quòd ſi poſtremò nihil horum eſt, alijs metropolitanis huius te præbere nolumus præſumptionis exemplum.

† *al. ſcripto priuilegio.*

§ ***Priuilegia quoq; cum vſu pallij ſemper debent concedi.***

Vnde idem Gregorius Syagrio epiſcopo Auguſtodunenſi, lib. 7. epiſt. 112.

¶Cum vſu pallij aliqua priuilegia debent concedi. Cap. IX.

RAtionis ordo omnino nos admonet, vt cū vſu pallij aliqua ſimul, ſicut diximus, largiri priuilegia debeamus. Sed quoniam cum honoris augmento, cura [i] quoq; ſolicitudinis debet accreſcere, vt cultui veſtium, actio-

Poly. li. 2. tit. 21. Anſelb. li. 6. c. 36.

a ¶Priuilegio.] Vide qualiter argumentatur: ex quo per priuilegium hoc uendicatur. non ergo de iure communi hoc poteſt vendicari: quaſi ſimul nō poſſit quis inniti priuilegio, & iuri communi, ut 16. q. 1. hinc eſt. & ff. ad munic l. 1. ff. de leg. 1. ſi quando. Sed certè quandoque utitur quis & priuilegio & iure communi, ut ext. de conſue. cū dilectus. nec renūciat quis priuilegio militari, licet vtatur iure cōmuni. vt ff. de mili. teſtam. l. 3. ſic ff. de priuile. cre. l. ſi tempe. 23. diſt. quanquam. in prin. Sic iuri communi, & etiam conſuetudini poteſt quis inniti, vt ext. de cenſi. c. ſopitæ. & 95. d. olim. Io. Sed certè quidquid dicat Io. non dr̄ priuilegiū de eo, quod competit de iure cōmuni, cū priuilegiū ſit lex priuata. 3. di. 3. priuilegia. nec illa decre. de cōſue. cum dilectus cōtradicit: immo cōcordat: cū cōfirmatio ad priuilegium, & electio ad ius commune pertinere dicatur ext. de elect. cum inter. ad ſi B.

Priuilegio, & iuri cōi licet quēque inniti.

b ¶Omnium.] Vide qualiter argumētatur, ex quo aliæ eccleſiæ vtuntur tali conſuetudine: ergo & iſta debet vti eadem. arg. ſi extra de cenſi. ex parte. Sed huic argumēto poſſet reſpōderi, quod cōſuetudo aliarum eccleſiarum nō derogat cōſuetudini ipſius, vt ſup. 12. d. illud. & ext. de capel. mo. dilectus circa ſi.

Cōſuetudo eccleſiarum poteſt eſſe vniformis.

c ¶Oſtendi.] Hoc eſt contra tres regulas. Vnam, ꝙ tenetur poſſeſſor dicere titulum ſuæ poſſeſſionis hoc eſt contra id, 2. q. 5. §. 1. Aliam, quod ab eo, qui ius negat, non requiritur probatio. quod eſt contra id, ff. de prob. ab ea. Tertiam, quod actore non probante reus non abſoluitur 9. q. ult. actor. 1. ſed hoc eſt ideo, quia præſumptio contra ipſum facit.

Tres regulæ notabiles.

1 Concord. tex in l. qui accuſare. C. de eden.

d ¶Non oſtenditur.] Qui enim priuilegium allegat, debet probare & oſtendere: extra de priuileg. porro. & c. ſeq. & cap paſtoralis nullus tamen tenetur edere. niſi illum articulum, qui facit ad rem extra de fide inſtru. contingit. licet alias nemo poſſet iudicare de priuilegijs ſedis Apoſtolicæ, extra de iudi. cum ueniſſent. tamen qui defendit per tale priuilegium, oportet vt illud exhibeat, ut extra de fi inſtru. accipimus. Sic ergo canonicus, qui poſſidet duas præbendas, cum de iure nō poſſit eas poſſidere: ſi contra eum agatur, ipſe tenetur probare qualiter habet. ſecus ſi conueniatur ſuper prima tantum. Dicunt quidam, ꝙ canonico indiſtinctè incumbit onus probandi, ſcilicet inſtitutionem ſuam extra de app. perſonas. argu. extra. de procura. ex inſinuatione. arg. 2. q. 1. legūm.

Canonicus de cōi iure nō pōt duas præbendas poſſidere.

e ¶Te comprobes.] Nonne præſcriptione poſſe iſte ſe tueri? Non, quia nullum ius proditum eſt, quo talia à talibus taliter poſſideantur. & quod de iure communi non poſſidetur, nec præſcriptione acquiritur, ut hic, & 93. diſt. illud. & cap. peruenit.

f ¶Splendidius.] Sic nihil eſt ſplendidius in principe, quam recta fides. C. de ſum. Trin. inter claras.

Fides recta in principe ſplendet.

g ¶Ex non ſcripto] infra 25. q. 2. inſtitutionis, ſupra, diſt. 1. conſuetudo.

h ¶Tueri.] Supra diſtin 11. catholica. arg. contra. Sol. onus poteſt quis indicere ſibi ex conſuetudine, non honorem 8. q. 1. in ſcripturis.

PRIVILEGIA. Hæc eſt quinta pars huius diſ. in qua oſtendit Gratianus, quod priuilegia cum pallio ſunt concedenda.

RAtionis] CASVS Syagrius epiſcopus à Gregorio pallium poſtulauit. Gregorius vero palliū ſibi largitus eſt, & priuilegia. Sed quoniam cum honore debet creſcere ſolicitudo; ideò præcipit ſibi, vt ſolicitus ſit circa curam ſubiectorum. Duo ſequentia capitula plana ſunt, & per te videbis.

i ¶Cura.] Arg ad quem pertinet honor, & onus, ut di. 56. Dominus noſter. diſt. 86. fratrem. diſt. 13. nerui. 40. diſtinct. ante omnia. diſtinct. 35. eccleſiæ. nam dicit lex quod vtilitas per dignitatem augmentatur. ff. de iudicijs. l. ſi longius. in fine, ff. de donationibus ſiluis §. primo.

Dignitas augmentat vtilitatem.

a ¶Subie-

a ¶Subiectorum.] Supra 87 d.§.1.& c.diuina.

b PAllium.] ¶Vicens] Per priuilegium fecerat eum legatum ſuũ, ſicut ſuus prædeceſſor fuerat. Vel ideo dicit, quia omnes vocantur ab eo in partem ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis, vt 2.quæſtio.6. decreto.

confirmatio cum pallio, vt extra de elect. quòd ſicut, vt dixi 51.d.c.vlt.

d ¶Atque priuilegia.] Iſta priuilegia fuerunt perſonalia, & tranſierunt cum perſona.ff.de regulis iur. priuilegia, & ext.de inſtit.cum veniſſent Sed licet tranſeant cum perſona, tamen debent concedi ſucceſſori cum petierit: & nt iniuria ei niſi cõcedat ſibi: beneficium tamen eſt ſi ei cõceditur, ff.de aqua quotid.& æſti.l 1.§. pen. nam ſi impetraui, vt ducã aquã de flumine publico per prædium meum, & vendo tibi prædiũ, priuilegiũ non tranſit ad te 1. ſed tamẽ impetrabile eſt a te: & iniuria fit tibi ſi non concedatur. Sed tñ multa põt iudex & debere facere, ad q̃ compelli non poteſt, ff.de iudic. non quidquid, C.quõ, & quando iudex.l.1.

Priuilegia quædã licet perſonalia trãſeunt ad ſucceſſores.

1 Concor. tex in §.ſed quod princi pi.verſic. plane cum glo. in ver. perſonales in.tit. de iu. natur.

...dde actio ...n hic ca- ...pro actu ...1.ff.de of ...pte. vrb. ...x.& in l. ...actiones ...le tranſa. ...n auth. ...ius.C.& ...ol.eccle.

nis † quoque ornamenta conueniant; oportet, vt enixius in cunctis ſe ſtudijs veſtra fraternitas exerceat, & circa a ſubiectorum [a] actus ſit cura vigilans, vt veſtrum illis exẽplum iuſtructio, & vita magiſtra ſit.

a ¶Et circa.] *Locupletatus eſt hic locus ex originali.*

Item Ioanni epiſcopo primæ Iuſtinianæ Illyricæ, lib. 3. epiſt. 5. ſeu cap. 59.

Anſ.l.6.c.99.

¶Vſus pallij conceditur, & antiqua priuilegia innouantur. Cap. X.

PAllium vobis ex more tranſmiſimus, & vices [b] vos Apoſtolicæ ſedis agere iterata innouatione decernimus.

Idem epiſcopis Epyri, lib. 5. epiſt. 7. ſeu c. 107. indict. 14.

Anſ.l.6.c.100.

¶De eodem. Cap. XI.

SCriptorum veſtrorum inſinuatio, fratres chariſſimi, patefecit Andream fratrem noſtrum Nicomedianę ciuitatis epiſcopum, Deo propitio, ſolemniter ordinatum [c]. *& infra.* ¶Supraſcripto igitur Andreæ fratri, & coepiſcopo noſtro pallium nos direxiſſe agnoſcite, atq; priuilegia [d] atq; cuncta conceſſiſſe, quę prędeceſſores noſtri eius prędeceſſoribus contulere.

DISDINCTIO CI.

IN vna autem prouincia duo metropolitani eſſe non debent: ſicut in Chalcedonenſi concilio, c. 12. ſtatutum eſt.

¶Duo metropolitani in vna, & eadem prouincia eſſe non debent. Cap. I.

Poly.l.2.tit 24 Iuo p.5.c.146. Burc.l.1.c.35.

PEruenit [e] ad nos, quòd quidam præter eccleſiaſticas ordinationes affectantes potentiam per a pragmaticum ſacrum [f], vnam [g] prouinciam in duas diuidant; ita vt ex hoc inueniantur duo metropolitani epiſcopi in vna [h] eademque prouincia eſſe. Statuit ergo ſancta ſynodus deinceps nihil tale attentari a quolibet epiſcopo;

IN vna autem.] CASVS. Quia ſupra facta eſt mẽtio de metropolitanis: ideo ſupponit hic diſtin. 101. in qua oſtẽdit, quod in vna prouincia duo metropolitani eſſe nõ dẽnt: qđ verum eſt, niſi multitudo populi excreſcat, vt 16.q 1 præcipimus, & 99. diſtin. nulli. & hoc non poteſt fieri niſi de ſpeciali licẽtia Papæ, vt 7 q 1.mutationes.

PEruenit.] CASVS Relatum eſt in cõcilio Chalcedonẽſi, ꝙ quidã epiſcopi ſine auctoritate Papæ per imperialẽ conſtitutionem vnã prouinciã diuidebãt in duas: & ita duo metropolitani ĩ vna & eadem prouincia inueniebantur: quare cõcilium ſtatuit, vt epiſcopi, qui talia de cætero facere tentauerint, deponantur.

creto. Vel prius erat legatus, ſed eſſe deſijt factus archiepiſcopus: arg.ff.de arbi. non diſtinguemus, § 1.

c SCriptorum veſtrorum.] Ordinatum.] A ſuis epiſcopis: nam hoc eſt regulare, vt a ſuis ſuffraganeis conſecretur archiepiſcopus 63 diſt. quanto, ꝙ põt perpendi ex hoc c.& ſup.eod quoniam & 44.d quia quod metropolitanus etiam ſine licentia ſummi pontificis põt conſecrari, & ad Papam non ſpectat (vt videtur) niſi datio pallij. Alij dicunt iſtud obtinere, vbi metropolitanus habet primatem, vel cum hoc habet ex conſuetudine. hodie tamen vult Papa, quod petatur ab eo

Archieps a ſuis ſuffraganeis conſecratur.

e ¶Peruenit.] Supra diſt. 10. c. 1.

f ¶Per pragmaticum ſacrum.] Ideſt principis reſcriptũ: pragma.n. cauſa dicitur, vnde pragmatica ſanctio dicitur cauſa in conſiſtorio principis ventilata coram proceribus ſacri palatij: & conſtitutio principis facta ex cognitione cauſæ dicitur pragmatica ſanctio. Io.

Pragmatica ſanctio.

g ¶Vnam.] Nam ex quo princeps diuidit, duæ ſunt prouinciæ, ff. de offi. aſſeſ. ſi eadem.

h ¶In vna] Quod fieri non debet niſi excreſcat multitudo populi, vt ſupra 99. diſt. nulli. Io.

a ¶Tale

eos verò qui aliquid tale [a] attentauerint, cadere de proprio gradu.

a ¶Pragmaticum ſacrum.] *Verſiones priſca, & Dionyſiana habent*, per pragmaticam formam: *Græcè autem eſt*, διὰ πραγματικὸν, *quod in eodem capite paulo poſt dicitur*, διὰ γραμμάτων βασιλικῶν, *id eſt*, per literas Imperiales.

a ¶Tale.] Arg. quod licèt princeps legitimet aliquem 1. non tamé erit legitimus quo ad eccleſiam: & ita erit legitimus quo ad vnum forum non tamen quo ad aliud. ad hoc facit 10. d. c. 1. & 15. q. 2. cum autem.

1 Sequuntur doc. in cap. per venerabilem text. ex qui filij ſint legi. & Cin. In authē. ex cōplexu. C. de ince. nu. & Bart. in l. qui in prouincia. de ritu. nuptia.

Hactenus de electione, & ordinatione clericorum tractauimus. Nunc ad ſimoniacorum ordinationes trāſeamus. Et vt facile liqueat, quid ſuper hac hæreſi, ſanctorum patrum decreuit auctoritas, cauſa deducatur in medium: cuius negotium, & de ſcienter a ſimoniacis ordinatis, & de ignoranter a ſimoniacis cōſecratis, & de ordinationibus, quæ per pecunias fiunt, continet.

CAVSA

Vidam.] CASVS. Expedito tractatu de ordinationibus, promotionibus, & officiis clericorum: accedit Gratianus ad negotia, quorum quædam ſunt ciuilia, quædam criminalia, in quorum proſecutione maiora minoribus præponit.

CAVSA PRIMA.

Vidam [a] *habens filium, obtulit eum ditiſſimo cœnobio: exactus ab Abbate, & à fratribus decem libras ſoluit, vt filius ſuſciperetur; ipſo tamen (beneficio ætatis) hoc ignorante. Creuit puer, & per incrementa temporum, & officiorum ad virilem ætatem & ſacerdotij gradum peruenit. Exinde ſuffragantibus meritis in epiſcopum eligitur. interueniente obſequio, & paternis precibus, data quoque pecunia cuidam ex conſiliarijs archiepiſcopi conſecratur iſte in Antiſtitem, neſcius paterni obſequij & oblatæ pecuniæ. Procedente verò tempore nonnullos per pecuniam ordinauit; quibuſdam verò gratis benedictionem ſacerdotalem dedit: tandem apud metropolitanum ſuum accuſatus, & conuictus ſententiam in ſe damnationis accepit.*

1.q. *Hic primum quæritur, an ſit peccatum emere ſpiritualia.*

2.q. *Secundo, an pro ingreſſu eccleſiæ ſit exigenda pecunia, vel ſi exacta fuerit, an ſit perſoluenda.*

3.q. *Tertio, an ingreſſum, vel præbendas eccleſiæ emere ſit ſimoniacum.*

4 q. *Quarto, an iſte ſit reus criminis, quod eo ignorante pater admiſit.*

5.q. *Quinto, an liceat ei eſſe in eccleſiis, vel fungi ea ordinatione, quam paterna pecunia eſt aſſecutus.*

6.q. *Sexto, an illi, qui ab eo iam ſimoniaco ignoranter ordinati ſunt, abiiciendi ſint, an non.*

7.q. *Septimo, ſi renuncians ſuæ hæreſi, ſit recipiendus in epiſcopali dignitate, vel non.*

QVÆSTIO PRIMA.

Vòd autem.

fi. & de emp. & vend. c. conſtitutus. Dicitur autem ſimonia a Simone Mago, qui primo in nouo teſtamento huius ſceleris auctor extitit: Sicut enim Giezi in veteri teſtamento vendere ſanitatẽ Naamã Syro regi ſic, & iſte voluit emere donũ Dei, vnde Gieziticus eſt dicendus, q̃ uendit gratiam: Simoniacus, qui emit. vnde ſimoniaci ſunt appellãdi emptores. Contrahitur autem trib. modis, a manu, ab obſequio, & a lingua, vt inf. c. ſunt nõ nulli. Et cõtrahitur qñq; ex parte dãtis qñq; ex parte accipiẽtis, qñq; ex vtraque qñq; ex neutra. extra de ſim. & ſi qõnes, & no. inf. e. q. 5. c. 1. Admittitur aũt quilibet cõtra ſimoniacum, ſicut in crimine lęſæ maieſtatis. 15. q. 3. ſane ſi tã clericus accuſãt, cũ diſtinctione admittiẽ laicus, ſcilicet ſi eſt bonæ famæ, cõtra eum. non tamen ſm diſtinſtionem: extra de ſi. per tuas. 2. q. 1. in primis. in fi. Imponitur autẽ ea pœna quadruplex, qñque excõicatio, qñque in monaſteriũ detruſio, vt inf. c. reperiuntur. qñq; ſpoliatio olum bonorũ, vt 23. q. 5. de Liguribus, qñq; depoſitio, vt hic, & in multis capitulis. Clerici. n. deponũtur, vt inf. ea ſtatuimus, & sũt ĩfames, vt inf. e. q. 3. c. fi. & accepta tenenĩ reſtituere. extra de ſim. de hoc inf. e. q. 3. ſi qs dator. Diſpenſatur autẽ circa tales qñque, vt laicã habeant cõionem, vt inf. ea. q 7. cap. 1. & miniſtrãt qñque in minorib. ordinibus cõſtituti, vt inf. ea. q. 5. c. 1. quãdoq; remanent in acceptis inf. ead. q. 7. ſaluberrimum. Quis autem valeat diſpenſare; habes inf. ea. q. 5. c. fi. Ioan.

tur, quæ ab eccleſia non punitur, q̃ eius ꝓbatio nõ habetur. 22. q. 5. c. vlt.

a Adde, q̃ vbicumque in ſpiritualibus quis inuitatur ad lucrum eſt ſimonia. not. Bar, in l. Titio centũ. ff. de condi. & demonſt.

Simonia dr̃ a Simone Mago.

ponit. Et quoniam omnia crimina reſpectu ſimoniæ nihil reputantur, vt inf. ea. q. 7. patet: ideo de ea præmittit, quærens, an ſit peccatum ſpiritualia emere, de quo thema proponit, ſeptem eliciens quæſtiones.

¶Quidam.] Quia hic tractatur de ſimonia, videamus quid ſit, ſimonia, & vnde dicatur, quib. modis cõtrahiẽ, quis ad accuſandum, vel teſtificandum in tali crimine admittatur, quæ pœna imponatur, quæ diſpenſatio circa tales admittatur. Simonia. n. eſt ſtudioſa 1, cupiditas vel voluntas emendi, vel vendendi, aliquid ſpirituale, vt infra ea. qui ſtudet 2. nec oportet addi, vel annexum ſpirituali propter illud c. in q. 3. ſi quis obiecerit, videtur tamen, quod hoc addi debet. extra de iur. pãt. de iure. licet quidam dicant iuſpatronatus ſpirituale eſſe, & male. De fructibus vero non eſt quæſtio, quia etiam dari porcis, & vendi poſſunt, vt extra ne prælа. vi. ſu. cap.

Vod autem.] Hæc quæſtio diuiditur in 15 partes: in quarum prima probatur 16. aucto. q̃ pro miniſterijs eccleſiaſticis nihil debet dari. Ioan. de Fan. Secunda ibi. [Quia ergo.] Tertia ibi, [Sed obijcit.] Quarta ergo, [Item opponitur.] Quinta ibi, [Sed obijcitur.] Sexta ibi, [Sed notandum] Septima ibi, [Patet ergo.] Octaua ibi, [Ex his.] Nona ibi, [Hoc ergo.] Duodecima ibi, [Nemo.] Vndecima ibi, [Hoc ergo.] Duodecima ibi, [Ex his.] Tertiadecima, ibi, [Sicut ergo.] Quartadecima ibi, [Quia ergo.] Quintadecima ibi, [Quolibet.] Io. de Fan. CASVS. Hic ponitur prima quæſtio, in qua quæritur an emere ſpiritualia ſit peccatum, & probatur, quod ſic, per ſequentia.

ſpiritualia [a] *emere peccatum ſit, probatur multorum auctoritate.*

Ait enim Leo Papa.

¶Simoniaci gratiam non præſtant, quam vendere quærunt. Cap. I.

Deuſdedit in tract. de Simonia.

GRatia a [b] ſi non gratis [c] datur, vel accipitur [d], gratia [e] non eſt. Simoniaci autem non gratis accipiũt: igitur gratiã, quæ maximè in eccleſiaſticis ordinibus operatur, non accipiunt. Si autem non accipiunt, non habẽt; ſi autem non habent, nec gratis nec non gratis cuiquam dare poſſunt [f]. Quid ergo dant? profectò, quod habent: quid autem habent? ſpiritum [g] vtique mendacii. Quomodo hoc probamus? quia ſi ſpiritus veritatis (teſtante [h] ipſa veritate, de qua procedit) gratis accipitur, proculdubio ſpiritus mendacij eſſe conuincitur, qui non gratis accipitur.

Matth. 10.

a ¶Gratia.] *Simillima primis verbis huius capitis habentur in epiſtola Leonis primi Niceta Aquileienſi epiſcopo ſcripta, quæ eſt 84. Loquens.n.de gratia ait,* quæ niſi gratis detur, non eſt gratia ſed merces. *Reliqua apud ipſum ſunt inuenta.*

Item Gregorius Syagrio epiſcopo Auguſtodunenſi, lib. 7. epiſt. 110.

¶Inaniter ſacerdos dicitur, quicumque ſimoniace ordinatur. Cap. II.

Poly. l. 2. tit. 1. Anſ. l. 6. c. 79.

QVicumque ſtudet [i] pretij datione ſacrum ordinem mercari, dum non officium, ſed nomen attendit, ſa-

Spiritualia tribus modis dicuntur.

a ¶Spiritualia.] Spiritualia autem dicuntur trib. modis. Vno modo dicuntur gratiæ virtutum, & dona Dei hæc non poſſunt emi, vel vendi quantum in eis eſt, nõ enim conferuntur niſi gratis. inf. ea. q. 3. Saluator & hic c. 1. Quandoq; dicitur dignitas ordinis, & omne ſacramentũ eccleſiaſticũ præter * matrimonium. Itẽ & omnia iura eccleſiaſtica ſpiritualium rerum, vt adminiſtrationes, ꝓbendæ, ius decimarũ, cœmiteria, ordo: hęc vẽdita trãsferuntur quo ad hoc characterem tantũ, non quo ad vitæ meritum. de facto enim nõ de iure procedit in talibus venditio. Quandoq; ipſæ res ſacræ, vt vaſa, & omnia vtenſilia: hęc bene venduntur clericis, vel laicis conflata & cõfracta, vt 10. q. 2. hoc ius. In ſumma ergo ſcias, ꝙ ꝓ ſpiritualib. incorporalibus, vt ſunt beneficia & ordines, quãdoque munus datur ꝓ digno, nec eſt peccatum ſi eſt munus a lingua .i. e filiũ. ſed & obſequium tẽporale, dum tamẽ ſine pactione. ext de cler. nõ reſi. ꝺ cętero. De ſpirituali obſequio quin q̃nque dari poſſit, nõ eſt q̃ſtio, etiam ex conuẽtione. extra de pręb. ſignificatum, immo ſemper præmiũ aliquod debet interuenire ſpeciale, ſcilicet meritũ hominis. talis enim ſimonia ſpiritualis nõ reprobatur, ſicut nec ſpiritualis vſura. arg. 24. q. 1. aduocauit. Pecunia autem pro ſpiritualibus incorporalibus nunquam interuenire debet niſi in quinque caſibus. In matrimonio. inf. e quidqd 32. q. 2. honoratur. In operis etiã quas clericus, non debet, vt ſi ſacerdos locat operas ſuas per annũ. arg extra ne præla. vices ſuas. c. vlt. 12. q. 2. charitatẽ. Idem eſt & ſi ſint debitæ, dum tñ ius dicat aliquid dandum, ar. 20. q. 3. relatum. extra de ſimo. cum ſit. Item pro ſalute æterna. & peccatorũ remiſſione. de pœn. diſt. 1. medicina. 13. qõ. 2. animæ. Item ſecundum quoſdã pro iure ſibi competente, ne vexetur in eod. inf. ea. q. 3. quæſitum. extra de vſur. capit. 1. & extra de ſim. dilectus Spirituale autem pro ſpirituali permutari poteſt extra de rerum permu. ad quæſtiones. Pro ſpiritualibus autem corporalibus pecuniam dare non eſt ſimonia, vt pro calice, pro libro. 12. q. 2. autum. niſi inueniatur prohibitum, vt in eccleſia, in cœmeterio & Chriſmate, vt inf e. placuit.

* Vide ſupra di. 23. c. his igitur in ver. pro beneficiis. & Turrecre infra ſuper c. 1. ad 3.

Res ſacræ q̃nque poſſunt.

Dari aliqd pro reb. ſpiritualibus incorporalib. ſi liceat.

Pecunia pro ſpiritualib. interuenire non debet niſi quinq; caſibus.

GRatia.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ non eſt gratia quæ non eſt gratuita. Simoniaci igitur qui dãt pretium, gratiam non accipiunt, quia gratia in rebus eccleſiaſticis operatur, quam ſi non accipiunt, non hẽnt: ſi tamen non habent, alijs eam dare non poſſunt. Quid ergo dant ſimoniaci? Vtique ſpiritum mendacii, quem ſolum habent.

b ¶Hug. vero ſic ponit caſum Dicit enim, ꝙ Leo hic intendit dicere, ꝙ ſimoniaci, q pretio ordinantur, gratiã cum ordine non recipiunt, & ideo cum alios ordinant gratiam, quam non habent, cum ordinibus non conferunt, ſed ſicut cum peccato ordinati ſunt, ita cum peccato, alios ordinant. Quod autem gratia non detur cum ordo pretio tribuitur, præmittitur in princ.

b ¶Gratia.] Ideſt donum ſpiritus ſancti, vel eccleſiaſtica dignitas, vel ordo.

c ¶Si non gratis.] Sine munere aliquo non debito.

d ¶Accipitur.] Arg contra. 23. q. 4. ille gladium. quia ille dicitur gladium accipere, qui illicite accipit.

e ¶Gratia.] Ideſt, cum gratia, ideſt. cum charitate, ideſt, non confertur gratia niſi gratis, &c.

f ¶Poſſunt.] Argu. nunquam nõ poſſe dare, quod non habet. 1. q. 7. Daibertum. ff. de reg. iur. nemo. de conſecr. diſt. 4. quomodo. inf. ea. q. qui perfectionem. de conſe. d. 4. ſolet. Contra creditor diſtrahit pignus, cuius dominium non habet. Vnde arg. contra. ff. de acquir re. do. nõ eſt nouum. & extra de elect. ſuffraganeis. Ioan. Sol. generale eſt, quod nemo de iure date poteſt, quod non habet. fallit in certis caſibus. B.

Nemo dat quod non habet.

g ¶Spiritum mendacij.] Ideſt, effectũ diaboli, q pater eſt mendacij: quia iſti ſunt mendaces, cum ſint hæretici, & omnis hæreticus mendax eſt. i. ea. ſi quis inquit. vel dic ſpiritum, ideſt, characterem ſine executione.

Diabolus est pater mendacii.

h ¶Teſtante.] Dũ ait, Gratis accepiſtis gratis date, &c. arg à contrarijs: contraria enim contrariis opponuntur, ſu d. 9. c. 1. & 25. q. 2. deceſſorum, & 24. q. 1. ſane. 32. d. hoſpitiolũ. 5. q. 6. delatori. & de pœn. d. 2. c. 1. & vide, quod no. 8. q. 1. ſciendum. iuxta finem.

Contraria cõtrariis opponuntur.

QVicumque.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod quicũque per pecuniam eſt ad ſacerdotium promotus in veritate non eſt ſacerdos, ſed tantum nomen ſacerdotis habet inane.

i ¶Studet]Hic ergo ſola volũtas facit hominem ſimoniacũ, vt inf ea. reperiuntur. & q. 3. non ſolum. ſicut ſpes ſola facit hominem vſurarium, vt 14. q. 3. cap. 1. Item hic

Voluntas ſola facit ſimoniacum.

hic voluntas ſine effectu imputatur 1, & dixit Bart. ꝙ huiuſmodi peccatum ſi non proceſſerit ad actum, ſola voluntate deletur, ſicut & ſola voluntate commiſſum eſt. arg. extra de regulis iuris, omnis. Vel intellige hoc verbum, ſtudet, cum effectu. inf. 36. q. 2. ſi quis non dicã. contra

b ¶ Sacerdotij.] Hoc verum eſt, ſi in modum accuſationis eſt conuictus: ſed ſi in modum exceptionis, ſecus, vt extra de accuſa. ſuper his 2. Item ſi in modum inquiſitionis conuincitur, tunc priuatur beneficio, & non ordine. extra de ſim. dilectus 2. Dic ut in decre. inquiſitionis, quãdoq; etiam non priuatur omnibus beneficijs in eo caſu vt extr. de elec. ꝑ inquiſitionẽ. Itẽ regulariter hæc vera sũt, ꝙ perdit ꝓpria beneficia, ſi eo ſciẽte fuerit data pecunia; aliàs ſine culpa ſua priuaretur, eo ꝙ eſſet legitimè adeptus, vt 16 q. 7. inuẽtum. Item nec ipſum beneficium nec ordinẽ perdet, ſi in fraudem ipſius fuerit data pecunia, vt ext. de ſim. ſicut. & c nobis. infra, q. 6. §. vlt.

Simoniacus duobus modis pōt conuinci.

2 Ad idẽ ff. de his, q no. Iſa. Lucius. & eſt rō extr. de excep. ca. 1. §. vl. & deor. cog cũ dilectus. i ſi.

…ub. & pu…r, & hoc …ãt con…inf. ꝓxi. cõtrarijs …cuntur. …oc not. …1. ſi quis …, Arch.

cerdos non eſſe, ſed dici tantummodo inaniter concupiſcit.

¶ *Caput hoc ex originali eſt emendatum, & locupletatum.*

Item ex regeſto.

¶ Spolietur honore, qui eccleſiam per pecuniam obtinet. Cap. III.

inf. ea. q. 3. c. altare.

PResbyter ſi per pecuniam eccleſiam obtinuerit, non ſolum eccleſia priuetur, ſed etiam ſacerdotij [b] honore ſpolietur: quia altare, & decimas, & ſpiritum ſanctũ [c] emere, vel vendere, ſimoniacam hæreſim [d] eſſe nullus fidelium ignorat.

¶ *Non eſt inuentum in regeſto B. Gregorij, unde videtur citari. Similia habentur apud Gregorium vij. lib. 6. reg. in indice concilij eo anno habiti, & in concilio Turonenſi ſub Carolo magno, c. 15. in Remenſi, c. 21. Moguntino ſub Rabano, c. 12. & altero Moguntino ſub Arnulpho. c. 5. & infra ead. q. 3. c. altare, quod ibi citatur ex Paſchali.*

Item Gregorius primus dicta epiſt. 110. lib. 7.

¶ De eodem. Cap. IV.

Inf. c. cum liqueat.
Poly. ibid.
Anſ. l. 6. c. 80.
Burc. l. 1 ca. 21.
Iuo p. 5. c. 73. & 122.

BEnedictio illi in maledictionem conuertitur, qui ad hoc [e], vt fiat hæreticus, promouetur.

¶ *In aliquot vetuſtis exemplaribus caput hoc coniunctum eſt ſuperiori, & præter epiſt. 110. indicatam, eadem ſententia habetur lib. 4. epiſt. 55. & lib. 5. epiſt. 107. epiſcopis Epyri.*

Idem in eodem.

¶ Partem habebit cum Simone, qui contra ſimoniacos vehementer non exarſerit. Cap. V.

Conc. Meld. c. 42.
Deuſdedit p. 2.
Poly. l. 2. tit. 1.
Iuo p. 2 c. 84. & p. 5. c. 75.
Anſ. l 6. c. 77.

QViſquis per pecuniã ordinatur, ad hoc vt fiat hęreticus promouetur. Quiſquis ergo cõtra ſimoniacã, & neophytorũ [f] hæreſim pro officij ſui loco vehementer non exarſerit [g], cum eo ſe non dubitet habiturũ portionem; qui prius commiſit hoc piaculare [h] flagitium.

¶ *Verba prorſus ipſa huius capitis non ſunt inuenta in epiſtolis B. Gregorij. Verum Paſchalis Papa II. (vt eſt apud Iuonem, ac Polycarpum) citat hæc ex B. Gregorio: ac ſimillima prioris partis huius capitis ſunt lib 4. epiſto. 55. & 56. poſterioris vero partis. lib. 10. epiſto. 33. Victor eſo: Et Ioannes diaconus lib. 3. ſcribit generalẽ ſñiam à B. Gregorio contra ſimonia, & neophytorum hæreſim prolatam in epiſt. Victori ſcripta contineri. Capitu*

c ¶ Et ſpiritum ſanctũ.] Ideſt, ordinem, & alia officia, q̃ dona ſunt ſpũs ſancti.

d ¶ Simoniacam hæreſim.] Ar infr. ead. q. 3. altare, infra ea. q 1. quicunq; ſacros, infra ead. q 5. c. 1.

e BEnedictio illi] ¶ Ad hoc.] id eſt, qui ſic honorem accepit, hæreſim incurrit. Eſt enim, vt, conſecutiuũ 3 nõ cauſatiuũ, vt d. 74. conſuluit. & 3. q. 7. §. itẽ & 6 q. 1. ex merito. Et ẽ ſimile. Lex ſub intrauit, vt abundaret delictum. ſimile C. de obſeq. patro. ꝑſtã ſi manumiſſori. & ff. ad leg. Aquil. l. ſi ex plagis. §. 1. ſic. & C. de iudi. properandum. in prin.

3 Cõcor. tex. in l. Mæuia. cũ glo. ff. de leg. 3. & in l. cũ delanionis § item ſi fundo. ff. de fundo inſtruct. & in l. Lucius, §. de collegio. ff de leg. 3.

QViſquis per pecuniam.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſi quis per pecuniam ordinatur, ipſum eſſe hæreticum eſt manifeſtum, & qui contra talem vehementer non inuehitur, velut particeps criminis, deponatur.

f ¶ Neophytorum.] Quia à neophyto, ſ. à Simone ortum habuerit: qui de nouo ad fidem conuerſus fuit: vel quia neophyti ſolebant dare pecuniam, vt cito promouerentur: quia aliàs non poterant, vt 48. diſt. c. 1.

contra arg. ſu. d. 51. ſi quis poſt cõtra. ſu. d. 19. Anaſtaſius. ſu. d 50. is vero, qui contra 6. q 1. §. verum 50. diſt. ſi quis poſt. Ioan. Sol. hodie ſola pœnitentia ſine reſignatione quæſitorum ſufficit. cum ſimonia in animo gerebatur vtrinque, vt extra de ſimo. cap ſi. B.

a ¶ Concupiſcit.] ideſt, ex ſua concupiſcentia, ſequitur, ut inaniter dicatur ſacerdos.

PResbyter.] CASVS. Dicitur hic ꝙ ſi quis emit eccleſiam per pecuniam, & eam perdet, & præterea deponi debet: quia emere decimas vel altaria, eſt ſimonia. Seq. c. patet.

g ¶ Exarſerit.] Vt infra c. quicunq;, & c. placuit, hoc verum eſt ſi poteſt probare illud, aliàs non noceret ei taciturnitas vt 2. q. 7. pleriq;. ſed ſi nõ poteſt probare faciat, quod dicit Aug. 22. q. hoc videtur. Item & ſi probare poteſt, & ſi timeatur ſcandalum: tunc faciat id quod legitur 24. q. 3. tam ſacerdotes 2 q 3. fortè.

Taciturnitas in puniẽdo ſimonia cum nocet.

h ¶ Piaculare.] Ideo dicitur piaculare, quia ſecundum leges

Piaculare flagitium.

leges comparatur ei quod morte expiatur. 15. q. 3. ſanè. 5 q 6. delatori, &c.

QVos conſtiterit.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ cõuicti de ſimonia deponi dẽnt, non ſine pœna ſimoniam cõmittentes, tam dantes, quàm accipientes cum ſ... ſimoniaci, vt lectio actuum Apoſtolorum teſtatur.

a ¶ Quos.] Hic vocat arg. à cõtrario ſenſu, inf. e. q. 3. Saluator verſi. quiſquis. ibi, ꝑ ſua lucra arg. infra e. ſi quis epiſcopus. arg. ſupra d. 61. miramur.

b ¶ Sacra lectio.] Actuum Apoſtolorũ, cum dixit: pecunia tua tecum ſit in perditionẽ. infra c. proxi. &c q ſtudet. &c. Petrus lo.

REperiuntur quã plurimi.] CASVS. Quidam obliti verborum Petri dicẽtis ad Simonẽ, Pecunia tua tecũ, &c. epa tus per pecuniam acquiſierũt, & licet de hoc iã pœna fuerit ſtatuta, Ambroſ. tamen huic vulneri cãceroſo ferrũ ignitum apponit, ſtatuẽs vt quicunque detectus fuerit ſimoniã commiſiſſe, à cõmunione altaris ſit ipſo iure ſuſpẽſus: & ſi g accuſationem fuerit depoſitus, i monaſteriũ detrudatur. Venditor vero puniatur, vt emptor. Si vero laicus ſit, qui ſimoniam committit, excommunicari dẽt.

c ¶ Velle.] Ita ſola voluntate eſt ſimoniacus 1. hoc itelligo de voluntate ad actũ aliquem exterioẽ ꝑ ductã: alijs non eſt ſuſpenſus ab ingreſſu eccleſiæ. & ſic etiam exaudi infra ea. qui ſtudet. & ſupra ead. quicunque. 24. diſt. quando epiſcopus. extra de ſimonia. tanta.

gitur: hoc tamen eſt ſpeciale: in notorio crimine fornicationis, & ſimoniæ, ꝙ ſuſpenſi ſunt, vt diſt. 32. §. ver ũ. ſed argu. tamen eſt, quod ſimoniacus non ſit ipſo iure ſuſpenſus. extra ead. ex tuæ. Dicas ergo, quòd omnis peccator occultus eſt quo ad ſeipſum, vt infra ead. ſacerdotes. ſed ſimoniacus ſuſpenſus eſt quo ad ſe, & quo ad alios, vt extra de ſimo. tanta. & hoc verum eſt de illo, qui emit ordinem. talis enim pœnitere non poteſt, cum rem furtiuam habeat, vt 14. quæſt. 5. ſi res.

lum. 42. concilij Meldenſis ab Iuone, p. 5. c. 75. citatum partim cũ ipſa epiſtola Victori ſcripta, & partim cum ijs, quæ Iuo, & Polycarpus citant ex Paſchali, & cũ his, quæ hoc loco refert Gratianus. De qua hæreſi è Gallia eijcienda Gregorius lib. 4. epiſt. 51. ſcribit Virgilio Arelatenſi, & lib. 7. epiſt. 110. Syagrio, & alijs epiſcopis Galliæ.

Item Gelaſius Papa ad epiſcopos per Lucaniam conſtitutos, epiſt. 1. c. 26.

¶ Simonis damnatio, dantem, & accipientem pariter inuoluit. Cap. VI.

QVos[a] conſtiterit indignos meritis ſacram mercatos eſſe pretio dignitatem, cõuictos oportet arceri, nõ ſine periculo facinus tale perpetrantes; quia dantem pariter, & accipientem damnatio Simonis, quam ſacra lectio[b] teſtatur, inuoluit.

Poly l. 7. tit. 6. Deuſdedit p. 2. Burc l. 1. c. 22. Iuo p. 5. c. 76. *Act. 8.*

Item Ambroſius a in libro paſtorali.

a ¶ Ambroſius.] *Caput hoc in libro paſtorali B. Ambroſij vnde citatur non eſt inuentum. Habetur tamen in concilio Toletano 8. cap. 3. quem canonem integrum Anſelmus lib. 6. c. 85. partem vero ipſius Iuo p. 5. c. 83. ex dicto concilio citant.*

¶ Anathematis ſententia damnatur, qui ſimoniacè ordinatur. Cap. VII.

REperiuntur quamplurimi negocio† muneris peritu ri, mercari velle[c] gratiam ſpiritus ſancti: dum vile pretium donant, vt pontificalis ordinis ſublime culmen accipiãt; obliti verborum Petri, qui dixit ad Simonem: [Pecunia tua tecum ſit in perditionem: quoniam donũ Dei exiſtimaſti per pecuniam poſſideri.] Proinde, quia & vſitatum[d] eſt tantum malum, & maiorum frequenter cõſtat mucrone ſucciſum[e]; nos quoque huic vulneri canceroſo ignitum (quod ſupereſt adhuc) inijcimus[f] ferrum, decernentes omnino, vt quicunque deinceps, propter accipientem ſacerdotij† dignitatem, quodlibet præmium fuerit detectus, obtuliſſe; ex eodem tempore ſe nouerit anathematis[g] opprobrio condemnatum[h], atque a participationẽ Chriſti corporis, & ſanguinis alienũ: ex quo[i] illum conſtat execrabile Chriſto perpetraſſe flagitium.

Anſ. l. 6. c. 85. † *al. negociatione.* *Act. 8.* † *al. diuini doni.* Iuo p. 5. c. 83.

1 De hoc ẽt ſu. ea. quicũque, & dicã infra c. eos, ibi videas. Archid. Simoniacus an q̃s fiat ſo la volũtate.

d ¶ Quia & vſitatum.] Argu. quòd mos 2. non excuſat à crimine, inf. ea. q. 3. c. fin. arg. contra 63. diſtin. Agatho in. &c. quia, ſupra d. 4. denique, infra 32. q. 4. obijciuntur.

e ¶ Succiſum.] Per canones.

f ¶ Inijcimus.] h. d. quia adijcit pœnam. Vel dic inijcimus, id eſt, iniectum eſſe oſtendimus, &c.

g ¶ Anathematis.] Argu. ꝙ ipſo iure ſit anathematizatus clericus ſimoniacus, vt inf. ea. q quicunq; &c. placuit. Vel dicit anathema ſeparationẽ à corpore, & ſanguine Chriſti: vnde ſubdit atque, pro, ideſt, &c. nã poſtea excommunicandus eſt infra ea. q qui ſtudet. & q. 3. ex multis. quod eſt pro quolibet mortali peccato ſed ad deteſtationem ipſius 3. dicitur, quod gñaliter intelli-

2 Mos. Sed an à pœna gl. Ant. Bu. c. vlt. de con ſue. Lu. Ro. 3 ſing. ch. 1. 3 Scilicet crimine ſimoniæ, & ſic anathema ſumitur hic propriè.

h ¶ Condemnatum.] A ſtatutis patrum ipſo iure ex genere delicti 3. q. 7. § porro.

i ¶ Ex quo.] Quaſi ex eo tẽpore ſit excõmunicatus, vel ſciat ſe condemnatum, ex quo tempore conſtat vobis, &c. quaſi dicat ex eo tempore ſit excommunicatus, vel ſciat ſe condemnatum ex quo tempore perpetrauit crimen, & eſt ſi. in crimi. leſæ maieſt. argumen. C. ad leg. Iuliam maieſt. quiſquis. ver. donationes, &c. Et ita illud verbũ, ex quo, determinat verbũ, perpetraſſe, & ſecundum hanc intellectum etiam occultus ſimoniacus ſuſpenſus.

Simoniacus an ſit ipſo iure excommunicatus.

Peccator q... libet occ... tus eſt ſ... ſpenſus.

ſuſpenſus eſt[i]. Vel determinat hoc verbum, conſtat: & tunc eſt, ſenſus, ex quo conſtat eum ſimoniacum, tunc demum erit ſuſpenſus. hoc vltimum dicebat Marti. Hiſpanus.

a ¶Extiterit.] Hoc verum eſt, ſi poteſt probare illud: aliàs

f ¶Defenſorem.] Ideſt, aduocatum, vel iudicem, vel caſtaldum. Hoc collige, ꝙ caſtaldiam emere eſt peccatũ. nã diſpenſatione religioſæ domus emere eſt peccatum.

Caſtaldiam emere peccatum eſt.

g ¶Vel quemquam.] Ideſt, archipresbyterũ, archidiaconum, monachum, vel quemlibet officio eccleſiaſtico mãcipatum, vt dicitur inf. ea q. 3. Saluator. hoc exaudi ꝑ id quod legitur. 21. q. 2. quidam in Auth. de ſanc. epiſc. §. ſed neque coll. 9.

h ¶A dignitate.] Id eſt, a prælatura.

i ¶Vel ſolicitudine.] Ideſt administratione.

k ¶Mediator.] Item nota infamiæ iſti percelluntur, vt inf. q. 1. c. vlt. hi omnes ſimoniaci ſunt, nec recipiuntur ad teſtimonium, vt extra de teſt. veniens. Huiuſmodi autem mediator, dum tamen non participauerit, recipitur teſtis in crimine ſimoniæ, extra de ſimo. §. quamuis. qđ tñ ſubaudi cum vita accuſati ante talis extiterit ar. 2. q. 1. in primis in fi. In alijs autem contractibus non recipĩ interuẽtor in teſtimonium, niſi de volũtate partiũ. in auth de teſt. §. qm vero. col. 7. No ergo, ꝙ in criminib. non exceptis. ſ. adulterii, & homicidij & huiuſmodi. q. cũq; admittĩ ad accuſandũ, & ad teſtificandũ, vt 4 q. 3 c. 1 arg. a contrario ſenſu. nam tantũ integræ famæ admittuntur in illis niſi propriam iniuriam proſequantur 4. q. 6. omnibus in quo caſu non admittebantur ad teſtimonium, vt extra de teſti de cætero, & ſecundum Hug eadem ſeruatur regula in exceptis: quia nec ad accuſandum, nec ad teſtificandum admittuntur teſtes, niſi ſint integræ famæ. niſi accuſatus antea malæ extiterit opinionis. arg 2. q. 1. in primis. Sed lex canonica ſecus in exceptis dicit, nam admittit infamẽ ad incuſationem, contra quemlibet clericũ, qui prauæ opinionis extitit extra de ſimon. c. tanta. ſed non ad teſtificandum, niſi aliqua præeunte præſumptione. arg extra de ſimo. licet. verſi. præſertim cum alia, &c nam teſtes in his criminibus torquendi ſunt. 4 q 3. §. item in criminali verſic item ſi res exegerit 5 q. 5. illi qui, in auth. de teſti. § ſi verò ignoti coll. 7 ſed tormenta ſine præſumptione non ſunt infligenda extra de regu. iur. cum in contemplatione. ff. de quæſt. l. 1. C. eo. tit. milites. § oportet. Nota tamen, ꝙ non niſi præeunte præſumptione admittitur criminoſus teſtis in exceptis: non tñ quilibet: quia non inimicus, nõ cõſpirator. ext. de ſimo. licet, in fi. licet ibi ageretur nõ criminaliter, ſed denunciatiue. ibi & exaudi tales nõ fuiſſe admiſſos de rigore iuris, ſed ſm rigantiam æquitatis. ꝓterea ibi accuſatus excipiebat de minoribus criminibus cõtra eos, quam de quo ipſi teſtificabant, maxime cũ de crimine iam eſſent emendati. ext de ſim. per tuas & de hoc dixi 2. q. 1. in primis, in fi. 19. q. 3. ſane. Ioan. ADDITIO. Et 79. diſt. ſi quis Papa ibi videas. Arch.

Teſtes in criminib. excepti ſiquidem admitti.

Tormenta nõ ſunt ſine præſumptione infligẽda

Quòd ſi aliquis extiterit [a], qui accuſet; ille, qui hũc ordinem munerum fuerat datione lucratus, & ſuſcepto honoris gradu priuetur, & in monaſterio ſub perenni pœnitentia retrudatur †, Illi verò, qui hac cauſa munerum acceptores extiterint; ſi clerici fuerint, honoris amiſſione mulctentur: ſi vero laici, anathemate perpetuo condemnentur.

† al. rediguntur.

Item ex concilio Chalcedonenſi, c. 2.

Poly. l. 2. tit. 37. Anſ l. 6. c. 88. Burc. l. 1. c. 112. Iuo p 5. c. 118. Pan. l. 3. c. 118.

¶Damnatur epiſcopus, qui per pecuniam ordinationem facit. Cap. VIII.

SI quis epiſcopus per pecuniam ordinationem fecerit & ſub pretio redegerit [d] gratiam, quæ vendi non poteſt, ordinaueritque per pecuniam epiſcopum, coriepiſcopum, presbyterum, aut diaconum; vel quemlibet de his, qui connumerantur in clero, aut promouerit per pecunias diſpenſatorem [e], aut defenſorem [f], vel manſionarium; vel quemquam [g] omnino, qui ſubiectus eſt regulæ pro ſuo turpiſſimi † lucri commodo; is, qui hoc attentaſſe probatus fuerit, proprij gradus periculo ſubiacebit; & qui ordinatus eſt, nihil ex hac ordinatione, vel promotione, quæ eſt per negotiationem facta, proficiat; ſed ſit alienus a dignitate [h], vel ſolicitudine [i], quam pecunijs acquiſiuit. Si quis verò mediator [k] tam turpibus, & nefandis datis vel acceptis extiterit, & ipſe, ſiquidem clericus fuerit, proprio gradu decidat, ſi verò laicus, aut monachus anathematizetur.

† al. turpiſſimo.

Item ex octaua a ſynodo.

aliàs non nocet ei taciturnitas, vt 2. q. 7. pleri que 1. Sed ſi non poteſt probare, faciat, quod dicit Auguſtinus. 12. q. 5. hoc videtur. Item & ſic probare poteſt, & timeat ſcãdalum, faciat id quod legitur 24. q. 3. tam ſacerdotes. & 24. q. 1. forte Ioan.

Adde an qñ taciturnitas noceat, no. in l. ... ff. de procur. gl. in ... qui. § 1. in ... peruenit. ... loc.

b ¶Perpetuo.] ſ. quouſque emendet ſi. extra de conſtit. ex literis. 27. q. 1. de viduis arg. 2. q. 5. quanto. Vel perpetuo. ideſt, perpetua ſeparatione a corpore Chriſti, id eſt, vſque ad finem vitæ, etiam ſi ante pœniteat, & hoc eſt in criminis deteſtationem. argu ff. pro ſocio. l. 1. Vel perpetuo, ideſt, continuo. argum. ff de ſerui. vrb. præd. foramen.

Excõicatus perpetuo triciter excõnitur.

SI quis epiſcopus.] CASVS. Dicitur hic, ſi quis epiſcopus in eccleſia per pecuniam aliquem in clericum cuiuſcunque ordinis ordinauerit: aut diſpenſatorem, aut defenſorem per pecuniam fecerit, ordinator conuictus deponatur: & ordinatus ſimiliter locũ ſuum perdat. Mediator vero ſi clericus eſt, deponatĩ: ſi laicus eſt, excommunicetur Sequentia duo c. plana ſunt.

c ¶Si quis epiſcopus.] Huc uſque introduxit capitula de ſimonia, quæ fit ab accipiente. Nunc introducit vſq; ad §. quia ergo, capitula tam de accipiente, quàm de dante ordinem, vel aliud ſpirituale per pecuniam.

d ¶Redegerit] Quantum in eo eſt ar. 49. di. cap. vlt ff. de recep. arbitr. l. Celſus de conſecra. diſt. 4. c. quæris.

e ¶Diſpenſatorem] ideſt, œconomum, vel quemlibet eccleſiaſticarum rerum adminiſtratorem, vt præpoſitũ œconomum. & vicedominum. ſu ead. quos conſtiterit. infra ead q. 3. Saluatur Hug.

a Qui per pecuniam.] ¶A ſacerdotio.] Cuius nomine quilibet ordo eccleſiaſticus intelligitur, præſertim facer, vt ſu. diſt. 81. ſi quiſpiam. 23. q. 4. Guiliſatius. §. 2. Vel expone a ſacerdotio, ideſt, ab adminiſtratione temporalium.

Sacerdotiū quēlibet ordinem eccleſiaſticum cōprehendit.

ceſſerit in actum. Argum. 24. q. 3. Deus. & diſt. 32. erubeſcant, & intellige a communione, ſcilicet fidelium, ab alia ipſo iure ſeparatus eſt etiam occultus, quod tenendum eſt: extra de ſimo. cap. tanta. Ioannes. quod fortè hodie correctum eſt, extra de temp. or. c. ſi. B.

Qui ſtudet.] Dī in hoc capitulo quod quiſpiritualia emit, deponi debet, nec poterit de iure communi amplius reuocari Quòd autē deteſtabile ſit crimē ſimoniæ, quatuor exemplis probatur. Primo exemplo Giezi, qui pp ſimoniā, quam commiſit, factus fuit leproſus. Secūdo, exēplo Iudę, qui vēdidit redēptorem omniū, pp qđ laqueo ſe ſuſpendit. Tertio exēplo Simonis magi, qui ꝑpter ſimoniam, quam cōmittere voluit, fuit a Petro dānatus. Quarto exemplo Chriſti, ꝙ oīb. peccatoribus in templo dimiſſis, ſolos ſimoniacos in deteſtationē criminis excluſit. In fi. dicit, ꝙ q ſimoniaci ſunt, ſpiritus ſancti grām habere nō poſſunt. CASVS. Dicit, ꝙ ſimoniacus nō poſſet in ordine remanere, ſed talis a communione remouēdus ē & quā graue ſit peccatum, ꝓbat exemplo Giezi, Iudæ Simonis, & Dñi, q vendētes eiecit de templo.

Simonia quatuor exēplis eſt deteſtabilis.

¶A ſacerdotio eſt alienus, qui per pecunias ordinat, vel ordinatur. Cap. IX.

Qui per pecunias quemquam conſecrauerit, vel ab alio conſecratus eſt; alienus a ſacerdotio [a] fiat.

Nouella 6. cap. 1. & nou. 123. ca. 3. apud Iulianum antecesſorum. Anſ. l. 87. c. 7. Iuo p. 5. c. 121.

a ¶Octaua.] *In aliquot vetuſtis exemplaribus caput hoc citatur ex ſeptima ſynodo, in qua, capitulo quinto refertur canon trigeſimus Apoſtolorum ad hanc rem faciens. In epiſtola autem Taraſii ad Hadrianum Papam, (quæ in exemplaribus bibliothecæ Vaticanæ, & aliis, eſt in fine ipſius ſeptimæ ſynodi) refertur canon vigeſimus ſecundus ſynodi, quæ in Trullo, his verbis:* Eos, qui per pecunias ordinati ſunt, ſiue epiſcopi, ſiue quicumque clerici, & non ſecundum probationem, & vitę optionē, deponi præcipimus ſed & illos, qui hos ordinaſſe noſcūtur. *Extat etiam hac de re epiſtola Baſilii ad epiſcopos ſibi ſubiectos.*

Item Calixtus Papa.

¶Nec ordinari, nec promoueri in eccleſia Dei per pecuniam aliquis valet. Cap. X.

SAnctorum Patrum exempla ſequētes, & officii noſtri debito innouātes, ordinari quemquam per pecuniam in eccleſia Dei, vel promoueri, auctoritate ſedis Apoſtolicę modis omnib. prohibemus. Si quis verò in eccleſia ordinationem, vel promotionem taliter acquiſierit, acquiſita prorſus careat dignitate.

¶Eſt Calixti ſecundi, qui paulo ante Gratianum vixit, & aliquot conciliis à ſe habitis contra Simoniam, & inueſtituras eccleſiarum, quas Germanici Imperatores vſurpauerant, multa decreuit: de quibus Abbas Vuſpergenſis ab anno Domini 1118. in quo electus eſt Pontifex, vſque ad annum 1124. accurate ſcribit.

Item Gregorius Nazianzenus.

¶De eodem. Cap. XI.

Qui ſtudet [b] donum Dei pretio mercari; in ſacro ordine [c] nulla ratione de cętero permanere [d], aut reuocari poſſe dubium non eſt. Talis a communione [e] oībus modis abſcindatur. Nam ſpiritus ſancti donum pretio comparari, quid aliud eſt, quam capitale [f] crimē, & ſimoniaca hæreſis † ? quod quàm deteſtabiliter in vtroque teſtamento vindicatum ſit; multorum exemplis facile apparet: Giezi † gratiā ſanitatis Naaman Syro vendidit, eamdem gratiam ſanitatis [g], Heliſæo vindicante, leproſus

Deuſdedit p. 2. & 4.

4. Reg. 5.

† Concord. text. iuncta ſua gl. in l. ſi quenquā C. de epi. & cl. † Ideſt, Giezi peccauit, q̄a tunc cōſtitutione, vel cōſuetudine prohibitū fuit ad quid accipere in caſu in quo ipſe accepit: alioquin nō peccaſſet. ar. in q. 4. dixit ſ. Medicus [...] ſanitate [...] ferenda [...] pecuniā [...] pere.

b ¶Studet.] Cū effectu. verba enī ſunt recipienda cū effectu. ff. quod quiſque iur. l. 1. extra de clericis nō reſidē. relatū, vel ſufficit, quòd det operam.

c ¶Ordine.] Bene dicit, ordine, q̄a ſi q̄s emit ordinē, nō pōt diſpēſari circa, ipſū, vt inf. ea. erga. & extra de ſimo. nobis. in fi. niſi à patre ſuo, & eo ignorāte eēt emptus ordo, tunc diſpēſari poſſet. 1. q. 5. vl. Sed ſecus eſt in beneficiorum emptione. cum enim renunciat quis beneficio empto, poteſt in illo, vel in alio tolerari, vt inf. ea. q. 5. c. 1. & in decretali de ſimo. ex inſinuatione. Illa tamen decreta loquitur cum a patre ipſo ignorante eſt commiſſa ſimonia.

Simonia cōmittiī & circa ordinē, & circa beneficium.

d ¶Permanere.] Infra ead. ſi quis. niſi ex diſpenſatione infra ead. q. 3. præſentium.

e ¶A communione.] Nunquid pro ſola voluntate eſt excōmunicandus quis, cum ſit ſimoniacus? Certe non; quia ex voluntate non ſcandalizatur eccleſia, niſi pro-

Simoniacus ex ſola volūtate non eſt excommunicandus.

f ¶Capitale.] Ideſt, mortale, vel dignum depoſitione.

g ¶Sanitatis.] Nunquid ergo licitum eſt medico recipere pecuniam pro conferenda ſanitate? Sic: quia illud potius dicitur honor, quam pretium, vt 14. q. 5. non ſane vnde non recipit pecuniam pro danda ſanitate, cum illud ſit gratia, ſed pro labore ſuo. & ſic magiſter non recipit pecuniam pro ſcientia quam dat, ſed pro labore, vel honore, ſicut propheta recipit, vt infra ea. q. iudices. ſic Deus recipit decimas pro honore, non pro pretio, vt 16. q. 1. decimæ.

f ¶Ca- a ¶In-

a ¶ Iudas.] Sed nunquid Iudas commiſit ſimoniam? Certum eſt. Et quidem plagium commiſit in eo, ꝙ liberum hominem vendidit. ff. ad leg. Flau. de plagi, l. 1. Simoniam etiam commiſit in eo, ꝙ rem ſacram vendidit. Dicit H. ꝙ Dominus non poteſt vendere ſeruum iam

c ¶ Peccunia tua.] Hoc in deteſtationem criminis dictum eſt 1. q. 3. §. contra.

d ¶ Dimiſit.] Arg. expreſſum contra Baz. dicentem, ꝙ quilibet propter peccatum mortale erat priuatus introitu eccleſiæ. ar. de pœ. diſt. 1. quis ſanctus ſacerdo 33. q. 4. vir cum propria nam dominus ſolos ſimoniacos de corpore eccleſiæ eiecit, relictis alijs peccatorib. intellige tamen hoc de illis, qui ſimoniam committunt in ordine accepto: licet auctoritas generaliter loqui videat. vnde dic cum Baz. & M. ꝙ nec talis ſimoniacus nec publicus fornicat dēt eccleſiā ante pœnitentiā intrare. De hac materia notaui 33. q. 4. vir cū propria. Io. tñ dicit, (quod etiam mihi ſępė reſpondit) ꝙ peccator quilibet & etiā excōmunicatus pōt intrare eccleſiā cauſa orandi, dummodo non interſit diuinis officijs cum non inueniatur prohibitū. extra de ſen. exc. cum nuper. H.

Peccatum mortale an priuet quēlibet ab introitu eccleſiæ.

Matth. 27. factus amiſit. Iudas [a] omnium redemptorem vendidit [b], mox laqueo ſuſpenſus eādem redemptoris † gratiam non obtinuit; & merito, quia nemo poteſt retinere, quod vendidit. Simon etiam magus cum eandem ſpiritus ſancti gratiam emere vellet, damnationis ſentētiam à Petro audiuit:] Pecunia tua [c] tecum ſit in perditionem, quia donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri.] Dominus etiam vt vendentes & ementes huius gratiæ expertes oſtenderet, cunctos peccatores per gratiam in templo dimiſit [d]; ſingulariter vendentes & ementes increpans, & flagellās de tēplo eiecit, in quo venditores, & emptores ſuos gratia ſpiritus ſancti cōſtat deſtitutos eſſe, & vacuos. Quos enim Chriſtus eiecit de templo, nunquid ſpiritus Chriſti faciet ſibi templum?

† *al. redemptionis.* *Act. 8.* *Ioan. 2.*

In operibus B. Gregorij Nazianzeni, quæ multa græce, & latine extant, nihil tale repertum eſt. Habetur autem ſimilia in epiſtola Taraſii ad Hadrianum.

Item Gregorius.

Deuſdedit p. 4. ex Paſchali. inf. c. placuit.

¶ Symoniachi, ſacerdotes eſſe non poſſunt. Cap. XII.

Qvicumque ſacros ordines [e] vendunt, aut emunt; ſacerdotes eſſe non poſſunt. Vnde ſcriptum eſt [f] anathema danti, anathema accipienti; hoc eſt ſimoniaca hæreſis [g].] quomodo ergo, ſi anathema ſunt, & ſancti non ſunt, ſanctificare alios poſſūt? & cum in Chriſti corpore nō ſint, quomodo Chriſti corpus tradere [h], vel accipere poſſūt? Qui maledictus eſt, benedicere quomodo poteſt?

¶ *Deuſdedit in tractatu contra Simoniacos refert hoc ex epiſtola Paſchalis Papæ ſecundi ad mediolanenſes.*

Qvicūque.] CASVS. Dicit hic, ꝙ Simoniaci promoueri non pñt, ſiue dantes ſiue accipiētes. Nam dātes, & accipientes ſimoniaci ſunt, & cum maledicti ſūt, alios benedicere non poſſunt

e ¶ Sacros ordines.] Quia ſi per pœnitentiam reconcilientur, quod tamen per pecuniam acquiſierint, retinere non poſſunt, vel quantum ad imprecationum effectum.

f ¶ Vnde ſcriptū ē.] Qui offert alijs vel accipit ab alijs; vt ordinetur, excōicatus eſt, vt hic. & inf. ea. c. perlatum.

g ¶ Hoc eſt ſimoniaca hęreſis.] i. ſic dare vel accipere, ſimoniaca hæreſis eſt. B.

h ¶ Chriſti corp' tradere.] Ideſt, dignė exercere officium ſacerdotis.

Item Gregorius Syagrio, & alijs epiſcopis, lib. 7. epiſt. 110.

Io. diac l. 3. c. 4. Poly. l. 2 tit. 1. Burc. l. 1 c. 121. Deuſdedit p. 2. Iuo. p. 5. c. 75. ſupra c. benedictio.

¶ De eodem. Cap. XIII.

Cvm liqueat hanc hæreſim ante omnes [a] [i] radice peſtifera ſurepſiſſe, atq; in ipſa origine [k] ſua, apoſtolica eſſe deteſtatione damnatam; cur non cauetur; cur nō perpenditur; quia benedictio illi in maleditionem conuertitur, quia ad hoc, vt fiat hæreticus, promouetur?

a ¶ Omnes.] *Antea legebatur,* omnia *ſed gloſſa videtur magis conuenire lectioni reſtitutæ: eſt in aliquot manuſcriptis, & ipſo origina li.*

ſū ordinatum. commutare tamen poterit, vel alio genere contractus alienare. Quidam tamen dicunt contra, vt hic. & 54 diſt. generaliter.

b ¶ Vendidit.] Nota, ꝙ dicit vendidit: & tamen iſte qui exigit [illegible] tam ille gratiam fuerat conſecutus, & ita eſt; argumentum contra eos, qui non exigunt ante collectionem beneficii [illegible] ſi quis obiecerit. it. de [illegible] autem [illegible] quidam dicunt [illegible] pro venditione, ſed pro mendacio, quod mihi non placet.

Cvm liqueat.] CASVS. Cum in nouo teſtamēto pre cæteris criminibus ſimonia, quæ hæreſi cōparatur ſit damnata, cur non præcauetur, cum benedictio in ſimoniaco in maledictionem conuertatur? duo ſequentia capitula plana ſunt.

i ¶ Ante omnes.] Contra de conſec. diſt. 2. prima, ſed hoc verum eſt poſt reſurrectionem. vel ante, id eſt, præ omnibus aliis.

k ¶ Origine.] Nota ꝙ dicit origine. Hoc verum non eſt

quo ad nouum teſtamentum : vt iam Iudas ante commiſit. Vel dic ſatis fuiſſe in origine: quia quam cito hoc fecit, fuit damnatus ſtatim. infra ead. cito.

a C Vm ordinaretur.] Lepra fuit.] Ideſt peccati vulnere ſe in fectum reddidit.

non contradicunt ſibi: nam deſcendentes per ſexum maſculinum non recipiebantur vſque in ſeptimam: per fœmininum vſque in x. Sed Hebræus dixit, quòd nihil aliud erat recipere eos ad eccleſiam Dei, niſi dare eis nuptui filias ſuas. hiſtoriam de illis Moabitis habes 35. diſt.

1 Quod Iudas ſimoniam commiſit, probatur ſup. ea. qui ſtudet. vbi de hoc, & ibi dixi. Archid.

Item Ambroſius de miniſterijs †, *ſeu de dignitate ſacerdotali, c. 5.*

† *myſterijs.*

¶ Qui pretio ordinat, lepram, non officium confert Cap. XIIII.

C Vm ordinaretur epiſcopus, quod dedit, aurum fuit; quod perdidit, anima fuit: cũ alium ordinaret, quòd accepit, pecunia fuit; quod dedit, lepra fuit [a].

Deuſdedit p. 2. Iuo p. 5. c. 85.

Idem ibidem.

¶ De eodem. Cap. XV.

G Ratiam cum ordinareris, non ſucepiſti; quia gratuito eam non meruiſti [b].

Iuo ibidem. Deuſdedi ibi.

Idem lib. 4. Lucæ.

¶ De eodem. Cap. XVI.

C Ito turpem ſequitur lepra mercedẽ, & pecunia corpus, animumq. male quæſita commaculat. *& paulo poſt.* ¶ Vides, quia facto auctoris ſucceſſio damnatur hæredis †. Inexpiabilis eſt [c] enim venditi culpa myſterij †, & gratiæ vindicta cæleſtis tranſit ad poſteros. ¶ Denique Moabitæ[d], & cæteri non intrabunt eccleſiam vſq; ad tertiam [e] & quartã generationẽ, tamdiu videlicet (vt ſimplicius interpretemur) donec culpam auctorum multiplicis [f] ſucceſſio generationis abolere. Sed cum illi, quia in Deum idololatriæ errore deliquerunt, in quartã [g] generationem videantur eſſe mulctati; profectò durior [h] videtur eſſe ſententia, qua Giezi ſemen vſque in æternum p

Iuo p. 5. c. 132.

† *al. miniſterij* Deuſdedit p. 2.

† Facit hoc c. l. c hæres. & diuer. S po. præ l. Papin § j. ff de poſt. l. vlt C. eo.

b G Ratiam.] ¶ Non meruiſti] Ar. 21. q. 4. c. 1.

C Ito.] CASVS. Tangit hic quod dicit in quarto lib. Regum, quòd Naaman Syrus poſtquam ab Heliſæo lepra mundatus eſſet, receſſit: Giezi autem puer Heliſæi videns, quod Dominus nihil acceperat ab eo, clam ſecutus eſt eum dicens duos filios prophetarum veniſſe ad Dominum ſuum, mandareque ei Heliſæũ, vt mitteret ſibi talẽtum argenti, & duo mutatoria veſtimentorum, quæ cũ miſiſſet, accepit ea Giezi, & abſcõdit. Dũ autem poſtea ſtaret coram Domino ſuo, dixit ei Heliſæus, vnde venis? reſpondit, Seruus tuus non iuit quoquam. at ille, cor meũ erat in præſenti nũc autem accepiſti argẽtum & veſtes. & lepra Naaman adhærebit tibi & ſemini tuo in æternum. & egreſſus eſt ab eo leproſus ſicut nix.

c ¶ Inexpiabilis eſt.] Quo ad ordinis executionem: vel dic, quod in teſtationem criminis dr, & ſicut culpa diſcordiæ, quæ forte nec paſſione purgatur, vt ſu. diſt. 90. neq; ad Cain: vel quia pœnitet vſque ad mortẽ vt infra ead. ſi quis.

DENIQVE. CASVS. Dicitur, etiam, quòd Ammonitæ & Moabitæ, qui proceſſerunt ex filijs Loth, reſtiterunt filijs Iſrael venientibus de Ægypto. propter idololatriam, ad quam eos induxerunt; & ideo prohibiti ſunt intrare eccleſiam vſque ad tertiam & quartam generationem. Caſus ergo huius cap. talis eſt, intẽdit Ambro. probare, quòd crimen ſimoniæ ſit grauius, quàm crimen idololatriæ Nã crimen idololatriæ vſque in tertiam & quartam generationem punitur; cum ſemen idololatrarũ vſq; in tertiam & quartã gñationem intrare eccleſiam prohibeatur: ſemen vero ſimoniacorum in æternum punitur. Semen autem myſticè intelligitur in ſucceſſione vitiorum, & non ſucceſſione generis, ſicut accipitur ibi: vos ex patre diabolo nati eſtis Symoniaci autem & Giezitici hic largè intelliguntur omnes cupidi, & omnes auari. Et poteris prius ponere caſum & poſtea narrare hiſtorias; & econuerſo.

d ¶ Moabitæ.] Iſti Moabitæ & Ammonitæ idololatræ erant, & cum redirent filij Iſrael de capitiuitate Ægyptiaca, & ſcirent iſti quod ſitim patiebantur, obiauerunt eis cum pane ſine potu: ducentes ſecum Balaam ariolum, vt eis malediceret: propter quod peccatum præcepit Dominus, ne eos factos proſelytos 2. reciperẽt in eccleſiam Dei vſque in ſeptimam generationem. licet ſecundum aliam tranſlationem dicatur, vſque in x ſed

2 Proſelyti erant illi, qui veniebant ad populi Iudaici ritum. qui nõ erant oriundi de populo Iudaico. Archid.

diſt. capitu. ſexto die.

e ¶ Vſque ad tertiam.] Id eſt. niſi habeant fidem Trinitatis, & quatuor genera virtutum, vel quatuor Euangeliorum.

f ¶ Multiplicis.] Arg. culpam vel dolum purgari proceſſu tpis, vt 2 q. 1. in primis. 35. q. 8. de gradibus. ff. de hæ. vel ac. ven. l. venditor ff. de ac. & ob. is qui. extra de ſi. presbiter p totum. extra qui ma. acq. poſ. inſuper. arg. contra inf. ead. ventum. ff depo. l. 1. §. ſi rem. ff. de cond. fur. l. qui furtum. & l. vlti. Sed rei veritas eſt, quod licet non poſſit purgari proceſſu temporis, quo ad preſentem caſum; purgatur tamen per eccleſiæ diſpenſationem. vt 23 q 4. ipſa pietas. verſi. eſt enim Vnde verſus.

Compoſito lactè fœtenti quæſo cibare.

Qui putat excluſum crimen per temporis vſum. de conſue cap. quanto in gl. ſolam conſuetudinem.

Culpã & dolus purgari tempore.

g ¶ In quartam.] Hic non proſequitur. Ambroſius noſtram interpretationem. ſed 70. interpretum Vel dic quod refert ſe hic ad myſticum intellectum, id eſt, donec habet fidem Trinitatis, & quatuor Euangeliorum.

h ¶ Durior.] Et quis, dubitat ſceleratius eſſe cõmiſſum quod durius eſt vindicatum, vt infra 24 q. 1. non efferamus in fi. quod perpetuum eſt, licet & propriæ vxoris interfectos grauius puniatur (vt inf. 63. q 2. admonere) quam matricida. 23. q. 2 latorem. quod tamen ſpeciale eſt ob frequentem cauſam factum, & ob pronam in vxores ſuas malitiam refrenandam. talia (quia ſunt ſpecialia) ad conſequentiam trahi non debẽt. Io. vt 27. q. 1. nuptiarum, & diſt. 27. ſi vir.

Cõmiſſum eſt ſceleratius quod punit durius.

e ¶ Pra.

cupiditate habendi, prophetica auctoritate damnatur (præſertim [a] cum Dominus noſter Ieſus Chriſtus per lauacri [b] regenerationem omnib. remiſſionem dederit peccatorum) niſi † vitiorũ [c] magis, quàm generis ſemen intelligas. Sicut enim qui filij promiſſionis ſunt, æſtimãtur in ſemen malum. Nam & Iudæi ex patre diabolo, non vtique carnis ſucceſſione, ſed criminis. Ergo omnes cupidi, omnes auari Giezi lepram cum diuitijs ſuis poſſident, & male quæſita mercede, non tam patrimonium facultatum, quàm theſaurum criminum congregarunt æterno ſupplicio, & breui fructu.

† al. niſi vt vitiorum.
Rom.9.
Ioan.8.

α ¶ In quartam.] *Antea legebatur;* in tertiam, & quartam: *Sed & à B. Ambroſio, & ab uno vetuſto Gratiani codice abeſt vox,* tertiam *Deuteronomij autem 24. Idumæorum quidem, & Aegyptiorum filij permittuntur tertia generatione intrare in eccleſiam Domini, ſed de Moabitis ſic ſcribitur.* Ammonites, & Moabites, etiam poſt decimam generationẽ non intrabunt eccleſiam Domini in æternum.

β ¶ Peccatorum.] *Sequebatur.* cur ergo Giezi ſemen in æternum damnatur? *quæ apud B. Ambroſium non habentur.*

2 *Quia ergo auctoritate Leonis Papæ ſimoniaci non niſi ſpiritum mendacij accipiunt, ſecundum Gregoriũ apud ſimoniacos ſacerdotium non ſubſiſtit, benedictio eorum in maledictionẽ conuertitur, apud eos manet anathema danti & accipienti cum ſancti non ſint, nec in Chriſti corpore, conſtituti, cum ſint maledicti, nec ſanctificare alios poſſunt, nec corpus Chriſti tradere, vel accipere, nec benedicere alijs valent: ſecundùm † Ambroſium verò anathematis opprobrio cõdemnantur, atque à participatione corporis & ſanguinis Chriſti alienantur, cum accipiatur aurum, & lepra detur: cum inexpiabilis ſit culpa venditi myſterij †, ſecundum Chalcedonenſe concilium ex tali ordinatione nihil proficere iudicantur, ſecundum Gelaſium Simonis damnatione inuoluuntur, ſecundum Gregorium Nazianzenum in ſacro ordine permanere, aut renouari nulla ratione poſſunt: ab Heliſæo lepra perfunduntur, à Petro in perditionem damnantur, à Chriſto verò de templo eijciuntur, quid aliud ſimoniacus ſimoniaco in ſua ordinatione poteſt conferre, niſi quod Innocentius de cæteris hæreticis teſtatur, dicens, epiſtola decima octaua ad Alexandrum, c.3.*

u ſup. c.reperiũtur.
† al.miniſterij.

γ ¶ Non ſubſiſtit.] *Simoniaci recipiunt quidem characterem, ſed ſunt ipſo facto ſuſpenſi Ita rõne [illegible] ſus, [illegible] per ipſorum ſacerdotium non ſubſiſtere, ac propterea rectiſſime B. Greg. lib. 10. epiſt. 33. Victori epiſcopo ſcribens ſimoniacam ordinationem uocat illicitam, & effectu carentem.*

¶ Qui ſpiritus perfectionem non habent, ipſam dare non poſſunt. Cap. XVII.

QVia perfectionẽ ſpiritus, quam acceperãt, perdiderunt, non eius dare plenitudinẽ [d] poſſunt (quæ maxime operatur in ordinationibus) quam per ſuam perfidiã perdiderũt. *& iterũ.* Qui honorẽ nõ habuit, honorẽ dare nõ potuit: nec aliquid ille accepit, quia nihil erat in

Anſ. li.6 c.73.
Epiſt. 22. c.3. ad epiſcopos Macedonis. in fine.

a ¶ Præſertim.] Reſpicit id quod dixerat durior: uel incipit ibi verſus, & reſpicit ad literam ſequentem, ſcilicet cur ergo.

b ¶ Per lauacri.] Sine quo non habet vitam æternam, niſi pro Chriſti nomine quis fuerit baptizatus ſanguine, vt 15. q. 1. c. firmiſſime, & de conſecr. diſt. 4. c. firmiſſimè.

c ¶ Niſi vitiorum.] Sophiſticè argumentatur. nã idem eſt in idololatria: ſed in pdictis nõ conſiderat niſi literalem intellectum.

QVIA [ERGO. Hæc eſt 2. pars quæſtionis, in qua latenter ſupponit de ordinatis ab hæreticis, i pter formam eccleſiæ, & dicit q tales non recipiuntur niſi ad damnationem. Io. de Fant.

CASVS. Concludit nũc Gratianus fere ex omnibus cap. ſupradictis, dicens q ſimoniaci, ſm Leonem, non accipiunt niſi ſpiritũ mẽdacij, & quia ſm Greg. apud eos ſacerdotiũ nõ ſubſiſtit, & quia benedictio eorũ in maledictionẽ cõuertitur. & c. nihil aliud poteſt cõferre ſimoniacus ſimoniaco q̃ hæreticus hæretico.

QVi pfectionẽ.] CASVS. Hoc c. intelligitur de illis, qui in eccleſia catholica ordinati fuerũt, ſed poſtea labuntur in hæreſim: & ſic gratiam Spiritus ſãcti, q̃ acceperant (q̃ maxime in ordinibus operatur) amiſerũt. cum ergo eam non habeant, eã dare nõ poſſunt: quia qui nõ habet honorem, eũ alij dare non poteſt: ſed damnationẽ dabit, quam cum verò ordine habet.

d ¶ Plenitudinem.] i. executionem ordinis. hic interſerit magiſter de ordinibus hæreticorum 1. Sed quidq̃d Io. de Fãt & alij de hac materia dixe-

1 Et hoc vſque ad §. cõſtat. inf. ead. Eps̃ ẽt hæreticus cõfert ordinẽ, ſed non ordinis executionẽ,

dixerũt, iſtud eſt tenendũ, ꝙ qlibet eṗs, ſiue catholicus ſiue hæreticus, ſiue in eccleſia, ſiue extra conferat ordinem, dũ tñ cõferat ſm formã eccleſiæ, recipit ordinatus ordinem, licet non recipiat executionem ordinis. ſimiliter ſi taliter ordinati alios ordinent, idem eſt, & ſic in infinitũ, vt inf. ea. quod quidã. 9 q. 1. ordinationes. Idẽ dico de conficiendo corpore 1. Chriſti J. ea. dominus declarauit. &c nõ nocet. infra de conſec. diſt. 4. non in nobis loquitur ergo principium capituli de his q in forma eccleſię receperit ordinẽ Secũda pars de illis qui extra formã, illi nihil recipiunt, nec aliqd conferunt: q a nemo dare poteſt, &c. vt ſup. c. 1. & infra. q. 7. Daibertum.

ADDITIO. Dicit Lau. de huiuſmodi hæreticis multa mẽdacia ſcripta ſunt & inutiliter. Io. de Fãt. & Gof. dicunt, ꝙ hæreticus, qui recipit vltimam manus impoſitionem extra eccleſiam, nõ confert, ſed confundit eos. J. ea. q 7. cõuenientibus. Archid.

nit ĩ 26. diſt. deinde. Tertia quæſtio erat, an remaneant clerici, ideſt, an reciperent characterem ab hæreticis ordinati, vel an deberent ad ulteriora promoueri, & dicit ꝙ nunquam: & hanc quæſtionem in hoc cap explicat.

b ¶ Pro ſui difficultate.] Quia fuit quæſitum ſi ordinati ab

dante: ſed damnationem, quam habuit, per prauam manus impoſitionem dedit.

ꝫ De hoc no. 9. q. 1. in ſũ. Sed contra. de conſec d. 2. vtrũ, &c. qd ſit. ubi contra not. Archid.

¶In hoc capite nõ referuntur ipſa prorſus verba Innocentij, quæ tamen habentur partim infra ead. c. Arrianos partim in capite nunc ſequenti; ventum eſt; *in verſiculo.* Sed econtrario.

Idem Rufo, & alijs epiſcopis, epiſt. 22. c. 3.

¶Simoniacus per prauam manus impoſitionem, non benedictionem, ſed damnationem præſtat. Cap. XVIII.

VEntum eſt [a] ad tertiã quæſtionem, quæ pro ſui difficultate [b] longiorẽ exigit diſputationem. Cũ nos dicamus ab hæreticis ordinatos: vulneratũ, [c] per illã manus impoſitionem habere caput [d], vbi vulnus [e] infixũ eſt medicina [f] eſt adhibenda, qua poſſit recipere ſanitatẽ †. Quæ ſanitas poſt vulnus, ſecuta, ſine cicatrice eſſe [g] non poterit, atque vbi pœnitentiæ remedium neceſſariũ eſt, illic ordinationis honorem locum habere [h] nõ poſſe decernimus. Nam ſi ut legitur, quod tetigerit immundus, immundũ erit; qũo ei tribuetur [i]; quod munditia, ac puritas conſueuit accipere? ¶Sed econtrario aſſeritur, cum qui honorem amiſit, honorem dare non poſſe, nec illũ aliquid accepiſſe [k]: quia nihil in dante erat, quod ille poſſet accipere. Acquieſcimus, & uerum eſt certe, quia quod non habuit, dare non potuit. Damnationẽ [l] utique, quam habuit, per prauam manus impoſitionẽ dedit; & qui particeps effectus eſt damnato, quomodo debeat,

Poly. li. 2. tit. 31. & lib. 7. tit 7. Anſ. li. 6. c. 75. al. 70. Iuo p. 6. c. 59. Pan. li. 3. c. 130.

† Tex. eſt [illegible] ſmi. in l. u[…] chiatri. [illegible] ibi Bart. [illegible] de proieſt[…] me. li. 10.

inf. ea. Arrianos: *Num.* 19. *Leuit.* 15. & *Agai.* 2. ſup. qui perfectionem, verſ. qui honorem.

VEntũ.] CASVS. Tres q̃ſtiones fecerunt epĩ Macedones Innocentio. Prima fuit, vtrũ ducens viduã in uxorẽ, poſſit promoueri, uel iam promotus debeat deponi? Secũda fuit utrum dicendus ſit bigamus qui ante baptiſmum habuit unam uxorem, & poſt baptiſmũ aliã? quibus explicitis, ĩ. 34. diſt. ſi quis uiduã. & 26 diſt. deinde opponitur. accedit in hoc c. ad tertiã, quæ talis eſt, ſcilicet vtrum redeuntes ab hæreticis qui apud eos ordinati fuerunt, apud nos ad ordines ſint admittendi? Et rñdet, ꝙ non: quia in reconciliatione imponitur eis pęnitentia, poſt quam remanet quædam cicatrix, ideſt irregularitas, quæ eos à promotione repellit Sed cõtra hoc dupliciter opponitur: ſi hæreticus aliquem ordinauit q honorem amiſit, nihil contulit ordinato. ergo perinde poterit à catholicis ordinari, ac ſi nunquam ordinatus fuiſſet. Sed rñdet Innocentius falſum eſſe: quia damnatio quam accepit, eum non impedit promoueri. Secundo obijcitur, ſi quam maculam ex ordinatione hæreticorum incurrit ex canonica ordinatione deletur. Et ad hoc rñdet, quod illud eſt falſum. nam ſi ita eſſet, pro nihilo criminoſus ageret pœnitentiam, ſed accederet ad ordinationem, ubi omnia crimina delentur. de conſuetudine igitur Romanæ eccleſiæ eſt, vt ueniens ab hæreticis, ad laicalem cõionem tm̃ admittatur, & non clericalẽ: & ita tres q̃ſtiones ponunẽ hic una principalis & duæ incidentes. & ad omnes ſufficienter reſpondet.

Tres qõnes. a Scilicet primo: ibi tñ ſcribit archiepõ Rothomagen. ſed põt eſſe, ꝙ ſolutionem eiuſdem qõnis miſit illis vel illi. Archid.

a ¶Ventum eſt.] Tres namq, Macedones epĩ, quibus hæc ſcribit Inno inter alia fecerãt q̃ſtiones Prima erat vtrũ quis ducẽs uiduã 2. in uxorẽ poſſet ꝓmoueri: uel factus clericus ꝑꝑ hoc debeat deponi? Cuius determinationẽ ponit ĩ diſt 34 ſi quis uiduã. Secunda erat, utrũ dicendus eſſet bigamus qui ante baptiſmũ unam, poſt baptiſmum habuit alteram? cuius determinationẽ ponit ĩ 26. diſt. deinde.

ti ab hæreticis accepiſſent honorem, & ſi ad eccleſiam reuerſi recipiantur in honorem clericatus.

c ¶Vulneratum.] ideſt, capitalẽ & ſacramentalẽ dignitatem cum vulnere. i. cum damnatione ſuſcepta tenere.

d ¶Caput.] Ideſt, animam culpæ macula vulneratam. & anima punitur pro homine. de conſecr. diſt. 5. ne tales.

Anima [illegible] hoĩe po[…]

e ¶Vulnus.] Vbi enim malum contingit, ibi moriatur. & c. 2. q. 1. peccauerit.

f ¶Medicina.] Hoc videtur ſic exponendum, ideſt, reiterandum eſt in his ſacramentum. inf. ea. q. vlt. per illicitam hoc enim uidetur intelligẽdum cum omiſſa fuit forma arg 1 q. vlt. Daibertum ubi hoc inducitur.

g ¶Cicatrice eſſe.] Quia & ſi pœniteant, tñ irregularitas manet, quæ non aboletur per pœnitentiam, vt 25. d. primum. & 50 diſt. illud. & 1. d. 7. ſi quis omnem.

Irregulari[…]tas per pęni[…]tentiam nõ [illegible] aboletur.

h ¶Habere.] infra 23 q. 4. ipſa pietas. contra. Sed ibi de ordinatis catholicis, & poſt in hæreſim labentibus: hic de his quibus hæretici manus impoſuerunt. Vel hoc de rigore illud de miſericordia.

i ¶Quomodo ei tribuetur] Argu ꝙ uxor non tenetur reddere debitum viro leproſo, Arg contra, 32. q. 7. omnes, & q. 5. ſi quis uxorem. Vide de hoc cui eſt ſtandum, extra de coniug. lepro. c. 1. & 2.

Vxor viro le[…]proſo debi[…]tũ redder[…]e nõ tenetu[…]r.

K ¶Accepiſſe.] Alias accipere, & ſupplere: & ideò non dẽt ei nocere quin ordinari poſſit, q. d. id qđ nihil eſt, nõ debet pręſtare impedimentũ, ut ext de iure pat. qđ autem. in fi Sed hoc fallit ext. de ſpon. c. ad audientiam.

l ¶Damnationem.] ideſt, Sacramentum quod damnabiliter habuit, dãnabiliter dedit, & ita factus eſt particeps damnationis, infra ea. q. 7. ſi quis, inf. ea. q. 4. §. cũ ergo, inf. de conſec. diſt. 4. ab antiqua.

Impedime[…]ntum nõ præ[…]ſtat quod n[…]ihil eſt.

a ¶ Non

a ¶Non poſſum.] De mero iure. nam ex diſpenſatione poſſum. infra ead. q. vlt. conuenientibus.
b ¶Sed dicitur.] Ideſt, obijcitur, & hæc erat ſecunda obiectio, q̃ fiebat Innocentio. prima fuit ibi, ſed contra
c ¶Benedictio.] Quę eſt cum ab hæreticis rediens reconci-

nis, in qua dicitur, ꝙ nō videtur idem de ſimoniacis q̃d de hæreticis, & rñdet, ꝙ idem eſt, ꝙ ſimoniaci ſunt infideles: & hoc probat ꝑ quatuor auctoritates. Io. de Fan. CASVS. Dictum eſt ſu. in §. quia, & cap. ſeq. ꝙ ſimoniaci cōparantur hæreticis, obijcit nunc Gratianus dicens Hæretici fidem non habēt, ſed ſimoniaci ſic, licet gratiā ſpiritus ſancti venalē putant, & quod dictū eſt in illo, c. qui perfectionem nō poteſt de hæreticis intelligi. Ad hoc reſpōdet dicens, ꝙ ſimoniaci etſi fidem habere videantur, tamen infidelitati ſubijciūtur, quod probatur per capitulum ſequens.
h ¶His.] Dictis a te. Nā ſibi ipſi opponit propter comparationem inter ſimoniacos, & hęreticos in §. quia in fin. & ita ſub alternatione veniet vſq; ad §. conſtat ergo.

necceſſitas cogat, vt 24 q. 1. ſi quē forte, ſed ſecus eſt qa de Sacramēto ordinis hic loquitur Ioan. de Fan.

ead. epiſt. c. 4.

honorem accipere, inuenire non poſſum [a]. ¶Sed dicitur [b] vera, ac iuſta legitimi ſacerdotis benedictio [c] auferre omne vitium, quod a vitioſo fuerat iniectum Ergo ſi ita eſt, applicentur ad ordinationem ſacrilegi, adulteri, atq; omnium criminum rei: quia benedictione ordinationis crimina, vel vitia putantur auferri: nullus ſit pœnitentiæ locus; quia id poteſt præſtare ordinatio, quod longa ſatisfactio præſtare conſueuit. Sed noſtræ [d] lex [e] eccleſiæ eſt, venientibus ab hæreticis, qui tamen illic baptizati ſunt, per manus impoſitionem [f], laicam tantum tribuere communionem, nec ex his aliquem in clericatus honorem, vel exiguum [g] ſubrogare.

Iuo p. 6. c. 60.

Iuo in procemio. Pann. l. 3. tit. 5. c. 17.

3 *Sed obijcitur, alij hæretici a fide exorbitant: ſimoniaci autem, & ſi gratiam ſpiritus ſancti venalem putant, tamen a fide alieni non ſunt: atq; ideo, quod ab Innocentio de cæteris hæreticis decernitur, non valet de his conſequenter intelligi. His* [h] *ita reſpondetur. Simoniaci, & ſi fidem tenere videantur, infidelitatis tamen perditioni ſubijciuntur.*

Vnde beatus Ambroſius in ſecundo libro de pœnitentia, c. 4. aduerſus Nouatianos ſcribit dicens.

¶Simoniaci fidei integritatem non habent. Cap. XIX.

PEtrus Simoni, qui magicæ artis conſuetudine deprauatus [i] putaſſet, quòd gratiam Chriſti per impoſitionē [k] manus, atq; infuſionem ſpiritus ſancti compararet pecunia, ait: [Non eſt tibi pars, neque ſors in hac fide α [l]: quia cor tuum non eſt rectum apud Deum, &c. [Vides. Quòd hunc magica vanitate blaſphemantem in ſpiritū ſanctum apoſtolica auctoritate condemnet, & eo magis, quia puram conſcientiam [m] fidei [n] non habebat?

Act. 8.

α ¶In hac fide.] *Vulgata editio habet*, in ſermone iſto, *Gracè eſt* ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ.

PEtrus.] CASVS apparet ex hiſtoria, q̃ talis eſt. Legitur in Actib. Apoſtolorum ꝙ cum Simō magus nuper ad fidē cōuerſus videret ad vmbrā Petri infirmos ſanari, vt hoc donū carius alijs vēderet, voluit a Petro emere. & obtulit ei pecuniā, quē Petrus damnauit dicens; Pecunia tua ſit tecū in perditionē. quia exiſtimaſti, &c. & ideo quia corā eius apud Deum rectum non erat, eum damnauit Sequens c. patet.
i ¶Deprauatus.] Similiter dicit capit. d̃ Saule, ꝙ deprauatus cauſa peccati ad hoc ſe cōtulit, quòd dānauerat. 26. quæſt. 5. nec mirum, vltra medium.

Item Gregorius lib. 9. epi. 53. ad Theodoricum Regē.

¶Simoniacus, infidelis eſſe probatur. Cap. XX.

CCum omnis auaritia [o] idolo-

Anſ. l. 13. c. 44.

conciliatur eccleſiæ. Vel quæ erat ſecundum illos contra quos hic agit Innoc. quando reuertentes ad eccleſiā iterum ordinantur, vel quandocunque aliquis ordinatur. H.
d ¶Sed noſtræ.] ſ. occidentalis Hæc eſt tertia ratio.
e ¶Lex.] Ideſt, conſuetudo, C. de man li. l. 1. alibi. ponitur pro regula. inf. ea. q. 7. c. 2. alibi ponitur pro ratione. 1. d. conſuetudo. alibi pro canone ſu. d. 31. Nicæna 1.
f ¶Per manus impoſitionem.] q. d. non ſolum qui ab hæreticis ordinati ſunt, non poſſunt habere honorem in eccleſia: ſed etiam qui apud eos baptizati ſunt tantum, ita quòd non ordinati, vt inf. ea. q. 7. qui in qualibet.
g ¶Vel exiguū.] Secus in orientali eccleſia, quæ illos ꝑ vnctionem chriſmatis reformat, vt inf. de conſe. d. 4. ab antiqua. inf. ea. q. 4. placuit, cōtra. Sed ibi de infantibus, hic de adultis, & diſcretis de conſe. d. 4 ſicut a.
SED OBIICITVR. Hæc eſt tertia pars quæſtio-

ex triplici ...r ſumitur. Adde ꝙ ēt ...liqñ ꝑ pa... to. l. legem. C. de pact. & ... ſi tibi. ff. d... adopo. ... idē tñ vt ... de adulto ... q̃d de infan... e, ſi vltima

k ¶Per impoſitionem.] ſ. vt cuicumque imponeret manum, acciperet Spiritum ſanctum, & ei infunderetur Spiritus ſanctus.
l ¶In hac fide.] ſ. noſtra catholica: ſed in actibus Apoſtolorum habetur in ſermone iſto, vt inf ea. eos qui vnde poteſt dici, in fide tua, ideſt in eo quod credis obtinere. ſ. vt pecunia infundatur Spiritus ſanctus 3. In hoc facit ad propoſitum Gratiani; quia dicit, non eſt tibi pars in hac fide, & ita infidelis, ergo hæreticus, & ſic exaudi c. ſeq. &c.
m ¶Puram conſcientiam.] Quæ etiam ad actum progreſſa eſt, ſic exaudi de pœn. d. 1. c. ſi cui etiam non contingat.
n ¶Fidei.] Et in hoc facit ad propoſitum.
o CVm omnis auaritia.] Ideo dicit auaritia ſpecialiter ſeruitus idolorum, quia tanquam Deo exhibet auarus nummo reuerentiam, inf. 11. q. 3. pauper.
a ¶Ido-

3 Ideſt fides & credulitas

Auaritia idolorum ſeruitus.

a ¶Idolorum.] Arg. 6. q. 1. quæro.
b ¶Perditioni.] Et ita eſt hæreticis ſecundum propoſitum Gratiani.
c ¶Subijcitur.] Potius enim vocatur 1. quam ſit inf. 24. q. 2. ſane, & infra 22. q. 5. cauere 8. q. 1. ſciendum. infra. 23. q 4. forte. Ioan.

pitur, vt infra. q. 3 per totum.
i ¶Detrahunt.] Sicut enim Iudæi miraculorum operationem tribuebant diabolo, quæ per ſpiritum ſanctum fiebant; ita iſti ordines, qui ſunt dona ſpiritus ſancti, per diabolum ſibi acquirunt.

1 Scilicet fidelis. 86. diſtin. qui clementiam. Arc.

EOs.] CASVS. Sicut beatus Petrus Simonē damnauit, ita omnes ſimoniacos non immerito dānat, & deponit quod ſex rationibus probat. Prima eſt, q̄a deteriores ſunt Macedonianis, qui ſpiritum ſanctum dicunt eſſe ſeruum patris & filii. Iſti vero ſeruum ſuum faciunt, ipſum vendentes. Secunda eſt, quia blaſphemāt in Deum, ſicut illi, qui dicebant Chriſtū in Beelzebub eijcere dæmonia. Tertia, quia ſimiles ſunt Iudæ p̄ditori. Quarta, quia ſunt damnati in canone Apoſtolorū. Quinta exemplo Hieroboā, d̄ quo legit̄ in tertio libro Regū, q̄ ipſe dabat ſacerdotij principatū implentibus manū ſuam. Sexta exemplo Giezi, de quo habet̄ in quarto libro Regum. Sequens cap. patet, in quo q̄ iam dicta ſunt, repetuntur.

rum [a] ſit ſeruitus, quiſquis hanc, & maximè in dandis eccleſiaſticis honoribus vigilanter non præcauet, infidelitatis perditioni [b] ſubijcitur [c], etiam ſi tenere fidem, quam negligit [α], videatur.

α ¶Quam negligit.] *Sic emendatum ex manuſcriptis exemplaribus, & originali. In vulgatis enim legebatur*, fidem verbis, quam negat facto, videatur.

Item ex epiſto. Taraſii Conſtantinopolitani epiſcopi miſſa Papa Hadriano.

¶Simoniacorum hæreſis, cæteris damnabilior eſſe probatur. Cap. XXI.

EOs, qui per pecunias manus impoſuerunt, vel imponūt, Petrus diuinus [d] Apoſtolus (cuius cathedrā fortita eſt ſanctitas veſtra) tanquam Simonem magum deponit. *& infra.* ¶Tolerabilior eſt enim Macedonij, & eorum [e], qui circa ipſum ſunt, ſpiritus ſancti impugnatorū impia hæreſis. Illi enim creaturam, & ſeruum Dei patris, & filij, ſpiritum ſanctum delirando fatentur. Iſti verò eundem ſpiritum efficiunt [f] ſuum ſeruum. Omnis enim dominus, quod habet, ſi vult [g], vendit, ſiue ſeruum, ſiue aliquid aliud eorum, quæ poſſidet. Similiter, & qui emit, dominus eius volens eſſe, quod emerit, per pretium pecuniæ [h] illud acquirit. Ita, & qui hāc iniquam actionē operantur, detrahūt [i] ſpiritui ſancto; æqualiter peccantes his qui blaſphemauerunt dicētes Chriſtū in Beelzebub eijcere Dæmonia; atque, vt verius dicamus, Iudæ comparātur proditori, qui Iudęis Dei occiſoribus Chriſtum vēdidit. Cum ergo [k] ſpiritus ſanctus conſubſtantialis ſit Chriſto, eiuſdē omnino, & ipſi portionis erunt. Et proculdubio in eis non eſt gratia ſpiritus ſancti, ideſt ſacerdotij ſanctitas. Nam quod non acceperunt, non habent. Ait enim Petrus Simoni: [Non eſt tibi pars, neq; ſors in ſermone iſto; quia exiſtimaſti donū Dei pecunia poſſideri.] *& infra.* ¶Nam & viceſimus nonus canon ſanctorum [l] Apoſtolorum, & actus eorundem, & tertius [m], & quartus [n] liber regnorū alienū omnino a ſacerdotio pronūciant eū, qui aliquando dederit, vel acceperit pecuniam in aliquo tempore; ſiue ante manus impoſitionem, ſiue in ipſa manus impo-

Anſ. l. 6. c. 86. al. 76. Deuſdedit p. 2.

Matth. 12.

Matth. 26.

Act. 8.

2 Sic. 15. q. 1. prædicator, in princ.

d ¶Diuinis.] In bona ſignificatione a deitate ſumitur 2, vel a diuinitate, ſic ſu 18. diſtin. omnes, nō a diuinatione, vt inf ea. nunquam.
e ¶Et eorum.] Id eſt, ſequacium eius.
f ¶Efficiunt.] Scilicet quātum in ſe eſt ſicut emere, & vēdere dicuntur. inf. ead. cauſa quæſtio. 3. Saluator. B.
ADDITIO. 49. diſt. c. vlt. de conſec. d. 4. c. quæris inf. ea. indices. Arch.

g ¶Si vult.] Nihil enim tam conſonum, &c inſtit. de re. diu. §. per traditionem, C. de cōtrah. emp. dudum. in fi. niſi vbi lex inhibet venditionem. extra de iure patronatus. de iure. C. de reb. alien l. vltim Immo, & quandoque compellitur vendere. C. de cōmuni ſer. ma. l 1. ff de reli. ſi quis ſepulchrum, & ff. communi diui l. 1. §. vlt. emere autem non compellitur quis. C de iure delib. nec emere arg. contra. C. de don ſancimus.
h ¶Pecuniæ.] Nam pretium in pecunia numerata cōſiſtit, vt inſtitut. de empt. & ven. § item pretium, arg. ext. de re permu ad quæſtiones. nam vbi aliud pro alio datur in ſpecie, permutatio eſt ff. de contrah. empt l. 1. Sed tamen hic emptio large, & pecunia ſimiliter large accipitur,

Vendere q̄ñ que quis cōpellitur. Pretium in emptione dēt eſſe in numerata pecunia.

k ¶Cum ergo.] Melius diceret, cum enim, &c. ſecundum quod poteſt ſequitur in litera.
l ¶Canon ſanctorum.] Qui ſic ſe habet: ſi quis epiſcopus, presbyter, aut diaconus obtinuerit per pecuniam dignitatem, & ipſe & ordinator eius modis omnibus a communione abſcindantur, ſicut Simon magus a Petro. facit ad hoc infra. quæſt. 3. ſi quis epiſcopus, & cap. finali.
m ¶Et tertius] Vbi dicitur de Hieroboā, q̄ quicunque volebat implebat manum ſuam, & fiebat ſacerdos excelſorum. & propter hanc cauſam peccabat domus Hieroboam, & verſa eſt, & deleta de ſuperficie terræ.
n ¶Et quartus.] Vbi Giezi agitur.

x ¶Cum

a ¶Acie-

…ſitione, ſiue poſt. Accipere[a] enim eſt quandocunque accipere †.

¶ *Caput hoc eſt pars epiſtolæ Taraſij ad Hadrianum. Sed immutata eſt aliquot locis ſeries verborum, & epitoma quadam adhibita; quemadmodum, & apud Anſelmum. Integra habetur manuſcripta poſt ſeptimam ſynodum in Vaticana bibliotheca, & in Græcis eius ſynodi codicibus, & in Latina ex verſione Anaſtaſij bibliothecarij. Extat etiam Latinè impreſſa apud Balſamonem. Sed in ea verſione, aut interpretis, aut exemplaris, quod ſecutus eſt, vitio flagitioſum mendum ineſt. Nam vbi Taraſius Hadrianum mirificè laudat; interpres reprehendentem inducit his verbis,* Fraterna ergo veſtra ſacerdotalis ſanctitas, quæ non iure, nec ex Dei uoluntate pontificale munus adminiſtrat, magna laborat infamia, *quamuis cum alia multo tum proximè ſequentia uerba manifeſto repugnent: in quibus eum vocat virum deſideriorum ſpiritus, & alijs præclaris titulis ornat. Exemplaria quidem Græca Vaticana, & ſeptimæ ſynodi & ipſius Balſamonis optimè habent. Quare neceſſarium viſum eſt priorem epiſtolæ partem cum Græcè, tum noua cum verſione afferre. Reliqua ex Balſamone impreſſo peti poterunt.*

a ¶ Accipere.] Argumen in electionibus & alienationibus, ut firmæ ſint, fieri ex conſenſu poſt ſequente, ſicut ex priori, infra 29. quæſtione prima, §. his ita, infra 16. quæſtio. prima, capitulo ultimo, & 7. quæſtio. capit. decimas, &c. & cap. eccleſias, extra de iure patron. cura paſtoralis. argumẽ. contra. 24. diſtinct. cap. vlt.

[…]Conc. tex. [… i]n l. ſi fraudator. §. ſi p[rocu]rator. ff. [d]e his quæ [i]n frau. cre.

a ¶ Accipere.] Similiter impendere eſt quandocunque impendere, ut infra eadem quæſtio. 3. Saluator & cap. ſi quis epiſcopus præbendis. & capit. ſi quis obijcerit. & eſt ſi. ff. de calum. l. prima, §. quod autem. Eſt ergo ſimoniacus, qui ratione ordinis, vel beneficij collati aliquõd munus dat, ut dixi de Giezi, ſupra eadem. qui ſtudet. Ioan.

Τῷ τὰ πάντα ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ κυρίῳ Αδριανῷ Παπᾳ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης.

Ταράσιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΠΟλυμερῶς καὶ πολυτρόπως εὐαγγελικῶς καὶ ἀποστολικῶς τε καὶ πατρικῶς διδασκόμεθα ἀφιλάργυρον τὸν τρόπον ἔχειν ἐν τῇ τῆς ἱερωσύνης ἁγιστείᾳ, καὶ μὴ χρυσίζεσθαι, ἢ ἀργυρίζεσθαι ἤτι φετερίζεσθαι ἐπὶ χειροτονίᾳ παντὸς ἱερατικοῦ ἀνδρὸς, ὡς ὑποδείξομεν ἐν καθ' ὑποτεταγμέναις χρήσεσιν ἀπό τε γραφικῶν θεηγοριῶν, καὶ πατρικῶν διδασκαλιῶν. Οἱ γὰρ ἐπιτιθέντες τὰς χεῖρας ὑπηρέται τοῦ πνεύματός εἰσιν, οὐχὶ πρᾶται τοῦ πνεύματος. Δωρεὰν γὰρ λαβόντες τὴν χάριν τοῦ πνεύματος, δωρεὰν δίδοσθαι τοῖς παρ' αὐτῶν μεταλαμβάνουσιν ἀπεφήναντο ἐκ τῆς κυριακῆς φωνῆς ταύτην τὴν ἐλευθεριότητα εἰληφότες. εἰ δέ τις ἐλεγχθείη χρυσίῳ ταύτην ὠνησάμενος, ἀποκήρυκτον διαγορεύουσι τὸν τοιοῦτον τῆς ἱερατικῆς τάξεως †. Καὶ εἰ καὶ ὀνόματι τὸν ἱερωσύνην κεκλήρωται: ἀλλ' οὐ διαψεύδεται ὁ λόγος ἐπὶ τῷ πράγματι, οὐδεὶς γὰρ θεῷ δουλεύειν δύναται, καὶ μαμωνᾷ, ὡς εὐαγγελικῶς ἐμάθομεν. Καὶ ἐπεὶ ἠκούσαμεν προφητικῶς τοῦ θεῦ βοῶντος, [ἱερεῖς λαλήσατε εἰς τὴν καρδίαν ἱερουσαλήμ,] αὖθίς τε ἐπαπειλοῦντος, καὶ λέγοντος. [ὁ σκοπὸς ἐὰν ἴδῃ τὴν ῥομφαίαν ἐρχομένην καὶ μὴ σημάνῃ τῇ σάλπιγγι [illegible] ὁ λαὸς μὴ φυλάξηται, καὶ ἐλθοῦσα ἡ ῥομφαία λάβῃ ἐξ αὐτῶν ψυχὴν, τὸ αἷμα ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ σκοποῦ ἐκζητήσω.] φόβῳ τοῦ τῆς υἱοπῆς κατακρίματος ἀναγγέλλομεν τοῖς προέδροις πᾶσι τῶν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιῶν: ἵνα μετὰ παῤῥησίας κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον εἴπωμεν, καθαροὶ ἐσμὲν ἀπὸ τοῦ αἵματος τῶν παραβαινόντων τὰς κανονικὰς διατάξεις, καὶ πάνυ γε μᾶλλον τῶν ἐπὶ χρήμασι χειροτονησάντων ἢ χειροτονηθέντων, Πέτρου τοῦ θείου ἀποστόλου, οὗ καὶ τὴν καθέδραν ἐκληρώσατο ἡ ἀδελφικὴ ὑμῶν ἁγιότης, ὡς Σίμωνα τὸν μάγον, τούτους καθελόντος. τούτου ἕνεκεν οὐχ ὑποστελλόμεθα τοῦ ἀγγέλλειν τὴν ἀλήθειαν. φυλάττοντες καὶ κρατοῦντες τὰ παρὰ τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων καὶ τῶν ἀοιδίμων πατέρων ἡμῶν κανονικῶς ἐκδοθέντα καὶ εἴ τι τούτων παρεκβαθῇ ὑποτείνων, βδελυττόμεθα.

† ἀξίας.

θα. ἡ οὖν ἀδελφικὴ ὑμῶν ἀρχιεροπρεπὴς ἁγιωσύνη ἐνθέσμως καὶ κατὰ θεοῦ βούλησιν πρυτανεύσασα τὴν ἱεραρχικὴν ἁγιστείαν διαβόητον ἕξει τὴν δόξαν. εἴρηκε γὰρ διὰ τοῦ προφήτου ὁ πρῶτος καὶ μέγας ἀρχιερεὺς ὁ χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν [ζῶ ἐγὼ, ἀλλ᾽ ἢ τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω.] οἶδας γὰρ ἄνερ ἐπιθυμιῶν τῶν τοῦ πνεύματος ὅτι φορητοτέρα μᾶλλόν ἐστι Μακεδονίου, καὶ τῶν ἀμφ᾽ αὐτὸν πνευματομάχων ἡ δυσσεβὴς αἵρεσις. ἐκεῖνοι γὰρ κτίσμα καὶ δοῦλον τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς τὸ ἅγιον πνεῦμα ληρῳδούντων, οὗτοι ἑαυτῶν, ὡς δοκοῦσι, δοῦλον αὐτὸν ποιοῦσι. πᾶς γὰρ δεσπότης ὅτι ἂν ἔχοι, εἰ βούλοιτο, πιπράσκει, εἴτε οἰκέτην, εἴτε ἕτερον ὧν κέκτηται. ὡσαύτως καὶ ὁ ἀγοράζων δεσπότης βουλόμενος εἶναι τοῦ ἠγορασμένου διὰ τιμῆς ἀργυρίου τοῦ κτᾶται. οὕτως οἱ ταύτην τὴν ἄθεσμον πρᾶξιν ἐργαζόμενοι καταβιβάζουσι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἴσα ἁμαρτάνοντες τοῖς βλασφημοῦσιν ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια τὸν χριστόν. ἢ τό γε ἀληθέστερον εἰπεῖν, παρῳκήκασιν ἰούδᾳ τῷ προδότῃ, ὃς τοῖς θεοκτόνοις ἰουδαίοις τιμῆς ἀργυρίου τὸν κύριον ἀπημπολήσατο. ὡς οὖν τὸ ἅγιον πνεῦμα ὁμοούσιόν ἐστι χριστῷ τῷ θεῷ ἡμῶν, τῆς αὐτῆς, παντί που δῆλον, ἔσονται μερίδος, ὡς ἀποδέδεικται. εἰ δὲ οὐ πιπράσκεται, πρόδηλον γὰρ οὐδαμῶς, ἀναμφιλέκτως οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἡ χάρις τοῦ ἁγίου πνεύματος ἤτοι † ἡ τῆς ἱερωσύνης ἁγιστεία, καὶ ὃ οὐκ ἔλαβον, οὐδὲ ἔχουσι. μνησθήτωσαν τοῦ ἁγίου Πέτρου πρὸς τὸν τοῦτο ἐπιτηδεύσαντα οὑτωσὶ λέγοντος, [οὐκ ἔστι σοι μερὶς, οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ.] εἰ γὰρ ἀπεμπολεῖται ἡ τῆς ἱερωσύνης ἀξία, ἄρα † περιττὴ παρ᾽ αὐτοῖς ἡ κατὰ τὸν βίον σεμνὴ πολιτεία, καὶ ἡ ἐν ἁγνείᾳ καὶ ἀρετῇ ἀναστροφή. περιττὸς κατ᾽ αὐτοὺς καὶ Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος διδάσκων δεῖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, σώφρονα, κόσμιον, διδακτικὸν, ἐγκρατῆ, νηφάλεον, ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν. οἴχεται τοίνυν ταῦτα πάντα ἐκ τοῦ πρατοῦ, καὶ ἀγοραστοῦ τῆς ἱερωσύνης. αἱ οὖν ὑποκείμεναι ἁγιόλεκτοι χρήσεις ἀλλότριον πάντῃ τῆς ἱερωσύνης ἀποφαίνονται, τὸν ποτὲ δόντα ἢ λαβόντα ἐν οἱῳδήποτε χρόνῳ. εἴτε καὶ πρὸ τῆς χειροτονίας, εἴτε καὶ ἐν τῇ χειροτονίᾳ, εἴτε καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν. λαβεῖν γάρ ἐστι τὸ λαβεῖν ὅτε δήποτε. ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς προσβολὰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀφορίζουσιν † ἐπὶ τῇ τῶν χρημάτων δόσει.

† εἶτουν.
† ἄρα.
† ἀφορίσει

Fratri, & cõminiſtro vſquequaque ſanctiſſimo, & beatiſſimo Domino Hadriano Papæ veteris Romæ.

Taraſius indignus epiſcopus Conſtantinopolis nouæ Romæ, in Domino S.

MVltipliciter, multiſque modis ex Euangelio, & Apoſtolorum, patrumque præceptis docemur in ſanctificatione ſacerdotij mores ab auaritia longè alienos præſtare; neque in vllius ſacerdotalis viri ordinatione aurum, argentumve accipere, aut aliud quidpiam nobis vendicare, quod, ſententiæ ex diuinis ſcripturis, & Patrum doctrinis infra ſubiectæ demonſtrabunt. Qui enim manus imponunt, miniſtri ſunt ſpiritus, non venditores ſpiritus. Nam cum gratis gratiam ſpiritus acceperint; gratis etiam ijs, qui ab ipſis accipiunt, dare iuſſi ſunt ex uoce Domini hac ipſa libertate, poteſtateque accepta, Quòd ſi quis eam auro emiſſe conuictus fuerit; hunc ex ſacerdotali ordine † excidiſſe pronunciat; quamquam nomine ſacerdotium ſortitus eſt, ſed in eum falſo nomen iſtud conferri re ipſa comprobatur. Nemo enim poteſt Deo, & mammonæ ſeruire, prout ex Euangelio didicimus. Et quoniam audiuimus Deum per os prophetæ clamantem: Sacerdotes loquimini ad cor Hieruſalem.] rurſuſque minantem, ac dicentem: [Si ſpeculator uiderit gladium venientem, & non inſonuerit buccina, & populus ſe non cuſtodierit, veneritq; gladius, & tulerit de eis animam; ille quidẽ in iniquitate ſua captus eſt: ſanguinem autem eius de manu ſpeculatoris requiram.] huius igitur, quæ ex ſilentio imminet, condẽnationis metu, omnibus earum, quæ apud nos ſunt, eccleſiarum præfectis annunciamus; ita vt fidenter diuinum Apoſtolũ imitantes, dicamus; mundi ſumus à ſanguine eorũ, qui tranſgrediuntur canonicas cõſtitutiones,

† al. dignitate.
Matth. 6.
Eſ. 40.
Ezech. 33.

tutiones, & multo magis eorũ, qui ob pecunias ordinauerunt, aut ordinati ſunt: quippe cum Petrus diuinus ille Apoſtolus, cuius, & cathedram ſortita eſt fraterna veſtra ſanctitas, hos depoſuerit, vt Simonem Magum. Propterea non refugimus, quin veritatem prædicemus, ſeruantes, ac retinentes ea, quæ a ſanctis, & omniquaque benedictis Apoſtolis, & ab inclytis patribus noſtris canonice ſunt tradita. Etſi quid horum ab aliquibus violatum eſt, auerſamur. Fraterna igitur veſtra ſummo ſacerdotio congruens ſanctitas legitimè, & apte ad voluntatem Dei ſacerdotalem ſanctificationem adminiſtrans, celebrem adepta eſt gloriam. Dixit enim per prophetam prius, & magnus Pontifex Chriſtus: [Viuo ego, niſi eos, qui me glorificant, glorificabo.] Noſti enim ò vir eorum deſiderium, quæ ſpiritus ſunt, longè tolerabiliorem eſſe Macedonij, & eorum, qui ab illo, ſancti ſpiritus impugnatorum hæreſim. Nam cum illi ſanctum ſpiritum Dei, & patris creaturam, & ſeruum nugentur, hi ſuum ipſorum, quantum putant, ſeruum ipſum faciunt. Omnis enim dominus, quidquid habet, cum libuerit, vendit ſiue famulum, ſiue aliquid aliud ex his, quæ poſſidet. Similiter & qui emit, volens emptæ rei dominus fieri, argenti pretio eam acquirit. Ita qui hoc nefariũ facinus admittunt, ſanctum deprimunt ſpiritum, æque peccantes, atque illi, qui Chriſtum in Beelzebub eijcere demonia ore blaſphemo dicebant; vel, vt verius dicam, Iudæ proditori ſunt ſimiles, qui Dei interfectoribus Iudæis argenti pretio Dominum vendidit. Quando igitur ſpiritus ſanctus conſubſtantialis eſt Chriſto Deo noſtro; perſpicuum omnino eſt eos in eadem parte, ac ſorte numerandos eſſe, vt demonſtrauimus. Quòd ſi non venditur, quemadmodum certè non venditur, compertiſſimum quoque eſt in iſtis ſancti ſpiritus gratiam non eſſe, aut ſacerdotij ſanctificationem. Et quod non acceperunt, non habent. Meminerint ſancti Petri ad eum, qui id procurat, hoc modo dicentis: [Non eſt tibi pars, neque ſors in ſermone iſto.] Nam ſi venditur ſacerdotij dignitas; ſuperuacua igitur apud ipſos eſt honeſta vitæ inſtitutio, & puritatis, virtutiſque cultus: ſuperuacuus apud ipſos, & Paulus diuinus Apoſtolus, & docens oportere epiſcopum eſſe ſine crimine, temperantem, modeſtum, aptum ad docendum, continentem, ſobrium, inſiſtendem fideli, ſecundum doctrinam, ſermoni, vt potens ſit, & exhortari in doctrina ſana, & contradicentes refellere. Pereunt igitur hæc omnia ex eo, quòd ſacerdotium venditur, & emitur. Subiectæ igitur ſententię ex ſanctis collectæ alienum omnino a ſacerdotio pronunciant eum, qui quocunque tempore dederit, vel acceperit, ſiue ante ordinationem ſiue in ordinatione, ſiue poſt ordinationem, Accipere enim eſt quandocunque accipere. Sed & omnes eccleſiaſticas promotiones, in quibus pecunia interuenit, irritas eſſe iubent.

[Left margin: ...ſt.20. — 1.Reg.2. — Act.8. 1.Tim.3. & Tim.1.]

Item ex concilio Bracarenſi 2. capitulo 3.

¶ Et qui dat, & qui accipit, vt ordines ſacri præſtentur, anathema ſit. C. XXII.

PLacuit, vt de [a] ordinatione clericorum, epiſcopi munera nulla accipiant: ſed ſicut ſcriptum eſt, quod gratis donante Deo accipiunt, gratis dent. Non aliquo pretio gratia Dei, & impoſitio manuum venundetur: quia antiqua definitio patrum ita de eccleſiaſticis ordinationibus ſtatuit; dicens. [Anathema ſit danti, & accipienti.] Propterea, quia aliquanti multis ſceleribus obruti †, ſancto altario indigne miniſtrantes, non hoc, teſtimonio bono rum actuum, ſed profuſione munerũ obtinent; oportet [b] † non per gratiam munerum, ſed per diligentem prius diſcuſſionem, deinde per multorum [c] teſtimonium, clericos ordinare.

[Right margin: Iuop.5.c.118 Matt.10. — ſu c. qcunq; — † oportet ergo.] orig — † al. obnoxij]

[a] PLacuit vt de.] Argu. propter indignos hanc prohibitionem inſtitutam fuiſſe: porrigitur tamen ad oẽs. inf. eadem quæſtio. 3 peruenit infra. 19 quęſtione ſecunda. dux.

[b] ¶ Oportet.] Supra d.85. capitulo primo.

[c] ¶ Per multorum.] ſupra diſtin.67 reliqui, in 1. contra. ſup.23. diſti. lector. contra, & 20. quæſtione ſecũda, oporꝫ tet. ſi. ſupra diſtinctione 75. capitulo tertio Solut. hic appellãtur multi duo vel tres. Vel hoc intellige cum clerici ſint ignoti.

Ex

EX ILLA. CASVS. Concludit Gratianus ex duobus cap. ſupra poſitis. ſ. cap. Petrus, & cap. cum omnis, quod ſimoniaci, ſicut hæretici a fide deuiant.

ITEM OPPONITVR. Hæc eſt quarta pars quæſtionis, in qua vult probare ſophiſtice, ꝙ dare aliquid pro rebus eccleſiaſticis, non eſt peccatū. Ioānes de Fan.

Samuelem de quarta parte ſicli a Saule oblata. Quarto, excuſat Achiam de panibus ſibi ab vxore Hieroboā oblatis. Quinto, Heliſęū de pecunia, quā Azael nūcius Benadab ſibi obtulit: quia non eſt veriſimile, ꝙ acceperit.

d ¶Eius.] Populi Iudaici. Ioan.

Ex illa auctoritate beati Ambroſii, & Gregorij patet, ꝙ ſimoniaci (ſicut & alii hæretici) a fide exorbitant: & ideo cōſequenter de illis intelligitur, quod de alijs decernitur.

4 ¶Item opponitur [a], quòd prophetia donum ſpiritus ſancti eſt: hac † autē in veteri teſtamento a ſanctis ꝓphetis vēdi cōſueuerat. Vnde Saul ad Samuelem pro vaticinio expetendo, non niſi cum munere ire præſumpſit. Vxor etiā Hieroboam ad hominem Dei non niſi cum munere acceſſit. Item Chriſtus a Iuda [b] venditus auriculam ſerui ſanauit. Exemplo itaque Saulis, & vxoris Hieroboam patet, quòd donum ſpiritus ſancti emere, vel vendere nō eſt peccatum. Exemplo Chriſti liquet, ꝙ ſpiritus ſanctus etſi iniuſte a ſimoniacis venalis putetur, virtutis tamen ſuæ non obliuiſcitur, nec deſinit effectum ſuæ gratiæ etiā venditus præſtare. Sed de prophetia beatus Hieronymus in caput tertium Michææ competenter ſoluit, malos tantum accepiſſe, non bonos denuncians.

† *al. hoc.* — *1. Reg. 9.* — *3. Reg. 14.* — *Luc. 22.*

¶Mali prophetæ, non boni prophetiam vendebant. Cap. XXIII.

IVdices [c], inquit, eius [d] in muneribus iudicabant, & ſacerdotes eius in mercede reſpondebant, & prophetæ eius in pecunia diuinabant, & ſuper Dominum requieſcebant [e] dicētes. Nonne Dominus in nobis eſt? nō veniēt [f] ſuper nos mala [g]. Idcirco propter vos Sion quaſi ager arabitur [h], & Hieruſalem, vt cuſtodia pomarij erit [i].] Nemo ambigit Hieruſalem propter ſcelera, quæ in hoc capitulo deſcribuntur, fuiſſe ſubuerſam. *& infra.* ¶Poterat vtique Petrus Simoni mago vendere, quod petebat; imò poterat ſimulare vēdentem (ſpiritus enim ſanctus nec venundari, nec emi poteſt:) ſed oblatam pecuniam cum offerente dānauit. *& paulo poſt.* ¶Nec quemquam moueat illud, quod in primo Regum † libro legimus, & Saulē [k] volentem ire ad Samuelē dixiſſe puero ſuo, ad eum ſe ire nō poſſe; quia pretiū qđ offerret pro vaticinio, nō haberet;

Michææ 3. ſecundum 70. — *Act. 8.* — *1. Reg. 9.* — † *al. regnorum.*

CASVS. In hoc §. & ſequenti capitu. probat Gratianus ſuperficialiter, ꝙ vendere ſpiritualia nō ſit peccatum. Et hoc facit tribus exemplis. Exēplo Saulis, q nō iuit ad Samuelē ſine munere ꝓ vaticinio expetēdo. Exēplo vxoris Hieroboam, quę non iuit ſine munere ad hominem Dei: ſcilicet Achiam prophetam. Et exemplo Chriſti, qui venditus auriculam ſerui ſanauit. Sed has obiectiones ſoluit ſequēti cap. & §. cum ergo ca. nunquam. ſecundum Hieronymum.

a ¶Itē opponitur.] Et ſcilicet, quod propoſitum eſt principaliter: ꝙ ſcilicet vēdere ſpiritualia ſit peccatū, vel ꝙ ordo venditus non habet gratiam ſpiritus ſancti.

b ¶Iuda.] Huius obiectionis ſolutionē ponit infra in §. cū ergo. in capitu. nunquàm.

IVdices.] CASVS. Quidam cū de ſimonia reprehenderentur, excuſabāt ſe exemplo quorundā in veteri teſtamento ſed Hieronymus oſtēdit ſimoniacos eſſe damnandos. Primo, per verba Michęę ꝓphetæ oſtendentis ꝓpter hoc Hieruſalem fuiſſe deſtructam. Secundo per damnationem Petri, quam fecit in Simonem magum. Tertio excuſat Samuelem prophetam. Quarto, Achiam, dicens ꝙ pecuniam oblatam non receperunt, aut ſi ponas eos recepiſſe, non pro munere prophetiæ, ſed in ſtipes templi, & in ſumptus neceſſarios receperunt. Quinto, excuſat Heliſæum, qui non eſt credendus ab Azaele aliquid accepiſſe, quem conſtat munera oblata a Naamam Syro reſpuiſſe. Secunda pars incipit ibi, [Poterat. [Tertia ibi, [Nec quemquam moueat.] Quarta ibi, [Hoc ipſum.] Quinta ibi [Vnde in quarto.

c ¶Iudices.] Alias incipit, Duces. verba Michææ ꝓphetæ, & eſt talis caſus. Quidam cum reprehenderentur de ſimonia, excuſabant ſe exemplo quorundam in veteri teſtamento: quos Hieron. ponit in hoc cap. Primo ergo ponit verba Michææ prophetæ, & exponit ea, oſtendēs propter huiuſmodi ſimoniacos Hieruſalē fuiſſe deſtructā. Secundo ibi, [Poterat Petrus.] ponit verba Petri cum oblata pecunia Simonē condemnantis. Tertio, excuſat

e ¶Requieſcebant.] Ille dr̄ requieſcere ſuper Dominum qui obtentu ſ. ſacerdotij, vel prophetiæ non viuit luxurioſe: & expone, requieſcebant. i. gratiam eius habebant ſecum, ſecundum opinionem ſuam.

f ¶Non veniēt.] Quaſi impunitatē ſibi promittebant.

g ¶Mala.] Quæ minantur nobis prophetæ.

h ¶Arabitur.] Hoſtili aratro. i. deſolabitur, & eſſe deſinet, arg. ff quib. mod. vſufru amit. ſi vſusfructus, & hoc factum eſt a Romanis.

ADDITIO. 76. d ieiunium. Arch.

i ¶Pomarij erit] Cuſtodia enim pomarii collectio pomis deſeritur, & ideo hoc dicit.

K ¶Saulem.] Hiſtoria. Legitur in primo libro Regum, quod cum Saul cū quodam ſeruo ſuo aſinos quæſiuiſſet patris ſui, & nō inueniſſet: dixit ſeruus Saul: Hic eſt vir Dei, qui ſine ambiguitate loquitur: eamus, & quæramus ab eo. & ait Saul. Quid feremus ei? iam panis deficit in ſitarchijs noſtris, & ſportulam non habemus; ait ſeruus, Habeo in manu mea quartam partem ſtateris argenti,

¶ Requieſcere ſup dām quis dicitur

ſ Alias contemptu, ſm. Laur.

& iuerunt ad prophetam: & inunctus eſt Saul in regem a Samuele de præcepto Domini.

a ¶Sed fac.] ideſt, pone, & ita ſecundum canones poteſt pars ponere falſum, de conſecrat. diſtinctio 4. ſanctum.

b ¶Quin-

ita de ſimo. ex tuæ. Sed hæc contraria habent locum quando mens corrumpitur.

d ¶Quod vxor.] Hiſtoria. Legitur in tertio libro Regum, quòd ægrotaret primogenitus filius Hieroboam, dixit vxori ſuę: Tolle tecum munera, & mutato habitu, vade ad Achiam prophetam, vt indicet tibi quid futurũ ſit de puero. Quæ cum veniſſet ad prophetã: etſi pręcaliginatione oculorum videre non poterat, dixit tamen, Ingredere vxor Hieroboã quare te aliam ſimulas? ego miſſus ſum ad te durus nuncius. & cũ multa renũciaſſet ventura ſuper domum Hieroboam, ſubintulit: Vade in domum tuam, in introitu tuo in vrbem morietũ filius tuus: qui ſolus de ſemine Hieroboam in ſepulchra patrũ ſuorum inferetur. Hiſtoria de Heliſæo propheta in litera patet.

& puerum reſpondiſſe: [Ecce inuenta eſt in manu mea quarta pars ſicli pecuniæ, & dabo viro Dei, & annunciabit nobis viam noſtram.] Non enim ſcriptum eſt, quòd Samuel acceperit, aut quòd illi obtulerint; quin potius a propheta paſcuntur, & inuitantur ad prandium. Sed fac[a] eum accepiſſe: ſtipes magis æſtimandæ ſunt tabernaculi, quam munera prophetiæ: ſiclus enim viginti obolos habet: & quarta pars ſicli, quinque ſunt oboli[b]. Et noſtri igitur ſacerdotes, ſi volunt vendere prophetiam, & columbas in cathedris ſuis proponere, quas Dominus flagello ſubuertit, quinque ✠ tantum oboloru͂ ſint mercede contenti: qui vtinam[c] nõ pretia villarum, ſed quinque obolos acciperent. ¶Hoc ipſum ſonat, & in tertio regnorum libro, quòd vxor[d] Hieroboam infirmante filio pergit ad Achiam hominem Dei[e], & defert ei decem panes β, & cruſtulam, & vas mellis; quia γ hæc magis in ſumptum[f] prophetæ, quam muneri prophetiæ reputanda ſunt. Licet potuerint hi, qui ad ariolos ire conſueuerant (quia multi diuini & arioli erant in Iſrael) mala conſuetudine æſtimaſſe ad ipſum etiam de prophetis, & voluiſſe ſanctis viris offerre conſueuerant. ¶Vnde δ in quarto libro Regum † legitur, [quòd Heliſæus[g] venit Damaſcum, & Benadad Rex Syriæ ęgrotabat, annunciaueruntque ei dicentes. Venit vir Dei huc: & ait Rex ad Azaelem[h]: Tolle tecũ munera, & vade in occurſum viri Dei, & conſule Dominum per eum, dicens, ſi euadere de infirmitate hac potero. Iuit igitur Azael in occurſum eius, habens ſecum munera, & omnia bona[i] Damaſci, onera quadraginta camelorum.] Sed non eſt credendum accepiſſe: ſicut de eodem Heliſæo legitur, quòd Naaman mundatus a lepra obtulit[k] ei munera dicens: [Obſecro, vt accipias benedictionem a ſeruo tuo. At ille reſpondit. Viuit[l] Dominus, ante quem ſto, quia non accipiam. Cumque vim faceret[m], penitus non acquieuit.

Io.2.
3.Reg.14.
4.Reg.8.
† al.Regnorum.
4.Reg.5.

¶*Caput hoc in vno vetuſto exemplari coniunctum eſt ſuperiori, & loco prima dictionis,* Iudices, *legitur,* Duces, *quemadmodum eſt apud B. Hieronymum in verſione 70.*

✠ ¶Quinque tantum oboloꝛum ſint mercede contenti, qui.] *Iſta omnia abſunt à recentioribus editionibus B. Hieronymi, atque etiam a vetuſtioribus, præter dictionem,* qui. *Sed non ſunt expuncta, quia ſententiæ non officiunt.*

e ¶Achiam hoĩem Dei.] Qui ei prædixit mortẽ filij Abię: & qui ei peccata ſua exprobraret, & ſuã vltionem præiudicaret, vt inf. ca. ſi quis inquit, dic vt 23. qõ. vlt. c. vlt.

f ¶In ſumptũ.] Ad ſumptus enim & ſuſtentationem accipere licet. ext. de ſimo. cum ſit. 23. quæſt. 5. dicat. ff de officio proconſulis, ſolent. ff. de officio p̄ſidis, plebiſcito. Et ita presbyter * ſi pauper eſt, accipere poteſt ꝓ celebratione miſſæ. extra de præbendis, ſignificatum. niſi ſit proprius ſacerdos. de cõſec. diſt. 1. ſufficit.

Presbyter pauper pro celebratione Miſſæ accipere põt. *Ideſt põt locari operas ſuas.*

ADDITIO. Quod not. 21. q. 2. cap. vltimo.

g ¶Heliſæus.] Qui miſit ſignum in aquam, & natauit ferrum. infra de conſecr. diſtinctio 2. reuera.

b ¶Quinque ſunt oboli.] Argu. in delicto quantitatem rei attendi. inf. 14. q. vlt. c. vl. inf. 17. q. 4. quicunque. inf. 17. q. vlt. quæſiti ſunt.

c ¶Qui vtinam.] Et hoc negatiuè legas, ideſt vtinam non plus acciperent. ſimile etiam habes. 23. q. 4. ſi ea. & 26. q. 5. epiſcopi. & ideo forte hoc dicit, quia ſi plus non deberent accipere, nullus eſſet qui vellet ſimoniam committere. Vel ideo forte, quia quanto minus quis acciperet, tanto minus peccaret 1, ſecundũ, quod dicitur de abigeo; minus enim punitur pro porco, vel oue quam pro boue. ff. de abigeis. l. 1. 1. reſpõ. Vel poſſet intelligere ſecundu illam decr. extra de ſimon. & ſi quæſtiones. Argum. contra. infra. 14. q. vlt. c. vlt. 17. q. 4. quicunque. ex-

Conc. tex. n l. aut facta ⸗. quãtitas. ff. de pęn & ꝑ glo. cum concor.

h ¶Ad Azaelem.] Suarum rerum diſpenſatorem.

i ¶Bona.] Ideſt, aliqua de omnibus bonis, ideſt, de omni genere bonorum. ff. de regu. iur. aliud. §. refertur.

K ¶Obtulit.] Arg. in eodem facto ſecundum diuerſitatem intentionis alterum peccare, & alterum non, vt 32. q. 5. propoſito.

l ¶Viuit.] Hæc iuratio erat in veteri teſtamento. 22. q. 1. & iurabunt.

m ¶Faceret.] Arg. contra Cathalanos.

quo ad nouum teſtamentum: quam Iudas ante commiſit. Vel dic ſatis fuiſſe in origine: quia quam cito hoc fecit, fuit damnatus ſtatim. infra ead. cito.

a C Vm ordinaretur.] Lepra fuit.] Ideſt peccati vulnere ſe in ſectum reddidit.

b G Ratiam.] ¶ Non meruiſti] Ar. 21. q. 4. c. 1.

C Ito.] CASVS. Tagit hic quod dicit in quarto lib. Regum, quòd Naaman Syrus poſtquam ab Heliſæo lepra mundatus eſſet, receſſit: Giezi autem puer Heliſæi videns quod Dominus nihil acceperat ab eo, clam ſecutus eſt eum dicens duos filios prophetarum veniſſe ad Dominum ſuum, mandareque ei Heliſæū, vt mitteret ſibi talentum argenti, & duo mutatoria veſtimentorum, quæ cũ miſiſſet, accepit ea Giezi, & abſcōdit. Dũ autem poſtea ſtaret coram Domino ſuo, dixit ei Heliſæus, vnde venis? reſpondit, Seruus tuus non iuit quoquam. at ille, cor meũ erat in præſenti nũc autem accepiſti argẽtum & veſtes. & lepra Naaman adhærebit tibi & ſemini tuo in æternum. & egreſſus eſt ab eo leproſus ſicut nix.

non contradicunt ſibi: nam deſcendentes per ſexum maſculinum non recipiebantur vſque in ſeptimam: per fœmininum vſque in x. Sed Hebræus dixit, quòd nihil aliud erat recipere eos ad eccleſiam Dei, niſi dare eis nuptui filias ſuas. hiſtoriam de illis Moabitis habes 35. diſt.

1 Quod Iudas ſimoniam commiſit, probatur ſup. ea. qui ſtudet, vbi de hoc, & ibi dixi. Archid.

Item Ambroſius de miniſterijs †*, ſeu de dignitate ſacerdotali, c. 5.* † *myſterijs.*

¶ Qui pretio ordinat, lepram, non officium confert. Cap. XIIII.

C Vm ordinaretur epiſcopus, quod dedit, aurum fuit; quod perdidit, anima fuit: cũ alium ordinaret, quòd accepit, pecunia fuit; quod dedit, lepra fuit [a]. — Deuſdedit p. 2. Iuo p. 5. c. 85.

Idem ibidem.

¶ De eodem. Cap. XV.

G Ratiam cum ordinareris, non ſuſcepiſti; quia gratuito eam non meruiſti [b]. — Iuo ibidem. Deuſdedi ibi.

Idem lib. 4. Lucæ.

¶ De eodem. Cap. XVI.

C Ito turpem ſequitur lepra mercedẽ, & pecunia corpus, animumq. male quæſita commaculat. *& paulo poſt.* ¶ Vides, q a facto auctoris ſucceſſio damnatur hæredis †. Inexpiabilis eſt [c] enim venditi culpa myſterij †, & gratiæ vindicta cæleſtis tranſit ad poſteros. ¶ Denique Moabitę [d], & cæteri non intrabunt eccleſiam vſq; ad tertiam [e] & quartã generationẽ, tamdiu videlicet (vt ſimplicius interpretemur) donec culpam auctorum multiplicis [f] ſucceſſio generationis abolere. Sed cum illi, quia in Deum idololatriæ errore deliquerunt, in quartã [g] generationem videantur eſſe mulctati; profecto durior [h] videtur eſſe ſententia, qua Giezi ſemen vſque in æternum p — Iuo p. 5. c. 132. † al. miniſterij. Deuſdedit p. 2.

† Facit hoc c. l m... hæres. ff. diuer. & po. præſc... l. Papinia... §. j. ff de... poſſ. l. vi... C. eo.

c ¶ Inexpiabilis eſt.] Quo ad ordinis executionem: vel dic, q in teſtationem criminis dr, & ſicut culpa diſcordiæ, quæ forte nec paſſione purgatur, vt ſu. diſt. 90 neq; ad Cain: vel quia pœnitet vſque ad mortẽ vt infra ead. ſi quis.

DENIQVE. CASVS. Dicitur, etiam, quòd Ammonitæ & Moabitæ, qui proceſſerunt ex filijs Loth, reſtiterunt filijs Iſrael venientibus de Ægypto. propter idololatriam, ad quam eos induxerunt, & ideo prohibiti ſunt intrare eccleſiam vſque ad tertiam & quartam generationem. Caſus ergo huius cap. talis eſt, Intẽdit Ambro. probare, quòd crimen ſimoniæ ſit grauius, quàm crimen idololatriæ. Nã crimen idololatriæ vſque in tertiam & quartam generationem punitur; cum ſemen idololatrarũ vſq; in tertiam & quartã gñationem intrare eccleſiam prohibeatur: ſemen vero ſimoniacorum in æternum punitur. Semen autem myſticè intelligitur in ſucceſſione vitiorum, & non ſucceſſione generis, ſicut accipitur ibi: vos ex patre diabolo nati eſtis. Symoniaci autem & Gieziτici hic largè intelliguntur omnes cupidi, & omnes auari. Et poteris prius ponere caſum & poſtea narrare hiſtoriam: & econuerſo.

d ¶ Moabitæ:] Iſti Moabitę & Ammonitæ idololatræ erant, & cum redirent filij Iſrael de capitiuitate Ægyptiaca, & ſcirent iſti quod ſitim patiebantur, obiauerunt eis cum pane ſine potu: ducentes ſecum Balaam ariolum, vt eis malediceret: propter quod peccatum pcepit Dominus, ne eos factos proſelytos 2. reciperet in eccleſiam Dei vſque in ſeptimam generationem. licet ſecundam aliam tranſlationem dicatur, vſque in x ſed

2 Proſelyti erant illi, q veniebant ad populi Iudaici ritum. qui nõ erant oriundi de populo Iudaico. Archid.

diſt. capitu. ſexto die.

e ¶ Vſque ad tertiam.] Id eſt. niſi habeant fidem Trinitatis, & quatuor genera virtutum, vel quatuor Euangeliorum.

f ¶ Multiplicis.] Arg. culpam vel dolum purgari proceſſu tpis, vt 2 q. 1. in primis. 35. q. 8. de gradibus. ff. de hæ. vel ac. ven. l. venditor ff. de ac. & ob. is qui. extra de ſi. presbiter p totum. extra qui ma. acq. poſ. inſuper. arg. contra inf. ead. ventum. ff depo. l 1. §. ſi rem. ff. de cond. fur. l qui furtum. & l vlti. Sed rei veritas eſt, q licet non poſſit purgari proceſſu temporis, quo ad preſentem caſum, purgatur tamen per eccleſiæ diſpenſationem. vt 23 q 4. ipſa pietas. verſi. eſt enim Vnde verſus.

Compoſito lactè fœtenti quæſo cibare.

Qui putat excluſum crimen per temporis vſum. de conſue cap. quanto in gl. ſolam conſuetudinem.

Culpa & ... lus purga... tempore.

g ¶ In quartam.] Hic non proſequitur. Ambroſius noſtram interpretationem. ſed 70. interpretum Vel dic q refert ſe hic ad myſticum intellectum, id eſt, donec habet fidem Trinitatis, & quatuor Euangeliorum.

h ¶ Durior.] Et quis, dubitat ſceleratius eſſe cõmiſſum quod durius eſt vindicatum, vt infra 24 q. 1. non eſſetamus in ſi. quod perpetuum eſt, licet & propriæ vxoris interfectos grauius puniatur (vt inf. 63. q 2. admonere) quam matricida. 23. q. 2 latorem. quod tamen ſpeciale eſt ob frequentem cauſam factum, & ob pronam in vxores ſuas malitiam refrenandam. talia (quia ſunt ſpecialia) ad conſequentiam trahi non debẽt. Io. vt 27. q. 1. nuptiarum, & diſt. 27. ſi. vir.

Cõmiſſ... eſt ſcele... tius q̃d ... niſ dum...

a ¶ Ita.

cupiditate habendi, prophetica auctoritate damnatur (præſertim [a] cum Dominus noſter Ieſus Chriſtus per lauacri [b] regenerationem omnib. remiſſionem dederit peccatorum) niſi † vitiorũ [c] magis, quam generis ſemen intelligas. Sicut enim qui filij promiſſionis ſunt; æſtimãtur in ſemen malum. Nam & Iudæi ex patre diabolo, non vtique carnis ſucceſſione, ſed criminis. Ergo omnes cupidi, omnes auari Giezi lepram cum diuitijs ſuis poſſident, & male quæſita mercede, non tam patrimonium facultatum, quàm theſaurum criminum congregarunt æterno ſupplicio, & breui fructu.

α ¶In quartam.] *Antea legebatur;* in tertiam, & quartam: *Sed & à B. Ambroſio, & ab uno vetuſto Gratiani codice abeſt vox,* tertiam *Deuteronomij autem 24. Idumaeorum quidem, & Aegyptiorum filij permittuntur tertia generatione intrare in ecclesiam Domini, ſed de Moabitis ſic ſcribitur.* Ammonites, & Moabites, etiam poſt decimam generationẽ non intrabunt eccleſiam Domini in æternum.

β ¶ Peccatorum.] *Sequebatur.* cur ergo Giezi ſemen in æternum damnatur? *quæ apud B. Ambroſium non habentur.*

2 *Quia ergo auctoritate Leonis Papæ ſimoniaci non niſi ſpiritum mendacij accipiunt, ſecundum Gregoriũ apud ſimoniacos ſacerdotium non ſubſiſtit, benedictio eorum in maledictionẽ conuertitur, apud eos manet anathema danti & accipienti cum ſancti non ſint, nec in Chriſti corpore, conſtitui, cum ſint maledicti, nec ſanctificare alios poſſunt, nec corpus Chriſti tradere, vel accipere, nec benedicere alijs valent: ſecundùm † Ambroſium verò anathematis opprobrio cõdemnantur, atque à participatione corporis & ſanguinis Chriſti alienantur, cum accipiatur aurum, & lepra detur: cum inexpiabilis ſit culpa venditi myſterij †, ſecundum Chalcedonenſe concilium ex tali ordinatione nihil proficere iudicantur, ſecundum Gelaſium Simonis damnatione inuoluuntur, ſecundum Gregorium Nazianzenum in ſacro ordine permanere, aut renouari nulla ratione poſſunt: ab Heliſæo lepra perfunduntur, à Petro in perditionem damnantur, à Chriſto verò de templo eijciuntur, quid aliud ſimoniacus ſimoniaco in ſua ordinatione poteſt conferre, niſi quod Innocentius de cæteris hæreticis teſtatur, dicens, epiſtola decima octaua ad Alexandrum, c. 3.*

γ ¶Non ſubſiſtit.] *Simoniaci recipiunt quidem characterem, ſed ſunt ipſo facto ſuſpenſi Ita rõne [illegible] vſus, [illegible] per ipſorum ſacerdotium non ſubſiſtere, ac propterea rectiſſime B. Greg. lib. 10. epiſt. 33. Victori epiſcopo ſcribens ſimoniacam ordinationem uocat illicitam, & effectu carentem.*

¶Qui ſpiritus perfectionem non habent, ipſam dare non poſſunt. Cap. XVII.

QVia perfectionẽ ſpiritus, quam acceperãt, perdiderunt, non eius dare plenitudinẽ [d] poſſunt (quæ maxime operatur in ordinationibus) quam per ſpam perfidiã perdiderũt. *Et iterũ.* Qui honorẽ nõ habuit, honorẽ dare nõ potuit: nec aliquid ille accepit, quia nihil erat in

† al. niſi vt vitiorum.
Rom. 9.
Ioan. 8.
† al. ſup. c. reperitur.
† al. miniſterij.
Anſ. li. 6 c. 73.
Epiſt. 22. c. 3. ad epiſcopos Macedonis. in fine.

a ¶ Præſertim.] Reſpicit id quod dixerat durior: uel incipit ibi verſus, & reſpicit ad literam ſequentem, ſcilicet cur ergo.
b ¶ Per lauacri.] Sine quo non habet vitam æternam, niſi pro Chriſti nomine quis fuerit baptizatus ſanguine, vt 15. q. 1. c. firmiſſime, & de conſecr. diſt. 4. c. firmiſſimè.
c ¶ Niſi vitiorum.] Sophiſticè argumentatur. nã idem eſt in idololatria: ſed in pdictis nõ conſiderat niſi literalem intellectum.
QVIA [ERGO. Hæc eſt 2. pars quæſtionis, in qua latenter ſupponit de ordinatis ab hæreticis, l pter formam eccleſiæ, & dicit qp tales non recipiuntur niſi ad damnationem. Io. de Fant.
CASVS. Concludit nũc Gratianus fere ex omnibus cap. ſupradictis, dicens qp ſimoniaci, ſm Leonem, non accipiunt niſi ſpiritũ mẽdacij, & quia ſm Greg. apud eos ſacerdotiũ nõ ſubſiſtit, & quia benedictio eorũ in maledictionẽ cõuertitur. & c. nihil aliud poteſt cõferre ſimoniacus ſimoniaco q̃ hæreticus hæretico.
QVi pfectionẽ.] CASVS. Hoc c. intelligitur de illis, qui in eccleſia catholica ordinati fuerunt, ſed poſtea labuntur in hæreſim: & ſic gratiam ſpiritus ſãcti, q̃ acceperant (q̃ maxime in ordinibus operatur) amiſerũt. cum ergo eam non habeant, eã dare nõ poſſunt: quia qui nõ habet honorem, eũ alij dare non poteſt: ſed damnationẽ dabit, quam cum verò ordine habet.
d ¶ Plenitudinem.] i. executionem ordinis. hic interſerit magiſter de ordinibus hæreticorum 1. Sed quidqd Io. de Fãt & alij de hac materia dixe-

1 Et hoc vſque ad §. cõſtat. inf. ead. Epſ ẽt hæreticus cõfert ordinẽ, ſed non ordinis executionẽ,

dixerũt, iſtud eſt tenendũ, ꝙ qlibet eps, ſiue catholicus ſiue hæreticus, ſiue in eccleſia, ſiue extra conferat ordinem, dũ tñ cõferat ſm formã eccleſiæ, recipit ordinatus ordinem, licet non recipiat executionem ordinis. ſimiliter ſi taliter ordinati alios ordinent, idem eſt, & ſic in infinitũ, vt inf. ea. quod quidã. 9 q. 1. ordinationes. idẽ dico de conficiendo corpore 1. Chriſti J. ea. dominus declarauit. &c nõ nocet. infra de conſec. diſt. 4. non in nobis loquitur ergo principium capituli de his q in forma eccleſię receperit ordinẽ Secũda pars de illis qui extra formã, illi nihil recipiunt, nec aliqd conferunt: q a nemo dare poteſt, &c. vt ſup. c. 1. & infra. q. 7. Daibertum.

ADDITIO. Dicit Lau. de huiuſmodi hæreticis multa mẽdacia ſcripta ſunt & inutiliter. lo. de Fãt. & Gof. dicunt, ꝙ hæreticus, qui recipit vltimam manus impoſitionem extra eccleſiam, nõ confert, ſed confundit eos. J. ea. q 7. cõuenientibus. Archid.

De hoc no. 9 q. 1. in sũ. Sed contra. de conſec d. 2. vtrũ, &c. qd ſit. ubi contra not. Archid.

VEntũ.] CASVS. Tres q̃ſtiones fecerunt epi Macedones Innocentio. Prima fuit, vtrũ ducens viduã in uxorẽ, poſſit promoueri, uel iam promotus debeat deponi? Secũda fuit utrum dicendus ſit bigamus qui ante baptiſmum habuit unam uxorem, & poſt baptiſmũ aliã? quibus explicitis, ſ. 34. diſt. ſi quis uiduã. & 26 diſt. deinde opponitur. accedit in hoc c. ad tertiã, quæ talis eſt, ſcilicet vtrum redeuntes ab hæreticis qui apud eos ordinati fuerunt, apud nos ad ordines ſint admittendi? Et rñdet, ꝙ non: quia in reconciliatione imponitur eis pęnitentia, poſt quam remanet quædam cicatrix, ideſt irregularitas, quæ eos à promotione repellit Sed cõtra hoc dupliciter opponitur: ſi hæreticus aliquem ordinauit q honorem amiſit, nihil contulit ordinato. ergo perinde poterit à catholicis ordinari, ac ſi nunquam ordinatus fuiſſet. Sed rñdet Innocentius falſum eſſe: quia damnatio quam accepit, eum non impedit promoueri. Secundo obijcitur, ſi quam maculam ex ordinatione hæreticorum incurrit ex canonica ordinatione deletur. Et ad hoc rñdet, quod illud eſt falſum. nam ſi ita eſſet, pro nihilo criminoſus ageret pœnitentiam, ſed accederet ad ordinationem, ubi omnia crimina delentur. de conſuetudine igitur Romanæ eccleſiæ eſt, vt ueniens ab hæreticis, ad laicalem cõionem tñ admittatur, & non clericalẽ: & ita tres q̃ſtiones ponunt hic una principalis & duæ incidentes, & ad omnes ſufficienter reſpondet.

Tres q̃ones. a Scilicet primo: ibi tñ ſcribit archiepõ Rothomagen. ſed põt eſſe, ꝙ ſolutionem eiuſdem q̃õnis miſit illis vel illi. Archid.

a ¶ Ventum eſt.] Tres namq, Macedones epi, quibus hæc ſcribit Inno inter alia feceriãt q̃ſtiones Prima erat vtrũ quis ducẽs uiduã 2. in uxorẽ poſſit pmoueri: uel factus clericus pp hoc debeat deponi? Cuius determinationẽ ponit ſ. diſt. 34 ſi quis uiduã. Secunda erat, utrũ dicendus eſſet bigamus qui ante baptiſmũ unam, poſt baptiſmum habuit alteram? cuius determinationẽ ponit ſ. 26. diſt. deinde. Tertia quæſtio erat, an remaneant clerici, ideſt, an reciperent characterem ab hæreticis ordinati, vel an deberent ad ulteriora promoueri, & dicit ꝙ nunquam: & hanc quæſtionem in hoc cap explicat.

b ¶ Pro ſui difficultate.] Quia fuit quæſitum ſi ordinati ab hæreticis accepiſſent honorem, & ſi ad eccleſiam reuerſi recipiantur in honorem clericatus.

c ¶ Vulneratum.] ideſt, capitalẽ & ſacramentalẽ dignitatem cum vulnere i. cum damnatione ſuſcepta tenere.

d ¶ Caput.] Ideſt, animam culpæ macula vulneratam. & anima punitur pro homine. de conſecr. diſt. 5. ne tales.

Anima pro hoie punit.

e ¶ Vulnus.] Vbi enim malum contingit, ibi moriatur. &c. a. q. 1. peccauerit.

f ¶ Medicina.] Hoc videtur ſic exponendum, ideſt, reiterandum eſt in his ſacramentum. inf. ea. q. vlt. per illicitam. hoc enim uidetur intelligẽdum cum omiſſa fuit forma arg 1 q. vlt. Daibertum ubi hoc inducitur.

g ¶ Cicatrice eſſe.] Quia & ſi pœniteant, tñ irregularitas manet, quæ non aboletur per pœnitentiam, vt 25. d. primum. & 50 diſt. illud. & 1. d. 7. ſi quis omnem.

Irregularitas per pęnitentiam nõ aboletur.

h ¶ Habere.] infra 23 q. 4. ipſa pietas. contra. Sed ibi de ordinatis catholicis, & poſt in hæreſim labentibus: hic de his quibus hæretici manus impoſuerunt. Vel hoc de rigore illud de miſericordia.

i ¶ Quomodo ei tribuetur.] Argu. ꝙ uxor non tenetur reddere debitum viro leproſo, Arg contra, 32. q. 7. omnes, & q. 5. ſi quis uxorem. Vide de hoc cui eſt ſtandum, extra de coniug. lepro. c. 1 & 2.

Vxor viro leproſo debitũ reddere nõ tenetur.

K ¶ Accepiſſe.] Aliàs accipere, & ſupplere: & ideò non dẽt ei nocere quin ordinari poſſit, q. d. id qđ nihil eſt, nõ debet pręſtare impedimentũ, ut ext de iure pat. qđ autem. in fi. Sed hoc fallit ext. de ſpon. c. ad audientiam.

Impedimentum nõ pręſtat quod nihil eſt.

l ¶ Damnationem.] ideſt, Sacramentum quod damnabiliter habuit, dãnabiliter dedit, & ita factus eſt particeps damnationis, infra ea q. 7 ſi quis, inf. ea. q. 4. §. cũ ergo, inf. de conſec. diſt. 4. ab antiqua.

dante: ſed damnationem, quam habuit, per prauam manus impoſitionem dedit.

¶ *In hoc capite nõ referuntur ipſa prorſus verba Innocentij, quæ tamen habentur partim infra ead. c. Arrianos partim in capite nunc ſequenti;* ventum eſt; *in verſiculo.* Sed econtrario.

Idem Rufo, & alijs epiſcopis, epiſt. 22. c. 3.

¶ Simoniacus per prauam manus impoſitionem, non benedictionem, ſed damnationem præſtat. Cap. XVIII.

VEntum eſt [a] ad tertiã quæſtionem, quæ pro ſui difficultate [b] longiorẽ exigit diſputationem. Cũ nos dicamus ab hæreticis ordinatos: vulneratũ, [c] per illã manus impoſitionem habere caput [d], vbi vulnus [e] infixũ eſt medicina [f] eſt adhibenda, qua poſſit recipere ſanitatẽ †. Quæ ſanitas poſt vulnus, ſecuta, ſine cicatrice eſſe [g] non poterit, atque vbi pœnitentiæ remedium neceſſariũ eſt, illic ordinationis honorem locum habere [h] nõ poſſe decernimus. Nam ſi ut legitur, quod tetigerit immundus, immundũ erit; qũo ei tribuetur [i]; quod munditia, ac puritas conſueuit accipere? ¶ Sed econtrario aſſeritur, cum qui honorem amiſit, honorem dare non poſſe, nec illũ aliquid accepiſſe [k]: quia nihil in dante erat, quod ille poſſet accipere. Acquieſcimus, & uerum eſt certe, quia quod non habuit, dare non potuit. Damnationẽ [l] utique, quam habuit, per prauam manus impoſitionẽ dedit; & qui particeps effectus eſt damnato, quomodo debeat,

Poly. li. 2. tit. 31. & lib. 7. tit 7. Anſ. li. 6. c. 75. al. 70. Iuo p. 6. c. 59. Pan. li. 3. c. 130.

† Tex. eſt ſimi. in l. archiatri. & ibi Bart. C de profeſſ. & me. li. 10.

inf. ea. Arrianos: *Num.* 19. *Leuit.* 15. & *Agai.* 2. ſup. qui perfectionem, verſ. qui honorem.

a ¶ Non

a ¶Non poſſum.] De mero iure. nam ex diſpenſatione poſſum. infra ead. q. vlt. conuenientibus.
b ¶Sed dicitur.] Ideſt, obijcitur, & hæc erat ſecunda obiectio, q̃ fiebat Innocentio. prima fuit ibi, ſed contra
c ¶Benedictio.] Quę eſt cum ab hæreticis rediens reconci-

nis, in qua dicitur, ꝙ nõ videtur idem de ſimoniacis q̃d de hæreticis, & rñdet, ꝙ idem eſt, ꝙ ſimoniaci ſunt infideles: & hoc probat ꝑ quatuor auctoritates. Io. de Fan. CASVS. Dictum eſt ſu. in §. quia, & cap. ſeq. ꝙ ſimoniaci cõparantur hæreticis, obijcit nunc Gratianus dicens

neceſſitas cogat, vt 24 q. 1. ſi quẽ forte, ſed ſecus eſt q̃a de Sacramẽto ordinis hic loquitur Ioan. de Fan.

ead. epiſt. c. 4. honorem accipere, inuenire non poſſum [a]. ¶Sed dicitur [b] vera, ac iuſta legitimi ſacerdotis benedictio [c] auferre omne vitium, quod a vitioſo fuerat iniectum Ergo ſi ita eſt,
Iuo p. 6, c. 60, applicentur ad ordinationem ſacrilegi, adulteri, atq; omnium criminum rei: quia benedictione ordinationis crimina, vel vitia putantur auferri: nullus ſit pœnitentiæ locus; quia id poteſt præſtare ordinatio, quod longa ſatisfactio præſtare conſueuit. Sed noſtræ [d] lex [e] eccleſiæ eſt,
Iuo in procemio. Pann. l. 3. tit. 5. c. 17. venientibus ab hæreticis, qui tamen illic baptizati ſunt, per manus impoſitionem [f], laicam tantum tribuere communionem, nec ex his aliquem in clericatus honorem, vel exiguum [g] ſubrogare.

3 *Sed obijcitur, alij hæretici a fide exorbitant: ſimoniaci autem, & ſi gratiam ſpiritus ſancti venalem putant, tamen a fide alieni non ſunt: a q; ideo, quod ab Innocentio de cæteris hæreticis decernitur, non valet de his conſequenter intelligi. His [h] ita reſpondetur. Simoniaci, & ſi fidem tenere videantur, infidelitatis tamen perditioni ſubijciuntur.*

Vnde beatus Ambroſius in ſecundo libro de pœnitentia, c. 4. aduerſus Nouatianos ſcribit dicens.

4 ¶Simoniaci fidei integritatem non habent. Cap. XIX.

PEtrus Simoni, qui magicæ artis conſuetudine deprauatus [i] putaſſet, quòd gratiam Chriſti per impoſitionẽ [k] manus, atq; infuſionem ſpiritus ſancti compararet pecu-
Act. 8. nia, ait: [Non eſt tibi pars, neque ſors in hac fide α [l]: quia cor tuum non eſt rectum apud Deum, &c. [Vides. Quòd hunc magica vanitate blaſphemantem in ſpiritũ ſanctum apoſtolica auctoritate condemnet, & eo magis, quia puram conſcientiam [m] fidei [n] non habebat?

α ¶In hac fide.] *Vulgata editio habet,* in ſermone iſto, *Gracè eſt* ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ.

Item Gregorius lib. 9. epi. 53. ad Theodoricum Regẽ.

¶Simoniacus, infidelis eſſe probatur. Cap. XX.

Anſ. l. 13. c. 44. CVm omnis auaritia [o] idolo-

Hæretici fidem non habẽt, ſed ſimoniaci ſic, licet gratiã ſpiritus ſancti venalẽ putant, & quod dictũ eſt in illo, c qui perfectionem nõ poteſt de hæreticis intelligi. Ad hoc reſpõdet dicens, ꝙ ſimoniaci etſi fidem habere videantur, tamen infidelitati ſubijciũtur, quod probatur per capitulum ſequens.
h ¶His.] Dict.s a te. Nã ſibi ipſi opponit propter comparationem inter ſimoniacos, & hæreticos in §. quia in fin. & ita ſub alternatione veniet vſq; ad §. conſtat ergo.

PEtrus.] CASVS. apparet ex hiſtoria, q̃ talis eſt. Legitur in Actib. Apoſtolorum ꝙ cum Simõ magus nuper ad fidẽ cõuerſus videret ad vmbrã Petri infirmos ſanari, vt hoc donũ carius alijs vẽderet, voluit a Petro emere, & obtulit ei pecuniã, quẽ Petrus damnauit dicens; Pecunia tua ſit tecũ in perditionẽ, quia exiſtimaſti, &c. & ideo quia corã eius apud Deum rectum non erat, eum damnauit Sequens c. patet.
i ¶Deprauatus.] Similiter dicit capit. de Saule, ꝙ deprauatus cauſa peccati ad hoc ſe cõtulit, quòd dãnauerat. 26. quæſt. 5. nec mirum, vltra medium.

liatur eccleſiæ. Vel quæ erat ſecundum illos contra quos hic agit Innoc. quando reuertentes ad eccleſiã iterum ordinantur, vel quandocunque aliquis ordinatur. H.
d ¶Sed noſtræ.] ſ. occidentalis. Hæc eſt tertia ratio.
e ¶Lex.] Ideſt, conſuetudo, C. de man. li. l. 1. alibi. ponitur pro regula. inf. ea. q. 7. c. 2. alibi ponitur pro ratione. 1. d. conſuetudo. alibi pro canone ſu. d. 31. Nicæna 1.
f ¶Per manus impoſitionem.] q. d. non ſolum qui ab hæreticis ordinati ſunt, non poſſunt habere honorem in eccleſia: ſed etiam qui apud eos baptizati ſunt tantum, ita quòd non ordinati, vt inf. ea. q. 7. qui in qualibet.
g ¶Vel exiguũ.] Secus in orientali eccleſia, quæ illos ꝑ vnctionem chriſmatis reformat, vt inf de conſe. d. 4. ab antiqua. inf ea. q 4. placuit, cõtra. Sed ibi de infantibus. hic de adultis, & diſcretis de conſe. d 4 ſicut 2.
SED OBIICITVR. Hæc eſt tertia pars quæſtio-

Lex tripliciter ſumitur.
1 Adde ꝙ ẽt aliqñ ꝓ pacto. l. legem. C. de pact. & l. ſi tibi. ff. de adopo.
2 Idẽ tñ vſ de adulto q̃d de infante, ſi vltimã

k ¶Per impoſitionem.] ſ. vt cuicumque imponeret manum, acciperet Spiritum ſanctum, & ei infunderetur Spiritus ſanctus.
l ¶In hac fide.] ſ. noſtra catholica: ſed in actibus Apoſtolorum habetur in ſermone iſto, vt inf. ea. eos qui vnde poteſt dici, in fide tua, ideſt in eo quod credis obtinere. 1. vt pecunia infundatur Spiritus ſanctus 3. In hoc facit ad propoſitum Gratiani; quia dicit, non eſt tibi pars in hac fide, & ita infidelis, ergo hæreticus, & ſic exaudi c. ſeq. &c.
m ¶Puram conſcientiam.] Quæ etiam ad actum progreſſa eſt, ſic exaudi de pœn. d. 1. c. ſi cui etiam non contingat.
n ¶Fidei.] Et in hoc facit ad propoſitum.
o CVm omnis auaritia.] Ideo dicit auaritia ſpecialiter ſeruitus idolorum, quia tanquam Deo exhibet auarus nummo reuerentiam, inf. 11. q 3. pauper.

3 Ideſt fides & credulitas

Auaritia idolorum ſeruitus.

a ¶ Ido-

a ¶Idolorum.] Arg.6.q.1.quarto.
b ¶Perditioni.] Et ita eſt hæreticis ſecundum propoſitum Gratiani.
c ¶Subijcitur.] Potius enim vocatur 1.quam ſit inf.24.q.2.ſane, & infra 22.q.5.cauere 8.q.1.ſciendum. infra. pitur, vt infra.q.8 per totum.
i ¶Detrahunt.] Sicut enim Iudæi miraculorum operationem tribuebant diabolo, quæ per ſpiritum ſanctum fiebant; ita iſti ordines, qui ſunt dona ſpiritus ſancti, per diabolum ſibi acquirunt.

1 Scilicet fidelis.86. diſtin. qui clementiam. Arc.

EOs.] CASVS. Sicut beatus Petrus Simonē damnauit, ita omnes ſimoniacos non immerito dānat, & deponit quod lex rationibus probat. Prima eſt, q͞a deteriores ſunt Macedonianis, qui ſpiritum ſanctum dicunt eſſe ſeruum patris & filii. Iſti vero ſeruum ſuum faciunt, ipſum vendentes. Secunda eſt, quia blaſphemāt in Deum, ſicut illi, qui dicebant Chriſtū in Beelzebub eijcere dæmonia. Tertia, quia ſimiles ſunt Iudæ ꝓditori. Quarta, quia ſunt damnati in canone Apoſtolorū. Quinta exemplo Hieroboā, d͞e quo legit͞ in tertio libro Regū, ꝙ ipſe dabat ſacerdotij principatū implentibus manū ſuam. Sexta exemplo Giezi, de quo habet͞ in quarto libro Regum. Sequens cap. patet, in quo q͞ iam dicta ſunt, repetuntur.

rum [a] ſit ſeruitus, quiſquis hanc, & maximè in dandis eccleſiaſticis honoribus vigilanter non præcauet, infidelitatis perditioni [b] ſubijcitur [c], etiam ſi tenere fidem, quam negligit [α], videatur.

α ¶Quam negligit.] *Sic emendatum ex manuſcriptis exemplaribus, & originali. In vulgatis enim legebatur,* fidem verbis, quam negat facto, videatur.

Item ex epiſto. Taraſii Conſtantinopolitani epiſcopi miſſa Papæ Hadriano.

¶Simoniacorum hæreſis, cæteris damnabilior eſſe probatur. Cap. XXI.

EOs, qui per pecunias manus impoſuerunt, vel impōnūt, Petrus diuinus [d] Apoſtolus (cuius cathedrā ſortita eſt ſanctitas veſtra) tanquam Simonem magum deponit. *& infra.* ¶Tolerabilior eſt enim Macedonij, & eorum [e], qui circa ipſum ſunt, ſpiritus ſancti impugnatorū impia hæreſis. Illi enim creaturam, & ſeruum Dei patris, & filij, ſpiritum ſanctum delirando fatentur. Iſti verò eundem ſpiritum efficiunt [f] ſuum ſeruum. Omnis enim dominus, quod habet, ſi vult [g], vendit, ſiue ſeruum, ſiue aliquid aliud cornm, quæ poſſidet. Similiter, & qui emit, dominus eius volens eſſe, quod emerit, per pretium pecuniæ [h] illud acquirit. Ita, & qui hāc iniquam actionē operantur, detrahūt [i] ſpiritui ſancto; æqualiter peccantes his qui blaſphemauerunt dicētes Chriſtū in Beelzebub eijcere Dæmonia; atque, vt verius dicamus, Iudæ comparātur proditori, qui Iudęis Dei occiſoribus Chriſtum vēdidit. Cum ergo [k] ſpiritus ſanctus conſubſtantialis ſit Chriſto, eiuſdē omnino, & ipſi portionis erunt. Et proculdubio in eis non eſt gratia ſpiritus ſancti, id eſt ſacerdotij ſanctitas. Nam quod non acceperunt, non habent. Ait enim Petrus Simonı̄: [Non eſt tibi pars, neq; ſors in ſermone iſto, quia exiſtimaſti donū Dei pecunia poſſideri.] *& infra.* ¶Nam & viceſimus nonus canon ſanctorum [l] Apoſtolorum, & actus eorundem, & tertius [m], & quartus [n] liber regnorū alienū omnino a ſacerdotio pronūciant eū, qui aliquando dederit, vel acceperit pecuniam in aliquo tempore; ſiue ante manus impoſitionem, ſiue in ipſa manus impo-

Anſ. l.6.c.16.al.75. Deuſdedit p.2.

Matth.12.

Matth.26.

Act.8.

d ¶Diuinis.] In bona ſignificatione a deitate ſumitur 2, vel a diuinitate, ſic ſu 38.diſtin.omnes, nō a diuinatione, vt inf ea.nunquam.

2 Sic.15.q.1. prædicator, in princ.

e ¶Et eorum.] Id eſt, ſequacium eius.
f ¶Efficiunt.] Scilicet quātum in ſe eſt ſicut emere, & vēdere dicuntur, inf. ead. cauſa quæſtio.3.Saluator. B.
ADDITIO. 49.diſt. c.vlt.de conſec.d.4. c.quæris inf.ea.indices. Arch.

g ¶Si vult.] Nihil enim tam conſonum, &c inſtit.de re.diu.§.per traditionem, C. de cōtrah.emp.dudum.in fi. niſi vbi lex inhibet venditionem. extra de iure patronatus.de iure.C.de reb.alien l.vltim Immo, & quandoque compellitur vendere, C. de cōmuni ſer.ma.l 1.ff de reli. ſi quis ſepulchrum, & ff.communi diui.l.5.§.vlt. emere autem non compellitur quis. C de iure delib.nec emere arg. contra, C.de don ſancimus.

Vendere quādoque quis cōpellitur. Pretium in emptione debet eſſe in numerata pecunia.

h ¶Pecuniæ.] Nam pretium in pecunia numerata cōſiſtit, vt inſtitut. de empt.& ven.§ item pretium, arg.ext. de re permu ad quæſtiones. nam vbi aliud pro alio datur in ſpecie, permutatio eſt ff.de contrah.empt l.1.Sed tamen hic emptio large, & pecunia ſimiliter large accipitur, vt infra.q.8 per totum.

k ¶Cum ergo.] Melius diceret, cum enim, &c. ſecundum quod poteſt ſequitur in litera.
l ¶Canon ſanctorum.] Qui ſic ſe habet: ſi quis epiſcopus, presbyter, aut diaconus obtinuerit per pecuniam dignitatem, & ipſe & ordinator eius modis omnibus a communione abſcindantur, ſicut Simon magus a Petro. facit ad hoc infra.quæſt.3.ſi quis epiſcopus, & cap. finali.
m ¶Et tertius.] Vbi dicitur de Hieroboā, ꝙ quicunque volebat implebat manum ſuam, & fiebat ſacerdos excelſorum. & propter hanc cauſam peccabat domus Hieroboam, & verſa eſt, & deleta de ſuperficie terræ.
n ¶Et quartus.] Vbi Giezi agitur.

a ¶Acie-

…Conc. tex. …n l. ſi frau- …ator. §. ſi p …urator. ff. …de his quæ …n frau. cre.

a ¶ Accipere.] Argumen in electionibus & alienationibus, ut firmæ ſint, fieri ex conſenſu poſt ſequente, ſicut ex priori, infra 29 quæſtione prima, §. his ita, infra 16. quæſtio. prima, capitulo ultimo, & 7. quæſtio. capit. decimas, &c. & cap. eccleſias, extrà de iure patron. cura paſtoralis. argumẽ. contra. 24. diſtinct. cap. vlt.

a ¶ Accipere.] Similiter impendere eſt quandocunque impendere, ut infra eadem quæſtio. 3. Saluator & cap. ſi quis epiſcopus præbendis. & capit. ſi quis obijcerit. & eſt ſi. ff. de calum. l. prima, §. quod autem. Eſt ergo ſimoniacus, qui ratione ordinis, vel beneficij col. lati aliquod munus dat, ut dixi de Giezi, ſupra eadem. qui ſtudet. Ioan.

ſitione, ſiue poſt. Accipere [a] enim eſt quandocunque accipere †.

¶ Caput hoc eſt pars epiſtolæ Taraſij ad Hadrianum. Sed immutata eſt aliquot locis ſeries verborum, & epitome quadam adhibita; quemadmodum, & apud Anſelmum. Integra habetur manuſcripta poſt ſeptimam ſynodum in Vaticana bibliotheca, & in Græcis eius ſynodi codicibus, & in Latina ex uerſione Anaſtaſij bibliothecarij. Extat etiam Latinè impreſſa apud Balſamonem. Sed in ea verſione, aut interpretis, aut exemplaris, quod ſecutus eſt, vitio flagitioſum mendum ineſt. Nam ubi Taraſius Hadrianum mirificè laudat; interpres reprehendentem inducit his uerbis, Fraterna ergo veſtra ſacerdotalis ſanctitas, quæ non iure, nec ex Dei uoluntate pontificale munus adminiſtrat, magna laborat infamia, *quamuis cum alia multo tum proximè ſequentia uerba manifeſto repugnent: in quibus eum vocat virum deſideriorum ſpiritus, & alijs præclaris titulis ornat. Exemplaria quidem Græca Vaticana, & ſeptimæ ſynodi & ipſius Balſamonis optimè habent. Quare neceſſarium viſum eſt priorem epiſtolæ partem cum Græcè, tum noua cum verſione afferre. Reliqua ex Balſamone impreſſo peti poterunt.*

Τῷ τὰ πάντα ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ κυρίῳ Ἀδριανῷ Πάπᾳ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης.

Ταράσιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΠΟλυμερῶς καὶ πολυτρόπως εὐαγγελικῶς καὶ ἀποστολικῶς τε καὶ πατρικῶς διδασκόμεθα ἀφιλάργυρον τὸν τρόπον ἔχειν ἐν τῇ τῆς ἱερωσύνης ἁγιστείᾳ, καὶ μὴ χρυσίζεσθαι, ἢ ἀργυρίζεσθαι ἤτι φετερίζεσθαι ἐπὶ χειροτονίᾳ παντὸς ἱερατικοῦ ἀνδρὸς, ὡς ὑποδείξομεν ἐν καθ' ὑποτεταγμέναις χρήσεσιν ἀπό τε γραφικῶν θεηγοριῶν, καὶ πατρικῶν διδασκαλιῶν. Οἱ γὰρ ἐπιτιθέντες τὰς χεῖρας ὑπηρέται τοῦ πνεύματός εἰσιν, οὐχὶ πρᾶται τοῦ πνεύματος. Δωρεὰν γὰρ λαβόντες τὴν χάριν τοῦ πνεύματος, δωρεὰν δίδοσθαι τοῖς παρ' αὐτῶν μεταλαμβάνουσιν ἀπεφήναντο ἐκ τῆς κυριακῆς φωνῆς ταύτην τὴν ἐλευθεριότητα εἰληφότες. εἰ δέ τις ἐλεγχθείη χρυσίῳ ταύτην ὠνησάμενος, ἀποκήρυκτον διαγορεύουσι τὸν τοιοῦτον τῆς ἱερατικῆς τάξεως †. Καὶ εἰ καὶ ὀνόματι τὴν ἱερωσύνην κεκλήρωται: ἀλλ' οὐδ' ἰα ψεύδεται ὁ λόγος ἐπὶ τῷ πράγματι, οὐδεὶς γὰρ θεῷ δουλεύειν δύναται, καὶ μαμωνᾷ, ὡς εὐαγγελικῶς ἐμάθομεν. † ἀξίας.

Καὶ ἐπεὶ ἠκούσαμεν προφητικῶς τοῦ θεοῦ βοῶντος, [ἱερεῖς λαλήσατε εἰς τὴν καρδίαν Ἱερουσαλήμ,] αὖθίς τε ἐπαπειλοῦντος, καὶ λέγοντος. [ὁ σκοπὸς ἐὰν ἴδῃ τὴν ῥομφαίαν ἐρχομένην καὶ μὴ σημάνῃ τῇ σάλπιγγι καὶ ὁ λαὸς μὴ φυλάξηται, καὶ ἐλθοῦσα ἡ ῥομφαία λάβῃ ἐξ αὐτῶν ψυχὴν, τὸ αἷμα ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ σκοποῦ ἐκζητήσω.] φόβῳ τοῦ τῆς σιωπῆς κατακρίματος ἀναγγέλλομεν τοῖς προέδροις πᾶσι τῶν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιῶν: ἵνα μετὰ παῤῥησίας κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον εἴπωμεν, καθαροί ἐσμεν ἀπὸ τοῦ αἵματος τῶν παραβαινόντων τὰς κανονικὰς διατάξεις, καὶ πάνυ γε μᾶλλον τῶν ἐπὶ χρήμασι χειροτονησάντων ἢ χειροτονηθέντων, Πέτρου τοῦ θείου ἀποστόλου, οὗ καὶ τὴν καθέδραν ἐκληρώσατο ἡ ἀδελφικὴ ὑμῶν ἁγιότης, ὡς Σίμωνα τὸν μάγον, τούτους καθελόντος. τούτου ἕνεκεν οὐχ ὑποστελλόμεθα τοῦ ἀγγέλλειν τὴν ἀλήθειαν, φυλάττοντες καὶ κρατοῦντες τὰ παρὰ τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων καὶ τῶν ἀοιδίμων πατέρων ἡμῶν κανονικῶς ἐκδοθέντα καὶ ἔτι τούτων παρεκβαθῆναι ὑπολιπῶν, βδελυττόμεθα.

θα. ἡ οὖν ἀδελφικὴ ὑμῶν ἀρχιεροπρεπὴς ἁγιωσύνη ἐνθέσμως καὶ κατὰ θεοῦ βούλησιν πρυτανεύουσα τὴν ἱεραρχικὴν ἁγιστείαν διαβόητον ἔχει τὴν δόξαν. εἴρηκε γὰρ διὰ τοῦ προφήτου ὁ πρῶτος καὶ μέγας ἀρχιερεὺς ὁ χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν [ζῶ ἐγὼ, ἀλλ᾽ ἢ τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω.] οἱ δὲ γὰρ ἄνευ ἐπιθυμιῶν τῶν τοῦ πνεύματος ὅτι φορητοτέρα μᾶλλόν ἐστι Μακεδονίου, καὶ τῶν ἀμφ᾽ αὐτὸν πνευματομάχων ἡ δυσσεβὴς αἵρεσις. ἐκεῖνοι γὰρ κτίσμα καὶ δοῦλον τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς τὸ ἅγιον πνεῦμα ληρωδοῦντες, οὗτοι ἑαυτῶν, ὡς δοκοῦσι, δοῦλον αὐτὸν ποιοῦσι. πᾶς γὰρ δεσπότης ὅτι ἂν ἔχοι, εἰ βούλοιτο, πιπράσκει, εἴτε οἰκέτην, εἴτε ἕτερον ὧν κέκτηται. ὡσαύτως καὶ ὁ ἀγοράζων δεσπότης βουλόμενος εἶναι τοῦ ἠγορασμένου διὰ τιμῆς ἀργυρίου τοῦ τοκτᾶται. οὕτως οἱ ταύτην τὴν ἄθεσμον πρᾶξιν ἐργαζόμενοι καταδουλοῦσι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἴσα ἁμαρτάνοντες τοῖς βλασφημοῦσιν ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια τὸν χριστόν. ἢ τόγε ἀληθέστερον εἰπεῖν, παρεοίκασιν ἰούδα τῷ προδότῃ, ὃς τοῖς θεοκτόνοις ἰουδαίοις τιμῆς ἀργυρίου τὸν κύριον ἀπημπολήσατο. ὡς οὖν τὸ ἅγιον πνεῦμα ὁμοούσιόν ἐστι χριστῷ τῷ θεῷ ἡμῶν, τῆς αὐτῆς, παντὶ που δῆλον, ἔσονται μερίδος, ὡς ἀποδέδεικται. εἰ δὲ οὐ πιπράσκεται, πρόδηλον γὰρ οὐδαμῶς. ἀναμφιλέκτως οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἡ χάρις τοῦ ἁγίου πνεύματος ἤτοι

† εἴτουν. † ἡ τῆς ἱερωσύνης ἁγιστεία, καὶ ὃ οὐκ ἔλαβον, οὐδὲ ἔχουσι. μνησθήτωσαν τοῦ ἁγίου Πέτρου πρὸς τὸν τοῦτο ἐπιτηδεύσαντα οὑτωσὶ λέγοντος, [οὐκ ἔστι σοι μερὶς, οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ.] εἰ γὰρ ἀπεμπολεῖται ἡ τῆς ἱερωσύνης

† ἄρα. ἀξία, ἄρα † περιττὴ παρ᾽ αὐτοῖς ἡ κατὰ τὸν βίον σεμνὴ πολιτεία, καὶ ἡ ἐν ἁγνείᾳ καὶ ἀρετῇ ἀναστροφή. περιττὸς κατ᾽ αὐτοὺς καὶ Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος διδάσκων δεῖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, σώφρονα, κόσμιον, διδακτικὸν, ἐγκρατῆ, νηφάλεον, ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν. ἄγεται τοίνυν ταῦτα πάντα ἐκ τοῦ πρατοῦ, καὶ ἀγοραστοῦ τῆς ἱερωσύνης. αἱ οὖν ὑποκείμεναι ἁγιόλεκτοι χρήσεις ἀλλότριον πάντη τῆς ἱερωσύνης ἀποφαίνονται, τὸν ποτὲ δόντα ἢ λαβόντα ἐν οἱῳδήποτε χρόνῳ. εἴτε καὶ πρὸ τῆς χειροτονίας, εἴτε καὶ ἐν τῇ χειροτονίᾳ, εἴτε καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν. λαβεῖν γάρ ἐστι τὸ λαβεῖν ὅτε δήποτε. ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς περιβολὰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς

† ἀφορίσεις ἀφορίζουσιν † ἐπὶ τῇ τῶν χρημάτων δόσει.

Fratri, & cõminiſtro vſquequaque ſanctiſſimo, & beatiſſimo Domino Hadriano Papæ veteris Romæ.

Taraſius indignus epiſcopus Conſtantinopolis noua Roma, in Domino S.

MVltipliciter, multiſque modis ex Euangelio, & Apoſtolorum, patrumque præceptis docemur in ſanctificatione ſacerdotij mores ab auaritia longè alienos præſtare; neque in vllius ſacerdotalis viri ordinatione aurum, argentumve accipere, aut aliud quidpiam nobis vendicare, quod, ſententiæ ex diuinis ſcripturis, & Patrum doctrinis infra ſubiectæ demonſtrabunt. Qui enim manus imponunt, miniſtri ſunt ſpiritus, non venditores ſpiritus. Nam cum gratis gratiam ſpiritus acceperint; gratis etiam ijs, qui ab ipſis accipiunt, dare iuſſi ſunt ex uoce Domini hac ipſa libertate, poteſtateque accepta, Quòd ſi quis eam auro emiſſe conuictus fuerit; hunc ex ſacerdotali ordine † exci- † *al. dignitate.*
diſſe pronunciat; quamquam nomine ſacerdotium ſortitus eſt, ſed in eum falſo nomen *Matth. 6.*
iſtud conferri re ipſa comprobatur. Nemo enim poteſt Deo, & mammonæ ſeruire, prout ex Euangelio didicimus. Et quoniam audiuimus Deum per os prophetæ clamantem: Sacerdotes loquimini ad cor *Eſ. 40.*
Hieruſalem.] rurſuſque minantem, ac dicentem: [Si ſpeculator uiderit gladium venientem, & non inſonuerit buccina, & populus ſe non cuſtodierit, veneritq; gladius, & tulerit de eis animam; ille quidẽ in iniquitate ſua captus eſt: ſanguinem autem eius de manu ſpeculatoris requiram.] hu- *Ezech. 33.*
ius igitur, quæ ex ſilentio imminet, condẽnationis metu, omnibus earum, quæ apud nos ſunt, eccleſiarum præfectis annunciamus; ita vt fidenter diuinum Apoſtolũ imitantes, dicamus; mundi ſumus à ſanguine eorũ, qui tranſgrediuntur canonicas cõſtitutiones,

tutiones, & multo magis eorũ, qui ob pecunias ordinauerunt, aut ordinati ſunt: quippe cum Petrus diuinus ille Apoſtolus, cuius, & cathedram ſortita eſt fraterna veſtra ſanctitas, hos depoſuerit, vt Simonem Magum. Propterea non refugimus, quin veritatem prædicemus, ſeruantes, ac retinentes ea, quæ a ſanctis, & omniquaque benedictis Apoſtolis, & ab inclytis patribus noſtris canonice ſunt tradita. Etſi quid horum ab aliquibus violatum eſt, auerſamur. Fraterna igitur veſtra ſummo ſacerdotio congruens ſanctitas legitimè, & apte ad voluntatem Dei ſacerdotalem ſanctificationem adminiſtrans, celebrem adepta eſt
Eſa.20. gloriam. Dixit enim per prophetam prius, & magnus Pontifex Chriſtus: [Viuo ego, niſi eos, qui me glorificant, glorificabo.] Noſti enim ò vir eorum deſiderium, quæ ſpiritus ſunt, longè tolerabiliorem eſſe Macedonij, & eorum, qui ab illo, ſancti ſpiritus impugnatorum hæreſim. Nam cum illi ſanctum ſpiritum Dei, & patris creaturam, & ſeruum nugentur, hi ſuum ipſorum, quantum putant, ſeruum ipſum faciunt. Omnis enim dominus, quidquid habet, cum libuerit, vendit ſiue famulum, ſiue aliquid aliud ex his, quæ poſſidet. Similiter & qui emit, volens emptæ rei dominus fieri, argenti pretio eam acquirit. Ita qui hoc nefariũm facinus admittunt, ſanctum deprimunt ſpiritum, æque peccantes, atque illi, qui Chriſtum in Beelzebub eijcere demonia ore blaſphemo dicebant; vel, vt verius dicam, Iudæ proditori ſunt ſimiles, qui Dei interfectoribus Iudæis argenti pretio Dominum vendidit. Quando igitur ſpiritus ſanctus conſubſtantialis eſt Chriſto Deo noſtro; perſpicuum omnino eſt eos in eadem parte, ac ſorte numerandos eſſe, vt demonſtrauimus. Quòd ſi non venditur, quemadmodum certè non venditur, compertiſſimum quoque eſt in iſtis ſancti ſpiritus gratiam non eſſe, aut ſacerdotij ſanctificationem. Et quod non acce-
1.Reg.2. perunt, non habent. Meminerint ſancti Petri ad eum, qui id procurat, hoc modo dicentis: [Non eſt tibi pars, neque ſors in ſermone iſto.] Nam ſi venditur ſacerdotij dignitas; ſuperuacua igitur apud ipſos eſt honeſta vitæ inſtitutio, & purita-
Act.8. tis, virtutiſque cultus: ſuperuacuus apud
1. Tim.3. ipſos, & Paulus diuinus Apoſtolus, & do-
& Tim. 1. cens oportere epiſcopum eſſe ſine crimine, temperantem, modeſtum, aptum ad docendum, continentem, ſobrium, inſiſtendem fideli, ſecundum doctrinam, ſermoni, vt potens ſit, & exhortari in doctrina ſana, & contradicentes refellere. Pereunt igitur hæc omnia ex eo, quòd ſacerdotium venditur, & emitur. Subiectæ igitur ſententię e x ſanctis collectæ alienum omnino a ſacerdotio pronunciant eum, qui quocunque tempore dederit, vel acceperit, ſiue ante ordinationem ſiue in ordinatione, ſiue poſt ordinationem, Accipere enim eſt quandocunque accipere. Sed & omnes eccleſiaſticas promotiones, in quibus pecunia interuenit, irritas eſſe iubent.

Item ex concilio Bracarenſi 2. capitulo 3.

¶ Et qui dat, & qui accipit, vt ordines ſacri præſtentur, anathema ſit. C. XXII.

PLacuit, vt de [a] ordinatione clericorum, epiſcopi munera nulla accipiant: ſed ſicut ſcriptum eſt, quod *Iuop.5.c.128 Matt.10.*
gratis donante Deo accipiunt, gratis dent. Non aliquo pretio *ſiue. qcunq;* gratia Dei, & impoſitio manuum venundetur: quia antiqua definitio patrum ita de eccleſiaſticis ordinationibus ſtatuit; dicens. [Anathema ſit danti, & accipienti.] Propterea, quia aliquanti multis ſceleribus obruti †, ſancto altario indigne miniſtrantes, non hoc, teſtimonio bono rum actuum, ſed profuſione munerũ obtinent; oportet [b] † non per gratiam munerum, ſed per diligentem prius diſcuſſionem, deinde per multorum [c] teſtimonium, clericos ordinare.

† oportet ergo.] orig

† al. obnoxij

a PLacuit vt de.] Argu. propter indignos hanc prohibitionem inſtitutam fuiſſe: porrigitur tamen ad oẽs. inf. eadem quæſtio. 3 peruenit infra. 19 quęſtione ſecunda. duæ.

b ¶ Oportet.] Supra d.85. capitulo primo.

c ¶ Per multorum.] ſupra diſtin.67 reliqui, in 1. contra. ſup. 23. diſti. lector. contra, & 20. quæſtione ſecũda, oportet. ſi. ſupra diſtinctione 75. capitulo tertio. Solur hic appellãtur multi duo vel tres. Vel hoc intellige cum clerici ſint ignoti.

Ex

EX ILLA. CASVS. Concludit Gratianus ex duobus cap. ſupra poſitis. ſ. cap. Petrus, & cap. cum omnis, quod ſimoniaci, ſicut hæretici a fide deuiant.

ITEM OPPONITVR. Hæc eſt quarta pars quæſtionis, in qua vult probare ſophiſtice, ꝙ dare aliquid pro rebus eccleſiaſticis, non eſt peccatū. Ioãnes de Fan.

CASVS. In hoc §. & ſequenti capitu. probat Gratianus ſuperficialiter, ꝙ vendere ſpiritualia nō ſit peccatum. Et hoc facit tribus exemplis. Exēplo Saulis, q nō iuit ad Samuelē ſine munere ꝓ vaticinio expetēdo. Exēplo vxoris Hieroboam, quę non iuit ſine munere ad hominem Dei: ſcilicet Achiam prophetam. Et exemplo Chriſti, qui venditus auriculam ſerui ſanauit. Sed has obiectiones ſoluit ſequēti cap. & §. cum ergo ca. nunquam. ſecundum Hieronymum.

a ¶Itē opponitur.] Et ſcilicet, quod propoſitum eſt principaliter: ꝙ ſcilicet vēdere ſpiritualia ſit peccatū, vel ꝙ ordo venditus non habet gratiam ſpiritus ſancti.

b ¶Iuda.] Huius obiectionis ſolutionē ponit infra in §. cū ergo. in capitu. nunquam.

IVdices.] CASVS. Quidam cū de ſimonia reprehenderentur, excuſabāt ſe exemplo quorūdã in veteri teſtamento ſed Hieronymus oſtēdit ſimoniacos eſſe damnandos. Primo, per verba Michęę ꝓphetæ oſtendentis ꝓpter hoc Hieruſalem fuiſſe deſtructam. Secundo per damnationem Petri, quam fecit in Simonem magum. Tertio excuſat Samuelem prophetam. Quarto, Achiam, dicens ꝙ pecuniam oblatam non receperunt, aut ſi ponas eos recepiſſe, non pro munere prophetiæ, ſed in ſtipes templi, & in ſumptus neceſſarios receperunt. Quinto, excuſat Heliſæum, qui non eſt credendus ab Azaele aliquid accepiſſe, quem conſtat munera oblata a Naamam Syro reſpuiſſe. Secunda pars incipit ibi, [Poterat. [Tertia ibi, [Nec quemquam moueat.] Quarta ibi, [Hoc ipſum.] Quinta ibi [Vnde in quarto.

Ex illa auctoritate beati Ambroſii, & Gregorij patet, ꝙ ſimoniaci (ſicut & alii hæretici) a fide exorbitant: & ideo cōſequenter de illis intelligitur, quod de aliis decernitur.

4 ¶*Item opponitur* [a], *quòd prophetia donum ſpiritus ſancti eſt: hæc † antē in veteri teſtamento a ſanctis ꝓphetis vēdi cōſueuerat. Vnde Saul ad Samuelem pro vaticinio expetendo, non niſi cum munere ire præſumpſit. Vxor etiā Hieroboam ad hominem Dei non niſi cum munere acceſſit. Item Chriſtus a Iuda* [b] *venditus auriculam ſerui ſanauit. Exemplo itaque Saulis, & vxoris Hieroboam patet, quòd donum ſpiritus ſancti emere, vel vendere nō eſt peccatum. Exemplo Chriſti liquet, ꝙ ſpiritus ſanctus etſi iniuſte a ſimoniacis venalis putetur, virtutis tamen ſuæ non obliuiſcitur, nec deſinit effectum ſuæ gratiæ etiā venditus præſtare. Sed de prophetia beatus Hieronymus in caput tertium Michææ competenter ſoluit, malos tantum accepiſſe, non bonos denuncians.*

† *al. hæc.* 1. *Reg.* 9. 3. *Reg.* 14. *Luc.* 22.

¶Mali prophetæ, non boni prophetiam vendebant. Cap. XXIII.

IVdices [c], inquit, eius [d] in muneribus iudicabant, & ſacerdotes eius in mercede reſpondebant, & prophetæ eius in pecunia diuinabant, & ſuper Dominum requieſcebant [e] dicētes. Nonne Dominus in nobis eſt? nō veniēt [f] ſuper nos mala [g]. Idcirco propter vos Sion quaſi ager arabitur [h], & Hieruſalem, vt cuſtodia pomarij erit [i].] Nemo ambigit Hieruſalem propter ſcelera, quæ in hoc capitulo deſcribuntur, fuiſſe ſubuerſam. *& infra.* ¶Poterat vtique Petrus Simoni mago vendere, quod petebat; imò poterat ſimulare vēdentem (ſpiritus enim ſanctus nec venundari, nec emi poteſt:) ſed oblatam pecuniam cum offerente dãnauit. *& paulo poſt.* ¶Nec quemquam moueat illud, quod in primo Regum † libro legimus, & Saulē [k] volentem ire ad Samuelē dixiſſe puero ſuo, ad eum ſe ire nō poſſe; quia pretiū qđ offerret pro vaticinio, nō haberet;

Michææ 3. *ſecundum* 70. *Act.* 8. 1. *Reg.* 9. † *al. regnorum.*

c ¶Iudices] Alias incipit, Duces. verba Michææ ꝓphetæ, & eſt talis caſus. Quidam cum reprehenderentur de ſimonia, excuſabant ſe exemplo quorundam in veteri teſtamento: quos Hieron. ponit in hoc cap. Primo ergo ponit verba Michææ prophetæ, & exponit ea, oſtendēs propter huiuſmodi ſimoniacos Hieruſalē fuiſſe deſtructã. Secundo ibi, [Poterat Petrus.] ponit verba Petri cum oblata pecunia Simonē condemnantis. Tertio, excuſat Samuelem de quarta parte ſicli a Saule oblata. Quarto, excuſat Achiam de panibus ſibi ab vxore Hieroboã oblatis. Quinto, Heliſęū de pecunia, quã Azael nūcius Benadab ſibi obtulit: quia non eſt veriſimile, ꝙ acceperit.

d ¶Eius.] Populi Iudaici. Ioan.

e ¶Requieſcebant.] Ille dr̄ requieſcere ſuper Dominum qui obtentu ſ. ſacerdotij, vel prophetiæ non viuit luxurioſe: & expone, requieſcebant. i. gratiam eius habebant ſecum, ſecundum opinionem ſuam.

f ¶Non veniēt.] Quaſi impunitatē ſibi promittebant.

g ¶Mala.] Quæ minantur nobis prophetæ.

h ¶Arabitur.] Hoſtili aratro. i. deſolabitur, & eſſe deſinet, arg. ff quib. mod. vſufru amit. ſi vſusfructus, & hoc factum eſt a Romanis.

ADDITIO. 76. d. ieiunium. Arch.

i ¶Pomarij erit] Cuſtodia enim pomarii collectio pomis deſeritur, & ideo hoc dicit.

K ¶Saulem.] Hiſtoria. Legitur in primo libro Regum, quod cum Saul cū quodam ſeruo ſuo aſinas quæſiuiſſet patris ſui, & nō inueniſſet: dixit ſeruus Saul: Hic eſt vir Dei, qui ſine ambiguitate loquitur: eamus, & quæramus ab eo. & ait Saul. Quid feremus ei? iam panis deficit in ſitarchijs noſtris, & ſportulam non habemus; ait ſeruus, Habeo in manu mea quartam partem ſtateris argenti,

Requieſcere ſuper dñm quis dicitur ſ Alias contemptu, ſm. Laur.

& intrauit ad prophetam: & inunctus eſt Saul in regem a Samuele de præcepto Domini.

a ¶Sed fac.] ideſt, pone, & ita ſecundum canones poteſt pars ponere falſum, de conſecrat. diſtinctio 4. ſanctum.

b ¶Quin-

tra de ſimo. ex tue. Sed hæc contraria habent locum quando mens corrumpitur.

d ¶Quod vxor.] Hiſtoria. Legitur in tertio libro Regum, quòd ægrotaret primogenitus filius Hieroboam, dixit vxori ſuę: Tolle tecum munera, & mutato habitu, vade ad Achiam prophetam, vt indicet tibi quid futurũ ſit de puero. Quæ cum veniſſet ad prophetã: etſi prę caliginatione oculorum videre non poterat, dixit tamen, Ingredere vxor Hieroboã: quare te aliam ſimulas? ego miſſus ſum ad te durus nuncius. & cũ multa renũciaſſet ventura ſuper domum Hieroboam, ſubintulit: Vade in domum tuam, in introitu tuo in vrbem morietur filius tuus: qui ſolus de ſemine Hieroboam in ſepulchra patrũ ſuorum inferetur. Hiſtoria de Heliſæo propheta in litera patet.

& puerum reſpondiſſe: [Ecce inuenta eſt in manu mea quarta pars ſicli pecuniæ, & dabo viro Dei, & annunciabit nobis vim uoſtram.] Non enim ſcriptum eſt, quòd Samuel acceperit, aut quòd illi obtulerint; quin potius a propheta paſcuntur, & inuitantur ad prandium. Sed fac[a] eum accepiſſe: ſtipes magis æſtimandæ ſunt tabernaculi, quam munera prophetiæ: ſiclus enim viginti obolos habet: & quarta pars ſicli, quinque ſunt oboli[b]. Et noſtri igitur ſacerdotes, ſi volunt vendere prophetiam, & columbas in cathedris ſuis proponere, quas Dominus flagello ſubuertit, quinque α tantum obolorum ſint mercede contenti: qui vtinam[c] nõ pretia villarum, ſed quinque obolos acciperent. ¶Hoc ipſum ſonat, & in tertio regnorum libro, quòd vxor[d] Hieroboam infirmante filio pergit ad Achiam hominem Dei[e], & defert ei decem panes β, & cruſtulam, & vas mellis; quia γ hæc magis in ſumptum[f] prophetæ, quam muneri prophetiæ reputanda ſunt. Licet potuerint hi, qui ad ariolos ire conſueuerant (quia multi diuini & arioli erant in Iſrael) mala conſuetudine æſtimaſſe ad ipſum etiam de prophetis, & voluiſſe ſanctis viris offerre conſueuerant. ¶Vnde δ in quarto libro Regum † legitur, [quòd Heliſæus[g] venit Damaſcum, & Benadab Rex Syriæ ęgrotabat, annunciaueruntque ei dicentes. Venit vir Dei huc: & ait Rex ad Azaelem[h]: Tolle tecũ munera, & vade in occurſum viri Dei, & conſule Dominum per eum, dicens, ſi euadere de infirmitate hac potero. Iuit igitur Azael in occurſum eius, habens ſecum munera, & omnia bona[i] Damaſci, onera quadraginta camelorum.] Sed non eſt credendum accepiſſe: ſicut de eodem Heliſæo legitur, quòd Naaman mundatus a lepra obtulit[k] ei munera dicens: [Obſecro, vt accipias benedictionem a ſeruo tuo. At ille reſpondit. Viuit[l] Dominus, ante quem ſto, quia non accipiam. Cumque vim faceret[m], penitus non acquieuit.

Io.2.

3.Reg.14.

4.Reg.8.

† al. Regnorum.

4.Reg.5.

¶Caput hoc in vno vetuſto exemplari coniunctum eſt ſuperiori, & loco primæ dictionis, Iudices, *legitur,* Duces, *quemadmodum eſt apud B.Hieronymum in verſione* 70.

α ¶Quinque tantum obolorum ſint mercede contenti, qui.] *Iſta omnia abſunt à recentioribus editionibus B.Hieronymi, atque etiam a vetuſtioribus, præter dictionem,* qui. *Sed non ſunt expuncta, quia ſententiæ non officiunt.*

e ¶Achiam hoĩem Dei.] Qui ei prædixit mortẽ filij Abiæ & qui ei peccata ſua exprobraret, & ſuã vltionem præiudicaret, vt inf. ca. ſi quis inquit, dic vt 23. q. vlt. c. vlt.

f ¶In ſumptũ] Ad ſumptus enim & ſuſtentationem accipere licet. ext. de ſimo. cum ſit. 23. quæſt. 5. dicat. ff de officio proconſulis, ſolent. ff. de officio pſidis, plebiſcito. Et ita presbyter[*] ſi pauper eſt, accipere poteſt ꝑ celebratione miſſæ. extra de præbendis, ſignificatum. niſi ſit proprius ſacerdos. de cõſec. diſt. 1. ſufficit.

Presbyter pauper pro celebratione Miſſæ accipere põt. *Ideſt põt locari operas ſuas.*

ADDITIO. Quod not. 23. q. 2. cap. vltimo.

g ¶Heliſæus.] Qui miſit ſignum in aquam, & natauit ferrum. infra de conſecr. diſtinctio. 2. reuera.

b ¶Quinque ſunt oboli.] Argu. in delicto quantitatem rei attendi. inf. 14. q. vlt. c. vl. inf. 17. q 4. quicunque. inf. 17. q. vlt. quæſiti ſunt.

c ¶Qui vtinam.] Et hoc negatiuè legas, ideſt vtinam non plus acciperent. ſimile etiam habes. 23. q. 4. ſi ea. & 26. q. 5. epiſcopi. & ideo forte hoc dicit, quia ſi plus non deberent accipere, nullus eſſet qui vellet ſimoniam committere. Vel ideo forte, quia quanto minus quis acciperet, tanto minus peccaret 1, ſecundũ, quod dicitur de abigeo; minus enim punitur pro porco, vel oue quam pro boue ff. de abigeis. l. 1 2 reſpõ. Vel poſſet intelligere ſecundũ illam decr. extra de ſimon. & ſi quæſtiones Argum. contra. infra. 14. q. vlt. c. vlt. 17. q 4. quicunque. ex-

1 Conc. tex. in l. aut facta §. quãtitas. ff. de pęn & ibi glo. cum concor.

h ¶Ad Azaelem.] Suarum rerum diſpenſatorem.

i ¶Bona.] Ideſt, aliqua de omnibus bonis, ideſt, de omni genere bonorum. ff. de regu. iur. aliud. §. refertur.

K ¶Obtulit.] Arg. in eodem facto ſecundum diuerſitatem intentionis alterum peccare, & alterum non, vt 32. q. 5. propoſito.

l ¶Viuit.] Hæc iuratio erat in veteri teſtamento. 22. q. 1. & iurabunt.

m ¶Faceret.] Arg. contra Cathalanos.

NVnquam.] CASVS. Dicit hic, quòd diuinatio raro in bonam partẽ accipitur. vnde illi, qui pro indicatione futurorũ, pecuniam accipiebant, non erãt veri prophetæ, ſed diuini: licet ſe crederent eſſe prophetas.

a ¶ Nunquam.] id eſt raro i. pro maiori enim parte dictũ eſt, aliter falſum eſt vt ſup. ead. eos qui.

ɤ Cõcor. gl. in l. ſi hæreditatem. ff. ma. & de cõſec. diſtin. 5. nunquam.

b ¶ Diuinatio.] Hoc enim impoſſibile eſt, quod diuinatio ſit prophetia, expone ergo ſic: facta eſt diuinatio, id eſt, diuinatio eorũ, q̃ credebatur eſſe prophetia eorum n. prophetia declarata eſt non eſſe prophetia.

Diuinatio non põt eſſe prophetia.

ADDITIO. Vt hoc meli⁹ itelligas, ſcias ꝙ prophetia eſt rerũ latentiũ præteritarũ, præſentium, vel futurarum a diuina inſpiratione manifeſtatio, ſecundum Eu piam.

CVM ERGO. CASVS. Concludit Gratianus ex p̃miſſis, ꝙ vacua eſt gr̃a Spiritus ſancti in eis q munera accipiũt: non obſtante exemplo, ꝙ Petrus venditus fecit miracula, hoc fecit cauſa myſterij, ad exemplum patientiæ, vel vt prodeſſet aliis, & non emẽti, vel vẽdenti: ſicut ſimoniaci proſunt ignorantib. eos eſſe ſimoniacos: & nõ obſtãte eo, ꝙ ſæpe ad bonum finem veniunt quæ malo principio inchoant.

[illegible]

c ¶ Secundum.] Et ita docet nos magiſter reſiſtere. Argu. a ſimili 27. q. 1. nuptiarum. ff. de condi. indebit. ſi reus. 32. q. 7. Apoſtolus. præterea rñderi põt per id qđ not. ſup. eo. eos. 2.

d ¶ Item obijcitur.] In defenſionẽ ſimoniacorũ vſq ad §. ſed nihil, & ibi ſtatim incipit impugnare eos

a Bene ibi no. per Lau. cuius fuit iſta glo. ſed non not. ſm Ioan. & ibi dixi ſententiam Lau. in ver. portionis. Arch.

e ¶ Per ſupplantationem.] tñ facta in inſtinctu domini q. 1. quàm periculoſum,

β ¶ Decem panes.] *Sic in vulgata Latina B. Hieronymus habet*, panes, & vuas paſſas vaſculum mellis. *In Græca autem vulgata, & cruſtula, & vuæ paſſæ commemorantur ἄρτους, inquit, καὶ κολλύρια τοῖς τέκνοις αὐτοῦ καὶ σαφύλας.*

ɤ ¶ Quia hæc magis.] *Iſta vſque ad ver.* Licet. *non habetur hic apud B. Hieronymum, ſed loco eorum hic:* Dicitur enim, quid ſepiſſe: quippe cum & corripuerit eam, & venturum luctum prædixerit, & licet, &c:

δ ¶ Vnde in quarto.] *Hæc vſque ad finem non ſunt inuenta apud B. Hieronymum.*

Idem eodem capite.

¶ Quòd diuinatio in bonum non accipitur.

Cap. XXIIII.

NVnquam [a] diuinatio [b] in ſcripturis in bonam partem accipitur. [Non eſt augurium in Iacob, neque diuinatio in Iſrael.] Videbantur ſibi quidem eſſe prophetæ: ſed quia pecuniam accipiebant; prophetia ipſorum facta eſt diuinatio. *Num. 23.*

¶ *Hoc etiam caput in aliquot vetuſtis eſt coniunctum ſuperiori, & legitur in originali,* Nunquam enim.

Cum ergo ſecundum ^c Hieronymum boni prophetæ non munera prophetiæ accipiebant, ſed ſtipes tabernaculi, malis autem, qui accipiebant prophetia, quæ Dei *erat donum, in diuinationem, quæ diabolica eſt conuertebatur, quid aliud colligitur, niſi quòd ſimoniacis (quod ſuperius dictum eſt) nulla ſpiritualis gratia cooperatur? Cum. n. in ſacramẽtis neque qui plantat, neq. qui rigat, ſit aliquid, ſed qui incrementum dat, Deus. quis operatur in eis, ſi Dominus, qui incrementum dat, in eis non lucet, ſed eſt otioſus? Item, quod dicitur de Chriſto, quòd ſicut Chriſtus venditus auriculam reſtituit Malcho, & fecit miracula: ſic & Spiritus ſanctus poſſit vendi, & in ipſa venditione ſuam gratiam operari, non valet hæc ſimilitudo; Non enim hoc operatur Spiritus ſanctus ſpiritualiter in perfidis mercimonijs auaritiæ, quod Chriſtus geſſit corporaliter certi myſterij cauſa, ad exemplum patientiæ. Si enim omnifaria eſt ſimilitudo, cum credatur poſſe vendi ſicut Chriſtus, credatur etiam Spiritus ſanctus poſſe crucifigi: quod impoſſibile eſt. Poteſt etiam intelligi (vt a ſimilitudine non recedamus) quòd ſicut Chriſtus venditus non venditori, vel ementi, ſed eis, qui neſcientes aderant, dona ſuæ gratiæ contulit, pro quibus etiam in Cruce ſupplicauit: ſic & Spiritus ſanctus non vendenti, vel ementi, ſed his, qui de manibus eorũ, ignorãtia ducti, ſacramenta Dominica accipiunt, ſuæ gratiæ effectum largiri probatur. Item obijcitur ^d, quòd etſi malum ſit eccleſiaſtica emere, tamen ſæpe ſiniſtra principia ad fœlices perueniunt exitus. Vt Iacob per ſupplantationem ^e peruenit ad benedictionem, vt ſeges, quæ leproſa manu ſeritur, munda tamen metitur, vt ex adulterino concubitu pulchra ſoboles naſcitur, ſic & pecunia, quæ per ſimoniam, acquiritur, fœlicem habet exitum, cum pauperibus profutura erogatur. Sed nihil horum ſimoniacis patrocinatur.*

1. Cor. 3.
Luc. 22.
Ioan. 18.
Gen. 27.

Ait enim Leo Epiſcopus ad Mauros epiſcopos, epiſt. 85. al. 81.

PRincipatus, quem.] CASVS. Prelati, qui dignitates male acquiſiuerunt, etſi alios non offendat: malos tamen exitus conſueuerunt habere. difficile enim eſt vt bono peragantur exitu. &c. Seq. c. patet.

a ¶ Non offendit.] Sic 14. quæſt. 5. neque.

b ¶ Exem-

¶ Quæ malo inchoantur principio, non peraguntur bono exitu. Cap. XXV.

Anſ. l. 7. c. 17. Diſtin. 61. c. miramur. † al ipſo.

PRincipatus, quem aut ſeditio extorſit, aut ambitus occupauit: etiam ſi moribus, atque actibus nó offédit [a]: ipſius † tamen initij ſui eſt pernicioſus exemplo [b]. Et difficile eſt [c], vt bono [d] peragantur exitu, quæ malo ſunt inchoata principio [e].

Item Gregorius Antiocheno epiſcopo, lib. 7. epiſt. 47. indictio. 2.

¶ Non ſuperædificatur bonum opus, vbi Chriſtus fundamentum non eſt. Cap. XXVI.

1. Cor. 3.

CVm Paulus dicat: [Fundamentum [f] aliud nemo pót ponere præter id, quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus;] conſequenter probatur, quia vbi Chriſtus nó eſt fundamentum, nullum boni operis eſt ſuperædificiú.

¶ *Apud B. Gregorium ſic legitur.* Predicator autem egregius dicit [fundamentum, &c.] Quiſquis ergo cú dilectione Dei, & proximi, fidei, quæ in Chriſto eſt, firmitatem tenet; eúdé Ieſum Chriſtú Dei & hominis filiú apud ſe poſuit fundamentum Sperandum ergo eſt. quod vbi Chriſtus fundamétum eſt, bonorum quoque operum ſequatur ædificium.

Ioan. diac.

Idem Syagrio, & alijs epiſcopis, lib. 7. epiſt. 110.

Poly. l. 2. tit. 1. Anſ. l. 5. c. 30. Pann. l. 2. c. 194. Iuo p. 5. c. 112

NOn eſt putanda eleemoſyna, ſi pauperibus diſpenſetur, quod ex illicitis [g] rebus accipitur; quia qui hac intétione male accipit, vt quaſi bene diſpenſet, grauatur potius quàm iuuatur. *& paulo poſt.* ¶ Vnde etiam illud certum eſt, quia etſi monaſteria, aut xenodochia, vel qd aliud de pecunia, quæ pro ſacris ordinibus datur cóſtruatur, mercedi non proficit. *& paulo poſt.* ¶ Ne ergo ſub obtentu eleemóſinæ cum peccato aliquid ſtudeamus accipere, apertè, ſacra ſcriptura nos prohibet dicens: Hoſtiæ impiorum abominabiles, quæ offerunt ex ſcelere.] Quidqd enim in Dei ſacrificio ex ſcelere offertur, omni

Prouerr. 21.

de his qui no. infra quid ergo & de orig. iur. l. 1. Arg. cótra. ff. de legib. non omniú 16. q. 3. §. pór. ſu. diſt 17 regula. inf. 14. q. 5. neque. inf. 19. q. 1. c. vl. & q. 3. ſi ſacerdotes. extra de iure patro. cura paſtoralis. Ioan. Si quis ſemper habebit malam fidem, nunquam habebit exitum bonum: ſecus in cótrarijs. B.

f CVm Paulus dicat.] ¶ Fundamentum.] Arg. contra, Debile prícipiú melior fortuna ſequet. Et arg. non baptizatum nó ſuſcipere ordinem. 24. qó. 1. vbi ſana inf. ead qó. ſi quis p ignorátiá. & inf. ea. ſi quis confugerit. extra de preſbyt. non bapti. veniens. &c. ſi quis.

Ordinem ſuſcipere non poteſt qui baptizatus non eſt.

NOn eſt putanda.] CASVS. Oſtendit Grego. in hoc c. q nullus debet ſimoniam committere, vt poſtea ex pecunia velit eccleſias conſtruere, vel eleemoſinas facere: tú quia ſcriptum eſt. Honora Deú de tuis iuſtis laboribus. Tú quia dicit Salomon, Qui offert ſacrificiú de ſubſtantia pauperis &cæt. Et hæc in prima parte In ſecúda parte, inſtruit clericos ad dignitatem, vt antequá accedant ad dignitatem, vires ſuas metiátur, vt ad quá ſe ſufficere, credunt, cum metu accedant. vel ſic.

CASVS. In prima parte probat triplici auctoritate, q de illicite acquiſitis nó eſt eleemoſina facié da. Prima auctoritas eſt illa, [Hoſtiæ impiorú,] &c. Secúda, [Honora Deú.] Tertia, [Qui offert ſacrificiú.] &c. In ſecúda parte dicit, q ſi aliqs ad honoré debet accedere, prius vires ſuas conſideret: & etiam ſi ſe ſufficienter videat, cum timore accedat. aliter. nullo modo accedat.

b ¶ Exemplo.] Haberis, & ratio exempli. Nonnulla ſi quidem in canonibus operantur, Multa enim reprobátur ne ſint pernicioſa exemplo, quæ poſſent tolerari, vt 11 q. 3. precipuè. ſu. 50. diſt de his vero ſu. diſt 82. plurimos. ſu. diſt. 96. bene, & arg 21. q. 2 ſi quis iam. arg. 27. q. 2. nec aliqua ſupra. 27 quæſt. 2. inſtitutum eſt.

c ¶ Difficile eſt.] Id eſt quaſi nunquam. infra eo ſi quis neque qúq; ponitur pro vix. 47. d. quantumlibet 2.

d ¶ Bono.] Sic 14. q. 5. neque. Arg. contra, extra, qui fi. ſint legitima, & de matrimonio cótracto poſt votum de futuro.

e ¶ Principio.] Arg initium ſperandum; & quantum valeat bona fides à principio, collige ex his. arg 3. qó. 10 placuit 20. q. 3. propoſitú. 61. diſt. miramur. 92. diſt. ſi quis eps. extra de elect. auditis. extra de cen. peruenit. ff. de rei ved. ſi in aliena & de publiciana. de petitio;

g ¶ Ex illicitis rebus.] Hic dr q de male acquiſitis non debet fieri eleemoſina: quod verum eſt cum dominium non eſt tranſlatum. vel ſi repetitio competit, vt dixi in ſumma 15. quæſtio. 5. ſed vbi non competit repetitio bene: vnde & meretrix poteſt facere eleemoſinam, ſed non latro: arg ff de cond. obtur. cau. l. idem §. quoties. Sed quid ſi de pecunia ſimoniaca fundata eſt eccleſia? Dico q nó demolietur. 14. q. 6 cóperimus & 12. ſuſú Sed quid de iure patronatus [4] illius eccleſia? Dic q dat eccleſiæ cui facta eſt ignominia. extra de ſimon de hoc ait. in auth de ſan. epiſco. § pro omnibus ff. de calum generaliter. § illud. Item quid ſi ex pecunia ſimoniaca quis emit vineam; nunquid de fructu faciet

4 Scilicet empto p pecuniá. Io. & Fan. contra id ext. de iure patro. de iure.

Reprobantur multa [...] ſint exé[...] pernicioſa. [...] Concor. [...] in l. ab[...]ſurdum cú [...] not. ff. de [...]d. & in l. [...] cum gl. in [...] peſſimo [...] ad Macedo. Sed Hug. [...] dicit, difficile quaſi non impoſſibile. Ad hoc ex[...] de elect. [...] audit. vbi [...] & 16. [...] ſi ſacerdotes. Arch.

eleemoſynæ? Non: quia eodem iure cenſetur cum pecunia: cum fructus in locum pecuniæ ſuccedant: arg. extra de vſu. cum tu. in fin ff. de leg. 2. imperator. §. vlt. & l. ſeq. & ſupra 94. diſtinct. cap. 3. Arg. contra ff de fur. qui vas. § penult. & vlt.

intellige poſt reſurrectionem: & ſic non eſt contra de conſecra. diſt. 2 primas.

f ¶ Fides.] Profeſſionis ſcilicet.

g ¶ Operibus.] Exterioribus.

h ¶ Mortua eſt.] Si tempus datur vel locus. de pœniten.

Facere amicos de mammona iniquitatis, q. d.

a ¶ Facere] Sed oppo nit, Fac tibi amicos de mammona iniquitatis. ſed ſic exponit id eſt, de diuitijs, ſollicitudinibus & laboribus acquiſitis: vel qbus abſtuliſti ſuas reſtituas i. vel eorum parentibus: vel illis mortuis ſacerdotib. offeras. & iſti omnes facti tibi amici orabunt pro te ad Dominum. licet enim dictum ſit. Quę in malum acquiſiuiſti, in bonū expēde: non tamē id tibi patrocinabit. H. male acquirere ,pp̄ter eleemoſynā, & id in bonum expēdere. nihil aliud eſt quàm filium in cōſpectu patris mactare. 14. q. 5. īmolātis. aliter autē acquiſitū, vt amore filiorum, & in bonum expenſum, id tibi patrocinabitur ad præmium. Hug.

Hic videas quod habetur 14 q. 5. ſed hic. ibi exponitur p̄ dicta auctoritas.

potentis Dei non placat iracundiam, ſed irritat. Hic rurſus ſcriptum eſt:[Honora Dominum de tuis iuſtis laboribus.] Quis ergo male tollit, vt quaſi bene præbeat, cōſtat ſine dubio, quia Dominū nō honorat. Hinc quoq; per Salomonē dicitur:[Qui offert ſacrificium de ſubſtātia pauperum, quaſi victimat filium in conſpectu patris.] Quantus autem dolor patris ſit, perpendamus, ſi in eius cōſpectu filius victimetur. Et hinc facile cognoſcimus, quantū apud Deum, dolor exaſperatur, quando ei ſacrificium ex rapina tribuitur. Nimis ergo declinādum eſt, dilectiſſimi fratres ſub obtētu eleemoſynæ, peccata ſimoniacæ hæreſeos perpetrare. Nam aliud eſt propter peccata eleemoſynas facere [a]: aliud propter eleemoſynas peccata committere †. *& poſt pauca.* ¶ Quiſquis ergo ſacerdotium non ad elationis pompam, ſed ad vtilitatē adipiſci deſiderat; prius vires ſuas [b] cum hoc, quod eſt ſubiturus, onere metiatur, vt ſi impar eſt, abſtineat [c], & ad id cum metu etiam, cui † ſe ſufficere exiſtimat, accedat.

Prou. 3. *Eccl. 34.* *† al. perpetrare.* *† al. qui.*

α ¶ Iuuatur.] *Si hic interponatur caput, Eleemoſyna. infra 14. q. 5. erit integer hic locus.*

β ¶ Committere.] *Hic apud B. Gregorium interijciuntur. c. Hoc quoque. diſt. 59. & c. Sicut neophitus. diſt. 48.*

Horatius in arte poetica.

b ¶ Pri⁹ vires ſuas.] Sumite materiam ve ſtris q ſcribitis ęquā Virib. & verſate diu quid ferre recuſent, Quid valeant humeri arg. ff. de excu. tut. paupertas. Idem dicit lex in mulione. ff. ad legem Aquil. l. idē iuris. §. 1. & l. qua actio. §. 2.

c ¶ Abſtineat.] Hic pręſumit contra indignum prælatum ſtatim q̄ male ſit electus. ar. cōtrario ſenſu, 41. diſt. miramur. verſicu. nec putādus eſt honor.

Item Theodorico. & Theoberto † Regibus Francorū, lib. 7. epiſt. 114.

† al. Theodoberto.

¶ Paſtor ſimoniacus nullam ouibus prębet medicinam. Cap. XXVIII.

Poly. ibidem. Anſ. l. 6. c. 78. Iuo p. 5. c. 111.

FErtur ſimoniaca [d] † hæreſis (quæ prima contra Dei eccleſiam diabolica plantatione ſubrepſit, & in ipſo ortu [e] ſuo, zelo † Apoſtolicę vltionis percuſſa, atque damnata eſt) in regni veſtri finibus dominari: cum in ſacerdotibus fides ſit eligenda cum vita. Si enim vita deeſt, fides [f] meritum non habet, beato Iacobo atteſtante, qui ait:[Fides ſine operibus [g] mortua eſt [h].] Quæ enim opera eſſe valeant ſacerdotis, qui honorem tanti ſacramenti cōuincitur obtinere per præmium. *& poſt pauca* ¶ Hinc igitur nō ſolum in ordinatoris, & ordinati animam lethale vulnus infligitur, verum etiam excellentię [i] veſtræ regnū † epiſcoporum culpa, quorum magis interceſſionibus iuuari debuerat) prægrauatur *. Si enim dignus is ſacerdotio creditur, cui nō actionis merita, ſed præmiorū copia

† al. ſimoniaca barſis *† al. velo.* *Iac. 2.* *† al. regimen veſtrorum epiſcoporum.*

*Sic contingit qa Theodoricus fuit decapitatus apud Coloniam & Theodebertus intoxicatus à Brunichilda. Crimen alterius nocet innocenti. 2 De hoc. no. S. extra de pœ ... dam.

FErtur.] CASVS. Gregorius reprehēdit hic reges franciæ eo, q̄ in ſuis finibus ſinunt ſimoniā vigere. Et oſtendit eſſe damnum regi: quia ſimoniaci nocent regimini eorum de ſuis iniuſtis orationibus, quorum interceſſionibus debuerat adiuuari, quis n. de ipſorum orationibus confidere poteſt, quos intus cognoſcat eſſe vulneratos? & qualis fructus producitur cum radix eſt infecta?

Simonia dominatur in Francia.

d ¶ Simoniaca.] Notat Gregorius primo de negligentia reges iſtos Franciæ, eo q̄ dominatur ſimonia in regno eorum. Secundo dicit q̄ ipſorum prælatorum culpa in eorum regimen retorqueatur. Tertio timendum eſt de his, qui tales apud Deum interceſſores habent, qui in ſe prouocant iram Dei, quam placare debent.

e ¶ Et in ipſo ortu.] Quo ad nouum teſtamentum: & niten. diſt. 3 cap. vlt.

i ¶ Verum etiam excellentiæ.] Ecce quòd crimen alicuius nocet innocenti 2. argumen. diſtinctio. 61. miramur. verſicu. ſicut enim. argumen. ead. quæſt. dominus. contra, infra ead. quæſtio. 4. capi. 1 argum. 8 quæſt. 4 cap. 1. contra. diſtinct. 81. ſi qui ſunt presbyteri. Arg. diſtinct 37. §. vt itaque. argu. de conſecra. diſtinct. 1. in ſancta. Arg. contra. 24. q. 1. non turbatur. argu 6. q. 1. ex merito arg 49. diſtinct. §. 1. arg 2. quæſt. 7. cap. ſicut 2. argumen. infra ead. quæſt. multi. Et eſt arg. quod res inter alios acta, alijs non præiudicat. infra de pœnitentia diſtin. 6. c. 1. ff. de re iudi. l. ſępe. Ioan. hoc breuiter tene q̄ res

Res inter alios acta aliis regulariter nō nocet.

ꝙ res inter alios acta, aliis nō nocet generaliter: nec etiam alterius alii nocet. in caſibus tamen ſpecialibus fallit, qui in iure expreſſi inueniuntur. extra de re iudica. quamuis. & 6. q. 1. §. verum & aliis ſimilibus caſibus, vt 2. q. 6. §. diffinitiua.
a ¶Suffra-

fuit qui Ioſeph comparauit: ſic eunuchi ſunt, idest, ſine humore gratiæ qui ſimoniam cōmittunt: & in eis ignis Spiritus ſancti non viget. Quod probatur exēplo Antiochi, quo vēdente ſacerdotiū ignis, qui vixerat ſub aqua ſeptuaginta annis, extinctus eſt. Et nota duas hiſtorias in hoc ca. ſcilicet de Ioſeph, & igne. Legitur. n. in Geneſi, ꝙ Ioſeph vēditus eſt a fratrib. ſuis Iſmaelitis euntib. in Aegyptum: qui poſtea vēdiderunt eum Putiſar eunucho Pharaonis Regis: quē exiſtimo miraculoſe eunuchizatū: iō quia emerat Ioſeph, vt eo abuteret: cū añ conſtet cū vxorē habuiſſe & filiā. Itē legitur in lib. Machabæorū, ꝙ filiis Iſrael in pſidiam deductis, Hieremias cū quibuſdā aliis ignem ſacrificii abſconderunt in valle, vbi erat pute⁹ occultus: poſt multos autem annos ad prēceptū regis Perſidis quæſitus eſt ignis ille: quo inuento hauſerūt aquam, qua ligna compoſita aſpergebātur, & ſtatim ardebant pro quo miraculo Rex ſup puteum illum templū ædificauit. tempore vero procedente cū Rex Antiochus Regnum ſuſciperet, & regnaret ī Iudęa, Iaſon frater ſummi ſacerdotis ad eo rege obtulit ei talenta xl. & accepit ab eo sūmi ſacerdotii principatum: & ſtatim extinctus eſt ignis ſacrificii. Sequentes duo §. plani ſunt.
e ¶Sicut eunuchus] Putiſar, qui primo habuit vxorē filiam Pharaonis: cū poſtea fuiſſet ordinatus ſacerdos Heliopolis, fuit exectus. Vel vt quidam dicunt, ſiccauit Dominus genitalia eius, quia ad turpes vſus emerat Ioſeph.

Ioſeph venditio.

Ignis diu occultati miraculoſa inuentio.

Putiſar gener Pharaonis in ſacerdotio fuis exectus.

ſuffragatur [a]; reſtat, vt nihil ſibi in eccleſiaſticis honoribus grauitas, nihil defendat induſtria; ſed totum auri profanus amor obtineat. Et dum vitia remunerātur honore, in locum vltoris [b]; is, qui fortaſſe fuerat vlciſcendus [c], adducitur: atque hinc ſacerdotes non proficere, ſed perire potius iudicantur. Vulnerato namque paſtore, quis curandis ouibus adhibeat medicinam? aut quomodo populum orationis clypeo tueatur, qui iaculis ſe hoſtilibus feriendum exponit? aut qualem de ſe fructum producturus eſt, cuius graui peſte radix infecta eſt? Maior ergo metuenda eſt locis illis fore calamitas, vbi tales interceſſores ad locum regiminis adducuntur, qui Dei in ſe magis iracundiam prouocant [d], quàm per ſemetipſos populis placare debuerant.

Cum ergo ſecundum Leonem ſimonia non bono peragatur exitu, ſecundum Gregorium nullum boni operis ſequatur ædificium; nec ſit putanda eleemoſyna, quæ ex pretio ſimoniæ erogatur pauperibus; vulnerato paſtore medicina non adhibeatur curandis ouibus; de infecta radice fructus non producatur; maior etiam calamitas in futuro metuatur; de tam ſiniſtro principio quis fœlix exitus ſperatur?

¶Simoniacorum ſacramenta effectu gratiæ carent.

Cap. XXIX.

Gen. 39.

2. Mach. 1. & 4.

SIcut eunuchus [e] fuit, qui Ioſeph comparauit, ita qui gratiam mercatur, viuum ſemen [f] nō habet ſiccis genitalibus. Sic quoque ignis ſacrificij, qui per ſeptuaginta annos Babylonicæ captiuitatis ſub aqua [g] vixerat, extinctus eſt, Antiocho [h] Iaſoni vendente ſacerdotium: quod ſignificauit Spiritus ſancti ignem non lucere [i] in ſimoniacis † ſacramentis.

† al. ſimoniacorum.

Quid in his ſimilitudinibus beatus Auguſtinus notare voluit; niſi quia ſacramentum ſimoniacorum (ſicut & cæterorum hæreticorum) licet ſint vera quantum ad formam, inania tamen, & falſa ſunt, quantum ad effectum, cum non poſſint in cordibus hominum gignere, vel accendere cœleſtem gratiam.

a ¶Suffragatur.] Nam dicit lex: qualiter quiſque mereatur, non quantum dare ſufficiat æſtimetur. C. de epiſcopis, & cleri. ſi quemquam. Sed quæritur quare ſcribit Papa regi, cum non habeat poteſtatem ſuper his. 11 q. 1. ſacerdotibus. Ideo, quia participes erāt: vel quia erant incorrigibiles, vt inf. ca. q. vlt. c. vlt. 17. d. nec licuit. extra de iud. cum non ab homine.
b ¶Vltoris.] idest, prælati, qui vitia aliorum dēt vlciſci.
c ¶Vlciſcendus] idest, propter peccata ſ. puniendus.
d ¶Prouocant.] In ſe, non in illos pro quibus ſupplicant. & ita etiam exaudi. 3. q. 7. in grauibus.
CVM ERGO. Concludit Gratianus ex omnibus ſuppradictis, ꝙ ex malo initio bonus exitus non ſperatur.
SIcut.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ ſicut eunuchus

f ¶Viuum ſemen] Scilicet boni operis.
g ¶Sub aqua.] Arg. diſt. 81 c. ſi qui. Argu. tamen contra 28. diſt. c. vlt. & inf. ca. Dominus. Ioan.
h ¶Antiocho.] Ille Antiochus Græcus fuit: & multum Iudæos oppreſſit, & vēdidit ſacerdotium templi. Et eſt arg. hic quod in vete. teſt. ſimonia erat ordinem emere.
i ¶Non lucere] Ignis miſſus a Hieremia in puteum: qui tamen poſt nunquam fuit inuentus: ſed aqua pinguis lapidi ſuppoſitā illum comburebat. de iſto igne habes de pœnit. diſt. 3. inter hæc hircum, & puteus erat in valle Ioſaphat: vbi Rex Perſarum fecit fieri templum, & appellatum eſt a Hieremia nepthar, quod interpretatur purificatio Ioan.

Antiochus multa facinora perpetrauit.

De igne Hieremiæ.

...ropria q. d. ...ſumit offi... ...lum vlto... ...s ille, de ...uo debet ...ltio ſumi.

SED OBIICITVR. Hæc eſt 5. pars huius quæſtionis in qua vult probare, quod ſi catholicus malus, ſcilicet toleratus, conferat ſacramentū aliquod, bene valet, dummodo accipiens non ſit in culpa: & idem credo de ſacramentis ab hæreticis collatis in forma eccleſiæ. In tali tamē indiget manus impoſitione propter immanitatē hæreſis, & hoc probat 18. autho. lo. de Fan. de ſacramentis neceſſitatis, quæ ſemper habent effectū niſi culpa ſuſcipientis impediat, & ibi de ſacramentis dignitatis, vel dic de ficte ordinatis: ibi de his quos eccleſia tolerat. Vel dic, quod ſunt polluta quantum ad illos, vt 49. diſt. cap. vlt. 15. q. vlt. c. ſi.

Sacramē[ta] ſunt du[pli]cia.

Ex

5 ¶*Sed obijcitur* [a] *illud Auguſtini contra hæreticos tractatu 5. ſuper Euangelium Ioannis.*

¶Siue bonus, ſiue malus ſit miniſter, per vtrumque effectus gratiæ confertur. Cap. XXX.

SI iuſtus [b] fuerit miniſter, computo eum cū Paulo, qui gloriam ſuam non quærit, dicens: [Ego plantaui [c], Apollo rigàuit [d], Deus autem incrementum dedit.] Qui verò fuerit ſuperbus miniſter, cum diabolo computatur: ſed non cōtaminatur donum Chriſti, quia per illum [a] purus fluuius tranſit, & venit ad fertilem terram. Scio quia lapis ex aqua fructum ferre non poteſt: & ſi per lapideos canales tranſit [e] aqua ad areolas, in canali lapideo nihil generatur; ſed tamen hortus plurimum fructum affert. Spiritalis enim virtus ſacramenti, vt lux pura ab illuminandis excipitur; ſed per immundos tranſiens non coinquinatur.

inf. de conſ. d. 4. c. aliud.
Algerus l. 3. c. 5.
Anſ. l. 9. c. 30.
Poly. l. 3. tit. 10.

1. Cor 3.

¶*Ab initio huius capitis vſque ad ver.* donum Chriſti. *Algerus lib. 3. c. 5. citat ex beato Auguſtino, cuius tamen propria verba habentur infra de conſec. diſt. 4. c. aliud. §. ſi fuerit.*

a ¶Quia per illum.] *Apud B. Auguſtinum tractatu 5. legitur,* Quod per illum fluit, purum eſt; quod per illum tranſit liquidum, venit ad fertilem terram: pura, quia ipſe lapideus eſt, quia ex aqua fructum ferre non poteſt: per lapideum canalem tranſit aqua ad areolas, in canali lapideo nihil generans; ſed tamen hortis plurimum fructum affert. Spiritualis enim virtus ſacramenti ita eſt, vt lux: & ab illuminandis pura excipitur: & ſi per immundum tranſeat, non inquinatur.

Idem ad Vincentium Donatiſtam, epiſt. 48.

¶De eodem. Cap. XXXI.

EX Catholica [f] eccleſia ſunt omnia [g] Dominica ſacramenta, quæ ſic habetis, & datis, quemadmodum habebantur [h] & dabantur etiam prius quam inde exiretis.

Algerus l. 3. c. 9.
Deuſdedit in tract. de ſimoniacis.
Poly. l. 3. tit. 10.

Idem de baptiſmo contra Donatiſtas, lib. 5. c. 19.

¶De eodem. Cap. XXXII.

SIc † autem Deus [i] adeſt ſacramentis, & verbis ſuis [k],

Algerus l. 3. c. 2.
Iuo p. 1. c. 117.

† al. Si

a ¶Sed obijcitur.] In defenſione ſimoniacorū probando, quod habēt effectū ſacramēta ab eis collata. Io.

SI iuſtus.] CASVS. Hic oſtendit, quod ſi ſacerdos iuſtus fuerit, eſt bonus miniſter ſacramentorū, & nō actor: quod probatur exēplo Pauli. ſi verò malus eſt, ſua malitia ſacramentis non obeſt; quia ſicut aqua ſterilis non eſt, quāuis per canalē ſterilē fluat, ita virtus ſpiritalis etſi per immundos tranſeat: tamen ab illuminandis excipitur. Et not. quod ab iſto ſupradicto capitulo vſque ad c. cum corde: probatur, quod vera ſunt ſacramenta malorum ſacerdotum: & vere ab eis cōferuntur dummodo in forma Eccleſiæ conferantur.

b ¶Si iuſtus.] Ab iſto c. vſque ad illud, ēt corde, oſtēdit magiſter, quod ſacramenta hæreticorum vera ſūt, & vere ab eis cōferuntur, ſi in forma eccleſiæ conferātur: non tā quo ad virtutem: cū diſtinctione tamen: quia ſacramēta neceſſitatis niſi in neceſſitate quis ſumat ab hæretico, vel etiam ſi ignoranter ſumat: & virtutē, & veritatē quidē accipit ſacramēti. Si vero non neceſſitate, vel ſcienter accipit: veritatē quidem accipit ſacramenti, non virtutem. ſi tamen ficte accipit, & poſt agat pœnitentiam, habebit vtrumque. de conſecratio. diſt. 4. tunc valere, & § ſed notandum 2. infra eadem. In ſacramento verò dignitatis, vt in ordine, diſtingue ſecundum illam diſtinctionem 1. q. 1. ordinationes, & in ſumma ibi poſita, In ſacrāmento Eucharistiæ dicimus, quod de manu hæretici ſumendum non eſt. 24. quæſt. 1. cap. vlt. & 32. diſtin. §. verum, ſi tamen accipiatur, verum eſt corpus, ſi in forma eccleſiæ eſt confectum: licet quidam dicant, quòd ipſi non conficiunt. 24. q. 1. ſchiſma.

Hæreticorū ſacramenta ſunt vera.

2 De hoc legi. & no. inf. eo. §. ſed notandum eſt. Arch.

3 Ad idē de pœ. diſt. 3. §. illud autem Greg. in ſi.

ADDITIO. Arg de conſecra. diſt. 2. quid ſit. Arch.

c ¶Plantaui.] prædicando.

d ¶Rigauit.] Baptizan lo.

e ¶Tranſit] infra eadem, ſic populus: contra. Sol. hoc

EX Catholica.] CASVS. Dicit Aug. quòd a Catholica eccleſia vera ſumpſerunt hæretici ſacramenta, qui ſic habent & conferunt ſicut habebant ante quam de eccleſia exirent. Sequentia tria c. plana ſunt, & per ſe patent.

f ¶Ex catholica p. in hoc, & in duobus cap. ſequentib. dicitur, quod verā ſunt ſacramenta hæreticorum, quæ in forma eccleſiæ celebrantur.

g ¶Omnia.] ideſt, omnium ſacramentorum veritas, & forma.

h ¶Habebantur.] Arg. contra inf. c. extra catholicā, ſed ibi expone, ideſt, extra formam catholicæ eccleſiæ.

i SIc autem Deus.] Deus dicitur adeſſe talibus ſacramentis, vt veritas ſubſiſtat, & vt virtus præſtetur ei, qui accipit ignoranter. ſupra. ſi iuſtus.

Verba in ſacramētis ſūt neceſſaria.

K ¶Et verbis ſuis.] Et ita verba neceſſaria ſunt: argu. infra ea. detrahe.

a ¶Sacra-

a SAcramenta.] ¶ Non mutaſtis.] Ideſt, non extra formam eccleſiæ, tradidiſtis.

b ¶ Iniuriam.] Arg. propter alterum non debet alteri iniuria fieri. de conſec. diſtin. 4. oſtenditur. ff. reg. iur. non debet. ſoan.

Sicut

eramenta: quæ ſchiſmatici & hæretici in forma eccleſiæ conferunt Sequens. cap. patet.

c ¶ Ficti.] Sed nunquid dandum eſt baptiſma ei, qui fictu accedit? dic quod * ſic, ſed poſt compellendus eſt fidem obſeruare: arg. 45. diſt. de Iudæis. Vtrum autem baptizetur ignorans vel inuitus, vel dormiens, habes ext. de bapti. & eius effectu cap. maiores. §. item quæritur.

* Vid. S. Tho. 3. p. q. 68 art. 8 in cor. & ar. 4. ad 2 & 3. & ar. 8. & q. 69. art. 9 & 10.

per quoslibet adminiſtrantur, & ſacramenta Dei vbique recta ſunt: ſicut † mali homines, & quibus nihil proſunt, vbique peruerſi ſunt.

† al. &

Idem lib. 4. de bapt. contra Donatiſtas, c. 12.

¶ De eodem. Cap. XXXIII.

Algerus ibidem. Deuſdedit in tract. de ſimoniacis. Anſ. l. 9. c. 48. Poly. ibidem.

NEc foris ergo, ſicut nec intus quiſquam, qui ex parte diaboli eſt, poteſt vel in ſe, vel in quoquam maculare ſacramentum, quod Chriſti eſt.

Idem ad Emeritum, epiſt. 164.

¶ Sacramenta quæ non mutantur, catholicis, & hæreticis communia probantur. Cap. XXXIV.

Algerus l. 3. c. 9. Poly. l. 7. tit. 10.

SAcramenta, quæ non mutaſtis[a], ſicut habetis, approbantur à nobis: fortè cum veſtram prauitatem corrigere volumus, illis myſterijs Chriſti, quæ in veſtra prauitate deprauata non ſunt, ſacrilegam faciamus iniuriam[b]. Neq; enim & Saul deprauauerat vnctionem, quam acceperat, cui vnctioni tantum honorem rex Dauid prius Dei ſeruus exhibuit.

1. Reg. 24 & 26.

Idem ad Donatiſtas.

¶ De eodem. Cap. XXXV.

SIcut ficti[c] veraciter, non ficte recipiunt, nec eorum baptiſma reprobatur; ſic & illa, quæ ſchiſmatici, vel hæretici, ſi non aliter habent, nec aliter agunt quàm vera eccleſia cum ad nos veniunt, non emendamus[d], ſed potius approbamus.

¶ Verba ipſa prioris partis huius capitis vſque ad ver. reprobatur, *non ſunt inuenta apud* B. *Auguſtinum: ſed habetur ſententia, lib. 1. de baptiſmo contra Donatiſtas, c. 12. Reliqua autem huius capitis pars eſt in eodem lib. c. 13.*

Idem contra literas Petiliani, lib. 3. c. 9.

¶ Non fugiantur ſacramenta Dei à quocunque miniſtrentur. Cap. XXXVI.

NEq; in homine bono aliquis Dei ſacramenta fugiat neque in homine malo[e].

ſu. diſt. 32. c. præter hoc. §. verum. principia. Iuo p. 10. c. 75.

¶ *Libro tertio contra literas Petiliani, vnde videtur ſumptum eſſe hoc caput, ſic legitur:* Nemo glorietur nec in homine bono: nemo bona Dei fugiat nec in homine malo. *Hoc autem caput ſignificatur ſupra diſt. 32. c. præter §. verum principia.*

Idem de baptiſmo contra Donatiſtas, lib. 6. c. 44.

¶ Hominum malitia ſacramenta non profanat. Cap. XXXVII.

NOnne[f] Sodomitæ ethnici erant, ideſt, gentiles? Peiores[g] ergo erãt Iudæi; quibus Dominus dicit: [Tole

Matth. 10.

d ¶ Nõ emẽdamus] Infra de conſ. diſt. 4. oſtenditur. &c. ſolet quæri. infra ea. ſi qs inquit. Sed cõtra. inf. ead. q. ſicut vrgeri. Sed hic de fictione accipientis quæ non impedit: ibi de fictione dantis, quæ impedit: vel quando non in forma eccleſiæ. 32. diſtin. 9. verum.

e NEque in homine malo.] Ideſt, tolerato 1. vel in neceſſitate: & ſic non eſt contra ſupra diſt. 32. nullus &c. præter hoc. H

1 Ad hoc ſſ. c. quã multi. vbi de hoc in gl. ex his Archid.

NOnne.] CASVS. Hic oſtendit, quod apud malos erant ſacramenta Nam peiores Sodomitis erant Iudæi: & tamen Dominus eorum ſacramenta vera eſſe probauit, dum ad ea celebranda leproſos quos mũdauerat miſit: & dũ eius angelus Zachariæ in templo miniſtranti aſtitit: & cum exauditum denũciauit. nec etiam gentiliũ verba reprobant ſancti patres, vbi verum dixerunt.

Iudæi peiores fuerunt Sodomitis.

f ¶ Nonne.] Vult probare Au. in hoc c. quod apud hæreticos ſunt vera ſacramenta: quia erant apud Iudæos, qui peiores erant Sodomitis. item & alia ratione: quia ſi gentiles aliquid boni habuerũt: hoc ſancti viri nõ reprobauerunt. Quod autẽ apud Iudæos eſſent vera ſacramẽta, probat exẽplo Domini & Zachariæ. Zacharias tamẽ bonus fuit. vnde ratione perſonæ nulla eſt probatio: ſed iſte eodem modo ſacrificabat, quo & alij Iudæi.

Iudæorum Sacramenta fuerũt vera.

SIcut ficti.] CASVS. Dicitur hic, quod ſicut ſi quis adultus ficte vel ſine contritione accedit ad baptiſmum, veruntamen recipit ſacramentum: ſic & vera ſunt ſa-

g ¶ Peiores.] inf. 24. q. 1. non afferamus: quia illi tantum naturalem legem tranſgreſſi ſunt, Iudæi etiam ſcriptam

illi prædicatores non habuerunt: iſti etiam Ieſum Chriſtum: apud illos nulla miracula facta ſunt [1], apud iſtos multa facta ſunt: & præterea iſti Chriſtũ crucifixerunt de pœ.diſt.1 periculusè.

[1] 23.q.4.c. Nabuchodonoſor.§. de Tyrus.

a ¶ Iuſta.] Ideſt, minus mala, arg. 8.q.1. vereor. vnde dic, iuſtificaſtis, comparatione melioris vitæ, non poteſtate iudicij.

b ¶ Talia.] Ideſt, tale ſacrificium eſt qualis ſacrificans. inf. eo. Dominus declarauit. ver. item nos dicimus.

ADDITIO. Quaſi dicat non, infra ea. Dominus. Hug.

c ¶ Quæ.] Scilicet ſacramenta, vt circuncisionẽ, quando cum hoſtijs in tẽplo fuit præſentatus, de cõſecra. diſt. 4. propriè. in fine.

d ¶ Et ea Zachariæ.] Ecce per bonos oſtẽdit ſacrificium fuiſſe apud Iudæos.

e ¶ Angelus.] Hiſtoria. Narratur in nouo teſtamento, quod fuit in diebus Herodis ſacerdos nomine Zachariæ, & eius vxor nomine Eliſſabeth. Dauid autem vt lens ampliare cultũ Dñi, xxiiij inſtituit ſummos ſacerdotes, quorũ tñ vnus maior erat qui princeps ſacerdotum dicebaẽ, quorũ de numero vnus fuit Zacharias. qui cũ in die propitiationis incenſum poneret: prædixit ei angelus filium naſciturum de vxore ſua qui vſque ad diẽ partus obmutuit, q2 credere noluit.

f ¶ Et rectum.] Arg. propter perſonæ deteſtationẽ non reprobari dicta illius, ſup. 37. diſt. ſi quid veri. & c. turbat. & infra 23.q. 4. qd ergo inf. ea. q. 1. Dñs declarauit. ſu. 19. d. Ꞩm. c. q.2. ſi de area. cõtra. 9. diſt. ſi ad ſacras. contra. diſt. 16. canones. Dic vt in decret. ſi ad ſacras Vel dic & vtile vitiatur per inutile: cum alteri fit præiudicium. 16. d. c. 1.

Perſonæ deteſtatio an faciat illius dicta reprobari.

g ¶ Operationes.] Ideſt multa ſunt dona, quæ ſpiritus ſanctus operatur. 30. q. 1. peruenit.

h ¶ Cum quodam loco.] Ideſt, in epiſtola prima ad Corinthios, 12. cap.

i ¶ Vt in Saul.] Et in Caipha. Expedit vt vnus moriatur, &c. inf. ea. q. prophetauit.

Caiphas prophetauit.

rabilius erit Sodomis in die iudicij, quàm vobis.] & quibus propheta dicit, [Iuſtificaſtis Sodomam.] Ideſt in cõparatione veſtri † iſta [a] facta eſt. Nunquid tamen ideo ſacramenta diuina, quæ apud Iudæos erant, talia [b] erãt quales ipſi erant, quæ [c] dominus quoque ipſe percepit, & ad ea celebranda leproſos, quos mundauerat, miſit: & ea Zachariæ [d] miniſtranti angelus [e] adſtitit, eumque in templo ſacrificantem exauditum eſſe nunciauit. Hæc eadem ſacramenta & in bonis hominibus illius temporis erant, & in malis peioribus, quàm ſint ethnici, quando quidem Sodomitis in malitia prælati ſunt: & tamen illa ſacramenta erant in vtriſque integra, atque diuina. Nam & ipſi gẽtiles, ſi quid diuinum, & rectum [f] in doctrinis ſuis habere potuerunt, non improbauerunt ſancti noſtri †: quãuis illi per ſuas ſuperſtitiones, & idololatriam, & ſuperbiam cæteroſque perditos mores deteſtandi eſſent & niſi corrigerentur, diuino iudicio puniendi.

Matth. 10.
Ezech. 16.
† al. veſtra Sodoma iuſtificata eſt.
Luc 17.
Luc. 1.
† al. viri.

Idem lib. 3. c. 16.

¶ Sacramenta mali habere poſſunt, licet virtutem ſpiritusſancti habere non poſſint. Cap. XXXVIII.

MVltæ autẽ operationes [g] ſunt ſpiritusſancti, quas Apoſtolus, cum quodam loco [h], quantum ſufficere arbitratus eſt, commemoraſſet, ita concluſit: [Omnia autem hæc operatur vnus atque idem ſpiritus, diuidẽs ſingulis prout vult.] Cum ergo aliud ſit ſacramentũ, quod habere etiam Simõ magus potuit: aliud prophetia †, quæ in malis hominibus etiam fieri ſolet, vt in Saul [i]; aliud operatio eiuſdem ſpiritus, quam niſi boni [k] habere nõ poſſunt, ſicut eſt finis præcepti charitas de corde puro, & cõſcientia bona, & fide nõ ficta; quodlibet hæretici, & ſchiſmatici accipiant, charitas quæ coperit multitudinẽ peccatorum, proprium donum eſt catholicæ vnitatis & pacis, nec eſt in omnibus, quia nec eius ſunt omnes.

Poly. l. 3. tit. 10.
Anſ. l. 9. c. 29.
1. Cor. 12.
Act. 8.
† al. operatio ſpiritus, quæ in m. h. e. f. ſ. ſicut Saul habuit prophetiã aliud. &c. orig.
1. Tim. 1.
1 Pet. 4.

Idem eodem libro, c. 18.

¶ Licet ſacramenta mali miniſtrent, remiſſionem peccatorum non præſtant. Cap. XXXIX.

REmiſſionem † peccatnorum

Polyc. ibidem.
Anſ l. 9 c. 33.
† Remiſſam] orig.

k ¶ Boni.] ſ. per gratiam inhabitantem. inf. 24. q. 3. de illis, qui. & ea. cau. q. 1. vbi ſana. H. Ioan. de Fan.

MVltæ autem.] CASVS. Multæ ſunt operationes ſpiritusſancti, quas hic non enumerat Aug. ſed nos miſit ad Apoſtolum, qui enumerans eas ſubiungit, Omnia autem hæc, &c. Earum operationum quædam ſunt in bonis & malis, quædam in bonis tantum. In bonis & malis, vt ſacramenta, baptiſmus in Simone, & prophetia in Saule, quorum vterque malus erat. In bonis tantum, vt charitas & aliæ virtutes.

REmiſſionem.] CASVS Dr̃ hic q cũ aliquis baptizatur a quocunq; ſine malo, remiſſionẽ peccatorum: quam conſequitur per baptiſmũ, non dat ei malus, ſed meritum eccleſiæ. Nam bonis tantum dictum eſt; Cuicunque remiſeritis peccata, &c. Illa ſola columba pacem habet, & ideo ligat & ſoluit, & ſolus ille ſoluitur q cum columba, ideſt eccleſia habet pacẽ. Vel ſic, dictum eſt ſupra quaſdã operationes ſpiritusſancti eſſe in malis, vt baptiſmũ. quaſdã vero non eſſe in malis, vt remiſſiones peccatorũ, quæ danẽ ad preces bonorum eccleſiæ,

qui

qui cum columba,i,eccleſia habét pacem: non enim malis,ſed bonis dictũ eſt Quorum remiſeritis peccata,&c.
a ¶Auari.] ideſt,idolatræ, ideſt,quilibet mali. 28.q.1. idololatria.
b ¶Auari non dant.] ideſt,indigni ſunt dare inf.de conſecr.

quæ carent officio diuerſis ex cauſis.
e ¶Sacramenta] Reſpicit illud c.ſi iuſtus fuerit. ſup.eo.
f ¶Et non inania] verum eſt hoc in ſacramento neceſſitatis.24 q 1.ſi quem fortè.
SED NOTANDVM. Hæc eſt 6 pars quæſt.in qua facit differentiã inter ſacramentã neceſſaria & uoluntaria Neceſſaria enim ſacramẽta ſine quibus nemo ſaluatur (vt eſt baptiſmus) poſſunt recipi à quocũque. Sed ſacramenta voluntaria (vt ſunt ordines,) niſi ritè dentur, data non ſunt: ceſſant vel loco, vel ordine, vel promotione: de qbus multa ponit exempla, quæ probat per 6.c. Ioan de Fant.

Auari non dant peccatorũ remiſſionem.

auari [a] nõ dant: quę per orationes [b] ſanctorum, ideſt per columbæ gemitus datur quicunque baptizet, ſi ad eius pacem illi pertinent, quibus datur. Non enim raptoribus & fœneratoribus diceret Dominus: [Si cui dimiſeritis peccata, remittuntur illi; ſi cui tenueritis, tenebuntur.] Foris [c] quidẽ nec ligari aliquid poteſt, nec ſolui, vbi non ſit qui aut ligare poſſit, aut ſoluere: ſed ſoluitur, qui cum columba non habet pacem, ſiue apertè [d] foris ſit, ſiue intus eſſe videatur.

Ioan.2.

Si ergo ſacramenta [e] in modũ lucis ab immundis coinquinari non poſſunt, ſi in modũ puri fluuij per lapideos canales ad fertiles areolas perueniunt; patet, ꝙ ſimoniaci ſacramentũ unctionis ſibi quidã inutiliter, & perniciosè habent; alijs autẽ utiliter, & ſalubriter eandem unctionem adminiſtrant. Sicut ergo ſunt uera ſacramenta hæreticorum quantum ad formam; ita ſunt uera, & non inania [f] quantum ad effectum.

6 *Sed notandum [g] eſt, ꝙ ſacramentorũ alia ſunt neceſſitatis [h], alia dignitatis. Quia n. neceſſitas nõ habet legem, ſed ipſa ſibi facit legẽ; illa ſacramenta, quæ ſaluti ſunt neceſſaria, quia iterari nõ poſſunt, cum ſint uera; auferri, uel amitti nõ debent; ſed cum penitentia rata eſſe permittuntur. Illa [i] uerò ſacramenta, quæ ſunt dignitatis, niſi dignè fuerint adminiſtrata, ita ut digni dignè à dignis proueherentur, dignitatis eſſe deſinunt: nõ ut minuatur ueritas ſacramẽti, ſed ut ceſſet officium adminiſtrandi, uel loco, uel tempore, uel promotione.*

Loco, ut ait Leo ad Ruſticum Narbonenſem epiſcopum epiſt.90.al.92.c.1.

sup.diſt.62.c.1.
Burc li.1.c.11.
Iuo p.5.c.65.

S ¶De his, qui à pſeudoepiſcopis ordinantur. Cap. XL.
SI q clerici ab iſtis pſeudoepiſcopis [k] in eis eccleſijs or-

Sacramentũ male acceptum dupl'i ci caret effectu.

Sacramenta neceſſitatis sũt quinq;.

g ¶Sed notandum.] Scilicet cõtra ſimoniacos reſpondet.n. per diſtinctionẽ ſequentem ſuæ concluſioni ſacramentum enim male acceptum. duplici caret effectu, aut quia in eo pſtito nõ pcipit gratia, ſed arguitur malitia recipientis: & hoc omnibus ſacramẽtis eſt commune: vel quia negatur executio, qđ ſpeciale eſt in ſacramẽtis dignitatis.
h ¶Neceſſitatis.] Neceſſitatis quinq; sũt ſacramẽta, baptiſm' cõfirmatio, pęnitentia, vltima vnctio, corpus Chriſti 2. In baptiſmo tñ hoc eſt ſpeciale, ꝙ in ſumma neceſſitate accipi põt a quocunque 32.q.§.verũ ver finẽ & idẽ *circa pęnitẽtiã: nã cõfiteri poſſunt cuicunq; in neceſſitate, de pœ.d.1.quem pœnitet. Circa alia ſacramenta neceſſitatis, uel circa iſta duo, cum non inſtat neceſſitas, hoc eſt attendendum, ꝙ cum peccat quis accipiendo, acta pœnitentia rata intelliguntur quo ad effectum. In ſacramentis vero dignitatis hoc eſt de iure, ꝙ nõ habeant executionem cum pœniteant accipientes, niſi cum eis diſpenſetur. Et ſacramenta dignitatis ſunt ordines: & ideo dr̃ in plurali, qa ſunt plures ſpecies ordinis. 21.diſt.cleros. Et dicuntur dignitatis, quia a dignioribus, ideſt, epiſcopis conferuntur: vel quia non niſi digni 3. aſſumendi ſunt. Videtur * etiam ꝙ baptiſmus non ſit neceſſitatis ſacramentũ: arg.ff.de conſec.diſt 4.c.baptiſmi uicẽ.
i ¶Illa.] Hic aſſignat unam differentiam inter baptiſmum & alia ſacramenta: aliam ponit infra in ſe. §.ecce ſi clericus: aliam in illo § ecce cum honoris.

SI qui clerici.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ ſi quis cõi conſenſu ab epo qui male fuerit electus, toleratus tamen fuerit promotus. diſpenſatiue poterit miniſtrare in eccleſia, ad quam fuerit ordinatus, ſed non in alia. Seq.§ planus, & omnia vſque ad §.ecce.
K ¶Si qui clerici à pſeudoepiſcopis.] ideſt non cano-

2 Extra de pę. & remiſ. quod inte. No. ꝙ iſtud ſacrm non eſt neceſſitatis. Sed contra extra de trãſ. veniens vbi de hoc ſatis nota. Archid.

Sacramenta dignitatis.

* *Vide B. Tho.4.diſt.17.q.3.ar.4.q.1.& 2.& diſt.20.q.1.ar.1.q.2. per tot. precipuè ad 3.arg.*

3 Ideſt, ſine crimine, ſine infamia, ſine irregularitate, cũ ad alia ſacramenta oẽs regulariter admittãtur, niſi aliquãdo cauſa iterationis criminis repellantur. P.

* *Nõ eſt ſẽper neceſſarius baptiſmus fluminis: nã eius vicẽ interdũ ſupplet baptiſmus ſanguinis, et flaminis. B.Tho.3 p.q.68 ar.2.*

ſecr.diſt.4.quomodo. Vel intellige de præciſis, quia non dant in veritate niſi ſacramentum in neceſſitate, & eius etiam virtutem.
b ¶Quæ per orationes.] Quia facilius pcibus iuſtorũ, qui ſunt in eccleſia, obtinetur remiſſio 1. ut inf. 21.q.4.obtineri. Vel quia per vinculum charitatis eccleſię dimittuntur peccata inf de conſecr d.4. eccleſiæ charitas.
c ¶Foris.] Sic intelliges cap. de toleratis, dic foris, i. extra eccleſiam, quæ complectitur tantum grana: ſed ſi de præciſis dic, foris, ideſt, extra eccleſiã militantem quæ complectitur grana cum paleis, 7.q.1. §. cum verò.
d ¶Apertè.] Cum ſit Chriſtianus eccleſiam impugnãs manifeſtè ſiue perturbans eccleſiam occultè 32.q.4.recurrat.ver.ſi.
SI ERGO. CASVS. Infert. Gra. ex ſupradicto c.ſi iuſtus fuerit, quod ſimoniacorum ſacramẽta alijs utilia ſunt, & ſi iſtis non proſint, ſimilitudine aquæ currentis per canales, & lucis quæ immundis non coinquinantur. Sed obijcit de ſacramentis hæreticorum, quæ uera ſunt quantum ad formam, & quo ad effectum, ſed ſoluit dicens, quòd ſacramẽta neceſſitatis cũ effectu cõferunt, ſed ſacramenta dignitatis, quo ad formã tantum

Iuſtorũ preces facilius exaudiunt. De hoc de pœn. diſt. 1. multiplex.

dinati ſunt, quæ ad proprios epiſcopos pertinebant, & ordinatio eorũ cũ conſenſu, & iudicio præſidentium facta eſt, poteſt rata haberi, ita vt in ipſis eccleſijs [a] perſeuerent: Aliter autem vana eſt habenda ordinatio, quæ nec loco fundata eſt, nec auctoritate munita.

¶Caput hoc emendatum eſt, ac locupletatum ex ipſa epiſtola, & refertur ſupra diſt. 62. c. 1. §. ſi qui.

Ecce aliquis à pſeudoepiſcopis ordinatus, ſi locũ ſuæ ordinationis mutauerit, vana eſt; & ſine adminiſtratione erit talis ordinatio.

Tempore, vt ait Innocentius epiſt. 22. c. 5. de ordinatis à Bonoſo.

¶Quæ pro neceſſitate conceduntur, eadem ceſſante ceſſabunt. Cap. XLI.

QVod pro neceſſitate temporis [b] ſtatutum eſt, ceſſante neceſſitate debet vtique ceſſare: pariter quod [c] vrgebat †: quia alius eſt ordo legitimus, alia vſurpatio, quam α ad præſens fieri tempus impellit.

Iuo in prologo fo. 3. Pan. c. 19. in prologo. inf. ead. q. 7. c. quod pro remedio.

† Concord. princ. C. de cad. tollen. & 9. q. 1. ordinationes.

α ¶Quam ad præſens.] *Hæc ſunt addita ex Innocentio, cuius verba in hoc capite in ſummam redacta, infra autem q. 7. cap. quod pro remedio plenius referuntur.*

Ergo aliquis alio tempore ab eo, qui Bonoſo ſimilis ſit, ordinatus ceſſabit ab adminiſtratione, quæ pro neceſſitate illius temporis fuit permiſſa.

Item promotione, vt ait Leo epiſtola 3. ad Iulianũ † Aquileienſem.

† *al. Ianuarium.*

¶Qui ab hæreticis redeunt, ſine ſpe promotionis in ſuis ordinibus recipi poſſunt. Cap. XLII.

SI quis [d] hereticæ communionis contagione ſe macularit β, hoc in magno habeat beneficio, ſi adempta ſibi omne ſpe promotionis [e], in quo inuenitur [f] ordine, permaneat.

inf. ea. c. omnis, & q. 7. cap. ſaluberrimum.

β ¶Macularit.] *Hic apud B. Leonem cum alia verba ſunt interiecta, tum cap. ſaluberrimum, infra q. 7. caput enim hoc eſt quaſi ſumma quadam, quemadmodum; & c. omnis, infra eadẽ, tametſi illud paulò plenius ſit.*

Ecce [g] ſi clericus, vel ordinatione, vel quolibet ſacramento hæreticis cõmunicat, ceſſans à promotione vix in ſuo ordine perſeuerat. Nõ eſt enim de ſacramento hoc, ut de cæteris. Cætera enim vel ad culpas tollendas dantur, vt baptiſmus, & pœnitentia: uel pro culpis non in æternum, ſed ad horam negantur, vt Euchariſtia, quæ in articulo mortis pœnitenti etiam de nefarijs peccatis conceditur; Hoc ſolum, non ſolum pro culpa, ſed etiam pro infamia [h] interdicitur †, & pro imminuta munditia [i] ſua, vel extrinſeca, vel intrinſecæ perfectionis prærogatiua: ut bigamis, uel uiduæ maritis, uel illiteratis, uel corporis qualibet parte uitiatis denegatur, quibus tamẽ baptiſmus, uel Euchariſtia non negatur. Poteſt etiam talis cætera ſacramenta adminiſtrare, qui iſtud ſolum [k] non ualet conferre.

† *al. interdum etiam pro.*

nicè electis, toleratis tamen. ſic. 62. d. c. 1. arg. contra 12. q. 2. alienationes. Ibi ius commune: hic miſericordia.

a ¶Eccleſijs.] inf. ea. q. 5. c. 1. contra. Sol. ibi ꝑꝑ ſcandalũ in eccleſia, quam per manifeſtam adeptus eſt ſimoniam, nõ ꝑmittitur miniſtrare. hic ecõtra, ſ. propter ſcandalum, cum occultum ſit delictum in eccleſia, cui intitulatus eſt, & non in alia ſuſcipit, vel hoc, cum emit illũ ordinem, illud, cũ dignitatem, vel beneficiũ. inf. ea. erga.

b QVod ꝑ neceſſitate tẽporis, &c.] Ceſſante neceſſitate, & diſpenſatio ceſſare debet.

c ¶Quod.] idest, quã diſpẽſatio urget, vel qđ eſt accuſatiui caſus, idest, qđ neceſſitas urgebat, idest, inducebat Arg. contra inf. 19. q. 2. duæ, ibi ꝑꝑ criminoſos. B. Sol. ibi de cauſa impulſiua, hic de fi. ff. de poſtu. l. 1.

d SI quis.] Hoc capitulum non loquit de mero iure.

e ¶Promotionis.] ſ. 34. d. præcipimus. C. depoſi. ſi depoſiti. de hoc enim gratificare debet, vt ibi.

f ¶Inuenitur.] Niſi in caſib. notatis 9. q. 1. in ſumma 1.

ECCE. CASVS. Hic oſtendit Gratianus aliud eſſe in ſacramẽto ordinis, vel dignitatis, qđ nõ cõfertur cũ effectu ab hereticis, aliud in ſacramento neceſſitatis, qđ cũ effectu cõfert etiã ab hæretico, vt baptiſmus, pœnitentia, & Euchariſtia: quia ſacramẽtũ ordinis nõ ſolũ propter culpam interdicitur, ſed etiam propter irregularitatẽ, vnde ſacramenta neceſſitatis põt cõferre, qui iſtud ſolum conferre non poteſt.

z Illos caſus ponit etiam Hug.

g ¶Ecce] Oſtendit magiſter in hoc §. differẽtiam inter ſacramẽta dignitatis, & alia, & cauſam differentiæ.

h ¶Infamia.] Quæ etiam ſine culpa cõtrahitur. 6. quæſt. 1. §. verum.

i ¶Munditiæ.] Vt in illo qui contrahit cũ ancilla; 34. diſt. ſi quis viduam.

k ¶Illud ſolum.] Scilicet ordinem.

S I qui epi.] CASVS. Dr in hoc c. q ſi qs ordinauerit indignū, ēt ſi depoſitionē euadat, de cætero nō ordinabit, nec ēt interſit illi ordinationi, q cōtulit indigno.
a ¶Talem.] Extra de temp. ord. literas.
b ¶Qualem.] Extra de præben.
c ¶Aliquo

eſt contra. ext. de tēp. or. literas, quia ibi non indignum ſed indigne ordinauit aliàs ſuper eſt hæc veritas, quod qui promouet indignum depoſitionem meretur, vt 50. diſt. ex pœnitentibus, & arg. hic ibi. euaſerint, ita tamen ſi ſcienter hoc facit, cum & ille ſit in notorio crimine.

Ordinantiū indignos punitio.

Vnde Leo ait ad epiſcopos Africæ, epiſt. 85. al. 87. c. 2.

¶De epiſcopis, qui talem conſecrant, qualem conſecrare non licēt. Cap. XLIII.

25. q. 2. c. ſi qui epi. Anſ. l. 6. c. 74. Ivo p. 5. c. 107. †nec ei ſacramento] orig.

SI qui epiſcopi talem [a] cōſecrauerint ſacerdotem, qualem [b] non liceat; etiam ſi aliquo modo [c] damnum proprij honoris euaſerint, ordinationis [d] tamen ius vlterius non habebunt [e]: nec illi [f] vnquam [g] ſacramento intererunt; quod neglecto diuino iudicio, immerito præſtiterunt.

Ecce [h] cum honoris periculum euadant, vt cætera ſacramenta ſacerdotaliter adminiſtrare permittantur, ab hoc ſolo non modo pro hæreſi, vel pro qualibet maiori culpa, ſed etiam pro negligentia remouentur. In quibus ſollicite notandum eſt, quod ſacramentū ſacerdotalis promotionis præ cæteris omnibus magis accurate, & digne dandum, uel accipiēdum eſt; quia niſi ita collatum fuerit, eo deſinet eſſe ratum, quo non fuerit rite perfectum. Cætera enim ſacramenta unicuique propter ſe dātur, & unicuique talia fiunt, quali corde, uel conſcientia accipiuntur. Iſtud ſolum non propter ſe ſolum, ſed propter alios datur: & ideo neceſſe eſt, ut uero corde, mundaque conſcientia, quantum ad ſe, ſumatur; quantum ad alios uere, non ſolum ſine omni culpa ſed etiam ſine infamia propter ſcandalum fratrum: ad quorum utilitatem, non ſolum, ut præſint, ſed etiam, ut proſint, ſacerdotium datur.

Vnde Hieronymus ad cap. 3. Michea.

¶Simoniaci rei ſunt infidelitatis eorum, qui a ſe ſcandalizantur. Cap. XLIV.

HI quoſcunque [i] de aſſeclis ſuis ordinant clericos, & vitam eorum in ſcandalum [k] populis exponentes, rei ſunt infidelitatis eorum, qui ſcandalizantur.

Reuera enim, qui ad hoc eliguntur, ut cæteris præſint, ſicut præordinantur dignitate, ſic præeminere dēnt ſanctitate. Alioquin, cur cæteris præferuntur, qui nulla meritorum gratia a cæteris aſſumuntur? Hinc etiam Symmachus Laurentio Mediolanenſi epiſcopo poſt ſextam ſynodum Romanam.

aliter non poſſet eū repellere, ab ordine ſuſcipiēdo. extra de temp. ord. ex tenore. Vel dic, q varia ſūt pœnæ, hodie mitius agitur, vt extra de p̄ben. grauē.
e ¶Non habebunt.] .ſ. cum aliquis punitur in eo in quo deliquit.
f ¶Illi.] Baz. dicit, q illum eundem ordinem non poteſt conferre, ſed minorem vel maiorem bene. arg. ext. de temp. or. literas, quia hæc pœna eſt, & ideo nō debet amplius extendi quàm inueniatur delictum. H. contradicit, quòd hæc actio, illi facit ſimplicem relationem.
g ¶Vnquam.] Argu. in eo puniēdum eſſe aliquem in quo deliquit. 12. q. 2. de viro. &c. qui & humanis inf. ea. q. 5. c. 1. ſup. d. 81. valet 17. q. 4. frater, & 7. q. 1. ſi quis ꝺ ordine. q 11. q. 2. ad monere. inf. 27. q. 2. qui dormierit.

Pœna infligetur ſm delictum.

In quo quis deliquit, in eo puniri debet.

ECCE. CASVS. In hoc §. oſtēdit G. quare ſacramentum ordinis magis diſcrete conferendum eſt, q̄ cætera ſacramenta ꝫ quia alia pro accipiente tantum; iſtud vero pro alis confertur, vnde debet conferri non ſolum ſine omni culpa, ſed etiā ſine omni infamia.
h ¶Ecce] Adhuc pſeuerat aſſignando differentiam, & cauſam differentiæ.

HI, quoſcunque] CASVS. Dicit in hoc ca. q epiſcopi, qui ſeruientes, vel ſeruos ſuos indignos ordinant, rei ſunt infidelitatis eorum, qui ſcandalizantur propter hoc. Quæ ſequuntur plana ſunt vſque ad cap. dedit. Sed ſcias, q §. ille, Pater. reſpicit ſupradicta. c. ſcilicet ſi iuſtus fuerit, &c. ex catholica.

Prælati in multis excellunt.

c ¶Aliquo modo.] Diſpenſatiue: ſ. cum punitur aliquis in eo, in quo deliquit. In increpatione, vt 45. d. cum beatus. Item in ſcientiæ recognitione. 16. q. 1. reuertimini in fi. Item in poteſtate ligandi, vel ſoluendi. 24. q. 3. de illicita. Item in priuilegijs, 11. q. 3. priuilegium. Item in ordinis collatione, vt in c. præſenti, ſi qui epiſcopi. Item in honoris ablatione, vt dixi 99. d. nullus. Item in armorum retentione, vt ſ. b. 7 c. 1. H.

Et ſic vř intelligere Gra. inf. 9. 4.

d ¶Ordinationis.] ſup. diſt. 50. ex pœnitentib. cōtra. ſup. diſt. 36. qui eccleſiaſticis. contra ſup. 55 d. nullus. ſup. d. 51. c. 1. in §. 1 Solu. ibi de his, qui ex pertinacia contra canones ordinant tales. hic de illis qui ex ſola negligentia hoc faciunt, intelligitur 1. argu. 2. q. 1. in primis. nec

i ¶Quoſcunque.] ideſt, aliquos indignos, quod collige ex illo verbo, aſſeclis, ab aſſequor 2. aſſequeris, vnde & aſſecla ſeruus: aliter ſi eſſent digni, plus eis tenerentur. arg. 12. q. 2. hæc huius. 86 d. non ſatis.
K ¶In ſcandalum.] Qui ergo occaſionem damni dat, damnum, &c. extra de iniur. & dam. ſi egreſſus 3. infra ead. placuit 2. argumen. contra. 23. quæſt. 5. de occidendis, §. 1. Dic, prima intelligitur de cauſa proxima, & cum

a Aſſecla dr aſſecutor, ab aſſequendo, eo q ſequatr aliquem lucri cauſa ſm Papi.

3 Concor. tex in l. qs ad le. cum ibi not. C. ad legem Iuliā de vi publ.

cum culpa: contraria de cauſa remota, & ſine culpa; ff. de ſer. cor. l. Neratius.

a V Iliſſimis.] Supra d 25. §. nunc autem.

b ¶ Niſi præcellat.] Ideſt niſi habeat illam diſcretionem, quæ in prælato exigitur, etſi non eminentem, tamen ſufficientem, extra de elec. cũ nobis olim. ſufficit enim quod ſit bonus. 1. 65 diſtinct. ca. vlt. Quid ergo ſi oẽs ſint valde periti? non ideo erit iſte viliſſimus, quia non eſt, vt Salomon de hoc octaua q. prima, licet.

Scientia prælati ſit ſaltẽ ſufficiens.

1 Grauitas, & induſtria in prælato requiritur ſ. ea. c. fertur, ver. ſi.n.&c.

putaret aquam ſine Spiritu ſancto ſufficere ad ſalutem. De hoc etiam Ambroſius. Quidam negauerunt ſe ſciſſe Spiritum ſanctum, cum baptizatos ſe dicerent baptiſmo Ioannis: quod tamen in aduenientis Ieſu non in ſuo baptizauit nomine. Iſti ergo qui nec in Chriſti nomine

¶ Sicut honore, ita & ſcientia quiſque præcellere debet. Cap. XLV.

VIliſſimis † [a] comparandus eſt, niſi præcellat [b] ſcientia, & ſanctitate, qui eſt honore præſtantior.

† *Viliſſimis comparandus*] orig. ſup. c. ex catholica, & c. iuſtus.

7 *Patet ergo* [c] *illud Auguſtini (ſacramenta videlicet Chriſti per hæreticos miniſtrata ſuo non carere effectu) non de omnibus intelligi generaliter, ſed de ſacramento baptiſmi.*

PATET ERGO. Hæc eſt 7. pars huius quæſt. in qua dicitur quod ſacramentum collatũ in forma eccleſiæ a malo catholico tolerato, ratum eſt. Ioannes de Fant.

c ¶ Patet ergo] Reſpicit illud c. ex catholica, & ca. ſi iuſtus.

Vnde idem Auguſtinus ait tract. 5. in Ioannem.

¶ Baptiſmus ſiue per bonum, ſiue per malum miniſtretur, reiterari non debet. Cap. XLVI.

DEdit [d] baptiſmum Iudas, & non baptizatum eſt poſt Iudã: dedit [e] Ioannes [f], & baptizatũ eſt [g] poſt Ioannem; quia qui datus eſt a Iuda, baptiſmus Chriſti erat [h], qui autem a Ioanne datus eſt, Ioannis erat. Non Iudam Ioanni, ſed baptiſmum Chriſti, etiam per Iudæ manus datum, baptiſmo Ioannis, etiam per manus Ioannis dato recte præponimus. *& paulo poſt.* ¶ Quos baptizauit Ioannes, Ioannes baptizauit: quos autem baptizauit Iudas, Chriſtus baptizauit, Sic ergo quos baptizauit ebrius [i], quos baptizauit homicida, quos baptizauit adulter, ſi baptiſma Chriſti erat, Chriſtus baptizauit. *Item paucis interiectis.* ¶ Quod ſacramentum tam ſanctum eſt, vt nec homicida miniſtrante polluatur.

Aug. l. 3. c. 10.

DEdit.] CASVS. In cathæcumeno baptizando non attenditur meritum dantis, vt probatur exẽplo Iudæ: quia quos baptizauit, non ſũt poſtea baptizati: quia Chriſtus eos baptizauit, ſed bene baptizati a Ioanne ſunt poſtea baptizati: quia Ioannis erat baptiſmus. Sic ergo quos baptizat ebrius, adulter, & homicida, Chriſtus baptizat.

d ¶ Dedit.] Quia baptiſmus collatus a Ioãne erat quoddam ſacramentale, quo abluebatur corpus exterius tm̃. de conſ. d. 4. baptiſmus, & valebat ad aſſuefactionem.

e ¶ Dedit.] In nomine Chriſti, vel in nomine patris, & filij, & Spiritus ſancti, & ideo non fuit, &c. de conſecr. d. 4. aliud.

f ¶ Dedit Ioannes.] In nomine venturi, &c. & ideo fuit Ioannes.

g ¶ Et baptizatum eſt.] inf. de conſec. d. 4. non regenerabantur.

h ¶ Baptiſmus Chriſti erat.] In quarto libro ſententiarũ legitur. Hic conſiderandum eſt: ſi baptizati ſunt baptiſmo Chriſti a Ioanne baptizati, & qua forma verborum ſit vſus Ioannes. Ibi reſpondet, qui baptizati ſunt a Ioãne neſcientes ſpiritum ſanctum eſſe, ac ſpem ponentes in illius baptiſmo, poſtea baptizati ſunt baptiſmo Chriſti. baptiſmus autem Ioannis tantum dabatur in nomine venturi. vnde Hieron. ſuper Io. Qui dicit ſe in Chriſtum credere, & non credit in Spiritum ſanctum, nondum habet claros oculos. Vnde baptizati a Ioanne. In nomine venturi, ideſt, domini noſtri Ieſu Chriſti, qui dixerunt, ſed neque ſi Spiritus ſanctus eſt audiuimus, iterum baptizati ſunt in nomine Chriſti explicite. Illi vero qui ſpem in baptiſmo Ioannis habebant, & patrem, & filium, & Spiritum ſanctum credebant: non fuerunt poſtea baptizati, ſed impoſitione manuum ab Apoſtolis ſuper eos facta, Spiritum ſanctum receperunt. Alij vero qui nõ ita credebant, baptizati ſunt baptiſmo Chriſti, vt dictum eſt. Vnde Hieron. Qui Spiritum ſanctum neſciebant cum baptiſmum a Ioanne acceperunt, iterum baptizati ſunt, ne quis ex Iudæis, vel gentilibus nomine, nec cum fide Spiritus ſancti baptizati fuerant, non poterant accipere baptiſmi ſacramentum. Baptizati ſunt igitur in nomine Chriſti, nec iteratum eſt in eis ſacramentum, ſed innouatum. Sed quæritur, cum in baptiſmo Ioannis non conferetur remiſſio peccatorum, vt de conſec. diſt. 4. non regenerabantur. nec ad veritatẽ baptiſmi valeat fides alicuius, vel infidelitas officiat. de conſe. diſt. 4. quomodo, & ſeq. cap. cur reiteratur baptiſmus in quibuſdam a Ioanne baptizatis: maximè cum per circunciſionem originale fuiſſet deletum, vt extra de bap. maiores, §. caute. Nam ſi dicas baptiſmũ Chriſti neceſſarium eſſe etiam circumciſis, concluditur ergo, quod in omnibus baptizatis a Ioanne neceſſariũ eſt, ſiue bene crederẽt, ſiue male. Si aũt dicas non eſſe neceſſario: quare ergo baptizati ſunt baptiſmo Chriſti iã a Ioanne baptizati, cum ijdem eſſent circuncisi? poteſt dici forte, quod ante paſſionem Chriſti nulli erat baptiſmus neceſſarius 2, ſed tantum baptizati ſunt ab Apoſtolis ne putarent alioqui baptiſmum ſine Spiritu ſancto ſufficere ad ſalutem, quod credo. Vel forte a baptiſmo Chriſti, ideſt, poſtquam Chriſtus baptizatus fuit omnib. baptiſmus fuit neceſſarius, ſiue Ioannis *, ſiue Chriſti: ſed baptiſmus Chriſti tanquam a ſeipſo ratus, non indiget fidei adminiculo. ſecus in Ioannis baptiſmo. vnde baptizati ſunt, quibus recta fides non adfuit, quod locũ habuit in baptiſmo Ioannis. Vide quod no. de conſe. d. 4. ex quo.

Baptizati a Ioanne an debuerũt rebaptizari baptiſmo Chriſti.

Baptiſmus Ioannis non conferebat peccatorũ remiſſionem.

2 Scilicet quia ianua paradiſi nondũ erat aperta. extra de baptiſ. maiores. Arch.

* *Vide B. Tho. p. 3. q. 38. per totã & preſertim ar. 6.*

i ¶ Ebrius.] Ita tamen, quod ſentiat quid faciat, quia intentio baptizati, & baptizantis exigitur 3, vt infra de conſecr. diſtinct. 4. ſolet, quia nemo dicit quod non ſentit, ff. de ſup. le. l. Labeo, & ita nõ ẽ cõtra. j. ca. §. ecce.

3 Argu. contra de conſe. di. 4. baptiſmus in ti. ca. nõ illud. Ar.

Sicut

SIcut vrgeri.] CASVS. Donatiſta dicebat, ꝙ hæreticus ſi baptizat, peccata dimittit: quod Auguſt. negabat. Sed dicit Aug. ergo eadem ratione auarus, id eſt, ſimoniacus dimittit peccata, quod ipſi hæretici negabant: verumtū ſi attendas vim meritu, neuter dimittit. ſed ſi vim ſacramenti attendas, uterque dimittit. Nam quo ad merita utrumque membrum mortuum eſt; & ad hoc ut reuiuiſcant, oportet alterū ab hæreſi, alterum verò ab auaritia ſeparari. Seq §. placet.

a ¶Dimittit peccata.] Supra ea. remiſſionem.

b ¶Sic & ego.] Argu. ſufficere reſpondenti dare inſtantiam 1. alibi ſufficit aſſignare rationē. 28. q. 1. ſic enim. Et dicit Ariſtoteles octauo Topicorum: optima inſtantiarū eſt dicere, quare nō ſic. Sic ordinabis argumentum. hæretic⁹ iuſtè baptizat. ergo dimittit peccatū, quod ego nego. & inſto: auarus baptizat iuſtè; ergo dimittit peccatū, qđ nō cōcederent ipſi. ſed dic inſtantiā nō ualere; quia ſecūdū ſuam opinionē concludit. ſic 27. q. 1. nuptiarum.

c ¶Vnicę columbę.] Quæ complectitur tantum grana ſine palea. 32. q. 4. recurrat. ſ. contra remiſſionem. in gl. ſi.

a ¶Ebrius.] *Addita, ſublata, & emendata ſunt nonnulla in hoc capite ex originali, non tamen vox iſta ob gloſſam. Legendum eſt enim, ebrioſus.*

Idem de baptiſmo contra Donatiſtas, lib. 4. c. 4.

¶De eodem. Cap. XLVII.

Poly. li. 3. tit. 10. Anſ. li. 9. c. 35. Iuo p. 1. c. 165. & p. 2. c. 94.

SIcut vrgeri videor, cū mihi dicitur, ergo hęreticus dimittit [a] peccata? ſic & ego [b] vrgeo, cum dico, ergo qui cœleſtia mandata non ſeruat, auarus, raptor, fœnerator, inuidus, verbis, nō factis ſæculo renuncians dimittit peccata? ſi per vim ſacramenti Dei, ſicut & ille, ita & ille: ſi per meritum ſuum; nec ille. Illud enim ſacramentum & in malis hominibus Chriſti eſſe cognoſcitur. In corpore autem vnicæ columbæ [c], incorruptæ, ſanctæ, pudicæ, nō habentis maculam, aut rugam, nec ille, nec ille inuenitur. [Vt ſi cuius β manus eſſet arida, verum quidem eſſet mēbrum: quāuis ſine ſanguine, & inefficax eſſet & mortuū: ſic & fides, cum ſit vera, tamē ſine operibus mortua eſt.] *Item paulò poſt.* ¶Sic ergo in hæreſi baptizatus in nomine ſanctæ Trinitatis, tamen non fit templum Dei, ſi ab hæreſi non receſſerit; quomodo neque in auaritia in eodem nomine baptizatus fit templum Dei, ſi ab auaritia non recedat, quæ eſt idolorum ſeruitus.

Epheſ. 5. *Iacob. 2.* *Coloſſ. 3.*

β ¶Vt ſi cuius.] *Verba hæc uſque ad verſ. Item in vulgatis B. Auguſtini codicibus eo loco non leguntur, neque apud cæteros collectores.*

8 *Ex his itaque uerbis apparet baptiſma quod ab hæreticis tribuitur, uirtute ſua remiſſionem conferre peccatorum.*

EX HIS. Hæc eſt 8. pars q. in qua dicit, ꝙ baptiſmus in forma eccleſię datus à quocunque tenet: ſed pręciſus baptizatus non ſaluatur, ſicut membrum pręciſum à corpore non habet ſpiritum vitæ. Ioan de Fant.

Sed idem Auguſtinus econtra teſtatur lib. 6. de baptiſmo contra Donatiſtas, c. 1. dicens.

¶Baptiſma Chriſti, etſi nulla peruerſitate violetur, apud hæreticos tamen caret effectu. Cap. XLVIII.

ETiam [d] corde tardiores, quantū exiſtimo, intelligunt baptiſmum Chriſti nulla peruerſitate hominis, ſiue dantis, ſiue accipientis poſſe violari. Sed quia [e] aliud γ eſt ſacramentum ab effectu ſacramenti; cum eos qui in ipſa vnitate eccleſiæ perdite viuunt, conſtet remiſſionē peccatorum nec dare, nec habere poſſe: quia non malignis, ſed bonis filijs dictum eſt: [Si cui dimiſeritis peccata, dimittuntur ei; ſi cui tenueritis, tenebuntur.] patet ergo hæreticos [f] tantum dare, vel accipere ſacramentum baptiſmi, & non dare remiſſionem peccatorum.

Ioan. 20.

γ ¶Sed quia aliud.] *Hinc vſque ad finem uerbis B. Auguſtini in ſummam redactis ſententia tamen manet incolumis. Integer locus habetur de conſecr. diſt. 4. Quomodo. §. non ob aliud.*

Idem in ſermone x. de verbis Domini, de blaſphemia in Spiritum ſanctum.

ETiam.] CASVS. Ab iſto loco probat cōtrarium; ſcilicet, ꝙ baptiſma hęreticorū non habet effectum. Eſt ergo caſus talis. Dicitur in hoc, ꝙ ēt tardi ad credendum intelligūt, ꝙ malus dat, & accipit uerū baptiſma, ſed non dat remiſſionem peccatorum, qui eſt effectus ſacramēti: quia tm̄ bonis dictū eſt, Cui dimiſeritis pctā. &c.

d ¶Etiam.] Ab iſto loco inducit magiſter capitula, quibus vult probare, ꝙ hęretici, etſi ſacramentū conferre poſſint, nō tamen effectum ſacramenti. quādoq; tamen inducit, ꝙ poſſint effectū conferre. & ſub iſta alternatione venit vſque in finē quæſtionis fracto frœno.

e ¶Sed quia.] Sicut aliud eſt elemētum aliud conſecratio, vt de conſecr. diſtin. 4. per aquam. & ideò notatus fuit Cyprianus; quia non fecit iſtam differentiam. intra ea. ſi qui inquit,

f ¶Hæreticos.] Sacramentum gratiæ dat Deus etiam per

Inſtructio rūdentis.

1 Inſtantiā gl. ſing. ꝑm Iaſonem in l. ult. in fi. C. unde lib. Glo ſimilis in l. creditori. de oper. noui nunc. vbi Alex. & Iaſon.

Hęretici nō cōferunt effectum ſacramenti.

Sacramētū gratiæ dat Deus ꝑ malos.

per malos; ipſam uerò gratiam, non niſi per ſe ipſum, vt inf. de conſecr. d. 4 quomodo.

Corporalia.] CASVS. Dicitur in hoc, quod ſicut membrum amputatum ſenſu caret & inefficax reputat, ſic & corporalis baptiſmus hæreticorum eſt ablutio ſine effectu.

SED NOTANDVM. Hæc eſt 9. pars q. in qua dicitur, quòd quidam hæretici non baptizant in forma eccleſiæ, & talis baptiſmus iteratur. Alij hæretici dant in forma eccleſiæ, & talis non reiteratur. Io. de Fant. CASVS. Soluit nunc Gratianus dicens, quod ſup. dic. ca. & & ma-

¶De eodem. Cap. XLIX.

Corporalia [a] ſacramenta, quæ portant, & celebrant etiã ſegregati ab unitate corporis Chriſti, formam poſſunt exhibere pietatis [b]: Virtus verò pietatis inuiſibilis, & ſpiritalis: ita in eis non poteſt eſſe; quemadmodum ſenſus non ſequitur hominis membrum, quando amputatur à corpore.

¶ *In aliquot uetuſtis codicibus hoc & ſequens caput ſunt coniuncta ſuperiori.*

Item Ambroſius in libro de initiandis rudibus.

¶De eodem. Cap. L.

Non ſanat baptiſmus [c] perfidorum; non mundat, ſed polluit α; quia in diluuio [d] aquarum multarum ad Dominum non approximatur; quia, vt per Apoſtolum dicitur: [Quidquid non eſt ex fide [e], peccatum eſt.] & ipſis, qui faciunt, & quibus faciunt, non ſolum non prodeſt; ſed & ad iudicium eſt. — Algerius, lib. 3. c. 8. & 13. — *Pſal.* 31. — *Rom.* 14.

α ¶Polluit.] *Hucuſque Ambroſius. Sed Algerus lib. 3. cap. 1. referens hunc locum, addit vſque ad ver.* approximatur, *ac deinde, c. 13. citans etiam eundem librum B. Ambroſij, adiungit reliqua huius capitis vſque ad finem.*

Item Leo ad Nicetam Aquileienſem epiſcopum, epiſt. 77. al. 79. c. 7.

¶Per manus impoſitionem confirmentur, qui ab hæreticis baptiſma accipiunt. Cap. LI.

Hi qui baptiſmum ab hæreticis acceperunt, cum baptizati [f] antea non fuiſſent, ſola inuocatione Spũs ſancti, per impoſitionem manuum cõfirmandi ſunt, quia formam tantũ baptiſmi ſine ſanctificationis virtute ſumpſerunt. Et hanc regulam, ut ſcitis, ſeruandam omnibus eccleſijs prædicamus, ut lauacrũ ſemel initum nulla iteratione uioletur, dicente Apoſtolo: [Vnus [g] Dominus, vna [h] fides, vnum [i] baptiſma:] Cuius ablutio nulla iteratione temeranda eſt: ſed, vt diximus, ſola ſanctificatio ſancti ſpiritus inuocanda eſt, vt quod [k] ab hæreticis nemo accipit, a catholicis ſacerdotibus conſequatur. — Poly. li. 3. tit. 10. — Inf. ea. c. hanc regulam. — *Epheſ.* 4.

9 *Sed notandũ eſt, quòd hæretici, ut Arriani, & Sabelliani, quorum* [l] *alij inæqualitatẽ, alij indiſcretionẽ perſonarũ* [m] *cõfitebantur, baptiſma non in forma eccleſiæ* [n], *ſed ſuæ peruerſitatis miniſtrabant.* ¶*De his ſpecialiter* — ſup. c. non ſanat.

a ¶Corporalia.] quia miniſterio corporũ, & circa corpora conferuntur, vel quia quædã ſunt corporea, vt chriſma, vel formæ corporum ſunt, uel quia ſub corporalibus ſpeciebus conferuntur 1. Sed nunquid cum corpore peunt. arg. quod non ſ. eadem. quod quidam. 32. q. 7. tantum ualet.

1 Vel dic, quod hoc dicit ad dñiam ſpiritualium ſacramẽtorũ. Eſt enim baptiſmus ſpiritualis & inuiſibilis, ut interior, eſt & corporalis, & viſibilis ſicut exterior. Similiter ordo, & confirmatio, & extrema unctio, Corp' Dñi, & pñia ſm Hug. & Pau.

b ¶Pietatis.] i. ſanctæ religionis, & veritatis: ſed ideo dicit, quia tunc eſt ibi pietas, cum ueritas, &c.

Non ſanat.] CASVS. Dr in hoc c. quod baptiſma perfidorum non prodeſt. Et hoc probat Apoſtoli auctoritate dicentis, oẽ quod non eſt ex fide, peccatum eſt: imo potius nocet aſſumentibus illud baptiſma.

c ¶Baptiſmus.] Datus extra formã eccleſiæ, ut inf. eod. §. ſed notandum.

d ¶Qui in diluuio aquarũ] i. multiplicitate diuerſarũ ſententiarũ, vel ſectarũ 2. vel in diluuio tñ, quia ſolus baptiſm' non ſufficit, niſi & gratia detur.

Diluuium aquarum.

2 Vel dic in diluuio, in carnalib. cõcupiſcẽtijs, vel i. cum inundabunt aquæ, idest, pœnæ, & anguſtię in die iudicij ſecũdum Hug.

e ¶Ex fide] i. cum fide operante per dilectionem.

Hi q.] CASVS. Dr hic, quod hi q ab hæreticis baptizantur, per impoſitionem manus epi ſunt cõfirmandi, vt ſic gratiam Spiritus ſancti in eccleſia recipiant: baptiſma tñ reiterari non debet, dicente Apoſtolo, vnus Deus, &c.

f ¶Baptizati.] Nam tunc nihil acceperunt ab eis. 68. d. §. hi uerò.

g ¶Vnus.] idest, incommutabilis.

h ¶Vna.] idest, ab uno ueniens.

i ¶Vnum.] idest, vnam habens efficaciam in omnibus, ſiue paruulis, ſiue adultis: niſi malitia ſuſcipientis impediat, uel unum quia non iterandum.

k ¶Vt quod.] ſcilicet ſanctitatis uirtutem, gratiam, remiſſionem peccatorum: exaudi tamen, ut dicit Gratianus. inf ea. §. nemo. Nam aliter conſtitutus in neceſſitat: accipit, 32 diſt. § uerum.

maxime c. non ſanat. intelliguntur de his qui non baptizati ſunt in forma eccleſiæ, qui debent iterum baptizari Et hoc probat per ſeq c.

l ¶Quorum.] Vt Arriani, qui dicunt filium nõ coæternum patri. 24. q. 3. c. quidam. ver. Arriani.

m ¶Perſonarum.] Vt Sabelliani, qui dicunt eandem perſonam eſſe Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, vt 24. q. 3. quidam. ver. Sabelliani. — Error Sabellianorum.

n ¶Eccleſiæ.] Quæ neceſſaria eſt. 32. d. §. uerum. & inf. ead. c detrahe.

Si

SI quis confugerit.] CASVS Statutum fuit in Niceno concilio, vt baptizati a Paulianiſtis, præter formam eccleſiæ, ad nos redeuntes debeant iterum baptizari, eorum clerici, ſi aliàs fuerint inculpabiles, poſt baptiſma, apud nos ordinentur, ſi vero minus idonei inueniantur, repellantur.

a ¶ Paulianiſtis.] Qui dicebant Chriſtum nõ fuiſſe ſemper, ſed a Maria ſumpſiſſe initium, vt inf. 24. q. 3. quidã, § Pauliani:

b ¶ Cataphrygis.] Cataphrygæ dicunt ſpiritum ſanctum paruulum hominem, &c. vt in prædi. c. quidam, verbo, Cataphrygis, qui non baptizant in forma Eccleſiæ, & ſic ſoluuntur contraria, inf. de conſec. diſt. 4. qui bis, ſed hic non fuit facta iniuria ſacramento, cum nullum præceſſerit: ibi contra, vel hoc intelligendum eſt per illud. Nam ibi dicitur, niſi neceſſitas, &c. Item cõtra inf. ca. ſi quis p ignorantiã, ſed hoc de diſpẽſatione, illud de rigore. Vel hic loquitur de iure, quia, cũ hic nullũ fuerit prius baptiſma, nec ordo, vnde nõ fit hic iniuria alicui ſacramento: ideo tũ baptizãtur, & ordinantur, nec tangit illud c hoc, quia ibi alius caſus. ſ. quia ibi ſunt duæ quæſtiones ſecundum vnum ſum.

Baptiſmo an fiat iniuria per reiterationem.

Ambroſius locutus eſt dicens.] Non ſanat baptiſmus perfidorum, &c.] Sed etiam, vt rebaptizentur, & reordinẽtur in concilio Niceno, c. 19. ſtatutum eſt.

¶ Rebaptizentur, & reordinentur, qui de Paulianiſtis, & Cataphrygis ad Eccleſiam redeunt. Cap. LII.

SI quis confugerit ad eccleſiam catholicã de Paulianiſtis [a], & Cataphrygis α [b], ſtatutum eſt rebaptizari eos omnino debere. Si qui verò clerici erãt apud eos, ſi quidẽ inculpati fuerint, & irreprehenſibiles, rebaptizandi ſunt, & rurſus [c] etiam ab epiſcopo eccleſiæ catholicæ ordinẽtur. Si vero examinati minus fuerint apti deprehenſi, deponi [d] eos oportet. Similiter autem, & circa diaconos β; & de omnibus, qui in eodem clero inueniuntur, eadem forma ſeruabitur.

α ¶ Cataphrygis.] *Legitur hæc dictio in priſca verſione, quæ eſt in varijs exemplaribus collectionis Iſidori impreſſis, ac manuſcriptis: ſed non eſt in Canone Græco, neq; in verſione Dionyſii, aut alijs recentiorib. Quòd autem, & iſti baptizandi ſint traditũ eſt in concilio Laodiceno, c. 8. in ſynodo ſeptima ſeu ſecunda Nicena, c. 7. & infra de conſec. d. 4. c. hæ verò, quod eſt Gregorij.*

β ¶ Diaconus.] *Græcè eſt*, περὶ τῶν διακονισσῶν, καὶ ὅλως περὶ τῶν ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζομένων, *id eſt*, De diaconiſſis, & de his omnino, qui in canone connumerantur.

c ¶ Rurſus.] Arg. φ non baptizatus nullum recipit ordinẽ. ext. de presb. nõ bap. ca ſi quis presbyter. inf eo. ti c. ſi quis p ignorantiam, ſup ca. cum Paulus.

Ordinari nequit qui baptizatus nõ eſt.

d ¶ Deponi.] De facto ſ, vel deponi, id eſt non admitti.

r Scilicet de eo ordine quem apud hæreticos videbamur habere. Arch.

Item Innocentius ad Epiſcopos Macedoniæ, epiſt. 22. c. 5

¶ De eodem. Cap. LIII.

PAulianiſtæ [e] in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti minimè baptizabant, & Nouatiani iiſdem tremendis, venerandiſque nominibus baptizant; nec apud iſtos de vnitate poteſtatis diuinæ, hoc eſt patris, filij, & ſpiritus ſancti quæſtio aliquando mota eſt.

e PAulianiſtæ.] Iſti nõ baptizabãt i forma eccleſiæ, ſed Nouatiani ſic, ſed rebaptizant iã baptizatos. Sed illi, qa ab eis in forma eccleſiæ ſunt baptizati, ſi eis cõicant in hæreſi: tunc effectũ ſacramẽti nõ recipiunt, quẽ nullus ſine fide conſequi poteſt.

Alij [f] formam eccleſiæ in baptizando ſeruant. Sed dum ab eis baptizantur, qui in hereſi, vel ſchiſmate eis communicant, ſacramentum quidem baptiſmi ab eis accipiunt, virtutem verò non conſequuntur, quam ſine fide nullus conſequi poteſt. Vnde de Domino dicitur, quòd in patria [g] ſua non poterat [h] facere ſignum propter incredulitatem eorum.

Luc. 4.

f ¶ Alij] Hic §. reſpicit, §. ſup. poſitũ, ſed notandum.

g ¶ In patria] Quia nemo ppheta eſt acceptus in patria ſua

h ¶ Non poterat.] i. nolebat, vel quia potentiæ ſuæ nõ cõgruebat, ar. 32. q. 5. ſi Paulus, quia ipſi erãt increduli. Sed nõne poterat facere ne eſſent increduli, & ita facere miracula: nã dicit regula iuris, φ qui põt facere, vt poſſit, dr poſſe, vt ff. de reg. iur. q poteſt, ſed lex illa itelligitur de eo, qui tenetur ex neceſſitate, & adſtrictus eſt ad aliquid faciendum.

Vnde Auguſtinus tract. 80. ad c. 15. Ioannis, & ſermone de catechyſmo, c. 3 initio.

¶ Dum verbum accedit ad elementum, fit ſacramentum. Cap. LIV.

DEtrahe [i] verbum, & quid eſt aqua, niſi aqua? acce-

Error Paulianiſtarum.

DEtrahe verbum.] CASVS. Oſtendit hic, φ ſi verbum Euangelicũ ſub forma debita apponatur ad aquã, ipſa fit ſacramentum: in qua tanta virtus eſt, vt corpus tangat, & cor abluat, non tamen quia verbum dicitur, ſed quia fides adhibetur. Seq. §. patet.

i ¶ Detrahe] Id eſt, ſi aliquis immergat aliquem, & non

De trahe verbũ ab aqua, &c quod ſignat ibi verbum.

dit verbum [a] ad elementum,& fit ſacramentum [b]. *& infra.* ¶Vnde iſta tanta virtus aquæ,vt corpus tãgat,& cor abluat;niſi faciente [c] verbo?nõ quia dicitur; ſed quia creditur [d]. Nam & in ipſo verbo aliud eſt ſonus [e] tranſiens, aliud [f] virtus manens.

De his etiam,qui in hæreſi, vel ſchiſmate baptizantur,ſcribit Auguſtinus libro de fide ad Petrum diaconum,c.36.dicens.

Aug.l.3.c.12.

¶Extra eccleſiam baptizati perniciem ſibi cumulant,ſi ad eccleſiam non redierint. Cap. LV.

FIrmiſſime tene, & nullatenus dubites, extra eccleſiã baptizatis,ſi ad eccleſiam nõ redierint,baptiſmo cumulari [g] perniciem. Tantum enim valet eccleſiaſticæ ſocietatis communio † ad ſalutem; vt baptiſmo non ſaluetur,cui non ibi datur,vbi oportet vt detur.

† *vnitas.*] ori.

Item tractatu 13.ad c.3.Ioannis.

¶Infirma ſunt dona, quæ præter vnitatem eccleſiæ habentur. Cap. LVI.

TEneamus [h] fratres mei vnitatẽ.Præter vnitatẽ,& q facit miracula,nihil eſt [i]. In vnitate.n. erat populus Iſrael,& non faciebat miracula: præter vnitatẽ erant magi [k] Pharaonis, & faciebant ſimilia Moyſi. Populus Iſrael, vt dixi: non faciebat miracula. Qui erant ſalui apud Deum,qui faciebant,an qui non faciebant? Petrus

Exod.7.

non proferat verba, nõn baptizat: quia non ſolum elementum, nec ſola verba ad hoc ſufficiunt. Vel aliter; quidam baptizant tantum in nomine patris, & ſpiritus ſancti,& tunc expone, detrahe verbum,ideſt,filium:q d eſt aqua, niſi aqua?quaſi dicat,non eſt ibi baptiſmus.de conſec.diſt.4.in ſynodo.Vel aliter detrahe verbũ ab aqua.i.formam,& non erit ſacramẽtum baptiſmi. Et no.ꝙ Gãdulphus dixit,ꝙ ipſa aqua ſit ſacramentũ .ſ. ipſum elementũ arg.de conſe.d.2 ca. ſacrificium, vnde ſi aſinus bibat aquam illam,bibit ſacramẽtum, ſicut de mure diximus de conſec. diſtinctio. ſecunda, qui bene non cuſtodiunt. Alij dicunt, quòd impoſſibile ẽ, quod aſinus bibat ſacramentum nam dicũt,quòd aqua illa in eodem inſtanti incipit, & deſinit eſſe ſacramentum .ſ. in vltima prolatione ipſius formæ, Baptizo te in nomine patris &c. vt notaui de conſe d 4.c.1.ſed per alias orationes, quæ primo funduntur ſuper ipsã aquã, non fit aqua hoc ita verum eſt ſm eos,ꝙ ſi in eo inſtanti quo forma finiẽ, & aqua fit ſacramentũ,puer non eſſet in aqua, puta antequam dixiſſet, & ſpiritus ſancti, leuaſſet eum de aqua: non eſſet baptizatus. Nec eſt mirum ſi incipiat, & deſinat eſſe in eodem inſtanti, cum ſit idem ẽt in alijs caſibus,ſecundum legem,nam ſi quid mihi debetur ſub conditione,& illud accepero,tuli ante exiſtentiam conditionis:ſi poſt exiſtat conditio,eodem inſtanti incipit,& deſinit eſſe debitum,ff.de accept.l.antepenul,& i qđ in diem,vt dicit lex.Sed falſum eſt ꝙ lex dicit.quia intelligitur olim liberatus, vt ff.de ſolu.ſub cõditione,debitor. Melius poteſt poni exemplum in ſeruo dato vxori a viro, vt eum manumittat. nam in eodem inſtanti incipit,& deſinit habere dominium,ff. de don. inter vir. & vxor.quod autem.§.vlt arg.hic,in ſi.contra: quia alius eſt ſonus,&c.ſed quod dicit,ꝙ virtus permanet,non intellige in aqua,ſed in puero.Item arg.cõtra. ff.de vſufru.Tertio cum morietur. Item aliud exemplũ poteſt poni vbi quis ſimul incipit, & deſinit eſſe debitor.vt ff.ad Velleia debitrix.Quidam autem intelligunt aliter illam literam.

Aqua baptiſmi,an ſit ſacramentum.

Idẽ incipit, & deſinit in eodẽ inſtanti.

a ¶Verbum.]Nam verba neceſſaria ſunt.arg.in l.1.ff.de verb.oblig.

b ¶Et fit ſacramentum].i.ſacramentum fit ibi ex forma verborum, & aqua:quod eſt baptiſmus.Sed quęritur ſi in litore maris baptizetur, quis, an tota aqua conſecretur,an non?Dicendum eſt,quòd illa tantum quæ puerum tangit,arg.ff de relig.l.2.§.Celſus.nam ibi dicitur, quòd ſola terra,quæ tangit corpus hominis,eſt religioſa.Vel poteſt dici,ꝙ etiam illa,quæ iſtam tangit,vt ff.de re.vend.quæ religioſis,ſed exaudi per canonem,11.q.3. quoniam multos,quia excommunicatio non tranſit in tertiam perſonam:ſic nec religio.

Baptiſmus in maris littore factus nõ cõſecrat totũ mare.

c ¶Faciente.i.in forma Euangelij: in nomine patris,& filij,& ſpiritus ſancti.

d ¶Creditur] Sup.ca.ſicut.Vẽ ergo,quòd mutus poſſit baptizare; quia matrimonium poteſt contrahere: maxime ſi tres perſonas poteſt exprimere; quod concedo ſi eſt mutaſter, aliter ſi loqui non poteſt,nõ baptizabit 1 & quod dicitur,ſed quia creditur,hoc ad ſuſcipientem. refertur, quia non exigitur fides conferentis, ſed ſuſcipientis,de conſec.d.4.tunc valere,ab ipſo enim dante ſola intentio requiritur, vt dixi ſup.ca.ſicut.

e ¶Sonus.]eſt Sonus vocalis, & eſt ſonus mentalis.

f ¶Aliud.] i.efficacia a Deo ſibi collata,inf. de conſec. d.4.c.ſolet,& c.quamuis,&c.eccleſia paradiſo.

FIrmiſſime.] CASVS. Dicitur hic quod non prodeſt baptiſmus ſi extra vnitatem eccleſiæ conferatur,niſi baptizatus ad eccleſiam redierit.

g ¶Cumulari.] Cumulum ſupplicij.32.q 7. vſq; adeo.

TEneamus.] CASVS. Dicitur hic,ꝙ extra veritatem eccleſiæ non proſunt dona etiã miraculoſa, & hoc probatur exem plo populi Iſrael, & magorum Pharaonis, qui fecerunt miracula, & tamen damnati ſunt, ſed populus non fecit miracula,& tamen ſaluabatur, vt quidam Chriſtiani in nouo teſtamento ſaluantur,licet miracula non fecerint, ſed Simon magus qui damnatus fuit,miracula fecit.Sequens c.patet.

h ¶Teneamus.]Probat baptiſmum poſſe conferri a Malis,& ipſi poſſunt miracula facere inſ.ca.prophetauit.

i ¶Nihil eſt.]Quo ad vitam æternam.

K ¶Magi.]Ioannes,& Mambres iſti magi.ſ.Ioannes,& Mambres tria fecerunt miracula, virgas in ſerpentes conuerterunt, & aquam in ſanguinem, & fecerunt aquam ranis ebullire,ſed Gyniphes 2 non potuerunt educere,vt Moyſes, vnde dixerunt 3 Digitus Dei eſt hic,& ita fecerunt in quarto miraculo, ſcilicet in tertia plaga 4 quia primum non fuit plaga, & ideo quandoque dicuntur, defeciſſe in tertio miraculo, quia in tertia plaga

1 Adde eſſe in ... ſtro. facit in ſi. in l. ff. de leg.

Ioannes, Mãbres magi, tria fe... runt mira... la. ... 2 37.d c... mus, §.h... etiam.

3 Exod. 26. q ... mirum ... nec ...

plaga 26. q. 5. nec mirum.

a HAnc.] Hoc c. eſt pars illius c. ſup. ea. qui: & repetit hic finẽ illius cap. vt exponat in §. ſequenti. NEMO. Hæc eſt decima pars quæſtionis, in qua dr̃, ꝙ baptiſmus poteſt dari a quocunque: & hoc vſque ad §. hoc

eſt bona ſolutio & vera, quæ probatur per ſequens c. b ¶Nemo.] Arg. ad quæſt. de inuaſore, vtrum per eum poſſit præſentari clericus in eccleſia, & ſi per hæreticũ ſententia iuſta detur 1, de conſe. diſt. & dixit dominus. Ioan. quorum vtrumque falſum eſt, quia inuaſor non toleratur. & hæreticus eſt excõicatus.

1 Arg. inf. ea. q̃ quidam. in princ.

Act. 8. & 9. Apoſtolus reſuſcitauit mortuum, Simon magus fecit multa. Erant ibi multi Chriſtiani, qui non poterant facere, nec quod faciebat Petrus, nec quod faciebat Simon. *Luc. 10.* Sed vnde gaudebant? quia nomina eorum erant ſcripta in cœlo.

Item Leo ad Nicetam epiſcopum, epiſt. 79. c. 7.

¶Baptiſma ſemel traditum non eſt reiterandum.

Cap. LVII.

ſup. ea. c. hi qui. HAnc[a] regulam, vt ſciatis, ſeruandam omnib. eccleſijs prædicamus, vt lauacrum ſemel initum nulla iteratione violetur, dicente Apoſtolo: *Eph. 4.* [vnus Dominus, vna fides, vnum baptiſma.] Cuius ablutio nulla iteratione temeranda eſt: ſed vt diximus, ſola ſanctificatio ſancti ſpiritus inuocanda eſt, vt quod ab hæreticis nemo accipit, a catholicis ſacerdotibus conſequatur,

10 *Nemo[b], in hæreſi, vel ſchiſmate conſtitutus intelligendus eſt. Cæterum ſi cum fidei integritate, & animi puritate de manu hæreticorum in forma[c] eccleſiæ aliquis baptiſma acceperit; tũc impletur illud Auguſtini:* *ſup. ea. c. ſi iuſtus.* *[Per lapideum canalem[d] aqua tranſit ad areolas, & iterum: [Spiritalis virtus ſacramenti. &c.] Idem ſermone 11. de verbis Domini, de blaſphemia in ſpiritum ſanctum.*

¶Etiam per malos boni colliguntur. Cap. LVIII.

ſup. ea. c. ita fit. Iuo p. 2. c. 104. SPiritus ſanctus in ſancta eccleſia, etiam iſto tempore, quo velut granum † cũ palea trituratur, ſic operatur, vt nullus veram confeſſionem aſpernatur, nullius ſimulatione fallatur[e], atque ita reprobos[f] fugiat, vt etiam per eorum miniſterium probos[g] colligat.

† area] orig.

† al. quomodo] *Ecce quando † ab hæreticis baptiſma cum ſua virtute accipitur: cuius tam neceſſaria adminiſtratio eſt, vt nec etiam a paganis[h] datũ poſſit reiterari. Vnde in eccleſiaſtica hiſtoria legitur,* *lib. 10. cap. 14.* *quod Alexander ep̃s Alexandriæ, cũ Petri martyris ſolẽnia celebraret, poſt expleta Miſſarum ſacramenta vidit ſuper oram maris puerorũ[i] ludũ imitantium, vt fieri ſolet, epiſcopum, & gerentiũ ea, quæ in eccleſia geri mos eſt. Mox eos ad ſe perduci iubet; & quid egiſſent percunctatur. Illi rei ordinem pandunt baptizatos a ſe eſſe quoſdam catechumenos confitentur per Athanaſiũ[k] puerũ, qui illis fuerat epiſcopus ſimulatus. Vbi ex reſponſis eorum vidit ſecundum religionis noſtræ ritũ cuncta conſtare, ſtatuit, illis, quib. integris interrogationibus[l], & reſponſionibus aqua fuerat infuſa, iterari*

c ¶Forma.] Scilicet in neceſſitate, vel ignoranter.

d ¶Per lapideum canalem.] ſupra c. ſi iuſtus.

SPiritus ſanctus.] CASVS. Dr̃ hic, ꝙ ſpiritus ſanctus, & ſi nullius fictione fallatur, ſic tamẽ fictis vtitur, vt per eorũ miniſterium bonos colligat.

e ¶Fallatur.] Nam mentiri Deo poſſumus, ſed ipſum fallere non poſſumus de conſe diſt. 2. panem. omnia enim certa ſũt ei. ff. de iudi. ſed & ſi reſtituat §. vlt. arg. contra. 81. diſt. oportet. 16. q. 1. reuertimini.

Mẽtiri Deo poſſem', ſed non ipſum fallere.

f ¶Reprobos.] Arg. non præiudicare alicui in ſua cauſa religionem alterius, nõ enim melius debet alicui credi, q̃ ſi ſigna & miracula facit, cũ & bonis & malis ſint communia, ſup. ea. c. multæ.

Miracula bonis & malis ſunt cõia.

g ¶Probos.] Quia illud ſacramentum puro corde ſumunt, inf eo. non nocet.

ECCE. Iſte §. & hiſtoria in eo poſita patent ex textu.

h ¶A paganis.] Si in forma eccleſiæ detur, de conſec. diſt. 4. a quodam.

i ¶Puerorum.] Doli capacium. aliter nihil agerent 2. nã tales furioſis cõparantur, ff. de acq. poſſeſ. l. 1. § primo, 15. quæſtio, 1. illud. Quis autem ſit doli capax, lex dicit, ſcilicet qui eſt proximus pubertati. ff. de reg. iur. pupillum. ignorans tamen acquirit. aliqd ff. quemadmod. ſer. amit. ſi pattem §.

2 Quod hõ ſup. ea. q̃. ſe dit. in fine.

hoc ergo. Io. de Fant.

CASVS. Supra in quibuſdam c. dictum eſt, ꝙ baptizati ab hæreticis conſequuntur effectum baptiſmatis, & remiſſionem, vt ſu. c. ſi iuſtus fuerit, & in capitulis ſequentib. poſtea dictum eſt in quiſdam c. contrarium, vt in cap. etiam. & ſequentibus. Nunc Gratianus ſoluit hanc contrarietatem, dicens, ꝙ illi, qui ignoranter, vel in neceſſitate, & in forma eccleſiæ recipiũt baptiſma ab hæreticis conſequuntur remiſſionem, alias non, & hæc

k ¶Per Athanaſium.] Proprium nomen.

l ¶Integris interrogationibus.] Per hoc, ꝙ dicit, integris, patet per non iocoſum factum fuiſſe: & ita non ſoluitur hic illa quæſtio arg de conſe. d. 4. ſolet quæri. licet quidam dicant eam hic ſolui. Sed dico etiã, ꝙ licet formam ludendo accipiat. dum tamen baptizare intẽdat, baptizat. Si autem omnia iocoſe fiant, non erat baptiſmus, ar. 22. q. 2. c. ꝙ ait. ff. de act. & oblig. obligationum

Baptizatus iocoſe nõ eſt baptizatus

ſubſtantia, §.vlt.extra de ſent.excom.ſi vero.
ADDITIO. De hoc etiam no.in præced.c. ſolet.in gl. vlt.ibi videas.Arch.
a ¶Baptiſmum.] Argu.non iterari ſacramentum, licet non ſit perfectum.
g ¶Paganus.] Sup.d.32.§.verum.inf.de conſecr.diſt.4. quos a paganis contra, ſed ibi præter formam eccleſiæ fuerunt baptizati: hic autem de eo baptiſmo agitur, quod in forma eccleſiæ traditur.
QVOD AVTEM. CASVS. Dictum eſt ſup. quod ſacra-

baptiſmum[a] *non debere*[b], *ſed adimpleri*[c] *ea, quæ*[d] *ſacerdotibus mos eſt. Hinc etiam Iſidorus ait.*

¶De his, qui per ignorantiam ordinantur, antequam baptizentur. Cap. LIX.

Cap.lib.5.c.4. Burc.l.4.c.100. Algerus.l.3.c.6. Iuo p.1 c 294. Pann.l.1.c.95. Mag.l.4.d.5.in principio.

SI quis[e] per ignorantiam ordinatur, antequam baptizetur, debent ab eo baptizati iterum baptizari, & ipſe vlterius non ordinetur[f]? Sed Romanus Pontifex non hominem iudicat, qui baptizat, ſed ſpiritum Dei subminiſtrare gratiam baptiſmi, licet paganus[g] ſit qui baptizat.

¶*Caput hoc Burchardus & Iuo citant ex dictis Iſidori: ex qua citandi formula ſolet indicari non eſſe proprie auctoris verba. Videtur autem in priore parte, vel proponi quæſtio, vel falſa alicuius opinio recitari, cui deinde in poſteriore parte opponatur vera.* Sed Romanus, &c. *quæ infra etiam de conſecr.d.4.cap.* Romanus, *citatur ex Iſidoro. Idque clarius lib.9.capitularium, c.4. exponitur his verbis:* Si quis baptizatus eſt a presbytero non baptizato, & ſancta Trinitas in ipſo baptiſmo inuocata fuit, baptizatus eſt, ſicut Sergius Papa dixit; Impoſitione vero manus indiget Gregorius epiſcopus Romanus, & Ioannes Sacellarius ſic ſenſerunt.

PALEA. Cap. LX.

ext.c.1.de presbytero non bap.l.6.c.94 Burc.l.4.c.74. Iuo p.1.c.168. Pan.l.1.c.96.

SI presbyter ordinatus deprehenderit ſe non eſſe baptizatum, baptizetur, & ordinetur iterum *α*.

¶*Hæc palea, & locis indicatis, & in collectione, quæ eſt in tomo 3. Conciliorum poſt decreta Alexandri tertij, & c.1.de presbytero non baptizato citatur ex concilio apud Compendium.*

α ¶Iterum. *Sequebatur,* & omnes quos prius baptizauit: *quæ ſunt expuncta, quia non habentur in d.c.1.de presbytero non bapt.neque in c.veniens, eod.tit.ubi refertur, licet habeantur in alijs locis indicatis.*

Quòd autem cætera ſacramenta ab hæreticis miniſtrari non poſſint[h]*; teſtatur Hieronymus in Aggæum prophetam, c.2.*

¶Non placent Deo, quæ ab hæreticis offeruntur. Cap. LXI.

SIc † populus *α*[i] iſte hæreticorum omnium eſt in conſpectu meo, dicit Dominus, oẽ quod fecerit, quod

† al.Si

Baptiſmi ſacramentum etiam imperfectum non iteratur.

1 Adde qualiter probabitur ſimulatio, & an per teſtes, not. Bald. in l.1. C.plus valere, quod agi. & in l.ſicut. §. ſuper uacuum. ff.qui mo. pi. vel hypo.ſol.

2 Arg ad hoc infra 27. q. 1. mulieres obtentu. vbi de hoc.

3 Et eſt dicendũ, q̃ ſic ext. de presbytero non bap. cap. ind. 2. Arch.

b ¶Non debere.] At. ſimulationem alicui præiudicare 1.ſu. di. 27. quod interrogaſti.inf.22.q.5.eccl. de conſecr. diſt.4 ſolet quæri 2. contra, inf.ca.22. q 2. quod ait.ff.de act.& obli. obligationum.

c ¶Sed adimpleri] Arg.23.di.quorundam.7.q 1. nihil.

d ¶Ea quæ] Scilicet, vt in vertice & pectore & in ſcapulis vngatur.extra de ſac.non ite.c.1.in fi. ſoan.

SI quis.] CASVS. Aliquis antequã baptizaretur, fuit ordinatus in presbyterũ, & ante baptiſma multos baptizauit. Modo quærĩ vtrum baptizati ab eo debeant iterũ baptizari, & an debeat ipſe a promotione repelli: Et rñdet Roman⁹ Pontifex, q̃ nõ dẽnt iterũ baptizari: ſed de ordinatione non rñdet. Et legitur lr̃a interrogatiue vſque ibi, Sed Romanus Pontifex.

e ¶Si quis.] Quidã ponunt ita caſum iſtũ. Duę qõnes ſũt hic Iſidoro. Prima vtrũ baptizati ab ordinato añ baptiſma ſint rebaptizandi. Scđa, vtrũ ipſe dẽat ordinari 3? Ad primam qõnẽ rñdet ab illo loco, ſed man⁹. Secũda qõni non rñdet: ſed poteſt decidi per c.ſup.ea. ſi quis cõfugerit. & ſecũdum hoc legitur totum ſub interrogatione vſq; ad illud, ſed Romanus. Sed ſupplebis ſecundum hoc in litera, vlterius non ordinetur, ſed, id eſt, quia, &c. Et ita reſpondet vni quæſtioni, non alii, arg. extra de præſumpt. nonne inſtit. de inut. ſtipul. §.quoties.C.de diuer.reſcript.l.1. & hoc verum eſt, cum ſint connexæ. Alii legunt cap plane, & dicunt, quòd baptizati ab ipſo debent rebaptizari. Sed male dicunt, vnde illud. Sed Romanus eſt correctiuum, & ipſe vlterius non ordinetur. & hoc corrigitur ſup.ead. ſi quis confugerit. Vel hic loquitur de rigore ſecundum Iſidorum, ſecundum caſum, quem ponit Iſid. ſecundum falſam quorundam opinionem, q̃ ſcilicet tales debent rebaptizari: vnde corrigit ſtatim ibi, ſed Romanus. quaſi dicat: ita alii dicunt, ſed Romanus, &c.

f ¶Non ordinetur.] De rigore, aliàs ſecus ext. de cler. per ſal. promouendo c. 1.

cramentum baptiſmi ſumptum ab hæretico in neceſſitate, vel ignoranter, valet: cætera verò ſacraméta ab eis miniſtrari non poſſunt: & ſi fient ab eis, inania ſunt, & intelliguntur ſequentia c.de ſacramentis hæreticorum, in quibus forma eccleſiæ prætermittitur, vel quando recipiuntur ab eis præter neceſſitatem, & ſcienter.

h ¶Non poſſint.] Cum effectu gratiæ not. facti gratiã nocere Item not. non quod quis faciat, ſed cuius auctoritate quid faciat, conſiderandum.

SIc populis.] CASVS. Dĩ in hoc, quòd oblationes hæreticorum, vel vota, ſiue pro pace, ſiue pro peccatis ſiant, item ſacrificia, ieiunia, eleemoſynæ, & caſtitas eorũ, omnia ſunt cõtaminata in cõſpectu Dei. Sequentia c. vſque ad c. ſi quis inuenit, plana ſunt: quia de eadẽ materia loquuntur, & idem repetunt, & per te videbis.

i ¶Sic populus.] Sic, conſecutiuũ eſt, & hæc ſequentia cap.

cap. loquatur quando forma prætermittitur, vel ſcienter præter neceſſitatem ſacramenta recipiuntur.
a ¶ Vel Vota.] Gñale eſt, & poſtea ſubdiuidit ꝑ partes.
b ¶ Vel pro ſalute.] Pro ſalute & ꝓ peccato dicit, quaſi ſint nomina ſacrificiorum 2. quorum vnum ad ſalutem conſeruandam, alterum ad peccata purganda offerebatur, quidam códices non habent ſecundum. H.
c ¶ Vel pacifica.] Sic autem dicebatur ſacrificium quod offerebatur pro pace adepta, vel adipiſcenda.
d ¶ Vel in holocauſtum.] Holon totum, cauma incendium. 50. diſt. ponderet, verſi. fina.
e ¶ In conſpectu meo.] Eccleſiaſtica enim dignitas non facit eum Chriſtianũ, vt inf. 2. q. 7. non omnes epiſcopi.
f ¶ Specie ſui.] Quantum ad ſuperficiem.

De his ſacrificijs plene legitur in Leuitico, & ibid.

mihi obtulerit, vel vota[a], ꝟ vel pro ſalute[b], vel pacifica[c] vel pro peccato, vel pro delicto, vel in holocauſtũ[d], ſiue eleemoſynas, ſiue ieiunia, ſiue victus continentiã, & corporis caſtitatem, contaminata erunt in conſpectu meo[e]. Quamuis enim ſancta videantur ſpecie ſui[f], quæ offerũtur à talib. tamen, quia tractata ſunt ab eo, qui pollutus in anima eſt, omnia polluentur.

a ¶ Sic populus] *In originali legitur*, ſic populus iſte, & ſic gens iſta. Iudæorum videlicet, atque gentilium, & hæreticorum omnium, &c.

ꝟ Vota. *Ibidem habetur*, vel vota pro ſalute *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

Item in Amos prophetam, c. 5.

¶ De eodem. Cap. LXII.

Alg. l. 3. c. 12. Deuſdedit p. 2. Anſ. l. 9. c. 41. † antea legebatur] *in nomine.*

ODit Deus ſacrificia hæreticorum, & à ſe proijcit; & quotieſcunq; ſub† nomine Domini fuerint cõgregati, deteſtantur fœtorem eorum, & claudit nares[g] ſuas.

Idem in Oſea. c. 6.

¶ De eodem: Cap. LXIII.

ILli offerunt panem ſacrilegum, & dant eleemoſynas, & ſectari videntur humilitatẽ. Quæ ego, ſi vere[h] fiant holocauſta interpretor. Cum autem ſcientiam Dei reliquerint, fruſtra truncato capite[i] fidei, cętera mẽbra habere ſe iactant.

Idem in epiſtolam ad Gal. c. 1.

¶ Sine fide & charitate nec Euangelium habetur, nec proſunt aliqua bona. Cap. LXIIII.

MArcion[k], & Baſilides[l], & cæteræ hæreticorum peſtes non habent Dei Euangelium; quia non habẽt ſpiritumſanctum, ſine quo humanum[m] fit Euangelium, quod docetur: nec putemus in verbis[n] ſcripturarũ eſſe Euangelium, ſed in ſenſu[o], nõ in ſuperficie, ſed in medulla, non in ſermonum folijs, ſed in radice rationis.

Idem ad c. 5 eiuſdem epiſtolæ.

¶ De eodem. Cap. LXV.

† *al. ferimus.*

VIde quãtum bonum ſit charitatis. Si ita martyrium fecerimus †, vt noſtras velimus ab hominibus reliquias honorari; ſi opinionem vulgi ſectantes, intrepidi, ſanguinem fuderimus, & ſubſtantiam noſtram vſque ad mendicitatem propriam dederimus; huic operi[p] non tã præmium, quàm pœna debetur, & perfidiæ magis tormenta ſunt, quàm corona[q] Victoriæ.

Item ex concilio Laodicenſi, c. 32.

¶ Hæreticorum benedictio, maledictio eſt. Cap. LXVI.

Deuſdedit p. 2. & 4. Burc. l. 3 c. 259. Iuo p. 3. c. 260.

NOn oportet hæreticorum benedictiones[r] accipere: quia magis ſunt maledictiones, quam benedictiones

g ODit.] ¶ Et claudit nares.] Humana loquitur ſimilitudine, vt 24. q. 1. odi.
h ILli.] Vere.] .i. ex charitate & de pœn. d. 4. c. penul. & vlt.
i ¶ Trũcato capite.] i. fide quæ eſt fundamẽtum omnium bonorum ſup. ead. cum Paulus.

Fides eſt fundamentũ omnium bonorum.

k MArcion.] Iſte Marcion dixit duo eſſe principia, vnũ ſuperiorum aliud inferiorum 24. q. 3. quidam. verſi. & Marcioniſtæ.
l ¶ Baſilides.] Iſte negauit Chriſtũ fuiſſe paſſum. vt 24. quæſt. 3. cap. quidam.

Error Baſilidis hæretici.

m ¶ Humanum].i. deceptiuum, nõ diuinum, non conferens gratiam.
n ¶ In verbis.] Arg. verba rebus, non res verbis deſeruire: præfertur enim intentio verbis ar. 13 q. 1. §. 2. ver. verba arg. 38. d. ſedulo. ar. 22. q. 5. humanæ. & q. 2. ne quis. ar. 23. q. 1. paratus. & q. 8. occidit arg. 29. diſt. regulæ.

Verba reb. deſeruiunt.

o ¶ Sed in ſenſu.] ar. 11. q. 3. anteceſſor. & c. quod prædeceſſor. ar. ff. de leg. & ſenatuſc. ſcire leges. ar. ext. de verb. ſig. propterea. & intelligentia. ar. 22. q. 2. is qui.
p VIde quantũ] ¶ Operi.] arg. quod dare eleemoſynam ad vanã gloriã ſit peccatum argu. 23. q. 1. militare. 24. q. 1. odi.
q ¶ Quam corona.] ſupra. diſt. 90. neque, in fi. & c. ſi quis aũt infrà de pœ. diſt. 3. §. pe. contra. ibi dicit Aug. quod ſiquis nõ habens charitatẽ patiẽ martyrium, & ſi non prodeſt ei ad vitam ęternã, prodeſt tamen ei ad minus ſupplicium ſubeundum. Sol. ibi agit de illis, qui bono zelo, etſi non ſecundum conſcientiam martyrium ſubeunt: hic de illis qui arroganter, vt hic innuitur. Ioan.

Martyrium non ſemper prodeſt ad ſalutẽ æternam.

r NOn oportet.] ¶ Benedictiones] Id eſt, ſacramenti, vel dogmata: vel hoc dicit ironice, benedictiones

ctiones, i. dignitates & prædicationes, quæ idiotis vidẽtur benedictiones, vel benedictionum abuſiones.

a ¶ Non liceat] ¶ Schiſmaticis.] inf. de conſec. diſt. 1. eps nullum. contra. Solũ iſtud antiquitus 1. illud de conſuetudine eccleſiæ roboratum.

ethnicis & publicanis, vt cum eis nõ ſumamus cibum, multo fortius ipſi hæretici præciſi. Quinto, quia non tantum ipſi puniuntur, ſed etiam eis fauentes, & cora ſacramentis vtentes. Sexto auctoritate Oſeæ prophetæ dicentis, ſacrificia eorum eſſe panem luctus.

1 Sub. & corrigit. 11. q. 3. excõicatos. &c. cũ excõmunicato. & p hoc ca. Ad iũ an 21. diſt. cleros. in fi. & 25. diſt. plectis. verſi. ad otiariũ. Arc.

b ¶ In eccleſia Dei.] ¶ Nec vera.] Quãtum ad habẽdũ rem ſacramẽti, & li citam executionem.

c ¶ In noſtrę proprietate.] Id eſt vera fide incarnationis, qua credimus Chriſtianos Deo reconciliari naſcendo, moriendo & reſurgendo, &c 23. d. qui eps. ADDITIO. Vel in ſua propria natura humana. q. d. nõ ſũt rata & vera quo ad effectu executionis, vel gratiæ & ſalutis, ſine fide mediatoris: id eſt, niſi credatur Chriſt' ver' Deus: & nos reconciliaſſe patri. ſine hac fide nil valet offerẽtibus quo ad vitã, & ſalutem, & ſimiliter ſumẽtib. Pe.

Item ex conſilio Martini Papæ, c. 70. — g ¶ Ex capitulis Martini Brac.

¶ Neque cum hæreticis, neque cum ſchiſmaticis licet orare. Cap. LXVII.

NOn liceat clericis, vel laicis ab hæreticis eulogias accipere; quia maledictiones ſunt magis, quàm benedictiones: neq; liceat aut cum hæreticis aut cũ ſchiſmaticis [a] orare.

Item Leo ad Anatolium Conſtantinopolitanum epiſcopum, epiſt. 38. c. 2.

¶ Extra eccleſiam non ſunt vera ſacrificia. Cap. LXVIII.

IN eccleſia Dei, quæ corpus Chriſti eſt, aliter nec rata ſunt ſacerdotia, nec vera [b] ſacrificia: niſi in noſtrę proprietate [c] naturæ verus non pontifex reconciliet, verus immaculati agni ſanguinis emundet.

Lanfran. in l. de Euchariſtia. Alg. l. 1. c. 10. Iuo p. 2. c. 9.

Item Leoni Auguſto, epiſt. 73.

¶ Impiorum manibus diuina ſacramenta ſe ſubducunt. Cap. LXIX.

MAnifeſtum eſt per crudeliſsimam [d], inſaniſſimamq; ſæuitiam † in Alexandrina ſede omne cęleſtium ſacramentorum lumẽ extinctum [e] intercepta [f] eſt ſacrificij oblatio: defecit chriſmatis ſanctificatio: & patricidalibus manibus impiorum omnia ſe ſubtraxerę myſteria.

Anſ. l. 9. c. 70. † al. veſanìam.

d ¶ Manifeſtum eſt per crudeliſſimã] Scilicet Arrianorum.

e ¶ Extinctum] Vt 24. q. 3. reſecandę.

f ¶ Intercepta.] i. preſus quo ad effectum & 2. cõſumpta. & ita dicit Ouidius in ſexto metamorpho. in fabula tanaiu: Colla ĩtercepta videntur.

2 Id eſt ſalutem, ſ. miniſtrorum, & ſuſcipiẽtium Arc. ibid.

Item Beatus Martyr Cyprianus in epiſtola contra hæreticos.

¶ Sacramenta extra eccleſiam miniſtrari poſſunt, ſalutẽ vero conferre non poſſunt. Cap. LXX.

SI quis iniq; t, de eccleſia, hæretica prę̨ſumptione exierit [g], à ſemetipſo [h] damnatus [i]. Cum huiuſmodi, ſecũdum Apoſtolum, nec cibum quidẽ ſumere debemus. Declaratur hoc in libro regnorum, vbi cũ homo Dei, ad Hieroboam [k] miſſus eſſet; qui ei peccata ſua expro-

l. 1. epiſto. 6. ad Magnum, vbi declarat locum Paul. ad Tit. 3. 4. ſen. diſt. 25. Tit. 3. 1. Cor. 5. Ibid. paulo inſi. 3. Reg. 15.

SI quis.] CASVS. Hoc c. diuidit in tres partes. In prima dicit Cyprianus, q̃ ſi quis ſequit hęreſim iam damnatam ſeipſum damnare videtur, nec cum eo cibum vel potum ſumere debemus. ſicut teſtat Apoſtolus, & hoc etiam probatur per hiſtoriam de Abdo 3 propheta. In ſecunda dicitur q̃ ſacramenta non ſunt ab eis recipienda; quia falſa ſunt, cum nec cibus temporalis ſit cum eis ſumẽdus: & q̃ falſa ſunt, multipliciter probat. In tertia parte dicit, q̃ quicunq; eos defendunt, puniendi, & non ſolum duces, & auctores, ſed etiam participes. Et hoc probatur auctoritate Moyſi, & Oſeæ prophetę. Secunda pars incipit ibi [An debet.] Tertia ibi, [Quęre qui,] Io. etiam poſuit in ſuo apparatu caſum, & eum videbis.

3 al. Gaddo.

CASVS. Intendit Cyprianus probare, q̃ non debemus vti ſacramentis hæreticorum. Primo auctoritate Apoſtoli, qui cibum corporalem prohibet cum eis ſumi. Secundo auctoritate Domini, qui prohibuit Abdon prophetam cum eis cibum ſumere. Tertio, quia hæretici more ſimiæ imaginem tm̃ habent ſacramentorum, ſed nõ habent vera ſacramenta. Quarto, quia ſi mali, qui ſunt in eccleſia poſt vnam monitionem comparantur

g ¶ Exierit.] Ideſt, egerit propter quod meretur exire & damnari. arg. 24. q. 3. ſi quis non recto.

h ¶ A ſemetipſo.] Id eſt, ad ſuum effectum, ſiue factum cadendo in hæreſim iam damnatam, vt infra 4. q. 5. c. 1. infra 24. q. 1. c. 1. 2. & 3.

i ¶ Damnatus eſt.] Id eſt, ipſe iniecit ſe in excommunicationem 4. 7. q. 1 denique.

K ¶ Ad Hierobo͂.] Hiſtoria legitur 3. lib. Reg. q̃ cũ Abdo propheta mitteret ad Hierobo͂, vt eũ de idololatria redargueret, dictum eſt ei ne comederet, vel biberet in Samaria, cunque negotio finito reuerteret, decepit eum pppheta & in Bethel induxit eũ, vt ſecum comederet, cũ que comediſſet, locutus eſt ei ppheta in ſpiritu dicens qa contra verbũ Dei in loco prohibito comediſti & bibiſti, nõ ĩferet cadaver tuũ in ſepulchra patrũ tuorũ; cũ ergo ſedẽs ſup aſinũ rediret, inuenit eũ leo, & interfecit.

K ¶ Ad Hierobo͂. Vt 7. q. 1. denique, qui fecerat duo idola, & vnum poſuerat in Bethel, aliud in Dan.

4 Vel dic d[...] natus eſt, i[...] eſt. ipſe ſeci[...] vnde meri[...] to dãnatu[...] eſt. ſi. 1 [...] 3 placuit [...] uerſo, & [...] ipſe ligan[...] Ar.

a ¶ Non

a ¶Non poſſe.] Quia ſcilicet effectus, vel res ſacramenti non eſt apud illos, ſed nec veritas ſacramenti ſecundum Cyprianum, vt infra. de conſecratio. diſtinctione quarta. quomodo ſupra, diſtinctio. 32. §· verum. Sed contra eum eſt infra. ead. quæſt. cap. per Eſaiam ſupra. diſtin. 19. ſtin. 19. ſecundum. tis, arg. de conſecr. diſt. 2. ergo Berengarius, Magis tamē credo Aug. qui dicit non erraſſe.

c ¶Non ſtatim.] Argumen. quod non omni verbo doctrinæ credendum eſt, infra. 24 quæſt. 1. aduocauit. ſup. diſtin. 18. ſecundum argum. contra. ſupra. 50. diſtinctio: ſi quis præpoſtera. inf. 23. q. 4. ille & q. 5 miles, & q. 1. quid culpatur, 8. q. 1. ſciendum. argu. 11. q. 3. ſi quis eps, &c nō ſemper. &c. ſi dominus, argumen. H. Hic eſt arg. contra, ſigilla, quæ non ſtatim debent recipi, arg. ext. de prob. ca. tertia nā literæ approbandæ ſunt ff. de procura. ſi procuratorem ff. ꝙ cuiuſque vni. item eorum, § ꝙ ſi actor. non tamen ſigillum reprobatur ſi nomē auctoris non habet extra, de eo, q mit. in poſ. cum ſicut. in parte deciſa

Sacramētí effectus nō eſt apud infideles, & hæreticos.

Non omni verbo credendum eſt.

Sigilla non ſtatim ſunt recipienda.

† *illo orig.*

I. 1. epiſ. 12. & in cōc. ipſius. c. 1. ſub perſona Cæcilii.

† *ſchiſmaticæ*] orig.

† *Nouatianus*] orig.

Alg. l. 3. c. 7. Idem ad Iubaianū.

braret, atq; vltionē futuram prædiceret, panem quoque apud illum † edere, & aquā bibere vetaretur. Quod cum non cuſtodiſſet; diuina ſententia inde rediens, morſu leonis in itinere interijt. ¶Et audet quiſquam dicere aquam baptiſmi ſalutarem, & gratiam cœleſtem communem cum hæreticis † eſſe poſſe, cum quib. nec terreſtris cibus, nec ſæcularis potus debet eſſe cōis? Conſtat autem oleum, vnde baptizati vnguntur, ſanctificari & Euchariſtiam fieri apud illos omnino non poſſe [a], vbi ſpes nulla eſt; & fides falſa, vbi omnia per mendacium [b] geruntur. Nam hæreticus † ſimiarū more, quæ cum homines nō ſint, humana tamen imitantur, vult eccleſiæ catholicæ auctoritatem ſibi, & veritatem vendicare, quādo ipſe in eccleſia nō ſit.

Ex concilio eodem loco.

Benedicit a Deo maledictus: vitam pollicetur mortuus; Deum inuocat blaſphemus; ſacerdotium adminiſtrat profanus; ponit altare ſacrilegus. Ad hæc omnia & illud malum: vt antiſtes diaboli audeat Euchariſtiam facere, quando nec ſanctificari oblatio illic poſſit vbi ſpiritus ſanctus non ſit, nec cuiquam Dominus per eius orationes, & preces proſit, qui Dominum ipſe violauit.

Ex epiſ 7 l. 1. ad Epictetum.

Ex eadem Epiſtola ad Magnum.

Si enim qui eccleſiam cōtemnunt, & ethnici, & publicani habentur; multo magis vtique rebelles, & hoſtes, falſa altaria, & illicita ſacerdotia, & ſacrificia ſacrilega, & nomina adulterata fingentes, inter ethnicos & publicanos neceſſe eſt computentur: quos omnes conſtat a charitate, atque ab vnitate eccleſiæ receſſiſſe. Ergo omnia quæcunque faciunt hæretici carnalia ſunt, & inania, & falſa; ita vt nihil eorum, quæ illi geſſerint, a nobis probari debeat.

Ibidem paulo ſuperius.
Ex concilio c. 4.
Ex eadem epi. 12.

Non ſtatim [c] ſuſcipienda ſunt, & aſſumenda, quæ iactantur in Chriſti nomine, ſed quæ geruntur in Chriſti veritate. Quomodo enim perficere quæ agunt, aut impetrare aliquid illicitis conatib. de Deo poſſunt; qui contra Deum, quod eis non licet, moliuntur?

Ad Iubaianum.
Ex eadem ad Magnum.

†*Nouatiano ſiue cæteris eiuſmodi ſchiſmaticis*] orig. 24. q. 1. di dicimus. §. inuenimus.

¶Quare, qui hæreticis †, & ſchiſmaticis patrocinantur, cenſura æ diuina in eorum probantur facinore, & pœnis non ſolum duces, & auctores, ſed etiam participes deſtinari, niſi a ſe communione malorum ſeparauerint [d], præcipiente per Moyſem Domino ac dicente: [Separamini a tabernaculis hominum iſtorum duriſſimorum, & nolite tangere ab † omnibus, quæ ſint eis, ne ſimul pereatis in peccato eorum.] Et quod comminatus per Moyſem [e] Dominus fuerat, impleuit, vt quiſque ſe a Chore, & Dathan, & Abyron non ſeparaſſet, pœnas ſtatim pro impia communione perſolueret: ſicut

Num. 16.

† *al. de*

d ¶ Separauerint.] Hic eſt arg ꝙ maritus ſciēs ſe vxori in propinquo gradu cōſanguineum: licet in probando cōſanguinitatē defecerit, dēt abſtinere ab eius toro ēt iubente epō ne abſtineat. arg. di. 50. ſi quis præpoſtera. Quid ergo ſi epiſcopus cum excommunicat? patienter ferat, ne curet, cū non ligetur apud Deum, vt 11 q. 3. qūo, & ca. quid obeſt. inf. ead. vt euidenter. H.

Maritus quãque abſtinere poteſt ab vxore etiam contra præceptum epiſcopi.

e ¶Per Moyſen]Hiſtoria legitur in lib. Num. & Chore, Dathan, & Abyron, & alii cel. viri de tribu Leui cū eis volentes habere honohem ſacerdotii, ſurrexerūt cōtra Moyſen, & Aaron, & murmurauerunt contra eos ſpernentes eorum ſacrificia, & conficientes propria. Miſit autē Moyſes, & vocauit eos q dixerunt, non veniemus, ad quos Moyſes: Vos inquit & oīs congregatio veſtra ſtate conſtituiſti coram Dño & Aaron Similiter locutus eſt Dominus ad Moyſen & Aaron: Separamini ab inuicem de medio congregationis huius peruerſæ, & cum omnis vrba receſſiſſet a tentorijs corū per circuitū. & Dathan, & Abyront eſſent: in introitu papilionū ſuorum cum filijs, & vxoribus: aperta eſt terra ſub pedib. eorum, & deuorauit eos cum vniuerſa familia & ſubſtātia corū: ſed ꝙ ignis egreſſus eſt a Domino, qui interfecit ccl. viros tenētes thuribula ſua & offerentes incenſum: præcepitque Dominus per

b ¶Per mendacium.] Hic errauit Cyprian prout dicit Auguſtin. & eum corripit 32. diſtinct. §. verum infra. de conſecr. diſtinctio. 4. quomodo. Quidam tamen volunt eum hic excuſare: quia intellexit hoc de hæreticis, qui formam eccleſiæ non tenent. vel hoc verbum vbi omnia per mendacium, &c. eum excuſat. agumen. de conſecrat. diſtinctio 4. ſolet quæri. Vel hoc dixit contra hæreticos quos ſemper inſequebatur: ſicut & Pelagius. 24. quæſtio. 1. ſchiſma. & fuit ibi exceſſus verita-

Moiſen Eleazaro filio Aaron, vt thuribula eorum acciperet. & produceret ea in laminas, & affigeret altari, vt eſſet in ſignum filiis Iſrael, ne quis auderet accedere, & ponere incenſum Domini, niſi de ſemine Aaron. Sequens cap patet.

K ¶Arbitramur.] Subaudi dici. Non enim videntur, clerici, &c. quia eorum laicos &c. quaſi dicat, cũ hoc aliud ſit de laicis: merito ſic debet eſſe de clericis nõ n. clerici ſimili forma recipientur: & ideo patet, ꝙ ſunt digni ecclesiaſticis honoribus, & continuatur hoc c. cum ſine illius ſup. ea. ſuperueniente. Vel dic quia eorum. i. quamuis: quaſi dicat, quamuis laicos eorum ita ſuſcipimus, non tamen clerici ita ſuſcipiendi ſunt in honore.

a ¶Sic etiam per Oſe.] Oſeæ 9.

b ¶Peccato.] Ideſt, conſenſu peccati eorum. 8 q. 1. §. cũ autẽ. & 23. q. 4. ita plane. &c. ſi quis a catholica.

c ¶Extra catholicã Eccleſiam.] i. extra formam 1, eccleſiæ.

1 Formam. Idẽ B. Th. in 4 ſen. di. 13.

d ¶Veri.] Ratione effectus.

Superueniente.] CASVS. Pater Ermigildi miſit ad filium Arrianũ epiſcopum hæreticum, vt de ſua manu cõmunionem acciperet, quam quia filius accipere noluit, pater eum occidit.

e ¶Noctis.] Quatuor ſunt partes noctis conticiniũ, intẽpeſtũ, gallicinium, ante lucanum 2.

Noctis quatuor ſunt partes.

2 Iſido. in 5. lib. ety. dicit ꝙ ſeptẽ ſunt partes ſ. veſperũ crepuſculum, cõticiniũ, intempeſtu, gallicíniũ: matutinum, & diluculum: vt ad longũ eſt videre in Arc. in hoc loco.

f ¶Perciperet.] Quare in neceſſitate poſſunt ab hæretico baptiſmum accipere, & non Euchariſtiã, dixi rationem. 24. q. 1. ſi quem.

Arrianos.] CASVS. Hoc c. continuũ eſt illi, c. ſu. e. ventum. Dr. n. hic, ꝙ licet laici, qui ab hæreticis reuertuntur, per impoſitionẽ manus recipiãtur, & reconciliẽtur quaſi publice pœnitẽtes. tamen clerici q ab eis reuertuntur, non recipiuntur cũ clericatus, vel ſacerdotii dignitate: hoc ideo, q tantum baptiſma ratum eſt apud ipſos: nec recõciliari poſſunt niſi tantũ ſub imagine publicę pęnitentiæ. ſeq. §. ſ. itẽ legitur, cum ſeq. patet.

g ¶Arrianos.] Sacerdotes indignos 3 Chriſti honoribus.

3 Vult hæc gl. inferre, ꝙ ſacerdotes magis cæteris peccent: arg. l. pſbyteris C. de epi. & cler. & l. moris. §. iſtę feræ. ff. de pœn.

h ¶Sub imagine pœnitẽtiæ.] Imaginem pœnitentię appellat publicam recõciliationem, quæ fit per manus impoſitionem.

i ¶Baptiſmate.] Quod fecerunt, vel acceperunt, ſu. ea. q. ſi quis contra.

etiam per Oſeã [a] prophetã Spiritus ſanctus conteſtatur, & dicit: [Sacrificia eorum tanquam panis luctus omnes: qui manducant ea, contaminabuntur:] docens ſcilicet, & oſtendens omnes omnino cum auctoribus ſupplicio cõiungi, qui fuerint eorum peccato [b] contaminati. *Oſea 9.*

¶*Caput hoc collectum eſt ex varijs locis epiſtolarum B. Cypriani, & concilij ab ipſo habiti, interdum immutatis, & in ſummã redactis quæ in margine ſunt indicata.*

a ¶Cenſura.] *In epiſtola ipſa ſic habetur.* Fruſtra contendũt baptizari, & ſanctificari illic aliquam ſalutari baptiſmo poſſe, vbi conſtet baptizantem baptizandi licentiam non habere. Atque vt magis intelligi poſſet, contra eiuſmodi audaciam, quæ ſit cenſura diuina, inuenimus in tali facinore, non ſolum duces, & auctores, ſed & participes pœnis deſtinari, &c.

Item Auguſtinus lib. ſententiarum [per Proſperum Aquitanicum epiſcopum Rhegien. collectorum, c. 15.]

¶Vera ſacrificia non niſi in fide Eccleſiæ celebrantur. Cap. LXXI.

Extra catholicam Eccleſiam [c] non eſt locus veri [d] ſacrificij.

Item Greg. in 3. lib. dialog. c. 31. ait de Ermigildo rege Leuigili † filio. *† al. Liuigildi.*

¶De manu hæreticorum communio non eſt recipienda. Cap. LXXII.

Superueniente paſchalis feſtiuitatis die, intempeſtæ noctis [e] ſilentio ad eum perfidus pater Arrianum epiſcopum miſit, vt ex eius manu, ſacrilegæ cõſecrationis cõionem perciperet [f], atque per hoc ad patris gratiam redire mereretur. Sed vir Deo deditus Arriano epiſcopo venienti exprobrauit, vt debuit, eiuſque a ſe perfidiam dignis increpationibus repulit. 24. q. 1. c. fin. ſuperueniente. Deuſdedit p. 2.

Item Innocentius ad Alexandrum epiſcopum, epiſt. 18. cap. 3.

¶Sacerdotes hæreticorum, Chriſti honoribus non habentur digni. Cap. LXXIII.

Arrianos [g] pręterea, cæteraſq; huiuſmodi peſtes *a*, quia eorum laicos cõuerſos ad Dominũ, ſub imagine pęnitentiæ [h], ac ſancti ſpiritus ſanctificatione per manus impoſitionem ſuſcipimus, non videtur clericos eorum cum ſacerdotij, aut miniſterij cuiuſpiã ſuſcipi debere dignitate. Quoniã quib. ſolum baptiſmũ ratũ eſſe permittimus (quod vtique in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti perficitur) nec ſpiritum ſanctum eos habere ex illo baptiſmate [i], illiſque myſterijs arbitramur [k]. Anſ. l. 9. c. 18. Pann. l. 3. c. 129.

a ¶Quo-

a ¶ Quoniam.] Hæc ratio non videtur ſufficiens: ſed facias vim in hoc, quod dicit, auctores eorum. nam tunc ſunt auctores eorum, cum illi & iſti ſunt extra eccleſiam. Vel dic & ſufficiens eſt quo ad hoc quod non poſſunt conferre de merito vitæ. 40. diſt. multi.

g ¶ Ex eo.] Non eſt ratio hæc: quia ſunt quædã ſacramenta, quæ iterantur: quædam non, vt vnctio infirmorum, & dedicatio eccleſiarũ, de conſec. d 1. ſolennitates.

h ¶ Impoſitio] Reconciliatoria: & intelligas de priuata: quia ſolennis non reiteratur.

b ¶ Perſ. ſup. ea. c. qui perfectionem.

Quoniam[a] cum à catholica fide eorum auctores deſciſcerent, perfectionem[b] ſpiritus, quam acceperant, amiſerũt; nec dare eius plenitudinem poſſunt, quæ maxime in ordinationibus operatur, quam per impietatis ſuæ perfidiam potius, quàm per fidem dixerim, perdiderunt. Propter† quod fieri non poteſt, vt eorum[c] profanos ſacerdotes, dignos Chriſti honoribus arbitremur; quorum laicos imperfectos[d], vt dixi, ad ſancti ſpiritus percipiẽdam gratiam cum pœnitentiæ imagine recipimus. *Item* ¶ Si, vt legitur. [Qui tetigerit[e] β immundum, immundus erit;] quomodo ei tribuetur, quod munditia, ac puritas conſueuit accipere? *& infra.* ¶ Qui particeps effectus eſt dãnati †[f], quomodo debeat honorem accipere, inuenire non poſſum.

al. Quomodo fieri poteſt.

Innocentius epiſcopus Macedoniæ, ep. 22. ca. 3. inf. ea. c. ventum eſt.

Num. 19. & Leuit. 22.

† al. damnato.

α ¶ Peſtes.] *Antea ſequebatur,* deteſtamur: *quod eſt ſublatum, quia neque in vetuſtis codicibus, neque in ipſa epiſtola, neque apud Anſelmum, aut in Pannormit. habetur.*

β ¶ Qui tetigerit.] *In epiſtola eſt,* quod tetigerit immundus: *ſed ob gloſſam non eſt mutatum, atque huius etiam lectionis ſententia habetur iiſdem indicatis ſcripturæ locis.*

Ex eo[g] autem, quòd manus impoſitio[h] iterari præcipitur[i], ſacramentum non eſſe oſtenditur.

Vnde Auguſtinus lib. 3. de baptiſmo contra Donatiſtas, cap. 16.

¶ Manus impoſitio non eſt ſacramenti iteratio. Cap. LXXIV.

Poly. l. 3. tit. 10. Anſel. l. 9. c. 24.

MAnus[k] impoſitio[l] non, ſicut[m] baptiſmus, repeti[n] non poteſt. Quid enim eſt aliud niſi oratio ſuper hominem?

Cum ergo Innocentius ſolum baptiſma hæreticis ratum eſſe permittat, cum Gregorius ſacrilegam vocet conſecrationem Arrianorum, cum Cyprianus quæcumque ab hæreticis fiunt, carnalia, & inania. & falſa iudicet, cum Hieronymus omnia, quæ ab eis offeruntur, contaminata in conſpectu Dei aſſerat, cum Leo extra eccleſiam, nec rata ſacerdotia; nec vera ſacrificia eſſe teſtetur; patet, quòd ſacramenta eccleſiaſtica præter baptiſma, vt ſupra dictum eſt, ab hæreticis miniſtrari non poſſunt.

Tomo ſecundo.

Itẽ obijcitur illud[o] Hieronymi aduerſus Luciferianos.

¶ Qui in baptiſmo ſanctus eſt, ad altare peccator non erit. Cap. LXXV.

SIcut Chriſtus eſt, qui ba-

f ¶ Præcipitur.] Quotieſcunq; reuertũtur ab hæreſi. ſup. ea. hi qui baptiſmũ, & c. 2.

MAnus ĩpoſitio.] CASVS. Dicitur hic (Licet obſcure) ꝙ manus impoſitio reconciliatoria quãq; reiteratur, etſi baptiſma reiterari non poſſit. & eſt ſimilitudo per contrarium.

K ¶ Manus.] Senſus eſt manus impoſitio poteſt repeti, vt inf. de conſ. d. 4. quomodo baptiſmus nõ. 68. d. ſi. ſicut.

l ¶ Impoſitio.] Conſecratoria ſ. ſeu cõfirmatoria non. Itẽ nec ordinatoria: ſed curatoria bene iterat, de qua dicitur: ſuper ægros manus imponent, &c. vt 96. d. §. ſed illud. Reconciliatoria ſimiliter, vt hic. imponitur eñ recõciliatoria manus hæreticis reuerſis. vt ſu. c. Arrianos. de conſ. diſt. 4. quomodo. & excommunicatis, vt 9 q 3. cum aliquis. & pœnitentibus, vt 50. diſtin. in capite. & in hæreticis vel excommunicatis non eũ ſacramentum: & ideo repetitur in pœnitentibus ſi eſt publica* eſt ſacramentum: & ideo non iteratur: & conuenit tãtum epiſcopis vt 17. quæſt. 6. cap. 1 & 50. diſtin. in capite. Si eſt priuata, non eſt ſacramentũ, & iteratur: & conuenit etiam presbyteris, vt 26. q. 6. c. presbyteri. §. ecce.

m ¶ Non ſicut.] Ideſt, licet.

n ¶ Repeti.] Inf. ea. q. quod quidam. contra. Sol. ſed. ibi manus impoſitionem conſecrationem nominat: hic vero manus extenſionem ſuper pœnitentem cum oratione inuocato ſancto ſpiritu peraclito. Vel ibi prohibet reiterationem manus impoſitionis fieri in publico: hic autem permittit fieri in occulto.

2 Et c. Arrianos. de conſ. d. 4. antiqua. &c. Arrianos. qui. ſecundum Hug.

Impoſitio manus eſt multiplex.

3 Vnde Apoſtolus. 1. ad Timo. 5. nemini cito manũ imponas, ideſt nullum cito conſecrabis, Ioã. de Fãt. de hoc habetur 23. diſt. epiſcopus. Archi.

**Non quia publica ſit ſacramentũ priuata nõ ſit, ideo illa non iteratur hæc iteratur: ſed ob eas cãs quæ afferuntur cap. quamuis de pœnitentia, diſtin. 3. Vide ẽt Turrecre. ibi.*

b ¶ Perfectionem.] i. ſanctitatem. & officij executionẽ. ADDITIO. Hic vide quod leg. & no. ea. q. qui. perfectionem.

c ¶ Vt eorum.] Ideſt, quia eorum, vt ſit relatiuum cum cauſa: & ita per hoc præcedens lectio approbata non videtur, ideſt, ideo non videtur, quia, &c.

d ¶ Imperfectos.] Quia non receperunt gratiam per illud baptiſma.

e ¶ Qui tetigerit.] tactu mentis. extra de ſen. exc. nup.

f ¶ Damnati.] ideſt, damnationis, vel auctoris iam damnati, & c. 1.

1 Ad hoc videas quod le. & not. ſu. ea. ventum. Arch.

CVM ERGO Concludit Gra. ex quatuor ſupradictis ſcilicet Arrianos. ſi quis inquit. ſic populus, &c. in eccleſia, ꝙ nullum ſacramentum præter baptiſma poteſt ab hæretico miniſtrari: ſed contra hoc obijcitur.

SIcut Chriſtus.] CASVS. Luciferans dicebat malum ſacerdotem verum baptiſma conferre: ſed Euchari-

ſliam nullo modo conferre, quod Hieronymus reprobat. dicit enim aut vtrumque approbet, aut vtrumque reprobet. Nam qui profanus eſt ad vnum, non eſt ſanctus ad alterum: & econuerſo.

a ¶ Baptizat.] Interius. de conſec. diſt. 4. nemo. vel cum effectu.

huc in ſuo officio toleratis. Dr in hoc c. ꝙ in traditione veritatis ſacramenti non diſtinguuntur merita conferentis, vel conſecrantis, ſed potius virtus creatoris. Nã ſicut Chriſtus eſt qui baptizat: ita ipſe eſt qui per ſpiritumſanctum hanc ſuam carnem efficit. Seq. c. patet.

g ¶ In-

ptizat[a]; ita Chriſtus eſt, qui ſanctificat. Vnde oro te[b], vt aut ſacrificandi licentiam ei tribuas, cuius baptiſma probas; aut reprobes eius baptiſma, quem non putas eſſe ſacerdotem[c]. Neque enim poteſt fieri[d], vt qui in baptiſmo ſanctus eſt, ſit ad altare peccator. — Algerus l. 3. c. 10.

¶ *Initium huius capitis vſque ad verſ.* oro te *non eſt eo loco apud B. Hieronymum. Eſt tamen apud Algerum, lib. 3. c. 10. apud quem etiam nonnulla verba ex ijs, quæ ſequuntur, eodem modo habentur, atque apud Gratianum, licet apud Beatum Hieronymum aliter legantur.*

Sed hoc de peccatore a *tantum catholico, non de hæretico intelligendum eſt. Quidquid enim cum fide catholica pro officio ſuo facit, licet indignus, tamen diuina gratia cooperante*[e] *ratum eſſe creditur. Alioquin ſi de hæreticis dictum intelligeretur, ipſe ſibi contrarius eſſet, cum dicat ad c. 5. Amos: [Sacrificia eorum odit Dominus] & alibi in perſona Domini.*

a ¶ Peccatore.] *B Hieronymus eo loco argumentatur, vt ſolent Dialectici dicere ad hominem: neque id agit, vt conſtituat, ac ſanciat aliquid: ſed tantum vt aduerſarium modeſtum reddat. Nam poſtquam illum eo adduxit, vt ſe non amplius aduerſarium, ſed diſcipulum profiteatur, tunc veriſſimam ei rationem exponit, cur eccleſia epiſcopos recipiat, qui in Ariminenſi concilio imprudentes hæreticis conſenſerant.*

¶ Benedictionibus hæreticorum Deus maledicit. Cap. LXXVI.

MAledicam[f] benedictionibus veſtris] hoc eſt, quidquid à vobis benedicitur, à me erit maledictum. — Sent. 4. diſt. 19. *Malach. 2.*

¶ *Hæc ſunt in gloſa interlineari ad eum Malachiæ locum ex Hieronymo.*

11 *Hoc ergo intelligendum eſt de hæretico: illud autem aduerſus Luciferianos de eccleſiaſtico peccatore. De quo Auguſtinus* β *ait in libro de corpore Domini.*

β ¶ Auguſtinus.] *Caput hoc etiam ab Algero lib. 3. c. 8. citatur ex Auguſtino in libro de corpore Domini: ſed Poſſidius in indiculo operum B. Auguſtini nullam huius libri mentionem facit: & ad verbum (excepto vltimo verſiculo (hæc leguntur in libro Paſchaſij abbatis de corpore, & ſanguine Domini, cap. 12. ex quo et libro ſunt c. iteratur cũ ſequẽtibus infra de cõſecr. diſt. 2.*

¶ Boni & mali ſacerdotes æquè corpus Chriſti conficiunt. Cap. LXXVII.

INtra[g] catholicam eccleſiam in myſterio † corporis & ſanguinis Domini nihil à bono maius, nihil à malo minus perficitur ſacerdote, quia non in merito conſecrãtis, ſed in verbo perficitũ creatoris, & virtute ſpiritus ſãcti. *& infra.* ¶ Si enim in merito eſſet ſacerdotis, nequaquã ad Chriſtũ pertineret. Nunc autem ſicut ipſe eſt, qui baptizat; ita ipſe eſt, qui per ſpiritum ſanctũ hanc ſuã efficit — De conſ. diſt. 2. vtrũ. Mag. 4. ſent. diſt. 13. Algerus l. 1. cap. 21. & l. 3. c. 8. — † *al. miniſterio.*

Homicida & adulter, an conficere poſſint.

b ¶ Vnde oro te.] Putabat iſte eũ, qui homicida, vel adulter fuerat, mũdari in baptiſmo: nõ ita tamẽ vt dignus eſſet ſacerdotio. Gratianus tamẽ hoc intelligit de occulto peccatore. Nã dicebãt quidã de tali, & male, ꝙ licet poſſet baptiſma dare non tamen cõficere. & hic tales reprehẽduntur, & ſecundum hoc eſt arg. cõtra 50. diſt. qui ſub gradu. Sed ibi de depoſito, cum quo diſpẽſatur vt baptizet: hic de tolerato.

c ¶ Eſſe ſacerdotẽ.] Ideſt, ſacramẽta poſſe conficere.

d ¶ Poteſt fieri.] Ar. ꝙ vno de duobus, quæ ſunt eiuſdem iuris cõceſſio, alterum conceditur, ex quo enim aliquid alicui conceditur. eius cohærens cõceditur 1. vt inf. 3. q. 6. hæc q̃ppe. & 10. q. 1. ſi monachus. & q. 2. c. 1 ſupra 8. diſt. quo iure. H.

Conceſſio aliquo eius conhærens conceditur. † Concor. tex. in l. 2. ff. de iuriſd. om iudi. & l. a l rẽ mobilem. & l. ad legatum. ff. de procu.

SED HOC CASVS. Dicit Grat. ſupradictum capitulum de malo catholico itelligi: & non de hæretico, alioquin idẽ Hieronymus eſſet ſibi contrarius, vt probatur ſequenti ca. & §. ſequenti: quæ per ſe patent.

e ¶ Cooperãte.] Iſtud cooperante falsũ eſt quantum ad dantem vel facientẽ, nõ quãtum ad recipientem. intra ea. Dominus.

f MAledicam.] Aliam expoſitionem huius verbi habes infra ea. multi ſæcularium.

HOC ERGO Hæc eſt 11. pars huius q̃ſtionis, in qua probat quòd malitia ſacerdotis non nocet aliis in ſacramentis, quãuis ſibi noceat; & hoc vſque ad §. ex his. Ioan. de Fan.

INtra Catholicam.] CASVS. Hæc omnia c. vſque ad c. ſacerdotes loquũt de malis pſbyteris catholicis ad

g ¶ Intra.] Ab iſto loco vſque ad c. ſacerdotes. loquunt omnia cap. de malis ſacerdotibus toleratis ab eccleſia.

a ¶ Recrean-

a ¶Recreantur.] Quò ad ſuſtentationem corporis, & poſt animæ, vt de conſec.diſt.2.non iſte panis 1.

b Omnia ſacramenta] ¶Et uerbum] ideſt, prædicatio: quæ ſi fiat ab indigno, alijs prodeſt: ſed ſibi nocet.arg.diſt.83.§.quamquam.arg.15.q.vlt.c.vlt.

c ¶Di-

1 Scilicet [r]eatur in [ſ]uſtentatio[n]em.de con[ſ]ecr. diſt. 2. [n]on iſte, Ar[g]ud.

carnem,& transfundit in ſanguinem. Credendum[a] eſt enim, quòd in verbis Chriſti ſacramenta conficiantur. Cuius prius creantur imperio, eius utiq; verbo recreantur[a] ad melius.

a ¶Credendum.] *Hæc eodem modo leguntur apud Algerum. Sed Paſchaſij uerba, cap.15. hæc ſunt:* Cuius ergo potentia creata ſunt prius, eius vtique verbo in melius recreantur: quia nemo creator alicuius rei, aut recreator, niſi unus Deus catholicè prædicatur. Propterea veniendum eſt ad verba Chriſti, & credendum, quòd in eiuſdem verbis iſta conficiantur.

Item Auguſt lib.2.contra epiſt.Parmeniani,c.10.

¶De eodem. Cap. LXXVIII.

Inf.ea c. per Eſa.§. hoc plenè. Alg.li.3.c.11.

Omnia ſacramenta cum obſint indignè tractantibus, proſunt tamen per eos dignè ſumentibus: ſicut & verbum[b] Dei †. Vnde dictum eſt[c]. [Quæ dicunt facite: quæ autem faciunt facere nolite.]

Matth.23.

† *Dei teſtatur*] orig.

Item in Pſalmum 103.verſ.[Qui tegis.]

¶De ijs, qui ſanctis male utuntur. Cap. LXXIX.

Prophetauit[d] & Saul malus rex,& tunc prophetauit, cum Dauid ſanctum perſequeretur. *& infra.* ¶Non ergo ſe iactent, qui forte ſine charitate habuerint hoc munus Dei ſanctum: ſed videant qualem rationem habituri ſunt cum Deo, qui ſanctis non ſanctè vtuntur. Ex his erunt, qui dicturi ſunt: [In nomine tuo prophetauimus.] Non illis dicetur, mentimini: ſed dicetur, [Non noui[e] vos,&c.]

Matth.7.

¶ *In tractatu 7. in epiſtolam Ioannis ſunt aliqua, quæ ad ſententiam huius capitis referri poſſunt, a quæ inde antea citabantur. Sed ipſa prorſus verba ſunt loco indicato.*

Spiritum ergo prophetiæ dicendi ſunt habuiſſe, non eritum.

Item Hieronymus in c.2.Aggai.

¶Quiſque non tam ſanctificatur ex hoſtijs, quàm pro peccato polluitur. Cap. LXXX.

O Propheta[f], qui altari tantū extructo; & domo mea diruta[g] hoſtias mihi offers in altari, victimis eius ſanctificari te putas; ſcito, quoniam ſanctum quidem eſt, quod offertur in altari: ſed non tam ſanctificaris ex hoſtijs, quàm ex mortuis operibus pollueris.

¶ *Apud B.Hironymum ſic legitur:* ò popule, qui altari tātum extructo, & diruta domo mea hoſtias mihi offers in altari, & uictimis eius, & carnib.te ſanctificari putas; ſcito nō tam ſanctificari te ex hoſtijs, quæ tēplo diruto tibi prodeſſe non

tha ad Samuelem: quod cum annunciatum eſſet Sauli, miſit lictores, vt caperent eum: qui cum vidiſſent cętū prophetarum, & Samuelem ſtantem ſuper eos: factus eſt in eis ſpiritus Domini: & prophetare cœperunt etiam ipſi quod cum nunciatum eſſet Sauli, miſit alios nuncios: prophetauerūt autem & illi, rurſus miſit & tertios, & ipſi prophetauerūt: & iratus Saul abijt, & factus eſt ſpiritus Domini ſup ipſum: & prophetauit cum cæteris corā Samuele. & cecinit[1] nudus tota die ac nocte, vnde exiuit ꝓuerbiū, Saul inter ꝓphetas.

d ¶ Prophetauit.] Hic probat, ꝙ malus ſacerdos poteſt cōficere: quia Saul malus erat, & prophetauit: imo mali habēt omnia dona ſpiritus ſancti prętér charitatem ſupra c. multæ. Hiſtoria autem erit hic pro caſu.

Sacerdos malus conficit.

e ¶ Non noui.] id eſt, non approbaui, ita dicūt aliqui ſcholares, qui noti ſunt aliquibus in ſcholis, cū uident eos in terra ſua, dicunt, nō noui uos, uel quando ſunt diuites, dicunt pauperib.2. non noui uos, vel (quod peius eſt) nolunt loqui cum eis.

Honores mutant mores.

2 Adde glò. in l.2. [illegible] mores. ff de teſti.

O Propheta.] CASVS. In hoc cap. mali ſacerdotes reprehenduntur, qui etſi uerum corpus Chriſti cōficiant in altari, ex hoc nō ſanctificantur, ſed potius ex ſuis malis operibus polluuntur.

f ¶ Propheta.] Ad literam intelligitur de Babylonica captiuitate. Nam Cyro dante licentiā reuertēdi de Babylonica captiuitate, populus Iſrael ędificauit altare, & deiecerunt fundamentum templi: ſed per literas Cambyſæ ducis militiæ ipſius Cyri prohibitus eſt in ædificatione procedere vſq; ad ſecundum annū Darij: in quo iuſſus eſt ędificare templum cœptum ab Aggæo propheta ad hoc exhortante populum. Loquitur ergo Hier. de tempore in quo immolabant in altari: ſed domum Dei, ſcilicet templum reędificare negligebant cum domos proprias reædificarent: quod in ipſo Aggæo plenius patet.

De Babylonica captiuitate.

g ¶ Domo mea diruta.] ideſt, ædificatione uirtutum, diruitur

c ¶Dictum eſt.] Tales inſtruunt Deum qualiter eos punire debeat.40.diſt multi.

Prophetauit.] CASVS. Probatur in hoc cap. ꝙ malus ſacerdos miniſtrare poteſt. quia Saul malus erat,& prophetauit. Legitur enim in 1.lib.Regū, ꝙ cum Saul perſequeretur Dauid ipſe fugiens uenit in Rama-

poterunt, quam contaminari omnia opera tua, & cuncta, quæ agis, ex eo ꝙ negligis, & tuam magis domum, quàm meam extruere conatus es. Sanctum quidem eſt, quod offertur in altari; ſed non tam ſanctificaris ex hoſtijs, quàm ex eo, ꝙ in conuallibus habitas, & interes mortuis operibus, pollueris. *In duobus etiam Gratiani uetuſtis codicibus legitur,* ô popule. *Verùm idem Hieronymus continuò iſta eadem per anagogem aptat eccleſiaſtico viro.*

Item Auguſtinus in lib. de uerbis Domini, ſer. 11.

¶Contra Spiritum ſanctum, verbum dicitur, cum ex diſperſione nunquam reditur. Cap. LXXXI.

Ivo p. 2. c. 140.

ITa ſit † verbum [a] contra Spiritum ſanctum, cum ex diſperſione ad congregationē [b] nunquā [c] venitur, quę ad remittenda peccata accepit Spiritum ſanctum. Ad quam congregationem etiam ſi per malum clericum, ſed tamen catholicum miniſtrum, reprobū, & fictum aliquis acceſſerit corde non ficto; in ipſo Spiritus ſanctus β operatur remiſſionem peccatorum; qui in ſancta eccleſia ita operatur, ut reprobos fugiat, & tamen [d] per eorum miniſterium probos colligat.

† *dicitur*] orig.

ſup. ea Spiritus ſanctus.

β ¶Spiritus ſanctus.] *Hoc loco conciſè refertur ſententia B. Auguſtini, plenius autem ſupra ead. c. Spiritus ſanctus.*

Idem in ſermone de remiſſione peccatorum.

In lib. 50. homil. hom. 23.

¶Non meritis hominum, ſed virtutę Spiritus ſancti peccata remittuntur. Cap. LXXXII.

VT euidenter hoc oſtenderet Dominus, à Spiritu ſancto, quem donauit fidelibus ſuis, dimitti peccata, non meritis hominum; quodam loco [e] ſic ait reſurgens à mortuis: [Accipite Spiritum ſanctum;] & continuò [f] ſubiecit, [Si cui dimiſeritis [g] peccata, dimittuntur ei,] hoc eſt, ſpiritus [h] dimittit, non vos. Proinde γ ſicut is, quem ſacerdos tolerat in eccleſia, eſt tamen extra eccleſiam, & extra corpus, cuius caput eſt Chriſtus, ſi ei oſtiarius [i] non aperuerit δ. ita non ideò extra eccleſiam eſt, & non eſt de corpore, ſi quis paſtoris præiudicio [k] compellitur foris eſſe.

Ioan. 20.

γ ¶Proinde.] *Verba ipſa huius partis non ſunt inuenta apud B. Auguſtinum. Simillima habentur apud Origenem Hom. 14. ad cap. 24. Leuitici; & referuntur infra 24. q. 3. cum aliquis. & c ſi quis non recto.*

δ ¶Aperuerit.] *In nonnullis vetuſtis codicibus legitur;* aperuit, *in alijs,* aperiat *ab vno autem abeſt negatio.*

Item Ambroſius de ijs, qui initiantur myſterijs.

¶Dominus non merita perſonarum, ſed ſacerdotum officia conſiderat. Cap. LXXXIII.

CVm ſcri-

A lger. li. 3. c. 10.

Anima ſine uirtutibus corruit.

diruitur enim remotis uirtutibus anima. 15. quæſtio. 1. merito.

ITa ſit verbum.] CASVS. Dicitur, quòd tunc peccat hęreticus in Spiritum ſanctum, cum de ſchiſmate ad vnitatem, & congregationem eccleſiæ redire contemnit: in qua eccleſia ſpiritus ſanctus per catholicum & fictū & reprobum operatur remiſſionem peccatorum: & mali per talem colliguntur.

a ¶Ita ſit uerbum.] .i. blaſphemia. infra de pœn. d. 1. §. pôt. & diſt. 4. §. ſiue H.

b ¶Cógregationē] ideſt, vnitatem eccleſiæ.

Impœnitentia finalis eſt peccatū in Spiritum ſanctum.

c ¶Nunquam.] Et ita peccatum in Spiritū ſanctū eſt finalis impęnitentia: de qua dicit Au. de pę. d. 7. c. 1. & fi. & notaui 25. d. qualis.

d ¶Et tñ] Hoc dicit: quia ab iſto poſſum accipere etiam ſine neceſſitate.

VT euidenter.] CASVS. Oſtenditur per hoc cap. ꝙ non homo, ſed Spiritus ſanctus peccata remittit. & hoc probat auctoritate Domini dicentis; Si cui dimiſeritis peccata, &c. & ideo euenit ꝙ ille, quem ſacerdos tolerat, ſit extra eccleſiam, ſi ei Chriſtus non aperit: & iniuſtè excommunicatus ſit intus.

e ¶Quodam loco.] Ita & aduocatus poteſt allegare, ut dicit quædam lex 45. diſt. cum beatus.

ADDITIO. Ad idē ſ ea multæ. 45. d. §. hinc etiam. & 32. q. 7. quædam. Arch.

f ¶Et cōtinuò.] Arg. verborum ordinem ſpectandum eſſe, vt 20. diſt. §. 1. arg. ex ſerie uerborū aliqd perpendi. inf. 24. q. 1. alienus.

g ¶Dimiſeritis.] Bene dixit, dimiſeritis: non cui putaueritis dimitti 1.

1 Vt de pœ. diſt. 1. quem pœnitet. ar. 50. diſtin. ſi quis pręppoſtera. Arch.

h ¶Hoc eſt ſpiritus.] inf. 1. q. 3. illud. & c. nemo cōtemnat. infra ea q. dictum eſt. inf. de conſec. diſt. 4. nemo H.

Pręiudiciū, eſt prauum iudicium.

i ¶Oſtiarius.] ideſt, Chriſtus. idem eſt oſtium, ut infra ea q. ordinationes.

K ¶Præiudicio.] ideſt, prauo iudicio. inf. 24. d. 3. ſi quis.

& 11. q. 3. ſi epiſcopus fortè, ſupra ea. q. remiſſionem. infra 11. q. 3. quid obeſt. H.

CVm ſcriptura.] CASVS. Quis dubitat Spiritum ſanctum adeſſe ſacramentis ſacerdorium: cum in ueteri teſtamento ad preces tam bonorum, quàm malorum legatur ignis deſcendiſſe de cœlo; quorū vtrumq; probatur per hiſtoriam Hieroboam, qui fuit malus ſm quoſ-

quoſdam. aliàs Hierobaal, & Heliæ prophetæ, qui bonus fuit.

a ¶Cum ſcriptura.] Hic intendit Ambroſius probare, ꝙ ſpiritus ſanctus tempore hoc operatur inuiſibiliter in ſacramentis eccleſiæ, quod ex eo probat, quia olim viſibi-

c ¶Hieroboam.] Qui fuit malus, ſecundum falſum intellectū Gratiani alias Hierobaal, quaſi ſacra Baal deſtruens. Hieron enim ſacrum dr. ſic enim dictus eſt Gedeon 1. ſed hoc non faceret ad propoſitū Gra. Io.

Multi.] CASVS. Hoc c. diuiditur in quatuor partes. In prima parte Gregor. redarguit quoſdam, quia peccata propria negligētes, vitam ſacerdotū reprehendunt, & eorū ſacramenta contemnunt. In 2. parte oſtēdit vnde dicatur myſteriū, & vnde ſacrificium, & vnde ſacramentum, & vnde Euchariſtia. In 3. parte dicit, ꝙad preces myſticas malorum ſacerdotum vera Chriſti ſacramenta celebrantur. In 4. parte exponit verbū Oleæ prophetæ ſ. Maledicam (inquit benedictionibus veſtris. Secunda pars incipit ibi, [Myſteriū.] Tertia ibi, [Siue ergo.] Quarta ibi, [Maledicam inquit, &c.]

d ¶Multi.]Hoc ca. intelligitur ꝺ malis tolerandis, quia generaliter loquitur ꝺ omnibus ſacramentis. In prima parte reprehendūtur, quidam laici, qui vitam ſacerdotum reprehēdendo, diuina ſacramenta ab eis collata contemnebant, gerētes trabem in oculis ſuis, & feſtucam volentes remouere de oculis aliorum. In ſecunda parte dicitur, quod quantumcunque ſit ſacerdos malus: ſacramēta tamē eius vera ſunt: nec magis ſanctificantur a bono. In 3. oſtendit quid ſit myſterium, & quid ſit ſacrificiū Vltimo ponuntur verba Oleæ prophetæ.

e ¶Læderet.] Argu. alterius crimen non nocere innocenti 2.

ſpiritus ſan[ctus] [o]lius olim vi[ſi]biliter nūc [in]uiſibiliter [o]peratur.

†Hierobaal]orig. Ambro. ſed ſcriptura, Hierobaal.

†ſacrificium conſecrauit.] orig.

[Iu]d. 6

[3]. Reg. 18.

ptura [a] tibi teſtetur [b], quòd ad Hieroboā † preces, ignis deſcendit de cęlo, & rurſus precante Helia ignis eſt miſſus, qui ſacrificia † conſumeret; datur intelligi *a*, ꝙ Deus non merita perſonarum conſiderat, ſed officia ſacerdotū. *& paulo poſt.* ¶Ignis illis viſibilis mittebatur, vt crederēt nobis inuiſibilis operatur, qui credimus, *& paucis interiectis*. ¶Crede ergo adeſſe Dominum Ieſum inuocatum precibus ſacerdotum, qui ait: [Vbi fuerint duo, vel tres, ibi, & ego ſum.]

Matth. 18.

a ¶Datur intelligi.] *In originali non ſunt hæc verba. Sed cum antecedentia pendeant ex ſuperioribus, hic noua incipit periodus* Non merita perſonarum cōſideras, ſed officia ſacerdotum. *nonnulla autem aliæ varietates, & quidem non minimi ponderis in margine ſunt indicatæ.*

Hieroboam vñ dicatur. 1 Ab ea nocte qua dñs dixit ei, deſtrue aram Baal. qđ & fecit exinde Gedeon dictus eſt Hierobaal Hieron. n. ſacrū. inde Hierobaal, i. ſacra Baal deſtruens, vel Hieron fortis quaſi fortis contra Baal. Archi.

Item Gregorius.

¶Non merita ſacerdotum, ſed virtus diuina ſacramenta ſanctificat. Cap. LXXXIV.

4 ſent. d. 13.

Matth. 7

MVlti [d] ſæcularium hominum, cum plus ſacerdotum vitam, q̄ ſuam diſcutiunt, in magnum contemptionis diuinorum ſacramētorum crimen incurrunt. Magna enim trabe vulneratos habentes oculos, eamque negligentes, feſtucam tenuem in aliorum conſpiciunt oculis: quam dum incautè feſtinant euellere, erroris in foueam delabuntur: minus quidem conſiderantes, quòd non eos ſacerdotum vita læderet [e], ſi ipſi humiliter bonis ſacerdotum admonitionibus aurem accommodarent. Sed dum hypocritarum more plus illorum famam, quàm propriā vitam, vel vitæ negligentias dijudicant, ſpernunt [f] ſancta monita, & ſpiritualia dona. Vnde fit, vt non ſolum ab eis dicta reſpuant, ſed (quod eſt deterius) diuina etiam myſteria contemnant, vt nec corporis communionem, aut ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti eorum miniſterio confectam aſſumant; putantes hanc minus [g] eſſe ſanctificatam, ſi illorum fiat officio, quorum vita eorū oculis videtur ignobilis. ¶Heu in quàm magnum laqueum incidunt, vt diuina, & occulta myſteria plus ab alijs sāctificata poſſe fieri credant, cū vnus idemq; ſpiritus ſanctus in eccleſia diffuſa per totum orbem terrarū incōprehenſibiliter [h] ea myſteria, & occultè atq; inuiſibiliter, & operādo ſan-

ſibiliter operabatur in legalibus ſacramentis.

a ¶Cum ſcriptura.] Quam non habemus: ſed eſt in ſcriptura lxx. interpretum.

b ¶Teſtetur, &c.] Quaſi diceret, cū nullus dubitare hic debet, mendacium appoſuit Grat. ſicut datur intelligi vſque ibi, ignis, nec reddit rōnem Ambroſius quare olim viſibiliter, nunc verò inuiſibiliter operetur ſpiritus ſanctus: nec fit ibi malorum mentio ſacerdotum, vt in c. interpoſuit: ſed duntaxat bonorum, puta Heliæ Hieroboam, & aliorum ſanctorum, quos ibi Ambroſius nominat, vnde ad præſentem materiam nihil operatus. Io. & ita falſa eſt litera cum Hieroboam, &c.

ead. q. 4. c. 1. ſup. eo. q fertur contra. H.

f ¶Spernunt] Ex his conuincitur, ꝙ miſſa malorum ſacerdotū audiri poſſit, & ſi prohibitum ſit in caſu, vt inf. 15. q. vlt. inf. 2. q. 3. c. vlt. ſup. 19. d. c. a contra ſu. d. 32. nullus. d. 81. ſi quis presbyteri. Sed illud de publico, vel de damnato, ſed hic de tolerato. H.

g ¶Minus.]. i. non.

h ¶Incomprehenſibiliter.] Non enim a nobis comprehendi poteſt qualiter tranſubſtantiatio ſub ſpecie panis & vini corpus Chriſti, & ſanguis fiat.

ADDITIO. Vt de conſe. d. 2. panis, & intellige, quod dicit Gratia.

2 Hoc eſt generaliter verum niſi noceat occaſionaliter, ſm Hugo. vel in corpus, & ſic loquitur cōtrarium hic ſignatum. Altaris myſterium eſt incomprehēſibile.

a ¶Ita-

ctificet, & benedicendo † benedicat. ¶Myſterium α itaque [a] fratres, ob hoc dicitur, quod ſecretam, & reconditam habeat diſpenſationem [b]: ſacrificium autem, quaſi ſacrum factum, quia prece [c] myſtica conſecratur pro nobis in memoriam Dominicæ paſſionis. *& infra.* ¶Sacramentum verò eſt in aliqua celebratione, cum res geſta ita fit, vt aliquid ſignificare intelligatur, quod ſanctè accipiendum eſt. Sunt autem Sacramenta, baptiſma, chriſma, corpus, & ſanguis Chriſti: quæ ob id ſacramenta dicuntur, quia ſub tegumento corporalium rerum virtus diuina ſecretius ſalutem eorundem † ſacramentorum operatur. Vnde & a ſecretis virtutibus, vel ſacris, ſecramenta dicuntur. Quæ ideo fructuosè penes eccleſiam fiunt, quia ſanctus in ea manens ſpiritus eorundem ſacramentorum latenter operatur effectum. Cuius panis, & calicis ſacramētum Græcè Euchariſtia dicitur, Latinè bona gratia interpretatur. Et quid melius corpore [d] & ſanguine Chriſti? ¶Vnde ſiue per bonos, ſiue per malos miniſtros intra Dei eccleſiam diſpenſetur, ſacramentum tamen eſt: quia Spiritus ſanctus myſticè illud viuificat, qui quondam Apoſtolico in tempore viſibilibus † apparet operibus. Nec in bonorum meritis diſpenſatorum amplificatur, nec malorum attenuatur [e]: quia neque qui plantat, eſt aliquid, neq; qui rigat; ſed qui incrementum dat Deus. Hoc de corpore, & ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti, hoc etiam de baptiſmate, & ſchiſmate ſentiendum eſt, & tenēdum: quia virtus diuina ſecretius operatur in eis, & diuina ſolummodo hæc eſt virtus, ſiue poteſtas, nō humanæ efficaciæ: Polluimus β itaque panem, ideſt corpus Chriſti, quando indigni accedimus ad altare, & ſordidi mundum ſanguinem bibimus. *& infra.* ¶Maledicam γ, inquit, benedictionibus veſtris, hoc eſt, ijs quæ nunc meis benedictionibus poſſidetis, ſeu quidquid a vobis benedicitur, maledicam: vel quoniam δ non benedicunt ſanctis ex verò corde: vel quia [f] qui inique agunt, benedicuntur ab eis, adulanturq; peccatoribus, dummodo diuites ſint.

† *al. ſanctificando.*
Iſidorus l. 6. Ety. c. 19.
† *al. eandem.*
† *al. uiſibiliter.*
1. *Cor.* 3.
Hactenus Iſid.
Hier. in c. Malachię
Idem in c. 2.

Corpus Chr̄i non conſecratur nec panis.

Corpus Chr̄i excedit alia ſacramenta quo ad reuerentiam.

a ¶Itaq;.] Et quia occulte, & inuiſibiliter.
b ¶Diſpenſationē.] Ideſt virtutē, & gratiam a Deo diſpenſatam, & collatam.
c ¶Quia prece.] Sacrificia veteris teſtamenti non faciebāt quod figurabant. ar. de conſec. d. 2. ſacrificiū, & quod dicit, prece myſtica conſecretur, hoc referas ad ſpeciem facti ſecundum H quia nec corpus Chriſti conſecratur, quia, & prius corpus ſacratiſſimum erat: nec panis, quia ibi deſinit eſſe ſtatim.
d ¶Quid melius corpore.] Certe anima Chriſti, vnde hoc dictum intelligas duntaxat amplificationis gratia. ſimile inf. 32. quęſt. 6. nihil, & q. 7. quid in omnib. Vel dic hoc maius inter ſacramenta eccleſiaſtica quo ad ſanctitatem, & reuerentiam, vt inf. de cōſec. diſt. 2. nihil. & cap. qui manducat, & 25 diſtin. ecce. Vel plures eiuſdem generis ſcilicet inter corporalia. Vel intellige de corpore, quod eſt Chriſtus argu. infra. ead. quæſ interrogo. contra. Sed ibi expone verbum, ideſt, filium, & ſic non eſt contra. de pœn. d. 1. verbum.
e ¶Attenuatꝰ.] Sed contra ſu. 81. d. ſi qui ſunt presbyteri.
f ¶Vel qa.] Iſta duo vel, reſpiciunt tantū proximū membrū, cuius duæ inueniuntur expoſitiones per ſequentia.

Signi-

¶*Caput hoc collectum eſt partim ex ſententijs B. Gregorij, partim ex verbis ipſis B. Iſidori atque* Hieronymi.

α ¶Myſterium itaque.] *Hac uſque ad uerſ.* hoc de corpore, *ſunt apud* Iſ*idorum, non tamen eodem prorſus ordine.*

β ¶Polluimus.] *Sumptum eſt ex B.* Hieronymo *in commentarijs ad c. primum Malachiæ in illis uerbis,* & dicitis in quo polluimus, &c.

γ ¶Maledicam.] *Apud eundem ad c. ſic habetur.* & maledicam, inquit, benedictionibus veſtris, hoc eſt, quæ nūc meis benedictionibus poſſidetis: ſiue quidquid a vobis benedicitur, a me maledictum erit; & maledicam illis, ſubaudi, benedictionibus veſtris: quoniam noluiſtis intelligere, quæ dicuntur hoc eſt enim quod dicitur. [non poſuiſtis ſuper cor.]

δ ¶Quoniam.] *Sumptum ex eodem loco paulo inferius, ubi hæc leguntur:* vel certe, quia ad ſacerdotes proprie mandatum eſt, vertuntur benedictiones eorum in maledictionem, quando non benedicunt ſanctis ex vero cordis affectu, ſicut Iſaac Iacob. & Iacob patriarchis, & Moyſes duodecim tribubus: ſed per dulces ſermones, & benedictiones decipiunt corda innocentium: & qui inique agunt, benedicuntur ab eis, adulanturque peccatoribus, dummodo diuites ſint, atq; eorum vitijs blandiuntur.

Significaſtis.] CASVS Hic probatur malos ſacerdotes tolerandos duplici exemplo Chriſti: tum quia Phariſæos & Scribas docuit eſſe audiendos: ſed non in malis operibus imitandos, tum quia miſit Iudam traditorem ſuum ad euangelizandum cum alijs diſcipulis, & eum [illegible]

ferri, nec conuinci: & hoc per quandam ſuam quæſtionem nitebatur probare. Diuiditur ergo capitulū illud in 5. partes. In prima parte Augu. reprehendit eum de ſua ſtulta quæſtione. In ſecunda parte oſtendit apud malos ſacerdotes uera eſſe ſacramenta, & ſi nō ſint ueri ſacerdotes, cum quæratur, utrum ſit verū ſacramentum, & nō verum ſit verus ſacerdos: & hoc ꝓbat exemplo Caiphę, q malus erat, & tamē prophetauit, exēplo Pauli, qui verū teſtimoniū peſſimi approbat exemplo Dauid, qui Saulis ſacrā vnctionem honorauit. In tertio oſtē dit quod meritum conferentis nō attenditur in veritate ſacramenti. In quarta parte oſtendit, ꝙ Optati hæretici ſacrificium illis tantum nocuit, quibus vita ſua non diſplicebat. In quinta parte refert gratias Deo de victoria, quā habuit cōtra Petilianum. Secunda pars incipit ibi, Qui autē ſolo. Tertia ibi. Itē nos dicimus. Quarta ibi. Per hanc ſententiam. Quinta ibi. Item gratias ago.

Item Fabianus Papa epiſcopis Orientalibus, epiſt. 2.

¶ Non ſacerdotum vitam, ſed quæ docent, & miniſtrant, conſiderare debemus. Cap. LXXXV.

Aug. in hom. 50. de pœn. c. 13.

SIgnificaſtis inſuper pleroſq; attendere, multis in ipſis honoribus eccleſiaſticis nō congruenter [a] viuere ſermonibus, & ſacramentis, quæ per eos populis miniſtrantur. O miſeros homines, qui hos intuendo, Chriſtum obliuiſcuntur: qui & multo ante prædixit, vt legi Dei potius obtemperetur, quàm imitandi videantur illi, qui ea, quę dicunt, non faciunt: & traditorem ſuum tolerans vſque in finem, etiam ad euangelizandum cum cæteris miſit. Nam Apoſtoli talem conſuetudinem non habuerunt, nec habendam docuerunt [b].

Matth. 23.

Item Nicolaus Papa Michaeli Imperatori, in epiſt. quæ incipit, [Propoſueramus.]

¶ De eodem. Cap. LXXXVI.

Anſel. li. 2. c. 75. Iuo p. 5. c. 18.

NOn quales ſacerdotes Domini ſint, ſed quid de Domino loquamur, eſt vobis magnopere prouidendū: nec in vicarijs B. Petri Apoſtoli vobis eſt attendendum, qui ſint: ſed quid pro correctione eccleſiarum, quid pro ſalute veſtra ſatagant. Nec enim illos [c] inferiores dicetis Scribis, & Phariſæis ſedentibus ſuper cathedram Moyſi, de quibus Dominus præcepit dicens: [Quæcunque dixerint vobis, obſeruate & facite; ſecundum opera verò eorum nolite facere.] Ergo Imperator conſidera, ſi illos dixit audiendos, qui ſuper cathedram Moyſi ſedebant; quanto potius his, qui ſuper cathedram Petri reſident, eſſe exiſtimeris obaudiendum?

Matth. 23.

Item Auguſtinus contra literas Petiliani, li. 2. c. 22.

¶ Sacerdotum immunditia, ſacramenta non polluit. Cap. LXXXVII.

Aug. li. 3. c. 11. Iuo p. 2. c. 98. & 99. Eodem lib. c. 30.

DOminus declarauit [d] in vno cœtu [e] hoīum eadem ſacramenta ſumentium, aliquorum immunditiam mundis obeſſe non poſſe. *& infra.* ¶ Petilianus dixit [f], Aut ſi quiſquā carmina ſacerdotis memoriter teneat, nūquid inde ſacerdos eſt, ꝙ ore ſacrilego carmen publicat

d ¶ Dominus declarauit.] Nota ꝙ Auguſt. in hoc c. improbat duas opiniones Petiliani: qui Petilianus dicebat, immunditiam malorū mundis obeſſe: Dicebat etiam, quòd mali ſacerdotes non cōferebant, vel conficiebant uera ſacramenta. Dicit ergo in prima parte, ꝙ immunditia malorū bonis, & mundis nō obeſt. In ſecunda ponit quandam obiectionem Petiliani, quæ non tangit propoſitum, & eam ſoluit. In tertia oſtendit, quòd ſacramenta ſi in forma eccleſiæ conferantur à quocunque, vera ſunt: & hoc oſtendit triplici exemplo Caiphæ. Apoſtoli, & Dauid. In quarta oſtendit, ꝙ quales ſunt qui ſacramenta accipiunt, talia ſunt eis ipſa ſacramenta. In quinta infert duplicem concluſionem contra duplicem opinionem Petiliani, gratias agēs Deo, quod acquieuit Petilianus ſuis rationibus. Ioan.

Errores Petiliani.

eum uſque in finem tolerauit: nec Apoſtoli etiam ſacramenta talium deſpiciebant.

a ¶ Non congruenter.] Ideo vitabant eorū ſacramenta.

b ¶ Docuerunt.] Ergo nec nos præſumere, uel inuenire debemus, vt ſupra diſt. 37. qui de menſa, infra 2. q. conſuluiſti. inf. 31. q. 1. ꝙ ſi ſupra diſt. 55. ſi euangelica, ſup. diſt. 45 cap. epiſcopum 9. q. 1. c. 1.

NOn quales] CASVS. Quidam contemnebant ſacrā malorum ſacerdotū, ſed probat Nicolaus hoc non eſſe faciendum: quia ſi mali ſacerdotes ſedentes ſuper cathedram Moyſi ſunt audiendi, [1] multo potius regentes cathedram Petri ſunt audiendi.

1 Hinc eliciunt quidā Petrum eſſe maiorē Moyſè. Ar. cōtra 32. q. 4. quis ignoret.

c ¶ Nec enim illos.] No. modum arguendi, de malis ad bonos. de conſecr. diſt. 1. c. 1. in f. 21. q. 1. ſacerdotibus, ſupra diſt. 21 ſubmittitur 1.

DOminus declarauit.] CASVS. Petilianus dicebat per prauum ſacerdotem uera ſacramenta non con-

d ¶ Dominus declarauit.] In parabolis de zizania ſeparanda à tritico 11. q. 3. nolite. & de hœdis, vt 23. q. 7. c. 1. Vel declarauit ſuſtinendo Iudam 2. q. 1 unus ex uobis.

Zizania an a tritico ſeparanda ſit.

e ¶ Cœtu,] Ideſt, collectione Apoſtolorum, vel Eccleſiæ, vbi ſunt boni & mali 32. q. 4. recurrat.

ADDITIO. De conſecr. diſt 4. eſt unitas eccleſiæ. Arch.

f ¶ Petilianus dixit.] Obijciendo, dicebat enim malum ſacerdotem non poſſe conficere: quia non eſt verus ſacerdos, ſicut nec laicus poteſt.

a Baptiſma.] Quaſi hoc quærimus, & nõ illud. & ideò non ualet obiectio, &c.
b ¶Sacramento.] Ordine & officio, ſine iuſtitia. argu. contra 40. diſtinct. ſicut viri. Sed ibi agitur de eſſentia ſacerdotis: hic de qualitate.

ſchiſma. ubi dicit, Pelagius; ſi ueritate duce regimus; non eſt Chriſti corpus quod hæreticus conficit. Item quia hoc ſacramentum eſt ſacramentum unitatis. vt de conſecratio. diſtinctio. ſecunda, quia paſſus. Item quia extra unitatem eccleſiæ confici non poteſt, vt

ſacerdotis? Auguſtinus reſpõdit. Ita iſtud dicis quaſi modo quæramus, quis ſit verus ſacerdos, & non quid ſit verum baptiſma [a]. Vt enim ſit quiſq; verus ſacerdos, oportet, vt non ſolo ſacramẽto [b], ſed iuſtitia quoq; induatur, ſicut ſcriptum eſt: [Sacerdotes tui induantur iuſtitia.] *Pſal. 131.* Qui autem ſolo ſacramento ſacerdos eſt, ſicut fuit pontifex Caiphas perſecutor vnius & veriſſimi ſacerdotis; quamuis ipſe non ſit verax; quod dat; tamen uerum eſt, ſi non det ſuum [c], ſed Dei. *Item* [d] *paulò inferius.* ¶ Dixit quidam ex ipſis proprius eorũ propheta, Cretenſes ſemper mendaces, malæ beſtiæ, ventres pigri †. teſtimonium hoc verum eſt.] *Ad Titum, c. 1.* Si ergo [e] Apoſtolus neſcio cuius alienigenę teſtimonium, quia verum comperit, etiam ipſe atteſtatus eſt; cur nos apud quemlibet inuenerimus, quod Chriſti eſt, & uerum eſt, etiam ſi ille, apud quẽ inuenitur, peruerſus, & fallax eſt; nõ diſcernimus uitium, quod homo habet [f], & veritatem, quam non ſuam, ſed Dei habet? & dicimus, ſacramentum hoc uerum eſt, ſicut ille ait, teſtimonium hoc veru[m] [g] eſt? Nunquid ideò dicimus, etiã ipſe homo uerax eſt, quia dicimus ſacramentum hoc uerũ eſt? *& paulò poſt.* ¶Vos aũt neceſſe eſt, vt ſemper erretis, quamdiu propter hominũ vitia, Dei ſacramenta violatis [h], aut nos pp Dei ſacramenta, quæ in nobis † violare nolumus, etiam ueſtri ſchiſmatis ſacrilegiũ [i] aſſumere putatis. *Item.* ¶Baptiſmi ergo puritas à puritate, vel immunditia cõſcientiæ, ſiue dantis, ſiue accipientis oĩno diſtincta eſt. *Item.* ¶Memento ergo ſacramentis Dei nihil obeſſe mores malorũ hominũ, quo illa, vel oĩno nõ ſint, vel minus ſancta ſint. *Item.* ¶Quæro, ſi nõ habebat Saul [k] ſacramenti ſanctitatem, quid in eo Dauid venerabatur? ſi autem habebat innocentiam, quare innocẽtem perſequebatur? Nam eũ propter ſacroſanctam vnionem & honorauit viuum, & vindicauit occiſum. Et quia vel panniculum [l] ex eius veſte præſcidit, percuſſo corde trepidauit. Ecce Saul non habebat innocentiam; & tamen habebat ſanctitatẽ, non uitæ ſuæ (nam hoc ſine innocentia nemo põt) ſed ſacramenti Dei, quod & in malis hominibus ſanctum eſt; *Item.* ¶Nos dicimus tale cuiq; ſacrificium fieri, qualis accedit, ut offerat, & qualis accedit, vt ſumat: & eos de ſacrificijs taliũ manducare, qui ad illa tales accedunt, quales & illi ſunt. Itaque ſi offerat Deo malus, & accipiat inde bonus; tale cuiq; eſſe, qualis quiſq; fuerit, quia & illud ſcriptũ eſt: [Omnia munda mundis [m].] *Tit. 1.* Per hanc ſententiam veridicam, & catholicã etiam vos, Optati [n] ſacrificio [o] nõ eſtis polluti [p], ſi facta eius diſplicebãt

Pſal. 131. — *Ad Titum, c. 1.* — † *al. nobis.* — Eod. lib. c. 35. — Ibidem c. 47. — Ibidem c. 48. — 1. *Reg.* 10. & 24. — Ibidem c. 52. — *Tit. 1.*

† Poteſt inferri ex hoc text. & in gl. quod auctoritates Poetarũ & gẽtilium tam in iure quam in cauſis põt allegari cõcord. tex. in Linitum, cũ glo. ſi. ff. de rei diuiſio.

c ¶Si non det ſuũ.] .i. ſi nõ ſua, ſed Dei; in forma, ſ. eccleſię.
d ¶Item.] Verba ſũt Epimenidis illius Thebani ſacerdotis qui malus fuit. & Apoſtolus ſumit eadem uerba in teſtimonium in epiſtola ad Titum 1.

Epimenides Thebanus, ſacerdos malus fuit.

1 Cap. 1. de hoc etiam not. 37. diſt. turbat. ibi uideas. Arc.

e ¶Si ergo.] Et uerũ eſt ſupple: & ideò approbemus.
f ¶Habet.] Arg. pro teſtimonio alicuius, qui nõ eſt bonus, ut credatur teſtimonio in quo uerum dicit, & ſi in alijs mentiatur 3. d. 37. turbat. & cap. ſi quid, ſe contra 3. q. 6. pura.
g ¶Verum.] Quaſi dicat, non: & ita nõ quicunq; uerum dicit, verax eſt 22. q. 2. homines.
h ¶Violatis.] ideſt, violanda eſſe creditis.
i ¶Sacrilegiũ] Quaſi comprobare ſchiſma ueſtrum uideamur, ex eo quod ſacramenta ueſtra nõ reprobamus.
k ¶Si non habebat Saul] Quẽ dominus elegerat & fecerat Regẽ. i. fieri iuſſerat ut 1. 8. q. 1. audacter.
l ¶Panniculũ.] Quã præcidit clamydem ueſtimenti ſui, ut 2. q. 7. c. plerumq; obijcitur. §. de his, & §. item opponitur.
m ¶Omnia munda mũdis.] Iuxta illud Qui manib ſordes: operum prius ablue ſordes. Intus te mũda, quia mundis omnia munda.
n ¶Optati.] Propriũ nomẽ eſt, & erat malus catholicus, uel hæreticus, ſcilicet occultus.

Optatus malus fuit catholicus.

o ¶Sacrificio.] Hic patet quod præciſus conficit, ut inf. c. nõ nocet. & c. dictum & de conſecr. diſtin. 4. non in nobis præterea, quæ eſſet ratio quare damnatus à Deo poſſet conficere quamdiu toleratur ab eccleſia, ſed damnatus ab homine non? Dicas ergo quod hæreticus excommunicatus depoſitus poteſt hoc ſacramentum & reliqua ſacramenta miniſtrare, per capitula quæ dixi. Quidam tamen contrarium dicunt 2. per id quod eſt 24. quæſt. 1. vt ſup. ead. extra eccleſiam, infra ea. ſec.

Sacerdos præciſus cõficere põt.

2. Ad hoc de conſ. diſt. 2. quid ſi ſanguis. verſic. qualis ubi de hoc.

ADDITIO. Intellige omnia iſta vltimo allegata quò ad effectum ſacramenti, vel quando non ſeruant formã eccleſiæ ſecundum Ray. qui de hoc ſatis no. in ſumma de hæret. §. item nunquid, &c.
p ¶Polluti.] Arg. nõ imputari ſocio peccatum alterius ſi ei diſpliceat, dummodo eum admoneat, vt reſipiſcat, vt

Ibidem c.54.

vobis. Nam vtiq; panis illius, panis luctus erat, ſub cuius iniquitatibus Africa tota lugebat: ſed panem luctus, omnibus vobis communem eſſe, omnium veſtrũ malũ ſchiſmatis facit. *Item.* ¶Gratias Deo, quia tandem confeſſus es poſſe valere inuocatum nomen Chriſti ad aliorum ſalutem, etiam ſi a peccatoribus inuocetur. Hinc ergo intellige, cum Chriſti nomen inuocatur, non obeſſe aliorum ſaluti aliena peccata.

a ¶Ritæ ſuæ.] *Sequebatur,* ſed vnctionis: *quæ voces abſunt ab omnibus vetuſtis Gratiani exemplaribus, licet in codicibus etiã B. Auguſtini impreſſis legantur.*

Idem in pſalmũ 10. in verſ. [Iuſtus autẽ quid fecit?]

¶Etiam per malum miniſtrum dona Dei ad hos perueniunt, qui cum fide accipiunt. Cap. LXXXVIII.

Iuo p.2.c.105. Ioan.13.6. & 12. Matth.10.

CHriſtus quid fecit [a] vobis, qui traditorem ſuum tanta patientia pertulit, vt ei primam [b] Euchariſtiam confectam manibus ſuis, & ore [c] ſuo commẽdatam, ſicut cæteris [d] Apoſtolis, traderet? Quid vobis fecit Chriſtus, qui eundem traditorem ſuum, quem diabolum nominauit [e], qui ante traditionem Domini, nec loculis [f] Dominicis fidem potuit exhibere, cum cęteris diſcipulis ad prędicandum regnum cœlorum miſit; vt demonſtraret dona Dei peruenire ad eos, qui cum fide accipiunt, etiam ſi talis ſit, per quem accipiunt, qualis Iudas fuit?

Item Gregorius.

¶Sacramentis, epiſcopi malitia non nocet. Cap. LXXXIX.

NOn nocet malitia epiſcopi neque ad baptiſmum infantis, neq; ad eccleſiæ [g] conſecrationem [h]: quia baptiſma a Deo datur, non ab homine venit. ſic & Euchariſtia, & omnia, quæcunque in altari ponuntur, non ab homine, ſed a Deo ſanctificationem acipiunt.

Sed obijcitur [i] illud Hieronymi in Sophoniam, c.3.

¶Non verba, ſed merita ſacerdotum Euchariſtiam faciunt. Cap. XC.

Iuo p.2.c.110.

SAcerdotes, qui Euchariſtiæ ſeruiunt, & ſanguinẽ Domini populis eius diuidunt, impie agunt in legẽ Chriſti, putantes Euchariſtiam, imprecantis [k] facere verba, nõ vitam [l]; & neceſſariam eſſe tantum ſolemnem orationẽ, & non ſacerdotum merita, de quibus dicitur: [Et ſacerdos, in quo fuerit macula [m] non accedet offerre oblationes Domino.]

Leuit.21.

vt inf. ea. q.4. c.1. quod crimẽ, nullius crimẽ, & c. crimẽ. arg. 11. q.4. recedite. 8. q.1. quid aut. inf. 11. q.3. quod præceſſor. inf. 24. q.3. ſi habes 24. q.1. ſchiſma. contra inf. de conſ. d.2. ſancta contra inf. ea q.5. c.1. contra H.

CHriſtus quid fecit.] CASVS. probauit in hoc cap ꝙ mali ſacerdotes ſunt tolerandi, & ꝙ ſacramenta ſunt ab eis recipienda, & hoc probatur exemplo Domini, qui Iudam tolerauit, & eum cum alijs diſcipulis ad prædicandum miſit. Sequens cap patet.

a ¶Chriſtus q̃d fecit.] Qui ſigna patiẽtiæ oſtẽdit nobis.

b ¶Primam.] Ideſt, primo confectam Euchariſtiam dedit. nam vna ſola eſt, & ideo non eſt prima, vel vltima. Vel ſic, primam, ideſt, vnicam, & non plures,

c ¶Ore.] Cum dixit, hoc eſt corpus meum. inf. de conſ. d.2. accipite.

d ¶Cæteris.] inf. 23. q.4. tu bonus, & c. quàm magnum. inf. de conſe. d.2. cũ omne contra. Sol. ſed ibi de buccella panis, quam ſoli Iudæ tradidit poſtea: hic de corpore Chriſti, quod primo tradidit ſibi poſtea omnibus dedit.

e ¶Nominauit.] vbi, neſcio, ſed credo, ꝙ ibi, qui intingit mecum manum, &c. arg. inſt. de exhæred. lib. §. ſed fœminini.

f ¶Loculis] Arg. cõtra infideles ſeruientes, ꝙ ſint ſicut diaboli. de pœn. d.3. §. hoc idem 1.

g NOn nocet.] ¶Ad eccleſię] inf. de conſ d.2. eccleſijs, contra. ſed illud quando forma ſeruata non eſt.

h ¶Conſecrationẽ.] dum tñ ceſſet omnis pactio, vel aliqua turpis ꝓmiſſio; alioqn execrata potius q̃ cõſecrata dici debet, vt inf ead. q.4. eccleſia. ſed hoc in odiũ cõſecrantis, nam reuera conſecrata eſt 2.

SED OBIICITVR. CASVS.] Nunc obijcitur Grat. cõtra prædicta, & ita alternatim modo ex vna parte, modo ex alia allegãdo procedit in hac quæſtione, & ſolutiones inferendo.

i ¶Sed obijcit.] Reſpicit §. ſi ergo. ſ. ꝓpoſitũ. Nam inducit iſta ſex c. quædã directe: quædã a ſenſu contrario ad probandum, ꝙ malus ſacerdos non poſſit conficere ſacramenta, ſed ibi reſpondet in ſeq. §. cum vita.

SAcerdotes.] CASVS. Dicit in hoc c. ꝙ non tñ verba: ſed etiã merita ſacerdotum cõcurrere debẽt, quia ſcriptũ eſt, Nec maculã habens ad ſacrificandũ accedat. Sequentia tria c. plana ſunt, in quib. dicitur, ꝙ mundi debent eſſe ſacerdotes, quia alij ſ intercedunt, quia facilius exaudiuntur.

k ¶Imprecantis.] Ideſt, inuocantis per preces. H.

l ¶Non vitam.] Quantum ad rem ſcri. ſ. vt digne conficiant, alias vita non exigitur, vt conficiant.

ADDITIO. Sub. ſed vt proficiant offerenti. inf. ead. cum vita. Archid.

m ¶Macula.] Mortalis peccati ſ, arg. de conſ. d.2. quotidie, vel venialis, & tunc eſt cõſilium. arg. d.6. teſtamẽtum,

1 Ad idẽ 11. q.1. §. adhoc vbi de hoc. ſ. ꝙ ſint ſicut diaboli. de pœnit. d 1 §. hoc idem. Arch.

2 Dũmodo forma eccleſiæ fuerit ſeruata. de cõſ. d 1 eccleſijs, quod etiam videt contra Io. de Fant.

3 Hic videtur q̃d no. 51. d. de his. in gl. vlt. extra de celeb. miſſa. de homine Arch.

rum, H. tamē hæc auctoritas intelligitur de macula corporali, vt 49 diſt. hinc etiam, & ita ſophiſtice inducitur ꝙ non accedat. dum enim æſtuauerit in pectore peccantis ignis alienus, qui exurit, & non ſanat: non pōt digne accedere ad altare. de pœn. diſt. 3. cap. inter hæc hircum.

Euchariſtia eſt obſeruanda, ne in terram decidat negligentia miniſtrantis; quia vterq; reus eſt. ſ. q negligenter verbū Dei audit, & qui corpus Chriſti in terram cadere permittit, & ita ſacerdos non debet indigne miniſtrare. g ¶ Verbum.] Ideſt, prædicatio, quæ plures conuertit, & plus

Item Alexander, epiſt. 2.

¶ Tanto facilius ſacerdotes exaudiuntur, quanto apud Deum ſunt digniores. Cap. XCI.

IPſi ſacerdotes pro populo interpellāt, & peccata populi comedunt [a]; quia ſuis precibus, & oblationibus ea delent, atq; conſumunt: qui quanto digniores fuerint, tanto facilius pro neceſſitatibus, pro quibus clamant, exaudiuntur.

Iuo p. 2. c. 69. & p. 6. c. 5.

Item Gelaſius Elpidio epiſcopo.

¶ Non adeſt ſacramentis ſpiritus ſanctus, quæ per criminoſos miniſtrantur. Cap. XCII.

SAcroſancta [b] religio, quæ catholicā continet diſciplinam, tantam ſibi reuerentiam vendicat, vt ad eam qlibet, niſi pura conſcientia, non audeat peruenire. Nam quomodo ad diuini myſterij conſecrationem [c] cæleſtis ſpiritus inuocatus † adueniet [d], ſi ſacerdos, & † qui, eum adeſſe deprecatur, criminoſis plenus actionibus reprobetur?

Iuo p. 2. c. 90. & p. 6. c. 110.

† al. aduocatus

† al. etiam.

Item Gregorius in regeſto, lib. 1. epiſt. 24.

Et Paſt. p. 2. c. 2.

¶ Manus immunda, tacta inquinat, non mundat. Cap. XCIII.

NEceſſe eſt, vt eſſe munda ſtudeat manus, quę diluere ſordes curat: ne tacta queq; deterius inquinet, ſi ſordida ipſa ſtercoris † lutum tenet: ſcriptum namq; eſt: [Mūdamini, qui fertis vaſa [e] Domini.] Domini etenim vaſa ferunt, qui proximorum animas ad interiora [f] † perducendas, in conuerſationis ſuæ exemplo ſuſcipiunt.

† al. in ſeq. Eſa. 52.

† al. in ſinu ſacroſancta ſacrificia.]

† al. in æterna ſacraria.

Item Auguſtinus, lib. 50 homiliarum, homil. 26.

¶ Æque ſeruandum eſt verbum Dei, & corpus Chriſti. Cap. XCIV.

INterrogo vos fratres, vel ſorores: dicite mihi, quid vobis plus eſſe videtur, verbū Dei, an corpus Chriſti? Si verum vultis reſpondere; hoc vtiq; dicere debetis, quòd nō ſit minus verbum Dei, quàm corpus Chriſti. Et ideo, quanta ſolicitudine obſeruamus, quando nobis corpus Chriſti miniſtratur, vt nihil ex ipſo de noſtris manibus in terram cadat tanta ſolicitudine obſeruemus, ne verbum Dei, quod nobis erogatur, dum aliud aut cogitamus, aut loquimur, de corde noſtro pereat: quia non minus reus erit, qui verbum [g] Dei negligenter audierit; quàm ille, qui corpus Chriſti in terram cadere [h] negligentia ſua permiſerit.

Iuo p. 2. c. 106.

Item lib. 4. de Trinitate, c. 14.

Prædicatio eſt efficacior corpore Chriſti.

Vnde notatur hic, ꝙ quilibet ſacerdos ꝓ macula mortalis peccati ſuſpēſus eſt quo ad ſe, quoad accipiētes verò non, niſi vt notatur 32. diſt. §. verum, &c. nullus.

Sacerdos quilibet ꝓ mortali peccato ſuſpēſus eſt quoad ſe.

a IPſi ſacerdotes.] ¶ Comedunt.] Id eſt, oblata pro peccatis 1. vel dicuntur comedere peccata populi, quia delent, & ſic comedunt peccata populi ordinationibus ſuis, vel forte quia exemplo bonæ operationis, & verbo prędicationis corrigunt homines, & ita quantum in ſe ē delent. 36. diſt. §. ecce ver. ex quibus. ſolus enim Deus delet peccatum, ideſt, peccati reatū 2 ſacerdos pęnam infligendā pro peccato orationibus minuit 3 ꝑꝑ qd̄ peccatū delere dicitur. 13. q. 2. animę. H. Vel illi dicūtur comedere peccata populi, q de ſuis poſſunt ſuſtētari, & tamen percipiunt de eccleſiaſticis 12. q. 2. illud. cum habenti dare, &c. 1. q. 2. paſtor.

Sacerdotes comedūt peccata populi. 1 Sic 1. q. 1. quia.

2 Vt ſu. e. q. vt euidēter.

3 Vt 13. q. 2. animæ.

b SAcroſancta.] Id eſt, religioſa ſacramentorum reuerentia, vel ideſt, Euchariſtia, vel quodlibet aliud ſacramentum. ſup. ea. ventum.

c ¶ Cōſecrationem.] q̄ diuinum miniſterium fecit, nō miniſtri adminiſtratio, vt inf. de conſ. diſtin. 4 non eſt aqua.

d ¶ Adueniet.] Adueniet quidē magis ad conſciētis detrimētum, q̄ ad ſalutē, vt de conſec. diſt. 2. c. & ſancta.

e NEceſſe ē.] ¶ Vaſa, j. 1. ſubditorū animas, q̄s Dñs in eis ſedet 4. vt 23 q. 4 Nabuchodonoſor. 32. q. 5. ſi Paulus. quorum ſanguis requiritur de manibus noſtris. 43. d. Epheſijs.

f ¶ Ad interiora.] Ideſt, ſpiritualia, & cęleſtia. Vel dic, ideſt, ad vitia, & tunc dic perducendas vapulaturas a primo mancipio gehennæ. 40. d. ſi Papa.

INterrogo.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ æquali diligentia audiēdum eſt verbū Chriſti, ne de corde labatur, ſicut

plus facit compungi hominē, ita vt omnia peccata per eam tollantur, ſed per corpus Chriſti tantum venialia tolluntur, vt de conſec. d. 2. iteratur, & cap. quotidie, & ſic non ob. ſupra eo. multi.

g ¶ Verbum.] Ideſt, quod verbo ſignificatur, vel per verbum concipitur.

h ¶ Cadere.] De conſe. d. 2 qui bene.

4 al. iacet.

Negue.]

N Equt.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ad hoc, vt rite & recte ſacrificium offeratur, debet ab honeſto miniſtrari, & a iuſto recipi: & hoc dicit litera. Pro quibus offertur, ſupple digne.
a ¶Neque.] Nota, ꝙ tria dicuntur hic: ſcilicet ꝙ ſacramenta

quia offertur etiam pro habentibus mortalia 1.
f ¶Mundandis.] Idest, venialis peccati maculam habentibus.
CVM VITA. CASVS. Iſte, §. reſpicit illud capit. ſacerdotes, vbi dicitur, ꝙ bona vita ſacerdotis neceſſaria eſt ad conficiendum corpus Chriſti. Modo ſoluit & dicit, ꝙ intelligendũ eſt hoc non de conſecratione, quia in veritate cõficit etiam malus ſacerdos, ſed de effectu conſecrationis, quia nihil prodeſt ſi ſumatur ab indigno, & ꝙ malus ſacerdos conferat gratiam digne ſumentibus, ſequenti c. probatur.

1 Scilicet, vt compungantur, & vt mitigetur pœna. 13. q. 2. tps. Ioan. de Fant.

¶De eodem. Cap. XCV.

Iuo p. 2. c. 105.

N Eque [a] poteſt id rite [b] offerri, niſi per ſacerdotẽ iuſtum & ſanctum, nec finiſi ab eis accipiatur qđ offertur, pro quib. offertur [c]; atque id ſine vitio [d] ſit, vt pro vitioſis [e] mundandis [f] poſſit offerri. Hoc certe omnes cupiunt, qui pro ſe offerri ſacrificium Deo volunt.

Cum vita [g] ſacerdotum Euchariſtia neceſſaria eſſe dicitur, non conſecrationi, ſed effectui intelligendum eſt. Non enim effectum ſalutis confert ei, quem merita faciunt indignum: potius completur in eo illud Apoſtoli; (1. Cor. 11.) *[Qui manducat corpus Domini, & eius ſanguinem bibit indigne, iudicium ſibi manducat & bibit.] Ergo cõtra eos, qui crebra oblatione ſacrificij ſe putant poſſe mundari non ceſſantes impie agere in legem Dei, intelligitur illud eſſe dictum Hieronymi.* (ſu. ea. ſacerdotes.) *Quod vero ſacerdos, etiam ſi malus ſit, tamen pro officio ſuæ dignitatis gratiam transfundat hominibus, teſtatur Auguſtinus in libro quæſtionum veteris teſt. c. 11.*

g ¶Cum vita.] Reſpicit hoc capitulũ ſacerdotes, & bene ſoluit. & ad confirmandã ſuam ſolutionẽ inducit c. ſequenti.

Iuo p. 2. c. 100.
Pann. l. 3. c. 72.
Num. 6.

¶Sacerdotes nomen Domini inuocant Dominus autem benedictionem præſtat. Cap. XCVI.

D Ictum eſt [h] à Deo in Numeris ad Moyſem, & Aaron ſacerdotes: [Vos ponite [i] nomen meum ſuper filios Iſrael: ego Dominus benedicam eos,] vt gratiam traditio per miniſterium ordinantis transfundat hominibus. nec voluntas ſacerdotis obeſſe, aut prodeſſe [k] poſſit, ſed meritum benedictionem poſcẽtis. ¶Quanta autem ſit dignitas ordinis ſacerdotalis, hic aduertamus. Dictũ eſt enim (Io. 11.) de nequiſſimo Caipha interfectore Saluatoris, inter cætera: Hoc autem a ſemetipſo non dixit, ſed cum eſſet princeps ſacerdotum anni illius, prophetauit.] Per quod oſtẽditur ſpiritum gratiarum non perſonam ſequi aut digni, aut indigni, ſed ordinationẽ traditionis, vt quamuis aliquis boni meriti ſit, non tamen poſſit benedicere, niſi fuerit ordinatus, vt officium miniſterij exhibeat. Dei autem eſt, effectum tribuere benedictionis.

Quod verò [l] per hereticos ſacramẽta dignitatis miniſtrata dicũtur carere effectu, imꝓbatur auctoritate Anaſtaſij Papæ, qui ordinationem Acacij, quãuis hæreticis,

D Ictum eſt.] CASVS. Hic primo probatur ꝑ verba Domini & exemplo Caiphæ, quod apud malos ſacerdotes vera ſunt ſacramenta, & quod ex officio ſuo, gratiam hominibus trãsfundunt. Secundo, ꝙ tãta eſt vis ſacerdotij dignitatis, quòd ſine eo etiã apud bonos non eſt auctoritas benedicendi.
h ¶Dictũ eſt) Probat Aug. ꝙ benedicere non tantũ meritum, ſed etiam ordinẽ requirit. In 1. ergo parte ponit auctoritatẽ Dñi, vſq; ibi, (Quanta.) In ſecunda probat intentionẽ ſuã, & auctoritate, & exẽplo Caiphę.
i ¶Vos ponite.) i. inuocate 2.
k ¶Prodeſſe.) Hic colligitur, ꝙ licet voluntas ſacerdotis nõ ſit, vt proſit prodeſt tamen, infra de conſe. diſt 4. non illud te. Sed quid ſi cantet Miſſam, vt Deus perdat aliquos? conficiet re vera, ſed debet puniri, arg. 26. quæſt. 2. quicunque.

2 Et loquitur ſacerdotib. de his miniſterijs ſiue benedictionibus vbi ordo ſacerdotalis exigitur. Arch.

menta Domini non rite, vel recte conferuntur niſi a dignis conferantur, & a dignis ſumantur, & in forma eccleſiæ. Primũ notatur ibi: Niſi per ſacerdotẽ) Secundum ibi, (Nec niſi,) Tertium ibi, (Atque id, &c. Quidã diuidunt c. in duas partes. In prima fit mentio de ſacrificio, quod ab eo accipitur pro quo offertur, & hoc vſque ad illum locum. (Atque id.) In ſecunda fit mentio de ſacramento, quod non accipitur ab eo, pro quo offertur: & dic. ſine vitio, ideſt, ſine peccato.
b ¶Rite.) Quo ad offerentem & accipientem.
c ¶Pro quibus offertur.) Supple, nec poteſt rite offerri niſi ab eis.
d ¶Sine vitio) Ideſt, non ſit citra formam eccleſiæ, in ipſa forma eccleſiæ.
e ¶Vt pro vitioſis) Expone vt rectè poſſit offerri ꝑ vitioſis, ideſt, Venialia habẽtib. Sed intellige generaliter,

QVOD VERO. CASVS. Dictum eſt ſup. in §. ſi ergo ſacramenta, ꝙ ſacramenta dignitatis ab hæreticis collata non habent effectum, contra quod allegat Gra. auctoritatem Anaſtaſii, quam friuolam eſſe oſtendit auctoritate Gelaſij & Fœlicis, qui cum Hormiſda excommunicauerunt Acacium antequam excommunicaſſent Anaſtaſium. Sed H. exponit antequam Anaſtaſium i. antequam Anaſtaſius eſſet Papa: quia Acacius mortuus fuit ante Anaſtaſium, & Anaſtaſius ſucceſſit illi. Et ita cum ſucceſſerit Gelaſio, non fuit excommunicatus ab eo, nec a præcedentibus.
l ¶Quod vero.) Dictum eſt ſup. in §. ſi ergo, ꝙ ſacramenta

menta dignitatis ab hæreticis collata effectum non habent: contra quod allegat auctoritatem Anaſtaſij, quam oſtendit friuolam eſſe auctoritate Gelaſii & Fœlicis.

a ¶In tractatu.] Per hoc probatur, ꝙ Gratianus non diuiſit per diſtinctiones hoc opus, argum. 11. q. 3. §. euidenter.

triplicites, per baptiſmum datum a laico, quod non iteratur, licet illud iniuſte detur per ſignum publicæ monetæ impreſſum ab eo, qui debuit imprimere, & per characterem militiæ, qui non repetitur.

d ¶Dandi.] Scilicet ordinem.

e ¶Ami-

ITEM OBIICITVR. CASVS. Dictum eſt ſup. in c. Arrianos, & ſup. in §. cum ergo Innocentius, ꝙ ſolum baptiſma ratum eſt apud hæreticos contra qđ obijcitur modo in hoc cap.

b ¶Itē obijcitur.] ei. ſ quod dictum eſt ſup ead §. cum ergo Innocentius, &c. Arrianos.

ita ratam approbat, ut etiam eis, quos poſt damnationem ſuam baptizauit, vel ordinauit, in nullo ream perſonã nocuiſſe aſſerat. Sed hoc eum a illicite, & non canonice, imò contra decreta ſuorum prædeceſſorum feciſſe probant Fęlix, & Gelaſius, qui Acacium ante Anaſtaſiũ excommunicauerunt, & Hormiſda, qui ab ipſo Anaſtaſio tertius, eundem Acacium damnauit. Vnde etiam ab eccleſia Romana repudiatur, & a Deo fuiſſe percuſſus legitur in geſtis Romanorum Pontificum hoc modo: [Anaſtaſius ſecundus natione Romanus, &c.] Require retro in tractatu [a] decretalium epiſtolarum.

Sup. d. 19.

a ¶Sed hoc eum.] *Supra, d. 19. c.* Anaſtaſius, *oſtenſum eſt immerito reprehenſum eſſe Anaſtaſium, & veriſſima eſſe, quæ ipſe de Acacio ſcripſit, & decreuit.*

Item obijcitur [b] illud Auguſtini lib. 2. contra epiſt. Parmeniani, c. 13.

Sent. 4 d. 25.
Alg. l. 3. c. 10.
Pann. l. 1. tit. 2. c. 80.

¶Qui recedit ab eccleſia, nec baptiſma, nec ius dandi amittat. Cap. XCVII.

Qvod quidã [c] dicunt, Baptiſma, quod a accepit, nõ amittit, qui recedit ab eccleſia; ſed ius tamẽ dãdi [d] quod accepit, amittit [e], multis modis apparet fruſtra, & inaniter dici. ¶Primo, quia nulla oſtenditur cauſa, cur ille, qui ipſum baptiſmum amittere [f] non poteſt, ius dãdi [g], amittere poſſit. Vtrumque enim ſacramentum eſt, & quadam cõſecratione vtrumque [h] homini [i] datur, illud, cum baptizatur; iſtud, cũ ordinatur; ideoq; in catholica eccleſia vtrumq; non licet iterari. ¶Nam ſi quando ex ipſa parte [k] venientes etiam præpoſiti pro bono pacis, correcto † ſchiſmatis errore ſuſcepti ſunt; etſi viſum eſt opus eſſe, vt eadem officia gererent, quæ gerebant, non ſunt rurſus ordinandi †, ſed ſicut baptiſmus in eis, ita ordinatio manſit integra; quia in præciſione fuerat vitium (quod vnitate † pacis eſt correctum) non in ſacramentis [l], quæ vbicunque ſunt [m], ipſa vera ſunt. Et cum expedire hoc videatur eccleſiæ, vt præpoſiti eorum veniẽtes ad catholicam ſocietatem, honores ſibi ſuos non adminiſtrẽt,

Iuo p. 2. c. 97.
Pann. l. 1. c. 77.

† *al. correpto.*

† *al. ordinati.*

† *al vnitatis pace.*

Qvod quidam.] CASVS. Quidam dixerunt, quod catholici ab eccleſia recedẽtes retinẽt poteſtatem conferendi baptiſma, ſed non poteſtatem conferẽdi ordinem, ſed eam amittunt. Contra quod probat Auguſtinus quatuor rationibus hoc eſſe falſum. Primo, qa qua ratione perditur vnum, & reliquum: cum vtrumque quadam conſecratione conferatur. Secũdo, quia conſuetudo eſt eccleſiæ, ꝙ tales nõ reordinãtur cum redeunt, ne fiat iniuria ſacramento. retinet ergo vtrumq; ſed ad perniciẽ. Tertio, qa ſi aurũ, vel argẽtum furtiue fuerit ſignatũ, ſi fur poſtea dephẽditur a principe, puniť, ſed ſignũ monetæ nõ reprobatur. Quarto, quia character militiæ non reiteratur circa redeuntem, cũ miles ad gratiam principis reuocatur. Quinto, concludit ex præmiſſis, ꝙ non dẽnt iterari ſcr̃a ab eis collata, ne fiat iniuria ſacramento. Prima ratio eſt ibi, [Primo, quia.] Secunda ibi, [Nam ſi quando ex ipſa.] Tertia ibi, [Si enim aliqui.] Quarta ibi, [Si forte.] Quinta ibi, [De his qui]

c ¶Quod quidam] CASVS. Opinio eſt quorundam, ꝙ ſacerdos, vel epiſcopus recedẽs de eccleſia ad hæreticos, ſacramentũ baptiſmi non amittit: ſed ſacramentum ordinis amittit. Iſtud improbat Auguſtinus multipliciter. Primo ſic: quia cum vtrumque ſit ſacramentum, non poteſt aſſignari ratio, quare potius perdatur vnũ, quam aliud. Secundo ſic: quia conſuetudo eccleſię eſt, ꝙ cum tales redeunt, non ſolent reordinari, ſi eos eccleſia vult tolerare. Tertio dicit, ꝙ ſicut recedens ab eccleſia vtrũque retinet: ſic vř, ꝙ vtrumque poteſt conferre alijs extra eccleſiam, licet male conferat, & cum quis recipit ſacramentum extra eccleſiam, ſi reuertitur ad eccleſiã, non eſt ſacramentum iterandum in eo. Et hoc probat

e ¶Amittit.] Characterem enim non poteſt amittere, licet videatur aliter dici 11. q. 3. epiſcopus.

f ¶Amittere.] Nam vbi eadem ratio, & idem ius, ff. ad leg. Aquil. illud. An tamen hoc ſit verum, notatur 28. q. 1. ſic enim. 32. q. 7. Apoſtolus. ſu. ea. q. § cum ergo.

g ¶Ius dandi.] Scilicet ordinem. de conſec. diſt. 4. oſtenditur. Vel poteſtatem conferendi baptiſma. inf. 32. q. 7. licere.

h ¶Vtrumque.] Scilicet baptiſmus & ordo.

i ¶Homini.] Hoc de baptiſmo ſacerdotis, in quo poteſtas baptizandi eſt ſcr̃m: in laico eſt quædam licentia, non ſacramentum a. argu. quòd ſcientia * hæretici valeat, & ligatio, & ſolutio, cũ ius ligandi, iudicandi, atq; ſoluendi a epo conſecrationis acceperit, ſu. d. 48. 3. c. 1.

K ¶Parte.] Collectio enim hæreticorum rectiſſime pars appellatur, a partiendo, ideſt, diuidendo.

l ¶Non in ſacramentis.] Fuit vitium ſcilicet.

m ¶Sunt.] Quia a quocunque dentur, iterari non debent,

z Adde ... Itellectu h... ius gl. ꝙ ... ſignabantur milites qua... dã nota ... figura in il... lius ab aliis diſcretionẽ ... ſtigmata. C. de fab. li... 11. not in l... pe ff. ex ... cau. maio.

a Scilicet ... ius dãdi, ... non hẽt ... ex ꝑmiſſio... ne ſed ſi cõfert eſt verũ ſcr̃m, quod dic, vt legit, & not. de cõſec. dil. 4. ſanctum. Arch.

* *Hæretici non poſſunt ligare, & ſoluere, et ſi fecerint, nihil actum eſt, quia iuriſdictionẽ non hẽnt* K *Th. 2. 2. q. 39. ar. 3. & 4. d. 19. q. 1. art. 2. q. 3. Al. 68*

bent, & ideo ipſa ſunt, ideſt, firma & vera ſunt, & bona.

a ¶ Manus.] Supra ea.q.c.manus impoſitio.contra. ſed hic de conſecratoriis.

b ¶ Dandi.] .i conſecrandi.vel dãdi ipſam ordinationẽ.

c ¶ Aliud.] Argu.contra illud generale quod eſt extra de translatio.inter corporalia.& 7.q.1.lactus. ff. ſi quis cau quoties.arg 63.diſt. Salonitanæ. 45 diſt. de Iudæis. 7.q.1.epiſcopus.

d ¶ Neceſſitate.] Hic apertè colligitur, ꝙ laici non habent ius baptizãdi: niſi largè dicat ius, vel poteſtas, ideſt ꝑmiſſio, vt inf. de cõſ. d.4 conſtat. & cap.à quodam. & 30. q.1. ad limina.

c¶ Aliud.]

non eis tamen ipſa ordinationis ſacramenta detrahũtur, ſed manent ſuper eos. Ideoque non eis populo manus [a] imponitur, ne non homini, ſed ipſi ſacramento fiat iniuria, *& infra.* ¶ Sicut autem habent in baptiſmo, quod per eos dari poſſit; ſic in ordinatione ius dandi [b]: vtrũque quidem ad perniciem ſuam, quam diu charitatem non habent vnitatis: ſed tamen aliud eſt, prorſus non habere; aliud pernicioſe habere; aliud [c] ſalubriter habere. Quicquid non habetur, dandum eſt, cum opus eſt dari: quod vero pernicioſe habetur, per correctionem depulſa pernicie, agendũ eſt, vt ſalubriter habeatur. Quãquam, & ſi laicus aliqua † pereunti dederit neceſſitate [d] compulſus, quod cum ipſe acciperet, dandum eſſe addidicit; neſcio [e], an pie quiſquã dixerit eſſe repetendũ. Nulla enim cogente neceſſitate ſi fiat, alieni muneris vſurpatio eſt. Si aũt neceſſitas vrgeat, aut nullũ, aut veniale delictum eſt [f]. Sed, etſi nulla neceſſitate vſurpetur, & à quolibet cuilibet detur; quod datum fuerit, non poteſt dici tantũ: quamuis recte dici poſſit & illicitè datum. Illicitã ergo vſurpationem corrigit reminiſcentis, & pœnitentis affectus. Quòd ſi non correxerit, manebit ad pœnã vſurpatoris quod datum eſt, vel eius, qui illicitè dedit, vel eius, qui illicitè accepit: non tamen pro non dato habebitur [g]. Neque ſi vllo modo per deuotum militẽ, quòd à priuatis vſurpatum eſt, ſignum regale violabitur. ¶ Si enim aliqui furtim, & extraordinariè non in monetis [h] publicis aurum, vel argentum percutiendo ſignauerint, cum fuerit deprehenſum, nonne illis punitis [i], aut indulgentia liberatis cognitum regale ſignum theſauris regalibus cogetur inferri? *& paulo poſt.* ¶ Si forte illum militiæ characterẽ in corpore ſuo non militans pauidus exhorruerit [k], & ad clementiam Imperatoris cõfugerit, ac prece fuſa, & impetrata iam venia militare cœperit; nũquid homine liberato, atq; correcto, character ille repetitur? ac nõ potius agnitus approbatur? An fortè minus hærent ſacramenta Chriſtiana, quam corporalis hæc nota; cum videamus nec apoſtatas carere baptiſmate, quibus vtique per pœnitentiam redeũtibus non reſtituitur, & ideo admitti non poſſe iudicatur? *& paulo poſt.* ¶ De iis [l], qui ab eccleſiæ vnitate ſeparati ſunt, nulla iam quæſtio eſt, quin & habeant, & dare poſſint, & quin pernicioſè habeant, pernicioſeque tradant extra uinculum pacis. *& infra.* Neutri ſacramento iniuria facienda eſt. *& infra.* ¶ Sicut non rectè habent, qui ab unitate diſcedunt, ſed tamen habent, & ideo redeunti non redditur; ſic etiam non rectè dat, qui ab unitate diſcedit; ſed tamen dat: & ideo, quod ab eo accepit uenienti ad unitatem non iteratur. *& infra.* ¶ Sicut redeunti non redditur, quod & foris habebat; ſic uenienti repetendum non eſt, quod etiam foris accepit. Vnde conſequenter intelligitur peruerſitatem hominum eſſe corri-

† al. alicui pereunti.

Baptizandi ius non habent.

e ¶ Neſcio.] Ideſt, nõ approbo, ſi quis dixerit repetendum.

f ¶ Veniale delictum eſt.] Hic philoſophicum temperamentũ eſt, nã i veritate nullum eſt. Et eſt ſimile. 22.q.2.in quibus.

Philoſophicum temperamentum.

g ¶ Habebitur] Arg. contra extra de iure patro. quod autem. in fine.

h ¶ In monetis.] Id eſt, ſignis, vel ſigillis, numiſmatibus vel inſtrumentis monetam cudendi.

i ¶ Punitis.] Iſti varijs pœnis puniũtur. C.de fal.mo.ꝑ totũ. parcitur tñ illi, q formauit, ſi ante q̃ ſignũ imprimat pœnitet. ff. ad leg Corn. de fa.qui falſam, &c.

K ¶ Exhorruerit.] Qui fortè fugit de bello publico: & ita infamis effectus eſt. 1.6.q.1.infames. & hoc intelligitur de militib. illis, qui iurauerunt ſe mortem non uitaturos, pro republica, & iſti habebant ſtigmata, vel alia ſigna de aliquo colore de quib. dictũ eſt. Milites noſtros arma ſcire volumus non leges. C. de iure de l ſãcimus. Vel ſẽſus eſt huius literæ, ꝙ ſi aliquis ꝑter auctoritatem principis adeptus ẽ militiæ cingulũ, & poſt recõciliatẽ ipſi principi, erit ne ĩ eo iterãdus character? quaſi dicat.n. ADDITIO. Et ſm iſtã lectură dic, exhorruerit, ſ. quia à principe non acceperat. & no. hic militibus characterem imprimi. Io. de Fant.

Infamis eſt de bello publico fugiẽs 1 Concor. tex. in l. non oẽs. §. item qui deſertorum. cũ ibi no. ꝑ doct. ff. de re mil.

l ¶ De iis.] Repetit, quædam dicta ſunt, dubitaĩ hic fore. §. ſed non eſt dubitandum: quia non eſt,

EX HIS. Hæc eſt duodecima pars huius quæſtionis, in qua intendit probare, ꝙ ſacramentũ eccleſiæ tale eſt illi qui accipit, qualis eſt ille qui accipit: vel qualis eſt q ſacrificat, nec malitia dantis impedit bonitatẽ: & hoc probat per multas ſimilitudines, quas ponit in hoc §. & per nouem auctoritates. & hoc ꝓbat vſque ad cap. ſtatuimus. 2. Io. de Fan.

CASVS. Infert Gratianus ex ſupradicto capitulo, ꝙ vera ſacramenta ſunt apud hæreticos quantum in ſe, ſed ad damnationem ſunt dantiũ; accipientium, vel habentium, niſi redeãt ſicut verum aurum fuit Craſſo nociuũ.

a ¶ Ex his.] Infert ex præcedenti c. ꝙ ſacramẽta vera ſũt apud hæreticos indiſtincte vſque ad §. opponitur, & ibi obijcit Augu. prout ipſe intelligit Aug. dicere vſq; ad § ſed ne. ibi ponit vnam ſolutionem. vſque ad §. quamuis. vbi ponit aliam bonam & catholicam, ad quam probã tam inducit quatuor exẽpla, quæ notabo in litera.

gendam; ſanctitatem autem ſacramẽtorum in nullo peruerſo eſſe violandam. Conſtat enim eam in peruerſis, & ſceleratis hominibus, ſiue in eis, q intus ſunt, ſiue in eis, qui foris ſunt, impollutam, atque inuiolabilem permanere; & quia dicuntur ea mali polluere, qu atum in ipſis eſt, dicuntur; cum illa impolluta permaneãt: ſed in bonis ꝑmanent ad prẽmium; in malis permanent ad iudicium. *& infra.* ¶ Quomodo catholici non clarificant Deum, qui promiſſa eius nullis hominum ſceleribus, quo minus implerentur impediri poſſe confidunt? qui ſacramenta eius tam debita veneratione proſequebãtur, vt ea, ſi etiam ab indignis tractata fuerint, illis ſua perſuaſione damnatis, illa intemerata ſanctitate permanere demonſtrentur? Eod. 2. lib. c. 19.

α ¶ Quod accepit.] *Sic etiam Algeus, licet paulo aliter habeat originale.*

β ¶ Neque vllo modo.] *Hæc vſque ad verbum*, violabitur, *addita ſunt originali. ex quo etiam alijs locis caput hoc locupletatum eſt.*

γ ¶ Vel argentum.] *In codicibus B. Auguſtini impreſſis ſequitur,* ſed æs, *in duobus autem manuſcriptis Vaticanis,* vel æs.

12 *Ex his*[a] *verbis Auguſtini conſtat, in omnibus tã apoſtatis, quã hæreticis, vel damnatis permanere Chriſti ſacramenta vera, quantũ ad ſe, & ſancta: & niſi pœnitẽtia, vel indulgentia ſubuentum fuerit, ad damnationẽ vſurpatoris peruenient, vel habẽtis, vel dantis, vel accipientis. Quid ergo prodeſt, quòd vera & ſancta ſint, cũ vſurpatores ſuos æque perimãt*[b]*, ac ſi eſſent mala, et noxia? Craſſus*[c] *aurũ ſitiuit, & aurũ bibit æque perijt vero auro, ſicut vero veneno.* ¶ *Item aurũ*[d] *æque verum eſt in arca furis, ſicut in theſauris regis. Sed a fure, quia illicite habetur, illicite datur, vel accipitur, a rege aũt licite habetur, licite datur, & accipitur: ideo ipſe fur: et communicator furti (niſi forte de conſcientia furti*[e] *ſe purgauerit) vt perhibet*[f] *Gelaſius ad Anaſtaſiũ Imperatorẽ. vterque iuſte, & digne damnabitur.* ¶ *Opponi-* Aug. l. 3 c. 12.

b ¶ Permanent.] Illa, id eſt, eorum abuſio. 1. ab iſto loco dicit Io. de Fant. ꝙ verba ſunt Augu. vſque ad §. opponitur, Hu. cõtra. immo Gratiani, vt in notula hic apparet. inf. ead.

1 Iſta fuit expoſitio H N L.

c ¶ Craſſus.] Iſte dictator fuit contemporaneus Iulio Cæſari, & Pompeio: & à Parthis auro feruenti interfectus eſt.

Marcus Craſſus, & Iulius Cæſar & Pompeius fuerunt cõtemporanei.

ITEM AVRVM. CASVS. Dicitur h. c. quòd æque verũ eſt aurum in arcã furis, & in arca Regis, ſed à fure illicite datur, & illicite retinetur: & ideo fur & communicator furti puniuntur: niſi innocentiam ſuam allegauerint. Et eſt §. Gratiani ab illo loco, ex his. vſque ad cap. per Eſaiam, ſicut dicit H.

Concord. tex. in l. vxori. cum ibi not. ff. de vſufru. leg. fur. & cõicator differũt.

d ¶ Aurum.] Cuius ope, vel conſilio furtum committitur, tenetur. ff. de com. fur. proinde. Eſt autem differentia inter furem, & communicatorem: quia communicator manifeſtus eſſe non poteſt. ff. de fur. is qui opem.

Furem teneri quis iudicare.

e ¶ Furti.] Videtur ergo & tenetur quis ſe purgare de conſcientia. arg. inſt. de obli. q̃ ex delic. §. ſed hæ actiones. C de fur. ciuile. arg. 2. q. 4. quia præſulatus. cum ſuis concor. Et ita eſt arg. ꝙ quis poteſt, & tenetur iudicare furem. arg. ext. de fur. qui cum fure cum concor. ibi poſitis. arg. contra. ff. de cond. ob tur. cauſ. idem & ſi ob ſtuprum §. vlt. & ff. de præſcri. ver. l. ſolet. Nam in vtraque dicitur, ꝙ licite poſſum accipere a pecuniam à Domino, vt ſeruum iudicem fugitiuum. Ioan. Sol. in caſu iſto videtur poſſe dici, ꝙ ſecundum canones non eſt lici-

Sub. & ſi ... accipiatur peccat accipiẽs ſm canones. & ſic etiã no. Vin. Lau. & Tan. & Ber. in dicto ca. qui cũ ſuis. Arch.

tum accipere: ſecus ſecundum leges B.

f ¶ Vt perhibet.] Hic apparet potius hæc eſſe verba Gratiani, quàm Auguſt.

OPPONITVR. CASVS. Opponit hic Gratia. contra ſupradicta, ſcilicet ꝙ heretici non poſſunt conferre ordines, etſi baptizare poſſint. Nam ſacerdos etiam depoſitus etſi baptizare poſſit, conficere tñ non põt: nec eps depoſitus poteſt ordines conferre, etſi poſſit baptizare. Sed huic oppoſitioni opponit duplicem ſolutionẽ. Prima hæc eſt, q̃ incipit ibi, [Sed ne.] ꝙ qui extremam manus impoſitionem recipiũt in eccleſia, eius potentiã retinẽt, et recedentes ab eccleſia, ad ſimilitudinẽ characteris matrimonij, q poſt diuortiũ, vel votũ retinet. ſecus ſi extra eccleſiã. Ponit & aliã ſolutionẽ Grat. q̃ incipit ibi, [Quãuis.] vbi dicit, ꝙ ſacra hereticorũ vera ſũt dũmõ in forma eccleſiæ ſint celebrata, ſed non hñt effectũ in male miniſtrantibus, & male ſuſcipiẽtib. Qd ꝓbat quatuor rõnib. Primo ꝑ verã Euchariſtiã traditam ꝓditori. Scd̃o ꝑ verã pñtiã Chriſti ĩ patria ſua, q̃ ibi nõ habuit effectũ; qa ibi fidẽ nõ inuenit. Tertio, ꝑ duplicẽ trãsfigurõnẽ Xpi, quarũ una incredulis nõ ꝓfuit. Quarto, qa ita virginitatẽ habuerunt fatuæ virgines, vt prudentes. Demũ concludit, ꝙ vera ſunt hæreticorũ ſacra

in

in ſe: ſed obſunt male ſuſcipientibus, & male miniſtrantibus. Et ad hoc inducit ſequens capitulum.

a ¶Opponitur.] Hoc modo procedit in hoc §. primo ponit obiectionem ſuam contra Auguſt. quam tangit vſque ad §. [Sed ne.] Ibi ponit quandam ſolutionem ſuam,

b ¶Sententiæ.] Cap. præcedẽtis, vbi dicit, ꝙ vtrumque quadam conſecratione datur, & ita videtur parificare ordinem, & baptiſmum.

c ¶Pagano] Supra eadem quæſtio. ſi quis per ignorantiam. ſupra eodem, §. ecce quando. infra de conſecratio. diſtinct. 4. quos a paganis. inf. de conſec. diſtinctio. 4. a quodam.

tur[a] autẽ huic ſententiæ[b] Auguſtini poteſtas dandi baptiſmũ, & ius conſecrandi Dominicũ corpus, & largiendi ſacros ordines, plurimũ inter ſe differũt. Suſpẽſo. n. uel depoſito ſacerdote, nulla ei relinquitur ptãs ſacrificandi. Sacramentum tamen baptiſmi, non ſolum a ſacerdote depoſito, uel laico catholico, uerum ẽt ab heretico; vel pagano[c] ſi miniſtratum fuerit, nulla reiteratione uiolabitur: nulla aũt rõ ſinit, ut inter ſacerdotes habeãtur, qui de manib. laici, uel pagani oleum ſacra (imò execrãdæ) unctionis aſſumunt. Non ergo conſequẽter[d] colligitur, ut ſi recedentib. a fide ius baptizandi relinquitur, poteſtas[e] ẽt diſtribuẽdi ſacros ordines relinquatur quamuis utrũque a conſecratione proueniat. Degradatus. n. ẽps poteſtatem[f] largiendi[g] ſacros ordines non hẽt, facultatẽ tamẽ baptizandi non amiſit[h]. ¶Sed ne[i] Auguſtinũ in hac ſnĩa penitus reprobemus; intelligamus; aliud eſſe poteſtatem diſtribuendi ordines ſacros, aliud eſſe executionem illius poteſtatis. Qui. n. intra unitatẽ[k] catholicæ eccleſiæ conſtituti ſacerdotalem, uel epiſcopalem unctionem accipiunt, officium, & executionem ſui officij ex conſecratione adipiſcuntur. Recedentes uerò ab integritate fidei, poteſtatẽ acceptam ſacramento tenus[l] retinent, effectu ſuæ poteſtatis penitus priuantur, ſicut coniugati ab inuicẽ diſcedentes, coniugiũ ſemel initum non eſſe diſſoluunt[m], ab opere tamen coniugali inueniuntur alieni. ¶De his ergo, qui accepta ſacerdotali poteſtate ab unitate catholicæ eccleſiæ recedunt, loquitur Auguſtinus, nõ de illis, qui in ſchiſmate, uel hereſi poſiti ſacerdotalẽ unctionẽ acceperũt. Alioquin eſſet contrarius Chalcedonenſi[n] concilio, in quo ordinati a ſimoniacis, in nullo proficere iudicantur, & Innocentio[o], qui ordinatos a cæteris hæreticis per prauam manus impoſitionem ſolam damnationẽ & capitis uulnus aſſecutos teſtantur. ¶Quamuis[p] poſſit generaliter dici ſacramenta, quæ apud hæreticos non aliter quam in eccleſia Dei celebrantur uera, & rata eſſe, quantum ad ſe, falſa uerò, & inania, quantum ad effectum, & miſsa quib. male tractãtur, & in illis, a quib. male ſuſcipiũtur. Nec mirum. Ipſa. n. ſalus noſtra buccellã Iudæ dedit: ſtatim cum buccella nõ bonus, ſed malignus ſpũs intrauit: quare: nõ quia bonus non daret bonũ, ſed quia malus male accepit bonum, ſicq; bonũ, effectum bonũ non habuit, quia, ubi illud faceret, non inuenit. ¶Item Dominus in patria ſua præſens, & uerus affuit: non per malum miniſtrum, ſed per ipſum nihil potuit, quia fidem non inue-

sup. ſi quis eps ſup. ead. c. qui perfectionem.

Ioan. 13.

Matth. 13.

d ¶Conſequenter.] noli hic reprehẽdere magiſtrum nam opponendo dicit hoc; vt patet ex ſolutionibus ſequentib. maxime ex ſecunda.

e ¶Poteſtas.] Ideſt, executio poteſtatis. & ſic verum dicit. alias mentitur. nam poteſtas ſacrificãdi. .i. ordo ſacerdotalis in eo remanet.

f ¶Poteſtatem] Nõ bene argumentatur: quia ſi vocet poteſtatem ſacerdotium ordinem, vel ſacramẽtum, nec hic, nec ibi amiſit poteſtatem: ſed ſi executionem, & hic & ibi amittit.

g ¶Largiendi.] ſed cum hæreticus precilius poſſet conferre tam baptiſma, quã ordinem, quę ſpecialitas erit in baptiſmo? Dic quod in caſu neceſſitatis non peccat baptizãs. qđ nunquam eſt in collatione ordinum.

h ¶Non amiſit] in neceſſitate, & cũ ſolemnitatibus. 50. diſtinctio. qui ſub gradu.

i ¶Sed ne.] Hoc dicit Gratianus ac ſi Aug. intellexiſſet, ius dandi habent, ideſt, executionem, & ita ſoluit.

K ¶Vnitatem] Hic tangit Gratian. opin. Ioan. de Fant. dicentis, quod qui recipit vltimam manus impoſitionem in Eccleſia, &c. i. hæc opinio videtur expreſſe cõfirmari, ext. de ſchiſma, ca. 1. ſed expreſſe reprobatur. 9. quæſtio. prima. ordinationes.

1 Ideſt, ꝙ factus eſt eps in eccleſia & poſt modũ fit hęretic⁹, ordinẽ confert. Sed qui ext. eccleſiã, recipit ultimã manus impoſitionẽ .i. ext. eccleſiam factus eſt eps, ordines conferre non põt: & qui a tali ordinatus eſt, nihil recepit ſm Hug.

ſuam, quæ protenditur vſque ad § [Quamuis.] &c. ibi autem ponit aliam, quæ magis communis eſt, ad quam probandam inducit, quadruplex exemplum, primum ibi, [Ipſa enim.] ſecundum ibi, [Item Dominus in patria, &c.] Tertium ibi, [Quod vt plane.] Quantum de decem virginibus. quod incipit ibi, [Sic & omnes, &c.] Vltimo concludit ab illo loco: [Sciendum verò,] & ad probandam concluſionem ſuam inducit c. per Eſaiam.

l ¶Sacramento tenus.] Ideſt, quia ſi ordinant, conferunt ordines, licet non debeant, & hoc eſt, quod ſequitur, ſine effectu, &c.

m ¶Diſſoluunt.] 32. q. c. 2.

n ¶Chalcedonenſi.] Sup. ea. q. c. ſi quis epiſcopus.

o ¶Innocentio.] Sup. ea. veniunt.

p ¶Quamuis] Sol. vera eſt, quam & ſup. tetigit, & quæ recitatur inf. 11. q. 1. in prin. & ſup. §. ſi. ergo.

nit, pro perfidia aliorum non caruit ſua veritate, ſed effectus boni virtute. ¶ *Quod, vt plane in omnibus ſacramentis oſtenderet, bis*[a] *eſt transfiguratus, cum eſſet in carne. In vna transfiguratione, ſicut ſol*[b] *apparuit mirabilis*[c], *vt fides credentium augeretur ad contemplandã cœleſtem gloriam ſuper ſe eleuatã. In altera, vt peregrinus, & incognoſcibilis de ſedubitantibus ire longius ſe finxit, & ne agnoſceretur, oculos eorum tenuit: ad quid aliud? niſi, vt quia per fidem non erat in cordib. eorum, longius ſe ab eis recedere oſtenderet, & quia ipſum nõ credebant eſſe, quod erat, viderent & eum alium*[d], *quam erat? Ecce in vtraque viſione, ſua erat præſentia, & veritas: ſed in vna exercebatur fides, vt magis crederent, quam credebant: in altera tenebatur incredulitas, ne et agnoſcerent, quod videbant. Sacramentum ergo corporis, & ſanguinis ſui alijs eſt ad ſalutem, alijs ad iudiciũ. Fides etiam quamuis, ſit vera, tamen ſine operib. mortua eſt. Sic & oẽs decem virgines æqualiter erant virgines: ſed ex his quinque erant fatuæ, & quinque prudentes. Aequa erat virginitatis veritas, ſed pro eiuſdem virginitatis intentione non omnib. æqua meriti identitas. Sic etiam eſt æs ſonans*[e], *aut cymbalum tinniens martyriũ, vel eleemoſyna, quam neſcit charitas*[f]. *Si verò cæcus cæco*[g] *lucernæ miniſtret veritatem, neuter tamẽ ideò magis ſuam illuminat cæcitatem: Sic & malus miniſtrat malo vera ſacramenta; ſed non ideo donũ ſpiritualia: quia malis eorum meritis ſpiritus ſanctus impeditur, ne in eis*[h], *quod ſuum eſt operetur. Vnde Innocentius*[i], *cum hæreticorum baptiſma concedat eſſe ratum: non tamen ex illo baptiſmate concedit habere ſpiritum ſanctum. Et Leo hos, qui formam baptiſmatis acceperunt, nõ ſinit rebaptizari; ſed iubet ſpiritum ſanctum, quem ab hæreticis nemo accipit, per eius inuocationem, & manus impoſitionem a catholicis ſacerdotib. conſequi. Sciendum verò eſt, quòd ſacramenta hæreticorum dicuntur irrita, vel etiam dãnanda, falſa, & inania, non quantũ ad ſe, cum ſint ſancta, & vera etiã ab hæreticis celebrata: ſed quia, cum illicite dantib. perfidis ſint ad iudicium, illicite ab eis accipientib. non conferunt ſpiritum ſanctum. Irrita, & non vera dicuntur; quia quod promittunt, & conferre creduntur, non tribuunt: & ideo damnanda, vt ea dari, uel recipi ab hæreticis non approbetur, ſed interdicatur. Non. n. quantum ad ſe polluta ſunt, quamuis ab hæreticis polluta dicantur. Vnde Gregorius communionem Arrij vocat execrationem, & Innocentius vocat Bonoſi ordinationem, damnationem: non quòd ita in ſe ſint, ſed quia male dantib. uel accipientib. id efficiunt. Sic etiam Hieronymus in Oſea ſacrificia*[k] *eorum panem luctus uocat, non quantum*[l] *ad ſe, ſed quantum ad effectum; quod ipſemet oſtendit, ſubiungens: [Quicunque comederit ex eo, cõtaminabitur, quia ſibi ad iudicium ſumet.]*

Hinc etiam Auguſtinus lib. 2. contra epiſt. Parmeniani, cap. 5.

Matth. 7.
Luc. 24.
Iac. 22.
Matth. 25.
1. Cor. 13.
ſup. ea. c. Arrianos.
ſu. ea. c. hi qui.
ſu. ea. c. ſuperuenien te. c. qui perfectionẽ c. ventum.
In c. 9. Oſeæ.

a ¶ Bis.] Quantum ad primã, vel quantum ad ſecundam, prout videbatur duobus diſcipulis in caſtellum Emaus euntib. Sed quare dicit in carne, cum etiam modo ſit Dñs in carne? ſed dicunt quidã in carne. ſ. mortali, ſed male. nam in carne mortali ſemel tãtum transfiguratus eſt: poſt paſſionẽ vero ẽt ſemel & iõ poteſt dici cum eſſet in carne. i. inter carnales, vbi carnẽ aſſumpſit. Vel põt intelligi in carne ſ. mortali, & ſic ibi fieri punctus. bis trãsfiguratus eſt, cũ eſſet i carne in vna trãsfiguratione. &c. quaſi diceret in carne mortali . i. i vna trãsfiguratione. ſ. i mõte Thabor, in altera poſt reſurrectionẽ, in ſpecie ſ. peregrini apparens. ADDITIO. ſ. duob. Diſcipulis in Caſtellum Emaus euntibus. H.

Chriſtus bis in carne trãsfiguratꝰ eſt.

b ¶ Sol] ſ. Chriſtus. & hoc eſt primum exemplum.

c ¶ Apparuit mirabilis.] Corã Iacobo, Petro, & Ioanne in mõte Thabor.

d ¶ Alium.] Ideſt, alterius modi.

e ¶ Sonans] Quia ſe ipſum cõſtringit alij ſonum præſtans:

f ¶ Charitas.] ſu. ea. q. vide.

Cæcus cæco ducatũ præſtare nõ dẽt.

g ¶ Cæco.] Si Cæcus cæcũ conetur ducere ſecum: In foueã ductor primum cadet, inde ſecutor.

h ¶ Ne in eis.] Exiſtẽdo i hæreſi, vel quo ad effectum: niſi in cauſa neceſſitatis, vel ignorãter. ſu. ea. q. ſuperueniente.

i ¶ Innocentius.] ſu. ead. q. qui perfectionẽ. inf. ea. q. 7. c. 3. §. itẽ. Inno. &c. quod pro remedio.

k ¶ Sacrificia.] Vt dicitur ſu. ea. q. §. ſed hoc ſu. ea. illi. & c. Dominum. verſ. nos dicimus. & cap. ſi quis inquit.

l ¶ Non quantum.] d. 49. ſacerdotes. inf. ea. q. 3. ſaluator.

a ¶ Sed ne Auguſtinum.] *Hic Gratianus ita videtur loqui de B. Auguſtino, quaſi ipſius hac in re ſit dubia, aut incerta ſniã*

PEr Eſaiam]Hoc ca diuiditur in tres partes. In prima parte ponuntur verba prophetæ. In ſecunda dicit Aug. ꝙ vbicunque malus offert ſacrificium, ſibi perniciem irrogat, ſed non illis, qui dignè aſſumunt In tertia parte dicit, ꝙ Spiritus ſanctus diſciplinæ effugit fictum, nec operatur per eũ remiſſionem peccatorum. Secũda pars icipit ibi, [Quilibet.] Tertia ibi, [Spũs ſctũs.] CASVS. Primo ponuntur verba prophetæ. Secundo, dicit Aug. ꝙ vbicunq; malus Deo offert ſacrificium, ſibi perniciem irrogat. non dignè ſumenti. Tertio dicitur, ꝙ ſpiritus ſanctus diſciplinæ ſcilicet dator effugiet fictum. nam per eũ non operatur remiſſionem peccatorum, ſed per officium operatur, & de malis toleratis intelligitur quod hic dicitur.

cum tamen nemo ipſo melius, ac fuſius in libro contra Donatiſtas rem hanc expoſuerit, omnino que cum Chalcedonenſi concilio, & Innocentio concordet.

¶ Sacramenta quamuis obſint indignè tractantibus, proſunt tamen dignè ſumentibus. Cap. XCVIII.

Iuo p 2.c.97. *Eſa.66.*

PEr Eſaiam Dominus dicit: [Facinoroſus, qui ſacrificat mihi vitulum [a], quaſi qui canem occidat: & qui coquit [α] [b] ſimilaginem, quaſi ſanguinem porcinum, & qui offert thus in memoriam, quaſi blaſphemus.] *& pauсis interiectis.* ¶ Quilibet vbilibet offert ſacrificium tali † corde, vel factis, hoc † vt [c] mereatur audire [d]; perniciem ſibi infert, non illis bonis [e], qui accipiunt ab eis ſacramenta eadem, qui ſecundum prophetam Ezechielem gemunt, & mœrent peccata, quæ fiunt in medio eorũ, quãuis non ſe inde corporaliter ſeparent. *& infra.* ¶ Sacrificium impiorum eis ipſis oberunt, qui offerunt impie. Nam vnum atque idem ſacrificium propter nomen Domini, quod inuocatur, & ſemper ſanctum eſt, & tale cuique fit, quali corde ad accipiendum acceſſerit. [Qui enim manducat, & bibit indignè, iudicium ſibi manducat, & bibit.] non ait, alijs [f]; ſed, ſibi. *& infra.* ¶ Hoc penè in omnibus talibus quæſtionibus intelligendum admonemus, ſcilicet quia omnia ſacramenta cum obſint indignè tractantibus, proſunt tamen per eos dignè ſumentibus. *& infra.* ¶ Spiritus ſanctus in eccleſiæ propoſito, vel miniſtro ſic ineſt, vt ſi fictus non eſt, operetur per eũ ſpiritus ſanctus, & ad eius mercedem [g] in ſalutem ſempiternam, & eorum regenerationem [h], vel ædificationem [i]: qui per eum ſiue conſecrantur, ſiue euangelizantur. Si autem fictus eſt, quoniam veriſſimè ſcriptum eſt: [Spiritus enim ſanctus diſciplinæ effugiet fictum,] deeſt quidem ſaluti eius, vt auferat ſe à cogitationibus, quæ ſunt ſine intellectu: miniſterium tamen eius non deſerit [k], quo per eum ſalutem operatur aliorum.

†*tale*] orig. †*al. hac.* *Eze.9.*

eod. l. 2. contra epi. Parme.c.6.

1.Cor.11.

eod.lib.2.c.10.

Ibidem.c.11.

Sap.1.

α ¶ Et qui coquit.] *Apud B. Auguſtinum legitur,* & qui ſimilaginem, quaſi ſanguinem porcinum: & qui offert thus, quaſi benedicat idolo *& ſic etiam* Iuo: *niſi quod habet,* & qui ponit ſimilaginem. *ſicut etiã B. Auguſtinus contra literas* Petiliani *lib.2.cap.52. Lectioni Græca vulgata optimè reſpõdet verſio B. Hieronymi ſecundum* LXX. Iniquus autẽ, qui immolat vitulum, quaſi percutiens virum; ſacrificans de grege quaſi qui occidat canem: qui offert ſimilam, quaſi qui ſanguinem ſuillum: qui dat thus in memoriale, quaſi blaſphemus. *Vulgata autẽ Latina ex Hieronymo ſecũdum* Hebræum *exemplar ſic habet:* Qui immolat bouem, quaſi qui interficiat hominẽ; qui mactat pecus, quaſi qui excerebret canem; qui offert oblationem, quaſi qui ſanguinem ſuillum offerat, qui recordatur thuris, quaſi qui benedicat idolum †.

†*al. idolo.* ſup c. qui perfectionem.

Conſtat [l] *ergo, vt Innocentius ait, de cæteris hæreticis.*

a ¶ Vitulum.] Talis eſt, & ita agit, quaſi &c.

b ¶ Coquit.] Alias colit id eſt in cultu quaſi colendo in ſacrificio offert. Et eſt ſimilago flos farinæ, de quo fiebat panis propoſitionis.

Similago eſt flos farinæ.

c ¶ Hoc vt.] Quod dicit propheta.

d ¶ Audire.] Scilicet ſibi dictum eſſe.

e ¶ Non illis bonis.] Accipientibus ab eis ſacramenta.

f ¶ Non alijs.] Argumentum, ꝙ de vno, &c. vt d.45. diſciplina. ibi, meus non eſt. Arg. contra infra 33. q.4. fortè.

g ¶ Mercedẽ.] Id eſt, retributionem æternam.

h ¶ Regenerationẽ.] Vt infantum.

i ¶ Vel ędificationẽ.] Vt adultorum.

K ¶ Non deſerit.] Supra ea. c. remiſſionẽ.

CONTAT ERGO. CASVS. Superius in cap. 1. huius q̃ſtionis dicit Leo, ꝙ ſimoniaci non accipiunt niſi ſpiritum mẽdacij & damnationem. in ca. fertur. dicit Greg. ꝙ ſimoniaci vulneratã habent animam lethali vulnere. In cap. ventum, dicit Innoc. ꝙ ordinati ab hæreticis vulneratum habent caput, per quæ ca. infert Gratianus idem eſſe de hæreticis & ſimoniacis: ſed ſuæ concluſioni ſtatim obijcit ibi,] Sed obijcit.] Et ibi, [Immo.] Concludit tamen quod ſacramenta non debent ſimoniacè concedi.

l ¶ Conſtat.] Superius introduxit magiſter multa capitula per

Hæretici & ſimoniaci æquiparantur.

1 Quia ſu. c. 1. huius quæſt. dixit Leo, quod ſimoniaci nõ niſi ſpiritũ mendacij accipiũt, & dãnationẽ ſu. c. fert. Dixit Greg. quod ſimoniaci vulneratam hñt. aĩam lethali vulnere. ſu. ead. ventũ dixit Iun. quod ordinati ab hæreticis vulneratũ hñt caput. vñ infert & magiſter idẽ eſſe de ſimoniacis & hæreticis, ſm H. ſed ſu. c. con. c. ii ĩõi, &c. vt ſequitur Io. & Bart. Brix.

ta per quæ oſtendit de hæreticis, & ſimoniacis idem eſſe: ex quibus infert concluſionem ſuam in iſto. §. 1 ſed ſuæ concluſioni obijcit ſtatim dupliciter, ibi, ſed obijcitur. & ibi, immo.

a ¶ Sed obijcitur.] Ad hoc quod dixit de ſimoniacis locum habere, quod de alijs hæreticis dicit.

b ¶ Hoc ſolum.] Quod non eſt in ordinatione hæreticorum.

c ¶ Reputetur.] Verum eſt, quantum ad characterem.

Baptizãdis.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod nec pro baptiſmo, nec pro chriſmatione dẽt pretium exigi, ne propter paupertatem, vel indigẽtiam homines ſuam negligãt ſalutem, & qui hoc de cætero fecerit, deponetur.

d ¶ Conſignãdiſq;] Id eſt, chriſmandis & idem eſt in quolibet ſacramento. ext. de ſim. cum in eccleſiæ.

e ¶ Præfigant.] Sic infra 10 quæſt. vlt. nec numerus ſecundum quod ibi eſt in litera nummus, eſt ſimile. aliàs ſi eſt numerus, non eſt ſimile.

f ¶ Renaſcentes.] Id eſt, renaſci volentes voluntate ſua, vel parentum.

g ¶ Exigere.] Aliqd tamen ſponte oblatũ recipi poteſt, vt ſup. diſtinct. 18. de eulogijs.

h ¶ Moliantur.] Sed quid ſi ſacerdos nullo modo vult baptizare, niſi ei detur pecunia? Dicunt quidam quòd ſi baptizãdus eſt adultus, nihil ei debet dare quia ſola fides ei ſufficit. de conſec. diſtinct. 4 baptiſmi. vel ipſemet baptizet ſe. arg. ff. de adopt. ſi conſul. argu. contra, extra de baptiſmo & eius eſt, debitum. Ioan. Sed certè ſi in neceſſitate tali aliquis ſeipſum baptizet: non eſt tamen baptizatus 2. licet ad patriam, ſi decederet, conuolaret, vt dicit decret. illa, debitum B. Si eſt puer, baptizet eum offerens, vel pater: ſed ſi illi ita debiles ſunt, vel neſciunt formam baptiſmi, vel nullus eſt alius, qui baptizet in neceſſitate, non ideo danda eſt pecunia, & committenda ſimonia potius permittatur mori ſine baptiſmo. argum. hic, & infra ea. placuit. Ego tamen potius darem pecuniam, quàm eum ſic dimitterem mori, & bene licet non deberem facere. arg. hic, & infra ea. placuit.

Baptizare ſe ipſum nemo poteſt.

2 Adde ad hoc quod le. & no. de cõſe. diſt. 4. baptiſmi. in glo. poterit.

i ¶ Correxerint.] Relinquendo honorem, & perpetuò pœnitendo, vt intra ea. q. ſi quis neque. Ioan.

Nullus.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod nullus clericus a percipiente gratiam communionis pretium exigere debet. quod ſi quis fecerit, deponetur.

k ¶ Diaconus.] inf. de conſ. diſt. 2. peruenit. contra ibi dicitur, quod presbyter dare tñ eucharistiam: ſed hoc in neceſſitate. 93. diſt. diaconis &c. præſente H.

l ¶ Exigat.] Cum effectu 3. vel etiam ipſe conatus puniendus eſt in deteſtationem criminis: ſupra ea. qui ſtudet. arg. 6. q. 1. §. verum, arg. 47. diſt. quoniam. H.

ordinatos à ſimoniacis per prauam manus ſimoniacæ impoſitionem vulneratum habere caput. ¶ Sed obijcitur quòd in ordinatione ſimoniacorum hoc ſolum [b] reprehenſibile inueniatur, quòd gratia ſpiritus ſancti ſub pretio redigi putetur: aliorſum autem in omnibus integra forma ſacramentorum ſeruetur. Cum ergo illicita ſacramenti vſurpatio per pœnitentiam correcta fuerit, vt gratia ſpiritus ſancti gratuita, & non venialis exiſtimetur, integer debet adeſſe vnctionis effectus: Immo etiam, ſi non ſequatur pœnitentia, licet ſimoniacè tamen reuera conſecratus reputetur [c]: ſicut illi, qui quondam non, niſi pretio dato, nec ad ſacri baptiſmi regenerationem, nec ad ſanctæ communionis participationem admittebantur; licet ſimoniacè, tamen non ideo minus baptizati, vel ſacræ communionis participes reputati ſunt: ſed hoc tantum † ſacris canonibus conſtitutum eſt, ne de cætero ſacramenta Chriſti ſimoniacè diſtribuantur. † al. tamen.

Vnde Gelaſius ad epiſcopos per Lucaniam, epiſt. 1. c. 7.

¶ A baptizandis, vel conſignandis pretia non exigantur. Cap. XCIX.

Capit. 6. c. 110. Burc. l. 4. c. 71. Iuo p. 1. c. 72. & 265. Matth. 10.

BAptizandis, conſignandiſque [d] fidelibus ſacerdotes pretia nulla præfigant [e], nec illationibus quibuslibet impoſitis exagitare cupiant renaſcentes [f]: quoniã quod gratis accipimus, gratis dare mandamur. Et ideo nihil à prædictis prorſus exigere [g] moliantur [h], quo vel paupertate cogente deterriti, vel indignatione reuocati, redemptionis ſuæ cauſas adire deſpiciant: certum habentes, quod qui prohibita deprehenſi fuerint admiſiſſe, vel commiſſa non potius ſua ſpontè correxerint [i], periculum ſubituri, proprij ſint honoris.

Item ex ſynnodo, c. 21.

¶ A percipiente gratiam † communionis pretium exigi non debet. Cap. C. † al. gratia.

NVllus epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus [k], qui ſacram diſpẽſat communionem, à percipiente gratiam [a] communionis aliquod pretium exigat [l]. Neque enim videtur gratia, neq; pro pretio gratiam ſpiritus ſancti damus; ſed dignis munere ſine defraudatione participare concedimus. Si quis vero eorum, qui connumerantur in clero, ab eo, qui ſacram communionem diſpenſat, aliquod pretium exegerit, deponatur, ſicut imitator ſimoniacæ fraudis. Iuo p. 2. c. 92.

a ¶ Gratiam.] *Sic etiã Iuo. In vno vetuſto Gratiani codice eſt,*

3 Deſiſtendo re... pit, ſic ff. ... ter. diu... aliàs co... pœn. di... cogitatio... nes. Arch.

Quidquid]

QVidquid.] CASVS. Dī hic, ꝙ pro ſacramentis, vel ordinibus conferendis aliquid accipi non debet, niſi quod ſponte fuerit oblatum. & clericus ſi contra fecerit, deponatur. & ſi ſciente epiſcopo, & negligente corrigere aliquid fuerit exactum: duobus menſibus communione priuetur. Si verò ipſo ignorante clerici aliquid acceperint: pro qualitate perſonarum & ordinum punientur pœnis hic poſitis, & nihilominus deponentur.

grat ia communis, *quod Græcæ lectioni magis conuenit:* παρὰ τοῦ μετέχοντος εἰς πρᾶξιν, τῆς τοιαύτης μεταλήψεως χάριν, ὀβολοὺς, ἢ εἶδος τὸ οἱονοῦν, i. ab eo qui percipit communionem eiuſmodi participationis gratia, obolos, vel aliam quamuis ſpeciem exigat. *Sunt etiam alia nonnulla varietates non magni ponderis.*

Item ex concilio Toletano, 11. c. 8.

¶Munera inuiſibilis gratiæ quæſtibus non ſunt comparanda. Cap. I.

Iuo p. 1. c. 73. & par. 5. c. 126.
Matth. 10.

QVidquid inuiſibilis [a] gratiæ conſolatione β [b] tribuitur, nūquam quæſtibus γ [c], vel quibuslibet præmijs venundari penitus debet, dicente Domino: [Quod gratis accepiſtis, gratis date.] Et ideò quicunq; deinceps in eccleſiaſtico ordine conſtitutus, aut pro baptizandis, conſignandiſque fidelibus, aut collatione chriſmatis, vel promotionibus graduum pretia quælibet, vel præmia (niſi δ voluntate oblata) pro huiuſmodi ambitione ſuſceperit; equidem, ſi ſciente loci epiſcopo tale quidquam à ſubditis perpetratum fuerit, idem epiſcopus duobus mēſibus excommunicationi [d] ſubiaceat, pro eo, quòd, ε ſcita mala contexit, & correptionem neceſſariam non adhibuit. Sin autem ſuorum quiſpiam, eodem neſciente, pro ſupradictis quodcunque capitulis accipiēdum eſſe ſibi crediderit [e]; ſi presbyter [f] eſt, quatuor menſium excommunicatione [g] plectatur, ſi diaconus, trium; ſubdiaconus verò, vel clericus [h] his cupiditatibus ſeruiens, & competenti ζ pœna [i], & debita excommunicatione plectendus eſt.

β ¶Conſolatione.] *In cōcilijs olim Coloniæ, ac Lutetiæ impreſſis, duobus ipſorum codicibus Vaticanis, uno regis Catholici, & apud Iuonē legitur,* collatione: *ſed ob gloſſam nō eſt emendatū.*
γ ¶Nunquam quæſtibus.] *In eodem codice Regio, legitur* nūmorum quæſtu, vel quibuslibet præmijs uenundari penitus non debet: *in alijs verò ſupra citatis*, nunquam quæſtu.
δ ¶Niſi.] *Ab eodem codice Regio abeſt dictio iſta,* niſi *ita, vt in his caſibus voluntarias etiam oblationes prohibeat; ſicut de baptiſmo in concilio Eliberitano eſt conſtitutum, infra ead. c. emendari & de ſacris ordinationibus in concilio Tridentino ſeſſ. 21. cap. 1. In alijs tamen codicibus eſt ipſa dictio,* niſi.
ε ¶Quod ſcita.] *Antea legebatur,* in conſcientia mala. *Emendatum eſt ex codice Regio, & Iuone in concilijs verò impreſſis variè legitur.*

Imò, quatenus ſacramentū tribuit gratiā, ut decernit Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 1. & ideò dare pecuniā p eo, ut eſt ſacramentum, illicitum eſt licitum autē, quatenus ē natura officium B. Th. 2. 2. q. 100. ar. 2. ad 6.

a ¶Inuiſibilis.] id eſt, ſacramentum in quo gratia inuiſibilis continetur per ſignificationem.
b ¶Conſolatione.] Notat coniugium non * eſſe de his ſacramentis: quæ conſolationē cœleſtis gratiæ tribuūt: & ideo in ipſo poſſe pretium interuenire. 32. q. 2. honorantur. Cætera ita ſacramenti tenent ſignificationem, ut eius pariter habeant virtutem, illud ſolam ſignificationem. Cætera verbo, ſed iſtud ex conſenſu pficitur. Cætera à iure canonum initium habuerunt, hoc a iure naturali initium habuit. extra de biga. debitum. Illis autē non eſt ratio ſufficiens, ꝙ pecunia interueniat, quia in eo non confertur gratia: quia nec in ſepultura, nec in funeratione gr̄a confert: eſt tñ ſimonia. 13. q. 2. quæſta, Imo dicit lex, matrimonia nō debent eſſe venalia. ff de do. inter virum & vx. l. 2. & dic ꝙ licet quæratur in matrimonio quantū detur pro dote, hoc non eſt ſimonia arg. de conſec. d. 1 nemo. nam epiſcopus non conſecrat eccleſiam, niſi dos fuerit ei aſſignata, ut ibi dicitur; & tamen illud nō eſt ſimoniacum. inf. ea. q. 2 placuit.

Gratia in ſepultura no confertur.

c ¶Quæſtibus.] A quæro quæris, non à queror quereris.
d ¶Excommunicationi.] id eſt, ſuſpenſioni. 32. diſt. eos. no. epiſcopū ſuſpendendū eſſe, quia nō corrigit ſubditum

Ep̄s nō corrigens ſubditum, eſt ſuſpendēdus.

e ¶Crediderit.] Ad hoc vt occultet illud crimen.
f ¶Si p̄sbyter.] Hanc leuem pœnā antiquitus ſuſtinuit: ex poſterioribus autē decretis ꝑ huiuſmodi ſui honoris periculo ſubſunt, & nota infamiæ percelluntur, vt ſup ea. qui baptizandis, & 1. q. 3. c. vlt.
g ¶Excōicatione.] Hic grauius punitur ſacerdos q̄ ep̄s argu. cont. 40. d. hō [1]. Sed hic presbyter [1] duobus delinquit, & quia contemnit, & quia ſimoniam committit. epiſcopus tātum in negligentia [2]. Et quod dicit, quatuor menſium excommunicatione plectatur, hæc pœna non excludit depoſitionem. Alij intelligunt hoc capitulum tātum de negligente [3], non de committente. ſed huic intellectui obuiat illud, accipiendum. & illud, cupiditatibus. Sed exaudi hoc per illud. extra de ſimo. nemo. cum ſcilicet quis celat crimen alterius pro pecunia. arg. ſup. e. c. ibi, contexit. B. Sed adhuc contradicit huic intellectui quod dicit de pœna. quia minor imponitur maioribus. Sed dic, quòd maior pœna eſt epiſcopo ceſſare per duos menſes, quàm preſbytero per quatuor. 40. diſt. homo Chriſtianus.
h ¶Clericus.] & ſecundum hoc clericus in minoribus ordinationibus poteſt eſſe prælatus.
i ¶Competenti pœna.] Depoſitioni. inf. ea. q. 1. cap. vlt. placuit.

Sacerdos grauius punitur q̄ epiſcopus.
1 Arg. extra de cle. vena. c. 1.
2 Sic no. ſ. 24. q. 1. qui contra. in gl. ult.
3 Et talis nō eſt ſimoniacus. quia nil vr̄ emere vel vēdere: ſed pro tāto dr̄ ſimoniacus: quia ſimoniā cōmittit, & contegit. extra de ſimo. nemo. Hug.

ζ ¶ Et competenti.] *In vulgatis legebatur*, pro arbitrio cõpetenti pœna, *ſublata ſunt voces*, pro arbitrio, *quia in vetuſtis exemplaribus, in concilijs impreſſis, & manuſcriptis, & apud Iuonem non habentur, neque auctor gloſſa eas agnoſcit.*

Item ex concilio Bracarenſi ſecundo, c.4.

¶ *Emendata eſt inſcriptio ex aliquot vetuſtis codicibus. Nam in vulgatis erat,* ex Carthaginiẽſi quarto, *in quo nõ habetur.*

¶ Nihil à ſacerdotibus exigatur pro balſamo, quod in Chriſmate ponitur. Cap. CII.

PLacuit, vt nullus epiſcoporũ pro modico balſami [a], quod benedictum pro baptiſmi ſacramẽto per eccleſias datur; quia ſinguli † tremiſſem [b] pro ipſo exigere ſolent; nihil vlterius exigatur: ne fortè, quod pro ſalute animarum per inuocationẽ ſancti ſpiritus conſecratur, ſicut Simon magus donum Dei pecunia voluit emere, ita nos venundantes damnabiliter venundemur.

† *al. à ſingulis tremiſſes exigi*] *al. ſinguli tremiſſes exigi.*

Act. 8.

Item ex eodem, c.7.

¶ Non eſt aliquid exigendum ab ijs, qui infantes ſuos ad baptizandum adducunt. Cap. CIII.

PLacuit, vt vnuſquiſque epiſcopus per eccleſias ſuas hoc præcipiat, vt hi, qui infantes ſuos ad baptiſmum offerunt, ſi quid voluntariè pro ſuo offerunt voto, ſuſcipiatur ab eis. Si verò per neceſſitatem paupertatis aliquid non habeant, quod offerant, nullum eis pignus violenter tollatur à clericis. Nam multi pauperes hoc timentes, filios à baptiſmo retrahunt: qui ſi fortè, dum differunt, ſine gratia baptiſmi de hac vita receſſerint, neceſſe eſt, ut ab illis eorum [c] perditio [d] requiratur [e], quorum ſpolia pertimeſcentes, à baptiſmi gratia ſe retraxerunt.

Item ex concilio Eliberitano, c.48.

¶ Qui baptizatur, nullos nummos in concham mittat. Cap. CIIII.

EMendari placuit, vt qui baptizantur (vt fieri ſolebat) nummos in concham non mittant [f]: ne ſacerdos [g], …

PLacuit, vt nullus.] CASVS. Statuitur hic, vt nullus eps pro chriſmate tremiſſem exigat, ſicut olim epi facere conſueuerunt, ne ipſi venundantes, ſicut Simon magus uoluit emere, damnabiliter venundentur.

a ¶ Balſami.] ideſt, chriſmatis. nam poſt conſecrationẽ chriſma eſt. Chriſma ergo vendi non poteſt, nec ẽt in neceſſitate, cũ ſit ſacramẽtum. 1. q. 1. multi. & 1. q. 3. ſi qs pbendas. & ſup. ea. quicquid.

b ¶ Tremiſſem.] Tertia pars ſolidi eſt tremiſſis. De hoc tremiſſe habes. C. de veſte milit. fortiſſimis. li. 12. & inde dicitur tremiſſus ſm Iſidorum, quaſi ter miſſ⁹ ſolidum conſtituat.

PLacuit.] CASVS. Statuitur in hoc c. vt ꝓ baptiſmi collectione nihil exigat: ſponte tamen oblatum poteſt recipi: & ſi timore extorſionis aliqꝰis ſe ſubtraxerit à baptiſmo, aĩa periclitantis à tali pſbytero requiretur.

c ¶ Eorum.] Argu ꝙ in eadẽ ſit perditione & qui damni cauſam, vel occaſionem dat, & qui damnum dediſſe videtur. inf. 23. queſt. 5. de occidẽdis. & c. cũ homo. cõtra. 26. q. 6. ſi preſbyter. J. 27. q. 2. ſi tu abſtines. ſup. d. 55. ſi qs abſciderit J. 17. queſt. 4. diffiniuit ℞: 50. diſt. ſtudeat. & c. ſæpè J. 16. q. 1. decimæ. 10. Sol hoc intelligendum eſt de cauſa proxima, maximè cum malo zelo cauſam, vel occaſionem præſtant H.

d ¶ Perditio.] Nihil enim intereſt, an occidat quis, an cauſã mortis præbeat. ff ad l. Corn. de ſic. nihil, vnde ſi pſtito impunitatis ſacramento ſeruos fugientes ad ſiam ſacerdos non reddiderit, & poſtea fugerint: fuga eorum à ſacerdote quærẽda eſt, ut inf. 17. q. 4. diffiniuit. qui enim occaſionem damni, &c. ff. ad l. Aquil. qui occidit §. vlt.

e [Requiratur.] Not quòd pro loco, & tempore illicita redduntur, quæ ſimpliciter licita ſunt, vt 27. q. 1. ſneque viduas.

EMendari.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ꝓ baptiſmo nihil recipiatur, nec pedes baptizandorum lauentur. Sequentia duo cap. plana ſunt, in quibus dicitur, ꝙ pro ſacramentis, vel ordinibus, ſepultura, chriſmate, communione, & luminaribus, nihil exigi debet.

f ¶ Non mittant.] Præſumitur enim ſimonia 1. ſimilis præſumptio eſt ex tempore, vel loco. inf. 31. q. 1. relatũ. ſup. d. 81. in omnibus. inf. 8. q. 3. c. 1. & ſup. d. 57. ſi quis in ægritudine. J. 18. q. vlt. Eleutherius. contra extra de ſimo. cum ſit Romana. inf ea. q. 2. placuit. Sol. exaudi hoc de nummis exactis. nam ſponte oblatos accipere poſſum. arg. inf. c. proxi. Alij dicunt hoc vitandum propter ſpeciem mali. argum. extra de tranſact. conſtitutus. ff ad leg. Iul. de ambitu. l. vna. ubi dicitur, quod accuſatus non debet intrare domum iudicis. Hic arguè opus per ſe laudabile ratione temporis reprobari, & ne maliguandi occaſionem inducat. licet enim nummos in concham mittere opus pietatis ſit, tempore tamen ſuſcipiẽdi baptiſmi ſimoniæ ſuſpicionem inducit. arg. eſt ff ad l. Iul. de ambitu l. una in fi. adeo, vt ſi etiam ſub aliquo prætextu tempore prohibito detur, præſumptio ſimoniæ non euaneſcat. arg 57. diſt. ſi quis in ægritudine. & 8. q. 3. c. primo.

g ¶ Ne ſacerdos.] Arg. non ſolum abſtinendum eſſe à malis. ſed etiam ab omni ſpecie mali. arg. ſupra 54. diſt. generalis.

Chriſma vẽdi non põt.

Tremiſſis eſt tertia ps ſolidi.

Damnũ dediſſe vĩ, qui occaſionem damni dat.

1 Vnde ſubdit, ne ſacerdos, &c.

Opus per ſe laudabile ratione temporis reprobatur.

a Et not. inf. 13 q. 2. diffinimus.

Abſtinendũ eſt ob omni ſpecie mali.

Latio Me-olanenſiũ

a ¶Lauandi ſunt.] Quia Mediolanenſes primo aqua conſecrata puerorum pedes lauant, & poſtea baptizant: & non peccant, quia auctoritate Ambr. hoc faciunt, qa qui eſt mundus totus, non indiget niſi vt pedes lauet. Tamen in illa auctoritate intelliguntur pedes, ideſt, affe-ctus, pro tempore etiam luminum pretium interdici in extrauag. Alex. 3. de his ſane Hug. ſatis dicitur ext. de ſim. non ſatis, & c. cum in eccleſiæ.

ADDITIO. Adde ad hoc quod legitur, & not. ſup. ead. emendari. Arch.

quod gratias accepit, pretio diſtrahere videatur. Neq; pedes eorum lauandi ſunt [a] a ſacerdotibus, vel clericis.

Item ex concilio Triburienſi.

¶Pro perceptione baptiſmi, vel ſchriſmatis aliquid exigi non debet. Cap. CV.

Pann. l. 4. c. 101.
Iuo p. 1. c. 295.

DIctum eſt ſoiere in quibuſdã locis pro perceptione chriſmatis nummos dari, ſimiliter pro baptiſmo, & communione. Hoc ſimoniacæ hæreſis ſemen deteſtata eſt ſancta ſynodus, & anathematizauit, & vt de cætero nec ꝓ ordinatione, nec pro chriſmate, vel baptiſmo, vel pro balſamo, nec pro ſepultura, vel communione quidquam exigatur, ſtatuit, ſed gratis dona Chriſti gratuita diſpenſatione donentur.

Item ex concilio Cabilonenſi tempore Caroli Magni, cap. 17.

¶Non pro dedicandis baſilicis, vel pro cæteris ſacramentis, eccleſiæ conferendis aliquid exigi debet. Cap. CVI.

Burc. l. 4. c. 93.
Iuo p. 1. c. 287.
Pann. l. 1. c. 98.

STatuimus, vt ſicut pro dedicandis baſilicis, & dandis ordinibus nihil accipiẽdum eſt: ita etiam pro balſamo ſiue luminaribus [b] emendis, nihil presbyteri chriſma accepturi dent. Epiſcopi itaque de facultatibus eccleſiæ balſamum emant, & luminaria ſinguli in eccleſijs ſuis concionandi prouideant.

13 *Sicut [c] ergo hæc ſacramenta [d] licet ſimoniace miniſtrentur, tamen benedictionis effectum conferunt accipienti, & ſic ſacerdotalis vnctio, licet ſimoniace miniſtretur; ſuo tamen non debet carere effectu. Sed, ſicut ſupra dictũ eſt, illa ſacramenta ſunt neceſſitatis, hæc dignitatis, & ideo priuilegia illorum non poſſunt generare cõem legem iſtorum. Habent ergo ſimoniaci vulneratum caput per ſimoniacã manus prauam impoſitionem. Hoc autem de illis intelligitur, quos nec excuſat ignorantia, nec attractionis violentia; qui ab illis ordinantur, quos indubitanter ſciunt eſſe ſimoniacos; ſiue ſimoniace, ſiue non ſimoniace ordinentur ab eis. Vt n. diſtinguit Nicolaus Papa alij ſimoniace ordinantur a ſimoniacis: alij ſimoniace a non ſimoniacis, alij non ſimoniace a ſimoniacis.*

ſu. c. remiſſionem §. ſed notandum.

Hanc diſtinctionem inuenit Nicolaus Papa ſecundus ſcribens omnibus epiſcopis.

¶De triplici genere ſimoniacorum. Cap. CVII.

4 ſent. d. 25.
Pann. l. 3. c. 127.

STatuimus [e] decretum de ſimoniacis tripartita hæreſi ideſt, de ſimoniacis ſimoniace ordinatoribus, vel ordinatis, & de ſimoniacis ſimoniace a non ſimoniacis, & de ſimoniacis non ſimoniace a ſimoniacis. ¶Simoniaci ſimoniace ordinati, vel ordinatores ſecundum eccleſiaſti-

SICVT ERGO. Hæc ẽ 13 pars huius quæſt. in qua intẽdit probare magiſter, ꝙ ſi aliquis ignoranter ordinatus fuerit a ſimoniaco, vel etiam compulſus, ꝙ diſpẽſatur cum tali. Si autem ſciẽter fuerit ſimoniac[a], vel ordinatus a ſimoniaco, nõ diſpenſatur cũ illo: & hoc ꝓbat per ſex auctorit. Io. de Fant. CASVS Infert Grat. quod ſicut hæc ſacramẽta ſ. baptiſma, & chriſma habent effectũ, licet ſimoniace miniſtrentur, ſic & vnctio ſacerdotalis. Sed eſt aliud in illis quàm in iſtis, quia illa ſunt ſacramenta neceſſitatis: hęc verò dignitatis. Simoniaci enim habẽt caput vulneratum, quos ignorantia, vel alia cauſa nõ excuſat. Vnde Nicolaus diſtinguit. Alij ordinãtur ſimoniace a ſimoniacis. Alii ſimoniace a non ſimoniacis. Alij non ſimoniace a ſimoniacis, quæ diſtinctio probatur per ſequens capitulum.

c ¶Sicut.] Accipit hic finem altercatio Gratiani, quæ quãq; ſimoniacos cõparat hæreticis, quandoq; non, vt ſup. ea. §. qa ergo, & § ſeq.

d ¶Hæc ſcrã] i. baptiſma, & chriſma.

STatuimus] CASVS. Hoc c diuiditur in duas partes In 1. parte idem dicitur, quod dictũ ẽ in diſtinctione Nicolai, In 2. parte quæ incipit ibi, [Simoniaci.] dr, ꝙ ſimoniaci ſimoniace ordinati cum ſuis ordinatoribus debẽt deponi. Simoniaci vero ſimoniace a nõ ſimoniacis ordinati, ab officio maleaccepto remouebuntur, ſed ordinatores non deponentur: cum non ſimoniace a ſimoniacis ordinatis, poterit propter neceſſitatem diſpenſari, vt in ſuo officio permaneant.

e ¶Statuimus.] Idem dicunt hic, quod in § niſi. qa ſubiuua-

[pe]des in li-[b]is ſacris [ſign]ificant af-[fe]ctiones.

...ctus. ſ. vt habeant cor purum, iuxta illud. Quàm ſpecioſi pedes Euangelizantium pacem, &c.

STatuimus.] ¶Luminaribus.] Etiam in conficiendo chriſma neceſſarijs fraudem remouet. Non

iungit quid iuris ſit cum ſic, vel ordinantur.

a ¶Simoniacos autem non.] Illi ſola voce non reatu ſimoniaci dicuntur extra de ſi. de ſimoniace. ſ. propter ordinationem a ſimoniacis factam, ſicut vſurarius quandoque dicitur qui vſuras dat. ff. de vſur. debitor.

recipere ordines ſm plurimos doctores: exequi tamen non poſſum ordines ſine diſpenſatione Papæ tantum, ſecundum quoſdam, ſecundum alios cuiuſcunque ſuperioris. Iſta tamen diſpenſatio debet fieri in occultos ne infametur ille prælatus, cuius crimen occultum eſt. huic

b ¶Miſericorditer.] & ita dicitur hic, ꝙ non receperunt executionem.

c ¶Permanere.] In executione.

SED HOC. CASVS. Dicit Gratianus, ꝙ hoc vltimum membrum intelligitur de illis, qui ordinantur non ſimoniace a ſimoniacis, quos ignorabant eſſe ſimoniacos, quos non reatus proprius facit ſimoniacos, ſed ordinatio ſimoniaci.

d ¶Sed hoc.] Reſpicit vltimam partem capituli præcedẽtis, ſcilicet ſimoniacos non reatu, ſed propter ordinationem, inf. proximo.

SI qui a ſimoniacis] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſi aliqs gratis ab epo, ſed aliàs ſimoniaco fuerit ordinatus: ſi probauerit illum tunc temporis ab eccleſia toleratum, & neſciuiſſe illum ſimoniacum fuiſſe, poterit cum illo miſericorditer diſpenſari ſi verò ſciuerit illum ſimoniacũ eſſe, deponi debet. Sequens c. patet, quod eſt notabile.

e ¶Si qui.] H. intelligit hoc c. de præciſis,

eos canones a proprio gradu decidant †. Simoniaci quoque ſimoniace a non ſimoniacis ordinati, ſimiliter ab officio malè accepto remoueantur. ¶Simoniacos autem nõ [a] ſimoniace a ſimoniacis ordinatos, miſericorditer [b] per manus impoſitionem pro temporis neceſſitate in officio concedimus permanere [c].

† Adde ad hũc tex. not in l. ſi quem quam. C. de epiſc. & cler.

Sed hoc [d] intelligendum eſt de ijs, qui ordinantur a ſimoniacis, quos ignorabant eſſe ſimoniacos. Hos facit ſimoniacos non reatus criminis, ſed ordinatio ſimoniaci.

De quibus Vrbanus Papa in concilio Placentino, c. 3. & 4. ait.

¶De ijs, qui non ſimoniace a ſimoniacis ordinantur, Cap. CVIII.

Magiſter ibi.

SI qui [e] a ſimoniacis non ſimoniace ordinati ſunt, ſi quidem probare [f] potuerint ſe, cum ordinarentur, neſciuiſſe eos ſimoniacos eſſe, & ſi tunc α [g] pro catholicis habebantur in eccleſia, talium ordinationes miſericorditer ſuſtinemus, ſi tamen eos laudabilis vita commendat. Qui verò ſcienter ſe a ſimoniacis conſecrari (imò execrari) permiſerint; eorum conſecrationem omnino irritam eſſe decernimus.

c. 4.

α ¶Et ſi tunc.] *Antea legebatur*, & quod tunc, *quaſi onus id probandi incumberet volenti ſe purgare. Emendatum verò eſt ex duobus manuſcriptis iſtius concilij exemplaribus.*

Idem Nicolaus iunior. Hoc idem Alexander ſecundus.

¶Verba huius, & ſequentis capituli erga ſimoniacos ſunt in epiſtola Nicolai ſecund, in qua concilium a ſe habitum refert; atq; ea repetiuit Alexander ſecundus in epiſtola omnibus catholicis epiſcopis directa, quæ habetur Romæ manuſcripta tribus peruetuſtis codicibus.

a n i o

qui tamen neſciebantur præciſi eſſe ab ordinatis. Nam opinio eius eſt, ꝙ ſi occultum eſt eum ordinatorem eſſe ſimoniacum, qui toleratur, ordinatus ſuſcipit executionem, vt 15. q. 7. c. vlt. niſi ſit notorium, vt 32. d. §. verum. Vel niſi teſtibus hoc probari poſſit, vt ſu. ca. quiſquis, & ideo, vt locum habeat ſecundum eum quod hic ſequitur, miſericorditer, &c. neceſſe habet legere de præciſis, Nos vero, q aliter ſentimus, arg. inf. ca. quibuſdã, & ſup. c. reperiuntur. legimus hoc capitulum de occultis. nam quantumcunque occulti ſint, & etiam ignorentur, iſte non conſequitur executionem, & hoc in ſimoniaco in ordine, & licet ſine culpa iſtius ordinati contingat, indiget tamen diſpenſatione, & hoc in deteſtationem criminis, & iõ dicit miſericorditer, & licet hoc in ignorante, ſecus tamen in eo qui coactus eſt, vt inf ea. conſtat. Nam ille de iure admittendus eſt ad executionem, & ea eſt ratio, quia magis conſtat nobis de voluntate coacti, quam ignorantis, nec intelligas illud capitulum de abſolute coacto, quia non recipiet characterem ext. de bapt. maiores, §. ſi autem.

f ¶Probare.] Per ſacramẽtum ext. de ſent. excom. ſi vero. Vel probatur eo ipſo, ꝙ non probatur contra. C qui mili nõ poſ. ſuper ſeruis, lib. 12. Sed pone prælatũ meũ eſſe ſimoniacum, & vult me ordinare, ſi probare poſsũ non debeo ab eo ordines recipere. ſi non poſſum debeo

Simoniacus prælatus ſi vult ſubditũ inuitum ordinare, qđ iuris.

huic tamen obuiat ext. c. per tuas. Io. hoc teneas pro certo, quod ſi ego ſcio ſimoniacum eſſe aliquem, licet occultum, non debeo recipere ordines ab eo, vt in præ. decre per tuas, & int, ea. de cætero, & ſi vellet me cogere, potius debeo pati excommunicationem, vt ext. de ſent. excom. inquiſitioni.

f ¶Probare.] Hinc arg. ꝙ qui ignorantiam allegat, eam probare debet 1. & cum probatio tripliciter fiat, tunc. ſ. directè cum probatio eo ex quo id quod intendit, neceſſario aut veriſimiliter ſequitur: ignorantiæ tamen veriſimilis probatio ſufficit, quod patet ex eo quod dicitur, tunc pro catholicis habebantur. ex his quoque verbis ſeq. ſi tamen eos laudabilior vita commendat, argui poteſt præcedentia merita ad delicti poſt commiſſi veniã impetrandam prodeſſe. arg. ff. de re. mili. non omnis. Io. arg. allegantem ignorãtiam debere eam probare, vt inf. 9. q. 1. ordinationes. inf. 34. q. vlt. in lectum. ext. de elect. innotuit ſup d. 82. propoſuiſti contra. inf. 3. q. 9. indicas. contra. B.

Ignorantiã allegans, eã probare tenetur.

1 Concord. text in l. verius, & ibi gl. & in l. cum de indebito. in gl. in ver, ignoranti. ff. de prob.

g ¶Et quod tunc.] 15. quæſt. vlt. c. vlt, arg. inf 9. quæſt 1. ca. 3. contra. Solu. ibi namque dicitur, quod ſi qui ab hæreticis nominatim excommunicatis fuerint ordinati, ignorantes illos eſſe damnatos: eorum ordinationes ratæ habebuntur: hic autem dicit tunc ratas eſſe ſi eorum ordinatores pro catholicis habebantur, vnde colligi-

ligitur, ꝙ ſi tunc non catholici, ſed dānati habebantur, talium ordinatio non toleratur. ſed ſciendum eſt, ꝙ nõ ſemper contrarius ſenſus auctoritatis pro lege, & certa ratione ſuſcipiendus eſt ſicut in nonnullis decretorum locis diligentia lectoris inuenitur. Vel dicatur ſtrictius ſe

Senſus contrarius non ſẽ pro lege ſuſcipiẽdus.

d ¶In dignitate] ideſt, in ordine extra de ſimo. tanta. & no. infra ea. q. 5. c. 1. cum enim ſanctius ſit character. infra ead ordinationes. non poteſt diſpenſari. M ſecus dixit extra de ſimo. ex inſinuatione.

1 Et no. extra de renu. poſt tranſlationem. ibi uideas.

Conſtat.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſi qui per coactionẽ ab hæreticis fuerint ordinati: ſi eorũ cõmunioni non conſenſerint ſed ſtatim ceſſante uiolẽtia ad eccleſiam redierint, ſufficienter excuſantur: at qui poſt menſem redeunt, rei tũc ſunt acceptæ dignitatis.

¶De eo, qui ordinatur ab illo, quem ſcit ſimoniacum eſſe. Cap. CIX.

Iuo p. 5. c. 79. Pann. li. 3. c. 126.

De cætero ſtatuimus, vt ſi quis in poſterũ ab eo, quẽ ſimoniacũ eſſe non dubitat [a], ſe conſecrari permiſerit, & conſecrator, & conſecratus non diſparem dānationis ſententiam ſubeant [b]: ſed vterque depoſitus pœnitentiam agat, & priuatus propria dignitate perſiſtat.

Item paulò ſuperius.

¶Simoniacis in dignitate ſeruanda, nulla eſt impendenda miſericordia. Cap. CX.

Magiſter ibidem. Deuſdedit p. 4. Iuo p. 5. c. 79. Pann. li. 3. c. 125.

Erga ſimoniacos nullam [c] miſericordiam, in dignitate [d] ſeruanda, habendam eſſe decernimus, ſed iuxta canonum ſanctiones, & decreta ſanctorum Patrum, eos omnino damnamus, ac deponendos eſſe apoſtolica auctoritate ſancimus.

Subaudiendum eſt, niſi violenter attracti fuerint. De his enim, & a quibuslibet hæreticis uiolenter ordinatis ait Innocentius ad epiſcopos Macedoniæ, epiſt. 22. cap. 5.

¶De ijs, qui inuiti ad hæreticorum ordinationem trahuntur. Cap. CXI.

† Eodem.] ori. ideſt, Boneſo.

Conſtat multos vim paſſos, atque inuitos, attractos, repugnanteſq; ab hæreticis † ordinatos, ſed huiuſmodi aliquis, ſi poſt ordinationem talem nõ interfuit, cũ illi conficerent ſacramenta, ſi communioni eorũ particípatus non eſt, ſi ſtatim [e] diſcedentibus illis [α] peſſimo cõciliabulo eorum abrenunciauit, & ad Eccleſiam redijt [f]: iſte talis poteſt habere colorem aliquem excuſationis [g]. Cæterũ qui poſt menſem [h], aut amplius [i], redierunt, cum ſe conſiderarent ab hæreticis ordinatos: quamuis nihil ab eis acceperunt, rei ſunt vſurpatæ dignitatis.

α ¶Illis.] *In editione trium tomorum legitur*, diſcedẽs de eius peſſimo. *Sed editio quatuor tomorum, et codex canonum habet, ut Grat. multa aũt i hoc capite collector arbitratu ſuo aptauit.*

Tales [k] plerũq; intuitu pietatis reformat catholica ma-

e ¶Si ſtatim.] Arg. ꝙ ſi qua alicui tradit inuita & pro viribus renuẽs: ſi ſtatim poſt traditionem fugerit, non tenet illud matrimoniũ: quod præſumitur ex verbo, ſi ſtatim, maxime ſi nunquam conſenſit. H. & ita per ſequentia deprehenduntur præcedentia 2. 22. q. 2. quod ait. de pœn. diſt. 3. Iudas.

Matrimoniũ nõ tenet ſi mulier inuita ſtatim fugerit.

2 Adde ad hoc quod legis. & no. ſ 44. diſt. multis.

f ¶Rediſt.] Eo animo vt iterum nõ redeãt ad eos: ſicut dicit lex, ꝙ is qui fugit ab hoſtib. eo animo vt iterum ad eos redeat, nõ habet poſtliminium. ff. de ca. & poſtli. re. l. nihil intereſt. C. eo. l. pe. nec enim ſatis eſt domũ quem redijſſe, ſi mẽte alienus eſt, vt ff. de offi. præſi. l. 1. diuus. & 3. q. 9. indicas.

g ¶Excuſatiõis.] Ar. ꝙ coactio excuſat in ordinib. ſic 50. diſt. presbyteros. 15. q. 6. c. 1. 20. q. 3. præſens. arg. cõtra 15. q 1. merito. & inf de conſe. diſt. 4. eos, quos.

Coactio in ordinib. excuſat.

h ¶Poſt menſem.] Ar. ꝙ ſi aliqua alicui inuita tradita fuerit, ꝙ aliquanto tempore cum eo in domo manſerit, & cum potuerit non effugerit: ſi poſtea uirum dimiſerit, poterit reuocari ab eo: quia ex tanto temporis conſenſu ratum fuit matrimonium. ar. 31. q. 2. de neptis. 63 diſt. quanto. 50. diſt presbyteros & diſtin. 45. de Iudæis & extra de ſpon. ad id quod.

i ¶Amplius.] Arg. ad probandum conſenſum interfuiſſe matrimonio, ſi non ſtatim diuertit dum poterit. 16. q. 1. reuertimini.

ſe habere in ſimoniacis propter odium ipſius horrendi criminis: & mitigantius in alijs peruerſis ordinationibus: quod illo c. demonſtratur 9. q. 1. ab excommunicatis. Vel quod hic dicitur catholicis, non ad ordinantes, ſed ad ordinatos refertur. B.

a De cætero.] Non dubitat.] Quia eſt notorium: vel per ſententiam. H ſed contradicit litera.

b ¶Sententiam ſubeant.] Tu intellige de eo quem probare potuit ſimoniacum, qui eſt ordinandus. melius intellige ſecundum quod dixi in glo. ſupra proxi. ca. in glo. per ſacramentum ver. hoc teneas A.

Erga ſimoniacos.] CASVS. Dicitur in hoc c. & ſimoniaci ad aliquam dignitatem promoti deponi debent: & nulla cum eis poterit fieri diſpenſatio. Patet ſequens §. ubi excipit uiolenter attractos: ſiue à ſimoniacis, ſiue ab hæreticis attracti fuerint.

c ¶Nullum.] infra eod. ſi quis neque. infra ead. q. 7. requiritis. infra ea. q. 5. c. 1. contra. Sol. hic ſimonia eſt in promoto, & promouente.

TALES. CASVS. Dicitur in hoc §. ꝙ tales. ſ. ab hæreticis violenter attracti: ſiue ſtatim redierunt, ſiue non, quandoque de miſericordia tolerantur: ſed cum ſimoniacis non diſpenſatur: nec authenticam, ideſt, fructuoſam poſſunt agere pœnitentiam, niſi renunciauerint rei quam ſunt ſimoniacè adepti, & tunc diſpenſatur cum eis, ut cum minoribus hæreticis diſpenſatur. Sequen. cap. patet, in quo oſtenditur qualiter cum hæretico diſpenſetur.

k Tales.] Scilicet qui cõſenſerint hæreticis, vel ſtatim receſ-

receſſerunt, vel non ſtatim. idem intelligo etiam poſt momentum, ſi iam conſenſiſſent. & idem poſt centum annos, ſi non conſenſiſſent. Nam ſemper accuſarentur. ff de re mil. non omnes. §. qui captus factum ergo tangit hoc dicendo, ideo tamen dicit, qui poſt menſem: q. & ſi intra mēſem redierint, ſemp fuiſſe inuiti pręſumuntur. niſi cōtrarium probaretur: ſed poſt mēſem præſumerentur conſenſiſſe, niſi contrarium probaretur. & eſt ſi. C. ad Velleian. l. ſi mulier perfectè. ff. de his quæ in frau. cred. ſi pignus. Item nunquid eſt ſimonia abrenunciare beneficio, vt alij detur. Non niſi deducatur in pactum: vt extra de præben. dilecto. ſpem tamen 2. inde habere non eſt ſimonia. extra de pact. cū pridem. Item qualiter regnum Dei pecunia poſſit emi: cum

Beneficij r[enunciatio] vt alij de[tur] non eſt ſ[imoniaca].

nus impoſitio cū ſatisfactione, & medicina pœnitentiæ; ſed damnationem ſimoniacorum, & eorum, qui eis conſenſerunt, legimus; medicinam vero authenticam[a] ex hac hæreſi nominatim non legimus: niſi quòd, ſicut uſurpatum eſt[b] in Nouatianis[c], uel Donatiſtis, minoribus[d] utique hæreticis nō canonicè, ſed ex intuitu pietatis; ita etiā[e] ex his poſſe fieri colligimus, ideò etiā, quia aliorſum[f] per omnia orthodoxam habent fidē, niſi quòd Spiritum ſanctum credunt eſſe uenalem. Et, ut ait Beatus Auguſtinus, hæretici, cum redierint; qua parte ſe abſciderint ab eccleſia, curentur; qua uerò parte adhæſerint, cognoſcantur[g].

a Spē no[n] Pann. Fely[n] in c. conſul[tationes]. d[e] ſimo. Ang[elus] & legiſte i[n] l. ſed & ſi l[e]ge, §. conſuluit, de pet[itione] hæred.

ſup ea c. quod quidam, verſ. ſed ſi cur.

Hinc & Leo Iannario[a] Aquileienſi, epiſt. 3.

a ¶ Ianuario.] *Sic etiam citatur infra ead. q. 7. c. ſaluberrimū & ſic habetur in manuſcriptis Leonis codicibus, quamuis in excuſis ſit,* Iuliano. *Cæterum verba ipſa epiſtolæ referuntur in dicto cap. ſaluberrimum. & ex parte. ſupra ead. c. ſi quis hæretica. Nam hic ſententia potius affertur.*

¶ Qui ab hæreſi ad eccleſiam redeunt, in quo inueniuntur ordine, ex beneficio perſeuerent. Cap. CXII.

OMnis cuiuslibet ordinis clericus, qui catholicā deſerens unitatem, hæreticę, vel ſchiſmaticę coniunctionis contagione ſe maculauerit; ſi ad eccleſiam redierit cū legitima ſatisfactione, & erroris ſui damnatione; hoc in magno beneficio habeat[h], ſi adempta ſibi omni ſpe promotionis, in quo inuenitur[i] ordine permaneat.

ſup. ea. c. ſi quis hæretica. & inf. ea. q. 7. c. ſaluberrimum. Poly. li. 7. tit: 5. Pann. li. 3. c. 131.

De his autē, qui ordinantur ſimoniacè a non ſimoniacis (utpote illi, qui data pecunia archidiacono, uel conſiliarijs epiſcopi, epiſcopo ignorante, hoc efficiunt, ut de manu eius ſacros ordines accipiāt) ita ſcribit Gregorius VII. lib. 6. Reg. in ſynodo Romæ habita, anno Domini 1078. die 19. Nouembris, c. 5.

¶ Ordinationes, quæ ſimoniacè fiunt, falſæ iudicantur. Cap. CXIII.

ORdinationes, quæ interueniente pretio[k], vel precibus[l], vel obſequio alicui perſonæ ea inten-

Poly li. 2. tit. 38. Iuo p. 5. c. 82.

a ¶ Authenticam.] .i. fructuoſam: niſi executioni rei adeptæ renunciauerint, vt infra ea. q. ſi quis neque.

b ¶ Vſurpatum eſt.] idest, contra rigorē factum eſt: arg. C. de iur. do. ubi.

c ¶ Nouationis.] Infra ea. q. 7. Maximū. & c. Donatum.

d ¶ Minoribus.] Nō enim cū maioribus hęreticis diſpēſatur, vt infra q. 7 c. 1.

e ¶ Ita etiam.] Cū ſimoniacis eſt diſpenſandum, vt iam habebitur.

f ¶ Aliorſum.] Q. d. & hoc facit ad diſpēſationem.

g ¶ Cognoſcantur.] Argu. q̄ ſi inſtrm̄ ſit falsū & in aliqua parte verum; vbi verum eſt, debemus illud recipere. C. de tranſ. ſi ex falſis. argu contra 9. diſtin. ſi ad ſacras, & 42. diſt cap. quieſcamus.

Inſtrm̄ pro parte verum & pro parte falſum eſſe poteſt.

h OMnis] ¶ Habeat.] Si tñ iterata unctione nō fuerit maculatus, ut ī. q. 7. ſaluberrimum.

i ¶ Inuenitur.] Si tñ illos ordines ſimoniacè nō reciperet, & cū quib. diſpēſet, & cum quibus non, dicunt 1. iſti verſus.

Si bis ordo datur, ſeu baptiſmus repetatur:
Vt ſubuertatur fidei ſtatus ordo petatur.
Vel ſi præſtetur quod utrumque Simon operetur.
Vt diſpenſet, ſpes irrita prorſus habetur. ī. ea. ſi quis.

1 Et not. 9. q. 1. in ſum. ibi uideas. nam ibi ponuntur concord. ad ea quæ ſequuntur. Archid. Verſus.

DE HIS. CASVS. Proſequitur de his Gratianus hic, qui ſimoniacè a non ſimoniacis ordinantur, & caſus planus eſt.

ORdinationes.] CASVS. Dicitur hic, q̄ falſa iudicatur ordinatio, quæ pretio, precib. uel obſequio confertur. Idem dicitur de ordinatione eius, qui canonicè non eligitur: quia taliter ordinatus non intrat per oſtiū, ſed fur eſt & latro. Patet ſeq §.

k ¶ Pretio.] Dato, vel retento, vel promiſſo. C de tranſ. tranſactio, nā remittere dare eſt. extra de teſti. ueniens 1. nihil ſit ſpiritualius. de pę. diſt. 1. medicina. & non ordo vel honor eccleſiaſticus. & eſt ratio: quia cum uendente regnum cœlorum non poteſt eſſe malitia: hic ſecus ſed falſum eſt regnum Dei emi, ſed ex miſericordia meritiſque præcedentibus acquirunt. 13. q. 2. animæ, de pœ. diſt. 1. medicina.

l ¶ Vel precibus.] Hoc de precibus pro indigno, & carnali amore impenſis, vel à ſe porrectis: aliàs non, vt infra eadem latorem.

l ¶ Vel precibus] Hic habes q̄ preces inducunt ſimoniam, ut inf. c. ſunt nonnulli. 8. q. 1 Moyſes. & hoc uerū eſt ſi aliquis pro ſeipſo petat. talis autē ſe ingerit; quod non licet, ut 8. q. 1. in ſcripturis. & extra de iure patron. per noſtras. Alij dicunt, quod aliquis pro ſe, ſi eſt dignus,

Preces q̄q̄ ſimoniam inducunt.

dignus, poteſt petere nam Petrus dixit. Quid ergo fiet nobis, qui ſecuti ſumus te? & ita pro ſeipſo petijt. Sed ſi preces porriguntur ab alio, diſtinguitur, vt 3. q. 2. in ſumma & q. 1. c. Moyſes. Io.

a ¶ Intentione.] Ergo ſine ea intẽtione non eſt ſimonia aliàs ...

vult probare in quibus, & quibus modis committatur ſimonia directe, & dicit, ꝙ tribus. ſ. in munere a manu, munere a lingua, munere ab obſequio, & hoc vſque ad §. [Quolibet.] Io.

SVnt nonnulli.] CASVS. Oſtenditur hic, ꝙ non ſolum ſi pecunia accipiatur ꝓ ordinatione, committitur ſimonia: ſed ſi obſequiũ, vel fauor, ſiue humana gratia ꝓpter hoc accipiatur, & hoc ꝓbatur auctoritate Eſaiæ.

c ¶ Accipiunt.] Extra de ſim. & ſi quæſtiones.

d ¶ Deſcriberet.] Non eſt in Eſaia id qđ ſequitur, ſed in pſalmo: Iudica me Domine, ſibi, in quorum manibus.

e ¶ Ab obſequio.] Et ſic vr̃, ꝙ non poſſim ſeruire pro beneficio, vt hic, & ſu. px. ar. contra 12. q. 2. quicunque ſuffragio, & c. charitatẽ, & de cle. nõ reſi. de cætero. licite etiã poteſt quis ſperare, vel appetere dignitates, vt 74. diſ. conſuluit 61. d. quid proderit, & extra de pac. cũ pridem. Sol. H. dicit ſi directe habeat animũ ad hoc, cum ſeruit, eſt ſimoniacus, vt 1. q. 1. ſunt quidam. Sed tu dic ꝙ ſi dignus eſt, & dignum exhibet ſeruitiũ, nõ ẽ ſimoniacus vt hic, & ext. de cle. nõ reſi. de cætero. aliàs ſi indignus eſt, vel dignus, & idigne ſeruit, ſimoniacus ẽ, & hoc notauit cũ dixit. Seruitus indebite, &c. ſcilicet dignus ſeruire poſſit, non tñ

tione [a] impenſo, vel quæ non communi conſenſu cleri, & populi ſecundum canonicas ſanctiones fiunt, & ab ijs, ad quos conſecratio pertinet, non comprobantur, falſas † eſſe dijudicamus: quoniam, qui taliter ordinantur, non per oſtium, ideſt per Chriſtum intrant, ſed, vt ipſa veritas teſtatur, fures [b] ſunt, & latrones.

† *irritas*] orig. & Polyc. Io. 10.

14 *Quia ergo ſimonia tripliciter in capitulo notatur, vidẽdum eſt quot modis pretium in hac hæreſi detur.*

Hoc B. Gregorius in Euangeliorum tractatu hom. 4. in fine exponit dicens.

¶ De multiplici genere ſimoniacorum. Cap. CXIV.

Anſ. l. 6. c. 83. Burc. l. 1. c. 113. Iuo p. 5. c. 36. Pann. l. 3. c. 121

SVnt nonnulli, qui quidem nummorum præmia ex ordinatione non accipiunt [c], & tamen ſacros ordines ꝓ humana gratia largiuntur, atque de largitate eadem, laudis ſolummodo retributionem quærunt. ¶ Hi nimirum, quod gratis acceptum eſt, gratis non tribuunt: quia de impenſo officio ſanctitatis, nummum expetunt fauoris. Vnde bene, cum iuſtum virum deſcriberet [d] propheta, ait: [Qui excutit manus ſuas ab omni munere.] Neque. n. dicit, qui excutit manus ſuas a munere, ſed adiunxit, [ab omni:] quia aliud eſt munus ab obſequio [e], aliud munus a manu aliud munus a lingua †. Munus quippe ab obſequio eſt ſubiectio † indebite impenſa. Munus a manu, pecunia eſt. Munus a lingua, fauor. Qui ergo ſacros ordines tribuit tunc ab omni [f] munere manus excutit; quando in diuinis rebus, non ſolum nullam pecuniam, ſed etiam humanam gratiam [g] non requirit.

Eſ. 33.

† *al. ſeruitus*

Idem in regeſto.

¶ Æternam damnationem inueniet, qui quolibet munere ad ſacros ordines accedit. Cap. CXV.

SI quis neque ſanctis pollens moribus, vel neque a clero, populoq; vocatus [h], vel pulſatione coactus, impu-

aliàs ſecus, vt nõ. extra de ſimon. nemo. H.

b ¶ Fures] Videtur ergo cum ſimoniacus furi comparetur, ꝙ cum ſimoniaco nemo poſſit diſpenſare, niſi renũciet ordini male ſuſcepto, vt inf. ea ſi quis neq;. & ſup. ea ergo & extra ea nobis. in ſi quia nec vitium furti purgatur, niſi res furtiua redeat in poteſtatem Domini, vt 14. q. 6. ſi res aliena. Iſtud ſatis concedi poſſet, & ſecundum hoc poſſet dici, quòd ſimoniacus nec ẽt characterem reciperet, quia ſimoniacus debet renunciare rei, q̃ vitioſe eſt adeptus. Conſtat, ꝙ executioni non renunciaret, quia executionem nunquam habuit, characteri etiã non poteſt renunciare. Vnde ſatis videtur, ꝙ non recepecit characterem: niſi velles dicere, ꝙ recepiſſet poſſeſſionem characteris: ſicut fur dr̃ habere rem furtiuam. i. poſſeſſionem rei, tamen credibilius eſt vt dicatur, ꝙ habeat characterem, & quòd Papa poſſit cum eo diſpenſare, licet ille non renunciet. nam etiam vitiũ furti poteſt purgari re apud furem manente, ff. de vſuca ſi fur. in prin. idem vi letur in violento detentore, vt ff. de preca. certe. §. Iulianus. i.

QVIA ERGO. Hæc eſt 14. pars quæſtionis, in qua

poteſt duci in pactionem, nam illud ſimoniacum eſt extra de pa. pactiones. nullum ergo munus dabit niſi illud quod aliàs fuiſſet daturus propter aliquas neceſſitates, vt ext. ea & in quæſtiones, vel niſi det xenium aliquod, vt ff. de off. procon. l. ſolent. §. vlt. vel niſi recipiat illud ad ſtipes templi, vt ſup. ea iudices.

f ¶ Ab omni] Vt omnia particularia, & ſingularia comprehenderet ſup. 19. d. ſit Romanorum ſi inf. 14. q. 3. putant. inf. e. q. 3. ſaluator. cõtra 31. q. 1. ꝙ ſi domierit 2. No. ꝙ dicit indebite, nam ſi debite impendatur, non ita ſit, vt inf. ea q. 3. ſaluator. Et exponit Bazianus indebite, cũ indebite dignus, vel debite indignus ſeruit pro beneficio. alias non. ar. inſ. i de ſocietate, §. de illa.

a Per iſta iura vr̃, ꝙ idẽ eſſet ſi ſimpliciter dixiſſet.

g ¶ Gratiam] Sup 24. d. quando.

SI quis.] CASVS. Si quis per ſimoniacam prauitatem ordinem, vel dignitatem eccleſiaſticam acceperit niſi in vita reliquerit, & finaliter pœnituerit, in æternum peribit. Planum eſt ſequens capitulum. & per ſe patet.

h ¶ Vocatus] Et etiam licet valde dignus ſit, non tñ effrænata temeritate, ſed trepida deliberatione onus ſacerdo-

Concord. ext. in l. qđ Metus ff. e heranſti. in l. a ꝑtu tore, & ibi ona glo. C. nanda.

imoniacus uri cõparaẽ apa diſpen are põt cũ imoniace rdinato, licet ordini nale ſuſcepto non renunciet. Sub. vnde õ eſt opus eſſione. ar. le pac. l. pe. uliũ. §. pe. n ſi. ſed ſuffi it factũ cõ iemati ff. 8 ucce. l. cum ir.

denter Chriſti ſacerdotium iam quolibet facinore pollutus, iniuſto cordis amore [a], vel ſordidis precibus oris, ſiue comitatu [b] ſiue manuali ſeruitio, ſiue frauduléto [c] munuſculo epiſcopalem, ſeu ſacerdotalem, non lucro animarum, ſed inanis gloriæ auaritia fultus dignitatem acceperit, & in vita ſua non ſponté [d] reliquerit, cumque inſperata α mors [e] pœnitentem non inuenerit; proculdubio in æternum peribit.

α ¶Inſperata.] *In aliquot vetuſtis Gratiani codicibus legitur* inaſpera mors pœnitentia.

Hinc idem Gregorius Ioanni Corinthiorum epiſcopo lib.4.epiſt.55 ſeu c.99.ſcribit.

¶Pro ordinationibus nihil omnino accipiatur.

Cap. CXVI.

ſu.d.110.c.nóuit. Anſ.l.6.c.90. Poly.l.2.tit.1.

DE ordinationibus aliquid accipere ſub diſtricta interdictione vetuimus. Oportet ergo, vt neque per commodum †, neque per gratiam, aut quorundam ſupplicationem [f] aliquos ad ſacros ordines conſentiatis, vel permittatis adduci.

† *al.donum.*

Item vniuerſis epiſcopis per Elladem † prouinciam conſtitutis, eod.lib.epiſt.56.ſeu c.100.

† *al.Helledam.* Et eo.l.epi 51.& 55 & l.5.epi.7. Burc.l.1.c.21. Iuo p 5.c.108.

¶Nec pretio, nec prece, nec gratia, nec ſupplicatione aliqui ad ſacros ordines accedant. Cap. CXVII.

QVibuſdam [g] narrantibus agnoui, quòd in illis partibus nullum ad ſacrum ordinem ſine cōmodi datione perueniat. Quod ſi ita eſt, flens dico, gemens denuncio, quia cum ſacerdotalis ordo intus cecidit, foris quoque diu ſtare [h] non poterit. ¶Scimus quippe ex Euangelio, quid redemptor noſter per ſemetipſum fecerit: quia ingreſſus in templum cathedras vendētium columbas euertit. Columbas quippe vendere eſt, de ſancto ſpiritu (quem ſibi conſubſtantialem Deus omnipotens per impoſitionē manuum hominibus tribuit) commodum temporale percipere; Ex quo, vt prædixi, innuitur, quid ſequatur: quia, qui in templo Dei columbas vendere prǽſumpſerunt, eorum [i], Deo iudice, cathedræ ceciderunt. ¶Qui videlicet error in ſubditis cum augmento propagatur. Nam ipſe quoque, qui ad ſacrum ordinem perducitur, iam in ipſa prouectus ſuis radice vitiatus, paratior [k] eſt alijs vēdere, quod emit. Et vbi eſt, quod ſcriptum eſt?) Gratis acce-

Matth.21.

cerdotij debet ſubire, vt ſu.ead.non eſt putanda, & d.11. nemo 61.d.miramur.

Beneficium conferens indigno pp amoré ſimoniacus.

a ¶Amore.] Ex hoc collige omnem illum eſſe ſimoniacum, qui ductus amore alicui indigno beneficium confert, arg.extra de ſimon.nemo. nam ex quo fauor tertij nimium fauoris inducit: multo magis ipſius q ordinatur. Vel expone hoc ita q ceſſet iſte intellectus, iniuſto cordis amore .i. cupiditate & ambitione.

b ¶Comitatu.] Id-eſt, ſeruitio.

Munus fraudulentum.

c ¶Fraudulento.] Fraudulentum eſt munus cum dicit ſe aliàs voluiſſe hoc ei dare, vt ext.ead.& ſi quæſtiones. Vel qñ altera pars dicit expēſas feciſſe, & illas petit, vt cedat beneficio, vt ext. de pact. cum pridem.

d ¶Nō ſponte.] Hoc idē de quolibet crimine, ſed hoc dr̄ ad terrorem. Et not. q dicit ſponte: quia ſi cogeretur iuris ordinem dimittere: niſi ſponte non valeret ei ad ſalutem.

Pœnitentia non valet ad ſalutem niſi perſeueret vſque in finé.

e ¶Mors.] Ex hoc (vt dixi) in quolibet crimine non valet pœnitentia ad ſalutem, niſi perſeueret animo vſque in fin. de pœn.diſtinct.1.§. his autem verſ. item illud. Ioannes. Et licet de omnibus aliis criminib. poſſit quis pœnitere ordine retento, vt 82.diſt.preſbyter.50.diſt.de his. hic non, niſi renunciet ordini. extra de ſimo.tanta, vnde nō videtur, q hic locū habeat admonitio, vel denunciatio. Ar. contra.inf.q.vlt c.pateat.dic vt ext. de accuſat.ſuper his.

f DE ordinationib.] ¶Supplicationē.] int.c.latorem, cōtra, vbi Papa ad ſupplicationem quorundā ordinat quēdam. Sed diſtingue. aut aliquis petit pro ſe: aut alius pro ipſo, vt ſup.ead.ordinationes.1.q.1.§.his, vel dic, ibi de carnali, hic de ſpirituali.

QVibuſdam narrantibus.] CASVS Dicitur hic ſacros ordines, vel eccleſiaſticos gradus non gratis, ſed commodi datione acceptos diu ſtare non poſſe, cum intus orti per conſecrationem iam decidant. Secundo, quia Dominus cathedras vendentium columbas de templo euertit. Tertio, quia paratiores ſunt alijs vendere quod emerunt. Quarto, quia ipſorum hæreſis in primitiua eccleſia fuit damnata. Secunda ratio eſt ibi, [Scimus quippe.] Tertia ibi, [Qui videlicet.] [Quarta ibi, [Et cum primo.] Patet c.ſeq.per ſe.

g ¶Quibuſdam.] Primo dicit Greg. ſe dolere, q in illis partibus nemo promouet ad ſacrū ordinē ſine cōmodi datione. Sec̄do ꝓbatur auctoritate Dñi ſimoniacos, ipſo iure eſſe ſuſpenſos. Tertio prohibet hoc de cætero fieri: & ſtatuit pœnam in committentes.

h ¶Stare.] Quo ad id in quo nunquā ſtetit. ſ. quo ad executionē. ar. ff. de cōſt. pec. id qđ. ar. cōtra. 32. q. 2. Moyſes.

i ¶Eorum.] Et ita ſimoniaci et occulti ipſo iure ſunt ſuſpenſi: non tamen vitandi ſunt ſm quoſdam, cum probari non poteſt in eis ſimonia 6 q. 2 ſi tantum. ſic exaudi. extra de ſimo tanta, & ſup eā repetuntur.

k ¶Paratior.] Quod noua teſta. capit, inueterata ſapit, [Quo ſemel eſt imbuta recens ſeruabit odorem, Teſta diu:] & eſt. ſi. in auth. vt iud. ſine quoque ſuf. § 1.coll.2.

Aeſopus Horatius in epiſtolis.

vbi

Preces carnales pro digno porrectæ ſimoniā nō faciunt. Bona queſt.

vbi dicitur: dato enim uno illicito principio, neceſſe eſt eum, qui dationem facit, plures manus circuire, &c.
a ¶Et actionis.] Hic argue carnales preces pro digno porrectas non facere ſimoniā. ſecus in pecunia, vel obſequio: quæ loco pretii intercedere ſolent. quod preces non

ſed & pro indigno magis deteſtatur eccleſia munerum dationem, quam precum effuſionem. Vel dic, quod hæc dictio, niſi, non excipit a ſupplicatione, ſed a verbo promouere. ſic ponitur ſu. 38. d. ſedulo, ver. nouerit.
b ¶Nullus.] ¶Culpetur.] Et puniatur pęna centum aureorum: & irrogatur infamia, qui petierit aliquam dignitatem. ff. ad leg. Iul. de ambitu. l. 1. & inf. q. 7. ſācimus. Arg. cōtra. ff. de offi. prçt. Barbarius ſed ſoluetur inf. q. 6. ſicutis.

Infamia irrogatur dignitatem petenti.

piſtis, gratis date.] Et cum primo contra ſanctam eccleſiā ſimoniaca hæreſis ſit exorta; cur non perpenditur cur nō videtur, quia eum, quem quis cum pretio ordinat, prouehendo agit, vt hæreticus fiat? Ideoq; hortamur, vt nullus veſtrum denuo hoc fieri patiatur: ſed neque gratia alicuius, neque ſupplicatione aliquos ad ſacros ordines audeat promouere, niſi eum, quem vitæ, & actionis [a] qualitas ad hoc dignum eſſe monſtrauerit. Nam ſi aliter factum denuo ſenſerimus, diſtricta, & canonica illud noueritis vltione compeſci.

c ¶Religioſis] i. clericis, & per hoc expone illud c. 20 q. 3. præſens, in fi. argum. gradum altiorem grauius facere commiſſum, vt inf. 11. q. 3. præcipue arg. inf. 25. q. 1 nulli, & 8. q. 2. illud quidem.

Gradus altior aggrauat delictu.

Item Symmachus ad Caſarium, epiſt. 1. c. 5.

Anſ. l. 6. c. 76.

¶Ad epiſcopalem honorem nullus per ambitum accedat. Cap. CXVIII.

NVllus itaque per ambitum ad epiſcopalem honorem permittatur accedere. Nam cum hic exceſſus in laica conuerſatione culpetur [b], quis dubitat, qui religioſis [c], & Deo ſeruientibus incutiat opprobrium?

Item Gregorius Adeodato epiſcopo, lib. 2. indict. 11. epiſtola 47.

¶De eodem. Cap. CXIX.

Eſtote.] CASVS. Præcipit hic Gregor. vt epi promoueant mūdos corpore, & prouectiores ætate, & qui ſunt moribus comendati: nec potentia nec etiam ſupplicatio aliqua preualeat, ſed merita perſonarum.

ESTote ergo præcipue in ordinatione ſoliciti, & ad ſacros ordines † niſi prouectiores ætate, & mundos opere nullatenus admittatis, ne forte ſemper eſſe deſinant, quod immature eſſe feſtinant. Eorum enim, qui in ſacro ſunt ordine collocandi, prius vitam moreſque diſcutite, & vt dignos huic officio adhibere poſſitis, non vobis potentia, aut ſupplicatio quorumlibet ſubrepat perſonarum. Ante omnia autem cautos vos eſſe oportet, vt nulla proueniat in ordinatione venalitas ne (quod abſit) & ordinatis, & ordinantibus periculum maius immineat. Si quando igitur de his tractare neceſſe eſt, graues [d] expertoſque viros conſilijs † ueſtris adhibete participes; & cum eis communi de hoc deliberatione penſate.

† ordines aſpirare, niſi longi.

† al. conſilij veſtri.

d ¶Graues.] Sup. 24. dist. quando.

Pueri ad ſacros ordines.] CASVS. Dicitur hic, quod pueri ad ſacros ordines nō ſunt præpopere promouendi. Item dicit quod venalitate, vel potentia, vel ſupplicatione, vel fauore, nō debet indignus aliquis promoueri. Seq. §. cum ſeq. c. patet.
e ¶Pueri.] Pueri dicuntur intra 14. annū ex. de ęta & qua. ca indecorū, vel pueri i. Neophyt. 1. 48. d. ſicut Neophytus.
f ¶Ad ſacros.] Nam minores ante xiiij. annū bene poſſunt accipere, licet non oēs, & ita intelligat 77. diſt c. 3. quia non acolythatum 77. di. in ſingulis. Tamē ſi puer ordinetur in ſacris ordinibus, bene recipit characterem.

1 Pueri qui ſunt. Hoc verbū, puer alias habet ſignificationes, vt not. 77. d. in vete ri.
Puer in ſacris ordinatus characterem recipit.
2 Idē tenet hic Ioan. de Fā. & de cle. per ſal. promo. c. 1. Ordo ſit in honoribus gerendis.

¶*Caput hoc duobus locis, vbi viſum eſt expedire, locupletatum eſt ex originali.*

Item Columbo epiſcopo, lib. 2. indict. 11. epiſt. 47.

¶Neque fauore, neque uenaliter ad ſacros ordines quiſquam promoueatur. Cap. CXX.

PVeri [e] ad ſacros [f] ordines nullatenus admittantur; ne tanto perculoſius cadant, quanto citius [g] cōſcēndere

non faciūt, vt in f. eadem. q. 5. c. vlt. & licet pro indigno porrectæ facerent ſimoniam, tamen propter merita digni ab hac excuſantur, vt inf. 32. q. 2. quidquid. Ioan. Sed quare minus committitur ſimonia in precibus oblatis pro digno quam in pecunia? Reſpondeo: ideo quia in precibus nihil dat de ſuo: & ideo ibi nullum intelligitur eſſe commercium. nam perdere verba leue eſt: & ita nihil peruenit ad accipientem arg. C. de do. inter vi. & uxor. maritus. ff. de dona. Ariſto. ſed in alio caſu dat,

Perdere verba leue eſt.

cum poſſit recipere minores ordines, vt in d. c. in ſingulis. Sed nunquid tenetur continere? ſic, ſi eſt doli capax: alias non. 2. Nā & voto & ſacramento ſe obligare poteſt doli capax. extra de deli. pue. cap. 1. ſed religioni non, vt not 27. q. 2 § cum ergo. 20. q. c. 2.
f ¶Ad ſacros.] Si tamen ordinentur, ordines ſuſcipiunt ſacros, etiam ſeptennes.
g ¶Quanto citius]Sup. diſt. 48. ſicut nam. caſum appetit. &c. Gerendorum. n. honorū non promiſcua facultas

eſt. non enim prius gerere debet maiorem honorem, quam minorem. ff de mu. & honor. §. gerendorum. ADDITIO. Ad idem 58. d. c. 1. & 2.

a Latorem] ¶ Per interceſſionem.] Nam ſæpe Papa ad interceſſionẽ laicorum ordinat, vel diſpenſat, vel tolerat, vt 28. d. de Syracuſanæ 50. d. clerico. 63 d. Salonitanę.

f Per principalem.] Hoc e. habes 9. q. 3. §. vlt. ¶ Poteſtatem.] Hoc idem poteſt 3. epiſcopus. 2. q. 7. cum paſtoris. ext. de cler. non reſid. de cætero. ADDITIO Idem tenet Ioa. Fant. de hoc legitur & no. 43. diſt. c. 1. & 11. q. 3. qui reſiſtit. Arch.

QVO-

re ulteriora feſtinatur. Nulla ſit in ordinatione venalitas: potentia, vel ſupplicatio perſonarum, nihil aduerſus hæc, quæ prohibemus, obtineat. Nam proculdubio Deus offenditur, ſi ad ſacros ordines quiſquam non ex merito, ſed ex fauore (quod abſit) aut venalitate prouehitur.

Et contra Idem Gregorius quibuſdam ſupplicantibus vnum acolythum, & alterum diaconum legitur ordinaſſe ſicut ipſe ſcribit lib. 7. indict. 1. epiſt. 2. Petro a epiſcopo Corſicæ inter cætera.

a ¶ Petro.] *In codicibus impreſſis epiſtola vnde caput hoc ſumptum eſt, inſcribitur* Chryſanto epiſcopo. *Veruntamen in codice peruetuſto Vaticano earundem epiſtolarum inſcribitur* Petro epiſcopo per Corſicam. *Anſelmus autem eodem modo habet ac Gratianus. Ad Petrum epiſcopum Alexandriæ de Corſica legitur epiſtola alia quinto li. c. 122. quamuis ſit fortaſſe mendum in voce,* Alexandriæ, *& ſcribendum videatur,* Aleriæ.

¶ Epiſcopo interueniente, Papa quendam acolythum ordinauit. Cap. CXXI.

Latorem præſentium per † interceſſionem [a] ſanctitatis veſtrę acolythum fecimus: quem ad obſequia veſtra tranſmiſimus, vt ſi in lucrandis animabus amplius ſeruierit, proficere [b] amplius poſſit. Anſel. l. 7. c. 79. † *al. pro interceſſione.*

Item Heliæ presbytero, & abbati, lib. 4. epiſt. 30. ſeu cap. 74.

¶ Quiſquis in Romana eccleſia ſacrum ordinem acceperit, ab ea vlterius egredi non poterit. Cap. CXXII.

Filium veſtrum † Epiphanium mandaſtis [c], vt ad ſacrũ ordinem prouehere deberemus, vobiſque tranſmittere. Sed in uno uos audiuimus: in alio autem minime audirę potuimus. Diaconus quidem factus eſt. ſed quiſquis ſemel in hac eccleſia ordinem † acceperit, egrediendi ex ea ulterius licentiam non habet [d]. Si ergo uos uidere non potui; hac ex re conſolationem habeo, quia in filio ueſtro requieſco. Anſ. l. 7. c. 78. † *noſtrum.*] orig. † *al. ſacrum ordinem.*

Non itaque quorumlibet precibus ordinationes factę, falſæ adiudicantur, ſed hę demum, quæ precibus ordinandi [e], vel eius amici, non ſpirituali ſed carnali affectu porrectis fiunt, cum alias futuræ non eſſent: quas non charitas interueniẽs ſed ambitio ſupplicans extorquet. Non ſolum autem clericos cuiuslibet epiſcopi Summus Pontifex in eccleſia Romana ualet ordinare, verumetiam opportunitate exigente monachos, & quoslibet clericos conuocare poteſt, & inuitare.

Vnde Nicolaus Papa Michaeli Imperatori in epiſt. quæ incipit. [Propoſueramus.]

¶ De eodem. Cap. CXXIII.

Per principalem [f] beatorũ apoſtolorum Petri & Pauli poteſtatem [g] ius habemus non ſolum monachos, infra 9. q. 3. c. p. principium. Anſ. l. 1. c. 75. & l. 2. c. 14.

b ¶ Proficere.] Ext. de ma. & obed. per tuas ext. de temp. or. cũ in diſtribuendis. ADDITIO. Iſte concor. probãt ꝙ iſte ſine licentia Papæ nõ poterat promoueri: & ad hoc inducuntur Arch.

Filium] CASVS. Helias abbas rogauit Papã, vt quendam ſuum clericum promoueret, & eum poſtea ſibi tranſmitteret. Ad cuius pces Papa eum in diaconum promouit, ſed eum ſibi non tranſmiſit: quia non eſt conſuetudo eccleſiæ Romanæ cũ ſit i ea cõſecratus, & qa abſentiã illius abbatis in eius pręſentia voluit compenſare.

c ¶ Mandaſtis] & ita mandat minor maiori ſic. 11. q. 3 rogo.

d ¶ Non hẽt.] ſine licentia eius 63. diſt. literas, & quo ad hoc nihil eſt ſpeciale in eccl. Ro. vt 21. q. 2 c. 170. d. ſanctorũ. Sed ordinati a Papa licet inter alios digni honore ſint, ſubſunt tñ epis. ext. de ma. & obed. per tuas. ff de albo ſcri. l. vlt. & præferent eis tñ qui ſunt eiuſdẽ ordinis ff. e. l. 1. & ab epo põt deponi 1. ordinatus a Papa.

Ordinati a Papa ſubsũt epiſcopis.

1 Cõtr no. contra in pce. decre per tuas. l. ꝙ non põt eps talẽ deponẽr, qđ ibi approbatur per Vin. Inno Ho. & L. ſic ſentiũt & cum. Io.

NON ITAQVE. CASVS. Grat. ſoluit hic cõtrarietatẽ præmiſſorũ, c, quam fecit de precibus & interſerit quędã verba in §. ibi, nõ ſolũ ꝓpter ſequens capitulum, cuius caſus cũ ſeq § patet.

e ¶ Ordinãdi] & ita aliquis põt pro ſe dignas pces offerre, qđ H. non concedit 2: in quo nõ credo eũ benedicere: qa multos condemnat arg. p 10. 14 q. 5. nõ ſane. 10. q. 1. reuertimini.

Preces dignas pro ſe põt quis offerre.

2 In hoc ſu a eſt Ho. ſed La. ſentit cũ Io.

QVOLIBET. Hæc eſt 15. pars q. in qua intendit probare, ꝙ ſicut ordines pretio non ſunt dandi: ita nec pretio reſtituendi: & ꝙ ſic ſimoniacus (Scilicet indirecte) & ſacrilegus qui promotionem vel electionem alicuius impedit, vel eccleſiæ conſecrationem vel fundamentum: & hoc

ptum, vel non ſcriptum, quo tales talia valeant poſſidere. Ioan. Hæc regula fallit extra de cauſa poſ. cum eccleſia, & extra de præſcrip. auditis. Io. Sed certe non fallit. quia iura incorporalia quaſi poſſidentur; & interdicta pro eis poſſeſſoria conſtituta ſunt. ff. de ſerui. quoties. B.

verumetiam quoslibet clericos de quacunque diœceſi, cum neceſſe fuerit, ad nos conuocare, atque eccleſiaſticis exigentibus opportunitatibus inuitare.

15 *Quolibet ergo munere interueniente, falſa diiudicatur ordinatio. Sicut autem pretio interueniẽte ſacri ordines nõ ſunt tribuendi; ita nec reſtituẽdi. Vt enim ait beatus Ambroſius, ſacri ordines nec p̃tio ſunt emẽdi, nec redimẽdi*[a]. *Hinc etiã Gregorius VII. ait lib. 6. reg. in cõcilio habito anno Domini 1078. pontificatus ſui 6. c. 10.*

¶ Pretio interueniente ſacerdote officium non reſtituatur. Cap. CXXIIII.

Poly. l. 4 tit 41.

NVllus epiſcopus grauamen, ſeu ſeruile ſeruitiũ[b] ex vſu[c] contra eccleſiaſticam normam[d] ab batibus, ſeu clericis ſuis imponat: vel interdictum ſacerdotale officiũ pretio interueniente reſtituat[e]. Quod ſi fecerit, officij ſui periculum ſubeat.

Qui autem[f] *peccuniam accipiunt, vt ordinandis ſacros ordines non tribuãt, vel vt canonicæ electioni aſſenſum non præbeant, aut eccleſiis ædificandis, vel conſecrandis lapidem benedictum, vel conſecrationem ſubtrahant, multis argumentis accepta peccuniæ rei, & infames*[g] *eſſe probantur.*

Ait enim Paſchalis ſecundus.

¶ Sacrilegi ſunt iudicandi, qui eccleſiam Dei non permittunt regulariter ordinari. Cap. CXXV.

SVnt quidam, qui vel violentia, vel fauore non permittunt eccleſias regulariter ordinari. Hos etiam decreuimus vt ſacrilegios[h] iudicandos.

c ¶ Ex vſu.] Nam tẽpus nõ eſt mod⁹ &c. 10. q. 3. q. cognouimus. ff. de act. & obl. obligationem fere. §. Placet. niſi forte cuius non extat memoria ar. ff. de aqua quoti. & æſti. & ext. d verb ſig. c. abbate.

Tempus nõ eſt modus, tollẽdę obligationis.

d ¶ Eccleſiaſticã normam] Nam iuſta d̃ cauſa bene poteſt ab eis auxiliũ petere. ext. de cenſi cum Apoſtolus. Et ſic nõ eſt contra 18. q. vlti. ſeruitium, quia illud intelligitur de licitis: hoc de illicitis.

e ¶ Reſtituat.] Nec abſoluere põt ꝗ pretio, niſi ſit conſuetudo extra de ſimo. nemo item nec reconciliare. extra de ſim. c. nemo Sed nũquid ipſi clerico licet redimere, cum iniuſte ſuſpenſus eſt? Videtur ꝙ non ſu. §. proxi. in fi. extra de ſi Mattheus. Arg. contra ſcilicet, quòd poſſit redimere ius ſuum & vexationem ſuã. inf. q. 3. quæſitum 3. ext de vſu. c. 1 & extra de ſim. dilectus. dic vt ibi; immo & ſi quid dederit, repetere poterit. C. de cõd. ob tur. cau. q̃d euitandi Quidam dicunt ꝙ non poteſt in aliquo caſu redimere. Alij contra, ſcilicet cum iniuſte ſuſpenditur. hoc not 16 q 7 decimas 3.

Vexationem redimere utrum licitũ ſit.

3 Vbi d̃ hoc: & 1. q. 1. altare. ibi. uideas. Archi.

& hoc probat per tres auctoritates ſanctorum, & per ſex leges principum Ioan. de Fan.

a ¶ Redimẽdi.] Extra de ſimo. querelam &c. ſi nullus.

NVllus epiſcopus.] CASVS. Præcipitur in hoc ca. vt epiſcopus prætextu alicuius conſuetudinis clericis vel abbatibus grauamen aliquod non inferat, nec pretio interueniente officium reſtituat: quod ſi fecerit tanquam ſimoniacus punietur.

b ¶ Seruile ſeruitium.] Vocat angariam vel perangariam, quod lex vocat fore ſordidum munus 16. q. 1. §. nouarum 1 in l. placet.

c ¶ Ex vſu.] Id eſt, non aſſueſcat. vel ex vſu præter id quod hactenus eſt conſtitutum: quaſi ratione præſcriptionis, vt angarias ſacerdotibus non imponat. Cum enim de aliqua rerum præſcriptione agitur, inſpiciendum eſt vtrum communi iure talia a talib. poſſideri valeant nec ne. Primo caſu ſola longæ vſurpationis ratione currit præſcriptio, vt 16. q. 3. & 4. per totum. ſaluo eo, quod de militibus dicitur ead. cauſa & q. c. licet. &c. inter memoratos. Secundo caſu non currit præſcriptio Præſcriptio enim ius aduocat creatum, nouum autem non creat, vt 33. q. 5. quod Deo. & diſt. 100. cõtra morem. & di. 93. illud. itẽ 10. q. 1. c. vlt. & q. 3. § poteſt etiam & quæſt. 7. decimas & inf. ead quæſt. 3 quæſitũ. in his omnibus & in alijs infinitis caſibus præſcriptio euanueſcit. quia non eſt proditum ius commune ſcri-

Adde ꝙ ...antur an ...tię & per ...arię. no. ...n l. 1. C. ...mad. ci- ...aun. ind. ...o. in l. ne ...em. C. ...acroſan. ... Dummo- ...dſit bo- ...ędes, ꝙ ...ut plane ... ext. de ...ſ...ti. ſi di ...enti,

QVI AVTEM CASVS. Dictum eſt ſupra, quòd ſimoniam committit, qui pro munere eccleſiaſtico conferendo pecuniam accipit. Nunc dicit Gratia. ꝙ etiam ille ſimoniam committit, qui pecuniam accipit vt ordines non conferat, vt munus aliquod eccleſiaſticum illi cui eſſet conferendum & ad probandum utrumq; inducit leges. ſeq. cap patet.

f ¶ Qui autem.] Tractauit magiſter quæſtionem iſtam affirmatiue. Nunc autem vult tractare eam negatiue, ſcilicet vtrum ſit ſimonia dare pecuniam vt non ordinetur quis. Sed quoniam non habuit canones, induxit leges, quæ, in hoc faciunt ad propoſitum, vbi in eis aliquit dicitur negatiue. Quod autem hoc ſit ſimonia cũ habetur extra de ſimonia, nemo in fine.

g ¶ Infames.] Et ſimoniaci large. argumen. extra de ſimo nemo. argumen. C. de in offi. teſt. ſi quando. Sed alij contra propter deſcriptionem ſimoniæ: ſed mortaliter peccant infra. eadem quæſt. 3. vendentes. L. ſed certe ſimoniaci ſunt, vt dicit illa decre. nemo. Ioanne.

h SVnt. [Sacrilegos] Id eſt, ſimoniacos. alias non facit ad propoſitum Gratiani. Et quod ſit ſacrilegium ſic ꝓbatur. Si enim ille, q frãgit immunitatem eccleſiæ,

Simoniaci dicuntur ſacrilegi.

vel qui inde aliquid eripit, ſacrilegus iudicatur r, multo fortius qui facit ne eccleſiæ ordinentur. vel ne ordines tribuantur, vel impediatur alicuius electio, vel promotio.

r Vt extra de immu. ecc. inter. & c. vlt. 17. q. 4 omnes. & c. ſeq. Arch.

ſed ei ad cuius læſionem data eſt, vt ff. de calum. l. generaliter. § illud erit.

Concuſſionis] Dicitur hic & in legibus ſequentibus, q illi incurrunt crimen concuſſionis, & pœnam legis Corneliæ, quia aſpirant in accuſationem innocentum: vel quia accipiunt pecuniam pro accuſando, vel eius cõtrario teſtificando, vel eius cõtrario proiudicando, vel eius contrario, vel pro quolibet officio exercendo vel non exercendo ad qđ gratis tenebantur. His intellectis per te caſus ſingularum legum ſingulatim pones: in quibus quandoque eadem repetuntur.

Codicis li. 9. ad legem Iuliam repetundarum Impp. Gratia. Valentin. & Theodoſius. Tit. 27. le. 4. In cod. Theod. lib. 9. cod. titu.

Cap. CXXVI.

Iubemus [a], & hortamur [b], vt ſi quis forte honoratorũ decurionum, poſſeſſorum, poſtremo etiam colonorũ, a cuiuslibet ordinis iudice fuerit aliqua ratione concuſſus, ſi quis ſcit de iure venalem fuiſſe ſententiam, ſi quis pœnam uel pretio remiſſam, uel uitio cupiditatis ingeſtam, ſi quis poſtremo quacumque de cauſa improbũ iudicem potuerit approbare; is uel adminiſtrante [c] eo, uel poſt adminiſtrationem depoſitam in publicum prodeat, crimen deferat, delatum approbet, cum probauerit, & uictoriam reportaturus [d], & gloriam.

Item in digeſtis libro 3. titulo de calumniatoribus, l. 1. [Vlpianus lib. 10. ad Edictum. Tit. 6.

¶ De eodem. Cap. CXXVII.

In eũ, qui ut calumniæ cauſa negotium faceret, uel non faceret, pecuniam dicetur † accepiſſe; intra annum utilem α [e], in quadruplum [f] eius pecuniæ, quam accepiſſe dicetur, poſt annum ſimpli † in factum actio competit [g].

† *al. detegitur.*

† *al. in ſimplum.*

¶ In hac, & ſequentibus legibus, quæ ex ff. citantur, repoſiti ſunt tituli ex vetuſtis exemplaribus Gratiani, quæ cum Pandectis Florentinis valde conueniunt.

α ¶ Vtilem.] *Hac dictio non eſt in antiquis codicibus Gratiani, neque in Pandectis, ſed ob gloſſam non eſt ſublata.*

Ibidem lib. 47. tit. 13. le. 2. de concuſſione. [Macer lib. 1. publicorum iudic.]

Cap. CXXVIII.

Concuſsionis [h] iudicium publicum [i] non eſt. Sed ſi ideo pecuniam quis accepit, quòd crimen minatus ſit, poteſt iudicium publicũ eſſe ſenatuſconſultis [k], quibus pœna legis Corneliæ [l] teneri iubentur, qui in accuſa

Iubemus.] CASVS. Dicitur in hac l. q ſi quis honorẽ habet ſine adminiſtratione poſſeſſor alicuius decurio vel colonus reipub. ab aliquo iudice fuerit concuſſus, ideſt, grauatus in pecunia: itẽ ſi iudex venalẽ tulit ſententiã: vel pretio pœnam impoſuerit vel remiſerit: vel aliqua ratione improbus repertus fuerit ante adminiſtrationem vel poſt, poterit accuſari: & ſi conuictus fuerit remouebitur.

a ¶ Iubemus.] Ad hoc introducit has leges vt oſtẽdat pari pęna mulctãdos q p̄tio inducti impediũt fieri quod đ iure fieri debet. & q faciũt, quod de iure fieri nõ deberet.

b ¶ Hortamur.] Forte temperat, ne videat quẽ iubere accuſare inuitum. C. vt nemo inuitus. in rubro & nigro.

c ¶ Adminiſtrãte.] Si is talis ſit, quem in ius vocare licet. Sed cõtra 2. q. 1. prohibẽtur. Sol. illud de maiorib. magiſtratibus hoc đ minorib. ar. ff. de iniur. nec magiſtratib. & ff. de in ius uoc. l. 2. Vel hoc đ perpetuo iudice. arg. ff. de re. cred. p̄ſidis. & l. pręcedẽti. in auth. vt differẽtes iudices §. ſi tamen. col. 9. & hoc ne crimẽ eius in ultũ remaneat. illud de tpali. Vel hic cum peccauit in ipſa adminiſtratione, ibi de eo qui extra adminiſtrationẽ cõmiſit ff. de iudi. l. 2. § legatis. in auth. vt iud. ſine quoquo ſuffr. §. ſi quis autem, coll. 2.

d ¶ Reportaturus.] Reportabit enim quadruplum. infra l. prox. 12. q. 2. cum deuotiſſimam.

In eum.] CASVS Qui pecuniam accepit vt controuerſiam alicui cauſa calumniæ faceret, vel non faceret cum iure faceret tenebantur: intra annum tenetur in quadruplum poſtea in ſimplum.

e ¶ Vtilem.] à principio: poſt continuum. ff. de calum. annus.

f ¶ In quadruplum] In quo continetur rei perſecutio, vt tantum triplum ſit pœna, vt ff eo l. in hæredem. § ſi. & hoc eſt verum cum ipſe idem dat. nam ſi alius daret pro eo, tunc totum quadruplum eſt pœna: quia ille qui dedit, repetit pecuniam quam dedit. ff de calum. ſi quis ab aliquo huius autem quadrupli medietas dabitur fiſco: medietas ſpoliato z.

g ¶ Competit.] Non ei qui dedit, cum turpiter dederit

h ¶ Concuſſionis.] Crimen concuſſionis eſt, cum quis minatur alicui niſi ita vel ita faciat., infra 23. quæſt. 1. militare 3. ff. de concuſ. l. 1. & 8. — Crimen con- cuſſionis

i ¶ Publicum.] Ideſt ordinarium, & hoc ſemper: vel non eſt publicum, niſi cum quis pecuniam extorſerit, & hoc eſt, quod ſequitur: ſed ſi ideo. Publicum eſt ad cuius accuſationem quilibet de populo admittitur, niſi infamis ſit, vt inſtitu. de publi. iudi. circa principium. — z De ... leg. & ... q. par... ſin. ib... deas.

K ¶ Senatuſconſultis.] Voluſiano & Liboniano. ff. ad legem Corne. de fal. l. 1. ff. ad le. Ia. de vi pub. ex. ſenatuſconſulto.

l ¶ Legis Corneliæ.] Cuius pœna in libero homine eſt deporta- — Pœna leg. Corneliæ

deportatio in ſeruo vltimum ſupplicium. ff. ad leg. Cor. de fal. l. 1. §. vlt.

a ¶ Innocentium.] Secus ſi nocentium. 16. q. 7. ſane.

b ¶ Eadem lege tenetur.] Quia reddit quadruplum, & infamis efficitur. ff. eod. l. eadem. §. 1. hoc crimē etiam extraordinarie punitur. ff. eo. l. lex Iul. §. fin.

c ¶ Legendum.] Ideſt, eligendum, vt eligatur, qui non debet, vel contrarium.

d ¶ Mittendumve.] Vt mittatur in legationem, qui non eſt mittendus, vel non mittatur qui mittendus eſt.

e ¶ Dandum.] Puta non ad probādos fideiuſſores, vel loco iudicis recuſari.

f ¶ Aeſtimandam.] Ne ſ. æſtimet litem minoris, vel maioris pro pecunia, quā quiſque facere tenet. ff. ad leg. Aquil. proinde §. notandum.

tionem innocentium [a] coierint, quive ob accuſandum vel non accuſandum, denunciandum, vel non denunciandum teſtimonium pecuniam acceperint.

[*Ibidem lib. 48. tit. 11. ad legem Iuliam repetundarum, leg. 3. Macer. lib. 1. publ. iud.*]

PALEA. Cap. CXXIX.

Lege Iulia repetundarum tenetur, qui cum aliquā poteſtatem haberet, pecuniam ob iudicandum, vel nō iudicandum α, decernendumve acceperit; [Venuleius Saturninus, l. vel quo, eo. ti.] vel quo magis, aut minus quid ex officio ſuo faceret.

α ¶ Vel non iudicandum.] *Sic etiam digeſtis vulgatis: ſed a Pandectis Florentinis abſunt iſtæ voces. Eſt autem Palea iſta fere in omnibus vetuſtis exemplaribus Gratiani. & a c.* ſunt quidam. *vſque ad finem quæſtionis nulla eſt diſtinctio capitum.*

Item eodem tit. lib. 6.

De eodem Cap. CXXX.

Eadem lege tenetur [b], qui ob denunciandum, vel nō denunciādum teſtimonium pecuniam acceperit β. *& poſt pauca.* ¶ Lege Iulia repetūdarum cauetur, ne quis ob militem legendum [c] mittendumve [d] æs accipiat, neve quis ob ſententiam in ſenatu, conſilio ve publico dicendam, pecuniam accipiat, vel ob accuſandum, vel non accuſandum. ¶ Macer. lib. 1. publ. iud. l. 7. Lex Iulia de repetundis præcipit, ne quis ob iudicem, arbitrumve dandum [e], mutandum iubendumve, vt iudicet, neve ob non dandū, non mutandum, non iubendum, &c. neve ob litem æſtimandam [f] iudiciumve capitis, pecuniæve faciendum, vel non faciendum aliquid accipiat. *& infra.* ¶ Hodie ex lege Iulia repetundarum extra ordinem puniuntur: & plerumque, vel exilio puniūtur, vel durius, prout admiſerint Venuleius eo. tit. lib. 6. Hac lege damnatus teſtimonium publice dicere, aut iudex eſſe poſtulareve prohibetur.

β ¶ Acceperit.] *In Pandectis ſequitur verſiculus.* Hac lege damnatus, *qui reponitur in fine huius capitis.*

QVAESTIO II.

1. g *Equitur g ſecunda quæſtio, qua quæritur, an pro ingreſſu monaſterij, pecunia ſit exigenda, vel exacta perſoluenda. Hoc vtrumque lecite fieri, vtriuſque teſtamenti ſerie comprobatur. Legitur enim in primo libro Regum, quòd Anna detulit ſecum Samuelem, poſtquam ablactatus fuerat, cum tribus vitulis, & tribus modijs farinæ, & amphora vini ad domum Domini in Silo.* [1. Reg. 1.] *¶ In actibus verò Apoſtolorum legitur, quòd* [Act. 4.]

Peterɗū nihil eſt pro ingreſſu monaſterii.

1 Al. haberes, ſm Lau.

S Equitur.] Hæc eſt ſecunda Quæſtio, quæ diuiditur in duas partes, in quarum prima quæritur, vtrū pro ingreſſu eccleſiæ ſit dādum aliquid. & primo dicitur, quod non. Secūda ibi. [Item opponitur.] Ioa. de Fan. CASVS. Hic intitulatur ſecūda quæſt. qua quæritur, an pro ingreſſu eccleſiæ pecunia ſit exigenda, vel exacta perſoluenda, & certum eſt, quod nō. quia ſimoniacū eſt. Et primo probat per duas hiſtorias, de Anna ſcilicet, & Anania. quod pro ingreſſu eccleſiæ pecunia ſit exigenda. Sed ſtatim reſpondet Grat. quod Annæ nō fuit exacta, ſed ſponte quędā obtulit. Ananias vero non ideo damnatus eſt, quod ſua nollet conferre, ſed quia fuit mentitus.

g ¶ Sequitur.] Hæc, quō nō hēt quęſtionem ext. de ſi cum in eccleſiæ. melius ext. c. veniens, & melius. ext. eo. quoniā ſimoniaca, vnde nec ante nec poſt pōt peti aliquid, vt ſup. ead. q. 2. eos qui. & inf. eo. q. 3. ſi quis præbendas, niſi forte monaſterium ita eſſet tenue, quod ante poſſet prouidere ei: tūc. n. bene poſſet dici ei (nec eſſet ſimonia) bñ reciperemus te ſi haberemus 1, poſſeſſiones vnde poſſes ſuſtentari: arg. in ead. ſi quis propter hoc. Hoc tamē videtur reprobare illa cōſtitutio, quā ſimo-

multitudinis [a] *credentium erat cor vnum, & anima vna: nec aliquid eorum, quæ poſſidebant, quiſque proprium eſſe dicebat: ſed erant illis omnia communia, & ſinguli vendebant prædia ſua, & ponebant pretia eorum ante pedes Apoſtolorum: quorum vnus, Ananias nomine, dum partem ſibi reſeruaret, cum vxore ſua Sapphira, ſententia maledictionis accepta, ante pedes Apoſtoli cecidit mortuus. ¶ Hinc liquido apparet, quòd ingreſſuri monaſterium ſua debent offerre rectoribus: nec aliter* [b] *ſunt recipiendi, niſi ſua obtulerint. Sed aliud eſt, ſua ſponte offerre, aliud, exacta perſoluere. Anna mater Samuelis non exacta, neque petita ſed ſponte* [c] *munera ſacerdotibus obtulit. Credentes ſua ſponte offerebant Apoſtolis, vt indigentium neceſſitatibus deſeruirent, quæ inſtante perſecutione infidelium, eis poſſidere non licebat. Ananias quoque non ideo damnatus eſt, quia ſua nollet offerre, ſed quia ſpiritui ſancto mentitus, pretia eorum, quæ Apoſtolis obtulerat, ex parte* [d] *fraudabat. Non ergo his auctoritatibus permittitur rectoribus ab ingreſſuris aliquid exigere, ſed ſponte oblata ſuſcipere, quia illud damnabile eſt, hoc verò minime.*

Act. 5.

Vnde in Concilio Bracarenſi ſecundo, c. 5 legitur.

& in Vuormac. c. 3. fere idem.

¶ Pro dedicandis eccleſijs nihil exigatur. Cap. I.

Burc. l. 3. c. 37. Iuo p. 3. c. 42.

PLacuit, vt quoties ab aliquo fidelium ad conſecrandas eccleſias epiſcopi inuitantur, nõ quaſi ex debito [e] munus aliquod [f] a fundatore requirãt, ſed ſi ipſe quidem aliquid ex ſuo voto obtulerit, nõ reſpuatur: ſi verò aut paupertas illum, aut neceſſitas retinet, nihil exigatur ab illo. Hoc tamen vnuſquiſque epiſcoporum meminerit, vt nõ prius dedicet eccleſiam, niſi antea dotem [g] baſilicæ & obſequium ipſius per donationem chartulæ confirmatum † accipiat. Nam non leuis culpa eſt iſta temeritas, ſi ſine luminarijs, vel ſine ſubſtantiali ſuſtentatione eorum [h], qui ibidem [i] ſeruituri ſunt, tanquam domus priuata, conſecretur eccleſia.

† al. confirmatam.

Item Bonifacius vrbis Romæ epiſcopus ſcribit omnibus Caralitanæ eccleſiæ cœnobitis.

¶ Ab iis, qui ad conuerſionem accedunt, nihil eſt exigendum, nec pretio aliquis ad conuerſionem eſt inuitandus. Cap. II.

QVàm

ſimoniaca, ꝙ prætextu paupertatis poſſit peti pecunia. Ioa. Quidquid dicat lo. ſi ſic dicatur ſimoniaca eſt, vt vr̃ expreſſe dicere decretalis, extra de ſim. qm̃ ſimoniaca.

a ¶ Multitudinis] 12. q. 1. c. 2.

b ¶ Aliter.] Hoc non eſt verũ: ſed allegando dicit hoc.

c ¶ Sponte.] Quod licet 19. q. 3. ſi qua mulier.

d ¶ Ex parte.] Ar. ꝙ non dẽat quis cõcẽta reuocare J. de pẽ. d. 3. ſunt plures. 17. q. 4 ſunt qui opes.

PLacuit.] CASVS. Statuitur in hoc c. vt ꝓ conſecrandis eccleſijs epi nihil exigãt a patronis, & p̃cipue ſi pauperes fuerint. ſponte tñ oblatum ab eis poterunt epi recipere. Itẽ nullus epũs debet eccleſiam conſecrare, niſi dotem neceſſariam habuerit, quæ ſufficiat luminarib. & ſuſtentationi eorum, qui eidem eccleſiæ ſunt ſeruituri.

e ¶ Ex debito] Ar. 1. q. 1. placuit. inf. eo. q. 4. eccleſia. ſup. eo. q. 1. ſtatuimus. inf. 18. q. 2. Eleutherius. contra. Sol. ibi.

Recipere licet quæ non licet exigere. Et ita habes vnũ caſum, i quo munus a manu põt recipi. ſ. pro operib. ſpiritualib. ad q̃ qs tenetur. Alius caſus eſt pro operibus ſpiritualib. ad quæ quis non tenetur ex officio. 12. q. 2. charitatem. ſm Rayn. & Goffred.

f ¶ Munus aliquid] aliud a cõuiuio, vel a ꝓcuratione: i auth. de man. princ. §. illud. in auth. vt nulli iud. §. nulli. ſed bene illã exigit: 1. extra de ſi. cum ſit alia nõ dẽt exigere, ſed ſpõte oblata recipere poteſt. Vel poteſt dici, ꝙ & illa q̃ cõſueuit percipere ꝑ procurationẽ, exigere poteſt quaſi pro labore, arg. 12. q. 2. charitatẽ. vbi hoc diu obtinuit. 18. q. 2. ſeruitium.

g ¶ Dotem.] Immo nec primariũ lapidẽ ponere debuit, vt iſ. de conſe. d. 1. nemo. in auth. vt deter. ſit numerus cle. §. inueſtigantes igit coll. 1. inf. 16. q. vlt. pie. & c. Frigentius. ſed hic omiſſum fuit, & iõ eſt reſtaurandum, vel iam dederat prius, ſed hic dẽt facere inſtrumentum. vnde ſi dotem non dediſſet prius, nũc eſt compellendus, quia ibi fecit poni primarium lapidem, ſicut in eo qui promiſit reipublicæ pecuniam dare ff de pollicit. l. 1.

h ¶ Eorum.] Plurib. ergo ſufficere debet eccleſia, vt 7. q. 1. illud. & de conſec. d. 1. hoc quoque.

Clerici i ſua eccleſia morari debent.

i ¶ Ibidem.] Arg. contra clericos, qui alibi quam in eccleſia ſua morantur, ſu. d. 37. de quibuſdam. contra. inf. 16. q. 1. generaliter, inf. 12. q. 2. conceſſo.

QVam pie.] CASVS. Cum quoddam monaſterium longo tempore caruiſſet abbate, tandem monachi ſibi abbatem de alio monaſterio pauperrimo elegerunt: ſed ille venire recuſabat. vel monachi eum non concedebant, niſi illi monachi ſuo pauperi monaſterio aliqua conferrent. vnde præfati monachi conſuluerũt Papam, ſi hoc eis liceret, quod penitus prohibet, docens exemplo Apoſtolorũ neminem ad religionem, fidem, vel eccleſiæ regimen interuentu munerũ debere accedere. cum ſit ſimoniacum. quia nunquam a ſanctis patribus, talia petita fuerunt. Sed ſi electus ad eos ſponte venerit, & omni pactione ceſſante, poſtea poterũt illi pauperi monaſterio aliqua gratis offerre, & hunc caſum ponit H. quem ego Bar. Brix. approbo magis quam caſum Beneuen qui breuior fuit.

a ¶ Quam

a ¶ Quàm pio.] Quidā petebāt ab alijs vt darēt eis abbatē ipſorū ſed hoc illi nolebant facere gratis, cum eſſet eis vtilis, & hæc eſt conſultatio, an eis liceret aliqd dare.
b ¶ Reſponſum. Non dubitauit Papa quid iuris eſſet in quæſtione: ironicè hoc dicit.
c ¶ An-

d ¶ Interuentu.] inf. 23. q. 4. debet, ſu. 45. diſt. qui ſyncera, contra. ſed non videtur prohiberi niſi pactio, nā & dando & honorando & loquēdo poſſumus blandiri in fidelibus vt conuertātur 1 Sed tu dic ſimoniacum eſſe, ſi pagano vel hæretico detur vt Chriſtianus fiat., extra de ſimo. querelam. Sed vī cōtra: ꝙ cum me poſſim pecunia redimere, vt de pę. d. 1. medicina. videtur ꝙ & aliū poſſim, & Syluester promiſit omnibus munera q vellent baptizari.

pio [a] mentis affectu, fratres chariſſimi, veſtræ deſtitutioni Romana compatiatur eccleſia, vobis fortaſſis eſt incognitum; ſed cognitori omnium nō incognitum habetur. Dubitationi autem veſtræ quod idoneum demus reſpōſum[b], Deum teſtificor, ipſa quoque me dubitatio reddit anxium[c], & ineptum. Nuſquam † enim legimus Domini diſcipulos, vel eorum miniſterio conuerſos, quempiā ad Dei cultum aliquo muneris interuentu [d] prouocaſſe; niſi fortè de pauperum alimento[e] quis in commune [f] proponat; quorum[g] nulli cuiuſcunq; profeſſionis eſſet, victualia negabantur [h]. Scimus equidem, quòd omne datum optimum, & omne donum perfectū deſurſum eſt deſcendens à patre luminum; à quo bonæ voluntatis donū accipit, qui ſancto deliberationis arbitrio gratis Deo ſerui re diſponit. Reſtat ergo, vt qui pro aliqua eccleſiaſtica ſuſceptione munus accipit, donum Dei, quod à patre luminum deſcēdere debuit, vendat; munus autem largiēs importunus emat. Quid aūt de diuini doni vēditoribus, vel emptoribus conſequatur, concludi neceſſe non eſt. ¶ Cauete ergo fratres, quàm ſit ambiguum, quod petiſtis cōſilium: quod quidem ſecundum veſtræ voluntatis propoſitum nulla inuenimus ratione confirmatum. Veruntamē, ſi veſtræ neceſſitati adeo eſt opportunus, quem reperiſtis †, dum tamen omnis abſit pactio[i]; omnis ceſſet conuentio[k], nullaque veſtræ eccleſiæ fiat diſtractio, accedat gratis, Deo ſeruire incipiat, ſuique regiminis deuote geſtet obſequium: & poſtmodum [l] vos quaſi ſubſidij [m] gratia, aliqua ſuæ eccleſiæ munera largiri fratrum ſolatio Romana permittit eccleſia.

† *al. Nunquam*

Iac. 1.

† *al. cepiſtis*

¶ B. Thomas citat hoc caput 2. 2. q. 100. in fine articuli tertij, & rem, quam ibi tractat, ſola huius capitis auctoritate conſtituit.

[Unde Vrbanus Papa in concilio apud Melfiā, c. 12.]

¶ De eodem. PALEA. Cap. III.

Anſ. l. 6. c. 91. Pann. l. 3. tit. 2. c. 7. Iuo p. 5. c. 109. Poly. l. 2. tit. B. Gregorius l. 4. epiſt. 44 & l. 12. poſt epiſt.

† *Placiti*] long.

NVllus abbas pretium ſumere, vel exigere ab eis, qui ad conuerſionem veniunt, aliqua pacti † occaſione præſumat. Regulam antiquam ſequens, nulli vnquam de ordinationibus aliquid omnino accipiendum eſſe conſtituo, neque ex datione pallij, neque ex traditione chartarum[1]; neque ex ea, quam noua per ambitiones ſimulatio inuenit, appellatione paſtelli. Quia enim [n] in ordinando epiſcopo Pontifex manum imponit, euangelicam lectionem miniſter legit, confirmationis autem eius epiſtolam notarius ſcribit.

¶ In nonnullis vetuſtis exemplaribus, in quibus pauca ſunt palea habetur caput hoc vſque verſ. Regulam. *Reliqua vero ſunt B. Gregorij locis indicatis.*

e ¶ Alimēto.] Quod dabāt Apoſtoli pauperibus cōuerſis. ſupra verſus principi. quæſtionis. ver. ſed illud.
f ¶ In cōmune.] quia non competit oppoſitio.
g ¶ Quorum.] Ideſt, quia eorum.
h ¶ Negabātur.] Ar. ꝙ anathematizato debet dari eleemoſyna ſu. d. 42. quieſcamus. 11. q. 4. cū. m. 23. q. 4. debet cōtra. Sed illud de iam catholico. 16. q. 1. ſi cupis. Sed cōtra. 5. q. 5. c. 2.
i ¶ Pactio.] Non remouetur, niſi pactio inhoneſta nā honeſta non remouetur, ar. 23. d. quanquam. ī d. 100. 1 ea ſynodo. arg. 18. q. 2. Eleutherius. extra de prębē. ſignificatum. 16. q. 7. per laicos. in. diſ. 50. hoc ad nos. 7. q. 1. mutationes. hoc no. 1. q. 3 in ſumma.
k ¶ Cōuentio.] Nomen cōuentionis generale eſt. ff. de pa. 1. § 2.
l ¶ Poſtmodū.] Ar. ꝙ licet poſt, qđ non licet antea, vt inf. 8. q. 3. talia & c. Artald. 2. Ar. ꝙ nō licet ante, nec poſt, vt ſu. ea. q. 1. eos ad fi. & licet ante qđ non poſt, vt ſu. di. 4 in illis 2. q. 6 quoties epiſcopi & 8. q. 2. dilectiſſimi. ſupra ea. q. 1. eos. cōtra Solu. ibi ex pact one datū fuit qdqd datū fuit: hic vero ex mera liberalitate, vel grana ſubſidij cōcedit. ext. de ſimo & ſi quæſtiones. Ioan.
m ¶ Subſidij.] Vel honoris, vt infra ea.

Blādiri poſſumus in fidelibus.
1 Sub. vt in preced. c. ſecundū Ioā. de Fan. qui iſtam gl. ſequitur vtiſcet.

Eleemoſyna dāda eſt anathematizato.

Licet poſt, quod nō licet ante.
1 Concor. tex. in l. qđ ante & l. ſequen. ff de his quæ in frau. cred.
3. Nec in ipſo actu ſup. ea. q. 1. emēdari, & tacit 8 q 2 dilectiſſimi.

c ¶ Anxium.] Quia dubitatis, vtrum ad Dei cultū quiſpiam interuentu muneris prouocandus ſit, ſed dubitandum non eſt: extra de ſimo. & ſi quæſtiones.

ex multis. & ff. mandati ſi remunerandi & certe hoc caſu idem eſſet ante & poſt: ſed hoc fit hic propter præſumptionem vitandā, & hoc ſoluit cōtrariū ſu. ead. q. 1. eos.

ſynodo Romæ habita.

a¶[Qua enim.] *In pleriſque exemplaribus quæ habent hanc paleam non ſunt iſtæ duæ voces. Verum apud B. Gregorium leguntur, quoniam pendet adhuc oratio, & coniungitur cum iis, quæ in ſequenti capite aſſeruntur, hoc modo.* Quia enim ordinando epiſcopo Pontifex manum imponit, Euangelicam lectionē miniſter legit, confirmationis autem eius epiſtolam notarius ſcribit; ſicut Pontificem non decet, &c.

Item Gregorius in regeſti lib. 4. epiſt. 44. ſiue cap. 88. in ſynodo Romæ habita.

¶Ab ordinando non debet aliquid exigi, ſed nec voluntarie oblata reſpui oportet. Cap. IIII.

SIcut epiſcopum non decet manum, quam imponit, vēdere; ita miniſter[a], vel notarius non debet in ordinatione eius vocem[b] ſuam, vel calamum[c] venundare. *& paulo poſt.* ¶Is autem, qui ordinatus fuerit, ſi non ex placito†, neque exactus, neque petitus, poſt acceptas chartas, & pallium, aliquid cuilibet ex clero, gratiæ tantummodo cauſa, dare voluerit; hoc accipi nullo modo prohibemus: quia eius oblatio nullam culpæ maculā ingerit, quæ non † ex ambientis[d] petitione proceſsit.

Auctoritate Bonifacij patenter oſtenditur, quòd ſicut nullus pretio eſt inuitandus ad conuerſionem[d]; ita nulli, pecuniæ interuentu, eccleſiæ largiri oportet ingreſſum. Auctoritate vero Gregorij datur intelligi, quòd pro ingreſſu eccleſiæ non licet pecuniam exigere; ſed ſpōtaneè oblatam licet ſuſcipere.

2¶*Item opponitur[f] illud Apoſtol. 1. ad Timotheum, c. 5.*

Cap. V.

VIduas honora[g], quæ vere viduæ ſunt[h]. [*Quæ autem non ſunt vere viduæ, idest, quæ ſuis, vel parentum opibus ſuſtentari poſſunt, non recipiantur[i],*] *ut eccleſia ſufficiat[k] iis, quæ vere viduæ ſunt.*

¶*Caput hoc in multis vetuſtis codicibus eſt coniunctū ſuperiori.*

Item Hieronymus ad Damaſum Papam.

¶*Infra etiam 16. q. 1. c. ſi. citatur ex* Hieronym. *Ac ſimilia habentur in regula Monachorum ex dictis Hieronymi, in c. de paupertate, & in gloſſa ordinaria ad cap. 5. prima ad Timotheum ex* Hieronymo.

---

eos. Sed ex quo ambitio ꝓceſſit. & petitio pecuniæ nocere certe debuit etiam poſt. vel gratia ſubſidij debuerunt ꝑcipere. ar. inf. ea. ſicut epm. in fi. à cōtrario ſenſu.

SIcut epiſcopum.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſicut epiſcopus non debet aliquid accipere pro ordinatione: ſic diaconus non debet aliquid accipere ꝓ Euangelio, quod legit, vel notarius ꝓ ſcriptura quam fecit ordinato in teſtimonium ſuæ ordinationis. Sed poſt negotiū expeditum, ſi quid ſponte offeratur, recipi poteſt.

a ¶ Miniſter.] Ideſt archidiaconus, cum examinat vocando ordinādos. 24. d. qſi.

b ¶ Vocem.] Ideſt, lectionem Euangelicā. ext. de ſimo. c. 1. & ar. in ſuperiori palea §. regulum, &c.

c ¶ Calamū.] Ideſt, ſcripturam, quam ordinat⁹ recipit ab ordinatore, ne dubitetur de eius ordinatione, vt inf. 2. q. 1. legum hoc olim H. Vel hoc intelligit cum habet ſalarium de publico alias deputatū 1. hoc tamen dico ꝙ in collatione ordinis nō eſt diſtinguēdum an habeat ſalarium de publico vel nō: nam dicit, ꝙ in collatione ordinis nec pro labore nec ꝓ charta det aliquid recipere, ſed eps ꝓcuret ita vt ſine muneris alicuius acceptione ſcribatur nec tenetur lex in Auth. de ſanc. epiſc. § 4 coll 9.

d ¶ Ex ambientis.] vbi enim cauſa non adeſt, vitium nō imputatur.

ADDITIO. Ad hoc 61. diſt. Neophytus. Ar.

AVCTORITATE. CASVS. Infert. Gra. ex hoc c. quā pio. ꝙ ſicut nullus eſt ꝑtio inuitandus ad conuerſionem, ita nulli per pecuniam dandus eſt ingreſſus eccleſiæ. Idem probatur per hoc capitulum proximum. Sed ſtatim contra hoc opponit per auctoritatem Apoſtoli, & per c. ſequentia, per quæ probat, ꝙ diuites non debent recipi niſi offerāt ſua eccleſię.

e ¶ Conuerſionem.] Ideſt, ſidem ꝙ cultum Dei 61. diſ. § his omnibus.

ITEM OPPONITVR. Hæc eſt ſecunda pars q. in qua probat, quod diuites non debent ſumere partes de bonis eccleſiæ, qđ intelligitur de illis qui corporaliter non ſeruiunt eccleſijs, & hoc probat per quatuor auctoritates ſanctorum patrum. Io. de Fan.

f ¶ Opponitur.] Ad id, qđ dixit nihil exigēdum ab ingreſſuris, quaſi dicā indifferenter omnes debent ſuſcipi, vt paſcantur de rebus eccleſiæ, exceptis talib. de quibus loquitur in c. ſeq. a.

VIduas honora.] CASVS. Præcipit hic Apoſtolus, vt eccleſia prouideat viduis illis ſcilicet, quæ parentum opibus ſuſtentari non poſſunt, vt circa pauperes plus abundent, diuites autem non recipiantur.

g ¶ Viduas honora.] Quæ debent ſumptibus eccleſiæ ſuſtentari 3. & vidua quandoq; dicitur quæ virum non dum habuit. ff. de verb. ſig malum. §. viduam.

h ¶ Quæ vere viduæ ſunt.] Ideſt, quæ ſicut à viris, ita & à rebus, & amore mundi ſunt deſtitutæ.

i ¶ Non recipiantur.] Vt ſuſtententur ſumptibus eccleſiæ, niſi ſua dent eccleſiæ. 12. q. 1. illi ſup. 42. § 1. ſu. d. 47. ſicut.

K ¶ Sufficiat.] Argu ꝙ non teneantur canonici ſuſcipere aliquem vltra quam facultates eccleſiæ ſufficiunt, vt de conſec. diſtinct. 1. omnes. & extra de inſtit. cap 1.

Clericus

---

1 Adde ad hoc not. in l. cum multis, & ibi gl. C. de prin. agen. in re. li. 12.

Notarius an pro ſcriptura poſſit ab ordinato aliquid accipere.

2 Quod loquitur de iā ſuſceptis, non de ſuſcipiēdis ſecundū Hug.

ext. de ſimo. c. 1. Polyc.] Anſel. ibidem Iuo.]

† al. pacto

† ex accipientis ambitu nō proceſſit] ori.

Viduæ ſunt ſumptibus eccleſiæ ſuſtentandæ.

3 Vt 81. diſ. c. pe. & vlt. & 31. q. 1. qūo. vnde expone, honora. i. de ſumptibus eccleſiæ ſuſtenta. Arc.

Suſcipiendus non eſt aliquis vltra facultates eccleſię.

CLericos autem.] CASVS. Dicitur hic q clerici, qui de bonis parentum ſuſtentari poſſunt, ſi aliquid accipiunt de bonis eccleſiæ, ſacrilegium committunt. Idem repetit in ſequenti capitulo. Addit tamen, q pauperes accipiunt non peccata, ſed alimenta; diuites vero contra. & hoc c. pars eſt illius cap. 16. q. 1. quoniam quidquid.

a ¶Accipiunt.] Et in malos vſus conuertunt, & ſic intellige ſequentia capitula, cum ſcilicet male diſpenſant infra 12. q. 1. illi qui.

b ¶Sacrilegium.] Ar. q ſtipendia eccleſiæ non ſunt danda iis quibus propria ſufficiunt, vt 12. q. 1. illi qui ar. extra de ſimonia. cum ſit Romana. nec ulla eccleſiaſtica. arg. contra 12. q. 2. charitatem. ff. de reg. iur. in naturā. Sol. quod hic dr, exhortatio eſt, nō præceptum. Vel de his loquitur, qui occaſione patrimonij ampliādi quod habēt, ſe diuinis ſubtrahūt obſequiis, quibus ſe abſentantibus dandum non eſt [1]. Vel dic de quarta pauperibus debita, q̄ dari prohibetur abūdantibus. Panis enim egentium, &c. vt J. 14. q. 5. c. 2. & in ſumma. Si abundātes de bonis eccleſiæ ſuſcipiūt ſiue abſentes ſiue præſentes ſunt, licet nō debet eis denegari portio, quia nemo cogit ſuis ſtipēdijs militare: mortaliter tamē peccant [2] præſertim ſi ex cupiditate ſua reſeruāt inf. ea. §. uerum cū cap. ſeq. [3].

1 Arg. 15 q. 1. generaliter.

2 Iſta eſt ſententia Lau. quā ſequit Io. de Fant. ar. op. 42. diſtin. §. 1. 48. diſt. ſicut.

3 Dic ſi ſunt tales habentes patrimoniū amplū q bn diſpenſant dando pauperibus & alijs. quibus debent dare: tales pūt bn hīe ſtipādia eccleſiæ. argu. 12. qō. 1. illi qui.

¶Qui ſumptibus proprijs ſuſtentari poteſt, ab eccleſia ſtipendia non accipiat. Cap. VI.

16. q. 1. c. fin.

CLericos autem illos conuenit eccleſiæ ſtipendijs ſuſtentari, quibus parentum, & propinquorum nulla ſuffragantur bona. Qui autem bonis parentum, & opibus ſuis ſuſtentari poſſunt; ſi quod pauperum eſt, accipiunt [a], ſacrilegium [b] profecto committunt, & per abuſionem talium, iudicium ſibi manducant & bibunt.

In conc. Aquiſgr. c. 107.

Item Proſper de contemplatiua uita, lib. 2. c. 9 & 10.

¶Quibus ſua ſufficiunt, eccleſiæ alimentis non ſuſtententur. Cap. VII.

Proſper ibid. c. 10.

PAſtor eccleſiæ ijs, quibus ſua ſufficiunt, non debet aliquid erogare, quando nihil aliud ſit, habentibus dare quàm perdere. Nec illi, qui ſua poſſidentes dari ſibi aliquid uolunt, ſine grādi peccato ſuo, vnde pauper [c] victurus erat, accipiunt. De clericis quidem dicit per prophetam Spiritus ſanctus: [Peccata populi mei comedūt.] Sed ſicut nihil habentes proprium, non peccata, ſed alimēta, quibus indigere videntur, accipiunt; ita poſſeſſores non alimenta, quibus abundant, ſed aliena peccata ſuſcipiunt.

Oſee 4.

Verum his auctoritatibus prohibentur ab eccleſia ſuſcipi [d] non illi, qui quondam fuerunt diuites, poſtea verò omnia reliquerunt, vt Petrus [e], & Matthæus, & Paulus: aut pauperibus diſtribuerunt, vt Zachæus: aut eccleſiæ rebus adiunxerunt, ſicut illi, qui prædia ſua uendentes ponebant pretia ante pedes Apoſtolorum, ut eſſent omnia communia, ſed illi, qui in domibus parentum reſidentes uel ſua relinquere nolentes, eccleſiaſticis facultatibus paſci deſiderant.

Matth. 4. Luc. 19. Act. 4.

De quibus in eodem lib. Proſperi, c. 10. ſubinfertur.

Et in conc. Aquiſgr. ibidem.

¶Qui ſua relinquere non vult, non debet ſumptibus eccleſiæ ſuſtentari. Cap. VIII.

SI quis propter hoc non vult ſua relinquere, vt habeat vnde viuat, vt quid [f] accipit vnde rationē reddat? vt quid peccatis alienis [g] ſua multiplicat? *Idem ibidem paulo ſuperius.* ¶Non eſt meum dicere, quali peccato cibos pauperum præſumendo ſuſcipiunt, qui eccleſiam, quam iuuare de proprijs facultatibus debuerant, ſuis expenſis inſuper grauant; propter hoc fortaſſis in congregatione viuentes, ne aliquos pauperes paſcant, ne aduenientes excipiant aut ne ſuum expenſis quotidianis imminuant.

PAſtor eccleſię.] c ¶Pauper.] Panis egētiū vita pauperis eſt, qui fraudat illū, homo ſanguinis eſt, vt inf 14. q. 5. c 2 & 3. q 1. nulli.

VERVM. CASVS. Cōcludit Gra. ex ſupradictis quod relinquentes propria pro Deo, ſunt recipiēdi, alij verò non: ſed H. intellexit de ſuſceptis iā in eccleſia; q non debent ali de bonis eccleſiæ, ſi aliunde habent. vnde dicit Gratianus non rectè procedere.

d ¶Suſcipi.] ideſt, ſuſcepti alimenti. non enim tantum de ſuſcipiendis loquitur.

e ¶Petrus.] Non videtur cōpetere exēplū de Petro, q fuit pauper piſcator, & ita reliquit paupertatē tm ꝓpter amorē Dei. & ſic faciunt multi tēplarij: & hoſpitalarij hodie & quaſi omnes religioſi. ſed Petrus ſeipsū abnegauit.

Petrus ꝑ Chriſtū abnegauit ſeipſum.

SI quis.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima reprehēdit illos, qui propria retinentes ideo viuunt in collegijs vt ſuis ſumptibus parcant, & vt pauperes & aduenientes non recipiant. In ſcda parte reprehendit illos, qui ideo alijs ſe præferunt, quia in ſuo ingreſſu monaſterio plus cæteris cōtulerūt. Scda pars incipit ibi, [Quod ſi.] Seq §. patet.

f ¶Vt quid.] 12. q. 1. expedit. 23. q. 7. quod autem. 12. q. 1. illi autem. §.

g ¶Peccatis alienis] ideſt, de oblatis pro peccatis aliorum.

Eccleſiæ ſtipendia non ſunt diuitibus danda.

a ¶Velut

¶Quòd ſi aliquid de fructibus ſuis eccleſiæ, velut pro ipſa expenſa ſua [a] contulerint, non ſe prę̨ferāt inani iactantia [b] illis, quos nihil habentes paſcit, & veſtit eccleſia: qa perfectior [c] eſt ille, qui ſe mūdi rebus expoliat [d], ant† qui cum nihil habuerit, nec habere deſiderat; quàm ille, qui ex multis, quæ poſſidet, eccleſiæ aliquid præſtat, ac ſe de eo, quod præſtiterit, forſitan iactat.

† al. &

Ecce qui prohibentur ab eccleſia ſuſcipi. Illi vero, qui omnia ſua relinquunt, vel pauperibus diſtribuunt, vel eccleſiæ rebus adiungunt; & ab eccleſia laudabiliter ſuſcipiendi ſunt, & eius opibus ſuſtendandi.

Vnde in eodem libro, cap. 11 legitur.

¶Qui ſua relinquunt, vel pauperibus diſtribuunt, vel eccleſiæ rebus adiungunt, laudabiliter eccleſiaſtica diſpenſant. Cap. IX.

Et in Aquiſgr. c. 101.

SAcerdos cui diſpenſationi [e] cura cōmiſſa eſt, non ſolum ſine cupiditate, ſed etiam cum laude pietatis accipit [f] à populo diſpēſanda, & fideliter diſpenſat [g] accepta: quia omnia ſua aut parētibus reliquit, aut pauperibus [h] diſtribuit, aut eccleſię rebus adiūxit, & ſe in numero pauperum, paupertatis amore cōſtituit, ita ut unde pauperibus ſubminiſtrat; inde & ipſe tanquam pauper voluntarius viuat. Clerici quoque, quos pauperes aut voluntas, aut natiuitas fecit, cum perfectione [i] virtutis, vitę neceſſaria ſiue in domibus [k] ſuis, ſiue in congregatione viuentes accipiant: quia ad ea accipienda non eos habendi ducit cupiditas, ſed cogit viuendi neceſſitas, *& infra* c. 14. ¶De talibus dicere vr̄ Apoſtolus: Qui in ſacrario [l] operantur, quæ de ſacrario ſunt, edunt; & qui in altario deſeruiunt cum altario participant.] Qui niſi hoc de contemptoribus facultatum ſuarum uellet intelligi, nunquā ſecutus adiungeret: [Ita & Deus ordinauit his, qui Euangelium annunciant, de Euangeliō viuere.] De Euangelio viuunt, qui nihil proprium habere volunt: qui nec habēt, nec habere aliquid concupiſcunt, non ſuorum, ſed communium poſſeſſores. Quid eſt aliud de Euangelio viuere niſi laborantem inde, vbi laborat, neceſſaria vitæ percipere [m]? Apoſtolus tamen, qui ſic Euangelium prædicauit, vt nec de Euangelio viueret, ſed neceſſaria ſibi ſuis manibus [n] miniſtraret, de ſe confidenter eloquitur: [Ego autem nullo horum vſus ſum [o].] Et quare hoc dixerit, ſecutus aperuit dicens: Expedit mihi mori magis, quàm vt gloriam meam quis euacuet.] Euacuari dicit gloriam [p] ſuam, ſi ab eis, quibus prædicabat voluiſſet accipere vitę temporalis † expenſam. Nolebat quippe in præſenti laboris ſui fructum, ſed in futuro recipere.

In Aquiſgr. c. 112. 1. Cor. 9.

† al. corporalis.

Eccleſiæ dare aliqua ꝓ ſua ſuſtentatione nemini licet.

a ¶velut pro ipſa expenſa ſua.] Arg. aliquem poſſe dare eccleſiæ de proprijs pro ſua ſuſtentatione. Hug. hoc nō eſt uerum, niſi illud fiat ſine peccato, vt extra de ſimon. tua. nec excuſat paupſtas, vt ext. ea. qm̄ ſimoniaca.

b ¶Iactantia.] Nam nocet iactantia. 6. q. 1. imitare.

c ¶Perfectior.] ideſt, expeditior ad ſeruiēdum Deo eſt.

d ¶Expoliat.] Nam tunc dr̄ in eo manere Spiritus ſanctus, cū uoluntariam diligit paupertatem. de pę. diſt. 2. quærendū. diuites tamen cum bonis, &c. 30 diſt. hoc ſcripſimus.

SAcerdos.] CASVS. Dicit hic, ꝙ clerici qui bona ſua parentibus, vel pauperibus eccleſijs reliquerunt, vel qui à natiuitate ſua pauperes fuerunt, viuere debēt de bonis eccleſiæ & probat auctoritate Apoſtoli dicentis: Qui in ſacrario, &c. licet Apoſtolus noluerit de Euāgelio viuere: ſed ſuis manibus victū quærere, vt liberius arguere poſſet. Seq. ca. cum §. patet.

e ¶Diſpenſationis.] inf. 12. q. 1. c. expedit.

f ¶Accipit.] ideſt, accipere debet.

g ¶Diſpenſat.] i. diſpenſare debet tam ſibi, quam alijs, &c.

h ¶Pauperibus.] Quod ei licet. 12. q. 3. c. 1. 2. & 3.

i ¶Cū perfectione.] ideſt, expeditione ad ſeruiendum Deo.

k ¶In domibus.] inf. de cōſecr. d. 5 in omnibus cōtra inf. 12. q. 1. neceſſaria. cōtra. inf. 12. q. 2. nobis. Solu. hic loquitur de clericis indigētibus, quibus tenetur prouidere ſicut alijs pauperibus. iſti tales accipiunt ab eccleſia: non quia clerici, ſed quia pauperes ar. canonicis licere beneficia diuidere, vt priuatim ꝑcipiant, qd̄ in communi. ſoliti erant habere, vt diſt. 32 ſi qui vero.

Clericis indigentibus eſt prouidēdum.

l ¶Sacrario.] inf. 13. q. 1. §. quia ergo. inf. 16. q. 1. c. pen., & vlt.

m ¶Percipere.] inf. 12 q. 2. charitatem.

n ¶Manibus.] inf. 10. q. 3. cauendū. inf. 21 q. 1. clericus.

o ¶Vſus ſum.] Ne ea occaſione pſeudoapoſtoli acciperent, & ſic in prædicatione perſiſterent. nam ex quo videbāt eū nō accipere, verecundabant & ipſi accipere. ADDITIO. De hoc legi. & not. 28. q. 1. iam nunc. in fi.

p ¶Gloriam.] Quam habeo apud Deum de hoc quod non accipio, vel ſi acciperem cum ſcandalo, uel ultra quàm deberem, vel ſi prædicarem eo obtentu, ut acciperem 1.

Cleri-

a C Lerici.] ¶Deſeruiunt.] Etiam infirmi ſeruiunt extra de cle. ægro. c. 1. ff. de ſta. lib. l. cum hæres. §. Stichum.
b ¶ Meritum.] 12. q. 2. Vult errare. & c. de redditibus, ſed inf. 16. q. 7. c. 1. contra. ſed ibi ſoluitur. Vel meritũ, id eſt, vt ingreſſu monaſterij aliquid ſit dandum: quia qui monaſterium intrat, non religionem, ſed ſtipẽdia emit. Et reſpondet Grat. ꝙ ſimonia eſt; quia non ſolum emere ſpiritualia, ſed ſpiritualibus annexa ſimoniacum eſt, & hoc probatur auctoritate Malachiæ prophetæ.

a ¶ Aut parentibus.] *In aliquot manuſcriptis Gratiani legitur* aut pauperibus reliquit. *In vetuſto autem Proſperi codice, & in concilio Aquiſgranenſi, legitur,* quia omnia ſua aut reliquit, aut eccleſiæ rebus adiunxit. *Sed quoniam multa exemplaria Gratiani, & Proſperi habent vulgatam lectionem, nihil eſt mutatum.*

Item ex concilio Agathenſi, c. 36.

¶Iuxta meritum laboris, eccleſiaſtica ſtipendia ſacerdotes diſtribuant. Cap. X.

C Lerici omnes, qui eccleſiæ fideliter, vigilanterq; deſeruiunt [a], ſtipendia ſanctis laboribus debita ſecundum ſeruitij ſui meritum [b] per † ordinationem canonum a ſacerdotibus conſequantur.

† al. vel.

Multorum [a] *auctoritatibus luce clarius conſtat, ꝙ ab ingreſſuris monaſterium nõ licet pecuniam exigere; ne, & ille, qui exigit, & ille qui ſoluit; ſimoniæ crimen incurrat.*

a ¶ Multorum.] *In vulgatis codicibus huic* §. Multorum *præponebatur hic titulus.* Item ex concilio Vrbani Papæ habito Aluerniæ, *qui ſublatus eſt, quoniam abeſt ab omnibus vetuſtis exemplaribus collatis, & in pleriſque hic* §. *eſt initium ſequentis tertiæ quæſtionis.*

QVÆSTIO III.

S*Ed adhuc* [c] *obijcitur, quòd qui ingreſſuri monaſterium pecunias tribuunt, nõ propoſitum religionis, ſed participationem ſtipendiorum eccleſiæ emunt. Temporalia ergo, non ſpiritualia ementes, nequaquam ſimoniaci habendi ſunt.* ¶ *His itaq; reſpondetur. Non ſolum, qui ſpiritualia, ſed etiam qui temporalia annexa* [d] *pretio accipiunt, vel tribuunt †, ſimoniaci iudicantur. Vnde Malachias loquens ex perſona Domini: (Quis eſt, inquit, in vobis, qui claudat oſtia* [e], *& incendat altare meum gratuito? Non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non ſuſcipiam de manu veſtra.) Oſtia claudere non eſt ſacri muneris officium, ſed tantum ſibi adiunctum.*

† hæ voces [*vel tribuunt*] abſunt a pleriſque manuſc.

Mal. 1.

Item Gregorius vniuerſis epiſcopis Hiſpanis.

c ¶ Sed adhuc.] Hic depingit 3. quæſtio, an ſcilicet ingreſſũ, vel præbẽdas emere ſit ſimoniacum, primum membrum expeditũ eſt ſu. eo. ꝓx. quæſt. ſecundũ expeditur hic. No. ꝙ pbẽda [2] dicit quãdoq; ius quoddam ſpirituale ꝑcipiẽdi eccleſiã, vel ipſam præbendam hoc modo emere ſimoniacum eſt. Quandoq; dicuntur ipſi fructus præbendæ: quos emere nõ eſt ſimoniacũ, vt extra ne prælat. vices ſuas, c. vltim. niſi quis forte emeret fructus ab initio ſuæ ordinationis, vel inſtitutionis i ipſa eccleſia, vt habeat dum vixerit. argumen. infra ea. ſi quis obiecerit, & c. Saluator. tunc enim ita ſunt annexa, vt qui priuetur officio, priuet. & illis, vt 81. diſtinct. ſi quis ſacerdotum.

Præbenda dicitur dupliciter.

2 Præbenda per ſe profana eſt. Inno. Pan. Fel. cã, cũ Martin. Ferrarenſis, de conſt.

3 Ad illud ius non poſſunt duo recipi ſimul vno iure vacãte. extra de præb. dilect. Archi.

Beneficio priuatur qui priuatur officio.

d ¶ Annexa] Arg. ꝙ idem iuris ſit in vno coherentium, & connexorũ, quod in altero, vnde q priuaẽ officio, & beneficio, vt ſup. d. 82 decernimus ſup. d. 81. ſi quis ſacerdotum, &c. eos ſup. diſt. 50. ſtudeat. contra ibi de gratia, hic de rigore.

e ¶ Qui claudat oſtia.] id eſt qui gerat officium oſtiarij. Vnde videtur, ꝙ emere huiuſmodi officium oſtiarij, vel pulſandi campanas, ſit ſimoniacum: cum illud ſpectet ad officium primicerij. 25. diſt. perlectis, quod concedo: ſed emere quancunque adminiſtrationem rerum eccleſiæ, puta, ꝙ det panem in refectorio vel vinum, vel cuiuſcunque alterius rei, dicit H. ſimoniacum eſſe, argum. contra. ſup. ead. quæſt. 1. ſi quis epiſcopus. prope fin. & inf. ead. quæſt. Saluator, & dicit, ꝙ licite poteſt dari pecunia alicui, vt ſuſcipiat tale officium: ſed tamen ille non poſſet dare pecuniam, vt ei daretur [4], & ſic aliquid vendi poteſt licite, quod non poteſt emi. Alii dicunt, quod tunc eſt ſimonia emere aliquam adminiſtrationem eccleſiaſticam cum aliquod ſpirituale habeat annexum, vel talis eſt, ꝙ per clericum ſtatutũ cõſueuit exerceri, & rõne officij: quod magis credo.

Simoniacũ ẽ emere officiũ pulſandi cãpanas.

Emptio adminiſtrationis eccleſiaſticæ eſt ſimoniaca.

4 Rõ eſt quia nõ præſumitur, ꝙ ita fideliter adminiſtret in recompẽſatione eius, quod dedit arg. ff. de probat. cũ de indebito, Io. de Fan.

Sed cõtra. ...d. præter ...c in fi. & ...c cõtra ẽt ...bat ca. hic ...legatum. ...ntuluit, vt ...i not. Arc.

vt presbyter plus quam alij percipiat 1, vt diſ. 74. conſuluit, quod non eſt in alia ſocietate. ff. pro ſocio. verum. §. ſed cum tres.

S Ed adhuc obiicitur] CASVS. Hic tractatur tertia quæſtio, in qua quæritur an ingreſſum eccleſiæ, vel præbendas emere ſit ſimoniacum. Sed de ingreſſu eccleſiæ eſt expeditum in prima quæſtio. Et certum eſt, ꝙ emere præbendam ſecundum, quod dicitur præbenda ius ſpirituale, ſimoniacum eſt; ſed præbenda, id eſt, fructus præbendæ emere non eſt ſimoniacum. Sed obiicit hic adhuc, ꝙ pro

AVdiuimus] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſacrilegium, & ſimoniam committunt qui eccleſias, vel eccleſiaſtica beneficia per pecuniam acquirunt, & qui ea conceſſiunt pro pecunia, vnde præcipitur ne de cætero fiat: & quod factum eſt in præterito, irritetur.

Franciæ quaſdam eccleſias ab epīs haberent, & in illis presbyteros ſæculares. toties eas redimere cogebantur, quoties presbyteri morte, vel alia cauſa mutabantur, ideo præcepit Papa, vt quas ſpatio xxx. anno. ſub hac redemptione poſſederũt, amodo ea ceſſante, quiete poſſideant,

¶De ijs, qui ſacros ordines munerum acceptione diſpenſant. Cap. I.

AVdiuimus dilectiſſimi, quod nos audiſſe oportuit, ſed audiſſe profecto nõ libuit: quoſdã ſcilicet eſſe ſacrorum ordinum profeſſores, qui ſub munerũ datione, vel acceptione, Dei eccleſias, vel earũ ſibi beneficia vſurpant. Quod quidem ſcelus, vos non iam dudum acriter correxiſſe, vehementer admiramur. Iuſte enim vterq; corripiendus eſt, & a ſanctæ liminibus eccleſiæ ſubmouendus, & qui pro eccleſię ambitu munera largitur, & qui vt eccleſiam adeat, quidquam præſumit accipere. Iſte quippe donum Dei emere, hic autem præſumit vendere. A ſacrilegio [a] quoq; hoc facinus non diſpar dixerim: cum id, quod ſponte, & ſacro deliberationis arbitrio gratis fieri debuit, ſub pecuniæ pactione cauſatur [b]. Quare fratres chariſſimi, quæ taliter tacta ſunt, curioſe refellite, infecta prohibete, veſtriſque iuſſionibus reſiſtentes digno anathematis vinculo percutere non dubitate.

Item Rothomagenſi epiſcopo, & Gallicis omnibus.

¶De ijs, qui eccleſias, vel eccleſiaſtica beneficia vendunt. Cap. II.

SI quis dator, vel acceptor, Dei eccleſias, vel eccleſiaſtica beneficia (quæ quidam præbendas vocant) ſub pecuniæ interuentu ſuſceperit, ſiue dando emerit, ſiue accipiendo vendiderit, a Simonis non excluditur perditione. Sed ſi perſeuerans fuerit, perpetua mulctetur damnatione. Nam qui ſub religionis obtentu Deo famulari voluerit; ſi quid accipit, & meritum perdit, & beneficio accepto fruſtratur. Rationis ergo vigore cogitur, quod iniuſte receperit, reſtituere [c]; & quidquid turpis lucri gratia receperat, non tenere.

Item Gregorius vij. Papa lib. 6. reg. in ſynodo c. 4.

¶Ab officio ſuſpendatur epiſcopus beneficia, vel eccleſiaſtica officia vendens. Cap. III.

SI quis epiſcopus præbendas, archidiaconatus, præpoſituras, vel aliqua eccleſiaſtica officia vendiderit, vel aliter, quàm ſtatuta ſanctorum patrum præcipiunt, ordinauerit; ab eccleſiæ officio ſuſpendatur [d]. Dignũ eſt enim vt ſicut gratis epiſcopatum accepit; ita membra [e] eiuſdẽ epiſcopatus gratis diſtribuat. Poly. l. 2. tit. 4.

Item ex concilio Vrbani Papæ habito Aluernia.

¶Nec altaria, nec præbendas epiſcopis vendere licet. Cap. IV.

QVæſitum eſt [f] de epiſcopis, qui altaria monaſterijs

a ¶Sacrilegio]Et crimine læſæ maieſtatis 15. q. 3. ſane. 2. q. 1. in primis.

b ¶Cauſatur.] Ideſt, in cauſam ducatur, vel ꝑ cauſa, ſcilicet, pro acceptione, vel datione pecuniæ fit: vel cauſatur, ideſt, facit vnde, cauſari, id eſt, accuſari, debeat.

SI quis dator.]CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſimoniacus dator & acceptor Simonis perditione, & perpetuo anathemate ſi pſeueret damnatur, & qđ iniuſte acceptũ eſt, reſtituatur.

Pecunia ſimoniaca cui eſt reſtituenda.

c ¶Reſtituere.] Sed cui dices reſtituendã talẽ pecuniam? Videtur, ꝙ ei ĩ cuius ignominiam data eſt. 17. q. 4. ſi quis in atrio. 15. q. vlt. cum multæ 27. q. 1. ſi quis rapuerit extra de ſimo. de hoc in Auth. đ ſanc. epiſ. §. ſed neq; coll. 9 & ext. de ſi. audiuimus. Ecõtra videtur ꝙ illi q dedit eam, vt extra. ca. veniens. Item videtur, ꝙ illa pecunia non debet remanere penes eccleſiam. cum Petrus dixerit: Pecunia tua, & c. 1. Itẽ quia fiſco competit perſecutio eorum, quæ ſcelere cõquiſita ſunt ff. de iur. fiſc. Lucius. ff. de donat. inter virũ, & vx. cũ hic ſtatus. §. ſi.

1 Supra ea. q. 1. Petrus, & c. qui ſtudet. & Act. 8

SI quis epiſcopus] CASVS dr̃ hic, ꝙ ſi quis eps̃ beneficiũ, vel dignitatẽ eccleſiaſticã ſimoniace contulerit. ab officio debet ſuſpendi: quia iuſtũ eſt, vt qui gratis acquiſiuit epiſcopatũ, minora ſtipẽdia gratis cõferat.

d ¶ Suſpendatur.] Ideſt, deponatur. 83. d. c. 1. Vel dic, vt ſup. e. q. 1 quidquid.

e ¶Mẽbra.] inf 3. q. 9. puta. ar. ͡ 12 q. 2. cognouimus ĩ. d 63. in ſynodo arg. eſt hic, ꝙ idẽ iuris eſt in toto, qđ in parte, & in maiori, qđ in minori. 23. q 1. de forma, ext. de præben minorib. 95. d. eſto. ff pro derelicto. l. 3.

Ius idem eſt in toto. q̃, & in parte.

QVæſitum eſt] CASVS. Cum quidam monachi deant. ſaluo annuo cenſu epiſcoporum, quem ex eiſdem eccleſijs habere conſueuerunt, Sequens c patet.

f ¶Quæſitum eſt.] Scđm H. caſus talis eſt. Quidã epi cõtulerant eccleſias quaſdam cũ omni iure ſuo quibuſdã locis

data [a] frequenter redimi compellebãt pecunia: quia quidam ſimoniacæ prauitatis vſus in Galliarum partibus iã diutius inoleuit, vt eccleſiæ, vel decimæ (quæ vulgari vocabulo apud eos altaria nuncupantur) monaſterijs datæ, ſæpius ab epiſcopis ſub palliata auaritia vendantur: mortuis nimirum, ſeu mutatis clericis, quos perſonas † vocãt. Nos auctore Deo venalitatem omnẽ tam ex rebus, quàm ex miniſterijs eccleſiaſticis propellentes†, hoc vlterius fieri auctoritate Apoſtolica prohibemus; ſicut etiã præbendas omnes venundandas interdicimus. Porrò quæcunq; altaria vel decimas ab annis triginta [b], & ſupra [c], ſub huiuſcemodi redemptione [d] poſſediſſe monaſteria noſcuntur, quiete deinceps, & ſine moleſtia qualibet eis poſsidenda firmamus. ¶Saluo vtique epiſcoporum cenſu annuo, quem ex eiſdem altaribus habere ſoliti ſunt.

† *al. perſonatus.*

¶*In ſummis capitulorum concilij Claramontenſis habiti Aluernia (de quibus ſupra ad cap. 1 diſt. 60. dictum eſt,) c. 6. hæc leguntur, quæ ad caput hoc videntur ſpectare.* Vt altaria congregationibus canonicorum, vel monachorum per perſonas data, mortuis perſonis, libera redeant in manus epiſcoporum, niſi fuerint illis per eorum ſcripta, vel priuilegia confirmata.

Idem in concilio Placentino, c. 1. & 2.

¶ *Antea legebatur,* Item Gregorius, *Sed in aliquot vetuſtis rectè eſt,* Idem, *nimirum Vrbanus ſecundus in cuius ſynodo hæc habentur.*

¶Quidquid data vel promiſſa pecunia in ſacris ordinibus acquiritur, irritum habeatur. Cap. V.

Cap. 2.

EA, quæ à ſanctis patribus de ſimoniacis ſtatuta ſunt [f]; nos quoque & iudicio ſancti ſpiritus, & Apoſtolica auctoritate firmamus. Quidquid ergo vel in ſacris ordinibus, uel in eccleſiaſticis rebus vel data †, vel promiſſa [f] pecunia acquiſitũ eſt; nos irritum eſſe, & nullas unquam uires habere cenſemus.

† *al. data, vel accepta, uel promiſſa*

Item Auguſtinus de diſciplina Chriſtiana, vel de dono diſciplinæ, cap. 1.

locis religioſis mortuis perſonis illarum eccleſiarum collatarum epiſcopi uolebant in eccleſijs inſtituere clericos pro ſua uoluntate: niſi Abbates darent eis pecuniam. dicitur, q; talis datio pecuniæ ſimoniaca eſt. 1. arg. ad hoc 17. q. 2. c. 1. Alij caſus inutiles conſueuerunt hic notari, quos omitto.

a ¶Data]A prędeceſſoribus ſuis pro redemptione animarum ſuarum.

b ¶Triginta] Propter quod credebant aliquod ius acquiſitum epiſcopo; quia per xxx. annos & ultra recepit huiuſmodi redemptionem à monaſterijs: ſed nõ eſt ita, quia furtiue recepit; & ideo non præſcripſit. Item licet monachi ſingulis annis emerent ius inſtituendi, nõ tamen epiſcopis ex hoc fuit ius quæſitum inſtituendi. Et licet hic fuerit ſimonia ex parte Epiſcoporum: non tamen ex parte monachorum: quia illi quod eorum fuit, redimebant: quod licitè facere poterant, ut dixi s. e1. q. 1. nullus. & ſic. ſimonia eſſe poteſt ex una parte, & non ex altera. Simile fuit in Giezi: ſicut etiam ſponſalia poſſunt eſſe ex una parte, & non ex altera. extra de deſpon. impu. de illis. & plura ſimilia notaui 32. quæſt. 5 propoſito. & licet epiſcopus peccet recipiendo pecuniam tamen monachi non peccabant dando, vt 23. q. 1. quid culpatur. Contrarium huic ſignatur inf. 16. q. 4. poſſeſſiones, ſed non eſt cõtra, quia monachi licite quæſiuerant iſta altaria, vnde non habuerũt ea iure præſcriptionis, ſed ex iuſta donatione.

c ¶Et ſupra.]Hęc dictio ſupra, ad modicum tempus refertur 2. ff ex quib. cau. maio. ab hoſtib' §. ſed quod. argu. ff de verbor. ſignific. hæc adiectio.

d ¶Redemptione.] Sed nunquid eſt licitum redimere ius ſuum? Hoc not. s q. 1. nullus eps grauamen. & 16. q. vl. decimas 2. Dici enim poteſt quod vbicunq; quis ſcit aduerſariũ ſuum nõ credere ſe ius habere, redimat vexationem ſuam. Sed quare non deponuntur iſti epiſcopi? Dic, quia non agebatur ad hoc & ſententia debet dictari ſecundum formam petitionis extra, de accu. & qualiter & qñ.

e ¶ Saluo utique.] Non enim pleno iure omnino videt donaſſe eccleſias epiſcopus, nec põt donare ſine conſenſu capituli ext. de don. paſtoralis.

f EA, quæ.] ¶Vel promiſſa]Tertium caſum habes, ſcilicet, vel retenta, vt extra de tranſact. ſuper eo. Nam remittere, eſt dare. extra de teſtam. veniens. ff. de calum l. 2. Et in ſpiritualibus non poteſt interuenire 3. tranſactio: cum his tribus modis tantum fiat tranſactio C. de tranſact. l tranſactio ff eod. l. 1. Sed nec permutatio poteſt fieri ſuper beneficio habito, vel habendo: alias bene ad hoc extra de rerum permut. quæſitum nec etiam tranſactio, ut extra de tranſact. ſuper eo. argumen contra extra de offi. iudi. deleg. ſi quando. Sed ibi fuit facta tranſactio non ſuper beneficio, ſed ſuper proprietate: & ſic intellige extra de deci. ex multiplici. Io. Item ſuper ſpirituali tanquam proprietate poteſt permutatio extra de rer. permutat ad quæſtiones non tamen vt detur temporale pro ſpirituali. ext. de rerum permut. cap. ult. illud autem dubium non eſt, quin amicabilis compoſitio interuenire poſſit. extra de tranſact. c. 2. Item ex auctoritate iudicis poteſt interuenire pecunia. ext. de præben. niſi in fine. & extra de tranſact. ſtatuimus, ff de ijs, qui notan. infra. furti. Ioan.

Totum]

1 Ex parte epiſcoporum recipientium, monaſteria tamen crimen ſimoniæ non incurrebãt: quia ſuis ſuũ redimebant ſm Hug.

† Adde idẽ eſſe ẽt pro honorib. cõſequendis, prohibitum enim eſt. no. Bal. in l. 1. & per totũ tit. ff. ad le. Iul. de amb.

2 Sub hoc eſt uerum aliàs: ſed hĩc non eſt ſicut patet in eo quod no. s. Io. de Fant.

Sñia dictari dẽt ſm petitionis formam.

Simoniam nũquid cõmittit dans pecuniã pro ſpiritualib. ſicut accipiens.

3 De hoc dixi ſup. ea. q. 2. quã pio, ibi uideas. Archid.

Tranſactio in ſpiritualibus interuenire non põt, ſed bñ amicabilis compoſitio.

TOtum. CASVS. Dicitur h.c. ꝙ nomine pecuniæ intellig tur quidquid ab hominib. poſſidetur: & ideo ſi aliquid tale pro ſpiritualibus datur ſimoniacum eſt.

a ¶ Totum.] Probatur per hoc c. ꝙ ſicut in pecunia ſimonia committitur, ita & in alia rc.

vt iud. ſine quoque ſuf. §. cogitatio. Nam ibi dr. ꝙ fiſcus abundare dicitur ſi utatur ſubiectis locupletibus, vt ſup. ea. q. 1. contra ſup. ea q. 1. eos. contra. Sed hoc cũ ex pacto præcedenti.

h ¶ Nec anima.] id eſt, ipſum collegium, vel ad literã.

i ¶ Vi-

Fiſci intereſt ſubiectos habere locupletes.

b ¶ Pecunia.] Strictius accipitur tantũ pro pecunia numerata, infra 14. q. 3. c. 1. 2. & 3.

c ¶ Pecunia.] Nomẽ enim pecuniæ etiam iura continet quandoq; ff. de verbo. ſignifi. pecuniæ. Item qñque etiã ſpeciem & rem quamlibet 1. vt hic. & ff. de leg. 3. quiſquis. item quandoque ea tantũ, quæ conſiſtunt in pondere, numero, vel menſura. ff. de leg. 1. l. talis ſcriptura 2. Pretiũ autem non cõſiſtit niſi in numero tm̃, vt inſtit. de empt. & vendi. §. itẽ pretiũ.

1 Dicit lex ꝙ pecunia eſt, quidquid pro pecunia accipitur. ff. de calũ. l. 1. §. ult. ꝙ l. 2.

2 Adde not. per Bart. in d. l. talis ſcriptura ff. de leg. 1. & l. 2. § item mutuum. ff. ſi cer. pet.

¶ Quidquid poſſidetur, nomine pecuniæ intelligitur. Cap. VI.

TOtum [a] quidquid omnes poſſident in terra, omnia, quorum domini ſunt, pecunia [b] uocatur; ſeruus ſit, vas, ager, arbor, pecus; quidquid horum eſt, pecunia dicitur. *& infra.* ¶ Ideo autem pecunia [c] vocata eſt, quia antiqui totum, quod habebant, in pecoribus habebant.

Item Paſchalis Papa.

¶ Qui eccleſiaſtica beneficia emerit, eccleſias quoque emere probatur. Cap. VII.

SI quis obiecerit non cõſecrationes emi, ſed res [d] ipſas, quæ ex conſecratione proueniunt, penitus α deſipere probatur. Nam cũ corporalis eccleſia β, aut epiſcopus [e], aut abbas [f], aut tale aliquid ſine rebus corporalibus in nullo [g] proficiat †, ſicut nec anima [h] ſine corpore corporaliter viuit [i]; quiſquis horum alterum vendidit, ſine quo uel alterum prouenit, neutrum [k] inuenditũ derelinquit. Nullus igitur γ emat eccleſiam, vel præbendam, vel aliquid eccleſiaſticum: nec paſtellum, nec paſtum [l] antea, vel poſtea [m] pro huiuſmodi ſoluat [n].

Magiſter. l. 4. d. 25. Deuſdedit p. 2. Poly. li. 7. tit. 6. Anſel. li. 13. c. 38. Ivo p. 2. c. 24. Pann. li. 3. c. 123.

† Idẽ Hoſt. in ſumma de reb. eccl. non alienan. prin. Panor. in procem. Dec. fol. 4. col. 4. Matt. Affli. de iure ꝓtomiſeos. col. 72.

α ¶ Penitus.] *Deuſdedit, & Anſelmus legum,* videtur quidem aliquid dicere, nihil autem penitus ſapere.

β ¶ Corporalis eccleſia.] *Deuſdedit ſic habet,* cum corporalis eccleſiæ epiſcopus, vel abbas ſine rebus, &c. *Reliqui collectores & vetuſti codices Gratiani cõcordant cũ vulgata lectione.*

γ ¶ Nullus igitur.] *Deuſdedit, Polycarpus & Ivo et codex manuſcriptus Decretorum Pontificũ (in quo integra ferè Paſchalis epiſtola, unde caput hoc acceptum eſt, refertur) non habent hæc verba: ſed poſt verbum,* derelinquit: *continenter ſubiungunt,* Quam tamen obiectionẽ ſacer Chalcedonenſis canon penitus exterminat, &c. *Auctor uerba huius capitis, ac totius illius epiſtolæ eſt Paſchalis primus. Nam in eo decretorum codice hæc epiſtola Paſchalis eſt poſt decreta Hadriani II. cum decreta Paſchalis ſecundi ſint poſt Vrbanum ſecundum eo planè ordine, quo ſibi ſucceſſerunt, quod etiam ex ſequenti capite indicatur.*

Item Vrbanus II. epiſcopus ſeruus ſeruorũ Dei dilecto filio L. † præpoſito eccleſiæ ſancti Iuuentij apud Ticinũ, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

S I qs obiecerit.] CASVS. Quidam ſimoniaci excuſabãt ſe dicentes ſe non emere præbendas, ſed fructus præbendarum, ſed dicit Paſchalis, ꝙ ſi quis pro temporali fructu pecuniam offerat ſine quo eccleſiaſticum beneficium eſſe non poteſt, neutrum inuenditum derelinquit, nec ſolũ pecuniam, ſed nec paſtũ, vel paſtellũ ante vel poſt licet offerre.

Res ſpirituales emi nõ poſſunt.

d ¶ Sed res.] Non de rebus corporalibus, ſed de iure ſpũalib' cui cohæret officiũ, intelligit. Vel intellige de iure percipiẽdi res, vel de rebus ipſi officio adherẽtibus, vel de rebus cõſecratis, vt in ſyndone. arg. 17 q. 4 ſi fortè. ar 1 q. 6. hæc qꝗpe. int. 16 q. 2. c. 1. §. vlt. Vel intelligas de rerũ adminiſtratione 3. Et ſit in hoc c. de duob. mentio: ſcilicet de cõſecratione & adminiſtratione ex ordine proueniente. & facit ad hoc 1. q. 6. §. 1. vel de iure 4. quo res ipſæ percipiuntur. Vel hoc intellige de rebus ipſis ſecundum Hugo. & tunc qñ quis promouendus eſt ad eccleſiam uel ordinem fructus prouenientes iure eccleſiæ, uel ordinis non licitè emit perceptos uel percipiendos: tunc enim præſumitur emere eccleſiam vel ordinem. alio autem tempore emere non eſt peccatum, ut extra ne prælati uices ſuas. cap. 12. q. 2. alienationes.

3 Super hoc vide qđ dc. & no. 3. ea. §. his ita Archid.

4 Iſta expoſitio approbatur per Bart. & Vin ext. de teſt cõſtitutus. in gl. ſi in omni. iuxta ſi.

e ¶ Aut epiſcopus.] id eſt, dignitas epiſcopalis.

f ¶ Aut abbas.] id eſt dignitas abbatialis.

g Nullo.] Bene accedit ad id quod legitur in Authen.

i ¶ Viuit.] exercendo ſenſus corporeos: aliàs falſum eſt, cum, antequam ſit in corpore, uiuat. ſic exaudi 32. q. 2. Moyſes.

K ¶ Neutrum.] Argum. idem iuris eſſe in uno connexorum quod in reliquo. arg ſup diſt. 8. quo iure 3. q. 6. hæc quippe. & 16. q. 2. cap. 1. & ff de iureiur. cum qui. §. ſi libertus.

l ¶ Paſtum.] Arg contra in Auth. de ſanctiſs. epiſco. §. pro conſuetudinibus colla. 9.

m ¶ Vel poſtea.] Arg ff de pactis, iuriſgentium. §. dolo, ibi, ne quid fiat ei quod ante promiſit.

n ¶ Soluat.] Non etiam ſub obtentu conſuetudinis. inf. ea. q. c. vlt. contra. Dic ut ibi.

Salua-

SAluator.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte oſtendit Vrbanus auctoritate Chriſti, mundi finem imminere ex eo, quod pſeudoapoſtoli, & pſeudoprophetæ apparent multos ſeducentes, quibus a bonis fortiter eſt reſiſtendum, vt qui probati ſunt, manifeſti fiant. In ſecunda parte oſtendit, quòd rem eccleſiaſticam vendere ſimonia eſt, quod probat quinque rationibus. Primo per damnationem Simonis donum Dei emere volentis, vt poſtea venderet, per quod res eccleſiaſtica intelligitur. Secundo per ſynodum Chalcedonen. in qua procurator, vel defenſor eccleſiæ, vel quilibet regulæ ſubiectus fieri per pecuniam prohibetur. Tertio auctoritate Paſchalis, quam ſuper habuimus. Quarto auctoritate Aug. qui reprehendit præpoſiturarum venditiones. Quinto auctoritate Euangelii clamantis contra ſimoniacos. Vos feciſtis domum patris, &c. nec excuſat ſiue in eccleſia ſiue extra eccleſiam res eccleſiaſtica vendatur. Secunda pars incipit ibi, [Igitur quia.] Vel ſic.

¶De eodem. Cap. VIII.

Deuſdedit p. 2. Anſ. l. 5. c. 42. *Matth. 24.* — *1. Cor. 11.* — *Ezech. 13.* — *Act. 14.* — *Rom. 8.*

SAluator prædicit in Euangelio circa finē ſæculi pſeudochriſtos, & pſeudoprophetas ſurgere, & multos ſeducere, & fideles ſuos in mundo multas habituros preſſuras; ſed tamen portas[a] inferi aduerſus eccleſiam non præualituras. Proinde (quia, vt ait Apoſtolus, oportet[b] hæreſes eſſe, vt qui probati ſunt, manifeſti fiant) oportet nos cum propheta ex aduerſo conſurgere, & murum opponere pro domo Iſrael, & cum eodem Apoſtolo per multas tribulationes intrare in regnum Dei: quoniam non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. ¶Igitur, quia innotuiſti nobis, ꝙ tibi obijcitur, vtrum vendere eccleſiaſticam[c] rem ſimoniacum ſit, hoc ſimoniacum eſſe patenter colligitur ex hoc, quòd beatus Apoſtolus Petrus ait Simoni: [Pecunia tua tecum ſit in perditionem: quia exiſtimaſti donum Dei pecunia poſſideri.] Donum[d] quippe Dei eſt ſpiritus ſanctus, & donum Dei eſt res ipſi eccleſiæ oblata. Et ſi bene animaduerteris, Simon magus, qui ad fidem ficte acceſſit, non ſpiritum ſanctum propter ſpiritum ſanctū, quo ipſe erat indignus (quoniam, vt ſcriptum eſt, ſpiritus ſanctus diſciplinæ effugiet fictum) ſed ideo, quantū in ipſo erat, emere voluit, vt ex venditione ſignorū, quæ per eundem fierent, multiplicatam pecuniam lucraretur. Nec Apoſtolus emptionem Spiritus ſancti (quam bene fieri non poſſe nouerat) ſed ambitionem[e] quæſtus talis, & auaritiam, quæ eſt idolorum ſeruitus, in eodem Simone exhorruit, & maledictionis iaculo perculit. Quiſquis[f] igitur res eccleſiaſticas (quæ dona Dei ſunt; qm̄ a Deo fidelibus, & a fidelibus Deo donantur, quæ ab eodem gratis accipiuntur, & ideo gratis dari dēt) propter ſua[g] lucra vendit, vel emit, cum eodem Simone donū Dei poſſideri pecunia exiſtimat. Ideo qui eaſdem res nō ad hoc, ad quod inſtitutæ ſunt, ſed ad ꝓpria[h] lucra munere linguę, vel indebiti obſequij, vel pecuniæ largitur, vel adipiſcit, ſimoniacus eſt, cū principalis intentio Simonis fuerit ſola pecuniæ auaritia, i. idololatria, vt ait Apoſtolus Paulus: Alioquin, cur ſancta ſynodus Chalcedonenſis[i] DCXXX. epōrum, procuratorem, vel defenſorem eccleſiæ, vel quēquā regulę ſubiectū adeo per pecuniā ordinari prohibet, vt interuētores quoq; tāti ſceleris anathematizet, niſi ꝙ eoſdem ſimoniacos iudicet? Quòd ſi præfati milites†[k] eccleſię ob huiuſmodi ſcelus taliter percelluntur, nemo ſa-

Act. 4. — *Sap. 1.* — *Inf. c. res eccleſiæ.* — *Coloſſ. 3.* — *C. 2.* — † *al. militantes*

CASVS. In prima parte oſtenditur auctoritate Euangelij, hæreſes debere circa finem ſæculi imminere, vnde oportet nos ex aduerſo conſurgere cum propheta, & cū Apoſtolo pro domo Iſrael. In ſecunda oſtenditur quinque auctoritatibus, quod vendere eccleſiaſtica beneficia ſit ſimoniacū.

a ¶Sed tn̄ portas.] Ideſt, vitia, & etiam hæreſes, quib. intratur in infernū, quæ non præualent eccleſiæ, quia ſemper aliqui boni ſunt in eccleſia 1. 24. quæſt. 1. a recta &c. pudēda.

b ¶Oportet.] Ideſt, vtile eſt, vt nos exercent. inf. 24 quæſtio. vlt. c. vlt.

c ¶Eccleſiaſticam.] id eſt, eccleſiaſticum bn̄ficium, vel aliquā rem conſecratam in caſu non conceſſo, puta calicem 2 ſecūdum quoſdam. Nam & nomen ei generale eſt. ff. de ver. ſignific. rei appellatione. ſu. ea. quæſitum. Vel dic eccleſiaſticam rem, id eſt, adminiſtrationem, & ſic bene adaptatur litera Chalcedonenſis ſynodi.

d ¶Domum.] Ideſt, officium ꝑ quod datur ſpiritus ſanctus, ſcilicet poteſtas faciendi miracula.

e ¶Sed ambitionē.] Arg. effectū, vel conatū ſine effectu puniri. arg. 22. d. c. 1.

f ¶Quiſqs.] Hic collige, ꝙ corporales res eccleſiæ emere, vel vendere ſimonia eſt in tali caſu, cum quis intrat eccleſiā, vt ſu. ea in prin.

g ¶Propter ſua.] Hic vacat argumen. a contrario ſenſu, vt ſup. ea. q. 1. quos conſtitetit, & c. ſi quis epiſcopus inf. 89. q. 2. perlatum.

h ¶Sed ad propria.] Ideſt, precibus quas pro ſe quis offerre non poteſt, ſecundum H. vt no. ſup. ea q. 1 ſunt nō nulli, ſed quid teneas ibi dixi.

i ¶Chalcedonenſis.] Si illi qui emunt, vel vendunt res eccleſiaſticas non ſunt ſimoniaci, cur, &c.

K ¶Milites.] Clerici ſcilicet, qui tales milites ſunt, quo-

Eccleſia ſemper aliquos bonos hēt.

1 Pro qua rogauit dn̄s 2c d. § 2. de pę. d. 3 ſi n. ver. Petrus.

Res eſt nomen gn̄ale. 2 De hoc nota. 10. q. 2. hoc ius. ibi videas ad hoc inf. c. q. res. Archi.

Affectus ſine effectu punitur.

Simonia eſt emere, vel vendere res corporales eccleſiæ.

Clericorum arma quæ ſint.

ram arma lachſimæ ſunt.13.q.vlt.conuenior, vel oratio nes 23.q.8.c reprehenſibile, vel excommunicatio 15.q. 2.c.1 & caſtra eorum ſunt eccleſiæ.54.d.c nullus.

nia in empta adminiſtratione, ideſt, dignitate, ſi talis eſt quæ habeat aliquod ſpirituale annexum ſibi, aliàs non.
i ¶ In ſubiecto vero.] Nonne etiam œconomus, clericus debet eſſe? vtique prout concilium Hiſpalen. interpretatur.16.q.7. in noua. Dic ergo, quòd iſtud verò, potius

Oeconomus dēt eſſe clericus.

piens negabit non militantes [a] eccleſiæ multo damnabilius [b] ob hanc cauſam, ideſt emptionis, vel venditionis, debere percelli. Sed, & beatus prædeceſſor noſter Paſchalis ß de conſecratione affirmat, quòd quiſquis eorum alterum vendiderit, ſine quo alterum non prouenit, neutrũ inuenditum derelinquit: ac per hoc, eum, qui rem eccleſiæ vendit, vel emit, ſimoniacum eſſe intelligitur †. Nomine verò procuratoris [c] intelligit præfata ſynodus quemlibet eccleſiaſticarum rerum adminiſtratorem, vt verbi gratia, præpoſitum [d], œconomum [e], vicedominum: defenſoris nomine aduocatum [f], ſiue caſtaldum [g], & iudicem [h]: in ſubiecto verò [i] regulæ archipresbyterum, archidiaconum [k], canonicum, monachum, vel quemlibet eccleſiaſtico mancipatum officio. Quòd verò ſpiritum ſanctum, quantum in ſe eſt, vendat, vel emat, qui præpoſituram, vel aliquid huiuſmodi vendit, vel emit; audi Auguſtinum ſuper Ioannem. [O quot γ præpoſituras fecerunt. Alterum præpoſitum habet Carthagine Primianus, alterum habet Maximianus, alterum habet in Mauritania Rogatus, alterum habet in Numidia illi, & illi quos iam nec nominare ſufficimus. Circuit ergo aliquis emere columbam: vnuſquiſq; laudat [l] præpoſitum δ ſuum, q; vẽdit, &c.] Ecce venerabilis Auguſtinus de præpoſituræ diſtractione agens, nomine columbæ ſancti ſpiritus venditionem, vel emptionem accipit; ſicut, & omnes huius Euãgelici capituli tractatores. Penſandum verò eſt, qua pęna mulctentur, qui iam Deo, & eccleſiæ ſuæ oblata vendũt, vel emunt: ſi cũ flagellis a Dei tẽplo eiecti ſunt, q; q̃ Deo erant offerenda, vendebant, vel emebant. Si de offerendorũ venditorib. vel emptorib. dictũ eſt? [Vos feciſtis domũ patris mei, domũ negotiationis, & ſpeluncã latronũ;] qd dicetur de eccleſiæ iam oblatorum venditoribus, vel emtius

ß ſu. ead. c. ſi quis.

† al. intelligit.

γ Trac. 10. in c. 2. Ioannis.

Ioan. 2.

Matth. 21.

ſup. diſtin. 40. honio. inf. 11. quæſt. 3. præcipue inf. 25. quæſt. 1 nulli fas, infra ea q. peruenit contra Sol. poteſt dici, quòd dicitur laicus peccare magis, quia peccat in duobus, & quia rẽ eccleſiæ emit. & qa ſuo officio non debitam: argum. ff de re. iu. culpa clericus autem in vno, qa emit tantum.
a ¶ Non militantes.] Contra ſupra diſtinctio. 19. nulli fas. infra 8. quæſtio 1. illud, & 32. queſtio. 5. qui viderit.
b ¶ Damnabilius] id eſt. damnabiliter, arg 27. q. 2. cõiuges. Vel hic appellat non militantes eccleſiæ, non laicos, ſed clericos, qui eccleſiæ nõ ſeruiunt, illi. n. qui emunt, & nõ ſeruiũt magis peccãt; quoniam in plurib. quã qui emũt, & ſeruiũt, & ſecundũ hoc non ſunt contraria, quæ hic ſignantur.
c ¶ Procuratoris.] Generaliter ſumitur hic nomen 1 procuratoris. arg. ff. de procu. l. 1.
ADDITIO. Al. quando procurator actoris vocatur reſponſalis, vt extra de reſtit. ſpol. ex conquæſtione. in fin.
d ¶ Præpoſitum] Sed quam differentiã facit inter iſta noĩa, põt dici, φ nomen præpoſiti generale eſt, & continet alia ſub ſe. argumen. extra de verb. ſignifi. quamuis. Vel dic, φ præpoſitus, & œconomus nomina diuerſa ſunt, ſed idem ſignificant ſicut primas, & patriarcha. 99. diſt. c. 1. vel bene poſſunt eſſe in eadem eccleſia præpoſitus, & œconomus. De vicedomino planum eſt, quia ille eſt, & qui præeſt reb. epiſc. 89. d. c. volumus. vicedominus in rebus epiſcopi œconomus 2 in rebus canonicorum: ſæpe tamen vnum ponitur pro alio.
e ¶ Oeconomum.] Oeconomus eſt cui res eccleſiaſtica gubernanda mandatur, C. de ſacroſanct. eccleſ. iubemus.
f ¶ Aduocatum.] Scilicet qui præeſt tantum cauſis tractandis, qui alias dicitur ſyndicus.
g ¶ Caſtaldum.] ſ. qui habet curam externarum rerum, qui dicitur alias maior domus. 89. d. volumus.
h ¶ Et iudicem.] Sicut in eccleſia Boñ. ſed nõne iſti tres poſſunt eſſe laici, ſic ſine dubio. Qualiter ergo in iſtis officiis, quę nihil ſpiritualitatis habent annexum, ſimonia cõmittitur? dicit H φ in omni adminiſtratione rei eccleſiaſticæ committitur ſimonia, ſi ematur, vt no. ſup. eo. in prin. & hoc eſt ſimoniacum, quia prohibitũ, non ideo prohibitum, quia fuit ante ſimoniacum, ſed alij non ita late extendunt ſimoniam, inhærentes conſuetudini generali. dicunt enim, quòd tunc tantum eſt ſimo-

1 Sic extr. de procu. petitio. Arch.

Præpoſitus, & œcõ nomĩ differunt.

2 Adde glo. & Bar. in l. 1 §. aduocatos ff. de var. & extr. or. cog.

Emere adminiſtrationẽ rei eccleſiaſticæ ſimoniacum eſt.

tius aduerſatur officio, quàm ordini. nam circa alia conſiſtit officium œconomi, & circa alia archipresbyteri, & aliorum ſequentium. Quidam autem intelligunt hoc totum de clericis, in quibus dicunt ſimoniacum eſſe huiuſmodi officia emere? & qd dicit, in ſubiecto vero, &c. ideo dicit, quia illi magis ſunt ſubiecti regulæ eccleſiaſticæ, quàm iſti: licet omnes ſint clerici. nam dum illi verſantur circa exteriora, & adminiſtrationes, iſti circa diuina officia: & ideo dicit, mancipatum officio, & non dicit, ordini. vel ideo, dicit, in ſubiecto, &c. vt notetur, φ iſti habent curam animarum annexam, & quod dicit de canonico, vel monacho, non referas ad adminiſtrationẽ ſed ad emptionem præbendæ, vel ingreſſus monaſterij. Vel ideo dicit, in ſubiecto regulæ, quia eos ligat illa conſtitutio, Nemo militantes Deo, &c. 3 Superior autem adminiſtratio circa temporalia, & eos non ligat illa cõſtitutio, Nemo militans Deo.
ADDITIO. Hic adde quod not. infra ead. q. 7. ſi quis omnem Arch.
K ¶ Archidiaconum.] Hoc totum intellige de dignitatibus ipſis.
l ¶ Laudat.] In eo, φ laudat, non cõmittit ſimoniã, ſed in eo, qd vendit; qa qd cõmẽdandi cauſa dr, pro non dicto hr. ff. de dolo, qd venditor; ſed hoc verum eſt, dum cõmendatio conſiſtit in genere. Nã vbi deſcẽdit ad ſpecialia,

3 21. q. 3. c. 1 & 2. ad Tim. 2. c.

cialia, teneretur ex eo, quod cōmendādo plus vendidit, niſi quod cōmēdando, dicit, ſit in euidēti. ff. de cōtrah. em. ea §.
a ¶Indeſinite.] Not. ex indefinita colligi vniuerſalem, vt ſu. q. 1. eo. ff. de aleato. l. 1. §. quod autem. ex quo enim a canone nil excipitur, nec nos excipere debemus, vt 11. q. 1. quòd ſi dormierit. inf. 2. q. 5. conſuluiſti. ſu. d. 19. ſit Romanorū. ar. ſu. diſt. 55. Euangelica. ſu. ea. q. 1. ſunt non nulli. ar. contra. inf. 27. q. 1. idolatria 1.

Vniuerſalis ex indefinita colligitur

t Immo eſt argu. pro dō hoc not. ext. de coniu. lepro. c. 2.

b ¶Hæc circa.] Hæc particula de capitulo non eſt, &c.

ptoribus? Et ne quis inſanus objiciat merito hoc Dominum tam acerbe vindicaſſe, quia tunc illa in Dei templo vendebātur; eccleſiaſticæ verò res modo extra templum diſtrahuntur; attende ſuperius Auguſtinum non determinantem locum vēditionis, vel emptionis præpoſitorum; ſed tantum indefinite [a] dicentem: [Circuit aliquis emere columbam; vnuſquiſque præpoſitum ſuum laudat, quod vendit.] nō adijciens, in templo, vel extra templum. Hæc circa [b] venditores, vel emptores rerum ſacrarum ſufficit.

¶Integram epiſtolam Vrbani II. dilecto filio L. præpoſito eccleſiæ B. Iuuentij apud Licinum refert Deuſdedit in ſua collectione.

α ¶Propter ipſum ſanctum.] *Additæ ſunt hæ duæ voces, & iſtius hic locus emendatus ex ipſa epiſtola, quemadmodum & alia nonnulla.*

β ¶Paſchalis.] *Antea legebatur,* Paſchaſius libro de conſecratione: *reſtitutus autem eſt locus ex vetuſtis codicibus, & originali. Citatur enim hic, quod habetur in capite antecedente ex epiſtola Paſchalis Papæ.*

γ ¶O quot præpoſituras.] *Apud B. Auguſtinum (cuius multi vetuſti codices hoc loco collati ſunt) legitur,* ò quot præpoſita fecerunt: alterum præpoſitum, &c. *Apud Vrbanum vero vbique eſt,* propoſta, & propoſtum.

δ ¶Præpoſitum ſuum.] *Apud B. Auguſtinum legitur,* vnuſquiſque ad propoſitum ſuum laudat, quod vendit. *In epiſtola verò Vrbani,* vnuſquiſque propoſtum ſuum laudat, quod vendit. *Nomine autem propoſiti apud B. Auguſtinum interdum ſignificari ſectam quandam conſtat ex 2. lib. contra* Creſconium, *cap. 56.*

Item Alexander ſecundus epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei Lucenſis eccleſiæ clero, & populo ſalutem perpetuam.

Deuſdedit p. 2.

¶Miniſtri, & ſeruitores eccleſiæ abſque vlla venalitate ab epiſcopis ordinentur. Cap. IX.

EX multis temporibus hoc deteſtabile malū intra veſtram eccleſiam inoleuiſſe cognouimus, vt nulli vmquam clerico, quamuis religioſo, quamuis ſciētia & moribus prædito eccleſiaſticum beneficium concederetur, niſi ei [c], qui profano pecuniæ munere illud emere ſtuduiſſet: fiebatq; eccleſia, & res eius ita venalis, veluti quædā terrena, & vilis merx a negotiatorib. ad vendendum expoſita. Quod malū, quam deteſtabile, quantū Deo, ſanctiſque ſit contrariū, & ſacri canones docent, & fere omnib. manifeſtum exiſtit. ¶Chalcedonenſe namq; cōcilium vnum ex principalibus [d], ſimili pœna condemnat eos, qui eccleſiæ beneficiū interuentu pecuniæ acquirūt, & eos, qui ſacrā manus impoſitionē (per quam ſpiritus ſanctus cōfertur) mercari dignoſcuntur. Vtroſque. n. auctoritate inexpugnabili [e], illos [f] a beneficio, iſtos [g] a ſacro ordine iubet expelli. Vnde humani generis redemptor omnes ementes & vendentes de templo eijciens, cathedras vendentiū columbas euertit, nūmulariorum effudit æs, præcepti ſui auctoritate denunciās, & dicens. [Nolite facere domum

C. 2. ſu ea. q. 1. ca. ſi quis epiſcopus.

Matth. 21.

EX multis.] In hoc capitulo Alexander reprehēdit Lucēſes, qui nō niſi per pecuniā clericis quāuis dignis eccleſiaſtica beneficia cōferebant, quod Alexāder deteſtatur, & auctoritate Chalce. concilij oſtēdit eos deponendo, & auctoritate Chriſti eos de eccleſia deijciendos, & netm malum de manib. Alexādri requiratur, ſtatuit & decreuit, ne de cætero aliqs pro eccleſiaſtico beneficio cōferendo pecuniam ſumat, nec aliqs pro habēdo cōferat: & q cōtra hoc fecerit, deponat, & eccleſiā perdat, & niſi reſipuerit, anathematizeē.
CASVS. In 1. parte reprehendit Alexander omnes ſimoniacos, & ſpāliter Lucēſes, inducendo auctoritatē Chalcedonēſis concilii, & Dñi qui vendentes & ementes eiecit de templo. In 2. conſtituit, q nullus committat ſimoniam. In 3 conſtituit pœnam depoſitionis contra tranſgreſſores huius conſtitutionis.

c ¶Niſi ei.] Simile habes 32. d. interdixit.

d ¶Ex principalib.] Papa tamē bene poteſt diſpenſare contra, ſi non ſit in articulis fidei. 15 diſt. ſicut ſancti. vel de vniuerſali ſtatu eccleſiæ, vt no 25. q. 1. ca. ſunt quidam. ſup. d. 16. ſancta.

Papa non diſpenſat in duob. caſib.

e ¶Inexpugnabili.] quātum ad ordines retinendo.

f ¶Illos.] ſ. ementes eccleſiaſticum beneficium.

g ¶Iſtos.] ſ. ementes ſacram manus impoſitionem.

patris mei domum negotiationis.] Illud quoque in eodẽ facto, ſolicite conſiderate, quòd per totum textum ſanctum Euangelij nuſquam reperitur Dominum tanta ſeueritate, tam diſtricta cenſura iuſtitiæ, peccantes corripuiſſe, cum non ſolum eloquio increpans, verum etiam facto flagello de funiculis verberans omnes eliminauit de templo, aperte demonſtrans, quòd tales negotiatores, non ſicut cæteri peccatores ſunt corripiendi [a], ſed a templo Dei, ideſt a ſancta eccleſia [b] longius ſunt proijciendi. Nam ſicut per columbarum venditores illi denotantur, qui ſacram manus impoſitionem uendere conantur; ſic per nũmularios eccleſiaſtici beneficii venditores deſignãtur, qui domum Dei, teſte Euangelio, ſpeluncam latronũ efficiunt. Quapropter ego Alexander ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & Apoſtolicæ ſedis Epiſcopus (immo miniſter indignus) tot & tanta mala in multis eccleſijs, & maxime in Lucenſi eccleſia, ex iniqua concupiſcentia fieri conſpiciens, ne ſanguis [c] iniquorum a diſtricto iudice de manu [d] noſtra requiratur, illa extirpare, & penitus eradicare decreuimus. Conſtituimus itaque, & præſenti decreto firmamus (ſicut olim noſtri deceſſores feciſſe noſcuntur) deinceps epiſcoporum, beneficium eccleſiæ (quod quidã canonicam †, uel præbendas, ſeu etiam ordines † uocant) pro aliquo pretio, uel munere clericis audeat unquam conferre [e]: ſed omnes miniſtros, & ſeruitores eccleſiæ gratis, & abſque ulla uenalitate in ſancta eccleſia ſtudeāt ordinare. Nec eligant in domo Domini, qui maiores ſacculos pecuniæ conferant; ſed eos, qui moribus, & diſciplina, atque ſcientia diuites pro officio ſuo ipſam ualeant ſuſtentare eccleſiam. Conſtituimus, & eodem modo firmamus, ut nullus cuiuſcumque gradus clericus pro eccleſiæ beneficio aliquid audeat conferre, aut fabricæ eccleſiarum, uel donariis eccleſiarum, ſeu etiam quod pauperibus ſit tribueneum; quia (teſte ſcriptura α [f]) qui aliquid male accipit, ut quaſi bene diſpenſet, potius grauatur, quam iuuatur. Quòd ſi aliquis diuinorum præceptorum, & animarum ſalutis immemor, præfatum beneficiũ eccleſiæ, iniqua cupiditate ductus uendere, uel emere temerario auſu preſumpſerit, ſicut in Chalcedonenſi [g] cõcilio definitum eſt, gradus ſui periculo eum ſubiacere decernimus: nec miniſtrare poſſit [h] eccleſiæ, qua pecunia uenalem fieri concupiuit, & inſuper terribili anathematis mucrone perfoſſus (niſi reſipuerit) ab eccleſia Dei, quam læſit, modis omnibus abſcindatur.

¶ *Extat integra hac epiſtola in bibliotheca Vaticana poſt librũ Anſelmi Lucenſis.*

α ¶Teſte ſcriptura.] *Hic referuntur verba ipſa beati Gregorij ex epiſtola ad Syagrium, quæ habentur ſupra ead. q. 1.* non eſt putanda.

Item Gregorius homilia 39.

Ioan. 2.

Ezech. 3.

† *al. canonicas.*
† *al. ordinationes.*

Sup. ea. q. 1. c. non eſt putanda.

Accuſationẽ admonitio dēt p̄cedere.

1 Arg. ea. ca. q. 7. accuſatio in fi. vbi de hoc. & de hoc not. inf. q. 7. requiritis. Arch.

Fideles ſunt domus Dei.

Prælatus ex negligentia ſua tenetur.

Diſpenſare cum ſimoniaco quis poteſt.

a ¶Corripiendi.] Argu. ſimoniacos ſine præcedenti admonitione eſſe puniendos, quod H. non concedit: quia ſecundum eum etiam in accuſatione neceſſaria eſt admonitio propter euangelium. 2. q. 1. ſi peccauerit 1. Itẽ vt volens accuſare ſi defecerit, ſubeat pœnam, quam cõuictus aduerſarius ſubiret. Itẽ vt aduerſarius non grauet in expẽſis, & vt diſciplina eccleſiæ nõ deſeratur. 23. q. 5. excommunicatorum. argu. contra Hu. ext. de ſimon. licet Hely. Ioã. Quidquid dicit H. illi decret. licet. ſtabitur B.

b ¶ A Sancta eccleſia.] Ideſt, a conſortio fidelium per anathema. nam ipſi fideles ſunt, domus Dei, vt inf. de pœ. diſt. 4. in domo. nam alias ipſo iure ſunt ſuſpenſi, vt not. ſup. ea. q. 1. reperiuntur.

c ¶Sanguis.] i. vindicta, vel proditio, vel, peccatum. infra, 9. q. 3. epiſcopo.

d ¶ De manu.] Nota prælatum ex negligẽtia ſua teneri. 81. diſt. dictum.

ADDITIO. Ad hoc 18 q. 2. cognouimus. 83. d inferior. 81. d. dictum. vbi de hoc. Arch.

e ¶Conferre.] Iſti volebant facere fraudem legi: quia nec etiam tali prætextu debet quis aliquid accipere, vel dare extra de vſu. c. ſup eo. & hoc eſt fraudulentũ munus, vt ſu. ead. q. 1. ſi quis neque. Arg contra. ſup. ead. q. 1 iudices.

f ¶Scriptura.] ſu. ea. q. 1. nõ eſt putanda. 14. q. 5. forte.

g ¶In Chalcedonẽ.] Sup. ea. q. 1. ſi quis epiſcopus.

h ¶Poſſit.] Arg. cum ſimoniaco nõ poſſe diſpẽſari in ordine, vel beneficio ſimoniace acquiſito. arg. ſ. ea. q. 7. requiritis. ſup. ea. q. e. ſi qs neque. Ioan tamẽ cum eo qui ſcienter committit ſimoniam, ſolus Papa diſpenſat. 25. q. 1. §. his ita venſic & ſũmæ. ſed ſi eo ignorãte ſimonia cõmiſſa ſit, vel ſi tantũ in animo, epiſcopus diſpenſat, vt extra d: ſimon. de regularibus, &c, ex inſinuatione, & c. fina. immo cum ſolo animo committitur ſimonia, ſola pœnitentia ſufficit, extra de ſimo. c. fin. & ita dixit T. ſuper decr. de ſimo. nobis. Io. Vel ſic. in prælatione non poteſt epiſcopus diſpenſare, nec in ordine per ſimoniam acquiſito, ſed in beneficio ſic a, vt innuit illa decre. nobis. B.

Ven-

VEndentes.] CASVS. Aug. triplicitex exponit euangelij verba, vbi dicitur, ꝙ Chriſtus eiecit de templo vendentes, & ementes. Et dicit primo, ꝙ ementes, & vendentes intelliguntur, qui emunt vel vendunt ſpiritualia. Secundo, qui contra iuſtitiam vendunt, quod de iure.

e ¶ Debitam.] Videtur ergo, ꝙ theologi, & decreti ſtæ non poſſint aliquid percipere ex eo, quod docent. nam ad hoc tenent vt 43. di. Epheſijs. 16. q. 1. reuertimini. ar. contra. 28. q. 1. iam nunc 12. q. 2. charitatem. Sed dic accipi poſſe licite 2. vt ſu. ead. q. 1. qui ſtudet. ſuper ver. liberalitatis. Sed pone promiſſionem factam: quando tenetur ſibi ſoluere? Dico, ꝙ in principio anni. arg. C. de profeſ. l. medicos. lib. 10. Item aduocatus in principio debet ſalariū accipere 3. ff. loca. qui operas. argu. contra C. de ſuffra. l. vna Salarium autem non debet excedere ſummam centum aureorum. ff. de var. & extra de cog. l. 1. §. ſi cui autem eſt.

37. diſtin. de quibuſdam. Archid.

¶ Qui dona Dei vendunt, vel emunt, pariter à Deo damnantur. Cap. X.

Iuo p. 5. c. 88. Pann. l. 2. c. 119.

VEndentes & ementes è templo eliminat Chriſtus quia vel eos, qui pro munere impoſitionē manuū tribuūt, vel eos, qui donum ſpiritus emere nituntur, damnat *Item infra.* ¶ Vendētes in templo ſunt; q. hoc, quòd quibuſdam iure competit[a], ad præmium largiuntur. Iuſtitiam[b] enim vendere eſt, hac pro præmij acceptatione † ſeruare. Ementes vero in templo ſunt qui dum perſoluere proximo, quod iuſtum eſt, nolunt, dumque rem iure debitam[c] facere contemnunt, dato patronis pretio emunt peccatum.

† al. acceptione. al. præmio.

3 Niſi ſit aduocatus fiſci, qui dēt in medio accipere. C. de aduo. di. iudic. l. per hanc. Arch.

Item Beda ad c. Ioannis.

¶ Qui gratiam, quam à Deo accipiunt, non gratis exercent, venditores columbarum ſunt. Cap. XI.

Iuo p. 5. c. 97. Pan. l. 3. c. 124.

NOn ſolum venditores ſunt columbarum, & domum Dei faciunt domum negotiationis, qui ſacros ordines, largiendo pretium pecuniæ, vel laudis, vel etiā honoris inquirunt; verum ij quoq; qui gradum vel gratiam[d] in eccleſia ſpiritualem, quā Domino largiente[e] perceperunt, nō ſimplici intentione, ſed cuiuslibet humanæ cauſa retributionis[f] exercent, contra illud Petri apoſtoli: [Qui loquitur, quaſi ſermones Dei[g]. qui miniſtrat[h], tanquam ex virtute, quam adminiſtrat Deus, vt in omnibus honorificetur Deus per Ieſum Chriſtum.] Quicunque ergo tales ſunt, ſi nolunt veniente Domino de eccleſia auferri, auferant iſta de actibus ſuis, ne faciant domum Dei domum negotiationis,

1. Pet. 4.

Item ex epiſtola Vrbani Papæ.

¶ Quæ ex conſecratione proueniunt, in ſuum ius vi, vel munere non conuertat. Cap. XII.

sup. ea. c. ſaluator.

REs eccleſiæ, quæ ex cōſecratione proueniūt in ſuū ius vel vi, vel aliquo munere aliquem[i] cōuertere non debere docens ſanctus Vrbanus[k] ait: [Quiſquis res eccleſiaſticas (quæ dona Dei ſunt, quoniam à Deo fidelibus, & à fidelibus Deo donantur; quæque ab eodem gratis accipiuntur, & ideo gratis dari debent) propter ſua

c ¶ Debitam.] Id eſt quam iure tenetur ſoluere. ſcilicet cum quis aduocato dat pecuniā, vt ipsū defendat ſic vacat illa glo. Videtur ergo.

NOn ſolum.] CASVS. Non dicūtur tantum ſimoniaci qui ordines, vel beneficia eccleſiaſtica pretio largiuntur ſed etiam ij, qui officium ſuæ dignitatis, ſcientię, vel alterius doni nolunt exercere, niſi cauſa retributionis humanę, quia faciūt cōtra auctoritatē Apoſtoli dicentis: Qui loqtur, &c. ſequens c. patet. in quo dr̄, ꝙ q res q̄ intuitu conſecrationis eccleſię proueniunt illicite alienat, ſimoniam committit.

d ¶ Vel gratiā.] Alicuius ſcientię, vel alterius doni.

e ¶ Domino largiēte. [Infra 16. q. 1. reuertimini.

f ¶ Retributionis.] cum enim ſint literati. & alijs donis p̄diti, nolunt niſi intuitu humanæ retributionis hæc exercere in eccleſia, vt ſupra e. q. 2. quàm pie & extra de magiſtris. c. 12. & 3. nam dicit etiā lex, quod ciuilis iuris ſapientia non ſit pretio nummario dehoneſtāda, &c. ff. de va. & extraor. cog. l. 1. §. 1. dicit tamen lex, quod tutor pro facultate pupilli debet magiſtro dare. ff. de admi. tuto. l. cum plures. §. ſi tutor.

Laus ciuilis ſapientiæ.

iure facere tenentur. Tertio, qui quod debent proximo, perſoluere nolunt gratis.

a ¶ Competit.] Arg. ꝙ in tranſactione illicitè pecunia interuenit, cum remittitur alicui, quod de iure erat illi remittendum.

b ¶ Iuſtitiam.] Arg. ꝙ, ſententia etiam iuſta ſi per pecuniam data fuerit, nullius momenti ſit, ſimoniam cōmittit, vt 14. q. 5. non ſane. 11. q. 3. qui recte 1. ſed quia præmiſit expoſitionem de ſimoniacis. videtur, quod in his duobus modis nō ſit ſimonia, quod verum eſt: alias tamen graue peccatum committitur, & ſententia non valet 2. quæſt. 6. § diffinitiua. ver. venales C. de pœ. iudic. qui ma. in l. 1. Dicunt tamen quidam, ꝙ ſi cauſa eſt eccleſiaſtica. ꝙ qui iuſtitiam emit, ſimoniam committit niſi in matrimonio. ſu. ea. q. 1. quidquid inuiſibilis.

g Dei] Id eſt, Deo attribuit, non ſibi.

h ¶ Qui miniſtrat] Id eſt, loqui & miniſtrare debet.

i RES eccleſiæ] ¶ Aliquem.] Et ita videtur ꝙ ſimoniacus ſit violentus raptor vel detentor 4 ſicut alias dicitur. committere ſacrilegium quia res eccleſiæ promiſſas non dat arg. 17. q. 4. c. 2.

K ¶ Vrbanus.] Hic vnus Vrbanus de alio facit mentionem: & ita fuerunt duo. 81. d. & ſi qui ſunt.

4 Et ſic tanquam violētus tenetur de vi: & verū eſt quod violentiā cōmittit: quia non gratis accipit, & quodāmodo ab initio extorquet, ſm lo. de Fant.

ia per pe- niam da- eſt nulla- 1 Vbi de c de pœ- iudicis rrupti, no. uæſt. 6. §. c etiam. eologi & cretiſtæ, centes, ſſunt ali- ad accipe-

lucra vēdit, vel emit, cum eodem Simone donum Dei pecunia poſſideri exiſtimat.

a ¶ Quiſquis.] *Hæc ſunt ex epiſtola Vrbani II. quæ refertur ſupra c. ſaluator. Verba autem antecedentia nuſquam reperta ſunt: quamuis ſimilia quædam diſſimili tamen ſententia, legantur in epiſtola B. Vrbani primi.* Item Beda ex epiſtola Vrbani Papæ. *quod non cohæret.*

Item Gregorius ſeptimus.

¶ Simoniacus eſt epiſcopus, qui decimas, & oblationes laicis, non clericis diſtribuit. Cap. XIII.

Inf 16.q.7.c. peruenit. Poly.l.3.tit.11.

PEruenit [a] ad nos fama ſiniſtra [b], quód quidam epiſcoporum non ſacerdotibus propriæ, diœceſis decimas, atque Chriſtianorum oblationes conferant; ſed potius laicalibus [d] perſonis, militum videlicet, ſiue ſeruitorum, vel (quod grauius [e] eſt) conſanguineis. Vnde ſi quis amodo epiſcopus inuentus fuerit huius diuini percepti tranſgreſſor, inter maximos hæreticos, & inter antichriſtos non minimus habeatur: & ſicut Nicæna ſynodus de ſimoniacis cenſuit, & qui dat epiſcopus, & qui recipiunt ab eo laici ſiue pretio, ſiue beneficio, æterni incendij ignibus deputentur.

In canonib. Nicænis ex Arabico verſis, c.49.

¶ *Infra etiam 16.q.7.c. peruenit. citatur caput hoc ex Gregorio. Ac ſane Lambertus Scafneburgenſis narrat epiſcopum quendam Bambergenſem. eccleſiam illam contra excommunicationem, & priuationem Gregorij ſeptimi fauore militum, quibus multa largiebatur, per aliquod tempus retinuiſſe: & in ipſius Gregorij regeſto lib 6. epiſt. 5. ſimile quiddam reprehenditur in Hermanno epiſcopo Metenſi.*

Item Paſchalis ſecundus.

¶ Spiritum ſanctum vendit, qui decimas pro peccunia tribuit Cap. XIIII.

Poly.l.3 tit.11.

ALtare [f], & decimas [g] per peccuniam dare, & ſpiritum ſanctum vendere, ſimoniacam hæreſim eſſe nullus fidelium ignorat.

¶ *Supra ead. q 1. cap. presbyter. hoc idem tribuitur Gregorio, quod hic Paſchali ſecundo. Et Fortaſſe Paſchalis, vt multa alia, accepit à Gregorio ſeptimo, quæ ipſe annotauit. In Polycarpo lib. 3 tit. xi. citatus ex concilio Toletano.*

Item Innocentius ſecundus in ſynodo Romana, c. 2.

¶ Careat honore male acquiſito, qui eccleſiaſtica beneficia pro pecunia inuenire tentauerit. Cap. XV.

Pan.l.8.c 138. ex Cabilonenſi.

SI quis præ-

PEruenit. CASVS. Dicitur hic quod inter maximos hæreticos debet computari qui laicis extraneis ſeruientibus vel conſanguineis, & non ſacerdotibus decimas & oblationes concedit: & qui dant & qui recipiunt, æterno incendio puniuntur, quod [illegible] videtur intelligere, de iure ſpirituali: ſed bene intelligit etiam de temporali fructu. Sequens cap patet.

a ¶ Peruenit.] inf. 16. q 7. peruenit.

b ¶ Siniſtra. Not. de epiſcopis, qui omnia agunt ſiniſtre, vt. 35. diſt. eccleſiæ.

c ¶ Oblationes.] 10. q 1. quia ſacerdotes.

d ¶ Laicalib.] Quod fieri nō debet, vt extra de deci. prohibemus. Vnde nota, quod fructus bene poſſunt dari laico ex cauſa: ſed ius decimale nequaquā: nā aliud eſt ius, aliud eſt ipſa res ſicut dicit iuriſperitus, quod cū dicimus vitulum eſſe fructum vaccæ, nō ius, ſed corpus demonſtramus. ff. de eui. l. vacca poſſunt ergo dari decimę, id eſt, res ipſæ in feudū, ſed tamen nō tranſibit ad hæredes. ext. de deci. ad hoc. vnde forte ſecundū quod feudum proprie accipitur, non poſſunt dari in feudum ext. de deci. quamuis 1. De hoc dixi. 16 q. 1. cap. vlt. Et no. quod ſi dantur decimæ laicis, & aliqua creſcāt noualia, non accreſcunt eis decimæ noualium, ſed eccleſijs. ext. de dec c tua. Et dicit Innocētius, quod in his reſtringenda eſt pōtas, non prorogaṅda. extra de dec. tua nobis.

Decima nunquid poteſt dari laico.

1 Vbi de hoc. & 16. q. 3 §. ſic ēt ibi videas.

e ¶ Grauius.] Not. quod minus peccatū propter adiunctum grauius punitur. minus enim peccatū eſt dare conſanguineo, quam extraneo. 86. diſtin. non ſatis. hæc eſt ordinata charitas: ſed quia prouidendo cōſanguineis enormiter lędunt eccleſias idcirco dicit, quod peius eſt dare conſanguineis id eſt, inde grauiorem læſionem ſentit eccleſia. ſi. inf. 33. q. 2. lator em. Vel dicit grauius, id eſt, communis. 32. q. 7. quid in omnibus. nam cæci ſunt epiſcopi circa nepotes. 8 q. 2. dilectiſſimi. vnde tantus impetus in eo omnia fundendi venit reſtringendus, vt dicit l. in alio caſu. ff. ad le. Iul. de adul. nec in ea.

f ALtare.] Id eſt, quæ in altari offeruntur: vel in adminiſtratione altaris: vel in eccleſia.

g ¶ Et decimas.] Scilicet ſi epiſcopus ab aliquo milite redimere decimas. non eſt ſimoniacum. ſed rei eccleſiaſticæ liberatio. ſed ſi emeret à laicis, cum nollent tribuere, ſimoniacum eſſet.

ADDITIO. De hoc no 16. q. 7 decimas. ibi videas. An.

SI quis præbendas.] CASVS. Dicitur hic quod qui beneficiū vel dignitatem vel ſacramentum ab eccleſia per

nia per pecuniã acquirit, acquiſito careat: & emptor & venditor & interuentor nota infamiæ percellantur. Vnde ſtatitur, vt nec pro paſtu, nec ſub obtentu alicuius conſuetudinis aliquid exigatur.
a ¶Præbendas] Vel benedictiones nubentium: vel ſepultu-

Inf. 32. q. 4. obiiciuntur. contra ſup. diſt. 8. ſi conſuetudinem. inf. 8. q. 2. quæſita eſt. Io. Hodie prætextu conſuetudinis nihil peti põt, nec ante, nec poſt, vt extra de ſim. Iacobus. B. niſi hoc reperiatur a iure permiſſum, vt not. ſup. q. 2. placuit.

bendas [a], vel prioratum, vel decanatum, aut honorem, vel promotionem aliquam eccleſiaſticã, ſeu quodlibet ſacramentum [b] eccleſiaſticum, vt pote chriſma, vel oleum ſanctum, & conſecrationes [c] altarium, vel eccleſiarum, interueniente [d] execrabili ardore auaritiæ per pecuniam cõparauerit; honore male acquiſito careat; & emptor, atque venditor, & interuentor nota infamiæ percellantur [e]: & nec pro paſtu, nec ſub obtentu alicuius cõſuetudinis [f] ante, vel poſt à quoquam aliquid exigatur, vel ipſe dare præſumat; quoniam ſimoniacum eſt: ſed libere, & abſque diminutione [g] aliqua, collata ſibi dignitate, atque beneficio α perfruatur.

α ¶Beneficio.] *Ex duobus manuſcriptis huius concilij exemplaribus in vno ſic legitur, in altero vero,* officio.

De ſecunda & tertia quæſtione quid ſacri canones diffiniant; auctoritatibus hincinde in medium deductis patefactum eſt.

QVAESTIO IIII.

Nunc ergo de quarta [h] quæſtione eſt pertractandum, an paternum crimen huic imputetur, quod eo ignorante conſtat admiſſum. Quòd ignorantia hunc excuſet, multorum auctoritatibus probatur. Ait enim Auguſtinus, epiſt. 48. ad Vincentium.

¶Alienum crimen, neſcientem non maculat.

Cap. I.

Nvllus [i] crimen maculat [k] neſcientem.

Item eadem epiſtola.

¶De eodem. Cap. II.

Qvis locus innocentiæ relinquitur, ſi alienum crimen maculat neſcientem?

¶*Verba B. Auguſtini ſunt hæc,* Quis locus innocentiæ reſeruatur, ſi crimen eſt proprium, neſcire crimen alienum?

g ¶Diminutione.] Niſi cũ ex cauſa ordinet fructus eps: vt extra, vt eccleſiaſti. benefi. ſine dimi. vt noſtrum. Et ita ſi dignitas deferatur alicui diminuta, in ſolidum poteſt eam petere. argu. ext. de inſti. cum veniſſent.

Nvnc ergo.] Hæc quæſtio diuiditur in quatuor partes. Et quæritur hic vtrum teneatur filius pro paterno crimine: & in hac prima parte quæſtionis probat per 10. auct. ꝙ non tenetur. Scđa ibi, [Sed obiicitur.] Tertia ibi, [hic itaque,] Quarta ibi.] Notandum.] Ioan. Fan.

CASVS. Hic intitulatur 4. qõ, qua quæritur an quis reus ſit criminis, qđ eo ignorante pr̄ admiſit: & ꝙ ignorantia eum excuſet multorũ auctoritatib. probatur. Sequens, c. patet.

h ¶De quarta.] Ad intelligentiã hui' q̃ſtionis no. ꝙ triplex eſt pœna, æterna, corporalis, & ſpiritualis. Aeterna pœna nunquam punitur vnus pro alio, vt ſu. ead. c. 1. & c. iã itaque. Corporalis pęna duplex eſt, quædã circa corpus ipſum: & illa ſæpe punitur vnus pro alio. inf. ea. §. itẽ peccato. quædã circa ſtatum rei, vt eſt ſeruitus, vel infamia: & illa etiam punitur filius pro patre, vt 6. q. 1. §. verum. 15. q. vlt. cum multæ. Spiritualis quadruplex eſt, nam quædam eſt excommunicationis: & illa nunquã punitur vnus ꝓ alio, vt 24. q. 3. ſi habes. Alia interdicti: & illa punitur vnus pro alio, vt ext. de ſpon. non eſt vobis. Alia eſt remotio ab oblatione: & illa ſimiliter punitur vnus pro alio. 17. q. 4. miror. Alia eſt ordinis: & illa ſimiliter punitur vnus pro alio. nam pp delictum vxoris vir remouetur a promotione, vt 34. d. ſi cuius. Item ſi pater neſciente filio emerit ei eccleſiam illi pro peccato non remouetur a promotione: ſed tamẽ perdit eccleſiam, vt inf. q. 5. c. 1. Ioan.

Pœna eſt triplex.

Vnus an puniatur ꝓ alio. Pęna corporalis eſt duplex.

Pœna ſpũalis eſt quadruplex.

pulturas. extra de ſimo. cum in eccleſiæ.
b ¶Sacramentum.] In quo confertur gratia: aliter ſumi poteſt pecunia. 32. q. 2. honorantur. M. tamen cõtrarium dicit. arg. extra de off. deleg. cauſam. extra de ſponſa. du. duobus.
c ¶Et conſecrationes.] Sed nunquid conſecratio altaris eſt ſacramentum? Sic, large ſumptum, cum ſit ſacræ rei ſignum, vt hic, & extra de ſimo. cum ſit Romana. argum. 24. q. 1. §. ſed illud
d ¶Interueniente.] Militiam ſæcularem bene poteſt quis emere. 1. ff. de act. em. creditor, §. inter venditorem. §. ſed quod ante.
e ¶Percellantur.] Scilicet in perpetuũ. ſu. ea. q. 3. ſi quis. & c. ſaluator. ſup. ea. q. 1. ſi quis epiſcopus.
f ¶Conſuetudinis.] Arg. conſuetudinem longã non facere ad licentiã, vel excuſationem ſimoniæ, ext. de ſim. cum in eccleſiæ. Arg. contra in Auth. de ſan. epiſ. §. pro conſuetudinibus. coll. 9. q. 3. conqueſtus ſup. 100. d. cap. nouit. ſu. ea. q. 1. reperiuntur ſup. d. 4. denique. Arg. cõtra

i Nvllius.] Scilicet alterius. nam ſuam quandoque commaculat, vt de pęn. diſt. 2. ſciendum. 32. q. 7. quemadmodum. & ita non comprehenditur perſona, de qua ſit ſermo.
K ¶Maculat.] Inf. 15. q. 1. mulier. & q. vlt. cum multæ. inf. 17. q. 4. miror. 34. d. ſi cuius. & 6. q. 1. §. verum. 24. q. 1. non turbatur. Ioan.

...nſecratio ...aris eſt ſa...mentum ...ge ſum...am.

...e hoc inf. ...6. c. vlt.

...nſuetudo ...n excuſat ...oniam.

Item in Africano concilio, c. 14 legitur. — Et Cart.3.c.48.

¶De infantibus, qui ab hæreticis baptizantur.

Cap. III.

Placuit de infantibus, qui ab hæreticis baptizantur; ne, quod non ſuo fecerunt iudicio, cùm ad eccleſiam Dei ſalubri propoſito fuerint conuerſi, parentum illos error impediat, quominus promoueantur [a] ſacri altaris miniſtri. — Paulo aliter iu originali.

Item in eodem, c.24.

¶De eodem. Cap. IIII.

Qui apud Donatiſtas paruuli [b] baptizati ſunt, nondū ſcire valentes erroris eorum interitum, & poſtea quàm ad ætatem rationis capacem peruenerunt, agnita veritate falſitatem eorum abhorrentes, ad eccleſiam Dei catholicam per vniuerſum mundum diffuſam, ordine [c] antiquo per manus impoſitionem recepti ſunt; tales ad ſuſcipiendum munus clericatus non debet impedire nomen erroris. — Deuſdedit p.2.

Item Leo quartus † Ebrunio, & Adelfrido epiſcopis. — † *al. tertius.*

¶Conſanguineorum maleficia in nullo clericis obſunt, niſi conſcij fuerint. Cap. V.

Quia præſulatus noſtri (quod bene noſtis) magiſterium non ſolum de ſacerdotum: verumetiam de ſæcularium vtilitatibus debet eſſe ſolicitum; propterea fraternitatem veſtram ſcire volumus, hunc præſentem preſbyterum ad ſedem Apoſtolicam veniſſe, nobiſque violentiam, & excommunicationem ſuam per ordinem retuliſſe: quòd etiam ſine iuſto legis tramite illi ſua fuiſſe ablata [d] eccleſia, ſimiliter indicauit: quam alius dato munere ſacerdos zelo ductus inuidiæ vſurpare præſumpſit. Inde parentes eius magno dolore compulſi presbyterum illum, qui ſuam tenebat eccleſiam, mox comprehenderūt, & ei oculos eruerunt. Tamen ipſe ſæpe dictus ſacerdos dicit, quòd abſque ſua voluntate [e], & ſine eius conſilio hoc ſit peractum. Quod ſit ita eſt, vt ipſe nobis ſuo ore teſtatus eſt, vobis magnopere prouidendum eſt, vt ſi canonice [f] ipſe excommunicatus non eſt, canonica ſuper eum fiat remiſſio [g].

Digeſtis tit. de pœnis, l. crimen.

Cap. VI.

Crimen, vel pœna paterna nullam maculam filio infligere poteſt. Namq; vnuſquiſque ex ſuo admiſſo [h] — Lib.48.tit.9.l.26.

Placuit.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ illi non debent a ꝓmotione repelli, qui infantes perfidia parentum ab hæreticis baptizantur, ſi hæc ſuo iudicio non fecerunt nec ex poſt facto conſenſerunt.

a ¶Promoueantur.] ſup. ea. q. 1. ventū eſt, contra inf. ead. q. 7. q in qualibet. cōtra. Sol: illud ex nimio rigore: hoc ex diſpēſatione. Vel ibi de his, q poſtmodū in adulta ętate hęre ſi conſentiunt: vel qui adulti ab hæreticis baptizantur: hic de iſtis, qui non acquieſcunt, vel qui pueri baptizantur ab hæreticis 1.

1 Sub. quib. non nocet, ēt ſi a parentib offerant. arg. de cōſe. d. 4. quæris. dum tñ ſuppleatur, qđ eis deeſt. ſu. e. q. 1 § ecce. de conſ. d. 4. ab antiqua. Io. de Fant.

Qui apud.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ paruuli ab hæreticis, baptizati, ſi tñ poſtquam ad diſcretionem peruenerint errori non conſenſerint, recepti ab eccleſia poterūt promoueri.

b ¶Paruuli.] .i. doli non capaces, de conſecratio. diſt. 4. paruuli.

c ¶Ordine.] Ideſt, ſm antiquam regulam eccleſiæ.

Quia pſulatus.] CASVS. Quidā pſbyter iniuſte fuit ſua eccleſia ſpoliatus, quam alius preſbyter ſimoniace acquirere nō erubuit, vñ conſanguinei primi presbyteri dolore cōuicti ſm presbyterū comprehendentes, ei oculos eruerūt: ꝓ quo facto primus presbyter fuit excōicatus. Sed quia primus ſacerdos (vt dicebat) nullo mō conſenſit: mādat de hoc Papa inquiri & ſi inculpabilis inueniat abſoluatur. Sequēs lex, &c. quæ ſequuntur plana ſunt.

d ¶Ablata.] Et ideo erat ei reſtituenda, licet hoc expreſſe non dicatur: ſufficit. n. cōqueri de ſpoliatione, licet expreſſe nō petatur reſtitutio, vt 3. q. 1. notum. extra de cauſa poſ. cum eccleſia. hic tamen non reſpōdet ad hoc: ſed reſpondēdo eum innocentem, ergo & reſtituendum. arg. C. de diuer. reſcr. l. 1. ext. de coniug lep. c. 2.

e ¶Voluntate.] Arg ꝙ nudam voluntatem tenetur qs purgare ſi ſuſpectus habetur: & alibi nuda voluntas legitur grauiter plectenda, vt inf. de pœn. d. 1. ſi quis eum, &c. ſi quis pulſatus. & 32. q. 5. qui viderit. Arg. contra de pœn. d. 1. cogitationis. Dicas igitur, & pro ideſt Vel dic de voluntate in actum producta, alias non tenetur purgare eam. ar. 23. q. vlt. c. vl. & eſt ſi. extra de hom. Petrus. ext. de teſti conſtitutis.

Voluntas nuda eſt qñq; plectenda.

f ¶Canonice.] Argu ꝙ ſi conſanguinei alicuius clerici abſque eius conſenſu epiſcopum ſuum offenderēt, propter hoc epiſcopus non poteſt priuare clericum beneficio, arg. 24. q. 3. c. 2. ipſe tñ eṗs non debet conqueri de conſanguineis, ſi credit, ꝙ ita acerbe eum puniant. Sed nunquid tenetur eis remittere actionem iniuriæ, cum ſciat, ꝙ ſi non remiſerit, interficient eum fratres ſui dum tamē ipſe eis nihil dicat: ſed rancorem tenetur dimittere. 90. d. ſi quis contriſtatus.

Eṗs beneficio priuare non pōt clericum, cuius parentes ipſum offenderunt.

g ¶Remiſſio] Nullam enim pœnam patietur iniuſte excommunicatus, vt 9. q. 3. non debet. abſit enim, vt in iniuſte. &c. C. de pœ ſancimus.

Crimen.] ¶Ex ſuo admiſſo.] Non enim debet aliquis

quis alieno odio prægrauari. C. de inoffi. teſt. ſi quis in ſuo. §. legis & hoc eſt verum in pœnis: ſecus in vſu. capionibus, quia vitium tranſit ad hæredem. ff. de acqui. poſ. Pomponius. Item quod hic dicitur, regulare eſt, vt 56. diſt. vndecunque. & c. naſci, & c. ſatis. in caſu tamen quan-

b ¶ Genuit eum.] Siue de natiuitate in vtero, ſiue de natiuitate ex vtero 1.

c ¶ Conſenſione.] Sed nec tunc dicitur teneri peccato alterius: ſed ſuo, ſcilicet cum conſentit ad peccatum alterius ſu. diſt. 56. vndecunq; inf. 15. q. 8. c. 3. contra inf. 23. queſt. 4. ita. & c. ſi quis à catholica.

d ¶ Reatum.] Ideſt, cauſam reatus, ſcilicet originale peccatum. ex hoc c. colligitur, quod aliud eſt in via, aliud in inuio. nam non poteſt quis peccare per alium licet poſſit ſaluari per alium, vt de pœ. diſtin. 1. ſtres. & de conſ. diſt. 4. queris, & bonum ſimile eſt in lege. nã dicit lex, quod ſi quis habet filium & poſtea creatur decurio; iſte non dicetur filius decurionis: ſed illi tantum, qui poſtea geniti ſunt C. de decur. l. vlt. ff eo. l. 2. §. in filiis.

e ¶ Vnus.] Partus enim pars viſcerum eſt, vt ff. de vent. in ſpi. l. 1. §. 1. licet ſit arg. contra de conſec diſtinct. 4. ſi quidquid.

f ¶ Admiſſum.] Id eſt receptum.

g ¶ Anima.] Sicut Dominus, per Ezechielem ait, vt inf. 24. q. 3. ſi habes.

h ¶ Conſecrandus.] Ideſt, baptizandus. Ioan.

HOmini.] CASVS. Dicitur hic, quod malitia alteri' nõ nocet alij, ſi per eam non corrũpatur, ſed ſua tãtum. Et primo ponuntur verba Iob vſq; ibi, [Humana.] Deinde ponunt verba Grego. exponentis verba Iob.

i ¶ Homini.] Verba Iob ſunt vſque ibi, [Humana.] verb. Grego. verba Iob exponentis.

1 De conſe. diſt. 4. quæris & c. ſi ad matris. & hic videas quod not. ext. de tẽpo. or. queſitũ. in glo. ſi. infra, &c. Arch. In via, & in inuio dixerunt.

Partus eſt pars viſcerum.

ſorti ſubijcitur, nec alieni criminis ſucceſſor cõſtituitur. Idque diui fratres Hieropolitanis reſcripſerunt.

Item ex concilio Toletano 4 c. 69.

¶ Perfidia parentum filijs obeſſe non debet. Cap. VII.

Ezech. 18. IVdæi baptizati, ſi poſtea præuaricantes in Chriſtũ qualibet pena damnati extiterint, à rebus eorum fideles[a] filios excludi non oportebit: quia ſcriptum eſt: [Filius non portabit iniquitatem patris.]

Item Auguſtinus ad Bonifacium, epiſt. 23.

¶ Non imputantur peccata parentum ijs, qui ab eis perſonaliter diuiſi probantur. Cap. VIII.

Iuo p. 6. c. 417. IAm itaque cum homo in ſeipſo eſt, ab eo, qui genuit eum[b], alter effectus peccato alterius ſine ſua conſenſione[c] non tenetur obnoxius. Traxit ergo reatum[d]: quia vnus[e] erat cum illo, & in illo, à quo traxit; quando, quod traxit, admiſſum[f] † eſt. Non autem trahit alter ab altero quando ſua vnoquoque proprio vita viuente iam eſt, vnde dicatur; [Anima[g], quæ peccauerit, ipſa morietur.] Vt autem poſſit regenerari per officium voluntatis alienæ, cum offertur conſecrandus[h], facit hoc vnus ſpiritus, ex quo regeneratur oblatus.

† al. admixtum.

Ezech. 18.

Hinc etiam Gregorius in lib. 26. Moralium, c. 8. in c. 35. Iob.

¶ Ei qui imitatur, impietas alterius nocet. Cap. IX.

Iob. 35. HOmini[i], qui ſimilis tui eſt, nocebit impietas tua; & filium hominis adiuuabit iuſtitia tua.] Humana impietas ei nocet[k], quem peruertendo inquinat: & rurſus eum adiuuat noſtra iuſtitia, qué à prauis actionibus mutat. Nocere enim vel iuuare neſciunt ea, quæ[l] vel à bono corrumpere, vel à malo permutare non poſſunt.

Exo. 20. *Ecõtra Dominus ad Moyſem: Ego ſum Deus zelotes, qui viſito[m] peccata patrum in filios[n] vſq; in tertiã,*

quandoque aliter inuenitur de temporali pena, vt 6. q. 1 verum. & c. ex merito. 15 q. vlt. cum multæ. & 14. q. 3. §. is. ita ſu. q. 1. fertur 8. q. 1. audacter. & diſt. 48. §. ecce, cũ multis alijs capitulis.

a IVdæi.] ¶ Fideles.] Sed nihil ſpeciale conſtituitur hic circa Iudęos. idem enim fit in filijs aliorum damnatorum C. de bo. dam. Auth. bona niſi in damnatis crimine læſæ maieſta vt 6. q. 1. §. verum. Præterea ſi conuertantur filij ad eccleſiam, non poſſunt eos parentes exhæredare. extra de Iu. Iudæi. Quid iuris ſit de filijs hæreticorum, dixi 21. q. 7. in princ. Io.

IAm.] CASVS. Dicitur hic quod ex quo filius à patre ſuo diuiſus eſt, & alter effectus. patris delictum, filium non grauat, ſi filius non conſenſerit: ſed peccatum originale filius à patre contraxit: quia tunc non erat alter ab eo: immo vnus cum ipſo: quod crimen contrahitur ab Adam: & ſicut per alienum officium quis neſciens regeneratur, ita neſciens peccato originali coinquinatur

Iudæi filios ſuos ad eccleſiam conuerſos exhęredare non poſſunt.

K ¶ Nocet.] Exemplo.

l ¶ Ea quæ.] Sicut ſunt illa, ex quibus exempla non ſumimus, vt venuſtas corporis, ægritudo.

ECONTRA. CASVS. Hactenus probauit Gratia. peccata parentum filijs non nocere. Nunc probat Gratia. econtra auctoritate Moyſi, quod filius pro peccato patris punitur. Sed ſtatim rũdet per Aug. dicentem, hoc non contingere propter inæqualitatem iudicij, ſed propter clementiam Dei, qui nõ punit alium pro alio etiam corporaliter, niſi tertia vel quarta generatio veniat.

m ¶ Viſito.] Ideſt, poſtea viſitando ad pœnitentiam expecto vſque ad ſenium. ſ. quouſque videatur tertia & quarta generatio, quod eſt dicere, vſque ad finem vitæ ſic Aug. exponit. vnde & ſic licet mihi exponere.

n ¶ In filios.] Iſtud poteſt intelligi ad literam, & hoc ideo dicit, quia homines non conſueuerunt vltra viuere.

Delictorum quadruplex eſt generatio.

verc. Vel poteſt intelligi miſtice. nam prima generatio dr̃ primi motus: & iſti non puniuntur, de quibus dictũ eſt: Beatus qui allidet paruulos ſuos ad petram. Secunda generatio dicitur cogitatio. quæ non punitur. de pœ. diſt. 1. cogitationis. Tertia dicitur conſenſus: & iſte punitur. nam facientẽ & conſentientẽ par pœna conſtringit. 2. q. 1. notum. Quarta eſt opus; iſta ſimiliter punitur in filios cum ſint imitatores paterni ſceleris: alias non. ſu. ea q. 1. cito turpem. Aliter numerant iſtę quatuor generationes. de pę. d. 1. ſuper tribus.

f ¶ NOn imputantur filijs.] Sup. ead q placuit:

g ¶ Pœna.] Scilicet excommunicationis. infra. 24. q. 3. ſi habes. ſed alia bene extra de fil. presb. c. 1. & inf. eo. q. 1. c. 1. & ideo ſophiſtice procedit de vna ad aliam. Argu. contra. 56. diſt. c. 1.

& quartam generationem,] licet non inæqualitate iudicij ſed magnitudine clementiæ Auguſtinus aſſerit hoc dictum ita dicens: [In tertia, & quarta generatione peccatum patrum ſe Dominus comminatur in lege filijs redditurum[a], non inæqualitate[b] iudicij, vt alij peccent, & alij puniantur, ſed magnitudine clementiæ: dũ ſemper expectat ad pœnitentiam, & quod in prima generatione delinquitur, non prius corrigit, & emendat, niſi & tertia, & quarta generatio venerit[c],] Cum ergo[d] de baptizatis ab hæreticis Innocentius ſcribat:] Lex eſt eccleſiæ ijs, qui ab hæreticis baptizati ſunt, per manus impoſitionem laicam tantum communionem præbere, nec ex his aliquem in clericatus honorem vel exiguum ſubrogare.] patet, quod infantes qui ab hæreticis baptizati ſunt, ſola excuſat ignorantia[e], vt iuxta illud Africani concilij ad ſuſcipiendum clericatus officium non eos impediat nomen erroris.

sup. q. 1. ventum.

sup. ea. qui apud.

Item ſicut Auguſtinus ſcribit ad Auxilium epiſcopum epiſt. 75.

NOn imputantur filijs[f] peccata parentũ, quæ poſt eorum natiuitatem à parentibus cõmittuntur; nec peccatis parentum ſpirituali pœna[g] filij ſunt plectendi.

¶ *In aliquot vetuſtis exemplaribus & caput hoc, & ſequentia quæ ad finem quæſtionis coniuncta ſunt ſuperiori.* Nam *ſentẽtijs hinc inde acceptis, verba ferre de ſuo (ꝙ ſæpe facit) in his* Gratia*nus aſſere. Et huius quidẽ patris ſententia eſt apud Auguſtinũ loco indicato Verba autẽ ipſa referuntur infra 24. q. 3. ſi habes*

Officio autem, vel beneficio eccleſiæ priuari, ſpiritualis pœna eſt: non igitur hanc ex peccato patris promeretur filius. Item ſi excuſatur[h] qui ignoranter à ſimoniaco ordinatur, vt ſupra in cap. Vrbani legitur, & iſte excuſandus eſt[i], qui per ignorantiam ſimoniace ordinatur.

2 *Sed obijcitur illud Gregorij* a.

sup. ea. q. 1. ſi qui à ſimoniacis.

a ¶ Gregorij.] *In aliquot vetuſtis codicibus legitur*, Auguſtini. *Anſelmus vero citat ex Alexandro ſecundo.*

¶ De eccleſia quæ pactione conſecratur. Cap. XI.

ECcleſia, quæ pactione[k] conſecrata fuerit potius exe crata, quam conſecrata dici debet.

Anſ. l. 5. c. 20.

a ¶ Redituram.] Id eſt, vſque in tempus filiorũ, & vltra eos expectaturum ad pę nitentiã de peccatis ſuis.

b ¶ Inæqualitate.] vt alij peccẽt, & alij puniantur, prout ſequitur: & eſt vna dictio inæqualitate. & hæc verba licet non inæqualitate, sũt verba Aug. & auctoritas iſta facit ad propoſitum G. expoſitio vero contra eum.

c ¶ Venerit] Ideſt, niſi cum vita finierit. Ioan.

CVM ERGO. CASVS. Dixit ſupra Gratia. ꝙ peccatum patris filijs imputari nõ debet, & quod per ignorantiam excuſantur. Sed cum Inno. dicat, quod baptizati ab hæreticis ſcienter promoueri non poſſunt, patet, quod infantes ab hæreticis baptizati, cũ ipſi iuxta Africanum conciliũ valeant ꝓmoueri, ſola ignorantia excuſentur. Nam vt ait Aug. peccata parẽtũ filijs non imputãtur: nec ſpirituali pœna ꝑ hæc puniuntur. quare ab officio & beneficio eccleſiæ ꝓpter hæc priuari non debent, cum ſit pœna ſpiritualis præterea ſi excuſatur qui ignoranter à ſimoniaco ordinatur: ergo iſte de quo dictum eſt in themate, excuſandus eſt: quia per ignorantiam ſimoniace ordinatur. Innoc. ſup. 1. q. 1 ventum eſt. in fin. Africanum concilium ſup. ead. q. placuit. Sicut Aug. 24. q. 3. ſi habes. Vrbani. ſup. 1. q. 1. ſi qui à ſimoniacis.

d ¶ Cum ergo.] Hic oſtendit ꝙ ignorantia excuſat infantes ab hæreticis ordinatos: & a ſimili videtur excuſandus cui ignoranti pater eccleſiam adeptus eſt.

e ¶ Ignorantia.] Sed non ſemper de pœn. diſt. 2. ſciendum. & inf. c. prox. turbatur. §. notandum.

h ¶ Item ſi excuſatur.] Vt ſup. ea. q. 1. ſi qui à ſimoniacis.

i. & Excuſandus eſt.] Excuſantur a reatu criminis; ſed non quin priuentur beneficio. infr. ead. q. 5. capit. 1. & cap. præſentium.

SED OBIICITVR. Hæc eſt ſecunda pars quæſt. in qua probatur contrarium per tres auctoritates. Io. de Fant.

Cõſecratio an poſſit[...]ri interueniente promiſſione.

k ECcleſia.] ¶ Pactione.] Infra. 8. q 2. Eleutherius. contra. Sol. aliud eſt non prius cõſecrare niſi aliquid ex pacto detur vel promittatur, quod hic penitus reprobat, aliud eſt poſt dedicationem paciſci de annuo

reddi tu

reddítu ex oblationibus eccleſiæ ſuggerente epiſcopo, & eius eccleſiæ presbyteris pro futuro quod ibi fieri permittitur. H. contra 7. q. 1. epiſcopus. ſ. ea. q. 1. non nocet. Sed dic, quod hic non fuit conſecrata in forma eccleſiæ. & ideo debet conſecrari. de conſec. diſt. 1. eccleſiis. Vel dic in

lucra ſunt ab hæredibus extorquenda. ff. de calum. l. in hæredem. Arg. contra C. ne ex delict. defun. l. unica. ſed de canonica æquitate ſemper tenetur, etiam ſi nihil ad eum peruenit ex maleficio, vt dixi 16. q. 6. ſi epiſcopum.

Ioſue 6. & 7. *Item peccato [a] ciuium, theſauri Hierico anathematizati leguntur: Vnde Achan, qui regulam auream, & quedam alia pretioſa furatus eſt, de anathemate dicitur tuliſſe.*
1. Reg. 15. *¶ Item peccato Amalechitarum, animalia eorum iuſſa ſunt interfici: quib. quia Saul pepercit, audiuit à Samuele: [Neſcis, quia peccatũ ariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere:*
Exod. 9. *¶ Item peccato Aegyptiorum poſſeſſiones eorum grandini tradita, iumenta, & primogenita eorum, morte cõſumpta ſunt.*
1. Reg. 4. *¶ Item peccato Iſraelitarum, arca Domini Philiſtæis tradita eſt. Si ergo quæ ſenſu carent, vt eccleſia, altare, arca Domini, lapides Hierico, uel execrantur, uel peccatoribus traduntur, uel anathematizantur, uel grandine deuaſtantur; ſi ea, quæ uim intelligendi non habent, ut animalia Aegyptiorum, & Amalechitarum, peccatis hominum perduntur morte; patet quòd nullum excuſat ignorantia criminis; maxime cum ex eo utilitas defertur ignoranti; veluti ſi quiſpiam de latrocinio, & rapina filio ſuo ignoranti diuitias congregat, non excuſat filium ignorantia; quin poſt mortem patris cogatur reddere male acquiſita [b].*
Ioſue 7. *¶ Item peccato Achan [c] plebs Iſraelitica in manibus hoſtium tradita eſt.*
1. Reg. 4. *¶ Item peccato filiorum Heli, populus in manu [d] Philiſtinorum corruit.*
Pſal. 77. *¶ Peccato quoq; plebis electi eorũ ſæpè ſunt impediti, & tandem cum eis prophetæ ducti ſunt captiui.*

3 *His ita reſpõdetur. Inſenſibilia, & irrationabilia peccato hoĩum uel execrantur, uel anathematizantur, vel morte perduntur, non participatione peccati, ſed cauſa ſacramenti [e], uel deteſtation peccati, uel flagello [f] delinquentiũ. Cauſa ſacramenti, ut theſauri Hierico [g], & animalia Amalechitarũ. Hierico enim Luna interpretatur & ſignificat mũdũ iſtũ; Amalechitæ interpretantur lingentes ſanguinẽ, & ſignificant cupidos, & auaros, & dæmones. Iſraelitæ interpretãtur uiri uidẽtes Deũ, et ſignificant multitudinẽ ſanctorum. Lapides ergo, et theſauri Hierico anathematizãtur; animalia Amalechitarũ [h]*

c ¶ Achan] Et nõne iam dixit de peccato Achan, ſic: ſed nõ de pleb.

d ¶ In manu.] Ideo repetit, ut addat de populo, de quo nihil dixerat.

HIS ITAQVE. Hęc eſt tertia pars q. in qua dicitur quod ſeptem de cauſis aliqui puniuntur propter aliorum peccata. Io. de Fant.

CASVS. Reſpondit Gratianus, quod ita punitur unus pro alio: hoc accidit uel ex cã ſacramenti, uel ex deteſtatione peccati, uel ex imperitia patientiæ, uel propter flagella eorum, qui delinquũt opere vel conſenſu. Et ad hãc quadrimembrem diuiſionem pręmiſſas hiſtorias competenter adaptat.

e ¶ Sacramenti.] id eſt, figuræ.

f ¶ Vel flagello.] Aliter numerat hic iſtos modos: & aliter exequitur in litera.

g ¶ Hierico.] Hiſtoria: Legitur in libro Ioſue, quòd Dominus anathematizauit urbem Hierico, & omnia quæ in ea erant, præter metalla, quæ in primitias operũ Dei conſeruabantur. Capta ciuitate, Achan filius Charmi furatus eſt clamydem coccineam, & centum ſiclos argenti, & regulam auream quinquaginta ſiclorum, & iratus eſt Dominus contra filios Iſrael. & cum Ioſue mitteret tria millia expugnatorum ad expugnandam ciuitatem Hai, ceciderunt ex eis xxxvj. homines & cæteri fuerunt in fugam conuerſi. Relatumque eſt Ioſue proſtrato in terram quod populus aliquid tulerit de anathemate: & ideo illud acciderat populo. Surrexit itaque ex præcepto Domini: & conuocato populo miſit ſortes per tribus: & cecidit ſors ſuper tribum Iuda. Secundo per familias, & cecidit ſors ſuper familiam Zare. Tertio ſuper domos: & cecidit ſors ſuper domum Charmi. Quartò ſuper capita: & cecidit ſors ſuper Achan: & dixit ei Ioſue: Fili da gloriam Deo, ei confitendo quid feceris, cumque confiteretur, iuſſit eum lapidari à populo, & familiam eius, quam habebat comburi.

h ¶ Amalechitarum.] Hiſtoria legitur in 1. lib. Regum quod cum Saul ex præcepto Samuelis pugnaret contra Amalechitas, præcepit ut homines & animalia interfi-

in odium conſecrantis hoc dici. ſimile 24. quæſtio. 1. pudenda. & ideo ita interpretatur Gratia. infra § his ita. uerſicu. in deteſtatione, quia ſeuera eſt conſecrata.

ITEM PECCATO. CASVS. Hic probat quòd unus punitur pro alio temporaliter: & primo per hiſtoriam de Achan. Secundo per hiſtoriam Amalechitarum. Tertio per plagas Aegyptiorum. Quarto per arcæ Domini captionem. Quinto per hiſtoriam filiorum Heli, quæ habetur 36. diſtin. legant. Sexto per prophetas propter peccata populi captiuatos.

a ¶ Item peccato.] Hic probat quòd unus punitur pro alio temporaliter. primo per hiſtoriam de Achan ſecundo per hiſtoriam de Amalechitis. tertio per plagas Aegyptiorum quarto per arcæ captionem. quinto per prophetas propter peccata plebis captos. *(Punitur tẽporaliter vnus pro alio.)*

b ¶ Acquiſita.] Idem eſt de uſura extra de vſu. cum tu & eſt ratio, quia in vitium ſuccedunt parentum. ff. de diuerſ. & tempo. præſcrip. cum hæres, nam turpia

interfici iubentur ad examinādam [a] cupiditatem Iſraeliticæ plebis, & vt ſignificaretur, ꝙ muri vitiorum, & huius mundi theſauri, qui per lapides, & theſauros Hierico deſignantur, irrationabiles quoq; vitiorum motus, qui per animalia Amalechitarum intelliguntur, nō debent tranſire in ſortem ſanctorū Animalia [b] vero Aegyptiorum [c], & poſſeſſiones eorum [d], & primogenita grandine, & morte conſumpta ſunt, vt in illis punirentur, quorum fœlicitate lætabuntur: & vt daretur intelligi, ꝙ mundus peribit, & cōcupiſcētia eius. (1.Io.2.) Sed & terra Iſraelitarum in ſalſuginem verſa eſt, (Pſal. 106.) & ſegetibus eorū imbres aduerſi ſunt, animalia eorū ſterilitate, & morbo cōfecta ſunt; vt auctorem ſuū, quē per beneficia cognoſcere noluerunt, ſaltem inter ſupplicia ſentirent. (Act. 8.) In deteſtationem [e] verò peccati, pecunia Simonis damnata eſt, cui dictum eſt: [Pecunia tua tecū ſit in perditionem: quia exiſtimaſti donum Dei pecunia poſſideri.] In deteſtationem quoque eiuſdem criminis altare, & eccleſia [f], quæ per ſimoniam conſecrantur, nō tam cōſecrari, quàm execrari dicuntur: quia qui interuentu pecuniæ oleū conſecrationis effundit, non conſecrare, ſed execrare dicendus eſt. Hinc eſt, ꝙ B. Gregorius eccleſias ab Arrianis conſecratas iterum conſecrari præcepit: (De conſec. diſt. 1. c. Arrianorum.) quia ſanctificationem [g] conſecrationis, quæ non niſi in fide Trinitatis perficitur, præſtare non poterant, qui fide carebant [h]. Arca uero, & propheta peccato ſuorum ciuium hoſtibus traditi ſunt. Electi quoque, qui murmure eorum impediti ſunt, non in pœnam criminis. ſed in experimentum, & exemplum patientiæ hac paſſi ſunt. ¶ Item populus [i], qui peccato Achan, & filiorum Heli in manibus hoſtium traditus eſt ſignificat ſubditos corporaliter flagellari, vt inter ipſa flagella, peccata prælatorum feriantur: ſicut Achan ſorte deprehenſus, lapidibus obrutus eſt.

Sic et nauicula Ionę [k] periclitatur, ut fugitiuus ſorte deprehenſus fluctib. immergeretur. (Iona. 1.) Aliquādo pro meritis [l] prælatorū deprauatur uita ſubditorū, ut prælatis ſuis ſubditi fauentes ad malum cum eis ſimul corruant. ſicut filij Iſrael, diu portantes [m] peccata ſacerdotum, tandem cum eis ciciderunt in manibus hoſtium. Item Dauid [n] populū (2. Reg. ult.)

interficeret. percuſſit ergo Saul Amalechitas, & omne vulgus interfecit: & apprehendit Agag Regem pinguiſſimum: & pepercit ei. & omnibus gregibus ouium & armentorum, & vniuerſis quæ pulchra erant viſu: nec voluit diſperdere ea: quidquid fuit inutile, & reprobum, hoc deſtruxit & demolitus eſt. Dixitq; Dominus ad Samuelē. Pęnitet me feciſſe Saulem Regem, venitque Samuel ad Saulē, & dixit: Quænam vox eſt gregū & armentorum, quę reſonat in auribus meis? Et ait Saul. Tulit populus oues & boues pingues ad ſacrificādum, dixitq; Samuel, peccaſti: qa melior eſt obedientia quàm victima & ait Saul peccaui, ſed hac uice ſupporta peccatū meum. Rediit ergo Samuel, cum Saule & iuſſit Agag adduci Regem pinguiſſimum, & interfecit eum, & in fruſta conſcidit.

a ¶ Ad examinādā.] idest, vt examinent cupidi a nō cupidis. Alia litera eſt, ad exterminandam.

b ¶ Animalia.] Hic de flagello delinquētium. ſimi. 16. q. 1. reuertimini.

c ¶ Aegyptiorū] Hiſtoria. Legit in Exodo, ꝙ cū Pharao nollet dimittere populū Iſraelē exire de Aegypto percuſſit Dominus Aegyptum x. plagis, quæ in Exodo exponuntur.

d ¶ Eorum.] Simile 16. q. 1. reuertimini.

e ¶ In deteſtationē.] Hęc eſt deteſtatio criminis.

f ¶ Eccleſia.] De cōſ. di. 1. Arrianorū. & c. eccleſia. iſta duo ca. malè inducit Gra. qa Arrianorū eccleſię, non conſecrātur à catholicis in deteſtationem criminis: ſed quia non fuerunt conſecratæ in forma eccleſiæ: ergo melius potuiſſet inducere. ſup. ea. q. eccleſia, quæ pactione.

g ¶ Sanctificationem.] Supra ea. q. 1. qui ſtudet.

h ¶ Carebant.] idest, extra formam eccleſiæ conſecraban [illegible] falſum eſſet.

i ¶ It[illegible]lus] Hic addit quartam.

SIC ET NAVICVLA. CASVS. Nunc redit Gratianus ad propoſitum, ut probet alios puniri pro peccatis aliorum. Et primo per exemplem Ionæ. Secundo per peccatū Dauid populū numerantis. Tertio per paruulos Sodomitarum. Quartò per paruulos Dathan & Abiron. Quinto per Chanaam, qui patre peccante factus eſt ſeruus. Sextò per ſucceſſionē Giezi. Septimo per reliquias Iudæorum. Octauò per quatuor ſucceſſores Achab. Nono per Idumæos, qui deſcenderunt ad Eſau.

k ¶ Ionæ.] Hiſtoria. Legitur in Ionæ, ꝙ cum vellet Dominus Ionā mittere in Niniuem, vt prædicaret. ſurrexit Ionas vt fugeret à facie Domini in Tharſis: & deſcēdit in Ioppem, & intrauit nauem euntem in Tharſis, & deſcendit ad inferiora: & dormiuit ſopore graui. cum antē tempeſtas immineret, miſerunt ſortes, vt ſcirent cur hoc accideret: & cecidit ſors ſuper Ionam. At ille dixit ad eos: mittite me in mare: quia propter me hoc accidit vobis, & miſerunt. & ſtatim ceſſauit tempeſtas.

l ¶ Pro meritis.] infra 6. q. 1. ex merito, inf. 2. q. 7. c. 1.

m ¶ Portantes.] idest, tolerantes.

n ¶ Dauid.] Hiſtoria. Legitur in ſecundo libro Regum, quod Dauid pręcepit Ioab principi militiæ, vt populum numeraret: numerauit ergo, & dedit numerum Regi. & factus eſt ſermo Domini ad Gad prophetam, dicens: Vade & loquere ad Dauid, hæc dicit Dominus, Elige unum de tribus quod uolueris: aut ſeptem annis veniet

veniet tibi fames in terra tua: aut tribus menſibus fugies inimicos tuos: aut tribus diebus erit peſtilentia in terra tua. Cum autem Dauid vltimum elegiſſet, miſit Dominus peſtilentiam in Iſrael a mane vſque ad tempus conſtitutum: & mortui ſunt de populo extra Hieruſalem lxx millia hominum cumque extendiſſet Angelus manum ſuam ſuper Hieruſalem, vt percuteret eã, aperti ſunt oculi Dauid, & videns Angelum exclamauit dicens: Ego ſum qui peccaui. conuertatur obſecro manus tua ſuper me, & contra domum patris mei. Tunc autem pepercit ei Dominus, & iuſſit Angelo, vt manum ſuam contineret.

g ¶Etiam reliquiæ eorum.] Ideſt, iſti addicti ſunt pœnæ propter mortem Chriſti.

h ¶Addictæ.] inf. de pœnit. d. 3 §. ecce.

i ¶Achab.] Hiſtoria. Iſte Achab fuit Rex Iſrael maritus Iezabel nequiſſimæ mulieris: cuius filiam duxit in vxorem Ioram Rex Iuda filius Ioſaphat. cuius filios nepos & pronepos ſ. Ochozias, Ioas, & Amazias, qui & ipſi ſuccedentes ſibi inuicẽ reges Iuda fuerũt, ſilh generatione Domini a Matthæo prætermittuntur: ſed a Ioram tranſitum facit ad Oziam, qui fuit quartus poſt eũ. qa dictum fuit per prophetam in throno regni, quemquã nõ eſſe ſeſſurum de domo Achab vſque ad quartam generationem, quod intelligendum eſt de merito vitę, quia tres pręcedentes fuerunt reges, ſed tamen mali fuerunt.

K ¶Poſteri eius.] Euangeliſta enim tranſitum facit a Iorã vſque ad Oziã, q fuit quartus poſt eũ: qa dictum erat per Heliam prophetam in throno regni, quem quam non eſſe ſeſſurũ de domo Achab. niſi in quarta generatione. tamen illi tres qui omiſſi fuerũt bene ſederunt in throno: ſed dicuntur nõ ſediſſe ex merito

l ¶Eſau.] Hiſtoria. Legitur in Geneſi, ꝙ Dñs Iacob dilexit: Eſau autem odio habuit. Eſau autem dictus eſt Edom: vnde & Idumæi, q ab ipſo nati ſunt: ad quos teſtante propheta Malachia, tranſiuit odium Domini.

numerauit: quo peccato gladius Domini deſęuit in populũ. Sed in lata gẽte gloria regis eſt, in diminutione plebis cõtritiò principis. Qui ergo de numeroſitate ſuę gẽ-
Prou. 14. ſecundũ 70. tis ſuperbiuit, iure in eius diminutione punitus ẽ. ¶ Itẽ
Gen. 19. paruulos Sodomitarũ non excuſauit ignorantia, quin pro paterno ſcelere cæleſti igne cõſumerentur: ſed igne hoc pęna illis diminuta eſt; quib. ſucceſſio paterni ſceleris eſt adẽpta. Pariter ẽt demonſtratũ eſt peccatis parentũ, paruulos aliquãdo corporaliter flagellari. Illud idem intelligendũ eſt de paruulis, qui peccato Dathan,
Num. 16. & Abiron viui aſcenderunt ad inferos. ¶ Itẽ Chã pec-
Gen. 9. cante, Chanaã filius eius maledicitur: Giezi delinquen-
Matth. 27. te, lepra tranſmittitur ad poſteros. Iudæis clamantibus
4. Reg. 5. (Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros.) Et reli-
3. Reg. 21. quiæ eorũ pęnæ mortis Chriſti addictę ſũt. Achab quoq; peccãte, poſteri eius regni ſolium amiſerunt: &
Hiero. ad c. 1. Matth. qui de eius ſemine in regno Iudæ nati ſũt, vſq; ad pur-
Malach. 1. gatã labẽ illius familię, a genealogia Domini ſunt excluſi. Odiũ quoq; Eſau (vt Malachias teſtatur) trãſiuit ad Idumęos. Ex quib. omnib. colligitur, quòd ignorantia peccati nõ excuſat. ¶ Sed his exemplis non probantur teneri peccato aliorũ; niſi imitatores nequitiæ eorum. Quicunque. n. de ſemine Eſau, & cæterorum ad Deum conuerſi paternam malitiam deteſtati ſunt: non odium, ſed Dei clementiam experti ſunt.

1 Vnde dic ꝙ excluſi i. prætermiſſi à Matthæo in euangelio: vbi iſti inter alios non cõnumerant. Archid.

Item vt Ambroſius ait ſermone vndecimo.

inf. 24. q. 1. non turbatur.

T Vrbatur nauicula Petri, in qua erat Iudas: quia, qui ſuis meritis erat firmus, turbatus eſt alienis.

¶ Huius etiam capitis ſententia ſumpta eſt ex ſermone xi. Ambroſii, & lib. 5. c. 1. comment. ad c. 5. Lucæ. Ipſa autem verba habentur inf. 24. q. 1. non turbatur.

Ignorabat aũt Petrus peccatũ Iudæ. Non ergo ignorantia excuſauit illũ. Sed turbatio hęc nõ peccati com-

a ¶In lata.] Hoc ſoluit ſtatim.

b ¶In diminutione.] Arg. ꝙ in eo punitur quis, in quo deliquit. inf 17. q. 4. frater. inf 16 q. 1. reuertimini. inf. 12. q 2. de viro, & c. qui, & humanæ. ſup d 81. valet.

c ¶Paruulos.] Hiſtoriam habes 42 d. §. 1.

d ¶Pariter.] Hic habetur alia reſponſio.

e ¶Flagellari.] Licet etiam in eis crimen paternum nõ timeretur.

f ¶Chanaam filius.] Et ideo maledixit Chanaam, & nõ Cham, quia Dominus benedixit ei: & ideo non fuit auſus ei maledicere, vel ratio in lege eſt, vt ff. quod metus cau. l. iſti quidem.

l ¶Eſau.] Qui alio nomine dicitur Edom. Inde dicuntur Idumæi, quaſi Edomæi.

ADDITIO Ad iſtos teſtãte propheta Malachia trãſiuit odiũ Domini. etenim de Eſau legitur ibidem, ꝙ Dominus dilexit Iacob: Eſau autem odio habuit. Archid.

SED HIS. CASVS Reſpondet illos pro peccatis aliorum puniri, qui ſunt imitatores nequitiæ ipſorum, aliàs non.

m ¶Exẽplis.] ſ. poſtremis de Chan, Giezi, Achab, Eſau, Ioan de Pan.

T Vrbatur nauicula.] CASVS. Adhuc oſtendit, ꝙ iuſtus punitur pro impio, vt Petrus pro Iuda: ſed illa turbatio non fuit peccati coinquinatio, ſed temporalis perſecutio, & ita prædictis auctoritatibus non probantur ſimoniaci, pro quibus ignorantibus pecunia data ſit.

n ¶Turbatur.] inf. 24. q. 1. non turbatur. inf 7. q. 1. aduerſitas. inf. de conſecr. d. 1. in ſancta.

NOTAN-

NOTANDVM. Hæc eſt quarta pars quæſtio. in qua diſtinguit inter ignorantiam iuris, & facti. Io. de Fan.
CASVS. Hic innouit Gra. talem diſtinctionẽ. Ignorantia alia facti, alia iuris. Facti, quod ſcire non oporret, vt ſi apponatur tibi ignoranti idolothitum ad comedẽdum: facti, quod ſcire oportet, vt eorum quę dicta ſunt per ꝓphetas de aduentu Chriſti. Ignorãtia iuris, alia iuris naturalis, quæ omnib. adultis damnabilis eſt. Alia iuris ciuilis, quæ in dãno vitando nulli nocet. In tali caſu, ſcilicet, ſi minor filiofamilias pecuniam dederit mutuam, repetit. ſed maior non repeteret, vel ſi talis caſus incidit, vt ſucceſſionẽ ſine iudice diuidas cũ alio, quem putabas cohęredem, cũ non ſit, vel ſi ſoluas per errorem, vel promittas pecuniam indebitam iure naturali tantum, vel tam iure ciuili, quàm naturali: ſed in delictis ignorantia iuris nullum excuſat.

quinatio, ſed corporalis perſecutio intelligitur; quia meritis malorum nonnunquam adeo premuntur boni, vt eorum turbetur firmitas. Non itaq; his auctoritatibus ſimoniaci probantur, pro quibus ignorantibus pecunia data eſt. Non ergo poteſt probari iſte reus criminis, cuius non habuit conſcientiam.

4 *Notandum quoq; eſt, ꝙ non omnis ignorantia[a] aliquẽ excuſat. Eſt. n. ignorantia, alia facti, alia iuris. Facti, alia eſt eius facti, quod oportuit eũ ſcire: alia, quòd non oportuit eum ſcire. Quod non oportuit eũ ſcire: ſicut Apoſtolus ait: Si quis infidelium vocauerit vos ad cęnam, & vultis ire, quidquid vobis appoſitum fuerit, comedite, nihil interrogãtes. Si quis vobis dixerit[b] hoc idolis immolatum eſt, nolite comedere[c].] Ecce quod vocatum ad cęnã nõ oportuit[d] ſcire carnes ſibi appoſitas fuiſſe idolis immolatas. Quod oportuit eũ ſcire, ſicut ignorantia Iudæorũ[e], & reliquorũ infidelium, quia ea, quæ a prophetis de Chriſto fuerũt prænũciata, adhuc ignorant eſſe cõpleta unde a Iudæis adhuc expectatur uẽturus. Hęc neminẽ excuſat. ¶ Itẽ ignorãtia iuris, alia naturalis, alia ciuilis. Naturalis omnib. adultis damnabilis[f] eſt. Ius verò ciuile alijs[g] permittitur ignorare, alijs non. Iuris ciuilis ignorãtia nemini obeſt in damno uitando, ſi negotium[h] inde contigeris, ut ſi minor pecuniã dederit filiosfamilias[i], repetit: in* 1. Cor. 10.

Ignorantia eſt duplex ſ. facti, & iuris

a ¶ Omnis ignorantia] Eſt ignorãtia facti, & ignorantia iuris. Ignorantia facti ſemper excuſat, ſiue ignoret de alieno facto, ſiue de proprijs, dum tamẽ probabilis ſit. Ignorantia proprij facti excuſat, vt 34. q. 2. in lectum, & 1. q. 1. ſi qui a ſimoniacis. magis tamen excuſat error in alieno facto quàm proprio, quia probabilis eſt ignorantia in alieno facto, vt ff. pro ſuo, l. vlt. ſed non eſt veriſimile, quod quis dubitet ſiue erret de proprio facto, vel de propria re, vt C. de reſcin. ven quiſquis. Licet autem ſit ignorantia de alieno facto dum tamen nõ ſit probabilis, non excuſat, vt 12. q. 2. qui, & humanis. 16. d. quod dicitis ad hoc autẽ, vt quis probabiliter dicatur errare, non requiritur, ꝙ ſit nimis ſcrupuloſus, & diligens, & curioſus in inquirendo: nec quod ſit nimis negligens, & diſſolutus non inquirendo, vt ff. de iur. & facti ignor. nec ſupina. Ignorantia iuris, alia eſt iuris naturalis, alia iuris canonici ſiue ciuilis. Ignorantia iuris naturalis neminem excuſat, quia ibi nihil intereſt in vitio decipere, vel decipi, vt 16. q. 1. ſi cupis. & C. de in ius vocan. l. 2. & de hac ignorantia dicitur: Ignorans ignorabitur. 37. diſt. §. vlt. 38. diſt. in qui ea 1. Ignorantia iuris canonici ſiue ciuilis neminem excuſat, vt 38. diſt. ſi in laicis, & c. quæ ipſis, & hoc intellige cum ius tale eſt, quod aliquis de facili per ſeipſum ſcire potuit, vel etiam per alios, dum tamen habuerit copiam iuriſperitorum, vt ff. de iur. & fac ign. regula, & ff. de bon. poſſeſ. in bonorum, vbi enim de bona fide agitur, non eſt de iuris apicibus diſputandũ, vt ff. man. ſi fideiuſſor. quædam, & hæc vera ſunt, niſi ſunt milites 2, ruſtici, minores, & mulieres iſtos enim excuſat iuris ignorantia. itẽ iuris ignorantia, ſi eſt de damno vitando, excuſat: ſi eſt de lucro captando non: vt ff. eod. iuris. Si quæras ergo quæ ſit differentia inter has quatuor perſonas, & inter alias quantum ad ignorantiam iuris, cum nulli noceat in damno vitãdo, vt d. l. iuris, dic, ꝙ licet omnibus alijs noceat in lucro, non tñ iſtis; aliter nõ eſſet aliquod ſpeciale in iſtis. Sed tamen not. differentiam inter iſtas quatuor, quia non concedo, quòd mulieribus, & ruſticis noceat in lucro, niſi vbi expreſſe inuenitur, quod not. 3 nam nocet quandoque, vt C. eo. ſi emancipata. alias vbi expreſſe inuenitur, ſed vbi non inuenitur expreſſum, non ſubuenitur eis. Subuenitur. n. eis in Velleiano, & in alijs caſibus not C. eod. l. vlti. Sed militibus, & minoribus vbique ſubuenitur, niſi vbi expreſſum inuenitur, ꝙ non ſit ſubueniendum. Item ignorantia iuris ciuilis ſiue canonici nocet omnibus in damno vitando, vt in temporalibus præſcriptionibus, quia præſcriptio introducta eſt ad rigorem iuris conſeruandum. idem eſt in conſtitutione, ſi quis in tantam. C. vnde vi. H.

Ignorantia iuris eſt duplex.

1 De hac materia not. 27. d. §. in ſum.

Ignorantia iuris quatuor gña perſonarũ excuſat

2 Sub. qui ꝑ rem publ. occupantur in caſtris, quos magis arma vult ſcire Imperator, quã leges Arch.

b ¶ Dixerit] Ar. ꝙ ad dictũ vnius ſtatim aliquis teneatur, & poſſit credere, vt 22 q. 4. innocens. De hoc no. 23. q. 4. quam magnum, & 11. q. 3. non ſolum in prin.

c ¶ Nolite comedere.] Expreſſa ergo nocent, non tacita arg. ff. de cond. & demon nonnunquam, & ff. de euic. ſi ſerui venditor, diuerſa eſt. n. cauſa voluntatis expreſſæ, & eius quæ ineſt. ff. de ver. obli. eum qui certarum.

d ¶ Oportuit.] Hæc non excuſat, cum ſit iuris naturalis, 38 d. quamuis.

e ¶ Iudæorum.] Hæc ignorantia iuris etiam dici poteſt, eo ꝙ ignorabant prophetas: quia ſi eos intelligerent, nõ ignorarent facta eorum, ideſt, Chriſtum natum.

f ¶ Damnabilis.] Velut de patronis abſq; venia impetrata in ius non vocandis ab eorum libertis: nec. n. in ea re parcendum eſt ruſticitati, cum naturali rõne huiuſmodi perſonis honor debeatur, vt C. de in ius voc. l. 2.

g ¶ Alijs. Non in lucro captando, quia in damno vitando omnibus. ff. de iur. & facti igno. l. iuris ignorantia.

h ¶ Negotium.] Id eſt, ſi errat in contractu: nam aliter eſt in maleficio, in quo nec etiam minor excuſatur 4. C. ſi aduer. delic. l. 1. & 2.

i ¶ Filiofamilias] Maiori. nam tunc poteſt repetere ff. de min. verum. in fi. Si autem filiusfamilias minor eſſet: non repeteret, b conſumpta eſſet, vel deperdita. ff. eo. tit. ſi minor.

a ¶ Quaſi

a ¶Quaſi delictum eſt.] ff.ad Maced l.2.& bene dſcit, quaſi delictum, nam ſi verè eſſet delictum, nec minori ſubueniretur.
b ¶Sine iudice.]Secus ſi per iudicem ff.famil. erciſc cũ putarem, & hoc cum fidem & confeſſionem eius iudex ſecutus

Si eſt odioſa, vel ſciens ſoluit, vel ignorans: ſi ignorans. aut ius, aut factum his duobus caſibus non repetit. ff. de condi.inde.qui exceptionem. alias ſi rigore iuris conſeruandi gratia eſt exceptio introducta: hic ſciens ſi ſoluit, non repetit. ff.de condi, indeb Iulianus, ſi ignorans, repetit ſecundum Pileum.cum illa exceptio ſit perpetua, & non odioſa. Alij vero contra, nã & poſt ſententiam remanet debitum naturale: quia ſententia de iure ciuili eſt, & ideo ea, quæ iuris naturalis ſunt, tollere non poteſt: 3.quare ſi ſoluat, non repetit: ar. ff de cond indeb Iulianus. Si autem dubitatur an temporalis, an perpetua, hic repet.l. ff. de condi. indeb ſufficit. 3 Inſti. de iure nat.§. vl.

d ¶Repetis.]Hoc tñ intra biennium, & hoc cũ promittit ſpe futuræ numerationis.
e Si quis.] ¶Poteſtat] Et ita dupliciter eũ excuſat.

QVod vero. hæc quæſtio diuiditur in tres partes. In prima parte probat, q̃d filij non poſſunt tenere beneficiũ emptum à patre cum erat puer. Secunda ibi, [Hoc autẽ.] Tertia ibi, [Et hac.] Io. de Fant

CASVS Hic intitulatur quinta quæſtio, qua quęrit an liceat ei eſſe i eccleſia, vel fungi ea ordinatione q̃ paterna pecunia eſt aſſecut⁹ ignorãter. De primo caſu quid iuris ſit, dr̃ in primo capitulo. De ſecundo dicitur in capitulo, præſentium.

maiore vero quaſi delictum eſt[a]. ¶*Item ſi ſucceſſionem etiam tibi maiori delatam cũ alio ſine iudice*[b] *diuidas, putans teſtamentum iure ſubnixum, cum non eſſet, ſolidam ſucceſſionem obtinebis: vel ſi id, quod nullo iure debuiſti, aut iure naturali non debuiſti, ſed ciuili, tanquã ex chyrographo ſoluas, aut promittas, repetis*[d] *: non ita ſi delictum. Nam ſi putat rem ſuam ſibi per legem licere rapere, incidit in cõſtitutionem* a *illam codicis lib. 8.titulo, unde vi.* tit.4.le 7.

a ¶Conſtitutionem.] *In pleriſque vetuſtis codicibus legitur:* incidit in conſtitutionem, ſi quis in tantam, *reliqua vacant.*

Imperator Valentinianus Auguſtus.

PALEA. Cap. XIII.

SI quis in tãtã furoris audaciam peruenerit, vt poſſeſſionem rerum apud fiſcum, vel apud quoslibet homines conſtitutarum ante euentum † iudicialis arbitrij violenter inuaſerit: dominus quidem conſtitutus poſſeſſionem, quam abſtulit, reſtituat poſſeſſori, & dominiũ eius † rei amittat: Si verò alienarum rerum † poſſeſſionẽ inuaſit, non ſolum eam poſsidentibus reddat, verumetiam æſtimationem earundem rerum reſtituere compellatur.

† al. aduentum.
† al. eiuſdem.
† al. alienam poſſeſſionem.

e In hoc autem non fuit ignorantia iuris, ſed facti, & illius quod non oportuit eum ſcire. A reatu ergo criminis eum ignorantia excuſat paterni delicti: quod & ſi oportuiſſet ſcire, infirmitate tamen ætatis deprehendere non poterat.

QVÆSTIO V.

f QVod verò quinto loco, quæritur, an liceat ei eſſe in eccleſia vel fungi ordinatione, quam paterna pecunia eſt aſſecutus; auctoritate Vrbanis definitur, qui ſcribẽs de ſimoniacis ait inter cætera in concilio Placentino, c.5.& ſequentibus, item que in concilio Romano.

ſecutus eſt. nam aliàs repetere poſſet. C. de iur.& facti ignor.ſi poſt.
c ¶Iure naturali.] Cum quis ſoluit debitum, aut indebitum, eſt iure ciuili tantum: quale eſt illud, quod poteſt per Falcidiam retineri.C.ad legem Falci. error hic ſuper ignorantiam facti ſoluit, repetit, C.de iur. & facti igno.cum quis.C ad legem Falcid. error. Si per ignorantiam iuris ſoluit, nõ repetit, ut in legibus prædictis niſi à minore, vel muliere, vel alia perſona priuilegiata ſoluatur ff de prob cum de indebito,§ ſi autẽ, & ff.de condi.indeb.interdũ.aut alias indebitum.eſt de iure naturali tantũ, quale eſt illud ad quod per chyrographum obligamur, vt ſpe futuræ numerationis, aut indebitum vtroque iure. In his duobus caſibus quacunque ignorantia ſoluat, repetit ff.de cond indeb. indebitam, & ff. de proba.cum de indebito.aut per 2. exceptionem tantum & tunc ſi temporalis eſt exceptio: dumtamen ſit certum debitum, non repetit a ff de cond inde ſub conditione.l nam & maritus. Si autem eſt perpetua & fauorabilis, hic quacunque occaſione ſoluit, repetit, C. ad Velle.quamuis.ff.de condi indebi.quia exceptionẽ.

f ¶ Quod verò.] Huius quæſtionis duo ſunt articuli. Primus an liceat ubi eſſe in eccleſia quam paterna pecunia eo ignorante eſt aſſecutus Secundus eſt, ſi pater ei non emit eccleſiam, ſed ordinem, an liceat ei illo ordine fungi. De prima quæſtione dicas, quod poſtquam eccleſiam dimiſit, ex gratia poteſt ibidem manere, vt inf.c.1.& extra de ſimo.de regularib.In ſecunda dico, q̃ ſi per patrjs pecuniam adeptus eſt ordinem, ita tamen quod ſimonia non fuit in ordinante, poſtquam ordini renunciat, poteſt eodem ordine ex miſericordia fungi, vt inf.e c.ult ſi autem ipſe dedit, vel ſimonia conſcius fuerit, tunc diſtinguitur, aut accepit ordinem vel dignitatem aliquam, vel aliquod beneficium eccleſiaſticũ. ſi ordinem vel prælationem deponitur, nec debet ſecũ diſpenſari, ut ſ.eo.q.1.ergo & c.ſi quis neq, & inf.q.7. ſi quis omnem.& c requiritis.ſi vero eccleſiam, vel prębendam, vel ſimile beneficium, de iure deponitur, ut ſ. ea q.1.presbyter.ſed ex diſpenſatione poſt renunciationem poteſt in eodem beneficio manere, ut infra. cap. proxi. Ioan.

Eccleſiam a patre emptã vtrũ qs poſſit retinere. Ordine quẽ pater emit, an qs poſſit fungi.

Quicun-

¶De paruulis, qui cupiditate parentum, eccleſias emunt. Cap. I.

Anſel. li. 7. c. 109. Cap. 5.

QVicunq; ſanè cupiditate parentum, cum adhuc paruuli [a] eſſent, eccleſias, vel eccleſiarũ partes [b] α per pecunias adepti ſunt, poſtquam eas omnino dimiſerint, ſi canonice in eis viuere uoluerint pro magna [c] miſericordia ibidem poſſe eſſe concedimus [d]: neq; pro hoc facto à ſacris ordinibus remouemus, ſi aliàs digni inueniantur. ¶Illi verò, qui per ſeipſos, cum iam maioris eſſent ętatis, nefanda ducti cupiditate eas emerunt, ſi in alijs [e] eccleſijs canonice viuere uoluerint, ſeruatis proprijs ordinib. pro magna miſericordia [f] ibi eos miniſtrare permittimus. Quòd ſi ad aliàs fortaſſis trãsferri nõ potuerint, & in eis canonice uiuere promiſerint, minoribus ordinibus cõtenti ad ſacros ordines [g] nõ accedant; ſalua [h] tamen in omnibus Apoſtolicæ ſedis auctoritate. ¶Si qui tamen ante emptionem [i] catholicę ordinati ſunt, cũ ea, quæ emerunt, dimiſerunt, & uitam canonicã egerint, in ſuis gradibus permittantur [k]: niſi [l] fortè eiuſmodi eccleſia ſit, ut ibi primum [m] locum debeant obtinere. Primum enim, uel ſingularem, uel præpoſituræ β locum in emptis [n] eccleſijs eos habere non patimur.

Cap. 6.

Cap. 7.

Cap. 8.

α ¶Partes.] *In concilio ipſo legitur*, beneficia, *ſed ob gloſſam non eſt emendatum.*

β Præpoſituræ.] *In concilio ſubiungitur*, vel officij.

Hoc autem eum non in preiudicium canonum, ſed ex miſericordiæ diſpenſatione dixiſſe, ex epiſtola eiuſdem colligitur miſſa Vitali presbytero in hac verba.

¶In dignitate ſeruanda ſimoniacis miſericordia poteſt impendi, ſi eos uita commendat. Cap. II.

EOs, qui eccleſiam emerũt, ſi perſona talis fuerit, quã uita commendet; uidelicet, ut in canonijs †, uel monaſterijs regulariter uiuat, in ſui honoris officio, miſericorditer condeſcendendo, miniſtrare concedimus, abſq; tamen [o] ſanctorum canonum præiudicio.

† *al. canonicis.*

¶*In libro manuſcripto decretorum Põtificum hic canon citatur ex Nicolao ad Vitalem presbyterum Pruuienſem.*

QVicunque.] CASVS Hoc c. diuidit in tres partes. in prima dicitu, ꝙ quidam paruuli fuerunt, quibus ignorantibus parentes emerunt eccleſias, de quibus dicit Vrbanus, quod poſt renunciationem poſſunt ex miſericordia in eiſdem eccleſijs tolerari, & à ſacris ordinibus propter hoc non debent repelli. In ſecunda dicitur, ꝙ q adulti ſibimet emerunt eccleſias, illis repudiatis de miſericordia poterunt in alijs eccleſijs in ſuis ordinibus miniſtrare, ꝙ ſi ad alias tranſire nõ poterũt in eis de miſericordia, poterunt. in minoribus ordinibus miniſtrare: ita ꝙ ad maiores nõ aſcẽdãt. In tertia dicitur ꝙ ſi ante canonicè ordinati poſtea eccleſias emũt, eis dimiſſis in eiſdẽ poterũt ď miſericordia tolerari: ſed in eis prælaturas nõ habebunt. Secunda pars incipit ibi, [Illi verò.] Tertia ibi,] Si quis tamen.] Sequẽs § cum ſeq. c. patet.

a ¶Paruuli.] Hic præſumitur pro ætate. ſup q. 4. placuit.

b ¶Partes.] ideſt, prębendas. & ſic nõ eſt contra 21. q. 2. ſicut. extra de præben. maioribus.

c ¶Pro magna.] Et de iure: cũ. n. nõ peccauerint iſti, nõ sũt priuandi ordinibus ſuis arg.] §. ex hac.

d ¶Cõcedimus.] Vt & primũ locum ibi obtinere poſſint, & illud, ibidẽ, nõ reſpicit niſi quod ſequit̃ in fi. cap. ſecundum vnum intellectum.

e ¶Si in alijs.] Hic præſumitur contra ætatem, vt infra ea. quæſt. 7. qui in qualibet., ſupra d. 81. valet. contra ſu. ea. q. 1. ſi qui à pſeudoepiſcopis. ſed ibi illam eccleſiam licitè fuerat adeptus.

f ¶Magna miſericordia.] Nam ex rigore iuris omnino deponi deberent, ut ſup. ea. q. 1. presbyter. & 7 q. 1. præſentium. & c. ſancitũ eſt, & uerè de miſericordia. nã de iure non poteſt; & ideo hac miſericordia digni ſunt qui alieno laborant vitio. C de natu. lib. l. legem.

g ¶Ordines.] ideſt, ad miniſterium ſacrorum ordinum quos tamen poſt emptionem eccleſiæ receperat, & ita grauatur eorum pœna in eccleſiarum emptione.

h ¶Salua] Vt ſcilicet Papa poſſit diſpenſare ſi uelit, vel hanc reuocet, ſi iterum ei uidebitur expedire.

Delictũ ſuperueniens nõ uitiat legitimè factũ.

i ¶Ante emptionem] Arg. ſuperueniens delictum, vel nouam cauſam non vitiare legitimè factum. 30. qõ. 1. noſſe. & c. dictum. & ſup. diſt 15. præcepta 32. q. 7. c. 2. qui infra ea. q. 7. ſi quis omnem. contra.

k ¶Permittantur.] In eadem eccleſia. hęc eſt differentia inter iſtum caſum & ſecundum.

ADDITIO. Ad hoc. ff. de verb. obli. pluribus. §. vlt.

l ¶Niſi.] Iſtud niſi, reſpicit duos articulos. nã in primo caſu bene poteſt ex diſpenſatione ſingularẽ locũ obtinere, ſed male dicit, qui hoc dicit: nã cũ ultimo magis diſpenſatur quò ad executionem ordinis, quàm cum medio, unde iſtud, niſi, refertur ad primum membrum ca. Ego cũ H. dico, ꝙ iſtud niſi, reſpicit omnes tres caſus prædictos. nam in nullo ipſorum primum, vel ſingularem locum in empta eccleſia poterit obtinere, ut in fi. c. dicitur manifeſtè Phil. additio eſt.

m ¶Primum.] Arg. ext. de ſim. ex inſinuatione. & intelligunt quidã hoc tantum de prælatione. H. intelligit de qualibet dignitate; q̃a nec archipresbyter, nec decanus.

n ¶In emptis.] Si 12. diſt. nos conſuetudinem.

HOC AVTEM. Hæc eſt ſecunda pars quæſt. in qua dicitur, ꝙ de rigore debent deponi ſimoniaci quocunque modo. Ioan. de Fan.

o EOs qui.] Abſque tamen.] ſup. diſt 55. priſcis quaſi non de iure communi, ſed ex diſpenſatione.

EX

4 *Ex hac itaque auctoritate colligitur, quòd ignorantia tales excuſat a reatu criminis, vt ſupradictum eſt, non in fructu emptionis; cum in eccleſiis, quas parentum pecunia adepti ſunt, non niſi poſtquam eas omnino dimiſerint [a], & ex miſericordia, ibidem eis eſſe concedatur. In quo patet; quòd, & ſi illis ignorantibus ſimoniæ peccatum ſit admiſſum, fructum tamen paternæ emptionis reportare [b] non poſſunt. Quòd verò a crimine excuſentur, hinc patet, quia pro hoc facto a ſacris ordinibus non remouentur. Si enim illius criminis participes eſſent, ad ſacros ordines conſcendere non poſſent. Illud idem intelligendum eſt de eo; qui per pecuniam eſt adeptus ſacerdotij dignitatem, non epiſcopo, ſed cuidam ex principibus eius datam; vtroque tamen ordinatore videlicet, & ordinato, hoc ignorante.*

Unde Vrbanus ſecundus ſcribit Alberto Metenſi epiſcopo.

¶De quodam, pro quo incuria parentum pecuniam dedit non epiſcopo, ſed vni principum eius. Cap. III.

PRæſentium [c] portionem, quem parentũ incuria [d] per pecuniam non epiſcopo, ſed cuidam [e] principũ eius datam, inuitum [f] ſacerdotij dignitatem obtinuiſſe ſignificaſti; licet ſancti canones deponendum eſſe teſtentur; tamen, quia culpam [g] iſtam [h] neſciens, & coactus commiſit, & quia ab eodem ordine, vt deponeretur, ſupplicauit [i] vltroneus; ex conſideratione diſcretionis (quæ mater eſt omnium virtutum) magis, quàm ex rigore canonum, miſericordiæ viſcera adhibendo, ipſum in eodem ordine eſſe fraternitati tuæ conſulimus: ita tamen, vt ſi † eccleſia illa cui deſeruit †, ſacerdotum penuriam non patitur, ſuſpenſus a ſacerdotali officio permaneat. Quòd ſi fortaſſe eccleſiæ vtilitas exegerit, vt curam regiminis aſſumat, liceat ex conceſſione ſui epiſcopi, fratrumque [k] obedientia ſacerdotali officio fungi.

† *al. quia.*
† *al deſeruiuit.*

EX HAC. Hæc eſt tertia pars q õ. in qua dicitur, ꝙ ſi ordinatus fuerit inuitus ſimoniace eo ignorante, cum eo diſpenſatur. Io. de Fant.

CASVS Infert Gratia. ex illa auctoritate, quicunque, ꝙ ignorantia excuſat tales, cum poſſint ad ſacros ordines aſcen- aſcendere; ſed a fructu emptionis non excuſantur. Idem intelligitur de eo, qui ſacrum ordinem habuit per pecuniam, eo, & ordinatore ignorantibus.

a ¶Dimiſerint.] Hoc idem habes extra de ſimo. de regularibus.

b ¶Reportare.] Nam ex alieno dolo alius lucrum deportare non debet, ff. de eo per quem fac. erit. l. vt 4. reſ. & hoc verum eſt, niſi in caſu. extra de ſimo. nobis. ſ per fraudem alterius.

PRæſentium.] CASVS. Data pecunia cuidam amico, vel familiari principi epiſcopi, quidam ordinatus eſt presbyter ab epiſcopo vtroque ignorante pecuniam eſſe datam, qui presbyter ex quo factum cognouit, rogauit epiſcopum, vt eum deponeret, vnde Papa epiſcopo ſuper hoc conſulens reſcribit dicens, ꝙ ex miſericordia (licet de rigore deberet deponi), toleretur in eodem ordine, & ſi eccleſia, quam deſeruit, non habet penuriam ſacerdotum, a ſacerdotali officio ceſſet. Sed ſi vtilitas eccleſiæ exegerit, vt locum regiminis accipiat, poteſt de licentia epiſcopi ſacerdotale officium exercere.

c ¶Præſentium.] Tria pro iſto faciunt: coactio accipiendi illum ordinem. ſ. ſacrum, ſpontanea confeſſio, renunciatio. Duo faciunt contra, deteſtatio criminis, & diſciplina eccleſiaſtica.

d ¶Incuria.] Id eſt, negligentia, vel ſtultitia, vel ignorantia iuris.

e ¶Cuidam.] Idem ſi epiſcopo ſupra. ea. q. 1. ſtatuimus.

f ¶Inuitum.] Id eſt, coactum a parentib. vel inuitum poſtquã ſciuit.

g ¶Culpam.] No. ſermonis improprietatẽ, nã exponitur culpam, id eſt, defectum ſup. d. 56. c. vlt.

h ¶Iſtã.] Hic colligo rationem cũ qs obijcit aliquid eſſe culpam, non ꝙ culpa ſit, ſed ſolet eſſe, ſic 15. q. 1. mulier.

i ¶Supplicauit.] Vnde mitius cũ eo agẽdum fuit inf. 12. q. 2 non dicatis ſu. d. 50. quia te. C. ne tu. vel cura. vec. conducant l. vna. Sed nonne male rogabat, cum depoſitum ſequatur infamia. ff. de his qui not. infa. l. 2. §. ignominiæ nec etiã quis deponi debeat niſi proximo crimine. 81. d. Apoſtolus. Dic ergo, rogauit, vt deponeretur, id eſt ab executione ſuſpenderetur.

k ¶Fratrumque.] Et ſic epiſcopus in tali caſu diſpenſare non poteſt ſine conſenſu & auctoritate fratrũ ar. 15. q. 7. eps nulli. nam in omni diſpenſatione conſenſus capituli requirendus eſt. preterea ꝑ c. illud not. diſpenſari circa ſimoniã cõmiſſam in ordine. nã ſi ipſe ordinatus dedit pecuniam, vel alius: dum tamen dat ẽpo, non poterit eps hoc caſu diſpenſare, & hoc notauit cum dixit, non ẽpo. q. d. ſecus ſi epiſcopo eſſet data, vñ ſtrictior erit epiſcopi poteſtas diſpenſandi in ſimonia commiſſa in ordine, q̃ in beneficio. ſu. e. q. 1. ſed hoc non admitto, vnde dico, ꝙ ſiue ſimonia fuerit commiſſa in ordine, ſiue in beneficio, dum tamen ẽpo fuerit data pecunia, ꝙ epiſcopus non poſſit diſpenſare, ſed in hoc dico eſſe differentiam, ꝙ ſi epiſcopo data fuerit pecunia pro beneficio, tunc non eps, ſed quilibet inferior poſſit diſpenſare. ſiue in illo beneficio, ſiue in alio, ſecundum eum modum, qui traditur ſup. eo. c. 1. Sed ſi fuerit epiſcopo data pecunia pro ordine, tunc non poſſit ſecum diſpenſari niſi a ſolo Papa 1, vt ſu. q. 1. erga. & c. ſi quis neque, & infra q. 7. ſi quis omnem, & c. requiritis. Illud autem expeditum eſt, ꝙ epiſcopus, vel capitulum poteſt diſpenſare cum eo, qui ignorãter eſt adeptus beneficium ſimoniace, vt extra de ſimo. ex inſinuatione. Io. Quid autem iuris hodie ſeruetur, dixi per decre. ſup. q. 3. multis. in vlt. gl. B.

Infamia ſequitur depoſitum.

Epſan diſpẽſare poſſit ĩ ſimonia ordinis, vel beneficij.

1 Ray. dicit cum eo qui recipit ſimoniacum beneficiũ, poſtquam reſignauit. in executione ordinũ poſt legitimã pœnitentiã pot eps ſuus ſi ab illo ſit peccato immunis alioquin metropolitanus adhibita diſcretione adhibita in pœnitentiali iudicio diſpenſare. Arch.

Digitized by Google

QVid vero.] CASVS. Hic intitulatur ſexta quæſtio. Sed quia hæc quæſtio expedita eſt ſupra ea. quæſt 1. ſi qui a ſimoniacis. ideo ponit hic incidentem quæſtionem, quia quæritur de illis, qui dant pecuniam non pro ordinatione, ſed pro electione, vel vt decretum fiat electionis, vel vt confirmetur, vel vt non reſiſtatur electioni. Et dicit Gratianus, quod tales iudicandi ſunt ſimoniaci, ſicut illi, qui pro cõſecratione pecuniam dant.

k ¶Maximi.] De iſto agitur ſecunda q.5. quanto. 63 d. Salonitanæ.

l ¶Exquiri.] Tunc tenetur prælatus inquirere, cum ad eum peruenit clamoſa querelatio. extra de ſimo. licèt Heli.

QVÆSTIO VI.

QVid vero [a] de his fieri debeat, qui ignoranter a ſimoniacis ordinati ſunt (quod ſexto loco quæſitum eſt) ſupra in capitulo videlicet Vrbani, quod ſic incipit: [Si qui a ſimoniacis, &c.] requiratur. (ead.q.1.) Nunc aũt [b] de illis quæritur, qui non pro ordinatione pecunias offerũt; ſed pro electione, vel vt decretum electionis fiat, vel vt ſubſcriptione firmetur, vel vt electioni non reſiſtatur, aliquibus præmia largiuntur; an eorum electio vitioſa ſit iudicanda. Non enim videntur ſpiritus ſancti donum emere, qui non pro conſecratione, ſed pro electione munera largiuntur; cum nullius ſpiritualis gratiæ aliquos faciat electio participes. Sed ſicut eccleſiaſticarum rerum [c] emptores ſimoniaci iudicantur, quia eccleſiaſticis officijs ita adiuncta ſunt, vt alterum ſine altero alicui non proueniat, ita quia per electionem [d] venitur ad conſecrationem perinde ſimoniacus habetur, qui pro electione [e] præmia largitur, ac ſi pro conſecratione munera dediſſet.

Vnde Symmachus ſcribit Cæſario epiſcopo, epiſt 1.c.5

¶De ijs, qui muneribus ordinationem faciunt. Cap. I.

SI quis autem epiſcopatum deſiderat, data pecunia [f] potentes perſonas minime ſuffragatrices [g] nec adhibeat: ad decretum ſibi faciendum clericos, vel ciues ad ſubſcribendum [h] adhibito cuiuslibet generis timore [i] compellat, vel præmijs quibuslibet exhortetur. (Poly.l.2 tit.1. Anſel.l.6.c.69.)

Item Gregorius Salonæ† conſiſtentibus, lib.5.epiſt.26. († al. Salomi.)

¶Simoniacus eſt qui, vt eligatur, præmia largitur. Cap. II.

EGo autẽ, & veſtræ dilectioni prouidens, & meæ animæ omnipotẽtis Dei iudicium pertimeſcens, eiuſdẽ Maximi [k] cauſam ſubtiliter exquiri [l] deſidero; (Anſel.l.6.c.76. Poly l.2.tit.1.) ſi nullis criminibus preſſus, quæ ſacro ordini contradicunt; ſi nõ per ſimoniacam hæreſim, id eſt, præmia quibuſdam ſe eligentibus præbendo, ad ſacerdotale pertingere officium conatur. Tunc enim liber pro vobis apud Dominum interceſſor erit; ſi non obligatus de ſuis ad locum interceſſionis [m] venerit.

Item Gregorius Syagrio epiſcopo Auguſtodunenſi, & alijs epiſcopis lib.7.epiſt.110.

a ¶Quid vero.] Hęc quęſtio determinata eſt per c. quod G inducit ſup.q.1. ſi qui a ſimoniacis.

b ¶Nunc autem.] hic ponit incidentẽ quæſtionem, quę dubia non eſt.

c ¶Rerum] Supra q.3. ſi quis obiecerit.

d ¶Per electionem] ſup.d.40. ſicut viri.

e ¶Electione.] Si inf. 13.q.3. ſanè.

SI quis.] CASVS. Statuitur in hoc cap. vt nec aliquo timore, nec aliquo pretio, nec potẽtum ſuffragio epiſcopus cõfirmetur, aut electioni ſubſcribatur.

f ¶Pecunia] inf.18.q.2 c.1.

g ¶Suffragatrices.] ſu.c.q.1. eſtote & 16 q.7. ſi quis epiſcopus ſup.d.55. nullus.

h ¶Ad ſubſcribendũ.] ſcilicet cum patroni ſunt: vel hoc cum ſpecialiter vocantur laici ad electionem 63 diſtinct. Hadrianus. Vel dic, quod factũ prohibet, non ideo dicit, quod de iure ſubſcribere debeant ciues. argu. extra de elect. c.1. ſubſcribere tamen debent ciues, nõ vt eligentes, ſed vt cõſentientes, vt inf. 7.q.1. epiſcopus de loco.

i ¶Timore.] Sed nũquid timor inducit ſimoniam? Dico quod non, [1] peccat tamẽ mortaliter, qui per timorem obtinet beneficium. argu. contra, ſu.q.3. res eccleſiæ. & eſt argu. quod non tantum timor mortis, vel cruciatus corporis, ſed etiam timor verborum vitiat electionem. arg 23.q.8. conuenior Io.

Beneficium per timorẽ obtinẽs peccat mortaliter.

1 Idem dicũt hic Lau. Ber & Io. de Fant.

EGo autem] CASVS. Quidam nomine Maximus electus fuit in epiſcopum, de quo Papa conſultus reſpondet deſuper, quod iuſte poterit pro vobis apud Deum intercedere, ſi non ſit ſimonia, vel alijs criminibus detentus, & obligatus, vnde de hoc inquiri deſiderat.

m ¶Interceſſionis.] Inf.3.q.7. in grauibus. 25. diſtinct. cap. vlt.

SIcut is qui.] CASVS. Dicitur, quòd ſicut is, qui inuitatus tenuit dignitatem, eſt promouendus: ſic qui ſe ambitioſe ingerit, eſt repellendus. Vnde ſtatuit Grego. vt in ſacerdotibus ordinandis, & eligendis, omnis venalitas ceſſet, & omne ſuffragium venditorum. Sequens. §. planus eſt, & multum vtilis eſt, & per te videbis.

a ¶Renuit.] Dum tamen non eſſet perſeuerans: quia ſi ſemper eſſet inuoluntarius, non eſſet cogendus, vt 74. d. iſta. ſed faciendum eſt, vt de nolente fiat volens 1. & ſic licite ordinatur, vt 23. q. 4. diſplicit 40. d. ante omnia 8. q. 1. in ſcripturis. & 16. q. 1. vos autem. b ¶Re- tut. ex ſententia arg contra, ꝙ quis poteſt petere honorem. ff. de decur. l. eos. & pecuniã pro eo dare. ff. de olli. præſi. Barbarius. arg. 8 q. 1. qui epiſcopatum. ff de mune. & honoribus. reus. Ad has leges reſpondeut quidam, ꝙ publice peti poteſt, non in occulto. Alij, vt Py. dicunt, ꝙ meritis pôt quis petere: alias non: q. a lex Iulia de ambitu non habet locũ Romæ 3. ff. ad leg. Iul. de ambi. l. 1. Vel dic, quòd quõdam a populo potuerũt peti: modo verò ab imperatore, vel aliud in dignitatib. ſæcularibus, vnde & militia ſæcularis emi poteſt ff. de act. empt. l. creditur. § inter venditorem. Multũ contradicit ſolutioni huic ex de ſi. nobis. vbi ſemper nocet datio pecuniæ, niſi cũ data eſt ab aduerſario. Sed ideo hic excuſatur, quia nihilo minus erât eum electuri. ſic extra e. & ſi quel & hoc tenet H.

De hoc 7. ... 1. ſcias. ibi ... deas, & c. ... s de loco.

Honor ab ... peti poſſit.

¶Sicut ordinatio, ſic electio, vel conſenſus ſine venalitate debet præferri. Cap. III.

Anſ. l. 6. c. 79. Pol. l. 2. tit. 1.

SIcut is, qui inuitatus renuit [a], quæſitus refugit [b], ſacris eſt altaribus admouendus: ſic qui vltro ambit, vel importunè [c] ſe ingerit, eſt proculdubio repellendus. Nam qui ſic nititur ad altiora conſcendere: quid agit, niſi vt creſcendo decreſcat, & aſcendendo exterius, interius ad profunda deſcendat? Itaque fratres chariſſimi in ſacerdotibus ordinandis ſinceritas vigeat: ſit ſimplex ſine venalitate cõſenſus, pura præferatur electio, vt ad ſumma a ſacerdotij non ſuffragio venditorum prouectus, ſed Dei credatur eſſe iudicio.

Anſ. l. 6. c. 80.

3 De hoc ẽt no. 82 d presbyter, in gl. & ita, &c.

a ¶Summa:] *In vulgatis codicibus legebatur*, ad ſummũ ſacerdotij, vel Pontificij, *Emendatus verò eſt hic locus ex originali, Anſelmo, Polycarpo, & pleriſque vetuſtis Gratiani exemplarib.*

Si autem pecunia promiſſa fuerit, vel ſoluta, electo, vel ordinato penitus ignorante, nec eo modo ad electionem, vel ordinationem peruenerit, ei nullatenus obeſſe videtur; nec ad reatum criminis pertinet, cuius conſcientiã non habuit: nec ad electionis, vel ordinationis caſſationem; ad quam alias non per prauam illorum cupiditatẽ perueniſſe docetur.

QVAESTIO VII.

NVnc autem de ſeptima quæſtione tractandum eſt; an renuncians ſuæ hæreſi ſit recipiendus [d] in epiſcopali dignitate.

De his ita ſcribit Cyprianus, lib. 2. epi. 1.

NVnc autem] Hæc quæſtio diuiditur in ſeptem partes: in quarum prima probat duabus auctoritatibus, quod non eſt cum talib. diſpenſandũ. Secunda ibi, [Conuenientib.] Tertia ibi, [ex hac.] Quarta ibi. [Niſi rigor.] Quinta ibi. [Ecce quib.] Sexta ibi, [Breuiter.] Septima ibi, [Sancimus.] Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur ſeptima quæſtio, qua quæritur, an renuncians ſuæ hæreſi ſit recipiendus in epiſcopali dignitate. Et idem intellige de quolibet ordine. & certe de rigore iuris ſunt deponendi, ſed ex diſpenſatione tolerãdi, niſi in caſibus, qui conſueuerunt notari 9. q. 1. in ſumma.

¶Qui redeuntes ab hæreſi in ſuis ordinibus recipiantur. Cap. I.

Deuſdedit p. 1. & 4. Anſ. l. 8. c. 39.

SI qui presbyteri, aut diaconi, qui vel in eccleſia catholica prius ordinati fuerint, & poſtmodum perfidi, ac rebelles contra eccleſiam ſteterint; vel apud hæreticos a pſeudoepiſcopis, & antichriſtis contra Chriſti diſpoſitionem profana ordinatione [e] promoti ſint, & ecõtra altare vnũ, atq; diuinũ, ſacrificia forte falſa, ac ſacrilega offerre conati ſint; eos quoq; hac cõditione ſuſcipi cõuenit a cũ reuertuntur, vt communicent laici †, & ſatis habeant, quòd admittantur ad pacem, qui hoſtes pacis extiterint;

† al. laicis.

b ¶Refugit.] Sed mirum eſt, quod hic dicitur, ꝙ fugere debet, cum alibi dicatur: Qui epiſcopatũ, &c. vt 8. q. 1. qui epiſcopatum, & c. nam ſi illud gerit in animo, & aliud exterius indicat, peccat. Nam mentitur quis ſimulatis operibus, ſicut ore. 2. 22. q. 5. cauete, & ꝙ peccet patet 22 q 2. cum humilitatis. Dicũt quidam, ꝙ illud mẽdacium non eſt mortale, licet non ſit benignitatis, vel iocoſitatis: quia caret dolo, & ideo non eſt mortale. Dico, ꝙ iſte debet eſſe nolens, & debet fugere. ideſt timere ne forte non ſufficiens, vt 40. diſt. ante omnia. vnde mentiri debet vires ſuas, ſu. 1. non eſt putanda. Vel dic, quod intelligitur fugere qui dignus eſt, ſi ſe nõ ingerit: qui quæritur. & non quæritur.

mentitur ... is operib. ... ore. ca. ad ... c. de cõſe. ... reuera ... fine.

c ¶Vel importunè.] Nam eo ipſo, ꝙ ſe ingerit, eſt ſuſpectus ff. de procur. quæ omnia, idem in tutore, ff. de teſt.

d ¶Recipiendus] Non de iure, ſed de diſpenſatione. ſic 23. q. 4. ipſa pietas. Sunt t ñ quidã caſus, in quib. eccleſia non cõſueuit diſpenſare, quos no. inf 9. q. 1. in ſumma. Et determinatur hæc q. inf. ea. §. ex hac auctoritate. Io.

Eccleſia diſpẽſat in aliquib. caſib.

SI qui presbyteri.] CASVS. Dicit in hoc c. Cyprianus, ꝙ ſi clerici in eccleſia catholica ordinati, poſtea hæretici facti, eccleſiæ reſtiterunt, vel apud eos promoti fuerunt, ſi reuertuntur ad eccleſiam, ad laicam tantum communionem admittantur, vt non retineant arma, quibus contra nos rebellauerunt.

e ¶Ordinatione,] inf. 23. q. 4. ipſa pietas contra. ſed illud pietate matris eccleſiæ, illud de rigore paternæ diſciplinæ, & ad hoc facit 50. diſt. vt conſtitueretur.

a ¶Quibus.] Nota puniri aliquem in eo in quo deliquit.ar. 12.q.2.qui & humanis.
b ¶Contra.] Arg. ꝙ ſi clericus beneficiatus eſt in duabus eccleſijs, non poteſt præſtare patrocinium vni contra aliam 1.argum.96.diſt.ſi Imperator. 3. q.1. nulli. ſi tamē habet adminiſtrationē in vna, poterit contra aliā ſtare 1,arg. ff de in ius vocan.quæſitum. & 3.q. 7.§.ſi contra. in fi.Ioan.

poenitentiam, vt de poen. diſt 3 talis.nam in quacumq; hora ingemuerit peccator, & c.nec tibi dico ſepties, &c. de poen.d.2.adhuc inſtant.
g ¶Et quod dixerit.] Et ita ſynodus inducit hanc auctoritatē, ac ſi primo peccaſſet Dauid, & poſtea Dñs dixiſſet

Clericus duas habens eccleſias, vnā cōtra alterā ſuſtinere nō debet.
1 Adde not. in l. qſquis. C. de poſtu.
2 Facit eñ hoc neceſſitas officii.ff. de his q, ut indig. tutorē. cū ſimi.

nec debere eos reuertentes ea apud nos ordinationis, & honoris arma retinere, quibus [a] contra [b] nos rebellauerint.

α ¶Conuenit.] *In originali non eſt verbum iſtud,ſed loco ipſius hac huic capiti antecedunt.* Addimus plane, & adiungimus frater chariſsime, conſenſu & auctoritate communi, vt etiã ſi qui presbyteri, &c. *Multa verò in hoc capite ex ipſo B.Cypriano ſunt emendata.*

S I quis oēm]Hoc ca.ſeptem habet partes.In prima 7.ſynodus præcipit omnem traditionem eccleſiaſticam ſcriptã, vel non ſcriptam obſeruari. In ſecunda dicit, quòd clericus conuictus de ſimonia deponatur ab ordine. Tertio reſpondet tacitæ obiectioni qm quãuis Deus indulgeat peccatoribus per pęnitentiã, non tamen reſtituit primã prærogatiuã, quod probat exēplo Dauid, & Manaſſe, & quorundã aliorũ, quib. Deus induſit, & tñ nō ſunt poſteã ſacerdotes facti. Quarto oſtendit lapſum in fornicationem poſt baptiſmũ a promotione repelli. Quinto replicat de ordinatione, quã ſimoniacã ſu. dixit, vt addat de electione loci religioſi. Sexto prohibet epm eſſe percuſſorē. Septimo ꝓhibet eccleſiã, vel ordinē p ſæcularem pñtem obtinere.

Item ex ſeptima ſynodo.

¶De ijs, qui pro muneribus ordinationem faciunt, & qui redeuntes ab hæreſi, in ſuis ordinibus recipiuntur. Cap. II.

SI quis α omnem [c] traditionem eccleſiaſticam ſcriptã, vel nō ſcriptam violat, anathema ſit. ¶Omnis β eps, vel presbyter, aut diaconus conuictus, quòd pro muneribus ordinationem dederit, vel acceperit, à ſacerdotio [d] cadat. ¶Sed dicunt fortaſſe quidam, qui poenitentiã agimus pro peccato, & Deus indulget [e] illud. Ita & ego dico, quia omnē poenitentiam [f] recipit Deus, & indulget per poenitētiam peccata, quæ iam facta ſunt. Noui enim quòd Dauid fornicatorem & homicidã per poenitentiam receperit Deus, & ꝙ dixerit [g] de eo: [Inueni virum ſecũdum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas:] Noui rurſus eundem audientem a Deo: [Non ædificabis mihi domum, quia vir ſanguinũ es.] Scio Manaſſem [h] per confeſſionem dimiſſam impietatem ſuam. Scio meretrices, & telonarios per poenitentiã receptos: nullum tamen eorũ, qui ante baptiſmũ γ peccauit [i], ſacerdotibus connumeratũ. Scio quoſdam, dum eſſent in mundo, in multa fornicatione manſiſſe: monachos verò factos quaſi luminaria mũdi reſplenduiſſe, nullum tamen ad ſacerdotiũ aſcendiſſe. Quod [k] etſi raro δ [l] contigit, nulla [m] tamen lex [n] eccleſię

Ex actione 1. in 7. anathematiſ.
Deuſdedit p.2.
Iuo p 4.c. 198.
Ex epiſ. Taraſij ad Ioannem.
Iuo p. 5.c.128.
Anſ.l.6.c.87.
1.Par.22. & 28.
2.Paral.33.
Actorum 13.
Matth.21.
Mar.2.
Luc.5.

n. Secũda pars eſt ibi, [Omnis.] Tertia ibi, [Sed dicũt] Quarta ibi. [Et ſi in fornicatione] Quinta ibi. [Item epiſcopum.] Sexta ibi, Similiter percuſſor.] Septima in fine capituli, & prima in principio.

CASVS. Intendit 7.ſynodus probare, ꝙ licet per pñiam ſubueniatur cuilibet peccatori. tñ poſt pniam non poteſt de iure promoueri. imo ſi poſt peccatum promotus eſt, vel poſt promotionē peccauit, deponendus eſt, & dicit hoc regulare fuiſſe tam ante inſtitutionem baptiſmi q̃ poſt, & hoc probat exēplis tam veteris teſt. q̃ noui. & hoc ſonat litera illa: nullum tamen eorum, qui ante baptiſmum, &c. nam illi, qui ante baptiſmum peccãt, promoueri poſſunt, vt expreſſum eſt 26.d.deinde.

c ¶Omnem] Id eſt, aliquam de omnibus. ſimile 15.q.1. mulier.

Factum legitime irritat delicto ſuperueniente.

d ¶A ſacerdotio] Arg. ꝙ legitime factũ ſuperueniente delicto irritatur, inf.27.q 2.qui dormierit.inf 10.q.1.de eo. & c.ad limina cõtra ſu ea.q.5.c. 1. contra.inf. 32.q. 7.c.hi qui. & c.neq. contra ſup d. 94. ſi quis.inf.25.q ſi qui epiſcopi.17.q.4. frater inf.12.q.2.& humanis.
d ¶A ſacerdotio] i. eccleſiaſtica dignitate, vt ſup.ea.q. 1.q.1.per pecuniam.
e ¶Indulget.] De poenit.d.1.verbum.
f ¶Pniam.] Et adeo hoc verum eſt, ꝙ ſi quis etiam perueniat ad ſummam malorum, ſubueniatur ei per

ſet ei: inueni, &c. quod tamen ſecus fuit, ſed ſynodus nō curauit de ordine, ſed de veritate; quia Dominus ſic ei dixit, & ille poenituit, nec tamen poſt poenitentiam permiſſus eſt ædificare, in hoc facit ad propoſitum. Vel retulit ſynodus ad diuinam præſcientiam, vbi iã præſens erat furtum Dauid

Dauid [...] poſt pnia[...] non eſt p[...] miſſus ædi[...] care tēpl[...]

h ¶Scio Manaſſem.] Ezechiæ filium, qui acta pnia reſtitutus eſt ad regnum, arg. de poe.d. 2.ſic enim inquit.
i ¶Peccauit.] Arg per baptiſmũ nō aboleri infamiam. cum etiam poſt baptiſmum impediat promouendũ, qđ non eſt verum: quia omnia crimina & etiã ſequela peccati dimittuntur in baptiſmo, vt 25.d primum.26.d.deinde. & ſic nō eſt obiectio de Paulo, qui ante baptiſmũ peccauit 3. & quod dicitur, refert ſe ad id, quod tunc accidit: quia tunc non fuit viſum, ꝙ aliquis talium promoueretur ante baptiſmum. ſic vacat hic arg. notatum ab II non aboleri infamiam per baptiſmum.

Baptiſmu[...] vtrum tolla[...] infamiam.

3 Vt teſtatu[...] de ieipſo. 1. ad Tim. 1 & hī act.9.

k ¶Quod.] Scilicet fuerunt promoti.
l ¶Ratio.] Sicut in Matthæo, qui fuit telonarius, & tamen poſt fuit Euangeliſta.
m ¶Nulla] Arg. ꝙ licet aliquid in eccleſia accidat: non tñ lex efficitur. inf.77.monachus.ſup.d 55. priſcis.ſup.d. 56.Coenomanenſem, ſup d. 54.multos.
n ¶Lex i.regula, vel ius cõe, alibi dr̄ conſuetudo. vt ſu. q.1.ventum eſt, ſimiliter dicitur, reg.32, diſt Nicęna.

a ¶Tra-

fuit Nouimus peccatricem prius Mariam: poſt conuerſionem, quamuis ſanctam, & caſtam, tamen inter diaconiſſas non eſſe computatam. Sed quid hoc dico? Sequens ſanctos Apoſtolos, & venerabiles patres, cum omni fiducia clamo. Qui per ſimoniam ordinatus eſt, ſiue epiſcopus, ſiue presbyter, ſiue diaconus, alienus eſt à ſacerdotio neque enim venalis eſt gratia ſpiritus ſanct:. Caiphę traditio[a], & adinuẽtio Simonis, à ſancto ſacerdotio eſt aliena. ¶ Et ſi in fornicationem [b] lapſus eſt aliquis poſt baptiſmum, in ſacerdotium non recipitur. Canones enim hoc prohibent. Si quis vero cum hoc peccato ad ſacerdotium prouectus eſt; cognitus degradetur. *Item paulo poſt* ¶ Epiſcopum, qui per pecuniam ordinatus eſt confiteor, quia per pœnitentiam recipitur. Deus enim bonus eſt in omnibus; & aperta viſcera eius omni homini pœnitenti. [c] Sed quoniam iuxta Apoſtolum, oportet epiſcopum irreprehenſibilem eſſe; quicunque per pecuniam, vel ordinauerit aliquem, vel ordinatus eſt, ab omni ſacerdotio [d] alienus ſit. ¶ Taraſius Patriarcha dixit. Quicunque per pecuniam vel ordinant, vel ordinauerunt, vel ordinati ſunt epiſcopi, vel presbyteri, vel diaconi, vel quilibet de numero ſacerdotali; repellantnr omnino à ſacerdotali honore, ſicut Simon magus à Petro. Quicunque per pecuniam ζ diſpenſationem, vel curam ſortiti ſunt monaſteriorum, vel eccleſiarum, vel religioſarum [e] domorum, gerontocomiorum, xenodochiorum, orphanotrophiorum [f]; cum depoſitione expellantur à diſpenſatione illa, & cura. Qui poſt baptiſmum cadens in fornicationem ordinatus eſt, ſi poſtmodum confeſſus fuerit, ceſſet à miniſterio; ſi vero conuictus ab aliquo, deponatur omnino. Similiter percuſſor epiſcopus, aut presbyter; aut diaconus per ſe, vel per aliquem alium quaſi per hoc timeri [g] volens, deponatur. *Item* ¶ Qui per ſæculares [h] poteſtates ordinatus fuerit, aut eccleſiam obtinuerit, deponatur: ſi vero religioſam η domum, expellatur.

Can. 30. Apoſto.
Io. 11.
Act. 8.
Can. 16. Apoſto.
Cõ. Neocęſ. c. 9. 15. q. 8. c. 1.
1. Tim. 3.
In epiſ. Taraſij ad Hadrianum. & in 7. ſyn. ca. 5. ex cano. Apoſ. 30. In ea. epiſ. & c. 5. ex conc. Chal. c. 2. nouella 123. c. 24. apud Iulianum anteceſ.
Con. Neocæſ. c. 9.
Can. 25. al. 28. Apoſto. d. 63. omnis elec.
Can. Apoſt. 29. al. 31 & 2 ſep. ſynodo, c. 3.

a ¶ Traditio.] Id eſt, adinuentitia machinatio, quia per ſimoniam ſacerdotiũ obtinuit à Romanis.
b ¶ Et ſi in fornicationem.] Hoc intelligit G. & M. cũ ipſo iure ĩfamis eſt, puta depręhenſus in adulterio, & in alijs, quæ tertio, & in alijs, q̃ infamãt 6. q. 1. §. porro. argu. 25. d. primũ. & hoc de rigore iuris. ſed de miſericordia ſecus, vt 34 diſt. fraternitatis, vt ibi no. Dicit tamen Ho. hoc eſſe verum, q̃d dicitur hic, licet durum ſit 25. diſt. vlt.
c ¶ Pęnitenti.] C. de. ſum. trin. liquet igitur.
d ¶ Sacerdotio.] Id eſt clericatu arg. extra de cohabi. cler. ſi quiſquam.
e ¶ Religioſarum.] Et ita in hoſpitali cõmittitur ſimonia.
f ¶ Orphanotrophiorum.] Argu ſimoniã eſſe dare pecuniam pro adminiſtratione pauperum, & hoſpitalis. inf. 23. q. 8. §. quamuis. in Auth. de ſanc. epiſco. §. ſed neque coll. 9.
g ¶ Timeri.] ſup 45. diſt. quid autem.
h ¶ Qui per ſæculares.] inf. 16. q. 7. ſi quis de incep.
Conue-

α ¶ Si quis.] *Caput hoc ex magna parte collectum ex varijs locis ſeptimę ſynodi, ſed non ex verſione Anaſtaſij bibliothecarij, qua alioqui ſepè vti ſolet* Gratianus, *Initiũ quidem eſt in actione prima anathematiſmo ſeptimo.*

β ¶ Omnis epiſcopus.] *Hinc vſque ad verſ* Taraſius Patriacha, *ſumpta ſunt ex epiſtola Taraſij ad* Ioannem *presbyterum, omiſſis tamen interdum nonnullis verbis: quę quidẽ epiſtola in verſione Anaſtaſij eſt poſt actiones, & canones ſeptimę ſynodi: ſed in noua verſione impreſſa in tomis conciliorum, eſt ante ipſam ſynodum.*

γ ¶ Ante baptiſmum.] *Hoc quidem loco perſpicuũ oratur eſt, quod auctori gloſſa negotium exhibuit.* *οὐδένα δὲ τούτων εἰς ἱερωσύνην ἀριθμηθέντα, εἰ μὴ πω πρὸ τοῦ βαπτίσματος τοῦτο πέπραχεν. id eſt,* neminem vero horũ in ſacerdotio adnumeratum, niſi forte ante baptiſmum hoc admiſit.

δ ¶ Et ſi rarò.] *Longe plenius in noua verſione.* Quòd ſi autẽ id ſemel, atque iterũ factum eſt, non tamen confeſtim legem in eccleſia præſcribit, *Gracè eſt. εἰ δὲ καὶ σπανίως γέγονε, οὐ νόμος ἐκκλησίας τοῦτο.*

ε ¶ Taraſius.] *Hæc videntur ſumpta ex epiſtola Taraſij ad* Hadrianum *(de qua dictum eſt, ſupra q. 1. ad c.* eos qui. *aut ex quinto capite ſeptimo ſynodi: quibus locis refertur canon trigeſimus Apoſtolorum.*

ζ ¶ Quicunque per pecuniam.] *Hæc habentur etiã nouella* 123. *c.* 24. *apud Iulianum anteceſſorem.*

η ¶ Si vero religioſam] *Hæc non ſunt in canone Apoſtolorum.*

[*Item ex concilio Meldenſi.c.43.*]

¶ De eodem. PALEA. Cap. III.

Cauendum eſt,& ſummopere ſtudendum†,ac per virtutem Chriſti ſanguinis interdicendum & epiſcopis,& regibus,& omnibus ſublimioribus poteſtatibus,atque cunctis fautoribus, & electoribus quorumcumque, atque conſenſoribus,ſeu ordinatoribus in gradu eccleſiaſtico,vt nemo per ſimoniacam hæreſim,regiminis locum obtineat, quacumque factione, calliditate, promiſſione, ſeu commoditate,aut datione per ſe,aut per ſubmiſſam † perſonam.

Et copioſius in ſchedis, capitu.de quib. 12 q 2.præcariæ. Burch.l.1.c.21. Iuo p.5.c.75.
†al.precauendum.
†al.emiſſam.

Item in eadem ſynodo ſeptima, actione prima.

¶ Qui redeuntes ab hæreticis recipi poſsint, vel non. Cap. IIII.

ij Conuenientibus[a] apud Nicæã Bithyniæ, & confidẽtibus Petro archipresbytero,& Petro presbytero, & abbate monaſterij ſancti Sabæ,locũ tenẽtibus Hadriani Papæ, & Taraſio archiepiſcopo Conſtantinopolis, & Ioanne[b], & Thoma apochriſarijs[c] Apoſtolicarum ſediũ orientalium[d],& ceteris epiſcopis; epiſcopi Siciliæ dixerunt:Dignum eſt,vt de futuris inquiramus.¶ Item Baſilius[e] epiſcopus Ancyræ dixit:Conſtitutio eccleſiaſtica habet canonice tradita ab antiquo à ſanctis Apoſtolis,& ſucceſſoribus eorum,ſanctis patribus noſtris,& magiſtris & ſanctis vniuerſalibus[f] ſex ſynodis, & localibus ſynodis orthodoxis,vt qui ab aliqua hæreſi reuertuntur,ad orthodoxam fidem, & traditionem catholicæ eccleſiæ,ſcripto[g] negare debeant hæreſim ſuam,& confiteri catholicam fidem.¶ Item Taraſius patriarcha dicit: videtur vobis, vt ſedes ſuas recipiant, qui ab hæreſi reuertuntur? ¶ Religioſiſſimi monachi[h] dixerunt: ſicut receperunt vniuerſales ſex ſynodi ab hæreſi reuertẽtes,ita & nos recipimus.¶ Sancta ſynodus dixit:placet omnibus nobis. Et iuſſi ſunt Baſilius[i] epiſcopus Ancyræ, & Theodorius epiſcopus Myrorum†ciuitatis,& Theodoſius epiſcopus Amorij ſedere in gradibus,& in ſedibus ſuis.¶ Item Conſtantinus epiſcopus Cypri dixit.nõ oportet[k] nos qui epiſcopi

†al.Myron.

Conuenientibus] Hæc eſt ſecunda pars q.in qua probat quod tales ſunt recipiendi de mera conſuetudine canonum. Ioan.de Fant. In prima parte huius cap. ponuntur verba notarij. In ſecunda dicitur quod ſancti patres, in Nicæna ſynodo præſidentes, & de futuro ſtatu eccleſiæ inquirentes, decreuerunt ab hæreſi reuertẽtes ad ſtatum priſtinũ eſſe reparandos,ita quod per ſcripturam abnegent hæreſim,& fidem catholicam confiteantur: illi tamẽ nõ ſũt recipiendi, qui ſpõte ſunt ab hæreticis ordinati,vel qui ſtudioſe ad ſubuerſionem noſtræ fidei elegerũt ab hæreticis ordinari,& ad robur ſui propoſiti ſancti patres in ſynodo reſidentes multas auctoritates ſanctorum patrum induxerunt.Secunda pars incipit ibi, [Dignum eſt.] CASVS. Conuenerunt ſancti patres in ſeptima ſynodo, vt tractarent qualiter epiſcopi ab hæreticis venientes recipi debeant. In prima parte ponuntur verba notarij.In ſecunda dicitur ſic eos eſſe recipiẽdos ſicut vj.vniuerſales ſynodi receperunt. poſtea auctoritatib. ſanctorum patrum probatur, quod recipiendi ſũt, niſi vbi ad fidei ſubuerſionẽ ſunt ab hæreticis ordinati.

a ¶ Conuenientib.] verba notarij, quib. credendum eſt.Arg. ff. quod metus cauſa metũ.§. ſed quod prætor. nam ibi interlocutoria ſententia ius facit.

ADDITIO. Ad huius declarationẽ videas quæ no.Inn. extra de offi.dele. cum in iure. in glo. hic videtur.& de prob. quoniam in glo.propter

a Et Ioanne.] Qui dixit eſſe melius iurantem peierare, quam ſacramentũ in fractione ſacrarum imaginum ſeruare,vt 22.q.4 actione.

c ¶ Apocriſarijs.] apos nuncius,& criſis aurum, quaſi deaurati nũcij: tales hodie nõ ſũt Papæ, ſed applũbarij.

d ¶ Orientaliũ.] Alexãdriæ, Antiochiæ, & Hieroſolymis.

e ¶ Item Baſilius.] Non videtur quod ille Baſilius debebat loqui, quia erat hæreticus, vt inf. per 12.lineas. ibi, iuſſi ſunt, &c. Sed dic quod loquebatur vt excuſaret ſe. vel forte adhuc de hæreſi non conſtabat.2 q.1.multi.

Immo, & videtur quod non debuit intereſſe cõcilio nec ad aliud ad-

f ¶ Vniuerſalibus.] Vniuerſales ſynodi dicuntur quibus intereſt Ro. Pontif. vel eius legatus Locales quas cõgregãt primates, vel metropolitani abſque præſẽtia domini Papæ, vel eius legati. Hic ergo colligitur iſta diſtinctio:ſynodorum alias vniuerſales,alia locales: & eſt arg. quod authenticæ ſunt locales ſicut vniuerſales.

g ¶ Scripto.] Hic colligitur, quod illi qui ab hæreſi reuertuntur ad fidem catholicam, ſcripto debent negare hæreſim ſuam,vt inf.ea.q. quoties.&c. ſi quis.inf.de conſ. diſt 2.ego Berengarius.in 26.q.6.his qui tempore.

h ¶ Monachi.] Et ita monachi intereſſe debent ſynodo: quod verum eſt in abbatibus, vt 18. diſt.epiſcopus non debet.

ADDITIO. Nota ſub nomine monachorum ſiue fratrum, abbates contineri, vt patet extra de ſi.c.vlt. & de priui.cap.ex ore.Archid.

i ¶ Baſilius,&c.] Iſti tres reuertebantur ab hæreſi.

k ¶ Oportet.] Sed ad quid reſpondet iſte ſic? Dic quod reprehendit Taraſium, qui dixerat, videtur vobis,&c. & ideo ſtatim reſpondet iſte Taraſius reprehendendo Conſtantinum.

a ¶ Sed

ſumus, indigere doctrina, ſed aliorum [a] eſſe doctores †. ¶Item Taraſius epiſcopus dixit: malorum δ doctorum mala eſt doctrina. Eccleſia de malis doctoribus ſacerdotes non recipit. ¶Item Ioannes ε Apochriſarius orientalium ſedium dixit hæreſis ſeparat omnem hominem ab eccleſia. ¶Item Taraſius epiſcopus dixit: Ecce multi canonici libri, & ſynodici, & paterni lecti ſunt; & ab hæreſi reuertentes docuerunt nos recipere, ſi aliqua ζ alia [b] cauſa non eſt in eis. ¶Item Petrus η Apochriſarius Papæ dixit: Romæ exulatus [c] eſt Macharius [d] hæreticus a ſancta ſexta ſynodo, & quadraginta dierum inducias dedit illi pater noſter Benedictus Papa, & quotidie [e] mittebat [f] ad eum Bonifacium conſiliarium ſuum, & inſtruebat eum commonitorijs verbis ex diuina ſcriptura, & nullatenus voluit emendari. Hoc autem faciebat, vt eum reciperet in ordine ſuo. ¶Item Taraſius epiſcopus † dixit: quid dicitis de Anatolio? nonne etiam in quarta ſynodo factus eſt princeps [g]? & ecce ab ipſo Dioſcoro ordinatus eſt? Et nos igitur ita recipiamus eos, qui ab hæreticis ordinati ſunt, ſicut & Anatolius receptus eſt. ¶Item. Vere [h] vox Dei eſt, quoniam non moriuntur filij pro patribus; ſed vnuſquiſque in peccato ſuo morietur [i]. addatur, quoniã ex Deo eſt ordinatio [k]. ¶Item Taraſius patriarcha dixit: audiuimus paterna mandata. Quid igitur? Oportet recipere ab hæreticis ordinatos [l]? ¶Sancta ſynodus dixit: audiuimus domine, & oportet nos recipere. ¶Taraſius patriarcha dixit; Plures eorum, qui in ſexta ſynodo conuenerunt, a Sergio, Pyrrho, Paulo, & Petro ordinati ſunt, qui fuerunt principes hæreſeos Monothelitarum quoniam iſti continuatim † in Conſtantinopolitana ſede ſederunt: & vltimo eorum, Petro ſcilicet, vſque ad ſextam φ ſynodum non fuerũt plures quam duodecim anni. Thomas verò, & Ioannes, & Cõſtantinus ab hæreticis illis archiepiſcopi facti ſunt, & tamen propter hoc non ſunt reprobati. ¶Sancta ſynodus dixit, hoc manifeſtum eſt. ¶Conſtantinus epiſcopus Cypri dixit: ſufficienter oſtenſum eſt, quòd ab hęreticis veniẽtes recipiendi ſunt. Si uerò quis ſpõte ad hæreticum vadit, & accipit ordinationem, non recipiatur [m]. ¶Item Taraſius Patriarcha dixit: Et ego refuto eos, qui ob huiuſmodi cauſam ad fidei ſubuerſionem ordinati ſunt: & maxime cum præſentes eſſent orthodoxi epiſcopi, a quibus poterant ordinari. Sic eſt enim paternus intellectus. Si uerò ſynodalis conſonantia fuerit, & vnitas eccleſiarum de orthodoxis, qui præſumpſerint ab immundis hæreticis ordinari, depoſitioni ſubiaceant. Sancta ſynodus dixit: hoc eſt iuſtum iudicium.

† *al. patriarcha.*

Ezech. 18.

4. Reg. 14.

† *διαδόχως.*

¶*Hoc etiam caput collectum eſt ex varijs locis primæ actionis eiuſdem ſeptimæ ſynodi, omninoque opera pretium eſt integram illam actionem perlegere; nonnulla tamen notabuntur.*

α ¶Dignum, eſt] *Locus eſt poſt recitationem nominum epiſcoporum qui conuenerant: ſed valde conciſe refertur: quod in alijs etiam locis huius capitis euenit.*

β ¶Conſtitutio.] *Verba quæ proxime huic parti antecedunt, ſunt hæc, ἀπὸ λιβέλλου ἀνέγνω οὕτως, ideſt, vt interpretatur*

a ¶Sed aliorum.] vt ſu. ea. q. 1. viliſſimus. & eſt argu. contra malos doctores. nam qui alios docere debent, &c. ff de edẽ. ſi quis ex argẽtarijs. §. prætor.

b ¶Si aliqua alia.] quę impediat diſpẽſationem. ſup. q. 5. c. 1. in fi.

c ¶Romę exulatus.] Ideſt, per excõmunicationem exilio cõdemnatus. ſup. d. 16. ſexta.

d ¶Macharius.] Pronunciatus.

e ¶Quotidie.] inf. 24. q. 3. dixit Apoſtolus. ADDITIO. Nam ibi dicitur poſt ſecundã & tertiã admonitionem hæreticum eſſe vitandum. Sed illud intellige quãtum ad ſecreta fidei noſtræ. nõ quantũ ad admonitionem. 42. diſt. in mandatis. Archid.

f ¶Mittebat] ſup. d. 19. Anaſtaſius cõt.

g ¶Princeps.] Ideſt, promulgator vel auctor canonum, vt d. ſ. 16. ſexta. uer. quarta Ioan.

h ¶Item vere.] Quaſi dicat, licet parentes, ſ. epiſcopi hæretici fuerunt, non tamẽ filij in hæreſi ſuſcepti & ordinati cũ ad eccleſiam redierunt minus recipiendi ſunt in ordinib', vt ſu. d. 19. Anaſtaſi'.

i ¶Morietur.] Quaſi dicat, tandiu morietur, quamdiu pęnitẽtiam non agit, & ſic facit ad propoſitũ.

k ¶Ordinatio.] Facta per hæreticos in forma eccleſiæ: & idõ non eſt reiteranda, vt ſup. ea. q. 4. Iudæi. inf. 24. q. 3. §. his ita.

l Ordinatos.] Arg. pro opinione dicentium, ꝙ ille, qui recipit vltimam manus impoſitionem extra eccleſiã, ordines cõfert, ꝙ eſt cõt. Ioan. de Fant. vt dixi 9. q. 1. in ſũma nã recipiũtur hic in ordinibus ordinati ab illis, qui receperunt in hæreſi ẽpalem vnctionem, vt a Sergio, Petro, Paulo, Pyrrho.

m ¶Nõ recipiaẽ.] In caſu ſeq. vel de iure.

EX HAC. Hæc eſt tertia pars quæſt. in qua dicitur, quod ſi ſimoniacus in ordine in perpetuum eſt ſuſpenſus, & hoc probat per c. Leonis. Io. de Fan.

CASVS. Infert Gratianus ex ſupradictis capitulis 7. ſynodi, & ex 1. c. huius quæſtionis, quòd qui ſponte ſunt ab hæreticis ordinati, vel in ſubuerſionē fidei noſtræ, ab eis ordinem receperunt, vel qui in eccleſia ordinati poſtea eccleſiæ rebelles fuerunt nō ſunt in ſuis ordinib. recipiendi: ſed cu ſimoniaci prędicta non faciāt, videtur aliud eſſe de eis dicendum. infert tñ per multa capitula, quod ſimoniaci reparari non debent. Sed dicit Gratianus verū eſſe hoc, niſi fiat ex diſpenſatione, quæ diſpenſatio propter multas cauſas hic enumeratas fieri poteſt, ſicut quandoq; diſpēſatū fuit, vt de monachis, vel laicis clerici aſſumantur.

a ¶ Auctoritate verò Cypriani.] Sup. eo. ſi qui presbyteri.

a ¶ Si

Anaſtaſius, ex libello legit ita. *Nō enim ſententiam dicit nunc Baſilius, ſed abiurat hæreſim, in quam cum alijs lapſus fuerat: quam abiurationem, vna cum profeſſione catholicæ fidei oportuit ipſum ex libello, quod nunc etiam in more poſitum eſt, recitare. Libellus verò hic incipit,* Conſtitutio, &c.

γ ¶ Conſtantinus.] *Poſt receptionem Baſilij, Theodori, & Theodoſii acceſſerunt alij epiſcopi, qui in eandem hæreſim lapſi, admitti ſe a ſancta ſynodo eodem modo poſtulabant, & cum vnus ipſorum excuſationis gratia, dixiſſet, a malis magiſtris ſeductum fuiſſe, Conſtantinus epiſcopus Conſtantiæ, quæ in Cypro eſt, hoc ei exprobrauit. Exprobratio græcè ſic hēt* ἤ δεῦμας ἐπισκόπους ὄντας μὴ διδασκαλίας δεῖσθαι, ἀλλὰ διδασκάλους εἶναι ἑτέρων, *quæ ſic Anaſtaſius vertit,* Oportebat vos, cum eſſetis epiſcopi, diſcendi nullam neceſsitatem habere: ſed magiſtros eſſe potius aliorum.

δ ¶ Malorum.] *Cum Hypatius, & alij epiſcopi, qui a ſancta ſynodo admitti petebant, dixiſſent, a malis magiſtris malas ſe doctrinas accepiſſe, reſpondens ei Taraſius Patriarcha inquit:* ἐπειδὴ περ εἴπατε, κακῶν διδασκάλων κακὰ τὰ μαθήματα, ἡ ἐκκλησία ἐκ κακῶν διδασκάλων ἱερεῖς δέχεσθαι οὐ προσίεται, *id eſt.* Quandoquidem dixiſtis, malorum doctorū malæ diſciplinæ; eccleſia, vt ex malis doctoribus ſacerdotes admittat, non facile adducitur. *Ex quo apparet Taraſium non contradicere Conſtantino, vt auctor gloſſæ putauit.*

ε ¶ Item Ioannes.] *Poſt recitata verba Taraſii cum ſynodus dubitaretur, an etiam hi, ſicuti tres priores recepti erant, ſtatim, eſſent recipiendi,* Ioannes *Apocriſarius Patriarchæ Antiochiæ, & Conſtantinus epiſcopus Conſtantiæ Cypri, petierunt, vt canones, & ſanctorum Patrum libri eo ſpectante legerentur, vt maturius poſſet conſtitui, quomodo redeuntes ab hæreſi ad eccleſiam catholicam eſſent recipiendi & cum de octauo canone primæ Nicænæ ſynodi (in quo de Chataris recipiendis agitur) diſſereretur. Ioannes hæc eſt interlocutus.*

ζ ¶ Si aliqua alia cauſa.] *Græce eſt,* καὶ ἐάν τις αἰτία πονηρά οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς, *quæ Anaſtaſius vertit,* niſi forte in eis maligna fuerit noxa reperta, *& paulo poſt,* ſi non eſt in illis aliqua cauſa nefaria.

η ¶ Petrus.] *Poſt multos canones lectos, & multas ſanctorum Patrum auctoritates recitatas, cum Taraſius ex illis collegiſſet, ab hæreſi reuertentes eſſe recipiēdos in catholica eccleſia, Petrus legatus Hadriani Papæ, exemplo Benedicti Papæ id confirmat.*

θ ¶ Vſque ad ſextam.] *Græce eſt,* ἕως τῆς ἕκτης συνόδου ἔτη πλέον οὐ διῆλθον, ἢ δεκαπέντε *id eſt,* vſque ad ſextam ſynodum non interceſſerunt anni plures, quam quindecim.

ι ¶ Si verò ſynodalis.] *Græce legitur,* ἐὰν δέ συνοδικὴ ἐκφώνησις γένηται καὶ ὁμόνοια τῶν ἐκκλησιῶν ἐπ' ὀρθοδοξία, τολμῶν ἀπὸ τῶν βεβήλων αἱρετικῶν χειροτονεῖσθαι, τῇ καθαιρέσει ὑποκείσεται. *Quæ Anaſtaſius vertit.* Si autem ſynodica promulgatio, & concordia eccleſiarum, cauſa orthodoxiæ, facta fuerit, qui præſumpſerit a profanis hæreticis, ordinari, depoſitioni ſuccumbet.

3 *Ex hac auctoritate datur intelligi, quòd qui ab vnitate catholicæ fidei in hæreticorum ſocietatem tranſierit, vel de manibus eorum, eccleſiaſticæ dignitatis ſacramenta percipiat; vel qui contemptis orthodoxis ab hæreticis ordinari deſiderauerit, & ſi poſtea ſua abrenuntians hæreſi ad eccleſiam redierit, officio tamen accepto fungi non poterit. Auctoritate verò Cypriani* [a] 1 *prohibentur adminiſtratione eccleſiaſtica, qui intra catholicam eccleſiam ordinati ad fidei impugnationem dilabuntur. Porro ſimoniaci nec ab hæreticis ordinantur ad fidei ſubuerſionem: nec intra eccleſiam catholicam ordinati aduerſus fidem armantur. Quamuis enim nonnullos per pecuniam ordinent; non tamen ſi-*

1 ſup. ea. ſi qui presbyteri,

a ¶ Si ſuis.] Sup. ead. q. 7. ſi quis 1.
b ¶ Et Innocentij] Supra ead. q. 3. cap. vlt. ſupra ead. q. 1. Arrianos.
c ¶ Et aliorum.] Sup. ea. q. 1. ſi quis confugerit, cap. qui Pudet. &c. ſi quis epiſcopus per pecuniam. Requi-

bus, vt dixi 82. d. presbyter de ſimonia vero pœnitere nõ põt, niſi prius dimittat ordines, vt ſu. e. q. 1. ſi qs neq;.
g ¶ Subuenire.] Niſi gradibus ſuis, vel dignitatibus taliter adeptis prius amiſſis, vt ſu. ea. q. 1. ſi quis omnem, & ſup. ea. q. 1. ſi quis neq; inf. 27. q. 1. quæ Chriſto, &c. nec aliqua inf. 32. q. 7. fidelis.
h ¶ Obuiare] inf. 25. q. 1. ſunt quidã. &c. contra ſtatuta.
i ¶ Sed in illorum.] vt ſ. de iure deponãtur, vt ſup. ea. ſi quis omnem.

1 Et ca. preſbyter ſi per pecuniam. &c. qui ſtudet. & q. 3. ſi qs dator. & ca. ſi quis epus H.

1 forte ſu. ea. q. 1. q per pecunias. aut q. 7. c. ſi quis omnẽ. §. quicumque per pecuniam.
2 ſup. ead. q. 7. ſi qs q. 3. ca. vlt. q. 1. c. Arrianos 3. eo. q. 1. c. ſi qs confugerit & c. qui ſtudet. & c. ſi qs epiſcopus per pecuniam.

dem impugnant, nec gratiam ſpiritus ſancti venalẽ prædicant. Vnde veraci pœnitentia, cum hæreſim ſuam deteſtati fuerint, præmiſſis auctoritatibus non prohibentur recipi in ſuis gradibus. Verumtamen capitulo illo Nicænæ ſynodi 1, ſi quis per pecuniam, &c. & illo alio ſeptimæ ſynodi 2, ſi quis [a] omnem traditionem, &c. & Innocentij [b], & aliorum [c] 3 multorum auctoritatibus irreparabiliter damnari iubentur.

Hinc etiam Leo 4. epiſcopis Britanniæ.

¶ In ordine male accepto ſimoniaci pœnitentiam agere non poſſunt. Cap. V.

Iuo p. 5. ca. 115.

REquiritis de ijs, qui turpiſſimo lucro columbas in tẽplo Domini vendere [d] non pertimeſcũt, & ſua facta, improba temeritate Simonis hæreſi coniungunt, vtrum poſſint [e] in ordine [f] pœnitentiam agere, an tantummodo extra ordinẽ, & ſacerdotalem facere gradum. Quod nos quidem conuictis & ijs, qui tam deteſtabile nefas (quod tam multis eſt damnatum cõcilijs) peregiſſe noſcuntur, nulla poſſumus pœnitentia ſubuenire [g], & tot ſpiritualibus patribus obuiare [h]; ſed in illorum [i] patrum me ſententia conuenire omnibus certum ſit.

¶ Epiſtola huius Leonis quarti ad epiſcopos Britanniæ magnæ pars (in qua etiam eſt hoc caput) habetur in codice peruetuſto.

4 Niſi rigor diſciplinæ quandoque relaxetur ex diſpẽſatione miſericordiæ. Multorum enim crimina ſunt damnabilia, quæ tamen eccleſia tolerat pro tempore, pro perſona, intuitu pietatis, vel neceſſitatis, ſiue vtilitatis [k], & pro euentu rei. Pro tempore: ſicut Gelaſius, qui cũ neceſſitate temporis videret Italicam eccleſiam propter belli famiſq; incurſionem fere omnium clericorũ officio deſtitutam, adeo vt pleriſq; populis ſubſidia regendarũ

Diſpenſari quandoque non poteſt.

NISI RIGOR. Hæc eſt quarta pars quæſt. in qua probatur per 17. auctor. ꝙ diſpenſationes fiunt ſex modis. Io. de Fa.
k ¶ Vtilitatis.] Sicut etiã ius ciuile quędã admittit propter vtilitatem. ff. de pign. ſed an vix.
l ¶ Vt pleriſque.] Hic incipit tractare de diſpenſatione, vnde videndũ eſt quid ſit diſpenſatio, quid diſpẽſare, & quod ius ſit diſpenſabile, & quis poſſit diſpẽſare. Diſpenſatio eſt iuris cõis relaxatio facta cũ cauſę cognitione ab eo, qui ius hẽt diſpenſandi. arg. 12. q. 1. ex his. Diſpẽſare eſt diuerſa penſare. Nam omnia hæc de quibus fit mẽtio in hoc §. pẽſare debet qui diſpenſare vult. Scias ergo, ꝙ vbicũq; decoloratur ſtatus eccleſię, nõ poteſt diſpenſari, vt iſ. e. & ſi illa Dicũt quidã indiſtincte, ꝙ cõtra quatuor concilia non poſſit diſpẽſari. vt ſup. 15. diſt. ſicut. nec cõtra Euãgeliũ, vel præceptum Apoſtoli, vt 25. q. 1. ſunt quidam, vt ibi notatur. De diſpenſatione epiſcoporum dico, ꝙ vbicũq; non eſt eis prohibita diſpenſatio, ibi poſſunt diſpenſare 4, vt extra de cler. pug. in duel. ca. 1. & de ſen. exc. nuper. In quibuſdam tamen caſibus inuenio eis permiſſam diſpenſationem, in quibuſdam prohibitam, quandoque enim diſpenſant cũ ſacrilego, vt 50. diſt. ſi quis presbyter. Item cum hæretico 50. diſt. presbyteros, qui. Item cum adultero, vt extra de iud. ac ſi clerici. Item cum ſimoniaco diſpenſant, quandoque in beneficio, quandoque in ordine, vt ſup. ea. q. 5. c. 1. & cap. vlt. Item cum ſchiſmatico, vt 50. d. vt conſtitueretur. In maioribus autem criminibus etiam diſpenſant in beneficijs, ſi ſunt occulta 5. vt 50. diſt. de his uero. Item cum homicida diſpenſant in beneficio, vt extra de cle. pug. in duel. Henricus. & de homi. interfeciſti. 50. diſtin. ſtudeat, ſed non in officio, vt 50. diſtin. miror. Item quandoque cum aliquo diſpenſant in matrimonio contrahendo, vt 33. q. 2. antiqui. Item in ordinibus, & dignitatibus, niſi tantũ in epiſcopatu, vt extra de elec. innotuit. Item diſpenſant cum excommunicato miniſtrante, vt 3. q. 11. §. quanto

d REquiritis] ¶ Vendere.] Ideſt, emere nam veteres indifferenter vtebãtur his verbis, ff. de actio. emp. veteres. Nam de venditore non videtur dubium quin remanere poſſit. vnde loquitur de emptoribus, quia agere pœnitentiam non poſſunt in ordine empto, niſi purgetur vitium rei furtiuæ, ideſt, niſi dimiſſo quod ſimoniace acquiſierunt 2, ſed vendentes poſſunt, ſi uitium occultum eſt. Vel indifferenter de emptoribus & venditoribus intelligitur, ꝙ non poſſunt agere pœnitentiam remanendo in ordinibus ſuis, niſi ex diſpenſatione, ſi crimen ſimoniæ ſit notum. Loquitur enim de conuictis, & quorum crimina ſunt publica. de talibus quidem interrogatus eſt Papa, & de talibus reſpondet.
e ¶ Vtrum poſſint] Ideſt, utrum poſſint retinere ordines poſt pœnitentiam 3 & hoc notat ſequens litera, an tantummodo, &c. & exaudi de conuictis, ut inf. ſequitur, nam cum ſponte confeſſo mitius eſt agendum.
f ¶ In ordine.] Hinc collige ſubditum poſſe accuſare prælatum de ſimonia non præmiſſa priuata admonitione arg. cõtra. inf. ea. d. ult pate. & hæc eſt ratio. quia de alijs criminibus poteſt quis pœnitere, & eſſe in ordini-

Ordinũ emptores, & vẽditores qualiter pęnitere debent.
2 Arg. inſti. de vſuc. §. furtiuę. I ſi. & nota ſup. ea. q. 1. ordinatiões. Ar.
3 Sub. vt ſic per dignam pęnitentiã poſſint vel mereantur in ordinib. miniſtrare, anoĩno deij ci. Arch.

4 Et idẽ no. 50. d. in ſumma &c. miror. ext. de temp. ord. dilectus. Arc.

Epi cũ multis diſpẽſãt.

5 Sic ẽt notat Vin. ext. de iud. at ſi. & hoc [illegible] illud e hic al leg. de hiſve ro. Arch.

quanto. licet ſit contrarium 11. q. 3. ſi quis epiſcopus. Fit autem diſpenſatio cum hoc requirit neceſſitas, vel vtilitas, infr. ea tali. Itē ſit quandoque diſpenſatio, quia timetur magis malum, ſicut cum Anglicis fuit diſpenſatum. vt 35. q. 3. quod ſcripſit. &c. quædam lex. Item quandoque propter futurum bonum, vt quando diſpenſatur cum hęreticis, vt alij facilius reuertantur ad eccleſiam, vt 23. q. 4. ipſa pietas. Item quandoque propter multitudinē, & propter ſcandalum vitādum 50. diſt. conſtitueretur.

epiſcopus. ſup. ead. q. conuenientibus. arg. contra inf. de poen. diſt. 1. quem poenitet. nam ibi dicitur, ꝙ uiua voce debet confiteri. Sed illud verum eſt. ſed nihilo minus poſtea per ſcripturam debet confiteri.

i ¶ Vt fateantur.] Inf. 23. q. vlt. peſſimam.

deeſſent animarum; conceſſit de monachis [a] *vel de laicis clericos aſſumi, ita dicens epiſcopis per Lucaniam, epiſt. 1. c. 1.*

¶ Pro tempore neceſſitate Apoſtolicę ſedis decreta temperantur. Cap. VI.

NEceſſaria rerū diſpenſatione cōſtringimur, & Apoſtolicæ ſedis moderamine cōuenimur ſic canonū paternorum decreta liberare, & retro præſulum, deceſſorumque noſtrorum præcepta metiri, vt quæ præſentiū, neceſſitas temporum in reſtaurandis eccleſijs relaxanda depoſcit, adhibita diligenti conſideratione (quantum poteſt fieri) temperemus. Poly. l. 7. tit. 15. Anſel. l. 2. c. 34. Iuo p. 3. c. 141.

Item, Priſcis igitur, &c. [*Require ſupra in tractatu ordinandorum.*] *Item Innocentius Papa cum pro neceſſitate temporis, ne nimium ſcandalum eſſet in eccleſia, ordinatos à Bonoſo hæretico ſuſciperet, ait in decretis ſuis, epiſt. 22. ad epiſcopos Macedoniæ, c. 5.* diſtin. 55.

¶ Ceſſante neceſsitate debet ceſſare quod urgebat. Cap. VII.

QVod pro remedio, ac neceſsitate temporis ſtatutū eſt; conſtat primitus non fuiſſe. *& infra.* Quod ergo neceſsitas pro remedio reperit; ceſſante [b] neceſsitate [c] debet vtique ceſſare pariter quod vrgebat [d] †: quia aliud [a] eſt ordo legitimus; aliud, quod vſurpatio [e] ad præſens fieri tempus impellit. ſup. ea. q. 1. quod ꝓ neceſſitate. Iuo in prologo,

[a] ¶ Quia aliud.] *In originali, & apud Iuonem, & in multis manuſcriptis Gratiani legitur,* alius eſt ordo legitimus; alia vſurpatio, quam ad præſens fieri tempus impellit.

Similiter ex diſpenſatione etiam in Nicæno concilio, c. 8. de Nouatianis ſtatutum eſt, vt ad eccleſiam redeuntes ordinentur [f].

¶ Iterum ordinentur, qui ex Nouatianis ad eccleſiam redierint. Cap. VIII.

SI qui voluerint [g] venire ad eccleſiam catholicam, & Apoſtolicam ex Nouatianis; placuit ſancto concilio, vt ordinentur, β & ſic maneant in clero. Ante omnia autem hanc ab eis confeſsionem per ſcripturam [k] eccleſiæ catholicæ, & Apoſtolicæ ſtaeuta obſeruaturos.

β ¶ Vt ordinentur.] *Græce eſt,* ὥς τε χειροθετουμένους αὐτοὺς μένειν οὕτως ἐν τῷ κλήρῳ. *q. Dionyſius vertit, vt* impoſitionē manus accipiens ſic in clero permaneant. *Ac Taraſius Patriarcha Conſtantinopolitanus in actione prima ſeptimæ ſynodi poſt recitationem iſtius canonis iſtam vocem,* χειροθεσία, *interpretatur benedictionem, non ordinationem.*

Item Gregorius lib. 10. reg. epiſt. 31.

a ¶ De monachis.] vt ſup. 55 diſt. c. 1.

NEceſſaria.] CASVS. Dicit hic, quod propter neceſſitatem quādoq. rigor canonū relaxatur. vnde propter neceſſitatem ex monachis, vel laicis clerici eliguntur, & ordinati ab hæreticis tolerantur.

QVod pro remedio.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ diſpenſatio, quæ facta fuit ex neceſſitate, de iure cōmuni non fuit. vnde ceſsāte neceſſitate ceſſare dēt diſpenſatio. Aliud enim eſt quod legitime & de iure fit, aliud diſpenſatione. Sequēs. §. cū c. patet.

b ¶ Ceſſante.] Argu. cā ſublata tolli conſtitutionem ex eadē cauſa ortam. ceſsāte .n. neceſſitate ceſſare debet id quod vrgebat, vt ſu. d. 28. de Syracuſanæ. ſu. e. q. 1. quod ꝓ remedio, & ſup. d. 61. § his omnibus. &c. neophytus. ſup. q. 1. quę ꝓ neceſ ſitate. ſup. diſt. 4. quoniā multa. inf. 9. q. 1. ordinationes. & 63. diſt. §. verum.

c ¶ Neceſſitate.] futura: ſed nō iam facta.

d ¶ Quod vrgebat.] Arg. ff. de adop. l. omni fere iure arg. ff. de ſtatu ho. hō liber.

e ¶ Vſurpatio.] Id eſt diſpenſatio, vel iuris derogatio impellit, vt promoueantur.

f ¶ Ordinentur.] Id eſt, vt promoueatur vel ordinentur. ſi ante non fuerint ordinati, vel forte extra formam eccleſiæ.

g ¶ Si qui voluerunt.] Sup. ead. q. 1. ſi quis confugerit.

h ¶ Per ſcripturam.] Inf. ea. q. Maximū, & cap. ſi quis

K ¶ Conſenſu.] Aliud eſt ergo iurare ſtare mandatis eccleſiæ, aliud epiſcopi 2, & ex hoc ſoluitur contrarietas illorum c. extra de appel. quæſtioni. & cap. præterea. immo idem eſt extra de ſent. excom. ea tenore. Io.

Ceſſante ca. ceſſat cōſtitutio ex ea orta.

1 Quod hic le. & no. infra ea. & ſi illa. tamē intellige, vt videlicet ceſſante neceſſitate ſimilis diſpenſatio non fiat. Nam diſpenſatio ſemel facta nō eſt amplius reuocanda. extra de ſi. ps. by. ſicut. nec ... iure re... 23. q. 4 ... illic. Ar.

† Concor. tex. in l. libe... rum. cum gl. ff. de ... qui no. inf. & Bar. in l. 1. ff. ſol. matrimo,

2 Ar. contra 7. q. 1. ſcire. & extra de his quæ vi, m. f. cau. c. 1. §. vlt. & de hoc. & de ſen. exc. ex tenore. Ar.

QVoties.] CASVS. In hoc c. continetur qualiter iurare debeant reuertentes ab hæreſi. Dicitur .n. ꝙ epiſcopus reuertens ab hæreſi ad eccleſiam, iurat propter cautelam futurorum ſummo Pontifici pariter cum ſuis ſocijs, ꝙ ab vnitate eccleſiæ, & communione Romani Pontificis nunquam recedet, & iuramento per manum notarij ſcripto, tam ille, quàm ſocij pro uoluntate ſub ſcribant.

a ¶Magna cautela.] Arg. ꝙ cum abundantiori cautela faciendum eſt, in quo timetur regreſſus. ſup. diſt. 28. de his infr. 20. q. 2. c. ult. & q. 3. c. 1. ſup. d. 24 quamquam.

b ¶Sub ordinis.] Similiter obligatur aliquis ſub pœna beneficij ſui, ut extra de elect. cum dilectus. in fi. & extra de crim. f. l. c. fi.

c ¶ [illegible] imprecatio eſt. non enim quiſ[illegible] [illegible] excommunicare [illegible] ſimilis eſt imprec[illegible] [illegible] ego [illegible] & 11. q [illegible]

potest apud ſe aliquis obligari. ff. de fideiuſſ. ſi quis pro eo. §. 1.

d ¶Et per te.] Arg contra inſt de inutil. ſtip. §. ſi quis allj. quia ibi dr. ꝙ alteri ſtipulari, vel paciſci nemo poteſt, niſi ſit ſeruus eius, vt ibi, vel procurator præſentis. ff. de uerb. obli. ſi curatori præſes. Dic ergo ideo hoc fieri, qa Papa ſeruus eſt B. Petri. unde dicit de ſe in epiſtolis ſuis, ſeruus ſeruorum Dei. Vnde verſus.

Serui erāt tibi Roma prius domini dominorum.

Seruorū ſerui nūc tibi ſunt domini.

Vel hoc fit fauore religionis: ſed credo iure canonico me teneri ¹. ſi ego promitto tibi me daturum Titio x. arg. 22. q. 5. iuramenti maxime ſi interuenerit ſacramentū arg. ff de con ſti. pec. l. 1. & l. cū q.

e ¶Euangelia.] inf. eū. q 3. Imperatores. arg. contra inf. 22. q. 1. §. ſic etiā. inf cau. prox. q. 5. qua de cauſa inf. 22. q. 1. clericū & c. mouet. contra. Dic, vt 22. quæſt. 1. ſi aliqua.

f ¶Salutem.] ideſt, per eum, cuius iudicio ſalus dominorū meorum cōſiſtit, ſic enim iurādo per has creaturas reſpectum habebat ad creatorē & ideo nō peccabat. & ſic intelligitur 22. q. 1. § ſic ēt. ff. de iureiuran. qui per ſalutē. Et quod dicit in manibus. &c. eſt ar. ꝙ epiſcopus cum iurat, tāgere debet Euāgelia, & ſic eſt nō. ¹¹ 1. q. 1. nec honore. Io. & eſt expreſſū hodie, quod epiſcopus cum iurat, non debet tangere librū, ut extra de iur. cal. c ult. B.

ADDITIO. Huic decreta bene ſtandum eſt niſi forte hoc in abiuratione hæreſis ſit ſpeciale in deteſtationem criminis. Ioan. de Fan.

g ¶Dominorum.] inf. 22. q. 1. clericū. & c. mouet cōtra.

h ¶Conſulibus.] Hoc non habet hodie locum. nam ſufficit apponere nomen Papæ, & Imperatoris, ut no. 2. q. ult. 2 c ult.

i ¶Sacramento.] Hæc ſex presbyterum faciunt iurare coactum Vt ſit [illegible] bo[illegible] fama. Ne [illegible] eat, ne [illegible] uel [illegible] damn[illegible] d [illegible] de S[illegible] [illegible] hoc [illegible] lic [illegible] ſupra c. 10. q. 1. [illegible]

¶Iuramentum a ſchiſmate redeuntium. Cap. IX.

Anſel. lib. 6. c. 161. Poly. li. 7. tit. 6.

QVoties cordis oculus nube erroris obductus, ſupernæ illuſtrationis lumine fit ſerenus, magna cautela [a] nitendum eſt, ne latenter auctori ſchiſmatis irruat, & ab unitatis radice eos, qui ab eam reuerſi fuerunt, telo iterum erroris abſcindat. Et ideò poſtquam ego ille [a] ciuitatis illius eps, comperto diuiſionis laqueo, quo tenebar, diutina mecum cogitatione pertractans, prona, & ſpontanea voluntate ad vnitatem ſedis Apoſtolicæ diuina gratia duce reuerſus ſum; & ne non pura mente, ſed ſimulata reuerſus exiſtimer; ſpondeo ſub ordinis [b] mei caſu, & anathematis [c] obligatione, atque promitto tibi, & per te [d] ſancto Petro Apoſtolorum principi, atq; eius vicario Beatiſſimo Gregorio, vel ſucceſſoribus ipſius me nunquam quorumlibet ſuaſionibus, vel quocunque alio modo ad ſchiſma, de quo redemptoris noſtri miſericordia liberante ereptus ſum, reuerſurum; ſed ſemper me in vnitate ſanctæ eccleſiæ catholicæ, & communione Romani Pontificis per omnia permanſurū. Vnde iurans per Deum omnipotētem & hæc ſancta quatuor Euangelia [e], quæ in manibus meis teneo, & ſalutem [f] dominorum [g] noſtrorum Rempublicam gubernantium, me in vnitate, ſicut dixi eccleſiæ catholicæ & cōmunione Romani Pontificis ſemper, & ſine dubio permanere. Quòd ſi (quod abſit) aliqua excuſatione, vel argumento ab hac me vnitate diuiſero, periurij reatum incurrens, æternæ pœnæ obligatus inueniar, & cum auctore ſchiſmatis habeam in futuro ſæculo portionem: Hanc autē profeſsionis, promiſsioniſque meæ chartulam notario illi cum conſenſu presbyterorum, & diaconorum, & atque clericorum, qui me in hac unitate obligantes in ſupraſcriptis omnibus prona ſimul voluntate ſecuti, atque proprijs manibus ſubſcripturi ſunt, ſcribendam dictaui, & propria manu ſubſcribens tibi tradidi. Acta in loco illo, & cōſulibus [h] ſupraſcriptis. Subſcriptio epiſcopi illius. Ego ille, epiſcopus ciuitatis illius, huic confeſsioni, promiſsionique meæ, præſtito de conſeruandis ſupraſcriptis omnibus ſacramento [i] ſubſcripſi [k].

† al. ſalutem gentium, atque illuſtriū dominorum] al. geniumq; illuſtrium] Anſ.

a ¶Ego ille.] *Repoſita eſt antiqua nota* ille, *ex codicibus epiſtolarum B. Gregorij impreſſis, ac manuſcriptis, quæ quidē nota in hoc capite multoties repetitur. Pro ea in vulgatis Gratiani exē-*

Papa dicitur ſeruus ſeruorum.

1 Hanc gl. dicit Raph. Cuma. ſingularem. ad ꝙc, ꝙ de æquitate canonica alter poſſit alterà ſtipulari.

Eps iurans non dēt tangere librū.

2 Al. 3. q. 5. c. ſcrum. iurare cogunt presbyteri in ſex caſibus.

3 Extra de maioritat. & obed. cū in eccleſijs. & de iureiurā. ego. ſed dic, ut no. 23. d. quamq̄ ext. [illegible] & [illegible] ea [illegible]

Excōicare ipſum n[illegible] no poſ[illegible]

CAETERVM. CASVS. Dictum eſt ſ. ꝙ cum tales recipiuntur (vt in c ſi qui uoluerint. & ſequenti) fit ex diſpenſatione: cum aliud ſit de rigore canonum, ut probat per ſequentia cap.

QVi in qualibet.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ ſi quis in quacunque ætate doli capax fuerit baptizatus apud hæreticos, aut rebaptizatus, nunquā debet ad clericatum admitti. & qui talē receperit, vel iā ꝓmotum non reiecerit in ſe vr ferre dānationem [Ex eius cętu.] ideſt, ex cœtu hæreticæ prauitatis.

a ¶Aetate] Diſcreta. & ſic ſoluitur contrarium. ſup. ea. q. 4. q apud & c. placuit.

b ¶Baptizati.] Hic diſpēſari conſueuit: ſed non in caſu ſequenti: cū. ſ rebaptizatur. vt de cōſe. diſt. 4. qui bis. & not 9 q. 1. in ſumma. in prin.

c ¶Aut rebaptizati] ſ. ea. q 1 uētum eſt. & ſup. diſt. 50. cōfirmandum. ſup. e. q 4. placuit contra. ſol. ibi. inf. de conſe. diſ. 4. qui bis ſupra. diſt. 51. cap vlt.

d ¶Ex eius cœtu.] vel ſi in adulta eoru ætate conſenſerint, uel fidem impugnauerint. Vel de adultis in adulta ætate baptizatis loquitur.

PRO PERSONA. CASVS. Gratia. dicit hic, ꝙ intuitu perſonæ rigor canonum tēperatur Et ad hoc inducit ſequens. c. cuius caſus patet, & q̄ ſequuntur vſque ad cap. quoniam.

e ¶Pro perſonā] Argu. 56. diſt. miramur. Sed verum eſt quod ibi dr̄, quod propter amorem, &c.

e ¶Pro perſona.] id eſt, propter ſimplicitatem perſonæ.

f TAnta nequitia. Supra diſtinc. 86. tanta.

g ¶Tacemus.] Arg. qui tacet, non conſentit 1. ff. commu diuid. Sabinus. uer. ſicut prohibere, & c. ff de procur. filius familius. §. inuitum. infra de conſec. diſt. 4. cum pro paruulis.

h ¶Pietatis.] Dicitur autem pietas quandoque reſpectu naturæ 2. ut quia noſtra natura hodie fragilis eſt, exercenda eſt pietas, ut 34 diſt fraternitatis. Item alias propter fragilitatem, vel pietatis intuitu diſpenſatur. 33 q. 2. antiqui. Item adhibetur pietas propter innocentiam. ſic puer baptizatus ab hæretico admittitur ad ſacros ordines propter pietatem innocentiæ, vt ſup. ea. q. 4. placuit.

i SI qui.] ¶Tales.] Pro quibus ſupponit iſtud tales, non poteſt haberi ex c. niſi ex. §. præcedenti. ſed credendum eſt Gratiano, qui vidit originale, & eſt ſimile infra c. tali. & 33. q. 5. c 2.

K ¶Neceſſitatis.] Vt 50. d. de eo.

l ¶Metropolitani.] Supra d. 65. c. 2. & 3.

QVoniam.] CASVS. Quidam epiſcopus præter notitiam ſui metropolitani fuit ordinatus. Sed propter graue ſcandalum, quod propter hoc ab vtraq; parte fiebat, Papa tolerat quod factum eſt, ita quòd de cætero ſimile non fiat.

m ¶Ab alterutra.] ideſt, ab altera. Sed tamen aliter intel-

1 Sic & no. 80. diſt. tanta. ſed plenius 65. d. ſi forte. ibi videas. Arch. Pietas multa facit.

2 Et qñque reſpectu honeſtatis eccleſię, vt hic Archid.

pluribus erat: N aliqua uerò alia, quæ parum ab originali diſcrepabant, nihil cauſa viſum eſt, cur mutarentur.

Cæterum ex canonum rigore contra ſcribit Fœlix Papa tertius omnibus epiſcopis, epiſt. 1. c. 5.

¶Qui extra eccleſiā baptizati fuerint, uel rebaptizati, ad eccleſiaſticam militiam non admittantur. Cap. X.

QVi in qualibet ætate [a] alibi, quàm in eccleſia catholica aut baptizati [b] aut rebaptizati [c] ſunt; ad eccleſiaſticam militiam prorſus non † permittantur accedere. Quibus ſatis eſſe debet, quòd in catholicorum numero ſunt recepti. Quoniam de ſuo ordine, & communione videbitur ferre iudicium, quiſquis hoc violauerit inſtitutum; vel, qui non remouerit eum, quem ex† eius cętu [d] ad miniſterium clericale obrepſiſſe cognouerit.

Anſ. lib. 7. c. 17. Burc. li. 4 c. 293. Iuo p. 1. c. 294. † *ne unquā*] orig. † *e x eis adminiſt.*] orig.

Pro perſona [e]: ſicut B. Gregorius ſcribens Ianuario epiſcopo, lib. 7. indict. 2. epiſt. 1. ait.

¶Rigor canonum pro perſona aliquando relaxatur. Cap. XI.

TAnta nequitia [f] ad aures meas de tua ſenectute peruenit, vt eam, niſi adhuc humanitus penſaremus, fixa iā maledictione feriremus. *& infra.* ¶Et quidem pœnæ ſententia in te fuerat iaculanda: ſed quia ſimplicitatem tuam cum ſenectute nouimus, interim tacemus [g].

ſup diſt. 86. tanta. Burc. li. 1. c. 197. Iuo p. 2 c. 78. & par. 5. c. 314.

Pietatis [h] intuitu: ſicut de illiteratis, & corpore uitiatis Geluſius epiſcopis per Lucaniam, epiſt. 18.

¶Canonum decreta pietatis intuitu nonnunquam relaxantur. Cap. XII.

ſu. d. 36. illiteratos.

SI qui, vel temeritate propria, vel in curia præſidentiū tales [i] ante ſuſcepti ſunt; in his, in quibus conſtituti ſunt, locis eatenus perſeuerent, ut nihil unquam promotionis accipiant, ſatiſque habeant hoc ipſum ſibi pro nimia miſeratione conceſſum.

Neceſſitatis [k] intuitu; ſicut Hilarius Papa, qui cum de quodam epiſcopo præter notitiam atq; cōſenſum metropolitani [l] ordinato loqueretur; ne in utroq; graue ſcādalum fieret. ait in epiſtola ſua ad Aſcanium, & uniuerſos epiſcopos Tarraconenſis prouinciæ.

Ante cap. 2.

¶Neceſſitatis cauſa quædam in eccleſia tolerantur. Cap. XIII.

QVoniam quidquid ab alterutra [m] parte eſt indica-

tum, omni videmus peruerſitate confuſum; temporum neceſſitate perſpecta, hac ratione decernimus ad veniam pertinere quod geſtum eſt, vt nullus α deinceps præter notitiam, atque conſenſum [a] metropolitani ordinetur † antiſtes.

† *al. conſecratur*] orig.

α ¶Nullus.] *Hoc loco verba Hilarij ſummatim referuntur.*

Item Innocentius epiſcopis Macedoniæ, epiſt. 22. c. 6.

¶De eodem. Cap. XIV.

QVoties a populis aut a turba [b] peccatur, qui in omnes pp multitudinem [c] non poteſt vindicare, inultum ſolet tranſire. Priora ergo dimittenda dico Dei iudicio, & de reliquo [d] maxima ſolicitudine præcauendum.

In prima actione ſeptimæ ſynodi.

Item ex epiſtola Cyrilli miſſa Maximo diacono Antiocheno.

Iuo in prologo. Pan. in ꝓlogo c. 23.

¶Ex diſpenſatione quædam tolerantur, quæ canonum rigor condemnat. Cap. XV.

DIdici a diligendo mihi paulo monacho; quia recuſat pietas tua vſq; hodie communionem reuerendiſſimi epiſcopi Ioannis amplecti, pro eo, quòd quidam in Antiochena eccleſia male adhuc cum Neſtorio, vel ſentiant, vel iam ſenſerint quidem, ſed forſitan reſipuerint. Probet igitur tua modeſtia; vtrum aliquando hi, qui dicuntur colligi, nude, ac irreuerenter cum Neſtorio ſentiant, & inuicem colloquantur [e]: licet aliquando cauteriatam [f] habuerint conſcientiam: colligantur autem nunc acta pęnitētia ſuper ijs, in quibus ſubrepti ſunt [g]: quamuis cōfiteri [h] fortaſſis reuereantur exceſſum. *& infra.* ¶Vt autem non æſtimemur amare contentionem; amplectamur epiſcopi reuerendiſſimi Ioannis communionem, indulgentes ei; & cauſa diſpenſationis eius negotium non ſubtilius, vel diſtrictius [i], ſiue vehementius erga ſe recognoſcat agitari. Diſpenſationis enim gratia, ſicut dixi, eget negotium multum [k].

Iuo ibidem. Pan ibidem c. 24.

¶ *Hæc epiſtola beati Cirilli refertur in actione prima ſeptimæ ſynodi. Et quoniam in magni ponderis argumento verſatur, ac prudentiſſime. ſcripta eſt; multa autem in hac verſione corrigenda fuiſſent; placuit græcam ipſam epiſtolam cum interpretatione nouam afferre.*

intellexit G vt patet per præcedentem, §. vnde poteſt dici ab alterutra propriè, quia iam ſorte metropolitanus aliquid fecerat vnde ſcandalum eſſet ortum.

a ¶Vel cōſenſum.] ſu. 64. d. c. vl. ſu. 65, d. c. 1. 2. & 3

QVoties.], CASVS. Dicitur hic, quòd propter multitudinem, delictum ſæpe inultum remittitur propter ſcādalum quod timetur, & Dei iudicio relinquitur. Sed ne de cętero tale quid accidat, præcauendum eſt.

b ¶A turba.] Extra de cleri. excommu. latores.

c ¶Propter multitudinem.] Arg. ꝙ parcendum eſt multitudini, vt 44. diſt. comeſſationes. 50. diſt. vt conſtituere tur. 23. q 4. ipſa pietas, & ca. non poteſt. 9. q. 1. ordinatores. Sed quot dicentur multi? Dic quantum ad hoc, ꝙ multi dicuntur, quo ad reſpectum. nam aliàs 40, dicuntur multi. extra de cler. excommu. latores. aliàs 23. millia dicuntur pauci. 45. diſtin. diſciplina præterea. Argu. contra, extra de reg. iu. qui ſcandalizauerit, de pœn. d. 5. 6. c. 1. in fin. 25. quæſt. 2. ita nos, vbi non parcitur multitudini. Solu. videtur haberi per id quod legitur. 23. q. 4. cum quiſque, vel per fin. illius de pęn. di. 6. capit. 1. vt ex tunc is non parcat, cum ex auctoritate volūt illud defendere, vt 12. diſtin. plurimos. & 40. diſti. Domino ſancto.

Multitudini parcēdū

d ¶Et de reliquo.] Id eſt, de cętero. 96. d. in ſcripturis. ff. de legib. cum lex.

DIdici.] CASVS. Paulus monachus ſignificauit patriarchæ Alexādrino ꝙ Io. de quo hic fit mentio, fuit epiſcop. Antiochenus. qui in Neſtorij hęreſim incidens, eccleſiā ſuā in eandē hęreſim induxerat tandē Io. redijt ab hęreſi. ſed populus eccleſiæ ſuæ, quē ſubuerterat, nō ex toto adhuc redierat, & ideo Maximus diaconus nolebat adhuc cōicare Ioanni quare Cyrillus patriarcha Alexādrinus monet eum, vt quāuis aliqui de Antiochena eccleſia ſecuti fuerint, vel adhuc ſequātur hęreſim Neſtorianam, nihilominus tñ amplectatur communionem Io. Mandat tamē inquiri, vtrum aliqui hęreſim illā ſequātur, & colligātur ad vnitatem [Colligi,]. i. cōgregari, & cōſentire. [Nude.] i. manifeſte & publice.] Irreuerēter.] i. inuerecunde [Sentiant] nūc alioquin nō ſunt vitādi.

e ¶Colloquantur.] Arg. ex collocutione præſumi conſenſū. 27. quæſt. 1. nec aliqua.

f ¶Cauteriatam.] id eſt, vulneratam, vel aduſtam ignito ferro ris cauterio.

g ¶Subrepti ſunt.] id eſt, ſurrepſerunt, & eſt antiqua grammatica. Vel id eſt, corrupti. ff. de ſer. corru. l. ſi quis ſeruum.

h ¶Confiteri.] Publice. ſ. & in hoc eſt diſpenſatio. nam de iure publice debet confiteri. ſup. ea, quoties. de conſe. d. 2. ego Berengarius.

i ¶Diſtrictius.] Non vult aliquid exaggerare, &c. 74. d. vbi.

K ¶Multum, ideſt, magnum,

a ¶Archi-

Τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, Μαξίμῳ διακόνῳ Ἀντιοχείας, ὑπομνηστικόν.

Ἔμαθον παρὰ τοῦ ἀγαπητοῦ μονάζοντος Παύλου, ὅτι παραιτεῖται ἡ σὴ θεοσέβεια μέχρι σήμερον τὴν κοινωνίαν τὴν πρὸς τὸν εὐσεβέστατον Ἰωάννην, διὰ τὸ τινὰς ἐν τῇ Ἀντιοχέων ἐκκλησίᾳ ἢ φρονοῦντας ἔτι τὰ τοῦ Νεστορίου, ἢ πεφρονηκότας μὲν, ἀποσχομένους δὲ ἴσως εἶναι. δοκιμασάτω τοίνυν τὸ σὸν ἐπιεικὲς, πότερόν ποτε οἱ λεγόμενοι συνάγεσθαι, γυμνῶς καὶ ἀναισχύντως τὰ τοῦ Νεστορίου καὶ φρονοῦσιν, καὶ λαλοῦσιν ἑτέροις. ἢ κεκαυτηριασμένην μὲν ἐσχήκασί ποτε τὴν συνείδησιν, συνάγονται δὲ νῦν μεταμεληθέντες ἐφ' οἷς συνηρπάγησαν, αἰσχυνόμενοι δὲ ἴσως ὁμολογεῖν τὸ πταῖσμα. συμβαίνει γὰρ τινὰ τοιαῦτα περὶ τοὺς ἀπατηθέντας γίνεσθαι. κἂν εἴδης νῦν συντρέχοντας τῇ ὀρθῇ πίστει, ἀμνησικάκει περὶ τῶν παρελθόντων. βουλόμεθα γὰρ μᾶλλον ἀρνουμένους αὐτοὺς ὁρᾶν, ἢ ἀδιασμύντῳ γνώμῃ συνηγοροῦντας ταῖς Νεστορίου κακίαις. ἵνα δὲ μὴ δοκῶμεν τιμᾶν τὸ φιλόνεικον, ἀσπασώμεθα τὴν πρὸς τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Ἰωάννην κοινωνίαν, συγχωροῦντες αὐτῷ, καὶ οἰκονομίας ἕνεκα μὴ ἀκριβολογούμενοι σφόδρα, περὶ τοὺς μεταγινώσκοντας γὰρ, ὡς ἔφην, δεῖται τὸ πρᾶγμα πολλῆς.

Sancti Patris noſtri Cyrilli archiepiſcopi Alexandrini ad Maximum diaconum Antiochenum admonitio.

Cognoui ex dilecto monacho Paulo pietatem tuam vſque ad hunc diem recuſare communionem religioſiſſimi epiſcopi Ioannis: eo quòd aliqui ſunt in eccleſia Antiochena, qui uel adhuc cum Neſtorio ſentiunt, vel ſenſerunt quidem, nunc autem ab eo fortaſſe abſtinent. Perpendat igitur æquitas tua, vtrum tandem, qui dicuntur conueni re, palam, atque impudenter Neſtorianis, & ſentiant, & cum alijs etiam loquuntur: an aliquando quidem cauteriatam habuerint conſcientiam: nunc autem ideo conueniant, quòd ipſos pœnituerit erratorum, quibus ſimul abrepti fuerant: pudeat autem fortaſſe lapſum ſuum fateri Solet enim ſere tale quiddam ijs, qui decepti ſunt, vſuuenire. Quòd ſi illos nunc ad rectam fidem conuerſos videas malorum præteritorum memoriā deponere: Malumus enim eos videre negantes, quam defendentes Neſtorij vitia Cæterum, ne videamur contentionis cupidi, religioſiſſimi Ioannis communionem amplectamur, indulgentes ei, atque vt conueniens in his rebus moderatio teneatur, non nimium diligenter in eos, qui reſipiſcunt, inquirens. Res enim, vt dixi, magnæ eget moderationis.

¶ In eandem ſententiam ſcribit Ioanni Antiocheno patriarchæ in epiſtola, quæ habetur tomo 5. Act, concilij Epheſini nuper Ingolſtadij impreſſi his verbis.

Optamus autem, vt omnes, res ſuas agant, neque turbas eccleſiis per Chriſti gratiam, doctorumque vbilibet agentium prudentiam vt cumque iam ſedatas denuo excitent, neq; vel ſibi ipſis, vel alijs negotia faceſſant. Cæterum ſi ſunt, qui a Neſtorio aliquando ſtete runt; nunc vero ex animo reſipiſcentes a nugis illis diſcedere, mutataque fidem complecti cupiunt; eos placide ſuſcipere oportet; nec cuiquam illorum, præteritorum gratia, conuicium facere: ne qua ratione anſa quibuſdam præbeatur, vt cunctātius ad meliora feſtinent.

Item ad Gennadium presbyterum, & archimāndritam [a].

¶De eodem. Cap. XVI.

Diſpenſationes rerum nonnunquā cogunt parum quidem a debito [b] quoſdam foras exire, vt maius aliquid lucri faciant: Sicut enim ij, qui mare nauigant, tempoſtate vrgente, nauique periclitante anxiati quædam exonerant [c], vt cætera ſalua permaneant; ita & nos cum non habemus ſaluandorum omnium ne-

a ¶Archimādritā.] Archos princeps: mandros ouis, vnde archimandrita princeps ouium 1.

Diſpēſationes.] CASVS. Dicit hic, ꝙ oportet quoſdam excommunicari, & eijci extra eccleſiam, ne multitudo pereat: ſicut in naufragio quædam merces abijciuntur vt cętera ſalua permaneant. patet ſeq. §.

b ¶A debito.] Id eſt a. iure communi, quod omnibus æqualiter debetur, & ita diſpenſatio nō eſt ius, vt 31. q. 1. hac ratione quandoque tamen diſpenſatio debetur a vt 50. d. conſtitueretur.

c ¶Exonerāt.] 7. 12 q 4.

1 Archimandrita erat a. princeps Antio. Hug. Ead. act. 1 ſeptimæ ſynodi ex verſione Anaſtaſij Iuo in prologo Pan in plogo c. 25.

2 Ad hoc 18. diſtin de his. in fine

q.4 non ſolum:inf.13.q.ult.animæ.;ff.ſi quis cau.l.4.ff. ad legem Rhodiam.qui le uandæ.

a ¶Deſpicimus.] ideſt, committimus:quia eaſdem res non habent pro derelicto. Vnde male faciunt Reges Hiſpaniæ, qui naues fractas occupant. nã dicit lex, ꝙ fiſcus.

inter raptorem & raptam non eſſe matrimonium, ſed verior eſt opinio, quod inter eos ſit verũ matrimonium. c ¶Tali coniugio.] Sed nonne inter raptam & raptorem tenet matrimonium, vt 36.q.2.ſi is? Quare ergo filij cum legitimi ſint, repelluntur à promotione? Reſp. hoc non tenet. Vel dic, ꝙ hic loquit de monialib. raptis, cũ quibus matrimoniũ non tenet. & dic, cõiugio, ideſt, coniunctione, vel coniugio de facto. aliàs legitimi eſſent, niſi fortè quò ad epiſcopatũ. extra de elect. innotuit. Sed certè illa decretalis loquitur tantum in concubina.

gam; Hi- / aniæ re- / chenſio ſ.

Matrimonium tenet inter. raptã & raptorẽ.

gociorum α penitus certitudinem; deſpicimus [a] ex ijs quædam, ne cunctorum patiamur diſpendia β [b].

α ¶Negotiorum.] *Gracè eſt, οὕτω καὶ ἡμεῖς τοῖς πράγμασιν, ὅταν μὴ ἔξῃ τὸ λίαν ἀκριβὲς τηρεῖν, παρορῶμεν τινά. ideſt*, Sic & nos in negotijs ubi non licet exquiſitiſſimam illam rationem ſeruare, deſpicimus quædam.

β ¶Diſpendia.] *Omiſit hic Gratianus ex hac epiſtola ea referre, quæ ad propoſitam quæſtionem maximè faciunt: Sunt autẽ hæc, quæ Ivo etiam recitat:* Et hæc ſcribo cognoſcens, ꝙ pietas tua triſtetur in ſanctiſſimum, & Dei cultorem, & fratrem, & comminiſtrum noſtrum Proclum epiſcopũ, eo quòd admiſerit in communionem Aelienſium Hegumenum, quẽ quidem eccleſiæ leges Paleſtinæ præpoſitum non nouerunt. *& infra.* Igitur ne refugiat pietas tua ſanctiſſimi, & Deo amiciſsimi Procli epiſcopi communionem. Vna enim fuit cura mihi, & ſanctitati eius; & diſpenſationis modus nulli ſapiẽtium diplicuit. *Vocem autem* Hegumenon, *i. præpoſitum, uidetur ſuppleſſe Anaſtaſius, ut exprimeret locutionem Græcam, τὸν παλαιὸν ἡγούμενον, aut fortaſſe illam in ſuo codice habuit.*

Vtilitatis intuitu: ſicut in Meldenſi concilio, c.64. perhibetur de filijs uirginum ui raptarum, & ſic ad coniugium raptorum applicatarum.

¶Vtilitatis intuitu quædam in eccleſia tolerantur. Cap. XVII.

TAli coniugio [c] generati, eccleſiaſticis ordinibus non applicentur: niſi fortè eos aut maxima eccleſiæ utilitas; vel neceſsitas poſtulet, uel euidens meritorum prærogatiua commendet.

Act.10. *Huic [d] Petrus concordans ait [e]: [In ueritate cõperi, quia non eſt acceptor perſonarũ Deus, &c.¶ Pro euentu [f] etiam res quædam in eccleſia tolerantur: ſicut Leo in decretis ſuis de laicis ſubito contra decreta canonum ordinatis epiſcopis ait, epiſt.85. al.87. c.1. epiſcopis Africa.*

¶Laicis, qui contra decreta canonum ad epiſcopatũ promouentur, ex miſericordia ſuſceptum officium relinquitur. Cap. XVIII.

EXigunt cauſæ α [g], vt non ſolum in tales præſules, ſed etiam in ordinatores eorũ ultio cõpetẽs proferatur. Sed circumſtant nos, hinc manſuetudo clemẽtiæ, hinc cẽſus iuſtitiæ, ut credamus quædam delicta vtcunque tole-

HVIC PETRVS. Hoc adaptatur ad ꝓximè dictum: quaſi diceret, non eſt mirum, ſi ſpurius promouetur, cum Deus non ſit perſonarum acceptor.

d ¶Huic.] ſ. vt neceſſitate, vel utilitate ꝓmoueantur tales.

e ¶Petrus cõcordans ait.] quia apud Deũ non eſt perſonarum acceptio.

f ¶Pro euentu.] Et hoc ad neceſſitatem, vel utilitatẽ refert.

EXigũt.] CASVS. Quidam de laicis nõ ſeruatis interſtitijs ꝓmoti ſunt in epiſcopos nimis præcipitãter. quia debebant de iure deponi: ſed ex miſericordia Leo dicit, eos tolerãdos, in quibus aliud reprehenſibile nõ inuenitur, niſi ꝙ nimis feſtinanter promoti fuerint, ita quod ex hac remiſſione non ſumãt licentiam delinquẽdi, & ꝓhibet, ne de cætero hoc fiat: ne cogatur iuſtè punire, quod nunc ex miſericordia multũ dimittitur.

Mia eſt rigori antepo nenda.

g ¶Cauſæ.] Cũ ergo hic ſit rigor, & ibi miſericordia: potius debet iudex ſeq miſericordiam, q̃ rigorem 1. vt ext. de ſortil. cap.2. & C de iud.

1 Ad hoc 9. d. ſana. ubi de hoc uideas.

Diſpenſatio eſt qñq; debita.

ſcus non debet diteſcere calamitatibus miſerorũ. C. de naufra l.1. lib.11. committit etiam furtum, ſi quis inde quid accipit, cum diſtinctione tũ. ff. de fur. falſus. §. ult.

b ¶Diſpẽdia.] Eſſe ſolent magno damna minora bono.

TAli.] CASVS. Si raptor ducat raptam, in quem rapta nunquam conſenſit, filius de tali contubernio natus non poteſt promoueri, niſi propter neceſſitatem, uel utilitatem, uel propter perſonæ prærogatiuam. Vel intellige c. loqui ſecundum eos, qui dicunt

placuit. & ſic iam uidetur, quòd diſpenſatio ſit debita, quia præceptum miſericordiæ omnibus eſt commune, vt 86. diſtinct. non ſatis. & ſententia, quæ miſericordiam vetat, fugienda eſt, vt 50. diſt. ponderet. in fi. quod concedo, ꝙ quandoque ſit debita: & iudex peccaret ſi non diſpenſaret: non tamen eſt proditum ius per quod petatur diſpenſatio: ſicut ad eleemoſynam tenemur pauperi 2. pauper tamen eam nullo iure petit. tamen ad petendam diſpenſationem poteſt implorari officium iudicis.

a Vt 47. diſt. ſicut. 86 diſ. paſce. 16. q. 1. qñ. Arch.

iudicis.& ſi nollet epiſcopus diſpenſare, petet hoc à ſuperiore.& eſt ſi. extra de iure patro. nullus.
a ¶Quod ex laicis.] Supra 77.diſt. monachus.ſup.59.diſtin. ſi officia.contra,ſupra diſt.61. quid proderit. contra,ſup.d.61.c.1.& 2,contre.Sol. ibi ius commune, hic diſpenſatio.

reuerſus recuperet ius patr. quòd habebat? Argum. q ſic extra de elect.quia diligentia. ff.de in ius uoc. l. ſed ſi. ff.de bo.lib.l.3.§.ſi deportatus. Ioan.tamen ſi lata fuiſſet ſententia contra eum de amiſſione iuris patronatus, amplius non recuperet extra de diuor. de illa. extra de con-

b ¶Quia remiſſio.] infra 23.q.4.eſt iniuſta.in ſi.contra, ſ.d.93.peruenit.& 35.q.9.loci, infra 21.q.2.placuit.Sol.ibi factū reſpicit,hic ius.&expone quod ſequitur.
c ¶Non dat.] ideſt, nō debet dare. nam leges, quæ periuria puniunt, &c. C. de ind.vidu.l.2. arg. C. vnde vi, meminerit, inf.de cōſ.d.4.quæſis arg.de poe.diſt.3. § ſed uerba.& c. ſanè.Sed aliud eſt impunitatis occaſionē amplius peccādi cōfidentiam ſumere: quod ibi dicit̃, aliud pro uno conceſſo reliqua ſimilia vſquequaque concedere. quod hic negatur. Vel dic non dat, id eſt, non dare debet. ADDITIO. Sub. & nō dēt qs inde ſumere audaciā, & cōfidentiam delinquendi. Dic ergo, remiſſio, ideſt, impunitas: ideſt, diſpēſatio qua impune peccata dimittuntur, non dat licentiam, ideſt laxamentum delinquendi in ſimilibus.ſecūdum Io de Fan.

randa; quædam vero penitus amputanda, Illos ergo, quorum prouectio hoc tãtum reprehenſionis incurrit, quòd ex laicis [a] ad officium epiſcopale delecti ſunt, locū ſuum tenere permittimus, non præiudicantes Apoſtolicæ ſedis ſtatutis, nec beatorum Patrum regulas ſoluētes: quia remiſſio [b] peccati non dat [c] licentiam delinquendi: nec qđ potuit aliqua ratione concedi, fas erit amplius impune committi: ne quod ad tempus β pia lenitate conceſſimus, iuſta poſt hac vltione plectamus.

α ¶Exigunt cauſæ.] *In ipſa epiſtola Leonis hæc antecedunt,* Cum ergo inter vos tantum valuerint aut ſtudia popularium, aut ambitus ſuperborum, ut non ſolum laicos, ſed et ſecundarum (*ſic enim recte legitur in epiſtolis cum alijs beati Leonis operibus Coloniæ impreſſis, non* ſæcularium, *vt in tomis conciliorum*) vxorum viros, aut viduarum maritos ad officiū cognoſcamus paſtorale prouectos; nonne aptiſſime exigūt cauſæ, ut eccleſiæ, in quibus iſta commiſſa ſunt, iudicio ſeueriore purgentur, & non ſolum tales præſules, &c. *Eſt uero caput hoc multis locis in ſummam redactum, omiſſa narratione delictorum illorum, quibus minime ſanctiſſimus ille Pontifex ignoſcit.*

β ¶Ne, quod ad tempus.] *Hæc, quæ repetuntur infra, cap. Donatum ſumpta ſunt ex ſecundo capite eiuſdem epiſtolæ.*

Idem in eadem epiſt.c.3.

¶Donatiſtæ, & Nouatiani, quamuis reprehenſibiliter ordinati, tamen ex neceſſitate tolerantur. Cap. XIX.

MAximum quoque ex laico [d], licet reprehenſibiliter, ordinatum, tamen ſi Donatiſta iam non eſt, & à ſpiritu ſchiſmaticæ prauitatis alienus, ab epiſcopali [e], quanquoquo [f] modo adeptus eſt, non repellamus dignitate [g]: ita vt & ipſo libello [h] ad nos directo † catholicum ſe eſſe manifeſtet. † *al. edito.*

MAximum.] CASVS. Maximus Donatiſta fuit: ſed poſtea conuerſus ad fidem ex laico eſt in epiſcopū promotus. Leo Papa eū tolerat: mandat tñ ſibi, vt in libello ad Papā miſſo ſe eſſe catholicū manifeſtet. Sequens c. patet. in quo tolerat Donatum cum ſua plebe conuerſum. mandat tamen ei, vt mittat libellū in quo confiteatur fidem, & abneget hæreſim illam. & mandat Leo ut hoc de cætero non fiat.

Idem ibidem initio, c.3.

¶De eodem. Cap. XX.

DOnatum autem Salicinenſem † ex Nouatiano cum ſua (vt comperimus) plebe cōuerſum, ita Dominico volumus gregi præſidere, vt libellum fidei ſuę ad nos meminerit dirigendum: quo & Nouatiani dogmatis damnet errorem, & pleniſsime confiteatur catholicam veritatē. Quæ enim nunc certarum remiſimus conſideratione cauſarum [i], antiquis [h] deinceps cuſtodienda ſunt regulis; ne, † *al. Seminacenſem.*

Salua Apoſtolica auctoritate.
2 Vt hi gloſ... planior ſub... ſic dēt em... lex eſſe per... petua & co... munis 4.d... erit. niſi ... aliqua illa... rū cauſar... 29.diſt.ſci... dum. ſa... fuerit. q... caſu ceſſa... te cā,&c. Io... de Fan.

d ¶Ex laico] Iſte fuerat factus epiſcopus non ſeruatis interſtitijs temporum in minoribus ordinibus 1 & ideo dicit tex. ex laico.arg ſuperficiale pro illiteratis.ſup.61. diſt c.1.2.& 3.& c.quid proderit, contra.Io
e ¶Ab epiſcopali.] infra 16 q.ult.inuentum.
f ¶Quoquo.] ideſt, non legitimo, ſicut illud: Quos genuit quocunque thoro.
g ¶Dignitate] Quid ſi patronus labitur in hęreſim: an

1 De quib. hr̃ 77. diſt. in ſingulis. & cap. ſeq. Archid.

conuer.coniug.cap.vlt.Ber.
h ¶Libello.] infra 7.q.1.§.ecce.& c.qualiter.ſup.ea.q. ſi qui voluerint.
i DOnatum autem.] ¶Cauſarum.] Collige ex hoc intelligentiam eius quod dici ſolet in literis, ſalua apoſtolica auctoritate.
k ¶Antiquis.] ideſt, ſecundum antiquas regulas. & ita niſi exprimeretur hoc, videretur conſtitutio perpetua. arg.C.de pœn.ſeruus 2. Sed tamen quid iuris ſit ſuper hoc,

hoc not. 61. diſtinct. §. ex his omnibus.

SAlubertimum.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ ſi quis clericus ab hæreſi ad eccleſiam reuertatur, profiteatur in ſcriptis hæreſim ſuam cum auctore eius eſſe damnatam, nec amplius corrumpatur, cum ſuæ profeſſioni non

nem fidei adhæſerunt hæreticis [1] ſup. ea. q. conuenientibus.

SI quis.] CASVS. Si quis pro aliqua hæreſi excommunicatus fuerit, non debet ad communionem admitti, niſi prius cum debita ſatisfactione fuerit in concilio reconciliatus.

[1] In iſtis caſib Papa ſibi reſeruat diſpenſationē: & i caſu quē habes, ex. de apoſta. c. vlt. vbi de hoc. Arch.

quod ad tempus pia lenitate conceſſimus, iuſta poſt hæc vltione plectamus.

† al. Iuliano.

Idem Ianuario † epiſcopo Aquileienſi, epiſt. 3.

¶Redeuntes ab hæreſi, poſt publicam profeſſionem, in ſuis ordinibus recipi poſſunt. Cap. XXI.

Idem epiſto. 83. ad Septimium. Anſ. l. 12. c. 39. Iuo p. 6. c. 97. 3. q. 1. omnis cuiuſlibet.

SAluberrimum enim, & ſpiritualis medicinæ vtilitate pleniſſimum eſt, vt ſiue presbyteri, ſiue diaconi, aut cuiuslibet ordinis clerici, qui ſe correctos videri volunt, atque ad catholicam fidem, quam iampridem amiſerant, rurſum reuerti ambiūt; prius errores ſuos, & ipſos auctores errorum damnari a ſe ſine ambiguitate fateantur: vt ſenſibus [a] prauis etiam peremptis nulla ſperandi ſuperſit occaſio, ne vllum membrum talium poſſit ſocietate violari: cum per omnia illis profeſſio [b] propria cœperit obuiare. Circa quos etiam illam canonum conſtitutionem præcipimus cuſtodiri, vt in magno habeant beneficio, ſi adēpta ſibi omni ſpe promotionis, in quo inueniuntur ordine, ſtabilitate perpetua maneant: ſi tamen iterata tinctione non fuerint maculati [c].

In c. Martini Braca.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 36.

¶Ab hæreſi redeuntes, hæreſim, & eius auctores publicè deteſtentur. Cap. XXII.

SI quis epiſcopus, ſiue alicuius epiſcopi presbyter, aut diaconus, in alicuius hæreſis opinionem offenderit, & ob hāc cauſam fuerit excommunicatus; nullus epiſcopus eum in communionem recipiat, niſi prius in cōmuni concilio [d], porrecto fidei ſuæ libello [e], ſatisfaciat omnibus, & ita liberam ſuam teneat purgationem [f]. Hoc idem, & de fidelibus laicis ſit decretum, ſi in aliqua hæreſis opinione [g] fuerint nominati.

§ *Ecce quibus de cauſis quædā in eccleſia tolerātur, quæ eiſdem ceſſitantib. pia ſeueritate vindicantur. Quando aūt toleranda ſint, quando reſecanda, Gelaſius Papa diſtinguit [h] dicens epiſcopis per Lucaniam, epi. 1. c. 11.*

¶Quando in eccleſia, aliqua ſint toleranda. Cap. XXIII.

ET ſi illa [i] nonnunquam ſinenda ſunt [k], quæ, ſi cæterorum [l] conſtet integritas, nocere ſola non valeant: illa [m] tamen ſunt magnòpere præcauenda, quæ recipi, niſi manifeſta decoloratione [n] non poſſunt. Ac, ſi ea ipſa [o],

d ¶Cōcilio.] Hodie ſufficit ſolus epiſcopus. extra de hæret. ad ablēdam. §. quia vero.

d ¶Concilio.] Sup. 50 d. de eo.

e ¶Libello.] Sup ea. q. ſi qui voluerint.

f ¶Purgationem.] idem etiā ſi de ſimonia ſuſpectus ſit ext. de purg. cano. quoties.

g ¶Opinione.] Sup. d. 30. c vlt.

ECCE QVIBVS. Hæc eſt quinta pars q in qua quærit, qualiter debeat diſpenſari, quod probat p c. ſequēs. Io. de Fan.

h ¶Diſtinguit.] Et protinus agit de illis, quæ diſpenſari ſolent.

ET ſi illa.] CASVS. Hugo. ſic ponit hunc caſum. Quāuis diſpēſabilia ex cauſa qnque relaxantur. indiſpenſabilia: tamen nulla cauſſ ſunt relaxāda, & ſi illa nunquā relaxari debent, niſi ex magna cauſa, quāto magis iſta ex nulla cā ſunt relaxanda?

h ¶Beneuenta.] ſic ponit caſum Quāuis toleremus quæ per exempla nō nocent, in illis tamen diſpēſare non debemus, quæ ſcandalum, vel deformitatem inducunt. nam ſi in præmiſſis tātum pro neceſſitate, vel vtilitate diſpenſamus: quare hjs cauſis abſentib. iura communia mutilamus, quæ niſi p neceſſitate mutilari non debent?

i ¶Et ſi illa.] Vt diſpenſabilia.

K ¶Sinēda ſunt.] Id eſt d ſpēſanda [2]: & ita cæterorum improprie ſumitur. arg. ff. de mino. patri, 26. d. dein de.

[2] Loquit. n. in prin d his q̄ d iſpenſari poſſunt. Ioā.

[3] Sub. de q. bus non eſt in benigniorem parte m interpretandum, cū ſint manifeſta. Hug.

non poſſit de cætero obuiare, & pro magno beneficio habeat, ſi adempta omni ſpe promiſſionis, in quo inuenitur ordine permaneat: dum tamen iterata tinctione non fuerit maculatus.

a ¶Senſibus.] Ideſt, opinionibus hæreticorum.

b Profeſſio.] C. de non nu. pecu generalii, r. inf. 2. q. 1. legum. inf. 27. q. 1 oēs fœminæ. ext. de app. perſonas.

c ¶Maculati.] Idem eſt ſi fuerint rebaptizati. ar. de conſecr. diſtinct. 4. qui ius, & c. eos quos. Vel ſi ad ſubuerſio-

l ¶Quæ ſi cæterorum.] i. quæ diſpenſari poſſunt.

m ¶Illa.] Hoc de illis, quæ diſpenſari non poſſunt.

n ¶Decoloratione.] Puta ſi eſſet latro, vel ebrioſus [3], vt vt extra de reg. iur. eſtote.

o ¶Et ſi ea ipſa.] Et ſic forma conſtructionem; ſi illa nullatenus ſunt mutilanda, quæ nullo detrimento, &c. quanto magis nec illa ſunt mutilanda, & eſt ſenſus: ſi

in

Digi

in diſpenſabilibus non dēt iudex diſpenſare niſi ex magna cauſa, quanto magis in ijs quæ ſunt indiſpenſabilia, nullo modo debet iudex diſpenſare 14.d.c.2.

a ¶ Vel rerum temporumque.] Vel perſonarum. nam pro qualitate perſonarum, & actio formatur, & condemnatio moderatur. ff. de neg. geſt. Pomponius in negotijs Habes ergo hic cauſas, propter quas eſt diſpenſandum, ſcilicet cauſa vtilitatis, & neceſſitatis. Sed nunqd ex cauſa probabili, vt arg. ꝙ ſic. 57. diſt. cap. 1 quod concedit Alanus. Ego cōtra 1. Nec obſtat 57.d.c.1. qa ſi poſt fides eius appareat probabilis, abolet ſi regularitas ibi p̄ſumpta, & promouetur de iure communi.

Diſpēſandū eſt certis ex cauſis.

1 Iſtud fuit dictum L.& in hoc ēt tenet. Ioā. de Fant.

b ¶ Vel acceleratæ.] Nam quæ de nouo emergunt, &c ff. de interrog. act. de ęta.

c ¶ Mutilanda.] Diſpenſationes, quas extorquet neceſſitas ceſſante neceſſitate mutilandæ ſunt: quæ vero regulariter fiūt, non, vt inf. 9. queſ. 1. ab excōicationis. ſu. d. 50. placuit. inf. 7. q. 1. mutationes.

Diſpenſationes quædam mutilandæ ſunt.

d ¶ Præcepta.] Quędam, non omnia.

BREVITER. Hæc eſt 6. pars q. in qua queritur, ſi ordinati ab hæreticis ſint iterum reordinandi, & dic, quod non, ſi fuerint ordinati in forma eccleſiæ, & hoc probat per tres auctoritates. Ioann. de Fant.

CASVS Hic mouet Gratia. incidentem, quæſtionem, vtrum ſcilicet ordinati ab hæreticis debeāt iterum ordinari. Et primo probat, ꝙ nō, auctoritate Greg. & Auguſt. & poſtea ſoluit, male, dicens, vt circa baptizatos, & in ordine ſacerdotali, vel epiſcopali inuentos, ſacramentum non reiteretur. Ea vero quæ cum quadam diſtributione vaſorum, vel indumentorum præſtantur interueniente epiſcopali benedictione, vt ordo leuitarum, & inf. eum, ordines poſiti, reiterari poſſunt, cum ab hæreticis conferuntur: nec dicitur aliquid iterari, cum nihil ab eis ſit acceptum ad quod inducit ſequens c.

e ¶ Ordinibus.] Scilicet illi, qui coacti ſunt, vel ignoranter ab hæreticis ordinati ſunt.

f ¶ Vtrum in eodem ordine.] Et dic, ꝙ non, ſi in forma eccleſiæ ordinati ſunt. extra de apoſta. ex literis nec bene ſoluit hic Gratianus.

g ¶ Vt ait beatus Gregorius.] Sup. d. 68. c. 1.

h ¶ Auguſtinus.] Sup. ead. q. 1. quod quidam.

i ¶ Reiterari.] Vt ſup. ea. q. 1. ventum.

DAibertum.] CASVS. Nezelon ordinatus fuit ab hæreticis in epiſcopum præter formam eccleſiæ., & ſic ordinem ep̄alem non recepit, qui poſtea Daibertum præter formam eccleſiæ, vel cum forma (non refert) in diaconum ordinauit. Sed quia illum ordinem conferre nō potuit, Daibertus nihil accepit ab eo. vnde Vrbanus cum diſpenſaret cum eo, fecit illum ordinari auctoritate Damaſi Papæ, & Innocentij.

k ¶ Daibertum.] Per hoc c. probat Io. opinionem ſuam: .ſ. ꝙ baptizatus ab eo qui recepit vltimam manus impoſitionem extra eccleſiam, nihil recipit. Nos qui dicimus contrarium, hoc intelligimus cum non ordinabat in forma eccleſiæ.

l ¶ Et beati.] Et ita cum facit hic mentionem de illo c. ſupra 1. q. 1. ventum eſt. intelligendum eſt illud, ſicut & illud de non ordinatus in forma eccleſiæ.

quæ nullo detrimento aliquoties indulgenda creduntur, vel rerum temporumq; [a] cogit intuitus, vel acceleratæ [b] prouiſionis reſpectus excuſat; quanto magis illa nullatenus mutilanda [c] ſunt, quæ nec vlla neceſſitas, nec eccleſiaſtica prorſus extorquet vtilitas?

Aliquando enim pro neceſſitate, vel vtilitate eccleſiæ mutilantur, & laxantur præcepta [d] canonica.

6 Breuiter oſtendimus, qui reuertētes ab hæreſi, in ſuis ordinib. [e] valeant recipi, vel qui non. Nunc autem quæritur de ijs, qui ab hæreticis ordinati ſunt, ſi ad vnitatē catholicæ matris eccleſiæ redierint; vtrum in eodē ordine [f] iterum valeant ordinari. Semel enim conſecratus (vt ait beatus Gregorius [g]) iterum conſecrari non debet. ¶ Item ſacramenta, quæ ab hæreticis in forma eccleſiæ miniſtrātur (ſicut Auguſtinus [h] teſtatur) reiterari [i] non debēt; ne homini, ſed ſacramēto videatur iniuria fieri. ¶ Sed illud Gregorij de his intelligitur, qui conſecrationē ſacerdotalē, vel epiſcopalem acceperunt; qui aut per manus impoſitionem, cum ad eccleſiam redeunt, effectum ſuæ vnctionis † accipiunt, aut ab eius adminiſtratione perpetuo ceſſare iubentur. Similiter illud Auguſtini de eadem myſtica vnctione, & de ſacramento baptiſmatis intelligitur. ¶ Sūt autem in eccleſia alij ordines, qui ſinē ſacramentali unctione, ſola epiſcopi benedictione, cum quadam uaſorum, uel indumentorum diſtributione præſtantur, ut ſunt leuitæ, & cæteri infra eos conſtituti. Hi quāuis ab hereticis ordinātur, tamen ad eccleſiam redeuntes in eodē ordine (ſi aliàs digni fuerint) ab eccleſia ordinātur; nec fiet in eis reiteratio muneris, cum ab hæreticis nihil doceatur eis fuiſſe collatum.

ſu. d. 68. c. 1.

ſu. ea. q. 1. quod quidam.

† al. ordinationis.

Vnde Vrbanus ſecundus ſcribit Petro Piſtorienſi epiſcopo, & Ruſtico abbati Vallis Vmbroſæ.

¶ Redeuntes ab hæreticis ſunt ordinandi.
Cap. XXIIII.

DAibertum [k] a Nezelone æ, licet ſimoniaco, nō ſimoniace eiuſdem confeſſione reperimus in diaconū ordinatum: & beati [l] Innócentij Papæ ſententia conſtat declaratum; quòd Nezelon (quem conſtat ab hæreti-

Pan. l. 3. c. 31.

ſup. 1. q. 1. ventum.

a ¶ Quia

a ¶Quia nihil.] Sup.ea.q.1.gratia.inf.de conſ.d.4.quomodo.arg ſup.ea.q.1.qui perfectionem.
d ¶Dare.] Arg.qui nihil habet, nihil dare poteſt, Argu. contra extra de elect.ſuffraganeis 1. Item arg. ꝙ pro non dato habetur quod datur ab eo, qui de iure dare non poteſt,

f ¶Per illicitam.] Ideſt, non iuſtam.
g ¶Vulneratum caput.].i.mentē macula culpę infectā.
h ¶Medicinam adhibere].i.reiterari, & ita & illud intelligatur de ordinatis in forma eccleſiæ.
i ¶Reiterari.] Not.hanc expoſitionem, &c. & hæc expoſitio eſt ſubintelligenda ſup.ead.qō.1. ventum. vbi eadem ſunt verba.

Qui nihil habet nihil dat ... & ext. de ...neg. prel. ...ep. vbi de hoc pro. & contra ibi ideas.

c.ſequenti per illicitam.

cis ordinatum) quia nihil [a] habuit, nihil dare [b] potuit ei, cui manus impoſuit. Nos igitur tanti Pontificis auctoritate firmati, & Damaſi Papæ teſtimonio roborati, qui ait: [Reiterari [c] oportet, quod male actum eſt;] Daibertum ab hæreticis corpore & ſpiritu digreſſum, atq; vtilitatib. eccleſiæ pro viribus inſudantem, ex integro [d] (eccleſię neceſſitate ingruente) diaconum [e] conſtituimus. Quod non reiterationem exiſtimari cenſemus, ſed tantum integram diaconij dationem: quoniam, vt prædiximus, qui nihil habuit, nihil dare potuit.

α ¶Nezelone.] *Marianus Scotus in vita Gregorij VII. mentionem facit archiepiſcopi Magdeburgenſis hoc nomine appellati.*

Item Damaſus Papa, epiſt. 4. de chorepiſcopis.

¶De eodem. Cap. XXV.

9.q.1. per illicitam.

PEr illicitam [f] manus impoſitionem vulneratū caput [g] illi, qui videbantur aliquid accepiſſe, habebant: & vbi vulnus infixum eſt, neceſſe eſt medicinam adhibere [h]; qua infixa ſanetur macula: ideſt reiterari [i] neceſſe eſt, quod legitimè [k] actum, aut collatum minimè probatur β. Nam quomodo [l] honorē poſſit retinere, qui ab illo acceperit, qui poteſtatem dare legitimè non habuit, inuenire non poſſum.

β ¶Probatur.] *In originali hæc adduntur.* ſi perfectum eſſe debebit.

Item libro nono Cod. titulo ad legem Iuliam repetundarum, Impp. Theodoſius, ac Valentinianus A A. Florentio.

Cap. XXVI.

†al ſua.

7 SAncimus [m] eiuſmodi viros ad prouincias regendas accedere, qui ad honoris inſignia non ambitione [n], vel pretio, ſed probatæ vitæ, & amplitudinis tuæ† [o] ſolēt teſtimonio promoueri: ita ſanè, vt quib. hi honores per ſedis tuæ, vel per noſtram fuerint electionem commiſſi, iurati [p] inter geſta depromant, ſe pro adminiſtrationib.

k ¶Legitimè.] Ar. ex hoc loco, ꝙ ſi poteſtas trāſlata eſt in aliquē, vt eligat epiſcopum, & ipſe minus bonū eligit, iterum poſſit eligere, arg. 7.q.1.factus. 8.d. quæ contra. nam reproba pecunia non liberat debitorem. ff de pig.act. eleganter. §. qui reprobos, & eſt arg. ad hoc extra de elec. in cauſis. in fi. 3. Arg. contra. extra de off. dele. in literis. nā functus eſt officio ſuo. Nam ēt ipſi canonici male eligēdo priuanī ptāte eligēdi. ex. de ele. cū in cunctis & not. 4 61.d. ſtudui. Quid iuris ſit, not. in quæſtionibus Bar.
l ¶Quo.] Sup.19.diſtinct. ēm cōtra. Sed illud cum auctoritate ſua generaliter eſt prohibitum: iſtud in eccleſia catholica cōfirmatum. nam pro non dato habetur, &c. extra de iure patron. quod autem. & ff. ſi qu is cau. l. quoties. Arg. contra ext. de iure patro. conſultationibus.

5 Itē arg. ad hoc qđ not. ſup. prox. c. ī gl. quo ad ſpeciem. Itē ar. ad hoc. ff de op. le. l. 2. pterea cū non tenuit electio perinde eſt ac ſi non elegiſſet Ar.
4 Adde qđ not Bart. & gl. in l. cum quidam. 2. ff. de leg. 3.

SAncimus.] Hæc eſt 7. pars q. ī qua ponitur pœna ſimoniacorū, quæ eſt infamia, & depoſitio, & dānatio pecuniaria Ioan. de Fant:

CASVS. Hanc legem inducit Gratianus ad probandum. ꝙ honores eccleſiaſtici per pecuniam dari non debent: quia pro honoribus ſæcularibus adipiſcendis dari pecunia prohibetur. Dicitur ergo in hac lege, quòd ad prouincias regendas eligi non debent, niſi homines probatæ vitæ: & qui pretio, vel ambitione nō adipiſcantur honores, qui cum electi fuerint, iurabunt ſe nihil dediſſe, & ꝙ non dabunt per ſe, vel per mediam perſonam pro adminiſtratione ſibi conceſſa, vel cōmiſſa. & ꝙ durāte adminiſtratione, vel poſt, occaſione ſui officij nihil præter ſalarium accipient. Et licet nullus immemor ſuæ ſalutis eſſe credatur: tamen ſi quis contra prædictum ſacramentum tam dator, quam acceptor de hoc cōuictus fuerit, pœna quadrupli puniatur.

teſt, vt extra de iure patro. quo autem, in fi.
c ¶Reiterari.] Quo ad ſpeciem facti: non rei eſſentiam. Nā ſæpe, quod male fit, vel minus plene, ex integro eſt agendum: ſicut in ſatiſdatione. ff. qui ſatiſd. cog. de dic. §. ſi ſeruus. & in iuramento. ff. de iureiuran. qui per ſalutem, & in libelli confectione. 2. quæſt. vlt. c vl. arg. ff. qui ſatiſ. cog ſi arbitro. §. quod & ſi. Nam in his omnibus non eſt aliquid iterādum ſed quod omiſſum eſt, reſtaurandum ext. de ſacra. non ite. c. vno. Io. male dicit 2. Ioannes hic: cum quo ad rei eſſentiam ſit iterum ordinatio facienda: quia prima ordinatio nō erat in forma eccleſiæ. Ber.

Quod min' plene fit, eſt ...terandum.

... Idē ſentit ...ic Io. qui te...s quod ſequitur. Arc.

d ¶Ex integro] Sup.ea.q.1. ſi quis confugerit. infra de conſec. diſt 2. nulla ext. de cenſi. ſcientes.
e ¶Diaconum.] Iſte Daibertus extra formam eccleſiæ fuerat ordinatus a Nezelone.

PEr illicitam.] CASVS. Quidam fuerunt ab hæreticis præter formam eccleſiæ ordinati: vnde mandat Papa, vt iterum tales ordinentur, cum nihil acceperint ab hæreticis.

m ¶Sancimus] Lex canonizata.
n ¶Non ambitione.] Sup. ea. q. 1. nullus. itaque.
o ¶Tuæ.] Loquitur præfecto.
p ¶Iurari.] Sup 23. di. quamquam. inf. 8. q. 3. Artaldus. & cap. talia.

Dignitates & matrimonia non debent eſſe venalia.

1 Conc.tex. in l. 1. ff. ad leg.Iul.&ibi glo.

ſortiendis [a] neque dediſſe quidpiam, neque daturos vmquam poſtmodum [b] fore, ſiue per ſe [c], ſiue per interpoſitã perſonam in fraudem legis, ſacramentique, aut donationis, venditionisve titulo, aut alio velamento cuiuſque [d] contractus: & ob hoc (exceptis ſalarijs) [e] nihil penitus tã in adminiſtratione poſitos, quam poſt depoſitum officiũ, pro aliquo præſtito beneficio tempore adminiſtrationis, quam gratuito meruerint accepturos. Et licet neminem diuini timoris, contemnendo iuſiurandum, arbitremur [f] immemorem, vt ſaluti proprie vllum commodum anteponat; tamen vt ad ſalutis timorem etiam neceſſitas periculi ſubiungatur, ſi quis auſus fuerit præbita ſacramenta negligere, nõ modo aduerſus accipientem, ſed etiam aduerſus dantem, accuſandi cunctis, tanquam publicum crimen [g], concedimus facultatem; quadrupli pœna eo, qui conuictus [h] fuerit, modis omnibus feriendo.

Teſtis præſu mitur nolle peierare.

Item Paſchalis Papa.

¶De eodem. Cap. XXVII.

PAtet ſimoniacos, veluti primos, & præcipuos hæreticos ab omnibus fidelibus reſpuendos, & ſi commoniti non reſipuerint, ab exteris [i] poteſtatibus opprimẽdos. Omnia enim crimina ad comparationem ſimoniacæ hæreſis; quaſi pro nihilo [k] reputantur [l].

¶*In tribus vetuſtis exemplaribus poſt caput*, Sancimus. *omiſſa inſcriptione Paſchalis, & capite iſto*, Patet. *ſequuntur continenter ſubiecta Gratiani verba.* His breuiter, &c.

His breuiter præmiſſis ad ea veniamus, quæ eccleſia, ſeueritate diſciplinæ parata eſt vlciſci, oſtendentes, quibus accuſantibus, vel teſtificantibus, quilibet ſint conuincendi; quo iudice quiſque debeat condemnari, vel abſolui; ſi cauſa vitiata fuit, quo remedio poſſit ſubleuari; ſi accuſatores defecerint, an reus ſit cogendus ad purgationem. Et vt facilius pateat quod dicturi ſumus, exemplum ponatur ſub oculis, in quo auctoritates hincinde controuerſantes diſtinguantur, & quid ſanctorum Patrum ſentiat auctoritas, liquido intimetur.

a ¶Sortiendis.] Dignitates enim non debent venales eſſe: ſicut nec matrimoniũ. ff. de don. inter vi. & vx. l. 2.
b ¶Poſtmodum.] Sup. 2. q. 1. eos qui ſup. 46. ſicut non ſuo.
c ¶Per ſe.] Extra de pecu. cler. inquirendum, extra de ſententia excom. mulieres.
d ¶Cuiuſque.] Sed vr̃ cõtra. ff. de pol. l. 1. §. 1. Sed aliud eſt publice promittere aliud Reipublicæ: aliud occulte alicui, vt eius ſuffragio promoueatur.
ADDITIO. Et ſi ſoluitur aliud, quod vr̃ contra ff. de do. hoc iure, in prin. de hoc no. ſup. ea q. 6. c. vlt. Io. de Fan.
e ¶Salariis.] inf. 23. q. 1. militare ſup di. 86 non ſatis. Ioã. de Fant.
f ¶Arbitremur.] Argum. pro teſte præſumendum eſſe, quod nolit pierare, ext. de teſt. cum tu fili. & dicit canon, quos ſcimus nolle peierare, & c. 2. q. 5. ſi mala fama. Sed licet præſumatur, eſt tamen non ta dignũ, quòd lex nõ ſtat huic præſum ptioni: immo ſubijcit pęnam in peieratione. inf ea. ibi, quadrupli, &c.
g ¶Publicũ crimẽ.] inf. 6. q. 1. §. vlt.
h ¶Conuictus.] Nã poſt depoſitã adminiſtrationem debet eſſe præſens per 50. dies. C. vt omnes iudi. tam ciuil. quam mil. l. 1. & conueniatur ſub epiſcopo loci. in auth. vt iu. fine quoquo ſuff §. neceſſitatem, collat. 2. Sed ex contractu nõ poteſt iudex conueniri poſt depoſitam adminiſtrationẽ, ſi cõtractum aliquem fecit nomine ciuitatis, vt ff. de admi. rerũ ad ciui. perti. curatores. §. in eũ. & ff. de euic. illud. §. 1. ſed procurator negotiorum bene conuenitur poſt a. depoſitum officium, vt de procu. procurator. Bar.
ADDITIO. De hoc not. extra de immun. eccleſ. aduerſus. §. vlt. Et eſt ratio quare aliud in iudicio, aliud in contractu, quia qui contrahit. ſolam intuetur perſonam venditoris: cum rem alienam vendere poſſumus. ff. de contrahen. emp. l. rem alienam. In iudicio autem potius pſona domini inſpicitur, ſecundum Io. de Fant.

a Poſt ſalsũ eſt niſi ſe nomine ſuo obligauerit, vel niſi vt deceat de mandato, quod ...gatur,

P Atet.] CASVS. Cum omnia crimina ad comparationem ſimoniæ pro nihilo reputentur, patet ꝙ ſimoniaci ſunt ab omnibus reſpuendi, & extraneis poteſtatibus opprimendi, ſi non reſipuerint.
i ¶Ab exteris.] id eſt, laicis, qui extra eccleſiam habent hanc poteſtatem, vt ſup. d. 17. nec licuit. inf. 23. quæſt. 5. princeps.
k ¶Pro nihilo.] Hoc in deteſtationẽ huius ſceleris dicitur. ſup. d 90. neque. & ſup. ea. q. 1. cito. & infra. 32. q. 7. quod in omnibus. &c. non ſolum. & ext. de ſim. tanta.
l ¶Reputantur.] Hoc dicitur in deteſtationẽ criminis, & ad terrorem: ſicut illud, Omnis peccator, &c. extra de ſimo. tanta. Vel eſt grauius, quia facilius dicitur hoc crimen committi in Deum. 3. quam aliud: quia donũ Dei volunt emere pecunia. ſu. 1. q. 1. eos, & ideo grauius dicitur argum. 17. q. 4. ſicut. 22. q. mouet. Vel ideo hoc dicitur, quia nulla certa pœnitentia pro hoc crimine inducitur, niſi ꝙ vſque ad mortem aſpere pœniteat. ſup. ea. q. 1. ſi quis neque. Ioan.

HIS BREVITER. CASVS. Tranſitu vtitur, ſcilicet colore rhetorico, quo dicta dicendis continuat, & dicẽda dictis, ſummatim dicenda perſtringens.

3 Sub. ſpẽliter. 1. his quæ ſpecialiter ei ſunt deputata & dedicata ſ res & dignitates & ſacra & cõcia eccleſiaſtica. argu. q. 4. ſicut q. qõ. 1. nuptarum Arch. Simoniæ peccatũ e cæteris grauius.

Quidam.]

CAVSA SECVNDA.

Q Vidam epiſcopus de lapſu carnis à laico impeditur. Duo monachi. vnus ſubdiaconus, & duo leuitæ aduerſus ipſum teſtimonium ferunt. A metropolitano ſuo ſentit ſe prægrauari. In ipſa ventilatione cauſæ tres ex teſtibus deficiunt, ſiue promiſſione decepti†, ſiue canonica examinatione reprobati. †al.illecti.

Expoliatur tamen epiſcopus, quia crimen eius notorium erat.

q.1. *Hic primum quæritur, an in manifeſtis iudiciarius ordo ſit requirendus.*

2. *Secundo an expoliatus ab aliquo ſit iudicandus.*

3. *Tertio, qua pœna ſint feriendi, qui in accuſatione, vel teſtificatione defecerint.*

4. *Quarto, an duorum teſtimonio ſit condemnandus.*

5. *Quinto, ſi deficientibus accuſatoribus, ſit cogendus ad purgationem.*

6. *Sexto, ſi remedium ſit dandum ei, qui cauſa dilationis vocem appellationis exhibuerit.*

7. *Septimo, ſi laici, monachi, vel quilibet inferiorũ ordinum in accuſatione maiorum ſint audiendi.*

8. *Octauo, quomodo debeat fieri accuſatio, an in ſcriptis, an ſine ſcriptis.*

QVAESTIO PRIMA.

1 *Q Vòd autem* [a] *nullus ſine iudiciario ordine damnari valeat, auctoritatibus multis probatur.*

De eo namque ait Auguſtinus homilia quinquageſima, de vtilitate pœnitentiæ.

Q Vidam.] CASVS. In ſuperiori cauſa actum eſt de crimine ſimoniæ: & prius de eo, quod grauiſſimum eſt: ſed quia crimina ſine ordine iudiciario puniri non debent, ideo congruè hanc cauſam adnectit, in qua de ordine iudiciario tractat, oſtendens quòd nemo condemnandus eſt niſi conuictus vel confeſus, & quod ſpoliatus præter iuris ordinem ſit reſtituendus. & qualiter puniantur qui in accuſatione deficiunt, qualiter obiecta crimina non probata purgentur, & qualiter ſententia releuetur per appellationem, & vtrum laici admittantur ad accuſationem clericorum, & qualiter ſic accuſatio facienda. Vt autem competentius agat, proponit thema, de quo octo elicit quæſtiones.

Q Vòd autem.] Hæc quæſtio diuiditur in quinque partes, in quarum prima probat per 13. auctoritates, ꝙ nullus ſine iudice debet damnari.i.niſi canonicè ſit damnatus Secunda ibi,] His omnibus.] Tertia ibi.] Sed ſciendum.] Quarta ibi:[Quando vero.] Quinta ibi.[Quando autem.] Ioan.de Fant.

CASVS. Hic ponitur prima quæſtio, in qua probatur, ꝙ præter iuris ordinem non eſt aliquis condemnandus præter quam in notorio crimine.

a ¶ Quod autem.] Tu dicas, quòd in manifeſtis requiritur ordo iuris. 11.quæſtio.3.eorum ſed non in notorijs, vel dicam infra ead manifeſta & habes extra de iureiurand. ad noſtram 2. Et notandum, ꝙ quædam ſentẽtia eſt diffinitiua, quædam interlocutoria, quædam præcepti. Quælibet iſtarum requirit ordinem iuris, & ſi difinitiua ſententia fuerit lata, omiſſo ordine iuris, ipſo iure nulla eſt, vt infra ead. quæſtio. ſexta, §. diffinitiua. Hoc tamen ſcias, quòd duplex eſt ordo iuris. Vnus qui eſt de natura, ſiue de ſubſtantia iudiciorum, ſcilicet, vt quis poſt citationem habeat inducias, vt fiat litis conteſtatio, & teſtes recipiantur, & quòd ſententia feratur in ſcriptis, ſi contra hunc ordinem feratur ſententia. non tenet, dicto §. diffinitiua. Eſt alius ordo, qui non eſt de ſubſtantia iudiciorum, ſcilicet vt ſententia non feratur ſub conditione, & non prius pronuncietur de poſſeſſione, quàm de proprietate ſi tamen hoc non ſeruatur, nihilominus tenet ſententia, infra ea quæſtio.6. biduum & C. de appel. l. 1. Item ſententia interlocutoria ſiue ſit excommunicationis, vel ſuſpenſionis, vel miſſionis in poſſeſſionem, requirit ordinem iuris. De ordine excommunicationis ſententiæ, habes infra ead. nemo. & 34. quæſt. 3. de illicita. & melius extra de ſenten. excommun. ſacro. De ordinē ſuſpenſionis habes infra ea. nomen. Si tamen iſte ordo non fuerit ſeruatus, tenet excommunicatio vel ſuſpenſio, vt 11. quæſtio.3. ſi epiſcopus. Item in ſententia miſſionis in poſſeſſionem requiritur ſemiplena cauſæ cognitio, vt extra, vt lit. non conteſt. quoniam frequenter. in fi. Et ſiue talis ordo fuerit ſeruatus, ſiue non, ſi abſens poteſt probare ſe non fuiſſe contumacem, ſententia talis retractatur, vt extra de ſen. & re iud. cū Bertholdus. & ff. quib. ex cau. in poſ. ea. Fulcinius. §. quid ſit autem latitare, & ff. de priui cred. Imperatores. Sententia præcepti eſt, cum iudex ſine cauſæ cognitione præcipit alicui, vt ſoluat alij decem, quę petit ſi ille ſoluat, & pecunia illa indebita eſt, licet iudex præceperit s, iniuſtè, tamen non poteſt repeti pecunia, vt ff. quod met.

Sententia eſt triplex.

Ordo iuris eſt triplex.

Snīa miſſionis ī poſſeſſionem requirit ſemiplenā cauſæ cognitionē.

1 De iſta ſnīa etiā hr ext. de verb. ſig. ex parte 1. in gl. vlti. ibi videas & de elec dudū 2. in glo. ſed pone & 11. q. 3. in sūma. Archi.

met cau.l.vlt. A prædicta regula plerique doctores excipiunt infamatos, circa quos non requiritur ordo iuris, vt infra ead.q.5 presbyter, & extra de ſimon. quoties. quod non admitto, vt dicemus in loco ſuo in illo cap. presbyter, & in illa decret. quoties. habita fuit interog. actio.de ætate.Ius ſit, extra de iud. at ſi clerici. Hoſtis, ff.de interrog. act.l. vlt. Nec natura neget.ff. de interrog.act.confeſſionib. Fauor.C.de libe. cā interrogatum. Et lis.ff.ad leg. Aquil. inde Neratius, §.vlt. Ius ve repugnet, ff.de pact. ſi vnus, § pacta. Melius, ff.de interro.

¶Damnari non valet, niſi aut conuictus aut ſponte confeſſus. Cap. I.

NOs in quemquam ſententiam ferre nō poſſumus, niſi aut conuictum [a] aut ſponte confeſſum [b].

Item Conſtantinus Imperator.

¶De eodem. Cap. II.

In capitulis per Hadrianum collectis, c.57. Capit.5.c.156. Burch.l.16.c.6. Pann.l.4 c.111.

IVdex criminoſum [c] diſcutiens, non ante ſententiam proferat capitalem, quam, aut reum ſe ipſe confiteatur, aut per innocentes [d] teſtes conuincatur.

¶ *Habetur caput hoc Cod Theodoſ.l.9.tit.40.in legis prima interpretatione, itemque in capitis Hadriani, cap.57.& capitul.5.cap.156.*

Hoc α idem teſtatur Auguſtinus, & eiſdem verbis.

α ¶ Hoc.] *Abſunt iſta ab vno ex per uetuſtis exemplaribus.*

Item Gregorius libro octauo, epiſtola 50.

¶ De eodem. Cap. III.

Anſ.l.3.c.30.

SIcut ſine iudicio quemquam nolumus condemnari, quæ iuſte β [e] diffinita fuerint, nulla patimur excuſatione [f] differri.

β ¶ Iuſte.] *Abeſt vox iſta ab originali. In vno autem manuſcripto Gratiani eſt,* Iuſta ſunt diffinitiua ſententia.

Item Eleuterus epiſcopus ad epiſcopos Galliæ.

¶ De eodem. Cap. IIII.

Anſ.l.3.cap.54. Polyc.l.5.tit.1. Pann.l.4.c.125. † abſunt iſta ab originali.

NIhil [contra † quemlibet accuſatum] abſque legitimo, & idoneo accuſatore fiat: Nam & Dominus noſter Ieſus Chriſtus Iudam furem eſſe ſciebat: ſed quia non eſt accuſatus, ideo non eſt eiectus.

Item Fœlix Papa 1.ad Paternum epiſcopum.

cauſæ cognitio. Item excipiūt dilapidatores, vt 3.q.2.quia ca. quod nō eſt verum, quia hodie propter ſolā ſuſpicionē non remouetur quis ab adminiſtratione, vt extra de ſimo. licet Hely. Ioan. de Fan.

NOs in quenq̄] CASVS. huius ca. eſt, quòd non debemus aliquem condemnare, vel in aliquem ferre ſententiam, niſi probationibus vel confeſſione ſua conuincatur. Idē eſt caſus ſequentis cap.

Conuincitur qs quadruplíciter.

a ¶ Conuictū.] Quatuor ſunt modi conuincendi, aut iure, ſcilicet inſtrumentis vel teſtibus; aut facti euidentia, vt extra de coha cle. tua. & intra eadē quæſt. quæ Lotharius, aut iuris interpretatione, vt ſæpius citatum eſſe reum, vt 3. q.9 decreuimus. aut violenta ſuſpicione ſeu præſumptione. 32 q.1.dixit.& C de adulter. authentica, ſi quis.

Sententia in confeſſum ferenda eſt.

b ¶ Confeſſum.] Habes ergo hic, qꝫ ſententia ferenda eſt in cōfeſſum. hoc verū eſt etiam ſi aduocatus alicuius confiteatur, nec reuocet cōfeſſionem ſuā, vt extra de ſen.c olim, & eſt ferenda ſententia in confeſſum in cauſa ciuili, vt ff.de confeſ.l.Iulianus. & etiam in criminali, vt ff. de cuſto. & exhi. reo. ſi confeſſus. Niſi aliquis metu tormentorum aliquid confiteatur, dum eſt in carcere. tali enim confeſſioni non ſtatur, vt ff.de quæſtio.l.1.§ diuus. & § ſi quis. vltro niſi poſt tormenta in confeſſione perſeueret, vt ff de quæſtioni l.1.§ quæſtioni. Mentitur ergo lex: quæ dicit quod nullæ ſunt partes iudicis in confitentem. vt ff. ad leg. Aquil. proinde. §. vlti. Sed dic quod nullæ ſunt, quantum ad examinationem cauſæ, ſunt tamen aliquæ quantum ad prolationem ſententiæ. Vel dic, quod ſi poſt receptionem libelli & inducias datas, reus confitetur, tunc iudex fert ſententiam, ſed ſine omni correctione libelli. Si ex abrupto confiteatur, tunc non eſt ferenda ſententia: ſed iudex ſimpliciter præcipiat ei vt ſoluat. ff de iud. ſi debitori. Quæ autem confeſſio præiudicet, his verſibus collige.

Cōfeſſioni metu tormētorum factæ non ſtatur.

Maior, ſponte, ſciens, contra ſe, ius ſit & hoſtis.
Nec natura neget, fauor & lis, ius ve repugnet.

Confeſſio confitenti non nocet, niſi multa teſtentur.

Maior.ff.de confeſ.certum.in fi.Sponte.31.q.2. Lotharius. Sciens, C.de iur. & facti igno. error, Cōtra ſe.ff de interro act.l.ſi is cuius.32.q.2.ſolet quæri.

c ¶ IVdex criminoſum.] Id eſt, cauſam criminalem.

d ¶ Per innocentes.] Id eſt, bonos.

SIcut] Caſum ſic pone. Sicut non debemus aliquem ſine ordine iudicario, & cauſa cognita condemnare; ita & ſententia iuſte lata contra eum, ſtatim debet executioni mandari.

e ¶ Quæ iuſte.] Id eſt, ſecundum ordinem iuris. licet enim ſciat eam executionem iniuſtam quantum ad ius litigatoris, tamen eam exequitur. 1. vt extra de offi. dele paſtoralis. niſi ſit lata per falſa inſtrumenta. C. ſi ex fal. inſtru vel teſti l. iudicati. extra de re iudic. de cætero. & de cri. fal. ſuper. eo.

f ¶ Excuſatione.] Niſi incontinenti obijcitur exceptio, vt extra de teſti. veniēs 2 & ext.de teſt.ſpo. litteras. Dic vt notaui 11.q 3.cū apud. extra de of. de leg. quærenti. ADDITIO. Et not. extra de in inte.reſt. ſciſcitata. Archid.

NIhil.] CASVS. Dicitur hic in c. iſto, qꝫ nullus debet abſque accuſatore damnari & hoc probatur exēplo Domini, qui licet ſciret Iudam eſſe furem, tamen eum non eiecit, cum accuſatus non fuiſſet.

Primates.]

PRimates: CASVS, Dicitur hic, quod ſi cauſa coram primatibus agitatur de crimine, quod non debet accuſatus condemnari niſi conuictus, vel confeſſus. Quod ſi aliter factum fuerit, ſnia irritabitur & retractabit à ſynodo.
a ¶Primates.] Id eſt, epiſcopi. 5.q.2. ſi primates.
b ¶Sen-

ri debet, alioquin eſt tolerandus: & loquitur hoc c. de Iuda, & c. ſuperius ſcilicet, [Nihil, &c.] Secunda pars incipit ibi, [Bene dixit.
d ¶Vnus ex vobis.] Arg. quod de vno dicitur, de alijs negatur vt 45. diſt. diſciplina. ſic ff. de iud. cum prætor. ſup. 26. di. qualis. C. de procur. maritus.

ſup. eo. in ſũ ver. hoc tamen. Arch.

¶De eodem. Cap. V.

Et Zepherinus epiſ. 1. ad epos Siciliæ, vſque ad verſ. Aliter
Anſ. l. 3. c. 68.
Burc. l. 1. c. 157.
Iuo p. 5. c. 245. & 247.
Pan. l. 4. c. 15.
11. q. 3. irritam.

Abeſt ab Zepheri.

PRimates [a] accuſatum diſcutientes epiſcopum, non ante ſententiam [b] proferant damnationis: quam Apoſtolica freti auctoritate, aut reum ſe ipſe confiteatur, aut per innocentes, & [canonice † examinatos regulariter teſtes conuincatur. Aliter irritam eſſe cenſemus; & iniuſtam epiſcoporum damnationem; & idcirco a ſynodo retractandam [c], ita vt oppreſſis ab omnibus in cunctis ſubueniatur.

a ¶Apoſtolica freti auctoritate.] *Hæc addita ſunt ex epiſtola Fœlicis, & Zepherini. Nam damnari epiſcopi ſine conſenſu, & auctoritate Romani Pontificis nec tunc poterant, nec nunc poſſunt. 3. q. 6. c. diſcutere. & alibi.*

Zepherinus loco ſupra indicato.

Idem decreuit Zepherinus Papa.

Item Auguſtinus ß.

ß ¶Auguſtinus] *Sic in multis vetuſtis exemplaribus, quamuis verba huius capitis apud ſanctum Auguſtinum non ſint inuenta.*

¶Multi per tolerantiam ſuſtinendi ſunt, quamuis ſententia diuini iudicij ſint condemnati. Cap. VI.

Auth. 26.

VNus ex vobis [d] me traditurus eſt. ¶Bene dixit, ex vobis, & non ex nobis. Ex vobis enim eſt, a quibus per iudiciariam poteſtatem confeſſus, aut conuictus, exclusus non eſt: A me vero, qui nullis indigeo argumentis, & omnia certiſſime noui, ſeparatus & diuiſus eſt: Tale enim eſt, ac ſi diceret; etſi ego eum per occulti iudicij ſententiam damnatum habeo; vos tamen adhuc illum per tolerantiam ſuſtinete [e].

Item Gregorius Ioanni defenſori eunti in Hiſpaniã, lib. 11. epiſt. 50.

¶Nullum ſeruetur iudicium, niſi rationabiliter habitum. Cap. VII.

Anſ. l. 3. c. 91.

IN pri-

e ¶Suſtinere.] Etiã in publica corone, vt ext. de off. ordi. ſi ſacerdos & 6. q. 2. ſi tantam epiſcopus.

IN primis.] CASVS. Presbyter quidam, & duo epiſcopi. ſ. Ianuarius & Stephanus dicebantur iniuſte cõdemnati: quare Dominus Papa committit negotiũ illud Ioanni defenſori eunti in Hiſpaniam. Diuiditur ergo c. iſtud in quatuor partes. in 1. parte mãdat inquiri de perſona presbyteri hoc modo, vt ſi inuenerit eum iniuſte damnatum, reſtituatur. Si autem aliquid obiiciatur cõtra eũ, cognoſcatur de hoc eo pñte, & pro ſe rõnem reddente, & quæritur diligenter, vtrũ in exilio debeat demorari, vel an debeat ad ſuã eccleſiã reuocari. In 2. parte mandat Papa inquiri de perſona Ianuarij epi, vtrũ cõmiſerit crimen dãnatione dignum: & ſi nõ cõmiſerit, eccleſiæ, ſuæ & honori ſuo reſtituatur. Eps aũt, qui in locũ eius ſubſtitutus fuerit, ab omni honore eccleſiaſtico deponatur, & tradatur eidẽ Ianuario cuſtodiendus, vel ad ſedẽ Apoſtolicã tranſmittat. Si vero mortuus eſt, & illius loco eius ſubſtitutus, remoueatur ab eccleſia: ita tamen, quod in alia eccleſia poſſit eligi, nunquã ad illam reuerſurus, de qua remotus eſt. Ipſi vero qui ſubſtitutũ ordinauerunt, per ſex mẽſes in monaſterio detrudantur a communione ſuſpenſi, niſi in mortis articulo. Sed ſi metu ipſius principis, ſe dixerint feciſſe, tempus pœnitentiæ abbreuietur. Inſuper compellatur Comitiolus reſtituere omne damnum eidem epiſcopo, quod ſcilicet per illius violentiam eſt paſſus, præſtito prius iuramento ab eodem Ianuario. In tertia parte mandat Papa inquiri de Stephano, vtrum crimina, quæ ei obijciebantur, eſſent vera, vel nõ vera, & ſi ordo iudiciarius fuerit in eo ſeruatus, & quales accuſatores, & quales teſtes fuerunt, & qualiter ſententia lata fuerit. Si vero crimina falſa fuerunt, eccleſiæ ſuæ reſtituatur. & illi qui iniuſte damnauerunt eum, ſex menſibus in monaſterio detrudantur excõmunicati. De pœna ſubſtituti, & ordinantium eum, & de pœna Comitioli idem dicitur, quod dictum eſt in perſona Ianuarij. In quarta parte probat,

b ¶Sententiam] Excommunicationis, quam ferre poſſunt in epm: ſed non damnare, vt ſup. diſt. 12. de his 1, in ſi inf. q. 3. ſi quis eps. inf. 3. q. 6. quamuis, &c. ſeq. niſi ſit ſynodus congregata auctoritate Papæ, vt 5. q. 4. c. 1.
c ¶Retractandam.] Sed qualiter retractatur ſententia, quæ nulla eſt ipſo iure? nam nec in ſentẽtia excõicationis neceſſaria eſt abſolutio, ſi ſnia nulla eſt, vt ex. de off. deleg. c. cum contingat. & extra de ſent. excom. per tuas. & id quod nullũ eſt, rumpi nõ poteſt. ff de iniu. & rup. teſtam. nam & ſub cõditione: & vbi nulla eſt obligatio, ibi nulla eſt liberatio. ff. de ver. oblig. decem ſtipulatus. ſed hic retractatur de facto: ſicut aliquis abſoluitur de facto extra de appel. ad præſentiam, ſicut depoſitus de facto reſtituitur: vt 16. q. 1. frater noſter.

VNus ex vobis.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ponuntur verba Dñi ad diſcipulos ſcilicet. Vnus ex vobis me traditurus eſt in ſecunda parte ponũtur verba Auguſtini exponẽtis verba Dñi. quibus probat, quod conuictus, vel confeſſus cõdena-

bet, ꝙ circa ea non fuit ordo iudiciarius obſeruatus. Nam ſacerdos tantum coram ſuo epiſcopo erat conueniendus, vt probatur cauſa 11. Similiter de Ianuario actum eſt contra leges, cum fuerit de eccleſia ſua violenter abſtractus. Nam qui hoc faciunt, capite puniuntur, vt probatur lege ſeq. ſi quis in hoc. Deinde multipliciter probat, quod circa perſonam Stephani nõ fuit ordo iudiciarius obſeruatus: qa fuit à non ſuo iudice cõdemnatus, & ſi metropolitanũ non habuit, erat ad ſedẽ Apoſtolicam remittẽdus. Item quia fuit a ſeruis accuſatus, qđ fieri non debuit etiã in crim. læſæ maieſtatis, cũ ſ. fuerit bonæ opinionis, & qa eo abſente viliſſimi teſtes contra eum recepti ſunt, nec etiam ſñia lata fuit in ſcriptis: quod fieri non debuit. Et hoc ꝓbatur duab. legibus. & ſeq. c. Secunda pars incipit ibi, [De epi perſona.] Tertia ibi. [Quia igitur Stephanus.] Quarta ibi. [De perſona presbyteri.

nis [a] requirendum eſt de perſona presbyteri dilectiſſimi † [b] fratris, & coepiſcopi noſtri Ianuarij, & ſi ita ſe veritas habet, ſicut eiuſdem epiſcopi petitio continet, in eccleſia, atque in loco ſuo, modis omnibus idem presbyter reuocetur. Si autem dictum fuerit; quia contra ipſum cauſa aliqua mota, ſiue probata [c] eſt, ſubtiliter ipſo præſente [d], & pro ſe rationem reddente, quærendum eſt & genus cauſæ [e], & modus ꝓbationis [f], vt ex hoc colligere valeas, vtrum adhuc in exilio demorari, an certe in eccleſia ſua, & officio ſuo debeat reuocari. ¶De epiſcopi ſupradicti perſona hoc ſtatuendum eſt, vt ſi nulla, contra eum criminalis cauſa, quæ exilio, vel depoſitione digna eſt, mota ſiue probata eſt, is qui eo ſuperſtite epiſcopus peruerſe [g], ac contra canones in eccleſia eius ordinari præſumpſit, ſacerdotio priuatus, ab omni eccleſiaſtico miniſterio repellatur [h]. Qui etiam eidem dilectiſſimo Ianuario fratri, & coepiſcopo noſtro tradendus eſt, vt ab ipſo [i] in cuſtodia habeatur, aut certe ab eo ad nos per omnia tranſmittatur. Epiſcopi verò, qui eum ordinauerunt, vel ordinationi eius conſentientes interfuerunt; ſex menſibus [k] Dominici corporis & ſanguinis communione priuati, agere pœnitentiam decernantur in monaſterio, & ſupradictus Ianuarius loco, & ordini ſuo modis omnibus reformetur. Si verò communione priuatis, mortis contigerit imminere periculum, benedictio eis viatici non negetur. Si autem epiſcopi in præiudicium condemnationis, vel depoſitionis memorati Epiſcopi, ſe metu iudicis conſenſiſſe, ac talia feciſſe non ſua ſponte [m], faſſi fuerunt; & tempus eis abbreuiandum eſt, & modus pœnitentiæ temperandus. Si verò ille, qui locum eius inuaſit, de hac fortaſſe luce migrauit, & alter eſt ordinatus, quia leuioris † [n] culpæ videtur (cũ non quaſi iſti ſuperſtiti, ſed ſuc-

† forte legendũ.] & dilectiſſimi.

† al. leuior culpa.

Cauſa pauperis eſt tractanda prius quã diuitis.

a ¶In primis.] Arg. ꝙ prius eſt cã pauperis tractanda quã diuitis, vt 16. q. 6. de la pſis. & C. de epiſc & cler. ſi quis ad declinandũ. Sed dic, ꝙ hic vltimo iubet tractari cauſa epiſcopi, vt eo melius memoriæ commẽdetur, vt inf. de conſ. di. 2. liquido 1. Sed quare iubet inquiri. ſ. an ordo iuris fuerit ſeruatus, cum ipſi depoſiti eſſent a non ſuo indice, vnde ſtatim deberẽt reſtitui? Dic quod hoc fuit propter ſcandalum Comitioli, & eſt ſi. 3. q. 6. hic quippe.

1 Vel dic, ꝙ aliquis dẽt eſſe ordo poſtulantium, ne ſi honori poſtulantiũ] locus detur mediocres deſideria ſua non proferãt. ff. de off. proc. nec ꝗ l. quam. §. obſeruare Io. Laur.

b ¶Presbyteri dilectiſſimi.] Tranſitiue ponitur.

c ¶Mota ſiue probata.] Siue, pro &: & tũc planum eſt. non enim eo ſolo, ꝙ quis eſt accuſatus, reus eſt, vt 15. q. vlt. c. vlt. Vel dic, mota, ita ꝙ ſit infamatus, & in purgatione deficiat. hoc enim ſolum ſufficiat ad depoſitionẽ, vt ext. de ſim. de hoc &c. inſinuatum. hoc verum eſt, qñ crimen, in quo deficit, inducit depoſitionem.

d ¶Præſente.] Et intelligẽte. alias nõ diceretẽ pſẽs. ff. de ver. ſig. corã lo. Quid iuris ſit de hoc habes. 3. q. 9. in ſu.

e ¶Et genus cauſæ.] Scilicet an ſit ciuilis, an criminalis, quia alij teſtes admittuntur tam in vna quam in alia, vt 14 q. 2. ſuper prudẽtia. Vel dic, genus cauſæ. i. an tale ſit crimen quod inducat depoſitionem, vel non: quia non omne crimen inducit depoſitionẽ. d. 81. Apoſtolus. & 5 q. 4 in loco. 15. q 8. in ſum.

Criminis ꝓbatio an ſẽ. ꝓ remoueat promotum.

f ¶Modus probationis] Nam intelligas, vt inquiratur, an ciuiliter an criminaliter agatur. nam propter crimen ciuiliter probatum remouetur quis a beneficio, vt ext. de off. cuſt. c. 1. extra de fideiuſſ. peruenit. de iureiurand. querelam. Sed dic modus probationis, idest, an excipiendo, vel denunciando, vel alio modo probatũ ſit crimẽ: quia ſi excipiendo, vel denunciando, nõ eſt remouẽdus, vt ex. de acc. ſuꝑ his Si aũt directo agatur de crimine, licet ciuiliter, bene remouetur ab adminiſtratione: ſed non a dignitate, vt extra de ſimo. per tuas. in fi.

g ¶Peruerſe.] Quid iuris de hoc ſit, habes 3. quæſt. 9. in ſumma.

ADDITIO. De hoc etiam no. extra de do. & contu. veritatis. Et no. ꝙ preſentia & abſentia dicitur multis modis, prout not. ff. de procu. præſens.

h ¶Repellatur.] Niſi feciſſet ignorantes, vt inf. 7. q. 1. præſentium. &c. qui.

i ¶Ab ipſo.] Non vt ab ipſo. iudicetur, vt inf. q. 5. quia ſuſpecti.

K ¶Sex menſibus.] Poſt hoc tempus forte ipſo iure reſtituuntur, arg. ff de poſtu. l. Imperator. ſup. d. 50. ſi ille. contra, ſed ibi erant detruſi in monaſterium, vt perpetuo eſſent.

l ¶Metu.] Metus hic attenuat peccatum, vt ext. quod met. cau. ſacris. quandoque penitus excuſat, vt 50. d. presbyteros, quandoque in nullo excuſat, vt inf. de conſec. d. 4. eos, & 11. q 3. quiſquis.

Metus qñq; attenuat peccatũ.

m ¶Sua ſponte.] Arg. ꝙ mitius agiẽ cũ ſpõte confeſſo, q̃ cum conuicto, vt 50 d. c. 3. arg ext. de elect. innotuit.

n ¶Quia leuioris] Cum enim ſit ſingularis ſucceſſor, mala fides defuncti non nocet ſucceſſori. Secus ſi eſſet

Fides mala defuncti, an noceat ſucceſſori.

vni-

vniuerſalis ſucceſſor. C. de acquir. poſſ. l. vitia. & ff. de di. & tem. præſcr. l. an vitium. & l. cum hæres. purgatur ergo hoc vitium per ſucceſſorem. ſic extra de fil. preſbyter. ex tranſmiſſa. vnde dicit lex, ꝙ non videor vi poſſidere, ſi recipiam poſſeſſionem ab eo, qui poſſidet, licet ille

cessiſſe defuncto videatur) epiſcopatus illi officiũ in illa eccleſia tãtummodo intercicatur, vt in alia eccleſia, quæ ſacerdote vacauerit, ſi electus fuerit, poſsit eſſe eṗs; ad Malachitanam tamẽ eccleſiam nunquã aliquo modo reuerſurus[a]. ¶Glorioſus aũt Comitiolus; quidquid prędictus eṗs per violentiã, atq; inſecutionem ipſius extẽdiſſe[b], vel damnũ pertuliſſe dato ſacramẽto[c] firmauerit, eidẽ epiſcopo reſtituere compellatur †. Si aũt aliter, quàm antefati epiſcopi petitio continet, actum eſſe forſitã perhibetur, ſubtiliter quærendũ eſt, & veritate cognita, cũ Dei timore, quod iuſtitiæ ordo ſuaſerit, iudicãdũ. ¶Quia ergo Stephanus epiſcopus odio † ſui quædam ficta, & de falſis ſe capitulis accuſatum neque aliquid ordinabiliter factum, ſed iniuſtè ſe aſſerit condemnatum, diligenter quærendum eſt primo, ſi iudicium ordinabiliter eſt habitum, ideſt †, ſi alij accuſatores[d], atque alij teſtes fuerunt. Deinde cauſarum qualitas eſt edaminanda; ſi digna exilio, vel depoſitione fuit; ſi eo † pręsẽte[e], qui accuſatus eſt iureiurando contra eum teſtimonium dictum eſt, ſi ſcriptis actum eſt, vel ſi ipſe licentiam reſpondendi, & defendendi ſe habuit. Sed & ꝯ de perſonis accuſantium, ac teſtificantium ſubtiliter quærendum[f] eſt, cuius conditionis, cuiuſve opinionis, aut ne inopes ſint, aut ne fortè aliquas contra prædictum epiſcopum inimicitias[g] habuiſſent: & vtrum teſtimonium ex auditu[h] dixe-

† al. condemnatur.

Iuo p. 6. c. 345.
Pann. l. 4. c. 82.
† al. in odio ſuo

† al. aut ſi alij accuſatores, alij teſtes fuerunt.
† al. aut ſi

Ille vitioſè poſſideat, vt ff. vti po. l. ſi duo, etſi extra de reſt. ſpol. cum ad ſedem. in fi. Ioan. Hodie tamen ſpoliatus poteſt conuenire quemlibet poſſeſſorem condictione ex canone, vt extra de reſt. ſpo. ſæpè contingit Ba.

ADDITIO. Ad huius glo. declarationem vide quod le. & not extra de iud. quia. V.

a ¶ Reuerſurus.] Arg. ꝙ dignitas non conualeſcit in inuaſore, ſi eiectus moritur. arg. infra 21 q. 1. relatio.

b ¶ Expendiſſe.] De expenſis conſueuit notari, extra de pœ. calumniam. immo melius de do. & contu. cum dilecti. ſed hic aliqua adijciam. Dico ergo, ꝙ omnes expenſæ ſoluuntur, quæ facta ſunt in eũdo, & redeundo extra de elec. vt pterita, ẽt circa aduocatum, vt C. de iud. l ſancimus. & hoc obtinet cum victus ſuccumbit victori: ſecus eſt ſi quis condẽatur ꝓ contumacia 1. tunc. n. tm̃ ſoluit expenſas factas à tempore contumaciæ, vt extra de do. & contu. cum dilecti. illas tñ expenſas dico deducendas, quas domi conſueuit facere, vt ff. ad exhi ſed & ſi §. 1 & ff de pe. hę. l. ſed & ſi. §. qđ aũt ff de rei ven di. ſi res. nec illas petit, quæ caſu fortuito factæ ſunt, vt ff mand. l. inter cauſas. § non omnia. Item iſtæ expenſæ erunt mediocres, & non delicatæ, vt ff. de pig. ac l. ſi ſeruos. in fi. & ff. de dam infec. inter quos 1. § 2. & l. ſeq. ſolas enim illas præſtabit, quæ pp ipſam cauſam factæ ſunt, vt extra de ſeq & po. & fructu ad hoc. in fi. & ſolaſ neceſſarias non vtiles præſtabit, vt extra de eo qui mit. in poſſ. cum veniſſent in fi. Illud aũt non obſtat ei, ꝙ minores facere potuiſſet. vt ff man. l. ſi quis. §. impendia. Item iudex prius taxabit expenſas, quam pro eis iuretur. vt 3. q. 3. § ſpatium. ver. quod fieri & eſt iſtud ſpeciale, quod probatur aliquid proprio iuramento, & hoc ideo eſt: quia res tranſaliter nequit probari, ſic per ſacramentũ ſuũ probat ſe aliquis perdidiſſe inſtrumentũ

ſuum, vt C. de fi. inſtr. l. vlt. eodem modo probat ſibi aliquas mobiles eſſe ablatas. C. vnde vi. ſi qñ. extra quod me. cau. c. vlt. Hoc tñ teneas pro certo, ꝙ nullus in principali cauſa condemnatur in expenſis poſtquam iurauit de calumnia, cum poſtea præſumatur bona fide litigare 2. vt ff. de leg. 2. qui ſolidum. & i hac opi. fuit Ioã. Cremonẽſ. & alij doctores legũ. vnde dixit Bulgarus, exceptionem facit contumacia abſentis actoris, & iuſta ignorantia. Ioan. Et ita ſeruatur de facto in hac ciuitate Bononienſi. Sed in cã appellationis indiſtinctè quilibet cõdemnatur, vt 2. q. 6. omnimodo. Bart.

c ¶ Dato ſacramento.] Si aliter nequit probare. C. vnde vi, l. ſi quando. Io.

d ¶ Accuſatores.] .d eſt, accuſator non. n. plures accuſatores admittuntur 3. quia poſſet eſſe, ꝙ vnus probaret, & alter deficeret in probatione: ſed ſi plures sũt, iudex eliget magis dignum, vt ff de acc. l. ſi plures tamen intantum prædicabit eis, quod qui ſemel apparuerit inter accuſatores, non poteſt poſtea in illa cauſa teſtificari, vt extra de accuſa. c cum P.

e ¶ Si eo præſente.] Teſtes iurare debent præſente vtraque parte, vel altera ꝓ contumaciã abſente. extra de teſti. in nomine Domini. ſed teſtimonium debent dicere coram partibus, exẽplo Danielis, qui ſolus ſecrete quærebat a teſtibus 2. q. 7. § his ita ver. item Daniel Ego credo, ꝙ quæcunqoe pars velit intereſſe interrogationib. 4. ꝙ poteſt, quia partes melius nouerunt quærere omnes circumſtantias, & hoc probatur ff. de adul. l. ſi poſtulauerit. §. quæſtioni ſed hoc ſciant partes, ꝙ quæcunque pars ſemel interfuit, amodo non poteſt alios teſtes producere ſuper illo articulo, vt extra de teſti. fraternitatis. in auth. eo, § quia vero coll. 7. Ioan. Sed certe ſicut teſtimonium dicitur in ſecreto, ita & interrogationes fiũt in ſecreto, & dantur in ſcriptis: & ita ſeruantur de facto. Barth. Brix.

f ¶ Quærendum.] Sed non vr̃ hoc modo eſſe quærendum: cum exceptio, quæ teſti eſt obijcienda, ante publicationem debeat opponi, vt extra de teſtib. præſentium, & quia non refert cuius opinionis teſtis ſit, dummodo eo tempore quo tulit teſtimonium, nihil fuit obiectum teſti, ut C de teſti. l. 1. Reſpond. reus bene obijcit, ꝙ teſtes tales non eſſent admittendi, ſed iudex ſpretis illis exceptionibus admibt eos 5. vnde in hoc caſu poſt ſententiam debet inquiri de opinione teſtiũ. 6. vt extra de teſtib. ex parte Adæ. vel reo abſente fuerunt ibi teſtes inducti: & cum iudex de ſuo officio deberet inquirere de opinione teſtium non quæſiuit.

g ¶ Inimicitias] Capitales, vt extra de ſimo per tuas. & in auth. de teſti. §. ſi quis vero odioſus. inſtit. de excuſ tuto § inimicitię, infra 3. q. 5. c. 2.

h ¶ Ex auditu.] Inf. q. 9 teſtes tamen de auditu & de credulitate quæritur a teſte, extra de teſti cum cauſam.

2 Contrariũ tñ tenet Pe. đ Bel. & Cy. & Bar. in au. gñaliter. C. đ epiſ. & cl. & Bartol. & Imol. in l. q ſolidũ. §. ẽt. ff. de le. 1. & Bart. in l. eũ quẽ temere. ff. de iudi. & in l. 1. ver. venio, &c. ad Tur. & Ioã. A. in c. calũniã de pœ. Idem tenet Gul. de Cu. in l. 3. ff de iniu. & Bal. in dicta au. gñaliter. poſt Oldra.

3 Idẽ tenet gloſſ. & ibi Pet. de Belperti. & Cy. in l. ſi accuſatorib. C. đ accuſ Bar. in l. 3. §. ſi plures ff. de ſepul. viola. licet ſit cõtra ext. de col. detegen c. 1. vbi de hoc. & extra de pur. cano. quoties vbi de hoc Arc.

4 Iſtã gl. ſequtur Alex. de Imo. in l. is apud. col. 2. C. de edẽ. & adde In. in c ꝑ ſuas, de teſti. & Spe. in tit. de teſtib. § iã de interrogatorijs.

Exceptio in teſtẽ qñ eſt obijcienda.

5 Adde Bal. in l. criminis. C. đ ac. & Alex. de Im in lata cemũ. col 2. de procur.

6 Vt Iã ea. q. 7. quærẽdũ.

Expẽſarum materia.

Cõe eſt in quolibet cõ[tu]mace, vt [i]n expenſis condemne[t]ur: ſiue vincat in cauſa principali, ſiue ſuccum[b]at. C. de iu. properandũ. §. ſin aũt ex geſtis. & ſic no. Inn ext. [te]ſtib. c. de ap. cordi. in fi. Archid [ſ]ũm de calũnia pſ... [l]ata condẽnatione expenſarum.

rint,aut certe ſe ſcire ſpecialiter[a] teſtati ſint,ſi ſcriptis[b] iudicatumſit, & partibus præſentibus ſententia recitata eſt.Quòd ſi forte hęc ſolenniter acta non ſunt,nec cauſa probata eſt,quę exilio,vel depoſitione digna ſit; in eccleſiam ſuam modis omnibus reuocetur. Hi vero,qui eum contra Dei timorem,& canonũ ſtatuta condemnauerũt, excommunicati in monaſterium ad agendam pęnitentiã ſex menſibus mittendi ſunt:ita ſane, vt ſi cuiquam eorũ mortis contigerit imminere periculũ,viatici benedictio non negetur.Ipſe autem, qui eo viuente locũ eius temerarie ambiuit,priuatus ſacerdotio,ab omni miniſterio eccleſiaſtico repellatur, atque eidem dilectiſſimo fratri, & coepiſcopo noſtro tradatur,vt eum aut ipſe ad nos trãſmittat,aut apud ſe in cuſtodia habeat.epiſcopi vero,qui eum ordinare præſumpſerunt, vel peruerſæ ipſius ordinationi præbuere conſenſum,iidem communione priuati,ſex menſibus ad agendam pęnitentiam in monaſterio deputentur.Si aut ẽ epiſcopi ꝗ in præiudicium cõdemnationis,vel depoſitionis memorati Stephani ſe metu iudicis cõſenſiſſe, ac talia feciſſe non ſua ſponte profeſſi fuerint,tempus eis abbreuiandum eſt,& modus pænitentiæ temperandus.Si igitur is,qui prædicti Stephani locũ inuaſit, fortaſſe defunctus eſt, atque alius in eccleſia eius epiſcopus ordinatus eſt,illud de eo ſtatuẽdum eſt, quod ſuperius de cauſa fratris,& coepiſcopi noſtri Ianuarij diximus.¶Quòd ſi forte aliqua dę obiectis contra memoratum Stephanum epiſcopũ probata ſunt, aliqua vero doceri minime potuerunt, cauta omnino conſideratione penſandum eſt,vtrum leuiora[c] capitula,an certe grauiora probata ſint,vt ex eis, qualiter definitionem tuam formare debeas,poſſis ſcire.¶Glorioſus vero Comitiolus,ſi ſupraſcriptus epiſcopus innocẽs eſſe claruerit,quidquid de rebus eius,vel eccleſiæ ipſius tulerit,ei ſine aliqua reſtituat dilatione. Sed & quæque ſe in perſecutionem, ac violentiam eius expendiſſe,vel damnum idem epiſcopus pertuliſſe iurauerit, idem memoratus Glorioſus Comitiolus reddat, ac ſatisfaciat. Si autem epiſcopum antedictum talẽ culpam commiſiſſe cõſtiterit (quod abſit,)&c. *vt infra in cauſa monachorum*.De perſona presbyteri, &c.*vt inf.in cauſa* Clericus aduerſus clericum. *Et infra eadem epiſ.54.vndecimi libri*.De perſona Ianuarij epiſcopi ſciendum eſt grauiter omnino, & contra leges eſſe actum vt violenter de eccleſia traheretur;dum ſi quamlibet iniuriam[d] à quocumque epiſcopus paſſus fuerit in eccleſia,iniuriantem lex capitali[e] pęna percutiat;& ſicut maieſtatis reum omnibus det accuſandi illum licentiã, vt huius legis ſeries loquitur Codicis lib.1.tit.vi.cõſtitutione decima:Si qs in hoc[f] genus ſacrilegij ꝓruperit,vt in eccleſias catholicas irruens,ſacerdotib.& miniſtris[g], vel ipſi cultui,locoque aliquid importet iniuriæ, &c. *& infra in eadem epiſtola*. De perſona Stephani epiſcopi hoc attendendum eſt;quia nec inuitus ad iudicium[h] trahi,nec ab epiſcopis alieni concilij debuit iudicari[i] *& infra*.¶Contra hæc ſi dictum fuerit, quia nec metropolitanum habuit,nec patriarcham;dicendum eſt, quia à ſede Apoſtolica(quæ omnium eccleſiarũ caput eſt)hæc cauſa audiẽda,ac dirimen-

16.q.6.ca. ſi epiſcopum.

11. q. i de perſona ex Gre.l.11.epiſ.56.

l.ſi qs Cod. de epiſ. & cleri. Cod. Theodoſ.li.16.tit.2 c.31. 17.q.4. ſi quis ſuadente.

a ¶ Specialiter.] Id eſt,aſſignata cã leiz, vt no.4.q.3.§.ſola.

b ¶ Scriptis.] inf 9.q. 3. ſi quis cũ clerico. cõtra. ſed illud in cã ciuili, iſtud in criminali. Vel illud ſpeciale in epiſcopo?

c ¶ Leuiora.] An grauiora inf. 3. q 10.placuit. contra. Sed hic non dicitur ꝙ ſecundo ſint admittendi ad accuſandum.

Ncõicatio pro modica iniuria non eſt ferenda.

d ¶ Quamlibet iniuriam,] Ergo pro modica vt ꝓ magna iniuria poteſt quis taliter puniri. arg.14.q. 6.c.vlt.tñ ꝓ modica iniuria non excõicatur quis. 11.q.3.nullus extra de ſen. exc. peruenit. Io.Et male dicit Io. quia excõicatus eſt ſed non debet mitti ad ſedem Apoſtolicã, niſi velit epiſcopus,vt dicit illa decre. peruenit. B.

e ¶ Capitali.] Hæc eſt lex Cornel.ſed contra C.de epi.& cle.authen.ſed nouo ibi.m dicitur, ꝙ talis verberatur,& in monaſterium mittitur. Io. Sol poteſt dici,quòd nouo iuri ſtabitur 1. vel ſtabitur huic legi,cum ſit canonizata 11.diſt.c.1.

1 Et hanc ſententiã teneas ſm L. ſed ſequens verior eſt, vt ſ Arch. Crimen ſacrilegij & læſæ maieſtatis ꝗnq, cõparatur.

f ¶ Si quis in hoc.] inf.17.q 4.§. qui autem de eccleſia.

g ¶ Et miniſtris.] No.diligenter,quod in hoc caſu crimẽ ſacrilegij comparatur crimini lęſæ maieſtatis,vt 17.q. 4. ſi quis ſuadente.§. qui aũt. immo ſi laicus extrahatur de eccleſia,tale crimen cõparatur crimini lęſę maieſtatis.vt C.de ijs qui ad eccl.confu. l.2.

h ¶ Ad iudiciũ.] Alienum hoc patet ꝑ verba ſequẽtia,ſ. ab epiſcopis alienis.&c.

i ¶ Iudicari.] Ergo cõprouinciales epiſcopi iudices epiſcopi,vt 3.q.6 c.2.

a ¶ A ſuo

a ¶A ſuo iudice.] infra 11. q. 1. c. pen. C. ſi a non compe. iud. l. ult.
b ¶Crimine.] No. ꝙ etiam in iſtis exceptis criminibus non omnis admittitur ad accuſationem, uel teſtimonium, niſi malæ famæ fuerit accuſatus, ut hic, & inf. ea. q. 7. §. accu. & extra de teſt, ueniens, Si uero malæ famæ fuerit accuſatus, omnes admittuntur, ut extra de ſi. tanta & extra de teſti. & quoniam, niſi odio ueneriit ad accuſationem, ut extra de ſim. licet Hely. & c. per tuas. Alii dicunt ſpeciale eſſe in epiſcopo decre. tamen videtur dicere, ꝙ contra eum et qui ſunt malæ famæ, non ad mittuntur criminoſi in exceptis criminibus cū criminaliter agit, ſed vbi ciuiliter agitur, tūc admittuntur criminoſi contra regulares prælatos, ſed non contra ſæculares: ſed ſi ſunt emendati de crimine, tūc admittuntur contra eos de æquitate non de rigore, ut ext. de ſimo. per tuas. lo.

da fuerat: ſicut & prædictus epiſcopus petijſſe dignoſcit, qui epiſcopos alieni concilij iudices habuit omnino ſuſpectos. Quia ergo ſententia non à ſuo iudice [a] dicta nihil firmitatis obtineat, lectionis huius tenor oſtendit libro Cod. vij. & c. *& infra.* ¶Quòd autem dicitur à ſeruis accuſatus, ſciendum eſt, quia audiri minimè debuerunt. *& infra.* ¶Si vero de crimine [b] † maieſtatis dicitur accuſatus; nec ipſum de eo credendum fuit, ſi vita, vel opinio eius talis ante non extitit [c]. *& infra.* ¶ Quòd autem dicit idem epiſcopus, quia ſe abſente, aliqui ſint viliſſimi teſtes exhibiti; hoc ſi verum eſt, nullius eſſe momenti lege noſcendum eſt. *& infra.* ¶Teſtes autem quales, vel cuius opinionis ad teſtimonium admittendi ſunt, plurimæ leges oſtendunt, quæ penè nulli habētur incognitæ; quæ etiam ſanciunt, ut viliſſimis teſtibus ſine corporali [d] diſcuſſione credi non debeat. ¶Quod autem dicitur, quia nihil ſcriptis iudicatum eſt, legendus eſt titulus xliiij. libri vij. Codicis, quia ſcriptis debuit iudicari. Nam ibi inter alia dicitur, atque præcipitur, ut ſententia, quæ ſine ſcripto dicta fuerit, ne nomen quidem ſententiæ habere mereatur.

† Si verò dictum fuerit, quòd de hoc accuſatus eſt, quod ad maieſtatis crimen attinet] ori.

a ¶Exilio.] *In vulgatis ſequebatur*, vel deportatione: *quæ voces ſublatæ ſunt, quia neque in vetuſtis Gratiani, neque apud B. Gregorium leguntur.*

β ¶ Si autem epiſcopi in præiu.] *Hæc vſque ad verſ.* Quòd ſi fortè. *addita ſunt ex epiſtola: quemadmodum & paulò inferius à verbo*, dilatione, *vſq; ad verſ.* Si autem epiſcopum, *ut orationis curſus ſit expeditior. Nam Gratianus referebat ſe ad ſuperiora, in quibus habentur ſimilia, hoc modo*, & c. ut ſupra de cauſa Ianuarij epiſcopi. *Quorum autem capitum initia citantur ex inferioribus cauſis: ea ſic relicta ſunt quemadmodum antea ſe habebāt, ut modus citandi Gratiano uſitatus agnoſcatur.*

Item Codicis libro ſeptimo, titulo de ſente. ijs ex breuiculo recitandis. Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus AAA.

¶Vltima ſententia debet de ſcripto proferri. Cap. VIII.

STatutis generalibus iuſsimus, ut uniuerſi iudices, quibus reddēdi iuris in prouincijs permiſimus facultatē, cognitis cauſis; vltimas definitiones de ſcripti recitatione proferāt. Huic adijcimus ſanctioni, ut ſententia [e], quæ dicta fuerit, cum ſcripta non eſſet, nec nomen quidem ſententię habere mereatur, nec ad reſciſsionem perperam decretorum, appellationis ſolennitas requiratur [f].

¶In duobus vetuſtis codicibus hoc, & ſequens caput non habentur, & hanc legem Codicis B. Gregorius in præcedenti capite manifeſtè indicauerat.

Item ex concilio apud S. Medardum. Hincmarus Rhemorum Archiepiſcopus dixit.

c ¶Nō extitit]Ext. de præſump. mandata & eo tit. cū in iuuentute. ff. de ſuſpe. tut. l. 1. ff. ad leg. iul. maie. famoſi. 28. diſt. quia ſunt culpæ. ff. de re mil. l. nō oēs. 1.

1 Et ſic no. ꝙ præſumitur ex vita præterita circa præſens, ſiue de præſenti. extr. de præſump. ſcribam. vbi de hoc. & 44 diſt. multis. Archid.

d ¶Corporali.] inf. 15 q. 5. illi qui.

e STatutis]¶Vt ſententia.] Per hāc legē non poteſt Gre. probare, ꝙ in criminalib. cauſis debeat interuenire ſcriptura: quia lex illa tantum de ciuilibus cauſis loquitur: nā epiſcopus inter ſubditos ſuos ſine ſcriptura iudicat, ut 11 q. 1. ſi quis cum clerico. & C. de ſent. ex bre. rec. Auth. niſi. ſimiliter ſæcularis iudex in modicis cauſis, vt ibi dicitur. & in authen. de man. prin. §. ſit tibi colla. 3. & ꝙ partes illud mutuo conſenſu poſſunt remittere, ut C. de epiſcop. & cle. Auth. & gñaliter ī ſi. & C. de priu. corū, qui in ſacro palatio cōſiſtūt. l. quoties. in fi. lib. 12. Dicas cum Grego. ꝙ in criminalibus cauſis requiritur ſcriptura, & ēt in ciuili. extra de probat. quoniam cont. niſi in caſib. ſu. exceptis, & in cā dilapidationis, vt in auth. vt iudi. ſine quoquo ſuffrag. neceſſitatem. coll. 2. lo.

f ¶Requiratur.] Tñ ſi appellauerit, vī ꝙ debeat proſequi appellationem, vt ext. de ſē. & re iud. ſnīa. qa appellatio conſiſtat ſolam, ff. ſe ra, ha, l. 3. § falſus. ex. de offi. dele. corā.

Legum

LEgum.] CASVS. Probat hic Hincmarus, ꝙ in cauſis geſtorũ interuenire debet ſcriptura, nam Baptizandus nomen ſuum debet in ſcriptis dare, & electio, & ordinatio debet fieri cum ſcriptura, & ſimiliter excommunicatio & reconciliatio, & alia ſimilia, debent fieri cum ſcriptura.

tribus modis, ſ. vt qui ad hoc cooperatur. ut in ſimonia. 1. q. 1. ſi quis epiſcopus. Et in inceſtu. 3. q. 4. cõſanguineorũ. Itẽ & in raptu virginis. 36. q. 3. de puellis. In rapina. 17. q. 4. omnes eccleſiæ. Itẽ in iniuſta ſn̄ia, vt ſupra eo in primis. Secundo modo dicitur conſentire, cum nõ corrigit

¶De eodem. Cap. IX.

LEgum eccleſiaſticarũ conſuetudo, & auctoritas talis eſt, vt in cauſis geſtorũ ſemper ſcripturã requirant, adeò, vt qui ad ſacrũ fontem [a] accedit, ſuum dare nomen præcipiatur. Qui ad ſummum ſacerdotium prouehitur [b], decreto manibus omnium roborato eligitur. Ordinatus autem à ſuis ordinatoribus literas accipere iubetur. Qui etiam ab eccleſiaſtica ſocietate [c] quolibet exceſſu diſcinditur; libelli † inſcriptione aut recipitur, aut eijcitur. Sed & qui [a] accuſatur, aut excommunicatur [d], ſeu reconciliatur, per ſcripturam accuſari, vel reconciliari iubetur. Et ſic in cæteris huiuſmodi, in tantum ſcriptura depoſcitur, vt ſicut B. Gregorius in commonitorio ad Ioannem defenſorem ex Romanis legibus ſumẽs ſcribit: [Sententia, quæ ſine ſcripto profertur, nec nomen ſententiæ habere mereatur †].

extra de libelli oblat. c. 1.
Burc. l. 2. c. 197.
Iuo p. 6. c. 269.
† *libellari ſcriptione*] orig.
ſup. c. in primis.
Cod. lib. 7. tit. 44.
† *meretur*] orig.

α ¶Sed & qui.] I*n originali eſt*, ſed qui accuſatur, vel qui excommunicatur, reconciliatus per ſcripturam accuſari, uel reconciliatus commendari iubetur. Et ſic, &c.

Item Nicolaus Papa Girardo † Turonenſi Archiepiſcopo.

† *al. Airardo.*

¶Reſtituendus eſt, quem neque conuictum, neque confeſſum conſtat eſſe eiectum. Cap. X.

NOtum ſit tuæ fraternæ charitati, ꝙ iſte presbyter pauper, nomine Chriſtophorus de ſua anguſtia ad noſtram clementiam lacrymabiliter ſit cõqueſtus: dicens ſe falſis criminibus impetitum, & ab eccleſia ſua non conuictum, neque confeſſum, irrationabiliter fuiſſe eiectum. Nam, vt ipſe refert, tua diligentia per tres [c] vices inquiſitione facta, nulla in ſe neque de fornicationis crimine, neq; de homicidij conſenſione β (de quibus impetebatur) reperiri potuit culpa: niſi [f] quia ſuæ paupertatis cauſa, quę petebantur, aut conſentire noluit, aut implere nõ potuit. Quæ ſuus tamen æmulus vltroneus egit, qui iniuſtè illi [a] eccleſiam præripuit. Idcirco magnopere [g] monemus reuerentiam tuam, ut etiam quæ, te fortè ignorante, gieziaca cupiditate peracta eſſe vidẽtur, tuę [h] fraternitatis cenſura celeri emendatione corrigãtur; ſcilicet reſtituendo [i] eccleſiæ propriæ iam dictum ſacerdotem, atq; ei reddendo tua pietate priſtinum, quem perdidit, honorem; & nullatenus canonica inſtituta alicuius temeritate contemni permittas: quia facientem & conſentientem [k] par pœna conſtringit.

Iuo p. 6. c. 429.

β ¶Conſenſione.] *Sic eſt emendatũ ex pleriſque uetuſtis exemplaribus. Nam antea legebatur*, confeſſione. *Iuo autem habet*, conſenſu.

a ¶Fontẽ.] Infra de conſecr. diſt. 4. baptizandi. 2.
b ¶Prouehitur.] Supra di. 61. epiſcopus dum fuerit.
c ¶Societate.] Vt hæreticus, vt ſupra 1. q. 7. quoties.
d ¶Excommunicatur.] 11. q. 3. debent. & c. curæ.

NOtũ.] CASVS. Quidã presbyter nomine Chriſtophorus nõ cõuictus, vel confeſſus de aliquo crimine iniuſtè fuit ab eccleſia ſua expulſus, & alius loco eius ſubſtitutus: quia non potuit, uel noluit dare, quod ſubſtitutus eius ęmulus dedit, cum trina facta fuerit contra eum inquiſitio, nec culpabilis eſt inuentus. unde conqueſtus eſt Chriſtophorus Papæ: quare mandat epiſcopo, qui eũ expoliauit, vt eũ reſtituat, nec excuſatur, ſi dicat ſe nõ facere: cũ fieri permittat. Nam faciens & cõſentiẽs pari pęna puniunt.
e ¶Per tres.] Not. ſæpius poſſe inquiri de eodem crimine.
f ¶Niſi.] Iſtud, niſi, non ponitur hic exceptiuè.
g ¶Monemus.] Per hoc uerbum nõ pręcipitur 1. ut inf. 28. q. 1. ſic enim. & ff. de leg. 3. fideicommiſſa. §. hęc uerba. & 11. q. 3. ſi rogo, & 3. q. 9. reuera. & 2. q. 7. ſicut inquit. in gl. 2.

1 Tñ iuriſdictio dat. ext. de teſt. c. 1. de hoc ẽt 3. ea. q. 7. ſicut. ſed hic tenetur præceptiuè. Arch.

h ¶Tuę.] Remittitur hæc cauſa ad eum à quo appellatũ ẽ, nõ vt ipſum iudicet, ſed vt ipſum reſtituat, & ſic non obſtat, extra de appell. accepta.
i ¶Reſtituẽdo.] Cauſa prius cognita, ne obſtet. inf 7. q. 1. præſentium.

Spoliationis rõne quis cõueniatur.
Cõſentit q̃s triplicitet.

K ¶Et conſentientem.] Hoc ideo dicit, quia ipſe eum nõ priuauerat, ſed alij de conſenſu ſuo. Et hoc eſt notabile, ꝙ poteſt conueniri, non ſolum qui defecit, vel mãdauit, uel ratum habuit, ſed etiã qui conſenſit, extra de reſtit. ſpol. cum ad ſedem. in ſi. Conſentire dicitur quis rigit quos tenet ex officio corrigere, vt 83. diſt. cap 1. & 2 & 86. diſt. inferiorum. Tertio modo dr̃ conſentire cũ defendit peccantẽ, uel qñ ſua auctoritate delinquitur. 11. q. 3. qui conſentit. 24. q. 3. qui aliorum. & talis magis eſt puniendus, quàm ipſe faciens, ut ibi dicitur glo.

Nemo

NEmo.] CASVS. Statuitur in hoc cap. ꝙ nullus debet iniuſte, & ſine cauſa interueniente ab epiſcopo, vel archipresbytero excommunicari, quod ſi factum fuerit, iniuſte excommunicatus abſoluatur a maiori: & iniuſte excommunicans punietur ſuperioris arbitrio pœna

cto epiſcopalis, 16. q. 2. viſis. Item excommunicatio dicitur maxima pœna, vt 24. q. 3. corripiantur. Præterea archidiaconi modica habẽt iuriſdictionem, vt extra de off. archid. c. 1. & vlt. ergo multo fortius, ſimplices ſacerdotes. Sol. vbi conſuetudo eſt, ibi bene poſſunt excõicare, conſuetudo enim dat iuriſdictionem, vt 9. q. 3. conqueſtus. in fine. De hac materia inuenies 11. q. 1. de perſona. Io. Probabiliter poteſt dici, ꝙ eccleſiarũ prælati de iure communi poſſunt excõmunicare, vt ext. de off. ord. cum ab eccleſiarum, licet epiſcopi iam præſcripſerunt contra multos prælatos. Ber.

Item de libro conſtitutionum.

¶Antequam cauſa probetur, aliquis excommunicari non debet. Cap. XI.

Apud Iulianum Anteceſſorem no. vel. 123. c. 15. 24. q. 3. de illicita.
Iuo p. 5. c. 371. & p. 14. c. 42.
† al. ea.

NEmo epiſcopus, nemo presbyter excõmunicet [a] aliquem, antequam cauſa probetur [b], propter quam eccleſiaſtici canones hoc fieri iubent. Si quis autem aduerſus eam † excommunicauerit aliquem; ille quidem, qui excommunicatus eſt, maioris ſacerdotis auctoritate [c] ad gratiam ſanctæ communionis redeat; is autem, qui non legitime excommunicauit, in tantum abſtineat tempus ſacroſancta communione, quantum maiori ſacerdoti viſum fuerit; vt quod iniuſte fecit, ipſe iuſte patiatur.

Item Auguſtinus in epiſtola 137. ad clerum, & vniuerſam plebem Hypponenſem.

¶Incerta, & dubia iudicari non poſſunt. Cap. XII.

Iuo p. 6. c. 188.

NOmen presbyteri propterea non auſus ſum de numero collegarum eius, vel ſupprimere [d], vel delere, ne diuinæ poteſtati, ſub cuius examine cauſa adhuc pendet, facere viderer iniuriam, ſi illius iudicium meo vellem iudicio præuenire, quod nec in negotijs ſæcularibus iudices faciunt, quando cauſæ dubitatio ad maiorem poteſtatem refertur, vt pedente relatione [e] aliquid audeant commutare. Et in epiſcoporum concilio cõſtitutum eſt, nullum clericum, qui nondum conuictus ſit ſuſpendi [f] a communione debere, niſi ad cauſam ſuam examinandam ſe non præſentauerit.

Item Melchiades Papa epiſcopis.

Poly. l. 1 tit. 8.
Pan. l. 4 tit. 11. c. 15.
† al. charitate.

¶Nec ſuſpicionis arbitrio, nec ante verum, & iuſtum iudicium aliquis condemnetur. Cap. XIII.

Tob. 4.

PRimo ſemper ante omnia diligenter inquirite, vt cũ iuſtitia, & veritate † definiatis: neminem condemnetis ante verum, & iuſtum iudicium: nullum ſoſpicionis [g] arbitrio iudicetis: ſed primum probate, & poſtea charitatiuam proferte ſententiam: & quod vobis non vultis fieri, alteri nolite facere.

b ¶Cauſa probet.] inf. 11. q. 3. nemo epiſcoporum.
c ¶Maioris ſacerdotis auctoritate.] Cũ d. 11. q. 3. ſi epiſcopus forte notatum ibi inuenies, & extra de ſent. excom. ſacro.

NOmẽ.] CASVS. Quidam preſbyter fuerat accuſatus, & etiam infamatus. Vnde clerus illius loci rogat Auguſtinum, vt eum excommunicaret, vel deponere. Reſpondet Auguſt. dicens, quòd nõ poteſt, nec eſt auſus eum ſupprimere de tabula clericorum, cum occultum ſit eius delictũ, & Dei iudicio reſeruetur, cui faceret iniuriam, ſi eius iudicium præueniret. Nã & iudices ſæculares hoc faciunt, iudicio pendente nihil immutant. Et præterea in concilio factum eſt ſtatutum, neminem debere excommunicari nondum conuictum, niſi ipſe fuerit contumax.
d ¶Vel ſupprimere.] Nomina excõicatorum tempore excommunicationis ſupprimebantur in matricula, ſed nomina depoſitorum radebantur. ſic 50. d. contumaces.

pœna conſimili.
a ¶Excommunicet.] Arg. quòd ſimplex ſacerdos habet poteſtatem excommunicandi, vt extra de off. ord. cum ad eccleſiam 1. & c. fin. ſacerdos, & de app. reprehenſibilis, & extra de eo qui fur. ord. re. cap 1. Nam quilibet ſacerdos habet claues ligandi, vt infra ead q. 7. item cum Dauid, & 11. q. 3. quomodo. Item quia de cauſis poſſunt cognoſcere, vt extra de iud. c. 2. & extra de immun. ecc. non minus, & etiam de matrimonialibus cauſis. extra de ſent. & re iud. tenor. in princ. ideſt parte deciſa. Cum ergo excommunicatio ſit potius iuriſdictionis quàm ordinis, vt extra de electio. tranſmiſſam, & tales minores prælati habent iuriſdictionem, vt dictum eſt, ergo poſſunt excõmunicare. Sed contra excõmunicatio eſt inu-

e ¶Relatione.] Similiter, ext. de off. deleg. licet, ex eo &t ꝙ iudex dicit ſe velle referre. non poteſt amplius cognoſcere. C. de app. ex illo. & extra de off. deleg. cum ſuper, quod intelligo ſi relatio fuerit a partibus approbata, vt C. de relat. l. 2.
f ¶Suſpandi.] Niſi ſit infamatus. inf. ead. q. 5. presbyter.
PRimo ſemper.] CASVS. Quicunq; vult ſniam ferre, debet primo cauſam, & omnia diligenter inquirere, quibus peractis ſententiam ferre debet non ſuſpicionis arbitrio, ne alteri faciat quod ſibi non vult fieri.
g ¶Suſpicionis.] Triplex eſt ſuſpicio. Temeraria, de qua hic

Suſpicio eſt triplex.

hic dicitur, quæ expurgationem non inducit. Probabilis, quæ expurgationē inducit, vt inf. q. 5. presbyter. Violenta, quæ ad condemnationem ſufficit, vt inf. 32. q. 1. dixit Dominus 1. Tamen quandoq; violenta ſuſpicio, vel præſumptio non ſufficit ad condemnationem, vt extra de teſtib. cog. præterea. ext. de præſump. literis. in fi.

1 Ext. de præſum. c. 2.

f ¶Qui falſum teſtimonium.] Iſti repellantur, licet nō ſint infames, vt ext. de ord. cog. cum dilectus. in fi.

g ¶Paupertatem.] Propter hoc repelluntur teſtes, vt 4. q. 3. teſtium. dum tamen ratione paupertatis ſit ſuſpectus

Item, ff. libro 48. tit. de accuſationibus, & inſcriptionibus. l. Qui accuſare.

tit a. l. 8,

2 Vbi d hoc. & 6. q capi. oues. Arch.

P Rohibētur.] Lex incipit, qui accuſare poſſunt.

CASVS Hic enumerantur nouem perſonæ, quæ propter nouem cauſas ab accuſatione prohibentur vt mulier, pupillus, &c. niſi ſuā, vel ſuorum iniuriam proſequantur. Et hic oſtēdit Gratianus, qualiter in accuſationib. ordo iudiciarius ſit ſeruandus.

¶Qui ab accuſatione prohibeantur, & qui recipiantur. Cap. XIIII.

PRohibentur accuſare alij propter ſexum, vel ætatem vt mulier, vt pupillus. Alij propter ſacramentum [a] vt qui ſtipendium merent. Alij propter magiſtratum [b] poteſtatemve: in qua agentes ſine fraude [c] in ius vocari † non poſſunt. Alij propter delictum proprium, vt infames. Alij propter turpem quæſtum [d], vt qui iudicia aduerſus duos reos ſubſcripta habent, nummo ve [e] ob accuſandū vel non accuſandum acceperint. Alij propter conditionē ſuam, vt libertini † contra patronos. Alij propter ſuſpicionem calumniæ, vt illi, qui falſum teſtimonium [f] ſubornati dixerunt. Nōnulli propter paupertatem [g], vt ſunt, qui minus, quam quinquaginta aureos habent. Hi tamen omnes, ſi ſuam iniuriam exequantur, mortemve propinquorum defendant, ab accuſatione non excluduntur. Liberi, libertique non ſunt prohibendi ſuarum rerum defendendarum gratia de facto parentum patronorumve queri, puta † ſi dicant, vi ſe de poſſeſſione [h] ab his expulſos: ſcilicet non vt crimen [i] in eis intendant, ſed vt poſſeſſionem recipiant. Nam & filius quidem non prohibitus eſt de facto matris quæri, ſi dicat, ſuppoſitum ab ea partum, quo magis cohæredem haberet: ſed eam ream lege Cornelia facere permiſſum ei non eſt. ¶Ab alio delatum alius deferre non poteſt [k]: ſed eum, qui abolitione publica [l], vel priuata interueniente, aut deſiſtente accuſatore de reis exemptus eſt, alius deferre non prohibetur.

† al. euocari.

† al. liberti.

lege. 9.

lege. 10.

lege. 11.

† al. veluti.

a ¶Propter ſacramētum.] Quod præſtāt, ſ. ſe non euitaturos mortem pp ſalutem reipublicæ 3. Milites enim noſtros magis volumus ſcire arma quàm iura, vel leges vt C. de iure delibe. l. ſcimus. C. locat. milites.

3 Iſti non admittebantur ad accuſationem, ne ob hoc impediri vtilitatem Reip. prætermitterent & pp hoc plurium incurrerent.

b ¶Magiſtratum.] ſed contra ſup 1. q. 1 in illa l iubemus. Sed illud cum delinquit iudex in adminiſtratione ſua, vt tunc poſſit conueniri 4. vt i auth. vt iud. ſine quoquo ſuffragio. §. illud. Vel hîc loquitur de eo, qui ante adminiſtrationē deliquit. Vel ibi de minorib. iudicib. hic de maioribus, vt ff. de iniu. nec magiſtratibus, tamē etiam maiores iudices præſtabunt cautionem ſtandi iuri poſt depoſitam adminiſtrationem, vt ff. de adult. ſi adulterium, §. vlt.

4 Adde d hoc late per Pet. de Bel. pert. & Cy. in l ad uerſus. C. de admi. tut.

c ¶Sine fraude.] id eſt, ſine pœna.

d ¶Quæſtum.] id eſt, quæſtus ſuſpicionem. Qui enim duos cœperit accuſare, ſi vult tertium accuſare, præſumitur, ꝙ hoc cauſa quæſtus faciat. Sed huic eſt contra. ff. de ac. l hos accuſare, §. lege Iulia, vbi dicitur, ꝙ nemo poteſt duos ſimul accuſare, niſi ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequatur. Sed dic quòd in diuerſis libellis poſſunt duo accuſari: ſed tertius non poteſt, niſi ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequatur, vt hic dicitur, & C. qui ac. non poſ. l. cum rationibus, ſed in vno libello non poteſt duos accuſare, niſi ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequatur, vt in illa l. hos accuſare. niſi cum crimen commune eſt, vt ff. de adul qui pupillam, § 1. ſed in crimine adulterij non poſſunt duo ſimul accuſari, C. de adult. reos.

Accuſare ſimul plures, an liceat vni

e ¶Nummosve.] Accuſatori licet nobis dare pecuniam in cauſa ſanguinis: ſed quidem pecunia, & non in cauſa ſanguinis, pro conuicto habetur, vt inf. q. 3. §. præuaricator. verſ. in omnibus cauſis, ſed non licet accuſanti recipere, vt ſu. 1. q 1 concuſſionis, tamen poſt finitam accuſationem quandoque remuneratur accuſator, vt ſup. 79 diſt. ſi quis Papa, & infra. 2. q. 3 accuſatores. 6. q. 1. ſi

Accuſatori cauſa ſanguinis licet pecuniam dare

ctus, vt inſt. de ſuſpe tutó. §. vlt paupertas enim non eſt de numero malorum. 15. q. 1. illa, in fi.

h ¶De poſſeſſione.] Non tamen ab eis poſſunt repetere poſſeſſionem per interdictum vnde vi, 5. licet enim nullum interdictum infamet, tamen diminuit, & ſugillat opinionem eius contra quem proponitur, vt ff. de obſe. l. 2. nec etiam in integrum reſtitutio petitur contra parentes, vel patronos, vt C. qui & aduer. quos integ. reſt. l. vltima.

5 Verum ꝙ cōtra ... nō datur interdictū ... de vi, ... ſet vis ... ea, quia ... bene dat ... de vi, & ... ad l. 1. §. ... terdictum

i ¶Non vt crimen.] Niſi atrocem iniuriam feciſſent, vel niſi nomine alieno conueniantur, vt ff. de in ius vocan. ſed, & ſi § pe. & vlt. & 12. quæſt. 2. §. qui manumittitur. Aliàs non poteſt agere pro iniuria contra tales perſonas, vt ff. de iniur non ſolum, §. quemquam.

ABALIO. CASVS. Dr hic, ꝙ accuſatus durante accuſatione illa ab alio accuſari non poteſt, niſi abolitio interueniat, vel accuſator ab accuſatione deſiſtat; & hoc in prima parte. In ſecunda parte dr, quòd propter vtilitatem publicam quidam admittuntur ad accuſationem fraudatæ annonæ, qui aliàs non admitterentur, vt mulier, infames, milites, & ſerui. Secunda pars incipit ibi. [Mulierem.]

K ¶Non poteſt.] Siue enim quis ſit condemnatus, ſiue abſolutus, tamen ſuper eodem crimine ſæpius agi non poteſt, vt extra de accuſ. de his.

l ¶Abolitione publica.] Tripliciter fit abolitio, aut publice

Abolitio tripliciter

blicè ob diem inſignem, uel ob rem proſperè geſtam 1. aut priuatim accuſatore petente: aut ex lege, quando accuſator deſiſtit, uel mortuus eſt 2. In publica aboli-tione poteſt accuſator repetere reum finitis ferijs, intra xxx. dies, ut ff. ad Turpil. l. i quis. & l. ſeq. Sed in alijs duabus que ex ſcientia, quandoque ex ſuſpicione procedit: quandoque ex certo, quandoque ex incerto auctore, vt de conſec. diſtinct. 4 ſanctum in ſi. Manifeſtum eſt, quod ſemper ex ſcientia, & ex certo auctore procedit: & quod poteſt probari 3. ut ff. de teſt. hæredes palam. Item ẽt qñq; dr̃ occultũ, quod pòt pbari. C. de app. eos. §. 2. & occultum dicitur qđ quinq; ſciũt, vt de pen. diſtinc. 1. §. hæc ergo ſecreta. Item notoriũ dicitur manifeſtum; qđ patet vel per confeſſionẽ, vel per probationẽ, vel per euidentiam rei, vt extra de verb. ſig. cũ olim. Notoriũ triplex eſt: eſt .n. notoriũ facti, notorium iuris, & notoriũ præſumptionis. Notorium facti eſt, quod exhibet & offert ſe oculis oĩum, ideſt, qđ ita habet facti euidentiam, ꝙ nõ poteſt negari, ſup ple probabiliter, vt ext. de coh. cler. tua. & ext. eo. tit. ueſtra. in tali nõ auditur appellans. extra de appell. cũ ſit Romana. & c. præterea, & c. ꝑuenit. & credit ſimplici aſſertioni officialis, vt 4. q. 4. §. aliquãdo. Nec requiritur hic ſcientia omnium, ſed plurium, vt infra ead. de manifeſta. Eſt autem quoddam factũ continuum ſiue permanẽs 4 quoddam interpolatum, quoddã ſtatim tranſiens. In notorio facti continui nullus ordo iuris exigitur, ut in decre. tua. In notorio facti interpolati ſemiplena probatio requiritur, ut extra de vſur cum in diœceſi. Notorium actu non permanens probabiliter poteſt negari, ut extra de ſorti. ex tuarum. Notorium iuris eſt de quo aliquis eſt condemnatus vel confeſſus, tamen in hoc notorio quandoque cõtra negantem ſe eſſe conuictum requiritur probatio, vt extra de ſent. & re iud. ſicut. Item quandoque non ſufficit, ꝙ quis ſit confeſſus, niſi ſit confeſſus & conuictus, ut inf. ea. q 6. §. ſunt etiam quorum ver. in occultis. Notorium præſumptum eſt, ut ſi aliquis publicè habitus eſt pro filio alicuius, ibi nõ requiritur aliquis ordo iuris, ut extrã de ſi. presby. Michael. &c. quoniam hoc enim ꝙ aliquis ſit alterius filius non poteſt uerè probari, vt ff de condi. & demon. Lucius. ſed potius per præſumptiones.

lege xiij.

† *al. Seuerus.* repoſita hic ſunt aliquot uerba ex Pandectis Flo.

1 Idẽ Alex. in l. ſi uero. §. qui pro rei ff. qui ſatiſda. cog. & text. in l. ea quidem. C. de accuſ.

4 Puta ſi eṗs ſine licentia Papæ tranſit ad aliam eccleſiam. ext. de elect. bonæ 1. & de transla. quãto. Archid.

¶Mulierem propter publicam vtilitatem ad annonam [a] pertincitrem, audiri à præfecto annonę, deferentem Diui Verus† & Antoninus reſcripſerunt. Famoſi quoque accuſantes ſine ulla dubitatione admittũtur. Milites quoque, qui cauſas alienas deferre non poſſunt, qui pro pace excubant, vel magis ad hanc accuſationem admittendi ſunt. Serui quoque deferentes audiuntur.

2 *His omnibus auctoritatibus datur intelligi, ꝙ nullus eſt condemnandus, niſi iudicio ordinabiliter habito aut conuincatur, aut reum ſe ipſe confiteatur. Verum hæc de illis intelligenda ſunt, quorum crimina ſunt occulta: cæterum, quæ manifeſta ſunt, iudiciarium ordinem non requirunt.*

Vnde Ambroſius.

¶Sine accuſatione, manifeſta iudicentur. Cap. XV.

MAnifeſta [b], accuſatione non indigent.

¶ *Iuo in epiſtola ad Hugonem, quæ incipit*. Literas v. P. *ſic ait.* Manifeſta autem, accuſatione non indigere teſtatur B. Ambroſius ſuper epiſtolam ad Corinthios, ita dicens de eo, qui cum nouerca: [Iudicis non eſt, &c.] *vt infra c. de manifeſta.*

Item Nicolaus Papa Ludouico Regi in epiſtola, quæ incipit: [*Syllabarum.*]

¶De eodem. Cap. XVI.

Anſel. li. 12. c. 35.
Gal. 5.

QVę Lotharius Rex nepos veſter facit, accuſatore nõ indigent. Manifeſta [c] quippe ſunt (teſte Apoſtolo) opera carnis, fornicatio, immunditia, &c.

¶*Sumptum eſt ex epiſtola, quæ habetur in codice ſæpè memorato monaſterij Dominicanorum: in qua hæc præcedunt.* Accuſatorẽ autem habere Lotharium non niſi illum, qui accuſator fratrum in Apocalypſi appellatur, & opera eius, quæ & ipſa eiuſdem antiqui hoſtis inſtinctu patrantur, profecto comperimus. Quæ uero Lotharius Rex, &c.

duabus non admittitur ille qui deſtitit, ut ff. ad Turpil. qui deſtitit. Sed alius bene admittitur intra xxx. dies infra ead. q. vlt. in fi.

a ¶Ad annonam.] Cum hoc crimen, ſcilicet fraudatæ annonę, ponatur inter excepta crimina, & iſtud crimen æquiparetur crimini dilapidationis, videtur ꝙ ibi quilibet admittatur. Nam & fœmina cuius non intereſt, ſi pietate ducitur, admittitur ad crimen ſuſpecti tutoris. inſti. de ſuſpec. tut. §. conſequens Nec in hoc crimine tenetur quis inſcribere, ut in Auth. ut iud. ſine quoquo ſuffra. §. neceſſitatem coll. 2.

HIS OMNIBVS. Hæc eſt ſecunda pars quæſtionis, in qua probat, ꝙ in notorijs non obſeruatur ordo iuris, nec accuſator eſt neceſſarius. & hoc probat per tres auctoritates. Io. de Fan.

CASVS. Concludit Gratianus ex ſupradictis, ꝙ in cauſis criminalibus ſemper ordo iudiciarius obſeruandus, niſi ſint crimina manifeſta: in quibus ordo iudiciarius non ſeruatur, & hoc probatur tribus cap. ſeq. & appellat hic Gratianus manifeſtum, ideſt notorium.

¶CASVS ſeq. cap. patet. & ideo poſitione non indiget.

b MAnifeſta.] De notorio loquimur, & quid ſit notorium, ignoramus. Scias ergo, quòd aliud eſt fama, aliud manifeſtum, aliud notorium, Fama quan do-

QVæ Lotharius Rex.] CASVS. Lotharius Thebergam vxorem ſuam legitimam abiecit, & Gualdradam pellicem accepit, & publicè tenuit. De hoc Nicolaus Papa ſcribit Carolo Regi dicens, quòd ſcelus nepotis ſui accuſatione non indiget, cum ſit manifeſtum, nec poteſt quis conqueri cum iniuſtè damnatum.

c ¶Manifeſta.] inf. 11. q. 3. eorum. contra. Sed ibi non erat notorium, ſed manifeſtum; & ſic non obſtat 3. q. 5. quia

quia ſuſpecti Etiam ſi ſit notorium, tñ nihilominus hęc citatio forte 1. eſt facienda 2.inf.ea.§. quando. 24.q.3. de illicita, & J.c.Deus omnipotens. & ſnĩa ferenda eſt, vt ext. de app. cum ſit Romana. in fi. ſed neq; probatio, neque purgatio eſt requirenda, ut J. c. Deus ops & extra de purg. can. cum dilectus. ſit tamen ꝓbatio quandoque in abundanti. extra de elect. bonę 1. & ff. de ma. cauſam. in prin. & 24.q.1. pudenda. in fi. nihil enim tam indubitatũ eſt, quin ſolicitam dubitationem admittat, vt in Anthen. de tabel. in med. col 4.

1 Pro illo forte facit quod not. Vin. & Ber. extra de diuor. porro.

2 Concord. tex. in l. 3 §. ſi ad diẽ ff. de re milit. no. Bal. in l. cũ fratrẽ. C. de his quib. ut ind·g.

calum. l. 1. Additur vj. caſus quando crimen probatur per inquiſitionem. extra de accuſ. qualiter & quando. Item vij. cum deficit reus in purgatione. extra de ſimo. de hoc vij. in notorijs. ut hic.

c ¶Omnes.] Scilicet Corinthij.

d ¶Scie-

IN MANIFESTIS. CASVS. Docet hic Gra. qđ crimẽ dicatur manifeſtum, ſcilicet qđ negari non poteſt: cum ſe ingerat oculis omnium: in quo ordo iudiciarius non requiritur, qui inuentus eſt, vt innocentia non dãnetur, & delinquentis culpa puniatur.

DE manifeſta.] CASVS. Stephanus in hoc c. inducit auctoritatem Ambr. exponentis ſnĩam Apoſtoli de Corint. fornicatore, quæ talis eſt, ꝙ iudex non debet aliquem ſine accuſatore damnare. Vnde Dominus Iudam furẽ non cõdemnauit, quia accuſatus non fuit. Sed hoc uerum eſt cum eſt occultũ crimen: ſed ſi crimẽ eſt adeò manifeſtum, ꝙ negari non poſſit, quale fuit crimen Corinthij. non eſt opus teſtibus, uel accuſatore: & hoc ideò quia oẽs crimẽ eius ſciebant. Ideo Apoſtolus tradidit eum abſentem ſatanæ, ut ſpiritus eius ſaluus fiat.

In manifeſtis enim calliditate accuſantium non opprimitur reus, nec tergiuerſatione proprium crimẽ celatur, cum culpa ſua oculis omnium ſponte ſe ingerat: atq; ideo in talibus iudiciarius ordo non requiritur; qui ideo inſtitutus eſt, ut nec innocentia inſidijs pateret aduerſantium, nec culpa delinquẽtium ſententiam effugeret inſti examinis.

Vnde Stephanus Papa V. Leoni epiſcopo Theanenſi. Vide ſup. c. manifeſta.

¶Extat integra hac epiſtola in collectione canonum ſine auctoris nomine in Vaticana bibliotheca.

¶Ordinem iudiciarium manifeſta non deſiderat cauſa. Cap. XVII.

DE manifeſta & nota pluribus [a] cauſa, non ſunt quærendi teſtes, ut ſanctus Ambroſius in epiſtola ad Corinthios dixit, de fornicatore, ſententiam exponens Apoſtoli: [Iudicis, inquit, non eſt ſine accuſatore [b] damnare: quia & Dominus Iudam, cum fur eſſet, ſciebat: ſed quia non eſt accuſatus, minimè abiecit: [Vt tolleretur de medio ueſtrum, qui hoc opus fecit.] Cognito opere iſto pellendum illum fuiſſe de cœtu fraternitatis Apoſtolus cenſuit. Omnes [c] enim crimen eius ſciebant [d], & non arguebant. Publice enim nouercam ſuam loco uxoris habebat. In qua re neque teſtibus opus erat: neque tergiuerſatione [e] aliqua poterat tegi crimen.] *& paulo poſt.* [Abſens facie, præſens autem auctoritate, ſpiritus, qui nuſquam abeſt, iam iudicauit [f], vt præſens eum, qui hoc admiſit †, traderet ſatanæ in interitum carnis.

Iuo p. 6.c.431. Pann. li.4 c.117. Ambr. ad c.5. 1. Corinth. 15.q.4. ſi quis.

† Cõcor. ... ſim. gl. in ... ſed interp... latur. §. ... de arb. ... n l. 1 C qu... iadm ad bo... no. poſſ.

3 *Sed ſciẽdum eſt, quòd eorum, quæ manifeſta ſunt, alia ſunt nota iudici, & incognita alijs; alia ſunt manifeſta alijs, & occulta iudici; quædam verò ſunt nota iudici, & alijs. Quæ iudici tantum nota ſunt, ſine examinatione ferri non poſſunt: quia dum accuſatoris perſona aſſumitur, iudiciaria poteſtas amittitur. In una enim eademq; cauſa nullus ſimul poteſt eſſe accuſator & iudex.*

a ¶Pluribus.] Ergo non requiritur omnium ſcientia. forte ſufficiũt x. vt 10.q.3. vnio. iudici tñ debet eſſe notum. 23.q.4. cum quiſque. Vnde poteſt contingere, ꝙ aliquid eſt notorium apud delegatum, quod non eſt notorium apud delegantẽ, & ſi cauſa audiretur corã delegante, ille procederet ſecundum ordinem iuris, ſed delegatus non: ut extra de pur. ca. cum dilectus. Idem eſt in inquiſitione poteſt enim eſſe, quòd delegans poſſit inquirere de crimine alicuius, ſi apud eum eſt infamatus: ſed delegatus non, extra de accuſ. cum oporteat.

b ¶Sine accuſatore.] No. ꝙ nemo eſt condemnandus ſine accuſatore, vt ff. de mu & hon. reſcripto. §. fi. ſi quis accuſatorem. ſed fallit in charta ſuſpecta, cui fides non fit. C de proba. iubemus. & cum teſtis fraudulenter, & procaciter reſpondet. C. de teſt. nullus. & in tutore ſuſpecto. ff. de ſuſpe. tut. l. 3. §. 1. & 3 q. 2. quia ea. & qñ maritus excipiendo condemnatur de lenocinio. ff de adul. l. 2 §. ſi poblica. & quando calumniator punitur. C. de

Condemnatur quis aliquando ſine accuſatore.

d ¶Sciebant] En quòd publicè in domo ſua uidebant eam, & ſic extra, de cohabi. cleri. & mulie. tua. C. de Iudæ l. ne quis.

e ¶Tergiuerſatione.] ideſt, diſſimulatione.

f ¶Iudicaui.] Ergo abſens excõicatur, ut extra de appel. cum ſit Romana. In fi. & extra de ſimo. accuſatum. Sed nunquid abſens abſoluitur 3? arg. ꝙ ſic. inf. eo. q. 5. quanto. arg. contra de ſen. exc. à nobis. in fi. ubi certa forma abſolutionis exprimitur? Reſpon. ſic 4. non eſt abſoluendus ſi tamen taliter abſoluitur, tenet abſolutio, ut ex. de reg. iur. omnis res. 30.q. 5. §. ſed obijcitur.

3 De materia huius gl. no. in l. abſentẽ. ff. de pœ. & in l. abſentẽ. C. de proc.

4 Et ſm formam illius decr. à nobis. Arch.

SED SCIENDVM. Hæc eſt 3 pars q. in qua probat, ꝙ ſi qua ſunt nota tantum iudici, ſcilicet tanquam homini: non debet ſine examinatione ſententia ferri, & hoc probat duobus cap ſeq. Io. de Fan.

CASVS: Dicit Grat. ꝙ eorũ quæ ſunt manifeſta alia ſunt manifeſta iudici tantum, alia iudici & alijs. In ijs, quæ ſunt nota iudici tantum, iudex accuſator eſſe non debet: quia idem non debet eſſe accuſator & iudex, & hoc probatur ſeq. cap.

Mul-

Beda 1. Cor. 5.

Unde Auguſtinus in homilia de pœnitentia (quæ eſt 50.) cap. 12.

¶Quando aliqui ſunt corrigendi, quando tolerandi. Cap. XVIII.

Anſ. l. 3. c. 70.
Poly. l. 7. tit. 7.
1. Cor. 4.

MVlti corriguntur, vt Petrus: multi tolerantur, vt Iudas, multi neſciuntur, donec veniat Dominus: qui illuminabit abſcondita tenebrarum, *& infra.* ¶Nos vero a communione prohibere, quenquã nõ poſſumus [a] (quãuis [b] hæc prohibitio nondum ſit mortalis [c], ſed medicinalis [d]) niſi aut ſponte confeſſum, aut in aliquo, ſiue ſæculari [e] ſiue eccleſiaſtico iudicio nominatum, atq; conuictum. Quis enim ſibi vtrumq; audeat aſſumere, vt cuiquam ipſe ſit, & accuſator, & iudex [f]? Cuiuſmodi regulam etiam Paulus apoſtolus in eadem ad Corinthios epiſtola breuiter inſinuaſſe intelligitur, cũ quibuſdam commemoratis criminibus, eccleſiaſtici iudicij formam ad omnia ſimilia [g] ex quibuſdam daret. Ait enim: [Scripſi vobis in epiſtola non commiſceri fornicarijs [h]. Non itaq; fornicarijs [i] huius mundi, aut auaris, aut raptoribus, aut idolis ſeruiẽtibus: alioquin debueratis de hoc mundo exiſſe.] Non. n. poſſunt homines in hoc mundo viuentes, niſi cum talib. viuere: nec eos poſſunt lucrifacere Chriſto; ſi eorũ colloquium conuictumq; vitauerint. Vnde, & Dominus cum publicanis, & peccatoribus comedens: [Non eſt opus, inquit, ſanis medicinis, ſed malè habentibus. Non. n. veni vocare iuſtos, ſed peccatores.] Et ideo ſequitur Apoſtolus, & adiungit: [Nunc ſcripſi vobis non commiſceri.

1. Cor. 5. — 23. q. 4. c. infideles. — Math. 9. — 1. Cor. 5.

MVlti corriguntur.] CASVS. Cap iſtud diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur, quod multi corriguntur, & propter ſcandalum multi tolerantur: multi autem neſciuntur eſſe criminoſi, qui diuino iudicio reſeruantur. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, (Nos vero.) dicitur, quòd nos non debemus aliquem a communione repellere, niſi ſponte confeſſum, aut iudicio accuſatum, & conuictum. Si enim (ſicut dicit Apoſtolus) vellemus omnes occultos peccatores vitare, nos oporteret de hoc mundo exire, qui tales ducit tolerandos vſque ad vltimum ventilabrum, vt poſſimus eos lucrifacere Chriſto, nec vitandos niſi eſſent per ſententiam nominati, & ſic docet eos tantum iudicio eccleſiæ condemnandos, non arbitrio ſupplicantis ſed ordine ſeruato. Hoc idem probatur exemplo Domini, qui comedit cũ publicanis, & peccatoribus, inquiens; non eſt medicus neceſſarius ſanis, ſed male habentibus. In tertia parte, quæ incipit, [Non ergo.] dicitur, ꝙ illi, qui hortantur ad pœnitẽtiã non debent gaudere, eo ꝙ multos habent ſocios ad ſupplicium, quia non minus ardebunt, &c.

a ¶Non poſſumus.] Nominatim, ſed in genere, vt 5. q. c. quidam extra de off. ord. ſi ſacerdos.

ADDITIO. Et dicas, non poſſumus, de iure, id eſt, non debemus, H. nam id poſſumus, quod de iure poſſumus.

b ¶Quamuis.] Interpoſitio eſt.

c ¶Mortalis.] Ante contemptum. 24. quæſtio. 3. notandum.

d ¶Medicinalis] Vt ſpiritus eius ſaluus fiat, 11. q. 3. audi, niſi ſit incorrigibilis, vt 11. q. 3. nemo epiſcoporum, & inf. 24. q. 3. corripiantur, & c notandum. in fi.

e ¶Sæculari.] id eſt de rebus ſæcularib. vel loquitur de laico 1. q. d. laicum cõuictum coram ſecularis clericum coram eccleſiaſtico, vitare poſſumus, vt reddamus ſingula ſingulis, & ſic non eſt contra extra de iud. ar. ſi clerici arg. huius c. videtur, ꝙ clericus de crimine ciuiliter conuictus infametur per ſentẽtiam latam in ipſum a laico per reconuentionem, vt 6. q. 1. beatus Petrus, &c. infames. argum. extra de teſti. de cætero. & 3. q. 5. de accuſatorib. 35 q. 3. coniunctiones 3. q 8. cuius. imò ſi coram quocunque in modum exceptionis probatur crimẽ, cogetur ad pœnitentiam: nam vndecunque claruerint crimina, &c. 24 q. 3. ecce nam, & iudiciũ hæreticorum certificat eccleſiam, vt infra. 24. q. 1. quiſquis, & c. ſubdiaconus, & in Auth. de ſanct. epiſc. § ſi vero crimẽ. coll. 9. & ſententia in vno iudicio lata, fidẽ facit in alio 2 ff. de in iu. ſi duo. C. de libe. cau. iubemus. lo. hoc verũ eſt inter eaſdẽ perſonas, quia res inter alios acta, &c. extra de re iu. quamuis. cum ſimilibus. B ſimiliter ſit fides ſæculari iudici per iudicem eccleſiaſticũ, vt 11. quæſ. 1. ſtatuimus, & hoc ſatis poteſt admitti. Iudex tamen eccleſiaſticus non poteſt clericum ratione illius ſententiæ punire, quaſi conuictum, ſi tamen infamia crebreſcit, ex tali ſnĩa põt eps ipſum cogere ad purgationem, in qua ſi defecerit, puniatur, vt ext. de ſim. de hoc. nec teſtes purgationis ſunt contrarij prioribus teſtibus, quia iſti iurant de credulitate, & illi de ſcientia, & bene poteſt eſſe, quod iſti credant eum innocentem, & illi ſciant eum nocentem, nec obeſt ei illa ſententia quo ad beneficium, vel quo ad ordinem. extra de except. denique. de ord. cog. cum dilectus. in fine. Sed forte poteſt ipſum cogere ad pœnitentiam: nam etiam in cauſa correctionis tenuis probatio, & ſcientia ſufficit, vt ext. de ſpo. præterea. 22 q. 5. hoc videtur, imò ſufficit vnus teſtis, quo ad ſententiam medicinalem animæ, vt extra de teſt. cog peruenit. de conſec. d. 4 cum itaque, extra de conſan. & affi ſuper eod. text. de teſt. ſuper eo.

Snĩa ſup crĩmine in clericũ lata in cauſa reconuentionis p iudicem ſæcularem an ipſum infamet.

2 Scilicet a depẽdenti a primo: aliàs nõ facit niſi præſumptionẽ, & ſic intelliguntur iſtæ leges ſ. proxi. alleg. Arch.

aico. Idẽ in d. ca. clerici.

f ¶Accuſator, & iudex.] Quod fieret ſi occultos tales accuſaremus.

g ¶Similia.] Argum. quòd licet aliquid ſpecialiter de vno dicatur, tamen extenditur ad omnia ſimilia, vt infra ca. Deus omnipotens 32. quæſt. 7. Apoſtolus 16. quæſtio. 3. licet. diſt. 61. miramur, & ſup. diſt. 5. ad eius. ff. de fun. inſtrumen. quæſitum, §. vl. ff. de adminiſtr. leg. l. legata. ff. de alie. & cib. leg. l. verba. ff. de ſuppell. le. legata. 16. quæſt. 1. hinc eſt etiam. argum. contra. C. de procur. maritus.

h ¶Fornicarijs.] Iudæis, vel gentilibus.

i ¶Fornicarijs.] Scilicet occultis: niſi in caſibus, quaſi dicat, non eſt aliqua pars mundi, in qua non ſint tales mali.

a ¶Si

Si quis [a] frater nominatur [b] in vobis, aut fornicator, aut idolis ſeruiens, aut auarus, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax; cum huiuſmodi nec quidem cibum ſimul ſumere. Quid enim mihi de his, qui foris ſunt iudicare [d]? Nonne de his, qui intus ſunt, hos iudicatis? De his autem, qui foris ſunt, Deus iudicabit. Auferte malum a vobis ipſis.] Quibus verbis ſatis oſtendit non temere, aut quomodolibet, ſed per iudicium auferendos eſſe malos ab eccleſiæ communione, vt ſi per iudicium auferri non poſſunt, tolerentur potius; ne peruerſe malos quiſq; † euitando, ab eccleſia ipſe diſcedens eos, quos fugere videtur, vinciat † ad gehēnam. Quia & ad hoc nobis ſunt in ſcripturis ſanctis exempla propoſita: velut in meſſe, vt palea ſufferatur vſque ad vltimum ventilabrū, vel intra illa retia, vbi piſces boni cum malis vſq; ad ſegregationem, quæ futura eſt in littore, ideſt in fine ſæculi, æquo animo tolerentur. Non enim contrarium eſt huic loco id, quod alio loco dicit Apoſtolus: [Tu quis es qui iudicas alienum ſeruum? ſuo Domino ſtat aut cadit.] Noluit enim hominem ab homine iudicari ex arbitrio ſuſpicionis [e], vel extraordinario [f] vſurpato iudicio: ſed potius ex lege Dei ſecundum ordinem eccleſiæ, ſiue vltro confeſſum, ſiue accuſatum, atque conuictū. Alioquin illud cur dixit? Si quis frater nominatur aut fornicator, aut idolis ſeruiens, &c.] niſi quia eam nominationem intelligi voluit, quæ fit in quemquam, cū ſententia ordine iudicario, atque integritate profertur? Nam ſi nominatio [g] ſola ſufficit; multi damnandi ſunt innocentes; quia ſæpe falſo in † quoquam crimina nominantur. ¶Non ergo illi, quos monemus agere pœnitentiam, quærant ſibi comites ad ſupplicium: nec gaudeant, quia plures inuenerint. Nō enim propterea minus ardebunt, quia cum multis ardebunt.

† *f. quoſque.* † *al. mittat.* *Matth. 3.* *Matth. 13.* *Rom. 14.* † *inique crimine.* Beda in c. 5. 1. Cor.

Idem in ſermone verbis 16. de verbi Domini.

¶Peccatum, quod tantum iudici notum eſt, ab eo damnari non valet. Cap. XIX.

SI peccauerit, inquit, in te [h] frater tuus, corripe eum inter te, & ipſum ſolū. Quare? quia peccauit in te. Quid eſt. [In te peccauit?] Tu ſcis, quia peccauit. Quia enim ſecretum fuit, quando in te peccauit, ſecretum quære, cum

Matth. 18.

a ¶ Si quis.] Quaſi dicat, quare hic non dicis de alijs, quàm de fratribus? Reſp.
b ¶Nominatur.] Per ſententiam.
c ¶Qui foris].i. noſtri iuris. 17 q. 4. conſtituit. ſup. d. 45 qui ſyncera. contra dic, vt not. 28. q. ſæpe.
d ¶Iudicare.] Quantum ad excommunicationem, ſed corporaliter poſſunt puniri. i. vt 17. q. 4 conſtituit. arg. quòd excōicatus non poteſt iterum excommunicari. de hoc inuenies 3 q. 4. Engeltrudam.
e ¶Suſpicionis] Subaudi temerariæ, & violenter: ſecus 32. q. 1. dixit.
f ¶Extraordinario.] agendo contra eum denunciatiue, vel inquiſitiue, q modus nouus eſt, & extraordinarius ſm quoſdā. Sed dic extra, ideſt, præter hoc, vel cōtra ordinem iuris, ſcilicet quia non eſt de foro ſuo, cum ſit occultus, vnde ſequitur vſurpatio. Nam vſurpare quid dicitur, cū vendicat ſibi, quod ad ipſum non pertinet.
g ¶Nam ſi noīatio.] Ideſt, infamatio. inf. 25. q. vl. c. vl. 35. q. 6. ſi duo. Arg. q pp famā non probatur aliqd. ext. de cohab. cle. & mulier. tua. ext. de eo qui cog. conſang. vxo. ſuæ, ſuper eo. Sed fama cum alijs adminiculis probat. 4. q. 3. ſæpe. extra de præſump. illud. de appel. c. 1.

Idem ēt, & pecuniariter ponit eccleſia, vbi ſunt de ſua iuriſdictione. ex. de rap. de archiepatu. Ber.

Vſurpare quis dicitur

Fama an ꝓbet.

SI peccauerit.] CASVS. In hoc c. exponitur auctoritas Euangelica. Si peccauerit i te frater tuus &c. Capitulum ergo iſtud diuidit in duas partes. In prima parte dr̄, q ſi frater tuus peccauerit in ſecreto, eū in ſecreto corrigere dēs: alioquin non eſſes corrector, ſed proditor, ſi in publico corrigeres. Et hoc probatur exemplo Ioſeph, qui cum ſciret Beatam Virginem grauidam, ad quam ſciebat ſe non acceſſiſſe, eam noluit diuulgare, ſed occulte a ſe dimittere: quare quæ in ſecreto fiunt, corripienda ſunt in ſecreto: quæ publice, coram omnibus arguenda ſunt. Et ita concordant quæ auctoritates, quæ videntur contradicere vna Domini, ſcilicet ſi peccauerit in te, &c. quæ intelligitur de occultis: alia Apoſtoli: ſcilicet, peccantem coram omnibus argue. cuius tenor hic ponitur; quæ intelligitur de manifeſtis, & hoc intelligendum eſt non ſolum quando in nos peccatur, & nobis ſcientibus, ſed etiam quando neſcitur niſi præſumptiue, & hoc in prima parte. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Neſcio;] dicitur, q prælati ſæpe corrigunt peccatores occultos alijs neſcientibus, quia nolunt manifeſtare eorum delicta: homines tamen credunt, quod ipſi hoc non faciant: & ideo eos reprehendunt.

Si peccauerit in te. & de quo peccato debet intelligi.

h ¶In te.] Scilicet læſum, vel teſtem. Quidam totam hanc auctoritatem intelligunt de occulto peccato, & exponunt, adhuc vnum, vel duos teſtes, qui ſint teſtes factæ admonitionis, & quod ſequitur, dic eccleſiæ, ideſt ſacerdotibus, qui orent pro ipſo, vel admoneant eum deſiſtere a peccato, & talibus, qui poſſint prodeſſe, & non obeſſe. 22. q. 5. hoc vr̄. & qđ ſequitur, ſit tibi ſicut ethnicius &c. quantum ad priuatam communionem intellige, ſed non in publico, vt 6 q. 2. ſi tantum. Sed huic opi. contradicit 45. diſt. ſed illud, & extra de iud. nouit. 11. q. 3. præcipue, vbi habes, q etiam in manifeſtis loquit hæc aucto-

auctoritat. Alij intelligunt totum de manifeſto : ſed eis contradicit Auguſt. ibi. ſi ſolus noſti, Tertij dicunt quòd principium de occulto, & ſequens de manifeſto loquitur : ſed eis contradicit quod dicit : diſtribuite tempora, & concordat ſcriptura. Ioan. intelligit de tali occulto

tur. Quicunque ergo habet familiam, tenetur corrigere eam. 23. q. 2. duo iſta, & q. 5. non putes. Et quod teſtatur præceptiue, quo ad prælatos, quo ad ſubditos conſultiue, eſt arg. 23. q. 8. c. 1. Item dubitatur, an infames perſonę admittantur ad denunciationem, & criminoſę? Et vr ꝙ ſic: quia oēs ex præcepto ad hoc tenentur. Nam & hęreticus admittitur. 24. q. 1. quiſquis. & alienæ perſonæ viles, vt extra de ſpon præterea. 2. & vbi agitur ad correctionē non requiritur tantus rigor, vt 22. q. 5. hoc vi detur. de bona fide, enim agitur : vnde nō conuenit de apicibus iuris diſputare. ff. mā. ſi fideiuſſ. §. quædā. Et contra videtur: quia tātum honeſtiores perſonę admittūtur. 35. q. 6. epiſcop⁹ in ſynodo. & nō infames, vt de teſtibus cog. præterea. nam etiā ad populares actiones nō admittūtur niſi perſonę, integri ſtatus, ff de popul. act. popularis. Ego credo quē libet admitti, dum tamē bono zelo denunciet. extra de re iudic. cū I. & A. ſed licet infames admittātur & irregulares, non tamen criminoſi. Cum enim tales non correxerint ſua crimina, credēdum eſt, ꝙ malo zelo denuncient crimina aliorū. 3. q. 7. §. porro. Io. ſimiliter eſt in teſte, qui in ciuili cauſa non admittitur, niſi poſt pœnitentiam. extra de teſti. teſtimonium. B.

corrigis, quod in te peccauit. Nam ſi ſolus noſti, quia peccauit in te, & eum vis coram omnib. arguere, non es correptor, ſed proditor [a]. Attēde, quemadmodum vir iuſtus Ioſeph tanto flagitio, quod de vxore fuerat ſuſpicatus [b], tanta benignitate pepercit; antequam ſciret, vnde illa cōceperat, quam grauidam ſenſerat, & ſe ad illam non acceſſiſſe nouerat [c]. Reſtabat itaque certa adulterij ſuſpicio: & tamen, quia ipſe ſolus ſenſerat, ipſe ſolus ſciebat, quid de illo ait Euangelium? Ioſeph autem, cum eſſet vir iuſtus, & nollet eam diuulgare.] Mariti dolor non vindictam quæſiuit: voluit prodeſſe peccanti, non punire peccantem: [Cum, inquit, nollet eam diuulgare; voluit eam occultè [d] dimittere.] *& infra.* ¶Ergo ipſa corripienda ſunt coram omnibus, quæ peccantur coram omnibus. Ipſa verò corripienda ſunt ſecretius, quæ peccantur ſecretius. Diſtribuite tempora, & concordat ſcriptura [e]. Sic agamus, & ſic agendum [f] eſt, non ſolum, quando in nos [g] peccatur, ſed etiam, quando peccatur ab aliquo, vt ab altero neſciatur, in ſecreto debemus corripere. *& paulo poſt.* ¶Nouit enim neſcio quem homicidā eps [h], & alius illum nemo nouit. Ego nolo † illum publice corripere, & tu quæris inſcribere? Prorſus nec prodo, nec negligo: corripio in ſecreto; pono ante oculos eius Dei iudicium, terreo cruentam conſcientiam, perſuadeo pęnitentiam. Hac charitate [i] præditi eſſe debemus. Vel aliquando homines reprehendunt nos, quòd quaſi non corripiamus: aut putant nos ſcire, quod neſcimus; aut putant nos tacere, qđ ſcimus. Sed forte quod ſcis, & ego ſcio: ſed non coram te corripio, quia curare volo, nō accuſare. ¶Sunt hoīes adulteri in domib. ſuis; in ſecreto peccantes: aliquando nobis produntur ab vxoribus ſuis, plerumque zelantibus [k],

Matth. 1.

† *al. volo*] orig.

Op. arg. 26. diſt. deinde. ſm Ray.

occulto quod ſcitur a multis, & poteſt ab aliquib. probari: & vocantur teſtes, vt probetur admonitio facta: quia niſi præceſſiſſet admonitio, accuſare non poſſet, vt infra eadem, quæſtio ſeptima, accuſatio. &c. ſi quis erga. nā ſi poſt admonitionem eccleſiæ nollet pœnitere, iſti poſſunt eſſe teſtes admonitionis factæ, & hoc innuit litera, vbi dicit, forte quod tu ſcis, & ego ſcio. Argum. eſt ad hanc ſolutionem, extra de iud. nouit. Sed iſti opponitur : quare ergo dicit Auguſt. tu ſolus noſti? Reſpondet hic, ſolus, & non excludit paucos, ſed multitudinē. ſi. diſtinctio. octaua. ſi ſolus. & ibi, Quomodo ſedet ſola ciuitas, ideſt cum paucis, ſic 15. quæſtio. 7. §. ſolus. infra ead. quæſt. 7. §. de his Nūc quæritur vtrum hoc ſit præceptum omnibus? Videtur quòd iſtud extendatur ad omnes infra ead quæſtio 7. quapropter. 11. quæſtio, 3. præcipue 24. quæſt. 3. tam ſacerdotes. 45. diſtinct. ſed illud quod H. concedit 1. Sed dura eſt hæc opinio, & conſtituit omnes tranſgreſſores. Sed eſt mandatum ad omnes, qui ſunt in magiſtratu poſiti, ſiue ſint clerici, ſiue laici, argum. 23. quæſt. 4. duo iſta 17. quæſtio. 4. de presbyterorum. tamen ad alios eſt conſilium, & hoc eſt verum de peccato iam facto: ſed de peccato adhuc faciendo omnibus eſt præceptum 22. quæſtio, quinta, hoc videtur. 94. d. diaconi. extra de cog. ſpiritua. Et intellige primam partem quando prælatus ſcit peccatū per ſe. Secundam, quando ei ab alio denuncia-

a ¶Sed proditor.] Sed nonne Dominus prodidit crimen Iudæ, cum dixit: Qui intingit manum mecum 2. in paropſide ſupra ead. vnus. & Paulus crimen Iudæorum tribuno, vt 23. quęſt. 3. Maximianus? Reſponde, illi quibus dicebatur, poterant tantum prodeſſe 22. quæſt. 5 hoc videtur. Item contra. ff de iniu. cum qui. Sed illud intelligitur quando quis directe vult aliquem accuſare.

b ¶Suſpicatus] Inf. 32. q. 1. dixit Dominus.

c ¶Nouerat.] Vnde conceperat.

d ¶Occulte.] i. non accedere ad eam: non tn̄ voluit eā a ſe repellere. 27 q 2. prius quam. Vel occulte. i ſine probatione: quod hodie non licet, 35. q 6. multorum.

e ¶Scriptura] Euangelica cum Apoſtolo dicente: Peccantem coram omnibus argue.

f ¶Et ſic agendum.] 6. q. 2. ▪ tantum. 11. q. 3. ſancti. ext. de off. ord. ſi ſacerdos.

g ¶Quando in nos.] ideſt, vno, vel altero ſciente: ſed etiam quando nullus ſcit; dum tamen præſumptio ſit contra eum qui peccat.

h ¶Nouit, &c. epiſcopus.] De ſe loquitur Aug.

i ¶Hac charitate] Scilicet Euangelica. alias charitate, in originali Auguſtini.

K Zelantib.] Argu. malo zelo denunciantem crimen

Chrs nunquid reuelauit crimen Iudæ?

2 De hoc legi. & not. de conſ. d. 2. cū oēs in glo. cum dixit. ibi videas.

Correctio ...aterna an... de præce...o. Et ſic in...llige hoc ... peccaue... &c. ſed ...c, ꝙ ibi ...atth. 8. lo...cbatur do...inus Pe..., p quod ...cet, ꝙ præ...is immo ... dabat ...c præce...um.

rint, aut certe ſe ſcire ſpecialiter[a] teſtati ſint, ſi ſcriptis[b] iudicatum ſit, & partibus præſentibus ſententia recitata eſt. Quòd ſi forte hęc ſolenniter acta non ſunt, nec cauſa probata eſt, quę exilio, vel depoſitione digna ſit; in eccleſiam ſuam modis omnibus reuocetur. Hi vero, qui eum contra Dei timorem, & canonũ ſtatuta condemnauerũt, excommunicati in monaſterium ad agendam pęnitentiã ſex menſibus mittendi ſunt: ita ſane, vt ſi cuiquam eorũ mortis contigerit immmere periculũ, viatici benedictio non negetur. Ipſe autem, qui eo viuente locũ eius temerarie ambiuit, priuatus ſacerdotio, ab omni miniſterio eccleſiaſtico repellatur, atque eidem dilectiſſimo fratri, & coepiſcopo noſtro tradatur, vt eum aut ipſe ad nos trãſmittat, aut apud ſe in cuſtodia habeat. epiſcopi vero, qui eum ordinare præſumpſerunt, vel peruerſæ ipſius ordinationi præbuere conſenſum, ijdem communione priuati, ſex menſibus ad agendam pęnitentiam in monaſterio deputentur. Si autẽ epiſcopi ẞ in præiudicium cõdemnationis, vel depoſitionis memorati Stephani ſe metu iudicis cõſenſiſſe, ac talia feciſſe non ſua ſponte profeſſi fuerint, tempus eis abbreuiandum eſt, & modus pænitentiæ temperandus. Si igitur is, qui prædicti Stephani locũ inuaſit, fortaſſe defunctus eſt, atque alius in eccleſia eius epiſcopus ordinatus eſt, illud de eo ſtatuẽdum eſt, quod ſuperius de cauſa fratris, & coepiſcopi noſtri Ianuarij diximus. ¶ Quòd ſi forte aliqua de obiectis contra memoratum Stephanum epiſcopũ probata ſunt, aliqua vero doceri minime potuerunt, cauta omnino conſideratione penſandum eſt, vtrum leuiora[c] capitula, an certe grauiora probata ſint, vt ex eis, qualiter definitionem tuam formare debeas, poſſis ſcire. ¶ Glorioſus vero Comitiolus, ſi ſupraſcriptus epiſcopus innocẽs eſſe claruerit, quidquid de rebus eius, vel eccleſiæ ipſius tulerit, ei ſine aliqua reſtituat dilatione. Sed & quæque ſe in perſecutionem, ac violentiam eius expendiſſe, vel damnum idem epiſcopus pertuliſſe iurauerit, idem memoratus Glorioſus Comitiolus reddat, ac ſatisfaciat. Si autem epiſcopum antedĩctum talẽ culpam commiſiſſe cõſtiterit (quod abſit,) &c. *vt infra in cauſa monachorum*. De perſona presbyteri, &c. *vt inf. in cauſa* Clericus aduerſus clericum. *Et infra eadem epiſ. 54. vndecimi libri.* De perſona Ianuarij epiſcopi ſciendum eſt grauiter omnino, & contra leges eſſe actum vt violenter de eccleſia traheretur; dum ſi quamlibet iniuriam[d] à quocumque epiſcopus paſſus fuerit in eccleſia, iniuriantem lex capitali[e] pęna percutiat; & ſicut maieſtatis reum omnibus det accuſandi illum licentiã, vt huius legis ſeries loquitur Codicis lib. 1. tit. vi. cõſtitutione decima: Si qs in hoc[f] genus ſacrilegij ꝓruperit, vt in eccleſias catholicas irruens, ſacerdotib. & miniſtris[g], vel ipſi cultui, locoque aliquid importet iniuriæ, &c. *& infra in eadem epiſtola*. De perſona Stephani epiſcopi hoc attendendum eſt; quia nec inuitus ad iudicium[h] trahi, nec ab epiſcopis alieni concilij debuit iudicari[i] *& infra*. ¶ Contra hæc ſi dictum fuerit, quia nec metropolitanum habuit, nec patriarcham, dicendum eſt, quia à ſede Apoſtolica (quæ omnium eccleſiarũ caput eſt) hæc cauſa audiẽda, ac dirimen-

a ¶ Specialiter.] Id eſt, aſſignata cã leix. vt no. 4. q. 3. §. ſola.
b ¶ Scriptis.] inf 9. q. 3. ſi quis cũ clerico. cõtra. ſed illud in cã ciuili, iſtud in criminali. Vel illud ſpeciale in epiſcopo?
c ¶ Leuiora.] An grauiora inf. 3. q. 10. placuit. contra. Sed hic non dicitur ꝙ ſecundo ſint admittendi ad accuſandum.
d ¶ Quamlibet iniuriam.] Ergo pro modica vt ꝓ magna iniuria poteſt quis taliter puniri. arg. 14. q. 6. c. vlt. tñ ꝓ modica iniuria non excõicatur quis. 11. q. 3. nullus extra de ſen. exc. peruenit. Io. Et male dicit Io. quia excõicatus eſt ſed non debet mitti ad ſedem Apoſtolicã, niſi velit epiſcopus, vt dicit illa decre. peruenit. B.
e ¶ Capitali.] Hæc eſt lex Cornel. ſed contra C. de epi. & cle. authen. ſed nouo ibi. in dicitur, ꝙ talis verberatur, & in monaſterium mittitur. Io. Sol poteſt dici, quod nouo iuri ſtabitur 1. vel ſtabitur huic legi, cum ſit canonizata 11. diſt. c. 1.
f ¶ Si quis in hoc.] inf. 17. q. 4. §. qui autem de eccleſia.
g ¶ Et miniſtris.] No. diligenter, quod in hoc caſu crimẽ ſacrilegij comparatur crimini lęſæ maieſtatis, vt 17. q. 4. ſi quis ſuadente, §. qui aũt. immo ſi laicus extrahatur de eccleſia, tale crimen cõparatur crimini lęſę maieſtatis, vt C. de ijs qui ad eccl. confu. l. 2.
h ¶ Ad iudiciũ.] Alienum hoc patet ꝑ verba ſequẽtia, ſ. ab epiſcopis alienis, &c.
i ¶ Iudicari.] Ergo cõprouinciales epiſcopi iudices epiſcopi, vt 3. q. 6. c. 2.
a ¶ A ſuo

Rẽõicatio pro modica iniuria non eſt ferenda.

1 Et hanc ſententiã teneas ſm L. ſed ſequens verior eſt, vt vſ Arch. Crimen ſacrilegij & læſæ maieſtatis ꝗñq; cõparãtur.

16. q. 6. ca. ſi epiſcopum.
11. q. 1. de perſona ex Gre. l. 11. epiſ. 56.

l. ſi qs Cod. de epiſ. & cleri. Cod. Theodoſ. li. 16. tit. 2 c. 31. 17. q. 4. ſi quis ſuadente.

a ¶A ſuo iudice.] infra 11.q.1.c pen. C. ſi a non compe. iud. l. ult.

b ¶Crimine.] No. ꝙ etiam in iſtis exceptis criminibus non omnis admittitur ad accuſationem, uel teſtimonium, niſi malæ famæ fuerit accuſatus, ut hic, & inf. ea. q.7. §. accu. & extra de teſt, ueniens, Si uero malæ famæ fuerit accuſatus, omnes admittuntur, ut extra de ſi. cauta & extra de teſti & quoniam, niſi odio uenerit ad accuſationem, ut extra de ſim. licet Hely. & c. per tuas. Alij dicunt ſpeciale eſſe in epiſcopo decre tamen videtur dicere, ꝙ contra eum et qui fuit malæ famæ, non ad mittuntur criminoſi in exceptis criminibus cũ criminaliter agit, ſed vbi ciuiliter agitur, tũc admittuntur criminoſi contra regulares prælatos, ſed non contra ſæculares: ſed ſi ſunt emendati de crimine, tũc admittuntur contra eos de æquitate non de rigore, ut ext. de ſimo. per tuas. lo.

da fuerat: ſicut & prædictus epiſcopus petijſſe dignoſcit, qui epiſcopos alieni concilij iudices habuit omnino ſuſpectos. Quia ergo ſententia non à ſuo iudice [a] dicta nihil firmitatis obtineat, lectionis huius tenor oſtendit libro Cod. vij. & c. *& infra.* ¶Quòd autem dicitur à ſeruis accuſatus, ſciendum eſt, quia audiri minimè debuerunt. *& infra.* ¶Si vero de crimine [b] † maieſtatis dicitur accuſatus; nec ipſum de eo credendum fuit, ſi vita, vel opinio eius talis ante non extitit [c]. *& infra.* ¶ Quòd autem dicit idem epiſcopus, quia ſe abſente, aliqui ſint viliſſimi teſtes exhibiti; hoc ſi verum eſt, nullius eſſe momenti lege noſcendum eſt. *& infra.* ¶Teſtes autem quales, vel cuius opinionis ad teſtimonium admittendi ſunt, plurimæ leges oſtendunt, quæ penè nulli habẽtur incognitæ; quæ etiam ſanciunt, ut viliſſimis teſtibus ſine corporali [d] diſcuſſione credi non debeat. ¶Quod autem dicitur, quia nihil ſcriptis iudicatum eſt, legendus eſt titulus xliiij. libri vij. Codicis, quia ſcriptis debuit iudicari. Nam ibi inter alia dicitur, atque præcipitur, ut ſententia, quæ ſine ſcripto dicta fuerit, ne nomen quidem ſententiæ habere mereatur.

† Si verò dictum fuerit, quòd de hoc accuſatus eſt, quod ad maieſtatis crimen attinet] ori.

c ¶Nõ extitit] Ext. de præſump mandata & eo tit cũ in iuuentute. ff. de ſuſpe. tut. l. 3 ff. ad leg iul. maie famoſi. 28. diſt. quia ſunt culpæ. ff. de re mil. l. nõ oẽs 1. Et ſic no. ꝙ præſumitur ex vita præterita circa præſens, ſiue de pręſenti. extr. de pręſump. ſcribam. ibi de hoc. & 44 diſt. multis. Archid.

d ¶Corporali.] inf. 5 q.5. illi qui.

a ¶Exilio.] *In vulgatis ſequebatur*, vel deportatione: *quæ voces ſublata ſunt, quia neque in uetuſtis Gratiani, neque apud B. Gregorium leguntur.*

ß ¶ Si autem epiſcopi in præiu.] *Hæc vſque ad uerſ.* Quòd ſi fortè *addita ſunt ex epiſtola: quemadmodum & paulò inferius à verbo,* dilatione, *vſq; ad uerſ.* Si autem epiſcopum, *vt orationis curſus ſit expeditior. Nam Gratianus referebat ſe ad ſuperiora, in quibus habentur ſimilia, hoc modo,* & c. ut ſupra de cauſa Ianuarij epiſcopi. *Quorum autem capitum initia citantur ex inferioribus cauſis: ea ſic relicta ſunt quemadmodum antea ſe habebãt, ut modus citandi Gratiano uſitatus agnoſcatur.*

i *Item Codicis libro ſeptimo, titulo de ſente. ijs ex breuiculo recitandis. Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus AAA.*

¶Vltima ſententia debet de ſcripto proferri. Cap. VIII.

STatutis generalibus iuſsimus, ut uniuerſi iudices, quibus reddẽdi iuris in prouincijs permiſimus facultatẽ, cognitis cauſis; vltimas definitiones de ſcripti recitatione proferãt. Huic adijcimus ſanctioni, ut ſententia [e], quæ dicta fuerit, cum ſcripta non eſſet, nec nomen quidem ſententię habere mereatur, nec ad reſciſsionem perperam decretorum, appellationis ſolennitas requiratur [f].

¶In duobus uetuſtis codicibus hoc, & ſequens caput non habentur, & hanc legem Codicis B. Gregorius in præcedenti capite manifeſtè indicauerat.

Item ex concilio apud S. Medardum. Hincmarus Rhemorum Archiepiſcopus dixit.

e ¶Tatutis] ¶Vt ſententia.] Per hãc legẽ non poteſt Gre. probare, ꝙ in criminalib. cauſis debeat interuenire ſcriptura: quia lex illa tantum de ciuilibus cauſis loquitur: nã epiſcopus inter ſubditos ſuos ſine ſcriptura iudicat, ut 11 q. 1. ſi quis cum clerico. & C. de ſent. ex bre. rec. Auth. niſi. ſimiliter ſæcularis iudex in modicis cauſis, vt ibi dicitur, & in authen de man prin §. ſit tibi colla 3. & ꝙ partes illud mutuo conſenſu poſſunt remittere, ut C de epiſcop & cle. Auth & gñaliter ſ ñ & C. de priu corũ, qui in ſacro palatio cõſiſtũt. l. quoties. in fi. lib. 12. D. eas cum Grego ꝙ in criminalibus cauſis requiritur ſcriptura, & ẽt in ciuili. extra de probat. quoniam cont. niſi in caſib ſu. exceptis, & in cã dilapidationis vt in auth vt iudi. ſine quoquo ſuffrag neceſſitatem. coll 2 lo.

f ¶Requiratur.] Tñ ſi appellauerit, vr ꝙ debeat proſequi appellationem, vt ext. de sẽ. & re iud. ſnia. ꝗa appellatio confirmat ſniam, ff. rẽ ra. ha. l. 3. §. falſos. ex. de offi. dele. corã.

Legum

LEgum.] CASVS. Probat hic Hincmarus, ꝙ in cauſis geſtorū interuenire debet ſcriptura, nam Baptizandus nomen ſuum debet in ſcriptis dare, & electio, & ordinatio debet fieri cum ſcriptura, & ſimiliter excommunicatio & reconciliatio, & alia ſimilia, debent fieri cum ſcriptura.

tribus modis, ſ. vt qui ad hoc cooperatur. ut in ſimonia. 1. q. 1. ſi quis epiſcopus. Et in inceſtu. 3. q. 4. cōſanguineorū. Itē & in raptu virginis. 36. q. 3. de puellis. In rapina. 17. q. 4. omnes eccleſiæ. Itē in iniuſta iniuria, vt ſupra eo in primis. Secundo modo dicitur conſentire, cum nō corrigit

¶De eodem. Cap. IX.

LEgum eccleſiaſticarū conſuetudo, & auctoritas talis eſt, vt in cauſis geſtorū ſemper ſcripturā requirant, adeò, vt qui ad ſacrū fontem [a] accedit, ſuum dare nomen præcipiatur. Qui ad ſummum ſacerdotium prouehitur [b], decreto manibus omnium roborato eligitur. Ordinatus autem à ſuis ordinatoribus literas accipere iubetur. Qui etiam ab eccleſiaſtica ſocietate [c] quolibet exceſſu diſcinditur; libelli † inſcriptione aut recipitur, aut eijcitur. Sed & qui [α] accuſatur, aut excommunicatur [d], ſeu reconciliatur, per ſcripturam accuſari, vel reconciliari iubetur. Et ſic in cæteris huiuſmodi, in tantum ſcriptura depoſcitur, vt ſicut B. Gregorius in commonitorio ad Ioannem defenſorem ex Romanis legibus ſumēs ſcribit: [Sententia, quæ ſine ſcripto profertur, nec nomen ſententiæ habere mereatur †].

extra de libelli oblat. c. 1. Burc. l. 2. c. 187. Iuo p. 6. c. 169.

† *libellari ſcriptione*] orig.

ſup. c. in primis.

Cod. lib. 7. tit. 44.

† *meretur*] orig.

α ¶Sed & qui.] *In originali eſt*, ſed qui accuſatur, vel qui excommunicatur, reconciliatus per ſcripturam accuſari, uel reconciliatus commendari iubetur. Et ſic, &c.

Item Nicolaus Papa Girardo † Turonenſi Archiepiſcopo.

† *al. Airardo.*

¶Reſtituendus eſt, quem neque conuictum, neque confeſſum conſtat eſſe eiectum. Cap. X.

NOtum ſit tuæ fraternæ charitati, ꝙ iſte presbyter pauper, nomine Chriſtophorus de ſua anguſtia ad noſtram clementiam lacrymabiliter ſit cōqueſtus: dicens ſe falſis criminibus impetitum, & ab eccleſia ſua non conuictum, neque confeſſum, irrationabiliter fuiſſe eiectum. Nam, vt ipſe refert, tua diligentia per tres [e] vices inquiſitione facta, nulla in ſe neque de fornicationis crimine, neq; de homicidij conſenſione [β] (de quibus impetebať) reperiri potuit culpa: niſi [f] quia ſuæ paupertatis cauſa, q̄ petebantur, aut conſentire noluit, aut implere nō potuit. Quæ ſuus tamen æmulus vltroneus egit, qui iniuſtè illi eccleſiam præripuit. Idcirco magnopere [g] monemus reuerentiam tuam, ut etiam quæ, te fortè ignorante, gieziaca cupiditate peracta eſſe vidētur, tuę [h] fraternitatis cenſura celeri emendatione corrigātur; ſcilicet reſtituendo [i] eccleſiæ propriæ iam dictum ſacerdotem, atq; ei reddendo tua pietate priſtinum, quem perdidit, honorem; & nullatenus canonica inſtituta alicuius temeritate contemni permittas: quia facientem & conſentientem [k] par pœna conſtringit.

Iuo p. 4. c. 428.

β ¶Conſenſione.] *Sic eſt emendatū ex pleriſque uetuſtis exemplaribus. Nam antea legebatur*, confeſſione. *Iuo autem habet*, conſenſu.

a ¶Fontē.] Infra de conſecr. diſt. 4. baptizandi. 2.

b ¶Prouehitur.] Supra di. 61. epiſcopus dum fuerit.

c ¶Societate.] Vt hæreticus, vt ſupra 1. q. 7. quoties.

d ¶Excommunicatur.] 11. q. 3. debent. & c. curæ.

NOrū.] CASVS. Quidā presbyter nomine Chriſtophorus nō cōuictus, vel confeſſus de aliquo crimine iniuſtè fuit ab eccleſia ſua expulſus, & alius loco eius ſubſtitutus: quia non potuit, uel noluit dare, quod ſubſtitutus eius ęmulus dedit, cum trina facta fuerit contra eum inquiſitio, nec culpabilis eſt inuentus. unde conqueſtus eſt Chriſtophorus Papæ: quare mandat epiſcopo, qui eū expoliauit, vt eū reſtituat, nec excuſatur, ſi dicat ſe nō facere: cū fieri permittat. Nam faciens & cōſentiēs pari pęna puniunť.

e ¶Per tres.] Not. ſæpius poſſe inquiri de eodem crimine.

f ¶Niſi.] Iſtud, niſi, non ponitur hic exceptiuè.

g ¶Monemus.] Per hoc uerbum nō pręcipitur 1. ut inf. 28. q. 1. ſic enim. & ff. de leg. 3. fideicommiſſa. §. hęc uerba. & 11. q. 3. ſi rogo, & 3. q. 9. reuera. & 2. q. 7. ſicut inquit. in gl. 2.

1 Tū iuriſdictio dať. ext. de teſt. c. 1. de hoc ēt J. ea. q. 7. ſicut. ſed hic tenetur præceptiuè. Arch.

h ¶Tuę] Remittitur hæc cauſa ad eum à quo appellatū ē, nō vt ipſum iudicet, ſed vt ipſum reſtituat, & ſic non obſtat, extra de appell. accepta.

i ¶Reſtituēdo.] Cauſa prius cognita, ne obſtet. inf 7. q. 1. præſentium.

Spoliationis rōne quis cōueniatur.

Cōſentit qs triplicitet.

k ¶In conſentientem.] Hoc ideo dicit, quia ipſe eum nō priuauerat, ſed alij de conſenſu ſuo. Et hoc eſt notabile, ꝙ poteſt conueniri, non ſolum qui defecit, vel mādauit, uel ratum habuit, ſed etiā qui conſenſit, extra de reſtit. ſpol. cum ad ſedem. in fi. Conſentire dicitur quis

rigit quos teneť ex officio corrigere, vt 83. diſt. cap 1. & 2 & 86. diſt. inferiorum. Tertio modo dř conſentire cū defendit peccantē, uel qū ſua auctoritate delinquitur. 11. q. 3. qui conſentit. 24. q. 3. qui aliorum. & talis magis eſt puniendus, quàm ipſe faciens, ut ibi dicitur glo.

Nemo

NEmo.]CASVS. Statuitur in hoc cap. ꝙ nullus debet iniuſte, & ſine cauſa interueniente ab epiſcopo, vel archipresbytero excommunicari, quod ſi factum fuerit, iniuſte excommunicatus abſoluatur a maiori: & iniuſte excommunicans punietur ſuperioris arbitrio pœna

Item de libro conſtitutionum.

¶Antequam cauſa probetur, aliquis excommunicari non debet. Cap. XI.

Apud Iulianum Antecesſorem no. vel. 123.c.15.24.q.3. de illicita.
Iuo p.5.c.371.& p. 14.c 42.
† al.ea.

NEmo epiſcopus, nemo presbyter excõmunicet [a] aliquem, antequam cauſa probetur [b], propter quam eccleſiaſtici canones hoc fieri iubent. Si quis autem aduerſus eam † excommunicauerit aliquem; ille quidem, qui excommunicatus eſt, maioris ſacerdotis auctoritate [c] ad gratiam ſanctæ communionis redeat; is autem, qui non legitime excommunicauit, in tantum abſtineat tempus ſacroſancta communione, quantum maiori ſacerdoti viſum fuerit; vt quod iniuſte fecit, ipſe iuſte patiatur.

Item Auguſtinus in epiſtola 137. ad clerum, & vniuerſam plebem Hypponenſem.

¶Incerta, & dubia iudicari non poſſunt. Cap. XII.

Iuo p.5.c.388.

NOmen presbyteri propterea non auſus ſum de numero collegarum eius, vel ſupprimere [d], vel delere, ne diuinæ poteſtati, ſub cuius examine cauſa adhuc pendet, facere viderer iniuriam, ſi illius iudicium meo vellem iudicio præuenire, quod nec in negotijs ſæcularibus iudices faciunt, quando cauſæ dubitatio ad maiorem poteſtatem refertur, vt pedente relatione [e] aliquid audeant commutare. Et in epiſcoporum concilio cõſtitutum eſt, nullum clericum, qui nondum conuictus ſit ſuſpendi [f] a communione debere, niſi ad cauſam ſuam examinandam ſe non præſentauerit.

Item Melchiades Papa epiſcopis.

¶Nec ſuſpicionis arbitrio, nec ante verum, & iuſtum iudicium aliquis condemnetur. Cap. XIII.

Poly.l.1 tit.8.
Pan.l.4 tit.11.c.15.
† al. charitate.

PRimo ſemper ante omnia diligenter inquirite, vt cũ iuſtitia, & veritate † definiatis: neminem condemnetis ante verum, & iuſtum iudicium: nullum ſoſpicionis [g] arbitrio iudicetis: ſed primum probate, & poſtea charitatiuam proferte ſententiam: & quod vobis non vultis fieri, alteri nolite facere.

Tob.4.

pœna conſimili.

a ¶Excommunicet.] Arg. quòd ſimplex ſacerdos habet poteſtatem excommunicandi, vt extra de off. ord. cum ad eccleſiam 1. & c. fin. ſacerdos, & de app. reprehenſibilis, & extra de eo qui fur. ord. re. cap. 1. Nam quilibet ſacerdos habet claues ligandi, vt infra ead q.7. item cum Dauid, & 11.q.3. quomodo. item quia de cauſis poſſunt cognoſcere, vt extra de iud.c.2. & extra de immun. ecc. non minus, & etiam de matrimonialibus cauſis. extra de ſent. & re iud. tenor. in princ. ideſt parte deciſa. Cum ergo excommunicatio ſit potius iuriſdictionis quàm ordinis, vt extra de electio. tranſmiſſam, & tales minores prælati habent iuriſdictionem, vt dictum eſt, ergo poſſunt excõmunicare. Sed contra excõmunicatio eſt mucro epiſcopalis. 16.q.2. viſis. Item excommunicatio dicitur maxima pœna, vt 24 q.3. corripiantur. Præterea archidiaconi modica habẽt iuriſdictionem, vt extra de off archid. c. 1. & vlt. ergo multo fortius, ſimplices ſacerdotes. Sol. vbi conſuetudo eſt, ibi bene poſſunt excõicare, conſuetudo enim dat iuriſdictionem, vt 9.q.3. conqueſtus. in fine. De hac materia inuenies 11.q.1. de perſona. Io. Probabiliter poteſt dici, ꝙ eccleſiarũ prælati de iure communi poſſunt excõmunicare, vt ext. de off. ord. cum ab eccleſiarum, licet epiſcopi iam præſcripſerunt contra multos prælatos. Ber.

b ¶Cauſa probet.] inf. 11 q.3. nemo epiſcoporum.

c ¶Maioris ſacerdotis auctoritate.] Cũ d. 11.q.3. ſi epiſcopus forte notatum ibi inuenies, & extra de ſent. excom. ſacro.

NOmẽ.]CASVS. Quidam presbyter fuerat accuſatus, & etiam infamatus. Vnde clerus illius loci rogat Auguſtinum, vt eum excommunicaret, vel deponere. Reſpondet Auguſt. dicens, quòd nõ poteſt, nec eſt auſus eum ſupprimere de tabula clericorum, cum occultum ſit eius delictũ, & Dei iudicio reſeruetur, cui faceret iniuriam, ſi eius iudicium præueniret. Nã & iudices ſæculares hoc faciunt, iudicio pendente nihil immutant. Et præterea in concilio factum eſt ſtatutum, neminem debere excommunicari nondum conuictum, niſi ipſe fuerit contumax.

d ¶Vel ſupprimere.] Nomina excõicatorum tempore excommunicationis ſupprimebantur in matricula, ſed nomina depoſitorum radebantur. ſic 50.d. contumaces.

e ¶Relatione.] Similiter, ext. de off. deleg. licet, ex eo & ꝙ iudex dicit ſe velle referre. non poteſt amplius cognoſcere. C. de app. ex illo. & extra de off deleg. cum ſuper, quod intelligo ſi relatio fuerit a partibus approbata, vt C. de relat. l. 2.

f ¶Suſpendi.] Niſi ſit infamatus. inf. ead. q.5. presbyter.

PRimo ſemper.] CASVS. Quicunq; vult ſniam ferre, debet primo cauſam, & omnia diligenter inquirere, quibus peractis ſententiam ferre debet non ſuſpicionis arbitrio, ne alteri faciat quod ſibi non vult fieri.

Suſpicio eſt triplex.

g ¶Suſpicionis.] Triplex eſt ſuſpicio. Temeraria, de qua hic

x cõicare ſimplex esbyter. Ybi d hoc c ext. de sẽ. c. nuper. §. t. in ſi. 9. q. g merito.

hic dicitur, quæ expurgationem non inducit. Probabilis, quæ expurgationē inducit, vt inf. q. 5. presbyter. Violenta, quæ ad condemnationem ſufficit, vt inf. 32. q. 1. dixit Dominus 1. Tamen quandoq; violenta ſuſpicio, vel præſumptio non ſufficit ad condemnationem, vt extra de teſtib. cog. præterea. ext. de præſump. literis. in fi.

1 Ext. de præſum. c. 2.

qu is cum. verſi. ſane ſi quis.

f ¶ Qui falſum teſtimonium.] Iſti repellantur, licet nō ſint infames, vt ext. de ord. cog. cum dilectus. in fi.

g ¶ Paupertatem.] Propter hoc repelluntur teſtes, vt 4. q. 3. teſtium. dum tamen ratione paupertatis ſit ſuſpectus

Paupert... qñq; repel... a teſtimon...

Item, ff. Libro 48. tit. de accuſationibus, & inſcriptionibus. l. Qui accuſare.

tit 2. l. 8.

2 Vbi d hoc. & 6. q capi. oues. Arch.

P Rohibētur.] Lex incipit, qui accuſare poſſunt.

CASVS Hic enumerantur nouem perſonæ, quæ propter nouem cauſas ab accuſatione prohibentur vt mulier, pupillus, &c. niſi ſuā, vel ſuorum iniuriam proſequantur. Et hic oſtēdit Gratianus, qualiter in accuſationib. ordo iudiciarius ſit ſeruandus.

a ¶ Propter ſacramētum.] Quod præſtāt, .ſ. ſe non euitaturos mortem pp ſalutem reipublicæ 3. Milites enim noſtros magis volumus ſcire arma quàm iura, vel leges vt C. de iure delibe. l. ſcimus. C. locat. milites.

3 Iſti non admittebantur ad accuſationem, ne ob hoc impediri vtilitatem Reip. prætermitterent & pp hoc periculum incurrerent.

b ¶ Magiſtratum.] ſed contra ſup 1. q. 1 in illa l iubemus. Sed illud cum delinquit iudex in adminiſtratione ſua, vt tunc poſſit conueniri 4. vt i auth. vt iud. ſine quoquo ſuffragio §. illud. Vel hic loquitur de eo, qui ante adminiſtrationē deliquit. Vel ibi de minorib. iudicib. hic de maioribus. vt ff. de iniu. nec magiſtratibus, tamē etiam maiores iudices præſtabunt cautionem ſtandi iuri poſt depoſitam adminiſtrationem, vt ff. de adult. ſi adulterium, §. vlt.

4 Adde d hoc late per Fet. de Bel. pert. & Cy. in l ad uerſus. C. de admi. tut.

¶ Qui ab accuſatione prohibeantur, & qui recipiantur. Cap. XIIII.

PRohibentur accuſare alij propter ſexum, vel ætatem vt mulier, vt pupillus. Alij propter ſacramentum [a] vt qui ſtipendium merent. Alij propter magiſtratum [b] poteſtatemve: in qua agentes ſine fraude [c] in ius vocari † non poſſunt. Alij propter delictum proprium, vt infames. Alij propter turpem quæſtum [d], vt qui iudicia aduerſus duos reos ſubſcripta habent, nummo ve [e] ob accuſandū vel non accuſandum acceperint. Alij propter conditionē ſuam, vt libertini † contra patronos. Alij propter ſuſpicionem calumniæ, vt illi, qui falſum teſtimonium [f] ſubornati dixerunt. Nōnulli propter paupertatem [g], vt ſunt, qui minus, quàm quinquaginta aureos habent. Hi tamen omnes, ſi ſuam iniuriam exequantur, mortemve propinquorum defendant, ab accuſatione non excluduntur. Liberi, libertique non ſunt prohibendi ſuarum rerum defendendarum gratia de facto parentum patronorumve queri, puta † ſi dicant, vi ſe de poſſeſſione [h] ab his expulſos: ſcilicet non vt crimen [i] in eis intendant, ſed vt poſſeſſionem recipiant. Nam & filius quidem non prohibitus eſt de facto matris quæri, ſi dicat, ſuppoſitum ab ea partum, quo magis cohæredem haberet: ſed eam ream lege Cornelia facere permiſſum ei non eſt. ¶ Ab alio delatum alius deferre non poteſt [k]: ſed eum, qui abolitione publica [l], vel priuata interueniente, aut deſiſtente accuſatore de reis exemptus eſt, alius deferre non prohibetur.

† al. euocari.

† al. liberti.

lege. 9.

lege. 10.

lege. 11.

† al. veluti.

c ¶ Sine fraude.] ideſt, ſine pœna.

d ¶ Quæſtum.] ideſt, quæſtus ſuſpicionem. Qui enim duos cœperit accuſare, ſi vult tertium accuſare, præſumitur, ꝙ hoc cauſa quæſtus faciat. Sed huic eſt contra. ff. de ac. l. hos accuſare, §. lege Iulia, vbi dicitur, ꝙ nemo poteſt duos ſimul accuſare, niſi ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequatur. Sed dic quòd in diuerſis libellis poſſunt duo accuſari: ſed tertius non poteſt, niſi ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequatur, vt hic dicitur, & C. qui ac. non poſ. l. cum rationibus, ſed in vno libello non poteſt duos accuſare, niſi ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequatur, vt in illa l. hos accuſare. niſi cum crimen commune eſt, vt ff. de adul. qui pupillam, §. 1. ſed in crimine adulterij non poſſunt duo ſimul accuſari, C. de adult. reos.

Accuſare ſimul plures, an liceat vni

e ¶ Nummosve.] Accuſatori licet nobis dare pecuniam in cauſa ſanguinis: ſed quidem pecunia, & non in cauſa ſanguinis, pro conuicto habetur, vt inf. q. 3. §. præuaricator. verſ. in omnibus cauſis, ſed non licet accuſanti recipere, vt ſu. 1. q. 1. concuſſionis, tamen poſt finitam accuſationem quandoque remuneratur accuſator, vt ſup. 79 diſt. ſi quis Papa, & infra. 5. q. 5. accuſatores. 6. q. 1. ſi

Accuſatori cauſa ſanguinis licet pecuniam dare

ctus, vt inſt. de ſuſpe tutó. §. vlt paupertas enim non eſt de numero malorum. 15. q. 1. illa, in fi.

h ¶ De poſſeſſione.] Non tamen ab eis poſſunt repetere poſſeſſionem per interdictum vnde vi, 5. licet enim nullum interdictum infamet, tamen diminuit, & ſugillat opinionem eius contra quem proponitur, vt ff. de obſe. l. 2. nec etiam in integrum reſtitutio petitur contra parentes, vel patronos, vt C. qui & aduer. quos integ. reſt. l. vltima.

5 Verum ... ꝙ cōtra ... nō datur ... terdictū ... de vi, niſi ... ſet vis arm... ta, quia ... bene dat ... de vi, & ... ar. l. 1. §. in... terdictum.

i ¶ Non vt crimen.] Niſi atrocem iniuriam feciſſent, vel niſi nomine alieno conueniantur, vt ff. de in ius vocan. ſed, & ſi §. pe. & vlt. & 12. quæſt. 2. §. qui manumittitur. Aliàs non poteſt agere pro iniuria contra tales perſonas, vt ff. de iniur. non ſolum, §. quemquam.

AB ALIO. CASVS. Dr hic, ꝙ accuſatus durante accuſatione illa ab alio accuſari non poteſt, niſi abolitio interueniat, vel accuſator ab accuſatione deſiſtat. & hoc in prima parte. In ſecunda parte dr, quòd propter vtilitatem publicam quidam admittuntur ad accuſationem fraudatæ annonæ, qui aliàs non admitterentur; vt mulier, infames, milites, & ſerui. Secunda pars incipit ibi, [Mulierem.]

k ¶ Non poteſt.] Siue enim quis ſit condemnatus, ſiue abſolutus, tamen ſuper eodem crimine ſæpius agi non poteſt, vt extra de accuſ. de his.

l ¶ Abolitione publica.] Tripliciter fit abolitio, aut publice

Abolitio fit tripliciter.

Vt puta na[...]
filio prin-
cipi, uel de-
[...]cta ciuita-
[...]e, & p p hoc
[...]riæ repen-
[...]næ inducũ
[...]ur a princi-
[...]e: & de re-
[...]entinis fe-
[...]ijs eſt tũ
[...]ntelligẽdũ:
[...] tunc ſua
[...]uctoritate
[...]ôt accuſa-
[...]or petere
[...]eum deſi-
[...]tere. Arch.
[...] Adde ad
[...]anc gl. no.
[...]er Petr. &
Cyn. in l. 1.
[...]f. de abo. &
[...]n tu. de ge-
[...]ne. abo.

blicè ob diem inſignem, uel ob rem proſperè geſtam 1. aut priuatim accuſatore petente: aut ex lege, quando accuſator deſiſtit, uel mortuus eſt 2. In publica aboli- tione poteſt accuſator repetere reum finitis ferijs, intra xxx. dies, ut ff. ad Turpil. ſi quis. & l. ſeq. Sed in alijs duabus non admittitur ille qui deſtitit, ut ff. ad Turpil. qui deſtitit. Sed alius bene admittitur intra xxx. dies infra ead. q. vlt. in fi.

que ex ſcientia, quandoque ex ſuſpicione procedit: quandoque ex certo, quandoque ex incerto auctore, vt de conſec. diſtinct. 4. ſanctum in fi. Manifeſtum eſt, quod ſemper ex ſcientia, & ex certo auctore procedit: & quod poteſt probari 3. ut ff. de teſt. hæredes palam. Item ẽt quandoq; dr̃ occultũ, quod pôt pbari. C. de app. cos. § 2. & occultum dicitur qđ quinq; ſciũt, vt de pœn. diſtinc. 1. §. hæc ergo ſecreta. Item notoriũ dicitur manifeſtum; qđ patet vel per confeſſionẽ, vel per probationẽ, vel per euidentiam rei, vt extra de verb. ſig. cũ olim. Notoriũ triplex eſt: eſt .n. notoriũ facti, notorium iuris, & notoriũ præſumptionis. Notorium facti eſt, quod exhibet & offert ſe oculis oĩum, ideſt, qđ ita habet facti euidentiam, ꝙ nõ poteſt negari, ſupple probabiliter, vt ext. de coh. cler. tua. & ext. eo. tit. ueſtra. in tali nõ auditur appellans. extra de appell. cũ ſit Romana. & c. præterea, & c. peruenit. & crediẽ ſimplici aſſertioni officialis, vt 4. q. 4. §. aliquãdo. Nec requiritur hic ſcientia omnium, ſed plurium, vt infra ead. de manifeſta. Eſt autem quoddam factũ continuum ſiue permanẽs 4 quoddam interpolatum, quoddã ſtatim tranſiens. In notorio facti continui nullus ordo iuris exigitur, ut in decre. tua. In notorio facti interpolati ſemiplena probatio requiritur, ut extra de vſur. cum in diœceſi. Notorium actu non permanens probabiliter poteſt negari, ut extra de ſorti. ex tuarum. Notorium iuris eſt de quo aliquis eſt condemnatus vel confeſſus, tamen in hoc notorio quandoque cõtra negantem ſe eſſe conuictum requiritur probatio, vt extra de ſent. & re iud. ſicut. Item quandoque non ſufficit, ꝙ quis ſit confeſſus, niſi ſit confeſſus & conuictus, ut inf. ea. q. 6. § ſunt etiam quorum ver. in occultis. Notorium præſumptum eſt, ut ſi aliquis publicè habitus eſt pro filio alicuius, ibi nõ requiritur aliquis ordo iuris, ut extra de fi. presby. Michael. & c. quoniam. hoc enim ꝙ aliquis ſit alterius filius non poteſt uerè probari, vt ff de condi. & demon. Lucius. ſed potius per præſumptiones.

lege xiij.

¶Mulierem propter publicam vtilitatem ad annonam [a] pertinentem, audiri à præfecto annonę, deferentem Diui Verus † & Antoninus reſcripſerunt. Famoſi quoque accuſantes ſine ulla dubitatione admittũtur. Milites quoque, qui cauſas alienas deferre non poſſunt, qui pro pace excubant, vel magis ad hanc accuſationem admittendi ſunt. Serui quoque deferentes audiuntur.

† al. Seuerus.
repoſita hic ſunt aliquot uerba ex Pandectis Flo.

3 Idẽ Alex. in l. ſi uero. §. qui pro rei ff. qui ſatiſda. cog. & text. in l. ea quidem. C. de accuſ.

2 *His omnibus auctoritatibus datur intelligi, ꝙ nullus eſt condemnandus, niſi iudicio ordinabiliter habito aut conuincatur, aut reum ſe ipſe confiteatur. Verum hæc de illis intelligenda ſunt, quorum crimina ſunt occulta: cæterum, quæ manifeſta ſunt, iudiciarium ordinem non requirunt.*

Vnde Ambroſius.

¶Sine accuſatione, manifeſta iudicentur. Cap. XV.

MAnifeſta [b], accuſatione non indigent.

¶ *Iuo in epiſtola ad Hugonem, qua incipit*. Literas v. P. *ſic ait.* Manifeſta autem, accuſatione non indigere teſtatur B. Ambroſius ſuper epiſtolam ad Corinthios, ita dicens de eo, qui cum nouerca: [Iudicis non eſt, &c.] *vt infra c. de manifeſta.*

Item Nicolaus Papa Ludouico Regi in epiſtola, qua incipit: [Syllabarum.]

¶De eodem. Cap. XVI.

Anſel. li. 12. c. 35.
Gal. 5.

QVę Lotharius Rex nepos veſter facit, accuſatore nõ indigent. Manifeſta [c] quippe ſunt (teſte Apoſtolo) opera carnis, fornicatio, immunditia, &c.

¶*Sumptum eſt ex epiſtola, qua habetur in codice ſæpè memorato monaſterij Dominicanorum: in qua hæc præcedunt.* Accuſatorẽ autem habere Lotharium non niſi illum, qui accuſator fratrum in Apocalypſi appellatur, & opera eius, quæ & ipſa eiuſdem antiqui hoſtis inſtinctu patrantur, profectò comperimus. Quæ uero Lotharius Rex, &c.

4 Puta ſi epĩs ſine licentia Papæ tranſit ad aliam eccleſiam. ext. de elect. bonæ 1. & de transla. quãto. Archid.

a ¶Ad annonam.] Cum hoc crimen, ſcilicet fraudatæ annonę, ponatur inter excepta crimina, & iſtud crimen æquiparetur crimini dilapidationis, videtur ꝙ ibi quilibet admittatur. Nam & fœmina cuius non intereſt, ſi pietate ducitur, admittitur ad crimen ſuſpecti tutoris. inſti. de ſuſpec. tut. §. conſequens. Nec in hoc crimine tenetur quis inſcribere, ut in Auth. ut iud. ſine quoquo ſuffra. §. neceſſitatem coll. 2.

HIS OMNIBVS. Hæc eſt ſecunda pars quæſtionis, in qua probat, ꝙ in notorijs non obſeruatur ordo iuris, nec accuſator eſt neceſſarius. & hoc probat per tres auctoritates. Io. de Fan.

CASVS. Concludit Gratianus ex ſupradictis, ꝙ in cauſis criminalibus ſemper ordo iudiciarius obſeruandus, niſi ſint crimina manifeſta: in quibus ordo iudiciarius non ſeruatur, & hoc probatur tribus cap. ſeq. & appellat hic Gratianus manifeſtum, ideſt notorium.

¶CASVS ſeq. cap. patet, & ideo poſitione non indiget.

b MAnifeſta.] De notorio loquimur, & quid ſit notorium, ignoramus. Scias ergo, quòd aliud eſt fama, aliud manifeſtum, aliud notorium. Fama quandoque ex ſcientia, quandoque ex ſuſpicione procedit [...]

QVæ Lotharius Rex.] CASVS. Lotharius Thebergam vxorem ſuam legitimam abiecit, & Gualdradam pellicem accepit, & publicè tenuit. De hoc Nicolaus Papa ſcribit Carolo Regi dicens, quòd ſcelus nepotis ſui accuſatione non indiget, cum ſit manifeſtum, nec poteſt quis conqueri eum iniuſtè damnatum.

c ¶Manifeſta.] inf. 11. q. 3. corum. contra. Sed ibi non erat notorium, ſed manifeſtum; & ſic non obſtat 3. q. 5.

quia

quia ſuſpecti Etiam ſi ſit notorium, tñ nihilominus hęc citatio fortè 1. eſt facienda 1.inf.ea.§. quando. 24.q.3. de illicita, & J.c.Deus omnipotens. & ſnĩa ferenda eſt, vt ext. de app. cum ſit Romana.in fi.ſed neq; probatio, neque purgatio eſt requirenda, ut J. c.Deus ops & extra de purg.can.cum dilectus. fit tamen ꝓbatio quandoque in abundanti. extra de elect.bonę 1.& ff.de ma.cauſam. in prin. & 24.q.1. pudenda. in fi.nihil enim tam indubitatũ eſt, quin ſolicitam dubitationem admittat, vt in Anthen.de tabel. in med. col 4.

calum. l. 1. Additur vj. caſus quando crimen probatur per inquiſitionem. extra de accuſ. qualiter & quando. Item vij.cum deficit reus in purgatione. extra de ſimo. de hoc vij.in notorijs.ut hic.

c ¶Omnes.] Scilicet Corinthij.

1 Pro illo fortè facit quod not. Vin. & Ber. extra de diuor.porro.

2 Concord. tex.in l.3 §. ſi ad diẽ ff. de re.milit. no. Bal.in l. cũ fratrẽ.C. de his quib. ut indig.

IN MANIFESTIS. CASVS. Docet hic Gra qđ crimẽ dicatur manifeſtum, ſcilicet qđ negari non poteſt: cum ſe ingerat oculis omnium: in quo ordo iudiciarius non requiritur, qui inuentus eſt, vt innocentia non dãnetur, & delinquentis culpa puniatur.

In manifeſtis enim calliditate accuſantium non opprimitur reus, nec tergiuerſatione proprium crimẽ celatur, cum culpa ſua oculis omnium ſponte ſe ingerat: atq; ideo in talibus iudiciarius ordo non requiritur; qui ideo inſtitutus eſt, ut nec innocentia inſidijs pateret aduerſantium, nec culpa delinquẽtium ſententiam effugeret iuſti examinis.

Vnde Stephanus Papa V. Leoni epiſcopo Theanenſi.

Vide ſup. c. manifeſta.

¶Extat integra hac epiſtola in collectione canonum ſine auctoris nomine in Vaticana bibliotheca.

¶Ordinem iudiciarium manifeſta non deſiderat cauſa. Cap. XVII.

Iuo p. 6.c.431. Pann.li.4 c.117. Ambr.ad c.5. 1. Corinth. 13.q.4. ſi quis.

DE manifeſta & nota pluribus [a] cauſa, non ſunt quęrendi teſtes, ut ſanctus Ambroſius in epiſtola ad Corinthios dixit, de fornicatore, ſententiam exponens Apoſtoli: [Iudicis, inquit, non eſt ſine accuſatore [b] damnare: quia & Dominus Iudam, cum fur eſſet, ſciebat: ſed quia non eſt accuſatus, minimè abiecit: [Vt tolleretur de medio ueſtrum, qui hoc opus fecit.] Cognito opere iſto pellendum illum fuiſſe de cœtu fraternitatis Apoſtolus cenſuit. Omnes [c] enim crimen eius ſciebant [d], & non arguebant. Publice enim nouercam ſuam loco uxoris habebat. In qua re neque teſtibus opus erat: neque tergiuerſatione [e] aliqua poterat tegi crimen.] *& paulò poſt.* [Abſens facie, præſens autem auctoritate, ſpiritus, qui nuſquam abeſt, iam iudicauit [f], vt præſens eum, qui hoc admiſit †, traderet ſatanæ in interitum carnis.

† Cõcor. ... ſm.gl. in ... ſed interpe... latur. §. 1. ... de arb. ... n l.1 C qu... ladm ad bo... no.poſſ.

3 *Sed ſciẽdum eſt, quòd eorum, quæ manifeſta ſunt, alia ſunt nota iudici, & incognita alijs; alia ſunt manifeſta alijs, & occulta iudici; quædam verò ſunt nota iudici, & alijs. Quæ iudici tantum nota ſunt, ſine examinatione ferıri non poſſunt: quia dum accuſatoris perſona aſſumitur, iudiciaria poteſtas amittitur. In una enim eademq; cauſa nullus ſimul poteſt eſſe accuſator & iudex.*

DE manifeſta.] CASVS. Stephanus in hoc c. inducit auctoritatem Ambr. exponentis ſnĩam Apoſtoli de Corint. fornicatore, quæ talis eſt, ꝙ iudex non debet aliquem ſine accuſatore damnare. Vnde Dominus Iudam furẽ non cõdemnauit, quia accuſatus non fuit. Sed hoc uerum eſt cum eſt occultũ crimen: ſed ſi crimẽ eſt adeò manifeſtum, ꝙ negari non poſſit, quale fuit crimen Corinthij. non eſt opus teſtibus, uel accuſatore: & hoc ideò quia oẽs crimẽ eius ſciebant. Ideo Apoſtolus tradidit eum abſentem ſatanæ, ut ſpiritus eius ſaluus fiat.

a ¶Pluribus.] Ergo non requiritur omnium ſcientia. fortè ſufficiũt x. vt 10.q.3. vnio. iudici tñ debet eſſe notum. 13.q 4. cum quiſque. Vnde poteſt contingere, ꝙ aliquid eſt notorium apud delegatum, quod non eſt notorium apud delegantẽ, & ſi cauſa audiretur corã delegante, ille procederet ſecundum ordinem iuris, ſed delegatus non: ut extra de pur.ca. cum dilectus: Idem eſt in inquiſitione poteſt enim eſſe, quòd delegans poſſit inquirere de crimine alicuius, ſi apud eum eſt infamatus: ſed delegatus non, extra de accuſ. cum oporteat.

Condemnatur quis aliquando ſine accuſatore.

b ¶Sine accuſatore.] No. ꝙ nemo eſt condemnandus ſine accuſatore, vt ff. de mu & hon. reſcripto.§.fi. ſi quis accuſatorem. ſed fallit in charta ſuſpecta, cui fides non fit. C de proba. iubemus. & cum teſtis fraudulenter, & procaciter reſpondet. C. de teſt. nullus. & in tutore ſuſpecto. ff. de ſuſpe.tut. l.3.§.1.& 3 q.2 quia ea. & qñ maritus excipiendo condemnatur de lenocinio. ff de adul. l.2 §. ſi publica. & quando calumniator punitur. C. de

d ¶Sciebant] En quòd publicè in domo ſua uidebant eam, & ſic extra, de cohabi. cleri. & mulie. tua. C. de Iudæ l. ne quis.

e ¶Tergiuerſatione.] ideſt, diſſimulatione.

f ¶Iudicaui.] Ergo abſens excõicatur, ut extra de appel. cum ſit Romana. In fi & extra de ſimo. accuſatum. Sed nunquid abſens abſoluitur 3? arg. ꝙ ſic. inf. eo.q.5. quanto. arg. contra de ſen.exc. à nobis. in fi. ubi certa forma abſolutionis exprimitur? Reſpon. ſic 4. non eſt abſoluendus ſi tamen taliter abſoluitur, tenet abſolutio, ut ex. de reg.iur. omnis res. 30.q 5.§. ſed obijcitur.

3 De materia huius gl... no. in l. ab... ſentẽ. ff. de pœ. & in l... abſentẽ. C. de proc.

SED SCIENDVM. Hæc eſt 3 pars q. in qua probat, ꝙ ſi qua ſunt nota tantum iudici, ſcilicet tanquam homini: non debet ſine examinatione ſententia ferri, & hoc probat duobus cap ſeq. Io. de Fan.

4 Et ſm for... mam illu... decr. à no... bis. Arch.

CASVS: Dicit Grat. ꝙ eorũ quæ ſunt manifeſta alia ſunt manifeſta iudici tantum, alia iudici & alijs. In iis, quæ ſunt nota iudici tantum, iudex accuſator eſſe non debet: quia idem non debet eſſe accuſator & iudex, & hoc probatur ſeq. cap.

Mul-

Beda 1. Cor.5.

Unde Auguſtinus in homilia de pęnitentia (quæ eſt 50.) cap. 12.

¶Quando aliqui ſunt corrigendi, quando tolerandi. Cap. XVIII.

Anſ.l.3.c.70.
Poly.l.7.tit.7.
1.Cor.4.

MVlti corriguntur, vt Petrus: multi tolerantur, vt Iudas, multi neſciuntur, donec veniat Dominus: qui illuminabit abſcondita tenebrarum, *& infra.* ¶Nos vero a communione prohibere, quenquã nõ poſſumus[a] (quãuis[b] hæc prohibitio nondum ſit mortalis[c], ſed medicinalis[d]) niſi aut ſponte confeſſum, aut in aliquo, ſiue ſæculari[e] ſiue eccleſiaſtico iudicio nominatum, atq; conuictum. Quis enim ſibi vtrumq; audeat aſſumere, vt cuiquam ipſe ſit, & accuſator, & iudex[f]? Cuiuſmodi regulam etiam Paulus apoſtolus in eadem ad Corinthios epiſtola breuiter inſinuaſſe intelligitur, cũ quibuſdam commemoratis criminibus, eccleſiaſtici iudicij formam ad omnia ſimilia[g] ex quibuſdam daret. Ait enim: [Scripſi vobis in epiſtola non commiſceri fornicarijs[h]. Non itaq; fornicarijs[i] huius mundi, aut auaris, aut raptoribus, aut idolis ſeruiẽtibus: alioquin debueratis de hoc mundo exiſſe.] Non.n. poſſunt homines in hoc mundo viuentes, niſi cum talib. viuere: nec eos poſſunt lucrifacere Chriſto; ſi eorũ colloquium conuictumq; vitauerint. Vnde, & Dominus cum publicanis, & peccatoribus comedens: [Non eſt opus, inquit, ſanis medicinis, ſed malè habentibus. Non.n. veni vocare iuſtos, ſed peccatores.] Et ideo ſequitur Apoſtolus, & adiungit: [Nunc ſcripſi vobis non commiſceri.

1.Cor.5. — 23.q.4.c. infideles. — Math 9. — 1.Cor.5.

MVlti corriguntur.] CASVS. Cap iſtud diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur, quod multi corriguntur, & propter ſcandalum multi tolerantur: multi autem neſciuntur eſſe criminoſi, qui diuino iudicio reſeruantur. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, (Nos vero.) dici-

dicitur, quòd nos non debemus aliquem a communione repellere, niſi ſponte confeſſum, aut iudicio accuſatum, & conuictum. Si enim (ſicut dicit Apoſtolus) vellemus omnes occultos peccatores vitare, nos oporteret de hoc mundo exire, qui tales ducit tolerandos vſque ad vltimum ventilabrum, vt poſſimus eos lucrifacere Chriſto, nec vitandos niſi eſſent per ſententiam nominati, & ſic docet eos tantum iudicio eccleſiæ condemnandos, non arbitrio ſupplicantis ſed ordine ſeruato. Hoc idem probatur exemplo Domini, qui comedit cũ publicanis, & peccatoribus, inquiens; non eſt medicus neceſſarius ſanis, ſed male habentibus. In tertia parte, quæ incipit, [Non ergo.] dicitur, ꝙ illi, qui hortantur ad pęnitẽtiã non debent gaudere, eo ꝙ multos habent ſocios ad ſupplicium, quia non minus ardebunt, &c.

a ¶Non poſſumus.] Nominatim, ſed in genere, vt 5.q.c. quidam extra de offi. ord. ſi ſacerdos.

ADDITIO. Et dicas, non poſſumus, de iure, ideſt, non debemus, H. nam id poſſumus, quod de iure poſſumus.

b ¶Quamuis.] Interpoſitio eſt.

c ¶Mortalis.] Ante contemptum. 24. quæſtio. 3. notandum.

d ¶Medicinalis] Vt ſpiritus eius ſaluus fiat, 11.q.3. audi, niſi ſit incorrigibilis, vt 11. q.3. nemo epiſcoporum, & inf. 24.q.3. corripiantur, & c notandum. in fi.

e ¶Sæculari.] ideſt de rebus ſæcularib. vel loquitur de laico 1.q.d. laicum cõuictum coram ſæcularis clericum coram eccleſiaſtico, vitare poſſumus, vt reddamus ſingula ſingulis, & ſic non eſt contra extra de iud. at. ſi clerici arg. huius c. videtur, ꝙ clericus de crimine ciuiliter conuictus infametur per ſentẽtiam latam in ipſum a laico per reconuentionem, vt 6. q.1. beatus Petrus, &c. infames. argum. extra de teſti. de cætero. & 3. q. 5. de accuſatorib. 35 q.3. coniunctiones 3.q 8. cuius. imò ſi coram quocunque in modum exceptionis probatur crimẽ, cogetur ad pęnitentiam: nam vndecunque claruerint crimina, &c. 24 q.3. ecce nam, & iudiciũ hæreticorum certificat eccleſiam, vt infra. 24.q.1. quiſquis, & c. ſubdiaconus, & in Auth. de ſanct. epiſc. § ſi vero crimẽ. coll. 9. & ſententia in vno iudicio lata, fidẽ facit in alio 2 ff. de in iu. ſi duo. C. de libe. cau. iubemus. Io. hoc verũ eſt inter eaſdẽ perſonas, quia res inter alios acta, &c. extra de re iu. quamuis. cum ſimilibus. B ſimiliter fit fides ſæculari iudici per iudicem eccleſiaſticũ, vt 11. quæſ.1. ſtatuimus, & hoc ſatis poteſt admitti. Iudex tamen eccleſiaſticus non poteſt clericum ratione illius ſententiæ punire, quaſi conuictum, ſi tamen infamia crebreſcit, ex tali ſnia põt eps ipſum cogere ad purgationem, in qua ſi defecerit, puniatur, vt ext. de ſim. de hoc. nec teſtes purgationis ſunt contrarij prioribus teſtibus, quia iſti iurant de credulitate, & illi de ſcientia, & bene poteſt eſſe, quod iſti credant eum innocentem, & illi ſciant eum nocentem, nec obeſt ei illa ſententia quo ad beneficium, vel quo ad ordinem. extra de except. denique. de ord. cog. cum dilectus. in fine. Sed forte poteſt ipſum cogere ad pœnitentiam: nam etiam in cauſa correctionis tenuis probatio, & ſcientia ſufficit, vt ext. de ſpo. præterea 22 q. 5. hoc videtur, imò ſufficit vnus teſtis quo ad ſententiam medicinalem animæ, vt extra de teſt. cog peruenit. de conſec. d.4 cum itaque, extra de conſan. & affi. ſuper eod. text. de teſt. ſuper eo.

f ¶Accuſator, & iudex.] Quod fieret ſi occultos tales accuſaremus.

g ¶Similia.] Argum. quòd licet aliquid ſpecialiter de vno dicatur, tamen extenditur ad omnia ſimilia, vt infra ca. Deus omnipotens 32. quæſt. 7. Apoſtolus 16. quæſtio. 3. licet. diſt. 61. miramur, & ſup. diſt. 5. ad eius. ff. de fun. inſtrumen. quæſitum, §. vl. ff. de adminiſtr leg. l. legata. ff. de alie. & cib. leg. l. verba. ff. de ſuppell. le. legata. 16. quæſt. 1. hinc eſt etiam. argum. contra. C. de procur. maritus.

h ¶Fornicarijs.] Iudæis, vel gentilibus.

i ¶Fornicarijs.] Scilicet occultis: niſi in caſibus, quaſi dicat, non eſt aliqua pars mundi, in qua non ſint tales mali.

Sñia ſup crĩmine in clericũ lata in cauſa reconuentionis ꝑ iudicem ſæcularem an ipſum infamet.

2 Scilicet a depẽdenti a primo: aliàs nõ facit niſi præſumptionẽ, & ſic intelliguntur iſtæ leges ſ. proxi. alleg. Arch.

laico. Id ẽ
in d. ca.
s clerici.

a ¶Si

a ¶ Si quis.] Quaſi dicat, quare hic non dicis de alijs, quàm de fratribus? Reſp.
b ¶ Nominatur.] Per ſententiam.
c ¶ Qui foris].i. noſtri iuris. 17 q.4. conſtituit.ſup.d.45 qu. ſyncera.contra dic, vt not.23.q.ſæpe.

ſed etiam quando neſcitur niſi præſumptiue, & hoc in prima parte. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Neſcio;] dicitur, quod prælati ſæpe corrigunt peccatores occultos alijs neſcientibus, quia nolunt manifeſtare eorum delicta: homines tamen credunt, quod ipſi hoc non faciant: & ideo

Si quis [a] frater nominatur [b] in vobis, aut fornicator, aut idolis ſeruiens, aut auarus, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax; cum huiuſmodi nec quidem cibum ſimul ſumere. Quid enim mihi de his, qui foris ſunt iudicare [d]? Nonne de his, qui intus ſunt, hos iudicatis? De his autem, qui foris ſunt, Deus iudicabit. Auferte malum a vobis ipſis.] Quibus verbis ſatis oſtendit non temere, aut quomodolibet, ſed per iudicium auferendos eſſe malos ab eccleſiæ communione, vt ſi per iudicium auferri non poſſunt, tolerentur potius; ne perverſe malos quiſq; † euitando, ab eccleſia ipſe diſcedens [c] eos, quos fugere videtur, vinciat † ad gehēnam. Quia & ad hoc nobis ſunt in ſcripturis ſanctis exempla propoſita: velut in meſſe, vt palea ſufferatur vſque ad vltimum ventilabrū, vel intra illa retia, vbi piſces boni cum malis vſq; ad ſegregationem, quæ futura eſt in littore, id eſt in fine ſæculi, æquo animo tolerentur. Non enim contrarium eſt huic loco id, quod alio loco dicit Apoſtolus: [Tu quis es qui iudicas alienum ſeruum? ſuo Domino ſtat aut cadit.] Noluit enim hominem ab homine iudicari ex arbitrio ſuſpicionis [e], vel extraordinario [f] vſurpato iudicio: ſed potius ex lege Dei ſecundum ordinem eccleſiæ, ſiue vltro confeſſum, ſiue accuſatum, atque conuictū. Alioquin illud cur dixit? Si quis frater nominatur aut fornicator, aut idolis ſeruiens, &c.] niſi quia eam nominationem intelligi voluit, quæ fit in quemquam, cū ſententia ordine iudicario, atque integritate profertur? Nam ſi nominatio [g] ſola ſufficit; multi damnandi ſunt innocentes; quia ſæpe falſo in † quoquam crimina nominantur. ¶ Non ergo illi, quos monemus agere pœnitentiam, quærant ſibi comites ad ſupplicium: nec gaudeant, quia plures inuenerint. Nō enim propterea minus ardebunt, quia cum multis ardebunt.

† ſ. quoſque.
† al. mittat.
Matth. 3.
Matth. 13.
Rom. 14.
† iniquo crimine.
Beda in c. 5. 1. Cor.

Idem in ſermone verbis 16. de verbi Domini.

¶ Peccatum, quod tantum iudici notum eſt, ab eo damnari non valet. Cap. XIX.

SI peccauerit, inquit, in te [h] frater tuus, corripe eum inter te, & ipſum ſolū. Quare? quia peccauit in te. Quid eſt. [In te peccauit?] Tu ſcis, quia peccauit. Quia enim ſecretum fuit, quando in te peccauit, ſecretum quære, cum

Matth. 18.

Si peccauerit in te... de quo peccato de... intelligi...

d ¶ Iudicare.] Quantum ad excommunicationem, ſed corporaliter poſſunt puniri. i. vt 17. q.4 conſtituit. arg. quod excōicatus non poteſt iterum excommunicari. de hoc inuenies 9 q.4. Engeltrudam.

Idem eſt, & pecuniariter ponit eccleſia, vbi ſunt de ſua iuriſdictione. ex. de rap. de archiepatu. Ber.

e ¶ Suſpicionis] Subaudi temerariæ, ſi violenter: ſecus 32. q.1. dixit.

f ¶ Extraordinario.] agendo contra eum denunciatiue, vel inquiſitiue, qui modus nouus eſt, & extraordinarius ſm quoſdā. Sed dic extra, id eſt, præter hoc, vel cōtra ordinem iuris, ſcilicet quia non eſt de foro ſuo, cum ſit occultus, vnde ſequitur vſurpatio. Nam vſurpare quid dicitur, cū vendicat ſibi, quod ad ipſum non pertinet.

Vſurpare quis dicitur

Fama an probet.

g ¶ Nam ſi nominatio.] Id eſt, infamatio. inf. 25 q. vl. c. vl. 35. q. 6. ſi duo. Arg. quod per famā non probatur aliqd. ext. de cohab. cle. & mulier. tua. ext. de eo qui cog. conſang. vxo. ſuæ, ſuper eo. Sed fama cum alijs adminiculis probat. 4. q. 3. ſæpe. extra de præſump. illud. de appel. c. 1.

SI peccauerit.] CASVS. In hoc c. exponitur auctoritas Euangelica. Si peccauerit in te frater tuus &c. Capitulum ergo iſtud diuidit in duas partes. In prima parte dr, quod ſi frater tuus peccauerit in ſecreto, eū in ſecreto corrigere dēs: alioquin non eſſes corrector, ſed proditor, ſi in publico corrigeres. Et hoc probatur exemplo Ioſeph, qui cum ſciret Beatam Virginem grauidam, ad quam ſciebat ſe non acceſſiſſe, eam noluit diuulgare, ſed occulte a ſe dimittere: quare quæ in ſecreto fiunt, corripienda ſunt in ſecreto: quæ publice, coram omnibus arguenda ſunt. Et ita concordant quæ auctoritates, quæ videntur contradicere vna Domini, ſcilicet ſi peccauerit in te, &c. quæ intelligitur de occultis: alia Apoſtoli: ſcilicet, peccantem coram omnibus argue. cuius tenor hic ponitur; quæ intelligitur de manifeſtis, & hoc intelligendum eſt non ſolum quando in nos peccatur, & nobis ſcientibus, & ideo eos reprehendunt.

h ¶ In te.] Scilicet læſum, vel teſtem. Quidam totam hanc auctoritatem intelligunt de occulto peccato, & exponunt, adhuc vnum, vel duos teſtes, qui ſint teſtes factæ admonitionis, & quod ſequitur, dic eccleſiæ, id eſt ſacerdotibus. qui orent pro ipſo, vel admoneant eum deſiſtere a peccato, & talibus, qui poſſint prodeſſe, & non obeſſe. 22. q. 5. hoc vr. & qd ſequitur, ſit tibi ſicut ethnicus &c. quantum ad priuatam communionem intellige, ſed non in publico, vt 6 q. 2. ſi tantum. Sed huic opi. contradicit 45. diſt. ſed illud, & extra de iud. nouit. 11. q. 3. præcipue, vbi habes, quod etiam in manifeſtis loquitur hęc aucto-

auctoritas. Alij intelligunt totum de manifeſto: ſed eis contradicit Auguſt. ibi. ſi ſolus noſti, Tertij dicunt quòd principium de occulto, & ſequens de manifeſto loquitur: ſed eis contradicit quod dicit: diſtribuite tempora, & concordat ſcriptura. Ioan. intelligit de tali occulto quod ſcitur a multis, & poteſt ab aliquib. probari: & vocantur teſtes, vt probetur admonitio facta: quia niſi præceſſiſſet admonitio, accuſare non poſſet, vt infra eadem, quæſtio ſeptima, accuſatio. &c. ſi quis erga. nã ſi poſt admonitionem eccleſiæ nollet pœnitere, iſti poſſunt eſſe teſtes admonitionis factæ, & hoc innuit litera, vbi dicit, forte quod tu ſcis, & ego ſcio. Argum. eſt ad hanc ſolutionem, extra de iud. nouit. Sed iſti opponitur: quare ergo dicit Auguſt. tu ſolus noſti? Reſpondet hic, ſolus, & non excludit paucos, ſed multitudinẽ. ſi. diſtinctio. octaua. ſi ſolus. & ibi, Quomodo ſedet ſola ciuitas, ideſt cum paucis, ſic 15. quæſtio. 7. §. ſolus. infra ead. quæſt. 7. §. de his. Nũc quæritur vtrum hoc ſit præceptum omnibus? Videtur quòd iſtud extendatur ad omnes infra ead quæſtio 7. quapropter. 11. quæſtio. 3. præcipue. 24. quæſt. 3. tam ſacerdotes. 45. diſtinct. ſed illud quod H. concedit 1. Sed dura eſt hæc opinio, & conſtituit omnes tranſgreſſores. Sed eſt mandatum ad omnes, qui ſunt in magiſtratu poſiti, ſiue ſint clerici, ſiue laici, argum. 23. quæſt 4. duo iſta 17. quæſtio. 4 de presbyterorum. tamen ad alios eſt conſilium, & hoc eſt verum de peccato iam facto: ſed de peccato adhuc faciendo omnibus eſt præceptum 22. quæſtio, quinta, hoc videtur. 94. d. diaconi. extra de cog. ſpiritua. Et intellige primam partem quando prælatus ſcit peccatũ per ſe. Secundam, quando ei ab alio denuncia-

tur. Quicunque ergo habet familiam, tenetur corrigere eam. 23. q. 2. duo iſta, & q. 5. non putes. Et quod teſtatur præceptiue, quo ad prælatos, quo ad ſubditos conſultiue, eſt arg. 23. q. 8. c. 1. Item dubitatur, an infames perſonę admittantur ad denunciationem, & criminoſę? Et vř ꝙ ſic: quia oẽs ex præcepto ad hoc tenentur. Nam & hęreticus admittitur. 24. q. 1. quiſquis. & alienæ perſonæ viles, vt extra de ſpon præterea. 2. & vbi agitur ad correctionẽ non requiritur tantus rigor, vt 22. q. 5. hoc vĩdetur. de bona fide, enim agitur: vnde nõ conuenit de apicibus iuris diſputare. ff. mã. ſi fideiuſſ. §. quædã. Et contra videtur: quia tãtum honeſtiores perſonę admittũtur. 15. q. 6. epiſcop' in ſynodo. & nõ infames, vt de teſtibus cog. præterea. nam etiã ad populares actiones nõ admittũtur niſi perſonę, integri ſtatus, ff. de popul. act. popularis. Ego credo quẽlibet admitti, dum tamẽ bono zelo denunciet. extra de re iudic. cũ I. & A. ſed licet infames admittãtur & irregulares, non tamen criminoſi. Cum enim tales non correxerint ſua crimina, credẽdum eſt, ꝙ malo zelo denuncient crimina aliorũ. 3 q 7 §. porro. Io. ſimiliter eſt in teſte, qui in ciuili cauſa non admittitur, niſi poſt pœnitentiam. extra de teſti. teſtimonium. B.

Op. arg. 16. diſt deinde. ſm Ray.

corrigis, quod in te peccauit. Nam ſi ſolus noſti, quia peccauit in te, & cum vis coram omnib. arguere, non es correptor, ſed proditor [a]. Attẽde, quemadmodum vir iuſtus Ioſeph tanto flagitio, quod de vxore fuerat ſuſpicatus [b], tanta benignitate pepercit; antequam ſciret, vnde illa cõceperat, quam grauidam ſenſerat, & ſe ad illam non acceſſiſſe nouerat [c]. Reſtabat itaque certa adulterij ſuſpicio: & tamen, quia ipſe ſolus ſenſerat, ipſe ſolus ſciebat, quid de illo ait Euangelium? Ioſeph autem, cum eſſet vir iuſtus, & nollet eam diuulgare.] Mariti dolor non vindictam quæſiuit: voluit prodeſſe peccanti, non punire peccantem: [Cum, inquit, nollet eam diuulgare; voluit eam occultè [d] dimittere.] *& infra.* ¶Ergo ipſa corripienda ſunt coram omnibus, quæ peccantur coram omnibus. Ipſa verò corripienda ſunt ſecretius, quæ peccantur ſecretius. Diſtribuite tempora, & concordat ſcriptura [e]. Sic agamus, & ſic agendum [f] eſt, non ſolum, quando in nos [g] peccatur, ſed etiam, quando peccatur ab aliquo, vt ab altero neſciatur, in ſecreto debemus corripere. *& paulo poſt.* ¶Nouit enim neſcio quem homicidã epſ [h], & alius illum nemo nouit. Ego nolo † illum publice corripere, & tu quæris inſcribere? Prorſus nec prodo, nec negligo: corripio in ſecreto; pono ante oculos eius Dei iudicium, terreo cruentam conſcientiam, perſuadeo pęnitentiam. Hac charitate [i] præditi eſſe debemus. Vel aliquando homines reprehendunt nos, quòd quaſi non corripiamus: aut putant nos ſcire, quod neſcimus; aut putant nos tacere, qđ ſcimus. Sed forte quod ſcis, & ego ſcio: ſed non coram te corripio, quia curare volo, nõ accuſare. ¶Sunt hoĩes adulteri in domib. ſuis; in ſecreto peccantes: aliquando nobis produntur ab vxoribus ſuis, plerumque zelantibus [k],

Matth. 1.

† *al. volo*] orig.

a ¶Sed proditor.] Sed nonne Dominus prodidit crimen Iudæ, cum dixit: Qui intingit manum mecum 2. in paropſide ſupra ead. vnus. & Paulus crimen Iudæorum tribuno, vt 23 quęſt. 3. Maximianus? Reſponde, illi quibus dicebatur, poterant tantum prodeſſe 22. quæſt. 5 hoc videtur. Item contra. ff de iniu. eum qui. Sed illud intelligitur quando quis directe vult aliquem accuſare.

b ¶Suſpicatus.] inf. 32. q. 1. dixit Dominus.

c ¶Nouerat.] Vnde conceperat.

d ¶Occulte.] .i. non accedere ad eam: non tñ voluit eã a ſe repellere. 27 q 2. prius quam. Vel occulte .i. ſine probatione: quod hodie non licet, 33. q 6. multorum.

e ¶Scriptura] Euangelica cum Apoſtolo dicente: Peccantem coram omnibus argue.

f ¶Et ſic agendum.] 6. q. 2. ſi tantum. 11. q. 3. ſancti. ext. de off. ord. ſi ſacerdos.

g ¶Quando in nos.] ideſt, vno, vel altero ſciente: ſed etiam quando nullus ſcit; dum tamen præſumptio ſit contra eum qui peccat.

h ¶Nouit, &c. epiſcopus.] De ſe loquitur Aug.

i ¶Hac charitate] Scilicet Euangelica. alias charitate, in originali Auguſtini.

k Zelantib.] Argu. malo zelo denunciantem crimen

Chřs nunquid reuelauit crimen Iudæ?

2 De hoc legi. & not. de conſ. d. 2. cũ oẽs in glo. cum dixit. ibi videas.

Correctio ... terna an ... de. præce ... t ſic in- ... lige hoc ... peccaue- ... &c. ſed ... , ꝙ ibi ... tth. 8. lo- ... batur do ... nus Pe- ... , ꝑ quod ... et, ꝓ præ ... s immo ... dabat ... c præce- ... am.

tratis audiendum: hoc eſt verum, ſi proſequatur ſuam iniuriam, vt infra q 7 ſi quis erga.

a ¶Non prodimus]Ad querelam.

QVANDO VERO. Hæc eſt quarta pars huius quæſtionis, in qua vult probare, quod ſi notum eſt alijs, & non iudici tanquam iudici, nihilominus eſt cauſa examinanda: & hoc probat g cap. ſeq. Io. de Fant.

dis & honeſtis. & dec. dicit. vbi de ſimonia agitur, propter immanitatem ſceleris admittũtur criminoſi, & loquitur ibi in cauſa inquiſitionis: & ſic videtur, ꝙ in minoribus criminibus non ſint admittendi criminoſi, vt extra de ſim per tuas. Sed eſt argum. contra. extra de re- … iudica.

aliquando maritorum ſalutem quærentibus. Nos non prodimus [a] palam, ſed in ſecreto arguimus. Vbi cõtigerit malum, ibi moriatur malum. Non tamen vulnus illud negligimus; ante omnia oſtendentes homini in tali peccato conſtituto, ſauciamque gerenti conſcientiam, illud vulnus eſſe mortiferum.

4 *Quando verò crimen eſt notum alijs, & non iudici, nec tunc ſine examinatione feriendũ eſt; quia in crimen ſibi occultum iudex ſententiam ferre non debet.*

Vnde Euariſtus Papa ait epiſtola ſecunda †.

¶Sententia non præcipitanter ferenda eſt. Cap. XX.

DEus omnipotens, vt nos a præcipitatæ ſententiæ prolatione compeſceret, cum omnia nuda & aperta ſint oculis eius; mala tamen Sodomæ noluit audita iudicare, priuſquam manifeſte agnoſceret, quę dicebantur. Vnde ipſe ait: [Deſcendam [b], & videbo, vtrum clamorẽ, qui venit ad me, opere compleuerint; an non eſt ita, vt ſciam.] Deus omnipotens, cui nihil eſt abſconditum, ſed omnia ei manifeſta ſunt, etiam antequam fiant? non ob aliud hæc; & alia multa (quæ hic prolixitatẽ vitantes non inſeruimus) per ſe inquirere dignatus eſt; niſi vt nobis exemplum daret, ne præcipites in diſcutiendis, & iudicãdis negotijs eſſemus: & ne mala proximorum prius quiſquam præſumat [d] credere, quam probare [e]. Cuius exemplo monemur; ne ad proferendam ſententiam vnquam præcipites ſimus, aut temere, indiligenterque indiſcuſſa quæq; quoquo mõ [f] iudicemus, dicente veritatis voce: [Nolite iudicare, vt non iudicemini: in quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini, *& reliqua.*] Nam mala audita nullum moueant: nec paſſim dicta abſque certa probatione quiſquãm vnquam credat: ſed ante audita [g] diligenter inquirat [h]; ne præcipitando quidquam aliquis agat. Si enim Dominus omnium, Sodomorum mala, quorum clamor ad cœlum vſque peruenerat, omnia ſciens prius nec credere, nec iudicare voluit, quam ipſe ea cum fidelibus teſtibus diligenter inueſtigans, quæ audierat, opere veraciter cognoſceret; multo magis nos humani †, & peccatores homines, quibus incognita ſunt oc-

† Et Gregorius. L. Mor. 19. c. 23. & in conc. Tribur. c. 22. Anſ. l. 3. c. 67. Poly. l. 7. tit. 1. Burc. l. 11. c. 9. Pann. l. 4. c. 116. Iuo p. 5. c. 240.

Heb. 4.

Gen. 18.

Matth. 7.

30. q. 5. nullũ. c.

† *al. qui ſumus homines, & peccatores, quibus.*

CASVS. Hic ponit Gratianus ſecũdum membrũ ſuæ diſtinctionis. ſ. quãdo crimen eſt notũ alijs, & non iudici: & in hoc caſu ſeruandus eſt ordo iuris: & hoc oſtẽdit per ſequens capitulum.

DEus oĩpotens] CASVS. Sodomitæ erant in notorio delicto, qa ſeipſis abutebantur: Dominus tamen, licet manifeſta eſſent ei facta Sodomorũ, quẽ nihil latet, noluit eos iudicare ſtatim: ſed ipſe cũ fidelib. teſtib diligenter veritatẽ inquiſiuit antequã eos iudicaret. Cuius exemplo monemur, ne præcipites ſimus in ſentẽtia ferenda: quia ſi Dominus, q ſciebat factũ, veritatem diligẽter inquiſiuit multo fortius homines iudicãtes, qui veritatẽ neſciunt, debent inquirere diligenter omnia, & neminẽ ante probationẽ condemnare, veritate dicente: Nolite iudicare, & nõ iudicabimini: & Apoſtolo dicente: Tu quis es qui iudicas, &c.

b ¶Deſcẽdam] Angelos mittendo, vt infra ſequitur.

c ¶Sciam.]Tanquã iudex ſi habes, ſciã, tunc tranſpone literam ſic, vt ſciam an non eſt, ita, ideſt, an non hoc ſit ita, & tunc incipit verſus ibi: Deus omnipotens ſi habes, ſciat: tunc incipies verſum. An non eſt ita vt ſciat: & leges interrogatiue vſque ad locum illum, non ob aliud hæc. &c.

d ¶Præſumat.]Præſumendum eſt enim quemlibet eſſe bonum, vt 11 q. 3. abſit. extra de præſum. dudum.

e ¶Quam probare.]ideſt, examinare.

f QuoqEo modo.] .i. diſinitiue. vel interlocutorie.

g ¶Audita] Sup. d. 32. ſi quid vero. inf 11. q. 3. in cunctis. & extra de præſum dudum

Inquirens quos teſtes adm ttere debeat.

h ¶Inquirat.] Cum iſtud c. locum habet tantum in cã inquiſitionis: vt extra de acc. qualiter 2. videtur ꝙ tantum honeſti teſtes ſint ibi admittendi in cauſa inquiſitionis, eo ꝙ dicit, fidelib. & eadem dec. dicit, de prouiſ… iudica. cum l. & A. Satis poteſt dici, ꝙ ſi extranei teſtes inducuntur in cauſa inquiſitionis, requiritur ꝙ nõ ſint criminoſi, ſed in illis qui ſunt teſtes de ipſa eccleſia, ſufficit qualeſcunque ſint: dummodo non ſint inimici, vel corrupti. Io. Quidquid Io. dicat, ego non credo, ꝙ teſtes criminoſi admittãtur in cauſa inquiſitionis: niſi eſſent de crimine emendati. extra de teſti. teſtimoniũ. In exceptis tamen criminib. bene admittuntur criminoſi, niſi ſint conſpiratores, vel capitales inimici. extra de ſimo. per tuas 2 quod intelligunt quidam ſi ille contra quem fit inquiſitio, fuerat malæ famæ, alioquin criminoſi non admitterentur, vt innuit illa decr. per tuas. & ſup. ead. in primis. ver. de perſona Stephani. ibi. quod autem, &c. B.

QVAN-

QVANDO AVTEM. Hæc eſt quinta pars q. in qua dicitur, ꝙ ſi notorium eſt omnibus & iudici, ſcilicet per euidentiam facti: tūc poteſt iudex illum punire, & hoc probatur per ſeq. c. Ioan. de Fant.
CASVS. Hic ponit Grat. tertium membrum ſuæ diſtinctionis: ſcilicet quādo crimen notum eſt iudici & aliis, & tunc ſubdiſtinguit: quia aut negat aut confitetur. vel notorium eſt ita ꝙ inficiari non poteſt: ſi negat, ordo iuris ſeruari debet licet iudex & alii multi ſciant. Si ipſe confitetur, vel factum eſt ita notorium, ꝙ inficiari non poteſt: tunc poſt ſecundam & tertiam admonitionem: ſi incorrigibilis erit, poterit condemnari: & in hoc caſu intelliguntur c. manifeſta quæ Lotharius, &c. de manifeſta. Seq. §. patet. & per te videbis.
a ¶ Iudicis.] Non ſedentis pro tribunali ſi enim pro tribunali ſedet, & contingeret te aliquid ibi facere, poſſet ſtatim punire, ac ſi probaretur per teſtes coram eo. melius enim probatur aliquid per ipſum factum, quàm per teſtes. ff. de fer. l. 2. in fi. & extra de app. dilecti. & ff. de min. minor. & 27. q. 1. nec aliqua. Sed pone ꝙ reus negat aliquid eſſe notorium: nunquid ſufficiunt duo teſtes ad probandum aliquid eſſe notorium? Sic, ſicut duo poſſunt probare famam, vt ext. de teſti. tam literis, & per duos teſtes probatur ꝙ ſeptem interfuerūt 1, C. de bo. poſ. bonorū & per duos probatur ſubſcriptio trium, vt C. de fi. inſtru. comparationes. C. de teſti. l. teſtium.
b ¶ Correctionem.] Arg. admonitionem debere præcedere in notorijs, vt infra ea. q. vlt. c. ult. 12. q. 2. indigne. Ioan.

culta iudicia, Dei; præcauentes hoc & nullum ante veram, iuſtamque probationem iudicare, aut damnare debemus, manifeſte apoſtolo dicente Paulo: [Tu quis es, qui iudicas ſeruum alienum? ſuo enim Domino ſtat, aut cadit.

Rom. 14.

¶ *Quando autem crimen notum eſt iudici & alijs, aliquando reus inficiatur factum: veluti ſi quis negaret interfeciſſe eum, quem ſub oculis iudicis in cōſpectu multorum interfecit. Hic quia ſe reum negat, ſine examinatione ferri non poteſt. Aliquando euidentia operis reū eſſe teſtatur; quando opere publico crimen ſuum confitetur: tunc poſt ſecundā, & tertiā correctionē ſine examinatione dānādus eſt, vel puniēdus ſi incorrigibilis extiterit. In hoc itaq; vltimo caſu intelligēda eſt auctoritas illa Ambroſii, & Nicolai: [Manifeſta, accuſatione nō indigent.] Fornicator enim ille, in quem, ſine examinatione, ſententia Apoſtolica proceſſerat, publice coram omnibus nouercam ſuam pro vxore habebat. Lotharius quoque, de quo Nicolaus ſcribit, ſimiliter publice vxorem ſuam dimiſerat, & aliam ſuperduxerat.*

Sup. ca. manifeſta. & quæ Lotharius.

Vnde idem Nicolaus Papa ſcribit archiepiſcopis, & epiſcopis per Galliam, Italiā, & Germaniam conſtitutis.

¶ Sine accuſatione manifeſta ferienda ſunt. Cap. XXI.

Iuo p. 8. c. 226. Regino omnia hęc refert lib. 2. Chron. an. 875

SCelus, quod Lotharius rex (ſi tamen [c] rex veraciter dici poſſit, qui nullo ſalubri regimine, corporis appetitus refrenat, ſed lubrica eneruatione magis illicitis eius motibus cedit) in duabus [d] fęminis, Thietberga ſcilicet, & Gualdrada commiſit, omnibus manifeſtum eſt. ¶ Sed & dudum epiſcopos Thietgandum, & Gunterium in tali facto cum habuiſſe tutores, atq. fautores pene totus nobis orbis vndiq; ad limina, ſeu ſedem confluens Apoſtolicā referebat[c]. *& infra.* ¶ Igitur decernente nobiſcū ſancta ſynodo in præſentia depoſiti, & ab officio ſacerdotali excommunicati, atque à regimine epiſcopatus alienati indubitanter exiſtunt.

QVAESTIO II.

Vod au-

SCelus,] CASVS. Hoc c. diuidit in duas partes. In prima parte dicit, quod ſcelus Lotharii erat omnibus manifeſtū, quod ipſe commiſit, Thietbergam vxorem propriam dimittendo, & Gualdradam ſuperinducendo In ſecunda parte quæ incipit ibi [Sed dudum.] Dicitur ꝙ duo epiſcopi Thietgandus & Gunterius iniquitati eius conſenſerūt: & quia hoc erat omnibus manifeſtum, ſicut fere totus orbis referebat: ideo à ſancta ſynodo depoſiti, & ab omni ſacerdotali officio vſq; in hodiernum diem excommunicati exiſtunt.
c ¶ Si tamen.] 21. diſ. cleros.
d ¶ In duabus.] S. Thietbergam repellēdo: & Gualdradam ſociando ſibi.
e ¶ Referebat.] Hi epiſcopi nō fuerūt depoſiti propter publicam famam, ſed quia erant confeſſi crimē ſuū, vt 11. q. 3. Thietgādum ſola fama n. non ſufficit ad depoſitionem, vt ext. de coha. cle. tua, nec propter famam dr̄ aliquid manifeſtū, vt ext. de confan. & affi. ſup eo. & in fama requiritur ordo iuris, vt ſu. ea. Deos. §. qn̄ autē.
ADDITIO Tamen Ioan. Fabii dicebat hoc eſſe vbi per publicam famam aliqui condemnantur criminis euidentis ſuffragante Archidiaco.

1 Concor. cū hac glo. Bar. in l. 1. §. ſi quis neget. ff. quemadmodū. teſ aper. & in l. 2. C. de erro. aduo. & Alex. de Imo. in l. bonorū. C. de bo pol. ſm tabu.
2 Ad idem ſu. 81. diſtin. ſi qui ſunt Arg. contra 24. q. 3 de illicita. qđ admitto de notorio manēte actu Lau.

Fama ſola non ſufficit ad depoſitionem.

Notorium fama per teſtes probari pōt.

QVod autem.] CASVS. Hic intitulatur ſecunda quæſtio, qua quęritur, an expoliatus ſit reſtituendus anteq̄ iudicetur, vel cogatur venire ad cauſam, & certe ꝙ reſtituendus ſit, multorum auctoritatibus probatur: niſi in modum exceptionis probetur ſpoliatio.

a ¶ Quod autem.] Hæc eſt differentia inter quæſtionem iſtam & illam, quæ eſt inf. 3. q. 1. quia. Hic petitur reſtitutio in modum exceptionis: ibi in modum actionis.

accuſari, niſi prius poſſeſſiones, & omnia ablata quacumque fraude, ei fuerint reſtituta cum fructibus ante accuſationem perceptis. & hæc faciant, primates & ſynodus.

e ¶ Ingenio.] Qui ergo dolo alterius renunciat, iuri ſuo reſti-

...tem [a] *expoliatus ante iudicem ſtare non poſſit, multis auctoritatibus probatur. Ait enim Ioannes Papa I. ad Zachariam archiepiſcopum.*

Et Euſebius Papa epiſt. 2.

¶ Ante litem conteſtatam poſſeſſori cuncta ſunt reſtituenda. Cap. I.

Antiquitus decretum eſt, vt omnes poſſeſſiones, & omnia ſibi ſublata, atque fructus [b] cunctos ante litem conteſtatam [c] perceptos ª epiſcopus, vel primas poſſeſſori reſtituat [d].

Pann. l. 4. c. 47.

ª ¶ Perceptos.] *In vetuſtis exemplaribus, & epiſtola Ioannis, itemq; Euſebij eſt,* perceptos, vel primas poſſeſſori reſtituat.

Item Nicolaus Papa.

¶ De eodem. Cap. II.

Omnes leges tam eccleſiaſticæ, quàm vulgares, & publicæ præcipiunt, vt omnia ſibi ablata reſtituantur ei, qui ſuis eſt rebus expoliatus.

33. q. 2. hiſtoria §. hæc omnes. In præfatione. Iſido. in collectionē ſuam.

Item Stephanus Papa, epiſtola ſecunda.

¶ Nullus debet accuſari, dum ſuis rebus fuerit ſpoliatus. Cap. III.

Nullus epiſcoporum, dum ſuis fuerit rebus expoliatus aut a ſede propria, qualibet occaſione pulſus, debet accuſari, aut à quoquam poteſt ei crimen obijci, priuſquam integerrime reſtauretur, & omnia, quæ illi ablata quocunque ingenio [e] fuerant, legibus redintegrentur, & ipſe propriæ ſedi, & priſtino ſtatui regulariter reddatur. ita vt omnes poſſeſſiones, & cuncta ſibi iniuſte ablata, atque fructus omnes ante cœptam accuſationē, primates, & ſynodus epiſcopo, de quo agitur, funditus reſtituant.

Bur. l. 1. c. 141. & 142. Iuo p. 5. c. 155. & 156. Cōcor. Pan. l. 4. c. 49.

¶ *Caput hoc ſuæ integritati ex originali eſt reſtitutum.*

Item Euſebius fratribus conſtitutis per Alexandriam, & Aegyptum, epiſtola ſecunda.

Et in decretis Ioannis I.

¶ Nec conuocari ad ſynodum, nec in aliquo debet iudicari ſpoliatus. Cap. IV.

In ſcripturis veſtris reperimus, quoſdam epiſcopos veſtris in partibus à proprijs ouibus accuſatos, aliquos videlicet ex ſuſpicione, & aliquos ex certa ratione: et id-

Anſel. l. 3. c. 44. Iuo p. 5. c. 249. Pann. l. 4. c. 45.

Antiquitus.] CASVS. Statuitur in hoc cap. quòd iudex ſpoliatus poſſeſſiones & omnia ablata cū fructibus ante litem perceptis faciet expoliato reſtitui, q ante ſpoliationē poſſeſſor extiterat. Idē fere dicitur in illo capitulo: Oēs leges de hac materia loquentes.

b ¶ Fructus.] Perceptos & percipiēdos, vt extra de reſti. ſpo. grauis. & reſtituēdus eſt ad omnem causā in qua eſſet, ſi nō fuiſſet ſpoliatus. ff. de vi, & vi ar. l. 1. §. non ſolum.

Exceptio ſpoliationis eſt dilatoria.

c ¶ Ante litem conteſtatam. Ideo autem dicitur ante litem cōteſtatam, quia exceptio ſpoliationis eſt dilatoria, & ſic eſt ante lit. conte. proponēda: tamen ſi vult directe agere d ſpoliatione, etiam poſt lit. cōte. hoc poteſt facere, vt extra de cau. poſ. paſtoralis.

d ¶ Reſtituat.] Tamē ſi in modū exceptionis probatur ſpoliatio non ideo fit reſtitutio, vt extra de or. co. cū dilectus. Dico tamen decre. illā hic nō habere locum: qa vbi excipitur de ſpoliatione cōtra illum qui crimen intendit, bene reſtituit, ſi ſpoliationem probat, & ut intelligo omnia hæc iura. ſecus vbi vtraque quæſtio eſt ciuilis, vt in illa decre. cum dilectus. In hoc tamen cautus ſis, q ſi aduerſarius tuus conuenit te ſuper re aliqua, ſi vis dicere te ſpoliatum eſſe eadē re, vtilius eſt tibi vt directe petas reſtitutionem: quia ſi probas ſpoliationem directe agendo, duo conſequeris; & quod prius audieris; quod reſtitueris. ſi prius probes reſtitutionem, licet aduerſarius prius propoſuerit actionem ſuam, vt extra de reſti. ſpo. ex cōquæſtione. Sed ſi de alio agit aduerſarius, & tu ſuper alio dicis te ſpoliatum, vtilius eſt tibi vt in modum exceptionis proponas ſpoliationem, ſi aduerſarius te præuenit in querela. Nam ſi directe velles agere prius audiretur aduerſarius quam tu: ſecus ſi excipiendo, vt extra de ordi. cog. cum dilectus.

Conuentus ſit cautus circa ſpoliationem opponendam.

Nullus epiſcoporum.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod nullus epiſcopus poteſt vel debet ab aliquo

reſtituendus eſt 1, ſicut ſi eſſet violentiam paſſus, quia in hoc caſu vim & fraudem æquiparat ſibi canon. 15. q. 6. c. 1. & infr, cau. prox. q. 1. redintegranda. Io.

ADDITIO. De hoc not. 7. q. 1. ſuggeſtum, in gl. vlti. Archid.

In ſcripturis veſtris.] CASVS. Quidam epiſcopi à proprijs ciuibus fuerunt accuſati: aliqui ex ſuſpicione, aliqui ex certa ratione, ſed quia rebus ſuis fuerant expoliati, mandat Dominus Papa, quod non vocentur, ante reſtitutionem, ad cauſam vel ſynodum: Idem dicitur in capitulis ſequentibus, eo addito quod epiſcopi recte iudicantes tales cauſas debent in eccleſia mactare

1 Cū de... dedit cau... contractu... L. d quo... ext. de c... & ven. ... in fi. & 7... 1. c. ſug... ſtum, in ... vlt. Arch...

tractare, ut ipſi poſſint eſſe teſtes ſingulorum: nec debent etiam accuſati reſpondere niſi prius reſtituantur.
a ¶Nec in aliquo iudicari.] A ſpoliatore nullum poteſt obijci crimen ſpoliato. extra de reſt. ſpol. in literis, &c. item cum quis. niſi ſuam proſequatur iniuriam: vel

tio, quia inermes non poſſunt reſiſtere inimicis, vt inf. 3. q. 2. c. 3. & cap. ſi quis epiſcopus. & etiam communio hominum eſt reſtituenda, ſi eſt iniuſte excõmunicatus, vel ſuſpenſus. ar. inf. q. 5. ſuper cauſa. in ſi quia verbũ reſtituendi, plenam & perfectam habet ſignificationem.

Spoliato a ſpoliante nullum crimen poteſt obijci.

Inermes nõ poſſunt inimicis reſiſte re.

circo quoſdam ſuis eſſe rebus expoliatos; quoſdam verò a propria ſede pulſos. Quos ſciatis nec ad ſynodum com prouincialem, nec ad generalem poſſe vocari, nec in aliquo iudicari [a], antequam cuncta, quæ ei ſublata ſunt, legibus poteſtati eorum redintegrentur.

Item Iulius Papa in epiſtola ad Orientales. c. 35. & 5.

¶De eodem. Cap. V.

Burc. l. 1. c. 144. Iuo p. 5. c. 257. Pann. l. 4. c. 46.

NVllus poteſt conuocari, aut iudicari, antequam omnia ſibi ablata, & omnia iura [b] ei in integrum reſtituantur: quia nõ habet priuilegium, quo poſſit exui iam nudatus.

¶Caput hoc confectum eſt ex decretis Iulij *trigeſimoquinto, & octauo verbis tamen mutatis, & alio modo diſpoſitis.*

Cap. l. 6. c. 287. Et in capitulis Hadriani, c. 2.

Item Zepherinus Papa ad epiſcopos Aegypti, epiſtola 2.

¶De eodem. Cap. VI.

Iuo p. 5. c. 246. Pann. l. 4. c. 43.

PRæceptum ergo eſt in antiquis ſtatutis, epiſcopos eiectos, atque ſuis rebus expoliatos eccleſias [c] proprias recipere, & primo ſua omnia eis reddi; & demum, ſi quis eos iuſte accuſare voluerit, æquo periculo facere: iudices eſſe decernentes epiſcopos recta ſapientes, & in eccleſias conuenientes, vbi teſtes [d] eſſent ſingulorum, qui oppreſſi videbantur: nec prius eos reſpondere debere, quam omnia ſua eis, & eccleſijs eorum, legibus integerrime reſtituantur.

QVAESTIO III.

In cap. Hadriani c. 24. in epiſt. 1. Sixti tertij. Cod. Theod. l. 16. tit. 2. cap. 41.

QVa autem [e] pœna feriendi ſint, qui in accuſatione deficiunt, canonum cẽſura definit. Pœnam enim illati criminis cum diſpendio exiſtimationis accipient.

Vnde Gaius [a] Papa.

a ¶Gaius.] *Sic eſt in pleriſque vetuſtis, & habetur hoc caput in epiſtola vnica ipſius, in qua proxime bis antecedunt verba capitis.* Si quis epiſcopus. *infra ead. q. 7. In vulgatis autem hic citabatur Gelaſius.*

argum. intra capu. prox. & arg. extra, vt lit non conteſta. accedens. in fin. ff. de vſur. l. videamus. §. in Fauiana.

c PRæceptum.] ¶Eccleſias.] Extra de appel. qua fronte. inf. 23. q. 8. conuenior. extra de immu. eccl. c. 1. & c. cum eccleſia.

d ¶Teſtes.] Arg. ibi cauſam tractandam vbi teſtes poſſunt haberi. 3. q. 9. hortamur & extra de appel. ex parte & extra de off. iud ord. ſignificauit. & 33 q. ſecũda. ſiue. Ioan.

QVa autẽ.] Hæc quæſtio diuiditur in quinque partes: in quarũ prima probat tribus auctoritatib. quod accuſator calumnioſe debet feriri pœna talionis Secunda ibi, [Aliud.] Tertia ibi, [Sed aliud.] Quarta ibi,] Notandũ eſt.] Quinta ibi. [Notandum quoque.] Ioann de Fan.

CASVS. Hic ponit tertia quæſtio, qua quæritur, qua pœna ſint feriendi, qui in accuſatione deficiãt, & certum eſt pœna talionis, cũ infamia notentur: quod probatur per ſequentia c. niſi errore decept' vel temeritate, vel iracũdia accuſauerit

e ¶Qua aũt.] Accuſator in quinq; peccare põt: aut errore decipitur, aut temeritate ſeu calore iracundiæ ad accuſandũ 2. pronocatur, aut calumniatur, aut præuaricatur, aut tergiuerſatur: ſed in omnibus his caſibus, ſi deſiſtit impetrata abolitione quacunque, non punitur, nec infamis eſt, vt C. de abol. l. 1. & 2. Item ſi non impetrauit abolitionẽ, parcitur ei in duobus primis caſibus, vt inf. ead. §. notandum. ſecus ſi eſt, vel calumniator, vel præuaricator, vel tergiuerſator. Calumniator tenetur ad pœnam talionis, vt inf. eadem. c. 2. & 8. Præuaricator poſtea neminem poteſt accuſare: & extra ordinem punitur, vt inf. ea. §. notandum. in fine. Tergiuerſator 3. punitur in quinque libris auri, vt ff. de præua. l. tertia, in fine. Teſtis etiam calumniator pœnam talionis ſuſtinet. tertia. quæſtio. nona. nihilominus. 33. quæſt 5 hæc imago. & C. de

vel niſi ſit tale crimẽ, ad quod quilibet admittatur. ar. 2. q. 1. in primis. Sed ab alio poteſt accuſari de alijs criminibus: ſed nõ de illo pro quo eſt ſpoliatus, arg. 5. q. 2. ſi primates 1. a contrario ſenſu. extra de app ad hoc. &c. propoſuit. alioquin delictum eius maneret impunitum, ſi de nullo crimine poſſet accuſari ab aliquo. l. Ego nõ credo, q in aliquo ſpoliator admittatur contra ſpoliatum, niſi prius facta reſtitutione, vt extra de ordin. cog. cum dilectus, & vt dicitur in quæſtione per totũ, & inf. 3. q. 1. c. 1. 2. & 3. vbi generaliter videtur dici, quod nullum crimen poſſi ſpoliato obijci.

b NVllus poteſt] ¶Omnia iura.] Etiam incorporalia, vt extra vt lit. penden. a memoria. Eſt ra-

1 Sumpto ar. a contrario ſenſu nec ũde ... xmolis, l. & ſm L. & Hug.

Accuſatoris quinque peccare poteſt.

2 Alia tria membra colliguntur inf. ea gl. verſ. ſecus.

Calũniator. Præuaricator. Tergiuerſator.

3 Is eſt tergiuerſator, qui terga vertit aduerſario: & circa abolitionem deſiſtit. & hic incidit in Tur. & extraordinariè punitur. inf. ca præuaricatoris. verſi. ſi quis autẽ. ff. ad Turpi. l. 1. § ſi quis ſm Goff.

C de teſtib.l.nullum.& hoc ſecundũ opi.H.nos tñ dicimus, ꝙ teſtis nullo modo ſuſtinet, vel ſe obligat ad pœnam talionis, ut not.33 q.5.hæc imago. Si autem tulerit aliàs falſum teſtimonium, punitur extra ordinem, 6 q.1. quicunque. De teſte poſuit Gratian. in temathe. ſed hic omiſit.

CASVS. Dictum eſt ſup. ꝙ calũnioſe accuſantes ſi in accuſatione defecerint, ſunt puniendi. Nunc dicit Gratianus, quod aliud eſt crimen falſo obiectum, non ꝓbare: & aliud ſi conuitium non probauerit. primum ſine abolitione nulli conceditur: hoc omnibus licet.

SI quis.] CASVS. Si quis aliquem accuſauerit, & crimẽ illatum non poterit ꝓbare, infamis efficitur: & de cætero ad accuſandum non admittitur, cum contra eum de calũnia præſumatur.

a ¶ Suſtinere.] Non tamen ipſo iure, ſed per ſententiam, vt ff. ex qui cau. irrog iſa. Athletas. §. calumniator. & inf ead. §. notandum.

CAlumniator.] CASVS Calumniator ſi i accuſatione defecerit, pęna talionis, ideſt, pęna ſimili punietur. Idem dicitur in ſequenti capit. ſi quis epiſcopum.

b ¶ Calumniator.] Fallit in ſex caſibus vt 33 qõ 5. hæc imago. & inf. 5. q 6. ca. 1. tamen ſatis punitur qui amittit ſacerdotium quod recepturus erat. 3. q 4 Guiliſarius Item fallit extra de acc. ſuper his. & in criminibus ff. ad Turp. l. 1. & in l. priuatis. & forte in denunciatione, extra de calum. cum dilectus, ſed in inquiſitione non eſt pœna ordinaria ſtatuta. & ideo in arbitrio iudicis relinquitur. ext. de off. iud. delegat. de cauſis.

Calũniator non ſemꝑ punitur talione.

c ¶ Talionem.] i. aliam pœnam ſimilẽ. vt inf. ead. c. ꝓxi ff. de iur. deli. l. a extra de tranſa c. ſi. Dic ꝙ pœna quæ a lege ſtatuitur, retractari non poteſt: quæ ab homine bene poteſt. ff. de verb. ſign. l pẽn.

Anſ. l. 3. c. 89 Iuo p. 6. cap. 324. Pã. l. 4. c. 74.

¶ De ijs, qui non probanda obijciunt. Cap. I.

SI quis circa huiuſmodi perſonas non probanda detulerit, auctoritate huius ſanctionis intelligat ſe iacturam infamiæ ſuſtinere [a]; vt damno pudoris, & exiſtimationis deſpendio diſcat ſibi alienæ verecundiæ impune inſidiari ſaltem de cætero non licere.

Item Damaſus Papa ad Stephanum archiepiſcopum, epiſtola 3.

¶ Si accuſator in accuſatione defecerit, talionem recipiat. Cap. II.

CAlumniator[b], ſi in accuſatione defecerit, talionem[c] recipiat †.

4. q 4. nullus introducatur.

¶ *Verba ipſa Damaſi referuntur inf. 4. q. 4. c. nullus introducatur.*

Item ex decreto Hadriani Papæ in capitulis ab ipſo collectis, c. 52. in medio.

Et ex Fabiano. inf. 3. q. 6. c. 1 & ex Sixto inf ca. q. 8. q. crimẽ.

† Cõc ... in l 1 ff ... Turp. in l ... crimẽ & ... Cy. C de ... cuſ. nõ poſ...

¶ De eodem. Cap. III.

QVi non probauerit, quod obiecit; pœnam, quam intulerit, ipſe patiatur.

Item a.

a ¶ [Item] *Sic eſt in pleriſque vetuſtis codicibus In vulgatis, aliter legebatur,* Item Damaſus Papa. *Extat autem caput hoc in capitulis Hadriani, c. 62. & in concilio Eliberitano, c. 75 Iuo citat ex Cartaginienſi. Et in tomis conciliorum adiungitur Cartaginienſi tertio.*

¶ De his, qui falſis criminibus aliquem impetunt. Cap. IIII.

Anſ. l 3 c. 92. Iuo. q. 6 c. 240. Burc. l. 2. c. 195.

SI quis epiſcopum [d], aut presbyterum, aut diaconum falſis criminibus appetierit, & probare non potuerit; nec in fine a dandam ei communionem [e] cenſemus.

a ¶ Nec in fine.] *Sic legitur in concilio Eliberitano non in hoc tantum canone, ſed etiam in alijs: quam ob cauſam, atque etiã ob gloſſam nihil eſt mutatum. Apud* Hadrianum *tamen eſt*, niſi in fine dandum ei non eſſe communionem. *Apud Iuonem*, non niſi in fine dandum ei eſſe communionem

2 *Aliud eſt accuſationem non implere, & aliud eſt, conuicium non probare. Illud enim nulli ſine abolitione; hoc omnibus licet.*

Cod. Theod. l. 1. 9. tit. 1 l. 1. in interpretatione & ca. L 7 ca. 364. & in ep. Sixti tertij, c. 3. & in c. Hadriani. c. 51.

Vnde Fabianus Papa ad Hilarium epiſcopum, epiſt. 3.

¶ Conuicium non eſt pro accuſatione habendum. Cap. V.

SI quis iratus [f] crimen aliquod cuilibet temere obiecerit, conuicium non eſt pro accuſatione [g] habendũ: ſed

Ira duos hẽt effectus.
2 Cũ probare nõ poſſit, vel noluit, vt 5 q. 1. c ... & 2 inñ & ... ſic etiã ... lexit H ... inf alle ... gs ſacerdo... tũ. quod ... vt not. 1 ... in ſi. A...

SI quis epiſcopum.] CASVS. Si quis epiſcopum uel alium clericum falſis criminibus accuſauerit: ſi defecerit, etiam in fine non erit ei communio danda.

d ¶ Si quis epiſcopum.] ff. de re mil. L. omne. § 1. extra de ſent. excom. à nobis.

e ¶ Communionem.] Niſi reſipiſcat, vt ſup d. 50. pœnitentes contra. & 3. q. 10 eos. 27. q 1. virgines.

ALIVD. Hæc eſt ſecũda pars huius q. in qua dicitur, ꝙ ſi alliquis irato animo uerba contumelioſa dixerit, non eſt habendum pro accuſatione, & hoc probat per c. ſequens. Io. de Fant.

SI quis iratus.] CASVS. Huius c. talis eſt. Si aliquis calore iracundiæ alicui conuitium intulerit. hoc non eſt habendum pro accuſatione. Si autem quod iratus obiecerit, uoluerit probare: hoc c. faciat per ſcripturam, ſe ad pœnam talionis obligando. Si autem quod per iracundiam dixerit, noluerit probare, reus obiecti criminis non habebitur.

f ¶ Si quis iratus.] Ita reſcindit contractum, ff. de pub. licitatio. in princip. & minuit delictum vt C. de adulter. Gracchus.

g ¶ Pro accuſatione.] Sed pro iniuria 2. ff. de iniur. item apud

apud §. i per totum. inf. 11. q. 1. ſi quis ſacerdotum, contra. vbi deponitur, & curiæ traditur, qui dicit epiſcopo conuicium Sed ibi loquitur de eo qui ex deliberatione, & ſæpe loquitur conuicia.

a ¶ Tractandi.] Id eſt, deliberandi. Et per hoc eſt ar. q ibi non

b ¶ Iratus. [quod probauit. C. de iniur. ſi non conuicij animo. ſi extra de præſum. cap. 1.

c ¶ Iterare.] Hoc ideo dicit, quia ſi iterauerit conuicium non videtur ex iracundia, ſed ex deliberatione dixiſſe. ſic. C. ad Vellei. ſi mulier 2. in ſi.

permiſſo tractandi [a] ſpatio id, quod iratus [b] dixit, per ſcripturam ſe probaturum eſſe fateatur, vt ſi fortaſſe reſipiſcens, quæ præ iracundia dixit, iterare [c], aut ſcribere noluerit; non vt reus criminis teneatur.

3 Sed aliud eſt crimen illatum non poſſe probare α; aliud aliqua promiſſione accuſationem deſerere. Huic enim, qui promiſſione β deceptus accuſationem deſerit, venia datur, illi vero qui crimen illatum probare non valuerit, infamia irrogatur.

Vnde beatus Gregorius ſcribit Ioanni epiſcopo Corinthiorum, libro quarto, epiſt. 50. ſeu c. 94.

α ¶ Probare.] *In pleriſque exemplaribus ſequitur*, quia falſum eſt aliud, &c. *Sed in emendatoribus ea verba vel non habentur, vel alia manu ſunt addita.*

β ¶ Promiſſione.] *Non eſt ſimpliciter dicendum illis qui pro aliqua promiſſione deſerunt accuſationem, ſemper veniam dari. Nam in Paulo de quo in ſubiecto capite loquitur B. Gregorius alia aderant cauſa, qua in ipſa epiſtola exponuntur his verbis* Tamen quia plus eſſe conuenit nos miſericordes, quàm diſtrictos; hanc ei culpam ignoſcimus, atque eum in ordine, locoq; ſuo recipiendum eſſe cenſemus. Nam ei à tempore prolatæ ſententiæ afflictionem, quam pertulit, credimus ad vindictam huius poſſe culpæ ſufficere. *& inferius in eadem epiſtola refert aliqua à predicto Paulo in vtilitatem eccleſia facta qua etiam mouere* B. Gregorius *potuerunt, vt erga eum eſſet clementior: Erant autem in ipſo capite multa B. Gregorij verba omiſſa, quorum nonnulla viſa ſunt addenda.*

Poly. l. 1 tit. 6.
Anſ. l. 3. ca. 113.

¶ De eo, qui promiſſione illectus accuſationem deſerit. Cap. VI.

PAulum itaque diaconum, quamuis culpa ſua vehementer confundat, quòd deceptus promiſſione [d], ab accuſatione nuper depoſiti quondam epiſcopi ſui deſtiterit; tamen hanc ei culpam [e] ignoſcimus. Omnis γ igitur, qui crimen obijcit, ſcribat ſe probaturum. Re vera ibi ſemper cauſa agitur †, vbi crimen admittitur: & qui non probauerit, quod obiecit, pœnam, quam intulerit, ipſe patiatur.

al. agatur.

γ ¶ Omnis.] *Hinc vſque ad finem in vetuſtioribus, ac melioribus Gratiani codicibus non leguntur, nec ſunt Gregorij, ſed Fabiani, & Hadriani Pontificum: qua infra q. 8. cap. qui crimen. & 3. q 6. c. 1. citantur ex Fabiano, & c. fin. ex capitulis Hadriani.*

Item Gregorius eadem epiſtola.

¶ De ijs, qui accuſationem deſerũt, vt eccleſiaſticos ordines accipiant. VI.

Anſel. l. 8. c. 36.

EVphemium, atque Themam, qui pro deſerẽda [f] accu-

SED ALIVD EST. Hæc eſt tertia pars quæſtionis, in qua dicit, quod ſi aliquis eſt deceptus ꝓmiſſione teſtiũ, parcit ei: ſi autẽ pecunia defecerit, non parcitur illi: & hoc ꝓbat duab auctoritatibus Io. de Fan. CASVS. adhuc diſtiguit Gratianus, dicit qđ aliud eſt nõ probare crimẽ, q falſum eſt illatum crimẽ: quo caſu nõ parcit: aliud ꝓmiſſione aliqua deſerere accuſationẽ in quo caſu venia datur: q deceptus fuit ꝓmiſſione pecuniæ: vel q teſtes ei ꝓmiſerut ſe veritatem de crimine cõmiſſio dicturos.

PAulũ.] CASVS. Paulus epiſcopũ ſuũ accuſabat: ꝓmiſſione eius deceptus deſtitit ab accuſatione. Dicit Papa, q licet valde deberet puniri, tñ ei pœnã remittimus.

d ¶ Promiſſione.] Nõ ꝓmiſſione pecuniæ talis. n. non poſſet petere abolitionẽ 3. nam ſolus ille petit, q errore vel temeritate, vel calore iracũdiæ ad accuſãdũ venit. vel q ſuã iniuriã ꝓſequitur: vel qui ſuos cõſanguineos accuſauerit. C de abol. l. 2. ideo dic ꝓmiſſione, ſcilicet teſtiũ, q ei ꝓmiſeras ferre teſtimoniũ contra illũ, ſed tũc ſequens c. non facit ad ꝓpoſitũ magiſtri.

e ¶ Culpã.] Sed nõ infamiã vt inf. ca. indulgentia.

EVphemium.] CASVS. Iſti duo epiſcopũ ſuũ accuſabant: ſed ab eodẽ ad ſacros ordines ꝓmoti fuerũt, vt ab accuſatione deſiſterent: quare dominus Papa eos depoſuit ab omni officio, priuando.

f ¶ Pro deſerenda.] Qui ex pacto deſiſtit, fortius inci-

§. ei autem Sed non ob. quia loquitur hic de inducijs deliberatorijs ibi de præparatorijs. Arch.

2 Adde hic Alexand. de Imo. in l. 1. C. de. erro. cal.

3 Qæ ſit tripliciter, vt not. ſu e. q. 1. ꝓhibentur. Arch.

Accuſatori n dandæ nt induciæ 1 adde &

ibi non erantur, ubi deliberatione aliquid ſit. Item ex hoc arg. eſt, quod etiam accuſatori dandæ ſunt inducia argu. contra 3. queſt. 3. §. ſpatium 1.

dɪ: in turpilianum, quàm aliter: quia etiam fœmina in hoc caſu incidit, quæ alias non incideret, vt C. ad Turpilia. ſi fœmina. ff. ad Turpilia. mulier.

HINC COLLIGITVR. CASVS. Huius §. ſic ponitur, Dictum eſt ſupra in illo c. Paulum, quod Dominus Papa culpam remiſit: & ſic per conſequẽs videtur quòd infamiã poſſit remittere. Sed cõtradicit Gelaſius: qui dicit, quòd quanquã animas ſaluare per pęnitentiam poſſumus: infamiam tamen abolere nõ poſſumus. Similiter Stephanus contradicit: qui dicit: Hos enim ſub nota infamię ꝑpetuæ ad pęnitentiã ſuſcepimus. ſoluit ſtatim, vbi dicit, vel nõ fiunt & dicit ꝙ non omnes ſunt infames ſecundũ canones qs ſæculi leges infames dicunt, & ita Paulus non fuit infamis ſecundum canones, licet ſecus ſit ſecundũ leges. Et hoc probatur exemplo mulieris, quæ nubit intra tempus luctus: quæ nõ eſt infamis de iure canonum, licet ſit ſecus ſecundum leges. Sed opponit Gratianus huic ſolutioni. nam dicit Stephanus: Omnes infames dicimus quos ſęculi leges infames pronunciat: & ita Paulus & mulier, quæ nubit intra tempus, &c. erunt infames ſecundum canones. ſed ſoluit dicendo, quod illud Gelaſij & Stephani, quã quã animas ſaluarę &c. & hoc, ſub nota ĩfamię perpetuę, &c. intelliguntur de iis, quib. infamia irrogata per ciuilem iudicem; quæ aboleri non poteſt niſi per ciuilem iudicem. Nec eſt contrariũ quod dicitur de muliere quæ nubit intra tẽpus luctus, ei, ꝙ dicit Stephanus infames dicimus, &c. quia in matrimonio leges ſacros canones imitantur; & ipſa mulier non eſt infamis nec Paulus: cum ei nondum ſit infamia per ciuilem iudicem irrogata.

a ¶ Infamiam.] Non facti 1. ſed iuris. Sed videtur ꝙ poteſt, ut inf. 6. q. 1. illi qui. contra extra de ſimo. ex diligẽti inf. 15. q. 6. auctoritatem ſu. 1. qo. inuentum contra. vel ſupple non poſſumus niſi poſt pęnitẽtiam, vt inf. prox. cap. q. 4. conſanguineorum vel non poſſumus per pœnitentiam. ſed per in integrum reſtitutionem. Vnde bene cõcedo, quod epiſcopus poſſit tollere infamiam in omni crimine in quo poteſt diſpenſare nam & ſenatus tollit infamiam, vt ff. de poſtu. l. prima §. de qua. & eccleſia comparatur ſenatui, vt infra 19. quæſtio. prima, eccleſia.

b ¶ Infamem.] Id eſt, infamandum per ſententiam, non ipſo iure, vt. ſi ex quibus cau. irrog. inf. l. Athletas, licet M. hic notauerit. [Hic fateor planè te mẽtiri Gratiane.] qui enim circa abſolutionem deſiſtit, non infamatur, ſed punitur 2. in quinque lib. auri, vt ff. de præua. l. 3. §. vlt. ſed tantum per ſententiam infamatur, vt C. [illegible] Turp. l. 2.

d ¶ Sed illud.] Suæ ſolutioni obijcit quod eſt ſexta q. 1. infames.

d ¶ Quorum.] Extra qui filij ſint legi. per uenerabilem. contra.

e ¶ Non niſi ad ciuilem] Niſi velis dicere quod Reges iuriſdictionem habebant à Papa.

f ¶ Sequi.] In authentica, vt cler. apud proprios epiſc. §. penult. colla. 6.

NOTANDVM. Hæc eſt 4 pars. huius q̃ō. in qua dr̃ ꝙ ſi pœnituerit aliquem accuſaſſe, ante litis conteſtationẽ poteſt deſiſtere, & probat per quandam legem Lombardam. lo. de. Fant.

CASVS. Soluit quod dictum eſt, & alio modo, vt locum habeat lex Lõbarda, quæ ſequitur, vt dicit Gratianus ꝙ eſt aliud cum quis pœnitet aliquem innocentem criminaliter

2 De hoc & no. in ꝑuaricatione ver. ſi aũt. & inf ſi quem vt ibi. At

ſatione epiſcopi ſui a ſacros ordines acceperunt, eiſdem ſacris priuatos ordinibus eſſe, atque ita, ſicut depoſiti, uolumus permanere.

a ¶ Epiſcopi ſui.) *Hæc eſt verba in eo epiſtola loco non ſunt: ſed ex iis, quæ antecedunt, innuitur, eum à quo Euphemius, & Thomas ideo ordinati fuerunt, vt ab ipſius accuſatione deſiſterent, fuiſſe proprium illorum epiſcopum.*

Hinc colligitur clericorum infamiam [a] *per Romanũ Pontificem aboleri poſſe contra illud Gelaſii: [Quamquam animas per pęnitentiam ſaluare poſſimus, infamiam tamen abolere non poſſumus. [Contra illud Stephani, qui cum cauſas enumeraſſet, ex quibus infamia irrogatur: [Hos omnes, inquit, ſub nota perpetuæ infamiæ ad pęnitentiam ſuſcepimus.] Vel non fiunt infames lege canonum omnes, quos leges ſæculi infames pronunciant, cum Paulus diaconus, qui non impetrata abolitione ab accuſatione deſtiterat, hac auctoritate dignitatem officii ſui recuperauit, quem ſenatuſconſultum Turpilianum infamem* [b] *pronunciat. Quod etiam de ea fateri cogimur, quæ intra tempus luctus nubit: cum matrimonia hodie regantur iure poli, non iure fori; & iure poli mortuo viro mulier ſoluta eſt a lege viri: nubat, cui vult. Sed idem Stephanus econtra ſcribit dicens: [Infames dicimus; quoſcunque leges ſæculi infames pronunciant.] Sed illud Gelaſii & Stephani: [Quanquam animas, &c.] & :[Sub nota perpetuæ infamiæ, &c.] de illis intelligitur quibus per iudicem ciuilem infamia irrogatur: quorum* [d] *ſicut examinatio & caſtigatio, ita & in integrũ reſtitutio non niſi ad ciuilem iudicem ſpectat. De ea vero quæ intra tempus luctus nubit, non eſt contrarium ei, quod Stephanus ait: [Infames dicimus, &c.] Cum enim leges ſæculi præcipue in matrimonio ſacros canones ſequi* [f] *non dedignentur; non videntur pronunciare infamem, quę apoſtolica & canonica auctoritate non illicitè nubit.*

Iuo par. 6 c 23. omnia hæc ex Calixto, in cuius ſecũda epiſtola habentur.

ſu. proximè antecedenti ca.

l. 1. ff. de ſenatuſcõ. Turpil.

1. Cor. 7.

6. q. 1 infames, & in cap. Hadriani, c. 22.

4 ¶ *Notandum eſt quoque, quòd aliud eſt, cum aliquem pœnituerit criminaliter accuſaſſe, & inſcriptionem fe-*

1 Concor. l. in bello. §. factæ. ff. de capt. & l. 1. C. de ſẽten. paſſ. l. 1. § de qua. ff. de poſtu. Infamiã tollit. epiſcopus.

minaliter accuſaſſe, & ab eo abſoluitur. aliud eſt cum pecuniam accepit à nocente, vt ab accuſatione deſiſtat. Et ad hoc inducit legem ſequentem.

a ¶Si ab innocente.] Et uoluntate iudicis, ut C. de abol. l. 1 & vlt.

Si

3. & hanc pœnã nemo præſtat, niſi qui deſiſtit a publico crimine, ff. ad Turpil. ſi quis. §. ſi Stelionatus 2. ſed q deſiſtit ab accuſatione priuati criminis, infamis eſt, & extra ordinẽ arbitrio iudicis punitur, vt ff. ad Turpil. & in priuatis. & C. eo. l. 2. Sed ſi accuſator abſens eſt. & citatus noluerit procedere in accuſatione, tum grauius punitur quam pœna 5. lib. auri, vt ff. de pę. abſentem. §. 2. Io.

2 Adde vſq; ad quod tpſ deſiſtere licet ab accu. ſine pœ. no. Batt. in l. quæſitum. ff. ad Turpil.

ciſſe, ſi ab innocente [a] *fuerit abſolutus: aliud, ſi pecuniam à nocente acceperit, vt a probatione eius, quod obiecerat, deſiſtat.*

Vnde in libro capitularium, c. 175. legitur.

Cod. Theod. li. 9. ti. 37. c. 1. in interpretatione.

¶De eo, quem pœnitet criminaliter accuſaſſe.
Cap. VIII.

Iuo p. 16. c. 251.

SI quem pœnituerit [b] accuſaſſe criminaliter, & inſcriptionem [c] feciſſe de eo, quod probare non potuerit; ſi ei cum accuſato innocente conuenerit [d], inuicem ſe abſoluant. Si vero iudex eũ, qui accuſatus eſt, crimino ſum eſſe cognouerit, & inter reum & accuſatorem per obreptionem *a* conuenerit de colludio; pœnam accipiat legibus [e] conſtitutam.

a ¶Per obreptionem.] *Apud Iuonem legitur*, factũ per corruptionem conſenſum, de colludio pœnam excipiat legib. conſtitutã. *Sed in interpretatione legis primæ, quæ eſt in Codice Theodoſiano, hoc modo*, Per corruptionem de abſolutione reatus conuenerit, is, qui reus probatur, remoto colludio pœnam excipiat legibus conſtitutam.

Tit. 15. ad ſenatuſcont. Turpill.

5 *Notandum quoq; eſt, quòd ſicut digeſt. libro 48. titulo de abolitionibus criminum l. prima, legitur.* [¶ *Accuſatorũ temeritas tribus modis detegitur, & tribus pœnis ſubijcitur. Aut. n. calumniantur, aut præuaricantur, aut tergiuerſantur. Calumniari* [f] *eſt falſa crimina intẽdere: præuaricari uera crimina* [g] *abſcondere: tergiuerſari in vniuerſum ab accuſatione deſiſtere. Calumniatoribus a pœna legitimè † irrogatur. Sed non vtique, qui non probat quod intendit, protinus calumniari videtur. Nam eius rei inquiſitio arbitrio cognoſcentis committitur: qui reo abſoluto* [h]*, de accuſatoris incipit conſilio quærere, qua mente* [i] *ductus ad accuſationem proceſſerit: & ſi quidem iuſtum eius errorem reperit, abſoluit eum: ſi uero in euidenti calumnia eum deprehendit, legitimam pœnam ei irrogat. Quorum alterutrum ipſis verbis pronunciationis manifeſtatur. Nam ſi q. dem ita pronunciauerit; non probaſti, pepercit ei; ſin aũt pronunciauerit; calumniatus*

† al. lege Rhemia. al. Memmia.

NOTANDVM. Hæc eſt 5. pars quæſtionis. in qua facit differẽtiã inter calũniatorẽ, & tergiuerſatorem, & præuaricatorem Io. de Fan.

CASVS. Supra in primo, ſecũdo & tertio ca. huius quæſtionis fecit mẽtionẽ de calumniatoribus, & in illo c. Paulũ. de tergiuerſatore, & ideo hic dicit, quid ſit calumniator, quid pręuaricator, & quid tergiuerſator, & qua pœna puniantur.

ACCVSATORVM. CASVS. Accuſator tripliciter delinquit. Aut eñ calumniatũ, ideſt falſa crimina intẽdit. Aut præuaricatũ, ideſt, vera crimina abſcõdit. Aut tergiuerſatũ, ideſt, in totum ab accuſatione deſiſtit ſine iudicis auctoritate. Sed q nõ probat, nõ ſtatim calumniari vĩ, imò iudex inquirere debet, qua mente, & qua intentione ad accuſationem proſiluit, & ſi in eo iuſtũ errorẽ deprehẽderit, abſoluet eũ. ſi eũ in calũnia deprehẽderit, cõdemnabit. ſed ſi ita pronũciauerit, calũniatus es, cõdemnabit eũ. & ſi pęnã nõ dixit, quæ legis auctoritate imponitur, & non arbitrio iudicantis. Si autẽ ita pronunciauit, non probaſti, vel cum temere accuſaſti, pepercit ei. temeritas enim, &c.

SI quem pœnituerit.] CASVS. Si quem pœnituerit innocentem criminaliter accuſaſſe, & cum eo conuenerit, ad inuicem ſe abſoluant. Si autem nocentem accuſabat, & per obreptionẽ, ideſt, deceptionẽ accepta pecunia ab accuſatione deſiſtit, ſtatuta pœna punietur.

b ¶Pœnituerit.] Dum tamen non accuſauerit fallaciter, vt C. de abo. l. fallaciter.

c ¶Et inſcriptionem.] Nam ante inſcriptionem poteſt deſiſtere. ff. ad Turpil. quæſitum. & extra de accuſ. licet. in fine.

d ¶Conuenerit.] Immo etiam eo inuito 30. dies poteſt: niſi reus iam ſit paſſus aliquam iniuriam, vt C. de abol. l. fallaciter.

e ¶Legibus.] Pœna 40. ſolidorum, ut eſt in Lombardia. nam ſecundum legem Lombardam qui deſiſtit ab accuſatione criminis, condemnatur in 40. ſolidis: ſed ſecundum legem Romanam qui deſiſtit ab accuſatione publici criminis, punitur in 5. lib. auri. ff. de præuar. l.

Imo credi... ſe proba... tum. nam calũnioſe ...cuſaretur, ...n poſſet ...ẽpetrare ...olitionẽ, ...C. &c. ut ...quitur ſe...ndum L. ...cuſatio. ...deferens ...aliter pu...tur.

f ¶Calumniari.] Immo ſic videtur q calumnietur, vt ſ. ea. q. proxi. qui non probauerit. Sed intellige. in his 3. quos excuſat neceſſitas, pietatis officium, & criminis enormitas, & iuſtus dolor. C. de adul. quãuis. C. q accu. nõ poſſunt. l. 2. & C. de fal. mone. l. 1. & C. de calum. l. 2.

g ¶Crimina.] ideſt, probationes.

h ¶Abſoluto.] ideſt, abſoluendo 4. ne ſit contra. C. de calum. l. 1. Vel dic abſoluto quo ad animũ, vt ff. de verb. ſign. fugitiuus. Vel dic quod ſi iudex ex officio ſuo vult punire calumniantem, hoc faciat ante ſententiam abſolutionis: vt C. de calum. l. 1. ſed aliquo accuſante ipſum de calumnia quandocunque poteſt vel idem iudex uel alius, C. de aduo. diuer. iudi. l. 1. & ff. ad Turpill. l. 1. in prin.

i ¶Qua mente.] ideſt, quo aĩo uenit ad accuſandum.

3 Scilicet q non ꝓtinus vñr calumniari ꝓ.

4 Adde qualiter ꝓprie capiaт hæc dictio abſolutus & abſoluo, in l. ĩ contraria ff. de vſu & in l. 1 ff ad Turpill.

a ¶Legis.]

es, cõdemnauit eum: & quamuis nihil de pœna ſubiecerit tamen legis [a] poteſtas aduerſus eum exercebitur. Nã ut Papinianus reſpondit, facti quidem quæſtio in arbitrio [b] eſt iudicantis: pœna uero perſecutio nõ eius uoluntati [c] mãdatur, ſed legis auctoritati reſeruatur. Si aũt ſi interloquendo dixerit, Titius temere accuſaſſe uidetur, non calumniatorẽ pronunciauit. Temeritas enim facilitatis ueniã continet: & inconſultus [d] calor calumniæ uitio caret; & ob hoc nullã pœnã huic irrogari oportet.] Vlpianus lib 47. tit. de præuaricatoribus, l. 1. [¶ Præuaricator, eſt quaſi uaricator, qui diuerſam partem adiuuat prodita cauſa ſua. Quod nomẽ Labeo à uaria certatione tractatum ait. Nã qui præuaricatur, ex utraq; parte conſtitit †, quinimò [e], ex altera. Is autẽ præuaricator ꝓpriè dicitur, qui publico iudicio accuſauerit. Cæterũ aduocatus non propriè præuaricator dicitur. Quid igitur de eo fiet ſiue priuato iudicio, ſiue publico præuaricatus eſt, hoc eſt prodiderit [f] cauſam, hic extra ordinem ſolet puniri. ¶ Sciendum [g] eſt, quod hodie ijs qui præuaricati ſunt, pœna iniungitur extraordinaria. [& infra. ¶ Accuſator [h] de præuaricatione cõuictus, poſtea ex lege nõ accuſat. ¶ In oĩbus [i] cauſis (præterquã in ſanguine) qui delatorẽ [k] corrumpit, pro uicto habetur.] & inf. lib. 48. tit. de abolitionibus criminũ. [¶ Præuaricatorẽ eſſe eũ oſtendimus qui cõcludit cũ reo, et trãslatitiè munere accuſãdi defungit, eo ꝙ proprias quidẽ probationes diſſimularet, falſas uero rei executiones admitteret. ¶ Si quis aũt ab accuſatione citra abolitionẽ deſtiterit, punit. Abolitio priuatim [l] àp̃-

Tit. 15.

† al. conſiſtit

l. 2. Sciendum.

l. 5. Accuſator.

l. fin. eod. tit.

d. l. 1. ad Senatuſconſ. Turpil. §. præuaricatorem.

Iudex pęnã arctare & ampliare poteſt.

a ¶ Legis.] Fortè ſecundum diſt. quæ eſt. ff. de pœn. abſentem. in fi.
b ¶ Arbitrio.] ideſt, inquiſitione.
c ¶ Voluntati.] Vt infra 5. q 7. iudicet. C. de pœ. ſi operis C. ad leg Iul. de pu. ſeruos. in fi. & ff. ad Turp. l. 1 in princ. Sed contra C. per infra. & ſi ſeuerior. 45. diſt. oĩs qui contra & infra 23. q. 5 c. 1. contra de pœ. diſtin. 1. § pœnæ in omnibus iſtis cõtrarijs dicitur, ꝙ iudex poteſt moderari pęnam. Quidam dicũt iſtud loqui de ordinarijs pœnis, illud de extraordinarijs. Sed hoc nihil eſt, quia in illo c. circumcelliones. 23. q. 5. c. 1 loquitur de ordinario crimine. ſ. homicidio. Sed dic ꝙ ex cauſa & perſona & ætate & rõne ſcandali, poteſt iudex arctare vel ampliare pœnã. Ex cauſa, vt 50. diſt. vt conſtitueretur & ff. de pę. aut facta. §. vlt. Ex perſona, 23. q. 1. qui contra, & ff de pœ. capitaliũ, §. vlt. vbi dicitur maiores puniri minori ſupplicio, & ſeuerius ſeruos quàm liberos famoſos quam integri ſtatus. Aetate, 86 diſtinctio. tanta nequitia. Ratione ſcandali, ut ſupra quæſtio. 1. in primis. Vel dic, non poteſt ſine cauſæ cognitione, ſed cum cauſæ cognitione poteſt. Vel dic, non poteſt poſt ſententiam, ſed ante poteſt, uel in ſententia C. de pœ. l pœnam. ubi dicitur ſua dicta præſidi reuocare non licet. ff. de re iud. cum quærebatur.
d ¶ Et inconſultus.] Arg non eſſe imputandum quod fit cum impetu mentis, ut ſupra eo. ſi quis iratus. C. ſi quis Imperatori maled. l. una contra, infra 17. q 4. ſunt qui opes. & extra de cler. male. innotuit.

PRÆVARICATOR. CASVS. Præuaricator dicitur ille, qui ſimulat diligere vnam partem & iuuare, & alteram iuuat, & dr̃ propriè præuaricator in publico iudicio. Aduocatus non propriè dr̃ præuaricator, vnde ſi præuaricatus in publico iudicio vel priuato, extra ordinem punietur, omnis autem præuaricator extra ordinem punitur, & de cætero non accuſat, ſed qui accuſatorem ſuum corrumpit (niſi in cauſa ſanguinis hr̃ pro conuicto. [1] Ponit etiam aliam acceptionem huius nominis, præuaricator & hoc in prima parte. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Si quis autem.] dr̃ ꝙ nullus debet ceſſare ab accuſatione ſine abolitione, alioquin punitur. Dicitur etiam qualiter debeat abolitio impetrari, & quòd de ſingulis criminibus debet impetrari iudice pro tribunali ſedente.

1 Ibi exponit temeritate, i ꝑtinacia ſm oẽs alias obtinet qđ hic dr̃. De hoc dr̃ extra de cõuer. coniu. dudum. Archid.

e ¶ Quinimo.] Correctiue ponitur. ſic ff. de hære. inſt. ſi ita fuerit ſcriptum aliàs pro vel, ponitur. C. de ſacroſanct. eccle. iubemus. §. œconomus. non propriè, ſed abuſiuè.
f ¶ Prodiderit cauſam.] Vel qui reuelant ſecreta cauſæ aduerſario, vt ff. de re mili. omne. § exploratores.
g ¶ Sciendum.] Lex ſecunda.
h ¶ Accuſator.] Hæc eſt lex quinta.
i ¶ In omnibus.] Scias ꝙ in omni crimine capitali qđ irrogat pœnam ſanguinis, licet tranſigi, præterquam in crimine adulterij. Sed in alijs capitalibus, quæ non irrogant pœnam ſanguinis, non licet trãſigi, niſi in crimine falſi, ut C. de tranſac. l. tranſigere. ſed in priuatis criminibus non inuenio prohibitum quin poſſit tranſigi. Sed vr̃ ꝙ ſm canones nõ poſſit tranſigi ſuper aliquo crimine, quia ſm canones nullũ crimen irrogat pœnã ſanguinis 23. q. 8 his a quibus. & ita ſuper publico crimine non licet tranſigi. itẽ nec ſuper priuato, quia ſm canones omne crimen publicum eſt [2] in cã ciuili licet qñq; ab accuſatione deſiſtere, etiã ſine iudicis auctoritate, ſiue pecunia accepta, ſiue gratis, niſi ſit actio famoſa, ubi requiritur iudicis auctoritas. ff. de ijs qui no. infa. furti. § pactus & § q iuſſu. in cauſa criminali ante inſcriptionẽ ſemper põt recedere, dum tñ gratis fiat ff. ad Turp. mulier & l. quæſitũ. & extra de accuſ. licet ſed poſtea nõ licet niſi iudicis auctoritate, & rei cõſenſu, ſi reus fuerit aliqua tormẽta paſſus. ſed ſi nõ fuerit aliqđ paſſus, tũc vſq; ad triginta dies põt accuſator, eo inuito, deſerere accuſationẽ. C. de aboli. l. 12. & vlt. ſm canones fortè nõ licet recedere ab accuſatione pro pecunia, nec tranſigi: quia oẽ crimẽ vr̃ ſm canones eſſe publicum vt hic, & ext. de collu. dete. c. 1. & 2. arg. tñ eſt ꝙ poſſit auctoritate iudicis. 5 q 2 ſi primates. & ext. de off arch. ea quæ in parte deciſa. contra ſ. 90 diſt. diſſidentes. ar. contra. 2. q. 7. qua pp 4 extra de ſimo. nemo. Sed in cauſa ſpirituali nullo modo licet pecunia accepta deſiſtere quia in ea nõ licet trãſigi ꝓ pecunia ext. de ter. ꝑmu c ſi.
K ¶ Delatorem.] ideſt, accuſatorem punitur enim talis in 5. ſi. auri. ff. ad Turpil. l & in priuatis. ff. de præuar. l 3. ff. ad Turpil. l 1. §. abolitio.
l ¶ Priuatum.] ideſt, priuata.

Tranſigi licet in [...] bus crim[...] bus.

2 Vt collig[...] ex canon[...] q. 1 iſta[...] ut ibi no[...] in ſeq.

4 Dic ꝙ [...] ma pars [...] ra eſt. & [...] c qua [...] telligitur [...] cã ſecun[...] tionis, ub[...] delinquen[...] pęnitere [...] vult. nõ o[...] ext. de col[...] c. 2. qa [...] hẽt poteſ[...] de crimi[...] conſtat. [...] vnde cu[...] claruerit [...] puniẽdu[...] q 1 ecce [...] Tan.

a ¶ Deman-

a ¶Demnare.]ff.de reg.iur.omnia quæ.
b ¶Singulorum.] Sic extra de ſenten.excommu officii, & ff.de app.cum in vna.ff.de ope.no.nun.de pupillo.§. ſi pluribus.
c ¶Animum.] Præſumitur depoſuiſſe, quia tempore ſtatuto

nubit intra tempus luctus, nō notetur aliqua infamia: in hoc leges non dedignãtur ſacros canones imitari, vt extra de ſecun nup. cap. peti. & ſi. nec canon aliquam pœnam imponit ſic nubenti Ioan. & ſic non punietur aliqua pœna ex eo, ꝙ nubit intra tempus luctus

Mulies nubens intra tẽpus luctus ñ infamatur.

† al.præſide.

† al.omiſerit.

l. 13.deſtitiſſe.

† al. accuſatione.

tit.43.l.3.& in cod. Theod.lib.9.tit.38.

tit.51.l.1.§.reſtituo

ſidib.† poſtulari, ac impetrari ſolet: pro tribunali, nõ de plano: nec præſes hanc cognitionẽ alteri demandare poteſt. Si plura criminaidẽ eidem intulerit, ſingulorum [b] *abolitionum dẽt petere. alioqui, prout quid admiſerit†, eius noĩe ſenatusconſulti pęnã patietur.) & titulo eodem: (Deſtitiſſe eũ accipimus, qui in totum animum* [c] *agendi depoſuit, nã qui diſtulit accuſationẽ: ſed qui per miſſu Impera. ab † accuſatione deſtitit, impunitus eſt.) Abolitio* [d] *.n. pœnam remittit †, infamiam non tollit. Unde Imppp Valẽtinianus, Valens, & Gratia. A.A.A. lib. 9. Cod. eo. tit. de generali abolitione dixiſſe legũtur.* [e] *(Indulgẽtia, Patres cõſcripti, quos liberat, notat nec infamiã criminis tollit, ſed pęnæ gratiã facit. Si aũt, reſtituo te in integrũ, princeps dixerit, infamiam tollit.) Unde in eo. lib. tit. de ſententiam paſſis, & reſtitutis cuidam deportato in inſulam Imperator Antonius dixiſſe legitur: (Reſtituo te in integrum prouincię tuæ,) & adiecit: (Vt aũt ſcias, quid ſit in integrum reſtituere, reſtituo te honorib. & ordini tuo, & omnib. cæteris.* [f] *)*

α ¶Calumniatoribus pœna legitime irrogatur.] *Hæc verba licet in collatis Gratiani manuſcriptis exemplaribus non habeãtur, tamen quia ſunt etiam in Pandectis, non ſunt expuncta.*

β ¶Si autem interloquendo.] *Hactenus retulerat Gratianus verba Iuriſconſulti. Hinc autem vſque ad ver.* oportet, *refert tantummodo ſententiam.*

QVÆSTIO V.

¶Quintam ponit poſt tertiam quia harum quæſtionum ſimilium eſt argumentum.

Deficientibus vero accuſatorib. reus nõ videtur eſſe cogendus [g] *ad purgationem. Sicut enim rei poſſeſſor deficiente actore, titulum ſuæ*

Deficiẽtibus] hęc q̃ſtio diuidit in quatuor partes. In prima parte probat per quatuor auctoritates Sãctorum, quod ſacerdotes ex leui cã iurare non debent. Secũda ibi, [Verum.] Tertia ibi, [Iuramẽto.] Quarta ibi, [Sed q̃ſi bet.] Ioan. de Fan. & põt ſupperaddi quinta ibi, [Contra in concilio] Arch.

CASVS. Hic intitulatur quinta quæſtio, qua quæritur, vtrum deficiente accuſatore reus cogatur ad purgationem, & allegat pro vtraque parte. & primo ꝙ non, quia clerici iurare non debent. Et ponitur hic quæſtio quinta, vel vitio ſcriptorum, vel ex obliuione, vel negligentia Grat. vel quia magis erat affinis tertiæ q̃ quartæ. Dicitur ergo in hoc §. ꝙ ſicut aliquis non cogitur dicere titulum ſuę poſſeſſionis, ita deficientibus accuſatoribus, reus non cogitur ad purgationem, quia clerici iurare non debent. Et probat hoc per ſeq. cap.

g ¶Cogendus.] Primo probat, ꝙ nõ ſit cogẽdus clericus ad purgationẽ, quia clerici non debent iurare. Sed not. ꝙ vulgaris expurgatio prohibetur: quia fabricante diabolo eſt inuẽta, vt inf.ea. Mennam. Et contraria cap ſunt abrogata, cum ſint contra præceptum Domini. Non tentabis dominum Deum ſuum. Canonica purgatio inducitur cum deficiente accuſatore reus laborat infamia: alias non [2] vt 6.q.5 q̃d autem. fama autem orta a detractoribus, vel malis non inducit purgationem, vt 11.q.3.in cunctis, item nec orta ab inimicis extra de purg. can cum in iuuentute [3]. ſed ſola illa, quæ ex probabili præſumptione eſt orta. Quidam tamen dicunt, ꝙ vndecumque ſit orta, inducit purgationem argum. extra de acc accedens. Sequitur videre quota manu ſit expurgatio facienda, epiſcopus xii. ſacerdotes, vii diaconus iii. ſui ordinis, vt inf. ead. ſi legitimi & c. presbyter. & c. omnibus ſubdiaconus, vel inferior poteſt ſola manu, nam a ſolo epiſcopo iudicari poteſt in crimine. 15.q.7. fœlix. hodie ſunt arbitrariæ expurgationes, vt inf. ea. omnibus expurgatio fieri publice coram omnibus, ſi eſt publice infamatus. inf eo. presbyter ſi a plebe ſi apud clerum, tunc tantum priuatim ſup. 15.q.cap.1.Ioan.

Purgatio eſt duplex.

2 De hoc inf. e. c. oĩbus in glo aut pro. &c. ibi videas. ſed hoc dictum hic approbat L. & p idem c. Sed arg. contra inf. eo. legitimi. & ibi dicam. Arc.

3 al. c. pen.

tuto non procedit ad accuſationem, vt extra qui ma ac. poſ. cum in tua. & C. qui ac non poſ ſi ea. niſi cũ eſt proteſtatus, vel cum bienniũ eſt elapſum, vt C. vt intra certum tempus criminalis quæſt. l. vlt.

d ¶Abolitio.] Hic fuit deceptus Gr[…]ex eo, ꝙ legẽ iſtã reperit inſertã in tit. illo, quã non alia de cauſa iuriſperitus ibi inſeruit, niſi propter ſimilitudinem: quia ſicut abolitio infamiam tollit, ſic indulgentia pœnam.

INDVLGENTIA. CASVS. Si princeps alicui damnato pœnam remittit, non tollit infamiam, ſecus ſi dicat, te in integrum reſtituo. Et hoc probatur lege ſequenti, cuius caſus patet.

e ¶Notat.] Si 1. quæſt. 1. ventum. & ſup. eo. §. hinc colligitur 1.

f ¶Et omnibus cæteris.] Argum ꝙ reſcriptum principis eſt latiſſime interpretandum, vt 12.q 1. §. qui manumittitur, & extra de dona cum dilecti. in fin. Fallit hoc, nam licet mulier reſtituatur famæ quæ nubit intra tẽpus luctus, tamen ſemiſſem bonorũ tenetur dare filiis prioris matrimonii, C. ad Tertul. ſi qua mulier. Sed forte hoc falſum eſt ſecundum ius canonicum, cum mulier, quæ

a ¶Non

a ¶Nō cogitur.] Vt inf. 6.q.5.c.2.& vlt.niſi in caſib.qu queſ. cum quis poſſidet pro hærede, vel pro poſſeſſore, vt C.de pe.hæ.l.cogi.Et etiam fundata intentione actoris, vt C.de prob. ſiue. Et cum aliquid poſſidetur contra ius commune.100.diſt.contra morē.Et cū iam eſt præſumptio cōtra eum. C.ď fur.ciuile. Et cū pōt probari, ꝙ quandoque alieno nomine poſſederit. extra de pſcript.ſi diligenti.C.de pſcript. xxx. ann.male.Item & in vj.caſu, cum ordinatus 1 miniſtrat, vt ſu. q.1.legū,& extra de appel perſonas.alias ſēper obtinet quod h.c dicitur, & C.de rei vend.l. vltim. & ff.vti poſſ.iuſta.

1 ideſt, ſi is qui dicit ſe ordinatū miniſtrat ſacramenta in aliqua eccleſia ꝑm lo.ď Fā.

S Acrāmentū.] CASVS. Dicit Corn. ꝙ ſacramentum a ſacerdotibus fieri non debet, niſi pro fide. Item prohibet ſacramenta incauta fieri, & dicit ſe neſcire ſacramētum oblatum ab epiſcopo.

Clerici qñque licite iurant.

b ¶Sacramentum.] .ſ.incautum.

c ¶Hactenus.] Vt C. de epi.& cl.cum clericis. & 22.q.5.c.vlt. Sed forte hoc obtinetin ſacramēto calūniæ, quod clerici per ſe prohibētur pſtare: ſed per alium poſſunt, vt extra de iura cal.c 1.& 2. ſed c.in pertractādis. cōtra. Iurāt tñ ꝓ recta fide, pro obedientia, & ꝓ pace, & pro indemnitate eccleſiæ. extra de elect. ſignificaſti. vltra medium. 28.d.de Syracuſanæ. & cum quis abſoluitur ab excommunicatione, vt extra de ſen.excom.c.nuper.

S I quis.] CASVS. Si quis presbyter cum laico controuerſiam habuerit, laicus iuramento ſe expurget, presbyter ꝑ ſuā cōſecrationem adiuretur: quia ſacerdotes, qui conficiunt corpus Chriſti, ex leui cauſa iurare non dēnt, cum gerant vicē Chriſti diſcipulorū, quibus fuit præceptum ne iurarent.

2 Quando presbyteri iudices negotiorum eſſe mandati ſūt 95 d. ecce. ſecundū Baz.

ſecundum conſuetudinem quorundam: extra de for. cō pet. quod clericis, alias, ſi clericus.

e ¶Conſecrationem.] Immo ſufficit ſiue per ſalutem, ſiue per aliquid aliud iuretur. 22. quæſt. 5.c.2. & ff. de iureiuran. non erit ratum. Sic ergo aliquis pōt ſe obligare ſub

poſſeſſionis proba e non cogitur a; ita qui impetitur, ad innocentiam ſuam probandā cogendus eſſe nō creditur. Auctoritate quoq; Papæ Cornelij, & Triburienſis concilij ſacerdotes iurare prohibentur, niſi pro recta fide.

Ait enim Cornelius epiſt. ſecunda ad Ruffum epiſcopum orientalem.

¶Iuramentum a ſacerdotibus non eſt exigendum. Cap. I. Burc.l.2.c.191. Iuo p.5.c.308.& p. 12.c.77.

SAcramentum [b] hactenus [c] a ſummis α ſacerdotibus, vel Dei miniſtris exigi, niſi pro fide recta, minime cognouimus: nec ſponte eos iuraſſe reperimus.

¶*In vetuſtis codicibus caput hoc coniunctum eſt cum duobus ſequentibus, quæ ſunt ex eadem epiſtola Cornelij Papæ.*

α ¶Summis.] *Sic habet originale. Sed Burchardus, & Iuo in quinta parte*, ab epiſcopis, & reliquis ordinibus exi: *idem vero Iuo in parte 12.*a ſummis ſacerdotibus, vel reliquis Dei miniſtris.

Item paulo inferius.

¶De eodem. Cap. II.

NOs ſanctorum exempla ſequentes, ſanctorum Apoſtolorum eorumque ſucceſſorum iura firmamus, & ſacramenta incauta fieri prohibemus. Iuo p.12.c.77.

Item ibidem.

¶De eodem. Cap. III.

NOs ſacramentum epiſcopis neſcimus oblatum; nec vnquam fieri debet β.

β ¶Debet.] *Sequebatur*, niſi pro recta fide, *quæ ſublata ſunt: quia neque in optimis manuſcriptis, neque in ipſa epiſtola hoc loco habentur: ſed ſupra ead.c.1.*

Item ex concilio Triburienſi, c.21.

¶Si quis presbyter contra laicum, vel laicus contra preſbyterum querimoniam habeat, epiſcopo præcipiente terminetur. Cap. IIII.

SI quis presbyter contra laicū, vel laicus cōtra presbyterum aliquam habet querimoniæ controuerſiā, epiſcopo præcipiente † [d], ſine perſonarum acceptione finiatur *, & laicis per iuramentum † (ſi neceſſe ſit) ſe † expurget: presbyter vero vice iuramenti †, per ſanctam conſecrationem [e] interrogetur; quia ſacerdotes ex leui cauſa iurare non debent. Manus enim per quam corpus, & ſanguis Chriſti conficitur iuramento polluetur? abſit: cum

Burc.l.2.c.182. Iuo p.6.c.227. pann.l.5.c.10. † *al. regente.* † *al. præiuramento.* † *al. conſtringātur.* † *al. præiuramenti.*

* Concor... tex.in l.5... de vete. ... enu.& in... then. de ... na.§.1.... 1. Obligat... poteſt ... ſub pœna ... beneficij.

d ¶Præcipiente.] Sed quare hic actor non ſequitur forum rei, contra id 11.q.1 experientiæ, & C. de iuriſd.om iu. l.iuris ordinem. Sed dic, ꝙ loquitur ſecundum ea tempora 2 quando omnes cauſæ determinabantur ab eccleſia, vt 11.q 1.relatum, & q.3 cum apud. Vel loquitur ſub pœna ordinis ſui, vt 1.q.7.quoties, & etiam ſub pœna anathematis, vt ibi dicitur. Sed nunquid ille, qui obligat ſe ſub pęna ordinis: vel beneficij, eſt priuandus ordine vel beneficio, ſi nō ſit verum illud ad quod ſe obligat? Sic extra de elect. cum dilectus in fi.

VERVM. Hæc eſt ſecunda pars quæſtionis, in qua probatur contrariũ eius quod præmiſſum eſt, ſcilicet, ꝙ ex cauſa iuſta ſacerdotes poſſunt iurare. Io. de Fan & hoc probat per xiij. auctoritates ſanctorum patrum. Ioan. CASVS. Dicitur hic, quod per ſupradicta prohibentur à ſacer-

Dominus in Euangelio diſcipulis ſuis (quorum vicem nõ indigni in ſancta gerimus eccleſia) dicat: [Nolite omnino iurare, Sit autem ſermo veſter, eſt, eſt; non, non. Quod autem his abundantius eſt, à malo eſt.]

Matth.5.

a *Verum his auctoritatibus non omnimoda iuramenta prohibentur fieri à ſacerdotibus; ſed tantum incauta, & ea, quæ pro qualibet cauſa temporali iudicio offeruntur. Cum autem populari infamia ſacerdotes opprimuntur; tunc ad innocentiæ ſuæ aſſertionem iuramenta debent offerri.*

& I.7. capit. c.281.

Vnde Gregorius Papa tertius ad Bonifacium epiſt. I.

¶Sacerdos à populo accuſatus, iuramento innocentiam ſuam aſſerat. Cap. V.

Anſel li.3.c.79.
Burc. li.2. c 186.
Iuo p.6. c.231.
Pann.li.5.c.9.

PResbyter, vel quilibet ſacerdos, ſi à populo accuſatus fuerit, & certi nõ fuerint teſtes, qui criminis illati approbent ueritatem; iuſiurandum [a] in medio [b] erit, & illum teſtem proferat de innocentiæ ſuæ puritate, cui nuda & aperta ſunt omnia.

Item ex regeſto Gregorij lib. 2. indict. x. epiſt. 23. ad Iuſtinum prætorem a.

a ¶Prætorem.] *In codicibus Gratiani eſt*, Imperatorem, *in epiſtola excuſſa legitur*, Iuſtino presbytero, *emendatum uero eſt ex duobus uetuſtis codicibus epiſtolarum, & Polycarpo, eſtq; idem Iuſtinus, ad quem ſcripta eſt ſecunda epiſtola primi libri, in libris etiam impreſſis incorrupta inſcriptione.*

¶De Leone epiſcopo, quem Beatus Gregorius purgationem præbere fecit. Cap. VI.

Poly.li.6. tit.12.
Anſel.li.6. c.162.
Burc.lib.1.c.194.
Iuo p.5 c.309.
Pann. li.5. c.5.

HAbet hoc propriũ [c] antiqui hoſtis inuidia, vt quos in prauorũ actuũ perpetratione (Deo ſibi reſiſtẽte) deijcere nõ valet, opinionẽ eorũ falſa ad præſens ſimulandi, dilaceret. Quoniam igitur quædam cõtra ſacerdotale propoſitum de Leone fratre, & coepiſcopo noſtro ſiniſter rumor aſperſit, verũ vera eſſent, directa diutius ſecimus inquiſitione perquiri: & nullam in eo de his, quæ dicta fuerant, culpam inuenimus. Sed ne quid videretur omiſſum, quod noſtro potuiſſet dubium cordi remanere, ad Beati Petri ſacratiſſimum corpus diſtricta eũ ex abundanti fecimus ſacramenta præbere. Quibus præſtitis magna ſumus exultatione gauiſi, quòd huiuſcemodi experimento innocentia eius euidenter enituit. Pro qua re gloria veſtra prędictũ virum, cum omni charitate ſuſcipiat & reuerentiam ei, qualem ſacerdoti decet, exhibeat;

dotibus fieri incauta iuramenta. ſed ſi eſſent infamati a populo, iurare debent. Et hoc probat per ſequentia cap.

PResbyter.] CASVS. Si presbyter fuerit infamatus, & teſtes non inueniantur, ſuo iuramento expurget ſuam innocentiam.

a ¶Iuſiurandum.] inf. q. vlt. c. vlt. contra. Sed hic quando infamatur, ibi quando non infamatur.

b ¶In medio.] inf. 15 q 5. c 1. contra. Sed illud verũ eſt, cum non eſt publicè infamatus. ſic 23. d. illud.

HAbet.] CASVS. Leo epiſcopus erat infamatus, quare Papa de hoc q̃ ſiuit diligenter, & in eo crimen aliquod non inuenit, veruntamen ne ſibi aliqua ambiguitas remaneret, eũ ſup̃ corpus B. Petri fecit iurare. eo ſic expurgato mandat Imperatori vt habeat eum pro epiſcopo, & ei tãquam epiſcopo reuerentiã præbeat.

c Proprium.] Ex abundanti fiũt aliqua ad ſuperandam hominum malitiam, vt C. de iu. i. Authẽ iubemus. 11. q. 3 inter verba. ext. de ele. bonæ. extra de dolo. & contu cum olim. Et quæ abundant, non ſolent vitiare contractum. ff. de reg iur. non ſolent. & ff. de verb. obl. quę extrinſecus. Sed quare dicit ex abundanti. Dicunt quidã 1. ꝙ ita exilis, ideſt, leuis vel modica fuit infamia quod nec erat neceſſaria expurgatio. Certe ſm hoc debuiſſet facta fuiſſe inquiſitio, q̃a inquiſitio nõ eſt facienda niſi ita publica ſit infamia, ꝙ vlterius ſine ſcãdalo nõ poſſit tolerari, vt ext. de accuſ. qualiter. Melius dicas, ꝙ iſte nõ tenebatur expurgare ſe. Nã cũ inquiſitio præcedit expurgationẽ, ſi teſtes per quos ſit inquiſitio, dicũt ipſum reũ ſtatim punitur, nec auditur expurgatio ſua. ſed ſi ſemiplenè probant, tunc indicitur expurgatio, vt extra de pur. cano. Iter. Sed ſi p̃ dicta teſtiũ nulla eſt ſuſpicio cõtra ipſũ, tũc non eſt onerãdus expurgatione vt hic. Sed q̃d ſi infamatus vult expurgare ſe. iudex aũt vult inquirere de [illegible] me eius? Vr̃ ꝙ iudex potius inquirere poſſit, ut hic & ext. ea inter. Sed cõtra illud eſt ordinariũ, ꝙ infamatus ſe expurget: ergo beneficiũ illud nõ eſt ei auferendũ 2. ſu. ea. q. 1. multi circa ſi. Sed dic, ꝙ ep̃s ſi vult põt ingrere: quia crimen q̃nque per inquiſitionẽ reuelatur, q̃d p̃ purgationẽ occultatur. Sol. in infamia orta eſt cõtra eu

1 Vt Lau.

Inquiſitio q̃ñ fieri dẽt.

Inquiſitio an poſſit fieri cõtra uolentẽ ſe purgare.

2 28. diſt. de his in auth. de nup. §. ſi autem.

iudex inquirere poteſt. extra. de accuſ. qualiter.
a ¶ Dubietas.] Ergo poſt expurgationem non poteſt accuſari ab aliquo ſuper illo crimine, vt extra de accu. de his criminibus & 23. q. 4. ſi illic. Nec enim ſæpius q̄rendum eſt de delicto eiuſdem hominis, vt ff. nau. cau. ſtab. licet. arg. cõtra. 33. q. 2. admonere. 25. diſt. primum. extra de accuſ. veniẽs. vbi etiã poſt abſolutionem cogitur ad expurgationẽ. Tu dicas, quod illum, qui ſemel eſt abſolutus, amplius nullus ꝑõt accuſare ſuper illo crimine, niſi i duobus caſib. 1. ſcilicet ſi ſuã iniuriam proſequatur & probat ſe ignoraſſe accuſationẽ fuiſſe ab alio inſtitutã, vt ff de acc. ſi cui. §. 1. & cũ vult probare de præuaricatione prioris accuſatoris, vt ff. de ꝑua. l. 3. Ioã Decreta. tñ videtur dicere, ꝙ ſolum iſti prohibentur accuſare, q prius ſtabant contra ipſum, vt extra de accuſ cum P. Manconella.

Ab ſolutus ſemel, i duobus caſibus accuſari poteſt.

1 Adde gl. & Docto. in l. 3. C. de accu gl. magiſtralis in ca. cũ dilectus, de elect.

MEnnam.] CASVS. Beatus Gregor. de crimine Mẽnnæ epi, qui fuerat infamatus, diligenter inquiſiuit, & cũ in eo crimẽ non inueniſſet, eũ ſupra corpus B. Petri iurare fecit, & ſic eum demum ad reginam Francorum tranſmiſit. & hoc in prima parte. In ſecũda parte, quæ incipit ibi, [Purgationem] &c. mandat Greg. eidẽ reginæ vt ſi accuſatores non appareant indicat eidem epiſcopo purgationem cũ duobus ſacerdotibus: purgationem tamen vulgarẽ non imponat.
b ¶ Ceſſauerit] Si dicas, quod verbũ hoc ceſſauerit, ſit p̄teriti 2 tẽpis, non procedit obiectio, vel ſecundum ff cum quis ex purgatur non præcedente accuſatione, tunc poſt purgationem bene admittitur accuſator: ſecus ſi præceſſerit accuſatio. Vel dic, quod ſi accuſatore abſente & nõ citato audita eſt expurgatio, idem accuſator poteſt eũ denuo accuſare, vt C de acc l. 4. ſecus ſi eo præſente. Vel loquitur 3 cum ſuam iniuriam vult proſequi. Vel ignorabat accuſationem ab alio inſtitutam. ff. de præua l. 3. & ff. de accuſ ſi cui.
c ¶ Arbitrio.] Delegatur hic laico ſpirituale negocium, ſic ĩ. 32. diſt. §. verum. Fuit tamen hic nimiũ papaliter diſpenſatum, quod epiſcopus expurgatur coram Papa cogitur adhuc coram muliercula ſe purgare: cum tamen pleniſſimas debeat habere vires, quod auctoritate Papæ fit, licet per ſe ſit inualidum 4. extra de tranſa. c. 1.

2 Hoc dicebat L. & eſt ſenſus, quia deſtitit accuſator.

3 Scilicet lex ꝓxime allegata.

Papa qãq... nimium p... paliter d... ſpenſat.

4 Poteſt ... ſm Ioan. ... hoc totu... iõ fuit, vt ... ma eius cl... rior appare... ret. arg. 5. c... 2. quidam...

nè qua in cordibus remaneat, de his quæ ſunt iam purgata, dubietas [a]. Sed ita ſupraſcripto vos epiſcopo deuotiſſimè oportet in omnibus adhærere, vt congruè, decenterque Deum in eius perſona, cuius miniſter eſt, videamini honorare.

Item ex eodem ad Brunichildam Reginam Francorum lib. 11. epiſt. 8.

¶ Quomodo Beatus Gregorius Mennam epiſcopum iuramento purgari fecit. Cap. VII.

MEnnam vero reuerendiſſimũ † fratrẽ, & coepiſcopum noſtrũ, poſtquam ea, quæ de eo dicta fuerãt, requirentes, in nullo inuenimus culpabilẽ eſſe, qui inſuper ad ſacratiſſimũ corpus B. Petri Apoſtoli ſub iure iurando ſatisfaciens, ab his, quæ obiecta eius opinioni fuerant, ſe demonſtrauit alienũ; reuerti illuc purgatum, abſolutumque permiſimus: quia ſicut dignum erat, ut ſi in aliquo reus exiſteret, culpã in eo canonice puniremus; ita dignũ non fuit, ut eum adiuuante innocentia diutius retinere, vel affligere in aliquo deberemus. ¶ Purgationẽ [a] tñ ante te, duobus ſibi ſacerdotibus iunctis, ubi accuſator ceſſauerit [b], eũdẽ ex ſe præbere tuo cõmittimus arbitrio [c]. Vulgarẽ deniq;, ac nulla canonica ſanctione fultam legem, feruentis ſcilicet, ſiue frigidæ aquæ, ignitique ferri contactũ, aut cuiuſlibet popularis inuentionis (quia fabricante hæc ſunt omnino facta inuidia) nec ipſum exhibere, nec aliquo modo te uolumus poſtulare, immo Apoſtolica auctoritate prohibemus firmiſſimè.

Poly. ibidem. Burc. li. 1. c. 196. Iuo p. 5. c. 311. Pann. li. 5. c. 6.

† *al. reuerentiſſimũ*

Alex. 2. Raynaldo epiſcopo. Iuo p. 10. c. 15. Pann. li. 5. c. 8.

a ¶ Purgationem.] *Hic erat grauiſſimus error. Coniunctè enim hac legebantur cum ſuperioribus, quæ Brunichildæ ſunt ſcripta: quaſi purgatio presbyteri a* B. Gregorio *mulieri committeretur. Sed nil tale legitur in epiſtola* B. Gregorij, *ex qua prior pars huius capitis eſt accepta. Verum Iuo p. 12. c. 15. & Pann. li. 5. c. 8. citant hoc ex epiſtola Alexandri ſecundi Raynaldo Cumano epiſcopo, cuius epiſtolæ initium eſt infra eadem c.* ſuper cauſa. *Et hic verſiculus,* Purgationem *cõtinenter legendus eſt poſt extrema verba illius capitis. Ac propter citationes doctorũ hinc quidem motus non eſt ſed additum eſt in margine nomen Alexandri ſecundi. Ita nihil loci relinquitur admirationi auctoris gloſſæ. Nuſquam enim Romani Pontifices, huiuſmodi cauſas mulieribus leguntur commiſiſſe.*

Item Gregorius Caſtorio Notario Rauennæ, lib. 7. indic. 2. epiſt. 80.

c. 1. in fi. C. de teſt. omnium. Item cum iuſiurandum ſit maioris auctoritatis quàm res iudicata. ff. de iureiuran. l. 2. & illud obſtat omnibus accuſare uolentibus, etiam in publicis criminibus. ff. de iureiur. eum qui. §. in popularibus. multo fortius res iudicata obſtabit omnib. Quare ergo poſtea admittitur accuſator 5. poteſt dici, quod fuit abſolutus ſub conditione, niſi accuſator appareret, uel fuit abſolutus ab inſtantia iudicij; nec ideo lis periit. ff. de iudic. & poſt dictum.

5 Adde ad hoc gl & ibi Bar. in l ſed priuatim, & in l. mulier. ff. ad Turpil. no. in l. 1. C. ſi reus vel accuſ. mor. fuer.

QVanto.] CASVS. Maximus eps Salonitanus dicebatur acquiſiuiſſe per ſimoniam epiſcopatum. Imponebatur ei, quòd fornicationem commiſiſſet, & ideo a Papa fuit excommunicatus. nihilominus tamen excommunicatus celebrauit. Dominus Papa volẽs eidẽ epiſcopo

hoc videtur, ꝙ ſic, quia in nullius vergit præiudicium ſic. inf. de conſec. d. 4. placuit.

d ¶Epiſtolam.] Ergo quis poteſt abſolui per literas, & excommunicari [1] vt extra de ſimo accuſatum, & ſu. q. 1. de manifeſta. Quid ſi moreretur prius, quàm literæ peruenerint ad ipſũ. Tũc dicam eum abſoluendum poſt mortem, vt extr. de ſent. excõ. a nobis, & eſt arg. ꝙ tunc demũ ſit quis excommunicatus vel abſolutus literis receptis. arg. 4. q. 5. quiſquis, & ext. de app. ſuper e. in fi. & ſu d. 4. leges argu. cõt. ff. ſi cer. pet. eius qui in prouincia. ibi, ſtatus ſui ignarus Sꝫ diſtiguit, vt ff. de acq. poſſ. qui ab. nti, vbi dicitur. ꝙ ſi quis manumittit abſentẽ, refert an velit eũ eſſe liberum quando ſcribit literas manumiſſionis, vel quando literæ ad eum peruenerint. Probabilius eſt dici, ꝙ excõicatio non ligat niſi a tempore ſcientiæ, ſicut nec lex. vt d. 4. leges. & 82. d. propoſuiſti. nec ſententia, vt inf. ead. q. 6. biduum. Io. Sed certe ſi quis abſens excõmunicatur ſtatim eſt excõicatus antequam ſciat: quia ſententia excommunicationis ſtatim trahit ſecũ ſuam executionem. ext. de appe. paſtoralis. dummodo ſit pura, & non cõditionalis: verum tamen non punitur cum ingerit ſe communioni hominum anteꝗ ſciat. extra de cler. exc mi. illud. Error enim facti nemini nocet, vt ff de iur. & fa. ign. error B.

d ¶Epiſtolam.] De grauibus expurgat [3] ſe iuramento, de minorib. nuda promiſſione. Io.

[1] Adde ad hoc not. in l. ſeruum, §. publice, ff. de procur. & in l. abſentẽ, C. de acc.

[3] Sol. 8 q. 3 cap. vlt. vbi de hoc.

¶De Maximo Salonitano epiſcopo, qui ſacramento ſe ipſum purgauit. Cap. VIII.

QVanto a nobis [a] credi tibi, & neceſſarias vides cauſas iniungi; tanto te ſtrenuum debes, & ſolicitum exhibere. Proinde, ſi Maximus Salonitanus præſtito ſacramento firmauerit ſe ſimoniaca hæreſi non teneri, atque de alijs ante corpus ſancti Apollinaris tantummodo requiſitus innoxium ſe eſſe reſponderit [b], & de inobedientia ſua pœnitentiam [c] (ſicut reputauimus) egerit; volumus, vt ad conſolandum illum, epiſtolam [d], quam ad eum ſcripſimus (qua ei & gratiam noſtram, & communionem nos reddidiſſe ſignauimus) experientia tua dare debeat, quia ſicut in contumacia perſiſtentibus ſeueros nos eſſe conuenit, ſic iterum humiliatis, & pœnitentibus [e] negare locum veniæ non debemus [f].

Idem Mariano epiſcopo Rauennæ, lib. 7. epiſt. 79.

¶De eodem. Cap. IX.

Poly. l. 2. tit. 37.

QVæ de cauſa [g] Maximi ſint agenda, ex epiſtolis, quas ad vos ante tranſmiſimus, agnouiſtis. Sed quia, qualis de hac re fraternitatis veſtræ voluntas ſit, magis, a præſentium latore Caſtorio chartulario noſtro renunciante cognouimus; ideo, ſi idem Maximus coram vobis, & prædicto chartulario noſtro, de ſimoniaca hæreſi præſtito ſe ſacramento purgauerit, atque de alijs ante corpus ſancti Apollinaris (vt ſcripſimus) tantummodo requiſitus liberum ſe eſſe reſponderit, cauſam ipſius, fraternitatis veſtræ, de eo, quod excommunicatus Miſſarũ ſolemnia agere præſumpſerit, iudicio committimus, qua dẽat pœnitẽtia, talis culpa purgari. Et ideo quidquid [h] vobis ſecundum Deum placet, ſecuri diſponite: nec aliquod de nobis dubium habeatis. Nam quicquid a vobis de hac cauſa fuerit ordinatum, nos & grate ſuſcipimus, & libenter admittimus.

Item Sixtus Papa III. epiſt. ad Orientales epiſcopos, cap. 1.

epiſcopo gratiam facere, præcepit notario ſuo Rauennæ moranti, vt ſi per iuramentum ſuum de ſimonia ſe purgauerit, & de fornicatione, & alijs quæ ſibi obijciebãtur, ſe reſponderit innocentem, & de eo, ꝙ excommunicatus celebrauerit, pœnitentiam egerit, reddat ei epiſtolam, in qua ei gratiam ſuam reddit, & abſolutum oſtendit. De eodem loquitur c. 63. diſt. Salonitanæ.

a ¶A nobis.] Maximus Salonitanus epiſcopus ſine licentia Papæ fuit conſecratus: propter quod a Papa fuit excommunicatus, & poſtea miſſam celebrauit, ſimiliter imponebatur ei ſimonia, & fornicatio.

b ¶Reſponderit.] Ex illis enim hæc fuit infamia [1] & ideo vnius iuramentum admittitur.

c ¶Pœnitentiã.] Sed quæro an ei ſoli ſit credendum? De

... propter q̄ ... indicit ... rgatio, vt ... tet in eo, ... legitur & ... t. 33. diſt. ... buiſſe.

e ¶Pœnitentibus.] Simile extra de poſtul. prælat. ad hęc circa fin.

f ¶Non debemus.] Qui tñ de rigore eſſet deponendus. ſup. d. 50 accedens contra. 1. 1. q. 3. ſi quis eps, &c. penul.

QVæ de cauſa.] CASVS. De eodem Maximo ſcribit Rauennati archiepiſcopo: & mandat ei, vt ſi expurgauerit ſe, vt ſup dictum eſt, coram archiepiſcopo, & notario ſupradicto, imponat ei pœnitentiam de eo, ꝙ excommunicatus celebrauit, & quidquid de eo diſpoſuerit, ratum habet.

g ¶Quæ de cauſa.] De eodem Maximo loquitur hoc capitulum

h ¶Quidquid.] Argu. Papam ſeruaturum quod legatus ſtatuit: & idem honos ei exhibendus eſt ſicut Papæ 93. diſt.

Legatus ex virtute generalis mandati diſpenſare poteſt.

diſt.c.vlt.& ff.de offi præfec.præto.l.vnica.in fi.ibi, credidit enim princeps eos, qui ob ſingularem induſtriam explorata eorum fide, & gratia ad huius officij magnitudinem, &c. Item eſt hic argu. ꝙ generali mandato diſpenſatio delegatur. arg. cōtra extra de offi. del. ꝙ tranſlationem. cum. n. diſpenſatio hēat ſe inſtar reſtitutionis in integrū, & reſtitutio in integrū nō delegatur per generale mādatum, vt ff. de mi. illud. ergo nec diſpēſatio. Io. Ego dico, ꝙ legatus Dñi Papæ generalis oīa pōt, niſi ea ſola quę Romano Pōtifici sunt reſeruata. extra de ſent. exc. nuper de offic. leg. ꝙ tranſlationem. B

f ¶Beneficia.] Iſte bñficio, & officio fuit priuatus: quia grauiter erat infamatus. extra de purga. cano. inter. Et fructus medij tpis recuperat. ff. de re mil. l. pen. Si vero iſte iuſte eſſet depoſitus, nō recipiet fructus [2] medii tēporis reſtitutus, niſi hoc exprimeretur in ſententia, vt C. de re mili. cum allegatis. lib. 12. Io. de Fant.

Spoliatus reſtitutus recipit fructus medii temporis.

[2] Io. Gal. l. Gallus & qd ſi tum. de Ipoſth.

M Andaſtis.] CASVS. Papa accuſabatur a quodam Baſſo: cuius auctoritate Valentinianus Imp. ſynodum congregauit, in qua ſpōte ſe purgauit, non dās formam cęteris ſucceſſorib. ſuis ſic ſe purgandi, ſi noluerint, & quia quidam epi quærebant qualiter hoc negotiū proceſſiſſet, Papa reſcribit eis narrando factum.

a ¶ Mandaſtis.] Mandat hic minor minori. nam precariū verbū eſt, mando. vt C. cō deleg. l. 2 in prin. ſic 1. q. 1. filium.

b ¶Auctoritate.] 96. d. vbi nam.

c ¶ Potuiſſem.] Quia Papa a nullo pōt iudicari, vt 9. q. 3. alio rū. nec etiam ab vniuerſali cōcilio, vt 17. diſt. §. hoc etiam, ff. de leg. princeps. præterquam in hæreſi. 40. d. ſi Papa.

d ¶ Formam.] 14. q. 5. dixit. Ioan.

S Vper cauſa.] CASVS: Guillandus presbyter infamatus fuit de morte epiſcopi ſui, & propter hoc fuit officio, & beneficio ſpoliatus: committit negotium Dominus Papa hoc modo, vt ſi accuſatores defuerint, reſtituantur ei omnia ablata, præſtita tamen purgatione.

¶Qualiter Sixtus ſemetipſum purgauit. Cap. X.

Nic. epiſt. 7. ad Michaelem.

MAndaſtis [a], vt ſcriberem vobis, qualiter inſtans iurgium contra me ſuſcitatum ſit, vel a quo, vt veſtro adminiculo pelleretur, & cauſa mea firmaretur. Scitote me criminari a quodam Baſſo, & iniuſte perſequi. Quod audiens Valentinianus Auguſtus noſtra auctoritate [b] ſynodum congregari iuſſit. ¦Et facto concilio cum magna examinatione ſatisfaciens omnibus, (licet euadere ſatis aliter potuiſſem [c]) ſuſpicionem tamen fugiens, corā omnibus me purgaui; me. ſ. a ſuſpicione, & æmulatione liberans; ſed non alijs, qui noluerint, aut ſponte hoc non elegerint, faciendo † formam [d], exemplumque dans.

† al. faciendi.

Item Alexander Raynaldo Cumano epiſcopo.

¶De cauſa Guillandi præsbyteri. Cap. XI.

Pann. l. 5. c. 7.

SVper cauſa [e] Guillandi presbyteri tui de morte epiſcopi ſui, prædeceſſoris tui infamati, in medium conſuluimus; itaq; circunſtantium fratrum vnanimi aſſenſu ſuę dilectioni reſcribimus, præfatum Guillandum presbyterū ante te præſentandum; vbi ſi certi accuſatores defuerint, tunc dictante iuſtitia ſine omni controuerſia presbyter, quæcunque ob hoc iniuſte amiſit, ac ſacerdotium accipiat, & integra beneficia [f].

Iuo p. 10. c. 15. & in epi. ad Vildebertū Cœnomanenſem.

a ¶Beneficia.] *In epiſtola hoc loco ſequitur verſ.* Purgationē, *ſupra ea d. c.* Mennam, *vt ibi notatum eſt.*

Item ex concilio Agathenſi.

¶De purgatione clericorum, ſi conuinci non potuerint. Cap. XII.

ext. de pur. can. ca. ſi quis presbyter. Burc. l. 2. c. 181. Iuo p. 6. c. 226. Pann. l. 5. c. 1.

SI legitimi accuſatores crimina β ſacerdotis probare non potuerint [g], & ipſe negauerit; tunc ipſe cum ſeptem ſocijs ſui † ordinis (ſi valet [h]) a crimine ſemetipſum expurget. Diaconus vero, ſi eodem crimine accuſatus fuerit, cum tribus ſemetipſum excuſet.

† al. ſi eiuſdem ordinis.

β ¶Crimina.] *Apud cæteros collectores legitur:* ſi autem accuſatores legitimi non fuerint, qui eius crimina manifeſtis iudicijs probare contenderint, & ipſe, &c.

Item ex concilio Ilerdenſi.

Burc. l. 2. c. 184. Iuo p. 6. c. 229. Pann. l. 5. c. 2.

¶De eodem. Cap. XIII.

PResbyter

e ¶Cauſa.] Forte hic non intentabatur poſſeſſorium [1], aliàs non obſtat crimen petenti reſtitutionem, vt extra de reſti. ſpol. in literis, &c. item cum quis. nam alij dicunt, cum ſpoliator obijcit exceptionem, quam vult ſtatim probare, prius eſt audiendus, quam ille reſtituatur. arg. 3 1. q. 2. Lotharius. in Auth. de teſt. § ſi vero qs. coll. 7. & arg. extra de teſti. veniens 2. ſed hoc non concedo, vt extra de reſti. ſpol. literas, in fi.

[1] Sub. & reſtitutio non datur, niſi petenti.

SI legitimi.] CASVS. Si accuſatores crimen ſacerdotes non probauerint, ſi tamen fuerit infamatus, cum ſeptē ſacerdotibus ſe expurget.

g ¶Potuerint.] C. de re. cre. l. in bonæ fidei.

h ¶Si valet.] Quia ſi non valet, deponitur [3] extra de ſimon. de hoc. Vel forte ſunt inimici ſui extra de purg. cano. cum in iuuentute. immo cum fœmina poteſt ſe purgare. 18. q. 2. in decima. Io.

[3] De hoc ea q. 1 is ingl...

PResbyter.] CASVS. Si ſacerdos fuerit coram ſuo epō de crimine infamatus, quod probare nō poteſt per teſtes,

teſtes, ſuſpendi debet donec cum ſeptima manu ſui ordinis ſe expurget, & poſtea ſuum officium exequatur.
a ¶Plebe.] Idem eſt ſi ab epiſcopo, vel a ſacerdotibus, vt inf. ea omnib. in fi. ſup. d. 28. conſulendum contra.
b ¶Suſpendatur.] Forte ſecundum diſtinctionem, ext. de d. 74. Honoratus. Sed contra vř, quia hæc duo ſunt connexa. 81. d. ſi quis ſacerdotum. & 32. d. præter hoc. Sed dic, ꝙ non eſt priuandus beneficio: niſi ſm ordinem iuris. extra de iud. c. 1. niſi forte pp ſcandalū. ſup. ea. ſup cauſa. & cum magna laborat infamia, vt ext. de purg. ca non. inter.

Beneficioq; priuari non dēt niſi ſm ordinē iuris

† al. *ſuſpendatur ab officio presbyter vſque*

ſi a plebe [a] ſibi commiſſa, mala opinione infamatus fuerit, & epiſcopus legitimis teſtibus approbare non potuerit; ſuſpendatur † [b] vſque ad dignam ſatisfactionem; ne populus fidelium in eo ſcandalum patiatur. Digna verò ſatisfactio eſt (ſicut a maiorib. cōſtitutum α eſſe docetur) quando ſiue ſecundum canones, ſiue ad arbitrium [c] epiſcopi ſeptem ſibi collegas adiungit, & iurat in ſacroſancto β Euangelio coram poſito, quòd crimen ſibi illatum non perpetrauit. Et hac ſatisfactione purgatus, ſecure deinceps ſuum exequatur officium.

2 al. notum.

α ¶Sicut a maioribus conſtitutum.] *Hoc loco ſicut & paulo inferius, plura ſunt verba apud cæteros collectores.*

β ¶Sacroſancto.] *Apud eoſdem legitur*, in ſacro coram poſito Euangelio, *quo facit c. teſtimonium in verſ. nemo clericum, infra 11. q. 1.*

[*Item Silueſter Papa.*

¶De eodem. PALEA. Cap. XIIII.

ACcuſatum ſimoniacum neceſſe habuimus ſummopere per ſcripturam prohibere, ne Miſſarum ſolennia celebrare debuiſſet, donec quid eſſet verius, potuiſſemus cognoſcere.

¶*Citatur hic ex Silueſtro; fere idem eſt in decretal. tit. de ſimon. cap. accuſatum. & ibi tribuitur* Deodato *Pontifici. Sed in nullis horum duorum Pontificum ſcriptis, quæ extant, tale aliquid eſt inuentum. In regeſto* B. Gregorij *lib. 5. epiſt. 3. Maximo præſumptori Eccleſiæ Salonitanæ hæc leguntur.* Peruenit itaque ad nos, quòd per ſimoniacam hæreſim fuerit ordinatus. Sed & alia de te multa hic dicta ſunt, de quibus vnum quam maxime fuerit, propter quod neceſſe habuimus te ſummopere per ſcripta noſtra prohibere, ne Miſſarum ſolennia celebrare debuiſſes, donec quid eſſet vere potuiſſemus addiſcere. *Et ex hac epiſtola videri poteſt accepta hæc palea; & c. accuſatum, & c. quoties extra de ſimo. Nam initium ipſius epiſtolæ eſt,* Quoties contra, &c.

[*Item in concilio Triburienſi*]

PALEA. Cap. XV.

ext. de pur can. c. 1. Burc. l. 6. c. 19.

NObilis homo, vel ingenuus, ſi in ſynodo accuſat̄, & negauerit; ſi eum conſtiterit fidelē eſſe, cum duodecim ingenuis ſe expurget, ſi antea deprehenſus fuerit in

b ¶Suſpendat̄.] Hic colligitur, ꝙ infamatus ſtatim debet ſuſpendi vſq. ad dignā ſatisfactionē. ar. inf. 3 q. 2. quia ea. ext. de pur. ca. inter. & ext. ead ex tuarum. Sed contra ſu. ea q 1 nomē 2 & ext. de acc. qualiter, & qñ. ext. de pur. can c 2. & vl. In his habes, quod prius inquirendum eſt de crimine, quā priuetur officio ille qui eſt infamat⁹, & ar. 3. q 1 audiuimus. Notandū ergo, ꝙ cū clericus aliquis corā iudice ſuo eſt ifamatus, præfiget 3. eps certu tps volētib. accuſare ext. de cland. deſpon c vlt & ſi accuſatores apparuerint, canonice audiētur. int e oīb nobis. 15 q. 5. c. 1. extra de pur. can. c. ex tuarū. Si vero accuſator nō apparet, & mala fama crebreſcit, tūc eps vocatis eccleſiæ ſeniorib. pcedat ad inquiſitionem. ext. de acc qualiter. 86. d. ſi qd vero. & ipſemet eps inducet cōtra eū teſtes, ſi alius non apparet. 11. q 3. præcipue. in fi. extra de acc. cū oporteat. ſu. ea. presbyter. & ſi te non cont. hoc facere pōt, vt ext ut li. nō cont. qm̄ frequēter. & ſi fuerit cōuictus, canonice puniatur Si autē non conuincitur, & adhuc mala fama pdurat admoneat ipsū primo ſeorſum, poſtea coram teſtib. vt ſe corrigat: ꝙ ſi non fecerit, tunc demum ſuſpendat eum vſque ad dignā ſatisfactionem, extra de pur. can. c 2. in quo caſu intelligo quod hic dicitur nunquam enim a principio ſuſpendat eū niſi enormitas delicti, vel ſcandali hoc expoſcat. extra ea. inter. & hęc eſt digna ſatiſfactio, vt purget ſe adiuncto ſibi legitimo numero, vel ad arbitrium ſui epi, vt hic, eo inf. ea. omnibus, & extra ea. ex tuarum, & eo. deficiente in purgatione puniatur: & puniat eum tanquam conuictum, vel confeſſum. ext. de acc. cum P. ext. de ſim. inſinuatum. & de pur. can cum P. & ibi de hoc. c ¶Arbitrium.] Hic not compurgatores arbitrio epiſcopi ſumendos.

Infamatus ſuper crimine nō eſt ſtatim ſuſpendendus

3 Præfiget, Bart. Cępol. cap. 49.

de pur. cano. c 2 ſup. 33. d. c. vlt. contra dic, quòd ibi fuit exilis infamia.
b ¶Suſpendatur.] i. hoc eſt verum ſecundum diſtinctionem ſi fuerit notorium, vel manifeſtum, vel famoſum. extra de cohab. cler. veſtra, & c. fi. & tunc refert ſi fuerit famoſum ſine ſcandalo, vel cum ſcandalo ext. de coha. cler tua contra. 28. d. conſulendum. Sol ibi non imminebat ſcandalum, hic ſic, puta ex eius celebratione. ext. de coha. cle. tua.] 28. q. 1. iā tūc. & 3. q. 2. audiuimus. aliter obtinet. ſu ea. q. 1 c. 2 Sed nunquid a beneficio ſuſpenditur? Videtur ꝙ non: quia pœnæ ſunt emolliendæ, & quia creſcente contumacia creſcere debet & pœna, vt

Hoc obtinet qñ ſcandalu imminet ex eius celebratione, vt hic dicitur.

SI mala.] CASVS. Idem dicitur in hoc c. quod in præcedentibus, eo addito ꝙ cõpurgatores debent eſſe tales, de quibus non ſit ſuſpicio. a ¶ Se nolle.] Bonæ opinionis, & qui vitã eius nouerint & mores, vt extra ead. ca. cum dilectus. ſed non fiet rigide examinatio teſtium. extra ead. cap conſtitutus. immo frater poteſt purgare fratrẽ. extra de præſumpt. c. literas. 10.

furto, aut periurio, aut falſo teſtimonio ad iuramentum non admittatur, ſed (ſicut qui ingenuus non eſt) feruenti aqua, vel candenti ferro ſe expurget.

¶ Burchardus etiam citat ex concilio Triburienſi, c. 10. & in Triburienſi illo, quod extat impreſſum, habentur nonnulla ad hanc rem facientia.

Hinc Hincmarus Rhemorum epiſcopus.

¶ De eodem. Cap. XVI.

SI mala fama de presbytero exierit, & accuſatores, ac teſtes legales defuerint †, ne, contra Apoſtolum, infirmorum corda de mala fama presbyteri percutiantur, & ne vituperetur miniſterium noſtrum, ne ve ſecuriores Presbyteri exiſtentes licentius in peccatum prolabãtur, ſecundum decreta a maiorum cum denominatis ſibi vicinis presbyteris, quos ſcimus ſe nolle [a] peierare, ſacramento famam ſuam purget. Iuo p. 6. c. 420. † *al. defecerint.* 2. *Cor.* 6.

¶ In concilio Rhemenſi Troſleiano 9. c. refertur ſynodus ab Hincmaro Rhemorum archiepiſcopo habita, in qua habetur hoc caput.

a ¶ Secundum decreta] *In ſynodo legitur.* ſecundum decretum Gregorij iunioris ſic iuiurandum in medio, & habeat malæ famæ presbyter in ſacramento purgationis ſuæ eum teſtem, quem habebit iudicem.

Item Innocentius Aquileienſi Patriarchæ, & Mantuano epiſcopo.

¶ De eodem. Cap. XVII.

QVoties frater noſter Tridentinus eps in noſtra præſentia de ſimonia ſit impetitus, prudentiam veſtram latere non credimus: cuius cauſa tandem in noſtra præſentia ventilata producti ſunt aduerſus eum accuſatores viua † voce, & ſcripto aſſerentes, ꝙ eccleſiã S. Petri de Pado †, presbytero Paulo dederit pro quatuor modijs frumenti † quos ab eiuſdẽ eccleſiæ laicis acceperit. Verum qm̃ nec accuſatores, nec teſtes ſm formam canonum, & ſanctorum Patrum ſtatuta, in cauſa ipſa procedere potuerunt, cõi fratrum noſtrorum concilio iudicamus, vt tertia manu ſui ordinis, & quatuor † abbatum, & religioſorum ſacerdotum de ſupradicta ſimonia in veſtra præſentia ſe debeat expurgare. Porro purgationis tenor erit huiuſmodi. Idem eps ſuper ſancta Euangelia primum iurabit, ꝙ pro eccleſia S. Petri de Pado presbytero Pado danda, neq; ipſe per ſe, neque per ſubmiſſam perſonam, neque alius pro eo, ſe ſciente, pretium receperit. Deinde vero purgatores ſuper ſancta Dei Euangelia iurabunt, ꝙ ſicut ipſi credunt, verum iurauit. Nos itaque cauſæ huius ſeriem committentes prudentiæ veſtræ, mandamus vobis, vt congruo loco in vnum conuenire curetis, & ita cauſam ipſam iuxta præſentium tenorem præſtante Domino reſtauretis: quatenus & omnis de cætero huius quæſtionis ſcrupulus auferatur, & vtrique parti ſua iuſtitia conſeruetur. Si quis verò de vobis, certa præpediente cauſa, intereſſe non poterit, vos, qui adeſſe poteritis, idem iudicium terminare. Quòd ſi prædictus frater noſter A. prædictam purgationem fecerit, vos ei auctoritate noſtra prædictum officium & Tridentinam eccleſiam reſtituire. Hanc autem purgationem ante proximam purificationem B. Mariæ Virginis adimplere iubemus.

† *al. vna.* † *al. Palo.* † *al. farina.* † *al. quarta manu.*

¶ Caput hoc extat in decret. tit. de purg. canon. & tribuitur Innocentio tertio. Sed viſum eſt ibi eſſe mendum, vt III. *ſit poſitum pro* II. *Nam collector decretalium ſolet in Pontificibus hunc ordinem obſeruare, vt eos qui anteceſſerunt prius citet. Ita, cum ibi hoc caput habeatur ante aliquot canones Alexandri, ac Lucij tertij, qui præceſſerunt Innocentium iij. non videtur huic poſſe tribui; quanquam habeatur etiam eidẽ adſcriptum inter opera ipſius poſt ſermones, & in concilijs, quæ in quatuor tomos ſunt diuiſa, tomo* 3. *A pleriſque autem manuſcriptis Gratiani codicibus, etiam ijs, in quibus paleæ eſſe ſolent, totum iſtud caput abeſt. A verſiculo autem.* Nos itaque. *vſque ad finem abeſt ab omnibus.*

IN PRÆMISSIS. Hoc allegando dicit Gratianus propter duo cap. ſcilicet Sixti & Leonis.
a ¶ Se purgare] Falſum dicit allegando.
ADDITIO. Dic vt inf. ea. c. vlt.
b ¶ Sixti Papæ.] Sup. ea. mandaſtis. lo.
c ¶ Et

minibus infamatus ſe coram multis purgauit, non ſtatuendo ius vt ſucceſſores ſui ad hoc cogantur.
d ¶ Iuſſi.] Nec conſilium dedi, nec defenſionem præſtiti, nec ſciente me factum eſt, vt extra de purg. cano. quoties. 50. diſtin. ſi quis viduam, adducit quidam, nec volui 1, vſu. 1. q. 4. quia præſulatus, quod valde durū videtur. Sed nunquid hic iurabo, quia cum ſciui prohibere potui, & no prohibui, & hoc quod non habeam ratū quod factum eſt, cū etiam in maleficijs ratihabitio mandato æquiparetur. ff. de vi. & vi arm. l. 3. §. cū procur. & extra de reſtit. ſpol. cum ad ſedem in ſi ſup. ea. q. 1. notum in ſi

Purgans ſe, quid debet aſſerere.

1 Dicit Io. de Fan. hoc non credo cum conſciētiam ſuam non teneatur quis purgare, niſi vbi inuenitur expreſſum, vt in caſu illius legis. C. de his qui ad eccle confu. pſenti. cum ſi. Arc.

In præmiſſis auctoritatibus ſubintelligitur, ſi reus ſe purgare [a] *voluerit, vt ſacri canones modum non neceſſitatem purgandi accuſato imponant: ſicut apparet ex fine capituli Sixti Papę* [b], *& auctoritate Leonis* [c], *qui data purgatione ait de ſe ipſo.*

¶ De Leone qualiter ſe purgauit. Cap. XVIII.

Burc. l. 1. c. 198. Iuo p. 5. c. 313. Pann. l. 5. c. 4.

AVditum eſt, fratres chariſſimi, qualiter mali homines in me grauia crimina confinxerunt. Quamobrem ego Leo Pontifex ſanctæ Romanę eccleſiæ purifico me in conſpectu veſtro coram Deo, & angelis eius: quia iſtas crimínoſas, & ſceleratas res, quas illi mihi obijciunt, nec perpetraui, nec perpetrari iuſſi. [d] Hoc autem faciens non legem præſcribo cæteris, qua id facere cogantur [e].

¶ *Caput hoc eſt Leonis tertij. Tota vero hiſtoria falſæ accuſationis & purgationis ipſius refertur in vetuſtis Pontificalibus, ex quibus magnam partem accepit S. Antoninus p. 2. hiſt. tit. 14. c. 1. §. de qua etiam re meminit Marianus Scotus, & Aymonius lib. 4. 90. Apud Burchardum & Iuonem plenius eſt hoc caput, atque hæc viſa ſunt notatu digna.* Quamobrem ego Leo Pontifex S. R. E. à nemine iudicatus, neque coactus, ſed ſpontanea mea voluntate, purifico me in conſpectu veſtro coram Deo, & Angelis eius, qui conſcientiam meam nouit, & beato Petro principe Apoſtolorum, in conſpectu conſiſtimus, quia iſtas crimínoſas, ſceleratas res, quas illi mihi obijciunt nec perpetraui, nec perpetrari iuſſi. Teſtis eſt mihi Deus, in cuius iudicium venturi ſumus, & in cuius conſpectu conſiſtimus. Et hoc propter ſuſpiciones malas tollendas mea ſpontanea voluntate facio, non quaſi in canonibus inuentum ſit, aut quaſi ego hanc conſuetudinem, aut decretum in ſancta eccleſia ſucceſſoribus meis, nec non & fratribus, & coepiſcopis noſtris imponam: ſed vt melius à vobis abſcindatis rebelles cogitationes.

e ¶ Cogantur] Quia ab æmulis hæc infamia proceſſerat. Vel dic, cæteris Apoſtolicis.
ECCE CASVS. Infert ex ſupradictis duob. ca. quod purgatio voluntaria eſt, & nō neceſſaria. Sed ſtatim dicit cōtrarium per alia c. & ad hoc inducit ſeq. cap.
f ¶ Neceſſitatem.] extra de elec. innotuit.
g ¶ Datur.] Allegando dicit.
h ¶ In decreto.] Leonis inf. cap. prox. & ſeq. Ioan.

Ecce qualiter ſummus Pontifex ſemetipſum purgat, nec tamen cęteris neceſſitatem [f] *purgandi præſcribit. Vnde datur* [g] *intelligi, quòd ſatisfactio purgationis in voluntate conſiſtit accuſati, non in arbitrio iudicis. Sed cum in Ilerdenſi concilio presbyter iubeatur ſuſpendi vſque ad dignam ſatisfactionem, cum etiam decreto* [h] *Leonis in arbitrio ponatur epiſcopi, quota manu ſacerdos purgare ſe debeat, patet quòd ad purgationem cogendus eſt, nec in ſua voluntate, ſed in arbitrio iudicis conſiſtit.*

Sup. ead. presbyter ſi à plebe c. ſequenti.

Vnde Leo Papa ſcribens ad Carolum Regem ait.

¶ Qualiter ſacerdotes ſe purgare debeant. Cap. XIX.

Capit. l. 5. c. 34. Iuo p. 6. c. 419. Pan. n. l. 5. c. 3.

OMnibus vobis viſu

OMnibus vobis] CASVS. Leo tertius interrogatus fuit à Carolo Rege, & ſuis ſubditis, qualiter ſit procedēdum, ſi crimen ſacerdoti obijciatur. Et rńdet Leo, & dicit, quod iſta quæſtio fuit ſæpius ventilata à temporibus multis nondū tamen fuit ad plenum definita. verum tamen poſt reclamationes multas habito cōſilio multorum epiſcoporum, & aliorum prelatorum, & ſacerdotum, & aliorum multorum ſtatuit & definiuit, quod ſi legitimus apparauerit accuſator, & probauerit crimen, puniatur accuſatus: & ſi nō probauerit, puniatur accuſator de calumnia, tamen ſi ſacerdos accuſatus remanſerit infamatus. indicatur ei purgatio cum iij. v. vel vij. manu ſacerdotum, vel cum pluribus ſe expurget,

c ¶ Et Leonis] Hoc eſt in ſeq. c. lo.
AVditum.] CASVS. Leo Papa de quibuſdam cri-

aut auditu [a] notum eſſe non dubitamus, quòd ſæpiſſime, ſuadente antiquo hoſte, ſacerdotibus crimina diuerſa obijciantur. Sed qualiter † ex his ab his rationabilis examinatio, & ſatisfactio fiat, licet tempore bonæ memoriæ Domini genitoris veſtri † Pipini, ſiue priſcis temporibus à ſanctis patribus, & reliquis bonæ deuotionis hominibus ſæpiſſime ventilatum fuerit; nos tamen pleniter, & ad liquidum definitum reperire minime quiuimus. Noſtris quippe temporibus id ipſum, à ſanctis epiſcopis, & reliquis ſacerdotibus, & cæteris eccleſiaſticæ dignitatis miniſtris veſtris † in regnis, ſeu in alijs Deo degentibus, nobiſq; vnà cum eis agentibus ſæpiſſimè propter multas, & nimias reclamationes, quæ ex hoc ad nos ex diuerſis partibus venerunt, ventilatum eſt. Sed qualiter conſultu Domini & patris noſtri Leonis Apoſtolici, cæterorumque Romanæ eccleſiæ epiſcoporum, & reliquorum ſacerdotum, ſiue orientalium, & græcorũ patriarcharum, & multorum ſanctorum epiſcoporum, & ſacerdotum, necnon & noſtrorum epiſcoporum, omniumque cæterorum ſacerdotum, ac leuitarum auctoritate, & conſenſu, atque reliquorum fidelium, & cunctorum conſiliariorum noſtrorum conſultu definitum eſt, vos † omnes vtriuſque ordinis miniſtros ſcire volumus. Statutum eſt namque ratione, & neceſſitate, ac authoritate prædicta conſultu omnium, vt quotieſcumque cuiquam ſacerdoti crimen imponitur, ſi ipſe accuſator talis fuerit, vt recipi debeat (quia quales ad accuſationem ſacerdotum admitti debeant in canonibus [b] pleniter expreſſum eſt) ſi autem, vt dictum eſt, ille accuſator, qui canonice eſt recipiendus, eum cum legitimo numero virorum & bonorum teſtium approbare in conſpectu epiſcoporum poterit; tunc canonice dijudicetur: & ſi culpabilis inuentus fuerit, canonice damnetur. Si vero eũ ſupraſcripto prætextu approbare ipſe accuſator minime poterit, & hoc canonice definiatur. Ipſe ergo ſacerdos, ſi ſuſpicioſus, aut [c] incredibilis ſuo epiſcopo †, aut reliquis ſuis conſacerdotibus [d], ſiue bonis [e] & iuſtis de ſuo populo, vel de ſua plebe hominibus fuerit; ne in crimine, aut in prædicta ſuſpicione remaneat, cum tribus, aut quinque, vel ſeptem bonis, ac vicinis ſacerdotibus, exẽplo Leonis Papæ, (qui duodecim β epiſcopos in ſua purgatione habuit) vel eo amplius, ſi ſuo epiſcopo viſum fuerit, aut neceſſe propter tumultum populi ineſſe proſpexerit, & cum alijs bonis & iuſtis hominibus ſe ſacramento coram populo ſuper quatuor Euangelia dato purgatum eccleſiæ reddat. Si quis autem ſcire deſiderat, quales teſtes ad accuſationem ſacerdotum recipi debeant, & quidquid † de accuſatione faciendum ſit, pleniter in canonibus reperire poterit.

† al. quoniam] qualiter.
† al. noſtri.] c.
† al. noſtri.] c.
† vobis omnibus] cap.
† ab. quid.
† Cru... text in l... cu legũ... de offic... extraord... eo. & ... Cicero... pœ.

[Glossa ordinaria:]

...get, ſi epiſcopo videbitur: quales aũt teſtes in accuſationib. recipiantur, eſt in canonibus diſtinctum.

a ¶ Auditu] Aliquid ergo ſcitur auditu. 22 quæſt. 5. hoc videtur.

b ¶ In canonibus] Inf. eo. q. 7. teſtes. & c. ipſi.

c ¶ Aut.] Pro & 1. Non enim ſufficit, ꝙ ſoli epõ ſit ſuſpectus. arg. contra, extra de offi. iud. or. ex parte. & 30 diſt. cap. vlt. & ſic 2 non obſt. 6. q. 2. placuit. credo tamen ꝙ ſi eſt accuſatus, & epiſcopo eſt ſuſpectus. quod poteſt eũ cogere ad purgationem, ſecus ſi non eſt accuſatus, ſecundum Lau. 3. per illud 6. quæſt. 2 placuit immo inuenio ꝙ propter calumnioſam accuſationem cogitur quis ſe purgare, vt extra de accuſ. venicns. & argum. ff. ne quis eum qui in ius voc. eſt. l. penult. §. 1.

d ¶ Conſacerdotib.] vel etiam abbatib. extra eod. cum in iuuentute.

e ¶ Bonis] 11. q. 3. in cũctis hic patet quomodo intelligatur illud verbum, à plebe. ſup. ea. presbyter. qa erant boni & iuſti, immo non admittũtur; licet ſint boni: ſi tamen leues fuerint. Nam leues ſunt qui ex facili credũt quæ probari non poſſunt. 11. q. 3. in cunctis. & eſt expreſſum extra eo. cum in iuuentute. aliàs ſolus, qui eſſet bonus, ſufficeret. ext. de adult. ſignificaſti. Ioan.

1 Gloſſ. eſt ſimi. in auth. ſed nouo iure C. de epi. & cle. in l. 3. C. de obſe. pat. p̃ſtan.

2 Illud ſic reſpicit p̃im. gl. non contra præcedentia.

3 Alias, ſẽm leges.

Accuſator calũnioſus cogitur ſe purgare.

Leues qui dicuntur.

IVRA-

¶ Apud collectores caput hoc ita refertur, quaſi acceptum ſit ex aliqua decretali epiſtola Leonis *ad* Carolum. *Verum ex lib. quinto capitularium, (ubi hoc ipſum eſt caput 34.) atque ex ipſa etiam orationis forma ſatis conſtat editum fuiſſe hoc capitulare nomine* Caroli Magni, *ipſo Leone tertio conſulto, & cum conſilio multorum epiſcoporum. Quod tamen pius princeps, quia ſibi iuriſdictionem in presbyteros arrogaſſe videbatur, libro ſeptimo capitularium, cap. 281. emendauit, ita ſcribens,* Omnib. vobis, tam præſentibus, quàm futuris ſcire cupimus, quia de conſultu ſedis Apoſto-

IVRAMENTO. Hæc eſt tertia pars quæſtio. in qua quæritur an parentes debent ſe purgare igne, vel aqua filios non oppreſſiſſe? Reſp. quod non: & hoc probat per c. ſeq. Io. de Fant.

CASVS. In §. iſto dicitur, ꝙ vulgaris probatio induci nõ debet. Et hoc probatur per ſequens c.

Conſuluiſti.] CASVS. Quidam paruulos filios ſuos ſecum collocabant in lecto: quibus dormientib. filij eorum inuenti ſunt mortui. Quærebatur vtrum iudicio candentis ferri, vel aquæ feruentis ſe expurgare deberent filios nõ oppreſſiſſe? rñdet Stephan⁹, & dicit, ꝙ talis examinatio non approbatur in canone, ſed monẽdi sũt parentes, vt filios ſuos ſecum non habeant in lecto: ſed cũ occultum ſit eos filios oppreſſiſſe, puniri non debent niſi de hoc conuincantur, vel fuerint ſponte confeſſi: & tũc puniãtur, qua ſunt homicidę, cum homicida dicatur etiam qui conceptum in vtero deleuerit per abortum.

licæ, & omnium noſtrorum epiſcoporum, ac reliquorum ſacerdotum, atque maxime cunctorum fidelium noſtrorum de criminatorum purgatione ſacerdotum cauſam tractauimus, eamque cum teſtibus (ſicut in anteriori capitulari noſtro continetur) fieri decreuimus: quoniam neſciebamus eandem cauſam, a beato Gregorio Papa eſſe definitã. Nam cum Vvormaciæ generalem conuentum habuiſſemus allata eſt nobis a Riculfo Mogontiacenſi metropolitano epiſtola beati Gregorij Papæ, in qua inter cætera continebantur hæc: [De presbytero verò, vel quolibet ſacerdote a populo accuſato, ſi certi non fuerint teſtes, qui crimini illato approbent veritatem, iuſiurandum erit in medio, & illum teſtem proferat de innocentiæ ſuæ puritate, cui nuda & aperta ſunt omnia: ſicque maneat in proprio gradu.] Iſta verò omnia, quia vires noſtras excedunt, in iudicio epiſcoporũ iuxta canonicam ſanctionem definienda relinquimus, vt hæc, quando orta fuerint, ita definire ſatagant, vt nec ſecundum ſæculum iuſtam reprehenſionem, nec penes Dominum (quod abſit) damnationem, ſed æternæ beatitudinis, ipſo auxiliante, qui omnia infucata præſtat, præmia conſequantur.

α ¶Noſtrorum epiſcoporum.] *In vulgatis legebatur*, noſtrorum Romanorum epiſcoporum, *ſed vox*, Romanorum, *abeſt non modo a capitulari, ſed etiam a vetuſtioribus Gratiani codicibus, & ab Iuone. Pannormia autem habet*, noſtrorum epiſcoporum, omniumque Romanorum ſacerdotum.

β ¶Qui duodecim.] *Hæc vſque ad verſ.* habuit, *ſunt etiam apud cæteros collectores, ſed non in capitulari.*

3 *Iuramento vero, candentis ferri, vel feruentis aquæ purgatio non eſt adijcienda.*

† al. Lamberto.

Vnde Stephanus quintus Humberto † epiſcopo Moguntio.

¶Candentis ferri, & feruentis aquæ iudicium in eccleſia fieri prohibetur. Cap. XX.

Iuo p. 10. c. 27.

Conſuluiſti de infantibus, qui in vno lecto dormientes cum parentib. mortui reperiũtur, vtrum ferro candente, aut aqua feruẽte, ſeu alio quolibet examine parentes ſe purificare debeant, eos non oppreſſiſſe. Monendi ſunt namque, & proteſtandi parentes; ne tam tenellos ſe cũ in vno lecto collocent: ne negligentia qualibet proueniente ſuffocentur, vel opprimantur: vnde ipſi homicidij [a] rei inueniantur. Nam ferri candentis, vel aquæ feruentis examinatione cõfeſſionem extorqueri a quolibet ſacri non cenſent canones, & quod ſanctorum Patrũ documento ſancitum non eſt, ſuperſtitioſa [b] adinuentione non eſt præſumendum. Spontanea enim confeſſione, vel teſtium approbatione publicata delicta, habito præ oculis Dei timore, commiſſa ſunt regimini noſtro iudicare. Occulta verò, & incognita illi ſunt relinquẽda, qui ſolus nouit corda filiorũ hominum. Hi autem qui probantur,

3. Reg. 8.

a ¶Homicidij.] Qui hominem occidit, ſi animum occidendi nõ habuit, nõ tenetur l. Cornelia de ſicar. vt ff. ad legẽ Corne. de ſicar. l. 1. § diuus. tenet tñ lege Aquilia. licet etiã nocere noluerit, dum tñ fuerit in culpa, licet leuiſſima. ff. ad le. Aquil. ſed & ſi quẽcunq; § 2. & l. in lege. qđ non eſt in lege Cor. de ſica. ff. de ſic. in l. culpa autem eſt, ꝙ a diligente potuerit præuideri, & nõ eſt puiſum. ff. ad le. Aq. l. ſi putator, tenetur & quãtum ad Deũ, vt hic, & 50. d. clerico, & 34. quæſt. 2. in lectum. non tamen punitur ratione homicidij, ſed ratione negligẽtiæ, vt 15. q. 1. inebriauerunt. minor etiam iniũgitur pœna ſiue pœnitentia ab eccleſia pro negligẽtia, vt 50. d. eos, &c. ſi quis volũtate & 15. q. 1. ſi qs non iratus.

b ¶ Superſtitioſa.] Vtili. n. & neceſſaria 1, licet, vt 33. q. 2. quos Deus, de cõſe. d. 2. ſi quid o. 28. q. 1. ſic enim in prin. tit. Et eſt. ar. aliquid inhibitũ, eo qđ nõ eſt cõceſſum, 40. d. ſi Papa. & ff. de colle. illi. l. 3. § 1. arg. extra de uo. & vo. redemp. ex multa. Cõtra. ext. de ſent.

1 Magiſtri tñ aliqñ exponunt, qđ nõ eſt expoſitũ. 32. d. relatũ. De quo hr. 11. q. 1. §. ex his. ex. de poſtul. c. 1.

vel confitentur talis reatus ſe noxios, tua eos caſtiget moderatio; quia, ſi ille, quia conceptum in vtero per abortum [a] deleuerit, homicida eſt; quãto magis, qui vnius ſaltem diei puerulum peremerit, homicidam ſe eſſe excuſare nequibit?

Hæc autem [b] *vtrum ad omnia genera purgationis, an ad hæc duo tantum, quæ hęc probibita eſſe videntur, pertineat, non immerito dubitatur propter ſacrificium zelotypię; & illud Gregorij: [Si vir* [c]*, qui frigidæ naturę eſſe dicitur, per verum iudicium probare potuerit] vxorem ſuam nunquam ſe cognouiſſe, ſeparetur ab ea.* 33. q. 4. c. 1. & 2.

Cap. XXI.

IN libro namque Numerorum † legitur Dominum præcepiſſe Moyſi, vt loqueretur filijs Iſrael, & diceret eis: [Vir, cuius vxor errauerit, maritumque contemnens dormierit cum altero viro, & id maritus deprehendere nequiuerit, ſed latet adulterium, & teſtibus argui non poteſt, quia non eſt inuenta in ſtupro; ſi ſpiritus zelotypiæ cõcitauerit virum contra vxorem ſuam, quæ vel polluta eſt, vel falſa ſuſpitione appetitur, adducet eam ad ſacerdotem, & offeret oblationem pro illa decimam partem ſati farinæ hordeaceę: non fundet ſuper eam oleum, nec imponet thus; quia ſacrificium zelotypię eſt, & oblatio inueſtigans adulterium; offeret igitur eam ſacerdos, & ſtatuet coram Domino. aſſumetque aquam ſanctam in vaſe fictili, & pauxillum terræ de pauimento tabernaculi mittet in eam. Cumq; ſteterit mulier in conſpectu Domini, diſcooperiet caput eius, & ponet ſuper manus illius ſacrificium recordationis, & oblationem zelotypiæ: Ipſe autem tenebit aquas amariſſimas, in quibus cum execratione maledicta congeſſit, adiurabitque eam, & dicet: ſi non dormiuit vir alienus tecum, & ſi non polluta es deſerto mariti thoro: nõ nocebunt tibi aquę iſtę amariſſimę, in quas maledicta congeſſi. Si autem declinaſti à viro tuo, atque polluta es, & concubuiſti cum altero viro: his maledictionibus ſubiacebis: det te Dominus in maledictionem, & exemplum cunctorum in populo ſuo: putreſcere faciat tuum femur, & tumens vterus tuus dirumpatur: ingrediãtur aquę maledictę in ventrẽ tuum, & vtero tumeſcẽte putreſcat femur tuum. Et reſpõdebit mulier, amen, amen. Scribetque ſacerdos iſta maledicta in libello, & delebit ea aquis amariſſimis, in quas maledicta congeſſit, & dabit ei bibere: quas cum exhauſerit, tollet ſacerdos de manu eius ſacrificium zelotypię, & eleuabit illum coram Domino, imponetque illud ſuper altare: ita duntaxat, vt prius pugillum ſacrificij tollat de eo quod offertur, & incendat ſuper altare, & ſic potum det mulieri aquas amariſſimas. Quas cum biberit, ſi polluta eſt, & contempto viro adulterij rea, pertranſibunt eam aquæ maledictionis, & inflato ventre computreſcet femur, erit mulier in maledictionem, & in exemplum omni populo. Maritus a vero abſque culpa erit, & illa recipiet iniquitatem ſuam. Quòd ſi polluta non fuerit, innoxia erit, & faciet liberos.]

† al. Numeri. Num. 5.

ſent excõ. nuper. inf. ea e. monomachiã. & vbi canon. non excipit, nec nos, vt ſu. di. 32. omnia. § 5. dñt. ſi euangelica. & 31. q. 1. q. ſi dormierit. C. de hæred. vel act. ven. l. vlt. ff. de publ. act. de pretio. ff. de aleato. l. 1. §. quod autẽ. ff. de ritu nup. palam in ſi. ext. deci. ad deci ad audientiam. 22. q. 5. hoc videtur arg. contra, 27. q. 2. lex diuina. lo Sol. omnia cõceſſa intelligũtur de iure communi, niſi prohibita in certis caſibus inueniantur, vt innuit c. lex diuina, & ext. de ſenten. excom. nuper. & ff. de teſtib. l. quęſitum. C. de teſtib. l. ſancimus.

Conceſſa intelligumur quę prohibita non ſunt.

a ¶ Per abortum.] Et hoc ſi puerperiũ eſt formatũ, vt 32. q. 2. Moyſes. & c. qđ vero. Sed licet ſm legem Moſaicam non ſit homicidium tñ punitur lege Cornelia de ſicar. ff. ad le. Cor. de ſicar. ſi mulierem & etiam leg. Aqui. ff. ad leg. Aquil. ſi ſeruus. § ſi mulierem tñ qui opprimunt infantes, puniuntur pœnitentia trium annorum, ex. de his qui ſil. occ. de infantibus 1. Item qui procurat venena ſterilitatis, dř homicida vt ext. de homicid. ſi aliquis. vbi de hoc.

1 Adde ad hoc, & ad ſi. gl. Ba. & in l. 1. in l. necare ff. de lib. agno. & in l. ſi qs. §. abortiuus. ff. de pœn.

HOC AVTEM. Dicitur in hoc. §. ꝙ dubitari poteſt, vtrũ purgatio ferri candẽtis, & aquæ feruẽtis ſint tantum interdicta, & in aliis conceſſa. & merito dubitatur, q2 aliqua mulier probat ſe virginem per verum iudicium, id eſt, per aſpectum corporis. Similiter in veteri teſtamento probatur verũ mulier cõmiſerit adulterium per quaſdam aquas amariſſimas. & ſtatim reſpõdet Gratianus in ſequenti. §.

b ¶ Hoc autem.] In fi. §. legitur.

c ¶ Si vir.] 33. q. 1. c. quod autem lo.

SEQ

SED QVÆLIBET. Hæc eſt quarta pars quæſtionis, in qua quæritur vtrum monomachia, vel alia vulgaris purgatio ſit conceſſa? & rñdet ꝙ non, & hoc probat per duas auctoritates ſanctorum patrum. Io. de Fant.

Sed qualibet huiuſmodi purgatio videtur eſſe inhibita, cum in præmiſſa auctoritate Stephani Papæ dicitur [ſpontanea confeſſione, &c.]

¶ *Capiti huic in vulgaris erat prapoſitum nomen Palea: ſed in omnibus, qua collata ſunt manuſcriptis habetur ſine vllo nomine paleæ, & quidem coniunctum cum præcedenti capite. Ac certe verſiculus,* Sed quælibet, *videtur indicare locum hunc Numerorum ab ipſo Gratiano recitatum fuiſſe.*

a ¶ Maritus vero.] Hæc *vſque ad verſ.* quod ſi, *ſunt huc tranſpoſita ex extremo eiuſdem quinti capitis Numerorum.*

Item ex decretis Nicolai Papæ.

¶ In nouo teſtamento monomachia non recipitur. Cap. XXII.

in legem ſumi nuſquam præceptum reperimus] orig. | Burc. l. 9. c. 51. Iuo p. 8. c. 187. | 1. Reg. 17.

MOnomachiam [a] vero in lege nõ aſſumimus †, quã præceptam fuiſſe non reperimus: qa licet quoſdã iniſſe legerimus, ſicut ſanctum Dauid, & Goliam ſacra prodit hiſtoria; nuſquam tamen, vt pro lege teneatur, alicubi diuina ſanxit auctoritas: cum hoc, & huiuſmodi ſectantes, Deum ſolummodo tentare [b] videantur.

¶ *Epiſtola ſcripta Carolo Regi patruo Lotharij (ex qua caput hoc eſt acceptum) extat Romæ in codice ſæpè citato monaſterij Dominicanorum. In qua inter alia refertur, Lotharium, cum ſcire vellet an Theuperga, ſiue Thietberga (vt vocat Rhegino) ipſius vxor adulterium patraſſet, voluiſſe duos homines monomachiam committere: ita vt, ſi ille, qui partes Theupergæ tueretur, caderet: ipſa planè adulterij conuicta cenſeretur. Hocque valde reprehendit Nicolaus, docens hanc non eſſe legitimam rationem probandi crimina (quamuis in Longobardicis conſtitutionibus & in capitularibus habeatur) ſed potius nihil aliud eſſe, quam Deũ tentare. Addit vero denegatam fuiſſe à Lothario Theupergæ iuſtam purgationem, his verbis:* ſed de adulterio illa coram miſſis noſtri præſentia purgare ſe voluit; ſed ipſe non annuit. *Totam hanc hiſtoriam deſcribit Rhegino lib. 2. Chronicorum. Ex his vero oſtenditur rubricam huius capitis apud Gratianũ nimis eſſe generalem, quippe cum Nicolaus hoc tantum velit demonſtrare, non eſſe vtendum monomachia ad purgationem.*

5 *Contra in concilio Vuormacienſi, 15.*

¶ Si furta in monaſterio fiunt, iudicio monachi ſe expurgent. Cap. XXIII.

Burc. l. 11. c. 66. | † al. debeant.

SAepe [c] contingit, vt in monaſterijs furta perpetrẽtur, & qui hæc committãt, ignorentur. Idcirco ſtatuimus, vt quãdo ipſi fratres de talibus ſe expurgare debuerint †, Miſſa ab abbate celebretur, vel ab aliquo, cui ipſe abbas præceperit, præſentibus fratribus: & ſic expleta β Miſſa, omnes communicent in hæc verba: Corpus Domini ſit mihi ad probationem hodie.

β ¶ Sic expleta] *In hoc capite addita ſunt nonnulla verba ex concilio, quæ à collectoribus videbantur omiſſa. Sed hoc loco ſatis viſum eſt, mutter atem indicare. Nam in concilio ipſo eſſe legitur,* & ſic in ultima Miſſæ celebratione, pro expurgatione

CASVS. Dicit ꝙ quælibet talis purgatio prohibetur, cum Stephanus dicat, Confeſſione &c.

MOnomachiam.] CASVS. Singulare certamen inter duos prohibetur: qa tales vĩr Deũ tentare. nec eſt trahẽdum ad conſequentiã qđ fecit Dauid cum Goliath. cum inſtinctu ſpiritus ſancti fuerit factum.

a ¶ Monomachiam.] Iſtos etiã lex Romana condemnat, vt C. de gladiato. l. vna. li. 11. Euchariſtia ergo non eſt danda talib. cum peccent mortaliter. de conſ. diſtin. 2. § ſed ſi non. Dicũt quidam, ꝙ * defendens poteſt ſumere; quia cuilibet licitum eſt defendere ſe. Sed nonne Dauid peccauit? Non: quia inſtinctu ſpiritus ſancti fecit, vt Sãſon, & alij. 23. q. 5. ſi nõ licet. & ext. de diuor. gaudemus. Et eſt hic arg. ꝙ non eſt arguendũ ab exemplis 26. q. 2. nõ ſtatim. & c. non exẽplo. 14. q. 5. dixit. 22. q. 2. ſi quis p vetus. ff. de cõlec. diſ. 2. ligdo. ext. de elec. l. cct. C. de ſenten. & interlocu. om. iud. nemo.

Euchariſtia gladiatorib. nõ eſt dãda.

* Immo. & iſte peccat, quoniam omiſſa legitima ſe defendẽdi rõne ad prohibitam ſe cõfert. Cõc. Tri. ſeſ. 25. c. 19.

b ¶ Tentare.] 23. q. 8. ſi nulla viget. & 2. q. 2. quæritur cur.

CONTRA IN CONCILIO. Hic allegat in contrarium eius quod pmittitur, & intendit probare per quatuor ca. ſe ꝙ vulgaris purgatio poſſit fieri, & poteſt dici, quòd hic incipit quinta pars. Archid.

SÆpe contingit.] CASVS. Per illa quatuor cap. probat Gratianus poſſe adhuc fieri purgationẽ vulgarem. Dicit hic, ꝙ ſi furtũ fit ĩ monaſterio, abbas dẽt Miſſam celebrare: & ĩ fine corpus Chriſti ſingulis dare, dicẽs: Corpus Domini Ieſu Chriſti ſit tibi hodie ad probationem.

c ¶ Sæpè.] Huic c. eſt

 deco-

deꝛogatum r, quia ſuſpectis non eſt danda Euchariſtia, vt inf. de conſec. diſt. 2. tribus. extra de purg. can. cum dilectis.

INterrogatum] CASVS. Si duo adulterium commiſerunt, ſcilicet maſculus & fœmina, & vnus confitetur, & alter negat; confitenti pœnitentia imponatur: negãs vero probabili iudicio ſe expurget, id eſt, candenti ferro, vel aqua feruenti. Et ita facit ad propoſitum Gra.

debeat cum uolens purgare ſe, nequit.

ILLVD VERO Dictum eſt ſupra in c. omnibus. cap. presbyter quod clerici compellantur ad purgationem: ſed illa duo c. mandaſtis. & auditum. contradicunt ei: ideo magiſter hoc determinat.

Quod ſua corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti percipiant, quatenus ita inde innocentes ſe oſtendant.

Item in Saleguſtadienſi concilio, c. 7.

¶ Quicunque de adulterio accuſatur, probabili iudicio ſe expurget. Cap. XXIIII.

INterrogatum eſt, ſi duo de adulterio inculpati [a] fuerint, & vnus profitetur, [b], & alter negat; quid inde agẽdum ſit. Decretum eſt à ſancto concilio, vt ille, qui negauerit, probabili ſe iudicio expurget, & qui profeſſus fuerit, dignam pœnitentiam agat. Burc. in fine operis. Iuo. p. 15. c. 173.

Item in eodem, c. 14.

¶ Cum plures de adulterio accuſantur, & vnus cæteros purgare voluerit, omnes rei habeantur, ſi ipſe in iudicio ceciderit. Cap. XXV.

STatuit quoque ſancta ſynodus; vt ſi duo [c] de adulterio accuſati fuerint, & ambo negauerint, & orant ſibi concedi, vt alter illorum [d] vtroſque diuino purget iudicio; ſi unus in hoc ceciderit †, ambo rei habeantur. Burch. ibidem. Iuo. p. 15. c. 180. † al. deciderit.

Item in concilio Vuormacienſi, c. 10.

¶ Pro ſingulis Miſſa celebretur, qui de aliquo crimine accuſantur. Cap. XXVI.

SI epiſcopo, aut presbytero cauſa criminalis, hoc eſt homicidium, adulterium, furtum, & maleficium imputatum fuerit; pro ſingulis Miſſam celebrare [α] debet, & communicare, & de ſingulis ſibi imputatis innocentem ſe oſtendere †. Quod ſi non fecerit, quinquennio [e] à liminibus eccleſiæ extraneus habeatur. Burc. l. 2. c. 299. Iuo. p. 6. c. 272. † al. reddere.

α ¶ Celebrare.] In *concilio, & apud Burchardum, & Iuonem ſequitur*: & ſecretam publice dicere.

Illud vero, quod Sixtus & Leo in fine ſuæ purgationis addiderunt: ex eorum exemplo intelligendum eſt: exemplo enim ſuæ ſatisfactionis noluerunt cæteris præſcribere legem purgandi.

QVAESTIO IIII.

QVod vero quarto loco quærebatur, an duorum teſtimonio epiſcopus ſit condemnandus, multorum auctoritate probatur. Sicut enim in Euangelio Ioannis legitur, ait Io. 8.

a¶ Inculpati.] Ideſt, infamati. Non enim poſſunt duo accuſari ſimul de crimine. C. de adulte. reos. ſimile ff. de inof. teſta. nã & ſi. § filius.

b ¶ Profitetur.] Notãdum 2. ꝙ victoria vnius prodeſt alteri: ſed condemnatio nõ nocet ff. de adul. denunciaſſe. extra de adul. ſignificaſti. ff. de inoff. teſt. poſthumus. §. ſi qs ex his. ff ſi ſerui vẽdi. loci. § cõperit. Item arg. quod cõfeſſio unius non nocet alteri. 15. quæſt. 3 nemini. Argu contra. 59. diſtin. ordinatos. & 81. diſt. tantis. Et eſt verum, quod non nocet alij quantum ad cõdemnationem: nocet tamen quantũ ad præſumptionem, vt ext. de adult. ſignificaſti, &c. 3.

STatuit] CASVS. ſi duo ꝑ adulterio accuſantur, & negauerint ambo: ſi vnus de volũtate alterius alterum purgat, ſi in probatione vulgari ceciderit, ambo puniantur.

c ¶ Duo.] Argu. contra. C. de adult. reos. Sed dic ꝙ nõ agitur hic criminaliter. ſed ad pœnitentiam. vel ad thori ſeparationem 4

d ¶ Alter illorum.] vel vt procurator 5. 63. di. tibi Domino. Sed ſi directe ageretur, cũ ſit cã criminalis, non poſſet vnus alterũ conſtituere procuratorem, vt 3. q. 9. abſens. Niſi velis dicere, quòd in cauſa criminali vnus ſocius auditur & pro ſe, & pro alijs, vt eſt arg. 3. q. 6 hæc quippe. & extra de dolo & contum. cum dilecti. in princ. 6.

SI epiſcopo.] CASVS. Si epiſcopo vel presbytero crimina imponatur, pro ſingulis Miſſam celebret, & pro ſingulis ſe innocentem reddat ſed iſta capitula ſunt abrogata: prout. faciunt ad propoſitum Gratiani.

e ¶ Quinquennio.] Hodie deponitur q in purgatione deficit, ut ex tra de ſi mon. de hoc. vbi habes quid fieri

QVod uero.] Hæc quæſtio diuiditur in duas partes: in quarum prima quæritur, an ad condemnationem alicuius ſuficiant duo legitimi teſtes, & reſpondetur ꝙ ſic. Secunda ibi, [Ex præmiſſis.] Ioan. de Fant.

CASVS. In hac quarta quæſtione quæritur, an duo teſtes ſufficiant ad condemnationem epiſcopi. Et probat Gratianus ꝙ ſic autoritate Domini, & duabus auctoritatibus Pauli.

f ¶ Duorum] Sẽper duo ſufficiunt. 4. q. 3 §. item in criminali, verſic. vbi numerus, niſi in caſibus ſpiritualib.

1 Ad hoc concor. Ioã. de Fant. dicens, ꝙ ibi c. non tenet.

2 Item tenent Cy. Alexan. de Im. & moder in l. ſi duo. col. 2. ff de iureiur.

Confeſſio vnius an alteri noceat.

3 De hoc no. 3 q. 6. ca. hęc quippe. extr. de pręben. dilecto. in ſi & de ſi mo. dilect°. 2. Archid.

4 Iſtam glo. dicit Bart. ſingu. in l. reos. C. de adult ad hoc ꝙ adulter, & adultera poſſint i eodem libello accuſari, qñ agitur ad thori ſeparationem.

5 Idem no. hic H. qui dicit, ꝙ hoc poteſt eſſe in purgatione, plerũ vulgari: ſed ſi directe, &c. vt ſequitur in glo.

6 Vbi de hoc & infr. q. 6. ſi quando in gl regulare eſt. in 6.

Sed a

Sed in iſto caſu unus ſufficit, vt extra de teſtib. cog per-uenit. & ubi nulli fit præiudicium de coniec. diſt. 4 placuit de infantibus, & in cauſa denunciationis, extra de teſtib. in omni. & in alio caſu: extra de procur. ex inſinuatione, & vbi agitur ad impediendum matrimoniũ. extra:

a ¶ Et patris:] Pater poteſt eſſe teſtis in cauſa filij in teſtamento, vt ff. de teſta. l. qui teſtamento. alias non, vt 4. q. 3. dicto c. ſi teſte §. teſtes quos. hic autem iſti mentiri non poterant. Vel dic teſtimonium meum, & patris mei, ideſt, de patre meo & me dictum: ſcilicet teſtimonium prophetarum:

b ¶ Vel triũ.] Vt comprehendant actorẽ pro uno teſte. extra de teſtib. in omni. illa tamen loquitur in cauſa denũciationis. Vel ideo dicit, triũ, quia quãdoq; ſecundum canones plures quàm duo requiruntur: ſed nunquã pauciores, vt ext. de teſt. licet. Vnde in teſtamentis bene requiruntur 2. vt ext. de teſta. cum eſſes & c. relatum. lo. Quod dicit lo. de teſt. ment. s. non credo verũ, vnde dico cum T. decr. illas, cum eſſes. & relatũ. in quolibet teſtamento loqui. B.

Deuteron. 7.

Chriſtus ad Iudæos: [*In lege ueſtra ſcriptum eſt, quoniã duorum hominum teſtimonium uerum eſt.*] *Hinc conſequenter contra eos argumentatur dicens.* [*Si duorum hominum teſtimonium uerum eſt, quare teſtimonium meũ & patris* [a] *nonaccipitis:* [*Item Paulus in epiſtola ad Corinthios:* [*In ore duorum, uel trium* [b] *ſtabit omne verbum.*] *Item in epiſtola ad Hebræos:* [*Qui præuaricans legem Moyſi duobus, vel tribus teſtibus conuictus, ſine miſeratione lapidabitur* † .] *Item ex concilio Bracharenſi 2. c. 8.* †

2. Cor. 13.
Heb. 10.

† al. lapidabatur.

Burc. li. 2. c. 202.
Iuo p. 6. c. 276.
Pann. lib. 4. c. 97.

† al. macula fornicationis.

¶Quot teſtibus quiſque clericorum conuinci debeat. Cap. I.

PLacuit, vt ſi quis aliquem clericorũ in accuſatione † fornicationis impetit, ſecundum præceptum Pauli Apoſtoli duo, vel tria [c] teſtimonia requirantur ab illo. Quòd ſi non potuerit datis teſtimonijs approbare quod dixit, excommunicationem [d] accuſati accuſator accipiat.

2 *Ex præmiſſis itaque colligitur, quòd duorum, vel trium teſtimonio epiſcopus conuinci, & damnari poteſt. Porro Syluester Papa in generali ſynodo reſidens contradixit.*

In epilogo concilij Romani, c. 3.

¶Quot teſtibus epiſcopus, vel presbyter, vel reliqui clerici ſunt conuincendi. Cap. II.

PRæſul [e] non damnabitur niſi cum † lxxij. teſtibus: nec præſul ſummus [a] à quoquam iudicabitur, quoniam ſcriptum eſt: [Nõ eſt diſcipulus ſuper magiſtrum.] Preſbyter autem [Cardinalis † niſi cum xliiij. † teſtibus non damnabitur: diaconus vero Cardinalis vrbis Romæ, niſi cum xxvij. teſtibus † non condemnabitur. Subdiaconus, acolythus, exorciſta, lector, oſtiarius, non niſi ſeptem teſtibus nõ condemnabitur. Teſtes [f] autem, & accuſatores ſine aliqua ſint infamia.

† al. xxxvi teſtib.
In c. Hadriani. c. 72.
In concil. Moguntr. 2. c. 12.
Cap. l. 1. c. 139.
Pan. lib. 4. c. 98.
Poly. li. 5. tit. 1.
Deuſdedit p. 2.

a ¶Nec præſul ſummus.] *Ex concilio Romano ſub Sylueſtro, & cæteris locis indicatis (excepta* Pannormia *) addita ſunt hæc vſq; ad ver.* presbyter. *Ac mirandum eſt de auctore gloſſæ, qui putauit* Pontificem *Maximum minore numero teſtium poſſe cõdemnari, quam diaconum Cardinalem, atque oſtiarium: cum tamen ipſe* Pontifex *a generali ſaltem præſulis nomine minimè eſſet excludendus.*

Item Leo quartus in epiſtola epiſcopis Britanniæ.

¶Epiſcopi non niſi lxxij. teſtibus condemnandi ſunt. Cap. III.

NVllam damnatio-

Iuo p. 5. c. 116.

PLacuit.] CASVS. Dicitur quod ſi aliquis accuſat aliquẽ de fornicatione, poteſt probare crimen duobus uel tribus teſtibus: & ſi non probauerit, punietur pœna talionis. Patet ſequens §.

c ¶ Tria.] ſup. diſt. 48. quoniam multa.

d ¶ Excommunicationem.] ideſt damnationem.

EX PRÆMISSIS. Hæc eſt ſecũda pars quæſtionis, in qua probat contrarium eius quod pmiſſum eſt: & hoc probat duabus auctoritatibus: ſed nõ ſunt contra: quia loquuntur ſpecialiter de clericis Romanæ eccleſiæ. lo. de Fant.

1 In ijs quę pietatis cã relinquunt, minus ſolẽnis uolũtas ſufficit ſicut inter liberos. C. de teſt. hac conſultiſſima. §. ex imperfecta. Arch.

PRæſul.] CASVS. Dicitur hic quot teſtes ſufficiant ad condemnationẽ epiſcopi, Cardinalis, presbyteri, & aliorũ clericorum Romanę eccleſiæ. In fine dicitur, quod teſtes ſine infamia debent eſſe.

extra de ſpon. præterea. Item quantum ad præſumptionem faciendam. 8. q. 3. talia. ff. de dote prælega. Theopompus. Item plures duobus requiruntur. inf. ea. nullã. & c. præſul. Tres requiruntur in depoſitione pecuniæ. in auth. de fide inſtr. §. ſi quis igitur coll. 6 Item quinque requiruntur dum contractus excedit libram auri in ciuitate. C. ſi cer. pet. auth. ſed nouo. & in codicillis, & in donatione cauſa mortis ſimiliter quinque, ut C. de dona. cauſa mor. l. ult. quandoque xv. ut C. de prox. ſac. ſcri. unicuique. lib. 12.

e ¶Præſul.] ideſt Cardinalis epiſcopus. Sed nunquid contra Papam duplicabuntur teſtes ? * non, immo duo ſufficiunt, & in hoc eſt deterioris conditionis: quia ipſe ſine cõparatione aliorum reatus eſt maior: & ideo ſine ſpe ueniæ condemnandus eſt, ut diabolus, de pœ. diſt. 2. principium.

* Vide, quæ dicuntur in notatiõe ad hoc caput.

f ¶Teſtes.] Extra de teſti. perſonas, & cap. ſuper eo.

NVllam.] CASVS. Si epiſcopus Cardinalis de crimine accuſatur, duodecim epiſcopi debent de cauſa cogno-

cognoſcere: nec poteſt conuinci niſi lxxij. teſtibus. In ſecūda parte dicitur qualiter teſtes iurare dēnt, & quid. In tertia parte dicitur, ꝙ ſi appellauerit ad Papam, audiri debet: nec alius debet de cauſa cognoſcere. Secunda pars incipit ibi, [Et prius.] Tertia pars ibi, [Et ſi inter.]

CASVS. Hic intitulatur ſexta quæſtio, in qua quæritur quo remedio cauſa vitiata ſubleuetur: de quo non fecit in themate mentionem: &, ſi remediū dandū ſit ei, qui cauſa dilationis appellat: de quo fecit in themate mentionē. Cauſa autem uitiata remedio appellationis ſubleuatur: & hoc probat per ſequens cap.

a ¶Nullā damnationē.] Epōrū. Sed hoc nō vr̄ poſſe ſtare: qa nullus pōt iudicare clericos Romanę eccleſię, niſi ſol' Papa. Itē qa ep̄i ep̄m deponere non pn̄t, ut 3.q.6. quamuis. Reſpondeo quòd loqtur in eo caſu, qn̄ Papa cōmittit alijs cauſam ſuorum clericorū, ne ipſe ſuſpectus habeatur, uel ne fauore ꝓ eis, vel odio cōtra eos iudicaret. ff. de iuriſd. om. iud. l. prætor.

Ep̄i ep̄m deponere non poſſunt.

nem [a] epiſcoporum unquam eſſe cenſemus, niſi aut ante legitimum numerum epiſcoporum [b] (qui fit per duodecim epiſcopos) aut certè probata ſententia per lxxij. teſtes idoneos, qui tales ſint, qui & accuſare poſſent. ¶Et prius ad ſacra Christi quatuor Euangelia ſacramenta præſtēt, ꝙ nihil falſum [c] depromāt: ſicut nobis [a] B. Syluester tradidit, & Romana ſancta videtur tenere eccleſia. ¶Et, ſi inter eos, quos damnandos eſſe dixerint homines, fuerit epiſcopus, qui ſuam cauſam in præſentia Romanæ ſedis epiſcopi petierit audiri, nullus ſuper illum definitiuam præſumat dare ſententiam: ſed omnino eum audiri decernimus.

Zepherinus epiſt. 1.

a ¶Sicut nobis.] *Hinc uſq; ad dictionem, eccleſia non leguntur in epiſtola Leonis manuſcripta: habentur tamen apud Iuonem.*

Sed hoc vel ſpeciali priuilegio de clericis Romanæ eccleſiæ intelligitur, vel propter improbitatem quorundā; qui cum non ſint ſpectatæ vitæ, & ſcientiæ, in accuſationem miniſtrorum Dei repente proſiliunt. Quorum uero vita adeo laudabilis eſt, ut omnibus imitanda appareat, de quorum aſſertione, nulla dubitatio naſci poterit, eorū teſtimonio duorum, vel trium teſtium quilibet iure conuinci, & damnari poterit.

a ¶Nullam damnationem.] inf. 3. q. 6. accuſatus. & c quāuis.

b ¶Epiſcoporum.] inf. 5. q. 4. duodecim.

c ¶Falſum.] Quinq; capitula iurabunt teſtes: ſcilicet vt dicāt veritatem, vt 3. q. 9. hortamur. & ꝙ teſtenť pro utraq; parte ueritatem, ut 14. quæſt. 5. non ſanè, ꝙ non admiſceant falſitatem, ut hic ꝙ nec amore, nec odio, nec proprio commodo teſtentur, ut extra de teſtit. quoties. Item quinto requiritur, quod dicant quidquid de re ipſa nouerint, ſiue fuerint interrogati, ſiue nō, ut extra de acc. cum dilectus 1. quod nō credo, niſi hoc liqueat ex forma iuramenti, ut infra.

Teſtes quinque capitula iurare debent.

3 De hoc ēt no. ext. de teſti. fraternitatis In glo. vl. vbi addit Ho. aliū caſū. ſ. ꝙ neutri parti manifeſtabunt dicta ſua antequam ſint publicata. argu. 4. q. 3. item qui falſo. Arch.

SED HOC Modo dicit quare de tot teſtibus fuit ſtatutum: propter ſcilicet priuilegiū clericorū Romanæ eccleſiæ & hæc ſolutio eſt uera, vel propter malitiam hæreticorum fuit ſtatutum de omnibus clericis, qua ceſſante ceſſabit conſtitutio. Sed uerius eſt, ꝙ propter malitiam hæreticorum, uel malorum hominum ſtatutum fuit de clericis Romanę eccleſiæ, quibus hoc priuilegium datum fuit, quod non ceſſat cauſa ceſſante. & hoc innuit B.

QVÆSTIO VI.

SEquitur ſexta quæſtio, qua quæritur, quo remedio cauſa vitiata ſubleuetur: &, ſi remedium illud ſit dandum ei, qui cauſa dilationis uocem appellationis exhibuerit. Cauſa uero vitiata remedio appellationis ſubleuari poterit.

Vnde Fabianus Papa ait ad Hilarium epiſcopum epiſtola 3. cap. 3.

Et in decretis Sixti tertij c. 3. C. Theod. l. 2. tit. de appell. in inter. le. 15. Anſel. lib. 2. c. 11 & li. 3. c. 88. lib. 7. c. 33. Burc. lib. 1. c. 148. Pann. li. 4. c. 121.

¶Cauſæ vitiatæ remedium appellationis ſubueniat. Cap. I.

LIceat appellatori vitiatam cauſam remedio appellationis [d] ſubleuare.

[*Idem paulo ante.*]

SEquitur.] Hæc quæſtio diuiditur in octo partes: in quarum prima probat per nouem auctoritates ſanctorum patrum, quod quandocunque quis grauatus fuerit, poterit appellare: & eius appellatio tenebit. Secunda ibi, [Cum ergo.] Tertia ibi, [Qui uero.] Quarta ibi, [Poſt datam.] Quinta ibi, [Non ſolent.] Sexta ibi, [Notandū.] Septima ibi: [Si vero.] Octaua ibi, [Diffinitiua.] Ioan.

d LIceat.] ¶Appellationis.] Appellatio eſt prouocatio iniquæ ſententiæ querelam cōtinens. ff. de mino. pſecti. eñ & in ijs quæ extra iudicium agunt appellať, ut in electione, ut extra de app. conſtitutus. Quis appellet, dicetur ꝓ ea. nō ſolent, & hoc in ciuili cā. In criminali aūt quilibet ēt inuito reo appellat. ff. de appel. non tantum. & in cauſa liberali, ut ff. de libe. cauſa l. 1 & 2.

AD QVEM SIT APPELLANDVM. Appellatur autem a minori ad maiorem, & gradatim, ut inf. ea. antęcijorum C de appella. præcipimus, excepto Papa, ad quē oībus prętermiſſis appellatur, vt inf. e c. 3. 4. & 5. Et hoc uerum eſt in iudicibus ordinarijs. In delegatis aūt diſtinguitur, ſi ipſi alijs cauſam cōm. ſertur, ſi tota iuriſdictio eſt delegata, appellatur ad primum delegantem,

3 Appellatur a delegato ad quem appellare dēt.

ſtem.extra de off.dele.ſuper quæſtionum.§.porro.ff.quis & a quo appell.l.1. ſed ſi non tota cauſa eſt delegata, tunc appellatur ad delegantem ſecundum, vt C.qui pro ſua iuriſd.l.1.ff.quis,& a quo app l.fin.& ext.de off.deleg.ſuper quæſtionum.

QVO. vt infra ea.§.diffinitiua in fi.poteſt tamen nouas allegationes audire,C de app. eos.§.1.ff. de appel. ſcio quæſitum. In ſi extra de fide inſtrum.cum Ioannes. Quandò autem non eſt neceſſe appellare,habes infra ead. § diffinitiua. Inhibetur autem appellatio,quia a principe non appellatur.9.quæſ 3. cuncta. nec a præfecto prætorio, C. de off.præf.præt.l.1.nec a ſenatu, vt ff quibus app. non licet.l. prima, nec ab arbitro, C de ar l.1.nec appellat officiatus.inf ea. §.diffinitiua.ver.nulli Item propter ſceleris magnitudinem nō appellatur C. quorum.ap. nō reci.l.2. extra de appell. cum ſit Romana.Item in momentanea poſſeſſione, vt inf eadem, ff.diffinitiua a ver. de poſſeſſione.ſecundum leges,ſed per canones ſic. extra de teſtib ſignificauerunt, & de reſt ſpol. cum ad ſedem. Item in re quæ non capit dilationem.ff. de app.re. l.vlt. & ext de rapt. in literis. Argu.contra extra de appella. qua fronte.in ſi ibi appellatio non retardat ſententiam, niſi

Appellatio in multis caſibus non admittitur.

Sixtus ibidem.
Poly.l.2.tit.7.
Ans.l.2,c.11.

¶De eodem: PALEA. Cap. II.

APpellantem non debet afflictio vlla, aut detentionis iniuriare cuſtodia.

Item Anacletus Papa,epiſt.1.in fi.

¶De eodem. Cap. III.

OMnis [a] oppreſſus libere [b] ſacerdotum [c] (ſi voluerit) appellet iudicium,& a nullo prohibeatur;ſed ab his fulciatur,& liberetur.Si autem difficiles cauſæ,aut maiora negotia orta fuerint,ad maiorem [d] ſedem referantur. Et ſi illic facile diſcerni † non poterunt,aut iuſte terminari,vbi fuerit ſummorum congregata congregatio α,(quæ per ſingulos annos bis fieri ſolet,& dēt)iuſte & Deo placite coram Patriarcha [e], aut primate eccleſiaſtica β negotia, & coram patricio ſæcularia [f] iudicentur negotia in commune [g] †.

† al. decerni.

† al. communi.

a Melius diceret.§. ſunt & quorum. ver. de poſſ. vbi de hoc.

α ¶Congregatio.] *In vulgatis ſequebatur*, ſub metropolitano: *quæ ſublata ſunt,quia in nullo manuſcripto neque in originali habentur,& in ſequentibus uerbis exponitur,coram quibus ſit habendum concilium.*

β ¶Eccleſiaſtica negotia.] *In epiſtola legitur*, primate eccleſiaſtico,& coram patritio ſæcularia,&c.

QVOMODO SIT APPELLANDVM.Iudice ſedente pro tribunali poteſt viua voce appellari : ſed ext. iudicium in libello tantum appellabitur 1 vt inf. ea.§.iudicibus ver.litigatoribus.ff de app.a ſententia §.vlt.

QVANDO APPELLANDVM SIT. Secundum leges appellatur tantum poſt diffinitiuam ſententiam;niſi in caſibus nota.inf ea.non ita,extra de ap.ſuper eo.2.Secūdum canones , & ante litem conteſt. & poſt , vt ext. de app.cum ſit Romana inf.ea.non ita. licet hoc ſit correctum per conſtitutionem nouam,ext.eod.vt debitus vbi dicitur,ꝙ cauſa appellationis debet aſſignari.Item ſecūdum canones appellatur quoties ſuperior iudex inuenitur,vt intra eadem omnes ſecundum leges bis tantum, vt inf ead. poſt ſecundum Ioan. hoc pro certo teneas,ꝙ ante ſententiam poteſt appellari quoties pars grauatur, & allegatur cauſa,vt ext.eod vt debitus. Sed poſt diffinitiuam ſententiam tantum bis, vt dicūt leges præallegatæ,nec aſſignatur tunc cauſa:ſed dicit,appello ab iniqua ſententia.Sententia tamen in cauſa matrimonii non trāſit in rem iudicatam,vt ext.de ſent.& re iud. lator,& c. conſanguinei. B.

INTRA QVOD TEMPVS SIT APPELLANDVM. Item appellatur vſque ad decem dies continuos, vt inf. ead.anteriorum.

INTRA QVOD TEMPVS DEBET APPELLATIO PROSEQVI. Appellanti datur annus vel biennium,vt inf.eadem ſi quis appellat Tamen iudex poteſt moderari tempus preci ſius. extra eod cum ſit Romana, & c.reprehenſibilis.Item appellatione pendente nihil innouandum eſt, vt inf.ead.§ appellatione. niſi appellans ſuſpectus ſit,vel depopulator, vt inf.ead. quoties 2 in cauſa criminali reus cuſtoditur : vel dabit fideiuſſorem,ſi eſt ſuſpectus,C.de ap.eos ver ſuper his. Iudicis officium eſt libellos dimiſſorios dare.infra eadem poſt appellationem. Iudex autem ad quem appellatur:ſi appellatur a ſententia , ſecundum priores allegationes, vel infirmabis , vel confirmabit ſententiam,

1 Dicas ꝙ ſi appellet̄ iudicio, ... e ext. dēt ſeruari ꝙ extra lib. de ap. cor- quæ eſt In ... 4. & hoc ... m a iudi- appellat̄ Papam, hoc ibi in ligit Ho.

2 ...ppellatio- s tp̄s ſpōt ... dex mode ...i.

ad tempus . Item ſententia maioris partis capituli,extra de his,quæ fiunt a ma.parte,cap. 1. Item contumax non appellat, vt 24.q 3.de illicita infra ea § ſunt eadem quorum.C.de iud.properandum.§. ſin autem.Item ab executore non appellatur.inf.ead.§.diffinitiua.ver.ab executore.

OMnis.] CASVS . Dicitur in hoc c. quòd ſi aliquis grauetur,a minori prælato ad ſacerdotem,ideſt, epiſcopum,debet appellare,& ſi ibi propter aliquam difficultatem negotium non poterit terminari metropolitanum appellet,& ſi ibi negotium non fuerit terminatum, vel grauabitur: ad concilium recurrat. in quo patriarcha, vel primas præſidet , & in quo cauſæ maiores eccleſiaſticæ tractari debent, coram patricio ſæculari iudices ſæculares.

a ¶Omnis.]Pone caſum quod appellatur a ſubdito epiſcopi 3 ad epiſcopum: deinde ad metropolitanum,deinde ad concilium metropolitani.

b ¶Libere.]ideſt, ſiue ante ſententiam,ſiue poſt.

c ¶Sacerdotum.] Ergo a ſæculari iudice ad Papam poteſt appellari,quod verum eſt vacante imperio,vt extra de foro comp.licet.aliàs non, vt ext de app ſi duobus.

d ¶Ad maiorem.]ſup.17 d multis.§.1.

e ¶Coram patriarcha.]Quæ vna dignitas eſt,99.d.prouinciæ.

f ¶Sæcularia.]Scilicet cum ambo ſint laici,quia prælati non debent tractare ſæcularia iudicia.11.q.1. te quidem. Vel dic quod cum laicus iudex non vult facere iuſtitiam,tunc appellatur ad eccleſiaſticum, vt ipſum corrigat,& ſi noluerit facere iuſtitiam,poteſt ipſum excōmunicare,vt 23.q.5.adminiſtratores.Vel dic quod cum iudex ſæcularis eſt, poteſt adiri iudex eccleſiaſticus 4 vt in auth.vt diffe.iud.§ ſi vero,coll.9. vel etiam ſi deceſſerit, vt ibi dicitur. Vel ſi habeatur querela contra ipſum, vt in ead.coll.§.vlt.ſic ext.de foro compet.ex tranſmiſſa,& extra eod licet.

g ¶In commune.]ideſt,publice.

3 Ideſt,a minori prælato:non tn̄ officiali epi: quo caſu, & conſuetudo contra hoc nō valet.ex. lib.6.de con ſue. non putamus. Arc.

Appellatur a iudice ſæculari ad eccleſiaſticum

4 Sub.qui cū eo cognoſceret,& hoc eſt qd hic dicit litera in ſi in cōe.&m lo.de Fant.

SI quis veſtrum.] CASVS. Ex his quinque ca. colligitur, quod appellari poteſt ad Papam omnibus medijs prætermiſſis. Dicitur ergo hic, quod ſi aliquis aliqua aduerſitate pulſatur, ad ſedem Apoſtolicam quaſi ad caput appellet.

ſonas, ſed contra ius eum punit, vt C. de ap. à proconſulibus. & C. quorum ap. non reci. ab executore. in fi. vbi in 50. libris auri punitur fruſtratorie appellãs, ergo ius non debet eam admittere, vt 23. q. 4. qui peccat. immo non debet per eam negotium impedire. extra eod. paſtoralis,

Appellatur ad Papam omiſſo medio

a ¶Apoſtolicã.] Ex hoc, & ſeq. c. patet quod ad Papam alijs prætermiſſis, appellatur: ſed in alijs, ſecus eſt, vt inf. ead. decreta. & q. 7 metropolitanum, & 9. q. 3 conqueſtus, & 17. diſtin. multis, & 18. diſt. de concilijs. Cum ergo hoc ſit priuilegium Papæ, ergo ad legatum non appellatur omiſſo epiſcopo, vt 11. q. 1 peruenit. Sed contra extra de off. leg. cum non ignoretis. Sed dicas, quod ille non fuit tantum legatus, ſed metropolitanus. Et ſi ille legatus non habuiſſet illud priuilegium, inutile fuiſſet officium legationis, ſed ille qui ſimplex legatus eſt, non habet illud priuilegium, niſi ei ſpecialiter ſit datum Io. Quidquid dicat Ioan. omnibus prætermiſſis curritur ad legatum, vt dicit illa decr. & quod facit legatus, Papa facere videtur. 94. cap. 1. & ff. de admi. tut. ita autem, & geſſiſſe B.

Item Sixtus Papa epiſt. 2. omnibus rectoribus eccleſiæ ſcribit dicens.

¶Quiſquis pulſatus fuerit, Apoſtolicam ſedem appellet. Cap. IV.

SI quis veſtrum pulſatus fuerit in aliqua aduerſitate, licenter hanc ſanctam, & Apoſtolicam [a] ſedem appellet, & ad eam, quaſi ad caput, ſuffugium habeat, ne ipſe innocens damnetur, aut eccleſia ſua detrimentum patiatur.

Iuo p. 5. c. 2. Anſ. l. 2. c. 8.

Item Grato a, epiſtola 1.

a ¶Grato.] *Sic eſt reſtitutum ex plerique vetuſtis (nam in vulgatis erat.* Item Gregorius.) *quamquam in tomis conciliorum hæc epiſtola tribuatur Sixto ſecundo: illa vero, ex qua caput antecedens, Sixto primo.*

¶In grauioribus cauſis pulſati Apoſtolicam ſedem appellent. Cap. V.

OMnes epiſcopi, qui in quibuſdam grauioribus pulſantur, vel criminantur cauſis, quoties [b] neceſſe fuerit, libere Apoſtolicam appellent ſedem, atque ad eã, quaſi ad matrem confugiant.

Iulius Pap. epi. 2. ad orientales cap. 2. Burc. l. 1. c. 144. Iuo p. 5. c. 257. Pan. l. 4. c. 124. Anſ. l. 2. c. 12. Poly. l. 2. tit. 7.

Item Marcellus Papa, epiſt. 1. ad epiſcopos Antiochenæ prouinciæ.

¶Ab omnibus appelletur ad Romanam eccleſiam. Cap. VI.

1 AD Romanam Eccleſiam omnes epiſcopi, qui voluerint [c], vel quibus neceſſe fuerit, quaſi ad caput

Anſ. l. 2. c. 7. Pan. l. 4. c. 125.

OMnes.] CASVS. Dicitur hic, quod quoties epiſcopi criminaliter accuſantur, ad ſedem Apoſtolicam quaſi ad matrem recurrant, cum eſt neceſſe.

Appellare tertio non licet.

b ¶Quoties.] Dum tamen non vltra ſecundam vicem ne lites in infinitum extendantur. non enim licet tertio appellare ſuper eodem capitulo, vt infra ead. ſi quis in quacumque, ſic exponitur hæc dictio, quoties, ff. de leg. 3 fideicommiſſa, § ſi quis decem. ff. de eden. veluti, in fine, ſimile quoties, habes extra de elect. querelam. in parte deciſa. ſecundum H. exponitur quoties, ſiue ante litem conteſtatam, ſiue poſt. Alij dicunt, quod licet etiam ter appellare, ſecundum canones, vt inf. 3. q. 2. Lotharius ſup. ea. omni. ſed M. dicit, quod licet a grauamine quandocunque appellare: ſed bis poſt ſententiam tantum. & exponit, quoties, ideſt, in omni grauamine: ſed non niſi bis a ſententia, vt inf. ea ſi quis in quacumque, & extra de app. directe. G. dicit quod in illo capitulo, omnis tertio fuit relatum: & hoc non fuit per appellationem ſed per conſultationem, vt ſup. diſt. 18. c. 1. & extra eodem ſuam nobis.

AD Romanam eccleſiam.] CASVS. Dicitur quòd omnes epiſcopi, qui volunt, vel quibus neceſſe eſt libere ſedem Apoſtolicam appellant abſque excommunicatione, vel impedimẽto aliquo damnationis, vel ſpoliationis, vel cuſtodiæ.

c ¶Qui voluerint.] Ergo fruſtratoria admittitur, vt extra eod. conſuluit. ergo audiendus eſt qui cauſa dilationis appellat, vt extra de app. cum ſit Romana. & ca. paſtoralis. Rñ. dubia fruſtratoria eſt admittenda: ſicut occultus peccator ad Euchariſtiam. de conſec. d. 2. non prohibeat. Hodie autem ipſo iure eſt inhibita appellatio ante ſententiam, niſi tam euidens cauſa proponatur, quæ ſi probata eſſet, debeat appellatio legitima reputari, vt extra eodem, vt debitus. Sed cum hodie ipſo iure ſit inhibita appellatio, quid prodeſt ſcribere remota appellatione? Reſpond. ſi appellatio remouetur in literis, tunc intelligitur remota etiam poſt ſententiam. Aliàs etiam rationes aſſignaui ſuper illa conſtitutione, vt debitus, ſed ſi non apponitur in literis, tantum ante ſententiam eſt remota. Ioan. Ego credo, quod nihil prodeſt remotio appellationis niſi ad remouendam fruſtratoriam appellationem [1] vt dicit decret. expreſſe extra de ap. ex parte B. Hoc ſcias quod niſi iudici euidenter pateat appellationem tenere, nunquam deferat ei. vnde ſi non credit tenere appellationem, non deferat ipſi: licet ſuperior poſſit retractare quod factum eſt, vt extra eod. paſtoralis. Sed pone quòd iudex dubitat de appellatione; aut defert tali appellationi, aut non. ſi defert, mentitur ergo conſtitutio, & decretalis. Nam conſtitutio, dicit, quod niſi talis cauſa ſit propoſita, quæ ſi foret probata, legitima eſſet appellatio. non eſt deferendum appellationi. Item decret. paſtoralis. dicit, quòd in ſolis illis caſibus deferendum eſt appellationi, vbi a iure indulgetur expreſſè, quod poſſit appellari. Si dubitatur de appellatione: ergo non debet cognoſcere de cauſa, cum dubitet

1 Sub. & ſi remouet ... de iure cõ eſt remotũ Sed contra hoc eſt. C. ... Theſ. l. 1. & ff. ad munic. l. 1. & idem plus placet qd dixit ... Io. de Fant nam ſi hæc clauſula nihil operatur quare decr. ext eo. inquiſitioni. fundatur ſuper cap. ideo his eiectis, vt dic vt ple. not. Ho. in ſum. eo tit. §. quo decr. vt debitus. ver ab ſque rõnabili. &c. Arc.

dubitet an ſit iudex. argu 11. q. 3 graue. Ad hoc dico, ꝙ ſi iudex dubitat de cauſa appellationis, ſummatim poteſt inquirere de cauſa: vel ſcorſum extra formam iudicij inquirendo de cauſa. Et ſi uidetur cauſa probabilis; & præterea talis quòd ea probata legitima iudicaretur,

& quod iudici iuſta uideatur.

a ¶ Conſecrationem.] Si metropolitanus diſtulerit. 5. q. 3. Artaldus.

b ¶ Cuſtodia.] Qui appellat, nec cogitur dare cautionem de proſequenda appellatione, nec cuſtodiri debet: niſi ſit cauſa criminalis, & ſuſpect⁹ ſit, vt C. de appell. eos. §. ſuper his.

ſuffugere, eamq; appellare debent, vt inde accipiant tuitionem, atq; conſecrationem α [1]. Quod omnibus minimè conuenit denegare epiſcopis: ſed abſque vlla cuſtodia [b], aut excommunicatione [c], vel damnatione, vel expoliatione liberè ire concedatur.

α ¶ Atque conſecrationem.] *In originali eſt*, vt inde accipiãt tuitionem, & liberationem, vnde acceperunt informationem atque cõſecrationem: *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

Item Victor ad Theophilum Alexandrinum, epiſt. 1. cap. 3.

¶ Qui a proprio metropolitano ſe grauari putauerit, maiorem ſedem appellet. Cap. VII.

Iulius ibid. c. 4. In c. Hadriani, c. 8. Poly ibidem. Burc. li. 1. c. 144. Pann li. 4. c. 126. Iuo p. 5. c. 257.

SI quis putauerit a ſe à proprio metropolitano grauari, apud patriarcham, vel primatẽ [d] diœceſeos, aut penes vniuerſalis Apoſtolicæ eccleſiæ iudicetur ſedem.

Item Zepherinus vrbis Romę epiſcopus, epiſt. 1.

¶ Ad Romanam eccleſiam, quaſi ad matrem appelletur ab omnibus. Cap. VIII.

Anſel. li. 2. c. 6.

2 AD Romanam eccleſiam ab omnibus, maximè tamen ab oppreſſis appellandum eſt, & concurrendum quaſi ad matrem [e], vt eius vberibus nutriantur, auctoritate defendantur, & à ſuis oppreſſionibus releuentur: quia non poteſt, nec debet mater obliuiſci filium ſuum.

Item Iulius Papa in decretis. ſiue in reſcripto ad orientales, c. 22.

¶ Quoties aliquis appellauerit, audientia ſibi non denegetur. Cap. IX.

In epiſt. Lucij. & in conc. Carth. 3. c. 10. In cap. Hadriani. Anſel. li. 3. c. 88. Iuo p. 6. cap. 326. ex Locio.

PLacuit, vt à quibuſcunque iudicibus eccleſiaſticis ad alios iudices eccleſiaſticos (ubi eſt auctoritas maior [f]) fuerit prouocatum; audientia non negetur.

Item cap. 30.

¶ Iniuſtè damnati, reſtitutionem, & oppreſſi auxilium à Romana eccleſia debent habere. Cap. X.

IDeo huic ſanctæ ſedi præfata priuilegia ſpecialiter sũt conceſſa, tam de congregandis concilijs [g], & iudicijs, ac reſtitutionibus [h] epiſcoporum, quàm & de ſummis eccleſiarum negocijs; vt ab ea omnes oppreſſi auxilium, & iniuſtè damnati reſtitutionem ſumant: Et talia ab improbis nec præſumantur abſque ultione, nec exerceantur abſque damnatione.

c ¶ Excõmunicatione.] Pro alijs tamen bene poteſt excommunicari, ut extra de appell. ad hoc. & c. propoſuit.

SI qs putauerit.] CASVS. Si grauatur aliquis a metropolitano ſuo, patriarchã appellet, deinde ad ſedem Apoſtolicam recurrat.

d ¶ Vel primatem.] vel pro ideſt.

AD Romanã ecclesiã] CASVS. iſtius capituli & ſequentis facilis eſt & planus: quia per ſuperiora patet: & litera plana eſt.

e ¶ Matrem] Nec pſumitur eſſe mater, niſi diligat filium, ut extr de præſump. afferte.

f PLacuit.] ¶ Maior] ff. de app. l. 1. §. ſi quis. inf. ea. anteriorum.

IDeo huic sãctæ ſedi.] CASVS Quærebatur quare priuilegia ſedi apoſtolicæ ſint conceſſa: concilia cõgregare, & dãnatos epiſcopos reſtituere: & de ſummis negocijs cognoſcere. Et rñdet, ut oẽs oppreſſi & iniuſtè dãnati, auxilium habeant, & ꝙ iniuſtè non damnentur aliqui ſine vltione.

g ¶ Concilijs] Ergo patet, quod legatus non poteſt facere cõcilium, ut dixi ſup. d. 3. § porro. & diſt. 17. regula, &c. huic ſoli ſedi.

h ¶ Ac reſtitutionibus] Arg. hic, quòd ſolus Papa poteſt reſtituere clericum depoſitum. de pœn. d. 6. qui vult. in fi. & ff. de q̃ſt. l. 1. in fi. & de pœn l. diui. Arg contra 11. quæſtio. 3. epiſcop⁹ in ſynodo.

Papa ſolus an clericum depoſitum reſtituat.

1 De hono. 50. diſt. c. cõtumaces ibi videas.

tur, defert ei: vnde non ſufficit appellanti proponere talem cauſam, quæ ſi probata eſſet, debeat appellatio legitima iudicari; ſed etiam requiritur, ꝙ ſit probabilis,

ſynodo & 46. diſt clericus maledicus ad hoc dicas, ꝙ ſi eſt ſolemniter degradatus, ſolus Papa poteſt eum reſtituere, ſecus ſi eſt uerbo ſolo depoſitus 1.

CVM ERGO ZEPHERINVS. Hæc eſt ſecunda pars quæſtionis, in qua quæritur, an ſit licitum fruſtratoriè appellare. & vera eſt ſolutio quod non: & quæ dicit, ſuperficialiter dicit: & ad hoc probandũ inducit viij. auctoritates ſanctorum patrum. Ioan. de Fant.

2. 3. & 4? Reſpon. oẽs accuſatores vulgo dicuntur æmuli: præſumitur enim ꝙ ſemper inuidiæ cauſa fiat accuſatio. Vnde canon vocat accuſationem illaudabilem intentionem ut inf. ea. q. 7. ſi quis epiſcopus. nam non ſolum uidetur eſſe diſcordia inter, accuſatorem & accuſatum:

Accuſ… præſumi… ſem per… diæ cā…

CASVS. Quia dictũ eſt ſupra per Zepherinũ ꝙ appellare poſſent maximè oppreſſi, in c. ad Romanã, & per Marcellum dictum eſt ſup. in c. ad Romanã, ꝙ qui uolunt appellare, poſſunt: infert Gratian' ꝙ ſiue q̃s grauatur, ſiue nõ in accuſatione, appellare poteſt. Quidam tamen dicunt appellandũ eſſe fruſtratoriè. & diſtinguũt ita dicẽtes, ꝙ dictũ eſt ſupra in c. ad Romanã. Vt volẽtes, &c. refertur ad eos, q̃ volunt recipere cõſecrationẽ a ſede apoſtolica, & ſi ab aliquo impediantur, appellabũt. Neceſſitate patiẽtes referri ad oppreſſos, & iniuſtè per ſententiã condemnatos, vt illi defendant, & illi accipiãt cõſecrationẽ. Eodẽ mõ intelligit illud Zepherini. Sed certe dicit Gratianus, ꝙ ſecundũ primam interpretationẽ, ideſt, opinionẽ, quę eſt in princ. § q̃ dicit, ꝙ ſiue quis grauetur ſiue non, appellare licet: oppreſſi intelligunt aliqua iniuria affecti. Sed ſecundum ſecundã, qua dictũ eſt, vt volentes ad conſecrationem, neceſſitatẽ patientes ad tuitionem referatur, oppreſſi intelligunt ꝑ ſententiã iniuſtè dãnati. & ſecundũ hãc vltimam opinionẽ non licet fruſtratoriè appellare.

2 *Cum ergo*[a] *Zepherinus dicat ab omnibus eſſe appellandum, maximè tamen ab oppreſſis, & Marcellus ſcribat: [Oẽs epiſcopi qui voluerint, vel quibus neceſſe fuerit, appellare debent,] patet, ꝙ accuſatio (ſiue grauetur, ſiue non) vox appellationis non eſt deneganda. Quidã tamen ita diſtinguunt, vt [volentes] ad conſecrandos, [neceſſitatẽ patientes] ad oppreſſos referant, ut ſit ſenſus, omnes, qui voluerint à Romana eccleſia conſecrationẽ accipere, & ab aliquibus impediuntur, eam debent appellare; quibuſcunque in ſuis oppreſſionibus neceſſe fuerit ad eam ſuffugere; ſimiliter vocem appellationis exhibeant, vt illi tuitionem, & illi conſecrationem ab eo accipiãt. Similiter et illud Zepherini diſtinguitur: [Ab omnibus eſt appellandum ad Romanam eccleſiam;] intelligendũ eſt, qui ab ea cõſecrationem voluerint accipere, vel qui a prælatis ſuis aliquam iniuriã paſſi fuerint, maximè tamen ab oppreſſis. Secundum primam interpretationem, oppreſſi intelliguntur aliqua iniuria affecti: iuxta ſecundum vero, oppreſſi dicuntur a iudice iniuſtè condemnati. Secundum hanc diſtinctionem, qui in aliquibus negotijs non ad releuãdum, ſed ad differendum, vocem appellationis exhibuerint, appellandi auctoritatem non habent.*

Sed cum Gregorius ſcribat omnibus per diuerſas prouincias.

¶ De cauſa appellationis cognoſcere non licet, niſi ei, ad quem appellatur. Cap. XI.

DEcreto noſtro veſtram rogantes charitatem mãdamus, vt ſi aliquis (quod nõ optamus) ſuorum æmulorum[b], Aldricum Cœnomanenſis eccleſię epiſcopũ accuſare damnabiliter attentarit; vt honoretur & Beati Petri Apoſtolorũ principis memoria, eccleſiæq; Romanę, cui præſedit, priuilegium, noſtri nominis auctoritas: liceat illi poſt auditionem[c] primatum diœceſeos (ſi neceſſe fuerit) nos appellare, & noſtra auctoritate aut ante nos, aut ante legatos[d] noſtro † ex latere miſſos iuxta patrum decreta ſuas exercere, atque diffinire actiones[e];

Poly. li. 2. tit. 7. Iuo p. 5. c. 349. Anſ. li. 2. c. 19.

† al. noſtros

a ¶ Cum ergo.] Magiſter magis approbat opinionem, quæ dicit, ꝙ fruſtratoria admittitur. & probat hoc ſeq. 4. c & ſuſpenditur conſtructio vſq; ad illum § patet ergo unde in titulo cuiuslibet c ponitur hæc dictio cum.

DEcreto. CASVS. Aldricus Cœnomanenſis epiſcopus timebat accuſari coram ſuo primate, vel metropolitano: & timebat ne audiretur appellans ſi ad ſedem Apoſtolicam appellaret. unde Grego. præcepit, ꝙ ſi Aldricus accuſatus fuerit & appellauerit, audiatur: & cauſa coram ſummo Pontifice vel eius legato terminetur; interim autem contra eum nihil iudicetur: & qui contra hoc fecerit, punietur quia alij uocati ſunt in partem ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis.

b ¶ Aemulorum.] Si æmuli erant, quomodo admittebantur ad accuſationem: cum de iure hoc ſit prohibitum, ut infra ea. quæſt. 7. ſi qui ſunt. & 3. quæſt. 5. cap. 2. 3. & 4? Reſpon. oẽs accuſatores vulgo dicuntur æmuli: præſumitur enim ꝙ ſemper inuidiæ cauſa fiat accuſatio. Vnde canon vocat accuſationem illaudabilem intentionem ut inf. ea. q. 7. ſi quis epiſcopus. nam non ſolum uidetur eſſe diſcordia inter, accuſatorem & accuſatum: ſed etiam inter domeſticos, & amicos accuſatoris & accuſati, ut ff de legi. ſciendum §. 2.

c ¶ Auditionem.] Videtur hic quod non licet appellari ad Apoſtolicum omiſſo metropolitano, ut inf q 7. metropolitanum, & ſup. ea. ſi quis putauerit. & ff. de app. Imperatores. Sed non tenet hoc in foro eccleſiaſtico. 5. c. ſi quis. Sed ſubaudi, maximè.

d ¶ Legatos] Ad hoc deſtinatos. Vel dic quòd in legato Papæ ſpeciale eſt ſecundum quoſdam, ut de crimine poſſit diffinire. ut 16 quæſt. 1 frater, alias ſecus, ut ff de offi proconſul. l. ſolent & ff. de eo cui manda. eſt iuriſd. l. 1. immo nec dico legatum Papæ hoc poſſe facere ſine mandato ſpeciali, ut extra de offic. leg. quod tranſlationem.

e ¶ Actiones.] Notandum actiones eſſe promouendas. 11. quæſtio. 1. experientiæ. & extra de mutuis pet. ca. 1. extra de iud. examinata. Argumentum contra, extra eod.

nulluſq; illum ante hæc iudicet, aut iudicare præſumat. Sed ſi quid (quod abſit) graue, intolerandumque ei ob eſtum fuerit, noſtra erit expectanda cenſura, vt nihil prius de eo, qui ad ſinum ſanctæ Eccleſiæ Romanæ cōfugit, & eius implorat auxilium, decernatur; quam ab eiuſdem eccleſiæ auctoritate fuerit præceptum: quæ vices ſuas ita alijs impertiuit eccleſijs, vt in partē ſint vocatæ ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis. *& infra.* ¶Si autem (quod non arbitramur) a quoquam ſecus præſumptum fuerit; ab officio cleri ſubmotus [a], auctoritatis† Apoſtolicæ reus ab omnib. iudicetur: ne lupi, qui ſub ſpecie ouiū ſubintrauerunt, beſtiali ſæuitia quoſq; audeant lacerare: & quod ſibi fieri nolunt, alijs inferre præſumant.

† al. iniuriarum reus.

a ¶Vt honoretur.] *Hinc vſque ad ver.* auctoritas. *addita ſunt ex ipſa epiſtola, quæ extat in bibliotheca Dominicana, & videtur eſſe Gregorij quarti, ex qua etiam ſumptum eſt caput.* Nulli fas. *diſt. 19. & apud Iuonem vtrumque caput ſimul habetur. Iſtius autem Aldrici (vt ex catalogo epiſcoporum eccleſiæ Cœnomanenſis colligitur) mentio eſt in concilio apud ſanctum Medardum quod paulo poſt Gregorium quartum habitum fuit. Itaque defenſio ipſi a gregorio præſtita profuit.*

Item cum Vigilius Papa in epiſtola ad Eutherium, cap. vlt. dicat.

¶Iudicia appellantium ab eis ſunt audienda, ad quos appellatur. Cap. XII.

Anſ. l. 2. c. 20. Poly. l. 1. tit. 14.

QVi ſe ſcit [b] alijs eſſe præpoſitum, non moleſte ferat aliquem eſſe ſibi prælatū. Ipſa namq; eccleſia, quę prima eſt, ita reliquis eccleſijs vices ſuas credidit largiendas, vt in partem ſint vocatæ ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis. Vnde omnium appellantium Apoſtolicam ſedem epiſcoporum iudicia, & cunctarum maiorū negotia cauſarum, eidē ſanctæ ſedi reſeruata eſſe liquet; præſertim cum in his omnibus ſemper ſit expectandum conſultum: cuius tramiti ſi quis obuiare tentauerit ſacerdotum, cauſas ſe non ſine honoris ſui periculo apud eandem ſanctam ſedem nouerit redditurum.

Iulius.

¶*Reſtitutum eſt caput hoc Vigilio antiquorum exemplarium auctoritate. Antea vero tribuebatur Iulio, in cuius etiam epiſtola prima habetur prior pars capitis vſque ad verſ.* Ipſa namq. *(quemadmodum & apud Leonem epiſt. 84 quod refertur ſupra diſt. 23. quamquam, & in c. ſeq. qui ſcit) & etiam ſententiam cæterarum partium.*

Item cum Nicolaus Papa in Hincmarum Rhemenſem archiepiſcopum inuehatur, qui Rhotandum† epiſcopum appellantem Apoſtolicam ſedem damnare auſus eſt, ita dicens.

† al. Rothaldum. In appēdice bibliothecę ſanctorum patrum.

¶De Rhemenſi archiepiſcopo, qui appellantem Romanam ſedem iudicare eſt auſus. Cap. III.

Anſ. l. 2. c. 67.

ARguta ſapientia tua, vtinam in bono accepta, fomitem iudicij, & materiam depoſitionis aduerſus Rhotandum aſſumpſit, & ab itinere Apoſtolicæ ſedis remouit†, & continuatim [c] Apoſtolicam ſedem appellantem damnauit, & carcerali [d] cuſtodiæ mancipauit *& infra.* ¶Priuilegia tū Apoſtolicæ ſedis vos obliuioni tradere nullatenus debuiſtis; quibus venerandi

† al. reuocauit] or.

eod. tit. dilecti Ioan. Sol. ſm ius canonicū non tenetur aliquis proponere actionem, vt extra de iud. dilecti. Sed ſi proponatur incepta cadit a cauſa proponens, vt ext. eod. tit. examinata. §. 1.

Actio ſm canones nō eſt de neceſſitate proponenda.

a ¶Submotus.] Ecce pœna illius, qui non defert appellationi: ſed ſecundum leges punitur in 30. pondo auri. C. de app. quoniam.

1 De hoc legi. & no. 8 d. quo iure: ibi vidcas.

QVi ſe ſcit.] CASVS. Minores prælati obedire debent ſuo maiori: nec moleſte hoc ferre: vnde quilibet poteſt recipere appellationem ad ſedem Apoſtolicam factā: cum appellationes ep̄orum & magna negotia ei reſeruentur: & qui contra hoc fecerit, deponatur.

b ¶Qui ſe ſcit, &c.] 3. q. 6 quamuis, &c. ADDITIO. Et cap. multum, & c. dudu. Laur.

ARguta.] CASVS. Archiepiſcopus Rhemen Rhotandū ad ſedem Apoſtolicam appellantem de facto depoſuit, & incarcerauit. Dominus Papa hoc audito eū reſtituit: quo reſtituto ſcribit illi archiepiſcopo, & inuehitur contra eum, dicens: quod ideo eū reſtituit, ſcilicet epiſcopū, ne priuilegia ſedis Apoſtolicæ violentur. Caſus ſequētis capituli facilis eſt: & per te ponere potes.

c ¶Continuatim.] ideſt, iterū, & iterū.

d ¶Et carcerali.] Q. poteſt fieri in cauſa criminali, ſi condemnatus appellans eſt ſuſpectus: nec poteſt dare fideiuſſorem, C. de app. eos.

a ¶Ho-

a ¶ Honore.] [Vt ſicut de facto fuerat depoſitus: ſic de facto reſtituatur 1 vt de appel. ad hæc ſicut, & c. ad præſentiam ſup. ead. q. 1. primates.

b QVi ſcit.] Ita facit hoc capitulum ad propoſitum, quia ſicut epiſcopus, vel alius prælatus eccleſiæ vult deferri appellationibus ad ipſum factis: & ſic & ipſe tenetur deferre appellationib. factis ad ſedē Apoſtolicam, & eſt ſimile bonum, C. de off. præf. vrb. l. 1 vbi dī, ꝙ eſt ſocietas muneris, ꝙ magiſtratus gradum ſuperioris agnoſcat.

1 Scilicet Rhotandus epiſcopus.

ratum eſt de calumnia, vt 2. q. 5. ſancimus; ſed hoc nō credo, imo ſemper in cauſa appellationis condemno victum, vt inf. ead. omnino, & in conſtitutio. noua. Innoc. de app. vt debitus 2. & ff. de app. negotiorum. in princ. & ſup. ead. q. 1. in primis. lo.

2 Hanc ſ- tentiam tur Go. qa dic, vt ple no. Bal. de do. &c ja ſi, Atch

canones iudicia totius eccleſię ad hanc deferri iubent. *& infra.* ¶ Hæc quippe nos in Rothando idcirco noueritis operatos, vt priuilegia ſedis Apoſtolicæ, quæ male a vobis violata videbantur, & a nobis tot impēſis laboribus, veſtra reſiſtente contumacia, recuperari non poterant: au ctoritate Apoſtolica, & cana a patrum deliberatione priſtino tandem genio, & proprio decorarentur honore [a]. — Anſ. l. 2. c. 85.

a ¶ Cana.] *Cum antea legeretur,* canonica, *emendatum ſic eſt ex epiſtola ipſa, qua habetur manuſcripta, & nuper eſt impreſſa in appendice bibliotheca, & in libro Ennodij pro Symmacho legitur,* cana, miracula; & canum genium *iuxta illud Virgilij.*

Cana fides, & Veſta, Remo cum fratre Quirinus, Iura dabunt.

Item Leo Papa ad Anaſtaſium Theſalonicenſem epiſcopum, epiſt. 81. al. 84.

¶ Quiſque eam obedientiam maioribus exhibeat, quam ab inferioribus deſiderat. Cap. XIV.

QVi ſcit [b] ſe quibuſdam eſſe præpoſitum, non moleſtè ferat aliquem ſibi eſſe prælatum; ſed obedientiā, quam exigit [c], etiam ipſe dependat: ſicut non vult grauis oneris ſarcinam ferre, ita non audeat alij importabile pō dus imponere. Diſcipuli enim ſumus humilis, & mitis magiſtri dicentis: [Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde.] — *Matth. 11.*

Patet ergo, quòd nulli appellanti ſunt induciæ denegādæ. Cæterum, ſi cauſa fruſtratoriæ dilationis appellauerit, a iudice, ad quem prouocatum fuerit, condemnabitur [d]*. Tempus vero appellationis eſt ante datam, vel poſt datam ſententiam. Quoties enim quis ſe grauari ſenſerit, libere poteſt appellare.*

Vnde Sixtus Papa II. epiſt. 1. ad Gratum epiſcopum ait. — Et Vict. epiſt. 1. & Iulius ſup. eo c. ſi quis putauerit. ſup. c. 7.

¶ Qui grauatur a proprio metropolitano, primatem, aut vniuerſalis eccleſiæ ſedem appellet. Cap. XV.

SI quis putauerit ſe a proprio metropolitano grauari, apud primatem diœceſeos, aut penes vniuerſalis Apoſtolicæ eccleſiæ Papam iudicetur. — Poly. l. 1. tit. 6. Anſ. l. 2. c. 9. & 11. Pan. l. 4. c. 126.

P

Item Fœlix II. ad epiſcopos in Alexandria ſynodo congregatos, cap. 19.

¶ Romanam ſedem appellet, qui iudicem ſuſpectum habet. Cap. XVI.

QVoties epiſcopi ſe a ſuis comprouincialibus, vel a metropolitano putauerint [e] prægrauari, aut eos ſu- — Anſ. l. 2. c. 60.

c ¶ Exigit.] Simile 12. q. 6. c. 1. & 2. & 74 diſt. quorundam & d 9. neque in ſi. ff. de ad. ſi vx. §. iudex. lo. PATEAT. CASVS. Ab illo cap. decreto. eſt ſuſpenſiua cōſtructio vſq; ad hunc §. Ex ſupradictis ergo infert, quod appellari poteſt etiam fruſtratorie: ſi tamē fruſtratorie appellauerit, a iudice appellationis punietur. Poſtea dicit, quod appellari poteſt, quoties grauamen infertur, & ad hoc inducit capitula ſequen.

d ¶ Condēnabitur.] ſi appellatio alicuius fuerit pronunciata fruſtratoria, tunc ſi iudex, a quo eſt appellatū, nō admittit appellationē in criminali negotio, lite perdita notatus abſcedat, C. de appella. a procōſulibus: ſed ſi prior iudex admiſit appellationē, pro arbitrio iudicis puni tur, vt C. eo. l. eos §. ne temere. Sed ſi in ciuili negotio per calumniam appellat, punitur in quinquaginta libris argenti. C. quorum appel. nō reci. ab executore, l. ſi. Si ſine calumnia, non punitur niſi in expenſis. ext de app. ſæpe. ext. de eo. qui mittitur in po. cauſa rei ſer. cū veniſſent. Item remittitur ad eum a quo appellauit, extra eodem cum in eccleſia. Dicunt tamen quidam, quod niſi euidens ſit, aliquem calumnioſe appellaſſe, non debet puniri in expenſis. Arg optimum, ff. de leg. 2. qui ſolidum, §. etiam, alioquin quilibet metu expenſarum relinqueret ius ſuum indefenſum, vt ff. de petitio. hæred. illud. tunc autem præſumitur non fieri calumnioſe, cum iu-

Appellans ꝑ calumniam ad quid punitur.

QVoties.] CASVS. Si epiſcopus grauatur a ſynodo, vel metropolitano, vel eos ſuſpectos habuit, ſedem Apoſtolicam appellet, & non excōicetur, nec res auferantur, vel vis fiat ei donec negotium per ſedem Apoſtolicā terminetur. Caſus ſequentis capituli per ſe patet.

e ¶ Putauerint.] Licet non grauentur, & ſufficit quod putēt hoc, & ſufficit probare probabilem cauſam appellandi

Quo-

landi. extra de app. bonæ, in fi. & ff. eo. appellãti. niſi ſit remota appellatio: tunc enim requiritur quod ſit probabilis, & quod ſit talis, qua probata legitima ſit appellatio, vt extra eod. vt debitus. Ioan. Ego credo indiſtincte, quod hodie dēt eſſe cauſa probabilis, & legitima, vt ex-

NOn ita] CASVS. Aliud eſt in negotijs ſæcularibus quàm in eccleſiaſticis, quia in ſæcularib. non appellatur ante ſententiam: in eccleſiaſticis, vero quando cunque grauatur poteſt appellari.

d ¶ Non ita.] Secundum leges ante diffinitiuam ſententiã non appellatur. vt C. de iu. aperti ſſimi, & inf. ea. nõ ſolent tũ clericus ante diffinitiuam ſententiam appellat, vt C. de epiſ aud. l. 2. & cum actorũ, vel pronunciationis editio negatur. C. vt l. pẽd. l. 2. & cũ ab iniuria appellatur, vt de minor ait prætor. §. per mittitur. Idem dico vbi appellatur a grauamine manifeſto, vt C. de ap. ſi qs prouocationem. Item. vbicumq; iudex aliquid facit contra legem negãdo dilationem, vel quid ſimile, vt inf. ead non ſolent. Hodie autem ſecundum ius canonicum non appellatur ante ſentētiam, niſi euidens fuerit cauſa grauaminis, vt in cõſtitut. Innoc. vt debitus. & ſic vr̃ idem iuris ſecundum leges, & etiam ſecundum canones, qđ falſum eſt, vt dicunt Doctores legum. & inf. ea. non ſolent.

Appellare ante ſniam vtrũ liceat.

ſpectos habuerint; mox Romanam appellant [a] ſedem, ad quam eis abſque vlla detentione, aut ſuarum rerum ablatione libere liceat ire: & dum prædictam Romanam matrem appellauerint eccleſiam, aut ab ea ſe audiri [b] popoſcerint, nullus eos aut excommunicare [c], aut eorum ſedes ſurripere, aut res eorum auferre, aut aliquam eis viñ inferre præſumat, antequam eorum cauſa Romani Pontificis auctoritate finiatur. Quod ſi aliter a quoquam præſumptum fuerit, nihil erit, ſed viribus carebit.

[Item Iulius Papa in reſcripto ad epiſcopos orientales, cap. 30.

ſup. ead. c. ideo.

¶ De eadem. PALEA. Cap. XVII.

IDeo huic ſanctæ ſedi præfata priuilegia ſpecialiter conceſſa ſunt, vt ab ea omnes auxilium oppreſſi, & iniuſte damnati reſtitutionem ſumant.

¶ Eſt ſumma quadam capitis reci tati ſup. ead. c. ideo. & habetur in vetuſtis exemplaribus, in quibus palea eſſe non ſolent.

Oppreſſi, & ſe prægrauari putantes intelliguntur ante datam ſententiam: iniuſte damnati, poſt datam ſententiam.

Vnde Eutychianus vrbis Romanæ epiſcopus ſcribit epiſcopis per Siciliam, epiſt. 2. c. 1.

Anſ l. 3. c. 37.
Poly l. 5 tit. 1.
Iuo p. 6. c. 336.
Pann. l. 4. c. 100.

¶ Ante exitum cauſæ per appellationem recedere licet. Cap. XVIII.

NOn ita [d] in eccleſiaſticis agẽdum eſt negotijs, ſicut in ſæcularibus. Nam ſæcularib. legibus, poſtquam vocatus quis venerit, & in foro decertare cœperit, non licet [e] ei ante peractam cauſam recedere. In eccleſiaſticis vero, dicta cauſa [f], recedere licet, ſi neceſſe fuerit, aut ſi ſe prægrauari viderit.

e ¶ Non licet.] Alia eſt ratio negotiorũ eccleſiaſticorũ, alia ſeculariũ, vt inf. de conſec. di 3 celebritatem. 10. diſt leges. 23. q. 2. admonere, ar. cõtra. 11. q 1. quicunq; litem. ſed hoc non tenet. vt ext. de ſe comp. propoſuiſti Quidam tamẽ dicunt, ꝙ vbicunque tam ſm leges quam ſecundum canones poteſt fieri appellatio a manifeſto grauamine. Alij dicunt, ꝙ ante ſententiam ſecundum leges non appellatur niſi in caſibus in iure expreſſis.

vt extra eo. vt debitus. quod intelligo ante ſententiã. B.

a ¶ Appellent.] Nota quod poteſt a iudice ſuſpecto recedi per appellationem 1. vel etiam per recuſationem, vt hic, & extra eod. poſtremo, & ſup. cap. prox. & extra vt lit. non cõteſt. accedens 1. & quidquid ſit poſt recuſationem, æque caſſatur ſicut fieret poſt appellationem, vt ext. de eo qui mit. in poſſeſſ. cum ſicut. in fi. Refert tamẽ cum dicitur, recuſo iudicem, vt ſuſpectum, quo caſu loquitur decret. ext. de appellat. ſecundo requiris. Vel ſi ſic dicatur, habeo iudicem ſuſpectum. quo caſu non cogitur corã arbitro probare cauſam ſuſpicionis: quia poteſt iudicem declinare per appellationem, vt dictum eſt.

Iudex ſuſpectus dupliciter declinat. 1 Dicit Inn. Nos cõcedimus, ꝙ a iudice delegato, vel ordinario poſſit appellari ex ea cauſa ꝙ a ſuſpect⁹ eſt, cum tũc habeat certum medium recuſationis. 3. q. 5. quia ſuſpecti. Archid.

b ¶ Audiri] Nota nihil intereſſe vtrum dicat, quis, ꝙ velit cauſam ſuam audiri a Papa, vel expreſſe ad ipſum appellauerit, ſicut nec refert an appellet quis facto, vel uerbo, extra eo. c. dilecti in parte deciſa.

c ¶ Excommunicare.] Poteſt tamen de facto ad cautelam petere abſolutionẽ, ut ext. eo. ad præſentiam, ſi vero appellatio non tenet, tunc poteſt talis excommunicari poſt appellationem. arg. ext eod. quæſtioni. Io.

OPPRESSI. CASVS. Oppreſſi dicuntur prægrauari ante ſententiam, iniuſte dãmnati poſt. ſententiam. Et ad hoc inducit ſeq. cap.

f ¶ Dicta cauſa.] Ideſt, aſſignata cauſa appellationis, ſed non oportet ibi probari, ſed coram iudice ad quem appellat, vt C. de ap. eo. & inf. e. q. in fi. niſi in caſu. C de preci. Imper. offe auth. quæ ſupplicatio. & extra de his quæ fiunt a ma. parte Cap. cum in cunctis. nec prius eſt audiendus appellans a iudice ad quem appellauit, quã conſtet ipſum appellaſſe ab aliquo grauamine, aliter enim remittendus eſt ad eum a quo appellauit, ut extra de ap. cum in eccleſia. Videtur ergo, ꝙ quilibet tenetur aſſignare cauſam appellandi, vt hic, & extra de appell. conſtitutus 2. & ff. de ap. appellanti. ſicut in ſpecto iudice cauſa eſt aſſignanda, licet alibi probanda ſit. ſed ꝙ non ſit aſſignanda, probatur: quia fruſtratoria appellatio ſecundum hæc iura eſt admittenda. Item non vr̃ eſſe neceſſariũ, ꝙ allegetur cauſa, quia poteſt ab ea recedi. ff eo ſcio quæſitum. in fi. ex eo tit cõſtitutus. Item ꝙ non ſit neceſſe cauſam aſſignare probatur ext ut lit. non conteſt. accedens 2. Et licet lex, ꝙ cum coram iudice appellatur, ſufficit dicere, appello, ut ff. de appel. ſcio.

Appellationis cauſa vtrum ſit aſſignanda.

R 1 Dicas

1 Hoc melius habetur eo.tit cum ſpeciali vbi In no.quòd ſufficit ei q recuſat, cauſas recuſationis legitimæ proponere. Arch.

Dicas ergo, ꝙ ſemper appellãs tenetur aſſignare cãm, vt ex eo. vt debitus 1. tñ ſi cauſam nõ aſſignat, & poſtea contra iudicẽ appellationis probat iuſtã fuiſſe cauſam appellandi, bene caſſabitur quod factum eſt, vt ext. vt lit. non conteſt. accedens 1. Et ita prior iudex bene facit non deferẽdo appellationi, cũ cauſa appellationis non ſit expreſſa. Secũdus ſimiliter bene excuſat quod factum eſt, cũ iuſta cauſa ſubfuerit appellãdi. Alij exponũt dictam cauſam idest, li. non cõteſt. quia ante litem conteſtatã non eſt appellandum, vt extra de app. reprehenſibilis. niſi fiat apertũ grauamen. vt extra eo. conſuluit 1. & c cum ſit Romana. Io. Hodie ante ſententiam qui vult iudicem recuſare, ſemper proponat cauſam, vt extra eod. vt debitus, & offerre debet proponens ſe velle eam probare coram arbitris ſi iudex petit, alioquin eiꝰ appellatio nõ valet, vt ext. de appell. interpoſita. Si verò non recuſet iudicem, ſed aliã cauſam proponat, alleget talem. quæ probata ſit legitima, & eam corã iudice offerat ſe probaturum ſi iudex petit. B.

QVI VERO Hæc eſt tertia pars quæſt. in qua dr, ꝙ contumaces ſunt puniendi ſm maius & minus: tamen grauatus ſemper poterit appellare: & hoc probat per tres auctoritates ſanctorum patrum. Io de Fant.

CASVS. Dicitur hic qualiter puniri debet contumax, & ad hoc inducit ſequens cap.

QVisquis.] CASVS. Si aliquis præcepto, vel ſentẽtię iudicis parere non vult, ſignificet hoc ſuperiori, ille excommunicabit eum, & faciet euitari donec pareatur ſententiæ, vel præcepto.

Delegati inferiorũ ſuas ſententias exequi non poſſunt.

a ¶ Quiſquis.] Iſtud c. intelligunt quidam de delegatis iudicib. quorum ſententiam eps loci tenetur mandare executioni, vt extra de off. deleg. ſignificaſti. Alij intelligunt de iudicibus datis ab ipſo epo, qui ſuam ſententiam non poſſunt mandare executioni: quia tantum delegati a principe poſſunt mandare ſuas ſententias executioni ff de re iud. a diuo ſed hoc non eſt verum, quia ſubdelegati hoc poſſunt, vt extra de off. deleg ex literis. & ext. de ſent. & re iud. cũ Bertholdus Io. Fere oẽs dicunt, ꝙ ſubdelegatus non poteſt ſententiam mãdare executioni per legẽ ff de re iud. a diuo. & ſi excõicare poſſit, vt extra de off. delg. ex literis. quia iubere cauere, & in poſſeſſionem mittere, magis eſt imperij q̃ iuriſdictionis, vt ff. de iuriſd. omn. iud. iubere. B. ſed quod poteſt mittere in poſſ. cauſa rei ſeruandæ habetur ext. de eo qui mit. in poſſ. cauſa rei. ſer. c. 3.

b ¶ Probatum.] Ergo qui dicit aliquem contumacem, hoc probabit 2, ſicut qui dolum obijcit, arg. ſup q 1. & c. nemo, ext. de reſtit. ſpol. audita. Argum. contra ff. de re iud.

2 Scilicet teſtes, vel ſtrumenta vel citationes, quæ ſcriptis redigendæ ſunt. ext. de pro quoniã. B.

3 *Qui verò ex contumacia iudicib. obtemperare noluerit, communione priuetur.*

Vnde concilio Mileuitano, c. 24.

¶ Excommunicetur, qui iudicibus ſuis obtemperare non vult. Cap. XIX.

QVisquis[a] probatus fuerit per contumaciam nolle obtemperare iudicibus, cum hoc primæ ſedis epiſcopo fuerit probatum[b], det literas, vt nullus ei communicet epiſcoporum, donec obtemperet. Pann. l. 4. c. 132.

Item, quòd poſt datam ſententiam appellari poſſit, Fabianus Papa teſtatur dicens Hilario epiſcopo, epiſt. 3. c. 2.

Cod. Theod. l. 11. tit. 30. in interpret. l. 40 Anſ. l. 2. c. 11. Burc. l. 1. c. 148. Iuo p. 5. c 261. Pann. l 4. c. 128.

¶ Non denegetur appellatio ei, quem in ſupplicium ſententia deſtinauit. Cap. XX.

LIceat etiam in criminalibus[c] cauſis appellare: nec appellandi vox denegetur ei, quem ſupplicio † ſententia deſtinarit.

† *in ſupplicium.*

Quod paulo ante idem affirmat eodem cap.

¶ Ante datam ſententiam licet alicui appellare. Cap. XXI.

SI quis iudicem aduerſus ſibi ſenſerit, vocem appellationis exhibeat. Iuo p. 5. c. 248. Anſ. ibidem. Burc. ibidem. Pan. l. 4. c. 120.

4 *Poſt datam verò ſententiam, qui appellare voluerit, intra quinque dies[d] appellet, & intra eoſdem, a quo prouocauit literas dimiſſorias accipiat: & intra eoſdẽ, ad quem appellauit, iter arripiat.*

Vnde in Theodoſianis a legibus[e] ſic ſtatutum inuenitur.

a ¶ Theodoſianis.] *Hoc & quatuor ſequentia capita, quæ citantur ex legibus Theodoſianis, habentur libro quinto ſententiarum Iulij Pauli cum interpretatione. Ex quo apparet Gratiani etiã tempore has ſentẽtias coniunctas fuiſſe cum codice Theodoſiano, ſeu breuiario Alarici. Alaricus autem in præfatione profitetur ſe volumen illud non ex ſolo Theodoſiano codice, ſed ex varijs libris*

iud contumacia, & 65 d. c. vlt.

c LIceat etiam in criminalib.] Immo potius in criminali q̃ in ciuili, vt ff. de app. non tantum, & inf ea. non ſolent. & §. eſt autem quando ver. nullus.

SI quis.] POST DATAM. Hæc eſt quarta pars quæſt. in qua quæritur intra quod tempus ſit appellandũ. & dicas, ꝙ intra decem dies inf. ea. anteriorum. Probat tñ magiſter in legibus Theodoſianis, quòd intra triduũ ſit appellandum. Sed illæ leges ſunt correctæ per prædictam l. anteriorum. Io. de Fant.

CASVS. Dicitur in hoc §. quòd intra quinque dies appellari debet, & intra eoſdem literas dimiſſorias accipere, & iter arripere ad iudicem appellationis. Et ad hoc inducit leges abrogatas.

d ¶ Intra quinque dies.] Olim ſtatuti fuerunt duo dies. inf. ea. biduũ, poſtea Theodoſius dedit quinque, deinde Iuſtinianus decem, vt inf ea d. anteriorum.

e ¶ Vnde in Theodoſianis legibus.] Qui has leges allegat, falſarius eſt, vt C. de vete. iur. enuc. l. 2. § hac igitur omnia. & C. de nouo cod. confirman. in fine.

Pro-

PRopter.] CASVS Si quis duxerit appellandum, intra quinque dies appellet, & intra eoſdem literas accipiat dimiſſorias, & ad iudicem ad quem appellauit perueniat: & ſi malus ſpatium aditer fuerit neceſſarium, dabitur ei.

¶ Quo iter.] Vt ſemper viginti milliaria pro die computētur 1. vt ff. ſi qs cau.l·x. & ſi quid ſupererit hoc etiam ꝓ die computetur, vt ff. de verb. ſig. l. 3.

1 De hoc no extra de ele. cū inter uniuerſas & de reſcri. nō nulli. in gl. nūquid, &c.

collegiſſe. & in legum collectione, atque interpretatione epiſcoporum præcipue operum vſum fuiſſe.

In ſententijs Iulii Pauli cum interpre. Aniani lib. 5. tit. 33. c. 1.
Iuo p. 5. c. 281.
Pann. l. 4. c. 127.

¶ Poſt latam ſententiam intra quod tempus quiſque appellare debeat. Cap. XXII.

PRopter ſuperfluam appellatorum licentiam, ne in retractandis, vel reuocandis ſententijs liberum habere arbitrium videantur, & tempora appellationis, & pœnæ conſtitutæ ſunt; quicumque apud iudicem, qui cauſam eius audiuit, appellare, & ad alium iudicem appellare † voluerit, intra quinque dies appellet, & his ipſis quinque diebus ad iudicem, ad quem prouocauerit, ſine aliqua diſſimulatione perueniat: & ipſe dies, quo accipit literas, in his quinque diebus ſpecialiter computetur, Quòd ſi longius iter ſit, exceptis his quinque diebus, ſpatium dierum, quo iter [a] agi poſſit, computetur.

† *al. prouocare.*

Cap. XXIII.

ff. ſi quis cau. l. c.

HAbita dinumeratione xx. millium diurnorum per ſingulos dies, computetur.

¶ *Caput hoc abeſt à vetuſtioribus Gratiani codicibus, & ab originali, & Iuone. & Pannormia. In vno autem Gratiani valde emendato eſt in margine ſuperioris capitis tanquam gloſſa quædam.*

Item ibidem tit. 34.

¶ A quo appellatur, ad quem appellatum fuerit, dimiſſoriæ literæ dirigantur. Cap. XXIV.

Iuo p. 5 c. 282.
Pan. l. 4. c. 128.

ABeo, à quo appellatum eſt, ad eum, qui de appellatione cogniturus eſt, dimiſſoriæ literæ dirigantur, quæ vulgo apoſtoli appellantur, quarum † poſtulatio, & acceptio intra quinque [b] dies offi cio finienda † eſt. [¶ Iſta iam ſuperius ſub titulo de cautionibus, & pęnis interpretata ſunt.] ¶ Qui intra ſtatuta [c] appellationum tempora dimiſſorias non poſtulauerit, vel acceperit, vel reddiderit; præſcriptione ab agendo ſubmouetur, & pęnam appellationis ferre cogitur.

† *al. quorum*
al. facienda.
Sunt verba interpretis.

Item ibidem, tit. 35. c. 2.

¶ De his, qui cauſa dilationis appellant. Cap. XXV.

QVicunque [d] non confidentia iuſtæ cauſæ, ſed cauſa afferendæ moræ, ne contra eum ſententia proferatur, appellauerit, vel ſi de facto ſuo confeſſus, ne addicatur, appellare voluerit; huiuſmodi appellationes non recipiuntur.

Ex interpretatione.
Iuo p. 1 c 283.
Pann. l. 4. c. 129.
† antea legebatur, *abyciatur.* uel, *obyciatur.*

Item ibidem, tit. 36. c. 1.

¶ Cum poſſeſſor appellat, dum euentus cauſę dubius eſt, poſſeſſionis fructus ſequeſtrentur.
Cap. XXVI.

QVoties poſt auditam cauſam iudici poſſeſſor appellat; fructus poſſeſſionis, de qua agitur, dum ſecun-

Ex interpretatione.
Iuo p 5 c 284.
Pan. l. 4. c. 130.

ABeo.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ literę dimiſſoriæ porrigi debent iudici ad quem appellatur intra quinque dies, & intra eoſdem peti & accipi: & ſi hoc appellans non fecerit, cadit à cauſa, & verba iſta, ſcilicet [Iſta, iam.] vſq; ibi, [Qui intra.] Et c. non ſunt de lege, ſed Gratiani vel alterius. [Superius.] Ideſt, in codice Theodoſiano, & hoc ſimiliter eſt abrogatum.

b ¶ Intra quinq;] Hodie. xxx. vt intra ea. q. in fi. §. pen.

c ¶ Statuta.] Sic & hoc hodie nō tenet, vt C eo quoniam.

QVicunque.] CASVS. Non auditur fruſtratorie appellans 2, vel qui in iure confeſſus fuit contra ſe.

d ¶ Quicunque.] Qđ obtinet in ciuili, vt cōfeſſus non audiatur appellās. in criminali aliud vt, inf ca. ſūt quorum 3. niſi alia ꝓbatio iudicem inſtruat. ff. de quæſtio. l. prima. § diuus ſecū do. Ioan.

2 Sub niſi uellet probare errorē. nam tūc auditur ext. de conſti. c. ult. & nota. ext. đ uer. ſig ex parte Arch.
3 Goncor. l. 2. cū gl. & ibi Bart. C. quo. ap. non recipi. & l. creditor, § iuſſus ff. de app.

QVoties poſt auditā cauſam.] CASVS. Dicitur hic, quod ſi poſſeſſor rei immobilis cōfeſſus fuit & cōdemnatus fuit ad reſtitutionem rei, ſi appellauerit, cauſa pendente fructus ſūt ſequeſtrādi quod in petitione fieri non poſſet, cum nihil poſſideat. Sed ſi propter prædia vrbana, ideſt, domus vel mancipia. vel iumenta fuerit appellatum penſiones, mercedes & uecturæ debent ſequeſtrari: qđ intelligi debet. & ſi propter nauem naulum fuerit acquiſitum, ꝙ datur nautis propter aliqua in naue ferenda.

Rr 2 a ¶ Se-

a ¶ Sequeſtrãtur.] Hoc non tenet hodie, vt inf.16.q.4. volumus.infra ead.appellatione pẽdente & extra de ſequeſt.ad hoc.Vel tenet in caſu, qui eſt ff.de ap. Imperatores. ſcilicet quando poſſeſſor dilapidat fructus, vt ibi dĩ.hoc expreſſe patet de ſequeſt.c.pen.& fi. Vel dic.quod ſi appellatur ab executore, ꝙ tunc ſequeſtrantur fructus, ſed non res ipſa, vt C. quorum app. non recip. ab executore.

ſed contra dies in quo ſit diuortium, computatur inter ſexaginta dies, qui dantur accuſatori à tempore diuortij.vt ff.de adulte.pater.§.1.Item licet dicat intra decem dies, tamen decimus dies comprehenditur intra illud tempus, vt ff.de ſucceſſ.edi.l.1.§.quod dicimus. & ff. de verb,

Appellatio ab executore facit fructus ſequeſtrati.

dæ audientiæ euentus dubius eſt.merito ſequeſtrantur.[a] Nam ſi petitor appellauerii,hoc ab eo poſtulari non poteſt;quia non poteſt ſequeſtrari quod non habet.Si propter prædia vrbana,vel mancipia appelletur, penſiones eorum, vel mercedes, vecturæ etiam, ſi de nauis naulo agatur deponi ſolent. Ex Paulo ibid.

Item ibidem,tit.37.c.1.

¶ Iniuſte appellans omnino puniendus Cap. XXVII.

OMnino puniendus α eſt, vt quoties iniuſta appellatio pronunciatur,ſumptus [b],quos dum ſequeretur aduerſarius,impendit,reddere cogatur non ſimplos, ſed quadruplos [c].

Iuo p.5.c.285. Pann.l.4.c.131. Ex Paulo.

α ¶Omnino puniendus.] *In ſententijs Paulus legitur,* omnimodo probandum eſt &c. *Sed quia eſt initium capituli,& de huiuſmodi punitione multa ſunt a doctoribus adnotata,non eſt mutatum Tantummodo ductus orationis eſt emendatus,addita particula,* vt

Pręmiſſis auctoritatibus intra quinque dies poſt datam ſententiam cuiq; appellare permittitur. Quod poſtea Iuſtinianus in conſtitutionibus ſuis corrigens,intra decem dies appellationis remedium cuique dandum decreuit,dicens.

Imperat.Iuſtinianus Auguſtus.

¶Intra decem dies remedium appellationis conceditur. Cap. XXVIII.

ANteriorum [d] legum acerbitati plurima remedia imponentes,& maxime hęc circa appellationes facientes,& in præſenti ad huiuſmodi beneficiũ peruenire duximus eſſe neceſſarium. Antiquitate etenim cautũ erat, vt ſi quis per ſe litem exercuerit, & fuerit cõdemnatus, intra duos dies tantummodo licentiam appellationis haberet:ſin autem per procuratorẽ cauſa vẽtilata ſit, & in triduũ proximum eam extẽdi. Ex rerum autẽ experiẽtia inuenimus hoc ſatis eſſe dãnoſum;Plures enim homines ignaros legũ ſubtilitatis,& putãtes in triduũ eſſe prouocationes porrigendas, in promptum periculũ incidiſſe, & biduo tranſacto cauſas perdidiſſe.Vnde neceſſariũ duximus huiuſmodi rei competenter mederi: Et ſancimus omnes appellationes,ſiue per ſe,ſiue ꝑ procuratores,ſeu per defenſores,vel curatores,& tutores vẽtilẽtur,poſſe intra decem dierum [e] ſpatium à recitatione [f] ſententiæ

Nouella 23. apud Iulianum antecessorẽ.

Appellantis iniuſte punitio.

OMnino] CASVS. Si aliquem iniuſte appellaſſe ꝓnunciatum fuerit,aduerſario condemnabitur in expenſis, nõ tantum in ſimplum, ſed in quadruplum.

b ¶Sumptus.] Secundum canones punitur in expẽſis, vt hic & extra eo. reprehenſibilis.ſecundum leges punitur in ciuili cauſa in 50.libris argenti.C. quorum appellatio.nõ recip. ab executore. in criminali infamis eſt, & litem perdit, vt C. de app à proconſulibus. niſi primus iudex admiſiſſet appellationem,quia tunc arbitrio iudicis punietur C. de ap. eos §. nec temere.

c ¶ Quadruplos.] Hodie ſimplos, vt C.de fruc & li. expen.non ignorat.& l.terminato. Vel forte duplos. vt 3.q.4.libellũ. Dic vt extra de dolo, finem.

PRÆMISSIS. CASVS. Repetit ſupradicta Gratian. vt corrigat,& ad hoc inducit ſequens authẽticum,anteriorum legum.

ANteriorum] CASVS. In lege veteri cauebatur vt qui propriam cauſam ꝑ ſe agit,intra biduum appellet: qui vero ꝑ procuratorem intra tertiam diem.Sed quidam legum ignari ꝓpter hoc decipiebantur, putãtes ſibi licere ſemper poſſe intra triduum appellare, & ſic à cauſa cadebant, quare hoc corrigit Imperator,& ſtatui, ꝙ cuilibet liceat appellare à ſententia intra decem dies in quacunque cauſa, & quocumque iudice, excepto præfecto prætorio.

d ¶ Anteriorum.] In authen de appell. & intra quæ tẽpora debent appella.coll.4.in princip.

e ¶ Dierum.] Sed nunquid ille dies in quo appellatur, computabitur inter illos decem dies? Non videtur: quia dies illa, in qua promiſſio aliqua fit, non computatur cum illo tempore, niſi excipiatur, vt ff. ſi quis cau.l.1. verb. ſig. ſi quis ſic dixerit.immo idem videretur, ſi diceret ante decem dies, ꝙ adhuc in decimo die poſſet appellare, vt ff.de ver.ob.l,eum qui.§ qui ita & facit quod ad hoc ſup.ead.propter. Reſpon. ꝙ ſi tantum ſupereſt de die, ꝙ poteſt deliberare condemnatus, tũc illa dies computatur pro vno die.Io. Ego credo, ꝙ ſemper computetur.& ita ſeruatur de facto.

f ¶ A recitatione.] Nunquid hoc tempus vtile eſt ſicut fuit tempus bidui? quod videtur, aliter enim videretur eſſe diminutum beneficium antiqui iuris, maxime cum

Appellati... nis d es c... putatur ... decendio... datur ad ... pellande... Appellati... nis temp... an ſit v... an cõtin...

eum lex noua nihil exprimat. de hoc ergo veteri iuri ſtandum eſt, C. de appellat. præcipimus, in fine, & quod non mutatur, quare ſtare prohibetur vt C. de teſtamen. ſancimus, quare ergo dicit hic, a recitatione ſententiæ cum ſecundum legem antiquam a tempore ſententiæ com-

imputandum, 43. diſtinctio. Epheſijs. C. de cond. inſer. l. vltima.

c ¶Sed ſi quid tale.] Vnde ſic non poteſt terminus præfigi, vt die tali ſit appellans reuerſurus, vt extra de app. ex inſinuatione.

enumerandum, iudicibus ab his, quorum intereſt, offerri, ſiue magni, ſiue minores ſunt, excepta videlicet ſublimiſſima prętoriana præfectura, vt liceat homini intra id ſpatium pleniſſime deliberare, ſiue appellandum ei ſit, ſiue quieſcendum: ne timore inſtante, opus appellatorium frequentetur, ſed ſi omnibus inſpectionis copia, quæ & indiſcuſſos hominum calores poteſt refrænare. ¶Ad hæc ſancimus, ſi quando lis [a] ſperatur inferri in noſtrum conſiſtorium, ſi forte contigerit Imperatoriam maieſtatem occupatam publicis cauſis ex mundanis prouiſionibus non conuocare patres, quatenus cauſa agitetur, non ex hoc litem periclitari. Quod enim vitium eſt [b] litigantium, ſi culmen Imperatorium occupetur? vel quis tantæ eſt auctoritatis, vt nolentem principem poſſit ad conuocandos patres, cæteroſque proceres coarctare? Sed ſi quid tale [c] euenerit, cauſa intacta permaneat; donec Imperator [d] ſua ſponte motus, & conuocari proceres iuſſerit, & litem inferri patiatur, & omnia ſecundum morem procedere. ¶Illud etiam in tertio capitulo diſponendum eſt, quod antiquitas bene ſtatuit, nouitas autē neglexit. Cum enim veneranda vetuſtatis auctoritas † ita magiſtratus digeſſerit, vt alij maiores, alij medij, alij minores ſint, & appellationibus a minorib. iudicib. non ſolum ad maximos iudices remitterentur, ſed ad ſpectabilium iudicum tribunal, quatenus & ipſi ſacro auditorio adhibito litem exercerent, nouitas autem hoc dereliquerit; euenit, vt ſuper minimis cauſis [e] maximi noſtri iudices inquietentur, & homines pp minimas cauſas magnis fatigentur diſpendiis, vt forſitan totius litis æſtimatio ad ſumptus [f] iudiciales non ſufficeret. Ideoque ſancimus, ſi qñ ex Aegyptiaco tractu, vel adiuncta ei vtraque Lybia prouocatio ſperatur vſque ad decem librarum [g] auri [h] quantitatem; non in hanc regiam vrbem eam venire, ſed ad præfe-

d ¶Imperator.] Idē eſt ſi altus iudex impediatur ad quē appellatur: in Auth. vt ſpon larg §. hocquoque. coll. 6. hoc verū eſt in cauſa appellationis: in principali enim cauſa ſecus eſt: quia ibi perit lis triennio. C de iud. properandum. Item quod dixi eſt verum, ſi ipſe appellans impediatur [z], per cauſam neceſſariā: puta per vim fluminis, vel ſimile. extra de appe. ex ratione. ſi autem alter impediret eū, hoc ei noceret: Sed poſſet agere contra impedientem. ff. de dolo. l. arbitrio. §. ſi dolo. Sed ſi ille non eſſet ſoluendo, tunc ei ius reſtituitur. ff de eo per quem factum erit, ex hoc edicto. arg contra. extra de in integ. reſtit. ex literis. ibi enim nō datur actio contra decipientē. ſed reſtituitur cōtra ſniam. ſed hoc fuit quia impediens non poterat ſoluere quod petebatur. Ioan. Hodie. ſm canones nō perit inſtantia iudicij, ſi propter impedimētum cauſa intra triēnium terminari nō potuit, vt ex de iud. venerabilis B.

Appellante ipedito quo ſucceditur.

z Scilicet per principem, vel per iudicē, & ſic intelligit iſta decr. ex rōne. & probatur eo. tit. ex inſinuatione. ſm Ioa. de Fan.

† Con. l ſp. de in. im- nu & l. te- ſtamēta. C, de teſt,

computentur [r], hi decem dies, vt inf ead. biduum? Dic ergo, quod quantum ad ſui initium vtile eſt: ſed continuum quantum ad ſui progreſſum: quia tempus hoc computabitur a tempore ſcientiæ. vt C. quomodo & quando iudex, ab eo. & ff de ædili. edic. cum ſex. & inf. ead. cap. biduum. Cum enim illi decem dies dentur ad deliberandum, an velint ſtare ſententiæ: vel non: qualiter poſſet ignorans deliberare? Currit ergo hoc tempus a tempore ſcientiæ. & etiam a tempore quo poteſt agere. inf ead biduum. §. palam. ver. ſi aduerſus. extra de app. ex ratione. H. tamen dicit hoc tempus eſſe continuum: ſed poſtea dicit reſtituendum eum, qui agere non potuit.

r Sic etiam [...]o. extra de [a]pp. ſup eo. [...]. vlt. & de [...]ece. pia in [...] ſic dicas. [...]chid.

AD HOC SANCIMVS. CASVS. Aliquis ad principem appellauit: ſed propter occupationes principis nō potuit cauſam proſequi intra tempus conceſſum appellantibus a lege dicitur hic, quod non cadit a cauſa propter hoc: ſed cauſa tractabitur cum placuerit Imperatori. Nullus enim poteſt compellere principem, vt de cauſa cognoſcat. vel vt patres conuocet aut proceres.

a ¶Lis] Extra eo. ex ratione.

b ¶Vitium eſt] Arg. quod per me non ſtat, mihi nō eſt

ILLVD ETIAM. CASVS. Iudicum quidam maximi ſunt: & dicuntur illuſtres. quidam minores, & appellantur clariſſimi: quidam medij, & ſpectabiles nuncupantur. Appellabant homines aliter quam antiquitus ſeruabatur. Nam pro minimis cauſis ad maximos iudices appellabant, ita vt totius litis æſtimatio vix ad ſumptus iudiciales ſufficeret, ideo ſtatuitur hic, vt in Aegypto & in vtraque Lybia vſque ad decem libras auri non appelletur ad vrbem regiam, ſed ad præfectum Auguſtalem, qui cognoſcat de cauſa appellatione remota. In Aſia vero & ponto vſque ad prædictam quantitatem appelletur ad ſpectabiles, qui de cauſa cognoſcant ſine appellationis remedio. In oriente vero uſque ad prædictam quantitatem appelletur ad comitem orientis, virum ſcilicet ſpectabilem.

e ¶Cauſis] Quod fieri non debet, vt in Auth vt omnes obed. iud. §. hoc conſiderantes coll. 5.

f ¶Ad ſumptus].i. ad victualia, quæ dantur iudicibus, ut ext. de vi & hon cle. cum ab omni.

g ¶Ad decē librarū.] Not. x lib. auri minimū qd dici.

h ¶Auri.] Hic vocat minimam ſummam vſque ad x. lib. auri: alibi vſque ad xx marcas: alibi uſque ad duos

Appellās ſecundo, inultis caſib. nō auditur.

aureos ff.de dolo. ſi oleum.alibi quinquāginta ſolid.C. de defen.ciui.l.1.

a ¶Poſt diffinitiuam ſententiam.] No. caſus in quibus ſecundo non auditur appellans.C.de epiſ.aud.Authen. ſi quis litigantiū.C.de aſſer.tol.l.1. C.de app.iubemus. & l.in offerēdis.I Auth.de ſanc.epiſc.§.ſi quis verò. coll.9.1.

h ¶Non gradatim.] C de app.præcipimus.

i ¶Sed a præſidibus] Qui ſunt clariſſimi & minores.

k ¶Datis]Non tamen delegatis.

l ¶Refertur.]Appellatio ad iudices ſpectabiles.

m ¶Sub quacumque.] Hoc verum eſt cum appellatur a ſpe-

ctum Auguſtalem,qui audiat, & cauſam dirimat vice ſacri cognitoris,nulla ei penitus poſt diffinitiuam [a] ſententiam appellatione porrigenda. Similique modo quoties in Aſiana diœceſi,vel Pontica tale aliquid emerſerit vſq; ad prædictam quantitatem decem librarum auri;appellationes ad viros ſpectabiles,comites forte,vel proconſules,vel prætores,vel moderatores,quib. ſpecialiter eaſdē lites peragendas deputauimus,remittantur: quatenus & hi ad ſimilitudinem præfecti Auguſtalis, vice ſacri cognitoris [b] intercedant,& cauſas ſine ſpe quidem appellationis, Dei tamen, & legum timore proferant decidendas: Orientalem autem tractum cauſas appellatione ſuſpenſas, & vſque ad decem librarum auri quantitatem limitatas,ad virū ſpectabilem comitem orientis mittere, ſimili modo audientiam,& finē eis impoſitum ſancimus: Illo videlicet obſeruādo,vt viri ſpectabiles duces,vel alij ſpectabiles iudices non ad alios eadem ſpectabilitate decoratos iudices,ſuas tranſmittant appellationes in litibus, quātæcumque ſint quantitatis(cum non oporteat ad cōpares iudices appellationes referri, ſed a minori iudicio in maius tribunal aſcendere:)ſed ad illuſtriſſimam præfecturam illorum appellationes, cuiuſcumque ſint quantitatis(vt dictum eſt)dirigantur,quæ † vna cum [c] viro excelſo pro tempore quæſtore eas dirimat, vtroque [d] officio ſubminiſtrante [e], ideſt tam ex ſacris ſcrinijs more ſolito, quam præfectorio. Ita tamen [f] hæc ſancimus, vt nec a ducibus, vel alijs ſpectabilibus iudicibus) quibus forte, & ſi priuati [g] ſint,imperialis maieſtas cauſas iniunxerit) appellatio ad memoratos ſpectabiles iudices currat,ne cauſa non gradatim [h] procedere, ſed perperam videatur; ſed a præſidibus [i] quidem prouinciarum,& iudicibus a nobis datis [k], ſi non ſint ſpectabiles iudices, intra memoratam quantitatem refertur [l]. Si autem vel illuſtres ſint dati a nobis iudices, (quibus apices dignitatum ſuper ſpectabilitatem ſunt) vel duces,qui omnimodo ſpectabilitate ſunt decorati, vel hi, qui a principe delegati ſunt ſpectabilem habeant dignitatem; eorum appellationes ſub quacumque [m] quantitate in hanc regiam vrbem ad competentes [n] antiquo more iudices referantur: omnibus alijs, quæ in appellationibus [o] ſtatuta ſunt,vel ab antiqua proſapia, vel ab auctoritate anteriorum conſtitutionum, vel a noſtra humanitate, intactis, illibatiſque cuſtodiendis.

† *qui*] orig.

a Dicit L.quod iſta lex corrigitur per auth.de defen. ciui. de hoc ēt no ex.de appellationibus.Archid.

b ¶ Sacri cognitoris.i.principis.

ILLVD VIDELICET. CASVS: Statuit hic, vt a minori iudice ad maiorē appelletur . vnde a ſpectabilib. ad ſpectabiles non eſt appellandum in quacunq; quātitate:ſed ad illuſtriſſimā præfecturam, qui ſimul cū quæſtore cognoſcant:ita tamen quod a ducib. vel a ſpectabilib qui priuati ſunt, .i. ſine adminiſtratione,ad ſpectabiles nō appelletur licet habeāt adminiſtrationē, & videantur maiores non habentib. ſed vbi delegat cā præſidialis alij minori iudici nō ſpectabili, ad ſpectabilē appelletur. Vbi verò cā a principe delegat illuſtri, vel ſpectabili, qui hēt ducatū,vel ſpectabili,qui eſt ſub ducatu,& ſi nō eſt dux. in regiā vrbē ad cōpetētē iudicē appelletur. Sic mihi Bart. vr caſus ponendus ſine præiudicio hominis prudentioris: & prudens lector,ſi ei videbit caſum in melius reformabit.

c ¶Quæ una cū. Scilicet præfectura illuſtriſſima.

d ¶Vtroque.].ſ.prętoris & quæſtoris. quæſtor.n. qui præfuit ſcrinijs imperatoris,audiuit cauſas appellationis.

e ¶Subminiſtrāte.] ideſt,cognoſcente.

Appellare non licet a maiori ad minorem.

f ¶Ita tamen.]Senſus eſt,non eſt appellandum a iudicibus qui ſunt illuſtres , ad ſpectabiles , qui minores;nec a ſpectabilibus ad alios ſpectabiles, cum ſint pares, ſed a præſidibus,qui ſunt minores, appellandum eſt ad ſpectabiles.

Iudicij principium non ſemper conſideratur.

g ¶Priuati.] Quando delegatur eis cauſa: ſed pendente iudicio fiunt ſpectabiles, vt C de app. præcipimus.in ſi. & ſic nō ſemper conſideratur principiū accepti iudicij: ſic.3.q.7.§.tria,in ſi.ſic ff de pig.act.l.ij rem.§.ſi.argu. cot.extra de prob.c poſt ceſſionem.de elect.dudum.

a ſpectabilibus ,ſed ſi a clariſſimis, tunc non appellatur ad vrbem,niſi ſit ſupra decem lib. auri.ut ſup.

n ¶Ad cōpetentes.]Per hoc not.appellationem ad aliū fieri quam ad delegantē,contra id.ff.quis, & a quo app. l.2.& extra de off.deleg.ſuper quæſtionum. ſic infra ca. placuit, vt presbyteri.

o ¶Quæ in appellationibus.].i.ad principem, vt C. de excuſ.tuto.quinquaginta.ff.quando app. ſit l.1 §.ſi qs.

Biduum

Biduum.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ biduũ, vel triduum computandum ſit à tempore latæ ſententiæ ad appellandum: ſed vbi ſententia lata eſt ſub conditione, quæ tamen ſic ferri non debet, ſimiliter à die ſententiæ & non exiſtentis conditionis eſt appellandum intra biduum

Item lib. 49 ff titu. quando appellandum ſit, lege prima, §. Biduum.

¶ Quando appellandum ſit primo, vel ſecundo. Cap. XXIX.

Biduum, vel triduum appellationis ex die ſententiæ latæ computandũ erit. ¶ Quid ergo, ſi ſẽtẽtia fuerit ſub conditione[a] dicta, vtrum ex die ſententiæ latæ tempus computamus ad appellãdum, an uero ex die, quo cõditio ſententiæ extiterit? Sane, quidẽ non eſt[b] ſub conditione ſententia[c] dicenda. Sed ſi fuerit dicta, quid fiet? Et eſt vtile ſtatim[d] tempora ad appellandum cõmutari debere. ¶ Quod in ſententijs receptum † eſt; vt vel altera die, vel tertia prouocetur; hoc etiam in cęteris obſeruandum eſt, ex quibus ſententia quidem non profertur[e], appellari tamen oportet, & poſſe ſupra relatum eſt, *vt a cum quis ad tutelã, vel ad alia ciuilia munera nominatur, & eius excuſatio*[f] *non admittitur.* ¶ Dies autem iſtos, in quibus appellandũ eſt, ad aliquid vtiles eſſe oratio diui Marci voluit, ſi forte eius à quo prouocatur, copia non fuerit, vt ei libelli dentur. Ait enim, is dies ſeruabitur, quo primo facultas adeundi erit. Quare ſi forte ſtatim poſt dictam ſententiam copiam ſui non fecerit is, qui pronunciauit (vt fieri aſſolet,) dicendum eſt nihil nocere appellatori. Nam vbi primũ copiam eius habuerit, prouocare poterit. Ergo ſi ſtatim ſe ſubduxit, ſimili modo ſubueniendum eſt. Quid igitur, ſi conditio horę effecit, vt ſe reciperet (Si forte dicta ſit ſententia iam ſuprema hora[g]) vtiq; non videbitur ſe ſubtraxiſſe. ¶ Adeundi autẽ facultatem ſemper accipimus, ſi in publico ſui copia fecit. Cæterum, ſi non fecerit; an imputetur[h] alicui, quòd ad domũ eius non venerit, quòdq; in hortos non acceſſerit, & vlterius quòd ad villam ſuburbanã? Magiſq; eſt; vt nõ debeat imputari. Quare ſi in publico eius adeundi facultas non

† al. præceptum.

Sententia abſolutionẽ aut cõdemnationẽ continere debet.

1 Concor. tex. in l. 1. §. biduum. ff. quæ ſen. ſine app. reſcin.

3 Nam per appellationem extinguitur pronunciatum. ff. ad Tur. l. 1. §. vlt.

Excõicatio lata ſub conditione tenet.

Non tamen niſi in euentum cõditionis, vt al. hic allegat cedere, & hoc no. ead. q. 5. quanto. & not. ea in gl. in alijs. Ar.

Iudex vſque ad quam horam expectare debeat.

4 Hoc eſt verum in cõtractib⁹, ſed in iudicijs ſecus, vt colligitur extra de offic. deleg. c. conſuluit. iuxta ſi. extra vt lit. non conte. c. 1 & de dolo. prout.

duum vel triduum. quòd ſeruandum eſt non ſolum in ſententia: ſed etiam extra ſententiã, vt puta cum quis ad tutelam, vel ad alia munera nominatur. hoc etiam intelligas, vt hoc tempus computetur à tempore ſententiæ, ſi potuit copiam iudicis habere, vel illius à quo appellauit, vel ad quem appellauit.

a ¶ Sub conditione.] De futuro: tunc ſuſpenditur ſententia. ff. ſi certum peta. reſpiciendum. conditio autem de præſenti, vel præterito non ſuſpendit ſententiam. ff. ſi certum pet. cum ad præſens. & l. ſeq. tamen ſententia excommunicationis lata ſub conditione tenet. 1. 63. diſtinctio. Salonitanæ extra de ſent. exc. à nobis 1. & ext. de appel. præterea 2. ff. de verbo. ſignific. cedere diem.

b ¶ Non eſt.] Prohibetur quid fieri, quod tamen factum tenet. ſic 45. diſt. de iudęis. ff. de interdictis, & releg. relegatorum §. ad tempus.

c ¶ Sententia.] Diffinitiua, ſed interlocutoria ſic, vt inf. 17. q. 4. ſi quis ſuadente. & extra de ap. præterea 2, quæ eſt huic legi contraria.

d ¶ Statim.] In alijs præſcriptionibus non niſi à tempore conditionis exiſtentis currit pręſcriptio. ff. quando actio de pecu. eſt annalis. l. 1. §. annus & C de præſcrip. xxx. anno cum notiſſimi. §. illud. Sed obijcitur hæc ſententia non continet in ſe abſolutionem vel condemnationem, ergo nulla. vt C. de ſenten. & inter locu. præſes. ergo nec ab ea appellari ẽ neceſſe, vt inf. ea. §. diffinitiua, ver. eſt aũt quũ. Rñdet. licet mõ nulla ſit, ſperatur tamen & timetur, quòd ſit valitura 2. nam in conditionalibus obligationibus ſpes eſt debitum iri, vt ff de verb. ſigni. cedere diem. in ſti. de verb. obliga. §. 1 ex cõditionali vnde licet appellatio nõ inueniat quid extinguat 3 tamen conditione exiſtente retro fingitur extitiſſe, vt ff de ſol. ſub cõditione, debitor. & effect⁹ ſententię retrotrahit quandoque, vt ff. de ijs qui no. infa. furti.

e ¶ Non profertur.] vt in electionibus, & præſentationibus, vt extra de app. conſtitutis & c reprehenſibilis. & extra de offi. de le. ſuper eo. & eſt hic arg. quod à tempore electionis vſq; ad decẽ dies põt appellari.

f ¶ Excuſatio.] nota, ꝙ quinquaginta dies dantur ad excuſandum ſe illi, qui vocatur ad munus ciuitatis & ſimiliter ad munus tutelę, ſed ſi excuſatio nõ fuerit admiſſa, tũc poterit appellare, vt inſti. de excu. tut. §. quia autẽ. ff. quãdo appella. ſit. l. 1. § ſi quis tutor C. de excu. tuto. l. quinquaginta. nec tenetur tunc appellare, cum nominatur tutor, ſed tunc cum excuſatio eius non admittitur, vt ibidem dicitur, ſed cum aliquis eligitur ad dignitatem aliquam, ſtatim tenetur appellare ante, quàm ſe excuſet, vt ff. quando appel. l. 1. §. ſi quis tutor. niſi eligatur. vt ſit defenſor ciuitati, ibi non habet locum appellatio, vt in authen. de defen. ciui. §. Item illud. coll. 3.

g ¶ Suprema hora.] Videtur, ꝙ iudices vſq; ad ſupremam horam tenentur expectare partem aduerſam, ſicut totus dies, quo pecunia debetur, cedit arbitrio ſoluentis 4. Inſtit. de verb. obli. §. 2. &, dicit lex: Audient iudices veſpere, manẽ & meridie, vt in auth. de iud. §. ſedebunt. coll. 6 & quiſ ante Kalendas promiſſit, idem ac ſi in Kalendis promiſiſſe, tvt ff. de verb. obl. qui ante: argumen contra ff. de orig. iur. l. 2. §. & quia magiſtratibus, vbi dicitur, quod incõgruum eſt, quod iudices veſpere præſideant. ſed diſtingue, vt dicitur extra de offic iud. deleg. conſuluit.

h ¶ An imputetur.] Propter hoc verbum dicunt quidam, ꝙ non poſſit appellari, niſi in præſentia iudicis:

Appellandum ne eſt iudice pſente?

quia ſi eo abſente pôt appellari. ergo non refert. ſiue ſubtrahat ſe iudex, ſiue non, & eſt arg. pro eis extra eo. cum ſit Romana. Sed contra extra eod. ſuggeſtum ext. ð alie. iud. mutan. c. 1. C. quomodo. & quando iudex. ab eo. & C. de iud. l. vl. 1. tatus propter ſuum delictum, tunc ſi potuit conſtituere procuratorē non ſubuenietur ei, vt ff de mino. Papinianus ait. ſed ſi abeſt ex iniuſtia cā nunquā auditur appellans, nec ſubuenitur ei, quia contumax non auditur appellans, vt 24. q. 3. de illicita. & inf. ead. §. ſunt quorum, niſi

1 Et ff quando app. ſit. l. 1 & ideo dicebat.

Ca. q̄ app. emiſſa in abſentia iudicis bene excuſat ſi non ſit fraudulenter. hoc ipſe not. in pdic. ca. ſuggeſtum. Arc.

a Concor. text. in l. 1. §. libelli. & ibi Bart. ff. de appel.

fuit melius dicetur facultatem non fuiſſe adeundi. ¶ Si quis ipſius quidem, à quo appellauit [a] adeundi facultatē non habuerit, *vt ſ. ei libellos daret.*[b], eius aūt, ad quem appellauit, habeat copiam; videndū eſt, vt † ei præſcribi poſſit, quòd eum [c] non adierit. Et hoc iure vtimur, vt ſi alterutrius audeūdi fuerit copia, præſcriptio locū habeat. In propria cauſa biduum accipitur. Propriā cauſam ab aliena quemadmodum diſcernimus? Et palam eſt eā [d] propriam eſſe cauſam, cuius emolumentum, vel damnū ad aliquem ſuo nomine pertinet. *& infra.* ¶ Si aduerſus abſentem fuerit pronunciatum, biduum, vel triduum, ex quo quis ſcit [e], computandum eſt, non ex quo pronunciatum eſt. Quod autem dicitur abſentem poſſe procurare, ex quo ſcit, ſi accipit†: ſi non in cauſa per procuratorem defenſus eſt. Nam ſi ille non procurauit, difficile [f] eſt, vt hic audiatur [g]. ¶ Si quem † in inſulam deportandum [h] adnotauerit [i] præſes prouinciæ, & Imperatori ſcripſerit, vt deportetur; videamus, quando ſit prouocandum, vtrum cum Imperator reſcripſerit † vt deportetur, an cum ei ſcribitur. Et puto tunc eſſe appellādum, cum recipi eū præſes iubet ſententia prolata, Imperatori ſcribendū, vt deportetur. Cæterum verendū eſt ne ſero ſit vt tunc prouocetur, cum Imperator inſulam ei aſſignauerit. Comprobata enim ſentētia præſidis, tunc ſolet inſulam aſſignare. ¶ Rurſus illud verendum eſt, ſi mendacijs apud principē onerauit eum, quem deportandum laborabat, intercludi illi viam prouocandi. Quid ergo eſt? Recte dicetur humanitate ſuggerente; vt & hoc, & illo tempore non fruſtra prouocaretur: quia non aduerſus principem, ſed aduerſus [k] iudicis calliditatem prouocauit. *& infra.*

† al. an.

† al. accipimus.

† al. quidem.

In principio eiuſdē legis primæ.

† al. ſcripſeris.

a ¶ Appellauit.] id eſt appellare voluit.

b ¶ Libellos daret] ipſe iudex ſcilicet dimiſſorios. vel intellige de libellis appellationis, quos appellās vult dare iudici.

c ¶ Quod eum.] Facto enim ſicut uoce quis appellat, vt ext. de appella. dilecti. 2.

ET PALAM. CASVS. Illa cauſa dicitur propria alicuius, cuius damnū, vel emolumentum principaliter ad eum ſpectat. ſed ſi ſententia contra abſentem lata ſit nō currit ei tempus niſi à tempore ſcientiæ, niſi per procuratorem fuiſſet defenſus: quia tunc difficile audiretur.

d ¶ Palam eſt eam.] pōt enim dānū pertinere ad aliquē, & fieri non ſuo nomine. 12. q. 2. §. qui manumittit 14. q. 2. ſuper prudentia.

e ¶ Scit.] Simile ext. de appella. ſuper eo. ver. hn C. quomodo & qn̄ iudex. ab eo.

Difficile dupliciter ſumitur.

f ¶ Difficile.] Id eſt, non: nam alibi ponitur hæc dictio difficile pro vix. 47. di. quātumlibet.

g ¶ Audiatur.] No. cum aliquis eſt abſens poſt lit. conteſt. aut abeſt ex iuſta, cauſa, aut ex iniuſta. Ex iuſta tripliciter poteſt abeſſe, quia aut abeſt ex cauſa neceſſaria & probabili, aut ex cauſa neceſſaria tantum, aut ex probabili tantum. Si abeſt ex cauſa neceſſaria & probabili, vt ex cauſa reipubli. tunc ſi eſt legitime defenſus reſtituitur ad appellandum 3 vt ff. de in integr. reſti. l. vlti. ſi uero nullo modo eſt defenſus vel fuit minus legitime, ad totam cauſam reſtituitur, vt C. ex quibus cau. maio. l. 1. & C. de proc. quia. Si abeſt ex cauſa probabili tantum vt cauſa peregrinationis vel ſtudiorum, tunc ſi eſt ligitime defenſus, ad nihilum reſtituitur: & ita loquitur hæc lex ff. ex quibus cau. maio. l. nec non. Si autem non eſt legitime defenſus, tunc ſi conſtituit procuratorem, vel potuit conſtituere, ad nihilum reſtituitur, niſi ille procurator quem reliquerat, mortuus ſit, vel forte ſoluendo non ſit, vt ff. ex quibus cau. maio ſed & ſi. §. 1. decre. tamen dicit indiſtincte retractandum quod factum eſt, ſi probatur iuſta cauſa abſentiæ, vt extra de ſent. & re iudi. cum Bertoldus. nec diſtinguitur an potuerit conſtituere procuratorem, an non. vel an abfuerit, ex probabili cauſa, an non. & eſt arg. ad hoc. C quomodo & quando iudex. l. ab eo, ibi n. videtur quod non ſit opus reſtitutione, ſed quod de iure communi poſſit appellare, ſi abeſt ex cauſa neceſſaria tantū, vt cum quis ſit deportatus

Abſēti vtrū ſubueniatur

3 Sed non ad totā cauſam. & ita intelligitur ff. ex quib. cau. ma. is qui vbi dicit in integrum aliàs eſſet contra. ff. eo. ſed & ſi. §. vlt. Ar.

niſi veniat iudice adhuc ſedente pro tribunali, vt ff. de in integ. reſti. diuus. ſed ſi eſt abſens ante lit. conteſta. tunc vel excommunicatur vel fit miſſio in poſſ. vt diſtinguitur extra vt lit. non conteſt. tuæ. & cap. quoniam frequenter.

SI QVEM IN INSVLAM. CASVS. Si præſes iuſſit aliquem deportandum reſcripſit Imperatori, & Imperator reſcripſit ut deportetur, quæritur quando appellādum ſit: & certe dicitur quod vtroque tempore appellandū eſt, ſcilicet cum præſes præcipit eum recipi inter condemnatos, & reſcribit Imperatori, nec appellat aduerſus principem, ſed aduerſus calliditatem iudicis: quia forte cum mendacijs apud principem onerauit. ſed ſi cum Imperatori ſcriberetur, oſtenſum fuit exemplum literarum litiganti; ſi tunc non appellauit, conſenſiſſe videtur nec poſtea auditur appellans.

h ¶ Deportandum.] præſes enim deportare non poteſt, vt ff. de lega. 3. l. 1. §. deportatur. Sed relegare poteſt. ff. de iniu. rup. teſt. l. ſi quis. § eius qui. & § ſeq. & ff. de iter dict. & releg. l. relegatorum.

Metropolitanus de cā criminali epi cognoſcere poteſt.

i ¶ Adnotauerit.] id eſt, iudicauerit Arg. q̄ metropolitanus poteſt cognoſcere de cauſa criminali epiſcopi, & talem ferre ſententiam, iudico te eſſe deponēdum, ſicut hic præſes iudicat deportandum.

Appellans à grauam. iuſte, iuſte appellat.

K ¶ Aduerſus.] Ergo qui appellat à grauamine, iuſte appellat, licet remota ſit appellatio in reſcripto; q̄a non aduer-

aduerſus literas principis, ſed aduerſus malitiam iudicis appellat. ſic extra de offi. iud. deleg. cap ſane. in fi. ff. de cuſt. reo. l. diuus. C de rela. l. 2.

ILLVD QVOQVE. Hæc eſt ultima lex iſtius tit.

a ¶Imperatori.] Conſulendo ipſum, uel referendo. H. & tunc l. ult. eo. tit,

CASVS. Dī hic, ꝙ pōt appellare is ad quém negocium pertinet, vel uerus eius procurator, vel negociorū geſt. Similiter mater pro filio poteſt appellare, nec tunc intercedere videt, licet ab initio eu defendere non poſſit.

c ¶Intereſt.] Sic extra de off. deleg. ſuper eo. ff. de inoff. teſta. ſi ſuſpecta. immo etiam ſi non intereſt, dūmodo qualecunq; timetur pręiudicium fieri, vt ff. eo. à ſnia. in pn. & ext. de ſent. & re iudi. cum ſuper.

d ¶Mox.] ideſt, intra decem dies. quia ratum debeo habere quod meo nomine factū eſt cum adhuc agere poſſim. ff. rem rat. habe l. pen. Vel dic mox, ideſt, modico tpis ſpatio, qđ magis itellectu quā locutione exprimi pōt, ut ff de ſol. ratum. ff rem rat habe. quo enim.

¶Illud quoque uideamus, ſi cum Imperatori [a] ſcriberetur, exemplum literarum litigatori editum ſit, neque is appellauerit, & poſtea contra eū reſcriptum ſit, an appellare à literis pridem ſibi editis poſſit? ε quia, qui tunc [b] appellauit uera eſſe, quæ ſcripta ſunt, cōſenſiſſe videtur: nec eſt audiendus, ſi dicat euentum ſacri reſcripti ſe ſuſtinuiſſe.

α ¶Vt cum quis.] *Hinc uſque ad ver.* non admittitur, *non ſunt in Pandectis: ſed quia ſuperius in eadem lege ſenten ia ipſorum exprimitur, non ſunt expuncta, ſed deſcripta alijs characteribus.*

β ¶Vt ei libellos daret.] *Verba hæc non ſunt in Pandectis ſed ob gloſſam ſunt inducta.*

γ ¶Imperatori ſcripſerit.] Sic *eſt emendatum ex pandectis. Antea legebatur,* Imperatori reſcripſerit.

δ ¶Sententia prolata.] *Hic uſque ad uerſ.* Cæterum *ſunt addita ex Pandectis.*

ε ¶Poſſit.] *In vulgatis codicibus ſequeba ur,* certe nō poteſt: *quæ neque in uetuſtis, neque in pandectis habetur.*

Item Vlpianus lib. 49. in tit. de recipiendis appellationibus, vel non l. 1.

Cap. XXX.

NOn ſolent audiri appellantes, niſi hi quorum intereſt [c], vel quibus mandatum eſt, vel qui negociū alienum gerunt, quod mox [d] ratum [e] habetur. Sed etſi mater α cum filij rem ſententia verſam animaduerteret, prouocauerit [f], pietati dans, dicendum eſt & hanc audiri debere, & ſi litem [g] præparandam curare maluerit, intercedere non uidetur, licet ab initio [h] defendere non poteſt. ¶*Scæuola libro quarto regulam.* Ante ſententiam appellari poteſt, ſi quæſtionem [i] in ciuili negocio habendā iudex interlocutus ſit uel in criminali, ſi cōtra leges [k] hoc faciat. ¶ *Macer lib. primo de appellationibus l. quarta,*

lege a ibidem.

e ¶Ratū] Sed nonne ſi aliquis appellat ꝓ altero, ille cogit habere ratā appellationē cū negocium eius vtiliter ſit geſtum vt ff. de neg. geſt. Pomponius? Argu. contra quod tantū in criminibus appellatur inuito condemnato, ut ff. de app. non tantum.

Appellationem pro me factam an tenear ratificare.

f ¶ Prouocauerit.] Pro filio condēnato uel pro conſanguineo etiam poſſunt appellare aliqui, ut ext. de reg. iur. cū in contemplatione in parte deciſa melius de reg. cum ſimus in parte deciſa.

Appellat cō iunctus pro coniuncto.

g ¶Litem.] Appellationis: quia ſi ab initio defenderet, oporteret eam ſatiſdare: quia in aliena re nemo idoneus eſt defenſor ſine ſatiſdatione. ff. de procur. qui proprio. ſed hoc eſt vtile officiū C. de proc. alienā.

& tunc litigatoribus edi debet conſultatio, ut C. de relat. l. 2. extra de app. intimaſti.

b ¶Qui tunc.] Hic manifeſtè vī, ꝙ ſi quis non appellat à ſuſpecto iudice cum recipit literas iudicis, uel ſi quis non proteſtatur cauſa ſuſpicionis uel appellationis, ꝙ poſtea nō poſſit appellare uel recuſare, vt argum ext. de ſent & re iud. quod ad conſultationem & extra de offi. deleg. gratum, ſed cōtra petitis inducijs à iudice poteſt ipſum recuſare etiam allegata cauſa abſentię coram eo, ut extra ut lit. non conteſt. accedens immo & poſt pręſtitam cautionem ſtandi iuri poteſt appellare, ut extra de eo qui mit. in poſſ. cum ueniſſet. & 2. q. 1. §. offeratur & non uidetur conſenſiſſe in iudicem, qui poſtulat ſibi edi genus actionis. ff. de iudic. non vī. & poſt receptas literas iudicis, quas remittit Papa, poſſem iudicem recuſare, ut extra de off. deleg. cum olim 2. item argum. extra de reſt. ſpol. ex conqueſtione. Dic ꝙ ſemper poteſt à grauamine appellari, ut ext de appell. ut debitus.

Appellare ut iudicem recuſare nō ſemp licet.

NOn ſolent.] Hæc eſt quinta pars quæſtionis, in qua ponit ſex caſus diuerſos. Io. de Fant.

h ¶Ab initio.] Pro filio non poteſt mater agere, uel ipſum defendere, quia hoc eſt virile officium. C. de proc. alienam, poteſt tamen poſtulare pro parentibus ualetudine detentis ff. de procu. fœminas. ſed aliena negocia poteſt mulier gerere extra iudicium. ff. de neg. geſt. l. 3. §. 1. Si tamen uis recipere mulierem intercedentem pro aliquo, facias eam renunciare auxilio Velleiani, ut C. quando mulier tu offi fungi. l. vlt.

Mater pro filio agere non poteſt.

Cautela ad obligandas mulieres.

ANTE SENTENTIAM. Hic ponit tres caſus, in duobus appellatio conceditur. qui ſatis ſunt faciles, & in tertio prohibetur.

i ¶Si quæſtionem.] In criminibus tantum fit quæſtio, vt 5. q. 5. illi. ff. de quæſt. l. 1. in princ. ſed in pecuniarijs cauſis non facile, niſi cum aliter veritas non poteſt liquere. ff. de quæſt. Diuus pius. liberi etiam torquentur ſi facto interfuerint, ff. eo. unius. §. teſtes. aliàs non. C. de q. decuriones.

Qō in qbus cauſis fit.

k ¶Si contra leges.] ideſt, ſi vult torquere aliquem nulla

nulla præſumptione præcedente: quod non licet, ut extra de reg. iur. cum in contemplatione.

a ¶Eius qui.] Hoc intelligunt omnes cum nuncium miſit. Sed aliud eſt ſi per ſe in propria perſona & ante citationem iter arripuit, ut extra de appel. meminimus. & c. ſuggeſtũ. Sed cõtra hãc diſtinctionẽ eſt arg. ext. de offic. deleg. cum cauſa vbi differtur cã propter miſſionem nũcij. & eſt hodie expreſſum in decr. de appel. ad hoc. ſic nõ obſtat eo. tit. ut debit' honor. illud. n intelligit qđ hoc tantum dicit & non probat & ibi dicitur qđ primo conuenit qui primo literas dedit iudici. hodie ſtatur decre. vt debitus.

appellationẽ eſſe iuſtã, ut extra de app. cum in eccleſia. Cũ ergo appellationi quõq; non deferaẽ, patet ꝙ differt à nunciatione noui operis, quia poſt illam, ſiue ipſa ſit iuſta ſiue iniuſta, nihil eſt innouandũ, ut extra de noui operis nunc. c. cum ex iniuncto. iudex ergo a quo appellatur,

App ellat... & nũciat... noui ope... differunt.

Eius, qui [a] ideo cauſam agere fruſtratur, quòd dicit ſe libellum principi dediſſe, & ſacrum reſcriptum expectare, audiri deſiderium prohibetur: & ſi ob eam cauſam prouocauerit; appellatio eius recipi ſacris conſtitutionibus vetatur.

a ¶Mater.] *Ante breuius legebatur*, ſed & ſi mater ex pietate prouocauerit, dicendum, &c. *Multa vero alia in hoc, & ſequenti capitulo ex ipſis pandectis ſunt emendata.*

Item Martinus lib. 2. de appellationibus, tit. de libellis dimiſſorijs, l. unica. lib. 49. digeſt. tit. 7.

¶De dimiſſorijs libellis. Cap. XXXI.

Poſt appellationem [b] interpoſitam literæ dandæ ſunt ab eo, à quo appellatũ eſt ad eum, qui de appellatione cogniturus eſt, ſiue principem, ſiue quem alium: quas literas dimiſſorias, ſiue apoſtolos appellant. Senſus autẽ literarum talis eſt; appellaſſe, puta, Lucium Titium a ſententia illius, quæ inter illos dicta eſt. Sufficit autem petijſſe intra tempus [c] dimiſſorias inſtanter [d], & ſæpius: ut & ſi non accipiat, id ipſum conteſtetur. Nam inſtantiã repetentis † dimiſſoria, cõſtitutiones deſiderant. Aequum eſt igitur, ſi per eũ ſteterit [e], qui debeat dare literas, quominus det; ne hoc accipienti † noceat. ¶*Vlpianus libro quarto de appellationibus, titulo nihil innouari appellatione interpoſita, lege vnica.* Appellatione [f] interpoſita [g], ſiue ea recepta fuerit, ſiue non, medio [h] tempore nihil [i] nouari oportet. *& infra.* ¶Si quis [k] ex pluribus facinoribus condemnatus, propter quædã [l] appellauit, propter quædam non, verum differenda pœna eius ſit, an nõ, quæ...

† al. petentis.

Cod. li. 49. tit. 7.

† Adde ... accipienti ... ponitur ... i. accipe... volenti ... In l. fi. ff. de ... min. & in l. ... ſi creditores ... ff. de paſt.

POſt appellationẽ] CASVS. Dicit ꝙ iudex à quo appellatur, dẽt dare literas dimiſſorias appellãti ad eũ ad quẽ appellauit, cõtinentes qualiter appellauit. & ſi appellãs inſtanter petat, licet iudex ei non dederit, non nocebit ei.

b ¶Poſt appellationem.] Similiter ſi appellationẽ non recipit, dabit literas appellãti, ut eas det ſuperiori, in quibus ſignificabit, ei quare appellationem non recipit, vt ff de appel. reci. vel nõ, ſciendum.

c ¶Tẽpus.] xxx. dierum, vt infra ea §. vlt. in fi. & ſi intra id tempus non petierit, vr̃ renunciare appellationi, vt ĩ. ea. ab eo. §. iſta & C. eo. quoniã. nec iudex ad quem appellauit, eum audiet: iudex tamen. etiã nõ petenti tenetur offerre apoſtolos, ut C. eo. eos. in fi.

d ¶Inſtanter.] Supra 100. diſt. prilca.

e ¶Per eum ſteterit.] Ergo ſi per ipſum ſtet, hoc ei nocebit, vt iudex ſuperior ipſum nõ audiat ſine apoſtolis. hoc autem hodie in paucis locis ſeruatur tamen Innoc. iiij. hoc idem ſtatuit.

f ¶Appellatione.] Planus eſt iſte caſus, nec eget expõne.

g ¶Interpoſita.] ita quod teneat.

h ¶Medio.] Dum tamen ſit recipienda

i ¶Nihil.] Niſi cum appellatur ab executione, tunc ſiue ſit mobilis res, ſiue immobilis, fructus ſequeſtrantur 1. C. quorum app non re. ab executore. Item in alio caſu cum dilapidat fructus. ff. eod. Imperatores. extra de ſequeſtra poſ. ca. ult. & cum appellans eſt in notorio crimen, extra eo. cũ ſit Romana. uel eſt inuaſor eccleſiæ. infra. ea. §. ſunt etiã. Item ſi hæres conuictus de legato vel fideicommiſſo pſtando appellat; tunc non defereṫur appellationi: cauebit tñ de eo reſtituẽdo. ff. ut legatorum, vel fideicõ nomine caueatur. l. poſtquam. §. 1. ita ẽt eſt in ſupplicatione. C de precib. Imper. offer. authent. quæ ſupplicatio. Item põt nouas probationes inducere poſt publicationem teſtium, quas prius nõ poterat habere. C. de tempo. ap. per hanc extra de fide inſtrumen. cum Ioannes. Item dẽ reo fit actor, & tenetur probare uictus

latur, ſi non recipit, ſuperiori mandabit opinionem ſuã & cauſam, quare non recipit appellationem; vt ff. de appel. re ſciendum. Ioan.

SI QVIS EX PLVRIBVS. CASVS. Si quis de pluribus criminibus fuerit condemnatus, ſi propter grauiora appellauerit, non eſt mandanda ſententia tunc executioni: ſi propter leuiora eſt mandanda executioni.

K ¶Si quis.] Hanc legem intelligunt quidam, qñ crimina ſunt connexa, vt ff. de mi. etiã ſi ſed hoc falſum eſt, quia non poteſt quis ſimul accuſari de criminibus pluribus deſcendentibus ex eodem facto. C. de accu. qui de crimine. Verũ eſt ab uno, ſecus ſi a diuerſis itẽ ſi ex diuerſis factis, poſſet ẽt ab uno ĩ. q. 8. §. libellorum. ſed intellige qñ minor pœna præiudicat maiori. Vel dic ꝙ ſi maior pęna includit in ſe minorẽ, ut depoſiti priuationẽ officij, defertur etiam pœna in minori. nam ſatis eſt ſi punitur in maiori pœna arg. ad hoc 23. q. 5. relegẽtes.

l ¶Quædam.] Sententia ergo pro parte tenet, pro parte non, vt ff. de mino. etiam ſi. §. ex cauſa. C. de tranſact. ſi ex falſis. extra de præb. dilectus. extra de teſta. Raynutius. & c. Raynaldus. ſed ſnia arbitri non põt pro parte tenere, & pro parte non. ff. de arb. diem quidam habent qualem pro lege. §. ſed. & ſi licet. contrarium inueniatur extra de arbi. cum tempore. Hoc tamen ſcias, ꝙ rerum pluralitas non facit plures ſententias, licet ſecus ſit qñque in ſtipulationibus ff. de uerborum oblig. quod dicitur. & l. ſcire. & ff. familiæ erciſun. in hoc iudicio. ff. ad exhi.

Apoſtolos non petens intra tps 30 dierũ, vr̃ renunciare appellationi.

Sequeſtratio fit in aliquib. caſib.

1 Sub. & res de qua agit ſi ſit mobilis amouet a poſſeſſore ſm Inn. qui ita not. ext. de app. nouit.

Accuſari quis nõ põt ſimul liter de pluribus criminibus.

ad exhi, Celſus. §. item Celſus. Ioan. Probabiliter poteſt dici, ꝙ tot ſunt ſententiæ, quot ſunt articuli expreſſi. arg. ff. de verb. oblig. ſcite. C.

a ¶Grauiora.] Quid ſi ſunt æqualia? idem credo. Et ſic patet hic, ꝙ magis dignum trahit ad ſe minus dignum. ſimi.

e ¶Si aũt vnus.] Si plures condẽnati ſunt, & volunt appellare, libellus appellationis omnium nomina cõtinebit: ſed ſi vnus eſt ex pluribus condemnatus, ſi vnũ in libello non expreſſit, i lli nõ nocebit, vt. ff. e. ſcio q̃utum

d ¶Syndici.] Poſſunt ergo eſſe duo ſyndici, vel procuratores, vt hic, & extra de teſt. inſuper, & extra de do. & cont. cum dilecti. & extra de ſent. & re iud. cũ I. & A. melior tamẽ erit conditio occupãtis, vt ff. de procu. plurib. 1. arg. tamen cõtra. ff. de admin. tut. decreto. in fi. & ff. de procura. ſi quis cum Tu dicas, ꝙ bene poſſunt eſſe plures procuratores, ſed tantũ vnus aget cãm, quia ſi ambo agerent, forte quod vnus concederet, alter negaret, imò, & ſi plures sũt qui agũt, omnes debent cõſtituere vnũ procuratorem, ne cã ſpargatur in plures aduerſarios, vt ff. familiæ erc. ſi familię. ff. de ædil edic quod ſi nolit. §. ſi plures. Melius potes diſtinguere, quia ſi plures ſunt rei, qui conueniuntur, omnes tenẽtur dare vnum procuratorem, ne cauſa ſpargatur in plures aduerſarios ſꝫ ſi plures ſunt illi, qui conueniunt aliquẽ, non habet neceſſe dare vnum procuratorẽ. ſic diſtinguit lex ff. iud. ſol. iam tamen, §. vlt. Io. H tamẽ dixit, ꝙ plures ꝓcuratores poſſunt ſimul agere, ſicut notauit ĩ diſtinctionib. ſuis B.

e ¶In ſcriptis.] Si coram iudiçe appellat, ſufficit ſi dicat, appello. ff. eo. l. 2. ſed ſi appellat ſine iudice, tũc ſcribit qs &c. a quo, & contra quẽ appellet, & a quo ſnĩa, ff. eo. l 1. in fi. Idem videtur ſi a grauamine appellat. immo ſuffi cit ſi dicat, appello. extra c. ordi.

Appellatio plur. nnni.

Procuratores poſſunt eſſe plures.

ritur. Etſi quidem grauiora [a] ſunt crimina, ob quæ appellatio interpoſita eſt, leuius autem, id propter quod non appellauit; recipienda eſt omnino appellatio, & differenda pœna. Si vero grauiorem ſententiam meruit ex ea ſpecie, ex qua non eſt appellatum: omnimodo pœna imponenda eſt.

Forma Apoſtolorum hec eſt. Ego ille ſanctæ Bononiẽſis eccleſiæ epiſcopus te presbyterum Rolandum capellanum ſancti Apollinaris ad Apoſtolicã ſedẽ, quam appellaſti, ab obſeruatione mei iudicij his apoſtolis dimitto. Forma vero appellantis ante ſententiam hac eſt. Ego Adelinus ſanctæ Rheginæ eccleſiæ miniſter (licet indignus) ſentiens me prægrauari a Domino Gualterio ſanctæ Rauennatis eccleſiæ archiepiſcopo, Romanam ſedem appello, & apoſtolos peto. ¶Si vero poſt datam ſententiã appellare volueris; hic erit ei modus appellandi. Ego A ſanctæ Rheginæ eccleſiæ miniſter (licet indignus) contra ſententiam Domini G. S. R auennatis eccleſiæ archiepiſcopi iniuſte in me latam pridie Kal. Maij, Anno Domini incarnationis Mcxli. [a] [b] *indictione quarta, Romanam ſedem appello, & apoſtolos peto. ¶Si autem vnus* [c] *vel duo pro pluribus appellare voluerint: ſic appellabunt. Ego V. & G. ſyndici* [d] *canonicorum S. B. E. ſentientes nos prægrauari, vel contra ſententiam, &c. Romanam ſedem appellamus, & apoſtolos poſtulamus. Et huiuſcemodi appellationes in ſcriptis* [e] *fieri debent.*

a ¶M c x l i.] *In vulgatis erat.* M c l x i. *qui numerus, vt recte in gloſſa dicitur, conſtare non poteſt. Quod hinc etiam confirmatur; quia quarta indictio, de qua hic eſt mentio, non conuenit cũ anno illo. In manuſcriptis autem cum varia ſit lectio, hæc viſa eſt melior, quæ notarum tantum tranſpoſitione reſtitui potuit, & quarta indictio cum hoc anno concurrit.*

1 Extra de procur. nõ in iuſtè. vbi de hoc, & ibi notat Goff ꝙ ille dr̃ occupare q priꝰ ad litis conteſtationem peruenit, ff. de lega 1. ſi plurib. Arc.

Ad iudicium autem alterius fidei, catholico appellare non licet.

Vnde in concilio Carthaginienſi quarto, c. 87.

¶Excommunicetur catholicus; qui cõmittit cauſam ſuam iudicio alterius fidei. Cap. XXXII.

Catholicus, qui cauſam ſuam ſiue iuſtam, ſiue iniuſtam ad iudicium alterius fidei iudicis [f] prouocat, excommunicetur [g].

Appellans abſente iudice, quid dẽt facere.

6 *Notandum vero eſt, quòd quidam iudices ſunt, a quibus appellari non oportet.*

Et in Afric. c 89.

Vnde in concilio Mileuitano, c. 24. legitur.

ſimi. extra de conſ. eccle. vel alt. quod in dubijs.

FORMA. CASVS. Ponit hic magiſter, qualiter formari debeant libelli appellationum, dicens: Ego N. ſanctæ Bononien. &c. Poſtea dicit, quod huiuſmodi libelli fieri debent in ſcriptis.

b ¶Mcxli.] Dicit Hugo, ꝙ hic eſt falſa litera, quia non ſunt tot anni, ꝙ liber iſte compoſitus fuit: fuit enim editus docente Iacobo Bononienſi in legibus, & Alexandro in Theologia, qui fuit poſtea Papa Alex. tertius, & fuit anno domini Mcl. vt ex chronicis patet.

Decretum fuit editum anno Mcl.

CAtholicus.] CASVS. Dicitur, ꝙ ſi catholicus condẽnatus ad iudicem alterius fidei appellauerit, debet excommunicari.

f ¶Fidei iudicis.] Infidelibus enim ſunt interdicta officia publica. C. de Iudæ. l vlt. 17. q. 4. conſtituit.

g ¶Excommunicetur.] Niſi ſit ſub rege infideli. vt Paulus, qui appellauit ad Cæſarem. 23. q. 1. paratus, 10. d. ſi in auditorium 11. q. 3. Iulianus.

NOTANDVM. Hæc eſt ſexta pars quæſtionis, in qua probat, ꝙ ab arbitris nõ eſt appellandũ, & licet verum

-rũ dicat, tñ ſuperficialiter inducit canones, quia loquũtur in iudicibus ordinarijs electis a partibus ex cauſa, excepto c.ſeq. qđ intelligitur in arbitro, ſm Io.de Fan. CASVS. Modo dicit Gratianus a quibus appellari non licet. Et hoc ꝓbat per ſequens c.cuius caſus facilis eſt, & intelligitur de arbitris, vt đt ſequens §.

d ¶Ordinarij.] Secundum canones credo, ꝙ & ordinarius, & delegatus poſſit eſſe arbiter. Quod poſſit ordinarius eſt extra de arb.cum tẽpore, & extra de elect.cauſam. Quod eſt delegatus, extra de præſump.literas. extra de arbit.cum olim. extra de præben.alii. Et licet nõ poſſit

Ordinar[ij] & deleg[ati] poſſunt arbitri.

a A Iudicibus.] Si conſenſiſti in iudicẽ aliquem, propter iniquitatem perſonæ nõ potes appellare, vt hic, & ext.de off.deleg. ſuper quæſtionum, ſed ab iniqua ſententia potes appellare, quia licet reprobare dicta, ſed non perſonam, vt 4.q.3.ſi quis teſtib. vnde appellatur ſi vocauerit litigatores ad inhoneſtum locũ.ff. de arb.ſi cum dies § ſi arbiter. vel ad periculoſum locum.extra đ app ex parte 1. Dicas ergo, ꝙ niſi remota ſit appellatio, bene appellatur a iudicibus de cõmuni conſenſu electi. niſi ſint electi, vt arbitri, vt ff de app. ex conſenſu, vel ẽt ſi ſunt arbitri tales, qui electi ſunt ex neceſſitate quia a talib appellatur, vt C de iud.l. vlt. Itẽ ſcias, ꝙ duo ſunt genera arbitrorũ, quidã ſunt arbitratores, qui componunt inter partes, & talium arbitriũ ſi eſt iniquum, eſt reducẽdum ad arbitriũ boni viri, vt ff pro ſocio.ſi ſocietatẽ. Sed arbitrium illorũ, qui eliguntur ſub pęna, licet ſit iniquum ſtñ tenet.ff.eo.diẽ §.ſtari, ſed a ſuperiori pt retractari, vt ext.de arbit.non ſine. Itẽ ſi per dolum ſententiam tulerunt, licet non retractetur p appellationem, tamen per exceptionem retractatur, ff.eo.tit.non diſtinguemus, §.cum quidam.

Appellare a iudice cõiter electo an licitum ſit.

Arbitrorum duo ſunt genera.

¶A quibus iudicibus prouocari non licet. Cap. XXXIII.

A Iudicibus [a], quos communis conſenſus [b] elegerit, non liceat prouocare.

In epiſt. Nic.1.
Iuo p.6.c.365.
Pann.l 4.c.151.

Quòd de arbitris intelligendum eſt. Iudicum enim alij ſunt ordinarij, alij arbitrarij. Ordinarij vero ſunt, qui ab Apoſtolico, vt eccleſiaſtici; vel ab Imperatore, vt poteſ ſæculares, legitimam poteſtatem accipiunt. Arbitrarij ſunt, qui nullam poteſtatem [c] habentes, cum conſenſu litigantiũ in iudices eliguntur, in quos compromittitur, vt eorum ſententiæ ſtetur. Horum alij ſunt ordinarij, & arbitrarij, alii arbitrarii tantum. Ordinarii [d] & arbitrarii ſunt, qui legitimam poteſtatem habentes, ab eis eligũtur ad arbitrandum, qui non ſunt ſuæ ditioni ſuppoſiti. Ab his, etſi vt arbitrarii † ſedeant, & non vt ordinarii, priuilegio tamen ordinariæ dignitatis aliquis appellare valebit [e].

† [a]rbitri.

Vnde in concilio Carthaginienſi 3.c.10.

& Afric.19.

¶A iudicibus, qui eliguntur communi conſenſu, prouocare licet. Cap. XXXIV.

Iuo p.6.c.361.
Anſ.l.3.c.123.

SAne, ſi ex conſenſu partium iudices electi fuerint, ẽt a pauciore numero, quàm conſtitutum eſt, liceat α [f] prouocari.

α ¶Liceat.] *Hunc canonem citat Gratianus (quod ipſemet aperte profitetur) vt oſtendat ab huiuſmodi iudicibus licere appellari Verum in concilio Carthaginenſi tam impreſſo, quàm manuſcripto cum varijs exemplaribus collato, & vnico codicis canonũ ẽt impreſſo, ac manuſcripto, & Græco, quod cum ipſo concordat, & Africano, vbi hoc repetitur, & apud Iuonem legitur,* non liceat. *Et quæ in ipſo canone antecedunt, & referuntur inf.ead.c.* hoc etiam. *oſtendunt omnino cum negatione legendum eſſe.*

1 Idẽ Sp[eculator] in tit. đ a[rbitro] §.1.ver.ar[bi]trator.& [...] Bal.& Sa[licetus] l.1.C.de [...] & ff. de le[g.] 2.l.cum q[ui]dam. la [...] da.& ibi [...] Im & Bal. l.ſi ſeruus [...] rium.§. a [...] leg. 1. & [...] de Anch. [...] cle.ſæpe. [...] ver.ſi ga [...] Pau.de Ca[stro] in l. nam [...] poſtea.§. [...] mino.de i[...] reiur.

Item ex concilio Milenitano, c.22.

& Afric.c.92.

¶Qui de epiſcoporum iudicijs queruntur a vicinis epiſcopis audiantur, vel ab alijs ex conſenſu eorum adhibitis. Cap. XXXV.

11.q.presbyteri.

PLacuit, vt presbyteri, diaconi, vel cæteri inferiores

poſſit appellari a ſententia arbitrij, ſupplicari tamen poteſt 1.extra de arb.non ſine.

b ¶Communis conſenſus.] Secus in cauſa criminali, vbi conſenſus rei ſufficit.11.q.1.c.1.

QVOD DE ARBITRIS. CASVS. Not. ꝙ iudicum alii ſunt ordinarii, vt poteſ dati a Principe, vel a lege. Alij arbitrij, in quos compromittitur, nullam tamẽ habent poteſtatem. ſed iſtorum arbitrorum alii ſunt ordinarii, & arbitrarii, vt poteſ qui legitimam poteſtatem habentes, ad arbitrandum eliguntur. Alii arbitrarii tantũ. Ab his qui ſunt ordinarii, & arbitrarii appellari licet ratione ordinariæ poteſtatis, & iuriſdictionis. Et ad hoc inducit cap.ſeq.

c ¶Poteſtatem] Eius rei de qua eſt ordinarius iudex, pt amicabiliter componere, vt 23.q 1.ſi quis membrorum in Auth.coll.9.vt diff.iud.§ ſi vero.5 q 2.ſi primates, ſed non poteſt in ſe recipere arbitrium ſecundum vnam lecturam, vt 3.q.7.§.tria circa ſi.10.

e ¶Valebit] Hoc falſum eſt, quia a compromiſſario nũquam appellatur, ſiue alias ſit iudex, ſiue non C de arb. l.1 & niſi 2 exprimatur, ꝙ eligitur vt arbiter, tenebit eius ſententia, ut iudicis, C.de iuriſd.omnium iud.l.1. & appellatur, ut ff qui ſatiſd.cogan.l arbitrio.10.

SAne.] CASVS. Tres iudices erãt electi a partib. duo illorum tertio abſente pronunciant, & forte contradicente. dicitur, quod ab illis duobus appellari poteſt. Vel pone, quod duo pronunciabant de mandato tertij. & caſus eſt quaſi idem.

f ¶Liceat.] Licet ſit remota appellatio: tamen quia tertius deeſt, qui poſſet alios reuocare, põt appellari 3 extra de eo qui mit.in poſſeſſio cum ſicut.in parte deciſa. Vel intellige qñ vnus delegauit aliis vices ſuas. Tunc.n. appellatur extra de offi.delegati.ſuper quæſtionum.

PLacuit.] CASVS. Quidã clerici conuenti coram epiſcopis ſuis, iuſta de cauſa recuſabãt eos. Dicitur, ꝙ vicini

2 Sub. im[...] bene d[...] Gra.ga nî[...] &c.ſm L.

3 Sub. ma[...] mè cum a[p]pellatio [...] ſpe penitu[s] non dẽt e[x]pectare cẽ[...] dicem ar[g.] de admin[...] tuto. qui §. ſm L.

vicini epiſcopi electi a partibus de conſenſu ſuorum epiſcoporum cognoſcant de cauſa, à quibus non appellatur, niſi ad Africana concilia, vel primates. ſi concilia tranſmarina appellauerint, excommunicentur, ſed dicit Gratianus, hoc uerum eſt, niſi ad ſedē Apoſtolicā appel-

c ¶Conſenſu.] Maximè. Vel ideo dicit, quia ſine licentia eius non poteſt clericus renunciare foro. extra de foro compet. ſi diligenti. ſed de licentia epiſcopi poteſt adire iudicem eccleſiaſticum, ut extra de foro compet. ſignificaſti. vel ideo dicit ex conſenſu, quia epiſcopus delegabit ei cauſam tamen ille non cogitur eam recipere. quia par in parem non habet poteſtatem vel imperium & eſt ſimile 6. q. 4. ſi quis epiſcopus.

clerici in cauſis, quas habuerint ſi de iudicijs epiſcoporū ſuorum queſti fuerint [a], vicini [b] epiſcopi eos audiant, & inter eos quidquid eſt, finiant, adhibiti ab eis ex conſenſu [c] epiſcoporum ſuorū. Quòd ſi & ab eis prouocandum putauerint, non prouocent, niſi ad Africana concilia [d], vel ad primates prouinciarum ſuarum. Ad tranſmarina autem qui putauerit appellandum, a nullo intra Africam in communione ſuſcipiatur.

Niſi fortè α Romanam ſedem appellauerint. Is autē qui appellauerit, ad eum, a quo appellauit, remitti non debet.

Vnde in Sardicenſi concilio, c. 7.

α ¶Niſi fortè.] *Hæc in antiquis codicibus ſcribuntur tanquam Gratiani verba. Et ad hanc ſententiam demonſtrandam affert ſequens caput ex concilio Sardicenſi.*

d ¶Concilia.] Caſus vbi non appellat ad delegantē, hoc ideo ſit, quia eſt ſuſpectus & eſt ſimile ſupra c. anteriorum in fine.

Suffraganei quinque ſupplēt defectū archiepiſcopi.

HIS AVTEM. CASVS. Dicit Gratia. quod appellator non debet remitti ad eum à quo appellauit. Et hoc probat ſeq. cap.

¶De eodem. Cap. XXXVI.

Nicol. in epiſt. ad Michaelem quæ incipit [Propoſueramus] in epiſt. ad epiſcopos apud Conuicinum cōgregatos. Iuo p. 5 c. 27. Conc. Afri. c. 101.

SI quis eps accuſatus fuerit, & omnes iudicauerint congregati epiſcopi regionis ipſius, & de gradu ſuo eum deiecerint; ſi appellauerit qui deiectus fuerit, & confugerit ad beatiſſimum Romanæ eccleſiæ epiſcopū, & uoluerit ſe audiri α, ſi iuſtum putauerit, vt reuocetur β [c], vel renouetur examen, ſcribere epiſcopis dignetur his, qui in finitima [f], & propinqua [g] prouincia ſunt, vt ipſi diligenter omnia requirant, & iuxta fidem veritatis definiant. Quòd ſi is, qui rogat γ cauſam ſuam iterum audiri, deprecatione ſua mouerit epiſcopum Romanum, vt de latere ſuo presbyteros mittat, erit in poteſtate eius, & quid velit, & quid æſtimet. Et ſi decreuerit mittendos eſſe, qui præſentes cum epiſcopis iudicent, ut etiam habeant auctoritatem [h] perſonæ illius, à quo deſtinati ſunt; erit in eius arbitrio. Si vero crediderit ſufficere epiſcopos δ, vt negocio terminum imponant, faciat quod ſapientiſſimo conſilio ſuo iudicauerit.

SI quis epiſcopus] CASVS. Aliquis epiſcopus damnatus fuit ab epiſcopis ſuæ prouinciæ: appellatū fuit ab eis ad Romanū pōtificē. Et certe dicitur hic, quod ſi Papa receperit appellationē ſuā, & æquam reputauerit, vt cauſa reuocetur uel renouetur, cōmittat cauſam epiſcopis vicinę prouinciæ, qui cognoſcant de cauſa cum aliquo legato Domini Papæ, ſi ei placuerit aliquem deſtinare. alioquin ſoli epiſcopi procedent in cauſa.

e ¶Et reuocetur.] Alia eſt ergo cā appellationis quā principalis, ut 6. quæſt. 4. Oſius.

f ¶In finitima.] Nō ergo remittitur cauſa ad eū, à quo appellatum eſt: niſi partes [1] hoc petant, vt ext. de ap. accepta & c. interpoſita. § 2. niſi velit ei deferri a quo appellauit, ut reuocet, nō vt cognoſcat, vt ext. de ſen. excom. per tuas. & extra de matri. contracto contra interdictū eccleſiæ. literæ. & quādo fruſtratoria eſt appellatio, ut extra de appel. cum in eccleſia.

Appellationis cā nun eſt ad iud[ice] a quo remittenda.

1 Ideſt, pars. extra de appel interpoſita §. 2. niſi pars appellata peteret, quod appellans inſtructus, & cum ſuis munimentis ad ſedem Apoſtolicā accederet, ut lib. 6. conſtit. cordi ſecundum Innoc.

α ¶Se audiri.] *Græce eſt*, καὶ βουληθείη αὐτοῦ διακοῦσαι, *i.* ſi Romanus epiſcopus voluerit ipſum audire.

β ¶Reuocetur, vel] *Hæc abſunt ab concilio tā impreſſo, quàm manuſcripto cum varijs exemplaribus collato, & legitur tantū modo,* renouetur *quemadmodum Græce eſt,* ἀνανεώσασθαι, *& ſic refertur a Nicolao: & Iuone: ſed ob gloſſam non ſunt inducta.*

γ ¶Quod ſi is, qui rogat.] *Græce eſt,* εἰ δὲ τὶς ἀξιῶν καὶ πάλιν αὐτοῦ τὸ πράγμα ἀκουσθῆναι, *ideſt.* Si quis autem poſtulet, & rurſus negocium ſuum audiri, *vt ſit ſecunda appellatio, quæ etiam ſignificatur in capite,* Gaudentius. *quod apud Græcos proxime antecedit hoc caput.*

δ ¶Epiſcopos.] *Sequebatur in codicibus Gratiani, etiā in ma-*

appellauerint, ut in ſequenti § dicitur.

a ¶Fuerint.] Recuſando eos, & intra triduum alios eligendo. 3. q. 3. §. offeratur.

b ¶Vicini.] Fortè erat metropolitanus. & ideo prouinciales epiſcopi ſuppleant defectum metropolitani.

g ¶Et propinqua.] Vt nec ſit vltra duas dietas, ut extra de reſcrip. nonnulli ſic infra 3 q 6. neminem. extra de off. deleg. prudentiam. §. ſexta & extra de appel cap. vltimo.

h ¶Auctoritates.] Et ſic videtur quod epiſcopi vicinæ prouinciæ

nineiæ ordinario iure cognoſcant. arg. ī. ca. proximo. & ſic ordinarius & delegatus ſimul poterunt cognoſcere de cauſa. Quid ergo iuris eſt ſi iſti diſſentiant in ſententia? Dic ut inf. c. §. ſi plures. ext. de ſent. & re iud. c. fi. ARBITRARI. Iſte §. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, arbit.i tantum ſunt qui nō habent poteſtatē, a quibus nō appellatur: & imputet ſibi q tales elegit. Secundo dicitur, quod ſi ſententia iudicum a quibus appellatur, fuerit retractata, nō obeſt eis, niſi conuincantur iniuſtam tuliſſe ſentētiam, inimicitia uel gratia deprauati: & hoc probat perſequens cap.

a ¶ Arbitrarij] Hæc uerba habes. ff. de arbi. l. diē §. ſtati. niſi cōtra ius ſit quod profertur. inf. ea. §. eſt autem quando.

HOc etiam] Hęc eſt 7. pars qō in qua ponit x. diuerſos caſus in x. c. lo. de Fant.

CASVS. Dubitabat̄ utrum iudices puniri debeāt, quorū ſententia per appellationem fuit retractata: & ſtatuit in concilio ꝙ pp hoc puniri nō debent, niſi cōuicti fuerint odio, vel gratia, vel pecunia ſententiam protuliſſe.

b ¶ Obſit] Niſi quantum ad hoc quod in alijs cauſis poſſint ſuſpecti recuſari. extra de app. ad hæc. & c. propoſuit.

Præſumitur pro illo, qui aliqd facit ex officio.

c ¶ Sic conuinci.] Argumentum. ꝙ contra aliquē ex officio ſuo facientē aliquid nō ſit malū præſumendum niſi conuincatur 11. q. 3. abſit. & c. ſi epiſcopus forte 9. q. 2. Lugdunenſis. extra de renunc. in præſentia de ſen. & re iud. ſicut. Hodie non præſumitur pro ſolo iudice, niſi hoc legitimis conſtiterit documentis, ut extra de proba. quoniam cōtra falſam.

Iudicis male iudicantis punitio.

d ¶ Vel iniquo.] Si iudex per ſuam imprudentiam iudicauerit male, punitur quantum iudici uidetur æquū. ff. de var. & extraor. cog. l. ult. ſed ſi per imprudentiam aſſeſſoris, tunc aſſeſſor tantum punitur, ut ff. quod quiſque iur. l. 2. 1 Sed ſi iudex per dolū, uel per gratiam, vel pro pecunia male iudicauerit, punitur in ueram litis æſtimationem: & etiam infamis ſit. C. de pœna iudi. qui ma. iud. l. 2. & inſtit. de obli. quæ ex quaſi de lic. naſ. §. 1 Si autem iudex non vult iudicare, facit litem ſuam, vt 32. q. 1. dixit Dominus. dic vt ibi dixi.

1 Adde per Doc. de hac materia in l. argentarius. § ſi, cū gl. ff. de eden. & § no. in ca. 1 de re iud. lib. 6.

QVAERITVR. CASVS. Mouet hic Grat. q. an iudex à quo appellatur, poſſit eſſe teſtis in cauſa propter quam eſt appellatum ab eo: & probat ꝙ non, ſequenti. cap.

STatutum.] CASVS. Appellatū fuit a ſententiis iudicis alter litigatorū corā iudice appellationis uolebat ducere in teſtimoniū iudicē, a quo appellatū ē: ſimiliter aſſeſſorē vel aduocatū, quæritur utrū poſſit? Et rūdet ꝙ nō. In fi. dr̄, ꝙ clericus ad teſtimonium compelli non pōt.

nuſcriptis quemadmodum & apud Iuonem, comprouinciales, *vox non eſt in concilio, neque apud Nicolaum Græce legitur*, καὶ ἀπόφασιν τοῦ ἐπισκόπου, i. & ipſius epiſcopi ſententiam *Balſamon tamen uidetur legiſſe*, τῶν ἐπισκόπων. *& primum interpretatur de epiſcopis prouincialibus, deinde de alijs.*

Arbitrarij [a] *tantum ſunt, qui nullam legitimā poteſtatem acceperunt, à quibus appellari non licet; quia eis imputandum eſt, quod ſibi tales elegerunt. Si uero ſententia eorū, a quibus appellatur, ſoluta fuerit per eū ad quē appellatū eſt, nihil eis oberit; niſi fortè uel inimicitia, uel pecunia deprauati iniuſtam probentur tuliſſe ſententiā.*

Vnde in concilio Carthaginienſi 3. c. 10. legitur.

a ¶ Fuerit.] *Sequebatur in vulgatis:* per eum ad quem appellatum eſt: *quæ ſunt expuncta; quia in vetuſtis codicibus non habentur.*

¶ Cum per appellationem ſententia ſoluitur, non debet obeſſe ei, qui non iniquo animo iudicauit.

Cap. XXXVII.

7 HOc etiam placuit, vt à quibuſcunq; iudicibus eccleſiaſticis ad alios iudices eccleſiaſticos, ubi eſt maior auctoritas, fuerit prouocatum, non eis obſit, quorum fuerit ſoluta ſententia, ſi conuinci [c] non potuerint, vel iniquo † [d] animo iudicaſſe, vel aliqua cupiditate, aut gratia deprauati.   Iuo p. 6. c. 363. Pann. li. 4. c. 131.

† *inimico*] vera lectio.

Quæritur autem de eo, a quo appellatur, an ſit euocandus in teſtimonium apud eum, ad quem appellatur, ſuper negotio, cuius cognitionem ſuſcepit.

De hoc ita ſtatutum eſt in concilio Carthaginienſi 5. cap. 1.   Et in Afric. c. 26.

¶ Clericus non deuocetur in teſtimonium illius cauſæ, cuius primum cognitionem ſuſcepit.

Cap. XXXVIII.

STatutū † eſt, vt qui forte in eccleſia quamlibet cauſam iure Apoſtolico [e] eccleſijs impoſito agere uoluerit; & fortaſſe deciſio [f] clericorum [g] vni parti diſplicuerit [h]; non liceat clericum in iudicium ad teſtimonium deuocari eum, qui preſes [i] † vel cognitor [k] fuit, & nulla ad te-   Iuo p. 6. c. 230.

† *al. ſtatuendum*] orig.

† *al. cognitor, vel præſens*] orig.

c ¶ Apo-

e ¶ Apoſtolico.] idest, canonico.

f ¶ Deciſio] ideſt, ſententia.

g ¶ Clericorum.] ideſt, iudicum.

h ¶ Diſplicuerit] Et ideo appellauerit.

i ¶ Præſes.] ideſt, præſidium ferens, 1. aduocatus 2. uel aſſeſſor. præſes enim dicitur defenſor. 32. q. 4. nemo.

K ¶ Cognitor inſtrumento tamen iudicis creditur ſuper his quæ acta ſunt coram eo: & etiam dicto ſuo creditur ut extra de reſtitu. ſpol. olim. in fi. & c. cum ad te-dem extra de ſenten. & re iud. cum ſuper. & cap. ſicut. & extra de eo, qui mit. in poſ. c. 2. & de teſti. cum a nobis, C. de contrahen. ſtipu. optimam. C. de tal. ſi quis de curio. Arg. contra C. de reli. l. 1. C. de arbi. ne in arbitris. ff. de cuſto. re. diuus ī ea. b. duum. in fin. extra de condi. appo. per tuas. extra de accuſ. cum dilecti. in fi. Crediē tñ iudici cum alijs adminiculis. extra de teſ. cū a nobis.

14. q. 5. teſtes. extra l. 6. de teſt. c. Romana eſt lna iu iud. cis. inſtrumēto dicto credit

¶ ¶ Vel cognitor.] Prohibetur ergo ne iudex, uel aduocatus,

ratus, vel aſſeſſor fiat teſtis in cauſa illa: iudex enim offenſus, & ſuſpectus eſt appellanti, vt extra ead. propoſuit. Item quia iudex ſemper vellet tueri ſuam ſententiam: & ita non eſſet ex vtraque parte, quod eſt officiũ teſtis, vt 14. q. 5. non ſane. inſtruere tamen poteſt eum, qui cognoſcit

cauſa dicitur appellationis cũ principali. ſic ſu. ea. ſi epiſcopus, & 16. diſt. habeo. Arg. contra 6. q. 4. Oſius. Sol. eadem eſt cauſa, ideſt negotium: ſed non eſt idem iudiciũ: quia alij ſunt iudices. Io. & pronunciant appellationẽ iuſtam, vel iniuſtam, vt ſu. ea. §. vlt. ſed in priori cauſa pronunciat de ipſo principali: & hoc notaui in quæſtionibus meis. B. 2.

Appellationis cauſa eſt eadem cum principali.

r aduo / aſſeſ- / t execu / on poſ- / eſſe te- / a cauſa / l.

† al. eccleſiaſtici cuiuslibet ordinis.

ſtimonium[a] dicendum eccleſiaſtici † cuiuslibet perſona pulſetur[b].

Ab eis quoque, ad quos prouocatum fuerit (ſicut in Africano concilio, cap. 63. legitur) vlterius prouocare non licet.

¶Non liceat prouocari ab his, ad quos prouocatum fuerit. Cap. XXXIX.

SI autem[c] prouocatum fuerit, eligat qui prouocauerit, iudices, & cum eo, & ille, contra quem prouocauerit, ab ipſis[d] deinceps nulli liceat prouocare.

Tit. 7.

Poſt ſecundam prouocationem intelligendum eſt: tertio enim in vna eademq;[e] cauſa ſuper eiſdem capitulis prouocare non licet. Vnde in vij. libro Codicis, titulo, ne liceat in vna eademque cauſa tertio prouocare, lege vnica Imperator Iuſtinianus ſcribit. ¶ [Si quis in quacunque lite iterum prouocauerit, non liceat ei tertio in eadem[f] lite ſuper eiſdem[g] capitulis prouocatione vti, vel ſententias excellentiſſimorum præfectorum prætorio retractare; licentia danda litigatoribus arbitro[h] dato, ipſius audientiam qui eũ dedit[i], ante litis conteſtationẽ[k]

SI QVIS. CASVS. Tria dicũtur in hac lege. Primũ eſt, ꝙ in vna cauſa & ſuper eodem articulo non liceat tertij prouocare. Secundum eſt, ꝙ ſententia præfecti prætorio retractari non poteſt. Tertium eſt, ꝙ ſi in cauſa, in qua ſecundo appellatum eſt, datus fuit iudex delegatus, licet ab eo appellari non poſſit, recuſari tamen poteſt ante lit. conteſt. & implorari audientia delegantis.

2 Q. veneriabilis. eſt, & incipit, quæ ſit vtrum in cã appellationi vbi dr̃, ꝙ in cã appellationis iterũ eſt iurandũ extra de ap. interpoſita. Arch.

f ¶Tertio in eadem] Ergo qui bis appellauit, nõ auditur tertio appellans. hoc ideo, quia præſumitur, ꝙ toties iuſte condẽnatus ſit, & nõ grauet. vnde idem põt dici

gnoſcit de appellatione, vt 18. d. c. 1. licet ſit arg ſu. ff de iud. eum qui. Nec etiam aſſeſſor poteſt eſſe teſtis: quia ipſe libellis, & ſententijs, & cognitionibus præeſt ff. de aſſeſ. l. 1. licet ſit arg. ꝙ poſſit. ff. quod metus cau. l. metum a. ſed quod prætor. in fi. Item aduocatus 1 executor negotij non poteſt eſſe teſtis, vt ff. de teſti l. vlt. & 4. q. 3. teſtes quos. circa medium, ſicut nec aduocatus iudex poteſt eſſe: nedum aduocationis ſuæ memor, &c. C. de aſſeſſo. nemo. Io. Quidam dixerunt, ꝙ in principali negotio non admittuntur hæ perſonæ: ſed ſuper his. quæ acta ſunt in cauſa, ſic extra de accuſa. cum dilecti. hoc tenet Hug. Alij vero contra. B.

1 Adde pro ... rex. in l. ... erte. §. ij- ... m, decre- ... unt & ibi ... & gl. ff. ... ure fiſc. ... Inno. & ... oder. in c. ... de arbi.

a ¶Ad teſtimonium.] Regulare eſt, ꝙ in cuiuslibet negotijs cogi poteſt quilibet teſtificari. 11. q. 3. quiſquis metu. C. de teſti. ſi quando. ſed clerici non coguntur ad teſtimonium: ſicut nec ad alia officia publica, vt 16. q. 1. generaliter. quia clerici non de facili debent iurare. 2. q. 5. ſi quis presbyter. Sed ſi aliter veritas non poteſt manifeſtari: tunc per epiſcopum poſſunt cogi clerici ad teſtificandum. 14. q. 2. quamquam. Item & ſi gratia, odio, amore, vel timore ſe ſubtrahunt extra de teſti. cog. c. 1. &c. delictorum.

b ¶Pulſetur.] ideſt, cogatur.

AB EIS CASVS. Modo probat Gratianus, ꝙ non liceat tertio ſuper eodem negotio appellare.

SI autem.] CASVS. Quæſitum fuit vtrum ei quibus appellauit ſuper eodem articulo, liceat ſuper illo, tertio appellare. Et reſpondet ꝙ non: ſed eligãtur iudices de conſenſu partium, a quib. non prouocetur. Et quod ita intelligi debeat c. probat Gra. §. ſequenti. qui per ſe patet & l. ſequen.

c ¶Si autem.] Pone caſum ſup. ea a iudicibus.

d ¶Vt ab ipſis.] Si hæc dictio vt ponitur conſecutiue, vt Gra. vult, tunc intelligas prout dixi ſu c. a iudicibus. ſed ſi ponitur modaliter. nihil eſt hic iuris: quia taliter bene poſſunt eligi iudices, vt non liceat prouocari, vt C. de tempo. appel l. vltima.

duplici- ponitur.

e ¶Eademque.] Argum. contra aduocatos; quia eadem

ſecundum canones. extra de ap. ſua nobis. Sed quid eſt quod dicit hic, aliquis poteſt recuſari, non tamen appellari ab eo: cum tamen a ſuſpecto iudice poſſit appellari, vt extra vt lit. non conteſt. accedens 2 ſu. ead. quoties. Item ſm decre. vbicunque inhibetur appellatio, & recuſatio. vt extra eo. ſuper eo 2. & c. conſuluit Sed dic ꝙ inhibetur ſimplex, & vaga recuſatio vbicumque inhibetur appellatio tamen expreſſe non poteſt inhiberi remediũ recuſationis, vt C. de ſenten. & interlo. om. iud. l. vlti. Po teſt dici quod tertio appellatur non a ſententia, ſed a ſuſpecto iudice. Sed qualiter poteſt hæc lex ſtare: quia ſi iſte qui appellauit. impetrauit iudices: ipſe non poteſt eos recuſare. vt dixi ſup. ea d. a iudicibus, ſi aduerſarius eos impetrat, aut ante terminum appellationis, aut poſt terminum, ſi ante terminum, tunc literæ non valent, vt extra de ap oblatæ. & c. ſæpe. ſed ſi poſt terminum, ſtultus eſt impetrans ſi vtitur literis illis. cum ſententia iã teneat, ut inf ea ei qui. Dicas & intelligas quando aduerſarius impetrat literas, & ante terminum appellationis, non ante terminum datum ab homine: ſed ante terminum appellationis datum a lege: quod facere poteſt, ut inf. ea. appellatore. Vel intellige quando idem qui appellauit, impetrauit iudicem illum quia eum poteſt recuſare propter nouam cauſam ſuperuenientem, vt extra de offi. deleg. inſinuante.

Recuſari põt quis, non tñ ab eo appellari.

g ¶Super eiſdem.] ſu ea. omnes in prin.

h ¶Arbitro.] ideſt, iudice delegato 3 Vel intellige de arbitro coram quo probanda eſt cauſa recuſationis.

3 Su. dato cã ſu in quo ſecundo appellatum eſt ſecundum B.

i ¶Qui eum dedit.] Per hoc patet, ꝙ cum delegatus recuſatur, & recuſatio ſit probata, ſtatim euaneſcunt literæ, & remittitur negotium ad delegantẽ, ſed ſi ordinarius recuſatur, tunc tenet illud quod eſt in illa conſtitutione ſpeciali. ext. eo. ad hæc 1. & inf. 11. q. 1. peruenit. Io.

k ¶Litis conteſtationẽ.] Quia eſt dilatoria exceptio, vt 3 q. 6. §. exceptio. ſic 3. q. 5. ꝙ ſuſpecti de hoc dicemus inf. 3. q. 3. offerat. Et ſic patet, ꝙ in cã appellationis eſt lis conteſtanda. extra de teſta. Raynaldus, ergo & libellus eſt porrigendus: tamen aliter fit de conſuetudine. Ioan. Certe immo de conſuetudine porrigitur libellus talis,

Libellus eſt in cauſa appellationis porrigendus.

ſalis: Peto ſententiam confirmari, vel infirmari latam inter me, & talem. B.

a ¶ Inuocare.] Et iſtum recuſare.

CVM AVTEM. CASVS. Dicit Gratianus, quòd cauſa ſtatus, vel criminalis ſi appellatum fuerit, non agitur per procuratorem. Et hoc probatur ſequēti ca. cuius caſus planus eſt. H. tamen intellexit idē ante appellationem, vt dicit in ſumma.

ADDITIO. De hoc dic vt not. in prædictis cap. cum ſit Romana.

f ¶ Annus.] Si appellatur ad alium quàm ad principem tunc videtur lex menſes dandi. Item ſi appellatur a delegato qui non recipit appellationem, dantur tres menſes.

inuocare [a], *& huiuſmodi petitione minime prouocationis vim obtinente.*] ¶ *Cum autem in cauſa capitali, vel ſtatus interpellatum fuerit: non per procuratores, ſed per ſeipſos appellantes cauſam ſuam agere oportet.*

Vnde Hadrianus Papa ait in capitulis a ſe collectis, cap. 44.

¶ Appellationem in cauſa capitali, vel ſtatus interpoſitā per procuratorem exequi non licet. Cap. XL.

SI quando in cauſa capitali [b], vel cauſa ſtatus [c] interpellatum fuerit, non per exploratores [d] †, ſed per ſeipſos eſt agendum.

In Cod. Theod. in lib. 5. ſententiarum Pauli, tit. 35. c. 1. in intepretatione. Capit. l. 7. c. 357. Ani. l. 3. c. 88.

† *procuratores*.] vera lectio.

Tempus autem exequendæ appellationis annus eſt; vel ſi iuſta cauſa interceſſerit, biennium.

Vnde in Authenticis, conſtit. 11. coll. 5 legitur.

C. de tem. & repa. appellat. Authen. ei quilib. 7. tit. 63.

¶ De eodem. Cap. XLI.

EI, qui appellat, impertitur annus, intra quem, ſecūdū ſe, communiter cum aduerſario litē exequatur; aut, ſi iuſta cauſa interceſſerit, alius [e] annus [f] indulgeatur: quo tranſacto, lite non completa, rata maneat [g] ſententia. ¶ Appellatore ceſſante, cum vnus menſis [h] ſupereſt ex biennio, licet victori ingredi, vt reus quæratur: quo ſiue

b ¶ S. quando in cauſa capituli.] if. 5 quæſtio. in criminalibus.

c ¶ Status.] In cauſa ſtatus non conſtituitur procurator, niſi ille qui cōſtituit, ſit in poſſeſſione libertatis, vt 54. diſtinct. frequens, & C. de aſſer. tol. l. 1. in prin.

d ¶ Per exploratores.] ideſt, procuratores, ſed in cauſa appellationis in his caſibus admittitur procurator etiam in cauſa criminali 1 & in cauſa ſtatus, vt ff. de appell. non tantum. & ff. de lib. cau. l. 1. vbi filius pro patre, & econuerſo, poteſt appellare, etiā ipſis inuitis, quia intereſt filiorum parētes habere liberos, & econuerſo, vt ibi.

1 De hoc no ff. de accu. l. vlt.

Procurator i cauſis criminalibus interuenit qñq;.

d ¶ Per exploratores.] Regulare eſt, ꝙ per procuratorē non agitur de crimine: ſed fallit de crimine iniuriarū, vt 3. q. 9. §. niſi. Item qui ſe excuſare poteſt de crimine conuentus, & accuſatur per procuratorem 5. q. 3. reos. Item excipere. extra de accuſa. veniens. & cap ſuper his. Item in leuibus criminibus. ff. de accuſ. leuia. Item ſi crimen non excedit pœnam relegationis, vt ff an per aliū cauſæ appellationis exerceri poſſunt l. 1. Item ſi agatur ad pecuniariam pœnam, licet infametur reus, vt in eadem lege. Item in crimine ſuſpecti, ff. de procu. non ſolum §. vlt. Item vbi quis alium vult accuſare de ingratitudine, ff de procur. ſed & hæ. §. 1. Item in actione populari interuenit procurator ad defendendum, ſed non ad agendum, vt ff. de popul. act. qui populari. Item ſecundum quoſdam per nuncium poteſt agi in cauſa criminali, vt extra de reſtit. ſpol. literas. Item cum cauſa non eſt pure criminalis, vt extra de procu. tuæ. Item per ſocium litis agitur in cauſa criminali, vt 3. quæſtio. 6. hæc quippe, & extra de do. & contum. cum dilecti. in princ. & 2 q. 5. ſtatuit.

TEMPVS. CASVS Modo oſtendit, ꝙ annus vel biennium datur ad proſequendam appellationem, & hoc probatur l. ſeq.

EI qui appellat] CASVS. Quæſitum fuit intra quod tempus debeat quis appellationem ſuam proſequi. Et certe reſpondetur, ꝙ intra annum, & iuſta cauſa interueniente dabitur ei biennium. Sed ſi intra hoc tempus ſuam appellationem non fuerit perſecutus ſolus, vel cum aduerſario, rata manet ſententia.

e ¶ Alius.] idem beneficium dant antiquæ decre vt extra de appellatio ex ratione. & c cū ſit Romana Similiter nouæ. extra eo conſtitutus hoc tū tempus iudex pót arctare extra eo reprehenſibilis, & c. cum ſit Romana. licet ſit arg contra ff de re iud. l. 4. §. ſi quis, vbi dicitur, ꝙ iudex beneficium legis non poteſt diminuere.

ſes. C. eod. ſi appellationem. ſed ſi a delegato principis tunc nouem menſes C de temp. app. l. 2. § ꝙ ſi fin. ſi a pedaneis iudicibus tunc duo menſes. in auth. de iud. §. audiant ergo. coll. 6.

g ¶ Maneat.] Quia fingitur nō prouocaſſe, vt C. de tēp. app. l. vlt. circa fi. fuit tamen extincta ſententia per appellationem, vt ff. ad Turpil. l. 1. in fin. ſed ante ſententiam appellans ſi non proſequatur appellationem, ſtabit iudicio eius a quo appellauit. extra eod. perſonas. nec poſt auditur appellans, vt extra eo. reprehenſibilis, & c. conſuluit, & ca. perſonas. lo. niſi iterum grauetur, vt extra eo. vt debitus. & c. directe. B.

APPELLATORE. CASVS. Dicitur in hac lege, ꝙ ſi appellator non proſequatur intra biennium, victor in vltimo menſe debet adire iudicem, & requiſito reo, ſiue inueniatur ſiue non, procedatur in cauſa, abſentem omnino in expenſis condemnando. Si vero neuter adiuerit iudicem intra biennium, rata manet ſententia.

h ¶ Vnus menſis.] Hic habes, ꝙ victor poteſt præuenire legalem terminum appellationis per menſem, vt C. de temp. appel. l. vlt. §. in his aūt caſibus, ſed victa pars poteſt quatuor diebus præuenire, vt ead. l. §. præced. Et not. ꝙ triplex eſt terminus appellationis. qñque ſtatuit terminū ad iter arripiēdū, vt extra de ſen. & re iud. cum ex cauſa. extra de ap. peruenit. qñq; ſtatuitur terminus ad pſentandū ſe 2 iudici appellationis, vt extra eo. cum ſit. & c. ſignificauit. tertius terminus eſt, qui ſtatuitur a lege, ſcilicet annus, vel biennium, & intra illū debet eſſe finita cauſa appellationis, vt hic, & C. de tem. app. l nemo. & l. vlt. circa mediū, & in auth. de ap. circa medium. coll. 8.. Hoc aūt ſcias, ꝙ terminum ſtatutum ab homine non pót altera pars pũenire, vt extra eo. ſæpe. ſed terminū legalem pt puenire, cum modicum ſupereſt de tpe, vt hic dicitur, & extra eo. oblatæ. Secundum legem antiquā poterat, & debebat elapſa medietate termini legalis victor ſe exhibere iudici appellationis, vt C. de temp.

ſem app.nemo.ſed tamen(vt patet ex illa decr.oblatę) quandoque ante terminum poteſt altera pars proſequi cauſam appellationis,dum tamen altera pars non præueniat diligentiam alterius,arg. 16.q.3.placuit 2. & extra de app.vt debitus.

dicitur hic, quod talis nominatio non valet,nec ab ea neceſſe eſt appellare.

c ¶Publicum]Et cleri.& populi,vt 24 diſt.epiſcopus, etiam abſentibus ad xij dietas vocatis, vt ext. de elect. cum inter. ſi ſine periculo poſſunt vocari , vt extra de elec.quod ſicut Hodie q non pôt intereſſe, hoc iurabit 3, & ſic pôt cõmittere vices ſuas alicui de eccleſia ſua,vt ex de elec. q̃a pp. De hac materia notatur 7.q. 1.factus eſt,& vocabuntur qui ſunt in prouincia, vt ex.eo. coram. Hodie ſtatur conſuetudini. extra de elect. in Geneſi. Item patet hic, ꝙ licet omnes canonici elegerint aliquem ſeorſum non conuocato concilio,quòd electio nõ valet. 63. diſt c. 1.

3Intellige ſi a capitulo iuramẽtum requiratur : alias no eſt neceſſe, put ibi oẽs not.

f ¶Appellare. Appellatio tñ tuetur electionẽ minus bene factã, vt ext de elec. conſiderauimus.

DIFFINITIVA. Hęc eſt 8 pars,i qua ponit xx caſus diuerſos.Ioa de Fan.

CASVS . Dr̃ hic,ꝙ ſententia, quæ abſolutionẽ,vel cõdemnationem nõ continet,nulla eſt ipſo iure. Idem dicitur de ſnĩa lata contra ſolitum ordinem iudiciorum. Idem dicitur de ſnĩa lata contra ſententiam a qua non ſuit appellatum: nec in his caſibus appellatio neceſſaria eſt.

a ¶In- inuento [a],ſiue non,ſuas afferat allegationes,ut vel confirmetur,vel reſcindatur ſentẽtia,omni caſu [b] abſente in expenſis † condemnando ſecundum tempora fatalium dierum. Neutro verò concurrente poſt ſm annum fatalem permaneat ſententia rata. *Conſtitutione ſecunda in collatione quarta.* ¶Sed lis, quæ ſperatur in conſiſtorium principis inferri,abſque damno moræ manet intacta, do nec ipſe faciat eam introduci, & a proceribus ſecundum morem dirimi.

† *al.in expenſis.* ſup.ca. interiorum. Deo. tit. Auth. ſed & lis.l.2.

Si verò is,qui appellauit,pœnitentia ductus [e] ab appellatione deſiſtere voluerit,non prohibetur:ſicut in 7.li.Codicis,tit.de appellationibus leg. 28. Impp. Arcadius,& Honorius ſtatuiſſe leguntur.¶Si a quis libellos appellatorios ingeſſerit:ſciat ſe habere licentiam arbitrium cõmutandi [d],& ſuos libellos recuperandi: ne iuſtæ pœnitudinis humanitas amputetur.¶Eſt autem quando appellationem interponi non eſt neceſſe.In eodem namque libro,& eodem tit.le.27.ijdem Impp. decreuerunt.¶Nominationes verò libellis,vel edictis facta citra conciliũ † publicum non valent, de quibus nec appellare [f] neceſſe eſt:ſolennitas deeſt.

8 *Diffinitiua [g] * quoque ſententia,quę condẽnationem, vel abſolutionem non continet,pro nulla habetur ¶Itẽ * ſententia citra ſolitum ordinẽ [h] iudiciorum a preſide prolata,auctoritatem rei iudicatę non obtinet.¶Item * ſi ſententia lata fuerit contra res prius iudicatas [i], a quibus*

* Lib.3.C de ſent.& interlo.ex l 3. Leg.prolata. C. de ſent le.1.C. non eſt neceſſe.

* Le. prolata. C. de ſent.

* Le.1.C. qñ prouocare non eſt neceſſe.

a ¶Inuento.]Hic patet, ꝙ etiam in cauſa ap.partes sũt citandæ 1.ſi tñ altera pars non venerit, iudex ea abſente pôt procedere, vt hic dicitur: quia priuilegium eius eſt qui de ap.cognoſcit, ꝙ poſſit vna parte abſente litẽ audire,vt C de temp.app.l vlt §.pe Si tñ abſens probat iuſtam cauſam abſentiæ,bene retractatur,quod factum eſt,vt ext. de ſent. & re iud. cum Bertholdus.

b ¶Omni caſu.] .i.ſiue vincat, ſiue vincatur,vt ext de app.reprehenſibilis & c.ſæpe. & C.de iud. properandũ. §.ſi autem.& 3.q.3 libellum.

SED LIS. Caſus iſtius legis habetur ſup. ea c.anteriorum.§.ad hoc.

SI VERO. CASVS. Modo oſtendit Grat. ꝙ quilibet poteſt ſuæ appellationi renunciare,etiam ſi libellos appellatorios receperit, & hoc probat lex ſequens, quæ ſatis plena eſt:& per te caſum formabis.

c ¶Pœnitentia ductus. ff.de dona.qui ſaxum. ff de rep. ſi pœnitu.1. ff.locati. l. ſi in lege §. penult. ff. de in ius voc.quamuis ff de mino. quòd ſi minor.§.Scæuola.

c ¶Pœnitentia ductus.] Intellige ſi pœnitet cum adhuc nihil intereſt aduerſarij.ff. de cond. ob cau.ſi pecuniã. poteſt tamen iterum appellare 2 ext de app.directe.

d ¶Commutandi] Sic ext.de app.c.directe,quod tamen verum eſt re adhuc integra: quia ſi aduerſarius iã receſſiſſet, non poſſet ille mutare conſilium in iniuriã alterius ff.de reg.iur.nemo.

EST AVTEM. CASVS. Supradictum eſt , ꝙ licite quis appellat.Nunc oſtendit in quibus caſibus non exigitur appellatio.

NOMINATIONES. CASVS. Aliquis nominatur ad aliquam dignitatem præter publicum concilium,

g ¶Diffinitiua.] Diffinitiua ſententia eſt , quæ finem imponit negotio.ff.de arb.qualem & 1 q 3 ſummopere.alia omnis eſt interlocutoria.ſufficit tamen proferre verba,quæ habent vim condemnationis, vel abſolutionis,vt ext.de ver ſi in his & ff de arbit quod tamẽ §.ſi arbiter.Item ſi continet condemnationem, ſed tamen incertam,non valet, vt ſi iudex præcipiat ſolui debitũ, vt C.de ſent quæ ſine certa quantitate profertur.per totum.quandoque etiam tenet ſententia, licet non contineat condemnationem,vel abſolutionem,vt in ſententia ſub conditione lata,vt ſup.ea. biduum.

Snĩa eſt duplex.

h ¶Citra ſolitum ordinem]Scilicet generalem nam ſi primum ſententiatum fuerit de proprietate quam de poſſeſſione:licet hoc fieri non debuerit,tamen niſi appelletur,ſententia tenet,C de app.l.1.T.

i ¶Iudicatas] Niſi in cauſa matrimoniali 35.quæſt.9. §.quia ergo.Et in crimine falſi C. de fal.l.querela. Et vbi negatur iudicatum. ff. quæ ſententiæ ſine app.re.l. 1.in prin Et cum dolo omiſit exceptionem, quæ competebat ex prima ſententia,vt extra de ſent. & re iud. inter.quæ huic legi videtur contraria. ſed decr.intelligo 4,cum aliquis ex certa ſcientia & ex dolo omiſit exceptionem, volens decipere aduerſarium .argum. ff. ad Vell.ſi decipienti.hæc autem lex loquitur cum ex ignorantia omiſit exceptionem rei iudicatæ:vel etiam ſi ex certa ſcientia omiſit, ſed ideo omiſit, quia non poterat eam tunc temporis probare:hoc enim non preiudicat, vt inf.ead.quæſt.7.plerumque . Item fallit. ſi de iure iur admonendi.vbi retractatur prior ſententia propter per-

Snĩa contra res prius iudicatas quãque valet.

4 Et bene ſecũdum Vin. & Ho. put ibi not.nam deceptis no decipientib. &c.ext.de rerum parmu. c.pe. Arch.

pronocatũ non eſt; ſententię auctoritatem nõ obtinebit, & ideo appellare non eſt neceſſe. ¶ Item ſi ſententia cõtra ius[a] ſcriptum feratur; veluti dũ defunctus, & minor 14. annis fuiſſe, & teſtamentũ iure feciſſe dicitur, nullas vires obtinet: nec cõtra eam eſt neceſſariũ auxiliũ reuocationis. ¶ Si vero cõtra ius litigatoris ſnĩa dicatur, veluti dũ minor 14. annis, annũ 14. impleuiſſe, ac per hoc teſtamentũ iure feciſſe pronunciatur; ad pronocationis remediũ oportet confugere. ¶ Item ſi plures iudices[b] dati sũt et vnus tantum ex eis pronunciaſſe proponitur: nõ videtur appellãdi neceſſitas fuiſſe, cũ ſnĩa firmitatẽ iure nõ obtineat. ¶ Itẽ cũ certa[c] ratione, & fine iudices mulctare poſsũt; ſi aliter cõtra ſtatutũ legis modũ mulctã irrogauerint; quod cõtra ius geſtum videtur firmitatẽ non tenet, & ſine appellatione põt reſcindi. [¶ Venales[d] quoq; ſnĩas, quæ in mercedem à corruptis iudicib. proferuntur, ẽt citra interpoſitæ pronocationis auxiliũ infirmas eſſe decretũ eſt. ¶ Item ſi propter infirmitatẽ ætatis ad honorem, ad quẽ nominatus es, inhabilẽ te eſſe probaueris, prætermiſſa appellatione, iniqua nominatio remouebitur. ¶ Sunt etiam, quorum appellationes nõ recipiuntur. Nõ enim poteſt recipi eius appellatio, qui per cõtumaciam[e] abſens, cum ad agendã cauſam vocatus eſſet, negotio prius ſummatim[f]

Le.2.ſi cum ibi.

Ea.l.§.quod ſi.

Le.4. ibidem.

Le.5.

Le.7.
l.8.ſi pater.

Le. 1. C. quorum app. non recipia.

Periurium.1o. ego intelligo decr. inter cum prima ſententia non valebat, vt ibi dicitur: quod poterat eſſe ex multis cauſis. B.

ITEM SI SENTENTIA. CASVS. Dr̃ hic quòd ſi ſnĩa lata fuerit cõtra ius ſcriptũ, nulla eſt ipſo iure. nec ab ea neceſſe eſt appellari: veluti ſi pronũcietur defunctũ fuiſſe minorem 14. an. & rite teſtamentum feciſſe. Si autem fertur ſententia contra ius litigatoris, tunc eſt appellatio neceſſaria: veluti ſi pronuncietur minorem 14. annum impleuiſſe. & rite teſtamentum feciſſe.

a ¶ Cõtra ius] Niſi iudex æſtimet leges illas nõ iuuare cãm. vt ff. de re iud. cũ ꝓlatis. Sed hoc eſt falsũ: quia error iudicis non dẽt excuſare ſniam, vt ff. quę ſniã ſine appellat. re l. 1. in prin. & illa lex cũ prolatis, loquitur qñ cõtra ius litigatoris ſentẽtiarũ fuerit. Et ſic patet ꝙ ſnia lata cõtra ius litigatoris quãtum ad litigatores, tranſit in rẽ iudicatam, vt hic, & extra de ſent. & re iud. cum inter. in fi.

Snĩa contra ius litigatoris lata valet.

ITEM SI PLVRES CASVS. Si plures iudices dati ſunt, & vnus tantũ pronunciauerit, nulla eſt ſententia ipſo iure: nec exigitur appellatio ipſo iure. Item ſi iudex puniit aliquem vltra modum ſibi a lege prefixum, pęnam maiorem quã debeat irrogando, talis ſententia non valet: nec ab eo appellari oportet.

b ¶ Iudices.] Siue iudices ſint ordinarii, ſiue delegati, ſiue arbitri, & omnes ſint præſentes: quidquid maior pars ſtatuit, illud tenet, vt 65. diſtinct c. 1. & 2. & ff. de re iud. duo ex tribus. ff. de arbitris. item ſi. §. vlt. & l. diem. §. ſi plures. niſi in ſolo caſu, quem habes extra de reſcr. paſtoralis. Sed ſi impari numero diſſentiant, tunc ſi ſint arbitri neutra ſententiarum tenet, vt ff. de arbitr. diem. §. ſi plures. & tunc iudex ordinarius coget arbitros aliquam pſonam eligere, cuius auctoritati ſtetur, vt ff. de arb. item ſi. § principales. In delegatis autem iudicib. tenet vtriuſque ſententia ſed ſuſpenditur quouſque altera confirmetur à ſuperiore. ff. de re iu. duo iudices. niſi velit dicere aliud eſſe in delegatis à principe 3, vt C de appel. in offerendis. vbi dicitur ꝙ ſi diſſentiunt, eligant tertium. in ordinarijs vero ſi diſſentiant in pari numero, tenet ſententia pro reo lata, niſi in cauſa liberali, vt extra de prob. ex literis. ff de re iud. inter pares. ſimiliter tenet ſententia lata pro teſtamento. ff. de inoff. teſta. ſi pars. Tertius caſus pro matrimonio, vt 33. q. 1. ſi quis acceperit. & extra de præſump. illud. Quartus in dote, ext. de ſenten. & re iud. c. ſi. vnde verſus.

Stat teſtamentum, libertas, coniugium, dos:
Si ſunt æquales qui producuntur vtrique.

Et hæc quæ ſupra dixi, vera ſunt, quando omnes iudices ſunt præſentes ſi autem quis abeſt. & non per contumaciam, ſententia aliorum nulla eſt, vt hic, & ff. de arb. item ſi. §. vlt. & l. ſeq. & extra de off. de leg. quamuis. &c. cauſam 1o. & ponit hodie dec. totam hac diſtinctionẽ, de ſent. & re iud. c. vlt. B.

Iudices plures ſi in ſnĩa diſcordent, quid iuris?

3 Non eſt in hoc vis, vt patet in eo quod le. & no. ext. de re iud. c. fina. Sed quod ſit in hoc viſuſ in eo ꝙ no. ſu. 65. d. ecc. in gl. ſi. Arc.

c ¶ Item cum certe.] Quidam enim iudices poſſunt punire vſque ad duos aureos, quidã plus, vt C. de mo. mul. illuſtres. & l. ſeq. & tamen propter inopiam condẽnati, põt iudex ſniam moderari 2, vt ff. de off præſid. illicitas. §. pen. & 23 q 5 cap. 1. & C. eod. eos. in fine. ſed nunquid vſque ad modum legitimum valet? non. arg. ff fa. erciſ. in hoc iudicio. arg. contra. C. de do. ſancimus. & extra de præb. dilectus 1. & c. niſi & 12. q ſi quos.

2. No. iudex mi[...] Iudicat [...] ſit lege ſ[...] tõ: illud [...] eſt min' [...] declarare [...] de i iu. d[...] quia po[...] proſecut[...] nõ iudi[...] ſed legis [...] ctoritati [...] ſeruatur [...] ca q. 3. §. [...] tãuum. [...] & quam[...] & Arch.

VENALES. CASVS. Venales ſententiæ, quæ à corruptis iudicibus proferuntur nullæ ſunt ipſo iure. Similiter ſi aliquis nominatus eſt ad honorem decurionatus, qui eſſe non poterat propter infirmitatem ætatis, puta quia minor erat. 5. annis, vel forte nimis grandæuus citra appellationem, ſi probauerit ſe inhabilem, excuſatur.

d ¶ Venales.] Sed ſi arbiter tulit ſententiam per gratiã, tenet: ſed datur doli exceptio. C. de arb l. 3. ff. ad Treb. ſeruo §. cum prætor. ſed ſi corruptus tulerit, nulla eſt ſententia, vt hic. & C. ſi ex fal. all. l. vlt.

SENTENTIAM QVORVM. CASVS. Modo oſtenditur, quia non admittuntur ad appellandum: & numerantur hic 7. perſonæ, que appellare non poſſunt: ſcilicet contumax: homicida: veneficus maleficus: adulter, raptor publicus, fur. ſimiliter conuictus teſtibus. & confeſſus ſuum ſcelus non auditur appellans. Si autem conuictus ſit, & non confeſſus, vel confeſſus metu tormentorum auditur appellans. Et ſunt hæc omnia. C. quorũ app. non recipit l. 2 hæc autem verba. & hoc in notorijs, in occultis autem, ſunt verba Gratiani: poſtea quæ ſequuntur, verba legis.

e ¶ Per contumaciam.] Sic inf. 24 q 3. de illicita. niſi veniant iudice ſedente pro tribunali. ff. de in integ. reſtit. diuus. Item bene audietur appellatio contumacis, qui præſens eſt, ut ff. de app. creditor, §. miſſus.

f ¶ Summatim.] Ideſt, ſemiplene. inquiret iudex de negotio cum aduerſarius abeſt. non enim ſtatim abſente aduerſario mittet præſentem in poſſeſſionem: ſed faciet ipſum iurare quod credebat ſe iuſte litigare: & ſi intelligitur quod eſt extra vt lit. non conteſta. quoniam frequenter, in fine.

Miſſio [...] ſionẽ nõ [...] ſtatim ſ[...] da.

NVL-

NVLLVS. Verba legis. C. quorum appel. non rec. l. 2.
a ¶ Veneficorum.] Idem eſt in alijs, vt extra de ſpon. ex literis 2.
b ¶ Et hoc in notorijs. Illud de ſuo ponit Gratianus, & male. in notorijs enim non eſt opus teſtibus. ſupra eadem
f ¶ Calculi] Ideſt, computationis.
g ¶ Publici.] Ideſt fiſci.
h ¶ Priuati.] Ideſt, de proprio patrimonio Imperatoris: quod reſpectu fiſcalium priuatum dicitur.
i ¶ Et.] Pro, ideſt.

...torius nõ ...uincitur ...ibus nec ...pellare po...

Le. obſeruare. eod.

perſcrutato, condemnatus eſt. ¶ *Nullus ẽt homicidarum, veneficorum* [a], *maleficorũ, adulterorũ, itemq; eorum, qui manifeſtam violentiã cõmiſerunt, argumentis conuictus, teſtibus ſuperatus, voce etiam propria vitiũ, ſceluſq; confeſſus* † *audiatur appellans.* [*&* *hoc in notorijs.*] [b] ¶ *In occultis autẽ.* [*Si teſtibus productis, inſtrumẽtis prolatis, alijſq; argumentis præſtitis ſententia contra eum lata ſit, & ipſe, qui condẽnatus eſt, aut minimè voce ſua confeſſus ſit, aut formidine* [c] *tormentorũ territus cõtra ſe aliquid dixerit, prouocandi licentia ei non denegatur.* ¶ *Nulli quoq; officialium* [d] *à ſententia proprij iudicis prouocatio tribuatur; niſi in eo tantũ negocio quod ciuili rõne ſuper patrimonio fortè apud proprium iudicẽ inchoauerit.* ¶ *Quoties etiam fiſcalis* [e] *calculi* [f] *ſatisfactio poſtulatur, aut tributum expoſcitur, aut publici* [g], *vel etiam priuati* [h] *debiti euidentis, &* [i] *conuicti redhibitio flagitatur, appellatione excluſa neceſſario in contumacem vigor iudiciarius exercetur.* ¶ *Ab executione ſñiæ appellari non põt* [k], *niſi forte executor ſñiæ modũ iudicationis excedat.* ¶ *Si quis ẽt auſus fuerit prouocare, ne voluntas defuncti* [l] *teſtamẽto ſcripta referetur, vel ne ij, quos ſcriptos patuerit* [m] *heredes, in poſſeſſionem* [n] *mittantur, & is, cuius de ea re notio erit, appellationẽ receperit, & iudex, qui tam ignauam* [o] *conniuentiã adhibuerit, et litigator, qui tã importune appellauerit, viginti libris argenti mulctentur.* ¶ *De poſſeſſione etiam,*

Concor. l. ...ſtitutio... & ibi ...ito. ff. de ...p. & in l. ...editor. §. ...ſus eo tit. — § ſicut. ead. le.

Le. 3.

Le. 4.

Le. 5.

Le. 6.

Le. vnica. C. ſi de momen. poſſ.

AB EXECVTORE. CASVS. Iudex mandat officiali ſuo, vel alij vt mãdetur ſñia executioni. Quæritur vtrum a tali executore ſit appellandũ? Et certe dicitur ꝙ non, niſi modum in exequendo excedat. Similiter ſi aliquis appellat ne teſtamentũ aperiatur, vel ne hæredes ſcripti mittantur in poſſeſſionem, non auditur. & appellator & iudex qui recipit talem appellationem, puniuntur in xx. libris argenti.

k ¶ Non põt.] Diſtingue tñ: quia aut executor hẽt merã executionẽ, aut mixtã. Si merã, non appellatur ab eo niſi mandati fines excedat, vt hic dicitur: & ſi ſuſpectus eſt, nõ appellatur ab eo, vt ext. de app. non t. niſi obijciatur crimen falſi coram eo: tunc enim ſuperſedebit executioni, vt extra de crimine falſi ſuper eo. & C. ſi ex falſis inſtr.

Executor an poſſit recuſari, & ab eo appellari.

dem quæſt. 1. de manifeſta. nec in notoriis appellari poteſt, vt extra eod. cum ſit. & cap. peruenit. Si ergo hæc duo conuictio & confeſſio concurrunt, non auditur appellans: quia ſola confeſſio in criminali non nocet, nec etiam in ciuili ſecundum quoſdam quin poſſit appellari. ff. de confeſ. cum fideicommiſſum. ſed contra, ſupra ead. quicunque.

c ¶ Formidine tormentorum territus.] Infra 15. q. 6. c. 1.

NVLLI CASVS. Officialis præſidis prouinciæ, vel alterius præſidentis in adminiſtratione, vel officio ſuo deliquit: de quo poſtea conuictus, & condemnatus a proprio iudice volebat appellare. Quæritur an poſſit? & certe dicitur ꝙ non poteſt: ſi tamen condemnatus eſſet in cauſa ciuili ſuper patrimonio ſuo, bene admittitur ad appellandum.

d ¶ Officialium.] Vt executori, vel tabellioni quando delinquunt circa ſuam adminiſtrationem. quia præſumitur, quòd iudicem offenderint: & quia non præſumitur quod iudex iniuſtè contra eum aliquid faciat. Item quia non poteſt abeſſe a curia.

QVOTIES. CASVS. Ponuntur hic quatuor caſus, in quibus non appellatur, ſcilicet cum ratio computationis poſtulatur a procuratore fiſci: vel cum petitur tributum: aut cum debitum publicum, ideſt, fiſci; vel priuatum ideſt Cæſaris, de quo aliquis eſt euidenter conuictus flagitatur.

e ¶ Quoties etiam fiſcalis.] Ideſt, quoties ab aliquo rõ adminiſtrationis requiritur & intellige quando cuidem eſt tributum: alioquin ſecus, vt C. de app. qm̃ nonnulli. Patet ergo ꝙ in tributis non appellatur: ergo nec in decimis: cum decimæ ſint tributa egentium animarum, vt 10. q. 1. decimæ, & eſt expreſſu extra de deci. tua. in ſi.

iudicati. & de tali executore loquitur lex C. de executione rei iud. ſi vt proponis. & extra de ſententia & re iud. de cætero. Q nq; dicitur executor, qui habet mixtam executionem: & talis poteſt recuſari propter ſuſpicionem. extra de offi. dele. ſuper quæſtionem. §. ſi vero. de ꝗ li loquitur 25. q. 2. & ſi non cognitio & talis executor audiet, & admittet exceptiones rationabiles, quantumque abſolute ei ſcribatur, vt extr de offi. deleg. ex parte, & extra de ætat. & qual. cap. eam te. & etra de reſcriptis, cum adeo. Item licet mixtus ſit executor, non poteſt appellari a grauamine vel iniuria [r], vt C. de ap. ſi qs. Item videtur ꝙ differenda ſit executio ſi incontinenti volo probare ſententiam iniuſtam, vt extra de teſt. veniens 2. & ff. de iud. ſi prætor. De hac materia plenè inuenies 25. q. 2. & ſi non cognitio.

r Argu. ad hoc 61. diſt. nullus inuitis. circa ſi. lo. de Fant.

l ¶ Defuncti.] Ar. contra extra de app. qua fronte. in parte deciſa ſed ibi debitum erat liquidum: vnde ibi valebat appellatione corpus ſepeliretur ante ſatisfactionem.

m ¶ Patuerit.] Nota, quod dicit, patuerit: ex hoc eſt ar. quod ſatis eſt pro illo qui intẽtauit poſſeſſorium, quod aliquam præſumptionem pro ſe habeat, licet non perfectè probet.

n ¶ Poſſeſſionem.] Quia ibi non auditur appellans, vel aliqua exceptio, niſi prius fiat miſſio in poſſeſſionem, vt C. de edic. diui. Hadria tol. l. 2.

o ¶ Ignauam.] Nota iudicem puniri, qui recipit friuolas appellationes.

DE POSSESSIONE. CASVS. Si pronunciatum fuit de aliquo mittendo in poſſeſſionem cauſa reſtitutionis, vel alia de cauſa, appellari non debet & ſi fuerit appellatum, nihilominus mandabitur ſententia executioni.

Appellationes friuolas recipiẽs punitur.

Appellari ...pt in tri... ...is & de... ...nis.

& eius momento[a]. ſi cauſa dicatur (quæ ſententia interlocutoria appellatur) quãuis prouocatio interpoſita fuerit, tamen lata ſnĩa ſortiatur effectum[b]. ¶ Quandoque vnam, & eamdem plures ſimul reportant condemnationem, nec diuerſitas factorum ſeparationem accipit, quo caſu[c] ſi oẽs appellauerint, & vno ex his agente, eorum appellatio iuſta pronunciata fuerit, emolumentum victoriæ ẽt ad alios pertinebit[d]. Si aũt vnus tantum appellauit eiuſque appellatio iuſta pronunciata eſt, ei quoq; prodeſt, qui nõ appellauit. Quòd ſi ætatis[e] auxilio vnus contra ſnĩam reſtitutionem impetrauit, maiori qui ſuo iure non appellauit, hoc reſcriptum non prodeſt. Iudicibus aũt non ſolũ ſuſcipiendæ appellationis neceſſitas videtur impoſita, verum etiam 30. dierum ſpatia ex die ſententiæ definita ſunt, intra quæ, geſta[f] vnà cum relatione[g] litigatoribus conuenit præſtari[h]. ¶ Similiter arbiter appellationem ſuſcipere, & relationem dare compellitur, ſi delegatus fuerit. ¶ Litigatorib. vero copia eſt ẽt non ſcriptis libellis illico voce appellare cum res iudicata popoſcerit tã ciuilibus, quàm in criminalibus cauſis. ¶ Ab eo autem, qui de appellatione cognoſcit non poteſt fieri recurſus ad iudicem, à quo fuerit prouocatum. Quapropter remittendi litigatores ad prouincias remotam ſibi occaſionem, atque excluſam penitus intelligãt: cum ſuper omni cauſa interpoſitam prouocationem, vel iniuſtam tantum liceat pronunciare[i], vel iuſtam. ¶ Hæc omnia in 7. lib. Codicis inuenies a tit. de appellationibus vſque ad tit. ne liceat in vna eademque cauſa.

Le. 1. C. ſi vnus ex pluribus. appe.

Le. 2. eo. tit. ibidem.

L. ſi appellationem, in fi. cod.

Le. litigator. ea.

L. hos, qui, eo.

a ¶ Si quis libellos.] *Hinc vſque ad finem huius capitis varias leges codicis Gratianus refert; quorum non retulit eadem omnino verba ſed quæ ad quæſtionem ſuam facere iudicauit.*

QVAESTIO VII.

Vod.

Poſſeſſio momentanea.

a ¶ Momento] Ideſt, de momentaneã poſſeſſione momentaneam poſſeſſionem vocat illam, quæ reſtituitur ei qui ſpoliatus eſt, & vocatur momentanea, quia apta eſt per momentum durare, ſi aduerſarius in momento probet proprietatem. Io.

b ¶ Effectum] ſm canones tamen appellatur a momentaneæ poſſeſſionis ſnĩa, vt extra de teſti. ſignificauerunt. vbi ab interlocutoria intra x. dies appellandum, extra de elec. cum dilectus. extr. de appe. ſuper eo 2. & extr. de teſti. ſpo. ex conqueſtione.

QVANDOQVE. CASVS. Dr in hac lege, ꝙ ſi plures ſuper eadẽ re vna ſnĩa condemnentur, ꝙ omnes appellauerint: vno tantum illorum proſequente appellationem & obtinẽte, prodeſt omnib. Idẽ eſt ſi vnus illorũ tantum proſequitur appellationem, & obtinet. Nam ſi appellatio iuſta pronuncietur, victoria vnius prodeſt omnibus Si autem aliquis illorum, qui eſt minor 25. annis, fuerit reſtitutus ratione minoris ætatis: hoc non prodeſt maiori q nõ appellauit, & qui cũ ꝫ noie ſimul fuerat condemnatus.

c ¶ Quo caſu.] Vt in duob. reis debendi.

d ¶ Ad alios pertinebit.] Vt ſu. c q 5 ſtatuit. &c. interrogatũ.

e ¶ Ætatis.] Niſi ſint connexa ff de minoribus, etiam & l tutor. & ff quemadmodum ſeruitus amit. l. communem.

IVDICIBVS CASVS Dicitur hic ꝙ officium eſt iudicis ordinarii appellationem recipere. & intra 30. dies a tempore ſententiæ computandos geſta cauſæ litigatoribus præbere vna cum relatione Item dicitur in iudice delegato. Et dicitur relatio ipſi apoſtoli, quibus iudex eximit appellantem à ſua iuriſdictione: vel rñſiones vtriuſq; partis. Dicitur etiam ꝙ ſi litigator ſtatim poſt ſententiam voluerit appellare, hoc poteſt facere vna voce. & ſine ſcriptis. & hoc tam in ciuili negotio, quàm in criminali.

f ¶ Geſta,] Id eſt, allegationes. C. de rela l 1.

g ¶ Relatione. Id eſt, reſponſionibus partium.

h ¶ præſtari.] Etiam non appetentibus. C. de app. eos in fi. §. 1.

AB EO. CASVS. Dicitur hic, ꝙ a iudice appellationis non debet remitti cauſa ad iudicem à quo fuerit appellatum: cum iudex appellationis pronunciare debeat appellationem eſſe iuſtam vel iniuſtam, quod vix faceret iudex à quo appellatur.

i ¶ Pronunciare.] Etiam ex prioribus inſtrumentis, vel etiam ex nouis, vt C de tempo. ap. per hanc. C. de app. eos. §. 1 nouas enim cauſas appellationis poteſt audire iudex, vt extra de app. conſtitutis in fin. ff. de app. ſcio. in fin.

i ¶ Pronunciare.] Pone ergo ꝙ alicui ſit commiſſa cauſa ap. iudex ille pronunciat appellationem iuſtam, nunquid incipiet de nouo cognoſcere de principali negotio? hæc lex uidetur velle quod non, ſed quod poſſit, eſt arg extra de teſta. Raynutius in fin. & C de re cre. generaliter. § ſin autem. in fi. & in authen. de ſan. epiſt. §. ſi quis contra aliquem. coll. 6. & extra de app. vt debitus in fin.

iudex. ap... lationis ... poſſit de p... cipali c... gnoſcere.

Vod vero.] Hæc q. diuiditur in 7. partes. In prima parte probat per 12. auct. ſanctorum patrum, ꝙ laici clericos accuſare non poſſunt & quia sũt minores & quia ad eũdem ordinem promoueri non poſſunt: & quia eos non recipiunt in ſua accuſatione: & (quod eſt validius) quia oppido eis ſunt infeſti. Secunda ibi, [His auctoritatibus] Tertia ibi, [Huic oppoſitioni.] Quarta ibi, [De his.] Quinta ibi, [Item pœnitentes.] Sexta ibi. [Item cum Balaam.] Septima ibi, [Itẽ illud.] Io. de Fa.

CASVS. Hic intitulatur 7 q qua quæritur. an laici ſint admittendi ad accuſationem epiſcoporum, vel clerici inferiores, vel monachi: & allegat G. pro vtraque parte.

parte. & primo, ꝙ non admittantur: & poſtea, ꝙ admittantur opin. plures faciendo, & inferendo ſolutiones. Quid autem iuris ſit de hoc, in ſumma huius quæſtionis inuenitur.

a ¶Quod verò.] Secundum Baz. laici ſi ſunt bonæ famæ, le vitæ. ſi autem bonæ vitæ, tunc tantum laici bonæ vitæ. ext. de ſim. per tuas. Clerici verò contra clericos admittuntur niſi ſint criminoſi, vel irregulares, vt inf. c. p̄ſumunt. & c. lator. & c. ipſi Apoſtoli, ta'es tñ, qui ſunt eiuſdem ordinis cum eis, vel inferioris, vt inf. ead ipſi Apoſtoli, & c. teſtes. ſimiliter monachi audiuntur. ext de accuſ. ex parte. & cap. olim, & hæc vera ſūt de ſolẽnia accuſatione. Sed in denūciatione criminis (vt dicũt quidam) oẽs admittũtur. arg 24. q. 1. quiſquis & qa cuilibet dictum eſt hoc, Si peccauerit in te, & ca. 22. q. 5. hoc vt. 24. q. 3. tam ſacerdos, Arg. contra 15. q. 6 epiſcopus in ſynodo & ext. de accuſat. cum oporteat. Quid iuris ſit d hoc not. ſup. ead. q6. 1. ſi peccauerit

[Left margin:] …ici an poſ…t clericos …cuſare. Adde ꝙ ſi …ura inha…iem accu…orem nō …ponitur. …let iudi…um. l. hos …cuſare. §. …e Iuli. & …Bar. & l, placet. ff. accuſ.

[Right margin:] Clerici clẽricos accuſare poſſunt.

verò [a] *laici in accuſatione epiſcoporum non ſint audiendi, Euariſtus Papa teſtatur dicens,* † *epiſcopis per Aegyptum, epiſt. 2.*

¶Laici in epiſcoporum accuſatione non ſunt recipiendi. Cap. I.

Anſ. l. 3. c. 11. Iuo p. 5. c. 240. Pan. l. 4. c. 17.

NOn eſt a plebe, aut vulgaribus hominibus arguendus, vel accuſandus epiſcopus, licet ſit inordinatus: quia pro meritis [b] ſubditorum diſponitur a Deo vita rectorum. *& infra.* ¶Ideo iſta dico, quia inſidiator bona ſæpiſſime ſolet conuertere in malum, & in electis ponit maculam.

Item Sylueſter Papa in epilogo concilij Romani.

¶Laicus clericum non accuſet. Cap. II.

Burc. l. 1. c. 151. Anſ. l. 3. c. 24. Iuo p. 5. c. 264.

NVllus laicus audeat clerico [c] crimen inferre.

Item Marcellinus Papa ad epiſcopos Orientales, epiſtola 2.

¶De eodem. Cap. III.

12. q. 1. clericum. §. nec laico,

LAico non licet quemlibet clericum accuſare.

Item Iulius Papa in decretis, c. 36.

¶Anathematizatus ſacerdotes accuſare non poteſt. Cap. IIII.

† al. anathema.

† al. colligari.

IN ſancta Nicena ſynodo ſtatutum eſt, vt nemo anathematizatus † [d] in noſtra ſuſcipiatur accuſatione: nec illi qui nos in ſua nolunt recipere querela, vel accuſatione, cum nos ſuper illos ſciamus a Domino conſtitutos, non illos ſuper nos: & ſicut maior non poteſt a minore iudicari, ita nec obligari † [f], quia ratum eſt omne, quod magnum [g] eſt. Portamus onera omnium, qui grauantur: quinimmo hæc portat in nobis beatus Apoſtolus Petrus, cuius vice fungimur legatione, & cuius regula informamur, quatenus eius fulti auxilio ab omnibus nunc & in perpetuum tueamur aduerſis.

Item Euſebius ad epiſcopos Galliæ, epiſt. 1.

¶De eodem. Cap. V.

LAicos [h] non accuſare.

NOn ẽ.] CASVS. Quærebat hic, an laici poſſunt accuſare epm ſuũ male & inordinate viuentem. Et reſpondetur ꝙ non, duab. rationibus. Vna eſt, quia ꝓ meritis ſubditorum quandoq; dãtur mali prælati: & qa diabolus quãdoque infamat bonos, & bona conuertit in malum.

b ¶Pro meritis.] Infra 8. q. 1. audacter. & 6 q. ex merito.

NVllus laicus.]

c ¶Clerico.] Vel moniali. ext. de acc. meminimus 1.

IN ſãcta] CASVS. Quærebatur a Iulio Papa, vtrũ excõicati, vel laici poſsũt clericũ accuſare. Et reſpondet, quod nõ admittũtur excommunicati nec laici: & hoc probat pluribus rõnib Vna, qa nõn recipiunt clericos in ſuam accuſationẽ: & quia clerici ſunt ipſis maiores: & quia portãt onera omnium: & funguntur vice Apoſtolorum.

[Right margin:] 1 Iſta dec. loquit de laico inimico: & ſic nõ ꝓbatur, imo ſumpto arg. a contrario probatur cõtrarium, vt ibi not.

d ¶Anathematizatus.] inf. 3. q 4 nullus. hoc proprie eſt, vel ideſt, ſeparatus ſ a conuerſatione clericorũ: qa laicus. inf. ca laici & 24 q. 3. certum & 6. q. 1. illi qui ꝯ oẽs.

e ¶Super illos] Sup d. 10. certum, & c. ſuſcipitis.

f ¶Ita nec obligari.] ideſt, accuſare, 21. d inferior.

g ¶Quod magnum. ſup d. 63 legimus. 10.

LAicus.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ laici non admittuntur ad accuſationem clericorum quatuor rationibus, quia non ſunt eiuſdem cõuerſationis cum clericis, & quia ſunt clericis inimici. & quia nolunt imitari grauitatem eorum: quia nolunt accipere clericos in ſuam accuſationem.

h ¶Laicos.] Certum eſt, ꝙ laicus proſequens propriam iniu-

mæ, admittuntur ad accuſationem clericorum. ar. inf. c. clericos aut laicos, & G. idẽ ſentit. Alij dicũt, ꝙ laicus proprium prælatum propter delictum accuſare poteſt: quia ſua intereſt habere prælatum bonum, vt dixi 23. diſt. illud. Communior eſt opinio, ꝙ non poſſit, niſi ſuã iniuriam proſequatur, vt 4. q. 6. omnibus. ext. de teſt de cætero, ſup. ea. q. 1. prohibent. niſi crimine hæreſis infra ea ſacerdotes, & c. oues. & in ſimonia. ext. de ſim. tanta. & in crimine læſæ maieſtatis, 15. q. 3. ſane. C. de epiſc. & cleric. ſi quemquã. & crimine ſacrilegij, ſecundum quoſdam. 17. q. 4 §. qui autẽ. & in crimine dilapidationis, vt 12 q. 2. non liceat vt dixi, 16. q. 1. cõſtitutũ. In his autem omnibus ita demum admittuntur, ſi bono zelo denuncient crimina. extra de ſimon. licet Hely. in fine. & ſi accuſatus fuerit vitæ ſuſpectæ, ſu. ea. q. 1. in primis. quia ſi accuſatus eſt ſuſpectæ vitæ, admittũtur laici ma

iniuriam admittitur ad accuſationem clerici coram clerico iudice, vt extra de teſt. de cætero. Nunquid ergo & econuerſo clericus admittitur ad accuſationem laici coram laico iudice, ſi proſequatur ſuam iniuriam? Dicunt quidam ꝙ non: nam vbi crimen irrogat pœnam ſanguinis, clericus intereſſe non pot, vt 33. q. vl. his a quib. ſed ſi nõ irrogat pœnam ſanguinis, bene poteſt. Alij dicunt 1. ꝙ in nullo crimine clericus pôt accuſare laicu. arg. 11. q. 1. nullus q. non pôt in crimine teſtari contra ipſum. 11. q. 1 teſtimonium, & ſic fallit regula, quæ eſt 4 q 6. omnibus. agat ergo clericus ciuiliter de crimine.

hunt. & contumelias inferunt.

c ¶ Cham.] 24. q. 3. ſed qui.

d ¶ Amplıori] Argu. ꝙ in eodem genere delicti plus peccamus erga patres ſpirituales 3, quam carnales, vt 30. q. 3. Fictacium.

Clericus laicum accuſare non pôt.

1 Vt Hu. & L. q ita nor inf. c. 1. dicẽtes idẽ eſſe vbi ẽt proſequitur propriam iniuriam proſequẽdo: nec pôt repelli eo prætextu ꝙ nõ ꝓmonuerit aduerſariũ. ut arg. iſtius c. hic alleg. omnib. L.

Peccamus plˀ erga patres ſpirituales quã carnales.

3 Dicit L. patres ſpirituales dñr ſacerdotes. 6. q. 1. ver. hi dõ idem alias eſt c. per ſe.

epiſcopos [a] hactenus obſeruatum, & conſtitutũ eſt: quia eiuſdem non ſunt conuerſationis, & oppido eis quidam infeſti exiſtunt; quippe cum vita eorum, & conuerſatio debeat eſſe ſecreta, & laicorum actibus remota, nec ab eis impeti debeat, qui eorum caſtitatem, & grauitatem nolunt imitari, maxime cum nec hi eos in ſuis volunt recipere accuſationibus. Cle. 1. epiſt. 8.

Item Fabianus Papa ad epiſcopos Orientales, epiſt. 2.

¶ Nec clerici in accuſatione laicorum, nec laici in accuſatione clericorum ſunt ſuſcipiendi. Cap. VI.

Poly. l. 5. tit. 1. Iuo p. 6. c. 320. Pann. l. 4. c. 62.

SIcut ſacerdotes, vel reliqui clerici a ſæcularium laicorum excluduntur accuſatione, ita illi ab iſtorum ſunt excludendi, & alienandi criminatione, & ſicut iſti ab illis ita illi ab iſtis non recipiantur: quoniam ſicut Domini ſacerdotum ſegregata debet eſſe conuerſatio ab eorum conuerſatione, ita & litigatio [b]: quia ſeruum Domini non oportet litigare. 2. Tim. 2.

Item ex concilio Moguntino.

¶ De eodem. Cap. VII.

Burc. l. 16. c. 7.

DEcretum eſt, vt presbyteri ſuos plebeios † & accuſare, & atteſtimoniare poſſint. Si autem neglexerint, ſui gradus periculo ſubiacebunt.

† al. plebeſanos.

¶ *Caput hoc abeſt à pleriſque antiquis exemplaribus Gratiani, neque hic recte collocatur: ſed extat apud Burchardum, qui pro voce,* plebeios, *habet,* plebeianos.

Item Clemens ad Iacobum epiſt. 1.

¶ Laici clericos accuſare non debent. Cap. VIII.

SAcerdotes, & reliqui eccleſiæ miniſtri, omneſque plebes epiſcopos ſuos diligere debent, & eorum præceptis obedire, etiam ſi ipſi aliter (quod abſit) agant [c], niſi in fide errauerint.

¶ *In hoc, & ſequenti capite non referuntur ipſa prorſus verba ſancti clementis.*

Item ad eundem epiſt. 2.

¶ De eodem. Cap. IX.

QValis condemnatio eis immineat, qui in patres peccant, ſcriptura diuina oſtendit. Si enim Cham [d], quia non operuit pudenda patris, maledictus eſt; multo ampliori [e] condemnatione digni ſunt, qui patrib. legatione Dei fungentibus contumeliam inferunt. Gen. 9.

Perſona inferiorum ordinum in ſuperiorum accuſationem recipienda non ſunt.

Vnde Silueſter Papa in epilogo concilio Romani.

Cap. l. 1. cap. 339. in conc. Mogũtino ſub Arnulpho, c. 12.

a ¶ Non accuſaſſe epõs.] in hoc c. aſſignantur tres rõnes, quare laici ñ admittunt cõtra clericos. quarta aſſignat ſu. e. q 1. c 1 quia eſt, quia magnũ eſt, ꝙ clerici accuſent ab eis, vnde dẽt eſſe ratum, vt ſup. ea. prox. c lo.

SIcut.] CASVS. Sicut clerici remouent ab accuſatione laicorũ; ita & laici remoueri dñt ab accuſatione clericorũ: quia ſicut diſcreti & ſeparati ſunt laici a cõuerſatione clericorum: ſic etiam dẽnt eſſe clerici diuiſi ab accuſatione laicorũ.

b ¶ Litigatio] Ext. de ſynodi. c. vno.

SAcerdotes.] CASVS In hoc dr̃, ꝙ quilibet inferior ꝓlato ſuo obedire debet, etiam ſi malus ſit, niſi erret in fide.

c ¶ Agãt.] Si prælati ſunt hæretici, vel excõicati, vel ñ ſeruãt canones, vel ſimoniaci, vel notorij fornicatores, tũc pôt recedi ab eis añ ſñiã, 19. d nulli 16. q vlt. ſane, 32. diſt. nullus. in alio crimine ante ſententiam 2, nõ eſt recedendum ab eis. 8. qõ. 4. nonne. & 15. q. 6. c vlt. io. hoc corrigitur pro parte, ext. de temp. ord. c. ſi B.

Prælati criminoſi ante ſñiam derelinqui pñt.

2 Iſta gl. reputat ſingu. per doct. ad hoc, ꝙ ab epõ non ſeruante canones pôt recedi, vt ab excõicato.

QValis condemnatio.] CASVS. Dicitur ꝙ quilibet obedire dẽt ſuo prælato, nec ei detrahere, & hoc probatur exemplo Cham, quia maledictus fuit, quia non operuit pudenda patris ſui: ſed multo fortius eſſent maledicti qui patribus ſuis ſpiritualibus detrahunt. & contumelias inferunt.

PERSONAE. CASVS. Oſtenſum eſt ſup. quòd laici nõ admittuntur ad accuſationem clericorum. modo oſtendit, ꝙ clerici inferioris ordinis non admittuntur ad accuſationem ſuperioris, vſque ad §. his auctoritatibus.

Cleri-

CLericus.] CASVS. Quærebatur à Syluestro vtrũ minores clerici irregulares vel infames poſſint accuſare ſuperiores, & certè reſpondetur ꝙ non, nec contra eos teſtificari poſſunt. Alia c. plana ſunt.

a ¶ Clericus.] Hoc c. nõ tenet. Vel loquitur de his, qui propter irregularitatem nõ poſſunt ad altiora promoueri, vt bigami. & corpore uitiati: alias eſſet cõtra oẽm rõnẽ, vt inf ea laror. Et dic clericus, ſcilicet pſalmiſta & oſtiarius.

¶ Minores non debent accuſare maiores. Cap X.

Polyc. l. 5. tit. 1.
Burc. l. 1. c. 151.
Iuo p. 5. c. 264.

CLericus [a] aduerſus exorciſtam; exorciſta aduerſus acolythum, acolytus aduerſus ſubdiaconum, ſubdiaconus aduerſus diaconum, diaconus aduerſus preſbyterum, presbyter aduerſus epiſcopum accuſationem dare, aut a teſtimonium ferre non valet.

a ¶ Aut teſtimonium ferre.] *Hæc non ſunt in originali, neque in alijs locis indicatis, ac totius etiam ordo in enumeratione eſt immutatus: ita enim in cõcilio, & apud cæteros:* Fecit hoc gradus in gremio ſynodi, vt nõ pſbyter aduerſus epiſcopũ &c.

Item Zepherinus Papa ad epiſcopos Siciliæ, epiſt. 1.

¶ De eodem. Cap. XI

Iuõ p. 5. c. 245.

MAiorum [b] quiſpiam minorum accuſationibus non impetatur [c].

¶ *In originali quemadmodum & apud Iuonem eſt,* nec ſummorum quiſpiam minorum accuſationibus impetatur, aut diſpe. ear.

Iſidorus. l. 3 ſét. c. 39.
inf. e. c. plerunque.
Anſ. l. 3. c. 37.
Deuſdedit p. 3.
Iuo p. 5. c. 239.
Gen. 9.

Item Anacletus Papa, epiſt. 3.

¶ De eodem. Cap. XII.

SEntentia Cham filij Noe damnantur, qui ſuorum doctorum, vel præpoſitorum culpam produnt [d], ceu [e] Cham, qui patris pudenda nom operuit, ſed magis deridenda monſtrauit.

Et in 5. ſynodo ſub Symmacho & Greg. paſt. p. 3. c. 5.
Poly. l. 5. tit. 1.
Anſ. l. 3. c. 44.
Burc. l. 1. c. 139.
Iuo p. 5. c. 253.
Pann. l. 4. c. 39.
† al. teſte.

Item Euſebius Papa ad epiſcopos Alexandriæ, epi. 2.

¶ Oues paſtorem ſuum (niſi à fide exorbitauerint) non poſſunt accuſare. Cap. XIII.

OVes, quæ paſtori ſuo commiſſæ ſunt, eum [f] nec reprehendere (niſi à recta fide exorbitauerit) debẽt, nec vllatenus accuſare poſſunt †: quia facta paſtorum oris [g] gladio [h] ferienda non ſunt, quamquam rectè † reprehendenda [i] videantur.

...cõc. tex. in ...uẽquã & ... Doct. & ...glo. C. de ... & cle.

His auctoritatibus probatur, quod ſubditi ſiue ſint laici, ſiue clerici, prælatos ſuos accuſare non poſſunt. Verum de criminoſis, & de infamibus hoc intelligendum eſt, qui vitam ſuorum prælatorum parati ſunt reprehendere, non imitari: quod ex verbis Anacleti datur intelligi, qui ait.

¶ Quare laici in accuſatione epiſcoporum non audiantur. Cap. XIIII.

LAici in accuſatione epiſcoporum audiendi nõ ſunt; quia oppido eis quidam infeſti ſunt: & indignũ eſt, vt ab eis accuſentur, qui eorũ grauitatem nolũt imitari [k].

¶ *Apud anacletum, ex quo citatur, non extat. Eadem tamen verba habentur in epiſtola Euſebij ſupra eadem c. laicos.*

Item Anacletus ad epiſcopos Italiæ, epiſt. 2.

Deuſdedit p. 4.
Anſ. l. 3. c. 31.
Iuo p. 5. c. 238.
Pann. l. 4. c. 38.

¶ Sacerdotes non niſi à uiris idoneis, & probatis accuſari poſſunt. Cap. XV.

ACcuſatio quoque eorum, ſuper qua nos conſule-

b MAiorũ.] Hoc cap ſimpliciter non tenet.

c ¶ Imperatur.] Criminosè, ſi de clericis intelligas.

d SEntẽtia Cham, &c] Produnt.] Tales deponunt 45. diſt. accuſatores.

e ¶ Ceu] Id eſt, ſicut.

f OVes.] Eũ.] Criminosè, ſi de clericis itelligas, dic, hoc cum prælatus eorum eſt bonæ opinionis.

g ¶ Oris.] Id eſt, locutionis.

h ¶ Gladio.] Id eſt lingua.

i ¶ Reprehendenda.] .i. reprehenſibilia ĩſ. ead. nos. ſi ne ſit contra. ſup 21. diſt nolite infra 6. q. 1. oues.

HIS AVCTORITATIBVS Hæc eſt 2 pars q in qua vult probare. quod laici ſi boni ſunt, accuſãt clericos: ſed, huiuſmodi allegatio ſuperficialis eſt, quia aliter canones intelliguntur. hoc tamen probare nititur per ix. auctorita. Ioan. de Fant.

CASVS Modo, concludit G. ex ſupradictis, ꝙ ſubditi laici, vel clerici non accuſant ſuos ꝑlatos: ſed dicit H ꝙ hoc intelligendum eſt de infamibus & criminoſis, qui parati ſunt reprehendere ſuos, prælatos: & hoc probat per ſequentia.

k LAici.] ¶ Nolũt imitari.] Propter hoc verbum inducit Gra. hoc c Sed hic vacat arg à cõtrario ſecundum H. & Lau. vnde ſubaudi, maximè. Hic videas qđ no. 81 d. presbyter. in glo. cum capitur. & c. Arch

ACcuſatio.] CASVS Quæſitum fuit ab Anacleto vtrũ epi poſſint accuſari

SS 4 a malis

à malis hominibus,& ſceleratis. Et certe rñdet ꝙ non, ſed à bonis & fide dignis, vel fidelib. q ſunt potius ſupportandi, & hoc probat exemplo Dñi, qui per ſeipſum ementes, & vendentes eiecit de tẽplo. Et exemplo ẽt domini ſæcularis fortiter indignantis cũ videt ſeruum ſuum ab aliquo alio iudicari: & hoc i prima parte. In ſecunda parte dicitur, ꝙ ſi detractores quorum cũque grauiter puniuntur, multo fortius detractores famulorũ Dei. In tertia parte dicitur, ꝙ Apoſtoli, & eorum ſucceſſores talia conſiderantes ſtatuerunt, ne facile quis attentet accuſare vel lacerare prælatos, & ſi quis eos accuſare vel conuenire voluerit, primo eos charitatiue admoneat. quod ſi non fecerit, excommunicetur. Secunda pars incipit ibi, [Et paulo poſt.] Tertia incipit ibi, [Hæc & alia.]

denunciatur crimen ſimoniæ, non eſt neceſſaria admonitio: quia de illo non poteſt quis pœnitere retento ordine, vt 1.q.1. ſi quis neque, & q.7. requiritis. licet ſit arg. cont. 1.q. vlt. patet. & ext. de ſimo licet. cui hodie ſtatur, ſcilicet, quia moneatur, vt dimittat beneficium, quo

retento

1 Idem dic in crimi hæreſeos. læſæ mai ſtatis ſecundum L.

re uoluiſtis, non niſi ab idoneis, & probatiſſimis viris, q & ſuſpicionibus [a], & ſceleribus carent, fieri debet: quia Dominus ſacri ſui corporis tractatores à vilibus & rep bis, ac nõ idoneis perſonis infamari noluit, nec calumniari p̄miſit: ſed ipſe proprio flagello peccãtes ſacerdotes [b] è tẽplo eiecit. Vnde liquet, quòd ſummi ſacerdotes, id eſt epiſcopi à Deo ſunt iudicandi nõ ab humanis, aut prauę vitæ [c] hominibus lacerandi, ſed potius ab omnibus fidelibus portandi: ipſo Domino exemplum dante, quãdo per ſe ipſum, & non per alium vendẽtes & ementes eiecit de templo. *& paulo poſt.* ¶ Nullus enim (vt reor) inuenit̃ inter nos, qui velit ſuum ſeruum [d] ab alio, quàm à ſe iudicari. Quòd ſi præſumptũ fuerit, aut multa ipſe indignatione iraſcitur, aut potius vltionem quærit ſuper eũ. *& infra.* ¶ Vñ & Dñs per ꝓphetã inquit: [Qui vos tangit, me tãgit, & tãgit pupillã oculi mei.] *& paulo poſt.* ¶ Si detractores quorumcumq; grauiter iudicantur, & in perditionis laqueum cadunt; multo magis laceratores, & detractores, atque accuſatores memoratorum Dei famulorũ, atque perſecutores damnantur; & in barathrum (niſi ſe correxerint, & per eorum ſatisfactionem condignam egerint pœnitentiam) indubitãter cadunt †, & vindicibus flammis exuruntur. *& infra.* ¶ Hęc & alia periculoſa conſiderantes Apoſtoli ſtatuerunt, ne facile cõmouerentur, aut lacerarentur, vel accuſarentur columnæ [e] ſanctæ Dei eccleſiæ, quæ Apoſtoli, & ſucceſſores eorum non immerito dicuntur. Sed ſi quis [f] aduerſus eos, vel eccleſias eorum cõmotus fuerit, aut cauſas habuerit, prius [g] ad eos recurrat charitatis ſtudio, vt familiari colloqo commoniti ea ſanent, quæ ſananda ſunt: & charitatiue emendent, quæ iuſte emendanda agnouerint. Si autem aliqui eos, priuſquã hoc egerint, lacerare, accuſare, aut infeſtare præſumpſerint, excommunicentur, & minime abſoluantur, antequam per ſatiſfactionem [h] (vt iam dictum eſt) condignã egerint pœnitentiam: quoniam iniuria [i] eorum ad Chriſtum pertinet, cuius legatione funguntur.

Io.2.

Zach.2

†vadunt] ori.

In ca. Hadriani c.2. & l.6. capitul. c.287 Pann. l.3. ca.34.

Item Alexander epiſt. 1. c.3

Referatur multis verbis omiſſis. Anſ. l.3. c.85. Burc. l.2. c.132. & 344. Iuo p.5. c.242. Pann. l.4. c.35.

¶ Communione priuetur, qui publice † aduerſus epiſcopum conqueritur, priuſquam familiariter eum conuenerit. Cap. XVI.

†al. primati.

SI quis erga epiſcopum, vel

a ¶ Suſpicionibus.] Suſpecti ab accuſatione & teſtimonio repellunt inf ea. teſtes. 3.q.5. accuſatoribus.

e ¶ Sacerdotes.] Id eſt, ſimoniacos.

a ¶ Aut prauæ vitæ] Arg. ꝙ nec etiam in excepto crimine laicus prauæ vitę eſt admittendus cõtra clericum, quod verum eſt, niſi prius cleric⁹ fuerit malæ famæ, vel opinionis. vt ſup. ea. q.1. in primis, in fi. & extra de ſimo. licet Hely. &c. per tuas, vt dictum eſt ſupra in ſumma.

Laicus etiã in exceptis criminibus non admittitur cont. clericum.

d ¶ Seruum ſuum.] Dñs eſt iudex in cauſa ſerui ſui, vt hic, & hoc de conſuetudine: aliàs falſum eſt, vt extra de fo. comp. cum contingat.

e ¶ Calumniæ.] Sic & prohibet lex columnas cuiuslibet dom⁹ tolli vt ff. de leg 1. l. cætera. C. de ædi. priua. l 2.

f ¶ Sed ſi quis.] Hæc pars vſque ad finem loquitur de cauſis ciuilibus, vel criminalibus ciuiliter propoſitis. nam hoc c. de laicis loquitur, vnde non poteſt intelligi de criminalibus cauſis: quia in illis non auditur laicus contra clericum, ẽt ſi præmoneret eum hoc ideo dico, quia non concedo, ꝙ in accuſatione ſit præmittenda admonitio. vt extra de ſimonia, licet. &c. per tuas & de accuſa. qualiter. ſed denuntiationem ſemper præcedere debet canonica monitio, vt per eadem iura ꝓbatur. Nec obſtat, extra de accuſa. ſi quis eps. quia illa in denunciatione loquitur. De hoc notatur 12.q.2. indigne. Tũ vbi

Ad monitio præcedat denũciationẽ.

retento non poſſet pœnitere. Vel dicas ſpeciale eſſe in eccleſia. vt ſp primo admoneatur, q̃ proponatur querela contra eam ſiue ciuiliter ſiue alio modo agatur.

g ¶ Prius. Inf. 23 q 5. ad finem.

h ¶ Per ſatisfactionem.] Quod videtur eſſe ſpeciale in eo, qui offendit eccleſiam, vt prius ſatisfaciat, q̃ abſoluatur, vt extra de verborum ſignific. ex parte. aliàs ſufficit ꝙ iuret ut extra de ſenten. excom. per tuas.

i ¶ Iniuria.] Vnde nec clericus poteſt remittere iniuriã factam eccleſiæ, vt 23.q.4. ſi is qui. Io.

Clericu[...] iuriam [...] cleſiæ fa[...] remittere[...] non pote[...]

SI quis.] CASVS. Si quis contra epiſcopum, vel

actores

actores, eccleſiæ querelam habuerit, non uadat ad iudicem, niſi prius epiſcopum vel œconomos eccleſiæ ſæpiſſime commoneat, vt ab eis iuſtitiam conſequatur, & ei ſatisfaciant; quòd ſi contrafecerit, communione priuetur. Et intelligitur hoc cap. in cauſa ciuili tantum, & de

Si qui ſunt vituperatores.] CASVS. Quæſitum fuit ab Euariſto, vtrum clerici indiſtinctè ſint admittēdi ad accuſationem epiſcoporum & aliorum clericorum. Et reſpondet quod non, ſed prius examinari debent accuſatores vtrum ſint bonæ famæ, vel non, & qua intentione ueniant ad accuſandum: vtrū pro Deo, vel uana, vel inani gloria, vel odio, vel inimicitia, vel etiā cupiditate fiat ab eis accuſatio. Idem fere dicit in ſequenti capitulo: eo tamē addito, quod ignoti & viles non recipiuntur ad accuſationem.

actores [a] eccleſiæ quamlibet querelam iuſtam ſe habere crediderit, non prius primates, aut alios iudices adeat, quàm ipſos, à quibus ſe læſum æſtimat, conueniat familiariter, & non ſemel, ſed ſæpiſſimè [b], vt ab eis, aut ſuam iuſtitiam accipiat, aut iuſtam excuſationem, *& infra.* ¶Si autem ſecus egerit, ab ipſis & ab alijs communione priuetur [c], tanquam Apoſtolorum, patrumque aliorum contemptor.

Item Euariſtus Papa epiſcopis per Aegyptū epiſt. 2.

Pann. li. 4. c. 59.

¶Niſi opinione diſcuſſa, non audiantur accuſatores epiſcoporum. Cap. XVII.

SI qui ſunt vituperatores [d] aut accuſatores epiſcoporum [e], vel reliquorum ſacerdotum, non oportet eos, à iudicibus eccleſiæ audiri, antequam eorum diſcutiatur æſtimationis ſuſpicio, vel opinio, qua intentione [f], qua fide, qua temeritate, qua vita, qua conſcientia [g], quoue merito, ſi pro Deo, aut pro vana gloria, aut inimicitia, vel odio, aut cupiditate [h] iſta præſumpſerint necne.

Item Calixtus Papa ad epiſcopos Galliæ, epiſt. 2.

Steph. 1. epiſt. 2. cap. 10. Conc. Cart. 4. c. 96. Burc. lib. 1. c. 171. Pann. li. 4. c. 57. Iuo p. 5. c. 289.

¶Maiores natu non accuſent, niſi qui ſint rectæ fidei, & conuerſationis. Cap. XVIII.

QVærendum eſt [i] in iudicio, cuius ſit cōuerſationis, & fidei is, qui accuſat [k], & is qui accuſatur; quoniā hi, qui non ſunt rectæ conuerſationis, ac fidei, & quo-

d ¶Vituperatores.] ideſt, conuitiatores: qui depoſiti curiæ traduntur. 11. q. 1. ſi quis ſacerdotū. niſi fecerint ex calore iracundiæ, vt ſ. ea. q. 1. ſi quis iratus. 4. Hoc hodie 5. falſum eſt, quod traduntur curiæ ſeculari, niſi eſſet poſt excōicationem contumax ext. de iudi. c. cū non ab homine fallit in caſu ſpeciali, de crim. fal. c. ad falſariorū. vbi depoſitus ſtatim traditur curiæ ſæculari. B.

e ¶Epiſcoporum.] Hęc duo capitula loquūtur de ſuſpectis vel ignotis, & de his qui ſuam iniuriam non proſequuntur.

4 Clericus depoſitus non ſemꝑ eſt curiæ ſæculari tradendus.
5 Scilicet quod tradiſſet tim curię. de hoc leg. & no. 3. q. 4. clericus Arch.
Teſtis eſt de ſua conuerſatione examinandus.
6 An aūt teneat rñdere, vide Gu. de Suz. in l. teſtiū. C. de teſ. & ꝑ Bal. in l 2. §. qđ obſeruari. in ul. col. C. de iur. calū. & aliquid per Bar. in l. fin. circa med. ff. đ his qb. vt id. ſed ꝑ cōi opinionē optime facit quod no. gl. in l. q iuraſſe. §. ſi pater. i ver. acquiſiſti ff. de iureiur.
7 Scilicet ꝑ aliquas literas authenticarū perſonarū q̄ pro eis teſtimoniū ferant, uel teſtimoniū populi, vt le. & no. in illo c. criminatiōes ſm Inno. q ita no. extra de accuſ. cū P. Arch.

de honeſtate.

a ¶Actores.] Actor conſtituitur à nō domino, & auctoritate iudicis, & ad præſentes lites tm̄. inſti. de cura §. vlt ff. quod cuiuſq; uniuer. item eorum. §. actor. & hoc ideo quia cum decreto fit: & decretum non extenditur ad futura ff. de vſuris. l. 1. Sed procurator ſemper a uero Domino conſtituitur, & ab initio, & ad unam litem, & ad plures, & ad præſentes, & ad futuras. ff. eo. l. 3. & C. de proc. neque Synodicus ab uniuerſitate & ad unam, & ad plures cauſas conſtituitur præſentes, & futuras. & de auctoritate epiſcopi. C. de epiſc & cler. omnes qui. §. & hoc nihilo minus. Canon tamen omnes adminiſtratores eccleſiæ uocat procuratores. 1. quæſt 3. Saluator. ſecundum canones prælatus & ante lit. conteſt. & poſt procuratores conſtituit, ut extra de iuram. calum. c. cum cauſam.

b ¶Sæpiſſimè.] ideſt, ter 1. 16. quæſt ſeptima, omnes decimæ.

c ¶Priuetur.] Hic uidetur, quod epiſcopus poſſit aliquem pro propria iniuria excommunicare, & punire, ut 4. d. & qui emendat. & 23 q. 4. Guliſarius. contra eſt 23. q. 3. inter querelas. & q. 5. de occidendis, vbi videtur, quod iudex pro ſua iniuria non debet reum occidere cuius iudex eſt. Diſtingue, quia ſi iniuria tangit ſpecialiter prælatum, non poteſt excommunicare aliquem pro tali iniuria: ſi tangit eccleſiam, poteſt 2 Nam epiſcopus poteſt eſſe iudex in cauſa ſuæ eccleſiæ 3. ſicut procurator fiſci eſt iudex in cauſa fiſci, vt C. ubi cauſæ fiſcales. l. 1. ſic Imperator eſt iudex in cauſa fiſcali 4 ff. de his quæ in teſta delen. l. proxime. & tamen res fiſci, Imperatoris dicitur. ff. ne quid in loco publi. l. 2. § hoc interdictum.

f ¶Qua intentione.] An faciant animo nocendi, ut 23. q. 5. prodeſt.

g ¶Conſcientia] Si ſit conſcius criminis.

h ¶Aut cupiditate.] Pecunię. ſupra ea q. 1. prohibentur.

i QVærendum eſt.] Hic dicitur idem quod in præcedenti capitulo. Et dic quærendum eſt, ſcilicet a iudice, etiam ſi aduerſarius non quærat. ff de poſtu l. quos prohibet & 30 q. 5. iudicantem. & inf. ead. alieni. & argum. C de quæſtionibus, ſeruos. & loquitur hoc c. & præcedēs de ignotis, uel de notis, & ſuſpectis: quia tales perſonæ integri ſtatus eſſe debent. ff. de teſti. quæſitum. Sed obijcio tibi, ſi iudex quærat de conuerſatione huius teſtis, oportet quod quærat ab alijs. Similiter oportet; quod quærat de conuerſatione illorum, de quibus quæritur de conuerſatione iſtius. & ſic in infinitum procedet iudex: quod reprobatur extra de reſcri. cum in multis: lib 6. Si autem iudex ab ipſo teſte quęrat, an ſit fur vel homicida ſtulta eſſet quæſtio: cum nemo illud fateretur 6. de ſe? Reſpondeo ſi eſt ignotus bene poteſt ab eo quærere an ſit liber, uel ſeruus. Ab alijs autem notis inter quos eſt conuerſatus, quæret de fama iſtius. Poteſt etiam iudex in genere quærere ſic dicendo ei, Es tu talis, ut poſſis eſſe teſtis? vt ff. de quæſt. l. 1. §. qui quæſtionem.

k ¶Accuſat.] In accuſationibus ergo non præſumitur quis dignus niſi hoc probet 7. inf. ea. criminationes. Sic in oblatione Euchariſtiæ, ut de conſe. diſt. 2. tribus gradibus. Et in ordinibus 24 diſt. quando. & in eleemoſyna. 42. diſtin. quieſcamus. Item excommunicatus quis creditur propter periculum uitandum potius q̄ non: vt ext. de ſen exc. per tuas. & c. cum deſideres. ¶ ſecūdæ quōni, ſic in impetratione ueniæ ætatis tenet impetrans probare

rum vita eſt accuſabilis,& quorum fides,vita, & libertas neſcitur [a], non permittuntur maiores [b] natu accuſare. Neque viles perſonæ in eorum recipiuntur accuſatione. Mutuatus eſt uerborum ordo.

Item Sixtus Papa II. ad epiſcopos Hiſpaniæ, epiſt. 2.

¶Abſque duobus, vel tribus teſtibus non recipiantur epiſcoporum accuſationes. Cap. XIX.

ij ACcuſatio epiſcoporum non eſt facile [c] recipienda,dicente Domino:[Non ſuſcipies vocem mendacij.]Et Apoſtolus inquit aduerſus presbyterum,inſcriptionem non recipiendam abſq; duobus, vel tribus idoneis teſtibus. Si hæc de presbyteris, vel cæteris fidelibus ſunt præcauenda,quanto magis de epiſcopis? Exo. 23. 1. Tim. 5.

Item ex concilio Aurelianenſi primo, c. 8.

¶Pro ſola conuentione epiſcopi non ſubmoueatur aliquis à communione. Cap. XX.

SI quis ab epiſcopo ſuo,vel de eccleſia, vel de proprio iure aliquid crediderit repetendum,ſi nihil conuicij [d], aut criminationis obiecerit,eum pro ſola conuentione à communione eccleſiæ non liceat ſubmoueri.

Item Evariſtus Papa, epiſt. 2.

¶Quare ſubditi prælatos ſuos reprehendere non poſſunt. Cap. XXI.

SVnt nonnulli,qui præpoſitos ſuos peruerſè reprehendunt,ſi vel parum ipſis moleſti extiterint.

Ex his omnibus datur intelligi,quòd illi ab accuſatione remouentur, qui non affectione charitatis, ſed prauitate ſuæ actionis vitam eorum diffamare, & reprehendere quærunt. ¶Quòd uero præmiſſis auctoritatibus criminoſi prohibeantur ab accuſatione prælatorum, teſtatur Auguſtinus in lib. Soliloquiorum [e] ita dicens.

¶Non omnes ſubditi; ſed criminoſi tantum prohibentur accuſare prælatos. Cap. XXII.

PRæſumunt prælati non debere ſe reprehendi, vel accuſari [f],pro eo,quòd canones non eos paſſim conſtituūt accuſandos. Quod tamē negatur ſolis criminoſis [g], cum de reprehendendo [h] veritas ipſa conſtituat:[Si male locutus ſum,teſtimonium [i] perhibe de malo, &c. Ioan. 18.

probare inſtituta morum ſuorum, & teſtimonium vitæ honeſtioris,& animi probitatem ,id eſt , ſe eſſe idoneum, vt C de his qui ve.æta.impe.l.2.aliás circa notos potius præſumitur quis dignus,quàm indignus, vt extra de præſumptio.dudum.

a ¶Neſcit.]Per hoc patet cap. hoc loqui de ignotis.

b ¶Maiores.] id eſt, clericos.

ACcuſatio.] CASVS. Quæſitū eſt a Sixto Papa qualiter recipienda ſit accuſatio epiſcoporū: Et reſpōdet dicens, ꝙ non eſt facilè recipiēda ſine diſcuſſione accuſantium. Et hoc probatur auctoritate Domini dicentis non eſſe accipiendam vocem mendacij. Et auctoritate Pauli, qui dixit aduerſus presbyterum inſcriptionē non eſſe faciēdā ſine duobus, uel tribus teſtibus:multo minus ergo cōtra epiſcopum.

c ¶Facile]id eſt, abſque inquiſitione.

ADDITIO. Scilicet accuſatorū & teſtiū. Hu. & Lau. & dic, inquiſitione,ſcilicet q̄ habetur ſup. c. prox. ſecundum Io. de F.

SI quis.] CASVS. Quidam cōuenit epiſcopum vel œconomum eccleſiæ in cauſa pecuniaria q̄ſitum fuit vtrum ꝑ hoc a communione eccleſię ſit remouendus?Et reſpondetur, quod non, ſi nil conuicij uel criminationis obiecit.

d ¶Conuitij.] Non tamen ex hoc ſequitur, ꝙ propter cōuiciū ipſum poſſit excommunicare, vt 23. q 4. inter querelas. vel,hic non fuit tantum epiſcopi cauſa, ſed eccleſię, vel propter hoc remouēdus eſt à communione a metropolitano, ſed non ab epiſcopo. Vel dic, ſi conuicium redundat tantum in perſonam epiſcopi:quia dicit, tu es filius ruſtici, tunc non poteſt. ſed ſi dixit eum ſimoniacum quia hoc redundat in eccleſiam,bene poteſt.

Epūs excōicat ꝑ cōuicium ſibi factum.

SVnt nonnulli.] EX HIS OMNIBVS. Infert Grat. ex ſupradictis,quod illi remouētur ab accuſatione,qui mala intentione veniunt ad accuſandum, & non ex charitate,& quod criminoſi ſimiliter remouentur. Et hoc probatur per ſequens cap.

e ¶In libro ſoliloquiorum.]id eſt, pſalmorū, i ſolius ſpiritus ſancti eloquium:quia ſolo inſtinctu ſpiritus ſancti ibi locus eſt, de quo habetur de pœ. diſt. 2. quærendum.

Soliloquiū eſt pſalmus.

PRæſumunt prælati.] CASVS. Quidam prælati dicebant ſe nullo modo eſſe accuſandos, eo ꝙ canones ſtatuerunt eos non eſſe paſſim accuſandos. Sed Aug. dicit hoc eſſe intelligendum de criminoſis Et hoc probat exemplo Domini eſſe verum, qui cum accuſaretur, dixit: Si male locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo.

f ¶Vel accuſari] Arg. laicos poſſe accuſare clericos. J. e clericos. & 24. diſt. illud. & C. de offi. rec. prouin. iuniſmus. ſed corrigitur taliū opinio ext. de teſti. de cætero.

g ¶Criminoſis.]ſcilicet clericis.

h ¶Reprehendendo.] Supple,ſed non debent præſumere, cum de ſe,&c.

i ¶Teſtimonium]Cum debeat exemplificare de accuſatione, exemplificat de teſtimonio: quod ideo facit, quia qui admittitur ad unum,admittitur & ad reliquū. 4. q. 3. teſtes. Ioan.

OPPO-

OPPONITVR. CASVS. Dictum eſt ſu. in §. ex his omnibus, & c. præſumunt, quod ſubditi criminoſi ſuos prælatos accuſare non poſſunt. Et ſic videtur, quod illi qui non ſunt criminoſi, bene poſſunt accuſare. Sed opponitur huic diſt. illud c. oues, &c. vbi dicitur, ꝙ non admittuntur

Alieni erroris] CASVS. Dicitur in c. iſto, ꝙ hæretici, apoſtatæ, & ſchiſmatici non admittuntur ad accuſandum (vt Dionyſius dixit) contra recte credentes, & conſtitutionibus obtemperantes. Et inducitur hoc c. a contrario ſenſu, vt apparebit in §. ſeq. Et dicitur hic apoſtata, q recedit a propoſito regulari vel clericali, vel a fide.

ſup. c. oues.

Opponitur huic diſtinctioni. Ipſi ſacri canones diſtinguunt, in quo caſu paſtores ſint accuſandi a ſubditis dicẽtes: [Oues paſtores ſuos non accuſent, nec reprehendant, niſi a fide exorbitauerint.] Ecce in quo caſu ſint accuſandi a ſubditis, in alijs autem minime.

3 *Huic oppoſitioni reſpondetur ſic. Diſtinctio illa canonũ de criminoſis, & infamibus intelligitur. Oues enim criminoſæ, & infames paſtorem ſuum accuſare, vel reprehendere non poſſunt, niſi a fide exorbitauerit. Cæterum ſi a fide exorbitauerit: tanta eſt labes illius criminis, quòd ad eius accuſationem, & ſerui aduerſus dominum, & quilibet criminoſi, & infames aduerſus quemlibet admittuntur.*

Vnde Dionyſius Papa ad Seuerum epiſcopum, epiſ. 2

¶ Infames & hæretici, homines bonæ famæ accuſare non poſſunt. Cap. XXIII.

¶ *In multis vetuſtis exemplaribus rubrica huius capitis ſic habet,* Infames accuſare poſſunt hæreticos *in alijs vero nonnullis,* Infames non poſſunt accuſare catholicos.

Inf. 3 q. 4. c. alieni.] in decretis. Iulii, c. 15. Anſ. l. 3. c. 65. Poly. l. 5. tit. 1.

ALieni erroris [b] ſocium, vel a ſui voluntarie propoſiti tramite recedentem [c], aut ſacris Patrum regulis & conſtitutionibus non obedientem [d] ſuſcipere nõ poſſumus [e], nec debemus; nec impetere recte credentes, vel ſanctorum Patrum ſanctionib. obtemperantes permittimus: quia infames omnes eſſe cenſemus, qui ſuam aut Chriſtianam præuaricantur legem †, aut Apoſtolicam, vel regularem libenter poſtponunt auctoritatem.

Item ex concilio Toletano quartò, c. 63.

¶ Chriſtianos accuſare, vel in eos teſtificari non poſſunt, qui fidem acceptam deſeruerunt. Cap. XXIIII.

NOn poteſt erga homines eſſe fidelis, qui Deo extiterit infidus. Iudæi ergo, qui dudũ Chriſtiani effecti ſunt, & nunc Chriſti fidem præuaricati [f] ſunt, ad teſtimo-

b ¶ Alieni erroris] ex tribus locis iſtius c. argumentatur Gratianus a contrario ſenſu ſeq. §.

c ¶ Recedentem.] id eſt, apoſtatam.

d ¶ Non obedientẽ.] id eſt, ſchiſmaticum. vt 19 d. nulli. & 25. q. 1. violatores.

e ¶ Non poſſumus.] arg. ꝙ iudex põt infamem repellere, licet reus ipſum recipiat 2. 45. diſtin. licet 30. q. 5. iudicantem. C. de queſt. ſeruos. in prin. 5. q. 3. parentes. Item ar. ꝙ iudex examinabit accuſatores ſicut ordinandos, vt eos repellat. 24. diſt. quando. & Greg. ꝑcipit Ioanni vt inquirat de perſona accuſatoris. ſup. ea. q. 1. in primis. ſic 23. diſt. illud. & inf. ead. criminationes, & ꝑtor ſuę dignitatis tuẽdæ gratia indignos a poſtulatione remouet ff. d poſtu. l. 1. in princ. & repellit militem, licet aduerſarius vult eum admittere. ff. de procu. filiusfamilias §. milites, & quos ꝑtor, ꝓhibet, in totũ & omnino prohibet etiam ſi aduerſarius conſentiat 3 vt. ff. de poſtu. quos ꝓhibet, imo vbi aduerſario non competit exceptio, iudex ex officio ſuo excipiet, vt ext. de appella. conſtitutis, & ff. de petit her l. vlt. Sed contra nonne ſic videtur iudicare ſecundum conſcientiam? & ſcis, quia nihil ex ingenio ſuo, & domeſticæ voluntatis motu facere debet, vt inf. c prox. & 3. q. 7. iudicet. Reſpõdeo iudicat in hoc caſu ex his quæ percipit in exercitio cauſæ, quæ ante eum agitur. nam cum coram ſe videt infamem admitti, poteſt ipſum repellere: ſicut cum ſcit tempore appellationis elapſa eſſe, ſup plet de facto, C. de temp. appel l 2. in fine. ſic 28. diſt. priuſquam. ſcilicet de facto quod conſtat iudici tanquam iudici. extra de poſtu bonæ.

Iudex parte non petente multa põt facere

2 Sed cõtra. inf. ea. q his ita. §. 3 ... rñdet. in fin. ibi dicã. Al.

3 Adde ad hoc id qđ ſe. & no. ext de exce c. exceptionẽ, & li. 6. eo. ti. c. pia Arch.

...one. tex. ...uth ga... ...s, C. de ...& inf. ea. ...a, & q. c. ...i.

tuntur ſubditi, niſi a fide exorbitauerint prælati: & ita innuitur, ꝙ ex eo ſolo caſu admittãtur ſubditi. Sed Gratianus ſoluit dicens, quod illud c. intelligitur tantum de criminoſis, & criminoſi, & infames, & ſerui contra quẽlibet admittuntur in hæreſi. Et hoc probat per ſequentia.

a ¶ Opponitur.] Dixerat in illo §. his auctoritatibus 1 ꝙ ſubditi criminoſi, ſiue clerici fuerint ſiue laici, non admittantur ad accuſationem prælatorum, vnde colligitur a contrario ſenſu, ꝙ alij admittantur. Huic diſtinctioni obiicit, & poſtea ſecundum ſuam opinionem ſoluit: quæ talis eſt, ꝙ laici non criminoſi poſſunt accuſare clericos: quod falſum eſt, vt extra de teſt. de cætero. niſi ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequantur, & tunc non admittuntur ad teſtimonium.

...el dic, Di...m eſt ſu. ...x his oib. ...c pſumũt ...ubditi cri...noſi, &c. ...B. Brix.

HVIC OPPOSITIONI. Hæc eſt tertia pars huius q. in qua probatur, ꝙ mali nõ poſſunt accuſare prælatos ſuos, vel illi qui ad eundem gradum peruenire non poſſunt: & hoc probat per 6. c. lo. de Fant.

NOn poteſt] CASVS. Quidam Iudæi facti ſunt Chriſtiani, & poſtea iterũ præuaricati ſunt in fide, quæ rebatur vtrum eſſent admittendi ad teſtimonium contra catholicos? Et reſpondetur quod non licet Chriſtianos eſſe ſe fateantur: quia ſicut in fide ſuſpecti ſunt, ita in teſtemonio, nec poteſt apud bonos homines eſſe fidelis qui Deo extitit infidelis.

f ¶ Præuaricati.] Ergo ſi non ſunt præuaricati, vĩ ꝙ ſunt admit-

1 Ad hoc 32 q.5 præceptū vbi de hoc.

admittendi, nō obſtante pcędenti delicto, ſicut & alius, qui fuerit in mortali 1 vt 3.q.1. diffinimus, quod quidā negant, cum nec ad ordines admittatur, qui quandoq; fuit criminoſus vt 25. diſt. primum & 6.q.1. qui crimē. & ff. de ritu nup. palam, vbi dicitur, turpitudo licet intermittatur, non tamen deletur, ſic. ff. de fur. qui ea mente. Ioan. Quid iuris ſit de hoc, dicitur extra de teſtib. teſtimoniū. vbi corrigit hoc.

a ¶ Accuſare] ſu. 19. d. c. ſi. vel aliter arg. ꝙ non valet dictum teſtis, ſi poſtea detegitur eius infamia.

ſocium, quos habes notatos 4.q.3. liberi. & C. de teſtib. quoniam. alias quilibet cuiuſcunque conditionis, & quantumcunque criminoſus viles, & criminoſus ab accuſatione, vel teſtimonio repellit, vnde etiam ſocius a ſua accuſatione repellit ſocios viles, & criminoſos, ff. de accuſ.

nium dicendum admitti non debent, quāuis ſe eſſe Chriſtianos annuncient: quia ſicut in fide Chriſti ſuſpecti ſunt ita & in teſtimonio humano dubij habentur. Infirmari [a] ergo oportet eorum teſtimonium, qui in fide falſi docentur; nec eis eſt credendum, qui veritatis a ſe fidem abiecerunt. Iuo p.13.c.96.

Item Caius Papa Fœlici epiſcopo.

Pagani, & iudæi etiam in exceptis criminibus nō ſunt audiēdi

¶Hæretici, Iudæi, vel Pagani Chriſtianos accuſare non poſſunt. Cap. XXV. Anſ.l.3.c.46. Pann.l.4.c.63.

PAgani, vel hæretici, ſiue Iudæi non poſſunt Chriſtianos accuſare [b], aut vocem [c] eis infamationis [d] inferre.

¶*Verba epiſtolæ ſunt.* Primo quidem ſcias paganos, & hæreticos non poſſe Chriſtianos accuſare, &c.

In hoc capite decernitur, vt hæretici non impetant rectè credentes. Unde ècontra intelligitur, quod hæretici ab hæreticis impeti poſſunt. Item a tramite ſui propoſiti voluntariè recedentes non poſſunt impetere ſeruantes limitem ſuę profeſſionis. Ex hoc datur intelligi, ꝙ recedentes a ſuo propoſito ſimiliter recedentes criminari poſſunt. Item non obedientes ſanctionibus ſanctorum Patrum, nō poſſunt accuſare obtemperantes ſacris conſtitutionibus. In quo ſimiliter intelligitur, quòd inobedientibus inobedientes accuſare licet. Unde generaliter colligitur, quòd in accuſatione æqualitas fidei, & conuerſationis inter accuſantem, & accuſatum ſemper conſideranda eſt, vt is qui accuſat, vel par, vel ſuperior inueniatur. Item nouellarum conſtitutionum; nouella 45. in fine. Apud Iulianum antecess. 156.

¶Hæreticus hæreticum accuſare, & contra eum teſtificari poteſt. Cap. XXVI. Iuo p.16 c.131. Pan.l.5.c.28.

SI hæreticus [f] contra hære-

b ¶P Agani.] ¶Accuſare] Niſi ſuam iniuriam proſequantur, vt 4.q 6. omnibus: ſed hæretici non: quia excōicati ſunt ext de hę. ver gen & c excōicam. Sed nūquid iſti, ſ. pagani, & iudęi audiūtur in exceptis criminibus? Dic ꝙ non. ſm H. ſic. ſed ꝙ iudæi poſſint, videtur extra de iudæ. c. Iudæi, ſed decr. expreſſe cōtradicit, quę dicit, ꝙ teſtis dēt eſſe fidelis, vt extra de teſtib. licet 1. & ea rōne, quia ſunt in peccato mortali, & ſic non ſunt audiendi 2. ext de teſti ſuper eo.

2 Idē tenet hic Ioan. de Fant. ad idē ext. eod. tit. teſtimoniū, ff. eo. tit. quę ſitū. Sed contra hoc facit quod le. & dixi ſu. eo. § huic oppoſitioni. Arch.

c ¶Aut vocē.] Oportet tamē clericos habere teſtimoniū bonum ab his, qui foris ſunt. inf. 2. q. 1. licet de conſe. d. 1. iubemus.

d ¶infamationis.] Vt ſe expurgare debeant.

IN HOC CAP. CASVS. Dictum eſt ſup. in c. alieni. ꝙ hęreticus non accuſat catholicū: apoſtata non accuſat illum, qui nō eſt apoſtata, nec ſchiſmaticus poteſt accuſare illum, qui non eſt ſchiſmaticus. concludit ergo Gratianus a contrario ſenſu, ꝙ hæretici admittuntur contra hæreticos, ſchiſmatici contra ſchiſmaticos, apoſtatæ contra apoſtatas, quia æqualitas fidei, & conuerſationis eſt ſeruanda inter accuſantem, & accuſatum. Et hoc innuit ſequens capitulum, & allegando dicit, ꝙ ſufficit, ꝙ aliquis ſit bonus ad hoc, vt poſſit accuſare. Item hæreticus non admittitur, cum ſit excommunicatus, vt 11 q. 3 cum excōicatio.

e ¶Æqualitas.] Falſum dicit ſufficit enim ꝙ accuſator ſit bonæ famæ, licet accuſatus ſit melioris, vt inf. ead. la. tor. Item in alijs falſum dicit, quia nec infamis infamē, nec criminoſus criminoſum accuſat, vt 16 q. 1. qui crimen 3 niſi prius eum tolerat ſciens eum talem. extra de accuſatio. nulli. Sed poteſt dici hoc eſſe ſpeciale in epiſcopo, vt non poſſit remouere ab accuſatione illos quos prior tolerauit. Item fallit in arenario. qui poteſt accuſare arenarium, vt C. de inoff. teſt. in arenam. Item fallit in caſibus, in quibus ſocius criminis non repellit

Infamis infamem regulariter accuſare nō pōt.

3 Dic vt le. & no. ext de accu. c. 1. Ar.

accuſ. hos accuſare, §. ſi ſeruus, & 3.q.4.c. pen. quod falſum eſt in exceptis criminibus, vt ſup. in prin. quæſtionis notaui.

SI hæreticus] CASVS. In hoc capitulo tria dicuntur. Dicitur enim, ꝙ ſi hæreticus litiget contra hæreticū inter ſe admittitur teſtis hæreticus: ſed ſi orthodoxus contra hæreticum litiget, teſtimonium hæretici pro orthodoxo valet ſed ſi inter ſe litigent orthodoxi, teſtis hæreticus non admittitur.

f ¶Si hæreticus] Hæc authentica eſt falſa, quia nunquā hæreticus admittitur ad accuſandum, vt inf. 4. q. 1. ca 1. forte loquitur de minoribus hæreticis, qui non peccāt in præcipuis articulis fidei, qui non admittuntur in iudicijs, id eſt de his, quæ acta ſunt coram iudice: ſed in alijs contractibus propter inopiam probationum admittuntur, non tamen ſine tormentis, vt 4.q. 3 §. in criminali ver. ſi res, & C. de hære. l. vlt. Io. Sed certe ſecundum canones non admittitur hæreticus cum ſit excommunicatus, & debeat ſtatim occidi. ext. de hæret. excommunicamus, & c. pen. B.

Hæretic nunquā accuſat.

a ¶Con-

a ¶Contra hæreticum.] Argu aliquid admitti pro aliquo, quod non admittitur contra ſe. ſi 37. diſt. c. ſi quid. veri. arg. contra 4 q. 3. ſi quis te. libus. Secundum eſt regulare, primum caſuale propter odium hæreſis.

SED QVÆRITVR. CASVS. Dictum eſt ſupra in §. oppo-

ticum [a] litiget, liceat cuiuis eorum hæreticum teſtem adducere. Sin autem orthodoxus cōtra hæreticum litiget; pro orthodoxo quidem etiam hæretici teſtimonium valeat: contra orthodoxum autem ſolius orthodoxi teſtimonium valeat. ¶Orthodoxis autem litigantibus ad teſtimonium nulli hæretico pateat aditus.

Sed quæritur [b], ſi flagitioſiſſimus Catholicus poſſit conuenire hæreticum de alio crimine quàm de hæreſi? Huic quæſtioni ita reſpondetur. In quo hæreticus inferior eſt, videlicet in regula fidei, in eo a malo catholico accuſari poteſt. In quo autē ſuperior fuerit, uidelicet in conuerſatione vitæ, in eo a flagitioſiſſimo conueniri non pōt. ¶Item quod dicitur paſtores pro ſuis actibus magis ſunt tolerandi, quàm corripiendi, dupliciter intelligitur, uel quia criminoſis tolerandi ſunt, & non corrigendi: unde ibi ſubinfertur, quia ſæpè pro meritis ſubditorum deprauatur uita rectorum. Quorum ergo merito (Deo permittente) uita rectorum deprauatur ab eis potius ſunt tolerandi, quàm corrigendi. Vel quia ſunt quidam, qui ſæpè deſeruntur publicis documentis, & crimen, quod intendunt probare non valent.

sup. c. non eſt à plebe. & c. accuſatio 1.

De quibus in homilia de pœnitentia, c. 12. Auguſt. ait.

li. 50. homil. ho. 50. c. 12. Beda. 1. Cor. 4.

¶Quæ publicis documentis probari non poſſunt, toleranda ſunt. Cap. XXVII.

PLerumque a. boni viri propterea ſufferunt aliorum peccata, & tacent [c]; quia ſæpè deferuntur publicis documentis, quibus ea, quæ ipſi ſciunt, iudicibus [d] probare non poſſunt.

a. ¶Plerumque.] *In aliquot ueteſtis codicibus legitur, plerūq; quemadmodum & apud Bedam, & in originali, cuius tamen non ipſa prorſus verba hic referuntur.*

ſup. eo. c. ſententia.

¶ De his [e] ēt illud Anacleti intelligitur: [Sentētia Chā filij Noe, damnantur, qui ſuorū doctorū, uel pp̄oſitorū culpā produnt ceu Cham qui patris pudenda nō operuit, ſed magis deridenda mōſtrauit.] Hac enim auctoritate ſubditi nō prohibentur ab accuſatione, ſed a proditione. Aliud eſt n. prodere, aliud accuſare. Prodit, qui nō probāda defert; accuſat, qui reo præſente crimē iudici offert probaturus quod intēdit [f]. Cham ſolus uidit pudenda patris, & ideo per eū intelliguntur, qui cum ſoli ſint conſcij criminū ſuorū prælatorū, atq; ideo accuſare nō poſſunt;

Gen. 9.

Concord. ext. in l. libellorum ff. de accuſ. & in prin. de ... l. 1. cum concor.

opponitur. in fi. ꝙ quilibet criminoſus pōt hæreticum accuſare. modo incidentem quæſtionem mouet, an peſſimus catholicus poſſit accuſare hæreticum de alio crimine, quàm de hæreſi? Hanc quæſtionem ſoluit Gra dicens, quod in quo hæreticus eſt inferior. ſcilicet in hæreſi, poteſt à flagitioſiſſimo catholico accuſari. In quo autem hæreticus eſt ſuperior, ſcilicet in conuerſatione vitæ, non poteſt accuſari a flagitioſiſſimo catholico. Poſtea dicit, ꝙ illud quod dicitur in 1. c. huius quæſtionis. & c. accuſatio. & alijs multis cap. ſ. ꝙ paſtores ſunt potius tolerandi quàm corripiendi a ſubditis, intelligitur de criminoſis, vel etiam de bonis, qui crimina probare non poſſunt, & ad hoc inducit ſeq. cap.

b ¶Sed quæritur.] Hanc ſoluit Vrbanus 12. q. 1 ſcimus. aliter reſpicit illud quod dicitur. ſ. ea. §. opponitur. & mouet incidentē quæſtionem, & diuiditur in duas partes.

c ¶Paſtores.] in prin. q. quæ tñ non ſunt uerba illius c. ſed sēſus eſt eius.

PLerumque.] CASVS. Dicit hic Aug. ꝙ boni viri quēque ſciunt occulta peccata aliorū. & tamen tacent. quia ꝓbare non poſſunt ea iudicibus, vnde non imputatur eis.

c ¶Et tacent.] Dicat tñ ei, qui pōt prodeſſe, & non obeſſe 22. q. 5. hoc vr̄ ſed in publico nō dēt dicere, vt 6. q. 1. ſi oīa. hæc ergo taciturnitas nō obſtat ei, qui nō pōt probare. Itē non nocet ei, qui nō poteſt impedire, vt ff. de cōtrah. emp. l. rē alienam, uel etiam erubeſcit loqui, vt ff. de tur. l. pe. Itē nec nocet ei, qui ſcit ſuum ius durare. ff. q. mo. pig. vel hyp. ſol. ſicut. §. non vr̄. aliàs ſemper obſtat taciturnitas, ut extra de his quæ ſi a præla. c. 2. & 54. d. ſi ſeruus.

Taciturnitas quãq; nō obſtat.

d ¶Iudicibus.] Iudici ergo facienda eſt probatio 2. non aduerſario, ut 4. q. 3. §. item in criminali. verſ. ſæpè. & C. de cond. ob turp. cau. l. 1 arg. contra 1. q. 1. ſi quis epiſcopus.

2 Ad idem ext. de ꝓba. ex literis §. 1. ver. quib. & de elect. ſcriptum. §. verum. in prin. Arch.

DE HIS Hæc eſt iiij. pars huius qō in qua probat, ꝙ ſubditi ſecrete. & pacifice poſſunt ſuos prælatos redarguere non autem palā, niſi peccaſſent in publico: & ita oēs auctoritates quas inducit, debēt intelligi, & hoc probat per iij. exempla, & per x. aucto. ſanctorum patrum. Io de Fan.

CASVS. Qui ſoli ſciunt, tamē accuſant, & infamant, intelligitur (vt dicit Grat) quod dicitur ſ. c. ſententia de Cham, qui pudenda patris non operuit: ſed ridēda moſtrauit. ſed hac auctoritate non prohibentur ſubditi ab accuſatione, ſed a proditione, ſicut fecit Cham, per quē intelliguntur illi, qui ſoli ſciunt: alios tamen infamant.

e ¶De his.] Qui accuſant prælatos de crimine quod non poſſunt probare.

f ¶Anacleti.] Supra ea. c. ſententia.

ITEM

vitam tamen eorũ infamando alijs ridendam offerunt.
¶ Item obijcitur, ꝙ ſubditi etiam religioſi prælatos ſuos
accuſare non poſſunt. Legitur enim in Exodo [a], q̃d Ma Exod. 15.
ria ſoror Aaron, quæ primum poſt tranſitum maris rubri Num. 12.
ſumpto tympano hymnum cantare meruit, poſtea mur-
murans in Moyſem, eo quod Aethiopiſſam duxerat in 1. Reg. 24.
vxorem, a Domino lepra percuſſa eſt. ¶ Item in lib. Re-
gum legitur, quod cum Dauid fugeret a facie Saul; la-
tuit in ſpelunca, in quam cũ Saul diuertiſſet ad purgan-
dum uentrem, Dauid præcidit orã chlamydis eius; quod
ſe feciſſe poſtea grauiter doluit, & uehementer pœnituit.
Saul à Domino erat reprobatus, & ex inuidia Dauid 2. Reg. 16.
perſequebatur, vt eũ morti traderet. Dauid erat vir hu
milis, & mitis Sauli a Domino ſubſtitutus per Samue-
lem unctus in regẽ: ſed tamen, quia præcidit orã chlamy
dis Sauli grauiter fleuit, cum a Saule ſola adminiſtra-
tione unctionis ſuperaretur. Vnde datur intelligi, quod Gloſ. ordinaria.
ſubditi, quãuis religioſi ſint, prælatos ſuos criminoſos ac-
cuſare non poſſunt. Nam per Saulem, qui uentrem pur- 1. Reg. 24.
gabat prælati intelliguntur, qui malitiã ſuam corde con 2. Reg. 6.
ceptam in opus producunt. ¶ Item legitur in lib. Regum,
ꝙ cum arca Domini reduceretur de Gabaa in Hieruſa-
lem, bobus recalcitrantibus arca inclinata eſt: cui dum
Oza leuita manũ adhiberet, ut eã erigeret, a Domino
percuſſus [b] interijt. Per arcam prælati intelliguntur, per
Ozam ſubditi, per inclinationẽ arcæ caſus intelligitur
prælatorũ, per illum, qui manum adhibuit, intelligũtur
reprehendentes, vel accuſantes uitam doctorũ, qui a Do
mino percuſſi intereunt. ¶ His ita [c] reſpondetur. Verum
eſt per arcã ſignificari prælatos, & per Ozam ſubditos.
Illud uero falſum eſt, ꝙ per inclinationem arcæ caſus ſi-
gnificetur prælatorum. ¶ Aliud eſt enim inclinari, vel Ioan. 8.
deſcendere; aliud cadere. Legitur enim quòd Saluator
noſter ſe inclinauerit, ſicut quando digito ſcribebat in
terra; & de montibus frequenter deſcenderit, in quos a-
ſcendebat, uel ut pernoctaret in oratione, uel ut diſcipulos
in monte altiora doceret [d] præcepta, uel ut turbas fugiẽs,
ex altitudine montis eas reſpiceret, & libere poſſet do-
cere. Inclinatio uel deſcenſio humilitatem ſignificat qua
ſpũales nonnunquam carnalibus condeſcendunt, & eo-
rum infirmitati cõpatiũtur, iuxta illud Apoſtoli: [Quis 2. Cor. 11.
infirmatur, & ego non infirmor?] Hos etiam [e] ſignifi- Gen. 28.
cauerunt Angeli, quos Iacob vidit in ſcala deſcenden- Pſal. 17.
tes. De his etiam per Prophetam dicitur, [Inclinauit
cœlos, & deſcendit.] Per arcam ergo inclinatam intelli-
guntur prælati, qui ſubditorum culpam miſericorditer
portant, & eorum infirmitati humiliter compatiuntur.
Vnde bene dicitur, quòd bobus recalcitrantibus arca in-
clinata eſt. Boues quippe recalcitrantes ſubditos ſignifi-
cant ſuis doctoribus non obedientes; quibus dum prælati
compatiuntur, quaſi bobus recalcitrãtibus arca inclina-
tur. Leuita qui manum adhibuit, ſignificat illos, qui mi
ſericordiæ compaſſionem in prælatis ſuis reprehendunt,
eoſque in ſeueritatis amaritudinem erigere uolunt. Vn-
de bene Leuita iſte Oza dicitur: Oza quippe robuſtus

ITEM OBIICITVR. CASVS. Opponitur adhuc. ſ. ꝙ ſubditi ẽt religioſi ꝑlatos ſuos accuſare nõ pñt. Et hoc ꝓbatur quatuor obiectionibus. Prima eſt de Maria ſorore Aarõ, quæ lepra percuſſa eſt, qa murmurauit in Moyſem, qa duxerat Aethiopiſſam ĩ uxorẽ. Secũda obiectio eſt de Dauid, qui cum fugeret a facie Saulis, & latitaret in ſpelunca, abſcidit oram chlamydis Saulis purgantis uentrem: De quo idẽ Dauid ſeipſũ poſtea reprehẽdit. Tertia eſt de Oza, q cũ arca Domini reduceretur de Gabaa in Hieruſalẽ, & bobus recalcitrantibus inclinaretur, manũ appoſuit. Quarta eſt, ꝙ infames efficiunt qui accuſant prælatos ſuos; & ideo accuſare non pñt. Has obiectiones ſoluit, & dat cuilibet obiectioni ſuã ſolutionẽ Grat. concludendo, ꝙ propter hoc non remouentur ſubditi ab accuſatione prælatorũ. Et primo ſoluit quod dictũ eſt de arca, & innuit ꝙ per mariã, Dauid & Ozam, & per eos qui reputabantur infames, intelliguntur illi, qui bonam fidẽ, & bona facta ſuorũ prælatorũ reprehendunt, bonitatem eorum offuſcare volentes. Sed malos prælatos bene poſſunt accuſare: quod probat ſequẽti capitulo, qa mali prælati nõ ſunt prælati.

a ¶ In Exodo.] Melius in lib. Num. 50. d. § econtra.

b ¶ Percuſſus.] Quia ea nocte non ſe ab vxoris amplexu abſtinuerat.

c ¶ His ita.] Incipit rñdere his trib. obiectionibus, & primo reſpondet vltimæ.

d ¶ altiora doceret.] Arg. ꝙ magiſter debet docere in alto.

e ¶ Hos etiam.] ſ. ſpirituales prædicatores.

a ¶ Pec-

Iac. 2.

Eccl. 7.

Gregorius in paſto. p. 3. c. 5.

Nicolaus in epiſt. 7. ad Michaelem.

ſup. c. oues.

ad d. 14.

ſententia.

dicitur. Illi enim robuſti dicuntur, qui cum de ſua iuſtitia præſumunt, miſericordiam peccantibus negandam putant, & impendentes reprehendunt. Vnde a Domino percuſſi intereunt: quia iudicium ſine miſericordia erit illis, qui nolunt facere miſericordiam delinquentibus: Cui per Salomonẽ dicitur: (Noli eſſe nimis iuſtus. qa eſt nimis iuſtus, q perit in iuſtitia ſua.) Sic & illud Moyſi intelligitur. Per Moyſem enim prælati intelligũtur, per Aethiopiſſam peccatores deſignantur. Moyſes Aethiopiſſam vxorem ducit: cum quilibet prædicator peccatorem [a] ſibi copulat: vt ex eo ſobolem bonorum operum Deo gignere ualeat. Hanc copulam dum Maria, ideſt ſubditi reprehendunt, lepra peccati inficiuntur. Vel per Mariam ſynagoga intelligitur quæ in Moyſem: ideſt in Chriſtum murmurauit, quia Aethiopiſſam ideſt eccleſiam de gentibus ſibi copulauit: quos lepra perfidiæ, & erroris ſordidos fecit. Non ergo his auctoritatibus ſubditi prohibentur ab accuſatione ſuorum prælatorum: ſed monentur, ne reprehendant miſericordem compaſſionem eorum. ¶Item [b] per Saulem prælati intelliguntur, & per Dauid [c] ſubditi. Saul [d] purgans uentrẽ eos ſignificat. qui malitiam corde conceptã foras in opus producunt. Sed in precisione chlamydis non ſignificatur α niſi reprehenſio peccati. Per chlamydem enim regni poteſtas intelligitur. Hanc precidit, qui prelatum ſententia damnationis ferit: quod nulli ſubditorum licet. Facta, n. paſtoris, oris gladio, ideſt ſententia damnationis a ſubditis ferienda nõ ſunt. Hinc eſt, quod Hieronymus ait ſuper Marcum de Pontifice, qui ſcidit ueſtimenta ſua, Sciſſio ueſtis ſciſſionem ſignificat ſacerdotij. quod in proximo erat ſcindendum, & auferendum Iudęis. Vel per Dauid ſignificantur, qui nequitiam ſuorum prælatorum uidentes, maiora eorum peccata contemnunt, minima uero, & leuia quaſi extremam oram chlamydis precidentes reprehendere, & lacerare ſatagunt. Vel quia Saul ſolus [e] diuertit in ſpeluncam, in qua Dauid ſolus β latebat. ¶Item ſuper hoc poteſt intelligi, quod de Cham dictum eſt qui ſolus uidit pudenda patris, quę non cooperuit, ſed ridenda monſtrauit. Hac itaque auctoritate non inhibetur ſubditis accuſare prelatos, ſi accuſabiles fuerint. Item probatur, quòd ſubditi prelatos accuſare non poſſunt, etiam ſi religioſi fuerint. Infames enim ſunt eo ipſo, quòd ſuorum doctorum uitam reprehendere conantur. Infames enim fiunt (ut canonum tradit auctoritas) omnes, qui in Patres armantur, & qui doctorum ſuorum uitam reprehendunt, uel accuſant. Nullus autem infamis in accuſatione prelatorum eſt audiendus, niſi forte a fide exorbitauerit, ut ſupra dictum eſt. Cum ergo ſubditi eo ipſo, quòd in accuſationem prelatorum proſiliunt, infames efficiantur, infamibus autem copia accuſandi denegetur: patet, quòd ſubditi prelatos ſuos accuſare non poſſunt. ¶His ita reſpondetur [f]: non omnes prelati pro prelatis habentur. Nomen enim non facit epiſcopum, ſed uita.

a ¶Peccatorem.] In hoc tamen non peccauit, quia adhuc non erat prohibitum: nec hodie eſt ſi ſub hac conditione ducitur ut fiat fidelis 28. q. prima, non oportet Ioan.

b ¶Item.] Ad hoc ſimiliter multipliciter reſpondet, & vltimo male.

ADDITIO. Et eſt reſponſio ad ſecundam obiectionem. Arch.

c ¶Per Dauid.] Secunda ſolutio.

d ¶Saul.] Tertia reſponſio.

e ¶Solus.] Et tamẽ cum ſociis ſuis.

f ¶Reſpondetur.] Quibus dicitur, quod ſubditi non poſſunt accuſare prælatos.

Argu. ad hoc 33 q 4 obiiciuntur, &c. d x t, vel dic ſm Hu q te cit initiatus ſpiritusſan. ar 25 q 1 §. hac itaq; lo.

PAulus.] CASVS. Ianuarius Epiſcopus

α ¶Non ſignificatur.] *In aliquot vetuſtis exemplaribus legitur*, non ſignificatur reprehenſio peccati: *in alijs vero nonnullis*, ſignificatur reprehenſio peccati.

β ¶Dauid ſolus.] *Primo regum, cap. 24. legitur.* Porro Dauid, & viri eius in interiore parte ſpeluncæ latebant.

Vnde Gregorius Ianuario epiſcopo ſcribit lib. 7. indict. 2. epiſt. 1.

¶Quem ætas, non vita ſeniorem facit, grauiter eſt increpandus. Cap. XXVIII.

Ioan. diaconus lib. 3 num. 32.

PAu-

lus [a] dicit:[Seniorem ne increpaueris.] Sed hæc eius regula [b] in eo † ſeruanda [c] eſt, cum culpa ſenioris exemplo ſuo non trahit ad interitum corda iuniorum. Vbi autem ſenior iuuenibus exemplum ad interitum præbet, ibi diſtricta in crepatione feriendus eſt. Nã ſcriptum eſt [d]:[Laqueus [e] iuuenum omnes vos.] & rurſus Propheta dicit: [Maledictus puer α [f] centum annorum.]

1. Tim. 5. † *al. tunc.* *Eſa. 42.* *Eſa. 65.*

α ¶Maledictus puer.] *In codicibus B. Gregorij partim iſto ferè modo legitur, partim vero,* & peccator centum annorum maledictus eſt, *quemadmodum & apud* Ioan. *diaconum, & in vulgata, niſi quod hac habet non,* eſt, *ſed,* erit, *Septuaginta autem, vt eſt apud B. Hieronymum, habuerunt,* & qui moritur peccator centenarius, maledictus erit.

Item Hieronymus ad Heliodorum, epiſt. 1. de laude vitæ ſolitariæ.

¶Dignitas non facit epiſcopum, ſed vita. Cap. XXIX.

NOn omnes epiſcopi ſunt epiſcopi [g]. Attẽdis Petrũ: ſed, & Iudam conſidera. Stephanum ſuſcipis: ſed & Nicolaum [h] reſpice. *& infra.* ¶Non facit eccleſiaſtica dignitas Chriſtianum. Cornelius [i] Centurio adhuc ethnicus [k] dono ſancti ſpiritus mundatur; presbyteros [l] Daniel puer iudicat. *& infra.* ¶Non eſt facile ſtare loco Pauli, tenere gradum Petri, iam cum Chriſto regnantium, *& infra.* ¶Infatuatum ſal [m] ad nihilum prodeſt, niſi vt proijciatur [n] foras, & a porcis [o] conculcetur.

Act. 10. *Dan. 13.* ſu. d. 40. non eſt facile. *Luc. 14.*

Item Auguſtinus tractatu ſexto in c. 1. Ioan.

¶Non epiſcopi nomen, ſed vita reuerentiam meretur. Cap. XXX.

NOn omnis, qui dicit, pax vobiſcum, quaſi columba eſt audiendus, *& infra.* ¶Corui [p] de morte paſcuntur. Hoc columba non habet: de frugibus terræ viuit, innocens eius victus eſt.

Et ibi glo. ord.

Item Beda ad c. 2. epiſtolæ 2 Petri.

¶Docti ab indoctis, clerici a laicis, quandoque merito reprehenduntur. Cap. XXXI.

SEcuti ſunt [q] viam Balaam [r] & Bo-

2. Pet. 2. *Num. 22.*

ſcopus de Dominica ante Miſſam, & etiam poſt, exarauit meſſem cuiuſdam laici violenter de quo reprehendit eum Papa. Ille autem dicebat ſe nõ eſſe arguendum. Et hoc probat auctoritate Pauli, qui dicit, Seniorem ne increpaueris: ſed Gregor. reſpondet & dicit hoc eſſe ſeruandum, cum ſeniores boni ſunt, ſed cũ ſuo exẽplo iuuenes corrumpũtur, increpandi ſunt ſeniores: & hoc probat duab. auctoritatibus.

a ¶Paulus.] Scilicet in epiſto. 1. ad Timoth. 5.

b ¶Regula.] Arg. ꝙ poſſumus interpretari, & arctare generalia verba Apoſtoli 1 vt 33 q. quos Deus coniunxit 32. qõ. 5. hoc videtur, & ff. de in ius vo l. quamuis & ff. de teſti. quæſitum.

c ¶Seruanda.] Exẽpla enim prælatorũ & ſenũ facilius corrumpũt, & ideo magis ſunt punienda, vt 11. q. 3. præcipue. & 85. d. tanta 2.

d ¶Scriptum.] Scilicet in Eſaia.

e ¶Laqueus.] Scilicet malo exemplo.

f ¶Puer 3.] Canon p p malitiam aliquorum fingit aliquid eſſe quod non eſt, & econuerſo. 40. d. multi ſacerdotes.

NOn omnes epiſcopi.] CASVS: Heliodorus quæſiuit a Hieronymo, an p̃lati eſſent accuſandi & eijciendi. Et rñdet ꝙ boni, vt Petrus & Stephanus non ſunt accuſandi, ſed honorandi: mali vero sũt accuſandi, & proijciendi ſicut ſal infatuatum, vt Iudas & Nicolaus, nec ꝓdeſt eccleſiaſtica dignitas in hoc. Et probatur exemplo Cẽturionis & Danielis.

g ¶Non omnes epiſcopi ſunt epiſcopi.] ideſt, non omnes epiſcopi voce, ſunt epiſcopi re.

h ¶Nicolaum] Qui fuit vnus de ſeptem diaconis, quos Apoſtoli inſtituerunt, qui fuit reprobus 4.

i ¶Cornelius.] Qui primus ex gentibus nomen Ieſu Chriſti eſt ſecutus 26. d. deinde.

k ¶Ethnicus.] ideſt gentilis.

l ¶Presbyteros.] Qui condemnauerunt Suſannam. inf. ead. § item cum Balaam.

m ¶Infatuatum ſal.] ideſt, ſtulti prælati, inſipidi in prædicando, fatui in delinquendo.

n ¶Proijciatur.] ideſt deponatur.

o ¶Et a porcis.] ideſt, dæmonibus, qui dominantur malis prælatis quaſi pecori ſuo. 24 q. 1. § his auctoritatib.

NOn omnes.] CASVS. Dicitur hic, quòd per columbas bonus prælatus intelligitur, qui eſt audiendus. Per coruum autem malus prælatus intelligitur, qui eſt repellendus.

p ¶Corui.] Coruo æquiparatur malus prælatus, vel presbyter in nigredine vitiorum, & in raucedine vocis, & in voracitate, ſcilicet mortuorum 5 oblationũ, & in fœtore ſpiritus, & garrulitate, & furto. 23. q. 4. tres perſonas. 0. de Fant.

SEcuti.] CASVS. Beda ponit in hoc cap. verba Petri in epiſtola canonica, & exponit ea, intendens probare, ꝙ prælati poſſunt accuſari a ſuis ſubditis etiam laicis: quia Balaam malus propheta redargutus fuit ab Aſina, quam equitabat. Mali prælati comparantur Balaam, & fontibus ſine aqua, & nebulis tenebroſis. Per aſinam vero etiam ſubditi laici intelliguntur.

q ¶Secuti ſunt] Prælati, & doctores mali.

r ¶Balaam] Supple venientes.

---

1 Arg cõtra ſu. ea. q. 1. cõſuluiſti 11. q. ꝙ ſi dormierit.

Prælatorum exempla mala alios corrumpunt.

2 Et gñaliter quicunq; publice peccat exemplũ peccandi cuilibet tribuit: & in totam eccleſiã delinquit 16. q. 2. ſed illud. ſm L. & Hu.

3 Dic quod puerilis ętas durat vſque ad pubertatẽ, vel puerũ. cum gl. ff. de ver. ſigni.

4 Et dicũt ꝙ iſte fuit machomet⁹ quẽ colunt pagani Hu. & de hoc habetur inf. 24. q. 3. quidam ver. Nicolaitæ. ſm L. qui aſſerit, ꝙ iſte fuit machometus.

Dæmones malis prælatis dñantur.

Præl... malus ... æquipar...

5 Quia oblationes ... bi uſurpa... & rapi... quia ad ... prædicit ... viuat fa...

a ¶ Et

a ¶Et Boſor.] Verba ſunt Petri, vſque ad ver. plerumque. vbi Beda exponens verba Petri in canonica dicit, quod hæretici a gentib. reprehenſi comparantur Balaam correpto ab aſina. comparantur etiam & mali prælati reprehenſi a laicis.

b ¶Redarguantur.] Non dicit accuſentur. vnde non poteſt hic ſumi arg. quod laici poſſint accuſare clericos, vt ſu. a 2. diſt. nolite. in fi. contra. Soluit ibi, quod triplex eſt reprehenſio: quod ibi vide.

ſor [a], qui mercedem iniquitatis amauit: correctionem verò habuit ſuæ veſaniæ Subiugale mutū quod hominis † voce loquens prohibuit prophetæ inſipientiam.] Plerumq; hæretici tam ſtulta dogmata, tam execranda proferunt ſacramenta, vt etiam hebetum ſenſus, & paganorum, & qui ratione diuinæ agnitionis omnimodo carent, illorum deteſtētur inſaniam, & illorum diſtorta, & Deo contraria itinera ſanius ſapiendo redarguant. Et (quod peius, quia frequentius eſt) nonnunquam multi catholicorum in tantum mercedem amant iniquitatis, vt etiam docti ab indoctis, a laicis clerici merito redarguantur † [b]: qui iure cōparantur prophetæ, qui verbis aſinæ contra naturam loquentis corripitur; nec tamen a propoſito praui itineris retardatur. Quibus etiam aptiſſime nomen congruit ciuitatis; de qua Balaam veniſſe [α] interpretatur. Neque enim alia maior † cauſa luxurioſis exiſtit, verbū veritatis amore pecuniæ, vel deſiderio rerum temporalium adulterare: quam; quòd carnis ſe concupiſcentiæ mancipauerunt. *& infra.* ¶Sed & nomen ipſius Balaam, qui vanus populus, ſiue præcipitans eos interpretatur, talibus conuenit. Qui enim agnitam veritatis viam ſponte ipſi deſerunt: quid niſi vanus ſunt populus? Quid, niſi in præcipitium ſuos mergunt auditores, quibus non ſalutaria, quæ corrigant, ſed quæ illos delectant, erronea prædicant? de quibus bene ſubditur: [Hi ſunt fontes [c] ſine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reſeruatur.]

† al. muta bos.

† al. lacerantur.

Ibidem.

† al. magis.

α ¶Tribulatione.] *Sequebatur,* poſitus, *quæ dictio ſublata eſt, quia neque apud Bedam, neq; apud Hieronymum in nominum hebraicorum interpretatione habetur.*

ſup. c. non oēs. & c. non omnis.

Quia ergo [d] non omnes epiſcopi ſunt epiſcopi, presbyteri a Daniele puero iudicantur, ſal infatuatum a porcis conculcatur, & quid dicit, Pax nobiſcum plerumque non columba, ſed coruus reputatur: patet quòd non ſemper pro officio, atque † auctoritate perſonæ ab accuſatione eſt ceſſandum, immo contra prauos eſt agendum, cum omnis perſona criminaliter peccans alteretur, & (vt ita dicam) legibus capite minor cenſeatur. Qui enim facit peccatum, ſeruus eſt peccati tam in pœna, quam in culpa.

† al. vel

Ioan.

Vnde Auguſtinus ait.

Burc. l. 1. c. 203. Iuo p. 5. c. 317.

¶Qui ſuſceptum officium non adminiſtrat, non eſt epiſcopus, ſed canis impudicus. Cap. XXXII.

QVi nec regiminis in ſe rationem habuit, nec ſua delicta deterſit, nec filiorum crimen [g] correxit; canis impudicus dicendus eſt magis, quam epiſcopus.

¶*Caput hoc apud B. Auguſtinum, ex quo citatur, non eſt inuentum, Burchardus & Iuo citant ex Gregorio, & eadem fere verba ipſe quoque Gratianus ſupra d. 83. ſubnectit capiti,* Nemo quippe, *quod eſt Gregorij. Simile quiddam Burchardus l. 3. ca. 13. & Iuo p. 5. c. 67 aſſerunt ex origines.*

Quibus ergo Hieronymus [h], Auguſtinus, Gregorius

c ¶Fontes.] Verba Petri.

QVI. CASVS. Concludit Gratianus ex ſupradictis c. quod mali prælati poſſunt accuſari a ſubditis, nō excuſāte eos officio vel auctoritate, quia criminaliter peccās alterat. & capite minuitur: quod probat ſequenti c.

d ¶Quia ergo.] Infert ex his trib. c. quod mali prælati cum criminaliter peccant, poſſunt a ſubditis accuſari. & ad hoc inducit ſequentia.

d ¶Alteretur.] id eſt, in alterius ſtatū cōmutetur. tranſit enim de familia Dei ad familiam diaboli. 24. q. 3. ſi quis nō recto.

f ¶Vt ita dicam.] Videtur etiam, quod infamis capite minuat. ff. de va. & extraor. cogni. cognitionum. §. exiſtimatio.

QVi nec CASVS. Dicit Aug. quod qui nec ſua delicta nec filiorū corrigit, non eſt dicendus epiſcopus, ſed canis impudicus.

g ¶Crimen.] Talis enim ad accuſationē, vel ad teſtimoniū non admittitur, vt 37. diſt. legāt. inf. 6. q. 1 qui crimen.

QVIBVS ERGO. CASVS. Concludit Gratian ex ſupradictis, & dicit, quod cum mali prælati admittunt nomē epiſcopi ſenioris, & colūbæ, merito poterūt a ſubditis accuſari, & aduocari. Infames ergo ſūt quia bonos accuſāt quia vero malos, laudabiles ſūt In fi. § exponit quod dr ſu. c. maiorū. Et dr quod minor ibi intelligit non dignitate, ſed vita. Et hoc clare ī ſeq. c. probat.

h ¶Hieronymus.] ſ. in tribus proxi. cap.

auferunt nomen columbæ, epiſcopi, ſenioris: nonne & priuilegium eſt auferendum dignitatis, vt poſſint a ſubditis reprehendi? Vnde ſcriptura diſſimulans priuilegiũ prauæ ſenectutis, ait: [Maledictus.] Non ſenior ſed puer centum annorum.] Apparet ergo, quòd hi ex accuſatione prælatorum infames fiunt, qui eorum vitam reprehendere, & lacerare conantur, qui locum ſui regiminis non nomine tantum, ſed vita, & morib. tenent. Alij aũt potius laudabiles fiunt ex accuſatione prælatorum ſuorum, quam infames Item, quod dicitur: Maiorum quiſpiam minorum accuſationib. non impetatur,] minores intelligendi ſunt non dignitate, ſed vita. ſup.ea. Paulus. Eſa.65. ſup.ea.c. maiorum.

Vnde Hierony. ait de Paulo ſuper epiſtolam ad Gal.

¶Maiores & minores non dignitate, ſed vita intelligi oportet. Cap. XXXIII.

PAulus Petrum reprehendit: quod non auderet, niſi ſe non imparem [b] ſciret [c].

¶*Caput hoc, quod citatur in pleriſque exemplaribus ex B. Hieronymo & in aliquot ex B. Auguſtino, in neutris libris inuentum eſt: ſed in gloſſa ordinaria ad ea verba ipſius epiſtolæ ad Galatas,* in faciẽ eius reſtiti *additur hæc interlinearis explanatio,* quod non auderet, niſi ſe non imparem ſentiret. *Et in commentarijs B. Ambroſii in illum eundem locum hæc leguntur* Nam quis eorum auderet Petro primo Apoſtolo, cui claues regni cœlorum Dominus dedit, reſiſtere, niſi alius talis, qui fiducia electionis ſuæ ſciens ſe non imparem, conſtanter improbaret, quod ille ſine conſilio fecerat? Gal.2.

Hoc non de officio [d] eccleſiaſticæ dignitatis, ſed puritate vitæ & ſanctitate conuerſationis intelligitur: ſolus enim Petrus inter Apoſtolos primatum gerebat.

Hinc Auguſtinus ait ad Hieronymum epiſt. 19. prope finem.

¶Non epiſcopi nomen, ſed vita maiorem facit. Cap. XXXIIII.

QVamquam ſecundum honorum vocabula [e], quæ iã eccleſiæ vſus obtinuit, epiſcopus maior presbyterio ſit; tamen Auguſtinus [f] in multis rebus Hieronymo minor eſt.

Idem lib. 2. de baptiſmo contra Donatiſtas, c. 1.

¶Epiſcopi licet pares ſint meritis, gradu tamen differunt dignitatis. Cap. XXXV.

PVto, quòd ſine vlla ſui contumelia Cyprianus epiſcopus Petro Apoſtolo comparatur, quantum attinet ad martyrij coronam. Cæterũ magis vereri debeo, ne in Petrum contumelioſus exiſtam [g]. Quis enim neſcit illũ Apoſtolatus principatum cuilibet [h] epiſcopatui præferendũ? Sed etſi diſtat cathedrarũ gratia, vna tamen eſt martyrum gloria. *Item infra.* ¶Cũ Petrus a Paulo poſteriore corri- Ivo p.5.c.24.

Nomen auſertur a malit.a.

a ¶Diſſimulans.] Aufertur enim alicui nomen pp ſuã malitiam. 33 q 2 admonere ſup. 19 diſt. ſecundum. & 1. q 4 § item peccato. ſup. ead q 1 ſcelus.

PAulus.] CASVS. Iſtius c planus eſt. Et inducuntur 5. c. ad probandum, ꝙ licet aliquis ſit in minori dignitate alio, maior tamen eſt eo vita & ſanctitate.

b ¶Imparem.] Meritis: non tñ adminiſtratione. d. 80. illis

c ¶Scilicet.] Ex hoc patet, ꝙ aliquis ſcit ſe habere charitatẽ per reuelationem. Paulus alibi dicit: Scio ꝙ neque mors, neque vita, neque aliud me poterit ſeparare a charitate Dei. alibi tñ dicit, Nihil mihi cõſcius ſum, &c. vt. ſup. 40. d vlt.

Eps maior ẽ presbytero Cardinali.

ADDITIO. Iſta cõcor. reſpicit literã, non imparem, ſm Lau Ad idem 21. qõ. 4. ſicut excellentiam.

1 Illa gl. reputat̃ a Doctorib ſing. ad hoc ꝙ dicit epũ maiorem pſbytero Cardinali. ſ. dignitate reſpectu ordinis epalis. vnde epi dũt ſummi ſacerdotes, vt ca. 1. poſt med de ſac. vnc. & equiparatur illuſtrib. ſeu pfecto ptorio, vt no. gl. in l. epali. C. de epiſ. aud. & non hñt maiorem dignitatẽ Cardinales, quã epi: ſed hñt maius officium, vt inquit Bart. in l. 1. §. ſi qs. in 1. col. ff. de ap. facit text. in ca. ſi abbate. de ele. lib. 6. & not. per Ab. in c eccleſia vſa. Leder. nier de elec. in pe. & vl. col.

d ¶Hoc non de officio.] Quod non poſſit eſſe impar Paulus Petro.

QVamquam.] CASVS. Arg hic cõmẽdat Hier. & dicit, ꝙ quamuis Aug. ſit eps, & Hieronymus presbyter: tñ Hieron. eſt maior Auguſtino vita & ſãctitate.

e ¶Scdm honorum vocabula.] Eps eſt nomen dignitatis, pſbyter nomen ætatis 93. d. legimus.

f ¶Auguſtinus.] Ad forte hoc cedebat. nõ. n licuit ei mentiri ꝓ humilitate. 22. q. 2. cũ humilitatis. & cum Hieronymus fuit presbyter Cardinalis, patet quod quilibet epiſcopus maior eſt presbytero cardinali.

PVto.] CASVS. Probatur in ca. iſto, ꝙ cõcilia vniuerſalia præferãtur propter dignitatem ſtatuti vnius epiſcopi, vel prouincialis concilij: q. licet Cyprianus & Paulus ſint in martyrio Petro æquales. tamẽ Petrus maior eſt dignitate, & ſtatuta eius ſunt magis ſeruanda quam aliorum licet. n. vna ſit martyrij corona, tamen in cathedris eſt differentia.

g ¶Exiſtam.] Sic dicam Cypriani in oĩbus æqualem.

h ¶Cuilibet.] Sup 21. d. in nouo. ſup. 24. q. 1. loquitur contra.

ADDITIO. Dic ꝙ ratione ordinis Petrus fuit par aliis Apo-

Apoſtolis & cæteris epiſcopis, ſed ratione adminiſtrationis fuit maior.

a ¶ Promouetur.] Ita vt in hoc videantur ipſi eſſe pares, & etiam ſtatuta eorum.

b ¶ Quanto, &c.] Et eſt hic argu. ꝙ potius ſtatur ei quod

ritur de patre 1 tam in ciuili quàm in criminali negotio. ſed ſecundum leges non in ciuili. niſi tamen in cauſa caſtrenſi, vt ff. de iu l. his nulla. & ff de furt. ſi quis vxori 1, reſpon.: non tamen poteſt enim conuenire de furto, ſed actione in factum, vt C. de dolo malo, ſi ſuperſtite.

† al. cuſtoditus.
† al. prouehitur.

gitur, & pacis atque vnitatis vinculo cuſtodito †ad martyrium promouetur†[a]; quanto[b] facilius, & fortius, quod per vniuerſæ eccleſię ſtatuta firmatum eſt, vel vnius epiſcopi auctoritati, vel vnius prouinciæ concilio præferendum eſt?

Item tractatu 30. in Ioannem, in fine.

¶Non in honore, ſed in veritate filius æquatur, uel præponitur patri. C. XXXVI.

QVeritur[c] pater de malo filio, aut queritur filius de duro patre: Seruamus honorificentiam, quæ debetur patri a filio, quæ deficit a filio. Non æquamus[d] filium patri in honore; ſed præponimus, ſi bonam cauſam habet, filium[e] patri in veritate: & ſic tribuimus honorem debitum, vt non perdat æqualitas†meritum.

† al. equitas.

Item Ambroſius ſermone 66. de natali Petri & Pauli.

¶Aequales fuerunt meritis (licet gradu differentes) Petrus & Paulus. C. XXXVII.

BEati Petrus & Paulus eminent inter vniuerſos Apoſtolos, & peculiari quadam prærogatiua præcellūt: verum inter ipſos quis cui præponatur, incertū eſt. Puto enim illos æquales eſſe meritis, qui æquales ſūt paſſione; & ſimili eos fidei deuotione vixiſſe, quos ſimul videmus ad martyrij gloriam perueniſſe. ¶Non enim ſine cauſa factum putemus, quòd una die, uno in loco, unius tyranni tolerauere ſentētiam. Vna die paſſi ſunt, ut ad Chriſtum pariter peruenirent; vno in loco, ne alteri Roma deeſſet; ſub vno perſecutore, vt æqualis crudelitas vtrumq; conſtringeret. Dies ergo pro merito, locus pro gloria, perſecutor decretus eſt pro uirtute[f]. Et in quo tandem loco ijdem martyrium pertulerunt? in urbe Roma; quæ principatum, & caput obtinet nationum: ſcilicet vt vbi caput ſuperſtitionis erat, illic caput quieſceret ſanctitatis; & vbi gentilium principes habitabant, illic eccleſiarum principes morarentur.

¶Sermo vnde hoc caput ſumptum eſt, inter ſermones B Ambroſii eſt 66. inter ſermones B. Auguſtini de ſanctis, vigeſimusſeptimus, & apud Maximum Taurinenſem, quintus in feſto eodem, qui num. 54 eſt.

¶ Item pœnitentes[g], bigami, ſacerdotes accuſare nō poſſunt. Vnde generaliter colligitur ꝙ quicunque ſacerdotes non ſunt, uel eſſe ſacerdotes non poſſunt, in ſacerdotes accuſationem, vel teſtificationem proferre non poſſunt.

Emancipatus autem poteſt agere ciuiliter cōtra patrem, ſed venia impetrata, vt C. de in ius voc l. vlt. Sed in criminali cauſa non auditur contra patrem ſup. ea. q. 1. prohibentur. nec pater contra filium, niſi iniuriam in ipſum commiſerit, vt C. de pa. po l. 3.

d ¶ Non æquamus.] ſic Celſus corrigit dicta patris ſui ff de cōdi. cau da. l. dedi. §. ſi qs quaſi ſtatu. liber. Itē arg. ꝙ aliquis poteſt eſſe maior & minor altero diuerſo reſpectu ſup. ead quanquam. 25. diſt. perlectis.

e ¶ Filiū.] Arg. ꝙ veritas à quocūque ꝓlata amplectēda eſt. Et eſt etiam arg. contra teſtimoniū honorabilium perſonarum. ſimile diſt 9 ergo.

BEati] CASVS. Probat Ambroſ. in hoc c. Petrū & Paulum fuiſſe ęquales in paſſione, & fidei deuotione; quia eodem die, eodē loco, & ſub eodem perſecutore ſuſceperunt martyrij coronam, vt ibi erat caput ſuperſtitionis, vigeret caput ſanctitatis.

f ¶ Pro virtute.] Scilicet vt parē virtutē & conſtantiam 2 contra perſecutionem in paſſione habuiſſe videantur.

ITEM POENITENTES. Hæc 5. pars huius quærit in qua dicit, quid ſit in hac quæſtione tenēdū: & dicit, quod tales qui ſacerdotes eſſe nō poſsūt, nec eos accuſare, nec in eos teſtificari pōt; redarguere tñ poſſunt occulte & pacifice: & hęc ꝓbat ꝑ tria exēpla & v. auct. ſāctorū patrū lo. d Fā.

1 De hoc Et no. 23. q 4. ſi eccleſia gl. melius, ibi videas.

2 Cū ex ſæuitia ꝑſecutionis virtus patriæ claruerit in vtroq; Hu

quod à pluribus, quàm quod à paucioribus dicitur, & 19. d. in canonicis.

QVeritur.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ licet pater coram iudice conqueratur de filio, & econuerſo, filius eſt patri præferendus in veritate, in honore tamen pater eſt filio præferendus, & ſic honor debitus patri ſeruatur, vt æquitas non perdat meritum.

Filius patri conueni pōt.

c ¶ Queritur] Secundum canones ergo filius, conque-

CASVS. Probatum eſt ſup. in multis. c. ꝙ criminoſi accuſare non poſſunt. Idem dicit Gratianus de pœnitentibus & bigamis. & ita colligitur, ꝙ qui non ſunt ſacerdotes, nec dici poſſunt, in ſacerdotes accuſationem vel teſtificationem proferre non poſſunt. Et hæc probantur duobus capitulis ſequentibus.

g ¶Item pœnitentes.] Solemniter inf. 6. q. 1. qui crimen.

Ipſi Apoſtoli] CASVS. Quæſitum fuit à Fabiano Papa qui repellantur ab accuſatione in teſtimonio ſacerdotum. Et reſpondet q̃ illi remoueantur, qui nõ ſunt ſacerdotes, nec eſſe poſſunt intellige ratione criminis vel irregularitatis.

cler. veſtra. Item nec ille admittitur ad accuſationem, cui crimen eſt in modum exceptionis probatum, per quod eſt repulſus à teſtimonio, licet non ſit infamis. argu. extra de ele. ſuper eo. & 2 q. 1. prohibentur. grauata eſt tamen eius opinio ſicut illius, qui ancillam oppreſ-

a ¶ Ordinis.] In criminali, ſeu in ciuili poſſunt omnes ext. de teſtibus, tam literis.

1 Scilicet. exiſto. c. & ſeq.

b ¶ Neceſſe.] Ex his duobus c. 1. colligit q̃ hęc tria accuſatio teſtimoniũ, & ordo pari paſſu ambulãt, vt quicumque nõ admittitur ad vnũ, nec ad reliquũ. Sed obiicitur, quicumque ſemel in peccato mortali fuerit, nõ admittitur ad ordines, vt 25. diſ. primum. ergo nec ad teſtimonium. Item. ſi crimen ciuiliter fuerit probatum, nõ admittitur ad ordines. vt diſt. 24. qñ. ext. de accuſa. ſuper his ergo nec ad teſtimonium: & ſm hoc nullus inuenitur teſtis, cũ nemo ſine crimine viuat. 25 di. §. hoc autẽ. Tu dicas q̃ regula, q̃ hic tradit̃ locum habet cũ criminaliter agitur. Si enim ciuiliter agitur aut crimen eſt occultum quod obiicitur teſti, aut manifeſtũ, ſi occultũ, præſumo eum inde egiſſe pęnitentiam. quia occultum in meliorẽ partem interpretamur. extra de ſortilegijs. ca. ex tuarum. & extra de reg. iuris. eſtote.

Teſtis an ſit repellendus propter crimen ſibi obiectum.

Unde Fabianus ait epiſtola ſecunda ad epiſcopos Orientales.

¶Qui ſacerdotes eſſe non poſſunt, ſacerdotes accuſare non valent. C. XXXVIII.

IPſi Apoſtoli, & eorum ſucceſſores olim ſtatuerunt, vt ſacerdotes Domini non accuſent, nec in eos teſtificẽtur, qui ſui ordinis [a] non ſunt, nec eſſe [b] poſſunt.

Anſel. l. 3. c. 47. Poly l. 5. titu. 1. Mutata eſt verborũ ſeries.

Item Damaſus Papa ad Stephanum archiepiſcopũ, epiſt. 3. c. 3.

¶Sacerdotes accuſare, vel in eos teſtificari nõ valent, qui ad ſacerdotium prohibentur eligi, C. XXXIX.

TEſtes α abſq; vlla infamia, aut ſuſpicione[c], vel manifeſta macula, & veræ fidei plenitudine β inſtructi eſſe debent, & tales, quales ad ſacerdotium eligere iubet diuina auctoritas. ¶Quoniã ſacerdotes (vt antiqua tradit auctoritas) criminari non poſſunt, nec in eos teſtificari, qui ad eundem non debent, nec poſſunt prouehi honorem.

Poly. ibidem. Burc. l. 1. c. 172. Iuo p. 5. ca. 290. Pann. l. 4. c. 186. Anſel. l. 3. c. 41. ſup. ca. ſacerdotes.

α ¶Teſtes.] *Damaſi uerba hæc ſunt.* Accuſatores autem epiſcoporum. & teſtes, ſuper quibus cogitaſtis, abſque vlla infamia, aut ſuſpicione, &c. *ſicque referuntur à Burchardo & Iuone: Pannormia autem habet, vt Gratianus.*

β ¶ Plenitudine.] *In epiſtola ipſa legitur,* pleniter. *Burchardus vero & Iuo habent,* vera fide pleniter.

Sic & illud [d] *Silueſtri intelligitur:* [*Laicus non accuſet clericum, &c.*] *Ideſt, qui in inferiori gradu conſtituti ad ſuperiorem aſcendere non poſſunt*[e], *in ſuperioribus agentes accuſare non debent.*

ſup. ea. nullus laic9.

¶*Ecce oſtenſum eſt, quid reſpondeatur auctoritatibus, & argumentis quibus ſuadetur ab accuſatione prælatorũ vi*

Si aũt manifeſtũ, probauit ſe egiſſe pœnitentiam per ſacerdotẽ, quod facere poteſt, vt extra de ſimo. nemo. 50. diſt. in capite. 2. q. 1. ſi peccauerit. in fi. niſi tale ſit crimen, quod etiam poſt pœnitẽtiam irroget infamiam, vt cum aliquis conuictus eſt de periurio. vt 3. q. 7. § porro. Si autem criminaliter agitur, ſiue ſit occultum, ſiue manifeſtum ſiue inde egerit pœnitentiam, ſiue non, repelio eum, vt 6 q. 1. qui crimen 2. Vel diſtingue ſicut notaui ſuper illo cap. qui crimen. Ioan. & extra de teſt. teſtimonium, vbi deffinitur breuiter B. circa hanc materiam conſueuit quæri: ſi quis vinum non poteſt bibere, an poſſit promoueri? cum ipſum miniſtrantem oportet communicare, de conſecra. diſt. 1 epiſcopus Deo. & diſt. 2. peracta? Dic q̃ non. Nec etiam accuſare poteſt 3. Ille, qui caſu membrum amiſit 55. diſtin. ca. vlt. tamen inferiorem vel parem poteſt accuſare: quia poteſt remanere in executione illius ordinis, diſtin. 55. præcepta, nam qui eſt intra 30 annos poteſt accuſare ſacerdotes. Item clericus bigamus non poteſt accuſare clericum coniugatum qui vnicam, & virginem habuit vxorem: quia clericus coniugatus gaudet priuilegio clericali. 32. diſt. ſi qui vero. Hug. dicit quod ſacerdos depoſitus alium poteſt accuſare. Sed hoc non placet, nam ex quo eſt de crimine condemnatus, ſtatim eſt delictum eius notorium, extra de cohabita.

2 Vide q̃d not. 3. q. 7. § ſine. in fi. ſacerdos nõ efficiatur. q vinum bibere non põt. 3 Hic adde q̃d non ſup. ca. in sũma ver. tales.

Accuſare nõ poteſt de crimine conuictus in modum exceptionis.

oppreſſit. C. de adul. & ſi libidine. Nam inhoneſtum eſt tales ordines admitti, vt dicit lex de his, qui ſupponuntur fuſtibus ab ædibus 4. licet non ſint infames. ff. de decur. eos niſi ſit neceſſitas. ff. de mune. & hon. l. vl. gradatim, & hoc ideo, quia opinio eius in nullo vacillabit, vt 33 diſt. laici & no ſup. ca. 1. in primis, in fi. Io. & probatur hodie tota hæc diſtinctio in decreta. de teſtibus cap. teſtimonium. Quid iuris ſit de ordinando, nota ut ſupra 25. diſt. primum. B.

TEſtes.] CASVS. Idem quærebatur in hoc cap. quod quæſitum fuit in ſuperiori, & reſpondetur, q̃ teſtes debent eſſe ſine omni macula & ſuſpicione: quia ſacerdotes criminari non poſſunt, nec in eos teſtificari, qui ad eundem honorem prouehi non poſſunt, & ſic intelligitur § ſequens.

c ¶ Suſpicione.] Repellitur teſtis propter ſuſpicionem 5. vt ſup. accuſ. in prin. Arg. contra de conſe. diſt. 2. non prohibeat.

ADDITIO. Dic quod aſſumptio corporis non nocet niſi ſumenti: ſed accuſatio alij nocet.

d ¶ Sic & illud.] ſupra ca. nullus laicus.

e ¶ Non poſſunt.] Qualiter hic intelligitur, habetur infra 4. q. 1. c. 1.

ECCE. CASVS. ſup. probatũ eſt q̃ ſubditi non poſſunt accuſare prælatos: & reſponſum eſt contrarijs auctoritatibus

4 Ideſt, ... ſtodibus ... diũ ab in... dio p ... ff de of. p... ſe. vi. l. & 2.

5 Odij, ... inimicit... vel crimi... occulti, ... cundum ... ad iden... q. 5. ... per ... ibi ... Arch.

debantur repellendi. Nunc demonſtrandum eſt: quibus rationib probentur recipiendi, & quid contra reſpondeatur a prælatis. Matth.16. *Chriſtus qui erat paſtor paſtorum, ouibus ſuis, de quib. ait: [Non ſum miſſus, niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſrael, &c.] Inter opprobria, & verbera, quæ ab eis patiebatur, ait:* Ioan.18. *] Si male locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo, &c.]* Ioan.8. *Item: [Quis ex vobis arguet me de peccato?] At quicunque ad teſtificandum in aliquē, vel ad arguendum admittuntur: ad eundem accuſandum admitti poſſunt. Cum ergo oues, ut aduerſus paſtorem ſuum teſtimonium ferant, & ut ipſum (ſi poſſunt) reprehendant, admittantur: patet, quòd ſubditi poſſunt accuſare prælatos ſuos. ¶ His ita reſpondetur. Chriſtus, quamuis eſſet paſtor ſuarum ouium, quas uerbo & exemplo paſcebat: tamen quantum ad officiorum diſtributionem (ex qua hodie in eccleſia alii præſunt aliis, unde quidam prelati, quidam ſubditi uocantur) in populo ſuo* † al. illo. *paſtorale officium non gerebat. Myſtica n. & uiſibili unctione nec in regem* [a]*, nec in ſacerdotē unctus erat: quæ ſolæ duæ perſonæ in populo illo prælaturæ nomen ſibi uendicabant. ¶ Non ergo ex hac auctoritate ſubditi probantur admittendi in accuſatione prælatorum: ſed tantum oſtenditur, ꝙ auditores eos reprehendere poſſunt, & in eos teſtificari, qui cum officia eccleſiaſtica non habeāt, uerbo tamen & exemplo quoſcunq; ualent, lucrari Deo ſatagunt. Reſpondetur & aliter. Aliud eſt, quod de rigore coguntur ſeruare diſciplinæ: aliud, quod admittitur ex perfectionis conſideratione. Chriſtus ad ſe arguēdum Iudæos admiſit perfectione humilitatis, non ſeueritate iuris. Si enim legis rigore eſſent admiſſi, hac auctoritate criminoſi, & infames in accuſatione religioſorum eſſent recipiendi: cum eſſent ſceleratiſſimi, qui de Chriſti nece tractantes innocentem condemnare uolebant. Hoc ergo exēplo prælati non coguntur recipere ſubditos in accuſatione ſui, ſed permittuntur.* Gal.2. *¶ Item Paulus Petrū reprehendit, qui princeps Apoſtolorum erat. Vnde datur intelligi, ꝙ ſubditi poſſunt reprehendere prælatos ſuos: ſi reprehenſibiles fuerint. Sed hoc facile refellitur, ſi unde reprehenſus aduertitur. Petrus cogebat gentes iudaizare, & a ueritate Euangelij recedere, cum Iudæis gregam faciens, & a cibis gentilium latenter ſe ſubtrahens. Per autem in ſe eſt a fide exorbitare, & alios exemplo, uel uerbo a fide deijcere. Ergo hoc exemplo non probantur prælati accuſandi ſubditis; niſi forte a fide exorbitauerint, uel alios exorbitare coegerint.* Act.11. *¶ Item cum Petrus intraſſet ad Cornelium, conqueſti fratres ſunt, qui erant in Iudæa, & reprehenderunt eum, quod ad gentilem diuertiſſet. Ecce, quod prælati iure poſſunt reprehendi a ſubditis.*

Sed huic oppoſitioni B. Gregorius reſpondit dicens Theotiſtę patriciæ, lib.9. epiſt.39.

¶Petrus a fidelibus interrogatus cur ad gentes intraſſet, non ex poteſtate reſpondit, ſed humiliter rationem reddidit. Cap. XL.

Act.12. PEtrus poteſtatem regni acceperat: & tamen idem Apoſtolorum primus querimoniæ contra eum a fidelibus factæ, cur ad gentes intraſſet, non ex poteſtate officij (qua poſſet dicere, oues paſtorem ſuum nō accuſent, nec

ritatibus. Nūc econtra oſtēdit, ꝙ ſubditi poſſunt accuſare prælatos: & hoc probatur exemplo Domini & Petri. Nam Dominus permiſit Iudæos contra ſe teſtificari: & ita per conſequens eum accuſare potuerunt. Nā cui permittitur teſtificatio, & accuſatio. Sed ad hoc duppliciter rñdetur prima reſponſio eſt, ꝙ licet Chriſtus ſit paſtor ouium non tamen ſecundū legē veterem & nouā in regē, vel ſacerdotē inūctus erat, quę unctio prælaturam cōfert. Vel dicas, quòd Dñs hoc fecit ex humilitate, & nō de rigore iuris: Paulus ſimiliter reprehendit Petrum, qui maior erat eo. Sed rñdetur ꝙ non fuit mirum: quia cogebat gentes iudaizare, & a fide recedere: ī quo caſu bene accuſantur p̄laꝉi a ſubditis. Itē Petrus fuit reprehēſus a fratrib quia intrauit in domū Cornelij gentilis Sed huic obiectioni reſpōdetur in ſequenti c.

a ¶Nec in regem.] immo nec regnum eius erat de hoc mūdo. 23. q. 3. § 1.

PEtrus.] CASVS. Iudæi reprehendebant Petrum, qui intrauit domū Cornelij gētilis: ſed dicit Greg. ꝙ Petrus bene poterat ſuos repellere ſubditos ex poteſtate ſui officij: ſed reſpōdit ſe hoc feciſſe auctoritate diuinæ virtutis.

a ¶Re-

a ¶ Reſpondit.] Dicens, eandem Deus dedit gratiam eis ſicut nobis, qui credimus in Ieſum.
CVM ERGO. CASVS. Concludit Gratianus ex ſupra dicto cap. dicens, quod non cogantur prælati exemplo Petri recipere ſubditorum accuſationem, niſi faciant hoc ex humilitate, ſicut fecit Petrus, non coactus; ſed volens: & ita intelligitur ſequens cap.

NOs ſi.] CASVS. Quidam cõquerebantur de Leone Papa apud Ludouicum de iniuria eis facta Papa committit ſe Imperiali iuriſdictioni: & rogat Ludouicum Imperatorem, vt tales nũcios mittat ad hæc inquirenda, qui Deum timeant: & qui vicem Imperialis gloriæ ſic examinent, & diffiniant, vt nulla poſſit in poſterum dubitatio remanere, etiam ſi maiora opponantur, ei, quàm ea quæ dicta ſunt.
b ¶ Aliena.] Hic Papa ſe ſubijcit aliorũ iudicio: quod facere põt 1, vt ff. de iuriſ. om. iud. eſt receptũ. non tamen eum poſſunt deponere. 9 q 3. nemo. ſecundum H. poſſunt: quia & ſe ipſum poteſt deponere, vt 21. diſtin. nunc autem.
c ¶ Examuſſim.] i. regulariter vel indubitanter, vel perfecte: quia amuſſis eſt inſtrumentum plumbeum cum quo recti ficantur. parietes vel plumbantur.

1 Conc. Ale. de Imo. in l. eſt receptũ. ff de iu. om. iud in gl. 3. vbi dicit idẽ eſſe in Rege Francorum, nõ recognoſcente ſuperiorẽ: ꝙ põt eſſe iudex in propria cã, qđ intellige verum quo ad ſibi ſubditos: nõ quo ad alios, vt patet in ca. nouit & ibi Ho & Ioan. And. ext. de iud.

ITEM CVM. BALAAM. Hęc eſt 6. pars huius quæſt. in qua probat quod probatum erat, quòd ſubditi poſſunt prælatos reprehendere, & etiam accuſare, ſi ad eundem ordinem venire poſſunt, non autem debent eos de occultis vel pene occultis diffamare, & hoc probat per 7. exempla. & per 10. au ctoritates ſanctorum patrum. Ioann. de Fant.
CASVS. Adhuc probat Grat. quinq. exẽplis, ꝙ ſubditi poſſunt accuſare prælatos, ſcilicet exemplo Balaam: qui fuit ab aſina reprehenſus: & exemplo Dauid, qui fuit à Nathan propheta reprehenſus: & exemplo iniquorum presbyterorum qui fuerũt à Daniele reprehenſi; & exemplo Damaſi & Symmachi, qui fuerũt à ſuis ſubditis reprehenſi & accuſati. Sed ſingulis obiectionibus ſingulas ponit ſolutiones per ordinem reſpondendo.

reprehendant: (ſed ex ratione diuinę virtutis, qua gentiles acceperant ſpiritumſanctum, reſpondit. [a]

¶ Operepretium fuerit ad ipſum B. Gregorium adire: copioſe enim exponit, quæ hic à Gratiano conciſe referuntur.

Cum ergo Petrus potuit ex officio repellere querelas, ſed noluit: non hoc exemplo prælati coguntur ſuſcipere reprehenſionem ſubditorum. Ex hoc etiam humilitatis diſpenſatiune intelligitur illud Leonis quarti Ludouico Auguſto dictum.

¶ Apud Iuonem huius capitis hæc eſt inſcriptio. Quòd in præſentia legatorum Imperatoris Leo Papa cauſam ſuam examinari voluerit, idem Nicolaus Imperatori.

¶ Imperiali iudicio Apoſtolicus ſe emendare promittit, ſi quid erga ſubditos iniuſte commiſit.

Cap. XLI

NOs, ſi incompetenter aliquid egimus, & in ſubditis iuſtę legis tramitem non conſeruauimus, veſtro, ac miſſorum veſtrorum cuncta volumus emendare iudicio: quoniam ſi nos, qui aliena [b] debemus corrigere peccata, peiora committimus; certe nõ veritatis diſcipuli, ſed (qđ dolentes dicimus) erimus pro cęteris erroris magiſtri. Inde magnitudinis veſtrę magnopere clementiam imploramus, vt tales ad hæc, quę diximus, perquirenda miſſos in his partibus dirigatis, qui Deum per omnia timeãt, & cũcta (quemadmodum ſi veſtra præſens fuiſſet imperialis gloria) diligenter exquirant: & non tantum hęc ſola, quę ſuperius diximus, quęrimus, vt examuſſim [c] exagitẽt; ſed ſiue minora, ſiue etiam maiora illis ſint de nobis indicata negotia, ita eorum cuncta legitimo terminentur examine; quatenus in poſterũ nihil ſit, quod ex eis indiſcuſſum, vel indiffinitum remaneat. Iuo p. 5. c. 22.

6 *Item, cum Balaam ariolus [d] iret ad maledicendum populũ; Angelus Domini, aſinæ, cui inſidebat, in via ſe oppoſuit: euaginatoq; gladio eam ab itinere cõpeſcuit; quam dum ille verberib. affligeret, in vocem prorupit, & prophetæ veſaniam redarguit. Si ergo animal mutum angelica virtute, prophetæ inſipientiam reprehendit, multo magis ſubditi poſſunt accuſare prælatos ſuos. ¶ His ita reſpondetur Verum eſt, quòd per aſinam ſubditi ſignificantur, & per Balaam, prælati: non tamen hoc exemplo probantur prælati accuſandi à ſubditis: ſed ſubditis tantum forma datur humiliter renitendi prælatis, ſi forte eos ad malum cogere voluerint. Balaam namque aſinam vrgens, vt ad maledicendum populo Dei eum veheret, ſignificat eos, qui verberibus & cruciatibus a ſubditis exigunt, ut eis in malo fautores, & coadiutores exiſtant. Sed quia Angelus, quali-* Num 22.

a ¶ Ariolus. Ariolus dicitur qui circa aras idolis preces nefarias effundit: & fructum ſibi in triſtitia affert. 26. q. 3. igitur genus.

a ¶ Ter-

bet videlicet prædicator euaginato gladio, apertè ſcilicet prædicato timore, & horrore futuræ vindictæ, à conſenſu alienæ malitiæ illos reuocat: licet eis in huiuſmodi vocem conqueſtionis prorumpere, & prælatis ſuis dicere; cur nos verberibus affligitis? cur nobis iniuſte iraſcimini? nunquid vobis inobedientes aliquãdo fuimus? niſi nunc, cum ad malũ cogimur? videte illum qui prohibet ab incepto. Non ergo hinc prælati probantur accuſandi à ſubditis.

a ¶ Trahenda] 22. quæſt. 2. ſi quis per ve tus.

b ¶ Sanguinis] 23. quæſtio. vltim. his à quibus & capi leg & cap. occidit & ext ne cleri. vel mo na. ſententiam ſanguinis.

Si quis

2. Reg. 12. *¶ Item cum David adulterium, & homicidium cõmiſiſſet; miſſus eſt a Deo Nathan propheta, vt eum redargueret. Ecce quòd prelati ſunt arguendi, & reprehendendi a ſubditis. ¶ Sed notandum eſt, quod duę ſunt perſonę quibus mũdus iſte regitur; regalis videlicet & ſacerdotalis. Sicut reges pręſũt*

2. Reg. 6. *in cauſis ſęculi, ita ſacerdotes in cauſis Dei: Regum eſt corporalem irrogare pœnam; ſacerdotum ſpiritualem inferre vindictam. David ergo etſi ex regali vnctione ſacerdotibus, & prophetis pręerat in cauſis ſęculi: tamen ſuberat eis in cauſis Dei. Vnde reges à prophetis, & a ſacerdotibus vngebantur; & eorũ oblatione peccata regũ expiabantur.*

2. Paral. 26. *¶ Sicut ergo Ozias à Domino lepra percuſſus eſt, quia ſacerdotum officia vſurpare uoluit: ſic ſacerdotibus, & prophetis regum uſurpare officia non licuit, Nathan ergo propheta cum regem redarguit. ſuum eſt executus officium, in quo erat rege ſuperior, non vſurpauit regis officium, in quo erat rege inferior: monuit eum, vt per pœnitentiam peccata ſua expiaret, non tulit in eum ſententiam qua tanquã adulter, & homicida morti addiceretur.*

Theodo. hiſt. eccl. l. 5. c 17. Niceph. l. 13. c. 34. Ro 13. 1. Pet. 2. † al. excommunicatorum. Dan 13.

¶ Sic & Beatus Ambroſius Theodoſium & Beatus Innocentius Imperatorem Archadium excommunicauit, & ab eccleſię ingreſſu prohibuit. ¶ Sicut enim non ſine cauſa iudex gladium portat ita non ſine cauſa claues eccleſię ſacerdotes accipiunt. Ille portat gladium ad uindictam malefactorum, laudem vero bonorum, iſti claues ad excluſionem excommunicandorum & reconciliationem pœnitentium. Hoc ergo exemplo ſubditi probantur reprehendendi a prælatis, non pręlati a ſubditis. ¶ Item Daniel nulla legitima poteſtate functus iudices a populo conſtitutos de falſo teſtimonio conuicit, & conuictos damnauit. Conſtat ergo ꝙ nullam poteſtatem habentes poſſunt redarguere dignitatibus ſublimatos.

¶ His ita reſpondetur. Miracula (& maximè veteris teſtamenti) ſunt admiranda, non in exemplum noſtrę actionis trahenda [a]. Multa enim concedebantur tunc, quę nunc penitus prohibentur.

1. Reg 15. *Tunc enim Samuel Agag pinguiſſimum regem Amalech in fruſta diuidendo conſcidit: nunc nulli eccleſiaſticorum iudicium ſanguinis [b] agitare licet.*

Num. 25. *Tunc Phinees Iudæũ coeuntem cum Madianita interfecit, & reputatum eſt ei ad iuſtitiam: hodie ſacerdotibus in perniciem ſui officij verteretur. Exemplo ergo Danielis non ſolum accuſandi, vel redarguendi, ſed etiam iudicandi poteſtatem ſubditi in prelatos vendicarent: ſi illud in argumentum noſtrę actionis liceret aſſumi, quod nulla unquam auctoritate permittitur.*

Eſa 9 & 42. *Magis ergo ex hoc facto datur intelligi: quod in nouiſſimis temporibus ſuſcitaret Deus ſpiritum pueri iunioris, illius videlicet de quo per prophetam dicitur: [Puer natus eſt nobis.] & iterum: [Ecce puer meus.] Qui iudices iniquitatis, ſcribas ſcilicet, & phariſęos falſis criminib. Suſannam, ideſt eccleſiam accuſantes, & ream adulterij pronunciantes, eo quòd Chriſtum ſequeretur, conuinceret, & condemnaret. ¶ Item Hieronymus a refert in libro uirorum illuſtrium, quòd Damaſus Papa a ſubditis de adulterio accuſatus cum quadraginta † duobus epiſcopis ſe purgauit.*

† al X IV. Intro 4. ſynodi ſub Symmacho.

¶ Item Symmachus Papa in Romana ſynodo dignitate expoliatus prius ſtatui ſuo reddi decernitur, vt tunc veniret ad cauſam, & ſi ita recte videretur, accuſantium propoſitionibus reſponderet. Dignares uiſa eſt maximo numero ſacerdotum, quę mereretur effectum: & cum poſtmodum ordinaretur, quomodo eſſet accuſandus: prefatus Papa, ut cauſam diceret, occurrebat: ſed ab ęmulis eſt impeditus.

S I quis.] CASVS. Quidam redarguebat Grego. quòd multa faciebat contra rationem, Dicit Grego. vt veniāt ad Apoſtolicam ſedē, & ibi cognoſcatur, vt iſta inter eos feratur ſententia.

Forum rei ſequi debet actor.

a ¶ Si quis.] Quia actor forū rei ſequi debet : extra de fo.compe. cum ſit generale. & C.de iuriſ. om. iud l.iuris ordinem. vel quia cauſa fideli eſt, quæ in eccleſia eſt tractāda, vt 23.q vlt.cōuenior & ſu.ea.q 2 præceptum 23.q quoties.

b ¶ Confeſſionem.] id eſt, ſcripturam.

EX HIS. CASVS. Concludit Gratia ex ſupradictis, prælatos poſſe a ſuis ſubditis accuſari, cū iſti tres Apoſtolici fuerint a ſuis ſubditis accuſari Sed reſpondet, ꝙ illi Apoſtolici exemplo Domini non coegerūt alios prælatos recipere ſubditos in accuſationem ſua : ſed permiſerūt in hoc fieri ex humilitate.

Accuſatus quandoque dat expenſas accuſatori.

c ¶ Prælatos] Et dabuntur eis expenſæ ab epiſcopo quē accuſant ſi egēt, vt ext. de acc. c. ex parte. nā & datur ſeruo agenti cām libertatis C. de or.cog. l.vlt ſimiliter ei qui egit de inofficioſo teſtamento. & obtinuit. ſi aduerſarius appellat, ff. de inof te l. ſi inſtituta § penul.

P Aulus] CASVS. Paulus dyaclinę ciuitatis epiſcopus fuit accuſatus à ſubditis de lapſu. deinde conuictus depoſitus fuit epiſcoporum iudicio, & ſubſtitutus fuit ei poſtea Numeſion : quod an fuerit factum voluntate vel neceſſitate ſequenti capitulo declaratur

L Ator.] CASVS. Paulus epiſcop' depoſitus fuit & Nemeſiō fuit eis ſubſtitutus, quē paulus more prędonis epiſcopatum ingreſſus ab eccleſia proiecit, & ad necem fere perduxit, res eccleſiæ auferendo, de quibus omnibus Nemeſion conqueſtus eſt Papæ Papa mandat Ioanni epiſcopo, vt ſi dictus Paulus res eccleſiæ abſtulit, eum reddere compellat. Si uero ipſi Ioanni cōſtiterit eum tantum res proprias abſtuliſſe : licet grauiter deliquerit (ne addatur afflictis afflictio) eas permittatur habere: ita tamen quod ſi damnum eccleſię intulit, reſarcire modis omnibus compellatur : & ſi de cętero ad epiſcopatum aſpirare tētauerit, in monaſterium ad agēdam pœnitentiam perennem detrudatur.

d ¶ In corporali.] Scilicet adulterio vel inceſtu, vt 30. quæſtio. 1. non debet ſecus ſi de ſimplici fornicatione. pro qua hodie non deponitur, vt 82. diſt. presbyte. & 34. diſt. fraternitatis. niſi de rigore factum fuerit. 82. diſtinct. ſi quis epiſcopus. & cap. presbyter. aut diaconus 1.

e ¶ Nemeſion.] Nota ꝙ Papa non uocat eum fratrem licet eſſet epiſcopus, hodie aliud eſſet. extra de cri. fal. quam graui.

Fornicat ſimplex eſt digna depoſitione

3 Adde hoc tex. in ſi adulteri cum ibi per Bar. adult.

a ¶ Hieronymus.] *In catalogo B. Hieronymi, aut alijs ipſius libris nihil tale legitur, in vetuſtis tamen Pontificalibus in vita Damaſi hoc refertur.*

Item Gregorius ait de ſe ipſo.

¶ Redarguendi ſe licentiam beatus Gregorius alijs pręſtat. Cap. XLII.

Poly. l. 1. tit. 18. Anſel. 2, c. 20.

S I quis[a] ſuper his nos, arguere voluerit, vel extra auctoritatem nos facere contenderit; ueniat ad ſedem Apoſtolicam, quo omnia eccleſiaſtica negotia, de quibus quęſtio habetur, confluere iuſſa ſunt: vt ibi ante confeſſionē[b] ſancti Petri mecum iuſte decertet, quatenus in ibi vnus ex nobis ſententiam ſuſpiciat ſuam.

¶ Eſt Gregorij quarti epiſtola citata ſupra ead. q. 6 c. decreto noſtro & diſt. 19. nulli fas. in qua epiſtola cum multa dixiſſet de priuilegijs, & primatu Romanæ eccleſiæ, iſta adiungit.

Ex his omnibus colligitur quòd ſubditi poſſunt reprehendere, & accuſare prælatos[c] ſuos. Sed ſicut de Chriſto dictum eſt, quādo Iudæis dixit: [Si male locutus ſum, &c.] ita de iſtis intelligendum eſt, quod ſuo exemplo prælatis dederunt facultatem recipiendi ſubditos in accuſationem ſui ſed non coegerunt, Item.

¶ De eodem. Cap. XLIII.

Burc. l. 1. 182. Iuo p. 5. c. 398. † al. Decleatinæ

P *Aulus Dyaclinæ † ciuitatis epiſcopus accuſatur à ſubditis de lapſu carnis; conuincitur, deponitur, alius loco eius ſubſtituitur. ¶ Hoc an ex diſpenſatione accuſati, an ex rigore iuris ſit factum, ex regeſto Gregorij ad Ioannem epiſcopum primę Iuſtinianæ. lib. 10. epiſt. 35. poteſt deprehendi, vbi ait.*

¶ Verba ſunt Gratiani, qui proponit ſummam ſequentis capituli, quod ſæpe facere ſolitum eſſe multis locis eſt notandum.

¶ Paulus Deaclinę.† ciuitatis epiſcopus ſubditorum accuſatione conuictus deponitur. Cap. XLIIII.

† al. Decleatinę.

Burc. l. 1 c. 182. Iuo p. 5. c 298. † al. doclinatinę.

L Ator Nemeſion ad nos veniens indicauit, quòd Paulus Dyaclinę† ciuitatis epiſcopus, inter alia mala incorporali[d] crimine lapſus à ſuis clericis accuſatus, & conuictus, epiſcopali ſententia depoſitus eſt; poſtea cum auxilio ſęcularium veniens epiſcopatum more prędonis ingreſſus eſt: ablatiſq; rebus eccleſię dilectiſſimum Nemeſion[e] latorem pręſentium ſibi ſubſtitutum, ab eo

a ¶Excuſatione ceſſante.] iuſta tamen exceptio, vel excuſatio admittitur, extra de offi. deleg. ex parte.
b ¶Reddere.] Cum de mero iure deberet iſte in exilium relegari centum milliaribus a ciuitate remotus. C. de epiſc. & cle. quicumque. Item cadere debuiſſet a iure ſuo

e ¶Tulit] Arg. contra. 16 q. 6. placuit. & cap. de lapſis. vbi dicitur, ꝙ monaſterio traduntur res depoſiti. ſed illud verum eſt quando detruditur in monaſterium, ſed hic non fuit depoſitus.

HOC EDICTO. CASVS. Concludit Gratianus ex ſupradicto c. lator. ꝙ cum accuſatores epiſcopi vel depoſitores nõ puniuntur, ſed cõtra depoſitum proceditur, vt amplius ad epiſcopatũ nõ aſpiret: apparet ꝙ ſubditi admiſſi ſunt contra ſuũ prælatum nõ ex diſpenſatione ſed ex cenſura canonũ. Et quod admitti poſſunt, probat per ſequentia cap.

epiſcopatu proiecit, & ad ſummã iniuriam, ac necẽ penè perduxit. Fraternitas itaq; veſtra hæc omnia curet addiſcere, & quæcumq; eccleſiæ abſtulit, omni mora, vel excuſatione ceſſante [a] reddere [b] cõpellat. Si uero nihil eccleſiæ, ſed propriũ [c] ſe dixerit abſtuliſſe (quamuis graue, & iniquum fuerit, vt non à vobis [d], vel à metropolitano eius hoc petierit, ſed temerario auſu agere præſumpſerit) verumtamen ſi quid proprium tul[e] ſub fraternitatis ueſtræ debet examine conſtare, ſi uerũ eſt. Sed & illud diligenter quærendum eſt, ſi quid male de rebus dilapidauit eccleſiæ; vt ex eo quod nunc abſtulit, illud reformare, ac ſatisfacere modis omnibus compellatur.

¶*In hoc capite non referũtur ipſa omnino verba Gregorij (quod à Burchardo & Iuone fit) ſententia tamen ſatis expreſſa eſt.*

† al. dicto

Hoc edicto † [f] *non in accuſatores, vel depoſitores vlciſcitur; ſed in depoſitum ulterius proſequitur, vt ſi ultra ad epiſcopatum aſpirare tẽtauerit, modis omnibus repellatur, & ad agendã pœnitentiã perennem in monaſterium detrudatur. Quem ergo Gregorius ad epiſcopatũ aſpirantem omnibus modis repellit, quẽ graui pœnitentiæ ſubijcit; patet non ſua diſpenſatione* [g], *ſed canonum cenſura a ſubditis eſſe accuſatum, & conuictum. Et vt iam non exemplis, ſed legibus agamus; videndum eſt, quid Gregorius ſcribat Innocentio* α. *& reliquis epiſcopis Sardiniæ lib. 7. indict. 2. epiſt. 8 ita dicens.*

f ¶Hoc edicto.] Verba sũt Gratiani vſq; ad illum locũ, vt ſi vltra. & à loco illo ad locum illũ quam ergo, ſunt uerba Gre. exinde ſunt uerba Gratiani.
g ¶Diſpenſatione.] ideſt, uoluntate.

α ¶Innocentio.] *In originali impreſſo eſt,* Vincentio atque quã plurimis epiſcopis. *In vetuſto autem exemplari Vaticano exprimuntur nomina epiſcoporum, ad quos hac epiſtola ſcribitur hoc ordine.* Vincentio, Innocentio, Mariniano, Libertino, Agathoni, & Victori epiſcopis Sardiniæ.

¶Quòd ſubditi prælatos ſuos accuſare poſſunt. Cap. XLV.

METropolitanum [h] ueſtrũ in aliquo [i] poſtponere nõ præſumatis; excepto ſi (quod non optamus) † cõtra eundem habere vos aliquid cauſæ contingat, ut ob hoc ſedis Apoſtolicæ iudicium petere † debeatis.

† al. iudicium requiratis.

Item uniuerſis epiſcopis cõcilij Nicaſij lib. 10. epiſ. 27.

¶Vitam prælatorum ſubditi nulla diſſimulatione negligant. Cap. XLVI.

SIcut (inquit) laudabile, diſcretumq; eſt reuerentiam,

METropolitanũ.] CASVS. Præcepit Grego. Innoc. & alijs epis Sardiniæ, vt in cauſis ſuũ metropolitanũ non deſerant, niſi uelit agere cõtra eum in quo caſu ad Apoſtolicũ recurrant.
h ¶Metropolitanũ.] Ex contemptu [3]. alias omiſſo eo poſſunt adire Papam, vt ĩ ea q 6. c. 2. & 3. Itẽ ĩtellige iſtud qñ epi inter ſe litigãt. nam ſi epiſcopus litigat contra clericum, tũc coram arbitris eſt litigãdũ. 11. q. 1. ſi clericus. Ex contemptu ergo intellige fieri, quando ſine cauſa declinatur eius iuriſdictio ſicut dico, ꝙ ſine cauſa nõ poteſt quis declinare iuriſdictionem epiſcopi etiam per querelam factam Papæ [4]. vt plene dixi in conſtitu. vt debitus, extra de appell. argu non eſſe appellandum omiſſo medio, ſed hic non loquitur de appellatione.
i ¶In aliquo.] Epiſcoporum enim eſt iudex ordinarius primo loco metropolitanus. 10. q. 3. quia cognouimus. 11 q. 1. ſi clericus. aduerſus.

3 Adde Ale. de Imol. in l ſi videt. §. hoc iudiciũ. col. 4. ff ſi qs ius dicẽ. nõ obtemp.

Iuriſdictio epĩ ſine cã non poteſt declinari.

4 Hoc indiſtinctè reprobat, cũ et legatus adeat. extra de or. leg c. 1. & ita het cõſuetudo ſm Gof. q̃ eſt optima legũ interpres. ext. de conſuet. cũ dilectus Arch.

1 Quòd iſte nõ fuit punitus ꝺ miſericordia factũ eſt: ꝑ ut no. L. & Io. 16. qõ. 1. placuit.
2 Iſta decr. nnn probat hoc ſimpliciter: q[a] ibi vtrumq; ius fuit deductũ in iudiciũ. Arch.

ſuo 1. C. unde ui. ſi quis in tantam. 16. q. 6. placuit. ſed melius eſt ut eum ſua auferre ſinat eccleſia, q̃ in perniciem eccleſiæ amplius incandeſcat, ut ĩ. 17. q. vlt. § vlt.
c ¶Proprium.] Hic vr ꝙ ſpoliator poſſit ſpoliato referre quæſtionem proprietatis. extra de cau. poſ. c. cum eccleſia 2. & ſeq. quod non eſt uerũ, ut extra de teſti. ſpol. item cum quis. & c. in literis. ſed diſpenſatiuè cum ipſo actum eſt, ut patet in glo. præcedenti.
d ¶Vt non à uobis.] Loquitur primati: quia apud metropolitanum prius eſt conueniendus, vt infra, c. proxi. & 9. q. 3. nullius primas. & c. conqueſtus.

SIcut.] CASVS. Clementinus patriarcha fuerat de quibuſdã criminib. accuſatus: quare Papa delegat cauſam epiſcopis concilij Nicaſij, & pcipit illis, ut cũ omni ſolicitudine ac viuacitate quæ dicta ſunt inueſtigentur, & ſi uera fuerint, canonice puniantur, & ſi quis in hoc fauore perſonæ gratia vel quolibet blandimento negli-

negligens fuerit, apud Deum iſtorum criminum particeps reputabitur.

a ¶ Perlata.] A ſubditis. & ſic facit ad propoſitum Gratiani 1. aliter hoc c. nihil facit ad propoſitum Grat. niſi uelis dicere eo ipſo ꝙ dedit alijs licentiam iudicandi, ergo & accuſandi.

b ¶ Hortamur.] Nota ꝙ per verbum hortamur, & monem⁹. mandat iuriſdictio ſic ſ. ea. q. 1. notum. ſi de offi. præſi. ſepè vñ ſi ꝙ prouinciale cõcilium ordinario iure cognoſcat de primate ſiue de metropolitano ſuo. nã cũ cõcilium iudicet de Papa in his in q-bus ipſe poteſt iudicari. ergo concilium Metropolitani poteſt iudicare de ipſo. Ad hoc inf. ea. ſi qs arg. cõtra. 17. d. multis. nã ibi appellatur a concilio ad metropolitanũ: ergo cum concilium ſit minus metropolitano, non poteſt ipſum iudicare. 21 diſt. inferior. Sed poteſt dici, ꝙ quantum ad ſua negocia, eſt minor metropolitan⁹ cõcilio: quãtum ad aliorum negocia eſt maior. Sed in c. multis. non appellat a concilio, ſed a quadã congregatione epõrum ad metropolitanũ: ſed adhuc obſtat 21. diſ. nunc autem. Sed poteſt dici, ꝙ poteſt iudicare de ipſo concilio: non tñ eũ cõdẽnare poteſt, ſed qđ poſſit iudicari à cõcilio, bene facit 9 q. 3. ſaluo. & c. ſi autẽ. & 63 diſtin. Salonitanæ. Sed eſt argum. contra ſupra c. prox. Ioan.

d ¶ Protinus.] Nonne neceſſaria eſt admonitio? certè ſic. Ideo expone protinus, ideſt, poſt tertiam admonitionem 2. vt ſ. ea. q. 1 ſi peccauerit. ſic. ext. de ſimo. licet.

e ¶ Pon-

1 Cum iſti cognoſcere debeant ex delegatione Papę. L. Idẽ ſentit hic H. & Io. de Fã.

a Idẽ ſentit hic H. & I.

Concilium prouinciale an poſſit de archiepiſcopo cognoſcere.

& honorem debitũ exhibere prioribus; ita rectitudinis, & Dei timoris eſt, ſi qua inter † eos correctione indigent, nulla diſſimulatione poſtponere, ne totum (quod abſit) corpus incipiat morbus inuadere, ſi languor nõ fuerit curatus in capite. Quædã a enim ad nos de Clementio primate veſtro perlata [a] ſunt; quæ quoniam ita grauia ſunt, vt tranſire indiſcuſſa vllo modo non debeant; fraternitatem ueſtrã hortamur [b], vt cũ omni ſolicitudine, ac viuacitate mentis indagare multis modis debeatis illata; & ſi ſunt, vt audita ſunt, vltione canonica reſecentur. ¶ Admonemus aũt, vt non cuiuſquam perſonæ gratia, non fauor, non quodlibet blandimentum quenquam veſtrum, vel ad diſcutiendum, quę nobis nunciata ſunt; molliat; vel à veritate excutiat: ſed ſacerdotaliter ad inueſtigandã vos ꝓpter Deum veritatẽ accingite. Nam ſi quis in hoc piger, aut negligens eſſe præſumpſerit; dictis criminibus apud Deum ſe nouerit eſſe participem, cuius zelo ad perſcrutandas ſubtiliter nefandi cauſas facinoris non mouetur.

† *al. in eis.*

a ¶ Quædam.] Et hic ſummatim referuntur verba B. Gregorij. Quare pauca tantum quædam ſunt addita, quæ neceſſaria videbantur.

Hæc ſi quis ſpecialia, & ex his generalẽ regulã colligi nõ oportere cõtẽdit: audiat quid Gelaſius C. XXVIII. dicat omnibus clericis cuiuſcunque ordinis, ita ſcribens.

a ¶ CXXVIII.] Hic citatur numerus capitum, vt eſt in codice canonum; de quo in præfatione dictum eſt.

HÆC SI QVIS. CASVS. Dicit Gra. ꝙ quę ſupra dicta ſunt ꝙ ſubditi poſſunt accuſare pręlatos, generalia ſunt & non ſpecialia: & ſi quis dicat ea eſſe ſpecialia, audiat quid dicit Gelaſius de omnibus clericis generaliter cuiuſque ordinis.

¶ Clerici exceſſus ſui epiſcopi auribus deferant Romani Pontificis. Cap. XLVII.

Gelaſius epiſcopus per Lucaniam, & Brutũ, & Siciliam conſtitutis, epiſt. 1. cap. 30.

Accuſatum quis quãque cogitur.

QVapropter [a] nec clericorum quiſpiam ſe Apoſtolicæ † offenſę futurum confidat immunẽ; ſi in his, quę ſalubriter ſequenda Apoſtolica deprompſit † auctoritas, ſiue epiſcopum, ſiue presbyterum, ſiue diaconum viderit excedentẽ, non protinus [d] ad aures † Romani Põtificis [e] deferre [f] curauerit; probationibus duntaxat competenter exhibitis, vt tráſgreſſionis vltio fiat, & cæteris interdictio [g] delinquendi. Sin † vero [h], modis omnibus erit vnuſquiſque pontificum ordinis, & honoris ſui eliſor,

† *al. huius.*
† *al. prompſimus.*
† *al. noſtras.*
† *al. Sui uero modis omnibus erit vnuſquiſq; pontificum ordinis, & honoris eliſor.*

3 Ad idẽ C. de ege. & ma diffamari. C. de priua. car. l. 1. circa ſi.

Et eſt ſpãle in dilapidatione vt quilibet cleric⁹ teneat denũciare. & eſt rõ quia inſimul debent adminiſtrare: alias tecus. Sed contra quo ad hoc. ſ. c. pr. ſiu aut i. his q̃ ſunt, &c. vnde dico ꝙ quilibet clericus tenetur denunciare crimẽ ſui pl. lati ſui Io.

QVapropter.] CASVS. Hoc continuatur illic. 12. q. 2. quatuor. vbi dicitur, ꝙ de redditibus eccleſiæ quatuor debent fieri portiones prima epiſcopo. ſecunda clericis tertia fabricæ: quarta pauperibus eſt aſſignãda. Dicitur ergo in hoc c. ꝙ ſi quis clericus uiderit prælatum ſuum in iſtis quartis diſtribuendis peccantem & excedentem, ſtatim debet Romano Pontifici nunciare, & probare quod nũciat, ut puniatur excedens: quod ſi non fecerit, deponatur

c ¶ Quapropter.] Videtur hic ſpecialis caſus, in quo quilibet poſſit accuſare ſuum epiſcopum, & hoc c. continuatur illi 12 q. 2 quatuor.

e ¶ Pontificis.] Vel alterius ſuperioris. Ioan.

ADDITIO. Idem ſentit Hug. in ſuo caſu huius cap.

f ¶ Deferre] ideſt, denunciare. Hic habes ꝙ aliquis cogitur accuſare/vt 2 q. 1 quiſquis. & 5. q. 5. c. 1. extra qui fil. ſint legit. c. cauſam & 24. q. 3. tam ſacerdotes 3 ar. cõtra extra de acc. licet in ſi. & 5. q. 2 ſi primates & 3 q. 4. clericus. & C. ut nemo inuit. agere. l. una Sol ad denunciationem quilibet tenetur, de qua hic loquitur. nõ autem accuſatore ut in contrarijs.

g ¶ Interdictio] Forte ſpeciale eſt. in dilapidatione, ut quilibet teneatur denunciare.

h ¶ Sin uero.] ideſt. ſi non fecerit quod dictum eſt de quatuor portionibus. 12 q. 2. quatuor.

a ¶ Sup-

a ¶Supprimēda.] inf. 5. q. 5. ſi primates. contra. ſed illud de crimine iniuriarum, de quo poteſt epiſcopus componere cum clericis ſuis, ſiue inter partes.

S I quid.] CASVS: Præcipit Papa quibuſdam clericis, vt ſi viderint pontificem ſuum damnificantem res eccle- ſiæ, vel facere contra prohibitionem, denuncient ſibi, vt puniatur.

b ¶Relatione.] Ex hoc patet quòd loquitur in denunciatione, & c. ſicut c. ſuperius. Ioan.

C Lericos.] CASVS. Videtur in hoc c. dici, q̃ clerici, & laici, qui proni ſunt, & faciles ad accuſandū alios, non debent admitti ad accuſandum epos, vel clericos, niſi prius eorū opinio, & vita diſcutiatur: Beneuen. tamen intellexit aliter, hoc mō ſcilicet, q̃ clerici vel laici non admittantur, exceptis criminibus niſi accuſati ſint de crimine infamati. Sed prima poſitio magis conſonat literæ, & verior videtur.

c ¶Aut laicos.] Accuſantes ep̃os aut clericos decernimus non eſſe recipiendos paſſim, & ſine probatione. Io.

ſi cuiquam clericorum, vel eccleſiæ totius auditui hæc putauerit ſupprimenda[a].

Idem.

¶De eodem. Cap. XLVIII.

S I quid in eccleſia damni, aut in his, quæ ſunt præceptionis noſtræ auctoritate α prohibita, pontificem veſtrum videritis admittere, mox noſtris auribus relatione[b] ſignate, vt quid fieri debeat, cenſeamus.

Iuo p. 5. c. 151. Anſ. l. 7. c. 161. Poly. l. 3 tit. 12. & lib. 4. tit. 18.

α ¶Auctoritate.] *Abeſt iſta dictio a pleriſque vetuſtis exemplaribus, & ab alijs collectoribus, qui etiam Gelaſium citant.*

Item ex concilio Chalcedonenſi, c. 21.

¶Clerici, aut laici ſine examinatione ad epiſcoporum accuſationem non admittantur. Cap. XLIX.

C Lericos, aut laicos[c] accuſantes epiſcopos, aut clericos paſſim β, & ſine probatione, ad accuſationem nō recipiendos decernimus, niſi prius eorum[d] diſcutiatur exiſtimationis γ opinio.

Anſ. l. 3 c. 115.

β ¶Paſſim.] ἁπλῶς, καὶ ἀδοκιμάστως, *qua Dionyſius vertit temere, atque indiſcriminatim, poſſuntque etiam coniungi cum ſequenti membro. Id vero copioſe exponitur in concilio Conſtan. 1. cap 6.*

γ ¶Exiſtimationis opinio.] ἡ ὑπόληψις, *Ideſt, exiſtimatio.*

Item ex ſynodo Romana.

¶Quælibet perſona epiſcopos, aut alios accuſans, monſtranda documentis inferat. Cap. L.

S I quis epiſcopus presbyter, aut diaconus, vel quilibet clerici apud epiſcopos (quia alibi[e] non oportet) a qualibet perſona fuerint accuſati, quicumque fuerit ille, ſiue ſublimis vir honoris, ſiue vllius alterius dignitatis, qui hoc genus illaudabilis intentionis[f] arripuerit, nouerit docenda δ probationibus[g], monſtranda documentis ſe ſe debere inferre.

in c. Hadriani, c. 24. Caius in epi. ad Fœlicem c. 2. Sixtus iij eps̃ oriental. c. 2. Lib. 7. capitul. c. 438

δ ¶Docenda.] *Sic apud Sixtum tertium, & in capitulari: apud Caium vero, & Hadrianum paulo aliter, quemadmodum, & alijs locis huius capitis nonnullæ, ſed non magni ponderis, ſunt varietates.*

Item Damaſus Papa Stephano archiepiſcopo, epiſt. 3. cap. 3.

¶Sacerdotes non accuſent, qui ad eundem ordinem prouehi non poſſunt. Cap. LI.

S Acerdotes (vt antiqua tradit auctoritas) criminari nō

ſup. ea. c. teſtes verſ. ſacerdotes. Poly. l. 1. c. 172. Iuo p. 5. c. 290.

d ¶Eorum.] ideſt laicorū, vel clericorū, ſi sūt ignoti, vt ſu. e. quærendū, vel eorū, ideſt, epiſcoporū, q accuſantur, quia ſi vita eorum antea bona fuit, laici in nullo poſſunt eos accuſare vt ſu. e. q. 1 in primis in ſi & extr. de teſta. veniens. ſi vero mali, & laici, & quilibet crimi noſi admittuntur 1 niſi inimici, & conſpiratores extra de ſi licet Hely & de ſen. & re iud. cum l. & A. Et ex hoc loco Baz. fundauit ſuam opinionē, vt dixi in sūma: ſed intelligas loqui in illis cauſis, in q̃b. laici poſſunt accuſare clericos.

Laici an poſſint clericos accuſare.

1 Hoc intelligi in exceptis criminibus Ioan. de Fant. Imperij meri ē de criminib. cognoſcere.

S I quis eps̃.] CASVS. Dr̃ hic q̃ q̃s accuſauerit epiſcopū vel diaconū, vel alterius ordinis clericum, de quo vix aliquis commendatur accuſator, cū ex odio fieri p̄ſumatur, ſciat ſe dēre talia crimina inferre, quæ probationibus, & documentis valeat plenarie demonſtrare.

e ¶Quia alibi.] Arg. q̃ ſolus eps̃ hēt merum imperiū in ſua diœceſi vt 11. q. 1. de pſona 5. q. 6. delatori hoc n. eſt merum Imperium. ſ. cognoſcere de criminio. ff. de offi eiuſcui mād. eſt iuriſ 2 & l. 1. ff de of. p̄ſi. illicitas. §. qui vniuerſas, & C. de pba. ſciant.

f ¶Illaudabilis intētionis.] accuſationē vocat illaudabilem intentionē: quia cauſæ materiam criminibus creare noſcuntur. C. de iudi. properandu, & præſumit ſemper, ſemutaiq; ... fiat accuſatio, vt 6. q. 1. ſi omnia, & quia vix ſine culpa experiri poteſt: ideo clerici ab ea abſtinere debent, vt de pœ. d. 5 qualitas ſu. ea. q. 6. ſecreto. Vel dic illaudabilem quo ad vulgi opinionem. Nam præſumitur altas q̃s bono zelo accuſare, vt extra de do. & contu. veritatis in parte deciſa. Ex charitate enim debet prouenire accuſatio. extr. de acc. ſi quis eps̃. & qui accuſat, publicæ ſalutis cuſtodiam gerit. vt C. de famoſis libel. l. vna.

2 Sub & iō in generali cōmiſſione non transferuntur, vt in illa lege hic allegata, & ff. de pi. obliga & legitur & not. ext de of. ſe q̃ trāſlationē. Ar.

g ¶Probationibus.] Sic C. de proba. ſciant. Ioan

Accuſatio ex ... debet p̄ue...

Cri-

poſſunt, nec in eos teſtificari, qui ad eundem non debent, nec poſſunt proueh honorem.

Item Iginus Papa, epiſt. 1.

Item Lucius Papa epiſt. vnica.

¶Niſi irreprehenſibiles in maiorum accuſatione non recipiantur. Cap. LII.

Iuo. p. 6. c. 326.

CRiminationes maiorum natu per alios [a] non fiant, niſi per ipſos, qui crimina intendunt; ſi tamen ipſi digni, & irreprehenſibiles apparuerint, & actis [b] publicis docuerint omni ſe ſuſpicione carere, & inimicitia, atque irreprehenſibilem fidem habere, ac conuerſationem ducere.

Colligitur itaque ex his omnibus, quòd ſubditi in accuſatione prælatorum ſunt admittendi. Nunc videndum eſt, an monachi in accuſatione epiſcoporum ſint audiendi.

Hadrianus Papa in capitulis, c. 31. videtur eos ab accuſatione remouere ita dicens.

Item Stephanus ep. 2. & Melchiades ep. vnica. inf. 3. q. 4. hi, qui capit l. 7. c. 322. Anſ. l. 3. c. 88. Iuo p. 16. c. 332. Pann. l. 5. c. 45. Cod. l. penult. qui accuſare non poſſunt,

¶Monachi ſacerdotes accuſare, vel in eos teſtificari non poſſunt. Cap. LIII.

PLacuit [c] eorum accuſandi ſacerdotes, & teſtificandi in eos vocem obſtruere, quos non humanis, [a] ſed diuinis vocibus mortuos eſſe [d] ſcimus: quia vocem funeſtam [e] interdici † potius, quàm audiri oportet.

† al. interdi.

a ¶Non humanis.] *In epiſtola Stephani eſt,* quos humanis, & diuinis vocibus damnatos, vel mortuos eſſe cognoſcimus, *In epiſtola autem Melchiadis eſt, quemadmodum hic reſtitutũ, eſt ex vetuſtis exemplaribus* Gratiani, *& capitulo Hadriani; ſed ſubiungitur.* Quoniam infidelis homo mortuus eſt in corpore viuente: *& fortaſſe ſignificatur locus Mat.* 8. Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos: *aut locus* Pauli. 1. *Tim.* 5. viuens mortua eſt. *Quamobrem, quod proprie pertinet ad homines, maximiſque flagitijs obnoxio (vt eſt infra 3. q. 5. c. canonica.) non bene videtur hic referri ad monachos: ſed minime id malitioſe factum eſt, cum Gratianus monachus eſſet.*

Item in concilio Chalcedonen. c. 4. præcipitur, vt eccleſiaſticas actiones monachi attrectare non præſumant.

16. q. 1. qui vere.

Item Pelagius II. epiſcopis Italię.

¶Monachi in accuſatione non ſunt audiendi. Cap. LIIII.

Anſ. l. 3. c. 63. Pol. l. 4. tit. 34.

NVllus monachus talia vnquam arripiat, nec ſecularia [f], aut eccleſiaſtica [g] negotia perturbare præſumat; quia mortua in talibus vox eſt eorum.

CRiminationes.] CASVS. Dicitur, ꝙ ſi aliqui ſint ignoti, qui velint alios accuſare, ꝙ non ſunt admittendi, niſi prius coram iudice ſe probent irreprehenſibiles eſſe, & omni ſuſpicione carere. Si intelligas c. de notis, dr, ꝙ non ſunt admittẽdi ad accuſationẽ ſacerdotũ niſi probent corã iudice, &c. qđ ꝓbatur eo ipſo, ꝙ contrariũ non probatur.

a ¶Per alios.] ideſt, procuratores. inf. 3. q. 9. abſens.

b ¶Et actis.] i. actionibus 1 vel literis ẽporum ſuorum, vt 19. q. 1. ſi duę, & hoc ſi ſunt ignoti, & eſt ſi. inf. 3. q. 5. canonica. vel tm̃ valet eis teſtimonium populi, quantũ examinatio, vt 24. d. c. 1. lo.

1 Vñ dicit L. acta publica vocat eorum bona opera publica, per quæ manifeſtedocetur, ꝙ iſtis carent, & illa hñt. Arch.

COLLIGITVR. CASVS. Grat. ex ſupradictis ĩfert, ꝙſubditi bene poſſunt accuſare prælatos. Sed poſtea quærit an monachi poſſunt accuſare ẽpos, & videtur, ꝙ remoueantur, & hoc probat per ſeq. cap.

PLacuit.] CASVS Hoc ca. intelligitur de monachis ſẽm Gra. Sic ergo pone caſum. Quæſitum fuit ab Hadriano, an monachi vocẽ accuſãdi ẽpos, vel contra eos teſtificandi habeãt. Et rñdet ꝙ nõ, quia mortui ſunt non humanis actibus, quia loquuntur vt alij homines, vel quia inter ſunt cõtractibus, vt emptionis, vel venditionis, ſed diuinis, i. accuſationibus ẽporum, quæ Dei timore fieri debent. in concilio etiam Chalcedonen. præcipitur vt non pręſumãt eccleſiaſticas actiones attrectare. Quidã tñ intelligunt hoc c. de criminoſis qui mortui ſunt non humanis vocibus, i. malitijs, ſed diuinis, ideſt bonis operibus, vel humanis, qui vocem habent, vt alij homines, & ſecũdum hoc non facit ad propoſitum Gratiani.

2 Idem ſentit hic L. ſed non videtur bona litera, cum nullum iſtorum capitulorum hic allegatorum ſit Hadriani, vt patet ex ipſorum ſuprascriptione. Arch.

c ¶Placuit.] Hoc c. idem Hadrianus 2 intelligit de infamibus, vt inf. 3. q. 4. hi qui & inf. 3. q. 5. canonica. Vel intellige cum Grat. de monachis. ſ. criminoſis, nam certum eſt, ꝙ monachi accuſare poſſunt, vt extra de accuſa. c. ex parte, & inf. ea. cum paſtoris.

d ¶Mortuos eſſe.] Quãtum ad ciuiles actus, & etiam ad diuinos, quia non poſſunt baptizare, ſepelire, prædicare, pœnitentiam dare, vt 16. q. 1. c. 1. & c. qui vere.

e ¶Quia funeſtam.] Quia ſemper debent flere. 16. q. 1. placuit.

NVllus.] CASVS. Dicitur hic, quòd nullus monachus præſumat aliquem accuſare, vel perturbare ſæcularia negotia, vel eccleſiaſtica, quia in talibus mortua eſt vox eorum.

f ¶Nec ſæcularia.] ideſt, tutelam, & procurationem.

g ¶Aut eccleſiaſtica.] ideſt, baptizare, quod olim non licebat eis. 16. q. 1. placuit.

SED ALIVD. CASVS. Soluit Gra. & dicit, ꝙ monachi non admittuntur ad accuſandum epiſcopos ex præſumptione temeritatis. ſed neceſſitate charitatis bene admittũtur, vnde præcipitur, ut cubicularij epiſcopi ſint clerici religioſi, vel monachi, ut eius vita teſtimonium dicere

prælatis, vt 23. q. 4. dno iſta & cap. ita planè. & q. vlt præterea. Vel intellige de atrocibus, vt tunc quilibet teneatur. arg. extra de ſen. exc. quantæ 23. c. vlt. & de pœ. diſt. 1. periculoſæ. Vel dic ꝙ quilibet tenetur prohibere proximum à peccato committendo. 22. q. 5. hoc vr ſecus in commiſſo. 93. diſtin. diaconi. loan. t.

Sed aliud eſt, quod ex præſumptione aſſumitur temeritatis: aliud quod ex neceſſitate geritur charitatis. Monachi enim ex præſumptione epiſcopos accuſare non poſſunt, ex charitate poſſunt. Vnde & in canonibus præcipitur, ut cubicularij epiſcopi ſint uel religioſi clerici, uel electi monachi, ut de eius vita teſtimonium dicere poſſint. (inf. c. cauſa paſtoris.)

7 *¶Item illud Eleutherij Papæ in epiſtola ad Galliæ prouincias, omnibus generaliter dicitur.*

¶Conſentire conuincitur, qui cum poſſit, peruerſis negligit obuiare. Cap. LV.

NEgligere, cum poſſis [a] deturbare [b] peruerſos, nihil aliud eſt quàm fouere. Nec caret ſcrupulo [c] ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare. (ſup. diſt. 83. c. error. & diſt. 86. c. faciẽtis.)

Item Hieronymus tam de ſe, quàm de alijs monachis in primo prologo bibliæ a ſcribit dicens. (Ad Paulinum.)

a ¶Bibliæ.] *In pleriſque uetuſtis Gratiani codicibus legitur*, bibliothecæ.

¶Quantum ex vitæ merito quis eccleſiam ædificat, tantum nocet, ſi deſtruentibus non reſiſtat. Cap. LVI.

SAncta quippe [d] ruſticitas [e], ſolum ſibi prodeſt: & quantum ædificat ex vitæ merito eccleſiam Chriſti, tantum nocet [f], ſi deſtruentibus non reſiſtat.

Item Gregorius.

¶Subditi vitia prælatorum reprehendere ſtudeant. Cap. LVII.

ADmonẽdi [g] ſunt ſubditi, ne plus quàm expedit, ſint ſubiecti: ne cum ſtudent plus quam neceſſe eſt, hominibus ſubijci, compellantur vitia eorum venerari.

¶Collecta eſt hæc ſententia ex verbis B. Gregorij tertia parte paſtoralis, admonitione decima octaua, vbi de elatis & humilibus loquitur.

Item generali ſynodo præſidens dixit, c. 2.

¶Clerici ſiue electi monachi ſint cubicularij epiſcopi. Cap. LVIII. (lib 4. reg. c. 88. & poſt. lib 12.)

CVm pa- (Anſel. lib. 6 c. 14. Poly. li. 7. tit. 5.)

---

c ¶Scrupulo] ideſt, ſuſpicione.

SAncta quippe.] CASVS. Quidam monachi erãt valde in ſe religioſi, ſed circa correctionẽ aliorum erant tepidi & remiſſi. Tales reprehẽdit Hie[ronymus] dicẽs ꝙ ſancta ruſticitas tãtum ſibi prodeſt, & quantum ex vitæ merito ędificat eccleſiã, tm̃ nocet ſi deſtruentib. eam non reſiſtat.

d ¶Quippe.] Ideſt cũ ſimpliciter & piè viuunt, & alios nolunt increpare. Et intelligitur de prȩlatis qui ex officio tenentur reſiſtere malis: & quorum taciturnitas eſt mortale peccatum, & magnum dãnũ in eccleſia operatur, vt 83. diſt. nemo Et eſt hic arg. vitam actiuã eſſe prȩferendam contemplatiuæ, vt 7. quæſt. 1. ſcias. & 8. q. 1. in ſcripturis. & habẽt ſe vt excedentia & exceſſa. Cõtẽplatiua, quãtum ad perſonã contemplãtis magis eſt ſecura. & minus vtilis, actiua uero magis laborioſa, & minus ſecura, ſed magis fructuoſa, vt ext. de renunc. niſi cum pridem. & extra de reg. licet.

e ¶Ruſticitas.] ideſt ſimplicitas

f ¶Nocet] intellige hoc negatiue, ideſt non tm̃ prodeſt ędificando, quantũ edocendo, & reſiſtendo ſimile 44. d. 1 §. dẽt. 22 q 2. primum. Io.

1 Quo ad p̃latũ dic, vt lc. & not. 6. q. 1. illi qui. 30. diſt. c. 6.

dicere poſſint: & quòd poſſint admitti etiam monachi probat per ſequentia c. primi c. caſus eſt planus.

ITEM ILLVD. Hæc eſt 7 pars q. in qua probat, ꝙ vnuſquiſq; tenetur obuiare peccantibus, & eos corrigere in quantum poterit ſalua pace, aliàs tenetur ipſe. & ad hoc probandum adducit 6 aucto. Io. de Fant.

NEgligere cum poſſis.] videtur de prælatis tantum loqui.

b ¶Deturbare.] ideſt, prohibere & remouere a malo & hoc cum commode poteſt illud facere. aliàs nõ peccat qui ſic non prohibet. 22. q. 2. primum. & c. faciat. & ſecundum hoc quilibet tenetur prohibere iniuriam a proximo. 23. q. 3. non inferenda. Alij hoc intelligunt de

Malos non corrigere an ſit peccatũ.

ADmonendi] CASVS. Quidam ſubditi In bonis ac malis obediebant ſuis prælatis. Sed dicit Grego ꝙ admonendi ſunt, ne plus quàm expediat ſint ſubiecti, vt uitia illorum non compellantur uenerari.

g ¶Admonendi.] Bonum mediocrẽ quan ſoque dimittitur propter bonum obedientiæ: ſed malum nunquam fieri debet, ut 11 q 3 quid ergo Ioan.

CVm paſtoris.] CASVS. Quidam ẽpi non habebant clericos cubicularios ſecum, ſed pueros ſȩculares, quorum vita qualis eſſet in ſecreto, erat ignota clericis ſæcularibus autem pueris nota. Præcepit ergo Greg. vt ẽpi ſecum habeant clericos uel monachos cubicularios, qui poſſint eſſe teſtes de vita & conuerſatione epiſco-

epiſcoporum in ſecreto, & ex ſedulá viſione exemplum profectus ſumant.

Monachi accuſare poſſunt.

a ¶Cum paſtoris.] Generaliter teneas, ꝙ monachi poſſunt accuſare & epiſcopos & alios, dumtamen hoc faciant de licentia abbatis 12.q.1. non dicatis 19.q.1.monachi. Et ſi ſuum abbatem accuſare vult habebit expenſas à monaſterio, ut extr. de accuſ. ex parte: & tūc non eſt neceſſariua conſenſus abbatis. ſed ſi aliū vult accuſare, non habebit expēſas a monaſterio. Si ſunt in ſcholis, poſſunt agere de his tantum, quæ pertinent ad ſtudium, vt extra de offi. dele. præterea ff. de re iudi. quęſitum. & ff. de iud. ſi longius.

b ¶Pueri.] i. ſeruientes ſic 22.q.2. § Abraham quoq; ff. de verb. ſign. pueri.

Monachum inuito abbate, ſibi pot eps ſociare.

c ¶Vt quidā.] Duos habebat ſacerdotes, & tres diaconos, ut de cōſec. diſt. 1. iubemus. Sed nunquid cōtradicente abbate pōt ſumere monachum epiſcopus ſibi in ſocium? Non uidetur, cum hoc ſit priuilegium Papę, vt 9 quæſt. vlt. per principalem. & 58 diſt. c. 1. & ar. contra 16. quæ ſtio. 1. qui uere. Ioan. Sol. credo ꝙ ſic 1. niſi monaſterium ſit exemptum: cum maiora poſſit, ut extra de exceſſ. præla. ſicut unire B. Sed nōne monachi nūquam exibunt de clauſtro, ut 16 q. 1. placuit? Reſpondeo quādo perfecti ſunt, ſit hoc ut exteri⁹ fructificent uel qñ fiūt epiſcopi, & iſti cubicularij poſſunt eſſe teſtes non ſolū de cōuerſatione epiſcopi, ſed etiam de facto eius, ut 14. quæſt. 1. manifeſta Ioan.

1 Ad hoc facit qđ not. 1, q. 1. per principalē. Sed a cōtra. 11. q 1. cum pro utilitate. Archid.

prehenſibiles appareant.

e ¶In ſocietate.] Nota ꝙ præſumitur contra aliquem vel pro aliquo ex ſocietate, ut 28.q.1 ſæpè 81. diſt. clericus & 18. q. 2. diffinimus. Ioan.

f Epiſcopi lectioni.] ¶Poſſint.] ſup. diſt. 93. diaconi.

ſtoris [a] vita † eſſe diſcipulis ſemper debeat in exemplo, plerumque clerici, qualis in ſecreto ſit uita ſui pōtificis, neſciunt, quam, ut dictum eſt, ſæculares pueri [b] ſciunt. De qua re præſenti decreto conſtituto, ut quidam [c] ex clericis, uel etiam ex monachis electi miniſterio cubiculi pontificalis obſequantur, ut is, qui in loco regiminis eſt, tales † habeat teſtes [d], qui uitam eius in ſecreta conuerſatione uideant qui ex viſio..e ſedula exemplum profectus ſumant.

† Hoc ſtatuit Greg. quando laicos oēs à miniſterio remouit, ut teſtatur Aꝛ...to. in hiſt. p. 2. fol. ... 60.

† *habeat tales, qui vitam*] or ig.

Idem Virgilio epiſcopo Arelatenſi, lib. 9. epiſt. 49.

¶Prauos in ſua ſocietate epiſcopus habere non debet. Cap. LIX.

PEruenit ad nos fratrem, & coepiſcopum noſtrū Serenum Maſsylienſem prauos homines omnino in ſocietate [c] ſua recipere; ita denique, vt presbyterum quendā, qui poſt lapſum in ſuis adhuc dicitur iniquitatibus uolutari, familiarem habeat. Quod a uobis ſubtiliter requirendum eſt: & ſi conſtiterit, curę vobis ſit noſtra hoc ſic vice corrigere, vt & qui talē recipit, non familiaritate fouere, ſed diſcat potius ultione comprimere: & qui receptus eſt, idem diſcat cum lachrymis peccata diluere, non iniquitatem immunditijs maculare.

Item Paſchalis Papa.

¶Viros boni teſtimonij ſemper epiſcopi ſecum habeant. Cap. LX.

EPiſcopi lectioni & orationi uacent, & ſemper ſecum presbyteros, & diaconos, ut alios boni teſtimonij clericos habeant, ut ſecundum Apoſtolum, & ſanctorum Patrum inſtituta poſſint [f] irreprehenſibiles inueniri.

Item Ioannes [g] Baptiſta, cum duceret eremiticam uitam, Scribas & phariſæos, ſacerdotes & leuitas Iudæorum ad ſe uenientes aſpera increpatione redarguit. ¶Itē ex canonibus definitur. [Illi ſacerdotes accuſare poſſunt, qui ad eundem gradum conſcendere ualent.] Cum ergo monachi ad ſacerdotij gradum laudabiliter pertingere ualeant; patet, quòd & ipſi [1] ſacerdotes liberè accuſare poſſunt.

Luc. 3.
ſup. ca. e. ſacerdotes.

d Teſtes.] Propter hoc inducit ea quia qui poſſunt teſtari 2. & accuſare, nec tales epiſcopus poteſt ab accuſatione repellere, ut extra de accuſ nulli. & C qui accu. non poſſ. iniquum. argum contra ſpeciale in epiſcopo. Ioan.

PEruenit.] CASVS. Epiſcopus Maſſylien. prauos homines habebat, in ſua conuerſatione, & præcipue quendam presbyterum fornicatorem hoc peruenit ad notitiam Gregor. quare præcipit Virgilio epiſcopo, ut Maſſylien. ultione compeſcat, & presbyterum fornicatorem cogat pœnitere. Caſus autem ſequentis capit. planus eſt, quia nihil aliud dicitur, niſi quod epiſcopi ſecum debent habere homines boni teſtimonij, vt irre-

ITEM IOANNES. CASVS. Per hunc §. probat Gratia ꝙ ſubditi poſſunt accuſare prælatos, & dicit, quod Ioan redarguebat Iudæos ad ſe uenientes.

g ¶Ioannes.] Probat cum hic eremita accuſabat, quòd monachi poſſunt accuſare, quod uerum eſt ſi habent ſpeciale mandatum abbatis. 16. qō. 1. quæ uere 3. niſi fortè requiri non poſſit ſine magna difficultate. argu. ff de min ſed ſi unius. § filio. ut notaui 12 quæſt. 1. non dicatis.

ITEM EX. CASVS. Nunc concludit Grat. ex ſupradictis. Dictum eſt, ſupra, ꝙ illi poſſunt accuſare ſacerdotes, qui ad eundem gradum aſcendere poſſunt. ſed monachi poſſunt promoueri ad ſacerdotium, ergo poſſunt accuſare ſacerdotes.

1 Et ext. de acc. ex parte. ubi de hoc. Item v... ex canonib... 3 e. q. ipſi. & c teſtes & c... ſacerdotes 6 q 1. cap. ... Laur.

ITEM

De

DE accuſatione.] Hæc quæſtio diuiditur in duas partes, in quarum prima probatur, ꝙ accuſator debet eſſe præſens, & obligare ſe proprio ſcripto ad talionem. Secunda ibi, [Quæ vero.] Io. de Fan.

ſine peccato. & c poſtulatus & 35. q. 6. eps in ſynodo, & extra de teſti. cog. præterea extra de accu cum oporteat, & dictum eſt ſu. ea q. 1. ſi peccauerit, & extra ea qualiter 2. pœna conuicti modica eſt, quia debet pœnitere de crimine, & credo eum non eſſe remouendum ab ordine, vel dignitate, niſi delicti qualitas aliud requirat, vt in ſimonia 1. q. 1. ſi quis neque. & qó 7 requiri tis. ſeu ſcãdalum inde oriretur, extra de noui oper. nunc. cũ ex iniuncto. Si autẽ agatur in modum inquiſitionis, ſimiliter inſcriptio non eſt neceſſaria, & poteſt pꝛ cedi ſine ipſo, q impetrauit inquiſitionem, ſicut & cum ipſo, ſed fama dẽt præcedere inquiſitionẽ, nõ ſemel, ſed ſæpius, & apud bonos & graues, vt ext. de accuſ. qualiter & c. cũ oporteat, & de ſimonia. licet. Citari etiam debet infamatus, vt audiat eiꝰ exceptio, vt eiſdem c. habetur, & extra de. ſen & re iud. cum I. & 4. Et in hoc caſu poſſunt teſtes recipi lit. nõ cõteſt. vt extra, vt lit. non conteſt. quoniã frequẽter. §. 3. Pœna huius talis eſt. prælati ſũt ab adminiſtratione remouẽdi. minores ſunt beneficio priuandi. extra eod. qualiter & de ſimo. dilectus. Sed ſi i modum exceptionis obijcitur crimen diſtingue, vt extra eo. ſuper his, & extra de ord cog cum dilectus, & debet eſſe præſens. extra eod. qualiter, & in hoc caſu laici bonæ famæ admittuntur ad agendum, excipiendum, & teſtificandum. extra de teſt. tam literis, & 23. diſtinctio. Sed cum crimen obijcitur in modum accuſationis, ſemper eſt neceſſaria inſcriptio, vt inſ. ead libellorum fallit in ſex caſibus ſupra non & in ſeptimo ſecundum quoſdam cum officialis accuſat. C. de accuſat. ea. quæ. In hoc caſu pœna eſt depoſitio, vt ſup. prox q. lator. & ext. de ſimo dilectus.

Denunciati punitio.

Inquiſiti punitio.

Accuſati punitio.

QVAESTIO VIII.

DE accuſatione[a] vero, qualiter fieri valeat, in canonibus aperte decernitur.

Ait enim Calixtus Papa ad epiſcopos Galliæ, epiſtola ſecunda

Et Stephanus epiſt. 2. cap. 11.

¶Accuſatio ſemper fiat in ſcriptis. Cap. I.

3 q. 9. c. abſentem. Burc. l. 1. c 171. Iuo p. 5. c. 189.

ACcuſatorum perſonæ nunquam recipiãtur ſine ſcripto: nec abſente[b] eo, quem accuſare voluerint, quibuslibet[c] accuſare permittatur.

¶*In epiſtola Calixti, itemque apud Burchardum, & Iuonem ſic habetur* Rimandæ ſunt enucleatim perſonæ accuſatorum, quæ ſine ſcripto difficile, per ſcriptum autem nunquam recipiantur: quia per ſcripturam nullus accuſare, vel accuſari poteſt; ſed propria voce, & præſente eo, quem accuſare voluerit, cuicumque †accuſatori credatur. *Quorum verborum bona pars refertur inf 3. q. 9. c. abſente 1. quod ſumptum eſt ex hoc eodem epiſtola loco.*

† *al. quiſquam accuſator credatur.*

Cod lib. 4. tit. de probationibus lege ſi.

¶De eodem. Cap. II.

SCiant cuncti accuſatores eã ſe rem deferre debere in publicã notionem, quæ munita ſit idoneis teſtib. vel inſtructa apertiſſimis documentis, vel indicijs[d] ad probationem indubitatis, & luce clarioribus expedita.

C de accuſationib. lib. 9 tit. 2. l. vlt.

Item Euthychianus Papa epiſcopis Siciliæ epiſt. 2.

CA-SVS. Hic ponitur 8. qua quæritur, an accuſatio debeat fieri in ſcriptis, & probat primo, ꝙ ſic: poſtea probat contrarium, & poſtea ſoluit in §. [Sed Calixtus.]

a ¶De accuſatione.] Circa hoc notandum eſt, ꝙ aliud eſt infamatio, aliud denunciatio, aliud accuſatio. Infamatio prohibetur ſu ead. q. proxi. accuſatio 5. quæſt. 1. c. 1 & 2 Secunda, ſcilicet denunciatio præcipitur ſu. e q. 1. ſi peccauerit. ſup. q. proxi qua pp & fit ſine inſcriptione. 4. q 4. §. aliquando. Tertia ſcilicet accuſatio permittitur, & in ea inſcribitur, & ſubſcribitur, inf ea. libellorũ. Fallit tamen hoc in ſex caſibus. Non enim ſemper cogitur qs inſcribere, vel in leuibus criminibus, ff de accuſ. leuiã. & in crimine abigeatus. C. de abigeis. l. vna. & in caſu vbi mulier accuſ. 15. q. 3 de crimine ſecundũ quoſdã in crimine apoſtaſiæ, & vbi Chriſtianus Iudæũ duxiſſe accuſat. C. de apoſt. apoſtatarũ C. de Iudæis. ne quis, & vbi maritus accuſat vxorẽ iure mariti 4. q 4. d c. nullus §. itẽ. C. de adul. ſi maritus. C de adul quamuis & l. iure. Io. ſed hoc falſum eſt ſm ius canonicum, vt extra de procu. tuæ fraternitatis. Item quando officium denunciat crimen alicuius. C. de accuſa. ead quæ. 4. q. 4. §. aliquando. B. Et cũ crimen in modum exceptionis proponitur, ſecundum ꝙ diſtinguitur extra de accu. per his. Nunc videndum quid iuris ſit circa ſingulos modos agendi. Et quidem denunciationem præcedet admonitio, aliàs remouetur denuncians a denunciatione, vt extra de accuſ. ſuper his. & c. ſi quis epiſcopus, & ſu. e q 7. accuſatio. & cap. ſi quis ergo. Item criminoſi, infames. inimici, poſſunt a denunciatione repelli, vt 3 q. 7. qui

Accuſatio & denunciatio infamatione diuerſa ſunt.

Accuſator non ſp cogitur ſe ad pœnam talionis ſcribere. Vbi agitur qualiter 4. q. 4. §ab act.

ACcuſatorum.] CASVS. Quæſitum fuit a Calixto, an accuſatores recipi debeant ſine ſcriptura, & accuſato abſente. Et certe reſpondetur quòd non.

b ¶Nec abſente] C de pœ. ne diu. contra. Sed illud ſpeciale eſt in apparitore. ut ſup. ea q. 6. §. ſi ſunt quorum. & notaui 2. q. 4 nullus.

c ¶Quibus libet.] inf 5. q. 2. relatum. Sed contra. 5. q. vlt. Epiphanium.

SCiant] CASVS. Dicitur in hac lege, ꝙ accuſatores accuſationem ſuam debent deferre in publicam notionem, quam poſſint teſtibus, & alijs probationib iudici demonſtrare.

d ¶Indicijs.] 32. q. 1. dixit & 15. q. 6. c 1. Sed contra 3. q. 9. abſens. ſed ibi non accuſatur ſed tantum libellus accuſationis propoſitus eſt contra abſentem. libellus tamen in abſentia rei proponitur ff. de adult. miles §. ſexaginta. Hoc verum eſt niſi abſens ſit per contumaciam 2 vt 3. q. 9. decernimus.

2 Idẽ tenens B. & ... ad hoc 24. q 3. de illicita. Arch.

Quiſ-

QVisquis.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod qui vult alium accuſare in iudicium veniat, & indicet nomen rei, ad pœnam ſe talionis obligando ita quòd accuſator vel accuſatus in cuſtodia habeantur, conſiderata dignitate perſonæ, & ſi accuſator non probauerit, puniatur pœna talionis. In ſecunda parte quæ incipit ibi, [Qui vero] dicitur, quod qui vadūt ad ſortilegos, & magos, non admittuntur ad accuſationem. vt quidam dicunt, vt ff. de pub. iud. inter. habebit etiam inducias triginta dierum ad componendos mœſtos penates, vt C. de exhi. re. l. 2 ſecundum canones tamen nō videtur, quòd neceſſaria ſit denunciatio, vel talis ſolemnitas, vt extra de accuſ. licet. in fi.

¶Caſus. ſeq. cap. planus eſt.

a ¶Quiſquis.] Hoc ponitur C. de accuſ. l. vlt.

b ¶Vinculum inſcriptionis arripiat.] id eſt, obliget ſe ad talionē. 4. q. 4. §. inſcriptio. Arch.

c Dignitatis.] Quia pari iure cenſentur accuſator, & accuſatus 3. q. 9. c. vlt. C de exhi. re. l. vlt. Tamē rō dignitatis in hoc hē, quod minus puniatur conſtitutus in dignitate, quam alter. 24. q. 1. qui cōtra & c. quiſquis.

Dignitate pditus minus punitur quam alter.

d ¶Similitudo.] Niſi iſtis caſib. exceptis. ſu. e. q. 3. § notādū 2

QVi crimen.] Sed Stephanus [CASVS. Probauit ſup. G. quod accuſatio debet fieri in ſcriptis, modo videtur probare cōtrarium, & probat ſuperficialiter.

PEr ſcripta.] CASVS. Quęſitū eſt vtrū per epiſtolā poſſit quis alium accuſare? Et rńdetur quod nō, ſed voce ꝓpria & accuſato pńte, quia abſens ab aliquo accuſari non poteſt.

e ¶Abſens.] Poteſt .n. libellus dari abſente accuſato, vt 5. q. 6. Epiphanium. C. de exhi. re. l. 2. & ēt die feriato, vt ff. de adult. miles. §. ſexaginta. prius tamen denunciabit eum accuſator quem vult accuſare: aliàs non audietur, vt ff. de adul. denunciaſſe. & C. de accu. abſentem: deinde det libellū iudici: iudex tamen non prius libellum recipiat, quam inſcriptio ſit facta, & fideiuſſorem dederit de lite proſequenda. C. ad Turpil. l. 1. & C. qui accu. non poſ. l. 3. Poſtmodum vocandus eſt reus 2 ſecundum legem. C. de exhi. re. l. 2. & nomē eius recipietur inter nomina reorum, & hoc fit cum lis eſt conteſt. ff. de adult. ſi maritus §. præſcriptiones, & ff. de iure fiſ. fiſcus, & prius habebit inducias xx. dierum ad deliberandum, non tātum tantum

Accuſato abſente pōt dari libellus.

2 Ad hęc C. de caſu nou prius. ff. de iu. ſi longius & ita not. Vinc. extra. de elec. con gregato.

¶Accuſatio ſemper debet fieri in ſcriptis. Cap. III.

QVīſquis[a] ille eſt, qui crimen intendit, in iudiciū veniat, nomē rei indicet, vinculum inſcriptionis arripiat[b], cuſtodiæ ſimilitudinem α (habita tamē dignitatis[c] æſtimatione†) patiatur; nec impunitam fore ſibi nouerit licentiam mentiendi, cum calumniantes ad vindictam poſcat ſimilitudo[d] ſupplicij. *& infra.* ¶Qui vero ad ſortilegos, magoſq; concurrerint, nullatenus ad accuſationem ſunt admittendi.

Cod. Theod. l. 9. tit. 1. cap. 18. In cap. Hadria. c. 6. Poly. l. 5. tit. 1. Iuo p. 6. c. 332. Pann. l. 4. c. 76. In cap. Hadria. c 67 inf. 3. q. 5. c. conſtituimus.

† al. criminatim.

α ¶Cuſtodiæ ſimilitudinem.] *In originali impreſſo eſt*, cuſtodiat ſimilitudinē, habita tamen dignitatis æſtimatione patiatur: nec forte ſibi nouerit, &c. *itemque apud Hadrianum niſi quod habet*, nec ſibi fortè nouerit. *itemque apud Iuonem, & in aliquot vetuſtis Gratiani codicibus, in quorum vno eſt*, habitæ tamen dignitatis. *In Pannormia autem legitur*, cuſtodiat ſimilitudinem ſupplicij, habita tamen dignitatis æſtimatione. Nec forte ſibi nouerit, &c. *In codice eſt eadem lectio, quæ hic retenta eſt.*

Item Sixtus III. in epiſt. ad epiſcopos Orientales. c. 4.

¶De eodem. Cap. IV.

QVi crimen obijcit, ſcribat ſe probaturum. Reuera β ibi ſemper cauſa agatur, vbi crimen admittitur. Et ibi qui non probauerit, quod obiecit, pœnam, quam intulerit, ipſe patiatur.

Et Fabianus epi. 3. inf. 3 q. 6. c. 1. ſup. 2. q. 3. c. 3. & 6. Burc. l. 16. c. 3. Ex concil. Arauſico Pann. l. 3. c. 75.

β ¶Reuera.] *Addita eſt hæc clauſula ex originali quæ eſt etiā apud Fabianum inf. 3. q. 6. c. 1.*

Sed Stephanus Papa contra videtur ſcribere dicens, epiſt. 2. c. 4.

¶De eodem. Cap. V.

PEr ſcripta nullius accuſatio ſuſcipietur, ſed propria voce (ſi legitima, & condigna accuſatoris perſona fuerit) præſente videlicet eo, quem accuſare deſiderat: quia nullus abſens[d], aut accuſari poteſt, aut accuſare.

Poly. l. 5. tit. 1. Burc. l. 1. c 177. Anſ. l. 3. c. 55. Iuo p. 5. c. 293. & p. 6. c. 318. Pann. l. 4. c. 53. & 55

Sed Calixtus Papa præcipit, vt accuſator præſente eo, quē accuſat, in ſcriptis iudici accuſationem offerat, & propria voce literas ſuę accuſationis legat. Stephanus autem prohibet, ne abſens aliquem per epiſtolā accuſare audeat. 2 ¶*Quæ vero ſit forma accuſationis, & quis modus concipiēdorum libellorum, Paulus in Digeſtis libro*† *de publicis iudicijs, titulo de accuſationibus, & inſcriptionibus lege 3. oſtendit dicens.* [¶*Libellorum inſcriptionis*

Lib. 48. ff. de accuſ. l. 3. qui lib 48. in pādectis inſcribitur [de publicis iudicijs.

† In vulgatis legebatur, lib. 1.

SED CALIXTVS. CASVS. Grat. ſoluit contrarietatē hanc: quia quod dicit Calixtus, intelligitur, quod accuſator debet præſente accuſato, & in ſcriptis accuſationem iudici offerre: ſed Stephanus prohibet ne aliquis accuſet alium per epiſtolam.

L. BELLORVM. CASVS. Dicitur in hac lege, qualiter libellus accuſationis in adulterio concipi debeat; dēt fieri hoc modo, Lucius Titius tali die apud talem iudicem accuſat B mulierem de adulterio, quod dicit eam cum M. commiſiſſe in tali ciuitate, menſe tali. in domo tali diebus conſulibus tunc exiſtentibus, ſed diē & ho-

& horam cõmiſſi criminis, aſſignare non compellitur. Et ſi libelli non ſunt legitime concepti, nomen rei abo-letur, & iterum poterit accuſari. Præterea inſcribere de-bet accuſator, vel alius pro eo, ſi ipſe neſcit litteras, & ſi aliud crimen obijcitur, debet in libello accuſationis cõpre- concepti libelli, vt ſupra diximus, penitus contrarium eſt in ciuilibus actionibus, vt ff. de eden. l. 1. §. diem au-tem. A teſtibus autem quæritur dies, vt 3. q. 9. nihilomi-nus. & 35. q. 6. de parentela. De hoc plene dicemus inf. 4. q. 3. in teſtibus 2. & etiam dicent in qua parte domus

Teſtis an de ponere dẽat de die.

conceptio talis eſt. Conſul, & dies[a]. *Apud illum prætorem, vel proconſulem Lucius Titius profeſſus eſt ſe Maniam lege Iulia de adulterys*†, *ream deferre, quod dicat eã cum Caio Seio*[b] *in ciuitate illa, domo illius, mẽſe illo, Cõſulibus illis, adulterium commiſiſſe. Vtique enim et locus deſignandus eſt, in quo adulterium commiſſum eſt*†, *& perſona cũ qua admiſſum dicitur, & menſis. Hoc. n. lege Iulia publicorum iudiciorum*† *cauetur, & generaliter præcipitur omnibus, qui aliquẽ reũ deferunt. Neque autem diem*[c], *neq; horam inuitus comprehendet. Quòd ſi libelli inſcriptionum legitimè ordinati non fuerint, rei nomẽ aboletur, & ex integro repetendi reũ poteſtas fiet.* ¶ *Item ſubſcribere debebit is, qui dat libellum*†, *ſe profeſſum eſſe*[d], *vel alius pro eo, ſi literas neſciat. Sed etſi aliud crimen obyciat*[e], *veluti quod domum ſuã præbuit, vt ſtuprũ materfamilias pateretur, quòd adulterum deprehenſum dimiſerit, quòd pretium pro comperto ſtupro acceperit; & ſi quid ſimile, idipſum*† *libello comprehendendum erit. Si accuſator deceſſerit, aliaue quæ*† *cauſa eum impedierit, quominus accuſare poſſit, etſi quid ſimile eſt; nomen rei aboletur, poſtulante reo*[f], *idque & lege Iulia de ns, & ſenatus conſultis*† *cautum eſt, ita ut liceat alij ex integro repetere reum: ſed intra quod tempus uidebimus*[g]. *Et utique triginta dies utiles obſeruandi ſunt.*

† *al. lege Iulia adulterij ream.*

† Abeſt à pandectis Florent.

† *al. libellos.*

† *al. & ipſum libellis.*

† *al. aliaue cauſa.*

† *al ſenatuſconſulto.*

ſm Hug. dies eſt aſſignanda: quia non licet uagari cũ diſcrimine alterius, vt ff. de iniur. l. prætor. Io. Tamen dic, ꝙ non aliud tenetur dicere teſtis, quàm accuſator propoſuit: quia non aliud iudicandũ eſt, quàm in libello comprehenſum ſit, arg. ext. de cauſa poſ. cum ſuper electione. de ſimon. licet Hely. vltra medium. Bar.

d ¶ Se profeſſum eſſe.] Id eſt, ſe velle ꝓſequi accuſationem, & ſubiturum talionem ſi non probauerit. Ioan.

e ¶ Sed & ſi aliud.] .i. eodem modo eſt procedendũ, ſi aliud crimen obiiciat.

f ¶ Reo.] Hoc etiam fiat elapſo biennio, vt C. vt intra certum tempus. l. vlt.

g ¶ Videbimus.] ff. ad Turp. l. in ſenatus. §. vlt.

Quidã epiſcopus.] CASVS. Supra in proxima cauſa tractauit de ordine iudiciorũ, & de reſt. ſpolia. Sed quia nõ ad plenũ dixerat, ideo ſupponit hanc cauſam tertiam, in qua plenius tractat de reſtitut ſpoliat. & de iudiciis dandis, & an infames ſint, admittendi ad accuſandum, & quales teſtes ſint admittendi, & qualis debet eſſe iudex, & de multis aliis: quæ omnia, vt apertius pateant thema proponit, de quo xi. elicit quæſtiones.

CAVSA TERTIA.

Quidam epiſcopus[1] *à propria ſede deiectus eſt. petit reſtitui: poſt reſtitutionem ducitur in cauſam, inducias poſtulat, tandem ad eius accuſationem procedit quidam non legitime coniunctus, et duo infames, & tres religioſi: accuſatores teſtes de domo ſua producunt, & alios ſibi inimicos extra ſuam prouinciam:*

prehẽdi. & ſi accuſator deceſſerit, vel alia cã eũ impedierit accuſare, nomẽ rei aboleť reo poſtulãte. & ex integro intra triginta dies poterit ab eo accuſari. Eodem modo ſm Decretiſtas formabiť libellus, excepto eo, ꝙ vbi ponitur nomen Imperatoris, ibi ponetur nomen Papæ, & vbi ponitur nomen Conſulis ponetur nomen epiſcopi.

a ¶ Conſul. & dies.] Inſtitutæ accuſationis: quia de die commiſſi criminis loquutur, nam Conſul & dies ſunt ꝑponendi hodie primo ponitur Imperatoris nomen, poſtea Conſulis: poſtea indictio: poſtea menſis & dies. in Auth. vt præpo. nomen Imper. coll. 5.

b ¶ Caio Seio.] Ideo nomen exprimitur, vt ſm qualitatem perſonæ puniatur magis vel minus. Sed quid ſi ignoratur quæ ſit illa perſona? Videtur quod nihilominus ipſum accuſare poſſit, ut 5 q. 1. c. 2.

c ¶ Neque autem diem.] Commiſſi criminis 1, ſed non

b ¶ Quidam epiſcopus.] Hic primum agitur, an ſpoliatus ſit reſtituendus, ſed ſupra cauſa 1. qõ. 2. agebatur an ſpoliatus eſſet in ius vocandus. Eſt autem regula, quòd ſpoliatus ab alio, quã a iudice, vel etiam ſi à iudice eſt ſpoliatus ſine ordine iuris, ſemper ſtatim eſt reſtituendus, non obſtante exceptione alicuius criminis, vel non canonicæ inſtitutionis, vt extra de reſtitutio ſpoliat. in literis & capitu. item cum quis & cap. conquerente. & 6. quæſt. 3. deniq;. Fallit in caſibus hic notatis. Intruſio, ſcilicet quando aliquis occupauit ſedem Apoſtolicam violenter, vt infra ead. §. pater. ſed hoc ſpeciale eſt in Papa. Dilapidatio, vt 3. q. 2. quia e. ſed hodie hoc nõ tenet, quia non eſt ſpoliandus aliquis niſi ꝓbata ſuſpicione: vt extra de ſimon. licet. Criminis enormitas, vt 2. q. 5. ſuper

Spoliatus eſt ſemper reſtituendus regulariter.

Spoliato in multis caſib. denegať reſtitutio.

per cã. Infamia & criminis euidẽtia. vt 2.q.5. presbyteri. & q.1. ſcelus. & cap. manifeſta. Item crimẽ ſimoniæ, extra de ſimo. accuſarum. & c. tanta. Cõtumacia, vt 3.q.9. decernimus. Scandalum, vt 3.q.6. hæc quippe. Fornicatio notoria. extra de diuor. ſignificaſti. Item cum reus eſt abſens. extra de off iud. dele. conſultationibus. Cum incontinẽti deiecit. extra de reſt. ſpol. olim Item cum ſpoliatio eſt probata in modum exceptionis. extra de ord cog. cum dilectus. Item ſecundum quoſdam cum incontinenti ſpoliator vult probare exceptionem. extra de reſtit. ſpol literas. ff. ad exhib. l.3. §. ibid. Item cum a muliere obijcitur ſæuitia viri, vt extra de reſtit. ſpol. ex tranſmiſſa. Item in caſu quem habes, ext. de diuor. gaudemus. in fi. Itẽ exceptio rei iu a. q. 6. §. diffinitiua. Itẽ exceptio iuriſiurandi, vel pacti ſecũdũ quoſdam, vt ext. de reſtit. ſpoliat. accepta. & capi. ſolicite. Item ſi ſub cõditione poſſedit, ext. de reſt ſpol. olim cãm. Itẽ ſi ex gratia, vel precario poſſedit. infra. 10.q.3. qa cognouimus. & ex. de exc. prælat. cum ad quorundam. Item ſi poſſedit, vt colonus. ff. de vi. ar. cũ fundum. Hoc autem ſcias, ꝙ quatuor ſunt auxilia producta p quæ petitur reſtitutio, actio interdictum, conditio ex canone, iudicis officiũ. Actione petitur reſtitutio, vt actione, qđ met[9] cã datr reſtitutio cõtra quẽlibet [1], poſſeſſorẽ. ff. qđ met. l. metu. §. volenti. Item actione de dolo petitur reſtitutio. & p illã non fit reſtitutio, niſi contra illum qui dolum fecit. ff. de dolo. ſi plures. Item per interdictum reſtitutio datur contra illum ſolum, qui vim fecit. vt extra de reſti. ſpol. cum ad ſedem. in fi. Per condictionem ex canone datur reſtitutio contra quemlibet poſſeſſorem, vt extra de app. bonæ memoriæ. & extra eod. ſæpe. & inf. ead. redintegranda. Item per iudicis officium petitur reſtitutio cũ aliquis propter abſentiam perdit rem ſuam, de qua agitur. ff. ex quibus cau. maio. lib. 1. & per totum, & illa poteſt agi contra quem libet poſſeſſorem, vt 16. qõ. 3. porro.

Restitutio petitur quatuor auxilijs

1 Nõ p hãc actionẽ aduocatur res ẽt ab eo qui metum non intulit. ff. quod. met. caul. ſi cum except. §.2. C. eo. tit. nõ intereſt. Archid.

Q Vod reſtitutio.] CASVS. Hic intitulatur, prima quæſtio, qua quæritur an reſtitutio ſit danda oĩb. expoliatis. Et probatur, ꝙ ſic p c. ſequentia.

reus crimino ſo iudicio offertur ab vno tantum audiendus, & iudicandus. Quidam de accuſatoribus & teſtib. abſentes per epiſtolam illum accuſare, & in eum teſtificari contendunt: cum multa capitula ei obijcerentur, in prima accuſatores deficiunt: demum accuſatio in accuſatorem vertitur.

1 *Hic primum quæritur, an reſtitutio danda ſit quibuſlibet expoliatis.*

2 *Secundo de inducijs, an poſt reſtitutionem tantum, an etiam poſt vocationem ad cauſam quibuslibet concedendæ ſint.*

3 *Tertio, quo ſpatio menſium vtrique ſint concedendæ.*

4 *Quarto, an infames, & non legitime conuicti, ad accuſationem ſint admittendi.*

5 *Quinto, an teſtes de domo accuſatorum ſint producendi, vel inimicorum vox ſit audienda.*

6 *Sexto, an extra prouinciam reus ſit producendus.*

7 *Septimo, an ſit audienda eius ſententia, quem cum reo par inficit malitia.*

8 *Octauo, an ab vno tantum epiſcopus ſit audiendus, vel iudicandus.*

9 *Nono, an accuſatores, vel teſtes in abſentem uocem accuſationis, vel teſtificationis exhibere ualeant.*

10 *Decimo, an deficientes in primo capitulo ſint admittendi ad ſequentia.*

11 *Vndecimo, an accuſato liceat accuſationem in accuſatorem vertere.*

QVÆSTIO I.

Q Vod reſtitutio quibus libet danda ſit, multis auctorib. probatur. Ait enim Gaius Papa, epiſt. vnica ad Fœlicem epiſcopum, cap. 3.

¶Expoliatis, vel eiectis omnia ſunt redintegranda. C. I.

E Piſcopis ſuis rebus expoliatis, vel a proprijs ſedib. eiectis omnia [a], quæ eis ablata ſunt, legibus ſunt redintegranda: quia priuſquam hoc fuerit factum, nullum crimen [b] eis obijci poteſt.

Mutatis verbis, ſed incolumi ſententia. Anſ. l. 3. c. 46.

Item Fabianus epiſt. 2. epiſcopis Orientalibus.

E Piſcopi] CASVS. Quæſitum fuit vtrum crimen aliquod poſſit obijci epiſcopis reb. ſuis expoliatis, vel de ſedibus ſuis eiectis ante reſtitutionem? Et certe reſpondet Papa, quod non.

a ¶Omnia.] Etiam depoſita, vt ff. depoſi. l. 1. qui autẽ, & ff. de vi & vi ar. l. 1. quod autem.

b ¶Nullum crimen.] A Spoliatore, vel generaliter a nullo, cum ſit inermis, vt inf. ea q 2. oportet.

b ¶Nullum crimen.] Pro quo fuerunt ſpoliati ſecundum Hug. vel nec illud nec aliud poteſt obijci a ſpoliatore. 2. q. 2. in ſcripturis, & c. nullus. Sed mirũ eſt, ſi aliquis non poteſt eũ de crimine illo accuſare, vt inf. q. 2. eum eccleſiæ. & c. prox. cum res inter alios acta alijs non præiudicet. Item nunquid ſpoliator poteſt eum accuſare poſtquam eſt reſtitutus? Arg. ꝙ non, ext. reſt. ſpo. item quis, arg. contra, ꝙ poſſit ſaltem ciuiliter 2. inf. ea. q 2. audiuimus.

2 Adde ꝙ crimina... concer... in l. f. C. ord. co... in l. ... tus. C... do. int... vnos.

Epiſco-

EPiſcopi.] CASVS Dicitur hic, ꝙ non debent epiſcopi ad ſynodum vocari, vel eis crimen aliquod obijci, niſi prius rei propriæ, vel eccleſiæ eis fuerint reſtitutæ: niſi ſpoliati eſſent auctoritate Romani pontificis.

a ¶ Epiſcopi.] Si tñ ſpoliatus velit agere contra ſpoliatorem,

SED NOTANDVM CASVS. Dicit Grat. in hoc §. ꝙ non ſufficit, ſi reſtitutio fiat ſolis verbis, vel per ſententiam, niſi præſentialiter omnia reſtituantur officio iudicis, vt expulſus habeat ciuilem & naturalem poſſeſſionem per ſe, vel animo ſuo, & corpore alieno, vt per procuratorem & in eodem loco vñ ablata sũt fiat reſtitutio. quod probatur per ſeq. cap.

atus à [...]atore [...]ueniri [...]

¶ De eodem. C. II.

Anſ. l. 3. c. 50.

EPiſcopi[a], ſi a proprijs ſedibus, aut eccleſiis ſine auctoritate Romani Pontificis α expulſi fuerint; anteq̄ ad ſynodũ vocentur, proprius locus, & ſua omnia eis redintegranda ſunt. Nulla enim permittit ratio, dum ad tẽpus eorum bona, vel eccleſiæ, atque res ab æmulis, aut à quibuſcumque detinentur, vt aliquid illis obijci debeat: Nec quidquam poteſt eis quoquo modo quilibet maiorum, vel minorum obijcere, dum eccleſijs, rebus, aut poteſtatibus carent ſuis.

a ¶ Sine auctoritate Romani Pontificis.] *Sunt hæc verba etiã apud Anſelmum licet non ſint expreſſa in originali: cuius hic ſententia potius; quàm ipſamet verba referuntur vſque ad verſicu.* Nulla.

Sed notandum eſt, quòd reſtitutionis ſententia ſola nõ ſufficit, niſi præſentialiter omnia iudicis officio reſtituantur, vt eiectus, vel ſpoliatus etiam naturalem[c] poſſeſſionẽ recipiat, ſiue animo ſuo, & corpore alieno, uelut per procuratorem; ſiue animo, & corpore ſuo. Cuncta quoq; quæ ſibi ablata fuerant, quacumque conditione, in eodem loco, unde ſurrepta fuerant, reuocanda ſunt.

Vnde Ioannes Vrbis Romæ epiſcopus ſcribit Zachariæ archiepiſcopo, epiſt. 1.

Et Euſebius epiſto. 2. & in 5 ſynodo Romana ſub Symmacho.
Anſ. l. 3. c. 51. & 41.

¶ De eodem. C. III.

j REdintegrãda ſunt omnia expoliatis, vel eiectis epiſcopis præſentialiter ordinatione Pontificũ, & in eo loco β[d] vnde abſceſſerunt funditus reuocanda, quacũque conditione temporis, aut captiuitate[e], aut dolo[f], aut violentia † maiorum, aut per quaſcumque iniuſtas cauſas, res eccleſiæ, vel proprias, aut ſubſtantias ſuas perdidiſſe noſcuntur ante accuſationem.[h] γ aut regularem ad ſynodum vocationem eorum, *& reliqua.*

† *al. virtute.*

β ¶ In eo loco.] *Apud Iuonem, & Symmachum legitur,* & in eorum vnde abſceſſerunt, poteſtatem, funditus reuocanda. *Apud Euſebium vero,* in eorum vnde abſceſſerunt, loca funditus reuocanda.

γ ¶ Ante accuſationem.] *Hæc vſque ad finem addita ſunt ex originali, quibus oratio abſoluitur, & quorum pars in fine huius quæſtionis à* Gratiano *repetitur.*

c ¶ Naturalem.] Nec ſufficit dare pignora. extr. de ſen. & re iud. cum aliquibus. ſimiliter in prętorium pignus eſt quis corporaliter mittendus. ff. de pigno. act. non eſt mirum. ſecus in conuentionali. ff. ca. l. 1. & ff. de dolo. l. ſi plures.

Pignus prætorium & conuentionale.

j REdintegranda ſunt] CASVS. Quæſitum fuit à Io. Papa per Zachariam qualiter debeat fieri reſtitutio expoliatis epiſ. & eiectis. Et reſpondet Ioã Papa ꝙ omnia corporaliter ſunt eis reſtituẽda ĩ eo loco vnde ablata ſunt, quacunq; conditione fuerĩt eis ablata, ſiue per dolum, ſiue per uiolentiam, uel quacumque alia iniuſta cauſa.

d ¶ In eo loco] Etiã ultra mare, & ſunt reuocanda ſumptibus ſpoliatoris. ff. de rei uend. ſi uero.

e ¶ Captiuitate.] Inf. 16. q. 3. porro. & c. pcedenti.

e ¶ Captiuitate.] Si enim per uim aliqd ab eo extortum eſt uel ablatũ, intra annũ poteſt agere contra deiectorẽ in quadruplum: poſt annũ in ſimplum. ff. de ui & ui ar. l. 1. Sed ſi per metum eſt extortum aliquid, tunc contra omnem poſſeſſorem agitur: intra annum quadruplum cum nõ uult reſtituere. ff. quod met. cauſa. ſi cum exceptione. §. 1. 2. & 3.

Spoliatus p[...] m, vel metum agit ad quadruplũ.

[Gloss a, continued:] torem reconueniri poteſt ab eo, ut arg. ff. de iud. l. 2. §. item. Sed hoc uerum eſt, cum non agit de ſpoliatione. extra de or. cogn. dilectus. & melius in c. fin. poteſt etiam, cum reconuenire de alio ſpolio. extra de reſtitu. ſpol cap. vlt.

h ¶ Obiicere.] Quid ſi nunquam uelit petere reſtitutionem, ut ſic non puniatur de crimine pro quo eſt ſpoliatus, cum tamen inde grauiorem pœnam meretur: Dicerem ꝙ in tali caſu bene poſſit accuſari ante reſtitutionem 1, ne fraus ſit ei lucroſa arg. extra de iud. intelleximus. & 11. q. 3. priuilegium ſed ſi minorẽ pœnam de illo crimine meretur, tunc non eſt accuſandus de illo cum ſatis ſit punitus. arg. 2. q. 6. ſi quis ex pluribus. Dic tẽpus præfigendũ. ut extra de reſti ſpol. frequens. lib. 6.

[...]x hodie [...]intellig ẽ [...]tũ de[...] [...]inatio[...] & decla[...] [...]ne dec. [...]s. d teſt. [...] fre[...] [...] § ul.

f ¶ Aut dolo.] Et tunc uſque ad biennium poteſt conueniri qui dolum committit, ut C. de dol. l. ult. ſed perpetuo poteſt conueniri actione in factum de eo, quod ad eum peruenit, uel ſi dolo fecit quominus ad eũ perueniret ut ff. de dol. in hæredem. & l. eatenus & l. dolove. Cum autem canon æquiparet dolum, metum vel violentiam, videtur ꝙ condictione ex hoc canone quilibet poſſidens conueniri poſſit. arg. ad hoc ext. de iud. quia. & extr. de tranſac. veniens. & ext. de emp. & vend. peruenit. extra vt lit. penden. eccleſia. & extra de app. bonæ memoriæ. & eſt expreſſum, extra de reſt. ſpol. ſæpe.

Doloſus an poſſit in perpetuũ conueniri.

f ¶ Aut dolo.] Arg. ꝙ reſtituendus ſit qui dolo ſuo iuri

renũciat, vt inf. 15. q. 6. c. 1. & 30. q. 1. dictum. & C. de inoffi. teſt. eum qui, 1. reſpon. extra de his quæ vi metusve cauſa fiunt, cũ dilectus. cont. & 20. q. 3. conſtituit. cont.

NVlli dubium eſt.] C A S V S. Quidam epiſcopi iniuſte fuerunt expoliati, & à ſuis ſedibus eiecti. alij epiſcopi nõ iuuabãt eos. immo (quod deterius eſt) ponebant inſidias, diabolo inſtigante, quos Alexãder reprehendit dicẽs tales eſſe ſchiſmaticos, & Chriſtum crucifigentes in ipſis expoliatis epiſcopis, & quod facere non debent. hoc probat, quia ſæpe boni diabolo cooperante tribulationem patiuntur per malos.

a ¶ Auxilio.] Epiſcopi ſibi inuicem dẽnt præſtare mutuum auxilium, vt ſup. diſtin. 90. præcipimus, & iõ inducit hoc cap. ſcilicet, quod ſemper ſit ſubueniendum ſpoliatis.

b ¶ Veſtro.] Argum. ꝙ quilibet tenetur patrocinium pro ſua eccleſia præſtare. 95. diſtinct. ſi Imperator 1. & ſi contra eccleſiam ſuam præſtaret, priuandus eſſet eo quod habet ab ea. 1. quæſtio. 7. cap. 1. C. loc. milites. & eſt expreſſum extra de poſtul. capit. vlti.

Eccleſiam filiam quilibet defendere tenetur. 2 Vbi d hoc ſu. 1. q. 7. c. 1. ibi videas. & qđ leg. & not. 16. q. 1. nos autem, & 11. q. 3. qđ ergo. Arch.

DEus ergo.] CASVS. Præcipit Fabianus Papa omnibus epiſcopis, ꝙ ipſi opem ferant, & auxilium ſacerdotibus expoliatis, eos reſtituendo. & eorũ calumniatorem, & perſecutorem excõmunicando.

PATET ERGO. CASVS. Concludit Gra. ex ſupradictis, quod expoliati non debẽt vocari ad cauſam, niſi prius fuerit corporaliter reſtituti. Huic concluſioni obiicit hoc modo. Nam ubi non fuit legitima inſtitutio, reſtitutio eſſe non poteſt. Vnde ſi qui fuerint expoliati, qa canonice non fuerint electi, vel per ſimoniam fuerint electi, reſtitutionem poſtulare non poſſunt. Et hoc probat Gratia, per capitulum 79. diſt. ſi quis pecunia. Poſtea ſoluit, & dicit ꝙ illud cap. intelligitur tantum in eo caſu quo ſedes Apoſtolica per violentiam occupatur, & ſi talis expellatur, nõ fit reſtitutio: quia non eſſet iudex ſuperior, ſub quo reſtitutus conueniretur. Alii vero inuaſores, & iniuſti.

Item Euſebius Apoſtolicæ ſedis epiſcopus, epiſt. 2. ad Aegyptios.

ij REdintegranda ſunt omnia expoliatis, vel eiectis epiſcopis, &c. *vſque*, funditus reuocanda, *eodem modo, vt ſupra.* — Anſelmus ibidem.

Item Alexander Papa epiſt. 2. in principio.

¶ Non eſt ſacerdos, ſed ſchiſmaticus, qui fratrum ſe ſubtrahit obſequijs. C. V.

NVllum dubium eſt, quia boni à malis ſemper perſequuntur, & tribulantur. Propter quod humiliemur ſub potẽti manu Dei, vt liberet nos in tpe tribulationis. Nam, ſicut leo rugiens circuit quærẽs quem deuoret; ſic diabolus non ceſſat circumire, & quærere, quos ex fidelibus perdat, & maxime illos, quos ardentiores in ſeruitio Saluatoris, eique familiares inuenerit. Familiares dico eos quos ſibi ſacrari, & in ordine Apoſtolatus conſtitui voluit. Ipſi enim pro populo interpellant, & populi peccata comedunt, quia precibus ſuis, & oblationibus ea delent, atq; conſumunt. *& infra.* ¶ Qui autem ex veſtro collegio fuerit, & ab auxilio[a] veſtro[b] ſe ſubtraxerit, magis ſchiſmaticus, quàm ſacerdos eſſe probabitur. [Ecce (inquit Propheta) quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum.] Illi vero in vnum non habitant, qui à fratrum ſolatio ſe ſubtrahunt aut (quod deterius eſt) fratribus inſidias præparant, aut laqueos ponunt. *& in fine epiſtolæ tertiæ.* Dominum crucifigunt, qui cum in ſacerdotibus ſuis perſequuntur, quia crux à cruciatu dicitur. Magnum vero cruciatum ſubſtinet qui vim patitur.

1. Petr. 5. — Oſeæ 4. — ſu. 1. q. 1. ipſi ſacerdotes. — Pſal. 13[illegible] — Burc. l. 1. c. 129. — Iuo. p. 5. c. 229.

Item Fabianus Papa epiſt. 2. ad epiſcopos Orientales.

¶ Excommunicentur qui opprobrium, & calumniam inferunt ſacerdotibus. C. VI.

DEus ergo, Fratres, adhoc præordinauit vos, & oẽs, q ſummo ſacerdotio fungũtur, vt iniuſtitias remoueatis, & præſumptiones abſcindatis, & in ſacerdotio laborãtibus ſuccurratis opprobrijs, & calamitatibus corũ locum non præbeatis; ſed ei qui calumniam, & opprobrium patitur, adiutorium feratis: illum vero, qui calumniam, vel opprobrium facit, abſcindatis, & Domino in ſuis ſacerdotibus opem feratis.

Patet ergo, ꝙ expoliati prius ſunt preſentialiter reſtituendi, anteq̃ ad cauſam ſint uocandi. Sed obijcitur vbi non fuit legitima inſtitutio, ibi non põt eſſe reſtitutio. Non enim probatur deſtitutus, qui prius nõ fuit inſtitutus: ac per hoc nec reſtaurationem poſtulare poteſt. illi ergo, quorum electio vitioſa eſt, vel qui à clero non ſunt electi, vel à populo expetiti, vel qui per ſimoniam irrepſe-

& iniuſti detent õtes ſi ſpolientur, debent reſtitui, niſi continuato bello poſſeſſio fuerit recuperata : ſecus ſi non continuato bello .

a ¶Si quis pecunia] Sup.d 79.ſi quis pecunia. hoc tamen ibi non dicitur, ſed melius poſſet induci quod eſt 23.diſt.

inducię poſt reſtitutionẽ.& ꝓbat Grat. per ſeq c.ꝙ ſic,

c ¶De inducijs] Quinque ſunt genera induciarum, reſtitutoriæ, præparatoriæ, citatoriæ, deliberatoriæ, & iudicatoriæ, ſiue executoriæ 2.In cauſa criminali reſtitutoriæ non erunt minores vj. menſibus, nec maiores anno, & habent locum ante vocationem in ius in cauſa criminali. inf.ca.eiectis. vel verius eſt, ꝙ ſint arbitrariæ, vt inf. ea.ſi eps. Citatoriæ erunt vnius, vel duorum vel trium mẽſium, vt 4.q.5.c.1. & 5.q.3 c.1. & habẽt locũ poſt citationẽ & cõteſtationem. illæ autem quæ habentur, 5.q.2.c pręſenti. sũt paternales adiectiones. de quib. mentiuntur quidam, ꝙ ſint clericorũ minorum, vel laicorũ, tñ at eſt pro eis.15. q.7. ſi autem. Aliæ ſunt presbyterorum, vel diaconorum, vt dicunt quidam. Præparatoriæ, erunt anni & dimidij, vel vnius anni, vel ſex mẽſiũ, vt inf.e.q.3.d̄ inducijs, & hę danť ante lit. cõte & poſt 3. q.1.ſi primates. In ciuili aũt cauſa ſunt inducię deliberatorię 20 dierum, vt inf.e. q.3.offeratur Citatoriæ 30. dierum in auth de litig.§.omnem, coll. 9. & per trinum edictum, vt 24.q.3.de illicita. Iudicatoriæ quatuor mẽſiũ, quæ dãtur iudicatis, vt ext de of. iud.deleg.quærenti. in criminali vero nõ dãtur deliberatoriæ 3, qa certus dẽt eſſe reus vtrũ velit crimen confiteri, an negare, cum ſciat ſe eſſe reum, vel non. Item nec iudicatoriæ dantur, quia ibi pœna non differtur niſi in caſibus, vt 31 q 3.cum apud.

Induciarũ quinq; ſunt genera.

2 Dicas, ꝙ hæ appellationes magiſtrales sũt quæ nõ sũt contenẽdæ. ext. de dec. tua. Idẽ no. ſm Laur.

3 Tu dic, ꝙ opin. contraria eſt verior, vt per doc. in c.2. de dila.& ꝑ Bal. & Sal. in auth.offeratur. C. de lib. conteſt. & Alexã.de Imo. in l.1. ff.de edend. poſt prin.

runt, non ſunt habendi inter epiſcopos: & ideo, ſi a ſedib. quas tenere videbantur, expulſi fuerint, non poſſunt reſtitutionem petere, ante quam vocentur ad cauſam. Vnde ſupra in tractatu ordinandorum: [Si quis pecunia [a] *vel gratia humana, ſeu populari, vel militari tumultu, &c.] Sed hoc in eo tantum caſu intelligitur, quo Apoſtolica ſedes per violentiam occupatur: quo caſu iudex non inuenitur, cuius officio ille Apoſtaticus poſſit excludi. In alijs autem locum non habet, cum violenta poſſeſſio, niſi per iudicis ſententiam, violento detentori detrahi non poſſit. Si autem verus Dominus bello non continuato* [b]*, ſed renouato vt illum de poſſeſſione eiecerit, iudicis auctoritate prædoni poſſeſſionem reſtituet. Si ergo epiſcopi a ſedibus, quas quomodo tenere videbantur, non per iudicem, ſed violenter eiecti fuerint, poſt eiectionem reſtituendi ſunt ante regularem ad ſynodum vocationem.*

ſup.d.79. ſi quis pecunia.

QVAESTIO II.

DE inducijs [c] *autem poſt reſtitutionem præſtandis, & quo ſpatio temporis concedendæ ſint, ſcribit Ioannes Papa epiſtola prima ad Zachariam archiepiſcopum dicens.*

Et Euſeb. epiſt. 2.

¶Secundum tempus expoliationis conceduntur inducię reſtitutionis. C. I.

in ea.cap.prius ipſa prorſus verba.

QVanto [d] tempore expoliati, vel expulſi eſſe videbuntur, antequam ad ſynodum conuocentur, ſub eodem ſpatio temporis eis induciæ indulgeantur.

Item Pelagius Papa ſecundus epiſcopis Italiæ.

Anſ.l.3.c.63.

¶Dum poſſeſſiones, vel res epiſcopi detinentur, aliquid ſibi obijci non poteſt. C. II.

CVm eccleſia alicuius epiſcopi, aut poſſeſſiones, vel res ab æmulis eius, vel a quibuſcunque alijs non ſua ſponte [e] detinentur, aliquid illi non debet aut poteſt a quoquam ante redintegrationem omnium rerum ſuarũ obijci. Sed prius illi legibus redintegranda ſunt omnia & poſtea tempore a patribus definito, ſunt negotia ventilanda.

23.d.in nomine. vt etiam nulla ei audientia detur. De illo inuenies. 14 q.1.in prin.& ſum.

b ¶Non continuato.] Ideſt, ſi non interponitur contrarius actus. ff de teſt. hæredes palam, vel cõtinuato cum primum poterit 1.ff.ad Tertul l.2.§.confeſtim.

DE inducijs] Hæc quæſtio diuiditur in duas partes, in quarum prima probat per octo auctoritates, quòd induciæ poſt reſtitutionẽ ſunt dandæ ſpoliatis, & reſtitutis, vt diu gaudeant commodo poſſeſſionis ante quam ſpoliatorib. reſpondeant: quæ tamen arbitrariæ ſunt. Secunda ibi, [Quod ſi male.] Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur 2.qõ, qua quæritur an dãdę ſint

Adde ad ... quod ... & no. ex. ... reſt. ſpol. ... ſim. ver. ... præſertim, ... vide qđ ... de hom. ... ſignificaſti. ... gl. vlt. in

QVanto tpe.] CASVS. Dr̃ in hoc c. ꝙ tantum tempus dandum eſt expoliatis antequam ad ſynodũ vocentur, quanto tempore fuerunt expoliati, ut ſub eodem tempore eis induciæ dentur.

d ¶Quanto.]. i quali i.ſi longo tpe fuit ſpoliatus, lõgo tempore erit reſtitutus. ſic 90 d.ſi quis monachus. in ſi.

CVm eccleſia] CASVS. Dicitur hic ꝙ nihil poteſt obijci ſpoliato, niſi primo ei omnia fuerint reſtituta, quibus fuerat ſpoliatus, & niſi poſt reſtitutionem habuit tempus a patribus diffinitum. Caſus autem ſeq. c. facilis eſt, & per te videbis.

e ¶Sponte] Arg. ꝙ ſpoliatus ſuo iuri poteſt renunciare. arĝ. contra extra de reſt. ſpol. ſolicite.

a O Portet.]Nudi.] Ecce ratio canonicis quare ſpoliatus non tenetur reſpondere, & eſt forte ideo ſtatutũ, quia cũ eſt ſpoliatus. nõ poteſt ſufficere ad ſumptus iudiciales, nec inuenit hoĩes adeo fauorabiles, & per hoc vř, ꝙ nec ſpoliatori, nec alij teneatur reſpondere ſuper aliquo quod ei obijcit. arg. ſu. ea. cum eccleſiæ, & ſup. q prox. c. 2. Item videtur, ꝙ ſi modicum eſſet ei ablatum, ꝙ tunc quilibet & pro qualibet cauſa teneatur rñdere, vt extra de reſti. ſpol. frequens. li. 6.

Spoliatus rñdere non tenetur.

A Vdiuimus quoſdam.] CASVS. Quidam quoſdam epiſcopos infamauerant, & a proprijs ſedibus expulerunt, & eis expulſis alios loco eorum ſubſtituerunt expulſis viuentibus: quare. Gregor. Papa reprehendit eos grauiter, & mandat deiectorib. vt deiectos reſtituant, & ſubſtitutos deijciant, quos præcipit infames fieri, & ab honorib. eccleſiæ arceri. Si autem iſti deiectores aliq̃ querelam cõtra eos habuerint, eis reſtitutis apud Romanã ſedem proponant. Caſus autem ſequẽtis c. planus eſt.

b ¶Infamatos.] De facto, vel ab æmulis alias enim non reſtituerẽtur ſi eſſent infames de iure, vt 2. q 5. presbyter ſi B.

c ¶Quia alibi.] Su. 80. diſt. epiſcopi.

d ¶Habueritis.] Sed quam poſſunt habere querelã? criminalem nõ pñt, cũ ſint inimici, ext. de reſt. ſpo. item cũ quis 1, nõ ciuilem, quia ceciderunt a iure ſuo. 16. q. 6. placuit forte loquitur de his, qui ſuam iniuriã proſequuntur, vt 4. q. 6. omnibus.

a Iſta decre. non vř inhibere, niſi ante reſtitutionem, vt ibi not. Go. ꝙ poſt reſtitutionẽ bene poteſt, vt in hoc c. audiuimus. & ar. ext. de ordi. co. c. vlt. Archid.

e E lectis.] ¶ Añiuerſariæ.] Ad plus, vel ſex menſiũ ad minus.

P Rius ergo.] CASVS. Hoc c. idem dicit cum ſuperiori c. cum eccleſiæ. Sequens verò c. idem dicit cum illo ea. quanto.

Item Stephanus Papa quintus [a] *Gherardo Leodienſi.*

a ¶Quintus.] *Addita eſt hac vox ex vetuſtis codicibus, & reſtituta vox*, Leodienſi: *cum antea legeretur*, Laodicenſi. *Nam man ſi, de quibus in ſubiecto capite agitur; oſtendunt non ad* Gra*cum epiſcopum, ſed Germanum, vel Gallum hac fuiſſe ſcripta.*

¶Ante litem conteſtatam violenter ablata reſtituantur. Cap. III.

O Portet, vt primum vos tam de inuaſis ciuitatib. & monaſterijs, & manſis, quam de reliquis generaliter rebus redinueſtiri faciatis: quia nec nudi [a] contendere, nec inermes inimicis vos debemus opponere.

Item Euariſtus Papa epiſtola 2.

¶Deijciantur a clero, & infames fiant, qui loca expulſorum adulterina fœditate inuaſerunt. Cap. IIII.

A Vdiuimus quoſdam a vobis infamatos [b], & dilaceratos epiſcopos, ac è ciuitatibus proprijs pulſos (quia alibi [c] epiſcopi conſtitui non poſſunt, niſi in ciuitatibus non minimis) & alios in eis, ipſis viuentibus conſtitutos. Ideo hæc vobis ſcribimus, vt ſciatis hoc fieri non licere, ſed proprios reuocari, & integerrime reſtitui debere. Illos verò qui adulterina fœditate ſponſas ſuas, (quas & vxores eorũ præfixo tenore eſſe intelligimus) tenent, eijci vt adulteros, atque infames fieri, eoſque ab eccleſiaſticis honoribus arceri iubemus. Si autem adnerſus eos aliquam querelam habueritis [d], his peractis inquirendum erit, & auctoritate huius ſanctæ ſedis terminandum.

Poly. l. 2. tit. 11. Burc. l. 1. c. 140. Iuo p. 5. c. 254. Anſ. l. 3. c. 45.

Item Gaius † epiſtola 1. ad Fœlicem.

† In vulga. legebatur, Gelaſius.

¶Induciæ ſex menſium eiectis, vel expoliatis præſtentur. Cap. V.

E Iectis, vel expoliatis, poſt integram reſtitutionem anniuerſariæ [e] induciæ, vel ſex menſium indulgendæ ſunt.

Item Euſebius Papa epiſtola 2.

¶Poſt reſtitutionem induciæ præſtandæ ſunt. Cap. VI.

P Rius ergo oportet omnia illis expoliatis legibus redintegrari, & eccleſias, quæ eis ſublatæ ſunt, cũ omni priuilegio ſibi † reſtitui; & poſtmodum non ſub anguſti temporis ſpatio, ſed tantum temporis ſpatium eis indulgeatur, quantum expoliati, vel expulſi eſſe videntur, antequam ad ſynodum conuocentur.

Et Io. 1. epiſt. 1. ſup. ea. c. quanto. Iuo p. 5. c. 249. Anſ. l. 3. c. 44. Pann. l. 4. c. 50. † *al. ſuo.*

Item Fœlix Papa II. in reſcripto ad epiſcopos Aegypti, c. 8.

¶De eodem. Cap. VII.

T Amdiu in ſede propria pacifice, & poteſtatiue cuncta diſponens reſideat, quamdiu expulſus, vel expoliatus ſuis carere viſus eſt rebus.

Poly. ibidem. Anſ. l. 3. c. 53. Pan. l. 4. c. 52.

Item Fœlix Papa I. epiſt. 2. ad epiſcopos Galliæ.

SI epiſcopus.] CASVS. Aliquis epiſcopus erat ſpoliatus rebus ſuis, vel eccleſiæ, vel erat de eccleſia eiectus. Quæſitum fuit à Felice Papa, vtrum poſſit compelli venire ad ſynodum, & rñdere obiectis ante reſtitutionẽ. Et reſpondetur, ꝙ non, niſi ſuo ſtatui & honori primo

¶ Ante reſtitutionem aliquis ad cauſam vocari non debet. C, VIII.

Anſ. l. 3. c. 14.
Iuo p. 5. c. 248.
Pan. l. 4. c. 44.

SI epiſcopus ſuis fuerit, aut eccleſiæ ſibi commiſſę reb. expoliatus, aut (quod abſit, ꝙ alienum ab omnibus eſſe debet fidelibus) à ſede propria eiectus, aut in detentione[a] aliqua a ſuis ouibus fuerit ſequeſtratus; tunc canonicè ante in priſtinum ſtatum reſtituatur cum omni priuilegio ſui honoris, & ſua omnia, quæ inſidiis inimicorũ ſuorum ei ablata fuerant, legibus redintegrentur. ¶ Non enim conuocari[b] poterit, vel præiudicari[c], niſi ipſe pro ſua neceſſitate (minimè tamen iudicandus) aduenire ſpõtè[d] elegerit. Nullatenus ergo à quoquã reſpondere cogatur, antequam integerrimè omnia, quæ per ſuggeſtiones inimicorum ſuorum amiſerat, poteſtati eius ab honorabili concilio legali ordine redintegrentur. Præſul uero cũ omni honore ſtatui priſtino reddatur; & ipſe diſpoſitis, ordinatiſq; liberè, ac ſecurè diu[e] ſuis rebus, tunc regulariter intra quatuor, vel quinque, vel ſex[f], aut ſeptem mẽſes, iuxta quod poſſibilitas ei fuerit, & non ante conuocatus[g] ad tempus in concilio legitimo, & canonico veniat ad cauſam: etſi ita iuſtè[h] videtur, accuſantium propoſitionibus reſpondeat.

Pann. l. 4. c. 48. (beside: li concilio legali ordine redintegrentur)

¶ Tunc canonicè] *In originali ſic legitur*, tunc canonicè (antequam in priſtino ſtatu reſtituatur cũ omni priuilegio ſui honoris, & ſua omnia, quæ inſidijs inimicorũ ſuorũ ei ablata fuerunt, legibus redintegretur) nec conuocari, nec iudicari poterit, niſi ipſe, &c. *Nec multo ſecus habent Iuo, & Pannormia, niſi quòd loco*, antequam, *legunt vt Gratianus*, ante.

2 *Quòd ſi male viuẽdo facultates eccleſiæ diſperſit ẽps, ab eius patrimonio, quouſque de dilapidatione rerum eccleſiaſticarum cognoſcatur, ſubmouendus eſt: exemplo tutorum, & curatorum; qui dum fuerint ſuſpecti, à tutela, vel cura remouentur, donec de ſuſpecto cognoſcatur.*

mo fuerit reſtitutus; nec vocari poterit niſi ſpontè venerit pro ſuis negocijs: minime tamen iudicandus, cum propter hoc non venerit: poſt reſtitutionem vero gaudebit inducijs, prout iudices viderint expedire.

a ¶ Detentionem.] Si detines me ne poſſim intrare poſſeſſionem competit mihi interdictum vnde vi. ff. ne vis fiat ei qui in poſſ. mi. l. 1. § ſiue autem. & 92. diſt. ſi quis. & in conſtitutione extra de reſt. ſpo. ſæpè.

b ¶ Conuocari.] Sed nunquid veniet allegare priuilegium 1. vt extra de app. cum parati. & c. ſi duobus: Reſpondeo non: cum conſtet eum eſſe ſpoliatum. ſic ff. de pec. eo tempore. Scias ergo, ꝙ ubi euidens eſt citationem non tenere, reus non tenetur venire etiam ad allegandum ſuum priuilegium. Scias ergo ꝙ quandoq; citatio non ualet, quia intra anguſta tpa fit, ut 5. q. 2 c. vl. quandoque non valet: quia non exprimitur cauſa quare fiat citatio, ut 5. q. 2. c. ult. qñque non ualet: quia nimis maturatur peremptorium, ut extra de dila. dilecti. qñque non ualet citatio ratione temporis, ut ſi fiat tempore feriato, ut 15. quæſtio 4. c. 1. & 2. & ff. de ferijs. l. 1. quandoque non ualet ratione loci, ut ſi citatur extra prouinciam 2. ultra duas dietas, ut extra de reſcript. nonnulli. vel ſi citatur ad locum periculoſum. vel inhoneſtum, vt extra de app. ex parte. ff. de arbi. ſi cum dies. §. ſi arbiter. quandoqoe non tenet ratione iudicis, vt ſi euidens eſt ipſum non eſſe iudicem qui citat, vt extra de offi. iud. deleg. ex literis. & extra de app. ſi duobus. Item non valet ſi reſcriptũ Apoſtolicum non infertur, vt ext. de dila. pterea. & extra de offi. iu. dele. cũ in iure. Item ſi euidens eſt iudicem eſſe inimicũ 3. vt 3. q. 5. quia. Item non valet ſi ille, qui citatus eſt, ſpoliatus eſt, vt hic. Item non valet ſi ad querelam liberti citatur patronus. 4. q. 3. liberti. & generaliter vbicunq; euidẽti exceptione reus ſe tueri põt. ff. de iud. nõ videtur. Sed ſi dubiũ eſt, an citatio teneat, tũc tenet venire ad allegãdum ſuũ priuilegiu, vt extra de ap. ſi duobus, &c. cum parati. ff. de iudic. ſi quis ex aliena. Inuenio tamẽ, quod citatio quandoque nulla eſt, & tamen niſi citatus, defendatur, procedatur contra ipſum, vt ff. iud. ſol. ſi reus. Itẽ inuenio, ꝙ citatio eſt iniuſta ex perſona agẽtis, cũ agens agit calumnioſe, & tamen niſi citatus venerit ad iudiciũ, punitur, vt extra de accuſ. veniens. & arg. ff. ne quis eum qui in ius vocã. eſt, vi eximat. l. pe. lo. Tutius tamen eſt, ꝙ citatus vadat allegaturus priuilegium ſuum, vel appellaturus, ſi eum grauauerit, niſi quando conſtat eum non eſſe ſuum iudicem. B.

3 Nã ſic ab ea põt recedi, qd dic, ut leg. & no. 2 q. 6. quoties ẽps. Archid.

c ¶ Vel præiudicari] deſt præiudicium fieri.

d ¶ Spontè.] Hic aſſignant quidam aliquẽ poſſe iuri ſuo renunciare 7. q. 1. q̃ periculoſum. & C. de epiſc. & cle. ſi qs in cõſcribendo, Certè cõtrariũ innuit ex illo uerbo, minimè, nec hoc refertur niſi ad illud uerbũ conuocari.

e ¶ Diu] Dĩ diu quod eſt uſque ad quatuor menſes, ſi c 63 dilectis ſic hæc dictio, mox, ampliatur 30. q. 2 c. 1.

f ¶ Vel quinque uel ſex.] Arg. inducias eſſe arbitrarias. extra de app. cum ſit Romana. ff de iud. nonnunquam Sed arg contra in Auth. de nup. §. ſed hoc quidem. 28. d. de his. in fi. & infra ea. q. 3 c. 1. 4.

Induciæ sũt arbitrariæ.

g ¶ Ante conuocatus.] Quam poſſibilitas ei ſit.

h ¶ Si ita iuſtè.] Ideſt, ſi iuſtum crimen ei obijcitur.

QVOD SI MALE. Hæc eſt ſecunda pars, quæſtio in qua probatur, ꝙ dilapidator remouebitur ex ſola ſuſpicione. Sed hoc hodie correctum eſt per decre. extra de ſimon. licet Hely. & de of. deleg. uenerabili, quia primo probari debet, & ea probata datur illi coadiutor uſque ad finem litis. Io. de Fant.

4 Dic ut no. in pdi. c. cũ ſit ext. d of. deleg. ꝙrenti. ext. de p̃cu. cap. dilectus. Arch.

CASVS. Supra dictum eſt generaliter expulſos eſſe reſtituendos, nec aliter cogi poſſunt reſpondere. Modo

Vt 23. q. 8. [...]nenior. [...] de hoc. [...] q. 1. nul[...] ẽps. [...]Citatio in [...]ltis caſi[...] non ua[...], nec ad[...]agit cita[...]n. [...]De hoc no. [...] 6. nemi[...] ext de [...] ex par[...]tua. q̃ gl. [...] poſita [...] & Io & [...] & Tan.

excipit Gratia caſum, in quo not. videtur reſtituendus ante cauſæ cognitionem, puta ſi ſuſpectus eſt de dilapidatione exemplo tutorum & curatorum, & hoc probatur ſeq. c.

autem criminaliter conuictus eſt, remouetur ab ordine; ſi vero ciuiliter tantum, ab adminiſtratione extra de ſimo. per tuas in fi. & regulares prælati ex modicis cauſis remouentur ab adminiſtratione, vt in eadem decre. per tuas, in fi. item ſi ideo quis remouetur, quia doloſe admini-

Vnde Pelagius Papa Petro presbytero.

¶ Ab adminiſtratione remoueantur, qui res eccleſiæ male viuendo diſpergunt. Cap. IX.

QVia ea [a], quæ de fraudibus Maximiliani [α] flebili ad aures noſtras ſupplicum relatione venerunt, nō facile ſecundum veri[tat]em agnoſci poterunt, niſi facultas eccleſiæ, quam in vſus ſuos male conuertendo diſperſit, ab eius poteſtate; donec cauſa [b] cognoſcatur, ſe ponatur: idcirco nos eum & a ſupradictæ eccleſiæ patrimonio volumus interim ſubmoueri, & in veſtro, diſcuſſionis ipſius tempore, moderamine detineri.

α ¶ Maximiliani.] *In vulgatis ſequebatur*, presbyteri, *quæ vox inducta eſt, quia in nullo vetuſto codice* Gratiani *ex ijs, qui collati ſunt, habetur. Gratianus autem caput hoc de epiſcopo, non de presbytero.*

QVAESTIO III.

QVòd vero [c] *poſt vocationem venienti ad iudicium, induciæ neganda non ſint, Fœlix Papa ſecundus in epiſtola ad fratres Aegypti, c. 8. teſtatur dicens.*

¶ Venienti ad iudicium, induciæ non negantur. Cap. I.

CVm accuſatus ad iudicium venerit, ſi voluerit, & neceſſe fuerit [β], induciæ ei petenti à patribus conſtitutæ abſque impedimento concedantur, & iudices à ſe electi [d] ſibi tribuantur. Iuo p. 6. c. 335. Pann. l. 4. c. 98. Anſ. l. 3. c. 55.

β ¶ Et neceſſe fuerit.] *Hæc addita ſunt ex epiſtola ipſa, Iuone, & Pannormia, habeanturque infra ead. c. induciæ 2.*

QVia [] CASVS. Clerici quidam accuſabant Maximilianū de dilapidatione, quare Pelagius cōmiſit cauſā Petro presbytero, cui præcipit, vt eum ab adminiſtratione rerum eccleſię remoueat, donec de cauſa cognoſcatur: quia ſi remaneret i adminiſtratione, non poſſet de facili veritas cognoſci, cum multa per pecuniam fiant.

a ¶ Quia ea.] Ideo forte remouetur ſuſpectus ab adminiſtratione, quia forte timor eſt ne corrūpat iudices: & ideo nec creditores ei ſoluentes liberantur. ff. de ſol. ꝙ ſi forte.

b ¶ Donec cā.] In crimine dilapidationis ſpeciale eſt. ꝙ ſequeſtrat poſſeſſio a poſſeſſore antequam ſit conuictus, contra id 16. q. 4. volumus. nā & poſt appellationē ſequeſtratur ab eo poſſeſſio. ff. de appel. Imperatores & 2 q. 6. quoties [1]. quam cito ergo aliquis accuſatur, ſtatim ab eo remouēda eſt adminiſtratio. vt hic, & C de ſuſpe. tut. l. cū. & ſine accuſatore poteſt remoueri, ſi iudici liqueat ex apertiſſimis argumentis eum ſuſpectum ff. de ſuſpe. tut. l. 3. §. præterea. Suſpectum autem dicimus illum, qui moribus talis eſt, vt ſuſpectus dici debeat, vt ff. de ſuſpec. tu. ſuſpectum. Nec audiretur talis licet vellet ſatiſdare, quod bene adminiſtraret, vt inſt. de ſuſpect. tut. §. nouiſſime. Hodie tamen videtur, quòd non eſt remouendus ab adminiſtratione, niſi probetur ſuſpicio, vt extr. de ſimo. licet Hely. & de offi. dele. venerabili. dic vt ibi. Item ad accuſationem quilibet admittitur, vt in auth. de non alie. aut permu. in fin. C. de ſuſpe. tut. l. eum. & l. pietatis. & abſens poteſt condemnari, vt C. de pœ. ne diu. nec n. aliquo debet gaudere priuilegio, qui ſuos contubernales afflixit, vt C. vbi de ratioci. agi. opor. 2. tamē probabilius videtur, quòd ſoli illi admittantur quorum intereſt, vt 16. quæſt. 7. filijs & ſu. 2. q. 7. quapropter. vel ſaltem ſoli clerici, vt 12. q. 2. non liceat. nam in popularibus actionib. non admittuntur infames, vt ff. de pop. ac. popularis. itē nec ad accuſationē taliū iudex ſtatim remouebit accuſatum ab adminiſtratione, ſed ſummatim cognoſcet, an calūnioſe accuſetur, an nō ar. ff. de p̄to. ſtip. l. i. §. vlti. & ſi qui ſciuerint ſuſpectū, & paſſi ſūt eū p aliquod tp̄s eſſe in adminiſtratione, non videtur, ꝙ tales poſſint dicere eum ſuſpectum, vt ff. de priui. credi. ſi creditores. & argu. extra de his quæ fi. à maio. parte c. ex ore. & ar. extra de acc. nulli. Credo verum ſi ſcientes & negligentes, ſed ſcientes & quærentes probationes, bene audirentur poſtea. 2. q. 7. pleruinque. Qui adminiſtrauit, infamis eſt factus, ſed ſi propter negligentiam remoueretur, non fit infamis [2]. vt C. de ſuſpe. tut. l. vlt. Hoc autem ſcias, quòd quandoq; adminiſtrat quis temporalia: quandoque ſpiritualia: & ſecundum hoc remouetur ab iſtorum, & illorum adminiſtratione. 12. q. 2. Vulterranæ, vnde licet quis ſit remotus ab adminiſtratione temporalium propter ſuſpicionem, adhuc tamen remanet prælatus quo ad obediendum ſibi, vt 3. q. 4 nonne. & 15. q. vlt. c. vlt.

1 Immo p̄cedere dēt ſuſpicio, de qua prius ſū marie cōſtare debet, vt Pann. in c. veritatis, de do. & cōtu.

Suſpectus quis eſt.

Suſpectus an poſſit ab omnib. acquiari.

Clericus de crimine cōuictus qualiter puniē.

2 Dicas gl[…] index es[…] mit in i[…] ꝙ pp fr[…] dem cum[…] mouet, […] mis eſt, […] ſi propter […] gnitiem, […] ff. d ſuſp. […] l. 3 § quo[…] animi ſegn[…] tiem. inſt […] ntu §. ſuſ[…] ctus Arch.

QVòd vero] Hæc q diuiditur in tres partes, in quarum prima probat per tres auctoritates, ꝙ induciæ ſunt dandæ poſt vocationem ad ſynodum. Secunda ibi, [Spatium vero.] Tertia ibi, [Offeratur.] Io de Fan.

CASVS. Hic ponitur tertia quæſtio, in qua quęritur, an poſt vocationem facta reſtitutione ſint induciæ concedendæ. Et reſpondetur ꝙ ſic, & hoc probatur per cap. ſeq. & agitur de præparatorijs inducijs tam in criminali cauſa, vt in ſequentibus ca. quàm in ciuili, vt in l. ſeq. in § ſpatium.

c ¶ Quod vero] Hæc qō loqtur de inducijs p̄paratorijs.

CVm accuſatus.] CASVS. Quæſitum fuit à Fęlice Papa, an accuſato ſint præparatoriæ induciæ denegandæ, cum ad ſynodum venerit? Et reſpondetur quod non, ſi ipſe eas poſtulauerit, & iudices quos elegerit, tribuantur ſibi.

d ¶ A ſe electi.] Sup cauſa proxi. q. 6. à iudicibus. contra

ſed

Hęc eſt ue ra ſnia ſm. ad hoc J. .q.8. accuſatores. vñ illud fortè non eſt nota dubitatiõis.

ſed illud fortè obtinet in crimine 1. aliàs contra ff. de iud. obſeruandum. Quid iuris ſit de hoc, quære. 11. q. 1. cap. 3 & 4.

DE inducijs.] CASVS. Duo Epiſcopi Ægyptiorum quæſierunt a Fœlice Papa qualiter induciæ præparatoriæ

tra de proba. licet. & extra de ſimon. per tuas. & c. licet Hely. in fi.

d ¶ Atque amicorum.] Non facilè tamen inuenitur, quod ob hoc ſit danda dilatio arg. ad id. ff. de vſu. ſciendum. ſic in aduocato. ff. ex quibus cau. maio. ait prætor. in fi. & l. ab hoſtibus. in fi. ext. vt lit. non con te. c. 1. alias prætextu abſentiæ aduocati non põt quis petere inducias. extr. de do. & contu. prout.

Item ex eadem epiſtola ad fratres Aegypti, c. 10.

¶Quot menſium induciæ epiſcopis præſtandæ ſint. Cap. II.

† al. inducijs. — Anſ. li. 3. cap. 118. & 119. Poly. li. 5. tit. 3. Burc. l. 1. c. 180. Iuo p. 5. c. 296. † antea legebatur] *imperitorũ*. † *aut ſex*] orig. Pan. li. 4. c. 102.

DE inducijs † vero epiſcoporum [a], ſuper quibus conſuluiſtis, diuerſas à patribus regulas inuenimus inſtitutas. Quidam. n. ad repellenda impetitorum † machinamenta, & ſuas præparandas reſponſiones [b], & teſtes confirmandos [c], & conſilia epiſcoporum, atque amicorum [d] quærenda annum, & † ſex mandauerunt menſes [e] concedi. Quidam autem annum, in quo plurimi [f] concordant. Minus vero quàm ſex [g] menſes, non reperi: quia & laicis hæc indulta ſunt; quanto magis Dominis ſacerdotibus? *& infra.* ¶ Induciæ namque non ſub anguſto tempore, ſed ſub longo ſpatio concedendæ ſunt, ut accuſati ſe præparare, & vniuerſos communicatores [h] in prouincijs poſitos conuenire, & teſtes præparare, atq; contra inſidiatores ſe pleniter armare valeant.

Item Eleutherius Papa in epiſtola ad Galliæ prouincias.

¶De inducijs præſtandis. Cap. III.

Burc. li. 16. c. 30. Iuo p. 6. c. 317. Pann. li. 4. c. 103. Anſ. li. 3. 56.

j INduciæ [i] non modicæ ad inquirendum dandæ ſunt, ne aliquid præpropere agi à quacunq; parte videatur: quia per ſubreptionem [k] multa proueniunt.

[*Item Damaſus Papa, epiſt. 3. ad Stephanum archiepiſcopum.*]

¶De eodem. PALEA. Cap. IIII.

† al. epis. — Anſ. li. 2. c. 76. Iuo p. 5. c. 287. Pann. li. 4. c. 101.

ij INduciæ accuſatis in criminalibus cauſis † ſex menſiũ, vel eo amplius, ſi neceſſe fuerit, concedendæ ſunt.

Lege 1. §. quod hac ratione.

2 *Spatium uero dilationũ, ſicut in tertio libro Codicis, titulo 11. de dilationibus inuenitur* [l]. *hac rõne moderandum eſt, ut ſi ex ea* [m] *prouincia, ubi legitur, uel perſona* [n], *vel inſtrumenta poſcentur; non amplius quàm*

e ¶ Annũ & ſex mandauerũt mẽſes.] Cõtra in authẽ. vt cler. apud proprios epiſc. §. ſi tamen. colla. 6.

Inducię nõ dari ob aduocati abſentiam.

f ¶ Quidam autem annum in quo plurimi.] Ergo illud eſt potius tenendũ, ut 16. d. Iſidor. & 19. d. in canonicis. ſed obijcit: reo dant trinæ inducię ff. de fer. l. vl. ergo cauſa prorogat vltra trienniũ; quod eſſe non dẽt. vt C. de iud. properandum Sol. hic primo dabit annũ, ſed poſtea minus dabitur. uel hodie ſunt arbitrariæ. ſup. ea. q. 2. ſi epiſcopus.

g ¶ Sex.] in auth. de ſanc. epiſ. §. 3. col. 9.

h ¶ Cõmunicatores. ideſt, epiſcopos 2.

2 Scilicet cõprouinciales, qui omnes cõiter cauſę intereſſe ue beni. int. eo. q. 6. ſi quis epõrum.

INduciæ.] CASVS. Dicit in hoc c. quod magnæ inducię dandæ ſunt ne inordinate aliquid fiat: quia multa fiunt per obreptionem.

i ¶ Induciæ.] Ergo tã actori quàm reo dãdæ ſunt induciæ. 15. quæſt. 7. ſi autẽ. ff. de ter. l. vlt. niſi in caſu, ut inf. ea. §. iudicantes.

K ¶ Per ſubreptionem.] Sic 98. diſtin. tranſmarinos.

ratoriæ. & quales eſſent epiſcopis concedendę, & rñdet quod quidam concedunt annum & dimidium, quidam tamen annum: alij uero ſex menſes, & ſi hæ conceduntur laicis, multo fortius ſunt ſacerdotibus concedendæ. Nõ enim ſub anguſto tempore ſunt eis induciæ concedendæ, ſed ſub longo, ut poſſint ſe præparare ad ſuos teſtes producendos, & ad quęrenda amicorum conſilia, ut reſiſtere inſidiatoribus ualeant.

a ¶ Epiſcoporum.] Eædem ſunt presbyterorum, & diaconorum, & ſubdiaconorum. 15. q. 7. ſi autem.

b ¶ Reſponſiones.] i. exceptiones, quas probare tenentur ff. de probat. in exceptionibus.

c ¶ Confirmandos.] ideſt, comprobando eos honeſtos quod fortè poſt publicationem poteſt facere. non quod eos debeat inſtruere quid dicant: quia hoc eſſet ſubornare, uel poteſt confirmare illorum teſtimoniũ, qui ſunt probati criminoſi, adducendo aliàs præſumptiones pro dictis illorum: quia & ſi debilitentur dicta talium non tamen ex toto euacuant, ut ex-

INduciæ] SPATIVM. Hæc eſt ſecunda pars q. Ioan. de Fan. & hic tractat de inducijs præparatorijs in cauſa ciuili, & etiam in criminali, quæ pares uidentur. B.

CASVS. Hic tractat de inducijs præparatorijs, in cauſa ciuili, & etiam in criminali, quæ pares uidentur ſecundum leges.

l ¶ Inuenitur.] in l. 1.

HAC RATIONE. CASVS. Quæſitum fuit ab Imperatore ſub quanto ſpatio induciæ præparatoriæ deberent dari. Et reſpondet dicens, quod ſi inſtrumenta, uel teſtes petuntur in ea prouincia ubi lis eſt, dantur tres menſes. ſi ex cõuicinis prouinciis, ſex menſes. ſi ex tranſmarina, dantur nouem menſes: nec has inducias putant iudices ſemper pro ſuo arbitrio tribuendas: ſed tunc demum cũ neceſſitas exegerit: nec facile amplius quàm ſemel, ne cauſa protrahendæ litis dilatio tribuatur.

m ¶ Vt ſi ex ea.] Hoc non eſt principium legis quia lex incipit, quoniam plerumque.

n ¶ Perſona] ideſt, teſtis uel aduocatos.

a ¶ Ex

a ¶Ex conuentionibus.]ideſt,quę modico freto diſtãt, vt ff de uerb. ſign.notionem.§.1.
b ¶Exegerit.] Vſque in finem litis.
c ¶Amplius.] In cauſis pecuniarijs non datur amplius dilatio quam ſemel: niſi inopinatum quid emergat:ſed in criminalibus dantur actori duæ 1.reo tres,vt ff.de fer.l.vl. ſed in crimine adulterij nulla datur dilatio. ff.de adult. in crimine.licet ſit arg. cõtra 33.q.2. ſiue de coniugij fœdere.
d ¶Quàm ſemel.] hic habes ꝙ tm̃ ſemel danda eſt dilatio. & ſic eſt contra ex.de teſti.in cauſis. & c. ſignificauerũt. C.de iu. auth. iubemus.ubi habes ꝙ ad teſtes inducendos tres dilationes ſunt cõcedendæ.Solu. licet plures ꝓductiones nõ poſſint dari: tñ ſub una dilatione poſſint mille fieri 2. productiones. Alij intelligunt qđ de iure tres poſſunt dari dilationes ad teſtes producendos,& dicunt hanc legem loqui de dilationibus, quæ indulgẽtur à iudice:ſed authen. & decre. de dilationibus quæ cõceduntur a iure cõmuni, H. Dominus meus notauit ſuper legem illam de ferijs,ꝙ in pecuniarijs cauſis una dilatio danda eſt tantum:ſed ſi impedimentum interueniat, dabitur alia cum cauſæ cognitione. & ita propter multa impedimenta multæ induciæ dantur,& auth de teſti.§.qa uero.coll.7 non eſt contraria:quia vna dilatione multę poſſunt fieri productiones .i Vel ſi dicas introductionẽ, ideſt,dilationem, dic ꝙ vltra primam non habebit ſine cauſæ cognitione ſecundam vel tertiam. Multi tamen dicunt,ꝙ auth corrigit l.ult.de fer.Ioã.ſed certè quod dicit H. non ſeruatur de facto: quia plures dilationes dantur; & plures quàm tres productiones fiunt. B.
e ¶Tradendi.]ideſt,differendi.

1 Hoc iõ ga no eſt ſic ꝓcedendũ in criminalib. ſicut in ciuilib.arg ff.de ꝗ.l.1.§.diuꝰ C. de requiren.reis.l.1. Teſtes multi ſub vna dilatione pñt produci.

2 Tãgit ſententiã illorũ ꝗ dñt, ꝙ in qualibet illarum dilationũ pñt produci teſtes, quos quis voluerit retrãnata tñ multitudine. Arc.

Speciale hic eſt in eo, qui impetrãt reſcriptum ad extraordinarium iudicem, quòd ſi ille iudex nollet procedere, tum ordinarius utetur ſua iuriſdictione, vt extra de offic. ordi. ſignificauit. Sed illud in ſpeciali caſu propter periculum aĩæ.ynde contrarium tenet in alijs.

tres menſes indulgeantur. Si vero ex communibus[a] *prouincijs ſex menſes cuſtodiri iuſtitia eſt. In tranſmarina autem dilatione nouem menſes computari oportebit. Iudicantes a. autem hac ratione non ſibi conceſſum intelligant dandæ dilationis arbitrium: ſed eandem dilationem (ſi rerum urgentiſſima ratio flagitauerit,& neceſſitas deſideratæ inſtructionis exegerit*[b]*) non facile amplius*[c] *quam ſemel*[d]*, nec ulla trahendi*[e] *arte ſciant eſſe tribuendam.*

¶Ei autẽ[f] *dilatio penitus eſt deneganda*[g]*,qui reſcriptũ ad extraordinarium iudicẽ deportauerit †*[h]*. Illi autem qui in iudicium uocatur, danda eſt ad probanda † precũ mendacia,uel proferenda aliqua inſtrumenta, uel teſtes; quoniam inſtructus eſſe non potuit, qui præter ſpem ad alienum iudicium trahitur.*

Ibidem lege 5. ſed mutata eſt uerborũ ſeries.
† improbãda] ori. † al. reportauerit.

¶Cum uero ad appellationẽ,conſultationem ve a principe reſcriptum fuerit,ſiue ſit primo iudicio petita dilatio, & ea tributa non ſit,ſiue nec petita quidẽ; eam dari cuiquam non licebit[i] *eadem ratione, qua ne in iudicijs*[k] *quidem cognitionum imperialium dilatio tribui ſolet.*

Lege 5 mutatis quibuſdam vocibus.

¶A iudice procedente[l] *dilationẽ non conuenit poſtulari;etiam ſi vtraq; parte præſente tribuatur*[m]*, cum non aliàs,niſi cauſa cognita,indulgeri queat;et cognitio cauſæ*[n] *nõ interpellatione plenaria,ſed cõſiderante †*[o] *magis iudice legitimè colligatur, ut ſi fortè dilationis petitio fuerit improbata; ſuſcepta quæſtio per ſnĩam iudicis di-*

Lege quarta.
† al.conſidente.

EI AVTEM. CASVS. Aliquis impetrauit literas ab Imperatore ad iudicem extraordinarium: poſtea petebat inducias. Quæſitum fuit ab Imperatore an debeant ei dari? Et reſpondet ꝙ non. Ei uero qui ad iudicium vocatur,dandæ ſunt ad probanda mendacia precum, & ac proferendos teſtes,& inſtrumenta:quibus inſtructus eſſe non potuit, qui præter ſpem ad iudicem trahitur alienum.
f ¶Ei autem.]Hoc eſt.C.de dilat.ſi quando.
g ¶Deneganda.] Niſi fortè caſus inopinatus emergat. ff de iud.interdum.& de fer. oratione.

Actori denegantur induciæ.

g ¶Deneganda.] Hic habes,quod ſi petit actor inducias ad inducendos teſtes,ꝙ non dabuntur ei: quidam hoc uolunt intelligere de iudicijs deliberatorijs: ſed litera eis contradicit.quia loquitur de præparatorijs. In hoc autem oneratur actor, qui petit reſcriptum ad extraordinarium iudicem.Item & in alio creatur, ut inf. e a quod fieri.tamẽ ſi reus excipiat,& actor replicet,bene dicerem tunc actori dandas inducias: quia in tali replicatione non potuit eſſe inſtructus. Item tertium

h ¶Deportauerit.] Hic adiunge illam conſtitutionem quod fieri non debet.
CVM VERO. CASVS. Quidquid Beneuentanus dicat,ego Barthol Brixien ſ. ſic credo caſum eſſe ponendum:& ſic intellexi per Hug dominum meum. Cauſa appellationis commiſſa fuit iudici, qui plene de cauſa cognouit,renunciatum fuit in cauſa. Cum autem iudex de ſententia ferenda dubitaret, conſuluit Imperatorem ſuper hoc. Imperator reſcribit qualiter eſſet tñia differenda. Quærebatur utrum induciæ ſint dandæ iterum. Et reſpondetur ꝙ non: ſiue in primo iudicio datæ ſunt dilationes, ſiue non: quia & ſi princeps uellet ferre ſententiam, nulla datur dilatio. Et ſecundum hoc dic ad conſultationem, ſcilicet appellationis. Idem etiam credo eſſe, & ſi in principali cauſa eodem modo eſſet ratio facta.
i ¶Non licebit.]Actori,ſed reo,ut ſup.l proxi.
K ¶In iudicijs.] ideſt, ſententijs,& hoc intellige cum primo plenè fuit cognitum de cauſa coràm Imperatore,& non reſtabat niſi ferre ſententiam: aliàs iniquitatem continet lex iſta: nam iudex appellationis bene tenetur dare inducias.
A IVDICE. CASVS. Dicitur in hac lege, ꝙ induciæ peti non debent a iudice procedente, etiam ſi utraque parte præſente tribui petantur:cum dari debeant induciæ à iudice ſedente pro tribunali, & etiam cum cauſæ cognitione,ut ſi dilationis petitio fuerit improbata, per ſententiam iudicis dirimatur.
l ¶A iudice procedente.] In via.
m ¶Tribuatur.]ideſt, tribui petatur.
n ¶Cauſæ]ideſt,dandæ dilationis.
o ¶Conſiderante.]Arg ꝙ ea ꝗ cauſæ cognitionẽ requiſiunt,

runt, debent iudice ſedente pro tribunali fieri, vt 2. q 8. præuaricator. & q. 6. biduum.

a ¶Conſtitutione]Hæc eſt C. de litis conteſt.

LIBELLVM. CASVS. Hæc auth. locum habet ante litem conteſtatam. Dicitur hic, quòd actor non debet per

autem. In ordinarijs non inuenimus niſi in clericis, qui præſtant quatuor ſiliquas, C. de epiſ. & cler. authen. ſed hodie. debet autem vtraq; pars ſoluere officialibus pro labore. 14. q. 5. non ſane. de hoc dic vt extra de vit. & ho. cle. cum ab omni.

rimatur.] Conſtitutione [a] ſeptima, in collatione ſeptima.

C. de litis conteſta. auth. libellum.

¶[Libellum [b] vero non aliàs actor dirigat, niſi prius & in ipſum, quem dicit obnoxium, & in negotijs executorem [c] exponat cautionem [,ſe vel intra duos menſes litem conteſtaturum, vel omne damnũ ei, qui conuenitur contingẽs reſtituturum [d] in duplum.] In coll. 5. conteſt. 6.

Cod de litis co teſt. aut offeratur. Iulianus antecessor nouella 53. c. 3

Offeratur ei, qui vocatur ad iudiciũ libellus, & exin de præbitis ſportulis [e], data fideiuſſione [f] xx. dierum gaudeat inducijs, quibus deliberet, cedat ne, an cõtẽdat; atq; iudici ne alium ſociari † petat, an recuſet eũ: niſi ille [h] ſit is, quem ipſe alio recuſato iam petierit [i]. Deniq; præſens interrogetur, an hoc tẽpus litis tranſierit: quod non † ex ipſius reſpõſione: ſed ẽt ex libelli ſubſcriptione manifeſtetur, q̃ facere debet. Litis ergo cõteſtatio contra hoc indultum † habita pro nihilo eſt † [k].] Ibidem. [¶Quod fie-

† *al. mox*

† *priuilegium.*]

† *al. ducenda* ori. *eſt*]orig.

f ¶Fideiuſſione.] Iudicio ſiſti, cũ ſit poſſeſſor rerum immobilium, ff. qui ſatiſd. cog. ſciendum. non autem iudicatũ ſolui: quam cautionem nemo præſtat conuentus ſuo nomine inſt. de ſatiſ. §. ſed hodie. Sed nunquid ſufficit dare pignora? non videtur: cum ſit prætoria hæc ſatiſdatio, vt videtur, ff. de præto ſtip prætoriæ. Sed non eſt verum, licet enim non teneatur dare pignora, poteſt tamen ſi vult, ff. de col. bob. l. 1. §. iubet. verſ. an pignoribus. immo expreſſe dicitur ibi q̃ ſola fideiuſſione in auth de exhib. re §. ſancimus coll. 5. cum tamen hæc authen. indiſtincte dicit dari debere fideiuſſorem, credo quòd ſiue ſit poſſeſſor rei mobilis ſiue immobilis, quòd dabit fideiuſſorem. Io. Dominus H & alii Doctores legum dicunt, quod authen non corrigit legem, ſed diſtinguit B. Item hic habes, quod licet quis dedit fideiuſſorem ſtandi iuri, q̃ adhuc poteſt recuſare iudicem ſicut appellare poteſt, licet iurauerit ſtare iuri, vt extra de appel. hæc 2. & inf. Sed quid eſt quod dicit quod vſque ad xx dies debet iudex recuſari, cum exceptio talis ſit dilatoria, & ſic vſque ad lit conteſt poteſt opponi, vt extra de ſenten. & re iud. cum inter? Sol. quidquid ab illis cantetur ego credo, q̃ proponenda eſt hæc exceptio vſq; ad xx. dies tantum, nec dicitur ideo dilatoria quod vſq; ad litem conteſt. poſſit obiici: ſed ideo, quia ſemper ante lit. conteſt. obiicienda, ſi enim poſſet quandoque obiici vſque ad lit. conteſta. quare diceret lex, q̃ ſi iudex abſens eſt qui eſt recuſandus, debet reus proteſtari coram alii s q̃ habet iudicẽ ſuſpectum, vt C de iud. cũ ſpecialis, vnde dico, q̃ ſi quis omittit exceptionem de ſuſpecto iudice, & proponat alias exceptiones, amodo non poteſt reuerti ad illam ar optimum, ff. de iud. ſed & ſi ſuſceperit. item cum multas forte recepit ſententias pro ſe 1 qualiter poſſet ipſum amodo recuſare[?]. ad hoc extra de offic. deleg. inſinuante, inf. ead. q. 6 §. exceptio. Io. quia ſi probo aliquid coram iudice ſ aduerſarium meum eſſe excõmunicatum, videor approbare iudicem, nec de cętero potero recuſare eum, & ita ſemel Tancr. reſpondit in ſcholis. B.

Fideiubere debẽt an ſufficiat dare pignora.

Exceptio iudicis acculatoria eſt dilatoria.

Actor libellum offerens duplicẽ cautionem præſtare debet.

per iudicem porrigere libellum reo, niſi prius ipſi reo præſtiterit cautionem, vel eius procuratori, vel ipſi apparitori, quod litem conteſtabitur intra duos menſes, & ſi hoc non fecerit, omne damnum ei cõtingens ex hoc ei reſtituet.

b ¶Libellum.] Libellus porrigendus eſt iudici ordinario, & delegato, vt extra de libel. obl. ignarus, & extra vt lit. non conteſt. c. 1. & etiam coram arbitro: quia arbitri ſe habent ad inſtar iudiciorum, ff. de arb. l. 1. licet ſit ar. contra C. de epiſc. & cle. auth. generaliter. in fi. libellus iſte tradendus eſt iudici, & iudex eum porriget reo, vt C. quõ, & quando iud. auth. qui ſemel. nec tenetur reus hunc libellum recipere niſi actor præſtiterit duplicem cautionem, vnam quidem quòd intra duos menſes litem conteſtabitur, vel quod reſtituet reo omne damnũ in duplum, vt hic dicit. Item aliam præſtabit, quod per ſe, vel per legitimum procuratorem cauſam aget vſque in finem, & ſi conuictus fuerit iniuſte litem mouiſſe, p̃ſtabit decimam partem rei petitæ in libello. Si autem cautionem iſtam dare non poteſt, ſuper hoc præſtabit iuratoriam cautionem. hoc totum habes. C. de epiſc. & cle. auth. generaliter. Io. iſta hodie de conſuetudine non ſeruantur. B.

c ¶Executorem.] idest, iudicem, vel officialem, & expone, &, pro vel: & habes hanc auth. de executorib. §. ſancimus. coll 7.

d ¶Reſtiturum in duplum.] ita tamen, vt cautio non excedat xxxvj. aureos, vt in auth. de execu. in princip. coll. 7.

OFFERATVR. CASVS. Hæc auth. loquitur de induciis deliberatoriis. Quæſitum fuit a Iuſtiniano qualiter ſit procedendum in cauſa, cum induciæ deliberatoriæ poſtulantur. Et reſpondet quod prius dari debet libellus reo: deinde præbitis ſportulis, & data fideiuſſione habeat inducias xx. dierum, in quib. deliberet an cedat, vel contendat, vel recuſet iudicem ſuſpectum: niſi ille ſit quem petiit alio iam recuſato, vel petat alium ſociari ſuſpecto iudici, & cum reus ad iudicem venerit, interrogetur, an xx. dies tranſierint, quod ex eius reſponſione, & libelli ſubſcriptione dignoſci poterit, quam reus facit cum recipit libellum aliter autem litis conteſtatio facta pro nulla habetur.

e ¶Sportulis.] In iudicibus delegatis expreſſum eſt de ſportulis, ſcilicet quod habebunt duos aureos in principio, & duos in fine cauſæ in authen. coll. 6. de iudi. §. nc

Sportulæ iudicib. debitę

g ¶Sociari.] Quando ordinarius recuſatur.

h ¶Niſi ille.] 32. q. 5. horrendus, ſimile, ff. de nego. geſt. Pomponius. Io.

i ¶Alio recuſato iam petierit. Si quis ergo petiit iudicẽ aliquem, illum non põt amodo recuſare, vt hic, & extra de off. deleg. ſuper quæſtionum immo ſi procurator alicuius petiit iudices. dominus non poteſt illos recuſare, vt ext. de cau poſſ. cum olim. tamen appellare poteſt ab eo, vt not. ſup. 2. q. 6. a iudicibus.

K ¶Pro nihilo eſt. Quantum ad hoc 2 quin poſſit ad huc recuſare, quaſi lis non ſit cont. vt in auth. de exhi. reis, §. illud. coll. 5. Reuera tamen tenet litis conteſta ſic facta, vt ibi perpenditur.

1 In hoc pũcto ſic diſtinguas. an reus prouocauit actorem per interlocutoriam, & tũc nõ poteſt iudicẽ recuſare. Aut ſu t prouocatus ab actore, & tunc ſic. arg. ff. de condi. fur. & Io. in princ. Arch.

2 Adde quæ leg. & no. 17 q. 4. ſi quis.

QVOD FIERI. CASVS. Hæc auth. continuatur, quod dr̃ ſu. ea. ei autem dilatio. vbi dicitur, q̃ quis q̃uq; trahitur ad extraordinariũ iudicem. Dr̃ ergo hic, q̃ hoc fieri non

non debet, niſi actor prius ſatiſdederit certam promittens quantitatem, ſi non exequatur cauſam, & exequẽs non vincat, & ſi poſt tempus ſtatutum a iudice intra decem dies reo præſente non occurrat, dimittatur reus exacto eo quod promiſſum eſt. Et ſi quid circa litem plus impẽderit, cum taxatione iudicis iuramento præſtito exigatur.

a ¶Quod fieri.] Scilicet, vt reus teneat̃ reſpõdere coram ordinario iudice per reſcriptum ad eum impetratum.

b ¶Exacto.] .i. reus exiget ab actore, qđ tamen nunquã vidi. Hic not duo ſpecialia, vt certa quantitas promittatur, & tamẽ plus exigatur: & ꝙ expectatur actor poſt terminum vſq; ad decem dies tñ coram ordinario iudice expectaretur per annum, & per tres menſes ſecundũ quoſdam, vt C. qño. & qñ iud. authẽ qui ſemel. ſed verius eſt quod hic loquitur cum abſoluitur a iudicio illius iudicis: & loquitur lex iſta cũ quis trahitur ext. prouinciam per reſcriptum principis, vt in auth. coll. 5. de exhib reis in princ. ſed illa auth. qui ſemel. loquitur cũ penitus abſoluitur.

c ¶Iurauerit.] Nota quoties petitur intereſſe ex delicto alicuius, illud declaratur per iuramentum, vt hic, & 2 q 1. in primis 1 C. vnde vi, ſi quando. C. de fide inſtrumen. l. vlt. ſed ſi petatur intereſſe ex contractu, illud probabit̃ debito modo, ff de mi. ſi in emptionem, & ff. de præto. ſtip. l. vl. ff. de eden. l. argentarius. §. vl. iſt. de ver. ob. § vlt.

1 Ver. glorioſus vbi de hoc.

Q Vod vero.] CASVS. Hęc eſt quæſtio 4. qua quærit̃ an infames, vel legitime conuicti poſſint admitti ad accuſationem epõrum, & etiam aliorum. Sed quod remoueri debeant multorum auctoritatibus probatur.

d ¶Quòd vero.] Maxime: nam etiam poſt admittuntur, vt 6. q. 1. qui crimen.

A Lieni.] Cauſam iſtum habuiſti ſup. q. 7. alieni, & ibi videbis plenarie.

B Eatus.] CASVS. Quæſitum fuit a b Anacleto vtrum apoſtata ſit recipiendus ad accuſandum, vel teſtificandum. Et reſpondet quòd non, imò omnis apoſtata refutandus eſt ante reuerſionem, quia hoc ſtatuit Clemens cum ſuis ſanctis collegis.

ri[a] non debet, niſi actor ſatiſdederit, certam promittens quantitatem ſe daturum, ſi litem nõ exequatur, aut exequens non vincat cauſam. Si igitur poſt tẽpus a ſe conſtitutum intra decem dies reo præſente non occurrat: dimittatur reus exacto[b] eo, quod promiſſum eſt, & ſi quid circa litem plus impendiſſe cum taxatione iudicis iurauerit.][c] Exceptio fori β dilatoria eſt, atque ideo in initio litis debet opponi, & probari. Peremptorias autem exceptiones, vt ſunt præſcriptiones longi temporis, ſufficit in initio litis conteſtari.

C. de dilationibus auth. quod fieri.

Ex C. de exce l. vlt. & l. 8. inf. e. q. 6. c. ſi quis epiſcoporum.

α ¶Iudicantes autem.] *In codice Iuſtiniani legitur.* Quod ita conſtitutum iudicantes ſentire debebunt, vt in hac ratione, &c.

β ¶Exceptio fori.] *Poſtrema hac pars abeſt a pleriſque vetuſtis exemplaribus. In vno autem eſt in margine cum hoc titulo,* gloſſa Ioannis. *Eadem autem verba leguntur infra ead. q. 6. c. ſi quis epiſcoporum, §. exceptio. & ibi ſunt in omnibus antiquis codicibus.*

QVÆSTIO IIII.

Q Vòd vero[d] infames, & legitimè conuicti ad accuſationem admitti non debeant, & generaliter ab accuſatione remouẽdi ſint, multorum auctoritatibus claret.

ſu. 2. q. 7. c. alieni ex Dionyſ. Iulius in reſcr. ad Orient. c. 15.

Ait enim Hyginus Papa, epiſt. 1.

¶Infames eos, qui ſunt bonæ famæ, accuſare non poſſunt. Cap. I.

A Lieni erroris ſocietatem † ſectantem, vel a ſui propoſiti tramite recedentem, aut Apoſtolicæ ſedis iuſſionibus inobedientem ſuſcipere non poſſumus; nec impetere rectè credentes, vel ſanctorum patrum iuſſionib. obtemperantes permittimus †; quia inter fideles, & infideles magna debet eſſe diſcretio.

Pol. l. 1. tit. 17. Anſ. l. 2. c. 16. & l. 3. cap. 9. Pan. l. 4. c. 70. & 88. † *al permittimur.* orig.

† *al ſecu... a ſui pro... ſiti] al ſu... tate ma... latum, ... a ſui.*

Item Anacletus Papa in 1 decretali.

¶Qui legem ſuam ſponte tranſgreditur, ante ſuam reuerſionem recte agentes accuſare non poteſt. Cap. II.

B Eatus prædeceſſor noſter Clemens vir Apoſtolicus, & ſpiritu Dei plenus, vnà cũ reliquis sãctis collegis ſuis ſtatuit dicens. Accuſandi, vel teſtificandi licentia denegetur his, qui Chriſtianæ religionis, & nominis dignitatem, & ſuæ legis, vel ſui propoſiti normam, aut regulariter prohibita neglexerint. Tranſgreſſores enim ſponte legis ſuę, eiuſq; violatores, & recedentes, apoſtatæ no-

Anſ. l. 3. c. 9. Pann. l. 4. c. 60.

SI quis.] CASVS. Dicitur hic ꝙ omnis apoſtata infamis efficitur, nec recipitur ad accuſandum. Secundo dicitur quòd primo fides, & conuerſatio eſt perſcrutanda: & ſi irreprehenſibiles apparuerint admittentur ad accuſandum.

gunur non recipiuntur in accuſationem, vel teſtificationem ſacerdotum, vel legitimè coniunctorum, quia infames ſunt: & non ſolum iſti repelluntur, ſed etiam omnes conſentientes: & hoc in prima parte. In ſecunda parte dicitur ꝙ raptores, & qui impetunt ſeniores ſuos, repelluntur ab accuſatione, cũ ſint infames iure canonum, & leges ſæculi eos interficiunt. Secunda pars incipit ibi, [Similiter.]

a ſin-

minantur. Omnis enim apoſtata refutandus eſt ante reuerſionem ſuam; non in accuſatione rectè agentium, aut teſtimonio ſuſcipiendus eſt.

Item Pius Papa, epiſt. 1.

¶A ſuo propoſito diſcedentes ſunt infames. Cap. III.

Anſel. li. 3. c. 4.
† *al. ſi quis a ſuo vero propoſito.*
† *al. denuo.*

SI quis † vero a ſuo propoſito retrorſum exorbitauerit, & iuſſum Apoſtolicæ ſedis libenter tranſgreſſus fuerit infamis [a] efficitur. Reprobari ergo oportet eorũ redargutiones, qui in recta fide ſuſpecti ſunt. Fides autem, & conuerſatio primum ſcrutanda eſt, & deinde †, qui irreprehenſibiles apparuerint, ſunt recipiendi, & nó prius.

Item Calixtus Papa ad epiſcopos Galliæ, epiſt. 2. c. 4.

¶Inceſtuoſi & non legitimè coniuncti, ſacerdotes & legitimè coniunctos accuſare non poſſunt. Cap. IIII.

Burc. li. 7. c. 1.
Iuo p. 9. c. 23.

COnſanguineorum cõiunctiones, nec legitimæ ſunt, nec manere poſſunt; ſed ſunt repellendæ. *& infra capite quinto.* ¶Quiſquis ergo non legitimè coniunctus, vel abſque dotali titulo [b], ac benedictione ſacerdotis cõſtat copulatus, ſacerdotes, vel legitimè coniunctos criminari, vel in eos teſtificari minimè poteſt; quoniam omnis inceſti macula pollutus, infamis eſt, & accuſare ſupradictos non permittitur. Non ſolum ergo hi reijciendi ſunt, & infames efficiuntur, ſed etiam omnes eis conſentientes [c]. ¶Similiter de raptoribus, vel eis, qui ſeniores impetunt, fieri cenſemus. Hos ergo leges ſæculi interficiunt; ſed nos miſericordia præeunte ſub infamiæ [d] nota ad pœnitentiam recipimus.

Iuo p. 6. c. 345.

Idem in eadem epiſtola.

¶Qui non ſunt recipiendi in accuſatione. Cap. V.

† *al. lædere.*

COnſpiratores [e] in nullius accuſatione ſunt recipiendi, nec eorum uel anathematizatorum vox vllum nocere vel accuſare † poteſt.

Item Stephanus Papa, epiſt. 2.

¶De eodem. C. VI.

Pann. li. 4. c. 71.
† *al. anathema*] orig.
† *al. Eos quoq; dico*] orig.

NVllus anathematizatorum † ſuſcipiatur, nec a quoquam credantur [f], quæ ab eis dicuntur, vel conſcribuntur. Eos † dico anathematizatos eſſe, quos epiſcopi ſuis ſcriptis [g] anathematizauerunt; aut co-

b ¶Dotali titulo.] Secũdum quoſdam dos adeo requiritur in matrimonio, vt ſine ea matrimonium nõ teneat ar. ad hoc 30. q. 5. nullum, ſed verius eſt ꝙ teneat. C. de nu. imperialis. §. his autem, tamen præſumitur non eſſe matrimonium, vt 30. q. 5. aliter.

Matrimoniũ ſine dote tenet.

c ¶Conſentientes.] Approbando, defendendo, patrocinium præſtando. quo caſu non minus peccat ꝗ faciens. 2. q. 1. notũ. immo magis peccat 24. q. 5. qui aliorum.

d ¶Sub infamiæ.] ſ. 27. q. 1. ſi quis rapuerit C. de rap. vir. l. vna ſi. inf. 33. q. 2. quicunque.

ADDITIO. Ad idẽ inf. ea. q. ult. ſi quis ſecundum H.

d ¶Sub infamiæ.] Qualiter ſit hoc intelligendum, dixi ſupra 2. q. 3. § hinc colligitur, 1. ſ. 4. q. 1. §. diffinimus. Item patet hic ꝙ ſecundum canones ipſum factũ infamat. inf. ea. q. 5. conſtituimus.

1 Dic ſm Gof. ꝙ iſto. § ver quanquã. & hoc ca. ſ. e. q. bi qui loquunt de infamia ꝑ ſniam irrogata: & hoc ipſe notat ext. de ſimo. ex diligenti.

COnſpiratores.] CASVS. Dicitur hic, quòd cõſpiratores & anathematizati non poſſunt aliquem accuſare.

e ¶Conſpiratores.] 11. q. 1. conſpirationum. &c. cõiurationum. nec ad denunciationem admittũtur. extra de accuſa. cum oporteat. & de ſimo. licet.

NVllus.] CASVS. Anathematizatus non recipitur in accuſationem. Et dicitur anathematizatus quem epiſcopus ſuis literis anathematizat; vel qui incidit in canonem latæ ſententiæ. Caſus ſeq. c. planus eſt.

a ¶Infamis.] Dic ꝙ infamis non admittitur ad accuſationem, niſi ſuam uel ſuorum proſequatur iniuriam, vt 4. q. 6. omnibus. ſup. 2. q. 1. prohibentur. niſi in criminibus exceptis, ut 6. q. 1. §. verum. nec in his. prout notaui ſupra 2. q. 1. in primis in fi. & q. 7. in ſumma.

...ahmis an... ...ollit accu... ...re.

COnſanguineorum.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ illi qui inceſtuosè iunguntur, & qui ſine dotali titulo & ſine benedictione ſacerdotis, ideſt occultè iun-

f ¶Credantur.] Arg. contra, 23 q. 8. vt pridem.

g ¶Scriptis.] ideſt, per ſcripta nunciant vitandos, & ſic aliquis poteſt abſentem excommunicare per ſcripturã, vt ſup. 2. q. 5. quanto. & arg. ff. de teſta, ſeruus.

Excõicari põt abſens per ſcripturam.

a ¶Aut

rum [a] ſtatuta anathematizant [b].

Item Fabianus Papa, epiſt. 5. ad eccleſiæ miniſtros.

¶Anathematizati, fideles accuſare non poſſunt. Cap. VII.

Anſel. li. 3. c. 16. Poly. li. 5. tit. 1.

OMnes, quos ſanctorum patrum ſtatuta tam præteritis, quàm futuris temporibus anathematizant, ſubmouemus †, & ab omni accuſatione fidelium alienamus.

Item Stephanus Papa. epiſt. 2. c. 8.

¶Clericus, qui epiſcopum accuſauerit, infamis efficitur. Cap. VIII.

CLericus vero, qui epiſcopum ſuũ accuſauerit [c], aut ei inſidiator extiterit, non eſt recipiendus: quia infamis effectus eſt, & a gradu debet recedere, ac curiæ tradi [d] ſeruiturus.

Item Alexander Papa, epiſt. 1. c. 1.

¶Infames, & exules fiant, qui epiſcopos perſequuntur. Cap. IX.

Anſel l. 3. c. 79.

HI qui [e] epiſcopos ſuos [α] perſequuntur, & amouere nituntur iniuſtè contra Apoſtolicam auctoritatẽ, etſi a morte prohibentur, dicente Domino: [Nolo mortem peccatoris, ſed ut conuertatur, & viuat;] Perpetua tamen notantur infamia, & exilio [f] digni iudicantur finitimo: de quibus à temporibus Apoſtolorum, & infra iſta tenemus, atque decreta habemus, quibus eorum accuſandi epiſcopos, uel teſtificandi in eos vocem obſtruimus, quos non humanis, ſed diuinis actibus mortuos eſſe ſcimus.

Ezech. 33.

ſup. 2. q. 7. c. placuit.

α ¶Suos.] *Vox iſta abeſt a pleriſque manuſcriptis & originali; ſed ob gloſſam non eſt ſublata.*

Item Zepherinus Papa, epiſt. 1. ad epiſcopos Sicilien.

¶Detractores, & inimicorum auctores epiſcopos non accuſent. Cap. X.

Anſ. li. 3. c. 35. Iuo p. 5. c. 245. † al. actores.

DEtractores [g] (qui diuina auctoritate eradicãdi ſunt) & auctores † inimicorum [h] ab epiſcopali ſubmouemus accuſatione, vel teſtimonio.

Item Eutychianus Papa primus, epiſt. 2. ad epiſcopos Siciliæ.

¶Infamis, vel ſacrilegus religioſum Chriſtianum accuſare non poteſt. Cap. XI.

Anſ. li. 3. c. 25. Burc. l. 16. c. 11. Iuo p. 6. c. 333. Pan. li. 4. c. 92.

NVlli vnquam infami, atque ſacrilego de quocunque negotio liceat aduerſus religioſum Chriſtianum, (quamuis humilis [i], ſeruiliſq; [k] perſona ſit) teſtimonium dicere, nec de qualibet re, actione, vel inſcriptione Chriſtianum impetere.

Notandum vero quod aliud ſit excommunicatio, & aliud anathematizatio.

a ¶Aut eorum.] Sic de ſent. excom. nuper.

b ¶Anathematizant.] Vbi eſt canon latæ ſententiæ.

CLericus.] CASVS. Quæſitum fuit an clericus, qui ſuum epiſcopum per calumniam accuſauit, vel inſidiator ei extitit, repellatur ab accuſatione? Et dicitur ꝙ ſic: quia infamis effectus eſt, & depoſitus tradi debet curiæ ſeruiturus.

c ¶Accuſauerit.] Calumnioſè, nè ſit cõtra, ſupra 2. q. 7. quapropter.

d ¶Curiæ tradi.] Nõ ſtatim, ſed tunc cum eſt incorrigibilis 1. vt ext. de iudi. cũ nõ ab homine. 11. q. 1. ſi quis ſacerdotum.

1 Et toto, ita ꝙ per eccleſiam iã non põt corrigi ſm Hug. de hoc no. ext. de iudic. ad ſi. in gl. ult.

HI qui.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ q ſuos epiſcopos iniuſtè perſequũtur, & per calumnã a ſuis ſedib. remouere conantur, non poſſunt ſuos epiſcopus accuſare, vel in eos teſtificari: quia infames ſunt. & exilio digni iudicantur, licet a morte prohibeãtur, dicẽte Domino: Nolo mortem peccatoris, &c. Hoc autem verbum, [quos non humanis,] & c. ſup. 2. q. 7. fuit expoſitũ in c. placuit eorum.

e ¶Hi qui.] Et ſi a morte corporali.

f ¶Et exilio.] Ergo iudex eccleſiaſticus poteſt in exiliũ mittere; vt 50. diſtin. accedens. 93. diſtin. in ſynodo, infra proxi. quæſtio. cap. 1. in fi. vel ponitur exilium pro carcere monaſterij, vt 2. quæſt. 1. in primis.

Iudex eccleſiæ poteſt in exilium mittere.

DEtractores.] CASVS. Dicit hic quod illi, qui detrahunt aliis, & q inter alios diſcordias ponunt, remouẽdi sũt ab accuſatione & teſtimonio epiſcoporum.

g ¶Detractores.] inf. 6 q. 1. deteriores.

h ¶Inimicorum.] id eſt, inimicitiarum.

NVlli.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ nullus infamis, vel ſacrilegus poteſt religioſum, vel Chriſtianũ accuſare, vel contra eum teſtificari, quamuis Chriſtianus ille ſit vilis, uel ſeruilis perſona.

i ¶Humilis] Ergo videtur, ꝙ ſi infamia vult agere ciuiliter, ꝙ non audiatur 2. intellige vel pro, id eſt, vel loquitur de excommunicato.

K ¶Seruiliſque.] Ergo loquitur de criminali cauſa: qa ſeruus in cauſa ciuili ſe defendere non poteſt, ſed in criminali põt, vt ff. de accuſ. ſeruos. & l. cos. §. ſeruos.

NOTANDVM VERO. CASVS Supra in cap. conſpiratores. & cap nullus & cap ſequenti facta fuit mentio

tio de anathemate. ideo Grat. poni t hic hunc, §. vt aſſignet differentiam inter excommunicationem, & anathema, & ad hoc inducit ſeq c.

ENgeltrudam.] CASVS. Ad ſuggeſtionem Engeltrudæ vxoris Baſonis Lotharius dimiſit Thebergã, & ſuperduxit Engeltrudam, propter quod Io. Papa remouit eam non ſolum a fraterna ſocietate, ideſt, a cõione ſacramentorum, quæ minor excommunicatio dicitur: ſed etiam a Corpore Chriſti, ideſt, a communione fidelium, quæ anathema, ideſt, maior excommunicatio dr̃.

a ¶Anathemate.] Anathema eſt maior excõicatio. 11. q. 3. nemo epiſcoporum. Et hæc eſt hic differentia inter maiorem, & minorem excommunicationem 1 vt 11. q. 3 audi. 5. q. 2. præſenti. 17. q. 4. quiſquis. Eſt etiam hic arg quod ſæpius quis poteſt excommunicari. 11. q. 3. ca. excellentiſſimus, & ca omnis. 12. q. 2. de viro. 87. d. eos, qui extra de poſtu. præla. ad hæc 2. in parte deciſa, & cõfirmatus poteſt amplius confirmari. 11. q. 3. quod prædeceſſor. & qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc, vt 47. diſtin. c. pen. ſed contra 24. q. 1. c 1. Item nihil ad nos de his quæ foris ſunt 2. q. 1. multi. & vltra excommunicationem eccleſia non poteſt quid facere, extra de iudi. cum non ad homines. Item qui mortuus eſt, interfici non poteſt, ſed anathema eſt æterna mortis damnatio. 11. q. 3. nemo epiſcoporum. Item qui eſt extra eccleſiam, non poteſt eſſe magis extra, vt 11. q. 3. omnia Item ar. cõtra ff. de verb. oblig. qui bis. Item Medendus dixit, qui ſemel eſt excommunicatus, non poteſt amplius excommunicari: ſed denunciari poteſt excommunicatus, & ſic intelligit omnia iura, vbi quis ſæpius videtur excõmunicari. Sed obiicitur ei, ꝙ ſecundum hoc excommunicatus erit melioris conditionis quam non excommunicatus. Inſtat in iudæo, q̃a licet Iudæus non poſſit excommunicari, non tamen eſt melioris conditionis quã Chriſtianus. Ego credo, ꝙ excommunicatio duos habet effectus: vnum eiiciendi extra eccleſiam, & alium detinendi extra Et licet excommunicatio non poſſit conſequi primum effectum in excommunicato, tamen conſequitur ſecundũ. Item nunq d tot erunt ab ſolutiones quod fuerunt excõmunicationes 3. Et vr̃ ꝙ vna ab ſolutione oẽs excõicationes tollant̃, vt arg. ff. de accep. l. plurib. vel quod ſaltem vltima cõfirmet omnes præcedentes, vt ff. commu. prædi. eſt receptum.

Excõicationis duo ſunt effectus

3 Adde no. p Bar. in l. d pupillo, §. ii plurib. ff. de ope. no. nũ. Bal. in l. fin. C. de nup.

Vnde Ioannes Papa viij. ſcribit cuidam epiſcopo.

11. q 1. nemo, epiſcoporum.
Iuo p. 14. c. 51.

¶Aliud eſt excommunicatio, aliud anathematizatio. C. XII.

ENgeltrudam vxorem Boſonis noueris non ſolum excommunicatione, quæ a fraterna ſocietate ſeparat, ſed etiam anathemate [a], quod ab ipſo Chriſti corpore (quod eſt eccleſia) recidit, crebro percuſſam.

¶Epiſtola hæc Ioannis viij. non eſt inuenta. Verum Nicolaus primus in concilio a ſe Romæ habito. de Metenſi ſynodo penitus abolenda, c. vlt. narrat hanc Engeltrudam bis a ſe fuiſſe anathemate percuſſam. Cuius mulieris flagitia, ob quæ iuſtiſſime hanc pęnã tulit, refert Regino lib. 2. chronicorum. Potuit autẽ tempore Ioannis octaui viuere hæc fœmina, quoniã Adrianus ij. qui inter Nicolaum primum & Io. viij. interceſſit, quintum ſui Pontificatus annum non impleuit.

VNDE. CASVS. Concludit Gratian. ex ſupradictis, ꝙ anathematizati intelliguntur in ſuperioribus c. non ſolum q excommunicati ſũt minori excommunicatione, ſed etiam maiori.

Vnde datur intelligi, quòd anathematizati intelligẽdi ſunt non ſimpliciter a fraterna ſocietate, ſed etiam a corpore Chriſti (quòd eſt eccleſia) omnino ſeparati.

QVÆSTIO V.

QVòd vero [b] teſtes de domo accuſatorum producendi non ſunt, & quòd vox inimicorum non ſit audienda, multorum auctoritatibus probatur.

Ait enim Calixtus Papa, epiſt. 2. ad epiſcopos Galliæ.

QVod vero.] In hac quæſtione ꝓbatur, ꝙ inimici, conſanguinei criminoſi, gratioſi, ſerui, liberti, familiares nõ poſſunt eſſe teſtes, nec accuſatores, nec iudices: & hoc probatur per 14. auctorita. Ioan. de Fant. & non diuiditur.

CASVS. Hic intitulatur q̃nta queſtio, qua quæritur an teſtes de domo accuſatorum, & inimici ſint audiendi. Et probat̃ per ſequentia c. quod non, niſi in cauſa matrimoniali, vt 35. q. 6. c 1.

b ¶Qđ vero.] Domeſtici ſunt libertus, colonus, adſcriptitius, C. de his qui eccl. confug. l. vltim. §. ſanc. item mercenarius. ff de pœn. reſpiciendum. §. furta item omnes qui ſunt de familia alicuius, ſiue ſint liberi ſiue nõ, domeſtici intelliguntur. ff de ædil. edic. ædiles, §. familiæ. Large tamen dicuntur familiares omnes, qui habitant cum aliquo, vt extra de teſta. in literis 4 extra de offi. deleg. inſinuante, vnde cum vxor dicatur de familia, vt ff. ad Syll. l. 1. ſi vir. domeſtica eſt, & argum. C. de re mil. quicunque, lib. 12. & vxor dicitur domeſtica. 47. diſtin. §. neceſſe, argu. contra. C. de quæ. l. 3. Item domeſtici ſunt, qui ſunt in eiuſdem poteſtate, vt inſtit. de teſt. §. in teſtibus. Item propinqui, C. de emend. ſer. l 1. Hoc etiam notandum, ꝙ amicus non poteſt eſſe teſtis. vt inf. proxi. cauſa. q. 5. §. item teſtium fides, nec cui imperari poteſt ratione patriæ, vel dominicæ ptãtis, vt. 4. q. 3. §. item in criminali. Item inimicus capitalis nunquam admittitur. ſed ſi eſt inimicus alia de cauſa, admittitur, ſed tempore diſputationis diſquiretur, an ſit ei credendum in authen. de teſtibus § ſi vero odioſus. collat. 7. Item conſanguinei omnes ſecundum Alanum poſſunt admitti. ſi tales appareant, qui veritatem gratiæ præponant. 4. q. 3. §. eos teſtes. Sed hoc non credo verum 5 cum ẽt iudex ꝑ p hoc poſſit recuſari. ext. de app. poſt remo. ext. de offi. iud deleg. cautam quæ. Sed in cauſa matrimonij admittuntur conſaguinei. 35. q. 6. c. 1. & 2. & ar. ff. de probat. etiam

4 Vbi de hoc vide qđ dixi 54. d. qui ex famulis. in princ.

5 Ad hoc facit quod no. ſup. 29. d. c. 2

athema.

De his ex cationib. maiori, & non ple- mo. ext de . excõ ſi m & 11. . ſi inimi Arch. xcõicatus cõicaript. idẽ tenet im & ibi & Pet. in C. qñ tu vel cura. gl. in l. aut nnum. §. ios ff. de na.

etiam matris extra qui mat. accuſ. poſſ. vł qđ verum eſt vbi agitur de conſanguinitate ꝓbanda, vel improbãda. alii s repellerentur quaſi ſuſpecti, vt ext. de teſt. ſuper eo. Io. Sed certe male dixit Io. quia parentes bene admittuntur ſuper fœdere matrimonij, vt in illa decr. ſuper eo. & in decr. videtur in fi. & ita ſeruatur de facto B.

ſic 6. quæſt. 2. qui crimen; & hoc in memoriam prioris offenſæ, vt ff. de decurio. l. vlti. ff. de quæſtionibus. l. vnius, §. ſeruus. Et eſt hic argum. ex recentia temporis aliquid præſumendum eſſe, vt 31. q. 1. ſi quis viuente 50. diſtinct. ſi qua fœmina. Sed nunquid qualibet inimicitiæ repel-

C Onſanguinei.] CASVS. Dicit in hoc c. ꝙ cõſanguinei accuſatorum, vel familiares eorũ, vel de domo ſua prodeũtes contra extraneos teſtificari nõ poſsũt, ſi tamen partes conſenſerint, conſanguinei inter ſe teſtificentur, & non in alios.

a ¶Nec familiares] ff. de ver. ſig. pronunciatio, §. 1. & l. ſeq. & ff. de furt. ſi libertas ext. de teſt. in literis.

b ¶Prodeuntes.] Tẽpore iudicij, quia ex hoc ſuſpectus eẽt iudex. ff ad leg. Iul. de amb. l. 2. in fi. ſimiliter qui prodiit de domo iudicis, non põt eſſe teſtis vlterius vt 4. q. 4. c. vl.

c ¶Parẽtes] inf. 4. q. 3. §. parentes. cõtra.

¶Conſanguinei, & familiares aduerſus extraneos teſtimonium non dicant. C. I.

C Onſanguinei † accuſatoris † aduerſus extraneos teſtimonium non dicant, nec familiares [a], vel de domo prodeuntes [b]: ſed ſi voluerint, & inuicem conſenſerint, inter ſe parentes [d] tantummodo teſtificentur, & non in alios.

† *accuſatores.*] orig. Anſ. l. 3. c. 55. Poly. l. 5. tit. 2. Burc. l. 1. 171. Iuo p. 5. c. 289. Pann. l. 4. 85.

Item Anacletus Papa, epiſt. 3. c. 5.

Nuper inimici, accuſatores, vel teſtes eſſe non poſſunt. C. II.

A Ccuſatores, & teſtes eſſe non poſſunt, qui ante heſternam [d] diem aut nudiuſtertius inimici fuerunt; ne irati nocere cupiant, vel læſi ſe vlciſci velint. Inoffenſus igitur accuſatorum, & teſtium affectus quærendus eſt, & non ſuſpectus.

Ambroſius Syagrio epiſt. 64. Anſ. l. 3. c. 13. Burc. l. 1. c. 152. Iuo p. 5. c. 239. Pan. l. 4. c. 34.

Item Symmachus Papa in quinta ſynodo Romana ſub ipſo habita.

¶De eodem. C. III.

A Ccuſatoribus vero inimicis, vel de inimici domo prodeuntibus, vel qui cum inimicis [c] immorantur,

Teſtificari contra collaterales nemo cogitur. 1 H. exponit hic parẽtes, .i. conſanguinei nam ſm eum hic vulgariter loquitur. Inimicitię repellũt ab accuſando, & teſtificando.

Sed illud intellige de remotis parentibus iſtud de vicinis. Vel illud de collateralibus, iſtud de deſcendentibus, vel aſcendentibus 1 contra collateralẽ enim non cogitur quis teſtificari vſque ad quartum gradum, vt 4. q. 3. §. lege Iulia, & hoc intelligunt quidam in criminalibus cauſis tantum. Sed in ciuilibus (vt dicunt) licite admittitur contra fratrem frater, & pro ipſo, quia nulla lege eſt prohibitum, & edictum de teſtibus eſt prohibitorium vt ff de teſtibus, l. 1. Item quia in priuatis iudicijs filius poteſt habere patrem iudicem, vt infra eadem, quæſt. 7. §. cognitores, & ff de iud. in priuatis Ioan. ego hoc non credo, quia propter conſanguinitatem aliquis recuſatur, vt extra de app. poſtremo poteſt tamen dici, ꝙ collaterales admittuntur poſt tertium gradum, ex ratione: quia vſque ad gradum illum non coguntur inter ſe dicere teſtimonium; Dominus Hugo. dicebat, quod filius poteſt, habere patrem iudicem, niſi recuſetur, quia recuſari poteſt, vt d. c. poſtremo. B. Sed quid ſi teſtis eſt conſanguineus illius pro quo inducitur, & illius contra quẽ inducitur? Satis videtur, quòd tunc par affectionis cauſa ſuſpicionem fraudis excludit, ff de ritu nupt. non ſolum, §. primo. Vel videtur quòd in ciuili cauſa admittuntur conſanguinei ſiue propinqui ſiue remoti in teſtimonium licet non poſſint eſſe iudices, minor enim cauſa repellit iudicem quam teſtem, vt dicitur infra eadem accuſatores, hoc ideo, quia facilius haberentur mille iudices quàm vnus teſtis ad hoc facit extra de appellat. poſtremo.

A Ccuſatores.] CASVS. Quæſitum fuit ab Anacleto, vtrum illi, qui ante heſternum diem, vel nudiuſtertius fuerint inimici, ſint in teſtimonium admittendi? & reſpondetur quod non, ne læſi ſe velint vlciſci, quare quærendi ſunt teſtes inoffenſi, & non ſuſpecti. Et dicante heſternum diem generaliter pro præterito tempore ponitur: nudiuſtertius pro die tertia, id eſt, nunc eſt tertia dies.

d ¶Heſternum.] Argu quòd repellitur accuſator, & teſtis æque per præteritas ſicut per præſentes inimicitias repellant. Videtur ꝙ tantum criminales, & capitales, vt extra de ſimo. per tuas in fine 2 & inſt. de excu. tut. §. inimicitiæ, & ff. de arb. licet. nam non quilibet amicus repellitur, ſed ſolum ille, qui maxima familiaritate coniunctus eſt. ff de verb. ſign. late. §. amicos. item lex dicit, quod propter leues inimicitias non extinguitur legatũ, ſed propter graues, vt ff. de adimen. leg. l. 3. in fin. E contra videtur, quod inimicitiæ non ſolum capitales, ſed etiam aliæ repellant, quia ab accuſatione repellitur quis propter ciuilem controuerſiam, extra de reſtit. ſpoliato. item cum quis, nec etiam tales inimici admittuntur ad purgandum, vt extra de purgatio. cano n. cum in iuuentute. in fine. Tu dicas, quod ſemper inimicus repellitur niſi ſint leues, & modicæ inimicitiæ argu extra de ſimo. licet Hely. & hoc relinquitur inquiſitioni iudicis quales inimicitiæ repellant, vt in authen. de teſtibus, § ſi vero dicatur, coll. 1. & 4. quæſt. tertia, §. ſi quis teſtibus. De tali inimico dicit lex, quod non ſemper repellitur quis propter inimicitias. ſed iudex æſtimabit an ei credi debeat, vel non. ff. de quæſt omnibus, l. 1. §. quæſtionem. in fine. Et eſt ſimile, ff. de excuſatio. tuto. propter litem. Ioan.

A Ccuſatoribus.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod ſynodus prohibuit, vt accuſatoribus inimicis, vel qui cũ inimicis morantur, vel de domo inimici prodeuntib. vel ſuſpectis nõ credatur volentib. accuſare, & ſi quis prohibita infringere tentauerit, ſi eſt clericus, deponatur: ſi monachus, vel laicus excõicetur. In ſecunda parte dr, ꝙ qui Pontificib. illatas ſecretas, vel manifeſtas inſidias ad eccleſiaſticam notitiam pertulerit, puniendo, & condemnando ea quę huiuſmodi ſententia complectitur, potiatur honore. illi vero, qui aduerſus eos moliuntur, & deponantur, & reb. ablatis perpetuo tradantur exilio.

e ¶Inimicis.] C. de inoff. teſt. liberi. vbi filius exhæredare poteſt matrem, ſi copula uerit amicitias cum ſuis inimicis, vt extra de accuſ. cum oporteat. extra de app. ex inſinuatione.

a ¶Per

aut ſuſpecti ſunt, non credatur; ne irati nocere cupiant, ne læſi vlciſci ſe velint. *& infra.* ¶Si quis hæc, quæ hodie in hac ſancta ſynodo prohibita ſunt, infringere præſumpſerit, aut voluntarie tranſgredi tentauerit, ſi clericus eſt, gradu proprio penitus careat: ſi verò monachus, aut laicus fuerit, communione priuetur: & ſi non emendauerit vitium, anathemate feriatur. Secretas verò inſidias, vel manifeſtas pontificibus a quibuſcunque illatas, vel ea, quæ huius ſanctæ ſynodi ſententia complectitur, ſi quis ad eccleſiæ pertulerit [a] notitiam; potiatur honore: & hi, qui aduerſa eis moliuntur (ſicut a ſanctis patrib. dudum ſtatutum eſt, & hodie ſynodali, & Apoſtolica auctoritate firmatur) penitus abijciantur, & exilio (ſuis omnibus ſublatis) perpetuo tradantur.

Item Pontianus ſanctæ & vniuerſalis eccleſiæ epiſcopus, epiſt. 2. omnibus Chriſtianis.

¶Qui non poſſunt eſſe accuſatores, vel teſtes.

C. IIII.

ſup. 2. q. 7. c. quæ ren dum. Poly. ibidem. Anſ. l. 3. c. 26.

SVſpectos, aut inimicos, aut facile litigantes [b], & eos qui non ſunt bonæ conuerſationis, aut quorum vita eſt accuſabilis, & qui rectam non tenent, & docent fidē, accuſatores eſſe, & teſtes, & anteceſſores noſtri Apoſtoli [α] prohibuerunt; & nos eorum auctoritate ſubmouemus, atque futuris temporibus excludimus.

α ¶Apoſtoli.] *Sic emendatum ex Vaticanis codicibus. Antea enim legebatur.* Apoſtoli *originali autem impreſſum ſic habet,* & anteceſſores noſtri Apoſtolica repulerunt auctoritate, & nos ſubmouemus, atque futuris, &c.

Item Euſebius epiſcopis Galliarum epiſt. 1.

Anſ. l. 3. c. 26.

¶Ab accuſationibus clericorum repellantur, quos leges ſæculi non admittunt. C. V.

DE accuſationibus clericorum, ſuper quibus mandaſtis, ſcitote a tempore Apoſtolorum in hac ſancta Vrbe ſeruatum eſſe, accuſatores, & accuſationes, quas exterarum [c] conſuetudinum leges non aſciſunt, a clericorū accuſatione ſubmotas. *& infra.* ¶Idcirco, & nos ſequentes patrum veſtigia pro ſaluatione ſeruorum Dei, quaſcūque ad accuſationem perſonas leges publicæ [d] non admittunt, his impugnandi alterum, & nos licentiam ſubmouemus, & nullæ accuſationes a iudicibus audiantur eccleſiaſticis, quæ legibus ſæculi prohibentur.

ſup. q. 1. nos ſequentes.

Item Pelagius Papa II. epiſcopis Italiæ.

¶Alienigenæ, & quos diuinæ voces mortuos appellant, epiſcopos accuſare non poſſunt. C. VI.

Anſ. l. 3. c. 59.

CAnonica ſanctorum patrū ſtatuta (ne columnæ ſanctæ eccleſiæ vacillent) ſequētes, ac roborantes, oēs infames, cunctoſque ſuſpectos, vel inimicos, & eos, qui non ſunt eorum gentis, vel quorum fides [e], vita, & libertas neſcitur, & qui non ſunt bonæ conuerſationis, vel quorum vita eſt accuſabilis, ab omni accuſatione Epiſcoporum funditus ſubmouemus. Similiter & omnes,

a ¶Pertulerit.] Admonitione pmiſſa ſi in modum denūciationis agitur. alias eſſet pditor criminis 2. q. 1. ſi peccauerit. ſi autem in modum accuſationis, nō eſt neceſſaria admonitio extra de ſimo. licet Hely. & habes hic, quod remuneratur accuſator. ſi c 79. diſt. ſi quis Papa.

Admonitio qñ; eſt neceſſaria qñque non.

SVſpectos.] CASVS. Hic enumerantur ſeptem genera perſonarū, quas Apoſtoli & Papa ſtatuerūt eſſe remouendas ab accuſatione 1 & teſtimonio defe rendo, quia teſtes eſſe non poſſunt.

1 Conc. tex. in l. 1. & 2. & per totu titu. ff. & C. de accuſ.

b ¶Litigantes.] Ideſt, litigioſos: qui ſecūdum Apoſtolum non promouentur, 46. diſt. §. 1.

DE accuſationibus.] CASVS. Epiſcopi Galliarum quæſiuerūt ab Euſebio Papa quare accuſatores nō admittuntur contra clericos. Qui reſpondit dicēs quod illi nō admittuntur a tpe Apoſtolorum in ciuitate Romana, quos leges ſæculi nō admittunt: nec nos eos admittim⁹, veſtigia patrum ſequētes: dicit Euſebius: nec iudices tales recipiant.

c ¶Exterarum.] Ideſt Romanorū. Sed quare vocat eos exteros cū eccleſiaeos approbet, vt 10. diſt. per totum? Rñdet: quia Gallicis loquitur, q leges illas nō tenent. Si. 12. q. 2. cū deuotiſſimā. vbi Papa Reginæ Frācorū Lombardā non Romanam legem inducit. Alia litera. exterarū conſuetudinē.

d ¶Publicæ.] ideſt, ſæculares 2.

2 Sub. quia præ cæteris de publicis iudicijs tractant ſin H. & Laur.

CAnonica] CASVS. Hic enumerantur viij. genera hominum, qui omnino remouentur ab accuſatione epiſcoporū, infames. &c. ita q iſta tria, fides, vita, & libertas, pro vno genere ponantur.

e ¶Gētis vel quorū fides]

1 Sub.protus.ſ.quorũ vita & libertas neſcitur nec fides ſecundũ Hu. & Lau.

des.] De ignotis 1 loquitur. qui nõ promouentur. 24 d. quando. 98. d. per totum. alias iniquum eſſet quod hic dicitur, quòd Theutonicus non poſſet teſtificari contra Gallicum.

a ¶ Mortuos.] In peccatis, vt 2. q. 7. placuit. Io.

contra reum. ſi vero contra teſtem, ſecus eſſet, cõtra teſtem enim poteſt ferri, vt C. de teſt. nullum. in fi.

i ¶ Similesque] Alij adduntur inf. 6. q. 1. §. quicunque. & c infames.

K ¶ Quia infames.] Hæc non referas ad omnia ſupradicta,

quos diuinæ leges mortuos [a] appellant, ſubmouendos eſſe ab eadem accuſatione, & publicæ pœnitentiæ ſubmittendos iudicamus.

Item ex ſynodo Romana habita ſub Hadriano Papa.

In capitulis Hadriani c. 11.
Concor. Damaſus epiſt. ad Stephanum

¶ Caput hoc, & c. Neminem. inf. ead. q. 6. quæ citantur ex ſynodo Romana, extant in capitulis Hadriani ea autem expreſſius etiam appellantur ſynodi nomine, inf. 5. q. 3. in principio.

¶ A clericis repelluntur accuſationes, quas leges ſæculi non aſciſunt. C. VII.

Anſ. l. 3. c. 20.
† *ea.*] orig.
Conc. Teleſphorus epiſt. vnica. c. 4.
Iulius in reſcr. ad orient. c. 5.

Accuſationes, & accuſatores, atq; eorũ † negotia [b], quæ ſæculares non aſciſunt leges, diuina, ac ſynodica funditus [c] a clericis repelli auctoritate cenſemus: quia indignum eſt ſuperiores [d] pati ab inferioribus, quæ inferiores ab eis pati deſpiciunt.

Item Stephanus Romanæ Eccl. epiſcopus omnib. epiſcopis, epiſt. 2. de accuſationibus ſacerdotum, c. 3.

Poly ibidem.
Anſ. l. 3. c. 18.
Iuo p. 5. c. 257. & p. 6. c. 327.

¶ Nec ſeruus, nec libertus, nec infamis epiſcopos accuſare præſumat. C. VIII.

a Accuſatores, & accuſationes, quas ſæculi leges non recipiunt, & anteceſſores noſtri prohibuerunt, & nos ſubmouemus. Nullus enim alienigena †, aut accuſator fiat eorum, aut iudex. Vnde & de Loth ſcriptum eſt: [Ingreſſus es, vt aduena, nunquid ut iudices [e]?] Accuſator autem noſtrorum † nullus ſit ſeruus, aut libertus [f], nullaque ſuſpecta perſona, aut infamis.

Gen. 19.
† *veſtrorum*] orig.
Et in cap. Hadriani, cap. 67.

† Addenatus in ... tranea ... torio ... dr alien... na l. 1. ... emancip...

Item Euſebius Papa, epiſt. 3. ad epiſcopos Thuſciæ.

Poly. ibidem.
Anſ. l. 3 c. 19.

¶ Infames, qui ad ſortilegos, & diuinos concurrunt, nec accuſatores, nec teſtes eſſe poſſunt. C. IX.

Conſtituimus iterum, firmantes cana patrum ſtatuta, cum omnibus qui nobiſcum ſunt epiſcopis, ſicut dudum decretum reperimus, vt homicidæ, malefici [g], fures, ſacrilegi, raptores, adulteri, inceſti, venefici, ſuſpecti, criminoſi, domeſtici, periuri, & qui raptum fecerunt, vel falſum [h] teſtimomium dixerunt, ſeu qui ad ſortilegos †, diuinoſque concurrerunt, ſimileſque [i] eorum nullatenus ad accuſationem, vel ad teſtimonium ſint admittendi, quia infames [k] ſunt; & iuſte repellendi, quia funeſta eſt vox eorum.

† *al. ſacrilegos.*
ſup. 2. q. 8. quiſquis.

Item Iulius Papa in reſcripto ad Orientales, c. 33.

Accuſatores] CASVS. Dr hic, quod lex diuina repellit omnes accuſationes & accuſatores, & eorum negotia, id eſt, teſtimonia, quæ ſæculares leges non admittunt, & generaliter oẽs laici repellũtur cum ſint inferiores, & a clericis nolunt accuſari.

b ¶ Negotia.] id eſt, teſtimonia.

c ¶ Fũditus.] Regulariter cõtra clericos non admittũtur laici. ſup. 2. q. 7 laicos. & c. ſicut.

d ¶ Superiores.] Id eſt, clericos.

Accuſatores.] CASVS. Dr hic, quod omnes remouet Stephanus ab accuſatione, quos leges ſæculi repellũt, & Apoſtolici prohibuerũt, & hoc in prima parte. In ſcda parte, quæ incipit ibi, [Nullus] dicitur, quod nullus alienigena ſit epiſcoporum accuſator, vel iudex: & hoc probatur auctoritate vet. teſt. Item nullus ſeruus, nullus libertus, & nulla ſuſpecta, vel infames perſona accuſet nr̃os.

e ¶ Vt iudices] a dictis ergo malorum poſſumus argumentari. 37. diſt. ſi quid veri.

f ¶ Aut libert⁹.] Qui nõ poteſt ordinari, niſi pleno iure ſit emancipatus. 54. d. quicunq; ergo. nec teſtari nec accuſare. vt 2. q. 7. ipſi Apoſtoli & c teſtes.

Conſtituimus.] CASVS. In hoc ca. enumerantur 15. genera hominũ, qui ab accuſatione, vel teſtimonio repelluntur, qa infames sũt, & vox eorum eſt funeſta in talibus. Seq. c. patet, in quo enumerantur 9. genera hominum, qui ab accuſatione, vel teſtimonio repelluntur.

Malefici q ſunt.
2 Quod no. 5. q. 6. c. preſbyteri.

g ¶ Malefici.] Qui faciunt ne viri poſſint cognoſcere vxores ſuas: vel qui volunt futura ſcire. & hoc eſt crimẽ publicum. C. de pag. & ſa. & temp. eo. l. 2. & vlt.

h ¶ Vel falſum.] Extra de ord. cog. cum dilectus contra. Sed ibi non fuit lata ſententia contra teſtem 1, ſed

dicta, quia ſuſpecti, & domeſtici nõ ſunt infames. Et ita eſt, arg. quod verbum ſequens in priuilegijs non refertur ad omnia ſupradicta. ſi. de conſe. d. 2. cum omne 3 ſi ff. de in rem verſo. ſi pro patre. §. itẽ. ff de leg. 1. l. talis ſcriptura. §. vlt. & l. ſi ſeruus plurium. §. vlt. Arg. contra ext. de do. cum dilecti.

3 Ver. qu... quam. ... de hoc.

ADDITIO. Dic vt legitur & nota extra de app. ſecundo requiritis. & c. inquiſitioni. Archi.

Simi.

Similiter. Aut gratioſi.] Ideſt, adulatores. 46. diſtinct. clericus 2.

a ¶ Aut gratioſi.] vt infra ead. accuſatores. C. de tranſact. præles.

b ¶ Vel affines.] Inf e.q.9. abſens. ſimile. ff. de iniur l. lex Cornelia. in prin. tamen inter ſe bene admittentur affines: quia affinis poteſt accuſare affinem. C. de abol. l. vltima.

Nullus.] CASVS. In hoc c. enumerantur 9 genera perſonarum, quæ ab accuſatione epiſcoporum repelluntur.

¶Suſpecti, aut gratioſi ad accuſationem non admittantur. C. X.

Polyc. ibidem. Anſ. l. 3. c. 21.

SImiliter in iam præfixa ſynodo eſt decretum, ne ſuſpecti, aut infames, aut criminoſi, aut gratioſi[a], vel calumniatores, vel affines[b], aut ſcelerati, aut facile litigantes, ſuſcipiantur accuſatores; ſed tales, qui omni careant ſuſpicione.

Item Fœlix Papa I. epiſt. 1. c. 14.

¶Qui inimicitijs ſtudet, uel facile litigat, nec accuſator, nec teſtis eſſe poteſt. C. XI.

Anſ. l. 3. c. 61. † infidelis.] orig.

NVllus ſeruus, nullus libertus, nullus infidelis, † nullus criminibus irretitus, nullus calumniator, nullus qui inimicitiis ſtudet, nullus qui frequenter litigat, & ad accuſandum, uel detrahendum eſt facilis, nulla infamis perſona, vel omnes, quos ad accuſanda crimina publica leges publicæ non admittunt, permittantur epiſcopos accuſare.

Item Calixtus Papa, epiſt. 2. ad epiſcopos Galliæ.

¶Familiares, ſuſpecti, de domo prodeuntes, non recipiantur in accuſatione. C. XII.

Poly. ibidem. Anſ. l. 3. c. 57. Burc. l. 1. c. 171. Iuo p 5. c. 255. ſup. ead. conſanguinei.

iij ACcuſatores vel teſtes ſuſpecti non recipiãtur, nec familiares, vel de domo prodeuntes, nec etiã conſanguinei accuſatoris aduerſus extraneos teſtimonium dicant: quia propinquitatis, & familiaritatis, ac dominationis[c] affectio veritatem impedire ſolet. Amor carnalis, & timor[d], atque auaritia plerumque ſenſus hebetant humanos, & peruertunt opiniones, ut quæſtum pietatem putent; & pecuniam, quaſi mercedem prudentiæ.

1. Tim. 6.

Item Pelagius† Papa ſecundus, epiſt. 1. c. 4.

† Antea legebatur, *Gelaſius*

¶Qui inimici, vel ſuſpecti ſunt, & qui odio quoslibet inſequuntur, ab accuſatione remoueantur. C. XIII.

Proclus Dominum in act. 14 côc. Chal. Anſel. l. 3. c. 6.

OMnes, qui aduerſus patres armantur[e], vt patrum inuaſores, & mactatores, infames eſſe cenſemus, *& infra.* ¶Horum ergo uitiorum auctores vel patratores, nõ ſunt in accuſatione Pontificũ recipiẽdi, ſed penitus repellendi: quoniam iubẽt canonica decreta patrum, vt accuſatio, vel teſtimonium eorum, qui odio quoslibet perſequuntur, uel qui inimici, ant ſuſpecti habentur, nullo modo recipiantur.

extra de accuſ. c. nulli.

[*Item Paſchalis Papa.*]

¶De eodem PALEA. C. XIIII.

NVlli epiſcoporum ab accuſatione ſua repellere liceat quos, antequam a ab eis impeterentur, à ſua communi familiaritate neglexerint ſeparare.

¶In vno peruetuſto exemplari Gratiani, a quo pleraque Palea abſunt, caput hoc habetur non hic, ſed ſupra 2. c. poſt c. Beati Petrus & Paulus, vbi etiam citatur ex Paſchali.

ACcuſatores] CASVS. Quæſitum fuit à Calixto, vtrum poſſint accuſare vel teſtificari ſuſpecti, vel familiares vel de domo prodeuntes: vel vtrum conſanguinei eius ad teſtimoniũ admittantur. Et reſpondet quod non, quia propinquitatis, vel donationis affectio veritatẽ impedire ſolet. Et carnalis amor & timor & auaritia ſenſus hominum cõſueuit hebetare.

c ¶ Ac dominationis.] Dominus enim aduerſarij nõ poteſt eſſe iudex. extra de of. deleg cauſam immo propter dominũ tota familia declinat iuriſdictionem alicuius, vt C. ſi quacumque præditus pot l. 1. Sciàs tamẽ ꝙ minor cauſa requiritur aliquẽ à iudicio quàm à teſtimonio nam iudex recuſatur ſi aduocatus partis aduerſæ eſt commenſalis iudicis vt extra de ap. ex inſinuatione 1. ſimiliter ſi iudex eſt ſuffraganeus aduerſarij, vel de terra aduerſarij, vt extra vt lite nõ cont. accedens 2. Item ſi quandoque appellaſti ab eo. vt extra de app. ad hoc. iudex facilius repellitur q̃ teſtis. 1 Hoc eſt talſum, vt ibi no. & probatur extra de offi. iu. c. 1.

d ¶ Timor.] 11. q 3. quatuor. Ioan.

OMnes.] CASVS. Statuit Gelaſius in hoc cap. quod omnes illi qui aduerſus patres carnales vel ſpirituales armantur eos calumniando, ſint infames, nec recipiantur in accuſatione epiſcoporum. Nec illi admittuntur, qui ex odio vel ex amicitia vel mala ſuſpicione ad accuſationem prodeunt.

e ¶ Armantur.] Conuitando vel infamando. 2. vt 6. q. 1. ſacerdotes. o.

2 Sub. vel verberando, percutiendo vel calumnioſe accuſando, ſecũdum. Hug.

QVOD

QVOD VERO. CASVS. Reddit Gra hic rationem quare inimici ab accuſatione reppelluntur ſcilicet quia ipſorum calliditate innocens opprimi ſolet. Idem eſt de inimico iudice & ſuſpecto, à quo nullus eſt condemnandus, quamuis crimina ſint manifeſta, & ſi condemnatus fuerit, debet reſtitui, ſicut factum fuit de Anaſtaſio, qui ab inimico patriarcha depoſitus fuit. Et qđ inimicus iudex eſſe non debeat, probatur ſeq. cap.

QVod ſuſpecti.] CASVS. Ignatius Conſtantinopolitanus patriarcha à quibuſdam ſuffraganeis ſibi ſuſpectis & inimicis fuit depoſitus auctoritate & fauore Michaelis Imperatoris eius inimici. Sed Nicolaus Papa hoc redarguens dicit ipſũ Ignatium ab inimicis non debuiſſe iudicari. Et hoc ꝓbat duabus rationib. & duob. exẽplis, & trib. auctoritatibus. Prima ratio circa principium vbi dicit. [Nam quid gratius] Secunda ratio eſt circa finẽ, vbi dicitur. [Nam quodãmodo.] Primum exẽplum incipit ibi. [Veniamus] Secundum ibi. [Hinc ſanctus.] Prima auctoritas eſt ibi, [Quod prouide.] Secunda ibi. [Veniet.] Tertia ibi [Et reuera] Sequens §. per ſe patet.

a ¶ Quod ſuſpecti.] quòd non ſit quis cõdemnãdus ab inimicis vel ſuſpectis probatur duabus rationibus. vna eſt in c. altera. in fi. Item duobus exemplis. ſcilicet Chalcedonenſis ſynodi. & Io. Chriſoſtomi. & tribus auctoritatibus Conſtantin. ſynodi, & Gelaſij. a pæ, & Iuſtiniani Imperatoris.

a ¶ [Quos antequam.] *In eodem codice legitur*, quos antequã ab eis impeterentur, a ſua communi familiaritate neglexerunt ſeparare. *In alijs vero nõnullis, in quibus hæc* Palea *habetur hoc loco, legitur:* Quos antequam ab eis ſe impetẽdos cognoſcerẽt, à ſua, &c. In *Decretalibus autem non multo ſecus:* antequam ſe ab eis impetendum cognoſceret, à ſua, &c.

Quòd vero inimici ab accuſatione prohibeantur, inde eſt; quia eorum calliditate, innocentia frequenter opprimi ſolet. Sed cum Athanaſius † ſuæ cathedræ reddi præcipitur, quia de inimicitia ſui Patriarchæ conqueſtus eſt; patet, ꝙ etſi manifeſta crimina alicuius ſint, non tamen condemnandus eſt accuſatione inimici. † al. Anaſtaſius.

Unde Nicolaus Papa ſcribit Michaeli Imperatori in epiſtola, quæ incipit [Propoſueramus]

¶Qui inimici ſunt, iudices eſſe non poſſunt. C. XV.

QVòd † ſuſpecti[a], & inimici iudices eſſe non debeant, & ipſa ratio dictat, & plurimis probatur exẽplis[b]. ¶Nam quid[c] gratius & amabilius dare quis inimico poteſt, quam ſi ei ad impetendum[d] commiterit, quem lædere forte uoluerit? Quod prouide[e] Conſtantinopolitana ſynodus canonũ ſuorum ſexto a dignoſcitur[f] prohibere capitulo, *& infra.* ¶Veniamus[g] ergo & ad ſanctam Chalcedonenſem ſynodum, & quid nobis de Athanaſio Parænorum epiſcopo referat, audiamus. Is enim antiſtes tertio euocatus ad ſynodum, quia nõ occurrit, a patriarcha ſuo canonice[h] condemnatus extiterat: ſed ſolum[i], quia cum vocaretur ad ſynodũ, quòd inimicus ſuus eſſet ipſe, qui iudicabat[k], clamauit, a ſancta Chalcedonenſi ſynodo ad cauſas illatas ſibi examinãdas reſeruatur: & niſi denuo conuincatur, recipere eccleſiam propriã iudicatur. Quòd ſi Athanaſius à patriarcha ſuo depoſitus, quia de inimicitia ipſius conqueſtus eſt, iterato ad iudicium renouandum dirigitur, & ſi β manifeſta[l] ſibi officiant crimina; tamen ſuæ reddi eccleſię præcipitur; quanto magis Ignatius, qui non a patriarcha, ſed ipſe potius exiſtens patriarcha, minime debuit eccleſia propria (inimicis & ſuſpectis iudicibus decernentibus) expoliari? *& paulo poſt.* ¶Veniat[m], & facundiſſimus noſter

† al. Quia

Iuo par. 5. c. 55.

Actio. 16. in fi.

In commonitorio ad Fauſtum

b ¶ Exemplis.] à quibus licet argumentari, 10. diſt. de quibus, C. de ædifi. priua. an in totum & 10. diſtin. ſi in adiutorium.

c ¶ Nam quid.] Prima ratio.

d ¶ Ad impetendum.] Ideſt, ad puniendum vel iudicandum.

e ¶ Quod prouide.] Prima auctoritas.

f ¶ Dignoſcitur] Hoc neſcio vbi ſit.

g ¶ Veniamus.] Primum exemplum.

h ¶ Canonice.] Forte ideo dicit. canonice, quia tribus edictis citatus erat, vnde debuiſſet 1. miſiſſe reſponſalem. Vel dic quod ſufficit iſti proteſtari ſuſpicionem, & quidquid poſt illam proteſtationem fit, non tenet, ſicut ſi poſt appellationem eſſet factum. extra de eo qui mit. in poſ. cauſa rei ſer. cum ſicut. in fin. immo. licet nõ proteſtatur, tamen ſi poſtea probat ſuſpicionem, caſſatur qđ fit contra eum, vt extra vt li. non cõte. accedẽs 2.

β De hoc no. ſup. ca. q. 2. epiſcopus.

i ¶ Sed ſolum.] Ergo cum ordinarius recuſatur, non eſt neceſſe probare cauſam recuſationis, ſicut nec cauſa appellationis aſſignatur tunc, licet, hoc hodie corrigatur, vt extra de ap. vt debitus. &c. cum ſpeciali.

K ¶ Iudicabat.] Arg. ordinarium iudicem recuſari poſſe, vt ſu. 2. q. 6. placuit, vt presbyteri. C. de iuriſ. om. iu. nemo extra de fo. comp. ſi quis. quod negant quidam & dicunt aſſociandum epm, vt ſu q. 3. offeratur. in Au. vt diſ. iud. §. ſi vero coll. 9. C. de iudi. apertiſſimi.

l ¶ Et ſi manifeſta.] Arg ꝙ notorium crimen non obeſt petenti reſtitutionem a ad idem extra de reſt. ſpol. item cum quis, & ꝙ in notorio crimine etiã iudex recuſatur. arg. contra extra de app propoſuit.

m ¶ Veniat.] Hæc eſt ſecunda auctoritas.

a ¶ Tunc

Papa Gelaſius, hæreticorum expugnator fortiſſimus, & quod de Conſtantinopolitanis epiſcopis more ſolito tūc ægrotantibus [a] dixit, etiam nunc nobis ediſſerit: [Quæro inquit, tam ab his iudicium, quod prætendunt, vbi nā poſſit agitari? an apud ipſos? vt ijdem inimici ſint & teſtes [b] & iudices? Sed tali iudicio, nec humana debēt committi negotia.] Quòd ſi iudicio [c], vbi ijdē ſunt inimici qui iudices, nec humana debent committi negotia; quanto minus diuina, ideſt eccleſiaſtica? Qui ſapiens eſt, intelligat. ¶Et re vera hinc Iuſtinianus [d] Imperator prius legibus ſuis promulgaſſe dignoſcitur dicens. [Liceat ei, qui ſuſpectum iudicem putat, antequam lis inchoetur [e] eum recuſare, vt ad alium recurratur. Nam quodammodo [f] naturale eſt ſuſpectorum iudicum inſidias declinare, & inimicorum iudicium ſemper velle refugere. ¶Hinc S.[g] Anaſtaſius inimicorum ſæpe declinauit inſidias: Hinc S. Ioannes os aureum cōcilij contra ſe congregati renuit intrare [h] collegium.

C. de iudicijs. l. apertiſſimi.

α ¶Sexto.] *Hic canon eſt ſextus concilij* Conſtantinopolitani *primi apud Græcos, qui in concilijs in quatuor volumina contextis (nam ab alijs editionibus abeſt) tomo 1. bis affertur; primum in concilio ipſo* Conſtantinopolitano, *deinde in libello ſynodicarū conſtitutionum.* De *quo capitulo & alijs canonibus huius concilij ſup. diſt. 22. eſt notatum, & inf. 4. q. 1. c. quod autem, aliquid dicetur.*

β ¶Et ſi manifeſta.] *Vera lectio eſt,* & niſi manifeſta ſibi officiant crimina, ſuæ reddi ecclenæ præcipitur, *eſtque idē quod antea retulerat ex ipſo concilio,* & niſi denuo conuincatur, recipere eccleſiam propriam iudicatur. *Verum non eſt emendatum ob gloſſam, & quia* Gratianus *in verbis ſequentib. manifeſto oſtendit falſa lectione ſe vſum eſſe; qui etiam, quod hic dicitur de inimicitia iudicis, ad accuſatoris inimicitiam tranſtulit. Nec verò (quod ex tota illa actione 14. facile conſtat)* Athanaſius *in ea cauſa erat actor qui reſtitutionem peteret (quippe cum licet in concilio* Antiocheno *depoſitus, poſtea tamen per Dioſcorum epiſcopatum recuperaſſet, tuncque poſſideret) ſed Sauinianus, qui poſt Athanaſii depoſitionem in locum a metropolitano, & comprouincialib. epiſcopis ſuffectus; ab eodem Dioſcoro eiectus fuerat, ideoque reſtitui ſibi epiſcopatum petebat.* In *ipſo autem concilio* Chalcedonenſi *ſtatutum fuit, vt (quando Athanaſius diceret ſe ad concilium* Antiochenum *ter vocatum ideo non veniſſe, quòd Dominus eo tempore patriarcha* Antiochenus *ſibi inimicus eſſet) Sauinianus quidem maneret in epiſcopatu, interim vero cauſa Athanaſij apud Maximum tunc* Antiochiæ *patriarcham ageretur: atque intra octo menſes cognoſceretur, an Athanaſius crimen depoſitione dignum commiſiſſet; ac, niſi commiſiſſe conſtaret, ſuus illi epiſcopatus redderetur.* Ex *quo toto facto Nicolaus partem illam accepit: quæ ad rem ſuam optime faciebat.*

Patet ergo quòd, etſi manifeſta ſint crimina alicuius, tamen accuſatione inimici condemnandus non eſt.

QVAESTIO VI.

Extra prouinciam [i] *autem reus nullatenus eſt producendus.*

a ¶Tunc ægrotantibus.] Ideſt debilib. in fide.
b ¶Et teſtes.] Propter hoc īducit Gra. capitulum.
c ¶Quod ſi iudicio.] verba Nicolai.
d ¶Hinc Iuſtinianus.] Tertia auctoritas.
e ¶Inchoetur.] Nō tamen ſemper ante litis conteſt. vt dixi ſu. ea. q. 3. offeratur, vſq. ad triduum aut cogitur alios cogere. C. de iud. l. vl. Sed tamen illa lex loquitē quādo eliguntur iudices ad cām principalem audiendam. vnde ſecus vr̄, ſi eligatur ad ꝓbandam cauſam recuſationis. Quid autem iuris ſit de ſuſpecto iudice, dixi in conſtitutione illa extra de appel. [illegible]debitus. &c. cum ſpeciali.
f ¶Nam quodāmodo.] Alia ratio.
g ¶Hinc ſanctus.] hoc eſt ſecundum exemplum.
h ¶Intrare.] Miſit tn̄ excuſatorem forte, vel ideo nō uenit q̄a citatio nō tenuit.

Extra prouinciā.] hęc eſt 6. q̄. in qua probat magiſter, ꝙ vnuſquiſque debet a iudice propriò iudicari, niſi ex cauſa fuerit appellatum. probat etiam, ꝙ epiſcopus non debet deponi niſi a ſolo Papa. Et diuiditur in tres partes, in quarū 1. probat ꝑ 9 auctori. ꝙ vnuſquiſq; debet a ſuo iudice iudicari. Secunda ibi, [Aliquādo.] Tertia ibi, [Alias autem.] Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur 6. quęſtio, qua quæritur, an reus ſit ext. prouinciam producendus, vt coram ſuo iudice non conueniatur, ſed coram alio. Et certū eſt, ꝙ non, ut probatur ꝑ ſequētia, niſi in caſibus, q notanē in sūma huius quęſtion.
i ¶Ext. prouinciā] regulariter quilibet coram

Forum ſorti tur qs multis modis. 1 11.q.1.ſi qs cleric⁹.& c. placuit.& c. quicunque. a Vnde ſi clericus duorũ epõrum delinquat. & iniuriam faciat clerico alterius epĩ, ſub quo domiciliũ non hẽt ext. illũ epatum: tñ ſub eo rñdere tenetur, quia rõne clericatus ſortitur forum eius, C. de epiſ.& cleric auth. clericus. & ſic etiã not. Inn. ext. de priu.ex orc.

coram iudice eſt cõueniendus, vt inf. ea. pulſatus, & 11. q. 1. experientiæ. alioquin pœnã patiatur 1, actor. 11. q. 1. inolita. & c placuit C de iuriſ. omn. iud. l. in crimina li. Sed fallit ratione poſſeſſionis. extra de for compet. ſane. & C. vbi de poſſ. agi oportet. l. 1. C. de præd. minorũ. ſi prædium. Item ratione contractus. ff. de iudi. hæres. extra de foro compet. Romana. §. contrahentes. lib. 6. Item ratione criminis conuenitur qs, vel vbi deliquit, vel vbi inuenitur, vel vbi domicilium 2. habet. C. vbi de crimine agi oportet. l. 1. vel cum eſt qõ de fide. 24. q. 1. quoties. Trahitur etiam pp loci opportunitatem ad aliam prouinciã. 34. qõ. 2. ſiue. Item propter appellationem. Item pp iuſſionem Papæ, vt inf e. q. vnaquæque. & c. peregrina. vt patet ĩ verſib. hic notatis. [Cõtractus, crimẽ, reus, & res, religioq. Vir, ratio ſimilis, vel ꝓuocat, atq; recuſat. Excellit iuſſus, vel ſi cõſentit vterque. [Cõtractus.] ff. de iud. hæres abſens.] Crimen.] Vt hic & C. vbi de crimine agi opor. l. 1. [Reus:] Quia actor debet forum rei ſequi, vt inf. ead. neminem. [Et res.] Arg. extra de foro compet ſane. [Religioque.] Vt cauſa iuriſpatronatus & decimarũ. ext. de iud quanto. & c. decernimus. [Vir.] Quia vxor forũ viri ſequitur. ff de iuriſd. omn. iud. l. pe. [Ratio ſimilis.] In mutua recõuentione. ext. de mu. pe. ex literis.] Vel ꝓuocat.] inf. c. peregrina iudicia. Atq. recuſat] Ext. de foro cõp. ſi qs contra clericum excellit: quia eps non deponitur niſi a Papa. inf. ea. quamuis. [Iuſſis.] In eo. vnaquæq. prouincia. & c. vltra prouinciarum.] Vel conſentit vterque.] ff. de iur. om. iud. eſt receptũ. & 2. q. 7. nos ſi. Itẽ in feudo. extra de iud. cæterum. Item ſi ſæcularis iudex eſt negligens. extra de fo. comp. licet. Item in ſcholaribus, vt in conſtitutione Friderici. C. ne ſi. pro patre. Auth. habita de hoc inuenies per Azo. in ſumma.

b ¶[Cauſa.] Sed quid ſi metropolitanus, vel alter epiſcopus deliquit in alterius diœceſi, nunquid ab illo poteſt puniri? & ꝙ nõ 9. q. 3. ſi autẽ. & in Auth. de defen. ciuit. § non habente. coll. 3. 21. diſt. inferior. &c. nolite extra de ſent. excom a nobis. ff. de arb. l. 3. in ſi. Sed contra

Metropolitanus [...] quẽs in alie na diœceſi, an poſſit ibi puniri.

Vnde Fabianus Papa ſcribit Hilario epiſcopo, epiſt. 3. cap. 4.

¶Vbi crimen admittitur, ibi cauſa ventiletur.

C. I.

IBi † ſemper [a] cauſa [b] agatur, vbi crimen admittitur, & qui non probauerit quod obiecit, pœnam, quam intulerit, ipſe patiatur.

ſup. 2. q. 3. qui non probauerit. & q. 8. qui crimen. & inf. ea. c. ſi.

† *Rentra ibi*] orig.

Item eadem epiſt. c. 2.

¶Accuſatus non niſi in foro ſuo audiatur.

C. II.

SI quis epiſcoporum ſuper certis accuſetur criminibus, ab omnibus [c] audiatur, qui ſunt in prouincia ſua, epiſcopis: quia non oportet accuſatum alibi, quam in foro ſuo audiri.

& Cyprianus l. 1. epiſt. 3.

Poly. l. 5. tit. 1. Ant. l. 3. c. 77. Burc. l. 1. c 147. Iuo p. 5. c. 260.

Exceptio [d] fori dilatoria eſt, atque ideo in initio litis debet opponi, & probari. Peremptorias autem exceptiones (vt ſunt præſcriptiones longi temporis) ſufficit in initio litis conteſtari.

Idem Fabianus ibidem.

Cap. l. 7. c. 367.

IBi ſemper. [CASVS. Quæſiuit Hilarius epiſcopus vbi cauſa criminalis debet agi, & qualem pœnã calumniator patiatur. Et reſpondet Papa, quòd cauſa ſemper debet agi vbi crimen committitur, & calumniator debet pœna talionis puniri.

Criminoſus vbi dẽt puniri.

a ¶[Ibi ſemper.] Vel vbi domicilium hẽt, vel vbi reperitur. C. vbi de cri. agi oportet. l. 1. ſed ſi grauius eſt crimen, remittitur puniendus ad iudicem vbi deliquit: ſi eſt leuius, ibi põt puniri, vt in Auth. vt nulli iu §. ſi verò cognoſcatur. coll. 9. & §. ſed illud. & de re mili. deſertorẽ. in prin. Nec admitto illud, quod quidam dicunt, ꝙ ſemper primo cognoſcat iudex ex ꝓuincia de qua reus eſt, an crimen commiſerit: & poſtmodum remittat eũ ad iudicẽ vbi deliquit: quia iudex ubi deliquit, cognoſcet & puniet crimen, ff. de accu. l. vlt. põt tñ ſi vult transmittere eum puniendum cum literis ſuis ad ſuæ prouinciæ iudicem. quod tamen non facit niſi ex cauſa. ff de cuſt. & exhib. reo. non dubiũ. ſicut Pilatus remiſit Chriſtum ad Herodem. Sed nunquid idem in clerico, vt ſi clericus Mutinen. delinquat in diœceſi Bonon. ſit iudicandus & deponẽdus a Bonon. epiſcopo. Reſp. vt ext de fo comp. poſtulaſti. & c. 1. & ff. de cuſt. & exhib. re. de militibus. & ff. de accu. l. vlt.

tra. C. vbi de cri. agi oportet. Auth. qua in prouincia. & reatus omnem huiuſmodi honorem excludit, vt C. vbi ſena. vel clariſ l. 1. in ſi. & 16. q. 3. placuit, in ſi. 3. Item pone, ꝙ ſic tulerit epiſcopus ſententiam: Qui hoc fecit, ſit excommunicatus. dicit Hug. etiã ſi archiepiſcopus hoc fecit in diœceſi epiſcopi, eſt excommunicatus nõ ab homine, ſed a canone: quia ſnĩa ſequitur factum iam damnatum. 24. q. 1. c. 1. 2. & 3. Sed contra ext. de ſent. excõ. a nobis 1. Laurentius dicit, ꝙ archiepiſcopus non ſit de foro illius, cum ipſe ſit iudex ordinarius totius prouinciæ. 9. q. 3. c. 2. 85. diſtin. quoniam. vnde eum non poteſt excommunicare, ſed alium quẽlibet epiſcopum poteſt excommunicare, non tamen deponere. Ioan. Ego credo Hug. bene dicere: quia propter crimen efficitur archiepiſcopus ſubiectus epiſcopi propter rationes ſuperius allegatas. B. ff. de off. præ. l. 1. 3. de hoc per B. extra de ſen. excom. a nobis. 1 Io.

3 Huic [...] cõtrariæ [...] dũ eſt ſm [...] & Ber. ut [...] ex. de rap[...] 1. & idẽ [...] no. Gof. [...] ff. de off. [...] l. 3. & ibi [...] ſẽrit hic lo[...] de Fant.

SI quis epiſcoporum.] CASVS. Quæſitum fuit ſi eps accuſatur ſuper aliquibus criminibus, coram quib. debet accuſari. Et rñdet Papa, ꝙ coram epiſcopis eiuſdem prouinciæ, & non alibi. Sequens autem. §. patet.

c ¶[Ab omnibus.] Ad minus a 22. vt inf. ea. q. 8. ſuggero. 15. q. 7. Fœlix.

d ¶[Exceptio] Exceptionum alia eſt dilatoria, alia peremptoria, alia media ſiue miſta. Dilatoriarum alia declinatoria iudicij: alia dilatoria ſolutionis. Declinatoria iudicij in principio litis eſt ꝓponenda, & ꝓbanda, vt ext. de ſent. & re iud. inter monaſteriũ. & C. de excep. l. vlt. Niſi exceptio illa de nouo ad notitiam eius peruenerit, vt extra de procurato, in noſtra. & ext. de excep. paſtoralis, vel niſi de nouo competere cœperit, vt extra de off. deleg. inſinuante. & ff. de arb. non diſtinguemus. §. cum quidam, & de tali loquitur hic. Dilatoria ſolutionis debet ante litem conteſt. obiici, ſed probare debet, poſtquam actor fundauerit ſuã intentionẽ. C. de excep. ſi quidem. & C. de prob. exceptionem 4. Peremptoria, dicitur, quæ poteſt opponi & probari quandoque, dum tamen ſententiam, vt C. ſenten. reſcind. non poſſ. peremptorias. C. de excep. præſcriptionem. Media dicitur exceptio, quæ in hoc habet ſimilitudinem cum peremptoria,

Exceptiones ſunt multiplices, & [...] riis tẽib. op ponendæ. 4 Quod ep[...] dicit, quæ[...] nua ſunt [...] agendum, [...] petua ſõt [...] excipiendũ [...] ut ff. de dol[...] exce. l. pur[...] vlt. C. de ex[...] cep. licet. ſi [...] eſt exaudi[...] dũ. ſ. ſi exc[...] ptiones co[...] grno tẽe [...] ponãtur ſ[...] Gof. qui [...] no. in præ[...] decr. ext. [...] excep. paſ[...] ralis. in ſi.

ptoria ꝙ poſt lit. cõteſt. põt obijci ſed in hoc habet diſſimilitudinem cum dilatoria, quia poteſt quandocunque ante ſententiam obijci, vt extra qui matri. accuſ. poſſ. c. per tuas, ſed in hoc habet ſimilitudinem cum dilatoria, quia ante lit. cõte. poteſt obijci, vt extra de exc. ex-

ſpondere, ſed coram alieno iudice vocatus non reſpondeat niſi velit, ſed ſuum priuilegium allegabit. Appellanti vero debent induciæ dari ad ſuam appellationem proſequendam.

a ¶ Si volucrit.] Nontamen à contrario ſenſu argumẽteris, vt 11. q. 1. placuit & inf. ea. neminẽ 1. ſed hic loquitur de eo, qui habuit cõſenſum ſui epiſcopi, vt 11. q. 1 clericum. &c. nullus, extra de foro compe. ſignificauit.

1 Et c. nõ liceat. 6. q. 3. deniq. Arc.

¶De eodem. C. III.

Poly. l. 1. tit. 7. Iuo p. 6. c. 322. Pann. l. 4. c. 121.

PVlſatus ante ſuum iudicem cauſam dicat; & ante non ſuum iudicem pulſatus, ſi voluerit[a] taceat[b]. Pulſatis vero, quoties appellauerint, induciæ dentur.

Hoc autem, quod de loco dictum eſt, tunc intelligendum eſt, cum veritas cauſæ non niſi in loco admiſſi criminis deprehendi poteſt; aut niſi altera pars iudicium maioris perſonæ interpellauerit, ſiue declinando iudicium, ſiue releuando ſententiam.

In cod. Theod. lib. 9. tit. 1. l. 2.

Vnde Stephanus Sanctæ & Apoſtolica, atq; vniuerſalis eccleſiæ Romana epiſcopus ſcribit omnibus epiſcopis, epiſt. 2. cap. 7.

Anſ. l. 3. c. 47. Pann. l. 4. c. 13.

¶Intra prouinciam, & a comprouincialibus tantum cauſa eſt audienda. C. IIII.

† al. prouincia † al. tamen

VLtra prouinciarũ† terminos accuſandi licentia non progrediatur: ſed omnis accuſatio intra prouinciã audiatur, & a comprouincialibus terminetur, niſi tantũ† ad Apoſtolicam ſedem fuerit appellatum.

Et Iulius in reſcr. ad orient. c. 3.

Item Sixtus Papa II. epiſt. 1. ad Gratum epiſcopum.

¶A comprouincialibus accuſatus, uel iudicatus, Apoſtolicam ſedem appellet. C. V.

Poly. ibid. Anſ. l. 2. c. 22. Bur. l. 1. c. 176. & 144. Iuo par. 5. c. 4. & 257. Pan. l. 4. c. 115.

ACcuſatus, vel iudicatus à comprouincialibus in aliqua cauſa epiſcopus licẽter appellet, & adeat Apoſtolicę ſedis Pontificẽ, qui aut per ſe, aut per Vicarios ſuos eiuſdem retractari negocium procuret. Et dum iterato iudicio Pontifex cauſam ſuam agit, nullus alius in eius loco[c] ponatur, aut ordinetur epiſcopus: quoniam quãquã comprouincialibus † epiſcopis accuſati cauſam Põtificis ſcrutari liceat; non tamen definire†[d] inconſulto Romano Pontifice permiſſum eſt.

† al. à comprouincialibus. † al. diffiniri.

Item Damaſus Papa Stephano Archiepiſcopo, epiſt. 3. cap. 2.

¶De eodem. C. VI.

Anſ. l. 3. c. 61.

DIſcutere epiſcopos, & ſummas eccleſiaſticorũ negociorum cauſas metropolitano vnà cũ omnibus ſuis comprouincialibus (ita vt nemo ex eis deſit, & omnes in ſingulorum concordent negociis) licet: ſed diffinire eorũ atq; eccleſiaſticarũ ſummas querelas cauſarum, vel damnare epiſcopos abſque huius ſanctæ ſedis auctoritate minimè licet; quam omnes appellare, ſi neceſſe fuerit, & eius fulciri auxilio oportet.

Burc l. 1. c. 179. Iuo p. 5. c. 295.

b ¶ Taceat.] Sed hoc fortè cum habet conſenſum ſui epiſcopi. vt 11. qõ. 1. clericum. Nec obſt. inf. ca. nõ liceat extra de foro cõpe. ſi diligenti. & 6. q. 3. denique.

HOC AVTEM. CASVS. Iſte reſpicit illud ſ. ibi, vbi dicitur ꝙ ſemper cauſa agitur vbi crimen committitur. Sed dicit Gratianus, hoc verũ eſt, cum alibi de crimine liquere nõ poteſt & hoc allegando dicit, vel niſi ad maiorem iudicem recurratur per appellationẽ, vel per recuſationẽ primi iudicis.

VLtra] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ vltra ſuã prouinciã reus trahi nõ debet vel accuſari, niſi ad Papam fuerit appellatum.

ACcuſatus.] CASVS. Quidam epiſcopus accuſatus fuit & condemnatus à comprouincialib. epiſcopis. Ille volebat appellare, & retractare iudicium: quæritur an poſſit? Et Reſpondet, quod ſic: & donec iudiciũ eius pendet, alius non ſubſtituatur: quoniã licet epiſcopi cõprouinciales poſſint cauſam criminalem epiſcopi examinare, non tamen poſſunt diffinire inconſulto Papa.

c ¶ Loco] 8. q. 4. nõne

d ¶ Nõ tñ diffinire.] ſuſpẽdere & excõicare põt metropolitanus. 12. diſt. de his. 11. q. 3. ſi epũs. & 18. diſt. pp Itẽ abſoluere, poteſt ſecundum pleroſque 1 ſi eſt innocens. C. vbi ſena vel clariſſi. l. 3. Io. Ego contrarium credo, vt hic. & 3. quæſt. 4. c. 1. & ſecundo. B. Sed obijcitur. 6. quæſt. 3. denique. & 21. qõ. 5. ſi quis à proprio. vbi dicitur, ꝙ primas, vel concilium deponit epiſcopum. Sed illud fuit de licentia Papæ. Vel loquitur ſecundũ ea tempora quã

1 Vt B. & H. & idẽ not. 12. diſt. c. 2.

exceptionem. Sunt adhuc aliæ exceptiones anomalæ, quæ etiam poſt ſententiam obijciuntur, vt exceptio Velleiani, & Macedoniani, & armatæ militiæ, de quibus agitur. ff. ad Macedo. tametſi non. & C. de iur. & facti ignoran l. 1.

PVlſatus.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ ſi quis coram ſuo iudice fuerit vocatus, debet coram eodem re-

cauſæ epiſcoporum non deferantur ad ſedem apoſtolicam. 19. diſt. ſi Romanorum. ſiæ ſolo Romano Pontif. reſeruātur: qui vice Petri apoſtoli omnib. principatur, & caput eſt omnium aliorum.

a ¶ Vo-

QVāuis.] CASVS. Quæſitum fuit à Papa, vtrum comprouinciales epiſcopi, vel archiepiſcopi vel primates poſſent diffinire cauſas criminales epõrum. & rñdetur. ꝙ non ſine auctoritate ſpeciali Papæ; licet poſſint eas examinare. Sic ſtatutũ fuit a tempore Apoſtolorum, & eorum ſucceſſoribus & donec Papa cauſas eorũ diffiniat, alij loco eorũ non ponantur. Cauſas vero aliorũ clericorum, & diffinire & ventilare poſſunt.

MVltũ.] CASVS. Anaſtaſius metropolitanus Theſſalonicen. citauit. quẽdam ſuum ſuffraganeum, vt ueniret aduerſario reſponſurus ille uero non uenit, infirmitatis cauſam prætẽdens, conſuluit Anaſtaſius Papã qd de eo faciendum eſſet, ſed tamen pendente conſultatione ipſum depoſuit, eo ſolo, quod uocatus non venit. Leo ergo comẽdat eũ in bene factis, ſed ĩ hoc facto vehementer eum redarguit duabus rationibus. vna eſt quia pẽdẽte cõſultatione nil debuit feciſſe, ſed expectaſſe quid Papa reſpondiſſet. Alia eſt qa & ſi peccatum cõmiſiſſet propter quod deponi deberet, à ſolo Papa erat deponendus.

a* Infirmitatis.] Hæc eſt iuſta cauſa abſentiæ, ut extra de procura. querelam. quid de hoc iuris ſit, dicam 5. q. tertia. cap. 1.

DVdum.] CASVS. Orientales epiſcopi in duobus delinquebant, ſcilicet in congregandis cõciliis uniuerſalib & deponendis epiſcopis abſque licentia Papæ. Sed docet Iulius Papa, quod hoc facere non debent: quia concilium & omnes maiores cau-

¶ *Caput hoc in aliquot vetuſtis exemplaribus non habetur, neq; in ipſum adeſt gloſſa.*

Item Eleutherius Papa ſcribens ad Galliæ prouincias, cap. ſecundo.

¶ Comprouinciales, & metropolitani epiſcoporum cauſam audire, ſed diffinire non poſſunt. C. VII.

Iuo. p. 6. c. 316. Pan. l. 4. c. 134. & 136. † *al. prouinciales.*

QVamuis liceat apud comprouinciales†, & metropolitanos, atque primates epiſcoporum ventilare accuſationes, & criminationes; non tamen licet diffinire a ſine huius ſanctæ ſedis auctoritate: ſicut ab Apoſtolis, eorũque ſucceſſoribus multorum conſenſu epiſcoporum iam diffinitiuum eſt. Nec in eorum eccleſijs alij, aut præponantur, aut ordinentur, antequam hic eorum iuſte terminentur negotia. Reliquorum vero clericorum cauſas apud prouinciales, & metropolitanos, ac primates, & ventilare, & iuſte finire licet.

a ¶ Diffinire] *In epiſtola ſequitur*, ſecus quàm prædictum eſt, reliquorum vero, &c. *Superius vero hæc prædicta fuerant*, Finitiua epiſcoporum tantum iudicia huc deferantur, ut huius ſanctæ ſedis auctoritate finiantur, ſicuti ab Apoſtolis, &c. *vſque ad verbum*, Reliquorum.

Item Leo epiſcopus urbis Romæ Anaſtaſio epiſcopo Theſſalonicenſi, epiſt. 82. al. 84. c. 1.

¶ Ante Apoſtolicam cenſuram in cauſis epiſcoporum nõ eſt diffinitiua ferenda ſententia. C. VIII.

MVltum ſtupeo frater chariſſime, ſed & plurimũ doleo, ꝙ in eum, de quo nihil amplius iudicaueras†, q̃ ꝙ euocatus adeſſe differret, & excuſationem infirmitatis* obtenderet, tam atrociter, & tam uehementer potueris commoueri; præſertim cum etſi tale aliquid mereretur, expectandum tibi fuerat, quid ad tua conſulta reſcriberem. *& infra.* ¶ Sed etiam ſi quid graue, intolerãdumq; geſſiſſet, noſtra expectanda erat cenſura, ut nihil prius ipſe decerneres, quam quod nobis placeret, agnoſceres. Vices enim noſtras ita tuæ credidimus charitati, vt in partem ſis vocatus ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis &c. Vnde, ſicut multum nos ea, quæ a te pie ſunt curata, lætificant; ita nimirum ea, quæ perperam ſunt geſta, contriſtant.

† *al. indicaueris.*

Item Iulius Papa Orientalibus epiſcopis, epiſt. 1.

¶ Præter ſentẽtiã Romani Pontificis, nec concilia celebrari, nec epiſcopum damnari oportet. C. IX.

DVdum à ſanctis Apoſtolis, ſucceſſoribusq; eorum in antiquis† decretum fuerat ſtatutis, quæ hactenus ſancta & vniuerſalis Apoſtolica tenet eccleſia, non oportere præter ſententiam † Romani Pontificis concilia celebrari, nec epiſcopum damnari, quoniam ſanctam Romanam eccleſiam primatem omnium eccleſiarum eſſe

† *al. præfatis.*] orig. Cap. l. 6. ca. 287. † in uulgatis legebatur *conſcientiam*.

Chriſtus eccleſię Romanæ primatū dedit.

a ¶Voluerunt.] Sic ergo concilia dederunt primatem Romanæ eccleſiæ: quod verum eſt ſecundario: ſed ipſe Chriſtus principaliter, vt 21. diſt. quamuis. 17. di. § hinc etiam. & 9. q. 3 aliorum.

ALIQVANDO. Hæc eſt 2. pars q. 1. qua dicitur, quòd quan...

ad ordinem ſint canonicè deſtituti, & alij eis legitimè ſubſtituti, quod ſi hoc non vult, mittat Romā duos de expulſis, & duos de ſubrogatis cū legato eccleſiæ ſuæ, vt ibi ueritas ſuper hoc negocio cognoſcatur: quōne tñ de ſede metropolitani reſeruata, do nec inter Salomonē & Carolum pax reformetur. vtrū ſi de hoc ipſo velint cognoſci, mittant Romam quatenus Apoſtolico libramine, quæ ſit archiepalis eccleſia inn teſcat vt deinceps nulla poſſit dubitatio remanere.

voluerunt [a]: Et ſicut B. Petrus Apoſtolus primus fuit omnium Apoſtolorum; ita & hæc eccleſia ſuo nomine cōſecrata (Domino inſtituente) prima, & caput ſit cæterarū; & ad eam, quaſi ad matrem, atq; apicem omnes maiores eccleſiæ cauſæ, & iudicia epiſcoporum recurrant; & iuxta † eius ſententiam terminum ſumant: nec extra Romanū quidquam ex his debere decerni Pontificem.

† al. eiuſq; iuſta ſententia.

2 *Aliquando inconſulto Romano Pontifice plerią; epiſcoporum damnati inueniuntur, & alii in eorum locum ſubrogati, quorum damnationem, et ſubrogationem pro bono pacis ex diſpenſatione toleraſſe legitur eccleſia.*

Vnde Ioannes Papa Salomoni tertio & ultimo Regi Britonum.

Regino lib. 2. Chron.

¶Quorundam epiſcoporum depoſitionem extra cōſcientiam Romani Pontificis factam pro pace tolerauit eccleſia. C. X.

HÆc quippe eſt ordinatio Dei, patris tui, & hæc eſt lex eccleſię matris tuæ, videlicet, ut omnes epiſcopos regni tui ad Turonenſem archiepm mittere non detrectes, ipſiuſq; iudicium poſtulare non dedigneris. Ipſe enim eſt metropolitanus, & omnes epiſcopi tui regni, ſuffraganei [b] eius ſunt: ſicut conſcriptiones prædeceſſorum meorum euidenter oſtendunt: qui prædeceſſores tuos, quia illos ab ipſius cura ſubtraxerāt, forti inuectione corripere ſtuduerūt, quamuis nec noſtra ſcripta ſuper hac remiſſa deeſſe videantur. Cumque coram deſignato Turonicæ eccleſiæ præſule, & integro numero collegarum, ideſt duodecim epiſcoporum celebrato conuentu fuerint eiecti epiſcopi regulariter examinati, apparueritque, quod canonicè fuerint eiecti, ipſis in ſua deiectione manentibus, qui in locis eorū cōſecrati ſunt, potuerunt vtriq; epiſcopatus honore potiri, Quod ſi epiſcopi eiecti inſontes fuerint declarati, his amotis [c], qui illis ſubro-

b ¶Suffraganei.] id eſt, pro ſuffraganeis ſunt habendi: quia ille fuit in poſſeſſione, & ita erit vſq; ad ſniam 16. q 4. volumus. Et ita non eſt hic ar interlocutoriā non obeſſe. Vel dic, quod ideo nō obeſt, quia agebaē ad hoc. ſed de hoc ſolum an epiſcopi eſſent iuſte deiecti 1. an crimen ab ipſis commiſſum eſſet deiectione dignū arg. ad hoc inf. e cap. ibi, nihil enim quæro, & cap. quod interlocutoria non obſit, habes. ff de his qui ſui vel alieni iuris ſunt l. pen. 2. & extra de or. co. cum dilectus. Nō. n quid quid iudex profert, eſt habendū pro ſententia, C. de ſent. & interloc om iud. ex. ſtipulatione & C. cō minationes & epiſtolas. l. 1. tñ per interlocutoriam bene aliquid determinat, & trāſit in rē iudicatam, ſicut diffinitiua ſnia. vt extra de electio. cum dilectus in fi. & extra de teſt. ſignificauerunt. ſi extra de ſen & re iu cum inter. & quoque ius facit, vt ff quod me. cau. mutum. § ſed quod prætor. ſic ergo ſemper eſt conſiderandū ad quid 3 agatur, & an iudex incidenter vel tacitè, vel expreſsè, uel diffiniendo, uel interloquendo aliquid dicat ut extra de præſum afferte. extra de teſt. ueniens. C. de his qui not. inf. a. interlocutio. & 2. q 3 §. notandum 2 & 22. q. 2 quæritur.

Snīa interlocutoria vī̄a obīt.

1 Ad hoc Dñicus de S. Gemin. c. ſi Papa in fi. de priuilegijs, in 6.

2 Si iudex pronunciat iſtū dīe præſtare alimenta filio, hunc non fit io p iudiciū qn poſſit cognoſcere an filius ſit. Arc.

3 Ad q d gl. hu. lat. in l. 2. § 1 co l. 2. ſol. mat.

quandoque pro bono pacis, & pro uitando ſcandalo ſuſtinet Papa epiſcoporum depoſitiones, dum tñ aliàs eadē cauſa ſubſit pro qua poſſent deponi a Papa, & hoc probatur per c. ſeq. io. de Fan... CASVS. Dictum eſt ſ in multis c. quod ſolus Papa debet epiſcopus deponere, alioquin quod factum erit irritabitur: nunc oſtendit Gra. quod multoties Romana eccleſia ab alijs depoſitos & alios loco eorum ſubſtitutos pro bono pacis tolerauit. quod probatur ſeq. c.

HAec quippe.] CASVS. Dolen. eccleſia dixit ſe eſſe archiepiſcopalem, & oēs epos Britanniæ ſuos eſſe ſuffraganeos. & huius partem ſouebat Salomō Rex Britonum. Sed Turonen. econtra dicebat .ſ. oēs epos Britanniæ ad ſe ſpectare: cuius partem Carolus tuebatur. Contingit quod Dolenſis ad fauorē, & metum regis Salomonis quoſdā epos depoſuit, & alios loco eorum ſubrogauit. Turo. vero conqueſtus eſt de hoc Papæ, & ſuper hoc priuilegia oſtendebat, per quæ docebat prætatos epos ſibi fore ſubiectos. Præcipit igiē Papa Salomoni, vt omnes epos ſui regni non differat mittere ad Turo. archiepm, maxime cū videaē ad cū ſpectare quatenus coram ipſo appareat, an ipſi epi quo ad delicta, & ſi no quo

c ¶His amotis.] Sed quare nocet ſnīa pro deſtitutis lata ipſis ſuſtitutis, cum res inter alios acta, alijs nō prudicet? vt extra de fi. inſtru. inter dilectos. & eſt contra illud quod eſt. ff. de adul. denunciaſſe. & extra de adul. ſignificaſti. ſed hoc eſt p p cauſæ cohærentiam. ſic 6. q. 1. pſentiū. & 1 1. d. tantis in fi & 45. d. diſciplina. nam ſi pnunciatū eſt Petrum eſſe virū Mariæ, p coſequens pbatū eſt Martinū non eſſe. extr. de ſpon. ex parte. vides. n. quod cauſæ eligentiū, & electi ſunt connexæ, qa lata ſnia cōtra electores pīudicat electo, licet abſenti, vt extra de ele dudū. 1. in fi. niſi appelletur ab altero illorū, ut ext. de off iu. del. ſup eo. aliud vr eſſe inter pñatē & pñatū. Nā tūc ſnīa lata cōtra unū non nocet alteri abſenti, ut ext. de ele querelā: hoc iō eſt, qa illorū cauſæ ita ſibi nō cohæ-

Snīa lata cōtra electores præiudicat electo.

cohærent. Vel dic, quòd nunquam ſententia præiudicat alij, niſi præſens fuerit. arg. 54. diſt. ſi ſeruus.
a ¶Subrogati.] Arg. ſi aliqua duo ſunt connexa, prohibito uno prohibitum eſt, & reliquũ. ſic 31. diſt. laicus. 26. diſt. deinde. 34. diſt. ſi quis uiduam. & 8. diſt. quo iure, 1. q. 3. ſi quis obiecerit. extra. de hære. fraternitatis 1. ſic è conuerſo aliquid permittitur ratione cõnexionis, vt 81. diſt. cum omnibus.
b ¶Dixerunt.] Supple, nec ego dico.
c ¶De expulſis.] Sed qualiter poterit cauſa per procuratorem criminaliter tractari? fortè quia ſic placuit Papæ, vel hic ciuiliter agebatur: nõ enim aliud agebat hic, niſi an eſſet ſecundum ordinẽ iuris diſpoſiti & licet fuerit ciuilis tñ neceſſarij erãt xij. epi 2. ſic 23. diſt. illud 24. diſtin. quorundã, qa licet non fuerit cã criminalis, tñ fuit de crimine 3. vnde neceſſaria eſt ſubſcriptio, vt extra de accuſ. ſuper his. Vel dic ꝙ in cauſa criminali vnus cõſocius procurat cauſam aliorum, ut extra de dol. & contu. cũ dilecti. & 2. q. 5. ſtatuit. Item hic habes, ꝙ ſentẽtia lata a nõ ſuo iudice rata põt haberi. De hoc nota. 9. q. 2. nullus. & 2. q. 6. ſi quando.
d ¶Debeant.] Argu. ꝙ obſequijs tempore litis nõ preſtãdis vt 2. qõ. 6. quoties. & 12. q. 1. qa. Arg. cõtra 11. q. 2. ſeculares. 35. q. 6. multorũ. ff. de ope. liber operis. Sed hoc ideo hic fuit, qa epi pro liberis ſe gerebãt. alias illi dẽnt obedire, q eſſent in poſſeſſione. 8. q. 4. nõne. ext. ut lit. pẽd. a memoria Nec obſ. C. de agr. & cenſi. litibus lib. 11. ubi dicitur, ꝙ ſi eſt contentio inter colonũ & dominum de fructibus, ꝙ fructus ſequeſtrãtur. Sed illud obtinet cũ dominus eſt ſuſpectus. Dicas ergo quòd poſſeſſor ſemper utitur fructibus lite pendente, ut 16. q. 4. uolumus. niſi in caſu, ut extra de iure patr. ex literis, qđ intellige verũ niſi de hoc ipſo qõ ſit, an poſſideat uel nõ, ut extra de in inte. reſt. cũ ueniſſent. in fi. ext. de conſti. cum in fi. & ff. de aqua quot. & æſti. l. pen. vnde ſi poſt motã controuerſiam canonici eligant, non ideo ſtatim ceſſatur electio donec conſtet de iniuſta electione, ut extra de in int. reſt. c. 2. in fi. & ext. de cau. poſſ. & propriè cũ eccleſia. Idem dicerem de patrono, licet non dẽãt poſt motam controuerſiam præſentare uel eligere

e ¶Incunctanter.] ideſt, de cætero. & ſic planum eſt. ADDITIO. Dicit H. quòd ſenſus eſt vt interim ei non denegent debitam reuerentiam, & poſtea incunctanter obediant ei, qui per ſententiam eis fuerat aſſignatus. Archid.

1 Arg. 44. di. in prin. ubi de h... 5 ead. q. 3. §. 1 & 3. q. 1. ſi cut Christus Arch.

Procurator quiſque cãm criminalem põt tractare.

2 De hoc no. inf. ea. q. 8. in ſuum.

3 Nã licet ca lis cã eſſet ciuilis, ſpectabat tamẽ ad depoſitionẽ & cõdẽnationẽ epiſcoporũ, ſi in ea conſtaret ꝙ legitime eſſent cõuicti de crimine, ſm H.

Poſſeſſor lite pendente fructibus vtitur.

ALIAS 2 Idẽ ſen... hic H. & L...

gati [d] ſunt, eccleſias ſuas ipſi recipiant. Nam cũ anteceſſores mei præſules eiectionem eorum epiſcoporum, qui ab eccleſijs ſuis expulſi ſunt, nec admiſerunt nec approbauerunt; nec ipſos, qui eis ſubrogati poſt ſunt α, viuentibus illis legitimos epiſcopos dixerunt [b]: Sanè, ſi ad Turonenſem fortè archiepum mittere præfatos epiſcopos dignaris, ſtude duos epos de expulſis [c], & duos de ſubrogatis vnà cum eccleſię tuæ legato ad Apoſtolicam B. Petri ſedẽ tranſmittere: vbi digna examinatione pręmiſſa, qui legitimi epiſcopi ſunt, appareant, & ſuas eccleſias irregulariter nõ amittant: Nihil enim queo aliud in præſenti negocio diffinire. Quia vero magna, quis ſit metropolitanus apud Britannos contentio eſt, licet nullius memoria teneat vos in ueſtra regione vllã habuiſſe metropolitanam eccleſiam; tamen ſi libet (poſtquam Deus omnipotens pacem inter vos & dilectũ filium noſtrum Carolum regẽ glorioſum conſtituerit) facile hoc poteritis aduertere. Quòd ſi adeò cõtentioſè creditis agere, ad noſtrum Apoſtolatum deſtinare cõtendite; quatenus noſtro libramine, quę fuerit apud vos antiquitus archiepiſcopalis eccleſia, luce clarius innoteſcat: & deinceps omni ambiguitate reciſa, quam ſequi epiſcopi ueſtri debeant [d] incunctanter [e] agnoſcant. Neq; enim eccleſias Dei per diſcordias regum, diuiſionis aliqua pati damna neceſſe eſt, cum quantum ex ſe eſt) pacem, quam prædicant, ſeruare ſtudeant inuicem, & in omnes.

α ¶Subrogati poſt ſunt.] *Sic reſtitutum eſt ex aliquot vetuſtis & valde emendatis codicibus. Antea legebatur*; ſubrogari poſſunt.

3 *Aliàs autem irrita erit epiſcopum ſententia, & a ſynodo retractanda.*

Vnde Fœlix Papa I. epiſt. prima ad Paternum.

Et in decretis. Iulij c. 27. Cap. Hadriani c. 58.

¶Damnatio iniuſta irrita eſt, & à ſynodo retractanda. C. XI.

IRritam [f] eſſe cenſemus & iniuſtã β epiſcoporum damnationem, & idcirco a ſynodo retractandam; ita vt oppreſſis ab omnibus, in cunctis ſubueniatur cauſis.

11. q. 3. c. irritam. ex Carth. 4. c. 28. Anſ. li. 3. c. 69.

β ¶Et iniuſtã.] *Sic in originali, & antecedit vox*, aliter: *ſed in*

ALIAS AVTEM. Hæc eſt tertia pars quæſtionis, in qua probat quod probatum fuit in prima parte, ſcilicet quòd unuſquiſque debeat a ſuo iudice iudicari. Ioan. de Fan. & ſic continuatur. Dictum eſt ſ. in §. aliquando, quòd pro bono pacis Papa tolerauit depoſitiones epiſcoporum ab alijs factas. Nunc uero dicit Gratianus, ꝙ aliàs niſi pro bono pacis toleraſſet, irrita eſſet depoſitio, vt in ſeq. cap. dicitur.

IRritam eſſe.] CASVS. Quidam epiſcopi depoſiti fuerunt ſine auctoritate Papæ, & ideo dicit Fęlix Papa irritam eſſe eorum damnationẽ, & a ſynodo retractandam, ut oppreſſis omnibus ſubueniatur plenarie.
f ¶Irritam.] Factã ſine auctoritate Romani Pontificis.

Q. OD

QVOD AVTEM. CASVS. Dictum fuit ſupra in cap. hæc quippe, ꝙ ſuffraganei debent ire ad iudicium ſui metropolitani, ſcilicet ad Turonenſem, & ideo Gratianus vult modo oſtendere, ꝙ ſuffraganei iudicium ſui archiepiſcopi declinare non debent, & ad alium iudicem paſtorali: H Sed potius eſt hic arg. contra, quia dicitur hic, ꝙ oportet habere iudices cõprouinciales, & archiepiſcopus eſt comprouincialis. illa ergo exceptio, niſi, ad principium refertur, ſcilicet ad peregrina, & fuit intellectus Grat. ꝙ ſi quis recuſaret metropolitanum, ad comprouinciales iudices recurreret, nõ ad peregrinos, niſi appellaretur, & hoc eſt quod dicit, & cũ cauſa extra prouinciam commiſſa fuerit. inf. e. nõ liceat 2

decretis Iulij, & in concilio Carthaginienſi quarto (vnde citatur infra 11. q. 3. c. irritam.) & in capitulis Hadriani, & apud Anſelmum eſt, irritam eſſe iuſtitiam epiſcoporum damnationem, &c. *quæ lectio videtur magis conuenire cum rubrica huius capitis.*

Et inter decreta Higini, c. 4. in epiſt. 2. Felicis inter decreta Iulii c. 16. in cap. Hadriani cap. 19. in adiectis capitular. Poly. l. 5. tit. 1. Anſ. l. 3. c. 77. Burc. l. 1. c. 147. Iuo p. 5. c. 260. & p. 6. c. 331.

Quod autem metropolitanum ſuum contemnere, & aliorum iudicium alicui expetere non liceat, Sixtus Papa III. teſtatur in epiſt. ad Orientales epiſcopos, cap. 3. dicens.

¶Peregrina iudicia ſunt ſubmouenda. C. XII.

PEregrina iudicia (ſalua in omnibus Apoſtolica auctoritate) generali ſanctione prohibemus: quia indignũ eſt vt ab extraneis† [a] iudicentur, qui cõprouinciales, & a ſe electos [b] debent habere iudices; niſi fuerit appellatum.

al. exter-

Item Anacletus Papa, epiſt. 1. c. 3.

¶De eodem. C. XIII.

Gen. 19.

LEges eccleſiæ Apoſtolica firmamus auctoritate, & peregrina iudicia ſubmouemus. Vnde, & Dominus mẽtionem faciens Loth, per Moyſem [c] loquitur dicens: [Ingreſſus es quidem (inquit) vt aduena, nunquid vt iudices?]

Et Marcellus epi. 1. in codice canonum inter decreta Inno. Capitularium l. 6. c. 287. Anſ. l. 2. c. 52. & 3. c. 79.

Item Innocentius Papa ad Victricium Rothomagenſem epiſcopum, epiſt. 2. c. 3.

¶Nulli liceat aliarum prouinciarum iudicium expetere. C. XIIII.

NOn liceat cuiquam (ſine præiudicio [d] tamen Romanæ eccleſiæ, cui α in omnibus cauſis reuerentia, & auctoritas debetur) relictis his ſacerdotibus, qui in eadẽ prouincia Dei eccleſias nutu diuino gubernant, ad alias conuolare prouincias, vel aliarum prouinciarum epiſcoporum iudicia expeteret† [e], vel pati. Quòd ſi quis præſumpſerit; & ab officio cleri ſubmotus, & iniuriarum reus ab omnibus iudicetur.

† al. experiri.

al. cuius.

α ¶Cui.] *In epiſtola, & Marcelli, & Innocentij legitur*, ſine præiudicio tamen Romanæ eccleſiæ, cui † in omnibus cauſis debet reuerentia cuſtodiri: *quamuis a poſtrema conciliorum in quatuor tomis editione abſint illa duæ voces*, ſine præiudicio *quemadmodum, & paulo inferius iſta*, vel aliarum prouinciarum epiſcoporum iudicia expetere, vel pati, *quæ tamen habetur in alijs locis indicatis.*

b ¶Electos.] Cũ ordinarii ſint ſuſpecti. 2. q. 6. placuit, vel loquitur in cã criminali pſbyteri, vel diaconi, vel 6. q. 7. ſi autẽ.

LEges eccleſiæ] CASVS. Anacletus i hoc capitulo confirmans conſtitutiones eccleſiæ dicit, ꝙ alienigena iudex eſſe nõ debet. Et hoc probat exẽplo Loth, cui dictum fuit a Sodomitis, Ingreſſus, &c.

c ¶Per Moyſem] quia ipſe Moyſes loquens per ſpiritum Dñi introduxit in Geneſi Sodomitas ita loquentes.

NOn liceat cuiquã.] CASVS. Quæſitũ fuit vtrum epiſcopo liceat agere, vel reſpõdere ſub iudice non ſuo. Et reſpondet, ꝙ nõ, ſalua tamen omnibus Romanæ eccleſiæ reuerentia, quod ſi facere præſumpſerit, deponatur.

d ¶Præiudicio.] Hoc ideo dicit, quia ſpretis omnibus ordinarijs ad eũ poteſt appellari. arg. ſu. 2. q. 7. c. 1 2. & 3. nam ipſe eſt ordinarius olum extra de elect. cũ nobis.

e ¶Expetere.] Hic patet quòd clericus, ſi ne conſenſu ſui epiſcopi non põt conſentire in alium iudicem, nam ſic poſſet euacuari iuriſdictio epiſcoporum, ſi omnes conſentirent in alium iudicem: ad idem facit 2. q. 6. placuit 2. & in auth. de ſan. epiſ. §. œconomus. coll. 9. Arg contra. ſu. ea. pulſatus. Sed extrà de fo. comp. ſi diligenti. expeditum eſt.. ꝙ non poteſt per pactum renunciare foro. De hac materia not. 11. q. 1. inolita. lo. Quod dicit Io. ꝙ expeditum eſt, in illa decre. extra de fo. comp. ſi diligenti non eſt verũ 3 quia illa decre. loquitur, ꝙ clericus non poteſt conſentire in laicum, ſed hodie nec in clericum conſentire poteſt, niſi de conſenſu ſui epiſcopi, vt dxtra de foro comp. ſignificaſti. B.

Clericus an pòſſit foro renunciare.

2 Iſtã glo. Gignant H. & L. ſuper ver. iſ. e. niſi fuerit appellatum, & melius, & clarius ponitur ibi. Arch.

3 Imò eſt verũ, vt patet verſ. cum ergo. Arch.

tem ire. Et hoc probat per ſequentia capitula.

PEregrina iudicia.] CASVS. Quæſitum fuit a Sixto vtrum valeant illæ ſentẽtiæ, quæ a iudicibus extraneis proferuntur. Et rñdet ꝙ non, niſi fuerit appellatum vel Papa propria voluntate cauſam delegauerit, quia indignum eſt, vt qui comprouinciales electos debent habere iudices, ab alienis iudicentur.

a ¶Ab extraneis.] Argum. iudicem ad quem appellatur non eſſe ordinarium 2 6. quæſt 3. ſcitote, & ſic archiepiſcopus eſt extraneus, vt ibi vr, & extra de offic. iud. ord.

idest, extra ...eum, & cæ ...m eſt qui d ...oc dubitat, ...um hoc ſit ...ertiſſimum ...m Hug.

REVERENTIA. CASVS. Quia ſup. in c. non liceat, mentionē fecit de reuerentia; ideo Grat. dicit quæ ſit illa reuerentia, ſcilicet cum appellatur ad eum, vel cum ab eo iudices extranei conceduntur.

VNaquæque.] CASVS. Dicitur hic, quòd quælibet prouincia proprios debet habere iudices, ad quos comprouinciales recurrant, niſi ſedes Apoſtolica aliter decreuerit.

NEminem.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ nullus debet trahi extra ſuam ꝓuinciam, vel comitatū, ita ꝙ actor forum rei ſequatur, niſi fuerit appellatum ad maiorem iudicē, vel niſi ad iuſſionē maioris iudicis dat⁹ fuerit iudex. In ſecūda parte dicitur, ꝙ in qualibet ꝓuincia ſynodus cauſas audire debet, & terminare intra ſuæ prouinciæ terminos, & oīs accuſatio fiat intra prouinciā, ſicut in Nicæno concilio continetur. Scđa pars īcipit ibi, [Illa quæ ſunt.] a ¶ Neminē.] Eſt autem hoc iō ſtatutū, qa alibi nō poſſunt hēre teſtes, vel amicos, vt 33. quæſtio. 2. ſine. 2. q. 2. præceptū. & in authen. vt omnes obed. iudi. §. 3. coll. 5. Vnde dico ꝙ ſi aliquis impetrat reſcriptum ad iudicem alterius prouinciç, non ſufficit ꝙ vltra duas dictas non trahat aduerſarium, vt dicit illa conſtitutio, extra de reſcript. nonnulli Sed etiam requiritur, ꝙ extra prouinciam 1 cum nō trahat, niſi in litteris fiat mentio de prouincia. Cū enim de iure extra prouinciam nemo ſit trahēdus, vt hic dicitur, ergo niſi reſcriptū pricipis de eo faciat mētionē, non poteſt auctoritate reſcripti trahi extra prouinciā, licet minus ſit ſpatiū ad quod trahitur, q̄ duæ dietæ eſt tamen ar. contra ext. de offi. iud. ordi. ſignificaſti. 1o. Certe tamen non nocet contra: ſed illi conſtitutioni, non nulli, ſtatur. Iſta opinio ho-

Reſcripto nō poteſt quis trahi extra ſuā prouinciam.

1 Intelligo vulgarē, vt dixi 7. q. 1. §. factus.

die non habet locum, immò contrarium obſeruat Romana curia.

SI quis clericus.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ de quocunque crimine quis accuſatur, tantum in ſua prouincia reſpondeat, nec accuſator eum ad aliam prouinciam trahere nititur. Sequens cap. planum eſt, & per ſe patet.

Reuerentia autem, quæ Apoſtolicæ debetur eccleſiæ, & eius auctoritas intelligenda eſt, cum vel ad ipſam appellatum fuerit, vel ab ea iudices electi conceduntur.

Vnde Sixtus Papa cum diceret: [Comprouinciales, & a ſe electos debent habere iudices,] ſtatim ſubiungit, (niſi fuerit appellatum.) — ſup. eo. peregrina.

Item Anacletus Papa, epiſt. 1. c. 3.

¶Abſque Apoſtolicæ ſedis decreto extraneos iudicés adire non poſſumus. C. XV.

Anſ. l. 3. c. 80.

VNaquæque prouincia tā iuxta eccleſiæ, quàm iuxta ſæculi leges, ſuos debet iuſtos, & nō iniquos habere iudices, & non extraneos †, niſi Apoſtolicæ ſedis huius decreuerit auctoritas.

† al. externos.

Item ex Romana ſynodo.

In cap. Hadriani, c. 5. 8. 9. 10. Fælix. 1. epiſt. 2.

¶Niſi per appellationem, alterius prouinciæ iudices adire non oportet. C. XVI.

Iuo p. 5. c. 243. & p. 6. c. 331.

NEminem[a] exhiberi de prouincia ad prouinciam, vel ad comitatum oportet, niſi ad relationē iudicis, ad quem fuerit appellatum α, ita vt actor rei forū ſequatur. *& infra.* ¶Illa, quæ β ſunt per vnamquamque prouinciam, ipſius prouinciæ ſynodus diſpenſet, ſicut in Nicęno conſtat decretum eſſe concilio. ¶Vltra prouinciæ terminos accuſandi licentia non progrediatur. ¶Omnis accuſatio intra prouinciam audiatur, & a comprouincialib. terminetur, niſi prælatus ſit, qui accuſatur. γ

ſu. ea. vltra. inf. 5. q. 4. c. duodecim. §. item Hadrianus. — C. 8. C. 9. C. 10.

α ¶Ad quem fuerit appellatum.] *Hæc ſunt addita ex Hadriano, epiſtola ſynodica Fælicis, & Iuone.*

β ¶Illa quæ.] *Hinc vſque ad finem in capitulis tantum Hadriani ſunt inuenta.*

γ ¶Niſi prælatus ſit, qui accuſatur.] *Verba hæc neque in capitulis Hadriani, neque antiquioribus Gratiani exemplaribus leguntur, in alijs vero, loco ipſorum, ſunt hæc* niſi ad ſedem Apoſtolicam fuerit appellatum.

Item Sixtus.

Elutherius ad Galliæ prouin. Fęlix. 1. epi. 1. in decretis Iulij, c. 25. In c. Hadriani, c. 7. Iuo p. 6. cap. 318. & 329.

¶De eodem. C. XVII.

SI quis clericus ſuper quibuslibet criminibus accuſatus fuerit; in prouincia, in qua conſiſtit ille, qui accuſatur, ſuas exerceat † actiones: nec exiſtimet † cum accuſator ſuus alibi, aut lōgius ad iudicium pertrahendū †.

† al. exerat † al. æſtimet † al. protrahendum.

¶*Caput hoc, quod citatur ex Sixto, in nulla epiſtola* Pontificum *huius nominis eſt inuentum. In aliquot vetuſtis exemplaribus eſt tantum,* Item, *vt videatur citari eadem ſynodus Romana, quæ in ſuperiori capite, id eſt quæ continetur in capitulis* Hadriani. *Iuo autem par. 6. c. 318. citat ex* Eleutherio: *cap. autem 329. citat ex Fęlice primo.*

Item ex decreto Hadriani Papæ.

¶Vbi crimen admittitur, ibi cauſa ventiletur. C. XVIII.

In cap. Hadriani c. 52. & ſup. eo. c. Ibi ſemper ex Fabiano. Burc. li. 16. c. 3. Iuo p. 6. c. 324. Pann. li. 4. c. 75.

QVi crimen obijcit, ſciat † ſe probaturum. Reuera ibi cauſa agatur, vbi crimen admittitur.

QVÆSTIO VII.

QVod iudex[a] eſſe non poſſit, quem cum reo par aut maior macula inficiat, multis auctoritatibus probatur.

Dicit enim ſancta Romana ſynodus.

In cap. Hadriani c. 5. & in 2. epiſt. Fęlicis. Anſ. li. 3. c. 7. Poly. li. 5 tit. 1. Iuo p. 5. c. 248. & p. 6. c. 331. Pann. l. 4. c. 78.

¶Infames, iudices eſſe non poſſunt. C. I.

INfamis[b] perſona, nec procurator[c] eſſe poteſt, nec cognitor.

Tria ſunt[d], quibus aliqui impediuntur, ut iudices nõ fiant. [Natura, vt ſurdus & mutus, & qui perpetuo[e] furioſus eſt, & impubes, quia iudicio carent. Lege, qui Senatu amotus[f] † eſt. Moribus[g] fœminæ & ſerui: non quia non habeant iudicium[h], ſed quia receptum eſt, vt ciuilibus officijs non fungantur.

† *motus*] orig.

¶*Prior pars huius capituli vſque ad verſ.* cognitor. *habetur in epiſtola ſecunda Fœlicis primi: in qua refert ſynodũ a ſe habitã quod in principio epiſtolæ commemorat his verbis,* Nos vero ad ſupplementum ueſtrum fratres, & coepiſcopos noſtros vocauimus amplius quàm ſeptuaginta. Cum quibus hæc, quę ſubtus habẽtur inſerta, regulariter tractanda decreuimus. *Eadem pars habetur in capitulis Hadriani, quæ (vt ſuperius ea. q. 5. ca. accuſationes, aduotatum eſt) nomine Romanæ ſynodi interdum citantur. Reliqua uero huius capitis uidentur eſſe Gratiani; ſumpta tamen ferè ad uerbum ex l. cum prætor. verſ. quidam enim. ff de iudicijs, quemadmodum & in ſequenti capite multa colliguntur ex varijs legibus digeſtorũ, & Codicis. Quamobrem in antiquioribus codicibus omnia hæc vſq; ad c. qui ſine peccato, coniunctę habentur.*

Veruntamen[i] ſi ſeruus, dũ putaretur[k] liber, ex delegatione ſñiam dixit; quamuis poſtea in ſeruitutẽ depulſus ſit ſententia ab eo dicta, rei iudicatę firmitatẽ tenet

In digeſtis, tit. de poſtulando. lib. 3. tit. 1.

QVod iudex] In hac 7. quæritur, utrum criminoſus poſſit eſſe iudex, & inde ſumpta occaſione ponit tres ordines infamium vſque ad illam legem, arceantur. Diuidas ergo quæſtionem in tres partes. In prima parte ponitur quod dictum eſt. Secũda ibi, [Arceantur.] Tertia ibi,] Qui ſine.] Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur. 7. q. qua quæritur, an iudex eſſe poſſit, qui pari delicto cum reo uel minori inficitur, & ꝙ non poſſit iudicare, multis auctoritatibus probatur. Conſueuit tamen dici, ꝙ donec iudex toleratur ꝙ iudicare poteſt ex officio ſuo, ſed nõ de iure mero, ut J. ea. §. ult. Mihi vr̃, ꝙ repelli debeat, ſi crimen fuerit contra eum probatum in modum exceptionis, ſicut contingit de teſte, qui repellitur probato crimine in modum exceptionis, & ſicut de electo ad dignitatem contingit cum ei obijcitur aliquid, ut repellatur ab electione. Sequens capitulum planum eſt.

a ¶Quod iudex.] Hic quæritur an criminoſi, uel infames poſſunt eſſe iudices. Et quidam ſi non tolerantur ab eccleſia, non poſſunt ſi tolerantur, bene poſſunt, & tenet eorum ſñia 1 ipſi tamen peccant iudicando 2. Vel diſtingue an aliquis ſit infamis per ſentẽtiã uel ipſo facto, vt tũc nõ poſſit, an aliàs, vt tũc poſſit. Illud tñ certũ eſt, ꝙ ſi infamia obijcitur alicui, qui eſt electus in iudicẽ quod ꝓpter hoc bene remouetur, licet hucuſque fuerit toleratus, vt extr. de reſcriptis. ſciſcitatus. & ext. de exceſ. prælat. inter dilectos & ff. ad leg. Iul. de vi priuata, l. 1. criminoſi ergo poſſunt iudicare ex officio, ſed non ex vitæ merito. 3. q. vlt. c. vlt.

1 De hac materia tractat plenè in l. Barbarius Philippus. & ibi per Bar. & alios. ff. de off. pr. 2 Vt inf. e. §. fina in fi. de pœ. d. 3. 6. c. 1 40. diſtin. c. vlt.

b INfamis] Per ſententiam.

c ¶Nec procurator.] ideſt, aduocatus, ut J. pxi. §. Vel intellige de ꝓcuratore vero, vt Iſamis nõ poſſit eſſe ꝓcurator 3. ſecundũ canones. vt J. 5. q. 4. quia epiſcopus, nec obſtat inſti. de excep. §. ult. quia loquitur hic de infami per ſententiam. ibi de tali, qui eſt aliàs infamis. ſi tñ iudex toleratur in officio, eius tenet ſñia. 8. q. 4. nonne. Sed infamis põt eſſe arbiter, vt J. ead. §. tria. verſ. cognitores.

Infamis an poſſit eſſe ꝓcurator.

3 De hoc ẽt no. ext. de iuram. cal. Imperatorum.

Infamis arbiter eſſe poteſt.

TRIA SVNT. CASVS. Dicit in hoc §. ꝙ tribus de cauſis repellit aliquis ne iudex fiat. ſ natura, lege, & moribus. Natura impeditur. ſurdꝰ mutus, perpetuo furioſus, & impubes. Lege, vt ille q remouet a ſenatu pp ſuã turpitudinẽ Moribus. vt mulier & ſeruus: nõ ideo q1 iudicare nõ poſſunt: ſed quia moribus obtentũ eſt ne ciuilibꝰ fungant officiis ſed ſi delegatur cauſa ſeruo, qui putatur liber, eius tenet ſententia.

d ¶Tria ſunt.] Hoc eſt ſumptum a lege. ff. de iudi. cum prætor. §. non autem omnes.

e ¶Et qui perpetuo.] Secus ſi ad tempus, ut ff. de iud. cum furioſus.

f ¶Amotus.] Immo & ſi eius electio fuerit caſſata propter eius vitium, ut extra de elec. c. ſuper.

g ¶Moribus.] Ideſt, conſuetudine. immo etiam lege, ſiue canone. 33. q. 5. mulierem. Nec obſtat 15. q. 3. §. 1. dic ut ibi dixi.

h ¶Iudicium] ideſt, diſcretionem.

i ¶Veruntamen.] §. & uerba Gratia.

K ¶Dum putaretur.] Ecce quantum communis opinio operetur, ut extra de iure pat. conſultationib. extra qui filiu

Opinio cõis multũ operatur.

C. II.

INfames non poſſunt eſſe procuratores, vel patroni cauſarum. Sunt autem tres ordines eorum, qui poſtulare [a] prohibentur. ¶Eſt autem poſtulare, & deſiderium ſuum vel amici ſui in iure apud eum, qui iuriſdictioni præeſt, exponere, vel alterius deſiderio contradicere. ¶Nam, ut præmiſimus, non poſtulantiũ tres ordines ſunt. Quidam prohibentur omnino [b] poſtulare, vel propter ætatem vt minores decem & ſeptem annis, vel propter caſum, vt ſurdus, qui prorſus non audit [c]. Alij prohibentur, ne pro alijs poſtulent, vel propter ſexum, vt fœminæ; vel propter caſum [d], vt vtroque lumine orbati †; vel propter notam turpitudinis, vt ij qui corpore ſuo muliebria paſſi ſunt, niſi fortè vi prædonum [e], vel hoſtium ſtuprati probentur. Similiter qui capitali crimine, vel calumniç † cauſa publico iudicio ſunt damnati, vel qui operas ſuas locauerunt, ut cum beſtijs depugnarent in arena [f], pro alijs poſtulare prohibentur. His perſonis pro ſe allegare permittitur, pro alijs poſtulare prohibentur; niſi fortè tutelam impuberum, uel curam adoleſcentium non affectatam, ſed neceſſariam adminiſtrarent. Pro his enim quorum curam gerunt, eis poſtulare conceditur. Alij enim [g] omnes, qui vt infames [h] notantur, niſi pro ſe, & pro certis perſonis poſtulare non poſſunt, niſi in integrũ reſtitutionem acceperint. ¶Permittitur [i] aũt eis poſtulare pro parente, pro patrono, patronave, liberis, parentibusq; patroni, patronæque: pro liberis etiam ſuis, fratribus, & ſororibus, vxore, ſocero, ſocru, genero, nuru, vitrico, nouerca, priuigno, priuigna, pupillo, pupilla, furioſo, furioſa, fatuo, fatua, muto, ſurdo, prodigo, & adoleſcente. ¶Item pro ijs, quibus propter infirmitatem curatores dari ſolent, & qui negocijs ſuis aliquo perpetuo morbo ſupereſſe non poſſunt. ¶Omnes autem, qui non ſponte, ſed neceſſario funguntur officio [k], ſine offenſa edicti poſtulare poſſunt, etiam ſi ij ſint, quibus nõ niſi ꝓ ſe ipſis poſtulare permittitur. ¶Affinitates vero non eas accipere debemus, quæ quondã [l] fuerũt, ſed p̄ſentes. Nurus & generi appellatione, & ſoceri, & ſocrus, & vlteriores, quibus [pro] prçpoſitio [m] ſolet accedere, cõtinentur.

Ex l. 1. ff. de poſtulando verbis alio modo aptatis.

† al. calumnia publici iudicijs.

† Contra text. in l. §. ſecundo loco. ff. poſtu.

Ex l. 2. & 3. eo.

Et l. 4. & 5.

Ex l. 6.

Ex l. 3. eod.

filij ſint legit. cũ inter. & 1. q. 1. ſi qui à ſimoniacis. C. de teſta. l. 1. arg. contra extra qui fil. ſint leg. per tuas, & ſu. 24. diſtin. c. vlt. 29. q. 2. ſi quis ingenus. & diſt. 8. veritate. & ff. de iud. l. 2. in prin. Sed nunquid idem eſt ſi excõicatus ferat ſnĩam, qui publicè habetur pro non excõmunicato? not. extra de ſent. & re iudic. ad probandum. Et eſt rõ quare aliud ſit in ſeruo; quia ſeruus in multis caſib. habet perſonã ſtandi in iudicio, vt 12. q. 2. §. qui manumittitur. ſed excõmunicatus in nullo. Vel dic (quod verius credo) quod nec ſententia ſerui teneret, niſi confirmata eſſet à principe. Io.

INfames] CASVS. In hac lege hoc ordine proceditur. Primo dr̃, ꝙ infames nõ poſsũt eſſe ꝓcuratores, vel aduocati. Secũdo qd ſit poſtulare. Poſtulare eſt, ſ. deſideriũ ſuum uel amici ſui in iudicio exponere. Tertio ponit tres ordines hominũ, qui aduocare non poſſunt. In primo ordine ponuntur illi qui nec pro ſe nec pro alijs poſſunt aduocare, vt minores xvij. annis & illi q nihil audiunt. In ſecundo uero ordine ponũtur illi, q poſſunt pro ſe poſtulare ſed pro alijs, nõ niſi pro pupillis, vel adultis, quorũ tutelam uel curã gerunt in quo ordine ſunt quinque genera hominum ſeu perſonarum, ſ. mulieres, & vtroq; lumine orbati, & illi q ſpõte muliebria paſſi ſunt, ut Sodomitç, vel qui de capitali crimine, aut de calũnia ſunt dãnati, & ij qui locauerunt operas ſuas, vt cũ beſtijs ſeu feris pugnarent in arena. In tertio autem ordine ponunt̃, alij infames, qui pro ſe & quibuſdã certis perſonis poſſunt aduocare, quæ infra continentur, & hoc propter quinque cauſas, ſcilicet propter reuerentiam, in parente & patrono: propter cõſanguinitatem: propter affinitatem: propter miſericordiam miſerabilium perſonarũ ꝑ tutelam, uel curam eis iniunctam. Secunda pars eſt ibi, [Eſt autem] Tertia ibi, [Nam vt præmiſimus.]

Poſtulare quid eſt.

a ¶Poſtulare] Poſtulare eſt pro tribunali petere, & nõ alibi ff. de dam. infect. dies. §. hoc autem.

b ¶Omnino.] Etiam pro ſe.

c ¶Non audit.] Nullus enim adeo ſurdus eſt quin aliquid audiat, ut C qui teſta. fac poſſ. diſcretis.

d ¶Vel ꝑ caſum.] Digeſtis, de iud. cæcus ꝗ. 15. q. 1. §. vl.

e ¶Prædonum.] Tunc enim non eſt imputandum, vt ff. de adult. vim paſſam. 32. q. 5. ille.

f ¶In arena.] Ni cauſa virtutis hoc faciant. ff. eod. l. 3. §. quod ſi.

g ¶Alij enim.] Notandum, ꝙ omnes, qui maiori infamia ſunt notati, non niſi pro ſe & pro ijs quorum ſunt tutores poſſunt poſtulare, & illi ſunt de ſecũdo ordine. Sed minori infamia notati poſſunt pro ſe & pro quibuſdam certis perſonis aduocare, & ſunt de tertio ordine poſtulantium, ſcilicet de minori.

Infames q̃ que poſtulare poſſunt.

h ¶Infames.] Minori infamia.

i ¶Permittitur.] Vt ſunt illi de ſecundo ordine.

K ¶Officio.] Vt tutores & curatores.

l ¶Quæ quondam] Ergo uno coniugum defuncto ſoluitur affinitas inſti. de nupt. §. affinitatis. Sed cõtra 35. q. 10. ca. 1. 1. Sed potes dicere, ꝙ quo ad impedimentũ matrimonij non deletur, ſed quo ad alia, aut quo ad beneficia huius edicti.

1 Ver. pero. ubi hoc.

m ¶Præpoſitio.] Scilicet patribus iſtorum, vel viris iſtarum, &

rum, & dicitur proſocer. ideſt pater ſoceri progener, id eſt, maritus neptis, nam gener filij mei eſt mihi: progener.

ARCENTVR. Hæc eſt ſecunda pars quæſtio. in qua ponit 12 art. legales vſque ad c. [qui ſine.] Io. de Faut. CASVS.

honorati, qui Romæ ſunt, ideſt qui honorem habent ſine adminiſtratione, poſſint aduocare. Et reſpondet, quod ſic, quamdiu volunt, dummodo tamen turpi lucro pecuniæ, vel alicuius alterius rei non corrumpantur.

Tit. 6. l. 5.

2 ¶Arcentur etiam a profeſſione aduocatorum (*ſicut in ſecundo libro Codicis titulo de poſtulando inuenitur*) qui ſub nomine honorariorum ex ipſis negotijs, quæ tuenda ſuſceperint, emolumentum ſibi certæ partis [a], cum graui damno litigatoris, & deprædatione poſcentes, inueniuntur. ¶Item ſi quis adeo procax fuerit, vt non ratione, ſed probris putet eſſe certandum, opinionis ſuæ imminutionem patiatur. ¶Præterea non licet aduocato vllum contractum [b] inire, vllam pactionem conferre cum eo litigatore, quem in propriam recipit fidem, nec ex induſtria [c] iurgium protrahere. ¶Apud vrbem [d] Romam ẽt honoratis [e], qui hoc putauerint eligendum [f], eouſq; licet orare, quouſq; maluerint [g], videlicet, vt nõ ad turpe [h] cõpendiũ, ſtipemq; deformem hæc arripiatur occaſio. Nam ſi lucro pecuniaq; [i] capiuntur, veluti degeneres inter viliſſimos numerabuntur. ¶Si vero [k] in vno auditorio duo tantum præ cæteris fuerint, vel plures, quorum fama ſit hilarior, in iudicantis officio ſit, vt par [l] cauſidicorũ diſtributio fiat, & exæquetur partib. auxiliũ ſingulorũ. ¶Si qs vero monitus a iudice, ea excuſatione, quæ nequeat comprobari, cuicumq; parti patrocinium denegauerit, careat foro [m], ſciat ẽt nunquam ſibi ad agendũ copiam poſſe reſtitui. ¶Si quis autẽ ex litigatoribus detectus fuerit ſeparatim tractaſſe cũ plurimis, & aduerſario ſuo tali fraude ſubtraxiſſe paris defenſionis copiam; oſtendet proculdubio iniquam [n] a ſe litem foueri, & auctoritatẽ iudiciariã a ſe eluſam experietur. ¶Item, quamuis [o] illi, qui cauſam fiſci egiſſent, prohibeantur aduerſus fiſcum patrocinium præſtare; tamen hodie [p] etiam aduerſus fiſcum patrocinium poſſunt exhibere priuatis †; dum eam cauſam [q]

L. 6. cod. eod.

L. 7. cod. eod.

Ex l. 2. cod. de aduocat. fiſci.

d ¶Apud verbũ] De eadem lege eſt.

e ¶Etiã honoratis.] etiam melioribus.

f ¶Eligendum] Vt ſunt aduocati.

g ¶Maluerint.] id eſt, quouſq; tale officium voluerint exercere, vnde non eſt hic argumentum, ꝙ aduocati tandiu audiantur, quamdiu volunt allegare 3 quia iudex poteſt aduocatos remouere cum voluerit, vt ff. de ijs quæ in teſtamento delentur, l. 3. in fi & C. de iudicijs, Auth. iubemus.

h ¶Non ad turpe.] ideſt, ad modicũ, & vile Et eſt arg. ꝙ bona dona danda ſunt admi tuto cum plures, & ff. de origine iuris. l. 2 §. vlt.

i ¶Pecuniaque.] Modica.

SI VERO CASVS. Dicitur in hac lege, ꝙ ſi duo, vel plures in aliquo auditorio prioris meliores fuerint aduocati, & alter litigatorum velit habere partẽ bonorum aduocatorum: officio iudicis fiat æqualis diſtributio cauſidicorum: & ſi quis aduocatus monitus noluerit obedire ſine iuſta excuſatione, careat ipſe officio aduocandi ſine ſpe aliqua reſtituendi.

Aduocato quãque ſilentiũ imponendum e. t.

3 Adde. ꝙ non debet eſſe verboſi in allegando leg. Neſſenius. cũ ſi. i not. ff. de ne. geſt.

Doctoribus bona dona danda ſunt.

CASVS Dicitur hic, quòd illi, qui paciſcuntur de certa parte litis cum eo cuius cauſam defendunt, repelluntur ab aduocando.

a ¶Partis.] De parte litis non licet paciſci, vt ff. de pac. ſumptus, ſed ſuper certa re licet. C. de ſententiam paſſis, ſi debitor 1 licet dixerit, ꝙ licet de aliquota repaciſci ſine graui detrimento partis, vt hic: tamen vltra centum aureos non licet paciſci, vt ff. de va. & extraor. co. l. 1 §. in honorarijs.

PRAETEREA. CASVS. Tria prohibet Imperator, vt aduocatus rationibus pugnet, non probris: alioquin erit infamis, vt nullum pacto ineat cum eo quem in propriam curam ſuſceperit, poſt lit. conteſt. quod intelligit H ſi antea fecit pactum. alioquin ſecus, & vt iurgia ex induſtria non protrahat.

b ¶Contractum.] Ex poſtfacto, ab initio tñ pôt 11. q. 3. non licet, ſed ſi non fecit pactum, poſteá ei dabitur pro modo litis, & facundia aduocati, & pro cõſuetudine regionis, vt ff. de va. & extraor. cog. l. 1 §. in honorariis. Vel loquitur de tali, qui ſponte ſe vinci ſuſtinet in aliqua exceptione, vt ſi aſſerat ſe non poſſe fouere cauſam, niſi augmentetur ſalarium, quod fieri non debet, argumento medici, vt ff. de var. & extraor. cog. medicus.

c ¶Ex induſtria.] Quod ſi fecerit, eum iudex puniat duabus libris auri 2 C. de iudi. properandum, §. illo pro cul dubio.

APVD VRBEM. CASVS. Quæſitum fuit vtrum

K ¶Si vero] C. eod. prouidendum.

l ¶Vt par.] Illud olim obtinuit cum ſalaria dabantur de publico; hodie vtraque pars ſibi debet prouidere, vt C. de iud. l. properandum, § illo. Tamen pueris, & debilibus, & pauperibus prætor dabit aduocatum 4 vt ff. de poſtul. l. 1. §. ait prætor.

m ¶Foro] ff. de pœn. l. moris, §. 1.

SI QVIS AVTEM. CASVS Quæſitum fuit ab Imperatore, ſi alter litigatorum ſubtraxerit aduerſario copiam aduocatorum corrumpendo eos ne ipſum iuuarent, quam pœnam pati deberet. Et reſpondet. ꝙ puniri debet extra ordinem, & oſtendit ſe iniquam litem fouere.

n ¶Iniquam.] Sic extra de teſti. c. intimauit, & extra de teſtibus cogend. peruenit.

QVAMVIS. CASVS. Quidam fuerunt aduocati fiſci, poſtea volebant præſtare patrocinium priuatis contra fiſcum. Quæſitum fuit an poſſint. Et reſpondet ꝙ ſic hodie, licet olim fuiſſet ſecus: dummodo declinent cauſam illam, in qua fuerunt aduocati pro fiſco.

o ¶Quamuis] Verba Gratiani.

p ¶Tamen hodie.] verba legis.

q ¶Cauſam.] Niſi ſuam, vel parentum ſuorum, vel pupillorum ſuorum iniuriam proſequantur, ff. eod. l. pen. §. vltim.

4 De hoc le. & not. extra de offi. in e. 1

...ſcor. tex. ...t. & ibi ...C. de ad ... fiſci. no. ...pe. & fi. ...poſtu. ...cundum ...Io. Ber. ...

...Aduocato ...aliter fit ...ſfactio. ...ic erit in ...dico, ff. d ...& extra- ...cog. me- ...s.

SI CONTRA. Caſum ſic pone. Ego quondam fui aduocatus contra patrem Petri. pendēte cauſa mortuus eſt pater Petri, cui Petro datus ſum tutor legitimus datiuus, vel teſtamentarius. Quæritur vtrum poſſem defendere candē cauſam Petri pupilli mei? Et reſpondet, quòd ſic, quamuis olim ego fui contra patrem eius.

a ¶Si contra patrē.] male ponit literam, quæ eſt ff eo l. ...

b ¶Tutor.] Argu. ꝙ ratione officii liceſ, quod aliàs non liceret, vt 94. diſt. præcipimus, & C. de admi niſtrat. tuto. cum quidam. Item arg. quod ſi iudex ſuccellit appellanti, quod poteſt propriam ſententiā impugnare, ff. de iudic. l. iulianus ait. Itē arg. ꝙ ſi iudex a quo appellatur, efficitur illius iuriſdictionis cuius eſt ad quē appellatur, ꝙ poſſit cognoſcere, vt 11. q. 3 ſi epiſcopus 2. quia iam videtur alia perſona, ff. quando app. ſit l. 1. §. ſed & ſi præſes. Ar. contra. ff. de iur. om. iud. prætor. Io. Sol. conſueuit dici, quòd debet cauſam alicui delegare, vt ff de iuriſ. om. iud. prætor. Vnde gloſſatur ibi, poteſt, ideſt, debet, alioquin poſſet recuſari B.

Iudex an poſſit quis ... propriam ſententiam impugnare.

a iudicibus. nunquam enim præciſe inuenies, ꝙ ordinarius non poſſit eſſe arbiter. Sed vbiq; dicitur, ꝙ non poteſt cogere partes, vt in ſe compromittant, vnde licite in eum compromittitur in eum volentibus partibus, vt ff. de tuto. & cura. l. 4.

declinent ſuſcipere, quam tractauerant, dum fiſci aduocati fuerunt. ¶Item, ſi contra patrem [a] pupilli cauſam egiſti; tutor [b], vel curator datus eandem cauſam defendere non prohiberis. ¶Cognitores [c] vero ex officio intelligun tur, non ex arbitrio [d]. Nihil enim refert, is qui arbitrium ſuſcipit, an ſit integræ famæ, an ignominioſus. ¶Filius [e] etiam in re patris arbiter eſſe poteſt. Nam, & iudicem [f] eum eſſe poſſe pleriſque placet. ¶Si quis vero [g] iudex [h] ſit, arbitrium recipere eius rei, de qua iudex eſt, & in ſe compromitti iubere prohibetur lege Iulia: & ſi ſententiam dixerit, non eſt danda pœnæ perſecutio: ſeruus arbiter eſſe non valet, libertinus poteſt. ¶Porro infamia [i] multipliciter irrogatur. Aliquando enim contrahitur genere delicti declarati per ſentētiam; veluti cum iudex pronūciat, iniuriā feciſti, hæreditatem expilaſti, calumniatus

L. hi, qui fiſci. ff. de poſtul.
Ex l. Pædius. ff. de recept. arb.
Ibidem le. 5.

Ex ead. l. Pędius. l. Decuriones.
C. ex quibus cauſis infa. irro.
L. 12. cod. eod.
L 16. cod. eod.
L 6. cod. eod.

POR-

COGNITORES VERO. CASVS. Hæc ſunt verba Gratiani, & reſpiciunt ad finem primi capituli huius quæſtionis, vbi dictum eſt, ꝙ infamis perſona non poteſt eſſe cognitor, ideſt iudex. Sed ne aliquis idem intelligeret de arbitro, dicit ꝙ arbiter pōt eſſe infamis. Filius (vt lex dicit) poteſt eſſe arbiter de re patris.

c ¶Cognitores.] Exponit primum capitulum huius quęſtionis.

d ¶Non ex arbitrio.] ff. de arb. Pædius.

e ¶Filius.] ff. de arb. quin etiam.

f ¶Et iudicem.] Sed contra. ff. de iuriſ. om. iu. qui iuriſdictioni, vbi dr̄, ꝙ iudex nec ſibi, nec liberis ſuis ius dicere pōt. Sed illud intelligas in criminali cauſa: ſecus in ciuili: ſed tamen in criminali cauſa 1 pōt vſq; ad litis cōteſtationem dicere ius ſuis, vt ff. de of. præſi. l. ſenatus. tamen delegatus iudex non poteſt eſſe filius in cauſa patris, vt extra de app. poſtremo.

Iudex an poſſit ſuis ius dicere.
1 Sub. vt colligitur a contrario ſenſu. ff. de iudi. in priuatis. Ar.

SI QVIS VERO. CASVS. Dicitur hic, quòd iudex non poteſt compellere partes in ſe compromittere de illo negotio de quo ipſe eſt iudex, & ſi ſententiam dixerit, pœnæ perſecutio non dabitur. Idem dicitur hic, quod ſeruus arbiter eſſe non poteſt: ſed libertinus ſic.

g ¶Si quis vero.] Verba huius legis ſunt ff. de arb. ſed & ſi. §. ſi quis.

h ¶Iudex.] Quidam ita intelligunt, vt hæc duo prohibeantur hic, ſcilicet vt ordinarius, vel iudex alter non poſſit eſſe arbiter de ea re de qua iudex fuit. Item, & hic prohibetur ne iubeat compromitti in ſe. Quare autem ordinarius non poteſt eſſe arbiter, triplex aſſignatur ratio. Vna quia ſecundum hoc ordinarius ſemper procuraret, vt eligeretur in arbitrū, ne ab ipſo poſſet appellari. Alia ratio eſt qua ordinarius debet cogere arbitrum vt procedat, debet ſuam ſententiam mandare executioni. extra de ſo. comp. ſi quis contra, ff de arb l. 3. Sed hoc non poſſet eſſe, cum idem eſſet ordinarius, & arbiter 2 Tertia ratio eſt, quia arbitria ſunt ad modum ordinariæ iuriſdictionis, & ſic ſequeretur, ꝙ aliquid eſſet ſimile ſibi ipſi: ſicut non ſimul poſſunt concurrere iura naturalia, & iura adoptionis, vt inſti. de adop §. 3. Ioan. Ego credo tñ, ꝙ ordinarius poſſit eſſe arbiter, vt no. 2 q. 6

2 Et hoc plene probatur ext. de arbi. ex parte. Archid.

PORRO. CASVS. Quia dictum erat ſupra cap. infamis, quòd infamis perſona non poteſt eſſe procurator, vel cognitor: vel quia in multis locis fecerat Gratian. mentionem de infamibus; ideo ſupponit hunc §. in quo oſtendit, quòd infamia quatuor modis irrogatur. Aliquando enim irrogatur infamia ex genere delicti per ſententiam iudicis declarati, vt cum pronunciat, iniuriam feciſti, &c. Aliquando ex genere pœnæ, vt cum aliquis in opus publicum condemnatur: qui remaneat infamis etiam finito tempore. Aliquando etiam genere pœnæ, & delicti declarati per ſententiam vt cum dicitur ei, Sycophantes, ideſt, calumniator es tu. Aliquando irrogatur ipſo iure, vel ipſo facto: quod idem eſt, vt contingit cum aliquis exercet improbum fœnus, vel cum mulier nubit intra tempus luctus, vel qui ſciens eam accipit in vxorem. H. tamen dicit, quod ſecundus modus non differt a tertio niſi in hoc, quod in tertio genere crimen fuit publicè per ſententiam declaratum, quod non fuit in ſecundo genere.

i ¶Infamia.] Fama, opinio, & exiſtimatio, idem eſt. Fama eſt illæſæ dignitatis ſtatus, moribus, & legibus comprobatus, ff. de va. & extraor. co. l. pen. §. exiſtimatio. Infamia alia iuris 3 alia facti. Infamia facti eſt quando qs aggrauatur, vel infamatur apud bonos & graues: de qua agitur, ff de obſequiis a libe. l. 2. & l. licet, & 6 q. 1. ſunt plurimi. ſ. quando læſa eſt fama alicuius propter factum quod commiſit, apud bonos, & graues. Vtrum autem hæc infamia repellat ordinandum, dixi 2 q. 7 ipſi apoſtoli. & quæſt 8. in ſumma. Infamia eſt diminutio ſtatus alicuius. Hæc infamia, quæ dicitur infamia iuris, qñq; irrogatur ipſo facto, & aliis modis, vt hic dicitur. Per ſniam infamatur quis, cum de crimine publico conuincitur quis, vel ciuiliter, vel criminaliter, vt ff. de pub. iu. infamem. niſi in caſu, vt ff. de pub. iud l. vlt. In priuatis delictis ſi quis criminaliter ſit conuictus, & condemnatus: ſi ſit tale crimē quod deſcendit ex actione famoſa, tunc infamatur, vt ff. de iis qui no. infa quid ergo. §. vlt. ſed §. ille nō bene dicit: ſed hoc expreſſe habetur, ff. de publ. iudi. l. infamem. Sed ſi ciuiliter agat, non ff. de cri. ſtel. l. 2. niſi in caſibus, ſcilicet in actione furti, vi bo. rap. iniuriarū, & doli mali, vt ff de iis qui no. infa Athletas. §. vlt. itē fallit in crimine expilatæ hæreditatis, vt C. de iis qui no. infa. ſi te expilaſſe, & in crimine ſepulchri violati, vt ff. de ſepul violato. l. 1. Et quando mulier calumnioſe ſe mitti facit in poſſeſſionem tanquam ſit grauida, vt ff. eod. l. notatur. Sed pro actionibus quæ ex con-

Fama ... tio.
Infamia duplex.
3 Sub. canonici quan. ... 1. c. 2. & ... repete ... dixi 2. q. 7 ... ſtes, Arch.

Actiones ... tuor ex ... tractu in ... ant,

contractu deſcēdunt, nemo ſit infamis, niſi in quatuor caſibus, vt ff. de ijs, qui no. infa. furti. §. mādati, ſcilicet cum directe conuenitur actione tutelæ mandati, depoſiti, & pro ſocio, vt ibi dicitur. Per ſentētiam arbitri nemo infamatur. ff. eod. l. quid ergo. §. compromiſſo. ſed hæc

ictus fuſtium. ſicut eſt in furto, cùm quis in manifeſto furto deprehenditur.

c ¶Qui damnantur.] Sine ſententia: & ſic non eſt hoc membrum ſuperfluum.

d ¶Primum quidem ſtatum.] Scilicet libertatem.

L. 19. cod. eod.
L. 9. cod. eod.

es. Aliquando genere pœnæ [a]: ſicut [b] illi, qui damnantur [c] in opus publicum; qui priſtinum quidem ſtatum [d] obtinent, ſed damno infamiæ etiam poſt impletum tempus ſubijciuntur. Aliquandò genere pœnæ, & delicti declarari [e] per ſententiam [f], veluti dum fuſtibus cæſo per præconem dicitur, *συκοφάντησας*, ideſt calumniatus es. Aliquando ipſo genere facti, vt exercentes improbum fænus, & illicite exigentes vſuras vſurarum, & mulier, quæ intra tempus [g], quo moris eſt lugere maritum, contrahit matrimonium, & qui ſciens eam vxorem duxerit.

L. 16. cod. eod.
L. 20. cod. eod.
L. 15. cod. eod.

Idem teſtatur Fælix Papa & eiſdem verbis. ¶*Item in Euangelio, qui trabem geſtat in oculo probatur non poſſe educere feſtucam de oculo fratris ſui.* ¶*Item Dauid in libro pſalmorum: Peccatori autem dixit Deus, quare enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum? &c.*] ¶*Item Gregorius; Cuius vita deſpicitur, vt eius prædicatio contemnatur* [h].

ſup. q. 5. nullus ſeruus. ſed non eiſdem verbis.
Pſ. 49.
Ho. 12. in Euang.

¶*Caput hoc (quemadmodum in ſuperiori notatione ſignificatum eſt) in vetuſtioribus exemplaribus non eſt ſeiunctum a ſuperiori, & eſt collectio variarum legum facta a Gratiano. Sed quoniam pleraque verba ſunt ipſorummet auctorum, & in vulgatis eſt diſtinctum caput, ideo iiſdem characteribus impreſſum eſt, quibus cætera auctorum capita.*

a ¶Nihil enim refert.] *Verba legis, ex quibus hunc, & verſiculum; ſeruus arbiter. Gratianus accepit, ſunt hæc.* Pædius libro nono, & Pomponius libro trigeſimotertio ſcribūnt, parui referre, ingenuus quis, an libertinus ſit: integræ famæ quis ſit arbiter, an ignominioſus. In ſeruum Labeo compromitti non poſſe, lib. 11. ſcribit, & eſt verum.

Idem in moralibus, lib. 14. in Iob. c. 15.

¶Qui aliorum vitia puniunt, ſed ſua prius corrigere ſtudeant. C. III.

Io. 8.

3 QVi ſine peccato eſt veſtrum, primus in illam lapidem mittat.] Ad aliena quippe punienda peccata ibant, & ſua reliquerant. Reuocantur itaque intus ad cōſcientiam, vt prius propria corrigant, & tūc aliena reprehendant. Hinc eſt, quòd cum tribus Beniamin in carnis ſcelere fuiſſet obruta, collectus omnis Iſrael vlciſci [i] iniquitatem voluit; ſed tamen ſemel & iterum in belli certamine ipſe proſtratus eſt. Conſulto enim † Domino, ſi ad vlciſcēdum ire debuiſſet, iuſſum eſt, [vt † iret,] qui iuxta diuinæ vocis imperium perrexit, & ſemel, & ſecūdo per

Iud. 20.

† *autem*] orig.
† abſunt iſtæ duæ voces ab orig.

e ¶Declarati.] Quādoq. etiam ſi non declaratur, vt cum militi detrahuntur inſignia militię, licet nō dicatur cauſa, vt ff. eod. l. 2. §. 1.

f ¶Per ſententiam.] Illud nō videtur differre a prædictis, niſi ꝙ duo membra coniunguntur in vnum, niſi velis dicere, ꝙ aliquid operātur iſta verba cum dr̄ ei, Sycophanteis, ideſt, calumniaris.

g ¶Intra tempus.] Hoc tamen non tenet ſm canones, vt ext. de ſecundis nup. ſuper illa.

IDEM. CASVS. Hoc relatiuum, idē, reſpicit primum capitulum huius quæſtionis Idem ſ. quod Romana ſynodus. Cætera quæ ſequuntur, plana ſunt.

h ¶Contemnatur.] Ideſt, contemptibilis habeatur, non tamen contemni dēt, vt 1 q. 1 ſi fuerit. & c multi & 15. q. vlt. c. vlt.

QVi ſine peccato.] Hæc eſt 3. pars quæſtio. in qua probat per quinque auc. ꝙ criminoſi iudices eſſe non debent: & ꝙ ſecundum allegata debent iudicare Io. de Fan.

CASVS. Probat Gre. in hoc c iniquum hominem iudicare nō poſſe, vel punire: & hoc oſtendit duobus exemplis, ſcilicet Iudæorum qui cū vellent lapidare mulierem peccatricem, a Chriſto ſunt repulſi, & redarguti, & populi Iſrael, qui cū vellent vlciſci iniquitatem, q̄ fecerat tribus Beniamin, proſtratus cecidit in prelio prima die & ſecūda tertia verò die cum iam eſſet purgatus, deleuit tribum peccatricem.

hæc diſtinctio non videtur habere locum ſm canones, cum omne mortale crimen infamet, vt ſup. ea. q. 5. conſtituimus, & 6 q 1 infames, & c omnes.

a ¶Pœnæ.] Hoc falſum eſt: quia ſola pœna non infamat. C. eod. l. nullam.

b ¶Sicut.] Aliqua euidenti cauſa præcedente: ex qua ſi eſſet condemnatus, infamaretur ff. de ijs qui not. infa.

i ¶Vlciſci.] Arg. ꝙ ſi iudex non exhibet iuſtitiā de aliquo ſubdito, ipſe conueniendus ſit, vt 23 q. 2 dominus noſter. & in conſtitutione Friderici. C. ne filius pro pat. auth. habita. vbi dicitur, ꝙ ſi iudex ciuitatis debitam iuſtitiam non exhibet, conueniri poteſt.

Iudex de ſubditis iuſtitiam non exhibens poteſt conueniri.

a ¶Pene.] Quia tantum ſexcentis remanſerunt, & ſic hæc dictio, pene, ad magnam quantitatem refertur. ſic ponitur 23.q.5.quali s.
b ¶Funditus.] Arg. ꝙ poſt pœnitentiam reſtituitur aliquis priori dignitati.26.q.5.quicunque.& 50.d. domino ſancto, &c. quia tua ſanctitas. Sed illud intellige quo ad iudicandum & prædicandum: nõ ad accuſandum, vel teſtificandum, vt 6.q.1. qui crimen.

ſcientiam, quam habet, vt iudex non, vt homo. arg. extr. de off. ord. ſi ſacerdos. & extra de off. dele. paſtoralis. §. quia vero. & extra de elec. quod ſicut.

IN grauib.] CASVS. Dicit Greg. in hoc, quòd iudex eccleſiaſticus donec peccato ſuo premitur, ſubiectorum

1 In prin. tñ dr̄, hæc dictio ad modicã quantitatẽ refert: & hæc dictio ponitur etiã 7.q.1. factus in prin. Arc.

didit: & tũc demum peccatricem tribum valde feriens pene [a] funditus [b] extinxit. Quid eſt, quòd in vltionem ſceleris inflammatur, & tamen prius ipſe proſternitur? niſi ꝙ prius ipſi purgandi ſunt, per quos aliorum culpæ feriantur, vt ipſi iam mundi per vltionem veniant, qui aliorum vitia corrigere feſtinant.

Item Ambroſius ſuper: [*Beati immaculati.*] *ſerm.* 20. *ad verſ.* [*Miſerationes tuæ Domine.*]

¶Ille de vita alterius iudicet, qui non habet in ſeipſo quod puniat. C. IIII.

IVdicet ille de alterius errore, qui non habet quod in ſe ipſo condemnet [c]. Iudicet ille, qui non agit eadem, quæ in alio putauerit punienda: ne cum de alio iudicat, in ſe ferat ipſe ſententiam. Iudicet ille qui ad pronunciandum nullo odio [d], nulla offenſione, nulla leuitate † ducatur. *& poſt pauca.* ¶Bonus iudex nihil ex arbitrio ſuo facit, & domeſticæ propoſito voluntatis [e]: ſed iuxta leges, & iura pronunciat, ſtatutis † iuris obtemperat; non indulget propriæ voluntati, nihil paratum, & meditatum domo defert: ſed ſicut audit [f], ita iudicat; & ſicut ſe habet negotij natura, decernit; obſequitur legibus, non aduerſatur; examinat cauſæ merita, non mutat. Diſcite iudices ſæculi, quem in iudicando tenere debeatis affectum, quã ſobrietatem, quam ſinceritatem. *& paulo poſt.* ¶Qui iudicat, nõ volũtati ſuæ obtemperare debet, ſed tenere, quod legum eſt. *& poſt pauca.* ¶In iudicando magis cordi ſit veritatis cuſtodia, quam obedientia voluntatis.

Amſ. l. 3. c. 14.

† *al. nouitate*] ori.

† *ſcitis*] orig.

IVdicet ille.] CASVS. Docet Amb. in hoc c. ꝙ null⁹ iudex, niſi bon⁹ ſit, debeat alios iudicare: cum iudex non debeat eſſe criminoſ⁹, nec leuitate, vel odio debeat ad pronunciandum adduci: & ſi rãcorem, vel amorem habeat aduerſus alterum litigatorum, in cuius partem voluntas ſenſualitatis declinaret, nõ obediat tũc propriæ voluntati: ſed ſecundum leges, & ſicut audit, & natura negotij ſe habet, decernere debet, & iudicare. [De domo,] ideſt de corde ſuo.
c ¶Condemnet.] id eſt, dignum ſit condemnatione.
d ¶Nullo odio.] 11. q. 3. quatuor.
ADDITIO. & 23.q.4. vindicta, in princ. Hu. & dicit B. ad Eugenium: de vultu illius iudicium meũ prodeat: opto cui inſit amor, error abſit, & perturbatio
e ¶Voluntatis] Sed nonne iudex poteſt ſ͠m quod ſibi iuſtũ vr̄, vt ff de arb. qualem, & ex ſn̄ia ſui animi æſtimabit qđ aut credat, aut parũ eſſe probatum videatur, vt 4.q.3. ſæpe & potius dẽt iudex ſequi ſuam opinionẽ quam conſilium aliorum, vt ext de conſu. ad noſtram. Sed dico, ꝙ tenetur ſequi opinionem ſuam, ſed non voluntatem. quandoque tamen ſequitur opinionem aliorum potius quam ſuam, vt ext. de app. cum ceſſante.
f ¶Audit.] Arg ꝙ ſ͠m allegata eſt procedendum, vt ff. de off. præſi. illicitas. §. veritas. & 2. q 1. Deus omnipotens. inf. 11. q. 3. illa. & c. ſummopere. & c. ita. & c. tunc vera. & 6. q. 2. ſi tantum, & c. placuit. Sed contra 3. q. 5 nullũ. & c. iudicantem. contra, inf. ea poſtulatus. contra. Sed ſecundum Hugo. delegabit cauſam, ſi conſcientia non concordat allegatis. ſed ſecundum alios poteſt determinare ſecundum allegata: quia aliud facit aliquis in eo quòd iudex eſt: iſtud in eo quòd homo eſt, vt 23. q 4. ſi eccleſia. & ſic iudicare poteſt 2, ſecundum con-

Iudex opin. ſuam potius quã aliorum ſequi debet.
2 Ideſt, dẽt ſ͠m Inn. ext. de vẽſi. venerabili. in gl. 1. ver. rñdeo: quia qñ. &c.

Item Gregorius præfationis in Iob, c. 3. al. 6.

¶Grauatus criminibus iudicare non valet.
C. V.

IN grauibus [g] peccatis quis poſitus dum ſuis premitur, aliena non diluit. ¶Cuncti enim liquido nouimus, quia cum is diſplicet, qui ad intercedendum mittitur, irati animus proculdubio ad deteriora prouocatur [h]. ¶Scriptum quippe eſt. [Victimæ impiorum abominabiles Deo ſunt, vota iuſtorum placabilia.] Neque enim in omnipotentis Dei iudicio, quid † [i], ſed a quo datur, inſpicitur.

Paſt. 1. p. c. 11.

Prou. 15.
14. q. 5. ſcriptum. eſt, ex epiſt. 126. l. 7. ad Recaredum Regẽ.

† *quid datur*] orig.

rum delicta non poteſt diluere. Et hoc probat 5. rationibus. Prima eſt ibi, [Cunctis enim.] Secunda ibi, [Victimę.] Tertia ibi, [Hinc eſt.] Quarta ibi, [Dona.] Quinta ibi, [Item longa eſt.]
g ¶In grauibus.] Notandum, ꝙ imputatur alicui, ſi malum nuncium, vel ſtultum procuratorem miſit. vt ff. cõmo. argentum. ff. de mino. cum mandato. arg. ff. de pup. cum ſi exhibuiſſent. & ext. de ap. ſæpe, in prin.
h ¶Prouocatur.] Ex vitæ merito non põt malus ſacerdos dimittere peccata iudex officio poteſt. 15. q. vl. c. vl. Et ait hic orationes malorum his pro quibus orant nocere. 1. q. 1. fertur, & c. neceſſe. & c. non nocet. 61. d. miramur §. ſicut. Sed contra. 1. q. 1. prophetauit.
i ¶Quid.] Quia Deus non conſiderat datum, ſed affectum

Oratio malorũ n nocent.

ſtum offerentis, vt 24.q. i. odi, & proieci. qñque tamen conſiderat quid offeratur, vt 19.d.c.vlt. quandoq; conſiderat pro quo offeratur, vt i.q.2.dictum.

POſtulatus].CASVS. Iudæi quadam muliere in adulterio deprehenſa poſtulauerant à Chriſto, vt de ea iudicaret, an eſſet lapidanda ab eis: vel non: quos redarguere volens, & repellere ab accuſando, ſcripſit in terra ſe inclinando: ſi quis ſine peccato eſt, primus in illã lapidem mittat vel terra terrã accuſat. Ipſi autem ſcripturam, legentes confuſi exiuerunt de templo vnus poſt alium. In quo facto nos figuraliter docuit, ꝙ cum alios accuſare, vel reprehendere, vel iudicare volumus, ad conſcientiam recurramus: & quid in ea conditori placeat, examinemus: iuxta auctoritatem Apoſtoli dicentis: Fratres, ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto: vos qui ſpirituales eſtis, &c. Sequens c. planum eſt.

¶Hinc eſt enim, ꝙ ſcriptum eſt: [Reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera eius; ad Caim autem, & ad munera
Gen.4. eius non reſpexit] Dicturus quippe, quia Dominus reſpexit ad munera; præmiſit ſolicite, quia reſpexit ad Abel: Ex qua re patenter oſtẽditur, quia nõ offerens à muneribus, ſed munera ab offerente placuerũt. ¶[Dona quippe iniquorum non probat altiſſimus, nec reſpicit in oblationes eorum nec in multitudine ſacrificiorum eorum propitia
Eccle.34. bitur peccatis] *Item.* ¶[Longè eſt Dominus ab impijs, & orationes iuſtorum exaudiet.]

Prouer.15. a ¶Dona.] *Hæc non leguntur ibi apud B. Gregorium: ſunt tamen Eccl.c.34. & repetuntur infra.14.q.5. c. ſcriptum.*

Item Beda in c.8. Ioannis de iudicio adulteræ.

¶Primum noſmetipſos, deinde proximos debemus corrigere. C. VI.

POſtulatus Dominus iudicare de peccatrice, nõ ſtatim dat iudicium, ſed prius inclinans ſe deorſum, digito ſcribebat[a] in terra; ac ſic demum, quam obnixe[b] rogatur, iudicat; nos videlicet typicè inſtituens, ut cum quælibet proximorum errata conſpicimus, non hæc ante reprehendendo iudicemus, quàm ad conſcientiam noſtram humiliter reuerſi, digito eã diſcretionis ſolerter exculpamus, & quid in ea conditori placeat, quidve diſpliceat, ſedula
Gal.6. examinatione dirimamus, iuxta illud Apoſtoli; [Fratres, ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto[c], &c.]
Io.8. *& infra.* ¶Qui ſine peccato eſt veſtrum, ideſt, primo vos ipſi iuſtitiam legis implete, & ſic innocentes manibus, & mundo corde ad lapidandam ream concurrite.

Item Auguſtinus ad quendam comitem.

¶*In vetuſta impreſſione epiſtolarum B. Auguſtini extat epiſtola longiſſima ad Iulianum comitem: in recentioribus autem omnium operum editionibus habetur quarto tomo ſub titulo de ſalutaribus documentis in cuius libelli cap. 52. eſt hoc caput.*

¶Sacerdos primum ſua peccata, deinde aliena detergat. C. VII.

Anſl.7.c.101. SAcerdos[d], ut ſapiens; & perfectus medicus, primum
† al. diluere. ſciat curare † peccata ſua, & poſtea[e] aliena vulnera detergere, & ſanare; & non publicare[f].

Item in Euãgelio ſal infatuatum ad nihilum utile
Matth.5. *eſſe dicitur, niſi ut proijciatur foras, et ab hominib. cõculcetur.* [¶*Ex quibus oĩbus datur intelligi ꝙ criminoſus, alterius criminis iudex eſſe non poteſt: & ſeipſum con-*
1.Reg.15. *demnat, dum in alterius crimen ſententiam profert. Sed obijcitur. Saul cũ a Domino eſſet reprobatus, populũ Dei*
2.Reg.12. *iudicabat, & eius iudiciũ vniuerſus populus expetebat. Item, David cũ eſſet adulter, & homicida, interrogatus à propheta ſententiam in diuitem dedit, qui ouẽ pauperis*
3.Reg.11. *rapuit, dicens [Iudiciũ mortis eſt viro huic.] Itẽ Salomõ*

a ¶ Scribebat.] Hoc ſ. terra terram accuſat uel hoc, ſi quis ſine peccato, &c. & hic eſt argu. ꝙ ſufficit ſi ſentẽtia ſcribatur in pariete: nam & ibi edicta prætorũ olim ſcribebãtur in albo. ff. de iuriſd. om. iud. l. ſi quis. Sñia poteſt in pariete ſcribi.

b ¶ Obnixe.] Ideſt, inſtanter.

c ¶ Delicto.] Vos qui ſpirituales eſtis, iudicate huiuſmodi. 50. d ponderet. Argu. ꝙ mali non poſſunt iudicare.

d SAcerdos.] Sic 48. diſt. §. 1.

e ¶ Et poſtea.] Argu. presbyterum poſt pęnitentiam poſſe reſtitui. 50. diſt. de his vero.

f ¶ Et non publicare.] Ea quæ quis ei in ſecreto dixerit, aliàs deponitur. inf. de pę. d. 6. ſacerdos. hodie ponitur in arctum monaſterium ad agẽdam pęnitentiã perpetuam, ut extra de pœ & remiſ. omnis, in fi. Confeſſionẽ reuelantis punitio.

IN EVANGELIO. CASVS. Adhuc probat Gratianus criminoſum iudicem non poſſe iudicare, ſed repellendum eſſe ad inſtar ſalis infatuati. Poſtea obijcit oſtendendo, ꝙ iudices licet ſint criminoſi, tamẽ iudicare poſſunt. Qđ probat quinq; exemplis, ſcilicet Saulis, & David, Salomonis, & Achab, & Phariſæorum vel Scribarum: qui

q.11 omnes licet mali eſſent & peccatores, tamen iudicabant Ad vltimum dat ſolutionem, dicens quod iudicare poſſunt ex officio eis conceſſo: & ſententiæ latæ ab eis valent donec ab eccleſia tolerantur.

a ¶ Sic & Achab.] 11.q.2.vtilem,

me reconuenire coram eodem iudice, non poſſum eum recuſare in reſpondendo: cum in agendo elegerim ipſum: & eius ſententia lata cõtra me ualet in hoc caſu licet non ſit meus iudex ordinarius. Nam cuius in agendo, &c. [Arbitriũ,] Ideſt, forũ, uel examen uel iudicium.

d ¶ In-

cum amore muliercularum Deos gentium coleret; tamẽ vniuerſa plebs Iſraelitica ad eius iudiciũ confluebat. Sic & Achab[a] quãuis coleret Baal, tamen decem tribus iudicabat. Multi etiã alij tã in veteri teſtamento, q̃ in nouo inueniuntur; quorum uita cum eſſet blaſphemabilis, tamen eorum ſententia, quia ex officio ſuo ſeruata iudiciarij ordinis integritate proceſſit, inuenitur ſeruata. Vnde & Dominus ait in Euãgelio: [Super cathedrã Moyſy ſederunt ſcribæ, & phariſæi, &c.] Hinc liquido conſtat, ꝙ mali paſtores, dum ſentẽtia iuſti examinis aliorũ crimina feriũt, ſibi ipſis nocent, dum ſine exemplo ſuæ emẽdationis aliorum uitia corrigere curant: ſubditis uerò proſunt ſi eorum increpatione correcti, vel ſentẽtia coerciti, uitam ſuam in melius commutare didicerint. ¶Ac per hoc; dum ab eccleſia tolerati fuerint, eorum iudicium ſubterfugere non licet. 3.Reg.16. Matth.23.

QVAESTIO VIII.

Vod autem[b] † epiſcopus ab vno tantum audiri, uel iudicari non debeat, Zepherinus Papa teſtatur epiſtola prima ad epiſcopos Siciliæ, dicens. † al. &

¶Epiſcopus non niſi a pluribus audiatur, & iudicetur. C. I.

Accuſatores epiſcoporum omni careant ſuſpicione, quia columnas ſuas Dominus firmiter ſtare uoluit, non à quibuslibet agitari. ¶Nullum[c] namque eorum ſententia a non ſuo iudice dicta conſtringat; quia & leges ſæculi id ipſum fieri præcipiũt. *vt codice lib. ſeptimo, titulo de ſententijs & interlocutionibus omnium iudicũ, l. penultima.* (Cuius in agendo quis obſeruat arbitrium, eũ habere etiam contra ſe iudicem[d] in eodem[e] negotio non dedignetur.) ¶Iudices duodecim quilibet epiſcopus Anſ.l.2.c.38. Iuo p.5.c.245. 5.q.4. duodecim iudices. Anſ.l 3.c.45.

Vod autẽ.] CASVS. Hic intitulat 8.q. qua quærit, an epiſcopus poſſit ab vno tantũ iudicari, vel audiri. Et reſpõdet quod in ciuili põt, & in criminali à Papa vel eius delegato: aliàs non poteſt ab vno iudicari, vel audiri. Sed in accuſatione epiſcopi, debent eſſe duodecim epiſcopi præter metropolitanum; & in accuſatione pſbyteri ſex: in accuſatione diaconi tres, ut inf. 15.q 7. Fęlix. & c. ſi autem Finis tamen cauſæ criminalis epiſcopi ſummo Pontifici reſeruatur, ut inf. c. 1. & ſup ea. q. 6. quamuis &c. dudum.

Epiſcopi cã à quibus eſt audienda.

1 Ad idem 6.q.3. ſcitote. & q 4 ca. 1.2.3.& 4.& 9.q.3 ſalua. Arch.

b ¶ Quod autẽ.] Ab omnib. epiſcopis prouinciæ debet audiri cã epi, vt ſu. ca.q.6. ſi quis eporum 1 vel à 7 ad minus, quos ipſe metropolitanus eligit, uel ipſe reus ſi electos a metropolitano hẽt ſuſpectos. inf.eo.q.1.c. 1. & tales coẽpi non ſunt iudices, ſed aſſeſſores: ſicut nec clerici ſunt iudices, qui debent intereſſe, cum eps audit causã clerici. 15.q. 7. eps. ar. tñ eſt, qđ ſũt ordinarij, vt 6.q.3. ſcitote. & ſi Papa delegat cauſam epiſcopi, videtur qđ eodem modo intererunt 7. epiſcopi. ſup.e ad. q. 6. hæc quippe & 34 diſt. quorundam.

Accuſatores.] CASVS. Hoc c. diuiditur in quatuor partes In prima parte dicit Zepherinus, ꝙ accuſatores eporũ debent eſſe bonæ famæ, & ſine ſuſpicione. In ſecunda parte dicitur, ꝙ ſententia a non ſuo iudice dicta, nullum ligat. In tertia parte dr̃, ꝙ in accuſatione epiſcopi debent eſſe duodecim epiſcopi, qui ab accuſando ſunt eligendi: & iſti ſimul cum archiepiſcopo cauſam examinabunt: ſed Papæ ipſius depoſitio reſeruetur. In quarta parte dicitur. quòd abſens iudicari non debet, niſi ex contumacia fuerit abſens. Secunda pars incipit ibi, [Nullum namque.] Tertia ibi, [Iudices 12.] Quarta ibi, [Abſens.]

c ¶ Nullum.] Magis. extra de iudi at ſi clerici.

CVIVS IN AGENDO CASVS. Hæc lex non eſt de c. ſed debet legi poſtea: inſerta tamen fuit à Gratiano occaſione illius verbi; nullum conſtringit ſententia à non ſuo iudice dicta: quod verum eſt niſi reconueniatur. Nam ſi ego conueni aliquem ſub iudice ſuo, & ipſe vult

d ¶ Iudicem.] Ex hoc videtur, ꝙ clericus poſſit reconueniri coram laicis etiam in ſpiritualibus: niſi clericus paſſus ſit violentiã à laico, vt extra de iure pa. relatum, in fi. & ff. de iudic. l.2.§. item ſi extra. Nã qui aliter non põt eſſe iudex, ratione reconuentionis poteſt, vt extra de mu. pet. prudentiam. C. de ord. iud. adite. ſic. ff. de iur. om iud. ſi idem. 1 reſponſio. Sed quod non poſſit reconueniri, eſt arg. extra de iudic. decernimus, &c. quanto. Nam quandoque ceſſat reconuentio 2, dt C. qui legi. perſo. l. vlt. Item in criminibus ceſſat reconuentio, vt inf. ead. q. 11 prius. Item in poſſeſſione repetenda. extra de reſti. ſpolia. ex conqueſtione. extra de ord. cog. c. 1. & C. de competen. l. vlt. quod concedo, & dico ꝙ laicus etiam incidenter non poteſt cognoſcere de cauſa ſpirituali. extra. qui filij ſint legi- lator. Item videtur qđ non tenet ſententia lata ſuper altera quæſtione, tantum. ff. quando appel. ſit. l. 1. in fin. ff. de var. & extraordi. cog. l. 1. nam iudex vna ſententia vtramque dirimet, vt extra de ord. cogni. cum dilectus.

e ¶ In eodem.] Sed nonne eſt alia cauſa reconuentionis quàm

Clericus poſſit reconueniri c[illegible] iudice ſ[illegible] lari.

Reconuẽ[illegible] ceſſat in [illegible] tis caſib.

2 Quia [illegible] relatione [illegible] minis: ſed par[illegible] tionis [illegible] nit eſſe a[illegible] ſatus. ff. [illegible] publi. [illegible] qui. & in[illegible] q. 11. ne[illegible] da 2.

quam ſit principale negotium? Vtrumque, vt extra de mu.peti.c.1.& 2. Sed dicitur eadem, quia iidē ſunt iudices & litigatores: & quia vna ſententia determinādum eſt vtrumque 1.extra de ord.cog.cum dilectus,& quia ſi inhibet appellatio in vna,& in alia,ext.de mu.pet.c.2. tamen

accuſatus(ſi neceſſe fuerit)eligat,a quibus eius cauſa iuſte iudicetur. Nec prius audiatur,aut excommunicetur, vel iudicetur,quam ipſi per ſe eligantur [a],& regulariter vocato † ad ſuorum primo conuentum epiſcoporum per eos eius cauſa iuſte audiatur, & rationabiliter diſcernatur. Finis verò eius cauſæ ad ſedem Apoſtolicam deferatur,vt ibidem terminetur. Nec antea finiatur (ſicut ab Apoſtolis,vel ſucceſſorib.eorum olim ſtatutum eſt.) quā eius auctoritate fulciatur. *& paulo ſuperius.* ¶ Abſens verò nemo iudicetur [b]. Niſi ex contumacia abſens fuerit β: quia & diuinæ & humanæ prohibent leges.

† *al. vocatus.*

inf. ea q.9. abſens, Anſ.l.3.c.62,

α ¶ Vt codice.] *Hinc vſque ad ver.* Iudices *non ſunt in epiſtola Zepherini, neque in vetuſtis Gratiani codicibus.*

β ¶ Niſi ex contumacia abſens fuerit.] *Hæc ſunt a pleriſque manuſcriptis, & epiſtola ipſa, & Anſelmo, & Iuone. Infra vero ead. q.9.c. Abſens habentur tanquam Gratiani verba.*

Item Fœlix epiſcopus dixit in concilio Carthaginienſi 2.c.10.

¶ A quot epiſcopis audiatur epiſcopus, qui in reatum inciderit. C. II.

SVggero ſecundum ſtatuta veterum conciliorum,vt ſi quis epiſcopus(quod non optamus †) in reatum aliquem incurrerit [c], & nimia neceſſitas ei fuerit non poſſe plurimos congregare, ne in crimine remaneat, a duodecim audiatur epiſcopis γ.

15.q.7. Fœlix in cōc. Tribu.c.10. Anſ.l.3.c.46. Burc.l.1.c.149. Iuo p.5.c.262.

† *al. opinamur.*

γ ¶ Epiſcopis.] *Quæ hoc loco in capite decimo concilij Carthaginienſis ſecundi adduntur, referuntur inf. 15.q.7.c. Fœlix, & ibi notabitur varietas.*

QVAESTIO IX.

ps 1 DE accuſatoribus [d] *vero, vel teſtib. quòd in abſentem, vocem accuſationis, vel teſtificationis exhibere nō valeant, multorum auctoritatibus liquet †.*

Ait enim Teleſphorus Papa epi. vnica.

tamen Papinianus qui hanc legē edidit,intellexit,q a ſi tu me cōuenis actione mādati,ego te poſſum reconuenire cōtraria mādati:alias nō,C.de ſent & interloc.cū Papinianus. ſed Iuſtinianus auxit intellectum eius per aut.ad omnes cauſas.C.eo.tit.auth.& conſequenter.

a ¶ Eligantur.]id eſt, conueniantur.

b ¶ Iudicetur.]Sed propter contumaciam excommunicatur.inf.eo.q.9.abſens, & c decernimus.

SVggero.]CASVS.Dr ꝙ cum epiſcopus accuſatus non poteſt congregare omnes epiſcopos de prouincia: ne in crimine,id eſt, ſuſpicione remaneat, cauſa eius a duodecim epiſcopis audiatur.

c ¶ Incurrerit.]Sed ſi nō ſint tot epiſcopi in prouincia: aduocabit vicinos,vt 65.d.ſi forte & 6 q 4 c 1.2. Alioquin metropolitanus, vel epiſcopus non poſſet audire cauſam criminalem clerici: cum non ſint tot epiſcopi in prouincia.15 q.7.Fœlix.

DE accuſatoribus]Hæc q.diuiditur in quatuor partes: in quarum prima probat per xij.auct.ſanctorum patrum, ꝙ abſens non debet condemnari, nec abſentes in eū teſtificari,nec illum accuſari: niſi contumax fuerit. Secunda ibi, [De his.]Tertia ibi, [Simul aut]Quarta ibi, [Niſi in crimine.]Io de Fan. CASVS. Hic ponit 9.q.qua quęritur an accuſatores, vel teſtes vocē accuſationis, vel teſtificationis in abſentē valeāt exhibere. Et certe ꝙ non valeant, multorum auctoritatibus comprobatur, & de hoc quid iuris ſit,& in quibus caſib. fallat, plene notatum inuenies in ſumma quæſtionis & H. plene de hoc tractat in ſumma ſua in hoc loco. Primum capitulum huius quæſtionis eſt planum.

d ¶ De accuſatorib.] Secundum leges de crimine nunquam proceditur cōtra abſentem lite nō cont. ff de pœ. abſentem. niſi in caſu cōtra apparitores, vt C. de pęne diu pro contumacia aūt adnotāt bona ei⁹, & expectatur per annū: & ſi infra annū non venerit, poſtea bona deuoluūtur ad fiſcum nec ſuper bonis auditur, ſed bene audit: ſuper criē, vt C.d requi reis.l.2. Si autē intra annū veniat, bona recuperat ſi velit iudicio ſtare. Si aūt lis eſt conteſt.& liquet de cā in maiorib.criminib. nunquā procedit cōtra abſentem: imo auditur quantumcunque venerit,vt ff de requir. reis, annus 2 ſed in minoribus quæ pœnam relegationis, vel damnum exiſtimationis continent,bene proceditur contra abſentē. ff.de pę. abſentem. fallit C de adul.ꝗuis, inf.e.decernimus. Secūdum canones diſtinguit H an liqueat de cauſa,an non. Si liquet de crimine,pōt condemnari abſens.3.4 q 5.c 1 & 24.q.3 de illicita.Si non liquet,eſt excōmunicandus,vt 11.q.4 rurſus.&c. quicunque. in hoc tn̄ peccat H. quia non diſtinguit an lis ſit conte. vel non:nam ſecundum eum non refert an lis ſit cont.vel non.Ego tamen dico, ꝙ cum lis eſt conte.& liquet de cauſa,locum habet illud,c. decernimus. Sed ſi lis non eſt conte.vel eſt conte. ſed nō liquet de cauſa,locus eſt illius,c.rurſus & c.quicunque nam ante lit cont nunquam ſunt recipiendi teſtes in crimine ext vt lit.non cont.ad hoc Deus.niſi aliquid ſpeciale dicamus de dilapidatione,vbi publica commoda periclitantur,vt ſu e.q 2.q ea.& C.de pę.ne diu.

Abſens in criali pōt in bonis puniri

2 Sed ibi do li. cōt. nihil dr:ſed ita intelligitur ✠ doct Bart.

Abſens an poſſit condemnari.

3 Adde ad hanc qōnē. no. in l.ſeruū.§. publice ff. de pro. & in l. 2. C. de req.re.

Teſtes li. nō conteſt poſſunt qñque recipi.

a Et ſic dēt intelligi ext. ā do.& cōt. veritatis ſm L. vbi plene de hoc. Arc.

Nullo enim priuilegio gaudere debet, qui male adminiſtrando ſuos contubernales affligit, vt C. de ratioci. l.2. 1. Idem eſt in cauſa inquiſitionis: quia teſtes recipiuntur lit. non conteſt. vt extra vt lit. non conteſt. quoniam frequẽter. Item vbi qs infamatus deficit in purgatione. punit lit. non cont. vt ext. de purg. cum Petrus. extra de ſim. de hoc. Item in hæreſi poſt mortem, vt 24. q. 2. ſane profertur. Sed in cā ciuili non proceditur lit. non conteſt. niſi in caſib. qui ſunt extra vt lit. non conteſt. quoniā frequenter. Item in cauſa appellationis, vt C. de temp. ap. l. vl. extra de app. ſæpe & 2.q.6. ei qui. Item in abſentia actoris, vt extra de do. & cont. cauſam, quæ eſt hodie correcta per dec. qm frequenter. ſicut credo. C. quõ & qñ iudex. authen qui ſemel. Item vbi agitur iudicis officio. C. ſi mi. ſe ab hæ. abſti. in auth. ibi poſita. ff de min. in cauſæ. §. cauſa. Itẽ in cauſa ſurreptionis. ext. de ſent. & re iu. cũ olim. Itẽ ſm quoſdam in cauſa libertatis. C. de in ge. ma. diffamari. Itẽ in petitione legati, vel fideicõmiſſi Ar. C. de vſu. & fru. lega. vel fideicom. l. 2 Itẽ in Trebellianica reſtitutione. C. ad Trebel. l. pen. § cum autem. Item cum electus nõ comparet. extra de elect. dudum 1. in fine. Aliàs nunquam ferenda eſt ſententia ante lit. conteſt. ſed proceditur contra abſentem, prout traditur extra vt li. non conteſt. quoniam. in ſi. Quod dicitur de officio iudicis, hodie certum eſt. ext. de offi. iud. c. vlt.

te. & ff. loc. item quæritur. §. exercitu. Arg. contra ext. vt lit. nõ cont. qm §. ſi vero 2. nam ibi dr, ꝙ ẽt in cauſa matrimonij nõ eſt procedendũ contra abſentẽ, licet nõ inueniatur. qa põt eſſe ꝙ habeat iuſtam cauſam abſentiæ nec etiam videtur contumax qui vocẽ præconis nõ audiuit

a Vbide h... ext. de ca... pręla. ex l... & videns ... ibi no. la... ad huius ... clarationem Arch.

¶Niſi reo præſente accuſator non audiatur.

C. I.

ACcuſatori omnino non credi decernimus, qui abſente [a] aduerſario cauſam ſuggerit, ante vtriuſque partis iuſtam diſcuſſionem.

Anſ. l. 3 c. 12. & 97.
In reſcripto Iulij, c. 24.
In conc. Carth. 4. c. 30.
In ca. Had. c. 55.
In ca. l. 7. c. 219.
Burc. l. 16. c. 14.
Anſ l. 3. c. 27.
Iuo p. 5. c. 319.

Item Eleutherius Papa in epiſt. ad epiſcopos Galliæ.

¶Abſente aduerſario ſententiam ferre non licet. C. II.

CAueant[b] iudices eccleſiæ; ne abſente eo, cuius cauſa ventilatur, ſententiam proferant; quia irrita erit †: imo etiam & cauſam[c] in ſynodo pro facto dabunt[d]. Proditoris vero nec calumnia, nec vox audiatur.

† Conc... in l. ea q... & ibi gl... conc. C. q... & qũ iud...

Item Calixtus Papa, epiſt. 2. ad epiſcopos Galliæ.

¶Reo abſente accuſator non audiatur. C. III.

ABſente eo, quem accuſare voluerit quiſpiam †, accuſatori non credatur, quia ſine ſcripto difficile[e], per ſcriptum autem numquam recipiatur: quia per ſcripturã nullus accuſare, vel accuſari poteſt; ſed propria voce, & præſente eo, quem accuſare voluerit, ſuam quiſque agat accuſationem.

ſup. 2. q. 8. c. 1.
Anſ. l. 3. c. 55.
Burc. l. 1. c. 171.
Iuo p. 5. c. 259.

† *al. reddi... accuſam.*

Item Cornelius Papa ad Rufum, epiſt. 2. c. 2.

¶Quæ in abſentes geruntur, omnia euacuentur. C. IIII.

OMnia, quæ aduerſus abſentes[f] in omni negotio, aut loco aguntur[g], aut iudicantur, omnino euacuen-

Anſ. l. 3. c. 62.

a ACcuſatori.] ¶ Qui abſente.] Quia merita cauſarum. & C. ſi per vim vel alio modo. l. vlt. nec ẽt in cauſa reſtitutionis auditur quis volens de iure ſuo docere in abſentia alterius partis, vt ext. de off. delegat. conſultationibus.

ADDITIO. Ext. de in integ. reſt. cum ex literis. Arch.

CAueant.] CASVS. Quæſitum fuit ab Eleutherio, an iudices poſſint ſententiare contra abſentem non ex contumacia Et reſpondet ꝙ nõ: & ſi tulerint, irrita erit ſententia ipſo iure: vel per ſententiam irritabitur: & iudices pœnam ſuſtinebunt: & eius qui ſemel calumniatus eſt, accuſatio non audietur.

b ¶ Caueant.] Arg. eſt hic pro opinione illorum, qui dicunt, ꝙ ſententia nulla eſt cum peremptorio non venit ad notitiam abſentis. C. quõ & qñ iud. l. ea quæ & ff. quę ſen. ſine app. reſcin. l. 1. §. cum ex edicto. ſed ibi non peruenit: quia nec propoſitum fuit. vnde ſm pleroſque bene tenet ſententia. licet peremptorium non venerit ad notitiam rei ſed hic expones irrita. i. irritanda. Vnde ſatis videtur ſufficere ſi abſens ſufficienter ſit requiſitus, ad hoc vt poſſit ferri ſententia, licet non ſit inuentus, vt extra de do. & cont. cauſam, extra de cler. non reſcid. ex tuæ arg ad hoc. 7. q. 1. præſentiũ. C. de iud. properanda. §. & ſi quidẽ. itẽ de eo. ſi ideo, & l. ſi dicta. § ſi præſen-

Snīa lata cõ tra eum ad quẽ citatio nõ puenit, an valeat.

diuit. ff. de in inte. reſt. l. pen. & vlt. Hoc tñ certũ eſt, ꝙ ſiue peruenerit ad eum citatio, ſiue non: ſi probauerit iuſtam cauſam abſentiæ, retractatur id quod factum eſt, vt extra de ſent. & re iud. cum Bertholdus. Ioan. Hoc teneas ꝙ ſufficit ſi citetur aduerſarius publicè ad domum vbi conſueuit morari, vt extra de do. & contu. cauſam. & c. vlt. & ſi non veniat li. non cont. fiat miſſio in poſſeſſionem. vel excommunicabitur, vt extra vt lite non conteſt. tuæ. lite vero conteſt. 3. ad ſententiam proceditur, vt C. de iud. properandum §. & ſi quidem. & §. ſin autẽ. & ſi poſtea veniat aſſignando iuſtam cauſam abſentiæ, retractabitur quod factum eſt, vt ext. de ſent. & re iud. cum Bertholdus B.

ſ Hoc inte... lige vt no... ext. de dol... put. & d a... ſæpe & ... tuas. & no... Ho. in ſum... de iud. §. io... & poſt ;. q... ſed ſi. Arc.

c ¶ Cauſam.] idest, pœnam.

d ¶ Dabunt.] idest, pœnam.

ABſente.] CASVS. Quæſitum fuit ab Eleutherio, an abſens poſſit accuſari & an abſens poſſit per epiſtolam accuſari. Et reſpondet ꝙ nõ: ſed reo præſente & voce propria, & in ſcripturis: niſi in caſibus exceptis.

e ¶ Difficile.] i. non, vt 2. q. 6. biduum. vel difficile i. vix: quia in caſibus fit accuſatio ſine inſcriptionis vinculo, vt no. 2. q. 8. in prin.

OMnia.] CASVS. Quæſitum fuit vtrum teſtes recepti contra abſentem, vel ſententia lata contra abſentem ũaleant? Et reſpondet quod non quia nulla lex damnat abſentem.

f ¶ Abſentes.] Non per contumaciam, & in caſibus exceptis in ſum. io.

g ¶ Aguntur.] Nota etiam ꝙ geſta, quæ fiunt abſente altero, non valent, vt inf. ead. charæ. & ſup. ea caueant.

a ¶ Addi-

tur : quoniam abſentem nullus, addicit[a], nec ulla lex mandat.

Item Marcellus Papa ad Maxentium, epiſt.2.

¶Non iudicetur, qui præſentialiter non accuſatur, vel conuincitur. C. V.

NOn oportet quenquam iudicari, uel damnari; priuſquam legitimos habeat præſentes accuſatores, locũque[a] defendendi accipiat ad abluenda crimina.

Item Damaſus ad Stephanum archiepiſcopum, epiſtola 3. cap.8.

¶De eodem. C. VI.

Anſ.l.2.c.39. Iuo p.6.c.347.

HAbetur quoq; in decretis ſanctorũ patrum ſancitũ, non fore canonicum quẽquam ſacerdotum iudicare, vel damnare; antequam accuſatores canonicè examinatos[c] præſentes habeat, locumq; defendendi accipiat, id eſt in ducias[d] eccleſiaſticas ad abluenda crimina.

[Idem Damaſus ibidem continenter.

PALEA. C. VII.

Anſ. & Iuo ibi. † al. prima

NEc extra propriam α fiat prouinciam primo† diſcuſſionis accuſatio, ſine Apoſtolica præceptione; cui in omnibus cauſis debet reuerentia cuſtodiri : quoniam & antiqua docet hoc patrum regula, in qua & Imperialiter pariter ſtatuta concinunt. Criminum, inquiunt, diſcuſſio ibi agenda eſt, vbi crimen admiſſum eſt. Nam alibi criminum reus prohibetur audiri. Et alibi in canonibus præcipitur: [Quæcũq; negocia in ſuis locis, vbi orta ſunt, finiẽda ſunt.] & reliqua talia, & his ſimilia : ſalua tñ in omnib. Apoſtolica Auctoritate, ut nihil in his definiat̃, priuſquã ei placere cognoſcat̃, qua omnes ſuffultos eſſe oportet.

Cod. vbi de cri. agi opor. l.1. & in cod. Theo.l.9.tit.1.in expoſitione legis x.

α¶Propriam.] *Sic eſt emendatum ex epiſtola ipſa, Anſelmo & Iuone. Antea legebatur*, Nec extra patriam fiat prouincia. *Addita autem & nonnulla ſunt ex epiſtola.*

Idem ad epiſcopos Italiæ, epiſt.6.

¶De eodem. C. VIII.

Anſ.l.3.c.51. Iuo p.6.c.348.

QVi accuſare alium elegerit; præſens per ſe, & non per alium accuſet; inſcriptione videlicet præmiſſa[e]. Neque vllus unquam iudicetur, ante quam legitimos accuſatores præſentes habeat, locumq; defendendi accipiat ad abluenda crimina.

Et in Vuormacienſi, c.42.

Item ex concilio Toletano 6.c.xi.

¶ De eodem. C. IX.

Burc l.16 c.5. † al. quiſquis † al. deducetur] al. deputetur.

DIgnum eſt, ut innocens[f] vita nulla maculetur pernicie accuſatorum, ideo ſi quis† à quolibet criminatur, non ante accuſatus ſupplicio detur, quàm accuſator prę ſentetur, atque legum, & canonum ſententia exquiratur. Quod ſi indigna ad accuſandum perſona inuenitur, ad eius accuſationem non iudicetur : niſi β ubi pro capite regiæ maieſtatis cauſa verſatur.

β¶Niſi.] *Hæc ſunt addita generali.*

Item Bonifacius Papa ad Gallos, epiſt.2.

¶Sententia feriatur, qui cauſæ ſuæ negligit adeſſe. C. X.

Anſ.l.3.c.38. Burc.l.1 c.161. Iuo p. 5. ca. 271. & par.6.c.338.

DEcerni-

a ¶ Addicit] Ideſt punit.

NOn oportet.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ nullus debet damnari niſi legitimi appareant accuſatores, & pręſentes: & tunc locus defendendi accuſato præbeatur, ideſt, induciæ dentur ad delenda crimina. Idem dicitur in ſeq. cap.

b ¶ Locumque.] Ideſt inducias, vt inf. c. prox.

c HAbetur.] ¶Examinatos.] Hoc cum ſint ignoti, vel ſuſpecti, vt 2. q. 7. q̃rendum.

d ¶ Inducias.] Argu. ſentẽtiam non valere niſi præceſſerint legitimæ induciæ. ext. de dil. dilecti. & 5. q. 2. vocatio.

QVi accuſare.] CASVS. Dicitur hic ꝙ qui vult alium accuſare, debet præſens hoc facere, & nõ per procuratorem, vt reo reſeruetur copia defendendi.

e ¶ Præmiſſa.] Inſcriptio enim ſemper p̃cedit accuſationem 1. vt ext. de acc. qualiter 1.

DIgnũ.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ non debet aliquis accuſari niſi præſens fuerit accuſator : qa examinari debet, ſi eſt idoneus ad accuſandum. 1 De hoc nouo 2. q. 8. in ſum.

f ¶ Innocentis.] Sanctius eſt enim nocentem impunitum relinquere, quàm innocentem condemnare, vt ff. de pœ. abſentem.

DEcernimus.] CASVS. Maximus Valentinæ ciuitatis epiſcop⁹ fuit de multis criminibus accuſatus poſt litem conte. multoties citatus non venit, ita quòd cauſa nõ poterat terminari. præcipit ergo Papa epiſcopis Galliæ, vt ante Kalendas Nouẽbris ſynodo congregata illum citent: & ſi venire noluerit, ferãt ſententiam in illũ tãquã in contumacem : nec curent ſi omnia deli

cta non comprobentur, eum per ſuam contumaciam videatur de omnibus confiteri. Quidam tamen dicunt ꝙ iſte fuerat infamatus, & procedebatur contra eum in modum inquiſitionis. Sequens c. planum eſt.

a¶ Decernimus.] Quidam ponunt caſum ſic, ꝙ epſ iſte fuit infamatus: & Papa commiſit illis, vt in modũ inquiſitionis procedant, & ſi nõ venerit, vt ſe purget, vel ſi defecerit in purgatione, videtur cõfiteri de crimine. vñ poteſt cõdemnari, vt extr de ſi. de hoc & c. inſinuatum. Vel intelliges ꝙ hic fuit lis conte ſicut in ſũma intellexi hoc. Vel non loquitur de diffinitiua ſententia, ſed de iterlocutoria, vel excommunicatione [1], vel miſſione in poſſeſſionẽ. Vñ tñ ꝙ etiam lit. non conte. ferri poſſit diffinitiua ſnĩa, ſed non de crimine, ſed depoſitionis pro contumacia, vt videtur colligi extra de do. & cont. veritatis. Ioan.

1 Pro iſto intellectu facit qđ not. ſup. q. prox. ca. 1. in gloſ. ſed pro contumacia: ſed hunc intellectũ nullum puto. Archid.

b ¶ Voluerit.] Maximus Valentinæ ciuitatis epiſcopus.

c ¶ Sñiæ] Ferendæ cont. ff. de pœ. abſentem illud ſm leges.

d ¶ Manifeſtũ eſt.] præſumptiue, vt ff. de re iud. cõtumacia. §. 2. ſic 34. q. 3. de illicita in fi. Sed vĩ ꝙ ſemper liqueat de cauſa, quia aut probat actor quod aſſerebat, & tunc condemnandus eſt reus, aut non probat, & tũc eſt abſoluẽdus reus, vt 6. q. vlt. auctor. Reſpond. iſtud obtinet cum vterque eſt præſens, & præterea quod reus abſoluitur, non procedit ex eo ꝙ de cauſa liqueat, ſed quia partium iura ſũt obſcura, & in dubio fertur ſentẽtia pro reo, ut inſt. de interdi. §. commodum. extra de fid. inſtru inter.. in fi. nam qñque actor probat intentionem ſuam, & tamen iudici non liquet de cauſa ff. de re iud. l. Pomponius.

Sententia in dubio fertur pro reo.

e ¶ Purgandi.] ideſt, oſtendendi innocentiam ſuam, vel cauſam abſentiæ:

f ¶ Non omnia.] Dum tamen illa, quæ probata ſunt, ſufficiant ad condemnationem, & omnia ſimul obijciãtur, vt a 3 diſt illud Arg. inf. ea. q. 10. placuit.

appellauit ad ſed. apo. ſed impediebatur appellationem proſequi, vnde Papa ipsũ archiepm reprehendit, & præcipit ei, ꝙ ſi poſt excommunicationem ſuam appellationem voluerit proſequi nullus eius iter impediat.

g¶ Monemus.] i. mandamus. 2. q. 1. notum ſit, 28. q. 1. ſic enim.

mus † [a] veſtram† debere intra prouinciam eſſe iudicium, & congregari ſynodum ante diem (Kalendarum Nouembrium: vt ſi adeſſe voluerit [b], præſens, ſi confidit, ad obiecta reſpondeat: ſi uero adeſſe neglexerit, dilationem ſententiæ [c] de abſentia non lucretur. Nam manifeſtũ eſt [d], cõfiteri eum de crimine, qui indulto, & toties delegato iudicio purgandi [e] ſe occaſione non utitur. Nihil enim intereſt, utrum in præſenti examine non omnia [f], quæ dicta ſunt, comprobentur; cum ipſa quoque pro † confeſſione procurata toties conſtet abſentia.

† al. Decreuimus.
† al. veſtrum.
† Antea legebatur, profeſſio ex procurata.

a ¶ Non omnia.] *In originali, & apud cæteros collectores, & in vno peruetuſto Gratiani codice eſt,* omnia: *quia idem ſenſus elicitur, & adeſt gloſſa, non eſt mutatum.*

Item Fœlix Papa ad epiſcopos Galliæ, epiſt. 2.

¶ Abſentes nec accuſari, nec iudicari poſſunt. C. XI.

Abſente aduerſario non audiatur accuſator, nec ſententia, abſente alia parte †, a iudice dicta ullam obtineat firmitatem†.

& in capit. Hadriani c. 4.
Poly. l. 5. tit. 1.
Anſ. l. 3. c. 7.
Iuo p. 5. c. 248. & p. 6. c. 331.
Pann l. 4 c. 54.

† Concor. tex. in l. abſentẽ. ff. de pœn & in l. ſeruũ. §. publice. ff. de procura.

Item Nicolaus Papa Gallioni archiepiſcopo Seneñſi †.

† al. Senonenſi

Altera parte abſente, diffinitiua non feratur ſententia. C. XII.

Reuera iuſtus mediator non eſt, qui uno litigante, & altero abſente, amborum emergentes lites decidere non formidat. His ita præmiſſis, uolumus & Apoſtolica auctoritate monemus [g], vt ſi pſbyter, de quo agitur, poſt excommunicationem [h] ſuam, Apoſtolicam ſedem adire voluerit, nullus iter eius impedire præſumat.

Sententia habetur in epiſ. Nic. ad epõs, qui in Conuicinũ conuenerant, nuper impreſſa.

Item Zepherinus Papa ad epiſcopos Siciliæ epiſt. 1.

¶ In abſentem non eſt ferenda ſententia. C. XIII.

Abſens vero nemo iudicetur: quia & diuinæ, & humanæ hoc prohibent leges.

Niſi fuerit abſens ex cõtumacia. Pro præſenti namq; eum contumacia [k] haberi facit.

5. q. 8. c. 1.
Burc. l. 16. c. 13.
Anſ. l. 3. c. 62.
Iuo. p. 5. c. 248.

Item Nicolaus Papa Gallioni Senenſi † archiepiſcopo.

† al Senonenſi.

¶ De eodem C. XIIII.

Indicas Her-

Reuera.] CASVS. Quoniam conqueſtus fuit de quodam presbytero abſente forte ex iuſta cauſa coram Gallione archiepiſcopo, qui teſtibus receptis ſententiã contra eũ abſentẽ tulit. & quia ſentẽtiæ parere nolebat, dictus archiepſ excõmunicauit eum, quare ſacerdos ille

enim. & no. ſup. 2. q. 7. ſicut inquit.

h ¶ Poſt excõicationem.] Nota, ꝙ excommunicatus appellat. arg. extra de ſententia excom. per tuas.

i Abſens.] Niſi fuerit.] Hæc verba ponuntur in auth. vt omnes obe. iu. §. ſi vero. coll. 5.

k ¶ Contumacia.] Sic extra de teſti. in nomine dñi.

Indicas.] CASVS. Hermanus epſ fuit furioſus, quod conſtabat apoſtolico, q poſtea homicidium vel aliud ſcelus commiſit, de quo cum ſæpe corã Gallione archiepõ accuſatus fuiſſet, appellauit ad Papam. Archiepſ autem indignatus rogauit Papam, vt de crimine cognoſceret, & ipſum condemnaret. Nicolaus vero dicit, ꝙ non poteſt facere tribulationibus, ſ. qa Hermannus erat abſens,

ſens, & quia non dixerat ei qui fuerunt illi exceſſus ſuper quibus accuſabatur. nec vtrum tempore delicti fuerit ſanæ mentis, vel non, & ideo donec iſta probentur, potius eſt ſibi compatiendum, quàm ſit ſnia feriendus.

a ¶Hermannum.] Iſte in furore occiderat hominem.

b ¶Quia.]

† al. Hermannū.

mannum † [a] epiſcopū ſuper quibuſdam frequēter fuiſſe accuſatū: pro quibus (quia [b] ex parte ipſius, perſona deeſt) nos vni parti ad diſcrimen alterius credere, proculdubio nō poſſumus: quamuis [c] nec vſq; adhuc, qui fuerunt [d] illi exceſſus, dixeris, nec vtrū [e] ſanæ mētis erat idem antiſtes, necne, cum ipſos exceſſus perpetrabat, euidenter oſtenderis [f], ſatiuſq; arbitramur, quamlibet interim infirmitatē ad pœnam peccati, quam ad ipſum pertinere peccatum, cui magis conſulendum [g] ſit, & compatiendum, quàm puniendum, vel aliquo modo feriendum.

Item Calixtus Papa ad epiſcopos Galliæ, epiſt. 2.

¶Teſtes non dicant teſtimonium, niſi de his, quæ præſentialiter, & veraciter nouerunt. C. XV.

Burc. l. 1. c. 171.
Anſ. li. 3. c. 55.
Iuo p. 5. c. 289.
Pann. li. 4. c. 93.

TEſtes per quamcunq; ſcripturam [h] teſtimonium nō proferant, ſed præſentes [i] de his, quæ nouerunt, & viderunt [k] veraciter teſtimoniū dicant. Nec de alijs cauſis, vel negocijs dicant teſtimonium, niſi de his, quæ ſub præſentia [l] eorum acta eſſe noſcuntur.

De his ēt, qui audierunt [m], ſi ad hoc cōuocati ſunt, in ciuili cauſa teſtimoniū dicere poſſunt, vt in Authēticis

porco perceperunt 2. large enim ſumitur viſus, ut ibi, Guſtate & videte. & legitur in Exodo, Videbant voces, id eſt, audiebant, vnde ii auditu aliqui conſcij ſunt de aliquorum fornicatione, bene poſſunt de hoc teſtificari, extra de teſtib. præterea. & quod de auditu recipiatur teſtimonium, patet ex tra de teſti. cum cauſa. nam ſufficit quali tercunq; aliqd ſciatur. 22. q. 5 hoc vr. Si ergo aliquis eſt mutus, dū tñ audiat, & ſcribere ſciat, bene teſtificatur, ut C. q. teſta. fac poſſ. diſcretus. Similiter cæcus teſtificatur, ſi uoces contrahentium hēt notas. Nec obſtat ſi dicas, quod cæcus poteſt in voce decipi, vt 27. q. 1. nec aliqua. nam in viſu poſſumus decipi, vt 31. q. 1. quo. & in tactu, 34. q. 2. in lectum.

K ¶Nouerūt.] Ergo de ijs, quæ pupillus vidit, nō poteſt eſſe teſtis, quia hæc ætas ignorat quid videat. C. de falſa mo. l. 1. 3.

l ¶Præſentia] Dum tamen intelligant, nō aliter non dicuntur pſentes, vt ff de verb. ſigni. ſi coram.

2 Sequitur Ale de Imo in l bene ad cognitionē colū. 6. ff. ſi cer. pet.

Mutus & ſurdus teſtificari pñt.

3 Sed cōt. de conſec. d. 3. placuit de inta. tibus. & c. ſeq. ubi de hoc 37. d. relatum. Ar.

b ¶Quia] Prima eſt.

c ¶Quamuis.] Secunda ratio eſt.

d ¶Fuerint.] Et ita non tenebatur venire, ut 5. q. 2. ſi primates.

e ¶Nec vtrum.] Tertia ratio eſt.

f ¶Oſtenderis] Archieps bene fatebatur, quod quandoq; fuerat furioſus, ſed tñ dixit eum modo eſſe ſanū, & in ſanitate occidiſſe hoiem, aliàs tenetur ille potius probare, qui dicat aliquē in furore peccaſſe, vt extra de ſucceſſ. ab inteſt. cum dilectus. & C. de codi. l. non codicillos.

g ¶Conſulendum.] Q. d. ſatis ipſo furore punitur. ſic ſup d. 5. baptizari. ff. de offic. præſid. diuus. iudex tamen diligentiſſime inquiret, an fuerit furioſus: quia multi fingunt furorem, ut ſic excuſentur, ut ff. de cur. fur. obſeruare. & infra ea. hortamur.

TEſtes.] CASVS. Hoc c. introducitur pro alia parte quæſtionis, ſcilicet quod non debet quis teſtificari contra abſentem. Dr ergo hic per Bene, quod Calixtus fuit interrogatus vtrum in cauſa criminali teſtes abſentes poſſent teſtificari per ſcripturam? & reſpondet quod non, ſed præſentes dēt dicere veritatem de ijs quæ viderūt, & nouerunt, & non de alijs negociis niſi de his, quæ ſunt acta in eorum præſentia. Poſſet etiam hoc intelligi in qualibet cauſa, quia ſemper debet eſſe pſens ille contra quem inducuntur teſtes. Vnde teſtes abſentes non poſſunt per ſcripturā teſtificari, ſed in præſentia partium.

h ¶Scripturam.] Nunquid literæ epiſcoporum non valeant? Non inferendo teſtimonio, quia teſtibus, non teſtimoniis credendum eſt, ut extra de cohab cle. & mul. tua. De hoc notaui inf 11. q. 3. curæ 1. arg. ff. de cuſt. reo. diuus. aliàs extra iudicium ſecus eſt, ut 11. q 3. curæ. 71. dixit extraneo.

i ¶Sed præſentes] Fallit ff. de iureiur. ad perſonas extra de teſt. ſi quis teſtium.

i ¶Sed præſentes.] In cauſa criminali ſemper teſtes erunt præſentes, ſed in ciuili ſeruetur cōſuetudo regionis, ut ff de teſti l. 3. in fi.

4 Adde quod not. 12. q. 6. ſtatuēdum. in glo. infirm, &c.

k ¶Quæ nouerunt & viderunt] id eſt, aliquo ſenſu cor-

Non intellige præſentem, prout ponitur 16. q. 3 poteſt. ſed intellige præſentem ſiue in eadem domo, ſiue alibi ſit, dum tamen audiri poſſit, ut ff ad Syl. l. 1. §. eo. tecto. DE HIS. CASVS. ſup. in c. teſtes. dictum eſt, quod teſtes teſtificantur de iis, quæ viderunt & nouerunt. Nunc autē vult oſtendere caſus in quibus etiam de auditu ferunt teſtimonium, ſi uocati ſunt ad hoc: ſed certe ſi bene inſpiciatur. in l. ſeq. non eſt teſtimonium de auditu proprie, ſed de confeſſione facta in oculis eorum, qui ad hoc vocantur.

m ¶Audierunt.] Plures poſſunt notari caſus ubi fert teſtimoniū de auditu. Vnus hic. Alius cū probat uoluntas obmuteſcētis vt 26. q. 6 qui recedunt. & c. his qui Alius in matrimonio, vt 35. q. 6. de parentela. Alius in probatione periurii. 22. q 5. c hoc videtur. Alius in memoria facti operis, ut ff. de proba. ſi arbiter. Alius extra de teſti. præterea. & extra eo. tit. cum cauſam. Sed certe non concedo. quod alicubi ſit teſtimonium de auditu, niſi vbi teſtatur quis quod ſic audiuit recitari a maioribus, ut dicitur extra de teſti. quoties & hoc tamē contingit in matrimonio, & in memoria facti operis, licet hodie circa matrimonium illud ex parte ſit immutatum ext. de teſtib. licet 2. niſi quis velit dicere ibi ideo eſſe teſtimonium de auditu, quia melius in talibus comprehendimus per auditum quam per viſum. Vnde ſi duo intereſſent contractui, quorum unus eſſet ſurdus, & alter cæcus, unus audiret uerba contractus, alter uideret numerate pecuniam, per illos forte non probaretur contractus, quia ſingulares. extr. de elect. cum dilecti. Sunt tamen hic al a duo ſpecialia, ſ. quod valet confeſſio extra ius ſicut & alibi. extra de exceſſ. prælat. quàm ſit graue & in alio caſu quando quis confitetur ſe debere pecuniam cauſa adiecta, vt C. de non nu pec. generaliter. in caſu qui habetur de ſecūda cautione, quam mulier poſt biennium emiſit. C. ad Velle ſi mulier, & gñaliter dicūt quidam ualere confeſſionem factā extra ius, ubi teſtes interſunt rogati. Itē aliud ſpeciale eſt hic quod nō ualēt teſtes niſi ſint rogati, & iidē requirunt in teſtamētis, & in codi-

Teſtimoniū de auditu ſæpe admitti ē.

Confeſſio ext ius quādoq; valet.

Teſtes an debeāt eſſe rogati.

1 Hoc eſt falſum, vt C. de codicil. l. ult. §. fin.

codicillis 1. C de teſt auth rogati & in matrimonio vt vſ 30.q 5.noſtrates.& in diuortio ff.de diuor.l.nullum. aliàs non requiritur quòd teſtis ſit rogatus, ut inf.prox. cauſa q.3.ad ſi 10.conſueuit generaliter dici, & eſt uerum, ꝙ confeſſio extra iudicium non præiudicat niſi cã adijciatur, ut confiteor me tibi debere cẽtum ex cã mutui, vt C.de non nu.pec. l. generaliter. B. & ſcias ꝙ omnes iſti teſtes rogati dicuntur intereſſe, quia rogati ſunt audire, licet ad aliud venerint, ut ff. de teſt.heredes palã. auth.tamen, generaliter. videtur dicere quod teſtes debeant eſſe rogati, vt C. de teſta.authen. rogati. ſed hoc uerum eſt cum contractus eſt in ſcriptis.

niſi ſemel cõmittuntur, ut homicidiũ alicuius, ſed ſi ſæpius aliquid poteſt committi, ibi non nocet temporum diuerſitas, ſed eis obijcitur de Suſanna 2.q 6.§. itẽ Daniel, ſed illi reſpondent, ꝙ ideo fuerũt illi teſtes reprobati, quia dixerunt ꝙ in eadem hora, & in diuerſis locis

coll.vij.tit.de teſtibus, legitur. ¶ *Si debitum ſcriptum ſit, & probatio ſolutionis proferatur à litigantibus per teſtes ſine ſcriptura; tunc ſuſceptibilem eam apud iudicem eſſe volumus, dum ad hoc ipſum teſtes aſſumantur, vt perhibeant teſtimonium pro facienda ſolutione, aut pro memoria* [a] *alicui iam facta ſolutionis, & pro cõfeſſione* [b] *eius, qui pecunias accepit. Hac autem inania, & ex tranſitu perhibita teſtimonia (vt ſi propter aliud opus aduenìens audiuit aliquem dicẽtem ſe accepiſſe ab aliquo aurum, aut debere alicui) nulla ratione valere cenſemus.*

& Nouella 90. non iiſdem omnino verbis.

Simul autem neceſſe eſt vt videant. Quòd ſi alius vno, alius alio tempore viderit, diuerſitas temporum, eorum teſtimonium non admittit.

Vnde Leo Papa.

¶Non admittuntur ad teſtimonium, quos non eodem tẽpore negocio interfuiſſe conſtiterit. C. XVI.

NIhilominus quoq; puniendi [c] ſunt teſtes, qui ad calumniam aliquid teſtificantur, nec eorũ voces tanquam plurium admittuntur, quos temporum [d] quidem diuerſitas ſimul [e] interfuiſſe prohibuit.

Item Ambroſius in libro de Paradiſo, c.10.

¶Ad ſeriem geſtorum teſtis ex ſuo nihil adijciat.

C. XVII.

PVra [f], & ſimplex æ [g] teſtimonij ſeries intimanda eſt. Plerumque teſtis, dum aliquid [h] ad ſeriem geſtorum Anſel.li.3.c.58.

SI DEBITVM. CASVS. Debebat alicui qs pecuniã p ſcripturam tempore pcedente in præſentia teſtium pecuniam ſibi ſoluit, vel cõfeſſus fuit ſibi eſſe ſolutã, quęſitum fuit ab Imperatore, an ſolutionem illam, vel confeſſionem poſſit probare per teſtes, qui interfuerunt? Et reſpondet ꝙ ſic, ſi ad hoc fuerunt vocati, alioquin non. Idem eſt in eo caſu qñ debitor confiteatur ſe debere pecuniã creditori, ſcilicet ut teſtes ad hoc probandum non ualeant, ſi ad hoc non fuerunt uocati.

a ¶Pro memoria] Tres hic ponit caſus, ꝙ teſtes rogati poſſunt teſtificari, vel pro ſolutione quam uoluit facere creditori debitor, vel pro ſolutione ei facta, vel pro confeſſione creditoris.

b ¶Confeſſione] Immo magis eſt pro debitore confeſſio creditoris, quàm ſi ſit ei redditum inſtrumentum 2. C.de ſolu.pecuniæ.

2 Super hoc videas quod le.& no. ſu. 76. diſt.cap. hunc numerũ.Archid.

SIMVL. Hæc eſt 3. pars, in qua probat, ꝙ teſtes debent ſe concordare, & nil falſi admiſcere, & hoc probat per tres aucto. Io. de Fan.

CASVS. Supra in c.teſtes dictum eſt, ꝙ teſtes debent ferre teſtimonium de iis, quæ uiderunt. Dicit hic Gratianus, ꝙ ſimul videre debent: & ſi diuerſis temporibus viderunt, non ualet eorum teſtimonium.

NIhilominus quoq;] CASVS. Quæſitum fuit a Leone qualiter puniendi ſunt teſtes, qui falſum teſtimonium dicunt? Et reſpondet quòd puniendi ſunt ſicut accuſatores qui calumniantur, nec voces eorũ ſunt audiendæ tanquam plurium, qui diuerſis temporibus aliquid uidiſſe teſtantur.

c ¶Puniendi] In criminali punitur teſtis capitali pœna. 33.q.5.hæc imago. hoc ſecundum leges ueteres, ſm canones infamis eſt 6.q 1 quicunq; 22,q.5 ſi quis. ſed ſecundum legem accuſatur de crimine falſi. ff ad leg. Corn.de fal.eos qui. Non obſt ff de iis qui no infa. Lucius.extra de ord cog.cum dilectus.quia ibi non eſt ſententia lata contra teſtem.

d ¶Quos temporum] Simile 4.q.3 in teſtibus.C.de eo. l.ult.§.vlt. ſi.C de teſta ſi unus.

e ¶Simul.] Quidam dicunt hoc tenere in iis, quæ non

cis commiſſum eſſet adulterium, ſed non poterat committi in eadem hora, & in diuerſis locis, & hoc dicunt pp expreſſam ſimilitudinem, & non pp identitatẽ: nã reuera aliud eſt adulterium quod hodie ſit, aliud quod cras, ſed eſt ſimile illi, quod non concedo, cum ſinguli ſint in ſuis dictis ſingulares. Si tamen aliquẽ actũ continuũ viderent aliqui, licet diuerſis horis, videtur ꝙ teſtimonium teneret, ut ſi ſucceſſiue in uno foramine viderunt aliquos fornicari 3. Vel ſi aliqui uolunt teſtari ꝙ aliquis excõicatus celebrauit, & unus audiuit finem miſſæ, alter principium, hoc caſu concedo eos bene teſtari de una re propter continuationem actus, ſicut pp cõtinuationem poſſeſſionis una dicitur præſcriptio, licet facta ſit a diuerſis perſonis. 16.q.3.§. poteſt 4. uerſ. quòd ſi ab eo. ſicut etiam unus dicitur proconſulatus, licet diuerſæ pſonæ ipſum exercuerint, ut ff de off.proconſ.meminiſſe. Item quid ſi conueniant in tempore, ſed diſcordant in officiis? vnus dicit de miſſa, alter dicit de veſperis? Eadẽ eſt quæſtio ſi uis probare ſolutionem decimæ, & unus dicit frumentum ſolutum, & alter dicit fabam. Et reſpon. ꝙ non ualet teſtimonium: quia omnes ſunt in ſuo teſtimonio ſingulares, vt extra de elect.cum dilectus. diem fortè non tenetur teſtis exprimere, ſed menſem, ut ſup. 2 q 8. libellorum.

3 Vide lm de hac q Iac. But. i l. ſi. C d teſt Cyn. & Fe in l. teſtium eo.tit.

4 Melius §. pſcriptionũ ver. qđ ſi ab eo. Arch.

PVra] CASVS. Quæſitum fuit ab Amb. ſi teſtis admiſceat uero aliquid falſitatis, an eius teſtimonium valet? Et reſpondet, ꝙ non: quia pura & ſimplex eſt teſtimonium ſeries intimanda.

f ¶Pura.] idest, ſine dolo.

g ¶Simplex.] Qualiter hoc intelligatur, dixi 4. q. 3. in teſtibus.

h ¶Aliquid] Ar. vtile p inutile vitiari, vt 12.q.2. ſi quos

de

deſeruis fu.d.37.ſi quid veri 1 Sed contra.ff.de exe.tu. qui teſtamento.ſup.diſtin.9 ſi ad ſcripturas.Sol.vtile per inutile vitiatur, ubi in iure inuenitur expreſſum. aliàs non arg.15.q.3.§.cum autem.

a ¶Adijcit.] Vel ſubtrahit, ut 5.q.ult. presbyteri.extra de

A Bſens.] CASVS. Dicitur hic,ꝙ abſens non poteſt accuſare, vel accuſari per procuratorem,nec teſtis affinis recipitur.

c ¶Nec affini.] Sup.ead.q.5.ſimiliter 2.

NISI. CASVS. Excipit Gratianus vnum caſum in quo abſens poteſt accuſare per procuratorẽ, vt illuſtris perſona in crimine iniuriarum.

ex ſuo adijcit [a],totam teſtimonij fidem partis mendacio decolorat. Nihil igitur,vel quod bonum videtur,addendum [b] eſt.

a ¶Simplex.] *Integer locus B. Ambroſii eſt*. Pura, & ſimplex mandati forma ſeruanda, vel teſtimonij ſeries intimanda eſt.

Item Fœlix Papa ad epiſcopos Gallie,epiſt.2.

¶Abſens per alium nec accuſare, nec accuſari poteſt. C. XVIII.

Poly.l.5.tit.1. Iuo p.5.c.248.& p.6.c.331.

A Bſens per alium accuſari, aut accuſare † nõ poteſt, nec affinis [c] teſtis admittitur.

¶ *Niſi in crimine iniuriarum,in quo illuſtris perſona et per procuratorem [d] intendere,& excipere poteſt,ſeruatis cæteris ſolemnitatibus,vt Cod.tit de iniuriis,l.vlt.*

Item Pelagius Papa Sindulæ [β] *magiſtro militum.*

β ¶Sindulæ.] *Iuo p.8.c.67. refert aliud quoddam caput epiſtolæ a Pelagio ad Sindulam magiſtrum militia ſcripta.*

d ¶Per procuratorem.] De hoc dixi ſup.2 q.6 ſi quãdo.

e ¶Reo] Hæc rubrica eſt falſa,quia non intelligitur de libello accuſationis, ſed de libello atteſtationum.

a Adde an & qñ admittuntur Bar. not. in l.qui teſtamento.ff de auct.iu & in qui teſtõ. ff. qui ma. acc. poſſ.

Teſtibus eſt præſtanda ſecuritas.

¶Reo [e] abſente libellus accuſationis fruſtra offertur: C. XIX.

C Hartæ,quas dedit nobis Lucidius,ſi illo tempore aduerſarius ipſius illic præſens fuiſſet, validæ erant. Sed quia aduerſario abſente [f] geſta,quæ nobis recenſuit, facta leguntur,talia leges non recipiunt.

C Hartæ.] CASVS Quidam accuſatus fuit,uel conuentus corã Sindula magiſtro militum Dñi Papæ. In abſentia autem rei ſunt teſtes recepti, reus ſtatim cũ ſciuit, appellauit ad Papam.Sindula vero miſit atteſtationes Papæ per Lucidium accuſatorem actorẽ: quas cum audiuit a Lucidio fuiſſe receptas abſente reo,dixit eſſe inualidas.

f ¶Abſente.] Sup.2.q 1.in primis.ext.de teſt. in nomine Domini. & capit. de cætero.

Idem Decorato patricio.

¶Teſtes corporaliter præſtito iuramento teſtimonium dicant. C. XX.

H Ortamur,vt ſub timore Domini conſuetã conſcientiæ veſtræ ſinceritatem in hoc quoq; negotio conſeruantes, omnem perſonis, quæ veritatem cauſæ iſtius ſcire poſſunt, faciatis amputari [g] formidinem, & veſtris præſentari [h] conſpectibus,tactis ſacroſanctis Euangelijs, prębito etiam legaliter ſacramento,quæ in veritate rerũ noueſunt [i] †,profeſſione ſuæ teſtificationis aperiant, vt patefactis omnibus,quæ ſecundum leges,& iuſtitiam cẽſenda ſunt cognoſcatis,& competentem † legibus,& veritati terminum detis.

† al. conuenientẽ.

H Ortamur. CASVS. Pelagius commiſit quandam cauſam Decorato patricio. hortatur ergo vt ſicut cõſueuit,ita pure procedat ſuper hoc negotio, & faciat a teſtib.qui veritatẽ illius cauſe nouerunt,omnem formidinem amputari, ut præſtito ſacramẽto dicant teſtimoniũ ueritatis, & omnib. patefactis cauſam decidat

g ¶Amputari.] Hic eſt ar.ꝙ iudex pręſtabit ſ.ſaluũconductum & ſecuritatem teſtibus extra ut lit non cont.accedens,& de elec bonę memoriæ ext.de app.ex parte. 33 q.2.ſiue.

h ¶Præſentari.] Sic ſup.ea.teſtes.

Item Nicolaus Papa Hincmaro Rhemorum Archiepiſcopo.

¶Accuſator,& accuſatus ſimul debent adeſſe. C. XXI.

N Eceſſe eſt ſecundum ſacrarum ſcripturarum documenta,ac ſecundum iuſtitiæ tramitem, & accuſatũ & accuſatorum ſimul adeſſe, & vnam partem, quanta-

de uerb.ſign.forus.§.vlt.argu.11.q.3.quiſquis metu.25.q.2.præſcriptione.22.q.2.cum humilitatis, C. de teſtib. teſtium.

b ¶Addendum.] Quia non præiudicaret hoc alicui,ſi de hoc non iuraſſet, vt ext.de teſt.c.de teſtibus.

i ¶Nouerũt.] Teſtis enim pro vtraque parte teſtabitur 14.q.5.non ſane,& iurabit,quod nihil falſitatis dicet.2.q.2.nullam.

N Eceſſe.] CASVS. Hincmarus quæſiuit a Nicolao, vtrum reo abſente ſit accuſator audiendus? Et reſpondet, quod non: ſed vterque debet eſſe præſens, &

Digitized by Google

& quantæcunque auctoritatis ſit aliquis, ſic debet in iudicio audiri, vt alteri parti nullum præiudicium fiat.

a ¶Quantacunque.] Paritas n.ſeruanda eſt in iudicijs, C. de prox.ſacrore ſcrin.in ſacris.lib.12 ff.de arb. ſi cum dies, §.ſi arbiter.arg.contra ext.de dolo & cont.ex literis 1 & eſt ſimile.1 q. 1.teneamus.ſup.d.9. ego in ſentētia & in iudicio nulli eſt deferendum:ſed in ſedēdo,& in ſimilib. ſic. 2 q.8.quiſquis.

b ¶Præiudicium.] ſic 11.q 3. ſi quis vero.C.de ſta & imag. l 4.

Quidam ſic ponunt caſum: Accuſo te ſuper pluribus criminibus ſimul, & eodem libello, & litem ſuper his omnibus conteſtor: licet in vno deficiam,tamen admittor ad ſequentia, licet iam ſim infamis, & hoc eſt ideo quia tempore lit.conteſt.ſui bonæ famæ, vt ff.de publi. iud.

1 Loquē in penis interēdis in quib. defertur. 50. d. contumaces ex.de of. dele. paſtoralis,qđ dic,vt not extra de tranſ c.vl.in gl.pen. Arc.

cunque [a],& qualicunque prędita ſit auctoritate,ſic prorſus audiri, vt alteri parti nullum præiudicium [b] irrogetur.

QVÆSTIO X.

Vod [c] vero deficientes a. in primo capitulo non ſint admittendi ad ſequentia; ex concilio Carthaginenſi ſeptimo confirmatur, in quo ſic capitulo tertio ſtatutum legitur. Et Afri c.c.97.

a ¶Deficientes.] *In vulgatis codicibus legebatur*,teſtes deficiētes:*ſed expuncta eſt*,*vox*,teſtes.*quæ abeſt a pleriſque vetuſtis codicibus. Quæ enim in hac quæſtione afferuntur,non ad teſtes,ſed ad accuſatores pertinent. Et ſuperius initio cauſæ in propoſitione huius quæſtionis decima nulla eſt mentio teſtium.*

¶Qui in primo capitulo deficit, ad cætera non admittatur. C. I.

PLacuit, vt quotieſcunque clericis ab accuſatorib.multa crimina obijciuntur,& vnum ex his,de quo prius egerint, probare non valuerint,ad cætera iam non admittantur [d]. Rab.in pę.c.7. Burc.l 2.c.198 Iuo p.6.c.271. Pan.l.4.c.64.

Probare illud idem auctoritate Arelatenſis concilij ſecundi,in quo ſic c.24.diffinitum eſt.

¶Qui falſa fratribus obijciunt,vſque ad exitum non cōmunicent. C. II. Capi.l.6.cap.241.& Arelat.1.c.14.

EOs,qui falſa fratribus capitula † obie- † al.capitula.

Qvod vero teſtes.] CASVS. Hic intitulaē decima qō, quærit an deficientes in primo cap.ſint admittendi ad ſequentia capitula? Et reſpondetur quod non Vnde quidam dicunt, vt Bene. quod qui deficit in maiori, vel minori, nō admittitur ad ſequētia, quia præſumit ur caluniator,vt inf.ead.cap.1.niſi in criminib. exceptis. in quib quilibet admittitur ad accuſandū.Alij vero dicunt, ꝙ nō admittitur ad accuſandum poſtea ad leuiora, ſed ad grauiora ſic. Sed primum cap. huius qōnis indiſtinctè loquitur, vnde verius dr̄ quod dicunt primi.

Accuſator dēficiēs in vno nō admittaē ad alia.

2 Ver. ꝙ ſi forte. pōt.n. quis de plurib. condemnari ſimul, vel abſolui, 2 q.6 ſi quis ex pluribus.

c ¶Quod vero.] vbi quis ſimul de pluribus criminibus accuſat,ſi in vno deficiat,bene admittitur ad alia,vt ſup. 2.q.1.in primis 2 dummodo non ſit calumniator,vt 2. q.3.Paulum.nam & condemnatus proſequitur crimen, de quo inſcripſerat pendente accuſatione,vt inf.ea q.,p xi neganda 2 & ff de publ.iud is qui.§.illud.Sed capitula hic poſita loquuntur,vbi quis de calumnia conuictus vult accuſare aliquem,& deceptus fuit, ſecus ſi in promiſſione aliqua deceptus fuit, vt 2.q.3 Paulum. H. & alij diſtinguunt,vtrum defecerit in minori, vel maiori. ſi in minori admittitur ad ſequentia, alias non, vt 2.q. 1.in primis. In ciuilibus autem cauſis conuictus de calumnia,bene ad ſequentia admittitur,vt C.de inof.teſt. cum qui.inſtit de excu tut.§ qui autem extra de appel. conſtitutus 2 Quidam dicunt,ꝙ ſi quis accuſauit de pluribus criminibus ſimul, & conteſtatus eſt item ſuper omnibus, licet in vno deficiat bene tamen admittitur ad ſequentia tanquam iam incepta Sed ſi tantum ſuper vno eſt litem conteſtatus,& deficit in illo,non admittitur ad ſequentia,quaſi ſuſpectus,ff de accu. ſi cui 6 q.1. quicunque. Tu diſtingue an ſit calumniatus vel non,vt dixi.tamen ſi quis primo egit criminaliter,ſiue obtinuerit,ſiue ſuccubuerit.poteſt poſtea agere ciuiliter.C.quando ciuilis actio criminali præiudicet,l.

PLacuit] CASVS. Quæſitum fuit in Chartaginienſi concilio ſi accuſatores cum obijciunt plura crimina.& in primo deficiunt, an ſint admittendi ad ſequentia? Et reſpondet ꝙ non. Sequens §.patet.ſed ſequens c.non probat bene quod dicitur in §.& c. præcedenti.

iud.is qui & 2.q.1.in primis.ibi an grauiora,& c.Si autem te primum accuſo de vno crimine, & deficio, non admittor poſtea ad alia. Io. Sed certe mirum videtur de iſtis opinionibus. nam ſi litem conteſtatus eſt accuſator ſuper pluribus criminibus, publicatis atteſtationibus poſtea non admittitur ad probandum aliud, ſed ſi ſuper vno tantum litem conteſtatus eſt, & non probauit videtur calumniari, & ita non admittitur poſtea ad ſequentia, vt hæc capitula dicent, quæ in hoc caſu intelligunt.B.

d ¶Non admittantur.] Sed videtur,ꝙ huiuſmodi exceptio non poſſit obijci poſt litem conteſt. vt ff. de adul. ſi maritus.§ præſcriptiones,maxime cum exceptio.ſ. tu es calumniatus,ſit dilatoria,quia tamen declinatoria eſt iudicijs q.6.§ 1.quod ex hoc patet.nam ab alio adhuc accuſari poteſt. Reſpondet quidam,ſpeciale eſſe in adulterio, vt etiam peremptoriam ibi aliquis non poſſit obijcere poſt lit.conteſt.ſ. hanc,tu per quinquennium renuiſti vt C.de adult.adulter. ſicut & ſpeciale eſt in illa exceptione extra qui ma.accu. poſſ. cum in tua. Alij dicunt,ꝙ hæc exceptio,tu es calumniatus:bene poteſt obijci poſt litem conteſt.Sed melius dic,ꝙ hic lis non fuit conteſtata,niſi ſuper eo in quo defecit. Vnde cum vult procedere ad alia ſuper quibus lis non eſt conteſtata, tunc admittitur huiuſmodi exceptio contra illum,vel dic,ꝙ illa exceptio de nouo cœpit competere,vnde poteſt ea vti poſt litem conteſtatam, vt ext. de eff.deleg.inſinuante.

EOs.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo,ꝙ ſi qui conuincantur falſa crimina aliquibus obiecisse, debent

bent excommunicari vſque ad mortem, niſi ante reſipiſcant.
a ¶Obieciſſe.] Calumnioſè ſubaudi.

SI accuſatorum.] CASVS. Quidam reperti ſunt culpabiles in accuſatione epiſcoporum; quæritur vtrum iſti

centem: poteſt tamen libellum iudici porrigere. Secunda ibi,[Aliquando.] Tertia ibi,[Cauſa vero] Ioan de Fant.

CASVS. Ponitur hic 11.q.qua quæritur. an accuſatus poſſit vertere accuſationem ſuam in accuſantem & certum eſt, q nõ, in aliquo crimine. ſi nomen accuſati iam receptũ ſit inter reos. vt ff.de adul.ſi maritus, §. pſcriptiones. ſi non eſt receptum, nõ põt illum accuſare niſi de maiori crimine, vel niſi ſuam iniuriam proſequat̃. Si uero in modũ exceptionis crimẽ obijcit, vt repellat accuſatorẽ ab accuſando ſg prius auditur excipiens de quocunq; crimine, vt C.đ adul. qm̃ Alexandrum. & 32.q.6.nihil iniquius. e ¶Ab accuſato.] Si accuſatus crimen ꝓponit contra ſuũ accuſatorem pendente accuſatione, aut proponit in modum accuſationis, aut i modum exceptionis. Si in modũ accuſationis, aut nomen accuſati eſt receptum inter reos, aut nõ, hoc eſt dicere ſi lis eſt cõteſt. aut non. ſi non, põt 2. eum accuſare de maiori crimine, & audietur prius, vt inf.c.prius & inf.c. 2. Si eſt receptũ non põt, ſed pendẽte accuſatione põt cõtra eũ inſcriptionẽ deponere, & poſt ſniam eam contumare, vt inf.c.c.2.& ff.de pu. iud is qui. Si autem ſuam iniuriã proſequit, tunc & ante, & poſt damnationẽ poteſt ipſum incipere

Arelat.1.c.14.

ciſſe [a] conuicti fuerint, placuit vſq; ad exitum non cõmunicare,(ſicut magna ſynodus ante conſtituit,) niſi digna ſatisfactione pœnituerint.

Itẽ Felix Papa in ſecunda decretali epiſcopis Galliæ.

¶Qui, quod obijcit, probare non valet, de cætero ad arguendum non admittitur, niſi propriam cauſam ciuilem duntaxat aſſerere voluerit.

C. III.

inf.4. q.6. ſi accuſatorum. In c Hadriani, c.4. Capi.l.5.c.241. Anſ li.3.c.86. Iuo p.6.c.418.

SI accuſatorum perſonæ in iudicio epiſcoporũ culpabiles [b] apparuerint, ad arguendum epiſcopos de cætero [a] non admittantur, niſi proprias cauſas aſſerere (nõ tamen [c] criminales, vel eccleſiaſticas [d]) voluerint.

a ¶Epiſcopos de cætero.] *Voces iſtæ abſunt ab omnibus uetuſtis codicibus, & cæteris locis indicatis. Auctor tamen caſus, eas habuit, & ponderauit.*

Cum ergo qui falſa fratribus obijciunt, vſq; ad exitum uitæ a communione prohibeantur, cum illi, qui in epiſcoporum iudicio culpabiles inueniuntur, ad arguendum de cætero admitti prohibeantur; apparet, quod in primo capitulo deficientes, tanquam falſorum obiectores ad ſequentia procedere non valent.

Accuſatus an pẽdente accuſatione poſſit ſuum accuſatorẽ reaccuſare.

Concor.l. qui crimen, & ibi Cy.C. qui acc.non poſſ gl. in l. i. C.de acc.

In cod.Theod. l.9. tit.1.l.12.

QVÆSTIO XI.

AB accuſato [e] vero accuſationem in accuſatorem verti, multorum auctoritatibus prohibetur.

Ait enim Stephanus Papa, epiſt.2.c.7.

¶Accuſati, niſi prius ſe purgauerint, alios accuſare non poſſunt. C. I.

2 ff.de adul. l.ſi maritus, §. præſcriptiones.

Burc.li.c.164. Anſel li.3. c.74. Iuo p.5.c.274. Pann.li.4 c.67.

NEganda [f] eſt accuſatis [g] licentia criminãdi [h], priuſquam ſe crimine, quo premunt̃, exuerint: quia nõ eſt credendum contra alios eorum confeſſioni, qui criminibus implicati ſunt, niſi ſe prius probauerint innocentes: quoniam periculoſa eſt, & admitti non debet rei [i]

iſti ſint de cætero admittendi ad accuſandum? Et rñdetur, q non, niſi in proprijs cauſis ciuilibus. in criminalibus tamen, uel eccleſiaſticis non admittantur. Dicit hoc contra epiſcopos, ſed contra alios bene agent proprias cauſas criminales, vel eccleſiaſticas.
b ¶Culpabiles.] ideſt calumnioſè ſubaudi.
c ¶Non tamen.] Suam iniuriam non proſequendo, ſed publico iudicio accuſando, vel ſpeciale eſt in calũniatore epiſcopi, ne ſit contra. 4.q.6, omnibus, & ſupra 2.q.1.prohibentur.
d ¶Eccleſiaſticas.] Hoc ideo dicit, quia cauſa eccleſiaſtica non eſt agenda niſi per hominem bonæ opinionis. 5.q.3.quia 1.
CVM ERGO. CASVS. Concludit Gratianus ex illo c. eos. & ex illo, ſi accuſatorum, quod deficientes in primis non admittuntur ad ſequentia.

De hoc no. c.q.7.c.1.

AB accuſato.] Hæc quæſtio diuiditur in tres partes: in prima quarum probat per tria c. q accuſatus accuſare non poteſt de minori vel pari, prius quàm probauerit ſe inno-

accuſare. ff.de accuſ.qui iudicio. 4.q.6.omnibus. ſi vero in modum exceptionis proponitur crimen prius, ſemper auditur excipiens, vt C.de adul quoniam Alexandrum. & 12.q.6.nihil iniquius. C.de lib. cau.ſi filium, & extra de ord.cogni.cum dilectus 3.

3 De hac materia no. C. q accu. non poſſ.l.1.

NEganda.] CASVS. Ben. ſic ponit caſum hunc. Quidam accuſatus volebat ſuum accuſatorem reaccuſare de pari, vel minori crimine ante lit.conte.de maiori.quæſitũ eſt a Stephano an poſſit? Et reſpondet quod non, quia non eſt credendum accuſatis cõtra alios, niſi prius probauerint ſe innocentes.
f ¶Neganda.] Nota in criminibus non habere locum reconuentionem, vt hic, & ĩ.c.prius.ut no. ſup.q.8.c.1.
g ¶Accuſatis.] Inter reos receptis, vt ff.de adult.ſi maritus.§.præſcriptiones.
h ¶Criminandi.] Etiam ſi ſuam iniuriam proſequatur, ſecundum R 4.quia non relatione criminum, ſed innocentia reus purgabitur, vt ff de pub. iud. is qui. ſed hoc non eſt uerum, ut infra c. proxi.
i ¶Rei.] ideſt, accuſati.

4 Sub. & H. qui ẽt idem ſentit. & eadẽ rõne. & idẽ vr̃ ſentire Io. vt dixi ſup. ea q.1. cap..

¶Quem

aduerſus quemcunque [a] profeſsio.

Lib. 9. Codicis titulo primo l. 19. Impppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus, A A A. — titulo, qui accuſare non poſſunt, l. neganda.

¶ De eodem. C. II.

ij NEganda eſt accuſatis (qui non ſuas [b], ſuorumque iniurias perſequuntur †) licentia criminandi in pari, vel minori, prius quàm ſe crimine, quo premuntur, exuerint, ſecundum ſcita veterum iuris conditorum: ita tamen, vt & ipſi inſcriptiones contra eos etiam pendente accuſatione deponere poſſint.

Inf. non eſt credendum.
† *al. exequuntur.*

Item ex decreto Hadriani Papæ, c. 33.

¶ De eodem. C. III.

NOn eſt credendum contra alios eorum confeſſioni qui criminibus implicantur, niſi ſe prius probauerint innocentes: quia periculoſa eſt, & admitti non debet rei aduerſus quemcunque profeſſio †.

In capit. Hadriani, cap. 33.
Anſ. li. 3. c. 92.
ſup. c. neganda 2.
† *al. confeſſio.*

Hoc autem intelligendum eſt in pari, vel minori crimine. Cęterum ſi de maiori crimine eũ accuſare voluerit (veluti, ſi accuſatus de fornicatione, de periurio, de homicidio, vel ſimonia, vel quolibet alio huiuſmodi crimine, accuſatorẽ ſuum impetere voluerit) his auctoritatibus non prohibetur. ¶ Aliquando enim criminalis quæſtio præiudicat ciuili. Aliquando criminali a. Vnde in lib. 3. Codicis, tit. de ordine iudiciorum, lege quarta, legitur: ¶ Ciuili quæſtione† intermiſſa ſæpe fit c, vt de crimine iudicetur; quod, vt pote maius, minori merito præfertur.

tit. 8. lib. 4. 3
† *al. diſceptatione*] orig.

a ¶Aliquando criminali.] *Antea legebatur*, aliquando ciuilis criminali, *expuncta eſt dictio*, ciuilis, *auctoritate veterum codicum. Nam hic tantum agitur, quando cauſa criminalis ciuili, aut criminali præiudicat. In ſequenti autem c. §.* aliquando ciuilis, *exponitur, quando ciuilis & ciuili, & criminali præferatur.*

Item lib. 9. Codicis, tit. Qui accuſ. non poſſunt, l. 1.

C. IIII.

PRius eſt [d], vt criminibus, quę tibi, vt grauiora ab aduerſario tuo obijciuntur, cędis atq; vulnerũ reſpon- — tit. 1.

a ¶Quemcunque]Ergo eo ipſo, ꝙ quis accuſatur, perdit legitima iura, vt ff. de mun. & hon. reus 81. d. tantis. extra de accu. Deus omnipotens.

NEganda.] CASVS. Quæſitum fuit ab Imperatore vtrum accuſatus poſſit ſuum accuſatorem reaccuſare de pari, vel minori crimine? Rñdet, ꝙ non, prius q̃ ſe crimine quo accuſat exuerit: niſi proſequatur ſuã, uel ſuorum iniuriam, pōt tamen deponere inſcriptionẽ apud iudicem pendente accuſatione. Sequẽs c. planum eſt, quod habet eundem caſum cum primo. c. huius quæſtionis.

b ¶Suas.] Sed tunc nō permittitur, niſi ponas illũ primum, q accuſat, ſimiliter proſequi ſuam iniuriam: alioquin concederetur poſteriori, quod aufertur primo: condẽnatus autem non poteſt, niſi ſuam iniuriam proſequatur ff. de accuſ. qui iudicio. cũ iam ſit infamis. ff. de pub. iudi. infamẽ. & hoc ſi poſt cõdemnationem accuſationem inchoat i extraneũ, non in ſuum accuſatorem. ſi. n. in ſuum accuſatorẽ, poteſt: ſi nõ, perdit ex illo crimine ciuitatem, uel libertatem, vt ff. de pub. iud. Is qui. & hoc ideo, quia parcitur illi, qui prouocatus vult ſe vlciſci. ff. de bo. lib. qui cum maior. §. ſi libertus. ſecundum canones aũt cũ quis eſt damnatus de crimine: amodo non pōt accuſare, nec ſuum, nec extraneum accuſatorem, vt 11 q. 1. qui crimen niſi ſuam, uel ſuorum iniuriam proſequatur. 4. q. 6. omnibus.

Cõdẽnatus de crimine, an poſſit accuſare.

NOn eſt credendum.] HOC AVTEM. CASVS. Exponit hic Grat. in quo caſu intelliguntur ſupradicta c. cum lege inſerta, ſcilicet de pari, vel minori crimine. ſed ſi de maiori crimine ante lit. cõteſt. uelit accuſatorem reaccuſare poteſt. uerbi gratia, accuſat aliquis de fornicatione alium, poteſt accuſatus reaccuſare illum de periurio, uel homicidio, uel ſimonia.

ALIQVANDO. CASVS. Supra in l. neganda. dictum eſt, ꝙ perſecutio ſuæ iniuriæ, uel ſuorum præiudicat alijs criminibus, uel præfertur. Nunc uberius de ſimili præiudicio proſequitur Grat. & dicit, ꝙ criminalis quæſtio quandoque præiudicat ciuili: & quandoque ciuilis criminali, & de utroque ponit exemplum.

CIVILI. CASVS. Petebam ab aliquo hæreditatem ex teſtamento, in quo continebatur, ꝙ ego eram inſtitutus hæres, ſed cum demonſtraui teſtamentum, aduerſarius dixit illud eſſe falſum. quæſitũ eſt ab Imperatore, quæ quæſtio præcedere debet? reſpondet, ꝙ de crimine falſi prius eſt cognoſcendum tanquam de maiori.

c ¶Sæpè fit.] Nam quandoq; aliter ſic. extra de reſt. ſpol. item cũ quis. C. de do. inter vi. & vxo. ſi maritus. poſſet tamen illud intelligi, cum crimẽ in modum exceptionis obijcitur, vel directè fuit propoſitum, ſed accepta pagina inſcriptionis, ut C. de fal. ſatis.

PRius.] CASVS. Ego Barth. Brix. ſic audiui ab Hugolino caſum hunc. Tu accuſabas me de furto, ego te de homicidio reaccuſabam, quærebatur ab Imperatore, quæ quæſtio præcedere deberet. & certe quæſtio homicidij præcedere debet, vtpote maior, & poſtea ex euentu cauſæ apparebit, vtrum ille qui primo accuſabat de furto, poſſit aduerſarium reaccuſare.

d ¶Prius eſt.] No. ſi duæ ſunt quæſtiones principales, & ambæ ſint ciuiles, quæ prius proponitur, prius eſt determinanda, licet ſint inæquales, dummodo ſe non contingant, & directè præponantur, ut extra de ordi. cogn. cum dilectus. ff. de iud. qui prior. Si ſint criminales, & inæquales, & directè proponuntur, maior præponitur. Sed ſi altera eſt criminalis 2. & altera ciuilis, de criminali prius agitur. Si uero nõ ſunt ambæ principales, ſed vna

Ordo ſeruandus in pluribus qõnib.
2 De hac materia no. extra de ord. cog. c. tuam.

deas; & tunc ex euentu cauſæ [a] iudex æſtimabit, an tibi permittendum ſit eundem accuſare, tametſi prior inſcriptionem depoſuiſti.

2 ¶ *Aliquando ciuilis præiudicat ciuili, aliquando criminali. Sicut enim in ſeptimo lib. codicis, tit. de ordine cognitionum l. ſi de hæreditate, legitur.* ¶ *[Si de hæreditate, & libertate controuerſia eſt, prius agi cauſa libertatis debet.] Item lege ſequenti.* ¶ *[Si crimen aliquod inferatur ei, qui ingenuus eſſe dicitur, ante liberalis cã ſuo ordine agi dẽt, cognitionem ſuam præſide præbente: quoniã neceſſe eſt ante ſciri, ſi delictũ probatum fuerit, vtrũ vt in liberum, an vt in ſeruũ [b] conſtitui oporteat iudicium.] Item.* 3 *[¶ Qui confitetur ſe pati controuerſiam ſtatus fruſtra poſtulat ſibi dari poteſtatem accuſandi eum: qui ſe ſuum dominum eſſe fatetur.* ¶ *Cauſa [c] vero liberali terminata, ſi ſeruus pronunciatus fuerit, dominum ſuũ accuſare non poterit.] Codicis lib. 9 tit. 1. l. pen.* ¶ *[Siquis [d] ex familiaribus [e] vel ex ſeruis cuiuslibet domus, cuiuſcunque criminis delator, atque accuſator emerſerit, eius exiſtimationem, caput, atque fortunas [f] petiturus, cuius familiaritati, vel dominio inhæſerit, ante exhibitionem teſtium, atque examinationem iudicij, in ipſa expoſitione criminum, atque accuſationis exordio, vltiore gladio feriatur. Vocem. n. funeſtam intercidi oportet potius, quam audiri. Maieſtatis autem crimen excipimus.] Similiter [g] l. vltima.* ¶ *Si liberti accuſatores [h] manumiſſorum, hæredum ve eſſe præſumpſerint, eodem quo ſerui ſupplicio tenebuntur, luituri pœnas ante prohibitæ delationis exordium.*

tit. 19. l. 2.

Ibidem l. 3.

Ex l. 1. & 4. alio modo aptatis verbis.

Iuo p. 16. c. 61.

Iuo ibi. c. 62.

vna incidit alteri, de incidenti prius cognoſcitur. Incidit autem quandoque criminalis criminali, quandoq; ciuilis ciuili, quandoque criminalis ciuili, quandoque ciuilis criminali;. Criminalis incidit criminali, vt ſi accuſanti de adulterio obijcio lenocinium, & ponit aliud exemplum in hac l. prius. Ciuilis ciuili, vt ſi petenti hæreditatem obiicitur quæſtio ſtatus. Criminalis ciuili, vt agenti per aliquod inſtrumentum obiicitur quæſtio ex cipiendo de falſitate. Ciuilis criminali, vt ſi accuſanti obiicitur quæſtio ſtatus.

a ¶ Cauſæ] Quia ſi proſequaris iniuriam tuam bene potes, aliàs non hoc non placet, quare enim diceretur, ꝙ ex euentu cauſæ poſſet, nam etiam ſi eſſet condemnatus bene admitteretur ad accuſandum volens proſequi iniuriam ſuam, vt ff. de accu. qui iudicio. multo magis ergo ſi fuerit abſolutus, licet non proſequatur iniuriam ſuã. Vel aliter ex euentu, ſi condemnatus es non permittitur tibi: ſi abſolutus es, bene permittitur, ſed ſecundum hoc obſtat. ff. de pub. iud. is qui. vbi dicitur, ꝙ inchoatas accuſationes bene poteſt poſtea perficere, vt ſup. ead. neganda 2. Sed dic inchoatas contra alios, non contra accuſatorem. Vel pone caſum ſi cępit te aliquis accuſare, ꝙ ſibi eius ſeruum ſurripuiſti tali die, tu obiicies ei, ꝙ ille ſeruum illum interfecit anteriori die, & tunc ex euentu cauſæ patebit an poſſit te accuſare, vel non.

ALIQVANDO CIVILIS. CASVS. Supra oſtenſum eſt, ꝙ criminalis quæſtio quandoque præiudicat ciuili, & quandoq; criminali. Nunc vult Gratianus oſtendere, ꝙ ciuilis quandoque præiudicat ciuili, & quandoq; criminali, & exempla de vtroque ponit.

SI DE HÆREDITATE. CASVS. Aliquis petebat a me hæreditatem: obieci ſibi, ꝙ erat ſeruus meus quæritur ꝗ quæſtio debeat præferri? Rñdetur, ꝙ quæſtio Libertatis.

SI CRIMEN. CASVS. Hæc lex & ſequens ſunt in eodem ordine cognitionum lib. 8. Hugolinus caſum ſic intellexit. Accuſabam aliquem de crimine, alius dicebat eum ſeruum ſuum eſſe, quærebatur quæ cauſa præponi debebat? Et reſpondetur, quod cauſa libertatis, quia primum ſcire oportet vtrũ ſit liber, vel ſeruus, vt cum crimen fuerit probatum, iudex puniat eum tanquam liberũ, vel tanquam ſeruũ, & hoc modo Beneuẽ. ponit caſum. Ponit etiam alio modo ſic. Accuſabam aliquem de crimine: ille replicauit contra me, quod ego erã ſeruus ſuus, quæritur quæ cauſa prius agi debeat? & reſpondetur, ꝙ cauſæ libertatis: quoniã ante ſcire oportet an ille qui accuſat, ſit liber, vel ſeruus.

b ¶ In ſeruum.] Aliter enim punitur ſeruus, aliter liber, vt 22. quæſt. 5. qui compulſus.

QVI CONFITETVR. CASVS. Petebam aliquem in ſeruum coram iudice, qui lite pendente volebat me de crimine accuſare, & bene cõfitebatur ſe pati controuerſiam ſeruitutis: quæritur vtrum danda ſit ei poteſtas accuſandi eum, qui ſuum dñm dicit? Et rñdet ꝙ ñ, niſi prius cauſa liberali terminata, & ſi liber fuerit pronunciatus, poterit accuſare.

c ¶ Cauſa.] verba ſunt Gratiani, ſumpta ex lege C. eod. ſi ſtatus controuerſiam, & l. cum ipſe.

SI QVIS EX CASVS. Aliquis familiaris, vel ſeruus accuſabat dominum ſuum de aliquo crimine, de quo ſi cõuinceretur dominus infamaretur, vel decapitaretur, vel perderet bona ſua. quæritur vtrum ſit audiendus? Et reſpondetur, quòd non, ſed antẽ lit. conteſt. debet decapitari excepto crimine læſæ maieſtatis.

d ¶ Si quis.] C. qui accu non poſ. l. penul. & l. iniquum.

e ¶ Ex familiaribus]. i. nutricijs [1] & ſic intellige ſi accuſat dominum de crimine propter quod infamari, vel interfici, vel proſcribi poteſt. ff. de bo. lib. in ſeruitutem contra. Sed intelligitur cum de minoribus criminibus accuſabat, & ideo non ſic punitur, ſed hoc penitus contrarium eſt in familiaribus epiſcopi, extra de acc. nullus, ſed hoc ideo eſt, quia religioſos viros debet epiſcopus tantum habere in familia, vt 4. q. 7. cum paſtoris.

f ¶ Fortunas.] ideſt, bona.

SIMILITER ET SI LIBERTI. CASVS. Hæc lex eſt eo. tit. cum ſupradicta. Dicitur. n. hic, ꝙ ſi liberti volunt accuſare patronos ſuos, vel hæredes eorum, eodem ſupplicio ſunt puniendi, quo ſerui puniuntur.

g ¶ Similiter.] Hoc eſt verbum Gratiani, & L. C.

h ¶ Liberti accuſatores.] Quod hic dicitur, verum eſt de priuatorum libertis: ſecus eſt de libertis eccleſiæ, nã tales reuocantur in ſeruitutem, vt 12. q. 2. epiſcopus qui mancipium, & c. octaua diſcuſſio.

[1] Ideſt, q a prima ætate in domo fuerit, C. q. ac. non poſ. iniquum. Laur. Eps a ſuis familiarib. pôt accuſari.

Q Vidam.] CASVS. ſup. 3. q. 7. § tria. dictum eſt, ꝙ quidam repelluntur ab accuſatione propter crimen, vel infamiam. Nunc ſupponit Gratianus quartam cauſam, in qua quæritur, an propter excommunicationem repellatur quis ab accuſatione. Addit ēt in qua ætate admittitur quis, vel nō admittitur ad teſtimonium: qua occaſione interſerit legalē tractatum de teſtib. & quærit an idē poſſit eſſe accuſator, & teſtis. & de induciis ex pectatorijs. Vnde thema proponit, de quo ſex elicit q̄ſtiones.

a ¶Ei qui ingenuus eſſe dicitur.] *In lege ipſa eſt*, quam ingenuam eſſe dicis. *Mulierem enim alloquutur. Quare paulo etiam inferius, vbi apud* Gratianum *legitur*, vtrum vt in liberum, & ingenuum, an vt in ſeruum. *in lege eſt*, vtrum in liberam, & ingenuam, an vt in ancillam. *Duas etiam, quas proxime recitat leges, Gratianus ſuo modo in ſummam redegit.*

CAVSA QVARTA.

Q Vidam in excommunicatione[a] *conſtitutus epiſcopum accuſare diſponit: adoleſcentem infra decimum, & quartū ætatis annū ad aſſertionē ſuæ cauſæ adducit: prohibitus ab accuſatione adoleſcentem accuſatorem, & ſe teſtem facit; adoleſcens perſonam accuſatoris, & teſtis gerere cupit: die ſtatuta ad iudicium electorum iudicum epiſcopus minime occurrit: a communione ſuſpenditur: tandem renouato iudicio accuſator culpabilis in accuſatione inuenitur: demum ad aſſertionem propriæ cauſæ procedit:*

1 *Hic primum quæritur, an in excommunicatione conſtitutus alium accuſare valeat.*
2 *Secundo, an infra decimumquartum annum in criminali cauſa teſtari quis poſſit.*
3 *Tertio, an ab accuſatione prohibitus, perſonam teſtificantis poſſit aſſumere.*
4 *Quarto, an idem poſſit eſſe accuſator, & teſtis.*
5 *Quinto, an die conſtituta non occurrens a communione ſit remouendus.*
6 *Sexto, ſi in epiſcoporum iudicio accuſatoris perſona culpabilis inuenta fuerit, an ad aſſertionem propriæ cauſæ de cætero ſit admittenda.*

a. ¶Quidam in excommunicatione.] De prima quęſtione non eſt dubium, ſcilicet, quod excommunicatus non poteſt aliquem accuſare, ſed trāsfert ſe H. ad quæſtionem illā, ſcilicet, an excōmunicatus poſt abſolutionem poſſit aliquē accuſare. Secundum H. excommunicatus etiam poſt abſolutionem non admittitur ad actus legitimos. argum. 64. diſt. accuſatores. Item quia nemo eſt excommunicandus niſi propter contumaciam. 11. quæſt. 3. nemo. & cap. certum. Prætera inobediētia grauiſſimum crimē eſt 8. q. 1. ſciendum, & qui ſemel fuit criminoſus, repellitur 1. 6 quæſt. 1. qui crimen. 25. diſt. cap. vlt. Item in veteri teſtamento puniebatur cōtumacia capite. 11. quæſtio. 3. abſit ergo hodie repellitur a promotione. 54. diſtin. multos. Item grauiſſima eſt pœna contumaciæ. 24. quæſt. tertia, corripiantur. ergo grauiſſimum peccatum eſt. 2. 24. quæſtio. prima, non afferamus. immo eſt crimen idololatriæ inobedientia, vt 8. quæſtione prima, ſciendum. ergo maxima pœna puniendum. 14. quæſtio 1. non afferamus. Sed hoc non credo, quia abſolutio tollit quod inducit excommunicatio. ſecunda, quæſtione tertia, §. notandum. extra de electio. quia diligētia. Io. Fab. diſtinguit, ſi eſt excommunicatus pro crimine, & contumacia, tunc repellitur etiam poſt abſolutionem. ſecus ſi pro contumacia tantum. Alii autem dicunt, aut crimen pro quo eſt excommunicatus, infama 3 aut non. & quod dicitur quod inobedientia morte puniebatur, hoc intelligo vbi quis erat præuaricator legis, vel cum quis non obediuit iudici in iis quæ ſpectant ad vindictam malefactorum, vt 23. quæſt. quinta, miles. quis enim diceret quòd talis contumax morte puniretur, qui nollet ſoluere pecuniam ad mandatum iudicis? Conueniri autem poteſt excommunicatus. extra de iud. intelleximus, & extra de ſenten. excommun. ſi vero. Sed an poteſt reconuenire aliquem excommunicatus? Videtur quòd non, vt ext. de hære. vrgentis. & extra de ſent. excommunica. per tuas 4. Videtur tamen quòd

quòd poſſit, quia qui aliàs non poteſt accuſare, ſi accuſatus fuerit accuſat. ff. de bo. lib. qui cum maior. §. ſi libertus. Item quæritur an poſſit excipere? videtur quòd ſic, quia ex quo permittitur ei reſpondere, ergo & omnia conſequentia, vt extra de off. iud. deleg. præterea. ff. de iuriſd. omnium iud. l. ſecunda. Econtra videtur quod non, quia tunc cogeretur iurare. ſed non poteſt tangere ſacramenta, cum ea non poſſit ingredi· 5 ſi ſupra diſtin. 5. ad eius vero, vel cui prohibentur alia ſacramenta, & illud. vt 95. diſtin. illud. Item quæritur an compenſare poſſit? Videtur, quòd ſic, quia licet quis non poſſit petere, ꝑpteſt tamen compenſare, vt in naturali debito, ff de compen. l. etiam. Sed contra, per exceptionem repelleretur ſi ageret, ergo non poſſet compenſare, ff. de compen. quæcumque. Sed hęc quęſtio eſt ſoluta ext. de exceptio. cum inter.

Excōicatus an poſſit poſt abſolutionem accuſare.

1 Sed cōtra 48. d. honoratus. vbi habetur, ꝙ prima contumacia non ponit. Dic vt ibi no. in l. 1. gl. arg. hic, &c.

2 Conc. l. oē delictum. in pri. & in ver. cōtumacia, ff. de re mil. & per Bart. & ibi eſt bona gl. in l. ſi filius. in 1. ff. de inter. act. q̄ ad hoc allegat ꝓ ſin. Imo. in l. pe. §. ad crimē. in 24. col. ff. de publ. iud.

3 Sub. & tūc tenetur op.

DE prima.] CASVS. Hic intitulatur 1. quæſtio qua quæritur an excõmunicatus poſſit alium accuſare. Et dicendum eſt indiſtinctè ꝙ non poteſt ſiue iuſtè ſiue iniuſtè ſit excommunicatus, dummodo excommunicatio teneat, vt infra cap 1. & 2. nec poteſt etiam alium ciuiliter conuenire, vt ſup. 3.q.4 nulli.

DIffinimus.] CASVS. In hoc ponuntur ſex genera perſonarum, quæ repelluntur ab accuſatione, inter quas excommunicati ponuntur, qui accuſare non poſſunt in excommunicatione perſeuerantes.

QVAESTIO I.

DE prima quæſtione ſic ſtatutum legitur in primo & ſecundo capite concilij Carthaginenſis ſeptimi, cui interfuit Fauſtinus Romanæ eccleſiæ legatus.

In Africano, c. 50. & 96.

¶Ad accuſationem non admittatur, qui in excommunicatione perſeuerat. C. I.

Iuo p. 14. c. 69. Pann. l. 4. c. 72.

DIffinimus eum rectè ad accuſationem non admitti, qui poſtquam excommunicatus fuerit, in ipſa adhuc [a] excommunicatione conſtitutus, ſiue ſit clericus, ſiue laicus accuſare voluerit. ¶Omnes etiam infamiæ maculis aſperſi, ideſt hiſtriones [b] ac turpitudinibus ſubiectę perſonæ hæretici etiam, ſiue pagani † [c], ſiue Iudæi ab accuſatione prohibentur α.

Iuo p. 16 c. 64. C. 2. eiuſdem 7. Car. & cap. 96. Africani.

...onc. tex. ...1. C. de ... trin. & ...h. Gaza- C. de hǣr.

α ¶Ab accuſatione prohibentur.] *A concilio abſunt hæc verba ſubintelliguntur enim illa ex principio capitis.* Ad accuſationem non admittantur.

Item Nicolaus Papa in epiſtola ad Michaelem Imperatorem, cuius initium eſt: [Propoſueramus.

¶Hæretici probantur, qui ſchiſmate, vel excommunicatione ab eccleſia ſunt ſeparati. C. II.

Anſ. l. 1. c. 71. Iuo p. 14. c. 70.

QVòd autem hi qui a iam præfato fratre, & comminiſtro noſtro Ignatio depoſiti, excommunicati, vel anathematizati fuerant, nullam aduerſus eum damnationem intorquere potuerint, ex prolato α ſecundæ vniuerſalis [d] ſynodi capitulo declaratur, cum dicitur: [Si vero eccleſiaſticum [e] fuerit crimen, quod epiſcopo illatum extiterit; tunc probari oportet accuſantium perſonas, vt primo quidem hæreticis non licet accuſationes contra orthodoxos epiſcopos pro eccleſiaſticis negotijs facere.] Sed ne hos [f] hæreticos [g] eſſe denegetis, audite ſequentia; [Hæreticos autem (inquiunt) dicimus tam eos, qui olim ab eccleſia β [h] proiecti ſunt, quam qui poſt hæc a nobis anathematizati ſunt.] Porro, ſi adhuc nec ſic creditis, audite, quod ſubditur; [Præter hos autem (aiunt) & eos, qui fidem quidem ſanam ſimulant confiteri, ſchiſmaticos etiam γ, & eos, qui ſeorſum a communicantibus nobis epiſcopis collectas faciunt. Deinde vero, & ſi quidam ab eccleſia ſuper cauſis quibuſdam reprehenſi fuerunt, & proiecti, aut excommunicati, ſiue ex clero, ſiue ex laicali [i] ordine; nec his licere accuſare epiſcopum, antequam proprio crimine primitus exuantur. Similiter autem & eos, qui ſub accuſatione priori conſiſtunt, non ante eſſe acceptabiles in accuſatione epiſcopi, aut aliorum clericorum, quam innoxios ſemet ipſos illatorum ſibi oſtenderint criminum.] Quid autem periculi regulæ huius immineat contemptoribus, non ignoratis.

a ¶Adhuc.] Ergo poſtea reſtituitur ad accuſationem, vt 6. q. 1. illi, & c. omnes 2. 32. q. 5. pceptum, in fin. quod eſt contra H. ſed ſecundum eum vacat hic arg. a contrario ſenſu.

b ¶Hiſtriones.] Infra de conſe. d. 2. pro dilectione.

c ¶Pagani.] 2. q. 7. pagani.

QVod autem.] CASVS. Ignatius Patriarcha Cõſtantinopoli. anathematizauit quoſdam ſubditos ſuos, qui eundem Ignatium poſtea accuſauerunt, ad quorum accuſationem depoſitus fuit. Sed Nicolaus probat, ꝙ anathematizati eu accuſare non potuerunt. Et hoc oſtẽdit auctoritate concilij Conſtantinopolitani, in quo ſtatuit, ꝙ hæretici a ſacramẽtis eiecti, anathematizati ſchiſmatici, & illi q ab alijs accuſantur, non poſſunt ẽpos accuſare. Et no. ꝙ qñq. ponuntur verba ſynodi, quandoq; verba Nicolai, vt per te videbis.

d ¶Vniuerſalis] Scilicet Conſtantinopolitanæ, vt ſup d. 16. ſancta. & 23. q. 4. ipſa pietas.

e ¶Si verò eccleſiaſticum] Vt ſimonia, hæreſis, vſura. 11. q. 1. ſi quis cũ clerico. immo oẽ crimen eſt eccleſiaſticum 1. vt ext de iud. nouit.

r dem not. ext. de of. or. c 1. in gl. canones, &c. & ext. de foro compet. cum ſit.

f ¶Sed ne hos.] Verba Nicolai.

g ¶Hæreticos.] Verba ſynodi.

h ¶Ab eccleſia.] .ſ. excommunicati. Nota ꝙ omnis excommunicatus dr̄ hæreticus, vt inf. 23. q. 4. ipſa pietas

i ¶Laicali.] Laici vero abſolutũ poſſunt clericos accuſar̄, ſed intellige de clericis depoſitis, quib. qñq. laica communio conceditur, vt 11. q. 3. Thiergandum.

SEcunda autem.] Hic intitulatur 2.q. & 3 Hæc quæſtio. diuiditur in quatuor partes, in quarum prima determinat magiſter q. ſcilicet ſecundam & tertiam, & hoc per cap. ſeq. in prima parte cuius determinatur 3. quæſt. ſcilicet, quod nullus poteſt eſſe accuſator & teſtis. In ſecunda parte determinatur. 2.q. ſ. quod minor xiiij. ann. non poſſit eſſe teſtis. Secũda ibi, [Itẽ in criminali.] Tertia ibi, [Item lege Iulia.] Quarta ibi. [Itẽ qui falſo.] Io. de Fant.

CASVS Hic intitulatur 2. & 3. q. ſecunda q. eſt an intra annos xiiij poſſit aliquis teſtificari. Et reſpondetur quod non, vt inf. ea. l. Iulia poſt xiiij pōt in cauſa ciuili teſtificari, vt inf. ea. c. 1. ar. In criminali vero non admittitur niſi hēat xx. ann vt inf. ead. §. in teſtimoniũ. Tertia quæſtio eſt. an ille qui repellitur ab accuſatione, repellatur a teſtimonio. Et reſpōdetur quod ſic, vt inf. c. 1. fallit tamen in caſibus notatis in ſumma huius quæſt.

a ¶ Secunda autem.] Hic quærit, an ante xiiij. an aliqs ſit admittēdus ad teſtimonium. Et quidem in ciuili cã poſt xiiij. an. admittit. vt J. ea. c. 1. ſed in criminali nõ niſi xx. an. vt J. ea. in §. in teſtimoniũ. Io. Hoc tñ ſcias, quod puella poſt xij. an. in ciuili cã recipitur ad teſtimonium quia tũc tutela eſt finita, vt Inſt. quib. mo. tu. fin. circa med. præterea tunc nubere poteſt puella, vt ex. de deſp. imp. c. vlt. tũc ēt pōt intrare religionē: vt xx. q. 2 puella. Item poſt illã ætatem teſtamẽtum facere poteſt, vt ff q. teſt. fac. poſſ qua ætate, Ioã. Et agere cauſam matrimonij, vt extra de procu. tut. B.

Accuſare prohibitus an a teſtimonio repellatur.

b ¶ Tertia quæſtio.] Tertia q. eſt, an omnis qui repellitur ab accuſatione, repellatur a teſtimonio? Et dicendum eſt, quod ſic: ſed non in omnibus caſibus in quib. quis repellit̃ ab accuſatione, repellitur a teſtimonio. Nã in priuatis delictis non poteſt accuſare ille cuius nõ intereſt, tamen bene poteſt teſtificari ibi. Similiter qui admittitur ad accuſationem, admittitur & ad teſtimoniũ, ſed non vbicunque quis accuſat, poteſt teſtificari, vt extra de teſtib. de cætero. Fallit tñ prædicta regula in muliere: nam ſecundum legem mulier in paucis caſib. admittitur ad accuſationem, ſed in multis admittitur ad teſtimonium, non tamen in teſtamentis, vt 15. q. 3. de crimine 1. Item hæc regula, qui non admittitur ad accuſationem, nec ad teſtimonium, intelligenda eſt in teſtimonio in criminalibus cauſis. Sed in ciuilib. cauſis bene admittuntur teſtes, ſicut illi, qui ſunt irregulares, non ratione criminis. vt mutilati, bigami, vel alias irregulares, qui in criminalib. non teſtificantur contra clericos, ſed in ciuilibus bene. extra de teſtib. tam literis.

1 Iſta co[...] reſpicit p[...] mo dictu[...] ſed ſ illud [...] dictum [...] teſtimoni[...] Arch.

α ¶ [Ex prolato.] *Nicolaus hic citat canonem, qui apud Græcos eſt ſextus concilij primi* Conſtantinopolitani, *cuius canonis priorem partem paulo ſuperius in eadem epiſtola recitarat, & ſignificatur ſupra 3. q. 5. c. fin. Eo autem loco Nicolaus de iſto capitulo hæc verba addiderat.* Quod tamen non apud nos inuenitur, ſed apud vos haberi perhibetur. *Nam non modo hic canon, neque in verſione* Dionyſij *neque in priſca habetur, ſed de omnibus illius concilij canonibus hæc ſcribit* B. *Gregorius ad Eulogium, lib 6. epiſt. 3. 1.* Romana autem eccleſia eoſdem canones, vel geſta ſynodi illius, hactenus non habet, nec accipit. In hoc autem eandem ſynodum accepit, quod eſt per eam contra Macedonium definitum.

β ¶ [Olim ab eccleſia.] *Statuitur in hac parte canonis, perinde pro hæreticis habendos eſſe Macedonianos, & Eudoxianos qui in iſto primo* Conſtantinopolitano *concilio damnabantur, atque habendi erant Paulianiſtæ & Arriani, quos olim Nicæna ſynodus a catholica eccleſia abſciderat. Quamobrem non de quolibet excommunicato hæc ſententia pronunciatur, quod putauit auctor gloſſæ.*

γ ¶ [Schiſmaticos etiam.] *Ita in epiſtola Nicolai, & apud Iuonem Græcè autem eſt,* πρὸς δὲ τούτοις καὶ τοὺς τὴν πίστιν μὲν τὴν ὑγιῆ προσποιουμένους ὁμολογεῖν, ἀποσχίσαντας δὲ, καὶ ἀντισυνάγοντας τοῖς κανονικοῖς ἡμῶν ἐπισκόποις, *id eſt,* Præterea vero & illos, qui fidem quidem ſanam ſimulant confiteri, ſchiſma autem faciunt, & aduerſus regulares noſtros epiſcopos conuentum habent: *vt nihil mirandum ſit, iſtos etiam pro hæreticis cenſeri, quemadmodum & Balſamon interpretatur: Simulant enim illam tueri fidem, quã oppugnant.*

QVAESTIO II. & III.

SEcunda autem [a], *& tertia quæſtio* [b] *eodem concilio Carthaginenſi ſeptimo, vno eodemque c. 4. terminantur.* & in Afri. c. 98. cap. l. 7. c. 101.

Illud vero huiuſmodi.

¶ Qui ab accuſatione repelluntur, aut ad annum xiiij. nondum peruenerint, teſtes eſſe non poſſunt.

C. I.

TEſtes autem ad teſtimonium non admittendos eſſe cenſemus, qui nec ad accuſationem [c] admitti præcepti ſunt, vel etiam, quos ipſe accuſator de domo ſua produxerit. Ad teſtimonium autem [d] infra annos quatuordecim ætatis ſuæ non admittantur.

Rabanus in pœ. c. 1. Burc. l 16. c. 10. Iuo p. 6 c. 364. Pann. l 4. c. 83.

TEſtes.] CASVS. Hic tria genera hominũ a teſtimonio repellunt̃. ſ. illi q ab accuſatione repellunt̃, & quos accuſator de domo ſua produxerit, & impuberes.

c ¶ Accuſationem.] Niſi in caſu, vt 15 q. 3. de crimine.

d ¶ Ad teſtimonium autem.] Intra xiiij. annos impubes non

non recipitur ad teſtimonium, et hic, & inſti. de teſt. §. teſtes. tamen quia talis ætas plena eſt periuriis, ut extra de deli pue. c. 1. & quia nec iurare cogitur. 22. q. 5. pueri & c. paruuli & c. honeſtum Nec obſtat. inf c. §. in teſtimonium. quia illud loquitur in criminalib. cauſis. Sed

hæredes. §. licet ſit. ar. contra extra de prob. in præſentia. ſed ibi forte ex cauſa omiſit iudex interrogare teſtem in fauorem religionis. Alij exponunt reum teſtimonium, id eſt, malum & teſtimonium & falſum. arg. ad hoc extra de elect. ſuper eod. & 2. q. 1. prohibentur. De hoc autem non eſt dubium quin in alia cauſa idẽ teſtis poſſit induci denuo cõtra eundem, ut extra de teſ. c. fraternitatis.

† al. Maticen.

[*Item ex concilio Maticenſi*†. *c.* 6.]

¶De eodem PALEA. C. II.

ext. de teſtibus. c. 1. Burc. l. 16. c. 15.

PLacuit ſancto conuentui, ut teſtes ad teſtimonium dicendũ pretio non conducantur, & vt quinq; optimi, & fideliores in teſtimonium aſſumantur: vt is, contra quẽ teſtimonium† ferre debent, nullam eis poſſit afferre † calumniam; & ut nullus teſtimonium dicat, niſi ieiunus.

† al. teſtimoniare.
† al. inferre infamiam.

2 *Item in criminali*[a] *cauſa.*

tit. 5. l. produci.

¶*Produci teſtis non poteſt, qui ante in eum reum teſtimonium dixit.*] *Sicut in* 22. *lib ff. titu. de teſtibus, lege* 23. *inuenitur.*

Item titulo eod. l. ob carmen. §. ſi teſtes.

PRODVCI. Caſus iſte dupliciter poni conſueuit. Vno modo ſic. Aliquis contra aliquẽ reum, id eſt falſum teſtimonium dixit. poſtea in alia cauſa producebatur contra eum, quærebatur an recipi debeat? Et reſpondetur, quod non. Alio modo ſic. Aliquis fuit indutus in teſtimonium contra aliquẽ in aliqua cauſa, modo quæritur, an poſſit in alia cauſa induci contra eũ? Et reſpõdetur, ꝙ nõ, cũ videat ex odio toties teſtificari contra eum, & forte prima poſitio uerior eſt.

C. III.

† al. omnia.
† abeſt ab or.

SI teſtes omnes eiuſdem honeſtatis, & exiſtimationis ſint, & negotij qualitas, ac iudicis motus cum his cõcurrat, ſequenda ſunt omnino † teſtimonia. Si vero ex his quidam [eorum[h] † aliud dixerint (licet in

Sed obiicitur, melius elicitur veritas a pueris, quàm à ſenioribus, ſecundum Salomonem. Item impubes ferula ceditur pro veritate dicenda. ff. ad Syl. l. 1. §. impuber. & ab impubere ſumitur initium quæſtionis, ſicut à timido, vt. ff. de q. vnius. in princ. & impubes non iurat. ff. de libe. cau. l. vlt. in fi Rñ ideo non iurat, quia non poteſt peierare, ut ff. de iureiur. l. qui iuraſſe. & quia hæc ætas neſcit quid agat. C. de fal. mo. l. 1. & obtinent prædicta in contrarium allegata in exceptis criminib. & in nece occiſi domini, & in crimine læſæ maieſtatis. argu. 6. q. 1. §. ſi quis cum.

IN CRIMINALI. Hæc eſt ſecunda pars quæſt. in qua ponit quatuor leges, in quibus probatur quæ ſint attendenda in teſtibus, & hoc uſque ad illam Item l. Iulia. Ioan. de Fant

CASVS. Hæc ſunt uerba Gratiani. quæ autem ſequuntur, ſunt uerba legis.

Teſtis qui ſemel contra aliquem depoſuit an iterũ contra eundem teſtificari poſſit.

a¶In criminali.] Hoc uerbum non eſt in lege. ff. de teſti. produc. Quidam ſic intelligunt legem iſtam, quod ſi aliquis teſtis inductus eſt ſemel contra aliquem, amodo ille teſtis, nec in illa cauſa, nec in alia poteſt eſſe teſtis contra illum uidetur enim eſſe ſuſpectus, & eum odio habere qui toties vult contra ipſum teſtificari: & hoc intelligunt in criminali cauſa. ſic & Gratianus intelligit, & eſt ar adhoc extra de ar. ad hæc ſi in una. Sed tu dicas, quamdiu atteſtationes clauſæ ſunt, etiam in eadem cauſa, & ijdem alijque teſtes denuo poſſunt induci 1, vt ex. de teſti. cum cauſam. in fi. & C. de teſti. l. vlt ſed poſt publicatas atteſtationes non poſſunt induci, vel ijdem, vel alij ſuper eadem cauſa, & in eodem articulo, niſi id quod ego primo probaui in modum exceptionis, modo velim probare directè, ut extra eo. cap. veniens 2. tunc autem ante publicationem teſtium poſſum eundem iterum teſtem inducere, ſi forte primo non habuit omnia in memoria, ut in auth. eo. tit. §. quoniam uero multi. ff de quæſt. repeti. Item idem teſtis poteſt redire, & errorẽ ſuum corrigere, vt extra de teſt. cog. præterea. & 15 q. 6. de parentela, ibi diſcordaſſe. Item ſi teſtis al quid obſcure dixit 2 poteſt ab eo etiam poſt publicationem quæri interpretatio, ut ff. de teſt.

1 Hoc eſt propter timorem ſub ordinationis Archi. Videas q̃ ut inf. ea. partibus. in ...o. 1.

SI teſtes.] CASVS. Inducti fuerunt teſtes in cauſa aliqua, quærebatur quorum teſtimonia iudex deberet ſequi, & reſpondet Iuriſconſultus, ſi omnes ſint bonæ famæ & ſine ſuſpicione, iudex debet ſequi dicta omniũ, ſi omnes concordant, & dicunt naturæ negocij competentia. Si autem diſcordant, licet in pari numero; tamẽ iudex debet ſequi eos, qui ueriſimiliorã, & aptiora negotio dicunt: & qui ſunt ſine omni ſuſpicione, licet ſint pauciores aliis: quia non eſt ſemper ad multitudinem recurrendum; ſed ad eos, q ſincera teſtimonia dicũt. Et põt hoc intelligi de teſtib. vnius partis tm̃, & de teſtibus utriuſque partis. Et quidquid hic dicatur p Ben. uel alios, Ego Barth. Brix. hũc caſum uerum eſſe credo.

b¶Eorum.] Circa contrarietatem teſtium plene diſtinguas. ſi unus teſtis contradicat ſibi expreſſe, teſtimoniũ eius non ualet. vt 3. quæſt. 9. pura 23. quæſt. 7. quod autem extra de app. ſolicitudinem. C. de lib. cau cum precum niſi hoc fecerit corrigendo ſe, & incontinenti, extra de teſti cog. præterea. Idem uidetur ſi quis teſtis pro parte inueniatur falſus, ꝙ tunc in nullo valet teſtimonium eius, ut ſup diſt. 9 ſi ad ſcripturas infra ead. item. qui falſo. Si vero Vnus teſtis contradicit pluribus, talis contrarietas non obſtat: quia teſtimonium unius, nec iuſtificat, nec condemnat, vt 33. quæſt. 2. admonere 3. niſi contradicat pluribus teſtibus cum quibus ipſe ſcriptus eſt in aliquo inſtrumento. ff quemad. teſt. ape. l. 1. in fin. Si uero plures teſtes contradicunt pluribus, diſtinguunt quidam, quia aut contradicunt teſtibus. ex eadem parte productis. aut ex aduerſa Si ex eadem parte productis contradicant, nullius teſtimonium valet, ut 3. quæſt 9. nihilominus. & videtur hoc expreſſum extra de proba licet ſicut cum diuerſæ ſcripturæ ex eadem parte producuntur; quæ ſibi contrariæ ſunt, ex illis nulla ualet, ut C. de fi. inſtru. ſcripturæ. & extra de fide inſtrumen. imputari. Sed ſi contradicunt teſtibus aduerſæ partis, tunc præualet teſtimonium plurium teſtimonio paucorum; niſi illi pauciores meliores ſint, uel magis veriſimiliter loquantur, ut hic dicitur. Hanc diſtinctionem non approbo, licet enim teſtes unius partis ſibi contradicant, non dico, quod in hoc caſu teſtimonia

Teſtium depoſitiones contrariæ an fidem faciant.

3 Extra de teſt. cap. veniens 1. & ca licet 1. de hoc 3. q. 4. in princip. Arch.

Digitized by Google

omnium ſuccumbant, licet ita ſit in inſtrumentis, quia inſtrumenta ſua poteſt quis præuidere, an ſibi contradicant. vnde imputet ſibi ſi contraria inſtrumenta exhibet ſed in teſtib neſcit quid dicturi ſint. Dicas ergo, quod ſi teſtes contradicant teſtibus, ſiue ex eadem, ſiue ex altera parte pro ductis. primo concordabit iudex contrarietatem illam ſi poteſt, vt extra de teſt. cum tu ſili. inf. de pœn. diſtin. 1. periculoſe extra de ver. ſign. nihil obſtat. 11. quæſt. 3. anteceſſor. Idem poteſt dici de contrarijs inſtrumētis, vt extra de conſue. cum dilectus. niſi manifeſta ſit contrarietas, vt 3. quæſt. 9. nihilominus. 35. quæſt. 6. de parentela Vbi ergo teſtes contrarij ſunt, nec poſſunt concordari, ſemper teſtimonium plurium præualebit, niſi ex altera parte ſit tanta dignitas, vt merito debeat præiudicare numero, vt extra eodem, in noſtra, vel niſi pauciores veriſimiliora loquantur, vt hic: vel niſi per pauciores teſtes plura probentur, quàm per plures. Verbi gratia. Plures teſtes probant me poſſediſſe rem aliquam per xl. annos: pauciores probant eandem rem te poſſediſſe per xl. annos, & præterea probant titulum poſſidendi: tunc dicerem præualere teſtimonium paucorum, vt extra de proba. licet. Et hæc vera ſunt vbi teſtes de eodem tempore inducti ſunt. Si uero teſtes alterius partis inducuntur contra teſtes alterius partis, ut ſi mei teſtes probaſſent me contraxiſſe cum aliquo in aliquo loco, & tu induceres teſtes ad probandū, ꝙ ego non fuiſſem tunc temporis in illo loco, hic poſſet uideri, ꝙ ſecundis teſtibus potius eſſet credendum quam primis, ut extra eod. ex tenore & c. ſeries extra de excep. denique. Sed hoc non credo, immo credo in tali caſu, ꝙ ſi ſecundi debent reprobare dicta priorum, ꝙ etiam plures debeant eſſe teſtes, & longè melioris famæ, ut C. de contrah. ſtip. optimam hoc ideo, quia præſumitur magis ſubornatio poſt publicatas atteſtationes, quam ante. Si autem teſtes ex omni parte ſunt pares, & in numero, & in dignitate: tunc fertur ſententia pro reo, ut extra de proba. ex literis. extra de fide inſtru. inter dilectos. in fin. Ioan. niſi in matrimonio, & in cauſa liberali, & pro teſtamento, & in dote, vt extra de ſenten. & re iudi c. vlt. B. ſi autem neuter poſſidet, ſed vterque rem ab aliquo extraneo petit; tunc ſi teſtes utriuſque partis ſunt pares res diuidatur ſi poteſt, ut extra de præſump. afferte Si eſt res indiuidua, poteſt iudex gratificari & dare cui vult. extra de paro. cap. primo, vel res ſorte diuidatur, ut 26. q. 2. cap. ſors. Si uero teſtes contradicant inſtrumento, aut contradicunt inſtrumento proprio, aut extraneo. Si proprio, ſcilicet in quo ſunt ſcripti præualent teſtes inſtrumento, extra de probatio. tertio. extra de condi. appo per tuas. ff. quemadmo. teſtamen. aper. l. prima, in Authen. de fide inſtrumen §. ſi uero. colla 6. Si uero contradicant alij inſtrumento, in quo non ſunt ſcripti, dixerunt quidam, quod ſemper præiudicat vna uox mortuæ, ut in Authen. de fide inſtrumen. § ſi uero. collat. 6. Alij dicunt, quòd ſi factum eſt remotum ab hominum memoria, potius creditur inſtrumentis, quàm teſtibus. ſed ſi factum eſt recens, potius creditur teſtibus quàm inſtrumentis, tum ideo quia memoria hominum, quandoque non habetur ultra annum, vt ff. de probat. ſi arbiter. tum ideo quia teſtes conſueuerunt fidem ſuam variare ex tractu temporis, ff. de Car. edict. l. tertia, §. duæ. ff. de damno infect. l. qui bona. § vltimo. Ego credo quòd contra quodlibet inſtrumentum admittuntur teſtes, quantumcunque ſit publicum, vt extra de præſcrip ad audientiam C. d e p. batio. cum de præcibus non tamen concedo, quòd teſtimonium duorum vel trium præualeat inſtrumento. nam cum inſtrumentum obtineat vicem duorum teſtium, & præterea tabellio æquipolleat, vel maior eſt vno teſte, oportet quod ad minus per quatuor teſtes reprobetur inſtrumentum, ut extra de fide inſtrumen. cum Ioannes. fallit tamen hoc in duobus caſibus, ubi videtur, quod contra inſtrumentum non admittuntur teſtes 1. ſicut contra inuentarium publicè confectum non admittuntur teſtes, vt C. arbitrium tute. l. vlti. & in confeſſione, quæ fit à muliere in inſtrumento, in quo confitetur ſe recepiſſe pecuniam pro interceſſione, vt C. ad Velleia. antiqua. quædam tamen ſunt quæ melius probantur per inſtrumentum, quàm per teſtes, ut ſententia lata, & arbitrium & commiſſio facta iudicibus. 97. diſtin. nobiliſſimus extra de offi. delega. cum in iure.

ni pari[a] †numero credend quidem eſt, ſed quod naturæ negocij conuenit, & quod inimicitiæ, aut gratiæ ſuſpicione caret: confirmabitq; iudex motum animi ſui ex argumentis, & teſtimoniis, quæ rei aptiora, & vero proximiora eſſe compererit. Non enim ad multitudinem[b] reſpici oportet; ſed ad ſinceram teſtimoniorum fidem, & teſtimonia, quibus potius lux ueritatis aſſiſtit. *Item lege 2. ff. eo.* ¶In teſtibus † fides, dignitas[c], mores, grauitas examinanda[d] eſt: & ideo teſtes, qui aduerſus fidem teſtationis ſuæ uacillant[e], audiendi non ſunt. *Item lege 3.* ¶ Teſtium fides diligenter examinanda eſt: ideoque in perſona eorum exploranda[f] erunt in primis conditio

†al. impari.] orig.

†teſtimonijs.] orig.

Snīa ꝑ reo ferenda ē data paritate ꝓbationum in ſi. in quatuor caſib.

Teſtes ſi cōtradicunt inſtrumento, quid iuris.

a ¶ Impari.] Ideſt, quod tot ſunt ex una parte, quot ex alia. Vel dic impari, ut ſit una pars, quod plus valet.

b ¶ Ad multitudinem.] Arg. pro paucitate contra multitudinem 2, ut 31. di. Nicæna. 24. q. 1. odi. ff. de pact. maiorem. nam maior pars eſt, quæ maiori nititur ratione, vt 40 diſt. multi in fi.

IN TESTIBVS. CASVS. Dicitur hic, ꝙ in teſtibus quatuor ſunt conſideranda, ſcilicet fides, dignitas, mores, & grauitas & ideo ſi qui eorum in dictis ſuis uacillant, non valent.

c ¶ Dignitas.] Videtur ergo, ꝙ ſemper præualet teſtimonium eorum qui ſunt in dignitate conſtituti 3. ut hic, & 97. diſt. nobiliſſimus. & 40. diſt. c. 1. & 11. q. 3. abſit. & ff. de fide inſtr l. vlt. Sed contra, non eſt, quærendū quis uel qualis dicat, ſed quid dicat, ut 19. diſt. ſecundum & 3. q. 9. c. ul. & 2. q. 7. quæritur & 6. q. 2. placuit. Sol. ſemper præſumitur pro multitudine contra dignitatem 4. niſi ex altera parte tanta ſit dignitas, vt merito poſſit præpondetare, ut extra eo. in noſtra. ſed in electione etiam præiudicat numerus dignitati extra de elect. dudum 1. 5. ſed hoc ideo, quia inter multos præſumendum eſt aliquos eſſe idoneos, ut 61. diſt. nullus.

d ¶ Examinanda.] Ideſt, inquirenda.

e ¶ Vacillant.] Dubitando talis tenetur crimine falſi. ff. de fal. eos qui. & eſt ſi. 3. q. 9. pura. & ff. de quæſtio. de minore in fi. & l. ex libero. in princ. & extra de accu. ſuper extra ut eccle benefi. vt noſtrum.

TESTIVM CASVS. Dicitur in hac lege ꝙ nouem ſunt, in quibus iudex debet teſtem examinare, & demum ſi teſtis careat ſuſpicione, vel propter perſonam: à qua profertur, vel propter cauſam quia gratia, uel lucro uel odio non corrumperetur, recipiendus eſt. Perſonam ſuſpectam, ſecundum ſe. cauſam, quæ in rebus & perſonis conſiſtit ſecundum ibid.

f ¶ Exploranda.] A iudice, vt 2. q. 7. quærendum. 30. q. 5. iudicantem.

Teſtes c… tra q… bet inſ… ment… mitti…

1 Hoc eſt … nimiā ip… ſolemnita… ſm Gof.

2 Ad hoc … cit qd le… no. 21 di… tales. Ar…

3 Adde hoc gl. in … ſeimus in … in ver. g… gotiatem… Authen teſt. coll… & in l. 3. cod. titu.

4 Dignita… hoc ſalt… ſm Hoſt. Pan Fel. c. in noſt… de teſtib.

5 Dicit… eo ti. tu… lix 2. & l… eo tit. in… cilio Gr… quī. Ar…

a ¶ Quis

a ¶Quis decurio.] Arg. ꝙ teſtimonium nobilis præua-let.arg 41.d.non cogantur.ſimiliter electio, vt in Auth. de defen.ciui.§.1.coll.3.& argum. extra de app.conſtitutus.

Diues aut pauper fieri nemo appetat.

b ¶Locuples.] In Salomone legitur: Diuitias & paupertates

l ¶Feceritve.] Et ſufficit ſi quandoque fecit, vt ff de ritu nup.palam.

LEGE IVLIA. CASVS. Hic nouem ſpecies hominum continentur. contra quos quis inuitus teſtificari non compellitur, ſcilicet contra ſocerum,&c.vt ibi dicitur.

cuiuſque, vtrum quis decurio [a], an plebeius ſit,& an honeſtæ,& inculpatæ vitæ,an verò quis notatus,& reprehē-ſibilis,an locuples [b],vel egens ſit [c],vt lucri cauſa quid facile admittat,vel an ei inimicus [d] ſit,aduerſus quem teſtimonium fert,vel amicus ei pro quo teſtimonium ſtat. Nā ſi careat ſuſpitione teſtimonium,vel propter perſonam,a qua fertur,quòd honeſta ſit,vel propter cauſam,quòd neque lucri,neque gratiæ,neq; inimicitiæ cauſa fiat,admittendum eſt. *Item eadem lege paulo inferius.*

3 ¶Lege Iulia [e] de vi cauetur, ne hac lege in reum teſtimonium dicere liceat ei,qui ſe ab eo [f],parenteve eius liberauerit [g], quive impubes erit, quiq; iudicio publico [h] damnatus erit, qui eorum in integrum reſtitutus nō erit, quive in vinculis [i], cuſtodiave [k] publica erit, quive ad beſtias,vt depugnet,ſe locauerit,quæve palam quæſtum faciat, feceritve [l], quiveob teſtimonium dicendum, vel non dicendum pecuniam accepiſſe iudicatus, vel conuictus erit. *Item l.* 4. ¶Lege Iulia publicorum iudiciorum cauetur,ne inuito [m] denuncietur,vt teſtimonium litis dicat aduerſus ſocerum,generum,vitricum, priuignum,ſobrinum, ſobrinam, ſobrinave natum. eosve, qui priore gradu ſint. ¶Item, ne liberto ipſius [n], liberorumve eius [o], parentum viri, vxorisve. ¶Item †, vt nec patroni [p], patronæve aduerſus libertos, neque liberti aduerſus patronum cogantur teſtimonium dicere.¶Cum † autem excipitur, ne gener, aut ſocer inuitus teſtimonium dicere cogatur, generi appellatione ſponſum filiæ quoque contineri placet. ¶Item ſoceri, ſponſæ patrem. *Item lege* 6. ¶Idonei non videntur eſſe teſtes, quibus imperari [q] poteſt, vt teſtes fiant. *Item lege ſeptima.* ¶ Serui [r] reſponſo tunc credendum eſt, cum alia [s]

† Et] orig. Ibidem ex l.5.

† In legibus quib. excipitur, &c.] orig.

m ¶Ne inuito.] Volēs ergo admittitur. vt ſup prox.q.c.1.

NE LIBERTO. CASVS. Repete ſemper per ſingulos gradus hæc verba cum hoc datiuo liberto. Item hac lege cauetur, ne denuncietur liberto ipſius, ſcilicet patroni accuſati, vel liberto liberorū eius,ſcilicet rei accuſati, vel liberto viri eius, ſcilicet vxoris. quæ accuſatur dicere teſtimonium contra eum, vel liberto vxoris, eius ſcilicet viri qui accuſatur, dicere teſtimonium cōtra eam, & ita ſuppleas ſemper in ſupradictis omnibus. Item cauetur hac lege ne denuncietur liberto patroni dicere teſtimonium aduerſus patronam accuſatam,vel cōtra. Item cauetur hac lege ne denuncietur liberto patroni dicere teſtimonium aduerſus cō libertos ſuos. Idē dices de liberto patronæ. Hęc autem varijs modis exponuntur pro varietate doctorū & hanc legem intelligūt doctores in cauſa criminali tm̄,

Libertus cōtra patronū non teſtificatur.

tates ne dederis mihi, ne repletur mendax fiam: & ne pauper peterem nomen domini. ſic 2.q.1.prohibētur. ſi tamen alias caret ſuſpicione, bene admittitur, vt inſt. de ſuſpec tuto.§ vlt.

c ¶Sit.] Supple talis vt,&c.

d ¶Inimicus.] Capitalis, vt ext. de ſimo.per tuas.& de hoc notaui ſup.3.q.5.c.2.

e ¶Lege Iulia] Hic incipit tertia pars huius quæſtionis,quæ protenditur vſque ad l inf eo.qui falſo.in qua ponuntur certæ perſonæ, quæ non coguntur dicere teſtimonium inuitæ, & quædam, quæ accuſare non poſſunt. lo.de Fant.

CASVS. Hic continentur ſeptem genera perſonarum, quæ a teſtimonio repelluntur, quæ in ipſa litera ſi volueris enumerabis.

f ¶Ab eo.] Scilicet reo.

g ¶Liberauerit.] 12.q.2. epiſcopus,qui mancipium.

h ¶Publico] Secundum canonem,idem eſt de priuato.ext eod.ſuper eo 1.

Hoc tamē intellige ſm̄ eo.ti.teſtimonium. lo.de Fant.

i ¶In vinculis.] Pro crimine,ꝙ per ſnīam infamaret,vt C.de infa l.1.ext.de accuſ.ſuper his. alias nomine vinculorum priuata vincula intelliguntur.ff. de ver.ſig.vinculorum. Hic patet,ꝙ ſm̄ leges repellitur criminoſus, etiam ſi nondum in eum ſit lata ſentētia.& in ſi.idem innuitur vbi dicit,indicatus,&c.

k ¶Cuſtodiave] Donec ſit purgatus.

excepto eo, ꝙ libertus contra patronum non admittatur in cauſa ciuili.Sed Huguitio& Orthophagicnſis intelligunt eam in ciuili & in criminali.Quæ ſequuntur, plana ſunt vſque ibi,[inuiti.

n ¶Ipſius.] Accuſati.

o ¶Eius] Scilicet accuſati,vel liberto ſupple parentem rei hic vult dicere, ꝙ libertus alicuius non poteſt ferre teſtimonium contra ipſum, nec libertus filiorum ſuorum.nec libertus parentum ſuorum. nec libertus vxoris ſuæ Et repete hanc dictionem liberto,cum quolibet genitiuo.

p ¶Nec patroni]Genitiui caſus,& eſt ſenſus:Ne denūcietur liberto patroni eius,vel liberto,ſcilicet accuſati, vel rei,vel liberto,ſcilicet patronæ eius ſcilicet rei,vt dicat teſtimonium aduerſus eum,ſcilicet reū,ideſt, vnus libertus aduerſus conlibertum ſuum eiuſdem patroni non cogitur teſtari.vel melius patronum,vel patronam hic vocat eum,qui eſt patronus alicuius liberti, & tamen idem eſt alterius libertus, & ſic eſt patronus & libertus.

q ¶Imperari.] Fallit hoc in matrimonio,vt extra.qui matrim.accu poſſ vt,in ſi ergo vxor non erit teſtis pro marito quia ei ſubiecta eſt, 33.q vlt mulierem.

r ¶Serui.] ff. de prob. cum probatio.

ſ ¶Cum alia] ſi 14 q.2.c. vlt C.de hæret l vlt ſic propter defectum admittuntur minus boni,vt 55 diſt.c.1.

probatio [a] ad eruendam veritatem nō eſt. *Item lege octaua.* ¶Inuiti teſtimonium dicere non coguntur ſenes [b], valetudinarij, vel milites, vel illi, qui cum magiſtratu reipu. cauſa abſunt, vel quibus venire non licet [c]. *Item lege decimanona.* ¶Publicani [d] etiam teſtimonium non dicūt inuiti. ¶Item is, qui nō detrectandi [e] teſtimonij cauſa abierit. ¶Item is, qui exercitui præbenda † [f] conduxerit. Sed nec pupillis teſtimonium denunciari poteſt. *Item l. 20.* ¶In teſtimonium accuſator citare non debet eum, qui in iudicio publico reus [g] erit, aut qui minor viginti annis erit. ¶*Item l. 21.* ¶Ob carmē famoſum [h] damnatus, inteſtabilis ſit. *Item.* ¶Si res exigat, non tantum priuati, ſed etiā magiſtratus [i], ſi in præſenti ſint, teſtimonium dicant. Prætor quoque teſtimonium dare debet in iudicio adulterij cauſa. Si autem ea rei conditio [k] ſit, vt arenarium [l] teſtem, vel ſimilem perſonam admittere cogamur, ſine tormentis [m] teſtimonio eius credendum non eſt. *Item l. 24.* ¶Teſtes eos, quos accuſator de domo produxit, interrogari non placuit. *Item l. 25.* ¶Patroni [n] quoque in cauſa, cui patrocinium [o] præſtiterunt, teſtimonium non dicant; quod & in executoribus [p] negotiorum obſeruandum eſt. *Item l. 16. 4.* ¶Qui falſo † vel varie [q] teſtimonia dixerunt, vel vtrique parti prodiderunt [r], a iudicib. competenter puniantur. *Item l. 17.* ¶Pater & filius, qui in poteſtate eius eſt, item duo fratres, qui in eiuſdem patris poteſtate ſunt, teſtes vtrique in eodem teſtamento, vel eodem negotio fieri poſſunt; quoniā nihil nocet ex vna domo plures teſtes alieno negotio adhiberi. *Item l. 15.*

l inuiti 2.] Mutata eſt enim verborum ſeries.

†*quiquid exercitus præbendum conduxerit*] orig.

Ibidem, ſed paulo aliter.

† *al falſa, vel varia*] orig.

L. Repetundarū.

Præſumptio præcedat tormenta.

a ¶Probatio.] Plena. nam præſumptio aliqua dēt præcedere. non enim a tormentis eſt incipiendum, vt ext. de reg. iur. cum in contemplatione. & intellige cum de ſuo facto interrogatur ſeruus, vt inf ea. ſerui, & illud dicitur reſponſum, non teſtimonium, nec creditur ei tunc ſine tormentis, vt 5. q. 5. illi qui.

INVITI. CASVS. Hic ponuntur nouē ſpecies hominum q ad teſtimonium dicendum cōpelli nō debent, inter quos eſt ille, qui abeſt nō cauſa detrectandi teſtimonij, & qui conducit annonam exercitui, & etiam pupillus qui teſtis eſſe nō poteſt.

b ¶Senes.] Maiores lxx. an ff de exc tut l. 2. in prin. ſed ad domum eorum eſt mittendum extra eod. ſi qui teſtium.

c ¶Non licet.] Propter turpitudinem: quibus interdictum eſt certo loco.

d ¶Publicani.] id eſt, telonarij.

e ¶Non detractandi] i. euitandi, vt ille, qui eſt in aliena prouincia, vt ext. de fideiuſſori. conſtitutus. & C. de fi. inſtr. iudices. nam ad tales eſt mittēdum. Vel intellige quando iam per 15. dies fuerunt coram iudice, tūc. n. licite recedunt, vt C. de teſt. ſi quando.

f ¶Præbenda cōduxerit.] Vehenda.

dam, ideſt appatitores. Sed partibus volentibus teſtes admitti poſſunt, vt in authen. de teſtib. §. quoniam vero. Quæ ſequuntur, plana ſunt vſque ad legem. Hermaphroditus.

n ¶Patroni.] Qui non poſſunt ſimul eſſe teſtes iuris & facti, vt C. de aſſeſſo. l. nemo. poſſunt tamen teſtificari de tranſactione facta pro cauſa ſua. extra de tranſac. ex literis 2.

o ¶Patrocinium.] De hoc dixi 2. q. 6. ſtatuendum.

p ¶In executionibus.] Ideſt procuratoribus & curatoribus.

p ¶In executoribus.] Sed non executor iudicis poteſt eſſe teſtis? quare enim deſtinaretur a iudice, ſi non crederetur dicto ſuo, nam & nuntio creditur 3, vt extra de app. cum parati, ff de reb. eorum, qui ſub. tu. l. magis. §. illud & 65. d. c. pen. in fi. nec de illorum actibus dubitandum eſt, qui ad officium tale admittuntur, vt 94. d. valde, ff de off. prætor. l. 1. qualiter enim probaret quis ſe non citatum, vt extra de elect. bonæ? Reſpondeo: creditur eis donec probetur contrarium, ſaltem per ſuum iuramentum, arg. 12. diſt. propoſuiſti. ff. de cuſt. & exhib. re. l. diuus.

2 Adde hanc gla[illegible] not. Bart. l. deterre. [illegible] ijdem de[illegible] uerunt. ff. [illegible] iure fiſ.

3 Idem [illegible] 12. d. prop[illegible] ſuiſti, in[illegible] ex hoc. A[illegible]

IN TESTIMONIVM. CASVS. Ego accuſabam aliquem, & contra ipſum, inducebam condemnatum in publico iudicio ad teſtimonium, quærebatur an poſſim? Et reſpondetur, quòd non neque: minorem xx. ann, poſſum contra eum inducere. In ſequ. lege dicitur, quod condemnatus in famoſo crimine eſt inteſtabilis, ideſt, nec teſtis eſſe poteſt, nec facere teſtamentum.

g ¶Reus.] ideſt, accuſatus ſ. 81. d. tantis.

h ¶Ob carmen famoſum] ff. de iniur. lex Cornelia. nec ipſe poteſt eſſe teſtis, nec teſtamentum facere: nec aliter pro ipſo eſt teſtis in teſtamento ff qui teſt. fac. poſ. cum lege.

SI RES. CASVS. Dicitur in hac lege, q; ſi res exegerit: non ſolum priuati, ſed etiam magiſtratus poſſunt teſtificari. Prætor etiam in cauſa adulterij teſtificari poteſt. Si autem ea ſit conditio cauſæ, vt turpis perſona ſit inducenda in teſtem, vt puta in excepto crimine, ei nō creditur ſine tormentis.

i ¶Magiſtratus.] Qualiter iudex poſſit eſſe teſtis, dixi ſup. 2 q. 6 ſtatuendum 1.

1 Alias incipit, ſtatutū.

K ¶Conditio.] Scilicet in exceptis criminibus.

l ¶Arenarium.] Qui pugnauit in arena, vel in loco tali.

m ¶Sine tormentis] 5. q. 5. illi qui.

TESTES. CASVS. Tria genera perſonarum enumerantur hic, qui a teſtimonio repelluntur: ſcilicet domeſtici, aduocati, & iudices in cauſis in quibus fuerant aduocati & iudices. Vel intellige executores ſm quoſ-

QVI FALSO. Hæc eſt 4. pars quæſt. in qua ponit quaſdam leges, quibus probatur quales teſtes faciunt fidem & quales non. Io. de Fant.

q ¶Varie.] Si extra, vt eccl. benefi. vt noſtrum. extra de conceſ. præb. poſt electionem.

r ¶Prodiderunt.] Dicta.

HERMAPHRODITVS. Quæſitum fuit verū hermaphroditus, ideſt, qui habet ſexum maris & fœminæ, poſſit eſſe teſtis in teſtamento? & reſpondetur, quòd ſi magis appetit ea quæ viri ſunt, poteſt, alias non. Quæ autem ſequuntur, plana ſunt vſque ibi. [In teſtibus.

Hermaph[illegible] ditus an [illegible] ſit eſſe[illegible] in teſta[illegible] virum pō[illegible] ordina[illegible]

a ¶Ad

†teſtamentum.] orig.

¶ Hermaphroditus an ad teſtimonium † [a] adhiberi poſſit, qualitas incaleſcẽtis ſexus oſtendit. *Item l.9.* ¶ Teſtis idoneus pater filio [b], aut filius patri non eſt. *Item l. 10.* ¶Nullus idoneus teſtis in re ſua [c] intelligitur. *Item l.11.* ¶Ad fidem [d] rei geſtæ faciendam etiam non rogatus teſtis intelligitur †. *Item 12.* ¶ Vbi numerus teſtium non adijcitur, etiam duo [e] ſufficient. Pluralis etiam locutio duorum numero contenta eſt. *Item l.3.* ¶In teſtibus cõſiderandum eſt, qui ſimpliciter [f] viſi ſunt dicere, vtrum vnum, eundemque, & præmeditatum ſermonem attulerint, an ad ea, quę interrogantur, ex tempore [g] veriſimilia reſponderint [h]. *Item paulo inferius.* ¶Sępe [i] ſine publicis monumentis cuiuſque rei veritas deprehẽditur; alias numerus teſtiũ, aliàs dignitas, & auctoritas, aliàs veluti cõſentiens fama [k] confirmat rei, de qua quæritur, fidem. Non ergo ad vnam probationis [l] ſpeciem cognitionem ſtatim iudex alligare debet; ſed ex ſententia animi ſui exiſtimare †, quid aut credat, aut parum ſibi probatũ opponetur. *Item paulo inferius.* ¶Alia [m] eſt auctoritas pręſentium teſtiũ, alia [n] teſtimoniorũ, quæ recitari ſolent *Item codicis lib.4. tit. de teſtibus, l.1.* ¶Soli † teſtes ad ingenuitatis probationem non ſufficiunt; niſi inſtrumentis [o], &

†al. admittitur. L. teſtium §. tu magis, ſed paulo aliter.

†al. æſtimare.

Tit. 20.

a ¶ Ad teſtimonium.] Scilicet in teſtamento, vbi mulier non poteſt eſſe teſtis ſecundum legem, vt inſtit. de teſta. §. teſtes in iudicio autem eſſe poteſt. 15. quæſt. 3. de crimine. Sed quid ſi in oĩbus eſt parilitas. Item nunquid talis poteſt ordinari. Item an contrahet cum viro, an cum

an cum muliere: & ſi prius cum viro contraxit, an poſſit eo mortuo cum muliere contrahere? Io. ſed certè in omnibus his reſpici debet ſexus. qui magis incaleſcit de monſtro poſſunt fieri monſtruoſæ quæſtiones. Hu.

b ¶ Filio.] ff. de prob. etiam contra vbi dicitur, ꝙ mater poteſt teſtificari pro filio: ſed illud intellige qđ poteſt pro ætate, uel etiam pro cognatione filij teſtificari. Item pater teſtificatur pro filio in cauſa religionis, 20. q. 3. præſens.

b ¶ Filio.] Siue emancipato, uel non in caſtrenſi autem peculio ſi filius ante miſſionem r teſtamentum fecerit, pr pôt teſtis ei adhiberi, ff de teſta. qui teſtamento ſed poſtquam miſſus eſt, non inſti. de teſta. §. in teſtibus.

c ¶ Sua.] Scilicet propria. item nec in communi: quia quod commune eſt, utriuſque eſt ff. de ritu nup. illud niſi indirectè, ut in teſtamento: ubi quilibet legatariorum teſtis eſt. inſti. de teſta. §. legatarijs.

c ¶ Sua.] Contra. inf. 14. q. 2. ſuper. ſed illa non eſt ſua, ut 12. q. 2. §. qui manumittitur. Res enim ſua eſt: cuius commodum uel emolumentum ſpectat ad aliquem ſuo nomine, ut 2. q. 6. biduum in uer. palam. Sed contra ff. finium reg. l. pen. ubi uenditor poteſt eſſe teſtis pro emptore.

d ¶ Ad fidem.] Niſi in caſibus notatis ſu. 3. q. 9. ſi debitũ.

e ¶ Duo.] Si. de conſe. diſt. 1 hoc quoque. ſi ff. de manu. teſt. libertas § ult arg. contra. ff. de opt. leg l. i.

IN TESTIBVS CASVS. In teſtibus. iudex debet conſiderare utrum ſine fraude teſtimonium dicant: uel utrũ uideatur meditatus ſermo quem proferunt: & utrum ex tempore ueriſimilia reſpondeant ſ. quia dixerunt de nocte, & non eſt ueriſimile ꝙ factum ſit de nocte, uel ex tempore ideſt, ſtatim reſpondeant, ideſt, ſine deliberatione: quibus tanta fides non adhibetur.

f ¶ Simpliciter.] Ideſt, ſine adiectione cauſæ uel ſimpliciter, ideſt, non obſcure, ut 3. q. 9. pura. ſic ſu. diſt. 4. erit. 23. diſt qui epiſcopus. nam obſcurus teſtis eſt ſuſpectus. ut ff. de iu. fiſ. non intelligitur. & obſcure dictum pro non dicto habetur, ut extra de prob. in præſentia ff. de interro. act. de ætate arg. extra de accu. cum dilecti. & obſcurè ſcriptum pro non ſcripto habetur. vt ff. de ijs quæ pro non ſcrip ha. l. 2.

g ¶ Ex tempore.] Ergo videtur, ꝙ teſtes ſunt interrogandi de tempore. vt extra eod. tit. cum cauſam. 3. q. 9. nihilominus. ſed nõ eſt verũ, vt ff. de ꝓb. ſi arbiter. 2. q. vlt. libellorum. niſi teſtes eſſent ſuſpecti. tunc .n. poſſet q̃ri de qualitate temporis & teſtium: & quocunque modo poſſet iudex inueſtigare veritatẽ. vt C. de eden. is apud quem. 30. q. 5. iudicãtem. Vel ex tempore ideſt, ex mora: quia prius cogitabit qualiter reſpondeat, vt 50. diſtinct ponderet. nam teſtimoniũ repentinum non valet, vt 5. q. 5. §. ſed aliud.

Teſtes an ſint de tpe interrogãdi.

h ¶ Reſponderint.] Spon:ẽ. non enim de hoc ſunt interrogandi, vt dixit Ioan. ſed certè de tempore in quo res dicitur facta bene interrogantur, vt extra eo. cum cauſam. ſed de qualitate temporis non, niſi ſint ſuſpecti. B.

SÆPE CASVS. Quærebatur utrum ueritas in cauſis ſine inſtrumentis poſſit deprehendi. Et reſpondetur quod ſic, quatuor modis. ſ. numero teſtium, dignitate, auctoritate. & fama perpetua.

i ¶ Sæpe.] Iudici enim facienda eſt fides, ut 2. q. 7. pleriſque & C de condi. ob turp cau. l. 1

K ¶ Fama.] Ergo per famam aliquid probatur, ut ſu. 2. q. 5. ſi mala fama. matrimonium enim probatur per famam. extra de præſum. illud. 32 q. 4 dicat. Arg contra 35 q 6. ſi duo extra de eo qui cogno. conſang. uxo. ſuæ. ſuper eo. uerum eſt, ꝙ fama per ſe nihil probat: ſed ſi adeſſet teſtimonium unius cum fama, per illud probare poteſt. ar. extra de prob. ſicut. C. de re cre. in bonę. & ſi iudex dubitat de fama, quærat à uicinis. ff. de magi. conue. l. 1. §. ſi præſes. & magis ualet fama quam unus teſtis, ut extra de con ſan. & aff ſuper eo poteſt autem fama probari per duos teſtes, ut extra eo. tam literis 2.

Fama per ſe nihil probat.

l ¶ Vnam probationis.] Extra de ſenten. & re iudi. cauſam.

ALIA CASVS. Aliqui teſtificabantur per ſcripturam ſine iuramento uel ſine cã & circunſtantijs: cum de hoc eſſent interrogati, quærebatur utrum eis eſſet fides adhibenda. & reſpondetur ꝙ non: quia alia eſt fides teſtium, quæ ualet: alia teſtimoniorum, quæ non ualet.

a Certe hoc ibi non dr: nec credo uerũ. Io Fã. ſed ſententia gl. approbatur i Spe. de notorio crim. uer. ſed qualiter. Archi.

m ¶ Alia.] Hoc eſt expoſitum ſupra cauſa prox. q. 9. c. teſtes.

n ¶ Alia.] Extra de cohabi. cleri. tua.

SOLI. CASVS. Quærebatur utrum ſolummodo teſtes ſufficiant ad probationem ingenuitatis: & reſpondetur quod non: immo etiam inſtrumenta ſufficiunt, & expone, ſoli, ideſt, ſolo modo, uel præpone negationem non. ſoli, &c. & uerba quæ poſuit ibi Grat. niſi inſtrumentis, &c. non ſunt de lege codicis. Vnde Gratianus non intellexit illam, ut intelligunt eam doctores legum.

o ¶ Inſtrumentis.] Verba ſunt Grat. & male intelligit: hoc enim uelit lex dicere, quod non tantum per inſtrumenta, ſed etiam per teſtes poteſt probari libertas.

argumentis:adiuuentur *Item l.2.* ¶Etiam iure ciuili domeſtici [a] teſtimonij fides improbatur. *Item l.3.* ¶ Sola [b] † atteſtatione [c] † prolatam, nec alijs legitimis adminiculis cauſam approbatam nullius eſſe momēti certū eſt. *Item l.4.* ¶Eos teſtes ad veritatem adiuuandam adhiberi oportet, cui omni gratiæ, & potētatui fidem religioni iudiciariæ [d] debitam poſſint præponere. *Item l.5.* ¶ Parentes, & liberi inuicem aduerſus ſe nec volentes [e] ad teſtimonium admittendi ſunt. *Item l.6.* ¶ Qui intendit, ſuę intētioni proprias debet afferre probationes, non petere aduerſarium [f] cogi ad exhibitionē eorū, per quos ſibi negotium fiat. *Item l.7.* ¶Serui [g] neq; pro domino, neque aduerſus dominum, ſed pro facto ſuo [h] interrogari poſſunt. *Item l.8.* Iuſiurandi [i] religione teſtes prius, quàm perhibeant teſtimonium, coarctentur, & honeſtioribus potius teſtibus fides habeatur. Vnius [k] vero teſtimonium nemo iudicum in quacumq; cauſa facile patiatur admitti: immo vnius teſtis reſponſio omnino non audiatur, etiā ſi præclaræ curię honore præfulgeat. *Item l.9.* ¶Omnibus in re propria [l] dicendi teſtimonij facultatem iura ſubmouerunt. † *Item l.10.* ¶Liberi teſtes ad cauſas poſtulantur alienas; ſocij [m], & participes criminis non dicantur, ſed fides [n] ab ijs notitiæ poſtuletur. Venturis [o] autē ad iudicium, per accuſatorem, vel ab ijs, per quos fuerāt poſtulati, ſumptus competentes miniſtrentur, etiā ſi in pecuniaria cauſa ab alterutra parte teſtes producēdi ſint. *Item l.11.* ¶Liberti aduerſus patronos ſpōte ꝓdire nō adeāt, ſed nec vocati qdē i iudiciū venire cogant. *Item l.13.* ¶Si qs teſtib. vſus fuerit, ijdēq; teſtes aduerſus eū iu

† teſtatione.] orig.

L. nimis graue] mutata uerborū ſerie.

Paulo aliter.

Paulo aliter.

L. quoniam liberi. Paulo aliter.

† conc ... in lo... nibus. C. ... teſt. & ... nullius ...

L. libertorū. aliquibus uerbis prætermiſſis.

a ¶ Domeſtici.] Fallit. C. de repu. l. conſenſu. circa fi. extra de teſti. ueniens 2. in fi. extra qui ma. accuſ. poſ. vī.

SOLAM. CASVS. Quidam ſine iuramento uel ſine iudice teſtificati ſunt, vel non allegauerunt cauſam dicti ſui: cum de hoc eſſent interrogati, quærebatur utrum eorū teſtimonium ualeret. Et rñdet Imperator ꝙ non. Quæ ſequunt plana sūt vſq; ibi, [Qui intendit.

b ¶ Sola.] idest, ſine adiectione cauſæ.

b ¶ Sola.] Aliter ponitur ſu. d. 8. ſi ſolus.

c ¶ Atteſtatione.] Cā à teſte inquirenda eſt vt extra eo. cū causā. ſi tñ nō fuerit q̄ſita, & teſtis de cā nihil dixerit, nō tñ minus valet teſtimonium: qa dixit omnia, quæ nouit. licet non cām omnium. arg. ad hoc ff. de no. ope. nun. de pupillo. §. qui opus. Arch. extra de ſen. & re iudi. ſicut 3.

Teſtis an teneatur dicere cām ſuæ depoſitionis

d ¶ Iudiciariæ.] idest, iudici. No. ꝙ ſufficit ſi iudici ſit probatū, vt extra de reſcri. inter ſup. ea. ſæpe.

Ar. contra 22 q. 3. ca. 1. uer. ſed forte ubi de hoc.

e ¶ Ne volentes.] Cōtra ſup. 3. q. 5. ca. 1. ſed hic vocātur parentes aſcendentes & deſcēdentes, non collaterales: prout præluminē ff. de in ius uocan. l. 4. § 1.

QVI INTENDIT. CASVS. Quidā petebat ab aduerſario ſuo ut demonſtraret ſibi inſtrumenta ſua per q̄ ſuam intentionem fundaret: nunc quæritur vtrum ſit audiendus? Et reſpondetur ꝙ non: ſed ſuaſ debet habere probationes paratas.

f ¶ Aduerſarium.] Actor non poteſt petere ut reus exhibeat ſibi inſtrumenta ſua, ut 6. q. vlt. ca. vlt. extra de prob. ex epiſtolæ niſi reus ſit eis uſurus, ut extra de fide inſtr. contingit. Item cum inſtrumenta ſint communia vt C. de eden. procurator.

Reus in duobus caſibus tenetur edere inſtrumenta.

SERVI. CASVS. Dicitur hic ꝙ reſponſo ſerui non eſt credendum neque pro domino, neque contra dominum ſed de facto ſuo poteſt interrogari, cum per eum res ſunt depoſitæ, uel commodatæ alijs.

g ¶ Serui.] Niſi in caſu, ut 15. quæſtio. 3. in patronos.

h ¶ Sed pro facto ſuo.] Quando per eum dicitur aliquid commodatum uel depoſitum, ut C. de quæſt interrogari. ff. de ædil. edi. quæro. & ſic patet quod uiles perſonæ recipiuntur, ubi de ipſorum facto agitur. ſic extra de ele. per inquiſitionem & extra de ſent. & re iud. cum l. & A.

IVSIVRANDI. CASVS. Tria hic dicuntur: ſcilicet quod teſtes prius iurent antequam teſtimonium dicant: & quod potius fides honeſtioribus teſtibus adhibeatur quàm alijs: item quod uni teſti non creditur, & ſi prætitulali honore præfulgeat. Sequens reſponſum planum eſt.

i ¶ Iuſiurandi ſic 3. quæſt. 9. hortamur, niſi remittatur à parte, vt extra de teſtibus.

K ¶ Vnius.] 11. q. 1. quicumque. contra. ſed illud nō tenet. ſed fallit hoc extra de teſt. cog. peruenit 1. itē vni creditur, vt C. de fal. ſi quis decurio. ff. de do. prælegata, Theopompus. & generaliter creditur vni quo ad præſumptionem: ſed dictum unius non iuſtificat, neque condemnat, ut 13. q. 2, admonere.

l ¶ Omnibus in re propria.] Argum. contra. C. de fideicom. l. ulti. Sed ibi improprie ponitur iudex & teſtis.

LIBERI. CASVS. Dicitur hic quod ſi aliquem accuſamus de crimine, liberos debemus inducere teſtes contra & ratio facti debet ab eis quæri. Vel hic uult dicere, quod ipſi debent ſubijci tormentis ad ueritatem eruendam. & quicumque teſtes poſtulauerit induci, eis ſumptus neceſſarios exhibebit: ſiue in cauſa criminali, ſiue in ciuili introducantur.

m ¶ Si Socij.] Sed fallit ſupra 79. diſtinct. ſi quis Papa. Item fallit in crimine læſæ maieſtatis. 15. quæſt. 3. nemini. & in crimine ſimoniæ. extra de ſimo. quamuis. Sed obſtat extra de teſti. ueniens 1. Sol. ſocius criminis & muneris repellitur: ſed non criminis tantum.

n ¶ Sed fides] idest cauſa.

o ¶ Venturis.] De hoc notaui quid iudici uel teſti dandum ſit 11. q. 3. non licet uidetur ꝙ utraque pars debet prouidere teſtibus, quia pro utraque teſtantur, 14. q. 5. non ſane. ſed ſecus eſt ut dicit C.

Socius crimine ... ſem p rep... litur & te... monio.

LIBERTI. CASVS. Dicitur hic quod liberti contra patronos ſponte teſtificari non debent, nec debent ad hoc compelli: & ſi uocati fuerint, non debent cogi uenire.

SI QVIS CASVS. Induxi teſtes contra aliquem in aliqua cauſa: contra me ijdem inducebantur: uolebam eos repel-

eos repelleret, quærit an poſſit? Et reſpondetur quod non, niſi probem poſtea capitales inimicitias interueniſſe inter me & illos; arguere tamen potero eorum teſtimonia ex dictis eorum, ſi contradicant ſibi: vel ſi probauero eos corruptos promiſſione, vel etiam datione pecuniæ.

ſniãm vel rem iudicatam 2. vt extra de ſent. & re iudi. lator. &c. conſanguinei. Vel ideo mulier fuit admiſſa in illa decret. ex tenore quia ignorauit de quo die teſtes vellet teſtari: ſed ſi quis ſcit de quo die velit quis probare, & ante publicationem non proteſtatur, quod die illo nõ fuerat in loco tali, poſt publicationem eũ nõ admitterem, & quod hic dr, quod pot obijcere dicta, verũ, eſt oſtẽdẽdo eos eſſe contrarios ſibi 3. Item inſtrumentum induci põt poſt publicationem, vt ext. de fide inſtr. cum dilectas. Si quæritur quare vllo inſtrumento induci põt teſtes, vt C. de contrah ſtipul. optimã. & non viſis atteſtationibus? R. ſi ideo quia ſi vnus vult improbare inſtrumẽtum per teſtes, reliquis poteſt per teſtes inſtrumento fidem facere: quod non eſt in teſtibus. Ioan. Ego credo quod publicatis atteſtationibus ſuper nouo articulo (ſicut dicit T.) poſſunt induci teſtes: licet legiſtæ dicunt contrarium. & hoc non ſolũ eſt in cauſa matrimonij. ſeu etiam in alia cã, ut ext. de fide inſtr. cum Ioannes. & extra de teſti. ex tenore & c. veniens. 2. in cauſa appellationis inducunt teſtes ſuper nouis articulis pendentibus ex veteribus, ext cap. fraternitatis. Legiſtæ ſecundum opi. Ioan. inducunt ſuper nouis & ſuper veteribus articulis. C. de app. l. eos. B.

2 Dic quod de hoc dixi 2. quæſt. 6 in princ. in ad di ſed cõtra ext. &c. Arc.

3 Hæc ſmſa vera eſt, & hẽ ex texto, cũ dicit, ex ipſis depoſitionib. &c. nõ dicit, alienis depoſitionibus, ſed ipſis. Archid.

a ¶Pro-

alia lite producantur [a], nõ licebit perſonas eorum excipere; niſi oſtenderit inimicitias inter ſe & illos poſtea emerſiſſe; ex quibus teſtes repelli leges præcipiunt: non adimenda ſcilicet ei licentia ex ipſis diſpoſitionibus teſtimonium eorum arguere [b]. Sed & ſi liquidis probationibus datione, vel promiſſione pecuniarum eos corruptos eſſe oſtenderit [c], etiam eam allegationem integram ei ſeruari oportet.

¶In hoc capite varias leges digeſtorum, & codicis ita refert Gratianus, vt interdum eadem prorſus afferat verba, interdum vero mutet, ac transponat, & in ſummam redigat. Ac plura quidẽ ſunt ex originali emendata, niſi vbi Gratianus de induſtria mutauerat.

a ¶Per quos.] *In vulgatis legebatur,* per quæ. *Emendatum vero eſt manuſcriptis, & lege ipſa, in qua agitur de exhibitione teſtium, non autem de editione inſtrumentorum.*

b ¶Coarctentur.] *Sic in aliquot manuſcriptis, quæ lectio cum his verbis legis,* arctari præcipimus: *magis conuenit, quam vox,* coerceantur, *quæ erat in impreſſis.*

Sulpitius Seuerus l. 3. vitæ S. Martini.

Sed obijcitur illud B. Bricij, qui voce pueri triginta dies ab ortu habentis innocens probatus eſt. Sed miracula diuina ſunt admiranda, non in exemplum humanæ actionis trahenda.

QVÆSTIO IIII.

DE quarta vero [d] quæſtione Fabianus Papa epiſt. 2. ad epiſcopos Orientales conſtituit dicens.

Quod approbo non probo. Concor. l. in i. Fõ. mius ff. de ...geſt.

a ¶Producantur.] Teſtem inductum pro me teneor recipere contra me, ut hic. Similiter illum qui fuit iudex pro me, teneor recipere contra me, vt 3. q. 8 cuius in agendo 1. Item allegationem vel rationem pro me inductam, recipiam contra me. ſup 19. diſt. ſi Romanorũ. Similiter inſtrumentum extra de cenſi. cum olim. Item iuramentum. C. de reb. credi. generaliter. Argum. contra iſta 2 q 7. ſi hæreticus 37. diſt. ſi quid veri. Sol. iſta ſunt ſpecialia fauore fidei.

b ¶Arguere.] Sed hoc non poteſt fieri niſi per alios teſtes; ergo viſis atteſtationib. poſſunt induci alij teſtes: quod eſt contra id extra eo. fraternitatis. Conſueuit reſponderi, quod directè non poſſunt induci teſtes contra teſtes, ſed indirectè, vel probando corruptionem. ut extra eo. ſeries. extra de prob. licet Vel probando teſtes aut perſonas fuiſſe in alio loco tunc temporis ext. eo. ex tenore. Sed contra hæc eſt cauſa quare non admittant teſtes poſt publicationem, quia timetur ſubornatio: ſed ſubornari poſſunt, licet teſtes indirecte inducantur. Item teſtes aduerſarij volunt probare de alio tempore: ergo ego inducam teſtes ad probandum de eodem tempore iniquum enim eſſet, quod aliquid permitteretur impugnãti. & non permitteretur defen denti. ff. de reg. iur. non debet cum dicta meorum teſtium poſſim confirmare, ut dixi ſupra 3. q. 3 de inducijs. Ad hoc poteſt dici, quod ſpeciale eſt in cauſa matrimonij, ut inducantur teſtes quandocunque: etiam per ſniam: quia ibi non tranſit

c ¶Oſtenderit.] Vel etiam infamiam, poſtea contractã, vt extra de teſti. cogen. præterea. ſimile ſu. diſt. 19. ſi Romanorum. extra de accuſ. nulli.

SED OBIIC TVR. CASVS. Dictum eſt ſupra in cap. teſtes autem, quod intra xiiii. annum non poſſunt aliqui teſtificari, ſed contra hoc obijcit Gratia. de puero triginta dierum. Nam cum de fornicatione accuſaretur B Bricius, & diceretur filium genuiſſe triginta dierum in medio populi profeſſus eſt ille puer Bricium ſuum patrem non eſſe. Sed ſoluitur hoc, quod miracula diuina non ſunt trahenda ad conſequentiam, nec in exemplũ actionis humanæ.

DE quarta vero.] Hæc quæſtio diuiditur in tres partes, in quarum prima probat duabus auctoritatibus quod nullus debet eſſe accuſator & iudex & teſtis. Sec a ibi, [Inſcriptio.] Tertia ibi, [De domo.] Io. de Fan.

Teſtis & accuſator an poſſit quis ſimul eſſe.

CASVS. Hic intitulatur quarta quæſtio, qua quæritur an idem poſſit eſſe accuſator, & teſtis. Et reſpondetur quod non, vt inf. ca. 1. & 2 niſi forte in cauſa matrimonij: vbi dicunt quidam, quod idem poteſt eſſe accuſator & teſtis. arg. 35 q. 6. c 1. & 2. & in ſumma ubi notauit Hugo. & Ioan. hoc dicit.

d ¶De quarta vero.] Hic quæritur, an aliquis ſimul poſſit eſſe teſtis, & accuſator? Et eſt dicẽdũ quod nõ, vt inf. c. c. 1. & 2. q.

¶Accuſator & teſtis, vel iudex aliquis ſimul eſſe non poteſt. C. I.

NVllus vnquam præſumat accuſator [a] ſimul eſſe & iudex † vel teſtis: qm̃ in omni iudicio quatuor [b] perſonas neceſſe eſt ſemper adeſſe; ideſt iudices electos, accuſatores idoneos α, defenſores congruos, atq; teſtes legitimos. Iudices autē β debent vti æquitate [c], teſtes veritate, accuſatores intentione ad amplificandā cauſam, defenſores extenuatione ad minuendam [d] cauſam.

Anſel. li. 3. c. 75. Burc. li. 16. c. 15. Iuo p. 6. c. 321. Pann. li. 4. c. 81.

α ¶Idoneos.] *Apud Fabianum & Burchardum, & Iuonem hic locus ita habet*, iudices electos, & accuſatores, ac defenſores, atq; teſtes. *Verum quia voces illa* idoneos, congruos, legitimos. *ſunt in omnibus vetuſtis codicibus Gratiani & Pannormia, nihil eſt mutatum.*

β ¶Iudices autem.] *Hac neque in epiſtola ſunt, neque apud alios collectores niſi in Pannormia.*

Item Damaſus Papa, epiſt. 3. c. 7.

¶Quilibet in cauſa duas perſonas gerere non valet. C. II.

ij NUllus introducatur perſonaliter [e], ſed accuſatores & accuſati æqua audiantur ratione, iuxta quod geſtorum ordo exigit. Accuſatores vero, & iudices nō ijdē ſint, ſed per ſe accuſatores, per ſe iudices, per ſe teſtes, p ſe accuſati, vnuſquiſq; in ſuo ordinabiliter ordine. ¶Nā inſcriptio [f] primo ſemper fiat [g], vt talionē calumniator recipiat; quia ante inſcriptionem nemo debet iudicari, vel damnari; cum & ſæculi leges hæc eadem retineant.

Poly. li. 5. tit. 1. Burc. li. 16. c. 31. Pann li. 4. c. 80. Iuo p. 6. c. 337.

2 *Vt codice* [h], *lib. nono, titulo de accuſationibus, & inſcriptionibus, l. 7. & codice, eodē lib. de adulterijs, l. 6. & titulo de Abigeis, l. vnica.* ¶*Aliquādo etiā ſine inſcriptione*

& 2. q. 1. multi. nec. n. ſimul debet quis fungi pluribus officijs vt 16. q. 1. presbyteros. & 79. diſt ſingula. In matrimonio eſt ſpeciale, vt idem ſit accuſator & teſtis, vt not. 35. q. 6. c. 1. tamen improprie dicitur in matrimonio accuſatio: nam mixta dr̃ inter ciuilem & criminalem, vt extra de pro cu. tux. In denūciatione aūt idē eſt denūciator & teſtis, vt ext. de teſt. in omni negocio. & ext. de ſi mo. licet. ſed ex quo ſemel quis apparuit inter accuſatores, amodo non poteſt eſſe teſtis. vt extra de accu. cum P. Manconella.

NVllus.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd null' debet ſimul accuſator eſſe & teſtis, uel iudex: quoniā in omni iudicio quatuor dēnt eſſe diuerſitates pſonarum ſcilicet accuſatores, rei, iudices, & teſtes; & oſtendit quod ſit officium cuiuſlibet eorū: quod in litera patet.

a ¶Accuſator.] Niſi in cauſa matrimonij vt 35. q. 6. c. 1.

b ¶Quatuor.] Extra de uerb. ſigni. totus contra. ſed dic φ quatuor ſunt perſonę, ideſt, quatuor genera perſonarū, uel dic qđ appellat ibi tres teſtes, ideſt, tria gn̄a probationum, ſ. inſtrumentorum, teſtium & famę. Sed obijcit de crimine notorio, ut extra de ele. venerabilem. §. nos igitur. & vbi qs confitetur aliquid. vbi iudex ex officio procedit in his enim non accuſator. Sed loquitur hic cum ordinario iure proceditur, ſcilicet in forma iudicij.

c ¶Æquitate.] C. de iud. placuit. 45. diſt. omnis qui.

d ¶Ad minuendam.] Non tamen ut falſo inducat aliquod ius. Sed nunquid tenetur aduerſario dicere iura quæ pro ipſo faciunt; nō: tamen in corporali bello licitum eſt decipere hoſtem, ut 22. q. 2. utilem & 23. q. dn̄s.

NVllus.] CASVS. Dr̃ hic φ iudex in iudicio non debet vti acceptione perſonarum inter accuſatorem & reum: ſed æqualiter audiat vtrumque, & φ per ſe debet eſſe accuſator, per ſe reus, per ſe iudex, per ſe teſtis, & unuſquiſque debet eſſe in ſuo officio.

e ¶Perſonaliter.] ideſt, cum acceptione perſonæ, ut 3. q. 9 cap. ult quia honor unius perſonæ non debet obeſſe alij, ut C. de digni. l. 3. ſi. 12. 11. q. 3 ſi quis uero C. de ſtat & ima. l. 4. iudex tamen magis dignum poteſt honorare, vt 2. q. 7 quæritur, & q. 8. quiſquis. non tamen ſedebit cum iudice cum agitur in cauſa, vt C. de off. c ui. iud l. 1.

INSCRIPTIO Hæc eſt ſecunda pars huius quæſtionis in qua ponit Gratia. quatuor caſus, in quibus non eſt inſ. tibi neceſſe. Io. de Fan.

CASVS. Dicit Gratianus φ inſcriptio ſemper in accuſatione debet fieri, vt accuſator obliget ſe ad pœnam talionis, vt probatur nono libro Codicis de accuſationibus. & c. Hug. tamen videtur velle, φ omnia ſupradicta verba ſint de præcedenti capitulo, vſque ibi. Vt codice. poſtea ſunt verba Gratia. Idem videtur velle Beneuen. in caſibus ſuis: ſed ego habeo. § ibi. Inſcriptio. &c.

f ¶Inſcriptio.] Et ſi non fuerit facta, nihil ualet quod actum eſt. 2. q. 1. in primis. ibi, quod ſi forte hæc ſolenniter. Sed an obligabit ſe accuſans ad talionem; arg φ ſic, ext. de accuſa. ſuper his. C. de fide inſtru. l. 2 contra. C. de aduoc diuer. iud. l. 1. Dico φ ſic, licet quidam legiſtæ ſecus dicant. 2.

g ¶Semper fiat.] Niſi in caſib. notatis. 2. q. 7. in ſumma.

h ¶Vt codice] Iſtud ut reſpicit uerba ſequentia.

ALIQVANDO. CASVS. Dictum eſt ſ in § Gratiani uel in c ſecundū quod ſupra not. quod in accuſatione eſt inſcriptio facienda ſemper. Nunc autem ponit Gratianus quatuor ſpeciales caſus, in quibus inſcriptio nō exigitur. Primus eſt quando per officiales nunciantur præſidibus aliorum delicta. Secundus quando vir vult accuſare vxorem ſuam de adulterio iure mariti intra ſexaginta dies utiles computandos a tempore diuortij Tertius eſt quando quis de abigeatu accuſatur. Quartus eſt in crimine iniuriarum. In alijs uero criminibus ſemper debent fieri inſcriptiones, quæ crimen & tempus deſignent, ut alterutram partium legum auctoritas terrere poſſit. Sed in quibuſdam male dicit Gratianus hic, vt dicit Hug. in ſumma, & ut Ioan. notauit in hoc loco.

Ideſt, argumentorū ſiue confeſſionum, ut ibi not. Tan. & Ber. & ſic non ob qđ no. iu. e q. 1. ſæpe. in gl. 1. Arch.

Perſonarum acceptio tū dēt eſſe in iudicio.

a ¶Per

a ¶Per officiales.] Hoc exemplū non valet, quia ibi non fit accuſatio loquitur. h. in notorio crimine, iſta lex, qđ ſolum officialis denunciant, ſi enim denunciat officialis aliud crimen, ei non creditur: niſi probet legitimè, vt C. de accuſ. ea quæ, C. de curio. l. curioſi, lib. 12. niſi euidens ſit calumnia: vt C. de adul. iure mariti, ff. eo. is cuius. Iure tamen nouo tenetur & vir inſcribere, vt in auth. vt hæc mat. & aui x. §. cauſas coll. 9. & extra de procur. tuæ. ſecundum canones non vr, ꝙ ſuſtineat pœnā talionis, vt 33. q. 5. hæc imago. Sed hoc eſt verum, cū agit ad tori ſeparationē, ſecus ſi agat ad pœnā legalē: vt extra de procu tuæ.

Officiales ſolum notoria denūciare debent.

A D- † officium.] orig. Ea quidam C. de accuſ. & inſcri.

Maritus duplici iure pt v. orem accuſare.

accuſatio fieri poteſt. [*Ea enim, quæ per officiales* † [a] *præſidibus denunciantur, & citra ſolennia accuſationum poſſe perpendi incognitum non eſt.*] ¶*Item codice de adulterijs l. 6. Si maritus iure mariti, hoc eſt intra ſexaginta dies* [b] *vtiles adulterium vxoris ſuæ accuſare voluerit, quam ex ſuſpicione* [c] *ſola ream facere valet, non continetur vinculo inſcriptionis. Item C. de Abigeis l. vnica:* [*Abacti* [d] *animalis accuſatio non ſolum cum inſcriptionibus, ſed etiam ſine obſeruatione* [f] *proponitur.*] ¶*Item cod de accuſ. l. 8.* [*Si quis ſe iniuriam ab aliquo paſſum putauerit, & querelam deferre voluerit, non ad ſtationarios* [h] *decurrat, ſed præſidalē adeat poteſtatem, aut libellos* [i] *offerens, aut querelas* [k] *ſuas apud acta deponens.*] ¶*In alijs* [l] *autem α criminalibus cauſis dignum eſt, vt inſcriptiones præponantur, quæ magnitudinem videlicet criminis, tempuſque deſignent, vt alterutram partē digna legum terrere poſſit auctoritas β.*

1 Immo, & lex antiqua dicit, ꝙ ſolēnia accuſationis implere debet. ff. de adul. l. miles §. qdam ſm L.

α ¶In alijs autem.] *Lex 16. de accuſ. ſic habet,* in cauſis criminalibus, *cætera vero eodem planè modo atque a Gratiano referuntur.*

β ¶Auctoritas.] *In vulgatis hic repetebatur verſiculus.* Inſcriptio. *ex capitulo Damaſi: ſed abeſt a vetuſtioribus codicibus, & fruſtra reperitur.*

c ¶Quā ex ſuſpicione. 32. q. 1. c. 1. & 2.

d ¶Abacti.] .i. cum quis gregem abigit, vel partem gregis.

e ¶Inſcriptionibus] id eſt cum agitur criminaliter.

f ¶Obſeruatione.] .i. cū agitur ciuiliter.

g ¶Si quis.] C. de accuſ. ſi quis ſe.

h ¶Non ad ſtationarios.] id eſt, non pedaneos iudices.

i ¶Aut libellos.] Cū criminaliter.

k ¶Aut querelas.] Cum ciuiliter.

l ¶In alijs.] Male exemplificat magiſter vbi nō cogitur quis inſcribere, ſed veros caſus poſui ſupra. 2. q. 3 notandum, & q. vlt. in ſumma.

De domo etiam iudicis accuſator, vel teſtis produci nō debet, ne in cauſam ſuſpicionis incidat iudex.

Vnde Nicolaus Papa ad Michaelem Imp epiſtola, cuius initium eſt: [*Propoſueramus.*]

¶Suſpicionis incidet in crimen iudex, de cuius domo, vel accuſator, vel teſtis producitur. C. III.

Contra ritum eccleſiaſticum, contraq; venerandas leges [m], pducitur accuſator de imperialibus ædibus [n], & cui imperari poteſt, ad falſum dicendum teſtimonium adhibetur. Fiunt ſuſpecti iudices, & mercenarij, & lupi cuſtodes, qui videbantur eſſe paſtores.

¶*Caput hoc emendatum eſt ex ipſo originali Romæ impreſſo.*

DE DOMO CASVS. Iſte §. reſpicit illa duo c. ſupra poſita nullus, & nullus, vbi dictum eſt, ꝙ nō debet eſſe idem accuſator, & teſtis, & iudex. Nunc vero dicit, ꝙ de domo iudicis nō debet produci actor vel teſtis, ne iudex habeatur ſuſpectus.

Contra ritū.] CASVS. Coram Imperatore accuſabat quidā de domo imperiali, & pducebatur accuſator, & teſtis cui poterat imperari. ſed Nicolaus reprehendit hoc dicēs hoc eſſe contra legē & ex hoc iudices ſuſpecti fiunt.

m ¶Leges.] Extra de offic iudi de leg. cauſam 2. ff. de iuriſdiom. iud. q ui iuriſdictioni.

Et Fœlix Epiſt. 2. ad epiſcopos Galliæ.

QVAESTIO V.

DE quinta [o] *vero quæſtione in concilio Carthaginienſi 3. c. 9. ſic inuenitur definitum.*

ADDITIO. In hac lege non dicitur, ꝙ inſcribant: ſed dicitur ꝙ ſi non probant, puniuntur vt calumniatores, ſecundum Lau.

b ¶Sexaginta dies] A tempore diuortij computandos, vt ſt. de adul. l. is cuius ope. §. pen. ſed iure extranei poteſt eam accuſare poſt hos dies etiam: dum tamen cauſa non excesserit quinquennium ſt. eod titu. mariti. ſed ad tori ſeparationem etiam poſt ſeptennium pōt, vt 33. q. 2. admonere. Conſiſtit autem ius mariti in hoc, quod ex ſuſpicione violenta facit vxorem eam, & quod præfertur alijs accuſatoribus, & quòd non inſcribitur: & ꝙ non punitur quaſi calumniator, ſecundum quoſdam.

n ¶De imperialibus ædibus.] idest, de domo cuiuslibet iudicis 1 De hoc dixi 3. q. 5. accuſatores iudex tamen ſuos domeſticos cogitur recipere contra ſe, vt C. de aſſeſ. ſi poſt.

DE quinta vero.] CASVS. Hic intitulatur quinta quæſtio, qua quæritur an ſit excommunicandus accuſatus, ſi die ſtatuta non veniat ad cauſam. Et certum eſt, ꝙ ſic, ſi ex contumacia abeſt, & agitur hic de iudiciis ſiue expectatorijs.

o ¶De quinta.] De iure ter eſt citandus quilibet, vt 24. q. 3.

1 Gnaliter ſeruandū eſt ꝙ nullus ſit iudex in omni cauſa, vbi quis de domo ſua eſt actor, reus vel teſtis, qa vr eē ſuſpectus ſi hoc contingat, delegetcā, ſm H. L.

Citatio de iure debet eſſe trina.

q. 2. de illicita. ſi tñ ad primam citationem non venerit, delinquit, quia ſpernit mandatum iudicis, & punitur. ff. ſi quis in ius voc. non ierit. l. 2. ff. ſi quis ius dicen. non obtemp. l. vnica. & præſtabit ſumptus litis de illa factos, vt de iud. ſancimus. Et agitur de induciis citatoriis, ſiue expectatoriis, quæ dantur epiſcopis, & eędem dantur presbyteris, & diaconis, vt 15. q. 7. ſi autē & dictum eſt de his ſu. 3. q. 2. in ſumma.

Ioan. Sol. excommunicatus eſt, ſed abſoluitur ſine expenſis, quia excommunicatio tenet, niſi in duobus caſibus, vt de extra de ſen. excom. per tuas. B.

b ¶ Menſis] Vel trium menſium, vt inf. prox. q. 3. c. 3. & q. 2. c. 2. contra.

c ¶Ex

¶Non eſt à communione ſuſpendendus, qui die ſtatuta ad cauſam venire non potuit. C. I.

QVisquis epiſcoporum accuſatur, ad primatem prouinciæ ipſius cauſam deferat accuſator. Nec a communione ſuſpendatur, cui crimen intenditur, niſi ad cauſam ſuam dicendam[a], electorum iudicum, die ſtatuta, literis euocatus minime occurrerit: hoc de intra ſpatium menſis[b] ex ea[c] die, qua eum literas accepiſſe conſtiterit. Quòd ſi aliquas veras neceſſitatis cauſas probauerit, quibus eum occurrere nō potuiſſe manifeſtum ſit, cauſæ ſuæ dicendæ intra alterum[d] menſem integram habeat facultatem. Verum tamdiu poſt menſem ſecundum non communicet[e], donec purgetur. Sin autem nec ad concilium vniuerſale occurrere voluerit, vt vel ibi cauſa eius terminetur, ipſe in ſe damnationis ſuæ ſententiā[f] dixiſſe iudicetur. Tempore ſane, quo non communicat, nec in ſua eccleſia, vel parochia communicet[g]. Accuſator autem eius, ſi nunquam diebus cauſæ dicendæ defuerit, a communione non remoueatur. Si vero aliquando defuerit ſubtrahēs ſe reſtituto in communionem epiſcopo remoueatur a communione accuſator †[h], ita ta-

Anſ. l. 3. c. 126.
Burc l. 1. c. 160.
Ino p. 5. c. 270.
Pan. l. 4. c. 106.

inf. 5. q. 3. ſi ęgrotās

QVisqs.] CASVS Statutū fuit in concilio Carthaginiēſi, vt epiſcopi apud primatē prouinciæ accuſent. Et ſi eps, qui accuſabatur, vocatus ad cauſam die ſtatuta, hoc eſt intra menſem cōputādum a die receptionis literarū non venerit, debet excōicari, & ſi poſtea venerit allegaturus cām quare non venerit, dabitur ei ſpatium alterius menſis: ſed remanebit excōicatus donec probet iuſtum impedimentū: ita q nec ſuis, nec alienis communicet, interim ſi non venerit, finito ſecundo menſe, condemnabitur. Si vero accuſator die ſtatuta nō venerit, excommunicetur reo, vel epiſcopo præſente cōmunioni reconciliato. Si tamen poſtea iuſtum impedimentum probauerit, abſoluatur, & cauſam agere permittatur. & expone poſt ſecundum menſem, ideſt, poſt principium ſecundi menſis. Vel ſic: Epiſcopus accuſatus, ſi intra tempus vnius menſis a tempore receptionis literarū non venerit, excommunicatur. ſi allegat iuſtum impedimentum, datur ei alius menſis. ſed remanebit excommunicatus quouſque probabit iuſtum impedimentum, & ſi non venerit ſecundo menſe, damnabitur. ſi vero accuſator non venit die ſtatuto, excommunicandus eſt, ſed ſi iuſtam probat abſentiam, abſoluetur, & poſtmodum aget. iſte eſt caſus ſecundum Hug. & ſecundum eum exponitur poſt menſem ſecundum, ideſt, poſt principium ſecundi menſis.

ALIVS CASVS. Aliquis vult accuſare epm, vadit ad primatē, vocatur epiſcopus: eligit iudices epiſcopus: deinde vocatur ab eis, vt ſit tali die coram eis, & ſi tunc non venerit, ſuſpendatur. Si autem miſerit nūtium quia allegat iuſtam cauſam abſentiæ, vel aliam iuſtam excuſationem, datur ei alius menſis, & ſi in fine ſecundi menſis non venerit, tunc excommunicatur, & ſecundum hoc expone poſt ſecundum menſem, ideſt, poſt finem ſecundi menſis. & ſic non obſtat inf. cauſa prox. q. 3 ſi ægrotans, quia ibi datur tertius menſis ad conuincendā malitiam. extra de dolo & contu. cum olim.

1 No hic L. q talis citatus non eſt excōīa argu. ext. de pign. ſignificante, ff. de ſolu. ſi ſeruus Ach.

2 Qualiter aut probetur impedimētū & caſus fortuitus vide Ant. & B. in l. quæ ſitum, & per Io. de Imo plenius ff. de re iu. hēt ēt per Bar. in l. contumacia. §. ſi ff. de re iu. & C. de nauf. l. ſi qs. per Spe. ī ti. de dil. §. 1. ver. in ſum. p Cy. & Bal. in l. ſi. C. de fide inſtr. & ēt per eundē Bal. in l. qui accuſare. C. de eden. & Ant. in l. ſi. de ſerui. facie. ēt qđ not. Bar. in l. ſi quis ex argentariis, §. pen. ff. de eden.

a ¶Occurrerit.] Sed pone, q iudex ita dixerit, ſi non veneris die illa, ſis excommunicatus 1 & ille non venit, quia non poteſt venire, nunquid erit excommunicatus? Videtur q non nam & auditur hic cauſa abſentiæ, & probata cauſa 2 non abſoluitur; nec enim extat conditio. quia non dicetur non veniſſe, ex quo caſu non venit, vt ff. de conditio. & demonſtra l. 2. nec propoſuit iudex excommunicare ipſum in omni caſu, ſed in caſu contumaciæ tantum argumen ad hoc ff. de ſol. ſi ſeruus decem. in fin. & cum non ſit contumax, pœnam contumaciæ nō patit, ſi nō venit, vt ff. de re iud. contumacia.

c ¶Ex ea.] Nota q computandum eſt ſemper tempus a receptione literarum, vt hic, & 16. q. 3 placuit 2. extra de ap. ſupra eo. 2. & C. de execu tuto l. quinquaginta. nec computabitur dies, in quo recepit literas, vt ff. ſi quis caut. l. 1.

d ¶Alterum.] Sed obiicitur, aut primus menſis fuit peremptorius, aut non ſi non, quare excommunicatur: contra illud 24. q. 3. de illicita? Si fuit, quare datur ei alius menſis poſtea? Item qualiter fuit hic miſſum peremptorium prima vice: contra illud extra de dila ca dilecti. Si vis tenere caſum Hugo dic quod hic ex cauſa fuit primo miſſum peremptorium, vt extra de in integ reſt. cum ex literis. in ſi. & ff. de iudic nonnunquā, & ſequens peremptorium datur ad cōuincendam malitiam ſic inf. 5. q. 3 c. 1. Secundum alium caſum non eſt primus peremptorius. ſecundum hoc dic quod non punitur hic ſententia excommunicationis, ſed ſuſpenſionis, vel alia nam bene punitur quis in citatione non peremptoria, vt 5 quæſt. 2. præter ti. C. de iudi. ſancimus, ff. ſi quis in ius voc. non ier. l. 2

e ¶Non communicet] In ſacramentis.

f ¶Damnationis ſuæ ſententiam.] Cum lis eſt conteſtata, vt dixi 3. q. 9 decernimus, vel legitur de ſententia excommunicationis.

g ¶Communicet.] Arg. q qui eſt ſuſpenſus in vna eccleſia, & in altera, quia cum ſit tantum vna eccleſia, non poteſt eſſe partim intra, & partim extra eccleſiam, vt 24. q. 1. loquitur, & 6. q. 1. ſi quis presbyter. arg. contra. 38. d. ſi quis alterius

h ¶Accuſator.] Sed quare cogitur iſte accuſare, contra illam regulam C. vt nemo inuitus agere, vel accuſare compellatur? Item nonne primo accuſator eſſet admonendus, vt C. qui accuſa. non poſ. qui crimen. Forte hoc eſt ſpeciale in epiſcopo, ſicut aliud inf. cauſa prox. q. 2. c. 3 & hoc obtinet cū ex accuſatione orta ē infamia contra epiſcopum, & ideo cogitur accuſator procedere, vt inf. prox. q. 1. quidam, & q. vlt. Epiphanium. Vel hic inſcriptum fuit, & ideo cogebatur procedere vt ext. de accu.

† Gēca hoc text. ſua glo. l. eum. & Bar. ff. de cuſ.

Suſpenſus in vna eccleſia eſt in oibus ſuſpenſus.
Accuſare cogitur aliquis quandoque

Idẽ ſi a- uenit & reus vel uerſo. in tñ fuit editus & potuit ſſe cau- prout nõ de do.& tu. vene- lis & l. tit cap. r. & eſt Bris.

acc. licet. in fi. Si autem nec accuſator, nec accuſatus venit; tunc neuter eſt puniendus 1. ff. ſi qs in ius voc. non ier. l. 2. §. vlt. Itẽ hès hic, ꝙ ſi accuſator nõ ꝓbat iuſtam cãm abſẽtiæ, ammodo no audit de illo crimine, vt ext. de accu. licet. C. qui accu. nõ poſſ. l. 3. Item fortè de crimine agitur & ciuiliter. ff. de iure fiſ. l. 2 §. ſenatus. Idẽ vbi accuſator inſtrm falſum, vt ext de fide inſtr accepimus. & c. contingit. Idem vbi accuſatur matrimonium vt extra qui matri accuſ poſ. c. per tuas. Idem vbi præfingitur terminus ad inducendos teſtes, vt extra de prob. licet. Idẽ vbi proponit terminus ad exceptiones ꝓponẽdas vt ex. de exc. paſtoralis. Idẽ ubi impetit ſtatus alicuius. vt C. de inge. ma. diffamari. Secus autẽ in ciuilibus negocijs, vbi per trienniũ expectatur, vt C. de iudi. propetandum.

a ¶ Adimatur.] Vt C. qui accuſa non poſſ. ſi ca. & l. qui crimen.

b ¶ Probauerit.] Sũmaria ſufficit in hoc caſu, vt 12. q. 1. c. 1. C. de reb. cred. in bonæ 100. diſt optatũ. ext. de proc. ex inſinuatione. non enim requiritur ꝙ plene probetur cã abſentię, vt ext. de ſent & re iud c. cum Bertoldus 2. arg. cõtra ext. de in integ reſtit. c a. ex literis 3.

men vt nec ipſi adimatur [a] facultas cauſæ peragendæ, ſi ſe ad diem occurrere non noluiſſe †, ſed non potuiſſe probauerit [b].

† *al. noluiſſe.*

α ¶ Electorum iudicum.] *Iſta duæ voces abſunt ab editione Colonienſi conciliorum in quatuor tomis.*

β ¶ Vniuerſale.] *In cõcilio ipſo additur,* anniuerſarium, *quod in Africano concilio, c. 62. oſtenditur de uniuerſali concilio Africa eſſe intelligendum.*

γ ¶ Nec in ſua eccleſia.] *Sic in cæteris conciliorum editionibus, & codice canonum, & apud cæteros collectores. Sed in editione quatuor tomorum eſt,* nec in ſua plebe communicet. *Græce c. 19. legitur:* μὴ δὲ ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐκκλησίᾳ, μὴ δὲ ἐν παροικίᾳ κοινωνήσῃ, *id eſt,* neque in propria eccleſia, neque in parochia communicabit.

QVAESTIO VI.

S*Exta vero quæſtio eodem ſeptimo capitulo concilij Carthaginienſis tertij terminatur, in quo ſequitur.*

Sexta vero.] CASVS. Hic ponit 6. q. qua quæritur an illi, qui in accuſatione epõrum culpabiles inueniuntur, poſſint de cętero admitti ad ſui vel ſuorum cauſæ proſecutionẽ. Et reſpondet, ꝙ ſic, ſi ſuam velint proſequi iniuriam uel ſuorum ciuiliter & nõ criminaliter: nec in cauſis eccleſiaſticis. Caſum vero illorum ca illud. & ſi accuſatorum, inuenies ſupra 5. q 10 ſi accuſatorum. Aliud c planum eſt.

2 Adde no. in l. seruum quoque. §. publicè. ff. de proc. & l. penult §. ad crimen. ff. de publ. iu. 3 bi de hoc & 86. d. tanta.

¶ In ciuili, & proprio duntaxat negocio ad arguendum admittitur, qui in epiſcopi accuſatione culpabilis inuenitur. C. I.

3. q. 10. c ſi. Anſ. l. 3. c. 121. Burch. ibidem. Iuo ibidem. Pann ibid. † *al. dicere.*

al ad accuſandum uel agẽdũ.

ILlud uero placuit, ut cum agere cœperit in epiſcoporum iudicio, ſi fuerit accuſatoris perſona culpabilis, ad arguendum † non admittatur [c], niſi proprias cauſas, non tamen eccleſiaſticas, vel criminales δ aſſerere † voluerit.

c ILlud] ¶ Non admittatur.] Iſtud eſt expoſitum ſup. 3. q. 10. ſi accuſatorum & cap 1. & 2.

c ¶ Nõ admittatur.] Quidam dicũt quod in nullo crimine admittatur contra epiſcopum.

δ ¶ Vel criminales.] *Abeſt hoc à concilio, & cæteris collectoribus, ſed retentum eſt ob caſum; & repetitur in cap. ſi accuſatorum.*

Item ex concilio Carthaginienſi 7. c. 2. prope finem.

¶ Propriam cauſam agere valet, cui accuſare non licet. C. II.

Ivo p. 16. c. 64.

OMnibus [d], quibus accuſatio denegatur, in cauſis proprijs accuſandi licentia non eſt deneganda.

d OMnibus.] Excipiuntur excommunicati, vt ſupra. ea. q. 1 c. 1. Item ſerui & impuberes, vt ſup. 3. q. 7. §. tria in princ. & minores

Accuſare ꝓhibentur alij qui.

Item Fœlix Papa omnibus epiſcopis per Galliæ prouincias conſtitutis, epiſtola ſecunda.

¶ In accuſatione epiſcoporum deficiens ciuiliter tantum experiri poterit. C. III.

3. q. 10. c. ſi. Ivo p. 6. c. 418.

SI accuſatorem perſonæ in iudicio epiſcoporum culpabiles apparuerint, ad arguendum non admittantur, niſi proprias cauſas aſſerere, non tamen criminales uel eccleſiaſticas uoluerint.

Item Hadrianus Papa in capitulis, c. 5.

¶ De eodem. IIII.

QVòd ſi accuſatorum perſonæ in iudicio epiſcoporũ culpabiles apparuerint, ad arguendum non admittantur, niſi proprias cauſas habuerint, non tamen criminales, vel eccleſiaſticas.

Digitized by

ni pari[a] †numero credend quidem eſt, ſed quod naturæ negocij conuenit, & quod inimicitiæ, aut gratiæ ſuſpicione caret: confirmabitq; iudex motum animi ſui ex argumentis, & teſtimoniis, quæ rei aptiora, & vero prox mora eſſe compererit. Non enim ad multitudinem[b] reſpici oportet; ſed ad ſinceram teſtimoniorum fidem, & teſtimonia, quibus potius lux ueritatis aſſiſtit. *Item lege 2. ff. eo.*

†al. impari.] orig.

¶ In teſtibus † fides, dignitas[c], mores, grauitas examinanda[d] eſt: & ideo teſtes, qui aduerſus fidem teſtationis ſuæ uacillant[e], audiendi non ſunt. *Item lege 3.*

†teſtimonijs.] orig.

¶ Teſtium fides diligenter examinanda eſt: ideoque in perſona eorum exploranda[f] erunt in primis conditio

omnium ſuccumbant, licet ita ſit in inſtrumentis, quia inſtrumenta ſua poteſt quis præuidere, an ſibi contradicant. vnde imputet ſibi ſi contraria inſtrumenta exhibet ſed in teſtib neſcit quid dicturi ſint. Dicas ergo, quod ſi teſtes contradicant teſtibus, ſiue ex eadem, ſiue ex altera parte productis. primo concordabit iudex contrarietatem illam ſi poteſt, vt extra de teſt. cum tu fili. inf. de pœn. diſtin. 1. periculose extra de ver. ſign. nihil obſtat. 11. quæſt. 3. anteceſſor. Idem poteſt dici de contrarijs inſtrumẽtis, vt extra de conſue. cum dilectus. niſi manifeſta ſit contrarietas, vt 3. quæſt. 9. nihilominus. 35. quæſt. 6. de parentela Vbi ergo teſtes contrarij ſunt, nec poſſunt concordari, ſemper teſtimonium plurium præualebit, niſi ex altera parte ſit tanta dignitas, vt merito debeat præiudicare numero, vt extra eodem, in noſtra, vel niſi pauciores veriſimiliora loquantur, vt hic: vel niſi per pauciores teſtes plura probentur, quàm per plures. Verbi gratia. Plures teſtes probant me poſſediſſe rem aliquam per xl. annos: pauciores probant eandem rem te poſſediſſe per xl. annos, & præterea probant titulum poſſidendi: tunc dicerem præualere teſtimonium paucorum, vt extra de proba. licet. Et hæc vera ſunt vbi teſtes de eodem tempore inducti ſunt. Si uero teſtes alterius partis inducuntur contra teſtes alterius partis, ut ſi mei teſtes probaſſent me contraxiſſe cum aliquo in aliquo loco, & tu induceres teſtes ad probandũ, ꝙ ego non fuiſſem tunc temporis in illo loco, hic poſſet uideri, ꝙ ſecundis teſtibus potius eſſet credendum quam primis, ut extra eod. ex tenore & c. ſerie extra de excep. denique. Sed hoc non credo, immo credo in tali caſu, ꝙ ſi ſecundi debent reprobare dicta priorum, ꝙ etiam plures debeant eſſe teſtes, & longe melioris famæ, ut C. de contrah. ſtip. optimam hoc ideo, quia præſumitur magis ſubornatio poſt publicatas atteſtationes, quam ante. Si autem teſtes ex omni parte ſunt pares, & in numero, & in dignitate: tunc fertur ſententia pro reo, ut extra de proba. ex literis. extra de fide inſtru. inter dilectos. in fin. Ioan. niſi in matrimonio, & in cauſa liberali, & pro teſtamento, & in dote, vt extra de ſenten. & re iudi c. vlt. B. ſi autem neuter poſſidet, ſed vterque rem ab aliquo extraneo petit; tunc ſi teſtes utriuſque partis ſunt pares res diuidatur ſi poteſt, ut extra de præſump. afferte Si eſt res indiuidua, poteſt iudex gratificari & dare cui vult. extra de paro. cap. primo, vel res ſorte diuidatur, ut 26. q. 2. cap. ſors. Si uero teſtes contradicant inſtrumento, aut contradicunt inſtrumento proprio, aut extraneo. Si proprio, ſcilicet in quo ſunt ſcripti præualent teſtes inſtrumento, extra de probatio. tertio. extra de condi. appo per tuas. ff. quemadmo. teſtamen. aper. l. prima, in Authen. de fide inſtrumen §. ſi uero. colla 6. Si uero contradicant alij inſtrumento, in quo non ſunt ſcripti, dixerunt quidam, quod ſemper præiudicat viua uox mortuæ, ut in Authen. de fide inſtrumen. § ſi uero. collat. 6. Alij dicunt, quòd ſi factum eſt remotum ab hominum memoria, potius creditur inſtrumentis, quàm teſtibus. ſed ſi factum eſt recens, potius creditur teſtibus quàm inſtrumentis, tum ideo quia memoria hominum, quandoque non habetur ultra annum, vt ff. de probat. ſi arbiter. tum ideo quia teſtes conſueuerunt fidem ſuam variare ex tractu temporis, ff. de Car. edict. l. tertia, §. duæ. ff. de damno infect. l. qui bona. § vltimo. Ego credo quòd contra quodlibet

Sñia ꝓ reo ferenda ẽ data paritate ꝓbationum in ſi. in quatuor caſib.

Teſtes ſi cõtradicunt inſtrumento, quid iuris.

inſtrumentum admittuntur teſtes, quantumcunque ſit publicum, vt extra de præſcrip ad audientiam C d e probatio. cum de præcibus non tamen concedo, quòd teſtimonium duorum vel trium præualeat inſtrumento. nam cum inſtrumentum obtineat vicem duorum teſtium,

ſtium, & præterea tabellio æquipolleat, vel maior eſt vno teſte, oportet quòd ad minus per quatuor teſtes reprobetur inſtrumentum, ut extra de fide inſtrumen: cum Ioannes: fallit tamen hoc in duobus caſibus, ubi videtur, quòd contra inſtrumentum non admittuntur teſtes 1. ſicut contra inuentarium publicè confectum non admittuntur teſtes, vt C. arbitrium tute. l. vlti. & in confeſſione, quæ fit à muliere in inſtrumento, in quo confitetur ſe recipiſſe pecuniam pro interceſſione, vt C. ad Velleia. antiqua. quædam tamen ſunt quæ melius probantur per inſtrumentum, quàm per teſtes, ut ſententia lata, & arbitrium & commiſſio facta iudicibus. 97. diſtin. nobiliſſimus extra de offi. delega. cum in iure.

a ¶ Impari.] Ideſt, quod tot ſunt ex una parte, quot ex alia. Vel dic impari, ut ſit una pars, quod plus valet.

b ¶ Ad multitudinem.] Arg. pro paucitate contra multitudinem 2, ut 31. di. Nicæna. 24. q. 1. odi. ff. de pact. maiorem. nam maior pars eſt, quæ maiori nititur ratione, vt 40 diſt. multi in fi.

IN TESTIBVS. CASVS. Dicitur hic, ꝙ in teſtibus quatuor ſunt conſideranda, ſcilicet fides, dignitas, mores, & grauitas & ideo ſi qui eorum in dictis ſuis uacillant, non valent.

c ¶ Dignitas.] Videtur ergo, ꝙ ſemper præualet teſtimonium eorum qui ſunt in dignitate conſtituti 3. ut hic, & 97. diſt. nobiliſſimus. & 40. diſt. c. 1. & 11. q. 3. abſit. & ff. de fide inſtr l. vlt. Sed contra, non eſt, quærendũ quis uel qualis dicat, ſed quid dicat, ut 19. diſt. ſecundum & 3. q. 9. c. ul. & 2. q. 7. quæritur & 6. q. 2. placuit. Sol. ſemper præſumitur pro multitudine contra dignitatem 4. niſi ex altera parte tanta ſit dignitas, vt merito poſſit præponderare, ut extra eo. in noſtra. ſed in electione etiam præiudicat numerus dignitati extra de elect. dudum 1. 5. ſed hoc ideo, quia inter multos præſumendum eſt aliquos eſſe idoneos, ut 61. diſt. nullus.

d ¶ Examinanda.] Ideſt, inquirenda.

e ¶ Vacillant.] Dubitando talis 5 tenetur crimine falſi. ff. de fal. eos qui. & eſt ſi. 3. q. 9. pura. & ff. de quæſtio. de minore in fi. & l. ex libero. in princ. & extra de accu. ſuper extra ut eccle. benefi. vt noſtrum.

TESTIVM CASVS Dicitur in hac lege ꝙ nouem ſunt, in quibus iudex debet teſtem examinare, & demum ſi teſtis careat ſuſpicione, vel propter perſonam: à qua profertur, vel propter cauſam quia gratia, uel lucro uel odio non corrumperetur, recipiendus eſt. Perſonam ſuſpectam, ſecundum ſe. cauſam, quæ in rebus & perſonis conſiſtit ſecundum Iſid.

f ¶ Exploranda.] A iudice, ut 2. q. 7. quærendum. 30. q. 5. iudicantem.

Teſtes co[...] tra quod [...] bet inſtr[...] mentum [...] mitti. plu[...]

1 Hoc eſt [...] nimiã ipſ[...] ſolennitat[...] ſm Goff.

2 Ad hoc [...] cit qd leg. [...] no. 23. di[...] tales. Arch.

3 Adde [...] hoc gl. in [...] ſeimus ing[...] in ver. p di[...] gnitatem [...] Authen [...] teſt. coll. [...] & in l. 3. [...] eod. titu.

4 Dignitat[...] hoc falſu[...] ſm Hoſt. [...] Pan Fel. [...] c. in noſtra [...] de teſtib.

5 Dic ut n[...] eo. tit eccle[...] ſiæ 2. & le[...] eo t. t. inc[...] cilio Gre[...] qñ. Arch[...]

a ¶Quis decurio.] Arg. ꝙ teſtimonium nobilis præualet. arg 41 d. non cogantur. ſimiliter electio, vt in Auth. de defen. ciui. §. 1. coll. 3. & argum. extra de app. conſtitutus.

b ¶Locuples.] In Salomone legitur: Diuitias & paupertates

l ¶Feceritve.] Et ſufficit ſi quandoque fecit, vt ff. de ritu nup. palam.

LEGE IVLIA. CASVS. Hic nouem ſpecies hominum continentur, contra quos quis inuitus teſtificari non compellitur, ſcilicet contra ſocerum, &c. vt ibi dicitur.

Diues aũt pauper fieri nemo appetit.

cuiuſque, vtrum quis decurio [a], an plebeius ſit, & an honeſtæ, & inculpatæ vitæ, an verò quis notatus, & reprehẽſibilis, an locuples [b], vel egens ſit [c], vt lucri cauſa quid facile admittat, vel an ei inimicus [d] ſit, aduerſus quem teſtimonium fert, vel amicus ei pro quo teſtimonium ſtat. Nã ſi careat ſuſpitione teſtimonium, vel propter perſonam, a qua fertur, quòd honeſta ſit, vel propter cauſam, quòd neque lucri, neque gratiæ, neq; inimicitiæ cauſa fiat, admittendum eſt. *Item eadem lege paulo inferius.*

3 ¶Lege Iulia [e] de vi cauetur, ne hac lege in reum teſtimonium dicere liceat ei, qui ſe ab eo [f], parenteve eius liberauerit [g], quive impubes erit, quiq; iudicio publico [h] damnatus erit, qui eorum in integrum reſtitutus nõ erit, quive in vinculis [i], cuſtodiave [k] publica erit, quive ad beſtias, vt depugnet, ſe locauerit, quæve palam quæſtum faciat, feceritve [l], quive ob teſtimonium dicendum, vel non dicendum pecuniam accepiſſe iudicatus, vel conuictus erit. *Item l.* 4. ¶Lege Iulia publicorum iudiciorum cauetur; ne inuito [m] denuncietur, vt teſtimonium litis dicat aduerſus ſocerum, generum, vitricum, priuignum, ſobrinum, ſobrinam, ſobrinave natum, eosve, qui priore gradu ſint. ¶Item, ne liberto ipſius [n], liberorumve eius [o], parentum viri, vxorisve. ¶Item †, vt nec patroni [p], patronæve aduerſus libertos, neque liberti aduerſus patronum cogantur teſtimonium dicere. ¶Cum † autem excipitur, ne gener, aut ſocer inuitus teſtimonium dicere cogatur, generi appellatione ſponſum filiæ quoque contineri placet. ¶Item ſoceri, ſponſæ patrem. *Item lege* 6. ¶Idonei non videntur eſſe teſtes, quibus imperari [q] poteſt, vt teſtes fiant. *Item lege ſeptima.* ¶Serui [r] reſponſo tunc credendum eſt, cum alia [s]

† Et] orig. Ibidem ex l. 5.

† In legibus quib. excipitur, &c.] orig.

m ¶Ne inuito.] Volẽs ergo admittitur, vt ſup prox. q. c. 1.

NE LIBERTO. CASVS. Repete ſemper per ſingulos gradus hæc verba cum hoc datiuo liberto. Item hac lege cauetur, ne denuncietur liberto ipſius, ſcilicet patroni accuſati, vel liberto liberorũ eius, ſcilicet rei accuſati, vel liberto viri eius, ſcilicet vxoris, quæ accuſatur dicere teſtimonium contra eum, vel liberto vxoris, eius ſcilicet viri qui accuſatur, dicere teſtimonium cõtra eam, & ita ſuppleas ſemper in ſupradictis omnibus. Item cauetur hac lege ne denuncietur liberto patroni dicere teſtimonium aduerſus patronam accuſatam, vel cõtra. Item cauetur hac lege ne denuncietur liberto patroni dicere teſtimonium aduerſus cõlibertos ſuos. Idẽ dices de liberto patronæ. Hęc autem varijs modis exponuntur pro varietate doctorũ & hanc legem intelligũt doctores ĩ cauſa criminali tm̃, excepto eo, ꝙ libertus contra patronum non admittatur in cauſa ciuili. Sed Huguitio & Orthographicus intelligunt eam in ciuili & in criminali. Quæ ſequuntur, plana ſunt vſque ibi, [inuiti.

Libertus cõtra patronũ non teſtificatur.

tates ne dederis mihi, ne repletus mendax fiam: & ne pauper peierem nomen domini. ſic 2. q. 1. prohibẽtur. ſi tamen alias caret ſuſpicione, bene admittitur, vt inſt. de ſuſpec tuto. § vlt.

c ¶Sit.] Supple talis vt, &c.

d ¶Inimicus.] Capitalis, vt ext. de ſimo. per tuas. & de hoc notaui ſup. 3. q. 5. c. 2.

e ¶Lege Iulia] Hic incipit tertia pars huius quæſtionis, quæ protenditur vſque ad] inf. eo. qui falſo in qua ponuntur certæ perſonæ, quæ non coguntur dicere teſtimonium inuitæ, & quædam, quæ accuſare non poſſunt. Io. de Fant.

CASVS. Hic continentur ſeptem genera perſonarum, quæ a teſtimonio repelluntur, quæ in ipſa litera ſi volueris enumerabis.

f ¶Ab eo.] Scilicet reo.

g ¶Liberauerit.] 12. q. 2. epiſcopus, qui mancipium.

h ¶Publico] Secundum canonem, idem eſt de priuato. ext. eod. ſuper eo 1.

i ¶In vinculis.] Pro crimine, ꝙ per ſñiam infamaret, vt C. de infa l. 1. ext. de accuſ. ſuper his. alias nomine vinculorum priuata vincula intelliguntur. ff. de ver. ſig. vinculorum. Hic patet, ꝙ ſm leges repellitur criminoſus, etiam ſi nondum in eum ſit lata ſentẽtia. & in ſi. idem innuitur vbi dicit, iudicatus, &c.

k ¶Cuſtodiave] Donec ſit purgatus.

1 Hoc tamẽ intellige ſm dec. eo. ti. teſtimonium. Io. de Fant.

n ¶Ipſius.] Accuſati.

o ¶Eius] Scilicet accuſati, vel liberto ſupple parentem rei hic vult dicere, ꝙ libertus alicuius non poteſt ferre teſtimonium contra ipſum, nec libertus filiorum ſuorum, nec libertus parentum ſuorum, nec libertus vxoris ſuæ Et repete hanc dictionem liberto, cum quolibet genitiuo.

p ¶Nec patroni] Genitiui caſus, & eſt ſenſus: Ne denũcietur liberto patroni eius, vel liberto, ſcilicet accuſati, vel rei, vel liberto, ſcilicet patronæ eius ſcilicet rei, vt dicat teſtimonium aduerſus eum, ſcilicet reũ, ideſt, vnus libertus aduerſus conlibertum ſuum eiuſdem patroni non cogitur teſtari. vel melius patronum, vel patronam hic vocat eum, qui eſt patronus alicuius liberti, & tamen idem eſt alterius libertus, & ſic eſt patronus & libertus.

q ¶Imperari] Fallit hoc in matrimonio, vt extra, qui matrim. accu poſſ. vſ. in ſi ergo vxor non erit teſtis pro marito quia ei ſubiecta eſt, 33. q vlt. mulierem.

r ¶Serui.] ff. de prob. cum probatio.

s ¶Cum alia] 11 14 q. 2. c, vlt C. de hæret l vlt ſic propter defectum admittuntur minus boni, vt 55 diſt. c. 1.

Præſumptio præcedat tormenta.

a ¶Probatio.] Plena. nam præſumptio aliqua dẽt præcedere. non enim a tormentis eſt incipiendum, vt ext. de reg. iur. cum in contemplatione. & intellige cum de ſuo facto interrogatur ſeruus, vt inf ea. ſerui, & illud dicitur reſponſum, non teſtimonium, nec creditur ei tunc ſine tormentis, vt 5. q. 5. illi qui.

dam, ideſt appar itores. Sed partibus volentibus teſtes admitti poſſunt, vt in authen. de teſtib. §. quoniam vero. Quæ ſequuntur, plana ſunt vſque ad legem. Hermaphroditus.

n ¶Patroni.] Qui non poſſunt ſimul eſſe teſtes iuris & facti, vt C. de aſſeſſo. l. nemo. poſſunt tamen teſtificari de tranſactione facta pro cauſa ſua. extra de tranſac. ex literis 2.

probatio [a] ad eruendam veritatem nõ eſt. *Item lege octaua.* ¶Inuiti teſtimonium dicere non coguntur ſenes [b], valetudinarij, vel milites, vel illi, qui cum magiſtratu reipu. cauſa abſunt, vel quibus venire non licet [c]. *Item lege decimanona.* ¶Publicani [d] etiam teſtimonium non dicũt inuiti. ¶Item is, qui nõ detrectandi [e] teſtimonij cauſa abierit. ¶Item is, qui exercitui præbenda † [f] conduxerit. Sed nec pupillis teſtimonium denunciari poteſt. *Item l. 20.* ¶In teſtimonium accuſator citare non debet eum, qui in iudicio publico reus [g] erit, aut qui minor viginti ãnis erit. ¶*Item l. 21.* ¶Ob carmẽ famoſum [h] damnatus, inteſtabilis fit. *Item.* ¶Si res exigat, non tantum priuati, ſed etiã magiſtratus [i], ſi in præſenti ſint, teſtimonium dicant. Prætor quoque teſtimonium dare debet in iudicio adulterij cauſa. Si autem ea rei conditio [k] ſit, vt arenarium [l] teſtem, vel ſimilem perſonam admittere cogamur, ſine tormentis [m] teſtimonio eius credendum non eſt. *Item l. 24.* ¶Teſtes eos, quos accuſator de domo produxit, interrogari non placuit. *Item l. 25.* ¶Patroni [n] quoque in cauſa, cui patrocinium [o] præſtiterunt, teſtimonium non dicant; quod & in executoribus [p] negotiorum obſeruandum eſt. *Item l. 16. 4.* ¶Qui falſo † vel varie [q] teſtimonia dixerunt, vel vtrique parti prodiderunt [r], a iudicib. competenter puniantur. *Item l. 17.* ¶Pater & filius, qui in poteſtate eius eſt, item duo fratres, qui in eiuſdem patris poteſtate ſunt, teſtes vtrique in eodem teſtamento, vel eodem negotio fieri poſſunt; quoniã nihil nocet ex vna domo plures teſtes alieno negotio adhiberi. *Item l. 15.*

l. inuiti 2.] Mutata eſt enim verborum ſeries.

† *quicquid exercitus præbendum conduxerit*] orig.

Ibidem, ſed paulo aliter.

† *al. falſa, vel varia*] orig.

L. Repetundarũ.

INVITI. CASVS. Hic ponuntur nouẽ ſpecies hominum q ad teſtimonium dicendum cõpelli nõ debent, inter quos eſt ille, qui abeſt nõ cauſa detrectandi teſtimonij, & qui conducit annonam exercitui, & etiam pupillus qui teſtis eſſe nõ poteſt.

b ¶Senes.] Maiores lxx. an ff de exc tut. l. 2. in prin. ſed ad domum eorum eſt mittendum extra eod. ſi qui teſtium.

c ¶Non licet.] Propter turpitudinem: quibus interdictum eſt certo loco.

d ¶Publicani.] ideſt, telonarij.

e ¶Non detractandi] i. euitandi, vt ille, qui eſt in aliena prouincia, vt ext. de fideiuſſori conſtitutus. & C. de ſi. iniu. iudices. nam ad tales eſt mittẽdum. Vel intellige quando iam per 15. dies fuerunt coram iudice, tũc. n. licite recedunt, vt C. de teſt. ſi quando.

f ¶Præbenda cõduxerit.] Vehenda.

IN TESTIMONIVM. CASVS. Ego accuſabam aliquem, & contra ipſum, inducebam condemnatum in publico iudicio ad teſtimonium, quærebatur an poſſim? Et reſpondetur, quòd non neque: minorem xx. ann, poſſum contra eum inducere. In ſequ, lege dicitur, quod condemnatus in famoſo crimine eſt inteſtabilis, ideſt, nec teſtis eſſe poteſt, nec facere teſtamentum.

g ¶Reus.] ideſt, accuſatus ſ. 11. d. tantis.

h ¶Ob carmen famoſum] ff. de iniur. lex Cornelia. nec ipſe poteſt eſſe teſtis, nec teſtamentum facere: nec aliter pro ipſo eſt teſtis in teſtamento ff qui teſt. fac. poſ. cum lege.

SI RES. CASVS. Dicitur in hac lege, ꝙ ſi res exegerit: non ſolum priuati, ſed etiam magiſtratus poſſunt teſtificari. Prætor etiam in cauſa adulterij teſtificari poteſt Si autem ea ſit conditio cauſæ, vt turpis perſona ſit inducenda in teſtem, vt puta in excepto crimine, ei nõ creditur ſine tormentis.

i ¶Magiſtratus.] Qualiter iudex poſſit eſſe teſtis. dixi ſup. 2 q 6. ſtatuendum 1.

1 Alias incipit, ſtatutũ.

k ¶Conditio.] Scilicet in exceptis criminibus.

l ¶Arenarium.] Qui pugnauit in arena, vel in loco tali.

m ¶Sine tormentis.] 5. q. 5. illi qui.

TESTES. CASVS. Tria genera perſonarum enumerantur hic, qui a teſtimonio repelluntur: ſcilicet domeſtici, aduocati, & iudices in cauſis in quibus fuerunt aduocati & iudices. Vel intellige executores ſm quoſdam, ideſt appar itores.

o ¶Patrocinium.] De hoc dixi 2. q. 6. ſtatuendum.

p ¶In executionibus.] Ideſt procuratoribus & curatoribus.

p ¶In executoribus.] Sed non executor iudicis poteſt eſſe teſtis? quare enim deſtinaretur a iudice, ſi non crederetur dicto ſuo, nam & nuntio creditur 3, vt extra de app. cum parati, ff de reb. eorum, qui ſub. tu. l. magis. §. illud & 65. d. c. pen. in fi. nec de illorum actibus dubitandum eſt, qui ad officium tale admittuntur, vt 94. d. valde, ff de off. prætor. l. 1. qualiter enim probaret quis ſe non citatum, vt extra de elect. bona? Reſpondeo: creditur eis donec probetur contrarium, ſaltem per ſuum iuramentum, arg. 82. diſt. propoſuiſti. ff. de cuſt. & exhib. re. l. diuus.

2 Adde a... hanc glo. q... nor. Bart. i... l. deferre. §... ijdem decr... uerunt. ff. d... iure fiſ.

3 Idem no... 82. d. propo... ſuiſti, in gl... ex hoc. Arc...

QVI FALSO. Hæc eſt 4. pars quæſt. in qua ponit quaſdam leges, quibus probatur quales teſtes faciunt fidem & quales non. io. de Fant.

q ¶Varie.] Si extra, vt eccl. benefi. vt noſtrum. extra de conceſ. præb. poſt eiectionem.

r ¶Prodiderunt.] Dicta.

HERMAPHRODITVS. Quæſitum fuit vtrũ hermaphroditus, ideſt, qui habet ſexum maris & fœminæ, poſſit eſſe teſtis in teſtamento? & reſpondetur, quòd ſi magis appetit ea quæ viri ſunt, poteſt, alias non. Quæ autem ſequuntur, plana ſunt vſque ibi. [In teſtibus.

Hermaphroditus an p... ſit eſſe teſtis... in teſtã:... vitum poſ... ordinari.

a ¶Ad

† teſtamentum] orig.

¶ Hermaphroditus an ad teſtimonium † [a] adhiberi poſſit, qualitas incaleſcẽtis ſexus oſtendit. *Item l.9.* ¶ Teſtis idoneus pater filio [b], aut filius patri non eſt. *Item l. 10.* ¶Nullus idoneus teſtis in re ſua [c] intelligitur. *Item l.11.* ¶Ad fidem [d] rei geſtæ faciendam etiam non rogatus teſtis intelligitur †. *Item 12.* ¶ Vbi numerus teſtium non adijcitur, etiam duo [e] ſufficient. Pluralis etiam locutio duorum numero contenta eſt. *Item l.3.* ¶In teſtibus cõſiderandum eſt, qui ſimpliciter [f] viſi ſunt dicere, vtrum vnum, eundemque, & præmeditatum ſermonem attulerint, an ad ea, quę interrogantur, ex tempore [g] veriſimilia reſponderint [h]. *Item paulo inferius.* ¶Sępe [i] ſine publicis monumentis cuiuſque rei veritas deprehẽditur; alias numerus teſtiũ, aliàs dignitas, & auctoritas, aliàs veluti cõſentiens fama [k] confirmat rei, de qua quæritur, fidem. Non ergo ad vnam probationis [l] ſpeciem cognitionem ſtatim iudex alligare debet; ſed ex ſententia animi ſui exiſtimare †, quid aut credat, aut parum ſibi probatũ opponetur. *Item paulo inferius.* ¶ Alia [m] eſt auctoritas pręſentium teſtiũ, alia [n] teſtimoniorũ, quæ recitari ſolent *Item codicis lib.4 tit. de teſtibus l.1.* ¶Soli † teſtes ad ingenuitatis probationem non ſufficiunt; niſi inſtrumentis [o], &

† al. admittitur. L. teſtium §. tu magis, ſed paulo aliter.

† al. aſtimare.

Tit.10.

† Concor. ale. de lmo. nal. bene. ff. ſi cer. pe.

Teſtes an ſint de tpe interrogãdi.

a ¶ Ad teſtimonium.] Scilicet in teſtamento, vbi mulier non poteſt eſſe teſtis ſecundum legem, vt inſtit. de teſta. §. teſtes in iudicio autem eſſe poteſt. 15. quæſt. 3. de crimine. Sed quid ſi in oĩbus eſt paritas. Item nunquid talis poteſt ordinari. Item an contrahet cum viro, an cum muliere: & ſi prius cum viro contraxit, an poſſit eo mortuo cum muliere contrahere? Io. ſed certè in omnibus his reſpici debet ſexus. qui magis incaleſcit de monſtro poſſunt fieri monſtruoſæ quæſtiones. Hu.

b ¶ Filio.] ff. de prob. etiam contra vbi dicitur, ꝙ mater poteſt teſtificari pro filio: ſed illud intellige qđ poteſt pro ætate, uel etiam pro cognatione filij teſtificari. Item pater teſtificatur pro filio in cauſa religionis, 20. q. 3. præſens.

b ¶ Filio.] Siue emancipato, uel non in caſtrenſi autem peculio ſi filius ante miſſionem teſtamentum fecerit, pr̃ põt teſtis ei adhiberi, ff. de teſta. qui teſtamento ſed poſtquam miſſus eſt, non inſti. de teſta. §. in teſtibus.

c ¶ Sua.] Scilicet propria. item nec in communi: quia quod commune eſt, utriuſque eſt ff. de ritu nup. illud niſi indirectè, ut in teſtamento: ubi quilibet legatariorum teſtis eſt. inſti. de teſta. §. legatarijs.

c ¶ Sua.] Contra. inf. 14. q. 2. ſuper. ſed illa non eſt ſua, ut 12. q. 2. §. qui manumittitur. Res enim ſua eſt: cuius commodum uel emolumentum ſpectat ad aliquem ſuo nomine, ut 2. q. 6. biduum in uer. palam. Sed contra ff. finium reg. l. pen. ubi uenditor poteſt eſſe teſtis pro emptore.

d ¶ Ad fidem.] Niſi in caſibus notatis ſu. 3. q. 9. ſi debitũ.

e ¶ Duo.] Si. de conſe. diſt. 1 hoc quoque. ſi ff. de manu. teſt. libertas § ult arg. contra ff. de opt. leg l. i.

IN TESTIBVS CASVS. In teſtibus. iudex debet conſiderare utrum ſine fraude teſtimonium dicant: uel utrũ uideatur meditatus ſermo quem proferunt: & utrum ex tempore ueriſimilia reſpondeant ſ. quia dixerunt de nocte, & non eſt ueriſimile ꝙ factum ſit de nocte, uel ex tempore ideſt, ſtatim reſpondeant, ideſt, ſine deliberatione: quibus tanta fides non adhibetur.

f ¶ Simpliciter.] Ideſt, ſine adiectione cauſæ uel ſimpliciter, ideſt, non obſcure, ut 3. q. 9. pura. ſic ſu. diſt. 4. erit. 23. diſt qui epiſcopus. nam obſcurus teſtis eſt ſuſpectus. ut ff. de iu. tit. non intelligitur. & obſcure dictum pro non dicto habetur, ut extra de prob. in præſentia ff. de interro. act. de ætate arg. extra de accu. cum dilecti. & obſcure ſcriptum pro non ſcripto habetur. vt ff. de ijs quæ pro non ſcrip. ha. l. 2.

g ¶ Ex tempore.] Ergo videtur, ꝙ teſtes ſunt interrogandi de tempore. vt extra eod. tit. cum cauſam. 3. q. 9. nihilominus. ſed nõ eſt verũ, vt ff. de ꝓb. ſi arbiter. 2. q. vlt. libellorum. niſi teſtes eſſent ſuſpecti. tunc ẽ. poſſet q̃ri de qualitate temporis & teſtium: & quocunque modo poſſet iudex inueſtigare veritatẽ. vt C. de eden. is apud quem. 30. q. 5. iudicãtem. Vel ex tempore ideſt, ex mora: quia prius cogitabit qualiter reſpondeat, vt 50. diſtinct. ponderet. nam teſtimoniũ repentinum non valet, vt 5. q. 5. §. ſed aliud.

h ¶ Reſponderint] Spen. non enim de hoc ſunt interrogandi, vt dixit Ioan. ſed certè de tempore in quo res dicitur facta bene interrogantur, vt extra eo. cum cauſam. ſed de qualitate temporis non, niſi ſint ſuſpecti. B.

SÆPE CASVS. Quærebatur utrum ueritas in cauſis ſine inſtrumentis poſſit deprehendi. Et reſpondetur quod ſic, quatuor modis. ſ. numero teſtium, dignitate, auctoritate. & fama perpetua.

i ¶ Sæpe.] Iudici enim facienda eſt fides, ut 2. q. 7. pleriſque & C de condi. ob turp cau. l. 1

k ¶ Fama.] Ergo per famam aliquid probatur, ut ſu. 2. q. 5. ſi mala fama. matrimonium enim probatur per famam. extra de præſum. illud. 32 q. 4. dicat. Arg contra 35 q 6. ſi duo extra de eo qui cogno. conſang. uxo. ſuæ. ſuper eo. uerum eſt, ꝙ fama per ſe nihil probat: ſed ſi adeſſet teſtimonium unius cum fama, per illud probare poteſt. ar. extra de prob. ſicut. C. de re cre. in bonę. & ſi iudex dubitat de fama, quærat à uicinis. ff. de magi. conue. l. 1. §. ſi præſes. & magis ualet fama quam unus teſtis, ut extra de conſan. & aff ſuper eo poteſt autem fama probari per duos teſtes, ut extra eo. tam litteris 2.

l ¶ Vnam probationis.] Extra de ſenten. & re iudi. cauſam.

ALIA. CASVS. Aliqui teſtificabantur per ſcripturam ſine iuramento uel ſine cã & circunſtantijs: cum de hoc eſſent interrogati, quærebatur utrum eis eſſet fides adhibenda. & reſpondetur ꝙ non: quia alia eſt fides teſtium, quæ ualet: alia teſtimoniorum, quæ non ualet.

m ¶ Alia.] Hoc eſt expoſitum ſupra cauſa prox. q. 9. c. teſtes.

n ¶ Alia.] Extra de cohabi. cleri. tua.

SOLI. CASVS. Quærebatur utrum ſolummodo teſtes ſufficiant ad probationem ingenuitatis: & reſpondetur quod non: immo etiam inſtrumenta ſufficiunt, & expone, ſoli, ideſt, ſolo modo, uel præpone negationem non. ſoli, &c. & uerba quæ poſuit ibi Grat. niſi inſtrumentis, &c. non ſunt de lege codicis. Vnde Gratianus non intellexit illam, ut intelligunt eam doctores legum.

o ¶ Inſtrumentis.] Verba ſunt Grat. & male intelligit: hoc enim uelit lex dicere, quod non tantum per inſtrumenta, ſed etiam per teſtes poteſt probari libertas.

Mater & pr̃ quãque pro filio teſtificari poſſunt.

Quia tunc teſtatur iure militari & ex priuilegio, quia tunc pater põt eſſe teſtis, ſed poſt miſſionẽ teſtatur iure cõi. & non poteſt pater eſſe teſtis.

Archid. Res ſua quæ dicitur.

Teſtis obſcurus eſt ſuſpectus.

Fama per ſe nihil probat.

a Certe hoc ibi non dr̃: nec credo uerũ. Io Fã. ſed ſententia gl. approbatur I Spe. de notorio crim. uer. ſed qualiter. Archi.

a ¶ Domeſtici.] Fallit. C. de repu. l. conſenſu. circa fi. extra de teſti. ueniens 2. in fi. extra qui ma. accuſ. poſ. vř.
SOLAM. CASVS. Quidam ſine iuramento uel ſine iudice teſtificati ſunt, vel non allegauerunt cauſam dicti ſui: cum de hoc eſſent interrogati, quærebatur utrum eorū teſtimonium ualeret. Et rñdet Imperator ꝙ non. Quæ ſequunt plana ſut vſq; ibi, [Qui intendit.
b ¶ Sola.] idest, ſine adiectione cauſæ.
b ¶ Sola.] Aliter ponitur ſu. d. 8. ſi ſolus.
c ¶ Atteſtatione.] Cā à teſte inquirenda eſt vt extra eo. cū cauſā. ſi tñ nō fuerit q̄ſita, & teſtis de cā nihil dixerit, nō iō minus valet teſtimonium: q̄a dixit omnia, quæ nouit. licet non cām omnium. arg. ad hoc ff. de no. ope. nun. de pupillo. §. qui opus. Arch. extra de ſen. & re iudi. ſicut 1.
d ¶ Iudiciariæ.] idest, iudici. No. ꝙ ſufficit ſi iudici ſit probatū, vt extra de reſcri. inter ſup. ca. ſæpe.
e ¶ Ne volentes.] Cōtra ſup. 3. q. 5. ca. 1. ſed hic vocātur parentes aſcendentes & deſcēdentes, non collaterales: prout præſumit ff. de in ius uocan. l. 4. § 1.
QVI INTENDIT. CASVS. Quidā petebat ab aduerſario ſuo ut demonſtraret ſibi inſtrumenta ſua per q̄ ſuam intentionem fundaret: nunc quæritur vtrum ſit audiendus? Et reſpondetur ꝙ non: ſed ſuaſ debet habere probationes paratas.
f ¶ Aduerſarium.] Actor non poteſt petere ut reus exhibeat ſibi inſtrumenta ſua, ut 6. q. vlt. ca. vlt. extra de prob. ex epiſtolæ niſi reus ſit eis uſurus, ut extra de fide inſtr. contingit. Item cum inſtrumenta ſint communia vt C. de eden. procurator.
SERVI. CASVS. Dicitur hic ꝙ reſponſo ſerui non eſt credendum neque pro domino, neque contra dominum ſed de facto ſuo poteſt interrogari, cum per eum res ſunt depoſitæ, uel commodatæ alijs.
g ¶ Serui.] Niſi in caſu, ut 12. quæſtio. 2. in patronos.
h ¶ Sed pro facto ſuo.] Quando per eum dicitur aliquid commodatum uel depoſitum, ut C. de quæſt. interrogari. ff. de ædil. edi. quæro. & ſic patet quod uiles pſonæ recipiuntur, ubi de ipſorum facto agitur. ſic extra de ele. per inquiſitionem & extra de ſent. & re iud. cum I. & A.
IVSIVRANDI. CASVS. Tria hic dicuntur: ſcilicet quod teſtes prius iurent antequam teſtimonium dicant: & quod potius fides honeſtioribus teſtibus adhibeatur quàm alijs: item quod uni teſti non creditur, & ſi præſidiali honore præfulgeat. Sequens reſponſum planum eſt.
i ¶ Iuſiurandi ſic 3. quæſt. 9. hortamur, niſi remittatur à parte, vt extra de teſt. [illegible]

Teſtis an teneatur dicere cām ſuæ depoſitionis

1 Ar. contra 22 q. 3. ca. 1. uer. ſed forte ubi de hoc.

Reus in duobus caſibus tenetur edere inſtrumenta.

argumentis: adiuuentur *Item l. 2.* ¶ Etiam iure ciuili domeſtici [a] teſtimonij fides improbatur. *Item l. 3.* ¶ Sola [b] atteſtatione [c] † prolatam, nec alijs legitimis adminiculis cauſam approbatam nullius eſſe momēti certū eſt. *Item l. 4.* ¶ Eos teſtes ad veritatem adiuuandam adhiberi oportet, qui omni gratiæ, & potētatui fidem religioni iudiciariæ [d] debitam poſſint præponere. *Item l. 5.* ¶ Parentes, & liberi inuicem aduerſus ſe nec volentes [e] ad teſtimonium admittendi ſunt. *Item l. 6.* ¶ Qui intendit, ſuę intētioni proprias debet afferre probationes, non petere aduerſarium [f] cogi ad exhibitionē eorū, per quos ſibi negotium fiat. *Item l. 7.* ¶ Serui [g] neq; pro domino, neque aduerſus dominum, ſed pro facto ſuo [h] interrogari poſſunt. *Item l. 8.* Iuſiurandi [i] religione teſtes prius, quàm perhibeant teſtimonium, coarctentur β, & honeſtioribus potius teſtibus fides habeatur. Vnius [k] vero teſtimonium nemo iudicum in quacumq; cauſa facile patiatur admitti: immo vnius teſtis reſponſio omnino non audiatur, etiā ſi præclaræ curię honore præfulgeat. *Item l. 9.* ¶ Omnibus in re propria [l] dicendi teſtimonij facultatem iura ſubmouerunt. † *Item l. 10.* ¶ Liberi teſtes ad cauſas poſtulantur alienas; ß ſocij [m], & participes criminis non dicantur, ſed fides [n] ab ijs notitiæ poſtuletur. Venturis [o] autē ad iudicium, per accuſatorem, vel ab ijs, per quos fuerāt poſtulati, ſumptus competentes miniſtrentur, etiā ſi in pecuniaria cauſa ab alterutra parte teſtes producēdi ſint. *Item l. 11.* ¶ Liberti aduerſus patronos ſpōte ꝓdire nō adeāt, ſed nec vocati q̄dē i iudiciū venire cogant. *Item l. 13.* ¶ Si q̄s teſtib. vſus fuerit, ijdēq; teſtes aduerſus eū in

† teſtatione.] orig.

L. nimis graue] mutata uerborū ſerie.

Paulo aliter.
Paulo aliter.

L. quoniam liberi. Paulo aliter.

† conce... rex in l. co... nibus. C. ... teſt. & ... nullus, ſ. ...

L. libertorū. aliquibus uerbis prætermiſſis.

K ¶ Vnius.] 11. q. 1. quicumque. contra. ſed illud nō tenet. ſed fallit hoc extra de teſt. cog. peruenit. 1. Itē vni creditur, vt C. de fal. ſi quis decurio. ff. de do. prælegata, Theopompus. & generaliter creditur vni quo ad præſumptionem: ſed dictum unius non ſufficit, neque cōdemnat, ut 13. q. 2. admonere.
l ¶ Omnibus in re propria.] Argum. contra. C. de fideicom. l. ulti. Sed ibi impropriè ponitur iudex & teſtis.
LIBERI. CASVS. Dicitur hic quod ſi aliquem accuſamus de crimine, liberos debemus inducere teſtes contra & ratio facti debet ab eis quæri. Vel hic uult dicere, quod ipſi debent ſubijci tormentis ad ueritatem eruendam. & quicumque teſtes poſtulauerit induci, eis ſumptus neceſſarios exhibebat: ſiue in cauſa criminali, ſiue in ciuili introducantur.
m ¶ Si Socij.] Sed fallit ſupra 79. diſtinct. ſi quis Papa. Item fallit in crimine læſæ maieſtatis. 15 quæſt. 3. neminem. & in crimine ſimoniæ. extra de ſimo. quamuis. Sed obſtat extra de teſti. ueniens 1. Sol. ſocius criminis & muneris repellitur: ſed non criminis. tantum.
n ¶ Sed fides] idest cauſa.
o ¶ Venturis.] De hoc notaui quid iudici uel teſti dandum ſit 11. q. 3. non licet uidetur ꝙ utraque pars debet prouidere teſtibus, quia pro utraque teſtantur, 14. q. 5. non ſane. ſed ſecus eſt ut dicit C.
LIBERTI. CASVS. Dicitur hic quod liberti contra patronos ſponte teſtificari non debent, nec debent ad hoc compelli: & ſi uocati fuerint, non debent cogi uenire.
SI QVIS CASVS. Induxi teſtes contra aliquem in aliqua cauſa: contra me ijdem inducebantur: uolebam eos repel-

Socius ... crimine ... ſem p repe... litur à teſ... monio.

eos repellere, quærit an poſſim? Et reſpondetur quod non, niſi probem poſtea capitales inimicitias interueniſſe inter me & illos; arguere tamen potero eorum teſtimonia ex dictis eorum, ſi contradicant ſibi: vel ſi probauero eos corruptos promiſſione, vel etiam datione pecuniæ. a ¶Alio.

ſniā in rem iudicatam 2. vt extra de ſent. & re iudi. la- tor. &c. conſanguinei. Vel ideo mulier fuit admiſſa in illa decret. ex tenore quia ignorauit de quo die teſtes vellēt teſtari: ſed ſi quis ſcit de quo die uelit quis probare, & ante publicationem non proteſtatur, quod die illo nō fuerat in loco tali, poſt publicationem eū nō admitterem. & qd hic dr, quod pot obijci in ſ. dicta, verū, eſt oſtēdēdo eos eſſe contrarios ſibi 3. Item inſtrumentum induci pōt poſt publicationem, vt ext. de fide inſtr. cum dilectas. Si q̄ritur quare uiſo inſtrumento induci pñt teſtes, vt C. de contrah ſtipul. optimā. & non viſis atteſtationibus? Rñ. ideo q̄a ſi vnus vult impbare inſtrumētum per teſtes, reliquis poteſt per teſtes inſtrumento fidem facere: quod non eſt in teſtibus. Ioan. Ego credo quod publicatis atteſtationibus ſuper nouo articulo (ſicut dicit T.) poſſunt induci teſtes: licet legiſtæ dicunt contrarium. & hoc non ſolū eſt in cauſa matrimonij. ſed etiam in alia cā, ut ext. de fide inſtr. cum Ioannes. & extra de teſti. ex tenore &c. veniens. 2 In cauſa appellationis inducunt teſtes ſup nouis articulis pendentibus ex ueteribus, ext. cap. fraternitatis. Legiſtæ ſecundum opi. Ioan. inducunt ſuper nouis & ſuper ueteribus articulis. C. de app. l. eos. B.

2 Dic quod de hoc dixi 2. queſt. 6 in princ. in addi ſed cōtra ext. &c. Arc.

3 Hęc ſnīa vera eſt, & hr ex texto, cū dicit, ex ipſis depoſitionib. &c. nō dicit, alienis depoſitionibus, ſed ipſis. Archid.

alia lite producantur [a], nō licebit perſonas eorum excipere; niſi oſtenderit inimicitias inter ſe & illos poſtea emerſiſſe; ex quibus teſtes repelli leges præcipiunt: non adimenda ſcilicet ei licentia ex ipſis diſpoſitionibus teſtimonium eorum arguere [b]. Sed & ſi liquidis probationibus datione, vel promiſſione pecuniarum eos corruptos eſſe oſtenderit [c], etiam eam allegationem integram ei ſeruari oportet.

¶*In hoc capite varias leges digeſtorum, & codicis ita refert Gratianus, vt interdum eadem prorſus afferat verba, interdum vero mutet, ac transponat, & in ſummam redigat. At plura quidē ſunt ex originali emendata, niſi vbi Gratianus de induſtria mutauerat.*

a ¶Per quos.] *In vulgatis legebatur,* per quæ. *Emendatum vero eſt manuſcriptis, & lege ipſa, in qua agitur de exhibitione teſtium, non autem de editione inſtrumentorum.*

b ¶Coarctentur.] *Sic in aliquot manuſcriptis, quæ lectio cum his verbis legis,* arctari præcipimus: *magis conuenit, quam vox,* coerceantur, *quæ erat in impreſſis.*

Sulpitius Seuerus l. 3. vitæ S. Martini.

Sed obijcitur illud B. Bricij, qui voce pueri triginta dies ab ortu habentis innocens probatus eſt. Sed miracula diuina ſunt admiranda, non in exemplum humanæ actionis trahenda.

QVÆSTIO IIII.

D E quarta vero [d] quæſtione Fabianus Papa epiſt. 2. ad epiſcopos Orientales conſtituit dicens.

Quod approbo non reprobo.

1 Concor. tex. in l. Pōponius ff. de neg. geſt.

a ¶Producantur.] Teſtem inductum pro me teneor recipere contra me, ut hic. Similiter illum qui fuit iudex pro me, teneor recipere contra me, vt 3. q. 8 cuius in agendo 1. Item allegationem vel rationem pro me inductam, recipiam contra me. ſup. 19. diſt. ſi Romanorū. Similiter inſtrumentum extra de cenſi. cum olim. Item iuramentum. C. de reb. credi. generaliter. Argum. contra iſta 2 q 7 ſi hæreticus 37. diſt. ſi quid veri. Sol. iſta ſunt ſpecialia fauore fidei.

b ¶Arguere.] Sed hoc non poteſt fieri niſi per alios teſtes; ergo viſis atteſtationib. poſſunt induci alij teſtes: quod eſt contra id extra eo. fraternitatis. Conſueuit reſponderi, quod directē non poſſunt induci teſtes contra teſtes, ſed indirectē, vel probando corruptionem. ut extra eo. ſeries. extra de prob. licet Vel probando teſtes aut perſonas fuiſſe in alio loco tunc temporis ext. eo. ex tenore. Sed contra hæc eſt cauſa quare non admittantur teſtes poſt publicationem, quia timetur ſubornatio: ſed ſubornari poſſunt, licet teſtes indirecte inducantur. Item teſtes aduerſarij uolunt probare de alio tempore: ergo ego inducam teſtes ad probandum de eodem tempore iniquum enim eſſet, quod aliquid permitteretur impugnāti. & non permitteret defendenti. ff de reg. iur. non debet cum dicta meorum teſtium poſſim confirmare, ut dixi ſupra 3. q. 3 de inducijs. Ad hoc poteſt dici, qđ ſpeciale eſt in cauſa matrimonij, ut inducantur teſtes quandocunque etiam per iniam: quia ibi non tranſit

c ¶Oſtenderit.] Vel etiam infamiam, poſtea contractā, vt extra de teſti. cogen. præterea. ſimile ſu. diſt. 19. ſi Romanorum. extra de accuſ. nulli.

SED OBIICITVR. CASVS. Dictum eſt ſupra in cap. teſtes autem, quod intra xiiii. annum non poſſunt aliqui teſtificari, ſed contra hoc obiicit Gratia. de puero triginta dierum. Nam cum de fornicatione accuſaretur B. Bricius, & diceretur filium genuiſſe triginta dierum in medio populi profeſſus eſt ille puer Bricium ſuum patrem non eſſe. Sed ſoluitur hoc, quod miracula diuina non ſunt trahenda ad conſequentiam, nec in exemplū actionis humanæ.

D E quarta vero.] Hæc quæſtio diuiditur in tres partes, in quarum prima probat duabus auctoritatibus quod nullus debet eſſe accuſator & iudex & teſtis. Secūda ibi, [Inſcriptio.] Tertia ibi, [De domo.] Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur quarta quæſtio, qua quæritur an idem poſſit eſſe accuſator, & teſtis. Et reſpondetur quod non, vt int. ca. 1. & 2 niſi forte in cauſa matrimonij: vbi dicunt quidam, quod idem poteſt eſſe accuſator & teſtis. arg. 35 q 6. c. 1. & 2. & in ſumma ubi notauit Hugo. & Ioan hoc dicit.

d ¶De quarta vero.] Hic q̄ritur, an aliquis ſimul poſſit eſſe teſtis, & accuſator? Et eſt dicēdū quod nō, vt int. c. c. 1. & 2. q.

Teſtis & accuſator an poſſit quis ſimul eſſe.

& 2.q.1. multi.nec.n. ſimul debet quis fungi pluribus officijs vt 16.q.1.presbyteros.& 79.diſt ſingula. In matrimonio eſt ſpeciale, vt idem ſit accuſator & teſtis, vt not.35.q.6. c.1. tamen impropriè dicitur in matrimonio accuſatio: nam mixta dr̃ inter ciuilem & criminalem, vt extra de pro cu.iux. In denũciatione aũt idẽ eſt denũciator & teſtis, vt ext.de teſt. in omni negocio.& ext.de ſi mo. licet.ſed ex quo ſemel quis apparuit inter accuſatores, amodo non poteſt eſſe teſtis. vt extra de accu.cum P. Manconella.

tione debet fieri, vt accuſator obliget ſe ad pœnam talionis, vt probatur nono libro Codicis de accuſationibus.& c. Hug. tamen videtur velle, ꝙ omnia ſupradicta verba ſint de præcedenti capitulo, vſque ibi. [Vt codice. poſtea ſunt uerba Gratia. Idem videtur velle Beneuen.

¶Accuſator & teſtis, vel iudex aliquis ſimul eſſe non poteſt. C. I.

NVllus vnquam præſumat accuſator [a] ſimul eſſe & iudex † vel teſtis: qm̃ in omni iudicio quatuor [b] perſonas neceſſe eſt ſemper adeſſe; ideſt iudices electos, accuſatores idoneos α, defenſores congruos, atq; teſtes legitimos. Iudices autẽ β debent vti æquitate [c], teſtes veritate, accuſatores intentione ad amplificandã cauſam, defenſores extenuatione ad minuendam [d] cauſam.

Anſel.li.3.c.75. Burc.li.16.c.15. Iuo p.6.c.321. Pann. li.4.c.81.

† Concu... tex.in l.ſi.... quod me... cau. & in... pen. ff de... bit.& in l.... qui viri.... l. ſi quis i... tantam. ... de iuriſdi... omn.iud.

α ¶Idoneos.] *Apud Fabianum & Burchardum, & Iuonem hic locus ita habet,* iudices electos, & accuſatores, ac defenſores, atq; teſtes. *Verum quia voces illæ* idoneos, congruos, legitimos. *ſunt in omnibus vetuſtis codicibus Gratiani & Pannormia, nihil eſt mutatum.*

β ¶Iudices autem.] *Hæc neque in epiſtola ſunt, neque apud alios collectores niſi in Pannormia.*

Item Damaſus Papa, epiſt.3.c.7.

¶Quilibet in cauſa duas perſonas gerere non valet. C. II.

ij NUllus introducatur perſonaliter [e], ſed accuſatores & accuſati æqua audiantur ratione, iuxta quod geſtorum ordo exigit. Accuſatores vero, & iudices nõ ijdẽ ſint, ſed per ſe accuſatores, per ſe iudices, per ſe teſtes, p ſe accuſati, vnuſquiſq; in ſuo ordinabiliter ordine. ¶Nã inſcriptio [f] primo ſemper fiat [g], vt talionẽ calumniator recipiat; quia ante inſcriptionem nemo debet iudicari, vel damnari; cum & ſæculi leges hæc eadem retineant.

Poly.li.5.tit.1. Burc.li.16.c.35. Pann li.4. c.80. Iuo p.6.c.317.

2 *Vt codice* [h], *lib.nono, titulo de accuſationibus, & inſcriptionibus l.7. & codice, eodẽ lib.de adulterijs, l.6. & titulo de Abigeis, l.vnica.¶ Aliquãdo etiã ſine inſcriptione*

NVllus] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd null' debet ſimul accuſator eſſe & teſtis, uel iudex: quoniã in omni iudicio quatuor dẽnt eſſe diuerſitates pſonarum ſcilicet accuſatores, rei, iudices, & teſtes; & oſtendit quod ſit officium cuiuſlibet eorũ: quod in litera patet.

a ¶Accuſator.] Niſi in cauſa matrimonij vt 35.q.6.c.1.

b ¶Quatuor.] Extra de uerb. ſigni. totus contra. ſed dic ꝙ quatuor ſunt perſonę, ideſt, quatuor genera perſonarũ, uel dic qd appellat ibi tres teſtes, ideſt, tria gña probationum, ſ. inſtrumentorum, teſtium & famę 1 Sed obijcit de crimine notorio, ut extra de ele. venerabilem. §. nos igitur. & vbi qs confitetur aliquid. vbi iudex ex officio procedit in his enim non accuſator. Sed loquitur hic cum ordinario iure proceditur, ſcilicet in forma iudicij.

1 Ideſt, argumentorũ ſiue confeſſionum, ut ibi not. Tan. & Ber. & ſic non ob qd̃ no.iu.e.q.1. ſæpe. in gl. 1.Arch.

c ¶Æquitate] C.de iud.placuit.45. diſt. omnis qui.

d ¶Ad minuendam.] Non tamen ut falſo inducat aliquod ius. Sed nunquid tenetur aduerſario dicere iura quæ pro ipſo faciunt; nõ: tamen in corporali bello licitum eſt decipere hoſtem, ut 22.q 2.utilem & 23.q dñs.

NVllus] CASVS. Dĩ hic ꝙ iudex in iudicio non debet vti acceptione perſonarum inter accuſatorem & reum: ſed æqualiter audiat vtrumque, & ꝙ per ſe debet eſſe accuſator, per ſe reus, per ſe iudex, per ſe teſtis, & unuſquiſque debet eſſe in ſuo officio.

e ¶Perſonaliter.] ideſt, cum acceptione perſonæ, ut 3. q.9 cap.ult quia honor unius perſonæ non debet obeſſe alij, ut C.de digni l 3.ſi. 12. 11.q 3 ſi quis uero. C.de ſtat & ima. l.4. iudex tamen magis dignum poteſt honorare, vt 2.q.7 quæritur, & q.8. quiſquis. non tamen ſedebit cum iudice cum agitur in cauſa, vt C.de off.c ui. iud l.1.

Perſonarum acceptio tñ dẽt eſſe in iudicio.

INSCRIPTIO Hæc eſt ſecunda pars huius quæſtionis in qua ponit Gratia. quatuor caſus, in quibus non eſt inſ. ibi neceſſe. Io.de Fan.

CASVS. Dicit Gratianus ꝙ inſcriptio ſemper in accuſatione debet fieri, vt accuſator obliget ſe ad pœnam ... uen.in caſibus ſuis: ſed ego habeo.§ ibi. Inſcriptio.&c.

f ¶Inſcriptio.] Et ſi non fuerit facta, nihil ualet quod actum eſt. 2.q.1.in primis.ibi, quod ſi forte hæc ſolenniter. Sed an obligabit ſe accuſans ad talionem; arg ꝙ ſic, ext.de accuſa.ſuper his.C.de fide inſtru. l.2.contra. C.de aduoc diuer.iud.l.1. Dico ꝙ ſic, licet quidam legiſtæ ſecus dicant. 2.

2 Adde ... & qñ dẽt ſ... inſcribere ... not. Cyn & ... do. in l. q... crimen. C... qui accu.... poſſ.

g ¶Semper fiat.] Niſi in caſib. notatis. 2.q.7.in ſumma.

h ¶Vt codice] Iſtud ut reſpicit uerba ſequentia.

ALIQVANDO. CASVS. Dictum eſt ſ in §.Gratiani uel in c ſecundũ quod ſupra not. quod in accuſatione eſt inſcriptio facienda ſemper. Nunc autem ponit Gratianus quatuor ſpeciales caſus, in quibus inſcriptio nõ exigitur. Primus eſt quando per officiales nunciantur præſidibus aliorum delicta. Secundus quando vir vult accuſare vxorem ſuam de adulterio iure mariti intra ſexaginta dies utiles computandos a tempore diuortij Tertius eſt quando quis de abigeatu accuſatur. Quartus eſt in crimine iniuriarum. In alijs uero criminibus ſemper debent fieri inſcriptiones, quæ crimen & tempus deſignent, ut alterutram partium legum auctoritas terrere poſſit. Sed in quibuſdam male dicit Gratianus hic, vt dicit Hug.in ſumma, & ut Ioan.notauit in hoc loco.

a ¶Per

a ¶Per officiales.] Hoc exemplũ non valet quia ibi non fit accuſatio loquitur. n. in notorio crimine. ista lex, q̃ ſolum officialis denunciant. ſi enim denunciat officialis aliud crimen, ei non creditur: niſi probet legitimè, vt C. de accuſ. ea quæ, C. de curio. l. curioſi, lib. 12. niſi euidens ſit calumnia; vt C. de adul. iure mariti, ff. eo. is cuius. Iure tamen nouo tenetur 1 vir inſcribere, vt in auth. vt lice. mat. & aui. §. cauſas. coll. 9. & extra de procur. tuæ. ſecundum canones non vř, ꝙ ſuſtineat pœnã talionis, vt 33. q. 5. hæc imago. Sed hoc eſt verum, cũ agit ad tori ſeparationẽ, ſecus ſi agat ad pęnã legalẽ vt extra de procu. tuæ.

Officiales [...]lum notorio[...] denũciare debent.

A D[...]

† officium.] orig. Ea quidam C. de accuſ. & inſcri.

accuſatio fieri poteſt. [Ea enim, quæ per officiales † a præſidibus denunciantur, & citra ſolennia accuſationum poſſe perpendi incognitum non eſt.] ¶Item codice de adulterijs, l. 6. Si maritus iure mariti, hoc eſt intra ſexaginta dies b vtiles adulterium vxoris ſuæ accuſare voluerit, quam ex ſuſpicione c ſola ream facere valet, non continetur vinculo inſcriptionis. Item C. de Abigeis l. vnica: [Abacti d animalis accuſatio non ſolum cum inſcriptionibus e, ſed etiam ſine obſeruatione f proponitur.] ¶Item cod. de accuſ. l. 8. [Si quis g ſe iniuriam ab aliquo paſſum putauerit, & querelam deferre voluerit, non ad ſtationarios h decurrat, ſed præſidalẽ adeat poteſtatem, aut libellos i offerens, aut querelas k ſuas apud acta deponens.] ¶In aliis l autem α criminalibus cauſis dignum eſt, vt inſcriptiones præponantur, quæ magnitudinem videlicet criminis, tempuſque deſignent, vt alterutram partẽ digna legum terrere poſſit auctoritas β.

α ¶In alijs autem.] Lex 16. de accuſ. ſic habet, in cauſis criminalibus, cætera vero eodem planè modo atque a Gratiano referuntur.

β ¶Auctoritas.] In vulgatis hic repetebatur verſiculus. Inſcriptio, ex capitulo Damaſi: ſed abeſt a vetuſtioribus codicibus, & fruſtra reperitur.

De domo etiam iudicis accuſator, vel teſtis produci nõ debet, ne in cauſam ſuſpicionis incidat iudex.

Vnde Nicolaus Papa ad Michaelem Imp. epiſtola, cuius initium eſt: [Propoſueramus.]

¶Suſpicionis incidet in crimen iudex, de cuius domo, vel accuſator, vel teſtis producitur. C. III.

Contra ritum eccleſiaſticum, contraq; venerandas leges m, pducitur accuſator de imperialibus ædibus n, & cui imperari poteſt, ad falſum dicendum teſtimonium adhibetur. Fiunt ſuſpecti iudices, & mercenarij, & lupi cuſtodes, qui videbantur eſſe paſtores.

¶Caput hoc emendatum eſt ex ipſo originali Romæ impreſſo.

Et Fœlix epiſt. 2 ad epiſcopos Galliæ.

QVAESTIO V.

De quinta o vero quæſtione in concilio Carthaginenſi 3. c. 9. ſic inuenitur definitum.

Maritus duplici iure pt vxorem accuſare.

1 Immo, & lex antiqua dicit, ꝙ ſolẽnia accuſationis implere debet. ff. de adul. l. miles §. q̃dam ſm L.

c ¶Quã ex ſuſpicione.] 32 q. 1. c. 1. & 2.

d ¶Abacti.] i. cum quis gregem abigit, vel partem gregis.

e ¶Inſcriptionibus] idest cum agitur criminaliter.

f ¶Obſeruatione.] i. cũ agitur ciuiliter.

g ¶Si quis.] C. de accuſ. ſi quis ſe.

h ¶Non ad ſtationarios.] ideſt, non pedaneos iudices.

i ¶Aut libellos.] Cũ criminaliter.

K ¶Aut querelas.] Cum ciuiliter.

l ¶In alijs.] Male exemplificat magiſter vbi nõ cogitur quis inſcribere, ſed veros caſus poſui ſupra. 2. q. 3 notandum, & q. vlt. in ſumma.

DE DOMO CASVS Iſte §. reſpicit illa duo c. ſupra poſita nullus, & nullus, vbi dictum eſt, ꝙ nõ debet eſſe idem accuſator, & teſtis, & iudex. Nunc vero dicit, ꝙ de domo iudicis nõ debet produci actor vel teſtis, ne iudex habeatur ſuſpectus.

Contra ritũ.] CASVS. Coram Imperatore accuſabat quidã de domo imperiali, & pducebatur accuſator, & teſtis cui poterat imperari. ſed Nicolaus reprehendit hoc dicẽs hoc eſſe contra legẽ & ex hoc iudices ſuſpecti ſunt.

m ¶Leges.] Extra de offic. iudi. deleg. cauſam 2. ff. de iuriſdi. om. iud. q. ui iuriſdictioni.

1 Gñaliter ſeruandũ eſt ꝙ nullus ſit iudex in omni cauſa, vbi quis de domo ſua eſt actor, reus vel teſtis, q̃a vř eẽ ſuſpectus ſi hoc contingat, delegeẽ cã, ſm H. L.

ADDITIO. In hac lege non dicitur, ꝙ inſcribant: ſed dicitur ꝙ ſi non probant, puniuntur vt calumniatores, ſecundum Lau.

b ¶Sexaginta dies] A tempore diuortij computandos, vt ff. de adul. l. is cuius ope. §. pen. ſed iure extranei poteſt eam accuſare poſt hos dies etiam: dum tamen cauſa non exceſſerit quinquennium ff. eod. titu. mariti. ſed ad tori ſeparationem etiam poſt ſeptennium põt, vt 33. q. 2. admonere. Conſiſtit autem ius mariti in hoc, quod ex ſuſpicione violenta facit vxorem eam, & quod præfertur alijs accuſatoribus, & quòd non inſcribitur: & ꝙ non punitur quaſi calumniator, ſecundum quoſdam:

n ¶De imperialibus ædibus.] ideſt, de domo cuiuslibet iudicis 1 De hoc dixi 3. q. 5. accuſatores iudex tamen ſuos domeſticos cogitur recipere contra ſe, vt C. de aſſeſ. ſi poſt.

De quinta vero.] CASVS. Hic intitulatur quinta quæſtio, qua quæritur an ſit excommunicandus accuſatus, ſi die ſtatuta non veniat ad cauſam. Et certum eſt, ꝙ ſic, ſi ex contumacia abeſt, & agitur hic de iudicijs ſiue expectatorijs.

o ¶De quinta.] De iure ter eſt citandus quilibet, vt 24. q. 3.

Digitized by

Citatio de iure debet eſſe trina.

q. 2. de illicita. ſi tñ ad primam citationem non venerit, delinquit, quia ſpernit mandatum iudicis, & punitur. ff ſi quis in ius voc. non ierit. l. 2. ff ſi quis ius dicen. non obtemp. l. vnica. & præſtabit ſumptus litis de illa factos, vt de iud. ſancimus. Et agitur de induciis citatoriis ſiue expectatoriis, quæ dantur epiſcopis, & eędem dantur presbyteris, & diaconis, vt 15. q. 7. ſi autẽ & dictum eſt de his ſu. 3. q. 2. in ſumma. Ioan. Sol. excommunicatus eſt, ſed abſoluitur ſine expenſis, quia excommunicatio tenet, niſi in duobus caſibus, vt de extra de ſen. excom. per tuas. B.

b ¶ Menſis] Vel trium menſium, vt inf. prox. q. 3. c. 3. & q. 2. c. 2. contra.

¶ Non eſt à communione ſuſpendendus, qui die ſtatuta ad cauſam venire non potuit. C. I.

Anſ. l. 3. c. 120. Burc l. 1. c. 160. Iuo p. 5. c. 270. Pan. l. 4. c. 106.

QVisquis epiſcoporum accuſatur, ad primatem prouinciæ ipſius cauſam deferat accuſator. Nec a communione ſuſpendatur, cui crimen intenditur, niſi ad cauſam ſuam dicendam, electorum iudicum, die ſtatuta, literis euocatus minime occurrerit [a]: hoc de intra ſpatium menſis [b] ex ea [c] die, qua eum literas accepiſſe conſtiterit. Quòd ſi aliquas veras neceſſitatis cauſas probauerit, quibus eum occurrere nõ potuiſſe manifeſtum ſit, cauſæ ſuæ dicendæ intra alterum [d] menſem integram habeat facultatem. Verum tamdiu poſt menſem ſecundum non communicet [e], donec purgetur. Sin autem nec ad concilium vniuerſale occurrere voluerit, vt vel ibi cauſa eius terminetur, ipſe in ſe damnationis ſuæ ſententiã [f] dixiſſe iudicetur. Tempore ſane, quo non communicat, nec in ſua eccleſia, vel parochia communicet [g]. Accuſator autem eius, ſi nunquam diebus cauſæ dicendæ defuerit, a communione non remoueatur. Si vero aliquando defuerit ſubtrahẽs ſe reſtituto in communionem epiſcopo remoueatur a communione accuſator † [h], ita ta-

inf. 5. q. 3. ſi egreſſo

QVisqs.] CASVS Statutũ fuit in concilio Carthaginiẽſi, vt epiſcopi apud primatẽ prouinciæ accuſent. Et ſi eps, qui accuſabatur, vocatus ad cauſam die ſtatuta, hoc eſt intra menſem cõputãdum a die receptionis literarũ non venerit, debet excõicari, & ſi poſtea venerit allegaturus cãm quare non venerit, dabitur ei ſpatium alterius menſis: ſed remanebit excõicatus donec probet iuſtum impedimentũ: ita ꝗ nec ſuis, nec alienis communicet, interim ſi non venerit, finito ſecundo menſe, condemnabitur. Si vero accuſator die ſtatuta nõ venerit, excommunicetur reo, vel epiſcopo præſente cõmunioni reconciliato. Si tamen poſtea iuſtum impedimentum probauerit, abſoluatur, & cauſam agere permittatur, & expone poſt ſecundum menſem, ideſt, poſt principium ſecundi menſis. Vel ſic: Epiſcopus accuſatus, ſi intra tempus vnius menſis a tempore receptionis literarũ non venerit, excommunicatur. ſi allegat iuſtum impedimentum, datur ei alius menſis. ſed remanebit excommunicatus quouſque probabit iuſtum impedimentum, & ſi non venerit ſecundo menſe, damnabitur. ſi vero accuſator non venit die ſtatuto, excommunicandus eſt, ſed ſi iuſtam probat abſentiam, abſoluetur, & poſtmodum aget. Iſte eſt caſus ſecundum Hug. & ſecundum eum exponitur poſt menſem ſecundum, ideſt, poſt principium ſecundi menſis.

1 No hic L. ꝗ talis citatus non eſt excõicandus argu. ext. de pign. ſignificante, ff. de ſolu. ſi ſeruus Ach.

2 Qualiter aut probetur impedimẽtũ & caſus fortuitus vide Ant. & B. in l. quæ litium, & per Io. de Imo plenius ſt. d. re iu. hẽt ẽt per Bar. in l. contumacia. § ſi ff de re iu. & C. de naufr. l. ſi qs per Spe. i. ti. de dil. §. 1. ver. in ſum. p Cy. & Bal. in l. ſi. C. de f. de inſtr. & ẽt per eundẽ Bal. in l. qui accuſare. C. de eden. & Ant. in l. ſi. de ſeruit. facit ẽt qđ not. Bar. in l. ſi quis ex argentariis. §. pen. ff. de eden.

ALIVS CASVS. Aliquis vult accuſare epm, vadit ad primatẽ, vocatur epiſcopus: eligit iudices epiſcopus: deinde vocatur ab eis, vt ſit tali die coram eis, & ſi tunc non venerit, ſuſpendatur. Si autem miſerit nũtium quia allegat iuſtam cauſam abſentiæ, vel aliam iuſtam excuſationem, datur ei alius menſis, & ſi in fine ſecundi menſis non venerit, tunc excommunicatur, & ſecundum hoc expone poſt ſecundum menſem, ideſt, poſt finem ſecundi menſis. & ſic non obſtat inf. cauſa prox. q. 3 ſi ægrotans, quia ibi datur tertius menſis ad conuincendã malitiam. extra de dolo & contu. cum olim.

a ¶ Occurrerit.] Sed pone, ꝗ iudex ita dixerit, ſi non veneris die illa, ſis excommunicatus [1] & ille non venit, quia non poteſt venire, nunquid erit excommunicatus? Videtur ꝗ non nam & auditur hic cauſa abſentiæ, & probata cauſa [2] non abſoluitur; nec enim extat conditio quia non dicetur non veniſſe, ex quo caſu non venit, vt ff de conditio. & demonſtra l. 2. nec propoſuit iudex excommunicare ipſum in omni caſu, ſed in caſu contumaciæ tantum argumen ad hoc ff. de ſol. ſi ſeruus decem. in fin. & cum non ſit contumax, pœnam contumaciæ nõ patit, ſi nõ venit, vt ff. de re iud. contumacia.

c ¶ Ex ea.] Nota ꝗ computandum eſt ſemper tempus a receptione literarum, vt hic, & 16. q. 3 placuit 2. extra de ap. ſupra eo. 2. & C de execu. tuto l. quinquaginta. nec computabitur dies, in quo recepit literas, vt ff. ſi quis caut. l. 1.

d ¶ Alterum.] Sed obiicitur, aut primus menſis fuit peremptorius, aut non ſi non, quare excommunicatur: contra illud 24. q. 3. de illicita? Si fuit, quare datur ei alius menſis poſtea? Item qualiter fuit hic miſſum peremptorium prima vice: contra illud extra de dila. ca. dilecti. Si vis tenere caſum Hugo dic quod hic ex cauſa fuit primo miſſum peremptorium, vt extra de in integ. reſt. cum ex literis. in ſi. & ff de iudic. nonnunquã. & ſequens peremptorium datur ad cõuincendam malitiam ſic inf. 5. q. 3 c. 1. Secundum aliũ caſum non eſt primus peremptorius. ſecundum hoc dic quod non punitur hic ſententia excommunicationis, ſed ſuſpenſionis, vel alia nam bene punitur quis in citatione non peremptoria, vt 5 quæſt. 2. præſenti. C. de iudi. ſancimus, ff. ſi quis in ius voc. non ier. l. 2

e ¶ Non communicet] in ſacramentis.

f ¶ Damnationis ſuæ ſententiam.] Cum lis eſt conteſtata, vt dixi 3. q. 9 decernimus, vel legitur de ſententia excommunicationis.

g ¶ Communicet.] Arg. ꝗ qui eſt ſuſpenſus in vna eccleſia, & in altera, quia cum ſit tantum vna eccleſia, non poteſt eſſe partim intra, & partim extra eccleſiam, vt 24. q. 1. loquitur, & 6. q. 1. ſi quis presbyter. arg. contra. 38. d. ſi quis alterius

Suſpenſus in vna eccleſia eſt in oibus ſuſpenſus.

h ¶ Accuſator.] Sed quare cogitur iſte accuſare, contra illam regulam C. vt nemo inuitus agere, vel accuſare compellatur? Item nonne primo accuſator eſſet admonendus, vt C. qui accuſa. non poſ. qui crimen. Forte hoc eſt ſpeciale in epiſcopo, ſicut aliud inf. cauſa prox. q. 2. c. 3 & hoc obtinet cũ ex accuſatione orta ẽ infamia contra epiſcopum, & ideo cogitur accuſator procedere, vt inf. prox. q. 1. quidam. & q. vlt. Epiphanium. Vel hic inſcriptum fuit, & ideo cogebatur procedere vt ext. de accu.

Accuſare cogitur aliquando.

† Glo. cum hoc text. & ſua glo. l. ... eum. & ... Bar. ff. de ... caſ.

Idē ſi a-
x uenit &
reus vel
uerſo. iu
x tñ fuit
peditus &
n potuit
eſſe cau-
. prout nõ
t. de do. &
mtu. vene-
ilis & l.
o. tit cap.
or. & eſt
Bart. Brix.

nec. licet. in §. Si autem nec accuſator, nec accuſatus ve nit; tunc neuter eſt puniendus. ff. ſi qs in ius voc. non ier. l. 2. §. vlt. Itē hēs hic, q̄ ſi accuſator nõ ꝓbat iuſtam cām abſētiæ, ammodo no audit de illo crimine, vt ext. de accu. licet. C. qui accu. nõ poſſ. l. 3. Item fortè de crimine agitur & ciuiliter. ff de iure fiſ. l. 2 §. ſenatus. Idē vbi accuſator inſtrm falſum, vt ext de fide inſtr accepimus. & c. contingit. Idem vbi accuſatur matrimonium vt extra qui matri accuſ poſ. c. per tuas. Idem vbi præfigitur terminus ad inducendos teſtes, vt extra de prob. licet. Idē vbi proponit terminus ad exceptiones, ꝓponēdas vt ex de exc. paſtoralis. Idē ubi impetit ſtatus alicuius vt C. de inge. ma. diffamari. Secus autē in ciuilibus negocijs, vbi per trienniū expectatur, vt C. de iudi. properandum.

Marg.: † al. noluiſſe.

men vt nec ipſi adimatur [a] facultas cauſæ peragendæ, ſi ſe ad diem occurrere non noluiſſe †, ſed non potuiſſe probauerit [b].

α ¶ Electorum iudicum.] *Iſta duæ voces abſunt ab editione Colonienſi conciliorum in quatuor tomis.*

β ¶ Vniuerſale.] *In cõcilio ipſo additur*, anniuerſarium, *quod in Africano concilio, c. 62. oſtenditur de uniuerſali concilio Africæ eſſe intelligendum.*

γ ¶ Nec in ſua eccleſia.] *Sic in cæteris conciliorum editionibus, & codice canonum, & apud cæteros collectores. Sed in editione quatuor tomorum eſt*, nec in ſua plebe communicet. *Græce c. 19. legitur:* μὴ δὲ ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐκκλησίᾳ, μὴ δὲ ἐν παροικίᾳ κοινωνήσῃ, *ideſt*, neque in propria eccleſia, neque in parochia communicabit.

QVAESTIO VI.

SExta vero quæſtio eodem ſeptimo capitulo concilij Carthaginienſis tertij terminatur, in quo ſequitur.

Marg.: 3. q. 10. c. ſi. Anſ. l. 3. c. 121. Burch. ibidem. Iuo ibidem. Pann ibid. † al. dicere. † al ad accuſandum uel agēdū.

¶ In ciuili, & proprio duntaxat negocio ad arguendum admittitur, qui in epiſcopi accuſatione culpabilis inuenitur. C. I.

ILlud uero placuit, ut cum agere cœperit in epiſcoporum iudicio, ſi fuerit accuſatoris perſona culpabilis, ad arguendum † non admittatur [c], niſi proprias cauſas, non tamen eccleſiaſticas, vel criminales δ aſſerere † voluerit.

δ ¶ Vel criminales.] *Abeſt hoc à concilio, & cæteris collectoribus, ſed retentum eſt ob caſum; & repetitur in cap. ſi accuſatorum.*

Item ex concilio Carthaginienſi 7 c. 2. prope finem.

Marg.: Iuo p. 16. c. 64.

¶ Propriam cauſam agere valet, cui accuſare non licet. C. II.

OMnibus [d], quibus accuſatio denegatur, in cauſis proprijs accuſandi licentia non eſt deneganda.

Item Fœlix Papa omnibus epiſcopis per Galliæ prouincias conſtitutis, epiſtola ſecunda.

Marg.: 3. q. 10. c. ſi. Iuo p. 6. c. 418.

¶ In accuſatione epiſcoporum deficiens ciuiliter tantum experiri poterit. C. III.

SI accuſatorem perſonæ in iudicio epiſcoporum culpabiles apparuerint, ad arguendum non admittantur, niſi proprias cauſas aſſerere, non tamen criminales uel eccleſiaſticas uoluerint.

Item Hadrianus Papa in capitulis, c. 5.

¶ De eodem. IIII.

QVòd ſi accuſatorum perſonæ in iudicio epiſcoporū culpabiles apparuerint, ad arguendum non admittantur, niſi proprias cauſas habuerint, non tamen criminales, vel eccleſiaſticas.

a ¶ Adimatur.] Vt C qui accuſa non poſſ. ſi ea. & l. qui crimen.

b ¶ Probauerit.] Suū iacrm ſufficit in hoc caſu, vt 12. q. 1. c. 1. C. de reb. cred. in bonæ 100. diſt optatū. ext. de proc. ex inſinuatione. non enim requiritur q̄ plene probetur cā abſentię, vt ext. de ſent & re iud c. cum Bertoldus 2. arg cõtra ext. de in integ reſtit. c a. ex literis 3.

SExta vero.] CASVS. Hic ponit 6. q. qua quæritur an illi, qui in accuſatione epõrum culpabiles inueniuntur, poſſint de cętero admitti ad ſui vel ſuorum cauſæ proſecutionē. Et reſpondet, q̄ ſic, ſi ſuam velint proſequi iniuriam uel ſuorum ciuiliter & nõ criminaliter: nec in cauſis eccleſiaſticis. Caſum vero illorum ca illud & ſi accuſatorum, inuenies ſupra 3. q 10 ſi accuſatorum. Aliud c planum eſt.

c ILlud.] ¶ Non admittatur.] Illud eſt expoſitum ſup. 3. q. 10. ſi accuſatorum & cap 1. & 2.

c ¶ Nõ admittatur.] Quidam dicūt quod in nullo crimine admittatur contra epiſcopum.

d OMnibus.] Excipiuntur excommunicati, vt ſupra. ca. q. 1 c. 1. Item ſerui & impuberes, vt ſup. 3. q. 7. §. tria in princ. & minores

nt

Marg.: 3 Adde no. in l ſeruum quoque. §. publicè. ff. de proc. & l. penult §. ad crimen. ff. de publ. iu. & ibi de hoc & 86. d. tapta.

Marg.: Accuſare ꝓhibentur alii qui.

vt C.de autho.præſtan.l. clarum. & in caſu quem habes extra qui mat. accu.poſ cum in tua.Item fallit in vſura rio,ut ext.de vſu.quia fruſtra. Item fallit in liberis & parentib.vt 2.q 1.prohibentur.Item in muliere, vt 32.q.1. § hoc in mulieribus.

municabitur: & eſt hoc cum innocens aliquis infamatur,ſecus ſi reus fuerit qui accuſatur: quia expedit peccata nocêtium eſſe nota.ff.de iniu cum qui, in prin.lo.

QVi in alterius] CASVS. Quæſitum fuit ab Hadriano, quam pœnam debet ille pati, qui libellum ſcribit

IN infamiam.] CASVS. Sup. dictum eſt de ijs qui manifeſtè accuſant. Nûc ſupponit quintam cauſam, in qua tractat de ijs, q occultè accuſant l.per libellum famoſum, quem clanculo ſcribunt in alicuius infamiam. Interſerit etiam Gratianus de iudicijs: & qualiter quis ſit uocandus ad cauſam, & an cauſa criminalis poſſit per ꝓcuratorê experiri ſiue expediri & quo epiſcoporũ iudiciũ debeat ventilari: & quomodo illi qui aliorũ crimina detegunt,culpandi ſunt, vel laudandi. In fine repetit de pœna calumniatorum Vt autê hæc & alia faciat, præmittit thema, de quo ſex elicit quæſtiones.

DE prima q̃ſtione. CASVS. Hic intitulat̃ prima q̃ō,qua quęritur qua pœna debeat puniri qui famoſum libellũ in alterius iniuriã ſcribit. Et reſpondet, ſi apparet, & no probauerit qđ conſcripſit,ſecundũ canones verberatur, vt Ꝭ. ea c 1 ſecundũ leges decapitatur,vt inf. ead. ſi quis famoſum.Si uero non apparet, debet moneri vt appareat. Si vero celauerit ſe,excommunicari debet, vt infra eodem quidem.

CAVSA QVINTA.

IN infamiam cuiuſdam epiſcopi chartula accuſationis occultè non ſcribitur; tandem accuſator procedit in publicũ. Epiſcopus autẽ ſemel literis euocatus, cauſa ſua die ſtatuta adeſſe nõ ualens, per procuratorẽ iudici ſe præſentauit: abſq; ſynodali audientia damnatur. Demum iudicio per appellationem renouato,de accuſatoris inimicitia epiſcopus conqueritur: tandem in ipſa probatione deficit accuſator.*

1 *Primo, quæritur, qua pœna ſit feriendus, qui famoſum libellum clanculo ſcribens, probare negligit quę literis mandauit.*

2 *Secundo, quoties ſit vocandus ad cauſam, antequam ſententiam damnationis accipiat †.* † al. excipiat.

3 *Tertio, an per procuratorem cauſam ſuam agere valeat qui per ſeipſum cauſæ ſua adeſſe non poteſt.*

4 *Quarto, an abſq; ſynodali audientia ſit damnandus.*

5 *Quinto, an ideo aliquis habendus ſit inimicus, quia crimen alterius indicat.*

6 *Sexto, qua pœna ſit plectendus, qui, quod intulit, probare non valet.*

QVÆSTIO I.

DE prima [a] *quæſtione Hadrianus Papa ſcribit in capitulis, c.49. al.50. dicens.*

¶Flagelletur, qui ſcripta in alterius famam neglexerit probare. C. I.

QVi in alterius famam publicè [a] [b] ſcripturã, aut verba contumelioſa cõfinxerit, & repertus ſcripta nõ probauerit, flagelletur [c]: & qui [d] ea prius inuenerit, rumpat, ſi non vult auctoris facti cauſam incurrere [e].

Capit.l.7.c.361. Anſ.l1.3.c.38. Iuo p.4.c.136. & p.16.c.235.

a ¶Publice.] *Hadrianus, Capitulare Caroli, & Iuo habent,* in publico.

Libellum famoſum cõponens qua actione punitur.

1 Vbi no.H. ꝙ iſtud ſit uerum: niſi fortè ſit talis pſona, quæ attingi non debet, puta epiſcopus.

a ¶De prima.] Hic quæritur qua pœna punitur qui famoſum libellum uel falſum compoſuit occulte,& probare non vult quod ſcripſit, & diſtinguitur aut certum eſt quis compoſuit, aut non. Si certum eſt,aut eſt conuictus,aut ſponte confeſſus Si conuictus ſecundum leges decapitatur,ut i.ead.ſi quis. & ſit inteſtabilis,ſu.cauſa prox.q.3 §.ob carmen,ſm canones vero ſubijcitur.uerberabitur,ut Ꝭ.ea c.1. 1 Si vero ſpõte cõfitetur,cum non poteſt probare, mitius cum eo agitur, vt inf.ea.c 2.in fi. Si non eſt certum, debet admoneri vt prodeat in publicum, & probet quod ſcripſit: quod ſi non fecerit,primo priuabitur ſacramentis,poſtea excõmunicabitur: bit famoſum, vel alia turpia in alterius iniuriam. Et reſpondet, ſi apparet, & non probat, debet uerberib flagellari,& quicunque talem ſcripturam inuenerit, rumpat, ſi non vult pœnam auctoris incurrere.

b ¶Publice] ideſt, in publico loco.

c ¶Flagelletur.] Secundum leges capite punitur infra ea.ſi quis. Nota pœnas corporales infligi ſecundum canones,vt ſup 45 d cum beatus.

d ¶Et qui.] Sic.C de furtis ciuile.

e ¶Incurrere]Poteſt tamen probare crimen, ſi vult ff. de iniur.cum qui.loan.

Qui-

QVidam.]CASVS. Gregorius nitebatur quandam ſedare diſcordiam per quendam notarium ſuum nomine Caſtorium. Sed quidam maligni ſpiritus ſcripſit libellum in iniuriam Caſtorij, & eum nocte poſuit in loco publico ciuitatis, in quo continebatur, & Pa-

Item Gregorius l.5.epiſt.30.ſiue c.130.

Iuo p.6.c.381.

¶De eodem. C. II.

QVidam maligni ſpiritus conſilio repletus, contra Caſtorium notarium,ac reſponſalem noſtrum nocturno ſilentio in publico α ciuitatis loco conteſtationē poſuit in eius crimine loquentem, mihique etiam de facienda pace callide contradicentem β. Et quia quiſquis veraciter loquitur,ſemetipſum innoteſcere nō debet formidare;oportet vt publice exeat,& quæcunque in conteſtatione ſua loqui præſumpſit oſtendat.Quòd ſi non exierit [a] neq; publice [b] confeſſus fuerit, quiſquis ille ſit, qui hoc agere præſumpſit, vel conſenſum in tantæ iniquitatis conſilio præbuit,ex Dei,& Domini noſtri Ieſu Chriſti ſpiritu definimus,vt ſancti eius corporis,ac ſanguinis participatione priuatus ſit. Si vero,quia latet, & quoniam neſcitur,teneri ad diſciplinam † [c] non valet,ſi tanti mali conſcius,etiam prohibitus,corpus,ac ſanguinem Domini percipere pſumit, anathematis vltione percuſſus ſit γ, vt fallax,ac peſtifer a ſanctæ eccleſiæ corpore ſit diuiſus. *& infra.* ¶Sin autem in eadem ciuitate,egreſſus ad publicum potuerit [d] docere,quæ dixit,vel certe ſciens ſe non poſſe,quæ ſcripſit,oſtendere,errorem [e] ſuum fuerit aperte confeſſus,Domini corporis,ac ſanguinis participatione non ſit priuatus;neque a corpore ſanctæ eccleſiæ alienus exiſtat.

†*diſciplina*]ori.

α ¶Publico.]*Hac vox abeſt a manuſcriptis,& originali,& Iuone:ſed ob cauſam eſt retenta,& in aliquot vetuſtis eſt gloſſa interlinearis.*

β ¶Contradicentem.] *Quæ ſequuntur vſque ad verſiclum,* Quod ſi, *addita ſunt ex ipſa epiſtola, & referuntur etiam ab Iuone.*

γ ¶Percuſſus ſit.] *Antea legebatur,*percutiatur: *ſed cum ea, quæ antecedunt,ipſo facto ligent,quia ad occultum delictum referuntur,emendatum hoc eſt,quemadmodum alia multa, ex epiſtola ipſa.Apud Iuonem vero legitur,* anathematis vltione percuſſus,ut fallax,&c.

Item in concilio Eliberitano,c.52.

Capitular.l.6.c.243. Poly.l.3 tit.21. Anſ.l.3.c.19. Iuo p.3.c.251.& 3.c.154. Burc.l.3.c.129

¶Anathematizentur,qui famoſos libellos in eccleſia ponunt. C. III.

SI qui inuenti fuerint famoſos libellos in eccleſia ponere,anathematizentur.

Papa ſignificabatur, ꝙ Caſtorius nolebat controuerſiam renunciare.Dicit Greg.ꝙ ſi ille non vult exire, ſit a corpore Chriſti remotus. Si vero adhuc latere pſumpſerit,anathema ſit. ſi vero vult exire, & quod dixit ꝓbare,vel publice confiteri errorem ſuum, nō ſit ſuſpenſus a corpore Chriſti,vel anathematizatur.Seq c.patet.

a ¶Non exierit.] Nonne debuit admonitio præcedere excommunicationem, 12.q 2.indigne,ſed forte hic præceſſit, & quia illud tempus hic non adiicitur vſque ad quod tempus teneatur exire; ſtatim tenetur exire. quod ſi non fecerit,ex quo in mora, ſtatim incidit in excommunicationem,argu.2 q.7.quapropter.1.q.1.conſtat.ff. de manumiſ teſta.libertas. Sed videtur ꝙ quamdiu pōt exire non ſit excommunicatus.ff. de verb.obliga.ita ſtipulatus §.1. Petrus Hiſpanus dixit expectandum vſque ad quadraginta dies ex trā de purg cano.ca.vl. Hęc tñ veritas ē, ꝙ cōditio affirmatiua aliter exponitur q̄ negatiua, cum.n. dicitur, ſi intraueris capitolium, exponitur ſic, ideſt, ſi cum primum potes intrare, intres, vt ff.de cōdi.& de cōditio, ſed cōditio negatiua ſic exponitur, ſi non intraueris,ideſt, cū primum deſinis poſſe intrare, vt ff.de verb. oblig ita ſtipulatus. § 1. niſi in caſu hic poſito. & in caſu libertatis, vt ff.de manumiſſ teſta.libertas.§.1.

Conditio affirmatiua, & negatiua diuerſimode exponitur.

b ¶Publice.]Contra inf.de pę.d.1.§.his auctoritatib. vbi pęnitenti dicitur, no tibi dico vt te prodas. ſed illud eſt pro deteſtatione criminis. Vel ibi loquitur de occulto crimine 1 ſed hic de manifeſto, licet perſona ſit ignota.

1 Quod no. 50.di dē pę. nitentibus.

c ¶Ad diſciplinam] ideſt, correctionem.

d¶ Potuerit.]Sed nōne reus hunc accuſatorē poſſet remouere,quia cū non præmonuit, vel (qđ verius eſt) qa ei ſuſpectus eſt.6.q.1.qui crimen. ſed forte de innocentia ſui confidebat, ſed certe licet ille ſit infamis ipſo facto, & per ſententiam tātum in odiū ſuum,& in fauorem rei admittitur ad accuſationē, vt ſic clareat de innocentia rei, & vt accuſator non probans puniatur de calumnia. Et ſic eſt ſpeciale, ꝙ aliquis criminoſus admittitur ad accuſationem, licet non proſequatur ſuam, vel ſuorum iniuriam.

Quidam dicunt, qđ hic dicitur ſpeciale, & in fauorē infamati,& odiū infamātis ſtatuitur. Vel illud de pęna: hoc de accuſatione. Ar. Criminoſus qñq; poteſt accuſare.

e ¶Errorem.] ſup.d.8.conſuetudo.ſup.3 q.3.§. notandum.

SI qui.]SI QVIS. CASVS.Quæſitum fuit ab Imperatore quid fieri debet de libello famoſo, quem quis in aliquo loco reperit? & reſpondet quòd qui eum inuenit, ſtatim deſtruere debet, & nulli ipſum manifeſtare. Si vero, non deſtruxit,ſed aliis eum doloſe reuelauerit, deca-

decapitari debet, ſicut auctor ipſius libelli, ne talis libellus lædat opinionem eius contra quem factus eſt.

a ¶Capitali.] Si capitale fuit crimen conſcriptum, aliàs non, vt ſup. cauſa proxi. q. 3. §. ob carmen.

propter neceſſitatem aliquam ſit, non tamē ſynodi cauſa conueniunt. Vel dic, ꝙ ſpeciale eſt in accuſatione, vt accuſatus non teneatur reſpondere coram ſynodo, niſi habeat inducias ſecus in ciuilibus cauſis.

PRæſenti.] CASVS. Quidam dicunt, ꝙ hoc ca. loquitur

Item Codice lib. 9. tit. de famoſis libellis, lege vn. Impp. Valentinianus, & Valens A.A. [¶*Si quis famoſum libellum domi ſiue in publico, vel quocunque loco ignarus repererit; aut nulli confiteatur inuentum. Sin vero non ſtatim eaſdem chartulas vel corruperit, vel igne conſumpſerit, ſed vim earum manifeſtauerit; ſciat ſe quaſi auctorem huiuſmodi delicti capitali ſententia ſubiugandum.*] & *infra.* [*Huiuſmodi autem libellus alterius opinionem non lædat.*

QVÆSTIO II.

VOcatio autem eius, qui impetitur, non ſemel, ſed bis & tertio per congruum ſpatium rationabilibus ſcriptis fieri debet.

Vnde Damaſus Papa Stephano archiepiſcopo, epiſt. 3. ſcribit, dicens.

¶Vocatio ad ſynodum, eius, qui impetitur, & in ſcriptis, & per ſpatium fiat congruum. C. I.

VOcatio [b] ad ſynodum iuxta decreta patrum canonica eius, qui impetitur rationabilibus ſcriptis [a] per ſpatium fieri debet congruum, atq; canonicum, quia, niſi canonicè vocatus fuerit ſuo tempore, & canonica ordinatione, licet venerit [c] ad conuentum quacunq; neceſſitate, niſi ſpontè voluerit, nullatenus ſuis reſpondebit inſidiatoribus,

Poly. l. 5. tit. 2. Anſ. l. 3. c. 50. Burc. l. 1. c. 156. Iuo p. 5. c. 266.

a ¶Rationabilibus ſcriptis.] *In epiſtola Damaſi loco horum uerborū legitur*, tam ſua præſentia, quam & ſcriptis, atq; apocriſarijs: *verum Anſelmus, Burchardus, auctor* Polycarpi, *et Iuo cum vulgata lectione conueniunt.*

Item Sylueſter Papa.

¶Quibus temporum ſpatijs reus vocetur ad cauſam. C. II.

Poly. l. 5. tit. 3. Anſ. l. 3 c. 120. † *al. perſonaliter.*

PRæſenti [d] decreto cēſemus, vt in primis paternaliter† vocentur, & per ſeptem dies expectentur, nullius eccleſiaſticæ rei interdicta licentia. Huic vero expectationi

VOcatio autem.] CASVS. Hic ponitur ſecunda quæſtio, qua quæritur quoties aliquis ſit vocandus ad cauſam, & certū eſt ꝙ ſemel, ſecundo & tertio, vel vno pro omnibus peremptorio, vt 24. q. 3. de illicita. & quidquid de citationibus dicatur infra c. 1. & 2. hodie inductæ citatoriæ arbitrio iudicis relinquūtur, vt inf. ead. q. 3. ſi ęgrotans.

VOcatio.] CASVS. Quæſitum fuit a Damaſo qualiter debeat ad causā vocari qui accuſat? Et reſpondet quod debet citari per ſcripturam per ſpatium cōgruū, & canonicū: etiam ſi ad ſynodum venerit propter alia negocia non citatus nullo modo compellitur ſuis inſidiatoribus reſpondere, niſi velit.

b ¶Vocatio.] Si ter citetur quis, licet nō dicatur peremptoriè tamē ſufficit hoc, vt peremptoriè ſit citatus, vt C. quo mo. & quando iu. l. conſentaneum. & l. tres denūciationes. & l. ceſſante. illud tamen apponere debet iudex, ꝙ peremptoriè citet & debet comminari parti ſi non venerit, quod procedet ff. de iud. in peremptorio. & vel in prima, vel ſecunda, vel tertia citatione poteſt citare peremptoriè, vt ext. de in integ. reſtitutum ex literis, in fin. ff. de iud. nonnunquam. dummodo non mutaretur peremptorium nimis, vt extra de dila. dilecti.

Iudex citans peremptorie hoc dēt exprimere.

Exceptio reuocandi domum.

c ¶Venerit.] Si aliquis inuenitur Romæ pro ſua neceſſitate, vel ex cauſa degationis, vel appellationis, non cogitur ibidem reſpondere, ſed poteſt domum reuocare vt ff. de iud. l. 2. §. ea quoq;. ff. quibus ex cau. in poſ. ea. l. ad cognitionem, & in auth. de ſanc. epiſ. §. ſi vero epi. coll. 9. ſecus eſt ſi ſit ibi ex volunrate, vt in auth. ea. §. ſi qs eps, aut clericus, C. de epiſ & cler. oēs. §. in hac. Nam Roma communis patria eſt, vt ff ad muni. Roma. nam cū epi faciunt concilia, bene tenetur ibi quilibet rñdere extra de libel. obla. c. 1. nā illuc quilibet generali citatione citatur, vt diſt. 18. per totum. Quare ergo dicitur hic, ꝙ non teneantur reſpondere coram ſynodo? Dic ꝙ appellat hic ſynodum aliquem conuentum epōrum, qui

tur de inducijs citatorijs inferiorum ordinum, vel laicorum, qui ſunt in eadem ciuitate, vel in locis propinquis. Eſt ergo caſus. Sylueſter Papa ſtatuit in hoc c. ꝙ illi qui accuſantur, citari debeāt, & expectari primo per vij dies ſine aliqua pœna: poſtea per alios vij. ita vt eccleſiam non ingrediantur ad officia diuina audienda, poſtea per duos, pace & communione eccleſiæ eis interdicta, poſtea per alios duos dies ſub eadem pœna, deinde expectentur per vnum diem, quo elapſo anathematizentur, hodie tamen quidquid hic dicatur, induciæ iudicis arbitrio relinquuntur.

d ¶Præſenti.] Vel intelligitur hoc c. de raptoribus rerū eccleſiaſticarum, propter odium eorum, vel de clericis in eadē ciuitate conſtitutis 1 quib minores dantur induciæ quàm remotis, vt inf. e. q. 3. ſi ęgrotans, vel de laicis, vel ſunt paternales adiectiones, vel p quas qs expecta-

1 Hæ ſni... teneas ... Lau & lo... Nā illud i... telligitur ... cā ciuili. b... bet ergo ... les induc... 19. dierū ... quā cōtē... nei. ſinta...

cetur etiam poſtquam canonice,& per tempus legitimum citatus non venerit, vel non tenet per illud inf. 24. q. 3. de illicita.

a ¶Addantur]Simile.C.de iu, auth iubemus. extra de dolo & contum.cum olim.

b ¶Com-

fratribus, vel in choro, vel in menſa, vel in dormitorio.

R Elatum.]CASVS.Quidã iudices eccleſiaſtici accuſationes & teſtes recipiebant in cauſa criminali per epiſtolas, quod dicit Damaſus non eſſe faciendũ in futuro,& quod nuper factum eſt, debeat emẽdari. Nam accuſat⁹ legitime citatus accuſatorẽ, & teſtes debet habere præſentes, & locum defendendi, vel ad abluenda crimina, nec iudex ex iracundia damnat delinquentem.

iterum addantur [a] ſeptem dies interdicta eccleſiam intrã di licentia,& omnia diuina officia audiendi. Poſt verò addantur duo dies, quibus a pace,& communione [b] ſanctæ eccleſiæ ſunt ſuſpenſi. Deinde vero iterum alijs duobus diebus ſub eadem expectatione deportentur a. Quibus vno die ſupraddito, omni expectatione veluti iam deſperata, reus mox anathematis gladio feriatur.

a ¶Deportentur.] *Antea legebatur*, expectentur.] *Emendatum eſt ex Polycarpo, Anſelmo,& vetuſtis Gratiani exemplaribus, in quorum nonnullis hæc eſt gloſſa interlinearis*, idest, expectentur.

Item Damaſus Papa ad epiſcopos Italiæ, epiſt.6.

¶Nullius accuſatio per ſcripta ſuſcipiatur.

C. III.

Anſ.l.3.c.48.
Poly.l.4.tit.2.
†*corrigi rogamus*] orig.
† al. *inſtitutiones.*
3.q.3.c.eorum qui.

R Elatum eſt ad ſedem Apoſtolicam, vos accuſationes fratrum per ſcripta [c] ſuſcipere abſque legitimo accuſatore. Quod deinceps in omni terrarum orbe fieri Apoſtolica auctoritate prohibemus; & quod nuper factum eſt, abſque vlla retardatione corrigere † curamus; nec vnquam prius per ſcripta eorum, qui accuſantur, cauſam diſcutere liceat, quàm per querelantium inſtitutionem † vocati canonice ad ſynodum veniant, & præſens per præſentem agnoſcat veraciter & intelligat, quæ ei obiiciuntur. *& infra.* ¶Leges enim ſæculi accuſatores præſentes exigunt,& non per ſcripta abſentes. Vnde canonica Patrum conſtituta non ſemel, ſed ſæpiſſime clamant, nec accuſationes nec teſtimonium † [d] vllum per ſcripta poſſe proferre, nec de alijs negotijs quicunque teſtimonium dicant, niſi de his, quæ ſub præſentia eorum acta eſſe noſcuntur. Similiter,& qui alium accuſare elegerit, præſens, per ſe, & non per alium accuſet, inſcriptione videlicet præmiſſa. Neque vllus vnquam iudicetur, antequam legitimos accuſatores præſentes habeat, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina. Curandum namque † eſt, ne ira [e] quemquam ſubripiat †, faciatque citius omne, quod non licet.

† *teſtimonia.*]ori.
2.q.9. qui accuſare.
† *al.quoque.*
† *al cuiquam ſubrepat*]

Item Fœlix Papa ij. Athanaſio,& omnibus orientalibus epiſcopis, epiſt.1.c.3.

¶Vi aut timore eiecti, aut ſuis rebus expoliati ad ſynodum non vocentur. C. IIII.

Bur.l.1.c.22 1.
Ino p.5.c.335.

S I primates, accuſatores epiſcoporũ cum eis pacificare [f] familiariter minime potuerint; tũc tempore legitimo eos ad ſynodum canonice conuocatam, non intra anguſta tempora canonice conuocent,& non prius, quam eis

c ¶Scripta.]Sic ſup. 2.q.8.perſcripta.

d ¶Teſtimonium.] iudiciale. nam per literas poteſt aliquis perhibere alij teſtimonium famæ ſuæ, vt 71.diſt.extraneo. cap. hortamur.& de conſecr.diſt.1.iubemus. Sed iudiciale non.

Teſtimoniũ per literas põt exhiberi.

e ¶Ira.] Quia tempore iræ non diſcernit homo qđ iuſtum eſt, vt 11.q.3. illa.

S I primates]CASVS.Quidã accuſabant epiſcopos ꝓſequẽdo ſuam iniuriam, vel ſuorũ: quærit Anaſtaſius a Fęlice, qualiter ĩ hoc negotio ſit ꝓcedendũ? & rñdet, ꝙ ipſi dẽnt ad cõcordiam reuocari per tranſactionem, ſi fieri poteſt: alioquin debẽt legitime citari,& eis primates debent quidquid obijcitur ſignificare, vt parati venire poſſint ad reſpondendum. Si vero deiecti fuerint vi, vel timore, aut ſuis rebus expoliati, accuſatorib. reſpondere non debent, niſi prius reſtituantur.

f ¶Pacificari.] Põt ergo iudex componere inter partes, vt 90.d ſtudendum. & 23.q.vl.ſi quis membrorũ& q.4 ſic illic. ff.de no ope. nun l. 1.§.põt.& eſt ſimile. ff de vſu ęquiſſimũ. Sed hoc verum eſt in crimine, quod nõ inducit depoſitionẽ: quia in alijs licet cõponatur, põt iudex

Iudex non poſſit inter partes componere.

1 In hoc contradicit, qa vř neminem eſſe cogendũ ad accuſandum. L.Sed hoc locum hẽt in ſolenni accuſatione, ad q̃ nemo cõpellitur niſi caſualiter, 1.c. 2.& inf e.q. 6. Epiphanium. Arch.

b ¶Communione.]Sed nonne eſt eadem hæc pœna cũ prima? nam cui interdicitur eccleſia, interdicta ſunt ſacramenta eccleſiæ, vt 12 q.2.de viro,& 33.q 2.latorem. Item non poteſt intelligi de communione fideliũ, quia de illo loquitur in fine. Sed dic, quod loquitur de communione fratrum idest, quod non communicabit alijs

ex officio ſuo de crimine inquirere, vt ex.de coll. dete. c.1.& 2.C.de abol.l.2. Similiter in denunciatione non admittitur compoſitio, vt ſupra 2.quæſtione 7. quapropter 1 Vel intelligitur cum non accuſatur de iniuria facta eccleſiæ, ſed perſonæ. 23 quæſt.4.ſi is qui & ſic non ob.2 q.7.quapropter. Vel melius ibi loquitur in denuncia-

tiatione, ad quam quilibet tenetur. De hoc nota ſup. 2. q. 3. notandum 2. in fi.

a ¶Quid eis.] Sic 3. q 9. iudices. extra de dila. præterea. extra de app. ſignificantibus.

HIS. CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis capit. dicẽs, ꝙ niſi quis canonice fuerit vocatus, & ſi propter alia negotia ad ſynodũ venerit, non tenetur reſpondere. Quæ autem ſit canonica vocatio, dictum eſt ſu. in c. præſenti. qđ eſt Silueſt. & per c. fœlicis dicitur, ꝙ accuſato debet ſignificari quod ei obijcitur ab accuſatore.

QVòd aũt.] CASVS. Hęc eſt q. 3. in qua quæritur. an aliquis poſſit per procuratorem cauſam ſuam agere. Et certum eſt, quod non in cauſa criminali, vt inf. ea. in criminalibus niſi in quatuor caſibus, vt in crimine iniuriarum, in quo illuſtris perſona agit ꝑ procuratorẽ, vt 3. q. 9. § niſi, & in cri. ſuſpecti tutoris, vt ff. de proc. non ſolũ § vl. Itẽ ad allegãdũ cãs abſentię, vt ĩ. c. 1. & 2. Itẽ in minorib. criminib vt not. lo. in hoc loco. vt ff. an ꝑ aliũ cau app. l. 1. qa in leuib. criminibus non fit inſcriptio, vt ff. de accu. leuia. In ciuili poteſt, niſi in caſibus aliquibus, vt in accuſatione populari, in qua actor non agit per procuratorem, vt ff. de procu. licet. & in cauſa ſtatus, vt C. de aſſer. tol. l. 3. Quidam etiã cogũtur dare procuratorem, vt epi & ſacerdotes, vt inf. e. quia eps. & illuſtres perſonæ, vt C. de procu. l pen. De hoc plenius inuenies ſup. 2. q. 6 ſi quando. in apparatu.

b ¶Quod autem.] In cauſa iniuriarum datur procurator. Item in crimine ſuſpecti, vt ff. de procu. non ſolum. §. vlt & in minoribus criminibus. ff an per alium cauſæ app. l. 1. quia in leuibus criminib. non fit inſcriptio. ff. an per aliũ cauſæ app. l. 1. & ff. de accuſ. leuia. & ad allegandum cauſas abſentiæ in ciuili dari poteſt procurator. ſed in actione populari non poteſt procurator dari. ff. de procurat. licet. & in cauſa ſtatus, vt C. de aſſert tol. l. 1. quidam coguntur dare procuratorem, vt epiſcopi i, vt infra, qa epiſcopus. & illuſtres perſonæ, vt C. de procurat. l. vltim. De hoc plenius inuenies ſu. 2. quæſt. 6. ſi quando.

Procurator in cauſa populari nõ poteſt dari.

1 Hoc eſt falſum, vt patet extra de iur. calum. c. vlt. Arch.

SI ægrotans.] CASVS. Quęſitum fuit ab Hadriano, an epiſcopus accuſatus debeat excommunicari: quia citatus non venit. & reſpondet quòd non, niſi per contumaciam die ſtatuta venire contemnat, & hoc eſt intra ſpatium duorum, vel trium menſium, vel eo amplius, prout cã dictauerit, & tunc niſi fuerit impeditus, debet excõicari: ſed ſi ægritudinẽ, vel aliud graue impedimẽtũ habuit, mittat legatũ ad ſynodũ, qui abſentẽ accuſatũ excuſet. Iſte caſus planus eſt & bonus, ſic ponendo caſum videbis continuationẽ literæ, q̃ per expoſitionẽ caſus perpendes. Vel pone caſum ſicut litera ſonat, Statuit Hadrianus in ſynodo, vt ſi eps accuſatus æger fuerit. vel aliud impedimentum habuerit, mittat legatum, qui eum excuſet. Sed ſi die ſtatuta, hoc eſt intra ſpatiũ duorum, vel trium menſium, vel eo amplius prout cauſa dictauerit, citatus per contumaciam non venerit, debet excommunicari: niſi aliena. i. grauis eum neceſſitas præoccupauerit.

c ¶Legatum.] Sed nunquid tenetur infirmus, vel abſens ex iuſta cauſa, ex neceſſitate procuratorẽ mittere reſponſurum nomine abſentis? non videtur, extra de procu. querelam. nam ſi contra abſentem feratur ſententia, & ipſe poſtmodum probet iuſtam cauſam abſentię, retractatur ſententia, licet non miſerit procuratorem, vt extra de ſent. & re iud cum Bertholdus. & 7. q. 1 præſentium. immo & ſi ſub pœna promiſiſſet aliquis ſtare iudicio ad certam diem, ſi probaret iuſtam cauſam abſentię, ſubuenitur ei, vt ff de arb. ſi cũ dies. §. ſi quis ex litigatorib. Nam ægritudo iudicis, vel partis, prorogat diẽ. ff. de re iudi quæſitum. immo etiam ſi probabilis cauſa abſit, non proceditur contra eum, vt extra de off. deleg. conſultationibus Item ſm hoc non eſſet melior conditio illius, qui abeſt ex iuſta cauſa, quam illius, qui abeſt ex iniuſta cauſa, quia qui non vult intereſſe ſufficit ei ſi mittat procuratorẽ, vt ff. de proc. l. 1 & generaliter traditur pro regula, quotieſcunque quis abeſt ex neceſſitate, nõ ex voluntate, ſubuenitur ei, ſiue habeat ꝓcuratorem, ſiue nõ, vt ff. ex quib. cau. maio. ſed & ſi, §. vl. Itẽ ſufficere debet talis, qui alleget cauſam abſentiæ, vt 65. diſt. ſi quis. E contra probatur, ꝙ non ſufficit mittere procuratorem, qui alleget, cauſam abſentię, niſi alleget cauſam cauſæ, vt 18. d. eps. nam ſicut quis poteſt mittere nuncium, ſic & procuratorem, vt ext. de ap. cõſtitutus, nec excuſat q̃s per iuſtã abſentiã q̃n fiat miſſio in poſſeſſionẽ bonorũ ſuorũ, ſi nõ ſit, qui defendat eũ, vt ex. de eo qui mit. in poſſ. c. vlt. nec exuli ſubuenitur ſi non re-

Procurator non tenetur mittere [...] iuſtam c[...] abſentiæ.

per ſcripta ſignificent, quid eis [a] opponitur, vt ad reſponſionem præparati adueniant. Nam ſi aut vi, aut timore eiecti, aut ſuis rebus expoliati fuerint; nec canonice vocati ad ſynodum poſſunt, nec reſpondere æmulis debẽt, antequam canonice reſtituantur, & ſua eis omnia legaliter reddantur.

His auctoritatib. euidentiſſime datur intelligi, quòd niſi quis canonice vocatus fuerit, etiam ſi aliqua occaſione ad ſynodum veniat, ſuis nullatenus cogitur reſpondere inſidiatoribus. Canonica autem vocatio eſt, quando ſeruato dierum interſtitio, ſecundum auctoritatem beati Silueſtri, cauſa ſua literis adeſſe iubetur, quibus, quid ei obijciatur auctoritate Fœlicis Papæ ſignificari oportet.

QVAESTIO III.

QVòd autem [b] per procuratorem ſuum cauſam agere valeat, qui impeditus cauſa ſuæ adeſſe non valet, auctoritate Romanæ ſynodi, quæ tempore Hadriani Papæ celebrata eſt, probari videtur, in qua c. 5. ſic ſtatutum legitur.

¶Pro ſe legatum ad ſynodum mittat, quem grauis neceſſitas premit. C. I.

In capitulis Hadriani. cap. 5. & Felix. 1. epiſ. 2. Poly. l. 5. tit. 1. Burc. l. 1. c. 51. Iuo p 5 c. 161. Pann. l. 4. c. 19.

SI ægrotans fuerit epiſcopus, aut aliqua eum grauis neceſſitas detinuerit; pro ſe legatum [c] ad ſynodum mittat; nec a communione ſuſpendatur, cui crimen in-

reliquit procuratorem, ut ff. de mino. Papinianus. nec ei qui appellationis cauſam proſequitur, vt ff. eum. qu ep. in prouincia debere defendi l. 1. & 2. nec ſubuenitur abſenti cā reipublicæ, ut C. de in integ. reſt. ignorare. Ad hoc dicunt quidam, ꝙ actor ſemper tenetur mittere ſuum procuratorem, ſiue poſſit, ſiue non poſſit uenire, per id quod legitur. ff. de diuer. & temp. præſcrip. l. reus autem non tenetur. Melius poteſt dici, ꝙ ſiue ſit reus, ſiue ſit actor, ſi habet iuſtam cauſam abſentiæ, non tenetur mittere, niſi ſub hac forma ſit citatus, vt ueniat, vel procuratorem mittat. ut probatur extra de do. & cont. cum dilecti. in fi. alioquin ſufficeret talem mittere, qui alleget cauſam abſentiæ. 18. diſt. placuit. & ext. de ſent. & re iud. tenor. tamen ſi diutino impedimento quis eſt detentus, ſi tale ſit negotium, quod poſſit expediri per procuratorem, ita ut plene iudex poſſit inſtrui per procuratorem ſicut per dominum, bene tenetur mittere procuratorem talem ſufficienter inſtructum. Et ego credo ꝙ decr. querelam, tales cauſas appellat graues, quę ita intricatæ ſunt & inuolutæ, quod non de facili per procuratorem poſſunt expediri, ſed tamen non nego quin ſemper poſſit actor mitti in poſſeſſionem rerum abſentis ex quacunque cauſa reus abeſt, vbi actio eſt tempore peritura. lo.

4. q. 5. ca. vnico. † *alia*] orig.

tenditur, niſi [a] ad cauſam ſuam dicendam, electorum iudicum die ſtatuta literis euocatus minime occurrit, hoc eſt (niſi aliena † [b] præoccupauerit neceſſitas) infra duorum, uel trium menſium ſpatium, & eo amplius, prout cauſa dictauerit.

Codicis lib. 9. tit. de accuſ. & inſcrip. l. 3. Imp. Alexander Aug. ¶ Reos capitalium criminum abſentes etiam per procuratorem defendi leges publicorum iudiciorum permittunt.] Ecce, ꝙ epiſcopus impeditus, & cauſæ ſuæ adeſſe non uolens; legatum pro ſe iubetur ad ſynodum mittere. Sed legatus iſte non ad cauſam agendam, ſed ad neceſſitatem ſynodo exponendam mittitur, qua impeditus epiſcopus ſynodo præſentiam ſuam exhibere non valuit. Cauſam autem (maxime criminalem) nulli, niſi per ſe agere licet.

Vnde Hadrianus Papa in capitulis, c. 38. ait.

¶ Criminaliter accuſans, uel accuſatus per ſe experiatur. C. II.

Anſ. l. 3. c. 18. Pann. l. 4. c. 56.

IN criminalibus [d] cauſis nec accuſator, niſi per ſe, aliquē accuſare poteſt, nec accuſatus per aliam perſonam ſe defendere permittitur.

Item Anacletus Papa.

¶ Hoc capitulum, quod ex Anacleto citatur, habetur in concilio Eugenij Papæ ſecundi, tempore Ludouici, ac Lotharij Imperatorum habito, c. 19. Quod etiam à Leone quarto eſt repetitum. Ex quo canone Lotharius lib. 2. legum Longobardi tit. de aduocatis, & Vicedominis, octauum capitulare compoſuit.

¶ In omnibus cauſis præterquam in criminalibus epiſcopi, & ſacerdotes pro ſe aduocatum habeant. C. III.

QVia epiſcopus [c], uniuerſique ſacerdotes ad ſolam laudem Dei, bonorumque operum actiones conſti

teſtimoniū dicendum, vel ad municipales neceſſitates vocetur. ff. ſi qs cau. l. 1. in prin. Itē ſi occupatio propriorum negociorū eum vrgeat, vt ff. de re iud. contumacia.

REOS. CASVS. Dicitur ꝙ ſi quis de capitali crimine accuſatus, poteſt ſe excuſare per procuratorem, qui impedimentum alleget abſentis.

c ¶ Defendi.] Scilicet ad excuſationes proponēdas, & etiam ad exceptiones obijciēdas, ut extra de acc. veniens, & cap. ſuper his. Melius eſt enim qualemcumque procuratorem admitti, quàm abſentem, &c. ff. de procu. ſeruum. §. publice. C. de procur. exigendi. licet dicat per legem iſtā, ꝙ poſt lit. conteſt. poteſt interuenire procurator ad defendendum in crimine.

ECCE CASVS Cōcludit Gra. ex ſupradictis, quòd in cauſa criminali poteſt quis procuratorem mittere ſi eſt impeditus, non ut cauſam agat principalem, ſed ut excuſet abſentē. Cauſam enim criminalem nullus per procuratorem agere poteſt, ſed per ſeipſum, ut inf. c. 1.

IN criminalibus.] CASVS. Hadrianus fuit interrogatus, an per procuratorem quis accuſare poſſit, uel reſpondere in cauſa criminali, & reſpondet dicens, quòd non: ſed in propria perſona ſit accuſator, & etiā accuſatus.

d ¶ In criminalib.] Niſi in caſibus no. 2. q. 6. ſi quando.

a ¶ Niſi.] Ideſt, ſi non.

b ¶ Aliena.] Vel quia vocatur à Rege, vt 18. diſt. ſi epſ. tā canon alia tria excipit, ætatem, & ægritudinem, & grauiorem neceſſitatem, ut 18. diſt. placuit. Item ſi ad

QVia epiſcopus.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ vnuſquiſq; epiſcopus, uel ſacerdos in ciuili cauſa propria, uel eccleſiaſtica debet habere procuratorem bonæ famæ, & uitæ laudabilis, in cauſa uero criminali non niſi per ſe agat, vel reſpondeat.

a ¶ Quia epiſcopus.] Sed quid ſi ita pauper eſt ſacerdos, quòd non poſſit conſtituere procuratorem? Tunc per ſe litigabit, ſicut illuſtres pauperes, ut in Auth. de illuſtri, & qui ſuperilluſtres ſunt. coll. 5. iō aūt iubentur ſacerdotes conſtituere procuratores: qa non expedit ſeruos Dei litigioſos eſſe, ut extra de ſyndico, ca. uno, & 2. q. 7. ſicut. & ne cogantur recedere à diuinis obſequijs, vt C de epiſ. & cle. omnes tum etiam, quia cauſæ materiam criminibus creare noſcuntur, ut C. de iud. properandum in princ. habet ergo qualibet eccleſia œconomum, ut 89. diſt. quia. & 9. q. 3. tum ſcimus. 16 q. 7 qm̄ in quibuſdam. & conſtituetur auctoritate epi, C. de epiſc. & cler. omnes. §. hoc nihilominus. Sed quid ſi canonici aliqui contra epiſcopum uolunt agere, tūc à ſuperiore [2] dandus eſt procurator ad litem, ſicut cum pupillus agit contra tutorem. C. de in li. dando tu. uel cu. l. 2 & ult. Sed ſm̄ iura noſtra canonici per ſe ſine epō conſtituent procuratores.

2 Scilicet ordinario tātū non delegato: quia hoc miſſi eſt imperij ſecūdū Inn. & H. ꝙ dic ut no. extra de procu. rat. petitio Arc. Sacerdotes iubentur litigare per procuratores.

procuratorem lo. ſed certe procuratorem ad agendúm contra aliú ab epo non poſſunt cōſtituere ſine auctorita te epi, nec eſſe in iudicio, ut extra de iu. cauſam. & ex tra de procu.c.1. B. Item habes hic, ꝙ procurator non poteſt eſſe infamis, ut dixi 3 q.7.cap.1.Itē habes hic, ꝙ eps & ſacerdos ſemper debet litigare ꝑ procuratores. Et ſic patet, ꝙ ante litis cō teſtationē & poſt, poteſt clericus ſecundū iura noſtra cōſtituere procuratorem, & per ipſum iurare de calumnia, vt probatur extra de iura. calum. cū cauſam. niſi velis exponere ibi ꝓcuratore. ideſt, œconomum, vt extra de iur. calum. in per tractandis. Et lex dicit, quod ubi couenitur monaſterium, vel eccleſiaſtica perſona, poſſunt conſtituere procuratorem, vt in Authen .de ſanc.epiſ. §. ſi vero epi. coll. 9. Alij uero comparant ꝑlatos tutoribus: & dicunt, ꝙ ſicut tutor vel curator non poteſt ante lit. conteſt. conſtituere procuratorem., vt C. de procu. neque ſic neque prælatus: quod non concedo. Nulla eſt enim comparatio inter tutores, & prælatos, quia tutor eſt tēporalis, prælatus eſt perpetuus. tutor non utitur bonis pupilli, ſicut prælatus bonis eccleſiæ. tutela eſt onus, ſed prælatura eſt honor. prælatus habet liberam & generalem adminiſtrationē in bonis eccleſiæ, & dare pōt bona aliqua, ſi hoc hēat conſuetudo eccleſiæ, ſed tutor nō extra de dona.cap. cæterum.

Canonici contra epiſcopū agentes, procuratorem conſtituere poſſunt.

Prælati non ſunt tutoribus comparandi.

a ¶ Publico.] Publicum uocat hic crimen, de quo ſolenniter & publice poteſt quis accuſari. idem enim eſt in priuatis criminibus, vt C.de iniu.l. vlt. quia nec in illis interueniet procurator, ut ſu.ea.in criminalibus.

Crimen publicum qđ dicitur.

b ¶ Aduocatum.] Ideſt, procuratorem.

ſynodo epiſcoporum? Et reſpondet, ꝙ non: quæ debet congregari ſuo tempore, & auctoritate Papæ ſpeciali, ſed ſi aliter præſumptum fuerit, vanum erit.

c ¶ Auctoritate.] Generali, audiri enim poteſt cauſa epiſcopi. ſed non pot terminari ſine ſpeciali mandato apoſtolicæ

tuuntur, debet vnuſquiſq; eorum tam pro eccleſiaſticis, quàm etiam pro ſuis actionibus (excepto publico[a] videlicet crimine) habere aduocatum[b] non malæ famæ ſuſpectum, ſed bonæ opinionis, & laudabilis artis inuentum; nedū humana lucra attendunt, æterna præmia perdant.

QVAESTIO IIII.

QVod autem abſque ſynodali audientia dānari non debeat, auctoritate Iulij Papæ probatur. qui epiſt. 1. ait. — Et in capit. Hadriani.c.3.capitular.l.6. c.287.

¶ Niſi in legitima ſynodo epiſcopus iudicari, uel audiri non debet. C. I.

NVllus epiſcopus, niſi in legitima ſynodo, & ſuo tempore apoſtolica auctoritate[c] conuocata, ſuper quibuſdam † criminationibus pulſatus audiatur, vel † iudicetur, vel damnetur. Sin aliter præſumptum à quibuſdam fuerit, in uanum deducatur, quod egerint, nec inter ſtatuta[a] eccleſiaſtica vllo modo reputetur. — † al. quibuſuis. † al. deeſt.

a ¶ Statuta.] *Abeſt hac dictio ab originali, & cæteris locis indicatis.*

Item Zepherinus Vrbis Romæ archiepiſcopus, epiſtola prima epiſcopis Siciliæ.

¶ Epiſcopus accuſatus à duodecim audiatur, cauſæ uero finis ad ſedem Apoſtolicam deferatur. C. II.

DVodecim iudices quilibet epiſcopus accuſatus, ſi neceſſe fuerit, eligat, a quibus eius cauſa iuſte iudicetur: nec prius audiatur, aut excommunicetur, vel iudicetur; quàm ipſi[d] per ſe eligantur, & regulariter uocatus † ad ſuorum primo conuentum epiſcoporum, per eos eius cauſa iuſte audiatur, & rationabiliter diſcernatur. Finis vero eius cauſæ ad ſedem Apoſtolicam deferatur, ut ibidem terminetur: nec antea finiatur (ſicut ab Apoſtolis, vel ſucceſſoribus eorum olim ſtatutū eſt) quàm eius auctoritate fulciatur. — 3.q.8.c.1. Poly.l.5.tit.4. Ans.l.3.c.45. Iuo p.5.c.245. † al. vocato.

Quòd uero abſq; ſynodali audientia epiſcopus damnari ꝓhibetur; ſine præiudicio Romanæ ſedis oportet intelligi, quæ ſua auctoritate, quoſq; ualet damnare, uel dānatos abſoluere. Vnde Gelaſius Papa. [Ipſi sūt canones] īfra

QVòd autem abſque.] CASVS. Hic intitulatur quarta quæſtio, qua quæritur an epiſcopus ſit damnandus, ſine ſynodali auctoritate. Sed hæc quæſtio tractata fuit ſupra 3. q. 8. ſed hoc ſolum adijcitur hic, ꝙ Romanus Pontifex poteſt epiſcopum ſine concilio damnare, ut in ea §. quod vero.

NVllus epiſcopus.] CASVS. Quæſitum fuit à Iulio, vtrum epiſcopus ſit condemnandus abſque ſynodo epiſcoporum? Et reſpondet, ꝙ non: quæ debet congregari ſuo tempore, & auctoritate Papæ ſpeciali, ſed ſi aliter præſumptum fuerit, vanum erit.

ſtolicæ ſedis, licet abſolui poſſet, vt 3 .q.6.quamuis. & edudum tamen hoc non credo, ut dixi 3. q. 6. accuſatus. Et arg. infr. c. proxi. in fi.

DVodecim iudices.] CASVS. Dicitur hic, qđ ſi neceſſe fuerit, epiſcopus accuſatus duodecim habeat iudices à ſe electos, qui crimen examinabunt epiſcopi: ſed Papa ſententiam dabit, ſi neceſſe fuerit, quod eſt ſi metropolitanus non eligit, uel ſuſpectos eligit.

d ¶ Ipſi.] Infr. 9.q.3.cuncta. & c. ipſi & c. ſaluo.

QVOD VERO. CASVS. Dictum eſt ſup. cap. nullus qđ epiſcopus condemnari non debet niſi ſynodo congregata, quod intelligi debet abſque præiudicio Romanæ

mãnæ ſedis. Nam Romanus Pontifex quoslibet pôt abſoluere & condemnare abſque ſynodo cõgregata, quod duabus auctoritatibus probat Grat. ſcilicet Gelaſij, & Hadriani, & ſequenti §. dicitur, quod in ſynodo vbi epiſcopus accuſatur, non debet aliquis facere ſtrepitum, vel nec contentioſis vocib. acclamare, & hoc probatur auctoritate Apoſtoli, & Eſaiæ prophetæ, ſed omnia debẽt humiliter proferri, ne contentioſis vocibus ſenſus turbetur auditorum, & vigor iudiciarius eneruetur propter tumultum. & ſi quis fecerit ſtrepitũ, vel tumultũ, eijciatur velut irriſor auctoritate Salomonis dicentis: Eijce deriſorem, &c. & ſententiam excõicationis per triduum patietur.

† eſt initium cauſæ nouæ.

cauſa noua, [*Sententia † excommunicationis notatus.*] *Item Hadrianus c.8.* [*Saluo Romanæ eccleſia in omnib. primatu, manifeſtum eſt, quòd illa, quæ ſunt per vnamquamque prouinciam ipſius prouinciæ ſynodus diſpenſet: ſicut in Nicano* [a] *conſtat decretum eſſe concilio.*] *Cũ vero accuſatus ad concilium venerit, quidquid conſidentium conſultationibus agitur, aut ab accuſantium parte proponitur, non contentioſis vocibus, ſed mitiſſima verborum relatione proferatur.*

ſu.3. q.6. neminem.

Vnde in Toletano concilio 11. c.1.

¶In cognitione cauſarum contentioſi locum non habeant. C. IIII.

Anſ. in princip. Iuo p.4. c.245.

IN loco benedictionis [b] conſidentes Domini ſacerdotes nullis debent aut indiſcretis vocibus perſtrepere, aut quibuslibet tumultibus perturbari †, nullis etiam vanis fabulis, vel riſibus agi, & (quod deterius eſt) obſtinatis diſceptationibus tumultuoſas voces effundere: [Si quis enim, vt Apoſtolus ait, putet ſe religioſum eſſe, non refrænans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, huius vana eſt religio:] cultum enim ſuum iuſtitia perdit, quando ſilentia iudicij obſtrepentium turba † cõfundit, dicente propheta: Erit cultus iuſtitiæ ſilentium.] Debet ergo quidquid aut conſultationibus † conſidentium agitur, aut ab † accuſantium parte proponitur, ſic mitiſſima [c] verborum relatione proferri, vt nec contentioſis vocib. ſenſus audientium turbent; nec iudicij † vigorem de tumultu eneruent. Quicunque ergo in conuentu concilij hæc, quæ præmiſſa ſunt, violanda crediderit, & contra hæc interdicta aut tumultu [d], aut contumelijs, vel riſib. concilium conturbauerit, iuxta diuinæ legis dictum, quo præcipitur: (Eijce deriſorem, & exibit cum eo iurgium.) & cum omni dedecore de confeſſione † abſtractus a cõmuni cœtu ſecedat, & trium dierum excommunicationis [e] ſententiam perferat.

† al. perturbare.
Iac.1.
† al. turbo. al. quãdo ſilentium perit, & iudicium obſtrepentium turba confundit.
† al. iudicium.
Pro.22.
† In vulgatis legebatur. confeſſione.

QVAESTIO V.

Vnc autem [f] *quæritur, an ſit aliquis iudicandus maleuolus; quia crimen alterius indicat.*

De hoc ſcribit B. Auguſtinus ſerm. 3. de communi vita clericorum, ſeu regula tertia dicens.

Idem epiſt. 109.

¶Magis nocet, qui crimen celat. quam qui amicabiliter indicat. C. I.

NOn

b ¶In loco benedictionis.] .i. ſynodi.
c ¶Mitiſſima.] Vt C. de obſeq. patrono præ. l. ſi manumiſſori & ſu.3. q 7. ſi quis adeo. lex punit talẽ vltimo ſupplicio, vt C. de his q ad eccleſiam confug. denunciamus.
d ¶Tumultu.] Sic ꝑſumitẽ de iniuſta electione illius, qui per clamorẽ eſt electus. ext. de elec. Oñus. 8. q.1. ſi ergo. Et eſt ſimile de conſec. d.3. irreligioſa.
e ¶Excõicationis.] a conſortio fratrũ 2. ſic ſup. 45. diſt. neminem.

2 Sub ſed nõ ſacramentorum, vt dixi ſu. c. q. 2. præſenti, ibi videas. Arch.

NVnc autẽ.] Hinc intitulatur 5. quæſtio, qua quæritur, an aliquis ſit maleuol° iudicandus quia indicat crimen alterius. Et certe ſi bono zelo hoc facit, ꝑmiſſa admonitione, nõ debet maleuolus iudicari, vt 2. q.1. ſi peccauerit. dum tamen indicet tali, qui poſſit prodeſſe, & non obeſſe, vt 22. qõ. 5. hoc vr̃. Itẽ ſi crimẽ, qđ proponitur, vult probare: ſi ex charitate hoc facit, audit̃, vt in f. c. 1. Si ex odio hoc facit, repellit̃, vt ſu. 2. q. 7. ſi qui ſunt.
f ¶Nunc autem.] Si bono zelo quis indicat crimen illi, qui pôt prodeſſe, & non obeſſe, non eſt maleuolus. 22 q. 5. hoc vr̃. & ſi ꝑmonuerit eum quẽ accuſat. 2. q.1. ſi peccauerit Vel ſi crimen propoſitũ vult ꝓbare 3. 2. q. 8. qui crimen. ſup. ea. q. 1. c. 2. Sed crimen tantum proponeret, & non proſequeretur, puniendus eſſet tanquam proditor, vt 46. d. accuſatores.

Crimẽ indicans nõ ſemper dicitur maleuolus.

3 In hoc caſu, ſi facit ex charitate auditur inf. ea. ca. 1. Si ex odio hoc facit repellitur 2. q.7. ſi q ſũt. Arch.

vel tumultum, vel aliquid ſimile.
a ¶Sicut in Nicæno.] Sup. 3. q. 6. neminem 1.

IN loco benedictionis.] CASVS. Dicitur in hoc ca. ꝙ in ſynodo vbi epiſcopus accuſatur, vel cauſæ difficiles tractantur, nullus debet facere ſtrepitũ, vel tumultũ,

NOn vos.] CASVS. Quidam ſe putabant peccare, cum indicabant crimen alterius, ſed Augu. dicit, ꝙ non

quod non peccant:ſi hoc bona fide faciunt, immo magis delinquunt ſi tacent permittendo perire quos corrigere poſſunt. Et hoc probatur ſimilitudine morbi corporalis, vel alterius.

a ¶Non, vos.] Hoc ca. loquitur de denunciatione, & de ſecreta correctione. Et eſt arg hic, ꝙ quilibet ad denunciationem tencaur 1.

b ¶Indicatis.] Illis, q poſſunt prodeſſe.

c ¶Tacendo.] infra. 8 q. 1. quid autẽ contra. ſed hic de ſecreta correctione loqtur: ibide manifeſta.

tate Salomonis, dicentis, Dulciora ſunt, &c.

g ¶Amariſſime.] Ideſt, amare.

EX HIS. CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis &c. quod melius eſt aliorum crimina ex charitate indicare, quam celare. Sed Euſebius videtur dicere contrarium, qui

vos a judicetis eſſe maleuolos, quando crimen alterius indicatis b. Magis quippe innocentes non eſtis, ſi fratres veſtros, quos indicando corrigere poteſtis, tacendo c perire permittitis. Si enim frater tuus vulnus habet in corpore, quod velit occultari, dum timet ſecari; nonne crudeliter a te ſiletur, ac miſericorditer indicatur? quanto ergo potius debes † manifeſtare crimen, ne deterius putreſcat in corde?

Item ad Vincentium Donatiſtam, & Rogatiſtam, epiſtola 48.

¶Nec qui parcit eſt amicus, nec qui verberat, inimicus. C. II.

NOn omnis, qui parcit, amicus eſt †; nec omnis, qui verberat inimicus. Meliora ſunt vulnera amici, quam voluntaria oſcula inimici. Melius eſt cum ſeueritate diligere, quam cum lenitate decipere. ¶Vtilius eſurienti panis tollitur d, ſi de cibo ſecurus iuſtitiam negligebat; quam eſurienti panis frangitur, vt iniuſtitiæ ſeductus acquieſcat †. ¶Et qui phreneticum ligat, & qui lethargicũ excitat, ambobus moleſtus ambos amat. ¶Qui nos poteſt amplius amare, quam Deus? Et tamen nos non ſolum docere ſuaniter, verum etiam ſalubriter terrere non ceſſat. Fomentis lenibus, quibus conſolatur, ſæpe etiam mordaciſſimum medicamentum tribulationis adiungens, exercet fame patriarchas e etiam pios, & religioſos; populum contumacem pœnis grauioribus agitat; non aufert ab Apoſtolo ſtimulum carnis tertio rogatus, vt virtutem in infirmitate perficiat. *& infra.* ¶Noueris α aliquando furem auertendis pecoribus pabulum ſpargere, & aliquando paſtorem flagello f ad gregem pecora errantia reuocare.

α ¶Noueris.] *Apud B. Auguſtinum legitur*, & noueris, *pendetque hac pars ex ſuperiori periodi parte*. & putas nullam vim adhibendam eſſe homini, &c.

Item ex ſermone 84. *Ambroſii, qui ſic incipit:* [*Amarior fortaſſe.*]

¶Non odio habetur, ſed diligitur, qui caſtigatur, & corripitur. C. III.

NOn oſculatur ſemper pater filium, ſed & aliquando caſtigat. Ergo, quando caſtigatur, qui diligitur; tunc circa eum pietas exercetur. Habet enim & amor plagas ſuas: quæ dulciores ſunt, cum amariſſime† g inferuntur. Dulcior enim eſt religioſa caſtigatio, quam blanda remiſſio. Vnde ait propheta: (Dulciora ſunt vulnera amici, quam voluntaria oſcula inimici.)

Ex his verbis datur intelligi, ꝙ magis cõfert vtilitati fraternæ q crimẽ accuſando, vel iuſtificãdo perſequitur, quam qui celãdo fouere nititur. Euſebius autẽ Papa con-

NOn omnis.] CASVS. Vincentius hæreticus compellebatur flagellis ad fidem, quam ſuſceperat retinendam, de quo Vincentius conquerebatur. Auguſtinus vero dicit, ꝙ cogi poteſt: quia errantibus & malis nõ eſt parcendum, ſed corrigendi ſunt: & quia correctores ſunt meliores quam alij: & hoc probat quinque exẽplis, ſcilicet amici, & diſpenſatoris, medici, Dei, & paſtoris. Primũ exẽplum eſt in principio. Secũdũ eſt ibi, [Vtilius.] Tertium ibi, [Et qui phreneticum.] Quartum ibi, [Quis poteſt nos.] Quintum ibi, [Noueris aliquãdo.

d ¶Tollitur.] Non obſtat 86. d. paſce q. a illud de eo q admortem cluſit ſic. 11. q 3. quoniam multos. Et eſt hic arg ꝙ excommunicato nõ eſt danda eleemoſyna. De hoc dixi 42. d. quieſcamus.

e ¶Patriarchas.] Iacob & filios eius, q per famẽ coacti iuerunt in Aegyptum.

f ¶Flagello.] No voluntatem potius ſpectandam, quam factum, vt 23. q. 1. paratus diſt. 5. ad eius vero. & qualitas facti ex perſona facientis præſumitur 11. q. 3. abſit, & 23. qõ. 4. ex vindicta.

NOn oſculatur] CASVS. Probat hic Amb. quod ſi ex charitate delinquentes corrigãtur, bonũ eſt. Et hoc ꝓbat exẽplo patris, & auctori

1 Ar. 23. q. 5. non putes. vbi de hoc. argu ad hoc ſu 2. q 1. quiſquis. 2 q. 7 ſi cut. & c. qua 24. pp. q. 3. iã ſacerdotes.

† cum debet manifeſtare, ne, &c.] orig.

23. q. 4. nimium. §. non omnis. Prou. 27.

† Conc. in l. late pr. §. a cos, cum no. ff. de ſignif. fac verborũ tit.

† inf. 33 nimiũ. cap. ſi vi adult.

Gen. 42.

2. Cor. 12.

Voluntas potius quã factum attendi debet.

† al. amarius.

Prou. 27.

qui ſponte aliorum crimina confitentis repellit ab accu ſatione epiſcoporum. Et ad hoc inducit ſequentie c.

Illi qui.] CASVS. In hoc c. continentur tria genera perſonarum, quæ repelluntur ab accuſatione epiſcoporum, ſcilicet, in fide catholica ſuſpecti, inimici, & illi qui

cũ tormentis: ſed falſum eſt, quia tantum exceptis criminibus admittuntur uiles, ut ſup. 4. q. 3. ſi aũt ea conditio.

c ¶ Religioſus.] Iſtud obtinet in exceptis criminibus, in crimine læſæ maieſtatis, vbi accuſator torquetur, ut 6. q. 1. §. verum. C. ad leg. Iul. maie. nullus in fi. ſed in ciuili cauſa nunquam torquetur aliquis, niſi in defectum probationum, ut in authẽ. de teſti. §. ſancimus coll. 7. Vel dic ꝙ prima pars loquitur de accuſatore, ſecunda de teſte, uiles enim teſtes bene torquentur in exceptis criminib. ut 4. q. 3. ſi autẽ ea. & etiam in ciuilibus negocijs in defectum probationum, ut dixi.

tra ſtatuere uidetur, dum aliorum crimina ſpontè confitentes in epiſcoporum accuſatione recipi prohibet dicens epiſt. 1. ad epiſcopos Galliæ.

¶Ad accuſationem non admittantur aliorum crimina ſponte confitentes. C. IIII.

Anſ. l. 3. c. 25.

ILli, qui aut in fide catholica, aut inimicitia ſuſpecti ſunt, ad pulſationem epiſcoporum non admittantur: quia veritatẽ profeſſionis infidelitas, & inimicitia impedire ſolet. Nec illi credendi ſunt, aut admittendi, qui aliorum ſpontè crimina[a] confitentur. Et ideo replicanda eſt[b] ſolicitè ueritas, quam ſpontè prolata in illis uox habere non poteſt. Hanc diuerſis cruciatibus è latebris ſuis religioſus†[c] tortor exigere debet,[d] ut dum[e] pœnis corpora ſubijciuntur, quæ geſta ſunt, fideliter, & veraciter exquirantur.

†rigoroſus.] et.

Teſtes uiles poſſunt torqueri.

Item in prouerbijs, c. 11.

¶De eodem. C. V.

QVi ambulat fraudulenter, reuelat arcana: qui autem fidelis eſt, celat amici commiſſum. *Item infra cap. 5.* Quæ uiderunt oculi tui ne proferas in iurgio cito, ne poſtea emendare non poſſis cum dehoneſtaueris amicum tuum.

Sed aliud eſt charitate aliorum crimina deferre, ut quos ſecreta admonitione corrigere nõ poſſumus, cõuictos iudicis ſentẽtia corripiat: atq; aliud, inſidiãdo falſa obijcere, uel inſultãdo vera facile exprobrare. Illud verò charitatis, hoc autem impietatis eſt officium. Vnde in eiſdẽ prouerbijs, c. 12. dicitur: [Verba impiorum inſidiãtur ſanguini: os iuſtorum liberabit eos.] & infra: [Qui quod nouit, loquitur, index iuſtitiæ eſt: qui autem mentitur, teſtis eſt fraudulentus.] Item. ¶ Labium ueritatis firmum erit in perpetuũ: qui autem teſtis eſt repẽtinus[f], cõcinnat

d ¶ Exigere.] Non ꝑ ſe. ſed ꝑ alios, ut 96. diſtin. non liceat. per clericos autem, non per laicos. extra de ſent. excom uniuerſitatis. hẽs ergo hic, ꝙ prælatus poteſt ſubditos corporaliter punire, vt 45. diſtinc. cum beatus.

e ¶ Vt dum] Hoc nõ refertur ad omnia ꝓdicta, ſed tantum ad illos, qui ſpontè confitentur, inimicus n. non poteſt eſſe teſtis in aliquo crimine. extra de ſimo. licet Hely. poteſt tñ dici, ꝙ inimicus torqueri quandoque poteſt, & æſtimabit iudex an adhibebit ei fidem, vel non. ut ff de quæſtioni. in fi. Sed utrum clerici debeãt ſubdi verberibus pro teſtimonio dicendo dubitatur, quod vr̃ ſ. ut hic, & inf. ead. q. proxi. quia. & cap. presbyteri. & 45. diſt. cum beatus. Dicunt tamen quidam, minores clericos poſſe torqueri, ſed non maiores. Alij dicunt omnes ſuſpectos poſſe torqueri. nam & liberi uacillantes torquentur, ut extr. de accu. 2. ſuper his. ff. de quæſtio. de minore, & eccleſia virgis poteſt aliquos corrigere, 24. quæſt. 5. cap. 1. hoc certum eſt, ꝙ minores clerici indiſtinctè pro quolibet crimine uerberibus ſubijciuntur, ut 35. diſtin. ante. Sed maiores non, niſi pro enormibus ut diſt. 45. in ſumma. tamen licet clerici torqueantur pro delicto, non tamen pro teſtimonio dicendo ſecundum pleroſq;, qui dicunt non tenere iſtam legem. infra. ea. q. 6. presbyteri. Vel dic quòd clerici ſuſpecti poſſunt torqueri non à laico, ſed ab epiſcopo.

Clerici an poſſint pro teſtimonio torqueri.

1 Dicit H. notandũ eſſe, ꝙ clerici ſpõtè [1]aliorũ crimina confitentes indifferenter ſubiiciunt verberib. ſi res exigat tales recipi in teſtimonium, ut in hoc c. illi q. & ita ipſe. no. 45. diſt. in ſumma Arc.

qui ſpontè aliorum crimina confitentur publicè, ſcilicet detractores, quos ſi contingat recipi in excepto crimine in accuſationem, vel teſtimonium contra eos, qa tales quamuis veritatem ſciant, non eſt eis tamen ſponte confitentibus credendum, ſed elicienda eſt ab eis veritas per tormenta à iudice eccleſiaſtico, ſcilicet archiepiſcopo cum reliquis epiſcopis ut de ſuis latebris veritas eruatur. Sequens c. planum eſt.

a ¶ Sponte crimina.] Ideſt, detractores. 3 q. 4. detractores. & 46. diſt. [2]accuſatores. Vel aliter, ideſt ſine diſcretione.

2 Al. de pœni.

b ¶ Et ideo replicanda eſt.] Ideſt, ſæpius quærenda contra omnes ſupradictos, ſecundũ quoſdam, quod non placet, ſed contra confitentes tantum, quia inimici, & infideles nunquam admittuntur.

c ¶ Religioſus.] Sed qualiter exercet religioſus vir cauſam ſanguinis contra illud. 23 q. 8. his à quibus? Sed dic ꝙ eccleſiaſticus iudex poteſt virga punire, vt 23 q. 5. c. 8. & hóc non eſt iudicium ſanguinis, ſed hic facit quæſtiones in cauſa ciuili, quod fieri licet in defectum probationum. ff de quæſtio. diuus & etiam in eccleſiaſtica criminali 2. q. 1. in primis. in fi. Quidam etiam ex hoc loco dicunt viles contra clericos generaliter admitti-

Iudex eccleſiaſticus põt virga puniri.

QVi ambulat fraudulenter.] SED ALIVD EST. CASVS. Soluit modo Gratianus dictam obiectionem dicens, ꝙ accuſare aliquem ex charitate ad hoc ut corrigatur a iudice, officium eſt pietatis, & ad bonos pertinet, ſed falſo accuſare, vel falſa crimina alicui obiicere, officium eſt impiorum, & ad malos pertinet. Et hanc ſolutionem probat ſex auctoritatibus, quarũm quinque ſunt de prouerbiis Salomonis.

f ¶ Repentinus.] Quale ergo erit reſponſum teſtis? nam

nam ſi cito reſpondet, videtur mendax, ſi in mora, videtur dubius, vt 50. diſt ponderet 1.

perdere quod nunquam habuit. 30. q. 1. puella. 17. diſt. concilia. 23. q. 4. Guiliſarius. 27. q. 2. §. ex his 2.

e ¶ Caſtigari.] Hic vna pœna commutatur in aliam pœnam corporalem ſic 12. q. 2. §. libertus. & 68. diſt presbyter. 14. q. ult. c. 1. ſi. ff. de accu. hos. §. omnibus. in fi.

1 Et a… d. quom… ubi de… in fi.

f ¶ Velu-

1 Vel dic quod hic repetit quæſtionē, ut demonſtret, quod in calumniatorem poteſt eſſe pœnæ cōmutatio ſecundū L.

QVi autem.] Hæc quæſtio diuiditur in tres partes, in prima quarum probatur, quod qui calumniatur, tenetur ad pęnam talionis, & hoc probat per tres auctoritates. Secunda ibi, [Presbyteri.] Tertia ibi, [Epiphanium.] Ioan. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur ſexta quęſtio, qua quæritur qua pœna ſit puniendus qui deficit in probatione criminis, quod obiecit Sed quæſtio tractata eſt ſup. 2. q. 3. Sed Gratianus eā repetit, ut addat quædam c. de hac materia loquentia, & ut addat de cōmutatione, & recompenſatione pœnæ, vt qui non poteſt pati pœnam legitimam, patiatur aliam loco eius. Prima duo cap. ſequentia per ſe patent.

a ¶ Qui autem.] Hæc quæſtio expedita eſt. 2. q. 3.

b OMnis.] ¶ Puniatur.] Si conuictus fuerit de calumnia, vt 2. q. 3. §. notandum.

QVia.] CASVS. Quidam ſubdiaconus crimē cuidam diacono obiecit, ſed defecit in probatione. Quæſitum fuit à Grego. qualiter dēat puniri? & reſpondet quod pœna talionis puniri non poteſt, cum ſit diaconus, ſed careat promotione ſacerdotij, quam habere poterat, & executione officij, quod habet, & tāquam reuera infamis verberib. caſtigetur, velut laicus conuictus de crimine, & illud verbū, vel ut laico, in apparatu exponitur multipliciter, ſed certe per caſum poſitum debes literam intelligere.

c ¶ Manus.] Presbytero enim, & diacono tantum manus imponitur, ut 20. diſt. preſbyter. &c. diaconus. Sed contra. 49. d. c. 1. ubi & clerico iubetur manus imponi, ſed illud de manu benedictionis, hoc de manu conſecrationis. Vel dic quod tempore Gregorii, ſubdiaconatus non erat ſacer. ordo. 31. diſt. cap. 1.

d ¶ Sacerdotio.] Quod habiturus erat, argu. quod quis dr

linguam mendacij] *Item c. 13.* ¶ *Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam: qui autem inconſiderate* † *loquitur, ſentiet mala.*] *& infra.* [*Verbum mendax iuſtus deteſtabitur: impius autem confundit, & confundetur.*] *Item Auguſtinus in pſal. 37.* [*Si aliquando* β *humana infirmitate pedes noſtri in aliquod peccatum moueantur, inſurgunt linguæ iniquiſſimorum inimicorum, cum fuiſſet miſerandum: irrident impij, unde dolent pij.*]

† *inconſideratus eſt ad loquendum.*] vulg. in verſi. quia dixi.

α ¶ Iudex] *Sic in biblijs etiam Compluti, & Antuerpiæ impreſſis. Sed in nonnullis manuſcriptis habetur,* iudex: *Græce autem* ἐπιδείκνυμι ... πίστιν ἀναγγέλλει δίκαιος ὁ δὲ μάρτυς τῶν ἀδίκων δόλιος, *id eſt,* clarum teſtimonium dat iuſtus, teſtis autem iniuſtorum doloſus.

β ¶ Si aliquando.] *Hic verſiculus uidetur ſumptus partim ex verbis B. Auguſtini, partim ex gloſſa marginali, & interlineari in eundem locum ex eod. B. Auguſtino, & Caſſiodoro.*

QVAESTIO VI.

QVi autem[a]*, quod intulit, probare non valet, puniendus eſt.* capit. l. 2. c. 277.

Vnde Hadrian. Papa ait in capitul. c. 41.

¶ Puniatur qui alijs falſa intulerit. C. I.

OMnis, qui alijs falſa intulerit, puniatur[b], & pro falſitate ferat infamiam. Anſ. l. 3. c. 92.

Item Gregorius Papa.

¶ De eodem. C. II.

QVi calumniam illatam non probat, pœnam debet incurrere, quam ſi probaſſet, reus utique ſuſtineret.

¶ *Hic Gratianus partem ſequentis capituli, quaſi quandam per ſe ſententiam, quod non raro ſolet, præponit.*

Item in regeſto.

¶ Qua pœna feriatur, qui crimen illatum non probat. C. III.

QVia iuxta canonicas patrum ſententias, qui calumniam illatam non probat, pœnam debet incurrere, quam ſi probaſſet, reus utiq; ſubſtineret; ac per hoc, quia ſubdiaconus crimen diacono probare nō potuit, quoniā impoſitionem manus[c] (qua carere potuiſſet) non habuit, non ſolum a ſacerdotio[d], ſed officio caruit, & tamquā reuera infamis meruit verberibus caſtigari[e]. Nam cui cum tribus teſtibus, ueluti[f] laico crimen quodlibet approbatur, non eſt mirum, quod obiecit dum probare non Iuo. diaco. li. 4. uita B. Greg. c. 31.

Perdit quis quod nunquā habuit.

f ¶ Veluti.] Hic vult dicere, quod ſubdiaconus conuincitur ueluti laicus quantum ad hoc, ſcilicet quod ſicut cauſa laici ab epiſcopo uno audiri poteſt, ſic cauſa ſubdiaconi, ut 15. q. 8. Felix, ſecus eſt in diacono, quidam etiam referunt hoc ad qualitatē teſtiū, ut ſicut bigami admittuntur

tuuntur contra laicum, ſic cõtra ſubdiaconum, quia poſſunt ex diſpenſatione fieri ſubdiaconi, vt 34. diſtinct. lector ſed eadem ratione homicida admittitur contra ſacerdotem, cum ſecum diſpenſari poſſit a Papa 1. audiantur, ſed ſi presbyteri falſitatem dixerint, licentiam habeant litigatores de falſo eos redarguere, & quanto in maiori honore ſunt poſiti, tanto maiori pœna debent affici, ſi in crimine reperiantur falſitatis: & illud verbum, & leges præcipiunt, ideſt, forte, in quibus caſib. laici torquent. & ipſi torqueantur.

PRESBYTERI. CASVS. Quæſitum fuit ab Imperatore an presbyteri cum ferunt teſtimonium ſint uerberibus ſubijciendi? Et reſpondet quòd, propter prærogatiuam ſacerdotij, hac tamen conditione, ut falſa non dicant, cæteri vero clerici prout leges præcipiunt. ſecus ſi directè accuſatur teſtis 3. vt 50. diſtin. ſi epiſcopus. & ff. de fal. l. 1. § ult.

ſufficit, ſi corporali infamiæ, quemadmodum laicus, ex iuris ſimilitudine ſubiugatur. Quod enim eſſet diacono gradum amittere, hoc fuit ſubdiacono famæ plenitudine caruiſſe.

¶ In regeſto B. Gregorij hæc non ſunt inuenta, ſed habentur omnia in vita ipſius a Io. diacono ſcripta, lib. 4. c. 31. Is enim poſtquam citauit epiſtolam 66. libri noni Anthemio ſubdiacono ſcriptam, inde iſta colligit, Idcirco Gregorius non probantem quod obiecerat, ſubdiaconũ officio iubet priuari: quia iuxta canonicas patrum ſententias, quia calumniam, &c. *vſq; ad finem. Sicut autem caput hoc ex* Io. *diacono ſumptum eſt; ita in Decretalibus caput primum tit. de calumniat. ex ipſa Gregorij ad Anthemium epiſtola eſt acceptum.*

a ¶ Solum.] *Vox iſta abeſt ab originali, ſed ob gloſſam non eſt inducta.*

Codice libro primo, tit. de epiſcopis & clericis, l. 8. Imperator Theodoſius.

2 ¶ *Presbyteri* [a] *citra iniuriam quæſtionis teſtimonium dicant, ita tamen, vt falſa non ſimulent. Cæteri vero clerici, qui eorum* † *deinde gradum, vel ordinem ſequũtur, ſi ad teſtimonium dicendum petiti fuerint, prout leges* [b] *præcipiunt, audiantur: ut ſalua tamen ſit litigatoribus falſi actio, ſi fortè presbyteri, qui ſuo* † [c] *nomine ſuperiores locis teſtimonium dicere citra aliquam corporalem iniuriam ſunt præcepti, hoc ipſo, quod nihil metuunt, vera ſuppreſſerint. Multo magis enim pœna digni ſunt, quibus quam plurimum honoris per noſtram iuſſionem delatum eſt, ſi occultè* † *inueniantur in crimine* †. ¶ *Item conſtitutione tertia coll. 9.* ¶ *Presbyteri* [d], *ſeu diaconi, ſi falſum teſtimonium dixerint; ſi quidem in re pecuniaria; a diuino miniſterio duntaxat per tres annos ſeparati, monaſterio tradantur: Si in criminali, clericatus honore nudati, legitimis pœnis* [e] *ſubijciantur. Cæteri vero clerici communi* [a] *iure ab officio eccleſiaſtico pulſi, ſine delectu cauſæ legitimè coerceantur.*

† al. eum.

† al. ſub

† al. ſi in occulto inueniatur crimẽ.

Cod. eo. ti. Authent. ſequenti. Presbyteri. Nouella 123. §. reuerendiſſimis.

a ¶ Communi.] *Hæc omnia verba,* communi iure ab officio eccleſiaſtico pulſi, *abſunt à manuſcriptis, ſunt tamen in tranſlatione, quæ habetur in codice. Nec vero Gratianus ipſa omnino verba aut veteris interpretationis, aut Iuliani, aut Irnerij retulit. Quare opera pretium fuerit nouellam ipſam Græcam, & vulgatas interpretationes conſulere: extant enim aliquæ varietates non contemnendæ.*

Item Gregorius Ianuario epiſcopo lib. 3. epiſt. 24.

¶ Ad ſanctæ communionis miniſterium † non accedat, qui crimen illatum non probat. Cap. IIII.

† al. myſterium.

3 EPiphanium ...

a ¶ Presbyteri.] Bonæ opinionis, ſecundũ H. ſecus ſi ſuſpecti ſunt, vt ſ. ea. q. 5. illi. ſed hoc non placet 2. minores ergo clerici põt corã epõ torqueri, nõ a laico, vel nõ credo tenere quod hic dicitur.

b ¶ Leges.] Circa laicos infames.

c ¶ Qui ſuo.] ideſt, pp ſuum honorem.

PRESBYTERI. CASVS. Quæſitum fuit à Iuſtiniano, qua pœna debẽt puniri pſbyteri, & diaconi ſi de falſo teſtimonio conuincantur? Et reſpondet, ſi in ciuili cauſa falſum dixerint teſtimonium, ſeparati à miniſterio duntaxat per tres annos detrudantur in monaſterium. Sed in criminali primũ degradẽtur, deinde pœnis legitimis ſubijciantur. Cæteri uero clerici ſine defectu cauſæ, legales pœnas patiantur.

d ¶ Presbyteri.] Qualiter ſtatuit hic imperator aliqd de rebus eccleſiaſticis, cõtra id 96. diſtin. bene quidem. niſi hoc fecerit aucto. Apoſtolica. 97. diſt. eccleſiæ. & ca victor. Sed hic inſtruit iudicem eccleſiaſticum quid facere debeat. ſic infra ead. delatori.

e ¶ Legitimis pœnis.] Quæ ſunt. ff de fal. l. 1. §. vlt. vbi dr̃, ꝙ pro crimine falſi, ſi eſt liber, deportatur. & omnia eius bona publicantur: ſi eſt ſeruus, patiatur vltimũ ſuppliciũ. Vel intellige de pœnis canonicis, prout dr̃ d. 50. ſi epĩs. Vel dic cum iudex ex officio ſuo punit teſtem ſcdm ſuũ arbitriũ punit eum, vt C. de teſti. nullũ.

EPiphanium.] Hæc eſt 3. pars q. in qua vult probare qualiter ſunt puniendi qui non probant, quod obijciunt

1 Vnde gñaliter intelligas literam vt ſonat ſcdm B. Iſid.

3 Et uideas qđ not. 2. q. 3. in ſumma in fin. & qđ legi. & not. q. 3 Nex dẽt & 33. q. 5. hæc imago in §. Arch.

De hoc ar[ti]culo nota [...]t de hom. [...]ſcit dignũ, [...] ult. Arch,

† Concor. [...]x. in l. oẽ. [...] manus. [...] de re. mil. [...] l. pſbyte[ri] [...] C. de epi. [...] cl. Crimẽ [...]ſi qua pœ[na] [...] punitur.

obijciunt,& ad hoc ponit 2.c.Ioan.de Fan.

CASVS. Quidam abſentes libellum accuſationis,ut Epiphanium infamarent miſerunt epiſcopo ſuo.ſ. Ianuario; qui cum libello accuſationis prædictum Epiphanium ad Papam miſit. tunc Papa examinata cauſa, & cognita innocentia Epiphanij cũ abſoluit, & mãdat epiſcopo, vt illos accuſatores excommunicaret, niſi venirent, & probarent crimẽ qđ obiecerãt ita poſuit Hugo caſum. Beneñ. uero ſic ponit caſũ. Epiphanius preſbyter dicebatur, rem cum quibuſdam mulierib⁹ habuiſſe: qđ ſcelus qdã ſermone tacito nomine ſuo ſignificauit Dño Papę Greg. quo audito pcepit Grego. Sabino defenſori, vt mulieres illas, quas preſbyter Epiphanius dicebat cognouiſſe,& alios q eiuſdẽ rei veritatẽ ſciũt, Romam adducat: quo facto, & oĩb⁹ in pſęſentia Papę poſitis, cũ nullum crimen in Epiphanio inueniret, remiſit eum ad Ianuarium epiſcopum, corã quo, ſi ille, qui talem epiſtolã miſit, nõ ap paruerit paratus, qđ obiecit probare, a cõione remoueatur. Sed primus cas⁹ mihi magis placet Quæ ſequuntur, plana ſunt vſque ad finem, quantum ad caſus poſitionem.

a ¶Epiphaniũ.] De eo agitur extra de teſti. quoniam.

b ¶Literis.] Sed qualiter hoc fecerit. cũ nõ ſit admittẽda accuſatio p literas, ut 2.q.8 per ſcripta. & 3.qõ.9. abſente? ſed hic non plenè examinauit cauſam.

c ¶Accuſatũ.] ideſt, infamatum.

d ¶Diſcutiẽtes.] De plano,non in forma iudicij.ext.de accuſ. olim.

e ¶Abſoluimus] Ab obſeruatione iudicij, vnde poſtea admittitur accuſatio.

f ¶Paratus.] Nonne potuit accuſator pœnitere, & dicere ſe erraſſe, vt ĩ.c.q.1 qdam & ante lit.conteſt. poteſt deſiſtere accuſator, vt extra de accuſ.licet 2.in fi. ſed illud eſt ſpeciale in accuſatione epiſcopi, vel cum orta eſt infamia, vt dixi ſup. 4.q.5 quiſquis.

g ¶Delatori.] Confeſſo.

h ¶Lingua.] Sed qualiter dat Papa iura de pœna ſanguinis contra illud 23.q.8.his a quibus, ſed hic docet quid facere debeat iudex ſæcularis. ſic 27. q. 1. ſi quis rapuerit.Io.de Fan.

* Accuſator an & qñ p deſiſtere.

1 Quod cõi notantur.

nium [a] α presbyterum quorũdam ſacerdotum † literis [b] criminaliter accuſatum [c]: cuius nos, vt valuimus, diſcutientes [d] cauſam, nihilque in eo obiectorum reperiẽtes, vt ad locum ſuũ reuerteretur, abſoluimus [e]. Criminis ergo eius auctores te volumus pſcrutari: & niſi qui eaſdẽ tranſmiſit epiſtolas, paratus [f] fuerit hoc, quod obiecit, canonicis, atq; diſtrictiſſimis probationibus edocere, nullatenus ad ſanctæ miniſterium † communionis accedat.

† *al. ſacerdotum.*

† *al. myſterium.*

α Epiphanium.] *In epiſtola hac antecedunt.* Præterea noſti latorem præſentium Epiphanium presbyterum quorundam, &c.

Item ex decreto Hadriani Papæ, c.49.

In capitulis Hadriani, cap.49. Cap.li.7.c.360. Anſ.l.9.c.88.

¶Qua pœna delator ſit feriendus. Cap. V.

DElatori [g] autem lingua [h] capuletur, aut conuicto caput amputetur. ¶Delatores autem ſunt, qui inuidia produnt alios.

¶*Habetur inter capitula Hadriani ca.49. allatum, quantum conijcere licet, ex legibus ſæcularibus. Nam in codice Theod. lib. 10.tit.10.l.2.fere idem: in libro autem 7.cap.c.360. prorſus idẽ habetur.*

[*Item ex concilio Eliberitano.*]

Capit.l.6.c.244.

De eodem. PALEA. C. VI.

Burc. l. 6.c 27. Iuo p.10. c.156.

DElator ſi quis extiterit fidelis, & per delationẽ eius aliquis fuerit proſcriptus, vel interfectus, placuit non niſi β in fine accipere communionem. Si leuior cauſa fuerit, infra quinquennium accipere poterit communionem. Si cathecumenus fuerit, poſt quinquennij tempora admittatur ad baptiſmum.

β Non niſi.] *In concilio ipſo, & capitularibus legitur,* nec in fine: *quod in multis eiuſdem concilij decretis repetitur. Quomodo autem hic, & apud Burchardum, atque Iuonem legitur, conuenit canoni 13. Nicæni concilij, in quo ſic ſtatutum eſt.* De his qui ad exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua regulariſq; ſeruabitur; ita, ut ſi quis egreditur è corpore, vltimo & neceſſario uiatico minime priuetur. *Hanc controuerſiam copioſè explicat Inn.1.epiſt.3.c.2. Exuperio epiſcopo Toloſano.*

Item ex octaua ſynodo.

In regula Iſidori cap.17.

¶Qui innocentem falſo crimine maculauerit, ſacerdotis arbitrio pœna diuturna purgetur. C. VII.

SI quis falſum dixerit, vel perſonam innocentis falſo crimine maculauerit; iuxta ſacerdotis arbitrium diuturna pœnitentia expurgetur.

¶*Capiti huic in vulgatis erat præpoſitum nomen palea, quod ſublatum eſt auctoritate omnium ueteſtorum exemplarium, quotquot collata ſunt. Extat autem in regula monachorum Beati Iſidori. c.17.*

Item ex concilio Agathenſi, c.32.

DVo fornicatores.] CASVS. Sup. in 2. & 4. cauſis in multis capitulis docui t Gra. ꝙ criminoſi, & infames repellũtur ab accuſatione, & teſtimonio: ſed quia quædã ſunt crimina excepta in quib. criminoſi vel infames admittuntur, ideo annectit hanc cauſam, vt oſtendat, ꝙ in crimine excepto, criminoſi & infames admittuntur. Oſtendit etiam, ꝙ ſimplici aſſertioni epiſcopi non creditur, cum vult alium accuſare, & ꝙ epiſcopus accuſatus ad alium archiepiſcopum ire non debet, vt hæc, & alia faciat proponit thema, de quo quinque elicit quæſtiones. Sunt autem crimina excepta (vt dicit H. crimen læſæ maieſtatis: crimen perduellionis, quod eſt ſpecies criminis læſę maieſtatis, crimen hæreſos, crimen ſimoniæ, crimen ſacrilegij, crimen fraudati cenſus vel annonæ. Inter hæc eſt crimen ſimoniæ, quod magis in eccleſia frequentatur.

¶A communione coerceatur vel ſæcularis, vel laicus, qui eccleſiam, vel clericum, vel per calumniam fatigauerit. C. VIII.

clericum.] Anſ. l. 3. c. 116. Burc. l. 15. c. 5. Iuo p. 6. c. 367. & p. 16. c. 6.

SI quis vero ſæcularium per calumniam eccleſiam, aut clericum † fatigare tentauerit, & conuictus fuerit; ab eccleſiæ liminibus, & a catholicorum communione, niſi digne pœnituerit, coerceatur †.

† al. arceatur.

CAVSA SEXTA.

DVo fornicatores, & infamia notati, quendam religioſum epiſcopum de ſimonia accuſare nituntur: reus alterius prouinciæ archiepiſcopi iudiciũ expetit: tandem in probatione deficit accuſator: reus cogitur ad ſuæ innocentiæ aſſertionem.

1 Hic primum quæritur: an crimine irretiti, vel infamia notati ad huiuſmodi † accuſationem ſint admittendi.

† al. huius.

2 Secundo, ſi epiſcopus in eos accuſationem vertere voluerit, an ſimplici aſſertioni ſuæ ſit fides habenda.

3 Tertio, ſi liceat ſibi expetere iudicium archiepiſcopi alterius prouinciæ.

4 Quarto, cuius iudicium ſibi ſit expetendum ſi circa ſuam ſententiam epiſcopos ſuæ prouinciæ diſcordare contigerit.

5 Quarto, ſi in probatione deficit accuſator, an reus ſit cogendus ad probationem ſuæ innocentiæ.

QVÆSTIO I.

QVod autem.] Hæc quæſtio diuiditur in quatuor partes. In prima probatur per 16. auctoritates ſanctorum, ꝙ infames, excommunicati, & inimici non poſſunt alios accuſare, Secunda, ibi. [Cum itaq;] Tertia ibi [Quicunq;] Quarta ibi, [Verũ.] Io. de Fa. CASVS. Hic intulatur prima quæſtio, qua quæritur an criminoſi, & infames repellantur ab accuſatione? Et certũ eſt, ꝙ ſic, vt 2. q. 1. in primis, niſi in crimine excepto, vt 89. diſti. ſi quis Papa, & 16. q. 3. ſane. & ꝓcedit hoc ordine Grat. in hac quæſtione Primo ꝓbat, ꝙ criminoſi & infames non debent admitti ad accuſandum vſque ad § ſed licet. Poſtea dicit, ꝙ in crimine excepto & in crimine ſimoniæ bene admittuntur teſtes iſti, & ſimiles.

a ¶Quod autem.] In ſimonia quilibet auditur accuſans cõtra laicum, etiam meretrix, vt 89. diſ. ſi quis Papa. & ext. de ſim. tanta, & hoc ideo qa omnia crimina nulla reputantur reſpectu iſtius, vt 1. q. vlt. patet ſecus. ſi accuſatus ſit clericus, & bonæ famæ, vt 2. q. 1. in primis. in fin. immo eadem eſt diſtinctio in laico an prius fuerit bonæ famæ, an non, vt ff. ad leg. Iul. maieſt. famoſi. Licet aũt in exceptis criminib. admittantͭ criminoſi: non tñ ſine tormento, vt 4. q. 3. ſi ea. Si ergo clericus eſt bonæ famæ nullo crimine ſuſpectus, ñ audiͭ contra ipſum, vt extra de teſti. veniens. Si eſt malę, quilibet admittiͭ ad accuſandũ, & teſtificãdum, vt ext. de ſimo. per tuas. Quidam tamen dicunt, ꝙ licet viles admittantur ad accuſationem, non tamen ad teſtimonium, quia tota vis negotij pendet ex teſtimonio, ſed non in accuſatione. Vel dic, vt dixi 2. q. 1. in primis. in fi.

Criminoſi in exceptis criminib. teſtificari poſſunt.

QVod [a] autem crimine irretiti alios accuſare non poſſint, Anacletus Papa teſtatur, epiſtola ſecunda epiſcopis Italiæ dicens.

¶A criminoſis ſacerdos accuſari non permittitur. C. I.

SI ſacerdos ſine crimine eligi præcipitur [b], nullatenus ab hominibus criminibus irretitis accuſari, aut calũ-

SI ſacerdos.] CASVS. Quæſitum eſt ab Anacleto, an criminoſi poſſint accuſare ſacerdotes? Et reſpondet ꝙ non: quia ab Apoſtolo præcipiatur, ſacerdotem ſine crimine eligi, nunquam debet a criminoſis accuſari, ſed ab illis tantum, qui poſſunt ad ſacerdotium promoueri.

b ¶Præcipitur.] Ab Apoſtolo 1 vt 85. d. primum ſi tale eſt crimen quod eſt accuſatione, & damnatione dignißimum, vt 81. d. Apoſtolus.

1 Et ſic patet præceptũ eſſe Apoſtoli ordinãdũ eſſe ſine crimine ſm H. & Laur.

Omnes

O Mnes.] CASVS. Dicit Hadrianus Papa, ꝙ omnes dũr eſſe infames, quos leges ſæculi infames appellant, & iſti tale, & alij, qui ſuis culpis non poſſunt ad ſacerdotium promoueri repelluntur ab accuſatione, quia ſicut maior a minori iudicari non põt, ita nec accuſari. In ſecunda parte dicitur, quòd anathematizati repelluntur ſimiliter ab accuſatione, quia infames ſunt: nec poſſunt communicare nobiſcum, niſi abſoluantur. Secunda pars incipit ibi, [Similiter.] Sequens capitulum patet.

niari permittitur, nec ab alijs, quàm ab ijs qui ſine crimine ſunt, & iuxta electionem [a] ſacerdotes ordinari poſſunt; & tales per omnia inueniuntur, quales ſacerdotes eligi iubentur.

a ¶Iuxta electionem.] *Sic in omnibus collatis manuſcriptis codicibus, præterquam in vno in quo eſt,* iuſta electione. *In vulgatis erat,* iuxta electionem canonicam. *In epiſtola autem ipſa ſic legitur,* & iuxta electionem, ſi neceſſitas fuerit, aut ipſi volendo Domino ſeruire elegerint, ſacerdoteſque ſine crimine fieri, & ordinari poſſint, & tales per omnia fuerint, quales eligi ſacerdotes iubentur.

Item Hadrianus Papa in capitulis, c. 21.

¶Infames, & qui culpis exigentibus ad ſacerdotium prouehi non poſſunt, ſacerdotes non accuſent. C. II. Poly. l. 5. tit. 1.

OMnes vero infames eſſe dicimus, quos leges [a] ſæculi infames appellant, & omnes, qui culpis exigẽtibus ad ſacerdotium non poſſunt prouehi. Indignum eſt enim, vt illi eos accuſent, qui eſſe non poſſunt, quod ipſi ſunt; quoniam ſicut maiores a minoribus [b] non iudicantur, ita nec criminari poſſunt.

Item Fabianus Papa, epiſt. 2. epiſcopis Orientalibus.

¶Infames ſunt, qui regnum Dei conſequi non valent. C. III.

ILli, qui [c] illa peccata perpetrant, de quibus Apoſtolus ait: [Quoniam, qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur.] valde cauendi ſunt, & ad emendationem, ſi voluntarie noluerint, compellendi [d]: quia infamiæ maculis ſunt aſperſi, & in barathrum delabuntur; niſi eis [e] ſacerdotali auctoritate ſubuentum fuerit. ¶Similiter & illi, de quibus ipſe ait: [Cum huiuſcemodi [f] hominibus nec cibum ſumere.] quia infamia ſunt notati, antequam ſacerdotali auctoritate ſanentur, & in gremio ſanctæ matris eccleſiæ redintegrentur: quia qui extra nos ſunt, nobiſcum communicare non poſſunt. 1. Gal. 5. 1. Cor. 5.

Item Fabianus, epiſtola 1.

a ¶Leges.] Sed & alios dicimus infames ſecundum canones, qui nõ ſunt infames ſecũdum leges, vt bigamos, & corpore vitiatos, ſicut nec omnes dicimus infames ſecundum canones, qui ſecũdum leges ſunt infames, vt mulier, quę nubit intra tẽpus luctus. Io. Sed certe bigami, & corpore vitiati non ſũt infames, & ſi ſint irregulares, cum nõ deliquerint. B. Dicũt tamẽ quidam, ꝙ infamia, quæ eſt irrogata per ſententiã, vel quæ cõtrahitur ipſo facto, vt cum aliqua deprehendit in adulterio, vel cũ aliquis contrahit binas nuptias, de qua agitur, ff. de his qui notan. infa. quid ergo. infamia hæc non purgatur per quantamcunque pœnitentiam 1 vt 2. q. 3. §. hinc colligitur. niſi reſtitutus ſit ab illo, qui poteſt reſtituere, vt a principe, vel a ſenatu, vt 2. q. 3. §. notandum vt 2. in fi. ff. de poſtu. l. 1. §. de qua. Alia ẽ infamia facti, de qua agitur infra ea. ſunt plurimi, & melius dicitur infamatio, quæ inducit purgationẽ, & illa aboletur purgatione præſtita, vt 15. quæſt 5. de crimine. Eſt etiam quædam infamia canonica, quæ irrogatur ex quolibet peccato mortali, vt hic, & 32 q. 5. præceptum, in fi & aboletur per pœnitẽtiam, vt inf. eo. illi, qui. tamen (vt dicunt quidam) talis non admitteretur ad accuſationem, vel promotionem, quia non ſufficit, ꝙ modo non ſit infamis: ſed ꝙ nunquam fuerit infamis. inf. ead. qui crimen. 2 Item infamia cõtracta ex ſententia excommunicationis tollitur per abſolutionẽ, vt 3. q. 5. c. 1. ſicut finito tempore relegationis tollitur infamia orta ex ſententia, ff. ad munic ordine.

b ¶A minoribus.] Honeſtate morum .i. criminoſis. ne ſit contra 2. q. 7. præſumunt, & c. lator.

ILli qui.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. Prima loquitur de peccatoribus non excommunicatis. Secunda de anathematizatis. 3 In prima ergo parte dicitur, quòd illi qui mortalia peccata committunt, non debent recipi ad accuſandum, quia infames ſunt, & in barathrum dilabuntur: niſi eis a ſacerdotibus eſt ſubuentum; vnde ſunt ad pœnitentiam compellendi,

c ¶Illi qui] Secundum quoſdam prima pars loquitur de criminoſis non excommunicatis, ſecunda de excõmunicatis. Secundum alios loquitur prima pars de occultis; ſecunda de manifeſtis criminoſis.

d ¶Compellendi.] Arg. exiſtentem in mortali peccato cogendum eſſe ad pœnitentiam. 22. q. 1. prædicandum, 24. q. tam ſacerdos. Arg. contra. 2 q. 1. multi.

e ¶Niſi eis.] Arg tolli infamiam per ſatisfactionem eccleſiæ, vt 22. quæſt. 5. præceptum 35 quæſt. 6. ſi duo Argumen. contra. 3. quæſt 4. conſanguineorum, & cap. 2. qui. infra ead. quicunque. & 22. quæſtio 5. paruuli. Sed dic quod canonica infamia per pœnitentiam tollitur: ſed non illa quæ irrogatur ipſo facto, vel per ſententiam, Ioann. de ipſo occulto crimine tollitur per pœnitentiam 3 ſed non de manifeſto, vt extra de tempor. ordi. c. vl. & pen.

f ¶Huiuſcemodi.] Scilicet excommunicatis.

Infamia an poſſit per pęnitentiã purgari.

1 Quia pnĩa & c. vt no 15 q. 5. presbyter. in gl qa pnĩa, &c.

2 Hoc determinat ex. de tempo. or. c. vlt.

Infamia [illegible] nonica tol[illegible] tur pęnitẽ[illegible]

3 Deo ha[illegible] nor. ſu. e. c. [illegible] ibi videas.

a OMnes] Ante ſatisfactionem.] Vel iuramentum. extra de ſententia, excommu. per tuas.

BEatus.] CASVS. Iacobus epiſcopus Hieroſolymitanus quæſiuit a Clemente qui ſint repellendi ab accuſatione epiſcoporum? Et reſpondet, quod quatuor genera

reprehenſiones attendendæ ſunt: qui licet mali non ſint, tamen ideo reprehendunt, quia eos malos eſſe credunt, vt 11. q. 3. non ſunt. 12. q. 1. nolo.

f ¶Ab humano die.] Ideſt, qui tantum humana 1. non diuina quærunt. 8. q. 1. ſunt in eccleſia.

Ante ſatisfactionem excommunicati ad accuſationem non admittantur. C. IIII.

Anſel. li. 3. c. 1.

a OMnes illi ſunt ab accuſatione repellendi, quos Apoſtolus commemorat, dicens; [Cum eis nec cibũ ſumere,] & ante ſatisfactionem [a] eccleſię non ſunt ſuſcipiendi. (1. Cor. 5.)

Item Clemens Papa Iacobo Hieroſolymorum a. epiſcopo, epiſt. 1.

a ¶Hieroſymorum.] *Antea erat*, metropolitano. *Emendatum eſt ex pleriſque manuſcriptis codicibus. Nam & Clemens in epiſtola ſic ipſum Iacobum vocat.*

¶Sacerdotes non niſi à coæqualibus accuſari debent. C. V.

Anſel ibidem.

BEatus Petrus homicidas, & adulteros, & cunctos criminalibus nexibus alligatos, & qui eis coęquales nõ erant, ab epiſcoporum † vexatione, & accuſatione dicente † [b] Domino prohibebat, & non niſi a coæqualibus aliquid eis inferri debere docebat. *& paulo poſt*. ¶Infames etiam omnes, & quos primates, & leges ſęculi non ſuſcipiunt, ſed & laicos ab eorum accuſatione, & vexatione ſemper repelli debere rogabat [c], & cunctos illis ſubditos eſſe præcipiebat: cunctorum ſacerdotum vitam ſuperiorem, ſanctioremque, ac diſcretam a ſæcularibus, & laicis hominibus eſſe, & ſpirituales quoſque, atque ſacerdotes ſuper carnales, ac laicos ſemper conſtituendos docebat; quoniam pro minimo [d] nobis eſſe debet, vt a talibus [e] arguamur, & iudicemur, vel ab humano die. [f] Maiores vero à minoribus nec accuſari, nec iudicari vllatenus poſſe dicebat: quoniam non ſolum hoc diuinas, ſed & leges ſæculi inhibere docebat.

† *eorum*] orig.
† *docente*] orig.
1. Corint. 4.

Item Hadrianus Papa in capitulis, c. 68.

¶Qui criminoſus fuerit, ſacerdotes accuſare non poteſt. C. VI.

Anſel. li. 3. c. 88.

QVi crimen [g] intendit, agnoſcendum eſt, ſi ipſe ante [h] non fiat criminoſus: quia periculoſa eſt, & admitti non debet rei [i] aduerſus quemcunq; profeſſio. *& infra. c. 72.* ¶Teſtes autẽ ſine aliqua ſint infamia, vxores, & filios habentes, & Chriſtum [k] omnino prædicantes,

ſup. 3. q. 11. negãda.

QVi crimen] CASVS. Quæſitum fuit ab Hadriano q repellantur ab accuſatione, & teſtimonio? Et reſpondet, q ſi a tẽpore baptiſmi fuit criminoſus, repellitur ab accuſatione, qa vox malorum non eſt admittenda. Infames autẽ omnes a teſtimonio repellunt: & qui nõ habẽt filios, & vxorem fideles. [Habentes,] ideſt ſi habuerint habent tales.

g ¶Qui crimen.] Si vis dicere q qui peccauit poſt baptiſma, poteſt promoueri ſi egerit pœnitentiam: tunc dicas illum hic appellari criminoſũ, qui per ſententiã 2. conuictus eſt. Vel de enormibus criminibus intelligas, quæ irrogant infamiã ipſo iure: vel de illo intellige qui pendete accuſatione qua, & ipſe fuit accuſatus, voluit accuſare aliũ: quod non licet. 3 q. vlt. neganda. Bae autem facit vim in hoc verbo criminoſus: i. plenus vitijs: ſicut ille qui eſt periurus, vt ĩ. ead. quicunque. & licet quilibet criminoſus etiam non conuictus repellatur, vt extra de teſtib. ſuper eo tamen ſi probat ſe egiſſe pęnitentiã, bene recipitur, maxime in ciuili. argu. 50. diſt. ferrum. & ff. de ędil. edic. qđ ita, licet ſit arg. contra extra de ſimon. per tuas. ubi dicitur quod in exceptis criminibus licet ciuiliter agatur, potius admittat de æquitate quàm de rigore. lo. tu dicas breuiter, quòd ſi probatur crimen contra aliquem ſemper repellitur in cauſa criminali, vt ĩ. 2. q. 7. quærendum, & extra de teſti. teſtimonium niſi in exceptis criminibus, ſecundum diſtinctionem pluries dictam ſuperius. B.

h ¶Si ipſe ante.] Licet de illo non ſit cõdẽnatus arg. extra de teſt. ſup eo. Et eſt hic argm̃, q poſt pęnitentiam accuſat quis de crimine. 33. q. 2. admonere. 1. q. 7. ſi quis omnem. 50. diſt. peruenit. 48. diſt. quoniam multa 3.

i ¶Rei] ideſt, accuſati.

k ¶Chriſtum.] Non tamen obeſt eis ſi eos inſtruxerint. 47. d. quantumlibet, & 43. diſt. Epheſijs. Aliud ſi neglexerint eos corrigere, vt 37. diſt. ligant.

genera hominum ab eorum accuſatione debent repelli, ſicut docuit B. Petrus: ſcilicet criminoſi, & irregulares: ſcilicet qui ad eundem ordinem non poſſunt promoueri: & infames, & laici omnes: qui debent ſacerdotibus ſubeſſe: quia non debent maiores à minoribus iudicari, vel accuſari. [Ab humano die,] ideſt, carnali ſenſu.

b ¶Dicente.] Cum dixit, Qui ſine peccato, &c. 3. q. 7. qui ſine.

c ¶Rogabat.] ideſt, præcipiebat, ſic 11. q. 3. rogo.

d ¶Quoniam pro minimo,] Hic continua: quoniam & ſi boni ſumus.

e ¶Vt a talibus.] Scilicet illis, qui ſemper parati ſunt reprehendere: de quibus ait 11. q. 3. ſenti. ſed aliorum

1 Humana .n. dies appellatur humana ꝓſperitas. Arch.

2 Ad hoc facit qđ no. 3. q. 3 cap. 2. in gl. 1 ad a prætis in fi.

Teſtis repellitur probato crimine contra ipſũ. Pnĩa nõ impedit accuſationem.

3 Cõc. text. in l. qui ea mente. cum ibi no. ff. de furt.

Si

Si omnia.] CASVS. Hoc c. loquitur de occultis peccatis, quæ ſoli Deo punienda relinquunt. Eſt ergo caſus. Quidam æmuli accuſabant prælatos ſuos de occultis criminibus, quæ nullo modo probare poterant: & dicebant ſe pro bono hoc facere: ſcilicet ut prælati ſui fierēt meliores, quæſitum; fuit ab Anacleto an bene facerent? Et reſpōdet: ꝙ nō, quia ſi omnia delicta occulta, & manifeſta accuſarent, et vindicarētur in hoc ſæculo, in futuro nil Deo reſeruaret, cui ſoli occulta relinquuntur: & illi qui talia dīt in uanum laborant, qui Deum nolunt adiuuare; & plus ſtimulis inuidię, quam amore charitatis agitantur.

a ¶Si omnia] De occultis loquit. i. quæ ſoli Deo reſeruātur. 32. diſt. erubeſcant.

b ¶Inuidiæ.] Hic canō præſumit potius accuſationē fieri cauſa inuidię quàm charitatis, vt dixi 2. q. 7. ſi quis epiſcopus.

Sacerdotes.] CASVS. Hoc c. diuiditur i duas partes: in prima parte dicitur, ꝙ populus, i. laici nō ſunt admittendi ad accuſationem ſacerdotū: qa ſubeſſe debent eis, & non præeſſe. In ſecunda parte dicitur, ꝙ accuſatores nō ſunt recipiendi niſi ſint idonei: & omnes illi q armantur contra patres ſpirituales accuſando eos calūnioſè, ſūt infames. Secūda pars incipit ibi, [Hi qui non ſunt.]

Oves.] CASVS. Quidam laici, vel clerici criminoſi accuſabant, & reprehendebant epiſcopos ex ſuſpicione: quod dicit Pius Papa non eſſe faciendum. Et hoc probat tribus rationibus. Prima eſt, quia non debet eſſe diſcipul' ſupra magiſtrū. Secūda, qa epi a Deo ſūt iudicandi. Tertio, quia laici[1], uel ſubditi a prælatis talia pati nolunt.

c ¶Oues] Sic 2. q. 7. oues.

d Suſpicio.] Sic 2. q. 1. c. 1. Suſpicioni temerariæ 2 non creditur 11. q. 3. in cunctis. probabilis inducit præſumptionem. ff. quod met. cau. l. vlt. 7. q. 5 presbyter. violentam condemnationem. 32. q. 1. dixit. & C. de adulter. quamuis. licet ſit argum. contra. extra de præſumptio. literas.

IPSA AVTEM. CASVS. Quia ſupra c. oues. & c. ſacerdotis. & c. ſi omnia, facta eſt mentio de detractione: ideo ſubiungit §. illū, ut oſtēdat ꝙ quāuis detractio in

Non ſolum autem criminoſi, ſed etiam quilibet alij ab accuſatione epiſcoporum repelluntur.

Vnde Anacletus Papa, epiſt. 1. ait.

¶Deo non placet, qui ſeruos ſuos accuſat. C. VII.

SI omnia [a] in hoc ſeculo vindicata eſſent, locum diuina iudicia non haberent. Superuacuis enim ad beneficia laborat impendijs, qui ſolem certat facibus adiuuare. Ideo ſi aliquis putat ſe Deo in hoc placere, quòd ſeruos ſuos accuſat, & vt meliores fiant, dicit ſe hoc agere; in vanū laborat, & plus inuidiæ [b] ſtimulis agitatur, quàm charitatis: quoniam gratiæ plenitudo adiectione non indiget; nec vlla requirit commendationis augmenta.

Item Teleſphorus epiſt. vnica, c. 3.

Populus ſacerdotes arguere, vel increpare non valet. C. VIII.

SAcerdotes, qui proprio ore corpus Domini conficiūt, ab omnibus ſunt audiendi, atq; timendi; non dilacerandi, aut detrahendi: quia à quibus ſe Domini populis benedici, ſaluari, & inſtrui cupit; nullatenus debet eos arguere, nec vulgus in eorum accuſatione ſuſcipi. Populus enim ab eis docendus eſt, & corripiendus, non ipſi ab eo, quia non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum. *& infra.* ¶Dei ergo accuſat ordinationem, qui eos, qui ab eo cōſtituuntur ſacerdotes, accuſat, vel damnari cupit. *Idem infra.* ¶Hi qui [α], non ſunt idonei, non ſuſcipiantur ad accuſationem: omnes qui aduerſus patres armantur, infames eſſe cenſemus. Patres enim omnes venerandi ſunt, non reſpuendi, aut inſidiandi.

Et Iulius in decret. cap. 10.

Anſ. l. 3. c. 12.
Iuo p. 6. c. 314.

Matth. 10.

Iuo p. 6. c. 315.

α ¶Hi qui.] In aliquot vetuſtis codicibus eſt caput diſtinctum a ſuperiore.

Item Pius Papa epiſt. prima.

Et Cornel. epiſt. 2.

¶De eodem. C. IX.

OVes [c] paſtorem ſuum non reprehendant; plebs epiſcopum non accuſet, nec vulgus eum arguat: qm nō eſt diſcipulus ſuper magiſtrum, neque ſeruus ſupra dominum. Epiſcopi autem a Deo ſunt iudicandi, qui eos ſibi oculos elegit. Nam à ſubditis, aut prauæ vitæ hominibus non ſunt arguendi, vel accuſandi, aut lacerandi. *& infra.* ¶Nemo bonum faciens, alteri verbo, aut facto nocere vult: quanto minus in ſuſpicionem debet venire fidelis homo, vt dicat, aut faciat ea, quæ pati non vult? quia omnis ſuſpicio [d] potius repellenda eſt, quàm approbanda, vel recipienda.

Poly. l. 5. c. 243.
Pann. l. 4. c. 36.
Luc 6.

Ipſa aūt detractio, licet ex vitio detrahentiū, tamen iuſto Dei iudicio nonnunquā aduerſus bonos excitatur.

1 Alij dīt, ꝙ intelligit de eo q malo zelo accuſat. & litera capituli ad vtrumq; intellectū ſatis adaptat. Arch.

Præſumptio eſt triplex.

2 Dic ꝙ hęc præſumptio eſt inualida, & repellitur in iure, in nullo. n dēt mouere animum iudicātis. 1. q. 1. primo, & in hoc c. oues. Archi.

in ſe mala ſit: tamen iuſto Dei iudicio permittitur, vt qui nimis de ſe præſumunt propter bonum quod habẽt, & aliorũ laudibus extolluntur in altum, per detractionẽ inuidorum humilientur. Quod probat per duo capitula ſequentia.

a ¶De-

mensuram r. Item ſi poſt primam fornicationem quis pœnitet, iniungitur ei pęnitentia ſi ſecundo accedit ad eandem, ſecundo iniungitur ei pœnitentia. talis ergo erit melioris conditionis ſi non pęniteat a principio quã ſi pœniteat poſtea. Item ſi ſecundo accedit ad aliam mulierem, æquale peccatum committit, ſicut ſi ſecundo accederet ad priorem. ſed pro illo ſecundo peccato quod facit cum altera, noua pęnitentia ſibi indicitur. ergo & noua pęnitentia eſt indicenda ſibi, ſi ad eandem denuo accedat. cũ par ſit peccatum: & hoc concedi poteſt a licet ſecundum leges qui ſæpius rem contrectat, non committit diuerſa furta, ff. de furt. ei qui.

r Conc. tex. in l. ſeruos, C ad leg. Iu. de vi pub. & l. 4. C. de epi. aud.

a At ad hoc ex. per ſe iu. lib. 6. ad Apoſtolicæ verſ. deierauit, &c. Arch.

vt quos, vel domeſtica [a] præſumptio, vel aliorum fauor in alium extulerat, detractio humiliet.

Vnde Ambroſius c. 22. Lucæ.

¶Ne quis ſe præſumat, linguæ malorum ex Dei præcepto contra eum excitantur. C. X.

¶Rubrica hæc non valde conuenit ſubiecto capiti, & pie eſt interpretanda: nam ſimili locutione vtitur Dauid 1. Reg. 16 loquens de Semei.

Ioan. 21. IMitare Petrum tertio alibi dicentem; [Domine tu ſcis, quia diligo te.] Etenim, quia tertio [b] negauerat, tertio confitetur: ſed negauit in nocte, confitetur in die. Hęc autem ideo dicta ſunt, vt ſciatis neminem iactare ſe debere. Nam ſi Petrus [c] lapſus eſt, quia dixit. [Et ſi alij ſcandalizati fuerint in te, ſed non ego.] quis alius iure de ſe præſumat? Denique, & Dauid, quia dixerat: (Ego dixi in mea abnndantia [d] non mouebor in æternum;) eam ſibi iactantiam obfuiſſe profitetur dicens. (Auertiſti faciem tuam a me, & factus ſum conturbatus.)

Mat. 14.

Pſal. 29.

c Petrus.] Argum. maiori. ſi. 12. q. 5. ſi Paulus.

d ¶In mea abũdantia] .i. confidentia bonitatis.

Item Greg. lib. 9. epiſt. 39. ad Theotiſtam patriciam.

¶Vt boni ſalubriter humilientur, linguæ malorum contra eos inſurgunt. C. XI.

SVnt plurimi, qui vitam bonorum amplius, quàm debent, laudant [e]: & ne qua elatio de laude ſurrepta; permittit omnipotens Deus malos in obtrectationem, & obiurgationem prorumpere, vt ſi qua culpa ab ore laudantium in corde naſcitur, ab ore vituperantium ſuffocetur currere teſtatur per infamiam [f], & bonam famam, qui ét dicit; (Vt ſeductores, & veraces.)

2. Cor. 6.

SVnt.] CASVS. Dicit Greg quod Deus permittit bonos a malis infamari, & reprehendit vt ſi qua naſcitur elatio in corde bonorũ ab ore laudantium, per os vituperantiũ ſuffocetur. Et hoc probat exemplo Pauli, qui dicit: Apud quoſdam habiti ſumus, vt ſeductores: apud quoſdam habiti ſumus veraces.

e ¶Laudant.] Hoc eſt veniale peccatũ. 25. diſt. criminis ſed qui cõmendant mortalia vitia. mortaliter peccant. 46. diſt. ſunt nonnulli.

f ¶Per infamiam.] .i. quidam deſpiẽtes dicebãt eos veraces: quidam non. 41. diſt. quod dixit Dominus.

Verũ hac auctoritate [g] prohibentur ſpirituales a carnalibus accuſari, non carnales a ſpiritualibus. Quod ex verbis eiuſdẽ datur intelligi, quibus in eodem capitulo ſubiunxit dicens. (Capite langueſcente, facilius reliqua corporis membra inficiuntur: ſicut ſcriptũ eſt [h]:) Omne caput languidũ, & omne cor mœrens, a planta pedis vſq; ad verticem non eſt in eo ſanitas.) Quapropter manifeſtum eſt diabolũ, (qui ſicut Leo rugiens circuit quærens,

Euſebius in epiſ. ad Galliæ epiſcopos. inf. ea. c. ex merito.

Eſa. 1.

1. Pet. 5.

VERVM. CASVS. Hic oſtendit Gratia. quòd illud cap. ſcilicet, oues. loquitur de malis, & criminoſis, qui bonos prælatos accuſare non debent, vel reprehendere: quia hoc fit diabolo inſtigante, vt per tales reprehenſiones prælatis langueſcentibus corruant ipſæ plebes in ima: & ſic periclitentur, & oſtenditur quòd detractores deterius delinquunt, quàm illi, qui bona rapiunt temporalia: quia detractores rapiunt bonos mores, & virtutes, quæ ſunt intrinſeca: illi autem rapiunt extrinſeca. In eod. cap. 1. inferiori parte eiuſdem cap. Scriptum eſt, in Eſaia.

g ¶Verum hac auctoritate.] .ſ. ſup eo. oues. hæc ſunt verba eiuſdem Pij: & continuantur illi, c. oues.

h ¶Sicut ſcriptum eſt in Eſaia.

a ¶Domeſtica.] ideſt, propria, vel domeſticorum perſona.

IMitare.] CASVS. Quidam iactabant ſe de bonis quæ faciebant, & putabant ſe cadere non poſſe. Sed Amb. oſtendit, ꝙ nemo de ſe præſumere debet, nec multũ per iactantiam ſubleuari. Et hoc probat duobus exemplis. ſ. Petri, & Dauid: qui nimis de ſe præſumentes ceciderunt. Vel ſic. Nemo debet ſe iactare de bonis, ne cadat, vt Petrus, & Dauid.

b ¶Tertio.] Hic videtur, ꝙ toties pœnitentiam faciam quoties committo fornicationem etiam cũ eadem muliere: & ꝙ quaſi pro diuerſis delictis ſit mihi pœnitentia indicenda, vt de pœn. diſt. 5. conſideret, & de pœ. d. 1.

Delinquens pluries, plures pęniteat

Quie-

Digitized by Google

quem poſſit deuorare) cordibus plebium ſuadere, vt doctoribus, atq; paſtoribus ſuos detractores irrogent, vel eos accuſent, vt plebes langueſcentes (non tenentib. paſtorib. fræna eorum) laſciuiant, atq; in ima ruant, vt ſaltem ſic periclitari poſſint. Multum v. ro diſtant dãna morum a damnis rerum temporalium, cum iſta extra nos ſint; illa vero in nobis.) & infra; (Peius β malum fore non exiſtimo; quàm Chriſtianos ſuis inuidere ſacerdotibus.)

Paulo aliter in originali impreſſo Anacleti.

α ¶Capitulo.] *Quæ ſubiungit Gratianus,* capite langueſcente. &c. *ſunt in epiſtola 3.* Anacleti, *& apud Iſidorum de ſummo bono, lib. 3. c. 38*

β ¶Peius.] *Sunt in 1. epiſtola* Alexandri *primi.*

Hinc etiam Fœlix II. ait epiſcopis in Alexandrina ſynodo congregatis.

¶Deo recte famulantes perſequi non licet.

C. XII.

QVieſcite (inquit ſancta, & magna Nicęna ſynodus) & nolite perſequi eos, qui rectè † Deo famulantur, & ſincera voluntate ſuperni † Dei mandata cuſtodiunt, & noſtris legib. ſubiugantur: quia nec decet, nec ordo patitur, vt iniqui, & carnales ſpirituales perſequantur.

† al. Deo perfectè miniſtrant.

† al. ſup.

Item Anterus γ Papa epiſtola vnica.

γ ¶Anterus.] *Sic reſtitutum eſt ex pleriſque vetuſtis. Nam antea erat* Gregorius. *Videtur tamen Gratianus hoc tribuiſſe & Gregorio ſupra c. ſunt plurimi in verbis.* Quod ex verbis eiuſdem datur intelligi, quibus in eodem capitulo, &c.' *Confectum autem caput hoc eſt magna ex parte ex Anacleti ſententijs in epiſtola tertia.*

¶Subditi prælatos ſuos accuſare non debent.

C. XIII.

EX merito plebis nonnunquã epiſcopi deprauantur [a] quatenus procliuius cadant [b], qui ſequuntur. Capite langueſcente cętera corporis membra inficiuntur. Deteriores ſunt, qui vitam, moreſque bonorum corrumpunt, his, qui ſubſtantias aliorum, prædiaque diripiunt. Caueat vnuſquiſque, ne aut linguam, aut aures habeat pruriẽtes, ideſt, ne aut ipſe alijs detrahat, aut alios audiat [c] detrahẽtes: [Sedens (inquit) aduerſus fratrem tuum loquebaris.] detrahendo. [Et aduerſus filium matris tuæ ponebas ſcãdalum, &c. Parcant ſinguli detractioni linguæ, cuſtodiãtque ſermones ſuos, & ſciant, quia cuncta, quæ de alijs loquuntur, ſua ſententia iudicabũtur. Nemo inuito auditori libenter refert. Officij ſingulorum ſit, dilectiſſimi, non ſolum oculos caſtos ſeruare, ſed & linguam, nec quid in cuiuſquam domo agatur, alia domus per eos † vnquam [d] nouerit. Habeant omnes ſimplicitatem columbæ, nec cuiquam machinentur dolos, & ſerpentis aſtutiam, ne aliorum ſupplantentur inſidijs †.

Anacletus epiſt. 3. Iſido. l. 3. de ſummo bono, c. 3. ſup. ea ſunt plurimi inf. ea. deteriores, & 9. q. 3. facta.

Pſal. 49.

Hiero. ad Nepotianum ſimile.

† vos.] orig.

† Id. Hier. inf 17. q. 2 cupis.

Item Lucius Papa epiſt. vnica, epiſcopis Galliæ, & Hiſpaniæ ſcribens.

Et Cornelius Papa epiſt. 2.

¶Sapiens nocere non cupit. C. XIV.

SApiens non eſt omnis, qui nocet.

Item Anacletus Papa, epiſt. 3.

Iuo p. 3 c 140.

QVieſcite.] CASVS. Docet Fœlix Papa in hoc c. quod boni prælati non ſunt arguendi, & hoc probat authoritate Nicænæ ſynodi. Quieſcite a vexatione, & pſecutione bonorũ platorũ.

EX merito.] CASVS. Docet hic Gregorius, oẽs homines ſeruare aures, & oculos, & linguam ſine macula, & vitio: & ſimplicitatem columbæ habere: nec debẽt alios, & maxime prælatos infamare, & hoc probat auctoritate Dauid prophetæ dicentis: Sedens inquit, &c. quoniam propter mala merita plebis permittit Deus pręlatos damnari, & deprauari, vt qui ſequuntur, procliuius corruant: & vt capite langueſcente cætera membra lãgueſcant. Seq. c patet.

a ¶Deprauantur.] .i. praui epiſcopi conſtituuntur. no enim propter aliorum merita efficiũtur mali, ſed mali, pp malorũ merita prælati fiũt, vt 8. q. 1 audacter.

b ¶Cadant.] Quia cõponitur orbis Regis ad exemplum. argumen. 11. q. 3. præcipue.

c ¶Audiat.] Sic infra, 11. q. 3. non ſolum.

Regem imitaut ſubditi

d ¶Vnquam.] Scilicet p detractores: nec ſit cõtra, ſu. 5 q. 5. nõ vos. Vel dic per eos .i. per curioſos. vnde Iuuenalis: Scire volunt ſecreta domus, atque inde timeri.

SApiens.] Ita ordina literam. Omnis qui nocet nõ eſt ſapiens. i. nullus qui nocet eſt ſapiens, ſapientia virtutis, id ſapore virtutis: Sed forte eſt ſapiens ſapientia ſcientiæ .i. ſciẽs ſic enim, & mali ſunt ſapientes: ſed ſoli boni ſunt ſapiẽtes ſapore virtutis, qui ſapiẽtia dicitur. Et taliter ille qui nocet non eſt ſapiens. Nã innocens dr̃ qui igno-

ignorat, quid noceat. 22. q. 4. innocens.

DEteriores.] CASVS. Hic detractores reprehenduntur, qui ſuos doctores & prælatos infamant, & dicitur, quod ſunt deteriores quam illi, qui bona rapiunt temporalia: quia raptores auferunt ea, quæ extra nos ſunt: detra- ideo merito ſunt infames.

a ¶ Deteriores.] Peius eſt perſuadere, quam facere, vt ff. de ſer. cor. l. 1. § perſuadere, & l. vt tantum. & 86. diſt.

b SVmma] ¶ Detrahere.] Sup. d. 46. accuſatores.

c ¶ Et accuſare.] Supra 2. q. 7. ſi quis epiſcopus. de pœ. d. 1. homicidiorum.

¶ Raptoribus deteriores ſunt epiſcoporum detractores. C. XV.

ſup. c. c. ex merito.
Burc. l. 1. c. 138.
Deuſdedit p. 3.
Iuo p. 5. c. 239.
Anſ. l. 3. c. 11.

DEteriores [a] ſunt, qui doctorum vitam moreſq; corrumpunt, his, qui ſubſtantias aliorum prædiaque diripiunt. Ipſi enim ea, quæ extra nos, licet noſtra ſint, auferunt: noſtri autem detractores, & morum corruptores noſtrorum, ſiue qui aduerſus nos armantur, proprie nos ipſos diripiunt α. & ideo iuſte infames ſunt, & merito ab eccleſia extorres fiunt. Pro meritis ergo plebis ſæpe paſtores deprauantur eccleſiæ, vt procliuius corruant, qui ſequuntur.

Anſ. l. c. 137.

α ¶ Diripiunt.] *Antea legebatur,* nos ipſos decipiunt. *Emendatum eſt ex Iſidoro lib. 3. de ſummo bono, c. 38. Anacleti verba, quantum conijci poteſt, referente: & optime conuenit cum ijs, quæ antecedunt. Verum in duobus antiquis exemplarib. epiſtolarum, Anacleti, altero Vaticanæ, altero Florentina bibliotheca, habetur,* non nos, ſed proprie ſeipſos decipiunt.

Item Alexander Papa, epiſt. 3.

¶ De eodem. C. XVI.

SVmma iniquitas eſt, fratres detrahere [b] & accuſare [c]. Vnde ſcriptum eſt: [Omnis qui detrahit fratri ſuo, homicida eſt: & omnis homicida non habet partem in regno Dei.]

1. Ioan. 3.

Patet ergo, vt præmiſſum eſt, quòd carnales prohibentur ab accuſatione ſpiritualium, non ſpirituales ab accuſatione carnalium.

2 *Cum itaque crimino ſi & infames ab accuſationibus prohibeantur, videndum eſt, quos canonum ſacra auctoritas infames appellet.*

De his Stephanus Romanæ eccleſiæ epiſcopus ſcribit Hilario, epiſt. 1. c. 1. dicens.

PATET. CASVS. Cōcludit Grat. ex ſupradictis dicens, quod carnales & peccatores nō poſſunt accuſare ſpirituales. Et quia facta eſt mentio de infamib. qui ab accuſatione repellūtur: ideo oſtendit, quod ſecundum canones infames appellētur. CVM ITAQ. Hæc eſt ſecunda pars huius q. in qua enumerat omnes infames, qui accuſare nō poſſunt. & hoc probat per cap. ſequen. Ioā. de Fant.

INfames.] CASVS. Quæſiuit Hilarius epiſcopus a Stephano Papa, quæ perſonæ ſint infames ſecundum canones. Papa vero Stephanus reſcribit aſſignans xx. ſpecies infamium perſonarum, & quaſdam alias perſonas, quæ propter irregularitatem, vel alias cauſas, nec ad ſacros ordines aſcēdere: nec ſummos ſacerdotes accuſare poſſunt.

¶ Quæ perſonæ infames habeantur. C. XVII.

Poly. l. 5. tit. 1.
Deuſdedit p. 3.
Anſ. l. 3. c. 5.
Burc. l. 1. c. 173.
Iuo p. 5. c. 261.
Pann. l. 4. c. 66.

INfames eſſe eas perſonas dicimus, quæ pro aliqua culpa notantur infamia, ideſt omnes, qui Chriſtianæ legis normam abijciunt, & ſtatuta eccleſiaſtica contemnunt [d], ſimiliter fures [e], ſacrilegos, & omnes capitalib. criminibus irretitos; ſepulchrorum quoque violatores, & Apoſtolorum, atque ſucceſſorum eorum, reliquorumque patrum ſtatuta libenter violātes, & omnes, qui aduerſus patres armantur, qui in omni mundo infamia notātur: ſimiliter & inceſtuoſos, homicidas, periuros, raptores, maleficos, veneficos, adulteros, de bellis [publicis † [f] fugientes, & qui indigna ſibi petunt [g] loca tenere, aut facultates eccleſiæ abſtrahunt iniuſte, & qui fratres calumniantur, aut accuſant, & nō probant, vel qui contra innocentes principum animos ad iracundiam [h] prouocant [i], & omnes anathematizatos [k], vel pro ſuis ſceleribus, ab

† hæc vox abeſt ab orig.

d ¶ Contēnunt.] Si. 19. d. nulli.

e ¶ Fures.] Ex hoc c. patet, quod oē crimen infamat ſecundum canones. & ſup. cap. omnes. & c. ſeq. Itē ex hoc cap. vī, quod omne crimen ſit publicum ſecundum canones.

Crimen quodlibet infamat

f ¶ De bellis publicis.] Tales ſunt rei læſæ maieſtatis, vt ff. ad l. Iul. maieſt. & capite puniuntur: niſi quādo dominū defendere non potuerint. ff. ſt. re mil. c. omne. § qui in acie.

g ¶ Petūt.] Ambitioſo, vt ſu. 1. q. 6. ſicut.

h ¶ Ad iracundiam.] ext. de homic. ſicut dignum. § illi vero.

i ¶ Prouocant.] ideſt delatores, vt q. 5. vl. delatori.

detractores vero corrumpunt bonos mores noſtros: &

k ¶ Anathematizatos. Sup. 3. q. 4. c. engeltrudam.

a ¶ Le-

a ¶Legitimam.] i. plenam, aliter enim nõ promouentur, nec aliquem poſſunt accuſare, vt inf. ſequitur.
b ¶Curiæ.] 54. d. c. 1. & 2.
c ¶Mentem.] Vt furioſi.
d ¶Manifeſtantur.] Sup. 33. d. maritum.

quòd quæcunque perſonæ repelluntur ab accuſatione ſecundum leges; eædem repelluntur, ſecundum canones.

SED LICET. CASVS. Dictum eſt a principio cauſæ, quòd infames ab accuſatione prohibentur. Nunc vero

ecclesia pulſos, & omnes, quos eccleſiaſticæ, vel ſæculi leges infames pronunciant. Hi nimirum † omnes, nec ſerui ante legitimam [a] libertatem, nec pœnitentes, nec bigami, nec illi, qui curiæ [b] deſeruiunt, vel non ſunt integri corpore, aut ſanam non habent mentem [c] vel intellectũ, aut inobedientes ſanctorum decretis exiſtunt, aut furioſi manifeſtantur [d], hi omnes, inquam, nec ad ſacros gradus debent prouehi, nec iſti, nec liberti, neque ſuſpecti, nec rectam fidem, vel dignam conuerſationem non habentes, ſummos ſacerdotes poſſunt accuſare α.

† paulo aliter in originali.

α ¶Accuſare.] *In vulgatis codicibus ſequebatur*, nec ad accuſationem, ſeu ad teſtimonium nullatenus iuſte poſſunt recipi. *quæ ſunt expuncta; quoniam abſunt a manuſcriptis (vno excepto) & originali, & Burchardo, Iuone. In Pannormia tamen hæc poſtrema pars poſt verbum*, manifeſtantur, *ſic habet*, Hi omnes nuſquam nec ad ſacros gradus debent prouehi, nec ad accuſationem, ſeu ad teſtimonium nullatenus iuſte poſſunt recipi.

Item Fabianus Papa.

¶Infamis efficitur, qui ſciens peierare præſumit.

C. XVIII.

Poly. l. 6. tit. 11. Burc. l. 12. c. 8. Iuo p. 12. c. 65.

3 QVicunque ſciens † peierauerit [e], quadraginta dies in pane, & aqua, & ſeptem [f] ſequentes annos pœniteat, & nunquam ſit ſine pœnitentia [g], & nunquam in teſtimonium [h] recipiatur [i], communionem tamen poſt hæc percipiat.

† al. ſciens peierauerit.

QVicunq.] Hæc eſt 3. pars, in qua ponit pœnam periuro: & ſpecificat de infamibus Io. de Fant.

CASVS. Quæſitum fuit quam pœnã debeat pati, qui ſciens committit periuriũ. Et reſpõdetur, ꝙ debet pœnitere ꝑ quadraginta dies in pane & aqua, & ſeptẽ ſequentes annos, & in teſtimoniũ nunquam recipiatur: cõmunionem tamen poſt pœnitẽtiam recipiat.

e ¶Peierauerit.] Su. 5. quæſt. 5. conſtituimus.

f ¶Septem.] 22. q. 4. qui ſacramento. cõtra. Solu. ibi.

g ¶Sine pœnitẽtia.] interiori. ſi. 50. diſt. clerico.

h ¶Teſtimonium.] Etiam poſt pœnitentiam peractã, vt inf. 22. q. 5. paruuli. Et hoc eſt verum in teſtibus 1 ſecus videtur in accuſatore, vt 22. q. 5. ſi quis conuictus.

1 Ex. de app. õni. ibi uideas. de præſum. literas & de pur. c. 1. & de teſt. teſtimonium. Arch. Iuramẽtum vtrum infamet.

i ¶Recipiatur.] Alibi dr̃, ꝙ iuramentũ ſolum Deum habet vltorẽ, vt C. de reb. cre. l. 2. non ergo incurrit infamiã. Item alibi legit, ꝙ periurium cõtinetur ſub crimine ſtellionatꝰ, vt ff. de cri. ſte. l. 2. ſed crimẽ ſtellionatus non infamat, vt ff. de crim. ſtelli. l. 2. ergo nec periurium. Sol. vbi iuramẽtum nõ cedit in præiudiciũ alicuius, ſolum Deũ hẽt vltorẽ. Dicit autem quidam, ꝙ ſi iuramentũ eſt de futuro, ſemper infamat: quia ibi frangit fides Deo & homini: ſecus ſi eſt de præſenti, vel de præterito, vt C. de tranſactio. ſi quis maior. Alij dicunt, quòd iuramẽtum quod interuenit in contractibus, non infamat: ſecus in iuramento, quod fit in iudiciis hoc eſt certum. ꝙ omne iuramentum infamat canonica infamia 2. Vtrum autem temerarium iuramẽtum repellat a legitimis actib. dixi 25. diſt. Florentinum. & extra de teſti. & atteſtatio.

2 Cum iſta gl. conc. Bar. poſt gl. in l. Lucius. ff. de infam. & Al. de Imo. in l. ſi. ex falſis. C. de tranſa.

Item Euſebius Papa, epiſt. 1. ad epiſcopos Galliæ.

¶Accuſatores †, & perſonas, quas leges ſæculi non admittunt, eccleſiaſticæ quoque repellunt. C. XIX.

† al. Accuſationes

NOs ſequentes patrum veſtigia pro ſaluatione ſeruorum Dei, quaſcumque ad accuſationem perſonas leges publicè non admittunt, his impugnandi alterum & nos licentiam ſubmouemus: & nullæ accuſationes a iudicibus audiantur eccleſiaſticis, quæ legibus ſæculi prohibentur.

3 q. 5. de accuſationibus. §. idcirco. Anſ. l. 3. c. 25.

NOs ſequentes.] CASVS. In hoc capitulo dicitur,

Sed licet [k] *infames ab accuſatione epiſcoporum prohibeantur, non tamen iſti ab huiuſmodi* † [l] *accuſatione prohibendi ſunt. Hæreticos namque accuſare infamibus non prohibetur, vt ſupra patuit in ea † cauſa, vbi de accuſatione minorum aduerſus maiores* [m] *diſputatum eſt.*

† al. huius.

† al. eadem.

2. q. 7. per totum.

Item.

ro dicit Grat. ꝙ licet generaliter prohibeantur, non tamen prohibentur ab accuſatione huius epiſcopi, qui ſimoniacus eſt, & hoc probat tali ratione, quia hæreticus vel ſimoniacus minor eſt catholico: ſed hoc an generaliter intelligatur: ſcilicet, vt hæreticus ſit minor quolibet catholico, Aug. noluit definire.

k ¶Sed licet.] Infert ex prædictis.
l ¶Ab huiuſmodi.] ideſt, ſimoniæ.
m ¶Maiores.] Vt 2. q. 7. per totum.

Qua-

QVæro.] CASVS. Duæ ſunt in hoc c. quæſtiones. Prima eſt, vtrum ille qui ignoranter incidit in hæreſim, grauius peccet, quam ille qui ſcienter eſt auarus. Et reſpondet Auguſtin. ſecundum illam regulam, qua peccata ſcienter facta præponuntur peccatis ignoranter per- æquiparari ignoranter peccanti. ſimilis compenſatio eſt 9. diſt. in canonicis. Quod autem minus ſit peccatum ignorantis quam ſcientis, habes 22. q. 7. quemadmodũ, quandoq; vþ plus peccare ignoranter peccantes quam ſcientes, vt 24. q. 1. ſchiſma. quãque parificantur ut hic.

C. XX.

CVm maiores ſcientia, & moribus à minoribus accuſari phibeantur, non æquales ab æqualibus vel minores a maioribus; ab huius ergo a accuſatione nõ ſunt hi prohibendi, cum hæreticus catholico minor ſit. Sed hoc an generaliter accipiendum ſit, Auguſtinus non† definiuit lib. 4. de baptiſmo contra Donatiſtas, c. 5. dicens.

†al Aug. diffiniuit.

¶Caput hoc in pleriſque uetuſtis exemplaribus coniunctum eſt ſuperiori: Quare conijcere licet has eſſe uerba Gratiani.

a ¶Ab huius ergo.] *Locus hic emendatus eſt ex manuſcriptis. In impreſſis legebatur*, ab accuſatione huiuſmodi ſunt prohibendi: *ex qua lectione vix apta ſententia elici poterat.*

¶Dubium eſt, an ſciens auarus: an neſciens hæreticus grauius peccet. C. XXI.

QVæro ergo, quis peccet grauius, an qui neſciens[a] in hæreſim incurrerit, an qui ſciens ab auaritia, ideſt idololatria non receſſerit? Secundum quidem illam[b] regulam, qua peccata ſcientium peccatis ignorantium prẹponuntur, auarus cum ſcientia vincit[c] in ſcelere. Sed ne forte hoc fiat, facit in hæreſi ſceleris ipſius magnitudo, quod facit in auaritia ſcientis admiſſio, ut hæreticus neſciens auaro ſcienti coæquetur. *Item c. 20. eiuſdem libri.* Verum autem catholicum peſſimis moribus alicui hæretico, in cuius uita, præter id, quod hæreticus eſt, non inueniunt homines quod reprehendant, prẹponere debeamus, non audeo præcipitare[d] ſententiam.

4 *Verum hoc Auguſtini, & illud de infamium accuſatione de his intelligendũ eſt, quos conſtat[e] eſſe hæreticos, nõ de his, qui ſe negant in hæreſim lapſos. Hic autẽ in omnibus religioſus apparens[f], dum ſi negat hæretica communionis aliquando macula infectum; infames, atque alios huiuſmodi a ſua accuſatione ipſe repellit. ¶ Hæc licet ratione niti uideantur, exemplo tamen læſæ maieſtatis uana intelliguntur, ad cuius accuſationem dum ſocius initæ factionis admittitur; non quæritur, an cogitare contra animam principis ſit maieſtatem lædere; ſed an aliquis de nece eius tractauerit[g].*

d ¶ Præcipitare.] Gratianus tamen in ſimil. quæſtione præcipitat ſententiam, vt 2. q. 7. §. ſed quæritur, Vrbanus eãdẽ videtur ſoluere 12. q. 1. ſcimus.

VERVM. Hæc eſt quarta pars queſtio. in qua queritur utrũ infamis poſſit epiſcopum accuſare de ſimonia, cum eſſet bonæ famæ: & primum dicit ꝙ nõ; & hæc eſt vera ſolutio: ſed poſtea impugnat quod dixerat. Io. de Fan.

CASVS. Iſte § reſpicit quod dictum eſt ſupra c. quæro. in fi. cap. & ſu ead §. licet vbi eſt probatum, ꝙ infames cõtra hæreticos & ſimoniacos admittuntur Et dicit Grat ꝙ de illis loquũtur, quos conſtet eſſe hæreticos per prẹſũptionem & ideo quilibet criminoſi & infames contra eos admittũtur hic autem epiſcopus, de quo in themate agit, in omnibus religioſus apparet: & ideo infames ab eius accuſatione repelluntur.

VERVM. Grati. reſpon. illi ca quero. & illi § ſed licet. in qbus probauerat infames admittendos cõtra hæreticos & ita contra ſimoniacum: & eius ſolutio durat vſq; ad § hæc licet ratione, & ibi incipit ſuam ſolutionem impugnare.

e ¶ Conſtat.] Si conſtat, ergo non eſt neceſſarius 2. accuſator expone ergo cõſtat, i. tale eſt crimen, quod conſtat eſſe hæreſim. Vel dic ꝙ conſtat per famam: quia ſunt malæ famæ. — 22. q. 1. de manifeſta. ext de accu. cui ſentia. Archid.

f ¶ Apparens] Hæc ſolutio eſt canonica: quia concordat cum Grego. 2. q. 1. in primis, & impugnatio, quam ponit in ſequenti. § allegando ponitur.

HÆC LICET. CASVS. Obijcit modo Gra. contra ſupradicta, & dicit quod licet videantur quæ dicuntur in § ratione niti. tamen exemplo criminis læſæ maieſtatis falſa intelliguntur: in quo non quæritur, an cogitare contra animam principis ſit maieſtatem lædere: ſed an de eius nece tractauerit eadem ratione non debet quæri an ſimonia ſit hæreſis, ſed an commiſerit ſimoniam ille epiſcopus. & ad hoc inducit legem ſequentem.

g ¶. Tractauerit.] Sic ſupple in ſimonia non eſt quæ-

perpetratis. auarus ergo uidetur grauius peccare. Sed ſi forte tantum facit hæreſis magnitudo, quantum auaritia ſcienter admiſſa: æqualiter peccant. Secunda quæſtio fuit, an peſſimus catholicus illi hæretico præponatur, qui nullum habet peccatum præter hæreſim. Reſpondet Augu. ſe nolle hanc quæſtionem præcipitare. Gra. tamen hanc vltimam quæſtionem determinat ſupra 2. q. 7. ſed quæritur.

a ¶ Neſciens.] Ille eſt ignoranter hæreticus, qui ſequitur opinionem quam putat ver orem 1. ut 24 q. 3 hæreſis.

b ¶ Secundum quidem illam.] De pœ diſt. 2 ſciendum.

c ¶ Vincit.] Vide qualiter arg. licet enim peccatum ſit maius peccato: quia hic ſcien ia præponitur ignorantiæ, tamen facta compenſatione ſcienter peccans poteſt

a Vñ hic loquit de illo qui putabat illud credi ab eccleſia qđ ipſe credit, nihilominus peccat. 16. q. 1. ſi cuti. Tũm ignorãtis minus eſt ꝙ ſciẽtis.

tendum, an ſimonia ſit hæreſis iſte enim epiſcopus negauit ſimoniam eſſe hæreſim, & male, ut 11. q. 7. patet & ſic concludit in fi.

SI quis.] CASVS. Statuerunt Imperatores Honorius & Archadius, quod ſi quis contra principem fecerit coniurationem, vel dederit vel ſuſceperit ſacramentũ de morte, nõ ſolum Imperatoris, ſed etiam virorum illuſtrium & ſenatorum, vel de morte cuiuslibet militis qui militat Imperatori, cogitauerit ſacramẽta dando uel recipiẽdo, vel etiã aliud faciẽdo, gladio feriatur, omnibus ſuis bonis confiſcatis, filij vero eius (quibus vita miſericorditer reſeruatur) ſint remoti a conſanguineorum, & etiam extraneorum ſucceſſione. ſint etiam perpetuo infames & illi qui pro eis intercedunt, nec vllos habeãt honores, nec ad ſacramenta perueniant militaria. Et ſi quis de coniuratoribus in initio prodiderit factionem, præmium habeat & honorem ſi vero ſero, ueniam habeat.

g ¶ Interuenire.] Sic ſu. 50. diſt. miror. Et nota, quod quiſque prohibetur ſupplicari pro aliquo. de pœ. diſt. 1. prædixerat. & extra de hære. ad abolendam. & C. de tranſact. ſi quis maior.

PORRO. CASVS. Supra in §. [Hæc licet] Poſuit propoſitionem.

Vnde Impp. Archadius & Honorius in 9. lib. Codicis, tit. ad legem Iul. Maieſtatis, le. 5. ſcriptis leguntur.

C. XXII.

SI quis † cum militibus vel priuatis[a], uel barbaris etiã ſceleſtam inierit factionem, aut factionis ipſius ſuſceperit ſacramentum, vel dederit; de nece etiam uirorum illuſtriũ, qui cõſiliis, & conſiſtorio noſtro interſunt: ſenatorũ etiam (nam & ipſi pars corporis noſtri ſunt) uel cuiuslibet poſtremo, qui nobis militat, cogitauerit (eadem enim ſeueritate uoluntatem[b] ſceleris, qua effectum puniri iura uoluerunt) ipſe quidẽ, vtpote maieſtatis reus gladio feriatur, bonis eius omnibus fiſco[c] noſtro addictis. Filij vero[d] eius, quibus uitam Imperiali ſpecialiter lenitate concedimus (paterno enim debent perire ſupplicio, in quibus paterni, hoc eſt hæreditarij criminis exempla metuuntur †[e]) à materna, uel auita, omnium etiam proximorum hęreditate, ac ſucceſſione habeantur alieni; teſtamentis extraneorum nihil capiant: ſint perpetuo egẽtes, & pauperes; infamia eos paterna ſemper comitetur; ad nullos vmquam honores, nulla ſacramenta perueniant; ſint poſtremo tales, ut his perpetua egeſtate ſordẽtibus, ſit & mors ſolatium, & vita[f] ſupplicium. Denique iubemus etiam eos notabiles eſſe ſine venia, qui pro talibus vmquam apud nos interuenire[g] tentauerint. *& infra.* ¶ Sane, ſi quis ex his in exordio initæ factionis, ſtudio ueræ laudis accenſus, initam prodiderit factionem, præmio & honore à nobis donabitur. Ipſe uero qui uſus fuerit factione, ſi uel † ſero, tamen incognita adhuc conſiliorum arcana patefecerit, abſolutione tantum, ac uenia dignus habebitur.

† Quiſquis.] ori. & eſt initium legis.

† al. metuentur.

† al. ſi vera.

¶ Hec & ſequens caput in uetuſtis exemplaribus ſunt coniuncta antecedenti, quare nec rubricas habent.

Porro[h] ſimoniæ accuſatio ad inſtar publici criminis læſæ maieſtatis procedere debet: ſicut Leo Imperator in primo lib. Codicis decreuiſſe legitur, titulo de epiſcopis, & clericis, l. ſi quemquam. Quod de accuſatione, non de pœna intelligi oportet.

Tit. 3. l. 29.

a ¶ Priuatis.] No. milites non dici priuatos, ut 23. q. 1. qui cõtra.

b ¶ Voluntatem.] Not. Quod punitur hic ſola uoluntas, ut 19 diſt. nulli. 22 diſt. omnes quia in maleficijs volũtas ſpectatur, non exitus. ff. ad le. Cor. de ſic. diuus. Arg. contra. 32. diſt. erubeſcant. de pę. di. 1. cognitiones 32. q. 5. Chriſtiana. Solu. regulariter volũtas nõ punitur niſi ad aliquẽ actum procedat.

Voluntas ſola nõ punit.

c ¶ Fiſcos] Idem eſt in crimine hæreſi, vt extra de hære. vergẽtis 1. alias bona damnatorum regulariter reſeruantur filijs vt C. de bon. damna. authen. bona.

Vbi plene de hoc: & 23. q. 7. in ſũma. ibi dicã. & videas: & idẽ eſt in interfectore clerici. ext. de pęn. in quibuſdã. Arc.

d ¶ Filij uero.] In poteſtate conſtituti. ſi enim eos poſtea emancipaſſet, non ualet, ut C. eo. l. perpenditur. at ff. de bo damna. l. ulti. §. ex liberis. filij itaque emancipati non patiuntur hanc pœnam. Dicunt tamen quidam quod hæc pœna ſpectat ad filios poſtea natos, non ad iam natos. ſed litera eis contradicit.

e ¶ Metuuntur.] Iuxta illud: Sæpe ſolet ſimilis filius eſſe patri. Et ſequitur leuiter, filia matris iter. 56. diſtinct. ſi genus. unde qui emit mancipia, de genere eorum quærit, vt ff. de ędil. edict. quod ſi nolit. §. qui mancipia.

f ¶ Et vita] Supra 74. diſt. quorundam.

poſitionem. in hoc §. ponit aſſumptionem ſui argumenti, ſic: Supradictum eſt de accuſatione criminis læſæ maieſtatis, ſed accuſatio ſimoniæ procedit ad inſtar criminis læſæ maieſtatis, quod de accuſatione tantum, ſcilicet ut quilibet poſſit accuſare, & non de pœna eſt intelligendum: & quod crimen læſæ maieſtatis differat in pœna a ſimonia probat per legem ſequentem.

h ¶ Porro.] Hic ponit aſſumptionem argumenti ſui præmiſit enim primo propoſitionem.

i ¶ Pœna] In crimine enim ſimoniæ conuictus deponitur, ut 15 q. 3. ſane, ſed hic capite punitur. Qualiter iſti pacificentur, notaui 15. q. 3 ſane. & ca. meminit. Sed nunquid ordinatus ſimoniacè poteſt ordinatorẽ ſuum conuenire de hoc: cum accuſatores conſequantur præmium

Simoni[...] ordinatus [...] dinatore[...] ſuũ [...] nire neq[...]

premium, non credo ᵹ. licet dicatur hic quòd omnes accuſantes admittantur.

N Vllus] CASVS. Iudex in cauſa criminali volebat militem, vel nobilem aliquem, vel in dignitate cõſtitutum verberibus ſubijcere. Quæſitum fuit ab Impera-

Gratian. bene ſoluit in illo, §. verum, & illa ſolutio cõcordat cum Gregor. 2. q. 1. in primis, & q. 7. accuſatio & quæ poſtea dicuntur in ſequentibus, §. ſunt allegationes, hoc dicit. Io. & etiam bene. II. tamen & Cardinalis non excuſant eum, ſed dicunt eum male dixiſſe, niſi in lo §. verum. Poſſet etiam dici, ꝙ epiſcopus iſte, de quo agitur in principio thematis, īfamat⁹ erat, licet religioſus appareret: ideo non prodeſt ei ſi negat ſimoniam eſſe hæreſim, ſed an commiſerit. vnde infames bene admittuntur contra ipſum, & ita ſecundum hoc bene dixit Grat. per totum, §. niſi in illo, [verũ] vbi loquitur allegãdo ſecundum hunc intellectum.

Tit. 8. l. 4.

Vnde Impp. Valentinianus, Valens, & Grat. A A A. lib. 9. Codicis, tit. ad l. Iuliam maieſtatis. l. nullus.

C. XXIII.

N Vllus omnino, cui in conſultis, ac neſcientib. nobis fidicularum [c] tormenta inferuntur, militiæ [b] vel generis [g] aut dignitatis [d] vti deſenſione prohibeatur; excepta [c] tantum maieſtatis cauſa, in qua ſola omnib. æqua conditio eſt.

Sed cum omnes illi aſſumantur in hac accuſatione ſimonia, qui poſſunt accuſare de crimine maieſtatis; conſtat, quod ſicut ibi non dubitatur de crimine maieſtatis, ſed an reus commiſerit illud, ſic & hic non negatur hæreſis, ſed impetitur accuſatus, an commiſerit hæreſim.

QVAESTIO II.

Q Vod autem [f] quæritur, ſi epiſcopus in accuſatorem accuſationem vertere voluerit, an ſuæ ſimplici aſſertioni fides ſit adhibenda, facile ſoluitur, ſi ſanctorum Patrum auctoritas diligenter inſpiciatur. Vt enim ſancti Patres definiunt, nullius perſonæ quantumlibet exercitatæ confeſſioni fides eſt adhibenda, niſi competentes probationes adhibeat.

c vlt.

Vnde in Carthag. concilio 4. c. 28. legitur.

Q Vod autẽ. CASVS. Hic ponit 2. quæſt. qua quærit, ſi epiſcopus accuſatus vertat accuſationem ſuam in accuſatorẽ, an ſit ſuæ ſimplici aſſertioni credẽdum, ſcilicet ſine teſtibus. Et reſpondetur, quòd non, vt inf. ea. c. 1. 2. & 3.

f ¶ Quod aũt.] Nunquam ſoli epiſcopo creditur. 4. q. 3. iuſiurandi, nec tenet lex 11. q. 1. quicunque.

¶ Epiſcopus alicui crimen obijciens in ſynodo probet, quod obijcit. C. I.

E Piſcopus, ſi clerico, vel laico [g] crimen impegerit, deducatur ad probationem in ſynodum.

Sed obijcitur. Si ſe ſolum alieni ſceleris conſcium nouerit, probare illud teſtibus non valet. Quid ergo tunc ſibi faciendum ſit, ex concilio Vaſenſi primo, cap. 8. ſic diffinitur.

E Piſcopus.] CASVS. Dr̃ hic, ꝙ ſi epiſcop⁹ impoſuerit crimen aliquod alicui clerico vel laico, probare debet illud in ſynodo, & cõuentu clericorũ. Et quod dicitur de laico intelligas de crĩe eccleſiaſtico, vt eſt crimen vſurarũ, hæreſeos, ſimoniæ, adulterij, ſcilicet quo ad thori ſeparationem, & omne crimen quo ad denunciationem ad p̃ pœnitentiam.

peratore, an poſſit ſe tueri ratione militiæ, vel generis, vel dignitatis. Et reſpondet ꝙ ſic, non tamen in crĩe læſæ maieſtatis, in quo omnibus æqua eſt conditio.

a ¶ Fidicularum.] i. chordarum, quæ ligantur circa frõtem hominis, & ſtringitur caput per eas, & eſt fides idẽ quod chorda, vt ibi, Me fide perſpicuus Troiæ munitor amauit.

b ¶ Militiæ.] C de quæſt. milites.

c ¶ Vel generis.] C. de pœ. l. decurionum.

d ¶ Aut dignitatis.] C de quæſt. decuriones.

e ¶ Excepta.] Vbi nullus poteſt ſe excuſare aliquo priuilegio, tenet lex. 11. q. 1. quicunque.

SED CVM. CASVS. Hic concludit Gratianus ex ſupradictis hoc modo. Cum ſimonia & crimen læſę maieſtatis paria ſint in accuſatione, ergo ſicut in crimine læſæ maieſtatis non dubitatur, an ſit crimen læſæ maieſtatis, ſed an commiſerit illud: ſic in crimine ſimonię non dubitatur ſimoniam eſſe hæreſim, ſed an commiſerit ſimoniam: licet neget hæreſim eſſe. Sed nota, quòd

g ¶ Laico.] Sed huic ᵹ eſt cõtra. 11. q. 1. experientiæ. & c. ſi quis cum clerico. Sed quod hic dicitur, intelligas de eccleſiaſticis criminib. Poteſt tamen clericus iudicare de omni crimine quantum ad iniungendam pœnitentiam ſup. ea. q. 1. illi qui. & 22. q. 1. prædicandum, & ext. de iud. nouit. 2. Vel loquitur ſecundum tempora Apoſtolorum, quando omnes cauſæ deferebantur ad eccleſiam, vt 11. q. relatum.

h ¶ Synodum.] i. conuentum clericorum, qui conciliũ appellatur. 12 q. 2. placuit. & c. epiſcopus 2. qui ſine eorum præſentia non debet cauſas audire 15. q. 7. epiſcopus nullius. & hoc intelligo de criminali negotio, ſed in ciuili cauſa eliguntur arbitri, vt 11. q 1. ſi clericus.

2 Et optime ext. vt eccl. Bñ. c. 1 ver. & ideo. & nota ext. de off or. c. 1. licet aliter videatur notari per Bar. & In extra de pur. can. nos inter.

SED OBIICITVR. CASVS. Dictum eſt ſup. in §. quod autem, quòd ſoli epiſcopo non eſt fides adhibenda. Nunc vero obijcit, idest ꝟ incidenter quærit, quid

ſit faciendum cum epiſcopus ſciat alicuius delictum, ſed teſtibus probare non poteſt, & de hoc reſpondet per ſeq. cap.

SI tãlum.] CASVS. Quidam epiſcopus ſolus nouit crimen ſui parochiani, vel quia ſolus uidit eum peccantem, vel quia peccator ſibi dixit: nolebat corrigi, eps eum volebat remouere à communione aliorũ: quæſitum fuit in cõcilio Vaſenſi quid iuris ſit, reſpondet q̃d epiſcopus debet eũ ſecreto monere, vt reſipiſcat: ſed non debet publicare crimẽ eius, cũ probare non poſſit. Si autem ille factus pertinacior ſe ingerat publicæ communioni, quamdiu epiſcopus probare nõ poteſt, indemnis erit quo ad epiſcopum, ſed ſtabit in communione omnium, niſi in communione epiſcopi, ſupple priuata, vel ſi uoluerit epiſcopus, tamen non uitabit eum in publico, ſed in ſecreto. Quidam tamen ut Bene. intelligunt hoc c. de excõmunicato, quẽ epiſcopus non poteſt probare fuiſſe excõmunicatum; ideoq; publice communicabit ei, ſecreto autem vitabit illum.

a ¶ Si tantam.] Hæc duo capitu intelligit H. de occulto peccatore & dicit, quod ſi ſcio aliquem eſſe in mortali peccato, licet ſit occultum, debeo ipſum uitare occulte, ſed non publice; nec poſſum eum de hoc accuſare cum non habeã teſtes: ſed illud eſt perdurum, vt omnem quem ſciã peccatorem debeam euitare: & eſt illud contra 2. q. 1. multi. Sed tu ponas caſum ſic. Epiſcopus aliquis ſolus ſcit aliquem in canonẽ incidiſſe 1, debet eum corrigere priuate, & ſi incorrigibilis ſit, priuate uitabit eum, non publice, ne ſit proditor criminis, ut extra de ſent. excom. cum non ab homine in prin.

b ¶ Proferat accuſando publice.

c ¶ Indemnatus.] Sic ordina literam, ille tñ indẽnatus. idest non damnatus, in cõion e omnium permanebit.

d ¶ Ijs.] Ideſt, quantum ad eos. qui nihil ſciunt de excommunicatione illius, uel de crimine eius. ut extra de ſent excom. cum illorum.

e ¶ Ad tempus] Ideſt, dum eſt in peccato.

f ¶ Iubeatur] Iubere enim poteſt prælatus aliquem, ut abſtineat a ſua priuata communione, vel etiam à communione ſacramentorum: quia in ſecreto poteſt præcipere talis hominibus peccantib. 33. di. habuiſſe, tamen per ſententiam non põt aliquis aliquem ſecrato ſeparare à participatione ſacramentorum, vel etiam ſuſpendere poteſt etiam quis cum ſcit aliquem criminoſum, ſuo prælato dicere ut ipſum corrigat, ut 2.2.q. 5 hoc vt. Vel expone iubetur, ideſt moueatur. ſic 31. quæſtio. 1. hac ratione, ſecundum præmiſſa patet, quod non obſtat infra de conſecrat. diſt. 2. non prohibeat, 93. diſti. ſi inimicus, 7. q. 1. ſcire. & 11. q. 3. quib. epiſcopi. ubi dicitur, quibus epiſcopi non communicant, nec nos cõicare debemus: quia illa c. de publice excommunicatis intelliguntur 2.

Criminoſus occultus, an dẽat vitari à ſciẽtib. ipſũ eſſe talem.

1 Hic fuit caſus Ben. qui comprobat per decreta de ſen. excõ. cum non ab hoĩe. ſed G. itellexit hoc c. ſi tantum, de excõicato nõ ãſoĩa, vt 11. q 3. §. euidenter. in ſ. Arch.

¶ Epiſcopus non proferat, quod probare non poteſt. C. II.

SI tantum[a] epiſcopus alieni ſceleris ſe conſcium nouit, quamdiu probare non poteſt, nihil proferat[b], ſed cum ipſo ad compunctionem eius ſecretis correptionib. elaboret. Quòd ſi fortè correptus pertinacior fuerit, & ſe cõmunioni publicæ ingeſſerit, ét ſi epiſcopus in redarguendo illo, quem reum iudicat, probatione deficiat, indemnatus α[c] (licet ab ijs[d], qui nihil ſciunt, ſecedere ad tẽpus[e] pro perſonæ maioris auctoritate iubeatur[f]:) ille tamen, quamdiu nihil probari poteſt, in communione omnium, prẹterquam eius, qui eum reũ iudicat, permanebit. — Iuo p. 5. c. 364.

α ¶ Indemnatus.] *In originali legitur*. indemnatus licet, ab his, qui nihil ſciunt, ſecedere ad tempus pro perſona maioris auctoritatis iubeatur, illo quamdiu probari nihil poteſt, in communione omnium, præterquam eius, qui eum reum iudicat, permanente.

Item ex concilio Africano, c. 99. & 100. — & Carth. 7. c. 5.

¶ De epiſcopo, qui ſibi ſoli dicit aliquem crimen ſuum fuiſſe confeſſum. C. III.

PLacuit, vt ſi quando epiſcopus dicit aliquem ſibi ſoli[g] proprium crimen fuiſſe confeſſum, atque ille neget†, non putet ad iniuriam ſuam epiſcopus pertinere, quod illi ſoli non creditur. Et ſi ſcrupulo propriæ conſcientiæ ſe dicit neganti nolle communicare β, quamdiu excommunicato[h] non communicauerit ſuus epiſcopus, eidem epiſcopo ab aliis non communicetur epiſcopis, ut magis caueat[i] epiſcopus, ne dicat in quemquam, quod aliis documentis conuincere non poteſt.

Burc. l. 19 c. 127. Iuo p. 5. c. 363.

† neget *& pœnitere noluerit non putet, &c.* Africanum.

PLacuit.] CASVS. Bene. ſic ponit hunc caſum. Quidam confeſſus eſt ſuum delictum ſoli epõ velut homini. poſtea cum ſuum delictum corrigere nollet, epiſcopus excommunicauit illum, nec ei communicare volebat. ille conqueſtus eſt in Africano concilio. eps replicabat, ꝙ ille fuerat ſibi confeſſus crimen, ſed poterat teſtibus probare, quæſitum eſt quid ſuper hoc ſit faciendum. & rñſum eſt in concilio Carthaginiẽſi, ꝙ eps ex quo nõ poteſt crimen probari, non doleat ſi ei non credat, & q̃diu non uult communicare illi in publico, tamdiu non communicetur ſibi ab alijs epiſcopis. Ego autem ſic pono caſum, Aliquis confeſſus fuit ſoli epiſcopo crimen ſuum propter quod inciderat in excommunicationem. epiſcopus uitabat eum in publico, quæſitum fuit in cõcilio Carthaginienſi, an bene faceret epiſcopus? & rñdetur ꝙ non: nec putet ſibi ad iniuriam ꝙ ei ſoli non creditur, ſi dicat eum eſſe excõmunicatum, & quamdiu nõ communicauerit ei, tamdiu ab alijs epiſcopis non communicetur ei.

g ¶ Sibi ſoli,] Non tamquam Deo, ne ſit contra de pę. d. 6. ſacerdos. inf. 11. q. 1. quicunque contra. Sed illud non tenet. ſic ergo dicto ſolius epi non creditur, nec etiã ſcripto niſi adſit ſubſcriptio, vt ext. de teſt. cum à nobis. niſi hoc habeat conſuetudo, ut ext. de fi. inſtr. cum dilectus. nam literis ſuis creditur, quib. ſignificat ſe aliquem excommunicaſſe, ut 11. q 3. curæ.

h ¶ Excommunicato.] i. quem dicit excommunicatũ.

i ¶ Caueat.] Ecce pęna illius, qui iniuſte uitat aliquem uel iudicat. ſic 2. q. 1. nemo.

IVdicium.] CASVS. Hic ponitur tertia quæſtio, in qua quæritur an liceat ſibi expetere iudicium alterius metropolitani: & rñdet ꝙ non, vt inf ea.c.1.2.& 3.niſi de licentia ſui metropolitani, vt 2.q.6. placuit. & 11.q.1.

in alienam meſſem, ideſt, in alienum iudicium non debes manum extendere, ſed prædicatione & bonis operibus debes homines à uitijs ſeparare.

b ¶ Mittere.] Nec ordinare, nec aliqua ſacramenta dare poteſt in alterius epiſcopatu. 9. q. 2. cap. 1. & 2. ſecus de procōſulibus, qui inſigna ſua ext prouinciam ſerūt, & voluntariam exercent iuriſdictionem, ff. de offi. proconſ. l. 1 & 2.

β ¶ Communicare.] *Sic in Carthaginienſi ſeptimo, c. 5. cui ad verbum reſpondet hoc caput. In Africano autem hic ſequitur,* ſecrete tamen † interdicatur ei communionem, donec obtemperet, *quemadmodum, & apud Burchardum. Sequentia autem verba,* Quandiu, &c. *ſunt initium capitis centeſimi.*

† al. abeſt ab aliquot exemplaribus.

QVAESTIO III.

I*Vdicium* [a] *vero archiepiſcopi alterius prouinciæ alicui expetere non licet.*

Vnde Greg. ait reſpon. ix ad Auguſtinum Anglorum epiſcopum.

¶ Alterius parochianum alicui iudicare non licet. C. I.

Deuter. 23.

SCriptum eſt in lege: [Per alienam meſſem tranſiens: falcem mittere [b] non debet, ſed manu ſpicas conterere, & manducare.] Falcem ergo iudicij mittere non poteſt in eā ſegetem, quæ alteri videtur eſſe commiſſa: ſed per effectum † boni operis frumenta Dominica uitiorum ſuorū paleis expolia, & in eccleſiæ corpus monendo [c], & perſuadendo, quaſi mandendo, conuerte.

† affectum.] ori.

Item Pelagius Papa II. epiſt. 1. omnibus epiſcopis.

¶ Quot ciuitates vnaquæque prouincia habeat. C. II.

Poly. l. 5. tit. 7.
Anſ. l. 6. c. 407.
Pann. l. 4. c. 24.
† *epiſcopum.*] orig.
† *ſuffragatores.*] orig.
† *decernantur.*

SCitote certam prouinciam eſſe, quæ habet decem, aut vndecim ciuitates, & vnum regem, & totidem minores poteſtates ſub ſe, & vnum Metropolitanum †; alioſq; ſuffraganeos † x. vel xj. epiſcopos [d] iudices: ad quorum iudicium omnes cauſæ epiſcoporum, & reliquorum ſacerdotum, ac ciuitatum referantur, vt ab his omnibus iuſtè, cōſona uoce diſcernantur †, niſi ad maiorem auctoritatem fuerit ab iis, qui iudicandi ſunt, appellatum. Vnde non oportet, vt degradetur, vel dehonoretur unaquæque prouincia: ſed apud ſemetipſam habeat iudices, ſacerdotes, & epiſcopos, ſingulos uidelicet ſecundum ordines [f] ſuos; & quicunque cauſam habuerit, à ſuis iudicibus iudicetur, & non ab alienis; ideſt a ſuæ iuſtis iudicibus prouinciæ, & non ab extraneis [g] †, niſi (vt iam eſt prælibatum,) à iudicandis † fuerit appellatum.

† al. externis.
† al. iudicatis.

Item Nicolaus Papa.

c ¶ Monendo.] Non tamen publicè eis prædicando tanquā ius in eis habens. 71. diſtin. hortamur & 9. quæſt 2. epiſcopum argu. 13 q. 1. c. 1. 16. quæſt. 1. interdicimus. ſed ſine ſolennitate ad bonū monēdo [1]. quod quilibet poteſt facere, & etiā monachus, 16. q. 1. c. 1. & c. quia iuxta, ſecundū alios poſsūt prædicare non tamen cōcitando turbam. 16. q 3 placuit 2. quia illud non conſiſtit in contentioſa iuriſdictione. Nec refert quis prædicet ſed quid prædicet 19 diſtin. ſecūdum ioan.

1 Quidam dicunt hoc eſſe verum ſi inuitet. 7. q. 1. epi, vel presbyteri. ubi de hoc Archid.

SCitote certam eſſe.] CASVS. Docet hic Pelagius, q̄ dicatur certa prouincia, ſcilicet quæ habet x. vel xj. ciuitates, & vnum Regē, &c & ꝙ ad iudiciū comprouincialiū omnes cauſæ epiſcoporum & reliquorum ſacerdotū debent referri, vt ab eis uoce conſonā diſcernantur. niſi appellatum fuerit ad maiorem.

d ¶ Epiſcopos.] Hoc ideo eſt ſtatutum, quia cauſa epiſcopi corā xij. epiſcopis tractanda 15. q. 7. ſi quis tumidus.

e ¶ Omnes.] Arg archidiaconos non eſſe iudices.

f ¶ Secūdū ordines.] Ergo medio prætermiſſo non eſt ad ſuperiorem eūdem. ut 2. q. 6 c. anteriorum. uer. illo vid'licet. &c. decreto. & q. 7. metropolitanum. Et ſic eſt arg. ꝙ omiſſo archidiacono non itur ad epiſcopum, ut extra de off. arch. c. 1. & 18. q. 2. cognouimus. & arg. contra extra de præben. referente.

Appellandū nō eſt omiſſo medio.

ADDITIO. Vbi de hoc, & extra de ap. dilecti. dic ut ibi Archi. De hoc etiam habes 25. d. per lectis.

g ¶ Ab extraneis.] Ergo metropolitanus eſt extraneus iudex: non eſt ergo iudex prouinciæ. Quid iuris ſit de hoc, quære 9. q. 3. c. 2. 10.

11. q. 1. clerum.

a ¶ Iudicium.] Nulli licet habere iudicem alterius prouinciæ, niſi per appellationem, ut 3. q. 6 non liceat.

SCriptum.] CASVS. Docet hic Greg ꝙ iudex iudicare non debet alterius parochianum, & hoc probat auctoritate legis Moſaicæ, ſcilicet in Deutero. vbi præcipitur, ꝙ tranſiens per meſſem alienam falcem immittere non debet, ſed conterere ſpicas manibus poteſt, & comedere. Hanc auctoritatem exponit Greg. dicens, ꝙ

cla. l. 1. Item qua in prouincia quis deliquit; illic iuri ſubiaceat: nullo ſe excuſaturus priuilegio. C. ubi de crimine agi oporteat. Auth. qua in prouincia. non enim prætextu priuilegij conceſſi, flagitiorum creſcet auctoritas, ut C. de primi. ſcho. l. 2. lib. 12. ad idem in Auth. de manda.

¶Non aliorum, ſed primatis ſui iudicio quiſq; ſe ſubijciat epiſcopus. C. III.

DEnique Suffredus, ſi tale in ſe crimen nouerat; quo recte poſſet epiſcopatu priuari, uel infirmitate[a] ſe ſentiebat forſitan prægrauari qua impeditus nullis poſſet proximis ſua prælatione prodeſſe; primatis ſui debuerat, & non aliorum dioeceſeos antiſtitum præſtolari iudicium. Quòd ſi quælibet ambiguitas, uel aliqua fortaſſe ſuper eius examinatione vel epiſcopatus abrenunciatione oborta fuiſſet cōtentio; ex more ad Apoſtolicā ſedem referri conuenerat; & noſtra in his omnibus debuerant cuncti decreta penitus expectare. Quod quia omiſſum α hactenus dolemus; dilectiſſimam mihi gloriam veſtram vehementer efflagito, vt iam dictus Suffredus epiſcopus proprio reſtituatur[b] epiſcopio: & ſi quid reprehenſione dignum geſſit; poſtea vel correctione, vel digna animaduerſione definietur.

α ¶Omiſſum.] *Locus hic emendatus eſt ex pleriſque netuſtis Gratiani codicibus.*

Eſt tamen caſus, in quo epiſcopus alterius parochianum excommunicare valet.

Vnde in concilio apud Compendium, c. 5.

¶Quando epiſcopus alterius parochianum excommunicare valet. C. IIII.

PLacuit pro communi vtilitate, & inſtante neceſſitate; vt nullus epiſcoporum grauiter ferat; ſi eius parochianum[c] pro deprædationis cauſa alter epiſcopus excommunicauerit.

Burc. l. 11. c. 72. Iuo p. 14. c. 82.

[Item ex concilio Meldenſi, c. 2.]

DEnique.] CASVS. Suffredus epiſcopus ſentiens ſe criminoſum, vel ita infirmitate grauatum, ꝙ non poterat prodeſſe ſubiectis, adiuit primatem non ſuum, vel epiſcopos alterius prouinciæ, & coram eis uolebat epiſcopatui renunciare. Illi autem epiſcopi uel primas crimen eius examinauerunt, & renunciationem receperunt. Quod q͂a male actū eſt, nec debuit fieri ſine auctoritate Papæ. ideo Papa cuidā cōmittit ut Suffredum reſtituat, & ſi poſtea quid fuerit corrigendum ab eo diffiniat: vel ita reſtituatur, & poſtea de cauſa cognoſcatur.

a ¶ Vel infirmitate.] uel malitia plebis, vel defectu ſcientiæ, vel irregularitate, vt extra de renunc. niſi cum pridem.

b ¶ Reſtituatur.] Sed nonne debuit perdere locum ſuum: quia ſpontanee reſpondebat coram extraneo iudice. 11. q. 1. placuit & 3. q. 6. non liceat? Sed dic, quod Papa pepercit. Et eſt hic argumentum de illicita renunciatione, quod non teneat ſi fiat ignorante prælato ſuo, vel ſi fiat in manu alterius 17. q. 2 Gonſaldus extra de renunc. admonet. ff de offi. præſi. legatus. Sed contra: quia etiam tacite quis renunciat iuri ſuo. extra de ijs, quæ fiunt à ma. par. c ex ore. & 7. q. 1. eos. & extra de renun. qđ in dubiis. & 23. q. 1. de beneficio. 7. q. 1. § periculoſum. Dico, ꝙ ipſe non poteſt repetere; quia renunciatio tenet quantum ad ipſum: ſed eccleſia poteſt eum repetere 1, vt 7. q. 1. non oportet, &c. eos Vel dic, ꝙ renunciare poteſt ijs, quæ ſpectant ad onus, ſed non ijs, quæ ſpectant ad honorem non enim ſubditus poteſt abdicare à ſe iuriſdictionē ſui epiſcopi. extra de foro compe. ſi diligenti Io.

Renūciatio illicita an teneat.

1 Dic hoc eſſe uerum in prælaturis & beneficijs iā quæſitis, ſed ſecus in acquirendis, in præ. dec. ex ore ſecundū Goffre.

EST TAMEN. CASVS. ſup. in c. ſcriptum. dictum eſt, ꝙ aliquis non debet mittere manum in meſſem alienam: ſed quia caſus eſt in quo poteſt quis alienum iudicare parochianum, ideo Gratia. ponit iſtum §. vt illum oſtendat caſum.

PLacuit.] CASVS. Statutum fuit in conc. vt nullus epiſcopus dolcat, ſi eius parochianus excommunicetur ab alio epiſcopo propter prædam quam fecit in ſuo epiſcopatu.

c ¶ Parochianum.] Sed nonne epiſcopus poteſt punire exemptos, qui delinquunt in ſua diœceſi? Videtur, ꝙ ſic per c. iſtud. & ſu. 3. q. 6. c. 1. & ext. de hæret. ad abolendam. in fi. vbi dicitur ꝙ nullum priuilegium iuuat & extra de priui. tuarum. in fin. Item negligentiam talium poteſt ſupplere, ut extra de ſupple. negli. præl. ſicut. extra de priuil. patentibus. Item quia ratione delicti perditur priuilegium. 11. quæſt. 2. priuilegium. Item quia reatus omnem honorem excludit, ut C. ubi ſe. uel manda. prin. §. ꝙ ſi delinquentes inueneris. coll. 3. ubi dicitur nō permittas nocentes aliquibus uti priuilegijs. Econtra probatur, ꝙ non poſſunt puniri, ut extra de priuil ſanc. &c. cum cappella. 16. q. 1. frater noſter. & expreſſe dicitur extra de ſup. neg. præla ſicut. ſi enim tales poſſunt puniri ſicut & alij, inutile eſſet eorum priuilegium. Item proconſul non poteſt ſe intromittere de cauſis fiſcalibus; ſic nec epiſcopi de illis, q̄ quodammodo fiſcales factæ ſunt per priuilegium ff. de off. proconſul. in aliqua. §. 1. Solu. quidam dicunt, ꝙ pro occulto delicto à ſolo Romano pontifice poſſunt puniri: ſed pro notorio poſſunt puniri ab epiſcopo loci, per id, quod legitur extra de priui. tuarum. Melius dicas, ꝙ ſi priuilegiatus delinquit circa rem non exemptam, ut in contractu; vel in maleficio, occidendo hominem, vel adulterando cum aliqua, tale delictum poteſt punire epiſcopus loci: quia & ſi ſit perſona exempta: tamen res in quam delinquitur, non eſt exempta. Si vere delinquit circa rem exemptam, puta male gerendo ſe in officio ſuo, vel alienando res eccleſiæ ſuæ: in his à ſolo Papa punitur. vbi ergo factum exempti p̄iudicium affert non exemptis, bene epiſcopus loci punit in his in q̄b delinquens contingit ſuam iuriſdictionem: ſecus ſi non afferat alicui præiudicium. & hæc diſt. probatur extra de priuil. cum cappella. Et dicit, qđ cū delictū eſt publicū

Exempti delinquētes in diœceſi epi an poſſint ab eo puniri.

eſt,

eſt; poteſt puniri ab epiſcopo, vt ī dictum eſt, & vt dicit decr patentibus, & c. tuarum, extra de priuil.

a DE illis] ¶Rapinam.] Quo ad res mobiles.
b ¶Deprædationes.] Quo ad res ſe mouentes, vt animalia.

d ¶Porro] Hæc q. expedita eſt 2. q. 6. §. diffinitiua. ver. idem ſi plures.

SI quis.] CASVS. Epi xij. examinabant cauſam criminale epi. Sex dicebant eū abſoluendum: alij dicebant eum condemnandum, & ſic dicebant eum remittendum ad Papam, diuerſas ſnīas inter ſe, id eſt, opiniones habentes. Quęſitum fuit in Laodicenſi côcil. quid ſit in tanta diſcordia faciendū? Et rūſum fuit, ꝙ archieps vicinæ prouinciæ cum aliquot epis vocari debet: q pariter reſidentes diriṁāt qōnem, vt eū abſoluāt, vel iudicēt condemnandum, vt negocium ad Apo. ſedē tranſmittatur. Idem eſt caſus c. ſeq. ſed in eo nō fit mētio de epis vicinæ ꝓuinciæ. Et intelliguntur iſta duo c. de iudicib. ordinarijs ſecundum Ben.

e ¶EX- Ext. de raptor. c. 1. Burc. l. 11. c. 45. Iuo p. 14. c. 109.

¶De eodem. PALEA. C. V.

DE illis autem, qui intra parochiam beneficiū, aut hæreditatē habent, & alterius epiſcopi parochiani sūt & de loco ad locum iter faciunt, & rapinā † [a], & deprædationes [b] peragunt; placuit, vt excommunicentur [c]; nec ante ex parochia exeant, quàm, quæ perpetrarunt dignè emendent. Quorum excommunicatio ſeniori eorum, & proprio epiſcopo ſignificanda eſt, ne eos recipiat †, antequam illuc redeant, vbi rapinam fecerunt; & ibi omnia pleniter emendent.

† al. rapinas.

† al. recipiant.

QVÆSTIO IIII.

POrro [d] cuius iudicium ſibi expetēdum ſit, ſi iudices electi inter ſe diſcordare cœperint, in concilio Antiocheno, c. 14. ſic inuenitur diffinitum.

¶A quo ſit ferenda ſententia, quando comprouinciales epiſcopi diſcordant. C. I.

SI quis [e] epiſcopus criminaliter † in iudicio epiſcoporum fuerit accuſatus, contingat autem epiſcopos prouinciæ [f], qui conuenerint, diuerſas habere ſentētias [g], & alios quidem innocentem eū pronunciare [h], alios reum; propter huiuſmodi controuerſiam amputandam placuit ſanctæ ſynodo, metropolitanū [a] epiſcopum alterius prouinciæ vicinæ aduocari [i] †, & aliquantos cum eo epiſcopos alios; qui pariter reſidentes, quæcunq; fuerint, dirimant quæſtiones: propter hoc, vt firmum ſit iudicium, quod ab vnius prouinciæ epiſcopis fuerit promulgatū.

Burc. l. 1. c. 150. Iuo p. 5. c. 163.
† al. de aliquibus cauſis criminalib.

† Facit ad hunc tex. l. ... & ibi gl. ... Docto ff. de va. & extraordi. cogni.

e ¶Si quis.] Iſtud c. videtur côtinere iniquitatem, tū ex eo. ꝙ non ſtatur hic iudicio maioris partis, tum quia ex eo, ꝙ alienus iudex iudicat non ſuum ſubditū, ſed expone prout hic notauit. Io.

† Contra id ff. de re iud. duo.

f ¶Epos prouincię.] In pari numero.

g ¶Sentētias.] i. opiniones quibuſdā ſ. volentibus eum abſoluere, quibuſdam volētibus reſeruare ſententiam Papæ.

h ¶Pronunciare.] No ſentētiando, ſed opinionem ſuam recitādo; & ideo ſic exponetur, ut côtra. ff. de re iu. duo. & l. inter pares. & 2. q. 6. itē ſi plures vbi dr, ꝙ ſi diſcordant delegati, ad delegantem eſt recurrendum.

i ¶Aduocari.] Per Papæ reſcriptum, id eſt. Papa committat metropolitanis, & epiſcopis vicinæ ꝓuinciæ negociū illud ſic exponit ſua

¶Caput hoc in multis etiam vetuſtis Gratiani exemplaribus citatur ex concilio Laodiceno. In vno tamen per antiquo eſt ex concilio Antiocheno, in quo etiam extat: & eſt antiqua verſio.

a ¶Metropolitanum.] *Græcum exemplar hic valde diſſentit ab hac verſione. Nam ex his verbis colligitur concilium vnius prouinciæ, in quo neceſſe eſt adeſſe proprium metropolitanum, poſſe aduocare vicinæ prouinciæ metropolitanum cum aliquot epiſcopis. Quod Martinus etiam Bracharenſis in ſequenti capite, quod ex concilio Antiocheno accepit, confirmat. Græce vero locus ita habet:* ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τὸν τῆς μητροπόλεως ἐπίσκοπον ἀπὸ τῆς πλησιοχώρου ἐπαρχίας μετακαλεῖσθαι ἑτέρους τινὰς τοὺς ἐπικρινοῦντας, καὶ τὴν ἀμφισβήτησιν διαλύοντας, τοῦ βεβαιῶσαι σὺν τοῖς τῆς ἐπαρχίας τὸ παριστάμενον. *Quod Dionyſius quemadmodum*

c ¶Excommunicentur.] Scilicet ab ipſius loci epiſcopo, vel in cuius iuriſdictione delinquerunt. Arch.

POrro.] CASVS. Hic intitulatur 4. q. ſ. cuius iudicium ſit expetendum, ſi comprouinciales iudices inter ſe diſcordant in cauſa vel ſententia epi. Et certe conſueuit diſtingui, vtrum ſint iudices delegati, vel ordinarij, vel arbitri. & hæc diſtinctio conſueuit notari 2. q. 6. §. diffinitiua. ver. itē ſi plures. & in pluribus alijs locis, legibus ſcilicet & decretis, & decretalibus, illos, qui de iudicibus a Papa delegatis hoc intelligunt. vel etiam de epis ipſis, qui ſui iudices ſunt intelligas: & ſecundum hoc eſt ſpeciale, ꝙ par pari poteſt cauſam delegare. Nam quandoque in defectum iudicis ordinarij par in parem habet imperiū, ut 65. diſt. c. v. t ſic 2. q. 6. placuit 2 uel forte hoc ſit de conſenſu partium. arg. 11 q. 1. iudices. eſt etiam hic aliud ſpeciale, ꝙ ſi diſcordant iudices, non obtinet ſnīa plurimorum. ſic C de app. iubemus, in fi. & ext. de reſcr. paſtoralis. alias ſcite 63. di. ſané. Vel forte hoc tenet, cū pares ſint hinc inde iudi-

Par pari poteſt cauſam delegare.

indices :ſed cõtrarium eſt 21 diſt.c.ſubmittitur: vbi dr̃, ꝙ ad maiorem iudicem eſt eundum : ſed hoc fit(vt dixi)de conſenſu partium. Vel dic,ꝙ omnia iſta ſpecialia sũt in cauſa epiſcopi vbi omnes debẽt cõcordare in ſententia. vt infra c.4. Ioan.

NISI EADEM. CASVS. Dictum eſt ſup. ꝙ archiepiſcopus vicinæ prouinciæ dẽt vocari:ſed dicit Gra. hoc eſſe verum, niſi eadem prouincia primaté habeat,ad quẽ recurrendum eſt , vt ſeq.cap. patet.

SI inter epõs.] CASVS. Hoc capitulum loquitur in cã ciuili:& eſt caſus talis.Cõtrouerſia mota eſt inter duos epiſcopos eiuſdem prouinciæ de rebus ſpiritualibus , vel aliis negocijs ; quæſitum eſt qs debeat negocium terminare ? Et reſpondetur, qđ metropolitanus eorum cum quibuſdam epiſcopis debet negociũ terminare : & ſi alterutra partiũ non pareat ſententię, deferatur cauſa per appellationem ad primatem , vt per eum negocium diffiniat, cuius ſnīæ nullus valebit contradicere .

a ¶Negocijs] Not. pro ciuilibus negocijs poſſe celebrari ſynodum , vt ſupra diſt.18 propter.

c ¶Tunc primas .] Arg ꝙ maiora negocia prouinciæ non licet facere metropolitano ſine auctoritate primatis ſic 66.d. de perſona. & 99. d. cap.1.& 16.q.6 placuit ſed illud intellige ſi appellaẽ ad ipſum, vt 18.d.ca.1. & 9.q 3. conqueſtus.

e ¶Contradicere.] Ecce caſus vbi non auditur ſecundo appellans, vt dixi 2.q. 6 anteriorum 1.

1 Hũc intellectũ non ſequitur hic H.qui exponit . valeat cõtradicere. ſ.niſi per appellationẽ , inf. ead. qđ bene. & idẽ ſentit L.dicens textum hſte locum , niſi ad maiorem iudicẽ fuerit appellatũ . & idẽ etiam tenet Petr.Arch.

SI metropolitan⁹. SED SI OMNIVM. CASVS. Dictũ eſt ſ. in præcedentibus c.ꝙ ſi prouinciales non concordauerint,recurrẽdũ eſt ad archiepiſcopũ vicinæ prouinciæ . Nunc oſtendit Gratianus , quòd ſi concorditer ſententiam ſerant condemnationis, manebit ſententia firma.

Si quis

etiam eſt in codice canonum:ſic vertit. Sãctæ ſynodo placuit, vt metropolitanus epiſcopus a vicina prouincia iudices alios conuocet,qui controuerſiam tollant,ut per eos ſimul, & per comprouinciales epiſcopos,quod iuſtum uiſum fuerit,approbetur. *Ac ſane quod metropolitanus ad alterius metropolitani vocationem deberet venire , atque in eodem concilio duo metropolitani futuri eſſent,vix videtur conuenire .*

Item ex concilio Martini Papæ,[ideſt, epiſcopi Bracharenſis,c.13. In capitulis ſyno. græc.c.22.

Quando iudices electi de ſententia inter ſe diſcordes extiterint,de vicina prouincia archiepiſcopus aduocetur. C. II.

SI quis epiſcopus in aliquibus cauſationibus iudicatur & viderit ipſos epiſcopos , qui in prouincia ſua ſunt, inter ſe iudicio diſcrepare, & alij videantur eum,qui iudicatur,iuſtificare, alij condemnare ; pro difinitione huius diſcenſionis , hoc placuit ſancto concilio , vt de prouincia vicina alter metropolitanus conuocetur epiſcopus, vt per eum confirmetur,quod ſecundum rectum placuerit canonem.

Niſi eadem prouincia primatem habuerit, ad quem negocia,quæ metropolitanum terminari non valent,referenda ſit.

Vnde Bonifacius Papa, epiſcopis a Galliæ.

a ¶Epiſcopis.] *Sic eſt emendatum ex aliquot uetuſtis codicibus,Burchardo,Iuone,& Polycarpo : Antea erat*,populis. β *Simillima vero huic capiti leguntur Nouella 123.c.34.Apud Iulianum anteceſſorem.*

¶Primati deferantur negocia , quæ metropolitanus explicare non valet. C. III.

SI inter epiſcopos eiuſdem concilij dubitatio emerſerit de eccleſiaſtico iure , vel de alijs negocijs [a] ; primum metropolitanus eorum cum alijs in concilio conſiderãs rem dijudicet , & ſi non acquieſcat vtraque pars iudicatis , tunc Primas [b] regionis inter ipſos audiat , & quod eccleſiaſticis canonibus , & legibus veſtris conſentaneũ ſit , hoc definiat , & nulla pars calculo eius ualeat contradicere . Poly.l.5.tit.4. Burc.l.1.c.57. Iuo p.5.c.167. Pann.l.4.c.22.

[Item Alexander Papa.

¶De eodem. PALEA. C. IIII.

SI metropolitanus a quocunq; comprouinciali epiſcopo β in cauſa propria appellatus cũ audire diſtulerit , in proxima ſynodo negocij ſui habeat licentiam exercendi ; & quidquid per † iuſtitiam, à comprouincialibus ſuis fuerit ſtatutum,debet cuſtodiri . Burch. l.1.c.59. Iuo p.5. c.169. † *al.propter.*

¶Epiſcopo.] *Burchardus & Iuo addunt*,bis fuerit in cauſa; &c.

Sed ſi omnium comprouincialium concordi ſententia fuerit damnatus , manebit erga eum immobilis cenſura .

Vnde in Antiocheno concilio,c.15.legitur.

SI quis epiſcopus.] CASVS. Hoc c. de delegatis iudicibus loquitur, vt dicũt Bene. & H. dicit etiam H. ꝙ prima duo capitula poſſunt ſimiliter de delegatis iudicibus intelligi: poſſunt etiam intelligi de ijs, qui bene habent priuilegium deponendi epiſcopos ſuos. Eſt ergo.

niſi ad maiorem fuerit appellatum.

b ¶ Definitum eſt.] a iudice per ſententiam, vel etiam a quocunque. Et intellige de iuraméto quod iudex parti defert, non quod pars defert parti: quia illud non poteſt retractari. vt C. de rebus cred. generaliter, ff. de iureiuran. admonendi. Item arg. ꝙ qui iurat ſtare, vel parere ſententiæ, vel mandato alicuius, qđ pōt appellare, ff. rẽ ra. hab. l. 3. §. ſaltus ff. iu ſo. cũ apud. extra de ap. ad hęc 2. & c præterea & c quæſtioni.

c ¶ Maior.] Extra de iureiur. veniens.

Iuramentũ an poſſit retractari.

¶ Epiſcopus, qui ab epiſcopis ſuæ prouinciæ conſonam ſententiam reportauerit, ab alijs iudicari non poterit. C. V.

al. exceperit.

SI quis epiſcopus criminaliter accuſatus, ab ominib.[a] qui ſunt intra prouinciam, epiſcopis, acceperit †vnã, conſonamque ſententiam, ab aliis vlterius iudicari non poterit, ſed manere circa eam oportet tanquam conuenientem, quæ ab omnibus prolata eſt, firmam, ratamque ſententiam.

Subintelligendum vero eſt, niſi ad iudicem maioris auctoritatis fuerit prouocatum. Tunc enim per appellationem ſoluta ſententia firmitatem non obtinet.

Vnde Nicolaus Papa ait in epiſtola ad Carolum regem, cuius initium: [*Nunquam dolorem generat.*]

¶ Semel definitum retractari non licet, niſi vbi maior auctoritas fuerit. C. VI.

Burc. l. 9. c. 49.

QVod bene ſemel definitum eſt[b], & interpoſitis iuramẽtis deliberatum, nulla debet iteratione (niſi fortaſſis, vbi fuerit maior[c] auctoritas) retractari.

Nic. epis, qui in Cõ uicinũ conuenerũt. Anſ. l. 2. c. 77.

Item ex concilio Sardicenſi, c. 4.

¶ In renouatione iudicii, beati Petri memoria eſt habenda. C. VII.

OSius epiſcopus[d] dixit. Quòd ſi aliquis epiſcopus adiudicatus fuerit in aliqua cauſa, & putat ſe bonam cauſam habere, vt iterum iudiciũ renouetur, ſi vobis placet, ſancti Petri Apoſtoli memoriam honoremus, vt ſcribatur vel ab his[e], qui examinauerunt, vel etiam ab aliis epiſcopis, qui in prouincia proxima morantur, Romano epiſcopo †. Et, ſi iudicauerit renouandum eſſe iudicium, renouetur, & det iudices. Si autem probauerit talem cauſam, vt ea non refricentur, quæ acta ſunt; quæ decreuerit Romanus epiſcopus, confirmata erunt. Si hoc ergo omnibus placet, ſtatuatur: ſynodus reſpondit, Placet.

† Adde ꝙ hic agit, an ...duocatus ...rimæ cau- ...æ teneatur ...to eodẽ ſa- ...tio deten- ...ere in cau- ...a ap de quo ...ic, vt p gl. ...n l. ita de- ...num, C. de ...tocu.

paulo aliter in græco.

QVAESTIO V.

QVòd autem[f] deficiente accuſatore non ſit reus cogendus ad probationem, auctoritate Gregorij probatur, qui lib. 5. epiſt. 27. ſcribens Maximo, ait.

Seu cap. 125.

OSius epiſcopus.] CASVS. Oſius in conc. Sardicenſi ſurrexit dicens. ſi aliquis epiſcopus fuit condẽnatus: ſi putat ſe bonam cauſam habere appellet ad Papã, & hoc ſignificetur Papæ, vel ab his epĩs, qui eum examinauerint, vel ab epiſcopis vicinæ prouinciæ; & ſi placuerit ei, renouetur iudicium, aut ſententia confirmetur. Reſpõderũt omnes, placet. Caſus, tñ non facit mentionẽ de appellatione cõdemnati, & dicit H. [Adiudicatus,] id eſt male iudicatus.

d ¶ Oſius epiſcopus] Arg. aliam eſſe causã appellationis a principali. arg. contra 31 q. 2. Lotharius, & notaui 2. q. 6. epĩs, & §. poſt ſecundum.

e ¶ Vel ab his.] Ille enim iudex, q tulit ſententiam, ſi nõ deferat appellationi, reſcribet ei ad quẽ appellatur; opinionem ſuam, & quare non deferat appellationi vt ff. de: pp reci. vel non. l. ſciendum.

Iudex a quo reſcribere debet iudici ad quem.

QVod autem.] CASVS Hęc eſt quinta, quæſtio, qua quæritur, an deficiente accuſatore reus ſit cogendus ad purgationem: & quidem ſi propter hoc laborat infamia, cogitur ad purgationem: alias non, vt ſup. 2. quæſtio. 5. presbyter. & cap. ſi mala fama. Eadem quæſtio tractatur ſup. quæſt. 5. vbi de hac materia ſatis dicitur. Et nota, ꝙ ſequentia duo capitula intelliguntur de illis, qui non ſunt de crimine infamati, & ideo non coguntur ad purgationem.

ergo caſus huius ea. Aliquis epiſcopus accuſatus fuit, & depoſitus concorditer ab epiſcopis prouinciæ. Dicitur hic, ꝙ de cætero ab alijs iudicari non poteſt: ſed ſententia firma permanebit, niſi appelletur, vt inf §. prox. cuius caſus planus eſt.

b ¶ Ab omnibus.] Per hoc videtur, ꝙ ſpeciale ſit in epiſcopo; vt ab omnibus debeat abſolui, vel condemnari.

QVod bene.] CASVS. Quæſitum fuit a Nicolao, vtrũ ſententia ſemel bene lata iuramentis etiam interpoſitis poſſit retractari. Et reſpondetur, quòd non: niſi ad maiorem fuerit appellatum.

f ¶ Quod autem.] Reus non eſt cogendus ad purgationem niſi laboret infamia, vt inf. ea. quod autem, & 2. q. 5. presbyter, vbi plena de hoc inuenies. Io. Fan.

Quod

¶Onus probationis reo non incumbit. C. I.

QVòd autem poſtulas, vt illuc perſonam dirigere debeamus qua † [a] de his, quæ dicuntur, poſſit eſſe ꝓbatio, eſſet vtcunq; excuſabile, ſi vnquam ratio ei, qui accuſatur, neceſſitatem probationis imponeret. At poſtquā non tibi, ſed accuſantibus hoc onus incumbit, ad nos ſicut præfati ſumus, dilatione ceſſante venire non deſinas.

† qua præſente.] orig.

Item accuſatus non negationem, ſed exceptionem probare debet. Codicis lib. 5. tit. de probationibus l. actor.

tit. 19 l. 23.

¶De eodem. C. II.

ACcuſator † [b], quod aſſeuerat, probare ſe non poſſe profitendo, reum neceſſitate monſtrandi contrariū non adſtringit; cum per rerum naturam [c], factum negantis [d] probatio nulla ſit.

Actor] orig.

Hoc autem ſeruandum eſt, quando reum publica fama non vexat. Tunc enim auctoritate eiuſdem Gregorij propter ſcandalum remouendum, famam ſuam reum purgare oportet.

ſu. 2. q. 5. c. quanto, & c. quæ te cauſa.

CAVSA SEPTIMA.

QVidam epiſcopus longa egritudine † grauatus alium ſibi ſubſtitui rogauit, cuius precibus ſummus Pontifex annuit; & quod rogauerat, ei cōceſſit. Poſtea vero conualuit idem epiſcopus, et quod prius fecerat, cupit reſcindi: aduerſus eū, qui ſibi ſucceſſerat †: queſtionē mouet, ſuamque cathedram tāquam ſibi debitam repoſcit.

† al. inualetudine.

† al. acceſſerat.

QVòd autem.] CASVS. Maximus dum accuſaretur a quibuſdam ſupplicauit Grego. vt mitteret aliquē Cardinalem, vel legatum ad eum, vt coram eo probaretur ſe innocentem. Rñdet Grego. vtcumque eſſet excuſabile, ſi ratio vlla cogeret reum oſtendere ſe innocētem: ſed quia hoc onus accuſatorib. incumbit; ideo mādat ei, vt ad eum veniat ſine mora, forte ſe defenſurus. Sequens. §. patet.

a ¶Qua.] Ideſt, per quam 1 ſic ſu 4. q. 3 qui intendit. & ext. de præſum. cum in iuuentute.

1 Vel dic i. coram qua .i. in præſentia eius, ſm Laur.

ACcuſator.] CASVS. Ad hoc vt lex faciat ad propoſitum Gratiani, debet hic eſſe accuſator, vt videtur dicere Beneuen. licet in l. C. ſit actor. & ſm hoc ſic pones caſum. Quidam profitebatur coram iudice, ſe non poſſe probare crimē quod obijciebat, ſed poſtulabat, vt reus cogeretur probare cōtrarium. Quæſitū fuit ab Imperatore quid iuris eſſet. Et reſpondet, quòd per rerum naturā nulla eſt probatio illius, q factum negat: vnde reus ad hoc cogi nō debet. Et ſi ſit ibi actor, idem caſus, ſed intelligitur in cauſa ciuili. ſeq. §. patet.

b ¶Accuſator.] Ex hac lege duæ habentē regulæ. Vna, ꝙ niſi actor ꝓbet qđ intēdit, reus abſoluit 2. Secunda eſt, ꝙ negātis factum nulla eſt probatio. Prior regula recipit exceptiones. Nam ratione præſumptionis transfertur probatio ad reum 3 vt extra vt eccle. benefi. vt noſtrum. & ext. de proc. ex inſinuatione, in fi. & ff. de dona. inter vi. & vxo. quintus. Item cum actor intentionem ſuam fundauit iure communi, vt C. de prob. ſiue 25. diſtinct. quia ſunt culpæ, & 100. diſt. contra morem. Item cum reus ſponte aſſumit ſibi onus probandi, vt ff. de proba. circa. Item in communibus iudiciis vtriuſque probatio auditur, vt extra de prob. ex literis. Item cum vterque contendit ſe poſſidere extra de prob. licet. Item in crimine falſi vtriuſque teſtes audiuntur, vt C. de fal. vbi. Similiter in crimine læſæ maieſtatis, & in ſacramentis deſertis, & in proditione patriæ, & in crimine peculatus vtriuſq; teſtes audiuntur, vt C. de abo l. fallaciter. in fi. Et de ſecunda regula notabis, ꝙ triplex eſt negatiua, facti iuris, & formæ, ſiue qualitatis. Negatiua facti eſt, in qua negatur aliquid factum eſſe. hæc ſi non habet determinationem loci, vel temporis, nunquam pōt probari, vt ſi quis dicat, ſe citatū non eſſe, vel ſe non contraxiſſe cū Berta, tales improbari poſſunt, ſed probari minime. de tali loquitur. hic: & hoc ideo, quia negationum nō ſunt cauſæ. Si autem adijciatur tempus vel locus, tunc poteſt probari, ſi probatum fuerit de alio tempore, & de alio loco, vt extr. de teſti. ex tenore, & C. de cōtrah. ſtip. optimam. Idem dico de hac negatione, ꝙ capitulū non fuit citatum: quod cum determinatione temporis poteſt probari, licet contrarium innuatur extra de elec. bonæ: ſed illud non eſt propter vim negationis, ſed potius ſingularitatis. Quandoque tamen negatiua probatur ſine determinatione temporis, vt extra de proba. tertio. Sed illa potius eſt præſumptiua probatio quam violenta. Et ſic intelligitur quod eſt extra de teſti. tam litteris. in fi. Item negatiua facti probatur cum habet implicitam affirmatiuam, vt extra de renun. ſuper hoc. Item negatiua iuris bene probatur, vt ff. de proba. ab ea parte, quia qui negat aliquid iuſte factū, dicit illud iniuſte factum & quia præſumitur aliquid potius iuſte quàm iniuſte factum: ideo illud tenetur probare. Negatiua formæ ſiue qualitatis dr̄ iſta: Iſte non eſt idoneus, nō eſt legitimus, nō eſt ſoluēdo. & talis eſt probāda 4 ab eo qui eā proponit, vt extra de ꝓſum. dudū, & ff. de leg. 3 cū q dā. & l. cum pater, § rogo. & C. de inoffi. teſta. omnimodo.

c ¶Per rerum naturam.] Ideſt, per conſuetudinem cauſarum. Item iſte intellectus perpenditur per id quod legitur. 35. q. 5. c. vlt. in fi. ſic extra de fide inſtru. inter dilectos, & ſic extra de cauſa poſſ. & proprie. cum eccleſia. & extra de fide inſtru. c 2.

d ¶Negantis.] Sic extra de cauſa poſſ. & proprie. cum eccleſia. & extra de proba. quoniam.

QVidam epiſcopus.] CASVS. ſup. 6. q. 3. c. denique. facta fuit mentio de renunciatione epiſcopatus. Vnde Grat. nactus occaſionem ſubijcit cauſam iſtam, in qua tractat de renunciatione, & an prælato viuente, alius ſit

Actore nō ꝓbāte reus abſoluitur regulariter.

2 Concor. l. qui accuſare C. de edēdo & in l. actor, aſſeuerat. C. de proba.

3 Quandoq; ecōtra a reo .ſ. in actorē transfert ꝓbatio. ff. de ꝓb. ſi pactū. & l. ſi chyrographum, & l. cum de in debito. in prin. §. 1.

Negatiua eſt triplex.

4 Scilicet ab eo qui eam obijcit ſm B qđ dic. [illegible] nor extra de ele. bonæ memoriæ Moguntinenſis

ſit ei ſubſtituendus, & de mutatione ſedis, & quibuſdã alijs; quæ oĩa, vt cõpetentius agat, thema ꝓponit, duas, inde eliciens q̃ones. Eſt ergo caſus. Ad preces cuiuſdam ægrotantis epi Papa loco ei⁹ aliũ ſubſtituit; poſtea cũ cõualuiſſet, volebat repetere cathedrã cui renunciauerat.
Quod

a ¶Quod autem viuente.] Dicendum eſt, ꝙ non, niſi ſit depoſitus 50. diſt. poſtquam vel niſi renunciauerit de licentia Papæ, vt inf. ea. c. mutationes. Vel niſi per ambitionem ſe tranſtulerit ad aliam, quo caſu carebit hã bita, & ambita. j. eo. ſi quis eps ad inſtar inuaſoris, qui amittit rẽ inuaſã. & aliud tantundem, vt C. vnde vi, ſi quis in tantam. In ægrotãte autem diſtinguunt quidam, ſi ægritudo eſt incurabilis vt tũc alter ſubſtituat, vel etiam ſi nimis ſenex eſt, ad inſtar iudicis. ff. de iud. ſi longius. C. de offic. præfe. orien. l. ſi quos. Sed hoc nõ admitto niſi in leproſo, qui a dignitate remouetur propter ſcandalum. extra de cler. ægrot. tua. Hoc etiã teias, ꝙ epileptici, & alij diuturno morbo laborantes non promouentur, ut 33 diſtin communiter. & extra de elect. cum inter. ſed promotũ morbus nõ deijcit, vt hic ꝙ inf c. 2. ſed non datur ei coadiutor, ut inf. c. 1. ſed ex diſpẽſatione magna quandoque viuẽti epo alter adiungit, vt inf. ea. non autẽ. & idem de quolibet clerico intelligas, ſed abbates facti inutiles remouentur penitus. 18. q. 2. ſi quis abbas ſicut etiam fit in iudice. C. de offi. præfec. oriẽ. ſi quos. cum etiam ex modicis cauſis remouantur 1 extra de ſi. per tuas. vbi autem electus ſiue confirmatus ante ordinationem ſit inhabilis, remouendus eſt, vt videtur extra de æta. & qual. c. 1. vitæ tamen neceſſaria recipiat. inf. ea. quamuis.

Epo viuente an poſſit alius ſubrogari.

1 *Hic primum quæritur, vtrum viuente epiſcopo alius poſſit in eadem eccleſia ordinari.*

2 *Secundo, an iſte valeat repoſcere cathedram, quam ſua interceſſione alter accepit.*

QVAESTIO I.

In concil. Aurelianenſi. 5. c. 15.
Burc. l. 1. c. 186.
Iuo p. 5. c. 302.

Ps 1 *Vod autem viuẽte* [a] *epiſcopo alius ſuperponi, aut ſuperordinari non poſſit, ex concilio apud Aruerniam* a *celebrato definitũ eſt, in quo legitur* [*vt nullus viuente epiſcopo, alius ſuperponatur, aut ſuper ordinetur epiſcopus niſi forſitan in eius locum, quem capitalis culpa deiecerit.*]

a ¶Aruerniam.] *Burchardus etiam, & Iuo citant ex Aruernenſi, c. 13. extat autem in Aurelianenſi quinto, c. 1*

Item ex regeſto Gregorij Papæ lib. 9. epiſt. 41. ad Anatolium Conſtantinopolitanum diaconum.

¶Pro moleſtia corporis ſuo honore non priuetur epiſcopus. C. I.

Poly. l. 2. tit. 17.
Ant. l. 6. c. 201.
Burc. l. 1. c. 188.
Iuo p. 5. c. 304.

Poly. l. 2. tit. 19.

SCripſit mihi tua dilectio, pijſſimum domnũ noſtrum reuerendiſſimo fratri meo Ioanni primæ [b] Iuſtinianę epiſcopo pro ægritudine capitis, quã patitur, præcipere ſuccedi ne forte, dum epiſcopi iura eadem ciuitas nõ habet, (quod abſit) ab hoſtibus pereat. Et quidẽ nuſquã canones præcipiunt, ut pro ægritudine epiſcopo ſuccedatur & omnino iniuſtũ [c] eſt, ut ſi moleſtia corporis irruit, honore ſuo priuetur ægrotus. Atq; ideo hoc per nos fieri nullatenus poteſt, ne peccatum in mea anima ex eius depoſitione veniat. Sed ſuggerẽdum eſt, vt ſi is, qui eſt in regimine, ęgrotat; diſpẽſator [d] illi requiratur talis, qui poſſit eius curam omnem [e] agere, & locũ illius in regimine

QVòd autem viuente.] Hæc qõ diuiditur in ix. partes in prima probatur xv. auctoritatibus, ꝙ nullus debet priuari iure ſuo ſine culpa ſua, nec ẽt pro infirmitate, niſi ipſe renunciauit, nec alius põt eligi altero non renunciante, niſi de Papæ licẽtia ſpeciali. Sc̃da ibi. [Ne autẽ.] Tertia ibi, [Ecce q.] Quarta ibi, [Ambitionis.] Quinta ibi [Quod uero.] Sexta ibi, [Hoc nõ ſolũ.] Septima ibi, [Ecce in quib..] Octaua ibi, [Itẽ cũ aliquis.] Nona ibi, [Hoc etiam tunc obſeruandum.] Io. de Fan. CASVS. Hic intitulatur prima qõ, in qua quęritur, an viuente epo alius poſſit loco eius ſubſtitui, & rñdet, ꝙ nõ niſi in caſibus. ſ. niſi deponat, vt 50 diſt poſtquã. & niſi renunciet, ut j. ea. q. qualiter. & niſi mutetur ſedes de licentia Papæ, ut inf. e. q. qualiter. & niſi per ambitionem tranſtulerit ſe ad aliam eccleſiam: quo caſu carebit vtraque habita ſ & ambita, ut infra ead. ſi quis eps. ad inſtar inuaſoris; q̃ amittit rem inuaſam, & aliud tantundem vt C. vnde vi, ſi quis in tantam. uel niſi intrauerit monaſterium, vel canonicam regulam de licentia Papæ, vt infra ea hoc nequaquam. Probat ergo primo per concilium apud Aruerniam celebratum, ꝙ epo viuente alius ſubſtitui non debet, niſi depoſitus ſit.

SCripſit mihi tua dilectio.] CASVS. Ioãnes primę Iuſtinianæ eps tanta ægritudine capitis laborabat, ꝙ ep̃ale officiũ exercere non poterat. Ne igitur ciuitas p̃fata dilaniaretur ab hoſte. Anatolius diaconus Cõſtantinopolitanus ſupplicauit. Gre. vt alium ſubſtitueret epiſcopum. Gregorius vero ſcribens ei dicit hoc non eſſe faciendum. Iniuſtum eſt enim, vt quis pro ægritudine ina ſuo priuetur honore, ſed coadiutor ei det, qui vicẽ eius gerat, ut Deus non offendat, & ciuitas nõ negligat.
b ¶Primæ,] idelt, Salonitanæ, quia ibi Iuſtinianus primo reſedit, Alij dicunt Rauennam, & nõ Salonitanam eſſe primam Iuſtiniani ſedem.
c ¶Et oĩno iniuſtum.] Præeſſe enim intelligitur, licet ſit infirmus, ſicut ſeruus ſeruire intelligitur licet ſit infirmus. ff. de ſta. lib. cum hæres.
d ¶Diſpenſator.] Simile. ff de tute. ſolet etiam. ubi dicitur, ꝙ ſi tutor propter longam ægritudinem non põt adeſſe, datur ei curator, qui potius dr̃ adminiſtrator.
e ¶Curam omnem.] ideſt, res eius adminiſtrare, ſed quæ ſpectant ad pontificale officium, vicini ep̃i ſupplebunt

1 Dñt qdã iuris ordine ſeruato, ut ext. de accu. ad petitionẽ in fi. vbi de hoc approbat.
Hoſt. licet Ber. ibi aliud innuere videatur ꝑ eum tit. qualiter a. in fi.

eccleſiæ (ipſo non depoſito) ac in cuſtodia ciuitatis implere, vt nec omnipotens Deus offendatur, neque ciuitas inueniatur eſſe neglecta.

¶*Caput hoc emendatum & locupletatum eſt ex originali.*

Item libro ſecundo, epiſtola quinta ad Candidum epiſcopum.

¶Flagellatis à Domino afflictio addi non debet. C. II.

CVm percuſſio corporalis imminet, vtrum pro purgatione [a], an pro vindicta contingat, Dei in hoc iudicium ignoratur: & ideo non debet a nobis addi flagellatis [b] afflictio [c] †: ne nos culpæ (quod abſit) offenſa reſpiciat.

Ext. de clerico ægrot. c. 1.

¶*In decretalibus tit. de cler. ægrotan. c. 1. affertur initium tantummodo huius capitis, & ex ipſo quid agendum ſit definitur.*

Idem Gregorius lib. 3. epiſt. 13. Maximiano a epiſcopo Syracuſano.

a ¶Maximiano.] *Sic eſt emendatum ex originali tam impreſſo, quàm manuſcripto. Nam ante erat,* Clementino epiſcopo primati Bizanceno.

¶Infirmitatis cauſa loco ſuo quis priuari non debet. C. III.

PRæſentium latoris Adeodati querelam, qui ſe a ſui presbyteratus loco incongruè dicit expulſum, licet ſubditæ tibi textus petitionis explanet; tamen paulo latius iudicauimus, apertiuſque retexendam. Aſſerit nãque à Quintiano fratre, & coepiſcopo noſtro in loco ſuo pro quibuſdam ſe ſuis ordinandis negocijs relaxatũ, ægritudiniſq; cauſa per duorũ [d] menſium ſpatium ſuæ ſe eccleſiæ defuiſſe: Cuius rei occaſionẽ captantem prædictũ fratrem noſtrũ, aliũ loco eius illic presbyterum ordinaſſe. Hortamur, itaq; fraternitatẽ tuam, vt cauſam eius ſolicitè perquiras, diſtrictéq; diſcutias; & ſi manifeſtæ ægritudinis, ſicut dr̃, cauſa eccleſiæ ſuæ eũ defuiſſe repereris, nullam ei ex ordinatione alterius presbyteri permittas præiudicium generari: ſed in locum ſuum ſine aliqua eum fac dubietate reſtitui. & *infra.* ¶Illud autẽ charitatem ſuam ſpecialiter admonemus, vt ſi vera fuerit huius ſuggeſtio, atq; in ſuum fuerit ordinem reſtitutus, & de presbytero, qui in loco eius, ordinatus eſt, ſubtiliter, diſtricteq; debeas eſſe ſolicitus. Et, ſi quidem ſine datione

---

bunt. inf. ea. per tiſi ea. Et hic argu. q coadiutor & administratores vel viſitatores debeant habere liberam, & gñalem adminiſtrationem 1, vt ĩ. ea. quamuis. & extra de elect. cum nobis olim. in fi & 21. q. 1. relatio. Sed quid ſi iſte nolit habere coadiutorem? Dico eum cogendum per ſuperiorem extra de cenſi. Romana. verſ. ſi vero. lib. 6. & argu. ff. de mino. l. ait § 1 mult. ta. n. bona præſtanẽ inuitis, vt 45. diſt. & qui emendat.

CVm percuſſio.] CASVS. Calumniolus clericus corporalem patiebatur percuſſionem, cuius occaſione Candidus epiſcopus de vrbe veteri ipſum beneficio eccleſię ſpoliauit ſuper quo cũ Gre. querela pulſaretur, præcepit Candido, quatenus omnia ſibi reſtituat, quia ſi pro ęgritudine eccleſia priuaretur, & Deus offenderetur, & alij non inuenirentur, hoc exemplo deterriti, qui vellẽt eccleſiæ militare. Et iſte caſus colligitur ex decre. quæ eſt extra de cle. ęgro. cum percuſſio.

a ¶Purgatione.] id eſt probatione. inf. e aduerſitas.

b ¶Flagellatis.] Sufficienter, ſed nõ ſufficienter afflictis addi poteſt, vt 21. q. 5. ſi quis a proprio & cap. ſeq. & eſt. arg q poſt pniam non poteſt quis accuſari 2. de crimine ſimiliter nec duplici damno debet quis puniri ff. de iu. dot. iure. & ff. de cond. ob cau. ſi pecuniam §. ult. ſimiliter pœna non dẽt verti in culpam, ut 3 d. 5 baptizari. &c. ad eius vero.

c ¶Afflictio.] ſup. 3. queſt. 9. iudicas. & extra de iudi. et ſi clerici. & ſup. diſt. 5. cap. 1.

PRæſentium] CASVS. Adeodatus presbyter accepit a Quintiano epiſcopo ſuo licentiam, vt ad certum tempus abeſſet ab eccleſia ſua, pro quibuſdam ſuis negocijs ordinandis: ſed cum propter ægritudinem ſtetiſſet vltra tempus præfixum ei: eps eius, ſcilicet Quintianus alium ſibi ſubſtituit. Gregorius autem cum ex hoc querelam ſuſcepiſſet, ſcribit Maximiano epiſcopo Syrac. vt inquirat veritatem huius rei, & ſi inuenerit quod ægritudinis cauſa per duos menſes abfuiſſet, reſtituat eum in loco ſuo: ſubſtitutum vero presbyterum ſi non per ſimoniam fuit ibi presbyter ordinatus, in alia quacunque vacante eccleſia inſtituat: ſi vero per ſimoniam, degradetur.

d ¶Per duorum.] Idem forte ſi per vnum, vt ĩ c. ſi quis in clero 3 hic ſumit arg. q ſi epiſcopus indeterminatè licentiauit clericum, non videtur eum licentiaſſe vltra duos menſes: ſed tamen hoc eſt referendum ad arbitrium boni viri conſiderato negocio, arg. ff. de verbo. obl. continuus. Ad hoc c. bene facit ff. de re mil. qui cõmeatus. nã ibi dr̃. q ſi aliquis abeſt vltra ſtatutum tps. p deſertore habetur. ſimi. bonũ. arg. 21. q. 2. placuit. poteſt tñ per modicum tps purgare moram. 88 diſt. perlatum. Non. n. feſtinabit iudex ad ſententiam. vbi quis iuſta cauſa abfuerit 4. vt ff. de dam. infect. ſi finita §. forte, etiam

---

Coadiutor dẽt hr̃e liberam adminiſtrationem.

1 Multo fortius hoc obtinere dẽt in uero prælato: qd̃ eſt verum, vt no. 5. q. 3. c. vlt. Archid.

Afflictio qñque dat afflictis.

2 Hoc arg. nõ procedit 34. q. 2. admonere.

Quod dic vt no. extra de accuſ. de his.

etiam licet ad præfixum terminum reus non veniat, ſed habebit ratio viarum, tĕporis, & ægritudinis, & alterius impedimenti, vt ff. de vaca. mu. tempus ff. quibus ex cau ſſ ma. ſi cui. §. 1. poteſt enim abſens iuſtam hĕre excuſationem, vt extra vt lit. non conteſta. quoniam frequenter;

Pontifices.] CASVS. Aluinus archiepiſcōpus duas fecit quæſtiones Papæ Nicolao. Prima fuit, vtrū propter ægritudinem pontifices ſint abijciendi a dignitate. Et reſpondet ꝙ non, nec alii dĕnt loco eorum ſubſtitui, niſi prius de hoc ſæculo migrauerint, & pſbyteri eorum defectu ſupplere debent, & in quib. ſupplere nō vălent, ſupplebūt vicini epiſcopi, qui debent cum cautela vocari, ne eccleſiæ præiudicium fiat. Secunda quæſtio fuit, vtrum epiſcopi greges ſuos dimittere poſſint, & reſpondet quod non.

aliqua ad eundem ordinem peruenerit, vt in ſimoniacam hæreſim non potuiſſet incidere; in alia [a] quacunque vacante eccleſia eum volumus ordinari. Sin autem in eo quidpiam (quod auertat Dominus) fuerit tale repertum, ipſo etiam presbyteratus priuetur ordine, quem non cauſa replendæ neceſſitatis eccleſiæ, ſed ſola comprobatur ambitione ſuſcepiſſe.

Item Nicolaus Papa Aluino † Ianuenſi archiepiſcopo.

† al. Albino Vienenſi.

¶Pro infirmitate, vel ægritudine Pontifices non ſunt abijciendi, nec in eorum locum alii ſubſtituendi. C. IIII.

Iuo p. 5. c. 352.

PОntifices, qui aliqua occupantur infirmitate, vel ægritudine, abijciendi non ſunt, nec alios in loco corū cōſecrari oportet, niſi ex hac fuerint luce ſubtracti. Quòd ſi de miniſterio ſibi conceſſo conqueruntur, quæ licita ſunt [b], ſacerdotes [c] expleant. In his vero, quæ his præſumere non licet [d], vicinorum [e] vſq; [f] ad recipiendam ſanitatem epiſcoporū auxilia ſubrogentur: & hoc cum cautelæ [g] ſtudio peragatur, ne per neceſſitatis occaſionem præſumptionis pullulet ambitio. Epiſcopos vero, qui Dominici gregis ſuſceperunt curam, atq; ſolicitudinem, ab adminiſtratione eorum diſcedere non oportet, vt accepti talenti pulchritudo non deleatur, ſed certamine † eorum ſalubriter augeatur, & triplicetur [fructus †.

† al. certamen.
† abeſt a multis.

Item ex libro quarto epiſtola ſecunda Cypriani epiſcopi, & martyris ad Antonianum.

¶Viuente epiſcopo alius ſibi ſuccedere non valet. C. V.

Poly. l. 7 tit. 4.
Anſel. l. 6. c 58.
Iuo p 5. c. 359.

FActus eſt Cornelius epiſcopus de Dei, & Chriſti eius iudicio, de clericorum pene omnium teſtimonio, & plebis, quæ tunc [h] affuit, ſuffragio, & de ſacerdotum anti-

b ¶Quæ licita ſunt. vt Miſſam canere, & prædicare, vt 95. diſ. ecce.

c ¶Sacerdotes] ideſt archidiaconi, vel decani, qui vicarii sūt epiſcopi, vt 25. d. perlectis.

d ¶Non licet.] In his quæ ſpectant ad officium epiſcopale, quod eſt 68. d. quamuis

e ¶Vicinorum.] Sic 65. d. ſi forte.

f ¶Vſque] ſic C. de cura. furio. cum alijs

g ¶Cum cautelæ.] ideſt, præſtabit cautionem de bonis eccleſiæ non vſurpandis Ioan.

g ¶Cum cautelæ.] id eſt, præſtabit cautionem quod ex hoc ſibi nullum ius vendicabit. & arg. eſt quod quis pro poſſeſſore habetur ex eo, ꝙ fuit in poſſeſſione 3 niſi proteſtatio præceſſerit, vt hic, & ſup. 24. diſtinctio. presbyteri, & extra de iure patr. conſultationibus. arg. contra ext. de reſtitu. ſpolia. olim 3. & 10. q. 3. quia, & extra de offi. deleg. conſultationibus. Ioan.

ſit ſpoliatus, alias ſecus. Pann. c. conquerente. de reſti. ſpolia. & a iudice cōpetenti habent prætera licet iniuſte faciat.

Pann c. cum cā de of delegati debet ergo appellare, vel reſtitutione in integrum verbis adumbratis petere, ceſſantib remedijs contra priuatos proditis.

3 Iſtā ſnīam videtur tenere Inn. extra de reſti. ſpo. ſæpe. in glo. ff d iud. & c. in ſi ver. Inno. plus vi, &c. Arch.

ter. Lex dicit, ꝙ ſi qui per licentiam abeſt, ſi vſque ad quinquennium non reuertitur, punitur, vt C. de aduoc. di. iu. l. vlti. Io.

a ¶In alia.] Arg. ꝙ ſi concedo alicui eccleſiam, quæ ab eo euincitur, teneor ei aliam concedere, vt extra de præben inter cætera, quia iuuari nos beneficiis non decipi oportet, vt ff. cōmo. l. in cōmodato. §. pen inf. ea. omnis & c. paſtoralis, & eſt cōtra id quod dicit lex, ꝙ donator non tenetur de euictione, vt C. de ædi. edic. ad res donatas, ſed hic non dicitur epiſcopus donare, quia habet neceſſe concedere eccleſiam, & in neceſſitatibus nemo liberalis exiſtit ff. de adi. leg. l. rem legatam. Tamen de dolo poſſum agere contra donatorem, ſi mihi ſcienter det rem alienam, vt ff. de don. Ariſto. §. vlt. Item ſi quis per violentiam expellitur de eccleſia, non haberet recurſum ad epiſcopum: ſicut nec emptor ad venditorem in hoc caſu, vt C. de actio. emp. & ven l. expulſus. Et not. ꝙ hoc c. ſemper conſueuit ad hoc induci, quod ſpoliatus a iudice non poſſit petere reſtitutionem 2 vt 2 q. 1. notum. Iudex enim non dicitur facere violentiam, vt 23. q. 2 c. 1 ff. quod met. cau. l. 3. Semper enim pro ſuo facto præſumitur, niſi poſſit de dolo argui. vt 2. quæſt. 6. hoc etiam. Ioan.

…eſia cui …n poſſit contra qui illā …alit.

…hoc fa …uia pri- …le cauſa …oſcitur …i patet. …ſtitutio …hoc ve …ſi ritè, …iudicè

FActus.] CASVS. Hæc quinque c loquuntur de Nouatione Papa ſchiſmatico, eiuſq; complicibus Eſt ergo caſus huius c. & ſequentis. Defuncto Papa Fabiano, electus eſt Cornelius vere ab oībus Cardinalibus, ſcilicet xvj. habito ſuffragio plebis, & antiquorum ſacerdotum, & bonorum virorum conſenſu. poſtea Nouatianus electus eſt a paucis, qui ſic intruſus Cornelium moleſtādo cœpit orbem peragrare, & catholicos deponere epiſco pos, & alios ſubſtituere. Scribit ergo Cyprianus martyr omnibus Chriſtianis, ꝙ ſolus Cornelius eſt verus Papa: ſed Nouatianus Papa, qui poſt illum Cornelium eſt electus, profanus eſt, & malus; nec dicitur ſecūdus, imo potius nullus, & hortatur Chriſtianos ne recipiant illum: quia licet nunc in initio ferueat, diu tamen durare non poteſt.

h ¶Quæ tunc.] Hic videtur, ꝙ abſentes non ſunt vocandi ad electionem, vt 10 q. 1. hoc ius, & extra de ſent. & re iud. cum olim. maximè ſi ſint remoti, vt extra de elect. cum inter. immo, & ſi in hortis ſunt, non videntur vocandi, vt 2. q. 6. §. biduum. ſufficit enim ad citationē pul-

Abſentes an ſint ad electionem vocandi.

pulſatio campanæ, vt extr. de offi. cuſt. c. 1. & 2. extra de ele. in cauſis, & extra de poſt. prælа. c. pe. & antep. & lex dicit, illos ſolos vocãdos, q̃ ſunt in vrbe, vt C de legatio l. vlt. li. 10. Quod autem vocandi ſint abſentes, probatur 63. diſt. quanto alioquin plus nocet contemptus vnius, quã contradictio pluriũ, vt extra de elect. q̃ ſicut, & c. cũ nobis olim. Nam remoti ſunt vocandi vbi tractatur publica vtilitas, vt C. de decur. curiales 2 li. 10. Solu. Sẽper vocandi ſunt vbi cõmode vocari poſſunt, vt extra de electi, quod ſicut. ſed ſi abſentes non poſſunt intereſſe, reliq poſsũt eligere, vt ibidem dicitur. tamẽ ſi aliquis nõ poteſt intereſſe, ſi ſuo iuramẽto fidem de hoc fecerit, p̃mittitur ei per procuratorem eligere, q ſit de collegio, vt extra de elec. q a propter. extra p̃uin. c iam tamen nõ ſunt vocandi, vt extra de elect. coram. quia poteſt abſens habere iuſtam excuſationẽ, vt extra vt lite. non cõteſt. q̃m frequenter. Hodie autem ſuper iſta vocatione ſufficit conſuetudo eccleſiarum, per decretalem extra de elect. in Geneſi.

g ¶ Initia.] Arg. contra nouitios magiſtros, qui primo feruent, & poſtea deficiunt. 23. q. 4. diſplicet, & c. non inuenitur, &c. ſi eccleſia. immo a minimis eſt incipiendum, vt 48. d. ſicut.

Sti-

quorum, & bonorum virorum collegio a, cum nemo ante ſe factus eſſet, cum Fabiani locus, ideſt cum locus Petri, & gradus cathedræ ſacerdotalis vacaret: quo occupato [a] de Dei voluntate, atq; omnium noſtrum conſenſione firmato [b], quiſquis iam epiſcopus fieri voluerit, foris fiat neceſſe eſt; nec habeat eccleſiaſticam ordinationem [c], qui eccleſiæ non tenet vnitatem. Quiſquis ille fuerit, multum de ſe licet iactans, & ſibi plurimum vendicans, profanus eſt, alienus eſt, foris eſt. Et cum poſt primum ſecundus eſſe non poſſit; quiſquis poſt vnum, qui ſolus eſſe debeat, factus eſt, non iam ſecundus ille, ſed nullus [d] eſt.

a ¶ Collegio.] *Sic legitur in codicibus* Cypriani *impreſſis, & manuſcriptis, &* Polycarpo; *Ac ſimilis fere locutio eſt in ſequenti capite, &* 2 3. *q.* 8. *ſi quis membrorum. Antea erat,* conſenſu.

Item in eadem epiſtola inferius.

¶ Non eſt epiſcopus, qui in locum viuentis irrepſerit. C. VI.

Anſ. l. 6. c. 58.

NOuatianus β epiſcopus non eſt, qui Cornelio epiſcopo in eccleſia a ſexdecim coepiſcopis facto, adulter; atq; extraneus epiſcopus fieri a deſertoribus per ambitum nititur: & cum ſit a Chriſto vna eccleſia per totũ mundũ in multa membra diuiſa [e], item epiſcopatus vnus, epiſcoporum multorum concordi numeroſitate diffuſus; ille poſt Dei traditionem poſt connexam, & vbique coniunctam catholicæ eccleſiæ vnitatem, humanam [f] conatur † eccleſiam facere, & per plurimas ciuitates nouos Apoſtolos ſuos mittit, vt quædam recentia inſtitutionis ſuę fundamenta conſtituat: cumque iam pridem per omnes prouincias, & per vrbes ſingulas ordinati ſint epiſcopi in ętate antiqui, in fide integri, in preſſura probati, in perſecutione proſcripti; ille ſuper eos creare alios pſeudoepiſcopos audet: quaſi poſsit, aut totum orbem noui conatus obſtinatione peragrare, aut eccleſiaſtici corporis compaginem γ diſcordiæ ſuæ ſeminatione reſcindere; neſciens ſchiſmaticos ſemper inter initia [g] feruere, incrementa vero habere nõ poſſe: nec augere quod illicite cœperint, ſed ſtatim cum praua ſua æmulatione deficere. *& infra.* ¶ Qui ergo nec vnitatem ſpiritus, nec coniunctionem pacis obſeruat, & ſe ab eccleſiæ vinculo, atque a ſacerdotũ collegio ſeparat; epiſcopi nec poteſtatem poteſt habere, nec honorem; qui epiſcopatus nec vnitatem voluit tenere, nec pacem.

† *conatur*] orig.

β ¶ Nouatianus.] *Recte aptatum eſt a collectoribus hoc initium ne ſuperiora etiam afferenda eſſent. Nam apud Cyprianum ſic legitur poſt multa:* niſi ſi epiſcopus tibi videtur, qui epiſcopo in eccleſia, &c.

γ ¶ Corporis compaginem.] *Sic emendatum eſt ex aliquot vetuſtis, & Anſelmo, & ipſo originali: antea enim legebatur,* ordinis compagem.

Idem ad Florentinum Puppianum, eod. lib. 4. epiſ. 9.

a ¶ Quo occupato] Ideſt, canonice ſũpto.

b ¶ Firmato.] Ergo electio Papæ eſt confirmanda 1.

1 Hoc tñ nõ eſt verum & ſpeciale eſt in eo quia cum eligitur cõfirmatur, & confirmãdo eligitur, vt 23. diſt. in nomine Domini.

c ¶ Ordinationem.] Argu. quod quæ ab intruſo fiunt, non tenẽt, vt 12. q. 2. alienationes 9. q. 1. ordinationes.

ADDITIO. Ad hoc no. ext. de elect. nihil. in gl. in duobus caſibus. ext. de ſchiſmat c 1. ibi videas.

d ¶ Sed nullus] Arg. q̃ nullus eſt, qui malus eſt. ſim. extra de transla. inter corporalia. ſic 2. q. 7. non omnes, & 19. diſtin. ſecundum. Arg. contra 1. q. 1. quod quidam.

e NOuatianus.] ¶ Diuiſa.] 24. q 1. loquitur.

f ¶ Humanã.] ideſt, non ſpiritualem.

¶Non eſt in eccleſia, qui cum epiſcopo pacem non habet. C. VII.

Iuo p.5.c.360.

SCire debes epiſcopum in eccleſia [a] eſſe, & eccleſiam in epiſcopo; & ſi quis cum epiſcopo non ſit, in eccleſia non eſſe: & fruſtra ſibi blandiri eos qui pacem cum ſacerdotib. Dei non habentes obrepunt, & latenter apud quoſdam communicare ſe credunt; quando eccleſia †, quæ catholica una eſt, ſciſſa non ſit, neque diuiſa.

† al. eccleſia catholica, quæ vna.

Idem ad Iubaianum.

¶Suo iuri quis cedere non debet. C. VIII.

Gen. 25.

QVam periculoſum [b] ſit in diuinis [c] rebus, vt quis cedat iuri ſuo, & poteſtati; ſcriptura ſancta declarat, cum in Geneſi Eſau primatus [d] ſuos inde perdiderit; nec recipere id poſtmodum potuerit quod ſemel ceſſit.

Idem lib. 1. epiſt. 6. ad Magnum.

¶Perditionem ſibi acquirunt qui ab epiſcopis recedentes vnitatem eccleſiæ ſcindunt. C. IX.

3. Reg. 12.

DEnique quàm ſit inſeparabile unitatis ſacramentum, & quam ſine ſpe ſint, & perditionem ſibi maximam de indignatione Dei acquirant, qui ſchiſma faciunt, & relicto epiſcopo alium ſibi foris pſeudo epiſcopum conſtituunt, declarat in libris regnorum ſcriptura diuina, ubi a tribu Iuda, & Beniamin decem trib. ſciſſæ ſunt, & relicto rege [ſuo [e] † alterum ſibi foris conſtituerunt: [Et indignatus eſt, inquit, Dominus in omne ſemen Iſrael, & dimouit eos, & dedit eos in direptionem, donec abijceret eos a facie ſua; quia diſſipatus eſt Iſrael a domo Dauid, & conſtituerunt ſibi regem Hieroboam filium Nabat:] Indignatum eſſe Dominum dicit, & eos in perditionem dediſſe, quòd ab unitate diſſipati eſſent, atq; alterum ſibi regem conſtituiſſent. Et tanta indignatio Domini extitit aduerſus illos, qui ſchiſma fecerant, ut etiam cum homo Dei ab Hieroboam miſſus eſſet, qui ei peccata ſua exprobraret, atque ultionem futurã prædiceret, panẽ quoq; apud illos edere, & aquam bibere uetaretur. Quod cum nõ cuſtodiſſet; & contra præceptum Dei prandiſſet, ſtatim diuinæ cenſuræ maieſtate percuſſus eſt, ut inde regrediens

† abeſt ab ori.
4. Reg. 17.
3. Reg. 13.

SCire debes.] CASVS. Scribit Cyprianus ad Puppianum, ꝙ ſolus Cornelius eps: & ei obediẽtes ſunt in eccleſia. Nouatiani vero, qui cum ſacerdotibus Dei pacem non habent, & per obreptionem dignitatem arripiunt, non ſunt in eccleſia, quæ tantum vna eſt, nec poteſt eſſe diuiſa. [Cum epiſcopo non ſit:] ſcilicet in communione epiſcopi.

a ¶In eccleſia.] 6. q. 2. ſi tantum. cõtra. ſed ibi ſolutum eſt. hic dicitur eccleſia epiſcopus: alibi eſt idem quod eccleſiaſtici viri, vt ſup. 63. diſt. c. alibi ponitur pro maiori parte, vt ſu. 5 . d. Apoſtolica quandoq; pro congregatione fidelium inf. de conſe. d. 1. eccleſia. Et dic per exempla varias ſignificationes, vt ext. de teſt. relatum. & extra de ver. ſig. cum clerici. ex. de vſu. pal. c. 1.

QVam periculoſum.] CASVS. Cornelius Papa volebat renũciare papatui propter tribulationes, quas a Nouatiano ſuſtinebat: ſed Cyprianus dehortatur eum, & dicit hoc non eſſe ei faciendũ: quia ſibi eſſet periculoſum, ſi in tanta tribulatione eccleſiã dimitteret: & præterea ſi modo renunciaret, de cætero repetere non poſſet. Et hoc probat exemplo Eſau, qui ius primogenituræ cui renunciauit, repetere non potuit.

b ¶Quam periculoſum.] Argu. qui iuri ſuo renunciat, illud repetere non poteſt. inf. ea. cos. 13. q. 4. ſi illic. ff. de ſuc. edi. l. 1 §. qui ſemel & C. de pac. poſt quã [illegible] c. hoc nequaquã. & ff. de ędil. ed. quæritur, §. ſi venditor. vbi dicitur, ꝙ remittentib. actiones ſuas nõ eſt dandus regreſſus ad eas. 92. d. ſi quis eps. 18. q. vlt. dudum. & notaui. 6 q. 3. denique.

Iuri ſuo renuncians, illud repetere, non poteſt.

c ¶In diuinis.] Tẽpore periculi, vt inf. ea ſuggeſtum.

d ¶Primatus.] Ius ergo primogenituræ (vt dicunt) eſt dignitas talis. quia primogeniti prę alijs in feſtis ſacrificia offerebant, & ꝙ ſedebant ad dexteram patris. & quod cibos duplicatos recipiebãt. Et dicit Gandulphus Eſau cõmiſiſſe ſimoniam: quia illud ius ſpirituale fuerat qđ vẽdidit † . ſed eſt cõtra eũ .. quæ 1. qui ſtudet vbi dicitur ꝙ Giezi fuit primus q commiſit ſimoniã. Sed nunquid peccauit Iacob emendo? Nõ. quia gratis hoc fuiſſe daturus, vel qa redemit id quod ſibi diuinitus erat debitum. ext. de diuor. gaudemus

Ius primogeniturę an ſit ſpirituale.

† Dicit Hu. hoc eſſe falſum, qa nullum ſpũale vendidit: ſed quia in tali venditione peccauerit: vt ex eo qđ le. & not. de pœn. d. 3. Iudas.
Dicit L. ꝙ I eo ſolo peccauit qa vilem cibum exarſit. 41. d. quiſquis, & idem Hug.

DEniq.] CASVS. Hoc capitulum diuidit in duas partes. In 1. parte oſtendit Cyprianus ſchiſmaticos graui pęna eſſe puniendos. Et hoc probat trib. exẽplis. ſ. exemplo decẽ tribuũ, quas Dominus captiuauit, & retruſit vltra montes Caſpios: qa ſegregato Roboã filio Salomonis, fecerunt ſibi regem Hieroboam filium Nabath & exemplo Abdo prophetæ, qui necatus eſt a leone: qa comedit panem & bibit aquam in terra decem tribuũ contra Domini prohibitionem. Et exempla Samaritanorũ, quos Dñs voluit dimitti & præteriri: qa ibi erant ſchiſmatici. In 2 parte, dicitur, ꝙ non prodeſt Nouatianis adorare vnum & eundẽ Deum, quẽ Cornelius adorat; quia Core & Dathan & Abyron adorabant eundẽ Deũ cum Moyſe & Aaron. tñ ſunt percuſſi pp ſchiſma, qđ fecerũt, & thuribula eorũ cõflata in ſignũ perpetuũ affixa ſunt altarib. Secunda pars incipit ibi, [Qđ vero]

e ¶Rege ſuo.] Scilicet filio Salomonis. Et eſt hic arg. ꝙ filij regum de iure debent eſſe reges. argu contra 8. q. 1. Moyſes. & 93. d. legimus.

Regum filij debent eſſe Reges.

impetu, ac morſu leonis in itinere necaretur. *& paucis interiectis.* ¶Satiat adhuc *a* in Euangelio ſuo Dominus, & maiorē intelligentiæ ſuæ lucē manifeſtat, ꝙ ijdē qui[a] ſe tunc à tribu Iuda, & Beniamin ſciderant, & Hieroſolymis derelictis in Samariam ſeceſſerant inter profanos, & gentiles computarētur. Nam, cum primū diſcipulos ſuos in miniſterium ſalutis mitteret, mandauit, & dixit: [In uiam gentium ne abieritis, & in ciuitatē ſamaritanorū ne introieritis:] & Ad Iudæos prius mittēs, gentiles adhuc præterire iubet. Addēdo autem & ciuitatem Samaritanorum debere omitti, vbi erant ſchiſmatici, oſtendit ſchiſmaticos gentilibus adæquari.[b] *& poſt pauca.* ¶Quòd vero eundem, quem & nos Deum patrem, eundem filium Chriſtum, eundem ſpiritum ſanctum noſſe dicuntur, nec hoc adiuuare tales poteſt. Nam & Core, & Dathan, & Abyron cum ſacerdote Aaron, & Moyſe eundem Deum nouerant: pari lege, & religione viuentes, vnum, & verum Deum, qui colendus, atque inuocandus fuerat, inuocabant: tamen quia loci ſui miniſterium tranſgreſſi contra Aaron ſacerdotem, qui ſacerdotium legitimum dignatione Dei, atque ordinatione præceperat, ſacrificandi ſibi licentiam vendicauerunt, diuinitus percuſſi pœnas ſtatim pro illicitis conatibus rependerunt: nec potuerūt rata eſſe, & proficere ſacrificia irreligioſe, & illicite contra ius diuinæ diſpoſitionis oblata. Thuribula quoque ipſa, in quibus incenſum illicite fuerat oblatum, ne in vſu de cætero eſſent ſacerdotibus, ſed potius indignationis, & vltionis diuinæ memoriam corrigendis poſteris exhiberent; iuſſu Domini conflata, atq; igne purgata in laminas ductiles producuntur, & affiguntur altari, ſecundū quòd loquitur ſcriptura diuina: [Memoriale[c], inquit, filiis Iſrael, vt an accedat quiſdam alienigena, qui non eſt ex ſemine Aaron, imponere incenſum ante Dominum, vt non fit, ſicut Core.] Et tamen illi ſchiſma [d] non fecerant, nec foras egreſſi contra Di ſacerdotes impudenter, atque hoſtiliter rebellauerāt. Quod nunc hi eccleſiam ſcindentes, & contra pacem, atque vnitatem Chriſti rebelles, cathedram ſibi conſtituere, & primatum aſſumere, & baptizandi, atque offerendi licentiam vendicare conantur.

a ¶Satiat adhuc.] *Antea legebatur,* Sed adhuc. *Emēdatum eſt ex uetuſtis codicibus Cypriani, quos Romana editio hoc loco ſecuta eſt. Hoc vero utitur etiam in libro de opere, & eleemoſynis ſic ſcribens,* deprecationes ſolas parum valere, niſi factorum, & operum acceſſione ſatientur. *Ita enim habent vetuſti codices, & cætera editiones præter Romanam, in qua operarum culpa, eius verbi loco, poſitum eſt,* adiuuentur.

Item Leo quartus Vernoni Duci Britanniæ.

¶Non eſt defendendus, qui viuentis locum inuadit. C. X.

NOn furem[e], nec latronem, qualem Gillandum †eſſe ſentimus in Nānetica ſede, qui viuentis (quod non licuit) locum non timuit vſurpare, pro cuiuſcunque muneris donis vltra debes defenſare.

Item Euariſtus Papa, epiſt. 20. omnibus epiſcopis.

¶Non licet epiſcopo eccleſiam ſuam dimittere. C. XI.

SIcut vir non debet adulte-

a ¶Quòd ijdē qui.] arg. ꝙ idem eſt populus qui fuit ante mille annos 1. ſic 16. diſt. habeo. & ff. de iudic. proponebat. Sed cōtra illi fuerūt ante tēpus Chriſti ultra Calpios mōtes trāſlati. Sed dic, ꝙ adhuc multi ſequebantur eos in vitijs ſuis: vnde illi ijdē dicebantur eſſe cum eis 1. q. 1. cito.
b ¶Adæquari.] 24 q. 1. nō afferamus. cōtra vbi dicit ſchiſma eſſe grauius peccatū, ſed expone grauius, ideſt periculoſius. 32. qō. 4. nemo.
c ¶Memoriale.] Hæc quæ generant materiā mali, iubentur publice exponi, vt alijs terror incutiatur, vt hic, & 19. q. 3. mādamus quandoq iubeē deſtrui, ne refricēt facti memoriam. 15. q. 1. mulier. lo.
d ¶Schiſma.] Ita magnum, ut iſti Nouatiani nouam fecerint eccleſiam.
NOn furem] CASVS Verno dux Britanniæ ꝓpter munera defendebat Gillandum, qui ſedem Nanneticam vſurpauerat viuente prælato: vnde Leo monet ipſum ducem ne decetero Gillandum defendat.
e ¶Nō furem.] Ideſt, nō inuaſorem: furtū enim non committitur in re immobili, ut inſtitu. de vſuc. §. quod autem. 2.
SIcut. CASVS. Hoc c diuidit in duas partes. In prima parte notatur ſimilitudo inter matrimonium ſpirituale, & carnale: quia ſicut vir non debet uxorem ſuam dimittere; ita nec Epiſcopus Eccleſiam ſuam abſque incur-

1 Ad huius dicti declarationem videas qōnem ꝟ quæ incipit Bonon. intrauerunt, &c & eſt qō dn̄icalis. & inf ea. ſicut vii. in gl 2. & qđ leg. & not 32. q 4. recurrat. ver. quæ aūt peperit. Ar.

2 Quod legi. & no. ext. de ele. dudum.

Matth. 10.

inf. 24. q. 1. c. didicimus. §. quod vero. *Num. 16.*

Ibidem.

†*al. Giſlardum.*

Poly. l. 1. tit. 8. Burc. l. 1. c. 76. Anſ. l. 6. c. 102. Iuo p 5. c. 182.

ineuitabili neceſſitate, vel Apoſtolica mutatione, & ſicut uxori nõ licet dimittere uirũ, & adhærere alij, licet fuerit fornicatus; ſed aut ei reconciliari, aut innupta remanere: ſic eccleſia ſuum non dēt dimittere epm; & ſi dimiſerit, aut ſibi reconcilietur, aut innupta permaneat. in dimittere, ut alij adhæreat.

d ¶ Adulterata.] Ergo eccleſia põt delinquere, & etiam vniuerſitas. ar. ff de orig. iur. l. 2. illud. & eſt contra illud ff. de dolo, ſi ex dolo. vbi dicitur, ꝙ municeps non poteſt facere dolum: ſupple de facili. Sed nunquid poteſt eccleſia, vel ciuitas excõicari: dico ꝙ nõ vt 24. q. 3. ſi habes. Sed maiores de eccleſia [1] poſsũt excõicari, vt extra de ſi. veniẽs. & ff. de con. & demon. municipibus. & 44. diſ. commeſſationes. Dico enim ꝙ ſi eccleſia, vel ciuitas poſſet excommunicari, leq̃retur abſurditas. nã omnib. illis mortuis, & alijs ſubſtitutis eſt eadem eccleſia: ergo adhuc eſſet excõicata, ſi priores canonici non petijſſent abſolutionem adhuc. de hoc notaui 12. q. 2 epiſcopus qui 2.

Vniuerſitas delinquere poteſt.

Excõicari nequit eccleſia, vel ciuitas.

1 Adhoc facit qđ leg & not. ſup. ead. q. denique. & habes de hoc plures concor. ext. đ iur. pa. qm̃ quibuſdam. in gl. 1. ver. item quid ſi, &c. & de conſe diſt 1. de fabrica. Arch.

rare [a] vxorem ſuam; ita nec epiſcopus eccleſiam ſuam, id eſt ut illam dimittat, ad quam ſacratus eſt, abſque ineuitabili neceſſitate, aut Apoſtolica, uel regulari mutatione, & alteri ſe ambitus cauſa coniungat. Et ſicut vxori nõ licet dimittere virum ſuum, vt alteri ſe, viuente eo, matrimonio ſociet, aut eum adulteret [b], licet fornicatus [c] ſit vir eius, ſed iuxta Apoſtolũ, aut viro ſuo reconciliari debet, aut manere innupta; ita eccleſiæ non licet dimittere epiſcopum ſuũ, aut ab eo ſe ſegregare, vt alterũ, viuente eo, accipiat: ſed aut ipſum habeat, aut innupta maneat: id eſt alterum epiſcopũ, ſuo viuente, nõ accipiat, ne fornicationis, aut adulterij crimẽ incurrat. Si uero adulterata [d] fuerit; id eſt, ſi ſe alteri epiſcopo iunxerit, aut ſuper ſe alterum epiſcopum adduxerit, aut eſſe fecerit, vel deſiderauerit; per acerrimam pœnitentiam, aut ſuo recõcilietur epiſcopo, aut innupta permaneat. *& paulo poſt.* ¶ Epiſcopũ vero oportet opportune, & importune, atque ſine intermiſſione eccleſiam ſuam ducere, eamque prudẽter regere, & amare, vt à vitijs ſe abſtineat, & ſalutem conſequi poſſit æternam. Et illa cum tanta reuerentia eius doctrinam debet ſuſcipere, eumque amare, & diligere, vt legatum Dei [e], & præconem veritatis.

1. Cor. 7.

Burc. l. 1. c. 189. Iuo p. 5. c. 305.

e ¶ Vt legatum Dei.] Epiſcopus dicitur legatus Dei, & tamen eſt iudex ordinarius vnde patet, quod legatus Papę eſt iudex ordinarius, vt proconſul.

ECCE. CASVS. Cõcludit Grat. ex ſupradictis, & bene ſoluit dicens, ꝙ propter ægritudinem nõ debet alius epo ſubſtitui, niſi ipſe infirmus ſingulariter hoc poſtularet: & tunc licite fieri põt, ſi hoc in ſcriptis poſtulauerit. Et hoc probatur per capitulum ſup. c. ſcripſit. & ad hoc inducit exemplum de Augu qui poſtulante Valerio ſenectute grauato, fact' eſt epiſcopus, vt in eo. cap. no. ſup. ſed in originali quod ſequitur poſtea planum eſt.

f ¶ Sed illud Gregorij.] ſup. ea. cap. ſcripſit.

g ¶ Si vero.] Hoc habet in originali vnde hoc extractum eſt.

h ¶ Petierit.] Ergo nulli infirmo dandus eſt coadiutor, niſi hoc petat. inf. ead. qualiter & cap. quamuis, &c. ſcripſit. Argu. contra extra de ec. ædifi. ad audientiam.

Ecce his auctoritatibus patenter oſtenditur, ꝙ epiſcopo viuente alius ſuperior ordinari nõ poteſt, nec etiam pro eius ægritudine. Sed illud Gregorij [f] *intelligendum eſt, quando ille, qui ægrotat, alium ſibi ſubſtitui non rogat. Cæterum, quando aliquis, vel ſenectute, vel infirmitate grauatus ſuſceptum officium adminiſtrare non valet, ſi alium ſibi ſubſtitui petierit, rationabiliter fieri poteſt. Vnde in eodem cap. ſequitur* [*Si vero* [g] *idem Ioãnes a forſan pro moleſtia ſua petierit* [h], *vt ab epiſcopi honore debeat vacare, eo petitionem ſcripto dante, concedendũ eſt: aliter autem facere pro omnipotentis Dei timore omnimodo non audemus.*] *Hinc etiam B. Auguſtinus epiſcopo ſuo nondum defuncto, ſed ſenectute grauato cathedram epiſcopalem ſuſcepit.*

ſu. ea. c. ſcripſit.

L. 9. reg. epi. 41.

Vnde in epiſt. Paulini vnic. ad Romanum legitur.

a ¶ Si vero idem Ioannes.] *Hæc ſunt in regeſto B. Gregorij lib. 9. epiſt. 41. & ſequuntur poſt c. ſcripſit. ſupra eadem.*

¶ Auguſtinus non tam ſucceſſit, quàm acceſſit.

C. XII.

B. Aug. epiſ. 34. & 110.

NOn autẽ tantũ hoc ſcribimus gratulandũ, ꝙ epiſcopatum Auguſtinus acceperit, ſed ꝙ hanc Dei gra-

In ſecunda parte dicitur, ꝙ ẽps debet docere, & amare eccleſiam ſuam, & econuerſo eccleſia epiſcopum ſuum. Secunda pars incipit ibi.] Epiſcopum vero.]

a ¶ Adulterare.] Id eſt, dimittere ut adulteretur cum alia.

b ¶ Adulteret.] Id eſt, dimittat fornicantem.

c ¶ Fornicatus.] Vxor poteſt dimittere virum ob fornicationem ſicut vir vxorem: quia non ad imparia iudicantur. 32. q. 1. ſi quis uxorem, ſed non poteſt cum dimittere, ut alij adhæreat.

Fornicatio parat conjes.

NOn autem. CASVS. Paulinus ſignificauit Romano, ꝙ Valerio epiſcopo Hipponen. eccleſiæ viuo, & incolumi poſtulante, coepiſcopus factus eſt ei Aug. de cuius promotione, & electione non ſolum lætatus eſt, ſed etiã lætatus quod Africana eccleſia talem meruerit habere paſtorem.

a ¶ Nouo more.] Sed contra in nullius pſona eſt omittendū, qđ ſtatutis generalibus continetur.61. diſt. miramur. Sed illud nó fit pp vtilitatē perſonæ, ſed eccleſiæ. ADDITIO. Dicit Laur. ꝙ iſtud fuit ſpeciale ad eccleſiam Hipp. quod dicit litera.

ſtia capitis oppreſſus, Romam iuit, ut ibi liberaretur: quem cum G. ad preces Ariminenſium hortaretur, vt ſi ſe melioratum ſentiret, ad eccleſiam ſuam reuerteretur: ipſe ſupplicauit, vt quadriennio expectaretur, & datæ ſunt ei induciæ quadrienij. ſed elapſo quadriennio cum

tia curam meruerit Africanæ eccleſia, vt verba cęleſtia Auguſtini ore perciperet; qui ad maiorē Dominici muneris gratiam nouo more [a] prouectus, ita cōſecratus eſt, vt non ſuccederet [b] in cathedra epiſcopo, ſed accederet [c]. Nam incolumi Valerio Hipponenſis eccleſiæ epiſcopo, coepiſcopus Auguſtinus eſt.

Hoc idem probatur auctoritate beati Gregorij, qui Ariminenſi epiſcopo dolore capitis laboranti, alterum ſubrogauit, ita ſcribens in 7. lib. regeſti ſui, indi. 2. epiſt. 49. ad Manianum epiſcopum Rauennæ.

¶ Epiſcopo grauato infirmitate alius ſubrogari poteſt. C. XIII.

QValiter ordinati à nobis ſacerdotis, corporis, qua noſtis, impediēte moleſtia, Ariminēſis eccleſia paſtorali hactenus ſit regimine deſtituta, dudum fraternitas veſtra cognouit. Quem, dum habitatorum loci illius precibus permoti ſæpius hortaremur, vt ſi de eadē capitis, qua detinebat, moleſtia melioratū ſe eſſe ſentiret; ad ſuā auxiliante Domino reuerteretur eccleſiā; datis inducijs in hoc quadriennio [d] expectatus eſt. Quem, dum monitu cleri, ciuiumque huc venientium, noſque precibus vrgentium † inſtantius hortaremur, vt ſi valeret, cum eis auxiliante Domino remearet; data [e] in ſcriptis ſupplicatione nos petijt: vt quia ad eiuſdem eccleſiæ regimē, vel ſuſceptum officium pro eadem, qua detinetur, moleſtia aſſurgere nullatenus poſſet; eccleſiæ ipſi ordinare epiſcopum deberemus. Vnde, quia cunctarum eccleſiarum iniūcta nos ſolicitudinis cura conſtringit, ne diutius gregi fidelium deſit cuſtodia paſtoralis, illorum precibus,

Burc. l. 1. c. 189. Iuo p. 4. c. 305.

† al. arguentium.

Epi duo qñque poſſunt eſſe.

b ¶ Vt non ſuccederet.] Sic ergo vterq. inſolidum eſt eps, ſi. 21. q. 1 relatio. & vterque pōt hominē per ſe ſoluere & ligare. ff. de adm. tu. ſi plures. ff de exerc. l. 1. §. ſi plures. & ff. de offic. procon. l. 1. Sed nunquid quem unus ligat, poteſt alter abſoluere? & vr ꝙ nō, qa pares ſunt unde uidetur ꝙ ſententia pro reo teneat. ff. de reg. ius inter pares. Item ſi ſimul ferāt contrarias ſententias, cuius ſententia tenebit? Videtur ꝙ mutuo ſe impediant. ff. de uſufr. quoties. & hæc forte vera ſunt, ubi ſimul adminiſtrant [1] ſed hic forte Valerius ceſſit adminiſtrationē Auguſtino. quia facilius expeditur adminiſtratio per unū quam per plures. ff. de admi. tu. l 3. § vlt. vel dic ꝙ licet uterq. habeat dominiū, & iuriſdictionem in ſolidum, tamen vnus ſine altero nō poteſt iudicare, ad inſtar plurium judicum, vt 2. quæſt 6 §. diffiniti ua. verſicu. ſi plures. extra de offic. deleg. quamuis & cap. cauſam. niſi aliter fuerit eis conceſſum à Papa: ſicut quandoque fuit in duobus legatis Alemaniæ: ſed tamen ex hoc poſſet oriri diſcordia, vt quem vnus condemnaret, alter abſolueret. Item nunquid eodem modo poſſunt eſſe duo Apoſtolici, argu. ꝙ non. ſup. ea factus, & dominus tantum vnum conſtituit. 24 q. 1. ita loquitur & capitu. quicumque. quidam contra quòd diſpenſari non poteſt. 25. quæſt. 1. ſunt quidam præterea quia una eſt eccleſia catholica, & vnum caput, & tamen plures Imperatores fuiſſe legimus: 21. diſtin. nunc autem. ſed hoc non eſt ita, quia offenderetur iſta regula, Vnam ſanctam catholicam, & c. 23. diſtin. qui epiſcopus. Item nunquid Papa poteſt renunciare? Vtique. nam Marcellus renunciauit 21. diſtinct. nunc autem. & Clemens Papa: ſed poſt Linum & Cletum iterum recepit cathedram 8. q. 1 3. Petrus.

1 Alij dicūt, ꝙ tenet ſnīa pro reo, vt in l. prædi inter pares, niſi in caſibus quod dic vt leg. & no. extra de re iu. duob. Arch.

Papæ duo non poſſunt eſſe.

c ¶ Accederet] Videtur tamen ꝙ Auguſt. in adminiſtratione fuit minor [2] 40. diſt ante omnia. in fi. quia vt dicetur, in caſu neceſſitatis, erit unus epiſcopus vicarius alterius: ne ſit ibi monſtrum habens duo capita. extra de offic. iud. ord quoniam in pleriſque.

2 Hoc aſſertiue dicebat. L dicens quod ipſi Auguſtino datus eſt locus à Valerio.

HOC IDEM CASVS. ſu. in §. ecce. in c. non autem. dictum eſt, quòd vno epiſcopo poſtulante poteſt alius ſubſtitui. Nunc vero probatur idem auctoritate Greg. qui Ariminen. epiſcopo rogante alium ſibi ſubſtituit.

Q Valiter.] CASVS, Ariminenſis epiſcopus mole-

cum non conualeſceret, & Gre. ad preces clericorum, & ciuium ipſum inſtantius hortaretur vt rediret, renuncians ſupplicauit Papæ, quatenus ibi alium ordinaret. Scripſit ergo Gregorius Viſitatoribus illius eccleſiæ totā ſeriē rei geſtæ: & ſic admonuit clerum, & populum, vt dignum eligerent, & præcepit eis, vt illum examinent quem oēs elegerint, ſicut etiam ipſi poſtulauerunt. & ſi inuenerint eum dignum, mittant eum Romam cum decreto electionis ad ordinem ſuſcipiendum; & ibi incipit conſtitutio: Dudum veſtra fraternitas cognouit qualiter Ariminenſis eccleſia paſtorali hactenus, ac ſacerdotali ſit regimine deſtituta, impediente moleſtia corporis [Sacerdotes,]. Id eſt epiſcopi ordinati à nobis.

d ¶ Quadriennio.] Quadriennium enim datur, vt poſſit abeſſe cauſa curationis: ſed annus datur ei tantum ad experiendum ſi poſſit celebrare. ſup. 33. diſt. communiter. vel etiam 30. dies, vt inf. q 2. c. vlt. potius debuiſſet iſte epiſcopus fugiſſe Romam pro ſanitate recuperanda ſicut communis filius, vt 23. diſt. communis. & eſt hic arg quòd Romæ eſt ſanum morari. Ioan.

e ¶ Data.] Ergo in ſcriptis facienda eſt renunciatio: alias non tenet. ſu. e. q. §. ecce. Io. ꝙ falſum eſt, cum etiam ſolo facto poteſt aliquis renunciare, vt extra de app. ſolicitudinem, & extra de ijs quæ fi. à ma. par. cap. ex ore. & etiam ſolis verbis, vt C. de pac. poſtquam. B.

a ¶ Com-

a ¶Compulſi.] Abſolute ponitur ille nominatiuus, & non habet verbum.

ADDITIO. Alias compulſus, & tunc vnitur cum illa dictione, nobis. & tunc ſic. viſum eſt nobis compulſis precibus illorum, &c. ſecũdum Hug. alias compulſi eſt genitiui caſus ſecundum. L.

b ¶Heptateuchi.] Heptateuchum ab hepta dr̃, quod eſt ſeptem, & teuchos, quod eſt volumẽ. vnde heptateuchum, ideſt, volumen ſeptem librorum, ſup. d. 49. hinc etenim ſunt quinque libri Moyſi, & liber Ioſue, & liber Iudicũ, qui ibi continentur.

Heptateuchum, quod dicitur.

huiuſque ex ſui impoſſibilitate renunciatione compulſi [a], viſum nobis eſt eidem Ariminenſi eccleſię debere epiſcopum ordinari: & datis ex more præceptis, clerum, plebemque eiuſdem eccleſiæ non deſtitimus admonere; quatenus ad eligendum ſibi antiſtitem concordi prouiſione concurrant. Hortamur igitur, vt fraternitas veſtra eum; quem vno conſenſu omnes elegerint, ſicut & ipſi a nobis popoſciſſe noſcuntur, ad ſe faciat euocari: quem cauta ex omnibus examinatione diſcutite, & ſi ea, in eo, quæ in textu heptateuchi α [b] more multata ſunt, minime Domino fuerint opitulante reperta, atque fidelium perſonarum relatione eius vobis quoque vita placuerit, ad nos eum cum decreti [c] pagina, veſtræ quoque addita teſtificationis epiſtola deſtinate: quatenus eidem a nobis eccleſiæ Domino diſponente conſecretur antiſtes.

α ¶Heptateuchi.] *Apud B. Gregorium in hac epiſtola, & in multis alijs locis legitur,* Eptatici, *ſicut eſt etiam in Burchardo, & Iuone, & aliquot vetuſtis* Gratiani *exemplaribu. Et de hac voce notatum eſt ſupra diſt. 15. c. ſancta Romana. in ver. Pentateuchum.*

Item ex eodem regeſto, lib. 11. epiſt. 7. ad Etherium epiſcopum.

¶De eodem. C. XIIII.

Bur. l. 1. c. 191. Iuo p. 5. c. 307.

QVamuis triſte [d] nobis ſit valde, quod loquitur, atque fraterna nos compaſſio flere potius vrgeat, quam aliquid de auditis definire permittat; ſuſcepti tamen ſolicitudo regiminis cor noſtrum inſtanti pulſat aculeo, magna nos eccleſijs cura proſpicere, & ne qua earum poſſit vtilitas deperire, quod fieri debeat, Deo auctore, diſponere. Peruenit igitur ad nos quibuſdam referentibus quendam epiſcopum ita paſſionem capitis incurriſſe, vt quod mente alienata agere ſoleat, gemitus & fletus audire ſit. Ne ergo languente paſtore grex (quod abſit) inſidiatoris laniandus dentibus exponatur, vel eccleſiæ ipſius vtilitates depereant; cauta nos neceſſe eſt prouiſione tractare. Et ideo, quia viuentem epiſcopum ab officio ſuo neceſsitas infirmitatis, non crimen abducit; alium loco eius (niſi recuſante eo) nulla ſit ratio ordinari: ſed ſi interualla ægritudinis habere eſt ſolitus; ipſe data petitione, nec ad alia officia ſubuertente infirmitate poſſe fateatur [e] aſſurgere, & alium loco ſuo expetat ordinandum. Quo facto, omnium ſolenniter electione, alter qui dignus fuerit epiſcopus ſolenniter ordinetur: ſic tamen, vt quouſque eundem epiſcopum in hoc ſæculo vita tenuerit; ſumptus ei debiti de eadem eccleſia miniſtrentur [f]. Enimuero, ſi nullo tempore ad ſanæ redit mentis officium: perſona fidelis, ac vitæ probabilis eſt eligenda [g], quæ ad regimen eccleſiæ idonea poſsit exiſtere, atque de animarum vtilitate

c ¶Decreti.] In q̃b. teſtetur de examinatione & vita electi. 62. d. Catinenſis, & c. epiſcopum.

QVãuis.] CASVS. Quidam ep̃s tãtam paſſionem capitis incurrit, quod factus erat mentis alienatæ. Ne ergo grex illius eccleſiæ læderetur, ſcripſit Greg. Etherico epiſcopo, & dicit, q̃ ex quo infirmitas eſt ĩ cauſa, & nõ crimẽ: non poteſt ibi alius epiſcopus ſuperordĩnari, niſi eo ſponte renunciante: & mandat ei, vt vadat illuc & ſi habeat lucida interualla, moneat eũ, vt renũciet, & ſi renunciauerit, alius loco eius ſubſtituat̃ ita tñ, vt epiſcopo donec vixerit debiti ſumptus ex eadẽ eccleſia miniſtrentur. Si vero ad ſanã mẽtem nõ redierit, eligatur ibi alius: & committatur ei omnis cura eccleſię: ſed nõ conſecret̃ eo viuẽte: ſed eo mortuo conſecretur.

d ¶Triſte.] Data petitione tẽpore infirmitatis, non tẽpore furoris, nã tunc non teneret renunciatio. 17. q. 1. Gonſaldus.

e ¶ Fateatur.] Ille æquitate ſuadẽte, licet ius deficiat, cogitur renũciare 1: cum alijs in hoc profit, & ſibi non noceat. argu ff. de aqua plu. arc. in ſumma. § idẽ Varus. & ff loc. ſi q̃s domum.

1 Contra, vt dicã, inf. ea. §. ecce quod in verbo, ſenectute.

f ¶ Miniſtrentur.] ſed pro crimine remoto non miniſtrãtur ſumptus: q̃a male meriti publica debent egeſtate laborare, vt ff. depoſiti, bona fides.

Male meritĩ debẽt egere.

g ¶Eligẽda.] Ar. cõtra. ſup. d. 79. ſi quis Papa. & ex [illegible]de pac. accepimus. & extra de cõceſ. pręb. & ec.

non va. nulla. ſed omnia illa continent ius cōmune. Vel dic ꝙ ille fuit electus ſub tali conditione, niſi ſuperſtes conualuerit. & tunc eo conualeſcente irritatur electio: eo mortuo deinde confirmatur. ar. J. e. paſtoralis. 61. d. ſtudij. ext. de elect. cum terra. 15. d. Florētinum. & eſt ſi. C de cu. fu. cū alijs. Quidam dicunt, ꝙ modo tanquā adminiſtrator eligit, ſed eo mortuo in epm.

ſed perfici per eum qui incœpit, vel per alium, ſcilicet epiſcopum, vel ſacerdotem, ſi caſus inopinatus contingat: quæ congruo ordine perfici debent. Nihil enim intereſt an per eum, an per alium compleantur. Nā cum omnes vnum corpus ſimus in fide Chriſti, nihil contrarium

cogitare, inquietos ſub diſciplinæ vinculo reſtringere; eccleſiaſticarum rerum curam gerere, & maturum, atque efficacem ſe in omnib. exhibere: qui etiam ſi epiſcopo, qui nunc ægrotat, ſuperſtes extiterit, loco eius debeat conſecrari.

2 *Ne autem huiuſcemodi paſſionibus ſacerdotib. ſubito occupatis cœptum officium inexpletum remaneat; inſtitutum eſt, vt ſacerdos ſiue pſallens, ſiue ſacrificans alios ſecum habeat, qui ſi huiuſmodi caſus interuenıat, inchoata miniſteria perficere valeant.*

NE AVTEM. Hæc eſt 2. pars q. in qua dr̄, ꝙ vbi fuerit copia ſacerdotū, ſemper debēt eſſe duo: ita ſi vnus ceciderit, & alius ieiunus incipiat vbi alter dimiſit, & finiat. Ioa. de Fant.

CASVS. Sup. in cap. quamuis. facta eſt mētio de mētis alienatione: Sed quia hęc alienatio in officio ſæpe contingit, ideo cōſtitutum eſt, vt vnuſquiſq; preſbyter alios ſecū habeat, qui miniſteria inchoata perficere valeant.

Vnde in concilio Toletano 11. c. 14.

¶Quiſque ſacrificans ſacerdotem ſibi vicinum habeat, qui cœpta ſacramenta expleat, ſi ei aliqua neceſſitas ingruerit. C. XV.

Illud [a] diuini oraculi monentis ſinguli præcauentes, quo ſcribitur: [Væ ſoli, quia cum ceciderit, non habet ſubleuantem;] ſummopere verendum nobis eſt, & cauendum, ne horis illis, atque temporibus, quib. Domino pſallitur, vel ſacrificatur, vnicuique diuinis ſingulariter officijs inſiſtenti pernicioſa paſſio, vel corporis quælibet inualetudo occurrat, quæ aut corpus ſubito ſubrui faciat; aut mentem alienatione, vel terrore confundat. Pro huiuſmodi ergo caſibus pręcauentes, neceſſarium duximus inſtituere, vbi temporis, vel loci, ſiue cleri copia ſuffragatur, habeat quiſquis † illic canens Deo, atque ſacrificans poſt ſe vicini ſolaminis adiutorem [a]. vt ſi aliquo caſu ille, qui officia impleturus accedit †, turbatus fuerit, vel ad terram eliſus [b]; a tergo ſemper habeat, qui eius vicem exequatur intrepidus. *Sed ſi hoc* [β] *ſacrificanti frequenter acciderit, tunc omnimodo ab oblatione prohibeatur.*

De conſ. d. 1. vt illud. Eccl. 4. Burc. l. 3. c. 73. Iuo p. 2. c. 126.

† al. ille.

† al. accedet.

Illud diuini. CASVS. Conſtitutum fuit in cōcilio Toletano, vt vbi loci, vel tpis, vel cleri copia ſuffragatur, quilibet ſacerdos habeat coadiutorē ſecū: qa ſi dū oſſm̄ celebratur, caſus inopinatus euenerit, qui corpus obrui faciat, mētē alienet, vel terrore confundat, ei' vices exequatur. [Copia tēporis.] i. opportunitas. Nam ſi guerra eſſet, non poſſet, vel non auderet aliū ſecum hr̄e [Loci.] Vt ſi locꝰ ſit diues. [Cleri.] Quia forte eſt ibi copia clericorum.

a ¶ Auditorē.] J. 2 1. q. 2. ſicut cōtra. Sed dicas talem coadiutorē, vel ſocium, nō prælatum, vel loquitur de eccleſijs conuentualibus, vel qñ ſufficiūt facultates. ſic 93. d diaconi 2. & de conſec. d. 1. ca. hoc quoque. & c. epiſcopus Deo.

b ¶ Eliſus.] Per hoc dicūt quidā loq de infirmo, qđ falſum eſt qa infirmus niſi cor ualuerit, non celebrabit. inf. ea. q. 2. in literis.

a ¶ Illud.] *In concilijs impreſſis legitur*, Et illud. *In codice vero Lucenſi regio*, Væ illud. *In duobus autem Vaticanis*, vt illud. *& ſic eſt infra de conſec. d. 1. c.* vt illud, *& apud Burch. & Iuonē.*

β ¶ Sed ſi hoc.] *Hæc ſunt impreſſa alijs characteribus, quia non ſunt in concilio Toletano, neque in pleriſque vetuſtis Gratiani exemplaribus. In codice perantiquo ſunt gloſſa ad verbum*, vicē, *& poſt verbum* prohibeantur, *additur*, vt inf. ea. q. 2. in literis tuis. *Apud Burchardum vero, & Iuonem, qui citant decreta Soteris Papæ, & infra de conſec. loco citato, horum verborum loco leguntur hæc*, & officium inceptum adimpleat.

Item ex concilio Toletano ſeptimo, c. 2.

¶Si ſacerdos neceſsitate præoccupatus fuerit, cœpta ſacramenta per alium expleantur. C. XVI.

Nihil contra ordinis ſtatutū temeritatis auſu præſumatur; neq; illa, quę ſumma veneratione cēſentur,

Burc. l. 3. c. 70. Iuo p. 2. c. 124.

Nihil contra] CASVS. Hoc c diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ ſolennia Miſſarum ex quo ſunt incœpta, inexpleta remanere non debent, ſed perfici per eum qui incœpit, vel per alium, ſcilicet epiſcopum, vel ſacerdotem, ſi caſus inopinatus contingat: quæ congruo ordine perfici debent. Nihil enim intereſt an per eum, an per alium compleantur. Nā cum omnes vnum corpus ſimus in fide Chriſti, nihil contrarium format, ideſt, inducit diuerſitas perſonarum. In ſecunda parte dicitur, ꝙ nullus cantet Miſſam niſi ieiunus, ꝙ nullus niſi propter impedimentum dimittat officium imperfectum: & qui contra præſumpſerit excōmunicetur

ſetur. Secunda pars ibi, [Nullus poſt cibum.
a ¶ Soluantur]ideſt, ne inexpleta remaneant.
b ¶ Vel presbytero.] Presbyter ergo põt ſupplere Miſſam ab epiſcopo inchoatam. arg. hic. & 25. diſt. cap. 1. vbi dr̃, ꝙ archipresbyter ſupplet defectũ abſentis epiſcopi in

Sed nunquid pranſus poteſt ſupplere id quod alter inchoauit, non. Item uſque ad Nonam tãtum fit hæc ſuppletio. Sed Matutinis & Veſperis non expletis uſque ad qđ tp̃s poſſit fieri ſuppletio, dubitatur. Sed dic ꝙ quandocunq; expleri poſſunt ab alio. De ſacerdote quid dices, qui dum uenit ad conſecrationem, memor eſt mortalis peccati? Dico ꝙ perficere debet, licet peccet conficiendo. extra de celebra. Miſſa. de homine. Item eſt hic arg. q duo imperfecta faciũt unum perfectũ, ſic 4. q. 3. Item in criminali. §. ſæpe. de pœn d. 1. tres ſunt C. de dona. ſancimus in ſi. 16. q. 3. § poteſt. Arch. contra 23. diſt. quorũdam. & C. qui nu tute l. 1.

[Miſſa per ... inchoa ... poſſit ... alterum ... ...ari.]

vel minimo præſumptionis actu α ſoluantur[a]; cũ ad hoc tantum β fieri iuſſa ſunt; ne interrupta noſcantur, uel languoris prouentu robore ſalutis priuetur natura. Non ergo fragilitati ſolum conſulitur humanæ; ſed etiam ſacro γ honori myſteriorum Dei prouida cauetur ſolicitudine. Cenſuimus ergo conuenire, vt cum à ſacerdotibus Miſſarum tempore ſancta myſteria conſecrantur, ſi ægritudinis acciderit quilibet euentus, quo cœptum nequeat cõſecrationis expleri myſterium, ſit liberum epiſcopo, vel presbytero[b] alteri conſecrationem exequi officij cœpti. Non enim aliud ad ſupplementum initiatis myſteriis cõpetit; quàm aut incipientis, aut ſubſequẽtis completa benedictio δ ſacerdotis: quia nec pfecta videri poſſunt, niſi perfectionis ordine compleantur[c] †. Cum enim ſimus omnes vnum in Chriſto, nihil cõtrarium perſonarum diuerſitas format: ubi efficaciam proſperitatis vnitas fidei repreſentat. Quòd etiam conſultum cuncti ordinis clerici indiuiduum ε, ſibi eſſe non ambigant: ſed, vt præmiſſum eſt, præcedentibus libenter alij pro complemẽto ſuccedant. Ne tamen, quod naturæ languoris cauſa conſulitur, in præſumptionis perniciem cõuertatur; nullus poſt cibum, potumq; quamlibet minimum[d] ſumptum Miſſas facere, nullus abſque prouentu patentis moleſtiæ miniſter, vel ſacerdos, cum cœperit, imperfecta officia præſumat omnino relinquere. Si quis hæc temerare præſumpſerit, excommunicationis ſententiam ſuſtinebit.

[...eit. eſt ... c in l. cu ... ſanimũ ... ad Syl. & ... l. 1. ff. de ... ius nocã.]

α ¶ Actu.] *Sic eſt emendatum ex codice regio; nam in impreſſis conciliorum codicibus, et apud Burchardum, & Iuonẽ eſt*, tactu.
β ¶ Cum adhoc tantum.] *Magna eſt hoc loco uarietas. In codice regio legitur*, cum ad hoc tantum quaqua fieri iuſſa ſunt, interrupta noſcentur, ne languoris, &c. *Apud Burchardum*, cum adhuc tantum fieri iuſſa ſunt, nec interrupta noſcuntur, ne languoris, &c. *Apud Iuonem*, cum ad hoc, & nec languoris. *cætera eodem modo.*
γ ¶ Sed etiam ſacro.] *Hic quoque magna uarietas. In codice regio plenior eſt oratio*, ſed etiam honori myſteriorum Dei pro uidetur abunde, dum ab offenſionis caſu procuratur etiam caueri ſolicitè.
δ ¶ Completa benedictio] *Sic reſtitutum eſt ex codice regio, cum quo aliquot editiones conueniunt: multaq; etiam alia in hoc capite emendata.*
ε ¶ Indiuiduum.] *In codice regio eſt*, indultum.

3 *Ecce, ꝙ epiſcopo petente, precibus etiam populi, infir-*

c ¶ Cõpleantur.] Ar. nihil credas actũ. & c. fin. 38. d. quæ ipſis. 23. diſt quorundam. Item ex eo ꝙ dicit, ordine, eſt arg. ꝙ ordo turbatus irritat factum, vt 61. d. miramur. & 63. diſt. ſicut quod verum eſt de ordine, q eſt de ſubſtantia rei.
ADDITIO. Vt extr. reſcript. cum dilecta. & de reſtit. ſpo. Piſanis.
d ¶ Minimum.] Pranſo non licet celebrare 2. Miſſam, vt hic, & de conſ. d. 2 liquido. nec baptizare, nec ſignare. de conſ. diſt. 5 ut ieiuni, &c. ſeq. ſed eſt fortè abrogatum id quod eſt inf. de conſe diſtin. 1. ſacramenta ubi dicitur, ꝙ in cœna Domini pranſus poteſt celebrare. & intellige ſi eodem die pranſus eſt, ut dies à media nocte incipiat: & etiam ſi ante mediũ noctis comederet, & adhuc ſentiret eructationes: quia nondum eſt cibus digeſtus: quãdiu sẽtiet cibũ, abſtinebit inf. de conſe diſt. 2. tribus. medicinam fortè poteſt ſumere: quia iſta

Imperfecta duo faciunt unum perfectum.

Celebrare pranſo non licet.
a Quod no. 75. diſt. ꝙ a patribus in gl. quod ſi.

Celeb are nullus debet ante digeſtionem.

[Nõ obſtat: ... ibi loqui ... cum expleta fuit ... Miſſa ab epiſcopo: nec ... iminet ne ... ſitas. Arc.]

in cantando. Sed contra inf. de conſec. diſt. 2. c. vlt. 1. Sed dic ꝙ nouam Miſſam non poteſt incipere: ſed priorem poſſet conſumare. Incipiat ergo unus, vbi alius deſtiiit, niſi ſit oratio Dominica cœpta: tunc eam alter re incipiat. Similiter ubi deficit in ſecreta: alter id in principio incipiat. Idem dic in baptiſmo, ut alter de nouo id reincipiat: quia hæc ſunt ſacramenta unitatis. De ordinatione idem credo. 24 diſt in quorundam. Similiter iudex incipiet, ubi alter terminauit. ff. de iud. edictum.

non connumeratur inter alimenta, ut ff de penu. lega. l. non omne, quod non credo: ſed nec aquam calidam poteſt ſumere, ut extra de celo. Miſſa. ex parte
ECCE. Hæc eſt 2. pars huius q. in qua dicitur ꝙ propter ſenectutem, vel ſimplicitatem datur coadiutor,: ꝙ probatur per duo cap. Io. de Fan.
CASVS. ſup in c. ſcripſit. &c. quamuis. dictum eſt, ꝙ infirmitate grauato, niſi voluerit, alius ſubrogari non debet: ſed ei coadiutor dabitur. ſimiliter ſenectute graua-

to dabitur coadiutor ; & hoc probatur perſequens capitulum.

PEtijſti vt cum.] CASVS. H. caſum iſtum ſic ponit. Iſte archieps tria petijt à Papa, ſcilicet quod ſibi coadiutorem adiungeret, & ꝙ eligeret ſibi ſucceſſorem, & ꝙ ordinaret eum epiſcopũ in eadẽ eccleſia, vt ſic eſſet ſibi coeps in eadẽ eccleſia. Primũ ſibi concedit: quia de iure nõ potuit denegare, cum eſſet ſenectute grauatus. Secundum licet eſſet contrarium eccleſiæ, cõcedit tamẽ ei ſpeciali priuilegio: ſicut in articulo mortis eligat eum ſibi ſucceſſorem. Tertium autem ꝙ ſimiliter erat contra ius commune, ei ex toto denegat, ſcilicet ut ipſo uiuente in eccleſia debeat ipſum ordinare epiſcopum. Beneuen. vero ſic ponit caſũ. Bonifacius archiepiſcop' Moguntinus tria poſtulauit à Zacharia Papa, ſ. ut coadiutorẽ ſibi habere liceret, cum eſſet ſenectute grauatus. Secũdum, ut liceret ſibi ſucceſſorem eligere. Tertium, ut in uita ſua liceret ſibi illum cõſecrare in epiſcopũ. Sed Zecharias primum, & ſecundũ ſibi conceſſit: tertium vero concedere noluit. Sed quia litera uidetur aliquantulum diſcordare, tu aptabis eam ad caſum ſecundum, qđ melius eſt. [Ordinabis,] id eſt, facies, & conſtitues illum epiſcopum, id eſt, ſuperintendentẽ ijs quibus coadiutor debet intendere.

a ¶ Præſentibus.] 8. q. 1. c. 2. contra ſed iſtud eſt diſpenſatio. Et habes 1 hic, ꝙ licet Papa det aliquibus poteſtatẽ eligẽdi ei prælatum, tamen aliorum cõſenſus eſt requirendus. ſic 21. diſt. in nouo. 8 q. 1. licet & ff. de ritu nup. generali

b ¶ Miniſtret.] Et ita iſte eps. erit vicarius huius archiepiſcopi, vt extra de offi. iud. ord. quoniam in pleriſque.

1 Certe id quod ſequitur, ex textu non habetur cum dicit tantum præſentibus cunctis, &c. & nihil dicit de conſenſu, uel ſic cõtinebatur in forma gratiæ. Arch.

QVia frater.] CASVS. Io. epiſcopus Narnien. eccleſiæ adeo ſimplex erat, ꝙ res eccleſiæ miniſtrare neſcie-

mitate grauato alius poſſit ſubrogari, patenter monſtratur. Senectute autem grauato, non ſucceſſor, ſed coadiutor dari debet, qui ei decedenti in locum regiminis ſuccedat. Sic Auguſtinus dicitur acceſſiſſe, non ſucceſſiſſe Hipponenſi epiſcopo. ſu. ea. c. non autem,

Hinc etiam Zacharias Papa ſcribit Bonifacio Moguntino archiepiſcopo.

¶Senectute grauato coadiutor eſt dandus, qui morienti ſuccedat. C. XVII.

PEtiiſti, vt cum noſtro conſulto pro ſuperueniente tibi ſenectute, atq; corporis imbecillitate, ſi poteris inuenire alium in eadem ſede, in qua præes, pro tui perſona debeas collocare. Nos uero, adiutore Deo, conſilium prębemus tuæ ſanctitati, ut pro ſalute animarum rationabilium, fautore Chriſto ſedem, quam obtines, Moguntinæ eccleſiæ nequaquam relinquas. Sin vero Dominus dederit iuxta petitionem tuam hominem perfectum, qui poſſit ſolicitudinẽ habere, & curam pro ſalute animarũ; pro tui perſona illum ordinabis epiſcopum; eritq; in Euangelio tibi credito, & miniſterio Chriſti portando in omni loco requirens, & confortans eccleſiã Dei. *Item ad eundem epiſtola ultima.* ¶Si eundem diuina uoluerit clementia poſt tui diem tranſitus ſupereſſe, ſi eum aptum cognoueris, & in tua uoluntate fuerit diffinitum; ea hora qua te de præſenti ſæculo migraturũ cognoueris, pręſentibus[a] cunctis, tibi ſucceſſorem deſigna, vt huc veniat ordinandus. Hoc nulli concedi alijs patimur; quod tibi charitate cogente largiri cenſuimus. *Item ibidem paulo ſuperius.* ¶De eo autem, ꝙ tibi ſucceſſorem conſtituere dixiſti, vt te viuente in tuo loco eligatur epiſcopus; hoc nulla ratione concedi patimur; quia contra omnem eccleſiaſticã regulam, uel inſtituta patrum eſſe monſtratur: ſed volumus, vt tibi miniſtret[b], & ſit in Euangelium Chriſti adiutor. ¶*& infra.* ¶Nimis enim reprehẽſibile eſſe manifeſtũ eſt, vt te viuente tibi alium ſubſtituamus, ſed hoc cõmonemus, vt quamdiu te diuina iuſſerit clementia ſupereſſe, ſine intermiſſione orare non ceſſes, vt tibi Deus illum ſucceſſorem concedat, qui ei poſſit eſſe placabilis, & populum irreprehenſibiliter regere valeat.

¶*Prior pars huius capituli uſque ad verſ.* Item ſi eundem *ſumpta eſt ex epiſtola Zacharia Papa, cuius initium eſt,* Sacris liminibus: *quæ extat Romæ manuſcripta in bibliotheca Dominicana; quam etiam edidit frater Laurentius Surius in vita B. Bonifacij, ſed ex codice parum emendato. Reliqua habentur in epiſtola ultima ex tomis conciliorum.*

Item Pelagius Papa Clero Narnienſi.† †*al. Nanarienſ.* †*al Narinenſ.*

¶Non ſucceſſor, ſed coadiutor uiuenti epiſcopo datur. C. XVIII.

QVia frater, & epiſcopus noſter Ioannes eccleſiaſticæ vtilitatis ſtudio ſuadẽte, & naturę ſuę ſimplicita

neſciebat. vnde petit a Pelagio quendam presbyterum nomine Cōſtitutum in adiutorem. præcepit ergo Pelagius clero illius eccleſiæ, quatenus principaliter Ioanni epiſcopo, ſecundario uero illi Conſtituto obedientiā præbeant competentem: ita vt in nullo eius diſpoſitionibus

re, q non poſſet fieri ſubſtitutio; ideo Grat. ea exponit, & dicit, q illud c. factus intelligitur de hæreticis, id eſt, ſchiſmaticis, q eccleſias vſurpant, ſed illud c. ſicut vir, intelligitur de illo qui cauſa ambitionis ſuā, vult eccleſiā deſerere, & non cā religionis, vel regularis mutationis, quod probat per literam eiuſdē. quā Gratianus de illo c. ſubtraxit.

f ¶ Illud vero Cypriani.] ſ̃ ca. factus. & c. Nouatianus.

g ¶ Euariſti.] ſup. ca. ſicut vir.

AMBITIONIS. Hæc eſt 4. pars huius q. in qua probat p̃ 15. aucto q nullus ſine licentia poſſit dimittere eccleſiā ſuā, & tranſire ad aliam: & ſi fecerit, reuocabit. Hoc intelligo in epiſcopo, & ſ̃ in alijs autē credo, q poſſint renunciare ſi uolunt. ſup. ead. quam periculoſum, ext. de ſer. non ord eo libentius. alias videntur ſerui. quod falſum eſt. Ioan de Fant.

CASVS. Dicit Grat. q ſi quis tranſit cauſa ambitionis ad aliā eccleſiam, debet reuocari ad ſuā eccleſiam, & ſi redire cōtemnit, aliena carebit & propria. Et ad hoc inducit ſequentia capit.

h ¶ Ambitionis.] Adhuc enumerat Gratianus cauſas propter quas fiunt mutationes: & quare clericus amittit eccleſiam ſuam. Sunt autē quinque cauſæ mutationū, ſcilicet cauſa leuitatis, cupiditatis, neceſſitatis [1]. vtilitatis, humilitatis. Cū cauſa neceſ-

Clericus eccleſiam mutet, quinque cauſis.

1 Qđ eſt cū p̄p̄ perſecutionem recedit. L.

te [a] laudabili conſideratione tractata, ob hoc, quod ſe ingerenda patrimonij gubernandi cura, vel in diſciplina eccleſiaſtica conſeruanda minimè fatetur idoneum: Conſtituti [b] presbyteri ad hæc explenda ſibi expoſcit adhiberi perſonam: vt ea, quæ ſunt neceſſaria, competenti diſponente ſolicitudine fiant, nihil indecens fieri, vel inutile permittatur. Ideoque præſenti vobis iuſſione præcipimus, vt ſeruata primo [c] in loco epiſcopo memorato reuerentia, quam vos conuenit inculpabiliter exhibere, in omnibus, quæ ad diuini cultus obſequium pertinent, vel quæ eccleſiaſticæ vtilitatis peragere cura ſuaſerit, præbeatis obedientiam [d] Conſtituto competentem, in nullo diſpoſitionibus eius ſpiritu contumaci reſultantes: imò competenti vigilantię veſtræ ſtudio, quæ pro eccleſiaſtica vtilitate gerenda Conſtitutus monuerit, adimplētes: vt his ita diſpoſitis, & cōſueta vobis ſtipendia miniſtrentur, & quæcumque in præfatæ eccleſiæ patrimonio, vel de rebus ad eam pertinentibus repetendis [e] ſunt neceſſaria compleantur.

ſup. c. factus. & cap. Nouatianus. ſup ca. ſicut vir.

Illud vero Cypriani [f], *de hæreticis intelligendum eſt, qui catholicorum eccleſias ſibi vſurpare contendunt.* ¶ *Illud vero Euariſti* [g] *Papa tunc intelligendū eſt, quando nec inenitabilis neceſſitas, (perſecutorum videlicet) nec Apoſtolica, aut regularis mutatio, ſed ambitio ſola epiſcopum de eccleſia ad eccleſiam tranſire cogit.* ¶ *Vnde cum in principio ſui capituli diceret: [Epiſcopus non debet dimittere eccleſiam ſuam.] ſubſequenter adiunxit: [Abſque inenitabili neceſſitate, aut Apoſtolica, vel regulari mutatione, & alteri ſe ambitus cauſa coniungere.*

4 *Ambitionis* [h] *enim cauſa quicunq; eccleſia ſua mediocritate deſpecta ad maiorem eccleſiam tranſire voluerit, debet renocari ad propriam* †. *Quod ſi redire contempſerit, careat aliena, & propria.*

† Adde pro hoc text. in Litē eorum. §. ſi decuriones. ff. quod cuiuſq. vni.

nibus contradicant; & eis conſueta ſtipendia miniſtrentur. Et ſuſpenditur conſtructio vſque ibi, Conſtituti presbyteri.

a ¶ Simplicitate.] ſup. diſt 39. Petrus. contra ſed illud de ordinando. tamen iſte affectare non debuit in quo ſciuit, aut ſcire potuit infirmitatem ſuam alij damnoſam. ff. ad legem Aquiliam. idem iuris. in fine.

b ¶ Conſtituti.] Proprium nomen.

c ¶ Primo.] ſup. diſt 1 quæ contra. Vel aliter, huic obediunt in ſpiritualibus: coadiutori in temporalibus. 8. q. 1. ſi Petrus.

d ¶ Obedientiam] Arg. q ſi epiſcopus præcipit alicui pro utilitate eccleſiæ ire Romam, q illud tenetur facere. 16 q. 1 vos autem [1].

1 Arg 24. q. 1. cap. ult in princ. ubi de hoc.

e ¶ Repetendus.] Ergo qui adminiſtrat res eccleſiæ poteſt agere, & conueniri, ut extra de reſcript. edoceri.

ILLVD. CASVS Supra in c quamuis. & c. qualiter. dictum eſt, q epiſcopo uiuente alter poteſt ſubſtitui. Sed quia duo c. ſuperius poſita videbantur contraria, ſcilicet c. factus eſt. &c. ſicut vir. in quibus videbatur dice-

ſitatis tranſit, neceſſitate ceſſante recuperat eccleſiam, vt inf. ead. paſtoralis. Cum cauſa cupiditatis tranſit, tūc vtraq; caret, ut inf. ea c. eos. & ſi quis epiſcopus. ſed tñ eccleſia poteſt eum repetere, vt inf. ea. cap. 1. & cogitur tunc redire, ut inf c. ſi qui uero. In cauſa leuitatis eſt vis aliquanta. H. dicit q idem ſit in cauſa leuitatis, quod in cauſa ambitionis, quod . ſ. ſine admonitione poteſt priuari ſi ex cauſa leuitatis adhæſerit alij, niſi prior eccleſia uelit eum repetere. ſi autem non adhæſerit alij, aut eccleſia habet eum pro derelicto, aut non. ſi habet puta ſi contrahat matrimonium, vel ſit miles: tunc poteſt priuari. Item ſm H. ſi defuerit per tres ſeptimanas, vel duos menſes, & ſine iuſta cauſa, & abſq; licentia p̄lati eſt in ſtudio, vel in peregrinatione in his omnibus ſine admonitione poteſt priuari, vt dicit: honeſtum tamen eſt, vt admoneatur, ut infra ea. ſi quis presbyter. & c. ſi quis in clero & extra de coha. cler. & mul. c. ſi quiſquam. verius credo q ſemper primo admonendus eſt, vt ext. de appell. peruenit 2 & ter admonendus eſt, vt ext. de ſent. excom. in audientia. Itē arg. ad hoc ſ̃ c. peruenit

Vnde in Nicano concilio c.15.legitur. Et in Aquiſgr c.41.

¶Epiſcopus, vel quilibet clericus relicta ſua eccleſia non debet ad aliam tranſire. C. XIX.

Anſ.l.6.c.112. Burc.l.2.c.97. Iuo p.6.c.174.

NOn oportet [a] epiſcopum, vel reliquos ordines de ciuitate ad ciuitatem migrare non eps, non presbyter, non diaconus transeat. Si quis autem poſt definitionẽ ſancti, & magni cõcilij tale quid agere tentauerit, & ſe huiuſmodi negocio mãcipauerit; hoc factum prorſus in irritum ducatur, & eccleſiæ reſtituatur [b], cuius fuit epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus ordinatus.

¶*Ex duobus codicibus collectionis Anſelmi in vno emendatiore caput hoc ita habet, ut uerba hæc.* Quod non oporteat epiſcopum, uel reliquos ordines demigrare *ſit rubrica & capitulum hoc modo incipiat.* Vt de ciuitate ad ciuitatem, non epiſcopus, non presbyter, non diaconus tranſeat. *In altero vero eadem rubrica eſt nigris literis ſcripta, & eſt initium capituli, unde videtur caput hoc eſſe concinnatum, quemadmodum eſt apud Gratianum, ſalua ſententia ipſius canonis.*

Item Gregorius Anthemio ſubdiacono, lib.5.epiſt.23. ſiue c.123.

¶In monaſterio deputetur epiſcopus, qui in eccleſia ſua reſidere contemnit. C. XX. Anſ.li.6.c.178.

PEruenit ad nos Pimeniũ Amalphitanæ ciuitatis epiſcopum [c] in eccleſia ſua reſidere non eſſe cõtentum; ſed foris per diuerſa loca vagari. *& infra.* ¶Idcirco hac tibi auctoritate præcipimus, vt ſupradicto epiſcopo interminari non deſinas, quatenus hoc de cętero facere nõ præſumat, ſed in eccleſia ſua ſacerdotali more reſideat. Quem ſi fortè non emendari poſt tuã interminationẽ [d] cognoueris; in monaſterio eum deputare [e], & nobis curabis modis omnibus indicare: vt quid facere [f] debeas, noſtra iterum præceptione cognoſcas.

Item ex concilio Carthaginienſi 5.c.5. Et in Africano c.83

¶Epiſcopo nulli conceditur principalem cathedram relinquere, & ad aliam eccleſiam ſe transferre. C. XXI.

PLacuit, vt nemini ſit facultas, re- Anſ.l.6.c.176.

---

uenit. extra de elect. non reſi. ex parte. & ext eo. ex tuæ. Nec enim de facili credendũ eſt aliquem hr̃e eccleſiam ſuam pro derelicto. extra de renun. ſuper hoc. nec enim ex ſola abſentia præſumitur habere eccleſiã pro derelicto, cũ põt quis ex iuſta cauſa abeſſe, ut extra ut lit. non cõt. qm̃ frequẽter. ſi autẽ non inuenitur fiat prout dicitur in illa decreta. ex tuæ. De vtilitate patet: quia cã utilitatis trãſire põt ad aliam eccleſiam auctoritate maioris, vt ĩ ca. mutationes. Item ſi cã humilitatis trãſit ad monaſteriũ, nõ poteſt eam repetere, ut ĩ ca. hoc nequaquã. Aliu modo ẽt conſueuerunt quidam diſtinguere, ut inuenies in illa gloſſa, cum quis.

¶Ambitionis.] Cũ quis ſine licẽtia prę lati recedit, de eccleſia, ſiquidẽ ex cauſa neceſſitatis, adhuc eam retinet, vt ĩ c. præſentium. ſi ex cã volũtaria, perdit eã. 21 q.2. ſi quis iã trãſlatus. ſi autẽ ex vtili cã recedit, non perdit eam, ſed punitur alio mõ a iudice. de conſ d 5. non oportet 2 & 91 diſt. clerici. Sed ſi accedit ad aliam eccleſiam, videtur renũciare primæ 1. ut ext de p̃ſi. de multa. & de conceſſ. præb. literas. in fi. populus tñ eũ ſi vult repetere poteſt. inf ca. non oportet. Si aut prælatus per tres ſeptimanas abeſt, per trienniũ ſuſpendit̃ ĩ.c. ſi qs in clero. Si p̃ duos menſes, priuat̃ eccleſia. ĩ.eo, plenitũ. Si per quinq. annos, deponit̃. extr. de cler. nõ reſi. c.2. p̃latus vero ſi diebus ſolẽnibus defuerit ab eccleſia: punitur. inſ.ea. ſi quis in clero immo & clericus ſi una hora defuerit 92 diſt c.vlt. ubi deponitur.

1 Dic vt no. ext. de cler. non reſi. ex reſi. ex tuæ. & 21 q 1.c clerici. & c. relatio. & ext. de of. vicar, c.1. Arch.

NOn oportet]CASVS. Omnia ſequentia c. loquuntur de tranſeuntibus ambitioſè. quod ab initio ſemper præſumitur, cum ſua auctoritate hoc faciunt. Dĩ ergo hic, ꝙ nec epiſcopus nec presbyter, nec diaconus debet de ciuitate ad ciuitatem tranſire: & ſi quis præſumpſerit, eccleſiæ ſuæ reſtituatur.

a ¶Non oportet.] Hoc reſpicit primam partem.

b ¶Reſtituatur] Eccleſiæ, ſi eccleſia eum repetit 2 inf. ea ſi quis epiſcopus. & tunc cogitur redire, ut inf. ea ſi qui uero.

2 Et ita hoc ſtatutũ eſt in fauorem eccleſię. l ꝙ põt eum repetere, ſed nõ cogit eũ recipere.

PEruenit.] CASVS. Pimenius Amalphitanæ ciuitatis epiſcopus non reſidebat in eccleſia ſua: ſed foris per diuerſa loca vagabatur. Præcipit ergo Greg. Anthemio ſubdiacono, vt illum admoneat ad eccleſiam ſuam redire: & ſi contemnat, detrudat eũ in monaſteriũ: & hoc Papæ ſignificet, vt quid ſit poſtea facturus agnoſcat.

Ar. 32. q.1. de benedicto. Arch.

c ¶Ep.ſcopum.] Epiſcopus ad plus ſecundũ iura canonica per ſex menſes aberit, ut extra de cler non reſiden. ex tuæ. tamen dat annum, ut in auth. quomodo opor. epiſcopos. §. illud. colla 1.

d ¶Interminationem.] Ergo admonendus eſt

e ¶Deputare.] Hic ſubditus ſuſpendit ſuum prælatum. ſic 74. diſt. honoratus hoc etiam laicus poſſet. 32. diſt. §. uerum. & fœmina, vt 2, q.5. Mennã Sed certè in hoc non erat ſubditus: quia faciebat hoc ex delegatione domini Papæ. Idem eſt de alijs.

Prælatus quã que ſuſpenditur a ſubdito ſuo.

f ¶Facere.]Arg. ꝙ ſi Papa mandat alicui vt excommunicet aliquem, idem non poteſt eum abſoluere, vt arg. 27. q.1. ſi homo Sed hoc verum eſt, cum hoc alicui ſpecialiter demandatur. ſi autem mandatur deciſio cauſæ alicuius iudici, & alteram partem excommunicet, poteſt illam abſoluere.

PLacuit.] CASVS. Statuitur in hoc cap. vt nullus præ-

prælatus relicta cathedra principali ad aliam diœceſim ſe præſumat cōferre propter propriam vtilitatem ſuam, curam eccleſiæ poſſet negligere.

a ¶Relicta.] Clericus inconſulto epiſcopo non poteſt dimittere eccleſiam ſuam. extra de renun. admonet. & ſi tranſit de vna eccleſia ad aliam de eodem epiſcopatu ibi ſuffi cit tacitus conſenſus epiſcopi, quia tacitus diſſenſus diſſoluit matrimonium carnale, vt 33.q.5.qui vxorem. Sed ſi ſe transfert ad aliā diœceſim: tunc quaſi liberatur a patria poteſtate, quod non poteſt fieri niſi expreſſo 1 conſenſu epiſcopi, C de emanc. liber. l. 1. & expreſſe dicitur 71.d.c.1. & 19.q.2.c.1.& 21.q.2.c.1.

1 De hoc no. 71.d.ca. 3. & 21.q.2.c.1 & hanc ſolam ſequitur V. & Tan. in p̄dic.c.admonet.

b ¶In diœceſi] Niſi cauſa viſitandi, vt 10.q.1 placuit, ſeruato quod dicitur.inf.de conſe.d. 3. epiſcopus.

c ¶Propriæ.] Not. quod prælatus non debet præponere ſuam vtilitatem vtilitati eccleſiæ, & ſi in hoc paſſa ſit eccleſiam damnum, illud de proprio reſarciet. 12.q.4. quicunque.

C Onſtitutum eſt.] CASVS. Quidam interceſſores vel viſitatores tantum eccleſiarum nitebantur retinere illas eccleſias ſtudijs populorum, vel ſeditionibus. Facta eſt ergo conſtitutio, vt hoc de cætero nō fiat, ſed det operam interceſſor, quatenus intra annum epiſcopus eligatur. Si vero neglexerit, anno elapſo remoueatur, & alius interceſſor detur.

d ¶Conſtitutum.] Curam debet habere viſitator in electione 2 & ideo prohibetur eligi. ne poſſit malignari: ſicut tutor prohibetur ducere pupillam ante reddita ratiocinia, ne poſſit malignari, C. de interdict. ma. ſi tutor. ſic nec creditori licet ſi pignus ad dicere. C. qui bo. ced. poſ. l. 4. Itē viſitator non debet ſibi honorem aſſumere 8. q. 1. in ſcripturis, & ſic ratione officij aliquid prohibetur, vt 10.q. 2. hoc ius porrectum in ſi. & ff de contrahen. emptio. ſi in emptione, §. tutor. & eſt contra regulam illā, quod nulli debet ſuū officium eſſe damnoſum. extra de fideiuſſorib. peruenit, ff. de fur. ſi ſeruus communis. Iſte viſitator mortuo epiſcopo cōſtituit, & iſte debet admonere clericos vt eligant futurum epiſcopum, vt 61.d. obitum &c. Catinenſis. & ſi plures eligātur, poteſt examinare, quis ſit melior, vt 85. d. Florentinum. Itē cuſtodit reditus eccleſiæ, vt 61. diſti. quoniam. Quandoque tamen reditus eccleſiæ cuſtodiuntur ab œconomis, ſi eos habeat eccleſia, vt 75. diſt. quoniam, quidam.

2 Et ēt eliget ſm Hug. Alii contra de hoc no. 61 d. obitū. Ar.

Officiū quinque eſt dānoſum

e ¶Vt intra annū.] ſup. 63. diſt. obeuntibus.

S I quis vero.] CASVS. Dicitur hic quod nullus clericus relicta ſua eccleſia debet recipi in aliena eccleſia, ſed cogi debet redire, quod ſi non fecerit, excommunicetur.

...licta [a] principali cathedra, ad aliquam eccleſiam in diœceſi [b] conſtitutam ſe conferre, vel in re propria diutius quàm oporteat, conſtitutum, curam, vel frequentationē propriæ [c] cathedræ negligere.

Et in Africano c.41

Item ex concilio Carthaginienſi 5.c.8.

¶Interceſſori, cathedram, cui datus eſt, tenere non licet. C. XXII.

C Onſtitutum [d] eſt, vt nulli interceſſori licitum ſit cathedram, cui interceſſor datus eſt, quibuslibet populorum ſtudiis, vel ſeditionibus retinere: ſed dare operam, vt intra annum [e] eiſdem epiſcopum prouideat. Quod ſi neglexerit, anno expleto † interuentor alius tribuatur.

† al. exempto.

Item ex concilio Nicæno, c.16.

Anſ.l.7.c.107. Burc.l.2.c.92. Iuo p.6.c.175.

¶Excommunicentur clerici, qui relicta ſua eccleſia ad eam redire noluerint. C. XXIII.

S I quis vero ſine reſpectu agentes, & timorem Dei ante oculos non habentes, neq; eccleſiaſtica ſtatuta cuſtodientes receſſerint ab eccleſia ſua, ſiue presbyter, ſiue diaconus, vel in quocunq; eccleſiaſtico ordine poſiti fuerint; hi non debent ſuſcipi in alia eccleſia: ſed cum omni neceſſitate cogantur [f], vt redeant [g] ad eccleſiam ſuam. Quòd ſi permanſerint, excommunicari eos oportet.

Item ex concilio Antiocheno, c.3.

¶De eodem. C. XXIIII.

& in Chalced. c.20 In Aquiſgran. c. 71. Anſ.l.7.c.170.

S I quis presbyter, vel diaconus, vel quilibet clericus, deſerta ſua eccleſia, ad aliam tranſeundum eſſe crediderit, & ibi paulatim tentet, quò migrauit, perpetuo manere, vlterius miniſtrare non debet, præſertim, ſi ab epiſcopo ſuo ad reuertendum fuerit exhortatus. Quòd ſi poſt euocationem ſui epiſcopi, non obedierit, ſed inobediens perſeuerauerit, omni modo ab officio ſuo deponi debere, nec aliquando ſpem [h] reſtitutionis habere: ſi vero propter hanc culpam depoſitum, alius epiſcopus [i] ſuſce-

---

f ¶Cogantur.] Si. ff de decur. l. 1.

g ¶Vt redeant.] Si eccleſia vult eum repetere 3 ipſe tamen non poteſt. extra de renun. quod in dubijs. 32.q.1. de benedicto. ſi c 33.q 5. mulier Sed nōne hodie ipſo iure perdit priorem eccleſiam, vt ext. de præb. de multa? Reſpon perdit quantum ad ſe, ſed non quantum ad priorem prælatum.

3 Non tñ cogitur inf. c. ſi quis presbyter. & c. 11 q 3 eps ſm Hu.

S I quis presbyter.] CASVS. Quæſitum fuit in concilio Antiocheno quam pœnam debet pati clericus ille qui ſua auctoritate ad alienam tranſit eccleſiam Et reſpondet quòd ſi monitus ab epiſcopo ſuo non redierit, debet ſuſpendi, & ſi poſtea contumax fuerit, debet deponi ſine ſpe reſtitutionis: epiſcopus autem, qui depoſitum receperit, a coepiſcopis increpabitur.

h ¶Spem.] Ergo reſtitui non poteſt clericus depoſitus ab epiſcopo, & hoc verum cum pro crimine deponitur. ſecus ſi pro contumacia. 50.d contumaces

i ¶Alius epiſcopus.] Si ab vno epiſcopo quis ſuſpendit vbiq; habendus eſt ſuſpenſus, vt hic, & 4.q.5. quiſque. quia

quia quantum ad officium ſententia ius facit. Secus ſi eſt ſuſpenſus a beneficio. Sed in excommunicato idem eſt, quia cum ſit extra eccleſiam, nihil poteſt poſſidere nomine eccleſiæ. 23. q. 7. c. 2. & 3. & 8. diſt. quo iure, & ar gum. 11. q. 3. ſi quis a proprio. ſup. 70. diſt. ſanctorum. & extra de app paſtoralis. in fi. 1.

Excõicatus n hil põt poſſidere noie eccleſiæ.

1 Vbi & hoc in gl. quæ. n. ibi vide. & inf. 32. q 6 pceptũ, Arch.

e ¶In clero.] Maxime, quia laicis nõ licet: ſu. de conſec. d. 1. ſi quis, & d. 3. c. nulli.

f ¶Solemnibus.] Immo nullo tempore deerit, vt 91. d. Eleutherius, & c. clericus, & 93. diſt. cap. vlt. Sed quid ſi plures habet eccleſias vel præbendas? Tunc dicas eccleſiam

perit, & ipſe a communi ſynodo pœnam merebitur increpationis a, tanquam eccleſiaſtica iura diſſoluens.

a ¶Increpationis.] *Græce eſt*, ἐπιτιμίας τογχάνειν, *quod in alijs verſionibus eſt*, arguatur, *vel* coerceatur, *vel* puniatur.

E Piſcopum.] CASVS. Dicitur, quod nullus epiſcopus ſua auctoritate ad alienam migret eccleſiam, etiam a populis fuerit violẽter attractus, vel ei ab epiſcopis ſuadetur, ſed in ſua permaneat. Sequentia duo c. plana ſunt.

P Lacuit.] 11. q. 1. c. 1.

E Piſcopus.] CASVS. Statuitur hic, quod nullus epiſcopus debet in aliena diœceſi clericos ordinare, vel altaria cõſecrare, quod ſi fecerit, clerici deponentur: ſed altaria manebunt conſecrata, & ordinator eps vno anno ceſſabit a Miſſarum celebratione.

b ¶Amotis.] inf. 16. q. 5. c. 1. 9 q. 2. Lugdunen. contra. Sed ibi nomine alterius conſecrauit, & ille ratũ habuit, hic nomine proprio, vt 13. q. 1. c. 1. vel ibi Dominus ratam habuit ordinationem.

c ¶Alterius] Si res inanimata fuerit cõſecrata Dño, non reſtituitur, vt 14. q 6. comperimus. ſecus in re animata. 54. d. frequens, quia aĩata delinquere põt, ſed inanimata non.

Res inanimata conſecrata Dño non eſt reſtituenda.

d ¶Vno anno] 9. q. 2. nullum. cõtra. vbi pro tali culpa deponitur. Sed iſtud ex diſpenſatione.

S I quis.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In 1. dicitur, quod ſi clericus in minoribus ordinibus conſtitutus non ex iuſta cauſa in diebus ſolemnibus defuerit a ſua eccleſia, .ſ. in natiuitate Domini, Epiphania, Paſcha, & Pentecoſte, trienio ab officio ſuſpendatur. In ſecunda parte dicitur, quòd ſi presbyter, vel diaconus per tres hebdomadas defuerit ab eccleſia, ſua, eandem pœnam patiatur. Secunda pars incipit ibi, [Similiter.]

Item ex eodem Antiocheno, c. 21.

¶Non licet epiſcopo eccleſiam ſuam relinquere, & ad aliam tranſire. C. XXV.

E Piſcopus de diœceſi ad diœceſim alteram nõ debere tranſire, neq; ſi ſeipſum ingeſſerit, neque ſi a populis fuerit violenter attractus, neque ſi etiam hoc ei ab epiſcopis ſuadeatur †: manere autem eum debere in eccleſia Dei, quam ab initio ſortitus eſt, & nõ ab ea alibi demigrare, ſecundum regulam ſuper hoc olim a patribus conſtitutam. 9. q. 2. nullum. Burc. l. 1. c. 72. Iuo p. 5. c. 179. † ἀναγκαζόμενος.

Item ex Concilio Chalcedonenſi, c. 5.

¶De eodem. C. XXVI.

P Ropter eos epiſcopos, ſiue clericos, qui de ciuitate ad ciuitatem tranſeunt, placuit definitiones datas a ſanctis patribus habere propriam firmitatem.

Item ex concilio Carthaginienſi. c. 20.

¶Alienæ plebes ab epiſcopo non vſurpentur. C. XXVII.

P Lacuit a, vt a nullo epiſcopo vſurpentur plebes alienæ, nec aliquis epiſcoporum ſupergrediatur in diœceſi collegam ſuum. ſu. ea. non oportet. ex Nicæna ſynodo. lib. ca. 6. c. 236. Burc. l. 1. c. 64. Iuo p. 5. c. 173.

Item Anacletus.

¶Alienos clericos ordinare, & altaria conſecrare epiſcopo non licet. C. XXVIII.

E Piſcopus in diœceſim alienam ad alienos clericos ordinandos, vel conſecranda altaria irruere non debet. Quod ſi fecerit, amotis [b] his, quos ordinauit, altaris [c] tamen conſecratione manente, tranſgreſſor canonum vno anno [d] a Miſſarum celebratione ceſſabit. In Aurel. 3. c. 15.

Item ex concilio Agathenſi, c. 64.

¶Diebus ſolemnibus clericus eccleſiæ ſuæ deeſſe non debet. C. XXIX.

ij S I quis in clero [e] conſtitutus, ab eccleſia ſua diebus ſolemnibus [f] defuerit .ſ. Natiuitate Domini, Epiphania, Paſcha, vel Pentecoſte, dum potius ſæcularibus † lucris ſtudet, quàm ſeruitio Dei parere; conuenit, vt trienio a communione ſuſpendatur. ¶Similiter diaconus, vel presbyter, ſi per tres [g] hebdomadas ab eccleſia ſua defuerit, huic damnationi ſuccumbat. † *al. ſingulari lucro.*

ſiam ſecum diſpenſaſſe, vt ad iſtud non cogatur.

g ¶Per tres.] Sup. c. præſentium, contra. ibi dr de duob. menſibus. Sed ibi factum narret, hic ius commune. Vel idem eſt in vtroque dum tñ abſit de licentia ſuperioris.

Reme-

Item Hilarius Papa epiſcopis Tarracon. c. 3.

Anſ.l.6.c.109.

¶Remouendus eſt epiſcopus ab eccleſia, cui irrepſerit, & ad ſuam cogendus eſt redire. C. XXX.

REmoto [a] ab eccleſia Barcinonenſi, atq; ad ſuam remiſſo Irenæo epiſcopo, ſedatis per ſacerdotalē modeſtiam uoluntatibus, quæ per ignorantiam eccleſiaſticarum legum deſiderant, quod non licet, obtinere, talis protinus de clero proprio Barcinonenſibus ordinetur epiſcopus, qualem te præcipue frater Aſcani oportet eligere, & decet conſecrare: ne ſi fortè aliter † factum ſit, non ſine obiurgatione tui maximè nominis retundat noſtra præceptio, quod ad iniuriam Dei (a quo ſpecialiter ſacerdotalium eſt gratia dignitatum) didicerimus admiſſum.

† *al. ſimiliter.*

Item Leo epiſcopus vrbis Romæ Anaſtaſio Theſſalonicenſi epiſcopo, epiſt. 82. al. 84. c. 8.

¶Qui alienam cathedram appetit, ab ea expulſus etiam propria careat: C. XXXI.

Poly.li.1.tit.9. Anſ.l.6.c.104. Burc.l.1.c.74. Iuo p.5.c.103.

SI quis epiſcopus mediocritate ciuitatis ſuæ deſpecta, adminiſtrationem celebrioris loci ambierit, & ad maiorem [b] plebem ſe quacunq; ratione tranſtulerit; non ſolum a cathedra quidem pellatur aliena, ſed carebit & propria: vt nec illis præſideat, quos per auaritiam concupiuit nec illis, quos per ſuperbiam ſpreuit. Suis igitur terminis contentus ſit quiſque; nec ſupra menſuram iuris ſui affectet augeri.

Item ex concilio Meldenſi, c. 30.

¶Vtraque careat eccleſia, qui contemptu minoris eccleſiæ ad maiorem aſpirat. C. XXXII.

Burch.l.3.c.48. Iuo p.3.c.52. Pann.l.2.c.45. † *al. aſpirare contenderit.*

SI quis de ordine ſacerdotali, contemptu minoris eccleſiæ ambitiosè, & improbè ad potiorem aſpirauerit †; canonica erga eum definitio cōſeruetur, hoc eſt, ut utraque careat α.

α Hoc eſt, ut utraq; careat.] *Hæc non ſunt in Meldenſi impreſſo, habentur tamen apud cæteros quoque collectores.*

Qui vero pretio eccleſiam vacantem ingreſſus fuerit, ab officio ſuo deponendus eſt, ſicut in Rothomagenſi concilio legitur.

¶Deijciatur a clero, qui muneribus eccleſiam acquirere tentat. C. XXXIII.

In capitular.l.7.ca.206. Burc.l.3.c.114. Iuo p.3.c.90. Pann.l.2.c.49.

SAncitum eſt, atque omnibus modis prohibitum, vt ſi quis presbyter inuentus fuerit alicui clerico, vel laico munera dare, vel dediſſe, aut aliā pecuniam [c] tribuere, vt alterius presbyteri eccleſiam ſurripiat, aut β vacantem pretio redimat; pro hac cupiditate, ſeu rapina, ſeu præſumptione turpis lucri gratia deijciatur a clero, & alienus exiſtat a regula.

β ¶Surripiat, aut.] *Addita ſunt iſta duæ uoces ex Burchardo: Nam viuente presbytero poſſeſſore nō poteſt dici vacans eccleſia.*

REmoto.] CASVS. Irenæus eps p ſeditionē uolebat Barcinonen. eccleſiā retinere: ſed Hilari' Papa præcepit Aſcanio Archiepo, vt inde illū remoueat, & ad ſuā faciat reuerti eccleſiā, & i eccleſia Barcinonēſi talē faciat eligi, qualē deceat illū conſecrare: ne ſi aliter fiat pęnā patiat, qđ in iniuriā Dei factu fuerit.] Retundat.] i. puniat & emēdet. vel corrigat. a¶Remoto.] Ab officio viſitationis 1, vel etiā ab ipſo epatu, quem occupauerat.

1 Hoc iō dicit, vt tāgat ſniam H. dicentis qđ iſte Irenęus eps factus erat viſitator in iſta eccleſiā Barcinonē. quē quidā volebant illum eligere in epiſcopū, alij nolebāt ꝓpter hoc ſcribit Papa metropolitano, vt eū faciat ad ſuā eccleſiā redire, & ibi aliū dignū eligi ſm H.

SI quis.] CASVS. Anaſtaſius Theſſalonicenſis eps qͣſiuit a Leone, quā pœnā pati debeat eps, qui minore ciuitate deſerta ſe transfert ad maiorē ambitioſè. Et rńdet ꝙ ſuam perdere dēt, & illam quā per ambitionē concupiuit. Idem eſt caſus ſequentis cap. b ¶Ad maiorem.] Multo fortius ſi ad parem: quia facilius diſpenſat in maiori ꝗ in pari. extra de tranſla. licet ad minorē ēt difficilius ꝗ ad parē ext. de trāſla. cum ex illo. & eſt hic p̄ſumptio canonis, qa eo ipſo ꝙ trāſit ad maiorē, pſumit eſſe ambitio potius ꝗ leuitas: quia nullus tranſit ad minorem ext. de cleri. non reſiden. c. 1.

QVI VERO. CASVS. Dictum eſt ſupra de ambientibus. Nunc vero dicit de his qui pretio vacantem eccleſiā ingrediuntur, qui ſunt deponendi.

SAncitū.] CASVS. Statutum fuit in Rothomagenſi concilio, ut quicunque pecuniā dederit, vel aliud mun' clerico, vel laico pro aliqua eccleſia vacante, ab officio ſuo repellat. c ¶Aut aliam pecuniā.] Aliā bene dicit, quia quidquid hēnt homines, pecuniæ nomine cenſēt. 1. q. 3. per totum.

ADDI-

ADDITIO. Ad idē 18.q.1. ſi infidelis, in fi.Arch.

QVOD VERO. Hæc eſt 5.pars qō.in qua ꝓbare intēdit, ꝙ de licētia Papę ex iuſta cā bene poſsūt fieri mutationes, & ꝙ unus debet eſſe ꝑlatus in una eccleſia. & hoc probat ꝑ ſex auctoritates. Io. de Fant.

CASVS. Iſte §. reſpicit illum § ī.eo. illud uero Cypriani. vbi facta eſt mentio de mutatione epiſcoporum, ꝙ poſſet fieri auctoritate populi, & cōi conſilio epiſcoporum. ꝓbat hoc vſq; ad §. [Hoc non ſolum.]

MVtationes.] CASVS. Docet Anterus Papa in hoc capitulo, quod mutationes epiſcoporum poſſunt fieri pro cōmuni utilitate, vel neceſſitate, & auctoritate ſedis Apoſtolicæ: & hoc probat tribus exemplis, ſ. Petri, Euſebij, & Fœlicis: qui de minorib' locis ad maiora sūt trāslati: nec dūt iſti tranſire, vel ſedem mutare, cū hoc non faciūt per ambitionem, ſed inſpecta cōmuni vtilitate, uel neceſſitate hoc faciunt.

a ¶Petrus.] 22 diſt. ſacroſancta.

b ¶Parua.] Scilicet Vercellina, & regula ze eſt, vt à minori ꝓ moueatur ad maius, vt 93.diſt. legimus in fi.ff.de mune.& hono.ut gradatim. ſed non econuerſo.

c ¶Nec transfertur.] Pręſumit em̄ canon locū non mutari, cū animus nō ſit mutatus. ſicut virgo cēſetur, cum non ſit animus corruptus, licet corpus ſit corruptū. 32.q.5.ita ne. ſic propter aīum bonū iudicat canon etiam iniuſtum factum bonū. 23.q.8. occidit. & q.7.quod autem. & 32.q. propoſito.

Virgo dici poteſt etiā corrupta.

SCias.] CASVS. Quidā dicebāt, ꝙ nec cā vtilitatis, nec cau-

In libro 7.capitularium, c.206. eſt uerbum, ſurripiat, *ſed deeſt alterum membrum,* aut vacantem pretio redimat. *Iuo, & auctor Pannormia habent, vt antea Gratianus,* eccleſiam vacantem pretio redimat.

5 *Quod vero communi conſilio, atq; aliorum vtilitate mutationes epiſcoporū fieri poſſint, & in eccleſijs, a quibus receſſerint, eis viuentibus alij ſubſtitui ualeant, Anterus Papa demonſtrat epiſt.7. ſcribens epiſcopis Batica, & Toleſana prouinciæ.*

¶Neceſſitatis, vel utilitatis cauſa epiſcoporum mutationes fieri poſſunt. C. XXXIIII.

Poly.l.1.tit.9. Anſ.l.6.c.94. Burc.l.1.c.77. Iuo p.5.c.183. Pann.l.3.69.

MVtationes epiſcoporum ſcitote cōmuni utilitate, atq; neceſſitate fieri licere; ſed nō propria † cuiuſquam voluntate, aut dominatione. Petrus [a] ſanctus magiſter noſter, & princeps Apoſtolorū de Antiochia vtilitatis cauſa tranſlatus eſt Romam, vt ibidem potius proficere poſſet. Euſebius quoq; de quadam parua [b] ciuitate, Apoſtolica auctoritate mutatus eſt in Alexandriā. Similiter Fęlix de ciuitate, in qua ordinatus erat, electione ciuium propter doctrinam, vitamque bonam, quam habebat, [auctoritate huius ſanctæ ſedis, & α] cōmuni epiſcoporum, & reliquorū ſacerdotum, ac populorum conſilio tranſlatus eſt Epheſum. Non enim tranſit de ciuitate ad ciuitatem, nec transfertur [c] de minori ad maiorem, qui hoc non ambitu, nec propria voluntate facit; ſed aut vi à propria ſede pulſus, aut neceſſitate coactus, aut utilitate loci, aut populi, non ſuperbe, ſed humiliter ab alijs tranſlatus, & inthronizatus eſt. *& infra.* ¶Nam ſicut epiſcopi habēt poteſtatem ordinare regulariter epiſcopos, & reliquos ſacerdotes; ſic quoties vtilitas, aut neceſſitas coegerit, ſupra dicto modo & mutare, & inthronizare poteſtatem habent. [non tamen ſine ſacroſanctæ Romanæ ſedis auctoritate, & licentia.] *& infra.* ¶Alia etenim † eſt cauſa vtilitatis, & neceſſitatis, alia auaritiæ, ac præſumptionis, aut propriæ voluntatis.

† al. non libitu cuiuſquam, aut dominatione

Plura ſunt uerba in originali.

† al. quoque.

α Auctoritate huius ſanctæ ſedis, &c.] *Hæc verba non leguntur in epiſtola Anteri, neque in Pannormia, neque apud Burch. & Iuonem. Sunt tamen apud Anſelmum, & in Polycarpo, & vetuſtis Gratiani exemplaribus. Idem quoque eſt de verbis illic prope finem capitis,* non tamen ſine ſacroſanctæ Romanæ ſedis auctoritate, & licentia: *qua propter hanc cauſam. virgulis ſunt incluſa.*

Item Pelagius Papa ſecundus Benigno archiepiſcopo, epiſt.2.

¶ Cauſa neceſſitatis mutationes epiſcoporum fieri poſſunt. C. XXXV.

Poly.l.1.tit.9. Anſ.li.6.c.97.

SCias frater dilectiſſime, alīud eſſe cauſam neceſsitatis, & vtilitatis; aliud cauſam præſumptionis, ac propriæ voluntatis. Nō ergo mutat ſedē qui non mutat mentem, ideſt, qui nō cauſa auaritiæ, aut dominationis, aut ꝓpriæ voluntatis, vel ſuæ delectationis † migrat de ciuitate ad ciuitatem; ſed cauſa neceſsitatis, aut vtilitatis mutatur

† al. electionis al. dilectionis.

cauſa neceſſitatis poterunt epiſcopi mutare ſedes; quare benignus archiepiſcopus quæſiuit a Pelagio, vtrum bene dicerent. Et reſpondet, ꝙ non: quia plurimorum vtilitas præferenda eſt vnius vtilitati, vel voluntati. Nec dicuntur illi tranſire, vel mutare, qui hoc non faciunt

Aquil. ſi quis fumo. ff de præſcript. ver. l. qui ſeruandarum. aliud tamen videtur in prælato, vt ille ſemper teneatur præponere vtilitatem eccleſiæ, ſuæ propriæ vtilitati, vt 12. q. 4 quicunque 1 Cum ergo detrimentum quis patitur publica vtilitate, poteſt ſuam præponere vtilitatem, 19. q. 2. duæ. 14 d. quod ait. quia ordinata charitas a ſe incipit 23. q. 5 ſi non licet. de pę. diſt. 6. quia vult. Vel dic, quod quando priuata vtilitas includitur in communi, tunc præponitur communis, vt eſt in prælatura, vt arg ff. pro ſocio. l. actione, §. Labeo Vel diſtingue aut vtilitas in acquirendo conſiſtit, aut in damno vitando; tunc ſecus, vel econuerſo.

ADDITIO. De hoc no. ext. de poſtu. prælat. bonæ 1. de reg. licet. Arch.

c ¶Aliud.] Vt ſu d. 6. teſtamētum & extra quod metus cau. ſacris.

1 De hoc le. & no. ſu ea c. placuit.

Nam † plurimorum [a] vtilitas vnius vtilitati, aut voluntati præferenda eſt [b]. Aliud [c] eſt enim mutare, & aliud mutari. *& infra.* ¶Nam aliud eſt ſponte tranſire, & aliud eſt coacte, aut neceſſitate venire. Vnde non iſti mutant ciuitates, ſed mutantur; quia non ſponte, ſed coacte hoc agunt. *& infra.* ¶Non ergo bene intelligunt eccleſiaſticas regulas, qui hoc negant cauſa neceſſitatis, vel vtilitatis fieri poſſe, quoties communis vtilitas, aut neceſſitas perſuaſerit.

Item in eadem epiſtola paulo inferius.

¶Chriſtum negare conuincitur, qui neceſſitatem patientibus miſericordiam non impendit.

C. XXXVI.

OMnis, qui gemebat, & vexabatur a Saul, fugiebat, & veniebat ad Dauid.] Si ergo piiſsimus, aut iuſtiſsimus Dauid ſciret [d] peccatum eſſe perſecutionem fugientes, & tranſeuntes de loco ad locum, & de ciuitate ad ciuitatem recipere; tales nequaquam reciperet, nec ſecum teneret, nec in alijs ciuitatibus collocaret. Qui enim perſequuntur Domini epiſcopos, eoſque de ciuitatibus ad ciuitates tranſire compellunt; non eos tantum perſequūtur, quantum Dñm noſtrum Ieſum Chriſtum, cuius legatione funguntur. Nec ipſi in hoc peccant epiſcopi, qm̄ non ſponte, ſed coacte [e] hoc agunt; ſed illi, qui eos perſequū tur; nec ipſis epiſcopis hoc imputari poteſt, ſed illis qui eos hoc agere cogunt. *& infra.* ¶Qui neceſſitatem patiētibus, ipſum Chriſtum negant, qui eſt miſericordia, & veritas. *& infra.* ¶Negāt miſericordiam neceſſitatem patiētibus, qui populis indigentib. diuinis miniſterijs †, & nō habentibus proprium epiſcopum, qui eos inſtruat, cauſa vtilitatis, atq; neceſſitatis, ex alia ciuitate licet minor [f] ſit, in eam, quæ non habet epiſcopum doctiorem [g], vel vtiliorem [h], meliori conſilio, non ſponte tranſeuntem, ſed maiorum exhortatione mutare †, aut epiſcopum eiectū, & perſecutionem patientem cauſa vtilitatis, aut neceſſitatis inthronizari non permittunt.

1. Reg. 22.

† myſterijs.

† al. mutari.

Item ex concilio Carthaginienſi. 3. c. 27.

OMnis.] CASVS. Quidam dicebāt, epiſcopos expulſos a ciuitatib. non eſſe recipiendos, & in alijs eccleſijs collocandos. itē aſſerebant, ꝙ cā vtilitatis non debeant mutari de minori ciuitate ad maiorem. Sed docet Pelagius exēplo Dauid eos eſſe recipiendos, qui ſi ſciret eſſe peccatum, expulſos a Saule non recepiſſet. non .n. peccāt expulſi: ſed potius q cogūt eos fugere. Similiter cauſa vtilitatis licite fit mutatio de minori ad maiorē & qui cōtradicūt miſericordiā negāt, ſcilicet qui nolunt mutare .i. mutando tradere epiſcopum cauſa vtilitatis, vel neceſſitatis, vel deiectum recipere.

ciunt per ambitionem, ſed potius mutari. Vnde male dicebant illi qui aſſerebant, epiſcopos non poſſe ſedes mutare cauſa neceſſitatis, vel vtilitatis.

a ¶Plurimorum.] Illuc potius accedat prælatus vbi plus lucri poteſt facere, licet maior ſit ibi pœna ſua, vt inf ea. c. 1. & hic apparet ratio, quare epiſcopus non debeat fieri monachus inuitō Papa, quia ibi conſulit propriæ vtilitati tantum, vt 2. q. 7. ſancta, ſed hic communi, & propriæ, quæ duo ſunt præferenda propriæ tantum, vt 2. q. 7. ſancta.

b ¶Præferenda eſt.] Nam cum quis vocatur ad prælaturam, non preponet priuatum commodum communi, vt hic, & 8. quæſt. 1 in ſcripturis, & 16 q. 6. vos autem. Et hoc intelligas cum per publicum non impeditur priuatum. alias enim ſuam vtilitatem poteſt præferre, ff. de iudic. ſi longius, ff. de arbitr. licet autem. ff. ad legem

Vtilitatem an poſſit præferpublicæ.

d ¶Sciret.] Arg. ꝙ eo ipſo videtur aliquid bonum, & iuſtum, ꝙ a bono factum eſt, 37. d. qui de menſa, & 9. q. 2. Lugdunenſis.

e ¶Coacte] Precibus ſuperiorum. ſic ſu. ead. qualiter. vſ .n. ꝙ non poſſit cogi, vt 74 d vbi, vel dic. ꝙ poteſt quis cogi, vt de nolente fiat volens 2 vt 23 q. 4. diſplicet, & 74. d. placuit. Papa tamen abſolute poteſt aliquem cogere, vt 9. q. 3. per principalem.

f ¶Minor.] Sed nunquid tenetur minor populus ſuum epm maiori concedere cum nemo cogatur de ſuo beneficium facere. 10. q. 2. precariæ? Reſpon. ſic. ſi alium poteſt habere æque idoneum 3 vel loquitur in eo caſu cū ibi magis vtilis erit, vt ff. locati domo.

g ¶Doctiorē.] Oīa comparatiua poſitiue hic ponuntur.

h ¶Vel vtiliorem.] Scilicet illis.

2 Hoc no. ſu. 1. q. 6 ſicut, ibi videas.

3 Arg. ff. ſol. matr. l. 2 in pri ff. de cui in creditorē cum ſuis ſimil. ſm lo. de Fant.

Epiſco-

EPiſcopus.] CASVS. Conſtituit Carthaginien. concilium, quod nec epiſcopus, nec clericus inferioris ordinis tranſeat de loco ignobili ad nobilem per ambitionem, ſed ſi vtilitas exegerit, epiſcopus tranſeat auctoritate Papæ, & in præſentia ſynodi, decreto clericorum & laicorum porrecto epiſcopis pro eo, quod debet tráſferri. Alij vero clerici transferuntur de voluntate ſuorum epiſcoporum.

d ¶Iudicari.] ff. de iuriſdi. omn. iudi. qui iuriſdictioni contra vbi dicitur, quòd nullus ſibi vel ſuis ius dicere poteſt. Reſpond iudicare poteſt maritus vxorem corrigendo eam 23. q. 4. duo iſta. ſed non verberando eam, vt C. de repu. conſenſu. quia illa aliena ſunt ab ingenuis, vt ibi

¶Non ambitione, ſed ſynodali auctoritate, de eccleſia ad eccleſiam epiſcopus tranſeat. C. XXXVII.

EPiſcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitioné non tranſeat: nec quiſquã inferioris ordinis clericus. Sane, ſi vtilitas eccleſiæ fiendum popoſcerit, decreto pro eo clericorum, & laicorum epiſcopis porrecto in præſentia ſynodi transferatur; nihilominus alio in locum eius epiſcopo ſubrogato. Inferioris vero gradus [a] ſacerdotes, vel alij clerici conceſſione ſuorum epiſcoporum poſſunt ad alias eccleſias tranſmigrare. Iuo p. 5. c. 125. Pann. l. 3. c. 70.

Item ex eodem Carthaginienſi. 4. c. 33.

¶In proprio gradu epiſcopi, vel presbyteri in aliena ſuſcipiantur eccleſia. C. XXXVIII.

EPiſcopi, vel presbyteri, ſi cauſa viſitandi ad eccleſiam alterius epiſcopi venerint, in gradu [b] ſuo ſuſcipiãtur & tam ad verbum faciendum, quam ad oblationem conſecrandam inuitentur [c].

Item Calixtus Papa omnibus Galliarum epiſcopis, epiſtola 2.

¶Eccleſia vnius epiſcopi ab alio diſponi non debet. C. XXXIX.

SIcut alterius vxor nec adulterari ab aliquo, vel iudicari [d], aut diſponi, niſi a proprio viro, eo viuente, permittitur; ſic nec vxor epiſcopi †, quæ eius eccleſia, uel parochia indubitanter intelligitur, eo uiuente, abſque eius iudicio, & uoluntate alteri † iudicari, uel diſponi, aut eius concubitu frui, ideſt, ordinatione, conceditur. Vnde ait Apoſtolus: [Alligata eſt uxor legi, quamdiu uir eius uiuit: eo uero defuncto, ſoluta eſt a lege uiri.] Similiter & ſponſa epiſcopi (quia ſponſa uxorque eius dicitur eccleſia) illo uiuẽte ei eſt alligata: eo uero defuncto ſoluta eſt: [Et cui uoluerit, nubat, tantum in Domino.] ideſt regulariter [e]. Si enim eo uiuente alteri nupſerit, adultera iudicabitur. Similiter & ille, ſi alteram ſponte duxerit, adulter exiſtimabitur, & communione priuabitur. Si autem perſecutus fuerit in ſua eccleſia; fugiendum illi eſt ad alteram, eique eſt aſſociandus, dicente Domino: [Si uos perſecuti fuerint in una ciuitate, fugite in aliam.] Si autem utilitatis cauſa fuerit mutandus, non per ſe hoc agat, ſed fratribus inuitantibus, & auctoritate huius ſanctæ ſedis faciat, nõ ambitus cauſa, ſed utilitatis, aut necesſitatis.

Pol. l. 1. tit. 18. Anſ. l. 6. c. 103. Burc. l. 3 c. 49. Iuo p. 3. c. 53. & p. 5. c. 101.
† al. epiſcopi, vel Presbyteri.
† al. ab altero dyudicari.]
Rom. 7.
Ibidem.
Matth. 10.

a ¶Gradus.] Quod verum eſt de ijs qui ſubsũt epiſcopis nullo mediante, vt 71. diſt. clericos. & extra de renun. admonet, ſed ſi alijs ſubſunt, vt abbatib. vel alijs eorum conſenſus requirendus eſt, vt 54. diſ. c. 1 & 2. & 9. q. 1. conqueſtus, & 63 d. quanto. Quid ſi clericus non vult tranſire de minori ad maiorem? Dico, quod non poteſt cogi ab epiſcopo, quia nemo creſcere cogitur inuitus. 74. diſt. geſta, & 63. diſt. quanto. hoc autem Papa poteſt. Sed ſi ad alium epiſcopatum vocatus eſt epiſcopus, neceſſarius eſt conſenſus epiſcopi. 71. d per totum. 85. d. Florentinum. Ioãnes Ego credo 1 quod epiſcopus poteſt cogere clericum, vt tráſeat ad maiorem locum, cum maiora facere poſſit, vt extra de exceſ præl. ſicut, & adhoc facit extra de æta. & qualit. quæris

Clericus an poſſit per epũ cogi tranſire ad maiorem eccleſiam.

1 Et male in prædic. c geſta. ſm H. & L. ſed compelli põt a Papa ſolum, vt tu dr̃ ſm L. & H.

b EPiſcopi.] ¶In gradu.] ideſt, honore.

c ¶Inuitẽtur.] Aliàs nõ licet 9 q. 2. nullus & 6 q 3. ſcriptum.

SIcut alterius vxor. CASVS. Hoc c. diuidit in tres partes. In prima dr̃, quod ſicut vxor alicuius nõ debet cognoſci, vel diſponĩ niſi a proprio viro; ita eccleſia, vel parochia epĩ non debet iudicari, vel diſponi niſi a proprio epiſcopo; & ſicut vxor (vt dicit Apoſtolus) mortuo viro ſuo poteſt nubere cui vult: ita defuncto epiſcopo eccleſia poteſt alteri concedi In ſecũda parte dicitur, quod ſi epiſcopus non poteſt permanere in ſua eccleſia, fugiat ad aliam hoc probat auctoritate Chriſti. In tertia parte dr̃, quod epiſcopus cauſa vtilitatis, & fratribus inuitantibus poteſt mutari: ſed hoc cum auctoritate ſedis Apoſtolicæ fiat. Secunda pars incipit ibi, [Si vos perſecuti] Tertia ibi, [Si autem vtilitatis.

ibi dicitur, ſed tempore poteſt eam caſtigare: quia eſt de familia ſua 33. quæſtio, 5. hæc imago. ſicut dominus ſeruum. inſtitut. de ijs qui ſui vel alieni iuris ſunt. § finali. & etiam mercenarium ſuum. ff. de pœnis. reſpiciendum. non autem in forma iudicij poteſt eam iudicare.

e ¶Regulariter.] ideſt, homini ſuæ profeſſionis. 28. q. 1. caue. vel ſine ſuſpicione turpitudinis. 32. q. 1 ſi quis vxorem.

HOC

HOC NON SOLVM. Hæc eſt 6. pars q. in qua reprehendit eos, qui occupant locum uiuentis, cum duo ſimul eſſe non poſſint. Io. de Fant.

CASVS. Dictum eſt ſup. in ca. ſicut, ꝙ epiſcopo viuente ſua eccleſia non dêt alteri nubere. Nunc dicit idem eſſe in...

b ¶ Imperator.] Argu ꝙ omnes reges coronabit Imperator. ut dixi 63. diſt. Hadrianus 2. cum plures ſunt reges, vt 6. q. 3. c. 10.

c ¶ Vnus.] Tamen quandoque fuerunt duo Imperatores de facto, vt 22. diſt. nunc autem. Quid ergo dicemus de græculo 2, videtur, ꝙ iſte ſit Imperator: quia Conſtantinus illuc tráſtulit imperium, vt 96. d. Conſtantinus. & Imperator appellatur, ut extra de maior. & obediê. c. ſolitæ. ſed non eſt ita, quia Romana eccleſia tráſtulit imperium ad Alemannos ab oriente. extra de elect. ca. venerabilem. Io.

2 Dic ꝙ non eſt verus neq. vniuerſalis Imperator, ſm Alex. in l. quicũque. colla 5. ff de off. eius cui man. eſt iur.

a ¶ Aut neceſſitas.] *Hæc non ſunt in ipſa epiſtola, ſed habentur apud Anſelmum. Neceſſitas autem præbet iuſtam cauſam trãlationi. ſupra ead c. ſcias.*

6 *Hoc non ſolum de epiſcopis, uerum etiam de quibuslibet eccleſiæ miniſtris intelligitur, ne uidelicet in locum uiuentis alter obrepat.*

Vnde B. Gregorius ſcribit Natali Salonitano epiſcopo de eo, qui in archidiaconatum alterius ſe promoueri conſenſerat, libro ſecundo, indictio. 10. epiſt. 14. & 16.

¶ Deponatur, qui locum alterius inuadere non timet. C. XL.

Iuo p. 6. c. 342.

EVm, qui cõtra iuſtitiæ regulam in archidiaconatum [a] alterius ſe prouehi conſenſit, ab eiuſdem archidiaconatus honore deponimus. Qui, ſi vlterius in loco eodem miniſtrare præſumpſerit, ſe participatione communionis ſacræ nouerit eſſe priuatum.

Item Hieronymus ad Ruſticum monachum, epi. 4.

¶ In vna eccleſia duo prælati eſſe non debent. C. XLI.

Iuo p. 5. c. 356.

† *principes ſunt*] orig.

Gen. 25.

IN apibus princeps† vnus eſt, grues vnam ſequuntur ordine litterario; Imperator [b] vnus, [c] iudex vnus [d] prouinciæ: † Roma, [e] vt condita eſt, duos fratres ſimul habere reges non potuit, & parricidio [f] dedicatur. In Rebeccæ vtero Eſau & Iacob bella geſſerunt, ſinguli eccleſiarum epiſcopi, ſinguli archipresbyteri, ſinguli archidiaconi [g] & omnis ordo eccleſiaſticus ſuis rectoribus nititur.

d ¶ Iudex vnus.] Sed immo decem ſunt iudices prouinciæ, vt 6. q. 2 ſcitote. ſed hic appellat iudicem regem: alibi tamen videtur, quod vnus ſit iudex prouinciæ præter regem, ut 23. q. 4. duo ita.

e ¶ Roma.] ff de ser. diui l ult. contra ibi dr, ꝙ ideo Romulus interfecit Remum, quia muros tranſiliit: Reſpõdeo. Nam potuit hoc idem feciſſe ex inuidia.

f ¶ Parricidio.] Large ſumpto nomine, vt ff ad legem Pompeiã de parricidiis. l. 1.

g ¶ Archidiaconi] i. in quolibet archidiaconatu erit unus archidiaconus. non autem prohibet quin in una eccleſia poſſint eſſe plures archidiaconi, vt 93 di. diaconi.

Circa ... posset ... Fap. & Im... perator ... illuſtres: ... ꝙ non ... immo ſunt ... poẽs gra... ſm Cy. & Ray. in l. ... C. ubi ſẽ. ... cla. & Io. And. i add. ... Spe in ti. ... iuriſ. om. ... & Albe. ... l. Imperiũ, ... ff. de iuriſd. ... om. iu. & in ... quæcũque. ... ll. 1. ff. de ... off. eius cui ... man. eſt iur.

7 *Ecce in quibus caſibus epiſcopo uiuente, alius poteſt ei ſubſtitui, quamquam ſecundum rei ueritatem non uiuẽte epiſcopo talis probetur ſuccedere. Tranſlatus. n. ab una ciuitate ad aliam deſinit [h] eſſe epiſcopus illius ciuitatis, à qua transfertur: atque ideo qui huic ſuccedit, non uiuẽte, ſed defuncto [i] quodammodo epiſcopo, probatur ſubſtitui. Sed inter eũ qui hoſtilitatis neceſſitate, & eũ, qui vtilitatis cauſa transfertur, hoc intereſt, ꝙ ille, qui metu hoſtilitatis ad aliã tranſit, ſi priorẽ contigerit aliquando ab hoſtibus liberam fieri, ad eandem illum redire oportet.*

ECCE IN QVIBVS. Hæc eſt 7 pars q. in qua probatur de mutatione cauſa neceſſitatis. & leuitatis. Io. de Fant.

CASVS Oſtendit ſu. Grat in quibus caſibus viuenti prælato alius poteſt ſubſtitui Nunc oſtendit, ꝙ ſi veritatem inſpiciamus, ſupradictis caſibus non ſuccedit quis viuo, ſed mortuo. Nam ex quo quis renunciat eccleſiæ, vel transfertur in aliam ciuitatem, quodãmodo dicitur eſſe mortuus quo ad eccleſiam primam: quia in ea deſinit eſſe prælatus. Ideoque qui ſuccedit huic, non dicitur ſuccedere uiuo, ſed defuncto. Et oſtendit differentiam inter iſtum qui neceſſitate hoſtilitatis, & illum, qui utilitate transfertur: quoniam qui in hoſtilitate transfertur, hoſtilitate recedente, redit ad eccleſiam ſuam quam dimiſit: ſecus ſi utilitate.

† al. Squillaceno.
Io. diac. l. 3. c. 15.

Vnde Greg. Papa ſcribit Ioanni epiſcopo Scyllatino† libro 2. indict. 10. epiſt. 25.

intelligendum de quibuslibet miniſtris eccleſiæ, ſicut de archidiacono, ut in c. prox.

EVm qui contra.] CASVS. Natalis epiſcopus Salonitanus iniuſte repulit Honoratum ab archidiaconatu, & eo viuente alterum ſibi ſubſtituit. ſed Gre. depoſuit illum ſubſtitutum, & ſi præſumeret in eodẽ loco ulterius miniſtrare, ſacra communione ſe nouerit eſſe priuatum.

a ¶ Archidiaconatum.] Sed nonne iſte debuit deponi, vt 3. q 2 audiuimus. & 2. q. 1 in primis? Sed iſte excuſabatur auctoritate maioris 1, qui hoc fecerat. 14 q. 5. dixit Dominus & 28. di. diaconi.

1 Hanc rõnem hic pro... H. dicẽs, ... ideo ex cu... ... & di... ... cũ ... & idẽ L.

IN apibus.] CASVS. Hieron probat hic ſex ſimilitudinib. plures prælatos non debere eſſe in eadem eccleſia; ſed ſinguli prælati debent eſſe in ſingulis eccleſijs,

h ¶ Deſinit.] 21. q. 2 ſi quis iam tranſlatus.

i ¶ Defuncto] Cum enim loco eius ſuccedit pro mortuo habetur, ff pro ſoc. l. actio. §. publicatione.

PAſtoralis.] CASVS. Ioannes Liſſitaniæ ciuitatis eps ab hoſtibus eſt repulſus, & ideo Greg. dedit eccleſiã Scyllatinam ei hac coditione, vt ceſſante hoſtilitate ad ſuam eccleſiam reuertatur. Si vero continua prætneretur captiuitate: perpetuo ibi permaneret. viduatus eſt ſacris miniſteriis. Ciuitas autem deſinit eſſe inductione aratri. ff. qui. mo. vſufruct. amitt l. ſi vſusfructus, & collegium translatis perſonis, ff. de colle. illicitis, l. 3. Sed pone econuerſo quod epiſcopus ſit captus & non ciuitas, tunc bene conſtituetur alius, vt dicunt qui-

¶ Qui metu hoſtilitatis ad alium locum tranſierit, poſtea ad ſuam eccleſiam redire oportet. C. XLII.

PAſtoralis officii cura nos admonet, deſtitutis eccleſiis proprios conſtituere ſacerdotes, qui gregem Dominicum debeant paſtorali ſolicitudine gubernare [a]. Propterea te Ioannem ab hoſtibus captiuatæ Liſſitanæ ciuitatis epiſcopum in Scyllatina eccleſia cardinalem, neceſſe duximus conſtituere ſacerdotem: vt ſuſceptam ſemel animarum curam intuitu futuræ retributionis impleas: & licet a tua eccleſia ſis hoſte imminente depulſus, aliam quæ paſtore vacat, eccleſiam debes gubernare: ita tamen, vt ſi ciuitatem illam ab hoſtibus liberam effici, & Domino protegente ad priorem ſtatum contingerit reuocari [b]; ad eã in qua prius es ordinatus, eccleſiam reuertaris [c]: ſin autem prædicta ciuitas continua captiuitatis calamitate premitur, in hac, in qua a nobis incardinatus α es, debeas eccleſia permanere.

Poly. l. 1. tit. 8. & l. 2. tit. 9. Anſ. l. 6. c. 99. Burc. c. l. 1. c. 123. Iuo p. 5. c. 121.

α ¶ Incardinatus.) *Supra diſt 71. c.* fraternitatem, *de huius vocis notione eſt adnotatum.*

Qui uero utilitatis cauſa trãsfertur, nequaquam ad priorem redire cogitur. Eſt etiã alius caſus, in quo epiſcopus viuẽti epiſcopo ſubſtituitur. Cũ enim aliquis relicta priori cathedra, ſua auctoritate ad aliã trãſierit; ſi alius ei ſubſtitutus fuerit, licet ille prioris eccleſiç epiſcopus eſſe non deſierit. ſubſtitutus tamen epiſcopatum habebit.

Vnde Damaſus vrbis Romç epiſcopus ſcribit ad Paulinum Antiochenum, dicens.

¶ De ſacerdotibus, q relictis ſuis eccleſiis ad alias migrarunt. C. XLIII.

EOs ſacerdotes, qui ab eccleſiis ad eccleſias migrauerunt, tamdiu a noſtra communione habemus al enos, quadiu ad eas redierint ciuitates, in quibus primitus ſunt

Poly. l. 1. tit. 9. Anſ. l. 6. c. 95.

a ¶ Gubernare.] Videtur, q iſte eps ſub conditione 1, vel ad certũ tẽpus fuerit inſtitutus: ſed beneficia ſub conditione non dantur. 1 qõ. 2. quam pio. nec ad tẽpus ut 1u.e quamuis 70. diſt. ſanctorum, nec cõuenit moribus noſtris tẽporales filios habere. ff. d adoptionibus, quæſitũ. ſic, ff de re. iu actus. ſicut nec libertas ad tempus datur, ff de manu. teſta. libertas. nec hæreditas: inſti. de hæred. inſt. §. hæres, nec matrimoniũ 32. qõ 2. ſolet. Poteſt dici puram eſſe inſtitutionem, ſed ſub cõditione reſoluitur; ut ff. de in diẽ addic. l. 2 ſimile ext. de fil. presbyt. veniens. & ſimile ext. de pignoribus c illo vel dic, q iure poſtliminii, reſtituitur ei prior epiſcopatus, ſic 16. q. 3. prima, nõ enim põt dici, q maneat epiſcopus prioris eccleſiæ. Sic. n eſſet epiſcopus vtriuſque, cõtra illud qđ eſt 21. q. 1. relatio & eſt ſimile. C. de cu. fur. l. 1. cu aliis, & tũc dices, q prior locus deſinit eſſe religioſus, vt ff. de relig cũ loca ſed poſtea eã repetit iure poſtliminii, ut 24. q. 1 cum per bellicã. Vel dic, q Papa ſub cõditione, vel ad certum tempus poteſt aliquem inſtituere prælatum: ſicut miles ſub conditione, & ad certum tempus inſtituit hæredem, ff. de mili. teſta. in fraudem. §. ſi miles. lo.

1 Verum eſt a iure reprobata, & ſic loquitur ca. ſi. cum ſimi lib. Hic autẽ loquitur qñ eſt tacita cõditio a iure inducta. Arch.

Beneficia ſub cõditione non dantur.

b ¶ Reuocari.] Arg. q reſtituta re in priſtinum ſtatum, omnia iura reſtituuntur 2. vt extra de elect. quia diligẽti, 16. q. 3. prima. & ſi quis peruenerit ad meliorem fortunam. tenetur ad priſtinam obligationem, 16. q. 7. ab infirmis, ff. quemadmodum ſer. amit. ſi locus. & C. qui bo. cedere poſſ l. 2.

2 Arg. cõtra 10. q. 7. & hic diximus ub. de hoc extr. de ver. ſign. abbate. in fi. Eps duarum eccleſiarum an poſſit aliquis eſſe.

c ¶ Reuertaris.] Cum ergo teneatur redire, non ergo deſinit eſſe epiſcopus primæ eccleſiæ, & ſic epiſcopus eſt duarum eccleſiarũ. contra illud. 21 q. 1. relatio. Baz. vero dicit, q eſt epiſcopus vtriuſque, ſicut in matrimonio carnali dixit, q aliquis põt eſſe maritus duarũ, ſi uxor intrat religionem. Sed cõtra. nã ille locus deſiit eſſe eccleſia per captiuitatem, vt ff. de relig. cum loca. Sed non eſt ita: quia ipſa ſacramenta eccleſiæ vera dicimur eſſe apud hoſtes, ut prima quæſtione prima, qđ quidam & quod dicit lex, q deſinit eſſe ſacer locus, intellige, quia quidam, quia ſi tutor eſt captus ab hoſtibus, alius dandus eſt, & tamen ſi captus redierit, omnia recuperat iure poſtliminii, & ille alius deſinit eſſe tutor, ut inſtit. de Attilia. tuto. §. ab hoſtibus quod non concedo 3. quia ſic offenderetur illa regula. 16. quæſtio. 1. inuentum.

3 Et bñ, vt tis colligi extra li 6 c negli. prel. eps. Arch.

QVI VERO. CASVS. Dictum eſt ſup. quid iuris ſit, ſi cauſa neceſſitatis transfertur. Nunc uero oſtendit, qđ ſi cauſa vtilitatis transfertur, non poteſt ad priorem eccleſiam redire. Eſt etiam alius caſus, in uiuẽte epiſcopo ſubſtituitur alius, ſcilicet cum eccleſia ſua derelicta eſt cauſa ambitionis, & ſua auctoritate trãſit ad aliam; quo caſu licet deſinat eſſe prçlatus prioris eccleſię, tamẽ ſubſtitutus eam habebit.

EOs ſacerdotes.] CASVS. Dicitur in hoc ca. qđ ſacerdotes auctoritate propria de eccleſia ſua migrantes ad aliam. tamdiu a communione remoueantur. quãdiu ad ſuas redierint ciuitates. ſed ſi alius iam eſt ſibi ſubſtitutus: tamdiu vacet qui deſeruit ſuam ciuita-

ſtem, donec ſubſtitutus quieſcat in Domino.

a ¶ Ordinatus.] Argum quod re integra poteſt repeti eccleſia, quæ habita eſt pro derelicto. nam ſi ceſſit quis bonis, rebus nondum diſtractis, pôt eas repetere, vt argu. C. de repu. hære. l. vlt. & argu. ff de ceſ. bono. is qui. ſimi le. ff.

Eccleſia pro derelicto habita, an poſſit repeti re integra.

conſtituti. Quod ſi quis alius alio transmigrãte, in locũ viuẽtis ordinatus [a] eſt; tãdiu vacet [b] a ſacerdotii dignitate, qui ſuam deſeruit ciuitatẽ, donec ſucceſſor eius quieſcat in Domino.

Epiſcopalium etiam ſedium mutationes, metu hoſtilitatis interueniente, nonnunquam fieri ſolent.

Vnde Gregorius ſcribit Ioanni epiſcopo Vellitrano, libro ſecundo, epiſt. 11.

¶ Neceſſitate temporis epiſcopalium ſedium mutationes fieri poſſunt. C. XLIIII.

Io. Diac. in vita B. Greg. l. 3. c. 17. Anſ. l. 6. l. 98. Burc. l. 3. c. 89. Iuo p. 3. c. 178. Pann. l. 2. c. 37.

TEmporis qualitas admonet, epiſcoporum ſedes antiquitus certis ciuitatibus conſtitutas ad alia, quę ſecuriora putamus, eiuſdem diœceſis loca tranſponere [c]; quo & habitatores nunc † degere, & barbaricum poſſint periculum facilius declinare. Propterea te Ioannem fratrem coepiſcopũ noſtrum Vellitrenſis ciuitatis, ſedemque tuã in loco quondam † Arenatarũ, ad ſanctũ Andream apoſtolum præcipimus exinde tranſmigrari: quatenus ab hoſtilitatis incurſu liberior exiſtere valeat, & illic conſuetudinem α ſolennium feſtiue diſponas.

† *al. quem Harenati ad* S. Andreã *apoſtolum dicunt.*

α ¶ Conſuetudinem] *Aliud per Ioannẽ Diaconum legitur*, conſuetudine ſolenni feſta diſponas. *Apud Burchardum & Iuonem*, cõſuetudinem ſolenniũ feſtorũ *In varijs B. Gregorij epiſtolarum editionibus*, cõſuetudinem ſolenniũ feſta diſponas.

§ *Item cũ aliquis cauſa humilitatis Apoſtolica conceſſione de epiſcopali ſede ad monachalẽ deſcenderit ſubiectionẽ, alius loco eius ſubrogari poterit, illo vero ad põtificatum reſurgere nequaquã vlterius valebit. Vnde in quinta β actione Cõſtãtinopolitanæ ſynodi ccclxxxiii. Patrũ ſub Ioãne Papa octauo, cui pręfuit Petrus presbyter Cardinalis, & Paulus Anconitanus epiſcopus, & Eugenius Oſtienſis epiſcopus Apocriſarii Papæ dixerunt.*

β ¶ In quinta) *Apud Ioannem par. 7. cap. 149. pro indice huius capituli leguntur hæc*, Ex actione quintę ſynodi Conſtantinopolitanæ trecentorum & octuaginta trium Patrũ ſub Ioanne Papa octauo, cui præfuit Petrus presbyter Cardinalis, & Paulus Anconitanus epiſcopus. & Eugenius Oſtiẽſis epiſcopus. *initium uero ipſius capitis eſt*, Apocriſarii Papæ dixerũt, Hoc nequaquam &c.

missa. extra de conceſ. præben. & eccle. non vacan. cap. litteras.

b ¶ Tandiu vacet] Et ſic videtur, quod eo mortuo poſſit repetere eccleſiam, ſed non eſt uerum. ſic ergo quod hic dicitur, in furorem eccleſiæ dr, quia cum non vult repetere. Vel ideo quia eccleſia poſt mortẽ huius eum poteſt repetere. Sed pone, moritur ſubſtitutus, eccleſia repetit primũ, ille non uult redire, poteſt ne compelli. Nõ videtur. videtur enim eccleſia renunciaſſe iuri ſuo nõ repetẽdo, cum potuit eum repetere, & noluit, ſed alium præelegit: immo videtur quod ipſe repetere poſſit eccleſiã viuo ſecundo: & ſi obiicitur ei quod habuerit eccleſiam pro derelicto, replicabit, quod illa alii adhæſit, vt extra de diuor. ſignificaſti. qd non credo vt 22. q. 9. nihil ff ne quid in loco pub. l. 2. §. ibidem ait Ioã.

Subſtituto mortuo, an poſſit qui renũciauit ab eccleſia repeti.

EPISCOPALIVM. CASVS. Oſtẽdit Gratianus de mutatiõe epiſcoporum. Nunc vult oſtendere, quod eccleſia epiſcopalis mutari pôt hoſtilitatis metu, & hoc probat ſeq c.

TEmporis.] CASVS Ciuitas Vellitrenſis multas patiebatur anguſtias a barbaris. & iõ Greg. Papa præcepit Ioanni epiſcopo, vt ſedẽ epiſcopalem trãsferret ad ſanctum Andream apoſtolũ, ut barbaricum periculum facilius poſſet declinari, & diuina officia celebrentur feſtiue

c ¶ Trãſponere.] inf. de conſec d 1. tribus inf 16 q vlt ſi quis. & q. 1 & tẽporis. vbi de hoc notatur plene.

ITEM Hæc eſt 2. pars in qua quæritur de illis, qui cauſa pœnitentiæ relinquũt epiſcopatũ, vtrum poſſint fieri epiſcopi. Quid iuris ſit, habes extra de renun. poſt translationem. Dicas tamen breuibus, quod ſi fuerint poſtulati, poterunt fieri epiſcopi, niſi pro crimine dimiſerint epiſcopatum. Et hoc probat per 5 c Io. de Fan.

CASVS Oſtendit Grat. alium caſum, in quo viuẽte prælato poteſt alius ſubſtitui epiſcopus, ſcilicet quando ingreditur monaſterium cauſa humilitatis da licentia Papæ, quia de cætero nõ poeſt ad epiſcopatum reſurgere, & ad hoc inducit ſequens cap.

le. ff. de decu. qui ad tempus Sed quæro, cum iſte ſubſtituebatur, aut uacabat epiſcopatus, aut non: ſi non uacabat, qualiter ſucceſſit in loco viuentis? arg. ff. de verb obligl. l. 1. Non poteſt etiam dici, quod vacabat, quia non fuit eccleſia adiudicata, maxime cum dicatur: quod non ipſo receſſu perdat quis eccleſiam a Sed breuiter poteſt dici, quod ille fuit admonitus, & per ſententiam fuit eccleſia adiudicata. Vel dic, quod cum de iure debuit vacare, licet ſuper hoc non eſſet lata ſententia, poteſt alii adiudicari, ut extra de renun. ex tranſ.

a Sub cõtra di ſu e cum qui cũ ſimi. Arch.
b De hoc no ſu. ea. §. ambitionis & uide qd no 92. d. ſi qui epiſcopi. in not. 1. in quo Arch.

HOc nequaquam.] CASVS. Statutum fuit in ſynodo Conſtantinopolitana, vt quicumque epiſcopus deſcenderit ad vitam monachorum, decreto non poſſit ad pontificatum reuerti, quia monachus diſcere debet, & non docere. Sed credo ꝙ Grat. melius dixiſſet, ſi dixiſſet pp conſcientiã criminis ad agendã pœnitentiam, vbi dixit cã humilitatis, quia tunc reſurgere poſſet. Sed ſi vis eũ ſaluare, dicas, quod cã humilitatis trãſiuit, & ideo nõ poteſt redire ad epiſcopatũ per ſe, ſed de licẽtia Papæ. Idem eſt caſus ſequentis c. Hoc ſcilicet ingredi monaſterium, quibuſdam conceditur ad agendam pœnitentiã, ſed non ad quietem ſeruandam.

a ¶ Vlterius.] Tamẽ monachus qui nunquam fuit epiſcop⁹, bene poteſt eſſe epiſcopus vt 16. quæſt. 1. vos autem. & 8 q. 1. in ſcripturis & 18. q. 1. c. vnico. Item ſi plebanus aliquis ſit monachus, poſtea põt fieri plebanus, vt 16. q. 1 ſi quos a clericatu. Dicũt quidam ꝙ cum quis dimittit epiſcopatum vbi plus ꝓficere potuit, præſumitur ꝙ propter cõſcientiam criminis hoc fecerit: ſed hoc non eſt verum: quia ſępe ingreditur quis monaſteriũ propter merita augenda, vt 27 q. 2. ſunt quid dicunt. Intelligo ergo hoc c. de eo, qui conuictus eſt de crimine, & detruditur in monaſterium propter hoc 1. vt extra de renunc. poſt tranſlationem. Vel intellige de eo qui humilitatis cauſa trãſiuit, & de licẽtia Papæ. & talis per ſe non poteſt redire ad epatum, ſed de licẽtia ſuperioris. Sed nunquid talis põt eſſe abbas: nõ vř, quia maioribus honorib. functo non licet inferiores recipere, vt C. de iis qui ad ciuilia munera vocãtur. l. maiorib. lib. x. Sec⁹ tamen credo, quia etiam poteſt eſſe plebanus, vt extra de renun. ad ſupplicationem. & 16. q. 1. ſi quos. &c. in parochia. Ioan.

Eṗs ſemel, monaſteriũ ingreſſus, an poſſit iterũ redire ad epatum.

1 Sub vnde repellitur ſicut quilibet pœnitens 50. d. ſi ille. aliás ſecus, vt extra. &c. vt ſequitur.

Sugge

¶ Epiſcopus, qui cauſa humilitatis monachus efficitur, ad Pontificatum redire non valet. C. XLV.

HOc nequaquam apud nos habetur, vt quicunque de pontificali ordine ad monachorum, ideſt pœnitentium deſcenderit vitam, ulterius [a] poſſit ad pontificatum reuerti. *Item.* ¶ Præcepit ſancta ſynodus, vt quicumque de pontificali dignitate ad monachorum uitam, & ad pœnitentiæ deſcenderit locum, nequaquam iam ad pontificatum reſurgat. Monachorum enim uita ſubiectionis habet † verbum, & diſcipulatus, non docendi, uel præſidendi, uel paſcendi alios. Iuo p. 7. c. 149. † λόγον ἔχει

¶ Hæc ſynodus ſub Ioanne octauo extat Græca in Vaticana bibliotheca (huius ſynodi tres tantum canones cum explanatione Blaſamonis editi ſunt Lutetiæ, & apud ipſum inſcribitur, Synodus in templo ſapientiæ habita ſub Photio Patriarcha. In ſecundo autem trium illorum capitulo habetur ſententia huius capitis. Viſum autem eſt, vt omnia melius percipiantur, locum hunc græce, & cum noua interpretatione eſſe adſcribendum.

Φώτιος ὁ πατριάρχης εἶπε, πῶς ὑμῖν δοκεῖ περὶ τῶν ἀπὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ τάγματος ἑαυτοὺς εἰς τὴν τῶν μοναχῶν καταλεγόντων χώραν, ἆρα εἰς ὑποταγὴν ἑαυτοὺς παραδόντες δύνανται ἔτι οἱ αὐτοὶ τῆς αὐτῆς ποιμνιαρχίας ἔχεσθαι; οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης εἶπον, τοῦτο παρ᾽ ἡμῖν οὐκ ἔστιν, οὐδὲν σώζεται; ὅστις γὰρ ἐὰν ἀπὸ ἀρχιερατικοῦ τάγματος εἰς τὴν τῶν μοναχῶν, τουτέστι τῶν μετανοούντων καταριθμηθῇ χώραν, οὐ δύναται ἔτι τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἑαυτῷ ἐκδικεῖν ἀξίωμα. Βασίλειος καὶ ἠλίας οἱ τοποτηρηταὶ τῶν ἀνατολικῶν θρόνων εἶπον, οὐδὲ παρ᾽ ἡμῖν ἑωράθη τοῦτο γινόμενον, τοὐναντίον μὲν οὖν μονάζοντες πρόεισιν εἰς ἀρχιερέας, ἀπὸ δὲ ἀρχιερέων εἰς μοναχοὺς κατερχόμενοι ἀρχιερεῖς μένειν οὐ δύνανται. ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν, ὁρισθήτω καὶ περὶ τούτου κανών· πολλάκις γὰρ καὶ ἐν ἡμῖν ἀμφιβολίαι γίνονται περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, τῶν μὲν λεγόντων μὴ κωλύεσθαι τοὺς ἀρχιερεῖς μοναχοὺς γινομένους τὰ τῶν ἀρχιερέων τελεῖν, τῶν δὲ οὐ συνδοκούντων ἐπὶ τούτῳ. οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ εἶπον, ἐκτεθήτω κανών. ἁγία σύνοδος εἶπεν, ἔπεν, εἶπεν, ἔτι δὲ ἀξιοῦμεν ἐκτεθῆναι κανόνας περὶ τῶν εἰς τοῦτο μανίας, καὶ ἀπονοίας ἐλθόντων, ὥστε ἀρχιερεῖς, ἢ ἱερεῖς θεοῦ τύπτειν,

ἢ φυλακίζειν. καὶ τὰ λοιπά.

Φώτιος ὁ πατριάρχης εἶπεν, εἰ κελεύει ἡ ὑμετέρα ἁγιοσύνη, ἀναγνωσθήτωσαν οἱ κανόνες; καὶ λαβὼν Πέτρος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος, καὶ πρωτονοτάριος ἀνέγνω, εἰ καὶ μέχρι νῦν ἔνιοι τῶν ἀρχιερέων εἰς τὸ τῶν μοναχῶν κατιόντες σχῆμα ἐπὶ τῷ τῆς ἀρχιεροσύνης ἐβιάζοντο διαμένειν ὕψει, καὶ τοῦτο πράττοντες παρεωρῶντο, ἀλλ᾽ οὖν ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ αὕτη σύνοδος καὶ τοῦτο ῥυθμίζουσα τὸ παρόραμα, καὶ πρὸς τοὺς τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως θεσμοὺς τὴν ἄτακτον ταύτην ἐπανάγουσα πρᾶξιν ὥρισεν, ἵνα εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ ἄλλος τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος πρὸς τὸν μοναδικὸν θελήσειεν κατελθεῖν βίον, καὶ τὸν τῆς μετανοίας τόπον ἀναπληρῶσαι, μηκέτι τοῦτον τῆς ἀρχιερατικῆς ἀντιποιεῖσθαι ἀξίας. αἱ γὰρ τῶν μοναχῶν συνθῆκαι ὑποταγῆς ἔχουσι λόγον καὶ μαθητείας, ἀλλ᾽ οὐχὶ διδασκαλίας ἢ προεδρίας, οὐδὲ ποιμαίνειν ἄλλους, ἀλλὰ ποιμαίνεσθαι ὑπαγγέλλονται. διὸ καθὰ προείρηται, θεσπίζομεν, μηκέτι τινὰ τῶν ἐν ἀρχιερατικῷ καταλόγῳ, καὶ ποιμένων ἐξεταζομένων εἰς τὴν τῶν ποιμαινομένων, καὶ μετανοούντων χώραν ἑαυτὸν μεταβιβάζειν. εἰ δέ τις τοῦτο τολμήσας πράξει μετὰ τὴν ἐκφώνησιν, καὶ διάγνωσιν τῆς νῦν ἐκπεφωνημένης ψήφου, αὐτὸς ἑαυτὸν ἀρχιερατικοῦ ἀποστερήσας βαθμοῦ, οὐκέτι πρὸς τὸ πρότερον, ὅπερ διὰ τῶν ἔργων ἠθέτησεν, ἀξίωμα ἐπαναστρέψει.

Photius Patriarcha dixit. Quid cenſetis de ijs, qui ex antiſtitum ordine ſeipſos in monachorum locum conferunt? Nunc qui ſeipſos ſubiectos eſſe voluerunt, poſſunt adhuc ijdem idem in gregem imperium tenere? Sanctiſſimi locum tenentes antiquioris Romæ dixerunt. Id apud nos minime fit, neque in more eſt poſitum. Quicunque enim ex antiſtitum ordine, monachorum, ideſt pœnitentium ordini adnumeratus fuerit, is antiſtitis dignitatem non poteſt ſibi amplius vendicare. Baſilius, & Helias locum tenentes orientalium ſedium dixerunt: neque apud nos id vnquam eueniſſe obſeruatum eſt. Nam contra monachi ad antiſtitum ordinem proue huntur; at qui ex antiſtib. ad monachos deſcendunt, hi antiſtites manere nō poſſunt. Sancta ſynodus dixit, de hac etiam re canon conſtituatur. Nam & apud nos ſæpe de hac cauſa dubitationes exoriuntur, nōnullis quidem ita dicentibus, non prohiberi antiſtites, quos minus cum monachi facti fuerint, antiſtitum munerib. fungantur: nonnullis vero hanc ſententiam minime probantibus. Sanctiſsimi locum tenentes dixerunt, feratur canon Sancta ſynodus dixit. Præterea vero æquū ducimus ferri canones de laicis illis, qui eo inſaniæ, ac ſuperbiæ deuenerunt, vt antiſtites, vel ſacerdotes Dei verberent, aut cuſtodiæ tradant, & reliqua.

¶Photius Patriarcha dixit, ſi veſtra ſanctitas iubet, legantur canones, eoſque in manus ſumens Petrus Deo amiciſsimus Diaconus, & protonotarius legit. Quamuis hucuſque nonnulli antiſtites ad monachorum habitnm deſcendentes conati ſint in antiſtitum faſtigio manere, cumque id facerent, ea res neglecta eſt. Sancta tamen, & œcumenica hæc ſynodus hanc quoque negligentiam corrigens, atque inordinatam hanc actionem ad leges, quę de ſtatu eccleſiaſtico ſunt, reuocans, ſtatuit; vt quis epiſcopus, ſiue quis alius antiſtes dign ta tem obtinens, ad vitam monaſticam deſcendere, & pœnitentiæ locum implere voluerit, hic antiſtitis dignitatem amplius nō retineat: Monachorum enim inſtitnta ad obedientiæ, ac diſciplinæ rationem pertinent, minime vero ad magiſterij, vel præfecturæ. atq; eorum ſunt, qui non alios paſcere, ſed paſci profiteantur. Quocirca quemadmodum dictum eſt, decernimus, nequis poſthac eorum, qui in antiſtitum catalogo ſunt, atque in paſtorum numero cenſentur, in eorum, qui paſcuntur, ac pœnitentiam agunt, locum ſe trāsferat. Quod ſi quis poſt promulgationem, ac notitiam huius, quæ nunc prounnciatur, ſententiæ, id facere auſus fuerit: quando ipſe ſeipſūm antiſtitis gradu priuauit, priſtinam, quam factis contempſit, dignitatem amplius non recuperabit.

Hoc ad pœnitentiam agendam, non ad quietem ſeruandam quibuſdam conceditur.

Unde liberius Papa ſcribit omnibus epiſcopis epiſt. ſecunda.

SVggeſtum.] CASVS. Multi epiſcopi propter tribulationes extrinſecas monaſterij quietẽ appetentes, greges ſibi commiſſos relinquebant, & plures in futuro relinquere volebant: qđ cum audiſſet Liberius Papa, ſcribit oĩbus epĩs hortans eos ne greges ſibi commiſſos derelinquant propter laborem vitandum, & quietem appetendã: ſed potius perſeuerent humiliter tribulationes ſuſtinendo. Et hoc ꝓbat duabus auctoritatib. ſ. Dñi, & Pauli, & exẽplo Chriſti, qui pro nobis redimẽdis paſſionem ſuſtinuit in cruce.

nia enim, quę fiũt in ciuitata, aut iuſto Dei iudicio, aut eo permittente fiunt, vt 26. q. 5. nec mirum Ioan.

f ¶ Prodire] Pugnando cum eis, qđ in nullo caſu poſſunt clerici, ſi alias poſſunt euadere. 50. diſt. de clericis. Sed poſſunt alios hortari ad pugnam iuſtã, & etiam interſſe,

¶ Pro infeſtationibus malorum non licet epiſcopo gregem relinquere. C. XLVI.

SVggeſtum nobis eſt, quòd pro præteritis laboribus, & infeſtationibus nonnulli veſtrum aſsignatas ſibimet, & Deo commiſſas relinquant plebes, & in futuro plures relinquere velint, eas, quas tueri debent, eccleſias, & pro ouibus ſibi commiſsis laborare negligant, & monaſterio rum ſequieti contradere feſtinent, & uacationem ab epiſcopatus laboribus eligere, & ſilentio, atque otio vitam degere magis appetant, quam in his, quæ ſibi commiſſa ſunt, permanere, dicente Domino: [Beatus qui perſeuerauerit vſque in finem.] Vnde namque eſt beata perſeuerantia niſi de virtute patientiæ? quoniam ſecundum Apoſtolicam prædicationem. [Omnes, qui volunt in Chriſto pie viuere, perſecutionem patiuntur.] Ideo fratres chariſsimi, non vos afflictionum amaritudo a pio incœptis ueſtræ propoſito coarctet recedere. Conſiderate namque, quanta pro abſolutione noſtra, & liberatione creator dominuſque, & redemptor noſter pertulerit, quibuſque ſe contumelijs afficiendum tradiderit, vt nos a vinculis poteſtatis diabolicæ liberaret. Attendite itaque uobis, & omni gregi, in quo vos ſpiritus ſanctus conſtituit epiſcopos, regere eccleſiam Dei, quam acquiſiuit proprio ſanguine: ut non ſit, qui uos decipiat [a], aut ſeducat in ſubtilitate ſermonis, ut plebes uobis commiſſas relinquatis, & alicui propter malorum opprobrium hominum quieti vos tradatis, & vt uos ſolummodo ſaluetis, & filios orphanos relinquatis.

Poly. l. 4. tit. 13.

Matth. 10.

2. Tim. 3.

Act. 20.

Item Nicolaus Papa, Humifrido Morinenſis eccleſiæ epiſcopo.

¶ In perſecutionibus epiſcopus eccleſiam ſuam non deſerat. C. XLVII.

SCiſcitaris itaq; per Gualdagariũ presbyterũ, verũ, cũ a Normãnis de epiſcopis depellaris, debeas de cætero in monaſterio conuerſari. In quo ſcias chariſsime frater, quòd, ſi pernicioſum eſt proretam [b] in tranquillitate nauim deſerere, quanto magis in fluctibus? Vbi [c] non dicimus, quòd perſecutorum non fugiamus [d] (maxime paganorum) inſidias, cum ad tempus ſæuiunt, & ob magnitudinem delictorũ noſtrorũ nocẽdi facultatem diuinitus [e] aſſequuntur; præſertim cum eis prodire [f] ultro non debeamus, & multos prophetas, & Apoſtolos, ipſumque Dominũ huiuſmodi fugiſſe inſecutores luce clarius cõſtet; ſed quòd præcipue nos qui tanquam arietes [g] ducatũ gregibus præbemus, imò qui & horũ paſtores ſumus, Deo auctore cũ eis in periculis pro viribus perſiſtere pro certo cõueniat: & cũ tranquillitas reddita diuina fuerit pietate ſopitaq; furentium infeſtatio, mox gregẽ requirere, & in

Io. 8.

a ¶ Decipiat.] Arg. ꝙ ſi quis dolo renũciet, ꝙ tenet renunciatio: quod non eſt verũ, vt 3. q. 1. redintegranda.

SCiſcitaris.] CASVS. Humifridus epũs expellebatũ a Normannis a ſuo epatu: ideoque, vt tribulationes declinaret, volebat in monaſterio cõuerſari: & interrogauit Nicolaum Papam, verũ hoc facere poſſet: Et reſpõdet ꝙ nõ, quia periculoſum eſt in tribulationib. gregẽ deſerere: ſicut periculoſũ eſt, ſi nauta nauẽ in fluctibus derelinquat: ſed dicit ei, ꝙ fugiat perſecutorum inſidias, & maxime paganorum, exemplo Apoſtolorum, Prophetarũ, & Chri & reddita tranquillitate gregem requirat, & colligat in vnũ; & doceat, vt quãuis bona tẽporalia perdant, tamen ſperent gaudia percipere ſempiterna.

Proreta eſt nauis rector.

b ¶ Proretam.] i. rectorem nauis, a prora, quæ eſt anterior pars nauis.

c ¶ Vbi] i. quo exẽplo nõ dicimus, &c.

Perſecutiones pp peccata mittun

d ¶ Non fugiamus.] i. fugere debeamus.

e ¶ Diuinitus.] Deus propter peccata hominu mittat flagella & perſecutiones. 56. d. ſi gens 16 q. 1. reuertimini, & 23. q. 4. ſi quos. & ſecũdum quoſdam poteſtatẽ nocẽdi dat Deus qñ permittit [illegible] nocere, eo ipſo ꝙ ſe nõ obijcit. Sin alios propter dat poteſtatem, ſed ipſe ex ſe hẽt poteſtatem [illegible] gradi. vnde ſatanæ poteſtas nocendi Iob data fuit. Omnia enim ...

tereſſe, vt 23. q. 8. igitur, & c. vt pridem.

g ¶ Arietes.] Alibi dicuntur epiſcopi canes 1. 2. q. 7. qui nec regimini ...

3 Ad hoc 3 d. nemo.

Ad-

ADuerſitas] CASVS. Gregorius docet, ꝙ in tribulationib. non debet quis perturbari: quia ipſa tribulatio eſt probatio virtutis, & non eſt iudicium reprobationis: & ꝙ quis non debet perturbari propter aduerſitatem, probatur exemplo Pauli, qui cum veniebat in Italiam tur, & prælatus non quæritur ſpecialiter, nec per alios eſt tuta ſalus eccleſiæ, in quo caſu ſi gregem ſibi commiſſum deſerat, dicet mercenarius. Si vero perſona prælati ſpecialiter quæritur, & ſalus eccleſiæ tuta eſt per alios; fugiat tunc prælatus, & hoc probat duobus exemplis, ſ. Chriſti, & Pauli: & tribus auctoritatibus, ſcilicet Aug. Chriſti, & Dauid. Cũ autem quæritur non ſolum prælatus, ſed tota eccleſia: tunc non debet recedere, ſed opponere ſe debet pro populo ſuo, & animam ſuam ponere pro ouibus ſuis: & hoc de extrinſeca perſecutione. Eſt & alia pſecutio intrinſeca, quæ fit a ſubditis in occulto, qñ ꝑlatus compati debet pro peccatis aliorũ: & hoc probat quattuor auctoritatibus.

vnum colligere; & eius animos cæleſtis patriæ pace, ac potiſſimum ſecuritate prædicata ſurſum erigere debemus. Et tamdiu ſuper eorum cautela oportet nos eſſe ſolicitos; vt ſi Dei iudicio præſentis temporis commoda fortaſſis amittunt, futuræ vitæ ſe ſi erent gaudia abſque ambiguitate percipere ſempiterna.

Item Greg. lib. 7. epiſt. 126. ad Recaredum regem.

¶ Non eſt reprobatio, ſed uirtutis probatio, bonorum aduerſitas. C. XLVIII.

al. iudicium. *Act. 27.*

ADuerſitas, quæ bonis votis[a] obijcitur, probatio[b] virtutis eſt, non iudicium † reprobationis. Quis enim neſciat, quàm proſperum fuit, quòd beatus Paulus Apoſtolus prædicaturus ad Italiam veniebat? & tamen veniens naufragium pertulit: ſed nauis cordis[c] in maris fluctibus integra ſtetit.

9 *Hoc[d] tunc ſeruandum intelligitur, quando inter ſubditos aliqui inueniuntur, quibus prælatorum uita proficiat: quando nec ſpecialiter prælatus quæritur, nec ꝑ alios tuta poteſt eſſe eccleſiæ ſalus; ne ſi deſerere incipiat, quibus prodeſſe poteſt, dicatur de eo: [Mercenarius autem, & qui non eſt paſtor, cuius non ſunt oues propriæ, videt lupũ venientem, & deſerit oues, & fugit.] Cum vero ſpecialiter quæritur, fugiat exemplo Chriſti, qui à facie Herodis fugit in Aegyptum: fugiat exemplo Pauli, qui à fratrib. per murum ſubmiſſus eſt in ſporta. Vnde Auguſtinus ait: [Fugiat miniſter Chriſti, ſicut ipſe Chriſtus in Aegyptum fugit, fugiat & qui ſpecialiter quæritur, dũ per alios firma eſt eccleſiæ ſalus.] Hinc etiam ait Dominus diſcipulis: [Si uos perſecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam.] Hinc etiam idem abſcondit ſe, & exiuit de tẽplo; quãdo Iudæi lapides tulerũt, vt iacerent in eum. Hinc & Auguſtinus ait de eodem in pſ. 54. [Ecce elongaui fugiens, illud tangit, quòd Chriſtus vitabat perſequentes, ut occaſionem[f] iræ demeret, & manebat in deſertis orãs: in quo docebat nos in ſecreto cõſcientiæ orare. & quieſcere, cum à malis premimur.] Cum vero non prælatorum tantum, ſed totius eccleſiæ ſalus[g] quæ-*

Ioan. 10. *Matt. 2.* *Act. 9.* Gloſſa ord. ad cap. 11. ad Cor. in fine, ex Aug. epiſ. 180. ad Honoratum. *Matt. 6.* *Io. 8.* Gloſſa ordi. Caſſiodoro.

d ¶ Hoc.] i. ꝙ ꝑlatus maneat cum ſubditis ſuis.

d ¶ Hoc.] In hoc §. diſtinguitur quid iuris ſit in extrinſeca ſiue intrinſeca pſecutione. Extrinſeca enim perſecutio conſiſtit in manifeſtis inimicis eccleſiæ, intrinſeca in eis, q adhuc nõ ſunt ꝑſſi. In exteriori pſecutione diſtinguitur: aut ſolus prælatus quærit, aut totus clerus. Si ſolus ꝑlatus: ut eo recedente tuta eſt ſalus eccleſiæ, & tunc ſugiet, & hoc probat exemplo Chriſti & Pauli, & trib. auctoritatibus, Auguſt. Domini, & Dauid. Si nõ eſt tuta, tunc ponet animam ſuam ꝓ ouibus ſuis. Si totus clerus quæritur, indiſtincte ſe pro eis hoſtib. opponet, ut 43 diſt. ſi tector

Perſecutio eſt duplex.

Prælatus an propter perſecut onem licite poſſit eccleſiã deſerere.

Italiam, naufragium paſſus eſt, & tamen in corde non fuerat turbatus.

a ¶ Bonis votis.] id eſt, propoſitis.

b ¶ Probatio.] Sup. ead. cum percuſſio.

ADDITIO. Et dic probatio, id eſt, examinatio, & experimentum virtutis, id eſt, conſtantiæ. Vel probatio virtutis, ſcilicet vt probatione melior quis efficiatur, & ita appareat, vt in prædicto cap. cum percuſſio. ſecundum Hug.

c ¶ Nauis cordis.] id eſt, conſtantia fidei ſ.

HOC ETIAM Hæc eſt 9. pars quæſtio. in qua dicitur quando debet prælatus relinquere ſubditos, & quando non. Io. de Fant.

CASVS. Dictum eſt ſup. in c. ſuggeſtum & ca ſciſcitaris, ꝙ prælatus perſeuerare debet cum ſubditis in tpe tribulationis, licet poſſit quandoque recedere ad tempus & fugere. Nunc vero oſtendit hic tempus ſeruandum eſſe, quando inter ſubditos aliqui boni reperiun-

ſed ſi aliàs poteſt conſuli eccleſiæ, totus clerus fugiat cum prælato. Si non poteſt, remaneant cum prælato uel omnes, vel quidam ex eis, ſi eſt altercatio inter eos de remanſuris, res ſorte dirimatur. 26. q. 2. ſors. Circa intrinſecam diſtinguitur ſic: aut omnes ſunt mali, aut quidam. Si boni ſunt commiſſi malis, eos non deſeret. 23. q. 4. tu bonus. Si omnes mali ſunt, aut ſpes eſt de correctione, aut non. Si eſt, non ſunt deſerendi. Si non eſt ſpes, tũc ſunt deſerendi, ut inf. ea. c. vlt. Et nota quod loquitur de extrinſeca perſecutione uſque ibi. [Eſt & aliud genus] Abinde mixtim de extrinſeca & intrinſeca uſque ibi, [Cum autem à uitijs.] & abinde tantum de extrinſeca [illegible]

e ¶ In pſalmo.] Exaudi Deus orationem

f ¶ Vt occaſionem.] Et ita peccat qs eo ꝙ dat alijs occaſionẽ peccãdi, vt 55. d. ſi Euangelica & 2. q. 4. iter.

g ¶ Salus.] Ergo uidetur ꝙ pro rebus temporalib. non debeat prælatus mori, ut 13. q. 5. non eſt nouum.

ab in qua per quã nſtre denus tribulationes & ſtula huiſeculi, ſi in naui te tranſi s ad litto urt illud mare onin. & uium & tus i es & per ſibun. 03. Arc.

z De hac mate ia plene no. inn ext. de renũcia. niſi cum pridem §. 1. ubi poſita eſt ſita gl. ſicut hic iacet multa addit & ibi de hoc per Hoſt.

a ¶ Fides.] Per hæreſim aliquam.
b ¶ Perſecutionis.] Ideſt compaſſionis.
c ¶ Non vror.] Compatiendo.
d ¶ In pſalmo.] Dñe exaudi, ibi: Quia defecerunt ſicut ſumus dies mei, & oſſa mea ſicut frixorio cõfrixa ſũt.
e ¶ Frigitur.] Ideſt, configitur, ideſt, tãtũ dolet de malorum interitu, quantum ſalutem eorum diligit.
f ¶ Xxx.] In Te Dñe ſperaui, vſq; Miſerere mei Deus, quoniã tribulor, & cõturbatus eſt in ira oculus meus, anima mea & venter meus: quoniã deficit, &c.
g ¶ Paleatũ.] Ideſt, malorum, qui ſunt ſine fructu.
h ¶ Odit.] Supple id in quo ſcilicet odio extingueretur oculus rationis, ſi haberet illud odium. Vel dic, non odit homines, ſed peccata eorum. 86 diſt. odio.
i ¶ Oculus.] ideſt, intellectus.
K ¶ Venter.] ideſt, p̃latus qui quandoq; ventoſus eſt.
l ¶ Pro interiori.] Ideſt, ſubditis.
m ¶ Non clamat.] Al. te, ſed intus ingemiſcendo.
n ¶ Defecit.] Dicens, ſupple: quia defecit quaſi dicat; omnino conturbatus eſt oculus meus: qa defecit in dolore vita mea ex magna iniquitate malorum. & quare dicat hoc occulte ſubdit, videns non poſſe proficere, &c.
o ¶ Lxix.] Scilicet, Deus in adiutorium meum intende.
p ¶ Tribulatorum.] ideſt, illa vox, Deus in adiutorium meũ eſt uox martyrum in manifeſta perſecutione, & etiam vox iuſtorum in occulta & intrinſeca.
q ¶ Sed de capite.] Ideſt, Chriſto.
r ¶ Præſumentium.] Ideſt, confidentium.
ſ ¶ Cum illis.] ideſt, martyribus, & hic innuitur intrinſeca perſecutio.
t ¶ Vel à leone.] ideſt, à diabolo aperte ſæuiendo.
ADDITIO. Sicut per Saracenos & apertos hæreticos. Archidia.
u ¶ Dracone.] Ideſt, à diabolo occulte perſequendo, uel à falſis fratribus.
x ¶ Omnes.] Ideſt, tam illi qui extrinſecam, quàm qui intrinſecam perſecutionem patiuntur.
CVM AVTEM CASVS. Supra in §. proximo tractatum eſt qualiter fiat perſecutio intrinſeca, ſcilicet à ſubditis malis, & per compaſſionem: Nunc vero diſtinguitur ſic. Aut inter ſubiectos ſunt aliqui boni, aut ſunt omnes mali, & obſtinati. Si ſunt ibi aliqui boni, non debet prælatus delerere bonos propter malos, ſed tolerare debet patiẽter, & hoc probat quatuor auctoritatibus. Si autem omnes ſunt mali & obſtinati, tunc licet prælato ab eis recedere, exemplo Beati Benedicti, qui monachos ſuos deſeruit; quia conſpirauerant in necẽ eius.
y ¶ Cum autem.] Hic §. loquit de intrinſeca pſecutione.
z ¶ Vincamus.] Ideſt magis ſumus digni gehenna, quã ij quos fugimus.
a ¶ Abel.] Ideſt, ſimilis Abel in patientia non vult eſſe, qui non poteſt tolerare conſortium malorum. nam quiſquis malos non tolerat, ipſe ſibi per intolerantiam teſtis eſt, quòd bonus non eſt, vt 23. q. 4. hæc autem, & c. tu bonus.
b ¶ Cain.] ſc. fratris Abel.
c ¶ Non exercet.] Ideſt, malos non allicit, ſignificat, ut illos corrigat.
d ¶ Lima.] ideſt, perſecutio.
e ¶ Tu bonus.] Infra 23. q. quarta, hæc autem. c. tu bonus.
f ¶ Bonorum.] Argum. q̃ ſi per aliquem non ſtat quominus faciat, idem eſt ac ſi feciſſet. 43. diſtinct. Epheſus.

ritur, fides[a] impugnatur; neceſſe eſt, vt ex aduerſo aſcendant, & in die belli ſeipſos murũ opponant pro domo Domini & animas ſuas ponãt pro ouibus ſuis: vt exemplo ſuæ paſſionis accedant, quos ſermone doctrinæ diutius confirmare non valent. Et hoc quidem de manifeſtis perſecutionibus. Eſt & aliud genus perſecutionis[b], in quo Apoſtolus laborabat dicens: [Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego nõ vror[c]? &c.] Hinc Auguſtinus in pſ.[d] 101. [Oſſa, ideſt, fortes, quorũ frixorium ſunt, qui ſcandalizantur: tantum enim frigitur[e] bonos, quantum amat.] ¶ Hinc idẽ in pſ. 30.[f] [Iraſcitur iuſtus pro peccatis palearum[g], nõ tamen odit[h], in quo extingueretur occulus[i]: venter[k] pro interioribus[l], quæ turbantur, quando nec corripi poſſunt impij, quibus non† clamat[m], quia defecit[n] in dolore vita, *videns non proficere quod prædicat.] ¶ Hinc idẽ ait in pſ. 69.[o] utrũque hoc genus perſecutionis diſtinguens: [Vox tribulatorum[p] Chriſto, ideſt, martyrum inter paſſiones periclitãtium, ſed de capite[q] præſumentium[r]. Cum illis[ſ] uox omnis iuſti; cui ex charitate, abundans iniquitas etiã Chriſtianorum eſt paſſio: ut Lot corporalem perſecutionem a nullo in Sodomis ſuſtinuit, ſed à malis factis eorum, cũ† quibus habitabat. Eſt ergo perſecutio iuſti, vel à leone[t] in impetu, uel a dracone[u] in inſidijs, unde oẽs[x] clament* Deus in adiutorium meum intende.] ¶ *Cum aũt[y] vitijs ſubditorum prælatus affligitur, aliquando oĩum eſt una & inſatiabilis obſtinatio, aliquando mali inueniuntur bonis admiſti. Quãdo boni ſimul cũ malis habitant, non ſunt deſerendi boni propter malos: ne peruerſe malos euitando uincamus[z], quos fugimus, ad gehennam†, ſed potius mali tolerentur propter bonos. Vnde Grego. [Abel[a] eſſe renuit, quẽ Cain[b] malitia nõ exercet[c].] ferrum quippe noſtræ mentis ad acumen non põt peruenire ueritatis, niſi hoc alterius eraſerit lima[d] prauitatis. Hinc etiã Auguſtinus: [Tu bonus[e] tolera malum, & c. infra de tolerãdis malis in prima cauſa hæreticorũ.] Idẽ ait: [Maius malum in ſeparatione bonorũ[f] committimus, quam*

a ¶ Coniun-

a Dic, ideſt, fortes. Forte enim & robuſtiores ſunt, unde dicũtur oſſa. qa portant carnes ideſt, infirmos ſecũdum Hug.

a Scilicet per mortale peccatũ, ideſt: ſi odit paleas, ideſt, malos inq̃tum homines ſunt ſecundum H.

Ezech. 13.

Io. 10.

2. Cor. 11.
Gloſſa ordi. ex Aug. ad ver. (& oſſa mea, ſicut in frixorio) & Beda 2. Cor. 12.

Eadem ex Auguſt. ad verſi. (Miſerere mei Domine.)

† *non clamat clare, ſed intus ingemiſcit*] gloſſa ordi.
Eadem ex eodem in præfatione pſ.

† *cui non fuit dictũ, vt non ibi habitaret.*] glo. ordi.

† *al. ueniamus ad gehennam.*
l. 20. Mor. c. 29. & l. 9 re. ibi. 39. 23. q. 4. tu bonus. Gloſſa ordi. in ca. 62. ad Cor. in fine ex Aug. ſermo. 18. de ver. Dñi.

Bonus non eſt qui malos non tolerat.

in coniunctione [a] *malorũ fugimus.* *& infra.* ¶*Tali non imputat Deus ſua peccata, quia nõ fecit; non aliena quia non approbauit, non negligentiã, quia non tacuit, non ſuperbiã, quia in vnitate permanſit.*] ¶ *Hinc idẽ in pſal.*

Gloſſa ordi ex Aug.

54. [Quis dabit mihi pennas, ſicut columbæ: *non ait, ſicut coruo. Columba a moleſtijs quærit auolare ſed dilectionẽ non amittit, & ſemper gemit. Sic bonus vult ſeparare ſe corpore, non amore, ab his, quibus non poteſt prodeſſe:*] *& infra.* ¶[*Sed aliquando ligatur, nõ viſco cupiditatis, ſed cura & officio, vt deſerere non poſſit* [b], *niſi ſoluatur.*

Philip. 1.

Quod ſi non ſoluitur, tunc dicat, Cupio diſſolui, & eſſe cũ Chriſto: Sed manere in carne neceſſe eſt propter vos;

Gloſſa interlinearis ex Aug. in pſal. 54. 23. q. 4. in bonus.

& ſic eſt meritum ex deſiderio. [Ecce elongaui fugiens; *non loco, ne rumpatur charitas bonorũ, ne perdatur exercitium malorum, quos Deus admiſit, et, vt Iudam Apoſtolis:*] *quem quamuis ſciret furem eſſe, tamen ad prædicandum miſit, & ei Euchariſtiam dedit docens in eccleſia tolerari malos, nec obeſſe bonis malorum conſortia. Quando vere omnium ſubditorũ eſt obſtinata malitia, nec prodeſt eis prælatorum præſentia; tum etiam corpore licet ab eis recedere: ne & illorũ nequitia ſemper in deterius proficiat, & iſti quidem fructum amittant, quem de aliorum profectu poſſent inuenire. Sic beatus Benedictus deſeruiſſe legitur, quos in necem ſuam vnanimiter viderat conſpiraſſe.*

a ¶Vnde Auguſtinus.] *Multa in hac diſputatione citat Gratianus ex Auguſtino, quorum ſententia quidem apud illum habetur ſed verba ipſa ſunt in gloſſa ordinaria locis indicatis. De hac vero, quæſtione, quando liceat epiſcopo recedere ab eccleſia ſua, diſſerit* B. *Auguſtinus epiſt.* 108. *Honorato epiſcopo ſcripta.*
ß ¶In prima cauſa.] *Indicat cauſam vigeſimamtertiam in qua primum de hæreticis ex propoſito agitur. qui mos citandi habetur, etiam 1. q. 7. neceſſaria. & alibi.*

Hinc etiam B. Gregorius Petro diacono interroganti, an liceat prælato gregem ſemel ſuſceptum deſerere, lib. 2. Dial. c. 3. reſpondit dicens.

¶Quando liceat prælatis ſubditos deſerere, vel non.

C. XLIX.

IBi adunati æquanimiter portandi ſunt mali, vbi inueniuntur aliqui, qui adiuuentur, boni. Nã vbi omnimodo de bonis fructus deeſt; fit aliquãdo de malis labor ſuperuacuus †: maximè ſi è vicino cauſæ ſuppetãt, quæ fructum Deo ferre valeant meliorem. *& paulo poſt.* ¶Sæpe agitur in animo perfectorum, quod ſilentio prætereundũ non eſt, quia cum laborem [c] ſuum ſine fructu eſſe conſiderent, in locum alium ad laborẽ cum fructu migrant. Vnde ille quoq; egregius prædicator, qui diſſolui cupit, & cum Chriſto eſſe, cui viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum, qui paſsionũ certamina non ſolum ipſe appetijt, ſed ad toleranda hæc, & alios accendit; Damaſci perſecutionem paſſus, vt poſsit euadere, murum, funem, ſportamque quæſiuit, ſeq; latenter deponi voluit. Nunquid † Paulum mortem dicimus timuiſſe quam ſe ipſe pro amore Ieſu teſtatur appetere? Sed cum in eodem loco minorem ſibi fructum adeſſe cõſpiceret; ad grauem † laborem ſe alibi [d] cum fructu ſeruauit, fortis etenim præliator Dei, teneri intra clauſtra noluit, certaminis campum quæſiuit.

† *vacuus.*] orig.

Philip. 1.
1. *Cor.* 11.

Act. 9.

† *al. Num nam.*

† *& graui labore ad laborem*] orig.

Multorum auctoritatibus apparet, quando viuentibus epiſcopis alij poſſint ſubſtitui, & quando non.

a ¶Coniunctione.] Fugim⁹ enim malū in hoc ꝙ nõ coniungimur malis: quia ſi eſſem⁹ cũ eis, poſſemus corrumpi cum eis: tamẽ maius malum committimus, ex hoc ꝙ ſeparamur a bonis: quia ſeparãdo nos a bonis committimus ſchiſma ꝙ facere maximũ malum eſt, vt 24. q. 1. non afferamus.

Schiſma cõmittit qui ſe a bonis ſeparat.

b ¶Non poſſit.] id eſt, non debeat propter hos quibus poteſt proficere. Ioan.

IBi adunati.] CASVS Petrus diaconus q̃ſiuit a Gregorio, an liceret prælato deſerere gregem ſemel ſuſceptũ: qui reſpondit dicens, ꝙ ſi ſubditi ſunt boni malis admixti, tolerandi ſunt mali propter bonos. ſi vero omnes ſunt mali & incorrigibiles, recedere põt prælatus ad aliũ locum, exemplo Pauli, qui de Damaſco fuit, vt alibi magis proficeret. Sequens. § patet.

c ¶Laborem.] Nota ꝙ labor nõ debet eſſe ſine mercede, vt 12. q. 2. charitatẽ. & in auth de iud §. ne autem. col. 6. vbi dicitur, ꝙ labor non debet eſſe ſine fructu. vnde verſus:

Cum labor in damno eſt, creſcit mortalis egeſtas. iuxta illud.

Optat præmia quiſque labor.

d ¶Alibi.] Idẽ facit Cyprianus vt 24. q. 1. ad uocauit. §. multorũ.

Quod

Vod autē.] CASVS. Hæc eſt q.2. qua quæritur, vtrum recuperata ſanitate poſſit qs repetere cathedrā cui renunciauit. Et reſpondet ꝙ non: & transfert ſe G. ad aliam quæſtionem incidētem, ſcilicet vtrum ſacerdos, qui dimiſit celebrationē Miſſæ propter morbum caducum: recuperata ſanitate poſſit celebrare? & reſpondet cum diſtinctione, ſcilicet utrum quis vexeť morbo epileptico vel caduco frequenter, aut raro. ſi frequēter, oīno dēt ceſſare a celebratione Miſſarū, ut inf. e. c. 1. Si raro, aut vexať cum ſpumæ iactatione, & uocis confuſæ emiſſione: & tūc nullo modo celebrare poteſt, vt infra ea. c. 2. aut vexeť, ſine ſpumæ iactatione, & ſine vocis cōfuſę emiſſione: & tūc celebrare poteſt: ita tamen vt habeat iuxta ſe vicini ſolaminis adiutorem, vt ſup. ead. q. 1. illud ſi plene eſt liberatus, non eſt quæſtio quin poſſit celebrare.

lebrare. Nunc Papa reſcribit dicens, quomodo ei cōſtitit ꝙ ille cadebat. vnde mandat ei: ꝙ ſi iſte presbyter frequenter cadit, & vexetur morbo caduco, non debet celebrare ſi autem conualuerit, non prohibeatur.

b ¶Frequenter.] Ideo quidam 3. dicunt quod ſi raro acci- 3 Lau & H

QVÆSTIO II.

QVod autem [a] iſte valetudine recepta ſuam poſſit repetere cathedram; nulla auctoritate ratum habetur. Celebrationem uero ſacrificiorum, ſi † infirmitatis cauſa dimiſerit, valetudine recuperata exequi non prohibetur. † al. quam.

Vnde Alexānder ſecundus ſcribit Gebonardo Viuarienſi † archiepiſcopo. † al. Vienenſi.

¶De quodam presbytero, qui caduco morbo laborabat. C. I.

IN tuis literis continebatur ſic. Hic clericus ordinem habet presbyterij, ſed quia caduco morbo laborat, & ipſi in præſenciarum hoc agnouimus, non auſi fuimus concedere ſibi vt offerret, uel miſſam celebraret. Quia vero languor in culpa non eſt, ſuper hac re auctoritatis noſtræ decreto conſulendo deliberauimus. Conſulimus itaque, vt ſi frequenter [b] hoc morbo tangitur, ab oblatione, & Miſſarum celebratione modis omnibus prohibeatur. Indecens enim eſt, & periculoſum, vt in conſecratione Euchariſtiæ morbo victus epileptico cadat. Si vero Dei miſericordia conualuerit (quando quidem nō culpa, ſed infirmitas eſt in cauſa) eum ſacrificare iam nō interdicimus [c]. Iuo p.6.c.405.

Idem Gelaſius Ruſtico, & Fortunato epiſcopis.

¶A regimine ſuſpendatur eccleſiæ, qui in terram frequenter eliditur. C. II.

NVper Foropopulenſis † eccleſiæ clericis una cū Sabino epiſcopo & Pelagio, & laicis propria ſuggeſtione reſerārūt, præſulem ſuum graui quadam neceſſitate vexari, cuius eū dicerēt incurſione frequēter eliſum. Qđ ne ſcandalū fidelibus videretur ingerere, & eccleſiā Dei vbiq; poſitam hac offenſione turbare, præcipuè, cū eodem ipſo volente huc ſe perrexiſſe firmarēt, & ad dilectionē veſtrā ſcripta direximus, ut eccleſiæ, cuius rector tali caſu tenetur adſtrictus, viſitationem congruam reddatis. Verū, quia nunc idem ipſe venit huc pontifex, falſaque oīa de ſe iactata diſſeminat, ſub diuini cōtēplatione iudícij, veſtręq; cōſciētiæ, exiſtimationisq; reſpectu, † al. Foropopiliēs.

a ¶Quod autem.] Si quis de licētia Papæ renunciauit, & ad preces eius alter ſubſtitutus eſt: certum eſt ꝙ ille non pōt repetere eā, licet cōualeſcat. vt ſupra ea. q. 1. hoc nequaquam Et ideo magiſter aliam quæſtionem tractat. vtrum ille qui abſtinuerit a Miſſa pro ægritudine, recuperata ſanitate poſſit celebrare? Et certū eſt ꝙ poteſt 1. inf. ead. c. 1. dummodo certū ſit eū eſſe ſanatum. Si autem fuit dæmoniacus, vel epilepticus, debet prius per annū eſſe liberatus. 33. diſt. cōiter. 55. d. præcepta. & ar. ff. de redhibit. actio quod ita. In ægritudine cōſtituti Miſſas celebrare poſſunt ſupra ea q. 1. c. illud niſi ita debiles ſint, ꝙ ceptū officium nequeant adimplere & niſi habeant morbum caducū. 33 d. cōiter. Tñ cum diſtinctione an morbus iſte ſit cū ſpuma & clamore, vt tunc non poſſint: vel ſine ſpuma & clamore, & tunc poſſint, vt ibi notaui. ſed quidam 3 indiſtincte dicunt, quod non debent celebrare omnino.

1 Sub. nec diſtinguendū eſt q̄ fuerit ęgritudo dummodo, &c. vt ſequitur.

Epilepticus an poſſit celebrare.

accidit, poteſt celebrare, dummodo habeat ſocium ſup. ea q. 1. c. illud uel ſupple, maxime uel diſtingue, vt 33. d. communiter.

c ¶Interdicimus.] Sic ergo propter infirmitatem non repellitur quis ab officio diuino, vel a perceptione ſacramentorum, vt ſup. d. 5. ad eius vero.

Infirmitas non repellit ab officio diuino.

IN tuis literis.] CASVS. Quidam presbyter morbum patiebatur caducum: quare Gebonardus Viuarienſis archiepiſcopus ei celebrationem Miſſę interdixit: & per iſtum presbyterum conſuluit Alexandrum dictus archiepiſcopus an iſte presbyter poſſet Miſſarum ſolennia ce-

NVper Foro.] CASVS. Clerici Foropopulenſis eccleſiæ una cum Sabino & Pelagio & laicis Romam venerunt & dixerunt Gelaſio, quod epiſcopus eorum laderetur morbo caduco frequenter, aſſerentes ſe de eius voluntate uenisse. quare Papa illi eccleſiæ duos dedit viſitatores, ſ. Ruſticum & Fortunatū, ſed quia idem epiſcopus

ſcopus poſtea Romam pergens dixit omnia, quæ de eo dicta fuerunt, falſa eſſe: ideo Papa præcepit eiſdem viſitatoribus narrando prædicta, vt veritatem perquirant: & ſi prædictum epm inuenerunt fuiſſe repente pro lapſum cum voce confuſa, & ſpumæ iactatione, eum celebrare prohibeant. Si autem hoc inueniri non poteſt: pręcipit Ruſtico, vt faciat eum carnibus vti xxx. diebus indifferenter.

tur purgatio, vt extra de cauſa poſſ. & proprie, cum ecclesia in ti.

b ¶Triginta] Contra 33 d. communiter. Sed ibi certū fuit eū eſſe dęmoniacū, ſed hic dubiū, & omnes cibos ideo iubetur comedere, ne morb. poſſit occultari, quod phyſicum eſt, vnde ſignatur contrar. infra de conſec. diſt 5. contraria 1 ideo autem hic dantur omnes carnes illi pter hœdinas, quę prouocant dæmones.

rerum fide ſolertiſſime perquiſita, ſi aliquádo ſcilicet, vel in domo, vel in proceſſione, vel in alio quocumque loco probatur repente collapſus, voceſq; confuſas, & ſpumas ore iactaſſe; quanta fieri poteſt examinatione quæratur. Quod tamen, ſiue non poſſit aliquorum factum teſtificatione firmari, ſiue nunquam contigiſſe dicatur, non putandum eſt poſſe ſufficere, ſed certum, manifeſtumque documentum, quia de tanta re non ſegnius [a] agendū eſt. Faciat rem tua dilectio frater Ruſtice ſui moris, & aptam magno pontifici; vt eum vel triginta [b] α dieb. tecum eſſe conſtituas, eumque carnibus indifferenter vt neceſſaria probatione compellas uti.

Carnes hœdinæ prouocant dæmones.

1 Nō eſt cōtra, quia hic loquitur de experimētis medicinæ, q̄ bona ſunt & neceſſaria, vt h c ibi autē loquitur de nimio vſu medicinæ, q eſt phibitus vt q̄ non ieiunetur, vel aliud ſimile qđ eſt cōi legem diuinā. Arch.

α ¶Triginta.] *In duobus codicibus vetuſtis legitur* octuaginta.

CAVSA OCTAVA.

Vidam epiſcopus agēs in extremis ſucceſſorem ſibi ex teſtamento inſtituit: inde ſuorum amicorum patrocinio in eundē epiſcopatum eligitur: poſt electionem pro indemnitate eccleſiæ canonicis iuramentum præbuit: accuſatur de ſimonia, tanquam munus ab obſequio præſtiterit: ante tempus ſententiæ a clericis ſuis derelinquitur: ſine literis Apoſtolicis † *ad eccleſiam ſuam reuertitur epiſcopus.*

† al. Apoſtolici.

1 *Hinc primum quæritur, an liceat epiſcopo ſibi ſucceſſorem inſtituere.*

2 *Secundo, an amicorum patrocinia in electione debeāt conualeſcedere.*

3 *Tertio, an ſit habendus ſimoniacus, qui poſt electionē huiuſmodi iuramentum canonicis præſtat.*

4 *Quarto, an liceat clericis ante ſententiæ tempus ab epiſcopo ſuo diſcere.*

5 *Quinto, an ſine literis Apoſtolicis* † *debeat redire ad propriam eccleſiam.*

† al. Apoſtolici.

Vidā epiſcopus. CASVS. Quia in ſuperiori cā in illo c. petiiſti. fuit conceſſū priuilegium Mogūtino de eligendo ſibi ſucceſſorem: ne aliquis dubitaret hoc eſſe licitum de iure communi, ideo Gra. hanc 8. cauſam ſupponit. in qua oſtēdit, q̄ nulli licet eligere ſucceſſorem, & q̄ amicorū patrocinia in electionibus conualeſcere non debent: & q̄ nō eſt ſimoniacus, qui poſt electionem præſtat canonicis iuramentum de indēnitate eccleſię: & alia plura, quæ oīa vt plenius eluceſcāt. ponit thema de quo quinque elicit quæſtiones.

Quod autē.] Hæc q̄ſtio diuidit in quatuor partes: in quarū prima probat magiſter per 4. auctor. ſanctorum patrū, q̄ poteſt ēps ſeu prelatus eligere ſucceſſorem. & hoc vſq; ad § [His omnibus] vbi dat ſolutionem. poſtea quædam adiūgit ad electionē pertinentia. Secunda ibi, [Olim.] Tertia ibi, [Oportet eum] Quarta ibi, [Audacter.] Ioā. de Fant.

QVÆSTIO I.

sup 7. q. 1. petiiſti.

Vod autem [c] *epiſcopo ſucceſſorem ſibi inſtituere liceat, ex verbis Zachariæ Papæ conijcitur, quibus Moguntino archiepiſcopo permiſit adiutorem ſibi ſtatuere,*

CASVS. Hęc eſt 1. q. qua quæritur an liceat epiſcopo ſibi eligere ſucceſſorē, & certum eſt: q̄ non, niſi p priuilegiū hoc habeat. Primo tñ probat Gra q̄ ſic exemplo Moguntini, & auctoritate Symmachi a contrario ſenſu, & exemplo Petri. Poſtea probat contrarium in § [ſed in Antiocheno] & in §. [His auctoritatibus.] dat ſolutionem.

Succeſſorem ſibi inſtituere nulli licet

a ¶Segnius.] Not. q̄ in magnis rebus diligentiori inquiſitio eſt facienda, vt 43. diſt. in quieſcamus, & 61. diſt. in. nutamus. Et ideo hic actore non probante, reo indici-

c ¶Quod aūt.] Certum eſt, q̄ non licet 2 niſi cui hoc ſpecialiter permittitur, vt Moguntino, 7. quæſt. 1. petiiſti. nec

2 Sed cōtra vr expreſſe 13. q. 1. c. 1

nec obſtat 79.diſt.ſi tranſitus.vbi innuitur, ꝙ Papæ licet ſibi inſtituere ſucceſſorem. ſed dicitur ibi, ꝙ poteſt cum fratribus deliberare de ſucceſſore 1.

a ¶Decernere.] ideſt, deliberare.

SI Petrus.] CASVS. Petrus Apoſtolus cum inſtare, velet verbo prędicationis, & orationi, ĩ temporalib. Linum, & Cletum præfecit: ſed ſolum Clementē ſibi ſucceſſorem elegit, cui poteſtatem tradidit ligādi, & ſoluendi.

b ¶Si Petrus.] Si, id eſt, quamuis.

c ¶Aut ligādi.] Non intellige ꝙ iſti prius non habuerint poteſtatē ligandi: ſed hoc vult dicere, ꝙ illis ñ dedit Papa plenā poteſtatē: ne ſit cõtra 2 q.1.nemo.24 q.1.qđcunque vbi dicitur, quod omnes presbyteri hanc habent poteſtatem. Habuerunt ergo prius hanc poteſtatem, ſed non tā tam. Iſti autem duo temporalia pauperibus erogabant: ad quod officium Apoſtoli diaconos elegerant.93. d. legimus, quod hodie hēt camerarius Papę, & patet ꝙ Linus, & Cletꝰ non fuerunt Apoſtolici, & hoc eſt verū, ꝙ poſt Petrum ſtatim nõ fuerunt Apoſtolici, ſed Clemens fuit poſt eum Apoſtolicus, videns aūt Clemens ꝙ hoc eſſet pernicioſum exēplo ꝙ aliquis ſibi eligeret ſucceſſorē, renūciauit Papatui: & tūc electus fuit Linus: eo mortuo electus eſt Cletus: quo mortuo denuò fuit Clemen, electus, & ſic Clemēs ſecundum vnam cõputationem fuit ſecundus, & ſecundū aliam fuit quartus. vnde verſus. [Diſputat hic mūdus, quartus fuerit ve ſecundus.]

d ¶Tradēte.] Ad hoc inducitur capitulū.

VNde.] SED IN ANTIOCHENO. CASVS Hucuſque probauit Grat. ſuperficialiter epiſcopo licere ſibi eligere ſucceſſorem: nunc autem probat contrarium.

EPiſcopo.] CASVS. Statutum fuit in Antiocheno concilio, vt nullus eliget ſibi ſucceſſoram, & ſi factum fuerit, irritum ſit: ſed eligatur a clericis epiſcoporum iudicio. Idem eſt caſus ſequentis c.

e ¶Succeſſorem.] Verum eſt quod non poteſt de iure com-

a Sub. ꝙ aliud eſt ꝙ ſibi ſucceſſorē eligere, nam illicitū, vt ibi, illud vero illicitū, vt hic nam deliberare licet cuilibet prælato de ſuo ſucceſſore cum videt ſibi mortem imminere. vñ ibi dr̃ decernere i. deliberare: non eligere, ſm Hug.

qui ei defuncto in plenitudinem poteſtatis ſuccederet. ¶Item ex verbis Symmachi Papæ dicentis: [Si tranſitus Papæ inopinatus euenerit, vt de ſui electione ſucceſſoris non poſſit ante decernere [a], &c.] apparet, quòd epiſcopi ſucceſſores ſibi inſtituere poſſunt. ¶Item exemplo beati Petri illud idem probatur, qui beatum Clementem ſibi ſucceſſorem inſtituit. Diſt.79. ſi tranſitus.

Vnde Ioannes tertius ſcribit epiſcopis Germaniæ, & Galliæ, epiſtola unica, c.2.

¶Quòd Petrus Linum, & Cletum adiutores ſibi aſciuit, ſed Clementem ſucceſſorem. C. I.

SI Petrus [b] princeps Apoſtolorū adiutores ſibi aſciuit Linum, & Cletum; non tamen poteſtatem pontificij, aut ſoluendi, aut ligandi [c] eis normam tradidit; ſed ſucceſſori ſuo ſancto Clementi: qui ſedem Apoſtolicam poſt eum, & poteſtatem pontificalem, tradente [d] ſibi beato Petro, tenere promeruit. Linus vero, & Cletus miniſtrabant exteriora, princeps aut apoſtolorum Petrus verbo, & orationi inſiſtebat. Anſ.l.c.55. Poly.l.1.tit.1.

PALEA. C. II.

VNde ipſe Clemens in epiſt. ad Iacobum Hieroſolymitanū miſſa, inter cętera ſcribit, quod Petrus adhuc uiuens Clementem in epiſcopum elegit. ¶Simon Petrus in ipſis dieb. quib. vitæ finem ſibi præſenſit, apprehēſa manu mea repente conſurgens in aurib. totius eccleſiæ, hæc protulit verba, Clementem hunc epiſcopum vobis ordino; cui ſoli meæ prædicationis, & doctrinæ cathedram trado, quē præ cæteris expertus ſum Deum colentem, homines diligentem, caſtum, diſcendi ſtudijs deditū, ſobrium, benignum, iuſtum, patientem, & ſcientem ferre nonnullorum, etiam ex his, qui in verbo Dei inſtituuntur, iniurias. Anſ.l.1.c.3. Clemens ep.1. Omittuntur hic aliquot verba.

Clemens noluit eſſe Papa ſtatim poſt Petrum

Sed in Antiocheno concilio hoc omnino fieri prohibetur in quo c.23. ſic ſtatutum legitur.

¶Epiſcopo ſucceſſorem ſibi conſtituere non licet. C. III.

EPiſcopo non licet pro ſe alterum ſucceſſorē [e] ſibi conſtituere, licet ad exitū vitæ perueniat. Quòd tale aliquid factum fuerit, irritum ſit huiuſmodi conſtitutum. Seruetur autem ius eccleſiaſticum id continens, non oportere aliter fieri, niſi cum ſynodo, & iudicio epiſcoporum [α], qui poſt obitum quieſcentis poteſtatem habent, eum, qui dignus extiterit, promouere. Poly.l.2.tit.17. Anſ.l.6.c.57. Burc.l.1.c.125. Iuo p.5.c.301.

α ¶Epiſcoporum.] *In codicibus Gratiani etiam manuſcriptis ſequebatur,* & electione clericorum: *quæ ſunt expuncta, quia neque in originali, neque apud cæteros collectores leguntur.* Ideſt, in capitulis Martini Bracha.c.8

Item ex concilio Martini Papæ, c.8

communal, ſed de diſpenſatione Papæ 7.q. 1. petiſti. nec obſt.20 q. 3. pñs. vbi pr volebat quod eo mortuo filius eius fieret monachus.ſed ibi non erat ſucceſſio iuris.

a E Piſcopo.] ¶ Epiſcoporum.] Hoc requiritur in ordinatione,ſed non in electione 64 d per totum, Ple.

In principatu , ſed noluit ; immo extraneum, & de alia tribu eligit , ſcilicet Ieſum, qui Ioſue, & Ieſus Naue dictus eſt.

d ¶ Facie.] Ideſt familiariter.

e ¶ Deus locutus eſt.] Secundum quoſdam apparuerat per Angelum in ſpecie viſibili, ſicut dicitur deſcendiſſe per Angelos 2.q 1.Deus. Ioan. autem dicit in canonica epiſtola: Deū nemo vidit vnquam. tamen ex eo quod dicitur Moſē vidiſſe poſteriora Dei:dicunt quidam eum vidiſſe in ſpecie viſibili. Deū nemo vidit vnquā

f ¶ Potuit.] Quia ad huc nō erat prohibitum hoc: ſimile 33. q. 4. obijciuntur.

g ¶ De alia tribu.] Moyſes enim erat de tribu Leui : Ieſus naue ſiue Ioſue fuit de tribu Effraim. de his tribubus habes 7. q 1 denique. Moyſes fuit de tribu Leui.

h ¶ Non ſanguini.] Arg. ꝙ reges dēnt fieri p electionem 93. d.legimus,& §. ead. ſi ergo niſi habeant ex priuilegio conſtituere ſucceſſorem ſibi vt 63.diſt.in ſynodo.alias etiam de iure omnes ſæculares poteſtates non dēnt ſuccedere vt C. vt oēs tam ciui. ꝙ mili.iud.l.vnica.i prin. quod autem Dauid in vita ſua Salomonem ſibi ſucceſſorē inſtituit, iſtinctu ſpiritusſancti eſt factu. Arg tamen cōtra 7. q.1.denique. Reges eligēdi ſunt.

i ¶ Sed vitę.] Supra 40 d. nos qui.

K ¶ Rogauerit.] Ergo videtur ꝙ pręces inducāt ſimoniam. vt hic,& 1.q 1. ſunt nonnulli. Et dici cōſueuit , quod ſi pces fiūt pro digno, nō inducunt ſimoniā , vt 1.q.1.quibuſdam.in ſi hoc veru eſt ſi non ſint cōſanguinei ſui, vt extra de æta. & qual. tuam. in ſi. lo. Non credo ꝙ preces conſanguineorum inducant ſimoniā, ſi fiant pro digno, vt 1.q.1 latorē & maximē cū quis poſſit ꝓ ſe rogare ſi dignus eſt, vt extra de ſim. tua. nec illa decte tuam, contradicit ſi bene inſpiciatur. B. Preces an inducant ſimoniam.

l ¶ Vt deteriora.] Color eſt rhetoricus , quando dicit quod dicit ſe velle tacere:& dicitur præoccupatio.

¶ De eodem. C. IV.

Burc.l.1.c. 187. Iuo p.5.c. 303. vtrique ex concilio Spalenſi.

ij E Piſcopo non liceat ante finem vitæ alium in loco ſuo conſtituere ſucceſſorē. Si quis autem hoc vſurpare tentauerit,talis conſtitutio irrita erit. Non ergo aliter fieri oportet, niſi cum conſilio, & iudicatu epiſcoporum [a], qui poſt exitum prædeceſſoris poteſtatem habent dignum eligere.

Item Hilarius Papa in ſynodo Romana,c.5.

¶ De eodem. C. V.

Poly.l.2.tit.18. Anſ.l.6.c. 56. Iuo p.5.c.104.

PLerique ſacerdotes in mortis confinio cōſtituti in locum ſuum feruntur alios deſignatis nominibus ſubrogare:ut ſcilicet non legitima expectetur electio; ſed defuncti gratificatio pro populi habeatur aſſenſu. Quòd, ꝗ graue ſit, æſtimare.Atque ideo a,ſi placet;etiam hāc licentiam generaliter de eccleſiis auferamus: ne,quod turpe dictum eſt , homini quiſquam putet deberi , quod Dei eſt. Ab vniuerſis acclamatum eſt [b].Hæc præſumptio nunquā fiat,Quæ Dei ſunt [c],ab homine dari non poſſunt.

a ¶ Atque ideo. *Hac vſque ad verſi,* Ab vniuerſis. *addita ſunt ex ipſo concilio,* Anſelmo, *Polycarpo, &* Iuone,

Item Hieronymus ad Titum, c.1.

In commen. ad ea verba [& conſtituas per ciuitates preſbyteros.

¶ De eodem. C. VI.

Exo.33.

MOyſes amicus Dei,cui facie [d] ad faciē Deus locutus eſt [e],potuit [f] vtiq; ſucceſſores principatus filios ſuos facere, & poſteris propriā relinquere dignitatē: ſed extraneus de alia tribu [g] eligitur Ieſus, vt ſciremus principatum in populos,non ſanguini [h] deferendum eſſe,ſed vitæ [i].At nunc cernimus plures hāc rem beneficium facere, vt non quęrant eos in eccleſia erigere colūnas,quos plus cognoſcant eccleſię prodeſſe,ſed quos,vel ipſi amant,vel quorum ſunt obſequijs deliniti, vel pro quibus maiorum quiſpiam rogauerit [k], & (ut deteriora [l] taceam), qui, ut clerici fierent,muneribus impetrarunt.

Num. 27.

Item Innocentius Papa II in concilio Romano,c.16.

¶ De eodem. C. VII.

Pann.l.8 c.152. † *al. capellas.*

APoſtolica auctoritate prohibemus,ne quis eccleſias, & præbendas [m],præpoſituras,capellanias †, aut aliqua eccleſiaſtica officia hæreditario iure ualeat uendica-

PLerique.] CASVS. Quidam epiſcopi in mortis articulo conſtituti,deſignabant ſibi nominatim ſucceſſores vt,non legitima electio expectaretur : ſed hoc prohibet Hilarius Papa in ſynodo : quia iura ſpiritualia non poſſunt aliquo hæreditario iure concedi.

b ¶ Acclamatum eſt.] Ab vniuerſis.

c ¶ Quæ Dei ſunt.] Vt eccleſiaſticæ dignitates 1. vt 16. q.1 in canonibus & 23.q 8 conuenior.lo.

MOyſes.] CASVS. Hieronymus reprehendit hic illos epiſcopos,qui inſtituebant ſibi ſucceſſores cōſanguineos, vel amicos: vel illos q vt clerici fierent muneribus impetrabant & docet hoc non eſſe faciendum , exemplo Moyſi : qui filios potuit inſtituere ſucceſſores

APoſtolica.] CASVS. Statuitur in hoc c.ne quis iure hæreditario ſibi vendicet vel poſtulet eccleſias , præbendas, præpoſituras , capellanias, vel aliqua eccleſiaſtica officia. quod ſi quis præſumpſerit, careat eiſdem in perpetuum

m ¶ Præbendas.] Epiſcopo non licet filios inſtituere in

Filius ſacerdotis eccleſiam paternam habere non poteſt.

in paternis eccleſijs, extra.de ſi presby. præſentium.niſi per mediam perſonam, vt extra eo. ex tranſmiſſa. præbendam autem poteſt habere in eadem eccleſia,ſi ſit legitimus.extra eo.tit. ad hæc.ſed licet ſit legitimus, beneficium tamen paternum non poteſt habere: ſicut hic dicit.ſed illegitimus in eadem eccleſia ſęculari eſſe non poteſt canonicus, vt extra eo.tit.ad abolendã. tamen per illam cõſtitutionẽ vr q etiã legitimus nõ poſſit habere beneficium cum patre.& hoc intelligas de omnibus deſcendentibus. argu.extra de iure pa. cõſuluit 1. extra de inſt.ad decora.& ff. de verb. ſignif. filij. Forte aliud in collateralibus & aſcẽdẽtibus. arg.de pęn d. 1. pęnæ. licet I.8 ar. cõtra extra de inſti. ad decorem. Io. ſed certe põt probabiliter dici, q hoc non extenditur ad nepotes:quia pœnæ ſunt reſtringẽdæ ff de libe.& poſthum.cum quidã in fi.nec ſemper nomine filiorũ nepotes ĩtelligũtur, vt inſt qui dare tut, pol.i fi.ti.B Sed q̃d de illo q renũciat, vt det alii forte cõſanguineo Hanc renunciationem Papa approbat ext.de offic.deleg ex parte 1. Sed dic q ibi fuit pura renunciatio.

a Vbi ſm veterẽ cõpilationẽ erat illud verbum, nepotũ, q̃d hodie eſt ſublatum, Ar,

HIS OMNIBVS. CASVS. Soluit Gra. dictam contrarietatem, dicẽs q tractare cum fratribus de electione ſucceſſoris licet, ſed eligere non licet. Exemplum vero Petri nõ debet trahi ad conſequentiam. niſi ab his qui talem vellet eligere ſucceſſorem,qualis fuit Clemens .verũ quia cõſueuerãt eligere cõſanguineos & malos, conſtitutum eſt vt clerici, vel patroni eligant prælatos tales, qui Deo digne ſeruire valeant.quod ſi facere recuſauerint: iure ab eccleſia repudientur quod probat per ſeq.cap.

re,aut expoſtulare præſumat.Quod ſi quis improbus,aut ambitionis reus attentare pręſumpſerit,debita pęna mulctabitur, & poſtulatis carebit.

His omnibus auctoritatibus prohibẽtur epiſcopi,ſucceſſores ſibi inſtituere. Sed aliud eſt de ſui ſucceſſoris electione cũ fratribus deliberare.aliud eſt ex teſtamento,tãquã ſuæ dignitatis hęredẽ ſibi quærere.Illud fieri permittitur: hoc autem penitus prohibetur. Illud autẽ beati Petri apoſtoli ab illis valet in argumẽtũ aſſumi, qui tales ſibi ſubſtituũt,qualem ſibi ſucceſſorem beatus a *Petrus quęſiuit. Verum,quia officium nõ vitæ,ſed ſanguinis cępit deferri, atque ad epiſcopatum tales quiſque ſibi ſucceſſores quærere cępit,qui vel odioſi populis, uel a plebe docendi inuenirentur; idcirco ſacris canonib ſtatutum eſt,ne quiſquam ſibi ſui officii quærat ſucceſſorem ſed populi electione quęratur, qui eorum utilitati dignè deſeruiat; qui illorum utilitatem non ſua lucra quęrat, qui Chriſto ſemen uelit ſuſcitare, non ſibi diuitias congregare. Quod qui facere contempſerit, iure ab eccleſia repudiatur.*

Vnde Auguſtinus contra Fauſtum Manichæum, lib. 32.cap. 10.

¶ Qui ſibi & eccleſiæ prodeſt,utroque pede calceatus intelligitur. C. VIII.

2 OLim iuſſus eſt frater pręmortui fratris uxorem ducere,ut non ſibi,ſed illi ſobolem b ſuſcitaret,ciuſque uocaret nomine c,quod inde naſceretur. Quod ſi recuſaret; diſcalceatus uno pede cõſpui ſolebat in faciem. Nunc Euangelij quiſque prædicator ita debet in eccleſia laborare,ut defuncto fratri,id eſt Chriſto,ſuſcitet ſemen, qui pro nobis mortuus eſt:& quod ſuſcitatum fuerit,eius nomen accipiat.At uero qui electus ab eccleſia miniſteriũ euangelizandi a renuerit; ab eccleſia ipſa merito, digneque contemnitur. Qui enim & ſibi prodeſt,& eccleſiæ,bene intelligitur utroq; pede d calceatus.Vnde illud. [Quã ſpecioſi pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona.] Qui autem curam lucrandorũ refugit aliorum, diſcalceati illius non figuratum e ſignificauit,ſed in ſe impletum portabit opprobrium.

Deuter.25.

Eſa.52.Rom.10.

a ¶ Beatus.] Sed nunquid adhuc Papa poſſet facere ſibi ſucceſſorem? Non quia hoc eſſet immutare ſtatutum eccleſiæ, vt 25. q.1. quæ ad perpetuam,& quia ſtatutum facit in id tempus in quo non eſt futurum iudex. ff.de iuriſ om.iudi.cum qui.

OLim.] Hæc eſt 2 pars q.in qua redarguit electos & dignos,qui nolunt recipere prælationem: & hoc facit per 4 auctor. Io. de Fan.

CASVS. In veteri lege præcipiebatur, q frater duceret vxorẽ fratris ſui defuncti, vt ei ſobolem ſuſcitaret, quæ ſoboles defuncti fratris diceretur: quod ſi recuſabat, in faciem eius conſpuebatur, & ſcalceabatur vno pede. Exinde domus eius vocabatur domus diſcalceati.Sic vnuſquiſq; prędicator dẽt Chriſto,qui pro nobis mortuus eſt, filios ſuſcitare: qui Chriſtiani,à Chriſto vocentur: Quod ſi recuſet, reſpuitur ab eccleſia tanquam vno pede diſcalceatus:& portabit opprobrium illius non figuratum, ſed figurans: quia hoc ſignificat opprobrium illius: qui vero hoc adimplet, vtroque pede dr̃ calceatus,

b ¶ Sobolem.] Tamen illius erat carnalis filius. ſed erat filius mortui legalis, vt 56.diſt. Iſmael & Matthęus ponit carnales patres vbi dicit, qui genuit. Et Luca ponit legales, cum dicit, qui fuit: duos enim habebat patres huiuſmodi filius,carnalem & legalem.

Chriſti tres fuer duplices

c ¶ Nomine.] Id eſt, filium mortui.

d ¶ Vtroque pede.] Quia & de ſe curat, & de proximo.

e ¶ Non figuratũ.] Sed ẽt ſignum & figuram,& hoc eſt dicere

dicere, factum iſtius i. ſignum eſt & figuræ & figurati. Vel hoc vult dicere, ꝙ factum illius non ſignificat factũ iſtius, ſed factũ iſtius ſignificat factũ illius. Vel ideo dicit hoc, quia in facto iſtius completur illa figura.

IN ſcripturis.] CASVS. Quidam cum eligebantur ad præ- | debemus deſiderare: ſed cum neceſſe eſt, poſtponenda eſt propter multorum vtilitatem. Quod probat duobus exemplis, ſcilicet exemplo Hieremiæ, qui cum inuitaretur ad prædicandum, dixit A, a, a, Domine neſcio loqui, quia puer ego ſum. Et exemplo Eſaiæ, qui de contemplatione obtulit ſe dicens: Ecce ego, mitte me. Sed ſciendum, quòd iſti non fuerunt cõtrarij: quia Hieremias nõ ex toto recuſauit, ſed timuit ſubire officiũ prædicandi. Nec Eſaias ante miſſus eſt, quàm ſe per altaris calculũ purgatũ vidit. i. per carbonem ſumptum de altari, vbi erat ignis perpetuus ad op⁹ ſacrificij. Prima auctoritas vel ratio eſt ibi, [Et ſicut ſcriptum eſt,] &c. Secũda ibi,] Et rurſus.] Tertia ibi, [Et paſtori.] Secũda pars incipit ibi, [Quies itaque, &c]

¶ Hic verba B. Auguſtini, & in ſummam reducta, & interdum mutata ſunt, quod alijs etiam locis eſt adnotatum.

a ¶ Euangelizandi.] *Sequebatur in vulgatis*, & baptizandi: *quæ ſunt expuncta, quia in manuſcriptis non leguntur, ſicut neque in originali.*

Item Gregorius Papa in regeſto, lib. 6. epiſt. 5. ſicut capite 169. Cyriaco epiſcopo.

Iuo p 5. c. 350.

¶ Locus regiminis ſicut deſiderantibus eſt negandus, ita fugientibus eſt offerendus. C. IX.

IN ſcripturis † veſtris vos magnopere requiem quæſiſſe narratis, ſed per hoc ad paſtoralem ſolicitudinem vos congruè veniſſe [a] oſtenditis, quia, ſicut locus regiminis deſiderantibus negandus eſt, ita fugientibus [b] offerendus. ¶ Et ſicut ſcriptum eſt [c]. [Nec quiſquã ſibi ſumit honorem, ſed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron,] † & rurſus [d] idem prædicator egregius dicit, [Si vnus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt, & pro omnibus mortuus eſt Chriſtus, vt & qui viuunt, iam non ſibi viuant, ſed ei, qui pro ipſis mortuus eſt, & reſurrexit,] & paſtori ſanctæ eccleſiæ dicitur, [Simon Ioannis amas me; Paſce oues meas,] ex quibus uerbis colligitur, quia ſi is, qui valet, omnipotentis Dei oues renuit paſcere, oſtendit ſe paſtorem ſummum minimè [e] amare. Si enim vnigenitus patris pro explenda utilitate omnium de ſecreto patris egreſſus eſt ad publicum noſtrum, nos quid dicturi ſumus, ſi ſecretũ noſtrum prǫponimus vtilitati proximorũ? ¶ Quies itaque nobis ex corde appetenda eſt, & tamẽ pro multorum lucro aliquando poſtponenda. Nam ſicut toto deſiderio debemus occupationem fugere, ita ſi deſit, qui prædicet, occupationis onus libenti neceſſe eſt humero † ſubire. Quod ex duorum prophetarum opere [f] docemur, quorum vnus prędicationis officium vitare conatus eſt, & alter appetijt. Nam mittenti ſe Domino Hieremias reſpondit dicens. [A, a, a, Domine Deus neſcio loqui, quia puer ego ſum.] Et cum omnipotens Deus perſonam ad prędicandũ quæreret, dicens, [Quem mittam, & quis ibit nobis?] vltro ſe obtulit Eſaias dicens, [Ecce ego, mitte me.] En ab vtriſque exterius diuerſa vox prodijt, ſed non à diuerſo dilectionis fonte manauit. Duo quippe ſunt præcepta charitatis, Dei videlicet amor, & proximi. Per actiuam igitur vitam prodeſſe proximis cupiens Eſaias, officium prædicationis appetijt. † Per contemplatiuam

Marginal notes: † al. ſcriptis. — Heb. 5. — Num. 25. — 2. Cor. 5. — Io. 21. — † al. animo. — Hier. 1. — Eſa. 6. — Electioni qualiter conſentiẽdũ eſt.

a ¶ Veniſſe.] Per electionẽ. vel fortè volebant recuſare.

b ¶ Fugientibus.] Sic 40. diſt. ante omnia. C. de epiſ. & cl. ſi quẽquam. & ſup. 74 diſ. epiſcopus. cõtra. Sed illud de penitus inuito: ſed ab initio aliqs debet cogi vt conſentiat: nã nullus eligendus eſt niſi ab initio diſſentiat 1. q. 6 c. vlt tepidè tamen debet diſſentire. ſicut fęmina. 32. q 2. honorantur. aliàs ſi diceret, nolo, cũ fortè vellet: faceret contra cõſcientiam. extra de præſumptio. c. vlt. vel ſi fortè diceret, nõ ſũ dignus. licet H. dixerit quod poſſit ſimulare ſe non eſſe idoneum. arg. 22. q. 2. vtilem.

c ¶ Scriptum eſt.] In epiſtola ad Hebręos.

d ¶ Et rurſus] In ſecũda epiſtola ad Corinthios.

e ¶ Minimè.] Ergo qui ſe dignũ credit, & prælaturam ſibi oblatam nõ recipit, mortaliter peccat, vt ſu. ca. proxi & inf. c qui epiſcopatũ.

f ¶ opere.] Arg. diuerſarum perſonarũ ſniam vtrãque tenere. 22. q. 2. beatus. & de conſec. diſt. 2. quotidie & 35. q 5 ad ſedem Itẽ arg pro diuerſis conſuetudinibus. 12. diſt. illud. 31. diſt. aliter. & de conſecr. diſtin 4. de trina. Item arg pro diuerſitate teſtium, extra de verb. ſig. nihil obeſt. & de pęn. diſt 1 periculoſe. 23. q. 7. quicunque. ſup. diſt. 4. ad eius. & extra de teſti. cum tu fili.

laturas, recuſabant eas, dicentes ſe velle eſſe in contemplatione. Sed Greg dicit, ꝙ ex hoc ſe magis eſſe dignos oſtendũt: quia ſicut ambientibus magis eſt dignitas deneganda: ſic eſt renuentibus concedenda. Et docet ꝙ qui eliguntur ad dignitates, & ad officium prædicandi, non debent renuere, ſi digni ſunt. Quod tribus rationibus, vel auctoritatibus probat: & hæc in prima parte. In ſecunda parte oſtendit ꝙ quietem contemplationis

verò Hieremias amori conditoris ſui ſedulo inhærere deſiderans, ne mitti ad prædicandum debeat, contradicit. Quod ergo laudabiliter vnus appetijt; hoc laudabiliter alter expauit: iſte, ne tacitæ contemplationis lucra loquẽdo perderet: ille, ne damna ſtudioſi operis tacendo ſentiret. ſed hoc in utriſque eſt ſubtiliter intuẽdum; & quia is, qui recuſauit, plene[a] nõ reſtitit: & is, qui mitti uoluit, ante ſe per altaris calculum purgatum[b] uidit: ne, aut non purgatus adire quiſquam ſacra miniſteria audeat; aut quem ſuperna gratia elegit, ſub humilitatis ſpecie ſuperbe contradicat.

Idem in Moralibus, lib. 35. c. 13. ad c. 42. Iob. — Et Aug. ſerm. 5. ad fratres in heremo. Poly. l. 6. tit. 22.

¶ Locus deiectionis in uoto dignitatis, ſemper fit in neceſſitate. C. X.

SCiendum ſummopere eſt, quòd obedientia aliquando ſi de ſuo[c] aliquid habeat, nulla eſt: aliqñ autem, ſi de ſuo aliquid non habuerit, †[d] minima. Nam cum huius mundi ſucceſſus præcipitur, cum locus ſuperior imperatur; is, qui ad percipienda hæc obedit, obedientiæ ſibi uirtutem euacuat, ſi ad hæc etiam ex proprio deſiderio anhelat. Neque enim ſe ſub obedientia dirigit, qui ad accipienda huius uitæ proſpera libidini propriæ[e] ambitionis ſeruit. Rurſus, cum mundi deſpectus præcipitur, cum probra adipiſci, & contumeliæ iubentur; niſi ex ſe ipſo animus hæc appetat, obediẽtiæ ſibi meritum minuit: quia ad ea, quæ in hac uita deſpecta ſunt, inuitus[f] nolenſque deſcendit. *& paulo ſuperius.* ¶ Obedientia quippe uictimis iure præponitur: quia per uictimas aliena caro, per obedientiam uero uoluntas propria mactatur. Tanto igitur quiſque Deum citius placat, quanto ante eius oculos repreſſa arbitrij ſui ſuperbia, gladio præcepti ſe immolat. Quod cõtra, ariolandi peccatum inobediẽtia[g] dicitur, ut quanta ſit uirtus obedientiæ, demonſtretur. Ex aduerſo[h] igitur melius oſtenditur, quid de eius laude ſentiatur. Si enim: [Quaſi ariolandi peccatum eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere,] ſola eſt[i], quæ fidei meritum poſſidet, obedientia.† ſine qua quiſque infidelis eſſe conuincitur, etiam ſi fidelis eſſe uideatur.

† al. habeas.

c. 12. 1. Reg. 15.

Ibidem.

† abeſt ab ori.

Item Auguſtinus lib. 19. de ciuitate Dei, c. 19. — Anſ. l. 6. c. 28.

¶ Qui præeſſe, & non prodeſſe deſiderat, epiſcopari non debet. C. XI.

QVi epiſco-

Electus per quæ uerba conſentire debet.

a ¶ Plene.] Ecce reſponſio illius, qui ad epiſcopatum petitur, non dicet expreſſe nolo: quia tunc mentietur. 22. q. 2. cum humilitatis, nec debet ſe ſtatim ingerere, ſed dicat vt dixit mutinenſis epiſcopus. Nolens volo, & volẽs nolo. 16. q. 1. vos autem.

Promouendus crimen ſuum confiteri debet.

b ¶ Purgatum.] Arg. pro H. ꝙ promouendus debet epiſcopo confiteri crimen, & epiſcopus debet eũ purgare. i. ſecum diſpẽſare. Eſaias n. adhuc immũdus obtulit ſe: & poſtea fuit purgatus. Itẽ eſt hic arg. ꝙ ſi aliquis eligitur, qui adhuc eſt in mortali peccato, ꝙ ideo non eſt vitioſa electio ſi ipſe velit corrigi. 1. vt ſup. 50. diſt. quid eſt. itẽ eſt hic argum. quod duo ſimul poſſunt eligi, vt ſi vnus ſuccũbat, alter obtineat, vt dixi ſup. 61. diſt. ſtudij.

Ar. ad hoc 50. diſt. quid eſt. 24. q. 3. dixit.

SCiẽdũ.] CASVS. Hoc c. diuidit̃ in duas partes. In prima parte dr̃ ꝙ cum quis inuitatur ad dignitatem & ad proſpera, & obediat, ſi anhelanter aſpiret, nulla eſt talis obedientia, quæ non habet meritum: quia de ſuo ꝓprio motu habet, & de ambitione. Si vero incitat̃ ad opprobria & contumelias, & non obedit libenter, nullũ habet meritũ ex obedientia. In ſecunda parte cõmẽdat Greg. obediẽtiam, eam victimis vitæ præponendo, & vituperat inobedientiam, ea idololatriæ comparando. Secunda pars incipit ibi,] Et paulo ſuperius.]

c ¶ Si de ſuo.] ideſt, ex ambitione, ponitur enim in mala ſignificatione, vt 3. q. 5. puta.

d ¶ Non habuerit.] De propria voluntate.

e ¶ Propriæ.] Hic patet rõ, quare epiſcopo inuito nõ poteſt clericus eius vocari ad epiſcopatũ, vt 63. diſt. litteras: ſed inuito eo fit monachus. 19. q. 2. duæ. quia iſte præſumitur facere ex ambitione, & facit ad ſuum commodum: ille nequaquam.

Clericus inuito epõ nõ fit eps̃, ſed bene monachus.

f ¶ Inuitus.] Arg. quòd remunerari non debemus de eo quod inuiti facimus, vt 13. q. 2. quam præpoſterum 20. q. 1. illud & 32. q. 5. ille.

g ¶ Inobedientia.] in hoc patet quòd inobedientia æquiparatur hæreſi, vt dixi 4. q. 1. in ſum.

h ¶ Ex aduerſo.] i. ex eo ꝙ vnum contrarium commendatur, aliud vituperatur, vt inf. de pœ. d. 3. §. econtrario. & no. hic ꝙ optima eſt probatio, quæ fit per ſuum contrarium, vt hic, & 1. q. 1. c. 1. & 13. q. 2. animæ. ff. de off. eius cui mand. eſt iuriſdic. l. 1.

Probati fit per ſu contrari eſt optin

i ¶ Sola eſt.] Ideſt, neceſſaria, ſic ſup. diſt. 8. c. ſi ſolus.

QVi epiſcopatum.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ponit Aug. litterã Apoſtoli dicẽtis. Qui epiſcopatũ deſiderat, &c. & dicit quod epiſcopatus eſt nomen laboris, & non honoris tantum, vt ille, qui præficitur, pro ſubiectis debeat laborare: & ſi præeſſe voluerit, & non prodeſſe, epiſcopum ſe putare non debet. In ſecunda parte dicitur quod otium contemplationis eſt deſiderandum: dignitas autem non eſt pe-

petenda.ſed ſi propter neceſſitatem imponitur.eſt ſuſcipienda pro plurimorum vtilitate: ita tamen, vt ex toto contemplatio non deſeratur. Secunda pars incipit ibi, [Itaque a ſtudio cognoſcendæ.]
a ¶Qui epiſcopatū.] ideſt,epiſcopari, ideſt, præeſſe vt proſit, non vt præſit, 40.diſt.multi. ſperare ergo & deſiderare poſſumus epiſcopatum,ut 59.d.ſi officia.72.d. in ſingulis.& 1.q.1.non eſt putanda.
b ¶Itaque.] Dixit ꝙ quis poteſt deſiderare epiſcopatum: modo dicit qualiter, ſcilicet ut non ingerat ſe.ff. de procu.l.qua omnia.

Epiſcopatū deſiderare poſſumus.

patum [a] deſiderat, bonum opus deſiderat.]Exponere voluit,quid ſit epiſcopatus:quia nomen eſt operis,non honoris. Græcum eſt enim atq; inde ductum vocabulum, quòd ille,qui præficitur eis,quibus præficitur, ſuperintendit,curam eorum,ſcilicet gerens. ἐπὶ, quippe, ſuper, σκόπος vero,intentio,eſt. Ergo epiſcopos α,ſi velimus,latine ſuperintendentes poſſumus dicere:vt intelligat non ſe eſſe epiſcopum,qui præeſſe dilexerit,non prodeſſe.Itaque [b] a ſtudio cognoſcendæ veritatis non prohibetur, quo ad laudabile pertinet otium. Locus vero ſuperior, ſine quo regi populus non poteſt, & ita teneatur, atque adminiſtretur,ut decet;tamen non decenter appetitur [c]. Quamobrem otium ſanctum quærit charitas veritatis: negotium iuſtum ſuſcipit neceſsitas charitatis:quam ſarcinam ſi nullus imponit percipiendæ,atque intuendæ vacandum eſt veritati: ſi autem imponitur; ſuſcipienda eſt propter charitatis neceſsitatem: ſed nec ſi omnimodo veritatis delectatio deſerenda eſt;ne ſubtrahatur illa ſuauitas [d], & opprimatur β [e] iuſta neceſsitas.

Eligere ſeipſum nemo poteſt.

α ¶Epiſcopos.] *Apud ſanctum Auguſtinum,& Anſelmum legitur*, ἐπισκοπεῖν, ſi velimus latine, ſuperintendere poſſumus dicere.
β ¶Opprimatur.] *In originali eſt*, & opprimat iſta neceſſitas.*ſed ob gloſſam non eſt emendatum.*

In epiſt.1. Clementis ad Iacobum.

Item Petrus.

¶Pro ingenio dicentium doctor moderetur verba doctrinæ. C. XII.

3 OPortet eum,qui docet,& inſtruit animas rudes,eſſe talem,vt pro ingenio [f] diſcentium ſemetipſum poſſit aptare, & uerbi ordinem pro audientis capacitate dirigere.Debet ergo ipſe præcipue apprime [g] eſſe eruditus,& doctus [h],irreprehenſibilis,maturus,pauidus † [i]:ſicut ipſi probaſtis † fore [k] hunc clementem poſt me.

In eadem epiſt. † al.impauidus. † al.probabitis.

Item eiuſdem.

¶Qui omnibus præeſt, ſingulos releuare contendat. C. XIII.

CLemens, tanquam qui omnibus præeſſe te noueris ſingulos, prout potueris, iuua [l]; & ſingulos releua [m] qui & ſingulorum onus & ſolicitudinem portas.

In comm. ad ea verba[& conſtituas per ciuitates.]

Item Hieronymus ad Titum.c.1.

¶Contra Chriſtum faciunt, qui gratia, non meritis gradum eccleſiaſticum tribuunt. C. XIIII.

Luc.10.

QVi uos ſpernit, me ſpernit. Ex quo manifeſtum eſt eos,qui Apoſtoli lege contempta, eccleſiaſticum gradum non merito uoluerint alicui deferre, ſed gratia;contra Chriſtnm facere: qui qualis in eccleſia preſbyter conſtituendus ſit,per Apoſtolum ſuum in ſequentibus executus eſt.

c¶Appetitur] Arg. ꝙ aliquis ſeipſum ñ debet eligere ſi poteſtas in eū ſit tranſlata ſu.e in ſcripturis. & 16.q.1.uos aūt,q2 inter conferentē & eū cui cōfertur, erit diſtātia, ut extra de bapt. debitū. ſimile extra de iure patro. per noſtras,& extra de inſtit cum ad noſtram. tñ poteſt ſe coeligere,vt ext. de elec cum in iure.
d ¶Suauitas.] Contemplationis.
e ¶Et opprimatur] ideſt,ut contēplatio eum penitus nō impediat,qui forte nimis vult eſſe intentus cōtemplationi.
O ¶Portet.] Hęc eſt tertia pars qō.in qua oſtēdit magiſter quales dēnt eſſe, q eligūtur, vt præſint alijs,ſcilicet tales ꝙ ad eorum comparationē cæteri grex dicātur.& hoc probat per ſex auctoritates. Ioa.de Fant.
CASVS.Petr' elegit Clementem ſibi ſuccesſorē: & docuit ꝙ prelatus dēt eſſe doct',& irreprehēſibilis ad inſtar Clemētis,vt animas rudes docendo pro capacitate audiētiū poſſit inſtruere. Sequentia duo cap plana ſunt.
f ¶Pro ingenio]Simile 43.d.ſi rector.
g ¶Apprime.]ideſt, valde.
h¶Et doctus.] Quæ ſacerdotes, vel epiſcopi ſcire debeant habes 38. d. nulli, &c.ſeq.ſufficit tamē mediocris ſcientia, vt ext de electio cū nobis.
i ¶Pauidus.] ideſt, timens peccare.
K ¶Forte.] ideſt,futurum eſſe.
C Lemens.]
l ¶Iuua.] Largus enim erit.86.d. fratrem.
m¶Releua.]Ar. iudicē potius debere.ſexnare

‡ Ad hoc facit quod le. & no. ſ. 22. q. 4. innocēs, in fine.

uare miſericordiam, quam rigorem ſ. vt 45. diſt licet, & 50 diſt. ponderet. in fine, quia ſtatim non debet punire, ſed tenetur ſæpius remittere, vt 45. diſtin. licet. & 26. q. 7. alligant.

Origenes ho. 6. ad c. 8. Leuitici

Item Hieronymus in libro Leuitici.

¶ I*n hoc & duobus ſequentibus capitibus pro Origene citatur B. Hieronymus harum homiliarum interpres. Quod cur fieri potue rit ſup. diſt. 36. c.* ſi quis *eſt adnotatum.*

¶ Ad ſacerdotium non eligatur, niſi qui cęteris & ſanctior, & doctior habetur. C. XV.

Leui 8.

LIcet ergo Dominus de conſtituendo principe pręcepiſſet[a], & Dominus elegiſſet, tamen conuocatur etiā ſynagoga. Requiritur enim in ordinādo ſacerdote & pręſentia populi[b]: vt ſciant omnes, & certi ſint, quia qui pſtantior[c] eſt ex omni populo, qui doctior, qui ſanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur ad ſacerdotium, & hoc aſtante † populo[d]: ne qua poſtmodum retractatio[e] cuiquam, ne quis ſcrupulus reſiderit. Hoc eſt autem, quod & Apoſtolus pręcepit in ordinatione ſacerdotis dicens: [Oportet autem illum, & teſtimonium habere bonum ab his, qui foris ſunt.] Ego tamē, & amplius aliquid video in eo, quod dicit, [quia conuocauit Moyſes omnem ſynagogam:] & puto, quòd conuacare ſynagogam hoc ſit, colligere oēs animos, & in vnum cōgregare virtutes: vt cum ſermo de ſacerdotalibus ſacramentis habetur, vigilēt omnes animi virtutes, & intētæ ſint, vt nihil in eis ſapiētiæ, nihil ſciētię, nihil deſit induſtriæ: ſed adſit omnis multitudo ſenſuum, adſit omnis congregatio ſanctarum cogitationum: vt quid ſit pontifex[f], qd vnctio, quid † indumenta[g] eius, conferens intra ſacrariū cordis ſui, poſſit aduertere.

† al. aſtreſtante

1. Tim. 3.

† al. quæ

Licet [CASVS. Hoc cap diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, q electio prælati fieri debet in præſentia populi, ne aliqua poſtea retractatio fiat, & vt ſciant omnes qui ſanctior & melior ad epiſcopatum eligitur. Et hoc probatur exemplo Moyſi, qui in electione Ioſue totam congregauit ſynagogam, & auctoritate Pauli. In ſecunda parte dicitur, q congregare ſynagogam ſiue populum eſt, qn prælatus & electus congregat oes virtutes animi ſimul & ſenſus, & bonas cogitationes, ſciētiam, & bonos mores, vt ille electus intra ſe conferens intelligere poſſit quid ſit pontifex, quid vnctio quid indumenta epiſcopi. Secunda pars incipit ibi, [Ego tamen]

a ¶ Præcepiſſet.] Ar. q quãque licet iudici excedere fines mandati, dum tamē alias ſententia nihil contineat iniqui. arg. ext. de ſent. & re. iud. cauſam. Nam qui datur ad eligendum poteſt poſtulare, ut extr. de elec. in cauſis 2. & de tenun. poſt tranſlationem. in princ. Et procurator datus ad rem vendicandā, pōt agere ad exhibendum. ff. de pc. ad rem mobilē. ſufficit. n. quod fiat id quod eſt vicinum mandato; licet ipſum non ſit mādatum, vt ff. de iud. ſol. iam tamen §. vlt. ff. mand. l. vlt. Item arg. quod licet contradicere reſcripto vel mandato principis quandoq; extra de off. deleg. ex parte. quia licet mandet ſoli epo, q det alicui præbendam: tamen non facit hoc ſine conſenſu canonicorum, vt no. 7 q. 1 petiſti.

a Vbi ƌ hoc & 61. diſtin. nullus in gl. 2 in fin. & 22. q. 4. innocens, in fine.

Principis mandato. Cōtradicere licet.

b ¶ Præſentia populi] Sup. diſt. 63. plebs Diotrenſis. & c. noſſe. & c. vlt. & ſup. 1. q. 1. ordinationes.

Electio facta de bono an valeat vbi melior eſt.

c ¶ Qui præſtantior.] Hic comparatiua temperat H. ſecundum eum ſufficit q bonus eligatur eſt autem aliquis bonus eo ipſo q non eſt malus, vt extra de præſump. dudum & ff. de leg. 2. cū pater §. rogo. nec enim maior bonitas vnius alijs debet facere præiudicium, vt 3. q. 9. neceſſe. & 1. q. 1 tenuimus, & C de ſtat & imag. l. vlt Si autem aliquis de alia eccleſia eligitur, ipſe debet optimus eſſe: ſicut ſi tutor de eadem ciuitate ſumitur, ſatis eſt ſi eſt bonus: ſi de alia; tunc erit optimus, ff de tuto. & cur. dat: diuus Alij dicūt ſ. meliorem ſemp eſſe præferendū. vnde ſi pauciores volunt eligere optimū, maior pars minus bonū, ſi minor pars appellat, tenet corū appellatio. nam iuſtam cauſam aſſignant, vt extra de his quæ fiunt a maio. parte. c. cū in cunctis. ſed ſi illi elegerint, caſſanda eſt eorū electio, cum ſemper optimum debuerunt eligere, vt 63. di. metropolitano. 61. diſt. nec emeritis. 75. diſt. cap. vlt. 74. diſt. epiſcoporum. non obſt 16. q. vltimo monaſterium. vbi dicitur, ſufficit q non ſit malus, quia illud intelligunt cum alius ibi melior non eſt. in monachis etiā obtinet quod ſp melior eſt eligendus. in auth. de mona. §. vlt. colla 1. ego magis adhæreo opinioni H. nam cum non ſit vitium in eligentibus, nec in electo, quare erit electio caſſanda? nam appellatio non debet caſſare niſi ea quæ iniuſte facta ſunt. ext. de reſt. ſpol. audita, & ext. de elect. cum nobis. Item ſi bonus iuſte poteſt eligi, ergo contra illam electionem non admittitur appellatio: quia contra ea quæ perpetuo decreto ſancita vel ſtatuta ſunt, non admittitur appellatio. ff. de appell. reci. vel non l pen. & vlt. non enim eſt quærendū de meritis perſonæ, cum maior ſit numerus ex vna parte quam ex altera, vt extra de elect. dudum. ſic vides in ſimili. nā ſemper de eadem eccleſia debet prælatus eligi. ſi tñ maior pars eligat de eccleſia aliena, licet poſt appellationem præualet electio maioris partis, cum altera pars neminē eligit, vt ext. de elect. cum inter R. imò ex aliorum opinione ſequeretur, q quilibet peccaret bene faciendo quia bene poſſet meliorem rem facere: & magiſter peccat in legendo, quia poſſet melius facere. ſ. orare.

‡ Secundum L. cuius fuit tota iſta glo. vſque ibi, magis, &c.

d ¶ Populo.] Ergo in his quæ publice facta ſunt non poteſt contradici. 54. d. nulli. 87. d. ſi expoſitus. 16. diſtinct. quod dicitis. & cum in principio electionis, quis conſenſit, poſtea non auditur contradicens, ſup. diſ. 4. in iſtis. & inf. ead. q. 2. dilectiſſimi.

e ¶ Retractatio.] Per hoc videtur, q populus poſſit retractare electionem, quæ fit in eius abſentia, cum excipere poſſit contra electum, vt 23. d. illud cum eis inuitis non ſit dandus epiſcopus, vt 63. d. c vlt. Sed hoc non concedo, vt dixi 61 diſt. c 1

Electio poſſit populus contradicere.

f ¶ Pontifex.] Vel eius officium 36. diſt. ſi quis vult.

g ¶ Quid indumenta.] 41 d. ſit rector diſcretus.

Si

SI ergo.] CASVS Probat Hiero. in hoc c. ꝙ nulli licet ſibi eligere ſucceſſorem. argu. à minori, quia ſi non licuit Moyſi, qui tantus erat, multo minus licebit alijs, niſi Deus alicui aliquid reuelaret, ſicut fecit Moyſi, qui de præcepto Domini Ioſue coram populo ſibi ſuc-

a ¶ Quis erit.] Argu. ꝙ non licet minori quod maiori non licet. 22. q. 5. ſi Paulus.

b ¶ Clamoribus.] Sic ergo electio, quæ fit ad clamorem populi, non ualet, ut hic, & extra de elect. Oſius, & eſt ſimile. C. de pœ. l. decurionum ſic 22. q. 4. vnuſquiſque 1. qui enim ad clamorē populi manumittit aliquē, vr̄ coactus manumittere. C. qui manumit. nō poſ. l. 2. & ff. qui & a quib. ſi priuatus. Quandoq. ad uocem populi aliquid fit. 28. d. de Syracuſanæ 50. d. ut cōſtitueretur attamē ad clamorem populi remittitur alicui pœna. ff. de ſica. l. penul. De hoc no. 62. diſ. miramur.

Electio ad clamorē populi non debet fieri.

1 Vbi de hoc. & 7. q. 5. ſunt qui opes, i prin. ibi videas.

Origines hom. 22. ad c. 27. Num.

Item ex libro Numerorum.

¶ Populi gubernatio diuina electione præſtetur. C. XVI.

† al. permittitur.

SI ergo tantus ille, ac talis Moyſes non permittit† iudicio ſuo de eligendo principe populi, de conſtituendo ſucceſſore; quis erit [a], qui audeat, vel ex plebe, quæ ſæpè clamoribus [b] †gratiam, aut ad pretium fortaſſe excitatur ſe idoneum [c] ad hoc iudicet, niſi cui oranti, & petenti à Domino reueletur? ſicut & Deus dicit ad moyſem [Aſſume ad temetipſum Ieſum filium Naue hominem, qui habet ſpiritum Dei in ſemetipſo, & impones manus tuas ſuper eum: & ſtatues eum corā Eleazaro ſacerdote: & præcepta ei dato in conſpectu totius ſynagogæ, & pcipe de ipſo coram eis: & dabis claritatem tuam ſuper illum, vt audiant illum filij Iſrael.] Audis euidenter ordinationem principis populi tam manifeſtè deſcriptam, vt penè expoſitione nō egeat? Nulla hic populi acclamatio [d], nulla cōſanguinitatis ratio, nulla propinquitatis habita contemplatio eſt. Propinquis agrorum, & prædiorum relinquatur hereditas. Gubernatio populi illi tradatur, quē Deus elegerit; homini ſcilicet tali, qui habeat, ſicut ſcriptū audiſtis, in ſemetipſo ſpiritum Dei, & præcepta Dei in conſpectu eius ſint, & qui Moyſi valde notus, & familiaris ſit: ideſt, in quo ſit claritas legis, & ſcientia, vt poſſint eum audire filij Iſrael

† al. aut gratia, aut pretio fortaſſe excitata. Num. 27.

c ¶ Qui ſe idoneū.] Ar. nullus pt̄ ſe eligere ſu. ea. i ſcripturis.

d ¶ Acclamatio.] ſu. c. prox. cōtra Sed ibi bonū teſtimonium populi auditur: hic vero ſtrepitus negatur 5. q. 4. in loco.

Item Gregorius clero, & ciuibus Neapolitanis, lib. 8. epiſto. 40.

Anſ. l. 6. c. 9. Poly. l. 2. tit. 1.

¶ Non ex fauore, ſed ex iudicio debet venire electio. C. XVII.

NEc nouum [e], nec reprehenſibile [f] eſt in eligendo epiſcopo populi ſe uota in duas partes diuidere: ſed graue eſt quando in huiuſmodi cauſis non ex iudicio, ſed ex ſolo fauore venit electio:

NEc nouum.] CASVS. Neapolitani non ſolum diſcordabant in electione archiepiſcopi ſed ēt eligebāt aliquos nō cōſiderata bonitate, ſed potius amore & cōſāguinitate. quare Grego. ſcribit eis dicēs non eſſe nouum, nec reprehenſibile vota eligētium ſe in duas partes diuidere: ſed tunc eſt reprehenſibile cū electio non prouenit ex iudicio, ſed ex fauore.

e ¶ Nec nouum.] ſimile 63. d. ſ. noſſe quot ſunt homines, tot ſunt ſententiæ, quot ſunt ſententiæ: tot ſunt opiniones, inf. de conſec diſtin. 4. ſicut in ſacramentis. & ff. de recep. arb. item ſi unus § pricipaliter.

f ¶ Nec reprehenſibile.] Si non eſt reprehenſibile, quare ergo caſſatur electio, quę fit in ſchiſmate; vt extra de elect. quia 2.

· Dic ꝙ tūc nō eſt reprehenſibile cū vtraq; pars mouet bono zelo ar. 65 diſt ca. 70. diſt. n ſi duo Arch.

ſup. ſ. ergo.

Cum autem gubernatio populi ei tradi iubetur, quē Deus elegerit; datur intelligi, quòd aliquando quibuſdam traditur, quos Deus non elegit.

CVM AVTEM CASVS. Sup. in hoc ſ. ſi ergo. dictum eſt, ꝙ gubernatio populi traditur illi, quem Deus elegit, de quo colligitur à ſenſu contrario: quòd aliquando traditur dignitas illis, quos non elegit Deus, vt inf. c. proxi.

Origenes hom. 4 in lib. Iudicū. & gloſſa ordi. ad c. 4. Iudic.

Vnde Hieronymus.

¶ Non ex arbitrio Dei aliquando datur princeps eccleſiæ. Cap. XVIII.

† al. populo.

4 AVdacter fortaſſis aliquid dicimus: tamē quod ſcriptum eſt, dicimus. Nō ſemper princeps populi†,

ſibi ſucceſſorem elegit. Et hoc in prima parte. In ſecunda parte dicitur. ꝙ gubernatio populi tali debet concedi, qui ſpiritum Dei in ſe habeat, & præcepta Dei in conſpectu ſuo, & qui ſit notus & familiaris Moyſi, id eſt. Deo, & inſtructus in lege Dei, ſecunda pars incipit ibi. [Gubernatio populi.]

AVdacter] Hæc eſt 4. pars q. in qua dicitur ꝙ quandoque dat Deus malos plato prelatos propter peccata populi, & hoc probat per cap. iſtud & ſequens. Io. de Fan.

CASVS. Hieronymus docet in hoc c. quod prælatus eccleſiæ quandoque datur bonus: quandoque malus pro meritis ſubditorum Et probat exemplo Saulis, qui non fuit electus Deo iubente, ſed prout mala merita populi exigebantur. fuit electus Deo permittente. Elegerat permittendo, & elegerat per Samuelem ad inſtantiam populi petētis. Fieri iuſſerat, non ſecundum uoluntatē Dei ſpontaneam, ſed extortam.

nietur. Et quòd indignus dignitatem recipere non, debeat probatur exemplo patris, qui propter delicta filiorum repellitur à dignitate.

e ¶ Meliores.] Arg quod non plus debet pro aliquo præſumi ideo quia habet dignitatem 40. diſtin, non loca. &c.

a ¶ Arbitrium.] Approbatū, ne ſit cōtra ii.23.q.1.quod culpat. vbi dicitur, quod nō eſt poteſtas niſi à Deo iubente vel ſinente, 26.q.5.nec mirū, ſed non approbat 1, ſed permittit eos regnare. 8.6.q.1.ex merito.

b ¶ Et non per me.] comprobantem, ſed tamen iubentem. Et ita eſt argu. quod quandoque aliquid iubemus quod non approbamus. & eſt arg contra ea quæ per improbitatem obtinētur, quod illa dicunt fieri inuito dante, ut extra de reſcript. ſi quando. & C de pe. bo.ſubla.l.1. & 7 q 1. ſcias. vbi hēs, quod qui inuitus aliquid facit, potius dicitur pati quam facere, vt ſup.d.6.teſtamentum.

c ¶ Per conſilium.] Id eſt, approbationem.

1 Scilicet omnem poteſtatē: quia aliqua eſt mala. ſed tamen permittit. Deus regnare eam propter peccata populi. Vnde Iob. Facit Deus regnare hypocritā propter peruerſitatē populi, ſub intelligitur puniendam vel vindicādā ſecundū H. & Lau

& eccleſiæ iudex per Dei arbitrium[a] datur: ſed prout merita noſtra depoſcunt. Si mali ſunt actus noſtri, & operamur malignum in conſpectu Domini; dantur nobis principes ſecundum cor noſtrum. Et hoc tibi de ſcripturis probabo. Audi namque quod Dominus dixit: [Fecerunt ſibi regem, & non per me[b]: principem, & non per conſilium[c] meum.] Et hoc dictum videtur de Saul illo: quem vtique ipſe Dominus elegerat, & regē fieri iuſſerat. Sed quoniā nō ſecundum uoluntatem Dei, ſed ſecundum peccatoris populi meritum fuerat electus; negat eum cum ſua uolūtate, vel conſilio cōſtitutum. Tale ergo aliquid intelligamus etiam in eccleſijs fieri: quod pro meritis populi, aut in uerbo, & opere potens à Deo tribuit rector eccleſiæ: aut malignum faciat populus, in conſpectu Domini[α]; talis eccleſiæ iudex datur, ſub quo famem & ſitim populus patiatur; non famem panis, neque ſitim aquæ, ſed famem audiendi verbum Domini. Oſea 8.

α ¶ Domini.] *In vulgatis ſequebatur*, & tales perſeuerent, *quæ ſunt inducta auctoritate manuſcriptorum, homiliæ ipſius, & gloſſa ordinaria. In uno autē manuſcripto ſunt gloſſa interlinearis.* Amos 8.

Item Auguſtinus tractatu 46. ad c. 10. Ioannis.

¶ Non ſunt filij, ſed mercenarij, qui honorem ab hominibus appetunt. Cap. XIX. Auſ.l.7.c.149. Phil.2.

SVnt in eccleſia quidam præpoſiti, de quibus Paulus apoſtolus dicit; (Sua quærētes, non quæ Ieſu Chriſti. Quid eſt, (ſua quærentes?) non Chriſtum gratis diligentes, non Deum propter Deum quærentes, temporalia cōmoda ſectantes, lucris inhiantes, honores ab hominibus appetentes. Hæc quando amantur, à præpoſito, & propter hæc[d] ſeruitur Deo; quiſquis talis eſt, mercenarius eſt; inter filios ſe non computet.

Non ergo qui præficiuntur, ſemper cæteris meliores intelliguntur.

Vnde Hieronymus ad Titum, c. 1.

¶ Ex electione non præficiuntur epiſcopi, ſed comprobantur. Cap. XX. In cōm. ad cū locū] Si quis eſt ſine crimine.]

ILlud inferendum eſt aduerſum eos, qui de epiſcopatu intumeſcūt, & putant ſe non diſpenſationem Chriſti, ſed imperium conſecutos: quia non ſtatim omnibus his meliores[e] ſint, quicumque epiſcopi non fuerint ordinati, & ex eo, quòd ipſi electi ſunt, ſe magis exiſtiment comprobatos: ſed intelligat propterea quoſdam à ſacerdotio remotos; quia eos vitia liberorum impedierint. ſi autem peccata filiorum iuſtum ab epiſcopatu prohibent[f]; quan

SVnt in eccleſia.] CASVS. Auguſtinus dicit, quod quidam prælati ſunt in eccleſia, qui ſeruiunt Deo non propter Deum, ſed propter temporalia cōmoda, qui magis dicendi ſunt mercenarij, quàm prælati Et ita datur intelligi, quod Deo tantum permittente tales eliguntur. Sequēs § per ſe patet

d ¶ Propter hæc.] Argu pro re temporali non eſſe ſeruiendū alicui, niſi ſecundario, vt 75.diſtin.cap. vlt.& 61.diſtin. quid proderit. & 74. diſt. Obtulit. 59. diſt. c.ſi officia.

ILlud.] CASVS quidam putabāt ſe ei ſe vel officij meliores eo ipſo quod eligebantur ad epiſcopatum: ſed Hieronymus dicit, quod propter hoc non ſunt meliores. & oſtendit, quod ſi quis ſcit ſe eſſe indignum, non debet recipere dignitatem: quia quanto potentior eſt, tanto magis pu-

& c.multi & 2 q.7 quæritur & diſt 9.ergo ſolus.ar. contra 11.q.3.abſit.& 61.diſt. miramur. in fi.

f ¶ Prohibēt.] propter negligētiam 2, vt ſu.47.diſt.§.nec eſſe,

a Sub q facit pe cū porp argu.7 §.cur vel tali

Qua-

QValis.]CASVS. Dicitur hic, ꝙ non ſolum epiſcopi, presbyteri, & diaconi, ſed etiam quilibet clericus inferioris ordinis debet præcellere laicos in ſermone, & vitę conuerſatione. quia vbi laici ſunt meliores, nulla poteſt eſſe ædificatio.

a ¶Ma-

to magis vnuſquisque conſiderans, & ſciens, quia potentes potenter tormenta patientur, retrahet ſe ab hoc, non tam honore, quam onere, & aliorum locum, qui magis digni ſunt, non ambiet occupare.

In comm. ad locū] Nemo te contēnat]

Item eiuſdem ad Titum, c. 2.

¶Pro gradu ſui officij quemque meliorem eſſe oportet. C. XXI.

QValis enim ædificatio erit diſcipuli, ſi ſe intelligat magiſtro eſſe maiorem [a]? Vnde non ſolum epiſcopi, presbyteri, & diaconi debent magnopere prouidere, vt cunctum populum, cui præſident conuerſatione, ſermone, & ſcientia præcedant; verum etiam, & inferior gradus, exorciſtæ, lectores, æditui, acolythi [a], & omnes omnnino, qui domui Dei ſeruiunt: Quia vehementer eccleſiam Criſti deſtruit, meliores [b] laicos eſſe, quam clericos.

In comm. ad ea verba [Sed hoſpitalē.]

a ¶ Acolythi.] *Eſt hæc dictio in omnibus vetuſtis Gratiani exemplaribus, quæ tamen apud B. Hieronymum non legitur.*

Item ad Titum, c. 1.

Matth. 12.

¶Populus iudicabit epiſcopum ſua officia non agentem. C. XXII.

VEreor [c], ne quomodo Regina Auſtri veniens a finibus terræ audire ſapientiam Salomonis iudicatura [d] eſt homines temporis ſui, & viri Niniuitæ acta pœnitentis ad prædicationem Ionæ condemnabunt [e] eos [f], qui maiorem Iona ſaluatorem audire contempſerunt; ſic plurimi in populis epiſcopos iudicent [g] ſubtrahentes ſe ab eccleſiaſtico gradu, & ea, quæ epiſcopo non conueniunt exercentes.

Item Ambroſius in increpatione ad populum, ſer. 83.

¶Qui clericos ſuos non corrigit, populum corrigere non valet. C. XXIII.

QVid autem ego vos arguo, cum poſſitis me vno ſermone conuincere [h]? conuincor enim, cum in hac parte clericos vobis magis video negligētes. Quomodo enim poſſum corrigere filios, cum fratres [i] emendare non poſſim? aut qua fiducia ſuccenſeam [k] laicis, cum a conſortibus pudoris verecundia conticeſcam? Ego autem fratres non de omnibus loquor: ſunt certe quidam deuoti, ſunt & alij negligentes. Ego neminem [l] nomino: conſcientia ſua vnumquemque conueniat.

Simile quidam auctor operis imperf. in Matth. hom 40.

Item Beda ſuper Matthęum.

re, vt C. de profeſſ. & medi. magiſtros, lib. 10 & erit talis magiſter cuius comparatione ſui diſcipuli paleæ dicantur. vt a 5. diſt. §, criminis.

b ¶Meliores. &c.] Ideſt, clericos eſſe deteriores quam laicos. ſufficit enim clerico, ſi eſt bonus.

VEreor.]CASVS. Dicit Hiero. ſe timere ne plures laicorum iudicent epiſcopos male ſua officia exercētes per cōparationem melioris vitæ, ſicut regina Auſtri, q̄ venit de finibus terræ audire ſapientiā Salomonis, iudicatura eſt hominēs ſui temporis in die iudicij comparatione melioris vitæ, & Niniuitę conuerſi ad prædicationē Ionæ, iudicaturi ſunt illos Iudæos, q Chr̄m maiorem Iona contempſerunt.

c ¶Vereor.] ideſt, verecundor.

d ¶Iudicatura.] Nō poteſtate iudicij 1, quia illud fœminæ non habent. 3. q. 7. §. tria ff. de regulis iur. l 2.

1 Dicas iudicaturam in die iudicij compatione melioris vitę.

e ¶Condemnabūt] melius viuendo.

f ¶Eos] .ſ. Iudæos.

g ¶Iudicent. [ſu. d. 28 c. vl. cōtra ſu. di. 21. nolite. cōtra 6 q. 1. oues cōtra. ſed nō dñr ſubditi corrigere ſiue iudicare plātos ptāte officij: ſed vitæ comparatione, vt 13. q. 1. nonne.

QVid autē.]CASVS. Ambr cū increparet populum delinquētem, dixit, ꝙ populus poterat eū conuincere vno ſermone. & ſibi pudorem inferre, cum clericos hēat incorrigibiles, qđ emēdare nō poſſit, nec eos vult nominare, cum peccata eorum ſint latētia, ſed vnuſquiſque conſulat ſuam conſcientiam.

h ¶Conuincere.] Et ruborē incutere ex hoc, ꝙ laici meliores ſunt clericis non enī poſſet ob hoc reprehendi 47. d. qđ

a ¶Maiorem.] Sic ſup. 96. diſt. ſi quis dubitet & ſup. diſtinct. 61 ſtatuimus. & c. quid proderit. vnde quidam diſcipuli in hoc decepti nimis feſtinant ad cathedram, & dum delectantur in loco gloriæ, fiunt alijs auctores ruinæ, vt 48. diſt. quoniam cum magiſter faciat cathedrā, non cathedra magiſtrum, vt 40. d. c vlt. magiſtri enim moribus, & ſcientia, & facundia debent alios præcede

ad nos. quia non criminis relatione, ſed innocētia reus purgatur. ff. de pub. iud. qui.

Reus innocentia purgatur.

i ¶Cum fratres] Alias ſocij dicuntur 10. q. 3. cauendū.

k ¶ſuccenſeam] ideſt, iraſcar.

l ¶Neminē] Contra, ſu. 5 q. 5. nō vos, ſed hic loquitur qñ crimē nō pōt probari, ibi qñ pōt; o cculta. n crimina non habent vindictam. 6. q. 1. ſi omnia. 23. d. erubeſcāt.

NEc efficere.] CASVS. Quidam prælati putabant ſufficere ſi adæquarentur laicis, & negligentibus in fide, vel in operibus: ſed dicit Beda hoc non ſufficere, niſi præcellant eos ſcientia & doctrina.

a ¶Credendi.] Quantum ad articulos fidei. laicis tamē ſufficit pictura pro doctrina, de conſec. d. 3 perlatum.

NE ERGO. CASVS. Concludit Gratian' ex ſupradictis dicēs: ne prælati malos ſibi eligerent ſucceſſores, iō ſtatutum eſt, vt nemo ſibi eligat ſucceſſorem.

QVod aūt.] CASVS. Hic ponitur ſecunda quæſtio, vbi quæritur an amicorum patrocinia cōualeſcere debeant in electione aliquorum. Et certe ſi cōſiſtant in pecunia, vel obſequio, ſimonia eſt, vt ſup. 1. q. 1. ſunt nonnulli. In precibus diſtinguitur: aut enim ſunt carnales, aut ſpirituales. Carnales ꝓ digno nō inducūt ſimoniam, vt prima q. 1. quibuſdam. pro indigno ſic, vt prima q̄ſtione prima, de ordinationibus. Spirituales vero valent, nec per eas inducitur ſimonia, vt prima quęſtione prima, latorem. In obſequio etiā conſueuit diſtingui, vtrum ſit honeſtū, vel non: & ſi honeſtum, vtrū exprimatur, vel deducatur in pactū, ꝙ ſeruiat, vt præbēda ſibi conferatur.

b ¶Patrocinia.] Patrocinia aut conſiſtunt in pecunia, vel obſequio: & tunc ſit ſimonia: aut in precibus; & tūc aut ſunt carnales, aut ſpūales, ſi ſpūales, valēt: nec per eis ſimonia committitur 1, vt prima quæſtio. prima, latorem. carnales etiam pro digno ſunt recipiēdæ, vt 1. q. 1. quibuſdā in fi. ſed preces carnales pro indigno factæ, inducunt ſimoniam. 1. q. 1. de ordinationib. & dic vt ſup. c. Moyſes.

Simonia an inducatur p amicorū patrocinia.

1 Ad idē 90. diſt. clerico vbi de hoc.

c ¶Patrocinia.] Niſi dignus ſit ille pro quo petitur, vt ſu. 1. q. 1. nullus itaque, & c pueri. & c. quibuſdam. in fi.

d ¶Patrocinio.] Sed nonne ſuffragium patris prodeſt filio ff. quod cuiuſque vniuer. illud, ſed illud quantum ad numerum eligentium.

¶Epiſcopo ad ſalutem non ſufficit moribus, & vita populo adæquari. C. XXIIII.

NEc ſufficere nobis ad ſalutem arbitremur, ſi turbis negligentium, vel quorumlibet inductorum, fide, vel actibus adæquemur; quibus, ſacris literis vnica eſt credendi [a] pariter & viuendi regula præſcripta.

Ne ergo (vt ſupra dictum eſt) tales ſui officij ſucceſſores aliquis ſibi quęreret, prohibentur epiſcopi alterum pro ſe ſucceſſorem ſibi ſtatuere ac deſignatis nominib. in locum ſuum alium ſubrogare. ſup. Apoſtolica.

QVAESTIO II.

QVod autem amicorum patrocinia [b] in aliquorum electione conualeſcere nō debeant, auctoritate beati Gregorij Papæ probatur, qui in ſecundo libro Regeſti, ind. 11. epiſt. 22. ſeu cap. 62. ſcribit Antonio ſubdiacono dicens.

¶In electione epiſcopi non numerum datio, vel aliquorum patrocinia conualeſcant. C. I.

Poly. l. 2. tit. 1. Iuo p. 5. c. 129.

I [1] llud quidem præ omnibus tibi curæ ſit, vt in hac electione nec datio quibuſcunque modis interueniat præmiorum, nec quarumlibet perſonarum patrocinia [c] conualeſcant. Nam, ſi quorundē patrocinio [d] fuerit quiſquam electus, voluntatib. eorum, cum fuerit ordinatus, obedire, reuerentia exigente, compellitur [e]: ſicque fit, vt & res illius minuantur eccleſiæ, & ordo eccleſiaſticus nō ſeruetur. Talem ergo, te admonente, perſonam debent ſibi eligere, quæ nullius incongruæ voluntati deſeruiat; ſed vita, ac moribus decorata, tanto ordine digna valeat inueniri.

Idem ad clerum Mediolanenſem, li. 2. Indict. 11. epiſt. 29. ſeu c. 68.

¶In electione antiſtitis communi vtilitati, non ſuo lucro quiſque proſpiciat. C. II.

Polyc. ibidem. Iuo p. 5. c. 130.

DIlectiſſimi filij, officij noſtri cenſuræ commoniti ſuademus, vt in hac ſuſcipiēdi antiſtitis cauſa nullus veſtrum neglecta vtilitate cōi, ſuo lucro proſpiciat; ne, ſi quiſquam propria commoda appetit, friuola æſtimatione

ILlud.] CASVS. Præcipit Gregorius Antonio ſubdiacono, cum quædam epiſcopalis eccleſia vacaret, vt nullam perſonam eligi permittat per pecuniam, vel per preces carnales amicorum: quia qui aliter ſublimatur, illis compelluntur obedire quorum preces, vel pecunia interuenerunt: & ſic per eos res eccleſiæ dilapidantur. Talis ergo in illa eccleſia eligatur perſona, quæ ſit vita & moribus decorata: & tanto ordine digna.

e ¶Compellitur.] Quia ad antidora tenetur, vt ff. de petit. hær. ſed & ſi §. conſuluit. & 83. diſt. nihil. & extra de teſta. cum in officijs. humanū. n. eſt, vt quis exhibeat ei reuerentiam a quo percepit beneficium, vt 16. quæſt. 2. viſis.

Beneficij latori reu[erentia] debet[ur]

DIlectiſſimi filij.] CASVS. Vacante eccleſia Mediolanen. vnuſquiſq. clericorum nitebatur amicum ſuum præficere inſpecta tantum vtilitate propria, & neglecta communi. ſed docet Gregorius, vt hoc nō faciant ne friuola æſtimatione fraudentur, ſiue fallantur: quia mens quam cupiditas ligat, perſonam præferendam nō examinat iudicio recto: quare præcipit, vt ante electionem

ctionem ſubtiliter iudicantes talem eligant, cui debeant ſemper obedire: quia poſt electionem non poterunt iudicare de ipſo.

a ¶ Libero.] Sic 83 diſt. nihil. ſic 11. q. 3. quattuor.

ADDITIO. Et c. pauper per quæ infra & hic habeẽ arg. quod iu-

pepigit, quod poſſit electionẽ præſtaret iuſurã vt inf. ea. Attaldus. Si vero ante electionem iuret, vel pactũ faciat, ſimonia eſt, vt inf. e. c. talia. & hæc vera ſunt, cum minoribus, & ſubiectis præſtatur iuramentum. præſtare, autem ſuperiori ante electionem, non videtur ſimonia: arg. ſup. 100 diſt. optatum.

fallatur: quia nec libero [a] iudicio præferendam ſibi perſonam examinat mens, quam cupiditas ligat. Penſantes igitur, quæ cunctis expediunt, ei, quem vobis diuina gratia prætulerit, integerrimam ſemper in omnibus obediẽtiam præbete. Iudicari [b] namque à vobis vltra non debet ſemel prælatus; ſed tanto nunc ſubtiliter iudicandus eſt, quanto poſtmodum iudicandus non eſt.

QVAESTIO III.

Quod autem [c] ſimoniacus habendus nõ ſit qui poſt electionem pro indemnitate eccleſię iuramentum præſtitit, facile probatur. Aliud enim ante electionem iuramentũ facere, vel ſe facturũ paciſci ad hoc vt eligatur: aliud eſt nulla præcedente conuentione poſt electionem huiuſcemodi iuramentum offerre. Illud ab officio tanquam munus impenſum deijcit: hoc autem cõſecrando nullum impedimentum generat.

De priori caſu ſcribit Pelagius Papa clero Catinenſi.

¶ Qui in epiſcopum eligitur, de rebus eccleſiaſticis aliquam ſecuritatem nulli faciat. C. I.

Anſ. l. 9. c. 40. Poly. l. 2. tit. 3.

Talia quidem iam dudum ad fratrem, & coepiſcopũ noſtrum Eucarpum de viſitatione Catinenſi eccleſię ſcripta dereximus, vt in eis iudicium noſtrũ potuiſſetis agnoſcere. Verumtamen, quia quoſdam ibi non ſana intẽtione, ſed prauis ſtudijs diſſenſiones ſuſcitare, veſtra etiam relatione cognouimus, qui ſcientes ſe ad epiſcopatum nec ætate, nec ſcientia, nec vitę meritis poſſe perduci, ad hoc tantummodo inquietare eccleſiam volunt vt ſibi de his, quę ex ipſa pręſumpta ſunt, impunitatem [d]

c ¶ Quod autem.] & ante & poſt electionem licite ſecũdum quoſdã petitur cautio, quæ habetur ex iure uel conſuetudine. 63. diſtin. quia. 1. q. 3. quæſitum. extra de præben. ſignificatum. A ſuperiore uero qualiter cautio peti poteſt. 28. diſt. de Syracuſanæ. 10 q. 3. c. vlt. 18. q. 2. Eleutherius. 100. diſtin. optatum & c. contra morem. Quidam tamen dicunt, quod ante electionem nulla cautio poteſt peti & ſi præſtetur, ſimonia eſt: quia videtur eã facere, vt eligatur inf. ea cap 14 loẽ eſt ſi promittat ante electionem ſe iuraturũ poſt electionem, ut 1. q. 2. quam pro. ſed poſt electionem bene poteſt 2. quia tũc nihil ſperat ab eis: ſed à ſuperiore, dixi, poteſt peti, & ei præſtari tale iuramentũ, ſiue ante electionem ſiue poſt. 100. diſtin. optatum. 28. diſ. de Syracuſane. & 23. diſt. quamquam. tamẽ id quod prius dixi uerius videtur maxime ſi quilibet canonicorum ita iurat: Ego iuro, q̄ ſi fuero factus epiſcopus, nihil alienabo de rebus eccleſiæ: quia tutor eligitur ſub tali conditione. ſi ſatis dederit, vt ff. de tute. muto. §. 1. extra de elect. ſignificaſti. nec tñ uidetur eſſe conditio, ſed potius admonitio quædam, ut dicit illa l. muto ſed ex perſona contrahentium præſumi debet contractum ſiue promiſſionem eſſe ſimoniacam, vel non ſicut & præſumitur circa vſurarium contractum ex perſona contrahentis, vt extra de pig. c. illo. in fi.

Cautio iuratoria an poſſit peti ab eligendo uel electo.

2 Scilicet præſtari iuramentum ſubditus, nec tũc peccat, nec ipſi poſſunt venire contra electionem ſiue ſit confirmatus ſiue non, ſm̃ II. B. & La. extra de el. publicato. Arch.

quòd iudex pecunia vel alia affectione corruptus non poteſt recte iudicare ſecundum Hugo.

b ¶ Iudicari] Arg. q̄, electum quem ſemel comprobaſti, non potes poſtea reprobare 2. vt inf. 32. q. 5. horrendus. arg. extra de his, quæ ſi à maio. parte cap. ex ore in fi. ſup. di. 4. erit & cap. in iſtis. ſup. e. q. pxi. c. licet ſimile ff. de decur. l. pe. in fi. & arg. ff. de pact. dot. conuenire. ff. de neg. geſt. Pomponius. ar. contra C. de lib. cauſa non idcirco & j. non mutant. & C. de profeſ. & medi. l. grammaticos. lib. 10. extra de elect. cum dilectus contra vbi patientia non ęquiualet electioni. contra id quod eſt ff. de pup. ſi ego §. 1. Sol. electus ſemel aprobatus non poteſt amplius reprobari ab eligentibus, niſi ex cauſa noua, vel de nouo ad eorum notitiã ueniente. tũc enim bene poteſt ab eis reprobari, vt extr. de offic. deleg. inſinuante. & extra de excep. paſtoralis. & ff. de mune. & ho. vt gradatim §. reprobari & ita intelligitur illa decr. & illa lex grammaticos.

...lectus ſe ...d appro...us, an ...ſit po... reprobari. ...rgu. ad ...ext. de ...n. impu...llis ij §. ...vbi de ... & ex... de reg. ...noſtrã. ...videas I...1. Ad i...extra ...de ele. ...Arch.

Quod autem.] Hic intitulatur tertia quæſtio, qua quæritur, utrum ſit ſimoniacum præſtare canonicis iuramentum poſt electionem pro indemnitate rerũ eccleſiæ. Et reſpondet quod non, niſi ante electionem

Talia.] CASVS Pelagius facit Eucarpum viſitatorem Catinenſis eccleſiæ, & ei ſignificauit q̄ debe ret fieri circa electionem epiſcopi: ſed poſtea Elpidius diaconus electus eſt fere ab omnib. pauci tñ eius electioni conſentiebant niſi iuraret ſe illi præſtare impunitatem de rebus eccleſiæ, quas vſurpauerant. quod totum cum audiſſet Papa relatione clericorum, & Leonis viri magnifici, de cuius teſtimonio non erat dubitandum præcipit Pelagius clericis Catinenſibus, vt Elpidium diaconum cum decreto electionis & cũ viſitatoris epiſtola Romã perducant, & monet eũ, vt clericis reſiſtentibus ſibi, nec iuramentum nec promiſſionẽ faciat aliquã: quia ſi fecerit tamquã indignus repelletur,

d ¶ Impunitatem.] Vt remitteret eis ea, quæ abſtulerant. illud enim eſt ſimonia. remittere enim eſt dare,

 vt ex-

vt extra de teſtibus veniens ; ff de calum. quinetiam. diſſe tale quid intelligendum eſt, ꝙ ipſe ſciat a. ſic in Auth. de hæc. & ſal. §. ſancimus. in fi. §. ſi vero. in coll. 1. Quod

a ¶ Viri.] Argu. teſtimonio vnius credi, vt ff. de dote præle. Teopompus ſupra. 97. diſ. nobiliſſimus ſup. diſt. 86. tā ta inf. 23 q. 4. inter q̄ relas 20. q. 3. præſens ar. contra, 33. q 1. ad monere.

futurus promittat epiſcopus, & fiat rapinę ſecuritas, epiſcopatus ambitio; hoc etiam vos diximus commouendos vt decretū in Elpidium diaconum factum, & ſubſcriptū ab omnibus, quos veſtra relatio deſignauit, ad nos cum prædicti viſitatoris epiſtola, & cum eodem diacono maturetis, Deo propitiante, perducere. *& poſt pauca.* Cum igitur huc filius noſter magnificus vir Leo prætor veniſſet, retulit nobis de ſingulis, q̄ ibi mota ſunt, & quomodo vota prope totius ciuitatis in Elpidio diacono concordarent. Vnde quia de memorati uiri [a] teſtimonio dubitare omnino non poſſumus; idcirco, ſicut dictum eſt, Elpidium diaconum ad nos facite properare: nec expectetis vlterius, vt admonitio ad eum noſtra debeat deſtinari. † Quem tamen hoc per veſtram dilectionem in præſenti iuſſione ſpecialiter admonemus, ne cui ſe aliquid dare vel daturum eſſe promittat; ſed neque de eccleſiaſticis p̄teritis cauſis aliquam ſecuritatem cuiquā audeat facere ſiue ꝓmittere, aut quaſi factus epiſcopus ea quę direpta ſunt non repetat; ſed apud eos, à quibus direpta ſunt per manere libere patiatur: ſciens, quòd ſi tale aliquid fecit, vel fecerit, nec à nobis omnino permittitur valere ipſa promiſſio, & cum iudicij [b] noſtri quod de ipſo habuimus damno [c], paſtoralis conſecrationis ordinem promereri non poterit.

† *al. iurari.*

Emendatus, eſt hic locus ex Anſelmo, & Polycarpo,

De ſecundo vero caſu in geſtis Vrbani ſecundi legitur.

¶ Poſt electionem pro indemnitate eccleſiæ licet electo iuramentum præſtare. C. II.

ARtaldus Arelatenſis [a] epiſcopus, Narbonenſis eccleſiæ ſuffraganeus Romam conſecrandus ad dominum Papam Vrbanum venit: ſuus quippe archiepiſcopus eum conſecrare nolebat, quoniam poſt electionem ſuam propter bona eccleſiæ conſecranda canonicis iurauit. Conſecratus itaque eſt à domino Papa Vrbano, ante purgatus huiuſmodi iuramento [d]. De iuramento, quod canonicis noſtræ eccleſiæ feci poſt electionem, nullam conuentionem ante, vt eligerer [e], feci. Narbonenſis vero archiepiſcopus, nullius [f], præter id, criminis cauſa, conſecrationem noſtram omiſit: me ſciente [g], neque mihi criminis conſcius ſum, propter quòd à ſacra † me vnctione repellat.

† *al. ſacerdotio me repellas.*

a ¶ Arelatenſis.] *In manuſcriptis etiam ſic habetur. Sed viſum eſt ſubeſſe mendum, quia hic epiſcopus vocatur ſuffraganeus archiepiſcopi Narbonenſis: in concilio autem ſecundo Arelatenſi Arelate refertur ad prouinciam Viennenſem. Et quamuis Guilelmus Durandi in ſpeculo de auctor. & vſu pallij hoc eſſet, vt oſtēdat Arelatenſem archiepiſcopum ſubeſſe Narbonenſi, tamen Ioannes Andreas in notis adductū locum expreſſe ſcribit in hoc capitulo non agi de Arelatenſi archiepiſcopo. vt valde probabile eſt pro Electenſi, ſeu Elatenſi, qui vere eſt ſuffraganeus archiepiſcopi Narbonenſis, corrupte ſcriptum fuiſſe,* Arelatenſis.

b ¶ Iudicij.] Id eſt quod circa eum fecimus, nos mutabimus.

c ¶ Damno.] Quia retractabimus quod fecimus

ARtaldus.] CASVS. Artaldus fuit electus in epm̄ Arelaten. eccleſiæ, poſt electionem pręſtitit iuramētum canonicis de indemnitate rerum eccleſię, propter quod archiepiſcopus Narbonen. noluit eum conſecrare, ideoque Romam iuit, & cōſecratus eſt ab Vrbano: prius tamen præſtito iuramento, quod nullā conuentionem fecerat ante electionem ad hoc vt eligeretur, & ꝙ propter nullum aliud crimen ipſum repellebat. Et ſunt verba notarij ſcribentis geſta Vrbani.

d ¶ Iuramento] Argumentum, ꝙ ſolus epiſcopus ſola manu ſe expurgat, vt 2. q. 5. quanto. ſed illud obtinet cum non habet compurgatores.

e ¶ vt eligeret.] Arg. contra, 28. diſtin. de Syracuſanæ.

f ¶ Nullius.] Ex hoc verbo dixit Ioā. Fan. quod infamatus de vno crimine, expurgabit ſe de omnibus alijs ſed certe hic nō fuit generale iuramētū, ſed ſolū iurauit quod nullius criminis conſcius erat, & quòd archiepiſcopus ei aliud crimen non obiecerat. Sed quare Papa conſecrauit illum pendente adhuc obiectione archiepiſcopi? Sed dic, quod archiepiſcopus in forma iudicij nihil obiecit ei.

g ¶ Me ſciente.] Ar. bonum ad interpretandum negatiuę dicta teſtium, vt cum teſtis iurat ſe non ui

1 Obtinet vbi aliter læditur: vel in forma iudicij non agitur ſecundum Hug. Vel dic ut not. in glo. vnde non tenet, &c. de hoc 18. diſt. placuit & 80. diſt. tāta. Arch.

Negatiua teſtis depoſitio eſt benigne interpretanda.

a Ad hoc cit ꝙ ne ... tra q̄ ele... nę me... rię, in glo... eſſet, & ... in ...

Vòd autem.] CASVS. Hic intitulatur quarta quæſtio, qua quæritur an prælatus ſit defendus ante ſniam condẽnationis; ſiue feratur ſnia ab hoie vel a canone. Et dr̃, ꝙ non vt J.c vno & J.17.q.4. ſi qs ſuadente.

a Quod

tio tenet quam fecit: ſed ſi tempora appellationis ſunt lapſa & non eſt proſecutus appellationem, idem eſt ac ſi non appellaſſet: & ſm hoc non eſt excõicatus, vt diſtinguitur ff de his qui not.infa furti §.1.& ti.de iniuſto rup. teſt. ſi quis.§.antepen.Io.Ego credo, ꝙ pendente appellatione clerici debeãt ei obedire, cum pẽdente appellatione, vt lite nihil ſit innouãdum, vt ſ 2 q 6. appellatione interpoſita. & ext. vt lite pen.nihil innouetur, per torũ. ff.ad Turpil.l 1.in fi. & excõicatio tenet, cum ſtatim trahat ſecum ſuam executionem, vt extra de app paſtoralis Bart.

interim poſſit ſubditum excõicare.

QVÆSTIO IIII.

Vòd autem [a] clericis ante ſententię tempus ab epiſcopo ſuo diſcedere non liceat, probatur auctoritate Symmachi a Papa dicentis.

a ¶Symmachi.] *Citatur libellus Ennodij nomine Symmachi Papæ. cuius rei reddita eſt ratio ſupra d.ſt.31.c.omnino.& 40. c non nos.*

¶Ante tempus ſententiæ non licet clericis ab epiſcopo ſuo diſcedere. C. I.

Iuo p.6.c.340. & 341.

NOnne directa ſunt verba canonum β: [Quicunque clericorum ab epiſcopo ſuo ante ſententię [b] tẽpus dubia ſuſpicione diſceſſerit manifeſtam eum manere cẽſuram?] & infra. ¶Lex eccleſiaſtica pontificem ab alijs accuſatum, priuſquam [c] ſub luce obiecta conſtiterint, exigit non relinqui.

β ¶Canonum] *Sic emendatum eſt ex vetuſtis codicibus, Ennodio ipſo, & Iuone, cum prius legeretur; Decreti. Citare autẽ Ennodius voluit canonẽs, qui ante Symmachum de hac re editi erant. Qui vero in gloſſa citantur ſunt ex epiſtolis Pontificum Symmacho poſteriorum. In Carthaginienſi quidem concilio inſerto in codice canonũ eſt undecimus canon; qui citatur inf.11.q.3.ſi quis presbyter: et decimus nonus relatus ſup.4.q.5.c.quiſquis epiſcoporum: & vigeſimus quartus citatus, ibidem. c.placuit ad quos & præcipuè ad primum videtur ſpectaſſe Ennodius.*

QVÆSTIO V.

† al. Apoſtolici.

Ine literis Apoſtolicis † epiſcopus accuſatus & a ſancta ſede vocatus, ad ſuam non reuertatur eccleſiam.

Vnde Sixtus Papa ait epiſt.2.c.2.

¶A ſede Apoſtolica vocatus epiſcopus ad domum non reuertatur, niſi purgatus, & Apoſtolicis literis inſtructus. C. I.

Anſel.li.3.c.9.

QVilibet fratrũ pulſatus, atq; ab hac ſancta ſede vocatus, cum ſe nobis repreſentauerit [d], ad eccleſiam tamen ſuam non prius reuertatur, quàm literis Apoſtoli-

NOnne] CASVS. Symmachus Papa docet in hoc c ꝙ nullus clericus dẽt deſerere ſuum prælatũ ante ſniam, quãuis ſit accuſatus: & ꝙ contra fecerit, pœnam patiatur.

b ¶Sententiæ.] Sola ergo accuſatio non conſtituit aliquem reũ vel crimino ſum vt 15.q.vl.c.vl. vnde de reo accuſato poteſt ſolui id qđ ei debetur, vt ff. de ſolu. reo ſola.n noĩatio nõ ſufficit, vt 2.q 1. multi. & lex dicit, ꝙ ſi cõdemnatus appellauit, ſtatus eius inteer. eſt. ff. nil inno. pen.ap.l unica. nec inter infames interim habẽdus. de his qui no.infam. furti. impedit ſñ interim ab honoribus. vt 81. diſt.tantis 2.& extra de accu.Deus omnipotens. nec procurator eſſe poteſt. C de procur.reum.

Solui poteſt reo accuſato.

a Adde ad hoc gl. opp. in § ſi quis. aũt in gl 1. inſtit.de ſuſpe.tut.

c ¶Priuſquam.] Sic extra ut lite pend c. 2 ũ 33. q.2. ſeculares & 35.q.6 multorũ & 15.q.ult.c.vlt.

a ¶Quòd autem.] Clerici ante ſuſpenſionem vel depoſitionem prælati non negabunt ei obedientiam. 16.q.4. volumus. 15.q.vlt.c vlt Nec obſtat 32.diſt. nullus 8.diſtiu.ſi quis & 16.q.vlt ſanè. quia ibi de ſuſpenſis a canone loquitur. nã in illis tribus criminibus eſt ſpeciale, ſcilicet in ſimonia, & in hæreſi. & in notorio fornicatore 1.ſed de ſimonia occulta vr̃ correctũ ext. de tẽpo. ordi.c.vlt Sed nunquid ſtatim poſt ſnĩam recedent ab ipſo. cum adhuc poſſit appellare, & appellatio extinguit pnunciatũ: itẽ quia ſnĩa nõ eſt ſtatim executioni mandanda, ut ext. de ſent. & re iud. quod ad conſolationẽ. Ecõtra vr̃, ꝙ ſtatim per ſnĩam amittit dignitatem ſi.de pœ.qui vltimo. & l. quod ſtatũ. Itẽ quid ſi pendente appellatione excõicat ſubditũ ſuum an eſt ille excõicatus? Diſtingue quia ſi eſt proſecutus appellationem ſuam, tũc licet appellatio ſit pronũciata iniuſta, excõmunica-

Prælatus ſnĩaliter depoſitus ſi appellauit, an

Ine.] CASVS. Hic ponitur 5.q. qua quæritur vtrum eps accuſatus vocatus ad ſedem Apoſtolicam ſi ſententia pro eo feratur, debeat ad eccleſiam ſuam ſine literis Papæ reuerti. Et reſpondetur, quòd non, vt inf c.ſeq.

QVilibet] CASVS. Sixtus Papa, docet hic qđ ſi epiſcopus accuſatur coram Papa ſi non poteſt ſibi crimen probari, non debet ad eccleſiam ſuam reuerti ſine literis Apoſtolicis, in quibus cõtineatur qualiter ſuam cauſam finierit, & poſt reuerſionem ſuam vicini epiſcopi hoc cognoſcere poſſint: quoniam epiſcopi ſicut ab Apoſtolis ſunt inſtituti domino diſponẽte, ita a ſancta ſede Apoſtolica debent defendi, diſpoſitioni cuius omnia maiora ſunt iudicia reſeruata.

d ¶Repreſentauerit.] Clericus etiã ſe non repreſentabit Papæ ſine literis ſui epiſcopi, vt C.de epiſc. & cler. ſi qua

ſi qua per calumniam: & in Auth. quomodo oportet ep.ſcopos.§.non aliter.coll.1.

a ¶Ambiguitate.] Si ext.de off.ordi.ex parte. extra de fide inſtr.quod ſuper.

b ¶Eorum] ideſt, Apoſtolorum.

vt infra ea.ordinationes.Rufinus tñ & Ioañ. Fauentinus dicebant, ꝙ epiſcopus, qui recipit vltimam manus impoſitionem extra eccleſiam, ideſt, ordinem epiſcopalem, quia poſt illum nullus eſt ordo, ordinem conferre non poteſt, & qui ordinatur a tali, nihil recipit: ſe-

licis, vel formatis, pleniter inſtructus, atq; purgatus ſit; ſi fuerit vnde: vt poſtquam domũ reuerſus fuerit, cognoſcant vicini ſui qualiter ſuã, aliorumq; cauſam hic finierit: quatenus eam abſq; ambiguitate [a] vlla nunciare, & prædicare omnibus poſſit. Ab hac enim ſancta ſede a ſanctis Apoſtolis tueri, defendi, & liberari epiſcopi iuſſi ſunt: vt ſicut eorum [b] diſpoſitione, ordinante Domino, primitus ſunt conſtituti: ſic huius ſanctæ ſedis (cuius diſpoſitioni, eorum cauſas, & iudicia ſeruauerunt) protectione: futuris temporibus ſint ab omnibus peruerſitatibus ſemper liberi. Vnde culpantur ij, qui aliter circa fratres egerint, quàm huius ſedis rectoribus placere cognouerint.

CAVSA NONA.

Sententia excõmunicationis [c] notatus quidã archiepiſcopus aliquot clericos alterius metropolitani ordinauit: quendã capellanum ſui ſuffraganei, illo inconſulto, depoſuit; atque alium in loco eius ordinauit.

1 *Hic primum quæritur, an ordinatio, quæ ab excommunicatis facta eſt, aliquo modo poſſit rata haberi.*

2 *Secundo an liceat epiſcopo, archiepiſcopo, primati, vel patriarchæ clericos alterius ſine propriis literis ordinare.*

3 *Tertio, an archiepiſcopus clericos ſuffraganei ſui, illo inconſulto, damnare valeat, vel damnatos abſoluere.*

QVAESTIO I.

Quòd ordinatio [d], quæ ab excommunicatis celebratur, nullas omnino vires obtineat, nec etiam conſecratio appellanda ſit, teſtatur Gregorius libro 3. epiſt. 20. dicens.

Sententia excommunicationis.] CASVS. Supra in viij. cauſa oſtenſum eſt de epiſcopis qui vſurpant ſibi eligere ſucceſſores. Nunc vero vult tractare de epiſcopis excommunicatis, qui præſumunt clericos ordinare, & de archiepiſcopis, qui damnãt clericos ſui ſuffraganei inconſulto illo; quæ oĩa vt competẽtius oſtendat, thema proponit, & tres inde elicit quæſtiones.

c ¶Sententia excommunicationis.] In ſuperiori cã dictum eſt, quod epĩ quandoque vſurpant ſibi aliquid de iure ſuorũ clericorum, qñque ſibi conſtituunt ſucceſſorẽ: hic agit qualiter vſurpãt qñque de iure vicinorũ epiſcoporũ, & oſtendit hic ꝙ nemo ordinabit clericos alterius epĩ eo nõ requiſito, nec ẽt iudicabit, & ꝙ metropolitanꝰ clericos ſui ſuffraganei non poteſt iudicare. & ut hæc & alia, &c.

Quòd ordinatio.] CASVS. Hic intitulatur prima quæſtio, qua quæritur, vtrum ordinatio facta ab excommunicatis poſſit rata haberi. Et certè de hoc ita dicit H. quod quilibet epĩs ſiue excõicatus, ſiue non; ſiue catholicus ſiue non, ſiue vltimam manus impoſitionẽ recepit in eccleſia, ſiue ext. ordinem confert, & ordinati ab eo ordines recipiũt, dũmodo in forma eccleſiæ hoc fiat, & ſi illi alios ordinauerint, ordinati erunt, & ſic in infinitum, vt 1.q.1 quod quidã & inf ca.ordinationes. idem dicit de corpore Chriſti arg. de conſec. diſtinct 4. oſtenditur ſicut in ſacramentis. 1.q 1. Dñs declarauit. Sed in hoc eſt differentia, quia ordinati ab eo qui recepit vltimã manus impoſitionẽ in eccleſia, ſiue ſcienter, ſiue ignorãter, ſi digni ſunt tolerãtur ex miſericordia, vt inf. c.2 & 3 niſi in quatuor caſibus notatis in apparatu Sed ſi ab eo qui nõ recepit in eccleſia, ſi ſciẽter, nõ tolerantur, ſi ignoranter, & hoc probauerint, tolerañ, ſecus ſi intra eccleſiam recipiat vltimam manus impoſitionem. De corpore Chriſti dicebant, quod nullus extra eccleſiam conſtitutus conficiebat arg 24 q.1. ſchiſma. & fortè Gratia fuit huius opinionis, vt inf. ea.§.ſed excommunicati. & 1.q.1.§.ſed opponitur. Ib. tamen poſt hanc opinionem ponit Gratianus catholicam veritatem & videtur hic primo probare Grat. quod talis ordinatio non valet.

d ¶Quod ordinatio.] Hic quæritur an ordinatio facta ab excommunicato ſit rata. Excommunicatus hic dicitur præciſus ab eccleſia propter hæreſim, vel ſchiſma, vel aliquam aliam cauſam. Dicit Ioan. Fan & Rufinus, ꝙ qui

Ex cõicat[is] prælatis [...] poſſit ord[i]nes cõfer[re]

¶ qui recepit vltimam manus impoſitionem, ideſt, ordinem epiſcopalē in eccleſia, ordines confert, ſed non executionem ordinis. Si autem extra, nihil confert, nec ordinem, nec executionem, cum tales nihil habeant: argu 1.q.7.Daibertum.19.diſt. cap.propter.1. quæſt. 1.ſi quis rint ordinari ab eis 2 vt 1.q.7.conuenientibus. Si autem ſunt ordinati ab epiſcopo, qui extra eccleſiam recipit manus impoſitionem, ſi ſcienter, nunquam tolerantur. ſi ignoranter, & hoc ꝓbauerint, tolerantur, vt inf. c. ordinationes. Hæc ergo ſit fides tua, ꝙ hæretici, & excōmunicati, & depoſit. vera ſacramenta cōferūt, & verū corpus Chriſti conficiūt, vt no. 1 q. 1. dominus declarauit. Io. Quod Io. dicit de depoſito, non credo eſſe verum, vt 50.d.c. accedens. B.

2 Cum poſſint ordinari a fidelibus & iſtū caſū ponit H. penitus alienū a ſuperiori c. .ſ. ſi ad ſubuerſionem, & c. vt dicit H. 1.q.7.conuenientibus & q. 1. ſi quis hæreticę, vbi hoc notauit.

¶Non poteſt appellari conſecratio, quæ fit ab excommunicatis. C. I.

Poly.l.6.tit.39. Iuo p.14.c.74. & p.5.c.134.

NOs conſecrationē [a] dicere nullo modo poſſumus, quæ ab excommunicatis [b] hominib. eſt celebrata [c].

PALEA. C. II.

EXcommunicati illicite manus imponūt: quia poteſtatem ordinandi non habent. Vbi autem illicita eſt manus impoſitio, vulnus infligitur. Vnde reiterari neceſſe eſt, quod minime probatur eſſe collatum.

¶*Hæc, & ſequens Palea abſunt a pleriſque vetuſtis exemplaribus: habentur tamen in vno valde emendato, in quo paucæ habeti ſolent. Prior autem hæc videtur eſſe ſumma quædam ſequētis.*

[*Vnde Damaſus Papa epiſt. 4. ait.*]

Su. 1.q.7.per illicitā

PALEA. C. III.

PEr illicitam manus impoſitionem vulneratum caput illi, qui videbantur aliquid accepiſſe, habebāt; & vbi vulnus infixum eſt, neceſſe eſt medicinam adhibere, qua infixa ſanetur, macula, ideſt, reiterari neceſſum eſt, quod legitime actum, aut collatum minime probatur; ſi perfectum eſse debebit. Nam quomodo honorem poſſit retinere, qui ab illo acceperit, qui poteſtatem dare legitime nō habuit, inuenire non poſsum.

Su. c. nos conſecrationem.

Sed excommunicati hic intelligendi ſunt, qui in ipſa ſua ordinatione pęnam excōmunicationis contraxerūt; qui nunquam in numero catholicorum fuerunt. Cæterū, qui inter catholicos prius deputati ſunt, ſi poſtea excommunicationis ſententia notati fuerint; ordinationes tamen eorum ab eccleſia miſericorditer tolerantur.

Vnde Vrbanus Papa ſecundus ſcribit dicens.

¶Ordinationes ab excommunicatis non ſimoniace factæ, ex miſericordia tolerantur. C. IIII.

Anſ.l.12.c.74. Iuo p.6.c.406.

AB excommunicatis, quondam [d] tñ catholicis epiſcopis ordinatos, ſi quidem non ſimoniace ordines ipſos acceperunt, & ſi ipſos epiſcopos ſimoniacos non

NOs.] CASVS. Iſtius capituli patet, & intelligitur de eo qui præter formā eccleſiæ ordinem cōfert, vel in odiū conſecrantium ſicut dictum eſt, vel ſecundū Ruſinum, & Io. Fauen & Grat. intelligitur de eo qui vltimam manus impoſitionem recipit extra eccleſiam

a ¶Nos conſecrationem.] ſu. 1.q.7 conuenientibus, & c. Daibertum.

b ¶Ab excommunicatis.] ideſt, hæreticis, vel ſchiſmaticis, tales enim ipſo iure ſunt excōmunicati.

c ¶Celebrata] Præter formam eccleſię. Vel dic, ꝙ in odium eorum hoc dictum eſt, ſicut eccleſia per pactionem cōſecrata potius dr̄ execrata quàm conſecrata, vt 1.q.4 eccleſia. 24. q. 1. pudenda.

SED EXCOMMVNICATI. CASVS. videt hic Grat. ponere opinionem Ruſi & Io Fauentini, dicens ꝙ ordinationes eorū qui nunquam fuerunt catholici, irritæ ſunt; ſed ordinationes eorum qui fuerunt epiſcopi catholici, licet poſtea fuerint excommunicati, miſericorditer ab eccleſia tolerantur, & ad hoc inducit ſequens c.

3 Vnde dicit Hug ꝙ illud verbū, quondā & c. additur potius, vt offendat dña indiſpēſatione. nā cum ordinatis ſciēter ab illis q nunquā fuerunt catholici, epī non diſpenſent, vt iſ.c. & c. ſcđm Hu.

quia confugerit. ſed hæc opinio reprobat. 1 q 7. conuenientibus. inf ea. ordinationes 1 Dicas ergo, ꝙ ſiue quis recipiat vltimam manus impoſitionem in eccleſia, ſiue extra dum tamen forma eccleſiæ ſeruetur in ordinando, ſemper ordinem conferri, ſed non ſemper executionem, & hoc ſiue ſcienter, ſiue ignoranter ordinentur ab eo. Sed in hoc ſolo eſt differentia, ꝙ ordinati ab epis, qui recipiunt vltimam manus impoſitionem in eccleſia, ſiue ignoranter, ſiue ſcienter, ſi aliàs digni fuerint, poſſunt tolerari, vt inf. ea c 2. & 3. niſi in quatuor caſibus. Si ſunt maculati iterata vnctione, vt 1.q.7. ſaluberrimum, in fi. Vel ſi ſunt ordinati ſimoniace a ſimoniaco, vt inf. ca. ab excommunicatis, vel ſi ſūt rebaptizati, vt de conſec. diſt 4. eos. Vel ſi ad ſubuerſionem fidei adhæſerint hæreticis, & in contemptum eccleſiæ volue-

Quod leg. not. ſup. 1 .§. opponitur.

AB excommunicatis] CASVS. Quidam catholici epiſcopi excommunicati fuerunt, & in tempore ſuæ excommunicationis quoſdam clericos ordinauerunt. Quæſitum fuit ab Vrbano vtrum poſſent in ſuis ordinibus tolerari. Et reſpondet, quòd ſic, ſi ſint bonæ vitę, & non ſint ordinati ſimoniace, vel non conſtat epiſcopos eſſe ſimoniacos: ſed de cætero nō aſcendant ad ordines ſuperiores, niſi neceſſitas, vel vtilitas exegerit.

d ¶Quondam.] Hic habuit Io. Fan. fomentum ſui erroris, & pro ſe inducit 1.q 1. ſi quis inquit, & 1.q.7. Daibertum, & extra de ſchiſma. ca. 1. & 2. ſed hoc ideo dicitur, quia facilius diſpenſatur cum ordinatis a talibus 3 qui vltimam manus impoſitionem receperunt in eccleſia, & ca-

ſia.& capitula quæ inducit, intelligo cum non fuit forma ſeruata, & cõtra eum expreſſe eſt inf. de conſec. diſt. 4. oſtẽditur, & c. quomodo. & 1. q. 1. quod quidam. Videtur autem hic ꝙ ſiue ſcienter, ſiue ignoranter ordinetur quis ab hæretico, præciſo, & ſimoniaco, non debeat cum eo diſpenſari, quod verum eſt, nec obſtat 1. quæſt. prima, ſi qui a ſimoniacis. vbi innuitur ſi ignoranter a talibus quis ordinatur, ꝙ poſſit ſecum diſpenſari, ſed illud intelligimus cum G. de prælato tolerato ab eccleſia, hic de p̃ciſo, vel ibi non fuit ſimoniacus, & hęreticus, hic aũt ſimoniac⁹ & hęreticus. Si qs ergo eſt ordinatus a ſimoniaco etiã ignoranter, executionem non recipit, cum ſimoniacus ſit ſuſpenſus ipſo iure, vt 1. q. 1. reperiuntur. extra de ſim. tãta. Sed qd faciendum eſt huic, ſi ſuus epiſcopus quē ſcit eſſe ſimoniacũ, vult ipſum promouere. H. dicit ꝙ qui promouetur a ſimoniaco p̃lato ſuo adhuc tolerato, non peccat, & libere poteſt ſuum officium exequi, ſed cõtrariũ legitur extra de ſimo. per tuas. De hoc dixi ſupra 1 q. prima. ſi qui a ſimoniacis

Ordinatus a ſimoniaco caret executione.

præciſi. Vel forte Romæ a Papa fuerant præciſi, & antequàm fama crebreſceret, fuerunt aliqui ordinati ab eis, aliàs in his quæ publicè fiunt, non poteſt quis ignorantiam allegare. 16. diſt. ꝙ dicitis. Et eſt hic argu. ꝙ qui allegat ignorantiã, ipsã probabit. 3. q. 9. iudicas. 1. q. 1. ſi qui a

Ignorant... allegans... pbare d...

SED ET ILLVD. CASVS. Supra in §. ſed excommunicati. dicitur, ꝙ illud cap. nos cõſecrationem, intelligitur de his q nunquam fuerũt de numero catholicorum. Nunc vero oſtendit, ꝙ poteſt intelligi d̃ nominatim excõmunicatis, quorum ordinationes ſcienter receptæ nõ tolerantur, quo ad executionem.

fuiſſe conſtiterit; ad hæc, ſi eorum religioſior vita, & doctrinæ prærogatiua viſa fuerit promoueri, pœnitentia indicta, quam congruam duxeris, in ipſis, quos acceperunt, ordinibus permanere permittas. Ad ſuperiores autem cõſcendere non concedimus, niſi neceſſitas, vel vtilitas maxima flagitauerit, & ipſorum ſancta conuerſatio promeruerit.

Sed & illud Gregorij de nominatim excommunicatis intelligitur: quorum ordinationes ſunt irrita, ſi eorum damnatio non erat ordinandis incognita. ſup. c. nos. conſecrationem,

Vnde idem Vrbanus ait in ſynodo Placentina, c. 9. & ſequentibus.

¶Qui nominatim excommunicati ſunt, & qui aliorum ſedes inuadunt, alios ordinare non poſſunt. C. V.

ORdinationes, quæ ab hæreſiarchis [a] nominatim excommunicatis factę ſunt, & ab eis, qui catholicorũ adhuc viuentium epiſcoporum ſedes inuaſerunt irritas eſſe iudicamus; niſi probare [b] valuerint, ſe cum ordinarẽtur; eos neſciſſe [c] damnatos. ¶Qui vero ab epiſcopis quõdã catholice ordinatis, ſed in ſchiſmate ad Romanę eccleſiæ vnitatem redierint, ſeruatis proprijs ordinibus miſericorditer ſuſcipi iubemus: ſi tamen vita, & ſcientia eos commendat. ¶Amodo vero, quicunque a prædictis ſchiſmaticis, ſanctæque Romanæ eccleſiæ aduerſarijs ſe ordinari permiſerit, nullatenus hac venia dignus habeatur. ¶Quamuis autem miſericordiæ intuitu, magnaque neceſſitate cogere hanc in ſacris ordinibus diſpenſationem cõſtituerimus; nullum tamen præiudicium ſacris canonibus fieri volumus: ſed obtineant proprium robur, & ceſſante neceſſitate, illud quoque ceſſet, quod pro neceſsitate † factum eſt. Vbi enim multorum [c] ſtrages iacet, ibi ſubtrahendum eſt aliquid ſeueritati, vt [a] addatur amplius charitati.

Poly. l. 7. tit. 16. & l. 2. tit. 38. C. 9. & 10. — C. 11. — C. 12. — C. 13.

† Cõcor. te... in li. liber... rum cum ... ff. de his q... no ff. & te... l l. r. in pri... C. d cad. ...

a ¶Vt addatur, &c.] *Hæc ſunt addita ex concilio ipſo.*

Electio quoque, niſi a catholicis facta fuerit, irrita eſſe probatur.

ORdinationes.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dr̃, ꝙ illi qui receperunt ordines ab epiſcopis ordinatis in hæreſi, vel ab intruſis, non tolerantur in ſuis ordinibus quo ad executionem, niſi probent ſe neſciuiſſe in tempore ordinationis eos fuiſſe damnatos. In ſecunda parte dicitur, quod illi qui receperunt ordines a ſchiſmaticis quondam tamen catholicis epiſcopis, ex miſericordia in ſuis ordinibus tolerantur, ſi boni ſunt, propter neceſſitatem, ſed ceſſante neceſſitate ſacri canones proprium robur obtineant. Secunda pars incipit ibi, [Qui vero.]

a ¶Hæreſiarchis.] Ideſt præciſis ab eccleſia, qui nunquam catholici ep̃i fuerunt. De aliis habes ſup. ca. proxi.

b ¶Niſi probare.] Iſti forte erant pueri, cum illi erant qui a ſimoniacis. extra de elec. innotuit. 82. diſt. propoſuiſti, & hic manifeſte reprobatᷓ diſtinctio Ioan. & Rufi. hic enim diſtinguitur inter ordinatos ab illis, qui receperũt vltimam manus impoſitionem in eccleſia, & ordinatos ab illis, qui receperunt vltimam manus impoſitionem extra eccleſiam, & tam hi, quàm illi recipiunt ordinem, ſcilicet characterem, ſed non executionem.

b ¶Neſciſſe.] ff. de probat. verius. contra. Sed hic præſumebatur eos ſcire. ſic 82. d. propoſuiſti. in fi.

c ¶Multorum.] Simile ſup. 44. d. comeſſationes, & ſu. d. 50. vt conſtitueretur.

ELECTIO CASVS. Dictũ eſt ſu ꝙ ordinatio hæreticorũ irrita eſt. Nũc dicit G. ꝑ electio facta a non catholicis irrita eſt, ſicut habetur in ſeq cap. cuius caſus planus eſt.

Nos

a NOs.] Simile 24.q 1 aperte, & c miramur.
b ¶ Eligitur] conſtat ꝙ ſuſpenſus non poteſt eligere, vt extra de conſue.cum dilectus & extra de ætа.& qual. cũ bonæ. Sed quid ſi maior pars fuerit excõicata, an poſſint alij eligere ſine ea?arg.ꝙ non.ext.de conceſſ. præb,

NVllus] CASVS. Calixtus Papa docet hic, ꝙ nullus epiſcopus debet terminos alterius vſurpare, vel alterius parochianum ordinare, damnare, vel excõmunicare : quia talis ordinatio, damnatio, & excõmunicatio irrita erit:& quod hoc fieri non debeat, probatur auctoritate Deuteronom. & Prou dicentis: Ne tranſgrediaris, &c.

Vnde Gregorius ſcribit Mediolanenſibus, li.8.epiſ.65.

¶ Irrita ſit electio, quæ non à catholicis facta probatur. C. VI.

poly.l.2.tit.1.
† *catholicis, et maximè à Longobardis.*] orig.

NOs[a] in hominem, qui non à catholicis †eligitur[b], nulla præbemus ratione conſenſum: nec, ſi alicuius præſumptionis vſurpatione factus fuerit, in locum vel ordinem illum ſacerdotis ſuſcipimus.

QVAESTIO II.

QVòd autem[c] epiſcopus, vel quilibet ſuperiorum clericos alterius ſine proprijs literis ordinare non debeat.

Calixtus Papa ſcribit epiſt.2.ad epiſcopos Galliæ dicens.

¶ Alterius eccleſiæ parochianum nullus iudicare præſumat. C. I.

Anſel.l.6.c.120.
Iuo p.14. c.72. & p.5.c.236.
† abeſt ab orig.

NVllus alterius terminos vſurpet, nec alterius parochianum iudicare[d], [vel ordinare †, aut excommunicare præſumat : quia talis iudicatio, vel ordinatio, aut excommunicatio, vel damnatio nec rata[e] erit, nec vires vllas habebit : quoniam nullus alterius iudicis, niſi ſui; ſententia tenebitur, aut damnabitur. Vnde & Dominus loquitur dicens : [Ne tranſgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt patres tui.]

Deut.19.
Prou.22.

[*Vnde a Vrbanus Papa.*]

a ¶ Vnde.] *Antea erat,* Idem, *hoc eſt Calixtus : quia, cum Palea hæc nondum eſſet inſerta, ſequebatur* c. nullus primas. *quod eſt Calixti. Hanc autem paleam citat Gratianus ex Vrbano ſecundo, infra de pœnit.diſt.6.c.fin.*

d ¶ Iudicare] Niſi in caſibus, vt de pœnit.diſt.6. placuit. & 6. q 3. c vlt & 3 q.6. peregrina. & c.1. & 10 q.3 nec numerus. 2. q.5. Mennam. & q 7. nos ſi incompetenter. & in caſibus vbi quis ſortitur forum. 2 & cum quis negligit ſuũ locum cõuertere ad fidem. 16.quæſt 3 placuit 2. & cum epiſcopus ſolus eſt in vna prouincia, vt 65.diſt. ſi fortè, in fine.

2 Qui no 3. q.6. in prin.

e ¶ Rata.] Sed queritur ſi vnus iudex sẽtentiam excõmunicationis latã ab alio ratam habere poſſit, arg ꝙ ſic, ĩ ea. Lugdunen. & 3.q.6 hæc quippe.63.diſt. Salonitanæ nam factum falſi procuratoris poſſum ratum habere, extra de off. delega. cum olim ff de iudi. licet & electionem quæ nulla eſt, poſſum ratã hr̃e.ext de elec. quod ſicut. Itẽ adoptio iniuſta põt confirmari. ff de adopt. adoptio. Item ſentẽtia fœminæ. & ſerui confirmat, licet nulla ſit, vt 3.q.7. infamis, §.tria, in princ.

Snia nulla an poſſit ratihabitione confirmari.

præb.& ec.non va. quia diuerſitatem Item quid ſi vnus eſt excommunicatus, & eligit cum alijs, an tota electio 1 vitietur? non, niſi ipſi communicent conſentiendo, extra de ſent.& re iudic.ad probandum. vbi caſſatur ſententia iudicum; quia vnus iudicum fuit excommunicatus. Et arg.ad hoc extra de offi.deleg.cum ſuper, & ff.de receptar. Prędius. arg. contra ff. quod cum fal.tut. l.1.§.1.vbi dicitur, quod non obeſt, ſi tutor falſus interponit auctoritatem ſuam cum tutore vero ; quia tenet quod actum eſt. ſuſpenſus autem hodie eligit, vt extra de cler.excom.n.min.ſi celebrat.

1 Tota.dic vt Panor c. de proc.

QVod aũt.] Hæc q.diuiditur in duas partes, in prima quarũ quæritur, ſi quis debet ordinari ab extraneo epõ ſine literis; & reſpondet, ꝙ non: & hoc probat 6.auctorit. Scđa ibi, [His auctoritatibus.] Ioan.de Fant.

CASVS. Hic ponitur 2. q. qua quæritur an epiſcopus vel archiepiſcopus poſſit ordinare clericos alterius epiſcopi ſine proprijs literis. Et reſpondet, quod non, vt probatur per ſequentia cap.

c ¶ Quod autem] Certum eſt, quòd nullus epiſcopus debet ordinare, vel recipere clericos alterius epiſcopi ſine literis ſui epiſcopi, vt 71.diſt. per totum nec ſufficiunt ad hoc literæ archidiaconi, vt extra de offic. archi. ſignificaſti.

Epũs clericũ alterius epi ordinet.

ff de off.pręto. Barbarius extra de arbit.dilecti.& eſt ar. ad hoc Inſt de teſta.mil §.ſed & ſi quis. nam & per appellationem poteſt confirmari quod nullum eſt. ff rem rat.hab.l.3.§.fallus. Sed contra ext de conſuet. ad noſtram. Item quod meo nomine geſtum non eſt, ratum habere non poſſum, vt ff.de neg.geſt. ſi pupillis, §.ſed & ſi ego. Item cuius præſentia deſideratur, eius ratihabitione non poteſt confirmari, vt Inſt.de auctor.tut.in fi. item ſi ſententia excõicationis confirmaretur, retro eſſet quis excõicatus, quod eſſet abſonum. Dicas ergo, ꝙ ſententia quæ nulla eſt, non poteſt ratihabitione confirmari, quia ſententia plus habet iuris, quàm facti. & in illa l.ff.rem ratam hab. fuit ſententia lata à ſuo iudice, ſed contra ius. & ſufficit ꝙ litigator credat ſe condemnatum, ad hoc vt teneat iudicium ff.fam.erci. cum putarem. ſolus tamen princeps poteſt ſententiam, quæ nulla eſt, confirmare, vt 2.q.1. in primis. & 3 q.9. hæc quippe. quia & ipſe mutat ſubſtantialia rei. C.de rei vx. act. in princ. ſic intellige 3.q.6. hæc quippe. Alia autem quæ plus habent facti, quàm iuris, vt emptio, locatio, & traditio, poſſunt confirmari ff.de cura fur.conſilio. §.vult. vnde donationem factam à laico, & non nomine epiſcopi poteſt epiſcopus confirmare, vt 16 q.1.c vlt. & extra de iure patron.cura paſtoralis. Si autem aliquis ordinat clericos alterius credens ſuum epiſcopũ ratum ha-

PALEA. C. II.

PLacuit vt deinceps nulli ſacerdotũ liceat quemlibet commiſſum alteri ſacerdoti recipere ad pœnitentiam ſine eius conſenſu, cui prius ſe commiſit, niſi per ignorantiam † illius, cui pœnitens prius confeſſus eſt. Qui vero contra hæc ſtatuta facere præſumpſerit, gradus ſui periculo ſubiacebit.

Sent. 4. diſtinc. 21. De pœnitentia, diſtin. 6. c. fin.
† al. pro ignorantia.

Item Calixtus epiſt. 2.

¶ In alterius parochia, niſi eo vocante, nulli aliquid agere licet. C. III.

NVllus primas, nullus metropolitanus, [a] nulluſq; reliquorum epiſcoporum, alterius adeat ciuitatẽ; aut ad poſſeſſionem accedat (quæ ad eum non pertinet, & alterius epiſcopi eſt parochiæ) ſuper cuiuſquam diſpoſitione, niſi vocatus ab eo, cuius iuris eſſe dignoſcitur, aut quidquam ibi diſponat, vel ordinet, aut iudicet, ſi ſui gradus honore potiri voluerit. Sin aliter præſumpſerit; damnabitur, & non ſolum illi, ſed cooperatores, eique conſentientes: quia ſicut ordinatio, ita eis & iudicatio, & aliarum rerum diſpoſitio prohibetur. Nam qui ordinare [b] non poterit, qualiter iudicabit? nullatenus proculdubio iudicabit [c], aut iudicare poterit.

Poly. l. 2. tit. 24. Burc. l. 1. c. 66. Anſel. l. 6. c. 119. Iuo p. 5. c. 101. Pann. l. 4. c. 28.
infra epiſcopum. vet. nam ſi.

Item ex concilio Nannetenſi, c. 1.

¶ De eodem. C. IIII.

IN Dominicis, vel feſtis diebus presbyteri, antequam Miſſas celebrent, plebem interrogent, ſi alterius parochianus in eccleſia ſit, qui proprio contempto presbytero ibi Miſſam velit audire. Quem ſi inuenerint; ſtatim ab eccleſia abijciant, & ad ſuam parochiam redire compellant.

ext. de paroc. c. 2. Burc. l. 2. c. 92. Iuo p. 2. c. 122.

¶ *Hoc & ſequens caput abſunt a ſex vetuſtioribus & emendatioribus Gratiani exemplaribus. In cæteris autem habentur ſine nomine Palea, quemadmodum & in excuſis. Extat autem vtrumque in concilio Nannetenſi, & ex eo citatur hoc primum in Decretalibus, tit. de paroch. c. 2. & à Burchardo & Iuone ſicq; emendatum eſt, cum antea citaretur ex concilio Meldenſi.*

Item ex concilio Nannetenſi, c. 2.

¶ De eodem. C. V.

NVllus presbyter, aut diaconus [a] alterius plebanum † (niſi in itinere fuerit, vel placitum ibi habuerit) ad Miſſam recipere audeat.

Et in capitu. l. 1. c. 153. Burch. l. 2. c. 91.
† *al. plebeſanum*] *al. parochianum.*

a ¶ Aut diaconus.] *Iſta duæ voces neque in concilio, neque in capitularibus, neque apud Burchardum leguntur.*

Item ex concilio Antiocheno, c. 13.

¶ Ad ordinationem clericorum, vel eccleſiarum alterius epiſcopi, niſi ab eodem inuitatus, non accedat epiſcopus. C. VI.

NVllum epiſcoporũ audere debere ex alia prouincia ad aliam tranſitũ facere, & ordinare aliquos in eccleſijs, aut proferre ad ſacrum miniſterium. Nec † ab alijs illuc trahatur epiſcopis: niſi forte per literas rogatus abierit, non ſolum à metropolitano [d], ſed & ab his, qui

Burch. l. 1. c. 108. Iuo p. 5. c. 210. & ſimile p. 5. c. 180. ex epiſt. Bonifacij.
† *al. nec alios illud attrahat epiſcopos.*

habiturũ; tunc põt talis ordinatio confirmari per ratihabitionẽ, vt ſ. c. Lugdunẽſi. ſecus ſi nõ poneret ſpem in ratihabitione illius, vt ff. de ſol. ſi quis offerenti. in ſentẽtia aũt dici põt, quod ſi aliquis noĩe alterius tulit ſniam, quod tũc poſſit ratificari. Io. Quid iuris ſit de hoc, & de ſentẽ. excom. notaui in quæſtionibus. B.

NVllus primas.] CASVS. Cæleſtinus prohibet in hoc ca. quod nullus patriarcha vel archiepiſcopus, vel epiſcopus iudicet, ordinet, vel diſponat aliquid in parochia alterius, niſi fuerit inuitatus. Si vero præſumpſerit, dãnabitur cũ cooperãtibus & cõſentientibus ei. Nam ſi ordinare non poteſt, nec iudicare poterit. idẽ dicitur de epiſcopo in duob. ſequẽtibus ca. ſ. quod irrita erit talis ordinatio, & ipſe damnabitur.

a ¶ Metropolitanus] Si metropolitan' nõ poteſt intrare diœceſim. ſuffraganei ſui, niſi vocatus, vt hic dr̃, qualiter ergo viſitat diœceſim, & recipit ibi procurationes, vt ext de cẽſib. ſopitæ, ext. de præſcr. cũ ex officij? Sed illud intelligo in eo caſu qñ per neglıgẽtiam deuoluit ius ad metropolitanũ, vel etiã per appellationem.

Maius non licet, cu nõ licet minus.

b ¶ Ordinare.] Ar. ex quo minus nõ licet nec maius, vt 44. diſ. nulli, 16. q. 2. viſis. & ſm hoc minus eſt ordinare, quàm iudicare: quia ſolus poteſt ordinare, ſed nõ ſolus iudicare ad depoſitionem, ſ. quæſtio. 7. ſi autem & ca. Fœlix, & ca. vltimo.

c ¶ Iudicabit] Sæpe tamẽ iudicat q non poteſt ordinare, vt archidiaconus, vt 25. diſt. perlectis & extra de tempo. ordin. cum in diſtribuẽdis.

d NVllũ] ¶ A metropolitano.] Hoc intelligas in ar-

duis

cum eo ſunt, omnibus ipſius prouinciæ epiſcopis. Quòd ſi nullo modo inuitante inordinate ſuperueniat, & aliquos, vel ordinare præſumpſerit, vel quoslibet actus illi eccleſiæ competentes, qui ad ſe minime pertinent, vſurpare tentauerit; vacua [a] quidem & inania erunt omnia, quæ geſſerit: ipſe uero huius indiſciplinati auſus, & irrationabilis cœpit dignas cauſas expendat †, tanquam depoſitus a ſancta ſynodo, & propter huiuſmodi præſumptionem iam prædamnatus.

† al. recipiat.

¶ Hæc eſt priſca verſio Dionyſii autem interpretatio, quæ & in conciliorum tomis eſt inſerta, & a Burchardo, & Iuone affertur, aptius exprimit ſententiam canonis Græci. Tamen quoniam neque ipſa omnibus locis omnino reſpondet, viſum eſt verba græca noua cum verſione apponere.

Μηδένα ἐπίσκοπον τολμᾶν ἀφ' ἑτέρας ἐπαρχίας εἰς ἑτέραν μεταβαίνειν καὶ χειροτονεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ τινὰς εἰς προαγωγὴν λειτουργίας, μηδὲ εἰ συνεπάγοιτο ἑαυτῷ ἑτέρους, εἰ μὴ παρακληθεὶς ἀφίκοιτο διὰ γραμμάτων τοῦ τε μητροπολίτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐπισκόπων, ὧν εἰς τὴν χώραν παρέρχοιτο. εἰ δὲ μηδενὸς καλοῦντος ἀπέλθοι ἀτάκτως ἐπὶ χειροθεσίᾳ τινῶν, καὶ καταστάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων μὴ προσηκόντων αὐτῷ, ἄκυρα μὲν τὰ ὑπ' αὐτοῦ πραττόμενα τυγχάνειν, καὶ αὐτὸν δὲ ὑπέχειν τῆς ἀταξίας αὐτοῦ καὶ τῆς παραλόγου ἐπιχειρήσεως τὴν προσήκουσαν δίκην, καθῃρημένον ἐντεῦθεν ἤδη ὑπὸ τῆς ἁγίας συνόδου.

† id eſt, ſacri miniſterij.

Nullus epiſcopus audeat ab vna prouincia in aliã tranſire, & in eccleſia aliquos ordinare ad ꝓmotioné liturgiæ †, nec ſi alios vna ſecum adducat; niſi accitus venerit per literas metropolitani, & eorum, qui cum illo, epiſcoporum, in quorum regionem accedat. Quod ſi nemine vocante inordinate aduenerit, vt aliquos ordinet, ac negotia eccleſiaſtica ad ſe minime pertinentia conficiat irrita quidem ſunto, quæ ab eo geſta fuerint: verum & ipſe ſuæ impudentiæ, & iniqui incœpti iuſtam pœnam ſubeat, hinc iam a ſancta ſynodo depoſitus.

duis negotijs: al. ter ſufficit voluntas epiſcopi, vt ſup. c. prox.
a ¶ Vacua.] Quantũ ad executionem altaris, tamen conſecratio manebit, vt 7. q. 1. epiſcopus in diœceſi.
b ¶ Epiſcopum. Ordinandũ.] tamen ſuum ſubditum alibi excommunicare, vr, ꝙ tenet, 11. q. 3. ſi eps ſicut Paulus abſens excõicauit Corinthium, & facit ad hoc 7. q. 1. ſi quis presbyter & c. ſi quis vero ſine reſpectu tamen pro tribunali non poteſt ibi ferre ſententiam, vt arg. extra de off. leg. nouit. ff. de off. pręſ. l. 3. ff. de iuriſd. om. iu. l. vl. ff. de off. procõſ. & leg. l. 2. De hoc plenius dixi ext. de off. leg. nouiſ.
c ¶ Et teſtimonio.] Nunquid hoc teſtimonium ſufficit iſti vt non iterum examinetur ab illo epiſcopo? Arg. ꝙ ſic. 19. q. 2. duæ 47. d. de Petro. & 16. q. 2. ſi quis epiſcoporũ. ſicut tutori dato in teſtamẽ to ſufficit teſtimoniũ patris. vt inſti. de ſatiſd. tut. §. 1. Arg. contra 73. diſt. ſanctiſſimo. ſed ibi de collocando in eccleſia ſecunda. Itẽ nunquid ſufficiunt literæ archidiaconi: nõ .. extra de off. archid. ſignificaſti, ſed hoc verum eſt, vbi non eſt cõſuetudo ꝑſcripta, inf. e. q. 3. cõqueſtus.

1 Et totam prouinciam contingentibus, vt dixi in litera.

Tutor teſtamẽtarius nõ tenetur ſatiſdare.

Item ex eodem Antiocheno, c. 22.

Burc. l. 1. c. 72. Iuo p. 5. c. 178.

¶ Ad ordinationem eccleſiæ, quæ ſibi commiſſa non fuerit minimè accedat epiſcopus. C. VII.

EPiſcopum nõ debere in alienam irruere ciuitatem, quæ illi probatur non eſſe ſobiecta, neq; in regionem, quæ ad eius curam minime noſcitur pertinere, ad aliquid α ordinandum [b], neque presbyteros, aut diaconos conſtituere, ad alios epiſcopos β pertinentes, niſi forte cum voluntate, & teſtimonio [c] γ propriæ regionis epiſcopi. Quòd ſi quiſpiam, horum quid tale facere voluerit, irrita quidẽ erit huiuſmodi ordinatio: & quæ male δ vſurpauerit, a ſynodo arguantur. Nam ſi ε ordinare non potuerit; nullatenus ad alios pertinentes iudicare præſumat.

ſup. nullus primas.

α ¶ Ad aliquid.] *In hoc etiam canone Dionyſii verſio purior eſt: hic autem habet,* ſup. ordinatione cuiuſquam: ꝙ *Græce eſt,* ἐπὶ χειροτονίᾳ τινός. vt quempiam ordinet.

Diœceſi pro regione ponitur, & contra.

EPiſcopi.] CASVS Statuitur in hoc c. ꝙ qlibet epiſcopi ſuas regant eccleſias vel parochias, & ad alienas nõ accedant ſed quilibet in ſua prouincia diſponat quæ diſponenda sũt a ¶Diœceſim.] i. prouinciam ſiue regionem. ſic econtra nomen regionis pro diœceſi ponitur ſup. c. prox ſic & inf. proxi q. ꝑ ſingulas 2. valet hoc conſiderare ad inſtrumenta & diuiſiones prouinciarũ. vt 6 q. 3. ſcitote.

NOn inuitati] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ epiſcopi nõ debent ire ad alienas parochias ſup ordinandis aliquib. vel diſponendis eccleſiaſticis cauſis: ſed vnaquæque ſynodus ordinet intra ſuã prouinciam quæ diſponenda ſunt, ſicut in concilio Niceno ſtatutum eſt.

HIS. Hæc eſt ſecũda pars quæſtio. ſecundum Io. de Fan.

CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis, quod nullus epiſcopus clericos alterius ordinare dẽt, ꝙ quærit incidentes, ſi cõtingat clericos ordinari ab epiſcopo nõ ſuo: an poſſint i ſuis ordinibus tolerari a ſuis epiſcopis. Et reſpondet quod ſic, vt dicitur in proxi. cap. Lugdu.

β ¶Alios epiſcopos.] *Bodem ferè modo Dionyſius. Græcè legitur:* εἰς τόπους ἑτέρῳ ἐπισκόπῳ ὑποκειμένους, *ideſt*, in locis alteri epiſcopo ſubiectis.

γ ¶Et teſtimonio.] *Græcè tantum eſt*, μετὰ γνώμης, *quod Dionyſius vertit*, cum conſilio, & voluntate.

δ ¶Et quæ male.] *Sic eſt emendatum ex vetuſtis exemplarib. & cæteris editionibus conciliorum, præter hanc poſtremam quatuor tomorum. Dionyſius habet*, & ipſe puniatur a ſynodo. *q* *Græcè* καὶ αὐτὸν ἐπιτιμίας ὑπὸ τῆς συνόδου τυγχάνειν, *ideſt*, & ipſe coeiceatur a ſynodo.

ε ¶Nam ſi.] *Tota hæc clauſula in* Græco *canone, cuius tria exemplaria manuſcripta collata ſunt, minimè habetur: ſed & priſca verſio, & Dionyſiana habent. Similis ſententia legitur ſupra cap. nullus primas.*

Item ex ſynodo Conſtantinopolitana prima, c. 2.

¶Non accedant epiſcopi ad eccleſias, quæ ſunt extra eorum diœceſim. C. V I[I I.

EPiſcopi, qui extra diœceſim ª ſunt, ad eccleſias, quæ extra terminos eorum ſunt, non accedant, neq; confundant, & permiſceant eccleſias. Secundum ζ regulas ſtatutas, Alexandriæ quidẽ epiſcopi ea, quæ ſunt in Aegypto tantummodo gubernent. Orientales autem epiſcopi ſolius orientis curam gerant; ſeruatis tamen honoribus primatus eccleſiæ Antiochenæ, qui in regulis Nicænæ ſynodi continentur. Sed, & Aſianæ diœceſis epiſcopi, ea, quæ ſunt in Aſia, & quæ ad Aſianam tantummodo diœceſim pertinent, gubernent. Ponti autem epiſcopi Ponticæ tantummodo Thraciæ.

ζ ¶Secundum.] *Mutata eſt interpunctio, vt magis reſaondeat Græco canoni*, ἀλλὰ κατὰ τοὺς κανόνας τὸν μὲν Ἀλεξανδρείας, &c. *quod Dionyſius vertit*, ſed iuxta canones Alexandrinus antiſtes, &c. *In editione autem conciliorum in tribus tomis deerant hæc verba*, ea quæ ſunt in Aegypto tantummodo gubernent. Orientales autem epiſcopi.

Item ex eodem, c. 3.

¶De eodem. C. IX.

NOn enim inuitati vltra diœceſim accedere non debent ſuper ordinandis aliquibus, vel quibuſcunque diſponendis eccleſiaſticis cauſis, ſeruata regula η. quæ ſupra ſcripta eſt de vnaquaque diœceſi. Manifeſtum namq; eſt, ꝙ per ſingulas quaſq. prouincias prouincialis ſynodus adminiſtrare, & gubernare omnia debeat, ſecundum ea, quæ ſunt in Nicæa definita.

η ¶Seruata regula.] *Ita in omnibus editionibus huius priſcæ verſionis; ſed in Græco canone hic eſt initium periodi, & quæ ſequuntur ex ipſo pendent: quemadmodum Dionyſius vertit*, ſeruata vero quæ ſcripta eſt de gubernationibus † regula manifeſtum eſt, quòd illa, quæ ſunt per vnamquamque prouinciam, ipſius prouinciæ ſynodus diſpenſet, &c. † περὶ τῶν διοικήσεων.

2 *His auctoritatibus prohibentur quilibet epiſcopi clericos alterius ordinare. Sed quæritur, ſi contingat eos aliquibus ſacros ordines diſtribuere, an ordinati ab epiſcopis ſuis in proprijs ordinibus recipi poſſint.*

De his ita ſcribit Vrbanus Papa Hugoni Lugdunenſi archiepiſcopo.

Lvgdunenſis] CASVS. H. Lugdunen. archiepiſcopus quæſiuit ab Vrbano vtrum in ſuis ordinibus poſſet tolerare quoſdam clericos ſuos ab alijs epiſcopis ordinatos cum eis diſpenſando. Et reſpondet quod ſic, ex miſericordia, ſi bonæ vitæ ſint: & ſi ſine prauitate fuerint ordinati: iniuncta eis pœnitentia competenti. Et hoc probat exemplo Ioan. Chryſo. qui clericos ſuos ordinatos a ſancto Epiphanio tolerauit: & in ſuis ordinibus recepit: quod non feciſſet, ſi ſciret eos non recepiſſe ordines.

Qvod autem.] CASVS. Hic intitulatur 3 quæſtio, qua quæritur, an archieps poſſit abſoluere, vel damnare clericos ſui ſuffraganei illo inconſulto & certū eſt ꝙ non, niſi cū appellatur ad eum: vel habetur de conſuetudine, vel ſi eps decederet, & res arbitrio archiepiſcopi diſpēſari voluerint clerici, vt inf. ea. conqueſtus. vel niſi epiſcopus ſit negligens, vt inf. c. cum ſimus, vel niſi controuerſia ſit inter epiſcopum & ſuum clericum, vt ſ. 11. q. 1. ſi clericus, vel niſi diſſenſio eſt de electione epi, vt ſup. 33. d. ſi forte. Sed hoc hodie corrigitur per cōſtitutionē Innocētij Papæ. Sed q̄a communia negotia prouinciæ, vt ſynodū cōgregare, epm examinare pōt facere: non tñ ſine conſenſu aliorū, vt inf. c. 1. 2. 3. 4. & 5. Et procedit hoc ordine. Primo probat ſuperficialiter, ꝙ archieps poteſt abſoluere & damnare parochianos ſui ſuffraganei illo inconſulto, vſq; ad §. [Sed contra.] deinde probat contrarium vſq; ad §. [Sola.] in quo tractat de excellētia Papæ: & hoc vſq; ad § [vltimū.] in quo ſoluit contrarietatē. Dicit ergo ꝙ ſicut eccleſiæ totius epiſcopatus ſunt in poteſtate epi, ſic eccleſiæ totius archiepiſcopatus ſunt in poteſtate archiepi: ita ꝙ epo nō licet aliquid agere ſine cōſilio metropolitani ſed itellige in ijs, quæ pertinent ad generalem ſtatum prouinciæ totius epiſcopatus.

¶Clerici ab epiſcopo alterius parochiæ ordinati a proprio in ſuis ordinibus recipi poſſunt. C. X.

Ivo p. 6. c. 412.

LVgdunenſis parochiæ † clericos, quos contra ſtatuta canonum ab alterius parochiæ epiſcopis ordinatos literarum tuarum ſignificatione monſtraſti, cum graduum ſuorum honore recipere religionis tuæ prudentiā poterit [a], ſi eos alias canonice, & ſine prauitate aliqua ordinatos conſtiterit: ſi tamen eorum probabilem vitam id indulgentiæ proſpexeris promereri. Legimus quippe ſanctum Epiphanium epiſcopum ex diœceſi ſancti Ioannis Chryſoſtomi quoſdam clericos ordinaſſe: quod ſanctus vir [b] omnino non feciſſet, ſi ei † detrimentum fore perpenderet. Quos igitur recipiendos moderatio tua [c] arbitrata fuerit; iniuncta, & ſatisfactionis gratia, propter eccleſiam, quam offenderunt, congrua pœnitentia, miſerationis intuitu in ſuo quemque honore recipies, ſalua in omnibus ſanctorum canonum diſciplina.

Socrates. l. 6. Hiſto. c. 12. & 13.
Tripar. l. 10. c. 11.
Nice. l. 13. c. 13.

QVAESTIO III.

QVod autem [d] archiepiſcopus clericos ſui ſuffraganei illo inconſulto damnare valeat, vel abſoluere; ſic videtur poſſe probari. Sicut totius epiſcopatus eccleſiæ in poteſtate ſunt epiſcopi; ſic & eccleſiæ totius archiepiſcopatus ad diœceſim pertinent archiepiſcopi. Vocantur enim epiſcopi a metropolitano in partem ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis. Sic quippe vices eis impertit, vt poteſtatem ſuam ſibi nō adimat. Vnde & ſine eius conſilio nihil eis agere licet, ſicut in concilio Martini Papæ legitur, c. 4.

In capitulis Martini Bracharenſis, c. 4.

¶Nec epiſcopi ſine metropolitani conſenſu, nec ille ſine eorum conſenſu aliquid agere debet. C. I.

i PEr ſingulas prouincias oportet epiſcopos cogno-

a ¶Poterit.] Argu. quòd ſequens ratihabitio confirmat quod primo fuit inutile, vt 63. d. Salonitanæ. & 16. q. 1. cap. vlt.

b ¶Quod ſanctus vir.] Sic ſu. 37. d. qui de menſa. 7. q. 1. omnis. Sed nonne iſte epiſcopus deliquit ordinādo clericos alterius: quomodo ergo ſanctus fuit; Omiſſis multis ſolutionibus dic. ꝙ excuſatur ideo quia vtiliter geſſit: & quia credebat hoc Io. placere: ſicut non facit furtum qui credit hoc placere domino, vt inſtit. de oblig. quæ ex qua delic. naſcuntur. § 2.

c ¶Moderatio tua.] Permittitur hic epo diſpenſatio canonis, vel criminis pœnalis. ſi eſt. ſup. 1. q. 5. c. vlt. in ſing. ſed non permitteretur ſi ſimoniace fuiſſent ordinati. 1. q. 1. erga. de pœnitentialibus non eſt dubium, quia hoc pot quilibet ſacerdos, vt 25. q. 7. tempora pœnitudinis.

d ¶Quod autem.] Metropolitanus epiſcopo inconſulto non poteſt iudicare clericos ſuos, niſi in caſibus ſpecialibus; ſcilicet quando cauſa per appellationem defertur ad ipſum, vt inſ. ea. conqueſtus. vel niſi cauſa ſit inter epiſcopum, & clericum, vt 11. q. 1. ſi clericus. Item cum diſſenſio eſt de electione epiſcopi, vt 63. diſt. c. vl. hoc vero non tenet hodie per id quod eſt extra de elect, quia propter 3, item cum ſuffraganeus eſt negligens, vt inf. ead. cum ſimus. Item oīa male acta poteſt punire & retractare, vt 26. q. 5. quicūque & 12 d. de his. Item ſi de cōſuetudine aliquid obtinuit. aut ſi epiſcopus deceſſit, vt inf. ea conqueſtus. Aliter de ſpecialibus negotijs epiſcopatuum ſe nō poteſt metropolitanus intromittere: ſed cōmunia negotia, quæ non magis pertinent ad vnū, quā ad alium, ſed ad ſtatum totius prouinciæ, ut congregare ſynodum, examinare epiſcopū & ordinare hoc poteſt: non tamen ſine conſilio aliorum epiſcoporum, vt infra ead. c. 1. 2. 3. 4. & 5.

Metropolitanus clericos ſuffraganei iudicare nō poteſt.

1 Verſ vt ſe collatiōe habita eligāt, &c. quaſi dicat licet cognitio electionum, & electorū pertineat ad metropolitanū: non tñ gratificatio: ſed cū eliget in quemoēs, & c. vt ibi. Arc.

PEr ſingulas.] CASVS. Dicitur hic ꝙ epiſcopi in ſingulis

gulis prouincijs debent recognoſcere ſuum metropolitanum, ſibi obediendo: & nihil agere de communibus negotijs ſine metropolitani conſilio. Similiter nec metropolitano licet ſine conſilio epiſcoporum aliquid facere de negotijs communibus.

tenet. vt ibi innuitur H. dicit non tenere talem ſententiam, cum metropolitanus fert in ſubditos ſuffraganei quia metropolitanus iudex alienus eſt reſpectu ſubditorum ſuffraganeorum, vt 6 q. 3 ſcitote. & 3 q. 6. peregrina. ſicut abſoluere non poteſt niſi appelletur ad eum. extra

ſcere [a] metropolitanum † ſuum; & ipſum primatus cauſam ſuſcipere: nihil autem agere [b] reliquos epiſcopos præter eum; ſecundum quòd antiquitus a patribus noſtris cõſtitutum continetur in canone. Propter quod metropolitanus epiſcopus nihil præſumptiue aſſumat abſque conſilio cæterorum.

† *al. primatũ metropolitani epiſcopi*

Apoſt. can. 34.

† *al. ſibi aſſumat.*

Item ex concilio Antiocheno.

¶Sine metropolitani conſcientia extra ſuam diœceſim nihil agat epiſcopus. C. II.

ij Per ſingulas [c] prouincias epiſcopos ſingulos ſcire oportet, epiſcopum metropolitanum, qui præeſt, curam & ſolicitudinẽ totius prouinciæ [d] ſuſcepiſſe. Propter quod ad metropolitanam ciuitatem ab his, qui cauſas habent, concurratur. Quapropter placuit eum, & honore præcellere, & nihil vltra ſine ipſo reliquos epiſcopos agere ſecundum antiquum patrum noſtrorum canonem, niſi hoc tantum quod vnicuique eccleſiæ per ſuam diœceſim competit. Vnumquemque enim epiſcopum oportet habere ſuæ diœceſis poteſtatem, ut regat, & gubernet ſecundum competentem ſingulis [e] reuerentiam, & prouidentiam gerat omnis regionis, quæ ſub ipſius eſt ciuitate: ita ut etiam ordinare ei presbyteros, & diaconos probabili iudicio liceat, & de ſingulis ipſius regionis cauſis cum moderatione & pondere diſceptare. Vltra autem nihil agere permittitur citra metropolitani epiſcopi conſcientiam α: nec metropolitanus ſine cæterorum aliquid gerat conſilio ſacerdotum.

Apoſt. can. 34.

α ¶Conſcientiam.] *Græcè eſt, δίχα τοῦ μητροπόλεως ἐπισκόπου, μηδ' ἑαυτὸν ἄνευ τῆς τῶν λοιπῶν γνώμης. itaque eadem voce, γνώμης, vtitur canon tam in conſenſu metropolitani, quã ſuffraganeorum. Sed ob multas varietates placuit apponi verba Græca cum verſione noua.*

Τοὺς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπους εἰδέναι χρὴ, τὸν ἐν τῇ μητροπόλει προεστῶτα ἐπίσκοπον, καὶ τὴν φροντίδα ἀναδέχεσθαι πάσης τῆς ἐπαρχίας. διὰ τὸ ἐν τῇ μητροπόλει πανταχόθεν συντρέχειν πάντας τοὺς τὰ πράγματα ἔχοντας. ὅθεν ἔδοξε καὶ τῇ τιμῇ προηγεῖσθαι αὐτὸν, μηδέν τε πράττειν περιττὸν τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους ἄνευ αὐτοῦ, κατὰ τὸν ἀρχαῖον κρατήσαντα τῶν πατέρων ἡμῶν κανόνα, ἢ ταῦτα μόνα, ὅσα τῇ ἑκάστου ἐπιβάλλει παροικίᾳ,

a ¶Cognoſcere.] Id eſt, reuereri, id eſt, diligere, vt ibi Non nouí vos 7. q. 1. ſicut vir in fine.

b ¶Agere] Quod ad ſtatum communem pertinet, vt inf. ea. archiepiſcopus, ſic ſu. 80. d. Non debere.

Per ſingulas.] CASVS. In Nicæno concilio fuit ſtatutum, vt archiepiſcopus per ſingulas prouincies curam gereret, & ad archiepiſcopum appelletur. ſine cuius cõſilio epiſcopi nihil agere poſsũt niſi de his, quę ad ꝓprias eorum parochias ſpectãt: & ecõuerſo metropolitanꝰ ſine conſilio epiſcoporum nihil agere poteſt.

c ¶Per ſingulas.] Simile 2. q. 7. metropolitanum.

d ¶Totius prouinciæ.] Hic videtur ꝙ archiepiſcopus eſt iudex ordinariꝰ totius prouinciæ [1] quam habet procurationẽ & viſitationem totius diœceſis, vt extra de præſcrip. cum ex officij. & quia unus eſt iudex prouinciæ, vt 7 q 1. in apibus. ex quo enim archiepiſcopus eſt iudex epiſcopi, ergo eſt iudex diœceſis ſuæ. argu. ff. de pecu. ſeru. ſi ſeruus meus. Nam ex eo ꝙ vicarius eſt in peculio ordinarij, ergo & peculium vicarij, vt ibi dicitur: & præterea hic dicit, quod omnes, q̃ cauſas habẽt concurrãt ad metropolitanũ. Item quia determinat cãs delatas ad ipſum per querelã, vt 10 q. 3. quia cognouimus. Sed licet poſſet dici, quod ſit ordinarius, ſed tamẽ non põt ſe intromittere de cauſis ſubditorum, niſi in caſibus exceptis, vt extra de off ordi paſtoralis. in prin. ſi tamen ferat ſententiam aliquam in ſubditos ſuffraganei ſui, bene tenet: cum ſit iudex ipſorum. argumen. in authen. de defen ciuil. & iudicare. & §. ſeq. vbi dicitur ꝙ præſes, vel maiores iudices non poſſunt ferre ſententiam vltra ſummam ccc. aureorum, ſi tamen tulerint, extra de ſent. excom per tuas. ext de off dele. cum contingat Item quia dicitur, quidquid fecerit, irritum eſt, vt j. ea. nullus. Hoc ſcias, ꝙ de cauſis epi põt per ſolã querelam cognoſcere. 11. q. 1. ſi clericus aduerſus. Ioa. quod dicit H verum eſt, vt ext de off. ord paſtoralis B.

[1] Hoc verũ eſt ſm L. vt not. 3. q 6. c. 1. in gl. 2. vbi dixi de hoc Arch.

Archieṗs an ſit iudex ordinarius totius prouinciæ.

e ¶Singulis.] Poteſt ergo anathematizare aliquem inconſulto metropolitano: immo & quilibet ſacerdos in

ſcio

ſcio ſuo epiſcopo, vel extra de off. ord. cum ab eccleſiarum nec tenet quod legitur 11.q.3. nemo epiſcoporum. NISI FORTE. CASVS. Dictum eſt ſupra, q archiepiſcopo nihil agere licet ſine conſilio epiſcoporum: quod vetitum eſt, niſi epiſcopi poſt annunciationem contempſerint in ſuis eccleſijs œconomos ordinare, vt probatur ſequenti cap.

CVm ſimus.] CASVS. Statutum fuit in ſynodo Conſtantinopolitana, vt omnes regulæ ſanctorum patrum cuſtodiantur: & præcipuè illa, quæ præcipit œconomos debere eſſe in vnaquaque eccleſia: qd ſi metropolitanus facere neglexerit, licentiam habeant epiſcopi in ſua eccleſia œconomum ordinare. & econuerſo. Idem ſeruandum eſt in monaſterijs.

καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις· ἕκαστον γὰρ ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῆς ἑαυτοῦ παροικίας, διοικεῖν τε μετὰ τὴν ἑκάστῳ ἐπιβάλλουσαν εὐλάβειαν, καὶ πρόνοιαν ποιεῖσθαι πάσης τῆς χώρας τῆς ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ πόλιν, ὡς καὶ χειροτονεῖν πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, καὶ μετὰ κρίσεως ἕκαστα διαλαμβάνειν. περαιτέρω δὲ μηδὲν πράττειν ἐπιχειρεῖν, δίχα τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου: μηδὲ αὐτὸν, ἄνευ τῆς τῶν λοιπῶν γνώμης.

Epiſcopos, qui in vnaquaque prouincia ſunt, noſſe oportet eũ, qui metropoli præeſt, vniuerſæ quoq; prouinciæ curam ſuſcipere, eo quòd in metropoli vndiq; conueniũt omnes, quicunque negocia habent. Quapropter placuit, & honore ipſum præcellere, & reliquos epiſcopos nihil aliud† ſine ipſo facere (ſecundum veterem, qui viguit, patrum noſtrorum canonem) quàm ea ſola, quæcunque ad cuiuſq; parochiam, ſubiectaſq; parochiæ regiones pertinẽt: In cuiuſq; enim epiſcopi poteſtate eſſe propriam ipſius parochiã, vt eam adminiſtret pro ea, quæ cuiq; conuenit, integritate, & vniuerſæ regioni, quæ ſuæ ciuitati ſubiecta eſt, pſpiciat, conſulatq; ita vt & presbyteros, diaconoſq; ordinet, & ſingula quæq; cum iudicio explicet. Præterea vero nihil quidpiam facere aggrediantur, ſine metropolitani epiſcopi, neque ipſe ſine reliquorum ſententia.

† περιττόν.

Niſi fortè epiſcopi ipſi œconomos in eccleſiã ſua ordinare contẽpſerint. Vnde in ſeptima ſynodo, c. 11. legitur.

¶ Metropolitanus conſtituat œconomos, quos epiſcopus habere neglexerit. C. III.

Iuo p. 5. c. 374. Côc. Chalced. c. 26. ſupra diſt. 89 quia in quibuſdam. & in 16. q. 7. quoniam in quibuſdam.

CVm ſimus debitores omnes ſacras regulas cuſtodire & eam, quæ dicit in vnaquaq; eccleſia œconomos [a] eſſe debere, modis omnibus inuiolabilem cuſtodire debemus. Et, ſi quidem vnuſquiſq; metropolitanus in ſua eccleſia conſtituerit œconomum [b], bene vtique eſt. Sin autem ex auctoritate propria Cõſtãtinopoleos epiſcopis [c] licentia eſt præponendi œconomos in eius eccleſia. Similiter & metropolitanis, ſi epiſcopi, qui ſub eis ſunt nõ ſategerint œconomos ſtatuere in ſuis eccleſijs. Id ipſum autem ſeruandum eſt etiam in monaſterijs.

Probatur illud idem exemplo Apoſtoli, qui fornicatorem Corinthum impœnitentem ſatanæ tradidit: poſtea pœnitentem eccleſiæ reconciliauit, hoc tãtum ſcribens Corinthijs in prima; & ſecunda epiſtola, vt excommunicato non communicarent, & reconciliato ſocia charitate copularentur.

1. Cor. 5.
2. Cor. 2.

Sed contra probatur auctoritate multorum.

Ait enim Higinus Papa, epiſt. 1. c. 2.

& Iulius c. 4. Burc l. 1 c 45. Iuo p. 5. cap 59. & 174.

¶ Metropolitanus ſine epiſcoporum cõſenſu, vel præſentia alicuius eorum non audiat cauſas. C. IIII.

SAl-

a ¶ Oeconomos.] Oeconomus dicitur cui res eccleſiæ gubernãda mãdatur, vt C. de ſacroſan. eccle. iubemus

Oeconomus quid.

b ¶ Oeconomũ.] Qui clericus erit & de pprio clero debet eſſe, 89 diſt. cap. quia & 16. q. 7 in nona actione. De hoc notaui 16. q 7 quoniam.

c ¶ Epiſcopis.] Ergo ſicut ſuperiores inferiorum, ſic inferiores ſuperiorum ſupplent defectum, vt extra de concel. præben. & eccle non vacan nulla. & 89. diſt. volumus.

PROBATVR. CASVS. Adhuc probat, q archiepiſcopus inconſulto ſuffraganeo ſuũ poſſit parochianum abſoluere, exemplo Pauli metropolitani Corinthiorum, qui Corinthium fornicatorem tradidit ſatanæ: & poſtea reconciliauit.

d ¶ Corinthium.] Et in hoc ſupplenit negligẽtiam Apollinis, vt infra ead cap. vlt.

SED CONTRA. Nunc probat Grat. cõtrarium ſcilicet q metropolitanus non poteſt diſponere de negocijs epiſcoporũ ſine conſenſu ipſorũ & omnia cap. vſque ad [§. ſola.] intelliguntur de communibus negocijs vel de ſpecialibus, cum epiſcopi non ſunt negligentes, ſed diligenter agunt quæ debent. H:

SAluo.] CASVS. quæſitũ fuit ab Eugenio vtrũ archiepſ poſſit cognoſcere de cauſis criminalibus epõrum ſine conſenſu alio-

ſi qua per calumniam. & in Auth. quomodo oportet ep.ſcopos.§.non aliter.coll.1.
a ¶Ambiguitate.] Si ext.de off.ordi.ex parte. extra de fide inſtr.quod ſuper.
b ¶Eorum.] ideſt, Apoſtolorum.

vt infra ea.ordinationes.Rufinus tñ & Ioañ. Fauentinus dicebant, ꝙ epiſcopus, qui recipit vltimam manus impoſitionem extra eccleſiam, ideſt, ordinem epiſcopalem, quia poſt illum nullus eſt ordo, ordinem conferre non poteſt, & qui ordinatur a tali, nihil recipit: ſe-

licis, vel formatis, pleniter inſtructus, atq; purgatus ſit; ſi fuerit vnde: vt poſtquam domũ reuerſus fuerit, cognoſcant vicini ſui qualiter ſuã, aliorumq; cauſam hic finierit: quatenus eam abſq; ambiguitate [a] vlla nunciare, & prædicare omnibus poſſit. Ab hac enim ſancta ſede a ſanctis Apoſtolis tueri, defendi, & liberari epiſcopi iuſſi ſunt: vt ſicut eorum [b] diſpoſitione, ordinante Domino, primitus ſunt conſtituti: ſic huius ſanctæ ſedis (cuius diſpoſitioni, eorum cauſas, & iudicia ſeruauerunt) protectione: futuris temporibus ſint ab omnibus peruerſitatibus ſemper liberi. Vnde culpantur ij, qui aliter circa fratres egerint, quàm huius ſedis rectoribus placere cognouerint.

CAVSA NONA.

Sententia excõmunicationis [c] notatus quidã archiepiſcopus aliquot clericos alterius metropolitani ordinauit: quendã capellanum ſui ſuffraganei, illo inconſulto, depoſuit; atque alium in loco eius ordinauit.

1 *Hic primum quæritur, an ordinatio, quæ ab excommunicatis facta eſt, aliquo modo poſſit rata haberi.*

2 *Secundo an liceat epiſcopo, archiepiſcopo, primati, vel patriarchæ clericos alterius ſine propriis literis ordinare.*

3 *Tertio, an archiepiſcopus clericos ſuffraganei ſui, illo inconſulto, damnare valeat, vel damnatos abſoluere.*

QVÆSTIO I.

Quòd ordinatio [d], quæ ab excommunicatis celebratur, nullas omnino vires obtineat, nec etiam conſecratio appellanda ſit, teſtatur Gregorius libro 3. epiſt. 20. dicens.

Sententia excommunicationis.] CASVS. Supra in viij. cauſa oſtenſum eſt de epiſcopis qui vſurpant ſibi eligere ſucceſſores. Nunc vero vult tractare de epiſcopis excommunicatis, qui præſumunt clericos ordinare, & de archiepiſcopis, qui damnãt clericos ſui ſuffraganei inconſulto illo; quæ oĩa vt competẽtius oſtendat, thema proponit, & tres inde elicit quæſtiones.

c ¶Sententia excommunicationis.] In ſuperiori cã dictum eſt, quod epĩ quandoque vſurpant ſibi aliquid de iure ſuorũ clericorum, qñque ſibi conſtituunt ſucceſſorẽ: hic agit qualiter vſurpãt qñque de iure vicinorũ epiſcoporũ, & oſtendit hic ꝙ nemo ordinabit clericos alterius epĩ eo nõ requiſito, nec ẽt iudicabit, & ꝙ metropolitanꝰ clericos ſui ſuffraganei non poteſt iudicare. & ut hæc & alia, &c.

Quòd ordinatio.] CASVS. Hic intitulatur prima quæſtio, qua quæritur, vtrum ordinatio facta ab excommunicatis poſſit rata haberi. Et certè de hoc ita dicit H. quod quilibet eps̃ ſiue excõicatus, ſiue non; ſiue catholicus ſiue non, ſiue vltimam manus impoſitionẽ recepit in eccleſia, ſiue ext. ordinem confert, & ordinati ab eo ordines recipiũt, dũmodo in forma eccleſiæ hoc fiat, & ſi illi alios ordinauerint, ordinati erunt, & ſic in infinitum, vt 1.q.1 quod quidã & inf ca.ordinationes. idem dicit de corpore Chriſti arg.de conſec. diſtinct 4. oſtenditur ſicut in ſacramentis. 1.q.1. Dñs declarauit. Sed in hoc eſt differentia, quia ordinati ab eo qui recepit vltimã manus impoſitionẽ in eccleſia, ſiue ſcienter, ſiue ignorãter, ſi digni ſunt tolerãtur ex miſericordia, vt inf.c.2. & 3 niſi in quatuor caſibus notatis in apparatu Sed ſi ab eo qui nõ recepit in eccleſia, ſi ſciẽter, nõ tolerantur, ſi ignorantes, & hoc probauerint, tolerantur; ſecus ſi intra eccleſiam recipiat vltimam manus impoſitionem. De corpore Chriſti dicebant, quod nullus extra eccleſiam conſtitutus conficiebat arg.24 q.1. ſchiſma. & fortè Gratia fuit huius opinionis, vt inf.ea.§.ſed excommunicati. & 1.q.1.§.ſed opponitur. Ib. tamen poſt hanc opinionem ponit Gratianus catholicam veritatem & videtur hic primo probare Grat. quod talis ordinatio non valet.

d ¶Quod ordinatio.] Hic quæritur an ordinatio facta ab excommunicato ſit rata. Excommunicatus hic dicitur præciſus ab eccleſia propter hæreſim, vel ſchiſma, vel aliquam aliam cauſam. Dicit Ioan. Fau & Rufinus, ꝙ qui

Excõicatus prælatus, an poſſit ordines cõferre.

¶ qui recepit vltimam manus impoſitionem, ideſt, ordinem epiſcopolē in eccleſia, ordines confert, ſed non executionem ordinis. Si autem extra, nihil confert, nec ordinem, nec executionem, cum tales nihil habeant: argu. 1. q. 7. Daibertum. 19. diſt. cap. propter. 1. quæſt. 1. ſi quis rint ordinari ab eis 2 vt 2. q. 7. conuenientibus. Si autem ſunt ordinati ab epiſcopo, qui extra eccleſiam recipit manus impoſitionem, ſi ſcienter, nunquam tolerantur. ſi ignoráter, & hoc ꝓbauerint, tolerátur, vt inf. c. ordinationes. Hæc ergo ſit fides tua, ꝙ hæretici, & excõmunicati, & depoſiti vera ſacramenta cõferũt, & verũ corpus Chriſti conficiũt, vt no. 1 q. 1. dominus declarauit Io. Quod Io. dicit de depoſito, non credo eſſe verum, vt 50. d. c. accedens. B.

¶Non poteſt appellari conſecratio, quæ fit ab excommunicatis. C. I.

Poly. l. 6. tit. 39. Iuo p. 14. c. 74. & p. 5. c. 114.

NOs conſecrationẽ [a] dicere nullo modo poſſumus, quæ ab excommunicatis [b] hominib. eſt celebrata [c].

PALEA. C. II.

EXcommunicati illicite manus imponũt: quia poteſtatem ordinandi non habent. Vbi autem illicita eſt manus impoſitio, vulnus infligitur. Vnde reiterari neceſſe eſt, quod minime probatur eſſe collatum.

¶Hæc, & ſequens Palea abſunt a pleriſque vetuſtis exemplaribus: habentur tamen in vno valde emendato, in quo pauca haberi ſolent. Prior autem hæc videtur eſſe ſumma quadvm ſequẽtis.

[*Vnde Damaſus Papa epiſt. 4. ait.*]

ſu. 1. q. 7. per illicitã

PALEA. C. III.

PEr illicitam manus impoſitionem vulneratum caput illi, qui videbantur aliquid accepiſſe, habebãt; & vbi vulnus infixum eſt, neceſſe eſt medicinam adhibere, qua infixa ſanetur, macula, ideſt, reiterari neceſſum eſt, quod legitime actum, aut collatum minime probatur; ſi perfectum eſse debebit. Nam quomodo honorem poſſit retinere, qui ab illo acceperit, qui poteſtatem dare legitime nõ habuit, inuenire non poſsum.

ſu. c. nos conſecrationem.

Sed excommunicati hic intelligendi ſunt, qui in ipſa ſua ordinatione pęnam excõmunicationis contraxerũt; qui nunquam in numero catholicorum fuerunt. Cæterũ, qui inter catholicos prius deputati ſunt, ſi poſtea excommunicationis ſententia notati fuerint; ordinationes tamen eorum ab eccleſia miſericorditer tolerantur.

Vnde Vrbanus Papa ſecundus ſcribit dicens.

¶Ordinationes ab excommunicatis non ſimoniace factæ, ex miſericordia tolerantur. C. IIII.

Anſ. l. 12. c. 74. Iuo p. 6. c. 406.

AB excommunicatis, quondam [d] tñ catholicis epiſcopis ordinatos, ſi quidem non ſimoniace ordines ipſos acceperunt, & ſi ipſos epiſcopos ſimoniacos non

2 Cum poſſint ordinari a fidelibus & iſtũ casũ ponit H. penitus alienũ a ſuperiori c. .ſ. ſi ad ſubuerſionem, & c. vt dicit H. 1. q. 7. conuenientibus & q. 1. ſi quis hæreticę, vbi hoc notauit.

NOs.] CASVS. Iſtius capituli patet, & intelligitur de eo qui præter formã eccleſiæ ordinem cõfert, vel in odiũ conſecrantium ſicut dictum eſt, vel ſecundũ Rufinum, & Io. Fauen & Grat. intelligitur de eo qui vltimam manus impoſitionem recipit extra eccleſiam

a ¶Nos conſecrationem.] ſu. 1. q. 7 couęnientibus, & c. Daibertum.

b ¶Ab excommunicatis.] ideſt, hæreticis, vel ſchiſmaticis, tales enim ipſo iure ſunt excõmunicati.

c ¶Celebrata] Præter formam eccleſię. Vel dic, ꝙ in odium eorum hoc dictum eſt, ſicut eccleſia per pactionem cõſecrata potius dr̃ execrata quàm conſecrata, vt 1. q. 4 eccleſia. 24. q. 1. pudenda.

SED EXCOMMVNICATI. CASVS. videt hic Grat. ponere opinionem Rufi & Io Fauentini, dicens ꝙ ordinationes eorũ qui nunquam fuerunt catholici, irritæ ſunt; ſed ordinationes eorum qui fuerunt epiſcopi catholici, licet poſtea fuerint excommunicati, miſericorditer ab eccleſia tolerantur, & ad hoc inducit ſequens c.

AB excommunicatis] CASVS. Quidam catholici epiſcopi excommunicati fuerunt, & in tempore ſuæ excommunicationis quoſdam clericos ordinauerunt. Quæſitum fuit ab Vrbano vtrum poſſent in ſuis ordinibus tolerari. Et reſpondet, quòd ſic, ſi ſint bonæ vitę, & non ſint ordinati ſimoniace, vel non conſtat epiſcopos eſſe ſimoniacos: ſed de cætero nõ aſcendant ad ordines ſuperiores, niſi neceſſitas, vel vtilitas exegerit.

d ¶Quondam.] Hic habuit Io. Fan. fomentum ſui erroris, & pro ſe inducit 1. q 1. ſi qs inquit, & 1. q. 7. Daibertum, & extra de ſchiſma. ca. 1. & 2. ſed hoc ideo dicitur, quia facilius diſpenſatur cum ordinatis a talibus 3 qui vltimam manus impoſitionem receperunt in eccleſia, & ca-

quis confugerit. ſed hæc opinio reprobať. 1 q 7. conuenientibus. inf ea. ordinationes 1 Dicas ergo, ꝙ ſiue qs recipiat vltimam manus impoſitionem in eccleſia, ſiue extra dum tamen forma eccleſiæ ſeruetur in ordinando, ſemper ordinem conferri, ſed non ſemper executionem, & hoc ſiue ſcienter, ſiue ignoranter ordinentur ab eo. Sed in hoc ſolo eſt differentia, ꝙ ordinati ab epis, qui recipiunt vltimam manus impoſitionem in eccleſia, ſiue ignoranter, ſiue ſcienter, ſi aliàs digni fuerint, poſſunt tolerari, vt inf. ca c 2. & 3. niſi in quatuor caſibus. Si ſunt maculati iterata vnctione, vt 1. q. 7. ſaluberrimum, in fi. Vel ſi ſunt ordinati ſimoniace a ſimoniaco, vt inf. ca. ab excommunicatis, vel ſi sũt rebaptizati, vt de conſec. diſt. 4. eos. Vel ſi ad ſubuerſionem fidei adhæſerint hæreticis, & in contemptum eccleſiæ volue-

1 Quod leg. & not. ſup. 1 q 1. §. opponitur.

3 Vnde dicit Hug ꝙ illud verbũ, quondã & c. additur potius, vt offendať dña indiſpẽſatione. nã cum ordinatis ſciẽter ab illis q nunquã fuerunt catholici, epĩ non diſpenſent, vt if. c. ꝓ c. ſm Hu.

ſia.& capitula quæ inducit, intelligo cum non fuit forma ſeruata, & cōtra eum expreſſe eſt inf de conſec. diſt. 4. oſtēditur, & c. quomodo. & 1. q. 1. quod quidam. Videtur autem hic ꝙ ſiue ſcienter, ſiue ignoranter ordinetur quis ab hæretico, præciſo, & ſimoniaco, non debeat cum eo diſpenſari, quod verum eſt, nec obſtat 1. quæſt. prima, ſi qui a ſimoniacis. vbi innuitur ſi ignoranter a talibus quis ordinatur, ꝙ poſſit ſecum diſpenſari, ſed illud intelligimus cum G. de prælato tolerato ab eccleſia, hic de ꝓciſo. vel ibi non fuit ſimoniacus, & hęreticus, hic aūt ſimoniacꝰ & hęreticus. Siqs ergo eſt ordinatus a ſimoniaco etiā ignoranter, executionem non recipit, cum ſimoniacus ſit ſuſpenſus ipſo iure, vt 1. q. 1. reperiuntur. extra de ſim. tāta. Sed qd faciendum eſt huic, ſi ſuus epiſcopus quē ſcit eſſe ſimoniacū, vult ipſum promouere. H dicit ꝙ qui promouetur a ſimoniaco ꝓlato ſuo adhuc tolerato, non peccat, & libere poteſt ſuum officium exequi, ſed cōtrariū legitur extra de ſimo. per tuas. De hoc dixi ſupra 1 q. prima. ſi qui a ſimoniacis

præciſi. Vel forte Romæ a Papa fuerant præciſi, & antē quàm fama crebreſceret, fuerunt aliqui ordinati ab eis, aliàs in his quæ publicè fiunt, non poteſt quis ignorantiam allegare. 16. diſt. ꝙ dicitis. Et eſt hic argu. ꝙ qui allegat ignorantiā, ipſā probabit. 3. q. 9. iudicas. 1. q. 1. ſi qui a

Ignorant… allegans, ꝓbare de…

Ordinatus a ſimoniaco careret executione.

fuiſſe conſtiterit; ad hæc, ſi eorum religioſior vita, & doctrinæ prærogatiua viſa fuerit promoueri, pœnitentia indicta, quam congruam duxeris, in ipſis, quos acceperunt, ordinibus permanere permittas. Ad ſuperiores autem cōſcendere non concedimus, niſi neceſſitas, vel vtilitas maxima flagitauerit, & ipſorum ſancta conuerſatio promeruerit.

Sed & illud Gregorij de nominatim excommunicatis intelligitur: quorum ordinationes ſunt irrita, ſi eorum damnatio non erat ordinandis incognita. ſup. c. nos. conſecrationem,

Vnde idem Vrbanus ait in ſynodo Placentina, c. 9. & ſequentibus.

¶Qui nominatim excommunicati ſunt, & qui aliorum ſedes inuadunt, alios ordinare non poſſunt. C. V.

Poly. l. 7. tit. 16. & l. 2. tit. 38. C. 9. & 10.

ORdinationes, quæ ab hæreſiarchis [a] nominatim excommunicatis factę ſunt, & ab eis, qui catholicorū adhuc viuentium epiſcoporum ſedes inuaſerunt irritas eſſe iudicamus; niſi probare [b] valuerint, ſe cum ordinarētur; eos neſciſſe [c] damnatos. ¶Qui vero ab epiſcopis quōdā catholice ordinatis, ſed in ſchiſmate ad Romanę eccleſiæ vnitatem redierint, ſeruatis proprijs ordinibus miſericorditer ſuſcipi iubemus: ſi tamen vita, & ſcientia eos commendat. ¶Amodo vero, quicunque a prædictis ſchiſmaticis, ſanctæque Romanæ eccleſiæ aduerſarijs ſe ordinari permiſerit, nullatenus hac venia dignus habeatur. ¶Quamuis autem miſericordiæ intuitu, magnaque neceſſitate cogere hanc in ſacris ordinibus diſpenſationem cōſtituerimus; nullum tamen præiudicium ſacris canonibus fieri volumus: ſed obtineant proprium robur, & ceſſante neceſſitate, illud quoque ceſſet, quod pro neceſsitate † factum eſt. Vbi enim multorum [c] ſtrages iacet, ibi ſubtrahendum eſt aliquid ſeueritati, vt [a] addatur amplius charitati.

C. 11. C. 12. C. 13.

† Cōcor. te… in li. libere… rum cum g… ff. de his q… mo ff. & te… l l. r. in pri… C. d cad. t…

[a] ¶Vt addatur, &c.] *Hæc ſunt addita ex concilio ipſo.*

Electio quoque, niſi a catholicis facta fuerit, irrita eſſe probatur.

SED ET ILLVD. CASVS. Supra in §. ſed excommunicati. dicitur, ꝙ illud cap. nos cōſecrationem, intelligitur de his q nunquam fuerūt de numero catholicorum. Nunc vero oſtendit, ꝙ poteſt intelligi đ nominatim excōmunicatis, quorum ordinationes ſcienter receptæ nō tolerantur, quo ad executionem.

ORdinationes.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dr. ꝙ illi qui receperunt ordines ab epiſcopis ordinatis in hæreſi, vel ab intruſis, non tolerantur in ſuis ordinibus quo ad executionem, niſi probent ſe neſciuiſſe in tempore ordinationis eos fuiſſe damnatos. In ſecunda parte dicitur, quod illi qui receperunt ordines a ſchiſmaticis quondam tamen catholicis epiſcopis, ex miſericordia in ſuis ordinibus tolerantur, ſi boni ſunt, propter neceſſitatem, ſed ceſſante neceſſitate ſacri canones proprium robur obtineant. Secunda pars incipit ibi, [Qui vero.]

a ¶Hæreſiarchis.] Ideſt præciſis ab eccleſia, qui nunquam catholici epī fuerunt. De aliis habes ſup. ca. proxi.

b ¶Niſi probare.] Iſti forte erant pueri, cum illi erant qui a ſimoniacis. extra de elec. innotuit. 82. diſt. propoſuiſti, & hic manifeſte reprobatē diſtinctio. Ioan. & Rufi. hic enim diſtinguitur inter ordinatos ab illis, qui receperūt vltimam manus impoſitionem in eccleſia, & ordinatos ab illis, qui receperunt vltimam manus impoſitionem extra eccleſiam, & tam hi, quàm illi recipiunt ordinem, ſcilicet characterem, ſed non executionem.

b ¶Neſciſſe.] ff. de probat. verius. contra. Sed hic præſumebatur eos ſcire. ſic 82. d. propoſuiſti. in fi.

c ¶Multorum.] Simile ſup. 44. d. comeſſationes, & ſu. d. 50. vt conſtitueretur.

ELECTIO. CASVS. Dictū eſt ſu ꝙ ordinatio hæreticorū irrita eſt. Nūc dicit G. ꝓ electio facta a non catholicis irrita eſt, ſicut habetur in ſeq cap. cuius caſus planus eſt.

Nos

a NOs.] Simile 24.q 1 aperte, & c vitamur.
b ¶ Eligitur] conſtat ꝙ ſuſpenſus non poteſt eligere, vt extra de conſue.cum dilectus & extra de æta.& qual. cũ bonæ. Sed quid ſi maior pars fuerit excõicata, an poſſint alij eligere ſine ea?arg.ꝙ non.ext.de conceſſ. præb, præb.& ec.non va.quia diuerſitatem Item quid ſi vnus eſt excommunicatus, & eligit cum alijs, an tota electio 1 vitietur? non, niſi ipſi communicent conſentiendo, extra de ſent.& re iudic.ad probandum.vbi caſſatur ſententia iudicum; quia vnus iudicum fuit excommunicatus. Et arg.ad hoc extra de offi.deleg cum ſuper, & ff de receptar. Pręd ius. arg. contra ff.quod cum fal.tut. l.1.§.1.vbi dicitur, quod non obeſt, ſi tutor falſus interponit auctoritatem ſuam cum tutore vero; quia tenet quod actum eſt. ſuſpenſus autem hodie eligit, vt extra de cler.excomm.min.ſi celebrat.

1 Tota.dic vt ... Panor c. ... de proc.

NVllus] CASVS. Calixtus Papa docet hic, ꝙ nullus epiſcopus debet terminos alterius vſurpare, vel alterius parochianum ordinare, damnare, vel excõmunicare: quia talis ordinatio, damnatio, & excõmunicatio irrita erit: & quod hoc fieri non debeat, probatur auctoritate Deuteronom. & Prou dicentis: Ne tranſgrediaris, &c.

Vnde Gregorius ſcribit Mediolanenſibus, li.8.epiſ.65.

¶ Irrita ſit electio, quæ non à catholicis facta probatur. C. VI.

poly.l.2.tit.1.
† *catholicis, et maximè à Longobardis.*] orig.

NOs [a] in hominem, qui non à catholicis †eligitur [b], nulla præbemus ratione conſenſum: nec, ſi alicuius præſumptionis vſurpatione factus fuerit, in locum vel ordinem illum ſacerdotis ſuſcipimus.

QVAESTIO II.

Qvòd autem [c] *epiſcopus, vel quilibet ſuperiorum clericos alterius ſine proprijs literis ordinare non debeat.*

Calixtus Papa ſcribit epiſt.2.ad epiſcopos Galliæ dicens.

¶ Alterius eccleſiæ parochianum nullus iudicare præſumat. C. I.

Anſel.l.6.c.120.
Iuo p.14.c.72.
& p.5.c.236.
† abeſt ab orig.

NVllus alterius terminos vſurpet, nec alterius parochianum iudicare [d], [vel ordinare †, aut excommunicare præſumat: quia talis iudicatio, vel ordinatio, aut excommunicatio, vel damnatio nec rata [e] erit, nec vires vllas habebit: quoniam nullus alterius iudicis, niſi ſui; ſententia tenebitur, aut damnabitur. Vnde & Dominus loquitur dicens: [Ne tranſgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt patres tui.]

Deut.19.
Prou.22.

[*Vnde* a *Vrbanus Papa.*]

a ¶ Vnde.] *Antea erat*, Idem, *hoc eſt Calixtus: quia, cum Palea hac nondum eſſet inſerta, ſequebatur* c.nullus primas. *quod eſt Calixti. Hanc autem paleam citat Gratianus ex Vrbano ſecundo, infra de pœnit.diſt.6.c.fin.*

d ¶ Iudicare.] Niſi in caſibus, vt de pœnit.diſt.6. placuit. & 6.q 3.c vlt & 3 q.6. peregrina. & c.1. & 10 q.3 nec numerus. 2.q.5. Mennam & q 7. nos ſi incompetenter. & in caſibus vbi quis ſortitur forum. 2 & cum quis negligit ſuũ locum cõuertere ad fidem. 16.quæſt 3 placuit 2. & cum epiſcopus ſolus eſt in vna prouincia, vt 65.diſt.ſi fortè, in fine.

2 Qui no 3. q.6. in prin.

e ¶ Rata.] Sed quæritur ſi vnus iudex ſẽtentiam excõmunicationis latã ab alio ratam habere poſſit, arg ꝙ ſic, ĩ ea.Lugdunen. & 3 q.6 hæc quippe.63.diſt. Salonitanæ nam factum falſi procuratoris poſſum ratum habere, extra de off. delega. cum olim ff de iudi. licet & electionem quæ nulla eſt, poſſum ratã hẽre.ext de elec. quod ſicut. Itẽ adoptio iniuſta põt confirmari. ff de adopt. adoptio Item ſentẽtia fœminæ, & ſerui confirmat, licet nulla ſit, vt 3.q.7. infamis, §.tria, in princ. ff de off.pręto. Barbarius extra de arbit.dilecti.& eſt ar. ad hoc Inſt de teſta.mil §.ſed & ſi quis nam & per appellationem poteſt confirmari quod nullum eſt. ff rem rat.hab l.3.§ talius. Sed contra ext de conſuet. ad noſtram. Item quod meo nomine geſtum non eſt, ratum habere non poſſum, vt ff.de neg.geſt.ſi pupillis, §.ſed & ſi ego. Item cuius præſentia deſideratur, eius ratihabitione non poteſt confirmari, vt Inſt.de auctor.tut.in fi. Item ſi ſententia excõicationis confirmaretur, retro eſſet quis excõicatus, quod eſſet abſonum. Dicas ergo, ꝙ ſententia quæ nulla eſt, non poteſt ratihabitione confirmari, quia ſententia plus habet iuris, quam facti. & in illa l.ff.rem ratam hab.fuit ſententia lata à ſuo iudice, ſed contra ius & ſufficit ꝙ litigator credat ſe condemnatum, ad hoc vt teneat iudicium ff.fam.erci. cum putarem. ſolus tamen princeps poteſt ſententiam, quæ nulla eſt, confirmare, vt 2.q.1. in primis. & 3.q.9. hæc quippe. quia & ipſe mutat ſubſtantialia rei.C.de rei vx. act in princ.ſic intellige 3.q.6.hæc quippe. Alia autem quæ plus habent facti, quam iuris, vt emptio, locatio, & traditio, poſſunt confirmari ff de cura tut.conſilio. §.vult.vnde donationem factam à laico, & non nomine epiſcopi poteſt epiſcopus confirmare, vt 16 q.1.c.vlt. & extra de iure patron.cura paſtoralis. Si autem aliquis ordinat clericos alterius credens ſuum epiſcopũ ratum ha-

Sñia nulla an poſſit ratihabitione confirmari.

QVod aũt.] Hæc q.diuiditur in duas partes, in prima quarũ quæritur, ſi quis debet ordinari ab extraneo epõ ſine literis; & reſpondet, ꝙ non: & hoc probat 6.auctorit. Scda ibi, [His auctoritatibus] Ioan.de Fant.

CASVS. Hic ponitur 2.q. qua quæritur an epiſcopus vel archiepiſcopus poſſit ordinare clericos alterius epiſcopi ſine proprijs literis. Et reſpondet, quod non, vt probatur per ſequentia cap.

c ¶ Quod autem] Certum eſt, quòd nullus epiſcopus debet ordinare, vel recipere clericos alterius epiſcopi ſine literis ſui epiſcopi, vt 71.diſt. per totum nec ſufficiunt ad hoc literæ archidiaconi, vt extra de offic. archi. ſignificaſti.

Epũs clericũ alterius epi nõ ordinet.

PALEA. C. II.

PLacuit vt deinceps nulli ſacerdotũ liceat quemlibet commiſſum alteri ſacerdoti recipere ad pœnitentiam ſine eius conſenſu, cui prius ſe commiſit, niſi per ignorantiam † illius, cui pœnitens prius confeſſus eſt. Qui vero contra hæc ſtatuta facere præſumpſerit, gradus ſui periculo ſubiacebit.

Sent. 4. diſtinc. 21. De pœnitentia, diſtin. 6. c. fin.
† al. pro ignorantia.

Item Calixtus epiſt. 2.

¶ In alterius parochia, niſi eo vocante, nulli aliquid agere licet. C. III.

NVllus primas, nullus metropolitanus,[a] nulluſq; reliquorum epiſcoporum, alterius adeat ciuitatẽ; aut ad poſſeſſionem accedat (quæ ad eum non pertinet, & alterius epiſcopi eſt parochiæ) ſuper cuiuſquam diſpoſitione, niſi vocatus ab eo, cuius iuris eſſe dignoſcitur, aut quidquam ibi diſponat, vel ordinet, aut iudicet, ſi ſui gradus honore potiri voluerit. Sin aliter præſumpſerit; damnabitur, & non ſolum illi, ſed cooperatores, eique conſentientes: quia ſicut ordinatio, ita eis & iudicatio, & aliarum rerum diſpoſitio prohibetur. Nam qui ordinare[b] non poterit, qualiter iudicabit? nullatenus proculdubio iudicabit[c], aut iudicare poterit.

Poly. l. 2. tit. 14. Burc. l. 1. c. 66. Anſel. l. 6. c. 119. Iuo p. 5. c. 101. Pann. l. 4. c. 18.
infra epiſcopum. ver. nam ſi.

Item ex concilio Nannetenſi, c. 1.

¶ De eodem. C. IIII.

IN Dominicis, vel feſtis diebus presbyteri, antequam Miſſas celebrent, plebem interrogent, ſi alterius parochianus in eccleſia ſit, qui proprio contempto presbytero ibi Miſſam velit audire. Quem ſi inuenerint; ſtatim ab eccleſia abijciant, & ad ſuam parochiam redire compellant.

ext. de paroc. c. 2. Burc. l. 2. c. 92. Iuo p. 2. c. 122.

¶ *Hoc & ſequens caput abſunt a ſex vetuſtioribus & emendatioribus Gratiani exemplaribus. In cæteris autem habentur ſine nomine Palea, quemadmodum & in excuſis. Extat autem vtrumque in concilio Nannetenſi, & ex eo citatur hoc primum in Decretalibus, tit. de paroch. c. 2. & à Burchardo & Iuone ſic emendatum eſt, cum antea citaretur ex concilio Meldenſi.*

Item ex concilio Nannetenſi, c. 2.

¶ De eodem. C. V.

NVllus presbyter, aut diaconus a alterius plebanum † (niſi in itinere fuerit, vel placitum ibi habuerit) ad Miſſam recipere audeat.

Et in capitu. l. 1. c. 153. Burch. l. 2. c. 91.
† *al. plebeſanum*] *al. parochianum.*

a ¶ Aut diaconus.] *Iſta duæ voces neque in concilio, neque in capitularibus, neque apud Burchardum leguntur.*

Item ex concilio Antiocheno, c. 13.

¶ Ad ordinationem clericorum, vel eccleſiarum alterius epiſcopi, niſi ab eodem inuitatus, non accedat epiſcopus. C. VI.

NVllum epiſcoporũ audere debere ex alia prouincia ad aliam tranſitũ facere, & ordinare aliquos in eccleſijs, aut proferre ad ſacrum miniſterium. Nec † ab alijs illuc trahatur epiſcopis: niſi forte per literas rogatus abierit, non ſolum à metropolitano[d], ſed & ab his, qui

Burch. l. 1. c. 108. Iuo p. 5. c. 210. & ſimile p. 5. c. 180. ex epiſt. Bonifacij.
† *al. nec alios, il lud attrahat epiſcopos.*

habiturũ; tunc põt talis ordinatio confirmari per ratihabitionẽ, vt ĩ. c. Lugdunẽſi. ſecus ſi nõ poneret ſpem in ratihabitione illius, vt ff. de ſol. ſi quis offerenti. in ſentẽtia aũt dici põt, ꝙ ſi aliquis noĩe alterius tulit ſñiam, ꝙ tũc poſſit ratificari. lo. Quid iuris ſit de hoc, & de ſenté. excom. notaui in quæſtionibus. B.

NVllus primas.] CASVS. Cęleſtinus prohibet in hoc ca. ꝙ nullus patriarcha vel archiepiſcopus, vel epiſcopus iudicet, ordinet, vel diſponat aliquid in parochia alterius, niſi fuerit inuitatus. Siuero pręſumpſerit, dãnabitur cũ cooperãtibus & cõſentientibus ei. Nam ſi ordinare non poteſt, nec iudicare poterit. idẽ dicitur de epiſcopo in duob. ſequẽtibus ca. ſ. quod irrita erit talis ordinatio, & ipſe damnabitur.

a ¶ Metropolitanus] Si metropolitan⁹ nõ poteſt intrare diœceſim. ſuffraganei ſui, niſi vocatus, vt hic dr̃, qualiter ergo viſitat diœceſim, & recipit ibi ꝓcurationes, vt ext de cẽſib. ſopitę, ext. de præſcr. cũ ex officij? Sed illud intelligo in eo caſu qñ per negligẽtiam deuoluit ius ad metropolitanũ, vel etiã per appellationem.

Maius non licet, cu nõ licet minus.

b ¶ Ordinare.] Ar. ex quo minus nõ licet nec maius, vt 44. diſ. nulli, 16 q. 2. viſis. & ſm hoc minus eſt ordinare, quàm iudicare: quia ſolus poteſt ordinare, ſed nõ ſolus iudicare ad depoſitionem, ĩ. quæſtio. 7. ſi autem & ca. Fœlix, & ca. vltimo.

c ¶ Iudicabit] Sæpe tamẽ iudicat q non poteſt ordinare, vt archidiaconus, vt 25. diſt. perlectis & extra de tempo. ordin. cum in diſtribuẽdis.

d NVllũ] ¶ A metropolitano.] Hoc intelligas in ardu is

cum eo ſunt, omnibus ipſius prouinciæ epiſcopis. Quòd ſi nullo modo inuitante inordinate ſuperueniat, & aliquos, vel ordinare præſumpſerit, vel quoslibet actus illi eccleſiæ competentes, qui ad ſe minime pertinent, vſurpare tentauerit; vacua [a] quidem & inania erunt omnia, quæ geſſerit: ipſe uero huius indiſciplinati auſus, & irrationabilis cœpit dignas cauſas expendat †, tanquam depoſitus a ſancta ſynodo, & propter huiuſmodi præſumptionem iam prædamnatus.

† al. excipiat.

¶ Hæc eſt priſca verſio Dionyſii autem interpretatio, quæ & conciliorum tomis eſt inſerta, & a Burchardo, & Iuone affertur, aptius exprimit ſententiam canonis Græci. Tamen, quoniam neque ipſa omnibus locis omnino reſpondet, viſum eſt verba græca nona cum verſione apponere.

Μηδένα ἐπίσκοπον τολμᾶν ἀφ' ἑτέρας ἐπαρχίας εἰς ἑτέραν μεταβαίνειν καὶ χειροτονεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ τινὰς εἰς προαγωγὴν λειτουργίας, μηδὲ εἰ συνεπάγοιτο ἑαυτῷ ἑτέρους, εἰ μὴ παρακληθεὶς ἀφίκοιτο διὰ γραμμάτων τοῦ τε μητροπολίτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐπισκόπων, ὧν εἰς τὴν χώραν παρέρχοιτο. εἰ δὲ μηδενὸς καλοῦντος ἀπέλθοι ἀτάκτως ἐπὶ χειροθεσίᾳ τινῶν, καὶ καταστάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων μὴ προσηκόντων αὐτῷ, ἄκυρα μὲν τὰ ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένα τυγχάνειν, καὶ αὐτὸν δὲ ὑπέχειν τῆς ἀταξίας αὐτοῦ καὶ τῆς παραλόγου ἐπιχειρήσεως προσήκουσαν δίκην, καθῃρημένον ἐντεῦθεν ἤδη ὑπὸ τῆς ἁγίας συνόδου.

† ideſt, ſacri miniſterij.

Nullus epiſcopus audeat ab vna prouincia in aliã tranſire, & in eccleſia aliquos ordinare ad pmotionẽ liturgiæ †, nec ſi alios vna ſecum adducat; niſi accitus venerit per literas metropolitani, & eorum, qui cum illo, epiſcoporum, in quorum regionem accedat. Quod ſi nemine vocante inordinate aduenerit, vt aliquos ordinet, ac negotia eccleſiaſtica ad ſe minime pertinentia conficiat irrita quidem ſunto, quæ ab eo geſta fuerint: verum & ipſe ſuæ impudentiæ, & iniqui incœpti iuſtam pœnam ſubeat, hinc iam a ſancta ſynodo depoſitus.

Item ex eodem Antiocheno, c. 22.

Burc. l. 1. c. 72. Iuo p. 5. c. 178.

¶ Ad ordinationem eccleſiæ, quæ ſibi commiſſa non fuerit minimè accedat epiſcopus. C. VII.

Epiſcopum nõ debere in alienam irruere ciuitatem, quæ illi probatur non eſſe ſobiecta, neq; in regionem, quæ ad eius curam minime noſcitur pertinere, ad aliquid α ordinandum [b], neque presbyteros, aut diaconos conſtituere, ad alios epiſcopos β pertinentes, niſi forte cum voluntate, & teſtimonio [c] γ propriæ regionis epiſcopi. Quòd ſi quiſpiam, horum quid tale facere voluerit, irrita quidẽ erit huiuſmodi ordinatio: & quæ male δ vſurpauerit, a ſynodo arguantur. Nam ſi ε ordinare non potuerit; nullatenus ad alios pertinentes iudicare præſumat.

ſup. nullus primas.

α ¶ Ad aliquid.] *In hoc etiam canone Dionyſii verſio purior eſt: hic autem habet, ſuper* ordinatione cuiuſquam: *ꝙ Græcè eſt,* ἐπὶ χειροτονίᾳ τινός. vt quempiam ordinet.

duis negotijs: aliter ſufficit voluntas epiſcopi, vt ſup. c. prox.
a ¶ Vacua.] Quantũ ad executionem altaris, tamen conſecratio manebit, vt 7. q. 1 epiſcopus in diœceſi.
b Epiſcopum. Ordinandũ.] tamen ſuum ſubditum alibi excommunicare, vſ, ꝙ tenet, 11. qõ. 3 ſi eps ſicut Paulus abſens excõicauit Corinthium, & facit ad hoc 7. q. 1 ſi quis presbyter & c ũ quis vero ſine reſpectu tamen pro tribunali non poteſt ibi ferre ſententiam, vt arg. extra de off leg. nouit. ff. de off prę. l. 3 ff de iuriſd om. iu. l. vl ff. de off. procõſ. & leg. l 2. De hoc plenius dixi ext. de off. leg. nouiſ.
c ¶ Et teſtimonio.] Nunquid hoc teſtimonium ſufficit iſti vt non iterum examinetur ab illo epiſcopo? Arg ꝙ ſic. 19. q. 2 duæ 47. d de Petro. & 16. q 2. ſi quis epiſcoporũ. ſicut tutori dato in teſtamẽto ſufficit teſtimoniũ patris. vt inſti. de ſatiſd tut. §. 1 Arg contra 73. diſt. ſanctiſſimo. ſed ibi de collocando in eccleſia ſecunda. Itẽ nunquid ſufficiunt literæ archidiaconi: nõ. ext. tra de off. archid. ſignificaſti, ſed hoc verum eſt, vbi non eſt cõſuetudo pſcripta, inf. e. q. 3 cõqueſtus.

t Et totam prouinciam contingentibus, vt dixi in litera.

Tutor teſtamẽtarius nõ tenetur ſatiſdare.

Epiſco-

EPiſcopi.] CASVS Statuitur in hoc c. ꝙ qlibet epiſcopi ſuas regant eccleſias vel parochias, & ad alienas nõ accedant ſed quilibet in ſua prouincia diſponat quæ diſponenda sũt a ¶ Diœceſim.] .i. prouinciam ſiue regionem. ſic econtra nomen regionis pro diœceſi ponitur ſup. c. prox ſic & inf. pro xi q. p ſingulas 2. valet hoc conſiderare ad inſtrumenta & diuiſiones prouinciarũ. vt 6 q. 3 ſcitote.

Diœceſi pro regione ponitur, & contra.

NOn inuitati] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ epiſcopi nõ debent ire ad alienas parochias ſup ordinandis aliquib. vel diſponendis eccleſiaſticis cauſis: ſed vnaquæque ſynodus ordinet intra ſuã prouinciam quæ diſponenda ſunt, ſicut in concilio Niceno ſtatutum eſt.

HIS. Hæc eſt ſecũda pars quæſtio. ſecundum Io. de Fan.

CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis, quod nullus epiſcopus clericos alterius ordinare dẽt, ꝙ quærit incidentes, ſi cõtingat clericos ordinari ab epiſcopo nõ ſuo: an poſſint ĩ ſuis ordinibus tolerari a ſuis epiſcopis. Et reſpondet quod ſic, vt dicitur in proxi. cap. Lugdu.

β ¶ Alios epiſcopos.] *Eodem ferè modo Dionyſius. Græcè legitur: εἰς τόπους ἑτέρῳ ἐπισκόπῳ ὑποκειμένους, ideſt,* in locis alteri epiſcopo ſubiectis.

γ ¶ Et teſtimonio.] *Græcè tantum eſt, μετὰ γνώμης, quod Dionyſius vertit,* cum conſilio, & voluntate.

δ ¶ Et quæ male.] *Sic eſt emendatum ex vetuſtis exemplarib. & cæteris editionibus conciliorum, præter hanc poſtremam quatuor tomorum. Dionyſius habet,* & ipſe puniatur a ſynodo. *qđ Græcè καὶ αὐτὸν ἐπιτιμίας ὑπὸ τῆς συνόδου τυγχάνειν, ideſt,* & ipſe coerceatur a ſynodo.

ε ¶ Nam ſi.] *Tota hæc clauſula in Græco canone, cuius tria exemplaria manuſcripta collata ſunt, minimè habetur: ſed & priſca verſio, & Dionyſiana habent. Similis ſententia legitur ſupra cap. nullus primas.*

Item ex ſynodo Conſtantinopolitana prima, c. 2.

¶ Non accedant epiſcopi ad eccleſias, quæ ſunt extra eorum diœceſim. C. VIII.

EPiſcopi, qui extra diœceſim [a] ſunt, ad eccleſias, quæ extra terminos eorum ſunt, non accedant, neq; confundant, & permiſceant eccleſias. Secundum ζ regulas ſtatutas, Alexandriæ quidẽ epiſcopi ea, quæ ſunt in Aegypto tantummodo gubernent. Orientales autem epiſcopi ſolius orientis curam gerant; ſeruatis tamen honoribus primatus eccleſiæ Antiochenæ, qui in regulis Nicænæ ſynodi continentur. Sed, & Aſianæ diœceſis epiſcopi, ea, quæ ſunt in Aſia, & quæ ad Aſianam tantummodo diœceſim pertinent, gubernent. Ponti autem epiſcopi Ponticæ tantummodo Thraciæ.

ζ ¶ Secundum.] *Mutata eſt interpunctio, vt magis reſpondeat Græco canoni, ἀλλὰ κατὰ τοὺς κανόνας τὸν μὲν Ἀλεξανδρείας, &c. quod Dionyſius vertit,* ſed iuxta canones Alexandrinus antiſtes, &c. *In editione autem conciliorum in tribus tomis deerant hæc verba,* ea quæ ſunt in Aegypto tantummodo gubernent. Orientales autem epiſcopi.

Item ex eodem, c. 3.

¶ De eodem. C. IX.

NOn enim inuitati vltra diœceſim accedere non debent ſuper ordinandis aliquibus, vel quibuſcunque diſponendis eccleſiaſticis cauſis, ſeruata regula η. quæ ſupra ſcripta eſt de vnaquaque diœceſi. Manifeſtum namq; eſt, ꝙ per ſingulas quaſq. prouincias prouincialis ſynodus adminiſtrare, & gubernare omnia debeat, ſecundum ea, quæ ſunt in Nicæa definita.

η ¶ Seruata regula.] *Ita in omnibus editionibus huius priſcæ verſionis; ſed in Græco canone hic eſt initium periodi, & quæ ſequuntur ex ipſo pendent: quemadmodum Dionyſius vertit,* ſeruata vero quæ ſcripta eſt de gubernationibus † regula manifeſtum eſt, quòd illa, quæ ſunt per vnamquamque prouinciam, ipſius prouinciæ ſynodus diſpenſet, &c.

† περὶ τῶν διοικήσεων.

2 *His auctoritatibus prohibentur quilibet epiſcopi clericos alterius ordinare. Sed quæritur, ſi contingat eos aliquibus ſacros ordines diſtribuere, an ordinati ab epiſcopis ſuis in proprijs ordinibus recipi poſſint.*

De his ita ſcribit Vrbanus Papa Hugoni Lugdunenſi archiepiſcopo.

LVgdunenſis] CASVS. H. Lugdunen. archiepiſcopus quæſiuit ab Vrbano vtrum in ſuis ordinibus poſſet tolerare quoſdam clericos ſuos ab alijs epiſcopis ordinatos cum eis diſpenſando. Et reſpondet quod ſic, ex miſericordia, ſi bonæ vitæ ſint: & ſi ſine prauitate fuerint

QVòd autem.] CASVS Hic intitulatur 3 quæſtio, qua quæritur, an archieps̄ poſſit abſoluere, vel damnare clericos ſui ſuffraganei illo inconſulto & certū eſt ꝙ non, niſi cū appellatur ad eum: vel habetur de conſuedine, vel ſi eps̄ decederet, & res arbitrio archiepiſcopi diſpēſari voluerint clerici, vt inf. ea. conqueſtus. vel niſi epiſcopus ſit negligens, vt inf. c. cum ſimus, vel niſi controuerſia ſit inter epiſcopum & ſuum clericum, vt ſ. 11. q. 1. ſi clericus, vel niſi diſſenſio eſt de electione epi, vt ſup. 63. d. ſi forte. Sed hoc hodie corrigitur per cōſtitutionē Innocētij Papæ. Sed q̄a communia negotia prouinciæ, vt ſynodū cōgregare, epm̄ examinare pōt facere: non tñ ſine conſenſu aliorū, vt inf. c. 1. 2. 3. 4. & 5. Et procedit hoc ordine. Primo probat ſuperficialiter, ꝙ archieps̄ poteſt abſoluere & damnare parochianos ſui ſuffraganei illo inconſulto, vſq; ad §. [Sed contra.] deinde probat contrarium vſq; ad §. [ſola.] in quo tractat de excellētia Papæ. & hoc vſq; ad § [vltimū.] in quo ſoluit contrarietatē. Dicit ergo ꝙ ſicut eccleſiæ totius epiſcopatus ſunt in poteſtate epi, ſic eccleſiæ totius archiepiſcopatus ſunt in poteſtate archiepi: ita ꝙ epo nō licet aliquid agere ſine cōſilio metropolitani ſed ītellige in ijs, quæ pertinent ad generalem ſtatum prouinciæ totius epiſcopatus.

¶Clerici ab epiſcopo alterius parochiæ ordinati a proprio in ſuis ordinibus recipi poſſunt. C. X.

Suo p. 6. c. 412.

LVgdunenſis parochiæ † clericos, quos contra ſtatuta canonum ab alterius parochiæ epiſcopis ordinatos literarum tuarum ſignificatione monſtraſti, cum graduum ſuorum honore recipere religionis tuæ prudentiā poterit [a], ſi eos alias canonice, & ſine prauitate aliqua ordinatos conſtiterit: ſi tamen eorum probabilem vitam id indulgentiæ proſpexeris promereri. Legimus quippe ſanctum Epiphanium epiſcopum ex diœceſi ſancti Ioannis Chryſoſtomi quoſdam clericos ordinaſſe: quod ſanctus vir [b] omnino non feciſſet, ſi ei † detrimentum fore perpenderet. Quos igitur recipiendos moderatio tua [c] arbitrata fuerit; iniuncta, & ſatisfactionis gratia, propter eccleſiam, quam offenderunt, congrua pœnitentia, miſerationis intuitu in ſuo quemque honore recipies, ſalua in omnibus ſanctorum canonum diſciplina.

Socrates. l. 6. Hiſto. c. 12. & 13. Triper. l. 10. c. 11. Nice. l. 13. c. 13.

QVAESTIO III.

QVòd autem [d] archiepiſcopus clericos ſui ſuffraganei illo inconſulto damnare valeat, vel abſoluere; ſic videtur poſſe probari. Sicut totius epiſcopatus eccleſiæ in poteſtate ſunt epiſcopi; ſic & eccleſiæ totius archiepiſcopatus ad diœceſim pertinent archiepiſcopi. Vocantur enim epiſcopi a metropolitano in partem ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis. Sic quippe vices eis impertit, vt poteſtatem ſuam ſibi nō adimat. Vnde & ſine eius conſilio nihil eis agere licet, ſicut in concilio Martini Papæ legitur, c. 4.

In capitulis Martini Bracharenſis, c. 4.

¶Nec epiſcopi ſine metropolitani conſenſu, nec ille ſine eorum conſenſu aliquid agere debet. C. I.

PEr ſingulas prouincias oportet epiſcopos cogno-

rint ordinati: iniuncta eis pœnitentia competenti. Et hoc probat exemplo Ioan. Chryſo. qui clericos ſuos ordinatos a ſancto Epiphanio tolerauit: & in ſuis ordinibus recepit: quod non feciſſet, ſi ſciret eos non recepiſſe ordines.

a ¶Poterit.] Argu. quòd ſequens ratihabitio confirmat quod primo fuit inutile, vt 63. d. Salonitanæ. & 16. q. 1. cap. vlt.

b ¶ Quod ſanctus vir.] Sic ſu. 37. d. qui de menſa. 7. q. 1. omnis. Sed nonne iſte epiſcopus deliquit ordinādo clericos alterius: quomodo ergo ſanctus fuit; Omiſſis multis ſolutionibus dic. ꝙ excuſatur ideo quia vtiliter geſſit: & quia credebat hoc Io. placere 1. ſicut non facit furtum qui credit hoc placere domino, vt inſtit. de oblig. quæ ex qua delic. naſcuntur. § 2.

Quod no. ſup. e c. 1. in gl. in ſi. Idem tenet Bar. in l. in rē oēs. § re cauit. de fur.

c ¶ Moderatio tua] Permittitur hic epo diſpenſatio canonis, vel criminis pœnalis. ſi eſt. ſup. 1. q. 5. c. vlt. in ſing. ſed non permitteretur ſi ſimoniace fuiſſent ordinati. 1. q. 1. erga. de pœnitentialibus non eſt dubium, quia hoc pōt quilibet ſacerdos, vt 25. q. 7. tempora pœnitudinis.

d ¶Quod autem.] Metropolitanus epiſcopo inconſulto non poteſt iudicare clericos ſuos, niſi in caſibus ſpecialibus; ſcilicet quando cauſa per appellationem defertur ad ipſum, vt inf. ea. conqueſtus. vel niſi cauſa ſit inter epiſcopum, & clericum, vt 11. q. 1. ſi clericus. Item cum diſſenſio eſt de electione epiſcopi, vt 63. diſt. c. vl. hoc vero non tenet hodie per id quod eſt extra de elect, quia propter 3, item cum ſuffraganeus eſt negligens, vt inf. ead. cum ſimus. Item oīa male acta poteſt punire & retractare, vt 26. q. 5. quicuque & 12. d. de his. Item ſi de cōſuetudine aliquid obtinuit. aut ſi epiſcopus deceſſit, vt inf. ea conqueſtus. Aliter de ſpecialibus negotijs epiſcopatuum ſe nō poteſt metropolitanus intromittere: ſed cōmunia negotia, quæ non magis pertinent ad vnū, quā ad alium, ſed ad ſtatum totius prouinciæ, ut congregare ſynodum, examinare epiſcopū & ordinare hoc poteſt: non tamen ſine conſilio aliorum epiſcoporum, vt infra ead. c. 1. 2. 3. 4. & 5.

Metropolitanus clericos ſuffraganei iudicare nō poteſt.

3 Verſ vt is collatiōe habita eligāt, &c. quaſi dicat licet cognitio electionum, & electorū pertineat ad metropolitanū: non tñ gratificatio: ſed cū eliget in quem oēs, &c. vt ibi. Arc.

PEr ſingulas.] CASVS. Dicitur hic ꝙ epiſcopi in ſingulis

gulis prouincijs debent recognoſcere ſuum metropolitanum, ſibi obediendo: & nihil agere de communibus negotijs ſine metropolitani conſilio. Similiter nec metropolitano licet ſine conſilio epiſcoporum aliquid [illegible] cere de negotijs communibus. tenet. vt ibi innuitur H. dicit non tenere talem ſententiam, cum metropolitanus fert in ſubditos ſuffraganei quia metropolitanus iudex alienus eſt reſpectu ſubditorum ſuffraganeorum, vt 6. q. 3 ſcitote. & 3. q. 6. peregrina. ſicut abſoluere non poteſt niſi appelletur ad eum. extra

a ¶ Cognoſcere.] Id eſt, reuereri, id eſt, diligere, vt ibi Non noui vos 7. q. 1. ſicut vir in fine.

b ¶ Agere] Quod ad ſtatum communem pertinet, vt inf. ea. archiepiſcopus, ſic ſu. 80. d. Non debere.

ſcere [a] metropolitanum † ſuum; & ipſum primatus cauſam ſuſcipere: nihil autem agere [b] reliquos epiſcopos pręter eum; ſecundum quòd antiquitus a patribus noſtris cõſtitutum continetur in canone. Propter quod metropolitanus epiſcopus nihil præſumptiue aſſumat abſque conſilio cæterorum.

† *al. primatũ metropolitani epiſcopi*

Apoſt. can. 34.

† *al. ſibi aſſumat.*

Item ex concilio Antiocheno.

¶ Sine metropolitani conſcientia extra ſuam diœceſim nihil agat epiſcopus. C. II.

ij Per ſingulas [c] prouincias epiſcopos ſingulos ſcire oportet, epiſcopum metropolitanum, qui præeſt, curam & ſolicitudinẽ totius prouincię [d] ſuſcepiſſe. Propter quod ad metropolitanam ciuitatem ab his, qui cauſas habent, concurratur. Quapropter placuit eum, & honore præcellere, & nihil vltra ſine ipſo reliquos epiſcopos agere ſecundum antiquum patrum noſtrorum canonem, niſi hoc tantum quod vnicuique eccleſiæ per ſuam diœceſim competit. Vnumquemque enim epiſcopum oportet habere ſuæ diœceſis poteſtatem, ut regat, & gubernet ſecundum competentem ſingulis [e] reuerentiam, & prouidentiam gerat omnis regionis, quæ ſub ipſius eſt ciuitate: ita ut etiam ordinare ei presbyteros, & diaconos probabili iudicio liceat, & de ſingulis ipſius regionis cauſis cum moderatione & pondere diſceptare. Vltra autem nihil agere permittitur citra metropolitani epiſcopi conſcientiam α: nec metropolitanus ſine cæterorum aliquid gerat conſilio ſacerdotum.

Apoſt. can. 34.

α ¶ Conſcientiam.] *Gracè eſt, δίχα τοῦ μητροπόλεως ἐπισκόπου, μὴ δ' ἑαυτὸν ἄνευ τῆς λοιπῶν γνώμης. itaque eadem voce, γνώμης, vtitur canon tam in conſenſu metropolitani, quã ſuffraganeorum. Sed ob multas varietates placuit apponi verba Græca cum verſione noua.*

Τοὺς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπους εἰδέναι χρὴ, τὸν ἐν τῇ μητροπόλει προεστῶτα ἐπίσκοπον, καὶ τὴν φροντίδα ἀναδέχεσθαι πάσης τῆς ἐπαρχίας, διὰ τὸ ἐν τῇ μητροπόλει πανταχόθεν συντρέχειν πάντας τοὺς τὰ πράγματα ἔχοντας· ὅθεν ἔδοξε καὶ τῇ τιμῇ προηγεῖσθαι αὐτὸν, μηδέν τε πράττειν περιττὸν τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους ἄνευ αὐτοῦ, κατὰ τὸν ἀρχαῖον κρατήσαντα τῶν πατέρων ἡμῶν κανόνα, ἢ ταῦτα μόνα, ὅσα τῇ ἑκάστου ἐπιβάλλει παροικίᾳ,

Per ſingulas.] CASVS. In Nicæno concilio fuit ſtatutum, vt archiepiſcopus per ſingulas prouincias curam gereret, & ad archiepiſcopum appelletur. ſine cuius cõſilio epiſcopi nihil agere poſſũt niſi de his, quę ad ꝓprias eorum parochias ſpectãt: & ecõuerſo metropolitanus ſine conſilio epiſcoporum nihil agere poteſt.

c ¶ Per ſingulas.] Simile 2. q. 7. metropolitanum.

d ¶ Totius prouinciæ.] Hic videtur ꝙ archiepiſcopus eſt iudex ordinarius [a] totius prouinciæ i. uam habet procurationẽ & viſitationem totius diœceſis, vt extra de præſcrip. cum ex officij. & quia unus eſt iudex prouinciæ, vt 7. q. 1. in apibus. ex quo enim archiepiſcopus eſt iudex epiſcopi, ergo eſt iudex diœceſis ſuæ. argu. ff. de pecu. ſeru. ſi ſeruus meus. Nam ex eo ꝙ vicarius eſt in peculio ordinarij, ergo & peculium vicarij, vt ibi dicitur: & præterea hic dicit, quod omnes, q cauſas habẽt concurrãt ad metropolitanũ. Item quia determinat cãs delatas ad ipſum per querelã, vt 10. q. 3. quia cognouimus. Sed licet poſſet dici, quod ſit ordinarius, ſed tamẽ non põt ſe intromittere de cauſis ſubditorum, niſi in caſibus exceptis, vt extra de off. ordi. paſtoralis. in prin. ſi tamen ferat ſententiam aliquam in ſubditos ſuffraganei ſui, bene tenet: cum ſit iudex ipſorum. argumen. in authen. de defen. ciuil. & iudicare. & §. ſeq. vbi dicitur ꝙ præſes, vel maiores iudices non poſſunt ferre ſententiam vltra ſummam ccc. aureorum, ſi tamen tulerint, extra de ſent. excom. per tuas. ext. de off. dele. cum contingat. Item quia dicitur, quidquid fecerit, irritum eſt, vt j. ea. nullus. Hoc ſcias, ꝙ de cauſis epi põt per ſolã querelam cognoſcere. 11. q. 1. ſi clericus aduerſus. Ioa. quod dicit [illegible] verum eſt, vt ext. de off. ord. paſtoralis B.

[a] Hoc verũ eſt ſm L. vt not. 3. q. 6. c. 1. in gl. 2. vbi dixi de hoc Arch.

Archiepũs an ſit iudex ordinarius totius prouinciæ.

e ¶ Singulis.] Poteſt ergo anathematizare aliquem inconſulto metropolitano: immo & quilibet ſacerdos in

ſcio

ſelo ſuo epiſcopo, vel extra de off. ord. cum ab eccleſiarum nec tenet quod legitur 11.q.3. nemo epiſcoporum. NISI FORTE. CASVS. Dictum eſt ſupra, quod archiepiſcopo nihil agere licet ſine conſilio epiſcoporum: quod verum eſt, niſi epiſcopi poſt annunciationem contempſerint in ſuis eccleſijs œconomos ordinare, vt probatur ſequenti cap.

CVm ſimus.] CASVS. Statutum fuit in ſynodo Conſtantinopolitana, vt omnes regulæ ſanctorum patrum cuſtodiantur: & præcipuè illa, quæ præcipit œconomos debere eſſe in vnaquaque eccleſia: quòd ſi metropolitanus facere neglexerit, licentiam habeant epiſcopi in ſua eccleſia œconomum ordinare. & econuerſo. idem ſeruandum eſt in monaſterijs.

καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις· ἕκαστον γὰρ ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῆς ἑαυτοῦ παροικίας, διοικεῖν τε κατὰ τὴν ἑκάστῳ ἐπιβάλλουσαν εὐλάβειαν, καὶ πρόνοιαν ποιεῖσθαι πάσης τῆς χώρας τῆς ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ πόλιν, ὡς καὶ χειροτονεῖν πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, καὶ μετὰ κρίσεως ἕκαστα διαλαμβάνειν. περαιτέρω δὲ μηδὲν πράττειν ἐπιχειρεῖν, δίχα τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου· μηδὲ αὐτὸν, ἄνευ τῆς τῶν λοιπῶν γνώμης.

¶ περιττὸν.

Epiſcopos, qui in vnaquaque prouincia ſunt, noſſe oportet eũ, qui metropoli præeſt, vniuerſæ quoq; prouinciæ curam ſuſcipere, eo quòd in metropoli vndiq; conueniũt omnes, quicunque negocia habent. Quapropter placuit, & honore ipſum pcellere, & reliquos epiſcopos nihil aliud† ſine ipſo facere (ſecundum veterem, qui viguit, patrum noſtrorum canonem) quàm ea ſola, quæcunque ad cuiuſq; parochiam, ſubiectaſq; parochiæ regiones pertinẽt: In cuiuſq; enim epiſcopi poteſtate eſſe propriam ipſius parochiã, vt eam adminiſt. et pro ea, quæ cuiq; conuenit, integritate, & vniuerſæ regioni, quæ ſuæ ciuitati ſubiecta eſt, pſpiciat, conſulatq; ita vt & presbyteros, diaconoſq; ordinet, & ſingula quæq; cum iudicio explicet. Præterea vero nihil quidpiam facere aggrediantur, ſine metropolitani epiſcopi, neque ipſe ſine reliquorum ſententia.

Niſi fortè epiſcopi ipſi œconomos in eccleſia ſua ordinare contẽpſerint. Vnde in ſeptima ſynodo, c. 11. legitur.

¶ Metropolitanus conſtituat œconomos, quos epiſcopus habere neglexerit. C. III.

Iuo p. 5 c. 374. Cõc. Chalced c. 26. ſupra diſt. 89 quia in quibuſdam. & inf. 16. q. 7. quoniam in quibuſdam.

CVm ſimus debitores omnes ſacras regulas cuſtodire & eam, quæ dicit in vnaquaq; eccleſia œconomos [a] eſſe debere, modis omnibus inuiolabilem cuſtodire debemus. Et, ſi quidem vnuſquiſq; metropolitanus in ſua eccleſia conſtituerit œconomum [b], bene vtique eſt. Sin autem ex auctoritate propria Cõſtãtinopoleos epiſcopis [c] licentia eſt præponendi œconomos in eius eccleſia. Similiter & metropolitanis, ſi epiſcopi, qui ſub eis ſunt nõ ſategerint œconomos ſtatuere in ſuis eccleſijs. Id ipſum autem ſeruandum eſt etiam in monaſterijs.

a ¶ Oeconomos.] Oeconomus dicitur cui res eccleſiæ gubernãda mãdatur, vt C. de ſacroſan eccle. iubemus. — *Oeconomus quid.*

b ¶ Oeconomũ.] Qui clericus erit. & de ꝓprio clero debet eſſe, 89 diſt. cap. quia & 16. q. 7 in nona actione. De hoc notaui 16. q. 7 quoniam.

c ¶ Epiſcopis.] Ergo ſicut ſuperiores inferiorum, ſic inferiores ſuperiorum ſupplent defectum, vt extra de concel. preben & eccle non vacan nulla. & 89. diſt. volumus.

Probatur illud idem exemplo Apoſtoli, qui fornicatorem Corinthum impœnitentem ſatanæ tradidit: poſtea pœnitentem eccleſiæ reconciliauit, hoc tãtum ſcribens Corinthijs in prima; & ſecunda epiſtola, vt excommunicato non communicarent, & reconciliato ſocia charitate copularentur.

1. Cor. 5. 2. Cor. 2.

PROBATVR. CASVS. Adhuc probat, quod archiepiſcopus inconſulto ſuffraganeo ſuũ poſſit parochianum abſoluere, exemplo Pauli metropolitani Corinthiorum, qui Corinthium fornicatorem tradidit ſatanæ: & poſtea reconciliauit.

d ¶ Corinthium.] Et in hoc ſupplenit negligẽtiam Apollinis, vt infra ead cap. vlt.

Sed contra probatur auctoritate multorum.

Ait enim Higinus Papa, epiſt. 1. c. 2.

SED CONTRA. Nunc probat Grat. cõtrarium ſcilicet quod metropolitanus non poteſt diſponere de negocijs epiſcoporũ ſine conſenſu ipſorũ & omnia cap. vſque ad [§. ſola.] intelliguntur de communibus negocijs vel de ſpecialibus, cum epiſcopi non ſunt negligentes, ſed diligenter agunt quæ debent. H:

& Iulius c. 4. Burc. l. 1 c 65. Iuo p. 5. cap 99. & 174.

¶ Metropolitanus ſine epiſcoporum cõſenſu, vel præſentia alicuius eorum non audiat cauſas. C. IIII.

SAl-

SAluo.] CASVS. quæſitũ fuit ab Eugenio vtrũ archiepũs poſſit cognoſcere de cauſis criminalibus epiſcoporum ſine conſenſu alio-

ſu aliorum epiſcoporum, & reſpondetur ꝙ non: ſaluo Romanæ eccleſiæ priuilegio.

a ¶ Saluo.] Debet quis ius ſuum proteſtari, ne fiat ei præiudicium. ſic 28. diſt. diaconi. & 7. q. 1 pōtifices. ff. qui bus mo. pig. vel hypo. ſol. l. ſi debitur. §. ſi venditione.

ergo in prima, ꝙ nullus primas vel metropolitanus debet ſe intromittere de ſpecialibus negocijs ſui ſuffraganei abſque eius licentia vel voluntate: qđ ſi fecerit, irritum erit quidquid fiet, & ipſe deponetur. In ſecunda parte dicitur, quod primas vel metropolitanus non debet

uo [a] in omnibus Romanæ eccleſiæ priuilegio, nullus metropolitanus abſque cęterorum omnium comprouincialium epiſcoporum inſtantia [b], aliquorum [c] audiat cauſas † [d]: quia irritæ erunt aliter actæ, quàm in cōſpectu eorum omnium vētilatæ, & ipſe, ſi fecerit, coerceatur a fratribus.

† al. cauſas eorum.

Item Anicetus Papa epiſcopis Galliæ, c. 1.

¶ De eodem. C. V.

ARchiepiſcopus [e] nihil de epiſcoporum cauſis, aut de alijs communibus, iuxta ſtatuta Apoſtolorum, abſq; cūctorū illorū agat conſilio, nec illi aſſumāt, niſi quantū ad ſuas parochias ptinet, ſine ſuo cōſēſu: qm tali gaudet concordia altiſſimus, & gloriatur in membris ſuis.

Can Apoſt. 34.

Item in eadem epiſtola, c. 3.

¶ De eodem. C. VI.

SI autem aliquis metropolitanorum inflatus fuerit, & ſine omnium comprouincialium præſentia, vel conſilio epiſcoporum, aut eorum, aut aliās cauſas, (niſi eas tātum, quæ ad propriam ſuam parochiam pertinēt) agere, aut eos grauare voluerit, ab omnibus diſtricte corrigatur, ne talia deinceps præſumere audeat. Si vero incorrigibilis, eiſque inobediens [f] apparuerit: ad hanc Apoſtolicam ſedem, cui omnia epiſcoporum iudicia referri † præcepta ſunt, eius contumacia referatur, vt vindicta de eo fiat, & cæteri timorem habeant.

Poly. l. 2. tit. 24. Burch. l. 1. c. 63. Pann. l. 4. c. 26.

† al. terminare.

Item Calixtus Papa epiſcopis Galliæ, epiſt. 2. c. 3.

¶ De eodem. C. VII.

NVllus primas, vel metropolitanus diœceſani eccleſiā vel parochiam, aut aliquem [g] de eius parochia præſumat excommunicare, vel iudicare, vel aliquid [h] agere abſque eius conſilio, vel iudicio: ſed hoc obſeruet, quod ab Apoſtolis, ac patribus, & prædeceſſoribus noſtris eſt ſtatutum, & à nobis confirmatum: id eſt, ſi quis me

Concor. Lucius epiſto. 1. c. 3. Poly. ibidem c. 6. Burc. l. 1. c. 66. Iuo p. 5. c. 100. & p. 14. c. 72. Pann. l. 4. c. 27.

ADDITIO. Ad hoc facit C. de his q ſpō. mune ſub. lib. a. li. 10. ſed ar. contra. ff. de cond. inſt. quod quis ff. de act. & oblig. obligationū. §. placet. de hoc le. & not. 28. diſt. c. 1.

b ¶ Inſtantia.] Id eſt, præſentia.

c ¶ Aliquorum.] Scilicet epiſcoporum.

d ¶ Cauſas.] Scilicet criminales, vt 3 q. 8. ſuggero. Et no. ꝙ cū cauſa eſt inter clericum & epiſcopum, quod metropolitan' in ſynodo comprouinciali tractabit cauſam. 11. q. 1. ſi clericus. niſi velis dicere, ꝙ hodie ſolus metropolitanus obtinet vicem ſynodi quantum ad illud. 18. di. c. 1. & 10. q. 3. qui 1. De hoc dixi 6 q. 2. epus.

Cum inter epiſcopū & clericum coram quo dēat tractari.

ARchiepiſcopus.] CASVS. Anicet' Papa ſtatuit vt archiepus de cauſis epiſcoporum, aut cōmunibus. i. criminalib. nihil agat ſine conſilio ſuorum ſuffraganeorum, nec epiſcopi ſine conſenſu archiepiſcopi aliquid agant, niſi quantum ad ſuas parochias pertinet.

e ¶ Archiepiſcopus.] Hoc ca. exponit præmiſſa.

SI autem.] CASVS. Quæſitum fuit ſi archiepiſcop' ſuperbe vult de cauſis criminalibus, vel ciuilibus epiſcoporū cognoſcere ſine eorū volūtate, vel eos in aliquo grauare, quid ſit faciendum. & reſpondetur, ꝙ corrigi debet à ſuffraganeis: & ſi fuerit incorrigibilis, ſignificetur Papæ, quatenus per ipſum ſic puniatur, vt cæteri timorem habeant.

f ¶ Inobediens.] Hic habemus ꝙ metropolitanus poteſt coerceri à ſuffraganeis ſic ſupra ca. ſaluo, in fin. ſimile 63. diſt. ſalonitanæ. Sed qualiter ſubditi poſſunt eum coercere? Reſpondetur reprehendere ſ. poſſunt ex charitate. 2. q. 7. præſumunt. & c. ſecuri. Iſte autem qui defert querelam ad metropolitanum, ſine appellatione patiatur diſpendium litis. arg. in auth. coll 3 de defen ciu. circa medium §. non habente in fin. hoc ideo quia traxit aduerſarium ſuum ad alienum iudicem, vt 11. q. 1 inoliſa lo.

Metropolitanus à ſuffraganeis reprehēdi poteſt.

ſ Dic ꝙ eſt triplex reprehenſio, vt no ſup. 21. d. nolite. in fi.

NVllus.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. Prima pars loquitur de ſpecialibus negocijs ſuffraganeorum. Secunda pars de communibus. Dicitur bet agere cauſas criminales, vel communia negocia ſine conſenſu epiſcoporum, nec ipſi ſine conſenſu metropolitani vel primatis debent aliquid agere, niſi de his quæ pertinet ad propriam parochiam, vt omnia concorditer fiant. Secunda pars incipit ibi, [Sed quidquid.]

g ¶ Aliquem.] Licet non poſſit iudicare de eccleſia ſuffraganei, poteſt tamen de epiſcopo iudicare. 11. q. 1. ſi clericus. Et ſic fallit illa regula. Si vinco vincentem te, multo fortius vinco te. ff. de diuer. & tempor. præſcrip. de acceſſionibus. §. 1. Item fallit. ff. qui potio. in pigno. habean. Claudius, etiam libertus liberti mei, non meus libertus. vt ff. de verb. ſignifi. Modeſtinus. & non omnes quæ ſunt cum ſorore mea, ſorores meæ ſunt. 81. diſtin. legitur.

Si vinco vincentē te, vinco te, fallit.

h ¶ Vel aliquid.] Ergo nec abſoluere poteſt excommunicatum a ſuffraganeo ſuo. extra de ſent. exc. per tuas. epiſcopus tamen abſoluere poteſt excommunicatum ab archidiacono. quia archidiaconus eſt vicarius epiſcopi,

Excōicat ab epo, abſ [illegible] chieps.

epiſcopi, vt extra de off. Arch. cap. 1. ſed epiſcopus non eſt archiepiſcopi vicarius. Quid de hoc iuris ſit, dixi 65. d. perlectis.

a ¶ Irritum.] i. irritandum ſi dicas quòd habet iuriſdictionem ordinariam prouinciæ. ſed ſi ſiet proprie, tunc erit

effet ibi principiũ capituli, vt dicit Hug. Dicit ergo Beda exponẽs verba Ioannis, & dicit ꝙ Io ſcribit illc epiſcopo de cuius manu Ioannes requirebat peccata ſubditorum eius, vt eſſet diligens: ne ſine eius conſilio de ſuis ſubditis iudicaret, niſi eſſet negligens.

Anſ. l. 3. c. 88.

tropolitanus epiſcopus (niſi quo ad ſuam ſolũmodo propriam pertinet parochiam) ſine conſilio, & voluntate omnium comprouincialium epiſcoporum extra aliquid agere tentauerit; gradus ſui periculo ſubiacebit, & quod egerit, irritum [a] habeatur, & vacuum. Sed quidquid de prouincialium coepiſcoporum cauſis, eorumque eccleſiarũ, & clericorum, atque ſæcularium neceſſitatibus agere, aut diſponere neceſſe fuerit, hoc communi † conſenſu comprouincialium agatur pontificum; nec aliquo dominationis faſtu, ſed humillima atque concordi adminiſtratione, ſicut Dominus ait: [Non veni miniſtrari, ſed miniſtrare & alibi: [Qui maior eſt veſtrum, erit miniſter veſter.] Similiter, & ipſi comprouinciales epiſcopi cuncta cũ eius conſilio (niſi quantum ad parochias proprias pertinet agant, iuxta ſanctorum conſtituta patrum. *& infra.*

† *al. cum omnium.*

Matth. 20.
Matth. 23.

¶ Vt vno animo, vno ore concorditer ſancta glorificetur Trinitas in ſæcula.

Item Nicolaus Papa Rodulpho Bituricenſi archiepiſcopo.

¶ In ſuffraganei parochia nihil abſque eius conſilio metropolitanus agat. C. VIII.

Conqueſtus eſt Apoſtolatui noſtro frater noſter Sigedodus archiepiſcopus [b] Narbonenſis, quòd clericos ſuos eo inuito ad iudicium tuũ venire compellas, & de reb. ad eccleſiã ſuam pertinentibus, eo inconſulto, quaſi iure patriarchatus tui diſponas: cũ hoc nec antiquitas (cui patres ſanxerunt reuerẽtiã) habeat; & auctoritas ſacrorum canonum penitus interdicat: niſi forte pro cauſis, quæ apud ſe terminare non poſſunt: ad te quaſi ad patriarcham ſuum prouocauerint [c]; vel ſi epiſcopus ſuus deceſſerit; res eccleſiæ ſuæ iudicio tuo [d] diſpenſare voluerint. Primates enim, vel patriarchas nihil priuilegij habere prę cęteris epiſcopis, niſi quãtum ſacri canones [e] cõcedunt, & priſca cõſuetudo [f] illis antiquitus contulit, definimus: ita vt ſecundum Nicænas regulas ſua priuilegia ſeruentur eccleſijs: præterquam ſi Apoſtolica ſedes ali-

Iuo p. 5. c. 56.
Pann. l. 4. c. 29.

b ¶ Archieps.] Hic patet quòd archiepiſcopi ſubſunt primatibus & patriarchis, vt 21. diſtinct. cap. 1. & 65. diſtin. de perſona. 17. diſtinct. multis.

Archiepiſcopi ſubsũt patriarchis.

c ¶ Prouocauerint.] Hic patet ꝙ nec archieps, nec primas poteſt cognoſcere de cauſis ſubditorum epiſcoporum, niſi ꝑ appellationẽ deuoluantur ad ipſum. 11. q. 1 peruenit & ext. de off. deleg. cũ non ignoretis. Idem dico in legato Papę, vt dixi 2. q. 6 ca. 3 præter hoc caſus eſt alter 12. d. de his. itẽ cũ ſ, abſolutus ab archiepiſcopo non vult parere epiſcopo. extra de off. ord. ad reprimendam. Item cum eſt cauſa inter epiſcopum & clericum. 11. q. 1. ſi clericus. & ſu. 9. quæſt. 2. capit. 2. & hoc cum epiſcopus eſt reus. ſed ſi eſt actor, nõ videtur, ꝙ archiepiſcopus ſit iudex rei, vt ex. de off. ord. paſtoralis. Item cum epiſcopus non vult abſoluere excõmunicatum, vt extra de appellat. quã frõte. Item cum archiepiſcopus prouinciã viſitat. extra de præſcript. cũ ex officij. ſed illud nõ dico eſſe generale, niſi vt dixi ſup. ca. quæſtio 2. nullus primas. Item cum euidens eſt ſententiam epiſcopi iniuſtam eſſe. extra de appel. ſolicitudinẽ.

Archieps de cauſis ſubditorũ epi cognoſcere nõ poteſt.

ſ Illud, itẽ, reſpicit textũ. nã in iſto caſu ſequentibus archiepiſcopus eſt iudex competens.

erit hic arg. ꝙ metropolitanus non habet iuriſdictionẽ ordinariam totius prouinciæ. Quid iuris ſit de hoc, notaui ſup. c 2.

Conqueſtus eſt] CASVS. Archiepiſcopus Narbonenſis conquerebatur de Rodulpho patriarcha Bituricen qui erat ſuus patriarcha, ꝙ ipſe compellebat clericos ſuos eo inuito ad ſuum iudicium venire; & res ad ſuam eccleſiam pertinentes eo inconſulto diſponebat. præcipit ergo ſibi Nicolaus, vt de cætero hoc nõ faciat, niſi fuerit ad ipſum appellatum: vel niſi mortuo epiſcopo clerici voluerint res eccleſiæ diſpenſari per ipſum: quia primates nil priuilegij ſuper epiſcopos habẽt, niſi quantum canones concedunt, vel cõſuetudo antiqua: vel niſi Romana eccleſia aliquem voluerit ſuo priuilegio decorare. [Epiſcopo ſcribit.] hæc ſunt verba Bedæ. [Et angelo Epheſi,] &c ſunt verba Ioannis. Vñ melius

d ¶ Iudicio tuo.] Aliter enim non poteſt. 12. quæſt. non liceat.

e ¶ Canones.] Sic 18. q. 2. hoc tantum.

f ¶ Conſuetudo.] Ergo ratione conſuetudinis poteſt aliquid peti, vt 18. q. 2. ſeruitiũ. ff. de pub. & vect. licitatio. § earum. ff. communia prædi. venditor. Arg. contra. 10. quæſtio. tertia quia. Item ratione diuturnitatis ꝓbatur negatiua: quia aliter non probatur ff. de prob. ſi arbiter. Item diuturnitas conſtituit ius. ff de aqua quo. & æſti. l. hoc iure § aquæ. extra de his. de quæ fi. à præl. ſi cõlen. cap. ca noſcitur & argum. 8. quæſtio. 6 hoc quippe. Item cõſuetudo dat iuriſdictionem, vt C. de eman. li. l. vlt. & extra de arb. dilecti. Item cõſuetudo dat priuilegium 2, vt hic, & 62. diſtinct quia. Arg. contra. 93. diſtinct. illud 100. diſtinct. cõtra morem. hoc proſecutus ſum ſup. diſ. 8. ſ multa.

Conſuetudo multa tribuit.

2 Alias conſuetudo parificatur priuilegio ext. de iu. nouit. vbi de hoc.

a ¶Speciali.] Ergo Papa intotum poteſt auferre priuilegium vni eccleſiæ, & alij concedere, vt 16.q.1. frater noſter.
b ¶Et angelo.] Hæc ſunt verba Ioa. in Apoc. & deberet eſſe initium cap.
c Epiſcopo. Hæc ſunt verba Bedæ.
SOLA. CASVS. Hactenus oſtenſum eſt ꝙ archiepi & primates ſubiectos ſuffraganeorũ ſuorum iudicare nõ poſſunt illis inconſultis, niſi in caſibus cõceſſis. ne autem credatur idem eſſe in Papa, dicit nũc aliud eſſe in eo. Sola enim Ro. eccleſ. poteſt de oĩbus iudicare: ſed nullus de ea poteſt iudicare: & ad hoc inducitur. c. ſeq.
PAtet] CASVS. Dr̃ in hoc ca. ꝙ nullus dẽt tractare, vel iudicare de iudicio ſe. Apoſ. quia ſirmũ debet eſſe quod ipſa iudicat. Et hoc probat Nicola⁹ duobus exemplis. ſ. Inn. & Gelaſij.
d ¶Patet.] Ab hoc loco vſq. in finẽ agitur de excellẽtia Papę, & omnia c quaſi idem dicunt.
e ¶Iudicare.] Nam talis crimen ſacrilegij incurrit, vt 17.q.4.§. qui autem.
f ¶Innocẽtius.] Familiaris eſt hęc probatio, ꝙ vnus Papa inducit alium in teſtem: ſed hoc iõ, qa de ipſorum teſtimonio nõ eſt dubitandũ 1: ſicut Dñs mala Sodomę per angelos probauit. 2. q. 1. Deus.
Papa Papam inducit in teſtem.
1 Ad hoc, 8. q. 1. talia.
g ¶Intulit] Qui manus intulit ꝑpoſito, vel cõtumax eſt erga ducem, vel præfectum, capite punitur. ff. de re. mil. l. omne. §. 1. & 2. irreuerens miles, & cõtume'ia parentis capite punitur 86. d. non ſatis in fine.
FVit] CASVS. Dr̃ in hoc c. ꝙ ſemper fuit licentia ſedi Apo. iniuſte damnatos, vel excommunicatos reſtituere: & eos qui iniuſte damnãt, vel excommunicant punire.
h ¶iniuſte. ¶Et infra 35. q. 9. Gregorius.
ANtiquis.] CASVS. In regulis antiquis fuit conſtitutum, vt ſiue in prouincia remota ſiue in vicina quis appellet in cauſa ciuili, vel criminali, nihil debeat innouari antequam cauſa ad Apoſtolicum deferatur.

quam eccleſiam, vel ipſius rectorem quolibet ſpeciali [a] priuilegio decreuerit honorare.

Item Beda ſuper Apocalypſim, [*& Angelo* [b] *eccleſia Epheſi ſcribe.*] — Glo. ordi ad eum locum Apoc. 2.

¶De eodem. C. IX.

EPiſcopo [c] ſcribit, de cuius manu peccata ſubditorum requirit: ne ſine eius conſenſu ſubditos iudicare debeat.

¶*In gloſſa ordinaria ſic legitur,* Et angelo,] ideſt epiſcopo ſcribit: de manu cuius peccata ſubditorum requirit, & ſine cuius cõſenſu ſubditos iudicare nõ prę́ſumit ipſe Ioannes.

Sola enim Romana eccleſia ſua auctoritate valet iudicare de omnib. de ea vero nulli iudicare permittitur.

Vnde Nicolaus Papa ad Michaelem imperatorem in epiſtola, cuius initium [*Propoſueramus.*]

¶Apoſtolicæ ſedis iudicium a nemine eſt retractandum. C. X.

PAtet [d] profecto ſedis Apoſtolicæ (cuius auctoritate maior non eſt) iudicium a nemine fore retractandũ: neque cuiquam de eius licere iudicare [e] iudicio: iuxta quod Innocẽtius [a] [f] Papa Ruffo, & cęteris epiſcopis per Theſſaliam conſtitutis ſcribens ait: [Nemo vnquam Apoſtolico culmini (de cuius iudicio non licet retractare) manus obuias audacter intulit [g]: nemo in hoc rebellis extitit, niſi qui de ſe voluit iudicari] & beatus Papa Gelaſius. [Nec de eius iudicio: (ideſt Romanæ (eccleſiæ) canones vnquam prę́ceperunt iudicari: ſententiamque illius conſtiauerunt nõ oportere diſſolui: cuius potius ſequenda decreta mandarunt.] — Anſ. l. 1. c. 75. Iuo p. 5. ca. 9. Pann. l. 4. c. 11. inf. eac ipſi ſunt. §. nec de eius.

¶*Caput hoc apud cæteros etiam collectores, multis verbis omiſſis in ſummam quandam redactum eſt.*

a ¶Innocentius.] *In epiſtola Nicolai. & apud reliquos collectores eſt,* Bonifacius. *Verum neque in Bonifacij, neque in Innocentij epiſtolis inuentum eſt quod hic affertur. In ea vero epiſtola Nicolaus refert etiam alia quadam ex epiſtola Bonifacij ad epiſcopos per Theſſaliam.*

Item Athanaſius patriarcha Papæ Fœlici II. — In tomis conc.

¶Ab alijs damnatos, vel excommunicatos Aopſtolica ſoluit auctoritas. C. XI.

FVit ſemper veſtrę ſanctę Apoſtolicę ſedi licentia iniuſte [h] damnatos, vel excommunicatos poteſtatiue ſua auctoritate reſtituere, & ſua eis omnia reddere, & illos, qui eos condemnauerunt, aut excommunicauerunt, Apoſtolico punire priuilegio: ſicut etiam noſtris, & anterioribus cognouimus actum temporibus. — Iuo p. 5. c. 13. Iuo ibidem.

Item ibidem paulo inferius.

¶De eodem. C. XII.

ANtiquis regulis ſancitum † eſt, vt quid- — † *al. cenſitum.*

tur, vt per ipſum ſententia confirmetur, vel infirmetur. Seq. cap. patet.

a ¶ Vt quidquid.] Id eſt, vt ſi appellatur Romam, vel à remotis, vel a vicinis partibus: nil attentaretur ante ſententiam Papæ, ſupra, diſt. 17. multis.

b ¶ NEmo.] Niſi ſe alicuius iudicio ſubmittat, vt 2. q. 7. nos ſi. & in cauſa hæreſis. 40. diſt. ſi Papa. & cum ſubmittit ſe confeſſori ſuo, tenetur ei parere: & ligabit eum ſententia illius. Arg. contra eſt quod dicitur de dedicatione eccleſiarum, extra de pœn. & remiſ. quod autem. Item cum Papa peccat, poteſt eius peccatum etiam eccleſiæ denunciari ſecundum admonitionem Euangelij, vt ſu. 2. q. 1. ſi peccauerit. hoc determinatur 40. diſt. ſi Papa.

Papa confeſſori ſuo parere debet.

b ¶ Nequid[a] (quamuis in remotis, aut in longinquo poſitis prouincijs) ſuper epiſcoporum querelis, aut accuſationibus ageretur, non prius tractandum, vel accipiendum eſſet, quam ad notitiam almæ ſedis veſtræ fuiſſet deductũ, vt huius auctoritate iuxta quod α fuiſſet faciendũ, pronunciatio infirmaretur; aut firmaretur.

α ¶ Iuxta quod.] *Iuo legit.* iuxta quod fuiſſet pronũciatio, infirmaretur, aut firmaretur, *In corpore cõciliorum*, iuſta quæ fuiſſet pronunciatio, &c.

Item Innocentius Papa.

Silueſter in conc. Romano, c. 20.

¶ Prima ſedes nullius iudicio ſubiaceat. C. XIII.

Poly l. 1. tit. 16. Deuſdedit. p. 1. Anſ. l. 1. c. 19. & l. 4. c. 39. Pann. l. 4. c. 5.

NEmo[β] iudicabit primam ſedem iuſtitiam temperare deſiderantem β. Neq; enim ab Auguſto, neque ab omni clero,[c] neque à regibus, neq; à populo iudex iudicabitur.

¶ *In omnibus vetuſtis Gratiani exẽplaribus citatur ex Innocentio. Sed fere eadẽ habentur in concilio Romano ſub Sylueſtro, cap. 20. & ex ipſo citant indicati collectores.*

β ¶ Iuſtitiam temperare deſiderantem.] *Sic etiam in Pãnormia ex Sylueſtro. Sed in vulgata cõcilij editione eſt*, quoniã omnes ſedes a prima ſede iuſtitiam deſiderant temperari.

Item Symmachus Papa.

In lib. Ennodij.

¶ De eodem. C. XIIII.

Poly. ibidem. Anſ. l. 1. c. 24. Iuo p. 5. c. 10. Pann. l. 4. c. 8.

ALiorum hominum cauſas Deus voluit homines terminare; ſed ſedis iſtius præſulis† ſuo ſine quæſtione reſeruauit arbitrio. Voluit B. Petri Apoſtoli ſucceſſores cœlo tantum debere innocẽtiam, & ſubtiliſſimi diſcuſſoris indagini inuiolatam exhibere conſcientiam. Nolite æſtimare eas animas inquiſitionis† non habere formidinem[d], quas Deus præ cæteris ſuo reſeruauit examini. Nõ habet apud illum reus de allegationis nitore ſubſidium, quando ipſorum factorum vtitur eo teſte, quo iudice. Dicas forſitan, omnium animarum talis erit in illa diſceptatione conditio: replicabo[e], vni dictum: [Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam: & quæcũque ſolueris ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlis.] Et rurſus ſanctorum[f] voce patet, Pontificum dignitatem ſedis eius, factam toto orbe venerabilem: dũ illi, quidquid fidelium eſt vbique, ſubmittitur: dum totius corporis caput eſſe deſignatur. De hac mihi videtur dictum per prophetam[g]: [Si hæc humiliatur[h], ad cuius cõfugietis auxilium? & vbi relinquetis gloriam veſtram?]

† al. præſulum.

† al. de inquiſitoribus.

Matth. 16.

Eſa. 10.

Item Anterus Papa ad epiſcopos prouinciarum Baticæ, & Toletanæ.

c ¶ Neque ab omni clero.] Arg. quod concilium non põt Papam iudicare, vt extra de elec. ſignificaſti. vnde ſi totus mundus ſententiaret in aliquo negocio contra Papam, videtur quod ſententiæ Papæ ſtandum eſſet, vt 24. q. 1. hæc eſt fides. Arg. contra: quia orbis maior eſt vrbe. 93. diſt. legimus.

ALiorum.] CASVS Quæſitum fuit a Symmacho vtrũ cauſa ſedis apoſt. poſſit ab homine iudicari. Qui reſpondet dicens quod Deus aliorum cauſas voluit per homines terminari: ſed Romanum Pontificem ſuo examini reſeruauit: apud quem non habebit aliquis de allegationis nitore ſubſidium: quia idem ſcilicet Deus erit iudex & teſtis, ſed alij omnes a Papa iudicantur, cui per Petrum datæ ſunt claues ligandi, & ſoluendi: cum ipſe ſit caput omnium, & auxilium omnium, ut dicitur per Eſaiam prophetam. Seq; duo capitu. plana ſunt.

d ¶ Formidinem.] Immo ſine venia debet puniri, ſicut diabolus, qui maximus cõparatione aliorum creatus eſt, vt inf. de pœn. diſtin. 2. principium.

Papa delinquens dẽt ſine venia puniri.

e ¶ Replicabo.] Hoc eſt dicere, cum ipſe ſit maior omnibus. grauius punitur cum peccat. 11. quæſtio. 3. præcipuè.

f ¶ Sanctorum.] Id eſt, in ſanctis cõcilijs confirmantur.

i De iſta hẽ ſu. 32. diſt. §. ecce 2. q. 7. §. de his ẽt. 24. q. 1. quia i qua ſignificabit ſedes Romana.

g ¶ Prophetã.] Eſaiã.

h ¶ Si hæc humiliatur.] De archa fœde-

ris

ris loquitur propheta quam Iudæi ferebant ad bella.

a ¶ Acta. ¶ Corrumpunt. ſup. 6 q. 1. ex merito, &c. deteriores.

b ¶ Ipſi ſunt canones]Sicut Imperator eſt lex animata in terris, vt in auth. de conſulibus, in fi. coll. 4

Cuncta.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod eccleſia Romana de omnib. iudicat; ipſa vero à nemine iudicatur. Itē quod ad Papā de omni parte mundi appellatur: ab eo vero nullus appellat. In ſecunda parte dicitur, quod eccleſia Romana ſemper habuit poteſtatem, & habebit quoſlibet abſoluere, & damnare nul la ſynodo congregata. Secunda pars incipit ibi, [Sed nec illa.] Sequ c. planum eſt.

c ¶ De qualibet]Ergo a legato appellatur, vt extra de ſen & re iudic. c. vlt. & extr. de of. leg. licet. Sed nūquid à laico appellatur ad Papam? Non, niſi in his quæ ſpectant ad iuriſdictionem eccleſiæ, vt ext. de app. ſi duobus.

d ¶ Nemo.] A principe enim & à ſenatu appellari non valet, vt ff. à quibus ap non li. l. 1.

Fratres.] CASVS. Epiſcopi Hiſpaniæ auctoritate regū quoſdam iniuſte dānauerant, quos Sixtus Papa reſtituit, & præcepit epiſcopis, vt omnia eis integre reddant. niſi ipſi & principes eorum velint ab eccleſia ſeparari.

Nunc

¶ De eodem. C. XV.

Facta ſubditorum iudicantur à nobis: noſtra vero iudicat Deus. *& infra.* ¶ Deteriores ſunt qui vitam, moreſque bonorum corrumpunt[a], his, qui ſubſtantias aliorum prædiaque diripiunt.

Poly ibidem. Anſ. l. 1. c. 53. ſup. q. 6. q. 1. c. ex merito, cum ſeq.

Item Gelaſius Papa ad Fauſtum legatum.

Nicolaus ad Michaelem. epiſ. 7.

¶ De eodem. C. XVI.

Ipſi ſūt canones[b], qui appellationes totius eccleſiæ ad huius ſedis examen voluere deferri. Ab ipſa vero nuſquam prorſus appellari debere ſanxerunt: ac per hoc illam de tota eccleſia iudicare; ipſam ad nullius commeare iudicium: nec de eius vnquam præceperūt iudicio iudicari, ſententiamque illius conſtituerunt non oportere diſſolui, cuius potius decreta ſequenda mandarunt.

Anſ. l. 2. c. 56. Iuo p. 5. c. 9.

Sup. c. pater in fi.

Idem omnibus epiſcopis.

¶ De eodem. C. XVII.

Cuncta per mūdum nouit eccleſia, quòd ſacroſancta Romana eccleſia fas de omnibus habeat iudicandi: neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio. Si quidē ad illam de qualibet[c] mundi parte appellandum eſt: ab illa autem nemo[d] eſt appellare permiſſus. ¶ Sed nec illa præterimus, quòd Apoſtolica ſedes ſine vlla ſynodo præcedente: & ſoluendi, quos ſynodus inique damnauerat, damnandi, nulla exiſtente ſynodo quos oportuit, habuit facultatem: & hoc nimirum pro ſuo principatu, quem beatus Petrus apoſtolus Domini voce & tenuit ſemper, & tenebit.

In epi. ad epos per Dardaniam conſtitutos. Poly. l. 1. tit. 8. Anſ. l. 1. c. 47. & l. 2. cap. 16. & 24. Pann. l. 4. c. 9.

¶ Omnia, quæ in hoc capite leguntur, habētur in epiſtola Gelaſij ad epiſcopos per Dardaniā, ſed non eodem ordine compoſita. Caput autem ſequens, in quo multa huius ipſius capitis verba continentur, in eadem epiſtola eodem prorſus modo habetur. Itaq; fieri poteſt, ex alia epiſtola caput hoc ſumptum ſit, quæ non extat: aut Gratianus hæc duo tanquam diuerſa capitula referat, quòd apud antiquiores etiam collectores diſtincta repererit. in epiſtola etiam Nicolai ad epiſcopos Galliæ, quæ nuper eſt impreſſa in appendice bibliothecæ, hoc citatur ex Gelaſio.

Idem epiſcopis per Dardaniam conſtitutis.

¶ De eodem. C. XVIII.

Cuncta per mundū nouit eccleſia, quoniam quorumlibet ſententijs ligata Pontificum, ſedes beati Petri apoſtoli ius habeat reſoluendi; vt pote, quæ de omni eccleſia fas habeat iudicandi, &c.

Item Xixtus Papa ſecundus Hiſpanorum epiſcopis, epiſt. ſecunda, c. 4.

¶ De eodem. C. XIX.

Fratres, quos timore terreno iniuſte damnaſtis, ſcitote à nobis iuſte eſſe reſtitutos: quibus ex ſancti Petri & Apoſtolica auctoritate omnia, quæ eis ablata ſunt, integerrime reddi præcipimus, ſi non vultis & vos, & principes veſtri à collegio noſtro, & membris eccleſiæ ſeparari.

Anſ. l. 2 c. 25. Poly. l. 1. titu. 8. Burc. l. 1. c. 192. Iuo p. 5. c. 247.

Item Stephanus epiſcopus Gualberto Patriarchæ.

NVnc vero.] CASVS. Gualbertus patriarcha antiſtitem Cumenſis eccleſiæ conſecrare nolebat. ſed Stephanus ſcripſit ei, vt eum conſecraret, & quia eum adhuc non conſecrabat, iterum ſcribit ei præcipiens, vt eum debeat conſecrare: & ſi non fecerit dicit, quod ſi Romam venerit, conſecrabit eum.

a ¶ Priuilegium] Reſcriptum Apoſtolicum ſic interpretaberis, vt nulli afferat præiudicium, vt hic. & extra de conſuet. cum olim, in fi. 63. diſt. quanto. ſic 99. diſt. ecce C. de emanc. nec auus[1]

[1] Ad idem 15. diſt. c. 1. in fi. vbi de hoc. & 25. q. 2 ſeruatis. in princ. ibi videas.

PEr principalem] CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd Apoſtolicus habet poteſtatẽ de qualibet parte mundi monachos, vel clericos ſæculares ad ſe vocare, & opportunitatibus exigentibus inuitare ad ordinem, vel dignitatem, vel officium aliquod.

b ¶ Per principalem.] Hoc c. eſt ſ 1. q. 1. c. per principalem, poſt principium.

c ¶ Ad nos.] Sicut Papa priuat aliquem clerico ſuo, eadem ratione poteſt Imperator aliquem priuare ſeruo ſuo, C. quib. ex cau. ſerui. pro præ. liber. accip. l. 1. Item alicui poteſt rem ſuam auferre vt C. de quadri. præſ. bene. Similiter auferre poteſt & Papa beneficium. 19. diſt. in memoriã. Itẽ poteſt alicui auferre ius pręſentãdi, etiam legatus Papæ, vt extra de offi. leg. dilectus. & extra de conceſſ. præb. & ecc. non vacan. quia diuerſitatem. & epiſcopum deponere. Sed nunquid omnes ſimul? Non, quia ſic vniuerſam eccleſiam turbaret, quod eſſe non debet. 1. q. 7. & ſi illa.

Beneficium poteſt auferre Papa.

¶Cuiuslibet eccleſiæ clericos Papa valet ordinare. C. XX.

Anſel. lib. 6. c. 31. Iuo par. 5. c. 13.

NVnc vero iterato tibi ſcribimus, nolentes alicuius eccleſiæ priuilegium [a] infringere, licet Apoſtolica prærogatiua poſſimus de qualibet eccleſia clericum ordinare: deſine iam cuiuſpiam zelo Cumenſis [a] eccleſiæ antiſtitem protelare? quia ſi protelaueris, & eum conſecrare iam toties monitus non maturaueris; proculdubio ad nos veniens, conſecratus abibit.

a ¶ Cumenſis.] *Sic etiam Anſelmus, ſed apud Iuonem plenius,* Deſine iam cuiuſpiam zelo electum à clero, & expetitum à populo Lintuardum Cumenſi eccleſiæ antiſtitem protelare.

Item Nicolaus Papa Michaeli Imperatori in epiſtola, cuius initium [Propoſueramus]

¶ De eodem. C. XXI.

ſupra 1. q. 1. Anſel. lib. 1. c. 72. & lib. 2. c. 14.

PEr principalem [b] Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, de qua ſupra partim expoſuimus, poteſtatem, ius habemus, non ſolum monachos, verum etiam quoſlibet clericos de quacunque diœceſi, cum neceſſe fuerit, ad nos [c] conuocare: atque eccleſiaſticis exigentibus opportunitatibus inuitare.

Sed aliud eſt, quod ex temeritate aſſumitur præſumptionis: aliud quod ex neceſſitate geritur charitatis. Cum ſuffraganei archiepiſcoporum ſubditis ſuis ad malum fauere cœperint, atque circa eorum correctiones, negligentes [d] extiterint; tunc licet metropolitanis præter illorum voluntatem; & ligandos damnare, & reconciliandos abſoluere. Cum vero epiſcopi zelo diuinæ charitatis accenſi, bonos verbo & exemplo ædificant & malorum vitia aſpera increpatione redarguunt: abſque talium conſilio non licet metropolitanis in eorum parochia aliquid agere, vel diſponere. Vnde in fine capituli Martini Papæ non ſimpliciter dictum eſt [nihil agat.] ſed cũ determinatione, [nil præſumptiue aſſumat abſque eorum conſilio,] vt vitium præſumptionis videatur improbatum, non officium charitatis. Sic & Apoſtolus quia Corinthios vidit negligenter circa correctionem fornicatoris, ſua auctoritate illum dãnauit. Ioannes vero, quia epiſcopum Epheſiorum vidit paratum ad corrigenda vitia ſubditorum, ſine eius auctoritate illos corrigere noluit: ſed illum tantum de eorum correctione admonuit.

ſup. ead. per ſingulas 1.

ſup. cum ſimus, §. probatur.

ſup. epiſcopi.

SED ALIVD CASVS. Supra probauit Gratianus, quòd archiepiſcopus poteſt iudicare parochianũ ſui ſuffraganei eo inconſulto: poſtea probauit contrarium. Nunc autẽ ſoluit dicens, ꝙ quando ſuffraganei fauent ſubditis ſuis ad malũ, & circa eos ſunt negligẽtes in corrigendo, poteſt tunc archiepiſcopus ſoluere, vel ligare inuitis ſuffraganeis. quando vero ſunt ſoliciti circa ſubiectos, non poteſt tũc eis inconſultis. Et hanc ſolutionem probat auctoritate Martini, & duobus exẽplis, ſcilicet Pauli, & Ioannis.

d ¶ Negligẽtes.] Magiſter dicit, ꝙ quam cito negligẽs eſt prælatus in corrigendo, ſine omni admonitione auferetur ei iudicium,[a] vel iuriſdictio ſic ſupra ead. cũ ſimus. ſic extra, de acc. ſicut olim. & ex eo. quòd non vult iudex procedere, videtur quod ſtatim expirauit ſua poteſtas, vt extra de offic. deleg. cum ſuper. & C. de appell. ex eo & C. de offi. præfec. Orien. ſi quos. & extra de foro compet. ex tranſmiſſa. Argum. contra ſupra ead. nunc vero. & extra de ſtatu monach. in ſingulis.

Prælato negligenti auferatur iuriſdictio.

a Sed H. ĩtelligit poſt admonitionẽ.

Quidam

CAVSA DECIMA.

QVidam laicus [a] baſilicā à ſe factam à diœceſana lege ſegregare quærit: epiſcopus eccleſiam cum omni dote ſua ad ſuam diſpoſitionem pertinere contendit: tandem euincit epiſcopus, & per parochias militib. comitatus crudeliter deſæuit: quæ eccleſiæ ſunt, tanquam ſibi debita, vſurpare contendit.

1 Modo primum quæritur, an baſilica cum omni dote ſua ad epiſcopi ordinationem pertineat.

2 Secundo, an res eccleſiarum epiſcopis vſurpare liceat.

3 Tertio, quid nomine cathedratici a ſuis ſacerdotibus exigere valeat.

QVÆSTIO PRIMA.

DE prima quæſtione ſic definitur in concilio Ilerdenſi, c.3.

¶Baſilica, quæ conſecratur, à diœceſana lege non ſegregatur. C. I.

SI ex laicis quiſpiam à ſe factam baſilicam conſecrare deſiderat; nequaquam eam ſub monaſterij [b] ſpecie vbi congregatio [c] non colligitur ✠; à diœceſana lege audeat ſegregare.

¶ ✠ Colligitur.] *In concilio impreſſo, ac manuſcripto ſequitur.* vel regula ab epiſcopo non conſtituitur.

Et in Vormac. c 6. & 55. & in Moguntino ſub Arnulpho, cap.4.

Item ex concilio Toletano 3. c.19.

¶Eccleſiæ cum dotibus ſuis in epiſcopi poteſtate conſiſtant. C. II.

In Troſl. c.6. Burch. l.3.c.20. Iuo p.3.c.23. Pann. l 2.c.12.

SIc, quidam contra omnem † auctoritatem eccleſias,

† al. cano num

Lex diœceſana, & iuriſdictionis in quibus conſiſtunt.

QVidam laicus] CASVS. In ſuperiori cauſa dictũ eſt quid iuris habeat archieps̃ ſuper ſuffraganeis ſuis. Nunc vero ſupponit x. cauſam, in qua oſtēdit Gratia. quid iuris habeat eps̃ in eccleſijs ſui epiſcopatus Et vt hoc competentius agat, proponit thema, de quo tres elicit quæſtiones.

a ¶Quidam laicus.] Lex diœceſana conſiſtit in recipiēdo, vel cathedraticum, vel tertiam partem decimarum, vel quartã, vel hoſpitiũ. Lex iuriſdictionis conſiſtit in cõferendo, poteſt enim cõferre ſacramenta, coercere delicta, de cauſis cognoſcere Quãdoque lex diœceſana cõprehendit etiam legem iuriſdictionis, vt extra de præſcr. auditis. quantũ ad legē iuriſdictionis ſubſunt epiſcopo, & eccleſiæ, & monaſteria omnia. 18. q.2. hoc tantum & c monaſteria. & c. cognouimus & 16. q.1. interdicimus. quantũ ad legē diœceſanam ſolę ſæculares, vt infra eo. de his, & c. antiquos. 2 q. 2 ſtatuimus. ſed regulares eccleſię, vel monaſteria nõ, vt hic & c.1. & 16. q.1. cũ pro vtilitate. & 18. q.2. quã ſit neceſſariũ cathedraticum. n. nõ ſoluunt. ſ ea q.3 inter cętera nec partē decimarũ 16. q 1 cum pro vtilitate ca. queſti & c. decimas nec ep̃m ad miſſas publicas recipiunt. 18. q 2. luminoſo. & c. dudum, præſtant tamen ſeruitium ep̃o. vel ex prima inſtitutione, vt 18. q.2. Eleutherius. vel etiã ratione viſitationis, vt extra de præſcr. cum ex officij. vel quod debetur ex conſuetudine, vt 18. q.2. ſeruitium. Capellę vero monachorum ſubſunt ep̃o quantum ad vtranque legem, 16 q 2. ſanè. & extra de priuil. cum & plantare in eccleſijs, niſi pleno iure fuerint monaſterijs collatæ. ſed hoc dicemus. 16. q.2 in princ.

DE prima quæſtione.] Hæc q. diuiditur in 4. partes, in quarum prima probat Magiſter per x aucto ꝙ eccleſia cum omnibus ſuis rebus debet eſſe ſub poteſtate epiſcopi; & de rebus eccleſiæ, ſ. decimis, & primitijs, & de talibus debet epiſcopus habere tertiã vel quartam, vel mediam ſecundum diuerſas conſuetudines. Secunda ibi, [Si autem.] Tertia ibi, [Viſitantes] Quarta ibi, [Quia ſacerdos] Ioan. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur prima qō, in qua quæritur, an eccleſia cum omni dote ſua pertineat ad diſpoſitionem epiſcopi Et eſt dicendum, ꝙ omnes eccleſię pręter monaſteria ſubſunt epiſcopo quo ad legem diœceſanam, & quo ad legem iuriſdictionis, vt infra ead. q ferè per totum. & 16 q.7. omnes baſilicæ, ſed monaſteria exempta ſunt a lege diœceſana, vt ſ. ea. c.1. & q 3. inter. & 16. q.1. cum pro vtilitate. & hoc in fauorem religionis. ſed non ſunt exēpta a lege iuriſdictionis, vt 16. q.1. interdicimus. Idem eſt de capellis monaſteriorum. Eſt autem lex diœceſana, qua eps̃ recipit cathedraticum, 1 tertiam ſ. vel quartam partem decimationum ſecundum diuerſas conſuetudines, & qua vocat clericos ad ſynodum vel exequias. Lex iuriſdictionis eſt qua epiſcopus poteſt clericos ordinare, altaria & eccleſias, & virgines cõſecrare, corrigere, ſuſpendere, cognoſcere de cauſis ciuilibus, & criminalibus, & generaliter ad ſuam iuriſdictionem pertinet omnia ſacramenta conferre.

1 Quod ne[c] præſcribit[ur] ſm id quo[d] not. 15.q.[…] quicunq; 1 gl.1.in ſ.

SI ex laicis] CASVS. Quidam laicus capellam quandam conſtruxit, & cum peteret eam conſecrari, volebat eam non ſubeſſe epiſcopo quantum ad legem diœceſanam, ſicut nec monaſteria. Quæſitum fuit in concilio Ilerden. an hoc fieri poſſet. Et reſpondetur ꝙ non, ſine voluntate epiſcopi.

b ¶Sub monaſterij] id eſt, quaſi ibi velit monaſterium conſtruere.

c ¶Vbi congregatio.] Sed quot homines faciunt collegium monachorum? R̃ñ duo, vel tres, vt ext de elec. c 1. ſm leges tres ff de verb ſ.gn Neratius. Sed decē hoīes faciunt populum, vt 36 q.3. vnio ff vi bon rapt. §. prætor §.1. & decē oues gregem, licet quatuor, vel quinque porci gregē faciant. ff de abigeis, oues. Sed duo non faciunt familiam, vt ff de verb. ſign ſi deſtillatio. in fi.

SIc quidam.] CASVS Quidam pullulabant eccleſias,

quas

 leſiæ cõ ês aliqd poſſit il- lab epiad niſtratio- ſcripere.

quas ædificauerant ſic conſecrari, vt dos earum ad epiſcopi ordinationem nõ pertineret: quare quæſitum fuit in concilio Toletano quid ſuper hoc fieri debeat. Et reſpondetur, ꝙ ſi tale quid factum eſt in præterito, corrigatur, & ſtatuitur vt de cætero non fiat: ſed omnia ſint in

libet in traditione rei ſuæ poteſt ponere legem q̃ vult. etiam cum tradit rem eccleſiæ, vt ext. de cond. app. veru. 18. q. 2. Eleutherius. Item laicus poteſt prædium dare eccleſiæ, & in eo cenſum retinere. 11. q. 1. ſi tributum 24. q. vlt. tributum. Similiter patronus pōt petere ſeruitium qđ inſtitutū eſt ſibi ab epo ante cõſecrationẽ, ext de iu pat. c. præterea. Quidã dicunt, ꝙ hic loquitur in eo caſu qñ primo dedit pure, ſed poſtea voluit adijcere conditionem, quod non licet, quia perfecta donatio non recipit conditionem, vt C de donat quæ ſub modo. l perfecta. & 32 q. vlt c. vnico. in fi. Alij dicunt, ꝙ dos eccleſiæ ſpectat ad ius publicum, vt ſu. 1 d. ius publicũ. ſed ius publicũ pacto priuatorum tolli nõ poteſt [1] ff. de pact. ius publicum ext. de ſo. comp ſi diligẽti. Tu breuiter dicas, ꝙ illud pactum eſt cõtra naturam illius contractus, & eſt contra leges. nam ſm iura, res oẽs eccleſiaſticæ ad ordinationẽ epiſcopi ſpectant, vt inf. ea nouerint aliàs ſi non obuiat honeſtati vel iuri, licite põt pactum quod approbatum eſt præmiſſis canonib. apponi, vt in præmiſſis caſibus. nã quilibet in traditione rei ſuæ poteſt apponere legem quã vult. ff. de pa l. in traditionibus.

[1] Sub. & ſic non obſtat lex prędi. in traditionib. quę loquitur qñ p pactũ iuri publico nõ derogat. arg. ff de pa. iuriſgentiũ. Arch.

quas ædificauerint, poſtulant conſecrare, vt dotem, quam eidem eccleſiæ contulerint, cenſeant ad epiſcopi ordinationem non pertinere [a]. Quod factum taliter α in præterito corrigatur, vt & in futuro ne fiat prohibeatur: ſed omnia ſecundum conſtitutionem antiquam ad epiſcopi [b] ordinationem, & poteſtatem pertineant.

α ¶ Taliter.] *Sic eſt in antiquioribus editionibus, & duobus Vaticanis conciliorum codicibus: ſed in Colonienſi quatuor tomorũ editione, & in Codice Lucenſi Regio, & in concilio Vormacienſi, & Moguntino, & in Pannormia hoc modo*, quod factum, & in præteritum diſplicet, & in futuro prohibetur.

Item ex concilio ſecundo Cabilonenſi.

¶ Eccleſiæ, & omnia iura earum ad ordinationem epiſcopi pertinent. C. III.

Burc. l. 3. c. 146. Iuo p. 3. c. 211.

DEcretum eſt, vt omnes eccleſiæ cum dotibus [c] ſuis, & decimis, & omnibus ſuis β in epiſcopi poteſtate cõſiſtant, atq; ad ordinationem ſuam ſemper pertineant.

β ¶ Suis] *In vulgatis ſequebatur*, iuribus, *quæ vox abeſt ab omnibus collatis manuſcriptis. Apud Iuonem, & Burchardum eſt*, omnibus rebus ſuis.

Item Leo Papa quartus in epiſtola ad epiſcopos Britanniæ, c. 2.

¶ Vnaquæque parochia epiſcopi prouiſione regatur: C. IIII.

REgenda eſt vnaquæque parochia ſub prouiſione, ac tuitione epiſcopi per ſacerdotes, vel cæteros clericos, quos ipſe cum Dei timore prouiderit, cui iure pertinere videtur, & circumire, vt ſibi neceſſarium viſum fuerit eccleſiaſtica vtilitate cogente.

Item ex concilio Antiocheno, c. 24.

¶ Iudicio, & poteſtate epiſcopi res eccleſiaſticæ gubernentur. C. V.

12. q. 1. præcipimus ex can. Apoſt. 41.

QVæcumque γ res eccleſiæ ſunt, conuenit cum omni diligentia, & bona fide, quæ Deo debetur, qui omnia prouidet, atque iudicat, gubernari, & diſpenſari cum iudicio, & poteſtate epiſcopi, cui totius plebis animæ [d] videntur eſſe commiſſæ.

γ ¶ Quæcunque.] *Græcè ſignificantius*, τὰ τῆς ἐκκλησίας, τῇ ἐκκλησίᾳ φυλάττεσθαι εὐλόγως ἔχειν, *ideſt*, rectè habet, quæ eccleſiæ ſunt, ipſi eccleſiæ ſeruari oportet.

Item ex concilio Toletano, 4. c. 32.

b ¶ Ad epiſcopi.] In eccleſijs autem monachorum abbati pſbyter reſpondebit in temporalib. epiſcopo in ſpiritualib. vt 16. q. 2. ſi quæ ſane, & extra de cap. mo. in eccleſijs.

DEcretum.] CASVS. Hoc c. cũ trib. ſequentib. fere eundem habent caſum, ſcilicet ꝙ eccleſiæ cum omnib. ſuis rebus debent eſſe in poteſtate epiſcopi, vt de eis diſponat & ordinet ſecundum qđ fuerit diſponendum & ordinandum, viſitando eos tempore opportuno.

in poteſtate epiſcopi.

a ¶ Non pertinere.] Hic habes, ꝙ contractus tenet, ſed pactum appoſitum in contractu contra naturam contractus non tenet ſi c extra de cond appoc. c. 1 & 16. q. 1. ſi quis laicus, & extra qui cler vel vo. inſinuante ſic inf. de conſe. diſt. 1 ſi quis baſilicam. Sed obijcitur nõne qui

c ¶ Cum dotibus.] Nihil tamen de eis diſponet citra cõſenſum prælati, vt extra de off. ord. cum ab eccleſiarũ, & inf. q 2. c pen.

QVæcunque.] ¶ Animæ.] 12. q c. præcipimus. ADDITIO. & 12. q. 2. cognouimus.

a ¶ Non

a NOuerint.] ¶Nullam.] inf.17.q.4.ſunt qui inf.16.q.7 decernimus contra. Sed ibi habent poteſtatem tantum defendendi eccleſias 1.

DE his.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod omnia bona eccleſiarum mobilia, & immobilia in epõrum poteſtate cõſiſtunt, ita quod tertia pars oblationum epo reſeruetur. Quod autẽ iuris ſit de hoc, in apparatu dicitur.

b ¶Tertia.] Alibi dr̃, quod nihil habeat a pr̃ter cathedraticũ, vt inf ea q. 3 c 1. aliàs de medietate, vt inf. c. prox. Not. ergo quod tpe primitiuo cum pauperes eſſent epi, ſtatutum fuit vt epiſcopi de epiſcopalibus eccleſijs, & omnibus bonis eccleſiæ ſumerent medietatem, vt in cap. ſeq. ſed in omnib. parochialib. eccleſijs tertiam 16 q 1 conſtitutum procedente tpe ex parochialib. tantum tertiam oblationum, & decimarum haberent. vt inf eo. 6. decreuimus. poſtmodũ quartam 12. q. 2. vobis, & c. cõceſſo. & c. quatuor. Hodie aũt nec tertiam partẽ parochialiũ habebũt niſi ad fabricã reparandã, nec illã habebũt niſi velint fabricã reparare, vt inf. q. 5. c. 1. & 3. Vel dic, quod ſm conſuetudinem iſta dantur, vt ext de ſepul certificari. hodie aũt cũ ſint diuites, nihil habebũt præter cathedraticum, vt inf q 3 c. 1. Io. parochialis eccleſia tantum habet quartã decimarũ, & eps aliã pro ſe, aliàs quartas duas retinet eps pro fabrica, & pauperib. vt 12 q. 1. concesso. & c. ſeq. de alijs redditib. nihil habet de conſuetudine generali, & præſcripta eps, licet prædicta & alia videantur dicere cõtrarium, & ita fuit ſententiatum pro epiſcopo Bononienſi contra eccleſiam S. Io. in Perſiceto, & hoc videtur expreſſum. 12. q. 2. vobis. B.

r Sub. hoc ãt dicit, quod non habẽt ptãtẽ dilapidationis. ſm L. & hic adde qđ not. 16 q. 7. piæ mẽtis in gl. vl. de cõſ. d. 1. ſi quis baſilicam.

a De hac ma. no. ex. de cẽ. cũ olim vbi Ho. de hoc notando ponit hanc ſententiã, & eã attribuit Bartol. prouin. q ita ad literam ſentit ſicut hic dicit per Bart.

vel confirmandos pueros: procurationes tamen exigebant ac ſi eccleſias viſitarent, quod ex auaritia, & negligentia procedebat, & ideo ſtatutum fuit in concilio Toletano, vt hoc de cætero non faciant epiſcopi, ſed ſollicite, & diligenter ſuos greges viſitent, cupiditatem vitantes.

¶Baſilicarum conditores in rebus eccleſiarum nullam poteſtatem ſe habere cognoſcant. C. VI.

NOuerint conditores baſilicarum, in rebus, quas eiſdem eccleſijs cõferunt, nullam [a] ſe poteſtatem habere: ſed iuxta canonum inſtituta, ſicut eccleſiam, ita & dotem eius ad ordinationem epiſcopi pertinere.

Poly l. 3. tit. 12. Burc. l. 3. c. 208 Iuo p. 3. c. 255. Pann. l. 2. c. 4.

Item, ex concilio Aurelianenſi, c. 17.

¶De eodem. C. VII.

DE his, quæ parochijs in terris, vineis, mancipijs, atque peculijs quicunq; fideles obtulerint, antiquorum canonum ſtatuta ſeruentur, vt omnia, in epiſcopi poteſtate conſiſtant: De his tamen, quæ altario acceſſerint, tertia [b] pars fideliter epiſcopis deferatur.

Poly. l. 3. tit. 12 Burc. l. 3. c. 136. Iuo p. 3 c. 202. Pann. l. 2. c. 61.

Item ex eodem. c. 16.

¶De his, quæ altario deferuntur, medietatem ſibi vendicet epiſcopus. C. VIII.

ANtiquos canones relegẽtes, priora ſtatuta credimus renouanda: vt de his, quæ in altario oblatione fidelium conferuntur, medietatem [c] ſibi epiſcopus vendicet, & medietatem ſibi diſpenſandam ſecundum gradus clerus accipiat; tam de proprijs prædijs, quàm de omni commoditate in epiſcoporum poteſtate durantibus.

Item ex concilio Toletano.

¶In libro manuſcripto priuilegiorum eccleſiæ Toletanæ refertur hac tanquam caput 13. quarti concilij Toletani: ſed in duob. ipſius exemplaribus ex Hiſpania miſſis non habetur: Burchardus, & Iuo citant ex concilio Triburienſi tempore Arnulphi regis.

¶De epiſcopis, qui diœceſim ſuam viſitare contemnunt, & ad redimendas manſiones, quæ viſitantibus debentur, clericos cogunt. C. IX.

RELata † eſt coram ſancta ſynodo querimonia plebium, quòd ſint quidam epiſcopi nolentes ad prædicandum, vel ad confirmandum ſuas per annum parochias circumire: qui tamen exigunt, vt manſiones, quibus in profectione vti debuerant, aliquo † pretio [d] redimi, & negligentiam dimittentes.

Burc l. 1. c. 229. Iuo p. 5. c. 341. † al. Delata. † al. alio.

ANtiquos] CASVS. Statutum fuit in Aurelian. concilio, vt eps habeat medietatem oblationum matricis eccleſię, & clerici eiuſdem eccleſiæ aliam medietatem habebunt. Idem eſt de fructibus prædiorum, & in omni vtilitate eccleſiæ, ita quod prædia, bona eccleſiæ in epiſcopis poteſtate conſiſtant.

c ¶Medietatem.] Secundum diſtinctionem decr. extra de teſti. requiſiſti.

REláta.] CASVS. Quidam epiſcopi negligebant ſuas parochias viſitare ſingulis annis ad prædicandum

d ¶Aliquo pretio] Si... parochiales ita ſoluerunt aliquos denarios aliquot annis, nunquid eps poſtea poteſt ad procurationẽ petendam redire? arg. quod ſic ext. de ... olim. argu. contra ff quemadmodum ſerui. amit. ſi communem, vbi dicitur, quod qui vna ſeruitute vtitur pro alia perdit primam. Sed quid ſi partem procurationis recipit aliquot annis, nunquid per partẽ intelligitur retinuiſſe totã? ... infra de pœn d. 1 vulgatis, ff. quemadmodu ſeru amit. ſi ſtillicidiũ. § vlt & l ſeq. vbi dicitur, quod per partẽ retinere totum videtur, ff de ſer ruſt præd. vna cũ via. arg. contra ext de præſcr. auditis ... de capel. mo dilectus. Breuiter rñdeas, quod in procuratione nulla currit præſcriptio. extra de præſcript. cum ex officij, vnde ſiue par-

partem ſoluerit, ſiue nihil ſemper poteſt petere procurationem, vt not. in præd. c. cum ex officij.

a ¶ Redimant.] Tamen redimi poteſt procuratio, vt infra ead. q. 3. relatum.

b ¶ Parare.] Vel præparare.

Præſcribi non poteſt procuratio.

tem fabricæ recepit. ȷ. ea. q. 3. vnio. aliter non tenetur. ſed tamen conferre debet cum alijs, vt 16. q. 1. ſi monachus, extra de ecc. ædi. de his 1

SI AVTEM. Hæc eſt ſecunda pars q. 3. in qua dicitur vt hic, & in ſeq. c. continetur. Io. de Fant.

1 De hoc no. eo. tit. c. 1 & 12. q. 2. quatuor. Archi.

Decremant [a] qui parare [b] debebant. Quæ duplex infamia, negligentiæ, & auaritiæ, ſanctę Synodo magno fuit horrori. Statuerunt itaque, ne quis vltra exerceat id cupiditatis ingenium, & vt ſolicitiores ſint epiſcopi de ſuis gregibus viſitandis.

Item ex concilio Tarraconenſi, c. 8.

¶ Annuis vicibus eccleſiæ ab epiſcopis viſitentur. C. X.

Burch. l. 3. c. 33. Iuo p. 3. c. 38.

DEcreuimus, vt antiquæ conſuetudinis ordo ſeruetur, & annuis vicibus ab epiſcopo diœceſes viſitentur, &, ſi qua fortè baſilica fuerit reperta deſtituta, ordinatori a [c] eius reparari præcipiatur: quia tertia pars ex omnibus per antiquam traditionem, vt accipiatur ab epiſcopis, nouimus eſſe ſtatutum.

a ¶ Ordinatori.] *In exemplaribus concilij impreſſis, & manuſcriptis, apud Burchardum, & Iuonem legitur,* ordinatione ipſius, *ſed ob gloſſam non eſt mutatum. Reliqua vero ex ijſdem ſunt emendata. Burchardus autem, & Iuo addunt præterea in extremo,* ex principibus nouimus ſtatutum.

2 *Si autem epiſcopus inualetudine impeditus diœceſes ſuas per ſemetipſum viſitare non poterit, viſitationis officium committat alijs.*

Vnde in concilio Toletano quarto, c. 35. legitur.

¶ Inualetudine grauatus epiſcopus, viſitationis officium alijs committat. C. XI.

Burch. l. 1. c. 87. Iuo p. 5. c. 193.

EPiſcopum per cunctas diœceſes, parochiaſq; ſuas per ſingulos annos [d] ire oportet, vt exquirat, quo vnaquæque baſilica in reparatione ſui indigeat. Quòd ſi ipſe aut languore detentus, aut alijs occupationibus implicatus, id explere nequiuerit; presbyteros probabiles, aut diaconos mittat, qui redditus baſilicarũ, & reparationes, & miniſtrantium vitam inquirant.

3 *Viſitantes autem epiſcopi, quid à clericis ſuis exquirere debeant, & quid eos docere, in concilio Bracharenſi ſecundo, c. ... ſic ſtatutum legitur.*

¶ Quæ Viſitantes epiſcopi à clericis ſuis exquirere debeant. C. XII.

Burch. l. 1. c. 85. Iuo p. 1. c. 75. & p. 5. c. 191.

PLacuit omnibus epis, vt per ſingulas eccleſias epi, & per diœceſes ambulantes primum diſcutiant clericos, quomodo ordinem baptiſmi teneant, vel Miſſarum, & qualiter quęque officia in eccleſia peragant. Et ſi rectè quidem inuenerint, Deo gratias agant: ſin autem mini-

CASVS. Supra in c. decreuimus, & c. relata. dictũ eſt, ꝙ epiſcopi debẽt ſuas parochias viſitare: ſed nunc dicit Grat. ꝙ ſi eſt valetudine impeditus, officiũ viſitationis alijs iniũgat.

EPiſcopum.] CASVS. Statutũ fuit in cõcilio Toletano, vt epiſcopi ſuas parochias viſitẽt: quod ſi non poſſunt presbyteros bonos vel diaconos mittãt q omnia diligenter inquirant, ſcilicet baſilicarum reparationem, & ſacerdotum.

d ¶ Annos.] Cũ neceſſaria cauſa ſubeſt, tunc ſingulis annis pōt viſitare, vt hic, & ȷ. ca. q. 3. cauẽdo. immo tunc quãdocunq; & quotieſcunque opus eſt, poteſt omnes eccleſias viſitare, vt extra de offi. arch. mãdamus. ſed ſi non eſt neceſſitas, de triennio in trienniũ viſitabit, vt extra de offi. arch. vt archidiaconus. vel hodie bis in anno, vt ext. de cenſi. cum venerabilis. Sed qualiter a iſtud mandatur alijs, cũ iſtud ſit offi ciũ archidiaconi, vt 25. diſt. perlectis? Sed loquit de ea viſitatione, quã habet epiſcopus in re ſua, vel ſecundum conſuetudinem loci dicitur.

Viſitatio quoties fieri debeat.

2 Iſta q̃ſtio melius eſſet gl. per ſe ſignata ſuper verbo p̃sbyteros, & ita eam ponit. Io. de Fant.

VISITANTES. Hæc eſt tertia pars quæſt. in qua dicit vt hic, & in ſeq. c. continetur Io. de Fant.

CASVS. Dictum eſt ſupra, quod epiſcopi debent eccleſias viſitare. Nunc autem dicit Gratia. quid epiſcopi debeant docere, & quid a presbyteris requirere cũ ſuas parochias viſitant.

DEcreuimus.] CASVS. Statuitur hic vt epiſcopi ſingulis annis ſuas eccleſias viſitent; & ſi qua baſilica fuerit deſtructa, præcipiatur ordinatori ſuo, vt eam debeat reparare, de omnibus autem redditibus epiſcopus tertiam tollat.

c ¶ Ordinatori.] eſt, ſacerdoti, & hoc verum eſt ſi par-

PLacuit.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dr̃, ꝙ epi ſuas parochias viſitantes prima die debent à clericis exigere, qualiter baptiſma, & Miſſam, & cætera officia peragant, & ſi bene inuenerint, Deo gratias agant: alioquin ignaros inſtruant: ordinent etiam, vt catecumeni ante xx. dies baptiſmi ad

purga-

purgationem exorciſmi veniant, in quibus diſcant: Credo in Deum. In ſecunda die debent docere laicos, vt fugiant idololatriam, & omnia mortalia crimina. & quod ſibi nolunt fieri, alijs ne faciant, vt fidem rectam teneant. & hoc facto ad alium locum pergant.

oblationes auferant, & vt eccleſię à laicis non incaſtellentur, vel in ſeruitutem redigantur.

f ¶ Oblationes.] Laici ergo poſſunt cogi ad oblationes. 16. quæſt. 1. ſtatuimus. ſicut ad decimas & primitias. 16. quæſt. 1 reuertimini.

a ¶ Ignaros.] Arg. cõtra illos qui ſtatim ſuſpendũt ſimplices ſacerdotes, vt 38. diſtin. ſedulo 1. & ca. quando. Item arg. pro illo qui cõſecutus eſt præbendã dum finxit ſe ſciolum. i. ſimulatorem ſcientiæ.

1 Ad idem 25. q. 2. in Galliarum. magis enim monendo q̃ comminando, & c. 45. diſt. licet. 1. & 2. & 44. diſt. comeſſationes. 27. q. 1. de viduis. Arch.

b ¶ Dies.] Paſchę.

c ¶ Purgationem.] Non tamẽ ſtatim purgantur vitia. ſed ſunt ſigna futuræ purgationis, infra de conſecr. diſt. 4 ſicut.

d ¶ Alia die.] ℑ ead. q. 3. contra. inter cætera. in fine. vbi dicitur, ꝙ tantum per vnam diẽ morabitur in qualibet baſilica. ſed dic quod uno die erit cũ ſacerdote, altero cum populo.

me: docere debent ignaros [a], & hoc modis omnibus pręcipere, ſicut antiqui canones iubẽt, vt ante viginti dies [b] baptiſmi, ad purgationem [c] exorciſmi concurrant catechumeni, in quibus viginti diebus omnino † catechumeni ſymbolum, quod eſt [Credo in Deum patrem omnipotentem] ſpecialiter doceantur. Poſtquam ergo in his ſuos clericos diſcuſſerint, vel docuerint epiſcopi, alia die [d], conuocata plebe ipſius eccleſiæ doceant illos, vt errores fugiant idolorum: diuerſa crimina, id eſt, homicidium, & adulteriũ, periurium, falſum teſtimonium, & reliqua peccata mortifera: quod nolunt ſibi fieri, alteri ne faciant: & vt credant reſurrectionem omnium hominum, & diem iudicij, in quo vnuſquiſque ſecundum opera ſua recepturus ſit. Et ne poſtea epiſcopus de eccleſia illa proficiſcatur ad aliam.

De conſecr. diſtin. 4. ante viginti.
† *al. omnes.*

Item Hieronymus in epiſtola ad Damaſum Papam de oblationibus altaris. — *Tomo 4.*

¶ Oblationes eccleſiæ laicis vſurpare non licet.

C. XIII. — Poly. lib. 3. tit. 9.

4 QVia ſacerdotes pro omnibus orare debent, [α] quorum eleemoſynas & oblationes accipiunt qua fronte præſumunt laici oblationes, quas Chriſtiani pro peccatis ſuis offerunt, vel comedere [e], vel alijs concedere, cum ipſi non debeãt ex officio ſuo [β] pro populo orare. Ob hoc Papa glorioſè mittere oportet illos præſumptores in excommunicationem perpetuam, vt & cæteri metum habeant, & amplius hæc in eccleſia ne fiant.

α ¶ Debent.] *In vulgatis, & in epiſtola impreſſa legitur,* ſolent: *ſed in pleriſque manuſcriptis Gratiani exemplaribus, & Polycarpo,* debent. *Sic etiam Lupus in regula Monachorum ex Hieronymi ſcriptis collecta cap. de contemplatione, oratione, & lectione.* ſacerdotes quoque pro omnibus orare debẽt, quorum eleemoſynas, oblationeſq; recipiunt.

β ¶ Ex officio ſuo.] *Hæc abſunt à pleriſque codicibus Gratiani, & epiſtola ipſa, & Polycarpo.*

QVia.] Hæc eſt quarta pars quæſtio in qua dicitur, & probatur quòd laici non debent accipere oblationes de altaribus vel crucibus, quæ deferuntur ſacerdotibus ratione officij, cum laici pro ſe vix orare poſſint. Ioann. de Fant.

CASVS. Laici in ciuitate Romana auferebant oblationes de altaribus, & comedebant. quare Damaſus Papa quęſiuit à Hieronymo quid de his deberet fieri. Et reſpõdet, quòd debent excommunicari, vt cæteri metu terreantur, quia cum non orent pro populo, oblationes populi comedere non debent.

e ¶ Comedere] Hic habes decimas appellari non ſolum ipſa iura, ſed etiam ipſos prouẽtus, & ꝙ etiam prouentus non poſſunt cõcedi laicis. argum. contra extra ne pręla vices ſuas, c. vlt. Sed dic vt dicitur 1. q. 1. ſi quis obiecerit. quod ad tempus poteſt decima laicis concedi, non tamen in perpetuum.

Item Calixtus Papa ſecundus [γ].

γ ¶ Secundus.] *Additum hoc eſt ex pleriſque vetuſtis. Neque vero primus eſſe poteſt, cuius tempore nondum Pantheon vocabatur templum Sanctæ Mariæ rotundæ. Bonifacius enim fuit, qui tempore Phocæ Imperatoris illud Beatę Mariæ, & omnibus ſanctis dicauit.*

¶ Minime auferantur à laicis oblationes altaribus, vel crucibus factæ.

C. XIIII.

SAnctorum patrũ canonibus conſona ſancientes, oblationes [f] de ſacratiſſimo & reuerẽdiſſimo altari B. Petri, & Saluatoris ſanctę Mariæ rotundę, aut alijs eccleſiarum altarib. ſiue crucibus à laicis auferri penitus interdicimus, & ſub diſtrictione [g] anathematis prohibemus, — Polyc. l. 3 tit. 9.

SAnctorum.] CASVS. Calixtus Papa duo in hoc c. prohibet, ſcilicet ne laici de altari alicuius eccleſiæ

g ¶ Et ſub diſtrictione.] ℑ de hoc dic vt 63. diſtin. Salonitanæ.

a ¶Incaſtellari] Vt inde ſint propugnacula. ADDITIO. Hoc intellige, ſm quod habet extra de conſt. Eccl. c.2. & ad hoc 12.q.1 neceſſaria. & c. nulla. Arch.

HAnc conſuetudinem] CASVS. Damaſus prohibet in hoc c. ne Romani auferāt oblationes de altarib. & comedant: ſed ſolum ſacerdotib. relinquant, qui quotidie pro nobis orant, & hoc probat exemplo veteris teſtamenti, vbi ſolum ſacerdotib. permittebat panes propoſitionis comedere. Si quis vero ꝯ conſtitutū cccxviij. patrum Nicæni concilij venerit, anathematis vinculo ſit obligatus.

& eccleſias a laicis incaſtellari [a], aut in ſeruitutem redigi auctoritate Apoſtolica prohibemus.

Item Damaſus Papa.

¶Eccleſiarum oblationes ſub laicorum dominio non detineantur. C. XV.

Poly. ibid. † al. vigore.

HAnc conſuetudinem, quæ contra ſanctam eccleſiā catholicam augeri † videtur, omnino interdicimus; vt nullo modo vnquam oblationes, quæ intra ſanctam eccleſiam offeruntur, ſub dominio laicorum detineātur: ſed tantummodo ſacerdotibus, qui quotidie Domino ſeruire videntur, liceat comedere, & bibere: quia in vetere teſtamento prohibuit Dominus panes ſanctos comedere [b] filijs Iſrael, niſi tantummodo Aaron [c], & filijs eius: qui panes longe erant ab iſtis panibus, qui nunc in ſancta eccleſia offeruntur, quia illi ſub vmbra legis erant; qui vero modo ſub gratia ſpiritus ſancti, toto mundo Euāgelio corruſcante lucidiores eſſe videntur. Qua fronte, aut qua conſciētia oblationes vultis accipere, qui vix valetis pro vobis, nedum pro alijs Deo preces offerre? quia prauum eſt, & contra Dominicum præceptum, & detrimentū animæ ſuæ infert, qui illud agere conatur, quod ei nulla ratione cōceditur. Quia omnibus ſanctis patribus, noſtriſq; prioribus placuit hanc ſanctionē fieri, & nos ſimiliter in eiſdem perſiſtere volumus, vt nullus audeat irritum facere hoc, quod conſtitutum eſt, ſi in perpetua damnatione noluerit perſiſtere. Si quis vero contra hanc regulā noſtrā, & contra regulam ſanctorum cccxviij. patrum, qui in Niceno concilio hoc conſtituerunt, temerarius præſumptor fuerit, & de cætero oblationes de ſacris eccleſijs auferre molitus fuerit; ſub anathematis vinculo ſit colligatus, & cōdemnatus. Reſponderunt omnes, fiat.

1. Reg. 21.

Panes propoſitionis.

b ¶Comedere.] Ar. ꝙ clerici concubinarij non debent comedere bona eccleſiæ. 32 d. præter hoc Ar. contra 32. d. ſi q vero 31. d omnino.

c ¶ Aaron.] Illi vero ſacerdotes ſemꝑ comedebāt panem durum: quia quolibet ſabbato ponebantur eis illi xij panes qui fuerūt dicti panes ꝓpoſitionis. Sed nunquid de illo pane poterant paſcere familiam ſuam, vel etiam canes ſuos? no: ſed tātum in neceſſitatib. poterant, quia tūc ēt alijs licebat comedere eos. vnde Dauid & Abimelech excuſant̄ vt 25 q. 1 § ſi ergo. & §. his ita rñdetur.

PRÆMISSIS. CASVS. Infert Gra. ex ſupradictis, ꝙ eccleſię, & oblationes, & res eccleſię in epiſcopi poteſtate conſiſtunt.

Præmiſſis auctoritatibus, eccleſia cum omnibus rebus ſuis ad epiſcopi ordinationem pertinere monſtrantur, & tam eccleſiæ, quam oblationes, & facultates earum a laicorum diſpoſitione probantur eſſe immunes.

QVAESTIO II.

SEd cū in epiſcoporū.] Hæc q. diuidit̄ in 4 partes: in quarum prima probat, ꝙ res eccleſiæ non ſunt alienandæ niſi in caſibus, quos ponit. Secunda ibi. [Perpetua.] Tertia ibi. [Epiſcopus habeat.] Quarta ibi, [Si vero.] Io de Fan. CASVS. Hic intitulatur 2. q qua quęritur an epō liceat auferre diſtrahere, vel dilapidare res eccleſiæ. Et certe dilapidare nō pōt, nec ēt alienare, niſi in caſib conceſſis a iure, & hoc probatur per ſeq. c.

SEd cum [d] in epiſcoporum poteſtate facultates eccleſiæ conſtitutæ eſſe dicantur; poteſtas diſpenſandi intelligenda eſt, non diſtrahendi, vel dilapidandi.

d ¶ Sed cum] Quæritur an liceat epiſcopo vſurpare res eccleſiæ. Hęc q. nō habet dubitationem: quia conſtat, ꝙ nō poteſt vſurpare.

Vnde in Agathenſi concilio, c. 7. legitur.

¶Res eccleſiæ aliquo modo epiſcopis alienare non licet. C. I.

CAſellas, vel mancipiola eccleſiæ, epiſcopi (ſicut priſca caonū ꝓcepit auctoritas) vel vaſa miniſterij, qua

CAſellas] CASVS Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, quod omnia bona eccleſiarum mobilia, & immo-

commendata fideli propoſito, integro eccleſiæ iure poſſideant: ideſt, vt neque vendere, neq; per quoſcunq; contractus res, vnde pauperes [a] viuũt, alienare præſumãt α.

α ¶Præſumant.] *In aliquot melioribus Gratiani codicibus poſt hoc uerbum ſequitur* §. quòd ſi neceſſitas. *vſque in finem* (*qui nunc habetur. infra ead. ad finem* Palea, huiuſmodi.) *& ſic legit, qui caſum ſcripſit.*

Codicis lib. 1. titulo de ſacroſanctis eccleſiis, lege [*ſancimus nemini.* [*Imp. Iuſtinianus:* [*Excepta* [b] *videlicet cauſa captiuitatis.*]

tit. 2. l. 17.
tit. 2. l. iubemus, vel, ſcientes.

Impp. Leo, & Anthemius.

De eodem. C. II.

EA enim, quæ ad beatiſſimæ eccleſiæ iura pertinẽt, vel poſt hæc forte peruenerint, tanquam ipſam ſacroſanctam, & religioſam eccleſiam, intacta conuenit venerabiliter cuſtodiri.

eo. tit. auth. hos Ius. Iulianus. antec. cõſt. 7. cap. 1.

Conſtitutio noua.

Hoc ius [c] porrectum eſt ad omnem venerabilem locũ, omneque collegium, quod actio pia conſtituit, vt nec res eorum pignorentur. Et hoc perpetuo ſeruetur in his rebus immobilibus [d], quæ ab Imperiali [e] domo prędictis locis applicantur. In cæteris catenus excipitor, ſi debitũ vrget. ¶Præterea, ſi habet ſuperflua vaſa, cum debitrix ſit, nec aliũde ſoluere valet, ne quid immobile alienetur, vel diſtrahatur; ea (geſtis habitis corã eo, cuius eſt loci ordinatio) integra, vel alijs locis venerabilibus oblata dentur, vel cõflata [f] cuilibet alij vẽdãtur. Qui aũt hæc acceperit contra † hanc obſeruationẽ; iiſdem pęnis ſubiaceat, q̃ in rebus immobilibus proditæ ſunt: ſi autem debitũ ex mobilibus ſolui non valet; primo res immobiles ſpecialiter dẽtur pignori, quarum fructus creditor ſibi reputet tã in ſortem [g], quam in vſuras, vſq; ad quartam centeſimæ [h].

auth. præterea] eod. titu. Iulianus conſt. 120. §. fi.

† al. citra.
Auth. hoc ius] ſup. citat.

immobilia debent eſſe in poteſtate epiſcoporum, ita vt non liceat eis vendere directa venditione, vel indirecta: niſi imminente neceſſitate, vel vtilitate eccleſiæ, quæ primitus comprobata fiat venditio coram duobus, vel tribus vicinis epiſcopis ſubſcribentibus venditioni cũ alijs clericis. Si vero aliter fiat, irrita erit venditio. In ſecunda parte dicitur, ꝙ epiſcopus poteſt peregrinis, vel clericis concedere iu vſũ poſſeſſiones minus vtiles ſaluo iure eccleſiæ. Secunda pars ibi [Minus vero vtiles [indirecta eſt quando ſolus vſuſfructus alienatur. Et ſcias, quod hodie coram proprio epiſcopo poteſt fieri alienatio.

a ¶Pauperes.] Quia quidquid habet eccleſia, pauperum eſt. 16. q. 1. quoniam qd quid.

b ¶Excepta.] 12. q. 2. ſacrorum.

EA enim.] CASVS. Lex iſta loquitur tantum de poſſeſſionib. eccleſiæ Cõſtantinopolitanæ, cuius poſſeſſiones habitæ, vel habendæ debent intactæ cuſtodiri ſicut propria eccleſia.

HOC IVS CASVS. ſu. in l. antiqua iubemus, cuius pars hic ponitur ſcilicet ea enim. dictum fuit ꝙ poſſeſſiones Cõſtantinopolitanæ eccleſiæ alienari non poſſunt. Sed Iuſtinianus hoc ius extendit ad oẽm locũ venerabilem ſuper rebus immobilib. donatis ab Imperatore loco venerabili, quæ nullo modo poſſunt alienari. In alijs autẽ rebus hæc forma ſeruetur, vt ſi debitum vrget, vendantur primo mobilia. ſ. granum, & huiuſmodi 1 deinde vaſa non conſecrata, poſtea conſecrata vendantur locis venerabilibus, vel conflata cuilibet, geſtis omnibus habitis coram epiſcopo: aliter autẽ facta venditio irrita erit. Si vero de rebus mobilibus debitum ſolui non põt obligetur res immobilis pignori creditori, qui reputet fructus tam in ſortes, quam in vſus vſq; ad quartam centeſimæ. quod ſi creditor nolit recipere, iurabit œconomus coram epiſcopo: & maiori parte clericorum ibi ſeruientium conſentiente: quod debitũ ex mobilibus ſolui non poteſt: poſtea per viginti dies prædium exponatur venale, & ſi nullus emere velit, detur creditori inſolutum re diſtrictè æſtimata, addita in pretio decima parte totius æſtimationis, & hoc fiat cum conſenſu epiſcopi, & maioris partis capituli. Iſtud autem prædium ſit mediocre, & creditor ſit talis, qui probare poſſit pecuniam eſſe verſam in vtilitatem eccleſiæ, & aliter venditio facta non tenet, neque valet. Sed hodie ex toto hoc non ſeruatur de conſuetudine.

1 Adde ꝙ prohibitus alienare, poteſt res alienare quæ ſeruari nõ poſſunt. gl ſi in ca. 1. de cle. ægro. lib. 6. & in l. lex quę tuto res. in fi. C. de admin. tuto.

c ¶Hoc ius.] Quod eſt. C. de ſacroſ. eccl. iubemus quod loquitur tantum de Conſtantinopolitana eccleſia.

d ¶Immobilibus.] Conſenſu tamen Imperatoris poſſunt alienari. inf. ea. precariæ. in Auth de alie. & emphy. §. ſanctiſſimas, coll. coll. 9.

e ¶Ab Imperiali.] Ecce caſus vnus in quo nullo caſu poſſunt alienari res, item in alio caſu non poſſunt alienari ob aliquam cauſam. ſ. cum ſub ea conditione datæ eſſent eccleſiæ, vt non alienentur, in Authen. de alie & emph. §. ſanctiſſimas collat. 9. & extra de condi. appo c. verum, ſed hoc non eſt verum. non enim valet hoc pactum, cum ſit contra legem 2 Dei, vt 12. q. 2. aurum.

Eccleſiæ ... aliqñ ... modo p... ſũt alien...

f ¶Conflata.] Quia ad profanos vſus non debẽt redigi, vt inf de conſe. d. 1. in ſancta. & 12. q. 2 aurum tamen in neceſſitate poteſt obligari ad tabernam, & ſub eadẽ forma, vt ext. de pig. c. 1. Dicunt tamen quidam, ꝙ nec obligari poſſunt, cum ſint res ſacræ C. quæ res pig obli. non poſſ. l. 4. & dicunt ibi non eſſe nexum pignoris, ſed ſolũ detentionem habet quouſque reddatur ei ſua pecunia, ſicut aliàs. pignus detineri poteſt pro ea pecunia ꝓ qua non eſt obligatum, vt C. etiam ob chyrographaria pec. l. vnica. Idem pote dici de libero homine, qui obligatur, vt no. 23. q. vlt. vt pridem.

2 Sub & p... uata diſpo... tio, vt ext ... teſt. reg ...

f ¶Conflata.] Extra de pignor. nullus. infra 12. q. aurum.

g ¶In ſortem.] Literæ eſt præpoſteratio, prius .n. non putat in vſuram, quàm in ſortem, vt ff. de ſol in his. §. vlt. niſi dicas, quod hoc aliter fit in fauorem eccleſiæ.

h ¶Centeſimæ.] Vſura dicitur centeſima, quæ æquiparatur ſorti in anno.

Vſura centeſimæ.

a ¶Abſque

a ¶Abſque diſpendio.] Ideſt, ꝙ eccleſia nil dat tabellioni, ſed ſolus emptor, ſicut eſt in contractu dementis & furioſi, C. de epiſ. aud. l. pen.
b ¶ſeruientium.] Argumen. contra. 63. diſtinct. quanto.
c ¶Vt

rum laboremus illa ſubtilitas eis in perniciē vertetur, vt C. ad Treb. l. pen. in princ. C. de verb ſign. l. 3 in fin. eſt tamen regu. contra. ff. de in rem verſo, quod ſi ſeruus. §. penul.
h ¶Proceſſiſſe.] Si extra depoſiti, grauis.

cedēdum cōtra eccleſiam ſicut contra minorem, ut dī ſup. illa l. C. ſi aduer. cred. l. 1. neſi nimia, & ca. ut ſequitur in gl. ∂m L.

Quod ſi nolit creditor ita accipere; tūc ordinator domus apud eum, a quo ordinatur, habitis abſq; diſpendio [a] geſtis, iuret (maiore parte ibidem ſeruiētium [b] conſentiente) & debitum vrgere †, nec ex mobilibus ſolui poſſe. Quo ſubſecuto; per viginti dies rem eccleſiæ venalem eſſe publice notum ſit, vt plus [c] offerenti detur, pretio modis omnibus pro debito dando. Aliter enim res emptori non conceditur; & hoc inſcribatur, nihil eſſe factū in ea re ad damnum diuinæ domus. Emptore vero non inuēto res æſtimata diſtricte [d] creditori detur in ſolutum [e], addita [f] in pretio vniuerſæ æſtimationis decima parte, & accedente cōſenſu ordinatoris, & maioris partis ibidem ſeruientium. Sit tamen ea res mediocris inter cæteras, inſpecta ipſius qualitate, & quantitate, & onere. Et is creditor hic intelligatur qui quod credidit, probat [g] in vtilitatem diuinæ domus proceſſiſſe [h]. ¶Sicut autem alienatio rerū eccleſiæ interdicitur, ita prohibetur, ne qua ſterilis ei detur poſſeſſio, aut alioquin oneroſa [i], veluti fiſcalium nomine, vel onere. ¶Item prędium propter onus fiſcale inutile alienatur, geſtis, vt ſupra conficiendis, eodē iuro præſtito. i. ꝙ alia de cauſa nō alienatur, niſi, vt immunitas eiuſdē venerādæ domus ſeruetur. ¶Sed & permutare principi licet pro re maiore, meliore, vel æquali, ſi reſp. hoc expoſcit, & pragmatica forma ſuper hoc præcedente. ¶Item ſibi inuicem recte [k] permutant cum vtriuſque indemnitate, eorum ſcilicet conſenſu interueniente, qui ſupra referuntur. a ¶ Perpetua quoque emphyteuſis in his permittitur rebus [l], ſi res in eorum geratur præſentia, quibus hoc adſignatur lege, iurantibus his, quorum intereſt, ex eo cōtractu nihil ad læſionem diuinæ domus effici: ſolito redditu ipſius rei, qui fuit, cum diuino iuri de

† al. exiſtere.

Auth. ſequenti.

Auth. itē prædium.

Auth. ſed & per mutare.
Burc. l. 3. c. 165.
Iuo p. 3. c. 184.
Authen. ſequenti.
In l. nouel 54.
Iuo p. 3 c. 169.
Auth. perpetua.

SICVT. CASVS. Dicitur hic ꝙ ſicut res eccleſiæ alienari non debēt, ſic etiam prohibetur ne ſterilis poſſeſſio, vel tributaria eccleſiæ tribuatur.
i ¶Oneroſa.] Quæ plus habet incōmodi quam commodi. res enim transfertur cum onere ſuo, vt 16. q. 1. ſi q; laicus.
PRAEDIVM. CASVS. Dicitur hic, quod ſi eccleſia habet prædium inutile propter onus fiſcaliū, poteſt illud alienare habitis geſtis, vt ſupra dictum eſt, ſcilicet præſtito iuramento, ꝙ non alienetur niſi, vt immunitas eccleſiæ ſeruetur. [immunitas.] ideſt, indemnitas.
SED ET PERMVTARE. CASVS. Dicitur hic, quod eccleſia poteſt permutare cum principe pro re maiori, vel æquali, Imperiali reſcripto ſuper hoc p̄cedente. Item poteſt & cum alia eccleſia cum vtriuſque indēnitate habito cōſenſu eorum, qui ſupra leguntur.
K ¶Recte.] Si p̄diū vnius alij eſt vicinū,

c ¶Vt plus.] Quid ſi offerat plus quam valet? tunc tantum iuſtum pretium recipiet, licet lex dicat, ꝙ contrahentes poſſunt ſe inuicē fallere. ff. de minori. in cauſæ. ſed eccleſia in ſuis contractibus non debet dolum facere, vt ext. de don per tuas.
d ¶Diſtricte.] Scilicet vt conſideretur quantum inde poſſet colligi in xxv. annis & pro tanto vendatur, vt in auth de eccl. tit. coll 9. §. ſin autem hæres.
e ¶In ſolutum] Hic inuito creditore aliud pro alio ſoluitur. contra ff. ſi cer. pet l 2. item datur ei res mediocris in ſolutum cum optima dari debeat. C. de ſolu authen. niſi. Item quod tenetur probare pecuniam verſam eſſe in vtilitatem eccleſiæ. & ſic in tribus oneratur creditor: & ideo ei additur decima pars, licet hoc aliter alij intelligant, vt res valebat decem, quod ei vendenda ſit pro vndecim.
f ¶Addita.] Hoc eſt fauore eccleſię, ſicut alias fauore libertatis quis cogitur rem ſuam vendere. 54. diſtin. fraternitatem.
g ¶Probat.] Sed nunquid creditor ita curioſus erit, vt ſemper teneatur ſcire ad quem vſum conuertatur hæc pecunia: ſed ſecundum hoc nullus inueniatur, qui cum eccleſia contraheret, vt ff. de minor verum, §. ſi locupleti. & l. quod ſi minor. Sed dic quod ſufficit probare ꝙ eccleſia tunc temporis 1, egebat pecunia, vt ff. de exerci. Lucius ne ſi nimia ſubtilitate circa res eccleſia

creditor ali- ... onerētur.

Idē ſentit ... L. dicens ... in hoc ca- ... ſic eſt pro

vt auth de eccl. tit. § ſin autem. coll. 9. & extra de rerum permu. ad quæſtiones.
PERPETVA. Hæc eſt 1. pars q. in qua loquitur de emphyteuſi, & ponit quid iuris ſit, & ſimiliter, de precarijs, & ponit hic 12 articulos. Io. de Fant.
CASVS. Dicitur hic, ꝙ poſſeſſio eccleſiæ poteſt dari in emphyteuſim perpetuam ſi fiat in præſenti a epiſcopi, & clericorum, œconomo iurante nihil ad læſionē diuinæ domus fieri, nec pēſio diminuatur niſi in ſextam partem de eo quod poterat haberi cū res ſit donata eccleſiæ. Sed ſi res ſit diminuta propter cladem, accipiatur penſio quanta poteſt haberi. Si vero res ſit precioſa, de qua parum aut nihil pēſionis habeatur, re ſubtiliter æſtimata, iuſta penſio tribuatur, & ea etiam res detur in emphyteuſim, quæ videtur idonea ad hoc œconomo, & alijs gubernatoribus eccleſiæ.
PERPETVA. Vſque ad xxx. an. inſtitut. de perpe. & temp ac. in prin. vel perpetua, ideſt, quamdiu viuit. ff. pro ſocio. l. 1. & inf. e. precariæ, vel perpetua i quamdiu penſio ſoluitur, vt inſt locati. §. adeo. ſicut excōmunicatio dicitur perpetua. i. quouſque pęnitet, vt ſu. ea. q 1. quia. & 27 q. 1. de viduis. vel vſque ad tertiam generationem, vt in auth. de nō alie. aut permu. §. emphyteuſim. & §. quia vero Leonis, coll 5.
l ¶In his permittitur rebus.] Ideſt, in reb. non multum vtilibus.

Perpetuū dī multipliciter.

a Hanc gl. ſicut iacet ponunt Go. & H. ex de reb. ecc. non alie. c. nulli.

a ¶Non minuendo.] Ideſt ſi minuenda , non eſt plus minuenda.
b ¶Sextam] Non remouet quin plus poſſit dari.
c ¶Nunc penſione.] ,i.quanta penſio nunc poſſit hñi.
d ¶Subtiliter.] .i. vt conſideretur quantum in viginti annis inde colligatur, vt in auth. de nō alie aut pmu.§. qa vero Leōis.& coll 2

dem.Creditor rem reſtituet,& pecuniam ſuam non recuperabit . Emphyteuta vero cadet a re conducta ; nec quod dedit repetet, & ſoluet penſionem temporis præteriti , & quod ſoluere in præſenti tenebatur ac ſi iure contraxiſſet.

38 D

1 Scilicet eo tpe quo dēt dari in emphyteuſim. H.

dicaretur,non minuendo [a],niſi in ſextam [b] partem: aut ſi ob cladem diminuta fuerit,tunc pro conſtante nunc penſione [c] in emphyteuſim detur. Quòd ſi res precioſa quidē eſt,parum tamen,aut nihil præſtat penſionū,res ſubtiliter [d] æſtimanda eſt ex hac vt æſtimatione pēſio iuſta conſtituatur,Ea tñ ſola detur in emphyteuſim,quæ ad hoc cōgrua videntur œconomo,& alijs gubernatoribus. ¶Qui rem huiuſmodi conductam, vel in emphyteuſim acceptā fecerit deteriorem, aut emphyteuticum canonē per biennium [e] non ſoluerit,hac lege repelli poteſt,vt tamen ſoluat totius temporis [f] penſionem , & id in quo rem læſit, reſarciat,non repetiturus,ſi quid impendit [g] nomine meliorationis. ¶Si quas vero ruinas habent memoratæ diuinæ domus,quas reædificare non valent; & hæ in emphyteuſim dentur perpetuam,emphyteuta vſuro materia habitationis depoſitæ domus, vt penſio deminuatur in tertiam partem ab ea,quæ ſtantibus adhuc ædificijs colligebatur,aut prius eo reædificante, ex additis [h] illic per æſtimationem penſionibus , medietas detur [i] religioſæ domui . Nam priore caſu,ab initio emphyteuſis præſtanda eſt penſio.¶Qui vero res iam dictas non gratuito [k] alienationis titulo citra formam legis accepit , rem quidem cum omni incremento [l] medij temporis reſtituat. eius autem quod dedit, nullam actionem contra venerabilem [m] locum,ſed aduerſus eum,qui alienauit,habet.Donatarius autem & rem cum omni cauſa , & fructum reſtituat , & aliud [n] tantundem. Creditor quoque reſtituta re pignorata , crediti actionem contra ſolum pignoris datorem habeat. Emphyteuſis acceptor, & ab ea cadat, nec quod dedit,repetat : immo ſtatim ſoluat, quod ſoluturus eſſet vnoquoque anno,ſi iure contraxiſſet. ¶Sed melius [o] dicitur omnimodo denegandas eſſe actiones huiuſmodi acceptori.Imp.Leo.

Authen.qui rem. eod.tit.

Auth.ſi quis.

Auth.qui res. Iuo p.3.c.215.

QVI REGEM. CASVS. Aliquis rem eccleſiaſticam conductam,vel in emphyteuſim acceptam fecit deteriorē,vel penſionem per bienniū non ſoluit. quæreba tur quā pœnam pati debeat.Et reſpondetur, ꝙ expelli poteſt de poſſeſſione. ita ꝙ ſoluat totius preteriti tēporis pēſionē , & damnum rei reſtituat,non petiturus ſi quid impēderit nomine meliorationis.

Empyteuta non ſoluens canonē, expellitur.

e ¶Per biennium.] hoc eſt enim priuilegiū eccleſiæ , vt ſtatim expellat colonū nō ſoluētē pēſionē, vt arg.ext. de iureiu. peruenit & c.querelam idē eſt in colono fiſci.ff.de publ.& vec.l.vectigalia. inter priuatos requiritur triennium 2.C.de iure emphy.l.1.in locatione biēnium.vt ff. loca quæro § inter.

2 De hac materia plene no.ext de dilat literæ,& de loca.& cōdu.potuit.& de reli do.cōſtitutus.

f ¶Tēporis] præteriti, ſm alios futuri in odiū illius, & in fauorem eccleſię.
g ¶Impendit] Sed huic obſtat 54. d.generalis.& ext. de in integ reſt.c 1 ſed ibi bona fide fecit ſumptus,hic mala fide, 12.q c.2 Vulterranæ.

SI QVAS. CASVS. Eccleſia domos habet ruinoſas. quas quidam in emphyteuſim vult recipere . Quæritur pro quanta penſione debeant dari. Et reſpon. quod ſi conductor vult vti materia deſtructæ domus. ſ. lapidibus lignis, penſio non debet minui niſi in tertiam partem ab ea quæ extantib.adhuc habitationib. haberi poterat.Si vero vult domos reędificare,dabitur ea penſio, quæ inde poterat haberi ante reædificationem,& ex eo quod modo plus inde haberi poteſt quam antiquitus debit medietatem arbitrio boni viri. ita videtur ſentire H & etiam Ben.
h ¶Ex additis]De nouo,ideſt, medietas quę accreſcit, dabitur cum antiqua penſion 3. Alij dicunt,quod & medietas antiquæ & medietas nouæ dabitur.
i ¶Medietas detur.] Eius quæ accreſcit.

3 Et ſic ſi valebat x.cum erat ruinoſa, modo valet xl. additio ē in xxx.& ſic habebit 30. pro penſione.Pe.

QVI VERO. CASVS. Hic tractatur de quatuor generibus hominum recipientium res eccleſiæ citra legis formā,ſcilicet de emptore,donatario,creditore, & emphyteuta , qui oēs debent res reſtituere cū omni incremento medij tēporis: & pretium quod dedit,ab eccleſia non repetet,ſed ab eo, qui alienauit. Donatarius autem rem cum omni cauſa reſtituat, & aliud tantundem.

SED MELIVS.Hæc verba nō ſunt de auctoritate,ſed Guarnerius appoſuit ea de lege. C de ſacroſan.eccl.ſancimus nemini. Sed hoc corrigitur hodie per ca.12.q.2. Vulterranæ.& in auth.de non alienan. § quia vero Leonis coll.2.
K ¶Non gratuito.] Vt emptor.
l ¶Incremento.] .i.omnes fructus perceptos medio tēpore 12 q.2 non liceat.
m ¶Venerabilem.] vt 12.q.2.diaconi.& cap.ſi quis,&c. quidquid C de rei vend.mancipium.
n ¶Aliud.] Contra.12 q. 2.diaconi vbi ſufficit ꝙ tantundem reſtituatur, ſed loquitur de alienatore, hic de eo cui eſt alienatum.
o ¶Sed melius.] Hoc appoſuit Guarnerius de lege, quæ eſt,C. de ſacroſ.eccleſ. ſancimus nemini.ſed corrigitur 4,in authen.collat.ſecunda,de no.alie.§.quia vero Leonis.& per canonem 12.quæſt 2.Vulterranæ.Vnde ſiue bona fide ſiue mala accepit,habet regreſſum ad auctorem ſuum, vt ext. de reb.eccl non alienan. ad audientiam 5.licet arg.contra C. de euic. ſi fundum, vbi dicitur, quod malæ fidei poſſeſſor non aliter habet regreſſum ad ſuum auctorem,niſi ſit ſibi cautum de euictione. Dicunt tamen quidā, ꝙ ſi eſt malæ fidei poſſeſſor

4 Idem ſemi... B.in caſu, &... per eadē in... ra hic infra prox. allega... m. Arch.
5 Vt Mart... in hoc caſu eſt ſecutus. Guar. & id... ſentiū. L. &... Go.B. & ... qui oēs it... no.in præde... decre ad a... dientiā Arc...

ſet ille qui accipit, tunc nec aduerſus eccleſiam nec aduerſus alienantem habet actionem, vt 16.q.3 vniuerſas ſi eſt bonæ fidei poſſeſſor, habet actionem, aduerſus eũ tantũ q alienauit, vt 12.q.2. Vulterranæ melius eſt ut dicas ſiue bona fide ſiue mala contraxerit, ſemper habet

¶Si œconomus eccleſiæ proſpexerit expedire, vt deſideranti cuiquam certarum poſſeſſionum, atque prædirum (vrbanorum ſcilicet, ſiue ruſticorum) ad ius eccleſiaſticũ pertinẽtium, temporalis vſus fructus poſſeſſio pro ipſius petitione præſtetur [a]; tũc eius tẽporis, quod inter vtroſque conuenerit, ſiue in diem vitæ ſuæ, ſi ab eo, qui deſiderat, poſtuletur, pacta cum eo, qui hoc elegerit, ineat œconomus, atque conſcribat, per quæ & tempus, intra quod hoc præſtari placuerit, ſtatuatur, & manifeſtum ſit quod quiſque acceperit ad inuicem.

Ibidem continuo.

PALEA. Cap. II.

†al. placitum temporũ proprietate.

HVius modi beneficii gratia, præſtãdo quidem eccleſiaſtici prædii pro tempore uſu fructu, poſt ſtatutum autem tempus, & placitum† ipſorum redditũ proprietate ad dominum & ius eccleſiaſticum recurrente firmiter: ita ſcilicet, vt ſiue completo ſpatio quod fuerit inter eos conſtitutum, ſeu mortis ſuæ tempore (ſi hoc quoque conuenerit) is, qui poſſeſſionem eccleſiaſticam, & certorum redditũm vſufructu habendi gratia interueniente pacto ſuſceperit, non minus, quàm alterius tantæ quãtitatis, quãtam acceperat, redditus cum ipſorum prædiorum, dominio, & rebus immobilibus, eorumque colonis, & mancipiis eccleſiæ derelinquat. Niſi enim hac cõditione pacta inita fuerint, ea quoque decernimus nõ ualere.

Aut. Hæc vſus cod. xit.

¶ Nam a hæc vſus præſtatio locum habet in omni domo religioſa. Quo finito res vtraque pleno iure perueniat in domum iam dictam; nec tribus ſit quidẽ grauata maioribus ſit ea res, quæ datur inuicem; & eiuſdem redditus ſit.

Auth. quibuſcũque. In conc. Agatẽ ſic, c. 7.

¶Quibuſcumque modis hoc ius aliis permittitur, interdicitur certis pſonis res huiuſmodi accipere, vt œconomo eiuſque cognatis [b]. Quòd ſi neceſſitas compulerit, vt pro eccleſię neceſſitate, aut vtilitate, vel in vſufructu, vel in directa venditione aliud diſtrahatur; apud duos [c], vel tres cõprouinciales, vel uicinos epiſcopos cauſa, qua neceſſe ſit vendi, primitus comprobetur, vt habita diſcuſſione ſacerdotali, eorum ſubſcriptione† quæ facta fuerit venditio, vel tranſactio [d] corroboretur. Aliter facta vẽditio, vel tranſactio non valebit [e], *& infra.* ¶Minus, vero vtiles poſſeſſiones peregrinis, uel clericis ſaluo iure [f] eccleſiæ, in vſum præſtari permittimus.

†al. proſcriptione.

dem de ſuo eiuſdem bonitatis & redditus cũ eo quod accepit, & cum totidem mancipijs & colonis, quod perpetuo penes eccleſiam remanebit. ſi vero aliter fiat. irritum erit. H. vero caſum ponit breuiter ſic. Hic dicitur in hac l. Aliquis vult accipere prædium eccleſiæ, in vſumfructũ vſque ad certum tempus, vel vſq; ad mortẽ ſuam non poteſt hoc facere niſi ſtatim pręciũ ſuum æque bonum per omnia conferat eccleſiæ quoad proprietatem, & ſic uſque ad ſtatutum tẽpus remanebit vtrũque prędium quo ad vſumfructum. poſt ea vtrumque perueniat ad eccleſiã pleno iure. Sed primus caſus, quem poſui melius literã exponit, & ſenſum comprehendit.

a¶ Pręſtetur.] i. Si. extra de his quę fiũt à prælа. ſine conſen. c. cum Apoſtolica &c. ſeq. ibi, [Perpetua firmitate]

NAM HAEC VSVS. CASVS. In hac auth. dicitur qđ præcaria de qua fit mentio ſupra. ca ſi ęconomus. poteſt fieri à qualibet eccleſia ita vt tempore finito res vtraque perueniat ad eccleſiam pleno iure; & res q datur in vicẽ, non debet eſſe grauata tributis maiorib quam precariam œconomus non poteſt facere ſibi, nec conſanguineis ſuis.

b ¶Cognatis] Et ſic dãnoſũ eſt alicui officium ſuum. vt 7.q. 1 conſtitutum.

c ¶Duos.] Hodie ſufficit ſolus conſenſus epiſcopi cum canonicis. 12.q.2. ſine. & ſi res venalis eſt in parochia alterius, ille iterponet decretũ, vt C. de pđ. & alijs rebus mino. l. ſi pdiũ & ex. de ſo. cõp. lane. lo. quod non credo verum, cum ſufficiat conſenſus epiſcopi cum capitulo. 12.q 2. ſine exceptione. B.

bet actionem aduerſus alienantem.

SI OECONOMVS. CASVS. Aliquis ualebat habere vſumfructum in domo uel agro eccleſiæ vſq; ad certũ tempus, uel toto tempore vitæ ſuæ: quærebatur qualiter hoc fieri deberet: Et rñdetur ſi œconomus hoc uiderit expedire eccleſię, pacta cum eo ineat utrum ad certum tps uel toto tempore uitæ ſuæ rem eccleſiæ velit habere, & hoc redigetur in ſcripturam & ſm q conuenerit, dabit ſibi œconomus rem eccleſię, & ille qui accipit rem eccleſię, debet facere pactum ut finito tempore reſtituat eccleſiæ quod accepit ab ea, & tantun-

d ¶ Vel tranſactio.] Id eſt permutatio.

e ¶ Non ualebit.] Arg. non ualere cõtractum niſi adſit ſubſcriptio. extra de his quæ fi. à præl. ca. 96. diſtin. bene quidem. 12 q 2 ſine exceptione.

f ¶ Saluo iure.] Id eſt, vt non intelligatur eſſe perpetua donatio temporalis 1, vt no. 16 q. 1. poſſeſſiones. Sed ſi eccleſiæ daretur, tunc intelligeretur eſſe perpetua, ut extra de his quæ fi à præla. ſine conſen. ca. cum A poſtolica, in fi. & c. ſeq.

1 Vt ſcilicet ceſſante inopia ad eccleſiam reuertatur, vt di. 16. q. 1. poſſeſſiones.

¶ In aliquot vetuſtis exẽplaribus, in quibus paucę ſunt paleę, continenter poſt ultima verba ſuperioris capitis ſequuntur ſine ulla diſtinctione verba huius, quemadmodũ & in ipſa lege Codicis. In duobus aũt vetuſtiſſimis, in quibus fere nulla ſunt palea, deeſt prior pars huius capitis vſque ad verſ. completo ſpatio: *cætera vero legunt coniunctè cũ ſuperioribus, vſque ad uerſ.* quod ſi neceſſitas *Nã hic verſiculus in iiſdem exemplaribus, non hoc loco, ſed ſupra ead. c.* caſellas. *habetur, vt ibi eſt notatum.*

α ¶ Nam.] *Hęc vox non eſt in authentica, & in vetuſtis Gratiani codicibus ꝓ iſta uoce eſt N.C. & ſignificat,* nouella cõſtitutio.

Item ex concilio Mediomatricis.

In cõcilio Meldẽſi, c.22. In adiectis capit. 37. Poly. l.3. tit.14. Burc. l.3. c.167. Iuo p.3. c.228.

¶ Eccleſiaſticarum rerum precariæ qualiter fieri debeant. Cap. III.

j PRecariæ [a] à nemine de rebus eccleſiaſticis fieri præſumantur: niſi quantum de qualitate conueniẽti datur ex proprio; duplum [b] accipiatur ex rebus eccleſiæ, in ſuo tantum, qui dederit, nomine, ſi res proprias & eccleſiaſticas vſufructuario uſu tenere voluerit. Si aũt res proprias ad præſens dimiſerit; ex rebus eccleſiaſticis triplũ fructuario vſu in ſuo tantum quis† nomine ſumat: quia ſic eas quemque tractare oportet, vt rerum eccleſiaſticarum diſpenſatorem, nõ vt propriarum largitorem β. ¶ Decreuit etiam ſancta ſynodus, & Imperialis auctoritas denunciauit, vt a nulla poteſtate quis cogatur facere precariam de rebus proprie Deo & ſanctis eis dicatis: cum ratio & vſus obtineat neminem, cum † non vult cõtra vtilitatem, & rationem cogi γ [c], de proprio facere beneficium ¶ Nec commutationes [d] rerum, vel mancipiorum eccleſiaſticorum quęlibet perſona ſine licentia & conſenſu regio † facere præſumat.

†al. quiſque.

Burc. l.3 c.168. Iuo p.3. c.220.

†al. qui.

Burc. l.3. c.172. Iuo p.3. c.233.

†religionis.] Iuo.

¶ Citatur hic canon ex concilio Mediomatris, à Burchardo aũt & Iuone ex concilio Bellnacenſi, preter vltimum verſiculũ, Nec commutationes. *quem extant ex Matiſcenſi: In concilio ẽt Meldenſi c.22. refertur ex eodẽ cõcilio Bellnacenſi. Extat in capitularib. editis. anno quarto regni Caroli regis, & Ludouici Imperatoris filij in villa Co[?]nia c.37 non eſt autem mutatus titulus qa potuit idẽ in omnibus illis concilijs repeti: quod in Germanicis, & Gallicis, quæ extant, ſæpe factum cognoſcitur. Aliquid etiã de precarijs habetur in concilio Rhemẽſi, c.36. & 37. & in concilio Moguntino ſub Arnulpho, c.20.*

β ¶ Largitores.] *In cõcilio Meldenſi, & capitularibus poſt hoc verbum ſequitur continenter,* & à nulla poteſtate quis cogãt, *&c. ſine uerbis illis hic interiectis, quorum tamen ſimilia afferũtur à Burchardo & Iuone ad uerſi.* Nec commutationes.

γ ¶ Cogi.] *Sic in omnibus vetuſtis codicibus Gratiani, & ad eſt gloſſa: ſed in concilio Meldenſi, & capitulari, & apud Burcardum, & Iuonem eſt.* prętitum.

Item ex concilio Bellnacenſi.

¶ De eodem. PALEA. Cap. V.

In Meldenſi, c.22. iñ fine. exde pcarijs c.j. Burc. l.3. c.169. Iuo p.3. c.230.

ij PRecariæ de quinquenio in quinquenium ſecũdũ antiquã cõſuetudinem, & auctoritatẽ renouẽtur.

[*Item ex concilio Carthaginienſi.* δ]

δ ¶ Cartaginienſi.] *Etiam in Decretalibus tit. de precarijs,*

PRecariæ.] CASVS. Hoc c. diuidit in tres partes. In prima parte dicit, ꝙ precarię debent fieri hoc modo: Si ruſticus dat proprietatẽ ſui fundi tãtu, & retinet vſumfructũ ſibi, accipiat ab eccleſia, vſumfructũ duorum fundorũ ſuo nomine tñ, & non filiorum. Si uero dat eccleſiæ proprietatem ſtatim pleno iure, accipiat ab eccleſia vſumfructũ trium fundorũ nomine ſuo tantũ, & non filiorũ. In 2 parte dicit, ꝙ nulla poteſtas debet cogere eccleſiam precariã facere cũ nemo debeat cogi de ſuo facere beneficiũ. In tertia parte dicit, ꝙ ſine licentia Regis non debet fieri cõmutatio rerũ vel ſeruorum eccleſię. Secunda pars incipit ibi. [Decreuit.] Tertia ibi, [Nec commutationes.

Precariæ ꝓcaria, & precarium differunt.

a ¶ Precariæ.] Precarię hic dicuntur quã præſtationes vſusfructus in recõpenſationẽ eius ꝓprietatis, q̃ dat eccleſię. ptereà precaria eſt quidam cõtractus affinis emphyteuſi: ſed in hoc differt, ꝙ de quinquennio in quinqueniũ renouatur, vt in palea ſeq. & ext. de preca. c.1. quãq; eſt precariũ ꝙ precibus ad vtendum alicui datur, & illud reuocari poteſt quandocumque, nõ obſtante aliquo pacto, vt ff. de preca. cũ precario & extra eo. c. vlt.

b ¶ Duplum.] Videtur contradicere illi. ſup. ea ſi ęconomus. vbi dr ꝙ tantundem dari debet: ſed lex illa benignior eſt canone 1. vel canon loquitur in eo caſu, cũ tenex eſt vel debilis, q recipit rem eccleſię.

1 Vel dic, ꝙ loquitĩ quãdo eccleſia dat ei, quod põt facere in duplũ, & non vltra: ibi quando ipſe dat eccleſiæ, vbi nõ cogatur vltra tantũdem, & ita canon benignior eſt. Vel dic, vt ſequitur in gl. ſecundũ Io. de Fant.

c ¶ Cogi.] Sed fallit, vt 7. q.1. omnis & vbi aliquis alijs prodeſt, & ſibi nõ nocet vt ff. de aqua plu. arc. in ſumma. §. item varius. & 86 d. paſce.

d ¶ Nec cõmutationes.] Hoc intelligas de rebus

de rebus collatis eccleſiæ ab Imperatore, vt ſup. ead. hoc ius in prin. vel loquitur ſecundum ſua tempora.

EPiſcopus habeat.] Hæc eſt tertia pars huius quæſtionis.

epiſco- *citatur ex concilio Carthaginienſi. ſed in nullo ipſorum eſt inuentum, potuit eſſe alicuius illarum prouinciarum concilij, extat autem in legibus Longobardicis, lib. 3. tit. 8. l. 2.*

¶De eodem: PALEA. C. VI.

ext. de precarijs.

DE precarijs, quæ a rectoribus eccleſiarum irrationabiliter fiebant, & ſe, ſuoſque ſucceſſores pœna grau obligabant, vt facta ipſorum nequiſſent diſſoluere, præcipimus, vt nemo ſucceſſor in anteceſſoris ſui pœna ſit obligatus: ſed ſuæ prouidentiæ ſit conceſſum, vt ſi anteceſſor eccleſiæ eius res irrationabiliter diſtribuit, ab eo ad ius eccleſiæ eiuſdem reuocentur.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 16.

In cap. Martini Bracarenſis ex conc. Antioch. c. 25. 12. q. 1. eps eccleſiaſticarum.

¶Res eccleſiæ diſpenſandi poteſtatem habeat epiſcopus. C. VII.

3 EPiſcopus habeat poteſtatem in rebus eccleſiæ, vt diſpenſet neceſſitatem habentibus cum omni reuerentia, & timore Dei. Participare etiam eum oportet, quæ neceſſaria ſunt: ſi tamen ipſe, aut qui cum eo ſunt, fratres indiguerint [a] aliquo: vt neceſſitatem nullo modo patiantur ſecundum ſanctum Apoſtolum dicentem: [Victu [b], & tegumento, his contenti ſumus.] Si autem res eccleſiaſticas epiſcopus, & in ſuas voluntates vſurpare voluerit & loca eccleſiæ, & fructus agrorum non cum presbyterorum, vel diaconorum conſilio, contaminauerit † aut fratribus [c], vel filiis, vel quibuſcunque propinquis ſuis dederit poteſtatem, vt per eos latenter lædantur res eccleſiæ; tunc oportet obnoxium eſſe concilio. ſin autem α epiſcopus, vel qui cum eo ſunt, presbyteri [d], aut diaconi accuſentur, q̃a ea, quæ vel ex reditu, vel ex quolibet actu β eccleſiæ veniunt, in ſinus ſuos colligunt, & pauperes fraudant, & fame conficiunt; hos corripi oportet, ſecundum quòd ordinatum fuerit a ſancto concilio.

1. Tim 6.

† *ita minauerit*] codex regius.

α ¶Sin autem.] *In capitulis habetur*, ſimiliter. *ſed melior videtur lectio duorum vetuſtorum* Gratiani *codicum*, finaliter: *propius enim accedit ad græcam concilij Antiocheni c. 25: vnde hoc ſumptum eſt*: εἰ δὲ καὶ ἄλλως, *ideſt*, ſi autem & aliter, *vt infra 12. q. 1. cap.* epiſcopus.

β ¶Actu.] *Hæc vox in ſimili re habetur infra 12. q. 2. Vulterrana*. Vulterranæ eccleſiæ actus, vel patrimonium. *Græcè eſt*: ἢ καὶ ἐξ ἑτέρας προφάσεως ἐκκλησιαστικῆς, *ideſt*, vel etiam ex qualibet alia cauſa, & occaſione eccleſiaſtica.

al. aliqua.

4 *Si vero* [e] *contra hanc prohibitionem, aliquam † de rebus eccleſiæ epiſcopum vendere contigerit, & res ipſa eccleſiæ reſtauranda, & ipſe gradu ſuo deijciendus decernitur.*

In iiſdem cap.

Vnde in eodem concilio Martini Papæ, c. 14. legitur.

¶De epiſcopo, qui nulla neceſſitate res eccleſiæ vendit. C. VIII.

Burc. l. 1. c. 115. & l. 3. c. 181. Iuo p. 3. cap. 172. & 242. & p. 5. c. 329.

SI quis epiſcopus nulla eccleſiaſticę rationis neceſſitate cõpulſus, in clero γ ſuo, aut vbi forte non eſt [f] presbyter, de reb. eccleſiaſticis, aliquid præſumpſerit vendere;

CASVS Statutũ fuit in concilio Martini Papæ, ꝙ eps debet diſpenſare res eccleſiæ cum reuerentia & timore, & inde ſuſcipiat quãtum ſibi & ſuis fuerit neceſſariũ: ſi vero res eccleſiæ vſui pauerit, vel cõſanguineis dederit, eas pauperib. ſubtrahendo, ſit obnoxius concilio, & corrigatur. Sequens. §. patet.

a ¶ Indiguerint.] No qualiter exponit hoc verbũ, indiguerint, vt arctet tm̃ ad victũ & veſtitum r. arg. contra extra de præb. de monachis.

b ¶Victu.] Qui tñ melior, vel peior dãdus eſt ſm̃ qualitatẽ perſonarũ, vt 41. d. non cogitur. Et nomine cibariorũ non intelliguntur veſtimenta: ſed nomine alimentorũ intelligunt veſtes 2& habitatio, vt ff de alimẽ. le. l. vl. & l antepen.

c ¶Aut fratrib.] Pręſumitur 1 ꝙ hoc carnali amore faciat, vt 89. d. decenter. ſic ſu. ea. nam hęc vſus, ſic extra de app. poſtremo ſic ecõuerſo conſanguinitas q̃nque elidit ſuſpicionem, vt ex. de coha. cle. & mu. a nobis.

d ¶Presbyteri.] Aeq; puniuntur illi, qui non reſiſtunt. ſ. officiati, ſicut ipſe epiſcopus. vt C. de app. quon am. & 2. qu. 7. quapropter.

e ¶Si vero.] Quarta pars, in qua dr̃, vt in c. ſeq. cõtinetur. Io. de Fant.

SI quis eps.] CASVS Quęſitũ fuit quam pœnam dẽat pati eps, qui alienat rẽ eccleſiæ nulla neceſſitate cogẽte, vel qui alienat res vacãtis eccleſię, q̃d intelligit Hu nulla neceſſitate cogente Et rñdet, ꝙ conuictus debet rem reſtituere, & poſtea deponi

f ¶Non eſt.] Quia forte mortuus eſt: quiã ſede vacãte nõ poteſt

1 De hoc ẽt leg. & no 12. qo. 1 eps eccleſiaſticarũ.

Alimentorũ noie cõprehenduntur veſtes & habitatio.

2 Adde qd veniat appellatione alimentorum. gl. in l. cũ hi. §. qui tranſigit ff de tran. Bar. in l. legatis ff. de ali. & ciba le.

Conſanguinitas elidit ſuſpicionẽ.

poteſt alienari res eccleſiaſtica. ita 12.q. ſi qua de rebus. & melius extra ne le.va.uouit 1.tamen H dicit, q ſede ſacerdotali vacante : auctoritate epiſcopi poteſt fieri alienatio, vt 71.diſt.fraternitatem. & ſup.ead.q.1.decretum,& eſt argu.pro ipſo.C.qui admi.ad bo.poſt.bonorum.Sed eccleſia epiſcopali vacante, clerici nihil poſſunt alienare. Item patet hic, q epiſcopus nihil poteſt alienare ſine conſenſu ſacerdotis.12.q.2 placuit. & c abbatibus.

1 Ext de re. ecc.nō alie. dudum. vbi eſt expreſſū Arch.

a ¶ Honore.] Pœna enim alienatoris indebite, eſt depoſitio. 12.q.2 Vulteranæ. & c. abbatib. &c.Apoſtolicos. 18.q.4 nullus.

ſeruili more ſeruire ; quia legitur in epiſtola Petri prima, neque vt dominantes,&c.

c ¶ Duos ſolidos.] Ad plus 3.minus enim quandoque datur,vt ext.de cen.olim. & inf.ea.nec numerus. Et forte ſolidus hic appellatur aureus,& vt C.de ſportu.l.2.& in inſtit.de pœna temere litigantium.in fi.

& res ipſas eccleſiæ propriæ reſtaurare cogatur, & in iudicio epiſcoporum deijciatur auditus, & conuictus α,& tanquam furti,aut latrocinij reus ſuo priuetur honore[a].

γ ¶ In clero.] *In codice Lucenſi regio legitur.* inſcio clero.

α ¶ Et conuictus.] *Hæ duæ voces non ſunt in capitulo Martini neque apud Burchardum.neque apud Iuonem parte.tertia. Parte autem quinta abeſt præterea vox* auditus: *vetuſtis tamen omnibus Gratiani codicibus conuenit cum vulgatis.*

QVAESTIO. III.

Qvid vero[b] *nomine cathedratici epiſcopus exigere debeat, in ſecundo concilio Bracharenſi, capitulo ſecundo legitur.*

b ¶ Quid vero.] Hęc qō.diuiditur in duas partes.In 1. ponit 5 auctor. p quas pba de cathedratico,&de alijs.Secunda ibi,[Cathedraticum.] Io.de Pant.

CASVS. Hic ponitur 3 qō. qua q̄rit, quid epiſcopus exigere debeat nomine cathedratici.& reſpondet, q duos ſolidos,vt if. ead.illud, præterquā à monaſterio, vt inf. ea. iter cætera.hi aūt duo ſolidi erūt illiu' monetæ, quę frequētat in regione, vt ff. de leg 3.nummis.Itē procurationes pōt petere tempore uiſitationis, vt ſu.ea.q.1. zelata. Item collectas imponere, vt ext de cen cum Apoſtolus. Itē præter cathedraticum medietatē vel tertiam partem oblationum, vt inf.ea §. cathedraticum.

¶ Præter honorem cathedratici nihil epiſcopus per diœceſes exigat. Cap. I.

PLacuit,vt nullus epiſcoporum per ſuas diœceſes ambulans,pręter honorem cathedræ ſuæ,ideſt duos ſolidos[c],aliud aliquid per eccleſias tollat : neque tertiam[d] partem ex quacunque oblatione populi in eccleſijs parochialibus requirat:ſed illa tertia pars pro luminaribus eccleſiæ,vel reparatione ſeruetur,& ſingulis annis epiſcopo inde ratio fiat[e]. Nam ſi tertiam partem illam epiſcopus tollat,lumen,& ſarta tecta abſtulit eccleſiæ. Similiter & parochiales clerici ſeruili more in aliquibus operibus epiſcopo † ſeruire non cogātur:quia ſcriptum eſt:[Neq; vt dominantes in clero.]

†al.epiſcopi i.Pet.5

Item ex concilio Emeritenſi,c.16.

¶ Baſilicarum reparationi proficiat tertia, quem epiſcopus accipere conſueuerat. Cap. II.

†al.quippe.
† al. parochitanis.

PRiſcis quidem † canonibus erat decretum,vt epiſcopus de parochianis † eccleſijs tertiam [f] conſequeretur †,cui ſua pleniſſime ſufficere nō poſſunt. Placuit huic ſancto concilio,vt nullus prouinciæ Luſitanæ epiſcopus ſentētiæ huius terminū excedat,nec à qualibet parochiana eccleſia tertiam auferre præſumat : ſed quæ β exinde

Cathedratici noīe quid exigendum eſt.

b ¶ Quid vero.] Duos ſolidos à qualibet eccleſia poteſt epiſcopus petere a nomine cathedratici præterquam a monaſterio, vt inf.ea.inter. pōt tū in neceſſitate a clericis collectam petere. ext. de cen.cum Apoſtolis. Appellat ēt q̄nq. ſynodaticum, vt ext.de cen.olim quoniā frequenter in ſynodo dātur.iſti aūt denarij erunt ſecundum communem monetam regionis, ut ff.de leg.3. numinis & ſi plures monetæ ſunt forte meliores dabuntur.extra de iureiur.quanto.in fi vel ſaltem mediocres, vt ext. de cen ex parte. Item præter cathedraticum pōt eps petere moderatam procurationem, inf. ea. inter.

PLacuit.] CASVS. Tria prohibentur in hoc c.ſcilicet q epiſcopus nihil debet tollere a parochialibus eccleſijs præter duos ſolidos nomine cathedratici, neque tertiam partē oblationū tollat, ſed reſeruet reparationi eccleſiæ : neque cogat clericos ſibi in aliquib. operibus

d ¶ Tertiā.ſu e.q 1.] de his & c.decernimus,contra.inf. 12.q. 3.c.vlt. & inf.ead vnio.Solu tertiam habet, cū vult hoc onus fabricæ ſubire.

e ¶ Epiſcopo inde ratio fiat.] Per archidiaconum de redditibus & poſſeſſionibus eccleſiæ, vt 23.di.perlectis.

PRiſcis.] CASVS. Antiquitus epiſcopus tollebat tertiam de parochianis eccleſijs,cui etiam ſuæ pleniſſime ſufficiebant.& ideo ſtatutum fuit in concilio Emeritenſi, vt nullus epiſcopus Luſitanæ prouinciæ cui ſuę ſufficiant,illam tertiam auferre pręſumat:ſed relinquat reparationi eccleſiæ.

f ¶ Tertiam] Poteſt hoc intelligi de tertia, quæ debetur ipſi fabricæ. Alij dicunt de tertia illa, quæ debetur, ipſi

ipſi epiſcopo, vt illam non debeat habere, ex quo abundat: niſi velit onus fabricæ ſubire.

VNio.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur, ꝙ ſi epiſcopi volunt recipere tertiam partem oblationum vel decimationum a parochianis ſuis, ſubire debent onus fabricæ reparandæ. ſi vero eas relinquant eccleſijs ſolicitudine epõrum reparentur baſilicæ a presbyteris ſi autẽ eccleſiæ nulla indigent reparatione, accipiant epi illas tertias ſi volũt: ſed vltra nihil. In ſecunda parte dicitur, ꝙ plures eccleſiæ non committantur vni presbytero. In tertia parte dr̃, ꝙ eccleſia, quæ habet x. parochianos, habeat proprium ſacerdotem. illa vero quæ minus habet, alijs coniungatur eccleſijs: & qui hanc conſtitutionem deſpexerint, per duos menſes excommunicentur. Secunda pars incipit ibi, [Sed & hoc neceſſarium.] Tertia ibi, [Ea ſ. ratione.]

conſequi poterat, totum in reparatione ipſarum baſilicarum proficiat.

¶ *Caput in hoc codicib. Gratiani etiã manuſcriptis corruptè citabatur ex concilio Merech. Eſt autẽ in Emeritẽſi, c. 16. cuius cõcilij duo exẽplaria ad S. D. N. Gregoriũ XIII. miſſa ſunt. Huius concilij, & meminit Innocentius III. in epiſtolis Romæ impreſſis, lib. 2. epiſtola Petro Cõpoſtellano ſcripta, his verbis,* Emeritenſe vero concilium authenticum eſſe multis rationibus aſtruebas, tuum quia cum alijs concilijs cõ inetur in libro, qui corpus canonum appellatur, quem Alexãder Papa per interlocutorem authenticum cõprobauit; tum quia de ipſo cõcilio ſumptum eſt caput. [Priſcis quidem canonibus.] quod continetur in corpore Decretorum.

α ¶ Sufficere poſſunt.] *Sublata eſt negotio, q̃ erat in vulgatis, quoniam & ab vtroq; exemplari cõcilie & à vetuſtis Gratiani codicibus abeſt & hoc modo magis conuenit cum ratione legis.*

β ¶ Sed quæ exinde.] *In exemplaribus concilij legitur.* Sed q̃que exinde conſequi potuerat; totum in reparatione ipſarum baſilicarum proficiat.

Item ex concilio Toletano 16. c. 4.

¶Non accipiant epiſcopi tertiam partem, niſi dirutas eccleſias reparare voluerint. C. III.

† al. adunationis.

VNio noſtrę congregationis† decernit, atq; inſtituit vt tertias[a], quas antiqui canones de parochijs ſuis habendas epiſcopis cenſuerunt, ſi eas exigendas credide rint, ab ipſis epiſcopis dirutæ eccleſiæ reparentur. Sin vero eas maluerint cedere; ab earundẽ eccleſiarum cultoribus ſub cura & ſolicitudine ſui põtificis, reparatio eiſdẽ eſt adhibẽda baſilicis. Quod ſi omnes eccleſię aut incolumes fuerint, aut quæ dirutæ erãt, reparatæ extiterint; ſecundum antiquorum canonum inſtituta, ſi tertias ſibi debitas vnuſquiſq; epiſcopus aſſequi voluerit. facultas illi omnimoda[b] erit: ita videlicet, vt circa ipſas tertias nullus epiſcoporũ quidpiã pro regijs[c] inquiſitionibus à parochianis † eccleſijs exigat, nihilque de prædijs ipſarum eccleſiarum cuiquam cauſa ſtipẽdij dare prçſumat. ¶ Sed & hoc neceſſario inſtituendũ deligimus, vt plures eccleſiæ vni nequaquam committantur[d] prẽsbytero; quia ſolus per totas eccleſias nec officium valet perſoluere, nec populis ſacerdotali iure occurrere; ſed nec rebus earum neceſſariam curam impendere: ea ſcilicet ratione, vt eccleſia, quæ vſque ad decem habuerit mancipia; ſuper ſe habeat ſacerdotem; quæ vero minus decem mancipia[e] habuerit, alijs cõiũgatur eccleſijs. Si quis ſanè epiſcopo-

† al parochianis.

a ¶ Tertias.] H intelligit hoc de tertia oblationum, nõ de tertia decimationũ. ſed cõtra cum eſt tex. extra de præſcrip. de quarta. Alij dicunt ꝙ eps̃ hodie nullam habebit tertiam. niſi duobus caſibus vnus, ſi vult reparare eccleſiam: & alius, ſi incũbit onus regale, vt hic, dicitur. Sed verius eſt ꝙ eps̃ ad ſuũ commodum habet vnam tertiam per ſe & aliam quã pot tenere ſi vult ſubire onus fabricæ, habebit præterea partẽ oblationum tempore dedicationis, vt inf. ca. nec numerus. & 18. q. 2. Eleutherius. Sed quid ſi eps̃ partem fabricæ recepit, deinde cum eguerit eccleſia reparatione velit eccleſiæ cedere tertiã illam; dico ꝙ non poteſt i. Io. ſicut nec vſufructuarius poteſt in tali caſu viuſfructui cedere. ff. de vſufruc. ſed cum vſufructuarius. & l. ſeq. ff. de aqua plu. arcẽ. is cũ quo Male dicit Io. quoniam reparare debet epiſcopus eccleſiam, poſtquã habet quartam fabricæ: quia res tranſit cum onere ſuo, vt 16 q. 1. ſi quis laicus.

Tertia oblationum an pertineat ad epiſcopum.

1 Sub. ſed eps̃ cõpelli dẽt reparare, vt in i. hic alleg.

Fin L. niſi fortà neceſſitate corruiſſet. ff. de aqua plu. arcen. l. iur.

b ¶ Omnimoda,] Hic apparet quod illam tertiam poteſt epiſcopus in ſuos vſus conuertere, cum eccleſia non eget reparatione. ſed fortè cõtrariũ eſt 9. q. 3. vobis, vbi dicitur ꝙ annuatim reſeruabitur Sol. ibi. loquitur de illa parte. quæ pertinet ad reparationem epãlis eccleſiæ: hic vero de tertia parochialis eccleſiæ.

c ¶ Pro regijs] Arg. ꝙ pro itinere ad Papam, vel ad regem, non poſſunt epiſcopi vltra ſtatutum petere, vt ext. de cenſi. cũ Apoſtolus. & 16. q. 1. § placuit.

d ¶ Committantur.] Hic eſt caſus vbi Aliquis poteſt habere plures eccleſias. Alij caſus ſunt notati 21. q. 1. in ſumma quæſtionis & c. relatio.

e ¶ Mancipia.] Cum ergo decem faciant plebem, patet in

intellectus illius cap.ſup.2 q.5. præsbyter ſi a plebe.

ILlud.] CASVS. Præcepit Pelagius Creſconio illuſtri defenſori Siciliæ, vt non permittat epiſcopis Siciliæ petere à parochijs ſuæ diœce. vltra duos ſolidos nomine cathedratici: nec conuiuia nimis magna ſibi per eos fieri.

Gelaſium cuius iſtud c. eſt. Dicas ergo ꝙ loquitur de Iudæis & paganis, & tranſeuntibus, & talibus, qui non habent certum domicilium, ꝙ enim hic de pueris non loquatur, patet ex eo quod dicitur, aut in electa. Ipſi enim non poſſunt eligere.

d ¶ Con-

rũ hanc noſtrã conſtitutionem parui pẽderit, ſpatijs duorum menſium ſe nouerit excommunicatione mulctari a.

¶ *Caput hoc eſt pars quarti canonis concilij 16. Toletani, cuius duo exemplaria miſſa ſunt ex Hiſpania: ex quibus nonnulla ſunt in hoc capite emendata, & addita. Habitum vero eſt concilium hic Aera.* DCCXXI. *cum illud Emeritenſe habitum fuerit Aera* DCCIIII.

a ¶ Mulctari.] *In concilio ſequitur*; ita nempe, vt poſtquã ab excommunicationis interdicto ad ordinis ſui remeauerit locum, cunctas huius canonis ſanctiones modis omnibus ſtudeat adimplere.

Item Pelagius Creſconio illuſtri.

¶ De eodem. C. IIII.

ILlud te volumus modis omnibus cuſtodire, ne qui epiſcoporũ Siciliæ de parochijs ad ſe pertinentibus nomine cathedratici amplius quàm duos ſolidos prȩſumãt accipere; neque compellere presbyteros, aut clerum parochiarũ ſuarum ſupra vires[a] ſuas eis conuiuia præparare. ſuo p 3. c.136.

Item Gelaſius Papa Fabiano epiſcopo.

¶ Baptizandis numerus non imponatur: nec cathedraticum vltra vetuſtum morem exigatur. C. V.

NEc numerus[b] baptizandis iuſte creditur imponendus; cum quanti petierint, vel ad regenerationẽ feſtinauerint, non ſint pro alterius voluntate repellẽdi. Et ideo frater cariſſime huiuſmodi ſuperfluam cõſtitutionẽ modis omnibus remouebis, vt vnuſquiſque, aut in vicina ſibi eccleſia, aut in electa[c] pro ſuȩ mentis baptizetur arbitrio. Cathedraticum etiam nõ amplius quàm vetuſti moris eſſe conſtiterit, ab eius loci presbytero noueris exigẽdum: & de his quæ die dedicationis fuerint offerentium deuotione collata, cõſuetudinem[d], quæ generaliter omnibus eccleſijs eſt præſcripta, ſeruabis.

2 *Cathedraticum, quod his auctoritatibus epiſcopis permittitur exigere, præter medietatẽ, vel tertiã partẽ oblationum, quæ etiam pro varia eccleſiarum conſuetudine ex prȩmiſſis auctoritatibus epiſcopo debetur, intelligẽdum eſt: nec illa pars oblationum omniũ generaliter intelligenda eſt; ſed uel anniuerſariæ dedicationis uel quorundam etiã ſolennium dierum; prout iure epiſcopum et ſacerdotem tempore dedicationis conuenerit.*

a ¶ Supra vires.] Ne victum longi temporis breuis hora conſumat. ext. de cenſi. cũ Apoſtolus. & ſecundum quoſdam a pauperibus nil petet, vt 1.q.2. placuit. at inf. e. cauendum. ſed hoc non eſt verum: quia ſi aliquis vltra vires fuerit grauatus, fiet collectio ab alijs vicinis eccleſijs, vt extra de cenſi. cum inſtantia. & c. procurationes. non autem dabit epiſcopo niſi lac ad bibẽdum: ne ieiunorũ doctrinam ructantibus buccis prædicet, vt 35. diſt. ſexto. & c. eccleſiæ. Nec bibet vltra tertiam vicẽ, vt 44 diſ. in illa palea. quãdo presbyter. & comedet lardũ vel carnes vaccinas vel veruccinas cum aceto, vt C. de ero. militan. lib. 12 ar ſu. 41. diſt. non cogantur, & c. epiſcopus.

Epiſcopo viſitanti, dandum eſt lac ad bibendũ

NEc numerus.] CASVS. Fabianus epiſcopus quæſiuit de tribus à Gelaſio Papa. Primo, vtrũ certus numerus pecuniæ ſit imponendus baptizandis. Et reſpondet quod non: ne baptizandi à baptiſmi gratia repellantur. Secundo vtrũ ſit exigendum pro cathedratico vltra antiquam conſuetudinem. Et reſpondet quod non. Tertio quam partem debeat recipere epiſcopus de oblationibus, quæ offeruntur in die dedicationis. Et reſpõdet ꝙ conſuetudo illa debet ſeruari, quæ omnibus eccleſijs eſt pręſcripta.

b ¶ Nec numerus.] Forte conſuetudo fuerat, ꝙ ſecundum numerum baptizandorum tantum vel plus recipiebatur: quod erat iniquum, vt 1.q.1 baptizandis & c. placuit. Ioan.

Diœceſes fuerũt à Dionyſio diſtinctæ.

1 Ad hoc qđ not. gl. ſup. 99.d.c.1.

c ¶ Aut in electa.] Contrarium eſt, inf. 13. q. 1. c. 1. vbi dicitur, ꝙ ideo parochiæ ſunt diſtinctæ, ne aliquis iura alterius vſurpet. Ad hoc dicunt quidam, ꝙ hoc capitulum loquitur ſecundum ea tempora quando nondum parochiæ erant diſtinctæ. ſed hoc ſtare non poteſt 1. quia Dionyſius, qui diſtinxit diœceſes, præceſſit

d ¶ Conſuetudinem.] Secundum quod conuenitur cum epiſcopo tempore dedicationis. 18. q. 2. Eleutherius.

CATHEDRATICVM. Hæc eſt 2 pars q. in qua loquitur de procurationibus, & exactionibus, & dicitur ꝙ procuratio vna ſola dicitur eſſe in anno. & exactio nulla niſi à iure permiſſa. extra de cenſi. cum Apoſtolus. & hoc probat per v auctoritates. Ioan. de Fan.

CASVS. Gra. dicit, ꝙ epiſcopus accepit cathedraticum præter medietatẽ vel tertiã partẽ oblationũ quæ offeruntur

in

in die anniuerſariæ dedicationis, vel alterius ſolennitatis, prout conuenerit inter epiſcopum & ſacerdotem.

DE HIS VERO. Dictū eſt ſ de viſitatione epōrum. Sed quia quidā crudeliter ſæuiēdo parochias viſitabāt, ideo nunc oſtendit Grat; quid ſuper hoc tenendum ſit, Quia.]

cit ius, vt 93 diſt illud. 100.diſt. contra morem. 24 q 1. ſchiſma. extra de ſim cum in eccleſia. & c non ſatis. 1. q. 1. nullus epiſcopus 2 extra de præſcrip cauſam. Item arg. not. ꝙ ſua auctoritate quis poteſt detinere quod de iure non præſtitit, licet illud diu ſoluerit, vt C. de agric. & cen libus. l 1 tēpus enim non inducit obligationē. extra de cōſi. peruenit, de act. & obl obligationū ferè. § placet. Prætor enim nō tuetur iniquā poſſeſſionem. ff. de publ. cum ſpoliis. §. ſi res. non enim ſufficit poſſediſſe, niſi causā poſſeſſionis probet. extra de præſcr. ſi diligēti. ff de iti. actuq; priu. l. vlt. licet enim longiſſimo tempore aliquid gratis præſtitum ſit in hoc non currit præſcriptio, vt 18 q. 2. clerici. & c. ſi epiſcopus. C. de præſcr. xxx vel xl. ann. male. Arg contra 18. q 2. ſeruitium. nam libertas non dandi decimā præſcribitur 2. ext. de præſcr. de quarta. Itē arg contra 16. q. 3 quæſitum. nec cogit quis cauſam poſſeſſionis probare ff ſi ſeru vend. ſi quis diuturno. Sol. nec in longa nec in longiſſima præſcriptione ſufficit allegare diuturnā poſſeſſionem, niſi aliquam cauſam poſſidēdi alleget. Sed allegata cauſa, cū de tempore conſtet præſumitur eſſe debitū. arg. 12. diſt. illa. tū non tenet probare cauſam ſiue titulū poſſidendi: quia poteſt eſſe ꝙ non habet de hoc inſtrumenta nec teſtes, nec eſt hoc in memoria hominū, vt 3. q. 6. hæc quippe. Ioan. T. dicit cōtra: quia ſufficit ſi dicat, præſcripſi, niſi præſumptio ſit contra eum. 3

Obligatio non inducit tempore.

De his vero epiſcopis, qui per parochias ſuas crudeliter deſæuiunt, ſic eſt ſtatutum in 3. concilio Toletano, c. 20.

¶ Vltra morem antiquum à parochianis presbyteris epiſcopi nil exigant. C. VI.

Iuo p. 3. c. 137.

QVia cognouimus epiſcopos per parochias ſuas non ſacerdotaliter, ſed crudeliter deſæuire, & dum ſcriptum ſit: [Forma eſtote gregi, neque vt dominantes in clero,] exactiones diœceſi ſuæ, vel damna inſligāt: ideo cenſemus (excepto quod veterum [a] conſtitutiones à parochijs habere iubent epiſcopos) vt alia, quæ illis hucuſque præſumpta [b] ſunt, denegentur; hoc eſt, neque in angarijs presbyteri aut diaconi, neque in aliquibus fatigentur indictionibus: ne videantur in eccleſia Dei exactores potius, quàm Dei pontifices nominari. Hi vero clerici, tam locales, quàm diœceſani, qui ſe ab epiſcopo grauari cognouerint, querelas ſuas ad metropolitanum deferre non differant, & metropolitanus non moretur eiuſmodi præſumptiones coercere †.

1. Pet. 5.

† al. diſtricte coercere.

Item ex concilio Cabilonenſi 2. c. 14.

¶ A parochianis ſtipendia non niſi cum charitate epiſcopi exigant. C. VII.

CAuendum eſt, ne, cum epiſcopi parochias ſuas peragant, quandam damnoſam erga ſubditos [c], ſeu erga ſocios [d] tyrannidem exerceant, nec (quod abſit) cum charitate, ſed cum quadam iudiciaria inuectione † ſtipendia ab eis exigant. Obſeruandum etiam modis omnibus, vt ſi quando eis peragrandæ parochiæ neceſſitas incumbit; in confirmandis hominibus, in inquirendis rebus emendatione dignis, in prædicatione verbi Dei, in lucris animarum potius, quàm in deprędandis, & ſpoliandis hominibus, & ſcandalizandis fratribus operam dent. Et ſi quando eis ad peragendum miniſterium ſuum à fratribus, aut ſubditis aliquid accipiendum eſt; hoc ſummopere obſeruare debent, ne quem ſcandalizent [e], aut grauent. Tanta ergo in hac re diſcretio tenenda eſt, vt & verbi Dei prædicator, vbi proprij ſumptus [f] deſunt,

† al. inuentione.

a Sub. cum aliquali titulo. quod dic vt not. extra de præſcr. ſi diligenti. in glo. ex hoc vs. Archid. Poſſeſſio ſine cā poſſidēdi nō ſufficit ad præſcriptionē.

QVia.] CASVS. Quidam epiſcopi viſitando parochias ſuas in clericos crudeliter ſæuiebant eos angarijs & indictionibus fatigando. ſuper hoc vero facta querimonia in concilio Toletano conſtitutum eſt, vt de cætero talia non faciant, & quæ hactenus præſumpta ſunt, in futurum denegentur. ſi vero contra hoc venire præſumpſerint, apud metropolitanum clerici conquerantur: qui ſine mora præſumptiones debet remouere. [Angarijs.] Angariæ ſunt onera, quæ perſonis imponuntur: perangariæ poſſeſſionibus. [Indictionibus.] Id eſt illicitis exactionibus vel conditionibus.

a ¶ Quod veterum.] Nihil ergo poteſt epiſcopus petere ab aliquo, niſi oſtendat per canones illud ſibi debitum, 1 vt 9. q. 3. conqueſtus. 18. q. 2. c. 1.

b ¶ Præſumpta.] Nota ꝙ longinqua vſurpatio non fa-

CAuendum.] CASVS. Quidam epiſcopi dum viſitarent eccleſias ſuas, ſiue parochias pro confirmādis pueris, & pro delictis corrigendis: intendebant potius dominationi & ſpoliationi, quàm lucris animarum: & in ſtipendijs exigendis ſacerdotes ſcandalizabant. quare Cabilonenſe concilium ſtatuit vt de cætero epiſcopi non faciant hoc: ſed ſi proprijs ſumptus deſint eis, a clericis cum charitate accipiant: nec grauent aliquem, vel ſcandalizent. & hoc probat auctoritate Apoſtoli.

c ¶ Subditos.] Scilicet laicos.

d ¶ Socios.] Hic dicūtur clerici ſocij epiſcopi, alibi fratres, vt 95. diſt. olim. & 8. q 1. quid autem.

e ¶ Scandalizēt.] Exigēdo vltra licitū, vt 11. q. 3. nolite.

f ¶ Sumptus.] Vt ergo ꝙ ſi habet ſumptus vnde poſſit expen-

3 De hac materia no etiā 16. q 3 dilecto. Archid.

1 Ar. contra hoc 25. q. 2. ampu... Arg. ad hoc 16. qō. 1. nulli epōrū ibi de hoc. Archid.

Digitized by

expendere, non debet alios grauare. nã potius videntur hæc peti ex gratia q̃ de iure, vt extra de cenſ cum Apoſtolus. & ea quæ domi conſueuit expendere, debet expendere cum eſt in via, 1 vt in Auth. de man. prin §. illud coll. 3. & in Auth. vt iud. ſine quoquo ſuffr. §. nulli. collat 2. Sed non eſt ita, vt ext. de ſimon. cum ſit Romana. in parte deciſa.

ſi habes ſeruitutem adaquandi certum numerum pecorum: ſi plus ducis ad aquã quàm debeas, ſuperflua poſſunt à domino remoueri, vt ff de aqua quot. & æſti. l. 1. §. Trebatius. Item ſi cauſa proprij commodi venit ad eccleſiam, de proprio viuat, vt C. de ſtat. & imag. l. vlt. Hæc

à fratribus accipiat, & item fratres, illius potentia non grauentur, exemplo apoſtoli Pauli; qui, ne quem grauaret, arte, & manibus victum quærebat. 2. Theſſ. 3.

Item ex concilio Toletano ſeptimo, c. 4.

¶Vltra duos ſolidos à parochianis eccleſijs epiſcopus non præſumat accipere. C. VIII.

INter cętera denique, quę communi conſenſu nos conferre competenter oportuit, querimonias etiam parochialium † presbyterorum Gallię a prouincię ſolertiſſimè diſcernere decuit, quas contra pontificum ſuorum rapacitates neceſſitas, vt comperimus, tandem compulit in publicum examen deferri. Hi enim pontifices, vt euidens inquiſitio patefecit, indiſcreto moderamine parochianas † eccleſias prægrauantes, dum in exactionibus ſuperflui † frequenter exiſtunt, penè vſque ad exinanitionem extremæ virtutis quaſdam baſilicas perduxiſſe probantur. Ne ergo fiat de cætero, quod conſtat hactenus inordinatè præſumptum; non amplius quàm duos ſolidos vnuſquiſque epiſcoporum præfatæ prouinciæ per ſingulas diœceſis ſuæ baſilicas iuxta ſynodum Bracharenſem annua illatione ſibi expetat inferri: monaſteriorum a tamen baſilicis ab hac ſolutionis † b penſione ſeiunctis. ¶ Cum vero epiſcopus diœceſim viſitat, nulli prę multitudine oneroſus exiſtat, nec vnquam quinquagenarium β c numerum euectionis excedat, aut amplius, quàm vna die per vnamquamque baſilicam remorandi licentiam habeat. Quicunque vero pontificum eorundem aliter, quàm decernimus, agendum præſumpſerit, correptioni proculdubio canonum ſubiacebit, tanquam conſtitutorum ſynodalium tranſgreſſor, & priſcorum patrum edictorum † corruptor.

† *parochianorum*

Anſel. l. 7. c. 196.
† *al. parochitanas*
† *al. ſuperfluis frequentes*

ſup. ead. placuit.
† *al. ſolutione penſionis*
Burch. l. 1. c. 86.
Iuo p. 3. c. 152.

† *al. edicti*

α ¶ Galliæ.] *In concilijs impreſſis, & aliquot Gratiani exemplaribus legitur,* Galliciæ. *In alijs autem, & emendatioribus, atque in codice conciliorum Lucenſi regio habetur* Gallicanæ prouinciæ. *Nam eo tempore archiepiſcopus Narbonenſis, & eius prouincia epiſcopi ad ſynodos Toletanas conueniebant; quod ex ſubſcriptionibus Toletani tertij apparet. In eo enim Nigetius Narbonenſis metropolitanus Sergius epiſcopus Carcaſſonenſis, & Nebridius epiſcopus Agathenſis, & procuratores Magalonenſis, & Nemauſenſis epiſcoporum ſubſcribunt. Eiuſdem quoque metropolitani, & ipſius prouinciæ epiſcoporum ſubſcriptiones in quarto, & ſexto Toletanis concilijs impreſſis leguntur, vt illa, quæ in manuſcriptis habentur, omittantur.*

β ¶ Quinquagenarium.] *In varijs editionibus huius concilij legitur,* quinarium. *Verum in codice Lucenſi regio, vno Vaticano, & altero Bibliotheca Dominicana manuſcriptis, & vetuſtis exemplaribus Gratiani, & Burchardo, & Iuone eſt,* quinquagenarium. *Et hanc lectionem ſecutus eſt Innocentius tertius in concilio Lateranenſi, c. cum Apoſtolus, extra de cenſi. & exact.*

Item Gregorius epiſcopis Siciliæ, lib. 11. epiſt. 10.

INter cętera.] CASVS. Epiſcopi Galliæ cũ viſitabant parochias ſuas ſæuas rapacitates in ſuos ſubditos exercebãt, cẽtum, vel ducentas equitaturas ſecũ ducẽdo: & ab eis vltra duos ſolidos pro cathedratico, & prãdia nimis magna exigebãt: & in eccleſia p duos, vel per plures dies morabantur, ita q eccleſias vſque ad exinanitionem perducebãt: & ideo ſtatuit concilium Toletanũ, ne vltra duos ſolidos exigant pro cathedratico, à quo monaſteria ſunt exẽpta, & vltra quinquaginta eqtaturas non ducant: nec amplius quam vna die in baſilica morẽtur: epiſcopus vero qui contra hoc fecerit, correptioni canonũ ſubiacebit.

a ¶ Monaſteriorũ.] Infra 16. quæſtio. 2. c. 1. & 2. contra infra 16. quæſt 1. cum pro vtilitate. J. 18. quæſtio. 2. quàm ſit. & capitu. ſeruitium. contra.

b ¶ Solutionis.] Ipſa enim monaſteria á lege diœceſana sũt exẽpta, vt hic, & 16. q. 1. cũ pro vtilitate. & 18. queſt. 2. quàm ſit. ſed eorũ capellæ non, vt ext. de capel. mona. c. vlt. & pen. & extra de prębend. de monachis.

c ¶ Quinquagenarium.] Hodie numerus ſingulorũ in euectionib. eſt taxatus, vt extra de cenſi. cũ Apoſtol⁹. nec numerus ibi taxatus recipiẽdus eſt ſi eccleſia grauet, vt ibidẽ dr̃. & ext. de exc præla. cum ad quorũdam. extra de pœn. c. pen. illos ergo qui ſuperflui ſunt pot remouere ſacerdos 2: qa

1 Sed Goffr. putat cont. quia & in ciuitate manens, & viſitans poteſt exigere procurationes, ext. de cenſ. venerabili. Archi.

Monaſteria ſunt exempta à lege diœceſana.

Viſitans ſit contentus euectionib. à iure taxatis.

2 Etiam & epm pot remouere. arg. ff. de aqua quot. & ęſti. l. 1. §. item quærit. Archid.

Hæc allegatio forte hodie non tenet, quia ſi aliquis fuerit ſup. vires grauatus, alij vicini ſacerdotes tenentur conferre, vt dixi. ſu. ea. illud. & extra de cẽſi procurationes.

RElatum.] CASVS Epiſcopi Siciliæ grauẽs, & onerosi erant ec cleſiis ſuis cum eas viſitabant. tandem mediante

omnia ſeruentur, nec ſubiectis ſuis graues in aliquo exiſtant.

a ¶Summa.] ſup. ead. q. 1. relata. ar. ꝙ pactio interuenire põt in ſpiritualibus 1 vt hic & 18. q. 2. Eleutherius. 12. quæſtio. 2. cap. quicunque. extra de deci. ex multiplici. quandoq; enim prohibetur tranſigi, vel paciſci. ſi tñ fiat auctoritate iudicis, tenet, vt extra de præben. niſi. ff. de his, q not. infa. furti. § pactus ff. de tranſact. cum hi. §. ſi cui. Sed quare recipitur pecunia pro actu conſecrandi, vt hic dicitẽ, & extra de ſim. cum ſit Romana, & non pro actu baptizãdi? ideo dico ne aliqui propter paupertatẽ, vel auaritiã ſe ſubtrahant a baptiſmo, vt 1 q 1. baptizandis.

Pactio an in ſpiritualibus interuenire poſſit.

1 Verum eſt hoc, dumodo ſit licita, vt 18. q. 2. Eleutherius. ſm L. ꝯ hoc dixi 1. q 2 q̄pio. de hoc not. 100. di. ea. Arch.

¶Sacerdotes ab epiſcopis ſuis vltra modum non grauentur. C. IX.

RElatum eſt nobis ſanctæ memoriæ deceſſoris mei tẽporib. per ſeruũ Dei diaconum, qui tunc eccleſiaſtici patrimonii curam geſſit, fuiſſe diſpoſitum, vt ſacerdotes per vniuerſas veſtras diœceſes conſtituti, quoties ad conſignandos infantes egredimini, vltra modum grauari minime debuiſſent. Summa [a] enim præfixa fuerat, vobis vt audio, conſentientibus, quæ ab eiſdem ſacerdotibus pro labore [b] clericorum [c] dari debuiſſet. Atq; hoc, quod tunc placuit, ſicut nunc dicitur, minime cuſtoditur. Vnde fraternitatem veſtram admoneo, vt ſubiectis veſtris non graues ſtudeatis exiſtere.

Item Pelagius Creſconio Illuſtri.

Anſ l. 6. c. 171.
Poly. l. 4. tit. 21.

¶Secundum loci mediocritatem epiſcopis conuiuia parentur. C. X.

ILlud magnitudinem tuam minime volumus ignorare, quòd Syracuſanæ ciuitatis epiſcopus inter alia, quę in cautionum ſuarum pigna ſpopondit, hoc etiam ſpecialiter ſub interpoſitione pęnę [d] legitime promiſiſſe legitur; nunquam ſe a quolibet ſuæ diœceſis presbytero vltra duos ſolidos cathedratici nomine petiturum, nec per q̄libet aliam occaſionẽ quidquam in eius ſe diſpendio eſſe geſturum. Quod magnitudo tua, non ſolum a prædicto epiſcopo, ſed de omnium epiſcoporum Siciliæ perſonis competenti ſolicitudine cuſtodire non deſinat; nec ipſa quoque prandia enormia fieri, ſed ſecundum mediocritatem vniuſcuiuſque loci epiſcopo ad conſignationem venienti ſuſceptionis præparari conuiuium; quia nec eo prætextu pauperibus incuti damna volumus, aut qualibet ratione permittimus.

b ¶Pro labore.] ſu. 1. q. 2. c vlt. inf. 12. q. 2. charitatem.

c ¶Clericorũ.] Qui laborant cum epiſcopo in viſitatione.

ILlud.] CASVS. Syracuſanæ ciuitatis epiſcopus cũ a Papa ordinabatur, ſub interpoſitione legitimæ pœnæ promiſit ſpecialiter quod ab aliquo clerico ſuæ diœceſis, vltra duos ſolidos pro cathedratico nihil eẽt petiturus. Præcepit ergo Greg. Creſconio illuſtri vt faciat hoc obſeruari, non ſolũ ab epiſcopo Syracuſanę ciuitatis, ſed ẽtiã ab omnib alijs Siciliæ epiſcopis: nec ipſa prandia enormia fieri ſinat: ſed ſecundũ mediocritatẽ cuiuſcumq; loci viſitanti epiſcopo ea faciat p̃parari: ne ſub hoc prætextu dãna pauperibus inferantur.

d ¶Pœnæ.] Nota ꝙ aliquis ſub pęna poteſt obligari in ſpiritualibus, vt 23. diſt. quamquam. 16. q. 1. ſtatuimus. 1. quæſtio. vlt quoties.

CAVSA VNDECIMA.

CLericus aduerſus clericum quęſtionem de prædijs agitauit, quem ad ciuilem iudicem producere voluit: reus non niſi ante iudicem eccleſiaſticum ſtare volebat; actor vero potentia ciuilis iudicis illum a poſſeſſione ſua deiecit. Quo audito epiſcopus eum ab officio ſuſpendit: ille contempta epiſcopi ſententia officium ſuum ad-

CLericus] CASVS In ſuperiori cauſa oſtenſum eſt, quòd eccleſiæ cum omnibus ſuis poſſeſſionibus ad diſpoſitionem pertinent epiſcoporum, ſed quia poſſet aliquis dubitare ſub quo iudice clerici debeant conueniri: ſub eccleſiaſtico ſcilicet. an ſub ſæculari. ideo Gratia. hanc 11. cauſam ſubnectit, in qua oſtendit cleri-

mediante legato anteceſſoris Greg. qui in Sicilia eccleſiaſticum patrimonium gubernabat, facta eſt compoſitio inter epiſcopos, & clericos, vt certa ſumma daretur epiſcopis quolibet anno cum eccleſias viſitarent: quam quia epiſcopi non ſeruabant, præcepit Gregorius, vt

clericos ſub eccleſiaſtico iudice eſſe conueniendos : quã vt competentius oſtendat, thema proponit : de quo tres elicit quæſtiones.

Qvod clericus.] Hęc q. diuiditur in tres partes. In prima probat per 24. auctoritates, quod eps & quilibet clericus p clericos eſt iudicãdus, & non per laicos, niſi forsã eſſet incorrigibilis : quia actor debet ſequi forũ rei. Secunda ibi, [His ita.] Tertia ibi, [Ecõtra.] Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur prima quæſtio, qua quæritur, an clericus ante ciuilẽ iudicem ſit producendus. Et diſtinguas, quod cauſarum alia eſt criminalis, alia ciuilis, alia ſpiritualis. Criminalis eſt, vbi d crimine agitur Ciuilis, vbi de poſſeſſionib. & pecunia agit. Spiritualis, vbi tractatur de reb. ſpiritualibus, ſcilicet de electione, de decimis, & primitijs, & de iur. pat. & de vſuris. In quibus omnibus cauſis nunquam clericos debet conueniri ſub iudice, niſi ſub iudice eccleſiaſtico, vt inf. ea. nullus epiſcopus, & c. clericorũ, niſi i cauſa feudi, vt extr. de iud. cæterum, & niſi ſit incorrigibilis, vt d. 17. nõ licuit. & in cauſa reconuentionis, vt ſu. 3. q. 8. cui[a] in agendo, & niſi Papa delegaret cauſam ſpiritualem, vel aliã laico, vt ſup. 10. q 3. illud. Laicus vero ſub iudice ſæculari debet conueniri, vt infra. ead. experientiæ, niſi in ſex caſib. Vel ſi conueniat epiſcopum ſuper rebus ſpiritualibus, vt extra de deci. quoniã, & 35. q. 9. epiſcopus Vel ſi conueniatur laicus de crimine eccleſiaſtico, vt infra ead. ſi quis cum clerico, & 6 q 1. cap. 1. Vel niſi ſunt ruſticæ eccleſiæ, vt 89 diſtinct. iudicatum. Vel ſi iudex ſæcularis eſt negligens, vt 23. q 5. adminiſtratores, & quæſtio. 2. dominus noſter. Vel niſi ſit raptor rerum eccleſiæ, vt extra de fo. comp. cum ſit generale. Vel ſi ſuſpectus fuerit iudex ſæcularis, vel ſi habetur querela contra epiſcopum, vt in authen. vt diffe. iudi. coll. 11. §. 1. & 2. Et procedit hoc ordine in hac quæſtione. primo probat, quod clerici non ſunt conueniendi coram iudice ſæculari, vſque ad [§. Cum ergo.] Deinde probat contrarium, ſcilicet quod in ciuili cauſa coram ſæculari iudice ſunt conueniendi, in criminali coram eccleſiaſtico: quod allegando dicit. Tandem dat ſolutionem in [§. quia ergo.] in fine. Primum ergo cap. huius quæſt. planum eſt.

a ¶Quod clericus.] cauſarum alia eccleſiaſtica, alia ſæcularis. Eccleſiaſticarum alia ſpiritualis, alia criminalis, alia ciuilis. Spiritualis, eſt vbi agitur de decimis, vel matrimonijs. Criminalis vbi agitur de crimine eccleſiaſtico, ſcilicet hæreſis, vel vſurarum ; cuius examinatio ſpectat ad iudicem eccleſiaſticum, vt inf. ead. ſi qs cũ clerico. & 6. q. 2. c. 1. Alia eſt ciuilis ſiue pecuniaria, vbi agitur de rebus temporalibus, argu. ad hanc diſt. 16. q. 1. frater. Item ſæcularium alia eſt ciuilis, alia eſt criminalis. In his omnibus nunquam conuenitur clericus, niſi ſub eccleſiaſtico iudice, vt inf eod. nullus epiſcopus niſi in tribus caſibus, vt in cauſa feudi, vt extra de iud. cæterum, & niſi ſit incorrigibilis, vt 17. diſtin. nec licuit. Item, & in cauſa reconuentionis. 3. q. 8. cuius in agendo Alios caſus poſui inf. eo. clericũ nullus. Similiter nec laicus poteſt conueniri ſub eccleſiaſtico iudice niſi in caſibus v. vt ſi conueniat ipſum ſuper rebus ſpiritualibus, vt extra de iud. c 2: & 3. Vel niſi ruſticæ eccleſiæ conueniantur, vt 80. diſtin indicatum. extra de app. ſi duobus. Vel vbi aliquis rapuerit res eccleſiæ: tunc potius ex conſuetudine quàm de iure conuenitur ſub clerico. extra de fo. comp cũ ſit. & c. ſi clericus. Itẽ ſi iudex laicus eſt negligens. extra de fo. com. p. ex tranſmiſſa. & 23. q. 5. admini-

Cauſa duplex.

miniſtrauit. Hoc comperto epiſcopus, ſine ſpe reſtitutionis in eum ſententiam dedit.

1 *Hic primum quæritur, vtrum clericus ante ciuilem iudicem ſit producendus.*

2 *Secundo ſi producendus non eſt, an hac culpa ſit digna ſuſpenſione.*

3 *Tertio, ſi digna non fuerit, an contemptorem ſententię ſui epiſcopi irreparabiliter oporteat deponi.*

QVAESTIO I.

Qvòd clericus[a] apud ſæculares iudices accuſandus non ſit, Caius Papa epiſt. ad Fœlicem epiſcopum, cap. 2. ſcribit dicens.

¶Apud ſæcularem iudicem nullus clericus conueniatur. C. I.

NEmo vnquam epiſcopum apud iudicem ſæcularem, aut alios † clericos accuſare præſumat.

† al. reliquos.

PALEA. C. II.

j NVllus iudicum, neque presbyterum, neque diaconum, aut clericum vllum, aut iuniores † eccleſiæ, ſine licentia † pontificis per ſe diſtringat, aut condemnare pręſumat. Quod ſi fecerit, ab eccleſia, cui iniuriam irrogare dignoſcitur, tamdiu ſit ſequeſtratus, quouſque reatum ſuum agnoſcat, & emendet.

Extra de foro compet. cap. 2. Capi l 6 c. 154. & l. 7. c. 139. Burc. l. 16. c. 22.

† al. mi... res. † al. ſci... tia] al. p... miſſa.

¶ Apud Burchardum, & in aliquot Gratiani codicibus ex ijs, qui hanc paleam habent, & in Decretalibus tit. de foro compet. c. 2. citatur ex concilio Pariſienſi. cap. 10. Verum in concilio Rhemẽſi Troſleiano, cap. 6. refertur ex capitularibus: in quibus habetur bis, ideſt lib. 6. c. 154. & lib. 7. c. 139 Simile quid legitur in concilio Aurelianenſi 4. c. 20. & Antiſiodorenſi c 43.

Item Marcellinus Papa, epiſt. 2.

Et in conc. Aurelia. cap. 31.

Cauſa ſæcularis eſt ... plex.

Laicus ... cõuenit ... rã iudice eccleſiaſtico ſi in qui... caſibus.

miniſtratores. Vel ſi ſuſpectus fuerit iudex ſæcularis. Vel ſi haberetur querela contra ipſum poteſt adiri eccleſiaſticus iudex, vt in Auth. vt diff. iud. collat. 9. §. 1. & 2. & §. penult. non tamen propter negligentiam eccleſiaſtici iudicis clericus poteſt conueniri coram laico iu- vt ff. de iuriſd. omn. iud. cum quædam. & eodem gaudet priuilegio vxor & filius quo clericus, vt C. de epiſc. & cle. l. 1. & 2. ſed illa, quę non eſt legitima vxor, non ſortitur forum à perſona viri. ff ad munic. de iure. §. vlt. Ioan. quòd dicit de coniugato, falſum eſt, vt extra, de cle coniug Ioannes. & fortè idem eſt, in depoſito, cũ ſit exauctoratus, vt 50. diſtin. accedens. B.

¶ De eodem. C. III.

Anſel. l. 3. c. 22. Pann. l. 4. c. 31. † al. ſeculare iudicium 2. q. 7. laico.

CLericum [a] cuiuſlibet ordinis abſque pontificis [b] ſui permiſſu nullus præſumat ad ſæcularem † iudicem attrahere: nec laico quemlibet clericum liceat accuſare.

a ¶ Clericum.] *In epiſtola Marcellini ſecunda, & concilio Aurelianenſi 3. vbi hoc repetitur. & in Pannormia ſic legitur,* Clericus cuiuſlibet ordinis abſque pontificis ſui permiſſu nullum præſumat, &c. *Verum ob gloſſas, & citationes doctorum, nihil eſt mutatum.*

b ¶ Abſq; Pontificis.] Hodie nec cum conſenſu epi poteſt, vt e. t. de fo cõp. ſi dili gẽti. aliàs ab officio ſuſpẽditur, vt 3. q. 6. non liceat. præterea cauſam pdit, vt J. ea. inolita. & c. placuit.

Item ex concilio Nicano.

¶ *In concilio Nicano hodie canon hic non habetur, ſed fuiſſe olim plures canones illius concilij ſupra diſt. 16. c. ſeptuaginta, eſt adnotatum. quorum partem refert Iulius in reſcripto contra Orientales, vbi numero 34. habetur hoc caput: & ex eo citatur in Polycarpo.*

¶ Ab eis quiſque iudicandus eſt, quos ſibi iudices elegerit. C. IIII.

Poly. l. 5. tit. 4. Pann. l. 4. c. 109.

IVdices autem alij eſſe non debent quàm quos ipſe, qui impetitur [c], elegerit; aut quos ſuo cum conſenſu hæc ſancta ſedes, aut eius primates [d] auctoritate huius ſanctæ ſedis delegauerint.

IVdices] CASVS. Reus & actor contendebant de iudicibus eligendis. quæſitum eſt in Nicæno cõcilio, ad cuius petitionẽ debent dari. Et reſpondet, ꝙ illi iudices debent dari quos reus elegerit, ſupple, cum conſenſu alteri⁹ partis, vel illi quos ſedes Apoſtolica, vel eius primates delegauerint.

c ¶ Qui impetitur.] Arg. iudices eſſe dandos ad arbitrium rei vt hic, & 15. q. 7. ſi autem. & 3. q 6. peregrina. & 4. q. 5. qſquis Sed cõtra ff de iud. obſeruandũ. vbi dicitur, quòd ille iudex non eſt dandus, quem altera pars nominatim petit. Sed potes ibi illud, altera, intelligere de actore, non de reo. [2] Vel dic, ſi nõ poſſũt concordare actor & reus, tunc dabuntur ſm petitionem rei, vel ſupple. in omnibus iſtis illud, & actoris. Vel dic quod hoc c loquit in criminali cauſa tũc. n. ex plurib. epiſcopis poteſt eligere reus quem vult, vt 3. quęſt. 8. accuſatores.

Iudex an poſſit dari ad arbitrium rei.

[2] Huic ſolutioni ob. extra de offic. deleg. cũ R. vbi eligit actor.

d ¶ Primates.] Id eſt, epiſcopi, qui concilium celebrat auctoritate Papæ [3]

[3] Vnde non intelligas in hoc demonſtrare Nicænam ſynodum: illa. n. non habuit primates: vel cum dr̃, hęc ſãcta ſedes, intelligit de ſede Romana. Archid.

Item Valentinianus, Theodoſius, & Arcadius Imppp.

¶ Ad ſæcularia iudicia nullus clericus eſt pertrahendus. C. V.

In cod. Theod. l. 16. tit. de epiſ. audien. cap. vlt. Anſel. l. 3. c 109. Poly. lib. 1. titu. 19. & 11. quęſt. 1. ſacerdotibus. Hiſtor. eccleſiaſtic. lib. 10. c. 2. Ruffino auctore. † al. quia Dei ſolius iudicio reſeruamini

COntinua lege ſancimus, vt nullus epiſcoporum, vel eorum, qui eccleſiæ neceſſitatibus ſeruiunt, ad iudicia ſiue ordinariorum, [e] ſiue extraordinariorum iudicum pertrahatur. Habent illi ſuos iudices; nec quidquam his, publicis eſt commune cum legibus. [f] *Item.* ¶ Conſtantinus Imperator præſidens [β] in ſancta ſynodo, quæ apud Nicęam congregata erat, cum querelam quorundam conſpiceret coram ſe delatam, ait: Vos à nemine diiudicari poteſtis: quia ad † Dei [g] ſolius iudicium reſeruamini.

β ¶ Præſidens.] *Quàm humiliter ibi ſe geſſerit Conſtantinus docet Euſebius 2 lib. de vita ipſius, cap. 10. Socrates lib. 1. cap. 5. Theodoretus lib. 1. cap. 7.*

co iudice, vt extra de iudic. qualiter, in fine.

CLericum] CASVS. Duo in hoc c. prohibentur, ſ. vt nullus clericum ad iudicem ſæcularem trahat, maximè ſine cõſenſu ſui epiſcopi. Item quod nulli laico liceat clericum accuſare.

a ¶ Clericum] Etiam depoſitum, [1] vt 81. diſt. dictum. Nec etiam coniugatum 32. diſt ſi qui vero. Nec ob. extra de apoſtat. c 1. quia ibi loquitur cum talis non vult gaudere priuilegio clericali: quia forte ſit maritus viduæ: nam tunc perdit priuilegium, vt 84 diſt. quiſquis clericus. Idem dico de ſeruientibus, 2 & mancipijs clericorum, vt 89 diſt. indicatum & idem priuilegium habet familia quod dominus, vt extra de iudæ ad liberandam quia libertus forum patroni ſequitur ff ad munic. aſſumptio. 12. quæſt. 2 eccleſiarum ſeruos. Item vxores clericorum; quia ſortitur forum vxor ex perſona viri,

Cũ adhuc ...et cha- ...ſtere, arg. ... quæſt. 7. ...itẽ. ...dem dicit ...c L. cuius ...t maior ...s huius ...ſ & hoc ...cit motus ...one codẽ ...indicatũ. ...or ſequit ...um viri.

COntinua.] CASVS. Valentinianus, Theodoſius, & Arcadius conſtituerunt hac lege præſente, vt nec epiſcopus, nec clericus protrahatur ad iudicem ſæcularem ordinarium vel delegatum. Similiter Conſtantinus Imperator præſidens in Nicæna ſynodo, cum quidam coram eo de clericis conquererentur, ait clericos à nullo laico, ſed ab eccleſia iudicandos.

e ¶ Ordinariorum] Id eſt, ad ordinarios, vel delegatos ab Imperatore.

f ¶ Cum legibus] Quæ dicunt clericum poſſe trahi ad ciuilem iudicem, vt J. ead ſi quis cum clerico.

g ¶ Quia ad Dei.] id eſt, clericorum, qui dij appellantur, vt J. ead. ſacerdotibus.

Nullus

NVllus epiſcop⁹. CASVS. Statuit bonifacius Papa: vt nullus epiſcopus ꝓducatur in ciuili vel criminali cauſa ad ciuilem iudicem vel militarem: ſi vero iudex hoc iubere audeat, amittet omnia bona ſua, & à dignitate repelletur ſiue deponetur. Quæ autem ſequũtur, plana ſunt vſque ibi, [Epiſcopus nõ flagitetur. Honore,] id eſt, iure prætorio: vel honore iudicis, litigatoris. [Excepta,] id eſt, priuilegiata, vel excepta ab hac neceſſitate per leges.

a ¶ Vel exhibeatur.] Sed nunquid tenetur venire, & allegare forũ, vt extra de appell. cum parati? no: quia citatio nulla eſt. Nam vbi quis citari non poteſt vel ratione perſonæ, vel ratione tẽporis, vel cauſæ: non tenetur venire, vt notaui 3. q. 2. ſi epiſcopus. & q. 1. c. 2. & ff. de fer. l. prima.

Citatio nulla nõ arctat citatum.

b ¶ Cinguli.] Nota ꝙ eccleſiaſticus iudex priuat etiã laicum ſua dignitate, vt 32. queſt. 5. præceptum, in fi.

TEſtimonium.]

c ¶ Recipiat.] In cauſa criminali, vt extra de teſti. de cætero.

d ¶ In publico.] Scilicet foro 1 ſæculari ne ſit contra diſ. 23. c. illud, inf. 15. q. 5. cap. 1.

1 Præcipuè cũ iſta c. de ſe expurgante loquãt, hęc autẽ de teſte loquũtur. Archid.

a ¶ Nec

[*Item ex concilio Matiſconenſi primo, c. 8.*]

¶ De eodem. PALEA. C. VI.

ij NVllus clericus alium clericum ad iudicem ſæcularem accuſare, aut ad cauſam dicendam trahere quocunque modo præſumat: ſed omne negocium clericorum aut in epiſcopi ſui α, aut presbyterorum cum archidiaconi præſentia finiatur. Quod ſi quis clericus hoc adimplere diſtulerit; ſi minor fuerit, vno minus de quadraginta ictus † accipiat: ſi vero honoratior, triginta dierum incluſione mulctetur. Burch. l. 16. c. 21. † *al. ictibus*

α ¶ Aut in epiſcopi ſui.] *In concilio Matiſconenſi legitur*, aut in epiſcopi ſui, aut in presbyteri, aut in archidiaconi præſentia finiatur, *verum in prima collectione Decretalium Bernardi, tit. de foro competenti, c. 2. caput hoc refertur eodem modo atque in hac palea*.

Item Marcellinus β epiſt. 2. ad epiſcopos Orientales.

β ¶ Item Marcellinus.] *In vulgatis citabatur ex Bonifacio ad epiſcopos Galliæ, ſed in aliquot vetuſtis legitur*, Marcel. *Eſt enim hoc caput in ſecunda epiſtola Marcellini, & ipſi tribuit Iuo ſequens autem eſt, quod in vetuſtis Gratiani exemplaribus, & à Burchardo & Iuone citatur ex Bonifacio ad epiſcopos Galliæ, vt ibi etiam dicetur.*

¶ De eodem. PALEA. C. VII.

QVæcunque contentiones inter Chriſtianos ortæ fuerint, ad eccleſiam deferantur, & ab eccleſiaſticis viris terminentur. Et ſi obedire γ noluerint, quouſque obediant, à liminibus eccleſiæ excludantur. Burch. l. 3. c. 139. Iuo p. 3. c. 205.

γ ¶ Et ſi obedire.] *Hinc vſque ad finem non leguntur in ipſa epiſtola; ſunt tamen apud Burchardum & Iuonem.*

Item Bonifacius ad epiſcopos Galliæ.

¶ *Hoc adſcribebatur Marcello, ſed vt dictum eſt in proxima ſuperiore notatione, in vetuſtis codicibus Gratiani, & apud Burchardum, & Iuonem parte 5. c. 278. tribuitur Bonifacio: & ſic eſt mutatum. Fere eadem habentur apud Iulianum antecesſorem nouel. 123. c. 10. quod in alijs, quæ nomine Bonifacij citantur, ſolet euenire. Et Iuo eadem parte, c. 369. hoc ipſum caput citat ex libro conſtitutionum, additis nonnullis verbis, quæ ſunt apud Iulianum.*

¶ Neque pro ciuili, neque pro criminali cauſa epiſcopus apud ciuilem iudicem producatur. C. VIII.

iij NVllus epiſcopus neque pro ciuili, neque pro criminali cauſa apud quemuis iudicem ſiue ciuilem, ſiue militarem producatur, vel exhibeatur. [a] Magiſtratus enim, qui hoc iubere auſus fuerit, amiſſionis cinguli [b] condemnatione plectetur. Auth. nullus epiſcopus. C. de epiſcopis & clericis. Burch. l. 1. c. 168. Iuo p. 5. c. 278. & 369.

Item Sylueſter Papa in ſynodo Romana, c. 14.

¶ Quilibet clericus non eſt in publico examinandus. C. IX.

TEſtimonium clerici aduerſus laicum nemo recipiat [c]: nemo enim † clericum quemlibet in publico [d] examinare præſumat, niſi in eccleſia. Burch. l. 2. c. 204. Iuo p. 6. c. 278. Pann. l. 4. c. 89. † *al. etiam*

¶ *In ſynodo Romana ſub Sylueſtro c. 14. & in Pannormia legitur eodem modo atque apud Gratianum, ac propterea nihil eſt mutatum. Verum in epilogo eiuſdem concilij habetur:* Teſtimonium laici aduerſus clericum nemo recipiat. *Et eodem mo-*

a ¶Nec honore.] id eſt, iure prætorio.
b ¶Ad teſtimonium.] a iudice ſæculari.
c ¶Excepta.] Ab hac neceſſitate.
d ¶Iureiurando.] Hæc ſunt verba Gratiani: nec dicit verum, nam epiſcopi bene tenentur iurare, vt 2. quæſt. 4. nullam,

de ſuis miniſtris ad epiſcopum, vt propoſitis ſacroſanctis Euangelijs dicat veritatem prout nouerit, ſecundum quod decet ſacerdotes. Et a principio vſque ibi, [Sed iudex.] verba ſunt Gratiani, qui credidit, ꝙ epiſcopus non debet iurare ſed certe iurat, ſed librum non tangit manibus: ſed manibus extenſis ſuper librum iurat; ſicut feci fieri in cā patriarchæ Graden. & epiſcopi Venetorũ, qui iurauerunt de veritate dicenda: in qua aſſeſſor fui.

do legitur in capitulis Hadriani, cap. 72. in concilio Triburienſi, cap. 4. & ex ipſo apud Burchardum, & Iuonem.

Tit. 3. le. 7. & in cod. Theodoſ. lib. 11. tit. 39. — *Item codicis lib. primo, titulo de epiſcopis, & clericis Imperator Theodoſius:* [*Nec honore* [c], *nec legibus epiſcopus ad teſtimonium dicendum flagitetur.*] *¶Item dixit.*

Ibidem. — *Epiſcopum ad teſtimonium* [b] *dicendum admitti non decet. Nam, & perſona dehonoratur* †, *& dignitas ſacerdotis excepta* † [c] *confunditur.*]

† al. inhonoratur. † al. acceptā.

Nouella conſtitutio.

[*Epiſcopus non flagitetur ad teſtimonium iureiurando a* [d], *ſed Euangelijs tantum corā poſitis.*] *¶Item:* [*Sed iudex mittat* [e] *ad eum ex ſuis miniſtris, vt propoſitis ſacroſanctis Euangelijs, ſciendum quid decet ſacerdotes, dicat quæ nouerit.*]

Nouella 123. § præterea nulli] apud Iulianum nouel. 123. cap. 9.
Iuo p. 5 c. 369.
Aut ſed iudex cod. de epiſc. & clericis.

a ¶Iureiurando.] *Dictio hæc non eſt in nouella. Et verba Græca, quæ ad hoc faciunt ſunt hæc:* οὐδενὶ δὲ τῶν ἀρχόντων ἐξέσαι τοὺς θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους ἀναγκάζειν εἰς δικαστήριον παραγγένεσαι ἐπὶ τῷ ἐμμαρτυρίαν, *id eſt*, Præterea nulli magiſtratuum licebit Dei amantiſſimos epiſcopos cogere, vt præbendi teſtimonij cauſa in ius prodeant.

Item Syluester in epilogo concilij Romani.

¶Clericus ad ciuilem iudicem clericus perducens anathema ſit. C. X.

SI quis clericus accuſans clericum in curiam introierit, anathema ſit.

Subaudiendum eſt, ſi publicorum cognitio cognitionem petierit: epiſcopale namque iudicium nihil obeſt ab Imperatore poſtulare.

In Mileuitano c. 19 & in Afric. c. 71. — *¶In antiquis etiam codicibus citatur Carthaginienſe octauum, quo nomine refertur ſignificari concilium Mileuitanum, in quo caput hoc extat c. 19.*

¶Proprio priuetur honore publici iudicij cognitionem ab Imperatore poſtulans. C. XI.

PLacuit, vt quicunque ab Imperatore cognitionem publicorum iudiciorum petierit [f], honore proprio priuetur. Si autem epiſcopale [g] iudicium ab Imperatore poſtulauerit, nihil ei obſit.

Sic & ſequentes [h] *auctoritates intelligēdæ ſunt, quib. clericorum cauſas non niſi clerici cognoſcere iubentur.*

† al. Zeiz. — *Vnde Gelaſius Papa ſcribit Ezechiæ* † *comiti.*

¶A ſæculari iudice clericus non eſt audiendus.

C. XII.

CHriſtianis gratum ſemper debet eſſe quod ab eorũ poſcitur dignitate præſtandum: quia Deo ſeruien-

e ¶Iudex mittat] Extra, de teſti. q teſtiũ. ff de iureiur. ad perſonas.

PLacuit] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſi aliquis ingredietur ad Imperatorem, vt ibi contra aliquem clericum cauſam tractet criminalem, deponi debet. ſi vero rogat Imperatorem, vt ſcribat epiſcopo, ꝙ ſibi iuſtitiam teneat, non punitur.

f ¶Petierit.] Ergo ex ſola correctione libelli perdit qs cāmꝫ & ſic eſt cōtra. ff. de in ius vocan ſi liber tas. & ff. rem ra. ha. l. amplius. vbi habes, quod non incidit in pœnam ſi deſiſtat ab agendo. Sic ergo videtur, ꝙ quandoque cōfugitur ad ſæcularem iudicem propter deſidiam eccleſiaſtici iudicis, vt 16. q. 7. filius. ſicut econuerſo recurritur ad eccleſiaſticum iudicem a ſæculari, vt inf. 23. q. vlt. ſæpe. & c. his & c. ſi vobis & extra de foro comp. licet. & c. ex tranſmiſſa ſed non eſt hoc verum, vt extra de iud. qualiter. in ſi

g ¶Epiſcopale.] In his quæ ſpectant ad iudicium Imperatoris. vt extra de foro compe. verum. Vel intellige quod Imperator rogat epiſcopum cognoſcere de cauſa.

SIC ET SEQVENTES. CASVS. Superiores auctoritates prohibent clericum ante iuſticem ſæcularem protrahendum, ſic & ſequentes auctoritates ſunt intelligendæ.

¶Quod præcedit nō bñ colligitur ex textu, licet dicat ꝙ priuetur honore: & ſm hoc non ob. qđ ſequitur.

Iudice eccleſiaſtico negligente nō recurritur ad ſæcularem.

Epiſcopus iurans non tangit ſacra tangere.

nullam. & 3. q. 9. hortamur. ſed hoc eſt priuilegium eius, quod non tangit Euangelium, ſed tantum a longe manus eleuat verſus ipſum, videtur tamen ꝙ ſecundum canones tenetur tangere Euangelium, vt 2. q. 7. quoties. Io. Quod non debeat tangere, hodie determinatur extra de iur. calu. c. vlt. B.

EPISCOPVS NON FLAGITETVR. CASVS. Statuit Iuſtinianus in hoc cap. vt iudex mittat aliquem

h ¶Sic & ſequentes.] id eſt ſicut præmiſſæ auctoritates dicunt, quod non niſi coram clericis ſint conueniendi clerici, &c. &c.

CHriſtianis] CASVS. Hoc cap. & ſequens de eadem materia loquunt. Quidam manumiſit duos ſeruos ſcilicet

ſcilicet Fauſtinianum, & Syluestrum in pueritia ſua, & eo viuente facti ſunt clerici, poſt mortem cuius manumiſſoris Theodora, & filij ſui conabantur trahere illos, ante iudicem ſæcularem per archidiaconum Crumentinum, qui hoc à rege impetrauerat, vt in ſeruitutem redigerentur, ſuper quo cum conqueſti fuiſſent, præcepit Pa. Ezec. comiti in hoc cap. Chriſtianis, vt ſi aduerſarij eorum ad iudices delegatos a Pa. venire cõtempſerint, eos a violentia tueatur. [Depenſo.] Ideſt, tranſmiſſo. In c. ſeq. delegat cauſã Criſpino, & Sabino epis, narrando eis totum factũ, & præcepit eis, vt citent ad ſuum iudicium quiſquis illos voluerit cõuenire.] Per eorum abſentiam.] ideſt, dũ eſſent abſentes [Moderatoris] ideſt, iudicis ſçcularis. Promiſit iſte archidiacon' q ipſi ſtarẽt iudicio ſæculari [Calcatis.] .i. ſpreto iure eccleſiaſtico, & humano.

gitima, vt C. de fideicõm. authen. amplius, & forte lex prævalet in hoc caſu huic canoni. Inn. tamen idem dicit quod hic dicitur. extra de vot. & vo. redem. licet in fi. vnde poteſt dici, q canon iſte corrigat authenticam.

f ¶In veſtro.] Aucto ritate enim epiſcopi voluntas defuncto-

tibus beneficium negare non conuenit. Silueſter itaque atque Fauſtinianus, qui ſe a cunabulis clericos confitentur, a Theodora ſe opprimi per violentiam conqueruntur, quia dicunt ſe ingenuos, atque Deo auctore, priſtinæ conditionis nexibus abſolutos, in ſortem deterrimæ iterum ſeruitutis addici, & per auctoritatem regiam contra leges publicas, cum clericali cingulo tenerentur adſtricti per archidiaconum vrbis Grumentinæ eſſe conuentos; cum conſtet eum, qui cæleſtem militem [a] pulſat, non niſi eius forum debere ſectari. Et ideo dilecte fili depenſo ſalutationis affatu, ſupradictos clericos tibi commendo, vt ſi ad delegatorum iudicium, eorum aduerſarij † venire contempſerint [b], ſublimitatis tuæ tuitione valleantur: ne quid illis, aut ſurreptio, aut inimica legibus violentia neceſſitatis imponat: quia, qui iudicium refugit [c], apparet eum de iuſtitia diffiſum.

† al. aduerſaria venire contempſeris.

Idem Criſpino †, & Sabino epiſcopis.

† al. Criſpo.

¶Non niſi ad epiſcoporum iudicium clericus vocetur. C. XIII.

Iuo p. 6. c. 108.

SIlueſter, & Fauſtinianus eccleſiæ Grumentinæ clerici lacrymoſa nobis inſinuatione conqueſti ſunt, libertatẽ ſibi domini ſui benignitate conceſſam, hæredem eius oppreſſione pulſari, ſibique in clericatus officio pene a cunabulis ſeruientibus, etiam manumiſſore viuente [d] in eodẽ actu nihilo minus conſtitutis, diuinis miniſteriis † impendere ſeruitium non licere, cum (ſi petitionem veritas ſubſequatur) contra patris [c], & auctoris ſui factum venientibus vt indignis, hæreditas legibus auferatur: nec eis liceat hæreditatem capientibus contra auctoris ſui proſilire iudicium. Et ideo, fratres chariſſimi, quoniam ſe etiam ab archidiacono dictæ eccleſiæ queruntur oppreſſos, qui per eorum abſentiam moderatoris iudicium promiſit eos eſſe ſecuturos, calcatis omnibus [rationibus †, & contra leges diuinas, & publicas pulſatis, forum ſuum putauit auferri; in veſtro [f] iudicio, quiſquis ille eſt qui clericum laceſſit, adueniat; vt eccleſiæ iura, quæ vetuſtis principes aſſidua ſanctione firmauerunt, impetitis clericis non negentur.

† al. myſterijs.

ſup. ea. Chriſtianis.

† abeſt à multis.

Item Alexander omnibus orthodoxis per diuerſas prouincias Chriſto Domino famulantibus, epiſt. 1. c. 1.

¶Ante iudicem ciuilem ſacerdotes non accuſentur. C. XIIII.

Poly. l. 1. tit. 2.

RElatum eſt ad huius ſanctæ, & Apoſtolicę ſedis apicem (cui ſummarum diſpoſitiones cauſarũ, & om-

a ¶Cęleſtem militẽ] Clerici .n. milites Chriſti ſunt 1 23. q. vlt. reprehenſibile.

1 Vel eccleſiæ. 50 d. clericum.

b ¶Cõtempſerint] ſi non veniunt ad iudiciũ iſti actores, in optione rei eſt an velit, vt circumducatur edictũ, vel quod admittantur probationes 2 ſuæ. ſed iudex auditis probationib. ſuis non pronunciabit eũ liberum, ſed ſeruum illius non eſſe, niſi euidẽtiſſimas probationes habeat, vt ff. de li. cau. diui fratres, vel iudex põt imponere actoribus perpetuum ſilentiũ. C. de ing. ma. l. diffamari.

2 Quibus ſe probarẽt ingenuos ff. de li. cau. ordi- ordinata ſm L.

c ¶Refugit. Sic 74. diſtinct. honoratur, & 3 quæſt. 9. decreuimus.

d SIlueſter.] ¶Viuente] Hoc multum facit pro eis cũ pater eos non reuocauit, vt filij nõ poſſint reuocare, vt ff. de prob. Procula.

e ¶Patris] Secundũ legem antiquam hæres qui nõ adimplebat voluntatem defuncti, omni ſucceſſione priuabatur C. de fideic. l. vlt. hodie autem hoc tenet in extraneo hærede; ſed ſi filius inſtitutus hæres non implet voluntatem defuncti, priuetur ſucceſſione, relicta tamen ſibi le-

Hæres non adimplẽs defuncti voluntatẽ qualiter puniatur.

functorũ mandat executioni ext. de teſta. ſi hæredes 3.

R Elatum.] CASVS. Apoſtolus præcepit cauſas Chriſtianorum ad eccleſias deferri: ſed relatum fuit ad Apoſtolicam ſedem, q quidã æmuli Chriſti, & inſidiatores

9 Vbi de l intelligũt dam hoc in relictis pias cauſ vt patet eo quod gi. & not. tra eo. tit tua. vel igitur & nos quid in ſ. Arch

tores eccleſiæ ſacerdotes apud ſæculares iudices accuſabant: quare etiam Papa ſcripſit omnibus Chriſtianis, quod tales accuſatores præuaricantur in Deum, & non obediunt præceptis eius.

a ¶Chriſtianorum.] Hoc obtinuit ſecundum primitiuum

E Xperientia.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod ſi aliquis clericus vult laicum conuenire, apud iudicem prouinciæ ſæcularem, ſuas accuſationes proponat & ſi laicus vult clericum conuenire, ad epiſcopum propriū recurrat, vel ad ſynodum conſtitutam, vbi quæſtio vertitur, i. vbi eſt res de qua agitur, vel vbi crimen quod intenditur, eſt cōmiſſum. Item dicitur in ſequēti c. in quo ſupradicta probantur per regulam legis præcipientis actorem ſequi forum rei.

nium negotia eccleſiarum ab ipſo Domino tradita ſunt, quaſi ad caput ipſo dicente principi apoſtolorum Petro: *Matth. 16.* [Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam.] quòd quidam æmuli Chriſti, eiuſque ſanctæ eccleſiæ inſidiatores, ſacerdotes Dei ad iudices publicos ac *1. Cor. 6.* cuſare præſumant: cum magis Apoſtolus Chriſtianorū [a] cauſas ad eccleſias deferri, & ibidem terminari præcipiat. Taliter præuaricantes præuaricati ſunt in Deum ſuum, & non obediunt præceptis eius.

Item Pelagius Beneceſto Defenſori.

¶Actor rei forum ſequatur. C. XV.

E Xperientiæ tuæ præſenti auctoritate mandamus, vt in cauſis, in quibus quælibet eccleſiaſtici officij perſona loco petitoris exiſtit, quemquam laicum pulſatura apud ſuæ prouinciæ iudicem ſuas proponere actiones non deferat. † In ijs vero negotijs, in quibus eccleſiaſtici officij perſona pulſatur, totius ſubmoto pulſationis obſtaculo, ad epiſcopi, vel presbyterorum [b] in loco, vbi quæſtio vertitur, conſtitutorum occurrat indifferenter examen.

† Tex. eſt pro hoc in l. 1. & in criminali. C. de iuriſ. omnium iud & in l. fi. C. vbi in rem act. non deferat.

Item † Sergio cancellario. *† al. idem.*

¶De eodem. C. XXI.

S I quiſquam clericus, ſiue inferioris, ſiue potioris gradus petitur exiſtat, & contra laicam perſonam ſuas dirigat actiones; iſte modis omnibus non alibi, quam apud prouinciæ iudicem negotium ſuum dicturus occurrat. Si quis autem laicus clericum cuiuſcumque gradus duxerit eſſe pulſandum, ad epiſcoporum iudicium in eadem ciuitate, vel territorio conſtitutorum proponat eis, quas ſe habere exiſtimat, actiones. Quem ordinem legib. per omnia conuenientem, atque conſentaneum demonſtrari illa regula [c] manifeſtat, quæ præcipit actorem forum ſemper ſequi pulſati. Clericis vero pulſatis in epiſcopali iudicio forum competere, principalium quoque ſanctionum deſignat auctoritas. *ſup. 3. q. 6. neminem*

Item ex concilio Agathenſi, c. 32. legitur.

¶Epiſcopo non permittente apud ſæcularem iudicem clericus pulſari non debet. C. XVII.

Iuo p. 6. c. 367. inf. ea. clericum nullus. † al. nec.

[2] C Lericum nullus præſumat apud ſæcularem [h] iudicem, epiſcopo nō permittente, pulſare: ſed ſi pulſatus fuerit, non reſpondeat, vel † proponat [c]: nec audeat criminale negotium in ſæculari iudicio proponere.

c¶ Presbyterorum.] Hoc intelligit H cū cauſa his delegatur ab epō: alias epiſcopus ſolus iudex eſt ordinarius, vt ſup e. gloſa. Vel expone. vel pro &, vt 15. q. 7. epiſcopus. Vel dic quod prælatus quilibet, qui ex electione habet prælaturam, habet etiam iuriſdictionē, vt ext. de off. ordin. cum ab eccleſiarū. ext. de elect c. 1. ſed qui nō eſt electus ab vniuerſitate, vel collegio, non eſt iudex ordinari[us]. iudicē. n. facit aut conſenſus populi, vt 93. diſt. legimus in fi. & in authē. de defen. ciui §. interim, coll. 3. aut cōſuetudo, vt 9. q. 3. conqueſtus. C. de eman l. 1 & l. fi.

c S I quiſquam.] ¶Regula.] Quæ eſt ſupra 3. quæſt. 6. neminem. C. de iuriſdictione omniū iudicum, iuris ordinem.

C Lericū] CASVS. Statutum fuit in concil. Agathen. vt nullus cōueniat clericum apud iudicē ſæcularem: & ſi conuentus fuerit, nō reſpondeat, vel proponat excipiendo, nec cauſam criminalem criminaliter agendo coram iudice ſæculari proponat cleric[us]. d ¶ ſæcularem.] Niſi in caſib. exceptis in ſumma item excipitur ſi Papa delegat laico cauſam ſpūalē, vt 10. quæſt 3. illud

Clericus coram ſæcularē quãque conuenitur.

1 Illius. Imò licet non ſit reus principalis, tū quia cū in eodem foro defendit, fit de illius foro quã tum ad hoc. Adde Petr. Anc. repet. c. ead. quæ, de reg iuris 6.

tiuum ſtatum eccleſiæ, vt 2 quæſt. 5. ſi quis presbyter de 95. d. ecce. Vnde adhuc ſecundum legem ſi iudex ſæcularis eſt ſuſpectus, epiſcopus ei adiungitur, vel cauſa [illegible] fertur ad iudicem eccleſiaſticum, vt in auth. vt diff. iu[illegible] §. ſi tamen coll 9. in criminalibus cauſis tamen [illegible] ſanguinis, non ſunt clerici iudices 23. q. vlt. [illegible]

Item forte cum ſuccedit clericus laico, vt ff de iud hæres abſens quod falſum eſt. Item ſecundum quoſdã cū tenetur de [illegible]ctione, ſequitur forū emptoris. ff. de iud. [illegible] non eſt verum 1: quia per hoc non fit [illegible] ei auctoritatem.

¶ *In concilio Agatenſi, c. 32. in prima parte legitur*, clericus nec quemquam præſumat, &c. *& poſterior eiuſdem capitis pars (quæ habetur ſupra 5. q. 6. c. fina.) in qua quaſi ex aduerſo agitur de laicis, qui eccleſiam, vel clerum vexant, oſtendit in priore dictum eſſe de clericis, qui ſine permiſſu epiſcopi ſui laicos pulſarent; & cum originali concordat Iuo.*

Item Pius Papa epiſt. 2.

¶Clericus ſuo inobediens epiſcopo depoſitus curiæ tradatur. C. XVIII.

2 SI quis [a] ſacerdotum, vel reliquorum clericorum ſuo epiſcopo inobediens fuerit, aut inſidias ei parauerit, aut contumeliam [b], aut calumniam, aut cõuicia α intulerit, & conuinci potuerit; mox depoſitus [c] β curiæ tradatur, & recipiat γ quod inique geſſit. Poly. l. 4. tit. 34. Anſ. l. 8. c. 17. Iuo p. 5. c. 248.

α ¶Aut conuicia intulerit.] *Sic etiam in vetuſtis, & apud Anſelmum, & Polycarpum, ſed in epiſtola, & apud Iuonem non habentur iſta verba.*
β ¶Depoſitus.] *Abeſt iſta dictio ab originali, & Iuone.*
γ ¶Et recipiat.] *In epiſtola, Polycarpo & apud Anſelmum legitur*. Qui autem facit iniuriam, recipiat hoc, quod inique geſſit.

Item ex concilio Carthaginienſi, c. 38. Et in Africano. c. 15

¶Principali cogatur auctoritate, qui plebem inuaſam non vult deſerere. C. XIX.

PEtimus, vt dignemini dare fiduciam [d], qua † neceſſitate ipſa cogente liberum ſit nobis rectorem prouinciæ ſecundum ſtatuta glorioſiſſimorum principium aduerſus illum adire, qui plebem, α quam inuaſerat, vſque hodie commonitus, ſecundum quod ſtatutum fuerat, relinquere contemnit: vt qui miti admonitioni ſanctitatis veſtræ acquieſcere noluit, & emendare illicitum; auctoritate iudiciaria protinus excludatur [e]. Aurelius epiſcopus dixit. Seruata forma diſciplinæ, non æſtimabitur appetitus [f], ſi a veſtra charitate modeſte † conuentus, recedere detrectauerit; cum fuerit, ſuo contemptu & contumacia faciente, etiam auctoritate iudiciaria conuentus. Honoratus & Vrbanus epiſcopi dixerunt. Hoc enim omnibus placet. Ab vniuerſis epiſcopis dictum eſt: Iuſtum eſt, Placet.

† al. quoniam.

† al. modeſtius.

α ¶Qui plebem.] *Hæc vſque ad ver.* contemnit, *ſunt a collectore ex verbis in eodem capite præcedentibus huc comportata, ne illa omnia referenda eſſent.*

Item Gregorius Papa.

S. quis ſacerdotum]CASVS. Quia fecit ſup. mentionem de clerico non conueniẽdo coram iudice ſæculari: ideo Grat. ponit caſum in his tribus capitulis, in quibus poteſt a laico iudicari, ſcilicet cum eſt incorrigibilis. Eſt ergo caſus huius c. Quinque maleficia enumerat Papa in hoc cap. ſuper quib. ſi ſacerdos. vel clericus conuictus fuerit, deponi dẽt, & curię tradi, i. a ſæculari poteſtate capi permittitur, vt recipiat pœnã pro ut inique geſſit.

a ¶Si qs.] in his tribus c. ponit ꝙ clericus a laico poteſt iudicari, cum eſt incorrigibilis.

b ¶Contumeliam] Si illa non tñ epiſcopum, ſed etiã eccleſiam eius tangat, alias nõ poſſ. t eum pro ſua contumelia excommunicare. i. 23. q. 4 inter.

c ¶Mox depoſitus] Si ſit de nouo contumax, vt extra de iu. cum nõ ab homine. Vel dic, ꝙ iſte caſus eſt ſpecialis vbi aliquis ſtatim traditur curiæ, ſicut eſt in falſario, vt ext. de fal. ad falſariorum. Vel dic, traditur curiæ, i. permittit tradi, ita ꝙ eccleſia non tenetur eum defendere. Item in tertio caſu, traditur curiæ, ſcilicet in crimine hæreſis, vt in conſtitutione Innocentij, excõmunicamus. Qualiter hoc verbum exponatur, habes extra de ver. ſig nouimus.

1 Etiam de hoc no. 2 q. 7. ſi quis ab epiſcopo. Clericus ſtatim traditur curiæ ſæculari in aliquib. caſibus.

PEtim⁹.]CASVS. Quidam epiſcopus multoties monitus nolebat reddere plebem, quam inuaſerat: quare quidam epiſcopi petebãt in concilio Carthaginenſi, vt per rectorem prouinciæ expellatur. Et reſpondet Aurelius epiſcopus: Nulla ſit ei iniuria ſi per ſæcularem poteſtatem expellatur, ex quo admonitus non deſiſtit. Poſtea Honorat⁹ & Vrbanus epi dixerunt: Hoc omnib. placet.

Fiduciam.] i. licentiam & auctoritatem vel appetitus nomen, id eſt, cupiditas nocendi.

d ¶Fiduciam.] id eſt, auctoritatem.

e ¶Excludatur.] Arg. ꝙ ſi quis auctoritate iudicis mittitur in poſſeſſionem, & aduerſarius eum non admittat, qui nec attẽdit excommunicationem, vt, ꝙ manu militari ei poſſit auferri res, vt 23. q. 5. principes. 24. q. 3. de illicita. 17. d. nec licuit. & eſt expreſſum. ff. ne vis fiat ei, qui in poſſeſſio. ſi quis miſſus. ff. de rei vendit. qui reſtituere. hodie tamen talis efficitur poſſeſſor poſt annum, vt ext. de do. contu. contingit. & concordat legi ff. de bo. auct. iud. poſſ. quamuis. Militari manu põt quis alicui res auferri.

[Appetitus.] i. iniuſte ex pulſus,

f ¶Appetitus.] id eſt iniuria laceſſitus.

Iſtud

¶ A principibus corrigantur, quos eccleſia corrigere non valet. Cap. XX.

Anſ.l.12.c.42. Poly.l.1.tit.15.

ISTud eſt [a], quod à vobis popoſcimus, & nunc iterum poſtulamus, vt Paulinum Aquileienſem, pſeudo epiſcopum, & illum Mediolanenſem epiſcopum ad clementiſſimum principem ſub digna cuſtodia dirigatis, vt & iſte, qui epiſcopus eſſe nullatenus poteſt, quia contra omnem canonicam cõſuetudinem factus eſt, alius vltra non perdat; & ille, qui contra morem antiquum eum ordinare præſumpſit, canonum vindictæ ſubiacet.

¶ Hoc capitulum Polycarpo refertur ſine auctoris nomine. In libro autem ſeptimo, titulo quinto ſimile quoddam refertur ex Gelaſio ad Ioannem magiſtrum militum: ſed in eo libro ſæpe pro Pelagio ſcribitur Gelaſius. Anſelmus quidem integram epiſtolam Pelagij refert, cuius prior pars eſt hoc caput, poſterior vero cap. nec licuit. ſupra diſt. 17.

Et in Vormacienſi, c.74.

Item in concilio Chalcedonenſi, c.18.

¶ Proprium gradum amittant clerici coniurantes, vel conſpirantes. Cap. XXI.

COniurationum [b], & conſpirationum crimen (quod Apud Græcos dicitur φρατρία [c],) publicis etiam legibus certum eſt penitus inhiberi. Hoc multo magis in ſancta Dei eccleſia ne fiat, conuenit abdicari. Si qui uero clerici, vel monachi inuenti fuerint coniurantes, aut conſpirantes, aut phratrias, vel factiones componentes aliquas ſuis epiſcopis, aut clericis alijs, omnino cadant de proprio gradu.

inf. ea. ſi qui clerici.

Item Calixtus Papa epiſcopis Galliæ, epiſt. 2.

¶ Clerici conſpirantes, proprio amiſſo gradu, retrudantur in carcerem, cæteri excommunicentur. Cap. XXII.

Pol. 4.tit.30. Anſ.l.8.c.18. Burc.l.10.c.64. Iuo p.12.c.85. & p.9.c.146.

COnſpirationũ crimina veſtris in partibus vigere audiuimus, & plebes contra epiſcopos ſuos conſpirare nobis manifeſtum eſt: cuius criminis aſtutia non ſolum inter Chriſtianos abominabilis eſt, ſed etiam inter ethnicos, & ab exteris legibus ꝓhibita. Et idcirco huius criminis reos non ſolum eccleſiaſticæ, ſed etiam ſæculi damnant leges: & non ſolum conſpirantes, ſed etiam conſentientes eis. Anteceſſores vero noſtri cum plurima turba epiſcoporum, quicunque eorum in ſacerdotali honore ſunt poſiti, aut exiſtunt clerici, honore quo vtuntur, carere † præceperunt: cæteros vero communione priuari, & ab eccleſia extorres fieri iuſſerunt, omneſque ſimul vtriuſque ordinis viros infames eſſe cenſuerunt; & non ſolum facientes, ſed & eis conſentientes.

† al. cadere.

Item ex concilio Chalcedonenſi, c.18.

¶ Clerici, aut monachi coniurantes, proprio priuentur honore. Cap. XXIII.

ſu. ead. coniurationum. Poly l.4.tit.34. Burc.l.10 c.61. Iuo p.12.c.87.

SI qui clerici, aut monachi reperti fuerint coniurantes, aut conſpirantes, aut inſidias ponentes epiſcopis, aut clericis †, gradu proprio penitus abijciantur.

¶ Hic canon eſt pars canonis 18. concilij Chalcedonenſis, qui paulo ante c. coniurationum, integer ex alia refertur verſione.

† al. conclericis.

ISTud eſt] CASVS. Mediolan. & Aquileien. olim ſe adinuicem cõſecrabant, ita quod ordinator ſemꝑ deberet ire ad eccleſiam ordinãdi, & ibi eum ordinare, & cum vterque eſſet ſchiſmaticus, Mediolanenſis Aquileien. ordinauit contra cõſuetudinẽ antiquam & cõprobatam a Papa; qui eum ad ſe vocauit. quare Greg. ꝑcepit cuidam nobili, vt vtrumque illorũ capiat, & ad priſſimum principem ſub digna cuſtodia dirigat puniendos.

a ¶ Illud eſt.] Caſum huius cap. etiam habes. 24. q. 1. pudenda.

COniurationũ.] CASVS. In hoc c. prohibetur per leges ſęculares & multo fortius per eccleſiaſticas, ne coniuratio, vel conſpiratio fiat contra ſuos prælatos, vel alios. & ꝗ fecerit, ſi clericus eſt, deponatur.

b ¶ Coniurationũ.] hæc quatuor c. idem dicunt ꝙ coniuratores deponũtur ſi clerici ſunt: ſi laici, excommunicantur.

c ¶ Phratria] A phares, quod eſt diuiſio: inde pharıſæi. ſu. 46. diſtin. ſeditionarios. & 3. quæſt. 4. conſpiratores & 7. quæſt. 1. denique.

COnſpirationum. CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ conſpirationes abominabiles ſunt: non ſolum, iter Chriſtianos, ſed etiã inter ethnicos: quas leges ſæculi, & eccleſiaſticę dãnãt, & eis conſentientibus. Sequẽs c. planũ eſt. Similiter illud c. ſi qui clericorum. de eadẽ materia loquitur, & per te videbis caſum, ꝗ planus eſt. Et eandem pœnam imponit Beneuen. etiam in iſtis quatuor cap. vnum pro omnibus. & breuẽ ponit caſum [Labatur] id eſt, elidatur, vel inuita relinquatur. Supra ſacras leges, id eſt, contra alias.

a ¶ SI qui clericorum.] e Aut ſacramenta. [Coniurationes, quæ fiũt ſuper licita re, licitæ ſunt ad probandem malum, & illicitum, vt 16.q.7.ianc.1.q.1.conuulsionis.22 q 1.c.1.ſed ſuper re illicita non tenent 1, vt hic. Quidam tamen dicunt ꝙ omnis coniuratio ſi eſt occulta, eſt illicita 1: prohibentur ergo fraternitates, quæ ſunt ad malum. ſic C de monopo.l unica. ſed bonæ fraternitates admittuntur 42. d. ſi quis deſpicit.

b ¶ Præſumptio.] Id eſt, temeritas. Quidã tamẽ hic ſcripſerũt, ꝙ hæc præſumptio ſit iuris, cõtra quam non admittitur probatio. ſecus ſi præſumptio ſit facti.

Coniuratio an ſit licita. 1 Adde an & quales coniurationes, vel conſpirationes prohibeantur, not. in l. non dubito & ff. de capti & i l. 1. ff de col. illic. Bart. in l hac edicta li. §. conuenticulas. de pa. te col. 9. 2 Hanc opinio iſti colligũt ex eo, quod inf. in tex. dicitur; quid ſi charitas, &c. & ex verbo interdicente. Arch.

SI quæ cauſæ.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ ſi cauſa, vel cõtentio vertitur inter laicos actores, & clericos reos recurrẽdum eſt ad ſynodũ ẽporũ, ut ibi terminetur, ſicut ſynodus Nicæna diffinit, & hoc intellige cũ cauſæ ſunt difficiles, vel intellige hoc de cauſis ſpiritualibus, uel de crimine eccleſiaſtico, ubi q̃libet dẽt conueniri corã iudice eccleſiaſtico tm̃.

c ¶ Si quæ cauſæ.] hoc c loquitur de crimine eccleſiaſtico, vel de reb. ſpiritualibus, & de cauſis gñalibus ad totã prouinciam ꝑtinentibus 1.

1 30. q. 1. archiepiſcop' cum c. ſeq.

CVM ERGO HIS. CASVS Vſque ad locum iſtum probauit, ꝙ clerici ſunt conueniendi ſub iudice eccleſiaſtico. Nunc uero concludit ꝙ clerici ad ſæcularia iudicia non ſunt pertrahendi, cum prædictæ auctoritates negent eos ante ciuilem iudicem conueniẽdos; nec ſunt tradendi curiæ, niſi depoſiti ſint primo. Poſtea reſpondet ſophiſtice, 1 q̃d clerici q ex poſſeſſionibus ſunt imperatori ſubiecti: ex ſpiritualibus dẽnt ẽpo reſpondere: & ad hoc probandum inducit auctoritatem Auguſtini. & ad hoc etiam inducit ſequentia capitula, quorum primum patet.

HIS ITA. Hæc eſt 2. pars q in qua probat magiſter ſuperficialiter, ſcillcet allegando, ꝙ in ſpiritualibus cauſis debet tantum clericus corã clerico rñdere: in alijs autem ciuilib. corã iudice ſæculari, & hoc ꝓbare vr̃ ꝑ 5. canones Io. de Fã.

d ¶ Clerici.] Allegando hoc dicit.

Item ex concilio Toletano.

¶ De eodem. Cap. XXIIII.

SI clerici, aut monachi inuenti fuerint conſpirantes, aut per coniurationem calumniam machinantes epiſcopis, vel clericis; proprium amittant gradum.

Poly ibidem. Burc. l. 10. c. 69. Iuo p. 12. c. 38. Anſ. l. 8. c. 18.

¶ Iuo etiam & auctor Polycarpi citant ex Toletano. ſed in nullo eſt inuentũ, & eſt idem canon cum priore, verbis tantũ mutatis.

Item ex concilio Aurelianenſi 3. c. 21.

¶ De eodem. Cap. XXV.

a ¶ Si qui-

SI qui clericorum (vt nuper multis locis per ſuperbiã, diabolo inſtigante, actum fuiſſe perpatuit) rebelli auctoritate ſe in vnum coniuratione intercedente collegerint, & aut ſacramenta[a] inter ſe data, aut chartullam conſcriptam fuiſſe patuerit; nullis excuſationibus hæc prẽſumptio[b] elabatur †: ſed re detecta, cum in ſynodum ventum fuerit, in præſumptos iuxta perſonarum & ordinũ qualitatem, à pontificibus, qui tunc in vnum collecti fuerint, vindicetur: quia ſicut charitas ex præceptis diuinis † corde, non chartulæ conſcriptione, vel coniurationibus eſt exhibenda; ita quæ † ſupra ſacras admittuntur ſcripturas, auctoritate & diſtrictione pontificali ſunt reprimenda.

† al. præualeat] al. præualeatur.
† al. dominicis.
† al quod ad mittitur, eſt reprimendum.
Capi l. 6. c. 289.

Item Innocentius Papa ad Victricium Rhotomagenſem, epiſ. 2. c. 3.

¶ Inter clericos, & laicos cauſæ exortæ ab epiſcopis audiantur. Cap. XXVI.

SI quæ cauſæ[c], vel contentiones inter clericos, vel[a] inter laicos & clericos, tam ſuperioris ordinis, quàm etiam inferioris fuerint exortæ; placuit, vt ſecundum ſynodum Nicænam congregatis [omnibus † eiuſdem prouinciæ epiſcopis iudicium[β] terminetur.

Anſ. l. 2. c. 53.
c. 5. conc. Nic.
† abeſt a non nullis conciliorum editionibus.

a ¶ Vel inter.] *Sic in editione conciliorum tribus tomis. In illa autem quatuor tomorum abſunt hæc*, vel inter laicos, & clericos. *In Gratiani codicibus legebatur*, contentiones inter clericos & laicos.

β ¶ Iudicium.] *In aliquot editionibus ipſius epiſtola, apud Anſelmum, in capitularibus, & in epiſtola Nicolai epiſcopis Galliæ in appendice bibliothecæ ſanctorum Patrum, in qua caput hoc refertur, legitur*, iurgium.

Cum ergo his omnibus auctoritatib. clerici ante ciuilem iudicem denegẽtur producendi, cum (niſi prius depoſiti, vel nudati fuerint) curiæ non ſunt repræſentandi; patet, quòd ad ſæcularia iudicia clerici non ſunt ꝑtrahendi.

2 *His ita reſpõdetur. Clerici[d] ex officio, epiſcopo sũt ſuppoſiti: ex poſſeſſionibus p̃diorũ, Imperatori sũt obnoxij. Ab epiſcopo vnctionem, decimationes, & primitias accipiunt: ab Imperatore vero prædiorum poſſeſſiones nanciſcuntur. Vnde Auguſtinus ait ſuper Ioannẽ; Quo iure*

diſt. 8. quo iure.

a S I tributum.] Agri.] inf. 23. q. vlt. ſecundum. contra. Sed ibi loquitur de his prædijs, in quibus fundata eſt eccleſia, vel officinæ eius, quæ debent eſſe liberæ, vt ext. de cenſi. ſancitum.

b ¶ Poteſtatem.] De facto, non de iure: nam ſi ſine auctoritate

exemplo Chriſti, & duabus auctoritatibus vna ſcilicet Apoſtoli, & alia Petri.

d ¶ Subiecti.] Tributum eſt probatio ſubiectionis. ext. de cenſib. c. 2. Sed arg. contra extrc de priuil. recipimus. verum eſt, quòd eſt ſignum ſubiectionis, licet non plena probatio.

[...]cleſiæ præ[...]a de quib. [...]butũ non [...]ſoluit, an poſ[...]ot ab Impe[...]atore vendi[...]ari.

villas defendis? diuino, an humano?] require in principio: vbi differentia ſignatur inter ius naturale, & ius cõſtitutionis. Quia ergo, vt prædia poſſideantur, Imperiali lege factum eſt: patet, quòd clerici ex prædiorum poſſeſſionibus Imperatori ſunt obnoxij.

1. 5. epiſtolarum poſt epiſt. 32.

Item Ambroſius contra Auxentium oratione de tradendis baſilicis.

¶ Imperatori tributum eccleſia denegare non debet. C. XXVII.

† *al. ſoluant.*

SI tributum petit Imperator, non negamus; agri [a] eccleſiæ ſoluunt † tributum. Si agros deſiderat Imperator, poteſtatem [b] habet vendicandorum. *Ac paucis interiectis.* ¶ Tollat eos, ſi libitum eſt: Imperatori non dono, ſed non nego [c].

Item in commentarijs ad c. 5. Lucæ, lib. 4. c. pen.

¶ Poteſtatibus tributa non ſunt deneganda. C. XXVIII.

Matth. 17.

MAgnum quidem eſt, & ſpiritale documentum, quo Chriſtiani viri ſublimioribus poteſtatibus docentur debere eſſe ſubiecti [d]: ne quis conſtitutionem terreni regis putet eſſe ſoluendam. Si enim cenſum Dei filius ſoluit [e], quis tu tantus es, qui non putes eſſe ſoluendum?

Rom. 13.

Item Apoſtolus: [Omnis anima [f] ſublimioribus poteſtatibus ſubdita ſit.] Item Petrus Apoſtolus generaliter omnibus fidelibus ſcribit: [Eſtote ſubditi dominis veſtris, regi [g], quaſi præcellenti, ſiue ducibus tanquam ab eo miſſis ad vindictam malefactorum laudem vero bonorum.]

Item ex epiſtola prima Clementis [h] ad Iacobum fratrem Domini.

¶ De ſæcularibus negotijs epiſcopus cognoſcere non debet. C. XXIX.

Inducitur Petrus loquens Clementi.

TE quidem oportet irreprehenſibiliter viuere, & ſummo ſtudio niti, vt omnes vitæ huius occupationes abijcias; ne fideiuſſor exiſtas, ne aduoca-

e ¶ Soluit.] Nõ ex debito, ſed ne ſcandalizaret alios, vt 28. q. 1. iam nunc.

f ¶ Omnis anima.] Subdita pctõ Chriſtus eñi nemini fuit ſubiectus. 23. q. 3. in prin.

Chrĩs nemini fuit ſubiectus.

g ¶ Siue regi.] Hæc verba interpretatur Innocen ext de maio. & obe. ſolitæ.

h ¶ Epiſtola prima Clementis.] i. miſſa Clemẽti a Petro i. ſicut dicitur inſtrumẽtum meũ, quod mei cauſa factum eſt. ff. de eden. prætor. §. 1. & dicitur etiam epiſtola illi⁹ cui eſt miſſa tamen. cum d. ff. de fur cum §. vlt.

r Quod ſic debeat exponi ex ſe vbi Petrus loquitur Clementi & ẽt de eadem epiſtola ſm Hugo.

TE quidem.] CASVS Caſum hũc ſic intelligit Hugo: Petrus miſit epiſtolam ad Clemẽtem, in quo docet eũ, vt irreprehenſibiliter viuat, & vt ſæcularia negotia vitet, nõ fideiuſſor, nõ litium aduocatus, non iudex ſæcularium negotiorũ fiat: ſed tantum inſiſtat verbo Dei: laici vero ſæcularia negotia tractẽt vnde H. ſic exponit illud verbum, [Ex epiſtola Clemẽtis.] ideſt, miſſa ad Clemẽtem. Alij dicunt, quod miſſa fuit ad aliquẽ epiſcopum: vñ Beneuent. ſic ponit hunc caſum Clemens Papa miſit ad Iacobum Hieroſolymitanũ archiepiſcopum quandam epiſtolam, cuius pars eſt hoc cap. in qua Clemens oſtendit qualiter Petrus ſibi Clementi loquebatur. ſ. vt irreprehenſibiliter viueret: & ſæcularia negotia vitaret. non fideiuſſor, non aduocatus, non iudex ſæcularium negotiorum eſſet: ſed tantum inſiſteret verbo Dei: laici vero ſæcularia negotia expedirent.

ctoritate principis, vel alterius quis detineat res eccleſiæ, ſacrilegus eſt, niſi reſtituat. 12. q. 2. quiſquis 16. q. 1. in canonibus. Videtur tamen, quod ſi agri eccleſiæ non ſoluant tributum, ꝙ poſſit Imperator vendicare agros illos, vt hic, & C. de epiſc. & cler. de his. nam omnia bona illorum, qui tenentur alicui ſoluere tributum, ſunt illi iure pignoris obligata. C. in quib. cau. pig. ta. contra. l. 1. 1 Sed iſtud non eſt verum: quia tantum intelligitur de proprijs prædijs patrimonialibus aliquorum, vel clericorum, vel laicorum. Licet enim prædia eccleſiæ eſſent a tributo, non ideo poſſunt vendicari, vt 16. q. 1. §. nouarum.

1 Et videas, quod dicam in prædi, lib. 16. q. 1. placet. Arch.

c ¶ Non nego] Corporaliter me opponendo: quia pro temporalibus me morti opponere non debeo: pro altaribus libenter immolabor. 23. q. vlt. conuenior.

MAgnum.] CASVS. Ambr. in hoc c. oſtendit, ꝙ tributum eſt ſoluendum ſublimioribus poteſtatibus

i ¶ Ne fideiuſſor.] Clericus regulariter non debet fideiubere, vt hic, & extra fideiuſſ. clericus. niſi neceſſitas ſit. tunc enim ex pietate tenetur ſubuenire alij, vt 86. d. non ſatis. Item clerici poſſunt fideiubere pro eccleſijs ſuis, vt in auth de ſanc. epiſcop. §. alium autem. coll. 9. Item inter ſe mutuo fideiubent cum conueniuntur, vt C. de epiſ. & cle l. oẽs. § in hanc. Itẽ nec adſtrictius curię põt fideiubere. C. loc. curialis. & ſi clericus fideiuberet põt dici, ꝙ non tenet fideiuſſio, niſi tali priuilegio ſuo renunciet; nã fideiuſſor pro nõ dato hẽ, niſi priuilegio ſuo renunciet: vt ff. ſi quis ius vo. non ierit. l. 1. Vel dic, quod

Clericus an poſſit fideiubere.

ꝙ licet non debeat fideiubere, ſi tñ fideiuſſerit, tenet obligatio, vt ext. de fideiuſſ. c. peruenit. & c. conſtitutus.
a ¶ Ne aduocatus.] Quod prohibetur ſacerdotib. vt inf. 14. q. 5. denique. & 15. q. 2. c. 1.
b ¶ Iudicem.] Contra inf. 23. q. vl. 2. ſæpe. & c. his a quibus, ſed dic, ꝙ poſſunt tractare de illis temporalib. quæ ſpectant ad eccleſiam.

uinciæ. ff. de app. ab executore ſimiliter conſuetudo interpretatur legem, vt extra de verb. ſig. abbate. Interpretatio quædã eſt probabilis & nõ neceſſaria, vt magiſtri, vt C. de profeſ. qui in vrbe Conſtantinop. l. vnica. Quædam eſt neceſſaria, ſed non generalis, vt iudices, vt ff. de legi.

tus [a]. litium fias: neue in vlla aliqua occupatione prorſus inueniaris mundialis negotij occaſione perplexus. Neque enim iudicem [b], aut cognitorem ſæcularium negotiorum hodie te ordinare vult Chriſtus: ne præfocatus præſentibus hominum curis non poſſis verbo Dei vacare, & ſecundum veritatis regulam ſecernere bonos a malis. Iſta namque opera, quæ tibi minus congruere ſuperius expoſuimus, exhibeant ſibi inuicem vacantes laici α: & te nemo occupet ab his ſtudijs, per quæ ſalus omnibus datur.

α ¶ Vacantes laici.] *In epiſtola Clementis legitur*, dicentes. ideſt, laici, *ſed Gratianus etiam infra poſt paleam*, clericus nullum, *eodem modo lege atque hic.*

Item ibidem continenter.

¶ In his, quæ ad communis vitæ vſum pertinent, laici ſibi inuicem operam dent. C. XXX.

SIcut enim tibi impietatis crimen eſt, neglectis verbi Dei ſtudijs, ſolicitudines ſuſcipere ſæculares; & ita & vnicuique laicorum peccatum eſt; niſi inuicem ſibi etiam in his, quæ ad communis vitæ vſum [c] pertinent, operam fideliter dederint. Te vero ſecurum facere ex his [d], quib. non debes inſtare † [e], omnes communiter elaborent. † *vacare*] orig. Quòd ſi forte a ſemetipſis hoc laici non intelligunt; per diaconos [f] edocendi ſunt, vt tibi ſolius eccleſiæ ſolicitudines derelinquant.

Ex his omnibus datur intelligi, quòd in ciuili cauſa clericus ante ciuilem iudicem conueniendus eſt. Sicut enim eccleſiaſticarum legum eccleſiaſticus iudex eſt adminiſtrator: ita & ciuilium non niſi ciuilis debet eſſe executor. Sicut enim ille ſolus [g] *habet ius interpretandi canones, qui habet poteſtatem condendi eos; ita ille ſolus ciuilium legum debet eſſe interpres, qui eis ius, & auctoritatem impertitur. In criminali vero cauſa non niſi ante epiſcopum eſt clericus examinandus. Et hoc eſt illud, quod legibus & canonibus ſupra definitum eſt: vt in criminali videlicet cauſa ante ciuilem iudicem nullus clericus producatur, niſi forte cum conſenſu epiſcopi ſui: veluti quando incorrigibiles inueniuntur; tunc detracto eis officio, curiæ tradendi ſunt.*

Vnde Fabianus Papa ait, epiſ. 2. epiſcopis Orientalib.

¶ Qui epiſcopo inſidiatur, ſemotus a clero curiæ tradatur. C. XXXI.

STatuimus, vt ſi quis clericorũ ſuis epiſcopis infeſtus, aut inſidiator fuerit, eoſque criminari voluerit, aut Anſ. l. 7. c. 1. 59. Poly. l. 4. tit. 31.

SIcut enim.] CASVS. Docet Petrus ꝙ ſicut impiũ eſt ſi Clemens neglecta prædicatione ſuſcipiat curas ſæculares: ita peccatũ eſt ſi in ſæcularib. laici viciſſim ſibi non ſubueniãt: quod ſi per ſe nõ intelligant, per diaconos edoceantur.
c ¶ Vſum.] Argu. ꝙ peccat, qui non recipit arbitriũ 1, & qui non componit inter partes 90. d. præcipimus.
d ¶ Ex his.] ideſt, ab his.
e ¶ Inſtare.] ideſt, intereſſe, ſup. 90. d. præcipimus.
f ¶ Per diaconos.] Arg. ꝙ diaconi dẽnt laicis exponere, & inſtruere modum viuendi, 25. d. audire.
EX HIS OMNIBVS. CASVS Concludit Gratianus ex ſupradictis, ꝙ clericus in ciuili cauſa coram ſæculari iudice eſt conueniendus; quia ſicut iudex eccleſiaſticus legũ eccleſiaſticarũ eſt executor, & eas ſolus facit, cõdit & interpretatur; ſic iudex ciuilis leges ciuiles exequit, & eas ſolus facit & interpretat. In criminali vero cauſa clericus apud eccleſiaſticum iudicem eſt tantũ conueniendus, niſi de cõſenſu epiſcopi ſui ad ſæcularem iudicẽ pertrahatur cum incorrigibilis reperit: & hoc allegando dicit Gratianus, niſi forte hoc vltimum, ad quod inducit ſequens capitulum.

1 Fortè non eſt verum in ſeruo, qui nõ põt eſſe arbiter. vt 3. q. 7. ſi quis vero. & idem forte in monacho, cũ ſeruus dicat, vt no. 12. q. 1. nõ dicatis. in gl. nũquid pauper. &c.

g ¶ Sicut enim ille ſolus.] Nam vnde ius prodijt, ab eo interpretatio requiritur, vt ext. de ſenten. ex com. inter quandoque legatus Papæ interpretatur reſcriptum Papæ. extra de poſtu. prælato. ad hæc, vltra medium. & extra de ſequeſtra. ad hoc, iudex etiam interpretatur legem, vt ff. de legi. nam vt ait. ſed non poteſt interpretari ſententiam ſuam niſi ſit præſes prolegi. nam vt ait. Quædam eſt probabilis, neceſſaria & generalis: ſed non eſt in ſcriptis redigenda, vt conſuetudinis, vt ff. de leg. ſi de interpretatione & ext. de verb. ſig. abbate. Quædam probabilis, neceſſaria & in ſcriptis redigenda, vt principis, vt C. de leg. l. 1. & vlt.

Interpretatio eſt triplex.

STatuimus.] CASVS. Quæſitum eſt a Fabiano quam

quam pœnam debet pati clericus, ſi infeſtus fuerit epiſcopo ſuo, vel inſidiator? Et reſpondet, ꝙ ante examinantem iudicem debet deponi, & cunctis diebus vitæ ſuæ curiæ tradi ſeruiturus, & infamis permaneat abſque vlla ſpe reſtitutionis. Vel ante examinatum iudicium, id

ſcere debet. In ſecunda parte dat veram ſolutionem dicens, ꝙ ea quæ dicta ſunt pro actore, quamuis videantur veriſimilia, tamen pondere carent, cum ſecundum canones, & leges ſæculares. clericus nec in ciuili, nec in criminali cauſa ad ſæcularem iudicem ſit pertrahendus. quod probat per omnia ſequentia c. vſq; ad §. [Ex his oĩbus.] Secunda pars incipit ibi, [Eccleſia.] Sequẽtia duo cap. patent.

conſpirator fuerit; mox ante[a] examinatum iudicium ſubmotus à clero, curiæ tradatur; cui diebus vitæ ſuæ deſeruiat, & infamis abſque vlla reſtitutionis ſpe permaneat.

Quia ergo iſte non in criminali, ſed in ciuili cauſa clericum ante ciuilem iudicem produxit, non eſt iudicãdus transgreſſor canonum, nec eſt dicendus pertraxiſſe reũ ad iudicem non ſuum; quia de ciuili cauſa nõ niſi iudex ciuilis cognoſcere debet.

al. pondere veritatis.

3 *Econtra ea, quæ in actionis defenſione dicta ſunt, veriſimilia quidem videntur, ſed pondere* † *carent. Satis enim canonibus, & forenſibus legibus, tam in ciuili, quàm in criminali cauſa clericus ad ciuilem iudicem pertrahendus negatur.*

Vnde in epiſtola prima Clementis ad Iacobum legitur.

¶ Fratres apud presbyteros iudicentur. C. XXXII.

Poly. l. 5. tit. 1. Iuo p 6. c. 345. Ant. l. 6. c. 158.

iij SI qui ex fratribus[b] negocia habent inter ſe, apud cognitores ſæculi non iudicentur: ſed apud presbyteros eccleſiæ, quidquid illud eſt, dirimatur.

Et in concilio ipſo, c. 16.

Item Syluester Papa in epilogo concilij Romani.

¶ Nullus clericus propter aliquam cauſam intret curiam. C. XXXIII.

Pann. l. 4. c. 30.

iiij NVllus clericus, vel diaconus, vel presbyter propter quamlibet cauſam intret in curiã, nec ante iudicem ciuilem[a] cauſam dicere præſumat.

a ¶ Ciuilem.] *In epilogo ſynodi Romanæ ſub Syluestro, vnde hoc videtur ſumptum legitur,* cunctum: *cingulo enim militiæ: ac magiſtratus ab Imperatore donabantur.*

Item Leo Papa ad Ruſticum, epiſt. 90. al. 92. c. 9.

¶ Eccleſiaſticum, non forenſe iudicium pœnitens expetat. C. XXXIIII.

inf. de pœ. diſt. 1. c. aliud.

ALiud quidem eſt, debita iuſtè repoſcere; aliud, propria perfectionis amore contemnere. Sed illicitorum veniam poſtulantem[c] oportet etiam a multis licitis abſtinere, dicente Apoſtolo: [Omnia mihi licent[d], ſed non omnia expediunt.] Vnde ſi quis pœnitens[e] habet cauſam, quam negligere fortè non debeat, melius expetit eccleſiaſticum[f], quàm forenſe iudicium.

1. Cor. 6.

ECONTRA. Hæc eſt tertia pars quæſt. in qua probatur, ꝙ in omni cauſa, ſiue ciuili, ſiue criminali per propriũ epm clericus iudicet. & hoc probat p 14. c. in quibus punit etiam contemptores. Io. de Fã.

b SI qui ex fratrib.] Fratres hic vocat clericos, vel etiam oẽs Chriſtianos 2. & loquitur ſm antiqua tpa, vt ſu c. relatum.

a Infra ead. q. 3. ad menſam.

ALiud quidem.] CASVS. Quidam laicus ſolenniter pęnitens cãm habebat cum alio laico. Quęſitu eſt a Leone Papa vtrum petere debet iudicem eccleſiaſticum, vel ſæcularem. Et rñdet, qui vult de illicitis veniam poſtulare, vt perfectus, debet à multis illicitis abſtinere: veruntamen ſi cauſam non vult negligere, meliꝰ recurret ad eccleſiaſticum iudicẽ, quàm forenſem. Intellige ſi reus conſentit, vel intellige cũ pęnitens ſolenniter coueniebat.

c ¶ Poſtulantem.] Pęnitentes .n. ſub regula eccleſiaſtica viuere debent, vt hic, & inf ea. de perſona. & inf. de pœ. diſt. 5 contrarium. & c falſas.

d ¶ Omnia mihi licent] Tunc nõ expedit id, quod licitum eſt, qñ vſus ipſius alijs infert impedimẽtum, vt 28. q 1. ſic enim. Licet quod fidelis diſcedat ab infideli, ſed non expedit, vt ibi dicitur. Vel aliter, mihi licet mea repetere, ſed non expedit ad vitam conſequendam, quia ſcandalizantur illi à quibus repetuntur 3 vel ſic: Omnes cibi liciti ſunt, ſed non expediunt propter infirmos fratres, qui tunc quoſdam cibos reprobabant: vel ſic, licitũ eſt prædicatori ſumere ſumptus ab illis quibus prædicat: ſed nõ expedit propter Corinthios, qui auari erant.

Oĩa licent ſed non expediunt.

3 Ar. ad hoc 14. q. 1. §. 8.

e ¶ Pœnitens.] Scilicet ſolenniter, & loquitur de actore pœnitente, & cum eſt de voluntate rei, vel loquitur cum ipſe pœnites conuenitur.

f ¶ Eccleſiaſticum.] Supple vel reus: quia de actore minus videbatur.

id eſt, ante quam cauſa examinetur. & hoc quando notorium erat.

a ¶ Mox ante.] Non intelligas, ꝙ hæc dictio, ante, ibi notet aliquod tempus: ſed eſt ſenſus, ante, id eſt, ante examinantem iudicem, ſiue coram examinante 1. Vel loquitur cum eſt notorium crimen. ſic. C. de deſen. ciui. deſenſores.

Sic ſumiẽ ... procida... ante ...ũ. i. corã ...eo ſm H.

QVIA ERGO. CASVS. Iſte §. diuiditur in duas partes. In prima parte concludit Gratia. ſophiſticè oſtendens, ꝙ ille clericus, de quo facta eſt mentio in themate, non eſt tranſgreſſor canonum, ſi & alium clericum non in criminali, ſed in ciuili ad iudicem trahat ſæcularem: nam tantum ciuilis iudex de ciuili cauſa cogno-

a ¶ Quamlibet.] Sup. in c. nullus epiſcopus

QVicumque.] CASVS. Hæc lex diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur, ꝙ quicumque litem habet ſiue auctor, ſiue reus poteſt appellare à iudice ſæculari ad epiſcopum ante litem conteſtatam, vel ſententiam, etiam aduerſario refragante, cui debent Apoſtoli dari cum geſtis cauſæ. In ſecunda parte dicitur, ꝙ cauſę terminatæ per epiſcopos retractari nõ debent. In tertia parte dicitur, ꝙ vbi unus ſolus epiſcopus fert teſtimoniũ, alius cõtra ipſum non audiatur: ſed habeatur firmum, & incorruptũ quod p os epiſcopale profertur. Secunda pars eſt ibi, [Oẽs,] Tertia ibi,] Teſtimonium] Et not. ꝙ hęc lex ẽ tota abrogata, nec hẽt locũ hodie.

b ¶ Quicunque.] ſup. in hac lege quinque notantur. Primum ꝙ à iudice ſęculari appellaĩ ad epiſcopũ. Secundũ ꝙ ante ſententiam appellatur. Tertiũ, ꝙ ab epiſcoporum ſententia nõ appellatur. Quartum ꝙ vnius epĩ teſtimonio fides adhibetur. Quintum, quod alij non audiuntur poſt teſtimonium epiſcopi. Prima pars tolliĩ per id extr. de appel. ſi duobus. Secunda per id. 2. q. 6. non ita. Tertia per id. 2. q. 6. omnis oppreſſus. Quarta per id 6. q. 2. ſi tantum, & cap. placuit. Quinta per id quod teſtimonium ſolius epiſcopi non valet. 4. q. 3. § iuiurandum. Et licet hęc lex ſit abrogata, tamen Innoc. argu. ex ea, extra de iud. nouit. non vt confirmet eam, ſed vt oſtendat quantam affectionem Imperatores habuerunt erga ſacerdotium.

c ¶ Decurſis.]Id eſt, poſt litem conteſtatam 1.

1 Sub. ante concluſionẽ ſecundum. In vel ante diffinitiuã, ſententiam quandocumque ſm H.

d ¶ Cum ſermone.] ideſt allegationibus.

cis illi & omnibus trãſmiſit, extractam, de 17. Theodoſij Imperatoris libro, hanc inq̃ ſniam. [Quicunque litẽ habẽs. &c.] Et nota ꝙ talis cõfirmatio nulla eſt, cũ per legẽ iſtã Lõgobardam, quæ eſt inualida, aliã cõfirmet inualidã: vnũ enĩ inualidũ, aliud inualidum confirmate non

Non ait propter criminalem tantum, ſed generaliter propter quamlibet[a] *cauſam tam ciuilem, quam criminalem intelligens.*

Vnde Theodoſius Imperator.

¶ Cuicumque licet ſacroſanctæ ſedis antiſtitis iudicium eligere. C. XXXV.

QVicumque[b] litem habens, ſiue poſſeſſor, ſiue petitor fuerit, in † initio litis, vel decurſis[c] temporũ curriculis, ſiue cum negotium peroratur, ſiue cũ iam cęperit promi ſententia, iudiciũ elegerit ſacroſanctæ ſedis † antiſtitis, illico ſine aliqua dubitatione, etiam ſi alia pars refragatur, ad epiſcoporum † iudicium cum[d] ſermone litigantium dirigatur α.

α ¶ Dirigatur.] *In cod. Theodoſiano, lib. 16. tit. de epiſcopali iudicio l. prima, quæ repetitur lib. 6. capitul. c. 281. & in concilio tertio Valentino ſub* Lothario. *& apud Iuonem & Anſelmum ſequuntur hæc.* Multa enim quæ in iudicio captioſæ præſcriptionis vincula non patiuntur, inueſtigat, & promit ſacroſanctę religionis auctoritas, *ac ſtatim adnectitur cap. ſequens,* omnes itaque cauſæ.

†Co. Theodoſ. l. 16. de epiſcopali iudicio, lei. § quicumq. ext. de iudic. c. nouit, Capitul. l. 6. c. 281.
Anſ. l. 3. c. 108.
Iuo p 16. c. 312.
† al. legit.
† al. epiſcopum cum

Item ibidem.

C. XXXVI.

OMnes itaque cauſæ, quæ vel prætorio iure, vel ciuili tractantur, epiſcoporum ſententijs terminatæ, ꝑpetuo ſtabilitatis iure firmentur; nec vlterius liceat retractare negocium, quod epiſcoporum ſententia deciderit. ¶ Teſtimonium etiam, ab vno licet epiſcopo perhibitum, omnes iudices indubitanter accipiant; nec alius audiatur, cum teſtimonium † epiſcopi à qualibet parte fuerit repromiſſum. Illud eſt enim veritatis auctoritate firmatũ, illud incoruptum, quod à ſacroſancto homine ſm ſcientiã mentis illibatæ fuerit protulatũ. Hoc nos edicto ſalubri aliqñ cenſuimus: hoc perpetua lege firmamus, malitioſa litium ſemina comprimentes.

Capitul. ibidem.
Anſ. ibidem.
Iuo ibidem.
Fann. l. 5. c. 25.
† al. teſtimonio.

Hæc ſi quis antiquata contendat, quia in Iuſtiniani codice non inueniuntur ita inſerta; per Carolum renouata cognoſcat, qui in ſuis capitularibus[c] *l. 6. c. 271. ait inter cætera.*

C. XXXVII

VOlumus, atq; pręcipimus, vt omnes ditioni noſtrę, Deo auxiliante, ſubiecti, tam Romani, quam Frãci, Alemani, Bauari, Burgundiones, Saxones, Turingi, Friſones, Galli, Britones, Longobardi, Guaſcones, Beneuentani, Gothi, Hiſpani, cæterique nobis ſubiecti omnes quocumque videantur legis vinculo conſtricti, vel conſuetudinario[f] more connexi, hanc ſententiam, quam ex

Anſ. ibidem.

OMnes itaque] HAEC SI QVIS CASVS. Ne forte aliquis opponeret Grat. dicens ſupradicta eſſe antiquata: ideo Grat. reſpondet dicens, ꝙ Carolus ea per legem ſequentem confirmauit, in qua pręcepit Romanis & Francis, & omnibus hominibus ſui imperij, vt legem illam teneãt, quam ad interrogata Ablauij durę nõ põt. & non loquiĩ de Longobarda, quæ nunc eſt, quia in ea hoc nõ inuenitur, ſed in ea, quæ eſt in Gallia.

c ¶ Capitularibus.] Id eſt, in Longobardia, non tamen inuenitur quę in ea nunc eſt, ſed in Gallia.

f VOlumus.] ¶ Vel conſuetudinario.] Extra de eo qui mit. in poſ. c. 3.

De perſo-

DE perſona.] CASVS. Quidam presbyter Hiſpanus accuſatus fuit coram iudice ſæculari, & conuictus ab aduerſario, expulſus eſt ab eccleſia, & in exiliū miſſus. quod cum ſignificatum eſſet Greg. delegauit hanc cauſam Ioan. defenſori eunti in Hiſpaniam. docens, ꝙ non debuit accuſari niſi coram ep̄o ſuo. Et ad hoc probandum inducit legem Iuſtiniani, in qua cauetur, ꝙ quæcunque ſit perſona eccleſiaſtica, non niſi ſub proprio ep̄o debet conueniri; cuius ſnīæ ſi altera partium non acquieſcat, iudex ſæcularis eam debet executioni mandare & ſi quis obijciat ꝙ lex hæc loquitur de clerico. & non de presbytero, ſciat ꝙ nomine clericorum presbyteri, & diaconi continentur, ſicut ſuperius in eadem conſtitutione legitur, cuius verba infra ponuntur.

a ¶ De perſona.] De hac habes 2 q 1. in primis.

b ¶ Non ab alio] id eſt, non à contrario quandoque enim ab inferiori poteſt iudicari 1. H. tamē huic literæ adhæſit, qui dixit ſolum ep̄m eſſe ordinarium iudicem clerici: & per hoc quod dicit, doceat prius, &c. Sed tu dicas ꝙ prælati eccleſiæ collegiatæ habent iuriſdictionē, vt 15. q 4 cap. 1. extra de immu eccleſ. non minus extra de iudi. c. a. C. de iuriſd. omn. iud. l. vlt. extra de off. ord. cū ab eccleſiarū. ſed q̄d hic hr̄, prius doceat, &c. dicas priuſquā ſecularem. H. tamen dixit ſolum epiſcopum habere poteſtatem excommunicādi, vt 16. q. 2. viſis, in fi. vbi dī ꝙ excommunicatio ſit mucro epiſcopalis, & ꝙ ſolus epiſcopus debeat de cauſis matrimonialibus cognoſcere. 35 q 6. multorum & melius dicit noua cōſtitutio. extra de exceſ prælat. accedentibus. conſuetudo tamen in talibus dat iuriſdictionem, vt 9. q. 3. cōqueſtus, C. de emancip lib l. 1

c ¶ Aut monachū.] Conuētum nomine monaſterij ratione alicuius ſucceſſionis, quæ obuenit monaſterio per eum. alias non competit actio contra monachū, cū nihil habeat vel intellige ꝙ fideiuſſit de mandato eccleſiæ ſuæ, vel ēt ſine mandato: ſed pecunia eſt conuerſa in vtilitatē eccleſiæ. vt noua conſtitutio dicit, ꝙ quibuſdam extra de fideiuſ Si autem monachus cōtra aliquē deliquit, ipſe monachus conueniendus eſt, non eccleſia: 2 vt 18 q 2 hoc tantum. ſicut ſeruus cōuenitur, qui deliquit, nō eius dominus. C de noxa. l. penult & vlt. in fi. Primo autē loco caſtigatio monachi ſpectat ad abbatem, vt 24 q 3. corripiātur. & ext. de off. ord quāto, extra de app reprehenſibilis. vbi autem procedendum eſt ſm ordinem iuris, tunc ſolus ep̄s eſt iudex, ſm H vt hic dicitur Alij dicunt ꝙ abbas habet ordinariam iuriſdictionem ſuper monachos ſuos, & excōmunicare eos poteſt, vt extra de maior. & obed. cum in eccleſijs.

d ¶ Aut aſcetriam] Id eſt, incluſam, quæ ſemper aſſiduè moratur ibi.

e ¶ Doceat] Id eſt, adeat.

f ¶ Iudicem.] Si ipſemet non poteſt. & eſt ſimile C. de epiſc. aud epiſcopale.

g ¶ Ne vero] Hęc ſunt originaliter verba Gregorij.

PEruenit] CASVS. In Sicilia erat quidam defenſor Papæ nomine Romanus. qui deſpectis ep̄is compelle-

2 Idē ſentit Inno. ext de priuile. cum olim gp in gl. & maiē. & in tali caſu monach⁹ ēt conſtituit procuratorē, vt ipſe not. extra de reſcrip. cū dilecta, in prin.

ſextodecimo Theodoſij Imperatoris libro, cap. videlicet vndecimo, ad interrogata Blauij Ducis illi, & omnibus reſcriptam ſumpſimus [a], & inter noſtra capitula pro lege tenendam. conſultu omnium fidelium noſtrorū tam clericorum, quàm & laicorum poſuimus, lege † cuncti perpetua teneant, id eſt, Quicunque litem habens, ſiue poſſeſſor, ſiue petitor fuerit, &c. [vt ſupra.]

† *lege cunctis perpetuo tenendam*] orig.

3. c. c. quicunque.

α ¶ Reſcriptam ſumpſimus.] *Sic eſt emendatum in capitulari. Antea legebatur*, per ſcripturam miſimus.

Item Gregorius lib. 11. epiſt. 54. Ioanni defenſori eunti in Hiſpaniam monendo dicit.

¶ Presbyter apud epiſcopum tantum iudicari debet.

C. XXXVIII.

Anſel. l. 3. c. 95.

Nouella 123. §. Si quis contra. Apud Iulian. c. 32.

DE perſona [a] presbyteri hoc attendendum eſt; quia, ſi quam cauſam habuit, non ab alio [b] teneri, ſed epiſcopus ipſius adiri debuit, ſicut nouellæ conſtitutio manifeſtat, quę loquitur de ſanctiſſimis, & Deo amabilibus, ac reuerendiſſimis epiſcopis, clericis, & monachis [Imperator Iuſtinianus Auguſtus Petro glorioſiſſimo præfecto prætorio α. Si quis contra aliquem clericū, aut monachum [c] aut diaconiſſam, aut monaſtriā, aut aſcetriam [d] habeat aliquam actionem; doceat † [e] prius ſanctiſſimum epiſcopum, cui horum vnuſquiſque ſubiacet *: ille vero cauſam inter eos diiudicet. Et ſi quidem vtraq; pars his, quæ iudicata ſunt non acquieuerit β, iubemus per loci iudicem [f] hæc † executioni perfectè mandari, &c.] Ne vero [g] obijciatur, quia de clerico hoc loquitur, non de presbytero ſciendum eſt; quia ſuperius in eadem conſtitutione lib. † cod. 1. legitur appellatione clericorū, etiam presbyteros, & diaconos contineri. Verba autem legis iſta ſunt: [Presbyteros autem, & diaconos, & ſubdiaconos, cantores, & lectores, quos omnes clericos appellamus, & reliqua.]

† *adeat*] orig.

* Adde ad illud cap. an ep̄i ſint illuſtres: & dic ꝙ ſunt ſimiles illuſtrib. vt probatur in l. ad ſimilitudinē. & ibi Bald. C. de epiſco. & cler propriè tñ ſunt ſpectabiles ſm Ale. de Imo. in gloſ. ru. col. 2. ff de iuriſd. omn. iud

† *al. hoc*

In eadē Nouella §. presbyteros. apud Iulianum c. 30.

† *al.* Lib. 1. c. 51. nouellę Authen. de ſanctiſſimis epiſcopis, Presbyteros.

α ¶ Præfecto prætorio.] *Gracè eſt, μαγίστρῳ θείων ἡμῶν ὀφφικίων, id eſt*, magiſtro diuinorum noſtrorum officiorum.

β ¶ Non acquieuerit.] *In Authent. de ſanctiſſimis epiſcopis, & apud Iulianum abeſt negatio.*

Presbyter an poſſit ab inferiori ep̄o iudicari.

1 Sed cō 16. q. 2 viſis, in fine: qđ dic, vt plenè no. Innoc extra de offic. ord. quāto. & de præb. in Lateran & no. per B. extra de priuil. cū & pātare §. in eccleſijs.

Idem Greg. lib. 9. epiſt. 32. Romano defenſori Siciliæ.

¶ Clericus clericum ad publica iudicia non pertrahat.

C. XXXIX.

PEruenit ad nos, quòd ſi quis cōtra clericos quoſlibet

Digitized by

pellebat clericos in ſuo iudicio laicis reſpondere. quod cum Gregor. audiuit, præcepit ei ne de cætero hoc faceret, ſed ſub proprio epiſcopo conueniantur, vt vel ipſe cognoſcat, vel det iudices delegatos, vel per executorē ipſius partes arbitros eligere cōpellantur, ſi alicui partiu eps fuerit ſuſpectus. Si vero laicus, vel clericus contra epiſcopū cauſam habuerit: tunc ſe interponere debet ille Romanus, vt vel ipſe cognoſcat, vel eo admonente iudices eligantur. & ſi aliter fiat, ordo eccleſiaſticus confunditur.

opprimebantur. Quod cum Gregorius audiuiſſet per epiſcopum Fœlicem, & Ciriacum abbatem, præcepit ei vt hoc fieri non permittat, ne dum ſimplicitati ſtudet, diſciplina negligatur.

d ¶ Simplicitati] Supra 39. diſt. Petrus.

cauſam habeat, deſpectis, eorum epiſcopis eoſdem clericos in tuo facias iudicio exhiberi. Quod ſi ita eſt, quia valde conſtat eſſe incongruum; hac tibi auctoritate pręcipimus, vt denuo hoc facere non præſumas; ſed ſi quis contra quēlibet clericum cauſam habuerit, epiſcopum ipſius adeat; vt aut ipſe cognoſcat, aut certè ab eo iudices deputentur; aut ſi fortè [a] ad arbitros eundum eſt, partes ad eligendos † iudices ab ipſo executio [b] deputata compellat. Si quis vero clericus, vel laicus contra epiſcopum cauſam habuerit; tunc te interponere [c] debes, vt inter eos, aut ipſe cognoſcas, aut certe te admonente ſibi iudices eligant. Nam ſi ſua vnicuique epiſcopo iuriſdictio non ſeruatur, quid aliud agitur niſi vt per nos, per quos eccleſiaſticus cuſtodiri debuit ordo, confundatur?

† *eligendum iudicem*] orig.

Idem Ianuario epiſcopo Caralitano, lib. 3. epiſt. 26.

¶ A laicis iudicibus clerici non ſunt opprimendi. C. XI.

FRatris & coepiſcopi noſtri Fœlicis, & Ciriaci abbatis relatione cognouimus, quòd in inſula Sardinia ſacerdotes à laicis iudicibus opprimantur, & fraternitatem tuam miniſtri ſui deſpiciant: dumque ſolum ſimplicitati [d] à vobis ſtudetur, quantum videmus, diſciplina negligitur.

Idem Gregorius Mauricio Imperatori, lib. 1. epiſt. 1. ſeu cap. 75.

¶ Sacerdotes à Regibus ſunt honorandi, non iudicandi. C. XLI.

SAcerdotibus autem non ex terrena poteſtate dñs noſter citius indignetur, ſed excellenti conſideratione propter eū, cuius ſerui ſunt, eis ita dominetur, vt etiā debita reuerentiam impendat. Nam in diuinis eloquijs ſacerdotes aliqñ D i j, aliqñ angeli vocantur. Nam & per Moyſem de eo, qui ad iurā deducendus eſt, dicitur: [Applica illum ad Deos, id eſt ad ſacerdotes.] Et rurſus ſcriptum eſt: [Dijs non detrahes,] ſcilicet ſacerdotibus. Et propheta ait: [Labia ſacerdotis cuſtodiunt [e] ſcientiam,

Sacer-

Nicolaus epiſto. 7. ad Michaelem Imper. c. 35.

Exod 22.

Ibidem.

Malach. 2.

a ¶ Aut ſi fortè] Extra de foro compet. ſi quis contra.

b ¶ Executio] Id eſt, executor ad hoc deputatus, ſ. archidiaconus, vt 25. diſt. perlectis, & extra de foro comp. nullus. Cum aut iudex accuſat, in optione actoris erat an vellet, ꝙ recuſatus delegaret cauſā alijs, vel ꝙ partes cogerentur ad eligendos iudices, vt extra de foro comp. licet, & ca. ſi quis. Hodie autē ſi iudex recuſatus fuerit, & probata fuerit cauſa recuſationis, ad arbitriū recuſatoris ipſe q̄ recuſatus fuerit, dabit iudices, vel trāſmittet negociū ad ſuperiorem, vt in cōſtit. cū ſpeciali, extra de appell. Sed quæro an iudices delegati ab epiſcopo poſſint partes punire, ſi nō venirent ad iudicium? Non videtur, quia ſolus delegatus à principe poteſt citare, vt in Auth. de litig. §. omnem, colla. 8. nec alij poſsūt ſuas ſententias mādare executioni, q̄ ordinarij vel delegati a principe, vt C. de bo. auct. iudi. poſſid auth. & qui iurat. ff de re iud. à diuo & ſolus delegatus à principe poteſt mittere in poſſeſſionem. ff. de iuriſd. omn iud. iubere Poteſt tamen dici, quod ſecundūm iura noſtra ſubdelegatus habet coerctionem, quia poteſt interdicere eccleſiam. vt extra de off. deleg. ex litteris, in fine. & ſecundum legem, modicam ſaltem habebunt coerctionem ſubdelegati. C de ſportul. l. 2. & ff. de off. eius cui manda. eſt iuriſd. l. vlt in fi.

Iudice recuſato q̄d fiet. i. illa decret. hodie eſt remota, & fuit in prima cōpilatione: & erat ſecūda decr. eiuſdē tit & eſt palea. ī e nullus clericus

Delegatus epi an poſſit citare.

c ¶ Interponere.] Hoc verum eſt in modicis, vel minimis cauſis: nam maiores cauſæ epiſcoporum ad metropolitanum deferuntur, vt 6. q 4. ſi inter. 9. q 3. conqueſtus. & 80. diſt c 1.

FRatris.] CASVS. Ianuarius epiſcopus Caralitanus intantum erat ſimplex, ꝙ clerici ſui eum deſpiciebant, & ſacerdotes in Sardinia a ſæcularibus iudicibus opprimebantur.

SAcerdotibus.] CASVS. Mauritius Imperator compellebat clericos ſub ſe reſpondere: & eis debitam reuerentiam non impendebat. quare Greg. ſcribit contra ipſum, docens quod omnes ſacerdotes debet generaliter honorare, cum neſciatur qualis quiſque ſit futurus in futuro iudicio: & ꝙ ipſos debeat honorare, probat vna ratione, ſcilicet quia Deus vocauit eos deos, & Malachias propheta ipſos Angelos appellauit: & duobus exemplis, ſcilicet Conſtantini, & paganorum Imperatorum, qui ſacerdotibus ſui temporis reuerentiam exhibuerunt. Ratio incipit, [Nam in diuinis eloquijs] Exemplum Conſtantini ibi, [Eccleſiaſtica quoque.] Exemplum paganorum eſt ibi, [Ante eum.]

e ¶ Cuſtodiunt.] Id eſt cuſtodire debent, vt infra ead. q. 1. nolite.

a ¶ Appel-

.ad hoc / dńs vbi / oc.ar.cō / C.de teſ. / cau. iu- / us.Arc.

a ¶Appellat.] Ergo ex ſola appellatione nominis aliq̃s cōſequitur ius 1 ſic 32.q.4.dicat.C.de lati.lib.tol.§ pe. ext.de præſump.illud.inſt.de ado.§.vlt.arg.contra 2.q. 1 multi.in fi.vbi dicit, quod ſola nominatio non ſufficit.C.de prob.non epiſtolis.& l.fi.

b ¶In-

INolita.] CASVS. Relatū fuit in Mileuitano cōcilio, ꝙ clerici clericos ſuis epiſcopis relictis ad ſæcularem iudicem traherent: quare ſtatuit concilium, vt hoc de cętero non fiat: & ſi quis de cætero præſumet, ſuper hoc conuictus, cauſam perdat, & etiam a communione repellatur. [Inolita].i. conſueta. Et loquit̃ hoc capitulum de actore ſequēs de reo.

& legem requirēt ex ore eius, quia angelus Domini exercituum eſt.] Quid ergo mirum, ſi illos veſtra pietas dignetur honorare, quibus in ſuo eloquio honorem tribuens, eos aut angelos, aut Deos ipſe etiam appellat[a] Deus? Eccleſiaſtica quoque hiſtoria teſtatur; quia cum piæ memoriȩ Conſtantino principi ſcripto oblatæ accuſationes contra epiſcopos fuiſſent, libellos quidem accuſationis accepit, & eoſdem, qui accuſati fuerant, epiſcopos conuocans, in eorum conſpectu libellos, quos acceperat, incendit[b], dicens. Vos Dij eſtis, a vero Deo conſtituti. Ite, & inter vos cauſas veſtras diſcutite: quia dignum nō eſt, vt iudicemus Deos. In qua tamen ſententia ſibi magis ex humilitate, quàm illis aliquid præſtitit ex reuerentia impenſa. ¶Ante eum quippe pagani in Rep. principes fuerunt, qui verum Deum neſcientes, Deos ligneos, & lapideos colebant; & tamen eorum ſacerdotibus honorem maximum tribuebant. Quid ergo mirum, ſi Chriſtianus Imperator veri Dei ſacerdotes dignetur honorare, dum pagani, vt prædiximus, principes, honorem impendere ſacerdotibus nouerunt, qui dijs ligneis & lapideis ſeruiebant? Hęc α ergo non tantū ſpecialiter[c], quantum generaliter pro omnibus aſſerimus ſacerdotibus: quoniam adhuc neſcimus, quis in terribili iudicio Dei qualis futurus ſit. Et enim Paulus egregius prædicator dicit: (Nolite iudicare ante tempus, donec veniat Dominus, & reliqua.) Nā ſunt multa, quæ de iudicio illius homines ignorant: quia fortaſſe, quæ vos laudatis, ille reprehendet; & quæ vos reprehenditis, ille laudabit.

ſup.ea.continua. §. item Conſtantinus. 3.Aug.epiſ. 66.

1. Cor. 4.

α ¶Hęc ergo.] *Sic etiam habet locus hic apud Nicolaum in epiſtola, cuius initiū,* Propoſueramus: *ſed in originali pro iſtis hęc leguntur,* Hæc ergo pietati dominorum non pro me, ſed pro cunctis ſacerdotibus ſuggero. *Et multis interiectis, quæ hic nō referuntur, ſubdit.* Nam adhuc neſcimus, quis ſibi qualis ſit, & Paulus egregius prædicator, &c. *præſtat que omnino integrū illum locum legere Apoſtolicæ libertatis plenum.*

Item ex concilio Mileuitano.

¶*In concilio Mileuitano, quod habetur, nihil tale extat. Ex ipſo tamen citatur etiam ab* Innocentio iij. *in c. ſi diligenti. extra de fo.comp. Habetur autem in Toletano 3.c.13.*

¶Qua pœna feriatur clericus clericum ad ſæcularia iudicia pertrahens. C. XII.

In Tolet. 3.c.13.

INolita[d] præſumptio vſque adeo illicitis auſib aditum patefecit, vt clerici conclericos ſuos, relicto potifice[e]

d ¶Inolita.] Hoc c. de actore, & ſequens de reo loquitur. Et not. ꝙ ſi actor traxerit reum ad iudicem nō ſuum perdit cauſam ſed ſi reus traxerit actorem, pro conuicto habetur, vt C. de iuriſd.omn.iu.in criminali: hoc tamē intelligas lite conteſtata, quia ſi ante litis conteſtationē deſiſtit, non incidit in pęnā 3 vt inf.ea c. prox & ff.rem ra.ha. amplius, & ff. de in ius voc.quamuis. licet ſit arg contra.C. de tranſa.ſi quis maior.ſup.ead placuit. Et quod dicit, quod cauſam perdit: dicūt quidam ipſo iure, verius credo, quod per ſententiam, & hoc innuit hoc verbum, conuentus.

Auctoris punitio reum ad iudicem non ſuū trahentis.

3 Idem Bar. Bal. An. Cy. & Pa.de Ca. in d.l.in criali.in gl. alle.

Clerici an poſſint in iudicē nō ſuū conſentire.

e ¶Pontifice.] Hic manifeſte habes, ꝙ in cauſa eccleſiaſtica neuter poteſt adire alium iudicem, ſiue in ciuili, ſiue in criminali negotio: laici autem ſine conſenſu ordinarij eligūt aliū iudicem in ciuili negotio, vt ff de iud. l. 1 C d iuriſd.om iu. l.1 ſed non in criminali, vt C. de iuriſd. om.iu.in criminali. int ea. ſi quis cū clerico ſed in clerico requiritur conſenſus epi, & etiā proprius conſenſus.ar.hic, & 9.q.2.c.1.& ſu e clericū, & nullus. & c. Inolita & 6.q 3 denique. & 3.q 6. non liceat.ext.de fo. cōp. ſignificaſti. Et eſt triplex ratio quare laicus poteſt, & nō clericus. quia laicus poteſt iurare ſine licentia ſui iudicis, ſed clericus non, vt extra de iur. calum. inhærentes. Sed non poſſet coram laico litigare, niſi ibi iuraret. Item ab alio epiſcopo non poteſt ordines accipere, ergo nec iudiciū, quod maius eſt, vt 9.quæſt. 2 nullus primas. Item nec poteſt ab alio, quàm a ſuo prælato petere iudicium animæ, quod eſt occultum, ergo multo fortius nec manifeſtum.

b ¶Incendit.] Hic vides, ꝙ iudex debet deſtruere libellum qui non eſt legitime compoſitus. vt 2 q vlt. c. vlt.

c ¶Specialiter.] Pro bonis. ſed etiam generaliter pro bonis, & malis 2 vel non tantum præſentib qui nunc accuſantur, & non conuincuntur, ſed etiam pro omnib. alijs 13. q. 2. non æſtimemus.

ecundum / bene indu / ur auctori / Apłi ſed / ſequitur / ſic is M. / B. 1ū.ſecū / n L.

ſtum, vt de pœn.d.6 placuit. Item inconueniens iam eſſet, ꝙ vnus eṗs iudicaret clericos alterius eṗi, qđ eſſe non debet, vt 9.q.2.per totum, & ſic omnes de vno eṗa tu poſſent ſibi alium epiſcopum eligere in iudicem: nec renunciare poteſt clericus huic iuri. extra de fo.comp.ſi diligenti credo tñ, ꝙ licet non poſſint renunciare expreſſe, ꝙ tamen ſponte, id eſt, tacite poſſunt cõſentire in aliũ iudicẽ & nam arbitrũ ſponte eligunt, & iudicẽ delegatũ, alioquin exſufflatum erit priuilegiũ clericorum, ꝙ clericus poteſt eligere coram quo iudice velit litigare. in conſt. Fe. Auth habita C. ne fil. pro pat. Item multa poſſum facere ſpõte, ad quæ non poſſum me pacto adſtringere. nam poſſum inſtituere aliquem hæredem, nõ tamen pacto ad hoc me adſtrigere poſsũ, vt C.de pac.l.vl. Itẽ tacite poſſum renũciare foro. licet non expreſſe, ſicut tacite Papa renunciat priuilegio ſuo, vt 2.q.7. nos ſi.& q.5.mandaſtis. Sicut tacite poſſum renunciare exceptioni procuratoriæ contra militem, ſed non expreſſe, vt ff.de procur.filiusfa. §.veterani. ſimiliter tacite poſſum renunciare iuramento cal. ſed non expreſſe.C. de iur cal.l.2 in fin. & ꝙ ſponte poſſit reſpondere, habes 3. q.6.pulſat⁹ lo. Quid quid dicat lo. hoc tene, ꝙ in laicum nullo modo cõſentit clericus, vt extra de fo. compet.ſi diligenti. nec in clericum ſine cõſenſu epiſcopi, vt extra de fo.comp. ſi gnificaſti. B.

2 Hoc non puto verum ſm Go. vt 3. q.6. ſi liceat vt ibi dixi. Arch.

conteſtata coram eo. Sequens vero c. planum eſt.

a ¶ Intentatum.] Id eſt, obiectum. Et ſic loquitur cum lis ſit conteſtata.

ADDITIO. Sic etiam intelligunt H.B.& Lau. Sed Bar. Brixien. dicit. Ego credo, ꝙ poſſit intelligi cum nondum lis

ſuo, ad iudicia publica pertrahant. Proinde ſtatuimus hoc de cætero non præſumi. Si quis hoc præſumpſerit facere, conuentus a & cauſam perdat, & a communione efficiatur extraneus.

a ¶ Conuentus.] *Dictio iſta in nullo concilij exemplari aut impreſſo, aut manuſcripto eſt inuenta.*

Item ex concilio Carthaginienſi 3.c.9.

Et in conc. apud Palatium Vermis habito, c.18.

ij Placuit, vt quiſquis epiſcoporum, presbyterorum, & diaconorum, ſeu clericorum, cum in eccleſia ei crimen fuerit intentatum a, vel ciuilis cauſa fuerit commota, ſi derelicto eccleſiaſtico iudicio, publicis iudicijs purgari b voluerit, etiam ſi pro ipſo fuerit prolata ſententia, locum ſuum amittat c. Et hoc in criminali actione. In ciuili vero perdat quod euicit, ſi locum ſuum obtinere maluerit: ſi quidem a ad eligendos iudices inique d de eccleſiæ conſortio iudicat, qui de vniuerſa eccleſia male ſentiẽdo, de iudicio ſæculari poſcit auxilium: cum priuatorũ Chriſtianorum cauſas Apoſtolus etiam ad eccleſiam deferri, atque ibi determinari præcipiat.

Iuo p.6.c.362.§.itẽ placuit.

1.Cor.6.

a ¶ Si quidem.] *In cæteris conciliorum editionibus, & vno Vaticano codice legitur,* ſiquidem ad eligendos iudices ſibi de eccleſiæ conſortio dubitat, vileque eccleſiæ conſortium iudicat, qui de vniuerſa, &c. *In recentiore autem quatuor tomorum editione hoc modo,* cui enim ad eligendos iudices vndiq; patet auctoritas, ipſe ſe indignum fraterno conſortio iudicat, qui de vniuerſa, &c. *eodemque fere modo in codice Lucenſi Regio, & refertur in concilio apud Palatium Vermis habito, c.18.*

Item ex eodem.

¶ Clericus non accuſetur, niſi ante eccleſiaſticum iudicem. C. XLIV.

De diuerſis ordinibus eccleſiæ ſeruientibus, ſi quis in cauſam criminis incurrerit, & abnuerit iudicium eccleſiaſticum, debet periclitari e.

Iuo ibidem initio capitis.

¶ *Eſt ſumma capituli præcedentis, & in concilijs olim Coloniæ ac Lutetiæ impreſſis, duobus exemplaribus Vaticanis, & codice canonum omnino eſt loco ſummæ, nec multo aliter apud Iuonẽ, p.6.cap. 362.*

Nouel.83.apud Iulianum.

Item conſtitutione 74.c.1.

Placuit.] CASVS. Aliqs clericus accuſabat de crimine, vel cõueniebatur ciuiliter corã iudice eccleſiaſtico: lite cõteſtata maluit accuſari, vel conuenire coram iudice ſæculari: quærebatur in concilio Carthag. quam pœnam pati debeat. Reſpondet, ꝙ in criminali cauſa, ſiue fuerit condemnatus ſiue abſolutus, locum ſuum amittat, id eſt, deponatur. In ciuili vero cauſa perdat, quod euicit, id eſt, id in quo fuit abſolutus, perdat: quia male de eccleſia ſentit, qui de ſæculari iudicio auxilium poſcit. Et nota, quod Hug.& Bencuen. & Io. intelligunt hoc ca. cum lis erat conteſtata coram eccleſiaſtico iudice. Sed certe ego credo, quod poſſet intelligi cum nondum erat lis fuerit conteſtata coram eo.

b ¶ Purgari.] Per hoc patet, quòd loquitur de reo: ſed quod dicit poſtea, euicit, intelligẽ id in quo eſt abſolutus.

c ¶ Locum ſuum amittat.] id eſt, deponatur.

d ¶ Inique.] Contumeliam.n. facit iudici, qui eo relicto vadit ad alterum, vt ff.de arb.l. litigatores ſimiliter ſi qs rem deducit coram vno iudice, & deducit poſtea coram alio perdit litem 2 C.de Aſſer. tol.l.1. in fi.

e ¶ De diuerſis.] Periclitari.] id eſt, deponi.

2 Idẽ tenet Gul de Cu in l. nem poſt gl.C. iuri.om.iu & Ang.in cum proc ratoi.§.dũ ff de op.no nun.&l.qu uis dediti infecto,

Si

SI quis cum clerico.] CASVS. Duo dicuntur in hac lege. Primo dr̃, ꝙ in pecuniaria cauſa actor debet clericũ conuenire corã ep̃o ſuo: qui cauſam debet examinare ſine dãno ſportularum, & ſine dilatione. Sed ſi ep̃s nõ vult cauſam pecuniariã dirimere, ſad ſeculares iudices recurratur. Si vero vult eam dirimere ſine ſcriptura oĩa procedere debẽt, niſi partes velint, ꝙ ipſa acta redigantur in ſcriptis. Secundo dr̃, ꝙ in cauſa criminali de ciuili crimine recurrendum eſt ad iudices ſæculares, qui intra duos menſes à tp̃e litis conteſtatę cauſam criminalem decidant, non tñ clericũ puniant, niſi prius ab ep̃o ſuo fuerit degradatus. & hæc particula non tenet. pro crimine vero eccleſiaſtico tm̃ ad iudicem ęccleſiaſticũ recurraẽ. Scd̃a pars incipit ibi, [Quod ſi de criminali.]

a ¶ Damno.] Sportularum, ad quas clerici non tenentur, vt in Auth. de ſanctiſ epiſ § ſportularum, coll. 9. ergo nec aduerſarij ipſorum teneri debent, vt C. de fruct. & lit. expen. l vlt. 1

b ¶ Noluerit] Illud non tenet, Vel dic noluerit, id eſt, non potuerit, quia fortè talem cauſam non poteſt audire.

c ¶ Sine ſcriptura.] Sine ſcriptura procedit ep̃s cum iudicat inter ſuos clericos. Similiter in modicis cauſis nõ requiritur ſcriptura, vt in Auth. de mã. prin § ſi tibi. coll 3. Non obſt. ſ. 2. q. 1. in primis. vbi dr̃ ſententia nulla, quæ ne ſcripto profert: illud enim tantum tenet in criminalibus. & maiorib. negocijs.

d ¶ Duorum.] Hoc non tenet, vt 3. q. 3. §. ſpatium.

e ¶ Puniatur] Nec illud tenet, vt extra, de iudi. cum non ab homine.

1 Vt patet ext. de iudi. qualiter. in 2 Sed cõtra in Auth. de ſan epiſc §. ſi quis autẽ pro pecunia. vbi de hoc.

¶ Qui cum clerico litigium habet, epiſcopum ipſius adeat. C. XLV.

Iuo p. 6. c. 427. & p. 16. c. 150.

ij SI quis cum clerico litigium habuerit, ſi quidem de cauſa pecuniaria, adeat prius epiſcopum, cuius iudicio clericus ſuppoſitus eſt. Ille enim ſine damno [a], & ſine dilatione competẽtem finem liti impoſiturus eſt. Sin autem noluerit α [b] epiſcopus litem dirimere; tunc ad ciuilem iudicem diſceptatio cauſę perueniat. Vbi autem epiſcopus cauſam dirimere vult; ſine ſcriptura [c] omnia procedant, & diffinitiua ſententia ſine ſcriptis ab eo proferatur. β ¶ Quod ſi de criminali γ cauſa litigium emerſerit; tunc competentes iudices in hac ciuitate, vel in prouincijs interpellati conſentaneum legibus terminũ cauſæ imponant: ita tamen, vt diſceptatio litis duorum [d] menſium ſpatium non excedat, à litis conteſtatiõne numerandum δ. *Item.* (¶ In criminalibus vero cauſis nunquam ſine ſcriptura procedere debet.) Non aliter autem puniatur [e] clericus, niſi obnoxius repertus, ſacerdotio nudatus fuerit ab epiſcopo ſuo, vel clericatus honore. Sin autem crimen eccleſiaſticum eſt; tunc ſecundum canones ab epiſcopo ſuo cauſæ examinatio, & pœna procedat, nullam communionem alijs iudicibus in huiuſmodi cauſis habentibus.

α ¶ Noluerit.] *Ita etiam apud Iulianum, & Iuonem, & ſic legit auctor gloſſa: ſed in nouella ipſa Iuſtiniani additur,* vel non potuerit.

β ¶ Proferatur.] *In nouella ipſa ſequuntur hæc,* niſi fortè partes voluerint, vt in ſcriptis ea inferatur. Quòd ſi, &c. *Apud Iuonem loco dictionis,* proferatur, *eſt,* inſeratur; *quod ſuſpicionem facit intermedia ſcriptoris vitio deeſſe.*

γ ¶ De criminali.] *In nouella Iuſtiniani additur,* ciuili tamẽ.

δ ¶ Numerandum.] *Quæ ſequuntur vſq; ad verſ.* Non aliter. *neque in nouella, neque apud Iulianum, aut Iuonem, neque in vetuſtis Gratiani codicibus habentur: ſed ob doctorum citationes non ſunt expuncta.*

Item ex concilio Chalcedonenſi, c. 9.

¶ Clericus aduerſus clericum negocium habens, ſæcularia iudicia non exerceat. C. XLVI.

Extra de foro compet. c. 1. Poly. l. 4. tit. 31. Burch. l. 2. c. 183. Iuo p. 6. c 228. † al. iudicium

SI clericus aduerſus clericũ habeat negocium; non relinquat ſuum ep̃m, & ad ſæcularia iudicia non concurrat: ſed prius negocium agitetur apud propriũ epiſcopum: vel certè α ſi fuerit negociũ † ipſius epiſcopi, apud arbitros [f] ex vtraq; parte electos audiatur [g] negocium.

SI clericus.] CASVS. Quatuor articuli continẽtur in hoc c. Primus eſt, ꝙ ſi cleric⁹ litẽ habeat aduerſus clericũ, coram ſuo ep̃o conqueratur. Secundus eſt, ꝙ ſi ep̃s litẽ habeat cõtra ſuũ clericum, coram arbitris ab utraque parte electis negocium terminetur. Tertius eſt, ꝙ ſi clericus habeat cauſam aduerſus ſuum, aut aliũ epiſcopum, recurrat ad ſynodũ prouinciæ. Quartus eſt, quòd ſi epiſcopus vel clericus litẽ habeat cõtra metropolitanũ, pergat ad primatem, vel ad vrbem Conſtantinopolitanam. Secundus articulus incipit ibi, [Vel certe.] Tertius incipit, [Et ſi clericus.] Quartus ibi, [Si vero contra ipſius prouinciæ.]

f ¶ Arbitros.] Et hęc eſt ratio: quia metropolitanus nõ eſt iudex clerici: vnde ſub eo non debet conueniri; nec coram epiſcopo debet conueniri, cum nõ poſſit eſſe actor & iudex. vt extra de reſtit ſpol conquerente, & extra de conceſſ. præb. & eccl. non vacan poſt electio. 1a ſi. Sed quis coget eum eligere arbitros? Reſpondetur, epiſcopus, licet ſit ei ſuſpectus, vt extra de appel. ſecundo requiris. Item in alio caſu cogit ipſum eligere arbitros, ſcilicet cũ recuſat eum, vel delegatum ab eo, vt ſ ead. peruenit.

Arbitros eli gere q̃nq̃ue coguntur litigantes.

g ¶ Audiatur.] ſup. 6 q. 2. ep̃s. contra. ſed ibi ſoluitur.

a ¶ Syno-

a e Synodi] Ergo. ſi habet ciuilis cauſa cōtra epiſcopum, ſolus metropolitanus non poteſt audire, vt hic, & 6 q 4. ſi inter. ſed fortè hoc non tenet in maioribus cauſis: vel loquitur ſecūdum antiqua tempora, quādo pro ſingulis cauſis fiebat concilium, vt infra ea. q. 3. c. 2. & 3.

EX HIS OMNIB. CASVS. Iſte § diuiditur in duas partes. In prima parte concludit ex ſupradictis dicens, quod ad ſæcularem iudicem, nec in ciuili, nec i criminali cauſa eſt clericus producēdus, niſi epiſcopus ciuilem cauſam decidere nolit, vel niſi in criminali clericus prius ab epiſcopo fuerit degradatus. ſed male excipit Gra. niſi dicat allegādo. In ſecūda parte reſpicit illud c. te quidē. & exponit duobus modis illud verbum. ſ. non cognitorem ſæcularium negociorū te vult Deus. & primo ſic: nō vult Deus te ordinare cognitorem ſæculariū negociorū, ideſt, nō vult te iungi in epiſcopum ad hoc tantum, vt ſis cognitor ſæcularium negociorum: ſed vt potius animarum lucris intendas. Non tamen prohibetur ad tempus negocia ſæcularia terminare. Secūdo exponit ita, vt ſæcularia negocia intelligantur ſæculariū virorum, quæ vacantes laici ſibi debent ad inuicem exhibere: negocia vero ſæcularia de rebus ſæcularibus eccleſiæ, & clericorum, ſiue ſint criminalia, ſiue ciuilia, nō niſi apud epiſcopum ſunt ventilāda Secunda pars. incipit ibi, Illud autē. Sequentia duo cap. patent.

Si quis verò cōtra hæc fecerit, canonum ſubiaceat correptionibus. ¶ Et ſi clericus aduerſus ſuum, vel aliū epiſcopum habeat cauſam, apud audientiam ſynodi[a] prouinciæ eius cōquiratur. ¶ Si vero contra ipſius prouinciæ metropolitanum epiſcopum epiſcopus ſiue clericus habeat cōtrouerſiā, pergat ad ipſius diœceſis primatem, aut certè ad Conſtantinopolitanæ regię ciuitatis ſedem, vt eorum ibi negocium exquiratur †. †terminetur.

a ¶ Vel certè ſi fuerit.] *Gracè eſt* ἤγουν γνώμη αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου, παρ' οἷς ἂν τὰ ἀμφότερα μέρη βούλονται, τὰ τῆς δίκης συγκροτεῖσθαι vel certe ipſius epiſcopi ſenten. ia, apud eos, quos vtraq; pars voluerit, ea, quæ ad iudicium pertinēt, agitentur. *Nec longe aliter vertit* Dionyſius, *cuius verſionem attulerunt Burchardus, & Iuo, & Innocentius. extra de foro cōpet. c. 1. ſententia vero, quæ hoc loco ex priſca verſione elicitur, habetur paulo poſt in verſ.* Etſi clericus aduerſus ſuum. *Quare non bene hic inculcatur: ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

Item ex concilio Agathenſi, c. 32.]

PALEA. Cap. XLVII.

iij CLericū nullus præſumat apud ſæcularem iudicē epiſcopo non pmittente pulſare. Sed ſi pulſatus fuerit, non reſpondeat, nec proponat, nec audeat criminale negocium in iudicio ſæculari proponere. ſu. ea. clericum nullus. Iuo p. 6. c. 367.

¶ *Abeſt à pleriſque vetuſtis exemplaribus; & fruſtra hic repetitur. quod plane idem habetur ſupra eadem c. clericorum nullus. Delectionis autem varietas ibi notatum eſt.*

Ex his omnibus datur intelligi, quod clericus ad publica iudicia nec in ciuili, nec in criminali cauſa eſt producendus: niſi fortè ciuilem cauſam epiſcopus decidere noluerit, vel in criminali, ſub honoris cingulo eum nudauerit. ¶ Illud autem quod in epiſtola Clementis dictum eſt, [Non cognitorem ſęcularium negociorum te vult Deus eſſe,] ex epiſcopali vnctione intelligendum eſt. Nō enim in epiſcopū vngitur, vt cognitor ſæcularium negociorū reſideat, ſed vt procurator animarum, & diſtributor ſpiritualium exiſtat. Prohibetur ergo ſæcularibus negocijs occupari, non ad tēpus ſequeſter fieri. Vel ſecularia iudicia, non de rebus ſæcularibus, ſed ſęcularium virorū intelligēda ſunt. Iudicia de rebus ſæcularibus ſæcularia appellatur, iuxta illud Apoſtoli: [Sæcularia igitur iudicia ſi habueritis. contemptibiles, qui ſunt in eccleſia cōſtituite.) Iudicia vero ſæculariū, ſæcularia appellantur, iuxta illud Apoſtoli in epiſtola Clementis: quod ex ſubſequētibus datur intelligi, cum dicitur: (Hac opera, quæ tibi minus congruere diximus, exhibeant ſibi inuicem vacātes laici.) Prohibentur ergo clerici à cognitione negociorum ſæcularium virorum, non ſęcularium cauſarum. Negocia quippe clericorū, ſiue criminalia, ſiue ciuilia fuerint, nō niſi apud eccleſiaſticum iudicem vētilanda ſunt. ſu. e. te quidem. 1. Cor. 6. ſu. e. te quidem.

Vnde Hadrianus Papa ait c. 35.

a ¶ In

¶ Non niſi in foro ſuo audiatur clericus. C. XLVIII. In cap. Hadriani, c. 35.

CLericus ſiue laicus, ſi crimine, aut lite pulſatus fuerit, non alibi, quam in foro ſuo prouocatus audiatur. Anſ. l. 3. c. 38.

Idem ibidem, c. 40.

a [In clericorum.] Sup.2.q.1.in primis.in ſi.extra de iud at ſi.

RES VERO. CASVS. Quia ſupra in multis e facta mentio de rebus litigioſis: ideo Gratianus nunc docet, quod res litigioſa non debet transferri ad aliquam perſonam

C.de fund.& ſaltibus reipub lib. 11.l.ſi quis.nec res litigioſa poteſt dedicari,ff de litig l.vlt.qui autem rem litigioſam alienat: & alienatio nulla eſt,& præterea punitur venditor,& emptor ſi ſciuit rem litigioſam, vt extra vt lite pend.eccleſia.C.eo.l.vlt. In caſib tñ licite alienatur res litigioſa, ſcilicet ex cauſa dotis, vel trãſactionis, vel donationis propter nuptias,vel ex cauſa legat, vel diuiſionis rerũ hæreditariarũ, vt C. de litig. l. vlti. Item licite alienatur res litigioſa,quæ ſeruari non poteſt ff fa mil.erciſcun.alienationes & ff de petit. hæred diuus.

Litigioſa res certis in caſibus alienari poteſt.

¶De eodem. C. XLIX.

Anſ.ibidem. Deuſdedit p.3.

IN clericorum [a] cauſa, huiuſmodi forma ſeruetur, nequemquam eorum ſententia a non ſuo iudice dicta cõſtringat.

Res vero in litigio poſita ante legitimum cognitionis euentum in nullam debet omnino transferri perſonam.

Vnde Gelaſius Papa Quingeſio [a] epiſcopo.

a ¶Quingeſio.] *In antiquis exemplaribus partim eſt iſta vox, partim* Lucio, *partim* L. *partim*, Quinquageſimo.

¶In nullam transferatur perſonam res in litigio poſita ante cognitionis euentum. C. L.

† Si in aquileg. ca. 73.

QVia [b] res in litigio [c] poſita in nullam transferri poteſt omnino perſonam, donec legitimæ cognitionis euentu, cui potius debeatur, iudiciaria diſceptatione poſſit agnoſci; ex eadem re quiſpiam non ſinatur exigere [d] penſiones: ſed in eodem ſtatu, re eadem poſita, in quo videtur (ſicut dictum eſt) ante conſtituta †, quiſquis ſibi putat quidpiam poſſe competere, iuridico pulſet examine, præiudicijs omnibus inde ſubmotis.

† al. conſtitutam litem.

c ¶In litigio.] Res dr litigioſa de cuius dñio vel quaſi cauſa vertitur inter petitorem, & poſſeſſorem, vel iudiciaria conuentione, vel precibus principi oblatis & per eum aduerſario cognitis, in auth. de litig. in prin.coll. 8. r.

Litigioſa res quæ dicitur.

d ¶Exigere.] Hoc intellige cum poſſeſſor ē ſuſpectus. aliàs poſſeſſor ſemper vtitur fructib pẽdente lite, vt 16 q.4. volumus, extra vt lit pen den.a memoria.

r Et not. ꝙ aut.quæ ponitur. C de litig. auth. res litigioſa. in corporalibus locum hẽt, vt patet in aut ẽlitigio. §.adhoc. Hic adde quã notatur ext. vt lit.pen.& de alie.iud mu. de reſti.ſpol. cau ſa c.1.& ſæpe. Arch.

QVAESTIO II.

QVod vero [e] culpa illa ſuſpenſione digna ſit, capitulo illo Mileuitani concilij liquido conſtat. Si enim communione priuandus eſt, qui clericum ad ciuilem iudicem crediderit pertrahendum, multo magis ſuſpenſione dignus eſt, qui ſui epiſcopi iudicium interpellantem ad iudicium ſæculare pertrahere non dubitauit.

ſup.q.1.inolita.

QVod vero CASVS. Hic intitulatur ſecũda quæſtio qua quæritur, an hęc culpa ꝙ clericus clericum aliquem inuitum trahit ad iudicem ſæcularem, digna ſit ſuſpenſione. Et reſpondetur, ꝙ ſic, nam ſi dignus eſt priuari communione, vt ſup.ead.q.1.inolita.multo magis dignus eſt ſuſpenſione.

e ¶Quod vero.] Et eſt certum ꝙ ſic ſup ead. inolita.

QVAESTIO III.

SEd ponatur

ſonam ante ſententiam diffinitiuam.

QVia res] CASVS. Iſte dupliciter poni ſolitus eſt. Et primo ſic Reus poſſidebat rē litigioſam; quæſitum eſt a Gelaſio, vtrũ actor poſſit exigere penſiones. Et reſpõdetur ꝙ non, ante legitimæ cognitionis euentum. ſed res debet apud reum permanere, donec apparuerit cui res potius debeatur: & ſi quid factum fuerit lite pendente in præiudicium alterius partis, nihil valeat. & ſecundum hoc expone, [Non finiatur,] ſupple niſi ſit poſſeſſor. Poteſt etiã alio modo poni, vt Beneuentanus ponit. Cum de quadã re inter actorē & reũ litigium verteretur, nec aliquis eorum eſſet in poſſeſſione illius rei: quæſitum fuit quis debeat de illa re recipere, & exigere penſionem. Et reſpondet Gelaſius Papa, ꝙ nec actor, nec reus: ſed res debet permanere in eodem ſtatu in quo poſita eſt, vſque ad ſententiam diffinitiuã: caſſatis omnibus priuilegijs, vel reſcriptis, quæ contra hoc poſſunt dari lite pendente.

b ¶Quia res.] Nec etiã actionem põt quis cedere alij, poſtquam res eſt deducta in litigium, vt C.eod.l.2.nec valet priuilegium impetratum tempore litis, vt ext. de teſt.cauſam.16 quæſt. 6.placuit. C.vnde vi.auctoritate m

SEd ponatur.] Hæc q diuiditur in x. partes, in quarum prima probat per xv. ca. ꝙ ſententia paſtoris ſiue iuſta, ſiue iniuſta timendæ eſt. Secũda ibi, [Verum hoc.] Tertia ibi, [Sed hoc.] Quarta ibi, [De his,] Quinta ibi, [Si ergo.] Sexta ibi, [Cum ergo.] Septima ibi, [Idem eſt,] Octaua ibi, [Quod autem.] Nona ibi, [Excommunicationis.] Decima ibi, [Presbyteris] Io de Fant

CASVS. Hic intitulatur tertia quæſtio, vbi quæritur, ſi hæc culpa digna non ſit ſuſpenſione, ſcilicet, ꝙ propter hoc non debeat ſuſpendi, quod traxit clericum ad iudicem ſæcularem: ſi autem ſuſpenſus fuit propter hoc, & poſt ſuſpenſionem diuina celebrauit: vtrum debeat deponi? Et reſpondet quod ſic, vt inf. ead ſi quis presbyter & c ſi quis epiſcopus. Et procedit hoc ordine Gratia in hac quæſtione. Primo probat, quod ſententiæ epiſcopali parendum eſt ſiue iuſta, ſiue iniuſta: & hoc vſque ad §.[Præmiſſis.] Deinde probat contrarium, & reſpondet allegatis. tandem dat ſolutionem, Primum au-

cem cap. huius quæſtionis planum eſt.

a ¶Sed ponatur.] Hic quærit an ille ſit dignus depoſitione, qui excommunicatus, vel ſuſpenſus celebrat? Et certe ſic, vt inf. ea. ſi quis presbyter, & ext. de cle. excõ. mi c. 1. 2. & 3. & beneficio poterit priuari. eod. tit. c. iraternitati. niſi diſpenſetur cum eo, vt 63. diſt. Salonitanæ. Magiſter tamen proſequitur aliã quæſtionem, ſcilicet, vtrum ſententia teneat ſiue iuſta, ſiue iniuſta. Tribus autem modis dr̃ ſnĩa iuſta ſiue iniuſta, vt inf. ea. §. ſi ergo. ſcilicet ex animo cum malo, vel bono zelo ſententiat. Ex cauſa, ſcilicet cum certa cauſa ſubeſt vel non ſubeſt. Ex ordine cum ſeruatur vel prætermittit ordo iuris. Item ſentẽtia alia eſt condemnationis, alia excõicationis, alia ſuſpẽſionis alia præcepti: quæ tñ impropriè dr̃ ſnĩa. Sententia cõdemnationis ſemper tenet, niſi ſit iniuſta ex ordine: tunc nõ valet, vt 11. quæſt. 6. diffinitiua † aliàs ſemper tenet, niſi appelletur ab ea. Item ſentẽtia excõicationis ordinem requirit, & etiã cauſæ cognitionem, vt 2. q. 1. nemo epiſcopus. ext. de appel. reprehenſibilis. ext. de ſent. excomm. ſacro. ſiue tamen ſit iniuſta ex cauſa, vel ex animo, vel ex ordine, ſemper tenet, vt inf. ead. ſi eps. Forte nec releuatur per appellationẽ, niſi quo ad cognitionem, vt extra de ſentent. excom. per tuas. Sentẽtia autem mandati vel præcepti non ligat, niſi id quod præcipitur ſpectet ad officium præcipientis. 7. q. 1. quia frater noſter. Primo aute probat Grat. vſq; ad §.

Snĩa dr̃ iuſta vel iniuſta tripliciter.

Sententia eſt multiplex.

† Sub. exceptis. ẽt caſib. poſitis ſub c. § diffinitiua

Excõicationis ſnĩa in duob. caſib. non eſt timẽda.

a Hãc ſnĩam ſequit Go. in hac decr. cũ a quorundã dicẽs, ꝙ hic eſt caſus ſpãlis in quo n tenet ſnĩa a iudice lata. S d Bar. Bri. ibi notat cõtrarium intelligẽs cum alia ꝙ illa decr. cotinet indulgentiam.

tur [a], *quod hac culpa ſuſpenſione digna non fuerit; quæritur, vtrum ſit deponendus qui officium contra prohibitionem epiſcopi celebrare auſus eſt. Sed ꝙ ſententia epiſcopi ſiue iuſta, ſiue iniuſta fuerit timenda ſit, Gregorius homilia 26 in Euangelio teſtatur dicens.*

¶Timenda eſt ſententia paſtoris. C. I.

SEntentia paſtoris, ſiue iuſta, ſiue iniuſta fuerit, timenda eſt [b].

¶*Ipſa prorſus B. Gregorij verba leguntur inf. ead. cap. non ſolum, verſ. vtrum iuſte.*

Item ex concilio Antiocheno † *c. 6.*

† Et in Aquiſgr. ca. 72.

¶A ſuo epiſcopo excommunicatus, non eſt ab alio recipiendus. C. II.

SI quis a proprio epiſcopo extommunicatus eſt; nõ eũ prius ab alijs [c] debere ſuſcipi, niſi aut a ſuo fuerit receptus epiſcopo, aut concilio [d] facto epiſcopis [a] occurra, & reſpondeat, & ſi ſynodo ſatisfecerit, ꝙ ſtatuerit [e] ſub alia ſententia eum recipi. Quod etiam circa laicos, & presbyteros, & diaconos, & omnes, qui in clero ſunt, conuenit obſeruari.

Burc. l. 11. c. 17. Iuo l. 14. c. 27. & 108. Pann. l. 5. c. 101. Deuſdedit p. 4. † *al. ſatisfecerit, ſtatuimus.*

a ¶Epiſcopis.] *Apud auctores indicatos prior tantum pars huius canonis refertur, & ex verſione Dionyſij; quæ etiam in toto hoc loco longe melior eſt,* aut certe (*inquit*) ad ſynodum, quæ congregatur occurrens pro ſe ſatisfaciat, & per ſuadens concilio, ſententiam ſuſcipiat alteram. *Græcè enim eſt.* τύχοι τὴν σύνοδον, καταδέξοιτο ἑτέραν ἀπόφασιν.

Item Nicolaus Papa ad Lotharium Regem in epiſtola, cuius initium: [*Audito.*]

¶Excommunicationis meretur ſententiam, qui excommunicatis communicat. C. III.

PRæcipue Gualdradæ pellicis tuæ, & iamdudum a te repudiatæ cõionem declina: excommunicata eſt enim, & vſq; ad præſentiam noſtram ab omni Chriſtianorum contubernio ſequeſtrata. Quamobrrm cauendum eſt, ne cum ea pari mucrone percellaris ſententiæ, ac pro vnius mulierculæ paſſione vinctus, & obligatus ad perenne traharis exitium. Deterius quippe in populis prælati delinquunt: ac per hoc ipſi crudelius, quam cæteri

Anſ. l. 12. c. 66. Regino chron. l. 2.

[Præmiſſis] inf. in c. ſi epiſcopus, ꝙ ſententiæ epi etiam iniuſtæ ſit parendum: deinde probat eam quemquam apud Deum non ligare: de hac materia plenius habetur 2. q. 1. in ſumma.

b Sententia.] ¶Timenda eſt.] niſi in duobus caſibus ſcilicet cũ ſententia eſt poſt appellationem lata: & cum continet intolerabilem errorem, extra de ſentẽ. excommunicatio. per tuas. tertium caſum apponunt quidam, cum pro indebitis exactionibus aliquis excommunicatur, vt extra de exceſſ. prælat. cum a quorundam. 2.

SI quis a proprio.] CASVS. Quæſitum fuit in Nicæno concilio, vtrum clerico a proprio epõ excommunicato ſit ab alijs cõmunicandum? reſpondet ẽt ꝙ: non niſi a proprio epiſcopo fuerit abſolutus, vel niſi in ſynodo ſatisfaciens fuerit reconciliatus, quod non ſolum circa clericos, ſed etiam circa laicos eſt obſeruandum.

c ¶Ab alijs.] Similiter qui ſuſpenſus eſt ab vno, ſuſpenſus eſt quantum ad omnes, vt 7. q. 1. ſi quis presbyter, & 4. q. 5. quiſquis.

d ¶Concilio.] Hodie ſolus metropolitanus cognoſcit de cauſa excommunicationis, vt ext. de ſent. excommu. per tuas.

e ¶Quod ſtatuerit] Scilicet ſynodus.

PRæcipue.] CASVS. Lotharius dimiſſa Theberga vxore legitima, Gualdradam ſuperduxit, quã legitimã eſſe dicebat vxorẽ. ſed lata ſententia diuortij inter eos, cum Gualdrada nollet ſententiæ parere, fuit excõicata, poſt quam excõicationem ferebatur Lotharius ei occulte

ſulte cōicare.ſcribit ergo Nicolaus & monet Lothariū, vt eius communionem declinet:qđ ſi non fecerit duob. vel tribus teſtibus adhibitis cū ea poſt mucrone ſententiæ percelletur: & ꝙ debeat abſtinere,probat quia fortius puniuntur prælati, quam alij: quia grauius peccāt: quia per eorum delicta exempla perditionis magis trāſmittuntur ad ſubditos,quam per aliqs.

a ¶Puniuntur.] Inf. 25 q. 1 nulli fas.

b ¶Duos.] Ergo in cauſa denunciationis idem poteſt eſſe iudex,accuſator & teſtis. extra de ſim licet. Item eſt hic arg. ꝙ Euangelica admonitio nō ſolum habet locum in occultis, ſed etiā in manifeſtis, 2. q. 1. peccauerit 1.

Conc.tex. in l moris. §.iſte fere.ff. de pœn. & in l. nemo. C de ſum. Trin.

Paſtor. p.3.c.5.

puniuntur [a] †, vt ait beatus Gregorius:[Scire etenim prę lati debent,quia ſi peruerſa vnquam perpetrant, tot mortibus digni ſunt, quot ad ſubditos ſuos perditionis exēpla tranſmittunt. Vnde neceſſe eſt, vt tanto ſe cautius a culpa cuſtodiant,quanto per praua,quæ faciunt,non ſoli moriuntur.] *& infra.* ¶ Cæterum præcaue, ne quando nobis ſecundum Domini præceptum duos [b], aut tres teſtes adhibeamus,immo vero ne hoc ſanctæ eccleſiæ dicamus,& (quod non optamus) de cætero fiat cunctis ſicut ethnicus,& publicanus.

Matth. 18.

† Hic dicit Io.de Pan.ꝙ ex iſta litera detur intelligi, ꝙ vbi dictum eſt, ſi peccauerit in te frater tuus, & c.dictū eſſe de notorijs.Nam prout ipſe no.2. q.1 ſi peccauerit t delictū illius erat notorium, vt c. q. 2. Lotharius. Arch.

¶*Sumptum eſt caput hoc ex epiſtola Nicolai,qua incipit.* Audito reuerente miſſo veſtro,*& extat Romæ in monaſterio Dominicanorum: eſt autem quaſi in epitomen redactum multis vrbis omiſſis. Huius epiſtolæ bonam partem refert Regino libro ſecundo chronicorum.*

Et in Afri.c. 101.

Item ex concilio Sardicenſi,c.17.

Poly.l.7 tit.1.
Anſ.l.3.c 71.
Iuo p.14.c.15.
Pann,l.5.c,127.

¶De eodem. C. IIII.

SI epiſcopus quis forte iracundus [c] (quod eſſe non debet) cito [d] & aſpere [e] commoueatur aduerſus presbyterum, ſiue diaconum ſuum, & exterminare eum de eccleſia voluerit; prouidendum eſt,ne innocens damnetur,aut perdat communionem. Et ideo habet poteſtatē [f] is,qui abiectus eſt,vt epiſcopos finitimos interpellet [g],& cauſa eius audiatur, ac diligentius tractetur: quia non oportet ei negari audientiam roganti. ille epiſcopus,quia aut iuſte,aut iniuſte eum abiecit,patienter accipiat,vt negotium diſcutiatur.vt vel probetur ſententia eius a pluribus,vel emendetur. Tamen priuſquam omnia diligenter, & fideliter examinentur; eum qui fuerit a communione ſeparatus,ante cognitionem nullus alius debet præſumere,vt communioni ſociet.

¶*Canon hic eodem fere modo refertur in concilio Africano, cap. 101.vſque ad verſ.*Tamen. *Sed, Græcus Sardicenſis, qui eſt decimus quartus paulo copioſior eſt, & aliquot locis diuerſa etiam ſententia. Propterea viſum eſt verba græca cum verſione noua apponere.*

Ὅσιος ἐπίσκοπος εἶπεν· τὸ δὲ πάντοτέ με κινοῦν ἀποσιωπῆσαι οὐκ ὀφείλω. εἴ τις ἐπίσκοπος ὀξύχολος εὑρίσκοιτο, ὅπερ οὐκ ὀφείλει ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ πολιτεύεσθαι, καὶ ταχέως αἰ πικρῶ πρεσβυτέρῳ, ἢ διακόνῳ κινηθεὶς ἐκβαλεῖν ἐκκλησίας τινὰ ἐθελήσοι, προνοητέον ἐστὶν μὴ ἀθρόον τὸν τοιοῦτον καταχρίνεσθαι, καὶ τῆς κοινωνίας ἀποστερεῖσθαι. πάντες εἰρήκασιν. ὁ ἐκβαλλόμενος ἐχέτω ἐξουσίαν ἐπὶ τὸν ἐπίσκοπον τῆς μητροπόλεως τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας καταφυγεῖν. εἰ δὲ ὁ τῆς μητροπόλεως ἄπεστιν, ἐπὶ τὸν πλησιόχωρον κατατρέχειν, καὶ ἀξιοῦν, ἵνα μετὰ ἀκριβείας αὐτοῦ ἐξετάζηται τὸ πρᾶγμα. οὐ χρὴ γὰρ μὴ ὑπέχειν τοῖς ἀκοὰς τοῖς ἀξιοῦσιν. κἀκεῖνος δὲ ὁ ἐπίσκοπος ὁ δικαίως ἢ ἀδίκως ἐκβαλὼν τὸν τοιοῦτον,

S I eps quis forte] CASVS Quidam eps iracundus iniuſte ſuum clericū excōicauit. quæſitum fuit in concilio Sardicē.quid ſuper hoc ſit faciendum?& rñdet ꝙ excōicatus vicinos epiſcopos dēt interpellare, vt cognoſcatur vtrū iuſte vel iniuſte ſit excōicatus:& eps qui excōicauit, patienter ferat, vt eius ſententia probetur, vel reprobetur. ſed anteꝗ cauſa diligenter examinetur, nullus excōicato cōmunicet. Hoc autē hodie per nouas cōſtitutiones corrigitur: quia excōicatus ſtatim abſoluitur p metropolitanū,& nō recurritur ad ſynodū: ſed ad metropolitanū.

c ¶Iracundus] id eſt, vt ex animo ſit iniuſta.

d ¶Cito.] i.nō ſeruato ordine iuris.

e ¶Et aſpere] Quia non adſit cauſa.

f ¶Poteſtatē] Auctoritate huius canonis.

g ¶Interpellet.] ſm hæc iura quilibet excommunicatus audiebatur, qui volebat ſe probare iniuſte excōicatum: hodie ſecus, niſi ſit poſt appellationē excōmunicatus. vel niſi dicat errorē expreſſum in ſententia. vt extra eo.tit. c tuas. Si quis ergo conqueritur metropolitano de iniuſta excōicatione.aut appellauit ad eum,aut non. Si appellauit, primo præſtabit cautionem abſoluēdus,ꝙ ſtabit iuri:deinde in optione habet, an velit eum abſoluere,vel remittere abſoluendum ei a quo appellauit, vt extra de ſentent. excom-

Excōicatus conquerens metropolitano, an poſſit ab eo abſolui.

γενναίως φέρειν ὀφείλει, ἵνα ἡ ἐξέτασις τοῦ πράγματος γένηται, καὶ ἡ κυρωθῇ αὐτοῦ ἡ ἀπόφασις, ἡ διορθώσεως τύχῃ. πρὶν δὲ ἐπιμελῶς καὶ μετὰ πίστεως ἕκαστα ἐξετασθῇ ὁ μὴ ἔχων τὴν κοινωνίαν πρὸ τῆς διαγνώσεως τοῦ πράγματος ἑαυτῷ οὐκ ὀφείλει ἐκδικεῖν ἐκδικεῖν τὴν κοινωνίαν.

Oſius epiſcopus dixit Quod autem me vndequaque cõmouet, tacere non debeo. Si quis epiſcopus exiſtat ad iracundiam procliuis (quod quidam a tali viro longe abeſſe debet) & cito aduerſus presbyterum, vel diaconum commotus, ex eccleſia quemlibet eijcere voluerit prouidendum eſt, ne is repente condemnetur, & communione priuetur. Omnes dixerunt. Qui eijcitur, facultatem habeat confugiendi ad epiſcopum metropolis eiuſdem prouinciæ: ſin autem metropolitanus abſit, finitimum adeundi, ac rogandi, vt ipſius cauſa diligenter cognoſcatur. Minime enim decet aures non præbere rogantibus. Et ille vero epiſcopus, qui iure, vel iniuria iſtum eiecit generoſe ferre debet cauſam cognoſci, ipſiuſque ſententiam, vel confirmari, vel corrigi. Verum priuſquam diligenter, ac fideliter ſingula quæque examinata fuerint, qui communionem non habet, ante cauſæ cognitionem non debet ſuo ſibi iure communionem vendicare.

Item ex concilio Carthaginienſi ſecundo, c. 8.

De eodem. C. V.

2 SI quis presbyter ab epiſcopo α ſuo correptus [a] fuerit debet vtique apud vicinos epiſcopos conqueri, vt ab ipſis eius cauſa poſſit audiri, ac per ipſos ſuo epiſcopo reconciliari. Quod niſi fecerit, ſed ſuperbia (quod abſit) inflatus ſecernendum ſe ab epiſcopi ſui communione dixerit, ac ſeparatim cum aliquibus ſchiſma faciens, ſacrificium Deo obtulerit; anathema habeatur, & locum amittat. Atſi β querimoniam iuſtam habuerit aduerſus epiſcopum, inquirendum eſt †.

Burc. l. 2. c. 194. Iuo p. 6. c 239. Anſ. l. 12 c. 33. Poly. l. 7. tit. 8.

† al. erit.

α ¶Epiſcopo.] *In ſecundo Carthaginenſi, c. 8. cum Alipius proponit, ita legitur*, Si quis forte presbyter ab epiſcopo ſuo correptus, aut excommunicatus, &c. *Sed cum ab vniuerſis epiſcopis confertur loco epiſcopi affertur nomen præpoſiti, & ita in Carthaginienſi codicis canonum, c. 11. legitur*, a præpoſito ſuo correptus, *Græce eſt*, *ἐν τῇ διαγωγῇ αὐτοῦ καταγνωσθῇ*, *id eſt*, in † ſua vitæ agendæ ratione condemnatus fuerit. *Burchardo autem & Iuoni conuenit cum Gratiano.*

† al. in ſua conuerſatione condemnatur.

β At ſi.] *In codice canonum, & Carthaginienſi Græco, & apud collectores nihil hic eſt interiectum: Verum in exemplaribus concilij impreſſis, & manuſcriptis ante iſtam clauſulam, hæc inſeruntur.* Nihilominus, & de ciuitate, & de congregatione, in qua fuerit, longius repellatur: ne vel ignorantes, vel ſimpliciter viuentes ſerpentina fraude decipiat: quoniam ſecundũ Apoſtolum eccleſia vna eſt, vna fides, vnum baptiſma, Et ſi querimoniam, &c.

Eph. 4.

γ ¶A. ſi querimoniam.] *Locus hic ita habet apud Burchardum, & Iuonem.* Si querimoniam iuſtam aduerſus epiſcopum non habuerit, inquirendum erit. *Græce eſt. σκοπουμένου μή ποτε κατὰ τοῦ ἐπισκόπου μέμψιν ἔχοι δικαίαν. id eſt.* hoc conſiderato, nunquid aduerſus epiſcopũ iuſtam habeat expoſtulationem.

Item ex concilio Antiocheno, c. 4.

¶De his, qui damnati a ſynodo ſacra miniſteria contingunt. C. VI.

3 SI quis epiſcopus damnatus α a ſynodo, vel presbyter, aut diaconus a ſuo epiſcopo auſi fuerint aliquid de miniſterio ſacro contingere, ſiue

Et Aquiſgra. c. 47. extra de cle exc. depo. c. 1. & 2. ■ c. Papa epiſt. 8. Poly. ibid. Burc. l. 1 c. 199. Iuo p. 5. c. 362. Anſ. l. 12. c. 26.

exco per tuas. Si nõ appellauit ad eũ: ſecundum priora iura debet remittere abſoluendum: & ſi ille noluerit abſoluere, tunc metropolitanus poterit eũ abſoluere, vt extra de offic. ord. ad reprimendã. ſi tamen viderit ſententiam excommunicationis euidenter iniuſtam, poteſt pronuntiare ipſam iniuſtam, licet nõ ſit appellatum ad eum, vt extra de app ſolicitu. fine. Ita econuerſo, ſi eſt appellatum ad eum, & viderit iuſtam eſſe cauſam excomunicationis, tenetur eũ remittere abſoluẽdum, vt ext. de ſent. excom. per tuas in fine, hodie aũt licet nõ appellet ad ſuperiorẽ: ſi tñ ẽ periculum in mora, põt eũ ſtatim abſoluere, vt ext. e. ſacro.

SI quis presbyter.] CASVS. Quidam epiſcopus ſuſpendit quendam ſuum presbyterũ ab officio & ſacramẽtis: quæſitũ fuit qualiter ſuper hoc ſit procedendũ? Et rñdet, ꝙ ſuſpenſus apud vicinos epiſcopos conqueri debet, vt ꝑ eos ſuo epiſcopo reconcilietur ſi vero inflammatus ſchiſma faciẽs diuina cõtra ſuſpẽſionẽ ꝓſumpſerit celebrare, anathematizetur, & poſtea deponatur.

a ¶Correptus.] i. ſuſpenſus, vel excõicatus minori excõicatione, vt patet ꝑ id quod ſequitur, anathematizetur.

SI quis epiſcopus.] CASVS. Dicit in hoc

hõc c. ꝙ ſi epiſcopus presbyter, vel diaconus fuerint excõicati, non audeant in excõicatione manentes diuina officia celebrare: quod ſi præſumpſerint, ſpẽ reſtitutionis non habeant. communicantes vero cum eis ſciẽter, debent ab eccleſia ſeparari. Idem eſt caſus ſequẽtis c. ſed.

ſa; poſſet tamen dici, ꝙ epiſcopus cum talibus poſſet diſpenſare: & expone ꝙ ſpem, &c. i. ipſi ſic delinquentes non debeant habere ſpem reſtitutionis: quia ſibi incluſerunt. ſic 7 q. 1. ſi quis presbyter, ſup. 82 diſt. plurimos. in fi. conſtat tamen ꝙ ipſe poteſt in caſibus talibus diſpenſare.

epiſcopus iuxta præcedentem conſuetudinem, ſiue presbyter, aut diaconus; nullo modo liceat ei, nec in alia[a] ſynodo reſtitutionis ſpem, aut locum habere ſatisfactionis: ſed & communicantes ei omnes abijci de eccleſia [oportet †]; & maxime[b], ſi poſtquam didicerint aduerſum memoratos prolatam fuiſſe ſententiam, eiſdem communicare tentauerint.

† abeſt è multis.

a ¶ Damnatus.] *Græce eſt,* ἐκκαθαιρεθεὶς, *id eſt,* Depoſitus.

In capitulis Martini Bracharenſis.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 37.

¶ Sine ſpe ſit reconciliationis, qui excommunicatis communicare præſumit. C. VII.

iiij. SI quis epiſcopus in concilio excommunicatus fuerit, ſiue presbyter, aut diaconus à ſuo epiſcopo, & poſt excõmunicationem prǽſumpſerit, ſiue epiſcopus ille aut presbyter, aut diaconus facere oblationem, vel matutinum, aut veſpertinum ſacrificium, quaſi in officio ſuo agere ſicut prius; non liceat ei nec in alio concilio ſpem reconciliationis habere, nec vltra recolligi †: ſed etiam eos, qui ei communicauerint, omnes ab eccleſia reſpui; maxime eos, qui ſciebant eum eſſe deiectum. Si autem permanſerit turbans, & concitans eccleſiam per forinſecã[β][d] poteſtatem; oportet eum ſicut ſeditionarium ab omni plebe expelli.

† al. reconciliari.

β ¶ Forinſecam.] *In aliquot Gratiani & concilij codicibus, eſt, foraſticam. In canone quinto concilij Antiocheni, vnde hoc ſumptum eſt, legitur* διὰ τῆς ἔξωθεν ἐξουσίας *quã Dionyſius vertit* per poteſtatem exteras:

Et in Vormac. c. 14.

Item ex concilio Agathenſi, c. 3.

¶ De epiſcopis, qui innocentes, aut minimis cauſis culpabiles excommunicant. Cap. VIII.

EPiſcopi, ſi ſacerdotali moderatione poſtpoſita innocentes, aut minimis[e] cauſis culpabiles excommunicare præſumpſerint, aut ad gratiam baptiſmatis[γ] feſtinantes fortaſſe recipere noluerint: vicinis epiſcopis eiuſdem † prouinciæ, literis moneantur: & ſi parere † noluerint; cõio illis vſque ad tempus ſynodi à reliquis epiſcopis denegetur[δ]: ne forte propter excõicationis † peccatum[f] excommunicati longo tempore morte præueniantur.

Burc. l. 11. c. 11. Iuo p. 14. c. 16. & 81. Pan. l. 5. c. 128. † al. cuius libet. 6. q. 2. c. ſi paulo aliter apud Burch. & Iuonem, c. 81.

γ ¶ Baptiſmatis.] *Sic etiam in manuſcriptis: & doctores eã vocem agnoſcunt. Verum ab omnibus editionibus conciliorum, & duobus codicibus Vaticanis, tam in concilio Agathenſi, quã in*

b ¶ Maxime.] Id eſt tantum. ſic 12 d. illud. 28 diſ. peruenit. 16 q. 13. ꝑ ſingulas.

c SI quis.] Videtur quod illi clerici, qui communicãt excõmunicato in diuinis officijs, pari excommunicatione ligẽtur, vt extra de ſẽtentia excõmunicationis, ſignificauit.

d ¶ Per forinſecã.] Id eſt, manu laicali. ſi. ſupra. 17. diſt. nec licuit.

EPiſcopi ſi ſacerdotali.] CASVS. Quidam epi quoſdã innocentes vel pro minimis cauſis culpabiles excommunicauerunt: & ad baptiſmum feſtinantes recipere neglexerũt: quæſitum fuit quam pœnam propter hoc patiantur? Et reſpõdetur, ꝙ ſi à vicinis epiſcopis commoniti parere noluerint, ab aliorum epõrum cõione vſq; ad tempus ſynodi ſeparentur: & non maiori tẽpore: ne in excõicatione diu manentes, morte præueniãtur. Sequentia patet.

e ¶ Minimis.] Ergo pro minoribus cauſis non eſt quis excommunicãdus: quod verum eſt, vt inf. e. nullus. Sed cõtra: nõne pro ſola contumacia eſt quis excõmunicandus, vt infra eo. ca. certũ 1. ergo ſiue crimen ſit magnũ, ſiue paruum nunquam eſt excõicandus aliquis niſi ſit cõtumax? Ad hoc dicunt quidam, ꝙ ab homine non aliquis excõicandus niſi pro contumacia, ſed à canone bene, vt 17. q. 4. ſi quis ſuadente. hoc non eſt verum: quia quã

Excõicatio an pro ſola contumacia fertur.

1 Et ſupra 5. q. 2 cap. 2. ſed forte hic loquitur de excõicatione, quæ pro diuerſis cauſis infertur, arg. 86. diſt. tanta.

Moriuntur boni & mali

2 id eſt de hac vita 25. q. 4. hæc autem vita.

c. ſed in eo additur, ꝙ ſi talis incorrigibilis mãſerit eccleſiam concitando, expelli debet per ſæcularem poteſtatem tanquam ſeditionarius ab omni plebe & intellige, maxime id eſt tantum.

a ¶ In alia.] Ergo epiſcopi non poſſunt diſpenſare cum talibus, qui poſt excommunicationem celebrant, cum nec concilium hoc poſſit. Arg. contra 2 q. 5. quæ de cauſa;

doq; excommunicatur aliquis pro contumacia. quandoque pro crimine, vt extra de verbo. ſigni. ex parte. Ioan. Sed certe illa decre. dicit, ꝙ pro offenſa fit aliquis excõicandus, cum non vult ſatisfacere: & ita pro contumacia quare alia diſtinctio eſt melior.

f ¶ Peccatum.] Arg. ꝙ citius moritur quis propter peccatũ, vt 12. q. 3. ca. 2. & tollit Deus malos de medio 2. ne.

Vormacienſi, c. 14 (vbi caput hoc reperitur) & à Burchardo, & Iuo ne abeſt ea dictio. Et cum hic de excommunicatis agatur, videtur eſſe locus iis tantum, qui ſunt baptizati, & ad gratiam, ideſt, ad reconciliationem cum ſuo epiſcopo feſtinant.

d ¶ Denegetur.] *Sic habet Iuo, & Pannormia, & antiquiores conciliorum editiones, & duo Vaticana exemplaria: videturque huic ſimile, quod legitur ſupra 6. q. 2. cap. fin. ſed in recentioribus editionibus eſt,* non denegetur.

Item ex concilio Africano.

¶ De his qui tempore ſuæ excommunicationis communicare præſumunt. C. IX.

Placuit vniuerſo cōcilio, vt qui excommunicatus fuerit pro ſuo neglectu[a], ſiue epiſcopus, ſiue quilibet clericus, & tempore excommunicationis ſuę ante audientiā communicare † præſumpſerit; ipſe in ſe damnationis iudicetur ſententiam protuliſſe. — Burc. l. 1. c. 200. Iuo p. 5. c. 314. Anſ. l. 12. c. 27. Poly. l. 7. tit. 1. — † al. communionem.

¶ In concilio, quod hodie inſcribitur Africanum, caput hoc non habetur: ſed in Carthaginienſi inſerto in codice canonum, & in Græco, cap. 29. & refertur in quinta ſynodo, ſeſſ. 7. in epiſt. Vigilii.

Item Nicolaus Papa.

¶ Deponantur epiſcopi, qui excommunicatis communicant. C. X. — In ſynodo Romana, c. 2.

Teugualdum † Treuerenſem, & primatem Belgicæ prouinciæ, & Gūthariū Agrippinæ Coloniæ archiepiſcopos, nunc coram nobis, & ſancta ſynodo ſub geſtorum † inſinuatione, qualiter cauſam Lotharii regis, & duarum mulierū eius, Teibergæ ſcilicet, & Gualdradæ, recognouerint, & iudicauerint[b], ſcriptum ſuper hoc propriis manibus roboratum offerentes; nihil ſe plus, vel minus, aut aliter egiſſe ore proprio multis coram poſitis affirmātes, & ſententiam, quam à ſede Apoſtolica in Engeltrudem vxorem Buſonis ſanctiſſimus frater noſter Mediolanenſis archiepiſcopus Thado, & cæteri coepiſcopi noſtri periuerāt emittēdam, & nos diuino ſuccenſi zelo ſub anathematis atteſtatione canonice ꝓtuleramus, publice ſe viua † voce violaſſe confitentes, in qbus omnibus inuenimus eos Apoſtolicas, atq; canonicas ſāctiones in pluribus exceſſiſſe. & æquitatis normā nequiter temeraſſe, omni iudicamus ſacerdotii officio manere penitus alienos, ſancti ſpiritus iudicio, & B. Petri per nos auctoritate, epiſcopatus exutos regimine conſiſtere definientes. Prædictis aūt depoſitis licentiam concedimus eccleſiam ingrediendi, & cōicandi, ſicut laici, & loquēdi ſuas vtilitates[c], non autem turbas concitandi, vel ſcandalum ſolicitandi, illis tribuimus facultatem. Quantum aūt ad epale miniſtérium ſpecialiter pertinet, nulla eis ſit licentia contingendi: ſicut nos cum ſancta ſynodo iam decreuiſſe conſtat.

† al. Thietgandum. Iuo p. 5. c. 226. † al. ſuggeſtorum. † al. vna.

¶ Caput hoc Iuo citat ex Nicolao epiſcopis & archiepiſcopis per Galliā, Italiam, Germaniā, atq; per vniuerſas prouincias cō ſtitutis. In qua epiſtola videtur retuliſſe, quid in concilio à ſe Romæ habito de Metenſi ſynodo penitus abolenda, & depoſitione Thietgandi & Guntharii ſtatutū fuerit. De quo quidem concilio, & horū epiſcoporū depoſitiōe Rhegino lib. 2. chronicorū accurate hæc ſcribit. Interea Thietgād9, & Gūthari9 archiepiſcopi Romā ꝓfecti ſunt, ea ait intentione, ut Regē innoxiū in ꝓdicto

peccatum eorum augeatur. 23. q. 4. ea vindicta & tollit bonos ne malitia malorum immutet intellectū eorum. de pœ. d. 4. ſi ex bono.

a ¶ Placuit.] ¶ Neglectu.] videtur ergo ꝙ pro negligentia aliquis excommunicetur, ſicut pro negligentia aliquis deponitur 1. vt 81. diſt. dictum eſt.

a Sic neglectus culpam geminat. 27. q. 1 ſi cuſtos. in fin.

Teugualdum Treuerenſem.] CASVS. Nicolaus Papa delegauit cauſam inter Lothariū & Teibergam & Gualdradam Teugualdo & Gunthario Archiepiſcopis; qui amore Lotharii corrupti Gualdradam pellicē adiudicauerunt legitimam vxorem eius eſſe, & à petitione Theibergæ eundem Lotharium abſoluerūt: & Engeltrudam excommunicatam, quia fauebat Gualdradæ contra Theibergam, iniuſte abſoluerūt. poſtea, cum citati à Papa Romam veniſsēt, hæc omnia proprio ore coram ſynodo ſunt cōfeſſi: & quia Nicolaus Papa dictos archiepiſcopos inuenit in hoc & in aliis pluribus exceſſiſſe: ideo eos ab epiſcopali depoſuit officio; ita tamen, ꝙ eis liceat eccleſiam ingredi, & communicare ſicut laici: ſed non liceat eis eccleſiam perturbare: & debes ordinare conſtru[illegible]nem. Nos iudicamus Teugualdum & Guntharium archiepiſcopos, &c.

b ¶ Iudicauerint.] ſic patet quod punitur iudex qui male iudicat, vt d. xi. 2. quæſt. 6. hoc etiam

c ¶ Vtilitates.] quod nulli prohibetur, vt 4. q. 6. omnibus.

Si

facto demonſtrarent, ac ſe cum cæteris coepiſcopis Eccleſiaſtica, atque Apoſtolica exercuiſſe decreta: ſtultitiæ quidem elogio decorandi, qui illam Petri ſedem aliquo prauo dogmate fallere poſſe arbitrati ſunt, quæ nec ſe feſellit, nec ab aliqua hæreſi vnquam falli potuit. Itaque cum in præſentiam Nicolai Papæ veniſſent, libellum obtulerunt, in quo continebantur geſta ſynodalia, quæ in Mediomatrico Vrbe, & Aquis ab eis ſtatuta fuerant. Qui cum a notario corã omnibus recitatus eſſet, interrogauit Pontifex, ſi hæc ſcripta verbis conſumarent? Reſponderunt inconueniens videri, vt quod proprijs manibus roborauerant, verbis infirmare mallent. Et ſic nec repulſa nec admiſſa eorum aſſertioni iuſſi ſunt ire ad hoſpitia ſua, quouſque reuocarentur. Paucis interpoſitis diebus ad ſynodum, quam Papa congregauerat, ſunt accerſiti: vbi eorum damnata, & anathematizata ſunt ſcripta, & ipſi omnibus adiudicantibus epiſcopis, presbyteris, & diaconis ſunt depoſiti, & omni eccleſiaſtica dignitate priuati.

a ¶Conſiſtere:] *In ſecundo capite concilij locus hic ita habet.* conſiſtere: Diffinientes, quod ſi iuxta præcedentem conſuetudinem tanquam epiſcopi auſi fuerint aliquid ſe ſacro miniſterio contingere, nullo modo liceat eis, nec in alia ſynodo reſtitutionis, ſpem aut locum habere ſatisfactionis. Sed & communicantes eis omnes abijci de eccleſia: & maxime, ſi poſtea quam didicerint aduerſus memoratos prolatam fuiſſe ſententiam, eiſdem communicare tentauerint, *& ſunt verba ſumpta ex capite, ſi quis epiſcopus damnatus, ſupra eadem ex concilio Antiocheno.*

Item Clemens epiſtola tertia omnibus epiſcopis.

¶Clerici & laici, qui non obediunt epiſcopis, infames efficiuntur: C. XI.

Clemens epiſt. ad Iacobum. & Alexander. epiſt. 1.

SI autem vobis epiſcopis non obedierint omnes presbyteri, diaconi, ac ſubdiaconi, & reliqui clerici, omneſq; reliqui populi; non ſolum infames, ſed extorres a regno Dei, & conſortio fidelium, ac a liminibus ſanctæ Dei eccleſiæ alieni erunt.

Item Petrus in ordinatione Clementis.

¶In Chriſtum peccat, qui veritatis doctorem contriſtat. C. XII.

Et in conc. Aquiſgran. c. 9.

QVicumque contriſtauerit doctorem veritatis, peccat in Chriſtum, & patrem omnium exacerbat Deum; propter quod & vita carebit.

† *al. affectatione.*

Item Ambroſius libro ſecundo de officijs. c. 24.

¶Simulata virtutum affectione †, obedientia epiſcopo non denegetur. C. XIII.

† *al. affectatione.*

† Cócor. eſt hoc tex. iuncta ſua gl. 1. l. nam hoc, ff. de cond. indebi. & l. nec auus. C. de eman. li.

SI quis vero non obediat epiſcopo, extollere atq; exaltare ſeſe deſiderans, quęrens etiam obumbrare merita epiſcopi ſimulata affectione † doctrinæ aut humilitatis, aut miſericordiæ; is a vero deuius ſuperbit: quoniam veritatis ea eſt regula, ut nihil facias commendandi [b] tui cauſa †, quo minor alius fiat: neque ſi quid boni habes, id ad deformationem [c] alterius, & vituperationem exerceas. ¶Non defendas improbum, & ſancta in-

SI autẽ.] CASVS. Docet hic Clemẽs, ꝙ oẽs clerici & principes & populi ſi epis non obediãt, infames erunt: & ab eccleſia repellũtur. Sequens c. patet.

a ¶Principes.] Ergo Imperatores ſubſunt epiſcopis, & ab eis poſsũt excõicari 96. diſt. duo mitius tñ cum eis 1. agendum eſt, quam cum alijs, vt 12. q. 2. de rebus. & ſi in plurib. epõpatib. habet Imperator domicilium quilibet poteſt eum excommunicare. ff ad muni. aſſumptio.

Imperator ab epõ excõmunicari poteſt.

1 Adde arg. cõtra ſu. e. q. pcipue. ver. deterius. 25. q. 1. nulli. Arch.

SI quis.] CASVS. Hoc c. diuidit in tres partes. In prima parte dicit, ꝙ nullus dẽt ſuperbire cõtra ſuum epm exultando: nec aliqd facere ſimulãdo, vt eius auctoritatẽ obumbret quia regula veritatis eſt, vt nullus faciat aliquid cõmendãdi ſui cauſa, vt alius vituperetur. In ſecunda parte dicit ꝙ improbus defendi non debet, nec improbo ſancta debent cõmitti. In tertia parte dicit, ꝙ iterũ redargui & impugnari nõ debet, cuius crimẽ eſt incognitũ. Scda pars incipit ibi. [Non defendas improbum] Tertia ibi, [Neque iterum.

b ¶Cõmẽdandi.] Nã aliorũ honores alijs nõ debẽt eſſe occaſio nocendi, vt C. de ſta & ima l. vlt. nec aliqs dẽt illud appẽtere, per qd honor aliorũ minuat, vt 99. d. nullus: nec tibi debes cõlulere cũ alterius iniuria 22. q. 3. primũ. nec aliqd facias ĩ domo tua, qd vicino noceat: vt ff. reg. iur domum. ſi tamẽ facias aliqd eo propoſito, vt tibi pſit, licet alij noceat: non peccas arg ff. de aqua pluia arcen l. 1. §. [Denique.] ff de danno infecto, fluminũ. §. vl & l. ſeq.

c ¶Ad deformationem.] C. de ſta. & ima. l. vlt.

a ¶ Iterum arguas.]ideſt, multoties.

ABſit]CASVS. Quidam ſubditi propter ſuſpicionē dilectorum ſuis epiſcopis non obediebant. vnde quæſitum fuit ab Antero Papa, quam pœnam pati deberent. Et reſponſum eſt, quod in veteri lege tales lapidabantur, vel decapitabātur ſed in nouo teſtamento debent anathematizari.

b ¶ Siniſtrū.]Hoc eſt verū in his quæ poſſunt trahi ad bonū & ad malum: vbi ſ. in meliorem partē eſt interpretandum, vt 41. diſt. cap. 1. & extra de reg. iur. eſtote. Si ergo cleric⁹ amplectitur mulierē, interpretabit quod cauſa benedicendi eam hoc faciat, vt 96. diſt. in ſcripturis. tamen quandoque canon ſolam contabulationem interpretatur in deteriorem partem, vt 12. q. 1. nec aliqua.

Clericus amplectens mulierem præſumitur bene agere.

c ¶ Aut gladio.]Hic habes, quod olim inobedientia capite puniebatur. ergo & hodie repelleretur a promotione. 54. d. multos. non tñ quælibet inobedientia capite puniebatur: ſed ſola illa, quæ ſchiſma inducebat, vt 7. q. 1. denique. & in fi. & de hoc notaui. 4 q. 1. in prin.

Inobedientia an ſit capite punienda.

d ¶ Dæmonū.] Hoc olim fiebat ad literam 1. hodie tamen Satanę traditur, vt citius conuertatur, vt inf. c. audi in princi. & c. omnis Chriſtianus.

1 Vt 45. diſt. §. Salomon.

qui ſcelerate. qñque infligitur a ſacerdote loco pęnæ cū vult pœnitere, qñq; a canone. ſ. cum quis cōicat excōicato. in his duobus caſibus eſt neceſſaria reconciliatio, vt inf. ea. excellentis ſimus. 50. d in capite. Si ergo quis ſit excōmunicatus, ſemꝑ a ſuo excōicatore eſt abſoluendus,

Excōicatus a quo eſt abſoluendus.

digno committenda † non arbitreris. ¶ Neque iterum [a] arguas †, & impugnes eum, cuius crimen non deprehenderis.

† al. committendo arbitreris.

† al. vrgeas.

Item Anterus Papa epiſcopis Hiſpaniæ.

Hieronymus ad Heliodorum.

¶ Epiſcopo non obediens, dæmonum ore diſcerpitur. C. XIIII.

ABſit, vt quidquam ſiniſtrum [b] de his arbytremur †, qui Apoſtolico gradui ſuccedētes, Chriſti corpus ſacro ore conficiunt: per quos nos etiam Chriſtiani ſumus: qui claues regni cœlorum habentes, ante † iudicij diem iudicant. Veteri quidem lege habetur: quicumque ſacerdotibus non obtemperaſſet, aut extra caſtra poſitus lapidabatur a populo, aut gladio [c] ceruice ſubiecta contemptum expiabat cruore †. Nunc vero inobediens ſpirituali animaduerſione † truncatur, & eiectus ab eccleſia rabido dæmonum [d] ore diſcerpitur.

† loquar.]orig.

† quodammodo ante] Hiero.

Deut. 17.

† mucrone] Hier.

† Adde ad hoc text. in l. 3. §. qui ... tionis & § in bello. ff. de re milita...

Item Petrus in ordinatione Clementis.

¶ Quibus Papa eſt inimicus, his nec loqui debemus. C. XV.

SI inimicus [e] eſt iſte Clemens alicui pro actibus ſuis; vos nolite expectare, vt ipſe vobis dicat, &c. *vt ſupra in tractatu ordinandorum. vbi agitur de obedientia minorum erga maiores.*

Clemens epiſt. 1.

Anſ. l. 1. c. 6. Iuo p. 13. c. 22. d. 93. inimicus.

Item Fabianus epiſcopus, epiſt. prima.

¶ Excommunicatus eſt, qui excommunicatis communicat. C. XVI.

SIcut Apoſtoli [f] ſtatuerunt dicentes: [Cum excommunicatis non eſt communicandum: & ſi quis cum excommunicatis, auerſando † [g] regulas, ſcienter ſaltem [h] in domo [i] ſimul locutus fuerit, vel orauerit [k]; ille communione [l] priuetur.]

can. Apoſt. 11. Barc. l. 11. c. 35. Pann. l. 5. c. 95.

† al. auertendo.

SI inimicus]CASVS. Dicitur hic, quod ſi Papa eſt alicui inimicus omnes debent eum vitare, nec debent expectare, vt ipſi moneantur a Papa. Hoc planius habetur ſupra 93. d. ſi inimicus.

e ¶ Si inimicus]Ab hoc loco incipit tractare de duplici excommunicatione. Et no. quod quædam excommunicatio eſt ſimplex ſiue minor, quæ ſeparat a ſacramentis, & ab ingreſſu eccleſiæ. Alia ſolennis, quæ proprie dicitur anathema, quæ ſeparat etiā a cōione fidelium. De vtraque iſtarum hēs 3 q 4. Angeltrudā. Maior excōicatio imponitur, vel pro maiori cri mine, vel pro cōtumacia. Minor infligitur ꝑ quolibet mortali, vt inf. ea. audi. & imponitur ſiue pœnitenti, ſiue nō pęnitēti: vel a ſeipſo 2, vel a ſuo ſacerdote loco pœnę: pœnitens tñ melius facit ſi auctoritate ſacerdotis abſtinet a ſacramentis, vt de pœn. diſt. 1. in actione. Impœnitenti autem imponitur quandoque a Deo: ſ. quando eſt in mortali peccato tunc n. quantum ad Deum priuatus eſt ſacris, vt infra ea. audi qñq; a ſeipſo, & male, ſ. cum non vult pęnitere & ceſſat a ſacramentis, quia hoc ſibi putat ſufficere pœnam ſine pœnitentia, vt de pœn. diſt. 1. ſunt qui arbitrantur ſed ſi non putat ſibi ſufficere, ſed abſtinet quia putat ſe indignum, benefacit, vt de conſecr. dimidium,

Excōicatio duas habet ſpecies.

2 Vt de pœ. d. 1. porro alias incipit, facilius. inf c §. euidenter Arch.

dus, niſi vel ſit appellatū ab eo, vel ipſe ſit negligens, vt dixi ſu. ea ſi epiſcopus forte. Sed ſi canone eſt excommunicatus, poteſt abſolui a ſuo ſacerdote, ſecundum diſtinctionem, extra de ſent. exc. nuper. Hæc autem pœna eſt non ſeruantis excommunicationem. Si clericus eſt, deponitur, vt ſup. ead. ſi quis presbyter. ſi laicus, tardius abſoluitur infra ea. qui iubente.

SIcut Apoſtoli.] CASVS. In hoc c. & tribus ſequētib. fere idem dr̄, ſ. quod cum excōicatis ſcienter non cōicetur ſi q. vero eis cōicauerit, vel palam, vel occulte, ſi clericus eſt, deponatur, ſi. laicus eſt, excōmunicetur.

f ¶ Sicut Apoſtoli.]Paulus ſtatuit 2. q. 1. multi. & Ioan. 24 q. 1 omnis.

g ¶ Auerſando.]ideſt, contemnendo.

h ¶ Saltem.]Nedum alibi.

i ¶ Domo.]ideſt, ſub eodē tecto, vt 35. q. 6 epiſcopus in ſynodo. largius ſumitur domus. ff. ad Sill. l. 1. §. e.

k ¶ Vel orauerit.] Si ergo excommunicatus intrat eccleſiam, omnes exibunt, vt 24. q 1. omnes, qui. ſacerdos tamen ſi incipit Miſſam, non exibit, quia nō relinquet officium inexpletum, 7. q. 1. nihil.

Excōicatus non intret eccleſiam.

l ¶ Communione] Scilicet maiori, quia iam inciderat in minorem, ſup. ea. q. ſi quis presbyter.

Excom-

...ſcöicatus ...poſſit ab ...u aduer- ...o igno- ...te.
...At. ad hoc ...tra. lib.6. ...e app. Ro- ...ana. §.ſen ...ntia. quia ...entia cau- ...rum, &c. ...tra de in ...tegr. reſt. ...m ex litte ...ri, Arch.

a Excommunicatos. [vtriuſq.] Scilicet, excommunicätis & excommunicati. Per hoc cap. dixerunt quidam, quod ignorante aduerſario non poſſet excommunicatus abſolui: quod falſum eſt, vt extra de ap. quæ fronte, niſi pro crimine ſit excommunicatus. tunc enim oportet vt primo ei ſatisfaciat, vt extra de verb ſig. ex parte 1. in ſi. Vel dic, quod ſi iudex ad querelam alicuius excommunicauit aliquem; tunc non abſoluet eum antequam ab aduerſario intelligatur, an ſit pro manifeſto delicto excõicatus, vel nõ, vt inf. e. ſeruetur. ſi autem iudex non ad alicuius querelam excommunicauit aliquem: tunc ſuperior ipſum ſtatim poteſt abſoluere, vt in conſt. Inno. ex de app. cum ſpeciali.

α ¶ Saltem.] *In epiſtola Fabiani eſt*, ſcienter pſallat in domo, aut ſimul locutus, &c. *Sed lectio Gratiani videtur magis conſentire cum canone Apoſtolico*, εἴτις ἀκοινωνήτῳ, κἂν ἐν οἴκῳ, συνεύξηται, οὗτος ἀφοριζέσθω, *quæ Dionyſius vertit*, Si quis cũ excommunicato, ſaltem in domo orauerit, iſte communione priuetur.

Item Calixtus Papa epiſtola ſecunda, cap. 2.

¶ De eodem. C. XVII.

Polyc. l. 7. tit 1. Anſ. l. 12. c. 14. Burc l. 11. c. 38. Iuo par. 14. cap 23. & 102. Pann. l. 5. c. 94. can. Apoſt. 11.

al. quoſque.

Excommunicatos quoſcumq, † à ſacerdotibus nullus recipiat ante vtriuſque [a] partis iuſtam examinationẽ: nec cum eis in oratione, aut cibo, aut potu, aut oſculo cõmunicet; nec aue [b] eis dicat: quia quicunque in his, vel alijs prohibitis, ſcienter excommunicatis communicauerit; iuxta Apoſtolorum inſtitutionem, & ipſe ſimili excõmunicationi ſubiacebit.

Item Iſidorus in regula monachorum, c. 18.

¶ De eodem. C. XVIII.

Polyc. ibidem. Burch. l. 11. ca. 31. & 32. Anſ. l. 12. c. 16. Iuo p 14. ca. 95. & 96.

Cvm excõmunicato neque orare, neq; loqui (niſi quę ad eandem excommunicationem pertinent) nec veſci liceat. Si quis enim β cum eo aut palam, aut abſconſe locutus fuerit; ſtatim [c] cum eo communem excommunicationis contrahet pœnam.

¶ *Prior pars huius capituli vſq; ad verſ.* Si quis enim *habet̃ in regula ſancti Iſidori* (*quæ miſſa eſt ex Hiſpania*) *cap. 18 ex qua citat hoc* Smaragdus *in expoſitione regulæ ſancti Benedicti, c. 26. excepta tamen iſta clauſula*, niſi quæ ad eandem excommunicationem pertinent, *quæ neque in regula B. Iſidori legitur, neque apud Smaragdum.*

β ¶ Si quis enim.] *Hæc vſq; ad finem refert Smaragdus ex quodã magiſtro monachorum, quod notabitur infra ea. c. ſi qs frater.*

Item ex concilio Carthaginenſi 4. c. 73.

¶ De eodem. C. XIX.

Polyc. ibidem. Anſ. l. 14. c 18. Burc. l. 11. c. 44 Iuo par 14. cap 28. & 108. Pann. l. 5. c. 99.

Qvi communicauerit, vel orauerit cum excommunicato; ſi laicus γ eſt, excommunicetur [d]; ſi clericus, deponatur.

γ ¶ Si laicus.] *Ita apud Burchardũ, & Iuonem par. 14. c. 108. & in Pannormia. Sed in concilio ipſo cũ varijs codicibus collato, & apud Iuonem eadem parte. c. 28. legitur*, ſiue clericus, ſiue laicus, excommunicetur.

Item ex decreto Honorij Papæ.

¶ *Burchardus etiam, Anſelmus, & Iuo p. 14. c. 113. citant ex decretis Honorij. ſed idem Iuo eadem parte, c. 65. hoc ipſum tribuit Ioanni octauo in concilio apud Rauennam.*

Polyc. ibidem. Anſ l. 14. c. 18. Burc. l. 11. c 44. Iuo par 14 ca. 65. & 118.

al. omnium.

¶ Excommunicatorum nomina vicinis omnibus palam, & publice annuncientur. C. XX.

Cvræ ſit omnibus epiſcopis [e] excommunicatorũ omnino † nomina tam epiſcopis vicinis, quàm ſuis pa-

b ¶ Nec aue.] 24. quæſt. 1. omnis qui recedit.

c Cvm excõmunicato. ¶ Statim.] Ergo eſt canon iſte latæ ſentẽtiæ minoris excõmunicationis 2. præterea ſi non corrigit ſe, excommunicatur per ſententiam, vt inf. ea c. proxi.

2 Sic inf. ſic quis frater. Arch.

d Qvi communicauerit ¶ Excommunicetur.] Si communicat in crimine & criminoſo, eſt pari excommunicatione cum ipſo ligatus, nec põt abſolui niſi ab excõicatore: ſed ſi communicat ei ſed non in crimine: tunc poteſt à ſolo ſacerdote abſolui. ex tra ea. nuper.

Cvræ.] CASVS. Dr̃ hic ꝙ epĩ nomina excõmunicatorũ debent tã vicinis epĩs q̃ ſuis parochianis idicare vt eis nõ communicent. debẽt etiam ex præ foribus eccleſiæ ponere, vt nec ſui parochiani nec extranei poſſint aliquo modo prætendere ignorantiam, & excõmunicati eccleſiaſtico aditu excludantur.

e ¶ Epiſcopis.] Hic habes ꝙ literis epĩ creditur, & habes expreſſe extra de proba poſt ceſſionem. & inſtrumẽtis aliorum principium creditur ſi conſuetudo regionis hoc habet, vt extra de fi. inſtru cum dilectus. Sed obijcitur cum viua vox potior ſit quã mortua, quare non creditur verbo epĩ in talibus, vt 6. q. 2 ſi tantum. & c placuit. nec Papa epõ credit, qui dicit ſe excõicaſſe aliũ, vt extra de reſtit. cum

Literis epiſcopi an ſit credendum.

tu ãli. qñq; .n. elogia ex mala fide ſcribuntur vt ff. de cuſto. & exhi. re. diuus nec ſcripturæ tabellionis creditur, niſi habeat teſtium ſubſcriptionem, vt in authen. de hære. & fal. §. ſancimus. coll. 1. nec inſtrumento procuratoris. extra de procu. cap. 1. nec inſtrumento iudicis, Primo qñ quis anathematizatur. ſicut fecit Paulus de fornicatore Corinthio, quem tradidit ſatanæ in interitum carnis, vt ſpiritus eius in die iudicij ſaluaretur, quod non ſolum per Apoſtolos, ſed per eos qui in eccleſia præſident, fit quotidie: & dũr homines tradi ſatanæ,

1 Hæc decr. loquitur in ciuitate Beneuentana, vbi notarij dñr iudices & hoc eſt veritas ſm Innocen.

vt extra de teſtibus, cum à nobis. 1. Et H. dicit ꝙ ſemper ſtatur ſigillo epi, quia obtinet vicem publici inſtrumenti extra de fide inſtru. ſcripta. & de fideiuſ. peruenit. Alij dicũt, ꝙ non creditur ei niſi redactũ ſit in publicam formam, vt in authen. vt nulli iud §. ſi vero. colla 9. & C de don. in donationibus. Vel niſi habeat ſubſcriptionẽ teſtiũ, & ſi nõ ſi per publicam manum factum quia forte ibi non ſunt publicæ pſonæ, vt 26. q 2. § poteſt. Hodie expeditum eſt circa ordinem iudiciorũ, quod non præſumitur pro iudice niſi quantum alias probari poteſt. extra de proba. quoniam contra. in omnibus alijs præſumo ꝓ ſententia iudicis, i. quod ſit iuſta ex animo & ex cauſa, & quãtum ad ius ligatoris vt conſtitutione, cũ ſpeciali extra de appel.

a ¶ Excommunicatis.] Arg. quod contra ea quæ publice facta ſunt, nemo poſtmodũ audiẽdus eſt, vt 8. q. 1. licet. 54. diſt. nulli, 16. diſt. quod dicitis. 12. qõ. 4 qui & humanis Arg. contra 82. diſt. propoſuiſti in fi.

VERBVM. Hæc eſt ſecũda pars q in qua vult probare, ꝙ non tenemur vitare oẽs excõicatos, ſed illos ſolos, qui ſunt excõicati nominatim: & ponit multos modos excommunicationis. & hoc probat per 7. auctoritates ſanctorum patrum. Ioan. de Fant.

rochianis pariter indicare †, eaque celebri loco poſita præ † foribus eccleſiæ cunctis cõuenientibus inculcare: quatenus in vtraq; diligentia, & excommunicatis [a] vbique eccleſiaſticus aditus excludatur, & excuſationis cauſa omnibus auferatur. † *al. pro*

2 Verũ hoc de nominatim excommunicatis intelligitur. Excõmunicationis enim pęnã dupliciter ſubimus & dũ reatum incurrimus & dum ſententia notamur.

Vnde Hieronymus in librum Iudicum, homilia ſecunda. Origen hom. 2. in c. 2. Iudicum.

¶ In hoc & ſequenti capite citatur B. Hieronymus, quòd ipſe has Origenis homilias Latinas fecit, ſicut etiam ſupra diſt. 36. c. ſi quis. eſt adnotatum.

¶ Duobus modis aliquis ſatanæ traditur. C. XXI.

AVdi denique Apoſtolum dicentem de eo, qui peccauerat: [Tradidi, inquit, huiuſmodi hominem ſatanæ in interitũ carnis, vt ſpiritus ſaluus fiat,] Vides ergo, quia non ſolum per Apoſtolos ſuos tradidit Deus delinquentes in manus inimicorum; ſed & per eos, qui eccleſiæ præſident, & poteſtatem habent non ſolum ſoluendi, ſed etiã ligandi, traduntur peccatores in interitum carnis, cũ pro delictis ſuis à Chriſti corpore ſeparãtur. Et vt mihi videtur, dupliciter etiam nunc traduntur homines de eccleſia in poteſtatem zabuli. Vno modo quo ſuperius diximus, cum delictum eius manifeſtum ſit eccleſię, & per ſacerdotes de eccleſia pellitur, vt notatus ad omnibus erubeſcat: & cõuerſo cõueniat illi illud, quod ſequitur, [vt ſpiritus ſaluus fiat in die Domini noſtri Ieſu Chriſti] Alio aũt modo quis traditur zabulo, cum peccatum eius manifeſtum non eſt hominibus: Deus autem qui videt in occulto, perſpiciens eius mentem, & animam, vitijs ac paſſionibus ſeruientem, & in corde eius non† ſe diligi, ſed aut auaritiam aut libidinem, aut iactantiam, vel alia huiuſmodi; iſtum talem ipſe Dominus tradit ſatanæ [b]. Quomodo cum tradit ſatanæ? Diſcedit à mẽte eius, & auertit ſe, & refugit à cogitationibus eius malis, & deſiderijs indignis, & relinquit domum cordis eius vacuam. 1. Cor. 5. Ibidem. †*non ſolum amorem ſaculi, ſed orig.*

Cum ergo per ſentẽtiam quis nominatus fuerit; cũ eo communicare non debemus. Cum autẽ ſolo reatu, occultè excommunicationis contraxerit pœnã; nõ eſt ab eius cõmunione ceſſandũ. Vnde Dominus in Euãgelio tunc demũ peccatorem dixit habendum ſicut ethnicũ & publi- *Matth. 18.*

CASVS. Dictum eſt ſu. quod excõicatis non eſt cõicandum. Nunc vero dicit hoc eſſe intelligendum de nominatim excõicatis, quibus non eſt cõicandum. Et oſtẽdit Gra. quod dupliciter qui excõmunicatus ſit, ſ. à communione fidelium, cui nunquam eſt cõicandum, & à corpore Chriſti propter mortale peccatum quoſt egit, cui quãdiu toleratur ſine peccato communicamus, quod probat per ſequens c.

AVdi deniq;] CASVS Oſtendit Hieron. in hoc cap. quod dupliciter dr̃ quis excõicari, & tradi ſatanæ. tanæ, cum à tota eccleſia ſeparantur. Secundo non excommunicatur quis vel traditur diabolo. cum per occultum peccatum, quod ſolus Deus in abſcondito videt, ſeparatur à Deo. [Vacuam] à gratia Dei.

b ¶ Satanæ.] Satanæ dicitur tradi, quia diabolus in eo habet poteſtatem quaſi in pecore ſuo, vt 24. q. 1. § his. auctoritatibus in fine.

CVM ERGO CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis c. quod cum nominatim excõicato communicare non

† Conco tex. in l. m numentori cum gl. C. religio. ſump. fu. .I. infra & rõnes C. d probatio.

non debemus. quod probat duabus auctoritatibus, ſ. Euangelij & Pauli Apoſtoli: cum eo vero, qui propter mortale delictum quod commiſit, eſt excõicatus, poſſumus communicare: & hoc probat auctoritate Vrbani. a ¶ Quidam.] Infra 24. quæſt. 2. cap. 3. Nolite ſiue de terra promiſſionis vſque ad hodiernum diem, qui ſpiritualiter ſignificant malos Chriſtianos, quibus eccleſia communicat. Et auctoritate Euangelij, vbi dr, ꝙ zizania non ſunt eradicanda. vel eruenda a frumento, ne ſimul eradicetur & triticum, per quam zizaniam deſignatur, ꝙ occulti peccatores debẽt ab eccleſia tolerari, de quibus dicit: Nolite mittere ſanctũ canibus, neque margaritas ante porcos. Manifeſti autẽ peccatores ſi incorrigibiles ſunt, non debent in eccleſia tolerari. [Patiamini,] tolerando malos manifeſtos. [Faciatis] eijciendo malos occultos. Beneuent. tamen dixit in caſu ſuo, quod occulti & manifeſti peccatores ſunt tolerandi, ſed litera contradicit Beneuent.

b ¶ Oſtendat] Supple qui hoc ad literã vt intelligere.

ADDITIO Nec ſemper etiã ad literam intelligendę ſunt auctoritates. de cõſecr. diſtin. 2. acceſſerunt. 37. diſt. relatum. 33. quæſt. 4. ecce argum. extra de verb ſignif. præterea ff de leg 3. non aliter 26. qo 5. nec mirum. Archid.

c ¶ De zizanijs.] Id eſt de occultis peccatoribus.

d ¶ Vtraq; creſcere.] Id eſt, malos eſſe cũ bonis.

e ¶ Triticum.] Arg. ad quæſtionem, vbi vnus interfectus eſt ab vno de tribus. ſi dubitat a quo: quod ratione dubitationis omnes debeant promoueri: quia ratione dubitationis vitioſa & ſuperflua tolerantur. 13 q ſecunda, non æſtimemus. extra de ſepul. ſacris. ſimile 14 q 5. denique. & ſanctius eſt impunitũ, &c. ff. de pœn. abſentem. arg. contra de pœn. diſ. 5. ſi quis vero. ff. ad le. Aquil. ita vulneratus, 6. q. 2. ſi tantum, & cap placuit. Item eſt hic argum quod ratione connexionis permittitur, quod aliàs non licet. ſic 32. diſt. tantis, & c. cum omnibus. & ff. de min denique. & l verum, & l. etiam. & quid iuris ſit de hoc, quæſtionibus notaui. B.

f ¶ Neque margaritas.] 5. 43. diſt. in mandatis.

1. Cor. 5. Vide infra eo. cap. ad menſam.] in notatione. 24. q. 2. ſanè quod.

canum, cum eccleſiam audire contempſerit. Apoſtolus quoque non ait: ſi quis frater eſt fornicator: ſed, ſi quis frater nominatur fornicator, &c.) ſententia nominationem intelligens. Hinc etiam Vrbanus Papa II. Guitmundo epiſcopo: (Sane quod ſuper Ricardo) Require in cauſa: (Quidam [a] epiſcopus in hæreſim lapſus.) Hinc etiam Chriſtus in Euangelio zizania dixit eſſe tolleranda vſque ad meſſem.

Matt. 13.

Origenes hom. 21. ad c. 15. Ioan.

Hinc etiam Hieronymus.

¶ Mali à bonis penitus ſeparari non poſſunt.

C. XXII.

† al. vſque in hodiernum diem

NOlite recedere à Domino in hodierno † die.) hoc eſt, donec ſæculum ſtat: oſtendat [b] ergo mihi, quomodo Hiebuſæus, donec ſæculum ſtat, habitet cum filijs Iuda in Hieruſalem: quippe cum ne ipſi quidem filij Iuda habitent in Hieruſalem. Ideo ergo nec iſtud verum eſſe poterit, quòd Hiebuſæi cum Iudæis habitent in Hieruſalem, quandoquidem ne ipſi quidem habitant in ea. Sed nos intelligamus hæc ſpiritaliter, aſſumentes Euangelij parabolam, quæ dicit de zizanijs [c]: (Sinite vtraque creſcere: [d] ne forte cum vultis eradicare zizania, eradicetis ſimul cum ipſis etiam triticum [e].) *& infra.*

Matt. 13.

Iſa. 15.

¶ Audi ergo ſcripturam dicentem; quia non potuerunt filij Iuda diſperdere Hiebuſæos: ſed habitauerunt cum ipſis vſque in hodiernum diem in Hieruſalem. Vnde deprecor vos, qui fideles eſtis, vt ita vitam veſtram, & conuerſationem ſeruetis, ne in aliquo vel ipſi ſcandalum patiamini, vel alijs ſcandalum faciatis. ſed ſit vobis ſummi ſtudij, ſummæq; cautelæ; ne quis in hanc ſanctam congregationem veſtram pollutus introeat: ne quis Hiebuſæus habitet vobiſcum. Vides ergo, quia dicit ſcriptura; quòd non potuerunt eijcere filij Iuda Hiebuſæos de Hieruſalem. Hiebuſęus autem interpretatur conculcatio. Ergo, quia nõ poſſumus eijcere illos, qui nos conculcant; eos ſaltẽ, quos poſſumus, quorũ peccata manifeſta ſunt, eijciamus. Vbi enim peccatũ non eſt euidens, eijcere de eccleſia neminẽ poſſumus, ne forte eradicantes zizania, eradicemus ſimul cum ipſis etiã triticum. Mouet me tamen quod dixit; quia nõ potuerunt eijcere Hiebuſęos, i. eos, qui interpretatur conculcatio: & ideo videamus, qui ſunt in eccleſia conculcantes. Illi ſine dubio, de quibus dicit Dñs in Euangelijs: [Nolite mittere ſanctum canibus, neq; margaritas [f] veſtras ante porcos, ne forte cõculcent eas pedib. ſuis, & conuerſi elidant vos.] Iſte eſt ergo Hiebuſæus conculcatio: qui indigni † audiunt verbum Dei? & cum audierint, neque vt infideles diſcedunt, neque permanent vt fideles: ſed percepta myſteriorum notitia,

Dubitatio facit vitioſa tolerari.

Matt. 7.

† al. indigne

NOlite recedere.] CASVS. Hiero. oſtẽdit in hoc c. ꝙ peccatores occultos non poſſumus euitare: & probat hoc auctoritate veteris teſtamenti, vbi legit, ꝙ filij Iuda non potuerunt eijcere Hiebuſæos de Hieruſalem,

Quando

Q Vãdo.] CASVS. Docet Hieron. in hoc c. quòd quando multitudo eſt in ſcelere, ita vt etiam iudices pro pretio iudicent, & pauperes viteut, & audire contemnant, quia non habent quid offerãt; taceat tūc prælatus, ne det ſanctum canibus, & mittat margaritas ante porcos: ſed imitetur potius Hierem. dicentem, Solus ſedebam. quia amaritudine repletus eram.

a ¶ Quando.] Arg. ex hoc ca. quod non nocet taciturnitas, quando non prodeſt contradictio, vt notaui. 28. diſtin. diaconi.

b ¶ Accipiant.] ſup. 43. diſt. in mãdatis.

A D mẽſam.] CASVS Io. Chryſoſtomus oſtendit hic, quod cũ paganis, licet ſint peccatores, & à Deo ſeparati, comedere poſſumus, & alias communicare: ſed cum Chriſtianis anathematizatis nõ poſſumus. & hoc utrūq; probat auctoritate Apoſtoli. [O quanta,] ironicè loquitur.

c ¶ Permittimus.] ad hoc, vt eos lucremur 23 q. 4. infideles. cũ Iudæis tñ non poſſumus comedere, vt 28. q. 1. omnes. ſed nec hodie cum paganis licitũ eſt comedere, cũ & ipſi diſcernant cibos ſicut Iudæi. Hæc ergo eſt cauſa, quare ¹ poſſumus cõicare paganis, & non excõicatis; cum tamen & illi ² ſint membrũ diaboli, vt eos lucri faciamus: tamẽ ideo quia non multũ curarẽt, licet eos vitaremus: ſed excõmunicati erubeſcunt, ſi non cõmunicatur eis, vt ĩ. ead. c. audi denique.

1 Scilicet pagani.
2 Excommunicatis cõicari nõ poſſumus, ſed bene paganis.

EVI-

& fidei noſtræ ſecretioribus ſcrutatis, conuerſi poſtmodum impugnant nos, & contradictionibus ſuis corda noſtra dirumpunt, conculcantes verbi Dominici margaritas, & ornamenta fidei maculantes. De iſtis ergo dicitur; quia non potuerunt filij Iuda eijcere Hiebuſæum de Hieruſalem vſque in hodiernum diem.

Item idem ſuper duodecim prophetas. — Hierony. in Amos prophetam, c. 5. circa medium.

¶ Porcis & canibus ſancta, non ſunt committenda. C. XXIII.

QVando ᵃ ergo vir eccleſiaſticus, & prudens, atque intelligens multas impietates in ea, quæ vocatur domus Dei, eſſe cognouerit, & non ſolum multas, ſed & fortes, & quæ opprimere poſſint iuſtitiam, & in tantum doctorum rabiem proceſſiſſe, vt accipiant ᵇ pretium in iudicio, & omnia pro muneribus faciant, pauperes quoque deuitent in portis, & audire contemnant; taceat in illo tempore, ne det ſanctum canibus, & ne mittat margaritas ante porcos; qui conuerſi conculcent eas, & imitetur Hieremiam dicentem, [Solus ſedebam, quia amaritudine repletus ſum:] & illud in Pſ. [Singulariter ſum ego, donec tranſeam.] — *Matt. 7.* *Hier. 15.* *Pſal 140.*

Item Ioannes Chryſoſtomus hom. 25. ad cap. 11. epiſt. ad Hebræos.

¶ Cum pagano comedere, ſed cum excommunicato minimè licet. C. XXIIII.

AD menſam quippe paganorum ſi volueris ire, ſine vlla prohibitione permittimus. ᶜ *& infra.* ¶ Si enim quis frater, inquit, nominatur inter vos.] fratrem in hoc loco omnem fidelem ſimpliciter intellige, non monachum tantum. Quid autem eſt quod facit fraternitatem, niſi lauacrum regenerationis, quod facit poſſe vocari Deum patrem? *& infra.* [¶ Si quis, inquit, nominatus ᵅ fuerit frater fornicator, aut auarus, aut ebrioſus: cum huiuſmodi nec cibum ſumere.] Cum autem de paganis ageret, non ita: ſed [Si quis vos vocauerit ex infidelibus (paganos ſignificans,) & vultis ire, omne, quod apponitur vobis, comedite. Si quis frater nominatur ebrioſus, &c.] O quanta integritas †. Nos autem non ſolum non fugimus ebrioſos, ſed etiam imus ad eos, participantes cum eis. — *1. Cor. 5.* *† al diligentia ἀκρίβεια*

ᵅ ¶ Nominatus.] *Gratianus putauit Chryſoſtomum eo modo interpretari iſtam vocem, quo ferè interpretatus eſt Auguſtinus ſupra 2 q. 1. c. multi. Locus integer Græce ſic habet.*

Καὶ οὐδὲ τὸν Παῦλον δέδοικας, εἰς μὲν ἑλλήνων τράπεζαν, οἱ βουλοίμεθα, ἀκωλύτως συγχωρήσαντα ἀπελθεῖν, εἰς δὲ τὰς τῶν πλεονεκτῶν οὐδὲ βουλομένους ἐῶντα; ἐὰν γάρ τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ᾖ φησι. ἀδελφὸν ἐνταῦθα λέγων πάντα τὸν πιστὸν ἁπλῶς, οὐ τὸν μονάζοντα. τί γάρ ἐστι τὸ ποιοῦν τὴν ἀδελφότητα; τὸ λουτρὸν τῆς παλιγγενεσίας, τὸ δυνηθῆναι καλέσαι πατέρα τὸν θεόν. ὥστε ὁ μὲν κατηχούμενος, κἂν μοναχὸς ᾖ, οὐκ ἀδελφός· ὁ δὲ πιστός, κἂν κοσμικὸς ᾖ, ἀδελφός ἐστιν. εἴ τις φησὶν ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος. οὐδὲ γὰρ ἴχνος τότε μονάζοντος ἦν, ἀλλὰ πάντα πρὸς κοσμικοὺς διελέγετο ὁ μακάριος οὐ-

τες. ἐάν τις, φησὶν, ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος, ἢ πόρνος, ἢ πλεονέκτης, ἢ μέθυσος, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν· ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῶν ἑλλήνων οὕτως. ἀλλ' ἐάν τις ὑμᾶς καλέσῃ τῶν ἀπίστων (τουτέστιν ἕλληνας λέγων) καὶ θέλετε πορεύεσθαι, πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε. ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ἦ, φησὶ, μέθυσος. βαβαὶ πόση ἡ ἀκρίβεια. ἡμεῖς δὲ οὐ μόνον οὐ φεύγομεν τοὺς μεθύσους, ἀλλὰ καὶ ἀπερχόμεθα † πρὸς αὐτοὺς, μεθέξοντες τῶν παρ' αὐτῶν. idest.

† In Veronenſi eſt πρός.

Et neque Paulum veritus es; ad menſam quidem græcorum ſi voluerimus ire, non prohibentem ad menſam autem auarorum, & aliena auferentium nec volentes quidem permittentem: [Nam ſi quis, inquit, qui frater nominatur inter vos.] fratrem hoc loco dicens omnem fidelẽ ſimpliciter, non monachum tantum. Quod autem eſt, quod facit fraternitatem? lauacrum regenerationis, id quod poſſumus Deum vocare patrem. Proinde, qui cathecumenus eſt, etiam ſi monachus ſit, non eſt frater: qui vero fidelis eſt, etiam ſi ſæcularis ſit, frater eſt: [ſi quis, inquit, qui frater nominatur.] Neque enim veſtigium tunc monachi erat: ſed omnia ad ſæculares loquebatur tunc beatus Paulus:] Si quis, inquit, qui frater nominatur, fuerit fornicator, aut auarus, aut ebrioſus, cum huiuſmodi nec cibum ſumere.] Cum autem de græcis ageret non ita, ſed: [Si quis vocat vos infidelium.] græcos ſignificans: [& vultis ire: omne quod vobis apponitur: manducate.] [Si quis, inquit, qui frater nominatur, ſit ebrioſus] Papè quãta diligentia. Nos autem non ſolum non fugimus ebrioſos, ſed etiam abimus ad eos, vna ſumpturi quæ ab ipſis.

1.Cor.5.

1.Cor.10.

Euidenter itaque ex præmiſſis apparet, quòd eorum communionem vitare non cogimur, qui ſententia notati non ſunt. Sed ipſius ſententiæ notatio multipliciter intelligitur. ¶ Aliquando enim arcetur quis a liminibus eccleſiæ, & a communione corporis, & ſanguinis Chriſti, vel teſte [a] *conſcientia, iuxta illud Apoſtoli: [Probet ſe homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat: quia qui indigne manducat & bibit, iudicium ſibi manducat & bibit.] Item illud Proſperi: [Facilius ſibi Deum placabunt, &c.] require infra cauſa 33. Maleficiis impeditus, quæſtione* [b] *prima de pœnitentia* [c]. *Vel ſententia eccleſiaſtica ſicut pœnitentes, quibus tempore præfinito* [d] *beneficium reconciliationis impenditur. Hæc ſententia* [e] *excommunicatio vocatur: quia a communione corporis, & ſanguinis Chriſti notatum prohibet: ſicut & Adã ab eſu ligni vitæ excommunicatus eſt, Domino dicente: [Videte ne forte ſumatis de ligno vitæ.] Qua ſententia non ſeparatur quis a conſortio fidelium. Eſt & alia ſententia, quæ anathema vocatur: qua quiſque ſeparatur a conſortio fidelium, de qua ſupra: [Cum excommunicatis nolite communicare.] ¶ Hanc diſtinctionem licet cuique aduertere ex auctoritate Ioannis Papæ: [Engeltrudem* [f] *vxorem Boſonis, &c.] require ſupra in cauſa: [Quidam epiſcopus a propria ſede deiectus.] Item*

1.Cor.11.

Gen.3.

ſup. ead. multis capitibus habetur ſententia. 3.q.4.c.ſi.

EVIDENTER ITAQVE. CASVS. Concludit Gra. ex ſupradictis, quod eorum peccatorũ cõionem vitare nõ cogimur, qui nõ ſunt ſnia notati. Et oñdit, quod notatio trib. modis itelligit. Primus modus qñ aliquis committit mortale delictũ pro quod ſentit ſe indignum cõione corporis, & ſanguinis Chriſti: iſte notatus eſt conſcientia teſte. Secũdus modus eſt, qñ iniungitur alicui pœnitenti, vt vſque ad certum tp̃s a corpore Chriſti abſtineat, vt poſtea reconciliet: & cũ iſtis duobus generib. hoium poſſum' cõicare. Tertius modus eſt, qñ aliquis anathematizatur, cũ quo nõ eſt cõicandũ: & hãc triplicem ſnĩam excõicationis ſiue notationis probãdam inducũt quædam capitula, q̃ iã habuimus & quædam quæ infra habentur. Si autem ab omnib. excõicatis abſtineamus iam eſſet falſum quod dr̃ ſup. 6 q. 2 c. ſi tantũ, & c. placuit. Primus incipit ibi, [Aliquando enim.] Secũdus ibi, [Vel ſententia] Tertius ibi, [Eſt & alia.

a ¶ Vel teſte.] Ergo aliquis cõtra ſeipsũ fert ſniam, vt 21. di. nunc autem, arg. cõtra quia nemo ſibi imperare põt, vt ff. de arbi. l. pen. melius tñ eſt, ſi hõc faciat auctoritate ſuperioris inf. de pœ. d. 1. in actione. B.

Imperare ſibi nemo p̃t.

b ¶ Quæſtione.] i. diſtinctione. nam tractatus de pœ. per diſtinctiones diuidit.

c ¶ De pęnitentia.] inf. de pœ. d. 1. § itẽ ſicut.

d ¶ Tp̃e pręfinito.] in Cœna Domini. 1.

1 Vt 50. diſ. capite de cõſec. d. 2. in cęna alias incipit a quibuſdam. Arch.

e ¶ Snia.] Sic iudex ſæcularis poteſt aliquem excõicare. i. a legitimis actib. prohibere, vt ff. de pęn. l. minoris.

f ¶ Engeltrudẽ.] ſupra 3. q. 4. c. vlt.

a ¶ Si

a ¶Si quis domum.] 17.q.4.quiſquis §.ſi quis domum ſup.5.q 1.

b ¶Ab ingreſſu] G.vr̃ hic ſentire, ꝙ q̃ clericũ verberat tm̃ eſt ſeparatus a ſacramentis, & ab ingreſſu eccleſiæ: nec obſtat ille canon, ſi q̃s ſuadente. 17.q.5. q̃a anathema ibi eſt idẽ q̃d ſeparatio: hoc tñ non tenet eccleſia, & cõtra eum eſt extra de app.peruenit ſ Ioã. Fauen.voluit eũ corrigere, & dixit talẽ eſſe excõicatum,ſed nõ vitandũ antequã denuncietur:ſed expreſſe contra eũ eſt ext de ſent.exc.cum non ab homine.

ſ Vbi Vin. idẽ nõ q̃ hic dr̃.Archid.

c ¶Vrbani] inf ca. quibus epiſcopi.

d ¶Cæterum.] Q d. bene diſtinguo inter excõicatos ſimpliciter, & anathematizatos, vt ſ. illi ſint vitandi,iſti non.

e ¶Si tm̃.] ſu.6.q.2. placuit.c & vlt.

f ¶Item Greg.]Contra id quod dixerat ſimpliciter excõicatos nõ eſſe vitãdos, mo ſo oſtendit omnes excõicatos eſſe vitandos.

tus, nullus ei cõicare præſumat.ſi vero contrafecerit & ipſe excõicetur,& hoc verum eſt de præſentib.vel etiam de abſentibus qui nouerunt clericum, vel laicum anathematizatum.[Excõicetur,] Ideſt pro excommunicato habeatur quo ad ſacramenta eccleſiæ.

i ¶Epi-

ex auctoritate eiuſdem:[Si quis domum [a] Dei violauerit,&c.] require infra in cauſa xvij. [Quidam presbyter infirmitate grauatus.] ¶Item ex auctoritate Silueſtri Papæ: [Præſenti decreto cenſemus,&c.] require ſupra in cauſa: [In infamiã cuiuſdam epiſcopi.] Iuxta igitur hanc diſtinctionem intelligenda eſt illa auctoritas Innocẽtij Papæ ſecundi: [Si quis ſuadẽte diabolo,&c.] vt infra in cauſa: [Quidam presbyter.] vt iuxta etymologiam vocabuli anathemati,ideſt ſeparationi ſubiaceat,qui in edictum illud inciderit,qui a corpore, & ſanguine Chriſti,& ab ingreſſu [b] eccleſiæ ſe alienum facit: qui impius manus in clericum iniecere auſus fuerit: qui etiam a nullo epiſcoporum abſolui,ideſt more pœnitentium reconciliari poterit:niſi primum Apoſtolico conſpectui ſe repreſentare curauerit. ¶Illud autem Petri de Clemente:[Si inimicus eſt iſte Clemens,&c.]de ſententia notatis intelligendum eſt,ſicut & illud Vrbani [c]. [Quib.epiſcopi non communicant,&c.] vt infra in ead[cauſa. Cæterum [d] falſum eſſet illud Vaſenſis concilij ſecundi:[Si tãtum [e] epiſcopus alieni ſceleris ſe conſcium nouit.] Itẽ,& illud:[Placuit,vt ſi quando epiſcopus, &c.] require ſupra in cauſa.[Duo fornicatores,& infamia notati.]

17.q.4.quiſquis,§. idem. ſi quis domum. 5.q.2.c.2. 17.q.4. ſup.cap. 6.q.2.

Item Gregorius [f] clero,& populo Salonitano [a]. Ibidem.

a ¶Salonitano.] *In regeſto B. Gregorij, lib.5.c.148. leguntur hæc verba in epiſt.48. ſcripta clero, nobilibus, ac populo Iaderæ conſiſtentibus,* al.Iadertino.

Rogo] CASVS. Maximus nominatim excõicatus erat ſicut dicitur. 63. d.Salonitanæ. & 93. d.c.miratus. ſed quidam presbyteri ei cõmunicabant.Præcepit ergo Greg.clero, & populo Salonitano, vt illi ſacerdotibus non cõicent: & intellige,ꝙ cõicabãt ei in crimine, vel erat excõmunicatus cum omnib.ſuis fautoribus iſte Maximus.

¶Communicare non licet ijs, qui excommunicatis communicat. C. XXV.

ROgo [g],hortor,& moneo, vt a prohibitæ vos communionis conſortio per omnia ſuſpendatis: ne cuiquam ſacerdoti, ſupraſcripto Maximo communicanti [h], contra animam ſuam quiſquam veſtrum communicare præſumat.

Item ex concilio Toletano primo,c.15.

g ¶Rogo.]Verbum rogãdi hic præceptiue ponitur.mone mus.n. quos habemus charos,vt 28.q. 1. ſic.n & alibi rogo, non ponitur deprecatiue.ff. de neg. ge. ſi ſerui mei rogatu ſed ponitur rogare pro mandare. ſic ponitur mandare ꝓ rogare.23.q.4.Guiliſarius.

Rogo qualiter ponitur. 2 Et ita ponit contra ꝓpriam ſignificationẽ ipſius verbi,ſic aliàs ex æqualitate contractus verba accipiuntur contra propriam ſignificationem, & de cui Lucius.in ſi ſt. loc.& cond. l ex cõducto ſ Papin. vbi de hoc.Arc.

¶Nullus clericorum, vel laicorum ad domum excommunicati accedat. C. XXVI.

vj SI quis laicus abſtinetur; ad hunc, vel domum eius, vel clericorũ,vel religioſorũ nullus accedat.Similiter,& clericus ſi abſtinetur;a clericis deuitetur. Si quis cum illo colloqui,aut conuiuari fuerit deprehenſus:etiam ipſe abſtineatur.Sed hoc ꝑtineat ad eos clericos,qui eiuſdem epiſcopi [i] ſunt, & ad omnes, qui commoniti [k] fuerint de eo,q̃ abſtinetur, ſiue laico quolibet, ſiue clerico, Iuo p 14.c.30.

h ¶Communicanti.]In ſacris,ſm Hug vel dic, ꝙ Maximus fuit excommunicatus cum omnib.ſuis fautoribus, vel illi communicant ei in crimine: aliàs excommunicatio non deſcenderet vſque a tertiam perſonam. inf. ea.quoniam multos.nec ob 19.diſt Anaſtaſius, quia ibi communicabant ei in crimine hæreſis.

SI quis laicus] CASVS. Statutũ fuit in concilio Toletano, ꝙ ſiue clericus ſiue laicus ſit anathematiza-

i ¶Epiſcopi.] Iſti enim non poterant ignorare ſententiam ſui epiſcopi,vt 12.q 2.qui humanus.

K ¶Commoniti.] Ar.ꝙ ſufficit,ſi alicui dictũ eſt de excõicatione alicuius,vt ipſum teneaẽ vitare,vt ex.de ele. venerabilẽ vltra mediũ,in parte deciſa,& de poſtu prælã ad hęc ar cõt.ext de cler.exc min.illud? Reſp.prima ſnĩa vera eſt, qñ excõicatio alicuius peruenit ad alium per famã publicã,aliàs forte ſecus eſſet,vt in contrario. Excõicata adm...

SED

SED HOC. Hęc eſt tertia pars q. in qua dr̃, ꝙ hæc regula de vitandis excõicatis habet locum in excõicatis noı̃atim, & ad hoc probãdum inducit ix. c. Io. de Fant. **CASVS.** Supra dictũ eſt in c. rogo. ꝙ clericus Salonitanus nõ communicaret ſacerdotibus communicantibus Maximo nominatim excõicato, propter quod videtur, vt etiam ab illis, qui non ſunt nominatim excommunicati ſit abſtinendum. Soluit autem hoc Gratia. & dicit quod illi ſacerdotes non fuerunt nominatim excommunicati cum Maximo. ita dicit Hug. Gratia. ſentire. vel ſecundum Ben. illud cap. rogo, intelligitur, de illis ſacerdotibus, qui licet non fuerint nominatim excommunicati: fuerunt tamen anathematizati pariter cum Maximo nominatim excommunicato. ſic enim dixit Greg. excommunico Maximum cum omnibus ſibi fauentibus. & ad hanc ſolutionem probandam inducit duas concordantias. Sequentia duo c. plana ſunt. [Excommunicationis.] Id eſt ſuſpẽſionis à ſacramẽtis & ingreſſu eccleſiæ. Ita dicit Hugo.

3 *Sed hoc*[a] *ſpecialiter in his, qui excommunicatis nominatim communicant. Vnde Vrbanus:* [*Sane quod ſuper Richardo, &c.*] *infra in cauſa:* [*Quidam epiſcopus in hæreſim lapſus.*[b]] *Item Nicolaus Papa in cap.* [*Excellentiſſimus*[c] *Rex Carolus, &c.*] *infra circa finem huius cauſæ.*

24. quæſt. 2.

Item Vrbanus omnibus epiſcopis, &c.

¶Sententia paſtoris timenda eſt, licet iniuſte liget.

C. XXVII.

Poly. lib. 6. tit. 1. Anſel. l. 6. c. 145. & l. 12. c. 25. Burch. l. 11. c. 1. Iuo p. 14. c. 74.

QVibus epiſcopi non communicant, non communicetis[d]: & quos eiecerint, non recipiatis. Valde enim eſt timenda ſententia epiſcopi, licet iniuſte liget[e].

Item ex octaua ſynodo.

¶Excommunicationis contrahit pœnam, qui excommunicatis communicat. C. XXVIII.

ſupra ead. cum excommunicato. Burch. l. 11. c. 32. Iuo p. 14. c. 96.

vij SI quis frater aut palam, aut abſconsè cum excommunicato fuerit locutus, aut iunctus communione; ſtatim cum eo excõmunicationis contrahat pœnam.

¶ *Canon hic neque habetur in octaua ſynodo, quæ habita fuit tempore Nicolai primi, neque in alia, quæ & ipſa nominatur octaua ſub Ioanne octauo celebrata, quæ in bibliotheca Vaticana ſeruantur. Multa vero, quæ à Gratiano ex octaua ſynodo citantur, in regulis Baſilij, Iſidori, & alijs ſcriptis ad monachos pertinentibus inuenta ſunt. Hoc quidem ſupra ead.* cum excommunicato, *fuit tributum Iſidoro, quemadmodum etiam à Burchardo, & Iuone. Sed Smaragdus in expoſitione regulæ B. Benedicti, c. 26. cum antea egiſſet de monacho à ſuo præpoſito excommunicato, hæc ſcribit valde ſimilia,* Hinc quidam magiſter Monachorum ait: [Si quis vero frater aut palam, aut abſconſè cum eo fuerit locutus, aut coniunctus, communem cum eo excommunicationis contrahat pœnam.] *quæ lectio conuenit cum lectione Burchardi & Iuonis.*

Item ex concilio Carthaginienſi ſecundo, c. 7.

¶ De eodem. C. XXIX.

Poly. c. 7. tit. 1. Burch. l. 11. c. 43. Iuo p. 14. c. 28. & 107. Pann. l. 5. c. 98.

QVi merito facinorum ſuorũ ab eccleſia pulſi ſunt, ſi ab aliquo epiſcopo, aut presbytero, vel clerico fuerint in communionem ſuſcepti, etiam ipſe pari[f] cum eis crimine teneatur obnoxius, refugiens[g] ſui epiſcopi regulare iudicium.

a ¶Refugiens.] *In concilio cum multis impreſſis, & manuſcriptis codicib. collato legitur,* refugientes. *apud Burchardum vero, & Iuonem,* refugientibus, *quod conuenit cũ canone Græco, qui eſt nonus. omnia vero hæc verba,* refugientes. ſui epiſcopi regulare iudicium, *in recentioribus conciliorũ editionibus non*

a ¶Sed hoc.] vult dicere, quod Maximus fuit excõmunicatus cũ omnibus ſuis fautoribus. Nec obſt. in 24. q. 2. c. 3. & 3 ead. excellentiſſimus.

b ¶Lapſus.] 24. q. 2. ca. 3.

c ¶Excellẽtiſſimus] infra ead. excellentiſſimus

d QVibus epi.] Non cõmunicetis] Sim. 7. q. 1. ſcire debes. 93. diſt. c. 1. Nec obſt. 6. q. 2. ſi tantũ quia hic loquitur cũ conſtat de ſentẽtia: 1 ſed ſcitur eam eſſe iniuſtam.

1 Sub. quæ eſt iuſta ex ordine iudiciario.

e ¶Liget.] Dum tamen error nõ ſit expreſſus in ſententia. extra ead. per tuas.

QVi merito.] CASVS Quæſitum fuit in cõcilio Carthagin. quã pœnam pati debeat epiſcopus presbyter, vel clericus, ſi ſcienter communicent excõmunicatis. Et reſpõdetur, ꝙ pari crimine obnoxius teneri debet. quod intelligit H. quo ad ſacramenta, & ingreſsũ eccleſiæ. Sequentia duo c. plana ſunt.

f ¶Pari.] Quid ergo ſi eps cõicat alicui excõicato à ſimplici ſacerdote? iam ligatus eſt, à canone. Sed à quo abſoluetur? Decret. dicit, ꝙ cõicans excõicato à ſuo prælato, id eſt à metropolitano. Sed dicas, ꝙ a ſimplici ſacerdote abſoluendus, ext. de pęni. & remiſſ. ꝙ autẽ & ita poteſt abſolui niſi communicet ei in crimine, ext. c. nuper. videtur tñ ꝙ ſic in ſuſpenſo à iure poſt pœnitentiam non requiritur aliqua abſolutio. ſic nec in excõicato à canõne: quod non eſt verum, vt in c. nuper, in ſine. Sed quid ſi Papa cõicet excõmunicato? ille non eſt ligatus: quia non ligat ipſum canon. 25. q. 1. §. his ita.

Excommunicato communicans à quo abſolui debet.

g ¶Refugiens.] Id eſt, contemnens.

ſunt hoc loco ſed poſt verſ. ſuſcepti, *A Sorienſi autem codice regis catholici omnino abſunt.*

Item ex concilio Carthaginienſi quarto, c. 66.

¶ Qui ſententiam epiſcopi putat eſſe iniuſtam, recurrat ad Synodum. C. XXX.

CLericus [a], qui epiſcopi circa ſe diſtrictionem iniuſtam putat, recurrat ad ſynodum.

Item Ioannes Chryſoſtomus, hom. 4. ad c. 2. epiſtolæ ad Hebræos.

¶ Vincula eccleſiaſtica non ſunt contemnenda. C. XXXI.

ij NEmo contemnat vincula eccleſiaſtica. Non enim homo eſt, qui ligat, ſed Chriſtus [b], qui nobis hanc poteſtatem dedit, & dominos fecit homines tāti honoris. Iuo p. 14. c. 48. Pann. l. 5. c. 11.

P

Item Auguſtinus de verbis Apoſtoli, ſermone 68.

¶ *Sic etiam citat Iuo p. 14. c. 50. ſed p. 2. c. 94. coniunctè cū multis alijs verbis videtur citare ex libris de vnico baptiſmo.*

¶ Satanæ traditur, qui ab eccleſia excommunicatur. C. XXXII.

OMnis Chriſtianus, dilectiſſimi, qui à ſacerdotibus excommunicatur, ſatanæ [c] traditur †: quomodo? ſcilicet, quia extra eccleſiam [d] diabolus eſt, ſicut in eccleſia Chriſtus: ac per hoc quaſi diabolo traditur, qui ab eccleſiaſtica communione remouetur. Vnde illos, quos tunc Apoſtolus ſatanæ eſſe traditos prædicat, excommunicatos à ſe eſſe demonſtrat.

Iuo p. 2. c. 94. & p. 14. c. 50. † *al. tradi dicitur.* 1. *Tim.* 1. 1. *Cor.* 5.

Idem tractatu 27. ad c. 6. Ioannis.

¶ De eodem. C. XXXIII.

NIhil ſic debet formidare Chriſtianus, quam ſeparari [e] à corpore Chriſti. Si enim ſeparatur à corpore Chriſti; non eſt membrum eius. Si non eſt membrum eius; nō vegetatur ſpiritu eius. Quiſquis autem inquit Apoſtolus, ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt eius. *Rom.* 8.

Itē Hieronymus [a]*: [Quorū remiſeritis peccata, &c.] Id eſt, quibus eccleſiā interdixeritis, niſi reconciliati per ſatisfactionem fuerint; ipſis ianua regni cæleſtis clauſa erit.* *Matth.* 16. Iuo p. 14. c. 51.

a ¶ Hieronymus.] *Hæc non ſunt inuenta apud B. Hieronymum, ſed in epiſt. 2. Eutychiani, quem citat Iuo.*

Item ex concilio Mileuitano, c. 22. Et Afric. c. 92.

¶ Vicini epiſcopi audiant eos, qui de iudicijs epiſcoporum ſuorum queruntur. C. XXXIIII.

PResbyteri [f], diaconi, vel cæteri inferiores clerici, in cauſis quas habuerint, ſi de iudicijs epiſcoporū ſuorū queſti fuerint, vicini epiſcopi eos audiant, & inter eos, 2. q. 9. placuit, vt presbyteri.

---

a CLericus.] Intellectum huius c. habes ſupra e. q. ſi epiſcopus forte.

b NEmo.] ¶ Sed Chriſtus] ex hoc c. dicit P. Hiſpanus haberi cauſam, quare non poſſit appellari à ſn̄a excōicationis, cum Chriſtus eum liget, à cuius ſn̄ia nō pōt appellari. Alia eſt ratio, quia nemo excommunicatur niſi pro cōtumacia 1. infra c. nemo. & nō auditur contumax appellās, vt 2. q. 6. §. eſt autem quando. ver. ſunt etiam quorum. Quidam autem illā aſſignant rationem, quia excommunicatio ſecum trahit executionem ſuam. ext. de ap. paſtoralis. vnde ſicut ab executore non appellatur, ita nec ab hac ſn̄ia. Sed hoc non valet: quia qñque appellatur ab executore, cum ſ. excedit modū, & ſentētia qua quis abſoluitur ab alio, ſecum trahit executionem: tamē appellatur ab ea. extra de ap. qua fronte.

Appellari non pōt ab excōmunicatione.

1 De hoc no. ſup. ea. epiſcopi ſi.

OMnis.] CASVS. Dicit in hoc ca. quòd omnis qui excommunicatur, ſatanæ traditur: qa ſicut extra eccleſia eſt diabolus ita in eccleſia Chriſtus. vnde qui ab eccleſia remouetur, quaſi diabolo traditur, & ſic exponit eccleſia de traditis ſatanæ ab Apoſtolo.

c ¶ Satanæ.] Dum tamē iuſta de cauſa excommunicetur, vt 23. q. 3. ſi qs nō recto.

d ¶ Extra eccleſiā.] argum. quod qui ſemel excommunicatus eſt, amplius excōmunicari nōn poteſt quia qui extra eccleſiam eſt, non pōt magis eſſe extra eam argu. contra 3. q. 4. Engeltrudā. De hoc ibi notaui.

NIhil.] CASVS. Dicit hic Au. qꝺ Chriſtianus nihil. debet magis timere, q̄ ſeparari à corpore Chriſti, qđ eſt eccleſia: qa ſi ab eo ſeparatur, non eſt membrū eius, nec ab eo vegetatur. Et hoc probat duabus auctoritatibus, Pauli ſcilicet & Hieronymi [Sic.] Id eſt, tantum.

e ¶ Quàm ſeparari.] iuſte, alias non obeſt, vt extra eo. à nobis inf. ea. quid obeſt. tū. ſi contemnitur, ſtatim incipit ligare 2. 24. q. 3. notandum. in fi. ſed ideo maxime eſt, timenda, quia maxima eſt pœna, vt 24. quæſt. 3. corripiantur.

2 Ad hoc infra e. §. cum ergo in fin.

PResbyteri.] CASVS. Require caſum huius c. ſup. 2. q. 6. placuit. Sequens capitulū planum eſt. Irrita.] Id eſt, irritanda de facto, ſi eſt ipſo iure irrita. ſed non facit hoc c. directe ad propoſitum Gratia.

f ¶ Presbyteri.] Hoc c. habetur ſupra 2. q. 6. placuit.

Irri-

a Irritam] ¶iniuſtam.] irritandam. Vel prout ſonat. b Retractandum] De facto ſi eſt ipſo iure irrita, vt extra de app ad præſentiam.

Rurſus.] CASVS. Beneuētanus ſic ponit hunc caſum, Quidam clerici fuerunt de quibuſdam criminibus accuſati: citati noluerunt venire, propter quod fuerunt excommunicati, quæſitum fuit in concilio Carthaginienſi qualiter vlterius ſit procedendum? Et reſpōdet, quamuis contumacia faciente ſint conuicti, vel confeſſi, tamen vt eorum parcatur verecundiæ, ad euitandam inſultationem hæreticorum, vel gentilium, intra annum expectantur, intra quem, ſi venerint, cauſam ſuam defendant: ſi vero non venerint intra annum, poſtea nullo modo audientur. Idem ſentit Hug & Io. quia qui ſtat in excommunicatione per annum, iuris interpretatione pro conuicto habetur de crimine ſuper quo accuſatur, nec de eo auditur vlterius: ſed de excōicatione, vel contumacia qñcunque voluerit ſatisfacere auditur, iuxta illud, In qua cunque hora peccator, &c. 26.q.6.c.cognouimus. [Purgare.] id eſt, venire ad iudiciū, vt de cauſa cognoſcatur, vt ſic purgetur, vel condemnetur. Quidam tamen intelligunt hoc cap. de clericis infamatis, qui ſe purgare contemnunt. c ¶Rurſus.] id eſt, poſt alia ſtatuta. Sic pone caſum. Quidam accuſatus: de crimine legitimè fuit citatus, noluit venire, excommunicatur pro contumacia, ſi intra annum venerit, auditur ſuper crimine, poſtea nō: quia habetur pro conuicto, vel cōfeſſo iuris interpretatione. nā qui excommunicatus eſt, pro ſuſpicione hæreſis, poſt annum pro hæretico habetur, vt extra de hære. excōmunicamus. circa prin. non ob. 3.q. 9 decernimus: quia ibi loquitur cum lis eſt cōteſtata. Vel ibi nō punitur de crimine, ſed pro cōtumacia. Sed P. Hiſpanus propter hoc verbum purgare, intellexit hoc c. de clerico infamato, qui ſi citatur, vt ſe purget, & contumax fuerit iuris interpretatione pro cōuicto habetur. 24. q.3. de illicita. Vel dic quod temperat rigorem illorum canonum, qui dicebat quod ſi clericus contemnit excōicationem, ſtatim deponēdus eſt. ſu. ea ſi quis presbyter, & ca. ſeq. ſed hic propter inſultationem hæreticorū datur eis annus ad probandum innocentiā ſuam ſed ſi per annū ſteterit excommunicatus, tūc primo deponitur. Vel dic, quod etiam poſt annū poteſt audiri de crimine quantū ad hoc vt oſtendat innocentiā ſuam: ſed non quantū ad hoc vt recuperet bona ſua, C. de requir. reis l.2 quod tamen hic dicitur de anno, videtur correctum extra de cler non reſid. ex tuæ. Sed dic. quod non habetur pro conuicto ſpatio minori quàm anno, vt hic dicitur, ſed tamen in minori ſpatio poteſt priuari beneficijs, vt ibi Et not. quod ſequens cap loquitur de ciuili negotio, & criminali, hic autem in criminali tantum.

1 Ita quod dictæ agatur de crie in quo caſu loquitur hoc c & ſeq. & 3 q 9. decernimus. & iſta c. loquitur lite conteſtata ſimil. quod dicit no. ex. de dolo. & contu vcritatis in gl. hoc patet. & 3.q.9. in ſūma. Arch.

quidquid eſt, finiant, adhibiti ab eis ex conſenſu epiſcoporum ſuorum. Quòd ſi & ab eis prouocandum putauerint, non prouocent niſi ad Africana concilia, vel ad primates prouinciarum ſuarum. Ad tranſmarina autem qui putauerit appellandum, a nullo intra Africam in communione ſuſcipiatur.

¶ *Huic capiti in vulgatis codicibus præpoſitum erat nomē Palea: ſed in omnibus vetuſtis Gratiani exemplaribus habetur. Citatur autem ſupra 2.q.6 placuit.*

3 q 6 Irritam. ex Fęlice.

Item ex concilio Carthaginienſi 4.c.28.

¶Iniuſta epiſcoporum damnatio, irrita eſſe cenſetur. C. XXXV.

Irritam eſſe iniuſtam † [a] epiſcoporum damnationem, & idcirco a ſynodo retractandam [b].

† *al. & iniuſtam.*

Item ex concilio Carthaginienſi 5.c.12.

Et in Africa. 46. & Vorma.c. 71.

¶Qui cauſæ ſuæ adeſſe, & innocentiam ſuam aſſerere voluerit, intra annum excommunicationis hoc faciat. C. XXXVI.

Polyc.l.7.tit.1. Burc.l.2.c.182. Iuo p.6.c.232.

Rurſus [c] cōſtitutum eſt, vt quoties clericis conuictis, vel *a* confeſſis in aliquo crimine, vel propter vtilitatē eorū, quorum verecundiæ parcitur, vel propter eccleſiæ opprobrium aut inſolentem inſultationem hæreticorum, atque gentilium, ſi forte cauſæ ſuæ adeſſe voluerint, & innocentiam ſuam aſſerere; intra annum excōicationis hoc faciant. Si vero intra annum cauſam ſuam purgare contēpſerint; nulla eorum vox poſtea penitus audiatur.

a ¶Vel.] *In omnibus locis indicatis legitur,* &. *Sed manuſcripta Gratiani exemplaria concordant cum vulgatis. In aliquibus tamen eſt,* conuicti clerici, vel confeſſi. *Apud Iuonem vero legitur,* vt aliquoties clerici conuicti, & confeſſi; *& vocem,* aliquoties, *habet etiam Burchardus.*

Item Gelaſius.

¶Audientiam ſibi negat, qui excommunicationis ſuæ cauſam agere intra annum differt. † C. XXXVII.

Poly.l.ibid. Anſ.l 12.c.24. Burc.l.11.c.47. Pann.l.5 c.136.

† al. diſſimulas.

Quicunque intra anni ſpatiū ciuiliter, ſiue publicè [d]

Quicunque.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod quicunque fuerint excōicati propter ciuilem, vel criminalem cauſam, ſi intra annum cauſam non peregerint coram ſuis excōicatoribus poſtea non audiantur: ſi vero in excōicatione fuerint mortui, iuxta ſententiam B. Leonis, eis mortuis cōicare non debemus, ſicut eis viuis non cōmunicauimus: ſed diuino iudicio referuentur.

d ¶Siue publicè.] id eſt, ſiue criminaliter.

a ¶Ex-

a ¶Excommunicatorib.] Excommunicandus eſt reus, cum talis eſt cauſa ꝙ actor non poteſt mitti in poſſeſſionem, vt extra vt lit. non conteſt. tuæ.

AVDITIO. Et intelligitur hoc cap. quando non liquet, nec liquere poteſt de cauſa: alias eſt diſpenſatio ſecundum Hug.

ꝙ ſententiæ excommunicationis ſiue iuſtæ ſiue iniuſtæ parendum eſt. Modo allegat contrarium, & rñdet illis duobus cap. ſententia paſtoris, & capit. quibus epiſcopi non communicant, & dicit, quod loquuntur de ſententia iniuſta, quæ non eſt ſeruanda, ſed timenda, quod allegan-

cauſam ſuam coram ſuis excommunicatoribus [a] non peregerint; ipſi ſibi aditum audientiæ clauſiſſe [b] videantur. Quod ſi obſtinato animo ſine communione defuncti fuerint; nos eorum cauſam, iuxta beati Leonis [c] prædeceſſoris noſtri ſententiam, diuino iudicio reſeruantes, quibus viuis non communicauimus †, nec mortuis communicare debemus. — 24.q.2 c.21. — † al. mortuis communicare non poſſumus.

PALEA. C. XXXVIII.

Qui vero excommunicato ſcienter communicauerit, & amodo ſaltem in domo ſimul orauerit, atq; latebras †, quominus ad ſatisfactionem perducatur præbuerit; donec ab excommunicatore pœnitentiam accipiat; corporis, & ſanguinis Domini communione priuatum ſe eſſe cognoſcat. — Poly. ibidem. Ant. ibidem. Burc l. 11. c. 48. Iuo p. 14. cap 112. ex eiuſdem Gelaſij decretis. — † al latebras defenſionis.

Item ex concilio [d] Hilerdenſi, c. 10.

¶Tardius recipiatur ad veniam, qui ſacerdote iubente de eccleſia exire contemnit. C. XXXIX.

Qvi iubente ſacerdote pro qualicunque culpa ab eccleſia exire contempſerit; pro noxa contumaciæ † tardius [e] recipiatur ad veniam. — † al. contumelia.

Sed quæritur ſi ante damnati abſolutionem epiſcopum mori cõtigerit; vtrum damnatus poſtea valeat abſolui.

De his ita ſtatutum eſt in concilio Epaunenſi c. 28.

¶A ſucceſſore ſoluatur, qui poſt mortem epiſcopi manet ligatus. C. XL.

ij Si epiſcopus ante damnati abſolutionem obitu rapiatur, correctum aut pœnitentem ſucceſſori, [f] licebit abſoluere. — Burc l. 11. c. 50. Iuo p. 14. c. 114. Pann. l. 5. 121.

Præmiſſis auctoritatibus, quib. iniuſtæ ſententiæ vſq; ad examinationem vtriuſq; partis parere iubemur, ita reſpondetur. Gregorius non dicit ſententiam iniuſtè latã eſſe ſeruandam, ſed timendam ſicut & Vrbanus [g]. Timẽda eſt ergo, ideſt nõ ex ſuperbia contemnenda. Reliquæ vero auctoritates de excommunicatis loquuntur, qui vel vocati ad ſynodum uenire contempſerunt, vel calliditatibus aduerſantium occurrere neſcientes, iniuſtam ſententiam a iudice reportauerunt, vel qui neglectu ſuæ vitę ſiniſtram de ſe opinionem naſci permittentes, ſententiã in ſe exceperunt. Hos ſi quidem ſolos excommunicationis ſententia ferire licet. — Et in adiecti s capitularibus Caroli filij Ludouici.

Vnde in Meldenſi concilio, c. 56.

b ¶Clauſiſſe.] Quãtũ ad cauſam poſſeſſionis, ſed non proprietatis, vñ mitius agitur in ciuili quã in criminali cauſa, vt dictum eſt ſup. c. prox. & ext. vt lit. nõ conteſt. qm̃ frequenter. Vel loquitur de actore contra quem bene proceditur lite non conteſt. vt extra de dolo, & contumacia, cauſam.

c ¶Leonis.] 24.q.2. ſane, & c. de communione.

d ¶Itẽ ex cõcilio.] hę ſunt paleæ B.

e Qvi iubente.] ¶Tardius.] hoc in laico: clericus enim deponitur ſupra ead. ſi quis epiſcopus, & iudex poteſt alicui negare iuſtitiam propter delictum ſuum, vt ff. ex quibus cau. ma. ſed & ſi. §. actio immo quandoque duplicatur alicui pęna propter contumaciã ſuam, vt ff de pœn. authen damnum. §. quiſquis, & eſt ſimile ſup. 18. diſ. ſi quis autem.

SED QVÆRITVR. CASVS Sup. in cap. quicunque dictũ eſt, ꝙ mortui in excõmunicatione ſoli Deo reſeruantur. Nũc vero quæritur, ſi quis epiſcopus excõmunicator primo moriatur, qs debeat abſoluere excõmunicatum? Et reſpõdetur ꝙ ſucceſſor: qđ probat ſeq. ca. cuius caſus patet.

f Si epiſcopus.] ¶Succeſſori.] Huic eſt ſimile ff de iu. mortuo. Eſt ergo hic arg. ꝙ ſucceſſor põt corrigere, & tenetur confirmare factu anteceſſoris ſui. — Succeſſor factũ anteceſſoris cor firmare tenet.

25 q. 9. quod quis. extra de precar. cap. 2. & 16 q. 9. illud. 12. q. 2. quicunque, & in authen. vt nulli iud. §. & hõc vero iubemus. ſucceſſor autem delegati non poteſt abſoluere, vel reſtituere poſſeſſionem adiudicatam, niſi ſuccedat in honore, & onere, extra de off. ord. paſtoralis. §. præterea

PRAEMISSIS. CASVS. Hactenus probauit

legando dicit. Alia vero cap. intelliguntur de contumacibus, & negligentibus: qui licet peccata, de quibus impetuntur, non commiſerunt, tamẽ excommunicationis ſententia licite feriuntur: quod probat per ſequentia c. Sequens, §. planus eſt. [Hos ſolos.] .ſ. contemptores, vel negligentes.

g ¶Sicut, & Vrbanus.] Sup. ead. quibus epiſcopi.

Nemo.

NEmo.]CASVS. Hoc ca: diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ nullus epiſcopus dēt ſuū parochianum excommunicare, niſi propter manifeſtam cauſam peccati. In ſecunda parte dicitur, ꝙ nullus debet anathematizari ab epiſcopo, niſi ꝑ ꝑ contuma- cerdos, & c. eccleſiæ. ſed hoc non eſt verum 1. vt extra de ver.ſig.ex parte. Vel dic, ꝙ tunc demum quis poteſt excommunicari pro crimine, cum eſt incorrigibilis, cū aliter non poſſit corrigi. 24.q 4. ſoſtè. Ioan.

d NVllus.] ¶Et leuibus]Simile ſu.e epi. Vel intellige de venialib. vt inf. de conſ d 2. quo tidie.& c. panem de altari.

¶Quibus culpis exigentibus aliquis ſit communione priuandus. C. XLI.

Burc l.11 c.10. Iuo l. 14 c.80. Pann.l.5.c 93.

a NEmo epiſcoporum quemlibet ſine certa & manifeſta peccati cauſa communione [a] priuet eccleſiaſtica. Sub anathemate α autem ſine conſcientia [b] archiepiſcopi, aut coepiſcoporum nullum præſumat ponere, niſi vnde canonica docet auctoritas: qa anathema eſt æternæ mortis [c] damnatio, & non niſi pro mortali debet imponi crimine, & illi, qui aliter non potuerit corrigi.

α ¶Sub anathemate.] *In concilio Meldenſi, & adiectis capitularibus Caroli filij Ludouici legitur*: Anathema autem ſine conſenſu archiepiſcopi, aut coepiſcoporum, prælata etiam euangelica admonitione, nulli imponat. *Cæteri autem collectores parum a Gratiano diſcrepant.*

Item ex concilio Aruernenſi.

¶*In concilio Aruernenſi, quod extat, non habetur; ſed in Aurelianenſi 5 c.2. & in Vormacienſi, c.13.*

¶Pro paucis & leuibus cauſis nullus communione priuetur. C. XLII.

NVllus ſacerdotum quemquam rectæ fidei hominem pro paruis & leuibus [d] cauſis a communione ſuſpendat, præter eas culpas, pro quibus antiqui patres arceri [e] ab eccleſia iuſſerunt committentes.

Item ex concilio Triburienſi.

¶Pro his tribus criminibus quilibet communione priuetur. C. VLIII.

Poly.l.7.tit.1. Burc l.11.c.74. Iuo p.14.c.122. Pann.l.5 c.112.

CErtum † eſt pro his tribus [f] criminibus aliquem excommunicari debere: cum ad ſynodum canonicè vocatus venire contemnit: aut ſi poſtquam illuc venerit, ſacerdotalibus reſpuit obedire præceptis; aut ſi ante finitam [g] cauſæ ſuæ examinationem a ſynodo abire † præſumit.

† al. Decretum. † al. profugus abire,

4 *De his* [h] *inquam, & huiuſmodi, præmiſſa auctoritates loquuntur, non de iniuſte ſuſpenſis. Quod autem iniuſtæ ſententiæ parendum non ſit, multis auctoritatibus probatur. Quarum prima eſt illa Hieronymi ſuper Matthaeum, lib.3.*

In com.ad c.16.

¶Sententia paſtoris reum, vel innocentem non conſtituit, vel facit. C. XLIIII.

Poly.l.7 tit.3. Ansl.l 7 c.130. Iuo p.14.c.7. Pann.l.5.c.86.

QVomodo [i] ſacerdos mundum leproſum nō facit; ſic

1 Ad hoc ſa e. cui merito de conſ d 2. ſi non ſunt. ibi de hoc. & no ſu. ca. excōicatos. & 17.q 4 de presbyterorum. Arch.

e ¶Arceri.] Ideſt, excōmunicari. i. Baz. tamen intelligit, ꝙ quicunq; eſt in mortali peccato, non debet ingredi eccleſiā, per id quod eſt 33.q. 4. vir cum propria. ſed nō eſt verum, vt ibi dixi, & ĩ de pœ. d. 5 falſas & 1.q.1. qui ſtudet. Io.

CErtū.] CASVS. Quidam clerici vocati ad ſynodum venire contemnebāt; aut ſi veniebāt, non obediebant, vel ſi obediebant ad tēpus ante finem cauſæ a ſynodo recedebant. quæſitum fuit de iſtis, vtrum pro his tribus criminib. ſint excommunicandi Et rñdet ꝙ ſic.

f ¶Trib.] i. pro contumacia iſtorū idem eſt de quolibet alio crimine.

g ¶Ante finitā.] Sic inf de conſec. diſt.1. miſſus.

DE HIS. Hęc eſt 4. pars quæſt. in qua ꝓbare intendit magiſter ſuperficialiter, ꝙ ſententiæ iniuſtæ non ſit parendum. i. quod neminē ligat apud Deum, ſupple niſi contemnatur, alias contra 24. q.3. notandum. Hoc tamen intēdit probare per 19 ca. quæ aliter intelliguntur, ꝗ in ſententia excommunicationis. Ioan. de Fant.

CASVS. Nunc dicit Grat ꝙ de talib con tumacib. loquuntur ſupradictæ auctoritates. quib. non eſt cōmunicandum: ſed non loquuntur de iniuſtè ſuſpenſis, cui iniuſtæ ſententiæ probat ſophiſticè non eſſe parēdum multis auctoritatibus, quarum prima eſt, &c.

tumaciam mortalis peccati. nec ſine conſcientia archiepiſcopi, vel ſuffraganeorum.

a ¶Communione.] Sacramentorum.

b ¶Sine conſcientia.] Hoc eſt verum, cum illud delictū tangit totam prouinciam, alias non tenet, vt 9.q.3.c.2. & c. archiepiſcopus.

c ¶Mortis.] Sed cum ſit perpetua damnatio, qualiter dicitur medicinalis, vt 2.q.1. multi? Reſpond. cum contemnitur, eſt damnatio, alias non, vt 24.q.3. notandū. in fi. Item videtur hic, ꝙ nemo ſit excommunicandus niſi pro contumacia, vt 45. diſt. ſed illud. & 24.q 3. tam ſa-

h ¶De his.] Ideſt, de contumacibus.

QVomodo.] CASVS. Oſtendit hic Hiero ꝙ ſicut ſacerdos vet. teſt. mundum non faciebat leproſum: ſic hodie prælatus non ligat per ſuam ſententiam inſontes, nec ſoluit noxios: ſed; ex officio ſuo ſcire debet quis ligandus ſit, & quis ſoluendus.

i ¶Quomodo.] Si quis enim dicebatur leproſus, ducebatur ad ſacerdotē, & ſi ille iudicabat illū leproſum, vel mun-

Sententia nõ dat nouum ius.

mundum, ita habebatur, vt inf. de pœn. diſt. 1. §. ex his itaque Et ſic patet, ꝙ ſententia non dat nouũ ius, ſed vetus declarat, vt ff. ſi ſer. ven. ſicuti. § 3. tñ ſi ſententia fuerit lata pro reo, p hoc nõ tollitur obligatio, vt ff de cõd. inde. Iulianus. ſed ſi pro actore feratur, dat ei nouã actionem, vt C. de rebus cred. actori.

g C malefactorem, vt 32. q. 4 nemo. Oepiſti.] ¶ Dirumpit.] Vt 15. q. 6. auctoritatem.

episcopus, vel presbyter, non alligat [a] eos, qui inſontes ſunt, nec ſoluit noxios, [b] ſed pro officio ſuo cum peccatorum varietates audierit, ſcit qui ligandus ſit, qui ſoluendus.

¶ *Varie hic locus legitur apud collectores. Apud B. Hieronymum ſic habet.* Legimus in Leuitico de leproſis, vbi iubentur, vt oſtendant ſe ſacerdotibus, & ſi lepram habuerint, tunc a ſacerdote immundi fiant: non quod ſacerdotes leproſos faciant, & immũdos: ſed quod habeant notitiam leproſi & nõ leproſi, & poſſint diſcernere, qui mundus, quive immundus ſit. Quomodo ergo ibi leproſum ſacerdos mundum, vel immundum facit, ſic & hic alligat, vel ſoluit epiſcopus & presbyter: non eos, qui inſontes ſunt; vel noxij; ſed pro officio ſuo, cum peccatorum audierit varietates, ſcit qui ligandus ſit, quive ſoluendus.

[*Item Auguſtinus ſuper Matthæum.*

PALEA. C. XLV.

RIdiculum eſt, vt eũ mundum eſſe dicimus, qui vinculis peccatorum ſuorum ligatus eſt, propter hoc ſolum, quòd epiſcopus dicitur habere huiuſmod poteſtatem, vt ſoluti ab eo, ſoluti ſint in cœlo. ſit ergo irreprehẽſibilis, qui alterum ligat, aut ſoluit.

Item Gelaſius Papa epiſcopis Orientalibus de damnatione Dioſcori [a].

Sentẽtia habetur aliqua ex parte in tomo Gelaſij de anathematis vinculo.

a ¶ Damnatione Dioſcori.] *Sic etiam in manuſcriptis. Apud Iuonem eſt,* de communione Achatij vitanda. *Et Dioſcorus quidem in Chalcedonenſi ſynodo, & a S. Leone primo damnatus eſt: Achatius autem a Fœlice tertio, & Gelaſio ipſo.*

¶ Non eſt petenda abſolutio, cum inique fertur ſententia. C. XLVI.

Iuo p. 14. c. 8.

CVi eſt illata [d] ſententia, deponat errorem, & vacua eſt, ſed ſi iniuſta eſt, tanto eam curare non debet, quanto apud Deum, & eccleſiam eius neminem poteſt iniqua grauare ſententia. Ita ergo ea ſe non abſolui deſideret, qua ſe nullatenus perſpicit obligatum.

Item Auguſtinus de ſummo bono.

¶ Deus non nocet, nec nocere aliquem patitur iniuſte. C. XLVII.

l. 9. de natura boni, cap. 39. Iuo p. 14 c. 9.

SEcundum catholicam fidem, & ſanam doctrinam, & intelligentibus perſpicuam veritatem, nec naturæ Dei [e] nocere poteſt quiſquam, nec natura Dei nocere [f] iniuſte cuiquam, vel nocere iniuſte † patitur quemquam. Qui enim nocet (ait Apoſtolus) recipiet illud, quód nocuit.

† Impune] uera le Coloſſ 3. & 10.

Item ſermone 16. de verbis Domini.

¶ Iniuſta vincula dirumpit iuſtitia. C. XLVIII.

COepiſti habere fratrem tuum tanquã publicanum, ligas illum in terra, ſed vt iuſte alliges, vide. Nam iniuſta vincula dirumpit [g] iuſtitia. Cũ aũt correxeris, &

Iuo p. 14. c. 4. Pano. l. 5. c. 85.

a ¶ Non alligat.] Quãtum ad Deum, ſed quantũ ad eccleſiam, vt 24. q. 3. ſi quis non recto.

b ¶ Nec ſoluit noxios.] Talis abſolutio non prodeſt quãtum ad eũ, qui quærit indiſcretũ ſacerdotem, vt eum per imperitiã abſoluat, vt infra. de pęn. d. 6. qui vult.

c ¶ Scit] Ideſt, ſcire debet, vt iudex. Io. de Fant.

CVi.] CASVS. Dioſcorus hæreticus Alexandrinus patriarcha quoſdam excõicauit, qui eius ſnia credebant ſe eſſe ligatos. quæritur a Gelaſio, vtrũ a tali ſnia ſint ligati, & rñdet, ꝙ non: nec indigent abſolutione, ſed deponant illam opinionẽ, & erit ſententia nulla.

d ¶ Illata] a Dioſcoro hæretico, cuius ſnia nulla fuit. Sed quid ſi aliam tuliſſet ſententiam in ſuos ſubditos? Dico, ꝙ tenet, qa illi, qui ſunt ext. eccleſiã, bene habẽt iuriſdictionem, vt 22. q. 5. ſi p pca. & 3. q. 7. c vlt. Alij contra ſentiũt, vt 24 q. audiuimus. ſed illud non tenet cũ excommunicatus eſt, vt extra de ſent. & re iud. ad probandum.

SEcũdũ] CASVS. Dr̃ hic, ꝙ naturæ Dei. ſ. homini, non põt aliquis iniuſte nocere: nec ipſa põt iniuſte & ſine cauſa nocere: qa Deus nõ patitur quẽquam iniuſt. nocere. Seq capitula plana ſunt vſque ad c. in cunctis.

e ¶ Nec naturæ Dei.] Ideſt, Deo.

f ¶ Nec natura Dei nocere.] Qui puniat

a ¶ Solueris.] Quaſi dicat. ſi iuſte ligas, erit legatus & in cælo. & econuerſo, vt de pę. d. 1 quem pœnitet.

b ¶ Temerarium.] Plerumque.] Nocet enim ſi contemnatur.

c ¶ Vt noceat.] Quia ſi per imperitiam iudicat, facit litem ſuam, vt inſt. de obli. quæ ex quaſi deli. na. §. 1. ſed ſi per dolum, incurrit infamiam, & præterea punitur in totã litis æſtimationẽ 1. C. de pœ. iu. qui male iu. l. 2. eodem modo ad intereſſe punitur qui iniuſte excommunicauit aliquem, niſi errauerit ex cauſa probabili, vt extra de ſenten. excom. ſacro.

d ¶ Quid obeſt.] ¶ Tabula] 2. q. 1. c nomen.

x male ... iter pu-

1 De hoc no. 2. q. 6. hoc et tam. extra li 6. de re. iud. cum æterni. quæ eſt in no. 4.

concordaueris cum fratre tuo, ſoluiſti illum in terra, cum ſolueris [a] in terra, ſolutus eris & in cælo.

α ¶ Cum autem.] *Emendatus, & locupletatus eſt hic locus ex originali, & Iuone, & Pannormia.*

Item de ſermone Domini in monte, lib. 2. c. 29.

¶ Temeritas iudicandi non ei, qui iudicatur, ſed iudici nocet. C. XLIX.

Iuo p. 14. c. 10.

Temerarium iudicium plerumque [b] nihil nocet ei, de quo temere iudicatur. Et autem, qui temere iudicat, ipſa temeritas neceſſe eſt, vt noceat [c].

Idem ad clerum Hipponenſem, epiſt. 137.

Poly. l. 7. tit. 1.
Iuo p. 14. c. 11.

¶ Non obeſt homini iniuſta ſententia. C. L.

Quid obeſt homini; quod ex illa tabula [d] non vult eum recitari humana ignorantia, ſi de libro viuorum non eum delet iniqua conſcientia?

Item in libro contra Secundinum Manichæum, c. 1.

Iuo p. 14. c. 12.

¶ De eodem. C. LI.

Senti [e] de Auguſtino, quidquidlibet, ſola me in oculis Dei conſcientia non accuſet.

Item Gregorius Conſtantino Mediolenſi epiſcopo, libro 6. epiſt. 14. ſeu. c. 178.

Nic. epiſt. 2. ad. Michaelẽ imp.

¶ Quos conſcientia iuſtificat, aliorum maledicta non timeant. C. LII.

In cunctis, quæ in hac vita aduerſa proueniũt. ſola eſt ſicut noſtis, omnipotentis Dei diſtrictio penſanda, atque ad cor ſemper proprium recurrẽdum, vt nullius nos ibi lingua [f] implicet, vbi conſcientia non accuſat. Quem enim cõſcientia defendit; & inter accuſationes liber eſt, & liber, vel ſine accuſatione [g] eſſe non poteſt, ſi ſola, quæ interius addicit † [h], conſcientia accuſet. De veſtra igitur ſanctitate abſit à Chriſtianorũ iudicio, ea quę maledicorum [i] hominum rumoribus conficta credimus, in qualicumque modulo ſuſpicionis adduci, quia ex ſacri eloquij teſtimonio tenemus, vt maiora mala α, cum forſitan dicuntur, niſi, probata [k], credi non debeant; ſed probata [l] citius vlciſci. [m] *& infra.* ¶ Hæc igitur dixi, vt nimiæ eſſe leuitatis oſtenderem; ſi quis mala grauia credere ſtudeat, quæ probari non poſſunt. Vnde ſanctitas veſtra debet mẽtem ſuam à maledicorum hominum rumoribus, atque obtrectatione diſiungere, & ſola, quæ æternæ vitæ ſunt, atque ad vtilitatem ſubditorum proficiunt, cogitare.

al. audit.

α ¶ Maiora mala.] *Sic emendatum eſt ex originali, & Nicolao: & ſapę in hac epiſtola repetitur,* mala grauia. *Antea legebatur,* mala maiorum.

e ¶ Senti.] inf. ca. nõ ſunt contra. 12. q. 1 nolo. de conte. d. 1 iubemus. in illis c. dr̃ quod non ſufficit conſcientia, ſed requiritur bona fama quãtum ad alios ſed illo. c. loquuntur quãdo ſumus inter tales qui parati ſunt imitari, & non reprehẽdere. vnde ne tales corrumpamus exemplo niti debemus, vt fama noſtra luceat coram eis. ſed hic loquitur cum ſumus inter tales, qui non curant imitari, ſed reprehẽdere: tunc ſufficit nobis quantum ad eos conſcientia bona.

Fama bona cum conſcientia requiritur.

In cunctis.] CASVS. Cõſtantinus archiepiſcopus Mediolan. infamatus erat à quibuſdam maledicis ſuper quibuſdam criminibus, & ideo corrigere ſubiectos prætermittebat; nec etiam prædicabat quia credebat vera eſſe quæ dicta ſunt de eo. Papa vero ſcribit ei, vt propter hoc non dimittat vtilitatẽ ſubditorum, ſed ſolã cõſciẽtiam mũdã retineat apud Deũ & dicit ſe talia nunquã crediſſe, cũ ſacri eloquii teſtimonia dicãt mala non eſſe credenda niſi probentur.

f ¶ Lingua] Ablatiui caſus, ſ. vt propter nullius linguam credat ſe aliquis implicitum & reum.

g ¶ Accuſatione.] Interiori.

h ¶ Addicit.] Id eſt. condemnat.

i ¶ Maledicorum.] arg. quod infamia orta ab inimicis non inducit purgationẽ. extra de pur. can. cũ in iuuentute. & 2. q. 5. omnibus 2. nec ẽt a leuibus perſonis. nec ab illis, qui de facili credunt.

k ¶ Niſi probata.] inf. 30 q. 5. nullum ante.

l ¶ probata.] Aliàs prolata.

m ¶ Vlciſci.] i. puniri, q̃ citius fieri põt, vt 23. q. 4. cũ quiſq;

QVãdo.] CASVS. Docet Hieron. in hoc c. quòd quando multitudo eſt in ſcelere, ita vt etiam iudices pro pretio iudicent, & pauperes vitent, & audire contemnant, quia non habent quid offerãt; taceat tuc prælatus, ne det ſanctum canibus, & mittat margaritas ante porcos: ſed imitetur potius Hierem. dicentem, Solus ſedebam: quia amaritudine repletus eram.

a ¶ Quando.] Arg. ex hoc ca. quod non nocet taciturnitas, quando non prodeſt contradictio, vt notaui. 28. diſtin. diaconi.

b ¶ Accipiant.] ſup. 43. diſt. in mãdatis.

AD mẽſam.] CASVS. Io. Chryſoſtomus oſtendit hic, quod cũ paganis, licet ſint peccatores, & à Deo ſeparati, comedere poſſumus, & alias communicare: ſed cum Chriſtianis anathematizatis nõ poſſumus. & hoc utruq; probat auctoritate Apoſtoli. [O quanta,] ironicè loquitur.

c ¶ Permittimus.] ad hoc, vt eos lucremur 23 q. 4. infideles. cũ Iudæis tñ non poſſumus comedere, vt 28. q. 1. omnes. ſed nec hodie cum paganis licitũ eſt comedere, cũ & ipſi diſcernant cibos ſicut Iudęi. Hæc ergo eſt cauſa, quare poſſumus cõicare paganis, & non excõicatis; cum tamen & illi 1 ſint membrũ diaboli, vt eos lucri faciamus: tamẽ ideo quia non multũ curarẽt, licet eos vitaremus: ſed excõmunicati erubeſcunt, ſi non cõmunicatur eis, vt ĩ. ead. c. audi denique.

1 Scilicet pagani. Excommunicatis cõicari nõ poſſumus, ſed bene paganis.

& fidei noſtræ ſecretioribus ſcrutatis, conuerſi poſtmodum impugnant nos, & contradictionibus ſuis corda noſtra dirumpunt, conculcantes verbi Dominici margaritas, & ornamenta fidei maculantes. De iſtis ergo dicitur; quia non potuerunt filij Iuda eijcere Hiebuſæum de Hieruſalem vſque in hodiernum diem.

Item idem ſuper duodecim prophetas. — Hierony. in Amos prophetam, c. 5. circa medium.

¶ Porcis & canibus ſancta, non ſunt committenda. C. XXIII.

QVando [a] ergo vir eccleſiaſticus, & prudens, atque intelligens multas impietates in ea, quæ vocatur domus Dei, eſſe cognouerit, & non ſolum multas, ſed & fortes, & quæ opprimere poſſint iuſtitiam, & in tantum doctorum rabiem proceſſiſſe, vt accipiant [b] pretium in iudicio, & omnia pro muneribus faciant, pauperes quoque deuitent in portis, & audire contemnant; taceat in illo tempore, ne det ſanctum canibus, & ne mittat margaritas ante porcos; qui conuerſi conculcent eas, & imitetur Hieremiam dicentem, [Solus ſedebam, quia amaritudine repletus ſum:] & illud in Pſ. [Singulariter ſum ego, donec tranſeam.] *Matt. 7.* *Hier. 15.* *Pſal 149.*

Item Ioannes Chryſoſtomus hom. 25. ad cap. 11. epiſt. ad Hebræos.

¶ Cum pagano comedere, ſed cum excommunicato minimè licet. C. XXIIII.

AD menſam quippe paganorum ſi volueris ire, ſine vlla prohibitione permittimus. [c] *& infra.* ¶ Si enim quis frater, inquit, nominatur inter vos.] fratrem in hoc loco omnem fidelem ſimpliciter intellige, non monachum tantum. Quid autem eſt quod facit fraternitatem, niſi lauacrum regenerationis, quod facit poſſe vocari Deum patrem? *& infra.* [¶ Si quis, inquit, nominatus [a] fuerit frater fornicator, aut auarus, aut ebrioſus: cum huiuſmodi nec cibum ſumere.] Cum autem de paganis ageret, non ita: ſed [Si quis vos vocauerit ex infidelibus (paganos ſignificans,) & vultis ire, omne, quod apponitur vobis, comedite. Si quis frater nominatur ebrioſus, &c.] O quanta integritas †. Nos autem non ſolum non fugimus ebrioſos, ſed etiam imus ad eos, participantes cum eis. *1. Cor. 5.* *† al. diligentia ἀκρίβεια*

a ¶ Nominatus.] *Gratianus putauit Chryſoſtomum eo modo interpretari iſtam vocem, quo ferè interpretatus eſt Auguſtinus ſupra 2. q. 1. c. multi. Locus integer Græce ſic habet.*

Καὶ οὐδὲ γὰρ Παῦλον δέδοικας, εἰς μὲν ἑλλήνων τράπεζαν, εἰ βουλοίμεθα, ἀκωλύτως συγχωρήσαντα ἀπελθεῖν, εἰς δὲ τὰς τῶν πλεονεκτῶν οὐδὲ βουλομένους ἐῶντα; ἐὰν γάρ τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ᾖ, φησι. ἀδελφὸν ἐνταῦθα λέγων πάντα τὸν πιστὸν ἁπλῶς, οὐ τὸν μονάζοντα. τί γάρ ἐστι τὸ ποιοῦν τὴν ἀδελφότητα; τὸ λουτρὸν τῆς παλιγγενεσίας, τὸ δυνηθῆναι καλέσαι πατέρα τὸν θεόν· ὥστε ὁ μὲν κατηχούμενος, κἂν μοναχὸς ᾖ, οὐκ ἀδελφός· ὁ δὲ πιστός, κἂν κοσμικὸς ᾖ, ἀδελφός ἐστιν. εἴ τις φησὶν ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος. οὐδὲ γὰρ ἴχνος τότε μονάζοντος ἦν, ἀλλὰ πάντα πρὸς κοσμικοὺς διελέγετο ὁ μακάριος οὗ-

EVI-

τος. ἐάν τις φησὶν ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος. ἢ πόρνος, ἢ πλεονέκτης, ἢ μέθυσος, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν. ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῶν ἑλλήνων οὕτως. ἀλλ' ἐάν τις ὑμᾶς καλέσῃ τῶν ἀπίστων (τοὺς ἕλληνας λέγων) καὶ θέλετε πορεύεσθαι, πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε. ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ᾖ φησι μέθυσος. βαβαὶ πόση ἡ ἀκρίβεια. ἡμεῖς δὲ οὐ μόνον οὐ φεύγομεν τοὺς μεθύσους. ἀλλὰ καὶ ἀπερχόμεθα πρὸς αὐτοὺς,[†] μεθέξοντες τῶν παρ' αὐτῶν. id eſt.

† In Veronenſi eſt πρός.

Et neque Paulum veritus es; ad menſam quidem græcorum ſi voluerimus ire, non prohibentem ad menſam autem auarorum, & aliena auferentium nec volentes quidem permittentem: [Nam ſi quis, inquit, qui frater nominatur inter vos.] fratrem hoc loco dicens omnem fidelē ſimpliciter, non monachum tantum. Quod autem eſt, quod facit fraternitatem? lauacrum regenerationis, id ꝙ poſſumus Deum vocare patrem. Proinde, qui cathecumenus eſt, etiam ſi monachus ſit, non eſt frater: qui vero fidelis eſt, etiam ſi ſæcularis ſit, frater eſt: [ſi quis, inquit, qui frater nominatur.] Neque enim veſtigium tunc monachi erat: ſed omnia ad ſæculares loquebatur tunc beatus Paulus:] Si quis, inquit, qui frater nominatur, fuerit fornicator, aut auarus, aut ebrioſus, cum huiuſmodi nec cibum ſumere.] Cum autem de græcis ageret non ita, ſed: [Si quis vocat vos infidelium.] græcos ſignificans: [& vultis ire: omne quod vobis apponitur: manducate.] [Si quis, inquit, qui frater nominatur, ſit ebrioſus] Papè quāta diligentia. Nos autem non ſolum non fugimus ebrioſos, ſed etiam abimus ad eos, vna ſumpturi quæ ab ipſis.

1. Cor. 5.

1. Cor. 10.

Euidenter itaque ex præmiſſis apparet, quòd eorum communionem vitare non cogimur, qui ſententia notati non ſunt. Sed ipſius ſententiæ notatio multipliciter intelligitur. ¶ Aliquando enim arcetur quis a liminibus eccleſiæ, & a communione corporis, & ſanguinis Chriſti, vel teſte [a] conſcientia, iuxta illud Apoſtoli: [Probet ſe homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat: quia qui indigne manducat & bibit, iudicium ſibi manducat & bibit.] Item illud Proſperi: [Facilius ſibi Deum placabunt, &c.] require infra cauſa 33. Maleficiis impeditus, quæſtione [b] prima de pœnitentia [c]. Vel ſententia eccleſiaſtica ſicut pœnitentes, quibus tempore præfinito [d] beneficium reconciliationis impenditur. Hæc ſententia [e] excommunicatio vocatur: quia a communione corporis, & ſanguinis Chriſti notatum prohibet: ſicut & Adā ab eſu ligni vitæ excommunicatus eſt, Domino dicente: [Videte, ne forte ſumatis de ligno vitæ.] Qua ſententia non ſeparatur quis a conſortio fidelium. Eſt & alia ſententia, quæ anathema vocatur: qua quiſque ſeparatur a conſortio fidelium, de qua ſupra: [Cum excommunicatis nolite communicare.] ¶ Hanc diſtinctionem licet cuique aduertere ex auctoritate Ioannis Papæ: [Engeltrudem [f] vxorem Boſonis, &c.] require ſupra in cauſa: [Quidam epiſcopus a propria ſede deiectus.] Item

1. Cor. 11.

Gen. 3.

ſup ead. multis capitibus habetur ſententia. 3. q. 4. c. ſi.

EVIDENTER ITAQVE. CASVS. Concludit Gra ex ſupradictis, ꝙ eorum peccatorū cōionem vitare nō cogimur, qui nō ſunt ſnia notati. Et oñdit, ꝙ notatio trib modis itelligit. Primus modus qn aliquis committit mortale delictū ꝑ ꝗ quod ſentit ſe indignum cōione corporis, & ſanguinis Chriſti: iſte notatus eſt conſcientia teſte. Secūdus modus eſt, qū iniungitur alicui pœnitenti, vt vſque ad certum tp̄s a corpore Chriſti abſtineat, vt poſtea reconciliet: & cu illis duobus generib. hoīum poſſum⁹ cōicare. Tertius modus eſt, qū aliquis anathematizatur, cū quo ñ eſt cōicandū: & hāc triplicem ſniam excōicationis ſiue notationis probādam inducūt quædam capitula, q̄ iā habuimus & quædam quæ infra habentur. Si autem ab omnib. excōicatis abſtineamus iam eſſet falſum quod dr̄ ſup. 6 q. 2 c. ſi tantū, & c. placuit. Primus incipit ibi, [Aliquando enim.] Secūdus ibi, [Vel ſententia.] Tertius ibi, [Eſt & alia.

a ¶ Vel teſte.] Ergo aliquis cōtra ſeipsū fert ſniam, vt 21. di. nunc autem. arg cōtra quia nemo ſibi imperare pōt, vt ff. de arbi. l. pen. melius tñ eſt, ſi hoc faciat auctoritate ſuperioris inf. de pœ d. 1. in actione. B.

Imperare ſibi nemo pt.

b ¶ Quæſtione.] i. diſtinctione. nam tractatus de pœ per diſtinctiones diuidit.

c ¶ De pœnitentia.] inf. de pœ. d. 1. § itē ſicut.

d ¶ Tp̄e præfinito.] in Cœna Domini. [1]

e ¶ Snia.] Sic iudex ſæcularis poteſt aliquem excōicare. i. a legitimis actib. prohibere, vt ff. de pœn. l. minoris.

f ¶ Engeltrudē.] ſupra 3. q. 4. c. vlt.

1 Vt 50. diſ. capite de cōſec. d. 2. in cœna aliàs incipit a quibuſdam. Arch.

a ¶ Si

a ¶Si quis domum.] 17.q.4.quiſquis §.ſi quis domum ſup.5.q 1.
b ¶Ab ingreſſu] G.vř hic ſentire, ꝙ q. clericũ verberat tm̃ eſt ſeparatus a ſacramentis, & ab ingreſſu eccleſiæ: nec obſtat ille canon, ſi qs ſuadente.17.q.5. q a anathema ibi eſt idē q̃ ſeparatio: hoc tñ non tenet eccleſia, & cõtra eum eſt extra de app.peruenit 1 loſ. Fauen.voluit eú corrigere, & dixit talē eſſe excõicatum, ſed nõ vitandũ antequã denuncietur: ſed expreſſe contra eũ eſt ext de ſent.exc.cum non ab homine.

1 Vbi Vin. idē nõ ꝓhic dř. Archid.

tus, nullus ei cõicare præſumat. ſi vero contrafecerit & ipſe excõicetur, & hoc verum eſt de præſentib.vel etiam de abſentibus qui nouerunt clericum, vel laicum anathematizatum. [Excõicetur,] Ideſt pro excommunicato habeatur quo ad ſacramenta eccleſiæ.

ex auctoritate eiuſdem: [Si quis domum[a] Dei violauerit, &c.] require infra in cauſa xvij. [Quidam presbyter infirmitate grauatus.] ¶Item ex auctoritate Silueſtri Papæ: [Præſenti decreto cenſemus, &c.] require ſupra in cauſa: [In infamiã cuiuſdam epiſcopi.] Iuxta igitur hanc diſtinctionem intelligenda eſt illa auctoritas Innocẽtij Papæ ſecundi: [Si quis ſuadẽte diabolo, &c.] vt infra in cauſa: [Quidam presbyter.] vt iuxta etymologiam vocabuli anathemati, ideſt ſeparationi ſubiaceat, qui in edictum illud inciderit, qui a corpore, & ſanguine Chriſti, & ab ingreſſu[b] eccleſiæ ſe alienum facit: qui impius manus in clericum iniÿcere auſus fuerit: qui etiam a nullo epiſcoporum abſolui, ideſt more pœnitentiũ reconciliari poterit: niſi primum Apoſtolico conſpectui ſe repræſentare curauerit. ¶Illud autem Petri de Clemente: [Si inimicus eſt iſte Clemens, &c.] de ſententia notatis intelligendum eſt, ſicut & illud Vrbani[c]. [Quib. epiſcopi non communicant. &c.] vt infra in ead[em] cauſa. Cæterum[d] falſum eſſet illud Vaſenſis concilÿ ſecundi: [Si tãtum[e] epiſcopus alieni ſceleris ſe conſcium nouit.] Itẽ, & illud: [Placuit, vt ſi quando epiſcopus, &c.] require ſupra in cauſa. [Duo fornicatores, & infamia notati.]

i ¶Epi- 17.q.4.quiſquis, §. idem. ſi quis domum. 5.q.2.c.2. 17.q.4. ſup.ca[p]. 6.q 2. Ibidem.

c ¶Vrbani] inf. ca. quibus epiſcopi.
d ¶Cæterum.] Q d. bene diſtinguo inter excõicatos ſimpliciter, & anathematizatos, vt ſ. illi ſint vitandi, iſti non.
e ¶Si tm̃.] Su.6.q.2. placuit.c & vlt.
f ¶Item Greg.] Contra id quod dixerat ſimpliciter excõicatos nõ eſſe vitãdos, modo ſo oſtendit omnes excõicatos eſſe vitandos.

Item Gregorius[f] clero, & populo Salonitano a.

a ¶Salonitano.] *In regeſto B. Gregorij, lib.5.c.148. leguntur hæc verba in epiſt.48. ſcripta clero, nobilibus, ac populo Iaderæ conſiſtentibus*, al. Iadertino.

¶Communicare non licet ijs, qui excommunicatis communicat. C. XXV.

ROgo[g], hortor, & moneo, vt a prohibitæ vos communionis conſortio per omnia ſuſpendatis: ne cuiquam ſacerdoti, ſupraſcripto Maximo communicanti[h], contra animam ſuam quiſquam veſtrum communicare præſumat.

ROgo.] CASVS. Maximus nominatim excõicatus erat ſicut dicitur. 63. d. Salonitanæ. & 93. d.c.miratus. ſed quidam presbyteri ei cõmunicabant. Præcepit ergo Greg. clero, & populo Salonitano, vt illi ſacerdotibus non cõicent: & intellige, ꝙ cõicabãt ei in crimine, vel erat excõmunicatus cum omnib ſuis fautoribus iſte Maximus.

g ¶Rogo.] Verbum rogãdi hic præceptiue 2 ponitur mone mus, .n. quos habemus charos, vt 28.q.1. ſic .n & alibi rogo, non ponitur deprecatiue.ff. de neg. ge. ſi ſerui mei rogatu ſed ponitur rogare pro mandare. ſic ponitur mandare ꝓ rogare.21.q.4.Guiſ ſartus.

Rogo qualiter ponitur. 2 Et ita ponit contra ꝓpriam ſignificationē ipſius verbi, ſic aliàs ex æqualitate cõtractus verba accipiuntur contra propriam ſignificationem, ff. de cui Lucius.in ſi tt. loc.& cond. l ex cõducto § l apin. vbi de hoc. Arc.

Item ex concilio Toletano primo, c.15.

¶Nullus clericorum, vel laicorum ad domum excommunicati accedat. C. XXVI.

vj SI quis laicus abſtinetur; ad hunc, vel domum eius, vel clericorũ, vel religioſorũ nullus accedat. Similiter, & clericus ſi abſtinetur; a clericis deuitetur. Si quis cum illo colloqui, aut conuiuari fuerit deprehenſus: etiam ipſe abſtineatur. Sed hoc ptineat ad eos clericor, qui eiuſdem epiſcopi[i] ſunt, & ad omnes, qui commoniti[k] fuerint de eo, q abſtinetur, ſiue laico quolibet, ſiue clerico,

Ivo p 14.c.30.

h ¶Communicanti] In ſacris, ſm̃ Hug vel dic, ꝙ Maximus fuit excommunicatus cum omnib. ſuis fautoribus, vel iſti communicant ei in crimine: aliàs excommunicatio non deſcenderet vſque ad tertiam perſonam. inf. ea. quoniam multos. nec ob 19. diſt Anaſtaſius, quia ibi communicabant ei in crimine hæreſis.

SI quis laicus] CASVS. Statutũ fuit in concilio Toletano, ꝙ ſiue clericus ſiue laicus ſit anathematiza-

i ¶Epiſcopi.] Iſti enim non poterant ignorare ſententiam ſui epiſcopi, vt 12.q 2.qui humanus.
K ¶Commoniti.] Ar. ꝙ ſufficit, ſi alicui dictũ eſt de excõicatione alicuius, vt ipſum teneat vitare, vt ex. de ele. venerabilē vltra mediũ, in parte deciſa, & de poſtu prælat ad hæc ar cõt. ext de cler. exc. min. illud? Reſp. prima ſnia vera eſt, qñ excõicatio alicuius peruenit ad alium per famã publicã, aliàs forte ſecus eſſet, vt in contrario.

Excõic[atus] vita[ndus]...

SED

SED HOC. Hęc eſt tertia pars q. in qua dr̃, ꝙ hæc regula de vitandis excõicatis habet locum in excõicatis noĩatim, & ad hoc probãdum inducit ix. c. lo. de Fant. CASVS. Supra dictũ eſt in c. 1ogo. ꝙ clericus Salonitanus nõ communicaret ſacerdotibus communicantibus Ma-

ſacerdotibus, qui licet non fuerint nominatim excommunicati. fuerunt tamen anathematizati pariter cum Maximo nominatim excommunicato. ſic enim dixit Greg. excommunico Maximum cum omnibus ſibi fauentibus. & ad hanc ſolutionem probandam inducit

3 *Sed hoc* [a] *ſpecialiter in his, qui excommunicatis nominatim communicant. Vnde Vrbanus:* [*Sane quod ſuper Richardo, &c.*] *infra in cauſa:* [*Quidam epiſcopus in hæreſim lapſus.* [b]] *Item Nicolaus Papa in cap.* [*Excellentiſſimus* [c] *Rex Carolus, &c.*] *infra circa finem huius cauſæ.*

24. quæſt. 2.

. *Item Vrbanus omnibus epiſcopis, &c.*

¶Sententia paſtoris timenda eſt, licet iniuſte liget.

C. XXVII.

Poly. lib. 6. tit. 1. Anſel. l. 6. c. 145. & l. 12. c. 25. Burch. l. 11. c. 1. Iuo p. 14. c. 74.

QVibus epiſcopi non communicant, non communicetis [d] : & quos eiecerint, non recipiatis. Valde enim eſt timenda ſententia epiſcopi, licet iniuſte liget [e].

Item ex octaua ſynodo.

¶ Excommunicationis contrahit pęnam, qui excommunicatis communicat. C. XXVIII.

ſupra ead. cum excommunicato. Burch. l. 11. c. 32. Iuo p. 14. c. 96.

vij SI quis frater aut palam, aut abſconsè cum excommunicato fuerit locutus, aut iunctus communione; ſtatim cum eo excõmunicationis contrahat pœnam.

¶ *Canon hic neque habetur in octaua ſynodo, quæ habita fuit tempore Nicolai primi, neque in alia, quæ & ipſa nominatur octaua ſub Ioanne octauo celebrata, quæ in bibliotheca Vaticana ſeruantur. Multa vero, quæ à Gratiano ex octaua ſynodo citantur, in regulis Baſilij, Iſidori, & alijs ſcriptis ad monachos pertinentibus inuenta ſunt. Hoc quidem ſupra ead.* cum excommunicato, *fuit tributum Iſidoro, quemadmodum etiam à Burchardo, & Iuone. Sed Smaragdus in expoſitione regulæ B. Benedicti, c. 26. cum antea egiſſet de monacho à ſuo præpoſito excommunicato, hæc ſcribit valde ſimilia,* Hinc quidam magiſter Monachorum ait: [Si quis vero frater aut palam, aut abſconſe cum eo fuerit locutus, aut coniunctus, communem cum eo excommunicationis contrahat pœnam.] *quæ lectio conuenit cum lectione Burchardi & Iuonis.*

Item ex concilio Carthaginienſi ſecundo, c. 7.

¶ De eodem. C. XXIX.

Poly. c. 7. tit. 1. Burch. l. 11. c. 43. Iuo p. 14. c. 28. & 107. Pana. l. 5. c. 91.

QVi merito facinorum ſuorũ ab eccleſia pulſi ſunt, ſi ab aliquo epiſcopo, aut presbytero, vel clerico fuerint in communionem ſuſcepti, etiam ipſe pari [f] cum eis crimine teneatur obnoxius, refugiens *a* [g] ſui epiſcopi regulare iudicium.

a ¶Refugiens.] *In concilio cum multis impreſſis, & manuſcriptis codicib. collato legitur,* refugientes. *apud Burchardum vero, & Iuonem,* refugientibus, *quod conuenit cũ canone Græco, qui eſt nonus. omnia vero hæc verba,* refugientes. ſui epiſcopi regulare iudicium, *in recentioribus conciliorũ editionibus non*

duas concordantias. Sequentia duo c. plana ſunt. [Excommunicationis.] Id eſt ſuſpẽſionis à ſacramẽtis & ingreſſu eccleſiæ. Ita dicit Hugo.

a ¶Sed hoc.] vult dicere, quod Maximus fuit excõmunicatus cũ omnibus ſuis fautoribus. Nec obſt. in 24. q. 2. c. 3. & ĩ ead. excellentiſſimus.

b ¶Lapſus.] 24. q. 2. ca. 3.

c ¶Excellẽtiſſimus] infra ead. excellentiſſimus.

d QVibus epi.] ¶Non cõmunicetis] Sim. 7. q. 1. ſcire debes. 93. diſt. c. 1. Nec obſt. 6. q. 2. ſi tantũ quia hic loquitur cũ conſtat de ſentẽtia: 1 ſed ſcitur eam eſſe iniuſtam.

1 Sub. quæ eſt iuſta ex ordine iudiciario.

e ¶Liget.] Dum tamen error nõ ſit expreſſus in ſententia. extra ead. per tuas.

QVi merito.] CASVS Quæſitum fuit in cõcilio Carthagin. quã pœnam pati debeat epiſcopus presbyter, vel clericus, ſi ſic ẽter communicent excõmunicatis. Et reſpõdetur, ꝙ pari crimine obnoxius teneri debet. quod intelligit H. quo ad ſacramenta, & ingreſsũ eccleſiæ. Sequentia duo c plana ſunt.

f ¶Pari.] Quid ergo ſi eps coicat alicui excõicato à ſimplici ſacerdote? iam ligatus eſt, à canone. Sed à quo abſoluet? Decret. dicit, ꝙ coicans excõicat à ſuo prælato, id eſt à metropolitano. Sed dicas, ꝙ à ſimplici ſacerdote abſoluendus. ext. de pęni. & re miſſ. ꝙ autẽ. & ita poteſt abſolui niſi cõmunicet ei in crimine, ext. c.

Excommunicato communicans à quo abſolui debet.

Maximo nominatim excõicato, propter quod videtur, vt etiam ab illis, qui non ſunt nominatim excommunicati ſit abſtinendum. Soluit autem hoc Gratia. & dicit quòd illi ſacerdotes non fuerunt nominatim excommunicati cum Maximo. ita dicit Hug. Gratia. ſentire. vel ſecundum Ben. illud cap. 1ogo. intelliguntur de illis

nuper. videtur tñ ꝙ ſic in ſuſpenſo à iure poſt pœnitentiam non requirit aliqua abſolutio. ſic nec in excõicato à canone: quod non eſt verum, vt in c nuper, in fine. Sed quid ſi Papa cõicet excõmunicato? ille non eſt ligatus: quia non ligat ipſum canon. 25. q. 2. §. his ita.

g ¶Refugiens] Id eſt, contemnens.

Clericus

a Clericus.] Intellectum huius c. habes ſupra e.q. ſi epiſcopus forte.

b Nemo.] ¶ Sed Chriſtus] ex hoc c. dicit P. Hiſpanus haberi cauſam, quare non poſſit appellari à ſn̄a excõicationis, cum Chriſtus eum liget, à cuius ſn̄ia nõ põt appellari. Alia eſt ratio, quia nemo excommunicatur niſi pro cõtumacia 1. infra e nemo. & nõ auditur contumax appellãs, vt 2 q 6. §. eſt autem quando. ver. ſunt etiam quorum. Quidam autem illã aſſignant rationem, quia excommunicatio ſecum trahit executionem ſuam. ext. de ap. paſtoralis. vnde ſicut ab executore non appellatur, ita nec ab hac ſn̄ia. Sed hoc non valet: quia q̃nque appellatur ab executore, cum ſ excedit modũ, & ſentẽtia qua quis abſoluitur ab alio, ſecum trahit executionem: tamẽ appellatur ab ea. extra de ap. qua fronte.

Appellari non põt ab excõmunicatione.

1 De hoc no. ſup. ea. epiſcopi ſi.

pit ligare 2. 24. q. 3. notandum. in fi. ſed ideo maxime eſt timenda, quia maxima eſt pœna, vt 24. quæſt. 3. corripiantur.

2 Ad hoc ſupra e. §. ergo in fi.

Presbyteri.] CASVS. Require caſum huius c. ſup. 2. q. 6. placuit. Sequens capitulũ planum eſt. Irrita.] id eſt,

ſunt hoc loco ſed poſt verſ. ſuſcepti, *A Sorienſi autem codice regis catholici omnino abſunt.*

Item ex concilio Carthaginienſi quarto, c. 66.

¶ Qui ſententiam epiſcopi putat eſſe iniuſtam, recurrat ad Synodum. C. XXX.

Clericus [a], qui epiſcopi circa ſe diſtrictionem iniuſtam putat, recurrat ad ſynodum.

Item Ioannes Chryſoſtomus, hom. 4. ad c. 2. epiſtolæ ad Hebræos.

¶ Vnicula eccleſiaſtica non ſunt contemnenda. C. XXXI.

ij Nemo contemnat vincula eccleſiaſtica. Non enim homo eſt, qui ligat, ſed Chriſtus [b], qui nobis hanc poteſtatem dedit, & dominos fecit homines tãti honoris. — Iuo p. 14. c. 48. Pann. l. 5. c. 88.

p

Item Auguſtinus de verbis Apoſtoli, ſermone 68.

¶ *Sic etiam citat Iuo p. 14. c. 50. ſed p. 2. c. 94. coniunctè cũ multis alijs verbis videtur citare ex libris de vnico baptiſmo.*

¶ Satanæ traditur, qui ab eccleſia excommunicatur. C. XXXII.

Omnis Chriſtianus, dilectiſſimi, qui à ſacerdotibus excommunicatur, ſatanæ [c] traditur †: quomodo? ſcilicet, quia extra eccleſiam [d] diabolus eſt, ſicut in eccleſia Chriſtus: ac per hoc quaſi diabolo traditur, qui ab eccleſiaſtica commmunione remouetur. Vnde illos, quos tunc Apoſtolus ſatanæ eſſe traditos prædicat, excommunicatos à ſe eſſe demonſtrat. — Iuo p. 2. c. 94. & p. 14. c. 50. † *al. tradi dicitur.* 1. *Tim.* 1. 1. *Cor.* 5.

Idem tractatu 27. ad c. 6. Ioannis.

¶ De eodem. C. XXXIII.

Nihil ſic debet formidare Chriſtianus, quam ſeparari [e] à corpore Chriſti. Si enim ſeparatur à corpore Chriſti; non eſt membrum eius. Si non eſt membrum eius; nõ vegetatur ſpiritu eius. Quiſquis autem inquit Apoſtolus, ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt eius. — *Rom* 8.

Itẽ Hieronymus [a]: [*Quorũ remiſeritis peccata, &c.*] *Id eſt, quibus eccleſiã interdixeritis, niſi reconciliati per ſatisfactionem fuerint; ipſis ianua regni cæleſtis clauſa erit.* — *Matth.* 16. Iuo p. 14. c. 51.

a ¶ Hieronymus.] *Hæc non ſunt inuenta apud B. Hieronymum, ſed in epiſt 2. Eutychiani, quem citat Iuo.*

Item ex concilio Mileuitano, c. 22.

¶ Vicini epiſcopi audiant eos, qui de iudicijs epiſcoporum ſuorum queruntur. C. XXXIIII. — Et Afric. c. 92.

Presbyteri [f], diaconi, vel cæteri inferiores clerici, in cauſis quas habuerint, ſi de iudicijs epiſcoporũ ſuorũ queſti fuerint, vicini epiſcopi eos audiant, & inter eos, — 2 q 6 placuit, vt presbyteri.

Omnis.] CASVS. Dicit in hoc ca. quòd omnis qui excommunicatur, ſatanæ traditur: q̃a ſicut extra eccleſia eſt diabolus ita in eccleſia Chriſtus. vnde qui ab eccleſia remouetur, quaſi diabolo traditur, & ſic exponit eccleſia de traditis ſatanæ ab Apoſtolo.

c ¶ Satanæ.] Dum tamẽ iuſta de cauſa excommunicetur, vt 23 q. 3. ſi q̃s nõ recto.

d ¶ Extra eccleſiã.] argum. quod qui ſemel excommunicatus eſt, amplius excõmunicari nõn poteſt quia qui extra eccleſiam eſt, non põt magis eſſe extra eam argu. contra 3. q. 4. Engeltrudã. De hoc ibi notaui.

Nihil.] CASVS. Dicit hic Au. ꝙ Chriſtianus nihil. debet magis timere, q̃ ſeparari à corpore Chriſti, q̃d eſt eccleſia: q̃a ſi ab eo ſeparatur, non eſt membrũ eius, nec ab eo vegetatur. Et hoc probat duabus auctoritatibus, Pauli ſcilicet & Hieronymi [ſic] Id eſt, tantum.

e ¶ Quàm ſeparari.] iuſte, alias non obeſt, vt extra eo. à nobis inf. ea. quid obeſt. tñ. ſi contemnitur, ſtatim inci-

eſt, irritanda de facto, ſi eſt ipſo iure irrita. ſed non facit hoc c. directe ad propoſitum Gratia.

f ¶ Presbyteri.] Hoc c. habetur ſupra 2. q. 6. placuit.

quidquid eſt, finiant, adhibiti ab eis ex conſenſu epiſcoporum ſuorum. Quod ſi & ab eis prouocandum putauerint, non prouocent niſi ad Africana concilia, vel ad primates prouinciarum ſuarum. Ad transmarina autem qui putauerit appellandum, a nullo intra Africam in communione ſuſcipiatur.

¶ Huic capiti in vulgatis codicibus præpoſitum erat nomē Palea: ſed in omnibus ve uſtis Gratiani exemplaribus habetur. Citatur autem ſupra 2.q.6 placuit.

3 q 6. Irritam. ex Fœlice.

Item ex concilio Carthaginienſi 4.c.28.

¶ Iniuſta epiſcoporum damnatio, irrita eſſe cenſetur. C. XXXV.

IRritam eſſe iniuſtam † [a] epiſcoporum damnationem, & idcirco a ſynodo retractandam [b].

† al. & iniuſtam.

Item ex concilio Carthaginienſi 5.c.12.

Et in Afri.ca. 46. & Vorma.c. 71.

¶ Qui cauſæ ſuæ adeſſe, & innocentiam ſuam aſſerere voluerit, intra annum excommunicationis hoc faciat. C. XXXVI.

RVrſus [c] cōſtitutum eſt, vt quoties clericis conuictis, vel [a] confeſſis in aliquo crimine, vel ꝑꝑ vtilitatē eorū, quorum verecundiæ parcitur, vel propter eccleſiæ opprobrium aut inſolentem inſultationem hæreticorum, atque gentilium, ſi forte cauſæ ſuæ adeſſe voluerint, & innocentiam ſuam aſſerere; intra annum excōicationis hoc faciant. Si vero intra annum cauſam ſuam purgare contēpſerint; nulla eorum vox poſtea penitus audiatur.

Polyc.l.7.tit.1. Burc.l.2.c.182. Iuo p.6.c.232.

a ¶ Vel.] *In omnibus locis indicatis legitur,* & *Sed manuſcripta Gratiani exemplaria concordant cum vulgatis. In aliquibus tamen eſt,* conuicti clerici, vel confeſſi. *Apud Iuonem vero legitur,* vt aliquoties clerici conuicti, & confeſſi, *&* vocem, aliquoties, *habet etiam Burchardus.*

Item Gelaſius.

¶ Audientiam ſibi negat, qui excommunicationis ſuæ cauſam agere intra annum differt. † C. XXXVII.

Poly.l ibid. Anſ l 12.c.24. Burc.l.11.c.47. Pann.l.5 c.136.

† al. diſſimu[lat].

QVicunque intra anni ſpatiū ciuiliter, ſiue publicè [d]

a IRitam] ¶ iniuſtam.] irritandam. Vel prout ſonat.
b Retractandum] De facto ſi eſt ipſo iure irrita, vt extra de app ad præſentiam.

RVrſus.] CASVS. Beneuētanus ſic ponit hunc caſum, Quidam clerici fuerunt de quibuſdam criminibus accuſati: citati noluerunt venire, propter quod fuerunt excommunicati, quæſitum fuit in concilio Carthaginienſi qualiter vlterius ſit procedendum? Et reſpōdet, ꝙ quamuis contumacia faciente ſint conuicti, vel confeſſi, tamen vt eorum parcatur verecundiæ, ad euitandam inſultationem hæreticorum, vel gentilium, intra annum expectantur, intra quem, ſi venerint, cauſam ſuam defendant: ſi vero non venerint intra annum, poſtea nullo modo audientur. Idem ſentit Hug & Io. quia qui ſtat in excommunicatione per annum, iuris interpretatione pro conuicto habetur de crimine ſuper quo accuſatur, nec de eo auditur vlterius: ſed de excōicatione, vel contumacia quandocunque voluerit ſatisfacere auditur, iuxta illud, In qua cunque hora peccator, &c.

26.q.6.c.cognouimus. [Purgare.] Ideſt, venire ad iudiciū, vt de cauſa cognoſcatur, vt ſic purgetur, vel condemnetur. Quidam tamen intelligunt hoc cap. de clericis infamatis, qui ſe purgare contemnunt

c ¶ Rurſus.] ideſt, poſt alia ſtatuta. Sic pone caſum. Quidam accuſatur: de crimine legitimè fuit citatus, noluit venire, excommunicatur pro contumacia. ſi intra annum venerit, auditur ſuper crimine. poſtea nō: quia habetur pro conuicto, vel cōfeſſo iuris interpretatione. nā qui excommunicatus eſt ꝓ ſuſpicione hæreſis, poſt annum pro hæretico habetur, vt extra de hęre. excōmunicamus. circa prin. non ob. 3.q. 9 decernimus: quia ibi loquitur cum lis eſt cōteſtata. Vel ibi nō punitur de crimine. ſed pro cōtumacia. Sed P Hiſpanus propter hoc verbum purgare, intellexit hoc c de clerico infamato, qui ſi citatur, vt ſe purget, & contumax fuerit iuris interpretatione pro cōuicto habetur. 24. q.3. de illicita. Vel dic quod temperat rigorem illorum canonum, qui dicebat quod ſi clericus contemnit excōicationem, ſtatim deponēdus eſt. ſu. ca ſi quis presbyter, & ca. ſeq. ſed hic propter inſultationem hæreticorū datur eis annus ad ꝓbandum innocentiā ſuam ſed ſi ꝑ annū ſteterit excommunicatus, tūc primo deponitur Vel dic, ꝙ etiam poſt annū poteſt audiri de crimine quantū ad hoc vt oſtendat innocentiā ſuam: ſed non quantū ad hoc vt recuperet bona ſua, C de requir reis l.2 quod tamen hic dicitur de anno, videtur correctum extra de cler non reſid. ex tuæ. Sed dic. ꝙ non habetur pro conuicto ſpatio minori quàm anno, vt hic dicitur, ſed tamen in minori ſpatio poteſt priuari beneficijs, vt ibi Et not. ꝙ ſequens cap loquitur de ciuili negotio, & criminali, hic autem in criminali tantum.

1 Ita ꝙ lite ſte agatur de crie in quo caſu loquitē hoc c & ſeq. & 3 q 9. decernimus. & iſta c. loquitur lite conteſtata ſm P. quē dic vt no. ex. de dolo. & contu ve- ritatis in gl. hoc patet. & 3.q.9 in ſūma. Arch.

QVicunque.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ quicunque fuerint excōicati propter ciuilem, vel criminalem cauſam, ſi intra annum cauſam non peregerint coram ſuis excōicatoribus poſtea non audiantur: ſi vero in excōicatione fuerint mortui, iuxta ſententiam B. Leonis, eis mortuis cōicare non debemus, ſicut eis viuis non cōmunicauimus: ſed diuino iudicio reſeruentur.

d ¶ Siue publicè.] ideſt, ſiue criminaliter.

a ¶ Ex-

a ¶Excommunicatorib.] Excommunicandus eſt reus, cum talis eſt cauſa ꝙ actor non poteſt mitti in poſſeſſionem, vt extra vt lit. non conteſt. tuæ.
AUDITIO. Et intelligitur hoc cap. quando non liquet, nec liquere poteſt de cauſa: alias eſt diſpenſatio ſecundum Hug. ꝙ ſententiæ excommunicationis ſiue iuſtæ ſiue iniuſtæ parendum eſt. Modo allegat contrarium, & rñdet illis duobus cap. ſententia paſtoris, & capit. quibus epiſcopi non communicant, & dicit, quod loquuntur de ſententia iniuſta, quæ non eſt ſeruanda, ſed timenda, quod allegan-

cauſam ſuam coram ſuis excommunicatoribus [a] non peregerint; ipſi ſibi aditum audientiæ clauſiſſe [b] videantur. Quod ſi obſtinato animo ſine communione defuncti fuerint; nos eorum cauſam, iuxta beati Leonis [c] prædeceſſoris noſtri ſententiam, diuino iudicio reſeruantes, quibus viuis non communicauimus †, nec mortuis communicare debemus.

24. q. 2 c. 21.

† al. mortuis communicare non poſſumus.

PALEA. C. XXXVIII.

QVi vero excommunicato ſcienter communicauerit, & amodo ſaltem in domo ſimul orauerit, atq; latebras †, quominus ad ſatisfactionem perducatur præbuerit; donec ab excommunicatore pœnitentiam accipiat; corporis, & ſanguinis Domini communione priuatum ſe eſſe cognoſcat.

Poly. ibidem. Ani. ibidem. Burc. l. 11. c. 48. Iuo p. 14. cap. 112. ex eiuſdem Gelaſij decretis.

† al latebras defenſionis.

Item ex concilio [d] Hilerdenſi, c. 10.

¶Tardius recipiatur ad veniam, qui ſacerdote iubente de eccleſia exire contemnit. C. XXXIX.

QVi iubente ſacerdote pro qualicunque culpa ab eccleſia exire contempſerit; pro noxa contumaciæ † tardius [e] recipiatur ad veniam.

† al. contumelia.

Sed quæritur, ſi ante damnati abſolutionem epiſcopum mori cõtigerit; vtrum damnatus poſtea valeat abſolui.

De his ita ſtatutum eſt in concilio Epaunenſi c. 28.

¶A ſucceſſore ſoluatur, qui poſt mortem epiſcopi manet ligatus. C. XL.

ij SI epiſcopus ante damnati abſolutionem obitu rapiatur, correctum aut pœnitentem ſucceſſori, [f] licebit abſoluere.

Burc. l. 11. c. 50. Iuo p. 14. c. 114. Pann. l. 5. 121.

Præmiſſis auctoritatibus, quib. iniuſtæ ſententiæ vſq; ad examinationem vtriuſq; partis parere iubemur, ita reſpondetur. Gregorius non dicit ſententiam iniuſtè latã eſſe ſeruandam, ſed timendam ſicut & Vrbanus [g]. Timẽda eſt ergo, id eſt nõ ex ſuperbia contemnenda. Reliqua vero auctoritates de excommunicatis loquuntur, qui vel vocati ad ſynodum venire contempſerunt, vel calliditatibus aduerſantium occurrere neſcientes, iniuſtam ſententiam a iudice reportauerunt, vel qui neglectu ſuæ vitæ ſiniſtram de ſe opinionem naſci permittentes, ſententiã in ſe exceperunt. Hos ſi quidem ſolos excommunicationis ſententia ferire licet.

Et in adiecti s capitulatibus Caroli filij Ludouici.

Vnde in Meldenſi concilio, c. 56.

b ¶Clauſiſſe.] Quãtũ ad cauſam poſſeſſionis, ſed non proprietatis, vñ mitius agitur in ciuili quã in criminali cauſa, vt dictum eſt ſup. c. prox. & ext. vt lit. nõ conteſt. qm̃ frequenter. Vel loquitur de actore contra quem bene proceditur lite non conteſt. vt extra de dolo, & contumacia, cauſam.
c ¶Leonis.] 24. q. 2. ſane, & c. de communione.
d ¶Itẽ ex cõcilio.] hę ſunt paleæ B.
e QVi iubente.] ¶Tardius.] hoc in laico: clericus enim deponitur ſupra ead. ſi quis epiſcopus, & iudex poteſt alicui negare iuſtitiam propter delictum ſuum, vt ff. ex quibus cau. ma. ſed & ſi. §. actio immo quandoque duplicatur alicui pęna propter contumaciã ſuam, vt ff de pœn. authen damnum. §. quiſquis, & eſt ſimile ſup. 18. diſ. ſi quis autem.
SED QVÆRITVR. CASVS Sup. in cap. quicunque dictũ eſt, ꝙ mortui in excõmunicatione ſoli Deo reſeruantur. Nũc vero quæritur, ſi quis epiſcopus excõmunicator primo moriatur, qs debeat abſoluere excõmunicatum? Et reſpõdetur ꝙ ſucceſſor: qđ probat ſeq. ca. cuius caſus patet.
f SI epiſcopus.] ¶Succeſſori.] Huic eſt ſimile ff de iu. mortuo. Eſt ergo hic arg. ꝙ ſucceſſor põt corrigere, & tenetur confirmare facta anteceſſoris ſui.

Succeſſor facta anteceſſoris confirmare tenet.

25. q. 9. quod quis. extra de precar. cap. 2. & 16 q 9. illud. 12. q 2. quicunque, & in authen. vt nulli iud. § & hõc vero iubemus. ſucceſſor autem delegati non poteſt abſoluere, vel reſtituere poſſeſſionem adiudicatam, niſi ſuccedat in honore, & onere, extra de off. ord. paſtoralis. §. præterea
PRAEMISSIS. CASVS. Hactenus probauit legando dicit. Alia vero cap. intelliguntur de contumacibus, & negligentibus: qui licet peccata, de quibus impetuntur, non commiſerunt, tamẽ excommunicationis ſententia licite feriuntur: quod probat per ſequentia c. Sequens, §. planus eſt. [Hos ſolos.] i. contemptores, vel negligentes.
g ¶Sicut, & Vrbanus.] Sup. ead. quibus epiſcopi.

Nemo.

NEmo.] CASVS. Hoc ca: diuiditur in duas partes: In prima parte dicitur, ꝙ nullus epiſcopus dēt ſuū parochianum excommunicare, niſi propter manifeſtam cauſam peccati. In ſecunda parte dicitur, ꝙ nullus debet anathematizari ab epiſcopo, niſi ꝓꝓ contuma- cerdos, & c. eccleſiæ. ſed hoc non eſt verum 1. vt extra de ver. ſig. ex parte. Vel dic, ꝙ tunc demum quis poteſt excommunicari pro crimine, cum eſt incorrigibilis, cū aliter non poſſit corrigi. 24. q. 4. ſorte. Ioan.

d NVllus.] ¶Et leuibus] Simile ſu. e. epi. Vel intellige de venialib. vt inf. de conſ. d. 2. quotidie. & c. panem de altari.

1 Ad hoc ſa. e. cui merito de conſ. d. 2. ſi non ſunt. ibi de hoc. & no. ſu. ca. excōicatos. & 17. q. 4. de presbyterorum. Arch.

¶Quibus culpis exigentibus aliquis ſit communione priuandus. C. XLI.

Burc. l. 11. c. 10. Iuo l. 14. c. 80. Pann. l. 5. c. 93.

a NEmo epiſcoporum quemlibet ſine certa & manifeſta peccati cauſa communione [a] priuet eccleſiaſtica. Sub anathemate *a* autem ſine conſcientia [b] archiepiſcopi, aut coepiſcoporum nullum præſumat ponere, niſi vnde canonica docet auctoritas: qa anathema eſt æternæ mortis [c] damnatio, & non niſi pro mortali debet imponi crimine, & illi, qui aliter non potuerit corrigi.

a ¶Sub anathemate.] *In concilio Meldenſi, & adiectis capitularibus Caroli filij Ludouici legitur*: Anathema autem ſine conſenſu archiepiſcopi, aut coepiſcoporum, prælata etiam euangelica admonitione, nulli imponat. *Cæteri autem collectores parum a Gratiano diſcrepant.*

Item ex concilio Aruernenſi.

¶In concilio Aruernenſi, quod extat, non habetur; ſed in Aurelianenſi 5. c. 2. & in Vormacienſi, c. 13.

¶Pro paucis & leuibus cauſis nullus communione priuetur. C. XLII.

NVllus ſacerdotum quemquam rectæ fidei hominem pro paruis & leuibus [d] cauſis a communione ſuſpendat, præter eas culpas, pro quibus antiqui patres arceri [e] ab eccleſia iuſſerunt committentes.

Item ex concilio Triburienſi.

¶Pro his tribus criminibus quilibet communione priuetur. C. VLIII.

Poly. l. 7. tit. 1. Burc. l. 11. c. 74. Iuo p. 14. c. 122. Pann. l. 5. c. 112.

CErtum † eſt pro his tribus [f] criminibus aliquem excommunicari debere: cum ad ſynodum canonicè vocatus venire contemnit: aut ſi poſtquam illuc venerit, ſacerdotalibus reſpuit obedire præceptis; aut ſi ante finitam [g] cauſæ ſuæ examinationem a ſynodo abire † præſumit.

† al. Decretum. † al. profugus abire.

4 *De his [h] inquam, & huiuſmodi, præmiſſæ auctoritates loquuntur, non de iniuſte ſuſpenſis. Quod autem iniuſtæ ſententiæ parendum non ſit, multis auctoritatibus probatur. Quarum prima eſt illa Hieronymi ſuper Matthaeum, lib. 3.*

In com. ad c. 16.

¶Sententia paſtoris reum, vel innocentem non conſtituit, vel facit. C. XLIIII.

Poly. l. 7. tit. 3. Ans. l. 7. c. 130. Iuo p. 14. c. 7. Pann. l. 5. c. 86.

QVomodo [i] ſacerdos mundum leproſum nō facit; ſic

e ¶Arceri.] Ideſt, excōmunicari. i. Baz. tamen intelligit, ꝙ quicunq; eſt in mortali peccato, non debet ingredi eccleſiā, per id quod eſt 33. q. 4. vir cum propria. ſed nō eſt verum, vt ibi dixi, & J. de pœ. d. 5. falſas & 1. q. 1. qui ſtudet. Io.

CErtū.] CASVS. Quidam clerici vocati ad ſynodum venire contemnebāt; aut ſi veniebāt, non obediebant, vel ſi obediebant ad tēpus ante finem cauſæ a ſynodo recedebant. quæſitum fuit de iſtis, vtrum pro his tribus criminib. ſint excommunicandi. Et rādet ꝙ ſic.

f ¶Trib.] i. pro contumacia iſtorū idem eſt de quolibet alio crimine.

g ¶Ante finitā.] Sic inf. de conſec. diſt. 1. miſſus.

DE HIS. Hęc eſt 4. pars quæſt. in qua ꝓbare intendit magiſter ſuperficialiter, ꝙ ſententiæ iniuſtæ non ſit parendum... quod neminē ligat apud Deum. ſupple niſi contemnatur. alias contra 24. q. 3. notandum. Hoc tamen intēdit probare per 19 ca. quæ aliter intelliguntur, q̄ in ſententia excommunicationis. Ioan. de Fant.

CASVS. Nunc dicit Grat. ꝙ de talib. contumacib. loquuntur ſupradictæ auctoritates. quib. non eſt cōmunicandum: ſed non loquuntur de iniuſte ſuſpenſis, cui iniuſtæ ſententiæ probat ſophiſticè non eſſe parendum multis auctoritatibus, quarum prima eſt, &c.

h ¶De his.] Ideſt, de contumacibus.

QVomodo.] CASVS. Oſtendit hic Hiero. ꝙ ſicut ſacerdos vet. teſt. mundum non faciebat leproſum: ſic hodie prælatus non ligat per ſuam ſententiam innocentes, nec ſoluit noxios: ſed ex officio ſuo ſcire debet quis ligandus ſit, & quis ſoluendus.

i ¶Quomodo.] Si quis enim dicebatur leproſus, ducebatur ad ſacerdotē, & ſi ille iudicabat illū leproſum, vel mun-

tumaciam mortalis peccati. nec ſine conſcientia archiepiſcopi, vel ſuffraganeorum.

a ¶Communione.] Sacramentorum.

b ¶Sine conſcientia.] Hoc eſt verum, cum illud delictū tangit totam prouinciam, alias non tenet, vt 9. q. 3. c. 2. & c. archiepiſcopus.

c ¶Mortis.] Sed cum ſit perpetua damnatio, qualiter dicitur medicinalis, vt 2. q. 1. multi? Reſpond. cum contemnitur, eſt damnatio, alias non, vt 24. q. 3. notandū in fi. Item videtur hic, ꝙ nemo ſit excommunicandus niſi pro contumacia, vt 45. diſt. ſed illud. & 24. q. 3. tam ſa-

Sententia nō dat nouum ius.

mundum, ita habebatur, vt inf. de pœn. diſt. 1. §. ex his itaque Et ſic patet, ꝙ ſententia non dat nouũ ius, ſed vetus declarat, vt ff. ſi ſer. ven. ſicuti. § 3. tñ ſi ſententia fuerit lata pro reo, ꝑ hoc nō tollitur obligatio, vt ff de cōd. inde. Iulianus. ſed ſi pro actore feratur, dat ei nouã actionem, vt C. de rebus cred. actori.

a ¶ Non alligat.] Quãtum ad Deum, ſed quantũ ad eccleſiam, vt 24. q. 3. ſi quis non recto.

b ¶ Nec ſoluit noxios.] Talis abſolutio non prodeſt quãtum ad eu, qui quæſit indiſcretũ ſacerdotem, vt eum per imperitiã abſoluat, vt infra. de pœn. d. 6. qui vult.

c ¶ Scit] Ideſt, ſcire debet, vt iudex. 10. de Fant.

C Vi.] CASVS. Dioſcorus hæreticus Alexandrinus patriarcha quoſdam excõicauit, qui eius ſnia credebant ſe eſſe ligatos. quæritur a Gelaſio, vtru a tali ſnia ſint ligati, & rñdet, ꝙ non: nec indigent abſolutione, ſed deponant illam opinionẽ, & erit ſententia nulla.

d ¶ Illata] a Dioſcoro hæretico, cuius ſnia nulla fuit. Sed quid ſi aliam tuliſſet ſententiam in ſuos ſubditos? Dico, ꝙ tenet, qa illi, qui ſunt ext. eccleſiã, bene habẽt iuriſdictionem, vt 22. q. 5. ſi ꝑpea. & 3. q. 7. c vlt. Alij contra ſentiũt, vt 24 q. audiuimus. ſed illud non tenet cũ excommunicatus eſt, vt extra de ſent. & re iud. ad probandum.

S Ecũdũ] CASVS. Dr hic, ꝙ naturæ Dei. ſ. homini, non pōt aliquis iniuſte nocere: nec ipſa pōt iniuſte & ſine cauſa nocere: qa Deus nō patitur quẽquam iniuſte nocere. Seq capitula plana ſunt vſque ad c. in cunctis.

e ¶ Nec naturæ Dei.] Ideſt, Deo.

f ¶ Nec natura Dei nocere:] Qui puniat

C malefactorem, vt 23. q. 4 nemo.

g C Oepiſti.] ¶ Dirumpit.] Vt 15. q. 6. auctoritatem.

a ¶ Se-

epiſcopus, vel presbyter, non alligat [a] eos, qui inſontes ſunt, nec ſoluit noxios, [b] ſed pro officio ſuo cum peccatorum varietates audierit, ſcit qui ligandus ſit, qui ſoluendus.

¶ *Varie hic locus legitur apud collectores. Apud B. Hieronymum ſic habet.* Legimus in Leuitico de leproſis, vbi iubentur, vt oſtendant ſe ſacerdotibus, & ſi lepram habuerint, tunc a ſacerdote immundi fiant: non quod ſacerdotes leproſos faciant. & immũdos: ſed quod habeant notitiam leproſi & nō leproſi, & poſſint diſcernere, qui mundus, quive immundus ſit. Quomodo ergo ibi leproſum ſacerdos mundum, vel immundum facit, ſic & hic alligat, vel ſoluit epiſcopus & presbyter: non eos, qui inſontes ſunt; vel noxij; ſed pro officio ſuo, cum peccatorum audierit varietates, ſcit qui ligandus ſit, quive ſoluendus.

[*Item Auguſtinus ſuper Matthæum.*

PALEA. C. XLV.

Ridiculum eſt, vt eũ mundum eſſe dicimus, qui vinculis peccatorum ſuorum ligatus eſt, propter hoc ſolum, quòd epiſcopus dicitur habere huiuſmod poteſtatem, vt ſoluti ab eo, ſoluti ſint in cœlo. ſit ergo irreprehẽſibilis, qui alterum ligat, aut ſoluit.

Item Gelaſius Papa epiſcopis Orientalibus de damnatione Dioſcori [a].

Sentẽtia habetur aliqua ex parte in tomo Gelaſij de anathematis vinculo.

a ¶ Damnatione Dioſcori.] *Sic etiam in manuſcriptis. Apud Iuonem eſt,* de communione Achatij vitanda. *Et Dioſcorus quidem in Chalcedonenſi ſynodo, & a S. Leone primo damnatus eſt: Achatius autem a Fœlice tertio, & Gelaſio ipſo.*

¶ Non eſt petenda abſolutio, cum inique fertur ſententia. C. XLVI.

Iuo p. 14. c. 8.

Cvi eſt illata [d] ſententia, deponat errorem, & vacua eſt, ſed ſi iniuſta eſt, tanto eam curare non debet, quanto apud Deum, & eccleſiam eius neminem poteſt iniqua grauare ſententia. Ita ergo ea ſe non abſolui deſideret, qua ſe nullatenus perſpicit obligatum.

Item Auguſtinus de ſummo bono.

¶ Deus non nocet, nec nocere aliquem patitur iniuſte. C. XLVII.

l. 9. de natura boni, cap. 39.
Iuo p. 14 c. 9.

Secundum catholicam fidem, & ſanam doctrinam, & intelligentibus perſpicuam veritatem, nec naturæ Dei [e] nocere poteſt quiſquam, nec natura Dei nocere [f] iniuſte cuiquam, vel nocere iniuſte † patitur quemquam. Qui enim nocet (ait Apoſtolus) recipiet illud, quod nocuit.

† *Impune*] uera le *Coloſſ* 3. & 10.

Item ſermone 16. de verbis Domini.

¶ Iniuſta vincula dirumpit iuſtitia. C. XLVIII.

Iuo p. 14. c. 4. Pann. l. 5. c. 85.

Coepiſti habere fratrem tuum tanquã publicanum, ligas illum in terra, ſed vt iuſte alliges, vide. Nam iniuſta vincula dirumpit [g] iuſtitia. Cũ aũt correxeris, &

a ¶ Solueris.] Quaſi dicat. ſi iuſte ligas, erit legatus & in cœlo. & econuerſo, vt de pę.d.1 quem pœnitet.

b ¶ Temerarium.] Plerumque.] Nocet enim ſi contemnatur.

c ¶ Vt noceat.] Quia ſi per imperitiam iudicat, facit litem in totã litis æſtimationẽ 1.C.de pœ.iu qui male iu.l.2. eodem modo ad intereſſe punitur qui iniuſte excommunicauit aliquem, niſi errauerit ex cauſa probabili. vt extra de ſenten.excom.ſacro.

d ¶ Quid obeſt.] ¶ Tabula] 2.q.1.c nomen.

…r male … iter pu…

1 De hoc no. 2. q 6. hoc etiam. extra li 6. de re. iud. cum æterni. quæ eſt in no. 4.

concordaueris cum fratre tuo, ſoluiſti illum in terra, cum ſolueris [a] in terra, ſolutus eris & in cælo.

α ¶ Cum autem.] *Emendatus, & locupletatus eſt hic locus ex originali, & Iuone, & Pannormia.*

Item de ſermone Domini in monte, lib. 2. c. 29.

¶ Temeritas iudicandi non ei, qui iudicatur, ſed iudici nocet. C. XLIX.

Iuo p. 14. c. 10.

TEmerarium iudicium plerumque [b] nihil nocet ei, de quo temere iudicatur. Et autem, qui temere iudicat, ipſa temeritas neceſſe eſt, vt noceat [c].

Idem ad clerum Hipponenſem, epiſt. 137.

¶ Non obeſt homini iniuſta ſententia. C. L.

Poly. l. 7. tit. 1. Iuo p. 14. c. 11.

QVid obeſt homini; quod ex illa tabula [d] non vult eum recitari humana ignorantia, ſi de libro viuorum non eum delet iniqua conſcientia?

Item in libro contra Secundinum Manichæum, c. 1.

¶ De eodem. C. LI.

Iuo p. 14. c. 12.

SEnti [e] de Auguſtino, quidquidlibet, ſola me in oculis Dei conſcientia non accuſet.

Item Gregorius Conſtantino Mediolenſi epiſcopo, libro 6. epiſt. 14. ſen. c. 178.

¶ Quos conſcientia iuſtificat, aliorum maledicta non timeant. C. LII.

Nic. epiſt. 2. ad. Michaelẽ imp.

IN cunctis, quæ in hac vita aduerſa proueniũt. ſola eſt ſicut noſtis, omnipotentis Dei diſtrictio penſanda, atque ad cor ſemper proprium recurrẽdum, vt nullius nos ibi lingua [f] implicet, vbi conſcientia non accuſat. Quem enim cõſcientia defendit; & inter accuſationes liber eſt, & liber, vel ſine accuſatione [g] eſſe non poteſt, ſi ſola, quæ interius addicit † [h], conſcientia accuſet. De veſtra igitur ſanctitate abſit à Chriſtianorũ iudicio, ea quę maledicorum [i] hominum rumoribus conficta credimus, in qualicumque modulo ſuſpicionis adduci, quia ex ſacri eloquij teſtimonio tenemus, vt maiora mala α, cum forſitan dicuntur, niſi, probata [k], credi non debeant; ſed probata [l] citius vlciſci. [m] *& infra.* ¶ Hæc igitur dixi, vt nimiæ eſſe leuitatis oſtenderem; ſi quis mala grauia credere ſtudeat, quæ probari non poſſunt. Vnde ſanctitas veſtra debet mẽtem ſuam à maledicorum hominum rumoribus, atque obtrectatione diſiungere, & ſola, quæ æternæ vitæ ſunt, atque ad vtilitatem ſubditorum proficiunt, cogitare.

al. audit.

α ¶ Maiora mala.] *Sic emendatum eſt ex originali, & Nicolao: & ſapę in hac epiſtola repetitur,* mala grauia. *Antea legebatur,* mala maiorum.

e ¶ Senti.] inf. ca. nõ ſunt. contra. 12. q. 1. nolo. de conſe. d. 1 iubemus. in illis c. dr̃ quod non ſufficit conſcientia, ſed requiritur bona fama quãtum ad alios ſed illa. c. loquuntur quãdo ſumus inter tales qui parati ſunt imitari, & non reprehẽdere, vnde ne tales corrumpamus exemplo niti debemus, vt fama noſtra luceat coram eis. ſed hic loquitur cum ſumus inter tales, qui non curant imitari, ſed reprehẽdere. tunc ſufficit nobis quantum ad eos conſcientia bona.

Fama bona cum conſcientia requiritur.

IN cunctis.] CASVS. Cõſtantinus archiepiſcopus Mediolan. infamatus erat à quibuſdam maledicis ſuper quibuſdam criminibus, & ideo corrigere ſubiectos prætermittebat; nec etiam prædicabat quia credebat vera eſſe quæ dicta ſunt de eo. Papa vero ſcribit ei, vt propter hoc non dimittat vtilitatẽ ſubditorum, ſed ſolã cõſciẽtiam mũdã retineat apud Deũ & dicit ſe talia nunquã credidiſſe, cũ ſacri eloquii teſtimonia dicãt mala non eſſe credenda niſi probentur.

f ¶ Lingua] Ablatiui caſus, ſ. vt propter nullius linguam credat ſe aliquis implicitum & reum.

g ¶ Accuſatione.] Interiori.

h ¶ Addicit.] Id eſt. condemnat.

i ¶ Maledicorum.] arg quod iſamia orta ab inimicis non inducit purgationẽ. extra de pur. can. cũ in iuuentute. & 2. q. 5. omnibus 2. nec ẽt a leuibus perſonis. nec ab illis, qui de facili credunt.

k ¶ Niſi ꝓbata.] inf. 30 q. 5. nullum ante.

l ¶ probata.] Aliàs prolata.

m ¶ Vlciſci.] i. puniri, q̃ citius fieri põt, vt 23. q. 4. cũ quſq;

litem ſuam, vt inſt. de obli. quæ ex quaſi deli. na. §. 1. ſed ſi per dolum, incurrit infamiam, & præterea punit

ET ſi ad tempus.] CASVS. Dicit Aug. quod quamuis homo dãnetur in hoc ſæculo iniuſte à terrena poteſtate, vt Cyprianus martyr: non eſt tñ curandum qm̃ à ſuperiori iudice recipiet coronam. & ſm H. eſt in litera. [Proconſul.] & ſecundum hoc erit ibi, [Addixerit.]

& duces cæcorum. Et auctoritate Pauli, qui præcepit Romanis, vt quantum in eis eſſet, cum omnibus hominibus pacem haberent, licet ſcandalizati ſint de hoc Secunda pars incipit ibi, [Vocandi tamen.]

c ¶ Ne forte.] Hæc fuerunt verba Chriſti, cum peteretur

a ¶ Cyprianũ.] Martyrem.

b ¶ Sella.] Id eſt, ſedes iudicis.

c ¶ Coronam] Si ſententiam patienter ferat, vt inf. c. q iuſtus.

CVſtodi.] CASVS. Dicit hic, φ licet falſum teſtimoniũ faciat alicui iuſto ꝑiudiciũ apud ſacerdotes, non tñ apud Deum præualebit, cum Deus erit iudex. & ſola conſcientia teſtis: & ideo in anima debet innocentia cuſtodiri, vbi cauſa iuſti nõ opprimit.

d ¶ Cuſtodi.] Quia corpori vis poteſt neri, non animæ. 32. q. 5. §. 1. 23. q. 5. in prin. Io. de Fant.

INter verba.] CASVS. Hoc c diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod ſiue laudamur ſiue vituperamur, ſēp eſt ad mentem recurrendum & ſi bonum quod dicitur, non eſt in nobis, triſtari debemus. Si vero malum, quod homines de nobis loquuntur, non eſt in nobis, multum gaudere debemus. nam licet mala de nobis dicantur; conſcientia tamen apud Deum nos liberos eſſe demonſtrat quod probat duabus auctoritatibus, ſcilicet Pauli & Iob. Stulti vero bonis detrahẽtes, puluere peccati in oculos ſuos ſufflãt: qa magis ſibi nocẽt q̃ alij ſicut in puluerem ſufflãs magis nocet ſibi quã alijs. In ſecunda parte dicitur, quod infamãtib. eſt ſatisfaciendum ſi parati ſunt recipere ſatisfactionẽ: ne forte ſcandalizẽtur: qđ probat exẽplo Chriſti, quia ne Iudæi ſcandalizarentur, ſoluit tributum. ſi autem

Item Auguſtinus in pſal. 36. concione. 3. ad ver. [Nec damnabit eum.]

¶ Fruſtra damnatur ab homine, quem Deus iuſtificat. C. LIII.

ET ſi ad tempus a damnaris ab homine, & ſi dixit ſententiam proconſul in Cyprianum a alia eſt ſella b terrena, aliud tribunal cœlorum. Ab inferiore accepit ſententiam, à ſuperiore coronam c. Iuo p. 14. c. 13.

a ¶ Et ſi ad tempus.] *Apud B. Auguſtinum de diuino iudicio agentem ſic legitur.* Quando ergo ventum fuerit ad illud iudicium, non eum damnabit: & ſi ad tempus videtur damnari ab homine, & ſi dixit ſententiam, &c.

Idem in pſalmum 37. ad ver. [Quoniam in te ſperaui.]

C. LIIII.

CVſtodi d intus innocentiam tuam, vbi nemo opprimit cauſam tuã. Præualebit † in te falſum teſtimoniũ ſed apud homines. Nunquid apud Deum valebit, vbi cauſa tua dicenda eſt? Quando Deus iudex erit; alius teſtis, quàm conſcientia tua non erit. Inter iuſtum iudicem, & conſcientiam tuam noli timere, niſi cauſam tuam.

Iuo p. 14. c. 14. † *al. præualuit.* Et in epiſtola Sixti iij.

Item Gregorius Papa Palladio presbytero, li. 8. epiſ. 45.

¶ Non hominum linguas, ſed conſcientias curare debemus. C. LV.

INter verba laudantium, ſiue vituperantium ad mẽtem ſemper recurrendum eſt: & ſi in ea non inuenitur bonum, quod de nobis † dicitur; magnam triſtitiam generare debet: & rurſum ſi in ea non inuenitur malum, quod de nobis homines loquuntur, in magnam debemus lætitiã proſilire. Quid enim, a ſi homines † laudent, & conſcientia nos accuſet? aut quæ debet eſſe triſtitia, ſi oẽs accuſent & ſola conſcientia liberos nos eſſe demonſtret? Habemus Paulũ dicentẽ: [Gloria noſtra hæc eſt, teſtimoniũ cõſcientiæ noſtræ.] Iob quoq; dicit: Ecce in cœlo teſtis meus.] Si ergo & nobis teſtis in cœlo, teſtis in corde; dimittamus ſtultos foris loqui quod volunt. Quid aliud detrahentes faciunt, niſi in puluerem ſufflant, atq; in oculos ſuos terram excitant? vt vnde plus detractionis perflant, inde magis nihil veritatis videant. Vocandi tamẽ etiã ſunt ipſi, & tranquille admonendi, eiſq; ſatisfieri modis omnibus debet: ſcientes, quid de Iudæis veritas dicit: [ne forte e ſcandalizemus eos.] Si aũt ſatisfieri ſibi ex veritate noluerint habes conſolationẽ, quã in ſancto Euangelio conſpicias. Cum enim Dño dictũ fuiſſet: Scis, quia Phariſæi audito-

† *al. vobis.* † *al. omnes.* 2. *Cor.* 1. *Iob.* 16. *Matth.* 17.

nolunt ſatisfactionem recipere, de ipſorum ſcandalo non eſt curandum. Et hoc probatur duabus rationibus, ſcilicet exemplo Chriſti, qui cum audiſſet Phariſæos ſcandalizatos, eo quod docebat cibos non diſcernendos, non curauit; ſed ait, Sinite illos: quia cæci ſunt, & duces cæcorum. Et auctoritate Pauli, qui præcepit Romanis, vt quantum in eis eſſet, cum omnibus hominibus pacem haberent, licet ſcandalizati ſint de hoc. Secunda pars incipit ibi, [Vocandi tamen.]

c ¶ Ne forte.] Hæc fuerunt verba Chriſti, cum peteretur ab eo tributum, dixit Petro: Vade ad mare, & piſcem, qui tibi prius occurrerit, tolle. & quod inueneris in ore piſcis, des pro me & pro te, vt 23. q. 1. iam nunc Et eſt ar. quod aliquid omittitur ratione ſcandali. diſt. 50. de his vero.

Chriſtus t... butum ſc... uit.

a ¶ Verbo

a ¶Verbo.] Non quod intrat in os, ſed quod procedit ex ore coinquinat hominem: tunc dixerunt diſcipuli: ſcis quia phariſæi audito hoc verbo ſcandalizati ſunt? phariſæorum enim erat religio in cibis diſcernendis.
b ¶Scandalizati ſunt.] Ideſt indignati 1 ſunt.
c ¶Præ- eſt curandum de detractionibus malorum. Sed dicit Grat. quod hoc intelligẽdum eſt de illis, qui parati ſunt reprehendere, & non imitari, apud quos ſola conſcientia ſufficit: apud vero illos, qui parati ſunt audire, conſcientia & fama eſt neceſſaria: quod probat ſequens c.

1 Forte melius diceret dedignati: ſm id quod leg. & no. 45. d. vera iuſtitia. Arch.

Matth. 15.

verbo [a] hoc ſcandalizati ſunt [b]] reſpondit: [Sinite illos: cæci ſunt, & duces cæcorum.] Paulus quoque apoſtolus admonet, dicens:] Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt cum omnibus hominibus pacem habentes.] Dicturus quippe,] Cum omnibns pacem habentes.] quia hoc difficile eſſe proſpexit, præmiſit [c]: [ſi fieri poteſt.] Sed tamen adiunxit, quod poſſit fieri, cũ dixit: [quod ex vobis eſt.] Quia ſi nos in mente charitatem erga odientes ſeruare cupimus, & ſi illi nobiſcum pacem non habent, nos tamen cũ illis [d] ſine dubio habemus.

Rom. 12.

e ¶Quid enim.] *Addita ſunt nonnulla ex epiſtola B. Gregorij, & partim Sixti tertij: in qua idem fere repetitur.*

Hoc inter eos obſeruandum eſt, qui parati ſunt ſuſpicari, quod non vident, parati ſemper reprehendere, nanquam imitari. Apud alios autem conſcientia eſt neceſſaria nobis, fama illis.

Vnde Auguſtinus libro de bono viduitatis, c. 22.

¶Conſcientia nobis, & fama proximis eſt neceſſaria. C. LVI.

22. q. 1. nolo, vt aliquis.

NOn ſunt [e] audiendi ſiue viri ſancti, ſiue fœminæ, quando reprehenſa in aliquo negligentia ſua, per quam fit, vt in malam veniant ſuſpicionem, vnde ſuam vitam longe abeſſe ſciunt, dicunt ſibi coram Deo ſufficere conſcientiam: exiſtimationem hominum non ſolum impudenter, verum etiam crudeliter contemnentes, cum occidant † [f] animas aliorum, ſiue blaſphemantium viam Dei [g] (quibus ſecundum ſuam ſuſpicionem, quaſi turpis, quæ caſta eſt, diſplicet vita ſanctorum) ſiue etiam cum excuſatione [h] imitantium, non quod vident, ſed quod putant. Proinde quiſquis a criminibus flagitiorum, atque facinorum vitam ſuam cuſtodit, ſibi benefacit: quiſquis autem etiam fama, & in alios miſericors eſt. Nobis enim neceſſaria eſt vita noſtra, alijs fama noſtra.

† *al. occidunt.*

Item Hieronymus ſuper epiſtolam Pauli ad Philemonem.

¶Apud Deum maledicitur, qui morib. diſſonam profert ſententiam. C. LVII.

Ad locum] Gratias ago Deo.

8 SI quis [i] dixerit [k] iuſtum [l] iniuſtum, & iniuſtum iuſtum, abominabilis vterque apud Deum eſt. Similiter, qui ſanctum dicit eſſe non ſanctum, & rurſum non ſanctum aſſerit ſanctum; abominabilis [m] apud Deum eſt.

Iuo p. 14. c. 6.
Pann l. 5. c. 24.
Prou. 17 ſecundũ 70.

Idem ibidem paulo ſuperius.

NOn ſunt audiendi.] CASVS. Quidam ſancti viri, vel fœminæ cum infamarẽtur a quibuſdam, non curabant, dicentes ſolam conſcientiam mundam ſibi ſufficere apud Deum, quæſitũ fuit ab Aug. vtrum bene dicerẽt? & reſpon. quod non: quia cõſcientia noſtra nobis eſt neceſſaria: alijs vero fama noſtra. Vel etiã cũ excuſatione, verbi gratia: Videbant mali iuſtum ex cauſa infirmitatis frangere ieiunia: qui neſcientes cauſam reprehendebant: vnde non debent hoc facere in publico: vel forte prælatus malum parochianum propter ſcandalum tolerat in peccato, quod alij neſcientes reprehendunt: & ideo cãdẽt eis dici. Sequens capitulum patet.
e ¶Non ſunt.] Infra 2. q. 1. nulo.
f ¶Cum occidant] exemplo, vt 2. qõ. 7. Paulus.
g ¶Viam Dei.] ideſt, Chriſtianam religionem 3.
h ¶Cum excuſatione.] Vt ſi viderẽt aliquem ſoluere ieiunium iuſta de cauſa, ipſi idem faciũt exẽplo eorum: cũ tamẽ ignorent cãm quare illa faceret: & ſic ſe excuſant per alium.
i SI quis.] Hic reuertit Grat. ad propoſitũ, ad oſtendẽdum. ſ. quod ſnĩa iniqua nocet ei. q eam protulit, non aut ei contra quẽ prolata eſt põt etiam hoc intelligi de reb. ipſis, ideſt, ſi quis vitia dixerit eſſe virtutes, vel econuerſo.

3 Sub. in qua iſti viuunt, qui tñ talia faciũt, vel q veniunt in malam ſuſpicionẽ: ſicut ſi alios ſanctus hõ intret ſolus ad publicas meretrices, vt eis prædicaret, & eas corrigeret. Arc.

c ¶Præmiſit.] Arg. ex ordine verborum argumentandum, ar. 43. d. c. 1. in fi. extra de reſcrip. cum dilecta.
d ¶Cum illis] Arg. quòd fides eſt illi ſeruanda, qui eã non vult ſeruare 33. q. 5. quod Deo. 22. q. 4. innocens. cõtra arg. extra de iureiu. peruenit. in fi. 2. & eſt huic ſimile. ff de arb. Celſus. §. idem.
HOC INTER EOS. CASVS. Dictum eſt ſupra in c. inter verba, q dimittendi ſunt ſtulti foris loqui: nec

2 Ad idẽ 95. diſt. eſto. vbi de hoc.

K ¶Dixerit] Iudicando.
l ¶Iuſtum.] Abſoluendo.
m ¶Abominabilis.] Qui mortaliter peccat: & conſonat ei quod dicit Auguſt. ſuper primam epiſtolam ad Corint quòd errare in rebus, eſt mortale peccatum, ſcilicet cum putat quis id opus eſſe bonũ quod eſt malũ: vel conuerſo. nam quilibet adultus tenetur ſcire hoc eſſe bonum, illud malum. Vel dic, dixerit, ideſt firmiter

Error q̃nq. eſt peccatum mortale.

miter aſſeuerauerit, cum non ſit certus.

SI quis hominem.] CASVS. Redit Gra. ad propoſitum ſuum, ſcilicet ad probandum iniquam ſententiam nocere ei, qui eam tulit: & non illi cōtra quem lata eſt: & ita non eſſe ei parendum. Eſt ergo caſus huius c. Quidam dicebant iuſtum hominem eſſe iniuſtum: alij dicebant iniuſtum eſſe iuſtū. quæſitum fuit à Hiero. vtrū iſti ſint mali? & rñdet ꝙ ſic: & hoc probat auctoritate Eſaiæ dicentis: Væ his, qui dicunt dulce amarum.

a ¶ Crediderit.] .i. aſſeuerauerit.

b ¶ Errat.] Non opinando, ſed ſtulte aſſerendo.

VÆ qui dicitis.] CASVS. Eſaias docet in hoc c. ꝙ q dicit malum eſſe bonū, & econuerſo, habebit pœnam temporalem & æternam. & hoc probat exemplo Iſraelitici populi, q nō ſolū captiuus ductus eſt i Babylonē, ſed etiā infernus dilatauit animam ſuā, vt eos reciperet & os ſuum abſque termino aperuit: q i hoc deſcēderūt, ad eū.] ideſt, ad infernum. Et poſſunt hæc duo c. intelligi nō ſolum de perſonis, ſed etiā de reb. ſcilicet de vitijs & virtutib vt ſi aliquis dicat vitium eſſe virtutē, vel econuerſo. Seq duo capit. plana ſunt.

c ¶ Eius.] Ideſt, Hieruſalem.

d ¶ Dilatauit.] Loqtur humano more.

e ¶ Homo.] i. minor.

e ¶ Homo.] Ideſt ſuperbia.

f ¶ Vir.] .i. maior.

f ¶ Vir.] Ideſt, ſuperbus.

g ¶ Exaltabitur.] .i. altus apparebit.

h ¶ Sanctificabitur] .i. ſanctus apparebit, vt ibi, [Sanctificetur nomen tuum.]

i ¶ Ipſe.] ¶ Priuat.] .i. mereтur priuari 1. ſic 12. q. 2. ſæpe fit, vel proprie, quia priuilegium non conceditur ad abuſum.

¶ Ideſt, facit g p ꝙ debet priuari. & eſt ſi. 55. d. pœnitens. i h. 52. d plurimos iuxta ſi. 4. q. 5. quiſquis.

tianus ꝙ prælatus non debet abſoluere delinquentem, niſi prius videat à Domino peccatum ſibi eſſe remiſſū. Et hoc probat exemplo Lazari mortui quatriduani: quem diſcipuli non abſoluerunt prius quam viderunt ipſum à Chriſto viuificatum. Seq. duo c. patent.

¶ Chriſtum violat, qui ſanctum non ſanctum, vel non ſanctum ſanctum eſſe crediderit. C. LVIII.

ix SI quis hominem, qui ſanctus, non eſt, ſanctum eſſe crediderit [a], & Dei eū iunxerit ſocietati; Chriſtū violat, cuius corporis omnes membra ſumus. *& infra.* ¶ Omnes credentes, ſecundum Apoſtolum, Chriſti corpus efficiuntur. Qui in Chriſto corpore errat [b] & labitur, aſſerens membrum eius vel ſanctum eſſe, cum nō ſit, vel nō ſanctum eſſe, cū ſit, vide quali crimini obnoxius fiat. [Væ (ait Eſaias) qui dicūt dulce amarum, & amarum dulce, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras.] Dulce puto eſſe ſanctimoniam, amarum, quod ſanctimoniæ contrarium eſt. *Rom. 13.* *1. Cor. 6.* *Eſ. 5.*

Item Eſaias. c. 5.

¶ Aeternum væ maledictionis inueniet, qui bonos malos, & malos bonos dixerit. C. LIX.

VÆ, qui dicitis malū bonum, & bonum malum, ponētes tenebras lucem, & lucem tenebras. *& paulo ſuperius.* ¶ Propterea captiuus ductus eſt populus meus, quia non habuit ſcientiam, & nobiles eius [c] interierunt fame, & multitudo eius ſiti exaruit. Propterea dilatauit [d] infernus animam ſuam, & aperuit os ſuum abſque vllo termino, & deſcenderunt fortes eius, & populus eius, & ſublimes, glorioſique eius ad eum, & incuruabitur homo [e], & humiliabitur vir [f], & oculi ſublimium deprimentur, & exaltabitur [g] Dominus exercituum in iudicio, & Deus ſanctus ſanctificabitur [h] in iuſtitia. *Eod. c.*

Item Gregorius homilia 26. in Euang.

¶ Ligandi ſoluendique poteſtate ſe priuat, qui hanc iniuſte exercet. C. LX.

IPſe ligandi atque ſoluendi poteſtate ſe priuat [i], qui hanc pro ſuis voluntatibus, & non pro ſubiectorum moribus exercet. *inf. c. plerumq.* *Pol l. 7. tit. 1.* *Iuo p. 14. c. 3.* *Pann. l. 5 c. 79.*

Item ibidem paulo inferius.

¶ De eodem. C. LXI.

IVdicare de ſubditis digne nequeunt, qui in ſubditorum cauſis ſua [k] vel odia, vel gratiam ſequuntur. *Iuo ibidem.* *Pan. l. 5. c. 80.*

Item ibidem paulo inferius.

¶ Non eſt vera præſidentis abſolutio, niſi ſequatur arbitrium interni † iudicis. C. LXII. *† al. æterni.* *inf. c. plerumq.* *Iuo ibidem.* *Pann. l. 5. c. 81.*

TVnc vera eſt abſolutio præſidentis, cum interni † [l] ſequitur arbitrium iudicis [m]. Quod bene quatri- *† æterni orig.*

k ¶ Iudicare.] Sua.] Vt inf. ea. quatuor.

TVnc vera eſt.] CASVS. Inducit hoc c. Gratianus, ꝙ & iniuſta abſolutio non prodeſt: & à contrario ſē ſu: nec iuſta condēnatio. Eſt ergo caſus. Oſtēdit Gratianus

l ¶ Interni.] Ideſt, conſcientiæ, vel Dei.

m ¶ Iudicis.] Ideſt, Dei. hic vult dicere, quòd ſacerdos neminem abſoluit, niſi præceſſerit abſolutio Dei ideſt, contritio.

Pri

PRiuilegium.] Hæc eſt pars illius ſup. diſt. 74. vbi iſta ꝙ cap. geſta.

a ¶ Priuilegium.] Perditur priuilegium propter abuſum, vt hic 1. Propter delictum 25. q. 2. ita nos. Item propter contrarium factum. extra de priuile. ſi de terra. & extra de conſti. cum acceſſiſſent. Item propter negligentiam. ff. de nundinis. l. 1. Item propter enorme damnum ſuperueniens. extra de deci. ſuggeſtum. Sed nunquid eccleſia perdit priuilegium ſi delinquant canonici, vel monach? Videtur quod ſic: quia & ciuitas perdit ſi deliquerint ciues 25. q. 2. ita nos. Item nauis eccleſiæ publicatur propter delictum C. de ſacroſ. eccl. iubemus. argu. extra. de priu. l. cum & plantare. in fin. Sed dicas quod non arg. extra de arct. cap. cum tempore.

b NOn debet.] Pœnam.] Si ergo conſtet ibi, ꝙ ſententia iudicis eſt iniqua, potes iudici violenter reſiſtere. extra de appel. ſignificauerunt. 61. diſt. cap. nullus inuitis. Eſt ergo hic arg. ꝙ ſi quis celebrat poſt excõicationẽ iniuſte latam, ꝙ nõ debet ſuſtinere aliquam pœnã: q̃a qui probat ſniam excõicationis eſſe iniuſtam, non eſt cogẽdus ad aliquam ſatisfactionem extra off. ord. ad reprimendam. arg. ſup. ead. cui eſt. ſed hoc nõ eſt verum, vt ſup. ca. ſi eps forte & c. ſeq. [2]

Excõicatus iniuſtè celebrans an ſit puniendus.

Concor. in l. libe ff. de pe & in l. q. ff. de geſt.

Ioan. 11.

duani mortui reſuſcitatio illa ſignificat, quæ videlicet demonſtrat, quia prius mortuum Dominus ſuſcitauit, & viuificauit dicens: [Lazare veni foras.] & poſtmodũ is, qui viuens fuerat egreſſus: à diſcipulis eſt ſolutus, ſicut ſcriptum eſt.

Simplicius Papa. epiſt. 2.

Idem in regeſto.

¶ Priuilegio meretur exui, qui eodem abutitur.

C. LXIII.

Anſ. l. 4. c. 3. Burc. l. 1. c. 29. Iuo p. 4. c. 140.

Concor. l. Chriſtianos, de paga. & temp. liberam. de pec.

PRiuilegium [a] omnino meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate †.

¶ *In regeſto B. Gregorij, ex quo citatur, non eſt inuentum. Habetur autem in epiſtola ſecunda Simplicij Papæ, cui etiam Nicolaus primus in epiſtola ad Hincmarum cuius initium eſt,* Epiſtolam beatitudinis tuæ. *& Burchardus & Iuo. & aliquot vetuſta Gratiani exemplaria tribuunt ſupra etiam diſt. 74. c. vbi. § nam priuilegium. citatur ex eodem* Simplicio. *Simile eſt quod B. Auguſtinus ſermone de tempore 247. ſcribit.* Iudicio. n. legũ, iure ab obtenta dignitate deijcitur, qui priuilegio ſibi conceſſo abutitur.

Item Gregorius Antonio ſubdiacono, lib. 2. indict. 11. epiſtola 9.

¶ Is, in quem canonica non fertur ſententia, pœnam non debet ferre canonicam. C. LXIIII.

NOn debet is pœnam [b] ſuſtinere canonicam, in cuius damnatione non eſt canonica prolata ſententia.

ſu. ca. cui eſt.

Ex his datur intelligi, quòd iniuſta ſentẽtia nullũ alligat apud Deum; nec apud eccleſiã eius aliquis grauatur iniqua ſentẽtia, ſicut ex Gelaſij capite habetur. Nõ ergo ab eius communione abſtinendum eſt, nec ei ab officio ceſſandum, in quẽ cognoſcitur iniqua prolata ſentẽtia. Cur ergo capitula Carthaginiẽſis [d], & Africani, [e] atque aliorum conciliorum, prohibent iniuſtè damnatum in cõmunione recipi ante iudicij examinationem? cur & illud in concilio Moguntinenſi ſtatutum eſt † ?

ſu. ca. ſi epiſcopus.] & [Placuit.]

† In Toletano 4. c. 27.

¶ Qui damnatur à ſynodo, quomodo in ſecunda innocens reparetur. C. LXV.

Burc. l. 2. c. 192. Anſ. l. 8. c. 27. Poly. l. 2. tit. 36. Iuo p. 5. c. 367. & p. 6. c. 247. Pann. l. 3. c. 80.

EPiſcopus, presbyter, aut diaconus à gradu ſuo iniuſtè deiectus, ſi in ſecũda ſynodo [f] innocens reperiatur †, non poteſt eſſe quod fuerat, niſi gradus amiſſos recipiat coram altari de manibus epiſcoporum: ſi epiſcopus eſt, horarium [g], annulum, & baculũ; ſi presbyter horarium, &

EX HIS. CASVS. Cõcludit Grat. ex ſupradictis, ꝙ iniuſta ſnia nec apud Deum, nec apud eccleſiam quenquã ligare põt. Et ad hoc probandum ſophiſtice inducit cap. Gelaſij Papæ. ſup. ca. cui eſt illata. & ideo dicit ab eius cõione nõ eſſe abſtinendum. Sed poſtea huic ſolutioni obijcit duo ca. ſcilicet Carthaginienſis concilij, & Africani. ſup. eo. clericus. & ca. placuit. obijcit etiam cap. Moguntinen. concilij, vt infr. eo. c. proxi.

2 Sed hoc ſophiſticũ ẽt q̃a illud ca. cui eſt. intelligit de ſnia q̃ ipſo iure nulla eſt: q̃a data à non ſuo iudice: q̃a ab hæretico damnato Hug.

c ¶ Ex Gelaſij.] Sup. ead. cui eſt.

d ¶ Carthaginienſis.] Sup. ca. ſi epiſcopus.

e ¶ Et Africani.] Supra ca. cap. placuit.

EPiſcopus.] CASVS. Quidam epiſcopus, vel presbyter vel diaconus iniuſte fuit degradatus. quæſitum fuit in concil. Moguntin. verũ poſſit exercere officium ſuum ſicut prius faciebat? Et reſpondetur ꝙ non, niſi inſignia graduũ recipiat coram altari de manu epiſcoporũ, ſicut prius amiſerat. Idem eſt de reliqs clericis. hodie ſol' Papa reſtituit dpoſitos, vt ſu. 2. q. 6. iõ 2. vñ hoc c. eſt correctũ. vel loqr ſm antiqua tpa: vel de dlegatis a dño Papa.

f ¶ Synodo.] Hodie conciliũ nõ deponit epiſcopum, ſed ſolus Papa, nec concilium reſtituit epm, ſed ſolus Papa, vt 2. q. 6. ideo. Et hic eſt ar. ꝙ eps poteſt reſtituere clericum depoſitum: quod verũ eſt cũ dicit depoſitionẽ nullã quia per falſos teſtes, vel per allegationes eſt conuictus: licet ſit ar. cont. ff. de q. l. 1. in fine.

Eps deponitur, & reſtituitur à ſolo Papa.

ADDITIO. Vbi dr ꝙ præſes prouinciæ illum, quem dãnauit, reſtituere non põt: ſed illud intellige cum petitur reſtitutio officio iudicis: ſecus vbi iure actionis. Arch.

g ¶ Horarium.] Id eſt, ſtolam.

a ¶ Planetam.] Id eſt, caſulam.
b ¶ [Reliqui] Hic patet, ꝙ æque deponit aliquis à minoribus ordinibus ſicut a maioribus, vt 24 diſtin. c. vlt. & 26. q 1. ſi quis epiſcopus. licet ſit ar. contra 25. d eps. SI ERGO. Hæc eſt 3. pars, in qua facit diſtinctionem, &c. Io. de Fan.

cat tamen qui expectat remunerationem, ſicut fœnerator, vt 14. q 3. cap. 1. Sed nunquid peccat qui iudici dat pecuniã vt iuſte iudicet? Dicunt quidam. ſi dans hoc exprimit, ꝙ ideo det pecuniã vt ꝓ eo ferat ſnĩã, turpiter facit nec tunc repetet qđ dedit. ſed ſi ſimpliciter det ei vt iuſte

Iudici da… pecunam … iuſte iudic… an peccet.

planetam [a]; ſi diaconus, orariũ, & albam, ſi ſubdiaconus, patenam, & calicem. Sic & reliqui [b] gradus in reparatione ſua recipiant ea, quæ cum ordinarentur, perceperant.

¶ *Hoc habetur in concilio Toletano 4. c. 27. ex quo citãt Iuo par. 6. c. 367. & Polycarpus l. 2. tit. 36. Idem tamen Iuo par. 6. c. 237. & Burchardus tribuunt concilio Moguntino: auctor autem Panormiæ & Moguntino, & Toletano.*

§ *Si ergo iniuſte deiecti, nec etiam per epiſcopos reparari poſſunt, niſi de manibus eorum recipiant quę amiſerant; quomodo ſua auctoritate cuiq; licet iniuſte ligatis cõmunicare, & eis, nõ petita abſolutione, ſua celebrare officia, ſicut Gelaſius videtur ſentire? Ad hoc reſpondẽdum eſt, quòd ſententia aliquando eſt iniuſta ex animo proferentis, iuſta vero ex ordine & cauſa: aliquando eſt iuſta ex animo & cauſa ſed non ex ordine: aliquãdo iuſta ex animo & ordine, ſed non ex cauſa. Cũ autem ex cauſa iniuſta fuerit, aliquando nullum in eo omnino, qui accuſatur, delictum eſt, quod ſit damnatione dignum: aliquãdo non eſt in eo illud, ſupra quod fertur ſententia: ſed ex alio notandus eſt. Ex animo eſt iniuſta, cum aliquis ſeruata integritate iudiciarij ordinis, in adulterum, vel in quemlibet criminoſum, non amore iuſtitiæ, ſed liuore odij, vel pretio, aut fauore aduerſariorum inductus ſententiã profert. Vnde Beda ſuper epiſtolam Iacobi ait. ¶ [Ira enim viri iuſtitiam Dei non operatur.] quia qui iratus in aliquem ſententiam profert, & ſi illo, quantum ad ſe [d] iuſtã reportet ſententiam; iſte tamen, qui non amore iuſtitiæ, ſed liuore odij in eum ſententiam dedit, iuſtitiam Dei, in quem perturbatio non cadit, non imitabitur.*

Mutatis verbis ſed ſalua ſententia, *Iac. 1.*

Item Gregorius.

¶ Sententia iuſtitiæ non eſt pro præmio ferenda. C. LXVI.

QVi recte iudicat, & præmium inde remunerationis expectat [e]; fraudem in Deum perpetrat: quia iuſtitiam, quam gratis impertiri debuit, acceptione pecuniæ vendit. Bonis male vtũtur, qui iuſte pro temporali lucro iudicant. Tales quippe ad veritatem nõ iuſtitię defenſio, ſed amor præmij † prouocat: quibus ſi ſpes nummi ſubtrahitur, confeſtim à iuſtitiæ defenſione recedunt. Acceptio nummorum †, præuaricatio veritatis eſt. Vnde & pro iuſto dicitur: [Qui excutit manus ſuas ab omni [f] munere, iſte in excelſis habitabit.]

Iſidorus ſententiarum de ſummo bono, l. 3. c. 58. Beda in ſcintillis, c. 71. Burc. l. 16. c. 28.

† *al. pecunia.*

† *al. munerum.*

Eſa. 33.

¶ *Apud B. Gregoriũ non eſt inuentum; ſed apud Iſidorum lib. 3. de ſum. bono, cap. 58. quẽ citãt Burchardus, & Beda in ſcintillis.*

CASVS. Concludit Gra. ex c. ſup. prox. dicens, ꝙ ſi iniuſte degradati non poſſunt eſſe quod fuerũt, niſi de manib. epiſcoporum recipiant quod iniuſte amiſerunt, ap paret ꝙ iniqua ſententia excommunicationis ligat. Sed ſtatim reſpondendo facit triumembrem diuiſionẽ iniuſtæ ſnĩæ: dicens ꝙ ſententia quãque iniuſta eſt tantũ ex animo: qñq; tantum ex ordine: qñq; tantum ex cauſa. Et ad probandum iſtam diuiſionem ſequentia cap. inducit: & dicit; quod in omnibus caſibus iſtis eſt parendum ſententię.
c ¶ Ex cauſa.] ff. de lib. & poſth. ſed etſi. & l. poſthumus. §. vl. & l. idem & ff de cond. & demon. cum tale. § falſum. & §. ſi. & l. falſa.

IRA. CASVS Quidam ſeruato ordine iudiciario quendam delinquentem ex odio condemnauit: quæſitum fuit an recte iudicauerit? Et reſpondetur quod ſic quantum ad condemnatum: ſed tamen condemnans Dei iuſtitiam non imitabitur, in quem non cadit perturbatio, cum hoc ex odio fecerit.
d ¶ Quantum ad ſe.] Not. ſententiam quo ad vnum tenere, quo ad alium non, vt 23. q. 5. miles. & cap. cũ miniſter. ſic 49. diſt. c. vlt.

QVi recte.] CASVS. Quidam iudex ordine iudiciario ſeruato iuſtam tulit ſnĩam pro pretio tñ. quæſitum fuit à Greg. vtrum talis iudex debeat dici bonus? Et reſpon. ꝙ nõ. quia non amor iuſtitiæ, ſed pecunia illud ad veritatem prouocauit: cui ſi ſpes nummi non adeſſet, a iuſtitiæ tramite deuiauit: ſed bonus iudex ab omni munere excutit manus ſuas: qui pro recto iudicio vitam accipiet ſempiternam.
e ¶ Expectat.] Arg. ꝙ licet non interceſſit pactio, pec-

iuſte iudicet, vel vt iuſte teſtet, non peccat. & tunc repetet qđ dedit 1. 14. q. 5. non ſane. Pleriq; doctores legũ dicunt: qualitercumque det, non repetit: quia voluit corrumpere iudicem, vt ff. de condi. ob tur. cauſam. l. 1. & venales ſententiæ nullæ ſunt 2. q 6 § venales.
f ¶ Ab omni] Sup. 1. q. 1, ſunt nonnulli.

1 Ad h… ff. de co… ob turp… cau l. 3. S… ſi ob tur… Arch.

Illa-

ILla.] CASVS. Mauritius Imperator furioſè delinquẽtes feriebat quandoque. quare Greg. ex hoc eum redarguit: quia tẽpore commotionis iudex putat eſſe iuſtum quod facit, & tamen eſt iniuſtũ. vnde iudex iudicare non debet, niſi mente tota tranquilla & pacifica.

a ¶ Com-

b ¶ Coercere.] Iudex non debet plus iuſto excãdeſcere in eos, quos malos putat. ff. de off. præſid. obſeruandum.

c ¶ Vindicantes.] Repercutiendo. 23 q. 1. §. 1. aliàs poſſumus vim vi repellere. ff. de iuſt. & iure, vt vi. & C. vnde vi, l. prima. 1

Item Gregorius lib. 8. epiſt. 12. ad Guidiſcalcum.

¶ In præpoſitorum operibus ſibi totum ratio vendicet. C. LXVII.

Burch. l. 15. c. 29. Iuo p. 16. c. 30.

ILla præpoſitorum ſolicitudo vtilis, illa eſt cautela laudabilis; in qua totum ratio agit, & furor ſibi nihil vendicat. Reſtringenda ſub ratione poteſtas eſt: nec quidquam agendum prius, quam concitata ad tranquillitatem mens redeat. Nam commotionis [a] tempore iuſtum omne † putat, quod fecerit.

† *al. ira*

Item Ambroſius libro de S. Ioſeph, cap. 13.

¶ Grauiter delinquit, qui ex ira ſententiam profert. C. LXVIII.

IRa ſæpè etiam innocentes in crimen adducit: quia, dum iuſto amplius iraſcimur, & volumus alienũ coercere [b] peccatum, grauiora peccata committimus. Ideo Apoſtolus ait: [Non vos ipſos vindicantes [c] chariſſimi: ſed date locum iræ.] hoc eſt, declinemus eam: ne nos illa corripiat. Vnde Dominus Ieſus dimittens ad euangelizandum diſcipulos, miſit eos ſine auro, ſine argento, ſine pecunia, ſine virga: id eſt, vt & incentiua litis, & inſtrumenta eriperet vltionis.

Rom. 12.

Luc. 9.

Item ex libro vndecimo eccleſiaſticæ hiſtoriæ Rufini [c] cap. 18.

¶ Ratio debet corrigere, quod furore promulgatum eſt. C. LXIX.

CVm apud Theſſalonicam ſeditione exorta, quidam vir ex militaribus impetu fuiſſet populi furentis extinctus, Theodoſius repentini nuncij atrocitate ſucceuſus ad ludos Circenſes inuitari populum, eique ex improuiſo circumfundi milites, atque obtruncari paſſim vt quiſque occurriſſet, gladio iubet, & vindictam dari non crimini, ſed furori; ob hoc, cum a ſacerdotibus Italiæ argueretur, agnouit delictum, culpamque lacrymis profeſſus, publicam pœnitentiam in conſpectu totius eccleſiæ egit †; & in hoc ſibi tempus adſcriptum abſque regali faſtigio patienter impleuit. Quibus omnibus illud quoque mirabiliter adiecit. Lege ſanxit in poſterum, vt ſententiæ principum ſuper animaduerſione [d] prolatæ, in diem vigeſimum ab executoribus differrentur, quo locus miſericordiæ, vel, ſi res tuliſſet, pœnitentiæ non periret.

† *al. exegit*

† *al. Gregorius*

Item ex † dictis Gregorij.

CVm apud.] CASVS Quidã miles impetu furentis populi apud Theſſalonicã fuit iterfect⁹: quo audito Theodoſius Imperator, atrocitate ſceleris cõmotus, ad ludos Circenſes iuſſit populũ conuocari: & præcepit militibus vt populũ indifferenter obtruncarent. Super quo facto cum ab epiſcopis Italiæ redargueretur, in conſpectu eccleſię, inſtrumentis regalibus depoſitis publicam pœnitentiam egit: & ſtatuit, vt ſentẽtiæ principum ſuper capitali cauſa prolatæ, ab executoribus vſque ad dies triginta differantur, vt locus eſſet miſericordiæ, ſi videretur expedire, vel æquitati conſonare.

1 Vt ſup. 1. diſt. ius naturale. & ſic hoc verbum Apoſtoli eſt conſiliũ, ſed ſubtilius intuentibus vĩ eſſe præceptum, ſecundum Lau.

d ¶ Animaduerſione.] In ciuilibus cauſis ſi actio eſt perſonalis, vſque ad quatuor mẽſes nõ mandatur ſententia executioni. extra de offic. delega. querenti. ſi eſt realis, ſtatim mandatur executioni, vt Inſtit. de offic. iud. §. 1. Sed ſi ſentẽtia ſit lata ſuper crimine, ſtatim manda tur executioni, vt 2. q. 1. ſicut. C. de pœnis cum reis. niſi in caſibus, ſ. cũ princeps ex iracũdia tulit ſententiam, vt hic, & C. de pœn. ſi vindicari. Itẽ cũ ſnĩa lata eſt cõtra mulierẽ prægnantẽ, differẽ executio vſq; ad tps partus. ff. de pœn. prægnãtis. Itẽ ſi eſt lata in ſeruũ, differt executio quouſq; dño reddiderit ratiocinia C. de bon. preſcri. l. 1. Itẽ differt qñ inſula eſt aſſignãda à principe. 2. q. 6 biduũ. §. ſi quidem. Item differtur cũ quis eſt confeſſus de crimine 2, donec appareat an velit in confeſſione perſeuerare. C. de cuſto. re. l. 2. Hæc habentur in his verſibus.

In perſonali poſt menſes quatuor, in re.
Protinus eſt omnis ſententia perficienda.
Sic in criminibus: ſed caſus excipe quinque:
Confeſſus, prægnans, iratus, & inſula, ſeruus.

Snĩa intra qđ tempus mandet executioni.

Snĩa ſuper crimine lata ſtatim mandatur executioni; preter quã in caſib. quinque.

2 Hoc ideo quia nõ ſtatur cõfeſſioni, niſi confitens perſeueret. ff. de quæſt. l. 1. §. diuus, & §. ſi quis vltro, Archid.

a ¶ Commotionis.] Iudex ergo cum offenditur, debet dare inducias, argum. 23. q. 5. c. 2. & 5. q. 2. relatum, in fi. & q. 3. qui ambulat.

IRa.] CASVS. Docet hic Ambroſ. quòd prælatus in corrigendo delinquentes, iram debet à ſe remouere. Et hoc probat duabus auctoritatibus, ſcilicet Chriſti, & Pauli.

Sum-

SVmmopere.] CASVS. Quidam rectores eccleſiæ, vel ſæculares iudices ex leuitate, vel furore ſententias proferebant. Sed Greg. docet hoc non eſſe faciendum: ſed re pleniter inueſtigata, ſine acceptione perſonarum ſecundum leges & canones dicit eſſe diffiniendum: & hoc probat exemplo Moyſi, qui querelas populi ad Deum referens iuxta Domini præceptũ iudicabat: inſtruens vt non ex corde noſtro, ſed ex præcepto Dei condemnationis & abſolutionis ſententiã proferamus. Sequẽ. duo c. plana ſunt.

etiam ſumptus petit, vt 4. q. 3. venturis. Ordinarius autem iudex non poteſt expenſas petere, cum ei certi ſunt redditus ſtatuti. 23. q. 1. militare. 3

f PAuper.] 23. q. 4. ne amiſſo.

g ¶ Exiſtimat.] Simile diſt. 50. ſi lapſis.

¶ In dictandis ſententijs rectores nullo furore ducantur. C. LXX.

SVmmopere præcauere debent rectores eccleſiarum, & qui publica [a] iudicia exercent, vt in dictandis ſententijs nullatenus leuitate, aut furore [b] ducti ſint præcipites, ſed cauſis prius diligenter ventilatis, cum res, quæ ignorabatur, pleniter ad notitiam venerit, tunc diuina & humana lex reſoluatur † [c], & tunc ſecundum [d] quod ibi conſtitutum eſt, remota perſonarum acceptione, definitiua proferatur ſententia. Hinc eſt, quòd Moyſes querelas populi ſemper ad Dominum tabernaculum ingreſſus referebat, & iuxta quod Dominus imperabat, iudicia proponebat, nimirum nos inſtruens, vt non ex corde noſtro, ſed ex præcepto diuino condemnationis, vel iuſtificationis ſententiam proferamus.

Burch. l. 16. c. 2. Anſel. l. 13. c. 25.

† reuoluatur

Exo. 33.

¶ De non præcipitanda ſententia leguntur nonnulla apud B. Gregorium. lib. 19. Moral. cap. 23. ad ea verba Iob: Cauſam, quam neſciebam, diligentiſſime inueſtigabam, *& lib. 12. regiſtri, epiſt. 26. & alibi.*

Item Auguſtinus ad Macedonium epiſt. 54.

¶ Iuſtum iudicium vendi non poteſt. C. LXXI.

NOn licet iudici vendere iuſtum [e] iudicium, & ſi liceat aduocato vendere iuſtum patrocinium, & iuriſconſulto rectum conſilium.

inf. 14. q. 5. c. 28.

¶ Propria verba B. Auguſtini referuntur infra 14. q. 5. cap. fin. verſ. ſed non ideo.

Item Iſidorus lib. 3. de ſummo bono, c. 58.

¶ De eodem. C. LXXII.

PAuper [f] dum non habet quod offerat, non ſolũ audiri contemnitur, ſed etiam contra veritatem opprimitur †. Cito violatur auro iuſtitia, nullamque reus pertimeſcit culpam, quam redimere nummis exiſtimat [g].

Burch. l. 16. c. 28.

† Addeas pauperi teneat aduocatus impẽdere gratuitũ patrocinũ: & dic q̃ ſic, vt no. Alberic. de Roſa. in l. 1. C. de poſt.

Huic itaque ſententiæ, quæ non amore iuſtitiæ, ſed ex alia qualibet cauſa fertur in quemquam, humiliter obediendum eſt.

Et in Aquiſgr. c. 42.

Vnde in Niceno concilio, c. 5.

¶ Non recipiantur ab alijs, qui ſuorum epiſcoporum contrahunt offenſam. C. LXXIII.

SEruetur iſta ſentẽtia, vt hi, qui ab alijs excõmunican-

Burc. l. 11. c. 36. Iuo p. 14. c. 100. Poly. l. 7. tit. 1.

a ¶ Qui publica.] Id eſt, ſæcularia.

b ¶ Aut furore.] 2. q. 1. Deus omnipotens, & 30. q. 5. iudicãtem.

c ¶ Reſoluatur.] Id eſt, aperiatur.

Iudex an ſm cõſcientiam debeat iudicare.

d ¶ Et tunc ſecundum.] Tamen bene tenetur iudex iudicare ſm q̃ ſibi vr̃, vt in Auth. iuſiuran. q̃d præſtatur ab his, §. 2. coll. 2. ff. de arb. qualem. Et eſt arg. q̃ ſecundũ allegationes potius q̃ ſecundum conſcientiam ſit procedendum, vt ſupra 3. q. 7. iudicet.

e NOn licet.] ¶ Iuſtum.] Multo magis iniuſtum. 14. q. 5. non ſanè. Gan. dixit, quod aduocatus, vel iuriſperitus non debet vendere vel conſilium vel patrocinium: quia ſi cauſa eſt iniuſta, nõ debet iudex eam aſſumere: immo ſemper acceptam vel aſſumptã deſerere debet. C. de iudic. rem non nouã. ſi eſt iuſta. gratis tenetur conſulere vel patrocinari. & dicit Auguſtinum hic loqui ſecundum leges. Sed tu dicas, q̃ tales operas bene poteſt locare quis. 1 nemo enim de ſuo cogitur facere beneficium. 10. q. 2. precariæ. Tamen dico, quod ſi ſine labore poſſunt dare conſilium, non reuoluendo libros, nec laborando in prælegendis allegationibus, tunc gratis 2 tenentur ſubuenire. De iudice delegato dicas, q̃ nihil poteſt petere niſi expenſas. extra de vi. & hon. cler. cum ab omni, modica tamen xenia poteſt petere vel accipere: dum tamen talia ſint, quæ iudicantis animum non immutent. argum. extra de ſimo. & ſi quæſtiones, quia illa non computantur inter lucra. ff. de offi. procõnſul. l. ſolet. §. vlt. nec huiuſmodi xenia debent excedere in anno 100. aureos. ff. ad l. Iuliam repetun. l. ca. in ha. tellis

Aduocatus an poſſit operas ſuas locare.

1 Adde, an & qñ aduocatus poſſit paciſci de ſalario glo. 2. in l. ſũptus, ff. de pac. & l. ſi q̃d aduocatorum. & ibi Cyn. C. de poſt.

2 Contrariũ tenet Ioann. And. in Mercur. Fr. Purpurat. in l. ſi me & Titiũ, in princip. ſi cert. pet. Hic Cagn. char. 46. col. 2. de offic. aſſeſſ. niſi pauperi. Alber. l. 2. C. de poſtu.

3 Si vis de iſta materia plenam habere notitiam, videas q̃ not. in Spec. l. 1. de ſalarijs. §. 1. & de aſſeſ. §. ſalarium. Arch.

HINC ITAQVE. CASVS. Concludit Gratianus ex ſupradictis cap. dicens, q̃ quamuis ſententia non feratur amore iuſtitiæ, tamen ei humiliter eſt obediendum.

SEruetur.] CASVS. Quæſitum fuit in Niceno cõcilio, vtrum illi, qui ſunt excõmunicati ab epiſcopis ſuis, ſint ab alijs epiſcopis recipiendi? Et reſpon. q̃ non. ſed requirendum eſt, vtrum iuſte vel iniuſtè ſint excõicati, vt ſi iniuſtè fuerint excõmunicati, abſoluantur. Illi vero qui iuſte fuerint excommunicati, à cæteris epiſcopis habeantur excommunicati quouſque reſipiſcant.

a ¶ Ab

a ¶Ab alijs.] Licet etiam priuilegiati ſint aliqui: tamen tenentur vitare excommunicatos.
b ¶Epiſcopi.] Extra. de ſen. excom. nulli.
c ¶Abſtenti ſint.] Ideſt excommunicati ſint.
ADDITIO. ſic ſup. ead. ſi quis laicus in princ.
d ¶Epiſcoporum.] Ergo ſi ex iuſta cauſa epiſcopus aliquem excõicauit ſuperior non debet abſoluere eũ: ſed debet eum remittere abſoluendum ad epiſcopum etiam ſi appellatũ ſit ad ipſum: qđ verũ e. t. cũ euidẽs ẽ ipſã ſniam eſſe iuſtam, ext. de ſen. excõ. c. per tuas, in fine alioquin ſecus vt eadẽ. decr. tu. ca. ſi epiſcopus forte.

Ad

tur, ab alijs [a] ad communionem non recipiantur. Requiratur ſane, ſi forte ex aliqua indignatione † animi, aut cõtẽptione, aut qualibet tali commotione † epiſcopi [b] ſui abſtenti, † ſint [c]. *& infra.* ¶Vt ita demum hi, qui ob culpas ſuas epiſcoporum [d] ſuorũ offenſas merito contraxerunt; digne etiam a ceteris excommunicati ſimiliter habeantur, quouſque epiſcopo ſuo *a* viſum fuerit humaniorem circa eos ferre ſententiam.

† μικροψυχίᾳ.
† ἀηδίᾳ.
† al. excommunicati ἀποσυνάγωγοι.

a ¶Epiſcopo ſuo.] *In priſca verſione, quæ eſt in collectione Iſidori, & huic valde ſimilis eſt, legitur,* quouſque in communi, vel ipſi epiſcopo ſuo: *nec multo aliter in altera vulgata verſione. Græce eſt* μέχρις ἂν τῷ κοινῷ τῶν ἐπισκόπων δόξῃ, *ideſt,* quouſque communi epiſcoporum videatur.

Item ſententia eſt iniuſta ex ordine, quando non ſeruato iudiciali ordine quilibet pro ſua culpa damnatur.

Vnde Gregorius ſcribit Conſtantino Mediolanenſi epiſcopo, lib. 8. epiſt. 30.

¶Res dubia definiatur certa ſententia.

C. LXXIIII.

GRaue [e] ſatis eſt, & indecens, vt in re dubia certa detur † ſententia.

† al. dicatur.

Item Auguſtinus in libro de pœnitentia †, *c. 3.*

† al. pœnitentiæ medicina.
Iuo p. 5. c. 247.
Pann. l. 4. c. 214.

¶Non credantur quæ certis indicijs non demonſtrantur. C. LXXV.

¶facile ſunt.] ori. Aliquot verbis mutatis.
q. 5. ſi qs [illegible] ex [illegible]

QVamuis vera ſint quædam, non tamen iudici [f] ſunt † credenda, niſi certis indicijs demonſtrentur.

Item Damaſus Papa epiſtola ſexta.

¶Antequam examinentur, aliqui non iudicentur. C. LXXVI.

Anſ. l. 3. c. 51.

EOrũ, qui accuſantur, cauſas diſcutere nõ licet priuſquã canonice vocati ad ſynodum veniãt, & pręſens per præſentem agnoſcat veraciter †, & intelligat [g], quę ei obijciuntur. Quod bene, & per ſapientiam Salomonis *α* dicitur; [Antequam ſcruteris, ne reprehendas. Intellige [h] prius, & tunc increpa. Antequam audiaris, ne reſpõdeas] Et licet apertiſſima [i] ſit contrariorum [k] reprehenſio, veruntamen oportet ab his, qui dati † ſunt ad eorum examinationem, ordinem ſeruari.

al. veritatem.
Eccl. 11. ſecundũ 70.
† al. deputati.

β ¶Salomonis.] *Citat librum ſapientiæ Sirach, ideſt Eccleſiaſticum, nomine Salomonis. Et ſic citatur etiam a B. Greg. 1. q. 1. non eſt putanda, & a Cypriano lib. 3. ad Quirinum, c. 20. & a Clemente Alexandrino Stromatum lib. 7. & ab Origene hom. 18. in Numeros: & ab Hilario in pſ. 67. & ab alijs patrib. cuius rei rationẽ reddit B. Auguſtinus l. 2. de doctr. Chriſtiana, c. 8. & alibi.*

Item ex octaua ſynodo.

¶Qui falſum de alio profert, & is qui crimina credit, vterque reus eſt. C. LXXVII.

Iſido l. 3. de ſum. bono c. 59.

NOn ſolum [l] ille reus eſt, qui falſum de alio profert; ſed & is, qui aurem cito criminibus præbet.

ITEM SENTENTIA. CASVS. Hic Gra. oſtendit ſecundum membrum d. .ſ. φ ſententia tunc eſt iniuſta ex ordine quando iudicario ordine non ſeruato aliquis propter culpam ſuã condemnatur; φ nõ eſt faciendum, & hoc probat per ſeq. c Duo ſequentia ca. plana ſunt.
e GRaue.] ſup. d. 33. cap. vlt. de hoc notatum eſt ſed vbi ius dubiũ eſt, bene fertur ſnĩa certa 30. q. 3. c vlt. quãque ẽt in dubio facto certũ ius ſtatuitur. ext. de ſpon. iuuenis.
f QVamuis.] ¶Iudici.] Ar. φ iudicandum eſt ſecũdum allegata, & non ſecundum opinionem iudicis.
EOrum.] CASVS. Quęſitum fuit a Damaſo Papa, vtrũ crĩa aliquorum ſint examinanda, vel puniẽda antequã canonice vocentur ad ſynodum. Et reſpõdet φ non, qđ probat auctoritate Salomonis & quãuis obiecta crimina ſint manifeſta non tamen iudici tã quam iudici, & ideo ſemper examinatio facienda.
g ¶Intelligat.] Nã niſi intelligat, non dĩ fieri eo præſente. ff. de verb. ſignifi. corã.
h ¶Intellige.] Alias dicitur: ſicut praue intellexiſti, ſic praue reſpondes. de conſecra. d. 2. c. 1.
i ¶Apertiſſima.] .i. aperta, & manifeſta: non tñ vt iudici notoria. Vel ĩtellige cũ iudici eſt manifeſta.
K ¶Contrariorum.] ideſt. aduerſariorum
l NOn ſolũ.] Sup. 86. d. ſi quid ſu. ca.

ſup.ea.q.c.in cunctiſe& cap.ſi quis dixerit.

CVM ERGO. Hæc eſt ſexta pars q.in qua probat, ꝙ ſi ſententia excommunicationis ex ordine nulla fuerit: tamen ſeruanda eſt[1], etiam ſi ſit ex cau ſa iniuſta: quia ligatur propter contemptum, & hoc probat per 22.auctor.Ioan. de Fant.

¶De hac inſcriptione octaua ſynodi notatum eſt ſupra eadem q. 3.ſi quis frater.

6 *Cum ergo ſententia ex ordine iniuſta eſt; nec tunc ab ea recedēdum eſt: quia etiam, antequā ſententia daretur in eum; pro qualitate reatus ſui ligatus apud Deum tenebatur. Contingit aliquando, vt adulter ſententiam pro ſacrilegio* [a] *reportet, cuius reatum in conſcientia nō habet* [b]*. Hac ſententia, & ſi iniuſta ſit, quia non eſt in eo crimen, ſuper quod lata eſt ſententia; tamen iuſte ab eo reportata eſt, quia ex reatu adulterij iamdiu apud Deū excommunicatus fuerat. Et in hoc caſu intelligenda eſt illa auctoritas Gregorij.* [*Sententia paſtoris, &c.*] *Iuſtam ſententiam vocat, quādo crimen ſubeſt, ſuper quod fertur: iniuſtam, quando illud non ſubeſt; quæ tamen timenda, vel ſeruanda eſt: quia ex alio iam dudum damnandus erat. Vnde, cum præmiſiſſet Gregorius:* [*Vtrum iuſte an iniuſte obliget paſtor, paſtoris tamen ſententia gregi timenda eſt,*] *ſubſecutus adiecit;* [*Ne is, qui ſubeſt, & cum iniuſte forſitan ligatur, ipſam obligationis ſuæ ſententiam ex alia culpa mereatur. Paſtor ergo vel abſoluere indiſcrete timeat, vel ligare. Is autem, qui ſub manu paſtoris eſt, ligari timeat vel iniuſte; nec paſtoris ſui iudicium temere reprehendat: ne, & ſi iniuſte ligatus eſt, ex ipſa tumida reprehenſionis ſuperbia, culpa, quæ non erat, fiat.*] *¶Aliquando nullum ſubeſt crimen: & tamen vel odio iudicis, vel factione inimicorum oppoſitā ſibi ſententiam damnationis in ſe excipit.*

sup.ead.c.1.

Hom. 26. in Euan.

Vnde Gregorius ait.

¶Quot modis humanum iudicium peruertitur. C. LXXVIII.

Isidorus l.3.de ſum. bo no,c.58.

QVatuor [c] modis peruertitur humanum iudicium: timore [d], dum metu poteſtatis alicuius veritatē loqui pertimeſcimus: cupiditate, dum præmio animum † alicuius corrumpimus: odio, dum contra quemlibet aduerſarium † molimur: amore, dum amico [e], vel propinquo complacere contendimus.

Burc.l.16.c.28.

† al. muneris alicuius corrūpimur] Iſid.

† al. aduerſa.

¶Apud Gregorium non eſt inuentum: ſed apud Iſidorum (quem citat Burchardus) & paulo etiam, & plenius; & ſequitur nonnullis interiectis poſt caput qui recte ſupra ead.

Quàm vero graue ſit vel odio, vel amicitia, vel me-

CASVS. Concludit Gratia. ex ſupradictis, ꝙ licet ſentētia ſit iniuſta ex ordine ei tñ eſt obediendū. & allegando quandā falſam rationem aſſignat, dicens aliquādo contingere, ꝙ aliquis ligatus eſt apud Deū pro alieno reatu: & tamen pro reatu alio, quem non fecit, condemnatur: velut ſi adulter de crimine ſacrilegij qđ non fecit, non ſeruato ordine iudiciario condemnatur: q̄ tamen ſententia tenet non ſacrilegij ratione qđ non fecit, ſed rōne adulterij, ꝓ quo iamdiu apud Deum fuerat excōicatus. Et ad hoc probandū inducit c.Greg.ſu c.ſētentia, & exponit c. illud qualiter intelligi debeat.

a ¶Pro ſacrilegio] G. male intelligit illud c.ſupra ead.c.1. innuit enim hic, ꝙ etiam eſt tunc timēda ſententia paſtoris quando, vel illud crimen pro quo eſt excōmunicatus, vel aliud eſt in eo: aliàs ſi nullum eſt in eo crimen, nulla eſt vel nō eſt timenda ſentētia, & fuit deceptus ex illo verbo. ſiue ex alia culpa mereatur ſed Greg. vocat aliā culpam, q̄ de nouo quærit, contemnendo.ſ. excommunicationem 1 Vel dicas eum allegando 2 hoc dicere.

1 Et hoc patet in fin.§. ibi fiat culpa.

2 Ad hoc dictū facit inf. ea.ff. hęc & ſi.&c. vbi patet, ꝙ ita intellexerit, vt dictum eſt. Arch.

b ¶Non habet.] Sic 24.q.3. notandū. in fine: vbi dicitur, ꝙ iniuſta excōicatio non nocet niſi contemnatur ſic ext.de ſent. excom. per tuas, ſic nec denunciatio iniuſta eſt contemnenda, extra de noui operis nunc.c.ex iniuncto.

ALIQVANDO. CASVS Hic proſequitur tertium membrum.ſ.quando ſententia eſt iniuſta ex cauſa.ſ.nullum crimen ſubeſt: ſed odio iudicis, vel machinatione aduerſariorum ſeruato ordine iudiciario condemnatur, quod probat ſequenti cap.

QVatuor.] CASVS Docet hic Grego quòd quatuor ſunt, quibus humana iudicia peruertuntur ſ timor, cupiditas, odium, & amor. & de quolibet ponit exemplum.

c ¶Quatuor.] Eſt & quintus, modus quando iudex pauperibus miſeretur vt 23.q.4.eſt iniuſta. & c. ne amiſſo. Item ſunt alij duo modi: nimia ſeueritas: & nimia remiſſio, vt 45. d. diſciplina: non enim eſt conſtans iudex cuius animi motum vultus detegit, ff. de offi. præſi. obſeruandum. Item eſt & alius modus quando per imprudentiam male iudicat. inſtitu. de obli. quæ ex quaſi deli. nal.§.1.

d ¶Timore.] Sed nunquid tenet ſententia, quam iudex per metum tulit? ſic: ſed elidi poteſt per exceptionem 3 25.q.1.omne ff.de iure interdum.§ 1. Arg. contra ff de acqui hær e l.6 §. vlt. ſententia autem quæ per præmiū lata eſt, nulla eſt, vt 2 q 9.venales, ſed ſi odio, vel amore lata eſt: bene tenet, ſed irritatur, ff. ad Trebel.l ſeruū, §.cum prætor.Io.

3 Subau ſic debe telligi in iniuſtum de hoc Io. de Fa

e ¶Dum amico.] De hac amicitia, vel inimicitia nota. 3 quæſt.5 c.1.

Qui-

a Qvicumque.] ¶ Inimicitijs] Videtur ꝙ iudex æquè poſſit recuſari propter nō capitales ſicut propter capitales inimicitias, vt 3 q. 7 iudices. ext. de app. ad hoc. vnde patet, ꝙ pro minori cauſa recuſatur iudex quàm teſtis, vt dixi 3. q. 5. accuſatores. ſed ideo, quia facilius

occultat, & qui mēdacium dicit: quia ille prodeſſe non vult: & iſte nocere deſiderat.
b ¶ Occultat.] Tunc ſcilicet cum inducitur in teſtem: aliàs bene poteſt: & etiam debet quandoque quis occultare veritatem, vt 22. q. 2. primum ver. ſeptimum. & ca. ne quis. & 43. diſt. in mandatis. & cum à Chriſto quæreret quid eſt veritas, non reſpondit. 1

Recuſatur iudex facilius quàm teſtis.

tu, vel munere, vel quolibet modo iudicium peruertere, teſtatur Hieronymus in Amos, cap 6. dicens.

Similis apud Iſidorum eod. l. 3 c 57. & apud B. Hieron. in Amos, c. 6 ad illud, [Quoniam conuertiſtis in amaritudinem iudicium.]

¶ De ijs, qui aliquo modo iudicium peruertunt.

C. LXXIX.

QVicūque aut conſanguinitate, aut amicitia, & econtrario vel hoſtili odio vel inimicitijs [a] in iudicando ducitur; peruertit iudicium Chriſti, qui eſt iuſtitia, & fructum illius vertit in amaritudinem.

Iſid. ibid. c. 59.

Item Auguſtinus ad Caſulanum.

¶ De ijs, qui metu poteſtatis veritatem occultant.

C. LXXX.

QVisquis metu cuiuſlibet poteſtatis veritatem occultat [b], iram Dei ſuper ſe prouocat, quia magis timet hominem, quàm Deum. *Et poſt pauca.* ¶ Vterque reus eſt, & qui veritatem occultat [c], & qui mendacium dicit, quia & ille prodeſſe [d] non vult, & iſte nocere deſiderat.

Deuſdedit p. 1: Burch. l. 16. c. 12. Extra de crimi. falſi. c. 1.

¶ Caput hoc non eſt inuentum apud B. Auguſtinum, cuius poſteriorem partem citat etiam Burchardus ex dictis Auguſtini. Simillima leguntur in eodem libro tertio Iſidori, c. 59.

Item.

¶ De eodem. C. LXXXI.

iij NEmo peritorum, aut prudentium putet, ꝙ minus ſit periculū in verbis, lingua [e] mentiendo, quam manibus ſanguinem fundendo. Melius [f] eſt autem pro veritate pati ſupplicium, quàm pro adulatione recipere beneficium.

Item Pelagius Papa I I. epiſtola 2. Benigno archiepiſcopo.

¶ De eodem. C. LXXXII.

VNicuique prouidendum eſt, ne aliquem iniuſtè perſequatur, iudicet, vel puniat; ne leſum [g] perſequatur iudicet, vel puniat.

Hic quoque qui veritatem pro pecunia negat, vel falſum teſtimonium contra aliquem dicit: Deum negare, vel vendere probatur.

Vnde Beda ad c. 14. Marci.

Et ad cap. 26. Matthæi.

¶ Qui falſum teſtimonium dicunt, & veritatem pro pecunia negant, ſceleris Iudæ participes ſunt.

C. LXXXIII.

Mar. 14. Matt. 26.

ABijt Iudas ad ſummos ſacerdotes, & conſtituerunt ei pecuniā ſe daturos.] ¶ Multi hodie ſcelus Iudæ, qui[a] Dn̄m, ac magiſtrum, Deumq; ſuum pecunia vendiderit, velut immane, & nefarium exhorrent; nec tamen cauent. Nam cum pro muneribus falſum contra quemlibet teſtimoniū dicunt; profecto, quia veritatē pro pe-

c ¶ Occultat.] ff. de fal. ſi qs obrepſerit.
c ¶ Occultat.] Contra 22 q. 2. ſi quis arbitretur.
d ¶ Prodeſſe.] Aliquis ergo cogit alij prodeſſe, cū ſibi non obeſt. ff. de aqua pluuia arcē l. 2. §. Item Varus.

1 Adde hoc qđ dicā 22. q 2. §. item quod dicit. Archid.

NEmo] CASVS. Quæritur quis magis peccet, an qui mētitur, an qui ſanguinem effundit? Et reſpondit, ꝙ æqualiter peccāt. vnde non debet aliquis mētiri: ſed melius eſt pro veritate pati ſuppliciū, quàm pro mendacio beneficium. [Melius,] electiuè ponitur. Sequens ca. planum eſt.
e ¶ Lingua.] Mētiendo de aliquo, ꝓpter quod ipſe perdit vitā, talis enim dr̄ homicida. J. de pœnit. diſt 1 periculoſe. 50. diſt. ſi quis viduam.
f ¶ Melius.] Electiuè, vt J. c. iniuſtum. 22. q. 1. conſiderat.
g VNicuiq;.] ¶ Ne leſum:] 7 q. 1. omnis qui gemebat.

HIC QVOQVE. CASVS. Dictū eſt ſ. in ꝓced. c. ꝙ qui iniuſtè aliquē condēnat, Deū negat. dicit nunc Gratia. ꝙ ſic Deum negat, qui veritatem occultat ꝓ pecunia, vel falſum teſtimoniū dicit. quod probat per ſeq. capit.

ABijt Iudas.] CASVS. Beda i hoc ca. primo ponit verba Marci Euāgeliſtæ, quę durāt vſque ibi, [Multi.] Poſtea dicit, ꝙ multi hodie abhorrent ſcelus Iudæ, qui Deū pro pecunia vēdidit: & tā

cilius habentur mille iudices, quàm vnus teſtis. extra de appel. poſtremo.

QVisquis.] CASVS. Docet Auguſt. quòd excuſari non debet qui metu alicuius poteſtatis celat in iudicio veritatem: quia vterq; reus eſt, & qui veritatem

idē committunt. Nam qui dicit falſum teſtimoniū pro pecunia, Deum negat, qui eſt veritas. Similiter qui fraternā ſocietatem diſcordat & cōmaculat, Deum qui charitas eſt, prodit, maxime cū non ex infirmitate vel ignorantia hoc facit, immo faciendi opportunitatē quærit.

a ¶ Ven-

a ¶ Vendunt.] Quantum in ſe eſt. nam ipſe vendi non poteſt. 1. quæſt. 3. Saluator. vel vendunt, id eſt, à ſe ſeparent ſicut venditor rem venditam a ſe ſeparat & alienat pretio accepto: ita iſti Deum à ſe alienant pretio accepto. & ſic dicitur per ſimilitudinem.

Deus vendi non poteſt.

& omne id quod ſequitur ex illo dicit; vt 8 diſt. 8. quo iure, extra de do. & contum. cum dilecti, in fi. extra de offic. deleg. cum ſuper. ff. quod met. cau. l. 1.

g ¶ Negare Chriſtũ.] Sed quid ſi aliquis coactus negat Chriſtum ore, ſed corde non negat? non videtur peccare: nam

Chriſtũ negans etiã ſolo ore, peccat.

cunia negant, Deum pecunia vendunt [a]. Ipſe enim dixit: [Ego ſum veritas.] Cum ſocietatem fraternitatis aliqua diſcordiæ peſte cõmaculant; Deum produnt, quia Deus charitas eſt. Qui ergo charitatis, & veritatis iuſſa ſpernunt Deum vtique, qui charitas eſt & veritas, produnt, maximè cum non infirmitate [b], vel ignorantia peccant, ſed in ſimilitudinem Iudæ quærunt opportunitatẽ, qualiter arbitris [c] abſentibus mendacio veritatem, virtutem crimine mutent.

Ioan. 14. *1. Ioan. 4.* *Matth. 26.*

1 Vt 15 q. 1. § itaque.

Item Hieronymus in epiſtolam ad Titum, cap. 1. in extremo.

¶ Chriſtum negat, qui peruerſis ſe ſocium facit.

C. LXXXIIII.

Exiſtimant quidam in eo tantum Chriſtum negari, ſi perſecutione quis à gentilibus comprehẽſus, ſe renuerit eſſe Chriſtianum. Sed ecce Apoſtolus omnibus, quæ peruerſa ſunt, factis [d], Deum aſſerit denegari, Chriſtus ſapientia eſt, iuſtitia, veritas, ſanctitas, fortitudo. Negatur per inſipientiam ſapientia, per iniquitatem iuſtitia, per mendacium veritas, per turpitudinem ſanctitas, per imbecillitatem animi, fortitudo. Et quotieſcunque vincimur à vitijs atque peccatis, toties Deum negamus: & econtrario, quoties bene quid agimus, Deum confitemur. Nec arbitrandum eſt, in die iudicij, illos tantum à Dei filio denegandos, qui in martyrio Chriſtum denegarunt, ſed † & illos omnes, quorum opere, vel ſermone, vel cogitatione Chriſtus negatus negat [e], vel confeſſus confitetur. De hac puto confeſſione, & diſcipulis præcipit dicens: [Eritis mihi teſtes in Hieruſalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & vſque ad extremum terræ.]

Matth. 1. † *al. ſed per omnia opera, ſermones, cogitationes Chriſtus vel negatus, &c.*

Item Auguſtinus tractatu 113. ad c. 18. Ioannis.

¶ Qui Chriſtianum ſe negat, Chriſtum negare conuincitur. C. LXXXV.

ij Non ſolum abnegat Chriſtum, qui dicit eum non eſſe Chriſtum; ſed ille etiam, qui cum ſit, negat ſe eſſe Chriſtianum. Dominus enim non ait [f] Petro, diſcipulum meum te negabis: ſed [me negabis.] Negauit ergo ipſum; cum ſe negauit eſſe eius diſcipulum. Quid autem aliud illo modo, quàm ſe negauit eſſe Chriſtianum? *Item in tractatu 66.* Timendo mortem carnis tuæ, mortem dabis animę tuę. Quanta enim vita eſt cõfiteri Chriſtum; tanta mors eſt negare Chriſtum [g]. An Apoſtolus Petrus (ſicut eum quidam fauore peruerſo excuſare nituntur) Chriſtum non negauit; quia interrogatus ab ancilla, hominem ſe neſcire reſpondit?

Luc. 22. *Luc. 11.*

b ¶ Infirmitate] Corporis ſ: nã infirmus neſcit qd faciat. 17. q. 2. cap. Gonſaldus.

c ¶ Arbitris] Id eſt, bonis viris, ſicut Iudas captauit abſentiam Apoſtolorum.

Exiſtimant.] CASVS. Quidã putant, ꝙ Chriſtus tũc tantũ negaretur, cũ à paganis qs captus ſe negauit Chriſtianum eſſe. ſed probat Hieron. auctoritate Apoſtoli, ꝙ non ſolum Dominus verbis negatur, ſed etiã prauis factis. ſicut etiã bonis factis Deũ cõfitemur. & oſtendit, quod non ſolum illi ſunt à Deo reprobandi, q in martyrio ipſum negãt, ſed & illi quorum ſermone, opere, & cogitatione Chriſtus negatur. & omnes illos cõfitebitur Chriſtus coram patre, quorum opere bono & ſermone Chriſtus eſt confeſſus. Paſſiuè ponitur hæc dictio [Confeſſus,] & Vel, ponitur pro id eſt, poteſt etiam propriè poni.

d ¶ Factis.] Nota ꝙ ipſo facto negamus Chriſtũ, vt hic 2 ipſo facto mentimur. 22. q. 5. cauete. Ipſo facto appellamus. extra de appel. dilecti. Ipſo facto habemus ſtatũ. ff. de inoffi. teſt. ſi proponas § 1 ff rẽ rat hab. l 5 ipſo facto eligimus. ext. de ijs quę fiunt à maio. par cap. ex ore.

Ipſo facto multa fiunt.

2 Et ſic habes hic arg. ꝙ quis opere negat, loquitur, contitetur, prædicat 24 q. 3. cauete. 46. diſtin habet hoc & 1 q. 1. cum annus. Arch.

e ¶ Negat.] Quidam habent negatus negat, vt hic.

Non ſolum.] CASVS. Quæſitum eſt ab Auguſt. vtrum ille qui timore mortis negat ſe eſſe Chriſtianũ, Chriſtum negare dicatur? Et reſpondet ꝙ ſic; quia non ſolum negat ille Chriſtum, qui dicit eum non eſſe, ſed etiam qui negat ſe Chriſtianum, quod probatur exemplo Petri, qui Chriſtum negauit eo ipſo, quod ſe eius diſcipulum eſſe negauit.

f ¶ Non ait.] Arg hic, & ex præced. c ꝙ qui vnum dicit

re: nã ex corde procedunt vitia. 15. q. 6. c. 1. & Deus cor interrogat. 14. q. 5 ſi quid. tamen dico quod mortaliter peccat: quia nulla conditione debet ad hoc adduci. 12. q. 2. primum. Nam etſi non vult negare Chriſtum, vult tamen illud propter quod negat, ſ vitã. 15. q. 1. merito.

Nolite

NOlite timere eos.] CASVS. Hoc c.diuiditur in duas partes. In prima dicitur, ꝙ timore mortis non dēt aliquis veritatem tacere. In ſecunda parte tractatur de tribus proditoribus veritatis, ſcilicet de eo, qui pro veritate mendacium loquitur, & de eo qui per timorem negli-

me calix iſte, ſed dicit ne in tantum timeamus eam, vt per eius timorem aliquid contra iuſtitiam agamus, vel quod vobis per ſcripturam, vel magiſtros, vel per reuelationem diuinam reuelatum eſt, ſubtiſneamus, vnde ſubdit quaſi exponendo, ne forte, &c.

a ¶Item.] *In duobus vetuſtis Gratiani exemplaribus hoc eſt aliud capur, & rubricam habet*, De eodem *eſt enim ex tractatu 66. in Ioannem.*

Item Ioannes Chryſoſtomus, [id eſt, auctor operis imperfecti, in Matth. hom. 25.]

¶Veritatem prodit non ſolum qui pro veritate mendaciū loquitur, ſed etiam, qui veritatem non libere prædicat. C. LXXXVI.

Matth.10.

NOlite timere [a] eos, qui occidunt corpus:] Ne forte propter timorem mortis non libere dicatis quod audiſtis, nec fiducialiter prædicetis omnibus, quod in aure ſoli audiſtis. Sic ergo ex his verbis oſtenditur, ꝙ nō ſolum ille proditor [b] eſt veritatis, qui tranſgrediens veritatem, palam pro veritate mendacium loquitur, ſed etiam ille, qui nō libere veritatem pronunciat, quam libere pronunciare oportet, aut non libere veritatem defendit, quā libere defendere conuenit, proditor eſt veritatis. Nam ſicut ſacerdos debitor eſt, vt veritatem quam audiuit a Deo, libere prædicet; ſic laicus debitor eſt, vt veritatem quam audiuit quidem a ſacerdotibus probatam in ſcripturis, defendat fiducialiter. Quod ſi non fecerit, proditor eſt veritatis, [Corde enim creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſsio fit ad ſalutem.]

Rom.10.

Hæc ſententia potius iudicem lædit, quàm eum, in quem temere fertur.
Vnde Auguſtinus ait.

¶Iniuſte aliquem anathematizans ſibi, non alijs nocet. C. LXXXVII.

Anſ l.12.c 67. Poly.l 7.titu.1. ſine auctoris nomine.

ILlud planè non temere dixerim, quod ſi quiſquā fidelium fuerit anathematizatus iniuſte, potius ei oberit, qui facit, quàm qui hanc patitur iniuriam [c]. Spiritus enim ſanctus habitans in ſanctis, per quem quiſq; ligatur, aut ſoluitur, immeritam [d] nulli ingerit pęnam. Per eum quippe diffunditur charitas in cordibus noſtris, quæ non agit perperam. Pax [a] [e] eccleſiæ dimittit peccata, & ab eccleſiæ pace alienatio tenet peccata, non ſecundum arbitriū hominum, ſed ſecundum arbitrium Dei. Petra [f] enim tenet, petra dimittit, columba [g] tenet, columba dimittit, vnitas tenet, vnitas dimittit.

Rom.5. Augu. de baptiſmo cōtra Donatiſtas l.3.cap.18.

a ¶Pax.] *Hæc pars (nam ſuperior non eſt inuenta apud B. Auguſtinum) ex ipſo eſt emendata, & nonnihil aucta.*

b ¶Proditor] Proditor eſt q loquit mendaciū, vel non libere pronunciat veritatē vt hic, q ſibi crimen cognitū malitioſe publicat. 2 q.1 ſi peccauerit qui aliū circumuenit, & eū in periculū trahit. vt 24. q 3. transferūt. q res vel munitiones hoſtib. tradūt. 22. q 5. de forma. qui ſecreta ſibi cōmiſſa reuelat. de pœ. d. 6. ſacerdos.

HAEC SENTENTIA CASVS. Supra in §. aliqñ. dictum eſt, ꝙ iudex quandoq; ex odio condēnat nō delinquentē. Nūc vero dicit G. ꝙ talis ſentētia potius iudicem lædit, quā condemnatum, qđ probat ſequenti capitulo.

ILlud.] CASVS. Quidam prelatus iniuſte quendā ſuū parochianū excommunicauit quæſitū fuit ab Auguſt cui talis ſnīa potius obſit. Et rñdet ꝙ prelato. Et hoc probatur vna ratione, ſ. quia ſpiritusſanctus nulli ingerit pęnā immeritā: & peccata tenet vel dimittit ſecundū arbitrium Dei, & nō hominum. Similiter probat vna ſimilitudine Salomonis dicentis, quod ſicut paſſer, vel auis alia redit illuc, vnde volauit: ſic maledictum, iniuſte prolatum reuertitur ſup maledicentē. Et expone.] tenet]. i. nō dimittit. c ¶iniuriā] Pōt ergo agere cōtra excōicatorē actione iniuriarū: ꝙ verū ē cū dolo excōicauit, aliàs nō. ff. vi bo. rap. l. 2. §. ſi publicanus. Lau. Immo ſemper poteſt eum cōuenire ad intereſſe, niſi iudex probabiliter errauerit, & etiam agere, vt aliàs punitur. extra de ſen. excom ſacro. 2. q. 1. nemo. Et ſi temerarie excommunicat, puniatur, ſup. ea temerariam.

negligit veritatem prædicare, & de eo qui veritatem auditam non defendit: Nam ſicut ſacerdos veritatem quam audiuit a Deo debet libere prædicare: ſic laicus veritatem quam audiuit a ſacerdotibus, debet libere defendere.

a ¶Nolite timere] Non remouet naturalem timorem mortis. naturale enim eſt quemlibet timere, & horrere mortē, vnde Ieſus eā timuit, ſicut legitur: Cœpit Ieſus pauere, & tædere, & alibi. Pater ſi poſſibile eſt, trāſeat a

d ¶Immeritam.] Id eſt, ſine cauſa nam ſine culpa ſæpe aliquis punitur temporaliter. 45. d. ſed illud. e ¶Pax.] Id eſt, ſpiritusſanctus. f ¶Petra.] Id eſt. Chriſtus. g ¶Columba.] Id eſt, eccleſia.

...rtem timere naturale eſt.

1 Ad idē de conſ. d. 1. in ſancta. vbi di hoc ſup. 1.. q. 4. in prim.

a ¶Vo-

a ¶Volans.] Supple reuertitur quandoque.

Plerumque.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte reprehendit Greg. illos prælatos, qui iniuſte, vel indiſcrete ſubiectos ligant, vel abſoluunt. In ſecunda parte oſtendit, ꝙ prælatus debet cauſas conſiderare, quibus peccator ſit ligandus, vel abſoluendus. Vñ ſi viderit peccatorē interius, idest, in mēte a domino viuificatū abſoluat eū exterius quod ꝓbat exēplo Lazari. Si vero viderit illū impœnitentē, non abſoluat eum, nec remediū ei conferat. Secūda pars incipit ibi, [Cauſæ ergo.] Hæc ſolutionis verba ſunt Grego. & non Grat.

b ¶Vt ipſe] Repetit hic tenorem illorū c. ſup ead. ipſe, & c. iudicare, & cap. tunc vera.

c ¶Per prophetam.] Ezechielem 13. cap.

Iniuſtū.] CASVS. Hoc c. diuidit in tres partes. In prima dicitur, ꝙ ſententia lata per metum regis vel alterius, non valet. In ſcd̃a parte dicitur, ꝙ parum eſt religioſo homini inimicitias non exercere, niſi eas extinguere conetur. In tertia parte dicitur, ꝙ melius eſt mala humiliter confiteri, q̄ de bonis ſuperbe gloriari. Secunda eſt ibi, Homini religioſo.] Tertia ibi. [Melior ē in malis factis.] Seq. c. per ſe patet.

d ¶Nō valeat] Arg. ꝙ ſnia per metum lata, nulla ſ eſt ipſo iure, vt hic, & 31 q. 2 Lotharius. 25. q. 1. oē Sed dic. ꝙ tenet niſi eliſdatur ꝑ exceptionem.

ſ Arg. de pœnit d. 1. que pœnitet. ver. dicit n. 2. q. 3 in primis. 11 q. 3. ca. 2. 33. q. 5. notificaſti ext. li. 6. de his quæ vi. met. cauſ. abſolutionis. Archid.

e ¶Parum eſſe.] .i. non ſufficit ei, quod ipſe non ſit inimicus, vel non generet alijs inimicitias, niſi ſtudeat in alijs eas extinguere. 22. q. 5. ec torrna.

f ¶Præmium.] In hoc ꝙ patienter ſuſtinet.

Qui iuſtus eſt.

HIC ETSI. CASVS. Dictum eſt ſupra in duobus membris diſtinctionis ſententiæ excōicationis eſſe parendum. Nunc dicit Gratianus, ꝙ etiam ſententiæ excōicationis eſt parendum ſm tertium membrum .ſ. quando apud Deum ligatus non erat, ne ex ſuperbia ſua ligādus videatur: poſtea oſtendit, ꝙ ſi prælatus præcipiat aliquid mali ſubditis ſuis, ſubditi ei obedire non dēnt, quod

Item Salomon: [Sicut auis in incertum volans a *, & paſſer quolibet vadens: ſic maledictum fruſtra prolatum venit ſuper eum, qui miſit illud.]* — Prou. 26. ſed paulo aliter.

Item Gregorius Papa homilia 26. in Euangelia.

¶Cuius vita officio non congruit, alios ligatus ſoluit. C. XXXVIII.

Plerumq; contingit, vt hic iudicis † locum teneat, cuius ad locum vita minimè concordat; ac proinde ſæpe agitur, vt vel damnet immeritos, vel alios ipſe ligatus ſoluat; ſæpe in ſoluendis, ac ligandis ſubditis, ſuæ voluntatis motus, non autem cauſarum merita ſequatur. Vnde fit, vt ipſe † b ligandi, aut ſoluendi poteſtate ſe priuet, *& infra.* ¶Sæpe fit, vt erga quemlibet proximum odio, vel gratia moueat paſtor. Iudicare aūt digne de ſubditis, &c. Vnde recte per prophetam c dicitur; [Mortificabant animas, quæ non moriebantur, & viuificabant animas, quæ non viuunt.] Non morientem quippe mortificat, qui reum a ſupplicio abſoluere conatur. Cauſæ ergo penſandæ ſunt, & tunc ligandi atque ſoluendi poteſtas exercenda. Videndum eſt, quæ culpa[præceſſit†, & quæ ſit pœnitētia ſecuta poſt culpam, vt quos omnipotens Deus per cōpunctionis gratiam viſitat, illos paſtoris ſententia abſoluat. Tunc enim vera eſt abſolutio, &c. *& infra.* ¶Ex qua conſideratione intuendum eſt, quòd illos nos debemus ꝑ paſtoralem auctoritatem ſoluere, quos auctorem noſtrū cognoſcimus per ſuſcitātem gratiam viuificare. *& infrà.* ¶Veniat itaque foras mortuus, idest, culpam confiteatur peccator. Venientem vero foras ſoluant diſcipuli, vt paſtores eccleſiæ ei pœnam debeant amouere, quam meruit qui non erubuit confiteri quod fecit. ¶Hæc de ſolutionis ordine breuiter dixerim, vt ſub magno moderamine paſtores eccleſiæ, vel ſoluere ſtudeant, vel ligare.

Iuo p. 14. c. 3. Pann. l. 5. c. 78. & 79 & 80.

† al. iudicis

† al. hac ipſa. ſup. ea. ipſe ligandi. ſup. ea. iudicare.

Ezech 13.

† abeſt ab orig.

ſup. ead. tunc vera.

Item Calixtus Papa epiſ. 1. ad Benedictum epiſcopum.

¶Viribus caret ſententia iniuſte prolata. C. XXXIX.

Iniuſtum iudicium, & definitio iniuſta regio metu, aut iuſſu, aut cuiuſcunq; epiſcopi, aut potentis a iudicibus ordinata, vel acta non valeat d. ¶Homini religioſo parū eſſe e debet inimicitias aliorum non exercere, vel non augere male loquendo, niſi etiam eas extinguere bene loquendo ſtuduerit. ¶Melior eſt in malis factis humilis cōfeſſio, quàm in bonis ſuperba gloriatio.

25. q. 1. omne. §. iniuſtum ex Marcellino in c. Hadria. cap. 78 capitul. l. 5. c. 151 Burc. l. 15. c. 8. Anſ. l. 3. c. 14. Iuo p. 5. c. 235. & p. 16. cap. 9.

Aug. l. c. 9. cap. 9.

Item Auguſtinus ſuper pſal. 111. ad verſ. [Faciens miſericordias Dominus.

¶Præmium meretur, qui iniuſte maledicitur. C. XL.

Qui iuſtus eſt, & iniuſte maledicitur, præmium f illi redditur.

Hic, & ſi, vt dictum eſt, non teneatur ligatus apud

quod probat per ſeq. cap. vſque ad §. cum ergo.

IDEM EST. Hæc eſt 7. pars q. in qua intendit probare per 14. auctor. ꝙ in malis non eſt obediendum prælatis. ſ. vbi iuſſio eorum continet errorem intolerabilẽ. extra de off, delegat. cum contingat. & extra de ſenten. excom. eius præcipere, vt 7. q. 1. quia. & ff. de reg. iu. factum. & ſi dubium eſt an ſit licitum parendum eſt ei. 23 q. 1. quid culpatur.

Deum; ſententiæ tamen parere debet: ne ſuperbia ligetur, qui prius ex puritate cõſciẽtię abſolutus tenebatur. 7 *Idem eſt, quando contra æquitatem* [a] *ſententia fertur: veluti quando ſubditi non poſſunt cogi ad malum, ſcientes obedientiam non eſſe ſeruandam prælatis in rebus illicitis.*

Vnde Eutychianus à Papa ait.

α ¶Eutychianus.] *Burchardus & Iuo referunt ex Eutychiano ſimul caput hoc, & c. ſi quis. 24. q. 1. quod tamen Grat. citat ex Iulio.*

Poly. l. 7 tit. 5. Burc. l. 19. c. 105. Iuo p. 15. c. 117.

¶Non eſt obediendum epiſcopo, qui pro hæreticis Miſſam canere iubet. C X C I.

SI quis epiſcopus, aut abbas presbytero, aut monacho ſuo iuſſerit Miſſas pro hæreticis β [b] cantare; non licet, & non expedit obedire eis.

β ¶Hæreticis.] *Cæteri collectores addunt,* mortuis, *quam vocem hic auctor gloſſæ ſuppleuit.*

Item Auguſtinus.

¶Præceptis non obedire multoties expedit. C. XCII.

NOn ſemper malum eſt nõ obedire præcepto [c]: cum enim dominus iubet ea, quæ ſunt contraria Deo, tunc ei obediendum non eſt.

¶*Huius capitis partim verba ipſa, partim ſententia habentur apud B. Ambroſium lib. de paradiſo. c. 6.*

Item Hieronymus in epiſt. ad Titum γ, *cap. 2. verſi.* [*Serui dominis ſuis ſubditi.*]

γ ¶Titum.] *Sic eſt emendatum ex Polycarpo cum antea citaretur* ad Epheſios, *emendato etiam, & non nihil locupletato ipſo capite ex originali.*

¶De eodem. C. XCIII.

Anſ. l. 13. c. 26.

SI dominus [d] ea iubet, quæ non ſunt aduerſa ſcripturis ſanctis; ſubijciatur ſeruus domino. Si vero contraria præcipit; magis obediat ſpiritus, quam corporis domino. *& infra, c. 3.* ¶Si bonum eſt, quod præcipit Imperator, & præſes: iubentis obſequere voluntati: ſi vero malum; reſponde ei illud de actibus Apoſtolorum: [Obedire oportet Deo magis, quam hominibus.] Hoc ipſum & de ſeruis intelligamus apud dominos, & de vxoribus [e] apud viros, & de filijs apud parentes: quòd in illis tantum debeant dominis, viris, parentibus eſſe ſubiecti, quę contra Dei mandata non veniunt.

Poly. 1. tit. vlt.

Act. 5.

Item Ambroſius.

¶Non ſunt audiendi, qui contra Deum aliquid iubent. C. XCIIII.

IVlianus Imperator quamuis eſſet apoſtata, habuit tamen ſub ſe Chriſtianos milites: quib. cum dicebat, producite aciem pro defenſione Reipublicæ; obediebãt [f] ei.

inf. ca, Imperatores. §. Iulianus.

SI quis epiſcopus.] CASVS. Quæſitum fuit ab Eutychiano, ſi eps aut abbas pręcipiat pſbytero, vel monacho Miſſam ꝓ hęreticis cantare, vtrũ ei ſit obediendũ? Et reſp. quod non. Seq. cap. patet.

b ¶Pro hæreticis.] Mortuis, quod nõ licet ſpeciali orõne, vt 13. q. 2. nõ æſtimemus. ſed ꝓ viuis hęreticis, & alijs malis etiã ſpeciali oratione licitum eſt orare, vt 13. q. 2 pro obeuntibus, ſed generali oratione ꝓ omnib. defunctis licitũ eſt orare, vt de pœ. d. 5. ſatias, & 24. q. 3. corripiantur.

Orationis ſpeciali pro hæreticis orare licet.

c NOn ſemper.] ¶Præcepto.] Non ſolum iniuſto, ſed ẽt inhoneſto. vel ẽt ſi a iudice pręcipitur aliquid quod ſit inhoneſtum, vel incommodum, vt ff. de recep. ſi cum dies. §. cõpromiſſo. & 2. q. 2. præceptũ. & ff. de iud. ſi longius. & 8. q. 9. hortamur.

SI dominus.] CASVS. Dr̃ hic, ꝙ ſi dñs præcipiat ea q̃ bona ſunt, ei eſt obediẽdum: ſi vero mala ꝑcipiat, Deo cœli potius quã terreno eſt obediendũ. Idem dr̃ de ſeruis, vxorib. & filijs, q in bonis tantum debent obedire. Sequentia duo c plana ſunt.

d ¶Si Dominus.] ff. de re iud. ad ea quę.

e ¶De vxorib.] 33. q. 5 manifeſtum. cõtra, vbi dr̃, ꝙ licet vir pręcipiat vxori, ꝙ nõ ſeruet votum, licet ipſe peccet; ipſa tamẽ tenetur ei obedire. Sed dic, ꝙ licet vir præcipiẽdo peccat, nõ tñ ꝑcipit ei, qđ eſt pctũm q̃ ꝑceptũ dñi eſt, vt in tali caſu obediat vxor viro, vt 33. q. 5. noluit. Itẽ adhuc obijcit, ꝙ ſeruus quo ad qđ a periurio excuſat, ꝑ ꝑ mandatum domini. 22. q. 5. qui compulſus, & c. ſi quis coactus Reſp. tamen excuſatur a pœna pro parte, ſed non a peccato. ſup. d. 4. denique.

Votum vxoris põt maritus impedire

exc. per tuas, quæ de hoc loco tractæ ſunt. Io. de Fant.

a ¶Aequitatem.] Ab hoc loco oſtendit quid iuris ſit de ſententia præcepti, & dicas, quòd ſemper parendum eſt iudici in rebus licitis, dum tñ illa ſpectent ad officium

f IVlianus.] ¶Obediebant.] inf. 15. quæſt. 6. nos ſanctorum.

ſtorum, & c. iuratos. contra. ibi enim dicitur, ꝙ ſi dominus eſt nominatim excommunicatus, vel hæreticus, ita tim vaſallus eius abſolutus eſt a ſacramẽto. Reſpon. Iulianus adhuc tolerabatur ab eccleſia, ne ſuſcitaret ſcandalum aduerſus Chriſtianos 1, hoc autem verũ eſt, quia excõicatio non tollit obligationem, qua eſt vaſallus obligatꝰ domino, ſed tantum effectum obligationis vnde domino abſoluto ſtatim tenet ei obedire, vt 15 q. ſ. ne 6. nos ſanctorum.

Excõicatio dñi non liberat vaſallum a ſacramẽto.

1 Sub. ideo ei obediebat arg. 3. q. 7 c. vlt. inf 17. q. 4. §. vlt. Arc.

potius obediret regi, quam ſuo metropolitano. 18. diſ. ſi quis epiſcopus. ſed ibi loquitur cum præuenit mandatum regis. Item obijcitur de vxore, quæ potius obedit viro, quam Deo, vt 33. q. 5. manifeſtum. ſed ſolutum eſt ſup. ea. ſi dominus.

Cum autem diceret eis, producite arma in Chriſtianos; tunc cognoſcebant Imperatorem cœli.

¶*Infra eadem c.* Imperatores, §. Iulianus, *habetur hac ſententia: fortaſſeque ex eo loco mutatis verbis, confectum eſt hoc capitulum.*

Item Fabianus Papa, epiſt. 2. omnibus epiſcopis.

¶Non iubet aliquid iniuſtum, qui Deum timere probatur. C. XCV.

QVi omnipotentem Deum metuit; nec contra Euangelium, nec contra Apoſtolos, nec contra prophetas, vel ſanctorum patrum inſtituta aliquid vllo modo agere conſentit.

Item Nicolaus Papa Lothario regi.

¶Et qui peccat, & qui peccanti conſentit, vterque reus eſt. C. XCVI.

Iuo p. 8. c. 227. *Pſal. 39.*

ITa corporis tui cedere motibus conſenſiſti, & relaxatis voluptatum habenis temetipſum in lacum miſeriæ, & lutum fæcis prohibitum deieciſti; vt qui poſitus fueras ad gubernationem populorum, effectus ſis ruina multorum. Probat [a] hoc Thiegualdi, & Gunthari dudum epiſcoporum legitimus caſus: qui pro eo, quòd te minime competenter erudierunt; quinimmo quia prauaricationem tuam tegere argumentis ſuis, & ſub quadam iuſtitiæ ſpecie fucatis quibuſdam exquiſitis adinuentionibus æquitatem obruere ſtuduerunt; noſtra ſunt Apoſtolica depoſiti auctoritate, & ab omni epiſcopatus regimine regulariter ſequeſtrati.

ſu. ea. Tengualdum.

Item Auguſtinus ſermone 6. de verbis Domini.

¶De eodem. C. XCVII.

Beda Rom. 13. Poly l. 1. tit 27. † *ſed ſi* ‖ ori.

QVi reſiſtit poteſtati [b], Dei ordinationi reſiſtit. Sed quid † ſi illud iubeat, quod non debeas facere? Hic ſane contemne poteſtatem timendo poteſtatem. Ipſos humanarum legum † gradus aduertite. Si aliquid iuſſerit curator; nonne faciendum eſt? tamen, ſi contra proconſul † [c] iubeat; non vtique contemnis poteſtatem, ſed eligis maiori ſeruire. Nec hinc debet minor iraſci, ſi maior prælata eſt. Rurſus ſi aliquid ipſe proconſul iubeat, & aliud iubeat Imperator; nunquid dubitatur illo contempto, illi eſſe ſeruiendum? Ergo ſi aliquid Imperator, & aliud Deus; quid iudicatis? Solue tributum: eſto mihi in obſequium: recte; ſed non in idolio. In idolio prohibet. Quis prohibet? Maior poteſtas. Da veniam: tu carcerem; ille gehennam minatur.

Rom. 13

† *al. rerum.* † *al. proconſulem.*

ITa corporis.] CASVS. Nicolaus Papa i hoc c. redarguit Lotharium regẽ, qui fornicabatur cum Gualdrada, & ſubiectis prębebat exempla ſimilia faciendi, & quod ipſe deliquerat in hoc, ꝓbat per Thiegualdũ & Guntharium epiſcopos, qui depoſiti ſunt, q a crimen ipſius approbauerunt, ei obediẽtes in malo.

a ¶Probat] Arg. ꝙ ſententia lata cõtra vnum, præiudicet alij. ſic 3. q. 6. hæc quippe. 81. d. tantis ext. de ſent. & re iu. cum ſuper. vbi alter appellans cogitur ꝓbare cauſam appellationis.

QVi reſiſtit.] CASVS. Dicit hic Aug. ꝙ ſi aliquis nõ obedit poteſtati in bonis, Deo reſiſtit. Si vero ptãs malum iubeat, potius eſt obediendum dño cœli, quam domino terreno, & hoc ꝓbat exẽplo ſæcularium poteſtatum, in quibus ſi maior præcipiat contra minorem, maiori eſt obediendum.

Monachus abbati potiꝰ quam ẽpo obedire dẽt.

b ¶Poteſtati.] Hæc regula vbique fallit, nã potius tenemur obedire ẽpo, quam metropolitano, vt 9. q. 3 per totum. Item & monachus potius obedit abbati 2, quã epiſcopo, vt 58. d. c. 1. & 2 & potius ſtatur excõicationi prælati, q̃ abſolutioni epiſcopi ex. de off. ord. cum ab eccleſiarũ. niſi intelligas in eo caſu loqui quando minor habet iuriſdictionem a maiore, ſecundum ꝙ loquitur ff. de iud. iudicium. Vel loquitur in eo caſu, cum appellatur ad maiorem, tunc potius maiori, quam minori parendum eſt. Item adhuc obijcitur de epiſcopo, q

2 Nã potius eſt monachꝰ ſub abbate, quam vxor ſub viro, vt not 33. q. 5. noluit. Arch.

c ¶Proconſul.] Si. d 9. quæ contra maiores, & loquitur hic in eo caſu qñ in eadẽ ciuitate ſunt plures iudices, quorum vnus maior eſt alio, vbi maior iudex põt punire minorem, vt C. de off. rec. prouin. potioris. H.

c ¶Pro-

Impe-

IMperatores.] CASVS. Donatiſtæ dicebant, ꝙ cum Imperatores Chriſtiani iubeant aliquid contra eos, ſubditi obedire non debeant. ſed Aug. ſcribit contra eos, docens, ꝙ ſi Imperatores in errore eſſent, & iuberent iuſtos affligi, eis non eſſet obediendum: quia Deus hoc prohibet.

Eph.6.

Hic iam tibi aſſumenda eſt fides tua tanquam ſcutum; in quo poſſis omnia ignita iacula inimici extinguere.

¶ *Emendatum & locupletatum eſt caput hoc ex ipſo originali.*

Item Donatiſtis, epiſt. 166.

ſup. diſt. 9. c. 1. Polyc. ibidem.

¶ De eodem. C. XCVIII.

Dan. 3.

IMperatores, ſi in errore eſſent (quod abſit,) pro errore ſuo contra veritatem leges darent: per quas iuſti & probarentur, & coronarentur, non faciendo quod illi iuberent; quia Deus prohiberet. Sicut iuſſerat Nabuchodonoſor, ut aurea ſtatuta adoraretur: qđ qui facere noluerunt, Deo talia prohibenti placuerunt. Quando autem Imperatores veritatem tenent, pro ipſa contra errorem iubent, Quod quiſquis cõtempſerit; ipſe ſibi iudicium acquirit. Nam & inter homines pęnas luit, & apud Deũ ſortem † non habebit; quia hoc facere noluit, quod ei ꝑ cor regis ipſa veritas iuſſit: ſicut ipſe Nabuchodonoſor poſtea miraculo ſalutis trium puerorum commotus, atq; mutatus pro veritate contra errorem, edictum propoſuit, vt quicumque blaſphemarent Deum Sidrac, Miſac, & Abdenago, in interitum irent, & domus eorum in diſperſionẽ. Et non vultis, vt aliquid tale contra vos iubeant Imperatores Chriſtiani, cũ ſciant à vobis in eis, quos rebaptizatis, Chriſtum exſufflari [a]? *Idem in pſalmis.* ¶ Iulianus extitit infidelis Imperator. Nonne extitit apoſtata, iniquus, idololatra? Milites Chriſtiani ſeruierunt Imperatori infideli. Vbi veniebatur ad cauſam Chriſti, non agnoſcebant, niſi illum, qui in cœlo erat. Quando volebat, vt idola colerent, vt thurificarent; præponebant illi Deum. Quando autem dicebat, producite aciem, ite contra illam gentem; ſtatim obtemperabant. Diſtinguebãt dominum æternum à domino temporali; & tamen ſubditi erant præter dominum æternum, etiam domino temporali.

† al frontem.

In pſal. 124. ad verſ. Quoniam non derelinques] Beda ad Ephelios 6.

[...]a. ca. Iulianus. [...]o p. 5. c. 7.

Item Gregorius, c. 12. libri 35. in Iob.

¶ Per obedientiam bonum deſerere, malum vero nunquam facere licet. C. XCIX.

QVid ergo mirum, ſi homo peccator, ſe obedientię in præſentis vitæ breuitate [b] ſubijcit, quando hanc mediator Dei, & hominum tenuit, & tenendam præcepit, & cum obedientes remunerat, non relinquit. Sciendum vero eſt, quòd nunquam per obedientiam malum fieri, aliquando autem per obedientiam debet bonum, quod agitur, intermitti [c]. Neque enim in paradiſo arbor mala extitit, quam Deus homini, ne cõtingeret, interdixit: ſed vt melius per obedientiæ meritum homo bene conditus

Obedientia eſt ſummè neceſſaria.

nosor, qui præcepit, vt quicunq; blaſphemaret Deum Sidrac. Miſac, & Abdenago, iret in interitum, & domus eius iret in perditionẽ. Poſt miracula præcepit Nabuchodonoſor vt Sidrac, Miſac, & Abdenago, adorarent ſtatuã aureã, & qa facere noluerunt, præcepit eos mitti in fornacem ardentem: ſed quia ignis nõ nocuit eis, ideo poſtea præcepit, vt nullus Deum eorũ blaſphemaret. [Ex ſufflari.] & a vobis, & ab illis quos rebatizatis.

a ¶ Exſufflari.] Sicut enim noſtri ſacerdotes exſufflant in baptiſmo diabolum: ſic ſacerdotes hæreticorum Chriſtum, vt 23. q. 4 quando. & de cõſec. d. 4. poſtea.

IVLIANVS. CASVS. Iulianus Imperator, & apoſtata habebat ſub ſe milites Chriſtianos, qui ſi ꝑcipiebat eis, vt idola colerent, vel alia mala facerẽt, nõ obediebant: ſi vero præcipiebat eis, vt contra hoſtes pro republica dimicarẽt, obediebant ei.

QVid ergo.] CASVS. Docet in hoc cap. Gre. quod homo peccator in hac vita præſenti dẽt ſuo prælato in bono obedire: & hoc probatur exemplo Chriſti, qui vſque ad mortem patri obediuit. Docet etiam ꝙ bonũ mediocre debet ſubditus propter obediẽtiam dimittere: quod probat exemplo Adę, cui Dñs pręcepit, vt ab eſu arboris paradiſi abſtineret. non quia arbor mala eſſet, ſed vt a bono mediocriter prohibitus, per obedientiæ meri cum creſceret. Si vero prælatus malum præcipiat, nunquam eſt ei obediendum.

b ¶ Breuitate.] Breue enim dr̃ tempus vitæ huius. 23 q. 4 ipſa pietas. & de pęn. diſt. 5. conſideret.

c ¶ Intermitti.] Nota pro obediẽtia omitti bonũ, vt hic, 21. diſt. deniq, & ff de re mili l. 3. §. i bello & 16. q. 1. monachi. Itẽ pro obediẽtia bonum eſt pati ẽt quod iniuſtum eſt. ſi. 100. diſt. contra morẽ & licet ille iniuſte facit præcipiendo: ille tñ iuſte facit parendo. 23. q. 1. quid culpatur. in fin. & adimplere tenemur præceptum licet vix tolerabile, 19. diſt. in memoriam. Sed

hibet & hoc probat exemplo Nabuchodonoſor, qui cum præciperet auream ſtatuam adorari, qui nõ obedierunt, placuerunt Deo. Si vero Imperatores contra hæreſes, & contra hæreticos pro veritate aliquid iubent, qui non obedierit, peccat: & hoc probatur exemplo Nabuchodo-

creſceret; dignum fuerat, vt hunc etiam à bono prohiberet: quatenus tanto verius hoc, quod ageret, virtus eſſet; quanto, & a bono ceſſans auctori ſuo ſe ſubditum humilius exhiberet.

α ¶ Tenuit, & tenendam præcepit.] *Hæc abſunt à pleriſque manuſcriptis, & ab originali. Simile quiddã legitur apud B. Auguſtinum ſermone 5. ad fratres in heremo.* Nec mirum, inquit, ſi nos peccatores obedientiæ ſubijcimur, quando hanc mediator Dei, & hominum etiam in morte non deſeruit, & ei ſe ſubiecit, qui per omnia erat patri æqualis.

Item Iſidorus.

¶ Apud Deum maledicitur, qui peccantibus conſentit. C. C.

Smaragdus c. 69.

QVi conſentit[a] peccantibus, & defendit alium delinquentem; maledictus erit apud Deum, & homines, & corripietur increpatione ſeueriſſima. Hinc etiam quidam ſanctiſſimus pater ait. Si quis peccantem defendit, acrius[b] quàm ille, qui peccauit, coerceatur. Hinc & alius pater ait. Si quis alterius errori conſenſerit, & illi conſilium dederit, vt ſe tarditer humiliet, ſciat ſe cum illo ſimili modo iudicandum culpabilem.

Anſ. l. 12. c. 5.
Burc. l. 13. c. 46.
Iuo. p. 14. c. 110.

¶ *Prima pars huius capituli vſq; ad vocẽ,* ſeueriſſima, *habetur in regula B. Pachonij Romæ edita. Totũ vero extat apud Smaragdum in expoſitione regulæ B. Benedicti, cap. 66. Citat autem Baſilium quemadmodum & Burchardus & Iuo: & ſenſus eſt in regulis ipſius Baſilij breuioribus regula ſeptima.*

Item Iſidorus.

¶ Non eſt obediendum, quod contra Deum præcipitur. C. CI.

SI is, qui præeſt, fecerit, aut cuiquam quod à Domino prohibitum eſt, facere iuſſerit; vel, quod præceptũ eſt, prætererit, aut preterire mandauerit, ſancti Pauli apoſtoli ſententia ei ingerenda eſt, dicentis: [Etiam ſi nos[c], aut angelus de cælo euangelizauerit vobis, præterquã quod vobis euangelizauimus, anathema ſit.] *Idem.* ¶ Si quis prohibet β vobis, quod à Domino præceptũ eſt, vel rurſus imperat fieri, quod Dominus prohibet; execrabilis ſit omnibus, qui diligunt Deum. *Idem.* ¶ Is, qui præeſt, ſi præter voluntatem Dei, vel præter quod in ſanctis ſcripturis euidenter præcipitur, vel dicat aliquid, vel imperat; tamquam falſus teſtis Dei, aut ſacrilegus habeatur.

Gal. 1.

¶ *In regulis breuioribus B. Baſilij, c. 114. & 303. ſimillima leguntur hiſce omnibus, quæ in hoc capite continentur.*

β ¶ Si quis prohibet. *In lib. B. Baſilij de inſtitutis monachorum Rufino interprete, fere eadem habentur, c. 14. quemadmodum vltimus verſ.* is qui præeſt, *ibidem c. 16.*

Cum ergo ſubditi excõmunicantur ideo, quia adma

quid ſi epiſcopus præcipiat alicui, vt eat Romam, & ille ſe excuſat, ideo quia alij inueniuntur meliores. Hæc excuſatio non valet 1. quia in legationibus ordo non eſt ſeruandus, vt ff. de leg. ſciendum. §. penul. & eſt hic ar. quod ſi clericus nouerit iter peregrinationis, quod non poteſt ire inuito epiſcopo. de conſe. d. 5. non oportet.

1 Ad idem quod leg. & not. 23. q. 1. cap. vlt. ibi de hoc vide. & quod leg. & not. 36. q. 1. nos autem. Arc.

QVi conſentit.] CASVS. In hoc c. tractatur de duob. generibus conſenſus in malum, ſcilicet de conſenſu cooperationis, & de conſenſu illius, qui hominem in malo defendit. Primus conſenſus pariter cum faciente punitur, ſecundus magis. Et hoc probat duabus auctoritatib. ſanctorum patrum, quę ſunt in libro quẽ dicunt, Vitas patrum.

a ¶ Qui conſentit.] per cooperationem, & auctoritatem, vt 2. q. 1 notum ſit. i. huc. ADDITIO. Aliàs eſt conſenſus in negligentiam 1. q. 1. quidquid. alias per conſilium, ſiue per approbationem. Arc.

b ¶ Acrius.] inf. 24. q. 3. qui aliorum ſu. 86. diſt. tanta.

SI is qui.] CASVS. Dicit in hoc c. quod nullus ex præcepto prælati debeat aliqd facere quod ſit contra Dominum & hoc probat auctoritate Pauli dicentis, etiam ſi nos, &c. Seq. duo c. piana ſunt.

c ¶ Etiam ſi nos.] Ergo aliquis ſeipſum, vel ſibi parem excõmunicare poteſt, vt hic, & 12. quæſt. 2 nõ liceat. 21. diſtin. nunc autem. Sed contra: par in parem non habet imperium, vt 21. diſtin. inferior. extra de elec. innotuit. nec aliquis in ſeipſum habet imperium, vt ff. de arbi. c. pen. Sed dic quod per hæc verba non anathematizauit, ſed tantũ dixit eum eſſe anathematizatum, id eſt, ſeparatum ab eis, vt ei non eſſet credẽdum, vel oſtendit per hæc verba quid fieri debeat. Et eſt ſimile, quod non ſemper eſt credendum viro ſancto. 50. diſt. ſi quis prępoſtera,

Excõicare ſeipſum nemo poteſt.

CVM ERGO. CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis c. dicens, quod ſi ſubditi excõicentur à prælato: quia non obediunt ei in malo: tali ſententiæ non eſt obediendum: quia iniqua ſententia non grauat quenquam apud Deum. Et oſtendit, quod ſupradicta c. in quib. cõicantes excommunicatis ab eccleſia ſeparari iubentur, non inteli-

intelliguntur de quibuslibet communicantibus: quod probat ſequentibus cap. Sententiæ excōicationis, vt ob hoc faciat malum quod præcipitur, & tñ eſt obediendum: quia ſe debet gerere pro excommunicato, & petere abſolutionem, vel ſententiæ præceptionis. Dic ꝙ ſi ambo illa verba proferũt, non eſt excommunicatus. 1. contrarium credo. B. Item quid ſi indeterminate dico, excommunico alterum illorum. nunquid ambo ſunt vitandi? videtur ꝙ ſic, quia in genere poteſt ferri excommunicatio. ext de off. ord. ſi ſacerdos.

a ¶Coſu.ca, cui eſt illata.

lum cogi non poſſunt[a]*; tunc ſententia non eſt obediendũ: quia iuxta illud Gelaſii: [Nec apud Deum nec apud eccleſiam eius quemquam grauat iniqua ſententia.]*

8 *Quòd autem ſupra, communicantes excommunicatis de eccleſia abijci iubentur, non de quolibet modo communicantibus intelligendum eſt.*

Vnde Nicolaus Papa Hincmaro Rhemorum archiepiſcopo.

¶De his, qui cum excommunicatis communicant. C C I I.

Iuc p. 14. c. 46. Pann. l. 5. c. 106.

EXcellentiſſimus rex Carolus Apoſtolatum noſtrum conſuluit, quid agendum ſit de his, qui communicāt cum his, qui cum Engeltruda ſæpe damnata fœmina cōmunicant[b]: quoniam eam cum communicatoribus ſuis, & fautoribus pari vinculo anathematis conſtat eſſe adſtrictam. Quapropter nunc beatitudini tuæ iniungimus, vt ſuper hoc noſtra auctoritate fretus curam de his ſumere ſtudeas: & quia docta diuinitus ſanctitas tua valde nouit aliud eſſe ex neceſſitate, aliud ex ignorantia, atque aliud, quod eo ſtudio delinquitur, iſtudq; poſterius duobus prioribus diſtrictus eſſe puniendum; idcirco ſolerter inuigilet, & cauta diſcretione ſingulorum modos dijudicet: quatenus, qui ex neceſsitate, aut ignorantia delinquunt, auctoritate noſtra per te abſoluantur[c]: ſi tamen ipſa eorum ignorantia, vel neceſsitas vera, & non ſimulata, vel non ex voluntate[d] proceſſerit: quia, vt bene noſti, plerique ſunt, qui poſſunt quidem, ſed nolunt recta noſſe. Vnde pſalmiſta de huiuſmodi: [Noluit, inquit, intelligere, vt bene ageret.] Illos autem, qui ſtudio ſuo obligantur, & contemptu, interdicta noſtra poſtponunt; non niſi digna ſatisfactione præueniente volumus a te prorſus abſolui.

B. Greg. l. 34. moral. cap. 16.

Pſal. 35.

Item Gregorius vij. lib. 5. Regeſti, in concilio Romæ habito.

¶De ijs, qui ſine culpa cum excommunicatis communicant. C. CIII.

QVo-

QVOD AVTEM. Hæc eſt 8. pars q. ſin qua excipit quaſdā perſonas, quæ non ſunt excōicatæ, quā quam excommunicatis communicēt, dum tamē in crimine non cōmunicent eis: & hoc probat ꝑ quatuor auct. Io. de Fant.

EXcellētiſſimus.] CASVS. Engeltruda fuit excōicata cum omnib. ſuis cōmunicatorib. & fautoribus, cum quib. fautoribus quidam communicabant ex neceſſitate: quidam ex ignorantia: quidam ex voluntate: vnde Carolus quæſiuit a Nicolao, quid de his faciēdum ſit. Nicolaus vero ſcribit non Carolo, ſed Hincmaro Rhemorum archiepiſcopo, & præcipit, vt communicātes ex neceſſitate, vel ignorātia, abſoluat auctoritate Apoſtolica. niſi ignorāntia illa, vel neceſſitas ex voluntate, vel ex ſimulatione proceſſerit. ſpōte vero cōmunicantes nō abſoluat. niſi digna ſatisfactione interueniente abſoluanē de facto: quia reuera excommunicati nō ſunt, vt inf. ca. prox. Vel poteſt dici, ꝙ antiquo iure excommunicati erant, ſed hoc corrigitur per c. prox. quoniam multos.

b ¶Communicāt.] non intelligas, ꝙ hæc excōmunicatio tranſit in tertiam perſonam: quia ipſa cum ſuis communicatoribus omnibus fuit excommunicata: vnde illi communicantes intelligũtur nominatim excommunicati, vt extra de ſentent. excommun. quod in dubijs.

a ¶Cogi non poſſunt.] Quid ſi epiſcopus dicat, excommunico te, & abſoluo te, an potius ſit excōicatus, quam abſolutus? Duæ hic ſententiæ videntur, ſicut plura ſunt præcepta iudicum, vt extra de dolo & contumac cum dilecti. ſicut plures ſunt ſtipulationes cum promittitur hoc & illud. ff. de verb. oblig. ſcire debemus. & l. qđ dicitur 1. Dic, ꝙ nulla eſt excommonicatio, propter ſui cōtrarietatem. Si aũt diuerſæ ſniæ ex interuallo proferuntur, valet vtraque. Item quid dices ſi dicat, excōico te, vel abſoluo? Dic ꝙ ſi ante nō erat excōmunicatus, modo eſt excōicatus: ſed ſi fuit ante excōicatus, modo eſt abſolutus. Io. Ego dico, ꝙ talis prælatus præſumitur fatuus, & pro eodem habetur ac ſi non tuliſſet ſententiā, vt extra de ſucceſſ. ab inteſt. cum dilectus. B. Item pone, mandatum eſt duobus, vt excommunicent aliquem, & vnus dixit. excommunico te, ſi ille nō excōmunicat te,

Excōico te & abſoluo te, an liget vel abſoluat

1 Sub. & ſic hī pro abſoluto, & cum abſolutio vltima fuerit, ſm I. & idē ſentit Io. de Fant.

c ¶Abſoluantur.] Ideſt, abſoluti iudicentur 2, ſic 24. q. 1. audiuimus.

d ¶Vel non ex voluntate.] Sic ff. quod metus cau. ſi mulier.

QVoniā multos.] CASVS. Iſte tripliciter ponitur ab II qui notatur etiam in apparatu. Sed ego Bartho. Brix. ſine præiudicio melioris ſententiæ hunc caſum ſic intelligo. Quidam communicabant excōicatis tempore Gregor. vij. vel ignorantia iuris, vel propter nimiam ſimplicitatē: quidā timore, vel neceſſitate, nec curabāt poſtea petere abſolutionem: quos cum videret Gregor. ſine

2 Sub. q a reuera excōicati nō ſũt, vt ĵ c prox. vel pōt dici, ꝙ antiquo iure excōicati erāt, ſed corrigitur ꝑ ca. ĵ. c. prox. qm. ſm B.

ſine abſolutione decedere: antiquum rigorem excõicationis temperauit, excipiẽs ab hac excõicatione quaſdã pſonas. ſ. vxores & filios, ſeruos, & ancillas. mãcipia, ruſticos & ſeruientes excõicatorum, & eorũ curiales: dũmodo ſupradictorũ conſilio ſcelera non perpetrentur. excipit ẽt, qui ignorãtia facti participãt excõicatis, & eos qui tranſeunt per terram excommunicatorũ. In fine dicitur, ꝙ nõ prohibetur aliquid dari excõicato intuitu pietatis. Ben. etiã hunc caſum ſic ponere videtur. [Ad tẽpus.] i. propter tempus futurum, vel propter defectum noſtri temporis.

a ¶ Quoniam.] Quidam ſic ponunt hũc caſum: Aliquis propter enorme crimen fuit excõicatus, & ꝓpter enormitatem criminis prohibetur tempore Gregorij, ꝙ nec filius, nec vxor, nec aliquis de familia ei cõicaret, & hoc licite potuit fieri, vt dicunt, per id ꝙ eſt 24. q. 3. ſi habes. ibi, [Niſi grauiſſime cõmoueret Sed cũ Gregorius videret eos cõtemnere talẽ excõicationem, tẽperauit ſententiam circa familiam. & ſecundum hoc expone,] Perire] pp contemptum: quia non petebant abſolutionem.

b ¶ Ignorantia.] Facti craſſa & ſupina.

c ¶ Simplicitate.] Iuris errore.

d ¶ Neceſſitate.] Quæ uitari poterat, vel etiam ineuitabili, ſed certe Inno. ponit hac qõnem, & eam nõ ſoluit, ſcilicet vtrũ pro enormi delicto tota familia ſit vitanda. extra de ſent. exc. inter alia. in ſi & præterea hoc ſtatutum nõ eſſet generale, ſed tm̃ in vno caſu qñ quis cõmitteret crimen enorme. Alij ſic ponũt caſum. Apoſtolus ait: ſi qui fratres nominãtur, cũ his nec cibũ ſumere licet & illa inĩa ad oẽs fideles extendebatur, vt ſu. ea ad menſam. vnde vſque ad tempus Gregorij tenebatur ꝙ familia excommunicatorum vitabãt ſaltem in ſacramentis. hunc nimium rigorem tẽperat hic Greg. nec. n. quo ad eccleſiam triumphantẽ ligatæ erant tales perſonæ, nec etiam credendũ eſt Apoſtolũ voluiſſe vxorẽ ſeparandã, eſſe à viro. ſ in hoc expone. perire, ideſt puniri ab eccleſia in ſacramentis. Tertius caſus melior videtur. Ante tempus Gregorij oẽs qui in hoc. continentur, ipſo iure erant exempti ab excõicatione, licet communicarent excõicatis: ſed quidã ſimplices credebãt ſe excõicatos, ſi cõicarẽt dñis ſuis. vel vxores maritis, nec tñ petebant abſolutionem: & ſic peccabant mortaliter pp conſciẽtiam læſã, quia oẽ ꝙ fit cõtra conſcientiã ædificat ad gehennã. 28. q. 1. § ex his. & melius. ext. de ſim ca. per tuas. Dat ergo hic Greg. conſtitutionem, ꝙ tales nõ ſunt excõicati habendi: & expone perire pp conſcientiam ignorantia facti. i. ignorauerunt eos fuiſſe excõicatos, & tñ eis ignoranter communicauerunt. & credebãt ſe teneri, nec petebant abſolutionem.

e ¶ Anathematis.] Improprie ponitur, ideſt, ſimplicis excommunicationis.

Excõicatis ſine periculo dñi familia.

niam[a] multos peccatis noſtris exigentibus pro cauſa excommunicationis perire quotidie cernimus, partim ignorantia[b], partim nimia ſimplicitate[c], partim timore, partim etiam neceſſitate[d]; deuicti miſericordia anathematis[e] ſententiam ad tempus[f], prout poſſumus, opportune temperamus[g]. Apoſtolica itaque auctoritate ab anathematis vinculo hos ſubtrahimus: videlicet vxores[h], liberos, ſeruos, ancillas, ſeu mancipia, nec non ruſticos ſeruientes, & omnes alios, qui non adeo curiales ſunt, vt eorum conſilio ſcelera[i] perpetrentur, & eos, qui ignorantes excommunicatis communicant, ſiue illos qui communicant cum eis, qui excommunicatis communicant. Quicunque autem orator, ſiue peregrinus[k], aut viator in terram excommunicatorum deuenerit, vbi non poſſit emere, vel non habeat vnde emat; ab excommunicatis accipiendi licentiam damus. Et ſi quis excommunicatis non † in ſuſtentationem ſuperbiæ, ſed humanitatis cauſa dare[l] aliquid voluerit, non prohibemus.

† al. in ſuſtentationem, non ſuperbiam.

Item Bonifacius martyr Zachariæ Papę in epi. qua incipit: [Paterna.]

¶ De Bonifacio, qui excommunicatis, & pſeudo epiſcopis a ſe non communicaturum iurauit. C. CIIII.

a ¶ Et pſeudo epiſcopis.] *Sic in aliquot vetuſtis antea legebatur*, excommunicatis à pſeudo epiſcopis.

Iuo p. 2. c. 95.

ANteceſſor prædeceſſoris veſtri venerandæ memo-

f ¶ Ad tempus.] Scilicet futurum.

g ¶ Temperamus.] Ideſt, temperata eſſe oſtendimus: Eſt ergo hoc verum, ꝙ nũquam familia excõicanda eſt propter delictũ dñi, niſi forte vt dixi, propter enormitatem ſceleris, vt 24. qõ. 3. habes. vbi dicit Auguſt. Niſi grauiſſime commouerer, nunquam excommunicarem filium pro delicto patris. Sed nõne tota familia Bonifacii fuit ꝓ eo excõicata, q a oblationes familiæ ſuæ nõ recipiebant, vt 17 q. 4 miror? Sed dic ꝙ tm̃ in ruborẽ dñi non recipiebantur oblationes familiæ: ſicut nõ recipiunt oblationes raptorum, & diſcordantiũ & impœnitentiũ, licet non ſint excommunicati, vt 90. d. oblationes.

Familia p[...] domini [...] cto non e[...] excõicand[...]

h ¶ Vxores.] Sed nunquid vir excõicatus põt petere debitum ab vxore? dicit H. ꝙ non: ſed ipſe tenetur reddere; quod concedo. Sed ſi petat vir mulierem in iudicio, & ipſa obiicit ei excõicationem, iudex tenetur ex ſuo officio reſtituere ei mulierẽ. cũ in hoc caſu poſſit ei cõicare vnde credo ꝙ tenetur ei debitum reddere Hoc tñ ſcias ꝙ ſi filius eſt excõicatus vel ſeruus non debet pater vel dñs cõicare ei, vt 27. q. 1. de filia, ſi filius ſit in poteſtate patris, tenetur filius cohabitare ei ſed ſi eſt emãcipatus, tunc tenetur filius vitare patrem. huic tñ obſtat 22. q. vlt. de forma. vbi eadem fide eſt ſuperior inferiori adſtrictus, quia econtrario. ea tamen quæ hic dicentur, non tenent in clericis, quia ſemper debent vitare ſuum epm excõicatum, vt 93. diſt. miratur. quia non ſunt ita adſtricti epiſcopo vinculo naturæ ſicut filius patri.

Excõicationẽ opponere viſo vxor[...] non poteſt

i ¶ Scelera.] Ideſt, ſi tales ſunt, qui non ſeruiunt ei in crimine, in quo nec filius nec vxor excuſatur, vt extra de ſent. excom. inter alia.

K ¶ Siue peregrinus.] Extra eo. ſi vere.

l ¶ Date.] Dummodo nõ ſit eccleſiaſticũ ſtipendiũ †. vt ext. de cler. exc. mi. poſtulaſti. & eſt ſi 42. d. quieſcamus. quia elemoſyna nulli eſt deneganda 86 diſ. paſce.

† No. com[...] id qđ no[...] Ber. compo[...] ſtella. ext. d[...] elect. qđ ſ[...] cu. c.

ANteceſſor.] CASVS. Gregorius miſit Bonifacium martyrem ad prædicandũ verbum Dei Germanicis gentibus, ſed eum ſacramẽto adſtrinxit, vt verbo & facto

ſto bonis ſacerdotibus communicaret; falſos vero & hypocritas vel corrigeret, vel declinaret, ꝙ ex parte ſeruauit, & ex parte ſeruere non potuit. nam cum veniſſet in Franciam, non potuit facere quin excommunicatis cõicaret neceſſitate cogente, nõ tñ in ſancta cõione cor-

gatum, conſuluit Papam Zachariam. Zacharias vero reſcribit ſibi ſequens c. quod prædeceſſor, in quo ſupradicta narrat, dicens ꝙ ex tali cõmunione neceſſitatis nullum contraxit detrimentũ: ex quo anima eius conſilio, vel conſenſu iniquitatis eorũ non eſt coinquinata.

riæ Gregorius dum me indignum ordinauit, & ad prædicandum verbum Dei Germanicis gentibus miſit; ſacramento[a] me cõſtrinxit, vt canonicis, & iuſtis epiſcopis, & presbyteris in verbo, facto, & cõſenſu adſtipulator[b] fierẽ, & adiutor, (quod cum diuina gratia adimplere ſtudui:) falſos autem ſacerdotes, hypocritas, & ſeductores populorum vel corrigerem ad uiam ſalutis, vel declinarem, & abſtinerem à communione ipſorum: quod ex parte ſeruaui, & ex parte cuſtodire, & implere non potui: ſed ſpiritualiter[c] impleui ſacramentum, quia in conſenſum, & in conſilium eorum non uenit anima mea: corporaliter autem ab eis omnino abſtinere non potui. Dum enim veniſſem ad principem Francorum cogente eccleſiarum neceſſitate; non tales ibi reperi, quales volui: ſed tamen in ſancta communione corporis Chriſti illis non communicaui.

Gen. 49.

¶ *Epiſtola, in qua habetur capitulum hoc, edita eſt per Laurentium Surium in vita ſancti Bonifacij legati Germaniæ, & martyris. Emendatior autem extat manuſcripta Romæ in bibliotheca monaſterij Dominicani.*

Item Zacharias Papa Bonifacio martyri in epiſtola, cuius initium eſt [*Benedictus Deus.*]

¶ Excommunicatis non communicat, qui eis animo non conſentit. Cap. CV.

Iuo p. 2. c. 96.

QVod[d] prædeceſſor noſter beatæ memoriæ Gregorius huius ſanctæ ſedis Apoſtolicæ præſul, dum ad prædicandum verbum Euangelij tuam miſiſſet fraternitatem in Germaniæ partibus, & gentibus illis paganis, verbo pollicitationis illam voluit ante eſſe munitam †: ita vt orthodoxos epiſcopos, presbyteros, vel quoſcumque reperire potuiſſes in verbo exhortationis perfectos,[e], amplius confirmares, & eis communicares (quod & factum eſt:) ſi quos vero ſedutores epiſcopos, aut pſeudo presbyteros, vel quoſque à recto fidei tramite deuiantes reperiſſes; nulla tibi cum eis eſſet communio: quod te ſolatiante Deo vſque ad præſens ſpiritualiter ſeruaſſe confeſſus es: vel ſi omnino propter principalem, & humanum fauorem gentis Francorum, dum ad eos acceſiſſes, corporaliter abſtinere non valuiſti, cogente eccleſiarum Dei neceſſitate; & tamen in eorum conſilio, & conſenſu communionis anima[f] tua non eſt coinquitana. Itaque propter hoc, quòd cum eis conuerſatus es non conſentiens iniquitati eorum; nullum tibi eſt detrimentum coram Deo.

† al monitam.

¶ *In epiſtola præcedunt hæc verba,* Suggeſſit itaque ſancta fraternitas tua in ſuis apicibus, quòd præceſſor noſter, &c.

9 *Excommunicationis autem forma & modus, atque reconciliationis hic eſt.*

a ¶ Sacramento.] Sacramentũ forte ideo requiſiuit ab eo, qa habuit eũ ſuſpectũ, vel ad cautelam.
b ¶ Adſtipulator.] Id eſt, confirmator.
c ¶ Sed ſpiritualiter] Arg ꝙ ſufficit, ꝙ qs nõ faciat cõtra mentẽ reſcripti, licet faciat contra verba. ſic 22. q. 2. ne quis & q. 5. humanæ. ff. de in ius voc quãuis Hic enim verbotenus exceſſit fines mandati: & habemus hic ꝙ iuramentum pro parte valet, & ꝑ parte nõ. 22 q. 4 inter ſic donatio. 12. q 2 ſi quos.
d QVod] Supple ſcripſiſti nobis.
e ¶ Perfectos.] Hic habes ꝙ perfectum amplius poteſt ꝑfici, vnde licet matrimonium dicatur perfici per carnis copulam; non ideo prius fuit imperfectum. Et ex hoc eſt arg ꝙ excommunicatus amplius põt excõmunicari.
f ¶ Anima tua] ſufficit ergo mentaliter aliquid impleri, etiã ſi nõ corporaliter adimpleatur, vt 23. q. 4. recedite. Item argu. ꝙ in obligationibus bonæ fidei plus eſt intelligendum quàm verbis exprimatur. 23. q. 5 ſi non licet. 32. q 4 meretrices. Item arg. ꝙ ſi iuraui amodo nõ accedere ad cõcubinam meã, ꝙ per hoc non excluditur mihi licitus matrimonialis coitus arg 31. q 1 illud nam ſi liberta iurauit non nubere, de illicitis nuptijs intelligitur. ff de iure patro. adigere §. vlt.
EXCOMMVNICATIONIS. Hæc eſt nona pars quæſtionis, in qua quæritur qualiter quis debet anathematizari, & abſolui, & de hoc ponit quatuor capitula. Io. de Fant.

Reſcriptum quãtum ad verba quandoque non ſeruatur.

Perfectum amplius perficitur.

corporis Chriſti illis cõicauit, de quo cũ putaret ſe obli

CASVS. Supra facta eſt mentio de excommunicatione,

quæ quia indiget reconciliatione, ideo Gratianus oſtendit quæ ſit forma, vel modus reconciliationis: prius tñ oſtendit quæ ſit forma excommunicationis.

Debent.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ qñ eṗs facit ſolennem excõicationem, duodecim ſacerdotes debent epum circunſtare, tenentes candelas ardẽtes in manibus ſuis, & in fine anathematis eas debẽt proijcere, & pedibus conculcare: & poſtea epiſtola per parochias debet mitti continens nomina excommunicatorũ, & cauſam excommunicationis.

a ¶ Debent.] Sed cum dicit: excommunicote: videtur ꝙ de minori ſit intelligendũ. arg. extra de cenſi. ex parte. ff. de leg 3. nũmis. ff de reg. iu ſemper in obſcuris. & ff. de pœnis, ſi pſes. Nã maior ſemper ſpecificanda eſt. argu. 3. q. 4. Engeltrudam. Ioã. ſed certe à verbis nõ eſt recedendum, vt ff. de leg. 3. non aliter.

b ¶ Conculcare] Nec poſtea ſumentur ad aliquem vſum, ſed foras proijcientur, vt ſal infatuatum 2. q. 7. non omnes.

Canonica. CASVS. Hic docet conciliũ Arauſicum. qualiter eṗs ſententiam excommunicationis formare dẽat, & proferre, ſ. hoc modo: Tales violatores eccleſiarum auctoritate Dei, & iudicio ſanctæ ſynodi à gremio ſanctæ matris eccleſiæ, & à conſortio totius Chriſtianitatis excludimus donec reſipiſcant, & eccleſiæ ſatisfaciant. & dicit H. & Beneuen. ꝙ ſacrilegi non ſunt ipſo iure excõicati. arg 12 q. 2. indigne. 17. q. 4 quiſquis. Sed tunc temporis erant quidam ſacrilegi, & violatores eccleſiarum, quos concilium excommunicauit.

c ¶ Violatores.] Videtur hic ꝙ omnes ſacrilegi ſint ipſo iure excommunicati, vt extra de ſen excom cum pro cauſa. ſecundum hoc eſt contra. 17. q. 4. quiſquis. 12 q. 2. indigne. Dicas ꝙ violatores eccleſiarum ſunt ipſo iure excommunicati. alij non 1. vt extra de ſen. excom. conqueſti. & 17. q. 4. omnes. & hic de illis loquitur 2.

Cum aliquis.] CASVS. Hic docetur qualiter & cum quibus ſolennitatibus epiſcopus anathematizatum debeat reconciliare. Plana eſt tota litera. & per te videbis.

d ¶ Et duodecim.] Arg. ꝙ in reſtitutione epiſcopi, vel clerici tot intereſſunt epiſcopi, quot fuerunt in depoſitione. de hoc 35. q. 9. veniam.

e ¶ Et de futuris.] Si extra de ſent. excom. ex tenore.

f ¶ Cautelam.] Similiter ab hæretico reuertente requiritur iuramentũ ꝙ de cætero non labetur, vt 1. q. 7. quoties. & ab incendiario, vt 23. q. 8. peſſimam ſimiliter in quolibet horrendo crimine iurabit pœnitens ſe nunquam ſimile commiſſurum. 12. q. 2. de viro. non tñ idem credo faciendũ in quolibet mortali peccato Sed cum hodie ſimplici verbo quis poteſt excõicari 3, vt extra de eo qui

¶ Modus, & forma excommunicationis. C. CVI.

Debent[a] duodecim ſacerdotes epiſcopum circumſtare, & lucernas ardentes in manibus tenere, quas in concluſione anathematis, vel excommunicationis proijcere debent in terram, & conculcare[b] pedibus: deinde epiſtola per parochias mittatur cõtinens excommunicatorum nomina, & cauſam excommunicationis. Burc. l. 11. c. 3. Iuo p. 14. c. 76.

¶ *Apud Burchardum & Iuonem ea, quæ in hoc capite continentur, & multa alia eodem pertinentia, citantur ex cõcilio Rothomagenſi. In collectione vero canonum incerti auctoris manuſcripta, ijſdem verbis quibus hic, refertur ex Zacharia Papa.*

Item ex concilio Arauſico.

¶ De eodem. C. CVII.

Canonica inſtituta, & ſanctorum patrum exempla ſequentes, eccleſiarum Dei violatores α [c] auctoritate Dei, & iudicio ſancti ſpiritus à gremio ſanctæ matris eccleſiæ, & cõſortio totius Chriſtianitatis eliminamus, quouſque reſipiſcant, & eccleſiæ Dei ſatisfaciant. Burch. l. 12. c. 7. Iuo p. 3. c. 126.

α ¶ Violatores.] *In eadẽ collectione, & apud Burchardũ, & in duobus vetuſtis Gratiani codicibus ſequitur N. Ab alijs tamen Gratiani exemplaribus, & ab Iuone abeſt nota illa.*

Item ex eodem.

¶ Modus reconciliationis excommunicatorum. C. CVIII.

Cum aliquis vel excommunicatus, vel anathematizatus pœnitentia ductus veniam poſtulat, & emendationem promittit; epiſcopus, qui eum excommunicauit, ante ianuas eccleſię venire debet, & duodecim[d] presbyteri cum eo, qui eum hinc inde circumſtare debent β. Et ſi ille terrę proſtratus veniam poſtulat, & de futuris[e] cautelam[f] ſpondeat, tunc epiſcopus apprehenſa manu eius dextera, in eccleſiam illum introducat, & communioni Chriſtianæ reddat, & ſeptem pſalmos pœnitentiales decantet cũ illis precibus, Kyrie eleiſon, Pater noſter. Saluum fac ſeruum tuum. *Oratio*, Præſta quæſumus Domine huic famulo tuo dignum pœnitentiæ fructum, vt eccleſiæ tuæ ſanctæ, à cuius integritate deuiauerat peccando, admiſſorum veniam conſequendo reddatur innoxius. Per, &c. Burc. l. 11. c. 7.

β ¶ Debent.] *Apud Burchardũ, qui etiam ex cõcilio Arauſico citat, hæc ſequuntur.* Vbi etiam adeſſe debent illi quib. iniuria, vel dãnũ illatũ eſt, *& multa alia, quæ omnino perlegenda ſunt*

Sacrilegi an ſint ipſo iure excommunicati.

1 Arg. ad hoc 23. q. 2. clerici Arch.

2 De hoc no. 22. q. 2. cum deuotiſſimã & extra de ſent. excom. tua. & ibi videas Arch.

Excõicatus an ſimplici verbo poſſit abſolui.

3 Hoc ſane intellige, ne contrarium extra de ſen. exc. cũ medicinalis. Arc.

qui fur.or re c. 1. videtur ergo, ꝙ hodie ſimplici verbo poteſt abſolui quis; quia omnis res per quaſcunq; cauſas contrahitur, per eaſdem diſſoluitur, vt extra de regulis iuris, omnis res.

PRESBYTERIS. Hæc eſt 10. pars q. in qua ponitur quæ poenitentia debet imponi illis, qui excommunicati celebrauerunt. Io. de Fant.

CASVS. Supra facta eſt mentio de presbyteris excommunicatis, qui diuina celebrare præſumunt. Nunc verò docet Gratia quæ pœnitentia ſit eis iniungenda.

DE illis.] CASVS. Tempore Nicolai quidam presbyteri dum eſſent excommunicati, præſumpſerunt diuina officia celebrare: quo mortuo cum ipſi pęnitentiam agere vellent, quæſiuit clerus Salonitanus à Papa Ioanne, quæ pęnitentia ſit illis ſacerdotibus imponenda. Et reſpondet, ꝙ de iure deberent deponi; de miſericordia tamen Sedis Apoſtolicæ in ſancta communione permittuntur, ita vt tribus continuis annis in vnaquaque hebdomada in ſecunda & quarta & ſexta feria vino & carnibus ieiunent, & vltra lugenda non committant.

10 *Presbyteris vero, qui excommunicati ſacrum miniſterium contingere præſumunt, quæ pœnitentia ſit imponenda Ioannes octauus clero, & ordini* † *Salonitano ſcribens definit dicens.*

† *al. Salernitano*

¶Quæ ſit pœnitentia ſacerdotum, qui excommunicati ſacrum miniſterium contingere præſumunt.

C. CIX.

Iuo p. 14. c. 35. Pann. l. 5. c. 104.

DE illis presbyteris, qui tempore ſanctiſſimi prędeceſſoris noſtri domini Papæ Nicolai excommunicati ſacrum miniſterium † contingere præſumpſerunt; ipſi in ſe damnationis (ſicut ſacri canones ſtatuerunt [a]) ſententiam intulerunt. Tamen, quia miſeratio Apoſtolica veniam ſolet præſtare correctis, ob multitudinem miſericordiæ illis hanc indulgentiam exhibemus: vt ſancta communione ſaginati [b] ſtudeant tribus continuis annis per hebdomadam omni ſecunda α, & quarta, & ſexta feria à vino β, & à carne penitus ieiunare, & vltra lugenda nequaquam committere:

† *al. Myſterium*

α ¶Omni ſecunda.] *Apud Iuonem, & in aliquot vetuſtis Gratiani exemplaribus legitur,* omni ſecunda & ſexta feria: *in vno autem,* omni quarta, & ſexta feria.

β ¶ A vino.] *In Pannormia eſt,* aut à vino, aut à carne, *apud Iuonem,* à uino, aut aceto.

Qui autem excommunicatis communicant, pro modo peccati pœnitentiam accipiant.

Vnde Vrbanus II. Genebaldo † Conſtantienſi epiſcopo.

† *al. Gebehardo*

¶ Pro modo peccati puniantur, qui excommunicatis communicant. C. CX.

Iuo p. 14. c. 45. Pann. l. 5. c. 107.

SAnctis quippe canonibus cautum conſtat, vt qui excommunicatis communicauerit, excommunicetur. Ipſius † tamen pęnitentiæ, atque abſolutionis modos eo moderamine decernimus, vt quicunque ſeu ignorãtia [c], ſeu timore [d], ſeu neceſſitate negocij cuiuſquam maximi, & maximè neceſſarij, eorum ſe conuictu, ſalutatione, oratione, oſculatione † contaminauerit, cum minoris pęnitentiæ medicina ſocietatis noſtræ participationem † ſortiantur. Eos vero, qui aut ſpontaneo, aut negligenter [e] inciderint, ſub ea volumus diſciplinæ coerctione † [f] ſuſcipi, vt cæteris metus incutiatur.

† *al. Ipſi*

† *al. oſculove*

† *al. participium*

† *al. coertione*

a ¶Statuerunt] Sup. ca. ſi quis epiſcopus. contra, vbi eis negatur ſpes reſtitutionis, ſed nõ negatur quin à Papa 1 poſſint reſtitui.

1 Sub. non ab alio, 2. q 5. quarto. in fi. 23. q 4. eſt iniuſta. Lau.

b ¶Saginati] Pingue verbũ de pingui intellectu proceſſit 44. diſt. § fin.

QVI AVTEM CASVS Hic docet Grat. quod communicantes excommunicatis ꝓ modo peccati maioris, vel minoris debent pœnitere, quod probatur ſeq. c.

SAnctis] CASVS. Quidam communicauerunt excõmunicatis ex ignorantia, vel timore neceſſitate vel voluntate: quare quæſiuit Genebaldus epiſcopus Cõſtantienſ. ab Vrbano ſecundo, qualiter puniri debeant, vel ad ſatisfactionem recipi. Et reſpondet, ꝙ niſi reſipiſcant, anathematizari debent. Si vero ſatisfacere velint illi, qui ignorantia, timore, vel neceſſitate excommunicatis participauerunt, ſub minori pęnitẽtia ſunt recipiendi. Qui vero voluntate, vel negligentia communicauerunt, ita diſtrictè ſunt recipiendi, vt cæteris metus incutiatur.

c ¶ Ignorãtia.] Craſſa: quia verè ignorãs non eſſet excommunicatus. vnde lex dicit, Scientiam, non ignorantiã volumus obligari.

d ¶ Timore.] Extra quod metus cau. lacris.

e ¶ Aut negligẽter.] no. negligentiã comparari voluntati. ff. de regulis iur. l. latæ culpæ.

f ¶ Coerctione] Sed pone, quòd aliquis laicus iurauit ſe alij laico ſatisfacere: poſt abſolutionem vult eis ſatisfacere coram ſæculari iudice: nunquid iudex eccleſiaſticus poteſt cognoſcere de iſta ſatisfactione, cum illa ſit cauſa ciuilis? ſic, argumen. extra de donatio. inter virum & vxorem, de prudentia. extra de coniug. ſeru. cap. licet, vbi iudex eccleſiaſticus de libertate, ſiue de hęreditate cognoſcit, & pronunciat, & iudex eccleſiaſticus de cauſa natiuitatis cognoſcit, extra qui fil. ſint leg. cap. lator.

Quidam

Q Vidam clerici.] CASVS. In 11. cauſa q. 1. c. inolita. & capit. placuit. introduxit magiſter Grat. clericos litigantes de rebus proprijs. Sed quia poſſet dubitari, an clerici debeant habere propria, quia prædeceſſores eorum omnia habebant communia, de quibus dicitur: Multitudinis credẽtium erat cor vnum, & anima vna; nec quiſquam eorũ aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant eis omnia communia: ideo ſuppont hanc 12. cauſam, in qua oſtendit, an clerici poſſint ꝓpria habere, & annectit de alienatione rerum eccleſiæ, & vtrum clericis liceat condere teſtamenta. Vt autẽ hæc omnia melius pateant, proponit thema, de quo quinque elicit quæſtiones, in hunc modum dicẽs: Quidam clerici, &c.

a ¶ Propria.] Supra prox. cauſa, quæſt. 1. in illo cap. inolita. & cap. placuit G induxit clericos litigãtes de proprijs rebus. Sed quia dubitari poſſet, an poſſint clerici habere ꝓpria: ideo ponit hanc cauſam, in qua quęrit an clerici poſſint ꝓpria poſſidere, & an poſſint res eccleſiæ alienare, & an poſſint condere teſtamentum. & vt hæc, & alia, &c.

b ¶ An vtriq;.] id eſt, eccleſię & ſacerdoti.

sed cõia erant omnia, ſm ꝙ loquitur J. ea. ca. 2. & ſi qua capitula, contrarium dicant, loquuntur de conſilio, vel ſecundum tempus primitiuæ eccleſiæ, vel de ijs qui tacitè, vel expreſsè renunciauerunt proprijs.

O Mnis ætas.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes.

tè vt 19. q. ... nũc autem expſsè cũ ... ua voce h... exprimũt.

CAVSA DVODECIMA.

Q Vidam clerici propria [a] relinquere volunt; de ſuis & eccleſiæ rebus teſtamentum conficiunt: de rebus eccleſiæ nonnulla largiuntur.

1 Modo primum quæritur, vtrũ liceat clericis proprium habere.

2 Secundo, an res eccleſiæ, quæ ab eis datæ ſunt, poſſint conſtare aliqua firmitate eis, qui eas acceperunt.

3 Tertio, ſi ante tempus ordinationis ſuæ, qui nihil habere videbantur, & poſt ordinationem aliqua inueniſſe noſcuntur, an poſſint ea relinquere quibus voluerint, an non.

4 Quarto, ſi de ſuis & eccleſiæ rebus aliqua acquiſiſſe noſcuntur, an vtrique [b] communiter, an ſingulariter eccleſiæ, vel ſacerdoti, iure proueniant.

5 Quinto, ſi teſtamenta liceat eis conficere.

QVÆSTIO PRIMA.

C Lericos [c] nihil poſſidere, multis auctoritatibus iubetur †. † *al. approbatur*

Ait enim Toletanum concilium quartum, cap. 23.

¶ Impuberes, & adoleſcentes in vno conclaui manentes probatiſſimo ſeniori deputentur. C. I.

O Mnis ætas ab adoleſcentia [d] in malũ prona eſt. Nihil enim incertius, q̃ vita adoleſcentium †. Ob hoc conſtituere oportuit, vt ſi qui in clero impuberes †, aut adoleſcentes exiſtunt, omnes in vno conclaui atrij commaneant † vt lubricæ ætatis annos non in luxuria, ſed in diſciplinis eccleſiaſticis agãt, deputati probatiſſimo [e] ſe-

Anſel. l. 7. c. 1. Gen. 6. & 8. *Prouer. 30.* † *al. puberes* † *al. commorentur*

† Cõcor. gl... in verb. aue... tit. § his igi... tur, alias, hi... itaque, Inſt... de iuſt. & ...

C Lericos.] Hæc q̃o diuidit in duas partes. In prima probat magiſter per 17 aucto ꝙ nullus clericus debet habere proprium; quod tamen de regularibus intelligitur, qui proprijs renunciauerunt. Secunda ibi, [His omnibus.] lo. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur prima quæſtio, qua quæritur, an clericis liceat habere proprium: & hoc ordine procedit Gratianus. Primo probat, quod clerici non debent habere proprium. Poſtea contrarium. Et ſciat, quòd clerici, qui non abrenũciant proprijs, poſſunt habere propria, infra ead. queſt. epiſcopi manifeſta. ſint manifeſtæ. Si vero abrenunciauerunt tacitè vel expreſsè, non poſſunt habere propria. tacitè 19. q. 3 nunc autem. expreſsè cum viua voce hoc exprimunt. & hoc teneas quidquid Gratia. dicat.

Clerici poſſunt habere proprium.

c ¶ Clericos.] In hac prima q. ſ an clerici poſſint propria habere, Grat alleg pro & cõtra: deinde ſoluit in illo §. cũ ergo. & malè. Dic ergo, ꝙ poſſunt habere propria niſi renunciauerint 1 proprijs J ead. q. 1 ſint manifeſtæ Sed hoc nota, ꝙ in primitiua eccleſia omnes credentes, ſiue clerici, ſiue laici nihil proprij poſſidebant,

1 Scilicet tacitè, vel expreſse: taci-

tes. In prima loquitur de impuberibus clericis, & adoleſcentibus: quorum vita, quia ſemper ad malum prona eſt, ideo in vno conclaui omnes manere debent, deputari probatiſſimo ſeniori, qui magiſter ſit doctrinæ, & teſtis vitę eorum. In ſecũda parte loquitur de laicis pupillis eccleſiæ commendatis, quos prælatus eccleſiæ debet in omnibus cuſtodire. Si autem aliqui eorum cum adulti fuerint, luxurioſè viuere voluerint, ſi aliter corrigi noluerint, ponantur in monaſterijs, vt ibi diſtrictius viuant. Secunda pars incipit ibi, [Quod ſi aliqui.] Et nota, quod omnia c. quæ dicunt, quod clerici non poſſunt habere proprium, intelliguntur de illis, qui renunciant proprijs tacitè, aut expreſsè.

d ¶ Ab adoleſcentia.] In clericis expectantur 18. anni, & tunc quæritur, an velint in ſæculo perſeuerare, vt J. diſt. 28 de his. In monachis 14. vt J 20 q. 1. illud

e ¶ Probatiſſimo.] Pupillus. n. apud tales educari debet, qui non inſidientur eius pudicitiæ, vt ff. vbi pup. educ. deb. l. pen. Vel dic, ſeniori. i. presbytero, 84. diſt. porro.

Pupillus vbi dẽt educari.

a ¶ Ma-

a ¶Magiſtrum.] Not. ꝙ magiſter perhibere debet teſtimonium de vita diſcipuli, ſimiliter de eius doctrina, vt C. de aduoc. diuer. iud. l. nemini. ſic domeſtica teſtimonia quandoque admittuntur. ſic & pater perhibet teſtimonium de filio. 20. q. 3. præſens ſic & aliàs. 2. quæſt. 7. cum paſtoris, & inf. e. q. manifeſta 2 q. 1. Deus oĩpotens.
b ¶Pupilli.] Hic de laicis loquitur, qui ſunt commendati eccleſiæ.
b ¶Pupilli.] Pupilli, orphani, viduæ, liberti, miſerabiles perſonæ ſpectant ad iudicium eccleſiaſticum, vt 87. d. cap. 1 & 2. & C. quando imperator inter pu. & iud. l. vnica. §. ſi pupilli, & 16 q. 1. generaliter, quæ hic pro contrario ſignantur. Sed dic, tutela, idest, protectione io. Credo, ꝙ ſint de foro vtriuſque. B. vnde eccleſia tales tueri, idest nutrire non tenetur: ſed tueri, idest, protegere tenetur.

niori, quem & magiſtrum [a] diſciplinæ, & teſtem vitæ habeant. Quòd ſi aliqui ex his pupilli [b] exiſtunt; ſacerdotali tutela foueantur: vt & vita eorum a criminibus intacta ſit, & res ab iniuria improborum. Qui autẽ his præceptis reſultauerint; monaſterijs deputentur, vt vagantes animi, & ſuperbi ſeueriori regula diſtringantur.

Item Clemens in epiſt. 5.

Anſ. ibidem.

¶Omnibus clericis communis eſt vita ſeruanda. C. II.

Dilectiſſimis [c] fratribus, & condiſcipulis, Hieroſolymis cum dilectiſſimo fratre Iacobo epiſcopo habitantibus, Clemens epiſcopus. Communis vita, fratres, omnibus neceſſaria eſt, & maximè his, qui Deo irreprehenſibiliter militare cupiunt, & vitam Apoſtolorum, eorumque diſcipulorum imitari volunt. ¶Communis enim vſus omnium [d], quæ ſunt in hoc mundo, omnibus eſſe hominibus debuit. Sed per iniquitatem [e] alius hoc ſuũ eſſe dixit, & alius illud; & ſic inter mortales facta diuiſio eſt. ¶Denique Græcorum quidam ſapiẽtiſſimus hęc ita ſciẽs eſſe, ait, communia debere eſſe amicorum omnia: [In omnibus autem ſunt ſine dubio, & coniuges [f].] Et ſicut nõ poteſt, inquit, diuidi aer [g], neque ſplendor ſolis; ita nec reliqua, quæ communiter in hoc mundo omnib. data ſũt ad habendum, diuidi debere: ſed habenda eſſe cõia. Vnde & Dominus per prophetam loquitur dicens: [Ecce quàm bonum, & quàm iucundum, &c. ¶Iſtius enim conſuetudinis more retento etiam Apoſtoli, eorumq; diſcipuli, vt ꝑ dictum eſt, vna nobiſcũ, & vobiſcum cõem vitam duxere. Vnde, vt bene noſtis, erat multitudinis eorum cor vnum & anima vna [h]: nec quiſquam eorum, aut noſtrum de his, quæ poſſidebat [i], aliquid ſuũ eſſe dicebat: ſed omnia illis, & nobis erant cõia: nec quiſquam egens erat inter nos. ¶Omnes autem, qui domos, vel agros poſſidebant, vendebãt eos, & pretia eorũ, & reliquas res, quas habebant, afferebant, ponẽtes ante pedes Apoſtolorũ (ſicut nobiſcũ q-

Pſal. 132.

Act. 4.

cipio omnia fuerunt communia; ſed per iniquitatem eſt proprietas inducta, vt dicatur, hoc eſt meum, illud tuũ. Secundo auctoritate Platonis dicentis omnia debere eſſe communia, etiam vxores. Tertio auctoritate prophetæ Quarto, exemplo Apoſtolorum Quinto, exemplo Chriſtianorum primitiuæ eccleſiæ, qui vendebant agros, & pretia eorum dabãt Apoſtolis Sexto, exẽplo Ananiæ, & Sapphiræ, qui mortui ſunt ante pedes Petri pretio agrorum. In fine hortatur eos, vt ab Apoſtolicis regulis non recedant. Prima ratio incipit ibi, [Cõis enim vſus] Secunda ibi, [Deniqꝫ.] Tertia ibi, [Ecce q. bonum] Quarta ibi [Iſtius enim.] Quinta ibi, [Omnes vero.] Sexta ibi, Ananias,] Breuius repete: probat ſex rationibus, ꝙ omnia debẽt eſſe communia.
c ¶Dilectiſſimis.] Sex rationib. probat omnia eſſe communia. Et nota, ꝙ Papa hic ſe poſtponit, ſic poſtponitur ſup. 97. d. victor.
d ¶Omnium.] Vñ Tullius: Dulciſſima rerũ poſſeſſio communis ẽ, & dicit Philoſophus. Quietiſſime viuerent homines in hoc mũdo, ſi de medio ſublata eſſent duo verba, ſcilicet meum, & tuum.
e ¶Sed per iniquitatem.] Idest, per conſuetudinem iuris gẽtium æquitati naturali contrariam: ne ſit contra 1u. d. 8. c. 1 Vel iniquitatem, id eſt, per ſolicitudinẽ, vt ibi, Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, idest de pecunia, quæ per ſolicitudinem eſt quæſita. 14. q. 5. §. ſed hoc multiplic ter.
f ¶Et coniuges.] Non quo ad vſum carnis, ſed quo ad vſum obſequij, vel quo ad dilectionem 37. d. omnino. Et eſt arg ꝙ verbum generale generaliter intelligendum eſt 19 d. ſi Romanorum. 2.
g ¶Aer communis dicitur quo ad vſum, vt inſt. de rerum diui. §. 1. ſed quo ad ius ædificandi cuius eſt ſolũ, eius eſt aer vſque ad cęlum, vt ff ꝙ vi aut clam, l. vlt. in fi. poteſt enim ædificare homo quam alte velit: tamen non excedat vſitatum modum altitudinis, vt C. de ędi. priua. l. 1.
h ¶Cor vnum, & anima vna.] Scilicet, vt ſint vniti vinculo charitatis.
i ¶Poſſidebat.] Ergo aliquis poteſt poſſidere rem, cuius non põt habere proprietatem. Argu contra, extra de præſcript. cauſam. Sed dic poſſidebat, idest, detinebat ſicut

Meũ, & tuũ turbant humanum otiũ.

Amicos facere de mammona iniquitatis qu eſt.

Dilectiſſimos.] CASVS. Hieroſolymis erant quidam qui proprijs renunciauerunt cum ipſis Apoſtolis; ſed non bene ſeruabant, & ideo Clemens Papa ſcribit Iacobo, & ſecum habitantibus, & primo ſalutans eos docet, ꝙ omnia debent eſſe communia. Et hoc probat ſex rationibus. Prima eſt, quia de iure naturali a prin-

Idẽ Alex. ... mo in l. ... d iu. om. ... col. 2. vbi ... cit, ꝙ pro ... iſerabilib. ... erſonis iu... ex ꝑt inter ... onere cũm ... ñ implo... rum per l. ... C. qñ imp. ... ter pup & ... d.

Conc. tex. i l. 1. & ſi C. quæ res pig. obl. poſſ. & in l. 1. §. cũ vrbem ff de off. præf. vrb.

dam veſtrum cognouerunt,& viderunt:)& diuidebantur ſingulis,prout cuique opus erat.¶Ananias autem vir auſterus, & Saphira [a] vxor eius, qui mentiti ſunt Apoſtolis de pretio agrorum ſuorum,quos vendiderant,nobis præſentibus in conſpectu omniũ circumadſtantium a conſpectu Apoſtolorum propter peccatum [b] eorum,& mendacium,quod fecerũt,mortui delati ſunt ambo.Cætera,quę de talib.cognouimus,& vidimus,nec recordatione [c],nec demonſtratione digna ſunt. Quapropter hæc vobis cauẽda mandamus,& doctrinis, & exemplis Apoſtolorũ obedire præcipimus [d] : quia hi, qui mandata eorum poſtponunt,non ſolum rei, ſed extorres fiunt. Quæ non ſolum vobis cauenda,ſed & omnibus prædicanda ſunt.*& infra* ¶Vnde conſilium dantes, veſtram prudentiam hortamur, vt ab Apoſtolicis regulis non recedatis: ſed communem vitam ducentes, & ſcripturas ſacras rectè intelligentes, quæ Domino vouiſtis,adimplere ſatagatis. Act.5.

a ¶In omnibus autem ſunt ſine dubio, & coniuges.] *Verba hac abſunt ab originali in recentioribus conciliorum editionibus impreſſo,& duobus ipſius manuſcriptis codicibus,vno Vaticano, altero bibliotheca S.Marci Florentiæ,& ab Anſelmo.Hanc vero ſententiam a Platone acceptam hæretici quidam volebant in Chriſtianam religionem inuehere.Ita.n.ſcribit Epiph.hæreſi 32* Primum quidem,quòd ipſe Epiphanes cum patre ſuo,& ſectæ antiſtite Carpocrate, ac ſodalibus eius communes eſſe hominum vxores ſanciuit,ex Platonis de repub.libris occaſionem nactus, & propriam concupiſcentiam perficiens. *Verum apud veteres etiam Chriſtianos hanc vxorũ communionem vehementer damnari ſolitã Tertulianus in Apologetico euidenter teſtatur his verbis.*Oĩa indiſcreta ſunt apud nos præter uxores. In illo loco conſortium ſoluimus,in quo ſolo cæteri homines conſortium exercent: qui non amicorum ſolũmodo matrimonia vſurpant,ſed & ſua amicis patientiſſimè ſubminiſtrant,ex illa credo maiorum, & ſapientiſſimorum diſciplina Græci Socratis, & Romani Catonis, qui vxores ſuas amicis communicauerunt, &c.

Item Eugenius Papa ij.& Leo iiij.c.7.

¶Iuxta eccleſiam, clericorum clauſtra conſtituantur. C. III.

NEceſſaria [e] etenim res exigit,vt iuxta eccleſiam clauſtra [f] conſtituantur, in quibus clerici diſciplinis eccleſiaſticis vacent. Itaq; omnibus vnum ſit refectorium, ac dormitorium,ſeu cæteræ officinæ [g] ad vſus clericorũ neceſſariæ.Miniſtri vero poſt epiſcopum ſuper eos eligantur; quorum vita, atque doctrina illos potius exornet, quam dehoneſtet. Anſ.l.7.ca.5. & l.4. cap.2.

¶*Eſt caput ſeptimum concilij Romæ ab Eugenio ij. primum habiti,& poſtea a Leone iiij.innouati. Antea citabatur Leo ix.*

Nec in atrio eccleſiæ alia ædificia, niſi clericorum ponantur.

Vnde Nicolaus Papa. In concil. Salegunſt.c.12.

ſicut ſeruus dicitur poſſidere,ff de acq. poſſeſſ.quod ſeruus.
a ¶Et Saphira.]inf. 23.quæſt.8.legi.&c. Petrus.
b ¶Propter peccatum.]Propter peccatum moritur quis citius,vt 22.q.4.ca.vindicta. (Pctũm vitã abbreuiat.)
c ¶Recordatione.] Alias retractatione.
d ¶Præcipimus.].i. monemus,ſimile 28 q.1 ſic enim,videtur tamen q hoc fuit pceptum: quia primitiua eccleſia hoc potuit præcipere:ſicut continentiam. ſed ſi hoc hodie pciperetur,deformaret ſtatum eccleſiæ vniuerſalis: quod nõ debet eſſe.1.q.vlt.& ſi illa.Vel dic q præceptum erat eis qui tũc renunciauerant proprijs, non alijs, 17. q.1.c.1. (Cõtra hoc facit litera conſiliũ,&c. & hortamur &c. ſed ſæpe quæ ſunt pcepti conſulitur & monentur,vt in prædi.ca. ſic enim. Arch.)

NEceſſaria.]CASVS. Hic reprehenduntur quidam regulares, qui communiter viuere nolebant,nec volebãt habere prælatos, præcipiunt ergo duo Papę ſcilicet Eugenius & Leo,q communiter viuãt,& prælatos habeant tales,q eos exornent,& non dehoneſtent. [Miniſtri.] .i.plebani,vel archipresbyteri,vel œconomi,vel huiuſmodi. Sequens. §. cum e planus eſt.
e ¶Neceſſaria.].i.vtilis,& honeſta.
f ¶Clauſtra.] Idem dicitur de conſecra. d.5.in omnibus. ſu. d.32.præter.
g ¶Officinæ.] ſu.d. 32.ſi qui vero.cõtra. ſup.1. q. 2. ſacerdos contra,int eod. quia tua. ſed ibi loquitur de eccleſijs collegiatis.hic non,vel conſuetudo diuerſarum eccleſiarum ſoluit cõtrarium.

ADDITIO. Quia prouidet eis vt pauperibus non vt clericis,ſecundum H.hic autem loquitur quãdo viuũt in communi, & de communi, ſecundum Lauren.

a ¶Nulla

Atriū eſt cęmeterium.

a N Vlla.] ¶ In atrio.] Id eſt, in cęmiterio, quod habebit xl. paſſus in circuitu eccleſiæ maioris capellæ, vel minoris eccleſiæ xxx. vt infra 17 q 4. ſicut antiquitus. ſic palatium Imperatoris non eſt priuatorum parietibus coarctandum. C de oper. publ quicunque. Clericus.]

pars eorum. Tertio oſtendit, ꝙ clericus de decimis, & oblationibus viuere debet, & relinquere hæreditatē parentibus. Hoc vltimum eſt de conſilio, quod datur perfectis. Vel ſm vetus teſtamentum quando leuitæ de decimis, & oblationibus cotenti erant, ſicut dixit H. cum hodie etiā monachi ab hæreditate paterna, vel materna non excludantur, vt 18. q. 1. ſtatutum. & 19. quæſt. 3. præſens.

¶ Nec in atrio eccleſiæ, niſi clericorum ædificia ponantur. C. IIII.

Iuo p. 15. c. 178.

N Vlla ædificia in atrio [a] eccleſiæ ponantur, niſi tantum clericorum.

¶ Ferè eadem leguntur in concilio Salegunſtadienſi, cap. 12. quod habetur in fine collectionis Burchardi, & refertur ab Iuone par. 15.

Item Hieronymus ad Nepotianum.

¶ Clericus nihil ſæculare poſſideat. C. V.

Deuſdedit p 3. Anſel. lib. 7. c 2. Iuo p. 6. c. 1.

C Lericus, qui Chriſti ſeruit eccleſiæ, interpretetur primo vocabulū ſuum: & nominis definitione prolata nitatur [b] eſſe quod dicitur. Si enim κλῆρος Græcè, ſors Latinè appellatur, propterea vocantur clerici, vel quia de ſorte ſunt Domini, vel quia Dominus ſors, id eſt pars clericorum eſt. Qui autem vel ipſe pars Domini eſt, vel Dominum partem habet, talem ſe exhibere debet, vt & ipſe poſſideat Dominum, & poſſideatur a Domino. Qui Dominum poſſidet, & cum Propheta dicit: [Pars mea Dominus.] nihil extra Dominum habere poteſt. Quod ſi quidpiam aliud habuerit præter Dominum: pars eius non erit Dominus: Verbi gratia, ſi aurum [c], ſi argentum, ſi poſſeſſiones, ſi variam ſupellectilem; cum iſtis partibus Dominus fieri pars eius non dignatur. Si autem ego pars Domini ſum, & funiculus [d] hæreditatis eius; nec accipio [e] partem inter cæteras [f] tribus: ſed quaſi leuita, & ſacerdos viuo de decimis; & altari ſeruiens, altaris oblatione ſuſtentor. Habens victum & veſtitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus ſequar.

Pſal. 15.

Pſal. 15.

2. Timot. 6.

Item Ambroſius de fuga ſæculi, c. 2.

¶ Nihil præter Deum debet curare, qui in eius ſortem eligitur. C. VI.

C Vi portio Deus eſt, nihil debet curare, niſi Deum: ne alterius impediatur neceſſitatis [g] munere. Quod enim ad alia [h] officia confertur, hoc religionis cultui, atque huic noſtro officio decerpitur. [i] Hæc enim vera eſt ſacerdotis fuga, abdicatio [k] domeſticorum, & quædam alienatio chariſſimorum: vt ſuis ſe abneget, qui ſeruire Deo elegerit †.

† *geſtis*] orig.

Item Hieronymus ad quendam ſuum leuitam de duobus generibus bonorum.

¶ Clericis, & Deo deuotis nec cauſas agere, nec aliquid proprium habere licet. C. VII.

D Vo ſunt genera Chriſtianorum. Eſt autem vnū genus, quod mancipatum diuino officio, & deditum

b ¶ Nitatur.] Arg à nominis interpretatione. 16. q. 1. ſi cupis. nomina enim debent eſſe conſona rebus Inſt de donat. §. eſt & aliud.

c ¶ Si aurū.] Non tñ eſt peccatum habere diuitias, ſi adſint bona opera, vt 35. diſt. hęc autē ſcripſimus. ſed tunc eſt peccatū, ſi propter eas iuſtitia deſeritur, inf ea. habebat. vel cum homo in eis ſpem ſuā ponit, vt 8. q. 1. ſunt in eccleſia.

Diuitias habere peccatum no eſt.

d ¶ Et funiculus] Funiculus hic dicit menſura quędā, qua diuidebat hæreditas poſt funus defuncti, ſecundum illud. Funes ceciderunt mihi in præclaris. & dicitur à funere.

Funiculus quid ſit.

e ¶ Nec accipio.] Monachus tamen ſuccedit in hæreditatē, vt 19 q. 3. non liceat & eccleſia nomine eius recipit, vt 18. q. 1. c 1. Vnde Ouidius: Alterius vires ſubtrahit alter amor.

f ¶ Inter cæteras.] Sed ſingulariter: & eſt argum. quod clerici non debent partiri hæreditatē cum fratribus.

C Vi] CASVS. Quidā rogauit Ambroſ. vt ſcriberet ſibi qualiter poſſet ſæculum fugere, & Deo ſeruire cui Ambroſ. reſcribit dicēs, ꝙ ſæculum duobus modis fugitur, ſ. renunciādo rebus proprijs, & ſæcularibus curis: & abdicando ſe à domeſticis perſonis & conſanguineis, vt ſuis ſe abneget, qui Deo ſeruire eligit.

C Lericus.] CASVS. Nepotianus rogauit Hier. vt dictaret ſibi libellum de clericorum vita. quod Hier. fecit. hoc ergo c per quod eſt pars illius libri, tria oſtendit, ſ ꝙ clericus debet nomen ſuum interpretari: & iuxta interpretationem viuere. Secundo oſtendit, quòd clericus non debet habere diuitias: quia cum his, qui talia poſſident dominus eſſe dedignatur, nec vult fieri

g ¶ Neceſſitatis.] Id eſt, ſolicitudinis.

h ¶ Officia.] Scilicet ſæcularia

i ¶ Decerpitur.] Id eſt, ſubtrahitur. ſic 99. diſt ecce.

k ¶ Abdicatio.] Quo ad carnalē affectum, vel copulam.

D Vo ſunt.] CASVS Quidam leuita rogauit Hiero vt aſſignaret ſibi differētiam inter clericos & laicos: & quod

contemplationi, & orationi, ab omni ſtrepitu temporalium ceſſare conuenit: vt ſunt clerici, & Deo deuoti, vide licet conuerſi [a], κλῆρος enim Græcè, latinè ſors. Inde huiuſmodi homines vocãtur clerici, id eſt ſorte electi. Oẽs enim Deus in ſuos elegit. Hi namq; ſunt reges, ideſt ſe, & alios in virtutibus regentes, & ita in Deo regnum habent. Et hoc deſignat corona in capite. Hanc coronam habent ab inſtitutione Romanæ eccleſiæ in ſignum regni, quod in Chriſto expectatur. Raſio vero capitis, eſt temporalium omnium depoſitio [b]. Illi enim victu & veſtitu contenti, nullam inter ſe proprietatem [c] habentes, debẽt habere omnia communia. Aliud vero genus eſt Chriſtianorum, vt ſunt laici. λαὸς enim Græcè, eſt populus Latinè. His licet temporalia poſſidere, ſed nõ niſi ad vſum [d]. Nihil enim miſerius eſt, quàm propter nummum Deum cõtemnere. His conceſſum eſt vxorem ducere, terram colere, inter virum & virum iudicare, cauſas agere, oblationes [e] ſuper altari apponere, decimas reddere: & ita ſaluari poterunt, ſi vitia tamen benefaciendo euitauerint.

Aug. ſer. 21. ad fratres in heremo.

Item Gregorius Auguſtino Anglorum epiſcopo, reſponſionum, c. 1 & 2.

Ioan. diac. in vita l. 2. c. 37.

¶ Clerici nihil poſſideat. C. IX.

Quia tua fraternitas monaſterij regulis erudita ſeorſum [f] non dẽt fieri † à clericis ſuis in eccleſia Anglorum, quæ auctore Deo nuper ad fidem perducta eſt; hanc dẽt inſtituere conuerſationem, quæ in initio naſcentis eccleſiæ fuit patribus noſtris: in quibus nullus eorum ex ijs, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat; ſed erant illis omnia communia. ¶ Si qui vero [g] ſunt clerici extra ſacros ordines conſtituti, qui ſe non poſſunt continere, ſortiri vxores [h] debent, & ſtipendia ſua exterius accipere: quia & de eiſdem patribus, de quibus præfati ſumus, nouimus ſcriptum, [quòd diuidebatur ſingulis, prout cuique opus erat.] De eorum ergo ſtipendio cogitandum,

Anſ. l. 7. c. 3. † *al. viuere.*

32. diſtin. ſi q vero. *Reſp. 2.*

Act. 4.

& quod eſſet officium vniuſquiſque. Hier. ergo reſcribit ei aſſignando duo genera hominum, ſcilicet clericos & laicos. clericorum eſt officium diuina contemplari, orationibus & diuinis officijs inſiſtendo: & ab omni ſtrepitu temporalium ceſſare. iſti dicuntur reges: q a ſe & alios reges in virtutibus debent. & in ſignum huius rei geſtant coronam in vertice. Laicorũ vero officium eſt ducere vxorem, terram colere, & ea quæ continentur, in fin. capi. & oſtendit qualiter vtrũq; interpretent.

a ¶ Conuerſi] Conuerſi omnes dicũtur eccleſiaſticæ perſonæ, vt 17. q. 4. quiſquis, & verberans talem incidit in canonem. extra de ſent. ex com. non dubium. & habebunt habitum illorum cum quibus conuerſantur, vt 16. q. 7. in nota. & licet conuerſi hic dicantur Deo deuoti, non tamen tenentur continere, nam quidam talium profitentur, quidam non, vt 27. q. 1. vt lex. nam acolythi ſunt eccleſiaſticæ perſonæ, tamen non tenentur continere, vt 32. diſt. ſi quis eorum. quia poſſunt contrahere matrimonium legitimum. Item licet templarij ſint eccleſiaſticæ perſonæ, tamen poſſunt mouere arma ex permiſſione eccleſiæ.

Conuerſum verberãs incidit in canonem.

b ¶ Depoſitio.] Sic ſupra di. 23. prohibere. & ſi capilli, qui remanent, deſignãt q aliqua debemus retinere ad ſuſtentationem.

c ¶ Proprietatem.] Rerum eccleſiaſticarum: tamen bene cõcedendũ eſt, q clericus ſit dñs fructuum collectorum, ſed licet proprietas fructuum ſua ſit: tamen non poteſt eam in morte eius alicui largiri ratione teſtamẽti: ſed intuitu elemoſynæ ſic, vt extra de teſta. ad hæc ſicut hæres licet ſit dominus rerum, quas tenetur per fideicommiſſum reſtituere alij: tamen nihil poteſt inde alienare ff. ad Treb. deducta §. vlt. & l. quidam § ſi quis.

Pecuniam ſeruare vtiũ licitum eſt.

d ¶ Ad vſum.] Prohibetur etiam laicis ne ſeruent pecuniam, vt 47. di. ſicut hi hoc ideo ne quis in auaritiam incidat: aliàs bene licet: quia non debet quis omnia bona ſua ſtatim effundere, vt 86. diſt. non ſatis. & dic non niſi ad uſum, id eſt, non ad abuſum, bene enim poſſunt habere proprium.

e ¶ Oblationes.] Immo præcipitur eis oblationes dare vt 16. q. 1. ſtatuimus infra de conſ. diſt. 1 omnis Chriſtianus. 10. q. 1 qui ſacerdotes.

Quia tua.] CASVS. Tres quæſtiones fecit Aug. Gregorio: quibus quæſtionibus Greg. tres dat reſponſiones: Prima fuit, an clerici Anglorum debeant proprijs renunciare, & communiter viuere. & reſpondet q ſic, vt habetur in principio c. Secunda fuit, an clerici coniugati. & in minoribus ordinibus conſtituti debeant habere ſtipendia eccleſiaſtica Et reſpondetur q ſic, ſicut eſt à patribus ſcriptum, q diuidebant, &c qui ſub regula eccleſiaſtica ſunt tenendi. Tertia fuit ſi quid ſupereſt communiter viuentibus de annuo redditu, quid debeat inde fieri. Et reſpondet quòd debet pauperibus erogari: & hoc probat auctoritate Chriſti dicentis: Quod ſupereſt. &c. Secunda pars ibi [Si qui vero ſunt] Tertia ibi. [Communiter autem viuentibus.]

f ¶ Seorſum.] Ergo monachus epiſcopus factus non poteſt habere proprium. ſed ſi hæreditas aliqua deuoluitur ad eum, erit eccleſiæ, vt 18. quæſt. 1. cap 1. in fin.

Monachus factus e propriũ hè non pote

g ¶ Si qui vero.] Supra diſt. 32. ſi qui vero. & cap. placuit, hoc hodie non tenet 1. extra de cler. coniug. Ioannes &c 1.

1 Hæc eſt ra ſnĩa ſe dum Inn. & que hic dicit vetus. & it tur hodie q dr ind ere hical de cle. co iug. c 1 A

h ¶ Vxores] Si ſint clerici, nunquid ergo dormiunt cum alijs, vt ſup ead neceſſaria. nõ q: eſſet inhoneſtum re

rũ.

vxorato. Item, cantabunt ne cum clericis? quod videtur: quia aliter non perciperent ſtipendia, & quod hic dicitur, ſpeciale eſt in Anglicis: nec enim ſimul habebit qs eccleſiaſticum beneficium, & vxorem. extra de cler. con iug. diuerſis, & c. Ioannes. quod non eſt verum.

S Cimus] CASVS. Quidam clerici catholici vouerant ſe nihil proprium velle habere: quod votum male ſeruabant. hortatur ergo Papa Vrbanus illos omnes ad communem vitam habendam, exemplo Apoſtolorum, quibus erant omnia communia, & vt votum quod fecerunt Domino, fideliter cuſtodiant, ne damnationem, ſed præmiũ ſibi acquirant: quoniam melius eſt nõ vouere, quàm votũ, prout melius poteſt non adimplere. grauius enim puniũtur qui votum, vel fidẽ non ſeruauerunt, q̃ illi, qui nũquam votum fecerũt, & ſemper ſine fide fuerũt.

atque prouidendum eſt: & ſub eccleſiaſtica regula [a] ſunt tenendi: vt bonis moribus viuant, & canendis pſalmis inuigilent, & ab omnibus illicitis cor, & linguam, & corpus Deo auctore conſeruent. Communiter † autem viuentibus iam de faciendis portionibus [b], vel exhibenda hoſpitalitate, & adimplenda miſericordia nobis quid erit loquendum? cum omne, quod supereſt, in cauſis pijs, ac religioſis erogandum eſt? Domino, & magiſtro omnibus dicẽte: [Quod ſupereſt [c], date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis.]

† *al. communi autem vita.*

Luc. 11.

Item Vrbanus Papa omnibus catholicis, epiſt. vnica, cap. 1.

¶Clericis omnia communia eſſe debent.

C. IX.

An. l. 7 c. 4.
Iuo p. 3. c. 139.

S Cimus vos non ignorare, quia hactenus vita communis inter omnes † Chriſtianos viguit, & adhuc gratia Dei viget: & maxime inter eos, qui in ſortem Dñi ſunt electi: id eſt clericos; ſicut in actibus legitur Apoſtolorũ: [Multitudinis autem credentium erat cor vnũ, & anima vna: nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat: ſed erant illis omnia communia.] *& infra.* ¶Quicunque veſtrum communem vitam ſuſceptam habet, & vouit ſe nihil proprium habere; videat, ne pollicitationem [d] ſuam irritam faciat: ſed hoc, quod Domino eſt pollicitus, fideliter cuſtodiat, ne damnationem, ſed præmium ſibi acquirat; quoniam ſatius eſt non vouere; quàm votum, prout melius poteſt, non perficere. Grauius enim puniuntur, qui votum fecerunt, aut fidem [e] perceperunt, & votum non perfecerunt, aut in malis vitam finierunt, quàm illi, qui vitam ſine voto finierunt; aut ſine fide mortui ſunt, & tamen bona egerunt opera.

† *al. bonos.*

Act. 4.

In ead. epiſt. c. 6.

d ¶Pollicitationẽ.] Nota quod ex nuda pollicitatione, quã quis facit Deo, põt conueniri 22. quæſt. 5. capitu. iuramenti. ſic ex nuda pollicitatione facta Reipublicæ, vt ff. de pollici. l. 1.

Pollicitatio nuda qñq; obligat.

e ¶Aut fidem] Hic videtur Vrbanus ſoluere q̃ſtionem Aug. 6. q. 1 quæro in fine. Dicunt tamen quidã magis puniendũ eſſe illum, qui ſemper fuit infidelis: quã illum, qui quandoque fuit bonus: nã illius opera quandoque viua fuerunt. tamen hæc litera contradicit eis. I.

Item Auguſtinus in ſermone de communi vita clericorum.

¶De eodem. C. X.

Serm. 51. ad fratres in heremo.
In conc. Aquiſgran. cap. 112.
Beda 2 Cor. 8. 11. q. 3 non ſunt audiẽdi.
[...]l. 7 c 6.
[...]om. 12. &
[...]Cor. 8.

N Olo [f], vt aliquis de vobis inueniat male viuendi occaſionem. Prouidemus enim bona, vt ait Apoſtolus non ſolum coram Deo, ſed etiam coram omnibus hominibus. Propter nos conſcientia noſtra ſufficit nobis: propter vos fama noſtra non polluit, ſed pollere debet in vobis. Tenet quod dixi, atque diſtinguere. Duæ res ſunt

N Olo.] CASVS. Ad euidentiam huius c nota ꝙ Aug. facit tres conſtitutiones. Primo cõſtituit, nullum ordinare clericum niſi proprijs renunciet. ſed quidã vt clerici fierent, ꝓprijs renunciabant; quod poſtea male ſeruabant. quare Auguſt. videns hoc eſſe multis occationem peccandi, primam cõſtitutionem retractauit, vt infra capi. certe. volens potius habere claudos quàm mortuos. Tertio iuxta voluntatem ſuorum clericorum primam conſtitutionem confirmauit: ſicut continetur in hoc cap. in quo ſtatuit, vt nullus clericus habeat proprium. Quod multipliciter oſtendit, rationes plures aſſignando, & ſi habuit, non poteſt facere teſtamentum: immo deponetur. facit etiam mentionem de prima conſtitutione, & eius retractatione inf. ca. certe. Sequens. §. qui non vult. patet.

a ¶Sub eccleſiaſtica regula.] Hic patet, ꝙ ſi aliquis in minoribus ordinibus conſtitutus ducat vxorem, non tamen poteſt more laicorum viuere. nec poteſt conueniri coram ſæculari iudice: nec verberari ſine ſacrilegio, vt 20. q. 3. eos. & 81. d. dictum. Io. quod falſum eſt, vt extra de cler. coniug. Ioannes. B.

b ¶Portionibus.] Ideſt, dandis decimis. monachi enim communiter viuentes non dant decimas, vt inf. 16. q. 1. decimas ext. de deci. fraternitatem.

[...]onachi nõ [...]entur ad [...]cimas.

c ¶Quod ſupereſt.] Videtur ergo quòd ſi aliquis ita pauper eſt: quod ei non ſufficiant ſua, videtur ꝙ non teneatur dare decimas: quia nullo præcepto ſibi aliquis tenetur ſubtrahere neceſſaria, vt 86. diſtin. non ſatis. in fine,

[...]ecimas ſol[...] [...]re pauper [...] tenetur.

f ¶Nolo] Aug. fecerat tres conſtitutiones: prima fuit ꝙ clerici non poſſent habere propria: ſed illa male ſeruabatur, & pluſimi erant tranſgreſſores: ideo ſecundo reuocauit eam, vt inf. c. certe. Tertio de cõſenſu clericorum ſuorum

conſcientia,& fama. Conſcientia neceſſaria [a] eſt tibi, fama proximo tuo. Qui fidens conſcientiæ ſuæ negligit famã ſuam, crudelis eſt. *& infra.* ¶Nulli liceat in ſocietate noſtra habere aliquid proprium: ſed ſi forte aliqui † habẽt, nulli licet: & qui habuerint, faciunt quod non licet. *& infra.* ¶Enthecam nobis habere non licet. Non.n.epiſcopi eſt ſeruare aurum [b], & a ſe reuocare mendicantis manũ. Quotidie tam multi petunt, tam multi gemunt, tam multi inopes nos interpellant, vt plures triſtes relinquamus: quia, quod poſſimus dare omnibus, non habemus. Non habeamus ergo enthecã. *& infra.* ¶Qui habere voluerit proprium, & de proprio viuere, & cõtra iſta præcepta facere; parum eſt vt dicam, non mecum manebit, ſed nec clericus erit. Dixeram [c] enim, & ſcio me dixiſſe, quòd ſi nollent ſuſcipere vitam ſocialem mecum; non illis tollerem [d] clericatum: ſed ſeorſum manerent, ſeorſum viuerẽt quomodo noſſent, Deo viuerent, & tamẽ ante oculos poſui, quantum mali ſit a propoſito cadere. Malui enim habere cæcos, vel claudos [e], quàm plãgere mortuos [f]. Qui enim hypocrita eſt, mortuus eſt. Quomodo ergo, quicunque voluiſſet extra manere, & de ſuo viuere, non tollerẽ ei clericatum: ita modo, quia placuit illis, Deo propitio, ſocialis hæc vita, quiſquis cum hypocriſi vixerit, quiſquis inuentus fuerit habens proprium, non illi permitto, vt inde faciat teſtamentum, ſed delebo eum de tabula clericorum. *Item ſupra.* ¶Qui non vult ✠ mecum manere, & in commune viuere, habeat libertatem; ſed videat, vtrum habere poſſit fœlicitatis hæreditatem †.

† *aliquid*] orig.

Inf. 2. q. 1. nobis. n.

Serm. 53.

Ser. 52. in extremo.

† *al. æternitatem.*

¶ *Initium huius capitis vſque ad verſ.* Qui habere voluerit *legitur in ſermone 2. de communi vita clericorum, ſeu 52. ad fratres in heremo: cætera vero partim in ſermo. 53. ad fratres in heremo, ſiue ſermone 3. de communi vita clericorum, partim in eodem 52. ſiue 2. de quibus ſermonibus adnotatum eſt ſup. d. 86. Partem huius capitis refert Beda in comment. 2. Cor. c. 8. ſub hoc titulo,* Ex ſermone de vita, & moribus clericorum.

✠ ¶Qui non vult.] *In ſermone ipſo præcedit. c. certe ego infra eadem, & paucis interiectis ſequitur,* qui hoc non vult, habeat libertatem, &c.

Item ſermone tertio de communi vita clericorum.

¶Non licet habere proprium ijs, qui ſuis renunciant, & communiter viuere ſpondent. C. IX.

Et epiſt. 109. ad monachas.

NOn dicatis [g] aliquid proprium: ſed ſint vobis oĩa communia. *& infra.* ¶Quicunque autem in tantum progreſſus fuerit malum, vt occulte ab aliquo literas, vel quodlibet munus accipiat; ſi hoc vltro confitetur, parcatur illi, & oretur pro illo. Si autem deprehenditur, atq; conuincitur, ſecundum arbitrium presbyteri, vel præpoſiti grauius emendetur. *& infra.* ¶Cum ✠ huius noſtræ congregationis fratres non ſolum facultatibus, ſed volũtatibus proprijs in ipſa ordinationis ſuſceptione renunciauerunt, & ſe per promiſſam obedientiam penitus aliorum poteſtati, & imperijs in Chriſto, & pro Chriſto ſubdiderint; certum quippe eſt eos nihil habere, poſſidere [h], dare,

ſuorum confirmauit primam conſtitutionem, vt in hoc c.

a ¶Neceſſaria.] 11. q. 3. ſentit. cõtra. hoc ibi ſolutum eſt.

b ¶Aurum.] 86. diſt. fratrem, quod loquitur de illis, qui ante retractationem renũciauerãt proprijs, & tamen volunt habere proprium.

c ¶Dixeram.] In ſecunda conſtitutione quam feceram.

d ¶Non illis, tollerem.] ideſt, non præcluderẽ eos fieri clericos.

e ¶Claudos.] Quia adhuc temporalibus non renunciauerant.

f ¶Mortuos] ideſt, qui renunciauerunt proprijs, & tamẽ volunt habere propriũ.

NOn dicatis.] CASVS. Dicit Aug. in hoc c. quod qui renũciauerũt mũdo proprium habere nõ poſſunt: & ſi literas vel munus aliquod occulte receperint: ſi ſponte confiteãtur, parcetur illius. ſi autem de hoc cõuicti fuerint, ſecundum arbitrium ſui præpoſiti, vel presbyteri puniantur. Tales enim nihil poſſunt habere vel poſſidere, vel dare, vel accipere ſine licentia ſuperioris, & ſi de eius licentia aliquid receperint, de accepto fiat quod ſuperiori placuerit.

g ¶Non dicatis.] Extra de accuſa. ex parte. extra ne cler. vel monac. non magnopere.

h ¶Poſſidere.] Nunquid pauperi fame morienti tenentur ſubuenire ſine licentia? ita. nec obſtat. 1. q. 1. non eſt putanda quia in hoc caſu quilibet ei ſubueniret. res enim, quæ nobis ſuperabundant. pauperum ſunt, vt 47. d. ſicut hi. Si autem eſt in ſcholis, de licẽtia agere poteſt, & mutuare ſicut filiusfamilias, vt C. ad Mac. l. vl. ff. de iud. ſi lõgius §. filiusfamilias. arg. ſ ex. de off. iud. deleg. præterea. ff. de iuriſdi. omn.

…ligioſus …a veſte ꝗ …atẽ non …let,

omn.iud.l. 2. Sed nunquid veſtis eſt ſua, quam habet: vel nunquid dicitur poſſidere res temporales, vel veſtem? non videtur: quia veſtis qua ſemper vtitur ſeruus, de peculio domini eſt. ff.de peculio, id veſtimentum ſed ſeruus non poſſidet ea, quæ ſunt in peculio, vt ff.de

Exemplum.] CASVS. Dictum eſt ſu ꝙ clerici nõ debent habere propria. Sed quia poſſet aliquis dicere, ꝙ eccleſia non debet habere propria eadem ratione, quia ſi haberent clerici non poſſent ea poſſidere: ideo Gratianus ab hoc loco vſque ad §. his omnibus probat ꝙ eccleſia poteſt habere propria, & poſſeſſiones. & ꝙ clerici noĩe eccleſię poſſidere poſſunt, etſi nomine ſuo nihil poſſideãt. Probatur ergo in hoc ca. ꝙ eccleſia loculos & poſſeſſiones habere poteſt: & hoc probat exemplo Domini, qui loculos habuit. & qui furem admiſit, vt oſtenderet, quod quãdo eccleſia perſecutionẽ patitur a furibus, id eſt malis, patienter ferat. B.

vel accipere debere ſine ſuperioris [a] licentia. Quòd ſi propinquus, vel amicus, uel quilibet fratrum cuiquã aliquid offerre voluerit; primo quidem Priori inſinuetur: & ſic ſuſcipiatur, ſi ipſe mandauerit. De quo tamen nihil fiat aliud, niſi quod Priori placuerit.

¶ Caput hoc ſumptum eſt ex ſermone 3 e de communi vita clericorum, in quo regula B. Auguſtini continetur, ac repetitur in epiſtola 109. ſed in ea ad monachas oratio conuertitur.

α ¶ Cum huius noſtræ.] *Hac vſque ad ver.* certum eſt, *non ſunt inuenta apud B. Auguſtinum.*

β ¶ *Hæc habentur in primo regula c. 4.*

Idem tractatu 50. ad c. 12. Ioannis.

¶ De eodem. C. XII.

Exemplum [b] Domini accipe conuerſantis in terra. Quare habuit loculos, cui Angeli miniſtrauerunt; niſi quia eccleſia ipſius, loculos ſuos habitura erat? Quare furem admiſit; niſi ut eius eccleſia fures [c] patienter toleret.

b ¶ Exemplum.] Ab hinc oſtẽdit, ꝙ eccleſia poſſit habere proprium: & hoc vſq. ad §. econtra.

c ¶ Fures.] Ideſt, occultos peccatores ſi. 23. q. 4 tu bonus. extra de tẽpo. ord. c. vl.

Item Proſper de vita contemplatiua, lib. 2. c. 9.

Et io concil. Aquiſgran. c. 35.

¶ Eccleſiarum prępoſiti, rerum diſpenſatores efficiuntur. C. XIII.

Expedit facultates eccleſię poſſideri, & proprias perfectionis amore contemni. Non enim proprię ſunt, ſed communes [d] eccleſię facultates: & ideo quiſquis omnibus, quæ habuit, dimiſſis, aut uenditis fit rei ſuę contemptor, cũ prępoſitus [e] fuerit factus eccleſię, omnium, quę habet eccleſia, efficitur diſpenſator. Denique ſanctus Paulinus, ut ipſi melius noſtis, ingentia prędia, quę fuerunt ſua, uendita pauperibus erogauit: ſed cum factus eſſet epiſcopus; non contempſit eccleſię facultates, ſed fideliſſime diſpenſauit. Quo facto ſatis oſtendit & propria debere propter perfectionem contemni; & ſine impedimento perfectionis poſſe eccleſię facultates, quę † ſunt profecto communes, poſſideri. Quid ſanctus Hilarius?

† *qua ſunt profecto communia*] orig.

Expedit.] CASVS. In hoc c oſtendit Proſper, quòd eccleſia poteſt habere poſſeſſiones. & hoc probat duob. exemplis, ſcilicet Paulini, qui ſua pauperibus erogauit: nihilominus tamen factus epiſcopus, poſſeſſiones eccleſiæ poſſedit & diſpenſauit. Et Hilarij, qui omnia reliquit pauperibus: qui factus epiſcopus nõ ſolum res eccleſiæ poſſedit, ſed etiam acquiſitis innumeroſis hæreditatibus fidelium poſſeſſiones eccleſiæ augmẽtauit. qui epiſcopi li ſciuiſſent eſſe peccatum eccleſiam habere poſſeſſiones, nũquam eas diſpenſandas ſuſcepiſſent.

Eccleſiaſticarum rerum dominium apud quẽ eſt

4 Et cum oĩa eius ſint, hoc tñ ip. calius ſup. 1. q.

3 Saluator. ver. quiſque. cap res quæ 16. q. 1. in canonib. ver. ſi quis. & hoc verum ſm Ray. & Vin. Arch.

ff.de acquir. poſſ quod ſeruus. Item qui ab alio poſſidetur: ipſe nihil poſſidet, vt ff.de adulte. 1 ſic eueniet. Sed dicas, ꝙ ex permiſſione pręlati ſui poſſunt poſſidere, vt ext. de ſta monac. c. monachi. Et nota quòd monachus ratione contractus nec agere poteſt, nec conueniri 1: ſicut ille qui ceſſit bonis, vt ff. de arbitr. item ſi vnus, in princ. Sed hoc notaui 11. q. 1. de perſona. Item cum monachus dicatur ſeruus, vt 54 diſt. multos. ergo non habet liberum arbitrium, vt 32 q. 3. c. vnico. nec enim velle videtur qui ex neceſſitate obtẽperat. ff. de regu iur. l. velle. Item agere non poteſt de iniuria ſibi illata, ſed tamen eius prælatus poteſt agere 2. niſi prælatus abſit, nec reliquerit procuratorem ad inſtar filij familias. ff. de iniu. ſed ſi vnus. §. ait prætor.

Ext. de fideiuſſ. de q- …uſdam. vbi de hoc.

Quod dic… not. extra de ſent. exc. … parochianis.

Vt ext. de … cler. cum di… … de con… cum dile… …tus. Arch.

a ¶ Sine ſuperioris] Ext de off. ord. quarto habet tamẽ ius eligendi; & ius accuſandi ſuum pręlatum ſiue abbatem, & illud poteſt facere ſine licẽtia abbatis, quia hoc iure ius conceditur. ext de accuſ ex parte.

d ¶ Communes.] Quæritur quis ſit dominus rerum eccleſiaſticarum, aut quid pauperes dicuntur eſſe domini? arg. ꝙ ſic. 16. q. 1. quoniã quidquid Poteſt dici, ꝙ eccleſia ſit domina, vt 16. q. 3. inter memoratos ſicut hæreditas eſt domina. vt ff. de acquir. re. do. hæreditas. Alij dicunt, ꝙ ipſe Deus 4 vt infra ea. q. 2 qui Chriſti, qui abſtulit. Vel dic dominium eſſe apud clericos, ſicut dominium rerum vniuerſitatis apud ciues. inſtitu. de re di. §. vniuerſitatis. dicuntur etiam pauperes domini, quia inde ſuſtentantur.

ADDITIO. De hoc etiam no. extra de verb. ſign cauſa. & per Innoc & Hoſt. extra de cauſa poſſ. cum ſuper. & ibi videas. Arch.

e ¶ Cum præpoſitus.] Et confirmatus. nam ante non poteſt adminiſtrare niſi ſit valde remotus, vt extra de ele. quòd ſicut, & c. nihil.

a ¶Si ſcirent.] Simile 7.q.1. omnis qui arg. bonum pro illis qui ſuis renunciauerunt, ꝙ ſemper præſumitur illos iuſtam cauſam & litem fouere, & eſt bonum. ſimi. ext de no.ope. nunc.c.1.

g ¶Concederet.] Ergo Imperium eſt apud eccleſiam Romanam, vt 96. diſt. in illa palea, Conſtantinus.
h ¶Synodo.] Nam ante eum non fuerunt generales ſynodi congregatæ, vt 15.d.c.1.
i ¶Baſilicas.] De conſe. d.1. nemo.

Viden-

nonne & ipſe omnia bona ſua aut parentib. reliquit, aut vendita pauperibus erogauit? Is tamen, cum merito perfectionis ſuæ fieret eccleſiæ Arelatenſis epiſcopus; quæ illa tunc habebat eccleſia, non ſolum poſſedit, ſed etiam acceptis fidelium numeroſis hæreditatibus ampliauit. Iſti ergo tam ſancti, tam perfecti pontifices, factis euidenter clamant poſſe, & debere fieri quod fecerunt. Qui vtique homines tam ſæcularium, quam diuinarum rerum ſine ambiguitate doctiſſimi, ſi ſcirent [a] res eccleſiæ debere contemni; nunquam eas debuerant, qui omnia ſua reliquerant, retinere †.

Addita ex ori. hæc clauſula.

† al. ſuſcipere.

Item Gregorius Fœlici epiſcopo de Acropoli, lib.2. epiſtola 29.

¶Diaconi, vel quælibet religioſæ perſonæ regularem vitam ducere cogantur. C. XIIII.

QVoniam Velina [b], Buxentina, & Blandana eccleſiæ, quæ tibi in vicino ſunt conſtitutæ [c], ſacerdotis noſcuntur vacare regimine; propterea fraternitati tuæ earum ſolenniter operam viſitationis iniunximus: illud præ omnibus commonentes, vt ibi præfatarum eccleſiarum, ſiue diœceſeos earum, vel diaconi, vel religioſæ perſonæ inuentæ fuerint, diſtricte, canoniceque viuant.

Anſ.l.7.c.7.

Item Melchiades [d] Papa.

¶Quare in primitiua eccleſia prædia vendebantur. C. XV.

FVturam eccleſiam in gentibus Apoſtoli præuidebant idcirco prędia in Iudęa minime ſunt adepti, ſed pretia tantummodo ad fouendos egentes. At vero, cum inter turbines, & aduerſa mundi ſuccreſceret eccleſia; eouſque peruenit, vt nō ſolum Gentes, ſed etiam Romani [e] principes, qui pene totius orbis monarchiam tenebāt, ad fidē Chriſti, & baptiſmi ſacramenta cōcurrerent. Et quib. vir religioſiſsimus Conſtātinus primum, fidem veritatis patenter adeptus, licentiam dedit per vniuerſum orbem, ſub ſuo degentes imperio, non ſolum fieri Chriſtianos, ſed etiam fabricare eccleſias, & prædia tribuere poſſe cōſtituit. Denique idem præfatus princeps donaria immenſa contulit, & fabricam templi primæ, [f] ſedis beati Petri principis Apoſtolorum inſtituit: adeo, vt ſedem Imperialem, quam Romani principes poſſederant, relinqueret, & beato Petro ſucceſſoribus q.† ſuis profuturam concederet [g]. Idem vero præſidens in ſancta ſynodo [h], quę apud Nicæam congregata eſt, cum querelam quorundam conſpiceret coram ſe delatā, ait; Vos a nemine dijudicari poteſtis: quia ſolius Dei iudicio reſeruamini. Dij etenim vocati eſtis: & idcirco non poteſtis ab hominibus iudicari. Ab illo etenim tēpore, & deinceps, viri religioſiſsimi nō ſolum poſſeſsiones, & prędia, quę poſsederant, ſed etiam ſemetipſos Domino conſecrarunt, ędificantes baſilicas [i]

Poly l.1. tit.10. Burc l.3.c.2. & 5. Iuo p 3.c.4 & 3. Pann.l.2.c.3.

† al. ſuiſque præſulibus.

QVoniam. Velina.] Not. plurium eccleſiarum viſitationem vni committi. Et eſt arg. ꝙ ratione propinquitatis aliquid ſtatuitur contra ius. ſic extra de poſtu. ad hoc. & ſi 10 remotionis. 63.d cum longe.
c ¶Conſtitutæ.] 7.q.1. cōſtitutum, & ſu. 61. d. obitum.
d ¶Melchiades.] Falſus eſt titulus: quia Melchiades fuit proxim' ante Silueſtrū, & eius tempore eſt Conſtantinus conuerſus. 96. d in illa palea, Conſtantinus.

FVturam.] CASVS. Dicebant quidā quod eccleſia nō debeat recipere pdia: & hoc probāt exemplo Apoſtolorū, qui in Iudæa prædia nō recipiebant, ſed pretia prædiorū, vt pauperes ſubſtentarent. quibus Melchiades Papa reſpondet dicēs, quod ideo Apoſtoli in Iudæa pdia non recipiebant, qa præuidebant eccleſiam ad Gentes tranſituram quod cum factum eſſet, principes Romanorum facti ſunt Chriſtiani: de quibus Conſtantinus fuit vnus, qui legem dedit, vt quique vellet fieri Chriſtianus, & eccleſiam fabricaret, & prædia eccleſiæ donaret & ipſemet multa donauit: & eccleſiam beati Petri inſtituit & ſedē imperialē ei reliquit: & ab illo tempore cœpit eccleſia poſſeſſiones habere: & Chriſtiani cœperūt eccleſias ædificare, & ſeipſos cōſecrare.
e ¶Romani.] Ergo Imperator eſt dominus totius mūdi ſu. 7.q 1. in apibus.
f ¶Primæ.] Vt ergo ꝙ eccleſia beati Petri ſit prior eccleſia beati Ioānis Apoſtoli Lateran. 2.10.q.1. ſāctorū, ſed expone primæ beati Petri. i. Apoſtoli: vel primæ, id eſt, Apoſtolicæ.

x Ad hoc facit expreſſe ſu. 3.q.6 dudum vbi L. approbat iſtā ſniam. Alij contra quia eccleſia Lateran. eſt patriarchalis, ſed eccleſia beati Petri nō, nec ēt epālis, ſed ē de epatu Portuenſi & iō exponunt vt ſequitur, & hoc tenet H.

VIdentes.] CASVS. Hoc.c. diuiditur in quatuor partes. In prima parte oſtenditur ratio, quare eccleſia habet poſſeſſiones. ſcilicet quia plus vtilitatis confertur eccleſiæ de poſſeſſionibus quàm de pretio: cum ex his plura poſſint fidelibus miniſtrari. In ſecunda parte dicitur, ꝙ res eccleſiæ debent eſſe in poteſtate epiſcoporum. ex quibus debent communiter viuentibus neceſſaria miniſtrare. In tertia parte dicitur, quo nomine cenſeantur res eccleſiæ, ſcilicet hoc nomine, oblationes. In quarta parte continetur pœna vſurpantis res eccleſiæ. Secunda pars incipit, ibi, [ipſe vero.] Tertia ibi [ipſe. n.] Quarta ibi, [ideo.]

in ſuis fundis in honorem ſanctorum martyrum per ciuitates, ac monaſteria innumera: in quibus cœtus Domino ſeruientium conueniret.

¶ Cæteri etiam collectores Melchiadem citant: quod conſtare nō poſſe recte animaduertit auctor gloſſæ. Fit enim in hoc capite mētio Nicenæ ſynodi: quo tempore (vt ex ipſa ſynodo Euſebio, & cæteris hiſtoricis apparet) iam Melchiades obierat. Habetur autem integrum in ſcripto de primitiua eccleſia, & munificentia Conſtantini quod in collectione Iſidori, Lutetiæ bis impreſſa, ſequitur ſtatim poſt decreta Melchiadis, quemadmodum ſupra diſt. 88. ad c. decreuit. ad notatum eſt.

Item Vrbanus Papa epiſtola vnica c. 1.

¶ Quæ prædia fidelium hodie ab eccleſia non alienentur. C. XVI.

Anſ. l. 7. c. 6.
Burc. l. 3. c. 3.
Iuo p. 3. c. 5.

VIdentes autem ſummi ſacerdotes, & alij, atque leuitæ, & reliqui fideles, plus vtilitatis poſſe cōferre, ſi hæreditates, & agros quos, vendebant, eccleſijs, quibus præſidebant, epiſcopi traderēt; eo quod ex ſumptibus eorum tam præſentibus, quàm futuris temporibus plura, & elegantiora miniſtrare poſſent fidelibus communē vitam † ducentibus, quàm ex pretio ipſorum: cœperunt prædia, & agros, quos vendere ſolebant, matricibus [a] eccleſijs tradere, & ex ſumptibus eorum viuere. ¶ Ipſæ vero res in ditione ſingularum parochiarum epiſcoporū (qui locum tenent Apoſtolorum [b]) erant, & ſunt vſque adhuc & futuris ſemper debent eſſe temporibus. Et quibus epiſcopi, & fideles diſpenſatores eorum, omnibus communem vitam degere volentibus, miniſtrare cuncta neceſſaria debent, prout melius potuerint, vt nemo in eis egens inueniatur. ¶ Ipſæ enim res fidelium oblationes appellantur, quia Domino offerūtur. *& infra c. 3.* ¶ Memoratis ergo augmentationibus, ac cultibus in tantum eccleſię, quibus epiſcopi præſident, Domino adminiculante creuerunt, & tantis maxima pars earum abundat rebus; vt nullus ſit in eis communem gerens † vitam, indigens; ſed oīa neceſſaria ab epiſcopo [c], ſuiſq; miniſtris percipit. ¶ Ideo ſi aliquis extiterit modernis, aut futuris temporibus, qui hæc auellere nitatur, iam dicta damnatione feriatur.

† *al. fidem.*

† *al. ei gens*] *al. degens.*

Et Beda ad. c. 13. Io. & ibi gloſſa ordin.

Item Auguſtinus tractatu 62. in Ioannem.

¶ De eodem. C. XVII.

Anſ. l. 5. c. 32.
Poly. l. 3. vt 24.

HAbebat Dominus loculos: & à fidelibus oblata conſeruans, & ſuorum neceſſitatibus, & alijs indigentibus [d] tribuebat. Tunc primum eccleſiaſticæ pecuniæ forma eſt inſtituta: vbi intelligeremus, quod præcepit, non cogitandū [e] eſſe de craſtino, nō ad hoc fuiſſe præceptum, vt nihil pecuniæ ſeruetur à ſanctis; ſed ne Deo pro iſta ſeruiatur, & propter inopiæ timorem iuſtitia deſeratur.

Matt. 6.

a ¶ Matricibus.] videtur ergo ꝙ tantum matrices eccleſiæ olim. habuerunt prædia & poſſeſſiones. vnde videatur ꝙ illa ſolennitas, quæ in alienatione rerum eccleſiæ ſeruari præcipitur 10. q. 2. caſellas alias hoc ius tantum de maioribus eccleſijs intelligatur: cum enim olim eccleſiæ erant tenues, maior erat inquiſitio adhibenda in alienatione. ſed cū hodie augmentatæ ſunt poſſeſſiones eccleſiæ: ſufficit conſenſus capituli eccleſiæ; ad alienationem faciendam vt infra 12. q. 2. ſine.

Eccleſiaſticæ res facilius poſſunt alienari hodie quam olim.

b ¶ Apoſtolorum.] Epiſcopi tenent locū Apoſtolorum, vt hic, ſcilicet quo ad dignitatem. n. monachi quo ad renunciationem propriorum, & communem vitam 16. q. 1. ex auctoritate, omnes ſacerdotes quo ad ſacramētorum diſpenſationem. 11. q. 3. abſit 21. d. in nouo. 68. d. quorum vices.

Apoſtolorū locum tenēt viri eccleſiaſtici diuerſimode.

c ¶ Ab epō] extra de præb. c. epiſcopus. ADDITIO. Et ſic habes hic, ꝙ epiſcopus per ſe vel per alium tenetur prouidere cuilibet clerico indigenti 70. d. ſanctorum. H.

HAbebat.] CASVS. Probatur in hoc exemplo Domini, ꝙ eccleſia poteſt habere poſſeſſiones: quia Dominus loculos habuit & quod dixit, non eſſe cogitandum de craſtino, non ita intelligendū eſt, vt nihil habeamus, ſed ne Deo propter mundana ſeruiatur ſequens §. patet.

d ¶ Indigentibus.] argum. de eleemoſynis fieri eleemoſyna. 16. q. 1. decimæ tributa.

e ¶ Cogitandū.] ſupra 1. q. 7.

1.q.7.conuenientibus. contra,vbi dicitur, de futuris inquiramus: & futuris caſibus debemus occurrere 23. diſ. in nomine, Solutio cautela non prohibetur, ſed ſolicitudo nimia, per quam cultus diuinus minuatur.47. diſt.c. omnes huius.& cap.ſicut hi.

Solicitudo nimia eſt & habita.

f ¶ Cadere.] ideſt, non aſſumere.

g ¶ Sanctitatem.] id eſt, minus periculum eſt eſſe manifeſtum ꝙ occultum & ſic non eſt contra 32.q.4.nemo vbi dicitur quod tolerabilior eſt culpa, ſi lateat.

ECONTRA. CASVS. Amodo vult Gratianus, quod

HIS OMNIBVS. Hæc eſt ſecunda pars quæſt in qua probat, quod poſſunt habere propriũ tam clerici, quam epiſcopi, & eccleſiæ. & hoc probat per 11 auctor. Io. de Fant.

2 *His omnibus auctoritatibus claret, quòd clericis nullo modo licet habere quid proprium: quod ſi habuerint, non clerici erunt; non tamen clericatus eis tollendus eſt.*

Vnde Auguſtinus in ſermone 2. de communi vita clericorum.

al. 52. ad fratres in heremo.

CErte.] CASVS. Aug. fecerat conſtitutionem quandã ſcilicet, quod nullũ ordinaret clericum niſi communiter viueret, & proprijs renunciaret & ſi inueniretur tranſgreſſor, deponeretur. Poſtea clerici renunciabant & fiebant tranſgreſſores. quare Aug. conuocatis omnibus clericis ſuis mutauit conſtitutionem quàm fecerat, volens potius habere claudos, i. propria habentes, quàm hypocritas, id eſt tranſgreſſores: quia ſi habet propria, dimidius cadit, id eſt, imperfectus eſt: ſeu ſi renunciat proprijs, & habet poſtea propria, totus cadit: quia perfectionem non ſeruat exterius nec interius in anima.

¶Clericatus non tollitur eis, qui volunt habere aliquid proprium. C. XVIII.

CErte ego ſum, qui ſtatueram, ſicut noſtis, nullum ordinare clericum, niſi qui mecum vellet manere: aut vellet recedere[a] a propoſito; recte illi tollerem[b] clericatum: quia deſereret ſanctæ ſocietatis promiſſum, cœptumque conſortium. Ecce[c] in conſpectu Dei, & veſtro muto conſilium. Qui volunt habere aliquid proprium, quibus non ſufficit Deus, & eccleſia; ſua maneant vbi volunt, & vbi poſſunt: non eis aufero clericatum: nolo habere hypocritas. Malum[d] enim eſſe quis neſciat? malum[e] eſt cadere[f] à propoſito: ſed peius eſt ſimulare propoſitum. *& poſt pauca.* ¶ Si non † ſeruat ſanctitatem[g] foris; dimidius cecidit: ſi vero intus habuerit ſimulationẽ, totus cecidit. Nolo vt habeat neceſſitatem ſimulandi. Scio quomodo homines ament clericatum. Nemini eum tollo nolẽti mecum communiter viuere.

Auſ.l.7. c.8.

†Si ſeruat.] orig.

Econtra ſunt aliæ auctoritates, quibus conceditur propria habere, non ſolum alijs, ſed etiam epiſcopis.

Vnde in concilio Agathenſi, c.48. legitur.

¶ De rebus proprijs, vel acquiſitis epiſcopi hæredibus ſuis derelinquant. C. XIX.

EPiſcopi de rebus proprijs, vel acquiſitis[h], vel quidquid de proprio habẽt[i], hæredibus ſuis, ſi voluerint, derelinquant. Quidquid vero de prouiſione[k] ſuæ eccleſiæ fuerit, ſiue de agris, ſiue de fructibus †[l], ſiue de oblationibus; omnia † in iure eccleſiæ reſeruare cẽſuimus.

† *al. frugibus.*

† *al. omnia iure.*

a ¶ Recedere.] ideſt non aſſumere propoſitum, i. renunciandi vt ibi: Cadent à latere tuo.

1 Non habet proprietas. non n. inde cadit q non ſuſcipit ſecũdum Hug.

b ¶ Tollerem.] ideſt non admitterem.

c ¶ Ecce.] arg. aliquẽ venire contra factum ſuum. 17 q 2. Conſaldus. 35. q.9. quod qs 22.q 4 in malis & c. iurauit. 55. diſt. pœnitẽtes. ff de ijs quibus vt. indig. tutorem. Contra 32.q.5. horrendus. Argu. contra, 7.q.1. quam periculoſum 8 q.2. dilectiſſimi. 17. q.4. ſunt qui opes, C de tranſa. ex cauſa. C. de cap. & poſt. li. re. nec nos C. de remiſſio. & pig. debitum. ff de acqui. hære. qui ſuperſtitis. ff. de adopt. poſt mortem. contra. ff de ſerui. ruſtic. præ. per fundum. Ioan. Solu. quilibet poteſt venire contra factum ſuum vbi eſt expreſſum in iure. aliàs non. 55. diſt. pœnitentes B.

Facto proprio poteſt quis contrauenire.

d ¶ Malum.] id eſt, occaſio mali: quia rei familiaris cura ſine peccato vix poteſt exerceri. 21. diſtin. qualis. Vel intellige proprie, peius enim eſt per hypocriſim peccare, quam manifeſte, vt extra de hore. cum ex iniuncto. ff de ritu. nup. palam, & plus eſt veneno occidere quàm gladio. C de maleſi. l. vnica. & plus eſt perſuadere quam compellere. ff. de ſer. corrup. l. 1. §. vlt. & ſic non obſtat 32. q 4. nemo.

Hypocrita plus peccat quàm manifeſte derelinquens.

e ¶ Malum.] hoc ſcilicet.

quod clerici poſſint habere propria. quod verum eſt ijs qui renunciauerunt proprijs: in quo caſu loquitur vſque ad §. De rebus.

EPiſcopi.] CASVS. Statuitur in hoc c. ꝙ ſi epiſcopi habent aliquid de rebus propriis, poſſunt relinquere cui velint. Sed quidquid de rebus eccleſiæ habuerunt, totum eccleſiæ reſeruent.

b ¶ Acquiſitis] de proprio. Vel dic acquiſitis non occaſione eccleſiæ vt extra de teſta. quia vos.

i ¶ Habent.] de hoc dicemus infra ea.q.4. cap.1.

K ¶ De prouiſione.] Clerici de rebus mobilibus nihil in vltima voluntate poſſunt dare niſi talis ſit eccleſiæ conſuetudo, vt extra de teſta. ad hæc. & c. relatũ. §. licet.

Clerici nihil poſſunt dare in vltima voluntate.

l ¶ De fructibus.] nondum perceptis, arg. ff quemadmodum vſusfruc. amit. ſi vſusfructuarius, in fine. immo etiam de perceptis non poſſunt condere teſtamentum. extra de teſta. quia nos admonet.

MAniſeſta.] CASVS. Dicitur, ꝙ manifeſtum debet eſſe ijs. qui circa epiſcopos morantur, quæ ſunt res eccleſiæ, & quæ ſunt res propriæ epiſcoporum, ne ſi tranſitus inopinatus emergat, propter confuſionem res epiſcopi pro rebus eccleſiæ, vel conuerſo detrimentum patian-

SInt manifeſtæ] CASVS. Dicitur ꝙ res propriæ epiſcopi, & res eccleſiæ debent eſſe ſeparatæ, vt epiſcopus in obitu ſuo ſine interdictione, vel contradictione quibus voluerit propria relinquere poſſit: iuſtum enim eſt, vt nec eccleſia nec propinqui epiſcopi detrimentum patianť, & in cauſas incidant, vel lites. Sequens c. planum eſt, & inducitur a cõtrario ſenſu, quaſi non ſufficiant ei ſua propria.

In cap. Martini Bracha. ex can. 4. conc. Antiocheni mutatis verbis, ſed ſalua ſententia.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 15.

¶De eodem. C. XX.

MAniſeſta [a] autem debent eſſe, quæ ad eccleſiam pertinent, his qui circa [b] ipſos ſunt, presbyteris, & diaconis; vt ſi epiſcopo contigerit inopinatus tranſitus, res eccleſiæ nullo modo poſſint minui, & perire; neque res propriæ epiſcopi importunitatem patiantur pro reb. eccleſiæ: vt nec eccleſia incurrat damnum, nec epiſcopus in ſuis rebus pro rebus eccleſiæ proſcribatur.

Idem ſtatutum eſt in canonibus Apoſtolorum, c. 40. vbi legitur.

¶De eodem. C. XXI.

Anſ. l. 9. c. 167.

SInt manifeſtæ [c] res propriæ epiſcopi (ſi tamen habet proprias) & manifeſtæ Dominicæ [d]: vt poteſtatem habeat de proprijs moriens epiſcopus ſicut voluerit, & quibus voluerit derelinquere: nec ſub occaſione eccleſiaſticarum rerum ea, quæ epiſcopi eſſe probantur [e], intercidant. Fortaſſis enim aut vxorem habet, aut filios [f], aut propinquos, aut ſeruos [g]. Et iuſtum eſt hoc apud Deum & homines; ut nec in eccleſia detrimentum patiatur ignoratione rerum pontificis; nec epiſcopus, vel eius propinqui ſub obtentu eccleſiæ proſcribantur, & in cauſas incidant [h], qui ad eum pertinent, morſque eius α iniurijs malæ famæ ſubijciatur.

α ¶Morſque eius.] *Antea legebatur,* mortiſque eius iniurijs infamentur. *Reſtitutus eſt locus ex priſca verſione, cui totum reliquum caput conuenit. Græcè eſt,* καὶ τοῦ αὐτοῦ θάνατον δυσφημίαις περιβάλλεσθαι, *ideſt,* & eius mors maledictis vndiq; appetatur.

† *al.* δυσφημία.

Item in eiuſdem canonibus, c. 41.

¶Ex rebus eccleſiæ epiſcopus ſi indiget, ſibi, & ſuis neceſſaria ſumat. C. XXII.

EX his autem, quibus epiſcopus indiget (ſi tamen indiget [i]) ad ſuas neceſſitates, & peregrinorum fratrũ vſus & ipſe percipiat, vt nihil ei poſſit β omnino deeſſe. Lex enim Dei præcipit, vt qui altario deſeruiunt, paſcantur de ipſo.

1. Cor. 9.

β ¶Ei poſſit.] *Legitur etiam,* eis poſſit *Nam & in gracis codicibus partim eſt* αὐτοῦ *partim* αὐτοὺς.

Item ex concilio Antiocheno. c. 25.

patiantur.

a ¶Maniſeſta.] Facit ergo inuentarium, vt 28. d.. de Syracuſanæ.

b ¶His qui circa.] Ideſt, vicedominis, vt 89. diſt. volumus. & capit. ſequenti. qui erit teſtis adminiſtrationis ſuæ alij erunt teſtes vitæ ſuæ, ſupra 2. quæſt. 7. cum paſtoris.

c ¶Sint manifeſtæ.] Ideſt, diſtinctæ.

d ¶Dominicę.] ideſt eccleſiæ

e ¶Probantur.] Ex hoc & in auth. de eccl. titu. § interdicimus, coll. 9. ff. de dona. inter vir. & vxo. Quintus Mutius. C. e tit. etiã videtur, ꝙ ſemper res acquiſitę præſumũtur eſſe de bonis eccleſiæ, niſi ꝓbetur contrarium. Arg. contra. C. arbit. tut ſi defunctus ibi. n. dr̃, quod tutor qui nihil ante habebat, poſtea per induſtriã ſuã multa potuit fuiſſe lucratus. vnde pupillus cogitur ꝓbare illas ſuas eſſe. Tu dicas, ꝙ ſi eps, vel alius prælatus ꝓmiſtim vtitur reb. ſuis & eccleſiæ cum non ſit facta diſtinctio, cogẽtur hæredes epi probare illas res nõ eſſe eccleſiæ: ſicut vxor cogitur ꝓbare res aliquas non eſſe mariti, quia promiſcue vtiť reb. mariti vt ſuis. Vel aliter diſtinguas. Si certũ eſt, ꝙ eps ante epiſcopatum habuit propriũ; tunc incumbit eccleſiæ onus probandi res acquiſitas eſſe tãtum de rebus eccleſiæ. arg. inf. q. 4. ca. 1. & 2. Vel dic, quod ſi poſt mortẽ epiſcopi eccleſia inuenitur in poſſeſſione rerũ, tũc hęredibus incumbit probatio. Sed ſi hęredes ſunt in poſſeſſione, tunc eccleſia probabit, vt inf. e. q. 5. c. 1. in fine.

f ¶Aut filios.] ſup. diſt. de Syracuſanæ. contra. Sed hoc permittebatur tempore Apoſtolorum, quorum 1, canon iſte eſt.

g ¶Aut ſeruos.] Quos poteſt facere & liberos.

h ¶In cauſas incidant.] Ideſt, litigare cogantur.

i EX his.] ¶Indiget.] Quia de reb. eccl. non debet quis paciſci, ſi habet propria, vt 1. q. 2. clericos. & c. paſtor.

Clericorum bona an præſumantur eſſe de bonis eccleſiæ.

† Ar. contra ſu. e q. c. 2. & ſeq. Dic ꝙ licet illo tpe primitiuo nõ liceret clericis hr̃e propria: tñ Apoſtoli inſtinctu ſpiritus ſancti preuiderunt eccleſiam & clericos poſſeſſiones habituros. ſu. e. ſuturam & ſic potuit eſſe iſte canon. Apoſtolorũ. Arch.

EPiſcopus.] CASVS. In concilio Antiocheno ſuper quatuor querimonia facta fuit de epiſcopis. Primo quòd res eccleſiæ vertebant in ſuos vſus. Secũdo, ꝙ res eccleſię ſine conſcientia clericorum detrectabant. Tertio, ꝙ domeſticis & cõſanguineis & propinquis de reb. eccleſiæ poteſtatem dabant, vt per huiuſmodi pſonas res eccleſiæ lęderent. Quarto, ꝙ quidam ex eis pauperib. alimoniam ſubtrahebant. vnde ſermo pdicationis, & hi q res eccleſiæ diſpenſabant, infamabantur: quare ſtatutum fuit in concilio Antiocheno, vt epi habeãt rerum eccleſiaſticarum poteſtatẽ ad ſui & fratrũ ſuorũ victum & veſtitum, ſi indigent. ſi vero ſuper prædictis quatuor accuſati & conuicti fuerint, pœnas ſuſtineant.

a ¶ Epiſcopus.] Hoc c. habes 10. q. 2. epſ.

b ¶ Vſib.] Hinc oſtẽditur qua neceſſitate clerici debẽt eſſe cõtenti ſ. vt habeant victum & veſtitum; & ita referetur hic neceſſitas ad naturę neceſſitatem & eſt arg. cõtra illos, qui dicunt ſe pp neceſſitatẽ habere plures eccleſias.

c ¶ Fructus] Ergo res mobiles non poteſt dare ſine conſcientia t. cleri ſui. extra de do. c. 2.

d ¶ Cõſcientia] inf. ea q. 1. ſine. & c. alie nationes.

e ¶ Propinquis] inf. 80. d. decenter.

a Hoc nõ vſ verũ. ext. de don. cęterũ vbi de hoc. & inf. c. e. 1. 10. q. 1. poſſeſſiones. in gl. in ſi. Arch.

ſcopis licet habere propria: ſed ex hoc mouet quandam quæſtionem, cum epiſcopus habeat propria, quare dicitur ſup. in c. nolo ꝙ clericus habens propria non erit clericus? cui quæſtioni reſpondet Gratian. pro ſuo arbitrio, dicens quoſdam epiſcopos in oriente habere vxores, & filios,

¶ Res eccleſiaſticas epiſcopus diſpenſet.

C. XXIII.

Anſ. l. 6. c. 163.

EPiſcopus [a] eccleſiaſticarum rerum habeat poteſtatẽ ad diſpenſandum erga omnes, qui indigent, cũ ſumma reuerentia, & timore Dei. Participet autem & ipſe quibus indiget (ſi tamen indiget) tam in ſuis, quam in fratrum, qui ab eo ſuſcipiuntur, neceſſarijs vſibus [b] profuturis: ita vt in nullo qualibet occaſione fraudentur, iuxta ſanctum Apoſtolum ſic dicentem: [Habentes victum, & tegumentum, his contenti ſumus.] Quòd ſi contentus iſtis minime fuerit, conuertat autem res eccleſiæ in ſuos vſus domeſticos, & eius cõmoda, vel agrorum fructus [c], non cum presbyterorum conſcientia [d], diaconorumque pertractet, ſed horum poteſtatem domeſticis ſuis, aut propinquis [e] aut fratribus, filijsque committat, vt per huiuſmodi perſonas occultè res [a] lædantur eccleſiæ; ſynodo prouinciæ pœnas iſte perſoluat. Si autem & aliter accuſetur epiſcopus, aut presbyteri, qui cum ipſo ſunt, quòd ea, quæ pertinent ad eccleſiam, vel ex agris, vel ex alia qualibet eccleſiaſtica facultate ſibimet vſurpent; ita ut ex hoc affligantur quidem pauperes; criminationi vero, & blaſphemijs tam ſermo prædicationis, quam ij, qui diſpenſant, taliter exponantur; & hos oportet corrigi, ſancta ſynodo id quod condecet, approbante.

1. Tim. 6.

a ¶ Occultè res.] *In verſione Dionyſii legitur*, vt per huiuſmodi perſonas occultè cæteri † lædantur fratre, eccleſiæ, *&* *concordat cum alia antiqua verſione, quæ & ipſa eſt in tomis conciliorum*, vt per eorum ſecretam diligentiam eccleſiaſtici lædi videantur. *Gracè in codibus, qui lecti ſunt habetur*, εἰς τὸ διὰ τῶν τοιούτων λανθανόντως βλάπτεσθαι τοὺς λόγους τῆς ἐκκλησίας *id eſt*, vt ex his rationes eccleſiæ latenter lædantur.

† *al. cætera lædantur eccleſia.*

Item in canonibus Apoſtolorum, c. 41.

¶ Res eccleſiæ ſint in epiſcopi poteſtate. C. XXIIII.

Anſ. l. 5. c. 160.

PRæcipimus, ut in poteſtate ſua epiſcopus eccleſiæ res habeat. Si enim animæ hominum pretioſiores † [f] illi ſunt creditæ †, multo magis [g] oportet eum curam pecuniarum gerere, ita vt poteſtate eius, indigentibus omnia diſpenſentur per presbyteros [h], & diaconos, & cum Dei timore, & omni ſolicitudine † miniſtrentur. Et his autem, quibus indiget, &c; *vt ſupra.*

† *pretioſæ* | orig. † πιστευτέον. i. credendæ.

† εὐλαβείας. i. integritate.

ſup. ea. c. his autem

Cum ergo in cõcilio [i] Agathenſi, & Martini, et canonibus Apoſtolorum dicatur: [Sint manifeſta res propria epiſcopi,] cũ in eiſdẽ canonib. & in concilio Antiocheno

PRæcipimus] CASVS. Quæſitum fuit an epi debeant habere poteſtatem de reb. eccleſiæ. Et ridetur ꝙ ſic ad diſpẽſandum eas per preſbyteros & diaconos cum timore & ſolicitudine. Et hoc pbatur argumento a maiori, quia animæ hominum multo pretioſiores rebus ſunt illi commiſſis.

f ¶ Pretioſiores] ſic inf. 16. q. 7. c. 1.

Vir pro dote non tenetur fideiuſſorem dare.

g ¶ Multo magis.] Simile eſt qđ oſtendit ius, ex quo mulier credit ſe viro de corpore, dignum eſt, vt credat de dote reſtituenda, vnde non tenetur vir dare fideiuſſorẽ de dote reſtituenda, niſi vir laberet in facultatib. ex. de do. inter vi. & vxor. per veſtras. C. ne fideiuſſ. do. den. l. 1.

h ¶ Presbyteros] ſup. 89. d. c. volumus.

CVM ERGO CASVS, Concludit Gratia. ex c. epi, & ex c. manifeſta. & ex c. ſint manifeſtę. & ex c. epſ. ꝙ epi filios, & quoſdam clericos in occidente in minoribus ordinibus habere vxores, & filios, quibus licet habere propria alijs vero clericis, qui ab infantia clerici facti ſunt, non licet habere propria niſi retinẽdo ſua, a ſumptibus eccleſiæ abſtineant. & ad hoc inducit ſequens capitulum.

i ¶ Cum ergo in concilio.] Concludit ꝙ clerici poſſunt habere propria.

a ¶ Quo-

a ¶ Quomodo ergo.] Modo quærit de contrarietate illorum capitu. ſup. nolo. & ſup. ea. expedit.
b ¶ Sed notandum eſt.] Male ſoluitur t. Sed dic. vt dixi ſup. ea in princip. quæſtionis.
Illi autem.] CASVS. Quidam clerici proprijs renunciare nolebant. quæſitum eſt à Proſpero an ſine peccato poſſint hoc facere? Et reſpondet quod ſic, ſi præbendam diſpenſatori relinquant: qui quodammodo ſua relinquũt quando contenti rebus proprijs nihil de rebus eccleſię accipiunt.

Quod nul- ...nititur ra ...ne, nulla ...datur ve- ...tate, Lau. ...

Præcipiatur, vt epiſcopus participet res eccleſiæ ſi tamẽ (†al. rebus.) *indiget; nonne patenter oſtenditur, quod epiſcopus habeat libere propria? Dicendo enim: ſi indiget rebus eccleſiæ.] notat eum habere propria quę fortaſſe ſuis neceſſitatibus non ſufficiunt. Quomodo ergo*[a] *, clericus, ſi proprium habere voluerit, clericus non erit? & eps habens propria nõ ſolum non deſinit eſſe epiſcopus, verumetiã cunctas eccleſiaſticas facultates in ſua iubetur habere poteſtate; ¶ Sed notãdum eſt*[b] *, epiſcopos orientales vxores habere & filios quoſdam autem ex noſtris partibus, cũ in laicatu ſiue in minoribus ordinibus cõſtituti habeant vxores & filios, ſiue morte vxoris interueniente, ſiue continentia pari voto ſeruata, ad ſacros ordines accedere. His omnibus conceditur habere propria ad ſuos, & ſuorum vſus. Qui autem ab infantia ſacræ militiæ traditi ſunt, nullo modo eis permittitur habere ꝓpria: quia nulla eſt eis excuſatio proprietatis: niſi fortaſſe retinendo ſua, à ſumptibus eccleſiæ abſtineant. Quod fieri poſſe Proſper de vita contemplatiua, l. 2. c. 12. teſtatur dicens.*

¶ De ijs qui tam infirmi ſunt, vt ſuis rebus renunciare non poſſint. C. XXV.

ILli autem, qui tam infirmi[c] ſunt, vt poſſeſſionib. ſuis renunciare non poſſint; ſi ea, quæ accepturi erant diſpenſatori[d] relinquant nihil habentibus[e] conferenda, ſine peccato[f] poſſidere ſua: quia & ipſi quodammodo ſua relinquunt; quando proprijs contenti rebus, nihil eorum, quę labori, vel ordini ſuo deberi arbitrantur, accipiunt.

De rebus vero eccleſiæ, quæritur, an liceat eas per prębẽdas diuidi, vt annuos redditus quiſque ſibi ſpecialiter vẽdicet. Hoc non poſſe fieri, argumento, & auctoritate probatur: clerici ſucceſſores eorum ſunt, de quibus dicitur: [Multitudinis autem credentium erat cor vnũ, & anima vna.] (Act. 4.) *Neceſſe eſt ergo, vt eorum ſequãtur vitã, quorum in eccleſia gradũ adminiſtrãt. Non ergo aliq̃d propriũ ſibi vendicabũt, ſed erunt eis omnia cõmunia.*

Item Vrbanus Papa ait in epiſtola vnica. c. 2.

(Anſ l. 5. c. 35. Poly. l. 9. tit. 15.)

¶ Res eccleſię quaſi communes epiſcopus diſpenſet. C. XXVI.

REs eccleſiæ non quaſi propriæ[g], ſed vt communes & Domino oblatæ, cum ſummo timore non in alios quam in præfatos vſus ſunt fideliter diſpenſandæ.

Item ex ſynodo habita Roma ab Eugenio Papa II. cap. 16.

¶ Non liceat epiſcopo res eccleſiarum in proprios vſus conuertere. Cap. XXVII.

NVlli epiſcoporum liceat res mobiles, aut immobiles de ſubiectis plebibus, alijſque pijs locis in pro

c ¶ Infirmi.] Scilicet animo.
d ¶ Diſpenſatori.] ſcilicet ſuo: vel diſpenſatori, id eſt, epiſcopo.
e ¶ Nihil habentib.] id eſt, pauperibus. 16 q. 1. c. fin.
f ¶ Sine peccato.] patet quod ſi clerico ſufficiant propria, non habebit eccleſiaſtica, vt 16 q. 1. quoniã quidquid. 1 q. 2 clericos & c. paſtor. & inf. c. ſi priuatum. 10 q. 3. cauendũ. Sed contra nemo ſuis ſtipendijs cogitur militare ext. de ſimo. cum ſit Romana & qui altario deſeruit, &c. vt ſu. c. ex his. Solu. hoc ca. de conſilio loquitur vel de clericis vagabundis vel loquitur de oblationib. quę illis non ſunt communicandæ, vel poſſunt habere dona eccleſiaſtica. non vt ibi reſeruent, ſed vt diſtribuant pauperibus. 16 quæſt. 1. ca. fin.
DE REBVS. CASVS. Hic Gra mouet quãdã quæſtionẽ incidentẽ, an poſſeſſiones eccleſiæ poſſint diuidi per prębẽdas. Et primo probat, quod non exemplo apoſtolorum, & duobus c. ſeq. Sequens cap. patet.
g Res eccleſiæ.] ¶ Propriæ] Si ergo de reb. eccleſiæ emiſti equũ vel aliquod, illud nõ eſt tuũ ſed dicas, quod illud ſolum clericorum eſt quod ꝓbabili ratione conſumunt, 2. vt ſu. c. expedit. & inf. c. ſi priuatum & inf. c. q. 2. ſine exceptione. Quidquid enim habes ſupra illud quod ſufficit tibi, illud violenter detines, vt ſupra diſt. 37. ſicut.
Nulli.] CASVS. Præcepit Eugenius in ſynodo habita Romæ, vt nullus epiſcop⁹ res mobiles vel immobiles de eccleſijs

Clerici quæ bona hẽãt.

a Ad hoc facit quod le. & no. 44. di. in prin. ver. ſi ſacerdos & 47 diſt. c. ſicut hi ver. proprium. & ſup c. epiſcopi. ver. quidquid. vbi de hoc. Arch.

eccleſijs ſibi ſubiectis in proprios vſus aſſumat, ne maiores eccleſiæ locupletentur, & minores pauperes fiant. & qui contra hoc fecerint, canonica ſententia feriãtur.

a ¶ Enormiter] Arg. q. epiſcopus de iure vnius eccleſiæ poteſt detrahere, & alij conferre: dummodo alij eccleſiæ grauia damna non infligat. vt infra e. q. 2. bonæ. Quid iuris ſit, dicemus ibi & 16. quæſt. 1. § quod autem.

d ¶ SI priuatum.] Poteſt intelligi ſi, id eſt, quamuis priuatum ſeparatim aliquid eccleſiaſticum poſſidemus non tamen illud eſt noſtrum [quorũ procurationem, id eſt, quia tantum illius procuratio nobis eſt commiſſa. Vel dic priuatum, id eſt, proprium.

e ¶ Non

prio vſu habere: ne maiores enormiter[a] locupletentur, & minores tali facto pauperes inueniantur. Contra agens canonica auctoritate coarctatus exigat.

Si ergo res eccleſiæ, non quaſi propriæ ſed quaſi cõmunes habendæ ſunt; cum de communi nullus dicat; hoc meum eſt[b]; nec de rebus eccleſiæ, hæc eſt mea poteſt aliquis dicere: ne videatur non imitari charitatem illorũ, in qua nulli aliquid erat proprium; ſed eſſent illis omnia communia. His ita reſpondentur. Sicut perfectione charitatis manente, ſecundum diſcretionem eccleſiarum, diſtributio fit eccleſiaſticarum facultatum, dum alijs poſſeſſiones huius eccleſiæ ad diſpenſandum committuntur, ex quibus, licet res eccleſiæ omnibus debeant eſſe communes, primum tamen ſibi, & ſuæ eccleſiæ deſeruientibus neceſſaria ſubminiſtret†, reliqua, quæ ſuperſunt, fidelium vſibus miniſtraturus, ita & præbendę eccleſiarum eadem charitate manente, pie & religioſe poſſunt diſtribui: nec tunc rebus eccleſiæ vt proprijs, ſed vt communibus vtilitatibus deſerui turis: vt ex his quæ ſibi aſſignata ſunt, primum ſibi neceſſaria percipiat: ſi quæ vero ſuis neceſſitatibus ſuperſunt, in communes vſus eccleſiæ expendat[c]. Act. 4.

† al. epiſcopis ſubminiſtret.

Vnde Auguſtinus ad Bonifacium comitem, epiſtola 50.

¶ De eodem. C. XXVIII.

SI priuatum † [d] poſſidemus, quod nobis ſufficiat: non illa noſtra ſunt[e], ſed pauperum: quorum procurationem[f] quodammodo gerimus, non proprietatem nobis vſurpatione damnabili vendicamus.

† al. priuatim, quæ nobis ſufficiant poſſidemus.] orig. & inf. 23. q. 7. quod autem.] §. ſi autem priuatim.

Oſtenſum eſt, quomodo liceat clericis habere proprium & quomodo non. Item quomodo res eccleſiæ per præbendas diuidi poſſint.

QVÆSTIO II.

NVnc quæri-

SI ERGO. CASVS. Cõcludit Grat. ex ſupradictis duob. cap dicens: ſi res eccleſiæ ſint habendæ tamquam communes, & non tamquã propriæ, cum de communi nullus dicat. hoc eſt meum: ergo de rebus eccleſiæ nõ poteſt quis dicere, hæc eſt mea: quia ſi diceret, non videretur imitari Apoſtolos, quib. nihil proprij erat, ſed omnia communiter poſſidebant. Poſtea huic concluſioni reſpondet, dicens quod ſicut poſſeſſiones diuiſę ſunt per vniuerſum orbem, & aliæ ſũt aſſignatæ vni eccleſiæ, & aliæ alii: ex q̃bus licet res eccleſię debeant eſſe communes omnibus, diſpenſator tamen eccleſię ſibi & ſuis primo neceſſaria miniſtrabit, & reliqua q̃ ſuperſunt, fidelibus miniſtrentur: ita & prębendæ & prædia eccleſiarum inter canonicos diuidi poſſunt, vt ex his non tanquam proprijs, ſed communibus primo ſibi neceſſaria pcipiant, & reſidua in comunes vſus eccleſiæ expendant.

b ¶ Hoc meum eſt.] falſum dicit nam res quæ communis eſt aliquibus, omnium illorum eſt 1, vt ff. de ritu. nupt. illud. vnde hoc verbum, ſuum, ambiguum eſt pro toto & pro parte. & qui iurat ſuum non eſſe, iurabit etiam ſibi commune non eſſe, ff. de ver. ſign. pupillus. § vlt & cum quis legat ſeruos ſuos, tam illi, qui ex toto ſui ſunt quam qui pro parte, intelliguntur legati, vt ff. de leg. 3. ſi quis ſeruos. Si autem eſt aliquid vniuerſitatis vel ciuitatis, illud non eſt cuiuſlibet, infra e. q. 2. qui manumittitur.

1 Ar. extra de vſu pal. c. 1. & de p̃ben. pro illorum. in prin. & de priuileg. paſtoralis. in prin. arg. ff. de contrah. empt. q tabulas, Arc.

c ¶ Expendat] Mirum eſt quare Gratianus non inducit cap. quod poſſeſſiones eccleſiæ poſſunt diuidi, quæ longe melius faciunt ad propoſitum, vt inf q 2. quiſq; & cap. ſæpe fit, 10 q. 2. caſellas in fin. & 16. quæſtio 1. poſſeſſiones & quæſt. 3 clerici. argum. contra: inf quæſtio. 2. vobis. 10. q. 3. vnio, & ſupra ea. quia tua, & cap. neceſſaria.

e ¶ Non illa noſtra ſunt] Id eſt, à nobis recipienda & retinenda.

f ¶ Procurationem.] ergo prælati dicuntur procuratores rerum eccleſiaſticarum, vt hic, & 14 q 1. § 1. quandoque domini dicuntur. 16. q. 1. & temporis quandoque defenſores 16. q. 1. in canonibus. quandoque patres, vt 68 diſt. quorum vices. non tamen habent liberam & generalem adminiſtrationem ſicut procurator Cæſaris, vt ff. de officio proc. Cęſaris. l. 1. modicum tamen donare poſſunt. extra de donat. cæterum. tamen loco domini habentur cum bene adminiſtrant: loco prædonis, cum male, vt ff. pro empto. qui fundum. §. ſi tutor.

Pręlati dñi procuratores rerũ eccleſiaſticarum.

NVnc quæritur.] Hæc queſtio diuiditur in nouem partes: in quarum prima probat magiſter per ſexdecim canones, quod

res

tur [a], ſi ſacerdotes aliqua de rebus eccleſię dediſſe noſcũtur, an his, qui eas acceperunt, aliqua firmitate conſtabunt. Quod res eccleſiæ nullo modo diſtrahi poſſunt, & diſtracta poſſideri, multis auctoritatibus probatur.

Anacletus epiſto. 1. c. 2. Lucius. cap. 6. In concilio Trib. c. 7.

Ait enim Stephanus Papa.

¶ Eccleſiæ pecunias auferens velut homicida damnatur. C. I.

Burc. l. 11. c. 18. Iuo p. 14. c. 88.

QVi Chriſti pecunias, [b] & eccleſiæ aufert, fraudat [c] & rapit [d]; vt homicida [e] in conſpectu iudicis deputabitur.

¶ In epiſtolis Stephani primi, quæ extant, caput hoc non habetur: ſed in epiſtola prima Anacleti, ex quo citatur à Burchardo, & Iuone, & in concilio Triburienſi, & infra ea. c. qui abſtulerit. Idem etiam legitur apud Lucium Papam.

Item Pelagius Hoſtilio epiſcopo.

¶ Quidquid de ſacratis vaſis, vel miniſterijs à quolibet clerico vſurpatum fuerit, eccleſiæ reſtituatur. C. II.

AVguſtino [f] noſtræ ſedis notario ſuggerente didicimus, quòd ei dilectio tua directis apicibus indicaſſet quoſdam de clero tuo, & maximè parochiarum ad te pertinentium non pauca ſacrata vaſa, vel miniſteria diſtraxiſſe, & aliqua huiuſmodi perpetraſſe, quæ à religioſo aliena ſunt propoſito. Charitatem vero tuam (vt competenti ſolicitudine debeat inſequi, vel vlciſci) noſtræ præceptionis auctoritate cupis communiri [g]. Qua de re præſentibus mandamus affatibus; vt competentis viuacitatis inſtantia, quidquid de ſacratis vaſis, vel miniſterijs à quolibet clericorum vſurpatum vel diſtractum fuiſſe compereris; ſine cuiuſquam moræ interuentu exigere non dimittas, & eccleſiaſticis vſibus reformare.

6. cap. c. 303.
† *al. ex decretis Bonifacij Papæ.*

Item Bonifacius † Papa.

res eccleſię vendi non debent, vel alienari in caſu non conceſſo, & ponit pœnas diuerſas alienantibus, & vendentibus eas quoquo modo. Secunda ibi, [Quæ vero.] Tertia ibi, [Monemus.] Quarta ibi, [Vobis enim.] Quinta ibi, [Statuimus.] Sexta ibi, Terrulas. [Septima ibi, [Item ſi rectores.] Octaua ibi, [Item ſi ſeruos] Nona ibi, [Ne vero.] Ioan. de Fant.

CASVS. Supra dictum eſt, quomodo liceat clericis habere proprium, & quomodo non, & qualiter res eccleſiæ poſſint diuidi per præbendas. Nunc autẽ in hac 2. q. quæritur, an res eccleſiæ alienatæ poſſint apud alios remanere quibus alienatæ ſunt & certum eſt, ꝙ non, niſi ſint alienatæ in caſibus conceſſis à iure, vt ĩ e. aurum. & c. exceptione in quo ca. dicitur, ꝙ pro vtilitate poſſunt res eccleſiæ alienari, vt 10. q. 2. hoc ius porrectum. & procedit hoc ordine Grat. 1. probat, quod res alienari non poſſunt, nec alienatę poſſideri. vſque ad §. his omnibus auctoritatibus. poſtea ſupponit quoſdã caſus ſpeciales, in quibus licitè res eccleſiæ alienantur. Primum autem ca huius quæſtionis planum eſt.

Alienatio qđ comprehendit.

a ¶ Nunc quæritur.] Alienatio eſt omnis contractus per quem dñium transfertur, vt C. de fun. do. l. 1. ſed hic largius ſumitur alienatio? quia nec obligari poſſunt res eccleſię. Quid autem ſub ſe contineat hoc nomen, alienatio, dicitur ext. de reb. ecc. non alien. c. null. in Auth. de non alie. vel permut. coll. 2. §. nos igitur prohibentur res eccleſiæ alienari, vt ĩ. e. ſine, 10. q. 2. hoc ius. & res Cæ-

Eccleſiaſticę res i quatuor caſibus licitè alienãtur.

ſaris ff de leg. 1. apud Iulianum, §. vlt. Sed excipiuntur quatuor caſus, Cauſa neceſſitatis; vt ſi debitum vrget, vt in illa l. hoc ius. Cauſa pietatis pro redemptione captiuorum, vel alimonia pauperum, vt ĩ. e. aurum. Cauſa neceſſitatis vel vtilitatis, vt ĩ. e. ſine exceptione. Cauſa incõmoditat s, vel minoris vtilitatis, vt ĩ. ea. terrulas aliæ cauſæ poſſunt aſſignari: ſed ad has poſſunt oẽs canones reduci: res tamen eccleſiæ q̃ ſeruãdo ſeruari non poſſunt, citra aliquã ſolennitatẽ alienantur, vt C. de admin. tut. l. lex quæ. §. vlt. C. quãdo decr. no eſt opus, l. vlt. & 96. diſt. bene. Sed aliæ res eccleſiæ cum ſolẽnitate alienandæ ſunt 1: & olim quidem duo de vicinis epiſcopis intererãt, & de cauſa alienationis cognoſcebãt, & ſubſcribebant, vt 10. q. 2. caſellas, in fi. ĩ. e. q cunque ſuffragio. & 17. q. 4. nullus. ſed hodie ſufficit cõſenſus capituli & epiſcopi, vt ĩ ea. c. ſine. & ſi res ſit modica, & neceſſitas magna, non eſt neceſſarius cõſenſus capituli, vt ĩ. e. terrulas. In rebus monaſteriorum alienãdis requiritur conſenſus abbatis & capituli et epi. ĩ eo. abbatibus. 17. q. 4. in venditionibus. Idem in eccleſijs parochialibus, vbi etiam conſenſus ſacerdotis requirit, infra ea. placuit. 10. q. 2. ſi quis epiſcopus. Facta alienatio contra dictã formã, eſt nulla, licet ſit in caſu licito 2: vt ĩ. e. ſine. ſed cum præſcripta forma facta, & etiam in caſu non conceſſo, tenet ipſo iure. arg. extra de his quæ ſi. à præla. ſine conſenſu cap. cum nos. extra de empt. & vend. cum dilecti. ſed ſi damnoſa fuerit eccleſiæ reſtituitur, vt extra de reſtit. integ. c. 1.

Eccleſię bona cum qua ſolennitate ſint alienanda.

1 Adde q̃ ſolẽnitates requiritur in alienatione rerum eccleſiæ, not. in auth. hoc ius porrectũ. q̃ eſt canoniza ta 10. qõ. 2. C. de ſacroſ. eccl.

2 Licito. Cõtrarium ex diametro ad hanc gl. not. Doct. in l. cũ his. §. eam trãſactionẽ. de trãſ. vide Anto. Cor. in ſing. ver. alienatio & qđ melius tenet gloſ. pen. ĩ. ead. c. c. ſine exceptione.

b QVi Chriſti pecunias] Large ſumitur, vt infra q. 3. per totum.

c ¶ Fraudat.] Occultè.

d ¶ Et rapit.] Vi.

e ¶ Homicida] Etiam eſt ſacrilegus, vt infra c. prox. & 16. q. 1. decimas.

AVguſtino] CASVS. Hoſtilius eps ſignificauit Auguſtino notario Papæ, ꝙ quidã clerici ſui diſtraxerant illicitè multa ſacra vaſa, vel miniſteria ſuarũ eccleſiarũ, ꝑ quæ reuocanda cupiebat auctoritate Apoſtolica communiri. Auguſt. ergo illud Papæ ſignificauit. quo audito Pelagius ſcripſit Hoſtilio epiſcopo, vt Apoſtolica functus auctoritate, ſine mora omnia reuocet ad vſus eccleſiarum, per quemcunque clericum fuerint alienata.

f ¶ Auguſtino] Aliàs incipit, Notario noſtrę ſedis Auguſtino ſuggerente, &c.

g ¶ Communiri.] Cum tñ & illud de iure cõi poſſe facere

z Simile eſt cere ſ. & ſic eſt contra id quod dicit lex, ſuperfluum eſt poſtulare qđ lex induſſit. C.de theſaur.l 1. ſed fit ideo, quia plus timetur quod ſingulariter pollicetur, quàm quod generali ſponſione fit, vt 23.diſt.quamquam.

huic ext de eſt ordin li ect.& c gra- ue n diſt n. cap.hn in ſi, anihid.

i ¶ Rectoribus.] Inuitis.

K ¶ Conſenſu.] Conſenſus enim prȩlati nō obſtat clericis repetentibus res eccleſiæ, vt ĩ.ead. non liceat. Sed re nō eſt ille tutus qui ab Imperatore poſſidet. C de quadr. præſcrip. bene. cū iſte poſſidet qui auctore prȩtore poſſidet,

NVlli.] CASVS. Docet Bonifacius Papa in hoc c. ꝙ quidquid fuerit ſemel eccleſiæ oblatu, Domini eſt, & ad ius pertinet ſacerdotum vnde quicūque illud inuaſerit, vel vſurpauerit, ſacrilegium committit: & ſi no emendauerit debet excommunicari. [Conſecratur] id eſt datur vel deputatur, vel offertur. [Sanctum,] id eſt eccleſiæ deputatum erit. [Sanctorum,] id eſt, ſacerdotum. & [Domino.] id eſt, ad honorem Domini. ſic conſtrue, quod omne ſanctum, quod conſecratur Domino, erit ſanctum.

a ¶ Nulli.] Quod ſemel eſt conſecratum Deo etiam, licet ſit alienum poſtea non fiet profanum, vt ĩ. 17 q 4. quæſtio ff. de rer diuiſ in tantum. arg. contra ſ diſt. 54. ex antiquis, & c. frequens.

b ¶ Conſecratur] id eſt, datur.

c ¶ Siue aïal.] Aliud ab homine. aliàs ſequeretur quod homo non eſſet animal.

d ¶ Sanctum ſanctorum.] id eſt, ad vſum ſanctorum ſacerdotum pertinet.

e ¶ Inuadit.] Ergo q ſeruū eccleſiæ inuadit, ſacrilegus eſt ſed fortè non eſt, ſed reputatur. ſic ſ. ea. c. 1.

f ¶ Excõmunicetur] Ergo nō omnis ſacrilegus ipſo iure eſt excommunicatus, vt ĩ. cap proxi. De hoc dixi 11 q.3 canonica.

¶ Quidquid Domino conſecratur, ad ius pertinet ſacerdotum. C. III.

NVlli [a] liceat ignorare, omne quod Domino conſecratur [b], ſiue fuerit homo, ſiue animal [c], ſiue ager, vel quidquid ſemel fuerit cõſecratum, ſanctum ſanctorum [d] Domino erit, & ad ius pertinebit ſacerdotum. Propter quod inexcuſabilis erit omnis, qui a Domino, & eccleſia cui competunt, aufert, vaſtat, inuadit [e], vel eripit, & vſque ad emendationem, eccleſiæque ſatisfactionem, vt ſacrilegus iudicetur: & ſi emendare noluerit, excommunicetur [f].

Poly.l.6.tit 15. Burch.l.11.c 17. Iuo p 14.c.87. Pann.l.5.c.112.

Item Gregorius vij. lib.6. Regeſti, in concilio, c.1.

¶ Excommunicationi ſubiaceat, qui eccleſiaſtica prædia inuadit. C. IIII.

QVicunque militum, vel cuiuſcunque ordinis: vel profeſſionis perſona prȩdia eccleſiaſtica à quocunque [g] rege, ſeu ſæculari principe, vel ab epiſcopis inuitis, ſeu abbatibus [h]; aut aliquibus eccleſiarum rectoribus [i] ſuſceperit, vel inuaſerit, vel de rectorum deprauato, ſeu vitioſo conſenſu [k], tenuerit, niſi eadem prædia eccleſijs reſtituerit excommunicationi ſubiaceat.

Poly.l 6.tit.15.

Item Pius Papa, epiſt.2.

¶ Sacrilegij crimen incurrit, qui prædia eccleſiaſtica vexat. C. V.

PRædia diuinis vſibus tradita, quidam humanis applicant vſibus, & Domino, cui tradita ſunt, ea ſubtrahunt, vt ſibi † inſeruiant. Quapropter ab omnibus illius vſurpationis contumelia depellenda eſt, ne prædia vſibus ſecretorum cœleſtium [l] dicata, à quibuſdam irruentibus vexentur [m]. Quod ſi quiſquam præſumpſerit, vt ſacrilegus [n] habeatur.

Poly. ibidem. Anſel.l.5.c.36. Iuo p.13 c 39. † al. ſuis vſibus

Item Anacletus Papa epiſt.1.

¶ De eodem. C. VI.

QVi abſtulerit aliquid

Et in epiſto. Lucij, cap.6. Poly. ibidem. Burc.l.11.c.18. Iuo p.14. c.88.

QVicunque.] CASVS. In hoc c. dicitur, quod quicūque prædia eccleſiaſtica à rege, vel ab alio principe ſæculari ſuſceperit, niſi reſtituat, debet excommunicari. Idem ſtatuitur de eo, qui ab inuitis prælatis bona eccleſiæ ſuſceperit, vel inuaſerit, vel de conſenſu eorum retinuerit.

g ¶ A quocūque.] Ille ergo conueniendus eſt, qui rem eccleſiȩ qualẽcunque detinet, licet exhibeat auctorem ſuũ, vt ĩ. 16. q. 1. in canonibus Sed diſtingue, an rem mobilem detineat, vel immobilem, vt C. vbi in rem act l 2. extra vt lite non cont quoniam. & hoc intelligas quãdo quis ſuo nomine aliquid poſſidet, vt tunc ſemper poſſeſſor ſit conueniendus. & tunc nō eſt neceſſe vocare illum cuius auctoritate poſſidet: ſecus ſi alieno nomine, vt extra vt lite non conteſt. q̃m. Item hoc ſcias, quod licet conuentus rei vendicatione poſſet dominum nominare. non tamen conuentus poſſeſſorio iudicio, vt hic.

Poſſidens rẽ eccleſiæ ſiue ſuo ſiue alieno nomine, an ſemp ſit cõueniẽdus. Poſſidens ab Imperatore non eſt ſemper tutus.

h ¶ ſeu abbatibus.] Inuitis.

ſidet, vt ff. de acq. poſſ. iuſtè. Sed dicas 1. iſtud obtinere in rebus priuatorū: quia nec eccleſia tuta eſt, ſi rem recipit ab Imperatore niſi eã prȩſcripſerit, vt 16 q.3 placuit 1.

1 Dicas gloſ ſing ſm Lu- do. Rom. ſin- gul 612. li 7. Alex. cõſ 52. lib 7. Felyn. c quæ in ec- cleſiarũ, col. 18. de cõſtit.

PRædia.] CASVS. Significatum fuit Pio Papæ, ꝙ quidam prȩdia eccleſiarum vſurpabant, & Deo cui tradita ſunt ſubtrahunt. quare Pius Papa ſtatuit vt quicunque hoc præſumpſerit, debeat vt ſacrilegus iudicari.

l ¶ Secretorum cȩleſtium] Id eſt, eccleſiæ.

ADDITIO. Vbi tractantur ſecreta cœleſtia. de conſecr diſt. 1. c. cap 1.

m ¶ Vexentur] Iniuſtè. nam ad tributa & ſeruitia tenentur. 11. q 1. ſi tributum, vel expone, vt ibi dixi.

n ¶ Sacrilegus.] Alia pœna ſacrilegij eſt ſecundum legem. ff. ad leg. Iul pecul. ſacrilegij. Alia ſecundum canones. 17. q 4. per totum.

QVi abſtulerit.] CASVS. Dicit Anacletus in hoc cap. quod Deus eſt pater noſter, & eccleſia mater: & ideo qui Dei, & eccleſiæ pecuniam aufert, vſurpat, & fraudat, homicida eſt, ſicut ille qui patri vel matri carnali abſtulit aliquid iniuſtè, dicitur homicida.

a ¶ Patri.

Arg.cōt. iſta ſup.93.d.dia om ſunt,in ſine.ſed ibi aliter exponitur.

a ¶Patri.] Homicida enim eſt, qui non paſcit patrem, vel matrem: vt 22.q.4. inter cætera.& 86.d. non ſatis in ſi.

I N antiquis.] CASVS. Quæſitum fuit a Io.Papa. quam pœnam debeat pati, qui inuadit aliena, & reſpondet quod dam villas ſuæ eccleſiæ combuſſerunt, & prædā inde exportauerunt. tñ ſæpe admoniti damnum emendare noluerunt. Scribit ergo Papa Conſtantiæ Reginæ Galliæ, & ei primo applaudit commendando ipſam, & hoc in prima parte. In ſecunda parte oſtendit, ꝙ damnū illud dēnt cū multiplicatione pœnæ reſtituere, & hoc probat per legē Lōbardā, & per exemplū Zachæi dicētis in p̄ſentia Chriſti ſe velle reſtituere quadruplū ſi aliquē defraudauit, vt continetur in Euangelio ſecundum Lucā. In tertia parte inſinuat ei, ꝙ in menſe Nouēbris præſentis anni, mittet in Galliā Petrū epiſcopū, & monet ipſam Reginam, vt cum eo, & cū aliis epiſcopis eiuſdē prouinciæ cōgregatis ſic faciat damnu emendari, vt cęteri terreātur. Secunda pars incipit ibi.] Dum, & ſęculi.] Tertia ibi, [Ea propter.

patri [a], vel matri, dicitque hoc peccatum non eſſe; homicidæ particeps eſt. Pater noſter ſine dubio Deus eſt, qui nos creauit*: mater vero noſtra, eccleſia, quæ nos in baptiſmo ſpiritualiter regenerauit. Ergo, qui Chriſti pecunias, & eccleſiæ rapit, aufert, vel fraudat; homicida eſt.

* Concord. Alexand. de ſmo in l. cū alienam. C. de lega.

ſup.ea. qui Chriſti.

Et in epiſ.2. Euſebij Papæ ad Ægyptios, & in decre. Iulij.c.1 & Symmachus in 5 ſynodo.

Item Ioannes Papa primus ad Zachariam archiepiſcopum.

¶Quadruplum reſtituat, qui res eccleſiæ inuadit. C. VII.

I N antiquis eccleſiæ ſtatutis decretum eſt, vt qui aliena inuadit, nō exeat impunitus: ſed cum multiplicatione [b] omnia reſtituat. Vnde in Euangelio ſcriptū eſt: [Quòd ſi aliquid defraudaui, reddo quadruplum.] Et in legibus ſæculi cautum habetur: [Qui rem ſurripit alienam, &c. *vt infra auctoritate [c] Euſebij Papæ.*

Burch.l. 11. c.25. Iuo p.3.c 149 & 13.& p.5. c.249.

Luc. 19.

inf.ea.in legibus.

Item Gregorius ad Conſtantiam reginam Galliæ, lib.4. epiſt.33.ſen.c.77.

¶Pro tenore ſæcularium legum puniantur inuaſores rerum eccleſiaſticarum. C. VIII.

C Vm deuotiſſimam † [d] dominam ſciam de cęleſti vita †, atque remedio animæ ſuæ ſedulo cogitare, culpam me committere vehementer exiſtimo, ſi ea, quæ pro timore omnipotentis Domini ſunt ſuggerēda, ſiluero: & te ſanctiſſimam de eccleſiaſtica pace ſedulo non commonuero. Nimis me Iuliani fratris, & coepiſcopi noſtri proclamatio nuper contriſtauit, maxime cum villæ ſuæ, videlicet eccleſiæ a nequiſſimis prædonibus ſint deprædatæ, atque nocturnis incendijs more furum combuſtę: & dum ijdem maligni iuxta noſtri prædeceſſoris Bonifacij decreta pro violata emunitate [e] illud emendare noluerint, dum, & ſæculi leges [f] hæc eadem ita ſe habere voluerint, lege vulgari [g] teſte, in qua ſic ſcribitur: [Si quis manu armata vſque ad quatuor homines in vicum alterius ad male faciendum venerit; ille, qui prior eſt [h], pro illicita præſumptione componat [i] ſolidos nongentos: ſequaces vero eius, vnuſquiſque ſolidos octuaginta. Si vero incendium [k] fecerint, ibi nouies tantum componant: ſi prædā vero, in quadruplum reſtituant.

Burc.l.11.c 26 Iuo p. 13.c.34.

† *ſereniſſimam.*] Orig.

† *al. patria atque anima ſua vita ſedulo.*

Emunitas eccleſiæ quę ſit

lib 1 legum Longobard tit. de aggreſſ. in vic.fact.leg.1.

d ¶Cum deuotiſſimam.] Intercedit Papa pro eccleſia apud Reginam, ſicut alibi apud principem, vt 97.d eccleſiæ.

e ¶Pro violata emunitate.] Eadē emunitas priuilegiū quo gaudet eccleſia, vt in ambitu ſuo non fiat pugna, vel inſultus, vel rapina per quadraginta, vel triginta paſſus, vt 17.q 4 ſicut antiquitus. Quæ autem pœna pro emunitate eccleſiæ læſa ſit ſoluenda, hēs 17. q.4. ſi qs contumax.

f ¶Leges.] .ſ.Lombardæ.

g ¶Vulgari.] .ſ.Lōbarda.23.q.8. ſi quis membrorū, &c.pęſſimam.

h ¶Qui priorē] Nā tot sūt iniuriæ, quot ſunt iniuriātes, vt ff. de iniur ſi plures, & ideo pœna vnius non liberat alios, ff ad legem Aquil.itē Mela.§.ſed ſi plures.

Pœna pecuniaria an poſſit infligi ab eccleſia.

a *Et c.* licet vbi de hoc 14.q.1.qd dētur.in princ. vbi de hoc. Arch.

ꝙ ſecundum antiqua ſtatuta quadruplum debet reddere. Idem probat duabus auctoritatibus.ſ. Euangelij, & Euſebij Papæ.

b ¶Multiplicatione.] Argu. pœnam pecuniariam poſſe ab eccleſia infligi.21.q.5.ſi quis cuiuslibet.22.d. quamquam, extra de arbi.dilecti.in fin. extra de relig. domi. conſtitutus.in fin. argum contra infra ead. fraternitas, vbi de hoc dicitur, & extra de pœnis.ſuam. a Sed illud poteſt intelligi de æquitate canonica, hoc de rigore iuris.

c ¶In auctoritate.] inf.ead.in legibus.

C Vm deuotiſſimā] CASVS. Iulianus epiſcopus conqueſtus eſt Papæ de quibuſdam, qui de nocte quaſ-

Pœna an poſſit excedere quadruplū.

i ¶Componat] Inſt.de actio.§ omnes. contra vbi dicitur, ꝙ nulla pęna debet excedere quadruplum. Sol. quidam dicunt, ꝙ pœna legalis non poteſt excedere quadruplum, ſed conuentionalis poteſt: melius dicas, ꝙ legalis, & conuentionalis in infinitum poteſt extendi ſecundum qualitatem negotij, vel delicti. ſed ſi habetur reſpectus pure ad rem ipſam, tunc ſufficit pœna quadrupli ar. C.de ſer.fug quicunque & l. ſi quis ſeruum. & licet hæc lex non teneat, tamen ex ea argumentatur hic Greg. ſic extra de iud nouit.

Incendiarius an ſit ipſo iure excoicat.

K ¶Si vero incendium.] Incendiarius eſt ipſo iure excom-

communicatus, nec prius abſoluitur, quàm ſatisfaciat, & iuret ſe id amodo non facturum 23. q. 8. ſi quis mem brorum, & c. peſſimam, & ſi fuerit denunciatus, amodo non pōt abſolui niſi a Papa, vt extra de ſent. excommu. tua. ſecundum leges capite punitur. ff. de pœna capitalium §. nonnunquā. vbi dr̄, ꝙ ſi quis intra oppidum, vel ꝓpter inimicitias, vel ob prædam aliquid exuſſerit, igne crematur. ſed ſi villam cōbuſſit, leuius punit̄, ff. de incen. rui. nau. qui ædes. lo non inuenio, ꝙ incēdiarius ſit ipſo iure excōicatus. niſi incendiarius eccleſiæ, vt extra de ſap. cap. in literis.

a ¶Iuſtitiā colere.] inſti. de iuſt. & iu. §. præcepta iuris.

b ¶Regia.] Ergo fęmina poteſt eſſe iudex 1 vt hic, & 23. q. 4. ſi quos. & 15. q. 3. c 1. arg. contra 33. q. vlt. mulierem. C. de arbitr. l. vlt. Sed dic vbi conſuetudo eſt, bene poſſunt iudicare. ext. de arb. dilecti ADDITIO. Vbi not. Inno. ꝙ ſi fęmina habet regimen, vel comitatum, de iure poteſt iudicare, vt hic patet. Arch.

1 Hoc fuit commiſſio ne Papæ.

IN legib.] CASVS. Quæſitum fuit ab Euſebio, quantā pœnam debeat pati raptor rerum eccleſiarum: & reſpondet, ꝙ ſecūdum leges ſęculi, ſcilicet Goticam, & Salicam, in decuplum debet emendare. dicit enim in fin. cap. vt ſacrilegus iudicetur, & quadruplum reſtituat, & canonicæ pœnitentiæ ſubijciatur.

c ¶In legibus ſæculi.] In Lombarda, & Gotica, & Salica, nō in Romana.

d ¶Terminos.] Secundum leges punitur talis pęna quinquaginta aureorum, vt ff. de termi. moto. l. 1. & 2.

e ¶Quadruplū.] Vt in illo quadruplo rei perſecutio computetur, vt inſt. vi bon. rap. in princ. ſed in furto eſt rei perſecutio pręter pęnā furti, vt inſt. de oblig. q̄ ex deli. in fi. & eſt ſimile 79. d decenter.

CONTRA GREGORIVS. CASVS. Sup. in quibuſdā c. dictum eſt, ꝙ res eccleſiæ vſurpatæ cum pœna debent reſtitui. Nunc vero probat contrarium per ſeq. cap.

FRaternitas tua.] CASVS. Aug. Anglorum epiſcopus de duobus quæſiuit a Greg. Primo qua pęna ſit punien-

---

¶Initium huius capitis vſque ad ver. ſiluero, *eſt acceptum ex epiſtola indicata. Reliqua non ſunt inuenta.*

α ¶Violata] *Hæc dictio abeſt a pleriſque vetuſtis & hic, & in ſequenti capite vbi in vulgatis eſt,* emunitas uiolata.

Item. — Bur. & Iuo ibi.

De eodem. C. IX.

SI ſæculi leges talem iuſtitiam habere voluerūt; lex diuina cur inferior eſſe debebit? cum in ipſis veritatis præſentia a Zachæo collaudatum ſit, vt ſi aliquem defraudarat, in quadruplum reſtitueret? (Luc. 19.) Et quia ſummum in rebus bonum eſt iuſtitiam colere [a], ac ſua cuique iura ſeruare, & in ſubiectos non ſinere quod poteſtatis eſt, fieri, ſed quod æquum eſt, cuſtodiri (quod & vos diligere, & omnino confidimus ſtudere;) eapropter excellentiæ veſtræ, menſe Nouembri præſentis anni, ſecunda indictione, Petrum fratrem, & coepiſcopum noſtrum a gremio ſanctæ Romanæ eccleſiæ tráſmittemus, vt fratribus eiuſdem prouinciæ in vnum congregatis, emunitas violata, & præſumptio, & ſacrilegium canonica auctoritate, & veſtra regia [b] dignitate talem terminum accipiant; ne poſthac membra diaboli, filij nequam, in ſancta eccleſia, te etiam ibi regnante talia præſumant.

¶In pleriſque vetuſtis codicibus, & apud Burchardum, & Iuonem capus hoc eſt coniunctum ſuperiori. — Et Symmachus in 5 ſynodo, & lo. 1. epi. 1 ſu. ca. in antiquis.

Item Euſebius Papa epiſt. 2.

¶Eccleſiæ res ſurripiens in decuplum reſtituat, quod abſtulit. C. X.

IN legibus ſæculi [c] cautum habetur: [Qui rem ſurripit alienam, illi, cuius res direpta eſt, in vndecuplum†, quę ſublata ſunt, reſtituat.] Et in lege diuina legitur: [Maledictus omnis, qui transfert terminos [d] proximi ſui, & dicet omnis populus, Amen.] Talia ergo non præſumantur abſque vltione, nec exerceantur abſq; ſua damnatione. Proinde β, ſi quis eccleſiaſticas oblationes, & quod Deo conſecratum eſt rapuerit, vel conſenſerit facientibus; vt ſacrilegus dijudicetur, & damnum in quadruplum [e] reſtituat, & canonice pęniteat.

Poly. l. 8. tit. 15. Anſ. l. 5. c. 41. Burc. l. 11. c. 27. Iuo p. 13. c. 37. & p. 5. c. 29. Pan. l. 4. c. 47. — † al. decluplum. — Deut. 27. In decre Iulii. c. 1.

β ¶Proinde.] *Hinc vſque ad finem non ſunt in epiſtola Euſebij, neq; apud Ioannem. aut Symmachum. Habentur tamen apud Burchardum. & Iuonem par. 13. c. 37. & in Polycarpo interpoſitis etiam aliquot verbis, quæ in epiſtola habentur poſt ver.* damnatione.

Contra Gregorius ſcribit, c. 4. reſponſionum ad Auguſtinum Anglorum epiſcopum de his, qui furtim auferūt aliquid de eccleſia.

¶Sine augmento ſibi ablata eccleſiam recipere oportet. C. XI.

Poly. l. 6. tit. 16. Iuo p. 13. c. 5.

FRaternitas tua ex perſona furis penſare poteſt, qua-

niendus fur: reſpondet dicens, quòd quidam furantur propter cupiditatem, quidam propter inopiam: & ideo qui cupiditate furantur damnis; qui inopia, verberibus ſunt corrigendi, & cum diſtrictius agitur, in verberibus ex charitate agendum eſt. Secundo quæſiuit ſub quo augmen-

ne ſit contra. 5. diſt. 89. decenter. 17. q. 4. quiſquis. infra ea. q. 5. c. pen. & ſupra ea. q. 1. in antiquis. Ad hoc reſpondent quidam, ſi vult liberè fur vel prædo reſtituere rem ante quam conueniatur, pœnam euitat. hoc falſum eſt, quia non ſufficit raptori reſtituere rem ad euitandam

liter valeat corrigi. Sunt enim quidam, qui habentes ſubſidia, furtum perpetrant: & ſunt alij, qui hac in re ex inopia [a] delinquunt. vnde neceſſe eſt, vt quidam damnis, quidam vero verberibus [b], & quidam diſtrictius, quidam vero leuius corrigantur. Et cum paulo diſtrictius agitur; ex charitate agendum eſt, & non ex furore; quia ipſi hoc præſtatur, qui corrigitur, ne gehennæ ignibus tradatur. *& infra.* ¶ Addis etiam quo augmento ea, quæ furto de eccleſijs abſtulerunt, reddere debeant. Sed abſit, vt eccleſia cum augmento [c] recipiat, quod de terrenis rebus videtur amittere, & lucra damnis quærat.

† al. illud

Verum illud Euſebij de legum ſeueritate: illud † Gregorij de eccleſiaſtica manſuetudine dictum intelligitur.

† al. Deodato

Idem Gregorius lib. 10. epiſt. 42. Deuſdedit † epiſcopo Mediolanenſi.

¶ Non ſunt alienanda in epiſcopatu acquiſita.

C. XII.

infra ead. quæſt. 5. c. nulli.

RES in epiſcopatu acquiſitas [d] ſacerdotibus nulla eſt alienandi licentia.

Item ex octaua α *ſynodo vniuerſali, c. 15.*

α ¶ Octaua.] *Sic eſt emendatum ex Anſelmo, cum antea legeretur,* ſexta. *Eſt autem canon decimuſquintus Synodi octauæ habitæ tempore Hadriani Papæ ſecundi contra Photium, ex verſione Anaſtaſij bibliothecarij.*

¶ Vaſa ſacra, niſi pro redemptione captiuorum, non ſunt alienanda. C. XIII.

Anſel. l. 6. c. 171.

APoſtolica, & [e] paternos canones renouans hæc ſancta, & vniuerſalis ſynodus diffiniuit, neminem prorſus epiſcopum vendere, vel vtrumque alienare † cimelia, & vaſa [f] ſacrata, excepta cauſa olim ab antiquis canonibus ordinata, videlicet α pro redemptione captiuorum [g]: ſed nec tradere ſalaria eccleſiarũ in emphyteutica pacta, nec alias ruſticas poſſeſsiones venundare, ac per hoc eccleſiaſticos redditus lędere: quos ad propriã vtilitatem, & ob eſcam pauperum, & peregrinorum ſuſten-

† κειμήλια Græce theſauri dñtur, opes pecuniæ repoſitæ, inſtrumenta pretioſa, aurea vaſa, clinodia. inde cimeliarchus, C. de agric. & cenſi. l. libus, lib. 11.

Paupertas in delictis nõ excuſat.

pœnam, vt ff. vi bon. rapt. l. non prodeſt. Vel dic quod eccleſia nõ petet pęnam, ſed iudex ex officio ſuo eam infliget, & dabit eccleſię cui ſanctitas ignoſcẽdi gloriã dereliquit. C. de epiſc. & cler. ſi quis. & eſt ad hoc bonum arg. 23. quæſt. 3. §. 1. in fi. Vel dic, ꝙ poteſt petere naturale augmentum, id eſt, intereſſe. ſed innaturale non poteſt. Vel dic, ꝙ non poteſt petere intereſſe quod eſt extra rem: vel ſi forte occaſione rei ſublatæ familia, vel pecora mortua ſunt illud non poteſt petere, ſicut nec emptor, vt ff de act. empti. & vend. ſi ſterilis, §. cum per venditorẽ. vel ponas caſum ſic, quæſitum fuit ſi aliquis cõfeſſus fuit ſe furtum feciſſe ſacerdoti ſuo, an in pęnitentia debet ei iniungi, vt illã rem reſtituat cum pęna 1? Reſpondeo ꝙ nõ: 2 & ſic contraria non tangunt caſum.

Eccleſia an poſſit petere rem ſuã cũ augmento.

1 Iſtã gl. dicit eſſe ſing. Alexand. de Imo. in l. ſi pœnæ. ff de cõdi. indeb.

2 Tenetur tamen damnũ reſtituere, vt extra de iniu. ſi læſerit. & duobus c. ſeq. & ext. de rapt. c. 1. 2. & 3. & c. in literis, in fine.

VERVM CASVS. Determinat Grat. in hoc §. qualiter intelliguntur duo proxima pręcedentia cap. dicẽs. ꝙ primum ex rigore. ſecundum ex manſuetudine intelligitur. Seq. c. patet.

d RES.] ¶ Acquiſitas.] occaſione eccleſiæ, vt infra ea. q. 5. § fixum.

APoſtolicos.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ſtatuitur, ꝙ ſi quis clericus alienet quocũque titulo alienationis poſſeſſiones vel redditus, vel vaſa eccleſię in caſu non conceſſo, deponi debet. alienatione reſciſſa: ſiue ſit facta in ſcriptis, ſiue non: & emptor debet rem reſtituere & chartam ad incidendum: quod ſi non fecerit, excommunicetur. In ſecunda parte dicitur, ꝙ ſi epiſcopus cõſtruxerit monaſterium de redditibus eccleſiæ, eidem eccleſiæ monaſteriũ ſubijciat. Secunda pars incipit ibi, [Si autem epiſcopus, Salaria] .i. redditus. Iterum habeat ſicut prius habebat, Et interſerit Grat. tria ſequentia cap. pręter principale propoſitum, vt oſtendat caſum in quo licite res eccleſiæ poſſunt alienari, quorum primum patet.

to eccleſia ſuum debeat recipere. Et rñdet ſub nullo augmento. Secunda pars incipit ibi, [Addis etiã.]

a ¶ Ex inopia.] in delictis non excuſat inopia, vt hic, & 32. q. 4. ſicut ſatius. ff. de ri. nup. l. palam. 32. q. 5. ita ne. 22. q. 2. faciat. Arg. contra de conſec. diſt. 5. diſcipulos. & diſt. 1. ſicut contra. extra de furt. ſi quis propter neceſſitatem, quidam dicunt, quòd potius debet homo mori quàm furari. Humanius eſt dicere, ꝙ ſumma neceſſitas excuſat extra de reg. iur. cap. quod non eſt. vnde hic non fuit tanta neceſſitas, quæ poſſet excuſare.

b ¶ Verberibus] hoc generale eſt, vt verberibus caſtigentur qui ſunt inopes, vt ff de iuriſd. omn. iudi. ſi quis id. §. in ſeruos, & ff. de in ius vocan. l. vlt. ſ. ea q. §. libertus 14 q. 6. ſi res aliena. Alio etiam modo puniuntur nobiles quàm ignobiles, vt 24. q. 1 qui contra.

c ¶ Cum augmento.] ſcilicet in naturali & illegitimo,

e ¶ Et.] pro, id eſt.

f ¶ Vaſa.] ſ. 10. q. 2. hoc ius contra.

g ¶ Captiuorum.] & alijs cauſis.

a ¶ Depo-

tationem eſſe decernimus *β*. *& paulo poſt.* ¶ Quiſquis autem apparuerit poſt hanc diffinitionem noſtram, contrarium quid huic ſanctæ, ac vniuerſali ſynodo agere; deponatur [a] vt præuaricator diuinarum legum, & præceptorum: caſſata videlicet omnino, quæ facta eſt in ſcriptis, vel ſine ſcriptis ab epiſcopo, venditione, vel emphyteutica traditione, vel alia qualibet alienatione, cimeliorum ſcilicet, & ſalariorum locorum. Qui vero emerit, aut perceperit aliquid ex prædictis cimelijs, vel ſalarijs, & non reſtituerit eccleſiæ iterum, quæ eccleſiæ ſunt, vel non reddiderit ad incidendum chartam venditionis, vel emphyteuſeos, ſit anathema vſque dum fecerit: quod ab hac ſancta, & vniuerſali ſynodo confirmatum eſt. & ſi autem epiſcopus conuictus fuerit conſtruxiſſe [b] monaſterium de redditibus eccleſiaſticis, & tradat [c] ipſum eidem eccleſiæ monaſterium.

α ¶ Videlicet pro redemptione.] *In concilio ipſo, & apud Anſelmum legitur,* quæ accipiuntur in redemptionem captiuorum.

β ¶ Decernimus.] *In ipſo canone ſequuntur hæc:* Omnem vero eccleſiaſticarum rerum poteſtatem habentem, & has meliorare, ac dilatare, prout oportuerit eccleſiaſtica loca, quæ per redditus fiunt, & inſuper propriam rerum diſpoſitionem diſtribuere ac committere, ſeu conferre quibuſcumq; voluerit & iudicauerit, iuxta propriam poteſtatem, ac dominatum. Quiſquis autem apparuerit, &c.

Item Gregorius lib. 6. epiſt. 34. ſeu 199. domino epiſcopo Meſſanenſi.

¶ Pro redemptione captiuorum ſacra vaſa non prohibentur alienari. C. XIIII.

L. Sancimus, C. de ſacroſ. eccl. Anſel. l. 5. c. 48.

ET ſacrorum canonum, & legalia ſtatuta, permittunt miniſteria eccleſiæ pro captiuorum eſſe redemptione vendenda.

Item Demetrio, & Valeriano clericis Firmanis, li. 7. indict. 2. epiſt. 14.

¶ Res eccleſiæ licitè impenduntur pro redemptione captiuorum. C. XV.

Iuo p. 3. c. 145.

SAcrorum canonū ſtatura, & legalis permittit auctoritas licitè res eccleſiaſticas in redemptionem captiuorū impendi. Et ideo, quia edocti à vobis ſumus ante annos ferè xviij. virum reuerendiſſimum quendam Fabium epiſcopum eccleſiæ Firmanæ libras xj. argenti de eadem eccleſia pro redemptione veſtra, ac patris veſtri Paſſiui, fratris & coepiſcopi noſtri, tunc vero clerici, necnon ma-

a ¶ Deponatur.] Hęc eſt pęna male alienantis res eccleſiæ, vt ſ. ea. quiſquis, & 2 non liceat, & c. ſtatuimus. 1 Sed contra extra de reb. eccl. non alien. ſi quis presbyterorum, de elect. ꝙ ſicut, in fi. ff. de alien. iud. mut. cau. l. ex hoc edicto. § ſi quis alienauerit. Ex quibus omnibus habes, ꝙ ſufficit, ſi ſtatim reddat eccleſiā indemnem. Poſſe, quo ad hoc vt exinde non poſſit vlterius conueniri. ſed nō quo ad hoc, ne pro huiuſmodi mala electione ab adminiſtratione remoueatur. Arg. contra ff. vi bo. rapt. non prodeſt. vbi habes quod nō ſufficit prædoni ad pœnam euitandam rem reſtituere. Itē ſufficit ſemel dolū commiſiſſe, vt depoſ. l. 1 §. ſi rem depoſitā Ioan. Ego ſto illi decret. ſi quis pſbyterorū. B.

b ¶ Cōſtruxiſſe.] lędendo eccleſiā priorem: poteſt tñ conſtruere, dum tamen nō lædat eccleſiam, ſ. e. ſi epiſcopus, & c. bonæ rei. Tradentur ergo eccleſiæ vt habeat in ipſa ius patronatus, quod habetur ex ædificatione, ſeu fundatione. 16. q. 7. quicunque. & c. decernimus. & ca. filijs, ext. de eccl. ædif. ad audientiā. vel aliquod honeſtū ſeruitium, ext. de iure patr. præterea vel ob alia tēporalia, ext. de capel. mon. in eccleſiis. 16. q. 2 ſanè. Et eſt arg. ꝙ acquiſita de rebus eccleſiæ poteſt eccleſia vēdicare ſ. ea. q. 4. ſacerdotes, & q. vit. fixū Sed quid ſi clericus de peculio eccleſię in proprio ſolo ædificat? tunc videtur ędificiū ſolo cedere. ff. de rerum diu. l. in tātum. Sed dicas 2 in fauorem eccleſiæ ſolum ædificio cedere, 17. q. 4. c. quæſtio. & hoc eſt ſpeciale in eccleſia, ꝙ ſi res comparatur de bonis eccleſiæ, ſtatim eſt facta eccleſię, vt hic, & extra de pecu. cle. c. 1 ſi quis. Idem eſt in milite. C. de rei vend. ſi vt proponis, & in pupillo, C. arbit. tut. l. 3. & in vxore, ff. de donat. inter vir. & vxo. vxor.

c ¶ Tradat.] .i. ſubijciat ſ. 14. q. 6. comperimus 17. q. 4. quæſt. contra vbi habes ꝙ res conſecrata non debeat reſtitui. ſed ſupple laicis, & ad profanos vſus & licet hic dicatur ꝙ debet ſubijci priori eccleſię: nihilominus tamen epiſcopus poteſt vnam eccleſiam alij ſubijcere cui vult: arg. extra de exceſſ. prælat. ſicut vnire.

SAcrorum.] CASVS. Fabius Firmanę ciuitatis ep̄s dedit xj. libras argēti. de ſua eccleſia pro redemptione quatuor perſonarum, ſ. Paſſiui, tunc clerici & vxoris, & duorum ſuorum filiorum, ſcilicet Demetrij, & Valeriani, quo præfato epo mortuo Paſſiuus factus eſt ep̄s, poſt cuius obitum filij timebant ne illæ xj. libræ argenti ab eis, vel hæredibus eorum repeterentur. & ideo à Papa ſuper

Eccleſiaſticas res male alienās qualiter puniat. 1 Et c. diaconi 17. q. 4. pōt tamen ep̄s diſpēſare cū prælato ſibi ſubdito, vt nō deponatur, vt 50 diſtin. ſi quis presbyter. Arch.

Ædificium de pecunia eccleſiæ factum, an acquireret ipſi eccleſiæ.

2 Dicas hāc gl. ſeq. Spec. de empt. & vend. § tertio loco, in 1. verſi. qđ ſi clericus. & ibi per Ioan. And. in additio. Bal. in l. in tātum, de rer. diuiſ. Phil. Franc. in c. ſemel. de reg. iuris, in 6.

ſuper hoc poſtulauerunt ſecuritatem. Papa igitur eis plenam ſecuritatem concedit, ita vt de cætero ſuper hoc nulla quæſtio eis moueatur. Sequens c. patet.

a ¶Repetitionis.] Quia quod ex cauſa pietatis impenditur, non repetitur. C. de neg. geſt. alimenta, niſi forte fuerit proteſtatus, ff. de reli. ſi qs. §. hæc actio. & in alio caſu. C. de nupt. patrē hic tñ non valet proteſtatio: qa eccleſia tenet redimere, vt inf ca prox. ſi vero priuatus redemiſſet, pretiū datum repeteret ſine diſtinctione, ſecundum quoſdā. Et hic redemptus operas pſtabit eccleſiæ p quinquenniū ſi nō poſſit ſoluere, C. de cap l. 2. & vlt. Itē nunquid hoc de quolibet capto verum eſt? ita. ſed nunquid de capto in maleficijs? quod videtur 86. d. non ſatis. 23. q. 5. c. 1. & c. reus, & 14 q. 6. ſi res. Argum. contra 1. q. 1. iubemus. Tamen ſi priuatus det pecuniam pro redemptione alicuius, bene eam repetit, vt C. de cap l. vlt.

b Sicut. ¶Suis.] Suis potius quàm alienis ſubueniat, ſubueniat tñ & extraneis. 86. d. non ſatis. 42. diſt. quieſcamus. Sed qui dicunt hic captiui? Dic ꝙ ſi ab hæreticis, vel gētilibus capti ſunt, vel a talibus vbi timetur periculū corporis 2 vel animæ, tales tenetur redimere eccleſia, & etiam quilibet priuatus, vt 86. d nō ſatis inf. ea. aurum. 23. q. 3 non in inferenda. ca. ſignificauit, vt de Iudæis. Phili. Dec. in ca. ꝙ in eccleſiarū de conſt. Ludoui. Gomes ſuper 6. cha. 100. in parnis.

Redemptio qñque eſt neceſſaria.

2 Ideſt mortis, vt leg. & not. inf. eod. aurum ver. acur. to. Arc.

tris veſtræ hoſtibus, impendiſſe, atq; ex hoc quandam formidinem vos habere, ne hoc, quod datum eſt, a vobis quolibet tempore repetatur; huius præcepti auctoritate ſuſpicionem veſtram præuidimus auferendam; conſtituentes nullam vos exinde, hæredeſque veſtros quolibet tempore repetitionis [a] moleſtiam ſuſtinere: nec a quoquam vobis aliquam obijci quæſtionem.

Item lib. 6. epiſt. 35. ad Dominum epiſcopum.

¶Res eccleſiæ deſolatę non pręponantur captiuis. C. XVI.

Iuo p. 3. c. 176.

SIcut omnino graue eſt fruſtra eccleſiaſtica miniſteria venundare; ſic iterum culpa eſt, imminente huiuſmodi neceſſitate res maxime deſolatæ eccleſię captiuis ſuis[b] pręponere, & in eorum redemptione ceſſare.

2 *Quæ vero pœnitentia huiuſmodi inuaſoribus, atque prædonibus, qui vaſa ſacra, & reliqua diuino cultui dedicata arripiunt, & quaſi profana contrectant, ſit indicenda; Nicolaus Papa definit ſcribens Frontario archiepiſcopo Burdegalenſi.*

¶Inuaſoribus rerum eccleſiaſticarum quæ pęnitentia ſit imponenda. C. XVII.

DE viro nefando, Burgando nomine, qui rabie inſana commotus diabolicis ſe irretire laqueis nō dubitauit, atque gentilium more per abrupta itinera, & compita [c] inſidians vobis in veſtræ eccleſię villa, vnà cum clericis veſtris manētibus, & populum ſalubribus inſtruere dogmatum monitis decertantibus, paneque ſpiritualis verbi vacua hominum corda reficientibus, atque laudabile proprię ſalutis deſiderium habentibus, ſancta apoſtolorum Petri, & Pauli limina viſitare, collectis malitiæ ſuę ſequacibus, & iniquitatis complicibus nefarias inuaſiones, & deprędationes violentas inferre dęmoniaco auſu pręſumpſit: &, vt epiſtolę veſtrę textus eloquitur, ſacrum altare, ſacraq; Dominici corporis, & ſanguinis vaſa, inſuper, & ſanctum chriſma pollutis arripere manibus, quaſi vilia, & ad vſum communem apta præſumpſit; dilectio nos veſtra conſuluit [d], ſi ipſe, vel qui cum eo in tam impio, & iniquo ſcelere fuerunt, ad pęnitentiam qñque gratia tracti † diuina, venire voluerint, quo eos pœnitentię vinculo conſtringatis, noſtrę inſtitutionis cenſuram

al. tacti.

QVAE VERO. Hęc eſt ſecūda pars quæſt. in qua ponit pęnam ſacrilegii, & hoc per cap. ſequen. Io. de Fant.

CASVS. Supra facta eſt mētio de inuaſoribus rerū eccleſiæ. Nūc vero docet Gratia. quæ pœnitentia ſit huiuſmodi inuaſorib. imponenda, q. ſacra vaſa, & alia Deo dedicata pollutis manib. quaſi profana rapiunt, & contrectant.

DE viro.] CASVS. Frōtarius. Burdegalē archieps cū vellet B. Petri limina viſitare, & in quadam villa ſuæ eccleſiæ celebraret diuina, & populum ſaluberrimis dogmatibus erudiret, quidā nomine Burgandus vir nefandus inſidians ei, cum cōplicibus ſuæ malitię venit ad villam præfatam, & ſacra vaſa dominici corporis, & ſanctū chriſma pollutis manib. accipere præſumpſit. quare dictus Frontarius q̄ſiuit a Nicolao, ſi aliquo tempore ad gremium matris eccleſiæ redierint, quæ pęnitentia ſit eis indicenda. Qui reſpondet dicens, q̄ primo debent iurare, quod talia non faciant de cætero, & poſtea pœniteant iuxta modum in ca. expreſſum.

c ¶Et compita.] Compitum eſt locus vbi plures viæ cōcurunt. 48 d. ſicut.

ADDITIO. Et dicitur a con, quod eſt ſimul, & pita, q̄ eſt via, ſecundum Hug. & Lau.

d ¶Conſuluit.] Quæ ſit pœna talium, qui inferunt iniuriam clericis dum inſiſtunt diuinis officijs, & obſequiis, habes 17. q. 4. §. qui autem, & cap. ſi quis ſuadente, C. de epi. & cle. ſi quis in hoc genus.

a ¶Ante

edemptus o eccleſia, i ſeruiat p quenniū. Quod vř, em Fel. in

a ¶ Ante fores.] Sed nonne in primo anno eſt extra eccleſiam? ſed dic ꝙ in primo anno ſtet extra cœmiterium, quod violauit, & ſecundo anno iuxta fores eccleſiæ.
b ¶ Audientes.] Non communicantes, vt 33.q.2. latorem.

vt ſup.ea.cum deuotiſſimā, ſi agit ad intereſſe, non pōt² Item quæritur ſi eccleſia conſecuta eſt ſuum ius a poſſeſſore, an teneatur cedere actionem, quam hēt contra alienantē? Rūdeo, ꝙ non: quia qua fronte pōt petere ceſſionē qui ex contumacia ſua condemnatus, vt ff de adminiſt.

2 Hoc ideo quia iā ſuū conſecutus ē & ita intereſſe deſijt, ff. ā eo per quem factum eſt. l. 1. §. plures.

c ¶ Spondentes.] Sacrilegos argue promittere cogendos ſe nunquam ſimile facturos, ſic 23.q.8 peſſimā, & c ſi quis mēbrorum, vt dixi 11. q.3 cum aliquis.

MOnemus.] Hæc eſt tertia pars. in qua reuertitur ad principale, & ꝓbat per v. c. ꝙ res eccleſiæ non ſunt alienādæ in caſu non conceſſo. Io. de Fan.

CASVS. Quæſitum fuit a Leone Papa quā pœnam pati debeat eps, vel ſacerdos, qui cā amicitiæ timoris, vel muneris rem ſuæ eccleſiæ, vel ſalarium à Chriſtianis oblatum auferre, vel vſurpare pſumit. Et reſpondet. ꝙ dēt deponi, & qđ iniuſte abſtulit, reddere compellatur, & pro his nullas deinceps vires hēat ad litigādū, vel poſſidēdum.

d ¶ Rem tituli.] id eſt, ſpectantem ad eccleſiā ſuam non auferat alii ꝓpria auctoritate. 1 Nam & tutor, & curator punitur, qui aufert alij rē pupilli ſui, vt C. vñ vi, meminerint. in fi.

1 Nā pro tali exceſſu vr̃ deponendus L.

e ¶ Reddere.] ipſe ergo, qui alienauit, poteſt cōueniri, vt hic, & inf. ea. ſtatuimus. & duobus c ſequentibus. Item & poſſeſſor poteſt conueniri, vt ſup. ea. Auguſtino. & no. ſup ea. quicunque. & ſu. c. Apoſtolicos. cum, enim eccleſia habet in optione quē velit conuenire, ſi primo cœpit vnum conuenire & poſtea velit alium conuenire, nō fiet ei præiudiciū aliqđ ꝑ electionē, vt C ſi tutor, vel curator l. vlt. Sed quid ſi eccleſia eſt conſecuta ius ſuum a poſſeſſore, nunquid adhuc poteſt conuenire ipſum, qui alienauit? non videtur: quia bona fides non patit, vt bis idē exigatur, ff de reg iur bona fides. Quod autem poſſet ipſum conuenire. ad hoc eſt arg. inf. eo. Vulterranæ, & c. ſtatuimus & c quicunque, & ff. de peti hære nec vllam. §. vlt. Reſpondeo, aut eccleſia agit ad pœnam, aut ad intereſſe. ſi ad pœnam, poteſt agere adhuc contra alienantem: quia pœna vnius non liberat alium miniſt. tuto. ſi plures, & ff. de tuto ſi plures, & ff. de tute. & ratio. diſtra. l. 1. § nunc tractemus.

Eccleſia ſi ab vno ſuum ius conſecuta eſt. an poſſit aliū conuenire.

f ¶ Litigandum.] Arg eſt hic, ꝙ qui male alienauit rem eccleſiæ, non poteſt eam repetere.

expoſcere curaſtis. De quibus (ſi tamen ita eſt) iubemus, cum ad pœnitentiam reuerti accelerauerit, vno anno extra eccleſiam Dei conſiſtere, cuius ſacratiſsima vaſa, extra ritum fidei Chriſtianę, diripiendo auferre non dubitauerunt. Secundo vero anno ante fores [a] eccleſię ſine cōmunione maneant. Tertio vero anno eccleſiā Dei ingrediantur, & inter audientes [b] adſtent ſine oblatione, non manducantes carnem, neque bibentes vinum, prĕter Natalis, & Reſurrectionis Dominicę dies. Quarto prĕterea anno (ſi his prioribus tribus eorum fructuoſus fuerit pœnitentię labor) communioni fidelium reſtituantur: totaque mentis intentione ſpondentes [c] talia ſe vlterius nūquam facturos, & corpus & ſanguinem Domini ſuſcipere mereantur, & vſque ad ſeptimum annum tribus in hebdomada diebus ſine eſu carnium, & vini potatione maneant pęnitentes.

¶ *Caput hoc alibi non eſt inuentum, quàm in collectione canonū incerti auctoris.*

Item in concilio Leonis Papæ quarti.

¶ Res eccleſię epiſcopus vſurpare, vel alienare non prĕſumat. C. XVIII.

Deuſdedit p 4. Poly. l. ñ. tit. 19.

3 MOnemus, & irrefragabiliter affirmamus, vt nullus epiſcoporum, vel ſacerdotum, rē tituli [d] ſui vſurpare prĕſumat: ſed neque ſalarium a Chriſtianis, ſanctis locis oblatum cauſa amicitię, vel timoris, aut muneris pertentet auferre: ne eccleſia Dei ad nihilum redigatur. Quod qui facere prĕſumpſerit epiſcopus, vel ſacerdos; canonicam ſine dubio ſubeat vltionem, & quod eccleſiæ iniuſte ablatum eſt, reddere [e] compellatur; ita vt deinceps nullas vires pro his ad litigandum [f], vel poſsidendum habere poſsit.

Item ex ſeptima ſynodo, c. 12.

¶ *Apud Gratianum, quemadmodum, & apud Anſelmum citabatur,* ex hiſtoria Euſebij epiſcopi Cæſarienſis. *Iuo verum auctorem citauit. Verſio autem eſt Anaſtaſii Bibliothecarij, ex cuius codicibus manuſcriptis nonnulla ſunt emendata.*

¶ Epiſcopo, vel abbati res eccleſię alienare non licet. C. XIX.

QVilſquis epiſcopus, uel abbas inuentus fuerit de ſalarijs [a] epiſcopi, uel monaſterii transferre quidquam in principum manus, uel etiam alii perſonę conferre,

Poly. l. 6. tit. 15. Anſ. l. 6. c. 174. Iuo p. 5. c. 375.

QVilſquis.] CASVS: Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur, ꝙ epiſcopus, vel abbas de ſalarijs epiſcopij, vel monaſterij principi, vel aliæ perſonæ in caſu non conceſſo nil dare debeat; & ſi dederit, irritetur. Et ad hoc probandum inducitur canon Apo-

Apoſtolorum, qui dicit, ꝙ de rebus eccleſiæ non debet aliquid defraudari In ſecunda parte dicitur quod ſi epiſcopus dicat agrum nullum fructũ eccleſiæ reddere, immo potius damnum, propter hoc principi cõcedere non debet, ſed clericis vel colonis. In tertia parte dicitur, ꝙ ſi prin-

Can. Apoſt. 39.

irritum ſit, quod datum eſſe conſtiterit, ſecundum canonem ſanctorum Apoſtolorum, qui dicit; [Omnium eccleſiaſticarum rerum epiſcopus habeat ſolicitudinem, & diſpenſet eas, tanquam Deo contemplante. Non liceat autem ei fraudare β quidquam ex illis, vel cognatis [a] proprijs donare quæ Dei ſunt. Quòd ſi pauperes fuerint, vt pauperibus largiatur: ſed non ſub horum occaſione, quæ ſunt eccleſiæ, defraudentur.] ¶ Quòd ſi excuſationem ꝓtenderit damnum facere, & nihil ad profectum agrũ exiſtere; nec ſic principib. qui per loca illa ſunt, tribuat ager vel locus: ſed clericis, vel agricultoribus. ¶ Quòd ſi calliditate vſus fuerit, & à colono [b], vel à clerico emerit princeps agrũ, irrita ſit venditio, & reſtituatur epiſcopio, vel monaſterio; & epiſcopus, vel abbas hoc faciens abijciatur [c]: epiſcopus quidem ab epiſcopio; abbas autem à monaſterio γ, tanquam qui diſpergit, quæ non collegit.

α ¶ Salarijs.] *Græce eſt. ἐκ τῶν αὐτουργιῶν, pro qua voce in Pariſienſi græcorum canonũ editione legitur in rubrica, ἐκ τῶν προαστείων, id eſt*, ex ſuburbanis, *quaſi ſuburbana vocentur autourgia, quod ipſius poſſeſſoris manibus colantur. Balſamon tamen eos agros interpretatur, qui per ſe ipſi ſine magna cultura fructum ferre poſſunt, vt ſilua, & alia huiuſmodi.*

β ¶ Fraudare.] *ὑφετερίζεσθαι, id eſt*, ſibi vendicare, & ſuum facere.

γ ¶ Epiſcopus quidem ab epiſcopio, abbas autẽ à monaſterio.] *Hęc ad ſententię integritatẽ addita ſunt ex ipſo canone.*

Et in conc. Pariſienſi, l. 1. c. 17.

Item Symmachus Papa in ſynodo tertia, c. 4. & ſequentibus uſque ad nonum.

¶ Prædia eccleſiæ non liceat Papæ alienare, C. XX.

Anſ. l. 4. c. 39.

NOn liceat Papæ [d] prædium eccleſiæ alienare aliquo modo pro aliqua neceſſitate, nec in vſũfructũ aru ra dare: niſi tantummodo domos, quæ in quibuslibet [e] vrbibus non modica impenſa ſuſtentãtur. Qua lege omnes cuſtodes adſtringantur; ut donator, accuſator, venditor honorem perdat. Et qui ſubſcripſerit anathema ſit, cum eo, qui dedit, vel qui recepit, niſi reſtituatur. Liceat etiã quibuslibet eccleſiaſticis perſonis contradicere, & cum fructibus [f] alienata repoſcere. Quod non modò in Apoſtolica ſeruandum eſt eccleſia, verumetiam vniuerſis eccleſijs per prouincias quidem dicitur conuenire.

NOn liceat.] CASVS. Symmachus Papa ſtatuit in hoc c. vt Papæ non liceat prædia eccleſiæ alienare quo ad proprietatem vel vſumfructum, niſi tantum domos quæ in vrbibus modica impenſa non ſuſtentantur, ſub qua lege oẽs prælati eccleſiarum conſtringantur. Contra quã conſtitutionẽ ſi aliquid fuerit alienatũ, donator vel venditor, & mediator deponat. Subſcribentes ſint anathematizati cum eo, qui dedit, & cum eo, q recipit, niſi reſtituat, quod alienatum eſt. Sit licentia cuilibet eccleſiaſticę perſonæ contradicẽdi, & repoſcere cum fructibus alienata. hoc intellige, niſi alienatio facta eſſet in caſu licito & conceſſo.

c. Apoſtolicos. ſm Hu. illæ intelliguntur cum actũ fuit ab initio cũ toto clero ipſius eccleſię. Arch.

d ¶ Papæ.] Symmachus Papa ſucceſſori ſuo legẽ imponit, vt Imperator ſuo. inf. 16. q. 1. q̃a iuxta. Sed qualiter hoc potuit, cum nullus mortalium Papã poſſit iudicare. ext. de elect. innotuit 40. diſtinct. ſi Papa. nec inferior ſuperiorem. 21. di. inferior, ſed certe licet ſit ſolutus legibus, tamen ſecũdum leges viuere debet ſſ de legi princeps.

Papam nullus mortaliũ iudicare poteſt.

e ¶ Quibuſlibet.] Videtur ergo quod ad hanc accuſationem quilibet admittatur. extra de reb. eccl. non aliena. ſi quis & Auth. de non alie. aut. permu in ſi coll. & not. 16. quæſtio 7. filijs. & quæ. 1. conſtitutum.

f ¶ Et cum fructibus.] Hic aduerte, ꝙ fructus poſſunt peti. Sciẽdum eſt, quod ſi agitur per interdictũ aliquod ad petendũ rem cum fructibus, tunc reſtituẽtur omnes fructus percepti à tempore eo quo eſt propoſitum interdictum, niſi interdictio, vnde vi: in quo veniunt fructus omnes percepti à tempore deiectionis, vt ſſ de interdic. l. interdictis ſſ. de vi, & vi arma l. 1. §. ex dic. Si autẽ agiẽ rei vendicatione aut poſſeſſor fuit bonæ fidei, aut malæ. Si bonæ, reſtituet omnes fructus perceptos à tpe litis conteſt vel qui culpa ſua non ſunt percepti, ſed ante litem conteſtatam perceptos non tenetur reſtituere, ſed tantum extantes, vt C. de rei uendi. certum eſt. Inſtit. de offi iud. § poſt inchoatã Si fuerit poſſeſſor malæ fidei tam perceptos, quam quos percipere potuit, tenet reſtituere, vt ext. de reſt. ſpo. grauius. & ſſ. de rei uẽd. ſi nauis. §. gñaliter. & C. de rei uend. certum eſt Si vero

Fructus an ab omni poſſeſſore ſint reſtituendi.

ſi princeps callide a colono vel clero agrum eccleſiæ emerit, venditione reſciſſa ager reſtituatur epiſcopo vel monaſterio. Epiſcopus autem vel abbas hoc faciens deponatur. Secunda pars incipit ibi, [Quòd ſi excuſationem.] Tertia ibi, [Quod ſi calliditate.]

a ¶ Cognatis.] Niſi victum & veſtitum, vt 86. d. non ſatis & 10. q. 1. ſi cupis in ſi.

b ¶ A colono.] Licet enim colonus tradat alij poſſeſſionem, non ideo perdit eccleſia poſſeſſionem. C. de acq. poſſ. l. vlt.

c ¶ Abijciatur.] Mitius cum eo agitur, inf. c. ſi quis quilibet, & q. 5. ſi epiſcopus 1.

z De hoc le gi. & no. ſup.

malæ fidei poſſeſſor titulum habuit, tunc excuſatur a percipiendis propter titulum, vt C. de rei vend. ſi fundum niſi ita ſit quod ille titulus habeatur pro non titulo i, vt cum quis emit contra interdicta legis, vt C. de agric. & cenſi. quemadmodum lib. 11. & alios habes notatos ſt̃ ꝙ met. cau. ſed & partus

c ¶ Maturata.] Id eſt, maturæ prolata. inf. 16. q. i. in canonib us.

d ¶ Et inſtitutæ.] Id eſt, deſtinatæ à talibus.

DE rebus.] CASVS. Quidam inuadebant vel rapiebant res eccleſiarũ, & dicebãt ſe habere à principibus

¶ *Caput hoc collectum eſt ex pluribus capitibus ſynodi Romanæ tertia ſub Symmaccho, in epitomen tamen redactis.*

α ¶ In vſumfructum.] *In conciliorum editionibus partim legitur*, ſed nec in vſufructuario iure aliquibus dare liceat. *partim*, ſed nec in vſumfructum iura aliquibus, &c. *quemadmodum & in cod ce canonum impreſſo. Nam in vetuſto manuſcripto eſt*, ſed nec vſufructuario aliquibus dare liceat. *Idem vero ſignificare vſufructuarium & vſumfructũ ſcribit Smaragdus in expoſitione regulæ B. Benedicti c. 59. his verbis*. vſumfructum dicit, quod nos dicimus vſufructuarium.

β ¶ Quod non modo.] *In ipſa ſynodo longe aliter habetur*. Huius autem conſtitutionis legem in Apoſtolica tantum volumus ſede ſeruari, vniuerſis eccleſijs per prouincias ſecundum animarum conſiderationem, quem propoſito religionis conuenire rectores earum viderint, more ſeruato.

Item in ſynodo ſexta.

¶ Qui res eccleſiaſticas vendit, ad altare non audeat accedere. C. XXI.

INdigne ad altare [a] Dei properare permittitur, qui res eccleſiaſticas audet inuadere, aut iniuſte [α] poſſidere, aut iniqua, vel iniuſta defenſione in eis perdurat. *& paulo poſt*. ¶ Debet tamen eſſe prouiſio, vt vindictam admonitio [β] [b] præcedat, & res vſurpatas iniuſte qui abſtulit, aut iniuſte ablatas retinet, æquitate patrocinãte legibus reſtituat. Quod ſi neglexerit, & neceſſitas compulerit: demum prædonem ſacerdotalis diſtrictio maturata [c] percellat. *& infra*. ¶ Valde iniquum ergo & ingens ſacrilegium eſt, vt quæcumque vel pro medio peccatorum vel ſalute, uel requie animarum ſuarum vnuſquiſque venerabili eccleſiæ contulerit, aut certe reliquerit, ab ijs, quibus hæc maxime ſeruari conuenit, id eſt, Chriſtianis, & Deum timentibus hominibus γ, & ſuper omnia à principibus, & primis regionum in aliud transferri, vel conuerti permittatur. Propterea, qui hæc non præuiderit, & aliter quàm ſcriptum eſt, prædia eccleſijs tradita petierit, vel acceperit, aut poſſederit, vel δ iniuſte defenderit, aut retinuerit, niſi cito ſe correxerit, quo iratus Deus animas percutit, anathemate feriatur: ſitque accipiẽti & danti, & poſſidenti anathema, & inſtitutæ [d] pœnæ contubernium aſſiduũ. Nec aliquo ſe ante tribunal Chriſti obtaculo muniat, qui a religioſis animabus ſubſtantiam pauperum derelicta, cõtra fas ſine aliqua pietatis cõſideratione diſpgit.

Iuo p. 3. c. 180.

16. q. 1. in canonibus: §. ualde.

α ¶ Aut iniuſte.] *in ſynodo legitur*, aut iniuſte, id eſt, ſine licentia epiſcopi poſſidere.

β ¶ Admonitio.] *In ſynodo additur*, manifeſta.

1 Nam tunc de percipiẽdis tenetur. ff. de his q̃ i frau. credit. ait prætor. §. per hanc. Laur.

INdigne.] CASVS. In hoc c. notant tria genera hominũ, qui contrectant res eccleſiarũ, ſcilicet inuaſor, & iniuſte poſſidens ſua auctoritate, & qui iniuſte poſſidet auctoritate alterius: & iſti oẽs niſi cito ſe correxerint male ablata reſtituendo debent anathematizari etiam cũ admonitione. Valde enim iniquũ eſt, vt ab aliquo maxime Chriſtiano vſurpetur qđ eccleſiæ relinquitur vel confertur.

a ¶ Ad altare. [Quia nec oblatio eius recipit. vt ſu. e. de viro & ẽt à ſacramentis eccleſiæ ſuſpenſus eſt, vt 17. q. 4. quiſquis.

b ¶ Admonitio] Ar. ꝙ admonitio ſemꝑ præcedat vindictam, vt hic, & 2 q 7 accuſatio &c ſequent. 11. q. 3. petimus Sed verum eſt cum agitur ad pœnam excommunicationis: quia nemo excommunicandus eſt niſi præcedat admonitio trina. 2, vt 16. q̃. 7. omnes decimæ. & 17. q. 4. presbyterorum. & extra de ſentent. excommu. c. ſacro. Itẽ & in illis criminibus præcedat admonitio vbi ad brachium ſæculare eſt recurrendũ, vt 2. q. 7. patet. Itẽ ubicumque non agitur ad depoſitionem. Et generaliter ubicũque agitur ad denunciationem, vt extra de ſimon. licet Hely. ſed ubicumque agẽ ad depoſitionem, nõ præcedat admonitio extra de accuſat qualiter. ad qđ enim admoneretur tunc cũ ſufficit ad depoſitionem ꝙ homo ſemel deliquerit 25. di. primum Non ob. extra de accuſ. ſi quis, quia loquitur in denunciatione. Item non obſt. 2. q. 7. ſi quis erga. quia loquitur ibi de alijs cauſis, quæ non inducunt depoſitionem, vt 5. quæſt. 4. in loco.

Admonitio ſemper uindictam præcedat.

2 Sed contra 24. q. 2. c. ſane. ver. imperium. vbi de hoc l gl. ſed dicitur, &c.

bus conceſſionem. quare Ado Vienn en archiepiſcopus quæſiuit à Nicolao quid eſſet ſuper hoc faciendum, qui reſpondet dicens, quod ſi princeps conceſſit, redarguatur ſuper hoc: Si autem inuaſor ſua auctoritate fecere

ſere præſumpſerit, excommunicetur donec reſipiſcat. a ¶ Vt prius.] Et hoc arg. 1. ꝙ auctoritas maioris excuſat. 28. diſtin. diaconi. & 63. diſt. Salonitanæ ſed non eſt hoc verum, vt ſu. ca. quicumque. & licet hoc dicatur, ꝙ princeps ſit redarguendus; bene tamen poteſt excommuni- bat ꝙ eccleſiæ facultates debent diuidi in quatuor partes; & hoc probat per 9. auctorit. Ioan. de Fant.

CASVS. Quidam epiſcopus ſuſpectus remotus fuit ab adminiſtratione rerum eccleſiæ: remanſit tamen in officio & adminiſtratione ſpiritualium. committit ergo Gelaſius curam rerũ eccleſiaſticarum duobus, ſcilicet archidiacono Iuſtino, & Fauſtino defenſori: & ne epiſcopus iſte infametur, præcepit Gelaſius, vt ab ipſo epiſcopo tertius eligat: qui nomine epiſcopi vniuerſa diſponat, & vt oĩa prædia praue alienata ad vſũ eccleſiæ reuocent: nec alicui clerico pro ſua portione aliquod prædium aſſignẽt: & omnem penſionem prædiorum vrbanorum vel ruſticorum ad epiſcopum deferant, vt ſequeſtrando de medio quod ad cauſas & expenſas ſuperuenientium neceſſitatum eſſe opus proſpicitur, de reliquo, & de fidelium oblatione quatuor inde fiant portiones. Primam habebit epiſcopus. Secundam canonici. Tertiam pauperes. De quarta eccleſiæ fabrica reparetur: & ſi aliquid fuerit reſiduum, idoneo cuſtodi ab vtraque parte electo tradatur. vel inde in futuro fabrica reparetur, vel ematur inde poſſeſſio pro vtilitate communi. [Ad noſtrum ſtudium,] Id eſt, p noſtrũ ſtudium. b ¶ Pontificis veſtri:] Epiſcopus iſte remotus fuit ab adminiſtratione temporalium: ſed non ſpiritualium.

c ¶ Ab eodem] Iſto enim remoto ab adminiſtratione reſeruatur vt ipſius auctoritate adminiſtratores eligantur.

d ¶ Quid ad cauſas.] Scilicet, vt expenſæ prius deducãtur, quæ factæ ſunt in colligendis fructibus, quod ius deductionis nullius caſus poteſt impedire. ff. fam. erci. fundus ff de petit. hære. ſi a domino. §. fructus. in decimis ſecus, vt extra de deci. cum homines ſed cum diſtinctione, quam habes extra de deci. paſtoralis.

e ¶ Portione.] Ar. ꝙ prædia eccleſiarum non debent diuidi per præbendas, vt not ſu. q. proxi §. vlt. hoc non eſt veru: hic autem prohibentur diuidi ideo quia clerici fue-

Hoc argu. [illegible]mitur ex [illegible] quod dixit textus: ipſe princeps ſit redarguendus [illegible]d non ille qui eius auctoritate accipit ſm H. maioris auctoritas non ſemper excuſat.

γ ¶ Hominibus.] *Quæ ſequuntur vſque ad ver.* in aliud. *addita ſunt ex ſynodo.*

δ ¶ Vel iniuſte dederint, aut retinuerint.] *Addita ſũt, & iſta. ſicque omnia, quæ in vſurpatione huiuſmodi rerum accidere ſolent, exponuntur.*

Item Nicolaus Papa Adoni Vienneſi archiepiſcopo in epiſtola, cuius initium: [Quia ſanctitatis veſtræ.]

¶ Excommunicentur, qui principum auctoritate res inuadunt eccleſiæ. C. XXII.

Ivo p. 3. c. 152.

DE rebus, quæ ſemel Deo contributæ, atque dicatæ ſunt, & poſtea ſub occaſione conceſſionis principũ a quibuſdam inuaduntur, atque diripiuntur; ſancimus, vt prius[a] conſulatis principem ad reſecandam tã præſumptiuam factionem, & cognoſcendum, vtrum illius ſit conceſſio, an inuaſoris præſumptio. Quod ſi principis inordinata fuerit largitio; ipſe ſit princeps pro emendatione redarguendus. Si autem inuaſoris declaratur præſumptio; vſque ad emendationem, excommunicationis ſit vindicta coercendus.

† al. Adoni.

¶ *Extat epiſtola hac in libro ſæpe citato bibliotheca Dominicana: in qua reſpondet Nicolaus ad nonnullas quæſtiones ab Adone† ſibi propoſitas.*

† al. Fauſto.

Item Gelaſius Iuſtino archidiacono, & Fauſtino † defenſori.

¶ De rebus eccleſiæ non eſt aliquid alienandum. C. XXIII.

Deuſdedit p. 3. c. 98.

4 VObis enim, & famæ veſtræ cõſulum duximus, vt pontificis veſtri[b] loco, vobiſcum ab eodẽ[c] aliquis ſubrogetur, qui eius nomine pariter vniuerſa diſponat: quatenus omnia prædia ad veſtrum reuocetis ſtudium, nec cuiquam clerico pro portione ſua aliquod ſolum eccleſiæ putetis eſſe deputandum: ne per incuriam, & negligentiam minuatur: ſed omnis penſionis ſummam ex omnib. prædijs ruſticis, vrbaniſque collectam ad antiſtitem deferatis. Ex qua tamen collectione habeatur ratio, quid ad cauſas[d], vel expenſas accidentium neceſſitatum opus eſſe perſpicitur, vt de medio ſequeſtretur: & quatuor portiones[e] vel de fidelium oblatione, vel de hac fiant modis omnibus, penſione: ita, vt vnam ſibi tollat antiſtes, aliam clericis pro ſuo iudicio, & electione diſpertiat, tertiam

a Intelliges non omni: & hoc colligitur iſ. vbi dicit ꝙ oẽs redditus debent ad ipſum deferri, vel ab eo diuidi. Arc. Expenſæ ſemper ſunt deducendæ.

municari 11. q. 3. ſi autem nobis. Sed qualiter agi poteſt contra illum, qui recipit poſſeſſionem vel à principe, vel ab alio: cum ſcriptũ ſit in lege, Non videor vi poſſidere ſi recipio poſſeſſionẽ ab illo quem ſcio eſſe in poſſeſſione. ff. vti poſſi. ſi duo. §. non videor. & arg. extra de reſti. ſpol. cum ad ſedẽ. Sed hæc q̃ hodie exſufflata eſt per id quod eſt hodie ext. de reſt. ſpol ſæpe cõtingit.

VObis:] Hæc eſt quarta pars quæſtionis, in qua pro-

pauperibus ſub omni † conſcientia faciat erogari: fabricis vero quartam, quæ competit, ad ordinationem pontificis erogatione veſtra decernimus eſſe pēſandam. Si quid fortè ſub annua remanebit expenſa; electo idoneo ab vtraq; parte cuſtode tradatur enthecis: vt ſi maior [a] emerſerit fabrica; ſit ſubſidio quod ex diuerſi temporis diligentia potuerit cuſtodiri: aut certè ematur poſſeſſio, quæ vtilitates reſpiciat communes.

Idem Maiorico, Sereno, & Ioanni epiſcopis.

¶ Diuini muneris participatione priuetur, qui eccleſiaſtica priuilegia calcat. C. XXIIII.

Qui & diuinis, & humanis legibus inciuili [b] damnatione calcatis, & reuerētia religionis abiecta, vel eccleſiaſtica priuilegia calcare contendunt, vel vbilibet in pauperum proſilire diſpendium, nec huiuſmodi, ſaltem cōmoniti, conuictiq;, nequitiam ſopire conſentiunt, atq; illata ſacris rebus detrimēta ſarcire; merito diuini muneris participatione ſunt priuandi: vt huius perceptione careant, quod ſacrilegis auſibus habuere deſpectui. Cęleſtinus vero presbyter fratris, & coepiſcopi noſtri Sereni, q contra pontificale iudicium, contraque Apoſtolicæ ſedis mādata prorumpens, ſupradictis communionem ſacram miniſtrare præſumpſit; cum non potuerit ignorare [c] ſententiam proprij ſacerdotis, ab officio protinus eccleſiaſtico pellatur: vt nullus eccleſiæ miniſtrorum contra pontificalia inſtituta venire contendat.

Iuo p. 3. c. 150. & p. 4. c. 185.

† *Qui & humanis* pleraque exempl. & Iuo.

Idem eiſdem Iuſtino [a] archidiacono, & Fauſto defenſori.

[a] ¶ Iuſtino, &c.] *Antea legebatur,* Idem eiſdem. *Emendatum eſt & poſita iſtorū virorum nomina ex Iuone, ad quos etiam ſcriptū eſt ſuperius penultimū caput, vobis enim. Nec vero hac, quæ nunc afferētur, pertinere poſſe ad epiſcopos, quibus proxime præcedēs caput ſcribebatur, indicāt non modo quæ à* Gratiano *hic referūtur, ſed etiam apertius verba, quæ apud Iuonem poſt vltima huius capitis ſequūtur.* Si quis vero in eccleſiæ veſtrę damnū, aut in his, quæ ſunt præceptionis noſtræ prohibita, pontificem veſtrum videritis admittere, &c.

¶ De eodem. C. XXV.

Vulterranæ † eccleſiæ actus, vel patrimoniū, quod hactenus comperimus deſtitutum, poſt damnationem Euchariſti, quo fuerat deprauante deſperſum, curæ veſtrę decreuimus eſſe delegandum: vt diligentia (qua vos pro vtilitatibus eccleſiæ exiſtimamus eſſe vigilantes) prædia culturæ reſtituatis antiquæ, & reuocetis, ſi qua ſunt vendita, aut donata mancipia. Poſſeſſiones etiam, quas ab Eumancio, & Opilione epiſcopis, vel cæteris quouis iure videritis teneri (quia contra conſtituta ſynodi ab epiſcopis prędia alienari nullo potuerunt commēto,) nihilo minus

Iuo p. 3. c. 151.
† al. *Volaterranæ.*

---

fuerunt ſuſpecti ſ. ſed vbi non ſunt ſuſpecti, bene diuidentur melioręntur per eos poſſeſſiones, vt inf. ea ſæpè fit. nam diligentius tractantur res propriæ quàm cōmunes, vt 47. diſt. §. neceſſe eſt, &c. quando & qui. quarta pars debe l vlt. lib. 10.

[a] Hoc colligitur ex illa litera, ne p in curiā, &c. vn ibi innuitur à contrario, q ſi illa cā ceſſaret. ſ. q eſſent diligentes clerici: q pñt diuidi ſm H. & Laur.

a ¶ Vt ſi maior.] Optimū arg. contra plātos eccleſiarū, ut non poſſint allegare ſterilitatem temporis, uel incurſum hoſtium, ſi præcedentibus annis fuerunt vberes anni ſicut nec colonus ff. ff. loca. ex conducto. §. ſi vno huic contrarium ſignatur 10 q. 3. vnio ſed ibi ſoluitur.

Qui & diuinis.] CASVS. Serenus epſ conqueſtus eſt de quibuſdam, qui contemptis diuinis & humanis legibus eccleſiaſtica priuilegia deprimebant, ſiue deſtruebant, pauperes opprimentes: nec commoniti res eccleſiæ ablatas reſtituere volebant: quos à communione corporis Chriſti ſuſpenderat propter hoc: qbus ſupradictus Cœleſtinus pſbyter contra interdictum proprij epi ſacram pbuit cōionem. Cōſulit ergo Gelaſius Maiorico, & Sereno, & Ioanni epis, mandans eis, vt illos vſurpatores participatione corporis Chriſti priuent. Cęleſtinus vero preſbyter, qui ſnīam ſui epiſcopi, nec debuit nec potuit ignorare, ab eccleſiaſtico repellatur officio, vt cæteri metum habeant. Ego Bartho. ſic puto caſum ponendum: licet Beneu. aliquantulum minus dixerit. [Inciuili,] id eſt, non ciuili, ſed praua & incongrua.

b ¶ Inciuili.] i. impia.

c ¶ Ignorare.] Sic ſupra 16. d. qđ dicitis. ſu. 1. q. 1. ſi quis à ſimoniacis. & 36. q. 2. nullus. ſu d. 20. ſi decreta ſu. 87. d. ca. vlt. & 17. q. 2. cap. vlt. audiretur tamen iſte ſi vellet pbare ſe ignoraſſe. 82. d. propoſuiſti. in ſi. & 1. q. 1. ſi qs à ſimoniacis & extr. de ele. innotuit. in fin. Sed qualiter probabit ſe ignoraſſet Reſpondeo, probabit q fuit in alia prouincia, vt extra de teſti. ex tenore. & C. de contrah. ſtipu. optimam. vel etiam proprio iuramento, vt 34. q. 2 in lectum.

Ignorantia probatur dupliciter.

Vulterranæ.] CASVS. Poſt damnationem epiſcopi Euchariſti quantum ad adminiſtrationem temporalium, qui patrimoniū eccleſiæ Vulterranæ diſſipauerat, commi-

commiſit Papa quibuſdam epiſcopis, vt reuocēt prædia & mancipia male alienata, ſimiliter poſſeſſiones, quas Eumancius & Opilio epiſcopi, vel cæteri quicunq; modo detinent, reuocent: & emptores recurſum habeāt ad venditores. Penſiones vero, vel oblationes deferant ad epi- vero res. Sed contra 16. q. 3. vniuerſas. C. de euict. ſi fundus. Solu. hoc c. loquitur de poſſeſſore bonæ fidei: contraria de poſſeſſore malæ fidei: ſed ad hæc obijciē: malæ fidei dicitur, qui contra legum interdicta mercatur. C. de agri. & cenſi. quemadmodum. l. 11. Rūdeo. quantum ad hoc eſt malæ fidei poſſeſſor, qa nō vlu capit: ſed quantū ad hoc eſt bonæ fidei poſſeſſor, ꝙ hēt recurſum cōtra ſuum venditorem.

reuocentur [a]. Sit emptoribus [b] ad eum recurſus, qui præſumpſit aliquid de eccleſiæ rebus illicita venditione diſtrahere: ita vt penſiones annuas ad pontificem deferatis: cui priuilegia ſua integra conuenit omni ratione ſeruari, vt eius diſpenſatione portiones proueniant cōſuetæ: ita vt portionem quartam, quæ ad eos pertinet, ſua pōtifex ordinatione diſtribuat, prout cuiuſque locum [c] meritumque cognoſcit. Pariter etiam ex fidelium oblatione faciendum eſt, vt clericis quartam eroget pro conſideratione ſuæ electionis antiſtes. Fabricarum etiam portio epiſcopo ſciente, & diſponente, veſtra erogatione pendatur: quatenus nihil penitus in detrimentum alicuius rei patiamini generari.

Dignitates conferantur ſm merita.
1 Al. 74.

Idem clero, & ordini, & plebi Brunduſij.

¶Redditiuum, & oblationum duæ portiones clericis committantur. C. XXVI.

Anſ. l. 6. c. 43.

CONceſſo vobis, quem petiſtis, antiſtite fratre iam & coepiſcopo meo Iuliano, neceſſarium fuit (eodem ad eccleſiam ſuam mox remiſſo) ad vos noſtra ſcripta pariter deſtinari: quibus agnoſceretis eidem fuiſſe præceptum, ne vnquam ordinationes præſumat illicitas. *& infra.* ¶Redditus, & oblationes fidelium in quatuor partes diuidat: quarum vnam ſibi ipſe retineat: alteram clericis pro officiorum ſuorum ſedulitate [d] diſtribuat: fabricis tertiam; quartam pauperibus, & peregrinis habeat fideliter erogandam: quarum rationem diuino eſt redditurus examini.

2 Vbi de hoc ēt & plenius ex. de ma. & obed. ſtatuimus. Arch.

¶Epiſtola Gelaſii, in qua eſt hoc caput, miſſa eſt cum alijs ex Hiſpania. Eadem vero inter epiſtolas Gregorij II. impreſſas eſt tertia clero, & plebi Turingiæ ſcripta. Talis quadam epiſtola, ſed breuior, refertur in libro, qui ſcribitur Ordo Romanus, & formata epiſcopo danda nuncupatur.

Et in conc. Pariſienſi, l. 1. c. 15.

Idem in epiſtola ad epiſcopos per Lucaniam, & Brutios, c. 21.

¶De oblationibus fidelium quot portiones fiant, & quæ cuique proueniat. C. XXVII.

Poly. l. 3. tit. 12.
Anſ. l. 5. c. 61.
Burc. l. 3. c. 137.
Iuo p. 3. c. 203.
Pann. l. 2. c. 7.

QVatuor autem tam de reditu, quam de oblatione fidelium, prout cuiuslibet eccleſiæ facultas admittit (ſicut dudum rationabiliter eſt decretum) conuenit fieri portiones: quarum ſit vna pōtificis, altera clericorū, tertia pauperum, quarta fabricis applicāda. De quib. ſicut ſacerdotis intererit integram miniſtris eccleſiæ memoratam dependere quantitatem; ſic clerus vltra delegatam ſibi ſummam nihil inſolenter nouerit expetendū. Ea vero, quę eccleſiaſticis ædificijs attributa ſunt, huic operi, vera

c ¶Locum.] Arg. ꝙ ſecundū priorem locum & maius meritum cōferendæ ſunt dignitates, vt inf. ca. prox. & ſup. d. 1. ius militare. & 1 q. 2. clerici. & 75. 1. diſt. ca. vlt. & ille gradus cæteros antecedat, quē ſtipendia longiora & labor prolixiora fecerunt anteire, vt C. de off. ma. off. l. nemo. 61. d. ca. 1. & ca. miramur. & ſtipēdiorū ratio habenda eſt vt ff. de re. mili. l. nō omnes. in prin. Arg. contra 17. q. 7. omnes decimę. & c. 1. in fi. & ext. de conſtit. cum omnes 2.

COnceſſo.] CASVS. Clerus & populus Brūduſij petierūt a Gelaſio epm Iulianum, quem eis conceſſit: & cum eū illis deſtinaret, ſignificauit eis per ſcripta ſua, ꝙ duo ſibi præceperat. ſ. quod nunquam faceret illicitas ordinationes: & reddit⁹ & oblationes in quatuor diuideret portiones. Primā hēet antiſtes: ſecundam clerici: tertiam fabrica: quartam pauperes.

d ¶Sedulitate.] Arg. contra clericos exiſtentes in ſcholis, vt non debeant percipere eccleſiaſtica ſtipendia, vt 16 q. 1. generaliter, & inf. eo. charitatem. Ar. contra. 32 d. ſi qui vero.

QVatuor.] CASVS. In hoc ca. ſtatuitur, vt de redditibus & oblationibus eccleſię quatuor fiant portiones, quarum vna ſit epi, ſecunda clericorū, tertia pauperum: quarta vero fabricæ applicanda: ita ꝙ clerici vltra quartā non expetant: & manifeſtū ſit qualiter duæ quartæ ſint in vſum pauperum, & in vſum fabricæ conuerſæ, vt de hoc bona fama inter homines oriatur

epiſcopum: de quibus fiant quatuor portiones, vt dictū eſt in c. ſupradicto, vobis: [illegible]

a ¶Reuocentur.] C. ſi [illegible] vel cu. inter. l. vlt.

b ¶Emptorib.] Sup. 10 q. 2. hoc ius porrectū. in fi. §. qui

a ¶ Doceat.] Arg. per vnum factum probari aliud. & cauſam probari per effectum: quia per reparationem fabricarum probatur, q bene ſit expenſa quarta fabricæ: & ſic 18. d peruenit. ſic. C. de admi. tut. l. lex. quæ. in fine. Item ex omnibus his capitulis collige laicos non eſſe cõpellendos ad reparationẽ fabricę: ſed tantum clericos 1. 10. q 1. decernimus. cum in fundo. §. ſi. fundus. ſi. ff. de pac. do. inter ſocerũ, §. 2. ſi C. de allu. l 2.

e ¶ Duplici.] No. duplicitatem a canone reprobari. 16. q. 7. in nona. & 18. quæ 2: nullo. ſic ff. de vſucap. cum qui ædes. Item arg. q idem iuris eſt in veteribus qđ in nouis.

Duplicit. reprobatur.

Clerici ſoli ad reparationem fabricę cõpellantur.

1 Arg. q etiã principes teneantur ad hoc. 96. d. c. vlt. L.

b ¶ Teſtificatione.] Arg. q res ſemper ſunt gerendæ in illorum præſentia, quorum intereſt, vt 8. q. 1. licet.

De redditib.] CASVS. Gaudẽtius eps ñ diuidebat redditus & oblationes ĩ quatuor portiones, ſed eas ſibi vendicabat ex toto. quare Simplicius Papa præcepit Florentino & Equitio epiſcopis, vt vnam tantummodo portionẽ de redditibus & oblationib. cõcedant epo: alia diuidatur clericis ꝓ meritis ſingulorum: reliquis duab. fabricis & pauperib. ꝓ futuris: & compellant ipſum Gaudẽtiũ epm illas tres portiones reſtituere: quas per tres annos ſibi tantum illicitè & indebitè vendicauit.

c ¶ Triennio.] Licet iſte eps per trienniũ poſſederit res eccleſiæ mobiles, non tñ vſucapiebat eas, qa furtum commiſit in eis, vt 10. q 2. capit. vltimo.

Cognouimus.] CASVS. Quidã epi faciebãt quatuor partes tantum de antiquis redditibus: ſed nouos oẽs ſibi retinebãt. pcepit Greg. Maximiano epiſcopo Syracuſano, vt tã de antiqs redditib. quam de nouis quatuor faciat fieri portiones: cum antiqui & noui non debeãt diuerſo iure cenſeri: quia incõgruum eſt eandem ſubſtãtiam eccleſię duplici quodammodo iure cenſeri Sequens ca. planum eſt. Aliud quod poſtea ſequitur, eſt palea, ſcilicet ſancimus, eſt tamen eius caſus planus per ſe.

d ¶ Obuenient.] Ar. cõtra. ff. de iure dot.

citer prærogata, locorum doceat [a] inſtauratio manifeſta ſanctorum: quia nefas eſt, ſi ſacris ædibus deſtitutis, in lucrum ſuum præſul impendia his deputata conuertat. Ipſam nihilominus adſcriptam pauperibus portionem, quã quam diuinis rationibus ſe diſpenſaſſe monſtraturus eſſe videatur; tamẽ iuxta quod ſcriptum eſt: [Vt videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum, qui in cœlis eſt] oportet etiam præſenti teſtificatione [b] prædicari, & bonæ famæ præconijs non taceri. Quapropter nec clericorum quiſpiam, &c. *Matth. 5.* 1. q. 7. quapropter.

Item Simplicius Papa Florentio, & Equitio, & Senero epiſcopis, epiſt. 3.

¶De redditib. oblationum, & redditnũ eccleſiæ quatuor portiones presbytero diſpenſandæ credantur. C. XXVIII.

De redditib. eccleſiæ, vel oblatione fidelium quid deceat neſcienti licere permittat: ſed ſola epiſcopo ex his vna portio remittatur, duæ eccleſiaſticis fabricis, & erogationi peregrinorum, & pauperum profuturæ, a Bonagro † presbytero ſub periculo ſui ordinis miniſtrentur: vltima inter ſe clericis pro ſingulorum meritis diuidatur. *& infra.* ¶Cui, *ideſt Gaudentio*, hos ſpecialiter præcipimus, vt tres illas portiones, quas triennio † [c] dicitur ſibi tantummodo vendicaſſe, reſtituat. Anſ. l. 5. c. 66. † al. ab Onagro. † al. per triennium

¶ *Addita ſunt in hoc capite aliquot verba ex originali, quæ ad ſententiam facere aliquid videbantur.*

Item Gregorius Maximiano epiſcopo Syracuſano, lib. 3. epiſt. 11. Ioannes diac. l. 4. num. 34.

¶De redditib. eccleſiæ etiam nouiter quæſitis quarta pars clericis erogetur. C. XXIX.

Cognouimus de redditibus eccleſiæ nouiter acquiſitis canonicam diſpoſitionem quartarum minime prouenire: ſed epiſcopos locorum diſtribuere tantummodo quartam antiquorum redditunm; nunc vero quæſita ſuis vſibus retinere. Quam rem † prauam ſubintroductãque conſuetudinem fraternitas tua viuaciter emendare feſtinet: vt ſiue de præteritis redditibus, ſiue de his, quæ obuenient † [d], vel obuenientibus quartæ ſecundum diſtributionem canonicam diſpenſentur. Incongruum namque eſt vnam, eandemque eccleſiæ ſubſtantiam duplici [e] quodammodo iure cenſeri, ideſt † vſurpationis, & canonum. Anſ. l. 5. c. 70. † al. ob rem. † al. nunc obuenorũs, vel obuenerint † Addita ex or.

Idem Auguſtino epiſcopo Anglorum in reſp. ad primam interrogationem.

¶De ſtipendio eccleſiæ quatuor debent fieri portiones. C. XXX.

Mos eſt Apoſtolicæ ſedis ordinatis epiſcopis præceptum tradere, vt de omni ſtipẽdio, quod accedit, Anſ. l. 5. c. 64. Pann. l 2. c. 8.

dis ext. de cen. cum olim &c. cum in eccleſijs. Ar. contra de deci. tua. nam licet veteres decimæ ſint conceſſæ laico. non ideo nonæ, vt ibi dicitur, quãq; tñ eadem res duplici iure cenſetur. extra de reli. domi quia. & ff de pecu. hinc quæritur. §. 1. vbi habes quod peculium quandoque dupliduplici iure cenſetur: ſed iſti ſunt caſus ſpeciales 1.

a Ancimus.] ¶ Dona.] Secundum diſtinctionem: extra de teſta. requiſiſti.

b ¶ Titulorum.] Id eſt, eccleſiarum, ad quas intitulati ſunt.

quattuor fieri debeant portiones, vna videlicet epiſcopo, & familiæ eius propter hoſpitalitatem, & ſuſceptionem, alia clero, tertia vero pauperibus, quarta eccleſijs reparandis.

[Item ex concilio Toletano.]

¶ De eodem. PALEA. C. XXXI.

SAncimus omnibus epiſcopis curam laicorum inſtare, vt ſi quos in fide Chriſti inuenerint, nimio affectu diligant. Inſuper confirmamus, vt ſi aliqua ab ipſis accipiant dona [a]; ſtatim in quatuor diuidant partes: ita, vt prima pars ſecundum Apoſtolorum α præcepta, titulorum [b], nec non cœmiteriorum reſtaurationibus diligenter attribuatur, ſecunda clericis, tertia cunctis pauperibus, quarta vero aduenis.

¶ *Caput hoc (quod in omnibus vetuſtis exemplaribus, exceptis duobus & ſine* Palea *nomine habetur, & gloſſam habet) in nullo Toletano concilio aut impreſſo, aut manuſcripto inuentum eſt. In collectione canonum incerti auctoris, quæ aſſeruatur in Vaticana bibliotheca tribuitur Silueſtro: quamuis in ſynodo Romana ſub ipſo habita, c. 4. paulo aliter hæ partes aſſignentur, id eſt, vt in præcedentibus huic capitibus.*

α ¶ Secundum Apoſtolorum præcepta.] *In ea collectione non ſunt hæc verba. In vno uetuſto* Gratiani *codice eſt,* ſecundum Apoſtolicorum præcepta.

Item ex concilio Agathenſi, c. 22.

¶ Omnes presbyteri ſecundum iuſſionem epiſcopi res eccleſiæ diſpenſare ſtudeant. C. XXXII.

Poly. l. 3. tit. 12.

5 STatuimus (quod omnes canones β iubent) vt ciuitatenſes, ſiue diœceſani presbyteri, vel clerici, ſaluo iure eccleſiæ, rem eccleſię, ſicut permiſerunt epiſcopi, teneant: vendere autem, aut donare penitus non pręſumant. Quod ſi fecerint, vel fecerunt, & facta venditio nõ valebit, & de facultatibus, ſi quas habent proprias, indẽnem [c] eccleſiam reddat, & communione priuentur.

β ¶ Canones.] *Reſtituta eſt hæc vox ex originali. Antea legebatur,* epiſcopi. *In Polycarpo autem tantum eſt,* quod omnes iubent.

inf. ead. ſi quis de clericis.
Burc. l. 3. c. 183.
Iuo p. 3. c. 156.

Item ex eodem concilio, c. 26.

¶ De clericis, qui documenta eccleſię ſupprimunt, aut aduerſarijs tradunt. C. XXXIII.

SI quis de clericis documenta [d], quibus eccleſię poſſeſſio firmatur, aut ſupprimere [e], aut negare, aut aduerſarijs fortaſſe tradere, damnabili, & punienda obſtinatione pręſumpſerit; quidquid [f], per abſentiam documentorum, damni eccleſię illatum eſt, de proprijs facultatibus reddat, & communione priuetur. Hi etiam, qui in dãno eccleſię impie ſolicitati, à traditionibus aliquid acceperint; ſuperiori † ſententia teneantur.

† al. pari.
& in Hiſpalen. 2. c. 1.

Item ex eodem, c. 33.

STatuimus.] Hæc eſt 5 pars q. 1. qua magiſter reuertitur, & probat per 20. ca. quod res eccleſiæ nõ ſunt alienandæ, niſi ĩ caſu cõceſſio: alias alienatio non tenet: & alienatores quocũque caſu debent puniri. Ioan. de Fan.

1 Quod autem hic dr, regulare eſt de hoc etiã le. & no. extra de deci. cum in tua, in ſi.

CASVS. Relatũ fuit in Agathenſi concilio, quod clerici exiſtẽtes in ciuitate, vel extra, res eccleſiarũ ſuarum nõ gubernabant ſecũdum epiſcoporum ſuorũ diſpoſitionẽ. ſed vindicabãt, vel donabant ſicut eis placebat. quare concilium ſtatuit, vt hoc de cætero nõ faciant: & ſi fecerint, irritetur. & de proprio ſi quid habent, eccleſiam reddant indemnem, & communione priuentur.

c ¶ Indemnem.] De hoc dixi ſup. ea. monemus.

SI quis.] CASVS. Quidàm abſcondebant, vel denegabant inſtrumenta eccleſiarum: aut ea aduerſarijs dabãt. quæſitum fuit quam pœnam pati debeant. Et reſpõdetur quod vnde damnum eccleſię illatum per abſentiam inſtrumentorum, debent reſtituere de proprijs facultatibus: & cõione priuentur. Qui vero talia documenta recipiunt, eadem pęna debent puniri

d ¶ Documenta.] Idẽ eſſet ſi teſtes aliquos impedire dicere veritatem, vt extra de teſt. cogen peruenit.

e ¶ Supprimere.] quia crimen falſi incurrunt. ff. de fal. l. 1. §. ijs qui depoſita.

f ¶ Quidquid.] Arg. quod eccleſia põt petere intereſſe, quod eſt extra rem 2. ſed illud non eſt extra rem: quia inſtrumento tradito poſſeſſionis, & poſſeſſio tradi videtur, vt C. de dona. l. 1.

2 Idem L. & idem no. extra de iniur. in noſtra. de ſent. excom. in gl. 1. Arc.

Epiſcopus.] CASVS. Statutum fuit in concilio Agathenſi, vt epiſcopus, qui non habet filios, vel nepotes, non inſtituat alium hæredem quàm eccleſiam ſuam, ſi vero illicite de rebus eccleſiæ aliquid alienauerit, alienatio talis irrita habeatur. & ad eccleſiam quod alienatum eſt reuocetur. ſi vero filios habet, quibus ſua bona relinquit, de bonis illis indemnitati eccleſiæ conſulatur.

a ¶ Alium.] Hoc eſt conſilium, quia etiam vxorem, & ſeruum ſuũ poſſet inſtituere hæredem, vt ſup. ea. q. 1. ſtint manifeſte.

b ¶ Ab hæredibus] Hic duo contraria dici videntur, ſcilicet, quod eccleſia debeat eſſe hæres defuncti: & quod eccleſia poſſit conuenire filium defuncti, eo quod male alienauit defunctus. nã ſi eccleſia eſt hæres defuncti etiam ſi defunctus aliquid indebite alienauit, illud non poteſt reuocare eccleſia, vt C. de re. alie. non alie. l. 3. C. de lib. cau. l. ſi au co. & C. de rei vend. cũ à matre tenetur enim ſequi voluntatem defuncti, vt 12. q. 1. Syluester, ideo ſic expones eccleſiam ſibi relinquat hæredem: ſed ſi eccleſiam non inſtituit hæredem, ſupple tunc ſi quid de eccleſia, &c. Generaliter enim omnib. hæres tenetur ad omnia onera defuncti, niſi fecerit inuentarium, vt C. de iur. deli. ſancimus. hoc tamen teneas, quod ſecundum canones in contractibus. & in delictis ſiue aliquid peruenerit ad hæredem, ſiue non: ſiue lis ſit conteſtata cum defuncto, ſiue non, hæres ſemper tenetur in ſolidum, vt 16. q. 6. ſi epiſcopus 1. in ſi. extra de rap. in literis.

Hæres onera defuncti ſuſtineat.

¶ Epiſcopus hæredem non habens, non alium, quàm eccleſiam ſibi hæredem inſtituat. C. XXXIIII.

Epiſcopus, qui filios, aut nepotes non habuerit α, aliũ [a] quàm eccleſiam non relinquat hæredem. Si quid de eccleſia non in eccleſiæ cauſa, aut neceſſitate præſumpſerit; quod diſtraxit, aut donauit, irritum habeatur. Qui vero filios habet; de bonis, quæ relinquit, ab hæredibus [b] eius, indemnitatibus eccleſiæ conſulatur. Pol. l. 3. tit. 10.

α ¶ Non habuerit.] *In originali impreſſo, & manuſcripto, & in Polycarpo legitur,* non habens alium, quam eccleſiam relinquit hæredem; ſi quid, &c. *& ad hanc lectionem propius accedunt verba Hiſpalenſis concilij primi, cap. 1. ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

Item ex eodem, c. 49.

¶ Qui in clero conſtituti ſunt, de rebus eccleſiæ nihil alienare præſumant. C. XXXV. Iuo p. 3. c. 162.

Diaconi, vel presbyteri in parochia conſtituti de reb. eccleſiæ ſibi creditis nihil audeant commutare, vendere, vel donare: quia res ſacratæ Deo eſſe noſcuntur. Similiter & ſacerdotes nihil de rebus eccleſiæ ſibi commiſſa (vt ſuperius comprehenſum eſt) alienare præſumant. Quod ſi fecerint; conuicti in concilio, & ab honore depoſiti, de ſuo aliud [d] tantum reſtituant, quantum viſi ſunt præſumpſiſſe β *& infra.* ¶ Libros tamen, quos ſacerdotes, vel diaconos de eccleſia ſibi cõmiſſa facere voluerint, actus [c] eccleſiæ proſequi iubemus. Quod ſi facere contẽpſerint: placuit eos ad proprium reuerti ſeruitiũ.

β ¶ Præſumpſiſſe] *Si hic interponas c. ſi quis qualibet. infra eadem, habebis integrum canonem 49. ipſius concilij Agathenſis.* & in Epaunenſi, c. 7.

Item ex eodem. c. 53.

¶ De poſſeſſione eccleſiaſtici iuris quidquid à presbytero diſtrahitur, inane habeatur, & vacuum. C. XXXVI. Iuo p. 3. c. 162.

Quidquid parochiarum presbyter de eccleſiaſtici iuris poſſeſſione diſtraxerit; inane habeatur, & vacuum vendicatione [f] γ comparantis, & actione vendentis.

γ ¶ Vendicatione.] *Sic etiam in recentioribus conciliorum editionibus. In alijs, & duobus etiam Vaticanis codicibus legitur* uẽditione comparantis, *apud Iuonem,* uẽditione cõparãtis:

Diaconi] CASVS. Hoc c. diuiditur. in duas partes. in prima parte dicitur, quod diaconi, presbyteri, vel epiſcopi de rebus eccleſiæ nil debent illicite alienare: quod ſi fecerint de hoc conuicti deponantur, & de ſuo proprio tandundem reſtituant. in ſecunda parte dicitur quod liberti eccleſiæ negocia eccleſiæ proſequi debent: quod ſi contempſerint, in ſeruitutem adducentur. Secunda pars incipit ibi: [Libertos etiam].

c ¶ Fecerint.] Aeſtimatione ſcilicet ſuũ reddita de proprio: alioquin reuocarentur, vt inf. ea. & ſi illi. niſi ſint benemeriti, vt inf. ea. ſi quos de ſeruis. Et eſt in hoc dura conditio libertorũ eccleſiæ, quod propter operas non præſtitas reuocantur in ſeruitutem. aliud in libro priuati, vt C. de lib. cau. ſolo obſequij quód eſt hĩc ſpeciale. Item aliud ſpeciale, quod filii libertorum libertorum ſunt obnoxij eccleſiæ inf. eo. de libertis ſecus in alijs, vt C. de li. & eorũ li. l. 1. & 2. Item aliud ſpeciale quod liberi tenẽtur ſeruire eccleſiæ nul'a eis opera impoſita, vt hic, & inf. ea. liberti. hodie tamen diſtinguitur, vt extra de ſeruis non or. eo libentius.

1 Vbi d hoc. & ſup. 1. q. 4. § item peccato ciuili, vt ibi ſatis dixi. Arch.

Liberti eccleſiæ differunt à libertis priuatorum.

d ¶ Aliud] ipſam rem reſtituet. & aliud tantũ de ſuo, ſic 89. di. decenti. & 10 q. 2. hoc ius ver. qui vero res.

e ¶ Actus.] Id eſt, negocia.

Quicquid.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod ſi presbyter illicite alienat aliquam poſſeſſionem eccleſiæ, irrita ſit talis alienatio ita quod emptor nullam habeat actionem ad poſſeſſionem habendam: nec venditor ad pretium habendum.

f ¶ Vendicatione.] In emptorem enim non transfertur domi-

dominium. vnde non poteſt rem vendicare, habet tamen contra venditorem actionem ex empto, vt ſup ca. Vulterranæ in Auth de non alie. aut permu.§ quia vero leonis, coll. 2. ¶Sed nõne venditor poteſt petere pretium re nondum cuicta? quia venditor non ad alium tenetur, niſi ut faciat emptorem habere rem. non enim tenetur rem eius facere: vt ff. de actio empt. ſeruus queni §. ſi ſciens ſed hic contractus eſt nullus.

nes.ff de rebus eorum, qui ſub tut. vel cur. l. quicunque. arg. contra ℑ de coniec. diſt. 2. & dixit 1. q. 1. ſi quis a ſimoniacis, 1 q 7. tria, in princ

b ¶Conſecrandus.] id eſt, benedicendus. abbas n. non conſecratur, niſi cũ ordinatur in ſacerdotem, ſed rũ dr, ꝙ ei manus imponitur ab epiſcopo. 69. diſt quoniam videmus, vnde abbas ſine benedictione poteſt monachos benedicere. extra de ſup. negl prel ſtatuimus.

Abbas non conſecratur.

In Epaunenſi, vbi hoc videtur repeti, in venditorem comparantis actione vertenda.

Item Vrbanus Papa.

¶ Alienationes factæ ab intruſis, & ordinationes ſine conſenſu clericorum irritæ ſunt.

C. XXXVII.

ALienationes [a] omnium per intruſionem, ſeu canonicè electorum ſub epiſcopi nomine, aut abbatis, qui ſecundum eccleſiæ ſuæ vſum conſecrandus [b] eſt; alienationes dico quocunque modo factas, necnon & ordinationes dico quocunque modo factas, necnon & ordinationes [c] perſonarum ab eiſdem ſine communi conſenſu clericorum eccleſiæ, ſiue per ſimoniam itidem factas, irritas iudicamus. ¶Illud etiam per omnia interdicimus, vt nullus clericus præbendam [d] ſuam, ſeu beneficium aliquod eccleſiaſticum aliquo modo alienare præſumat. Quod ſi præſumptum olim fuit, vel aliquando fuerit; irritum erit, & vltioni canonicæ ſubiacebit.

¶ *Poſt collectionẽ Anſelmi in codice perantiquo, habetur fragmentum cuiuſdam concilij Vrbani ſecundi: in cuius initio hæc leguntur:* Alienationes, quæ ſpecialiter per Ottonem, Guidonem, Hieremiam, ſeu forte Philippum vbilibet de poſſeſſionibus Rauennatis exarchatus factæ ſunt, damnamus. Generaliter autem omnium per intruſionem, ſeu canonicè electorum ſub epiſcopi nomine, vel abbatis. . . . eccleſiæ ſuæ conſecrandus eſt, alienationes quocunque modo factas, *& uſque ad finem huius capitis ſine vlla varietate.*

c ¶ Ordinationes.] Hoc non poteſt facere ſine conſenſu capituli ſui, vt 24. diſt. c. vlt. & pen.

d ¶ Præbendã.] Fructus poteſt. extra ne prel. vices ſuas, c. vlt. ad inſtar fructuarij, ff. de vſufruc. arboribus ſicut fructus decimarũ, & oblationum poſſunt vendi, licet hoc non ſit honeſtũ: quia prohibitum nõ inuenitur 2, ſed tantum cum cõſenſu epiſcopi. extra de reb. ecc. non alie. nulli, niſi ad modicum tps, arg. ext de cenſ. præterea. & extra de cenſ. tráſa. de cætero. Sed quid ſi obligauit ad quinquennium: nunquid ſtabit ſucceſſor contractui? ita, ſi noie eccleſiæ contraxit, & cũ epiſcopi auctoritate. extra de ſol. c. 1. ſecus ſi noie ſuo. ff. de pig l. lex vectigali. ſi quis mo. pig vel hyp tol. ſi res diſtracta ff. loca. ſi quis domu, §. h c ſubiũgi ſolet. lo. Sed certè quidquid dicat Ioan ego credo, quòd ſicut clericus poteſt vendere fructus præbẽdæ ſuę ſine conſenſu epiſcopi, ita obligare, maxime ad modicum tempus: ſicut tutor vendit fructus ſine auctoritate iudicis, vt C. de adminiſtr. tuto. lex, quæ. nec aliqua decret. contradicit legi. B.

Beneficii fructus vendi poſſunt.

2 Hoc planè olim probatur extra de emp & vendi cap. 1 vbi hũr iſta verba hæc poſita pœto.

Item ex concilio Ilerdenſi, c. 6.

¶ Epiſcopo defuncto, vel adhuc in ſupremis agente, de rebus eccleſiæ nihil eſt vſurpandum.

C. XXXVIII.

Concor. concilium Valent. c. 2.

HÆc huius [e] placiti [f] cõſtitutione inter nos cenſura placuit cuſtodiri; vt defuncto antiſtite, vel etiã adhuc in ſupremis agẽte, nullus clericorum cuiuſlibet ordinis, officij, gradusvè ſit, quidquam de domo pręſumat, vel quod de vtilitate inſtrumẽti domus eſſe agnoſcitur, id eſt mobilis, & immobilis rei eccleſiaſticæ conetũ inuadere; nihil furto &, nihil dolo ſupprimens, auferẽs, atque

3 Et ext de ele. nihil eſt. in gl. i nob. talibus &c. ibi videas. Sed per hæretici bene acquirit loco religioſo, ſine eccleſiæ. arg 32. q. 4. recurrat. ver quo ergo. vbi de hoc. Arch.

ALienationes.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes in prima parte dicitur, quod alienationes, quæ fiunt ab epiſcopis. vel abbatibus intruſis, vel canonicè electis ſimiliter o dinationes factæ ſine conſenſu clericorum, vel per ſimoniam, irritæ ſunt. In ſecunda parte dicitur quod ſi clericus ſuam præbendam alienare præſumpſerit olim, vel modo præſumat alienare, irritum ſit, & canonicæ ſubiacebit vltioni. Secunda pars incipit ibi, [Illud etiam.]

a ¶ Alienationes] Hoc ad canonicè electos referas: quia intruſi, vel ſchiſmatici, nec etiã cum conſenſu capituli poſſunt aliquid alienare. ℑ cap. precariæ, extra de ſchiſmat. quod a pręd eceſſore 17. q. 1. factus. 25: quęſt. 1. omnes.

HAec huius placiti.] CASVS. Querimonia facta fuit in concilio Ilerden. de clericis, qui poſt obitum epiſcopi omnia bona defuncti antiſtitis vſurpabant facta eſt conſtitutio ne hoc de cætero fiat: ſed œconomus adiuncto ſibi vno, vel duobus fidelibus viris pateat ex illis bonis clericos, ſi qui ſunt in domo epiſcopali: vel ſeruet ad vſum ſucceſſoris, qui vti debet bonis illis cum clericis ſui anteceſſoris. clericus autem contra hanc conſtitutionem faciens, anathematizetur.

e ¶ Hæc huius.] Sic conſtrue. hæc cenſura placuit cuſtodiri placiti conſtitutione. & ſecundum hoc verbum placuit, eſt perſonale verbum.

f ¶ Placiti.] id eſt decreti.

a ¶ Con-

abſcondens. Sed is, cui domus commiſſa eſt, ſubiunctis β ſibi vno, vel duobus fideliſsimis clericis omnia vſque ad tempus pontificis ſubſtituendi debeat conſeruare [a]; & his, qui in domo inueniuntur, clericis conſuetam alimoniam adminiſtrare. Subſtitutus autem antiſtes ſuſceptæ ſedis γ commoda ordinabit, velut Deus imperabit: vt eis vti cum his debeat, quos cognouerit diſciplinæ, & charitati prædeceſſoris ſui fideliter paruiſſe. Quòd ſi quiſquam poſt hæc, cuiuſlibet ordinis (vt ſuperius dictum eſt) clericus quacunque occaſione de omni facultate quidpiam probatus fuerit abſtuliſſe, vel forſitan dolo aliquo ſuppreſsiſſe; reus ſacrilegij prolixiori anathemate condemnetur, & vix [b] quoque peregrina ei communio concedatur: quia [c] durum eſt, vt hi, quos conſtat in ſeruitio Domini cum primę ſedis antiſtite deſudaſſe, ab his, qui ſuarum rerum incubatores †, vel vtilitatibus ſeruientes, atque vacantes fuiſſe noſcuntur, deſpecti aliquatenus crucientur.

† *al. incubitatores, atque vagantes fuiſſe*

α ¶ Nihil furto.] *In codice Lucenſi regio ſequitur*, nihil vi.
β ¶ Subiunctis ſibi.] *In conciliorum editionib. ſequitur*, cum conſilio: *& in codice regio additur*, clerici: *fortaſſe autem legendum*, cum conſilio cleri.
γ ¶ Suſceptæ ſedis.] *In eodem regio codice eſt*, ſuſcepta ea, prout deceſſor ſuus ordinauit, vel vt Deus imperauit.

Item ex concilio Toletano 4. c.66.

¶ Epiſcopi, qui nihil eccleſiæ conferunt, famulos eius libertate non donent. C. XXXIX.

ET ſi illi, qui nulla ex rebus ſuis pauperib. Chriſti diſtribuunt [d], æterni iudicis voce in futuro condemnabuntur; quanto magis [e] ij, qui auferũt pauperibus quod non dederunt? Quapropter epiſcopi, qui nihil ex ſuo proprio eccleſiæ Chriſti compenſauerunt, hanc diuinam ſententiam metuant, & liberos † ex familia eccleſiæ ad condemnationem ſuam facere non præſumant. Impium enim eſt, vt qui res ſuas eccleſię Chriſti non contulerit [f], damnum inferat, & ius eccleſiæ alienare contendat. Tales ergo liberos † ſucceſſor [g] epiſcopus abſque vlla oppoſitione ad ius eccleſiæ reuocabit [h]: quia eos non æquitas, ſed improbitas abſoluit.

Burch. l. 3. c. 189. Iuo p. 3. c. 249.

† *al. libertos eius familijs*

† *al. libertos*

Item ex concilio Aurelianenſi.

¶ *Hoc idem citatur ſupra ead. ſi quis de clericis, ex concilio Agathenſi, in quo habetur. Non eſt autem mutatus titulus: quia potuit in aliquo etiam Aurelianenſi, quod non extet, eſſe repetitum.*

¶ De clericis, qui documenta eccleſiæ ſupprimunt, aut negant, aut alijs damnabiliter tradunt. C. XL.

SI quis de clericis documẽta, quibus eccleſię poſſeſsio firma tenet, aut ſupprimere, aut negare, aut auertere,

Iuo p. 3. c. 156.

a ¶ Conſeruare.] Arg. ſucceſſori omnia ſeruãda à morte prædeceſſoris, extra de off. & pot. iud. ord. cum vos plerũque, & extra de teſt. relatum. Item ar. ꝙ mobilia prædeceſſoris pertinent ad ſucceſſorem, vt infra c. de laicis.
b ¶ Et vix.] Quod vix fit, tamen fit ſ. d. 59. in memoriam. arg. cõtra. ff ad Vell. tutor. in princ.
c ¶ Quia.] Hoc refertur ad id quod ſ. dixit.

ET ſi illi.] CASVS. Quęſitum fuit in concilio Toletano, an ſucceſſor poſſit reuocare in ſeruitutẽ illos quos anteceſſor manumiſit, qui nihil de reb. ſuis eccleſiæ contulerat. Et rñdet ꝙ ſic: & ideo qui hoc faciunt, in futuro damnabũtur, & hoc probat vna ratione: quia ſi illi qui nihil pauperib. erogant, in futuro damnabũtur: multo magis illi, qui pauperibus auferunt q̃d nõ dederunt: cum iniquum ſit, vt illi qui nihil eccleſiæ contulerũt, ius eccleſię alienare contendant.
d ¶ Diſtribuunt.] Neceſſitatis articulo. de hoc notatur 47. diſt. ſicut hi.
e ¶ Quanto magis.] Innuit hic, ꝙ magis ſit auferre quàm nõ dare: cũ tamen quandoque æquiparẽtur. & ſic eſt contra 67. diſtinc. ſicut.
f ¶ Non contulerit.] Sic vĩ, ꝙ ſi res ſuas contulerit eccleſiæ, ꝙ tũc alienare poſſit. argum. ꝫ c ſi quis qualibet. ext. de rebus eccl. nõ alie. epi. Ad hoc dicũt quidã, ꝙ nullo caſu poteſt alienare, niſi cõi cõſenſu canonicorum, ſed hoc nihil eſt: q̃a ſi habet conſenſum cleri, quare reſtituet tantundẽ de ſuo: cũ nec alienare poſſet, licet adeſſet omniũ conſenſus, niſi eſſet cõmunis vtilitas eccleſię, vt infra ea. ſine. Sed intellige cũ ille manumiſſus nõ erat benemeritus. & ſic erat malæ fidei poſſeſſor, aliàs poſſet præſcribere libertatem, vt C de præſcrip. longi temp. l. 1.
g ¶ Succeſſor.] Vel ipſemet 35 q 9. quod quis. & eſt arg. quòd ſucceſſor reuocat malefactum ſui anteceſſoris: ſ vt 16. quæſt. 3 ſi ſacerdos. extra de precar. cap. 2.
h ¶ Reuocabit.] Niſi per decem annos ſteterint in libertate. ff. qui & à quib. ma. ſicut. §. Ariſto. ſic ergo reſtituitur contra libertatem eccleſiæ: quod non eſt in minore, niſi ex magna cauſa, vt ff. de minor. ſi ex cauſa, in fi.

Epũs ſeruum eccleſiæ an poſſit manumittere.
2 Dũ tñ tolleret in adminiſtratione, aliàs ſecus, vt ſ. eo. monemus. & de hoc not. ext. de reb. eccl. non alien. ſi q̃s presbyterorũ. Arch.

SI quis de clericis.] Caſum iſtum habes ſ. ead. in ca. ſi quis de clericis. & ideo ibi videbis.

A Bbatibus.] CASVS. Conſtitutum eſt in concilio Aurelianen. vt abbates, presbyteri, vel alij prælati nil de rebus ſuarum eccleſiarum alienare præſumant ſine licentia, & ſuſcriptione epi, & qui hoc præſumpſerit, deponatur, & qđ temere alienatũ eſt, per epm reuocetur. Sequens cap. planum eſt, & per ſe patet.

a ¶ſub-

aut fortaſſe tradere, damnabili, & punienda obſtinatione præſumpſerit; quidquid pro abſentia documentorum dãni eccleſiæ illatum eſt, de proprijs facultatibus reddat.

lib.7.c.275.

Item ex concilio Aurelianenſi 3.c.23.

¶Miniſtris eccleſiæ de rebus eiuſdem eccleſiæ abſq; epiſcopi permiſſu nihil alienare licet. C. XLI.

Poly.l.3.tit.12.

A Bbatibus, presbyteris, cæteriſq; miniſtris de rebus eccleſiaſticis, vel ſacro miniſterio alienare, vel obligare abſque permiſſu, & ſubſcriptione epiſcopi [a] ſui nihil liceat. Quod qui præſumpſerit, degradetur communione conceſſa, & quod temere præſumptum, aut alienatum eſt, ordinatione epiſcopi reuocetur.

Item ex ſynodo Ancyrana, c.15.

¶Res eccleſiæ, quæ abſente epiſcopo diſtrahuntur, ad ius eccleſiaſticum reuocentur. C. XLII.

Anſ.l.6 c.162.

† ἀναβαλεῖσθαι τὸ κυριακόν.

† al. ſi conſtitutum pretium.

S I qua de rebus [b] eccleſiæ, cum epiſcopus non eſt, presbyteri [c] vendiderint; placuit reſciſſo [d] contractu ad ius † eccleſiaſticum reuocari. In iudicio autem erit epiſcopi conſtitutum †, ſi pretium debeat recipi [e], nec ne: propterea ꝙ [f] ſæpe contingit diſtractarum rerum redditus ampliorem ſummam pro accepto pretio reddi [α].

α ¶Reddi.] *Sic in quibuſdam exemplaribus priſca verſionis. In alijs vero eſt,* reddidiſſe, *Græcè legitur* διὰ τὸ πολλάκις τὴν εἴσοδον τῶν πεπραγμένων ἀποδεδωκέναι αὐτοῖς τοῦ τοις πλείονα τὴν τιμήν. i. propterea quod ſæpe rerum venditarum redditus maius pretium his ipſis reddiderit. *Sed ob gloſſam non eſt mutatum.*

Et in Aquiſgra.c.81

Item ex concilio Chalcedonenſi, c.22.

¶Poſt mortem epiſcopi res ad eum pertinentes clerici non rapiant. C. XLIII.

N On liceat clericis poſt mortem [g] epiſcopi ſui rapere [h] res pertinentes ad eum: ſicut iam præcedentibus regulis conſtitutum habetur. Si vero hoc fecerint; periclitari ſe nouerint in proprio gradu.

In Melenſi c.21.

Idem ex concilio Mediometricis.

¶Reſcindantur precariæ, & commutationes ab inuaſoribus factæ. C. XLIIII.

Burc.l.3.c.166. Iuo p.3.c.227. ex Belluncenſi.

P recariæ [i], & commutationes tempore viduatarum eccleſiarum factæ ab his, qui loca epiſcoporũ occu-

c ¶Presbyteri.] .i. canonici.

d ¶Reſciſſo.] Hic patet, ꝙ ſede vacante clerici nihil diſponere poſſunt de rebus eccleſiæ, vt 10.q.2. ſi quis eps, & 75. diſt. quoniam. immo potius ſede vacante nõ poſſunt immutare ſtatuta ei⁹. extra, ne ſede vac. ca. nouit. tamen ſi eſt magna neceſſitas, clerici poſſunt aliqua alienare ſm H. vt dixi 71. d. fraternitatem, & ar. inf. ca. precariæ. tñ ĉ auctoritate ſuperioris Nã & iudex præſtat auctoritatem in facto minoris eo tempore, cum nõ habet curatorem, vt C. qui admi. ad bon poſſ. l. bonorum. Item in minoribus eccleſiis poteſt epiſcopus aliqua alienare mortuo ſacerdote ſ tẽpore neceſſitatis, vt 10.q. 2. ſi quis eps, & not. ꝙ contractus ipſo iure tenet, quem faciunt clerici mortuo epõ, ſed reſtituit eccleſia ſi probat ſe læſam, ſicut eſt in contractu minoris, qui non habet curatorẽ, vt C. ĝ in integ. reſt. ſi curatorem, & ideo benedicit hic, reſciſſo contractu, ſcilicet per in integrum reſtitutionem.

Sede vacãte an poſſint clerici de rebus eccleſiæ diſponere.

ſ Vř contra ext lib 6. de reb. eccl. nõ alie. dudum. ſed põt intelligi qđ ibi dř cũ hac determinatione ſ & ita hoc corriget ad hoc inf. ca. p̃cariæ. Arch.

e ¶Recipi.] Ab emptore.

f ¶Propterea quod] Ideſt, quia ſæpe contingit ampliorẽ ſummã redditus diſtractarum rerũ reddi. ſcilicet emptori pretio accepto, hoc eſt dicere, ꝙ emptor amplius ſępe p̃cipit de redditib. quam ſit pretiũ quod dědit, vel q̃ eccleſia inueniãt pro pretio quod accepit: & ideò magis expedit epõ repetere fructus perceptos, quàm retinere pretium.

a ¶Subſcriptione epiſcopi.] Licet abbas non poſſet ſine conſenſu epi alienare rem eccleſiæ, vt hic, & inf. 17.q.4. in venditionibus, & ext. de reb. eccl. non alie. nulli. tamẽ ſi cõſuetudo loci habet bene poteſt dare modicum. ext. de do. c. 2. & 3. & infeudare poteſt. ext. de reb. eccle. non alie. ad noſtram, & hoc poteſt eps, vel abbas ſine conſenſu capituli, ſi ſubeſt neceſſitas, & res eſt modica. inf. ca. c. terrulas. 10. quod falſum eſt, niſi in paruis rebus.

* Abbas an poſſit donare.

b S I qua de rebus.] CASVS. Vacante epiſcopali eccleſia, quidam presbyter vendidit eccleſiaſticam poſſeſſionem: tempore procedente epiſcopus eſt ſubſtitutus. quæſitũ eſt in ſynodo Ancyrana, vtrum talis venditio poſſit reſcindi. Et reſpõdet, ꝙ ſic: in arbitrio tamẽ epiſcopi erit, vtrum pretium recipiat, vel recuperet poſſeſſionem, quia quandoque magis expedit habere pretium quàm poſſeſſionem.

g N On liceat] ¶Poſt mortem.] Narrat quod contingere ſolet, vide ſub maxime. ſup. ea. licet huius.

h ¶Rapere] Vitium. no. inf. ea. de laicis. & c. illud. ead. q.5. ſicubi. H.

P Recariæ.] CASVS. Statuitur in hoc c. vt precariæ, & commutationes, quæ factæ ſunt ab intruſis vacantibus eccleſiis, reſcindantur: & ſi expediat, fiant ſecudum canones, vel ſecundum leges.

i ¶Precariæ.] Ergo clerici poſſunt alienare eccleſia vacante,

cante, quia capitulum ſupplet defectum epiſcopi. extra de hæc ad abolendam. Io. quod falſum eſt, vt extra ne ſede vacan. c. 1. B.

a ¶ Vel ciuili.] ſup. 96. d. bene. in fi. Vel dic ciuili. i. principis: cuius auctoritas requiritur in rebus ab ipſo collatis. 10 q. 2. precariæ.

dum defunctorum iudicium pauperibus erogentur, aut ſucceſſori reſeruentur. Idem etiam ſeruari debet de rebus aliorum clericorum defunctorum: & qui contra fecerit, anathema ſit. Secunda pars incipit ibi, [Epiſcoporum vero.]

pauerant, reſcindantur; & cum auctoritate eccleſiaſtica, vel ciuili [a], ſi faciendæ ſunt, fiant.

¶ *Quod hic ex concilio Mediomatricis citatur, in concilio Meldenſi refertur ex concilio Bellnacenſi, ex quo etiam citans Burchardus, & Iuo. Sed quia in concilijs Gallicis, & Germanicis ſæpe eadem repetuntur; non eſt mutata inſcriptio. In adiectis capitularibus quæ ex Gallia ſunt habita, inter cætera leguntur quædam capitula excepta a domino Rege Carolo, & principibus ſuis ex his capitulis, quæ anno DCCCXLVI. ediderunt epiſcopi in ſynodis, &c. Quorum capitulorum verum eſt hoc.* Vt precariæ, & commutationes tempore viduarum eccleſiarum factæ ab his, qui loca epiſcoporum occupauerunt, reſcindantur, & cum auctoritate eccleſiaſtica, vel ciuili denuo ſi facienda fiant.

Item Gregorius Maximiano Syracuſano epiſcopo, li. 3. epiſt. 11. — Ioan. Diaconus lib. 3. cap. 23.

¶ Pro labore inuentarij nihil accipiant œconomi de rebus. C. XLV.

CHaritatem tuam commonere curauimus; vt ſi quiſpiam epiſcoporũ de hac luce migrauerit, vel (quod abſit) pro ſuis fuerit remotus exceſſibus; conuenientibus œconomis *a*, cunctiſque clericis † prioribus, atque in ſui præſentia inuentarium eccleſiæ rerum faciẽtibus, omnia, quæ reperta fuerint, ſubtiliter deſcribantur: nec (ſicut antea fieri dicebatur) ſpecies quædam, aut aliud quodlibet de rebus eccleſiæ, quaſi pro faciendi [b] inuentarij labore tollatur. *& infra.* ¶ Viſitatores eccleſiarum, clericique eorum, qui cum ipſis per non ſuæ ciuitatis parochias fatigantur, aliquod laboris ſui capiant te diſponente ſubſidium. Iuſtum namque eſt, vt illi † conſequantur ſtipendium [c]; qui † pro tempore ſuum commodare reperiuntur obſequium.

† *al. cleri.* † *al. illis.* † *al. quo*

a ¶ Oeconomis.] *Sic etiam in omnibus vetuſtis: ſed in originali tam impreſſo, quàm manuſcripto legitur,* hierarchicis, *Ioannes Diaconus habet,* hieraticis.

Item ex concilio Vrbani Papæ Aluernia celebrato.

¶ Excommunicentur laici, qui morientium clericorum audent bona diripere. C. XLVI.

DE laicis quæſtio facta eſt, qui morientib. epiſcopis, ſiue alijs clericis res defunctorum inuaſas, eccleſię, pauperibuſq; ſurripiuntur. Contra quos cõmune totius concilij anathema prolatum eſt, ipſo Papa huiuſmodi ſententiam promulgante. Si quis poſt interdicti præſentis cognitionem [d] epiſcoporũ, ſeu presbyterorum, aut aliorum clericorum res [e] inuaſerit; vſque ad ſatisfactionem

CHaritatem.] CASVS Hoc capit. duas habet partes. In prima præcipit Gregor. Maximiano epiſcopo Syracuſano, quẽ fecerat in Sicilia legatũ, vt ſi q̃s epiſcopus moriatur vel deponatur, cõueniant œconomus, & clerici eccleſiæ, & p̃lati, & in præſentia eius d̃ reb. ecc. faciãt inuentariũ pro quo neque ſpecies, neq; pretiũ aliud ſcriptori tribuat. In ſecũda parte præcipit ei, vt cũ viſitatores parochias vacantium eccleſiarũ viſitant; eo diſponẽte, ipſi & clerici eorũ, qui cũ eis viſitãt: aliquid emolumenti ꝓpriũ laborem percipiant vt illi conſequant̃ ſtipendia, &c. [Subſidij.] Dicit H. ꝙ noĩe ſubſidij intelligitur ꝓcuratio tñ, licet poſſet etiam aliter intelligi. Sc̃da pars incipit ibi, [Viſitatores]

b ¶ Pro faciendi.] Hoc intellige cũ habet ſalariũ de publico, vt 23. q. 1. militare in fi & 1. q. 3 ſi q̃s ep̃s. aliàs ſecus. 10. q. 2. precariæ.

c ¶ Stipendiũ.] Ar. ꝙ ad quem onus ſpectat, & emolumentũ inf c. quicunq; 7. q. 1. pontifices. 16. q. 6 de lapſis. Itẽ eſt hic arg. ꝙ iudices licite poſſunt petere ſumptus a partib vt dixi 11. q. 3. non licet. & eſt ſimile quod dicit̃ alibi, ꝙ labor non debet eſſe ſine fructu, vt 7. q. 1. ibi.

DE laicis.] Hoc c. diuidit̃ i duas partes. In prima parte dr̃, ꝙ in Aluernia erat quędã praua cõſuetudo: ꝙ morientibus epiſcopis ſiue alijs clericis, laici res defunctorum inuadebant. Statuit ergo Vrbanus Papa in concilio Aluerniæ congregato, vt ſi quis de cætero ta'a, præſumpſerit excommunicetur donec reſipiſcat. In ſecunda parte dicitur, quod res epiſcoporum defunctorum per archidiaconos, archipresbyteros, & ſecun-

d ¶ Cognitionem.] Non ligat conſtitutio niſi a tp̃e ſcientiæ 82. d. propoſuiſti. in fi. ff de dec. ab ord. fac. l. vlt.

e ¶ Res.] Proprias. ſ. quia de rebus eccleſiæ non ꝓ fit teſtari, vt ext de teſt quia. ſed morientes poſſunt aliqua dare, ſi hoc hẽt eccleſiæ conſuetudo. ext de teſt. ad hæc

d ¶ Co- a ¶ Per

a ¶Per archipresbyterorum.] Si defunctus nihil de his diſpoſuit, tunc ſi habet hæredem, ei tradet: ſi non hẽt, eccleſia ſuccedit ſicut collegium ſuccedit in hæreditatem decurionis. C. de hær. decur. l. 2. & 2. & inf. ea. q. 5. c. vlt. & ſup. c. epiſcopus que.

b ¶Iudicium.] Poteſt etiam moriens ſuam voluntatem 1. committere iudicio alterius, vt extra de teſt. cum tibi.

1 Ideſt, diſpẽſationẽ rerũ ſuarũ ſm Innoc. & Hu.

Illud quod.] CASVS. In concilio Chalced. ſtatutum fuit, vt nullus rapiat bona defunctorum epiſcoporũ vel aliorũ clericorũ ſed oĩa p œconomos ad opus eccleſiæ & ſucceſſoris reſeruentur. Innocẽtius vero modo confirmat illud, & ſtatuit, ꝙ ſi quis cõtra hoc fecerit, excõmunicetur.

excommunicetur. ¶Epiſcoporum vero deficientium res per archipresbyterorum [a], ſeu archidiaconorum manus aut ſecundum mortuorum iudicium [b] pro ipſorum ſalute in eleemoſynas diſpenſentur; aut ſucceſſori, qui futurus eſt reſeruentur. Idipſum de presbyterorum, ſeu clericorum aliorum rebus per epiſcopum, vel ſupradictas perſonas, autem deficientes commiſerint, fiat. Si quis autem aduerſus iſta præſumpſerit, anathema ſit.

¶In titulis capitulorum concilij Claremontenſis (quod Aluerniæ celebratum eſt) titulo penultimo hæc leguntur ad caput hoc ſpectantia. Ne aliquis clericus res epiſcoporum, uel clericorũ, uel in uita, uel poſt mortem eorum diripiat, uel in uſus proprios conferat. Quod ſi quis fecerit, anathema ſit: & dictum eſt ab omnibus, fiat.

Item Innocentius Papa II. in concilio Lateranenſi, c. 4.

Epiſcopi morientis bona cuiſunt reſeruanda.

¶De eodem. C. XLVII.

ſu c. non liceat. Pann. l. 8. c. 141.

Illud, quod in ſacro Chalcedonenſi concilio conſtitutum eſt, irrefragabiliter conſeruari præcipimus, vt videlicet decedentium bona epiſcoporum a nullo omnino hominum diripiantur: ſed ad opus eccleſię, & ſucceſſoris [c] ſui in libera œconomi [d], & clericorum permaneant poteſtate. Ceſſet igitur de cętero illa deteſtabilis, & ſæua rapacitas. Si quis autem amodo hoc attentare præſumpſerit; excommunicationi ſubiaceat. Qui vero morientium [α] presbyterorum, vel clericorum bona rapuerint, ſimili ſententiæ ſubiaceant.

α ¶Morientium.] *In vulgatis ſequebatur,* epiſcoporum: *quæ uox & a uetuſtis, & ab ipſo concilio manuſcripto abeſt, & fruſtra repeteretur. Sunt autem ex originali addita paulo ſuperius aliquot uerba.*

Hoc non ſolum de laicis, verumetiam de metropolitanis & quibuslibet alijs clericis intelligendum eſt: ſicut in ſexta ſynodo, c. 35. legitur.

c ¶Succeſſoris.] Hoc teneas, ꝙ moriente ẽpo, vel ſacerdote ſucceſſori eius reſeruantur bona eius, vt hic dr̃, & ſu. c. hęc huius. ſed moriẽte canonico, nihil reſeruatur ſucceſſori, ſed diuiditur inter canonicos, vt extra de teſt. relatum.

d ¶Oeconomi.] Sic eccleſia hẽt œconomum in ptãte eius erũt res eccleſię decedentiũ ẽporum 2 vt hic, & 75 d. qm quidem: ſi non habet, erũt i ptãte maiorũ eccleſię, vt in c. pxi. ſi illi nõ ſunt idonei tunc erũt in poteſtate aliorũ clericorũ, vt ĩ c. prox. omnib. deficientibus erunt in poteſtate metropolitani, vt inf. ead. nõ liceat. niſi ibi viſitator ſit, quia tunc ille cuſtodiet eas. 61. d obitum.

2 Quidquid dicat hic gl. dic ꝙ œconom' & clerici cathedralis eccleſiæ gubernabũt bona ipſius eccleſię, vt ſup c. charitatem cui c. ſtandũ eſt, & hoc hr̃ expreſſe, vt patet ex textu huius c. ſtandum eſt ſm Inno. prout hoc not. ext. de off. or. cũ vos & vt ec. benefic c. 1. Arch.

HOC NON SOLVM CASVS. Sup. dictũ eſt, ꝙ laici bona clericorũ defunctorũ inuadere nõ pſumãt: nũc vero docet idem G. de metropolitano & de quibuslibet alijs clericis, & ad hoc inducit ſeq. c.

¶Res epiſcopi morientis metropolitano non licet inuadere. C. XLVIII.

Non liceat alicui metropolitano, mortuo epiſcopo, qui ſub eo eſt, aut res eius, aut eccleſię ſuę auferre: ſed ſint ſub cuſtodia cleri eccleſię defuncti epiſcopi, vſque dum alius ordinetur epiſcopus. Si vero clerici im eccleſia non fuerint; tunc metropolitanus illibata omnia epiſcopo, qui ibi ordinabitur, reddat.

Non liceat.] CASVS. Conſtitutũ eſt ĩ ſexta ſynodo, vt moriente ẽpo, res illius, vel eccleſiæ ſuæ non præſumat auferre metropol. ſed ſeruẽtur a clericis eiuſdẽ eccleſiæ. ſi vero clerici nõ ſũt ibi idonei metropolitanus futuro ẽpo oĩa illibata reſeruet. Seq. § cũ c. ſeq. per ſe patet.

Sicut autem res eccleſiæ nulli vſurpare licet; ita eccleſiæ aliena inuadere non permittitur.

Vnde Gregorius, lib. 2. epiſt. 43. ad Bonifacium epiſcopum.

¶Aliena, eccleſię non licet inuadere. C. XLIX.

Sicut eccleſia proprias res amittere non debet; ita eam rapacitatis ardore inuadere alienas [a] non oportet.

Sicut.] ¶Alienas.] Rem alienã ſemp tenetur reſtituere: niſi illa iam ſit conſecrata, vt 17. quęſt. 4. contra

His omnibus auctoritatibus perſpicuè monſtratur, ꝙ nulli ſacerdotum res eccleſiaſticas alicui tradere licet: & ille, qui de manu ſacerdotis facultates eccleſiæ acceperit, nullo iure eas vendicare poterit: ſed potius cogetur reſtituere quod illicitè accepit. Sed notandum [a] *eſt quòd quibuſdam cauſis exigentibus res eccleſiæ diſtrahi poſſunt. Cauſa enim neceſſitatis cum conſilio clericorum, vel vt meliora proſpiciant, res eccleſiæ à ſacerdotibus diſtrahi poſſunt.*

Vnde in Africano concilio legitur.

¶ Niſi cauſa neceſſitatis nec epiſcopo rem eccleſiæ ſuæ vſurpare licet. C. L.

Et in Moguntino ſub Rabano c. 8.

NOn habenti † neceſſitatem nec epiſcopo licet matricis eccleſiæ α rem ſui tituli [b] vſurpare [c].

Burch. l. 3. c. 178. Iuo p. 3. c. 239.

† *habent orig.*

¶ *Gratianus citat hoc ex concilio Africano, & ſequens ex Carthaginienſi. Sed in vnico Carthaginienſi inſerto in codice canonum hoc quidem eſt pars poſterior: ſequens verò prior capitis eiuſdem, quod eſt vltimum, id eſt, xxxiij. & Burchardus, & Iuo integrum caput referunt ex Carthaginienſi.*

α ¶ Eccleſiæ.] *In codice canonum, & apud Burchardum ſequitur,* nec presbytero rem. *apud Iuonem vero legitur*: nec epiſcopo liceat rem matris eccleſiæ ignorante concilio, vel presbyteris, ſuis titulis vſurpare. *Poſt ſequens autem caput apponetur integer canon Græcè nona cum verſione.*

Item ex concilio Carthaginienſi vnico, c. vltimo.

¶ Nec presbyteri ignorantibus epiſcopis, nec epiſcopi ignorante concilio rem eccleſiæ vendant.

C. LI.

PLacuit, vt presbyteri non vendant rem eccleſiæ, vbi ſunt conſtituti neſcientibus epiſcopis ſuis, quomodo nec epiſcopis liceat vendere prædia eccleſiæ inconſulto concilio [d], vel cuncto β presbyterio [e] ſine vlla neceſſitate [f].

Iuo ibidem. Burch. ibidem.

β ¶ Vel cuncto.] *In canone vnici Carthaginienſis legitur,* vel presbyteris ſuis. Non habente ergo neceſſitatem, &c. *vt proximo ſuperiore capite, quemadmodum, apud Burchardum etiam & Iuonem; licet ipſi legant,* habenti: *Græcè autem ita totius canon habet.*

Ὁμοίως ἤρεσεν, ὥστε τοὺς πρεσβυτέρους παρὰ γνώμην τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐπισκόπων πρᾶγμα μὴ πιπράσκειν τῆς ἐκκλησίας, ἐν ᾗ καθιέρωνται. ὃν τρόπον καὶ τοῖς ἐπισκόποις οὐκ ἔξεστι πιπράσκειν χωρία τῆς ἐκκλησίας, ἀγνοούσης τῆς συνόδου, ἢ τῶν ἰδίων πρεσβυτέρων. μὴ οὔσης τοίνυν ἀνάγκης, μηδὲ ἐπισκόπῳ ἐξεῖναι καταχρήσασθαι πράγματι ἐκ τοῦ τίτλου τῆς ἐκκλησιαστικῆς μάτρικος.

Similiter placuit, vt presbyteri pręter ſuorum epiſcoporum ſententiam non vendant rem eccleſiæ, in qua conſecrantur: quemadmodum neque epiſcopis licet prædia eccleſiæ vendere inſciente ſynodo, vel proprijs presbyteris. Ergo, niſi adſit neceſſitas, neque epiſcopo liceat abuti re aliqua ex titulo eccleſiaſticæ matricis.

Item ex epiſtola Leonis Papæ vniuerſis epiſcopis per Siciliam conſtitutis.

contra quia nihil, & c. 54 diſt. generalis & 14. q. vlt. cōperimus.

HIS OMNIBVS. CASVS. Inſert G. ex omnib. ferè ſupradictis c. ꝙ prælati res eccleſiaſticas alienare non debent; & ſi alienatæ ſunt, reſtitui debent: qđ verū eſt, ſi illicitè alienētur. Nunc vero dicit, ꝙ ex cauſa neceſſitatis vel vtilitatis licite pōt res eccleſię alienare. De neceſſitate probat ꝑ c. prima. De vtilitate ꝓbat ꝑ tria ſequētia c. ſ. ſine exceptione: item domus, & tertulas. Seq. c. patet [Vt meliora. ſi.] vt cā vtilitatis.

a ¶ Sed notādum.] Nunc incipit oſtendere quādo poſſunt alienari res eccleſię.

NOn habenti.]

b ¶ Sui tituli.] i. eccleſię. vel ſui tituli i. ad ſuū cōmodū, vt ſ. e. monem[a].

c ¶ Vſurpare.] i. alienare. & ponit in mala ſignificatione. cū nō ſubeſt neceſſitas.

PLacuit.] CASVS. Statuit in hoc c. vt cōſenſu epōrum p̄sbyteri nō vēdant res eccleſiarū, ſicut nec epī vendere pōt pręs eccleſiarū inconſulto cōcilio. & inducit hoc c. a contrario ſenſu. [Concilio.] hoc quo ad res matricis eccleſiæ. [Vel cūcto presbyterio,] hoc quo ad res aliarū eccleſiarum, quarū prędia alienātur. & ſic concilium dicet collegiū matricis eccleſiæ presbyterū dr̄ collegiū aliarum eccleſiarum.

d ¶ Concilio.] ſ. clericorū, vt ſ. c. proxi. ADDITIO. Et vide quod not. 17. diſt. in ſum. 33. diſt. qū, in gl. vlt. vbi hoc c. placuit, allegat. Arch.

e ¶ Presbyterio.] Hic habes, ꝙ epiſcopus requiret conſenſum ſacerdotum in alienatione, vt 10. q. 2. ſi quis epiſcopus.

f ¶ Neceſſitate.] Ergo ī neceſſitate poſſunt eis incōſultis. ſ intra ca. terrulas.

1 Dic ꝙ ſi tāta immineat neceſſitas, ꝙ conciliū canonicorū expectari non poſſit, tunc eps̄ alienare poterit. arg. ff. de admi. tut. § 1. ff. de peti. hære. l. diuus, dummodo id gerat qđ de iure reprobari non debeat. ar. ff de ritu nup. ſi fili'.

Sine

SIne exceptione.] CASVS. Leo Papa præcipit epis. Siciliæ, vt res ſuarum eccleſiarũ aliquo mo nõ alienẽt niſi cauſa vtilitatis hoc faciãt, & cũ tractatu, & cõſenſu totius capituli, & ſubſcriptione, & aliter facta fuerit alienatio, irrita erit, & vacua. Seq. duo c. patent.

a ¶Sine

¶Niſi vt meliora proſpiciat, rem eccleſiæ non licet diſtrahere epiſcopo. C. LII.

Anſ. l. 5. c. 69. & l. 6. cap. 189.

SIne exceptione[a] decernimus, ne quis epiſcopus de rebus eccleſiæ ſuæ quidquam donare [b], vel commutare, vel vendere [c] audeat; niſi forte aliquid horum faciat, vt meliora proſpiciat, & cum totius [d] cleri tractatu [e] atque conſenſu id eligat; quod non ſit dubium profuturum [f] eccleſiæ, *& infra* ¶Epiſcopus rebus eccleſiæ tanquam cõmendatis, non tanquam proprijs vtatur. Irrita enim epiſcoporum venditio, & commutatio rei eccleſiaſticæ erit abſque conniuentia [g] [5], & ſubſcriptione clericorum.

In conc. Carthagin. 4. c. 31. Ibid. c. 32. & ext. de his, q̃ fi. a præl. c. 1. Iuo p. 3. c. 231. Pann. l. 2. c. 86.

a ¶Conniuentia.] *Antea legebatur*, abſque omnium cõniuẽtia. *Inducta vero eſt dictio*, omnium; *quia neque in vetuſtis exẽplaribus, neque in Decretalibus c. 1. de his, quæ fiunt a prælat. neq; apud cæteros collectores habetur. Apud Iuonem, qui citat conciliũ Carthag. 4. & in Pannormia, qui Leonem ex concilio apud Valẽtias loco iſtius vocis*, conniuentia *eſt* collaudatione.

Item domus vrbium, vel caſtrorum, quæ eccleſiæ plus incomodi, quàm vtilitatis afferunt, licet rectorib. eccleſiarum (ſicut in ſuperiori capitulo Symmachi: [Non liceat Papæ, &c.] continetur) vendere, vel commutare.

ſup. ead.

Item, ſicut in Agathenſi concilio, c. 45. legitur.

¶De eodem. C. LIII.

Iuo p. 3. c. 160.

TErrulas †, aut vineolas exiguas [h] & eccleſię minus vtiles, aut longe poſitas paruas, epiſcopus ſine concilio fratrum (ſi neceſſitas fuerit) diſtrahendi habeat poteſtatem.

¶Capitulum hoc in aliquos vetuſtis codicibus eſt coniunctum ſuperiori.

Seruos quoque fugitiuos, qui reuocati retinere non poſſunt, ſimiliter epiſcopis diſtrahere licet.

Vnde in eodem concilio, c. 46. legitur.

¶Alienentur fugitiui, qui retineri non poſſunt. C. LIIII.

FVgitiui [i] domos ſuas, aut familias deſerentes, qui et ſi reuocati fuerint, non poſſunt teneri, ſimili rõne

Cap. 45. & c. terrulas ſeruatur praxi. & conſulue ... l. o. Cal. ... ſil. 31. de ... conſ. 7 ... reb. eccle. ... alie. Bal. ... ſ. 56. li. ... conſil. ... col. 3. ff. ... d. Papæ. ... Delph. ... idẽ rã. ... ſuper. & ... ecc. non ... Eh. Frã. ... col. 6. co. ... Fab. de ... e. in tra. ... empt. & ... d. q. 5. in ... cipali in ... Fran. Cur ... tracta. de ... d. par. 2. ... Intelligo ... cauſa, vt ... ſequitur. ... ſup. 44. ... in prin.

a ¶Sine exceptione.] Et tñ poſſunt aliqui caſus excipi, & ſic eſt arg. ꝙ licet Papa præcipiat nullam audiendam exceptionem tñ eſt admittenda, vt ext. de offi. delega. ex parte, & extra de reſcri. ſi quando. & c. cum adeo.

b ¶Quidq̃ donare.] Niſi modicũ 1. ext. de do. cæterum.

c ¶Vendere.] Vel obligare, vt extra de reb. eccl. non alie. nulli.

d ¶Totius.] 65. diſt. ſane.

e ¶Tractatu.] Quis debeat eſſe tractatus, habes 10. q. 2. hoc ius.

ADDITIO. Extra de ijs quæ fiunt a præla. tua. & de reb. eccl. dudum C. de vend. re. ciui. l. ſi. lib. 11. Arch.

f ¶Profuturum.] Sed nonne ſufficit ꝙ vtiliter cœptum eſt, licet non ſit inde ſecutus effectus, vt ff. de neg. ge. ſed an vltro? Rñ. ꝙ non: quia cum eccleſiam comparemus pupillo, non ſufficit vtiliter cœptum, niſi eccleſia ſit facta locupletior, vt ff. de neg. geſt. ſi pupilli. in prin. niſi ita ſit, ꝙ res illa naturaliter, vel terræ motu perierit, vt ff. de min. verum. §. ſi locupleti. Sed quid ſi eccleſia ex illo cõtractu non eſt locupletata, vel damnific. ta? Tunc dicam contractum tenere [2] quia ſufficit, ꝙ nihil ad læſionem diuinæ domus ſit factum, vt 10. q. 2. hoc ius. nam eo ipſo, ꝙ non eſt pauperior facta, intelligitur locupletior, ff. de ſolu. l. ſi pupillo. Hoc ſcias ꝙ licet oẽs clerici conſentiant, ſi tamẽ non obſeruatur forma alienationis, alienatio nulla eſt [3]. vt C. de ſacroſ. eccl. iubemus. in ſi. & hic idẽ dr̃ Item ſi fiat alienatio in caſu nõ cõceſſo, dummodo ſeruetur forma alienationis tenet [4] alienatio, vt ext. de ijs quæ fi. a præla. cum nos. & ext. de emp. & vẽ. cum dilecti & ca. cũ cauſa. ſed reſtituitur eccleſia. ſi probat ſe læſam.

g ¶Conniuentia.] Sufficit tamen eorũ taciturnitas. extra de ijs quæ fi. a prę la. cõtinebatur, & eſt hic arg. ꝙ nulla ſit alienatio niſi adſit ſubſcriptio, vt 96. d. bene quidem.

TErrulas.] Hæc ẽ 6. pars q. in qua ꝓponit ſeu ꝓponere intendit caſus, in q. bus poſſit alienatio fieri capitulo inconſulto: credo tamen quod nõ in omni caſu capitulum ſit conſulendum. extra de ijs quę fi. a ma. parte cap. per totum. ſuã. de Fant. ſed hic contradicit.

h ¶Exiguas.] Forte exiguas vocat nõ valentes vltra 20. ſolidos [5] vt ſ. e. ſi quos varijs. n. modis dr̃ aliquid eſſe modicum, vt dixi 2. q. 6. anteriorum, vbi dr̃ ꝙ ſine decreto non poſſunt alienari res exiguæ, vt ff de reb. eo. qui ſub tu. l. vlt. in prin. 17. q. 4. quicumque, & ff. de tranſact. cum hi. §. ſi in annos ſingulos, qđ concedo dũ tamen ſint vtiles, nec ineſt neceſſitas, vel alienẽtur; alias ſecus. & ho c verum eſt, niſi conſuetudo ſit contraria. ar. contra. ext. de do na. cæterum.

FVgitiui.] CASVS. Quidam ſerui eccleſiarum fugitiui erant, & ſi reuocabãtur ſiue vocabantur non poterãt teneri. Statuit ergo concilium, vt ab epis ſi voluerint diſtrahantur tales fugitiui. Idem potuerunt epiſcopi facere, ſi illi ſerui meruerint alias. Vel forte de alijs ſeruis, & non fugitiuis, loquitur quod dicit e in ſi.

i ¶Fugitiui.] Sed quamdiu eſt in fuga, vendi non põt, C. ad legem Flauiã de pla. in fuga. Itẽ põt fugitiuus vendi ſub ea conditione, ſi apprehendatur, ff. de eo. l. 3. Ideo autem

2 Tenere ꝙ ẽ æquiſſimũ & tenet Doc. in l. cum hi. §. eã tranſactionem de tranſact.

3 Adde Bal. & Alexã. de lmo. in l. cũ alienam. C. de leg.

4 Tenet. Idẽ gl. ſu. c. 1. ſuma. ſeu cõiter ſe ꝓbant a doct. poſſunt tamen ſaluari, laudum Anto. But. in c. cũ Apoſtolica, de his, quæ fi. a præla ſi ne conſen. per glo. ibi, ver. ꝓfuturũ qñ alienatio cõtopinio ne reputabatur vtilis eccleſiæ, licet nõ eſſet. Anto. Coſſ. in ſingu ver. alienatio.

5 Iſta fuit ſnĩa Lau. vel dic meli' ſm Hoſt. conſuetudinem terræ, & facultates eccl. & rei vẽditæ facultatẽ attẽdendam, vt in decr. hic I h gl. al leg. & hoc ipſe Hoſt. not. in ſum. de his quæ fi. a p̃l. §. vl. in prin. & hoc ẽt tenet Goff. vt not. in ſum. e. ti. § in ſũma notandũ eſt, &c. Arc.

ab epiſcopo, ſi voluerit, aut ſi ita illi meruerint [a] diſtrahantur

[*Item ex concilio apud Tanſiacum* †, *c.* 2. — † *al. Cariſiacum.*

PALEA. C. LV.

INiuſtum videtur, & impium, vt mancipia, quæ fideles viri ſeu fœminæ pro redemptione † animæ ſuæ Deo, & ſanctis eius conſecrauerint, cuiuſcumq; muneris pretio, vel commutationis commercio iterum in ſæcularem ſeruitutem redigantur: cum canonica auctoritas ſeruos fugitiuos tantummodo diſtrahi permittat. Et ideo omnes rectores eccleſiarum ſummopere caueant, ne vnius eleemoſyna, alterius peccatum fiat, & eſt abſurdum, vt eccleſiaſtica dignitate ſeruus decedens, humanę obnoxius ſit ſeruituti.

Extr. de rerum permu... inſtitutum. Burc. l. 3. c. 174. Iuo p. 3. c. 235. † *al. ...*

¶ *A Burchardo, & Iuone citatur ex concilio apud Cariſiacum, in Decretalibus vero tit. de rerum permut. ex concilio apud Syluanectum. Et habetur hac palea in pleriſque vetuſtis Gratiani exemplaribus.*

7 *Item ſi rectores eccleſiæ de rebus proprijs tantundem eccleſiæ reſtituere voluerint; eccleſiaſticas facultates liberè dare poſſunt: & conſtabunt his, quibus data fuerint, perpetua firmitate.*

Vnde in Agathenſi concilio, c. 49. legitur.

¶ Alienatio de rebus eccleſię, quomodo rata eſſe poterit. C. LVI.

SI quis qualibet † conditione de rebus eccleſię aliquid alienare pręſumpſerit; ſi de ſuo proprio tantum eccleſię contulerit [b], quantum viſus eſt abſtuliſſe; tum demum illud ſtare licebit.

Iuo p. 3. c. 161. † *al. pro qualibet.*

8 *Item ſi ſeruos eccleſiæ libertate epiſcopus donauerit, ea, quæ in manumiſſione data illis fuerint, perpetua firmitate tenebunt: ſi tamen quantitatem canonibus præfixam data non exceſſerint.*

Vnde in eodem concilio, c. 7. legitur.

¶ De eodem. C. LVII.

SI quos de ſeruis eccleſię benemeritos [c], ſibi *a* epiſcopus libertate donauerit; collatam libertatem [d] a ſucceſſoribus placuit cuſtodiri cum hoc, quod eis manumiſſor in libertatem contulerit. Quod tamen iubemus viginti ſolidorum numerum †, & modum in terrula, & vineola, vel hoſpitiolo tenere. Quod amplius [c] datum fue-

Iuo p. 16. c. 50. † *al. numeri modum.*

autem prohibetur vendi ſeruus fugitiuus: quia fuga eſt quædam ſpecies libertatis, ff. de ædil. edict. quis ſit fugitiuus § idem recte.

a ¶ Meruerint.] in alio.

INiuſtum.] ITEM. Hæc eſt 7. pars q. in qua dicit, ꝙ ſi alienator reddat eccleſiam indemnē, ſ. ſpōte, euadet depoſitionē. Io. de Fant. CASVS Ponit quartum caſum Grat. in quo poſſunt prælati eccleſiæ res alienare licite, ſ. ſi tantundē volunt de proprijs facultatibus compenſare, quod probatur ſequenti c. cuius caſus patet. Qualiter tñ illud c. intelligat, melius dr in apparatu.

b SIquis.] ¶ Contulerit.] Ergo ſi d ſuo tm eccleſię dedit, euadit pęnā depoſitionis, & ſic eſt contra ſu. ea. monemus. & c. ſtatuimus. & e diaconi. vbi nō euadit pęnā depoſitionis: licet tm de ſuo det ſed ibi loquitur in eo caſu, quādo prius habitus eſt tractatus cum clericis, ꝙ de ſuo tantū vellet dare, vt poſſet rem illā alienare, & clerici hoc premiſerunt 1 vel dic ꝙ ſi ep̄s primo aliquid dedit eccleſię, ſed poſtea tantumdem alienat ab eccleſia, hoc intelligiẗ feciſſe ex voluntate eccleſiæ. ar. ff. ſol. mat. dotem.

1 Ad hoc fuit ſnia H. q credit ſufficere cōſenſum clericorum in genere. fuit etiā ſententia. L.

ITEM SI SERVOS. Hęc ē octaua pars q. ī qua ponit qd iuris ſit de libertis eccleſię, & hęc eſt ſnia, ꝙ ſerui benemeriti poſſunt manumitti, & de reb. eccle. habere vñ viuāt, &c. Io. d Fā. CASVS. Ponit hic Gra quintū caſū, in quo prælatus poteſt aliquid de rebus eccleſiæ alienare. Nā cu manumittit ſeruū pt ei donare vſq; ad 20. ſolidos & nō vltra & ad hoc inducit ſeq cap.

SI quos.] CASVS. Quidā ep̄s quoſdā ſeruos ſuæ eccleſiæ benemeritos manumiſit, & eis quædā de rebus eccleſię donauit quos ſucceſſor eius voluit in ſeruitutem reuocare, & ea quæ eis donata fuerāt, quare q̄ſitum fuit in concilio Agath. vtrū hoc facere poſſit. Et videtur, quod non pōt eos in ſeruitutē reuocare, nec ꝙ datū eſt vſque ad 20. ſoli. poterit reuocare. vltra vero datum reuocabit.

c ¶ Benemeritos.] Sed qui dicuntur benemeriti? Sunt tales qui aliquod inſigne ſeruitium fecerunt eccleſię. & ponas exemplum 79. diſt. ſi quis Papa. Nam pro præmio remunerandus eſt ſeruus libertate, vt inf. ea. §. in criminali. C. de ſer. qui pro præ. li. ac. per totum: large tamen benemeritus dicitur quicumque non demeruerit, vt ff. de manu. teſta. ſeruos. ſic quilibet dicitur dignus, qui nō eſt indignus, vt ext de pręſump. dudum.

Bene me... tus quis c... tur.

d ¶ Libertatem.] Sup ea. q. & ſi illi. ar. contra. ff. ſi quid in frau pa. vnius.

e ¶ Amplius.] Et ita donatio ꝑ parte valet, & pro parte non.

non. Item eſt hic arg. quòd vtile non vitiatur per inutile. ſi. C. de don. ſancimus inf. de conſec. diſt. 4. ſi non ſanctificatur. inf. 17. q. 4. quæſti. & inf. ea. q. 5. quia. Io.

a ¶ Poſt manumiſſoris.] Et ante poſſet, ſed poſtea magis commode reuocare poſſet.

SED

ſi ſeruus eſt bonus, diligenter gerit res eccleſiæ & negotia, & non permittit fieri fraudem. ſi eſt malus, per eum poteſt extorqueri veritas. hanc rationem aſſignat lex, C. de admi. tut. lex quæ. in prin.

c ¶ Diffinitio.] Id eſt, voluntas.

fuerit, poſt manumiſſoris [a] mortem eccleſiæ reuocetur.

a ¶ Sibi.] *Sic etiam legitur in editionibus conciliorum, & duobus codicibus Vaticanis. Sed apud Iuonem, & in vno vetuſto Gratiani exemplari abeſt dictio,* ſibi.

Sed notandum eſt, quòd ſerui eccleſiarum manumitti non poſſunt non retento eccleſiaſtico patrocinio: niſi forte manumiſſor duos eiuſdem meriti, & eiuſdem peculij eccleſiæ conferre voluerit.

Vnde in concilio Toletano 4. c. 67. legitur.

Poly. l. 3. tit. 13. Burc. l. 3. c. 176. Iuo p. 3. c. 217.

¶ De epiſcopo, qui non retento patrocinio ſeruos eccleſię manumittit. C. LVIII.

EPiſcopus, qui mancipium iuris eccleſię non retento eccleſiaſtico patrocinio [b] manumitti deſiderat; duo meriti eiuſdem, & peculij corã concilio eccleſiæ, cui prę eminet, per commutationem ſubſcribentibus ſacerdotibus offerat: vt rata, & iuſta inueniatur diffinito [c] commutantis. Tunc enim liberam manumiſſionem ſine patrocinio eccleſiæ concedere poterit: quia eum, quem libertati tradere diſponit, iam iuri proprio [d] acquiſiuit. Huiuſmodi autem liberto, aduerſus eccleſiam, cuius iuris extitit, accuſandi [e], vel teſtificandi denegetur licentia. Quod ſi præſumpſerit; placet, vt ſtante [f] commutatione in ſeruitutem propriæ eccleſiæ reuocetur, cui nocere conatur.

Iuo p. 16. c. 65.

Libertus enim (niſi venia [g] impetrata) patronũ in ius vocare nõ permittitur. Vnde in ſecundo libro digeſtorũ, tit. de in ius vocando l. fi. ¶ [Si ſine venia edicti impetrata libertus patronũ in ius vocauerit; ex querela patroni, vel † ſupradictam pœnam, ideſt quinquaginta aureos [h]

tit. 1. 4. l. 5.

† al. vel quinquaginta aureorum pœnam dat.]

d ¶ Iuri proprio.] .i. ſeruus ipſe proprij iuris eſt factus.

e ¶ Accusãdi.] Ergo videtur, quod alter quã libertus poſſit accuſare eccleſiam, vt ſi accuſat, quod ſimoniaçe eligit aliquem, vt ex. de ſim. veniens. vel quod metum intulit alicui, vt ff quod me. cau. metum. §. 2. Sed cõtra vniuerſitas nõ poteſt dolum committere, vt ff. de dolo. ſed ſi ex dolo, ſic nec dicitur aliquid poſſidere. ff. de acq. poſſ. l. 1. § vl. Nec ciuitas poteſt excommunicari, vt 24. q. 3. ſi habes. Item vniuerſitas per actorem vel procuratorem, ſuum debet ſe defendere: ſed in crimine non interuenit procurator. ergo vniuerſitas nõ poteſt de crimine conueniri. quod verũ eſt. Dicas ergo hic poni verbum accuſandi pro verbo agẽdi [1]. Vel intellige cum epũs accuſat de crimine, quod cõmiſit de cõſilio vniuerſitatis [2], vt 16. qõ. 6. placuit. Itẽ per modũ inquiſitionis poteſt agi contra vniuerſitatẽ, prout legitur ext. de ſi. veniens 2. Vel dic, quod nõ proceditũ contra vniuerſitatẽ. ſed potius cõtra ſingulos Io. ego credo, & vniuerſitas (niſi ſint infantes & ſimiles perſonæ) accuſari põt: quia dolum cõmittere poteſt, nec ob. lex illa. ff. de dolo, ſed ſi ex dolo quia qđ ibi dr̃, non poteſt committerre dolum, ſupple de facili. & uidemus quod ſæpe capitulum accuſat, & excõicat concilium uniuerſitatis. Et delictũ quod maiores de vniuerſitate committunt ad oẽs refertur. ff. de re. iu l. aliud. B.

Vniuerſitas an poſſit accuſari.

1 Ad idẽ quod no. C đ inſt. teſt. l. 2. ff co. poſthumus. §. ſi quis.

2 Quæ delinquere poteſt ſicut & eccleſia. ut legi. & not. ſu. 7. q. 1. ſicut uir. uer ſi. uero. Arc.

f ¶ Vt ſtante.] Ergo pœna ſoluta remanet contractus in ſua firmitate. 25. q. 2. quæcunque quod aliàs non eſt verum, niſi ſit hic dictum, ut ff de tranſ. qui fidẽ. Nam iniquum eſt, quod ſimul habeatur pœna & res. ff. de doli exce. apud Labeo. ext. de pęn. iuam.

SED NOTANDVM EST. CASVS. Supra dictum eſt, quod ſerui eccleſiarum poſſunt manumitti quandoq. Nunc vero docet, quod ipſa manumiſſio non eſt facienda niſi retento patrocinio, niſi manumiſſor recompenſet eccleſię alium ſeruum eiuſdem meriti, & eiuſdem peculij. tamen d icit c. de duobus.

EPiſcopus, qui mancipium.] CASVS. Quidam epiſcopus, quendam ſeruum eccleſiæ ſuæ manumittere deſiderabat nullo patrocinio in ipſo retento, quæſitũ fuit in concilio Tolet. qualiter hoc fieri poſſet Et reſpõdetur, quod ſi manumiſſor conferat eccleſiæ duos ſeruos eiuſdem meriti & eiuſdem peculij de conſenſu canonicorum ſubſcribentium in commutatione, rata erit commutatio & manumiſſio talis: quia quem epiſcopus manumiſit, iam iuri proprio acquiſierat: ita tamen vt præfatus libertus non habeat licentiam accuſandi, vel teſtificandi contra eccleſiam quod ſi præſumpſerit commutatione manente, reuocabitur in ſeruitutem.

b ¶ Patrocinio.] Tali, ſcilicet, quod conſiſtit in faciendo, ſcilicet in ſeruiendo: ſed patrocinium quod conſiſtit in non faciendo, ſcilicet, quod eum non vocet in ius, illud non poteſt remittere, vt patet per id quod ſequitur. vtrum autem patronus ex toto poſſit remittere ius patronatus, notaui 54. diſtin. quicunque. Sed quæritur quare pro vno ſeruo dantur duo ſerui, & non pro vna re eccleſiæ dantur duæ res, vt ſup. ead. c. ſi quis? Rñdeo: quia

...trocinij à ...ertatis de ...o an poſ... remitti.

LIBERTVS. CASVS. Supradictum eſt, quod libertus ſuum patronum accuſare non poteſt, vel contra ipſum teſtificari. Nunc vero docet G. quod in ciuili cauſa non poteſt eum in ius vocare, niſi venia impetrata à maiori.

g ¶ Niſi venia.] ideſt licentia agendi.

SI SINE. CASVS. Quidam libertus licentia nõ impetrata patronũ ſuũ in ciuili cauſa in ius uocauit, quæſitum fuit quam pœnam libertus ille pati debeat, & rñdet & ſi patronus conquerìtur, punietur libertus pęna aureorum 50. ſi fuerit diues: ſi fuerit pauper, tanquam inofficioſus uerberibus caſtigatur.

h ¶ Quinquaginta aureos.] Niſi pœniteat ante litis conteſt. vt ff. de in ius uoc. quamuis.

a ¶ Inofficioſus.] Ideſt, impius.
b ¶ Si inopia.] Pauperes enim ſemper puniuntur verberibus ſup. ead. fraternitas.
SI VERO. CASVS. Supradictum eſt, quid iuris ſit cum ſeruus ab vno manumittitur. Nunc vero docet. G. ꝙ iuris ſit cum manumittitur à collegio: quia tunc non ſingulis: ſed vniuerſitati reuerentiam debet.

decapitati, ſeruus autem comburi debet, & dat̃ licentia omnib accuſandi de hoc crimine, & officialibus copia nunciãdi. Seruus aũt poterit de hoc crimine accuſare, & ſi crimen probauerit, pro munere, libertatem habebit.
f ¶ Capitali.] Hodie adultera verberat̃, & detrudit̃ i monaſte-

dat: vel à præfecto vrbis † *quaſi inofficioſus*[a] *caſtigatur, ſi inopia*[b] *dignoſcitur laborare.*] ¶ *Si vero*[a] *collegio quis manumiſſus fuerit, an ſingulis, ſed vniuerſitati reuerentiam debet. Vnde in eodem libro, tit. eodem, le. ſed ſi hac.* ¶] *Qui manumittitur à corpore aliquo, vel collegio, vel ciuitate; ſingulos*[c] *in ius vocabit. Nam non eſt illorum libertus; ſed reip. honorem habere debet.* ¶ *Et ſi aduerſus remp. vel vniuerſitatẽ velit experiri, veniam, edicti petere debet: quamuis actorem*[d] *eorũ conſtitutum in ius ſit vocaturus.*] *Si vero ingenuũ*[e] *princeps facit, patrono reuerentiam non debet.* ¶ *In criminali vero cauſa ſi libertus patronum in ius vocauerit, caput eius, & fortunas petiturus; ante litis exordium capite puniendus eſt. Crimen vero læſæ maieſtatis excipitur, vel ſi patronam illicito ſerui concubitu vti deprehenderit: quo caſu, etiam ſeruo cum munere libertatis dominam accuſare permittitur: ſicut Cod. libro nono, titulo, de mulieribus, quæ ſe proprijs ſeruis iunxerunt. leg. vnica Imperator Conſtantinus conſtituiſſe legitur.* [*Si qua cum ſeruo ſuo occulte rem habere detegitur; capitali ſententiæ ſubiugetur*[f] †, *tradendo ignibus verberone*[g]. *Sitque omnibus facultas crimen publicum arguendi: ſit officio copia nunciandi ſit etiam ſeruo licentia deferendi: cui probato crimine libertas dabitur.*] ¶ *In patronos etiam teſtificari non poſſunt, niſi in quibuſdam caſibus, in quibus etiam ſerui in dominos torqueri iubentur.*

† al. vrbi.

l. 10. §. qui manumittitur.

ex le. ſi quis ex familiarib. Co. quia accuſ. non poſſ.

tit. 11. le. vnica.

† Cons. te in l. qm̃ ... & in l. cati tati cum ... not C. de ... dult.

Vnde in libro eo. Codicis, tit. de quæſtionibus. l. 1. Imp. Antoninus & Verus.

¶ De eodem. C. LIX.

QVæſtionẽ de ſeruis cõtra dominos haberi nõ oportet, exceptis adulterij criminalibus, item fraudati

tit. 41. l. 1.

QVI MANVMITTITVR. CASVS. Dr̃ hic, ꝙ ſi qs manumittitur à corpore aliquo. i. à ſocietate cerdonũ vel pellipariorum, vel collegio clericorum, vel à ciuitate, ſingulos de vniuerſitate i ius vocabit ſine venia impetrata: quia non eſt libertus ſingulorum, ſed vniuerſitatis tantum ſed ſi. aduerſus ciuitatem vel vniuerſitatem aliam cuius eſt libertus, habeat actionem, non pôt in ius vocare rectores vel actorẽ ipſius ciuitatis vel vniuerſitatis, niſi venia impetrata. Sed ſi princeps aliquem faciat ingenuũ, nullã reuerentiam debet patrono. [Corpore.] Corpus dicit̃ ſocietas hominum non habitantium ſimul. Collegiu vero ſimul habitantium dicitur.
c ¶ Singulos.] Sed cõis libertus duorũ neutrũ poteſt in ius vocare ff. de in ius voc. cõis libertus. quia res communis omnium eſt. ff de ritu. nup. illud.
d ¶ Actorem.] Gloſſauerunt aũt quidam hæc in propria cauſa, non in cauſa vniuerſitatis: hæc gloſſa falſa eſt: q a bene poteſt conueniri procurator[1] patroni, licet non ipſe patronus, vt ff. de obſeq. l. licet. ff de in ius voc. ſed & ſi. §. vlt. ſed ipſe patronus ſiue ſuo, ſiue alieno nomine agat, nõ poteſt conueniri à liberto, vt per eandem legẽ probatur. ſed econuerſo eſt in liberto: quia licet libertus ſuo nomine non poſſit cõuenire patronũ: tamen nomine alterius poteſt, vt ff. eod. quęſitum.
e ¶ Ingenuum.] Reſtituendo cum naturalibus, vt ff. de natalibus reſt. l. 2.
IN CRIMINA. CASVS. Dictum eſt ſu. in l. ſi fine. quid iuris ſit cum libertus vocat patronum in ius ſine venia in cauſa ciuili: Nunc vero docet Grat. ꝙ ſi vult patronum accuſare de crimine, de quo patronus caput & diuitias perderet ſi probaretur, ante litis conteſta. debet decapitari libertus: niſi in crimine læſæ maieſtatis, & niſi patrona cum ſeruo ſuo concubuerit, quo caſu cum munere libertatis ſeruo permittitur accuſare, & ad hoc inducit l. ſeq.
SI QVA CVM SERVO. CASVS. Quædam mulier cum ſeruo concubuit, quæſitum fuit quam pœnam debeat pati vterque? Et reſpondetur, ꝙ fęmina debet

1 Ideſt tutor vel curator & eſt pro cã patroni, ſed in ſimplici procuratore ſecus, ſcd̃m quoſdam, ff. de obſeq. honori. & q a tunc ſemper patronus cõuenit, & hẽt iurare de calũnia. C. de iura. calũ. l. 2. Arch. Patronus à liberto non poteſt cõueniri.

naſteriũ, vt C. de adul. auth. ſe hodie. Vel dic, ꝙ auth. intelligitur, qñ non adulteratur cũ proprio ſeruo. Sed nunquid ſeruus pôt accuſare dñam ſua ſi cu alio ſeruo adulteratur? Rñ. ꝙ nõ: q a hic loquit̃ de proprio tñ̃ ſeruo. ſimiliter nec dña virum ſuum pôt accuſare. ſi cũ ancilla ſua iacet vel cũ aliena[2], cũ hoc cautũ nõ inuenio hoc iõ, quia deteſtabilius eſt hoc crimen in muliere, q̃ in viro. Io. Maledicit Io. quia accuſari poteſt mulier, & vir ſi cum ancilla ſua fornicetur, aut fęmina ſi adulterium committat, vt ex. de diuor. ex literis b.
g ¶ Verberone.] .i. ſeruo qui poſt verbera comburitur.
IN PATRONOS. CASVS. Supradictum eſt quod liberti patronos ſuos accuſare non poſſunt. Nunc vero dicit, ꝙ contra eos teſtificari non poſſunt, niſi in caſibus quibuſdam, in quibus ſerui contra dominos, & liberti contra patronos verberari iubentur.
QVæſtionem.] CASVS. Lex iſta diuiditur in tres partes. In prima dr̃. ꝙ ſerui contra dominos in criminibus non admittuntur ſine iudicijs alijs, niſi in exceptis criminibus in quib. ſerui contra dominos torquentur ei ſoli, & ſi alia iudicia non præcedant. In ſecunda parte dicitur, ꝙ in certis criminibus non creditur ſolis ſeruis cõtra dominos, ſed eis fides cũ alijs probationib. ad-

Dña adultera an poſ à ſeruo accuſari.
2 Adde ... not. gl. Ba Pet. & Cy in l. 1. C. adul. Spe tit. de adu ver. ſed n quid.

adhibetur. In tertia parte dicitur quod in pecuniaria cauſa, nec ſoli, nec cum alijs probationibus contra dominos admittuntur. Secunda pars incipit ibi, [In cæteris autē.] Tertia ibi, [In pecuniarijs.] Sequēs c. patet per ſe.
a ¶ Cenſus.] reipub. vel etiam eccleſiæ: quia eccleſia compa-

c ¶ Præſcriptionis.] Id eſt, exceptionis talis, ſcilicet ille eſt ſeruus meus, & ideo non audietur contra me.
d ¶ Interrogari.] niſi cum de facto ſuo interrogatur, vt 4 q. 3. item ſerui.
INſolitum.] ¶ Matrem.] Nam mater quandoque gerit tutelam filiorum, vt C. quando mu tut. offic. fungi. l. 2. & finita tutela poteſt agi contra eos, qui non habentur loco dominorum, cum pupillū ſpoliant ff. de vſucap. pro emptore qui fundū. §. ſi tutor.

cenſus [a] accuſationibus, & crimine maieſtatis, quod ad ſalutem principis pertinet. ¶ In cæteris autem, quamquam ea, quæ ſeruus contra dominum dixit, iudicaturi ſententiam formare non debeant; tamen, ſi alijs [b] quoque probationibus fides veritatis inueſtigetur, præſcriptionis [c] inuidia euaneſcit. ¶ In pecuniarijs vero cauſis ex *a* inopia probationum ſeruos contra dominum poſſe interrogari [d] manifeſtum eſt.

¶ In aliquot vetuſtis codicibus caput hoc coniunctū eſt ſuperiori.
a ¶ Ex inopia.] *In antiquis codicibus Gratiani legitur* nec inopia, *& ſic videtur etiā legiſſe auctor gloſſæ. In antiquiore etiam editione codicis Iuſtiniani tit. de quæſtionibus, le. quæſtionem. eodem modo habet, eandemque lectionem ſecutus eſt auctor illarū gloſſarū, & in Baſil. tit. 50. de quæſtio. eadem eſt lectio. Sed quia in codice ab Haloandro edito legitur,* ex inopia, *& in l. Diuus ff. de quæſt. videtur ſtatutum, ex inopia probationum etiam in cauſis pecuniarijs poſſe torqueri ſeruos, nihil eſt mutatum.*

Item ibidem. l. ſecunda.

¶ De eodem. C. LX.

INſolitū eſt, & graue exemplo, audiri ſeruos aduerſus tutores, vel matrem [e] dominorum ſuorum, niſi tutelæ agatur.

Si vero libertus ſua auctoritate à patrocinio eccleſiæ receſſerit, ſi admonitus redire cōtempſerit, in ſeruitutem reuocabitur.

Vnde in eodem concilio Toletano quarto, c. 70. legitur.

¶ De libertis eccleſiæ, qui ab eius patrocinio diſcedunt. C. LXI.

Burc. l. 3. c. 184. Iuo p. 3. c. 244.

LIberti eccleſiæ, qui ab eius patrocinio diſcedētes quibuſlibet perſonis adhæſerunt; ſi admoniti redire [f] contempſerint: manumiſſio eorum irrita ſit: quia per inobedientiæ † contemptum ingrati actione [g] tenentur.

† al. obedientia.

Item ex concilio Hiſpalenſi. 2 c. 8.

¶ Reuocentur in ſeruitutem eccleſiarum liberti, qui contra eius libertatem ſuperbiunt. C. LXII.

OCtaua diſcuſ-

SI VERO. CASVS. Dictum eſt ſupra in c. epiſcopus qui. quod libertus a patrocinio eccleſiæ recedere poteſt, ſi epiſcopus duos ſeruos eiuſdē meriti & peculij pro eo dederit. Nunc vero dicit Grat. ꝙ ſi ſua auctoritate à patrocinio eccleſiæ recedat, niſi admonitus reſipiſcat, reuocet in ſeruitutem: & hoc ꝓbat per ſeq. cap.

LIberti.] CASVS. Conſtitutum fuit in Toletano concilio vt ſi liberti eccleſiæ ab eius patrocinio deceſſerint: ſi cōmoniti ad eccleſiā non redierint, reuocent in ſeruitutē. [Ingrati actione.] i. actione intentata ꝑ ingratitudinem. i. actione in factum

f ¶ Redire.] ſed quare coguntur ipſi redire cum nullæ operæ ſint eis impoſitæ. libertus enim non tenetur præſtare operas niſi ſint eis impoſitæ C. de ope. lib. l. 1 licet honorem eis exhibere teneatur, & etiam alere ipſum, vt C. de ope. li. l. 1. & l. mater. Sed dicas aliud eſſe in libertis eccleſiæ vt ſup. e. diaconi. tamen licet liberti eccleſiæ teneantur ei præſtare operas non tamen tales quales ſerui: aliqua. n. debet eſſe differentia. vt ff de ope lib. ſi libertus.

ſ. ꝙ fortes fuerunt quia ſufficienter fuit aliàs ꝓbatum, vnde licet dominus dicat nō debere torqueri ſeruū contra eum, & verum dicat, non tamen per hoc abſoluitur, cum aliàs inſufficiēter ſit probatū & ſic domini exceptio nulla eſt. arg. extra de re iudi. cum ſo. &c. Arch.

Libertus ſe teneatur ad operas.

cōparatur reipub. vt C. de ſac. ſan. eccl. l. vt inter diuinū.
b ¶ Si alijs.] Dicunt quidam ꝙ nec in exceptis criminibus ſeruus contra dominum admittitur, niſi aliqua præſumptio præcedat. nam ſerui & viles perſonæ ſemper quæſtionibus ſubduntur, vt 4. q. 3. ſi autem ea rei conditio ſit. Sed à quæſtionibus nunquam eſt incipiendum, niſi præcedant indicia, vt extra de reg. iur. cum in contemplatione. ſed litera iſta hoc non patitur. ſ. Dico ergo hoc ſpeciale, vt initium ſumatur a tormentis. ſimiliter cum maritus dicitur vxorem occidiſſe. C. ad le. Cor. d. ſic l. vlt. & cum agitur de occiſo domino. ff. ad Syl. a. & ſi certus ſit periculoſ.

g ¶ Ingrati actione.] Id eſt actione in factum, quæ datur propter ingratitudinem. non enim eſt hoc proprium nomen actionis. ſic dicitur actio oneris auerſi, id eſt, quæ datur propter onus auerſum, vt ff loc. in naue.

OCtaua.] CASVS. Eliſæus ſeruus Agabren. eccleſiæ, ſtatim cum fuit ab epiſcopo manumiſſus, non ſolum voluit ipſum epiſcopum interficere, ſed etiam patronam eccleſiam in quadam cauſa ciuili, vbi arbiter reſidebat, iniuſte damnauit, vel eius bona propter rapinam vſurpauit: quare quæſitum fuit de iſto Hiſpalenſi concilio in octaua die ipſius concilii, quam pœnam,

 decer-

debeat pati iſte libertus. Et reſpondet ꝙ debet in ſeruitutem reuocari. vt cuius libertas erat pernicioſa, ſit ſeruitus ſalutifera: & qui adepta libertate voluit ſuperbire, diſcat obedire ſubiectus & dicit H. damnauit, idest, damnificauit, vel ad damnificandum eccleſiam alios inſtigauit, vocando eccleſiam in ius ſine venia.

a ¶ Diſcuſſio.] id eſt, quæſtio.

b ¶ Prædamnauit.] id eſt, valde damnificauit.

c ¶ Reuocetur.] hic habes quod propter ingratitudinem reuocetur libertus in ſeruitutem & intelligas ingratitudinem grauē offenſam, quia nō niſi pro graui offenſa reuocatur libertus in ſeruitutem, & propter eaſdem cauſas, propter quas reuocatur donatio. in auth ut liber. de cætero colla. 6. §. illud. ſecundum leges veteres ſufficit leuis offenſa. C. de libe. & eorum liber. l. 2. Item hic habes quod ſiue committat libertus eccleſiæ ingratitudinem, contra eccleſiam. ſiue contra epiſcopum reuocatur in ſeruitutem. ſecus ſi contra alium de eccleſia. ſup. c. qui manumittitur.

d ¶ Proditi.] .i. de inobediētia conuicti.

Libertus pp ingratitudinem reuocatur in ſeruitutem.

ſio [a] agitata eſt de quodam Hæliſeo ex familia Agabrēſis eccleſiæ: qui ab epiſcopo ſuo traditus libertati, de libertate confeſtim ad contumaciæ morbum tranſiliuit, ſicque per ſuperbiam non ſolum eiuſdem epiſcopi veneficis † artibus ſalutem lædere voluit, ſed etiam patronam eccleſiam libertatis immemor prædamnauit [b]. Aduerſus; quem ingrati actio, canonum & legum auctoritate iuſte dirigitur; ſcilicet, vt immeritæ libertatis damno mulctatus ad ſeruitutis nexum reuocetur [c]. Talium enim ſtatus, qui contra epiſcopum ſuum, vel patronam eccleſiam nituntur, decidi potius quàm conſeruari conuenit: vt quorum libertas pernicioſa eſt, ſit ſalutifera ſeruitus: & qui ſuperbire nouerunt adepta α libertate, proditi [d], diſcant obedire ſubiecti.

† al. maleficis.

Iuo p. 16. c. 66.

α ¶ Adepta libertate.] *Magna hoc loco eſt varietas in vetuſtis Gratiani codicibus. Nam partim concordant cum hac vulgata, partim habent.* adempta libertate proditi, *partim*, adepta libertate præditi, *vt concilium ipſum impreſſum, & manuſcriptum, etiam in codice Lucēſi regio. Iuonem vero legitur,* adepta libertate elati, perdita diſcant obedire ſubiecti.

Item ex concilio Toletano 3. c. 6.

¶ A patrocinio non diſcedant eccleſię liberti ad ſacros ordines promoti. C. LXIII.

DE libertis autem hoc præcipit ſancta ſynodus, vt qui presbyteri, vel diaconi β ab epiſcopis facti ſunt ſecundum modum, quo canones antiqui dant licentiam; ſint liberi: & tamen à patrocinio eccleſiæ tam ipſi, quàm ab eis progeniti [e] non recedant [f]. ¶ Ab alijs quoq; libertati traditi, & eccleſijs commendati patrocinio epiſcopi † colligantur: ne cuiquam donentur, à principe hoc epiſcopus poſtulet.

† al. epiſcopali regātur.

β ¶ Presbyteri, vel diaconi.] *In concilijs Colonia quatuor tomis impreſſis, & in codice Lucenſi regio legitur.* De libertis autem id Dei præcipiunt ſacerdotes, vt ſi qui ab epiſcopis, &c. *nulla presbyterorum, aut diaconorum mentione facta.*

Ne vero longinquitate temporis obſcuretur cōditio originis; tēpore ſuę manumiſſionis ſcribāt liberti ꝓfeſſionē,

DE libertis] CASVS. Hoc c. diuidit in duas partes. In prima parte dicitur, quod ſi liberti eccleſiarum facti ſunt preſbyteri, vel diaconi, iuxta modum quem canones antiqui docent, ſint liberi, tamen à patrocinio eccleſiæ, nec ipſi, nec eorum filij recedere debent. In ſcda parte dicit, ꝙ libertos eccleſiæ commendatos debet epiſcopus tueri, nec pōt epiſcopus impetrare à principe, vt eos alicui donet. quod intelligit. Hi. ſi manumiſſi fuerant pleno iure, vel quo ad onus indebitum, vel in caſu non conceſſo. Sed ego intelligo ſicut litera ſonat, quia licet ſint eccleſiæ commendati, non tamen ſunt liberti eccleſiæ. & ideo eos epiſcopus donare non poteſt. Secunda pars, ibi. [Ab aliis quoque.

e ¶ Ab eis progeniti.] Ergo filii libertorum debent obedientiam præſtare eccleſiæ patronæ ſuæ, ſicut & patres eorum; vt hic, & C. de libe. & eorū liber. libertinę ſed cōtra: quod ex liberta naſcitur ingenuum eſt. vt C. de ope libe. quod ex liberta. Sol. quidam intelligunt legem illam libertinæ. de filiis manumiſſis cum patre & ante manumiſſionem natis, leges contrarias intelligunt de natis poſt manumiſſionem. ſed hoc ſtare non poteſt, quia hic dicitur tam ipſi, quàm ab eis progeniti. Item ex ſequen. cap. int. ea. liberti. patet quod intelligitur de filiis natis poſt manumiſſionem, vbi dicit futura prole, quod ab eccleſiæ patrocinio ſe non poteſt ſubtrahere. Ideo quidam dixerunt iſtud ſpeciale eſſe in libertis eccleſiæ, vt filii nati poſt manumiſſionem patrum ſuorum ſint liberti eccleſiæ. Tu dicas ꝙ filii nati poſt manumiſſionem ſunt ingenui: ſunt tamen obnoxii eccleſiæ quo ad quaſdam operas, quæ conſiſtunt in honore in aſſurgendo, & in ſalutando. item ꝙ non vocabunt eam in ius. alias reuocantur in ſeruitutem, vt in c. ſeq. Io.

Libertorum eccleſiæ filii ſunt eccleſiæ obnoxii.

f ¶ Non recedant.] hic habet locum diſtinctio decre. tatta de ſer. non ord. eo libentius. Eſt tn̄ hoc ſpeciale in libertis eccleſiæ ꝙ etiam ſi cet facti ſint ſacerdotes, quod propter ingratitudinem reuocantur in ſeruitutem, vt 54. d. qui ex famulis ſecus tamen in famulis priuatorū.

NE VERO. CASVS Suprad. ctum eſt, quod liberti eccleſiarū non debeat ab eorū patrocinio recedere. ſed qa factum

factum ſæpe longinquitate temporis obſcuratur ; ideo hic dicetur, vt liberti tempore ſuæ manumiſſionis ſcribant profeſſionem, qua confiteantur ſe eſſe libertos eccleſiæ, & ab eius obſequio nunquam receſſuros : & ad hoc duo c.ſeq. inducuntur. Lon- eccleſia eorum obedientia non careat: ſi vero hoc contemnent, reuocentur in ſeruitutem.

a ¶Longinquitate.] Quia ſi per decem ann. ſteterit in libertate, amodo liber habetur, vt extra de coniug. ſer. licet. ff. qui & a qui. ma. ſi. cum. §. Ariſt. Vel ſi mater alicuius tēpore mortis eius ſe pro libera geſſerit, & filius eius ꝑ quinquennium vixerit, vt liber, amodo liber erit, vt C. ne de ſta. defun l. 2. & 3. ſed licet ſeruus fugitiuus ſe pro libero geſſerit non ideo eſt in poſſeſſione libertatis, vt C. de agri. & cenſ. cum ſimus. in fi. li. 11 & ff. de acq. poſſ. l. per eum, in fi.

b ¶In anteriori.] Nō determinat hic de quo dicat.

c ¶ Intra annum.] ſimiliter ſi vaſallus intra annum nō petit inueſtituram, cadit a iure feudi, vt in conſtit. Friderici, imperialis. § præterea. de feud. nec obſtat quod legitur ext. de iureiu. veritatis. vbi dicitur, ꝙ non iuratur ſucceſſori Papæ. poteſt enim dici ſpecialem ibi eſſe indulgentiam: in emphyteuta ſecus eſt, quia licet non ſoluat canonem intra annum tñ non expellitur, vt 10. q. 2. hoc ius. No. ꝙ hic excurſus anni priuat aliquā libertate, ſicut excurſus anni probat crimē. 11. q. 3 rurſus. ſic 20. q. 2 puella. ſic ext. de off. or pattoralis. ſic 54. d. ſi ſeruus.

Anni excurſus aliqua facit.

qua ſe profiteantur de familia eſſe eccleſiæ, & ab eius obſequio ſe nunquam receſſuros.

Vnde in concilio Toletano, c. 9 legitur.

¶Profeſſionem ſuæ conditionis liberti eccleſiæ faciant. C. LXIIII.

inf. c. proximo.

LOnginquitate [a] ſæpe fit temporis, vt non pateat conditio originis. Vnde iam decretū eſt in anteriori [a] [b] vniuerſalis concilij canone, vt profeſſionem ſuam liberti eccleſię debeant facere: qua profiteantur ſe & de familijs eccleſiæ eſſe †, & eius obſequium nunquam relicturos. Vnde his quoque nos adijcimus; vt quoties curſum vitæ ſacerdos impleuerit, & de hac vita migrauerit; mox cum ſucceſſor eius aduenerit, omnes liberti eccleſiæ, vel ab eis progeniti chartulas ſuas in conſpectu omnium debeant ipſi ſubſtituto pontifici publicare, & profeſſiones ſuas in conſpectu eccleſiæ renouare : quatenus ſtatus ſui vigorem & illi obtineant, & obedentia eorum eccleſia non careat. Si autem aut ſcripturas libertatis ſuæ intra annum [c] ordinationis noui pontificis manifeſtare contēpſerint, aut profeſſiones renouare noluerint ; vacuæ & inanes chartulæ ipſæ remaneant, & illi origini ſuæ redditi, ſint perpetuo ſerui.

† *al. manumiſſos.*

a ¶In anteriori.] *Significatur canon 69. concilij Toletani quarti, qui proximo c. refertur Nam quartum illud Toletanum, quod fuit pleniſſimum, in ſequentibus Toletanis vocari ſolet vniuerſale concilium, vt in quinto, c. 5. & 7. & in ſexto concilio, c. 13. 7. & 18. Et in principio ipſius quarti concilij epiſcopi aiunt,* quoniam generale concilium agimus.

Item ex concilio Toletano 4. c. 69

¶Nec liberti, nec eorum poſteri a patrocinio diſcedant eccleſiæ. C. LXV.

Poly. l. 3. tit. 12. Burc. l. 3 c. 185. Iuo p. 3. c. 245.

LIberti eccleſiæ (quia nunquam moritur [d] eorum patrona) a patrocinio eiuſdem nunquam diſcedāt; nec poſteritas quidem eorum: ſicut priores canones decreuerunt. Ac ne forte libertas † eorum in futura prole non pateat, ipſaque poſteritas naturali ingenuitate obnitēs ſeſe ab eccleſiæ patrocinio † non ſubtrahat ; neceſſe, vt tam hi liberti, quam ab eis geniti † [e] profeſſionem epiſcopo ſuo faciant: per quam ex familia eccleſię libertos effectos

† *al. libertinitas.*
† *al. patrocinio ſubtrahat.*
† *al. pregeniti.*

LIberti] CASVS. Statuitur in cap. iſto, vt liberti eccleſiæ a patrocinio eccleſiæ nunquam recedant: quia eorū patrona ſ. eccleſia nunquā moritur, nec poſteritas eorū, ſicut antiq canones decreuerūt. & hoc in 1. par. In 2. parte dr̃, ꝙ liberti & eorū filij faciāt profeſſionē, qua ꝓfiteantur ſe eſſe libertos eccleſię & ꝙ ab eius patrocinio nō recedēt, ne libertas in futura prole nō pereat: & ipſa poſteritas a patrocinio eccleſiæ ſe non ſubtrahat.

d ¶Moritur.] Eccleſia enim non poteſt eſſe nulla 1, vt 24 q. 1. pudenda.

e ¶Geniti.] Propter hoc dixerunt quidam, ꝙ ſpeciale eſt in eccleſia, ꝙ filij libertorum eccleſiæ ſint liberti eccleſ. [illegible] non eſt [illegible] ſed tamen quo ad quid [illegible] ei [illegible] vt eam non accu- [illegible]

1 Iſtā glo. ſequitur Alex. de Imo in l. pactū, & col lati o. 2. C. de pact & idem Alexan in l. extraneum. col. 3. de hæ. inſt. vbi vide concor.

LOnginquitate.] CASVS Statutum fuit in concilio Toletano, vt liberti eccleſiarum profeſſionem facere debeant, qua confiteantur ſe eſſe libertos eccleſiæ & ab eius obſequio non receſſuros. Sed cum idem concilium fuit iterum congregatum, adiecit vt cum epiſcopus eccleſiæ fuerit defunctus, & ei alius ſubſtitutus, omnes liberti eccleſiæ ; vel ab eis progeniti ſubſtituto pontifici intra annum a tempore ſuæ ordinationis chartulas ſuas in conſpectu eccleſiæ debeant publicare & renouare: quatenus illi ſuum ſtatum teneat, & ec-

PRO REMVNERATIONE. CASVS. Ponit hic Gra. ſextum caſum in quo res eccleſiarũ licite poſſunt alienari, ſcilicet pro remuneratione facienda.

Qvicumque.] CASVS. Aliqui ſuſtinuerunt laborem pro eccleſia aliqua. prælatus illius eccleſiæ promiſit aliquid illis pro remuneratione laboris ſui, terram. ſ. vel aliquid: poſtea nolebat ſoluere promiſſum. vnde quæſitum fuit in cõcilio Toletano, vtrum ad hoc poſſit cõpelli de iure? Et reſpondetur ꝙ ſic: hoc probatur auctoritate Pauli ita tamen, vt illa remuneratio per concilium prouinciale confirmetur.

a ¶ Suffragio] i. qđ ſuffragium præſtitit eccleſiæ cõcilio, vel auxilio.

b ¶ Prouiderint.] Alicui.

c ¶ Promiſerint.] Vñ ꝙ aliquis obligetur nudis verbis, licet nõ interceſſit ſtipulatio, vt ext. de teſta. indicante 2 q. 5. iuramenti. & inf ea. q. 5. quia Ioãnes. qđ verum eſt. & poteſt dici ꝙ cõpetit actio ex nuda promiſſione. 1. ſ. condictio. ex canone illo inf. 22. q. 2. iuramenti.

1 Hoc nõ habet locum apud Cathelanos, apud quos nõ datur actio ex promiſſo. teneri tñ dẽt Cathelanus qui vanis ꝓmiſſionib. & inutilib. inuitationib. detinet viatorem, ſaltẽ de dolo. ſ. ſi quis cau. ſi actio ſm Vi. qui ita not. ex. in proœ. Rex pacificus. Arch.

Eccleſiaſticis.] CASVS. Theodorus vir eloquentiſſimus conſiliarius Romanæ ſedis ſeruo aliquo indigebat: & ideo G. tradidit ei Acoſimũ ſeruũ natione Siculũ, & vt hęc donatio nullo tpe valeat retractari, ad cautelam futuri temporis ſibi fecit publicum inſtrũm, qđ G. ſubſcriptione ſua roborauit. [Huius.] ſ. largitatis [Futuri,] Scilicet temporis.

d ¶ Voluntarijs.] Voluntarium vocat, & tñ ipſe dicit ineſſe neceſſitatẽ, quia ab initio eſt volũtariũ: ſed poſtquã illud incepit, teneẽ illud cõſumare, vt C de ac. & ob. ſicut Et habes hic, ꝙ eccleſia teneẽ ad antidora. ext. de teſt. cum in officijs.

e ¶ Teſtimonio.] i. inſtrumento ſuo, qđ fuit ei teſtimonium pro futurum.

MISERATIONIS QVOQVE. CASVS. Ponit hic Gratianus 7. caſum, in quo ſerui eccleſiarum miſeratio nis intu tu libertati donari poſſunt, & ſic quodammodo alienantur.

Cvm redemptor noſter.] CASVS. Dicit in hoc c. ¶ Greg.

ſe eſſe fateantur, eiuſque patrocinium non relinquant: ſed iuxta virtutem ſuam obſequium ei, vel obedientiam præbeant.

Pro remuneratione etiam impenſi obſequij res eccleſiaſticæ vtiliter poſſunt donari.

Vnde in Toletano concilio 4. c. 36. legitur.

¶Quæ de rebus eccleſiæ in remuneratione obſequij præſtantur rata permaneant. C. LXVI.

Qvicumque epiſcopi ſuffragio [a] cuiuslibet aliquid eccleſiaſticæ vtilitatis, prouiderint [b], & pro eo quodcunque commodum in remunerationem promiſerint [c]; promiſſi ſolutionem eos exoluere oportebit: ita vt id ad concilium prouinciale deferatur †, vt eorum conniuentia confirmetur; quia (ſicut Paulus ait) dignus eſt operarius mercede ſua. 1. Tim. 5.

† *al. deductum eorum conuentum confirmetur.*

Item Gregorius lib. 2. indict. 11. epiſt. 18. Theodoro conſiliario.

¶Serui eccleſiarum in eorum dominium transferri poſſunt, qui eccleſiaſticis vtilitatibus deſeruiunt. C. LXVII.

Poly. l. 5. tit. 13.

Eccleſiaſticis vtilitatibus deſudante, eccleſiaſtica dignum eſt remuneratione gaudere, vt qui ſe uoluntarijs [d] obſequiorum neceſſitatibus ſponte ſubijciunt, digne noſtris prouiſionibus conſolentur. Quia igitur te [α] Theodorum virum eloquentiſſimum conſiliariũ noſtrum mancipiorum cognouimus miniſterio deſtitutum: ideo puerum nomine Acoſimum natione Siculum iuri, dominioque tuo dari, tradique præcipimus: quẽ quoniam traditum ex noſtra voluntate iam poſſides; huius te neceſſe fuit [ſcripti †, pro futuri temporis teſtimonio [e], ac robore largitatis, auctoritate fulciri: quatenus, Domino protegente, ſecure eum ſemper, & ſine vllius retractationis ſuſpicione quippe, vt dominus, valeas poſſidere [β].

† *abeſt ab orig.*

α ¶Te.] *Addita eſt vox iſta, & cætera ſunt emendata ex originali, vt intelligatur eundem eſſe cui ſcribitur, & cui fit donatio.*

β ¶Poſſidere.] *Apud B. Gregorium hæc ſequuntur.* Neque enim quemquam fore credimus, qui tam paruam largitatem pro tua tibi deuotione conceſſam deſideret, vel tentet vllo modo reuocare: cum vno eodemque tempore & verecundum ſit a deceſſoribus bene geſta reſoluere, & verecundum ſit docere cęteros in ſua quandoque reſolutoriam proferre largitate ſententiam.

Miſerationis quoque intuitu ſerui eccleſiarum libertati donari poſſunt.

Vnde Gregorius Montana †, & Thomę lib. 5. ep. ſ. 12. ſeu c. 112.

† *al. Montano.*

¶Miſerationis, & pietatis in tuitu ſerui eccleſiarum poſſunt manumitti. C. LXVIII.

Cvm redem-

Greg. intuitu pietatis duos ſeruos Romanæ eccleſiæ, ſ. Montanum & Thomam manumiſit. & eis omne peculium quod habebant relaxauit: & hoc fecit ad inſtar Ieſu Chriſti, qui venit in mundum, ut vinculum diabolicæ ſeruitutis rumperet, quo tenebamur adſtricti. vnde præci-

presbyteris & tribus diaconis.

a ¶ Cum redemptor.] Hic habetur forma, ſub qua fiunt manumiſſiones, & planum eſt.

b ¶ Ius gentium.] Alibi dicitur, q iure diuino eſt inducta ſeruitus. Sed de hoc dixi ſu. diſt. 1. ius gentium.

ptor[a] noſter totius cōditor creaturæ ad hoc propitiatus humanam voluerit carnem aſſumere, vt diuinitatis ſuæ gratia, dirupto, quo tenebamur captiui, vinculo ſeruitutis priſtinæ nos reſtitueret libertati; ſalubriter agitur, ſi homines, quos ab initio natura liberos protulit, & ius gētium[b] iugo ſubſtituit ſeruitutis, in ea, in qua nati fuerāt, manumittentis beneficio libertati reddantur. Atque ideo pietatis intuitu, & huius rei conſideratione permoti, vos Montanam †, atque Thomam famulos ſanctæ Romanæ eccleſiæ, cui, Deo adiutore, deſeruimus, liberos ex hac die ciueſque Romanos efficimus; omneque veſtrum vobis relaxamus[c] ſeruitutis peculium *α. & infra*. ¶ Hanc autem manumiſſionis paginam Paterio notario ſcribendam dictauimus, & propria manu vna cum tribus[d] preſbyteris prioribus, & tribus diaconis pro pleniſſima firmitate ſubſcripſimus, vobiſque tradidimus. Actum in vrbe Romana.

† *al. Montanum.*

α ¶ Peculium.] *In vetuſto codice epiſcoporum B. Gregorij bibliotheca Vaticana legitur*, periculum.

Item ſerui eccleſiarum publicis angarijs non debent fatigari.

Unde in concilio Toletano 3. c. 21. legitur.

¶ Serui eccleſiarum publicis angarijs non fatigentur. C. LXIX.

lib 7. ca. 290.
Iuo p. 3. c. 138.

Eccleſiarum β ſeruos, & epiſcoporum, vel omniū clericorum[e] à iudicibus, vel actoribus publicis in diuerſis angarijs fatigari dolemus. Propter quod omne concilium a pietate glorioſiſſimi Domini noſtri popoſcit; vt tales deinceps auſus inhibeat: ſed ſerui ſuprāſcriptorū officiorum in eorum vſibus, vel eccleſiæ laborent. Si quis vero iudicium aut actorum, clericum, aut ſeruum clerici, vel eccleſię, in publicis, ac priuatis negotijs occupare voluerit, à communione eccleſiaſtica, cui impedimentum facit, efficiatur extraneus.

β ¶ Eccleſiarum.] *In cæteris huius concilij exēplaribus impreſſis, & manuſcriptis, quæ collata ſunt, & apud Iuonē legitur quē admodū apud Gratianum, præterquam in editione quatuor tēporū, & codice Lucenſi regio, in quibus initium capitis 21. ſic habet.* Quoniam cognouimus in multis ciuitatibus eccleſiarum ſeruos & epiſcoporum, vel o c a i v a p. in diuerſis angarijs fatigari, omne concilium, &c. *Et hic quidem nulla facta eſt mutatio: alia vero in quibus omnes conciliorum codices concordant, ſunt emendata.*

Item pro alimonia pauperum, pro redemptione captiuorum res ſacras diſtrahi licet.

c ¶ Relaxamus.] Sed nonne eo ipſo, q aliquis inter viuos manumittitur, videtur ei peculium datum, niſi expreſſe hoc adimatur. C. de pe. eius qui li. meruit. l. vnica. Sed dicas, quod aliud eſt in libertis eccleſiæ. nā eis in manumiſſione non licet dari vltra ſummam viginti ſolidorum, vt ſu. c. ſi quos.

d ¶ Cum tribus.] Ergo nō requiritur conſenſus omnium vbi libertas dat[1], & hoc in fauorem libertatis fit, vt C. de communi ſeruo ma. l. 1. arg. contra 54 diſ. c. ſ. ſu. ead. epiſcopus qui. Itē videtur hic, quod ſigillum. Papæ non facit chartam authenticam, niſi adſit ſubſcriptio. Io.

ITEM SERVI. CASVS. Dictū eſt ſu. ea. q. 2. c. prædia. q poſſeſſiones eccleſiarum non debent a laicis fatigari. Idem nunc dicit Gratianus de ſeruis eccleſiarum.

Eccleſiarum ſeruos.] CASVS. Relatum eſt in concilio Toleta. quod quidā iudices & adminiſtratores publicorum officiorum ſeruos eccleſiarum vel epōrū vel aliorum clericorum diuerſis angarijs fatigabant. Quare concilium poſtulauit à Greg. vt tales præſumptores prohiberet & ſtatuit concilium, vt ſi quis de cætero talia præſumeret, ab eccleſiaſtica cōione repelleretur.

e ¶ Clericorum.] Ar. q eodem priuilegio gaudent ſerui clericorum, quo eccleſiæ infra 16 q. 1. ſimiliter ſi. 87 d. eos qui & 59. d. indicatum. Clerici enim & eorum māci pia ſunt exempta ab omnib. onerib' ciuitatum, niſi ſubſit magna neceſſitas. ext. de immu. eccle. non minus. C. de epiſc. & cler. l. 2.

1 Scilicet a Papa, vt hic fuit: quod non obtinet in aliis prælatis. ſecūdū L. & Hug.

2 Circa iſtā materiā an notarius poſſit omittere in inſtrumētis ſuū ſolitū ſignum, & apponere aliud, de quo vide per Archi. hic cui adde G. de cu. in comparatione & ibi Bal. in vlt. col. C. de fide inſtru. & per Bal. in prin. C col. 2 & Ang. in Aut. de inſtru. cau. & fi. in prin.

Clerici ſunt à muneribus ciuilibus exempti.

præcipit Paterio notario, vt ſcriberet inſtrumentum, cui Greg. Papa propria manu ſubſcripſit cum tribus

ITEM PRO ALIMONIA. CASVS. Ponit hic Grat. 8.

caſum in quo res eccleſiæ licitè diſtrahi poſſunt, ſ. p ali monia pauperum: & redemptione captiuorum. Et ad ſequentia c. inducuntur vſque ad § item largitate.

d ¶ Quid.] Id eſt, ſimile illi.
e ¶ Timui.] Sic fortè ſe excuſabat.
f ¶ Spatia laxata.] Id eſt, ampliata.
g ¶ In his tribus.] Id eſt, in alimonia pauperum, in redemptione captiuorum, in ædificatione templi, vel augmentatione cœmiterij.

Item vbi timetur mors animæ, vt inf. e. c. verſi. & vera. velut ſi cogeretur adorare idola. 23. q. 4. ipſa pietas ſm Lau. & c. diſplicet. & 24. q. 3. ſi habes ſm H.

AVrum.] CASVS. Beneuen. hunc caſum ſic poſuit. Ambr. in hoc ponit tria genera largitionis. primum eſt, cum res eccleſiæ pauperibus vel captiuis largiuntur. Secundum eſt, cum alienantur pro templo ædificando. Tertium eſt cum largiuntur pro cœmiterio emendando vel ampliando in iſtis trib' generibus docet aurum & pecuniam eccleſiæ non eſſe ſeruandam, ſed erogandam tempore neceſſitatis: quod ſi prælatus non fecerit, aſportabit hoſtis: ſicut Aſſirij aurũ & argẽtum de tẽplo Dñi ſuſtulerunt. Et hoc primo debet fieri de auro & argento, quod non cõſiſtit in vaſis, diuino officio deputatis. Si vero ſunt vaſa diuinis officiis deputata, primo non conſecrata ſunt largienda: deinde etiam ea quę ſunt conſecrata, in pios vſus ſunt expendenda. ita tamen, vt forma calicis in ſua forma non remaneat. niſi alij eccleſiæ diſtrahatur. laicis vero confracta & conflata. H. hunc caſum ſic ponit Ambro. intendit oſtendere, quod res eccleſiaſticæ debent dari & alienari tempore neceſſitatis. Et ponit quinque caſus quibus licitè alienãtur res eccleſiæ, ſcilicet pro alimonia pauperũ. ꝓ redẽptione captiuorum, pro loco religioſo ædificãdo, pro cœmiterijs ampliandis, pro ſepulturis mortuorum extruẽdis. In his quẽ vaſa pretioſa & ſacrata debent alienari alij eccleſiæ in eadem forma; laicis confracta & conflata. [Tribus.] Quinque poſuit non dicit tribus, ſed duos primos ponit ſub vno membro, & duos vltimos ſub alio, medium vero ſub tertio

Vnde Ambroſius ait, lib. 2. de officijs, c. 28.

¶ Res ſacræ quibus ex cauſis alienari debeant.

C. LXX.

AVrum ec cleſia habet, non vt ſeruet, ſed vt eroget, & ſubueniat in neceſſitatibus. Quid opus eſt cuſtodire quod nihil adiuuat? An ignoramus, quantum auri, atq; argenti de tẽplo Domini Aſſyrij[a] ſuſtulerunt? Nonne melius cõflat ſacerdos propter alimoniam pauperum, ſi alia ſubſidia deſint, quàm ſacrilegus contaminata aſporter hoſtis. Nõne dicturus eſt Dominus, cur paſſus es tot inopes fame mori? Et certè habebas aurum vnde † miniſtraſſes[b] alimoniam. Cur tot captiui deducti in commerciũ† ſunt, nec † redempti, ab hoſte occiſi ſunt[c]? Melius fuerat, vt vaſa viuentium ſeruares, quàm metallorum. Hic non poſſet reſponſum referri. Quid[d] enim diceres? Timui[e], ne templo Dei ornatus deeſſet? Reſponderet, aurũ ſacramenta non quærunt: neque auro placent, quæ auro non emũtur. Ornatus ſacramentorum, redemptio captiuorum eſt: & verè illa ſunt vaſa pretioſa, quę redimũt animas à morte. Ille verus theſaurus eſt Domini, qui operat quod ſanguis eius operatus eſt. *& poſt pauca.* ¶ Nemo enim poteſt dicere, cur pauper viuit? nemo poteſt queri, quia captiui redempti ſunt. Nemo poteſt accuſare, quia templum Dei ædificatum eſt. Nemo poteſt indignari, quia humanis ſidelium reliquijs ſpatia laxata[f] ſunt. Nemo poteſt dolere, quia in ſepulturis Chriſtianorum requies defunctorum eſt. In his tribus[g] generibus vaſa eccleſiæ etiam initiata cõfringere, conflare, vendere licet. opus eſt, vt de eccleſia myſtici[h] poculi forma non exeat: ne ad vſus nefarios ſacri calicis miniſterium transferatur. Ideo intra eccleſiam primũ quæſita ſunt vaſa, quæ initiata non eſſent; deinde comminuta, poſtremo conflata, per minutas erogationes diſpenſata gentibus, captiuorum quoque pretijs profecerunt. Quòd ſi deſunt noua, & quæ nequaquam initiata videantur; in huiuſmodi vſus, quos ſupra diximus, arbitror omnia piè poſſe conuerti.

Poly l. 6. tit. 20. Iuo p. 3. c. 180. Anſ. l. 13. c. 28. 4 Reg. 24.

† al. vt
† in vulgaris legebatur, *in captiuitatem ducti.*]

† *nec redempti? Cur tot ab hoſte*] orig.

Item Hieronymus ad Nepotianum de vita clericorũ. epiſt. 2.

¶ Non parietes templi ornare, ſed pauperibus prouidere, gloria epiſcopi eſt. C. LXXI.

GLoria epiſcopi eſt pauperũ inopiæ † prouidere; ignominia ſacerdotis eſt proprijs ſtudere diuitijs. Natus

† *al. opibus.*

a ¶ Aſſyrij.] Id eſt Babylonij, qui cum Nabuchodonoſor cœperunt Hieruſalem. & abſtulerunt vaſa de templo Domini, infra de conſecra diſt. 1. veſtimenta.

b ¶ Miniſtraſſes.] Id eſt, miniſtrare debuiſſes.

c ¶ Occiſi ſunt.] Ergo tunc demum cum timeatur mors 1. redimi debent captiui, vt not. ſupra ead. ſicut omnino.

1 Scilicet corporis.

h ¶ Myſtici.] Id eſt, in forma calicis, in quo myſticum poculum ſanguinis Chriſti conficitur. Et quod dixi de eccleſia, intelligunt quidam de eccleſia, in qua eſt: quia cum ſit res ſacra, non poteſt vendi etiam alij eccleſiæ. Et de hoc notaui 10. quæſtione ſecunda, hoc ius.

GLoria epiſcopi.] CASVS. Hoc c. diuiditur in quatuor partes. in prima parte Hie reprehendit epos, qui cum pauperes erant vili cibo libenter reficiebantur: cum vero facti ſunt diuites, uel delitijs incumbentes

tes, cibos delicatos abhorrent. & vt eos liberius redarguat ſemetipſum talibus connumerat. In ſecunda parte reprehendit epiſcopos, qui ornant templum gemmis & lapidibus ad inſtar ſacerdotum veteris teſtamenti: ſed de clericis per quos eccleſia gubernatur, nullam curam habent.

a ¶ Cibario] Scilicet familiæ
b ¶ Rugientem.] Id eſt, famelicum
c ¶ Parietes] .i. imperitos. ſ. ſic 46. diſt. ſunt nonnul. ſ.
d ¶ Columnas.] Id eſt, peritos
e ¶ Subtrahunt.] Id eſt, non recipiunt.

in paupere domo, & in tugurio ruſticano, qui vix milio, & cibario [a] pane rugientem [b] ſaturare ventrē poteram; nunc ſimilam, & mella faſtidio. *Item paulò inferius.*

¶ Multi ædificant parietes [c], & columnas [d] eccleſię ſubtrahunt † [e], marmora nitent, auro ſplendent laqſearia, gemmis altare diſtinguitur: & miniſtrorum Chriſti nulla electio eſt. Neque vero mihi aliquis opponat [f] diues in Iudæa templum, menſam, lucernas, thuribula, patellas, ſcyphos, mortariola, & cætera ex auro fabrefacta. Tunc hæc probabantur [g] à Domino; quando ſacerdotes hoſtias immolabant, & ſanguis pecudū erat remiſſio † peccatorum [h]: quamquam hæc omnia præceſſerint in figura: ſcripta autem ſunt propter nos in quos fines ſæculorum deuenerunt. Nunc vero cum paupertatem domus ſuæ pauper Dominus dedicarit; portemus † crucem [i], & diuitias lutum putabimus. *Item ibidem in extremo.*

† *ſubſtruunt*] vera lectio.
† *al. redemptio*
1. *Cor.* 10.
† *al. cogitemus*

¶ Amico quidpiam rapere furtum eſt: eccleſiam fraudare, ſacrilegium eſt: accepiſſe quod pauperibus erogandum ſit; & eſurientibus plurimis, vel cautum [k] eſſe velle, vel timidum [l], aut, quod apertiſsimi ſceleris eſt, aliquid inde ſubtrahere, omnium prædonum crudelitatem ſuperat. *Item eiuſdem ad Paulinum de inſtitutione monachi.* ¶ Crates ille Thebanus homo quondam ditiſsimus, cum ad philoſophandum Athenas pergeret; magnum auri pondus abiecit: neque putauit ſe ſimul poſſe & virtutes, & diuitias [m] poſsidere. Nos ſuffarcinati auro Chriſtum pauperem ſequimur: & ſub prætextu eleemoſynæ priſtinis opibus incubantes, quomodo poſſumus aliena [n] fideliter diſtribuere, qui noſtra timidè reſeruamus? Plenus venter [o] facile de ieiunis diſputat. Non Hieroſolymis [p] fuiſſe, ſed Hieroſolymis bene vixiſſe laudandum eſt.

Epiſt. 13.

Item largitate etiam epiſcopi ſtipendium de rebus eccleſiæ clericis dare licet: cuius profeſſio ſub precaria nomine fieri debet.

Vnde in concilio Toletano 6. c. 5.

¶ Qui beneficium ab eccleſia accepit, eius profeſsionem nomine precarię faciat. C. LXXII.

Iuo p. 6. c. 372.

SAepè fit, vt proprietati originis obſiſtat [q] longinquitas tpis. Quapp prouidentes decernimus, vt ſi quis clericorum a, ſtipendiū de rebus eccleſię, cuiuſquā epi [r]

f ¶ Opponat.] Arg. ab exemplis non eſſe argumentandum.
g ¶ Hæc probabant.] Sed nōne hęc hodie probantur à Domino. ĵ. de conſe diſ. 1. & calix? ita: ſed non in ſuperabundantiā, vt non habeatur delectus perſonarum, 86. diſtin. non ſatis. 47. diſt ſicut.
h ¶ Peccatorum.] Venialium: quia ceremonialia tollebant tm̄ venialia peccata, ſicut hodie aqua benedicta, vt ĵ. de conſecrat. diſt 3. aqua.
i ¶ Crucem.] Suſtinendo contumelias.
K ¶ Vel cautum.] Cum ideo ſit, quia expectatur maior neceſſitas.
l ¶ Timidū.] Si ideo facit, quia timet ne ſibi deficiat.
m ¶ Diuitias.] Nam verè philoſophantes contemnunt 2 pecuniā. ff de vac. mun. l. in honorib. § penul.
n ¶ Aliena] Id eſt, res eccleſiæ.
o ¶ Plenus venter] Id eſt, prælatus plenus diuitijs.
p ¶ Non Hieroſolymis.] Id eſt, non tantum eſſe prælatum: ſed opera prælati facere laudabile eſt. 27. q. 5. cauete.

1 Scilicet eos promouēdo ad beneficia, contra illud extra de præb. graue. & ca. ſup inordinata. Arch.

2 Id eſt, non ponūt amorē, ſiue animū in diuitijs. aliàs diuites cū bonis operibus non abijcimus. 10 diſ. c. pen. Arch.

ITEM LARGITATE. CASVS. Ponit Grat nouum caſum, in quo epi res eccleſiaſticas poſsūt alienare quo ad uſumfructum, dando eas clericis ſub nomine precariæ: & ad hoc probandum inducit ſeq. cap.

SAepè fit.] CASVS. Quidam

habent. & dicit, quòd in veteri teſtamento factus fuit ex præcepto Domini ornatus in templo. In tertia parte dicit, quod amico aliquid rapere, furtum eſt: eccleſiam vero fraudare, ſacrilegium eſt & de his quæ pauperibus ſunt eroganda ſubtrahere prædonis ſuperat crudelitatem. In quarta parte inuitat nos ad contemptum diuitiarum exemplo Cratis, qui cum Athenas pergeret ad philoſophandum, aurum proiecit quod portabat, cum non crederet ſe poſſe virtutes ſimul & diuitias poſſidere. Secunda pars incipit ibi, [Multi ædificant.] Tertia ibi, [Amico rapere.] Quarta ibi, [Crates ille Thebanus.]

epiſcopus volebat concedere prædia eccleſiæ cuidam clerico quo ad vſumfructum. Quæſitum eſt in concilio Tolet. qualiter ei concedere poſſet, ne eccleſia præiudicium patiatur propter diuturnam retentionem. Et reſpondet, ſub precario nomine debet clericus ab eccleſia recipere, & profeſſionem ſuam ſcribere, & quod ab eccleſia recepit, fideliter colere: ne res deteriorentur: quod ſi quis facere contempſerit, à precaria repelletur.

q ¶ Obſiſtat.] De facto, non de iure, vt ſupra ea. c. longinquitate.
r ¶ Cuiuſquam epiſcopi.] Infra 16. q. 3. ſi epiſcopus, & c. clerici,

a ¶ Lar-

Digitized by Google

percepit largitate[a] : ſub precarię[b] nomine debeat profeſſionem ſcribere: vt nec per tētionem † diuturnam prꝗiudicium afferat eccleſię, & quęcumque in vſu perceperit, debeat utiliter laborare[c]: vt nec res diuini iuris videant aliqua occaſione negligi: & ſubſidiū ab eccleſia, cui deſeruiunt, percipere poſſint clerici. Quòd ſi quis eorum contempſerit facere; ipſe ſe ſtipēdio ſuo videbitur priuare.[d]

† *al. retentionem.*

a ¶ Clericorum.] *In codice conciliorum Lucenſi regio ſequitur*, uel aliarum quarumlibet perſonarum.

Religionis quoque intuitu ea, in quibus eccleſia detrimentum non patitur, monaſterijs tradi poſſunt.

Vnde in 3. Toletano concilio, c. 4. legitur.

¶ Licet religionis intuitu res eccleſiæ alienare.

C. LXXIII.

Iuo p. 3. c. 168.

SI epiſcopus[e] vnam de parochianis eccleſijs ſuis monaſterium dicare voluerit, vt in ea monachorum regulariter congregatio viuat; hoc de conſenſu concilij ſui habeat licentiam faciendi. Qui etiam ſi de rebus eccleſię pro eorum ſubſtantia aliquid, quod detrimētum[f] eccleſię nō exhibeat, eidē loco donauerit; ſit ſtabile. Rei enim bone ſtatuendę ſanctum concilium dat conſenſum[g].

Item ex Toletano 9. c. 5.

¶ Non vltra quinquageſimam partem rerum eccleſię monaſterio quod conſtituit, epiſcopo licet conferre.

C. LXXIIII.

Iuo p. 3. c. 170. † *al. conſilium.*

BOnę rei dare conſultum†; & præſentis habetur vitę ſubſidium & ęternę remunerationis expectare cernitur pręmiū. Quiſquis itaque epiſcoporum in parochia ſua monaſterium conſtruere forte voluerit, & hoc ex rebus eccleſiæ, cui pręſidet, ditare decreuerit; non amplius ibidem, quam quinquageſimam[h] partem dare debebit: vt hac temperamenti ęquitate ſeruata, & cui tribuit, competens ſubſidium conferat, & cui tollit, damna grauia non infligat. Ad eccleſiā vero, quę monaſticis non informabitur regulis, aut quā pro ſuis magnificare † voluerit ſepul

† *al. munificare.*

a ¶ Largitate.] Sed quomodo eſt largitas, ſi dr̄ precariaꝰ cū de precaria certa penſio ſtatuatur. 10. q. 2. precarię? reſpon non eſt precaria, ſed donatio gratuita quoad vſumfructum: & ideo dicit, & interueniet ſcriptura ne poſſit allegare præſcriptionem. nam per quantumcunq; tempus poſſideret nunquam prꝗſcriberet, vt 16. q. 3. clerici. Fructuarius n. nō poteſt præſcribere. inſti. ꝑ quas pſo no. acq ri. §. fructuarius. nec ille, qui alieno noīe poſſidet, vt extra de pręſcr. ſi diligēti, C. de pręſcr. triginta annorū. male.

Fructuarius non pręſcr ibit.

b ¶ Sub precariæ] Id eſt, ſicut ſolet fieri in precaria. non enim eſt hic contractus ꝑcariæ: ſed donatio vſusfructus epiſcopi. 16. q. 3. ſi epiſcopus, & c. clerici.

c ¶ Laborare.] Id eſt colere.

d ¶ Priuare.] Ar clericum poſſe remoueri ab eccleſia ſi negligit agros, vel alias vtilitates eccleſię ſic ff. de pe. hære. ei, qui partes §. cum prædia & C. loca. l. 3 nam ꝓpter negligentiam aliquis deponitur, vt 81 diſt. dictum.

RELIGIONIS. CASVS. Ponit hic Grati. decimū caſum, in quo pōt ep̄s aliquid alienare de reb. eccleſiæ ſuæ tradendo eas monaſterijs cauſa religionis; dūmodo eccleſiā ſuā non lædat enormiter. Et ad hoc inducit ſequentia c.

SI ep̄s] CASVS. Quidam epiſcopus volebat facere monaſterium de quadam eccleſia parochiali: & aliquid de rebus epiſcopalis eccleſiæ ei cōferre volebat. Vnde quęſitum fuit in concilio Toletano vtrū hoc facere poſſet? Et rn̄detur, quod ſic dummodo de conſenſu capituli hoc faciat, & eccleſiæ ſuæ detrimentum non exhibeat.

e ¶ Si epiſcopus.] Hic habes quod de ſęculari eccleſia poteſt fieri ab epiſcopo monaſterium, vt extra de eccl. ędi. ad audientiam, ſed conuerſo non poteſt, vt 19. q. 3 quæ ſemel extra [illegible]eli do. inter quatuor. niſi fiat auctoritate Papę, vt extra de cenſi. cum uenerabilis. & extra ne cleri vel monac relatum. vel vbi aliter non poſſit locus reformari, niſi per canonicos ſæculares, vt extra ī eadem decre inter quatuor.

Eccleſia ſæcularis poterit conuerti in monaſterium, ſed non ecōtra. Ep̄s cōuertēs eccleſiā ſęcularē in regularem, ſuorū clericorū conſenſum requirere debeat.

f ¶ Detrimentum.] Graue ſi enim læderet eccleſiā grauiter, poſſet c. reuocari, vt ſu. e Apoſtolicos ī ſi & īſ. ꝑx.

g ¶ Cōſenſum] Quæro, de quorum clericorum conſenſu hoc intelligas. an detur clericis ep̄alis eccleſiæ, an de clericis parochiæ illius? rn̄detur de clericis eccleſiæ cathedralis. Nam conſenſus clericorum eccleſiæ cathedralis requiritur circa ordinationem & de poſitionem clericorum, vt 24. diſt. ep̄s. 67. diſt. reliqui. ſu. ea. alienationes. Lau. tn̄ & H. intelligunt & requirendum conſenſum clericorum parochialis eccleſiæ. Nam iſti ſine culpa non debent priuari ſuis ſtipendijs. 16. q. 7. inuentum.

tum. videtur r. tamen ſufficere. ſi epiſcopus eis prouidet neceſſaria, vel ibi vel alibi; vt extra de eccle. ædifi. ad audientiam. & ſic videtur quod eis inuitis poſſit hoc facere arg. extra de exce. præ. ſicut vnire

BOnæ res.] CASVS. Quidam epiſcopus volebat ędificare monaſterium in parochia ſua, vel aliquam eccleſiam ſęcularem magnificare: apud quā forte ſepeliri volebat, & deſiderabat ditare monaſterium vel eccleſiam de rebus eccleſiæ ſuæ. quæſitum eſt in concilio Toletano, quantum monaſterio vel eccleſiæ dare poſſit? Et reſpondet, quod monaſterio dabit quinquageſimam partem de rebus eccleſię ſuæ, dummodo ei damna grauia non infligat: eccleſiæ vero ſæculari non amplius quàm centeſimam dabit partem, & in arbitrio epiſcopi erit vt vel monaſterium tantum, vel eccleſiam tantum debeat de rebus eccleſiæ ditare

h ¶ Quinquageſimam.] Sed nunquid epiſcopus poteſt dare

†Allegande dicit; q̄m ī ē uerum In Lau Vinc Goſ. & B. ipſū not ext de reb ecc nō alie. poſſeſſiones d hoc no. in ſ cre. ad audientiā allo in gl. Arch

dare centeſimam, vel quinquageſimam ſine conſenſu canonicorum? videtur ꝙ ſic, extra de ijs quæ fi. a præla. ſine conſen. c. paſtoralis ẽt nõ obſtante iuramẽto de non alienãdis rebus eccleſiæ, vt extra de ecc. ædi. tua. nemo .n. poteſt accuſare epm, ꝙ templum Dei ædificauerit, vt ſup ea. iuris ſit de hoc, in quæſtionibus notaui.

ADDITIO. Quæſtio venerrialis eſt, & incipit, eſto quòd epiſcopus, &c. vbi dicit, quòd Tan. dicebat, quod tantum vltima reuocatur: quod verum credit ipſe B Brix. nam non reſtituitur minor, niſi in quo decipitur, ff. de mino. ead. quæſtione. Non obſt. lex. prçd. ſi tota quoniã intelligitur in Falcidia, licet quidam ſtent illi legi. Archidiaconus.

turis; non amplius quàm centeſimam partem cenſus [a] eccleſiæ, cui præſidet, ibidem conferre licebit: ea tamen cautela ſeruata, vt vnam tantummodo, quç placuerit, ex his duabus remunerationem † aſſumat.

† al. remunerandã

Item Gregorius lib. 2. indict. 11. epiſt. 17. Gratioſo ſubdiacono.

¶Iure proprietatis res eccleſię monaſteriorum ędificiis tradere licet. C. LXXV.

Anſ. l. 5. c. 32.

RReligioſam [b] vitam eligentibus cõgrua nos oportet conſideratione proſpicere, ne cuiuſquã neceſſitate occaſio, aut deſides faciat, aut robur (quod abſit) conuerſationis infringat. Idcirco pręſenti tibi auctoritate prçcipimus, quatenus domum poſitã in hac vrbe, regione quarta iuxta locum, qui appellatur, ad gallinas albas, vel hortum iuris ſanctę Romanę eccleſię, cui auctore Deo prçſidemus, in qua Campana quondam uxor [α] Patricii manſiſſe dignoſcitur, ſimul & hortũ, atque hoſpitia, quę intra eandem domum ianua concludit, Florę † abbatiſſę debeas tradere proprietatis iure procuſdubio poſſidendam: in qua domo monaſterium uirginum (ubi cum congregatione ſua habitare poſſit) Chriſto queat adiuuante conſtruere; & † tam ipſa, quàm quç in eius loco, honoreq; ſucceſſerit, prędictamdomum, & hortum cum omnibus ad ſe pertinentibus (ſicut diximus) quieto, inconcuſſoque iure a nobis pietatis conſideratione conceſſa valeat poſſidere.

† antea legebatur, *eidem.*

† *al. vt.*] orig.

α ¶Vxor.] *In aliquot epiſtolarum editionibus, & nonnullis Gratiani exemplaribus non eſt iſta dictio. In vetuſto autem Vaticano epiſtolarum codice legitur,* quondam patricia.

Ecce oſtenſum eſt, quomodo res eccleſiæ ſine culpa dari poſſint, & conſtare his, quibus data fuerunt.

a ¶Cenſus.] Propter hoc verbum, cenſus, dicit L. & H. ꝙ de cẽſu poſſet epiſcopus dare partem, ſed nõ de poſſeſſionibus eccleſię: aliàs reuocaretur, vel eo viuo, vel poſt mortem ſuã, vt 16. q. 3. ſi ſacerdotes. Sed hoc falsũ eſt, quia decre dicit ẽt de poſſeſſionibus, extra de do. Apoſtolicæ.

RReligioſam] CASVS. Quædã abbatiſſa poſtulauit a Grego. vt quendam locũ ſibi concederet in quo volebat conſtruere monaſteriũ, q̃ forte expulſa erat de ſuo monaſterio cũ ſua cõgregatione: quare Gregor precibus ſuis annuit. Vnde mãdat cuidã (forte ſuó procuratori) vt tradat ſibi, & ſucceſſoribus ſuis iure perpetuo poſſidendã quandam domũ, & hortum & hoſpitia, q̃ intra eandem domũ ianua concludit, vt ipſa abbatiſſa ſibi monaſteriũ cõſtruat, vt ibi cum ſua habitet congregatione.

b ¶Religioſã] Ergo qui dat domum, vel aliam rem nõ vr̃ dediſſe ea quę ſunt annexa ei, niſi expreſſa fuerint. hic 63. d. ego Lodouicus. Ar. contra. ff. ſi ſer. ven. teſtatrix. ff. de act. emp. creditor. in fi. [r]

QVAESTIO III.

NVnc quæritur [c], *ſi ante tempus ſuæ ordinationis nihil habere videbantur, quid de his fieri debeat, quæ poſt ordinationem ſuam inueniſſe noſcuntur.*

Et in Moguntino ſub Rabano c. 8.

De his ita ſtatutum eſt in concilio Carthaginienſi 3. c. 49.

ſup. ea. aurũ. Item quia ſufficit ſemel a iure eſſe cõceſsũ: vnde non eſt neceſſe requirere nouum conſenſum. ff. de condi. inſti. quæ ſub conditione. §. vlt. ſed contra de do. paſtoralis extra de ijs quę fi. a p̃la cum vos. Tu dicas, ꝙ licet a iure permittatur ei talis donatio, tñ facit eandem de conſenſu clericorũ, vt ſu ea. c., px. ſu. ea. Apoſtolicos. vehementer tamen obuiat illa decre. paſtoralis. niſi vis fiat literæ. Vnde dic, illis decret. ſtandum eſt. Sed quid ſi epiſcopus plures donationes fecit, ita ꝙ omnes ſimul excedant quinquageſimam; an dices vltimam reuocari, vel omnes? Videtur ꝙ tantum vltimam: quia ſolla illa fuit vitioſa, vt ſu. e. ſi quos, & 17. q. 4. queſti. econtra videtur, ꝙ de qualibet donatione eſt detrahendum, vt Cod. de inof. do ſi tota. ff. ad leg. Fal. pœnales. § annua. Hæc quæſtio ſoluitur extra de dona. Apoſtolicæ. Ioan. quid

aſtio ſin- aris.

NVnc quæritur.] Hæc q. diuiditur in duas partes: in prima quarum probat per duo ca. ꝙ ſi nihil habebat epiſcopus cum fuit promotus: in morte ſua totum debet eccleſiæ dimittere. Secunda ibi, [Sed quęritur.] Io. de Fan.

CASVS. Hic tractatur 3. q. in qua connectuntur dicta dicendis: vbi quæritur quid fieri debeat de rebus aliis, quas clerici acquiſiuerunt de rebus eccleſiæ, qui ante ſuam ordinationem nihil habebant, & certum eſt, quod quidquid clericus acquirit de rebus eccleſiæ, & intuitu eccleſiæ, totum debet eccleſiæ relinquere. ſi vero intuitu perſonæ aliquid acquiſierit, poteſt relinquere cui velit. vt inf. ea c. 1. 2. & 3.

c ¶Nunc quæritur.] Habeas pro ſumma quæſtioni quod dicitur in c. 1.

r Dicas ꝙ q̃dit do num, vr̃ ei donaſſe anneza. ff. de contrah. eme. credit. §. vlti. C. de bo. vacan. l. 2. li 10. licet hic ſit ar. cõ. La. ad hoc facit quod leg. & no. ſu. 1. q. 1. ſicut Chriſtus. Arch.

Pl-cuit.

¶De his, qui primum nihil habentes, tempore ſuæ adminiſtrationis aliqua acquirunt. C. I.

Burc.l.3.c.120. Iuo p.3.c.96. Pann.l.2.c.38.

PLacuit, vt epiſcopi, presbyteri, diaconi, vel quicumq; clerici, qui nihil habentes [a] ordinantur, & tempore epiſcopatus, vel clericatus ſui agros, vel quæcumq; prædia nomine ſuo [b] comparant; tanquam rerum Dominicarum inuaſionis crimine teneantur †; niſi admoniti eccleſiæ eadem ipſa contulerint. Si autem ipſis proprie aliquid liberalitate alicuius, vel ſucceſſione cognationis [c] obuenerit; faciat inde, quod eorum propoſito congruit. Quod ſi a ſuo propoſito retrorſum exorbitauerint; honore eccleſiaſtico indigni tamquam reprobi iudicentur.

† *al. teneantur obnoxij.*

Item ex concilio Tolelano 9. c. 4.

¶De miniſtris, qui nulla eccleſiæ occaſione, ſed ſui vtilitate aliqua acquirunt. C. II.

QVicumque de ſacerdotibus, vel miniſtris pro ſui vtilitate, atq; amicitia, vel præſtatione, aut quocumq; modo, aut per ſcripturæ ſeriem aliquid meruerint a quolibet percipere †; in rebus eccleſię non poterit numerari. Sed quod deinde voluerint facere, ipſorum voluntatis arbitrio ſubiacebit. Quòd ſi hoc poſt eorum mortem inordinatum fortaſſe remanſerint; eccleſia, cui præfuit, vel miniſter extitit, hoc ſibi in perpetuum vendicabit [d].

† Adde Alxan. de in inl. cū fur dus.§.ſeru ſſ. ☐ cer. p circa ſſ.d.

Sacerdos emens aliquid, cui acquirit.

Ecce quòd illa, quæ non ex officio eccleſiaſtico, ſed ex aliqua præſtatione ſua vtilitatis lucratus eſt, poteſt dare quibus voluerit.

2 *Sed quæritur de his quæ ſibi communiter cum eccleſia, vel ſequeſtratim pro remedio animæ offeruntur, vel de tertia parte, quam de rebus parochialium eccleſiarum ſibi debitam accipit; ſi ea poterit dimittere quibus voluerit.*

De his ita diffinitur in concilio Agathenſi, c. 6.

¶De pontificibus, quibus ab extraneis, vel cum eccleſia, vel ſequeſtratim aliquid dimittitur. C. III.

extra de teſtamentis c. requiſiſti. Burc.l.1.c.217. Iuo p.5.c.331.

POntifices [e], quib. in ſummo ſacerdotio cōſtitutis ab extraneis † [f] aliquid aut cū eccleſia, aut ſequeſtratim aut dimittitur, aut donatur (quia hoc ille, qui donat, pro redemptione animæ ſuæ, non pro commodo ſacerdotis

† *al. extraneis dimittitur, xat.*

PLacuit.] CASVS. Statutum fuit in conc. Carthag. vt epiſcopi, presbyteri, diaconi, & alij clerici, qui nihil habebant antequam ordinarent̄, & poſtea de rebus eccleſiæ tantum ſuo nomine poſſeſſiones comparauerunt, puniantur tanquam inuaſores rerum dominicarum: niſi ſuæ eccleſiæ commoniti eas reſtituant. Si aūt aliquid acquiſiuerint intuitu perſonæ i. ex donatione amicorū, vel ſucceſſione ex teſtamēto, vel ab inteſtato; poſſunt de hoc facere quidquid volūt, dūmodo a ſuo propoſito non recedant. i. tali pecunia abutēdo, vt negotiādo, vel fœnerando: quod ſi fecerint, indigni honore eccleſiaſtico iudicentur in eum.

a ¶Habentes.] Ergo propter paupertatē nec impeditur, nec excuſatur ēt quis a prælatura. ſecus ē in tutore, vt inſti. de ex cu. tu. §. ſed & propter paupertatem.

b ¶Suo.] Hoc ſpeciale eſt in eccleſia, ꝙ licet ſacerdos aliq̄d ſuo emat nomine d̄ pecunia eccleſiæ, ꝙ res illa ſtatim facta eſt eccleſiæ aliud eſt in reb. priuatorum, vt C. de rei vendi. ſi vt ꝑponas, & de hoc notaui ſu. c. q. 2. Apoſtolicos. idem quod hic dicitur, habes extra de pecu. cler. c. 1. inquirendum, & c. ſi quis. Verum autem præſumatur de reb. eccleſiæ, vel de reb. ſuis comparaſſe, dicitur ſu. e. q. 1. ſint manifeſtæ.

c ¶Cognationis] vſque ad quartum gradū. i. C de epi. & cle. auth. licentiā. Vel vſque ad 7. defert ſucceſſio. Arg. cōtra 35. q. 2. c. 1.

1 Iſta eſt vera ſnīa ſm. Go. & Ho. de de hoc not. extra de teſt. requiſiſti. §. ſi vero relinquitur, & ibi no. Arch.

QVicumque.] CASVS. Quidam ſacerdotes aliquid acquiſierunt artificio ſuo, vel ex datione amicorum, vel ex inſtitutione facta in teſtamento quæſitum eſt in concilio Toleta. vtrum eccleſiæ ſuæ relinquere teneantur. Et reſpon. ꝙ non, ſed dabunt cui voluerint. ſi vero poſt mortem ſuam remanſerit inordinatum, eccleſia ſua in perpetuum vendicabit ſuæ vtilitati, ideſt, ſuo vtili officio.

d ¶Vendicabit.] ideſt, defendet, quando eccleſia inueniatur in poſſeſſione. ſed ſi hæredes eſſent in poſſeſſione, oporteret eccleſiam probare de iure ſuo, vt inf. ea. q. 5 c. 1. in ſi ſicut not. ſup. ead. q. 1. ſint manifeſtæ. Vel intellige quod hic dicit, cum non habet ſacerdos hæredes. in authen. de eccle. tit. § ſi quis autem epiſcopus. col. vltim. & inf. q. 5 c. vlt.

ECCE. CASVS, Concludit Grat. ex ſupradictis, quod ea quæ dantur clericis intuitu perſonæ, dare poſſunt cui volunt.

SED QVÆRITVR. Hæc eſt ſecunda pars huius q. Io. de Fant. Et mouet Grat. incidentem quæſt. vtrum ea quæ dantur epiſcopo communiter cum eccleſia, vel ſequeſtratim pro remedio animarum, vel tertiam partē, quam accipit de parochianis eccleſijs, poſſit relinquere cui velit. Et de hoc quid iuris ſit, in c. ſeq. diſſinitur.

POntifices.] CASVS Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, ꝙ ſi aliquis relinquit aliquid pontificum eccleſiæ, vel ſeparatim pro redemptione animæ ſuæ totum inter eccleſiæ facultates computabitur. In ſecunda parte dicitur, ꝙ ſi aliquid relinquitur eccleſiæ, vel ſacerdoti alij reſtituendum, non debet inter facultates eccleſiæ computari. Secunda pars incipit ibi, [Sane quidquid.

e ¶Pontifices.] ideſt, in filijs.

f ¶Ab extraneis.] Si aliquid datur tm̄ epō, illud non tenetur diuidere cum eccleſia. Sed licet aliquid detur tantum eccleſiæ, illud diuidendum eſt cum epō: & diſtingue an a propinquo, vel extraneo ſit relictum epiſcopo,

Eccleſiæ d ta cum e diuiduntu

ſcopo, vt habes diſtinctum extra de teſtam. requiſiſti. Si autem ſimplici canonico aliquid eſt relictum, illud non tenetur diuidere cum eccleſia, ſemper enim pręſumitur, ꝙ id quod datum eſt pręlato, ſit intuitu eccleſię datum. & eſt ſim. ff. de ann, leg. annua. in §. 1. ff de reb. dub. ciuibus,

poteſt dare tertiam partem, quam recipit de parochianis eccleſijs irreuocabiliter, vel eccleſiæ à qua recipiebat: vel alteri eccleſiæ cui voluerit. quod intelligit H. ſi velit ſubire onus fabricæ reparandæ.

d ¶ Irreuocabile.] Cum de conſenſu canonicorum hoc facit, aliàs ſucceſſor poteſt illud reuocare, vt 16. q. 1. poſſeſſiones & hic eſt arg. ꝙ ſi eps ſimpliciter dedit aliquid eccleſiæ, intelligitur illud perpetuo dediſſe, vt 16 quęſt. 1. quoniam quidquid. Arg contra 16 q. 1 poſſeſſiones, & dixi 10 q. 2. hoc ius, in fine.

re probatur) non quaſi ſuum proprium, ſed quaſi dimiſſum eccleſiæ inter facultates eccleſię computabunt: quia iuſtum eſt, vt ſicut ſacerdos habet [a] quod eccleſiæ dimiſſum eſt, ita & eccleſia habeat [b] quod relinquitur ſacerdoti. ¶ Sanè quidquid per fideicommiſſum aut ſacerdoti, aut eccleſiæ fortaſſe dimittitur, cuicunque alij poſtmodum profuturum; id inter facultates ſuas eccleſia computare, aut retinere non poterit [c].

Item ex concilio Toletano 9. c. 6.

¶ Epiſcopus tertiam partem ſibi debitam eccleſię relinquere poterit. C. IIII.

Iuo p. 3. c. 171.

EPiſcopus, ſi tertiã partem, quam de rebus parochialium eccleſiarum ſanctione paterna ſibi debitam nouit, aut ipſi eccleſiæ, cuius res eſſe patebit, aut alteri eccleſiæ, quam elegit, conferre decreuerit: & licitum maneat, & irreuocabile [d] robur eius ſententia ferat.

QVÆSTIO IIII.

QVod autem [e] quæritur, ſi de ſuis, & eccleſiæ rebus aliqua acquiſiſſe noſcuntur, cui proueniat; ita diffinitur in eodem concilio Toletano 9. c. 4.

¶ De his, qui de ſuis & eccleſiæ rebus aliqua acquiſiſſe noſcuntur. C. I.

Iuo p. 3. c. 169.

SAcerdotes, vel quicunque illi ſunt, quibus eccleſiaſticarum rerum cura commiſſa eſt; quæcunque adminiſtrationis ſuæ tempore emerint, ſi de rebus proprijs vel vile, vel carum habuerint; ad eccleſiæ nomen, cui præſunt, chartarum conficere inſtrumenta procurent [f]: non enim conuenit, vt eccleſia, quem ſuſcepit extraneum, efficiat in alieno [g] diuitem, & in ſuo [h] retineat fraudatorem. ¶ Hi verò, qui ſuarum rerum noſcuntur habere compendium; ex omni re, quam poſt ordinationis ſuæ diem viſi ſunt acquiſiſſe, ſiue nulla, ſiue aliqua ſint inſtrumẽta confecta; compenſatione [i] tam iuris ſui, quàm eccleſiaſticarum rerum habita, ſi ſe vtriuſque rei quantitas exæqualiter diuidi inter eccleſiam & decedentis hæredes, ſi ſe vtriuſque rei quantitas exæquauerit.

QVod autẽ] CASVS Hic ponit 4. quæſt. 1. in qua quæritur cui debeant dari res acquiſitę communiter ex rebus prælati & eccleſiæ, & qualiter debeãt diuidi. & reſpondet, ꝙ pro rata pretij dati debẽt diuidi inter eccleſiam & hæredes prælati.

e ¶ Quod autem.] ſi de vtriuſque pretio empta eſt res, pro rata pretii diuidenda eſt inter eccleſiã & hæredes p̃lati, vt ĩ. e. c. 1. ver. hi vero 10.

SAcerdotes.] CASVS. Hoc c. diuidit in duas partes. In prima parte loquit̃ de rebus, quas prælati emunt, & de pecunia eccleſię, & tantum ſuo nomine: in quo caſu ſi de rebus proprijs aliquid vile vel charũ habuerint, curẽt cõficere inſtrã nomine eccleſiæ, cui præſunt. In ſcd̃a parte loquitur de rebus emptis cõiter ex pecunia prælati & eccleſiæ, quæ debẽt æqualiter diuidi inter eccleſiam & decedentis hæredes, ſi ſe vtriuſque rei quantitas exæquauerit. Secunda pars incipit ibi, [Hi vero.] vile vel charum, ideo dicit, quia ſi conſtaret eos nihil habere: ſiue ſuo nomine, ſiue nomine eccleſiæ emerint, totum eccleſia vẽdicabit. Et licet c. videatur loqui in prælato tantũ, tamen ego Barth. Brix. idem intelligo in quolibet clerico, vt ſ. ea. q. 3 placuit.

uibus. Hoc tamen ſcias, ꝙ aliud eſt dicere, relinquo hoc canonicis iſtis 1: & aliud, relinquo hoc eccleſiæ iſti. In priori caſu relictum intelligo eis, & non eccleſiæ. In ſecundo caſu eccleſiæ, & ad vſum eorum: & licet ſit arg. contra. ff de reb. dub ciuibus.

ADDITIO Poteſt dici, ꝙ ſi exprimit propria nomina, vera eſt prima opinio: ſi autem non exprimit, valet vltima opinio a. g ff. ad Trebel. quoties. 1. reſp. Archid.

a ¶ Habet.] Quoad vſum.

b ¶ Habeat] Quo ad proprietatem.

c ¶ Non poterit] i. ſi ſi eſt hæres inſtituta, & rogata reſtituere alteri hæreditatem illam, poteſt detrahere quartam, vt Inſt. de fideicom hæred. §. ſed quia. Sed ſi eccleſiæ legaretur aliquid, vt illud eccleſiæ reſtituat, de hoc dubitari conſueuit, an tunc poſſit partem de tali legato retinere, vt C communia de leg. l. 1 reſpon. 1.

EPiſcopus.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ epiſcopus

f ¶ Procurent.] vt faciant quantum habent de rebus eccleſiæ, & quantum de proprijs rebus.

ADDITIO. Sed pone, prælatum fuiſſe confeſſum plus eſſe in bonis eccleſiæ, quam eſſet in veritate: nunquid ei præiudicatur: dicit Lau. quod non: niſi hoc ſcriberet. C. de arb. tut. l. vlt. Arch.

g ¶ In alieno.] i. in rebus proprijs, ipſius ſacerdotis, quæ ſunt alienæ eccleſiæ, vel propriæ intelligas poni.

h ¶ Et in ſuo.] Id eſt, rebus eccleſię.

i ¶ Compenſatione.] Id eſt, computatione, vel comparatione,

ratione, vel collatione hoc vult dicere, quòd computabit quantum de ſuis rebus, & quantum de rebus eccleſiæ dedit pro re empta, vt ſecundum hoc diuidatur inter eccleſiam & hæredes defuncti 1. Sed pone, poſtquam adeptus eſt eccleſiam: nullos ſumptus voluit facere de patrimonio ꝓprio: ſed quidquid emit, emit de patrimonio proprio tantum: & ſolis redditibus eccleſię fuit vſus. Videtur ꝙ cõputandi ſunt illi ſumptus, quos facere conſueuit, vel quos facturus fuiſſet de ꝓprio patrimonio, ac ſi nõ haberet eccleſiã, vt ff. de pet. hæred. ſed & ſi. §. adeo autem, in fi. Et ſic propriè ponitur hoc verbum compẽſatione. Item non debet negligere lucrum eccleſię propter lucrum ſuum, vt infra c. proxi. Vel intellige, ꝙ hoc dicit quando dubium eſt, an de rebus eccleſiæ, an de ſuo patrimonio emerit, nam tunc diuidi deberet ſecundum quantitatem ſui patrimonij, & rerum eccleſiæ. 2

Acquiſita de bonis eccleſiæ, & de bonis clericorum, ad quos pertinebunt.

1 Et qui plus dedit maiorem partem habebit, ff. de vſufr. ſed & ſi quis. §. interdũ, ſm Lau.

2 Eccleſiæ. Panor. in c. vlt. de pecu. cler. Claua. vertic. clericus.

d ¶ Propriè auxit.] .i in reb. proprijs locupletatus eſt.

e ¶ Aut neglectum.] Hic habes, ꝙ ſi prælatus aliquid negligit acquirere eccleſiæ ſuæ cum poſſet, & maluit ſibi acquirere: quòd hoc imputatur ei: & de hoc tenet ad inſtar tutoris, vt C. arbi. tut. quidquid. nec enim præponere debet vtilitatem ſuam vtilitati eccleſię, ſicut nec tutor vtilitatem ſuam vtilitati pupilli ff de admin. tuto. §. 1 ff commo ſi vt certo §. commodatum, in fi. & 7. q. 1. præſentium, & placuit.

Prælatus tenetur acquirere eccleſiæ ſuæ.

æquauerit; inter eccleſiam & decedentis hæredes æquo iure conquiſitio [a] pertinebit.

a ¶ Compenſatione.] *In concilio ipſo cum vetuſtis exemplaribus collato legitur,* compenſata tam iuris ſui, quàm eccleſiaſticarum rerum habitudine.

Si quis vero pro compendio ſuarum rerum, eccleſiæ rebus detrimentum intulerit, vel ſi occaſione rerum eccleſiaſticarum in rebus proprijs detrimentum paſſus fuerit; viciſſim qui lucrum ſentiunt, detrimentum patientibus reſarcient.

Vnde in concilio Bracharenſi 3. c. 8. legitur.

¶ Reſarciantur detrimenta ſacerdoti, vel eccleſię, quę alterius occaſione alter ſenſerit. C. II.

QVicũque ſub hoc neglectu [b] res diuinas laborare [c] diſtulerit, placito ſpeciali diſtringendus eſt: qualiter ſi de rebus, ſeu augmentis eccleſię quęſtum laboribus ſuis propriè auxit [d], & ex hoc eccleſiaſticis rebus aut neglectum [e] laboris exhibuit, aut minorationem, vel perditionem induxit; quidquid in rebus eccleſiæ minuit, illi reſtituat; ex cuius rebus, atque ſuffragijs ſuos conuictus fuerit ampliaſſe labores. Quod ſi aliquid pro vtilitatibus eccleſiæ, aut ſubſtantiæ expendit, aut diſpendi, vel perditionis quidpiam pertulerit; ſi hoc comprobari potuerit, totum illi à rebus eccleſiæ eiuſdem reformabitur †, pro cuius [f] vtilitate id expendiſſe probatur.

† Idem Pan. cóſ 10. lib. 2.

Si vero de rebus eccleſiæ tantummodo aliqua acquiſiſſe noſcuntur; & ad nomen eccleſiæ inſtrumenta debent componere, nec aliquibus poterunt illa donare.

Vnde in Agathenſi concilio, c. 54. legitur.

¶ De his, quæ ſacerdotes emunt, ad eccleſię nomen ſcripturam faciant. C. III.

PResbyter, dum diœceſim tenet, de his, quæ emerit, ad eccleſiæ nomen ſcripturã faciat, aut ab eius, quam tenet, eccleſiæ ordinatione diſcedat.

Extra de pecul. cler. c presbyter. Burc. l. 3. c. 119. Iuo p. 3. c. 95. Pann. l. 2. c. 51.

¶ *Caput hoc ab Iuone etiam, & auctore Pannormia citatur ex Agathenſi, in quo extat, in decretalibus vero tit. de pecul. cler. ex concilio Arelatenſi: & apud Burch & in prima collectione decretalium ex concilio Arauſico.*

QVÆSTIO V.

T*Eſta-*

a ¶ Conquiſitio.] Id eſt, conquiſitum. ſic C. communi diuid. ad officium. ff de vſufruct. ſed & ſi quis, §. interdum.

SI QVIS. CASVS. Supra oſtenſum eſt quid iuris ſit de rebus proprijs clericorum, & de rebus eccleſię. ſed quia occaſione rerum eccleſiaſticarum clerici in rebus proprijs patiũtur detrimẽtum, vel econuerſo: ideo dicit Gratianus, quod viciſſim debent ſibi reſtituere detrimentum. & ad hoc inducit ſeq. cap.

QVicunque] CASVS. Docet in hoc cap. concilium Bracharenſe, quod ſi prælatus res proprias augmentando aliquod detrimentũ vel damnum rebus eccleſiaſticis intulerit: totum debet eccleſiæ reſarcire Si vero aliquid de rebus proprijs pro vtilitatibus eccleſiaſticis expenderit, vel occaſione eccleſiæ in rebus proprijs paſſus eſt detrimentum: & ſi hoc probare potuerit, totum ſibi de rebus eccleſiæ reſtituatur. Quæ autem ſequuntur plana ſunt vſque ad quæſtionem.

b ¶ Neglectu.] Id eſt, quia negligit res eccleſiæ, augendo ſuas.

c ¶ Laborare.] Id eſt, periclitari vel colere.

f ¶ Pro cuius.] Sic extra de procur. cum cauſa.

TEſtamenta vero.] Hæc diuiditur in duas partes. In prima probat per 5. cap ꝙ presbyter vel alius clericus poteſt de rebus proprijs facere teſtamentum. Secunda ibi, [Sed ſi epiſcopus.] Ioan. de Fant.

CASVS.

CASVS. Hic intitulatur 5.q.qua quæritur an liceat clericis condere teſtamentum, & certum eſt quod ſi habent propria, qui non renunciauerunt proprijs, de rebus proprijs poſſunt condere teſtamentum,vt inf.c 1.& 2. minus autem idoneos hæredes non poſſunt inſtituere.

NVlli dubium] CASVS Lucidius epiſcopus conqueſtus eſt Grego ꝙ Conſtantinus ſuus anteceſſor reliquit Luminoſæ ancillæ,& fratribus ſuis in teſtamento & nomine legati quædam mobilia, quæ ipſe Conſtantius acquiſierat poſt tempus ſuæ ordinationis. Et reſpō. Grego. ꝙ ſicut res in epiſcopatu acquiſitas alienare non poteſt prælatus: ſic res proprias poteſt relinquere cui vult. Vnde propter hoc eccleſia nō debet præiudiciū pati, ſi pōt conſtare res legataa poſt ordinationē acquiſitas. ipſe aūt rurſus Luminoſam illam ſug his reb inquietabat. præcipit ergo Greg. ſibi,ꝙ ſine cauſæ cognitione nihil de his quæ poſſidet Luminoſa,auferre ꝑſumat H vero ſic caſum breuiter ponit. Conſtantius epiſcopus teſtamentum fecerat: in teſtamēto legauerat quędam Luminoſę, quæ dicebantur fuiſſe eccleſiæ. Lucidius eius ſucceſſor volebat ea reuocare ſcribit ergo ei Gregor. vt de hoc cognoſcatur ordine iuris:& ſi conſtiterit illa fuiſſe eccleſiæ, ordine iuris reuocentur. Nam ex quo illa eſt in poſſeſſione, non debet ei auferre ſiue iudiciali cognitione. ſed prior verior eſt, & magis videtur literæ conſonare.

b ¶Vt ſi hoc.] Ideo epiſcopo incūbit ꝓbationis r onus, qa ille erat in poſſeſſione,vt dixi ſu.ea.q 1. ſint manifeſtæ.

menta [a] *vero non licet eis conficere, niſi de rebus proprijs.*

† al. Deodate.

Vnde Gregorius ſcribit Deuſdedit α † *epiſcopo, lib. 10.epiſt.42.*

α ¶Deuſdedit.] *Antea legebatur* Lucidio. *Reſtituta eſt inſcriptio ex originali; quæ inſcriptio integra eſt ſupra ead. q. 2. res in epiſcopatu. illud enim caput in hoc continetur.*

¶Quomodo de rebus eccleſiæ licet teſtari ſacerdotibus. C. I.

ſup.ead.q.2.res in epiſcopatu. Poly.l.4.tit.19.

NVlli dubium eſt, quia ſicut ſacerdotibus res in epiſcopatu acquiſitas nulla eſt alienādi licentia: ita de his,quas ante habuerint,quidquid iudicare voluerint,nō vetantur. Itaq; fraternitatem tuam tempore,quo ad nos fuit, quæſtam eſſe recolimus, quòd quædam mobilia β, quæ Conſtantinus deceſſor veſter Luminoſæ ancillæ Dei filiæ fratris ſui,teſtamenti ſerie,legati titulo reliquit,iam epiſcopus acquiſiſſet,decreuiſſeque nos, vt ſi hoc [b] conſtaret,nullum ex his eccleſia veſtra præiudicium pateretur. Quod & vos oportet recolere,& moleſtiam aliquam prædictæ ancillæ Dei non facere, nec ei ſine cognitione de his,quæ poſſidet, quidquam auferre.

β ¶Mobilia.] *In originali impreſſo,& manuſcripto eſt,* immobilia. *ſ. d non eſt mutatum propter doctiorum ſcripta: nonnulla vero alia ſunt emendata.*

Idem lib.4.epiſt.22.ſeu c.66.Cypriano diacono.

¶De eodem. C. II.

OBitum Theodori epiſcopi dilectionem tuam iā credimus cognouiſſe. Sed quia ipſe teſtamentum dicitur condidiſſe, ſubtiliter † te (ne quid de rebus eccleſiæ ſuæ conſumpſiſſet) oportet inquirere. Et ſiquidem eum exinde aliquid incongrue minuiſſe didiceris; ita age, vt res ipſæ ab eo,cuius intereſt [c], modis omnib. reparentur.

†Adde an & quando ſub ſilitas ſit approbāda vel non. not. in . inter corporalia. de tranſla.præ. ... ff.de ver. obli.l.ſeruū, l.ſequitur.

OBitū.] CASVS. ſignificatū fuit C. quod Theodorus epiſcopus in obitu ſuo de rebus eccleſię teſtamentum condiderat,quare Papa ꝑcepit cuidam, vt ſubtiliter īquirat,an de rebus eccleſiæ teſtamentum condiderit qđ ſi inuenerit,oīa đ reb.eccleſię alijs relicta modis oībus reſtituantur eccleſiæ.

r Idē Bal.in auth. ex teſtamento, in 7.col.in ver. 11.c de col. facit qđ not. Bar.in l.ſi inter. ff de reb. dubijs,& Io. An. in addi. ad Spe. in ti. de ac §.r.ſu ꝑ verbo. ſed quid ſi dubitatur.& moderni legiſtæ in l.cum fundus.§.ſeruū. circa fi. ff. ſi cer.pet.

Idem Gregorius Mariniano epiſcopo Rauenāti,Lib.5. epiſt.1.ſeu c.101.

¶Quæ monaſterijs ab epiſcopo conferuntur, reuocari non debent. C. III.

QVia Ioannes α quondā deceſſor tuus, dum viueret, ſæpius a nobis expetijt,vt ea, quæ in monaſterio illo contulerat, quod iuxta eccleſia ſancti Apollinaris ipſe conſtruxerat, noſtra debuiſſemus auctoritate firmare, & nos facturos hoc eſſe promiſimus; fraternitatem ve-

re, vt 24.q.2.ſane.de rebus autem eccleſiæ teſtari non poſſunt, niſi tantum de ſuo eccleſiæ recompenſent, vt inf.c. ſi epiſcopus.

a ¶Teſtamenta]Nec aliquid dare, nec teſtamentum cōdere licet de rebus eccleſiæ, ſi tamen conſuetudo habet, poteſt mobilia aliqua dare, vt extra de teſta.ad hæc, & c. quia.

c ¶Intereſt.].ſ. vt hæres vniuerſa reſtituat, vt 16. q.6. ſi epiſcopum,& ſup.ea q.2.ſi epiſcopus.

QVia Ioannes.] CASVS. Ioannes archiepiſcopus Rauennas quoddam monaſteriū conſtruxerat iuxta eccleſiam ſancti Apollinaris in ciuitate Rauennæ: & ſupplicauit Grego. vt bona, quæ illi monaſterio contulerat confirmaret, poſtea in mortis articulo con-

conſtitutus teſtamentum condidit de rebus eccleſiæ, & præcipit in teſtamento, vt quæ præfato monaſterio contulerat irreuocabiliter apud ipſum remanerent, quo mortuo ſucceſſor eius Marianus volebat omnia reuocare. Sed cum fuiſſet ſignificatum Gregorio, confirmauit ea, quæ illi monaſterio fuerant per Ioãnẽ collata: non quod eius ſequatur vltimam voluntatẽ: ſed quia promiſerat hoc ſibi viuenti: vnde Greg. mandat Mariano archiepiſcopo, vt omnia illa firma ſtudeat ſtabilitate ſeruare: ſed omnia illa quæ ratione teſtamenti ſunt data, vel facta i damnũ eccleſię ſuę, nullam habeant firmitatem.

terdicimus coll. vlt. vbi dicitur: Quocumque modo res aliquas acquiſiuit poſt epiſcopatũ: niſi iure cognationis ad eum peruenerint, non poteſt eas relinquere alij quam eccleſiæ, ſed illud non tenet.

d SI epiſcopus. ¶Legauerit.] Licet enim hæres teneatur

ſtram neceſſario duximus adhortandam, vt nihil de his, quæ illic contulit, atque conſtituit, aliquo modo patiatur imminui: ſed omnia firma ſtudeat ſtabilitate ſeruari. Huius igitur monaſterij, & collectarum illic rerum, quia in teſtamento, quod condidit, feciſſe noſcitur mentionem; ſciendum vobis eſt, non ea nos ideo cõfirmaſſe, quoniam ſupremam [a] eius ſequimur voluntatem: ſed quia ei hoc (ſicut diximus) viuenti promiſimus. Hæc itaque ſic ſolicite fraternitas veſtra implere feſtinet; quatenus & quæ inſuprascripto monaſterio [b] conſtituit, & a nobis ſunt firmata, ſeruentur; & illa, quæ in damnum dari, vel fieri per teſtamentum ſuæ decreuit eccleſiæ, nullam prohibente lege, obtineant firmitatem.

a ¶Ioannes quondam deceſſor tuus.] *Hæc verba non ſunt hoc loco apud B. Gregorium, ſed ex ſuperioribus huc comportata.*

Item ex concilio Hiſpalenſi.

¶*Sic etiam citant Burchardus, & Iuo; & in Hiſpalenſi primo habentur nonnulla ad hanc rem facientia. Sed integrum caput habetur in concilio Pariſienſi, lib. 1. c. 16. & in capitularibus lib. 5. c. 175. refertur inter alia decreta concilij Pariſienſis.*

¶Quæ ante ſuam ordinationem, vel poſt hæreditaria ſucceſſione acquiſiuit epiſcopus, cui vult derelinquat. C. IIII.

FIxum ab hinc, & perpetuo manſurũ eſſe decreuimus, vt epiſcopus res ſui iuris, quas aut ante epiſcopatũ, aut certe in epiſcopatu [c] hæreditaria ſucceſſione acquiſiuit, ſecundum auctoritatem canonicam quidquid vult, faciat, & cui vult, conferat. Poſtquam autem epiſcopus factus eſt; quaſcunque res de facultatibus eccleſię, aut ſuo, aut alterius nomine, qualibet conditione comparauerit; decreuimus, vt non in propinquorum ſuorum, ſed in eccleſiæ, cui præeſt, iura deueniant. Burc. l. 1. c. 210. Iuo p. 5. c. 325.

De rebus vero eccleſiaſticis teſtari licet epiſcopo, ſi tantundem de proprijs reſtituat.

Vnde in Agathenſi concilio, c. 51. ſtatutum eſt.

¶Quomodo poſſunt eſſe rata, quæ de eccleſiæ proprietate teſtamento legantur. C. V. Et in Epaunẽſi c. 17

SI epiſcopus cõdito teſtamento aliquid de eccleſiaſtici iuris proprietate legauerit [d]; aliter non valebit, niſi tãtundem [e] de iuris proprij facultate ſuppleuerit. Burc. l. 1. c. 212. Iuo p. 5. 326.

2 *Sed ſi epiſcopus, vel quilibet ex gradu eccleſiaſtico inte-*

a ¶Supremam.] Nota, quod licet ſit magnus fauor vltimæ voluntatis: tamen potius ſequitur hic volũtatem viuentis quàm morientis 1 Idẽ arg. quod licet aliqua voluntas non valeat tanquam teſtamentum: valeat tamen tanquã ſimplex donatio: quod eſt cõtra l. 1. ff. de iure codi. Sed videtur quod poſt mortem epiſcopi non poſſit rata haberi donatio facta ab ipſo, quia oportet ſcilicet quod eo tempore rata habeatur, quo poteſt donatio fieri, vt ff. de acqui hære. ſi quis alicui ff. de bo. poſſ. l. 3. § acquirere. & l. vlt. ſed ſecus eſt, quia nec mors, nec furor, nec petentis pœnitentia impedit ratihabitionem, vt ff. rem ratã hab. bonorum.

1 Hoc ideo quia ipſa vltima voluntas fuit illegitima: alias nihil eſt quod ita debeat, &c. C de ſa. ſan. eccl. l. 1. ſecundum L. qui dicit, quod hæc volũtas eſt deambulatoria ſicut, & circa depoſitum, ff. de po. l. 1. §. penul. Sed arg. contra ff de lega. 3. ſi quis ſup. in prin. Arch.

b ¶Monaſterio.] Sed nonne canon permittit ei legitimam portionem dare monaſterio ad conſtruendam monaſterium? ſic: ſed non ad dandum. Vel fuit hic vltra legitimam portionem datum, ſup. ead. q. 2. bonæ, & ca. ſi quis.

FIxum ab hinc.] CASVS. Quæſitum fuit in concilio Hiſpalen. cui debet epiſcopus relinquere res, quas ante epiſcopatum, vel poſtea acquiſiuit hęreditaria ſucceſſione? Reſpondetur quod poteſt relinquere cui vult: illa vero quæ de rebus eccleſiæ ſuo nomine, vel alterius comparauit, in iura ſuæ eccleſiæ tantum deueniant. Sequens §. cum c. ſeq. per ſe planus eſt.

c ¶In epiſcopatu.] Contra in authen. de ecc. titu § in

tur redimere legatam a defuncto, vel dare eius æſtimationem, vt inſtit. de leg. §. non ſolum ſecus tamen eſt cũ legatur res eccleſiæ 2 vt extra de teſta. filius.

e ¶Niſi tantundem.] vt ſup. ead. quæſt. 2. ſi quis qualibet.

SED SI EPISCOPVS. Hæc eſt 2. pars huius q. Io. de Fan.

CASVS.

2 Vide Bal. & Alexã. de Imo in l. cũ alienam.

CASVS Dictum eſt ſup. ꝙ epiſcopus, vel clericus res ꝓprias poteſt relinquere cui vult. Nunc vero oſtendit Grat. ꝙ ſi epiſcopus, vel clericus ab inteſtato decedat, nec aliquos habeat conſanguineos, qui ei ſuccedant, ecclesia omnia vendicabit, vt inf. c. 1. & 2.

SIcubi.] CASVS In concilio Tarraconen. ſtatutũ fuit, vt ſi epiſcopus deceſſerit ab inteſtato, presbyteri & diaconi ipſius eccleſiæ de rebus ipſius faciant inuentarium a minimo vſque ad maximum: ita vt ſi quis aliquid de illis fuerit furatus, & de hoc conuictus, ſecundum tenorē furti reſtitutionem faciat.

Si ... ſtatus defunctus fuerit, nec aliqui inuenti fuerint, qui iure cognationis ei ſuccedant; eccleſia ſua ei ſuccedat in integrum: nec licebit alicui aliqua ex rebus eius præſumere.

Unde in Tarraconenſi concilio, c. 1. ſtatutum eſt.

¶Epiſcopo inteſtato eccleſia ſuccedat in integrum. C. VI.

SIcubi defunctus fuerit epiſcopus inteſtatus: poſt defunctionem eius a a presbyteris, & diaconis de rebus ipſius inuentarium fideliter conſcribatur a minimo vſq; ad maximum, ideſt de vtenſilibus, vel de omni ſupellectile: ita tamen, vt ſi quis exinde, vel præſumpſiſſe aliquid, vel occulte fuerit tuliſſe conuictus; ſecundum furti tenorem reſtituat vniuerſa.

a ¶Defunctionem eius.] *Antea legebatur*, hanc diffinitionem. *Emendatum eſt ex varijs conciliorum editionibus & duob. codicibus Vaticani, quemadmodum & nonnulla alia. In codice autem Lucenſi regio legitur* poſt depoſitionem eius.

Item ex concilio Triburienſi.

¶De eodem. C. VII.

Burc. l. 2. c. 207. Iuo p. 6. c. 182.

QVicunque ex gradu eccleſiaſtico ſine teſtamento, & ſine cognatione deceſſerit; hæreditas eius ad eccleſiam, vbi deſeruiuit, deuoluatur [a]. Similiter de ſanctimonialibus [b].

¶*Burchardus etiam, & Iuo citant capitulum hoc ex concilio Triburienſi, cui præfuit Arnulphus. Sed in eo, quod extat, non habetur. Simillima leguntur apud Iulianum antecesſorem nouella.* 131. *cap.* 18.

QVicunque.] CASVS. Dicitur quod ſi quis clericus ſine cognatione ab inteſtato deceſſerit, hæreditas eius deuoluatur ad eccleſiam.

a ¶Deuoluatur.] Eccleſia enim eſt ei ꝓximus hæres, vt extra de pœn. presbyteri 1 contrarium tamen eſt huic, ext. de ſucceſſ. ab inteſtato. cap. 1. & 2. ſed illud fuit locale. Vel illud intelligitur ſecundũ illud.

1 Arg. huius decr. presbyteri. & huius c. quicunque dicũt quidē, ꝙ ſi ab inteſtato dcedit, & hēt vxorē ꝙ vxor non præfertur eccleſię, ſed ar. contra. C. de epi. & cler. ſi quis presbyter, ſup. ea. q. 1. ſint manifeſtæ. ſm L.

b ¶De ſanctimonialibus.] Argu. eſt hic pro ſanctimonialib. Teutoniæ; quòd poſſunt hēre propria, quia veſtē religioſam poteſt quis habere in domo propria. 27. q. 1. de viduis. ad idem ait 27. q. 1. ſi quis rapuerit. tamen taliũ monialium vita condemnatur. 18. qō. 2. perniciolam. lo.

CAVSA XIII.

DIœceſani cuiuſdam baptiſmalis eccleſiæ cladibus bellorum preſſi, hoſtili metu compulſi, domicilia ſua tranſtulerunt in aliam diœceſim: prædia tamen antiqua non deſierunt colere: cœperunt perſoluere decimas illi eccleſiæ in cuius diœceſim tranſierunt: & apud eam ſibi elegerunt ſepulturas. Tranſactis quinquaginta annis clerici, quibus quondam perſoluerant decimas, cœperunt mouere quæſtionem cœperunt in eos, qui ab iſtis accipiunt † *primitias, & decimas; veniunt ad cauſam.*

† al. acceperunt.

1 *Modo primum quæritur, ſi illi quorum domicilia ſunt in diœceſi huius baptiſmalis eccleſiæ, debeant perſoluere decimas illi eccleſiæ, & celebrare ſuas exequias apud eccleſiam, in qua quondam hæc fiebant a parentibus eorum.*

2 *Secundo, an præſcriptione temporis, ius percipiendi decimas, & funerandi tollatur.*

DIœceſani cuiuſdam.] CASVS. Supra dictum fuit in 12 cauſa, ꝙ quidam clerici non debent habere propria. Sed aliquis quæreret vnde viuere debent: oſtendit Gratianus, quod de decimis & oblationibus viuere debent: ſed quia de decimis & oblationibus & ſepulturis ſæpe oritur contentio inter clericos & etiam laicos: ideo G. ſubnectit hãc 13. cauſam, in qua oſtēdit quid de decimis, & oblationib. & ſepulturis ſit obſeruandũ. Et vt competentius agat, proponit thema, de quo duas elicit quæſtiones. Eſt ergo caſus thematis talis. Quidã laici hoſtili metu cõpulſi in aliã diœceſim domicilia tranſtulerãt antiqua tñ prædia ſemper colebãt, quorũ decima-

tiones per quinquaginta annos, ſoluerant illi eccleſiæ, ad quam tranſierunt: & apud eam ſibi ſepulturas elegerunt: elapſis quinquaginta annis clerici quibus quondam ſoluerant, & a quibus tranſierunt, cœperunt mouere quæſtionem.

nendum ſit de diuiſione parochiarū: & Diony reſcribit ei dicens. ꝙ ipſe diuiſit parochias & cœmeteria eccleſiarum, vt nullus alterius parochiæ terminos, vel ius inuadat: ſed vnuſquiſque plebem ſibi commiſſam intra terminos ſuos ita cuſtodiat, vt pro ſuis actibus glo-

QVAESTIO I.

QVod priori[a] eccleſia hæc omnia iure perſoluenda ſint, actores his argumentis probare contendunt. Conſtat vnamquamque baptiſmalem eccleſiam habere diœceſim ſibi legitime aſſignatam: ſicut & parochiales eccleſiæ habent parochias ſibi diſtributas.

Vnde Dionyſius Papa Seuero epiſcopo, epiſt. 2.

¶Singuli ſacerdotes proprias debent habere eccleſias. C. I.

ECcleſias ſingulos ſingulis presbyteris dedimus: parochias, & cœmeteria eis diuiſimus[b]: & vnicuique ius proprium habere ſtatuimus: ita videlicet, vt nullus alterius parochiæ terminos[c], aut ius inuadat: ſed ſit vnuſquiſque ſuis terminis contentus, & taliter eccleſiam, & plebem ſibi commiſſam cuſtodiat, vt ante tribunal æterni iudicis ex omnibus commiſſis rationem reddat, & non iudicium, ſed gloriam pro ſuis actibus accipiat. Poly l.4 tit. 32. Burc.l.3.c.43. Iuo p.3.c.47. Anſ l.5 c.73. Pann.l.2.c.43.

In diœceſi autem deſignata quæcunque prædia coluntur; prouentus decimationum baptiſmali eccleſiæ aſſignatus debet ſolui. Quia ergo prædia hæc intra terminos noſtræ diœceſis continentur; & prouentus decimationum nobis legitime aſſignatus, noſtræ eccleſiæ perſoluendus eſt.

2 *His ita reſpondetur. Decimæ a Deo conſtitutæ ſunt per Moyſem, vt perſoluerentur a populo filijs Leui pro miniſterio, in quo deſeruiebant ei in tabernaculo. Non accipiebant filij Leui decimas, niſi ab eis, pro quibus offerebant* Num. 18.

QVod priori.] Hæc q. diuidit in tres partes: in prima quarum probatur, quod poſtquam eccleſiæ ſunt limitatæ, non debent decimæ ad alios vſus tranſire: nec mutari de parochia & hoc proſequitur vſque ad § illū, [His itaque,] &c. Secunda ibi, [His itaque.] Tertia ibi, [Ad hęc.] Io. de Fāt. CASVS. Hic intitulatur prima q qua quæritur cui eccleſiæ ſint perſoluēdæ decimæ. Et certum eſt, ꝙ decimæ prædiales ſunt perſoluendæ illi eccleſiæ intra cuius terminos pdia ſit a .reperiuntur, vt 16 q.1. ſi quis laicus. &c de decimis. niſi præſcriptio impediat. Perſonales vero, vtputa de artificio, vel negotiatione, ſunt perſoluēdæ illi eccleſiæ vbi per totum circulum anni audit diuina, vt 16 q̄ō. prima quæſtio Et procedit hoc ordine G primo probat, quod decimæ ſunt perſoluēdæ priori eccleſiæ: poſtea probat, quod ſunt perſoluēdæ illi eccleſiæ, ad quam ſe tranſtulerunt, inducens actores & reos allegantes, & viciſſim ſibi reſpondentes.

Decimę cui eccleſię ſint dandę.

a ¶ Quod priori] Hic ponit primam q an decimæ ſint dandæ illi eccleſiæ a qua ſe tranſtulerunt; vel ad quam ſe tranſtulerunt. Diſtingue ergo, aut decimæ ſunt prædiales: aut perſonales. Si prædiales, ſemper dandæ ſunt illi eccleſiæ vbi prædia ſunt ſita, vt 16. q. 1. ſi quis laicus. Si perſonales ſunt, quæ proueniūt ex artificio, vel negotiatione: tunc ſunt dandæ illi eccleſię vbi recipiunt ſacramenta, vt 16. q. 1. queſti. ſicut illi ciuitati eſt tributum ſoluendū vbi agri ſunt, vt ff. de cen. forma 1. Et hęc diſtinctio probatur extra de deci. ad Apoſtolicæ. tamen prędiales decimæ dantur ſecundum conſuetudinem loci. ext. de dec. cum ſint homines. & hæc vera ſunt circa veteres decimas: & dicēdum eſt circa nouas, vt ſemper dandę ſint illi eccleſię, in cuius parochia ſita ſunt prędia ſed ſi parochia non eſt limitata, in arbitrio eſt epiſcopi cuius eccleſię dentur nouallum decimę, vt ex. eo. quoniam. Item in dubio eccleſijs matricibus potius quam capellis dabuntur decimę, vt extra c. nuncios in parte remota. & in dubio ibi potius dabuntur vbi audiuntur frequentius diuina, vt extra eod. ad Apoſtolicę.

1 §. ſi vero qs ff. de cu. bo dā. l. 2. §. 1. arg. bonū. C. de mul. in quo loco mu. ſex. con gru l. vna in ſi. li. x. auth. de eccle. tit. §. ad hoc. Arch.

E Ccleſię.] CASVS Seuerus conſuluit Dion. quid te-

tiam a Domino percipiat.

b ¶ Diuiſimus] ſiue Diony. diuiſit, vel diſtinxit terminos eccleſiarum, ſed non terminos epiſcopatuum, quia in gentilitate fuerunt diſtincti. vt 80. d. c. 1. ſimiliter termini prouinciarum ſunt diſtincti ante tempus Chriſti, vt 99. d. c. 1.

c ¶ Terminos,] Propter hoc inducitur c.

IN DIOECESI. CASVS. Concludunt actores ex ſupradicto cap. quod decimę illi eccleſię ſunt perſoluēdę intra cuius terminos reperiuntur prędia, de quibus decimę debent perſolui: & ideo concludunt decimas illorum prędiorum, de quibus contentio vertitur, ſuę eccleſię eſſe perſoluendas: cum intra terminos eiuſdem prędia ipſe colantur.

HIS ITAQVE RESPONDETVR. Hęc eſt ſecunda pars queſtio. in qua probat contra, ſcilicet quod ibi debent dare decimas vbi percipiunt baptiſma Ioan. de Fant.

CASVS Nunc rei reſpondēt allegationibus ſupradictis oſtendentes decimas iſtas non actoribus, ſed ſibi tantum ſoluendas, cum ipſi eis ſpiritualia quotidie miniſtrent. & hoc probatur 16. auctoritatibus, quas legendo literam per te videbis, ſi diligenter inſpexeris. & quę ſatis ſunt faciles.

Primitiæ vt decimæ ſoluendæ ſunt.

a ¶ Et primitias.] Primitiæ ergo debitæ ſunt ſicut, & decimæ. 16 q. 1. reuertimini. Quantitas primitiarum non eſt determinata, ſed qui plus dabat, quadrageſimam dabat partem: qui minus, ſexageſimam; & ſic licitum erat dare inter lx. & lx. quantum quiſque volebat. hoc erat in aridis, & liquidis. Sed qui dabat primitias animalium, dabat vnum de ducentis, vt ait. Hiero. ſuper Ezechielem & extra de deci. c. 1.

b ¶ Manuum veſtrarum.] Arg. quod non excuſantur monachi, qui proprijs manibus colunt agros, quin teneantur dare decimas: cũ illud ſit præceptum Domini; ſed illi legis latori nemo põt contradicere, vt 27. q. 2. ſunt qui dicunt. nec licet diſpenſare contra præceptum Domini, vel Apoſtoli. 25. q. 1. ſunt quidã. De hoc dicemus. 16. q. 1 decimas. & c reuertimini.

Monachi an teneãtur ad decima.

preces, & ſacrificia. Quia ergo nos ſeruimus Domino in tabernaculo, offerendo pro iſtis preces, & ſacrificia; & ipſi debent nobis perſoluere decimas, & primitias[a] ¶ Item, cum decimæ darentur filijs Leui; non electione offerentis perſoluebantur, vt contempto Leuita, qui ſecum erat, ipſe aligeret, cui vellet decimas dare. Nam dictum eſt: [Leuita qui tecum moratur, & intra muros tuos habitat, comedet eas.] Ideo ex ſingulis tribubus, ciuitates ad habitandum acceperunt: vt vnaqueq; tribus illis perſolueret decimas, qui ſecum erant. Nam Moyſes præcepit filijs Iſrael (ſicut legitur in Deuteronomio) [In loco quem elegerit Dominus Deus veſter, vt ſit nomen eius in eo; illuc omnia, quæ præcipio, conferetis, holocauſta, & hoſtias, & decimas, ac primitias manuum veſtrarum[b], & quidquid præcipuum eſt in muneribus veſtris, quæ vouiſtis Domino. Ibi epulabimini coram Domino Deo veſtro vos, & filij, & filiæ veſtræ, famuli, & famulæ, atque Leuita, qui in vrbibus veſtris commoratur, Neque enim habet aliam partem, atque poſſeſſionem inter vos.] & infra. ¶ [Decimam frumenti, vini, & olei tui, primogenita armentorum, & pecorum, & omnia, quæ voueris, & ſponte offerre volueris, & primitias manuum tuarum coram Domino Deo tuo, comedes ea in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, tu & filius tuus, & filia tua, ſeruus[c], famula, atq; Leuita, qui manet in vrbibus tuis.] ¶ Quia ergo nos intra muros vrbis illorum ſedemus, & eis habitatione iuncti ſumus; rite ab eis decimas accipimus, itẽ ait propheta: [Producens fœnum[d] iumentis, & herbam ſeruituti hominum.] Fęnum, & herba ex terra producitur: ſed quibus? iumentis irrigantibus eam, ideſt hominibus colentibus eam †, & in hoc ſeruientibus ipſi. Item Apoſtolus[f]: communicet aũt is, qui catechizatur[g] verbo, ei qui ſe catechizat in oĩbus bonis.] Hoc Galatis, Corinthiis aũt, probat ſpecialiter ſibi deberi ſumptus, qui eis ſpecialia miniſtrauit dicens. [Si nos vobis ſpũalia ſeminauimus; magnũ eſt ſi nos carnalia veſtra metamus[h]?] itẽ, [Si alij poteſtatis[i] veſtræ participes ſunt; quare nõ potius nos?] Item, [Quis plantat vineam: & de fructu eius nõ edit?] Nos plantauimus vineã, & nos nullius fructus eius edere? Item pręcepit Dominus per Moyſem, vt nemo mittat falcẽ in alienã meſſem. Hæc meſſis noſtra eſt, & nos nullis falcem in eam mittere? Item. Non alligabis os boui trituranti.] Nos ſumus boues triturantes: nos nullis alligare os noſtrum, & de noſtra tritura victum nobis quæritis? Item Apoſtolus, [Qui altario ſeruiũt, de altario viuant.] Sed nunquid de eo, cui non ſeruiunt? Item, [Qui in ſacrario operantur, cum ſacrario participant.] Sed nunquid cum illo, in quo non operantur? Nos ſeruimus altario: nos ei participare nullis? nos vero vacuos, & inanes dimittere quæritis: Item Apoſtolus: [Laborantẽ agricolam oportet primum accipere de fructibus ſuis:]

Deuter. 14. & 16.

Deuter. 12.

Pſ. 103.

tal. eum.

Gal. 6.

1. Cor. 9.

Ibidem.

Deuter. 23.

Deuter. 21.

1. Cor 9. ſed paulo aliter.

2. Tim. 2.

c ¶ Seruus.] Videtur hic quod laici cum clericis debeant vti decimis. & ſic eſt contra 16. q. 7. c. 1. Sed prout Hiero. teſtatur, in veteri teſtamento, quatuor modis dabantur decimæ. Primo de omnibus bonis, quæ habebat populus, decimam dabat Leuitis. Secundo de reſiduis nouem portionibus ſumebant decimam, & de hac ter in anno, cum aſcendebant in templum, paſcebant ſe & Leuitas. de illa hic loquitur. Item de reſiduis portionibus ſumebant decimam, & reſeruabant ad vſus pauperum, & pupillorum. Item decimabant reſiduas partes, & ipsã deferebant in templum; de qua hic dicitur. Adhuc dabatur quarta decima. nam de illa decima, quam populus offerebat Leuitis, ſumebant Leuitæ partem decimam, & offerebant eam ſummo ſacerdoti: & inde fiebant panes propoſitionis e. Hodie nec vna bene datur, & ideo fame & penuria, & alijs pœnis maledicti ſumus. 16. q. 1. reuertimini.

Decimæ olim dabantur quatuor modis.

e Hæc dicebatur decima decimæ hæc ſignificabat carnẽ Chriſti, quæ in ſacrificiũ eſt oblata: ſicut illa offerebatur in illis panibus propoſitionis, qui fiebant ex illa, ſm Hug.

d ¶ Fœnum.] Id eſt, temporalia.

e ¶ Seruientibus.] Id eſt, prædicatorib. ſeruientibus alijs.

f ¶ Item Apoſtolus.] ad Galatas 5.

g ¶ Qui catechizat.] id eſt, inſtruitur.

h ¶ Metamus.] Quaſi dicat, non. 1. q. 1. noſtri.

i ¶ Poteſtatis.] Sed ſi ita

vos autem econtra quæritis? Nos ſumus agricolæ laborãtes: vos primum uultis percipere de fructibus noſtris? immo non primum: quia nec ultimum[a] nobis relinquere uultis. A prioribus enim incipientes, paulatim ſerpitis: & totum uſurpare contenditis: ut pro nobis uideatur dictum, fruſtatim lupus comedit agnum. Item: [Quis militat ſtipendijs ſuis unquam? quis paſcit[b] gregem, & de lacte eius non edit?] Nos militamus: & uos ſtipendia noſtræ militię nobis queritis. Nos gregem paſcimus: & uos lac eius, & lanam accipere uobis uultis. Sapere[c] eſt, de alieno labore uictum quærere: ſi ſapere eſt, uelle quod non poſſis. ¶ Item Dominus dixit diſcipulis ſuis: [In quãcunque domum intraueritis, in eadem manete, edentes, & bibentes quæ apud illos ſunt. Cum autem intraueritis primum dicite, pax huic domui.] Nos domum hanc ingreſſi ſumus, & ei pacem obtulimus: uos autem quaſi otioſi alieno cibo paſci gaudetis? Videte, ne in uos uertatur illud: [Vide, quid faciat otium, & cibus alienus.] ¶ Item propheta: [Sumite pſalmum[d], & date tympanum.] Iſti à nobis ſumunt pſalmum, & uos ab eis quæritis tympanum[e]? ¶ Item Leo quartus: [De decimis[f] non tantum nobis, ſed etiam maioribus noſtris iuſto ordine uiſum eſt plebibus tantum, ubi ſacroſancta baptiſmata dantur debere dari.] ¶ Quibus autem plebibus debẽtur; illis, à quibus baptiſma accipiunt, an alijs? Nos eos baptizamus; & uos ab eis decimas ſumitis? Honeſta iſta interpretatio eſt: utinã inueniatis, qui ſic pro uobis interpretẽtur. Quia ergo nos rigamus populũ hunc, imbrẽ doctrinę ei miniſtrantes. quia colimus, cũ uomere prædicationis, corda eius ad fidem aperientes; ſi non uultis ſinere[g], uel † [h] patiamini[i] nobis cum fructificare, & qualia uobis fieri non uultis nobis inferre cauete, ne ſi pergitis dicere, quæ uultis, audiatis[k], quæ non uultis.

2. Cor. 9.

Terentius

Luc. 10.

Terentius

Pſal. 80.

16.q.1. de decimis.

† al. ſaltem patimini

Tob. 4. Mat. 7.

Terentius

3 ¶ *Ad hæc. Callida quidem, & multiplici argumentatione iura noſtra auferre contendit, ita, ut ſi fides uerbis adhiberetur, nõ uerba pro uerbis. ſed res pro uerbis reportaretis: Sed Deo propitio, ſi uerba[l] dediſtis, uerba recipietis. ¶ Arguitis nos quòd ea, quę nobis debentur, ſubripere quærimus, quia noſtra perſequimur. Sapienti[m] quidem & philoſophico ore prolata ſẽtẽtia: ſuũ perſequi, eſt ne aliena rapere? Vnde ad uos hęc ſentẽtia manauit: niſi quia tãto ardore noſtra cõcupiſcitis, ut ueſtra putetis uobis auferri, cum nos noſtra conſequimur? Vnde, cum cauſa noſtra debitum finem ſortita fuerit, exclamabitis, ah miſer, crucior tantum bolum eſſe ereptũ ex faucibus.*

Terentius.

ita poteſtatiuè vtuntur alij veſtris ſicut voſipſi, cur non magis etiam nos, qui intendimus ſaluti veſtræ?

a ¶ Nec vltimum.] Quandoque tamen dicitur primus non reſpectu vltimi, vt extra de verbor. ſignificatio Ioſeph.

b ¶ Paſcit.] Argum. bonum quod ibi dandæ ſunt decimæ, de grege, vbi grex paſtus eſt, & vbi concepit, non vbi moratur: nã & boues dicuntur eſſe de illo fundo, vbi laborant, non vbi morantur. vt ff. de fund. inſtruct. l. cum quidam. nam ſeruitus paſcendi pecora eſt prædialis ſeruitus, cũ vſus tantũ predij conſiſtit in paſtu pecoris, vt ff. de ſer. ruſti. prædi. pecoris. & quod ſit de foro illius vbi grex ſuus paſcitur, probatur, quia ibi poteſt conſtituere tugurium, vel officinam. vt ff. de ſer. ruſt. præd. veluti. ſed ratione tugurij, vel officinæ ſit quis de foro alterius, vt ff. de iud. hæres. §. 2. hoc dicto ſequitur inconueniens: quia eadem ratione dabũtur decimæ vbi grex parturit, & vbi fœtus paſcitur. Præterea coloni non dant decimas 1. vbi laborant dominis ſuis, ſed vbi recipiunt ſacramenta, vt 16. q. 1. queſti.

Decimæ pecorum vbi ſunt dandæ.

1 Scilicet perſonales.

c ¶ Sapere.] Ironicè loquitur, quaſi dicat: magna ſapientia eſt velle illud quod non potes: ſcilicet de alieno viuere.

d ¶ Pſalmum.] Id eſt, ſpiritualia.

e ¶ Tympanum.] Id eſt. temporalia.

f ¶ De decimis.] Inf. 16. q. 1. de decimis.

ADDITIO. Dicit L. quod iſtud cap. ſophiſticè inducitur, quia loquitur de perſonalibus decimis tantũ, hic autem agitur de prædialibus. & idem hic tenet Io. de Fant. Archid.

g ¶ Sinere.] Sponte.

h ¶ Vel.] Ideſt, ſaltem.

i ¶ Patiamini.] Scilicet coactè.

K ¶ Audiatis.] Verbum eſt Terentij: Qui dicit quod vult, audiet quod non vult.

AD HAEC CALLIDA. Hæc 3. pars q. in qua inducit plura argumenta, & finaliter concludit Ioan. de Fant.

CASVS. Hic reſpondet actores ſupradictis allegationibus, rationes pro ſe multiplices inducendo, & in ſumma concludunt, quod oblationes quotidianæ debent perſolui illi eccleſiæ, vbi quotidiana officia percipiuntur: decimæ vero prædiorum priori eccleſiæ perſoluantur, comparantes ipſos reos muri, igni, & ſerpenti. & ad probandum decimas priori eccleſiæ fore perſoluendas, inducunt cap. 16. queſt. 1. ſi quis laicus.

l ¶ Verba.] Res dare pro rebus, pro uerbis uerba ſolemus.

m ¶ Sapienti] Ironicè loquitur.

a ¶ Re

Sed videte, ne damnum effuſi vnguenti vobis recompenſare [a] *quaratis. Conſtituiſtis vos plantatores vinearum, foſſores agrorum, trituratores arearum, rigatores camporum, & multa alia huiuſmodi officia uobis aſſumpſiſtis: & debita nobis obſequia a nobis ſubtrahi conqueſti eſtis. Sed nos non negamus, quod ueſtrum eſt. Boni trituranti palea, & tegumenta ſeruantur: Sint hæc nobis, & grana nobis relinquite. Paſtinatores* [b] *uinearum, foſſores agrorum, rigatores camporum, trituratores areaꝝ, diurna mercede accepta, prouenientes fructus dominis relinquunt. Vos ergo recepta mercede ueſtri operis in quotidianis oblationibus, & alijs obſequijs, quæ pro ſpiritualibus quæ a nobis accipiunt, quotidie feruntur; prouenientes fructus decimationũ, & primitiarum nobis relinquite. ¶ Item præcipit Dominus diſcipulis ſuis, ut comederent & biberent ea, quæ apud auditores ſuos erant; ſed non iuſſit eis, ut dominos de domibus ſuis eijcerẽt, & reb. ſuis ſpoliarent. Non facile inuenietis, qui tales hoſpites libenter ſuſcipiant. Mus in pera, ignis in ſinu* [d]*, ſerpens in gremio male ſuos remunerant hoſpites. Vnde in prouerbijs dicitur: [Qui ſerpentem in ſinu ſuo nutrit, percutietur ab eo.] Tales inueniatis nobis* [e] *hoſpites, quales nobis eſſe uultis. Non ſufficit nobis edere, & bibere quæ in domo noſtra ſunt, dum quotidianos fructus oblationum percipitis; ex quibus uictum & ueſtitum habeatis: quib. cum Apoſtolo debetis eſſe contenti: ſed non uultis, quia imitatores eius non eſtis: ſed potius nos de domo noſtra expellere, & rebus noſtris nos penitus expoliare contenditis, dum nec etiam eorum decimationes nobis relinquere uultis. Vt autem uniuerſaliter omnia colligantur, cuncta, quæ pro nobis inducta ſunt, ſiue de laborante agricola, ſiue de eo, qui ſuis ſtipendijs non militat, ad hunc articulum deferimus, ut fructum ueſtri operis, quẽ adeo recipere contenditis, in oblationibus, & quotidianis obſequijs iſtorum recipiatis: decimationes uero eorum, quæ nobis debentur, intactas nobis relinquite: ne dum quæritis uſurpare quod ueſtrum non eſt, iuſta animaduerſione etiam illud cogamini amittere, quod uobis aliquo modo uidebatur competere. Quod autem hæ decimationes nullo iure nobis debeantur, facile probamus. Dicitur enim in quodam concilio; [Si quis laicus* [f] *, uel clericus, ſiue utriuſque ſexus perſona proprietatis ſuæ loca, &c.] Sicut in eodem capitulo in cauſa monachorum nota inueniuntur. Si ergo laicus, vel clericus, uel qualibet perſona, loca ſua proprietatis vendens, aut donans prouentum decimationũ ab eccleſia, cui legitime aſſignatus eſt, nullo modo poteſt abſtrahere; nec iſti de diœceſi ad diœceſim tranſeuntes, decimas ſuorum prædiorum, quæ intra terminos noſtræ parochiæ continentur, nobis auferre poſſunt. Quantum enim ad ius percipiendarum decimarum attinet, idem eſt poſſeſſorem de diœceſi ad diœceſim tranſire, quod poſſeſſionem de diœceſano ad diœceſanum transferre.*

ex. de Iudæis, c. etſi. citatur hoc tãquam vulgare prouerbiũ. *Serpens in gremio*] 2. *Tim.* 6.

16. q. 1. ſi quis laicus.

Iudas quare ſe ſuſpendit.

1 Ad idẽ qđ le. & no 1. q. 1. Chrs. Arc.

a ¶ Recompenſare.] hoc eſt dicere, videte ne ita contriſtemini de illa amiſſione, ꝙ propter hæc deteriora committatis ;ſ. ſuſpendatis vos, ſicut fecit Iudas q attriſtabatur de effuſione vnguenti, de quo ꝓpoſuerat decimam partẽ furari, ſicut de alijs reb. conſueuerat: vnde vt recõpenſaret illud dãnum, vendidit Dñm pro xxx. quæ ſunt decima pars trecentorũ tanti enim potuiſſet vendi vnguentũ. & ad ſimilitudinẽ Iudæ camerarij ſemper furantur decimam partem illorum quæ dantur dominis ſuis 1.

b ¶ Paſtinatores.] Paſtinare idem eſt quod colere ſic ponitur. ff. quod vi aut clam. l. ſemper. §. 1.

c ¶ Recepta.] i. ſi deberetis, recipere aliquid, deberetis tantum mercedem recipere, vnde non confiterentur, quod aliquid recipere deberent extra de teſt. ex tenore.

d ¶ In ſinu:] Hæc verba habes ext. de Iudæ & ſi Iudæos.

e ¶ Vobis.] Sic 25. q. 2 ſic decet ſimile. 11. q. 3 priuilegium, & ext. de ſimo. quia, in fine.

f ¶ Laicus.] Vt 16 q. 1. ſi quis laicus.

AD hæc. Decimationes] Hæc quæ. diuiditur in 12. par

†Addequòd hæc dictio. ad hæc, aduerbialiter, & continuatiue ponitur idẽ in l 1. §. ad hęc C. de anna. excep.

QVAESTIO SECVNDA.

AD hæc, † *Decimationes iſtæ, & ſi iure nobis debentur,*

vt aſſeritis [a] *; tamen tricennalis* [b] *obiectio vobis ſilentiũ imponit. Omnis enim poſſeſſio tricennaria præſcriptione tollitur, vel quadragenaria (ſicut poſſeſſiones religioſarum domorum) vel centenaria ſicut prædia ſanctæ Romana eccleſia.*

Vnde Gelaſius Papa ait epiſcopis Siciliæ, epiſt. 2.

¶Quæ triginta annis ab epiſcopis poſſidentur, iure ab eis vendicantur. C. I.

FAcultates [c] eccleſiæ, necnon & diœceſes, ſi quæ ab al quibus poſſidentur epiſcopis, iure ſibi vendicẽt, quod [d] tricennalis lex concluſit; quia & filiorum noſtrorum principum ita emanauit auctoritas, vt vltra xxx. [e] annos nulli liceat pro eo appellare [f], quod legum tempus excluſit.

16 q. 3. c. 2. §. illud etiam.
Anſ. l. 5 c. 19.
Burc l. 3. c. 149.
Pann. l. c. c. 65.

At illi contra. Cuius auctoritate nobis ſilẽtium impo nitis eiuſdẽ auctoritate veſtra ora claudimus. Ait enim idem Gelaſius: [Nulla [g] *præſumptione ſtatum parochia*

16. q. 3. licet in regulis.

12. partes. In prima quæritur vtrũ præſcriptione tollanť decimæ, & probat, ꝙ ſic per c. ſeq. Secunda ibi, [Nunc autem.] Tertia ibi, [Vnaqueque.] Quarta ibi, [Quòd de libero] Quinta ibi, [Quia ergo.] Sexta ibi, [Oblationes.] Septima ibi, [Item quæritur.] Octaua ibi, [Quibus peccata.] Nona ibi, [De obſeruatione.] Decia ibi, [Lugere] Vndecima ibi, [De mortuis] Duodecima ibi, [De his autem.] Io de Fant. CASVS Hic intitulatur ſecunda qõ. qua quæritur, an præſcriptione temporis ius pcipiendi decimas, & ius funerãdi tollatur; & reſpondet, ꝙ ſic, quadragenaria præſcriptione, vt infra 16 q. 4. volumus. olim tamen præſcriptio currebat tricennalis, vt ĩ c. 1. & continet hæc quæſtio duos articulos. Primus eſt circa ius decimãdi, vt in hoc §. Secũdus circa ius funerandi, vt inf. ea §. qũo. Reſpondent. ergo rei in hoc primo articulo, quod licet iure territorij priori eccleſiæ decimæ ſint perſoluendæ, tamen a ſua actione excluditur prior eccleſia tricẽnaria, vel quadragenaria præſcriptione, & ad hoc inducit ſeq. c [Ad hæc] ideſt, contra hæc, vel præter hæc.

a ¶ Vt aſſeritis.] Hic de vna exceptione trãſitur ad aliã. ſi quis enim ſuccubuerit in vna exceptione, tranſire ad aliam poteſt, & etiam ad contrariam tranſire poteſt, vt extra de præſcrip. auditis. ff. de excep. nemo. ſimiliter de vna actione poteſt tranſire ad contrariam, qui in vna ſuccubuit, vt extra de iud. exam nata. & C. de inoffic. teſt. contra maiores. & ff. de euict. minor. Sed quid ſi iurauit; ꝙ omnes exceptiones proponeret intra certum terminum? non videtur, ꝙ poſſit vnam poſt aliam proponere, vt extra de exceptio. paſtoralis. Nam etiam qui vnam exceptionem propoſuit, ſi poſtmodum cum illa ſuccubuit, vult aliam proponere, debet hoc facere intra terminum præfixum, vt inſtit. de excu. tut. §. qui ãt. Ad hoc dico, ꝙ ſi alicui competerent plures exceptiones, quæ non ſunt contrariæ: in eo caſu ſi intra præfixũ terminum non proponit omnes exceptiones; ſi in vna ſuccubuit, non auditur in altera: & ſic intelligitur inſt. de excu. tut. §. qui aũt, & ext. de excep. paſtoralis, ſi aũt ſunt contrariæ, vt ſi primo dixit ſe exemptum, tũc licet ſuccubuerit, nihilominus poſt tp̃s præfixũ poteſt aliã proponere, vt C. de inoffic. teſt. l. contra maiores. Sed in actionib. ita eſt dicendum, quòd ſi alicui competebant plures actiones, & poterat eligere qua vellet agere, eligendo vnam, ſi in illa ſuccubuerit, non poterit tranſire ad aliam 1, vt ff de tribu. quòd in hæredem, § eligere. Item qui negat ſe aliquid debere, ſi vincatur, poteſt adhuc alia exceptione vti, niſi in caſibus a iure expreſſis, vt ff de reg. iur. nemo ex his. Nam ſi quis neget numeratam pecuniam ſibi, ſi poſtmodum conuictus eſt, & velit dicere ſe ſoluiſſe, nõ audietur, vt C de non. nu. pe. in authen. contra qui. & ita non eſt inconueniens, ſi de vna exceptione trãſit ad contrariã ſic 24. q 1. quiſquis. ext. de teſtib. ex tenore. ſic ext. de excep. cũ venerabilis.

b ¶ Tricennalis.] Hic tacite annectit ſecundam quæſt. ſcilicet an ius decimarum, vel etiam ius funerandi poſſit præſcribi. Et eſt expeditum. quod ius, i. liberaſ non dandi 2. decimas a clerico nomine eccleſiæ ſuæ poteſt præſcribi, vt contra epiſcopum, vt extra de præſcript. de quarta. Item vna eccleſia poteſt præſcribere decimas intra parochiam alterius eccleſiæ, vt ext. de præſcri. ad aures. ſimiliter ius funerandi præſcribitur ſecundum leges vt C. de relig. monumentorum. ſimiliter alia ſacramẽta eccleſiaſticá præſcribũtur, vt ext. de relig. do: cõſtitutus. Si quæras qualiter præſcribuntur decimæ, cum nõ continue dentur, & ſeruitutes præſcribi non poſſunt, cum non continuo poſſideantur, vt ff de ſer. ſeruitutes? Reſp. licet perceptio decimarum non ſit continua, tamen ius percipiendi eſt continuum. Vel aliter licet perceptio non ſit continua, tamen cauſa percipiendi. (i. præceptũ Domini, quod perpetuum & continuum eſt) perpetua eſt. & naturalis. & hoc ſufficit ad præſcriptionẽ, quòd cauſa ſit perpetua & naturalis, vt ff. de ſer. vrba præd. foramen. ibi enim dicitur, ſi cauſam a cęlo habet, continuum dicitur.

FAcultates.] CASVS. Quidam epiſcopi poſſeſſiones aliarum eccleſiarum, ſimiliter & diœceſes aliorum epiſcoporum xxx annis poſſiderunt. Quæſitum fuit a Gelaſio, vtrum ſint tuti, vel ſecuri tanti temporis præſcriptione. Et reſpond. quòd ſic, quia principũ ita emanauit auctoritas, vt poſt xxx. annos nulli ſuper his liceat iudicem interpellare. [Concluſit,] ideſt, acquiſiuit [Excluſit,] illas poſſeſſiones ab epiſcopis quorum erant.

c ¶ Facultates.] Sic conſtrue, facultates eccleſiæ, quæ ab aliquibus epiſcopis poſſidentur, ſupple ipſi epiſcopi iure ſibi vendicent, ideſt, defendant.

d ¶ Quod.] ideſt, quia tricennalis lex concluſit, ideſt, acquiſiuit illas poſſeſſiones eis. Vel pone caſum, quod ille epiſcopus, qui præſcripſerat res alterius, cecidit a poſſeſſione illarum rerum: tunc enim licite poſſet eas vẽdicare a poſſeſſore, vt decimaſexta q tertia, § poteſt.

e ¶ XXX.] Cum eccleſia præſcribit contra priuatum 3. ſed ſi eccleſia præſcribit contra eccleſiam, & priuatus contra eccleſiam, requiruntur xl. anni, vt 16. q 3. §. poteſt. in fine.

f ¶ Appellare.] Ideſt, interpellare.

AD ILLI. CASVS. Per c. ſup. dictum videbatur imponi ſilentium actoribus: & ideo actores eccleſiæ nituntur claudere os rei, eiuſdem Gelaſij auctoritate, quę eſt 16. quæſt. 3. licet in regulis. ubi dicitur, ꝙ ſtatus parochiarum temporali præſcriptione diuelli non poteſt. & ideo decimationes priori eccleſiæ aſſignatas nullus ſibi debet vſurpare.

g ¶ Nulla.] infra 16. q. 3. licet in regulis.

a ¶ Vin-

Actiones plures habens vna electa ꝑdat alias.

1 Adde an hoc ſit indiſtincte verũ per Cy. in l. edita. & ibi etiam Bald. C. de eden.

Decimæ an poſſint præſcribi.

2 De hoc et not 10. q 1. quia in gl. 2

3 Ar. ad hoc ext de p̃ſcri. illud. vbi de hoc. Arch.

rum, &c.] Si ergo temporalis obiectio diœceſim ſemel conſtitutam diuellere non poteſt: patet quod nec nobis patrocinabitur, ut ſtatum parochiæ noſtræ mutantes, decimationes nobis quondam legitime aſſignatas, uindicabili[a] *uſurpatione nobis uendicetis.* ¶ *Quomodo autem diſtinguenda ſint hæ auctoritates; in cauſa monachorum inuenietur.*

16. q. 4.

2 *Nunc autem*[b] *quæritur de iure funerandi; quæ harũ eccleſiarũ habeat ius tumulãdi iſtos. Sicut Hieronymus ſcribit, coniugati in uno ſepulchro uidentur eſſe ponẽdi. Ait enim.*

In q. hebraicis in Geneſim, & de locis hebraicis.

¶ In ſepulchro parentum ſuorum filij ſunt collocandi. C. II.

Poly. l. 8. tit. 5. Burc. l. 3. c. 160. Iuo p. 3. c. 227.

EBron dicitur eſſe ciuitas quatuor[a] virorum; quia in ea ſepulti ſunt tres patriarchæ in ſpelunca duplici[c] cum tribus vxoribus ſuis, idest, Abraham & Sara Iſaac, & Rebecca, Iacob & Lia, præter[d] ipſum Adam, & Euam vxorem ſuam. Tobia dicit ad filium ſuum. [Cum acceperit Deus animam meam; corpus meum ſpelies, & honorem habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ eius: & cum ipſa compleuerit tempus ſuum; ſepelias eam iuxta me in vno ſepulchro. *Ibidem.* ¶ Quos coniunxit[e] vnum coniugium; coniungat vnum ſepulchrum: quia vna caro ſunt; & quos Deos coniunxit, homo non ſeparet.

Tob. 4. & 14.

Burc. l. 3. c. 161. Iuo p. 3. c. 124. *Matth. 19.*

a ¶ Quatuor.] *Sic emendatum eſt cum antea legeretur, trium, Sic enim legitur apud B. Hieronymum in quæſtionibus. hebraicis in Geneſim, de locis hebraicis, & in epitaphio Paulæ Addictio hebraica ſignificat quatuor, & quatuor Patriarchæ hic numerãtur, qui ibi ſepulti ſunt: Abraham, Iſaac, Iacob, & Adam cum vxoribus ſuis.*

Aliquid ſimile 9. confeſſ. c. 11. ex ſententia aliqñ matris ſuæ. Poly. ibid. Bur. l. 3. c. 162. & 165. Iuo p. 3. c. 225. & 226.

Item Auguſtinus.

C. III.

VNaquæque mulier ſequatur[f] virum ſuum, ſiue in

a ¶ Vindicabili.] Id eſt, iniuſta Io. de Fan.

QVOMODO. CASVS. Non ſoluit hic G. contrarietatem duorum præmiſſorum cap. Gelaſij: ſed ſeruat reſolutionẽ inf. 16. q. 3. Poſtea aũt annectit ſecundũ articulum huius quæſt. ſcilicet, vtrum ius funerandi præſcriptione tollatur. & certum eſt, quòd ſic, cũ quadragenaria præſcriptione omne ius, & omnis actio tollatur. procedit G. ſic in hoc articulo Primo inducit actores allegantes. Secundo reos reſpondentes. Probant ergo actores, ꝙ ius funerandi ad ſuam eccleſiam debet pertinere: quia vxores, & filij in ſepulchro uirorum, & parentum ſunt collocandi: quod probat ix. auctoritibus, & exemplis.

NVNC AVTEM. Hæc eſt 2. pars q. in qua probat per c. Hierony. (ſuperficialiter tamen) ꝙ omnes conſanguinei debent ſimul ſepeliri. Ioan. de Fan.

b ¶ Nunc autem.] Hic explicatur alter articulus primæ quæſtionis, ſcilicet, vbi iſti ſint ſepeliendi. De hac materia loquuntur varie iura. H. dicit ꝙ quilibet poteſt ſepeliri in ſua eccleſia, vbi audiuit diuinum officium, vt extra de ſepul. in noſtra. niſi in tribus caſibus, ſi velit tranſire ad epiſcopalem eccleſiam, vt inf. ea. vbicunque, vel ſi eligit ſepulturam in loco magis religioſo, vt extra de ſepul. fraternitatem. uel ſi velit ſepeliri in ſepulchris parentum ſuorum, vt inf. ead. placuit. Ego credo, ꝙ libere poteſt quis eligere ſepulturam vbicunque uoluerit 1, ut extra eo. titu. cum liberum ſit, dum tamen legitimam portionem relinquat priori eccleſiæ, ut eo. tit. nos inſtituta, etiam apud locum minus religioſum, ut extra eo. in noſtra, & omnia contraria intelligas, qñ eſt illectus, uel qñ ex contemptu, uel temeritate deſerit ſuã eccleſiam, uel quando legitimam portionẽ non uult relinquere eccleſiæ priori; parentes tamẽ non poſſunt filijs intra annos diſcretionis eligere ſepulturam, niſi hoc habeat conſuetudo, ut ext. de ſepul. de uxore. & extr. eo. tit. in noſtra. in fi. ſi quis autem in caſu non conceſſo receperit corpus alienum, etiam ſepultum reddere cogetur, cum omnibus quæ occaſione ipſius receperat, ut extra eo fraternitatem. in fi. & extra eo. c. 1. & 2.

Sepulturę electio vnicuique libera eſt.

1 Dummodo hoc non faciat ex odio, vel temeritate. inf. c. placuit ſm L. & H.

EBron.] CASVS. Dicit in hoc ca. Hie. uxores eſſe ſepeliendas in ſepulchris uirorum ſuorum. & hoc probat exemplo quinq; uirorum ſcilicet, Abrahæ, Iſaac, & Iacob, Adæ, & Tobiæ. Seq duo c. patẽt per ſe.

c ¶ In ſpelunca duplici.] Id eſt, quia duo receptacula habuit in uno recipiebantur maſculi, in alio fœminæ.

d ¶ Præter.] Hæc dictio, præter, hic ponitur iclusiue 2 ſic 35. q. 3. ff. de pigno. act. l. 1. in fin.

2 Sed excluſiue ponitur 16 q. 1 adijcimus. Ar.

e ¶ Quos coniunxit. Largius hic interpretatur Hieronymus auctoritatem Domini, quàm in Euangelio Matthęi intelligatur. & eſt ſi. 28. q. 1. idololatria.

VNaquęque.] Hęc eſt 3. pars q in qua probat, ꝙ omnes non poſſunt ſimul ſepeliri. Io. de Fan.

f ¶ Sequatur.] Nunquid ergo tenetur ſequi virum vagantem? Videtur quod non, vt 34. q. 2. ſi quis. ſic nec libertus tenetur ſequi patronum vagantem, vt ff de ope. lib. quod niſi ar. ff de procu. ſed & hę. §. non ſolum. ff. de an. leg. l. Męuia, § 1 Sed contra. quia etiam tenetur ſequi leproſum. extra de coniug lepro. cap. 2. & 3 Credo, ꝙ ſi ſciret eum eſſe hiſtrionem, tenetur eum ſequi, aliàs non. H tamen dicit, ꝙ ſemper debet ipſum ſequi, & dicit, ꝙ illud c. ſi quis eſt abrogatum: ſimiliter dicit, ꝙ debet ipſum ſequi etiam ſi mittatur in carcerem, vel ſi cogatur ire in exercitum Sed eadem ratione debet ipſum ſequi quoties dominus petit à viro, qui eſt ſeruus, vt ſeruiat ſibi lex. tamen dicit, ꝙ poſtquam libera nupſit voluntate patroni, ꝙ amodo non debet ſeruire pa-

Vxor an teneatur ſequi uirum uagãtem.

trono. propter ſuſpicionem: ſed patronæ ſuæ poteſt honeſte ſeruire, vt ff. de ope. lib. ſicut.

a ¶ In morte.] Hoc eſt conſilium, vt extra eo. tit de vxore. Quærit H. pone, quod mulier plures viros habuit: quem illorum debeat ſequi in ſepultura ſibi eligenda ſecundũ Io. non eſt quæſtio, quia poteſt eligere ſepulturam. vbi uoluerit. H dicit 1, quod tenetur vltimũ ſequi: ſicut ultima eccleſia ſuccedit clerico. 18. q. 1. c. vno. ſicut ultimum virum ſequit in ſomici. & honore ff ad muni. filij. §. 1.

e ¶ Econtra.] Reſponſio defenſorum.

f ¶ Arbee] Id eſt, Ebron.

g ¶ De Cethura.] Quæ etiam Agar dicitur.

h ¶ Rachel.] Vxor Iacob.

i ¶ Arbitrium.] Sic extra de offic. deleg. de cauſis.

k ¶ Vltima ...

Vxor quæ plures viros habuit, cum quo ſepelietur.

1 Iſtam opinionem ſequitur Alex. de Imo in l. cum quædã col. 3 ff. de iur. om. iud.

vita, ſiue in morte [a]. *Item Gregorius.* ¶ Soror Beati Benedicti ſepulta eſt in ſepulchro quod ipſe ſibi præparauerat: vt quorum mens vna fuit ſemper in Domino, eorum quoque corpora ſepultura non ſepararet. B. Greg. l. 2 dialect. c. 34.

¶ In pleriſque vetuſtis caput hoc emendatum eſt ſuperiori, nec ipſa prorſus auctorum verba afferuntur.

Itẽ Ioſeph moriens in Aegypto rogauit fratres ſuos, ut tempore uiſitationis [b] ſua oſſa ſua ſecum deferrent, & in ſepulchro patrum ſuorum ea collocarent. ¶ Item. Dictum eſt prophetæ [c], qui contra præceptum Domini comederat in Bethel: [Non inferetur cadauer tuum in ſepulchrum patrum tuorum.] ¶ Item. De nonnullis legitur in libro Regum: [obiit, & appoſitus eſt ad patres ſuos.] hoc eſt in ſepulchro patrum ſuorum. Item. In nouo teſtamento [d] beatus Philippus legitur ędificaſſe ſibi ſepulchrum, in quo ipſe, & filię eius quieuerunt. ¶ Item Beatus Seuerus Rauennatum archiepiſcopus tumulum fieri iuſſit. in quo ſe, & uxorem. & filiam collocauit. ¶ His omnibus exemplis colligitur, quòd in ſepulchris parentum corpora filiorum collocanda ſunt. Quia ergo parentes iſtorum apud priores eccleſias ſepulti ſunt; & hi apud eaſdem debent tumulari. ¶ Econtra [e], Adam, ut aſſeritis. in ciuitate Arbee [f] tumulatus eſt. Sed nunquid omnes filii eius ſepulti ſunt ibi? tanta multitudo humani generis tam breui tumulo, non tam facile poſſet includi. ¶ Item Abrahã ibi ſepultus eſt. Sed nũquid Iſmael, & Madai, & alii, quos de Cethura [g] genuit, ibi ſepulti ſunt? Item Iſaac ibi ſepultus eſt. Sed nunquid Eſau cum eo tumulatus eſt? ¶ Item Iacob ibi collocatus eſt. Sed nunquid aliquis filiorum eius preter Ioſeph ibi ſepultus eſt? Rachel [h] quoq; non in Ebron, ſed iuxta Betheleem † tumulata legitur. Exemplo igitur iſtorum liquet, quòd liberum eſt filiis ſepeliri in ſepulchris patrum ſuorum, & liberum eſt eis alibi pro locorum, & temporum opportunitate corpori ſuo hoſpitium inuenire. Non ergo hoc exemplo iſti coguntur ſepeliri in ſepulchris patrum ſuorum ¶ Item, quæ legibus definita ſunt, mutari non licet. Quæ autem legibus expreſſa non ſunt, arbitrium [i] ſequuntur humanæ voluntatis. At legibus definitũ eſt, quibus decimę ſint perſoluende; & ideo dantibus mutari nõ licet. Vbi autẽ quiſque tumulandus ſit, legibus expreſſum non eſt; & ideo in voluntate tumulandi conſiſtit.

Gen. 50.

3. Reg. 13.

Rufinus hiſt. eccle. l 3. c. 31.

In vita SS. to. 1 & in pemœnio eccleſiæ Rauennati.

Gen. 25.

Gen. 35. 49. & 50.

Gen. 35.

† in vulgatis legebatur, Bethel.

16. q 1. admonere.

Vnde beatus Gregorius ait.

¶ Vltima voluntas defuncti ſeruari debet. C. IIII.

VLtima [k] voluntas defuncti modis omnibus conſeruari debet.

SOROR. CASVS. Probat H. in hoc c. quod omnes de eadem parentela, & coniugati oẽs sũt in eodem ſepulchro ponendi, & hoc probat exemplis 5. & auctoritatibus.

b ¶ Viſitationis.] Id eſt, cum Deus eos viſitaret, & educeret eos de terra Aegypti. i. Aegyptiaca ſeruitute: & hoc petijt, quia ignominioſum erat tunc, quod aliquis non ſepeliretur in ſepulchro patrum ſuorũ, vt ſtatim ſequitur. vel quia in ſpiritu viderat. quia dominus reſurgere dẽret ibi, & ꝓuidebat multos reſurrecturos ibi cũ illo, & ipſe forte erat vnus ex illis.

Ioſeph in ſepulchro maiorum ſepultus fuit certa ratione.

c ¶ Prophetæ] Abdo ſcilicet. hanc hiſtoriam habes 1. q. 1. ſi quis inquit.

d ¶ In nouo teſtamento.] Id eſt, tempore noui teſtamenti. non fuit ille Philippus Apoſtolus, ſed unus de ſeptem diaconis.

HIS OMNIBVS. CASVS Concludunt actores ex ſupradictis x. auctoritatibus vel exemplis, quod iſti parochiani, qui ſuperſunt, apud eccleſiam ſuam cum parentibus ſunt tumulandi, quia parentes apud illam ſepulti fuerunt.

ECONTRA. CASVS. Nũc reſpondent rei, quod vxores, vel filij non coguntur virorũ ſuorum, vel parentum ſepulturas ſequi: ſed vbicunque voluerint, ſuo corpori ſepulturam poſſunt quærere pro locorum, & temporum opportunitate. hoc probant tribus exemplis, vna ratione, & vna auctoritate. Et omnia plana ſunt vſque ad § [quod de libero.]

k VLtima.] Vltima voluntas defuncti pro lege ſeruanda eſt, vt in Authen. de nupt. §. diſponat coll. 4 & ſi quis eam non ſeruat, hoc ipſum quod ei eſt relicta, ab eo auferrur, vt 11. q. 4. Silueſter. & hoc intelligas cum

Defuncti voluntas ... ſemper ... uanda.

cum voluntas eſt rationabilis. nam ſi moriens exhæredare vult filium ſine cauſa, hæc voluntas non eſt ſeruanda, vt infra ead. ſi quis. ſimiliter ſi quis præcipiat corpus ſuũ iactari in mare, vt ff. de cond. inſtit. quidam. ſed ipſe moriens bene poteſt mutare volũtatem ſuam, nam ambula-

non ſerui, ſeruus enim teſtamentum condere non poteſt, & ad hoc inducit ſeq. cap. & non facit iſte §. ad principale propoſitum Gratiani.

Illud etiam.] CASVS. Ampliatus ſeruus Romanę eccleſiæ conduxerat quędam prędia, de quibus tertiam partem, vel quartam iuxta Siciliæ prouinciæ morem rapę reddebat: qui cum ægrotaret, condidit teſtamẽtum. Præcepit ergo Gelaſius Honorio ep̃o, vt omne peculiũ & omnẽ ſubſtantiã eius, filijs eius fideli deſcriptione faciat tradi, vt per eos eccleſia reddat indẽnis ſic poſuit Ben. hunc caſum H. vero ponit ſic Ampliatus iſte ſeruus erat eccleſiæ Romanæ, & cuiuſdã patrimonij eccleſiaſtici procurationem geſſerat cũ quibuſdã filijs ſuis: ex qua adminiſtratione adhuc nõ reddiderat ratiocinia Teſtamentum tamẽ licet eſſet ſeruus, facere volebat. Scribit ergo Gelaſius Honorio ep̃o mandans ei, vt non permittat illum facere teſtamentum, & ſi contingerit eũ mori, totum patrimonium eccleſiæ ſibi commiſſum faciat deſcribi, & intactum apud filios ſeruari donec ipſi pro tẽpore ratiocinia reddant, & eccleſiam ſeruent indemnem. Sed certe ego Barthol. Brix. magis approbo caſum H.

¶ *Sententia huius capituli habetur lib. 3. epiſt 9. in verbis, quæ referuntur infra* 16. q 1. admonere c. *itemque lib. 9. epiſt.* 20. Neceſſe eſt, inquit, vt ſi impletum hoc fuerit, defuncti diſpoſitio conſeruetur. *Sic enim in manuſcriptis: licet in vulgatis ſit,* depoſitio conſeruetur.

4 *Quod de libero, & non de ſeruo intelligendum eſt. Seruus enim teſtamenti paginam condere non poteſt.*

Vnde Gelaſius Papa ſcribit Honorio epiſcopo.

¶ Seruus teſtamentum facere non poteſt. C. V.

Iuo p. 16. c. 111.

Illud etiam ſinceritatem tuam volumus nõ latere; ad nos fuiſſe perlatum, ꝙ Ampliatus conductor [a] (quem non ſolum ſeruum conſtat eſſe eccleſiæ, ſed ita eius rationibus à multis temporibus implicatum, vt etiam ſi eſſet ingenuus, donec ratiocinia cuncta deduceret, modis omnibus obnoxius haberetur) auſu temerario molitus fuerit cõdere paginam teſtamenti, cuius omne peculium eccleſiaſtico iuri legib. non dubitetur obſtrictum [b]. Quapropter his præſumptionibus vice noſtra, tua fraternitas cõtradicat [c]; nec fieri prorſus aliqua ſurreptione permittat. Ac ſi eidem quidquam humanitus forte contigerit, quia grandæuus eſſe memoratur; mox eius ſine dilatione ſubſtantiam præcipiat humanitas † tua filijs eius duntaxat, quibus patrimonium probatur eſſe commiſſum, ſub fideli deſcriptione contrahi; donec vniuerſis temporibus, quibus hoc patrimonium gubernaſſe cognoſcitur, partes Dominicas reddere cogantur indemnes.

† *al. vnanimitas*

5 *Quia ergo ſecundum Gregorium vltima voluntas defuncti conſeruanda eſt; pro iſtorum voluntate corpora eorum ſunt tumulanda, non pro arbitrio veſtræ diſpoſitionis.*

Item in Triburicenſi concilio legitur.

¶ *In Triburicenſi impreſſo cap.* 15. *habetur eadem ſententia, ſed non ijſdem omnino verbis expreſſa.*

16 q. 1. vbicunque. Burc. l. 5. c. 237. Iuo p. 3. c. 271.

¶ Vbi quiſque decimas perſoluerit, ibi ſepulturam eligere debet. C. VI.

Vbicun-

a ¶ Conductor] impropriè dr̃ ſeruus cõductor Nam nec ſeruus aliqd debet, nec aliquid ei debetur: ſed potius per talia verba reſpicitur factũ, quàm ius, vt ff. de pecu. nec ſeruus.

b ¶ Obſtrictum.] Non intellige obſtrictum, id eſt, obligatum: quia cum peculium quod ſeruus habet, ſit domini, domino non poteſt res ſuas obligare, vt ff. de regul. iur neque.

c ¶ Contradicat] Non tanquam hæredibus, quia ſeruus non poteſt habere hæredem, vt C. commu. de ſucc. ſeruus. ſed conſuetudo eſt plurium locorum, quod filijs relinquatur peculium, quod pater habuit.

Seruus heredem habere non poteſt.

bulatoria eſt voluntas defuncti, vt ff de adimen. leg l. 2. ſed pone, ꝙ quis iurauit, ꝙ non veniret contra voluntatem ſuam, nunquid poteſt venire contra? Videtur ꝙ non: 1 quia hoc iuramentum non vergit in interitum ſalutis æternæ. ergo eſt ſeruandum, vt extra de iureiur. ſi vero. Sed contra nemo poteſt ſibi indicere legẽ: 2 vt non liceat ſibi recedere à priori voluntate, vt ff. de legat. 3. ſi quis, in prin. & libertatem ſupremi iudicij nemo poteſt conſtringere, vt ff. pro ſoc. cum duobus, § Papinianus, in fi. argum. contra extra de iureiur. cum cõtingat. Ioan. hoc plene notaui in quæſtionibus. B

1 Quod & verum eſt hic arg. C ſi aduerſus vend. auth. ſacramenta, extra de iureiurã. cum contingat, ſm Io. de Fan.

2 Dicas, ꝙ nemo põt ſibi imponere legem, niſi interſit alte-

QVOD DE LIBERO. Hæc eſt quarta pars q. in qua probat contra, ſcilicet, quòd ſeruus non poteſt facere teſtamentum & hoc probat per c. ſeq. Ioan. de Fant.

CASVS Dictum eſt ſ. ꝙ vltima voluntas defuncti modis omnibus eſt ſeruanda. Nunc vero dicit Gratia. quòd hoc intelligendum eſt de voluntate liberi hominis, &

QVIA ERGO. Hæc eſt quinta pars, in qua dicitur, ꝙ nullus ſine cauſa debet dimittere ſepulturam patrum, & hoc probat per tres auctoritates. Io. de Fant.

CASVS. Hic reuertitur G. ad principale propoſitum, & concludit ex illo cap. Greg. ſ. vltima voluntas, ꝙ quilibet poteſt ſibi eligere ſepulturam pro arbitrio ſuo, & non pro arbitrio prioris eccleſiæ, & ad hoc probandum inducit ſeq. cap.

Vbicunque.] CASVS. Triburien. concilium ſtatuit, quod

rius, ff de ſer tut. quod ea, ſm Goff. cui ita no. extra de conſt ex literis. Arch.

966 Decreti ſecunda pars.

que [a] tempornm, vel locorum facultas tulerit; apud maiorem eccleſiam, vbi ſedes eſt epiſcopi, ſepulturæ celebrentur. Si autem propter temporis, vel loci aſperitatem hoc difficile fuerit viſum; apud eccleſiam, in qua religioſorum canonicorum, vel monachorum, vel ſanctimonialium religioſa congregatio communiter degerit, ſepeliatur. Si autem, & hoc ineptum viſum fuerit; vbi quis decimas perſoluebat viuus, ibi ſepeliatur & mortuus.

Quia ergo decimam [b] nobis perſoluebat viuus; & apud nos ſepeliendus eſt mortuus. Item, ſi quis de prouincia ad prouinciam tranſiret, & ibi domicilium ſibi collocaret, liber factus [c] à ditione prioris iudicis, iuriſdictioni illius iudicis ſubijceretur, in cuius prouincia ſedem ſibi eligeret. Quia ergo iſti à veſtra diœceſi in noſtram tranſierunt; liberi à veſtra ditione, noſtro iuri ſubijciuntur. Noſtrum eſt ergo ius funerandi eos.

Sed obijcitur illud Melchiadis Papæ.

¶ Propria temeritate ſepulturam parentum relinquere non licet. C. VII.

PLacuit per omnia magno concilio, vt nullus proprij arbitrij temeritate [d] aliam eccleſiam, niſi cui vſus antiquorum parẽtum canonica inſtitutione ſubiacere perhibetur, ſepulturę cauſa adire procuret niſi infirmitatis [e] cauſa præpeditus in aliam fuerit regionem quolibet negotio progreſſus. Ad hæc, ſi quis prælatus contra hoc agere ſategerit; eccleſiaſtico vinculo ſe ſubdi cognoſcat.

Sed

quod ſi quis poteſt, debet ſepeliri apud epiſcopalem eccleſiam: ſin autem, apud aliquod monaſterium, vel eccleſiam regularem. Sed ſi hoc aptè fieri non poteſt, ſepeliatur apud illam eccleſiam vbi viuus decimas magis perſoluebat. Et dicit H. quòd illud quod dicitur de epiſcopali eccleſia, intelligitur de illis, qui habẽt antiquam ſepulturã in epiſcopali eccleſia: quia de omnib. ciuilibus nõ poſſet intelligi, quia non impediuntur ratione loci, vel temporis: nec de illis, qui ſunt in epiſcopatu, cum ratio & conſuetudo nõ obtineat, nec de peregrinis poteſt intelligi, cũ eis c. contradicat: quia tales, ibi decimas nõ perſoluunt.

a ¶ Vbicunque.] ſed nonne quilibet ſepeliendus eſt, vbi recepit ſacramenta eccleſiaſtica? vt ĩ c. prox. & extra eo. tit in noſtra. Ad quid ergo diuiſa eſsẽt cęmiteria, ſup. ead. cap. 1? Reſp. verum eſt. Sed iſtud ca. inſtruit, ꝙ ſi quis vult eligere aliam ſepulturã, ꝙ hunc ſeruabit ordinem in eligendo. potius enim eliget epiſcopalẽ eccleſiam, quam alteram. ſi tamẽ alio modo eligit, ſtandũ eſt voluntati ſuæ: dum tamẽ habeat iuſtam cauſam eligendi, epiſcopo autẽ non præfigitur talis doctrina. nam poteſt eligere ſepulturam in minori eccleſia. vt 12. q. 2. bonæ. & intelligo quod ſemper ex temeritate, vel contemptu, vel ex electione mutatur ſepultura, niſi appareat certa cauſa mutationis, vel niſi ſeruet hunc ordinem, qui hic ſtatuitur in eligendo ſepulturam.

QVIA ERGO. CASVS. Concludunt rei, quòd apud ſuam eccleſiam iſti parochiani ſunt tumulandi, duabus rationibus. Prima ex fine præcedentis cap. ſcilicet, quia viui epiſcopo eccleſię decimas perſoluerunt: ergo ibi ſepeliendi ſunt. ſecunda ratio, quia poſtquam quis tranſit de prouincia in prouinciam, liber factus eſt à iuriſdictione prioris iudicis, & ſubijcitur illi in cuius prouincia ſedem collocauit: vnde iſti ſubijciuntur iuriſdictioni ſecundæ eccleſiæ, & apud eam debent ſepeliri.

b ¶ Decimam.] Perſonalem.

c ¶ Liber factus.] Hoc eſt verum, quando plenè ſe trãſtulit, vt 21. quęſt. 2. ſi quis iam tranſlatus ſecus ſi transferret ſe ad ſecundum locum, non tamen animo relinquendi primum locum: tunc enim retinet primum locum & ſecundum, vt ff. ad municip. ſi quis inſtructus. Et quod hic dicitur, intellige quòd quis poteſt ſe transferre de vno foro ad aliud re integra. nam ſi quis in vno loco eſt conuentus, licet tranſeat ad aliud forum, tamen in priori foro reſpondebit, vt ff de iuriſd. om. iud. l. pen. Item & hic ſcias, quod ſola habitatio nõ facit aliquem eſſe de iuriſdictione alicuius, niſi per decem annos ſteterit ibi, 1 vt C. de inco. l. 2. lib. 10. niſi quo ad hoc quod ibi reſpondebit 2, vt ff. de iudic. hæres.

SED OBIICITVR. CASVS. Adhuc obijciunt actores contra reos, & inducunt ſeq. cap. ſed per illud non reſpondent vltimæ allegationi reorum, ſed ſolum illis quas collegerunt ex illo cap. vltima voluntas. & etiam ex illo cap. vbicunque.

PLacuit.] CASVS. Quæſitum fuit à Melchiade Papa, vtrum aliquis poteſt ſepulturam nouam propria temeritate eligere: & antiquam parentum ſuorum deſerere? Et reſpondet quòd non. ſi quis prælatus contrafecerit, debet excommunicari.

d ¶ Temeritate.] Iſtud verbum ſoluit contraria: nam aliàs poteſt quis ſibi eligere ſepulturam, vt extra eo. c. 1. & cap. cum ſit liberum, & cap. in noſtra.

e ¶ Niſi infirmitatis.] Hoc eſt contra H. qui dicit, quòd in tribus caſibus poteſt mutari ſepultura, vt dixi in ſumma. hic habet locum diſtinctio decret. extra eodem titu. de his.

SED ALIVD. CASVS. Iſte §. diuiditur in tres partes. In prima parte ponit G. quandam ſolutionem pro reis, dicens quod aliquis ex temeritate, ſcilicet ſuperbia, vel odio, vel vanis perſuaſionibus, vel muneribus illectus non debet eligere ſepulturam nouam, & contemnere ſepulturam parentum ſuorum, ſed rationabili cauſa, & iuſtam nouam eligere poteſt. Nec obſtat quod dicit Gregor. quod vltima voluntas libera debet eſſe: quia libera eſt cum quis certa ratione ductus, nouam ſibi quærit ſepulturam. In ſecunda parte ponit quandam ſolutionem aliorum, quæ videtur facere contra reos, dicentium, quòd libera eſt voluntas vltima cuiuſcunque, non in ſepultura ſibi eligenda, ſed in teſtamento conficiendo. Vnde teſtamentum dicitur; quia eo quiſque liberè teſta-

Sepulturam an poſſit aliquis ſibi eligere.

Forum mutare, an alicui liceat.

1 Idem tunc dicas cũ de iuriſdictione ſecundi, cũ eo animo larẽ mutat, vt ibi ꝑmaneat. C. de incol. ciues, ſm Lau.

2 Scilicet ratione cõtractus: & in alijs caſib. notatis 3. q. 6. in ſumma. Io. de Fan.

ſtatur. In tertia parte obijcit Gratianus, ꝙ etiam in teſtamento non videtur libera voluntas. Et hoc probat duabus auctoritatibus: vna Auguſtini dicentis, ꝙ pro numero filiorum debet fieri diſtributio facultatum. Et alia Leonis dicentis, ꝙ quilibet debet medietatem eorum, quæ teſtatur eccleſiæ ſuæ relinquere. Tandem dicit ꝙ Aug. loquitur exhortatiue, vel de conſilio. ne pater iratus filium exheredet. Secunda pars incipit ibi, [Vel vt quidam] Tertia ibi, [Sed non videtur libera.]

a ¶Sed aliud.] G. hic ponit duas ſolutiones.

b ¶Vel vt quidam.] Secunda ſolutio.

c ¶Sed non videtur.] Nunc obijcit ſolutioni ſuæ.

d ¶Medietatem.] quandoque tertiam, ſecundum conſuetudines diuerſas, vt ext. eo. tit. certificari.

aliud [a] *eſt ex temeritatis ſuperbia vſum antiquorum parentum non ſequi: atq; aliud, rationabili occaſione nouã ſibi ſepulturam eligere. Contra Melchiadis Papæ auctoritatem nititur, qui ſuperbia, vel odio ductus, ſiue uanis perſuaſionibus, aut uarijs munuſculis illectus, ſepulturã parentum ſuorum ſequi contemnit* a. *Secundum Gregorium autem liberam habet uoluntatem; qui certæ rationis cauſa nouum ſuo corpori quærit hoſpitium. ¶Vel vt quidam* [b] *diſtinguunt, libera eſt ultima uoluntas cuiuſq; non in ſepultura ſibi eligenda, ſed in teſtamento conficiẽdo. Vnde & teſtamentum appellatur: quia eo quiſque libere teſtatur, quod poſt ſuum deceſſum de proprijs rebus fieri uelit. ¶Sed non uidetur* [c] *libera teſtatoris uoluntas; cum ſecundum Auguſtinum pro numero filiorum debeat fieri teſtamentaria diſtributio facultatum: ueluti, ſi quis habet unum filium; Chriſtum putet alterum: ſi uero duos; Chriſtum faciat tertium: & ſic per ordinem. Et ſecundum Leonem quiſque medietatem* [d] *eorum, quæ Chriſto teſtatur, eccleſiæ iubetur relinquere, apud quam fidei ſacramenta ſuſcepit. Sed illud Auguſtini non eſt iubentis: ſed dehortantis: ne quis iratus filium ſuum exhæredaret, atque totum Chriſto relinqueret. Ait enim in ſermone 2. de uita clericorum.*

[Margin: inf. c. pro ximo.]

[Margin: ext. tit. de ſepul. ca. relatum.]

[Margin: Siue ſerm. 52. ad fratres in heremo: omittuntur autem verba aliquot.]

a ¶Sequi contemnit.] *In duobus exemplaribus Gratiani Vaticanis ſequitur,* Ait Leo epiſcopus, &c. *& ponitur integrum caput*, relatum *extra tit. de ſepult. quod etiam refertur ab* Iuone *par. 7. c. 150. & ab Anſelmo l. 5 c. 55. & in* Polycarpo *lib. 4 tit. 34. ex Leone nono. Verum in alijs duobus vetuſtis, & valde emẽdatis hoc idem caput ponitur poſt verſ.* Sacramenta ſuſcepit. *Et certe verba iſta,* & ſecundum Leonem, &c. *indicant alicubi hãc Leonis auctoritatem a Gratiano eſſe relatam.*

¶Pro numero filiorum pars hæreditatis Deo offeratur. C. VIII.

SI quis iraſcitur [e] filio ſuo, & moriens exhęredat eum; ſi viueret, non eum placarem? nõ ei filium recõciliare deberem? Quomodo ergo cum filio ſuo volo vt habeat pacem, cuius appeto [f] hæreditatem? Sed plane ſic faciat; quod ſæpe hortatus ſum. Vnum filium habet; putet Chriſtum alterum: duos habet, putet Chriſtum tertium: decem habet, Chriſtum vndecimum faciat; & ſuſcipio.

[Margin: In conc. Aquiſgran. c. 122. Iuo p. 3. c. 178.]

Hac nimirum auctoritate menſura teſtatoris præfigitur, non quam cogatur exoluere, ſed quam prohibetur [g] *tranſcendere.*

6 Oblationes ergo defunctorum qui reddere noluerit, excommunicetur. Vnde in Carthaginienſi concilio 4. c. 95.

SI quis.] CASVS. Quidam clerici parati erant totam hæreditatem recipere cum pater filium ſuum exheredabat, quos reprehendit Auguſtinus, cum potius debeant patri filium reconciliare, quàm hęreditatem appetere. Vnde docet, quod ſi pater vult tantũ relinquere Chriſto quantum vni filiorum paratus eſt ſuſcipere. [Non eum.] id eſt, non ne. & ponitur interrogatiue, & litera ſequẽs ſimiliter ponitur interrogatiue.

e ¶Iraſcitur.] Hodie .n. non poteſt quis exhæredare filium ſuum niſi habeat iuſtam cauſam exhęredationis, & illa debet ſcribi in teſtamẽto, vt de li. præte. authen. non licet tñ ex iracundia omnia ſua dare poteſt eccleſię, dum tamen relinquat legitimã filijs, vt 17. q. 4 ſunt qui opes. Item ſi quis relinquit bona ſua eccleſiæ propter defectum filiorum honeſtum eſt, quòd eccleſia reſtituat ei bona ſi cœperit habere filios, vt 17. q. 4 c. vlt.

[Margin: 1 Pater ſine cauſa filium exhęredare ñ poteſt.]

f ¶Appeto.] Sic 22. q. 2. non enim.

HAC NIMIRVM. CASVS. Ponit hic Gra. quandã ſolutionẽ falſam, dicens, ꝙ Aug. non præcipit teſtatori, vt tñ Chriſto relinqueret quãtum vni filiorũ, ſed ꝓhibet ne plus Chriſto relinquat quàm vni filiorum, quod falſum eſt, cũ pater filijs ſuis vltra tertiã, ſi ſunt quatuor vel pauciores; vel medietatẽ, ſi ſunt ſex, & vltra relinquere non teneatur, vt in auth de trien & ſe. circa prin. In fine oſtendit, ꝙ qui oblationes defunctorum reddere nolunt, ſunt excõicandi. Primum c. quod ſequitur, planum eſt.

g ¶Prohibetur.] Falſum dicit, quia etiam totum dare poteſt eccleſiæ, vt 16. q. 3. perlatum [1] dum tamen legitimam relinquat filijs, vt C. de inoff. teſt. auth. nouiſſima.

OBLATIONES. Hæc eſt 6. pars quæ. in qua probat magiſter, quod ille qui detinet oblationes defunctorum, quas

[Margin: 1 Et c. ſi qua quæ ſignant pro contrarijs: ſed intellige prohibetur tranſcendere ex calore iracundię, & ex odio, vel prohibet .i. diſſuadet, & cõſulitur ei .i. conſilio Aug. ſuadet, & conſuluit ei, vt non trãſcendat eam ſm H. hęc vltima expoſitio vr̃ melior quã prima, vt nõ cõtradicat, qđ dic vt ſup. c. prox. in gl. 1. Arch.]

quas defunctus mandauit, peccat mortaliter, & hoc pro bat per tria c. lo. de Fant.

a Qvi oblationes.] Non intelligas hoc de oblationibus voluntarijs: ſed de illis, quæ relicta ſunt eccleſijs qui enim debitas oblationes tenet, vel decimas, vel primitias, excommunicatur, vt 32. d. præter hoc, & 16. q. 1. ſtatuimus.

quadrupliciter dr̃. ſ. terra nondum dedicata, hæc vendi pōt, vt ar. 12 q. 2. aurū. Item dr̃ ſepultura officium ſepeliendi, illud ſine ſimonia vendi non pōt, vt 1. q. 1. dictum Tertio dicitur terra dedicata. Quarto ius ſepeliendi: hæc vendi non debent, vt inf. ea. in eccleſiaſtico.

¶Excommunicentur qui defunctorum oblationes eccleſijs negant. C. IX.

QVi oblationes [a] defunctorum aut negant eccleſijs [b] aut difficulter reddunt; tanquam egentium [c] necatores excommunicentur. Burc. l. 3. c. 142. Iuo p. 3. c. 208.

Item ex concilio Vaſenſi. 1. c. 4.

¶Vt infideles eijciantur ab eccleſijs, qui defunctorum oblationes retinent. C. X.

QVi oblationes defunctorum retinent, & eccleſijs tradere demorantur, vt infideles ſunt ab eccleſia abijciendi: quia vſque ad inanitionem fidei peruenire certum eſt hanc pietatis diuinæ exacerbationem; quia & fideles de corpore recedentes, votorum ſuorum plenitudine, & pauperes conſolatu alimoniæ, & neceſſaria ſuſtentatione fraudantur. Hi enim tales quaſi egentium necatores, nec credentes iudicium Dei, habendi ſunt. Vnde & quidam [d] Patrum hoc ſcriptis ſuis inſeruit, congruente ſententia, qua ait: [Amico quidpiam rapere, furtum eſt; eccleſiam vero fraudare, ſacrilegium [e].] Deuſdedit p. 4. Iuo p. 3. c. 155. ſup. 12. q. 2. gloria.

Item ex concilio Agathenſi. c. 4.

¶Qui oblata eccleſiis, aut teſtamento relicta retinere præſumpſerint, excommunicentur. C. XI.

CLerici, vel ſæculares [f], qui oblationes parentum aut donatas, aut teſtaméto relictas retinere perſtiterint, aut id, quod ipſi donauerint eccleſiis, vel monaſteriis, crediderint auferendum; ſicut ſancta ſynodus conſtituit, velut necatores pauperum, quouſque reddant excludantur [g] eccleſiis. ¶Si quis autem clericus furtum eccleſiæ fecerit; peregrina [h] ei communio tribuatur. Burc. l. 3. ca. 140. ex concilio apud Valētias. Iuo p. 3. c. 206. Pann. l. 2. c. 5.

7 *Item quæritur [i], an pro ſepultura mortuorum aliquid ſit exigendum. De his ita ſcribit Grego. lib. 7. regeſti, in diſt. 2. epiſ. 55. Ianuario epiſcopo Sardiniæ.* & in conc. Meldenſi, c. 72.

¶Pro ſepultura nihil muneris exigendum eſt. C. XII.

QVeſta eſt nobis Nereida fœmina clariſſima, quod ab ea centū æ ſolidos pro filiæ ſuæ ſepultura fraterni- Poly. l. 8 tit. 5. Iuo p. 3. c. 101.

b ¶Negāt eccleſijs.] ſi autem cōfitentur, q̃ debeant, ſed exceptionem aliquā proponunt quare dare non dēnt, audiendi ſunt, vt ff. de leg. 1. ſi domus. §. qui confitentur ext. de off. de leg. ex parte 2.

c ¶Egentiu.] Vt 66. d. palee, & 16. q. 1. de decimæ & extra de re... ſi quando.

Qvi oblationes.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, q̃ excommunicandi ſunt qui tradere nolunt eccleſijs oblationes defūctorum. Et hoc probat tribus rationib. Prima eſt, quia infideles reputantur. Secunda, quia voluntatem defunctorū non ſeruant. Tertia, quia pauperibus neceſſaria ſubtrahunt. In ſecunda parte dicitur, q̃ tales ſacrilegium committunt. Secunda pars incipit ibi, [Vnde & quidam patrum.

d ¶Et quidam.] .ſ. Hieronymus, vt 12. q. 2. gloria epiſcopi.

e ¶Sacrilegium.] Alibi dicitur talis homicida, vt 12. q. 2. qui abſtulerit.

CLerici.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod clerici vel laici ſunt excommunicandi, qui nolunt reſtituere oblationes, quas parentes dederunt in vita, vel reliquerunt in teſtamento. vel qui volunt auferre eccleſiæ id quod ipſi donauerunt. In ſecunda parte dicitur, q̃ clerico furtum facienti peregrina communio tribuatur. [Peregrina communio.] idest viaticum in morte, cum incipiunt peregrinari, idest, recedere de hac vita. Secunda pars incipit ibi. [Si quis autem.]

f ¶Vel ſæculares.] ideſt, laici.

g Excludant.] Ar. q̃ ſacrilegi nō ſunt ipſo iure excōicati.

h ¶Peregrina] .i. commorabit̃ inter laicos, vel peregrina. i. cum receſſit, vel peregrinatur de hoc mundo.

ITEM QVÆRITVR. Hæc eſt 7. pars q. in qua prohibet ne pro ſepultura aliquid exigatur, niſi detur ſpontanea voluntate, & hoc probat per 4 c. lo. de Fant.

CASVS. Quærit hic Grat. incidenter, an pro ſepultura mortuorum ſit aliquid exigendum. Et certe ſepultura

i ¶Item quæritur] Hic ponit incidentem qōnem ſ. an ſepultura poſſit vendi H. ponit quatuor ſignificationes huius nominis ſepultura. Quandoq; dr̃ ſepultura locus vbi quis ſepelitur talis locus licite venditur, ſi non eſt ſacer, vel religioſus. i. qui non ſit in cœmiterio aliquo, quia licite venditur ad eccleſiam ædificandam, vel ad cœmiterium ampliandum, vt 12. q. 2. aurum. Secundo modo dicitur ſepultura, ipſa ſepultura iam facta, & hæc vendi non poteſt, ſpecialiter ſi locus eſt ſacer. Tertio modo dicitur ius inferendi in ſepulchrum, nec pro hoc aliquid recipi poteſt. Quarto dicitur ipſe actus, vel officium ſepeliendi, & illud non poſſunt vendere clerici, qui ex officio ſuo ad hoc tenentur, vt infra eadem præcipiendum, & 1. quæſt. 1. dictum. & extra de ſimon. non ſatis.

Sepultura an poſſit vendi. 1 Hoc iō q; ſupra fecerat mentionem de iure ſune randi. ſm ſ.

QVeſta eſt.] CASVS. Nereida conqueſta eſt Grego. de epiſcopo Ianuario, qui pro ſepultura filiæ ſuæ ſolidos

dos centum ab ea exigebat. Greg. verò reſcribens ei dicit, ꝙ hoc vitium de eccleſia ſua remoueret: vnde præcipit ſibi ne de cætero hanc cupiditatem exerceat, & hoc probat exemplo Ephron, qui ab Abraham pro ſepultura Saræ pretium recipere noluit. vnde ſi paganus ille pro

in ſeq. cap. & ille Ephron fuit filius Seor. [Renuit.] .ſ. Ephron, & licet ꝰ diceret de filijs Seor in plurali, dicit tamen poſtea in ſingulari de Ephron, quod ipſe tenuit.
a ❡ Seor] Seor fuit pater Ephron, & ab eo nominati ſunt deſcendentes ab eo propter famam ipſius

† *al. non erubeſcat*

tas veſtra velit † exigere. *& infrà.* ❡ Hoc autem vitium & nos, poſtquam, Deo auctore, ad epiſcopatus honorem acceſſimus, de eccleſia noſtra omnino vetuimus; & prauam denuo conſuetudinem nequaquam vſurpari permiſimus: memores, quia dum Abraham à filijs Ephron β, hoc eſt à filijs Seor [a], ſepulchri terram pretio ad humandum corpus coniugis poſtularet, præmium accipere renuit [b]; ne commodum videretur de cadauere conſecutus. Si ergo tantæ conſiderationis paganus vir fuit; quanto magis nos, qui ſacerdotes dicimur, hoc facere non debemus? Vnde ne hoc auaritiæ vitium, vel in alienis denuo tentari præſumatur, admoneo: Sed ſi quando aliquem in eccleſia veſtra ſepeliri conceditis; ſi quidem parentes ipſis proximi, vel hęredes pro luminarib. ſpontè quid offerre voluerint, accipi non vetamus. Peti verò aliquid, aut exigi omnino prohibemus: ne (quod valde irreligioſum eſt) aut venalis fortaſſe (quod abſit) dicatur eccleſia, aut vos de humanis videamini mortibus gratulari; ſi ex eorum cadaueribus ſtudeatis quærere quolibet modo compendium γ.

Gen. 23.
Act. 7.

α ❡ Centum.] *Dictio iſta abeſt à nonnullis exemplarib. Gratiani, & epiſtolarum B. Gregorij. Sed quia in alijs earundem codicibus etiam manuſcriptis legitur, non eſt inducta.*
β ❡ Ephron.] *Locus hic variè legitur. In epiſtolis B. Gregorij magis recepta lectio hæc eſt,* à filijs Emor: hoc eſt Ephron filio Seor. *& Geneſ. 23. habetur,* intercedite pro me apud Ephron filium Seor.
γ ❡ Compendium.] *Poſt hoc caput in duobus antiquis exemplaribus recitantur duo Vrbani ſecundi, quæ placuit hic afferri, ne planè interirent, quòd alibi non facile inueniuntur, & vnum eorum citatur extra de ſepult. c. certificari.*

Vrbanus II. Gothfredo Magalonenſi epiſcopo.

❡ Mortuorum, qui in monaſterijs ſepeliri deſiderant, aut omnino iuxta prædeceſſoris noſtri Leonis decretum, partem eleemoſynarum mediam, aut iuxta diſpenſationem noſtram in Lateranenſi concilio promulgatam, partem tertiam parochialibus eccleſijs ſtatuimus derelinquendam.

Idem eidem.

❡ Capellanos quoque monachorũ, ſicut reliquos parochiętuę clericos, debitã tibi obedientiam perſoluere volumus.

Item Hieronymus in quæſt. Hebr. ad c. 23. Gen.

❡ Etiam coacti de ſepultura pretium non debemus accipere. C. XIII.

Pann. l. 2. c. 26.

POſtquam pretio victus eſt Ephron, vt ſepulchrum venderet argento, licet cogente [c] Abraham: vau litera, quæ apud illos pro ω [d] legitur, ablata de eius nomine

b ❡ Renuit.] Primo enim commendatur in fine cap. poſtea tamen cõuictus precibus ſumpſit quadringentos ſiclos argenti. & inde vituperatur in ſeq. cap.

POſtquam] CASVS. Hieronym⁹ docet in hoc c. quod nullus debet vẽdere ſepulturam. Et hoc probatur exẽplo Ephrõ. qui licet cogẽte Abraham acceperit aliquid pro ſepultura, poſtea vocatus eſt Ephran, id eſt, imperfectus, cũ primo vocaretur Ephrõ. id eſt, perfectus; & hoc in prima parte. In ſecunda parte dicitur, ꝙ de iuſtis fiunt iniuſti, qui pro ſepultura ab inuitis aliquid extorquẽt. cum etiam Ephron de iuſto ſit factus iniuſtus, & tamẽ inuitus accepit. Secũda pars incipit ibi, [Fiant igitur.] [Memoriã.] id eſt, ſepulturam.

c ❡ Cogẽte.] Per preces populi, & licet contractus factus ad clamorem populi teneat, non tamen electio, vt extra de elec. Oſius. & 61 diſtinc. miramur, in principio. & 8. quæſtio. 1. ſi ergo.

d ❡ Pro ω] O, eſt vltima litera Græcorum: & α, prima. & deſignat ω, conſummationem, & perfectionem α, initium & imperfectionẽ. & Hebręi ponunt vau, pro ω, in iſta dictione Ephron, quę ablata eſt. &c. & videtur hic Hierony. velle, quòd Ephron peccauit: ſed nunquid Abraham peccauit, q coegit ipſum vendere locũ talem, maximè quia locus ille iam deputatus erat ſepulturę, erãt enim ibi ſepulti Adam & Eua. dicit tamen P. manducator, ꝙ neuter peccauit: Sed quare reprehenditur hic a Hieron. Reſpon. non propter ſuum factum, ſed propter futuros, volens oſtendere, quòd illi peccarent, qui tali modo venderent.

ille pro ſepultura nil accipere voluit, multo fortius ſacerdotes nil accipere debent. Spontè tamen oblata refutare non debent. Iſte Ephron primo accipere noluit. vnde de hoc commendatur: ſed poſtea victus precibus pretium pro ſepultura accepit, & de hoc reprehenditur

a ❡ Ephron]

eſt, pro Ephron [a] appellatus eſt Ephran [b]: ſignificante ſcriptura non eum fuiſſe conſumatæ, perfectæque virtutis, qui potuerit memorias vendere mortuorum. ¶ Sciant igitur, qui ſepulchra venditant, nec coguntur, vt accipiant, pretiū, ſed à nolentibus quoque extorquent, immutari nomen ſuum, & perire quid de merito eorum: cum etiam ille reprehendatur occultè, qui inuitus acceperit.

Item ex concilio Triburienſi, c. 16.

Iuo p. 3. c. 251.

¶ De eodem. C. XIIII.

IN eccleſiaſtico [c] namque libro ſcriptum eſt: [Mortuo non prohibeas gratiam, ſciens, quoniam omnes moriemur.] & item: [omnia, quæ de terra ſunt, in terram conuertuntur.] Quid terra terram vendis? memento, quoniam terra es, & in terram ibi [α], & quoniam mors tibi futura eſt: appropiat, & non tardat. Recordare, quoniam non hominis eſt terra: ſed, vt pſalmiſta commemorat: [Domini eſt terra, & qui habitant in ea.] ſi terram [d] vendis, inuaſione alienæ † rei, reus teneberis. Gratis accepiſti à Deo: gratis da pro eo. Quare interdictum ſit omnibus omnino Chriſtianis, terram mortuis uendere, & debitam ſepulturam denegare: niſi fortè proximi, & amici defuncti propter nomen †, & redemptionem animæ viri gratis aliquid dare velit.

Eccl. 7. *Eccl. 40.* *Gen. 3.* *Pſal. 23.* † *al. Dominicæ.* † *al. nomen Domini.*

[α] ¶ Ibis.] *In codicibus vulgatis, erat,* reuerteris: *& ſequebantur hæc,* & alibi de homine dictum eſt, terram teris, terram geris, & in terram conuerteris, qui de terra ſumeris: *quæ ſunt ex puncta: quia abſunt à pleriſque vetuſtis, & ab originali.*

Item ex concilio Varenſi.

Burc. l. 3. c. 159. Iuo p. 3. c. 222.

¶ De eodem. C. XV.

PRecipiendum eſt ſecundum canonum auctoritatem, vt de ſepulchris, & hominibus ſepeliendis nihil muneris exigant: niſi forte qui ſepelitũ, viuens iuſſerit eccleſiæ, in cuius atrio ſepelitur, aliquid de ſuis rebus tribuere aut etiam poſt mortem ipſius, illi, quibus commiſſum eſt eius eleemoſynam facere de rebus illius aliquid ſponte dare voluerint: & tamen nullatenus à presbyteris eccleſiæ † illius alliquid exigatur; ſiue ab illis, qui locis, & villis † præſunt. ¶ prohibendum eſt etiam ſecundum maiorum inſtituta, vt in eccleſia nullatenus ſepeliantur; ſed in atrio, aut in porticu, aut in † exhedris [e] eccleſiæ. Intra eccleſiam vero, aut prope altare, vbi corpus & ſanguis Domini conficitur, nullatenus ſepeliantur [f].

† *al illis aliquid.* † *al. vicis.* † *al. extra eccleſiam.*

a ¶ Ephron.] Id eſt, perfectus.
b ¶ Ephran] Id eſt, imperfectus

IN eccleſiaſtico.] CASVS. Quæſitum fuit in concilio Triburien. utrum terra cœmeteriata uendi poſſit pro ſepultura? & reſpondetur, ꝙ non: & hoc probatur duabus auctoritatibus, una Salomonis, & alia Dauid: & una rōne: ſponte tamen oblata recipi poſſunt. Ratio incipit ibi, [Si terram uendis.] Quare interdictum ſit, id eſt, interdicatur, uel quare, id eſt, ergo.

c ¶ In Eccleſiaſtico.] Ideſt in eccleſiaſte r. & ille liber eſt Salomonis, & incipit: Vanitas. Eſt alter qui dicitur eccleſiaſticus qui incipit Omnis ſapientia a Domino, & ille liber eſt Ieſu filij Syrach.

d ¶ Si terram] Sacram uel religioſam, & dico, ꝙ terra ſit ſacra, uel religioſa auctoritate pontificis, nō ex eo, ꝙ mortuus infertur ad locum, ut extr de reli. dom. ad hoc Sed ſm legē ſecus eſt: nam ſi transfertur corpus ad aliũ locum, deſinit locus eſſe religioſus, uel etiã ſi capitur ab hoſtibus, ut ff de reli. cum in diuerſis, & l. cum loca Et no. ꝙ qdqd eſt ſacrum, eſt religioſum, ſed non conuertitur, ubi n. mortuus infertur, fit religioſus 2 ſed non ſacer. ut ff de re. di in tantum § ſacræ Item dicitur locus religioſus, ubi corpus eo ꝓpoſito ponitur, ut ibi perpetuo remaneat: alias remaneret profanus, ut ff de relig. ſi qs eo animo. & remoueri poteſt quandocunque placuerit, ut C. eo. tit. l. nec dū. Et licet partes hominis in diuerſis ſepulchris ſepeliantur, nō ideo oīa loca ſūt religioſa: ſed tantū ubi caput eſt ſepultum, ut ff. eodem. cum in diuerſis. Item nec totus locus deputatus ſepulturæ fit religioſus, ſed ille i quo corpus eſt humanum. ut ff. eo. l. 2 §. ſepulchrum.

2 Hoc non eſt verum, ſi mortuus eſſet excõicatus. & ita ſentit Goff. extr. de ſepul. ſacris. & ibi de hoc per Ber.

PRæcipiendum.] CASVS. Hoc c diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ pro ſepultura ideſt pro hominibus ſepeliendis clerici nihil exigent niſi in duobus caſibus: ſcilicet: ſi defunctus iuſſit aliquid eccleſiæ dari, & niſi uiuente ſponte aliquid obtulerit. In ſecunda parte dr, quod intra eccleſiã nullus eſt ſepeliendus, ſed in cœmiterio, uel etiam in arcubus muri eccleſiæ. Secunda pars incipit ibi, [Prohibendum eſt.]

e ¶ In exhedris.] Exhedræ dicuntur quædam uoltæ, quæ exterius adhærent parietibus eccleſiæ 3.

f ¶ Sepeliantur.] Si ſint modicæ perſonæ, vt infra eo. nullus. & ideo prohibetur fieri ſepultura in eccleſia, quia locus ille ſpecialiter Deo dedicatus eſt: cui mors vltra non dominabitur.

3 Exhedræ hodie dici pñt loca, q̄ ĩ periſtylijs canonicorũ aut monachorum, i. clauſtris vulgo capitula dñr vide Suidam in ad no. priorib, ad l. ſi vero ff. de ijs qui deiecerant.

Qui-

Quibus peccata.] Hæc eſt 2. pars q. in qua dicitur, φ nullus debeat ſepeliri in eccleſia niſi ſit ſanctus niſi in atrio, vel in exhedris, & ponit etiam, φ proficiant mortuis cœmiteria, & qualiter, & vbi animæ ſunt defunctorum, & hoc probat per 8. auct. Io. de Fant. damnantur, quia loca ſacra eos non liberant, ſed temeritas accuſat eos.

a ¶A ſacris locis.] id eſt, ab orationibus, quæ in eis fiunt, vel ad literam intelligas, quia locus non ſanctificat hominem, vt 40. d. non loca.

CA-

¶*Extat caput hoc in concilio Nannetenſi. c.6. ex quo citatur a Burchardo, & Iuone: ſed quia potuit eſſe repetitum in aliquo Vaſenſi, ſeu Vaſenſi non eſt mutatum. In epitome quidem conciliorum eſt in Vaſenſi, c.3.*

Item Auguſtinus.

¶A ſacris locis non iuuantur poſt mortem, quibus peccata non ſunt dimiſſa. C. XVI.

Poly. l. 8. tit. 5.
Burc. l. 3. c. 152.
Iuo p. 3. c. 214.

Quibus peccata dimiſſa non ſunt, a ſacris locis [a] poſt mortem adiuuari non poſſunt, quia quos peccata grauiora deprimunt, ſi in ſacris locis ſe ſepeliri faciunt, reſtat, vt ſua præſumptione iudicentur, quia eos ſacra loca non liberant, ſed culpa temeritatis accuſat.

in conc. Tributien. cap. 17.

§ *Caput hoc a Burchardo etiam, & Iuone citatur ex Auguſtino, & nonnihil ad hanc rem faciens habetur in libro de cura agẽda pro mortuis. c. 2. ſed videtur confectum ex duobus locis, lib. 4. dialog. B. Gregorij, vno quidem in c. 51. altero aũt in c. 53. quod refertur in concil. Tribur. c. 17. Nam capite quidem 51. cum narraſſet quandam ſanctimonialem, quæ in eccleſia ſepulta fuerat, viſam fuiſſe ibi cremari ex eo colligit.* Qua ex re aperte datur intelligi: quia hi, quibus peccata dimiſſa non fuerint, ad eruendum iudicium ſacris locis poſt mortem non valeant adiuuari. *In c. autem 53. cum memoraſſet corpus cuiuſdam Valẽtini è ſepulchro per demones fuiſſe extractum, & extra eccleſiã proiectum, hæc ſubiungit.* Ex quo, Petre collige, quia his, quos peccata grauia deprimũt, ſi in ſacro loco ſepeliri ſe faciant: reſtat, vt etiam de ſua præſumptione iudicentur: quatenus eos ſacra loca non liberẽt: ſed & culpa temeritatis accuſẽt.

Item Greg. lib. 4. dial. c. 50.

Nic. ad conſulta. Bulgarorum c. 99.

¶Quibus proſit in eccleſia ſepeliri. C. XVII.

Poly. ibidem.
Burc. l. 3. c. 153.
Iuo p. 3. 216.

Cum † grauia peccata non deprimunt, hoc prodeſt mortuis, ſi in eccleſia ſepeliantur [b], quòd eorũ proximi quoties ad eadem ſacra loca veniunt, ſuorum, quorumque ſepulchra aſpiciunt, recordantur, & pro eis Dño preces fundunt. Nam quos peccata grauia deprimunt, nõ ad abſolutionem potius, quàm ad maiorem damnationis cumulum, eorum corpora in eccleſijs ponuntur.

Item ex concilio Moguntiaco 1. c. 52.

¶Qui ſepeliantur in eccleſia. C. XVIII.

Burc. l. 3. c. 233.
Iuo p. 3. c. 274.

Nullus mortuus intra eccleſiam ſepeliatur, niſi epiſcopi, aut abbates, aut digni presbyteri, vel fideles [c] laici.

Quòd vero mortuis proſit iuxta eccleſiam ſepeliri, quidve ad eos perueniat, Auguſtinus in libro de agenda cura pro mortuis, c. vlt. oſtendit dicens.

CASVS. Dicitur in hoc ca. quod non prodeſt decedentibus in mortali delicto, ſi in ſacris locis ſepeliantur: immo ſi ibi ſe faciant ſepeliri, de ſua præſumptione

Cum grauia peccata.] CASVS. Quæſitum fuit a Gregorio, vtrum proſit mortuis in cœmiterio ſepeliri. Et reſpondet φ ſic, ſi cum mortali delicto non deceſſerũt, quia proximi eorum ſepulturas aſpicientes pro eis orant ad Dominum. ſi vero cum mortali deceſſerint, potius obeſt, quam prodeſt. Sequens ſicut in §. patet.

b ¶Sepeliantur.] Ecce ratio vna, quare homines potius ſunt ſepeliẽdi apud eccleſias quã alibi. Secunda ratio, quia ſpecialiter commendantur patrocinijs ſanctorũ illorum, in quorum nomine dedicata eſt eccleſia illa, vt inf. ea. non æſtimemus. In fin. Tertia rõ eſt, quia minus ibi vexãtur a ſpiritibus immundis, vnde in cœmiterijs dicitur eſſe requies defunctorũ, vt 12 q. 2 aurum lex tñ alia conſideratio ne præcipit ne corpora in ciuitate ſæpe ſitenẽ, ne ciuitas corrumperetur fœtore, vt C. de reli. & ſum. fun. l. mortuorũ, & hinc arg. φ ibi potiꝰ ſepeliẽdi ſunt homines vbi eſt maior cõcurſus populorum, vt in cathedralibus eccleſiis, vt ſup ead. vbicunque

Sepeliantur corpora in eccleſiis aut cœmiteriis.

c ¶Nullus.] ¶Fideles.] Vocãtur laici hic fideles a fidei virtute, ita vt faciãt miracula 1 Alii intelligunt a fide baptiſmi. Sm hoc intellige. C. de ſacroſ. eccle. l. 2. Vel dic φ omnis Chriſtianus põt ſepeliri in eccleſia, ſed non gentilis, vt inf. de con. e. d. 1. eccleſia, & hoc intelligas, niſi alias in mortali deceſſerit, vel impœnitens, vel niſi eccleſia interdicta ſit, vel niſi ſint torneamenta in quib. propter terrorem interdicitur eccleſiaſtica ſepultura, ext. de tornea. c. 1. & ext. de ſag. ſuper eo.

1 Hæc fuſa fuit L. & H. Sed quod ſequit. fuit ſententia B. Bis. quam H. reprobat.

Non-

¶Quare mortui iuxta eccleſiam ſepeliantur. C. XIX.

Iuo p.2.c.112.

NOn æſtimemus † ad mortuos, pro quibus curam gerimus peruenire; niſi quòd pro eis ſiue altaris, ſiue orationum, ſiue eleemoſynarum ſacrificijs [a] ſolenniter ſupplicamus. Quamuis non pro quibus fiunt, omnibus proſint: ſed his tantum, quibus dum viuunt, comparatur, vt proſint. Sed quia non diſcernimus [b] qui ſint; oportet ea pro regeneratis omnibus [c] facere †: vt nullus eorum prætermittatur, ad quos hæc beneficia poſſint, & debeãt peruenire. Melius enim ſupererunt iſta eis, quibus nec obſunt nec proſunt, quàm eis deerunt, quibus proſunt. ¶Diligentius tamen facit hoc quiſque pro neceſſarijs ſuis, quo † pro illo fiat ſimiliter a ſuis. ¶Corpori autem humando quidquid impenditur; non eſt præſidium ſalutis, ſed humanitatis officium, ſecundum affectum, quo nemo vnquam carnem ſuam odio habet. Vnde oportet, vt quam poteſt, pro carne proximi curam gerat, cum ille [d] receſſerit, qui gerebat †. Et ſi hæc faciunt, qui carnis reſurrectionem non credunt; quanto magis debent facere, qui credunt? vt corpori mortuo, ſed tamẽ reſurrecturo [e], & in æternitate manſuro, impenſum eiuſmodi officium, ſit etiam quodammodo eiuſdem fidei teſtimoniũ. ¶Quod vero quiſque apud memoriam martyrum ſepelitur; hoc tantum mihi videtur prodeſſe defuncto, vt commendans eum etiam martyrum patrocinio affectus pro illo ſupplicationis augeatur.

† al. exiſtimemus.

† al. quod

Eph. 5.

† al. regebat.

E contra [f] Hieronymus in epiſtola ad Gal. c. 6. ad ea verba: [vnuſquiſque onus ſuum.]

¶Poſt mortem orationis viuentium mortuis damnatis non proſunt. C. XX.

IN præſenti ſæculo ſcimus ſiue orationibus, ſiue conſilijs inuicem poſſe nos coadiuuari. Cum autem ante tribunal Chriſti venerimus; non Iob [g], non Daniel [h], nec Noe [i] rogare poſſe pro quoquam; ſed vnumquemque portare onus ſuum.

¶*Verba B. Hieronymi ſunt hæc*. Obſcure licet, docemus per hanc ſententiam nouum dogma quod latitat, dum in præſenti ſæculo ſumus, ſiue, &c.

Verum hoc de impenitentib. accipiendum eſt, de quibus propheta dicit. Non dabit Deo placationẽ ſuam, nec pretiũ redẽptionis animæ ſuæ: & ideo frater non redimet eum, ſed laborabit [k] in æternũ, & viuet adhuc in finem

Pſal. 48.

NOn æſtimemus.] CASVS. Hoc capitulum diuiditur in quatuor partes. In prima parte dicitur, quòd iſta bona virorum proſunt defunctis, ſcilicet, ſacrificiũ, oratio, & eleemoſyna, quæ defuncti in præſenti vita egerunt vt eis prodeſſent, & quia neſcitur qui ſint, pro omnibus regeneratis generaliter orare debemus. In 2. parte dicitur, quod ſpecialius & cum maiori diligentia oramus pro conſanguineis nris. In 3. parte dicitur, ꝙ ſeruitium impenſum corpori defuncti non prodeſt defuncto. ſed eſt ſolatiũ viuorum: quia cum illi, qui reſurrectionẽ non credunt hoc faciant: multo fortius nos hoc facere debemus. In 4. parte dr, ꝙ ſi defunctus ſepeliatur apud eccleſias martyrum, prodeſt ei: quia patrocinio martyrum commendatur. Secũda pars incipit ibi, [Diligẽtius.] Tertia ibi, [Corpori.] Quarta ibi, [Quod vero.] Sequens cap. cum patet.

a ¶Sacrificijs.] Aut ieiunijs parentum, vt inf. ea. c. animæ.

b ¶Quia non diſcernimus.] Arg. ꝙ rõne dubitationis melius eſt totum & ſuperfluum facere, quàm nihil facere, vel etiã aliquid omittere. ſic 42. diſt. quieſcamus. 24. q. 3. corripiantur. Item ratione dubitationis fiunt q̃ aliàs eſſent illicita, vt ext. de ſepul. ſacris. extra de viu. in ciuitate 11. q. 1. nolite. & ratione dubitationis poſſum vẽdicare incertã partẽ, vel rẽ ff. de rei. ven. quæ de tota & nũmos meos non poſſum vendicare, ſi ſint miſti alijs. ff. de ſolutio. ſi alieni.

Dubitatiõis ratione fiũt aliqua.

c ¶Omnibus.] infra ea pro obeuntib. cõtra ſolu. eccleſia pro omnibus viuis ſiue bonis ſiue malis poteſt orare generali ſiue ſpeciali oratione 1 & pro Iudæis, & paganis, vt conuertantur: quod de nemine eſt deſperandum, dum eſt in vita iſta, vt inf. de pœn. d. 7. nemo ſed pro paganis, vel Iudæis mortuis non eſt orandum nec pro cathecumenis: ſed pro baptizatis mortuis orandum eſt generali oratione, vt hic dicitur, & 13. quæſt. 5. ſicut, & hoc ſiue ſint damnati, ſiue nondum tamen hoc non conſtet: ſed ſpeciali oratione non eſt orandum pro eis mortuis, quos conſtat eſſe damnatos, ſic loquitur illud cap. pro obeuntibus, ſed pro illis, qui non ſunt damnati, oratione ſpeciali, & generali oramus, licite, niſi ſi ſint valde boni, vt inf. ead. tempus.

Eccleſia an poſſit pro oĩbus orare.

1 De hoc ẽt not. 11. q. 3. ſi quis eps, & ibi dixi. Arch.

d ¶Cum ille.] ſcilicet ſpiritus.

e ¶Vt reſurrecturo] Niſi enim quis reſurrecturos ſperaret, & c. 2. eſt ergo hoc ſignum quòd credamus futuram reſurrectionem, vt inf. ea. habent.

f ¶Econtra] Contra id quod dicit, quòd poſſumus orare pro mortuis Ioan.

g ¶IN præſenti.] ¶Iob.] ideſt, coniugati.

h ¶Daniel.] ideſt, Virgines vel continentes.

i ¶Noe.] i. rectores eccleſiarum, & hoc intellige deceſſerint in mortali, ſic 25. d. qualis.

k ¶Sed laborabit.] ideſt, punietur æternaliter.

Pro

PRo obeuntibus.] CASVS. Bonifacius archiepiſcopus quæſiuit à Gregorio ſi liceat ſpecialiter pro defunctis celebrare diuina, & oblationes offerre. Et reſpōdet ꝙ pro catholicis licet: pro impijs autem ſpecialiter hoc fieri non licet.

ANimę.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quòd quatuor proſunt defunctis, ſcilicet oblatio ſacerdotum, preces ſanctorum, amicorum eleemoſynæ, & ieiunia cognatorum. In ſecunda parte dicitur, quod illa obſequia, quæ fiunt circa corpus mortui magis ſunt ſolatia viuorū quàm defunctorum ſubſidia: non tamen ideo corpora defunctorum, & maxime iuſtorum ſunt abijcienda. iſtud tamen ſeruitium quod corpori impendit, apud Deum nō perit, multo magis eleemoſyna, quam viuentibus & ſentientibus facimus apud Deum, perire non debet.

a ¶ Pro

De alijs autem intelligi non poteſt.

Vnde Gregorius Papa ſecundus Bonifacio epiſcopo, epiſtola vltima.

¶ In pœnitentia defunctis bona proſunt viuentium. C. XXI.

Poly. l. 8, tit. 7.

PRo obeuntibus quippe conſuluiſſe dignoſceris, ſi liceat oblationes offerre, ſancti ſic tenet eccleſia, vt quiſque pro ſuis mortuis verè Chriſtianis offerat oblationes, atque presbyter eorum memoria faciat, & quamuis omnes peccatis ſubiaceamus; congruit, vt ſacerdos pro mortuis catholicis memoriam faciat, & intercedat: non tamen pro impijs [a] (quamuis Chriſtiani fuerint) tale quid agere licebit.

† al. idem

Item †.

¶ Animæ murtuorum quatuor modis ſoluuntur. [b] C. XXII.

Poly. l. 8. tit. 6. Burc. l. 19. c. 112. Iuo p. 15. c. 124. Aug. de cura ꝓ mortuis, c. 2. & lib. 1. de ciui. c. 12. & 13.

ANimæ [a] [b] defunctorum quatuor modis ſoluuntur, aut oblationibus ſacerdotum, aut precibus ſanctorum, aut charorum eleemoſynis, aut ieiunio cognatorum. ¶ Curatio vero funeris, cōditio ſepulturæ, pompa exequiarum, magis viuorum ſolatia ſunt, quàm ſubſidia mortuorum. Si aliquid prodeſt impio ſepultura pretioſa; oberit pio vilis, aut nulla. *& infra.* ¶ Nec ideo tamen contemnenda, & objicienda ſunt corpora defunctorum, maximeque iuſtorum, ac fidelium. *& infra.* ¶ Vbi & illud ſalubriter diſcitur, quanta poſſit eſſe remuneratio pro eleemoſynis, quos uiuentibus, & ſentientibus exhibemus: ſi neque hoc apud Deum perit, quod exanimis [c] hominum membris officij, diligentiæque perſoluitur.

α ¶ Animæ.] *Horum verborum vſque ad ver. curatio, nullus auctor inuentus eſt. Et Burchardus citat ex dictis Origenis, Iuo ex dictis Gregorij.*

Item Auguſtinus in Enchiridio, c. 109. & 110.

¶ Ante diem iudicij, ſacrificijs, & eleemoſynis mortui iuuantur. C. XXIII.

Sent. 4. diſt. 45. Anſ. l. 7. c. 170.

TEmpus, quod inter hominis mortem, & vltimam reſurrectionem interpoſitum eſt, animas [d] abditis [e] receptaculis continet, ſicut vnaquæq; digna eſt vel requie, vel ærumna pro eo, quod ſortita eſt in carne, dū viueret.

b ¶ Animæ.] Hoc c. eſt quaſi pars illius, non eſtimemus.

c ¶ Exanimis.] .i. exanimatis. i. mortuis, & eſt hic arg. ꝙ magis meretur homo impendendo aliquid viuis. quàm mortuis. Vnde patet, quod ſicut ieiunium alicuius liberat mortuū, multo potius alteri⁹ ieiunium prodeſt viuo. quod concedo ſi ille eſt vicinè coniūctus illi, vt dixi 83 d. presbyter, in gloſ. & ita.

ieiuniū p⁹ pdeſt viuis quā defunctis.

TEmp⁹.] CASVS. Licet Beneuen. diuiſerit hoc cap. in duas partes, ego tamen Bart. 8 hoc ca. diuido in quatuor partes. In prima parte dicit. quod inter mortem hominis & iudicium futurū animæ morantur in locis nobis occultis, prout quæque digna eſt requi e vel ærumna. In ſecunda parte dicitur, ꝙ beneficia viuorum proſunt defunctis, q in præſenti vita ita egerunt vt ſibi prodeſſent. In 3. parte dr̄, ꝙ hęc beneficia nō proſunt ſumme bonis, vel ſūme malis, ſed mediocriter bonis & mediocriter malis. In 4. parte dr̄ ꝙ pro ſumme bonis fiunt gratiarū actiones: ſed pro non valde malis ꝓpitiatione: ſed valde malis beneficia nō ꝓſunt, ſed ſunt conſolationes viuorū: ſed in mediocriter bonis operant plenā remiſſionē: in mediocriter vero malis mitiorē dānationē. Secūda pars incipit ibi, [Neq; negandū eſt.] Tertia ibi, [Eſt enim qdā.] Quarta ibi, [Et poſt pauca.]

a ¶ Pro impijs.] Sed nunquid eccleſia orabit pro illis quos conſtat deceſſiſſe in mortali? Videtur ꝙ ſic: quia eis viuis communicauit: ergo & mortuis, vt 24. q. 2. ſane. arg. contra 21. q. 3. Cyprianus? Reſpond. ſi euidens eſt aliquem deceſſiſſe in mortali, vt cum quis ſuſpendit ſe, vel præcipitat, aut alio modo ſe interficit, pro illo non eſt orandum, vt 23. quæſtio. 5. placuit. & quæſtio. octaua, quicumque clericus. ſecus ſi eſt dubium. vnde ſi aliquis occiſus eſt in ebrietate: non oratur pro illo, vt extra de reſiquijs, audiuimus. & 23. quæſtione 5. placuit.

…randū ne …ſt pro his q … mortali …ctō deceſſe …ant.

d ¶ Animas.] Non ſumme bonas: nam tales credo ſtatim ad cœlos volare, juxta illud. Gaudent in cœlis animæ ſanctorum. 25. d. ſanctorum.

e ¶ Abditis.] Id eſt, locis nobis occultis: Ex his verbis vide-

¶Neque negandum eſt defunctorum animas pietate ſuorum viuentium releuari, cum pro illis ſacrificium mediatoris offertur, vel eleemoſynæ in eccleſia fiunt. Sed hæc eis proſunt, qui cum viuerent, vt hæc ſibi poſtea poſſent prodeſſe, meruerunt. ¶Eſt enim quidam viuendi modus, nec tam bonus, vt nõ requirat iſta poſt mortem; nec tam malus, vt ei, non proſint iſta poſt mortem. Eſt vero talis in bono, vt iſta non requirat: & eſt rurſus talis in malo, vt nec his valeat, cum hæc vita tranſierit, adiuuari. Quo circa hic omne meritum comparatur, quod poſſit poſt hanc vitam releuari quiſpiam, vel grauari. *& poſt pauca.* ¶Cũ ſacrificia altaris, ſiue quarumcunq; eleemoſynarum pro baptizatis [a] defunctis omnibus offeruntur, pro valde bonis gratiarum actiones ſunt: pro non valde malis propitiationes [b] ſunt; pro valde [c] malis, etſi nulla ſint adiumenta mortuorum, qualeſcunque viuorum conſolationis ſunt. Quibus autem proſunt; aut ad hoc proſunt, vt ſit plena remiſſio; aut certe, vt tolerabilior fiat ipſa dãnatio.

L.8.tit.7.

L.8.tit.6. Burch.l.8.c.119.

9 *De obſeruatione autem tertij, ſeptimi, trigeſimi, vel quadrageſimi diei quæritur, vnde exordium ſumpſerit.*

Ambroſius in lib. de obitu Theodoſii Imperatoris dicit fere in principio.

¶Quare certi dies in mortuorum commemoratione ſeruentur. C. XXIIII.

QVia alij tertium [a] diem, alij triceſimum, alij ſeptimum, alij quadrageſimum obſeruare conſueuerunt; Poly l. 8 tit 7. Ant.l.7.c.169.
quid doceat lectio [d], conſideremus. [Defuncto, inquit, Iacob, præcepit Ioſeph pueris ſuis ſepultoribus, vt ſepelirent eum, & ſepelierunt ſepultores Iſrael, & repleti ſunt ei quadraginta dies: Sic enim dinumerantur dies ſepulturæ. Et luxit eum Iſrael [β] ſeptem diebus:] Hæc ergo ſequenda ſolemnitas, quam præſcribit lectio. Sic etiam in Deuteronomio ſcriptum eſt: [Quia planxerunt filij Iſrael Moyſem diebus triginta: & conſumati ſunt dies luctus.] Vtraque ergo obſeruatio habet auctoritatem, qua neceſſarium pietatis † impletur officium. Gen. 50. Deuter. 34.

a ¶Alij tertium.] *Apud B. Ambroſium legitur.* Quia alij tertium diem, & triceſimum; alij ſeptimum, & quadrageſimum. *Verum in miſſalibus Romanis tam antiquis quam recentioribus, & Ambroſianis nulla eſt mentio diei quadrageſimi, neque in c. nullus ſup. d. 44 & inf. de conſec. d. 5. ex concilio Nannetenſi. Eſt tamen frequens apud Græcos.*

† Scilicet humanæ conſolationis, & officii humanitati debiti, vt docet Ambro. in lib. de Abraham patriarcha, & Io. Chryſoſt. vbicunque inf. ead.

videtur, quod Auguſtinus dubitabat quo animæ defunctorum recedant, cum infernus ſit ſub terra, & cœlum ſit ſupra, vt 23.q.4. hæc autem.

a ¶Pro baptizatis.] Tantum proſunt orationes cuilibet, ſi fiant generaliter * pro oĩb. ſicut ſi fierent ſpecialiter pro quolibet, vt inf. de conſ. d. 5 non mediocriter.

b ¶Propitiationes.] Idest, vt Deus propitius ſit eis.

c ¶Pro valde.] Hic Aug. diſtinguit quatuor genera hoium, ſcilicet valde bonos & valde malos, mediocriter bonos & mediocriter malos. pro valde bonis non eſt orandum: iniuriã enim facit martyri, qui orat pro martyre, vt extra de celeb. Miſ. cum Marthe, §. vl. Itẽ nec valde malis proſunt, ſed mediocriter bonis, proſunt, vt citius liberẽtur ab igne purgatorij *, mediocriter malis proſunt ad hoc vt minus puniãtur, nunquam tamen liberabuntur: & ſecundum hoc etiam patet, quod oratione ſpeciali oramus pro illis qui deceſſerũt in mortali: dummodo nõ ſint ſummè mali: licet ar. contra ſu. eo. pro obeuntib. ſed pone quod aliquis dat eleemoſynã pro eo, qui deceſſit in mortali peccato, qui eſt mediocriter malus, eleemoſynæ, vel orationes proſunt talib. ad minorẽ pœnam, vt hic dicit, ergo aliquantulũ de pœna ſublatum eſt. Ponamus quod centeſima pars pœnæ ſit ſublata per vnam eleemoſynã: ſi ergo dentur centum eleemoſynæ, tota pœna erit remiſſa: ergo iſte liberatur, qd' hic negatur. Ad hoc dico, quod ſi prima eleemoſyna tollit centeſimam partẽ pœnæ, ſecũda eleemoſyna etiã tollit tantam pœnam, ſed non tantum in quantitate, ſed tantum in proportione, & ſic ſemper aliquid remanet de pœna: & ſic ſoluo illud quod objicitur de indulgentijs, quod ſi propter oblationem vnius denarij tollitur quarta pars peccatorum mortalium, vel venialium, per oblationẽ ſecundi denarij tollitur tantum in proportione, non tantum in quãtitate: & ſemper aliquid remanet, licet omne argentum effunderetur.

DE OBSERVATIONE. Hæc eſt 9. pars quæſt. in qua continetur quod in ſeq. c. declaratur. Io. de Fant.

CASVS. Dictum eſt ſup. quod ſacrificia, vel eleemoſynæ, & huiuſmodi fiunt pro mortuis: ſed quia hæc obſeruantur circa diuerſos dies: ideo vnde ſumpſit initium talis obſeruatio, videamus: & propter hoc inducit ſeq. c. Quia.]

QVia. CASVS. Quæſitũ fuit ab Ambr. vnde ſumpſit initium obſeruatio 3 7 & 30. & 40. diei in officijs mortuorum. Et ſoluit: quod a veteri teſtamento: & hoc probat auctoritatẽ Gen. & Deut. nam filij Iacob ſeruauerunt aromatib. conditum in Aegypto 40. dieb. & cũ portarent eum ſepeliendũm in ſpelunca duplici, luxerunt eum 7 dieb. Similiter legitur, quod filij Iſrael luxerũt Moyſen 30. dieb. De initio tertij diei nõn dr̃ aliqd in hoc c.

d ¶Lectio.] Scilicet Geneſis 50.

* Hoc cæteris parib. nõ eſt verum. vide S. Th. quol 2. art. 14.

Hoiũ genera quatuor ſunt.

* Vide San. Th. 4 ſen. d. 45. 2 q. ar. 2.

Eleemoſynæ defunctis proſunt.

1 Hoc vult dicere: prĩa eleemoſyna tollit centeſimam totius pœnæ, ſecũda non totius cẽteſimam, ſed reſiduũ. & ſic de al. is & ſic ẽt itelligit qd inf. dicitur. Arc.

LVGERE. Hic incipit x pars q in qua probat per 4. c quod non debemus plangere mortuos ex diffidentia tanquam non debeant reſurgere. Io. de Fan.

CASVS. Supra facta eſt mentio de luctu, & ideo ponit hic Gratianus qualiter ſit lugendum, & quod lugere nimium ex deſperatione futuræ reſurrectionis non liceat ſed intuitu pietatis licet, vt infra ea. habentur.

β ¶ Iſrael ſeptem.] *Codices B. Ambroſii habent* & Iuxit eum Aegiptus ſeptuaginta diebus: *quemadmodum habet editio lxx. & vulgata. Sed tamen viſa eſt ferri poſſe lectio hæc, quæ eſt in omnibus etiam Gratiani manuſcriptis: quoniam paulo poſt in eodem c. 50. Gen. hæc adduntur de Ioſeph, & cæteris filijs Iſrael.* Veneruntque ad aream Adad, quæ ſita eſt trans Iordanem: vbi celebrantes exequias planctu magno, atque vehementi impleuerunt ſeptem dies.

10 *Lugere autem, & triſtari tam pro noſtra quam, pro aliorum morte Cyprianus prohibet, dicens in ſermone de mortalitate.*

¶ Nec pro noſtra nec pro aliorum morte triſtari debemus. C. XXV.

QVàm præpoſterum eſt, quàmque peruerſum, vt cum Dei voluntatem fieri poſtulemus [a]: quando euocat nos, & accerſit de hoc mundo Deus non ſtatim vocati eius imperio pareamus: obnitimur, & reluctamur: & peruicacium more ſeruorum ad conſpectum Domini cum triſtitia, & mœrore perducimur, exeuntes iſtinc neceſſitatis vinculo, non obſequio voluntatis: & volumus ab eo præmijs cæleſtibus honorari, ad quem venimus inuiti [b]. *Item paulo inferius.* ¶ Nobis quoque ipſis minimis, & extremis quoties reuelatum eſt, quam frequẽter, † atque manifeſte de Dei dignatione præceptum eſt; † vt conteſtarer aſſidue, & publice prædicarem, fratres noſtros non eſſe lugendos acceſſione † Dominica de ſæculo liberatos: cum ſciamus non eos amitti, ſed præmitti; recedentes præcedere, vt proficiſcentes, & nauigantes ſolẽt.

† *al. accerſitione.*
† *al. vt.*
Pſal. 23.

Item Ioannes Chryſoſtomus hom. 26 in c. x1. epiſtola ad Hebræos.

¶ Ex puſillanimitate mortuos lugere contingit. C. XXVI

VBicumque [c] ſepeliamur; Domini eſt terra, & plenitudo eius. Omnino fit, quod oportet fieri. Lugere autem & deplorare, & lamentari eos, qui de hac vita decedunt, ex puſillanimitate contingit.

1 Theſſ 4.

Hic autem ex diſperatione futuræ reſurrectionis intelligitur. Vnde & Apoſtolus non ſimpliciter ait: [Nolumus nos ignorare de dormientibus, vt non contriſtemini.] ſed addit: [Sicut & cæteri, qui ſpem non habent.] Pietatis nãque affectu, & humanitatis intuitu mortuos lugere non prohibemur: ſicut nonnullos ſanctorum, aliorum exequijs pias lacrimas impendiſſe legimus.

¶ Qui ſpem futuræ reſurrectionis habent de mortuis triſtari non debent. C. XXVII.

Et in regeſto B. Gregorij. lib. 7. epiſt. 111.
Anſ. l. 7 c 171.
Bur. l 19 c. 129.
Iuo p. 15. c. 139.

HAbent forſitan illi iuſtam longi doloris excuſatio-

QVàm præpoſterũ.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes in prima parte, oſtenditur, q ſicut ſerui rebelles à dominis ſuis non remunerantur, ſic nos cæleſtibus præmijs non honoramur: cum quotidie dicamus. Fiat voluntas tua ſicut in cœlo & in terra: & tamen dolentes & inuiti de hoc ſæculo recedimus, quando vocamur à Domino. In ſecunda parte dicit Cyprianus. q Deus multoties ſibi reuelauit, vt inter homines prędicaret mortuos nõ eſſe lugendos: quia non amittuntur, ſed præmittuntur in patriam vitæ ad inſtar proficiſcẽtium & nauigantium. Secunda pars incipit ibi, [Nobis quoque.] Seq. ca. planum eſt.

a ¶ Poſtulemus.] cũ dicimus, Fiat voluntas tua. & eſt argum. q opere id complere debemus quod voce proteſtamur. diſt. 23. pſalmiſta.

b ¶ Inuiti.] Sic 23 q. 5 ad fidem. & ſic eſt arg. q non debemus conſequi commodũ ex eo quod inuiti facimus, vt ff ad Treb. ſi patroni, §. ſecũda, ſic 17. queſtio. quarta, ſunt qui opes. 8. quæſtio prima, ſciendum.

c VBicũque.] [Libera fortuna mors eſt: capit omnia tellus, Quæ genuit: cœlo tegitur qui non habet vrnam.] Argu contra, [Mollius oſſa cubant manibus tumulata ſuorum.]

HOC AVTEM. CASVS Nunc ſoluit Grat dicens non eſſe lugendum ex deſperatione futuræ reſurrectionis: & hoc probat auctoritate Pauli: ſed propter pietatẽ lugere non prohibemur, ſicut multos ſanctos legimus feciſſe: & ad hoc inducit duo ſequen. capitulo.

HAbent.] CASVS. Non eſt mirum, ſi pagani lugent mortuos ſuos, quia excuſationem habent

habent cum de alia vita non confidant. Sed nos Chriſtiani nimium cõtriſtari de obeuntibus non debemus, ne quodammodo diffidere videamur: & hoc probatur exemplo Apoſtoli dicentis: Nolumus vos ignorare, &c. [Apud alios,] id eſt, laicos aut idiotas.

a ¶ Neſciunt.] Id eſt, non credunt. Ioan.

ſpondet ꝙ non, donec aliquid agitur hic, ſed poſtea per mortuos q vadunt ad eos ſciunt non oia, ſed q̃ illi permittuntur audire, & q̃ illos recordari licet: aut ꝑ Angelos,

quod uiden... non poſſint... ſub. ſ. quan... tũ permitt... diuina po... tia, ſecund... Ioan. de ho... ſatis no. a...] ꝓx c. 1. ...

Sed tn. V... de S. Th. 4. ſent. di. 45 q. 3. art. ... & diſt. 49 q. 2. ar. 1.

nem: qui vitam alteram neſciunt [a] qui de hoc ſæculo ad n elius eſſe tranſitum non confidũt. Nos autem, qui nouimus, qui hoc credimus, & docemus; contraſtari nimium de obeuntibus non debemus: ne quod apud alios pietatis tenet ſpeciem, hoc magis nobis in culpa ſit. Nam diffidentię quodammodo genus eſt, contra hoc, quod quiſque prędicat, torqueri [α] mæſtitia, dicente Apoſtolo: [Nolumus vos ignorare de dormientibus, vt non contriſtemini, ſicut & cæteri, qui ſpem non habent.] *1. Theſſ. 4.*

α ¶ Torqueri.] *Sic eſt emendatum ex epiſtola B. Gregorij, in qua hoc idem habetur. In epiſtola Anaſtaſij legitur*, contra quodquiſque prędicator, queritur, iuſtitiam amans, dicente, &c. *In codicibus autem Gratiani etiam manuſcriptis videbatur mixta eſſe lectio vtraque, hoc modo*, contra hoc, quod quiſque prædicat quærere iuſtitiam amaus, dicente, &c.

Item ex concilio Toletano 3. c. 22.

¶ De eodem. C. XXVIII.

QVi diuina vocatione ab hac vita recedunt; cum pſalmis tantummodo, & pſallentium vocibus debent ad ſepulchra deferri. Nam funebre β† carmen, quod vulgo defunctis cantari ſolet, vel in pectoribus ſe aut proximos aut familias cędere omnino prohibemus. Sufficiat autem quòd in ſpe reſurrectionis, Chriſtianorum corporibus famulatus diuinorum impenditur canticorum: Prohibet enim nos Apoſtolus noſtros lugere defunctos, dicens: (De dormientibus autem nolo vos contriſtari, ſicut & cæteri, qui ſpem non habent.) Et Dominus non fleuit Lazarum mortuum, ſed ad vitæ huius plorauit ęrumnas reſuſcitandum. Si autem † poteſt hoc epiſcopus omnes Chriſtianos prohibere, agere non moretur. † Religioſis tamen omnino aliter fieri non debere cenſemus. Sic enim Chriſtianorum per omnem mundum humari oportet corpora defunctorum.

† al. funeris precia mentis. *1. Theſſ. 4.* *Io. 11.* *† al. enim.* *† al. A religioſis.*

α ¶ Nam funebre.] *Hinc vſque ad verſ.* ſuffi ciat. *addita ſunt ex originali, vt intelligatur, quæ illa ſint quæ in hoc canone prohibentur.*

11 *De mortuis etiam quæritur, vtrum ſciant* [c] *ea, quæ hic à viuis geruntur. Eſaias ex perſona populi afflicti ait: [Abraham pater noſter neſciuit.]* [d] *Auguſtinus quoque in libro de agenda cura pro mortuis, illud idem teſtatur, dicens cap. 15.* *Eſa. 63.*

¶ Mortui ex ſe neſciunt, quod hic à viuis geratur.

C. XXIX.

FAtendum eſt neſcire quidem mortuos, quid hic agatur; ſed dum hic agitur: poſtea vero audire ab eis, qui hinc ad eos moriendo pergunt, non quidem omnia, ſed quæ ſinuntur indicare, & qui ſinuntur etiam iſta meminiſſe, & quæ illos, quibus hæc indicant, oportet audire. Pñt & ab Angelis, qui rebus, quæ aguntur hic, præſto ſunt audire aliquid mortui, qnod vnumquemque illorum audire debere iudicat, cui cuncta ſubiecta ſunt. *& infra.*

QVi diuina.] CASVS. Quæſitum fuit in concilio Toleta vtrũ mortui ſepeliendi ſint cũ pſalmodia & luctu. Et reſpondet ꝙ cum pſalmodijs ſic. & lugere non debemus. quod probatur auctoritate Apoſtoli dicentis: De dormiẽtibus autẽ, &c. & hoc quilibet epiſcopus parochianis ſuis prohibeat; religioſis tamen hoc ſpecialiter prohibetur.

b ¶ Religioſis] Illi n. magis tenentur abſtinere ab huiuſmodi luctu, quàm laici.

DE MORTVIS.

Hęc eſt 11. pars quæſtio. ſecũdum Ioann. de Fant.

CASVS. Facit Gratia. quandam incidẽtem queſtionem, vtrũ defuncti ſciant q̃ in mundo geruntur à viuis? & reſpondet quod non: & hoc probat auctoritate Eſaiæ.

Defuncti vtrum ſciut q̃ hic agunt.

c ¶ Sciant.] Mali neſciunt niſi quod eis ſcire permittitur. ſimiliter nec boni, qui adhuc ſunt in igne purgatorio: quia adhuc non fruuntur viſione Dei, vt infra ea. fatendum. ſed boni, qui fruũtur viſione Dei, ſciunt quid agatur hic: iuxta illud Greg. Quid eſt ꝙ neſciant qui vidẽtem omnia vident? [1] Et alij dicũt ꝙ boni dñr ſcire omnia quę ſunt eis neceſſaria.

1 Dñt qdam ꝙ aiæ immediate uident in ſpeculo Trinitatis ſicut Angeli: vñ Beda ſuꝑ Lucã in illo euãgelio, Hõ qdã erat diues. &c. vbi dr quod Iuſti qui vident claritatẽ, nihil eſt in creatura

d ¶ Neſciuit.] Quia nondum erat hoſtia oblata, per quã aperta fuit ianua paradiſi, vt extra de baptiſ. maiores. Ioan.

FAtẽdũ.] CASVS. Quæſitum eſt ab Au. vtrũ mortui ſciãt quid in hoc mundo agatur à uiuis? & re-

¶Multi quoque α ad viuos, aliquos ex mortuis venire credunt [a], ſicut econtrario Paulum ex viuis in paradiſum raptum eſſe diuina ſcriptura teſtatur.

α ¶Multi quoque.] *Apud B. Auguſtinum ſic legitur.* Mitti quoque aduiuos aliquos ex mortuis, ſicut econtrario Paulus ex uiuis raptus eſt, diuina ſcriptura teſtatur. *Sed ob gloſſam non eſt emendatum. Veritatem vero ſuæ ſententiæ confirmat B. Auguſtinus aliquot alijs exemplis ſcripturæ ſacræ: quare ex textu deprauato auctor gloſſæ errandi occaſionem ſumpſit.*

Et in Vormacien. c. vlt.

11 *De his autem, qui in patibulis ſuſpenduntur, quæritur, an iuxta eccleſias ſint ſepeliendi. De quibus in Moguntinenſi concilio 2. ſub Rabano, c. 27. ita ſtatutum eſt.*

¶Non eſt deneganda communio his, qui in patibulis ſuſpenduntur. C. XXX.

Burc. l. 11. c. 76. Iuo p. 14. c. 124. Pann. l. 5. c. 122.

QVæſitum eſt ab aliquibus fratribus de his, qui in patibulis [b] ſuſpenduntur pro ſuis ſceleribus poſt cōfeſſionem Deo peractam, vtrum cadauera eorum ad eccleſias deferenda ſint, & oblationes pro eis offerendæ, & Miſſæ celebrandæ, an non. Quibus reſpondimus, ſi omnibus de peccatis ſuis puram confeſſionem agentibus, & digne pœnitentibus communio in fine ſecundum canonicum iuſſum danda eſt: cur non eis β, qui pro peccatis ſuis pœnam extremam perſoluunt? Scriptum eſt enim. [Non vindicat Deus bis in idipſum.]

Naum primo, ſecundum lxx.

β ¶Cur non eis.] *Reſtitutus eſt hic locus ex ipſo concilio Moguntino, & Vormacienſi, inductis aliquot verbis, quæ potius perturbabant, quam illuſtrarent.*

PALEA. C. XXXI.

Ext. de fur. c. 2. In Triburienſi, c. 31. Poly. 6. tit. 16. Burc. l. 11. c. 59. Iuo p. 13. c. 45.

FVres, & latrones, ſi in furando, aut deprædando occidantur; viſum eſt pro eis non orandum. Si comprehenſi, aut vulnerati presbytero, vel diacono confeſſi fuerint, communionem γ eis non negamus.

γ ¶Communionem.] *Antea legebatur,* confeſſionem. *Emendatum vero ſic eſt ex Burchardo, Iuone, & Decretali. quibus locis hoc idem citatur ex concilio Triburienſi, & in eo, quod extat, habetur ſententia c. 31. copioſius expoſita: vbi etiam diaconi nulla fit mentio, ſed ita dicitur,* Deoque, & ſacerdoti.

[*Item ex concilio Aurelianenſi.*]

¶ *Sic in omnibus codicibus, in quibus eſt hæc palea, & apud Burchardum, & Iuonem, et in Decretali: ex quibus ſunt multa emendata, & magni ponderis.*

¶De eodem. PALEA. XXXII.

Sententia habetur ext. de homic. c. 2. Poly. ibidem. Burc. l. 11. cap. 60. & l. 19. c. 5. inter feciſſi furem. Iuo p. 13. c. 46.

SI fur, aut latro captus in præda abſque occiſione pōt comprehēdi, & tamen interficitur; quia ad imaginem Dei creati, & in nomine eius baptizati ſunt, interfectores eorum quadraginta diebus non intrent eccleſiam. Lanea veſte induti ab eſcis, & potibus, qui interdicti ſunt, à thoro, a gladio, ab equitatu ſe abſtineant In tertia, quinta feria, & ſabbato, aliquo genere leguminum: vel olerum, & pomis, paruiſque piſciculis cum mediocri ceruiſiâ viciſſim vtantur, & temperate. Sin autem a veridicis

los, qui præſentes ſunt rebus, quæ in mundo aguntur, aut per ipſos, qui quandoque ad nos venire creduntur, ſicut econtrario Paulus viuus dicitur eſſe raptus in paradiſum.

a ¶Credūt.] Et male, quia ſunt phantaſmata, vt 26. qō. 5. epiſcopi.

DE HIS AVTEM. Hęc eſt 12. pars q. ſecundum Io. de Fant.

CASVS. Quæritur an homines, qui ſuſpenduntur in patibulis, ſicut ſepeliendi in cœmeterio. Et reſpondetur, ꝙ ſic, ſi ipſi pœnituerint.

QVæſitum.] CASVS. Quidam quæſierunt in concilio Moguntiñ. vtrum corpora illorum, qui in patibulis ſuſpēduntur, ſint ad eccleſias deferenda, & diuina pro eis ſint celebranda? Et reſpondet quòd ſic, ſi digne pęnituerint, quia ſicut communio ſacramentorum eis in fine non denegatur, ita communio corporis Chriſti, vel ſepultura eis denegari non debet: quia ſcriptum eſt. Nō vindicat Deus bis in idipſum.

b ¶In patibulis] Licite ergo ſepeliuntur ſuſpenſi & concremati, dummodo hoc fiat auctoritate principis, vt ff de cadaue. l. 2. & non eſt cōtra. 23. qō 5. placuit. Quæri conſueuit, quare liberetur ille qui fugit ad eccleſiam, & non ille qui recipit corpus Chriſti, cum corpus Chriſti, maius ſit omnibus, vt de conſe d. 2. nihil. Reſpond. quia corpus Chriſti eſt cibus animæ, & non corporis, ergo aīam liberat, & non corpus. Vel dic. ꝙ priuilegiū eccleſiæ eſt. & ñ dēt trahi ad cōſequētiā, vt inf. 17. q. 4. ſicut, nec aliqđ priuilegiū trahendum eſt ad cōſequētiā 7 q. 1. quæſiſti, & 16. q. 1. frō.

Sepeliri pñt ſuſpenſi. Eccleſia & non corpus Chr̄i ꝓtegit malefactorē.

1 Ad idē ex. de priuileg. ſane. verūtñ qui tali fugitiuo deferret, beneface ret, ſed non ſtatutum ſm Vin Sed tu defendas, ꝙ talis eſt per eccleſiā defendendus, ꝗa corpori Chr̄i aliquares antepo ni non dēt. 1. q. 1. c. multi. c. d. 1 ecce. de conſe. d. 1. nihil. Ar chid.

Anonici cuiuſdam] CASVS. Supra in proxima cauſa clerici introducuntur litigantes de ſpiritualibus. Nunc autem ſubnectit Grat. hanc 14 cauſam, in qua introducuntur litigantes de temporalibus, oſtendens qualiter clericis liceat repetere ſua, & an domeſtici teſtes ſint admittendi, vel aſſumendi: Addit ēt de vſuris & de turpi quæſtu clericis interdicto, & vtrum eleemoſynę fieri poſſint de male acquiſitis. & vt hæc omnia facilius pateant, proponit thema, de quo ſex elicit quæſt.

7. c. 1. & 2. nec laicus pōt repetere decimas; quia eas nō poteſt poſſidere, vt extra de præſcr. cauſam ad hoc enim vt quis poſſit aliquid repetere, requirit ꝙ fuerit in poſſeſſione iuris, vel facti, vt extra de teſt. ſpoliat. ex parte. vnde non ſufficit probare ſpoliationem niſi probauerit

comprobatur teſtiaus, quod ſine odij meditatione ſe, ſuaque liberando, Diaboli membra interfecerint, & α capi non poterant; pœnitentiam pro homicidio eis non iniungimus, niſi ipſi voluerint aliquid, quod humanitatis eſt, facere. At ſi presbyter eſt, non deponatur: cunctis tamen diebus vitæ ſuæ pœnitentiam agat.

α ¶Et capi non poterant.] *Loco iſtorum verborum in codicibus Gratiani erant, hac,* & pariter pœniteant, *qua videntur pugnare cum proxime ſequentibus,* pœnitentiam pro homicidio eis non iniungimus. *Reſtitutus autem eſt locus ex cateris collectoribus.*

CAVSA XIIII.

Anonici † cuiuſdam eccleſia quæſtionem mouent de pradijs; teſtes ex fratribus ſuis producunt: negotiatoribus pecuniam crediderunt, vt ex eorum mercibus emolumenta acciperent. † al. clerici.

1 *Hic primum quæritur, an liceat eis ſua repetere* [a].

2 *Secundo, an illi teſtes ſint audiendi.*

3 *Tertio, an illud ſit vſuras exigere.*

4 *Quarto, an liceat clericis, vel laicis a quolibet vſuras expetere.*

5 *Quinto, an eleemoſyna de vſuris fieri poſſint.*

6 *Sexto, an vſurarij pœnitentiam agere valeant, niſi, quod male acceperunt, reſtituant.*

QVAESTIO I.

Vod autem ſua repetere non poſſint, facile videtur poſſe probari. Ait enim Dominus in Euangelio: [Si vis perfectus [b] *eſſe, vade, & uende omnia, qua habes; & da pauperibus.] Quia ergo iſti iter perfectionis arripiunt, non licet eis ſua habere.* Matth. 19. Luc. 18. Mar. 10.

Multo ergo minus licet eis repetere; quia non debet repeti quod poſſideri [c] *non licet.* ¶*Item.* [*Si quis voluerit tunicam tuam tollere, & in iudicio tecum contendere,* Matth. 5.

a ¶ Sua repetere.] Omnes clerici, qui habēt proprium, vel habere poſſunt poſſunt repetere ſua: ſi non habent propriū non poſſunt, ſed bona eccleſiæ ſuæ repetere poſſūnt, ſi ſunt prælati: vel ſi prelati non ſunt de mandato ſuperioris poſſunt ea repetere, vt 16 q. 1. monachi 2. Item omnes clerici poſſunt agere pro miſerabilib. perſonis de mandato ſuperioris. vt 86 diſt. peruen t. — Clerici an poſſint ſua repetere.

Vod autē] CASVS. Hic intitulatur 1. q. qua quæritur, an clericis liceat repetere ſua: & certum eſt, quòd omnes qui renunciauerunt proprijs, cum nihil habeant, ſua repetere non poſſunt, nomine tamen eccleſiæ ſuæ de mandato ſui ſuperioris experiri poſſunt, & eſſe in iudicio, vt 16. q. 1. monachi clerici vero ſęculares, & omnes, qui non renunciauerunt proprijs, ſua repetere poſſunt, quia neque lege, neq; canone prohibētur. Et procedit hoc ordine Grat. in hac quæſtione Primo probat v. auctoritatibus, ꝙ clericis ſua repetere non licet, & hoc duabus, Domini, & alia Apoſtoli, quarta Greg. quinta Carthaginen. conc. tandem allegatis rñdet duplicem adhibendo ſolutionem, & ita omnia plana ſunt vſq; ad §. [Sicut ergo.]

b ¶Perfectus.] Ideſt, ſine mortali peccato, & ſine veniali. nam curam propriorum non poſſumus habere ſine peccato, vt 25 d. qualis.

c ¶Poſſideri.] Simile eſt 3. q. 1. patet: vnde hæreticus non poteſt petere reſtitutionem aliquorum. quia nihil proprium poteſt poſſidere, vt ſup d. 8. quo iure, & 23. q.

rit, quòd poſſederit, vt extra de off. delegat. conſultationibus. vnde patet, quòd quilibet ſpoliatus habet reſtitutionis beneficium. extra de appel. ſignificauerunt. & extra de reſt. ſpol. olim. Inuenio tamen, ꝙ quis poteſt petere reſtitutionem, qui de iure poſſidere non pōt. nam petitur reſtitutio conſanguineę, cū qua de iure qs nō pōt cōmiſceri, vt ext. de reſt. ſpol. literis. Itē ſeruus petit reſtitutionem rerum dñi abſentis, quas de iure non poteſt poſſidere, vt C. ſi per vim, vel alio modo. l. 1. ſimiliter vxor poteſt petere res a viro ſibi datas ſi ſpoliata eſt: quarum rerum dominium non poteſt habere. ff de vi & vi — Reſtitutionē quandoque petit qui poſſidere nequit.

vi arma l. 1 . §. deijcitur . Item habens plura ſtipendia petit reſtitutionem alicuius: cum tamen de iure non poſſit illud poſſidere cum alijs, vt extra de præben. referente. Ioan. Ego credo ſaluo meliori conſilio, ꝙ laicus ſpoliatus decimis poteſt petere reſtitutionem, cum latro reſtituatur,

Laicus poteſt decimas petere quibus ſpoliatus eſt.

c ¶ EPiſcopus.] ¶ Prouocatus.] Id eſt, in iudicium vocatus: debet.n per alium litigare, vt no. 5. q. 3. cap. vlti. & ſi mala eſt cauſa eccleſiæ, non debet eam fouere: ſicut nec tutor pupilli, vt ff. de adminiſt tuto. l. quoties §. ſicut autem.

dimitte ei & pallium.] ¶ Itẽ Apoſtolus in epiſtola ad Corinthios : [Sæcularia igitur iudicia ſi habueritis [a] oĩno peccatum eſt in vobis.[Item Gregorius exponens: [Omnia mihi licent: ſed ego ſub nullius [b] redigar poteſtate.] inquit: [Cum mens concepta deſideria ſequitur, ſeruire rebus conuincitur , quarum amore ſuperatur .]

1. Cor. 6.
L. 5 mortal. c. 8. ad 3. c. Iob,

Item ex concilio Carthaginienſi 4. c. 19.

¶ Pro rebus tranſitorijs epiſcopus prouocatus non litiget. C. I.

EPiſcopus nec prouocatus [c] pro rebus tranſitorijs litiget.

Quia ergo [d] generaliter perfectis prohibetur in iudicio contendere; patet, quòd iſtis non licet ſtare coram iudice. ¶ His ita reſpondetur. Prohibetur perfecto, in iudicio ſtare captando lucrum, ſed nõ euitãdo damnum. Vel aliter: Aliud eſt ſua poſſidere: aliud eſt communium procuratorem eſſe. Canonici non poſſident ſua: quia res Deo oblatæ non ſunt alicuius. Vtuntur enim rebus eccleſiæ nõ vt ſuis ſed tanquam ad diſpẽſandum ſibi creditis. Vnde Proſper in lib. de vita cõtemplatiua: [Sacerdos, cui diſpẽſationis cura cõmiſſa eſt, &c. [require in cauſa eius, à quo pro ingreſſu monaſterij pecunia exigebatur. ¶ Sicut ergo iſti nõ ſua poſſident; ita nec ſua repetunt; ſed res eccleſiæ quarũ procurationem gerunt. Similiter, quòd in iudicio prohibẽtur contendere, ſic intelligendum eſt: videlicet, vt nõ ſibi ſtent coram iudice, ſed alijs. Alijs autem corã iudice aſtitiſſe, & pro eis iudicem interpellaſſe nonnullos ſanctorũ [e] legimus. Hi autem non ſibi ſtant, ſed pauperibus, quorũ neceſſitatibus profutura repetunt, & ita non prohibentur ſtare coram iudice. ¶ Illud vero Euangelij: [Si quis abſtulerit ſibi tunicam, & c. non eſt præcipientis, ſed exhortantis.

ſup. 1. q. 2. ſacerdos.

Vnde Auguſtinus ait libro 19. contra Fauſtum, c. 25.

¶ Peccat qui vltra debitum exigit, non qui ſibi debita repoſcit. C. II.

QVod debetur [f], & ſi benigne dimittitur, non tamen inique repetitur. Peccat autem, qui exigit vltra [g] debitum: ideoque lex modum figens, pœnam talionis [h] inſtituit. Sed tu eo longe es à peccato iniuſti exactoris:

Fur ad pœnam dupli vel quadrupli poteſt cõueniri.

d ¶ Quia ergo.] Require ſupra. 1. q. 2. ſacerdos.

SICVT ERGO CASVS. Concludit Gra. ex ſupradictis, ꝙ clericis ſua repetere nõ licet: poſtea reſpondet dupliciter allegatis. Et primo ſic ſcilicet quod perfecti nõ debent contendere in iudicio captãdo lucrum, ſed vitando damnum poſſunt eſſe in iudicio: ſecundo dicit, ꝙ licet clerici regulares ſua repetere non poſſunt, cũ nihil habeant: tamen res eccleſiaſticas tanquam cõmunes, quarum procurationem gerunt. repetere non prohibentur: qui in iudicio contendere poſſunt non ſibi, ſed alijs, ſcilicet pauperibus: ſicut multi ſancti fecerunt.

e ¶ Sanctorum.] ſu. 12. q. 1. expedit.

ILLVD. CASVS. Non reſpondet auctoritati Euangelij, ſi quis, &c. & dicit quod conſilium Domini eſt & non præceptum: & ad hoc inducit ſeq. cap.

QVod debetur.] CASVS. Quæſitum fuit ab Aug vtrum ſit peccatum repetere ſua ? Ei reſpondet quod non, licet non poſſint benigne remitti. ſed illi peccant qui vltra debitum exigunt, contra quos lex pœnam talionis inſtituit: ſed qui nullo modo petunt, remoti ſunt à peccato. & pœna iniuſte petentis. [Eo.] i. in tantum. [Quo.] ideſt inquantum.

De facto, qđ dic vt no. 16. 7. c. 1. Arch.

ſtituatur, vt extra de reſt. ſpol. in literis. cum laici quotidie poſſideant i. decimas ex tolerantia prælatorum, ſecus in hæretico cum ſit excommunicatus, vt extra de hære. excommunicamus & decre. illa, cauſam. dicit detinere, & non poſſidere. B.

a ¶ Habueritis.] Iniurioſe. ita vt ſcandalizemini propter hoc.

b ¶ Sub nullius.] Id eſt, ſub rei temporalis poteſtate nolo redigi: intantum vt aliquem oſtendam, iuxta illud: Et mihi res: non me rebus ſubmittere conor, vt extra de verb. ſig. intelligentia.

Horatius in epiſtolis.

f ¶ Quod debetur.] Ex aliquo maleficio, vel intellige ex quolibet debito.

g ¶ Vltra.] Videtur ergo. quod non poſſit licite peti pœna dupli, vel quadrupli à fure, vt no. 12 q 2. in antiquis. quod concedit Hu. ſed non eſt ita, quia hoc habetur ex canone quod peti poſſit. 11. q. 2. in legibus.

h ¶ Talionis.] cõtra delinquentem, ſ. vt tanta ſatisfactio petatur ab eo, quãta iniuria præceſſit, vt 23. q 3. lex differentiæ, vel loquitur de pœna talionis infligenda actori, qui iniuſte litigat: quia calumnioſè agens punitur in ſumptibus litis, vt extra de pœnis. calumniam. hoc

1 De hoc no. 12. q 2. fraternitas ibi videas, & facit ad hoc ext. de ſent. excõ. quãuis &c ea noſci tu vbi plene hoc nota. đ.

a ¶ Nullum.] Scilicet quo ipſe teneatur alijs, vel aliter id eſt, nulli vult ſoluere pœnam pro peccato debitam.
b ¶ Debitum.] Id eſt, pœnam, debitam ex peccato.
c ¶ Sic &.] Hic eſt §.
d ¶ Cetera.] Idē ꝙ omnia ſunt concilij: ſicut illud, qui percuſſerit te in vnā maxillam, &c.

Nam pro ſe quis teſtificari non poteſt. ſed contra ſe ſic & ideo cum iſti ferunt teſtimonium ſuper rebus eccleſię ſuæ, quæ ſpectant ad ſuam vtilitatem, non ſunt audiendi. Poſtea ſoluit dicens, ꝙ in cauſa criminali eſt hoc ſeruandum, ſed in cauſa eccleſiæ bene admittuntur do-

quò omnino nō exigis debitum: ideoque bonus magiſter ait:] Qui te percutit in vnam maxillam, præbe ei & alteram.] præſertim ne cogamur & ipſi reddere debitum ab eo, qui nullum [a] habet debitum [b].

Luc. 6.
Matth. 5.

¶ *In aliquot vetuſtis exemplaribus capitulum hoc coniunctū eſt ſuperiori, & confectū eſt ex verbis B. Auguſtini li. 19. contra Fauſtum. c. 35. hinc inde acceptis, & interdū etiam immutatis. Quare praſtat integrum illud caput perlegere.*

Sic [c] *& cætera* [d] *accipias. Item in libro de ſancta virginitate* a, *c. 14. & 15.*

a ¶ Virginitate.] *Reſtituta eſt citatio ex* Polycarpo. *Antea citabatur*, ex ſermone Domini in monte; *Sic etiam* §. Quod præcipitur *reſtitutum eſt B. Hieronymo.*

¶ De eodem. C. III.

QVisquis præceptis non obtemperat; reus eſt, & debitor pęnæ. *& paulo poſt.* ¶ Præcepto Domini nō obedire, peccatum eſt: conſilio ſi vti nolueris, minus boni adipiſceris, non mali aliquid perpetrabis. *Itē Hieronymus*† *libro primo contra Iouinianum.* Quod pręcipitur imperatur; quod imperatur [e], neceſſe eſt fieri: ſi non fiat, pœnam habet. *& infra.* ¶ Vbi conſilium datur, offerentis arbitriū eſt: vbi præceptum, neceſſitas eſt ſeruientis β.

Poly. l. 1. ti. 24. Cap. 15.

† in vulgatis erat, Greg. *in epiſt. ad Iouinianum.*

β ¶ Seruientis.] *Sequebantur hæc verba*, vt obediat: vel imperantis, vt ei obediatur, *quæ ſunt ex puncta auctoritate codicum vetuſtorum & originalis.*

QVAESTIO II.

DE eo autē, quod quæritur, an de ſuis fratribus [f] teſtes producere poſſint multis auctoritatibus videtur eſſe prohibitū. Leges enim tā ſacrorū canonū, quā ſecularium principum prohibēt aduerſus aliquem †; teſtē de ſua domo produci. Cōtra ſe. n. quiſq; teſtari pōt, pro ſe uero minimè. Quia ergo iſti producuntur, vt ꝓ ſeipſis teſtimonium ferant. (Non. n. vtilitatis ſuæ eccleſiæ ſe penitus immunes arbitrantur futuros) patet, quòd eorum vox in talibus non eſt audienda. Sed diſtinctio † hæc, & teſtium

† *al. extraneum.*

† *al. diſtrictio.*

QVisquis.] CASVS. In hoc c. & ſequenti aſſignatur differentia inter pręceptum & conſilium. quia peccatum eſt non obedire præcepto, & pœnam ſuſtinet, qui non obſeruat. conſilio vero nō obedire peccatum non eſt; ſed qui non obedit, minus boni adipiſcitur.

QVod præcipitur imperatur.] Hic Greg. innuit differentiam inter præcipere & imperare ideſt nā aliàs Aug. dicit quod Cęſar præcipit faciendum eſt; quod imperat, tolerandum eſt, vt 23. q. 1. militare. Item inter mandatum & præceptum videtur eſſe differentia quia finitur 1. mandatum morte mandatoris, vt extra de offic. deleg. relatum [1]. ſed præceptum non vt in authen. vt nulli iud. §. & hoc vero iubemus colla. 9. Itē quandoque ea quæ ſunt præcepti, conſuluntur, vt 28. quæſt. 1. ſic enim. quandoque etiam quæ ſunt mandati. præcipimus vt ſic æquiparentur pręceptum & mandatum. vt C. de adi. & obligat. ſi quidam. Item quandoque verbum rogandi pro verbo præcipiendi ponitur, vt 11. quæſtio. 3. rogo.

1 Hāc gl. approbat & dicit eā ueram & notabilē Ale. de Imo. in l. more. coll. x ff. de iu. om. iu. & ꝑ Spe. in ti. de iu. deleg. §. reſtat ad fin. 1. col. & in ti. de leg. § finitur. ver. ſed pone de facto. 2 Ope exceptionis, ut dicā 18. q. 2. dudū ibi uideas. 63. diſ. principali. Arch.

DE eo autē.] CASVS. Hic intitulatur ſecūda quæſtio, qua quæritur, an fratres vel domeſtici teſtes ſint audiendi. Et ſcriptum eſt, ꝙ in cauſa criminali non admittuntur, vt 2. q. 5. c. 1. niſi quando clerici accuſant ſuum prælatum, vt 2. q. 7. lator. & cum accuſatur matrimonium propter conſanguinitatem, vt 35. q. 6. c. 1. ſimiliter in cauſa ciuili domeſtici teſtes non admittuntur, vt 4. q. 3. etiam in re propria clerici tamen tam pro ſua eccleſia, quam pro aliena bene admittuntur, vt inf. ea. c. 1 & c. quanquam. Et procedit hoc ordine. Primo probat, quod fratres, & domeſtici teſtes non ſunt admittendi: poſtea dat ſolutionem. Dicitur ergō, ꝙ tam leges, quam canones prohibent domeſticos teſtes admittendos extraneum aliumi, domeſtici teſtes, vt in ſeq. c. patet.

f ¶ An de ſuis fratribus.] in cauſa criminali nunquam admittuntur domeſtici vt 3. q. 5. cap. 1. niſi in duobus caſibus, ſcilicet cum canonici accuſant prælatum ſuū, vt 2. quæſt. 7. lator. & cum accuſatur matrimonium propter conſanguinitatem, vt 35. quæſt. 6. cap. 1. ſimiliter in cauſa ciuili non admittitur domeſticus. 4. q. 3. etiam ciuili iure. Item etiam n. ſi in cauſa eccleſiæ ſuæ, ut inf. eod. cap. 1. & extra de teſti. inſuper. Similiter ad probandum conſanguinitatem admittitur domeſticus, ut 35. q. 6. cap. 2 ſiue agatur ad contrahendū, ſiue ad dirimēdū matrimonium, ut extra qui matrimon. accu. poſſ. uidei

Teſtificari pōt quoque domeſtici

Sed

Sed pro alio impedimento matrimonij domeſtici non admittuntur, etiam ſi velint probare affinitatem, vt extra de teſti. in literis. Ioan. Sed contra videtur dicere decre. extra de teſta. ſuper eo. & ſic de facto ſeruatur: & in illa decret. in literis ſuſpicio erat contra eum: quia ſteterat

alijs literis ſuper teſtibus recipiendis ſibi miſſis prius. a ¶ Stephani.] vnus canonicus poteſt inducere in teſtimonium ſuum concanonicum contra einſdem eccleſiæ canonicos: quia non eſt magis domeſticus vni, quàm alij: & par affectionis cauſa ſuſpicionem excludit, vt ff. de ritu nupt. nõ ſolum § 1. ſicut & poteſt ipſum inducere cõtra ſuũ prælatum, vt 2. q. 7. lator. Sed nunquid poteſt eum inducere contra canonicum alterius eccleſiæ. Hug. dicit ꝙ nõ. Tu potes dicere ꝙ ſic. quia nõ eſt domeſticus illius, ſed eccleſiæ tantũ. ſimiliter plątus ille poteſt induci in teſtem pro eccleſia ſua: dum tñ alius conſtituat, qui nomine eccleſiæ agat, vt ext. de teſt. inſuper. 2 nec dicunt iſti ferre teſtimoniũ in propria cauſa: quia cauſa eccleſiæ nõ eſt in cauſa ſingulorũ, vt 12. q. 2. qui manumittitur ſic legatarius fert teſtimonium in cauſa teſtamenti, in quo aliqd ei relictũ eſt, vt inſti. de teſta. §. legatarius. Sed nonne talibus imperatur ab eccleſia; ergo non poſſunt eſſe teſtes pro illa, vt 4. quæſt. 3. idonei? Sed illud eſt in fauorem religionis. nã contra rationem pro religione iudicatur, vt ff. de relig. & ſump. ſunt perſonæ. Sed licet dicã. quod vnus canonicus poteſt eſſe teſtis in cauſa ſui concanonici, non tamen dico, ꝙ poſſit eſſe iudex ſuꝰ contra extraneum, quia minor cauſa repellit aliquem a iudicio, quàm à teſtimonio, vt extrà de offic. deleg. cum R.

Canonicus pro canonico teſtificari poteſt.

examinatio in criminalibus cauſis ſeruanda eſt: in ciuilibus autem non vſquequaque. In criminali enim cauſa non licet teſtem de propria domo produci: in ciuili autem prælatis eccleſiæ licet.

Vnde Paſchalis II. Guidoni Archiepiſcopo Viennenſi Apoſtolicæ ſedis legato ſcribit dicens.

¶ Clerici pro ſua eccleſia teſtimonium ferre poſſunt. C. I.

SVper prudentia tua plurimum admiramur, quòd in negocio beati Stephani [a], clericorum ipſorum acceptare nolueris teſtimonium. Diuerſæ namque ſunt ſpecies cauſarum: nec in omnibus cauſis crimina agitantur. In criminibus † ſi quidem accuſatorum, & teſtium illa diſtrictio obſeruanda eſt, quæ in canonibus continetur; ne qui ad probationem domeſtici aſſumantur. Cæterum in poſſeſſionum, vel huiuſmodi negocijs hi potiſſimum aſſumendi ſunt, qui eadem negocia tractauerunt [b], de quorum auditu, & viſu [c] hæſitatio eſſe non debeat. Si ergo ijdem clerici idonei ſunt ad aſſertionem cauſę illius; nullatenus remoueantur, ſed ſicut alijs literis deliberatum eſt, inter S. Ioannis, & S. Stephani canonicos lis illa plenius decidatur.

† *al. criminalibus*

2 Ad idẽ ff. de verb. ſign. princeps. C. de digni. ius ſenatorum, ſed contra, quia executores negociorũ, & adminiſtratores in eiſdem negocijs teſtes eſſe non poſſunt. ff. de teſt. mandatis. Arch.

Poteſt etiam intelligi aliter. Domeſtici ad probationem non admittantur, vt pro his videlicet, quorum ſunt domeſtici, teſtimonium ferant. Hi autem (ſicut ſupra de actoribus dictum eſt) non pro domeſticis, ſed pro eccleſia, quæ mater eſt omnium pauperum, teſtimonium dicant. In conficiendis autem inſtrumentis ſæcularium negociorum presbyteri non vocentur ad teſtimonium: ſed ſi caſu contractui eos interfuiſſe contigerit, iubente epiſcopo teſtimonium dicant.

Contra rationem cõmunem pro religione iudicatur.

Vnde in Synodo habita Romæ ab Eugenio Papa II. ſtatutum eſt, c. 13.

¶ In conficiendis inſtrumentis ſacerdotes ad teſtimonium non vocentur. C. II.

Poly. l. 4. tit. 31.

QVanquam ſacerdotum teſtimonium credibilius habeatur; tamen ipſi in ſæcularibus negocijs pro te-

teterat cum vxore per ſeptem annos, ꝙ etiam ibi ſuper affinitate inducebantur domeſtici. Præterea, vt notauit ibi T. familiares ſui erant, vel domeſtici, quibus imperare poteſt ratione dominicę vel patriæ poteſtatis: aliàs domeſtici bene admittuntur. 1 B.

SVper prouidentia.] CASVS. Guido archiepiſcopus Viennenſis Apoſtolicæ ſedis legatus in cauſa, quę vertebatur inter canonicos S. Stephani, & canonicos ſancti Ioannis, canonicos ſancti Stephani ad perhibendum teſtimonium veritati recipere nolebat, quia domeſtici erant: quare Paſchalis ſecũdus ſcribit ſibi, & docet, quòd in cauſa criminali teſtes domeſtici non aſſumantur, ſed in ciuili eccleſiaſtica potius ipſi quàm alij recipiantur. præcipit ergo ſibi, vt a teſtimonio ferendo nullo modo repellat clericos B. Stephani, dũmodo idonei videantur. [Alijs literis,] quibus cauſam illam cõmiſerat ſibi: vel

1 Alij cõtra 4. q. 3. ẽt ciui li iure. nam mercenarij ſũt domeſtici ff de pęn. recipiendũ, §. furti C. de his q ad ecc. cõtug. pręſenti. Arch.

b ¶ Tractauerunt.] Quia ea, quæ in capitulo geſta ſunt, melius poſſunt probari per canonicos, quam per alios, vt extra de teſtib. veniens, in fi. licet lex dicat aliàs inter domeſticos, facile quid confingi poſſe pro negotij qualitate, vt C. de donat. data.

c ¶ Et viſu.] 3. q. 9. teſtes

POTEST. Iſte §. diuiditur in duas partes. In prima ſoluit aliter quam ſuperius dixerat, dicens ꝙ domeſtici ad teſtimonium non admittuntur pro eo cuius ſunt domeſtici. ſupradicti autem clerici non pro domeſticis admittuntur, ſed pro eccleſia, quæ mater eſt omnium. In ſecunda parte dicitur, ꝙ presbyteri in contractibus ſæcularium non debent ad teſtimonium vocari: ſi tamen caſu interfuerint, iubente epiſcopo, teſtimonium ferre poſſunt, vt in ſeq. c. docetur

QVanquam.] CASVS. Quæſitum fuit ab Eugenio, vtrum

ſtimonio, α, aut conficiendis inſtrumentis non rogentur [a]; quia eos in talibus rebus eſſe non conuenit. Si autem β euentu [b] aliquo cauſæ interfuerint, & aliquid viderint, vel audierint [c], vbi nullæ idoneæ ſæcularium inueniantur perſonæ; ne veritas occultetur [d] & malus vt bonus æſtimetur, in prouidentia proprij epiſcopi ſit, vt aut coram ſe [e] & competentibus [f] iudicibus, aut aliter [g] honorificè veritatem attollant †.

† *al. teſtificentur*

α ¶ Pro teſtimonio.] *Sic eſt emendatum ex concilijs Eugenij ſecundi, & Leonis IIII. & Polycarpo. Antea enim legebatur,* pro conficiendis inſtrumentis ad teſtimonium non rogentur.

β ¶ Si autem.] *In concilijs ipſis & Polycarpo legitur,* ſi enim euentæ cauſæ aliquid viderint, &c.

QVÆSTIO III.

Vòd autem [h] præter ſummam emolumenta ſectari, ſit vſuras exigere, Auguſtini auctoritate probatur, qui in pſalmum trigeſimumſextum, ad verſ. [Tota die] ſcribit dicens.

¶ Qui plus, quàm dederit, accipit, vſuras expetit. C. I.

SI fœneraueris homini, id eſt, mutuam pecuniam tuam dederis, à quo aliquid plus, quàm [i] dediſti, expectes

Sent. 3. diſt. 37. Iuo p 13. c. 17.

vt tum ſacerdotes ſint vocandi ad teſtimonium ſuper conficiendis inſtrumentis in negocijs ſæcularibus? Et reſpon. quòd non, ſi tamen caſu interfuerunt vbi laici non inueniuntur idonei, iubente epiſcopo poſſunt dicere teſtimonium, ne veritas occultetur.

a ¶ Non rogentur.] An poſſit clericus cogi, not. 2. quęſt. 6. ſtatuendum.

b ¶ Euentu.] 4. q. 3. ad fidem.

c ¶ Vel audierint.] Et hoc eſt in illis caſibus, vbi teſtimonium valet de auditu, vt 3. quæſt. 9. ſi debitum.

d ¶ Occultet.] Iſtud eſt regulare quod in defectum probationum quilibet poſſit cogi, vt extra de teſt. cog peruenit. immo talis admittitur, qui aliàs nō eſt idoneus, vt 4. q. 3. item ſerui reſponſio ſimile eſt 55. diſt. priſcis. & de conſecr diſtinct 4. in neceſſitate. & C. de hæret. l. vlt.

Clerici non coguntur teſtificari.

e ¶ Coram ſe.] Sed qualiter teſtatur clericus coram epiſcopo cū cauſa verſatur coram laico iudice, cum cōtinentia cauſę diuidi nō debeat, vt extra de ſequeſtr. ad hæc? Reſpon hoc eſt priuilegium clericorum, quod nō coguntur coram quolibet iudice teſtificari ſicut egregiæ perſonę non coguntur coram quolibet iudice teſtificari, vt ff de iureiur. ad perſonas 1

1 Ad idē ext. de teſt. ca. ſi quis, & maxime cū tūc iurare debeant: quod facere nō debent laico. 21. q. vlt. ca. vlt ſecundū Io. de Fant.

f ¶ Competentibus.] Scilicet iudicibus eccleſiaſticis.

g ¶ Aut aliter] Id eſt, vt committat epiſcopus aliquibus qui recipiant teſtimonia ipſorum.

QVod autem.] CASVS. Hic intitulatur tertia quæſtio, in qua quæritur, vtrum ſit vſura, ſi aliquid præter ſortem exigatur? Et certum eſt, quòd ſic: niſi cum eccleſia mutuat pecuniam laico, ad hoc vt prædium eccleſiaſticum de manu laici redimatur: quo caſu fructus eccleſiaſtici fundi prę ter ſortem retinebit, vt dicit Innoc. III. in prima decret. de feud. & Alex. de vſu. in prima decret. in 6. Similiter non licet aliquid expectare præter ſortem, vt ȷ̄. ead. c. 1. Spes enim facit vſurarium ſicut ſimoniacum. arg. 1. q. 3. non ſolum.

Vſura aliquā nō cōmittitur. licet vltra ſortē qd accipiatur.

h ¶ Quod autem.] Hic quæritur, an vſura ſit vltra ſortem aliquid recipere? Et certé ſic: niſi in quinque caſibus. Primo in caſu fauore eccleſiæ, extra de vſur c. 1. & c. conqueſtus. Secundo, & cum fideiuſſor ſoluit ſortem & vſuras, poteſt vſuras petere, vt ff. de fideiuſſ. conſtitutus. Tertio, & cū pęna petitur præter ſortem, vt 12. q 2. in legibus. Quarto, & cum petitur vſura tanquam intereſſe, dicam ȷ̄ ea q 4 quoniam multi. & ff pro ſoc l. ſocius qui. Quinto, & cū recipitur aliquid pro re, quæ non conſiſtit in pondere, numero, vel menſura, ſicut in locatione. Item in ſexto caſu ratione incertitudinis, vt extra de vſur. in ciuitate. & non ſolum quodcunque lucrum, ſed etiam ipſa ſpes facit hominem vſurarium, vt ȷ̄ ead. cap. 1. ſicut facit hominem ſimoniacum, vt 1 quæſt. 3. non ſolum. Ad intelligentiam autem huius quæſtionis ſcias, quòd duo ſunt contractus, qui de natura ſui gratuiti

Contractus duo ſunt gratuiti.

ſunt, vt mutuum & commodatum. In mutuo certum eſt, & ſequitur, quòd ſit gratuitum, alioquin eſt vſura. Item ſi commodatum non eſt gratuitum, non quidem eſt vſura, ſed tamen ſi aliquid recipitur pro commodato, ſtatim deſinit eſſe commodatum: quia aut recipitur aliquid pro re ipſa, aut pro vſu rei. ſi pro re ipſa aliquid recipitur, aut eſt pecunia, aut alia res. Si pecunia, eſt emptio ſeu venditio: ſi alia res, erit contractus permutationis: ſi pro vſu rei accipitur pecunia, erit contractus locationis: ſi res alia, erit contractus innominatus, do, vt des, vel do, vt facias. omnes iſti contractus ſunt liciti laicis etiam cauſa negociationis, vt 88. diſtin. fornicari. Clerici tamen inquantum poſſunt debent abſtinere ab emptione & venditione: quia illud non facile fit ſine peccato, vt ȷ̄. de pœnit. diſt. 5. qualitas. tamen in cauſa neceſſitatis permiſſum eſt clericis negociari, vt extra ne cler. vel mona. cap. 1. licitum tamen eſt clericis emere aliquam rudem materiam, & inde aliquod artificium facere, ſi eis ſua non ſufficiunt, vt 91. diſtinc. clericus victum. & 21. q. 1. c. 1. de conſecr diſt. 5. nunquam. & tunc non acquiritur lucrum ex negociatione, ſed ex artificio. talia enim lucra licita erant Apoſtolis, vt 22. quæſt. 1. c. 1.

SI fœneraueris.] CASVS. Aliquis dedit pecuniam mutuam, & præter ſortem aliquid expectabat. quæſitum fuit ab Auguſtino, vtrum ſit vſurarius? Et reſpondet quòd ſic.

i ¶ Plus quam.] Supple quod conſiſtit in pondere, numero, & menſura. ſed in equo & domo aliud eſt: quia ibi licitum eſt recipere ſortem & lucrum. & eſt ea ratio, qua in prædictis quæ conſiſtunt in pondere, numero, & menſura, transfertur dominium, cum illud ſit mutuum. Vnde res illa ſtatim eſt periculo 2 illius qui recipit eam. vnde inconueniens eſſet vt nomine illius rei magis grauaretur 3; ſed domus & equus non ſunt periculo ſui: vnde non eſt inconueniens, ſi aliàs grauetur pro re tali dando aliquid. ad hoc facit ff de iureiur. cum qui. Sed contra hoc obijcitur. Pone quod aliquis vendat vſum

2 Periculo l. ſi vnus ex ſocijs, §. ſi vnus, ſ. loc.

3 Arg. ff de iureiur cum qui.

vſum pecuniæ, & recipiat in ſe periculum pecuniæ. talis contractus non eſt vitioſus, quia cum vſus ſit illius qui vendidit, licite poteſt eum vendere 1 & ſic habes, ꝙ aliquis pro pecunia poteſt recipere pecuniã, & aliud in hoc caſu, alias non: & hoc ideo, quia pecuniá non deterio-

nam generaliter dicitur pecunia quidquid habes, vt 1. q. 3. totum.

P Lerique.] CASVS. Quidam cum pecuniam mutuaſſent negotiatoribus de lucro mercium partem recipiebant; quæſitum fuit ab Ambr. vtrum hoc debeat reputari vſura? Et reſpondet quod ſic, & non solũ hoc, ſed ẽt quidquid vltra ſortẽ exigitur quocumque nomine cenſeatur dicitur vſura, & adhoc probandum auctoritatem legis Moſaicæ inducit. Sequens ca. planum eſt.

accipere, non pecuniam ſolam, ſed aliquid plus, quàm dediſti †, ſiue illud triticum ſit, ſiue vinum, ſiue oleum, ſiue quodlibet aliud: ſi plus quàm dediſti, expectas [a] accipere, fœnerator es; & in hoc improbandus, non laudandus.

Item Hieronymus ſuper Ezechielem, lib. 6. ad c. 8.

& inid. gl. ord.

¶Quidquid ſupra datum exigitur, vſura eſt. C. II.

Sent. ibidem. luo p. 13. c. 18. Pann. l. 3. c. 160.

P Vtant quidam vſurã tantum eſſe in pecunia [b]. Quod præuidens ſcriptura diuina omnis rei aufert ſuperabundantiam, vt plus non recipias, quàm dediſti *. *Item ibidem.* ¶Alij pro pecunia fœnerata ſolent munuſcula accipere diuerſi generis: & non intelligunt vſuram appellari, & ſuperabundantiam, quidquid illud eſt; ſi ab eo, quod dederint, plus acceperint.

Item Ambroſius in lib. de Tobia, c. 14.

¶Quidquid ſorti accedit, vſura eſt. C. III.

luo p. 13. c. 26.

P Lerique refugientes præcepta [c] legis [d], cum dederint pecuniã negotiatoribus [e], non in pecunia vſuras exigunt; ſed de mercibus eorum, tanquam vſurarum emolumenta percipiunt. Ideo audiant, quid lex [f] dicat *. [Neque vſuram, inquit, eſcarum accipies, neque omnium rerum.] *Item paulò poſt.* ¶Et eſca vſura eſt; & veſtis vſura eſt, & quodcumque ſorti accedit [g], vſura eſt; quod velis ei nomen imponas, vſura eſt. *Item paucis interiectis.* ¶Si quis inſtaurandum conuiuium putat; ad negotiatorem [h] mittit, vt abſynthiaci † a cupellam ſibi gratis deferat; ad cauponem dirigit, vt Picenum vinum, aut tyriacum † requirat: ad lanium, vt hilam † ſibi procuret; ad alium, vt poma [i] ſibi adornet.

Deut. 23.

† al. abſynthiati. † al. theriacum. † al. vuluam.

c ¶Præcepta] Nolũt quidam facere cõtra legẽ, ſed faciũt fraudem legi. Ille vero facit fraudem legi, qui obſeruat verba legis, ſed mentem eius circumuenit, vt ff. de legi fraus. Fit fraus legi quatuor modis. De re ad rem. i. qñ in fraudem datur aliqua res, vt hic & 1. q. 1. ſunt nõnulli, tal s eſt fraus Macedoniani. ff. ad Macedon. l. ſed Iulianus §. mutui. Itẽ de pſona ad perſonã, vt cũ quis ſub perſona alterius exercet vſurã, vt 46. d. ſicut non ſuo, & cum maritus nõ poteſt aliquid dare vxori, ſupponit aliã perſonam cui dat, vt ff. de dona. inter virum & vxo. hæc eſt rõ. §. vlt. Item de vno contractu ad alium contractum fit fraus, vt cũ mulier non poſſit dare aliquid viro, fingit ſe vẽdere ei: vt ff. de dona. inter virum & vxo. ſi ſponſus. §. circa ſic 16. q. 1. ſi ſacerdotes. Item de

Legi ſit fraus quadrupliciter.

a ¶Abſynthiaci.] *De hoc vino, quod tardam coctionem accelerat, ideoq́; inſtaurandus conuiuijs aptum eſt, meminit Dioſcori-*

vno contractu ad alium fit fraus, ſed alio modo, vt cum mulier non poſſit fideiubere, conſtituit ſe principalem debitricem, vt ff ad Velle. quamuis. 33. q. 5 mulierem 3.
d ¶Legis.] ideſt, canonis legitimè agentis. ſ legis propheticæ dicentis. Qui pecuniã ſuã non dedit ad vſuram, &c.
e ¶Negotiatoribus.] Videtur, ꝙ ſi quis pecuniam ſuam dedit negotiatori, vt inde emat merces, & det ſibi partem lucri, ꝙ illud ſit licitum. quod non concedo ſi periculum ſpectet ad recipientem, vt ſit inter eos contractus mutui. ſed ſi per illa verba ſocietatem contrahunt, & tunc periculum ſpectat ad vtrumque; tunc bene licitum eſt, ꝙ vnus ſocius det pecuniam, & alter ſuppleat laborem, qui deeſt in pecunia, vt ff. pro ſo. l. quinta.
f ¶Lex.] Moſaica.
g ¶Accedit.] Ex pacto.
h ¶Ad negotiatorem.] Cum credidit pecuniam.
i ¶Poma.] Videtur ergo, ꝙ vſura differat in hoc a crimine ſimoniæ, quia crimen ſimoniæ non committitur in modico, vt extra de ſi. & ſi quæſtiones, ſed non eſt ita, & c ſi quæſtiones intelligas, ꝙ non præſumitur in modico committi ſimonia ratione perſonæ.

3 De hac materia plene not. extra de priui. quanto. ibi vidas in ſumma Hoſt. de contrah. emp. §. vlt.

Simonia in modico committitur.

rioratur, ſed aliæ res deteriorantur. Item nonne ſi creditor alicui gratis mutuat pecuniam, venditor tenetur ei ad antidora, vt extra de teſta. cum in officijs, & ff. de peti. hære. ſed & ſi. §. conſuluit. & naturaliter eſt ei obligatus ad aliam. quare ergo illam naturalem obligationem non prodeſt deducere in ciuilem. ſ vt pactum fiat pro illa danda, ad quam tamen tenetur, cum etiam alia pacta interueniant in ſpiritualibus, ad quæ alias quis tenetur. extra de præben. ſignificatum. & extra de elect. ſignificaſti.
a ¶Expectas.] Ex pacto ſecundum quoſdam, vel etiam ſine pacto: quia ſola ſpes facit vſurarium, vt hic. Sed quid ſi mutuet eo pacto: vt ſibi etiam remutuet cum opus habuerit? Non credo quod illud poſſet deducere in pactum: & ita hic naturalis obligatio non poteſt deduci in pactum 2.
P Vtant.] CASVS. Quidam pecunia mutuata pecuniam pro vſura recipere nolebant, ſed munuſcula, quod dicebant non eſſe vſuram ſed Hieron. dicit quod quid vltra ſortem recipitur, vſura reputatur.
b ¶Pecunia.] Stricte ſumitur hic nomen pecunia

Quod

Vod vero nec.] CASVS. Hic intitulatur quarta quæſtio, qua quæritur vtrũ laicis, vel clericis liceat vſuras accipere? Et certum eſt, ꝙ non niſi in caſibus notatis ſup. in prox. q. & in apparatu, & in ſumma illius qonis.

SI quis obligatus.] CASVS. Quidam clerici vſuras centeſimas exigebant, vel aliquid aliud præter ſortem, & vilius emebant, vt carius alijs vendant, quare fuit conſtitutum a Martino Papa, vt qui de cætero talia fecerint, deponantur. Item eſt caſus ſequentis capituli.

des lib. 5. c. 49. Lampridius de Heliogabalo inquit, & roſato, atque abſynthio † vulgus ad bibendum inuitauit. *De hoc Alciatus parer. l. 7. c. vlt.*

a ¶Ex *fortaſſe*, abſynthiaco, *aut* abſynthiato. cap. l. 1. c. 125.

Item ex concilio Agathenſi.

¶Quando amplius, quàm debetur, exigitur, vſura eſt. C. IIII.

Burc. l. 2. c. 126. Iuo p. 6. c. 200. Pann. l. 3. c. 161.

VSura eſt, vbi amplius requiritur, quàm datur. V. g. ſi dederis ſolidos decem, & amplius quæſieris: vel dederis frumenti modiũ vnum, & ſuper aliquid exegeris.

Ecce euidenter oſtenditur, quòd quidquid vltra ſortem exigitur, vſura eſt.

QVÆSTIO IIII.

Vod vero [a] nec clericis, nec laicis liceat vſuras exigere, probatur auctoritate Gelaſii, & aliorum.

Ait enim Gelaſius Papa ſcribens epiſcopis per Lucaniam, & Siciliam. c. 17.

¶A quæſtibus negotiationis clerici abſtineant. C. I.

diſt. 28. conſequens § proinde. Iuo p. 12. c. 28.

CLerici aut ab indignis [b] quæſtib. nouerint abſtinendum, & ab omni cuiuſlibet negotiationis ingenio, vel cupiditate ceſſandum; aut in quocumque gradu ſint poſiti; ſi ceſſare [c] noluerint α, mox a clericalibus officijs abſtinere cogantur.

α ¶Si ceſſare noluerint.] *Hæc non ſunt in epiſtola, neq; referuntur ſupra diſ. 88. c. conſequens. ſed non ſunt expuncta ob gloſſam.*

Item ex concilio Arelatenſi primo, quod confirmauit Papa Silueſter, c. 12.

¶Excommunicentur miniſtri, qui fœnerantur. C. II.

Iuo p. 13. c. 10. † *De miniſt*]ori.

MIniſtri †, qui fœnerantur, placuit iuxta formam diuinitus datam [d], eos a communione abſtinere.

Item ex concilio Tarraconenſi, c. 2.

¶Qui volunt eſſe in clero, a ſtudio negotiationis abſtineant. C. III.

Burc. l. 2. c. 122. Iuo p. 13. c. 13. & p. 6. c. 197.

CAnonum ſtatutis firmatum eſt, vt quicumque in clero eſſe voluerit, emendi vilius, vel vendendi [e] carius ſtudio non vtatur. Quod certe ſi voluerit exercere, cohibeatur a clero.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 62.

¶Alienetur a clero, vſuras, aut ſuperabundantiam exigens. C. IIII.

in capitulis Mart. Brach.

SI quis oblitus timorem Domini, & ſanctam ſcripturam, quæ dicit; [Pecuniam ſuã non dedit ad vſurã.]

Pſal 14.

a ¶Quod vero.] Nulli licitum eſt vſuras ſumere, nec etiã Iudæ, vt extra de vſu. poſt miſerabilem. videtur tamen, ꝙ in caſu licitũ ſit etiam Chriſtiano ſumere vſuram, vt inf. ea. ca. vl tamen licitum eſt aliquando vltra ſortem aliquid recipere, vt notaui in proxima quæſtio. ſup. in ſumma.

CLerici.] CASVS. Præcipit Gelaſius in hoc c. vt clerici ab omni illicita cupiditate cuiuslibet negotiationis ſe abſtineant: alioquin in quocumq; gradu fuerint: deponentur. Sequens capitulum patet.

b ¶Indignis.] Licitas enim negotiationes poſſunt clerici facere, vt extra ne clerici, vel monachi. c. 1. & hoc cũ eis ſua nõ ſufficiunt, vt 91. diſ. clericus.

c ¶Si ceſſare.] Non ergo ſtatim deponẽdus eſt clericus propter vſuras. 47. d. ca. 1. argu. contra. 47 d. c. 2. Sol. ſtatim deponendus eſt, & quod hic dicitur, refertur ad facultatem diſpẽſandi 1.

1 Vel de turpi lucro hoc intellige: ſed contra in vſura ſm L. de hoc leg. & not. extra de vſu. præterea. ibi videas, Arch.

d MIniſtri.] ¶Datam.] Sup. 46 d non licet.

CAnonum.] CASVS.] Quidã clerici emebant vilius, vt carius venderẽt, & hoc faciebant ſtudioſa cupiditate lucrandi. Ideo ſtatutũ fuit in concilio Tarraconenſi, vt de cętero hoc non faciant, alioquin deponẽtur [Studio] ideſt, ſtudioſa cupiditate.

e ¶Vel vendendi] in eadem forma: ſed in rudi materia poſsũt emere chorium, & chartas, & inde facere ſotulares, & libros, vt 21 q. 1. c. 1. & 91. d. clericus. nec eſt negotiatio. ſed artificium.

a ¶ Ex quolibet.] 21. quæſt. 3. placuit.

SI quis clericus.] CASVS. Quidam clericus mutuauit certam quantitatem pecuniæ alicui certo tpe ſoluendam: quæſitũ eſt in Niceno concilio, ſi tẽpore ſtatuto ad ſolutionẽ faciendam velit recipere frumentũ, vel aliam ſpeciẽ loco pecuniæ, ſub quo pretio debeat eã recipere. Et rñdet, ꝙ ſub eo pretio, quo vendi poteſt tpe ſolutionis faciendæ, & tm̃ recipiat ſub eo pretio donec perueniat ad ſummã, quam mutuauit Si vero non vult ſpeciem, ſed pecuniã recipiat eam ſine augmento. Ita videt mihi quęſtio huius c. formanda, licet Beneuen aliter eã formauerit: nec in ea caſus poſitio à ſua differt niſi in formatione quæſtionis. & Hugo fere idem dicit cum Beneuent. Sequens c patet.

poſt hanc cognitionem magni concilij a fœnerauerit, & centeſimas exegerit, aut ex quolibet [a] negocio turpe lucrũ quęſierit, aut per diuerſas ſpecies vini, vel frugis, vel cuiuſlibet rei, emendo, vel vẽdendo aliqua incremẽta ſuſceperit; de gradu ſuo deiectus, alienus habeatur à clero.

a ¶ Magni concilij.] *Sic loquitur Martinus Bracharenſis: quoniam hanc ſententiam accepit ex capite 17. concilij Niceni, quod citatur infra ead. c. quoniam, & in duobus vetuſtis Gratiani exemplaribus poſt hoc continuo illud ſubiungitur.*

Item ex concilio Tarraconenſi, c. 3.

¶ Pro pecunia, quam clericus mutuo dedit, iuſto pretio ſpecies accipere poteſt. C. V.

Iuo p. 6. c. 369. & p. 13. c. 14. Pann. l. 3. c. 59.

ij SI quis clericus ſolidum [b] in neceſſitate prę̃ſtiterit; hoc [c] de vino, vel frumento accipiat, quod [d] mercandi [e] cauſa tempore ſtatuta [f] decretum [g] fuerit venundari. Cæterum ſi ſpeciem non habuerit neceſſariam; ipſum, quod dedit, ſine vllo augmento recipiat.

† In vulgatis erat Agathenſi 3.]

Item ex concilio Carthaginienſi † *3. c. 16.*

¶ Clericus non accipiat plus quàm commodauit. C. VI.

Anſel. l. 7. c. 153. Burc. l. 2. c. 124. Iuo p. 6. c. 198. & p. 13. c. 9. Pann. l. 3. c. 158. Rab. pœn. c. 32.

NVllus clericorum amplius recipiat, quàm cuiquam accommodauerit: ſi pecuniam, pecuniam accipiat: ſpeciem eandem, quantam dederit accipiat: & quidquid aliud tantum, quantum dederit, accipiat.

& in concil. Aquiſgran. c. 62.

Item Leo Papa, epiſt. 1. c. 3.

¶ Etiam laicis vſura damnabilis eſt. C. VII.

Poly. l. 4. tit. 31. Burc. l. 2. c. 123. Anſel. l. 7. c. 149. Iuo p. 6. c. 65.

NEc hoc quoque prętereundum eſſe duximus, quoſdam lucri turpis cupiditate captos vſurariam exercere pecuniam, & fœnore velle diteſcere. Quod nos, non dicam in eos qui ſunt in clericali officio conſtituti, ſed & in laicos cadere, qui Chriſtianos ſe dici cupiunt, condolemus. Quod vindicari acrius in eos, qui fuerint confutati, decernimus, vt omnis peccandi opportunitas adimatur.

& in Aquiſgran. c. 40.

Item ex Niceno concilio, c. 17.

¶ Eijciantur à clero turpia lucra ſectantes. C. VIII.

diſt. 47. quoniam multi. Burch. l. 2. c. 120. Iuo p. 13. c. 8.

QVoniam multi clerici auaritię cauſa turpia lucra ſectantes, oblıti ſunt diuini pręcepti, quo dictum eſt: [Qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram.] fęnerantes, centeſimas exigunt; ſtatuit hoc ſanctum concilium, vt ſi quis inuentus fuerit poſt hanc definitionem vſuras accipere, vel ex quolibet tali negocio turpia lucra ſectari, vel etiam ſpecies frumentorum ad ſeſcuplum dare, omnis, qui tale aliquid conatus † fuerit ad quæſtum [h], deijciatur à clero, & alienus ab eccleſiaſtico habeatur gradu. (Pſal. 4.)

† al. commentus

¶ *Supra diſt. 47. hic idem canon affertur ex verſione Dionyſii, qui nunc ex priſca, quæ eſt in collectione Iſidori.*

capit. l. 5. c. 132.

Item Iulius Papa.

b ¶ Solidum] ſ. pecuniam numeratam.

c ¶ Hoc.] Id eſt, tm̃.

d ¶ Quod.] Id eſt, quantum.

e ¶ Mercandi.] Si deberent vendi.

f ¶ Tpe ſtatuto.] .i. ſolutionis tempore.

g ¶ Decretum.] A iudice, vel ab alio ſ. hoc vult dicere, ꝙ creditor frumentum pro tanta pecunia debet recipere, quantũ valuit tpe ſolutionis. 1 & ſita cõſiderandum eſt tẽpus ſolutionis. ſed ſi non eſt præfixum: tunc æſtimatur quantũ valet tẽpore quo res petitur, vt ff. ſi cer. pet. l. vinum.

1 Non intelligas, quod hic imponatur neceſſitas vẽditori aliud q̃ debeat accipiẽdi, ſed plus non exigendi. aliud. n. pro alio nõ poteſt ſolui inuito ſi de ſolu ſi quis, C e. tit cum autem, ſm Bart. Iudo. Archid.

NEc hoc.] CASVS. Dicit Leo Papa, quod quidam turpia lucra ſectantes, vſuras exercent: de quo dicit ſe valde dolere non ſolum in clericis, ſed etiam in laicis: quod dicit eſſe acrius vindicandum in clericos, quàm in laicos, vt cęteris metus incutiatur.

QVoniã.] h ¶ Ad queſtum.] Vř hic ꝙ prohibeamur ſumere vſurã cauſa lucri captãdi, non autẽ vitandi damni. ar. ad hoc ĩ c ſi quis oblitus. vbi dicit, incrementa ſuſceperit: maxime ſi ſit bonæ fidei cõtractus 2, vbi ex ſola mora veniũt vſuræ, vt ff. de vſur. mora. §. in bonæ. ſi qs ergo eſt in mora ſoluẽdi, ab eo poſſũt repeti vſurę, non tanquã vſuræ, ſed tanq̃ intereſſe, vt ff. pro ſoc. ſocius qui. & tũc petuntur vſuræ iudicis officio, nõ iure actionis, licitè enim poteſt qs agere ad hoc vt

Vſuræ cauſa dãni vitandi poſſũt peti.

2 Quæ ſint actiones ſiue cõtractus bonæ fidei, hř Inſtit. de action. §. actionum. & not. extra de except. cum venerabilis, in gl. quæſitum, &c.

vt reddatur indemnis, vt extra de fideiuſſ. peruenit. & 12 q 2 ſi quis de clericis. ubi agitur ad intereſſe.

QVicunque] CASVS. Aliqui tempore meſſium vel vindemiarum, non neceſſitate, ſed propter lucri cupiditatem emunt vinum vel annonam pro duobus denarijs hac intentione, vt ſeruent poſtea, donec pro quatuor vendant vel pro pluribus. Quæſitum eſt a Iulio Papa, vtrum hoc ſit turpe lucrũ? Et reſpondet quod ſic. & dicit Hugo, quod hoc c. loquitur generaliter tam de clerico, quàm de laico. Sequens c patet.

a ¶ Modium.] Si aliquis vendat merces quę modo valent quatuor, & facit pactum vt ei dẽtur quinque ad terminum præfixum: illud non eſt vſura, ſi dubium eſt quantum poſſunt valere merces illæ ad terminum præfixũ: vt extra de vſur. in ciuitate, licet ſi venderet longè carori foro quam modo, valeant, tunc eſſet vſura, vt extra eo tit cõſoluit io. Et quod dicitur de venditione mercium, intelligit ſi tempore cõtractus non fuerat venditurus: alioquin eſſet vſura, vt extra eo. ti. c vl. B.

Vſura quãq; nõ ſit, licet ꝶ quatuor vel quinque ſoluantur.

b SI quis] ¶ Rapinam.] Sic ergo vſurarius eſt raptor. ergo in eum nõ trãſfertur dominium ſicut nec in ſimoniacum. poteſt tamen concedi, quòd transfertur dominium in eum. Item cum vſurarius non audiatur n ſi reſtituat vſuras, quas ab aliquo receperit, ergo nec raptor. vt videt quod non admitto & rapina largè ſumitur pro qualibet iniuſta vſurpatione, vt 32. q 4 meretrices.

Dñium an trãsferat in vſurarium.

eccl. tit. in prin. coll. 9. ſed Nicænum concilium prohibet vſuras, vt 47. diſt. quoniam. & ſu. ea. quoniam. cũ ergo Imperator conſtitutione ſua confirmauit ſtatuta Nicæni concilij, patet quod voluit derogare omnibus legibus quæ loquuntur de vſuris. Vel dic vt dixi 20. d. lege. d ¶ Sed i.

¶ Turpe lucrum ſequitur, qui minus emit, vt plus vendat. C. IX.

QVicunque tempore meſſis, vel vindemiæ, non neceſſitate, ſed propter cupiditatem comparat annonam, vel vinum, verbi gratia de duobus denarijs comparat modium [a] vnum, & ſeruat vſq; dum vẽdatur denarijs quatuor, aut ſex, aut amplius; hoc turpe lucrũ dicimus.

Poly. ibidem. Burc. l. 2. c. 127. Iuo p. 6. c. 201. & p. 13. c. 21. Pann. l. 3. c. 162.

¶ Caput hoc apud Burchardum, & Iuonem p. 6. c. 201. & in Pannormia citatur ex decretis Iulij Papæ vſurarijs miſſis. Verum idem Iuo par. 13. c. 21. citat ex capitularibus quorum lib. 1. cap. 131. habetur.

Item Ambroſius in libro de bono mortis, c. 12.

¶ Rapinam facit, qui vſuram accipit C. X.

SI quis vſuram acceperit; rapinam [b] facit, vita non viuit.

Item Auguſtinus ad Macedonium, epiſt. 54.

¶ Non minus crudelis eſt, qui pauperem trucidat fœnore, quàm qui diuiti aliqua rapit. C. XI.

Poly. l. 6 c. 20.

QVid dicam de vſuris, quas etiam ipſæ leges, & iudices reddi [c] iubent? An crudelior eſt, qui ſubtrahit aliquid, vel eripit diuiti; quàm qui trucidat pauperem fœnore? Hæc, atque huiuſmodi male vtiq; poſſidentur: & vellem, vt reſtituerentur: ſed non eſt, quo iudice repetantur. Iam vero, ſi prudenter intueamur, quod ſcriptum eſt [d]: [Fideli homini totus mundus [e] diuitiæ ſunt: infideli autem, nec obolus [f]:] nonne omnes, qui ſibi videntur gaudere licet conquiſitis, eiſque vti neſciunt; aliena poſſidere conuincimus? Hoc enim certè alienum [g] non eſt, quod iure poſſidetur: hoc autem iure, quod iuſtè, & hoc iuſtè, quòd bene †. Omne igitur, quòd male poſſidetur; alienum eſt: malè autem poſſidet, qui male vtitur.

Prou. 17.

Porro, à quo vſura exigenda ſint, Ambroſius teſtatur dicens in libro de Tobia, c. 15.

¶ Ab illo vſuram exigere poſſumus, cui iure nocemus C. XII.

Iuo p 22. c. 27. † Ibi inquit.] orig.

AB † illo vſuram exige, cui merito nocere deſideras;

† Hinc B. Tho. Aquinas in opuſculis tract. de uſur. c. 5.] quod ſm legẽ diuinã nõ transfertur dñium in uſurariũ, ſed tm̃ ſm legem humanam.

QVid dicam.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod crudelis eſt, qui vſuram exercet ſicut ille, qui facit rapinam; quia vſura reſtitui debet, ſi ſit ſub quo iudice repeti poſſit. In ſecunda parte inuenitur contra auaritiam & cupiditatem vſurarij, quæ ſatiari non poteſt. Et oſtendit, quod vſurarius cum peccato poſſidet vſuram, quia alienum eſt: & ideo reſtituendum, quia iniuſtè poſſidet, & eo male vtitur.

c ¶ Reddi] Id eſt, dari: quia verbum reddendi ponitur pro verbo dandi. ff. de verb. ſign. verbum reddendi poteſt tñ dici, quod ſm leges non ſunt dandæ vſuræ, tum quia ſacrę leges non dedignantur imitari ſacros canones, vt 2. q. 3 § notandum. tum quia Imperator iubet ſeruari ea quę ſtatuta ſunt in Nicæno concilio, vt in Aut. de

Vſuræ etiam ſm leges nõ ſunt dandæ.

d ¶ Scriptum eſt.] In prologo Bibliæ.

e ¶ Totus mundus] id eſt, quælibet parua pars mundi, i. vt hæc dictio, totus, hic ponatur diſtributiue.

f ¶ Nec obolus] Supple eſt totus mundus.

g ¶ Alienum.] Canon fingit rem alienam illam, qua quis male vtitur, vt hic, & 47. diſtin. ſicut hi. & extra de verb. ſign. c. ius dicitur.

PORRO CASVS. Supra dictum eſt, quòd vſuræ non debent exigi: nunc ponit caſum, in quo poſſunt exigi. & ad hoc inducit ſequens cap.

ABillo.] CASVS. Quæſitum fuit ab Ambroſio, à quo vſuræ exigi ſine peccato vel recipi poſſint. Et reſpondet quod ab illo, cui nocere merito deſideramus & contra quem bellum iuſte mouemus, ſed bello vincere non valemus. Hoc c intelligit H. generaliter de iudæo pagano hæretico, & Chriſtiano quolibet, contra quem bellum iuſte mouetur.

1 Hic vult dicere, quod ea quę poſſidet, licet pauca, ita ei ſufficiunt ac ſi totus mundus eſſet ſuus ſm Goſ. Archid.

a ¶ Cui.]

cui iure inferuntur arma, huic legitime indicantur vſuræ, quem bello vincere facile non potes. De hoc cito potes centeſima vindicare te. Ab hoc vſuram exige; quem non ſit crimen occidere. Sine ferro dimicat, qui vſuram flagitat: ſine gladio de ſe hoſte vlciſcitur, qui fuerit vſurarius exactor inimici. Ergo vbi ius [b] belli, ibi etiam ius vſuræ.

Eleemoſyna, vtrũ fieri poſſit de illicite acquiſitis.

QVAESTIO V.

QVòd vero [e] eleemoſyna non ſint facienda ex fœnore, vel vſuris, nec ex quolibet malè acquiſito; Auguſtinus teſtatur in libro de verbis Domini, ſermone 35.

¶De vſuris eleemoſynæ fieri non poſſunt. C. I.

Iuo p.13.c.16.

NOlite velle eleemoſynas facere de fœnore, & vſuris [d].

Item eccleſiaſtici 34.

¶Oblatio de rapina reprobatur a Deo. C. II.

† immolantis]ori.

IMmolans † ex iniquo oblatio eſt maculata. *& infra.* ¶Dona iniquorum [c] non probat altiſſimus, nec reſpicit in oblationes iniquorum: nec in multitudine [f] ſacrificiorum eorum propitiabitur peccatis. Qui offert ſacrificium de ſubſtantia pauperum; quaſi qui victimat filium in conſpectu patris ſui. Panis egentium, vita pauperis eſt †. Qui defraudat illum, homo ſanguinis eſt. Qui aufert in ſudore panem; quaſi qui occidit proximum. Qui effundit ſanguinem, & qui fraudem facit mercenario, fratres [h] ſunt.

† Facit ad hunc text. l. [illegible] cum hi. cum ibi no. ff de tranſactio.

Item Auguſtinus in lib. 50. homiliarum, hom. 7.

a ¶Cui.] ſicut nulli nocere dẽs, ſic a nullo debes petere vſuras. vt c. intelligatur negatiue, & ſic planum eſt. Alij dicunt, ꝙ ab hoſtibus licitũ eſt petere vſuras. nam & oĩa eorum licite poſſumus auferre, vt 23. q. 7. c. 1. & 2. & quibuſcumq; inſidijs poſſumus nocere eis, vt 23. q. 2 dñs. b ¶Vbi [...] bus, non prohibet quin idem de alijs.

e ¶Quod vero.] Quidam generaliter dicunt, ꝙ de nullo illicite acquiſito pot fieri eleemoſyna; nec de meretricio, nec de vſura, nec de alea, nec de hiſtrionatu, nec de ſimonia. ſcriptum eſt n Honorabis dñm Deum tuum ex iuſtis tuis laboribus 1. q. 1 nõ eſt putanda, & in Deut. dicitur. Non accipies mercedem poſtribuli: & ellor ad hoc inf. eleemoſyna. & 32. q. 4 ſicut nõ ſunt, nã illicitè acquiſita nõ ſunt in bonis nr̃is, nec noſtra, vt ff pro ſoc cum duob §. vl. Alij dicunt, ꝙ ſi de illicite acquiſitis nõ transfert dominiũ, vel etiam transfertur ſed competit repetitio; nõ poteſt tamen fieri eleemoſyna, vt in vſura arg. c. ext. d iureiur. debitores, & in ſimonia, vt extra de ſimo. veniens. Sed ſi non dat repetitio, & transfertur dominium, bene fit inde eleemoſyna, vt ſi ali quid datur meretrici illud nõ poteſt repeti, vt ff de cõd ob tur pem cau idem ꝙ ſi. §. quoties. vñ de tali poteſt meretrix facere eleemoſynam idẽ de eo eſt quod datur hiſtrioni, & de eo ꝙ extorquetur ratione officij alicuius, vt inf. ead. non ſanè. Quod autem dicitur, quod ſacerdos non poteſt percipere mercedem poſtribuli, poteſt dici, quod non debet recipi oblatio meretricis, licet eleemoſyna poſſit inde fieri, & hæc eſt ratio, vt propter ruborem citius conuertatur, vt 90. d oblationes, & 17 q 4 minor. Sed de illis, quæ ſunt extorta per violentiam, non ratione officii alicuius, vt de rapina, & de furto, nõ poteſt fieri eleemoſyna. Dicunt tamen quidam, ꝙ ſi res furtiua vendatur, de nummis illis poteſt fieri eleemoſyna: quia non ſunt nummi furtiui, qui dantur pro re furtiua, vt ff de fur qui vas. §. vlt. quod non credo, vt ext. de vſur. cum tu. in fine t

t De hec no. extra de deci mis ex tranſmiſſa.

b ¶Vbi ius] Iuſtum bellum eſt quod geritur ex edicto principis. vt 23. q 2 iuſtum. Ioan.

QVod vero.]Hæc quæſtio diuiditur in quatuor partes, in prima quarum probat per 9. auctorit. ꝙ de vſuris, & rebus male acquiſitis, de quib. dñium non transfertur, non poſſunt fieri eleemoſynæ. Secunda ibi, [E contra] Tertia ibi, [Item obijcitur.] Quarta ibi. [Sed Aug.] Io.

CASVS. Hic intitulatur quinta quæſtio, vbi quæritur, an ex vſuris, & rebus male acquiſitis poſſint eleemoſynæ fieri Et certe quidam dicunt, ꝙ ex nulla re illicite acquiſita põt eleemoſyna fieri, vt inf. ca. eleemoſyna, & 1. q. 1. non eſt putanda. vbi dr̃ Honora Dñm de tuis iuſtis laboribus, & in Deuter. Non accipies mercedẽ poſtribuli. Alij diſtinguunt vtrũ transferatur dñium, vel non. Vbi non transfertur dñium, de rebus illis eleemoſyna fieri non poteſt, vt de rapina & furto. Vel vbi transfertur, ſed datur repetitio, ſimiliter eleemoſyna fieri non poteſt, vt in vſura. & re per metum extorta, & etiam in ſimonia. Vbi autem transfertur dominium, & non competit repetitio, eleemoſyna fieri poteſt, vt de re per meretricium acquiſita, & de re quæ datur hiſtrioni, vt inf c. qui habetis & cap. non ſane. Quod dicitur. non accipies mercedem poſtribuli, non obſtat: quia oblatio licet de ea fieri non poſſit, non prohibetur quin eleemoſyna fieri poſſit, & quod dicitur: Honora Dominum de iuſtis laboribus, non prohibet quin idem de alijs.

d NOlite.] ¶Vſuris.] Hic inculcatio verborum eſt, & fœnus dicitur vſuratum. Vnde Lucanus.

Hinc vſura vorax, auidumque in tempore fœnus.

IMmolans]CASVS. Aug. in hoc ca. reprehendit illos qui ex male acquiſito faciunt oblationes. Nam qui offert ſacrificium, vel oblationes ex iniuſto acquiſito, ſimilis eſt illi, qui interficit filium in conſpectu patris. nam qui rapit pauperibus, & qui ſanguinem fundit humanum, & homicida reputatur, & ſimiles ſunt in malo. [Immolans,] id eſt, immolantis.

e ¶Iniquorum.]ſup. 1. q. 1 nullus, & c non eſt putanda.

f ¶Nec in multitudine]Sed in meritis, vt 24. q 1. odi.

g ¶Sanguinis.] Sup. 86. d ſi paſce.

h ¶Fratres.] id eſt; pares ſiue ſimiles in peccato, inf ea. c. mulus. & de pœni. diſt. 1. homicidiorum.

For-

F Orte.] CASVS. Quidam putant ſe non peccare, ſi auferant auaro, & diuiti, vt pauperibus largiantur: ſed dicit Aug. ꝙ tales diabolica ſuggeſtione mouentur: quia qui talia faciunt, addunt iniquitatem iniquitati.
a ¶Non habebo.] Nec enim propter bonum eſt faciendum malum, vt 30. q. 1. noſſe. 32. q. 4. ſicut non ſunt 1 non vt tū, ꝙ talis furtum committat: quia furtum non fit niſi adſit animus lucrandi, vt ff. de fur. l. 1. ſed non eſt ita: quia ſpecies furti eſt ex alieno largiri, vt ff. de furt. l. pignore. §. 1.

Malum pp bonū nō eſt faciendum.

1 Ad hoc plene extra ne cleri. vel mona. c. 3.

S I quid inueniſti.] CASVS. Dicit Augu. in hoc c. ꝙ ſi aliquis inueniat aliqd, & animo lucrādi retinuit, talis dr raptor: nam qui alienū negat, ſi inueniret alienum, tolleret, & dolet ꝙ plus non inuenit. Deus enim reſpicit cor, & nō manum. Sequentia duo capitula patent.

b ¶Si qd inueniſti.] Hic notabis ꝙ ſi inuenirē rē aliq̃ habitam pro derelicto, licet intendā eā furari: non tamen committo furtum. Item ſi non habetur pro derelicto, credo tñ ꝙ habeatur pro derelicto, ſimiliter non cō mitto furtum. ſi aūt non h betur pro derelicto, nō credas ꝙ habeatur, ſi eo animo accepiſti, vt dño reſtituas, non committis furtum: hoc tamen in libellis debes ꝓteſtari hoc totum habes. ff. de fur. falſus §. qui alienū. Item & hoc ſcias, ꝙ ſi qs inuenit theſaurum in loco ꝓprio, ſtatim inuētoris eſt: ſi āt in loco alieno, & caſu fortuito eū inuenerit, dimidius ſit inuentoris, & dimidius ſit dñi loci. ſi vero ſtudioſe q̃ſiuit, & inuenit eum in loco alterius, tot' erit dñi loci. ſi vero in ſacro, vel religioſo loco caſu fortuito inuenit theſaurū, totus eſt inuētoris. vt inſt. de re. diu §. theſaurus, & C. de theſ. l. nemo. lib. 10.

Furari intendens qñque furtum non committit.

Theſaurus inuentus cuius eſt.

N Eque.] CASVS. In hoc c. oſtendit. Auguſt. ꝙ malū præcedens (vt rapina, vel inuaſio) non excuſatur propter bonū ſequens, & hoc probatur duob. exemplis, ſcilicet primo, & tertio. Et econuerſo bonum præcedens non vitiatur malo ſequenti, & hoc probat duobus exemplis. ſ. ſecundo, & quarto. Et not. ꝙ prima duo exempla nere, vt C. vnde vi. conquerebatur.

c M Vlti.] ¶Dicunt.] Iſti male dicunt quia omnes ſcire debent quod ſuum non eſt, ad alios perti-

¶Non eſt aliquid rapiendum diuitibus, vt detur egenis. C. III.

F Orte aliquis hoc ſecum cogitat, & dicit: multi ſunt Chriſtiani diuites, auari, cupidi: non habebo [a] peccatum; ſi ſuum illis abſtulero, & pauperibus dedero. Vnde enim illi nihil boni agunt, mercedem habere potero, ſi ego eleemoſynas dedero. Etiam in hac re parcat vnuſquiſque animæ ſuæ, quia huiuſmodi cogitatio ex diaboli calliditate ſuggeritur. Nam etiamſi totum tribuat pauperibus, quod abſtulerit; addit potius peccata, quàm minuat.

[*Item Hieronymus.*]

¶De eodem. PALEA. C. IIII.

N Emo qui rapit † moriens, ſi habet vnde reddat, ſaluatur. Si eos quorum fuit, inuenire non poterit; eccleſiæ, vel pauperibus tribuat. † *al. in rapina moriens.*

¶*Has & ſequens Palea abſunt a pleriſque vetuſtis, etiam in quibus cætera eſſe ſolent. In vno autem habentur ſupra cad. q. 4 poſt c.* ſi quis vſuram.

[*Item Ambroſius.*]

¶De eodem. PALEA. C. V.

R Apinam emere non licet, niſi ea intentione, vt cui eſt ablata, reddatur.

Item Auguſtinus in lib. 50. homiliarum, hom. 9. & ſerm. 21. de verbis Apoſtoli.

¶Furtum committit, qui inuentum non reddit. C. VI. Poly. l. 6. tit. 16.

S I quid inueniſti [b], & non reddidiſti; rapuiſti; quantum potuiſti, feciſti. Quia plus non inueniſti, ideo non plus rapuiſti. Qui alienum negat; ſi poſſet, & tolleret. *& paucis interiectis.* ¶Deus cor interrogat, non manum.

Item Greg. lib. 6. epiſt. 110. ad Siageium.

¶Qui de rebus conceſſis, & bene quæſitis eleemoſynam impendit, illa placet Deo. C. VII. Poly. l. 2 tit. 1. Pann. l. 2. c. 192.

E Leemoſyna redemptoris noſtri oculis illa placet, quæ non ex illicitis rebus, & iniquitate congeritur; ſed quæ de rebus cōceſſis, & bene acquiſitis impenditur. ¶*In epiſtola Beati Gregorij verbis huius capitis præponuntur verba capitis, non eſt putanda ſupra 1. q. 1.*

Item Hieronymus in lib. Leuitici. Origenes ho. 4. ad ad c. 6. Leuitici.

¶Peccat, qui rem inuentam non reddit. C. VIII.

M Vlti ſine peccato putant eſſe; ſi alienum, quod inuenerint, teneant: & dicunt [c], Deus mihi dedit: cui habeo reddere? Diſcant ergo peccatum hoc eſſe ſimile rapinæ, ſi quis inuenta non reddat.

Item Auguſtinus lib. de bono coniugali, c. 4.

¶Bonus vſus non iuſtificat iniuſte quæſita.

C. IX.

N Eque enim ſi agris inique, ac perperam inuaſis ita

pla opponuntur ſibi: & ſequentia duo ſimiliter. Secundum exemplum eſt ibi, [Neque ſi alias.] Tertium ibi, [Nec tyrannice.] Quartũ ibi, [Nec vituperabilis ordo.
a ¶ Iuſtificat.] Argũ. ꝙ bonum non improbatur ꝓpter malum cohærẽs: nec malum approbatur ꝑꝑ bonum cohærens

† al. quiſquam.

quiſque † vtatur, vt ex eorum fructibus largas eleemoſynas faciat; ideo rapinam iuſtificat [a]. ¶Neque ſi alius ruri paterno, vel iuſte quæſito auarus incumbat; ideo culpanda eſt iuris ciuilis regula, qua poſſeſſor legitimus factus eſt. ¶Nec tyrannicæ factionis peruerſitas laudabilis [b] erit ſi regia clementia tyrãnus ſubditos tractet. ¶Nec vituperabilis ordo regiæ poteſtatis, ſi rex crudelitate tyrannica ſæuiat. Aliud eſt namque iniuſta [c] poteſtate iuſte velle vti: & aliud eſt iuſta poteſtate iniuſte velle vti α.

α ¶Velle vti.] *Poſt hæc verba apud B. Auguſtinum ſequitur, c. concubina inf. 32. q. 2.*

Item Ambroſius lib. 3. de officijs, c. 9.

¶Cum alterius detrimento alteri ſubuenire non licet. C. X.

DEnique [d] ſi non poteſt ſubueniri alteri, niſi alter lædatur; cõmodius eſt neutrum [e] iuuari, quàm grauari alterum. Ideoque in cauſis pecuniarijs interuenire nõ [f] eſt ſacerdotis: in quibus non poteſt fieri, quin frequenter lædatur alter, qui vincitur: quoniam interceſſoris beneficio ſe victum arbitratur. Sacerdotis eſt igitur nulli nocere, prodeſſe velle omnibus: poſſe autem ſolius Dei eſt.

Item Gregorius in regeſto lib. 7. indict. 2. epiſt. 126. Recaredo regi.

¶Eleemoſynę, & ſacrificia non placent Deo, quæ offeruntur ex ſcelere. C. XI.

5. q. 7 in grauib.
Prou. 15.
Gen. 4.
Eccl. 34.
Prou. 15.

SCriptum eſt: [Victimæ impiorum abominabiles Deo: vota iuſtorum placabilia.] Neque enim in omnipotẽtis Dei iudicio quod datur, ſed a quo detur, inſpicitur. Hinc eſt enim quod ſcriptum eſt: [Reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera eius: ad Cain autem, & munera eius non reſpexit.] Dicturus quippe, quia Dominus reſpexit ad munera: præmiſit ſolicite, quia reſpexit ad Abel. Ex qua re patenter oſtẽditur, quia non offerens à muneribus ſed munera ab offerente placuerunt β. [Dona quippe iniquorum non probat altiſſimus: nec reſpicit in oblationes eorum, nec in multitudine ſacrificiorum, eorum propitiabitur peccatis.] *Item.* [Longe eſt Dominus ab impijs; & orationes iuſtorum exaudiet.]

β ¶ Placuerunt.] *Hucuſque B. Gregorius: ſicut ſupra 3. q. 7. c. in grauibus, eſt notatum.*

Exod. 3.

2 *Cõtra in Exodo legitur, quòd filij Iſrael exituri de Aegypto à vicinis ſuis acceperunt mutuo vaſa aurea, & argentea: ex quib. poſtea ædificauerunt tabernaculũ Dño.*

His reſpondet Aug. in lib. quæſt. Exodi, q. 39.

ſtas à Deo eſt. arg. 23. q. 1. quid culpatur.

DEnique.] CASVS. Quæſitum eſt ab Ambr. vtrum in cauſa pecuniaria, quæ vertitur inter aliquos, poſſit ſacerdos pro altero licite poſtulare? Et reſp. ꝙ nõ qa cõmodius eſt vt neuter iuuetur, quam grauet alter: quia ad officiũ ſacerdotis ſpectat vt nemini noceat, ſed proſit oĩbus. & facit principiũ c. ad propoſitũ Gratiani. ſ. vt alienũ non auferam, vt alteri ſubueniã pecuniariter maxime.
d ¶ Deniq.] Sic 11. q. 3. nolite. cum ſuis concor. & 13. q. 3. nõ æſtimemus.
e ¶Neutrum.] Ar. ꝙ nulli ſubueniẽdum eſt cum iniuria alterius. vt 22. qõ. 3. primum 2. & cauendũ eſt ne prætextu nocẽtis innocẽs puniatur. C. de his qui latro. occ. l. 2 in fi. qa ſancti⁹ eſt, &c. ff de pœn. abſentẽ. & pœna ſuos tenebit auctores. C. de pę. ſancimus. ext. de his q̃ à maio. parte, c. quę ſiui nec debet alteri per alterum iniqua conditio afferri, vt ff. de reg iur. non debet.
f ¶ Non eſt ſacerdotis.] Arg. ꝙ ſacerdotes nõ poſſunt aduocare, in cauſis, vt hic & 88. d. perlatũ. Ar. cõtra. 15. q. 2. obſeruãdũ. Sol coram ſæculari iudice non põt allegare niſi ꝓ certis ꝑſonis, vt ext. de poſt. c. 1. ſed corã eccleſiaſtico bñ. lo. Hodie ſacerdos nõ põt poſtulare niſi ꝓ ſe et eccleſia ſua, vel ꝓ coniunctis & miſerabilib. perſonis, vt ext eo. c. vlt. B.

2 Ar. 32. q. 4. ſicut nõ ſũt. 14. di. ꝙ ait. C. de ſta. & ima. l. vlt.

Puniri non debet alter pro altero.

SCriptũ.] CASVS. Quæſitum fuit à Gre. an de illicite acquiſitis poſſint facere pẽtores ſacrificia vel oblationes? Et rñdet ꝙ nõ: & hoc ꝓbat exẽplo Cain, ad cuius munera vel ꝑſonam dñs nõ reſpexit, cum malus eſſet & impius: ſed ad Abel & ad munera reſpexit: dona enim iniquorum non probat altiſſimus, ſed bonorum.
g ¶Scriptum.] Hoc c. expoſitum eſt ſup. 3. q. 7. in grauibus. §. ecce.
CONTRA. Hæc eſt 2 pars quæſtio. ſecundum Ioan. de Fant.

1 Ad hoc j. q. 6. conſuetudo 32. q 3. §. his ita. & ca. quidquid. 31. qõ 4 qui recte. Ar cõtra 32. q. 3. tunc ſaluabit. Ar.

hærens 1, vt 56. d. vndecunque & 23. q 5. relegentes. Ar. contra, 22. q. 2. ſi quælibet.
b ¶ Laudabilis.]. i. licet iniuſte electus bene vtatur dignitate, per hoc non conualeſcit dignitas, vt 1. q. principatus. hoc tamen fallit, vt ext. de renun. niſi.
c ¶ Iniuſta.] Ideſt, iniuſte acquiſita. Omnis enim pote-

CASVS. Supra probatum eſt, ꝙ de furto, vel rapina, vel conſimilibus eleemoſynæ vel oblationes fieri non debent. Nunc probat contra exemplo Iudæorum, qui de vaſis quæ mutuo acceperunt ab Aegyptijs edificauerũt poſtea tabernaculum Dño. Sed huic obiectioni rũdet Grat per ſeq.c.

e ¶ Rapinam.] Arg. ꝙ aliquo prohibito prohibita ſunt omnia ſimilia, vt ext. de conſt. tranſlato. & ſup. diſ. 4. denique. in fi. & quæ ſequũtur ex illo; extra de conſt. nam concupiſcentiam.

f ¶ A parte enim.] Simile 32. q. 4. meretrices eſt autem ...

Dixit.] CASVS. Quæſitum fuit ab Aug. vtrum exemplo Iudæorum, qui Aegyptios expoliauerunt auro & argẽto, poſſit quis ſuum proximum ſpoliare? Et reſpõdet ꝙ non. nec Iudæi furtum fecerunt, ſed præceptũ Domini ſeruauerunt.

a ¶ Sumendum exẽplum.] Arg. ab exemplis no eſſe argumẽtandum 12. q. 2. gloria. ver. neque vero. Arg contra. 37. diſt. qui menſa.

b ¶ Furtum.] Arg. ꝙ hoſtes poſſumus decipere & eis ſua auferre, vt 43. diſtin. in mãdatis. 23. q 7. c. i. & 2. ſup diſti 8. quo iure. & C. de cõmer. & merca. l. a Hic tamen ideo excuſanſ, quia maioris auctoritate hoc fecerunt: & ita ẽ ar. hic maior auctoritas excuſat in illicitis, vt 63. d Salomitanæ & de conſec. d. 5. diſcipulos 23 q. 1. quid culpañ, ſic Abrahã & Sampſon & alii multi fuerũt excuſati auctoritate Domini, vt 23. q 5. ſi non licet arg. contra 16. q. 1. in canonib. & 12. quæ 2. quicumque.

Delictæ excuſantur aucto ritate maioris.

¶ Non licet aliena rapere exemplo Iſraelitarum ſpoliantium Aegyptios. C. XII.

Dixit Dominus ad Moyſem: [Petat vir à proximo, & mulier à proxima, vaſa aurea, & argentea, & veſtem. Non hinc quiſquam ſumendum exemplum[a] putare debet ad expoliandum iſto modo proximum. Hoc enim Deus iuſſit, q̃ nouerat, q̃d quemq; pati oporteret. Nec Iſraelitæ furtum[b] fecerunt: ſed Deo iubenti miniſterium pbuerũt. — paulo aliter in orig. Burc. l. 11. c. 53. Iuo p. 13. c. 2.

3 *Item obijcitur. Aliena rapere non eſt contra præceptũ. Nullo ſiquidẽ Dei mãdato rapina uidetur prohibita Sed nomine furti oĩs illicita vſurpatio rei alienę intelligitur. Vnde Auguſtinus in eodem lib. q. 71.*

¶ Maioris pœnæ eſt violenter aliquid eripere, quàm furari. C. XIII.

Poenale[c] eſt occulte auferre: multo maioris[d] pęnæ eſt viſibiliter eripere. Auferre ergo nolenti ſiue occulte, ſiue palam, habet præceptum ſuum, Furti enim α nomine bene intelligatur omnis illicita vſurpatio rei alienę. Non enim rapinam permiſit, qui furtum prohibuit: ſed vtique furti nomine in lege veteris teſtamenti & rapinam intelligi voluit. A parte enim[f] totum ſignificauit, quidquid illicite rerum proximi aufertur. — 32. q 4 meretrices. Sent. 3. diſt. 37. Bur. l. 11. c. 54. Iuo p. 13. c. 3. Poly. l 6. tit. 16. Anſ. l. 11. c. 109.

α ¶ Furti enim.] *Hæc ſunt verba B. Auguſtini, licet mutato orationis ductu: quæ autem antecedũt apud ipſum non ſunt inuenta. Integer locus B. Aug. de furto, & mœchia habetur infra 32. q. 4. meretrices.*

His auctoritatibus probatur, quòd neque ex rebus inuentis, neque ex male conquiſitis eleemoſynam quiſquam facere poteſt.

4 *Sed Auguſtinus contra teſtatur ſer. 35. de verbis Domini dicens.*

¶ De male acquiſitis bonum fieri poteſt. C. XIIII.

Qui habetis de malo[g], facite inde bonum. Qui non habetis de malo, nolite acquirere de malo. Eſto bonus, qui bonum facis de malo: & cum cęperis aliquid boni facere de malo, noli remanere tu malus. Nummi tui cõuertuntur in bonum, tu autem remanes malus? — Iuo p. 13. c. 16.

ITEM OBIICITVR. Hęc eſt 3. pars quæſtio. i qua quæritur vtrum rapina in decalogo inueniatur prohibita: & probat ꝙ ſic per c. ſeq. Ioan. de Fant.

CASVS. Adhuc probat Grat ꝙ ex illicite acquiſito velut ex rapina poſſunt eleemoſynæ fieri. nam rapina nullo Dei mandato videtur eſſe prohibita, ſed reſpondet ꝙ cum furtum ſit prohibitum, omnis illicita vſurpatio intelligitur eſſe prohibita, vt probatur ſeq. c.

Poenale.] CASVS. Docet hic Auguſ. quòd maius eſt peccatum rapere manifeſte, quam occulte furari: & quod nomine furti in lege veteri rapina & omnis illicita vſurpatio intelligitur. A parte enim totum ſignificatur [A parte.] Furtum ſecundũ quod dicitur à furto, & rapina, ſunt ſpecies illicitæ vſurpationis: ſed ſecundum quod dicitur furtum contrectatio rei alienæ inuito domino, furtum non eſt ſpecies rapinæ, ſed econtra

1 Non mirũ cũ præcedat culpa: quia prout dicit Au. plus fraudator lædit damno innocẽtiæ quam alius damno pecuniæ. p

c ¶ Pęnale.] i. dignum pęnat.

d ¶ Maioris.] Magis enim delinquit raptor, quàm fur, vt inſt. vi bo. rap. in prin.

furtum pars rapinæ, eodẽ modo quo genus eſt pars ſpeciei rapina enim eſt ſpecies furti: nam omnis raptor eſt fur, vt inſt. vi bo. rapt in prin.

HIS AVCTORITATIBVS. CASVS. Concludit Gr. ex omnibus ſupradictis c. à prin. q. quod ex rebus male acquiſitis eleemoſyna fieri non debet, poſtea probat contrarium.

SED AVG. Hæc eſt 4. pars q. in qua dicitur, quòd de quibuſdam ma e acquiſitis quandoque tranſit dominium, & tunc poteſt fieri eleemoſyna Io. de Fant.

Qui habetis.] CASVS. Docet hic Aug ꝙ qui hẽt pecuniam de malo acquiſitam, conuertat illam in bonum, & ipſe malus nõ remaneat abſit enim vt nũmi tui conuertantur in bonum, & tu remaneas malus.

g ¶ De malo.] Grat. tribus modis exponit illud verbum facite de malo bonum, & bene, &c.

SED

SED HOC MVLTIPLICITER. CASVS. Exponit Grat. hic quod dictum eſt ſupra in præcedenti c. vbi dicitur, ꝙ de malo poteſt quis facere bonum. & exponit illa verba tripliciter. Primo dr̄ quis de malo facere bonum cum reddit quæ illicite abſtulit. Secundo cum pauperibus diſpenſat ea, quæ cum malo, ideſt, cura & ſolicitudine acquiſiuit, & hoc probat auctoritate Euangelij dicentis, facite vobis amicos de mammona iniquitatis. Tertio cum bonum quis expendit, ideſt qđ ex arte mathematica acquiſiuit.

Luc. 16.

Sed hoc multipliciter intelligitur. Facit enim de malo bonum, qui reddit [a] *quod illicite abſtulit. Nomine etiam mali, cura, & ſolicitudo mortaliũ exprimitur: De malo ergo bonum facit, qui pauperibus diſpenſat quod cũ labore, & ſolicitudine acquiſiuit, iuxta illud Euangelij: [Facite vobis amicos de mammona* [b] *iniquitatis. Vel ex malo acquiritur, quod ex turpi cauſa poſſidetur; veluti cum mathematicus ex arte, quam docet, vel ex futuris, quæ prænunciat, non nulla lucratur. Quæ vero de malo ſic acquiruntur, in bonum poſſunt conuerti. De peccato etiã aliqua nonnunquam acquiruntur, quæ pauperibus iuſte erogantur.*

Vnde Auguſtinus Ad Macedonium, epiſt. 54.

¶ Quæ male acquiruntur, aliquando bene poſſunt expendi. C. XV.

Poly. l. 6. tit. 20.

NOn ſanè, quidquid ab inuito ſumitur, iniurioſe aufertur [c]. Nam plerique nec medico [d] volunt reddere honorem ſuum, nec operario mercedem: nec tamen hæc qui ab inuito accipiunt, per iniuriam accipiunt: quæ potius per iniuriam non darentur. Sed non ideo debet iudex vendere iuſtum iudicium, aut teſtis verum teſtimonium: quia vendit aduocatus iuſtum patrocinium [e], iuriſperitus verum conſilium. Illi enim inter vtramque partem ad examen † adhibentur; iſti ex vna parte conſiſtunt. Cũ autem iudicia, & teſtimonia †, quæ nec iuſta, nec vera vendenda ſunt, iniqua, & falſa venduntur; multo ſceleratius vtiq; pecunia ſumitur, quia ſcelerate etiam, quamuis à volentibus datur. Ille [f] tamẽ ſolet tanquã male ſibi ablatam pecuniam repetere, qui iuſtũ iudicium emit: quoniã venale eſſe nõ debuit. Qui vero pro iniquo iudicio dedit; vellet quidem repetere, niſi timeret, vel puderet emiſſe. Sunt aliæ perſonæ inferioris loci, quæ ab vtraque parte non inſolenter accipiunt [g], ſicut officialis, & qui † amouetur [h], & cui admouetur officiũ. Ab his extorta per immoderatam improbitatem, repeti [i] ſolent, data per tolerabilem conſuetudinem non ſolent a, magiſque [k] reprehendimus, qui talia inuſitate repetiuerunt, quàm qui ea de more ſumpſerunt: quoniam multæ neceſſariæ perſo-

ſu. 11. q. 3. non licet.

† al. examina.

† à quo] orig.

Concor. l. ...diuus. cum ...not ff. de re ...udi. & Bal. in l compa...ſitiones. C. de fide inſtr.

1 Adde qñ debent recipere no g... & Cy in l. 1. C. de iuſ.

a ¶ Reddit.] Vt in furto & rapina, & in talibus omnibus, vbi non transfertur dominium, nec datur repetitio.

b ¶ De mammona.] Mammon dicitur dæmon, qui præeſt d...itijs.

ADDITIO: Sub. non quòd in eis poteſtatem habeat, ſed quia homines teneat per eas. Arch.

NOn ſanè.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. in prima parte oſtenditur quæ perſonæ poſſint vendere ſuum patrocinium, vel laborem, vt medici, operarij, aduocati, & officiales: ſed officiales ab vtraque parte recipiunt: alij vero tantum ab vna. Sunt & aliæ perſonæ, quæ vendere non poſſunt, vt iudices & teſtes, qui magis peccant ſi pecuniam pro falſis, & iniquis iudicijs, & teſtimonijs accipiunt, quàm ſi accipiunt pro veris. In ſecunda parte dicitur, ꝙ illud quod officiales acquirunt ratione officij, etiam cum peccato poſſunt pauperibus erogare: quæ vero furto, vel rapina, vel inuaſione acquiruntur, non ſunt pauperibus eroganda. Secunda pars incipit ibi, [Iſti ſi viam.] Ego hic credo caſum ponẽdum, Beneuẽ. vero breuius ponit. Et ſcias, ꝙ H. intelligit illud verbum, [Iſti ſi viam,] De omnibus ſupradictis, ſcilicet iudice, aduocato, teſte, officiali, & iuriſperito.

c ¶ Aufertur.] Per iudicem.

d ¶ Nec medico.] præmittit enim hic medicos quaſi digniores, cum tamen medici non ſint maioris valoris, quàm obſtetrices, vt C. commu. de leg. ſi duobus. 1. reſpon.

e ¶ Patrocinium.] Hoc eſt contra G. qui dixit nihil poſſe recipi pro iuſto patrocinio, vt no. 11. q. 3. nõ licet 1.

f ¶ Ille.] Arg. contra illos, qui dicunt, ſi dedi tibi pecuniam, vt pro me iudicares in iuſta cauſa; quod non poſſum repetere pecuniam datam, vt ff. de condi. ob turp. cau. l. 2. vbi dicitur, ꝙ talis item perdit, quia videtur velle iudicem corrumpere. Ego credo ꝙ poſſit talis repetere pecuniam, ſi non eo animo dat, vt iudicem corrumpat. nam ſi dat eo animo, vt ius & quietem ſibi conſeruet, tunc poteſt repetere, vt probatur extra de ſimo. dilectus ſed ibi dicitur, quòd repetit ſi non ſeruatur pactum.

g ¶ Accipiunt.] Sportulas.

ADDITIO. Hoc intellige cum non recipiunt ſalarium de publico. 21 q. 1. militare. 16 diſt. non ſatis. ver. in ſingulis. Ioan. de Fan.

h ¶ Amoueatur.] Videtur diſtinguere inter perpetuos & tpales officiales Tpalem vocat cũ q amouet: ꝑpetuũ vocat cũ cui perpetuo admouetur, i. traditur tale officium.

i ¶ Repeti.] De facto.

k ¶ Magiſque.] Hic vult dicere, ꝙ officiati reprehenduntur, non ex eo, ꝙ aliquã extorquent, ſed q̃a ea immoderate exquirunt. Vnde talia nõ repetuntur ab eis, niſi certum

tum ſit eis ſalarium conſtitutū tunc enim ſi aliq.1.vltra huc petierint, crimine concuſſionis tenentur, vt 13.q.1. militare & ſoluent quadruplum. 18.diſt quoniam.

a ¶ Neceſſariæ perſonæ] Ad officium tale.

b ¶ Tanquam ſua.] Arg. ꝙ de rebus illicite acquiſitis, dū tamē transferatur dominium in accipiētem, ſit eleemoſyna, vt ſup. qui habetis.

c ¶ Donanda.] Pauperibus.

d ¶ Zachæi publicani] Qui dixit: Si quē defraudaui, reddo quadruplum. & ſic patet, ꝙ licite quadruplum, vel duplum peti poteſt, vt 12.q.2. cū deuotiſſimam.

re præſcriptionis, vt extra de præſcr. qm̄ omne. Tu dicas, ꝙ ſi ex omni parte præſcriptionis habuit bonam fidem; tunc res illa facta eſt ſua de beneficio iuris, vnde tunc non eſt dicendum, ꝙ habeat cōſcientiā rei alienæ, licet poſt tempus præſcriptionis incipiat ſcire rē alienā fuiſ-

næ [a], rebus humanis, vel inuitant huiuſmodi commodis, vel tenentur. ¶ Iſti, ſi viam vitæ mutauerint, aut excellentioris conſcenderint ſanctitatis gradum; facilius ea, quæ hoc modo acquiſierunt, tanquā ſua [b], pauperibus largiuntur; quàm eis à quibus accepta ſunt, tamquā aliena reſtituant. Qui vero contra ius ſocietatis humanę, furtis, rapinis, calūnijs, oppreſſionibus, inuaſionibus abſtulerit; reddenda potius, quàm donanda [c] cēſemus †, Zachæi publicani [d] Euangelico exemplo. *Luc. 19.*

† Concor text. l. r. § eſt enim. ff de var. & ex tra ord. cog.

a ¶ Data per tolerabilem conſuetudinē non ſolēt.] *Addita ſunt hæc ex originali, ſine quibus ſequentia non ſatis conſtabat.*

Sequitur apud B. Aug. c. quid dicam, ſu. ca. q. 4.

Quod vero.] Hęc c. diuiditur in quatuor partes, i prima quarū probat per c. Auguſt. quod non agitur pœnitentia digna ſi res non reſtituitur. Secunda ibi, [Si vero.] Tertia ibi, [Pro malis] Quarta ibi, [Furtum autem.] Io. de Fan.

CASVS Hic intitulatur 6. q. in qua quæritur, vtrum quis pœnitere poſſit, niſi reddat aliena: Et reſpondetur ꝙ non, ſi poteſt reddere ea, vel eorum æſtimationem.

e ¶ Quod vero.] Siue ſint raptores, ſiue fures, veram pœnitentiam nō poſſunt agere, id eſt, fructum veræ pęnitentiæ non cōſequuntur, vt infr. ea. cap. 1. tamen admitti debent ad pœnitentiam, vt extra de pœ. & reſ. quod quidam. & inf de pę. diſtin. 3. §. vlt. & diſt 5 falſas.

QVAESTIO VI.

Quod vero [e] pœnitentia agi poſſit, niſi res aliena reddatur, teſtatur Auguſtinus ad Macedonium, epiſtola 54.

¶ Pœnitentia non agitur, ſi aliena res non reſtituatur. C. I.

SI res aliena, propter quam peccatum eſt cum reddi poſſit, non redditur; non agitur pœnitentia, ſed fingitur. Si autem veraciter agitur; non remittitur peccatum niſi reſtituatur [f] ablatum: ſed, vt dixi cum reſtitui poteſt. Plerumque enim qui aufert, amittit, ſiue alios patiendo [g] malo, ſiue ipſe male viuendo: nec aliud habet, vnde reſtituat. ¶ Huic certe non poſſumus dicere, redde [h] quod abſtuliſti; niſi cum habere credimus, & negare. Vbi quidem ſi aliquos ſuſtinet cruciatus [i] a repetente [a], dum eximatur habere quod reddat; nulla eſt iniquitas. quia etſi non eſt vnde reddat † ablatam pecuniam; merito tamen, dum eam pēr moleſtias corporales reddere † compellitur; peccati [k], quo male ablata eſt, pœnas luit.

Poly. l 6. tit. 20. Iuo p. 13. c. 4. & p. 15. c. 25.

† *al. luat.*
† *al. redhibere.*

SI res.] CASVS. Macedonius de quatuor quæſiuit ab Augu. primo, an dimittatur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. & reſpon ꝙ non, ſi poteſt reſtitui. Secundo, an fur poſſit verberari, cum ſe negat habere quod reddat, putatur tamen habere. & reſpon. ꝙ ſic. Tertio an eccleſia pro talibus verberatis poſſit intercedere, & reſpon. ꝙ ſic. non vt ablata non reddantur: qa ſic ſocia criminis videretur. Quarto an clerici debeant tales verberare, vel verberandis iudici tradere ſæculari: & reſpon ꝙ non, ſed minari ſibi humanum iudicium aliqñ, diuinū vero ſemper: quandoque clā, quandoq; manifeſte prout peccatum eſt occultum, vel manifeſtum, uel prout exigit diuerſitas perſonarum. Secunda reſponſio eſt ibi, [Huic certe non.] Tertia ibi. [Sed non inhumanum.] Quarta ibi [Sed nunquid] Nos,] Supple clerici.

f ¶ Niſi reſtituatur] Videtur hic, ꝙ quantocumq; tempore quis alienam rem poſſederit? ꝙ non currit in ea præſcriptio, vt 34. q 2. ſi virgo nam diuturnitas temporis non minuit, ſed auget peccatum, & aggrauat [1], vt 24. q. 1. ſchiſma. vnde in præſcriptione requiritur bona fides à principio, & in medio, & in fine, & ex omni tēpore

1 Vt ext. de cōſue. c. vlt. ext. de ſimo. cum in eccleſiæ. extra de eo qui dux. in ma, cū haberet. iuxta finem. Arch.

fuiſſe: niſi velis intelligere, i. rei q̄ fuit aliena. Quidam [2] tamē dicunt, ꝙ ſi aliqs rē p̄ſcriptā haberet ex cā lucratiua, tenetur ipſam reſtituere, ſi remordet ipſū conſciētia: qa nihil deperire credimus eccleſiæ vtilitatibus, ſi ea q̄ ſunt aliena reddantur, vt 14. diſt. generalis. ſed ſi eam habet ex cauſa non lucratiua, non tenetur, vt ff. de his quæ in fraud. cre. qui autem § ſi quid cum pupillo.

2 Vt Alanꝰ quod dic, vt no. extra de præſcrip. vigilanti, & de conceſ. præb. c nulla. Arch.

g ¶ Patiendo.] Id eſt, permittendo, ꝙ alij male ei auferant.

h ¶ Redde.] Hoc intellige quando fur vel raptor non eſt ſoluendo, ſed ſi eſſet ſoluendo, licet res quam abſtuleſſet, ſine culpa ſua perijſſet, tamen tenetur reddere æſtimationem ipſius, vt C. de fur. ſubtracto.

i ¶ Cruciatus.] Arg. ꝙ qui pauperes ſunt, & non ſunt ſoluendo, ſemper verberandi ſunt pro debito, vt 12. q. 2. fraternitas, & in l. libertus & hoc eſt verū vbi cōueniuntur ex maleficio: ſed ſi cōueniunt rōne cōtractus alicuiꝰ, tunc ſufficit cedere bonis, vt C. qui bo. ced. poſ. l. vlt.

Pauperibus quandoque ſufficit. bonis cedere.

k ¶ Peccati] Ergo adhuc non eſt liberatus a debito, ſed tantum à pœna: vnde ſi poſtea peruenerit ad pinguiorem fortunam, æque poteſt conueniri ſicut ille, qui ex aliquo contractu eſt obligatus. inſt. de act. §. vlti. & extra de ſolu. Oduardus.

a ¶ In-

a ¶ Intercedere.] Vt 23.q.5.reos.17.q.4 reum. & eſt hic arg. ꝙ clericus in foro ſæculari poteſt aliquem defendere in cauſa ſanguinis, vt 23.q.5.c.1.2.& 3.
b ¶ Subtrahimus.] Arg.ſup.5.q.5.non omnis.
c ¶ Adiuuat.] Arguitur, ꝙ non debemus dominos noſtros iuuare in illicitis. 11. quæſt.3 .ſi dominus. & c.non ſemper.
d ¶ Exigere.] Ideſt, pœnas corporales infligere. Sed nõne clerici poſſunt uel eccleſia põt pœnas corporales infligere, ut 5.q.6.illi qui.& 23.q.5 circumcelliones? R ẽ deo poteſt uel poſſunt. ſed non tantas quantas ſæcularis iudex. non enim poteſt punire quantum ad membri mutilationem.ut ext de rap.in archiepiſcopatu.
e ¶ Tradere]Si ergo clericus cępit furem in domo, non tradet ipſum iudici:ſed ſi iudex furem captum ei abſtulerit ui, non imputatur clerico: alioquin licite auferentur clericis ſua, vt 23. q. 5. vtrum ſolum. Item nec clericum depoſitum tradet epiſcopus iudici, extra de iu. at ſi clerici. Vel dic quòd clerici tales maleficos poſſunt tradere curiæ, non vt puniantur ad ſanguinis effuſionem, ſed alio modo, vt extra de Iudæis. ita quorundam. & 11. quæſt. 1. ſi quis ſacerdotum 1.
f ¶ Clam.] Si eſt occultum. 2. q. 1 ſi peccauerit.
g ¶ Palam.] Si eſt manifeſtum. 6.q.1.ſi omnia.
h ¶ Diuerſitas.] Ar. quod ſecundum diuerſitatem perſonarum diuerſæ pœnæ ſtatuuntur, vt 12.q.2.fraternitas. 24.q.3. corripiantur.

tradere iudici.

¶ Sed inhumanum non eſt, etiam pro talibus intercedere [a], tamquam pro reis criminum, non ad hoc, vt minime reſtituantur aliena; ſed ne fruſtra homo in hominem ſæuiat. *& paulo poſt.* ¶ Illud vero fidentiſſime dixerim, eũ, qui pro homine ad hoc interuenit, ne male ablata reſtituat, & qui ad ſe confugientem (quantum honeſte poteſt) ad reſtituẽdum non compellit, ſocium eſſe fraudis, & criminis. Nam miſericordius opem noſtrã talibus ſubtrahimus [b], quàm impendimus. Non enim opem fert, qui ad peccandum adiuuat [β] [c]; ac non potius ſubuertit, atq; opprimit. Sed nunquid ideo nos aut exigere [d], aut ad exigendũ tradere [e] vel poſſumus, vel debemus? Agimus quantum epiſcopalis facultas dat †, & humanum quidem nonnunquã ſed maxime, ac ſemper diuinum iudicium comminantes. Nolentes autem reddere, quos nouimus & male abſtuliſſe, & vnde reddant, habere, arguimus, increpamus, obteſtamus †, quoſdã clam [f], quoſdam palam [g], ſicut diuerſitas [h] perſonarum diuerſam videtur poſſe recipere † medicinã.

1 De hoc ẽt not. 23. q. 5. Maximian⁹ ubi uideas & 2 q. 7. laicos. Arch.

† *datur*] orig.

† *& deteſtamur*] orig.

† *al. valde acriore*

α ¶ Repetente.] *Sic eſt emendatum ex codice epiſtolarũ Vaticano, & editione Antuerpiana cum antea legeretur,* repente.

β ¶ Adiuuat.] *Quæ ſequuntur, emendata ſunt ex codicibus epiſtolarum impreſſis, & manuſcriptis. Antea legebatur,* qui ad peccandum adiuuat, ac non potius adiuuat, ſed obuiat ſubuertendo, atque opprimendo, *Gloſſa autem optime conuenit in uocem,* adiuuat. *ſuo loco poſitam.*

2 *Si uero rem alienam quis conſecrauit; non eãdem, ſed æſtimationem eius reſtituere debet.*

Vnde Greg. lib. 7. indict. 2. epiſ. 28. Fantino defenſori.

¶ Qui rem alienam conſecrat, eius æſtimationem reſtituat. C. II.

COmperimus nullam extitiſſe cauſam, pro qua res Iudæorum [γ] potuiſſent rationabiliter occupari; atque eas eſſe inconſulte, ac temere conſecratas. Idcirco experiẽtiæ tuæ præcipimus, vt quia, quod ſemel conſecratũ eſt, eis [i] nõ valet vltra reſtitui; ſtudij tui ſit, vt ipſe epiſcopus debeat pretium dare †.

γ ¶ Iudæorum.] *Repoſita eſt hæc dictio ex epiſt. B. Gregorij, vt intelligatur facilius, quo referantur ea, quæ in hoc capite continentur, ac nonnulla etiam alia ſunt emendata.*

SI VERO REM ALIENAM. Hæc eſt 2. pars. Ioan. de Fant.

CASVS. Dictum eſt ſup. quòd res aliena domino reſtitui debet. Nunc vero ponit Gratia caſum, in quo nõ ipſa, ſed eius æſtimatio eſt reſtituenda, puta cum res aliena fuerit conſecrata, & ad hoc inducit ſeq c.

COmperimus.] CASVS. Aliquis rapuit argentum vel aurum, epiſcopus hoc ſciens, calices inde factos temere & ĩcõſulte conſecrauit. Præcipit ergo Greg. cuidam, ut compellat epiſcopum ad æſtimationem rei ablatæ, & non ad rem ipſam conſecratam. Et dicit Bonauẽ. & etiã Hugo. hoc innuit ꝙ eps, qui conſecrauit, raptor fuit illius argenti & auri.

i ¶ Eis.] i. laicis: q a res ſemel conſecrata non debet amodo ad profanos uſus redigi, ut 12.q.2. aurũ. & inf. de conſecr. di. 1. ligna. Si autem res illa fuiſſet alicuius eccleſiæ, illi bene eſſet reſtituenda, ut 12. quæſtio 2. Apoſtolicos 2. & 17. quæſtio. 4. queſti. aliud tamen eſt in re animata. Nam ſi ſeruus alicuius fuit conſecratus, bene reſtituitur domino ſuo, ut 54. diſtinctio. ex antiquis. ſed hoc ideo eſt, quia cum ſeruus ſit res animata, delinquit permittendo ſe ordinari ſed res inanimata in nullo delinquit, ut uides in ſimili. 7. quæſtio. prima, epiſcopus in diœceſi. Eandem rationem aſſignat lex, quod ſi neſcio ubi ſit ſeruus meus. non ideo poſſeſſionem ipſius perdidi. ſed aliud eſt in his, quæ anima carent, ut ff. acquiren poſſ. ſi rem mobilem, & l. Pomponius, in principio.

Conſecratio rei inanimatæ tollit dñiũ: ſecus in re animata.

2 Vbi de hoc vbi loquitur de monaſterio de rebus eccleſiæ conſtructis, ꝙ dẽt reddi ipſi eccleſiæ ſm Lau. & ẽt not Ray. in ſumm. de immu ec. §. item pone, Arch.

Exiſto tex. inferetur, ꝙ liqñ qs rẽ ...ã uendere ...ogif, conc. ...x. in l. ſi. ff. ...d leg. tu. de ...nno. Bar. in ...an nonã. ff. ...e uar. & ex ...aor. crim. ...œna corpo...lis ab ec...leſia poteſt ...nfligi. ...Clericus an ...oſſit furem

PRO MALIS AVTEM. Hæc eſt tertia pars q. Io. de Fan. CASVS. Adhuc probat Grãnus, ꝙ eccleſia pro malis intercedere poteſt, & non eos temere defendere. & adhoc inducit ſequens capitulum.

gis nec minus, vt de conſe. diſt. 2. tenera. in princ. vbi dicitur, & oẽs in deſerto mortui ſunt: & tamen duo ex eis non fuerunt mortui ſ. Caleph, & Ioſue. 76. di. ieiunium. ſic ergo pro minima re poteſt agi de furto, vt hic, & inſt. de re. diui. §. gallinarum. licet actio de dolo non detur pro

Furti actio pro modic

HI qui in furtis.] CASVS. Quidam nomine Romanus, Romanæ eccleſiæ defenſor, latrones temere defendebat. quare Grego. præcipit ei, ne fures iniuſte defendat, ne ex hoc ipſa infametur eccleſia: ſed monendo & intercedendo opem ferat inquã tum decet eccleſiam. a ¶ Iniuſte.] i. nimis improbe & importune, & hoc verum eſt cum ſcit, aut credit eos iuſte condemnatos. Si autem fugerint ad eccleſiam; tunc omnibus modis quibus poteſt tenet eos defendere: niſi ſit publicus latro, vel nocturnus depopulator agrorum, vt 17. q. 4. reu. & c. ſicut. & ext. de immu. eccl. inter alia. Si autem fuerit iniuſte condẽnatus: tunc eccleſia tenetur eum modis omnibus iuuare. vnde illud eſt præceptum: Eripe eum, qui ducitur ad mortem, vt 23 quæ. 3. non in inferenda.

Eccleſiæ immunitate nõ oẽs malefactores potiũtur.

FVRTVM AVTEM. Hæc eſt 4 pars q. ſecundum Ioan. de Fant.

CASVS. Quia ſupra facta eſt mentio de furto: ideo nunc oſtẽdit Gratianus, ꝙ furtum magis conſideratur in effectu furantis, quàm in quantitate exteriori: & ad hoc inducit ſequens cap.

FVr autẽ] CASVS. Oſtendit Hiero. in hoc cap ꝙ furtum ita committitur in re parua ſicut in re magna: vbi magis attenditur mens furantis, quàm quantitas rei ablatæ. Et hoc probat ad inſtar fornicationis, quæ ita committitur in muliere pulchra, ſicut in turpi: ita in ancilla ſicut in ingenua: æque in paupere vt in opulenta.

3 *Pro malis autem apud principes eccleſia debet intercedere, non eos temerario auſu defendere.*

Vnde Gregor. Romano defenſori lib. 7. ind. 2. epiſ. 24.

¶ Eccleſia pro malis intercedat, non eos temerario auſu defendat. C. III.

Poly. l. 6. tit. 16.

HI, qui in furtis publicis implicati ſunt, à nobis nõ videantur iniuſte [a] defendi: ne opinionẽ male agentiũ ex indiſcretæ defenſionis auſu in nos vllo modo transferamus: ſed quantum decet eccleſiam, admonendo, & verbum interceſſionis adhibendo, quibus valetis, ſuccurrite: vt & illis opem feratis, & opinionem ſanctæ eccleſiæ nõ inquinetis.

¶ *Infra 23. q. 5. reos. refertur ſumma huius capitis, cum hic ſint propria verba B. Gregorij.*

4 *Furtum autem non tam in quantitate rei, quàm in affectu furantis conſideratur.*

Vnde Hieronymus in epiſtola ad Titum ad c. 2.

Poly. ibidem. Burc. l. 11. c. 55. Iuo p. 13. c. 41.

¶ Non ſolum in maioribus furtum committitur, ſed etiã in minoribus. C. IIII.

FVr † autem non ſolum in maioribus, ſed etiam in minoribus iudicatur. Non enim, id quod furto [b] ablatũ eſt, ſed mens furantis attenditur. Quomodo in fornicatione [c], nõ idcirco diuerſa fit fornicatio, ſi mulier ſit pulchra, aut deformis, ancilla aut ingenua, paupercula aut opulenta, ſed qualiſcunq; illa fuerit, vna eſt fornicatio; ita & in furto, quantumcunq; quis abſtulerit, furti crimẽ incurrit.

† al. furtum

¶ *Referuntur verba B. Hieronymi nonnullis tamẽ omiſſis & mutatis quemadmodum etiam apud Burchardum, & Iuonem.*

CAVSA XV.

QVidam ſacerdos † in crimen carnis lapſus eſſe perhibetur; antequam ſacerdotalem benedictionem conſequeretur. Poſtquam vero ſacerdotium adeptus eſt: in furorẽ verſus quendã interfecit. Recuperata vero ſanitate, apud epm accuſatur ab ea, cum qua lapſus eſſe dicitur. Eps autem die Domi-

† al. Clericus.

b ¶ Quod furto.] Huic obuiat quod dicitur, ff. de abig. l. 1. vbi perpenditur, ꝙ magis quis punitur pro boue quã pro oue: quia pro boue dat 5. boues: pro oue 4. Sed dicas, ꝙ ibi dicitur ꝙ dabit 4. oues: intellige præter illam quam abſtulit. Item eſt contra. ext. de ſimo. & ſi quæſtiones. vbi non cõmittitur ſimonia in modico, ſicut in magno. ſed intellige ꝙ ita non præſumitur committi in modico ſicut in magno. quãque tamen pro modico nec ma-

Simonia nõ fit in modico.

pro minima re, ff de dolo. idem.

c ¶ Fornicatione.] Hu. dixit magis peccari cũ pulchra, quam cum deformi: quia magis voluptuoſe cognoſcit pulchram: ſed in deformi quàm citius poteſt abſoluit ſe. Baz. dixit magis peccari cum deformi: quia plura ſunt quæ ſuadent commiſceri pulchræ quàm deformi: ſcilicet pulchritudo eius & libido.

QVidam ſacerdos.] CASVS. Supra in proxima cauſa tractatum eſt de auaritia, quæ obumbrat mentem clericorum: ſed quia incontinentia idẽ facit: ideo ſubnectit xv. cãm, in qua de incõtinen-

nico cauſam examinat. Sacerdos inficiatur crimē ſibi illatum: quorundam clericorum ſibi patrocinia quærit: illi vero non ſine pretio ſibi patrocinantur: tandem epiſcopus confeſſionem quæſtionibus extorquet: demum ſolus, & abſque ſynodali audientia illum ſententia ferit.

1 *Quæritur autem, an ea, quæ mente alienata fiunt, ſint imputanda.*
2 *Secundo, an pro impenſis patrocinijs liceat clericis munera exigere.*
3 *Tertio, an ex mulieris confeſſione iſte ſit condemnandus.*
4 *Quarto, an die Dominico eius cauſa ſit ventilanda.*
5 *Quinto, an ſibi neganti purgatio ſit deferenda.*
6 *Sexto, an eius confeſſio cruciatibus ſit extorquenda.*
7 *Septimo, an abſque ſynodali audientia epiſcopus valeat ſacerdotem damnare.*
8 *Octauo, ſi ſponte confeſſus, aut ab alijs conuictus fuerit, quod ante ordinationem peccauerit; an ſuſcepti ordinis officium exequi ſibi liceat.*

QVÆSTIO PRIMA.

Ea in l. de duabus animabus, c. 10. Sent. 2. diſt. 47.

Quod autem[a] ea, quæ alienata mente fiunt, non ſint[b] imputanda, facile videtur poſſe probari. Peccata namque alia penes voluntatem animi, alia circa naturæ infirmitatē videntur conſiſtere: Eſt autem voluntas (vt ait Auguſtinus lib. 1 retractat. cap. 15.) animi motus cogente nullo ad aliquid, vel non imitandum[c], vel adipiſcendum[d]. Quod propterea[e] dictum eſt, vt hac definitione volens a nolente diſcerneretur. ¶ Ex voluntate itaque peccata procedunt, quæ libero mentis arbitrio, & delinquentis propoſito committuntur. Porro infirmitas alia eſt animi, alia carnis. Infirmitas animi, eſt ignorantia. Carnis infirmitas, eſt concupiſcentia[f].

tinentia tractat, & de his quæ fiunt mente alienata: & de aliis multis, quæ vt melius pateant, thema proponit de quo octo elicit quæſtiones.

CASVS. thematis talis eſt. Quidam cum eſſet clericus, fornicationem commiſit: poſtea ſacerdos factus furioſus quendam hominem interfecit. recuperata ſanitate mulier quam cognouit, ipſum apud epiſcopũ accuſat. Die vero Dominica epiſcopus cauſam examinat: ſacerdos crimen negans acquirit patronos pro pretio: tandem eps ille confeſſionē verberib. extorquens, abſque ſynodo epiſcoporum, & concilio illum condemnauit.

Quod autem.] Hæc q. diuiditur in duas partes: in quarum prima probatur, quod ignorantes & pueri non peccant, ſi ignorãtia eſt inuincibilis, ſcilicet cum nullo modo potuit ſcire, quamuis daret operam. Si autem ſcire potuit, & non dedit operam, non excuſatur a toto: ſed a tanto, i. deſt, in parte. ita intelligenda eſt litera vſque ad c. [Merito quæritur] Secunda ibi, [De furioſis] Ioan. de Fan.

CASVS Hic intitulatur prima quæſtio, vbi quæritur an ea quæ fiunt mente alienata, debeant imputari? Et reſpon. quod non, vt inf. ea. aliquos. & c. illa. & ſup. 1 q. 9. indicas. & procedit hoc ordine G. Primo probat, quod ea quæ fiunt in alienatione mentis, imputantur: poſtea probat contrarium: & reſpondet allegatis: tandem dat veram ſolutionem, vt int. ea §. vlt. Oſtendit ergo primo G. quod ſiue peccata procedant, ex voluntate, ſiue ex carnis infirmitate, ſemper imputantur ad pœnã. quod probat quatuor auctoritatib. poſtea probat contrarium: cũ peccatũ ſecũdum Auguſtinũ ſit adeo voluntariũ, vt nullo mõ ſit peccatum, niſi de voluntate procedat.

a ¶ Quod autem.] Not. quod ſi quis eſt ita alienatus mente, quod neſcit quid faciat: nec diſcernit, nec intelligit: non imputatur ei quod facit. J. ea. aliquos. & c. illa. & 17. q. 2. Cõſaldus. & 1 q. 9. indicas. Quidam tamen diſtinguunt, quod ſi ſua culpa incidit quis in alienationem mẽtis, imputatur ei: ſi ſine culpa, non, vt inf. ead. ſi quis inſaniẽs. quam diſtinctionem non admitto. G. allegat pro & cõtra. Et ad intelligentiã eius, quod dixi, not. quod infirmitas alia eſt aiæ: alia eſt carnis. Infirmitas aiæ duplex eſt: vna dicitur ira, vel odiũ, vel delectatio; & hæc eſt peccatum: & quæ ex tali infirmitate fiunt, imputantur. Alia eſt pœna, vt eſt obliuio, ignorantia. & quæ ex hac fiunt, quandoque imputãtur, quãdoque non. Similiter infirmitas carnis duplex ẽ. Vna eſt fomes peccati, ſcilicet originale peccatũ * & quæ ex hac cauſa fiunt, imputãtur. Alia eſt pœna peccati, vt febris, & furor: & quæ ex hac cã fiunt non imputantur, ſi non diſcernit quid agat.

Mente alienato an ſit imputandũ quod facit.

Animę infirmitas eſt duplex.

* *Fomes nõ eſt proprie originale peccatum.*

Concilium Tri. ſeſſ. 5. in extremo quinto anathematiſſimo.

b ¶ Non ſint.] Melius eſſet ſine non. quia primo probat, quod imputantur.

c ¶ Non imitandum.] Ideſt, non faciendum.

d ¶ Vel adipiſcendum.] Ideſt, faciendum.

e ¶ Quod propterea] Ideſt in diffinitione voluntatis, ideo ponitur affirmatio, & negatio, vt oſtendatur qua voluntate quis dicatur volens: & qua voluntate dicatur nolens, nam voluntate ad aliquid faciendum dicitur quis volens: & voluntate ad aliquid nõ faciendum dicitur quis nolens: & ſic omnis nolens dicitur volens: & eadem qualitas dici poteſt voluntas, & noluntas. Nã nolle facere idem eſt quod non velle facere vnde lapis non dicitur nolens, cum non habeat voluntatem non faciendi. nam ſecundum regulam iuris, eius eſt nolle cuius eſt velle, vt ff. de reg. iur. l. eius. Hinc patet, quod Aug. vult quod eadem vis animæ ſit vis concupiſcibilis, & vis iraſcibilis. Nam per vim cõcupiſcibilem appetimus aliquid: & per vim iraſcibilem deteſtatur aliquid.

Animæ vis eſt duplex.

f ¶ Concupiſcentia.] Ideſt, fomes originalis peccati.

a ¶ Ad pœnam.] Sed non ſemper puniuntur peccata, quæ prouenıunt ex ignorantia 34.q.2 in lectum

b ¶ Ignorat.] Id eſt, qui appetit ignorare, vel qui contemnit ſcire: vel negligit ſcire, cum poſſit quærere a peritioribus. Vnde quædam ignorantia eſt ex ſimplicitate, vt illorum qui ad literam aliquid intelligunt: quædam ex culpa: quædam ex negligentia: & ſecundum hoc magis, vel minus punitur. 11.q.3. excellentiſſimus. c. quoniam. & capitu. ſina

Ignorantia eſt triplex.

c ¶ Zelum.] Quidam ex Iudæis de bono zelo mouebantur 1. contra diſcipulos Domini, & ipſum Dominum: & ipſe Dominus in cruce pro illis orauit, cum dixit: Pater dimitte illis: quia, &c. Lucæ 23. Iſti habebant zelum: ſed non ſecundum ſcientiam, id eſt, ſecundum fidem: quia erroneam habuerunt conſcientiam alij autem ſcienter deliquerunt. 23. quæſt. 1. paratus.

Zelũ bonũ quidã ex Iudæis habuerunt.

1 Iſti erant ſimplices, & errabant nõ in motu ad ſeruiendum ſed in modo ſeruiendi, Lau.

d ¶ De corpore.] Id eſt, de dominio carnis, in qua mors eſt. ſupra diſt. 5. ſed penſandum. palea eſt.

e ¶ Semper.] Allegando dicit.

f ¶ Cui.] Hic allegat in contrarium, quod ea quæ mente alienata fiunt, non imputantur: vnde hic ponebant antiqui notulam, Defenſor.

SED HOC. CASVS Superius dictum eſt, quod peccatum vſque adeo eſt voluntarium, vt nullo modo ſit peccatum niſi ſit voluntarium, ſed quia multum facere videbatur pro defenſione ſacerdotis luxurioſi: ideo eius impugnator dicit, ꝙ auctoritas illa Auguſt. intelligitur de eo quod eſt tantummodo peccatum: & non de eo quod eſt pęna peccati. & ad hoc probandum inducit duas auctoritates Aug quamuis quodammodo voluntaria peccata] dici poſſint quæ à neſcientibus, & coactis perpetrantur. [Non immerito.] ſed merito non omnimodo non voluntaria dicit, ſed quodammodo voluntaria dici poſſunt.

g ¶ Sed hoc.] Eſt notula impugnatoris.

h ¶ Nullo modo.] Quædam dicuntur ſimpliciter peccatum, & non pœna; & quædam pœna peccati, & non peccatum. Pœna peccati, ſicut ignorantia, infirmitas, & obliuio. Illud autẽ eſt ſimpliciter peccatũ, qđ ex libera voluntate procedit. Quidam tñ dicunt, ꝙ oẽ peccatum præter peccatum primi parentis ſit peccatum, & pœna peccati, peccata enim quæ quotidie facimus ſunt pęna ori-

Pctm̃ & peccati pœna diuerſa ſũt.

Ex vtraque autem infirmitate quæ procedunt, imputantur ad pœnam [a]*. Vnde de quibuſdam ignorantibus dictũ eſt: [Si quis ignorat* [b] *ignorabitur.] Tales illi erant, de quibus Chriſtus ait Apoſtolis: [Extra ſynagogam facient vos: quia arbitrabuntur obſequium ſe præſtare Deo.] De eiſdem etiam Apoſtolus ſcribit in epiſtola ad Romanos: [Teſtimonium illis perhibeo, quia zelũ* [c] *Dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam.] Nullũ tamen eorum in ſua perfidia perſeuerantem hæc ignorantia excuſat. Ex carnis infirmitate procedunt, quæ natura languore fiunt: quæ, niſi imputarentur ad pœnam, nequaquam Apoſtolus lege carnis grauatus diceret: [Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore* [d] *mortis huius? &c.] ſiue ergo penes voluntatem, ſiue penes infirmitatem peccata conſiſtant, ſemper* [e] *imputantur ad pœnam. Cui* [f] *ſententiæ illud Auguſtini de vera religione, cap. 14. contrarium videtur: [Vſque adeo peccatum voluntarium malum eſt: vt nullo modo peccatum ſit, ſi non ſit voluntarium; & hoc quidem adeo manifeſtum eſt, vt nulla hinc doctorum paucitas, nulla indoctorum turba diſſentiat. Quare aut negandum eſt peccatum committi: aut fatendum eſt voluntate committi.] Sed hoc* [g] *non generaliter de omnibus peccatis intelligendum eſſe idem Auguſtinus in lib. 1. retract. cap. 13. oſtendit dicens: (Vſque adeo peccatum voluntarium malum eſt, vt nullo modo* [h] *peccatum ſit, ſi non ſit voluntarium. Poteſt videri falſa hæc definitio: ſed ſi diligenter diſcutiatur, inuenitur eſſe veriſſima. peccatum quippe illud cogitandum eſt, quod tantummodo peccatum eſt, non quod eſt etiam pœna peccati †. Quamuis & illa quæ non immerito* [γ] *non voluntaria peccata dicuntur, quia vel à neſcientibus, vel à coactis perpetrantur, non omnino poſſint non † voluntaria dici.) Idem in eodem libro, capitu. 15. (Definitio peccati, quam diximus; peccatum eſt voluntas retinendi, vel conſequendi, quod iuſtitia uetat, & vnde liberum eſt abſtinere, propterea vera eſt, quia id definitum eſt, quod tantummodo peccatum eſt, non quod eſt etiam pęna peccati.]*

1. Cor. 14.
Io. 16.
Rom. 10.
Rom. 7.
Sent. 2. diſt. 35.
Et in l. de duabus animabus c. 11.
† hic omittuntur aliquot verba.
† *ſine voluntate cõmitti.*] orig.

α ¶ Cogente.] *Hæc ſunt addita ex B. Auguſtino, vt verba ſequentia melius intelligantur.*

β ¶ Imitandum.] *Apud B. Auguſtinum in lib. de duab. animab. & lib. 1. retractationum legitur. amittendum. ob gloſſam tamẽ non eſt mutatum: ſed ſublata eſt priore loco vox, imitandũ, quæ abeſt etiam à manuſcriptis Gratiani codicibus. Nam in vulgatis erat,* ad aliquid imitandum, vel non imitandum

γ ¶ Non immerito.] *In libris B. Auguſtini impreſſis legitur,* immerito.

Item lib. 4. quæſtionum, q. 24. ad c. 18. Numerorum.

¶ Non ſunt peccata uolentium, niſi neſcientium. C. I.

MErito quæritur, quæ ſint ipſa peccata nolentium, vtrum quę à neſcientibus committuntur; an etiam poſſit rectè dici peccatum eſſe nolentis: quod facere compellitur [a]. Nam & hoc contra voluntatem facere dici ſolet: ſed vtique vult [b], propter quod facit: tanquam ſi peierare nolit; quod tamen facit α, cum vult viuere, ſi ſcilicet quiſquam, niſi fecerit mortem minetur. Vult [c] ergo facere, quia vult viuere: & ideo non per ſe ipſum appetendo, vt falſum iuret; ſed vt falſum iurando viuat. Quod ſi ita eſt, neſcio vtrum poſſint dici iſta peccata nolentium, quæ hic dicuntur expianda. Nam ſi diligenter conſideratur fortè ipſum peccare nemo velit, ſed propter aliud fit, quod vult qui peccat. Omnes quippe homines, qui ſcientes faciunt; quod non licet, vellent licere. Vſq; adeo ipſum peccare nemo [d] appetit propter hoc ipſum, ſed propter illud, quod ex eo conſequitur. Hæc ſi ita ſe habẽt, non ſunt peccata nolentium; niſi neſcientium [e], quæ diſcernuntur à peccatis volentium.

Senecæ dictũ aureum.

Neſcire dr quis multipliciter.

α ¶ Tanquam ſi peierare nolit, quod tamen facit.] *Hęc non ſunt in vulgatis codicibus B. Auguſtini.*

Digeſt. tit. de iniurijs, le. 3.

Lib. 47. digeſt. tit. 10.

C. II.

ILlud relatũ peræq; eſt, eos qui iniuriam pati poſſunt, & facere poſſe: ſanè ſunt quidam, qui facere non poſſunt, vt puta furioſus [f], & impubes, qui doli capax [g] non eſt. Namque hi iniuriam pati ſolent, non facere. Cum enim iniuria ex affectu facientis conſiſtat, conſequẽs erit dicere hoc, ſiue pulſent, ſiue conuitium dicant, iniuriam

originalis peccati: ſed qualiter hoc ſtare poteſt, cũ omnis pœna a Deo ſit: & nullum peccatum à Deo ſit ergo nullum peccatum eſt pœna. Item omnis pœna eſt paſſio: & omne peccatum eſt actio. cum ergo actio non ſit paſſio non eſt dicendum ꝙ peccatum ſit pœna, ſi aũt alicubi inuenias quod peccatum eſt pœna, expone, id eſt pro quolibet peccato debetur pœna: quia eſt pœna & paſſio animæ.

MErito.] CASVS. Duæ ſunt hic quæſtiones: quarum prima eſt, an peccata neſcientium dicantur peccata nolentium? Et reſpondet quod ſic: & iſta reſponſio eſt in fi. cap. Secunda eſt, an peccatum, quod quis per metum facit. dicatur eſſe peccatum volentis, vel nolentis? & reſpondetur ꝙ volentis. quia licet quis nolit directè ipſum peccatum ad quod compellitur, indirectè tamen vult illud per aliud quod habere non poteſt ſine illo peccato. Et ad hoc probandum inducit exemplum de peierante. Hæc ſi ita ſe habent, ſequitur ꝙ peccata coactiua ſunt volentium.

a ¶ Compellitur.] Refert qualis ſit coactio ſ. an abſoluta, vel conditionalis, vt extra quod metus cau. ſacris.

Sed cõt. q a ... violẽtia nõ infertur. 32. q 5. §. autem. in ... dic ut ... bi not.

b ¶ Vult.] Arg. ꝙ coacta voluntas, eſt voluntas, vt hic & 23. q. 7. diſplicet. & q 6. vides & 74. diſt. conſuluit. & ff. quod me. cau. ſi mulier. §. vlt. Eſt ergo in iſtis caſibus arg. ꝙ tenet matrimonium, licet coactio interueniat, vt 28. q. 4. inter cætera. & ff de ritu. nup. ſi patre. Sed hoc non eſt verum, vt extra de ſpon. veniens &c. cum locũ. & 31. q. 2. c. 1. & 2. Item ſicut coacta voluntas eſt voluntas, ſic decepta voluntas dicitur voluntas, vt 20. q. 3. conſtituit. & extra quod met. cau. cum dilectus. & extra de conuer. coniu. ex parte. Arg. contra. ff. de lib. ho. exhi. l. 9. ſi quis volentem tamen coacta licentia non eſt licentia, vt arg. 33 q. 5. notificaſti.

Matrimonium coactẽ factum non tenet.

c ¶ Vult] Certe argumentatio hæc non valet: volo hoc, ergo volo omne quod ſequitur ex illo: vt iſte vult fornicari, ergo vult dãnari: niſi intelligas indirectè, & per conſequentiam, vt diſt. 8. quo iure.

d ¶ Nemo] Vnde Seneca. Et ſi ſcirẽ Deos ignoſcituros, homines autẽ neſcituros adhuc dedignarer peccare.

e ¶ Neſcientium.] Sic neſciens non peccat & ſic eſt contra 32. q. 7. quemadmodũ. Sol. varijs modis dicitur quis neſcire. Dicitur enim neſcire qui nõ ſcit id, quod facit eſſe peccatum, vel non ſcit tantum eſſe peccatum quantum eſt: & talis neſciens punitur, licet nõ adeo grauiter, vt 8. diſt. conſuetudo & pone exemplum de tali. 14. q. 5 fortè. Itẽ dicitur neſcire qui facit factum, ſed neſcit qualitatem facti. talis quandoque punitur ſi errat in iure. ſic ignorabat Paulus concupiſcentiam eſſe peccatum. extr. de conſti. nam concupiſcentiam. quandoq; non punitur, ſcilicet cum errat circa factũ ipſum, 34. quæſt. 2. in lectum. Item dicitur neſcire propter caſum ſequentem, vt ſi aliquis uolens interficere Leonem dum vult defendere hominem, caſu interficit hominem, vt 50. diſt. ſæpè. Item dicitur neſcire qui omnino neſcit, vt puer, ebrius, furioſus. talis enim non peccat infra. eo. aliquos.

ILlud] CASVS Reddit nunc Grat. ad principale propoſitum, & inducit legem iſtam ad probãdum, quod ea quæ fiunt ex ignorantia, vel mente alienata, non imputantur. Caſus ergo ſic ponitur. Quæſitum fuit à iuriſperito, vtrum quicunq; poteſt pati iniuriam, poſſit facere iniuriam? Et rñdet ꝙ ſic, niſi ſit furioſus, vel impubes, qui non eſt doli capax. nam illi iniuriam pati põt, facere vero nunquã, cũ iniuria non procedat niſi ex voluntate. & probat duobus exemplis, ſ. exemplo iocoſè aliũ percutientis, & eius interficientis liberũ hominem, quem putat eſſe ſeruum ſuum. Et no. ꝙ lex iſta (vt dicit Hu. & Ioan. Bene.) malè ponitur hic, cum inducatur pro defenſione ad oſtendendum, ꝙ ea, quæ fiunt mente alienata, non imputãtur: ſed dẽret legi poſt. §. ſequentẽ, vel in ſequenti. §. poſt illud verbũ [non proceſſerũt]

a Et hoc oſ no videas ꝙ le. & no. e tit. ca. ... & de hom. ex hibita in gl. ꝙ ei & in glo. ex hoc Arch. d.

f ¶ Furioſus.] Not. quod furioſus facit, idem eſt, ac ſi caſu accidiſſet, vt ff. de adm tut. l. vlt in fi.

g ¶ Qui doli capax.] Si enim eſt doli capax, bene punitur, vt extra de delic. pue. c. 1. 2. & de conſec. diſt. 5. eos, ſed in impubere minori diſtinguitur, an delinquat ex animo, an ex culpa, vt C. ſi aduer. deli. lib. 1. & 2.

a ¶ Ses

feciſſe non videri. Itaque pati quis iniuriam etiam ſi non ſentiat, poteſt facere nemo; niſi qui ſcit ſe iniuriam facere,& ſi neſciat, cui faciat. Quare ſi quis per iocum [a] percutiat, aut dum certat; iniuriarum non tenetur. Si quis hominem liberum ceciderit †, dum putat ſeruum ſuum [b]; in ea cauſa eſt, ne iniuriarum teneatur.

† al. ceciderit

¶ *In aliquot vetuſtis exemplaribus à capite* merito, *vſque ad cap.* mulier, *nulla eſt diſtinctio capitulorum*.

Itaque, vt ex premiſſis apparet, ſiue ex voluntate ſiue ex infirmitate peccata procedant, palam eſt illa imputari. Sed carnis infirmitas dupliciter intelligitur. Eſt enim languor naturæ, qui carnis concupiſcentia appellatur: quæ verius animæ infirmitas dici poteſt: ſed ideo carnis infirmitas dicitur, quia accidit animæ ex corrupta † carnis coniunctione. Porro alia eſt infirmitas, quæ propriè carnis dicitur: quæ elementorum, ſeu humorum concordia turbata, ipſa caro afficitur, & tandem diſſoluitur. Similiter animi infirmitas duplex eſt. Vna, quæ vitium appellatur, quo anima à Deo ſeparatur, vt eſt ira, odium & alia huiuſmodi. Alia infirmitas animi, quæ cum ipſa non ſit peccatum; eſt tamen pęna, & cauſa peccati, vt eſt obliuio, & ignorantia. Furor autem, cum non ſit peccatum, eſt tamen pœna peccati: vt febris, & cæteræ paſſiones, quas propriè carnis dicimus eſſe: quarum motus, id eſt, ea, quæ illis perturbantibus fiunt, nulli imputantur ad pœnam. ¶ Sed obijcitur de Lamech, qui cum cęcus eſſet, Cain interfecit: nec eum excuſauit cęcitatis infirmitas. Vnde dictum eſt: [Septuplum vltio dabitur de Cain: de Lamech vero ſeptuagies ſepties:] Sed cęcitas ignorātiæ ſimilis eſt. ¶ Ex vtraque enim quædam fiunt, quæ imputantur: quædam vero minimè. Cæcus namque ſi debitum ſuæ vxori ſe credens reddere, alienā polluit, non eſt reus [c] adulterij. Si autem ludo, vel exercitatione virium, vel venatione iaculum mittens aliquem perimat; quia ab eo penitus [d] hoc debet eſſe alienum, homicidij reus habetur. Mens vero alienata furore, cum ſui compos non ſit, eorum quæ admittit, reatum non contrahit: quia facultatem deliberandi non habuit. Vnde pupillo, & furioſo in maleficijs ſubuenitur: ut non eis imputentur ad pœnam, quæ ex mentis deliberatione non proceſſerunt α. Quod non ſolum humanis, ſed etiam diuinis legibus noſcitur approbatum.

† al. coniuncta carnis corruptione

Gen. 4.

Ait enim Auguſtinus de paruulis, in lib. de fide ad Petrum diaconum, c. 30.

α ¶ Proceſſerunt.] *Hoc loco in vulgatis erant interiecta hæc verba,* ff. tit. de iniurijs. Illud relatum. require ſupra, *quæ abſunt à manuſcriptis, ideoque inducta.*

C. III.

Firmiſſimè tene, & nullatenus dubites, exceptis illis

Eiuſ. p. 1. c. 30.

a ¶ Per iocum] Dum tamen locus ille non ſit noxius, vt extra de præſumpt. c. 1. nam ludus noxius eſt in culpa, vt ff. ad l. Aquil. nam ludus.

b ¶ Seruum ſuum.] Secus ſi alienum ſeruum, vel etiam aliquē liberum voluit percutere, & percuſſit alium: quia tunc tenetur actione iniuriarum, illi qui percutitur, vt ff. de iniur. cū qui. §. iniuria. & hoc ideo, quia hic omnib. modis intendit nocere, & ſi non illi cui nocet: ſed ſecus in caſu priori. Et eſt arg. q̄ ſi aliqs credit ſolutā cognoſcere, & cognoſcat vxoratam, vt q̄ non puniat quaſi adulter. ι

ι Iſta fuit ſnia dñi Pileí, ſ. q̄ non punitur pro hoc tamen q̄ non committitur adulterium ſine dolo. ff. de adul. l. penul. ad idē facit ff. de iniur. itē apud Labeonē, §. ſi quis, Arch.

ITAQVE CASVS. Cōcludit Grat. ex ſupradictis dicens, q̄ peccata imputātur, ſiue ex volūtate, ſiue ex infirmitate procedāt poſtea reſpondet huic concluſioni diſtinguens, q̄ infirmitas carnis eſt duplex. Alia eſt concupiſcentia carnis, q̄ imputatur, & hæc non dr̄ propriè infirmitas carnis. quia accidit aīæ ex cōiunctione carnis. Alia eſt turbatio elementorum, & humorum, quę dr̄ propriè infirmitas carnis, vnde febris, & furor oriūtur, quæ non imputātur. Similiter infirmitas animi duplex eſt. Alia eſt mala qualitas, vt ira & odiū, quę imputant. Alia eſt obliuio, vel ignorantia, quæ non imputātur, cum ſint pęna peccati. Sed poſtea obijcitur de Lamech, quē non excuſauit infirmitas cęcitatis cū Cain interfeciſſet ſagittādo. Et tandē ſoluit dicēs, q̄ cęcitas & ignorantia ſimiles ſunt. Nā ex vtraq; quędam fiunt q̄ imputant, & quædā quę non imputātur nā ſi cęcus cognoſcat aliquā, quā putat eſſe ſuā vxorem, nō eſt reus adulterij. Si vero cęcus aliquē perimat iactādo, reus eſt homicidij qa officium alienum vſurpat. Sed furioſus cū non ſit compos mētis, in occidēdo non peccat, quia deliberare nō poteſt vnde pupillo & furioſo in maleficijs ſubuenitur. Et ad hoc inducit legem illam, ſcilicet, illud.

c ¶ Non eſt reus.] Vt 34. q. 2. in lectum.

d ¶ Penitus.] Cum enim inſiſtit quis operi illicito, tunc non excuſat caſus, ſecus ſi licito: quia tunc excuſat, vt 50. diſtinct. ſæpe.

quæ deberet hic legi. & c. ſeq. ſcilicet, firmiſſimè.

Firmiſſimè] CASVS. Petrus quæſiuit ab Aug. vtrum quilibet ſit accepturus vitam æternam, niſi fuerit bapti-

baptizatus, & pœnitentiam egerit: & reſpondet quòd non, niſi fuerit baptizatus ſanguine ſuo, vel in aqua; vel niſi habuerit cordis contritionem: & docet quod baptiſmus, & pœnitentia adultis ſit neceſſaria. paruulis vero baptiſmus ſolummodo ſufficit, quandiu ratione vti

baptiſmus fluminis, flaminis, & ſanguinis, ideſt, aquæ, & ſanguinis, & contritionis, vt de conſec. d. 4. c. baptiſmi vicem.

EX EO AVTEM. CASVS. Concludit Grat. ex ſine ſuperioris cap. ſcilicet quòd nec adulto nec paruulo

qui pro nomine Chriſti [a], ſuo ſanguine baptizantur, nullum hominum accepturum vitam æternam; qui non hic à malis ſuis fuerit per pœnitentiam, ideſt per baptiſmũ [b] liberatus. Et maioribus quidem neceſſarium eſſe, & pœnitentiam de malis ſuis agere, & fidem catholicam ſecundum regulam veritatis tenere, & ſacramentum batiſpmatis accipere: paruulis vero, qui nec propria voluntate credere, nec pœnitentiam pro peccato, quod originaliter trahunt, agere poſſunt; ſacramentum fidei, quod eſt ſanctum baptiſma, quamdiu rationis ætas eorum capax eſſe non poteſt, ſufficere ad ſalutem.

Ex eo autem quod in fine huius auctoritatis dicitur: [Quamdiu, ſcilicet, rationis eorum ætas capax eſſe non poteſt] euidenter datur intelligi, nulli poſt baptiſmum peccata imputari, ſiue ſit adultus ſiue impubes, niſi rationis ſit capax. Vnde etiam de brutis animalibus eadem ratio ab Auguſtino in eodem libro, c. 3. redditur, quare ſua facta eis non imputentur. [Animalia igitur, inquit, præſentis ſæculi curſum, atque ornatum ſecundum creatoris incomprehenſibilem peragunt voluntatem: quæ de ſuis factis nullam rationem redditura ſunt, quia rationabilia nõ ſunt. Nunquid enim de bobus [c] cura eſt Deo? (1. Cor. 9.) *Homines vero, quia rationales facti ſunt, & de ſe, & de omnibus rebus quas in uſum vitæ præſentis acceperunt, rationem reddituri ſunt Deo: & pro ſuorum actuũ qualitate recipient aut pœnam, aut gloriam.] Sacræ tamen legis auctoritate animalia iubentur interfici, non propter conſcientiam peccati, ſed quia refricant memoriã facti.*

Vnde Auguſtinus ſuper Leuiticum ad c. 20. q. 74.

¶Non propter culpam, ſed propter memoriam facti pecus occiditur, ad quod mulier acceſſerit.

C. IIII.

Leuit. 20. Iuo p. 9. c. 108.

MVlier, q̃ acceſſerit ad omne [d] pecus, & vult aſcẽdi ab eo; interficietis mulierem, & pecus: morte moriantur: rei ſunt.] ¶Quæritur, quomodo ſit reum pecus: cum ſit irrationale, nec vllo modo legis capax. *& infra.* ¶Pecora inde credendum eſt iuſſa interfici; quia tali flagitio contaminata, indignam refricant facti memoriam.

2 *De furioſis autem euidentiſſime ſcribit Auguſtinus in libro quæſtionum veteris, & noui teſtamenti, q. 2. in fine, ita dicens.*

poſt baptiſmum peccatũ imputatur niſi vtatur ratione: ſicut nec brutis animalibus aliquid imputatur. Et ad hoc probandum inducit auctoritatẽ Auguſtini. reperitur tamen in ſcriptura animalia eſſe interfecta nõ ratione delicti, ſed quia facti memoriam refricant, vt infra ſeq. cap.

c ¶De duobus.] Scilicet quo ad vitam æternam: ſed quo ad vitam temporalem bene. iuxta illud Homines & iumẽta ſaluabis Domine, ſcilicet pro ſalute temporali prouidendo eis neceſſaria: iuxta illud. Omnia expectãt a te Domine, vt des illis eſcam in tempore opportuno

MVlier.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima ponitur auctoritas Leuitici, in qua dicitur, quod mulier quæ acceſſerit ad aliquõ pecus, debet interfici, & pecus ſimiliter. In ſecunda parte ponuntur verba Aug. exponentis illam auctoritatem: & dicit quod animalia iubent interfici, nõ quia peccauerint, ſed quia refricant memoriam facti. Secunda pars incipit ibi. [Quæritur quomodo.]

d ¶Ad omne.] i. ad aliquod ex omnib. ſi. eſt 1. q. 7. ſi quis omnem.

e ¶Memoriam.] Si. eſt. 81. d. valet. Aliqui tamen reſeruantur thuribula laminaq; & plubice exponuntur, vt 7. q. 1 denique & de conſec d. 2. & dixit: ſed illud ad terrorem fit, &c.

DE FVRIOSIS.

vti non poſſunt.

a ¶Pro nomine Chriſti.] Dum tamen adſit charitas. aliter non ſufficit alicui ad ſalutem pati martyrium, vt 90. d. neque.

Baptiſmus triplex.

b ¶Per baptiſmum.] Debere addere tertium membrum, ſcilicet baptiſmum contritionis. Eſt enim triplex

eſt 2 pars q. in qua intendit probare q̃ ignorantes ex toto, furioſi & ebrij non peccant in illo actu, ſed peccant ſe inebriãdo, & hoc probat p 9 auctoritates. Io. de Fant.

CASVS. Quia facta eſt ſuperius mentio de furioſis, ideo nunc euidenter oſtendit Gra. quod ea quæ fiunt tempore furoris, non imputantur: & ad hoc inducit ſeq. cap.

Aliquos

ALiquos ſcimus.] CASVS. Quidam furioſi quoſdam interfecerunt. Quæſitum fuit ab Augu vtrum eis imputetur? Et reſpondetur ꝙ non, quia non ex voluntate fecerunt, ſed impellente furore, & neſcientes fecerunt.

vſque ad reconciliationem cum propinquis occiſi, vel vſque ad mortem ſummi pontificis, in qua omnes fugitiui ſecure redibant ad propria.

m ¶ Hoc igitur.] id eſt, primo dictum.

SAne.] CASVS. Oſtendit Ambroſ. in hoc cap. ebrietatem

¶ Culpa non neceſſitate, ſed voluntate reum conſtringit. C. V.

ALiquos ſcimus ſubito dementes factos fuiſſe, ferro, lapidibus, morſibus, multis nocuiſſe: quoſdam etiam occidiſſe: captos autem induſtria, & iudicijs † [a] oblatos minime reos [b] factos; eo quod non voluntate, ſed impellente vi [c] neſcio qua hæc geſſerint neſcientes. Quomodo enim reus conſtitueretur, qui neſcit [d] quid faciat. — Ivo p. 13. c. 92. — † al. iudicibus.

Item Ambroſius in Hexameron in tractatu primi diei. — Lib. 1. c. 8.

¶ Reus voluntate, non neceſſitate conſtringitur. C. VI.

ILla cauenda ſunt, quæ ex noſtra voluntate prodeunt, delicta iuuentutis, & irrationabiles paſſiones corporis. Quorum igitur nos ſumus domini [e]; horum [f] principia [g] extrinſecus [h] non requiramus, nec deriuemus in alios, ſed agnoſcamus [i] ea, quæ propriè noſtra ſunt. Quod. n. poſſumus nos facere, ſi volumus: huius electionem mali nobis potius debemus, quàm alijs adſcribere. Ideo etiam in iudicijs iſtis voluntarios [k] reos, non ex neceſſitate cõpulſos culpa ſtringit, pęna condemnat. Neque. n. ſi per furorem aliquis innocentem peremerit, obnoxius morti eſt: quin etiam ipſius diuinæ legis [l] oraculo, ſi quis per imprudentiam intulerit necem, accipit impunitatis ſpem, refugij facultatem, vt poſſit euadere. Hoc igitur [m] de eo, ꝙ propriè malum videtur; dictum ſit. Mala enim non ſunt, niſi quæ crimine mentem implicant, & conſcientiam ligant. Cæterum pauperiem, ignobilitatem, ægritudinem, mortem nemo ſapiens mala dixerit, nec in malorum ſorte numerauit: quia nec contraria iſtis α in bonis habentur maximis: quorum alia nobis ex natura, alia ex commoditate accidere videntur. — Deuter. 4. & 19.

α ¶ Nec contraria iſtis.] *Emendatum eſt ex originali. Nam antea legebatur:* quia neceſſaria iſta in bonis, &c. *In multis tamen antiquis finis huius capituli eſt in verbo*, numerauerit.

Idem in libro de Patriarchis, c. 6. lib. de Abraham.

¶ Veniam habent, quæ ignorantes ebrij committunt. C. VII.

SAne diximus vitandam ebrietatem; per quam crimina cauere non poſſumus. Nam quæ ſobrij cauemus; per ebrietatem ignoranter committimus *& paulo poſt.* ¶ Neſciunt quid loquantur, qui nimio vino indulgent; iacent ſepulti; ideoque, ſi qua per vinum deliquerint; apud ſapientes iudices venia [n] quidem facta donantur, ſed leuitatis damnantur † [o] auctores. — † *notatur*] orig.

a ¶ Et iudicijs.] i. iudicibus.

b ¶ Reos.] id eſt, condemnatos.

c ¶ Vi.] i. furore.

d ¶ Qui neſcit.] Hic manifeſte vides, ꝙ ea q̃ a furioſis fiunt, nõ imputantur 1 vt in. c. prox. & 3. q. 9. indicas. licet quidã dicant, quòd ſi culpa ſua quis incidat in furorem, imputatur ei. inf. ea. ſi quis inſaniens.

1 An furioſus vel prodigus alienare poſſit ante interdictionem, vel poſt, ſibi factam: not. ff. de cura. fur. l. 1. & tacit. ff. de teſt. is cui.

ILla cauenda ſũt.] CASVS. Quæſitũ fuit ab Ambro. quæ ſunt illa, quæ imputantur alicui, & quę non: Et reſpondet ꝙ peccata quæ procedunt ex volũtate, imputantur, & etiam quæ procedunt ex imperitia. In his tamen locus erat refugij in veteri teſtamento, quod probat auctoritate legis Moſaicæ: ſed ægritudo, paupertas, mors, & ignobilitas, cum nõ ſint mala, nõ imputantur.

e ¶ Domini.] id eſt, auctores.

f ¶ Horum.] id eſt, vitiorum.

g ¶ Principia.] id eſt, cauſas.

h ¶ Extrinſecus.] id eſt, alijs non imputemus.

i ¶ Agnoſcamus.] i. nobis attribuamus ea.

k ¶ Voluntarios.] Quia vaſis iræ, &c. vt 23. q. 4. Nabuchodonoſor.

l ¶ Legis.] Moſaicę. Tangit quod legitur in Exodo. & Deuteronomio, ꝙ tres erãt ciuitates refugij vltra Iordanem 2 & tres citra 3 quarum talis erat vſus, ꝙ ſi quis hominẽ nolens occidiſſet, & fugiebat ad vnam illarũ: ibi de conſanguineis occiſi erat tutus, ſed ſi antequam illuc peruenisset inuentus fuiſſet, ille qui poterat eſſe vltor ſanguinis effuſi, impune occidebat eum: ſed poſtquam illuc venerat, ſi propinqui occiſi volebant eum conuincere, quòd ſponte occidiſſet eum, & hoc probabant coram ciuibus vrbis illius, tradebatur illis ad occidendum, erat autem ibi fugitiuus

Ciuitates refugij erant tres.

2 Nomina iſtarum ciuitatũ ſunt iſta Boſor. Ramoth, Golã.

3 Scilicet Cades Sichem, Ebron.

tatem eſſe vitandam, per quam ſi qua mala faciũt ebrij apud ſapientes impunita relinquuntur, & donantur venia: & de hoc damnantur, quia faciles fuerunt ad bibendum vltra modum.

n ¶ Venia.] id eſt, minori pœna, quàm ſi ex certa ſcientia feciſſent 4.

4 Ad hoc ff. de re mil. oẽ delictum. §. quiſſe.

o ¶ Damnantur.] Et etiam redarguunt eos, qui ſunt nimis

mis faciles ad inebriandum ſe. Alij intelligunt quòd non punitur de eo quod ebrius fecit: ſed tantum pro eo quod leuis erat ad inebriandum ſe.

SI cōcupiſcentia.] CASVS. Oſtendit hic Aug. ꝙ ſi homo vigilans extra mentem poſitus aliquid per concu-

INebriauerunt.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ponuntur verba Geneſ. [inebriauerunt, &c.] In ſecunda parte verba Auguſt. exponentis verba illa: dicit n. quod propter inceſtum Loth, puniri non debet: ſed quia nimis fuit facilis ad inebriandum. Secunda pars eſt ibi, [Quapropter] Ita videtur caſus ponēdus ad hoc, vt faciat ad propoſitum Grat. gl. tamen diuerſimodè verba illa exponunt.

Item Auguſtinus lib. 1. de ciuitate Dei, c. 25.

¶ Inobedientia, vel concupiſcentia non habet culpam in corpore non conſentientis.

C. VIII.

SI concupiſcentia [a] vel α inobedientia [b], quæ adhuc in membris moribundis habitat [c], præter noſtræ voluntatis legem, quaſi lege ſua mouetur; quanto magis abſque culpa eſt in corpore non conſentientis, ſi abſque † culpa eſt in corpore dormientis [d]?

† Adde ꝙ hæc dictio abſq; ponit hic excluſiuè. cōcordat l. minime. & ibi glo. C. de appel.

α ¶ Concupiſcentia vel.] *In originali legitur*: Quòd ſi illa concupiſcentialis inobedientia.

Idem libro 22. contra Fauſtum, c. 44.

¶ Loth non de inceſtu, ſed de ebrietate culpatur.

C. IX.

Iuo p. 9. c. 116. Gen. 19.

INebriauerunt Loth filiæ eius, & ſe neſcienti miſcuerunt. ¶ Quapropter culpandus eſt [e] quidem: non tamen, quantum [f] ille inceſtus, ſed quantum illa meretur ebrietas.

Item Ambroſius libro primo de Iacob, & vita beata, cap. 3.

¶ Nemo trahitur ad culpam, niſi ductus propria voluntate. C. X.

†*quod in alios deriuemus*] orig.

NOn eſt, ꝙ cuiquam noſtram adſcribamus ærumnam β [g], niſi noſtræ voluntati. Nemo tenetur ad culpam, niſi voluntate propria deflexerit. Non habent crimen, quę inferuntur reluctantibus [h]. Voluntaria tantum commiſſa ſequitur delictorum inuidia [i], quam † in alios deriuamus [k]. Voluntarium ſibi militem legit Chriſtus: voluntarium ſeruum ſibi diabolus auctionatur [l] γ. Neminem iugo ſeruitutis adſtrictū poſſidet, niſi ſe prius peccatorum ære [m] ei vendiderit.

β ¶ Aerumnam.] *Apud B. Ambroſium legitur*, culpam. *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

γ ¶ Auctionatur.] *In vulgatis codicibus ſequebatur*, & acquirit iuri ſuo: *quæ ſunt expuncta, quoniam abſunt à manuſcriptis, & originali.*

Idem in libro 2. de Cain. & Abel, c. 4.

¶ Miniſter Dei eſt, qui inuitus homicidium facit.

C. XI.

NEc is, qui inui-

e ¶ Culpandus eſt.] Videtur ergo ꝙ peccat qui neſciens in ebrietate aliqd facit vt hic, & 35. d. ſexto die. Sed dic ꝙ hic nō erat Loth neſciēs, natura. n. nō patitur, ꝙ aliqs neſciens coeat: ſed dicitur neſciens, q̄a neſciebat eſſe filias ſuas. credebat. n. eſſe vxorem ſuam.

f ¶ Quantū.] Tripliciter exponitur hoc. Quidā ſic exponunt quod punit pro inceſtu, & pro ebrietate, vel aliter: nō punitur quantum inceſtus meretur, ſcilicet ſi eſſet ex deliberatione. Alij dicunt, quod nullo modo punitur pro inceſtu: ſed tantū pro ebrietate: quę ebrietas tātum eſt veniale peccatum, vt 25. diſtinc. §. criminis. Lau.

Loth etiam ebrius peccauit.

NOn eſt.] CASVS. Quidam peccata, quę cōmittebant, in alios deriuabant: ſed probat Ambr. ꝙ crimina ex propria voluntate cōmittuntur, per quæ quis ſe diabolo ſubijcit: ſicut quis ex propria volūtate miles Chriſti efficitur.

g ¶ Aerumnam.] Id eſt, pœnam vel culpam.

h ¶ Reluctantibus.] Id eſt, ex toto diſſentientibus, ſcilicet cū eſt abſoluta coactio. 50. diſtinct. presbyteros.

cupiſcentiam, vel inobedientiam faciat, non committit mortale peccatum: & hoc ad inſtar dormientis, in quo concupiſcentia ſine culpa ſua lege mouetur.

a ¶ Si concupiſcentia.] Id eſt, fomes originalis peccati.

b ¶ Vel inobedientia.] Id eſt, originale peccatum: quod ex inobedientia proceſſit.

c ¶ Habitat.] Non enim tollitur penitus originale in baptiſmo † quo ad ſui eſſentiam: ſed eius effectum mitigat baptiſmus, ne per illud damnemur, vt ĩ de conſec. diſt. 4. cap. 2.

† Immo tollitur totum illud quod verā, et propriam peccati rationē habet. Cōc. Trid. ſeſſ. 5. in vlt. anathematiſmo.

d ¶ Dormientis.] De hoc dictum eſt, an dormiens peccet, ſupra diſt. 6. teſtamentum. Io. de Fan.

i ¶ Inuidia.] Id eſt, pœna.

K ¶ In alios deriuamus.] Id eſt, alijs exemplum damus.

l ¶ Auctionatur.] Id eſt, emit. Vel auctionatur, id eſt, per auctionem petit.

m ¶ Peccatorū ære.] Id eſt, peccatis delectantibus. nam ipſum peccatum dat nobis diabolus pro pretio, vt nos demus ei ius ad occidendum nos.

NEc eis] CASVS. Hoc capitulum diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quòd ſi quis caſu interfecit aliquem, miniſter Dei eſt: quod probat auctoritate Deuter. ſicut leuita miniſter eſt remiſſionis. In ſecunda parte dicitur, ꝙ cum interficitur aliquis impius,

Chriſtus

tus [a] aliquod fecerit homicidium, extra miniſterium eſt. Siquidem lex ait de eo: [Quia Deus dedit eum in manus eius [b].] Manus ergo eius, inſtrumenti modo, diuinæ vltioni miniſterium præbuerunt. Exod 21. Deut. 19. Leuita [c] igitur miniſter remiſſionis [d] eſt. Percuſſor autem, qui tamen non ex diſpoſitione, ſed præter voluntatem fecerit homicidium, diuinæ miniſter eſt vltionis. ¶ Illud quoque ſpecta: quia cum interficitur impius, Chriſtus [e] infunditur [f]: & vbi abominatio [g] aboletur, ſanctificatio conſecratur [h] α; quia Dominus dixit: [In ea die, qua interfecero omne primogenitum [i] Aegypti, ſanctificabo mihi omne primogenitum Iſrael.] Num. 3. Quod non ad unum [k] diem affictionis Aegypti referes, ſed ad omne tempus β.

α ¶ Conſecratur.] *Apud B. Ambroſium legitur*, congregatur.
β ¶ Omne tempus.] *Poſt hæc in originali ſequitur, c. cum renunciatur, infra 32. q. 1.*

Cum itaque, qui inuitus hominem interfecerit miniſter Dei ſit, cum innocentem furore perimens mortis nequaquam obnoxius ſit, cum ſubito dementes eorum, quæ faciunt, reatum minimè geſtent; patet hunc ſacerdotem homicidij reum non eſſe: vnde nec ſacerdotio priuari debet.

Obijcitur autem illud, quod eſt in pęnitentiali Theodori. In concilio Vormacien. c. 28.

¶ In ſe reuerſus pœnitentiam agat, qui inſaniens aliquem occidit. C. XII.

j SI quis inſaniens aliquem occiderit; ſi ad ſanam mentem peruenerit, leuior ei pœnitentia [l] imponenda eſt. Burc. l. 6 c 25. Iuo p. 10. c. 154.

¶ *In concilio Vormacienſi, & apud Burchardum, & Iuonem hęc ſequuntur*, quam ei, qui ſana mente tale quid commiſerit.

Sed hoc forte de eo intelligitur, quem propria [m] *culpa ad furorem perduxit.* ¶ *Item obijcitur. Sunt quędam, quæ etſi non imputentur ad pœnam, tamen impediunt ſacramenti ſignaculum. Ambitio namque parentum filio non imputatur ad pœnam: cui tamen obeſt* [n] *ad eccleſiæ munus accipiendum. Sic quæ mente alienata fiunt, etſi non imputentur ad pœnam, tamen ſacri muneris executionem impediunt.*

Vnde Hieronymus ait.

¶ Innocens eſt, qui non iratus, ſed propter diſciplinam caſu aliquem interfecit. Auctor operis imperf. in Matthęum, hom. 28.

C. XIII.

ij SI quis non iratus, ſed propter diſciplinam [o], pal-

Chriſtus diffunditur per orbem. Et hoc probat auctoritate Domini dicentis in Exodo: In ea die, &c. Secunda pars incipit ibi, [Illud quoque.] [In manus eius.] Id eſt, occidentis caſu.
a ¶ Inuitus.] Hoc vult dicere, ꝙ cum aliquis caſualiter occidit hominē, non peccat, vt 23. quęſt. 5. ſi homicidium.
b ¶ Eius.] Scilicet occidentis.
c ¶ Leuita.] Id eſt, ſacerdos.
d ¶ Remiſſionis.] Peccatorum.
e ¶ Chriſtus.] Id eſt, gratia Chriſti.
f ¶ Infunditur.] Alijs: alij enim per hoc emendantur.
g ¶ Vbi abominatio.] Id eſt, perſona abominabilis.
h ¶ Conſecratur.] In alijs.
i ¶ Primogenitū.] Totum hoc myſticè pōt legi: & ſic appellant primogenita Aegypti, vitia, quæ quotidie facim', primogenita Iſrael virtutes.
k ¶ Non ad vnum.] Ecce qualiter indiffinita exponitur vniuerſaliter. ſic 1. q. 3. Saluator. circa fi. 28. q. 1. idololatria.
CVM ITAQVE. CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis, ꝙ ſacerdos iſte non eſt reus homicidij. et ideo ſacerdotio priuari nō debet, ſed cōtra hoc ſtatim obijcit ſeq. c. cuius patet.
SI quis.] l ¶ Pœnitentia.] Iſtis imponitur pęnitētia: & ſi non deliquerunt. ſed hoc fit ad cautelam, vt 50. di. presbyteros. & 34. q. 2. in lectū. & ne diſciplina eccleſiæ deſeratur, vt 23. q. 5. excōmunicatorum. Ioan. de Fant.
SED HOC. CASVS. Modo ſoluit ſupradictum c. G. & dicit, quòd poteſt de eo intelligi, qui ſua culpa incidit in furorē. Poſtea obijcit contra hoc, & dicit ꝙ quædam ſunt, quæ nō deijciunt promotum, nec imputātur ad pęnam, ſed impediunt executionem. Vnde ſicut parentum ambitio impedit promouendum, etſi ad pœnam filio non imputetur: ita ea quæ fiunt mente alienata, non imputantur ad pœnam, etſi executionem impediant, & ad hoc inducit ſequens capitulum.
m ¶ Propria.] Hæc opinio nō eſt approbanda, quia ſatis ipſo furore puniſ, vt 3 q. 9. indicās, ff. de off. pręſi. l. diuus.
n ¶ Obeſt.] Vt 1. q. 5. c. 1. Ioan. de Fant.
SI quis.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ ſi quis corrigendo diſcipulum ſuum caſu eum occiderit, non imputatur ei quo ad Deum, qui voluntatē reſpicit, & non factum, ſed quantū ad legem promotionis eſt reus: in qua opus requiritur, & voluntas. & hoc probat Hier. exemplo virginis oppreſſæ: quæ & ſi non peccauerit, inter virgines tamen conſecrari non poteſt.
o ¶ Propter diſciplinam.] Leuis autem caſtigatio permittitur magiſtro, vt ff. ad l. Aquil. ſed & ſi. §. vlt.

a ¶ Quan-

a ¶Quantum autem ad legem.] Moſaicam, quæ permittebat ꝙ ſi quis caſu occidiſſet hominem, dummodo nō inueniretur intra ciuitates refugij, poterant parentes occiſi interficere occiſorem ſecundum quoſdam: ſimiliter ſm leges canonum impeditur a promotione, i ſecun-

Quia talis e cætero nō poterat promouerit, nō ia peccauerit, ſed pp horrorē facti & pp eccleſiaſticā diſciplinam ſeruandam. ſed H. credit ꝙ iſte nō debeat repelli a promotione ſed quid, quid hic dicatur dic ꝙ bene p ſū diſtinguit 50. d. § caſu. Arch.

mam alicui dederit, & euentu occiderit, ſicut fieri ſolet; quantum ad gratiam, inocens eſt: quia voluntatem, non opus requirit. Quantum autem ad legem [a], reus eſt: quia opera requirit. ¶Item ſi in perſecutione virgo fuerit oppreſſa; repellitur lege [b], quia opus inſpicit, non voluntatem [c]; in gratia autem quaſi virgo ſuſcipitur; quia non opera quærit, ſed voluntatem.

32. q. 5. de pudicitia.

¶ *Verba huius capitis vſque ad verſ.* Item ſi in perſecutione, *leguntur in homil. 28. operis imperfecti, ad c. xi. Matthæi reliqua autem, & fere eadem ibi leguntur, & ſimillima in comm. B. Hieronymi in idem xi. c. Matth. Ipſa autem prorſus B. Hieronymi verba referuntur inf. 32. q. 5. de pudicitia, verſ. ſinga.*

Sicut ergo, qui propter diſciplinam caſu homicidium facit, quantum ad legem reus eſt, quantum ad gratiā [d] *innocens: ſic iſte ſacerdos, qui furore homicidium fecit, quantum ad culpam innocens eſt, quantum ad ſuſcepti muneris executionem reus probatur.* ¶*His ita reſpondetur. Non omnia, quæ ordinandum impediunt, ordinatum deijciunt.* [e] ¶*Non. n. poteſt ad ſacerdotium prouehi, qui aliquando inſanuit* †. *Veruntamen ſi poſt ſacerdotium furere cœperit: non ideo ſacerdotio carebit: niſi forte nunquam ad ſuæ mentis officium illum redire contingat.* ¶*Sicut de quodam epiſcopo Gregorius ſcribit in regeſto ad Eleutheriū epiſcopū: [Quamuis* [f] *triſte ſit nobis, &c.] vt ſup. in cauſa: [Longa inualetudine grauatus.]*

† Adde idē eſſe in matrimonio, vt no. in l. furor & ibi concor. ff. de ſponſa.

7. q. 1. quamuis.

QVÆSTIO II.

*P*Ro impenſis [g] *vero patrocinijs in Tarraconenſi concilio clerici exigere munera prohibentur: in quo ſic ſtatutum legitur, capitulo 10.*

ſecundum quoſdam: quod non concedo, vt dixi 50. d. de his, vel intellige quod hic dicit, quādo exceſſit modum in corrigendo.

b ¶Lege.] Canonica, quia non poteſt inter virgines conſecrari, vt 33. q. 4. ille.

c ¶Voluntatem.] Sic 14. q. 9. ſi quid inueniſti. inf. ea q. 6. c. 1. in fi.

SICVT. CASVS. Infert G. ex ſupradicto c. dicens, ꝙ iſte ſacerdos innocens eſt quo ad Deum: ſed quantum ad executionem officij reus habetur.

d ¶Ad gratiam.] Scilicet Dei.

HIS ITA. CASVS. Modo ponit G. verā ſolutionem dicens, ꝙ multa impediunt promouendum, quæ non deijciunt iam promotum. Vnde ſacerdos iſte & ſi promoueri non poſſit, non carebit ſacerdotio iam ſuſcepto: niſi forte nunquam ad ſanam mentem rediret, & ad hoc inducit c. ſup. 7. q. 1. quamuis ſit triſte.

e ¶Deijciunt.] Vt 68. ſicut 19. d. Petrus, & turpius eijcitur, &c. 50. d. quicunq; & ext. de iureiu. quemadmodum.

f ¶Quamuis.] i. ſ. inf. 7. q. 1. quamuis.

PRo impenſis.] CASVS. Hic intitulatur ſecunda quæſtio, vbi quæritur an clerici pro impēſis patrocinijs ſalaria petere poſſint. Et reſpondetur clerici aut ſunt religioſi, aut ſunt ſæculares. Religioſi exigere non poſſunt, vt inf. ea §. vlt. q. a poſtulare nō poſſunt, niſi in cauſa monaſterij ſui, & de Abbatis licentia, vt 16. q. 1. monachi. ■ vero ſunt ſæculares, coram ſæculari iudice poſtulare nō poſſunt, ſi ſunt in ſacris ordinibus conſtituti vel in minoribus, ſi habeant beneficium vnde viuant: niſi in propria cauſa, vel eccleſię ſuę, vel miſerabilium perſonarum, vt dicebatur in concilio Lateran. de poſtulando. Clerici in criminali cauſa corā ſæculari iudice non poſſunt aduocare, vt 15. d. aliquantos. ſed coram eccleſiaſtico aduocabūt: epiſcopi tamen, & ſacerdotes aduocare non poſſunt, vt 5. q. 3. quia epiſcopus.

Clerici an poſſint aduocare.

g ¶Pro impenſis.] Hic quæritur an clericis liceat recipere munera pro aduocationib. Primo ergo ſcias, ꝙ clericus in cauſa criminali corā ſæculari iudice non poteſt allegare, vt 15. diſtin. aliquantos, & 23. q. 8. his a quibus niſi ad hoc vt ſupplicet pro eis, vt 14. q. 6. ſi res, & 23. q. 5. c. 1. & 2. & c. reos. Itē in ciuili cauſa corā ſæculari iudice non aduocabit niſi pro ſe & eccleſia ſua, & pro miſerabilibus perſonis, & hoc ſiue ſint in ſacris, ſiue in minoribus ordinibus conſtituti: dummodo beneficijs eccleſiaſticis ſuſtententur, & ſi non habent beneficium tunc ſi ſunt in minoribus ordinibus, poſſunt, vt extra de poſtul. clerici. epiſcopi autem, & ſacerdotes non debent indifferenter aduocare: ne vileſcant dignitates ipſorum, vt 88. diſtin. perlatum, & 15. q. 5. denique. ſed coram eccleſiaſtico iudice licite poſſunt petere ſalarium, ſi ſunt in ſacris ordinibus vt inf. ea. c. 1. Derogatum tamen eſt huic canoni per contrariam conſuetudinem, nemo enim cogitur facere de ſuo beneficium, vt 10. quæſt. quima, precariæ. Item dignum eſt eum recipere emolumentum, qui præſtat obſequium, vt 12. quæſt. ſecunda. charitatem. Item nemo cogitur ſuis ſtipendiis militare, vt ext. de ſi c. um ſit. in parte deciſa. immo eſt expreſſum, extra de præſcri. cum ex officii. Religioſi vero & monachi vel regulares non niſi pro ſua eccleſia debent aduocare, & abbate ſuo præcipiente. 16. quæſt. 1. monachi. 10. quod dicit de ſacerdote, hodie corrigitur, vt extra de poſtul. capit. vlt. B.

Obſer-

OBſeruandum.] CASVS. Quæſitum fuit in Tarraconenſi concilio, vtrum clerici more ſæcularium aduocatorum pro patrocinijs munera exigere poſſent. Et reſp. quod non, ſed ſponte oblata poſſunt recipere, & ſi quis contra fecerit, tanquam vſurarius deponatur.

a ¶ Iudicum.] id eſt aduocatorum. Vel dic illum eſſe tenorem c. quod licet pro ſeculari honore aliquid dari, vt ff. de poli. pactũ & l. ſi quis ob. honorem. non tamen pro eccleſiaſtico aliquid poteſt peti. Itẽ not. quod licet pro ſeculari honore aliquid poſſit promitti, non tamen pro ſæculari adminiſtratione, vt 1. quæſt. 7. ſancimus 1 Ioan.

HOC. CASVS. Dicit Gratia. quod hoc c. de regularibus loquitur. ſæculares vero clerici de conſuetudine eccleſiæ pro impẽſis patrocinijs munera exigere poſſunt.

Vide quod nota ſup. 1. q. 2. § 1. in gl. 2

Pro patrocinijs impenſis clericus munera exigere non debet. C. I.

OBſeruandum quoque decreuimus, ne quis ſacerdotũ, vel clericorum, more ſæcularium iudicum [a], pro impenſis patrocinijs munera audeat accipere †, niſi * forte in eccleſijs gratuito oblata: quæ non fauore muneris videantur accepta, ſed collatione deuotionis illata. Quòd ſi quis iſta † probatur accipere; veluti exactor fœneris, aut vſurarum poſſeſſor, ſecundum ſtatuta patrum ſe nouerit degradandum.

al. exigere.

† al. ita.

* Adde, quod doctor ſacerdos põt dare cõſilium in camera, nec dr aduocat', no. Bar. in l. 1 §. aduocatus., ff. de var. extraor. co. & in l. 1. § poſtulare. ff. de poſtula.

Hoc autem de illis intelligendum eſt, qui canonicam vitam profeſſi regulariter ſe victuros propoſuerunt. Generali namque eccleſia conſuetudine receptum eſt, & moribus approbatum, vt clerici more aduocatorum patrocinia impendant, & pro impendendis munera exigant, & pro impenſis ſuſcipiant.

QVAESTIO III.

TErtio.] CASVS. Hic ponitur 3. quæſtio in qua quęrit, vtrũ, ex mulieris cõfeſſione presbyter iſte ſit cõdemnandus, & certũ eſt quòd non, vt inf. c. nemini. Primo tamen probat, quod mulier ſacerdotem accuſare nõ valet duabus rationibus. Prima eſt, quia ſecundum canones nullus poteſt ſacerdotem accuſare, nec in eum teſtificari, qui non eſt ſacerdos: nec põt ad ſacerdotiũ promoueri: ſed mulier ad ſacerdotiũ promoueri nõ põt, nec etiã ad diaconatũ, & ita mulier accuſare non põt: ad quod inducit c. 2. q. 7. ipſi Apoſtoli. Secunda ratio eſt, quia mulier ſecundum leges apud iudices poſtulare non poteſt, niſi ſuã vel ſuorum iniuriam proſequatur. Quare cum iſta mulier nec ſuam nec ſuorum iniuriam proſequatur: ad accuſandum admitti non debet. Poſtea probat contrariũ, nam mulier admittitur ad maius, ſcilicet ad iudicandũ: & hoc probat exemplo Delboræ propheteſſæ, quæ populum Iſrael in veteri teſtamento iudicauit, ergo etiam poteſt ad accuſandum admitti, cum non prohibeatur per diuinam ſcripturam.

TErtio [b] quæritur, an ex mulieris confeſſione iſte ſit condemnandus. In quo primo videndum eſt, an mulier ſacerdotem accuſare valeat. Quod ſacris canonibus omnino videtur eſſe prohibitum [c]. Generaliter [d] enim ſtatutum eſt ex decretis Fabiani Papæ, vt ſacerdotes Domini non accuſent, nec in eos teſtificentur, qui ſui ordinis non ſunt, nec eſſe poſſunt. Mulieres autem non ſolum ad ſacerdotium, ſed nec etiam ad diaconatum prouehi poſſunt. Vnde nec ſacerdotes accuſare, nec in eos teſtificari valent. Legibus [e] quoque cautum eſt, ut ob uerecundiam ſui ſexus mulier apud prætorem pro alio non intercedat †, niſi forte ſuas, uel ſuorum iniurias perſequi uoluerit. Hæc autem, quæ nec ſuas nec ſuorum iniurias perſequitur, ad hanc accuſationem admitti non debet. ¶ Econtra [f] qui iudicis perſonam gerere ualet, ab accuſatoris officio non remouetur. Mulieres [g] aũt in ueteri teſtamento populũ iudicaſſe, quicumq; librum Iudicũ [h] legerit, ignorare non poteſt. Non itaq; ab accu-

2. q. 7. ſicut ſacerdotes.

ff. de reg. iu. l. fœmina.

† Conc tex. in l. 1. §. ſexo loco. ver. ſexum. ff. de poſtu.

Iud. 4.

Mulier an poſſit teſtificari in crimine cõtra clericum.

b ¶ Tertio.] Per mulieris teſtimonium non poteſt clericus conuinci de crimine, tum quia mulier non eſt, nec poteſt eſſe eiuſdem ordinis, vt ſupra 2. q. 7. ipſi Apoſtoli. & cap. teſtes. tum quia ipſa, quæ confitetur proprium delictum, non poteſt teſtificari de alterius delicto, vt infra ead. nemini, & regulariter confeſſio vnius alteri non præiudicat, vt 2. quæſt. 5. interrogandum. admittitur tamen mulier cum agitur de crimine in modum denunciationis, vel inquiſitionis, vt extra de teſtibus, quoniã, vel cum agitur in modum exceptionis, vt extra de teſti. tam literis.

c ¶ Prohibitum.] Vt inf. 33. q. 5. mulierem, & extra de verb. ſign.

d ¶ Generaliter.] Excipit.

e ¶ Legibus] ff. de reg. iur. fœminæ. ſup. 3. q. 7. §. tria.

f ¶ Econtra] Intendit.

g ¶ Mulieres.] Fœmina de iure non poteſt eſſe iudex, vt 33. q. 5. mulierem, & 3. q. 7. §. tria ff. de reg. iur. fœminæ. niſi ei princeps ſcienter deleget cauſam, vt 2 q. 5. Mennam. & 23 q. 4. ſi quos 12. q. 2. cum deuotiſſimam. Vel niſi ex præſcripta conſuetudine hoc habeat, vt extra de arbitr. dilecti. Item nec docere poteſt, vt 23. d. mulier.

Fœmina an poſſit eſſe iudex.

h ¶ Iudicum.] Ibi enim legitur, quod Delbora propheteſſa poſuit

poſuit tentorium ſuum in monte Effraim ſub arbore palmæ, quæ dicebatur palma Delboræ: & ibi iudicabat populum Iſrael.

HIS ITA RESPONDETVR. CASVS. Reſpondet Gratia. obiectioni ſupradicta, dicens quòd licet in veteri

ſeat accuſare. Et reſpondetur, ꝙ non, niſi ſuam vel ſuorum iniuriam proſequatur, & niſi in criminibus, in quibus eſt ei ſpecialiter conceſſum accuſare ſine inſcriptione: & ideo diſcretus iudex examinabit, vtrum tale ſit crimen ad cuius accuſationem poſſit admitti.

ſatione remoueri poſſunt, quas etiam iudicis perſonã frequenter geſſiſſe conſtat: nec vlla ſerie diuinarum ſcripturarum ab accuſatione prohibentur.¶ His ita reſpõdetur In veteri lege multa permittebantur, quæ hodie pfectione gratia abolita ſunt. Cũ enim mulieribus permitterẽtur populũ iudicare; hodie pro peccato, qđ mulier introduxit, ab Apoſtolo eis indicitur [a] *verecundari, viro ſubditas eſſe in ſignum ſubiectionis velatum caput habere. Quæ ergo his omnibus viro ſubiecta eſſe oſtenditur, ut pro alio poſtulare non conceditur; ad accuſationem admittenda non videtur. E contra, quamquam paſſim, & indifferenter ad accuſationem mulier non admittatur; ſunt tamen quædam crimina, quorum accuſationem mulier ſubire non prohibetur.*

Eph. 5.

1. Cor. 11.

tit. qui accuſ. non poſſ.

Vnde in libro codicis nono, tit. 1 le. 12. Imp. Diocletianus ſcribit dicens.

C. I.

DE crimine, quod publicorum [b] fuerit iudiciorum, mulier accuſare non permittitur, niſi certis ex cauſis; id eſt, ſi ſuam, ſuorumque perſequatur iniuriam ſecundum antiqui † iuris [c] ſtatuta tãtum, de quibus ſpecialiter eis conceſſum eſt, non exacta ſubſcriptione. Vnde aditus præſes prouinciæ in primis examinabit, an ſit tale crimẽ, cuius accuſationem mulier ſubire non prohibeatur.

† al. antiquitus ſtatuta.

¶ *In aliquot vetuſtis exemplaribus ab initio quæſtionis, vſque ad c. ſane, nulla eſt diſtinctio capitulorum.*

lib. dig. 22. tit. 5.

Item in libro digeſtorum Paulus lib. 2. de adulterijs, tit. de teſtibus, le. 18.

C. II.

EX eo, quòd prohibet lex Iulia de adulterijs teſtimonium dicere condemnatam mulierẽ, colligitur [d] etiã mulieres in iudicio teſtimonium † [e] dicendi ius habere. *Item Digeſtis titulo de accuſationibus, & inſcriptionib. libro 2.* ¶ Non eſt permiſſum mulieri publico iudicio quẽquam reum facere: niſi ſcilicet parentum, liberorũque, & patroni & patronæ, & eorum filij filiæve, nepotisve mortem exequatur.

† al. teſtimonij. lib. 48. tit. 2. l. 1.

Papinianus lege 2. eodem tit.

C. III.

CErtis de cauſis conceſſa eſt mulieribus publica accuſatio: veluti ſi mortem exequantur eorũ earumq;, in

b ¶ Publicorum.] Inf. 32. q. 5. publico. quæ ſint publica, habes inſti. de publ. iud. in prin. & per totum.

c ¶ Antiqui iuris.] Hoc vult dicere, ꝙ in quib caſibus antiqua iura permittunt, ꝙ poſſit fieri accuſatio ſine inſcriptione, in illis fęmina non tenetur inſcribere 1. Qui autem ſunt illi caſus, habes 4 q. 4. §. aliquando. & 2. q. 8. in ſumma. Quidam tamen dicunt ex hac lege, quod fęmina in nullo caſu tenetur inſcribere.

1 Aliter ponit H. & dr, ꝙ antiqua ſtatuta fuerunt quæ fęminas in certis criminib. ſine inſcriptione accuſare permiſerunt illa ſtatuta non habent in iure nr̃o forte apud Græcos habentur, & forte cõtinebant de crĩe lęſę maie. & de crĩe abigeat⁹. 4 q. 4. c. null⁹. §. aliquã ſm H. 2. Text. eſt ꝓ hoc in l. cum lex. ff de leg. & in l. cũ ptor. cũ cõtor. ff. de iu.

EX eo.] CASVS. Lex Iulia de adulterijs prohibet mulierem condemnatam teſtificari: ergo à contrario ſenſu non condemnata ad teſtimonium poteſt admitti.

d ¶ Colligitur.] Arg. quod de vno negat, de alijs omnib. conceditur 2. Item ar. ꝙ poſſumus argumentari per ar. à contrarijs, vt hic, & 25. diſ. qualis, & 45. d. diſciplina. & 23 q 4 quæſitum. Et lex dicit. ꝙ fortiſſimum eſt argumentum à contrario ſenſu, vt de off eius cui manda. eſt iuriſdi. l 1.

e ¶ Teſtimonium] Secundum leges mulier in omni cauſa poteſt teſtificari, ſiue ſit ciuilis, ſiue criminalis: niſi tantum in vltimis voluntatibus ſecundum canones vero mulier in nullo crimine põt teſtificari, niſi excepto, ſed in ciuilib. põt teſtificari. Nec obſt 33. q. 5. mulierem. & extra de ver. ſi. fortius vbi dicit, ꝙ mulier non

teri teſtamento populum iudicaſſet, hodie tamen non permittitur, ſed potius propter peccatum quod induxit mulier, debet verecundari, & viro ſubijci: in cuius ſignũ iubetur habere caput velatum. Poſtea probat ꝙ in quibuſdam caſibus mulier admittitur ad accuſandum, & probatur per leges ſequentes.

a ¶ Indicitur] Vt inf. 33. q. 5 mulierum.

DE crimine.] CASVS Quæſitum eſt ab Imperatore vtrum mulier in publico iudicio quemquam va-

poteſt eſſe teſtis, ſed intelligas de criminalibus cauſis, & vltimis voluntatibus. Quidam tñ dicunt, ꝙ mulier ſm canones non põt teſtificari niſi in caſib. à iure expreſſis.

NON EST PERMISSVM. CASVS. Mulier non poteſt quemquam in iudicio publico accuſare: niſi ſuam vel ſuorum proſequatur iniuriam.

CErtis de cauſis.] CASVS Dicitur in hac l. ꝙ conceſſum eſt mulieribus accuſare ſi ſuam vel ſuorum iniuriam proſequantur contra quos non coguntur inuite

dicere teſtimonium. ſimiliter nolunt dicere teſtimoniū ſuorum conſanguineorum, vbi liberti paterni uel mater ni eſſe falſum, admittuntur ad accuſandum, pupillus ve ro vel pupilla mortem patris vel aui exequi poteſt au-ctoritate tutoris: ſimiliter de teſtamento patris poteſt experiri.

IN QVÆSTIONIBVS CASVS. Dicitur hic quod in crimine læſæ maieſtatis mulier poteſt accuſare, quod probat exemplo mulieris Fuluiæ, quæ Catilinam coniurantem Marco Tullio detexit.

QVÆCVMQVE. CASVS. Dictum eſt ſupra, quod mu-

quos ex lege publicorum teſtimonium inuitæ [a] non dicunt. ¶ Idem & in lege Cornelia teſtamentaria [b] ſenatus ſtatuit: ſed & de teſtamento paterni [c] liberti, vel materni mulieribus publico iudicio dicere permiſſum eſt. ¶ Pupillis [d] ex conſilio tutorum patris mortem, item pupillæ aui ſui mortem exequi cōceſſum eſt lege teſtamentaria [e]. Nam & de patris quidem teſtamento pupillis agere diuus Veſpaſianus permiſit. Sed etſi non exhibeantur tabulæ, per interdictum [f] poſſunt experiri. *Codice de iis, qui accuſare poſſunt, vel non, lege quarta,* Imp. Alex. Dionyſio. Vxor tua, ſi conſobrini ſui necem vindicandam exiſtimat adeat præſidem prouinciæ. *In digeſtis ad legem Iuliam maieſta. lege 8. Papinianus, lib. 1 a. reſponſorum.* ¶ In quæſtionib. læſæ maieſtatis etiam mulieres audiuntur.* ¶ Et coniurationem denique Lucij † Catilinæ Fuluia mulier detexit, & M. Tullium conſulem indicio ſuo inſtruxit.

Quæcumque [g] vero perſona ad accuſationem publicorum iudiciorum, vel læſæ maieſtatis admittitur, eadem accuſationem ſimoniæ ſubire non prohibetur.

Vnde in 1. libro Codicis Imp. Leo Armaſio præfecto Præt. de. 29.

¶ Læſæ maieſtatis, & publicorum iudiciorum, & ſimoniæ accuſatio æqualiter proponatur.

C. IIII.

SAne † [h] quiſquis hanc ſanctam, & venerandam antiſtitis ſedem pecuniæ interuentu ſubiſſe, aut ſi quis, vt alterum ordinaret, vel eligeret, aliquid accepiſſe detegit: ad † inſtar [i] publici criminis, & læſæ maieſtatis accuſatio

li. 9. tit. 1. l. vxor

lib. 48. tit. 4. l. in quæſtionib.

† al. Sergij.

tit. 3 de epiſcopis & cleric. l. ſi quēquam.

† cum ſane ſi quis] orig.

† al. inſtar

a ¶ Inuitę.] Quædam enim perſonæ ſunt, contra quas non cōgitur aliquis teſtificari, vt 4. q. 3. item lege Iulia.

b ¶ Teſtamentaria.] Vt mulier poſſit accuſare teſtamentum falſum, ſi teſtamentum adie vel ad ſuos pertineat.

c ¶ Paterni.] Quia filii patronorum, & etiā hi, qui ex tranſuerſo veniunt vſque ad quintum gradum uocantur ad ſucceſſionem liberti, vt in inſti. de ſucceſſ. lib. §. ſi autē ſine liberis.

d ¶ Pupillis.] Regulare eſt, ꝙ minor annis ſiue tutore, vel curatore nec agere poteſt, nec conueniri, vt C. de auct. præſtan. l. clarum alioquin ſententia lata contra ipſum nulla eſt: ſi tamen lata fuerit pro ipſo, tenet, vt C. de procu. non eo min⁹. quandoq; tamen agit vel cōuenit ſine tutore vel curatore, ut in caſib. hic poſitis. itē ſi impetrauit veniā ætatis, vt C. de his q ve. æta. impet. l. 3 itē ſi agatur de libero homine exhibendo, vbi etiam pupillus admittitur, vt ff. de lib. ho. exhib. l. 4 §. pen. item ſi agatur de recuperanda poſſeſſione, vbi etiā impubes, ſine tutore auditur vt C. qui. legi. perſo. l. vlti. item minor poteſt agere de thoro ſuo violato, vt ff. de adult. l. ſi maritus § ſi lex Iulia licet autē minor pro ſe non poſſit agere pro aliis tamen poteſt, ſi habet mandatum, vt ff. de mino. cum mandato, vt ff. de procu. filius familias. in fine. Vtrum autem in cauſis ſpiritualibus, vt in matrimonio, vel pro eccleſia poſſit minor litigare pro ſe? Dicunt quidam quòd ſic: quia in his cenſetur maior, ſed certe cum ibi maius periculum vertitur, magis eſſet ibi conſulendum minoribus, vt ff. ad Carb. l. 1. §. 3. nam circa maiora maius periculum vertitur, vt 42. diſt. quieſcamus. Item video quod in matrimonio locū habet integrum reſtitutio, vt extr. de in integ. reſt. ex litteris. ſimiliter in aliis cauſis ſpiritualibus, ſcilicet in religione aſſumenda 20. q. 1. illud in ordine ſacro 77 d. c. 1. & 2. Item cum filius agit contra patrem ſecundum canones. 2 q 7. quæritur. in matrimonio certum eſt quod minor pro ſe admittitur ad agendum, vt extra de reſtit. ſpol. ex parte, ſed de hoc poſſet dubitari, vtrum ibi locū habeat reſtitutio ſed de hoc dixi ſuper illa decr. ex parte. ſup. de reſt. ſpo.

e ¶ Teſtamentaria.] i. lege Cornelia de falſis.

f ¶ Per interdictum.] Scilicet per interdictum de tabulis exhibendis: quo experitur omnis ille cuius intereſt, vt ff. de tabulis exhib. locum 1.

mulier admittitur in publico crimine, & in crimine læſ. maieſtatis ad accuſandum. Nunc vero probat, quod admittitur in crimine ſimoniæ, cum admittitur in publico crimine, & in crimine læſæ maieſtatis. Et hoc inducit legem ſequentem.

g ¶ Quæcunque.] Hoc non facit ad propoſitum: ſed hoc ponit vt inducat ſeq. c.

SAne quiſquis.] CASVS. Statuit Leo Imperator in hac lege vt ſi quis Romanā ſedem per pecuniam acquiſierit, vel alium per pecuniam ordinauerit vel elegerit, ad inſtar criminis læſæ maieſtatis accuſatus & conuictus deponatur, & perpetuo infametur, cum ipſi ſint in crimine pares.

h ¶ Sane.] Hæc lex eſt pars illius, C de epiſcopis, & cle. ſi quemquam

i ¶ Ad inſtar.] Non tñ eſt ibi omnimoda ſimilitudo inter crimen ſimoniacum, & crimen læſæ maieſtatis: quia pro crimine ſimoniæ imponitur pœna depoſitionis, ſed pro crimine læſæ maieſtatis pœna mortis. vt 6 q. 1. §. verum, ſed quoad accuſationem & teſtimoniū parificari videntur, vt quicunq; admittitur accuſator uel teſtis in vno, & in reliquo, vt extra de ſi licet Hely. in fine & cap. tanta. 79. di. ſi quis Papa. Item ſimonia * eſt maius crimen quam hæreſis, vt 1. q. 1. eos. immo eſt maius crimen quàm aliquod aliud crimē, vt 1. q. vlt. patet: ſed in hæreſi quilibet admittitur, ergo multo fortius in ſimonia. argum. tamen contra eſt extra de teſtib. veniens 1. vbi

Minor agere & conueniri nō pōt, niſi i certis caſibus.

damnatio, cuius tñ locū ſuccedit hodie actio in factum, vt teſtam. exhibeatur ff. de auct. præſtan. l. 5. ff. de tab exh. locum L.

*Adde contra quos pōt admitti i. no. in l. ſi familia. ff. de iuriſd. omn. iud. & in l. nemo. C. de epiſ. aud.

Simonia, & crimen læſæ maieſtatis omnino cōueniunt.

* *Quo ſimonia tertiū dicat grauius crimē vide ſup. q. vl. c. patet, & gl. in ver. reputātur. Nam proprie loquendo, hæreſis eſt maius crimē quā ſimonia.*

1. Sub. §. con

vbi dicitur, ꝙ in ſimonia ſocij criminis non admittuntur. ſed in crimine læſæ maieſtatis audiuntur, vt 6. quæſt. 1. §. verum. & porio. Sed dic, quod non admittuntur ſocij criminis cum accuſatus eſt bonæ famæ, alias quilibet auditur. Vel dic vt dixi 2. quæſt. 1. in primis. in fine. Vel dic

1 Et melius ſu. 1. q. 2. ſi quis epiſcopus. ibi videtur.

deportationi, ſiue decapitationi, vt 5. q. 6. delatori. CVM AVTEM. CASVS. Iſte. §. diuiditur in duas partes. In prima parte concludit Grat. ex ſupradictis dicens, quod canones non recipient accuſationes, quas leges ſæculi repellunt: ergo a contrario ſenſu per canones ſunt admittendi, qui per leges non prohibentur. Poſtea reſpondet huic concluſioni dicens, quod non bene infertur. quia leges prohibent omnes clericus nuptias contrahere, qui per canones prohibentur: non tamen leges admittũt copulã omnium clericorum, qui per canones non prohibentur. Et de hoc ponit exemplum. Et ita quamuis canones non admittunt accuſationes, quas admittunt leges; non tamen recipiunt omnes, quas leges admittunt. In ſecunda parte dicitur, quod in negotijs eccleſiaſticis tunc legibus eſt vtendum cum canonibus non contradicunt. Vnde cum per leges mulier in crimine læſæ maieſtatis & ſimoniæ admittitur ad accuſandum, & per canones eſt admittenda: vel oſtendatur canon per quam repellatur. Et ſi quis dicere velit quod mulier alios de ſimonia & non ſacerdotes poſſit accuſare. tunc eius diſtinctio locum nõ habuit, niſi ſpecialiter hoc aliqua lege inueniatur eis prohibitum, cũ legibus generaliter ei permiſſum videatur. Poſtea huic quæſtioni reſpõdet dicens, quod ſpecialia ſunt crimina, in quibus mulieri permittitur accuſare, inter quæ cum fornicatio non connumeretur, de qua mulier presbyterum accuſat; patet, ꝙ propter hoc mulier ſit repellenda, & etiam propter aliud: quæ dum de ſe confitetur contra ſacerdotem, ei credi non debet vt infra ſeq. cap. Secunda pars incipit ibi, [Sed ſicut.] &c.

ne propoſita, à gradu ſacerdotij retrahatur. Nec ſolum hoc deinceps honore priuari, ſed perpetuæ quoque infamiæ damnari decèrnimus: vt eos, quos [a] facinus par coinquinat, & æquat, vtroſque ſimilis pœna comitetur.

Cum autẽ ſacris canonibus accuſationes omnino ſubmoueantur, quas leges ſæculi non aſciſcunt, è diuerſo uidẽtur admittendæ, quæ legibus [b] ſæculi non prohibẽtur. Verum hoc non infertur. Quicumque enim clericorũ ſacris canonibus nuptias contrahere prohibetur & legibus Imperatorum. Non autem conſequenter omnium copulã leges admittunt, quorum coniunctionem ſacri canones nõ prohibent, legibus enim [a] *ſoli cantores, & lectores: canonibus autem etiam acolythi vxores ducere poſſunt. Quãuis igitur ſacris canonibus ſubmoueantur accuſationes, quas leges ſæculi non aſciſcunt; non ideo conſequenter recipiuntur, quaſcumq; principum leges admittunt.* ¶ *Sed (ſicut circa huius operis initium* [c] *præmiſſum eſt) toties legibus Imperatorum in eccleſiaſticis negotijs vtendum eſt quoties ſacris canonibus obuiare non inueniuntur.* ¶ *Vnde aut ſpecialiter ſacris canonibus mulier ab accuſatione læſæ maieſtatis, & ſimoniæ oſtendatur prohibita: aut præmiſſis rationibus ad huiuſmodi accuſationem admittenda probetur. Nec quiſquam diſtinguere queat: ad aliorum, non ad ſacerdotum accuſationem in hoc caſu ſimoniæ mulieres eſſe admittendas* †. *Cum enim generaliter* [d] *legibus hoc eis pmiſſum inueniatur; niſi quis ſpecialiter aliqua lege hoc prohibitum oſtenderit, eius diſtinctio locum non habebit. Verum, cum contra generales regulas quædam crimina ſpecialiter excepta ſint, in quibus mulieri accuſare permittitur, inter quæ fornicatio non numeratur; patet, quod huius accuſatio dupliciter infirmatur; & quia fornicationis crimen intendit; & quia dum de ſe confitetur, ſuper alienum crimen ei credi non oportet.*

dist. 10 c. 1.

† Concor. lex. in l. quãquam. cum gl. C. de epiſco. & cle.

Dioniſius, diſt. 2.

a ¶ Legibus enim.] *Diſcrepãtia hæc legum, & canonum vera non eſt. Sed fortaſſe in hanc opinionẽ venit Gratianus ex quibuſdam verbis nouellæ vigeſima ſecunda, quæ in vulgatis authenticis habetur collat. 4. tit. de nuptijs.* ſed & ſi quis inter reuerendiſſimos conſtitutus clericos (vltra lectorem, aut cantorem dicimus) omnino contraxerit nuptias; hũc ex noſtra cõſtitutione cadere ſacerdotio conſtituimus, atque volumus. *Iulianus autem anteceſſor eadem nouella 22. nu. 26. illud.* ſupra

Vel dic ꝙ admittitur quilibet ad accuſandũ in his criminibus, ſed non ad teſtificandum: quia tota vis conſiſtit in teſtimonio, ſed non in accuſatione.

a ¶ Quos.] Non intellige ꝙ eandem pœnam patiatur conuictus de ſimonia, quam conuictus de læſa maieſtate. Sed hoc vult dicere, ꝙ eandem pœnam patiatur tã dans quam accipiens pecuniam 2. Vel dic eadem pœna, id eſt, conſimili: nam pœna depoſitionis ſimilis eſt

2 Ad hoc ſu. 2 q. 1. quos conſtiterit.

b ¶ Legibus] Sup. 10 diſt. lege Imperatorum.

c ¶ Initium.] Sup diſt. 10. cap. 1.

d ¶ Generaliter.] Sic ergo argumentatur, cum nuſquam inueniatur prohibitum. ergo non debet prohiberi, vt 27. q. 2 lex diuina, ſimile vigeſima prima q. 1. quod ſi dormierit & 35. diſt. Euangelica.

NEmini.] CASVS Quæſitum eſt à Iulio Papa, vtrum alicui de ſe confeſſo contra ſocium criminis ſit credendum? Et reſpondet: ꝙ non niſi in crimine læſæ maieſtatis: quia omnis confeſſio accuſanti periculoſa aduerſus quemlibet. Item §. qui poſtea ſequitur planus eſt.

a ¶ Leſæ maieſtatis.] Et præterquã de crimine ſimoniæ. vt 79. diſt. ſi quis Papa. & ſup. ea. ſanæ licet ſit arg. contra, extra de teſt. veniens 1 Quidã tamen dicunt, ꝙ in crimine ſimoniæ nõ auditur ſocius cõtra ſociũ. & ad aliud decretum 79. d. ſi quis Papa reſpõdet, ꝙ ibi ſocius admittebatur contra ſocium, hoc ideo fuit: quia non fuit ibi tãtum crimẽ ſimoniæ, ſed etiã crimen læſæ maieſtatis, Item auditur confeſſio vnius latronis contra alios. ut C. de fer. prouinciarum. Item falſarius contra ſocium ſuum auditur 1. vt C. de fal. 1. nunquam tamen ualet confeſſio taliũ ad conuincendum ſocium, niſi adſit aliqua præſũptio, ut ff. de cu. re diuus. Ioan.

b ¶ Credi.] Præiudicatur tamen alteri ex tali confeſſione intãtum, quod ei indicitur purgatio, ut ext. de adul. ſignificaſti, quod uerum eſt ſi laboret infamia, aliàs non ut extra de purga. capitu. nos inter alios. & extra de confeſſ. cum monaſterium

Confeſſio latronis contra latronem auditur.

1 Iſta fuit ſnĩa. B. l. ſi. q dicebat, ꝙ nunquã ualet confeſſio ſocij contra ſocium, niſi aliqua ſit p̃ſumptio contra ipſum. ſed Azo dicit ſuper ualere niſi expreſſum inueniret. Arch.

nes agitur; vt C. de fer. prouinciarum. Item ſi partes ſpõtaneè velint litigare feriatis diebus, poſſunt: alias non tenet ſententia, vt ff. eod. l. 1. libellus autem poteſt porrigi die feriato. vt ff. de adul. miles. §. ſexaginta. Ioan. tamen dixit quod partes mutuo conſenſu poſſunt litigare

lectorem, & cantorem, *exponit.* veluti ſubdiaconus, & diaconus. *Hos autem canones etiam nuptijs prohibent. Et Leo in c. lex continentia ſupra diſt. 31. fere ijſdem verbis vſus eſt, quibus Iuſtinianus in hac nouella, & nomine lectorum omnes minores ordines ſignificauit.*

Vnde Iulius Papa ſcribit in decretis, c. 18. dicens.

¶ Rei profeſſio aduerſus quemlibet admitti non debet. C. V.

NEmini (præterquam de crimine læſæ maieſtatis a) de ſe confeſſo credi[b] poteſt † ſuper crimen alienũ quoniam eius, atque omnis rei profeſſio periculoſa eſt, & admitti aduerſus quemlibet non debet.

Anſ. l. 3. c. 75. Iuo p. 5. c. 288. Pann. l. 4. c. 69. † *al. oportet*] *al. debet.*

a ¶ Præterquam de crimine læſæ maieſtatis.] *Hæc exceptio in nullo ex locis indicatis habetur, præterquam apud Anſelmum.*

Quia ergo iſta de ſe confitetur, ſuper alienum crimen ei credi non oportet, ſed contra eam ſua confeſſio interpretanda eſt.

QVAESTIO IIII.

QVod vero[c] die Dominico nec epiſcopo, nec presbytero cauſam aliquam ventilare liceat in Tarraconenſi concilio prohibetur, in quo ſic ſtatutum eſt, c. 4.

¶ Miniſtri eccleſiæ die Dominico cauſas ventilare non debent. C. I.

NVllus epiſcoporum, aut presbyterorum, vel clericorum die Dominico propoſitum cuiuſcunque; cauſæ negocium audeat ventilare †; niſi hoc tantum, vt Deo ſtatuta ſolẽnia peragant, Cæteris vero diebus, conuenientibus perſonis illa, quæ iuſta ſunt, habent licentiam iudicandi, excepto † criminali[d].

Iuo p. 4 c. 22. † *al. indicare.* † *al. exceptis criminalibus negotijs.*

Item ex concilio apud Erphesfurt ß *habito præſente rege Henrico.*

QVod uero die.] CASVS. Hic intitulatur quarta quæſtio, qua quæritur vtrum die Dominico liceat cauſas ventilare? Et reſpondetur, quod nec die Dominico, nec alijs diebus feriatis, vt infra ead. c. 1. 2. & 3 niſi tractetur de pace, vt infra 22. q. 5. decreuit. & niſi partes in hoc ſponte conſentiant. vt ff de fer. l. 1. Itẽ ſi res ſit tempore peritura, agitur diebus feriatis. Liberalia quoque iudicia diebus illis tractantur, & de amouendis officiatis. & de alimentis, & atrocibus iniurijs & vt aliquis in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ mittatur, agitur diebus iſtis, vt ff eod. l. 2. & 3. & contra inſignes latrones agitur diebus feriatis. vt C. eod. l. prouinciarum. & in quibuſdam alijs caſibus, qui notantur C. eod. tit. & in ſumma huius quæſtionis.

c ¶ Quod uero.] Diebus feriatis cauſæ non ſunt tractandæ, ut infra cap. 1. & ult. niſi tantum de pace, ut 22. quæſt. 5. decreuit. agitur tamen in quibuſdam caſibus, ſcilicet cum actio eſt tempore peritura. Item cum agitur de tutoribus dandis, & de amouendis officiatis, & de alimentis, & de atrocibus iniurijs, & de liberalibus, cauſis, ut ff. de fer. l. 1. 2. & 3. Item contra inſignes latrones agitur; vt C. de fer. prouinciarum. Item ſi partes ſpõtaneè velint litigare feriatis diebus, poſſunt: alias non tenet ſententia, vt ff. eod. l. 1. libellus autem poteſt porrigi die feriato. vt ff. de adul. miles. §. ſexaginta. Ioan. tamen dixit quod partes mutuo conſenſu poſſunt litigare diebus feriatis hoc tantum intelligendum eſt de feriis meſſium, uel uindemiarum: alioquin conſenſus earum non ſufficeret, ut litigent aliquo ſolenniſſimo die, ut extra eo. c. ul. B. Item ſatis uidetur, ꝙ cauſæ matrimoniales poſſunt tractari diebus feriatis, cum ibi ſit periculum adulterii, uel inceſtus ſimiliter ubi agitur de electione epiſcopi uel prælati, propter periculũ moræ: quia non debet eccleſia uacare ultra tres menſes, ut 50. d. poſtquam & quia in his caſibus multa ſunt ſpecialia, ut extra ut lite non conte. quoniam. Io.

Feriatis diebus an poſſit litigari.

NVllus epiſcoporum.] CASVS. Statutum fuit in concilio Taraconenſi, ut in diebus Dominicis, uel aliis ſolennibus diebus epiſcopi uel alii clerici cauſas uentilare non audeant. ſed in aliis diebus poſſunt, & excepta cauſa criminali, ubi agitur ad ſanguinis effuſionem.

d ¶ Criminali.] Scilicet cum agitur ad effuſionẽ ſanguinis tunc clerici non poſſunt eſſe iudices, ut 23. q. 5. his à quibus delegari tñ poteſt clerico criminalis cauſa ut tamen princeps iuret de impunitate rei, ut 23. q. 8. ſæpe.

Iac. ta

PLacita.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, vt in diebus Dominicis & præcipuis feſtiuitatibus, vel in legitimis ieiunijs ſæcularia placita non tractentur. In ſecunda parte dicitur, quòd in ſeptē diebus ante natiuitatem domini vſque ad octauam Epi phaniæ,

¶ Erphes furt.] *In vulgatis legebatur,* Epheſum. *quaſi hoc eſſet decretū aliquod concilij Epheſini habiti tpe Cæleſtini Papa, & Theodoſii iunioris. Hoc vero eſt Germanicū concilium habitū preſente Henrico rege, prout etiā apud Burchardum & Iuonem dicitur. Et codices Gratiani manuſcripti habent, quēadmodū eſt reſtitutum. In hoc autē oppido petijt Bonifacius à Zacharia Papa cōſtitui epiſcopū, et impetrauit. Quod apparet ex prima epiſtola Bonifacij ad Zachariam, & vltima Zacharia ad Bonifaciū.*

¶Solennibus diebus, & legitimorum ieiuniorum ſæcularia placita non agantur. C. II.

Burc. l. 13. c. 21. Iuo p. 4. c. 53.

PLacita ſæcularia Dominicis dieb. vel alijs præcipuis feſtis, ſeu etiam in his diebus, in quibus legitima ieiunia celebrantur, ſecundum canonicam cōſtitutionem minime fieri decernimus. Inſuper etiam ſancta ſynodus decreuit, vt nulla iudiciaria poteſtas licētiam habeat ſuā auctoritate Chriſtianos ad placitum bannire in ſupradictis diebus, ideſt † ſeptem diebus ante Natalem Domini vſque in octauas Epiphaniæ, & à quinquageſima [a] vſque in octauas Paſchæ, & ſeptē diebus ante natiuitatem ſancti Ioannis Baptiſtæ: quatenus adeundi eccleſiam, orationibuſque vacandi [b] liberius habeatur facultas.

† &] fortaſſe.

Item Hadrianus Papa in capitulis, c. 64.

¶ De eodem. C. III.

Burc. l. 1. c. 112. Iuo p. 5. c. 204.

NVllus epiſcopus, vel infra poſitus die Dominico cauſas iudicare præſumat.

QVAESTIO V.

PVrgationem [c] vero neganti eſſe præſtandam Stephanus ſcribit Leoni epiſcopo Theanēſi.

¶ *Idem eſt titulus in cap. de manifeſta. ſupra 2. q. 1.*

¶Diaconus ſi de crimine conuinci nōn poterit, apud epiſcopum ſeipſum ſecreto purificet. C. I.

Iuo p. 6. c. 460.

DE crimine ſibi illato diaconus tuus veriſſime fatebatur ſe eſſe immunem. Verūtamē ſi ſuſpicio habetur,

pro pace, vt 12. q. 5. decreuit. & ſic non poſſit præſtari ſacramentum calumniæ. Sed pone quòd Papa commiſit alicui, quod intra triginta dies terminaret cauſam aliquam, & illi dies incidant intra dies quadrageſimales; videtur quòd cum res ſit peritura tempore, quod iudex inuitis partibus procedere poſſit, quod quidam concedunt: ſed non eſt verum hoc: quia licet literæ pereāt, lis tamē ſalua manet coram alio [1]. Sed pone quòd iudex citet aliquē die feriato; nunquid tenetur citatus venire, & allegare priuilegium ſuum? Videtur, quòd ſic: quia ſi poſt appellationem citat aliquem tenetur venire, & allegare priuilegiū ſuū, vt ext. de appel. ſi duobus. & c. cum parati. Itē etſi nō teneatur quis reſpondere die illa: tamen poteſt ad hoc citari, vt libellus ei detur [2]. ff. de adult. miles: § ſexaginta. Itē quid ſi ſub hac forma fiat citatio, Mando tibi, vt hinc uſque ad diem Dominicam hic cōpareas, ut ext de do. & cōtum cum dilecti. Reſpondeo, ſi citat vt compareat die feriato, bene tenet citatio. Sed ſi citat vt reſpōdeat, nō tenet: quia talis citatio nulla eſt [3]. vt ff. de fer. l. 1. & ubi citatio nulla eſt. & hoc liquet quòd eſt nulla: nō tenetur uenire ad allegādū priuilegiū ſuum, ſed ubi dubium eſt an teneat, tenetur uenire, ut dixi tertia q. ſecunda, ſi epiſcopus.

1 Item ſētit Inno. ext. de off. deleg. de cauſis Arch.

2 Idē tenet Ale de Imo. in l. 1. col. 2. ff. d ferijs & D. i l. j §. mutatio. de ope. no nun. & in l. 1 in uer. cō pellēdi ff. de fer. & in gl. l. 1. iure, i uer. eius, & ibi Bal. C. de adul. & no. gl. in c. ſi. & ibi uide doc. de iud. extra

3 Conc Ale. de Imo in l. ex quacunq. col 2. ff. ſi qs in ius uocā. non ier. & Cy in l. dies. ff de ferijs & per Bar. in l. 1. §. nunc de op. no nu.

PVrgatione.] CASVS. Hic intitulatur 5 q. qua quæritur, an neganti ſit purgatio indicenda? Et reſpōdetur quod non, ſi de crimine non eſt infamatus, vt 6 q. quinta, capit. vno. Si autem eſt infamatus de crimine, indicitur ei purgatio vt inf ea. c. 1.

phaniæ, & à Quinquageſima vſq; ad octauam Paſchæ. & ſeptem diebus ante feſtum ſancti Ioannis Baptiſtæ non liceat iudici ad placitum aliquem vocare. Secunda pars incipit ibi, [Inſuper,] Sequens capitulum patet.

a ¶ A Quinquageſima.] Alibi dicitur à Septuageſima, vt 22. q. 5. decreuerit hoc tamen hodie non ſeruat Romana Curia. Ioan.

b ¶ Orationibuſque vacandi.] Ratio ſecunda eſt ob reuerentiam dierum, & tertia fauore partium, vt ſic partes à litibus reſpirent, vt C. de ferijs, dies. Quarta ratio eſt, quia talibus diebus præſtatur iuramentum niſi

c ¶ Purgationem.] Hic quæritur an neganti ſit indicenda purgatio. Et eſt dicendum quod non, niſi laboret in ſamia 6. q. 5. quod autem hæc quæſtio dicta eſt ſu. 2. q. 5. per totum. Ioan.

DE crimine.] CASVS. Aldericus diaconus habebatur ſuſpectus de quodam crimine: & ideo per ipſum Aldericum Menen. epiſcopus conſuluit Stephanum Papam, qualiter ſuper hoc eſſet procedendū? Et re-

& accuſatores idonei reperiuntur, & tales teſtes, quales ſacri canones faciunt: accito tecum certo epiſcoporũ numero [a] veniant accuſatores [b], vocetur & ipſe Aldericus diaconus: & ſi negauerit, ventiletur cauſa canonice: & ſi, vel ſponte confeſſus, vel legitimis teſtibus fuerit approbatus, canonica feriatur ſententia. Qui ſi nec ſponte confitetur, nec accuſatores, & teſtes legitimi reperti fuerint, & mala fama crebuerit; non publico [c] examine, ſed coram te, & aliquantis reuerendiſſimis presbyteris, & diaconis tuæ eccleſię ſecreto iuramẽto ſe purificet. Et tu deinceps boni teſtimonij eum annuncia: & compeſce, & commone eccleſiæ tuæ filios, ne ſacerdotem [d] Dei vlterius infamare præſumant, timentes, quod Cham [e] maledictus eſt, qui patris verenda deriſit. *Gen. 9.*

Item Nicolaus Salomoni Conſtantienſi epiſcopo.

¶ Non eſt ſpoliandus presbyter, vel diaconus, niſi ſponte confeſſus, vel legitime conuictus fuerit.

C. II.

PResbyter, aut diaconus, quã aſſeris crimina nolle publice confiteri, ſed velle cum ſacramento [f] defendere ſe; & ſi tamen notum ſit epiſcopo eſſe ſcelus ab ipſo perpetratum; non poteſt per aliquam pœnitentiam [g] ſacerdotali, vel diaconali officio potiri: ſed mirandum eſt [h], ſi ipſe cõfeſſus non fuerit, quomodo notum poſſit eſſe epiſcopo ſcelus ab ipſo perpetratũ, niſi accuſatore forte idoneo per teſtes idoneos approbante. Vnde ſi examinante epiſcopo cauſam presbyteri, vel diaconi nõ fuerit per teſtiũ approbationẽ presbyter †, vel diaconus forte conuictus; non eſt ſcelus epiſcopo legitime manifeſtum; niſi ſua ſpõte ſcelus ipſe cõfiteatur. Qđ niſi fecerit, interim nõ vi *Ivo p. 6 c. 122.* *† al. ille presbyter.*

ſpondet, ſi accuſatores & teſtes idonei reperiuntur, coram certo numero epiſcoporum accuſetur ipſe Aldericus, & confeſſus fuerit, vel legitimis teſtibus cõuictus, canonica ſententia feriatur. Si vero crimen non confiteatur, nec teſtibus poteſt probari, & infamatus eſt de crimine non in publico, ſed coram te, & aliquot teſtibus, presbyteris, & diaconis, ſecreto ſe purget, præſtito iuramẽto, & deinde cõmoneat clericos ne præfatum diaconum infamare pręſumat, exẽplo Chã, qui maledict⁹ fuit i filijs, q̃a verenda p̃ris deriſit.

a ¶ Numero.] inf. e. q. 7. Fœlix.

b ¶ Accuſatores.] Idest, accuſator.

c ¶ Publico.] 2. q. 5. presbyter: 3. d. aliud contra Sed ibi loquitur cũ publice q. eſt infamatus: hic cũ clanculo vel à clero eſt infamatus. *1 Itẽ arg cõtra. 6. q. 1. teſtamentum. ibi ſoli.*

d ¶ Ne ſacerdotem.] hic ſacerdotẽ vocat diaconum, ſic extra de coha. clericorũ, & mu. ſi quiſpiam.

e ¶ Chã] 2. q. 7. ſententia. Ioan.

PResbyter.] CASVS. Quidã ep̃s ſciens peccatũ cuiuſdam presbyteri & diaconi ſui (quod peccatum ſibi notũ erat per eorum confeſſionem ſibi extra iudiciũ factam) compellebat eos publice confiteri, qđ cũ facere nollent: ſed ſe ſacramẽto defendere vellẽt, ab officio vtrumque ſuſpendit. ſuper hoc Solomon Cõſtan. epiſcopus quæſiuit a Nicolao de duobus. Primo vtrum per ſolam pœnitentiam poſſit presbyter vel diaconus ad officium reparari, cum epiſcopo ſit notũ ſcelus eſſe perpetratum? Et r̃ndet q; non. Secundum, vtrum p̃ p confeſſionem extra iudicium factam poſſit quis ſuſpendi vel dãnari? Et r̃det q; non, ſed per teſtium approbationem, vel ſpontaneam confeſſionem in iudicio factam. ita ponit Bene. hunc caſum. H. vero ſic. Quidam epiſcopus dicebat ſe ſcire crimen cuiuſdam presbyteri, & cuiuſdam diaconi, & ideo noluit purgationem eorum recipere, ſed ſtatim eos depoſuit tandem delata fuit cauſa ad Solomonem epiſcopum per delegationem domini Papæ, vel per appellationem: quia forte metropolitanus eorũ erat: qui dum vellet de cauſa cognoſcere, ep̃s inſtabat, & dicebat ne reciperet purgationem eorum, quia eos iuſte damnauerat. Dubitabat ergo Solomon, & in hoc articulo dominum Papam conſuluit: cui nunc Papa reſcribit, oſtendens qualiter in cauſa debeat procedere. Si enim legitime conuicti, vel confeſſi in iure: remaneãt ſic depoſiti. ſi vero nec in iure ſint confeſſi, nec legitimis teſtibus coram ſuo epiſcopo conuicti, priſtino ſtatui ſiue honori reſtituantur.

f ¶ Sacramento.] Hic conſueuit quæri, ſi ep̃s ſcit clericum infamatum eſſe reum, an debeat eius purgationẽ *2 Forſan poſſit clericum in-*

audire, vel etiam compellere eum ad purgationem? Et videtur q; ſic: quia generaliter traditur in canone, q; clericus infamatus debeat ſe purgare. 2. q. 5. per totum; itẽ ſacerdos tenetur concedere Euchariſtiam ei quam ſcit in mortali conſtitutum, vt infra de cõſecrat. diſt. 2. non prohibeat. Itẽ cũ epiſcopus iure ſuo vtatur, ſi quid mali inde accidit, non eſt ei imputandum 2, vt 33. quę. 5. de occidendis. Item non potes dicere, quod cum epiſcopus cogat ad periurium, ſed potius canon cogit ipſum iurare, vt 33. q. 2. quos Deus. Sed contra, ille qui recipit alterius iuramentum, & ſcit eum falſum iuraturum, vincit homicidam, vt 22. q. 5. ille. item qui permittit alium falſum iurare cũ poſſit prohibere, peccat, vt 22. q. 5. hoc vr̃. H. dicit q; ep̃s ſecreto debet ei conſulere, vt potius confiteatur publice crimen, quam vt fiat periurus. Sed ſi ad hoc nõ poteſt eum inducere, dicet populo: abſit vt quid quam ſiniſtri de hoc clerico ſuſpicemur, vt 11. q. 3. abſit. Alij dicunt, q; delegabat purgationem. Tertij dicunt, q; non peccat audiendo purgationem: quia auctoritate canonis facit, 23. q. 4. qui peccat.

Et famatum cogere ad purgationem.

2 Hoc ideo quia lege permittente fit, &c. C. de adul. Gracch' C. de concu. l. antep. arg. 31. q. 1 hac tõne. 23. q. 4. quam peccauit. in princ.

g ¶ Pœnitentiam.] Quia pęnitẽtia non reſtituit aliquẽ dignitati, ſed gratiæ tantum, vt inf. de pœn. diſtin. 6 qui vult. niſi quandoque, vt quando crimen occultum eſt, vt 50 diſt. domino ſancto, & c. quia tua. ſed per reſtitutionem in integrum vel diſpenſationem.

h ¶ Sed mirandum eſt.] Arg q; non ſecundum conſcientiam iudicandum ſit 3. vt 3 q. 7. iudicet. & per hoc decretum intelligo illud 32. d. nullus, intelligo enim illud de ſcientia iuris, non facti, licet alias verbum ſciẽdi large ſumatur, vt 22. q. 5. hoc videtur.

3 Adde an & qñ ſit ſm cõſciam iudicãdum: text. in l. illicitas §. 1. ff. de off p̃ſid. & in l. 4. ff. de re.

Quod

Q Vod vero.] Hæc q. diuiditur in duas partes: in quarum prima dicitur, quòd confeſſio extorta non præiudicat. Secunda ibi,] A fidelitatis.] Ioan. de Fan.
CASVS. Hic intitulatur 6. q. qua quæritur

ſona licet nõ ſit vilis, dum tamẽ vacillet in teſtimonio vt ff. de quæſtioni. ex libero. extra de pœnis. ſuper his r. Item reus quandoque torquetur licet ratio, ſcilicet cum eſt ſuſpectus, & non poteſt alias res probari, maxime ſi eſt vilis perſona, & hoc in ciuili cauſa: vt 14 q. 6 ſi res aliena. ſimiliter in criminali torquetur, vt 23. q. 5. ca. 1. Actor vero in ciuili cauſa nuquam torquetur, ſed accuſator in criminali cauſa quãdoque torquetur, vt in crimine læſæ maieſtatis, cũ criminaliter non poteſt probari, vt C. ad leg. Iu. maie. ſi quis. ibi enim, qualiumque dignitate ſit põitus nullo priuilegio ſe poteſt tueri, ſiue ſit accuſator, ſiue reus vel teſtis. vt 6 q. 1. §. porro. & 50. diſt. nullas omnino. Ioan.

r Ad idem arg. C. de teſt. nullum & 4. q. 3. qui falſo. idem videtur, & ſi non uacillet. ff. de q. l. unius. §. teſtes ſecundum Io. de Fan.

demus ſuo debere presbyterum, vel diaconum officio priuari. Sola ergo ſpontanea confeſſio, & canonicus numerus, & qualitas teſtium (decernentibus epiſcopis, & accuſatore, quod obiecerat, comprobante) clericum priuat proprio gradu.

QVAESTIO VI.

Q *Vod vero* [a] *confeſſio cruciatibus extorquenda non ſit, Alexander Papa teſtatur ſcribens omnibus orthodoxis, epiſtola prima, cap. 2.*

¶ Miniſtrorum confeſſio non ſit extorta, ſed ſpontanea. C. I.

Iuo p.5.c.241. Pan.l.4.c.118.

† al. prouenire.

SI quandoque a ſacerdotibus, & auctoribus a eccleſię, quædam ſcripturæ quoquomodo per metũ [b], aut fraudem, aut p vim extortæ fuerint, vel vt ſe liberare poſſint quocumque ab eis conſcriptæ, aut roboratę fuerint ingenio; ad nullum eis præiudicium [c], vel nocumentum valere † cenſemus: neque vllam eos infamiam, vel calumniam, aut à ſuis ſequeſtrationem bonis vmquam, Deo auctore, & ſanctis Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus ſuſtinere permittimus. Confeſſio vero in talibus non compulſa, ſed ſpontanea fieri debet. *& infra.* ¶ Omnis enim confeſſio, quæ fit ex neceſſitate, fides non eſt. *& paulo poſt.* ¶ Confeſſio ergo in talibus non extorqueri debet, ſed potius ſponte profiteri. Peſſimum enim eſt de ſuſpicione, aut extorta confeſſione quemquam iudicare: cum magis ſit inſpector cordis Dominus, quàm operis *& paucis interiectis.* ¶ Non poteſt autem humano condemnari examine, quem Dominus ſuo reſeruauit iudicio. Si omnia namque in hoc ſæculo vindicata eſſent, locum diuina iudicia non haberent. *Item multo ſuperius* ¶ Eſt etiam &

SI quandoque à ſacerdotibus] CASVS. Significatum fuit Alexandro Papę quod quidam capiebant epiſcopus vel ſacerdotes, vel auctores eccleſiarum, & ab eis per metum vel fraudem, aut per vim confeſſiones extorquebant in ſcriptis, vt ſic ſuis bonis eos ſpoliarent: vel vt ſuas cauſas non requirerẽt, vel vt de ſecta eorum eſſe confiterentur, & hoc corã populis eos confiteri faciebant: quare ſtatuit Papa Alexander, vt propter hoc nullã infamiam vel calumniam vel præiudicium aliquod patiantur: quia Deus reſpicit potius ad cogitationes & voluntates hominum, quàm ad actus, qui per ſimplicitatem vel neceſſitatem fiunt. nam talibus non extorta, ſed ſpontanea confeſſio eſt exigenda [Fides non eſt,] id eſt, non facit fidem.

an confeſſio ſit cruciatibus extorquenda. Et reſpondetur quod viles teſtes poſſunt cruciari, vt 5. q. 5. presbyteri. & 2. q. 1. in primis accuſator vero non eſt cruciandus à iudice, niſi in crimine excepto propter inopiam probationum: vel ne falſitatem dicat C. ad legem Iul. læſæ maieſtatis, ſi quis vbi glibet accuſator & reus & teſtis torquetur alias à reo veritas non eſt cruciatibus eruenda, vt inf. ea. c 1 niſi ſit præſumptio cõtra eum, vt 23 q. 5. c. 1. De hoc ſatis notatur in ſumma huius quæſtionis

Torquere põt iudex aliquas perſonas.

a ¶ Quod vero 1] Ab aduerſario nunquam eſt extorquenda confeſſio cruciatibus, vt inf. e. c. 1. & 2 ſed à iudice licite extorquetur confeſſio tormentis & q̃onibus. Nam à iudice quandoque torquetur teſtis: quãque reus: quãque accuſator. Teſtis torquetur tam in ciuili quam in criminali, vt ſi eſt ſeruus vel uilis perſona: vel etiam ſi ſit hiſtrio & ſic criminoſus & infamis, vel obſcurus vel ignotus. tales enim non recipiuntur ad teſtimonium ſine quæſtionibus, licet ſine clerici. 4. q. 3. ſi teſt. & 5. q. 5. illi qui. & q. 6 presbyteri. & 2 quæſt 1. in primis & in authen. de teſti. §. nos igitur. & §. licet colt. 7. & C. de de fal. ſi quis decurio. Torquetur etiam libera p

b ¶ Per metum.] Dummodo talis ſit metus. qui cadat in conſtantem virum, vt extra quod met. cauſa, ad audientiam. Si quæris qualis metus debeat cadere in conſtantem uirũ: dico quod qui continet metum mortis, vel cruciatu corporis. vt extra eo. tit. cũ dilectus. Conſilio autem verborum non ſufficit, etiam ſi Rex ſit qui minetur, vt extra qui clerici vel uo. inſinuante. C. de tranſa. interpoſitas ibi melius dr, licet ſit ar contra 31 q 2 Lotharius & ſu. diſt 7. fuerũt ſi de acqu hęred. l. 4 § vlt. vbi dr quod nõ ſit hęres q pp metũ verborũ adijt hæreditatẽ. Et nota quod canon hic tria æquiparat, vim metũ & fraudẽ, vt 3. q. 1 redintegrãda. Met' tñ p reuerẽtia a lege accipit & hac accuſat, ſi qua re actio tñ dat l 1. § quo ceremonor.

Metus cadens in conſtantẽ uirũ qualis eſt.

c ¶ Præiudicium.] Bene ſit præiudicium et quantum ad hoc, quod ille cui p metum traditur res dominus fit rei: ſed quantũ ad hoc non fit ei præiudicium, quin ⁊ tur ei actio, quod metus cauſa ad repetendum: b traditis vel eace-

vel exceptio, ſi non tradidit, ut ff. eod. metu 2. §. ſed quod prætor & §. ex hoc edicto. ſi tamen primo coactus promiſit, & poſtea ſpontanee tradidit, non excuſat coactio, vt C. quod metus cauſ. l. 2. & extra qui cle. uel uo. inſinuante, ibi patientia tp̃is, &c. & eſt ſimi. extra d̃ eo qui duxit in matrim. ſignificauit.

malignos illos perſequantur, donec ablata reddantur.

e ¶ Abſoluimus.] Hic conſueuit dubitari circa duo: ſcilicet an iuramẽtum per uim extortum obliget: Item an Papa poſſit diſpenſare in illicito iuramento. & q̃ non

Iuramentũ per vim extortũ, ruũ obliget.

ad hanc ſanctam ſedem perlatum (quod pudet dicere, & non ſolum ſacerdotali, ſed etiam omni Chriſtiano nomini eſt inimicum) quòd nõnulli epiſcopos, vel ſacerdotes aut metu compellunt, aut vi extorquent, aut fraude decipiunt, aliquas confeſſionis ſuæ in alteram partem, quàm debeant literas [a] ſcribere β, aut pro ſuarum non requiſitione [b] cauſarum†, aut (quod deterius eſt) pro alieni erroris [c] ſecta ſcripturis facere, & proprijs manibus roborare, & coram populis recitare, atque confiteri. Aliquos dicunt carceribus, & ergaſtulis retrudi†, vt ſaltẽm his territi inſidijs deuient Domini ſacerdotes, & ſuis faueant voluntatibus. *Item vbi ſupra.* ¶ Confeſſio vero in talibus non compulſa, ſed ſpontanea fieri debet ipſo atteſtante, qui ait: [Ex corde enim procedunt homicidia, adulteria, fornicationes, blaſphemiæ;] & cætera, quę ſunt ad hęc pertinentia. ¶ Nec tantum attendenda ſunt, quæ fiunt [d] quantum quo animo fiant. *& paulo poſt.* ¶ Amplius autem reſpicit Deus ad cogitationes, & ſpõtaneas voluntates, quam ad actus, qui per ſimplicitatem, aut per neceſſitatem fiunt.

† *al. rerum*

† *recludi.*]ori.

ſu. in hoc eo. c.

Matth. 15.

α ¶ Auctoribus.] *Iuo habet,* ſi ſacerdotibus vel auctoribus eccleſiæ, *quemadmodum etiam in eadem epiſtola dicitur,* ſi qs erga epiſcopum vel actorẽ eccleſiæ *& refertur ſupra* 2. *q.* 7. *ſi quis erga. Hoc autem loco in epiſtola legitur,* ſimiliter ſi huiuſmodi perſonis quædam ſcripturæ, &c. *Præceſſerant autem cum multa alia, cum quæ referuntur in hoc eodem capite in verſ.* Eſt etiam & ad hanc. *Confectum enim eſt hoc caput ex locis epiſtolę hinc ſumptis, ordine non ſemper ſeruato.*

β ¶ Literas ſcribere.] *Hęc abſunt ab originali, Sufficiunt enim illa, quæ ſequuntur,* ſcripturas facere. *Sed ob gloſſam non ſunt ex puncta.*

Item Nicolaus Papa epiſcopis Galliæ.

¶ Apoſtolica auctoritas, penitus illicita in irritum deducit iuramenta. C. II.

Poly. l. 6. tit. 11.

AVctoritatẽ venerabilium prædeceſſorum noſtrorũ ſecuti, & nominatim beatiſſimi Papę, & martyris Alexandri quinti a beato Petro, ab omnibus iuramẽtis†, & cuiuſcumque modi obligationibus, quibus illi ſeſe coacti violentia impiorum obligauerant, abſoluimus [e]:

† *al. iuramentis illis.*

a ¶ Literas] In quibus fatentur aliqua ſe debere.

b ¶ Requiſitione] Id eſt, cõfiteantur, quod abſoluerunt aliquos a debito, in quo illi tenebantur.

c ¶ Erroris] Id eſt, q confitentur ſe tenere aliquã hæreſim. Sed nũne peccat mortaliter ille qui confitẽtur hoc? Reſpõd. ſic: nec excuſat eum aliqua coactio quia talis coactio nõ eſt abſoluta. & coactio cõditionalis neminẽm excuſat vt 50. diſtin. presbyteros. & de cõſe. diſt. 4 cos. potius enim debet quis pati mortem quam malo conſentire, vt 32 q. 5. ita ne. & occiſores corporis non ſunt cõtra iuſtitiam timendi. vt 11 quæſt. 4. non ſolum &c. nolite 31. q 2. Lotharius. Solu. hic non excuſantur tales a toto, ſed a tãto. metus enim uel coactio conditionalis non excuſat peccatum, ſed attenuat, ut extra quod metu. cau ſacris Et no. hic quod contra ea, quæ publice facta ſunt admittitur probatio in contrarium ſic 31. q. 1. Lotharius. ext. q̃ metus cauſa, perlatũ quod eſt contra regulam generalem. 8. q. 1. licet.

Coactio eſt duplex.

d ¶ Quæ fiunt.] Potius reſpicienda eſt cauſa facti quam ipſum factum, vt 23. q. 8. occidit. de pœn. diſtin. 1. aut facta

AVctoritate] CASVS. Archiepiſcopus Treuerẽ. & prepoſitus eius, & multi alij clerici capti fuerunt a quibuſdam prædonibus, & coacti fuerunt ab eis ſe obligare iuramento, & alijs obligationibus: occaſione quarum obligationum res eccleſiaſticas perdiderunt, quare Nicolaus ſcribens epiſcopis Galliæ, abſoluit eos ab omni uinculo iuramenti & obligationis. & dicit quod propter huiuſmodi iuramentum uel obligationes, nullam infamiam uel calumniam aut ſuorum bonorum amiſſionem illos habere permitteret. Sed præcepit præfato archiepiſcopo & defenſoribus Treueren. eccleſiæ, ut ſpirituali & materiali gladio tandiu

non obliget tale iuramentum, videtur hic: quia dicitur hic, quod non debet eſſe uinculum iniquitatis, vt 22. q quarta inter & extra de iureiu. verum. & extra de reſti. ſpo. ſolicite. & extra quod metu cauſa, perlatum. Item quia inconueniens eſſet, quod malefactor ex improbitate ſua conſequeretur actionem, vt ff. de fur. itaque ſul lo. Præterea, ſi malefactor petit rem, poteſt ſecus tueri exceptione quod metus cauſa, cum illa exceptio per iuramentum non ſit ſublata. Præterea non obſtante tali iuramento poteſt, petere rem ſi eã tradidit cum illud non iurauerit, vt extra de iureiur. debitores

& extra

& ne illa ſeruentur: vetuimus tam præfatum archiepiſcopum Treuerenſem, quam eius præpoſitum, & omnes, qui tunc temporis capti ſe illis quoquomodo obligauerunt: neque vllam eos proinde infamiam, vel calumniam, aut a ſuis bonis ſequeſtrationem vnquam auctore Deo, & ſanctis Apoſtolis, & noſtris prædeceſſoribus ſuſtinere permittimus: ſicut per prophetam Dominus dicit: [Diſſolue colligationes impietatis.] Quin etiam prǽfato fratri noſtro, filijſque Treuerenſis eccleſię, illiuſq; defenſoribus hæc in mandatis damus; vt ſpirituali ſimul & materiali [a] gladio tandiu malignos illos, eorumque fautores inſequantur quouſque cum integritate poſſeſſiones, vel quęcunque res eccleſiaſticę hoc facto, vel quocunque pacto diſtractæ, ſeu direptæ ſunt, reuocentur.

Eſa. 58.

a ¶ Alexandri.] *Nicolaus citat epiſtolam Alex. I. de qua re notatum eſt ſupra diſt. 19. ſi Romanorum.*

2 *A fidelitatis etiã iuramento Romanus Pontifex nonnullos abſoluit, cum aliquos à ſua dignitate deponit.*

Unde Gregorius Papa.

¶ *In manuſcriptis eſt vt in vulgatis,* Gelaſius Papa Anaſtaſio Imperatori. *Cuius Gelaſij eſſe non poteſt, Zacharias enim & Carolus magnus, quorum in hoc capite mentio fit, multo poſt Gelaſium vixerunt. Habetur autem in regeſto Gregorij ſeptimi lib. 8. epiſt. 21. Herimanno Metenſi epiſcopo ſcripta, quam refert Iuo. In qua quidem epiſtola paulo ante multa ex epiſtola Gelaſij Anaſtaſio Imperatori ſcripta afferuntur.*

& extra, quod metus cauſa, ad audientiam. Ergo cum poteſt rem petere, multo fortius poteſt ſe tueri exceptione: quia cui damus actionem, multo fortius exceptionem, ff. de ſuperfic. l. 1. extra de iureiur. quemadmodum. Et econtra probatur, quod obliget: quia licet fuerit coactus, tamen voluit, quia coacta voluntas eſt voluntas, vt ſ. ea. q. 1. merito. Item quia non vergit in interitum ſalutis æternæ, eſt ergo obſeruandum, vt extra, de iureiuran. ſi vero nec prodeſt quod compulſus fuit. 22. q. 5. qui compulſus. & cap. ſi quis coactus. Solu. quidam dicunt quod talis fuit metus, qui cadit in conſtantem virum, quod iuramentum ob talem metum factum non obligat [1]: & ſecundum eos exponitur hic hoc verbum abſoluimus, id eſt, abſolutos oſtendimus. Alij dicunt, quod qualiſcunque ſit metus, tenetur ſeruare iuramentum factum de rebus proprijs, ſed nullum iuramentum adſtringit ipſum pro rebus eccleſiæ non repetendis, quia illud eſt illicitum. & hoc magis probabile videtur, ex quo licitum eſt quod iurat, & poteſt adimplere, vt 22. q. 4. ſi aliquid. Qui primo opinionem ſuſtinent, diſtinguunt inter promiſſoria iuramenta, & aſſertoria. In promiſſorijs iuramentis excuſat metus; in aſſertorijs non: quia potius debet quis omnia mala pati, quàm falſum aſſerere, vt 32. q. 5. ita ne. Dicas ergo, quod omne iuramentum obligat. ſi tu obijcis mihi, quod ille habet exceptionem quod metus cauſa: hoc bene concedo: non poteſt tamen vti ea, ratione iuramenti. Si tamen fuerit vſus ea, bene dico quod repellit agentem, & obtinebit in iudicio non obſtante iuramento. peccat tamen vtendo ea. ſi ergo quis iurauit rem ſuam per metum alij dare, petat a iudice vt cogat illum non recipere, vel quod abſoluat ipſum à iuramento, vt ext. de iureiur. ex adminiſtrationis. ſed ſi ad hoc induci non poteſt, ſoluat, & poſtea repetat: ſi autem iurauerit ſe non repetere, tunc denunciet eccleſiæ factum illius. ſi autem iurauerit, quod non denunciet, illud iuſm non eſt ſeruandum. vt extra ead. quemadmodum, in fi. quia ex præcepto ad hoc tenetur. 2. q. 1. ſi peccauerit. Ioan. Tu breuiter dicas, quod iuramentum ſuper re illicita, ipſo iure non obligat, ſiue quis faciat ſponte, ſiue coactus, vt ſi iurauit hominem innocentem interficere, & hoc probatur 22. q. 4. in malis. & c. ſeq. & c. quod Dauid iuramentum tamen ſuper re licita metu extortum, ipſo iure obligat: ſed datur exceptio quod met. cauſa ad reſcindendum, vt ff. quod metus cauſa, per totũ. & C. eod. tit. l. 1. & 3. niſi in caſu, vt ff. eo. l. ſi mulier, § ſi dos. Itẽ in matrimonio, extra de ſponſ. cum locum. Item in voto, extra quod met. cauſa, perlatum. B. Vtrum autem in iuramento Papa poſſit diſpenſare quęritur. Hoc c. videtur dicere quod ſic, per prædictas decretales, vt extra de vot. & voti redẽ. magnæ. immo in omni iuramento eſt excepta auctoritas maioris, vt extra, de iureiur. venientes. & extra de reſcrip. conſtitutos. Item Imperator diſpẽſat in eod. ff. ad munic. Imperatores. Item videtur quod non: quia iuramẽtum eſt de iure naturali, vt 22. q. 4. ſi ad peccatum. ſed in talibus Papa non poteſt diſpenſare. 25. quæ. 1. ſunt quidam. Item argum ad hoc extra de ſtatu monach. cum ad monaſterium. Hugo dicit, quod in nullo iuramento licito poteſt Papa diſpenſare, niſi ad hoc ſolum, quod non habeatur infamis, qui tranſgreditur illud. & hos non abſoluit, ſed abſolutos denunciat, quoniam iurauerunt de rebus eccleſiæ non repetendis, vt dicit. Tu dicas, quod in voluntarijs iuramentis non diſpenſat, ſed in coactis bene: ſi tamen abſoluit aliquem tenet abſolutio. Dico enim, quod contra ius naturale poteſt diſpenſare, dum tamen non contra Euangelium, vel contra articulos fidei. tamen contra Apoſtolum * diſpenſat. 34. diſtinct. lector. 82. diſtinctio presbyter. Ioan.

Papa an poſſit in iuramento diſpenſare.

1 Dũmodo ſit tale, quod poſſit ſeruari ſine interitu æternæ ſalutis: alias ſecus, vt leg. & no. extra, de iureiur. ſi vero.

* *Papa quãdo contra Apoſtolum diſpẽſet. vide 34. diſt. lector.*

a ¶ Materiali.] Argum. quod iudex eccleſiaſticus bene poteſt indicere bellum, & in bello inſequi hoſtes, vt 23. q. 8. igitur. & c. hortatu & c. vt pridem, & 63 diſtin. Hadrianus. Item arg. quod iudex eccleſiaſticus poteſt præcipere iudici ſæculari vt puniat maleficos, vt 23 quæſt. 4. ſi quos, & q. 5. relegentes, & q. 8. vt pridem. Arg. contra 23. q. vlt. his à quibus.

Bellum poteſt indici à iudice eccleſiaſtico.

A FIDELITATIS. Hæc eſt ſecunda pars q. in qua probat quod laicus incorrigibilis per eccleſiã poſſit deponi à ſua dignitate. & hoc probat per tria capita. Ioan. de Fant.

CASVS. Supra in duobus proximis capit. abſoluit Papa ab obligationibus & iuramentis coactis. Nunc vero vult oſtendere Gratian. quòd idem poſſit facere de iuramento fidelitatis, cum aliquos à ſuis dignitatibus deponit.

Alius.]

ALius.] CASVS. Gelaſius Papa ſcribens contra Anaſtaſium Imperatorem dicit, quod poteſt eum deponere propter malitiam ſuam, & hoc probat exemplo Zachariæ Papæ, qui regem Francorum depoſuit, non tantum propter ſua delicta, quantum pro eo quòd inutilis erat, & loco eius Pipinum patrem Caroli poſuit: & omnes Francigenas à fidelitate eius abſoluit: & milites a vinculo iuramẽti in depoſitionibus epiſcoporum. Alij habẽt verba iſta vlti pro § Gratiani, qui ſic incipit, quod ex frequenti.

¶ Pontificalis auctoritas à iuramento fidelitatis nonnullos abſoluit. C. III.

ALius [a] item Romanus Pontifex, Zacharias ſcilicet, regem Francorum non tam pro ſuis iniquitatibus, quam pro eo, quòd tantæ poteſtati erat inutilis [b], à regno depoſuit [c], & Pipinum Caroli magni Imperatoris patrem in eius locum ſubſtituit; omneſq; Francigenas à iuramento [d] fidelitatis quod illi fecerant, abſoluit. Quod etiam ex auctoritate frequenti agit ſancta eccleſia cum milites abſoluit à vinculo iuramenti: quod factum eſt his epiſcopis, qui Apoſtolica auctoritate à pontificali gradu deponuntur. Greg. vij. l. 8. reg. Iuo p. 5. c. vlt.

Item Gregorius ſeptimus Romana ſynodo præſidens dixit. lib. 5. regeſti.

¶ Excommunicati vinculo fidelitatis non tenentur obnoxij. C. IIII.

NOs ſanctorum prædeceſſorum noſtrorum ſtatuta tenentes, eos, qui excommunicatis fidelitate [e], aut ſacramento conſtricti ſunt [f], Apoſtolica auctoritate à ſacramento abſoluimus: & ne eis fidelitatem obſeruent, omnibus modis prohibemus: quouſque α ipſi ad ſatisfactionem veniant. Pann. l. 5. c. 110.

α ¶ Quouſque, &c.] *Verba hæc non ſunt in codice manuſcripto Vaticano.*

Item Vrbanus II. epiſcopo Vapicenſi.

¶ Antequam reconcilientur, fidelitatem excommunicatis nullus ſeruare cogitur. C. V.

IVratos milites Hugoni comiti, ne ipſi, quamdiu excommunicatus eſt, ſeruiant, prohibeto †. Qui ſi ſacramenta prætenderint; moneantur oportere Deo magis ſeruire, quàm hominibus. Fidelitatem enim, quàm Chriſtiano principi iurarunt, Deo eiuſque ſanctis aduerſanti, & eorum præcepta calcanti, nulla cohibentur auctoritate perſoluere. Pann. l. 5. c. 111. † *al. prohibete* *Act. 5.*

a ¶ Alius.] Quia de alio Papa præceſſerat ſermo: qui idem fecerat.

b ¶ Inutilis] Nõ intelligas inutilis, i. inſufficiẽs, tunc enim debuiſſet ei dari coadiutor, vt 7. queſt. 1. quamuis, & cap. petiſti. ſed diſſolutus erat cum mulieribus, & effeminatus.

c ¶ Depoſuit] Ergo Papa deponit Imperatorem 1, vt 96. diſtinct. duo. & cap. ſi Imperator. nam & transferre poteſt Imperium, vt extra, de elect. venerabilem. Argumen. contra 93. diſtinct. legimus, in fine. & 96. diſtinctio. cum ad verum. Solu. dicitur depoſuiſſe, qui deponentibus conſenſit.

Imperator poteſt a Papa deponi.

1 Adde idem tenuiſſe Bal in l. non ambigitur. ff. de legi.

d ¶ Iuramento] Supple ratione dignitatis præſtito, non ratione perſonæ. Ioan. de Fan.

NOs ſanctorum.] CASVS. Quidã ſacramento fidelitatis quibuſdam excõicatis erant adſtricti. quærebat vtrum tempore excõmunicationis deberent eis ſeruire? Et reſpondet quòd non: niſi ſatisfaciant prius, & abſoluantur ab excommunicatione, aut ſacramento, id eſt, ſacramento fidelitatis: & etiam ſine ſacramento, faciunt quidam fidelitatem alijs; & ideo hæc diuerſificare potes.

Excõicato an dẽat fieri ſolutio.

e ¶ Fidelitate.] 11. q. 3. quoniam multos, contra. ſed ibi eſt ſolutum. Item contra argum. 11 q. 3. Iulianus. Sed ibi eſt ſolutum.

f ¶ Conſtricti ſunt.] Sed quid dices ſi iuraui me ſoluturum alicui pecuniam, vel ſub pœna promiſi: & ille excõicatus: nunquid teneor ei ſoluere? Vi quòd non 2: quia qualitercunque poſſumus debemus vexare malos, vt ceſſent a malo, vt 23. q. 6 iam vero & vtilius eſurienti, &c. vt 3. q. 5 non omni, & excommunicatis in nullo caſu communicabimus, niſi in his, quæ ſpectãt ad correctionem eorum, vt 11. q. 3 cum excommunicato. Item quia intelligor iuraſſe ſub hac cõditione, ſi res in eodem ſtatu permanet, vt 22. q. 2. ne quis, in ſi. ff. de ſol. cum quis. Itẽ vbi nulla eſt petitio, ibi nulla eſt mora, vt ff. de verb. obl. ſi pupillus. Itẽ quia malè meriti publica egeſtate laborare debent, vt ff. depo. bona fides. De hoc aut non eſt dubiũ quin debitum poſſit peti ab excõicato, vt ext. de ſent.

2 Et verum eſt ſm Bart. qui ſic nota extrà de hæret. cap. vlt. & ibi et not. Inno de conceſſ preb. cũ noſtris. vbi dicit, quod excommunicato nil debet ſolui.

ſent. excom. ſi verè. Sol pecunia illa non reddatur ei, ſed deponatur in ædem ſacram. Verius credo, quòd licet ille non habeat ius petẽdi, tamen debet ei ſolui, ſic extra de iureiur. debitores & probatur extra de ſent. excõ. ſi verè. vnde licet excommunicatio tollat obligationem quoad fidelitatem, non tamen quoad alios contractus, vt videtur Io. Probabiliter dici poteſt quòd excommunicato non ſit ſoluendum, cum nemo debeat participare cum eo, vt 11. q. 3 cum excommunicato. niſi in caſibus, vt ſ. 11. q. 3 quoniam multos. Nec obſtat illa decret. ſi verè, quia illud factum fuit de neceſſitate. B.

IVratos milites.] CASVS. Hugo comes excommunicatus erat, propter quod ſcribit Vrbanus ſecundus, cuidam epiſcopo vt prohibeat ne milites ratione fidelitatis ſeruiant ipſi comiti quamdiu fuerit excommunicatus: quia magis oportet Deo ſeruire, quàm contrà eccleſiæ aduerſanti.

Abſque

ABſque ſynodali.] Hæc quæſt. diuiditur in duas partes, in quarum prima probat per quinque cap. quod ſolus epiſcopus non poteſt deponere presbyterum, Secunda ibi, [Solus.] Ioan. de Fant.

CA-

ſex epiſcopis, diaconum tribus: reliquos vero clericos deponere poteſt, vt inf. ead. q. 1 Fœlix & c. ſi autem. epiſcopum vero ſolus Papa deponere poteſt. ſup 3. q 6. dudū. De hoc not. in ſumma hu. u s q.

a ¶Abſque]Si agatur contra clericum de crimine criminaliter, neceſſaria eſt præſentia epiſcoporum, ſecundum quod traditur inf. c. ſi quis. & Fœlix. Diſtinguit tamen, quia ſi agatur de crimine ad depoſitionem ordinis; tunc habet locum c. Fœlix & ca. ſi quis. Si autem agatur ad depoſitionem beneficij, tūc ſolus epiſcopus poteſt cognoſcere cū clericis ſuis, vt 18. q. 2. ſi quis abbas, & 16. q. 7 inuentum, & extra de iud. at ſi clerici. & 11. q. 3. quis epiſcopus damnatur, & extra de coha. cleric. & mulie. c. ſicut & c. de ſacerdotibus. Item ſi agatur de crimine in modum exceptionis ſolus poteſt cognoſcere ext. de accu ſuper his licet ſit argu. contra 23. di. inter il lud Tamen quocunque modo agatur de crimine, ſemper accuſator punitur, vt calumniator, vt ext. de accu ſuper his, & c. cum dilectus.

Clerico criminoſo q's pœnitētiam imponit.

QVÆSTIO VII.

ABſque [1] ſynodali vero audientia ſacerdotem damnari, in Hiſpalenſi ſecundo concilio, cui Iſidorus interfuit, capit. 6. ſic prohibetur.

¶Sine concilij examinatione presbyter, vel diaconus non deijciatur. C. I.

SExta actione comperimus, Flagitanum Cordubenſis eccleſiæ presbyterum iniuſte olim a pontifice ſuo deiectum, & innocentem exilio condemnatum. Quem rurſus ordini ſuo reſtituentes α, id denuo aduerſus præſumptionem noſtram β decreuimus, vt iuxta priſcorum Patrum ſynodalem ſententiam nullus noſtrum ſine concilij [b] examine quemlibet presbyterum, vel diaconum deijcere audeat. Nam multi ſunt, qui indiſcuſſos poteſtate tyrannica, non auctoritate canonica damnant. Et ſicut nonnullos gratia fauoris ſublimant; ita quoſdam odio, inuidiaque permoti humiliant: & ad leuem opinionis auram condemnant; quorum crimen non approbant. Epiſcopus enim ſacerdotibus, ac miniſtris ſolus [c] honorem dare poteſt; ſolus auferre non poteſt. Si enim hi, qui in ſæculo a dominis ſuis honorem libertatis adepti ſunt, in ſeruitutis nexum non reuoluuntur, niſi publice apud prætoris, ac præſidis tribunal in foro fuerint accuſati; quanto magis hi, qui diuinis altaribus conſecrati honore eccleſiaſtico decorantur? Qui profecto, nec ab vno damnari, nec vno iudicante potuerunt honoris ſui priuilegiis exui: ſed præſentati ſynodali iudicio, quod canon de illis præceperit, deffiniri.

inf. ead. epiſcopus.] & ſup. dist. 67. eps.

α ¶Reſtituentes.] *Sic eſt emendatum ex codicibus conciliorum impreſſis, & manuſcriptis. Sic etiam apertius declaratur illum canonice a concilio eſſe reſtitutum, quàm ex lectione Gratiani vulgata, reſtituuum eſſe comperimus.*

β ¶Noſtram.] *Antea legebatur*, veſtram *in recentioribus autem conciliorum editionibus eſt,* nouam *Emendatum eſt ex antiquioribus editionibus, & duobus codicibus Vaticanis, & Lucenſi regio quemadmodum & paulo poſt,* nullus noſtrum, *cum antea eſſet,* nullus veſtrum. *Modeſti enim, & religioſi epiſcopi ſibi etiam metuunt. Alia vero quadam ſunt ex iiſdem codicibus emendata.*

SExta actione.] CASVS. Flagitanus Cordubenſis eccleſiæ presbyter iniuſte a ſuo epiſcopo depoſitus, in exiliū eſt cōdemnatus. Tandē ab eodem epiſcopo, vel ſynodo fuit reſtitutus, propter quam præſumptionem remouendam ſtatuit Hiſpalen concilium vt abſque ſynodali præſentia nullus epiſcopus presbyterum deponat, vel diaconum: & hoc probat ad inſtar libertorū, qui licet fiant ingrati: non tamen auctoritate dominorum, ſed in tribunali foro apud iudicem accuſati, & conuicti in ſeruitutem reuocantur. Caſum ſequentis capit. inuenies. 86. diſtinct. ſi quid vero.

CASVS. Hic intitulatur 7. q. vbi quæritur, an epiſcopus ſacerdotem condemnare valeat abſque ſynodali audientia. Et reſpondetur, quòd ſolus epiſcopus presbyterum ſuſpendere poteſt, vt inf. ead. q 8. hi, qui & in cauſa ciuili inter ſuos clericos cognoſcere, vt ſup. 10. q. 1. quia. Deponere vero non poteſt presbyterum, niſi cum

b ¶Concilij.] Ergo tres epiſcopi faciunt conciliū: quia tres epiſcopi examinant cauſam diaconi, vt inf. ca ſi qa.

c ¶Solus] Incorporalia enim facilius conſtruuntur quàm deſtruantur, extra de tranſlat. inter. Hæc eſt vna

ra-

Ordinatio clericorũ facilius fit, q̃ depoſitio.

ratio quare in ꝓmotione clericorum nõ requirunẽ plures epi ſed ĩ remotione ſic. Item quia ſæpius or d nãtur clerici, q̃ de ponuntur: vnde graue eſſet toties vocare tot epiſcopos. Itẽ qa depoſitio frequẽter fit cauſa odij, ſed ordinatio cauſa electionis ſolus autem confert dignitates, ſi hoc habet ex conſuetudine, vt ext. de his quæ fi. a præla. ead. noſcitur.

S I quis tumidus.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ in cauſa criminali vbi agitur ad depoſitionẽ diaconi, debent tres epiſcopi intereſſe i cauſa presbyteri ſex: in cauſa vero epiſcopi 12. qui cauſam debent diligenter examinare.

a ¶Natu.] Quantum ad ordines.

b ¶Pro perſonis.] i. prout perſonæ ſunt conſtitutæ in ſacris ordinibus.

c ¶Ab his.] Ideſt, ab epiſcopis.

F Oelix.] CASVS. In hoc c dicitur, ꝙ cã criminalis epiſcopi a 12. epiſcopis audiri debet, cauſa presbyteri a ſex, cauſa vero diaconi a tribus cum proprio epiſcopo.

d ¶Cum proprio.] Ideſt, præter propriũ epiſcopũ. 2 q. 5 presbyter.

S I autẽ.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ ſi presbyter accuſatur, ſex epiſcopi debent intereſſe ſi diaconus, tres: cæterorũ vero clericorum cauſas criminales ſolus epiſcopus poteſt tractare.

e ¶Si autem.] Hoc c. eſt pars illius 4. q. 5. quiſquis

f ¶A cõmunione.] ideſt, exem dilatione dantur accuſatori, quæ & reo, & æquæ excommunicabitur accuſator ſi non vene-

Item Gregorius Ioanni epiſcopo Panormitano, lib. 11. epiſt. 49.

†Cauſas clericorum epiſcopus non niſi cum ſenioribus eccleſiæ audiat. C. II.

S I quid de quocumque clerico ad aures tuas peruenerit, quod te iuſte poſſit offendere; facile non credas: nec ad vindictam te res accendat incognita: ſed præſentibus ſenioribus eccleſiæ tuæ diligenter eſt veritas perſcrutanda, & tunc, ſi qualitas rei popoſcerit, canonica diſtrictio culpam feriat delinquentis. dist. 86. ſi quid.

Item ex concilio Carthaginienſi a primo, c. 11.

a ¶Carthaginienſi.] *Sic eſt emendatum ex vetuſtis codicibus. Nam in vulgatis erat*, Agathenſi primo, *cum vnicum duntaxat Agathenſe memoretur.*

¶A quot epiſcopis presbyteri, vel diaconi ſunt audiendi. C. III.

S I quis tumidus, vel contumelioſus extiterit in maiorem natu [a], vel aliquam cauſam habuerit; a tribus vicinis epiſcopis, ſi diaconus β eſt, qui arguitur; ſi presbyter, a ſex: ſi epiſcopus, a duodecim conſacerdotibus audiatur. Vniuerſi epiſcopi dixerunt. Contemptus debet contumaciæ, & ſuperbiæ in omnibus frangi. Cauſæ † vero pro perſonis † [b] ab his [c] ſtatuto numero audiantur. † *al. cauſa audiantur.* † *al. perſonis ſtatuto.*

β ¶Si diaconus.] *In vulgatis conciliorum editionibus legitur*, ſi diaconus eſt, arguatur presbyter, &c.

Item ex concilio Carthaginienſi 2. c. 10.

¶De eodem. C. IIII.

F Oelix epiſcopus Selemſelitanus dixit. Etiam hoc adiicio ſecundum ſtatuta veterum conciliorum, vt ſi quis epiſcopus (quod non optamus †) in reatum aliquem incurrerit, & fuerit ei nimia neceſſitas, non poſſe plurimos congregare; ne in crimine remaneat: a duodecim epiſcopis audiatur, & a ſex presbyter γ, & a tribus diaconus, cum proprio [d] ſuo epiſcopo. 3 q. 8. ſuggero. Anſ. l. 3. c. 121. Bur. l. 1. c. 149. Iuo p. 5. c. 262. † *al. opinamur.*

γ ¶Presbyter.] *Sic legitur in concilio, quod eſt in codice canonum, c. 12. & græco, & duobus codicibus conciliorum Vaticanis, & vno alio per antiquo, & concordat cum ſeq. cap. In editionibus autem conciliorum Pariſienſibus, ac Colonienſibus habetur.* & a ſex presbyteris, & tribus diaconis, *quemadmodum, & in multis Gratiani manuſcriptis.*

Item ex concilio Carthaginienſi tertio, c. 8.

¶De eodem. C. V.

S I autem [e] presbyteri, vel diaconi fuerint accuſati; adiuncto ſibi ex vicinis locis proprius † epiſcopus legitimo numero collegarum, quos ab eodem accuſari petierint, ideſt vna ſecum in presbyteri nomine a ſex, in diaconi tribus, ipſorum cauſas diſcutiat †, eadem dierum †, & dilationum, & a communione [f] remotionum, & diſcuſſione perſonarum interac- Anſ. l. 3. c. 123. Burc. l. 2. c. 205. Iuo p. 6. c. 280. † *cum proprio epiſcopo.* † *al. diſcutiant.* † *al. dierum dilatione.*

venerit, ſicut reus, vt 4 q. 5. quiſquis.
a ❡ Solus] id eſt, ſine alijs epiſcopis: non tamen ſine clericis ſuis, vt infra ea. c. proxi. Ioan.
SOLVS. Hæc eſt 2. pars q. in qua dicitur, ꝙ cauſas aliorum clericorum à ſacerdote & diacono in capitulo ſuo

& ſententia ſine talibus aſſeſſoribus lata, nulla eſt: ſicut ſententia nulla eſt, quæ fertur contra fiſcum abſente aduocato fiſci vt ff de iure fiſci, l. ſi fiſcus. ſicut videtur dicere lex, vt ſententia quę fertur officio iudicis ipſo abſente, quòd nulla ſit, vt C. de ſent. & inter. om iu. cum ſententiam. Quod tamen clerici ſint iudices, eſt arg. 6. q. 3. ſcitote.

cuſatores, & eos qui accuſantur, forma ſeruata. Reliquorum autem clericorum cauſas etiam ſolus [a] epiſcopus loci agnoſcat, & finiat.

a ❡ Nomine ſex.] *Sic in cæteris codicibus impreſſis, & manuſcriptis præterquam in editione Colonienſi quatuor tomorũ, in qua habetur,* p̃sbyteri nomine quinque in diaconi duobus.

a *Solus autem ad excluſionem aliorum epiſcoporum, non ſuorum clericorum dicitur, ſine quorum præſentia eius ſententia erit irrita.*

Vnde in Carthaginienſi concilio 4. c. 23. legitur.

❡ Abſque pręſentia clericorum nullius cauſam epiſcopus audiat. C. VI.

Burc. l. 1. c. 114. Iuo p. 5. c. 214.

j EPiſcopus, nullius cauſam audiat abſque præſentia ſuorum [b] clericorum: alioquin irrita erit ſententia epiſcopi, niſi clericorum præſentia confirmetur.

Item ex concilio Hiſpalenſi 2. c. 6.

❡ Niſi in ſynodo canonice vocati ſacerdotes damnari non poſſunt. C. VII.

ſu. eo. c. ſexta actione. & diſt. 67. epiſcopus.
† al. nexum non reſoluuntur.

EPiſcopus ſacerdotibus, ac miniſteris ſolus honorem dare poteſt, auferre ſolus non poteſt. Si enim hi, qui in ſæculo à dominis ſuis honorem libertatis adepti ſunt in ſeruituris iugum † non reuocantur, niſi publice apud prætoris ac præſidis tribunal in foro fuerint accuſati: quanto magis hi, qui diuinis altaribus conſecrari honore eccleſiaſtico decorantur? Qui profecto nec ab vno damnari, nec vno iudicante poterunt honoris ſui priuilegijs exui: ſed pręſentati ſynodali iudicio, quod canon de illis præcepèrit oportet definiri.

QVÆSTIO VIII.

DE vltima vero [c] queſtione ſic ſtatutum eſt in concilio Neocæſarienſi, c. 9. & 10.

EPiſcopus.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ epiſcopus ſolus dare honorẽ poteſt, quem ſolus auferre non poteſt. Si .n. libertus in ſeruitutẽ reuocari non poteſt. niſi apud iudices legitime fuerit conuictus: quanto magis diuinis altaribus cõſecratus, ab vno ſolo non poterit damnari?

DE vltima. CASVS. Hic intitulatur, 8. qõ. vbi quæritur, ſi aliquis ſponte confitetur vel conuincitur peccaſſe ante ordinationem. vtrum poſſit officio ſuo frui. Et reſpon. quod ſi in præſentia confiteatur: non abſtineat vt 50. diſtin. de his vero. in fin. ſi extra ius non præiudicat ſibi vt ſupra. ead. quęſtio. 5. preſbyter. Si vero in iure confiteatur, & timore probationũ deponitur. ſiue ante ordinationem, ſiue poſt commiſerit illud, vt 24 diſt. c. vlt. ſi ſponte confiteatur remouetur ab executione ſacerdotij: in alijs tamẽ ordinibus diſpenſatiue remanebit, vt infra ea. c. 1. Si vero cõfitetur crimẽ quòd fecit poſt ordinationem, acta pœnitentia diſpenſatiue in ſuo ordine permanebit, vt inf. c. 2. & in vtroque iſtorum caſuum de rigore iuris eſſet deponendus. & hoc verum eſt in magnis criminibus, quæ inducunt depoſitionem. Sed pro paruo crimine acta pœnitentia ſtat in ordine ſuo, vt 5. q. 4. in loco. & de conſ. diſt. 2. relatum & hoc inuenies in ſumma huius quæſtionis planius.

ſuo poteſt epiſcopus diffinire, ſupple excepto ſubdiacono, qui hodie cum diacono pari paſſu ambulat. extra de ſeruis non ord. miramur. Ioan. de Fant.
CASVS. Dictum eſt, ꝙ ſolus epiſcopus poteſt tractare cauſas criminales clericorum: ſed ne aliquis putaret, ꝙ alij clerici non deberent intereſſe: ideo dicit Gratia. ꝙ hæc dictio, ſolus, non excludit clericos: ſed alios epiſcopos. Sequens c. planum eſt.

Eps an poſſit ſolus delinquentem condẽnare.

b EPiſcopus] ❡ Suorum.] ſufficit tamen maior pars & abſentes prębeant aſſenſum, vt 64. diſtinctio. capitu 1. & 2. Sed nunquid & iſti clerici ſunt iudices iſtius? Non videtur, cum quilibet eorum ſit forte minor eo. Quidam dicunt ꝙ ipſum concilium ſiue capitulum habet iuriſdictionem ordinariam: nullus tamen per ſe eſt iudex. Alij dicunt, ꝙ ſunt aſſeſſores epiſcopi:

c ❡ De vltima vero.] Hic q̃ritur, ſi aliqs confitetur crimẽ ꝙ facit ante ordinationem ſuã vel cõuincitur peccaſſe añ ordinationẽ ſuã, an poſſit frui officio ſuo: Diſtinguas ergo quia aut eſt tale crimen ꝙ inducit depoſitionem aut nõ, ſi nõ inducit acta pnĩa remanet in ordine ſuo, vt hic, & 68. di. ſicut. Item ſi inducit depoſitionẽ tũc ſi cõfitetur illud in pnĩa, nõ abſtinebit ab officio. vt 50. diſtinctio. de his vero, in fin. ſimiliter ſi confitetur illud extra ius, quod talis confeſſio ei non præiudicat, vt ſu,

Crimen añ ordinationẽ cõmiſſum, an impediat frui officio.

¶ Presbyter, qui ante ordinationem confitetur ſe corporaliter lapſum, poſtea non offerat.

C. I.

QVi admiſit corporale peccatum [a], & hic poſtea presbyter ordinatus eſt, ſi confeſſus fuerit [b], quòd ante ordinationem ſuam peccauerit; non quidem offerat [c]; maneat autem † in alijs officijs propter eius ſtudij [d] vtilitatem α. Nam cætera [e] peccata cenſuerunt plurimi etiā ordinatione priuari β. Quòd ſi de his non fuerit confeſſus, nec ab aliquibus poteſt manifeſtè conuinci; huic ipſi de ſe poteſtas [f] eſt committenda. ¶ Similiter & diaconus ſi in eodem culpæ genere fuerit inuolutus: ſeſe à miniſterio [g] cohibebit.

Rabanus lib. de pœnit. c. 1. Poly. l. 4. tit. 39. Burc. l. 2. c. 49. Iuo p. 6. c. 150. Pann. l. 3. c. 151.

† al. tamen

Cap. 10. ibid.

α ¶ Propter eius ſtudij vtilitatem.] *Græcè eſt*, διὰ τὴν ἄλλην σπουδὴν, *id eſt*, propter ſtudium, ac diligentiam, quam cæteroquin adhibet.

β ¶ Priuari.] *Græcè legitur*: τὴν χειροθεσίαν ἀφιέναι, *id eſt*, per manus impoſitionem dimitti, *quemadmodum fere vertit Dionyſius, cuius verſionem cæteri collectores attulerunt: hac tamen clauſula omiſſa. Nam hæc verſio, quàm Gratianus affert, eſt priſca, qua in collectione Iſidori. Ita ex his verbis large alia eligitur ſententia, atque auctor gloſſa putarit.*

Item ex concilio Ilerdenſi, c. 5.

¶ Deſeruientes altario, ſi carnis fragilitate deliquerint, epiſcopi arbitrio ſubiaceant.

C. II.

HI qui [h] altario Dei deſeruiſt, ſi ſubito in flenda carnis fragilitate corruerint [i], & Dño reſpiciente dignè pœnituerint; ita vt mortificato corpore cordis cōtriti ſacrificium Deo offerāt; maneat in poteſtate [k] pontificis vel veraciter afflictos non diu ſuſpendere, vel deſidioſos prolixiore tempore ab eccleſiæ corpore ſegregare: ita ta-

Diſtinct. 50. hi, qui altario. Rabanus lib. pœniten c. 1. Burc. l. 19 c. 74. Iuo p. 15. c. 37.

vt s. e. q. 5. presbyter, licet ſit arg. contra ext de exceſ. prælat. quam ſit graue [1]. Si vero confitetur in iure crimen ſuum cōmiſſum ante ordinationem ſuam, deponitur ab officio ſacerdotali; retinebit tamen nomen presbyteri: & omne inferius officiū, vt ĩ ea. c. 2. & c. ſi quis presbyter, & hoc cū ſpontè illud confitetur. Si vero confitetur illud timore probationum: tunc ſiue ante, ſiue poſt ordinationē ſuam illud cōmiſit, deponitur irreparabiliter, vt 24. diſtinc. cap. vlt. 50 diſtin. ex pœnitētibus. 81. diſtinc. ſi quis ſine examinatione, & c. ſi quis epiſcopus. Si ergo quis ſpontè cōfitetur crimen cōmiſſum poſt ordinationem ad tēpus debet ſuſpendi ad agēdam pœnitentiam: ſed poſtea reſtituitur ex diſpenſatione, vt infra eod capit 2. ſi quæras, quæ crimina inducunt depoſitionē: & dico quòd non eſt à canone expreſſum. videmus enim quod quædam non inducunt: nam clericus tumultū faciens in ſynodo, nō deponitur, vt 5 quæſtio 4. in loco. Item qui cantat duas Miſſas ſub vno canone, vt de conſecratio diſtin. 2. relatum. Item ſi epiſcopus citatus non venit ad ſynodum. 18. diſt. ſi quis autem, & c decernimus: & tamē quod libet tale eſt mortale. Similiter pro temerario iuramento non deponitur aliquis, vt extra de iure iuran. ſicut. Tradunt autem quidam pro regula, ꝙ omne crimen inducit depoſitionem, niſi ſpecialiter a canone excipiatur. Alij dicunt, quod nullum crimē inducit depoſitionem, niſi ſpecialiter à canone excipiatur [2]: & hæc opinio maiori æquitati innititur: quare tenēda eſt. Ioan. Sed hæc materia eſt hodie determinata, extra de temp. ord. cap. vlt. H. [3]

QVi admiſit] CASVS. Quidam presbyter in iudicio ſponte confeſſus eſt fornicationem feciſſe ante ſuam ordinationem. quæſitum eſt in concilio Neocæſarienſi quam pœnam debeat pati. Et reſpondet, quòd ſi presbyter eſt confeſſus ſponte executione ſacerdotali carebit: ſed in alijs officijs permanebit, ſi eſt vtilis Si vero non eſt confeſſus, vel conuictus, ſuo arbitrio relinquatur. Cætera vero peccata, grauiora [i] vt dixerunt plurimi, inducunt depoſitionem [Vel cætera peccata,] id eſt cæteri peccatores, qui conuincuntur nolentes confiteri, debent deponi. Idem ſtatuitur de diacono quod de ſacerdote ſtatutum eſt. Caſum ſequentis capituli inuenies 50 diſt hi qui.

a ¶ Corporale peccatum.] Id eſt fornicationem.

b ¶ Si confeſſus fuerit.] Sponte, non metu probationū.

c ¶ Offerat.] Id eſt, officiet; aliàs conficiat.

d ¶ Studij.] Quia ſtudioſè confeſſus eſt: vel quia vtilis eſt eccleſiæ, cum tali enim diſpenſatur, vt 50. diſtinc. ſtudeat.

e ¶ Cætera.] Id eſt, cæteros peccatores, qui volunt ſponte confiteri. Vel dic propriè, alia peccata à fornicatione. & ſic eſt arg. ꝙ minus punitur aliquis propter fornicationem, quàm propter aliud crimen: hoc ideo, quia pauci ſine illo crimine inueniuntur, vt 50 diſtinc. quia tua. & ad idem eſt arg. 82 diſt presbyter. 81. diſt. ſi qui clerici. arg contra 33. diſt. c. vlt.

f ¶ Poteſtas.] Confitendi [4] crimen: ſed & ſi non vult non confiteri, relinquitur arbitrio ſuo, vt 33. diſtinct. habuiſſe

g ¶ A miniſterio.] Diaconali, ſed non ſubdiaconali.

h HI qui] Hoc ponitur ſ. diſt. 50. hi qui.

i ¶ Corruerint] Loquitur ergo de eo, qui poſt ordinationem delinquit. Sed nonne magis delinquit ille qui delinquit in dignitate, quàm qui extra dignitatem delinquit, vt 40. diſt homo Chriſtianus, & 25. q. 1. nulli. Reſpon. ſic: ſed ideo magis punitur, quia ſciens ſe permiſit ordinari. 50 diſt. ex pœnitentibus.

K ¶ In poteſtate.] Si intelligas hoc c. de clerico depoſito, tunc eſt hic argum quod epiſcopus poteſt reſtituere clericum depoſitum. Si autem de ſuſpenſo, tunc patet: quod relinquitur arbitrio epiſcopi, an velit ſuſpēſo reddere officium ſuum: ſed cum iſte clericus ratione crimi-

nis

1 Nō contra dicit, quīa ibi accipit pp accidens, ſ. pp ſcandalū & infamiā, non pp conſeſſionē, vt ibi not. per Vinc. & B. ſed de hac materia dic vt plenè notat Inno. B. Con. & H. ext. de elect. per inquiſitionem.

Crimina q̄ ſunt depoſitione digna.

2 Idē tenet Alc. de Imo. in l. ſcimus, circa princ. C. de iu. delib. per text. in Auth. de non eligen. ſecūdo nubē.

3 De hoc ēt not. 61 diſt. c. 1. extra de tēp. ordi. ex tenore. & c. vlt & in p̄di. decre. nocet. & q. iſta ſuia tanquā verior ſit tenēda hic no. Hugo.

Fornicatorem pauci euitant.

4 Subaudi, vel purgandi, ſi non eſt infamatus. ſed ſi eſt, cogit ad purgationem arg. 2. q. 5. presbyter. ſecundū H. & Lau.

Dignitas aggrauat peccatum.

his non poſſit promoueri ad ſublimiorem gradum: quomodo ergo poteſt ipſum reſtituere famæ, cum per pœnitentiam non tollatur infamia, vt 2.q.3.§.hinc colligetur: poteſt dici, ꝙ ex quo Papa dat poteſtatem diſpenſandi: ergo per conſequens reſtituendi famæ.

a ¶Ite-

netur: filij vero eius in ſeruitutem eccleſiæ ad cuius ignominiam nati ſunt, redigantur.

b ¶Ex ancillæ.] Sed quare punitur dominus ancillæ illius? Reſpon. in fauorem eccleſiæ, vel ideo quia ratione criminis illa acta eſt de ſuo foro.

m en, vt ſic officiorum ſuorum loca recipiant, ne poſſint ad altiora officia vlterius promoueri. Quòd ſi iterato [a] velut canes ad vomitum reuerſi fuerint, & veluti ſues in volutabris luti iacuerint; non ſolum dignitate officij careant, ſed etiam ſanctam communionem, niſi in exitu, non percipiant.

Item ex concilio Toletano 9. c. 10.

¶Ex miniſtris eccleſiæ geniti in ſeruitutem deuocentur eiuſdem. C. III.

Iuo p. 6. c. 425.
† *al. innocentia.*]

CVm multæ ſuper incontinentia † ordinis clericorum hactenus emanauerint ſententiæ patrum, & nullatenus ipſorum reformari quiuerit correctio morum; vſque adeo ſententiam iudicantium protraxere commiſſa culparum, vt non tantum ferretur vltio in auctores ſcelerum, verum, & in progeniem damnatorum. Ideoque quilibet ab epiſcopo vſque ad ſubdiaconum deinceps, qui vel ex ancillæ [b], vel ex ingenuæ [c] deteſtando connubio [d] in honore conſtituti filios procreauerit; illi quidem, ex quibus geniti probabuntur, canonica cenſura damnentur. Proles aliena † pollutione nata, non ſolum hæreditatem [e] † nunquam accipiet, ſed etiam in ſeruitutem eius eccleſiæ, de cuius ſacerdotis, vel miniſtri ignominia nati ſunt iure perenni manebunt.

† *al. tali.*
† *al. hæreditatem parentum.*

Item ex concilio Martini Papæ, c. 52.

In c. Marti. Brach. Ex conc. Neocæſarien. c. 9. & 10.

¶Qui confitetur ſe ante ordinationem peccaſſe, non ſacrificet: conuictus autem deponatur. C. IIII.

Bur. l. 2. c. 48.
Iuo p. 6. c. 149.
Pann. l. 3. c. 150.

SI quis presbyter ante ordinationem peccauerit, & poſt ordinationem confeſſus fuerit, ꝙ ante peccauerit; non offerat, ſed tantum pro religione nomen [f] presbyteri portet. Si autem non ipſe confeſſus, ſed ab alio publicè fuerit conuictus; nec hoc ipſum habeat, vt nomen presbyteri portet. Similiter, & de diaconis obſeruandum eſt, vt ſi ipſi confeſſi fuerint, ordinem ſubdiaconi accipiant †.

† *al. retineant.*

Item Nicolaus ad conſulta Bulgarorum, c. 71.

Ext de cohab. cler. & mul. c. veſtra duxit.
Iuo p. 2 c. 83.
Pann. l. 5 c. 14.

¶De manu ſacerdotis, qui ab eccleſia toleratur, licitè ſacramenta ſumuntur. C. V.

SCiſci-

c ¶Ingenuæ.] Specialis eſt iſte caſus, vbi filius conditioné matris liberæ non ſequitur, cõtra id quod eſt 32. q 4. liberi.

d ¶Cõnubio.] Ergo patet, ꝙ loquitur de ſacerdotibus, qui legitimè ducunt vxores, tales enim grauius puniũtur, vt 32. d cor. 81 d quidam, & 28. diſt presbyter. Quid, quid tamen hic dicatur: cum eccleſia non ſit iſto iure vſa, perdit ius iſtud, ſicut illud qđ poſſit exigere pœnã ſacrilegij, vt 17. q 4. quiſquis.

e ¶Hæreditatem.] .ſ. paternam. nam matri etiã ſuccedit ſpurius filius. & teſtamentum matris põt dici inofficioſum, vt ff. de inoffi. teſtam ſi ſuſpecti. § 1. lo. hodie ſpurij omni beneficio excluduntur vt C. de natur. libe. authen. licet. B.

Spurius ſuccedit matri.

SI qs presbyter.] CASVS. Dicit in hoc c. ꝙ ſi quis presbyter cõfeſſus fuerit ſpontè ante ordinationem feciſſe fornicationem, non habebit executionem ſacerdotij, quia nõ celebrabit: ſed tantum nomé ſacerdotis habebit. Si aũt non fuerit ſpontè confeſſus, ſed ab alio conuictus: tunc nec nomen ſacerdotis habebit. Idẽ eſt de diacono, ꝗđ dictum eſt de ſacerdote.

f ¶Nomen.] Si quæris quid ei valeat retineri nomé presbyteri? Dico quod in omnibus retinet priuilegium presbyterã in loco ſubſcriptionis, & in alijs præter hoc ſolum, ꝙ non poteſt Miſſam celebrare, vt ſup. ea. q 7. Fœlix.

a ¶Iteratò.] Argu. grauius puniri iteratum delictum, vt 25. q 2. ita nos, extra de coha. cleri. clericos. & de hæret. ad abolendam. Io. de Fant.

CVm multæ.] CASVS. Conſtitutiones multæ factæ fuerant, vt clerici in ſacris ordin conſtituti viuerét continenter, quod cum non facerent, ſtatutum fuit in concilio Toletano, vt quicumque deinceps ab epiſcopo vſque ad ſubdiaconum ex deteſtando connubio liberæ, vel ancillæ liberos procreauerit, canonica cenſura damnetur: ...

SCiſcitantibus] CASVS. Bulgari quæſiuerunt a Nicolao, vtrum a ſacerdote in adulterio deprehenſo, vel tantum de hoc infamato debeamus communionem recipere? Et reſpondet, quòd ſic: quouſque epiſcoporum iudicio reprobetur, quia non põt aliquis quantumcunque pollutus diuina polluere ſacramenta. Et quod recipere debeamus, tribus rationibus probat. Prima

ma eſt, qui ſicut cereus accenſus ſeipſum conſumit, alijs vero lumen præbet: ſic presbyter peccando nocet ſibi, alij vero ex officio prodeſt. Secunda eſt, quia ſacramenta non habent effectum ſecundum merita dantis, ſed accipiẽtis. Tertia eſt, q a ante examinationem, & criminis probationem nullus eſt a communione ſuſpendendus. Prima ro eſt ibi, [Quoniam mali.] Secũda ibi, [Sumite.] Tertia ibi, [Qui rurſus.]

a ¶Sciſcitantibus.] ſup. diſt. 32. nullus. contra. Ioan. ſed ibi loquitur de crimine quod eſt notorium per ſnĩam, 1 quod falſum eſt, vt extr. de cohab. cle. veſtra, & cap. ſeq. & ca. vl. vbi dicitur quòd ſufficit ſi eſt notorium rei euidentia. B. Sed nũ ne eo ipſo ꝙ quis cõprehenſus eſt in adulterio, infamis eſt, licet nondum ſit damnatus, vt ff. de ritu nup palam? Reſpon. talis infamia nõ ſufficit ad hoc, vt abſtinendum ſit a ſacramentis ſuis, niſi infametur per ſententiã vt dixit 32. diſt. § verum, requiritur .n. quod ſit deprehenſus, & conuictus, extra de iudi. cum non ab homine. tamẽ bene concedo, ꝙ omnis ſacerdos in mortali exiſtẽs eſt ſuſpẽſus quo ad ſe, vt 1. q. 1. ſacerdotes, ſed non quo ad alios: niſi ſit præciſus, vel niſi ſit notorius fornicator, vel ſimoniacus, vt 32 diſt. § verum.

b ¶Fide Chriſti.] Ideſt, per fidem Chriſti.

c ¶Mundum.] Ideſt, amorem, & delectationem mundanorum.

d ¶Sed accipiens.] Ideſt, recipitur ſecundum meritum recipientis: ſed non ſecundum meritum dantis. de conſe. diſt. 2. virum.

1 Hic arg. de occulto, vel alias manifeſto ſm H.

Infamis non eſt in adulterio deprehenſus.

K ¶Ac-

tantibus [a] vobis, ſi a ſacerdote, qui ſiue deprehenſus in adulterio, ſiue de hoc ſola fama reprehenſus eſt, debeatis cõionem ſuſcipere, nec ne, reſpondemus. Non poteſt aliquis, quantumcumque pollutus ſit, ſacramẽta diuina polluere; quæ purgatoria cunctarum contagionum exiſtunt: nec poteſt ſolis radius per cloacas, & latrinas tranſiens aliquid exinde contaminationis attrahere. Proinde qualiſcumque ſacerdos ſit; quæ ſancta ſunt, coinquinare non poteſt. Idcirco ab eo, vſquequo iudicio epiſcoporum reprobetur, communio percipienda eſt: quoniam mali bona adminiſtrando ſe tantummodo lædunt: & cærea α fax accenſa ſibi quidem detrimentum præſtat, alijs vero lumen in tenebris adminiſtrat: & vnde alijs commodum exhibet, inde ſibi diſpendium præbet. Sumite ergo intrepidi ab omni ſacerdote Chriſti myſteria †: quia omnia fide † Chriſti [b] purgantur. Fides eſt enim, quæ hunc mundum [c] vincit: & quia non dantis †, ſed accipientis [d] fit, dicente Beato Hieronymo β; [Ad credendum in anima omni baptiſmus eſt perfectus: & in omni ſacerdote corpus Chriſti eſt perfectum.] ¶Qui rurſus ſacræ ſcripturæ concordans ait: [Priuſquam audias, ne iudicaueris quemquam:] atque ante probationem accuſationis illatæ neminem a tua communione ſuſpendas; quia non ſtatim, qui accuſatur [e], reus eſt, ſed qui conuincitur.

† *al. miniſteria.*
† *al. in fide.*
† *al. damnatis me ritum.* Act. 15. 1. Io. 5.
In epiſtola de ſeptẽ gradibus tomo 4. Eccl. 11.

α ¶Et cerea.] *Antea legebatur, &c. Reſtitutum eſt ex originali, ex quo alia etiam ſunt emendata, & addita.*

β ¶Hieronymo.] *Eſt in epiſtola de ſeptem gradibus, quemadmodum, & quo ſequitur,* priuſquam audias, &c. *eſt ibidem ſuperius.*

e ¶Accuſatur.] Si 8. q. 4. nonne. 35. quæſt. 6. multorum; & 11. quæſtio. 3. corum. extra vt lite pen. laudabilem. Ioan.

Quidam

576127